BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I – 180/182

Ambrosio, San. Opera. Basileae. 1492.

AD IMPRESSOREM EPISTOLA

Præſtanti uiro dño Ioāni de Amerbach in artibꝰ liberalibꝰ Pariſienſi magiſtro: Fra/
ter Ioānes de lapide: monachꝰ ordinis Carthuſienſis: ſacrarū litterarū humilis & indi/
gnus eiuſdē ſtudij profeſſor: plurimam in chriſto Ieſu optat ſalutem.

e

Tſi multum apud rempublicā meriti uideantur doctiſſime magiſter: qui bel/
lis īminentibus arma quæqꝫ defenſioni cōmoda & oportuna fabricāt: am/
plioribꝰ tñ eos & laudibꝰ & præmijs dignos fore cēſemꝰ: q libros chriſtianæ
religioni utiles atqꝫ neceſſarios edūt: cōponūt: ſcribūt uel imprimūt: quā/
to hæc ipſa religio omnē terrenam rempublicā longius antecellit. Quibus quippe li/
bris ueluti aptiſſimis armarijs ſpecioſa ſanctarum ſcripturaꝝ arma cōtinentur: p quæ
fides chriſti in ſacri baptiſmatis regeneratione ſuſcepta & profeſſa: non modo defen
ditur & tuetur: ſed & nutritur: augetur: roboratur & cōſeruatur. Quorū quidē armorū
uſus his tempeſtuoſis & periculoſis temporibus eo magis neceſſarius eſt: quo graui/
ora inſtant pericula: eademqꝫ fides magis contemnitur: impugnatur: & noxijs erroribus
qui paſſim ꝓh dolor ſeminantur & pullulant: laceratur & opprimitur. Nō etenim huiuſ/
cemodi arma ſūt qualia mundus ad bella ſua parat: ſed qualia Apoſtolus deſcribit cū
dicit: Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia deo ad deſtructionem mu/ 2. Cor. 10.
nitionū: & cogitationes deſtruentes: & omnem altitudinem extollētem ſe aduerſus
ſcientiā dei: & captiuantes omnē intellectum ad obediendum chriſto: & parati ſubiu
gare omnem inobedientiam. His armis nihil reſiſtere ualet. Vnde & idē apoſtolus Heb. 4.
alibi dicit: Viuus eſt ſermo dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti & per/
tingēs uſqꝫ ad diuiſionem animæ ac ſpiritus: compagum quoqꝫ ac medullarum & diſ/
cretor cogitationū & itētionū cordis. His etiā armis cæleſtis magiſter & dñs noſter
inſtructꝰ: tēptatorē ſuū repulit ac deuicit. His quoqꝫ milites ipſiꝰ fideiqꝫ ſuæ defenſo/
res oportet eſſe inſtructos & armatos. Armari aūt ijſdē armis quō poterūt: ſi nō ea ip
ſis adminiſtrentur? Adminiſtrare aūt quis ualebit: ſi nō ſint libroꝝ ſcriptores & impreſ
ſores? Quā neceſſarij igitur iſti ſint ꝓ catholica religiōe tuēda: facile quiſqꝫ iudicabit.
Priſcis tēporibꝰ ingēti quidā laude manuſcriptores extulerūt: ut diſertiſſimꝰ ille Caſ/
ſiodorꝰ de ipſis inter cætera ſic ſcribēs: Fœlix intentio: laudāda ſedulitas: manu hoībꝰ
prædicare: līguas digitis aptare: ſalutē mortalibꝰ tacite dare: & cōtra diaboli ſurrepti/
ones illicitas calamo attramētoqꝫ pugnare. Vt etiam doctiſſimꝰ ille cancellariꝰ Ioānes
gerſon: q laborē ſcriptoꝝ libros ſalubris doctrinæ ſcribētiū: opus nō ſolū bonū & uti/
le: ſed & æternæ uitæ meritoriū: p. xij. cōſiderationes ī opuſculo de laude ſcriptorum
euidēter ac diſerte demōſtrat. Cū itaqꝫ tam laudabiles: tāqꝫ meriti ſcriptores librorū
prædicentur: quis nō eorūdē imp̄ſſores cumulatioribꝰ laudū meritorūqꝫ titulis exaltan/
dos probabit: q nō ut illi paucis pauca: ſed uniuerſis ꝓ ſancta fide pugnātibꝰ arma co/
pioſa miniſtrāt? Nō eos notauerim q (heu deflēdū facinꝰ) ī aiaꝝ ſuaꝝ pniciē & catho/
licæ religionis quātū ī ipſis ē deſtructionē: arma ſathanæ: hoc ē libros dānatos: pnitio/
ſos: malaꝝ artiū errorūqꝫ quibꝰ incauti fallūtur & ſeducūtur plenos: inimicis crucis chriſti
& ſāctiſſimæ fidei eiuſdē aduerſarijs parāt atqꝫ trāſmittūt. Quoꝝ dānatio certa ē: niſi
magna miſericordia dei eos reſpiciēte: de tā graui ſcelere: tā multiplicato malo: tāto
qꝫ læſæ diuinæ maieſtatis crimīe dignā p pniam ſatiſfecerit: qđ haud facile crediderim
fieri poſſe. Perditionis eteni tot aiaꝝ rei ſūt: quot pereundi cauſas præſtiterūt. Hæc
idcirco præmiſerim optime frater: quo te pſuaſū haberē: ne uel præteriti laboris ac di
ligētiæ pœniteret: uel futuri pigeret: ex quo dignā fortaſſis te iudice cōpēſationē nō
recepis. Veniet eñ dies: ueniet: quo auctor fidei & uniuerſæ reipublicæ rector ſup cō
digna te mercede nō fraudabit. Interea cōfortare & labora ſicut bonꝰ miles Ieſu chri
ſti. Qđ bene cœpiſti diligētiꝰ ꝓſeqre. Optimis armis eccleſiā dei muniuiſti p iteratam
canonicoꝝ ueteris ac noui teſtamēti libroꝝ imp̄ſſionē: Supeſt ut & eā ſplendidioribꝰ
ornes inſtrumētis: id eſt ſanctoꝝ catholicorūqꝫ uiroꝝ opuſculis. Inter quos præcipue
hi q̄ttuor egregij doctores: Auguſtinꝰ: Ambroſiꝰ: Hieronymꝰ & Gregorius: ueluti cla
riſſima ſidera micāt. Hoꝝ qppe doctoꝝ plucida & ſalutaria documenta prædictā illu/
ſtrarūt eccleſiā: decorarūt uirtutibꝰ: & moribus informarūt. Per ipſos præterea quaſi

N 41245

luminoſas ardēteſqꝫ lucernas ſup cādelabrū in domo dn̄i poſitas: errorū tenebris ꝑ/
fugatis totiꝰ corporis eccl'iæ: tāq̄ ſidus irradiat matutinū. Eoꝝ etiā fœcūda facūdia cæ/
leſtis irrigui gratia īfluēte ſcripturaꝝ ænigmata reſerat: ſoluit nodos: obſcura diluci/
dat: dubiaqꝫ declarat. Profundis quoqꝫ ac decoris illoꝝ ſermonibꝰ ampla ipſiꝰ eccl'iæ
fabrica uelut gēmis uernātibus rutilat: & uerboꝝ elegātia ſingulari glorioſius ſubli/
mata coruſcat. Iſtoꝝ igitur ſcripta/ ut arte tua multiplicares iā olim monui: aſſenſiſti.
Et cū diui Auguſtini iā aliq̄ pfeciſſes: inciderūt manibꝰ tuis diſponēte dn̄o quædā di/
ſertiſſimi Ambroſij mediolanēſis ep̄i opuſcula. Vidi: gaudebā: & ut p te i lucē ꝓdirēt
hortabar. Futuꝝ id pollicebaris: dū ſaltē etiā reliqua ab eodē uiro edita ſupioribꝰ ad/
iungere poſſes. Effeciſti diligētia tua ut fere cunctoꝝ ipſiꝰ libroꝝ exemplaria a longe
diſtātibꝰ regionibꝰ ad te fuerint cōgregata. Poſtulas nūc a me (quia ꝓ tua cōſuetudi/
ne ac decētia nihil pateris e manibꝰ tuis aufugere: qđ nō ſit accurato ſtudio emenda/
tum: ordinatū: elaboratū atqꝫ pfectū) poſtulas inquā ut eadē exemplaria (qm̄ ſingula
pene cōtinuatim & abſqꝫ diſtinctiōe īterpoſita cōſcripta ſint) ego p capl'a diſtinguere
& quibuſuis libris ac capl'is argumēta q̄bus ſentētia & effectus eoꝝ explanet': antepo
nere curē: quo ſic minꝰ tædioſa & magis ītelligibilia lectoribꝰ reddāt'. Qđ priuſq̄ me
factuꝝ ſpōdeā: pauca ꝓ tāti doctoris honore interlibabo. Oportune reuera & accō/
modate ſanctꝰ iſte uir his nr̄is tēporibꝰ noīe ſuo uirtutiſqꝫ exemplo atqꝫ doctrina ſe of/
fert. Vocabulū em̄ Ambroſiꝰ deriuatū aſſerūt ab Ambroſia dulciſſimi ſaporis herba:
qua & deos paſci q̄dā arbitrati ſūt: Et ut apud ariſtotelē legit': Heſiodus eos q̄ nectar
& ambroſiā guſtauerūt imortales factos aſtruxit. Vnde & Ambroſiꝰ recte diuinꝰ uel
imortalis dr̄. Qđ ꝓfecto ueriſſime nr̄o Ambroſio cōuenire certū eſt: Qui ſpūs oris ſui
dulcedine: & ſcripturarū cibo ſuauiſſimo uiros diuinos tādiu pauit & adhuc paſcere
nō deſinit: deuotoſqꝫ ſaluberrime doctrinæ ſuæ lectores & auditores diuinos & im/
mortales efficit. Cui rei euidēti ꝓbamēto ē: repētina & admirāda errātis Auguſtini p
eū rectā fidē reuocatio. Hoc etiā diuino nutu examen illaꝝ apum præſagiuit: quæ os
dormiētis pueri Ambroſij q̄ſi alueolū ingrediēdo & egrediēdo frequētabāt: altiſſima
deinceps aera uolatu ſuo petētes. Cui alludit & illud a ſancto Hieronymo ſcriptum:
quo inquit: Ambroſius ſup ꝓfundorū pinna raptꝰ & aeris uolucer: q̄diu de ꝓfundo
egredit': fructū de alto cape uidet'. Virtꝰ quoqꝫ quæ in hoc fortiſſimo uigebat athleta:
oībꝰ chriſtianæ religionis cultoribꝰ exēplo ē & incitamento ut ipſi queadmodū & iſte
ꝓ uiribꝰ chriſto militēt. Hic eteni catholicæ ueritatis ſtrenuiſſimꝰ ſemp extitit defen/
ſor: eccl'iaſticæ libertatis fideliſſimꝰ tutor ac ꝓpugnator: & uitioꝝ oīſqꝫ iniq̄tatis acer/
rimus obiurgator atqꝫ rep̄henſor. Qualis ipſiꝰ ſit doctrina & quātū legentibꝰ ꝓſit: ſtu/
dioſus lector legēdo melius q̄ ego narrādo ꝓbabit. Tanta firmitate ſolidata ſunt eius
ſcripta: ut teſte Hieronymo: oēs eius ſentētiæ/ fidei & eccleſiæ oiumqꝫ uirtutū: firmæ
ſint colūnæ. Vnde ut & beatꝰ Auguſtinꝰ affirmat: Ambroſij fidē & puriſſimū i ſcriptu
ris ſenſū: nec inimicus q̄dē auſus eſt rep̄hendere. Queadmodū etiā ſanctiſſimꝰ iſte pa
ter charitatē ad oēs extendit: ita & ſaluberrimas ſcripturas ſuas in oēs dilatauit. Quæ
tanta ubertate ignitaꝝ ſentētiaꝝ redūdāt: ut nō ſit lector ipſiꝰ uel auditor qui ab elo/
quioꝝ ſuoꝝ calore ſe abſcōdat. Nullus ſexus eſt: nulla ætas: nullus ſtatus: nulla deniqꝫ
hoīum cōditio: quā neglectā prætererit: ut ita cū Apoſtolo charitate inflāmato: ſapi/
entibꝰ & inſipiētibꝰ debitorē ſe eſſe monſtraret. Qui & cū liber eſſet ſeruū ſe fecit: ut
plures lucrifaceret: & oībꝰ oīa factus: ut oēs faceret ſaluos. Nihil ab eo qđ ad humanæ
uitæ informationē & ſalutē ptinet prætermiſſū eſt. Nullū uitiū eſt qđ ipſe nō deteſta/
tionis ac rep̄henſionis gladio uulnerauerit. Nec ulla uirtꝰ eſt quā non ꝓ ſua dignitate
debitis laudibꝰ extulerit. Totū ſtatū humanæ cōditionis & ſaluatiōis ab origine uſqꝫ
ad extremū ſubtili & obtecto ꝓceſſu deſcripſit. Nam poſt aſſumptū ſcribendi officiū:
de prædeſtinatione & uocatione ſaluandoꝝ ſub titulo Vocationis oium gētium: di/
ſertiſſimo ſermone diſputare cœpit: & ſubiuncto ope creationis p ſex diſtinctos dies:
paradiſoqꝫ deſcripto: & uirtutibꝰ ad beatum finē neceſſarijs ſub ſpecie ſanctoꝝ patri/
archaꝝ explicatis: alijs quoqꝫ pluribus adiunctis & iuxta tituloꝝ ſuoꝝ inſcriptionem

ad auctoris intentiōnē exequendā oportunis: ād generalē omniū reſurrectionē & ꝓ
meritis præmioꝝ diſtributionem: uſqꝫ puenit. Proſecutus eſt nihilominus uir ille do/
ctiſſimus ueritatem hiſtoriæ in oibus præmemoratis cū admirāda myſterioꝝ aptio/
ne. Multa præterea ac diuerſa ſupioribus cohærētia ad diuerſos utriuſqꝫ ſexus diuer
ſorūqꝫ ſtatuū & cōditionū hoīes ſcripſit: quoꝝ inſcriptionibꝰ q̄d præ ſe ferant ſignifi/
catur. Lōgū nimis eſſet: & epl'æ modus excederet': ſi oia in huiꝰ patris nr̄i ſcripturis
comp̄henſa ad unguē explicare contenderē. Neqꝫ aliquē hoc facere poſſe credide/
rim. Supuacaneū etiam iſtud mea ſentētia foret: cū præſumā ꝙ toto opere pfecto &
plecto: oīs nebuloſa obſcuritas euaneſcat. Hæc ꝓ digniſſimi doctoris noſtri Ambro
ſij quātulacūqꝫ laude ſufficiāt. Nūc ad te chare frater ut petitioni tuæ reſpondeā re/
uertor. Cūctis Ambroſij noſtri libros lecturis rem utilē ualde poſtulas: Plurimū enim
fructū affert accōmodata libroꝝ diſtinctio. Hoc nanqꝫ & a platone dinoſcit' inſtitutū:
Qui cū cerneret quātū lucis & gratiæ cognoſcendis rebus afferret adhibita cōmode
oportuneqꝫ partitio: non ſolum ad claritatē: ſed etiam ad facilitatem: abſolute cuncta
diſtinxit. Veꝝ quoniā laborem non modicum hæc res poſtulat: cui ſolas uires meas
ſubijcere nō auſim præſumere: uelis & alios uiros doctos adhibere: quoꝝ ope frætus
operam dabo ut ſingula noſtri diuini doctoris opuſcula p capita diſtinguant': quibus
& ſua argumenta breui compendio totam ſententiā cōplectentia prænotabunt': quo
lectoris animus ad intelligentiā facilius præparet'. Tuū igit' iam erit officium ingenio/
ſe magiſter: ut qđ ꝓpoſito cœpiſti: facto exequaris: & illiꝰ celeberrimi doctoris eccl'iæ
fideiqꝫ catholicæ fortiſſimi ac ſtrenui defenſoris: tam præclara: tā ſalubria: & hac nr̄a
tempeſtate tā oportuna & neceſſaria opuſcula: celeri diligētia: arte tua & noua facias
& quo cuncti copiā habere poſſint: multiplices. Admoneri te nō oportet ut uigilem
curā apponas qua recte caſtigent': emēdent' & accuratius elaborent'; Hoc enim pro
more tuo circa omnes quos uſqꝫ hodie tuis labore & impēſis impreſſiſti libros dilige/
ter obſeruaſti: queadmodum & ipſi de ſe ꝓbatiſſimum reddūt teſtimoniū. Iſtud ego
non fauoris: ſed ueritatis gratia auſim dicere: ꝙ non legerim libros hac arte effectos:
quos tuis emendatiores: exactioriqꝫ ſtudio conſūmatos eſſe ꝓbauerim. Teſtes mihi
adeſſe reor cunctos eoꝝ ſedulos gnaroſqꝫ lectores. Compertam itaqꝫ tuā in iam con/
fectis libris ꝓbitatem: nūc & hic approbare & magis magiſqꝫ confirmare uelis. Quod
ſi facere curaueris: Neſcio q̄s tibi dignas poſſit canere laudes. Hoc unū teneo certū:
ꝙ plurimi admirāda te laude ꝓſequētur: quia cūcta fere ꝓbatiſſimi doctoris Ambro/
ſij opuſcula: quoꝝ exemplaria nullibi ſimul: ſed diuiſim p uniuerſum orbem diſperſa
habebant': tu pariter cōgregaueris: coadunaueris: & in unū: ut ita dicā: librale & Am/
broſianū opus coegeris: cōpreſſeris: ſimulqꝫ in magnum numerū augeri feceris. Res
ꝓfecto admiratiōe digna. Non em̄ facile exiſtimauerim ullum ex mortalibus ſupeſſe
qui om̄ia hæc etiam ſeparatim uiderit. Laudabilē præterea gratamqꝫ & īmortalē tui
memoriā apud uniuerſos ſanctaꝝ ſcripturarum lectores & amatores relinques. Pa/
tronū quoqꝫ optimū: potentē fideliſſimūqꝫ apud dominū ieſum habebis Ambroſium
tuum: qui aſſiduo patrocinio ſuo labores tuos compēſabit. Et quid ultra deſiderabis?
Mercedē fortaſſis aliā poſtulabis? Habebis reuera: ſi bene ſeruieris & pſeueraueris.
Habebis inquā talē qualē nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec ī cor hoīs aſcēdit.
Perge igitur: perge optime frater: incipe & pfice: recepturus præmia non caſura: ſed
ſine fine manſura. Iterum dico Perge: & Vale.

Operū ſancti Ambroſij pars prima
Operum hui⁹ prime partis annotatio.

j De Officijs.
ij De Vocatione omniū gentium.
iij Hexaemeron.
iiij De Dignitate humanæ conditionis.
v De Paradiſo.
vj De Cain & Abel.
vij De Noe & arca.
viij De Abraam.
ix De Iſaac & anima.
x De Bono mortis.
xj De Fuga ſæculi.
xij De Iacob & uita beata.
xiij De Ioſeph patriarcha.
xiiij De Benedictionibus patriarchaꝝ.
xv De Nabuthe Ieçraelita.
xvj De Helia & ieiunio.
xvij De Tobia.
xviij De Interpellationibus.
xix De Apologia Dauid.
xx De Salomone.
xxj De Myſterijs initiandis.
xxij De Sacramentis.
xxiij De Dignitate ſacerdotali.
xxiiij Orationes præparatiuæ ad miſſæ celebrationē.

Capituloꝝ Libri primi Officiorum ſancti Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratione diuin⁹ doctor Ambroſius officiū docendi ſuſcepit: & qd docēdo aſſequi deſideret. Cur etiā diſcēdū ſibi ſimul & docēdū arbitret̃. Ca. I.

Qꝫ præ cæteris diſcere debeam⁹ tacere: ut loqui poſſim⁹ dū conuenit. Ca. II.

Qꝫ nō oporteat nos oīno mutos eſſe: ſed negocioſū ſuare ſilētiū. Et ſm ſanctū dauid ut in. xxxviij. pſalmo notat̃: os noſtrum cuſtodire. Quō etiam alijs ſcripturis admoneamur: ut cuſtodiā circa mentē: cor & os noſtrū adhibeamus. Ca. III.

Quēadmodū ſupiora monita cuſtodiēs māſuetus fiat & modeſt⁹: & qn̄ maxime aduerſari⁹ noſter inſidiet̃: & laqueos nobis paret: Qꝫꝙ tūc cū præſens eē ſentit̃ maior cuſtodia adhibēda ſit ori: licet pauci hūc uideant. Ca. IIII.

Qꝫ etiā ille cauēdus ſit q uideri pōt: & quēadmodū cū nos irritat: incitat: exaſperat & ad iurgium uocat: ſilentiū exercere debeam⁹: quo eū uincere ualeamus. Ca. V.

Qꝫ nō debeam⁹ moueri cū audim⁹ cōuitia: ſed poti⁹ imitari ſanctū dauid in pſalmo ſuperius cōmemorato dicentem: Obmutui & humiliatus ſum & ſilui a bonis: qđ non tātūmodo dixit: ſed etiā fecit. Ca. VI.

Cur ſanct⁹ Ambroſius ad filios ſuos ſcribens: pſalmi. xxxviij. uſus ſit ꝓœmio. Qꝫꝙ ex

iſtius pſalmi cōſideratiōe: ſucceſſerit eius aīo de officijs ſcribere: Et qua rōne de ijs ad eoſdem ſcripſerit. Ca. VII.

Qꝫ nō ſolū rōne pſonaꝝ: ſed etiā rei ipſi⁹ cōueniens fuerit ut auctor de officijs ſcriberet. Qꝫꝙ nomē officij nō ſolū ſcholæ philoſophoꝝ aptū ſit: ſed etiā in ſcripturis reperiatur diuinis: Et unde officiū dicat̃. Ca. VIII.

Qꝫ philoſophi officia ab honeſto & utili duci æſtimauerint: & quō hæc diuiſerint eligendiꝙ iudiciū adiūxerint. Et qd auctor de his ſentiat. Et q̄ rōne nō ſupfluū ſit ſcriptionis ſuæ opus. Ca. IX.

Qꝫ decoꝝ i noſtris ſcripturis primo cōſtitui loco inſtruamur & doceamur. Et ꝙ philoſophis q de officijs diſputarūt: prior fuerit dauid. Et quēadmodū idem ꝓpheta & pythagoras qui eū ſecut⁹ eſt differētes circa ſilentiū leges dederint. Qꝫꝙ primū officium ſit loquendi modus. Ca. X.

De diuiſione officij in mediū & pfectū auctoritate ſanctarū ſcripturarū approbata. Et de cōmendatione miſericordiæ quæ & ipſa ad pfectoꝝ officiū ptinet. Ca. XI.

De inductione erronearū opinionū qbus plæriꝙ ab officio miſericordiæ retrahunt̃: cum generali iſtarū confutatione. Ca. XII.

De deſtructiōe aſſertiōis eoꝝ in ſpeciali: q deū nequaq̄ curā mūdi hr̄e putāt. Ca. XIII

De confutatione opinionis eoꝝ qui deū neſcire actus hominū arbitrant̃. Ca. XIIII.

De redargutione erroris illoꝝ qui deū iniquū eſſe iudicē aſtruūt ex eo ꝙ bonos egere patiatur: & improbos abundare. Ca. XV.

De ſolutione quæſtionis quæ circa ſupiora moueri poſſet: Cur uidelicet impij lætēt̃: Cur luxurient̃: Cur etiā nō ipſi cū iuſtis laborent. Ca. XVI.

Qꝫ maxime adoleſcētes deceāt exempla de Iſaac: & Ioſeph: de Moyſe & Hieremia. Ca. XVII.

De bono uerecundiæ: qđ maxime in ſancta dei eminuit genitrice: & ꝙ geſtus exterioris hominis pſæpe qualitatem interioris oſtendat: & ꝙ omnia membra naturaliter habita polleant honeſtate. Ca. XVIII.

In oib⁹ actib⁹ uiriliter agēdū: nec quicq̄ affectatū aut fœmineū attēptādū. Ca. XIX.

Vt cōuiuia extranea: & acceſſus uiduaꝝ caueant̃ & uirginū. Ca. XX.

De iracundia in ſe reprimenda: & in alijs pace mitiganda: Exemplū de Iacob & Dauid. Ca. XXI.

De cogitationibus & appetitu: & biptito loquendi modo. Ca. XXII.

Qꝫ ioca quæ phi ponūt inter officia: penitus ab eccl'ia ſint remouēda. Ca. XXIII.

De tribus quæ in uita actiua neceſſario ſunt obſeruāda: & ꝙ appetitum rationi cedere conueniat. Ca. XXIIII.

Qꝫ uirtutes q̄ttuor principales: i patrib⁹ nr̄is nō mediocrit̃ ſint cōſūmatæ. Ca. XXV.

Vt falſa ꝓ ueris uſurpare caueamus: qđ eſt prudentiæ. Ca. XXVI.

Qꝫ uirtutes quattuor ita pplexæ ſint: ut ab inuicē ſeparari nequeāt. Ca. XXVII.

Primū qđ philoſophi dicunt: & ſecūdū iuſticiæ munus apud nos excludi: tertiū uero a noſtris mutuatum. Ca. XXVIII.

Iuſticiam & fidem hoſtibus etiam exhibendam. Ca. XXIX.

De beneficentia. Ca. XXX.

De repēdenda beneficentia his qui ꝓmeruerunt: & maxime deo. Ca. XXXI.

Licet utræꝙ ptes ſint bñficētiæ: beniuolētiā tn̄ liberalitati præpōderare. Ca. XXXII.

Beniuolentiā i eccl'ia maxime: & earundē uirtutum hoibus pſeuerare. Ca. XXXIII.

De laude beniuolentiæ: quæ ſumma eſt iuſticiæ. Ca. XXXIIII.

De fortitudīe: quā ſine iuſticia uirtutē nō eē manifeſtis declarat̃ indicijs. Ca. XXXV.

Fortitudinē maxime in animo & cōtēptu reꝝ cōſtare labentiū. Ca. XXXVI.

Mala æquanimiter tolerāda: & interdū etiā declinanda. Ca. XXXVII.

Qꝫ ꝓuidentia magnum munimen fortitudinis ſit. Ca. XXXVIII.

Fortitudinē aduerſus omnia uitia dimicare debere. Ca. XXXIX.

Virtutē bellicam noſtris etiam non inuſitatam. Ca. XL.

Fortitudinē nō ſolū in uincēdo:ſed etiā plus in tolerādo cōſtare.Ca.XLI.
Poteſtates nō irritandas:& adulationibus nō attendendū. Ca.XLII.
De temperantia & eius partibus.Ca.XLIII.
Officio ſibi cōgruo quenq̄ ſtudere debere.Ca.XLIIII.
De pulchro & honeſto.Ca.XLV.
Q̄ naturalia pulchra ſint & honeſta:Turpia uero cōtra naturā.Ca.XLVI.
Quaꝝ paſſionū reſtrictione:pulchrū illud poſſit acquiri.Ca.XLVII.
De tribus generibus hominū: iniurias accipientiū:& ꝙ perfectio etiam hic quodammodo ſit imperfecta.Ca.XLVIII.
De uanitate calcanda.Ca.XLIX.
Q̄ officiorum gratia miniſtros altaris maxime deceat:quod teſtimonio leuitici comprobatur.Ca.L.

Finis

Diuinaꝝ ſcripturarum intentiſſimi ac diligētiſſimi pſcrutatoris:ſancti deuotiq; uiri Ambroſij epiſcopi Mediolanē:eccleſiæ doctoris diſertiſſimi : Officioꝝ liber prim⁹: In quo de officijs tractat quæ honeſtati cōuenire uidenť:In qua uitam beatā poſitam eſſe:minime dubitatur:Fœliciter incipit.

Qua ratione diuinus doctor Ambroſius officium docendi ſuſceperit:& quid docēdo aſſequi deſideret.Cur etiā diſcendū ſibi ſimul & docēdū arbitretur. Ca.I.

n On arrogans uideri arbitror : ſi inter filios ſuſcipiam affectū docendi:cum ipſe humilitatis magiſter dixerit : Venite filij
Ps.33. audite me:timorem domini docebo uos . In quo licet & humilitatem uerecūdiæ ei⁹ ſpectaret & gratiā. Dicendo enim: timorem dn̄i : qui cōmunis uidetur eē omnib⁹:expreſſit inſigne documētū uerecundiæ: Et tn̄ cū ipſe timor initiū ſit ſapiētiæ & effector beatitudinis (qm̄ timentes deū beati ſūt) præceptorem ſe ſapientiæ edocendæ:& demonſtratorem beatitudinis adipiſcēdæ:euidēter ſignificauit. Et nos ergo ad imitādā uerecūdiā ſeduli:ad cōferendā gratiā nō uſurpatores:quæ illi ſpūs infudit ſapiētiæ : & per illum nobis manifeſtata ſūt & uiſu cōperta atq; exemplo :uobis quaſi liberis tradimus:cū iam effugere nō poſſum⁹ officiū docen
Eph.4. di:qđ nobis refugientib⁹ impoſuit ſacerdotij neceſſitudo. Dedit etem̄ deus quoſdā quidem apl'os:quoſdā autem ꝓphetas:alios uero euangeliſtas:alios autē paſtores & doctores.Non igiť mihi apl'oꝝ gloriam uēdico.Quis em̄ hoc:niſi quos ipſe filius elegit dei?Nō ꝓphetaꝝ grām:Nō uirtutē euangeliſtaꝝ:Non paſtorū circūſpectionē : ſed tm̄modo intētionē & diligentiā circa ſcripturas diuinas opto aſſequi : quā ultimā poſuit apl's inter officia ſanctoꝝ:& hanc ipſā:ut docendi ſtudio poſſim diſcere. Vnus em̄ uerus magiſter eſt:q ſolus nō didicit:qđ oēs doceret.Homies aūt diſcūt prius qđ doceant:& ab illo accipiunt qđ alijs tradāt . Qđ ne ipſum quidē mihi accidit. Ego em̄ raptus de tribunalibus atq; adminiſtratiōis infulis ad ſacerdotium:docere uos cœpi: quod ipſe non didici.Itaq; factum eſt:ut prius docere inciperem:q̄ diſcere. Diſcendū igitur mihi ſimul & docendū eſt:qm̄ nō uacaui ante diſcere.Et quātūlibet qſq; ꝓfecerit:nemo eſt qui doceri non egeat dū uiuit.

Q̄ præ cæteris diſcere debeamus tacere:ut loqui poſſimus dū conueniat.Ca.II.

q Vid aūt præ cæteris debem⁹ diſcere q̄ tacere:ut poſſim⁹ loqui:ne prius me uox cōdemnet mea q̄ abſoluat aliena? Scriptum ē em̄ : Ex uerbis tuis condemnaberis.Quid opus eſt igiť:ut ꝓperes periculū ſuſcipere cōdemnationis loquēdo:cum tacēdo poſſis eſſe tutior? Cōplures uidi loquendo pec

catum incidiſſe:uix quēq̄ tacendo.Ideoq; tacere noſſe q̄ loqui: difficilius ē. Scio loqui plæroſq;:cū tacere neſciant.Rarū ē tacere quēq̄: cū ſibi loqui nihil ꝓſit. Sapiēs ē ergo qui nouit tacere. Deniq; ſapientia dei dixit : Dn̄s dedit mihi linguam eruditionis:ut ſciam qn̄ oporteat ſmonē dicere.Merito ergo ſapiens:qui a dn̄o accipit quo tempo
re ſibi loquēdū ſit. Vnde bene ait ſcriptura:Homo ſapiens tacebit uſq; ad tēpus.Ideo Eccli.20.
ſancti dn̄i qui ſciebāt:quia uox hominis plærūq; peccati annuncia eſt :& initiū huma
ni erroris ſmo eſt hominis : amabāt tacere. Deniq; ſanct⁹ dn̄i ait: Dixi:cuſtodiā uias Ps.38.
meas:ut non delinquā in lingua mea.Sciebat em̄ & legerat diuinæ eſſe ꝓtectionis:ut homo a linguæ ſuæ flagello abſcōdereť:& a cōſcientiæ ſuæ teſtimonio. Verberamur em̄ tacito cogitationis nr̄æ opprobrio:& iudicio cōſcientiæ: uerberamur etiam uocis nr̄æ uerbere:cū loquimur ca:quorū ſono cediť animus noſter : & mens cōſauciatur. Quis aūt eſt:qui mundū cor a peccatoꝝ habeat colluuione :aut nō delinquat i lingua ſua?Et ideo quia neminē uidebat:ſanctū os ſeruare poſſe ab imundicia ſermonis : ipſe ſibi ſilentio legē impoſuit innocētiæ:ut tacēdo culpā declinaret: quā uix effugere poſ
ſet loquēdo. Audiamus ergo cautionis magiſtrū.Dixi:cuſtodiā uias meas :Hoc eſt: Ps.38.
dixi mihi tacito cogitationis præcepto:indixi mihi: ut cuſtodirē uias meas. Aliæ ſunt uiæ:quas debemus ſequi:aliæ quas debem⁹ cuſtodire.Sequi uias dn̄i:cuſtodire nr̄as:
ne in culpā dirigant.Potes autē cuſtodire:ſi nō cito loq̄ris. Lex dicit: Audi iſrl' dn̄m Deut.6.
deū tuū.Non dicit loquere:ſed audi.Ideo Eua lapſa ē:quia locuta ē uiro:qđ nō audierat a dn̄o deo ſuo.Prima uox dei dicit tibi: Audi. Si audias:cuſtodis uias tuas : & ſi lapſus es : cito corrige. In quo em̄ corrigit iuuenior uiā ſuā:niſi i cuſtodiēdo uerba dn̄i? Tace ergo pri⁹ & audi:& nō delinques i lingua tua.Graue malū:ut aliqs ore ſuo cōdēneť.Eteni ſi ꝓ ocioſo uerbo reddet unuſqſq; rōnem: quātomagis ꝓ uerbo impuritatis & turpitudinis.Grauiora ſunt em̄ uerba præcipitationis :q̄ ocioſa . Ergo ſi ꝓ ocioſo uerbo ratio poſcitur:quātomagis ꝓ ſermone impietatis pœna exoluitur?

Q̄ nō oporteat nos oino mutos eſſe:ſed negocioſū ſuare ſilētiū.Et ſm ſanctū dauid ut in.xxxviij.pſalmo notať:os noſtrū cuſtodire.Quō etiam alijs ſcripturis admoneamur:ut cuſtodiā circa mentē:cor & os noſtrum adhibeamus.Ca.III.

q Vid igiť?Mutos nos eē oportet?Minime.Eſt em̄ tp̄s tacēdi:& tp̄s loquēdi. Eccs.3.
Deinde ſi ꝓ ocioſo uerbo reddem⁹ rōnem:uideam⁹ ne reddam⁹ & ꝓ ocioſo ſilentio.Eſt em̄ & negocioſū ſilētiū:ut erat ſuſānæ:quæ pl⁹ egit tacēdo:q̄ ſi eſſet locuta. Tacēdo em̄ apud hoīes:locuta ē deo.Nec ullū mai⁹ indiciū ſuæ caſtitatis inuenit q̄ ſilētiū.Conſciētia loq̄bať:ubi uox nō audiebať:nec quærebat ꝓ ſe hoim iudiciū:quæ habebat dn̄i teſtimoniū. Ab illo igiť uolebat abſolui: quem ſciebat nullo mō poſſe falli.Ipſe dn̄s in euāgelio tacens opabať ſalutē hoim. Recte ergo da
uid:nō ſilētiū ſibi indixit ppetuū:ſed cuſtodiā.Cuſtodiam⁹ ergo cor nr̄m: cuſtodiam⁹ Prouer.4.
os nr̄m. Vtrūq; em̄ ſcriptū eſt:Hic ut cuſtodiam⁹ os. Alibi tibi diciť: Om̄i cuſtodia ſerua cor tuū.Si cuſtodiebat dauid:tu nō cuſtodies?Si imunda labia habebat eſaias q̄ di
xit:O miſer ego qm̄ cōpunct⁹ ſū:qa cum ſim homo & imunda labia habeā.Si ꝓpheta Esa.6.
dn̄i imūda labia habebat:quō nos mūda habem⁹? Et cui :niſi unicuiq; nr̄m ſcriptum
eſt:Sepi poſſeſſionē tuam ſpinis:& aurū & argētum tuum alliga : & ori tuo fac oſtiū & Eccli.28.
uectē:& uerbis tuis iugū & ſtaterā?Poſſeſſio tua:mens tua ē.Auꝝ tuū:cor tuū eſt. Ar
gētū tuū : eloquiū tuū ē.Eloquia dn̄i:eloq̄a caſta:argētū igne examinatū. Bona etiam Ps.11.
poſſeſſio:mens bona.Deniq; poſſeſſio p̄cioſa: hō mūdus. Sepi ergo hāc poſſeſſionē: & circūuallato cogitatiōib⁹:munito ſpinis ſollicitudinū :ne i eā irruāt & captiuā ducāt irrationabiles corpis paſſiones:ne icurſent mot⁹ graues:ne diripiant uindemiam eius trāſeuntes uiā.Cuſtodi interiorē hoiem tuū: Noli cū quaſi uilē negligere ac faſtidire: quia p̄cioſa poſſeſſio eſt.Et merito p̄cioſa:cui⁹ fruct⁹ non caducus & tpalis:ſed ſtabilis atq; æťnæ ſalutis ē.Cole ergo poſſeſſionē tuā:ut ſint tibi agri. Alliga ſmonē tuū:ne luxuriet:ne laſciuiat:& multiloquio peccata ſibi colligat.Sit reſtrictior:& ripis ſuis coerceať.Cito lutū colligit amnis exundās. Alliga ſenſū tuū:nō ſit remiſſus ac deflu⁹:ne dicať de te:Nō ē malagma ponere:neq; oleū:neq; alligaturā.Habet ſuas habenas men

tis ſobrietas:q̃bus regit̃ & gubernat̃. Sit ori tuo oſtiũ:ut claudat̃ ubi oportet:& ob/
ſeretur diligẽtius:ne qs in iracũdiam excitet uocẽ tuã:& cõtumeliã repẽdas cõtume/
liæ. Audiſti hodie lectum:Iraſcimini & nolite peccare. Ergo & ſi iraſcimur:quia affectꝰ
Pſ.4. naturæ eſt:non ptãtis:malũ ſmonẽ nõ ꝓferamꝰ de ore nr̃o:ne i culpam ruamꝰ. Sed
iugum ſit uerbis tuis & ſtatera:hoc eſt:humilitas atqꝫ mẽſura:ut lingua tua menti ſub/
dita ſit. Reſtringatur habenæ uinculis:frænos habeat ſuos: quibus reuocari poſſit ad
mẽſuram. Sermones ꝓferat libra examinatos iuſticiæ: ut ſit grauitas in ſenſu:in ſer/
mone pondus:atqꝫ in uerbis modus.

Queãdmodũ ſupiora monita cuſtodiẽs mãſuetus fiat & modeſtus:& qñ maxĩe ad/
uerſarius noſter inſidiet̃:& laqueos nobis paret. Quoqꝫ tunc cum præſens eſſe ſentitur
maior cuſtodia adhibenda ſit ori:licet pauci hunc uideant. Ca. IIII.

b Aec ſi cuſtodiat aliqs:fit mitis:mãſuetus:modeſtꝰ. Cuſtodiendo em̃ os ſuũ:
& retinendo linguã ſuam:nec prius loquẽdo q̃ interroget: & expẽdat atqꝫ
examinet uerba ſua ſi dicẽdum hoc:ſi dicendũ aduerſũ hunc:ſi tps ſmonis
ſit huius:is ꝑfecto exercet modeſtiam:ac manſuetudinem:& patientiã:ut
non ex indignatione & ira in ſermonẽ erũpat:nõ alicuius paſſionis indiciũ det in uer/
bis ſuis:non ardorẽ libidinis flãmare in ſermone ſuo indicet:& ineſſe dictis ſuis ſtimu/
los iracũdiæ:poſtremo ne ſermo qui cõmendare interiora debet:uitium aliqđ eſſe in
moribus aperiat & ꝓdat. Tũc em̃ maxime inſidiat̃ aduerſariꝰ:qñ uidet nobis paſſi/
ones aliquas generari:tunc fomites mouet:laqueos parat. Vnde nõ immerito (ſicut
audiſtis hodie legi) ꝓpheta dicit:Quia ipſe liberauit me de laqueo uenantiũ:& a uer Pſ.90.
bo aſpero. Symachꝰ irritationis uerbũ dixit: Alij uerbũ ꝑturbatiõis. Laqueus aduer/
ſarij ſermo noſter eſt:ſed etiã ipſe nõ minꝰ aduerſarius eſt nobis. Loquimur plærũqꝫ
qđ excipiat inimicꝰ:& q̃ſi nr̃o gladio nos uulneret. Quãto tolerabilius eſt:alieno gla/
dio q̃ nr̃o perire? Explorat ergo aduerſariꝰ nr̃a arma:& cõcutit ſua tela. Si uiderit mo
ueri me:inſerit aculeos ſuos:ut ſeminaria iurgioꝝ excitet. Si emiſero uerbũ indeco/
rũ:laqueũ ſuũ ſtringit. Interdũ mihi q̃ſi eſcã ꝓponit uindictæ poſſibilitatẽ: ut dũ uindi
care cupio:ipſe me inſerã laqueo:& nodũ mortis aſtringã mihi. Si quis ergo hũc ad/
uerſarium ſentit præſentẽ eſſe:tunc magis cuſtodiã adhibere debet ori ſuo:ne det lo
cum aduerſario. Sed non multi hunc uident.

Q etiã ille cauẽdꝰ ſit q uideri põt:& queãdmodũ cũ nos irritat:incitat: exaſperat &
ad iurgium uocat:ſilẽtium exercere debeamꝰ:quo eum uincere ualeamus. Ca. V.

f Ed etiã ille cauẽdꝰ eſt:qui uideri põt:quicunqꝫ irritat:qcunqꝫ incitat:qcunqꝫ
exaſperat:quicũqꝫ incẽtiua luxuriæ aut libidinis ſuggerit. Qñ ergo aliquis
nobis conuitiat̃:laceſſit:ad uiolentiã ꝓuocat:ad iurgiũ uocat:tunc ſilẽtium
exerceamus:tũc muti fieri non erubeſcamꝰ. Peccator eſt em̃ qui nos ꝓuo/
cat:qui iniuriã facit:& nos ſimiles ſui fieri deſiderat. Deniqꝫ ſi taceas:ſi diſſimules:ſo/
let dicere: Quid taces? Loquere ſi audes. Sed non audes: Mutꝰ es:elinguem te feci.
Si ergo taceas:plus rumpitur:uictum ſe reputat: irriſum poſthabitũ atqꝫ illuſũ. Si re/
ſpondeas:ſupiorẽ ſe factum arbitrat̃:quia parem inuenit. Si em̃ taceas:dicet̃:Ille con/
uitiatus ẽ huic:cõtẽpſit iſte. Si referas cõtumeliã:dicetur:Ambo cõuitiati ſũt. Vterqꝫ
cõdemnat̃:nemo abſoluit̃. Ergo illius eſt ſtudium:ut irritet:ut ſimilia illi loquar:ſimi/
lia agam. Iuſti aũt eſt diſſimulare:nihil loqui:tenere bonum fructum conſciẽtiæ: plus
cõmittere bonoꝝ iudicio:q̃ criminãtis inſolentiæ:cõtentũ eſſe grauitate moꝝ ſuoꝝ.
Hoc eſt em̃ ſilere a bonis:quia bñ ſibi conſcius:falſis non debet moueri: nec æſtimare
plus põderis in alieno eſſe cõuitio:q̃ in ſuo teſtimonio. Ita fit: ut etiã humilitatem cu/
ſtodiat. Si autẽ nolit humilior uideri:talia tractat:& dicit ipſe ſecũ: Hic ergo:ut me cõ
tẽnat:& i cõſpectu meo loquat̃ talia aduerſum me:quaſi nõ poſſim ego ei aperire os
meũ: Cur nõ etiã ego dicã:in q̃bus eũ mœſtificare poſſim? Hic ergo: ut mihi iniurias
faciat:q̃ſi uir nõ ſim:quaſi uindicare me nõ poſſim? Hic ut me criminet̃:quaſi ego non
poſſim grauiora in eo cõponere? Qui talia dicit:nõ eſt mitis:atqꝫ humilis:nõ ẽ ſine tẽ/
ptatione. Temptator eum exagitat:ipſe ei tales opiniones inſerit. Plærunqꝫ adhibet

hominem atqꝫ apponit nequã ſpiritꝰ qui hæc illi dicat. Sed tu in petra fixum ueſtigiũ
tene. Et ſi ſeruus cõuitium dicat:iuſtus tacet. Etſi infirmus contumeliam faciat:iuſtus
tacet. Etſi pauper criminetur:iuſtus non reſpondet. Hæc ſunt arma iuſti:ut cedendo
uincat. Sicut periti iaculandi cedentes ſolent uincere: & fugientes grauioribus ſequẽ
tes uulnerare ictibus.

Q non debeamus moueri cũ audimꝰ cõuitia:ſed potiꝰ imitari ſanctum dauid i pſal/
mo ſuperius cõmemorato dicentem:Obmutui & humiliatus ſum & ſilui a bonis: qđ
non tãtũmodo dixit:ſed etiam fecit. Ca. VI.

q Vid em̃ opus eſt moueri:cum audimꝰ cõuitia? Cur nõ imitamur dicentem:
Obmutui & humiliatus ſũ:& ſilui a bonis? An hoc dixit tm̃modo:non etiã Pſ.38.
fecit dauid? Immo & fecit. Nam cum ei cõuitiaretur ſemei filius gemini: ta/
cebat dauid:& q̃uis ſeptus armatis:non retorquebat conuitiũ: non ultionẽ
quærebat:eouſqꝫ ut dicente ſibi ſaruiæ filio ꝙ uindicare in eum uellet:non permiſerit.
Ibat ergo tanq̃ mutus & humiliatus: ibat tacẽs:nec mouebatur:cum uir appellaretur
ſanguinis:qui erat conſcius propriæ manſuetudinis. Non ergo mouebatur conuitijs:
cui abundabat bonorum operum cõſcientia. Itaqꝫ is qui cito iniuria mouetur: facit ſe
dignum contumelia uideri:dum uult ea indignus ꝓbari. Melior eſt itaqꝫ qui contẽnit
iniuriam:q̃ qui dolet. Qui enim cõtemnit:quaſi non ſentiat ita deſpicit:qui autem do/
let quaſi ſenſerit torquetur.

Cur ſanctus Ambroſius ad filios ſuos ſcribens:pſalmi. xxxviij. uſus ſit ꝓœmio. Quoqꝫ
ex iſtius pſalmi conſideratione:ſucceſſerit eius animo de officijs ſcribere:& qua rõne
de ijs ad eoſdem ſcripſerit. C. VII.

n Eqꝫ improuide ad uos filios meos ſcribens:huius pſalmi ꝓœmio uſus ſum:
Quem pſalmũ ꝓpheta dauid ſancto idithun canẽdum dedit. Ego uobis te/
nendum ſuadeo:delectatus eiꝰ ſenſu ꝓfũdo & uirtute ſententiarũ. Aduer/
timus em̃ ex his quæ breuiter libauimus:& ſilendi patientiã:& oportunita/
tem loquendi:& in poſterioribus contẽptum diuitiarum:quæ maxima uirtutũ fũda/
menta ſũt:hoc pſalmo doceri. Dum igitur hunc pſalmum cõſidero: ſucceſſit animo
de officijs ſcribere. De quibus etiam ſi quidam philoſophiæ ſtudẽtes ſcripſerũt:ut pa/
nætius:& filius eius apud græcos:tullius apud latinos: nõ alienũ duxi a noſtro mune/
re:ut & ipſe ſcriberem. Et ſicut tulliꝰ ad erudiẽdum filium:ita ego quoqꝫ ad uos infor/
mandos filios meos. Neqꝫ em̃ minus uos diligo quos in euangelio genui:q̃ ſi coniugio
ſuſcepiſſem. Non em̃ uehementior eſt natura ad diligẽdum:q̃ gratia. Plus certe dili/
gere debemꝰ:quos ꝑpetuo nobiſcũ putamus futuros:q̃ quos in hoc tm̃ ſæculo. Illi de/
generes naſcunt̃ frequenter:qui dedeceãt patrem: uos ante elegimus ut diligamus.
Itaqꝫ illi neceſſitate diligunt̃:quæ nõ ſatis idonea atqꝫ diuturna eſt ad ꝑpetuitatem di/
ligẽdi magiſtra: uos iudicio:quo magnũ charitati pondus ad uim diligendi adiungi/
tur: ꝓbare quos diligas:& diligere quos elegeris.

Q non ſolũ rõne ꝑſonarum: ſed etiam rei ipſius cõueniens fuerit ut auctor de offi/
cijs ſcriberet. Quoqꝫ nomen officij non ſolum ſcholæ philoſophoꝝ aptum ſit:ſed etiã in
ſcripturis reperiatur diuinis:Et unde officium dicatur. Ca. VIII.

e Rgo quoniã ꝑſonæ cõueniũt:uideamus utrum res ipſa conueniat ſcribere
de officijs: Et utꝝ hoc nomẽ philoſophoꝝ tm̃modo ſcholæ aptũ ſit:an etiã
in ſcripturis reperiat̃ diuinis. Pulchre itaqꝫ dum legimus hodie euangeliũ
(quaſi adhortaret̃ ad ſcribendũ) ſpũſſanctus obtulit nobis lectionẽ: qua cõ/
firmaremur etiã in nobis officiũ dici poſſe. Nam cũ çacharias ſacerdos obmutuiſſet in Luc.1.
tẽplo:& loqui non poſſet:factũ eſt inquit:ut impleti ſũt dies officij eius:abijt in domũ
ſuã. Legimus igit̃ officiũ dici a nobis poſſe. Nec ratio ipſa abhorret:quãdoquidẽ of/
ficiũ ab efficiẽdo dictũ putamꝰ: quaſi efficiũ:ſed ꝓpter decorẽ ſermonis una ĩmutata
littera:officiũ nuncupari. Vel certe:ut ea agas:quæ nulli officiãt: ꝓſint omnibus.

Q philoſophi officia ab honeſto & utili duci æſtimauerint:& quomodo hæc diuiſe
rint eligendiqꝫ iudicium adiunxerint. Et quid auctor de his ſentiat. Et qua ratione nõ

ſupfluum ſit ſcriptionis ſuæ opus.Ca.IX.
Fficia aũt ab honeſto & utili duci æſtimauerũt: & de ijs duob⁹ eligere quid
præſtet.Deinde incidere ut duo concurrant honeſta:& duo utilia: & quæ/
o ratur quid honeſtius:& quid utilius. Primũ igitur in tres ptes officium diui/
ditur:honeſtum:& utile:& quid præſtantius.Deinde hæc tria in quinq; ge/
nera diuiſerũt:In duo honeſta:& duo utilia:& eligẽdi iudicium.Prima igitur pertine/
re dicunt ad decus honeſtatemq; uitæ.Secunda ad uitæ cõmoda:copias:opes: facul/
tates.De ijs eligẽdi ſubeſſe iudiciũ.Hæc illi. Nos aũt nihil oĩno niſi qđ deceat & ho/
neſtum ſit:futuroꝝ magis q̃ præſentiũ metimur formula: Nihilq; utile niſi qđ ad uitæ
illius æternæ ꝓſit gratiam definimus:non qđ ad delectationẽ præſentis. Neq; aliqua
cõmoda in facultatibus & copijs opum conſtituimus:ſed incõmoda hæc putamus:ſi
non reijciãtur:eaq; oneri cum ſint æſtimari magis q̃ diſpẽdio cum erogant̃. Nõ ſup/
fluum igit̃ ſcriptionis noſtræ ẽ opus:quia officium diuerſa æſtimamus regula: atq; illi
æſtimauerunt.Illi ſæculi cõmoda in bonis ducunt.Nos hæc etiam in detrimentis:qm̃
qui hic recipit bona:ut ille diues:illic cruciatur:& laçar⁹ qui hic mala ptulit:illic conſo/
latione inuenit.Deinde qui illa nõ legunt nr̃a legent ſi uolẽt: qui non ſermonũ ſupel/
lectilẽ neq; artem dicendi:ſed ſimplicem rerum exquirunt gratiam.

Q decoꝝ i nr̃is ſcripturis primo conſtitui loco inſtruamur & doceamur. Et ꝙ phi/
loſophis qui de officijs diſputarunt: prior fuerit dauid.Et queadmodũ idẽ ꝓpheta &
pythagoras qui eum ſecutus ẽ differẽtes circa ſilentiũ leges dederint. Qq; primum
officium ſit loquẽdi modus. Ca.X.

Ecoꝝ aũt in noſtris ſcripturis primo cõſtitui loco (qđ græce πρέπόμ dicit̃)
d inſtruimur & docemur:legẽtes: Te decet hymnus de⁹ in ſyon: Vel græce
Ps.64. σού πρέπύ ύμμόσ ό θεόσ εμ σύώμ.Et apl's ait: Loquere quæ decẽt ſanã
Titũ.2. doctrinam. Et alibi:Decebat autem eum p quem omnia: & ꝓpter quẽ om/
Heb.2. nia:multis filijs in gloriam adductis:ducem ſalutis eorum paſſionem cõſũmari. Nũ/
quid prior panætius:nunquid ariſtoteles qui & ipſe diſputauit de officio q̃ dauid: cũ
& ipſe pythagoras qui legitur ſocrate antiquior:ꝓphetam ſecutus dauid:legem ſilen
tij dederit ſuis? Sed ille:ut per quinquenniũ diſcipulis uſum inhiberet loquendi:da/
uid autem non ut naturæ munus imminueret: ſed ut cuſtodiam ꝓferendi ſermonis
doceret.Et pythagoras quidem:ut non loquendo loqui doceret:dauid ut loquendo
magis diſceremus loqui. Quomodo ergo ſine exercitio doctrina: aut ſine uſu ꝓfe/
ctus? Qui diſciplinam bellicam uult aſſequi:quotidie exercetur armis: & tanq̃ in pro/
cinctu poſitus præludit prœlium:& uelut coram poſito prætendit hoſte:atq; ad peri/
tiam uireſq; iaculandi:uel ſuos explorat lacertos:uel aduerſariorum declinat ictus: &
uigilanti exit obtutu. Qui nauim in mari regere gubernaculis ſtudet:uel remis du/
cere:prius in fluuio præludit. Qui canendi ſuauitatẽ & uocis affectant præſtãtiam:
prius ſenſim canendo uocem excitant. Et qui uiribus corporis legitimoq; luctandi
certamine coronam petunt:quotidiano uſu paleſtræ durantes membra: nutrientes
patientiam:laborem aſſueſcunt. Necnon ipſa natura nos in paruulis docet:ꝙ prius
ſonos meditant̃ loquẽdi:ut loqui diſcant. Itaq; ſon⁹ excitatio quædã & paleſtra uocis
eſt. Ita ergo & qui uolũt diſcere cautionẽ loquendi:qđ naturæ eſt nõ negent:qđ cu/
ſtodiæ eſt exerceãt:ut q in ſpecula ſunt:ſpeculãdo intendãt:nõ dormiẽdo. Oĩs enim
res ꝓprijs ac domeſticis exercitijs augetur. Ergo dauid tacebat:non ſemp ſed p tpe.
Nõ iugiter neq; oib⁹:ſed irritãti aduerſario:ꝓuocãti peccatori non reſpõdebat. Et ſi/
Ps.37. cut alibi ait:Loquẽtes uanitatẽ & cogitãtes dolum:nõ audiebat q̃ſi ſurdus: & q̃ſi mut⁹
Prouer.26. nõ aperiebat illis os ſuũ. Quia & alibi habes:Noli reſpõdere imprudẽti ad imprudẽ/
tiã ei⁹:ne ſilis illi fias. Primũ igit̃ officiũ eſt:loquẽdi modus.Hoc ſacrificiũ laudis deo
depẽdit̃.Hoc reuerẽtia exhibet̃:cũ ſcripturæ diuinæ legunt̃. Hoc honorãt̃ parẽtes.
Scio loqui plæroſq; cũ tacere neſciãt.Rarum eſt tacere quẽq̃:cũ ſibi non ꝓſit loqui.
Sapiẽs ut loquat̃:multa prius cõſiderat: quid dicat:aut cui dicat: quo in loco:quo tẽ/
pore.Eſt ergo & tacendi & loquendi modus.Eſt etiã factis modus.Pulchrũ eſt igitur

tenere menſuram officij.

De diuiſione officij i mediũ & pfectũ auctoritate ſanctaꝝ ſcripturaꝝ approbata. Et
de cõmendatione miſericordiæ quæ & ipſa ad pfectoꝝ officium ptinet.Ca.XI.

Fficiũ aũt oĩe:aut mediũ aut pfectũ eſt: qđ æque ſcripturaꝝ auctoritate ꝓ/
o bare poſſumus.Habemus etenim in euãgelio dixiſſe dominũ:Si uis in uitã Matth.19.
æternam uenire:ſerua mãdata. Dicit ille: Quæ? Ieſus autem dixit illi:Non
homicidium facies:Nõ adulterabis:Non facies furtũ:Non falſum teſtimo/
nium dices:Honora patrem & matrem:Et diliges ꝓximum tuum ſicut teipſum.Hæc
ſunt media officia:quibus aliquid deeſt. Deniq; dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cu/
ſtodiui a iuuẽtute mea: Quid adhuc mihi deeſt? Ait illi ieſus: Si uis perfect⁹ eſſe:ua/
de uende omnia bona tua:& da pauperibus:& habebis theſaurum in cælo:& ueni ſe/
quere me.Et ſupra habes ſcriptum:ubi diligẽdos inimicos:& orandum dicit ꝓ calum/ Matth.5.
niantibus & pſequentibus nos:& benedicere maledicentes:Hoc nos facere debem⁹:
ſi uolumus perfecti eſſe:ſicut pater noſter qui in cælo eſt:qui ſuper bonos & malos ſo
lem ſuum iubet radios ſuos effundere:& pluuia & rore terras uniuſcuiuſcuiſorũ ſine ulla diſ/
cretiõe pingueſcere. Hoc eſt igitur pfectũ officium quod χατόρθωμά dixerũt græ/
ci:quo corriguntur omnia:quæ aliquos potuerunt lapſus habere. Bona etiam miſe/
ricordia:quæ & ipſa pfectos facit: quia imitatur pfectum patrem. Nihil tam cõmẽdat
chriſtianã animam:q̃ miſericordia.Primũ in paupẽs:ut cõmunes iudices partus natu/
ræ:quæ omnibus ad uſum generat fructus terrarum:ut qđ habes largiaris pauperi:&
conſortem & conformem tuum adiuues. Tu nũmum largiris: ille uitam accipit. Tu
pecuniam das:ille ſubſtantiam ſuam æſtimat. Tuus denarius cẽſus illius eſt. Ad hæc
plus ille tibi confert:cum ſit debitor ſalutis. Si nudum ueſtias:teipſum induis iuſticiã.
Si peregrinum ſub tectum inducas tuum:ſi ſuſcipias egẽtem:ille tibi acquiret ſancto/
rum amicitias:& æterna tabernacula.Non mediocris iſta gratia.Corporalia ſeminas:
& recipis ſpiritalia. Miraris iudicium domini de ſancto iob:mirare uirtutem eius:qui
poterat dicere:Oculus eram cæcorum:pes claudorum. Ego eram infirmorũ pater: Job.29.
uelleribus agnorum meoꝝ calefacti ſũt humeri eorum.Foris non habitabat peregri/
nus.Oſtium autem meum omni uenieti patebat. Beatus plane de cuius domo nunq̃
uacuo ſinu pauper exiuit.Neq; eñ quiſq̃ magis beatus q̃ qui itelligit ſuper paupis ne/
ceſſitatem:& infirmi atq; inopis ærumnam. In die iudicij habebit ſalutem a domino:
quem habebit ſuæ debitorem miſericordiæ.

De inductione erroneaꝝ opinionũ qbus plæriq; ab officio miſericordiæ retrahun/
tur cum generali iſtaꝝ confutatione.Ca.XII.

Ed plæriq; reuocant̃ ab officio diſpenſatricis miſericordiæ:dum putant ho/
ſ minis actus non curare dñm:aut neſcire eũ quid in occultis geramus: quid
teneat nr̃a conſcientia:aut iudicium eius nequaq̃ iuſtũ uideri:quãdo pecca
tores diuitijs abundare uident:gaudere honoribus:ſanitate:liberis:contra
autem iuſtos inopes degere:inhonoros: ſine liberis:infirmos corpe:luctu frequenti.
Nec mediocris ea quæſtio:quãdo quidem tres illi reges amici Iob: propterea eum
peccatorẽ ꝓnũciabãt:quia inopem factũ ex diuite:orbatũ liberis ex fœcundo paren/
te:pfuſũ ulceribus:inhorrentẽq; uili cibo: exaratũ uulneribus a capite uſq; ad pedes
uidebãt. Quibus:hãc ſanct⁹ Iob ꝓponit aſſertionẽ: Si ego ꝓpter peccata mea hæc Job.21.
patior:cur impij uiuũt?Inueterauerũt aũt:& in diuitijs ſemen eorum ſm uolũtatem:
filij coꝝ in oculis:domus coꝝ abundant:timor autem nuſq̃:flagellum aũt a dño non
eſt ipſis.Hæc uidens infirmus:corde exagitat̃:& ſtudiũ auertit ſuũ. Cuius dicturus
ſermones:ante ſanctus præmiſit Iob:dicẽs:Portate me:ego aũt loquar:deinde ridete
me.Nã & ſi arguor:quaſi homo arguor. Portate ergo onus ſermonũ meorũ.Dictur⁹
eñ ſum:qđ nõ ꝓbo:ſed ad uos redarguendos:ꝓferam ſermones iniquos.Aut certe
quia ita eſt uerſus. Quid aũt?Nunqd ab homie arguor?Hoc eſt:homo me nõ poteſt
redarguere:quia peccaui.Etſi argui dignus ſum:quia nõ ex euidenti culpa me argui/
tis:ſed ex iniurijs æſtimatis merita delictorum. Videns ergo infirmus abundare iniu/

ſtos ſucceſſibus proſperis:ſe autem atteri:dicit domino: Diſcede a me: uias tuas ſcire
nolo. Quid prodeſt:quia ſeruimus ei? Aut quæ utilitas: quia occurrimus ipſi? In ma-
nibus eorum omnia bona:opera autem impiorum non uidet. Laudatᷣ in platone:ꝙ
in policia ſua poſuit: cum qui contra iuſticiam diſputandi partes recepiſſet:poſtulare
ueniam dictorum quæ non ꝓbaret:& ueri inueniẽdi atqꝫ examinandæ diſputationis
gratia:illam ſibi impoſitam perſonam dicere. Quod eouſqꝫ tullius ꝓbauit:ut ipſe in li-
bris quos ſcripſit de republica:eam ſentẽtiam dicendam putauerit. Quãto antiqui-
or illis iob:qui hæc primus repperit? Nec eloquentiæ phalerãdæ gratia:ſed ueritatis
ꝓbandæ præmittenda æſtimauit. Statimqꝫ ipſe quæſtionem enodem reddidit:ſubij-
ciens:ꝙ extinguatur lucerna impiorum: & futura ſit eorum euerſio. Non falli deum
doctorẽ ſapiæ & diſciplinæ: ſed eſſe ueritatis iudicẽ. Et ideo non ſᷣm forenſem abun-
dantiam æſtimandã beatitudinẽ ſinguloꝝ:ſed ſᷣm interiorẽ cõſcientiã:quæ innocen-
tium:& flagicioſorũ merita diſcernit:uera atqꝫ incorrupta pœnaꝝ præmiorũqꝫ arbi-
tra. Moritᷣ innocens in ꝑtãte ſimplicitatis ſuæ:in abundãtia ꝓpriæ uolũtatis:ſicut adi-
pe repletam aĩam gerẽs: At uero peccator q̃uis foris abũdet: & delitijs diffluat: odo-
ribꝰ fragret:in amaritudine aĩæ ſuæ uitã exigit:& ultimũ diem claudit: nihil ſecũ eoꝝ
quæ ꝯpulatꝰ fuerat referẽs:bonoꝝ nihil ſecũ auferẽs:niſi precia ſceleꝝ ſuorum. Hæc
cogitans:nega ſi potes diuini eſſe iudicij remunerationẽ. Ille ſuo affectu beatꝰ:hic mi-
ſer. Ille ſuo iudicio abſolutus:hic reus. Ille in exitu lætus:hic mœrens. Cui abſolui põt:
qui nec ſibi innocẽs eſt? Dicite inqt mihi: Vbi eſt ꝓtectio tabernaculoꝝ eius? Signũ
eius nõ inuenietᷣ. Vita eteni facinoroſi: ut ſomniũ. Aperuit oculos: trãſiuit reqes ciꝰ:
euanuit delectatio:licet ipſa quæ uidetᷣ etiã dũ uiuunt impioꝝ requies in inferno eſt.
Pſ.54. Viuentes eñ in inferna deſcendũt. Vides conuiuiũ peccatoris:interroga eius con-
ſcientiam. Nõne grauius oĩbus fœtet ſepulchris? Intueris læticiã eius: & ſalubritatem
miraris corporis:filiorum atqꝫ opum abundantiã: Introſpice ulcera & uibices animæ
eius:cordiſqꝫ mœſtitudinẽ. Nam de opibꝰ quid loquar: cum legeris: Quia in abun-
dãtia eſt uita eius:cũ ſcias quia & ſi tibi uideatᷣ diues:ſibi pauper eſt: & tuũ iudiciũ ſuo
refellat? De multitudine quoqꝫ filioꝝ:& de indolentia quid loquar: cũ ſe ipſe lugeat:
& ſine hærede futurum iudicet:cum imitatores ſui ſucceſſores ſuos eſſe nolit? Nulla
enim hæreditas peccatoris. Ergo impius ipſe ſibi pœna eſt: Iuſtus autem ipſe ſibi glo-
ria. Et utriqꝫ aut bonoꝝ aut maloꝝ operũ merces ex ſeipſo ſoluitur.

De deſtructiõe aſſertiõis eoꝝ i ſpeciali:q deũ nequaq̃ curã mũdi hr̃e putãt. Ca. XIII.

Ed reuertamur ad ꝓpoſitum:ne diuiſionem factam præteriſſe uideamur:
ſ quia occurrimus opinioni eorum:qui uidẽtes ſceleratos quoſqꝫ diuites:læ-
tos:honoratos:potentes:cum plæriqꝫ iuſtorum egeant atqꝫ infirmi ſint:pu-
tant uel nihil de nobis deum curare:ut epicurei dicunt:uel neſcire actꝰ ho-
minum:ut flagicioſi putant:uel ſi ſcit omnia iniquum eſſe iudicem:ut bonos egere pa-
tiatur:abundare improbos. Nec ſuperfluus uelut quidam excurſus fuit: ut opinioni
huiuſmodi:ipſorum affectus reſponderet quos beatos iudicant:cũ ipſi ſe miſeros pu-
tent. Arbitratus enim ſum:ꝙ ipſi ſibi facilius q̃ nobis crediderint. Quo decurſo: pro-
cliue æſtimo:ut refellam cætera. Et primo eorum aſſertionem:qui deum putant curã
mundi nequaq̃ habere:ſicut ariſtoteles aſſerit:uſqꝫ ad lunam eius deſcendere proui-
dentiam. Et quis operator neglegat operis ſui curã? Quis deſerat & deſtituat: quod
ipſe condendum putauit? Si iniuria eſt regere:nonne eſt maior iniuria feciſſe: cũ ali-
quid non feciſſe nulla iniuſticia ſit: non curare quod feceris:ſũma inclementia? Q̃ ſi
aut deum creatorem ſuum abnegant:aut ferarum & beſtiarũ ſe haberi numero cen-
ſent:quid de illis dicamus:qui hac ſe condemnant iniuria? Per omnia deũ ire ipſi aſſe-
runt:& omnia in uirtute eius conſiſtere:uim & maieſtatem eius per omnia elementa
penetrare:terras:cælum:maria:& putant iniuriam eius:ſi mentem hominis qua nihil
nobis ipſe præſtantius dedit:penetret:& diuinæ maieſtatis ingrediatᷣ ſcientia. Sed
horum magiſtrum uelut ebrium:& uoluptatis patronum:ipſi qui putantur ſobrij irri-
dent philoſophi. Nam de ariſtotelis opinione quid loquar: qui putat deum ſuis con-

Dicatᷣ etiã abundãti liberis: Honoribꝰ cumulaui te: ſalubritatẽ corporis cõceſſi tibi:
cur nõ ſecutꝰ es præcepta mea? Famule meꝰ qd feci tibi:aut quid cõtriſtaui te? Nõne
ego tibi liberoſ dedi:honoreſ cõtuli:ſalutẽ donaui? Cur me negabaſ? Cur eſtimabaſ
qđ ad ſcientiã meã quæ gereres nõ ꝑuenirent? Cur tenebas dona mea: deſpiciebas
mandata mea? Deniqꝫ de Iuda proditore hæc colligere licet: qui & apoſtolus inter
duodecim electus eſt:& loculos pecuniarũ quas pauperibꝰ erogaret:cõmiſſos habe
bat:ne uideretᷣ:aut quaſi inhonorus:aut quaſi ægenꝰ dominũ ꝑdidiſſe. Et ideo ut iu
ſtificaretᷣ in eo dñs:hæc ei contulit:ut nõ quaſi iniuria exaſperatus:ſed quaſi præua-
ricatus gratiam maiori eſſet offenſæ obnoxius.

Q̃ maxime adoleſcentes deceant exempla de Iſaac:& Ioſeph:de Moyſe & Hie-
remia. Ca. XVII.

Voniã igitᷣ & pœnã improbitati & uirtuti fore præmium ſatis claruit:de offi
q cijs aggrediamur dicere:quæ nobis ab adoleſcentia ſpectãda ſunt: ut cũ æta
te accreſcant ſimul ſtudia bonoꝝ actuũ. Eſt igitᷣ bonoꝝ adoleſcentiũ timorẽ
dei habere:deferre parẽtibus honorẽ: habere ſenioribꝰ reuerentiã: caſtitatẽ tueri:
nõ aſpernari humilitatẽ:diligere clementiã ac uerecundiã:quæ ornamẽto ſunt mi-
nori ætati. Vt eñ in ſenibꝰ grauitas:in iuuenibꝰ alacritas:ita in adoleſcẽtibus uerecũ
dia:uelut quadã dote cõmendatᷣ naturæ. Erat Iſaac deũ timens:utpote Abrahæ indo
les:deferẽs p̃ri honorẽ uſqꝫ eo ut aduerſuſ paternã uolũtatẽ nec mortẽ recuſaret. Io
ſeph quoqꝫ cũ ſomniaſſet ꝙ ſol & luna & ſtellæ adorarent eũ: ſedulum tñ obſequiũ
deferebat patri. Caſtus ita ut ne ſermonẽ quidem audire uellet niſi pudicũ:humilis
uſqꝫ ad ſeruitutẽ:uerecũdus uſqꝫ ad fugã: patiẽs uſqꝫ ad carcerẽ: remiſſor iniuriæ uſ
que ad remunerationẽ. Cuius tanta uerecũdia fuit:ut cõprehenſus a muliere:ueſtẽ
in manibꝰ eiꝰ fugiens mallet relinquere: q̃ uerecundiã deponere. Moyſes quoqꝫ &
Hieremias electi a domino:ut oracula dei prædicarent populo:qđ poterant ꝑ grati-
am:excuſabant ꝑ uerecundiam.

De bono uerecundiæ:quod maxime in ſancta dei eminuit genitrice: & ꝙ geſtus
exterioris hominis ꝑſæpe qualitatem interioris oſtẽdat: & ꝙ omnia membra natu-
raliter habita polleant honeſtate. Ca. XVIII.

Vlchra igitᷣ uirtꝰ uerecũdiæ:& ſuauis gratia:quæ nõ ſolũ in factis:ſed etiã
p in ipſis ſpectatᷣ ſermonibus:ne modũ ꝓgrediaris loquẽdi:ne quid indeco
rũ ſermo reſonet tuus. Speculũ eñ mẽtis:plærũqꝫ in uerbis refulget. Ipſũ
uociſ ſonũ libret modeſtia:ne cuiuſquã offendat aurẽ uox fortior. Deniqꝫ
in ipſo canẽdi genere:prima diſciplina uerecũdia eſt:imo etiã in omni uſu loquẽdi:
ut ſenſim quiſ aut pſallere:aut canere:aut poſtremo loqui incipiat:ut uerecũda prin
cipia cõmendent ꝓceſſum. Silentiũ quoqꝫ ipſum in quo eſt reliquarũ uirtutũ ociũ:
maximꝰ actus uerecũdiæ eſt. Deniqꝫ ſi aut infantiæ putatᷣ:aut ſuperbiæ ꝓbro datur:
ſi uerecũdiæ:laudi ducitur. Tacebat in periculis Suſanna:& grauiꝰ uerecũdiæ q̃ ui-
tæ damnũ putabat:nec arbitrabatᷣ periculo pudoris tuendã ſalutẽ. Deo ſoli loque-
batur:cui poterat caſta uerecũdia eloqui:refugiebat ora intueri uirorũ. Eſt eñ & in
oculis uerecundia:ut nec uidere uiros fœmina:nec uideri uelit. Neqꝫ uero quiſq̃ ſo-
lius hanc laudem caſtitatis putet. Eſt eñ uerecũdia pudicitiæ comes: cuiꝰ ſocietate
caſtitas ipſa tutior eſt. Bonus eñ regẽdæ caſtitatis pudor eſt comes:qui ſi ſe prætẽ-
dat ad ea quæ prima ꝑicula ſũt:pudicitiã temerari nõ ſinat. Hic primꝰ in ipſo cogniti
onis ingreſſu dñi matrẽ cõmendat legentibus:& tanq̃ teſtis locuples dignã quæ ad
tale munꝰ eligeretᷣ:aſtruit:ꝙ in cubiculo:ꝙ ſola:ꝙ ſalutata ab angelo tacet:& mota ẽ
in ĩtroitu eius:ꝙ ad uirilis ſexus ſpeciẽ peregrinã turbatᷣ aſpectus uirginis. Itaqꝫ q̃uis
eſſet humilis:præ uerecũdia tamẽ nõ reſalutauit:nec ullũ reſponſum retulit: niſi ubi
de ſuſcipienda dñi generatiõe cognouit:ut qualitatẽ effectꝰ diſceret:nõ ut ſermonẽ
refelleret. In ipſa quoqꝫ oratiõe noſtra multũ uerecũdia placet:multũ conciliat grãæ
apud deũ noſtrũ. Nõne hæc prætulit publicanũ: & cõmendauit eũ: qui nec oculos
audebat ad cælum leuare? Ideo iuſtificatur magis dñi iudicio:q̃ ille phariſæꝰ: quem

1. Petri. 3. deformauit præſumptio. Ideoqꝫ oremus in incorruptione quieti & modeſti ſpiritꝰ:
qui eſt ante deũ locuples: ut ait Petrus: Magna igiť modeſtia: quæ cum ſit etiã ſui iu-
ris remiſſior: nihil ſibi uſurpans: nihil uendicans: & quodãmodo inter uires ſuas cõ-
tractior: diues eſt apud deũ: apud quẽ nemo diues. Diues eſt modeſtia: quia portio
dei eſt. Paulus quoqꝫ orationẽ deferri præcepit cũ uerecũda & ſobrietate. Primam
hanc & quaſi præuiã uult eſſe orationis futuræ: ut nõ glorieť peccatoris oratio: ſed
quaſi colorẽ pudoris obducat: qui quo plus defert uerecũdiæ de recordatione de-
Tulliꝰ li. 1. de officio decori lictũ: eo uberiorẽ meretur gratiã. Eſt etiã in ipſo motu: geſtu: inceſſu: tenẽda uere-
cundia. Habitus em̃ mentis: in corporis ſtatu cerniť. Hinc homo cordis noſtri abſcõ-
ditus: aut leuior: aut iactantior: aut turbidior: aut cõtra grauior: & conſtantior & pu-
rior: & maturior eſtimatur. Itaqꝫ uox quædã eſt animi: corporis motꝰ. Meminiſtis fi
lij quendã amicũ cũ ſedulis ſe uidereť cõmendare officijs: hoc ſolo tamẽ in clerum a
me nõ receptũ: ꝙ geſtus eius plurimũ dedeceret: Alterũ quoqꝫ cũ in clero repperiſ-
ſem: iubere me ne unq̃ præiret mihi: quia uelut quodã inſolẽtis iceſſus uerbere ocu
los feriret meos: Idqꝫ dixi: cũ reddereť poſt offenſam muneri: hoc ſolũ excepi: nec
fefellit ſentẽtia. Vterqꝫ em̃ ab eccleſia receſſit: ut qualis inceſſus ꝓdebať: talis ꝑfidia
animi demonſtrareť. Nãqꝫ alter arrianæ infeſtationis tẽpore fidẽ deſeruit: alter pe-
cuniæ ſtudio ne iudiciũ ſubiret ſacerdotem ſe noſtrum negauit. Lucebat in illorum
inceſſu imago leuitatis: ſpecies quædã ſcurrarũ ꝑcurſantiũ. Sunt etiã qui ſenſim am-
bulando imitanť hiſtrionicos geſtus: & quaſi quædã fercula pomparũ: & ſtatuarũ
motus nutantiũ: ut quotienſcũqꝫ gradũ transferũt: modulos quoſdã ſeruare uideã-
tur. Nec curſim ambulare honeſtũ arbitror: niſi cũ cauſa exigit alicuius periculi: uel
iuſta neceſſitas: Nam plærũqꝫ feſtinãtes anhelos uidemus torquere ora: quibꝰ ſi cau
ſa deſit feſtinationis neceſſariæ: næuus iuſtæ offenſioniſ eſt. Sed nõ de his dico: qui-
bus rara ꝓperatio ex cauſa naſcitur: ſed quibꝰ iugis & cõtinua in naturã uertiť. Nec
in illis ergo tanq̃ ſimulacrorum effigies ꝓbo: nec in iſtis tanq̃ excuſſorum ruinas. Eſt
etiã greſſus ꝓbabilis: in quo ſit ſpecies auctoritatis: grauitatiſqꝫ pondus: trãquillitatiſ
ueſtigium: ita tamẽ ſi ſtudium deſit atqꝫ affectio: ſed motus ſit purꝰ ac ſimplex: Nihil
em̃ fucatũ placet: motũ natura informet. Si qđ ſane in natura uitij eſt: induſtria emẽ
det: ut ars deſit nõ deſit correctio. Q̃ ſi etiã iſta ſpectanť altiꝰ: quãtomagis cauẽdũ
eſt: ne quid turpe ore exeat. Hoc em̃ grauiter coinquinat hominẽ. Nõ em̃ cibus in-
quinat hominẽ: ſed iniuſta obtrectatio: ſed uerborũ obſcænitas. Hæc etiã uulgo pu-
dori ſunt: In noſtro uero officio: nullũ uerbũ qđ inhoneſte cadat nõ incutit uerecun
diã. Et non ſolum nihil ipſi indecoꝝ loqui: ſed ne aurẽ quidẽ debemus hmõi præbe-
re dictis: ſicut Ioſeph ne incõgrua ſuæ audiret uerecũdiæ: ueſte fugit relicta: qm̃ quẽ
delectat audire: alterũ loqui prouocat. Intelligere quoqꝫ qđ turpe ſit: pudori maxi-
mũ eſt: Spectare uero ſi quid huiuſmodi fortuitu accidat quãti horroris eſt? Quod
ergo in alijs diſplicet: nũquid poteſt in ſeipſo placere? Nec hoc ipſa natura nos do-
cet: quæ ꝑfecte quidẽ omnes partes noſtri corporis explicauit: ut & neceſſitati con-
ſuleret & gratiam uenuſtaret. Sed tamen eas quæ decori aſpectu forent: in quibus
formæ apex quaſi in arce quadam locatus: & figuræ ſuauitas: & uultus ſpecies emi-
neret: operandiqꝫ uſus eſſet paratior: obuias atqꝫ apertas reliquit: Eas uero in quibꝰ
eſſet naturale obſequium neceſſitatis: ne deforme ſui præberent ſpectaculum: par-
tim tanq̃ in ipſo emendauit atque abſcondit corpore: partim docuit & ſuaſit tegen-
das. Nõne igitur ipſa natura eſt magiſtra uerecundiæ: Cuiꝰ exemplo modeſtia ho-
minũ (quã a modo ſcientiæ quid deceret appellatã arbitror) id qđ in hac noſtri cor-
poris fabrica abditũ repperit: operuit & texuit: ut oſtiũ illud tegebatur qđ ex tranſ
uerſo faciendũ in arca illa Noe iuſto dictũ eſt: in qua uel eccleſiæ uel noſtri figura eſt
corporis: ꝑ qđ oſtium egeruntť reliquiæ ciborum. Ergo naturæ opifex: ſic noſtræ ſtu
duit uerecũdiæ: ſic decoꝝ illud & honeſtũ in nr̃o cuſtodiuit corpore: ut uelut ductꝰ
quoſdam aquæ: exitus cuniculorũ noſtrorũ poſt tergũ relegaret: atqꝫ ab aſpectu no
ſtro auerteret: ne purgatio uẽtris uſum oculorũ offenderet. De quo pulchre Apl̃s

ait: Quæ uideť inquit mẽbra corporis infirmiora: neceſſariora ſũt. Et quæ putamꝰ 1. Cor. 12.
ignobiliora eſſe mẽbra corporis: his abundantiorẽ honorẽ circũdamꝰ: & quæ inho-
neſta ſunt noſtra: honeſtatẽ abundantiorẽ habent. Etem̃ imitatõe naturæ induſtria
auxit gratiã. Qđ alio loco etiã altius interꝑtati ſumus: ut nõ ſolũ abſcondamꝰ ab ocu
lis: uerũ etiã quæ abſcondenda accepimꝰ: eoꝝ indicia uſuſqꝫ mẽbroꝝ ſuis appellatio
nibus nũcupare indecoꝝ putemus. Deniqꝫ ſi caſu aperianť hæ partes: cõfundiť ue-
recundia: ſi ſtudio: impudẽtia eſtimať. Vnde & filius Noe Cham offenſam retulit: Geñ. 9.
quia nudatũ uidens patrẽ riſit. Qui autẽ operuerũt patrẽ: acceperũt benedictionis
gratiã. Ex quo mos uetus: & in urbe roma: & in plæriſqꝫ ciuitatibꝰ fuit: ut filij cũ parẽ
tibus puberes uel generi: nõ lauarẽt: ne paternæ reuerẽtiæ auctoritaſ minueretur: li
cet plæriqꝫ ſe & in lauacro quantũ poſſunt tegãt: ne uel illic ubi nudũ totũ eſt corpꝰ:
hmõi intecta portio ſit. Sacerdotes quoqꝫ ueteri more ſicut in Exodo legimus: bra-
chas accipiebãt: ſicut ad Moyſen dictũ ẽ a dño: Et facies illis brachas lineas: ut tegať Exo. 28.
turpitudo pudoris: a lumbis uſqꝫ ad femora erũt: & habebit eas Aaron & filij eiꝰ: cũ
intrabunt in tabernaculũ teſtimonij: & cũ accedent ſacrificare ad aram ſancti: & nõ
inducẽt ſuꝑ ſe pctm̃: ne morianť. Qđ nõnulli nr̃oꝝ ſeruare adhuc feruntť: plæriqꝫ ſpi
ritali interꝑtatione ad cautionẽ uerecũdiæ: & cuſtodiã caſtitatis dictũ arbitranť.

In omnibus actibus uiriliter agendum: nec quicq̃ affectatum aut fœmineũ attem-
ptandum. Ca. XIX.

d Electauit me diutius in partibus demorari uerecundiæ: quia ad uos loque-
bar: qui aut bona eius ex uobis recognoſcitis: aut dãna ignoratis. Quæ cum
ſit omnibus ætatibus: ꝑſonis: tẽporibus & locis apta: tamẽ adoleſcẽtes: iuue-
nileſqꝫ annos maxime decet. In omni aũt ſeruandũ ætate: ut deceat qđ agas: & con- Tullius li. 1. de officio decori
ueniat: & quadret ſibi ordo uitæ ſuæ. Vnde Tullius etiã ordinẽ putat in illo decore
ſeruari oportere: idqꝫ poſitũ dicit in formoſitate: ordine: ornatu ad actionem apto.
Quæ difficile ait loq̃ndo explicari poſſe: & iõ ſatis eſſe intelligi. Formoſitatẽ aũt cur
poſuerit: nõ ſatis itelligo. Quis em̃ ille uires corporis laudet: nos certe in pulchritu
dine corporis locũ uirtutis nõ ponimus: gratiã tamẽ nõ excludimꝰ: quia uerecũdia
& uultus ipſos ſolet pudore perfundere: gratioreſqꝫ reddere. Vt em̃ artifex in mate
ria cõmodiore meliꝰ operari ſolet: ſic uerecũdia in ipſo quoqꝫ corporis decore plus
eminet: ita tamen ut etiã ipſe nõ ſit affectatuſ decor corporis: ſed naturalis: ſimplex:
neglectus magis q̃ expetitus: nõ ꝓcioſis & albentibus aduitus ueſtimẽtis: ſed cõmu-
nibus: ut honeſtati uel neceſſitati nihil deſit: nihil accedat nitori. Vox ipſa nõ remiſ-
ſa: nõ fracta: nihil fœmineũ ſonans: qualẽ multi grauitatis ſpecie ſimulare cõſuerunt:
ſed formã quandã & regulã ac ſucũ uirilem reſeruans. Hoc eſt em̃ pulchritudinẽ ui-
uendi tenere: cõuenientia cuiqꝫ ſexui & ꝑſonæ reddere. Hic ordo geſtorũ optimꝰ:
hic ornatus: ad omnẽ actionẽ accõmodus. Sed ut molliculũ & infractũ: aut uocis ſo-
num: aut geſtũ corporis non ꝓbo: ita neqꝫ agreſtem ac ruſticũ. Naturam imitemur.
Eius effigies: formula diſciplinæ: forma honeſtatis eſt.

Vt cõuiuia extranea: & acceſſus uiduarũ caueanť & uirginũ. Ca. XX.

h Abet ſane ſuos ſcopulos uerecundia: non quos ipſa inuehit: ſed quos ſæpe
incurrit. Si intẽperantiũ incidamꝰ conſortia: qui ſub ſpecie iocũditatis uene-
num infundũt bonis: hi ſi aſſidui ſunt: & maxime in conuiuio: ludo: ac ioco:
eneruant grauitatẽ illã uirilem. Caueamꝰ itaqꝫ ne dũ relaxare animũ uolumus: ſol-
uamus omnẽ harmoniã: quaſi concentũ quendã bonorũ operũ. Vſus em̃ cito inflec
tit naturã. Vnde q̃ prudenter factis conuenire eccleſiaſticis: & maxime miniſtrorũ
officijs arbitror: declinare extraneorũ cõuiuia: uel ut ipſi hoſpitales ſitis peregrinan
tibus: uel ut ea cautiõe nullus ſit opprobrio locꝰ. Cõuiuia quippe extraneorũ occu-
patiões habẽt: cũ etiã epulãdi ꝓdũt cupiditatẽ. Surrepũt etiã fabulæ frequẽter de
ſæculo ac uoluptatibꝰ: claudere aures nõ potes: ꝓhibere: putať ſuꝑbiæ: ſurrepũt eti
am præter uoluntatẽ pocula. Melius eſt tuæ domui ſemel excuſes neceſſitati ſatiſfa
ciendo q̃ alienæ frequẽter: & ut ipſe ſobrius ſurgas. Tñ ex aliena inſolẽtia cõdẽnari

nõ debet præſentia tua. Viduarũ ac uirginũ domos niſi uiſitãdi gratia iuniores adi
re nõ eſt opus. Et hoc cũ ſeniorıbꝰ: hoc eſt: uel cũ epiſcopo: uel ſi grauior eſt cã cũ p̃
ſbyteris. Quid neceſſe eſt: ut demus obtrectandi locũ ſæcularibꝰ? Quid opus eſt: ut
ille quoq; uiſitationes crebre accipiãt auctoritatẽ? Quid ſi aliqua illarũ forte labatᷣ?
Cur alieni lapſus ſubeas inuidiã? Q̃ multos etiã fortes illecebra decepit? Quãti nõ
dederũt errori locũ: & dederunt ſuſpitioni? Cur nõ illa tẽpora quibꝰ ab eccleſia ua-
cas: lectioni impẽdas? Cur nõ chriſtũ reuiſas: chriſtũ alloquariſ: chriſtũ audias? Illum
alloquimur cũ oramus: illũ audimus cũ diuina legimus oracula: Quid nobis cũ alie-
nis domibuſ? Vna eſt domus: quæ oẽs capit. Illi potius ad nos ueniãt: qui nos requi-
rũt. Quid nobis cũ fabulis? Miniſteriũ altaribꝰ chriſti: nõ obſequiũ hoibus deferẽdũ
recepimꝰ. Humiles nos eſſe decet: mites decet: mãſuetos: graues: patientes: modũ
tenere in oibꝰ: ut nullũ uitiũ eſſe in moribus: uel tacitꝰ uultꝰ: uel ſermo annũciẽt.

De iracundia in ſe reprimenda: & in alijs pace mitiganda: exemplum de Iacob &
Dauid. Ca. XXI.

c Aueatur iracundia: aut ſi præcaueri nõ poteſt: cohibeatᷣ. Mala em̃ lex pecca
ti indignatio eſt: quæ ita animum perturbat: ut rationi non relinquat locum.
Primum eſt igitᷣ ſi fieri poteſt ut morum trãquillitas uſu quodam affectioni
ſuæ ꝓpoſito in naturã uertatur. Deinde qm̃ ita plærũq; motus infixus eſt naturæ ac
moribus: ut euelli atq; euitari nõ queat: ſi præuideri nõ potuerit: ratione reprimatᷣ.
Aut ſi prius occupatus fuerit animus: ab indignatione q̃ conſilio proſpici ac ꝓuideri
potuerit: ne occuparetᷣ: meditare quomõ motũ animi tui uincas: iracundiã tẽperes.
Ro.12. Reſiſte iræ ſi potes: cede ſi nõ potes: qa ſcriptũ eſt: Date locũ iræ. Iacob fratri indig
Gen.27. nanti pie ceſſit: & Rebeccæ: id eſt: patientiæ inſtructus cõſilio: abeſſe maluit & pere
grinari q̃ excitare fratris indignationẽ: & tunc redire cũ fratrẽ mitigatũ putaret. Et
ideo tantã apud deũ inuenit gratiã. Quibus deinde obſequijs: quantiſ muneribꝰ fra
trem ipſum recõciliauit ſibi: ut ille præreptæ benedictioniſ nõ meminiſſet: meminiſ-
ſet delatæ ſatiſfactioniſ. Ergo ſi præuenerit & præoccupauerit mentẽ tuã iracundia:
& aſcenderit in te: nõ relinquas locũ tuũ. Locus tuus: patiẽtia eſt: locus tuus ſapien-
tia eſt: locus tuus ratio eſt: locus tuꝰ ſedatio indignationis eſt. Aut ſi te contumacia
reſpondẽtis mouerit: & ꝑuerſitas impulerit ad indignationẽ: ſi nõ potueris mitiga-
Ps.33. re mẽtem: reprime linguã tuã. Sic em̃ ſcriptũ eſt: Cohibe linguã tuã a malo: & labia
tua ne loquantur dolũ. Deinde inquire pacẽ: & ſequere eam. Pacẽ illam ſancti Iacob
uide: qua primũ ſedato animũ. Si nõ præualueris: frenos linguæ impone tuæ. Dein
de recõciliationis ſtudiũ nõ prætermittas. Hæc oratores ſæculi de noſtris uſurpata
in ſuis poſuere libris. Sed ille ſenſus huiꝰ habet gratiã: qui prior dixit. Vitemus ergo
aut tẽperemus iracundiã: ne ſit eius aut in laudibus exceptio: aut in uitijs exaggera
tio. Nõ mediocre eſt: mitigare iracundiam: nõ inferius q̃ oino nõ commoueri. Hoc
noſtrũ eſt: naturæ illud. Illæ deniq; cõmotiones in pueris innoxiæ ſunt: quæ plus ha
bent gratiæ: q̃ amaritudinis. Et ſi cito pueri inter ſe mouẽtur: facile ſedantᷣ: & maiori
ſuauitate in ſe recurrũt. Neſciunt ſe ſubdole artificioſeq; tractare. Nolite hos cõtem
Math.18. nere pueros: de quibus dñs ait: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli: non
intrabitis in regnũ cælorũ. Itaq; & ipſe dñs: hoc eſt: dei uirtuſ: ſicut puer cũ maledice
retur: nõ remaledixit: cũ ꝑcuteretur: nõ repcuſſit. Ita ergo te cõtempera: ut quaſi pu
er iniuriam nõ teneas: maliciã nõ exerceas: omnia a te innocẽter ꝓficiſcantᷣ. Nõ cõ-
ſideres quid ab alijs in te referatur: locũ tuum ſerua: ſimplicitatem & puritatẽ tui pe
ctoris cuſtodi. Noli reſpondere irato ad iracundiã eius: ſiue imprudẽti ad imprudẽ-
tiam eiꝰ. Cito culpa culpã excutit. Si lapides teraſ: nõne ignis erũpit? Ferũt gentiles
ut in maius omnia uerbis extollere ſolent archytæ tarentini dictum philoſophi: qđ
ad uillicũ ſuum dixerit: O te infœlicẽ: q̃ te affligerem niſi iratus eſſem. Sed etiã Da-
uid & armatam dexterã in indignatione cõpreſſerat. Et quanto plus eſt nõ remale-
dicere: q̃ nõ uindicare? Et bellatores aduerſus Nabal ad ultionem paratos: Abigail
deprecatione reuocauerat. Vnde aduertimus: tempeſtiuis quoq; interceſſionibus

nõ ſolum cedere nos: ſed etiã delectari oportere. Eouſq; autẽ delectatus eſt: ut hñ-
diceret interuenientẽ: quo ab ſtudio uindictæ reuocatꝰ foret. Iã dixerat de inimi-
cis ſuis: Qm̃ declinauerũt in me iniquitates: & in ira moleſti erãt mihi: Audiamꝰ tur- Ps.54.
batus in ira quid dixerit: Quis dabit mihi pennas ſicut colũbæ: & uolabo & requie-
ſcam? Illi ergo ad iracundiã ꝓuocabant: hic tranquillitatẽ eligebat. Iam dixerat: Ira- Ps.4.
ſcimini & nolite peccare. Moralis magiſter: qui naturalẽ affectũ inflectendũ magis
ratione doctrinæ: q̃ extirpãdũ nouerat: moralia docet. Hoc eſt: Iraſcimini ubi culpa
eſt: cui iraſci debeatis. Nõ poteſt em̃ fieri: ut nõ rerum indignitate moueamur: alio-
quin nõ uirtus: ſed lenitudo & remiſſio iudicatᷣ. Iraſcimini ergo ita: ut a culpa abſti-
neatis. Vel ſic: Si iraſcimini: nolite peccare: ſed uincite ratione iracundiã. Vel certe
ſic: Si iraſcimini: uobis iraſcimini: quia cõmoti eſtis: & nõ peccabitis. Qui em̃ ſibi ira-
ſcitur quia cito cõmotus eſt: deſinit iraſci alteri. Qui aũt uult irã ſuã iuſtã ꝓbare: plus
inflammatᷣ: & cito in culpam cadit. Melior eſt autẽ ſm Salomonẽ: qui iracundiã con Prouer.16.
tinet: q̃ qui urbem capit: quia ira etiã fortes decepit. Cauere igitᷣ debemus: ne in per
turbationes prius incidamus: q̃ animos noſtros ratio cõponat. Examinat em̃ mentẽ
plærũq; aut ira: aut dolor: aut formido mortis: & improuiſo ꝑcellit ictu. Ideo præue-
nire pulchrum eſt cogitatione: quæ uoluendo mentẽ exerceat: ne repentinis exci-
tetur cõmotionibus: ſed iugo quodã rationis & habenis cõſtricta miteſcat.

De cogitationibus & appetitu: & bipertito loquendi modo. Ca. XXII.

ſ Vnt aũt gemini motus: hoc eſt: cogitationũ & appetitus: alteri cogitationũ:
alteri appetitus: nõ confuſi: ſed diſcreti & diſpares. Cogitationes ue℞ exqui
rere & quaſi emolere muneris habent: appetituſ ad aliquid impellit agendũ
atq; excitat. Itaq; ipſo genere naturæ ſuæ: & cogitationes tranquillitatẽ ſedatiõis in-
fundunt: & appetitus motũ agendi excutit. Ita ergo informati ſumus: ut bonarum
rerũ ſubeat animũ cogitatio: appetitus aũt rationi obtẽperet (ſi uere ut illud deco-
rum cuſtodiamus: animũ uolumus intẽdere) ne rationẽ excludat rei alicuiꝰ affectꝰ:
ſed ratio qđ honeſtati cõueniat: examinet. Et qm̃ ad conſeruationẽ decoris ſpec-
tare diximus: ut ſciamus in factis dictiſue quis modus: prior autẽ ordo loquẽdi q̃ fa-
ciendi eſt: ſermo in duo diuiditur: In colloquiũ familiare: & in tractatũ diſceptatio-
neq; fidei atq; iuſticiæ. In utroq; ſeruandũ ne ſit aliqua perturbatio: ſed tanq̃ mitis &
placidus: & beniuolentiæ plenus & gratiæ: ſine ulla ſermo ducatᷣ cõtumelia. Abſit
ꝑtinax in familiari ſermone cõtentio: quæſtiones em̃ magis excitare inanes: q̃ utili-
tatis aliquid afferre ſolet. Diſceptatio ſine ira: ſuauitas ſine amaritudine ſit: monitio
ſine aſperitate: hortatio ſine offenſione. Et ſicut in omni actu uitæ id cauere debemꝰ
ne rationẽ nimius animi motꝰ excludat: ſed teneamꝰ cõſilij locũ: ita etiã in ſermone
formulã eam animi tenere cõuenit: ne aut ira excitetur: aut odiũ: aut cupiditatis no-
ſtræ: aut ignauiæ aliqua exprimamus indicia. Sit igitur ſermo hmõi de ſcripturis ma
xime. Quid em̃ magis nos oportet loqui: q̃ de conuerſatione optima: adhortatione
obſeruationis: diſciplinæq; cuſtodia? Habeat caput eius rationẽ: & finis modũ. Ser-
mo enim tedioſus iras excitat. Q̃ uero indecorũ: ut cum omnis cõfabulatio habere
ſoleat incrementũ gratiæ: habeat næuum offenſionis. Tractatus quoq; de doctrina
fidei: de magiſterio cõtinentiæ: de diſceptatione iuſticiæ: de hortatione diligentiæ:
nõ unus ſemp: ſed ut ſe dederit lectio nobis & arripiendus eſt: & ꝓut poſſumus ꝓſe
quendus. Neq; nimiũ ꝓlixus: neq; cito interruptus: ne uel faſtidiũ derelinquat: uel
deſidiam ꝓdat atq; incuriã. Oratio ſit pura: ſimplex: dilucida: atq; manifeſta: plena
grauitatis & ponderis: nõ affectata elegãtia: ſed nõ intermiſſa gratia.

Q̃ ioca quæ philoſophi ponunt inter officia: penitus ab eccleſia ſint remouen-
da. Ca. XXIII.

m Vlta præterea de ratione dicendi dant præcepta ſæculares uiri: quæ nobis
prætereunda arbitror: ut de iocandi diſciplina. Nam licet interdum honeſta
ioca ac ſuauia ſint: tamẽ ab eccleſiaſtica abhorrẽt regula. Quoniã quæ in ſcri
pturis ſanctis non reperimus: ea queadmodũ uſurpare poſſumus? Cauendũ eſt etiã

Luc.6. in fabulis:ne inflectant grauitatē ſeuerioris ꝓpoſiti. Væ uobis qui ridetis quia flebi-
tis:ait domin⁹:& nos ridendi materiã requirimus:ut hic ridentes: illic fleamus? Nō
ſolum ꝓfuſos: ſed omnes etiã iocos declinãdos arbitror. Plenū tñ grauitatis & gra-
tiæ ſermonē eſſe :nō indecorū eſt. Nam de uoce quid loquar:quã ſimplicē & purã
eſſe ſatis arbitror? Canorã autē eſſe:naturæ eſt:nō induſtriæ. Sit ſane diſtincta ꝓnū-
ciationis modo:& plena ſuci uirilis:ut agreſtem ac ſubruſticum fugiat ſonum:nō ut
rithmū affectet ſcænicū:ſed myſticum ſeruet.

De tribus quæ in uita actiua neceſſario ſunt obſeruanda:& ꝙ appetitū rationi ce-
dere conueniat. Ca. XXIIII.

d E ratione dicendi ſatis dictum puto:nunc de actione uitæ quid cōgruat cōſi-
deremus. Tria aūt in hoc genere ſpectanda cernimus. Vnum: ut rationi ap
petitus nō reluctet̃. Hoc em̃ ſolūmodo poſſunt officia noſtra illi decoro con
uenire. Si em̃ appetitus rationi obediat:facile id qđ deceat in omnib⁹ officijs cōſer-
uari poteſt. Deinde ne maiore ſtudio q̃ res ip̃a eſt quæ ſuſcipit̃:uel minore:aut par-
uam magno ambitu ſuſcepiſſe:aut magnã inferiore deſtituiſſe uideamur. Tertium
de moderatione ſtudiorū operūqꝫ noſtrorum. De ordine quoqꝫ rerū: & de oppor-
tunitate temporū:nō diſſimulandū puto. Sed primū illud quaſi fundamentū eſt om
nium:ut appetituſ rationi pareat. Secundū & tertiū: idē eſt:hoc eſt:in utroqꝫ mode
ratio. Vacat em̃ apud nos ſpeciei liberalitas:quæ pulchritudo habetur:& dignitatis
cōtemplatio. Sequit̃ de ordine rerum:& de opportunitate temporū. Ac per hoc
tria ſunt:quæ uideamus:utrū in aliquo ſanctoꝝ cōſummata poſſim⁹ docere. Primū
igit̃ ipſe pater Abraã:qui ad magiſteriū futuræ ſucceſſiōis informat⁹ & inſtruct⁹ eſt:
Gen.12. iuſſus exire de terra ſua:& de cognatione ſua:& de domo patris ſui:nōne multipli-
citate neceſſitudinis præſtrictus affectu: tamē appetitū rationi obedientē præbuit?
Quē em̃ terræ ſuæ:cognationis:domus quoqꝫ ꝓpriæ gratia:nō delectaret? Et hunc
ergo mulcebat ſuorum ſuauitas:ſed imperij cæleſtis & remunerationis æternæ cō-
ſideratio mouebat ampliuſ. Nonne cōſiderabat uxorem imbecillē ad labores:tene-
ram ad iniurias:decorã ad incentiua inſolentiū:ſine ſummo nō poſſe duci periculo?
Et tamē ſubire omnia:q̃ excuſare cōſultius dijudicauit. Deinde cū deſcenderet in
ægyptum:monuit ut diceret ſe ſororē eſſe:non uxorē ipſius. Aduerte quãti appeti-
tus. Timebat uxoris pudori:timebat ꝓpriæ ſaluti:ſuſpectas habebat ægyptiorū li-
bidines:& tamē præualuit apud eum ratio exequēdæ deuotionis. Cōſiderauit em̃
ꝙ dei fauore ubiqꝫ tutus eſſe poſſet:offenſo aūt domino:etiã domi nō poſſet illæſus
manere. Vicit igit̃ appetitū ratio: & obedientē ſibi præſtitit. Capto nepote:non ꝑ-
territus:neqꝫ tot regum turbat⁹ populis:bellū repetijt:uictoria potitus:prædæ par-
tem cui⁹ ipſe fuit auctor recuſauit. Promiſſo quoqꝫ ſibi filio:cū conſideraret emortui
corporis ſui uires depoſitas:ſterilitatē coniugis:& ſupremã ſenectutem:etiam cōtra
uſum naturæ deo credidit. Aduerte cōuenire oïa. Appetit⁹ nō defuit:ſed repreſſus
eſt anim⁹ æqualis gerēdis: qui nec magna ꝓ uilibus:nec minora ꝓ magnis duceret.
Prudētem talis decet diſtributio:quæ auctoritate quadrifidæ innitat̃. Moderatio
erat illi ꝓ negocijs:ordo rerum:opportunitas temporū:menſura uerborū. Ecce ſe-
narij habes perfectionē. Fuit Abraam fide primus:iuſticia præcipuus:in prælio ſtre
nuus:in uictoria nō auarus:domi hoſpitalis:uxori ſedulus. Sanctum quoqꝫ eius ne-
potem Iacob delectabat domi ſecurū degere:ſed mater uoluit eum peregrinari: ut
daret fraternæ iracundiæ locum. Vicit appetitum:cōſilij ſalubritas. Exul a domo:ꝓ
fugus a parentibus:ubiqꝫ tamen cōuenientem menſurã negocijs tenuit: & tempo-
ribus opportunitatē reſeruauit. Acceptus domi parētibus:ut alter maturitate pro-
uocatus obſequij benedictionē daret:alter amore pio ꝓpenderet. Fraterno quoqꝫ
iudicio prælatus:cū cibum ſuum fratri cedendum putaſſet:delectabatur utiqꝫ alimē
to ẜm naturam:ſed ẜm pietatē ceſſit petito. Paſtor domino gregis fidus: ſocero ge-
ner ſedulus:impiger in labore:in conuiuio parcus:in ſatiſfactione præuius: in remu-
neratione largus. Denique ſic fraternam mitigauit iracundiã:ut cuius uerebatur in-

imicitias adipiſceretur gratiã. Quid de Ioſeph loquar:qui utiqꝫ habebat cupidita-
tem libertatis:& ſuſcepit ſeruitij neceſſitatem? Q̄ ſubditus in ſeruitute: q̃ in uirtute
conſtans:q̃ benignus in carcere: ſapiens in interpretatione: in poteſtate moderat⁹:
in ubertate ꝓuidus:in fame iuſtus:ordinem laudis rebus adiungens: & opportuni-
tatem tēporibus:æquitatem populis officij ſui moderatione diſpēſans? Iob quoqꝫ
iuſtus:ſecundis atqꝫ aduerſis rebus irreprehenſibilis:patiens:gratus deo atqꝫ accep
tus:uexabatur doloribus:ſed ſe conſolabatur. Dauid etiã fortis in bello:patienſ in
aduerſis:in hieruſalem pacificus:in uictoria manſuetus:in peccato dolens: in ſenec-
tute prouidus:rerum modos:uices temporꝝ:ꝑ ſingulaꝝ ſonos ſeruauit ætatū:ut mi
hi uideatur nō minus uiuendi genere: q̃ canēdi ſuauitate prædulcis moralē deo ſui
fudiſſe meriti cantilenã. Qđ his uiris principalium uirtutū officium defuit? Quarū
primo loco conſtituerūt prudentiam:quæ in ueri inueſtigatione uerſat̃: & ſcientiæ
plenioris infundit cupiditatem. Secūdo iuſticiã: quæ ſuum cuiqꝫ tribuit:alienū non
uendicat:utilitatē ꝓpriam negligit:ut communē æquitatē cuſtodiat. Tertio fortitu
dinem:quæ & in rebus bellicis excelſi animi magnitudine: & domi eminet: corpo-
riſqꝫ præſtat uiribus: Quarto temperãtiã:quæ modū ordineqꝫ ſeruat omnium:quæ
uel agenda uel dicenda arbitramur.

Q̄ uirtutes quattuor principales:in patribus noſtris non mediocriter ſint cōſum
matæ. Ca. XXV.

h Aec forſitan aliquis dicat primo loco poni oportuiſſe:quoniã ab his quat-
tuor uirtutibus naſcuntur officiorum genera. Sed hoc artis eſt: ut primo
officium definiatur:poſtea certa in genera diuidatur. Nos autem artem
fugimus:exempla maiorū ꝓponimus: quæ neque obſcuritatem afferunt
ad intelligendum:neque ad tractandum uerſutias. Sit igitur nobis uita maiorum di-
ſciplinæ ſpeculum:non calliditatis commentariū:imitandi reuerentia:non diſputã-
di aſtutia. Fuit igitur in ſancto Abraam primo loco prudētia: de quo dicit ſcriptura:
Credidit Abraam deo:& reputatum eſt illi ad iuſticiã. Nemo enim prudēs: qui de- Gen.15.
um neſcit. Deniqꝫ inſipiens dixit: Quia non eſt deuſ. Nam ſapiens nō diceret. Quo- Ps.52.
modo enim ſapienſ:qui nō requirit auctorem ſuum:qui dicit lapidi:Pater me⁹ es tu:
qui dicit diabolo:ut Manichæus:Auctor meus es tu? Quomodo ſapiens ut Arrian⁹
qui mauult imperfectū auctorem habere atque degenerē:q̃ uerum atqꝫ perfectum?
Quomodo ſapiens: ut Marcion atque Eunomius: qui malūt deum malum q̃ bonū
habere? Quomodo ſapiens:qui deum ſuum non timet? Initium enim ſapientiæ ti- Ecci.1.
mor domini. Et alibi habes: Sapientes nō declinant de ore domini:ſed tractãt in cō-
feſſionibus ſuis. Simul quoqꝫ dicendo ſcriptura : Reputatum eſt ei ad iuſticia:alteri-
us uirtutis gratiam ei detulit. Primū igitur noſtri definierunt prudentiam in ueri cō
ſiſtere cognitione. Quis enim illorum ante Abraam:Dauid:Salomonem? Deinde
iuſticiam ſpectare ad ſocietatem generis humani. Denique Dauid ait: Diſperſit de- Ps.111.
dit pauperibus: iuſticia eius manet in æternum. Iuſtus miſeretur: iuſtus cōmodat.
Sapienti & iuſto:totus mundus diuitiarum eſt . Iuſtus cōmunia pro ſuis habet: ſua
pro cōmunibus. Iuſtus ſeipſum priuſq̃ alios accuſat. Ille enim iuſtus: qui nec ſibi par- Prouer.18.
cit:& occulta ſua latere nō patitur . Vide q̃ iuſtus Abraam. In ſenectute ſuſceperat
filium per repromiſſionē:repoſcenti domino negãdum ad ſacrificium (q̃uis unicū)
non putauit. Aduerte hic omnes uirtutes quattuor:in uno facto. Fuit ſapientiæ deo
credere:nec filij gratiam anteferre auctoris præcepto. Fuit iuſticiæ:acceptum red-
dere. Fuit fortitudinis: appetitum ratione cohibere. Ducebat hoſtiam pater:inter-
rogabat filius:temptabatur affectus patrius:ſed nō uincebatur. Repetebat filius ap
pellationem paternam:compungebat paterna uiſcera:ſed non minuebat deuotio-
nem. Accedit & quarta uirtus temperantia. Tenebat iuſtus & pietatis modum: &
executionis ordinē. Deniqꝫ dum ſacrificio neceſſaria uehit: dum ignem adolet: dū
filium ligat:dum gladium educit: hoc immolandi ordine meruit: ut filium reſerua-
ret. Quid ſapiētius ſancto Iacob:qui deū uidit facie ad faciem:& meruit benedictio-

nem? Quid iuſtiꝰ eo: qui ea quæ acquiſierat oblatis muneribꝰ cũ fratre diuiſit? Quid
fortius eo: qui cũ deo luctatus eſt? Quid modeſtius eo: qui modeſtiã ita & locis &
tẽporibus deferebat: ut filiæ iniuriã mallet prætexere cõiugio q̃ uindicare: eo ꝙ in-
ter alienos poſitus amori potius cõſulendũ: q̃ odia colligenda cẽſebat? Noe q̃ ſapi-
ens: qui tantã fabricauit arcam? Quã iuſtus: qui ad ſemen omniũ reſeruatus: ſolus ex
omnibꝰ & præteritæ generationis ſupſtes eſt factus: & auctor futuræ: mũdo potius
& uniuerſis magis q̃ ſibi natꝰ? Quã fortis: ut diluuiũ uinceret? Quã tẽperans: ut diluuiũ
toleraret? Et quando introiret: qua moderatione degeret: quando coruum: quãdo
columbã dimitteret: quando reciperet reuertentes: quãdo exeundi oportunitatẽ
captaret: agnoſceret?

Vt falſa ꝓ ueris uſurpare caueamus: qđ eſt prudentiæ. Ca. XXVI.

i Taqꝫ tractant in ueri inueſtigatione tenendum illud decorũ: ut ſummo ſtu-
dio requiratur quid uerum ſit: non falſa pro ueris ducere: non obſcuris uera
inuoluere: nõ ſuperfluis uel implexis atqꝫ ambiguis occupare animũ. Quid
tam indecorum: q̃ uenerari lignum qđ ipſi faciunt? Quid tam obſcurũ: q̃ de aſtrono
mia & geometria tractare quod ꝓbant: & ꝓfundi aeris ſpacia metiri: cælum quoqꝫ
& mare numeris includere: relinquere cauſam ſalutis: erroris quærere? An non ille
eruditus in omni ſapientia ægyptiorũ Moyſes ꝓbauit iſta? Sed illam ſapientiã detri
mentum & ſtulticiã iudicauit: & auerſus ab ea: intimo deũ quæſiuit affectu. Ideoqꝫ ui
dit: interrogauit: audiuit loquẽtem. Quis magis ſapiẽs: q̃ ille quem docuit deus: qui
omnẽ ſapientiã ægyptiorum: omniũqꝫ artium potẽtias operis ſui uirtute uacuauit?
Nõ hic incognita ꝓ cognitis habebat: hiſqꝫ temere aſſentiebať: Quæ duo in hoc ma
xime naturali atqꝫ honeſto loco uitanda dicũt: q ſibi nec cõtra naturã eſſe nec turpe
iudicant ſaxa adorare: & a ſimulacris auxiliũ petere: quæ nihil ſentiant. Quanto igi-
tur excelſior uirtus eſt ſapiẽtia: tantomagis enitendũ eſſe arbitror nobis: ut aſſequi
eam poſſimus. Itaqꝫ ne quid contra naturã: ne quid turpe atqꝫ indecorum ſentiamꝰ:
duo hæc: id eſt: & tẽpus & diligentiã ad conſideratione rerum examinãdi gratia cõ
ferre debemus. Nihil eſt em̃ magis quo homo cæteris animãtibus præſtet: q̃ ꝙ rati-
onis eſt particeps: cauſas rerum requirit: generis ſui auctorẽ inueſtigandũ putat: in
cuius poteſtate uitæ neciſqꝫ noſtræ poteſtas ſit: qui mundum hunc ſuo nutu regat:
cui ſciamus rationẽ eſſe reddendam noſtroꝝ actuum. Nihil eſt em̃ qđ magis ꝓficiat
ad uitam honeſtã: q̃ ut credamus eum iudicẽ futurum: quẽ & occulta non fallant: &
indecora offendãt: & honeſta delectent. Omnibꝰ igitur hominibꝰ ineſt ſm naturã
humanã uerum inueſtigare: qđ ad ſtudium cognitionis & ſcientiæ trahit: & inquirẽ
di infundit cupiditatem. In quo excellere uniuerſis pulchrũ uidetur: ſed paucorum
eſt aſſequi: qui uoluẽdo cogitationeſ: conſilia examinãdo: nõ mediocrẽ impendunt
laborem: ut ad illud beate honeſteqꝫ uiuẽdum peruenire poſſint: atque operibꝰ ap-
Matth.7. propinquare. Nõ em̃ qui dixerit: inquit: mihi domine dñe: intrabit in regnum cælo
rum: ſed qui fecerit ea quæ dico. Nam ſtudia ſcientiæ ſine factis: haud ſcio an etiã in-
uoluant magis q̃ adiuuent.

Quã uirtutes quattuor ita ꝑplexæ ſint: ut ab inuicẽ ſeparari nequeãt. Ca. XXVII.

Tulliꝰ li.1.de origine honeſti ex quatuor fõtibꝰ

p Rimus igitur officij fons prudentia eſt. Quid em̃ tam plenũ officij: q̃ deferre
auctori ſtudium atqꝫ reuerentiã? Qui tamẽ fons & in uirtutes deriuatur cæ-
teras. Neqꝫ em̃ poteſt iuſticia ſine prudẽtia eſſe: cum examinare quid iuſtũ:
quid ue iniuſtũ ſit: nõ mediocris prudentiæ ſit. Summus in utroqꝫ error. Qui em̃ iu-
ſtum iudicat iniuſtum: iniuſtũ autẽ iuſtum: execrabilis erit apud deũ. Vt quid abun-
dant iuſticiæ imprudenti: Salomon ait? Neqꝫ iterũ prudentia ſine iuſticia eſt. Pietas
em̃ in deũ: initium intellectus. Quo aduertimus illud ab huiꝰ ſæculi trãſlatũ magis q̃
inuentũ ſapiẽtibus: quia pietas fundamẽtũ eſt omniũ uirtutũ. Iuſticiæ aũt pietas eſt
prima in deũ: ſecũda in patriã: tertia in parẽtes: Itẽ in oẽs: quæ & ipſa ſm naturæ eſt
magiſteriũ. Siquidẽ ab ineunte ætate ubi primũ ſenſus infundi cœperit: uitã amamꝰ
tãq̃ dei munꝰ: patriã parẽteſqꝫ diligimꝰ: Deinde æquales quibꝰ ſociari cupimꝰ: Hinc

charitas naſciť: quæ alios ſibi præfert: nõ quærens quæ ſua ſunt: in quibꝰ eſt principa
tus iuſticiæ. Omnibꝰ quoqꝫ animãtibus innaſciť: primũ ſalutẽ tueri: cauere quæ no-
ceant: expetere quæ ꝓſint: ut paſtũ: ut latibula quibꝰ ſe a ꝑiculis: imbribꝰ: ſole defen
dant: qđ eſt prudẽtiæ. Succedit quoqꝫ ut omniũ genera animantiũ: cõgregabilia na
tura ſint. Primo generis ſui ac formæ cõſortibus: tum etiã cæteris: ut uidemꝰ boues
armẽtis: equos gregibus: & maxime pares paribꝰ delectari. Ceruos quoqꝫ ceruis: &
plærũqꝫ hominibꝰ adiungi. Iam de ꝓcreandi ſtudio & ſobole: uel etiã generantiũ qd
loquar amore: in quo eſt forma iuſticiæ præcipua? Liquet igiť & has & reliquas cog
natas ſibi eẽ uirtutes. Siqdẽ & fortitudo quæ uel in bello tueť a barbaris patriã: uel
domi defendit infirmos: uel a latronibꝰ ſocios: plena ſit iuſticiæ: & ſcire quo conſilio
defendat atqꝫ adiuuet: captare etiam tempoꝝ & locoꝝ oportunitates: prudẽtiæ ac
modeſtiæ ſit. Et tẽperantia ipſa ſine prudẽtia modũ ſcire nõ poſſit: oportunitatẽ no
ſcere: & ſm mẽſurã reddere ſit iuſticiæ. Et in omnibꝰ iſtis magnanimitas neceſſaria
ſit: & quædã fortitudo mẽtis: plærũqꝫ & corporis: ut quis qđ uelit poſſit implere.

Primũ qđ philoſophi dicunt: et ſecundũ iuſticiæ munus apud nos excludi: terti-
um uero a noſtris mutuatum. Ca. XXVIII.

i Vſticia igitur ad ſocietatẽ generis humani: & ad cõmunitatẽ referť. Societa
tis em̃ ratio diuidiť in duas ꝑtes: iuſticiã & beneficentiã: quã eandẽ liberalita
tem & benignitatẽ uocant. Iuſticia mihi excelſior uideť: liberalitas gratior.
Illa cenſurã tenet: iſta bonitatẽ. Sed primũ ipſum qđ putant philoſophi iuſticiæ mu
nus: apud nos excludiť. Dicunt em̃ illi eam primã eſſe iuſticiæ formã: ut nemini quiſ
noceat niſi laceſſitꝰ iniuria. Qđ euãgelij auctoritate uacuať. Vult em̃ ſcriptura: ut ſit
in nobis ſpiritꝰ filij hominis: qui uenit cõferre gratiã: nõ inferre iniuriã. Deinde for-
mã iuſticiæ putauerũt: ut quis cõmunia: id eſt: publica ꝓ publicis habeat: priuata ꝓ
ſuis. Nec hoc quidem ſm naturã. Natura em̃ oĩa omnibꝰ in cõmune ꝓfudit. Sic em̃
deus generari iuſſit omnia: ut paſtus omnibꝰ cõmunis eſſet: & terra ergo foret om-
niũ quædã cõmunis poſſeſſio. Natura igiť ius cõmune generauit: uſurpatio ius fecit
priuatũ. Quo in loco aiũt placuiſſe ſtoicis: quæ in terris gignanť: omnia ad uſus ho-
minũ creari. Homines aũt hominũ cauſa eſſe generatos: ut ipſi inter ſe alijs alij ꝓdeſ
ſe poſſint. Vnde hoc: niſi de noſtris ſcripturis dicendũ ſumpſerũt? Moyſes em̃ ſcrip
ſit: quia dixit deꝰ: Faciamus hominẽ ad imaginẽ noſtrã & ſm ſimilitudinẽ: & habeat Gen.1.
poteſtatẽ piſciũ maris: & uolatiliũ cæli: & pecorũ: & omniũ repentiũ ſuper terrã. Et
Dauid ait: Omnia ſubiecisti ſub pedibus eiꝰ: oues & boues uniuerſas: inſuꝑ & peco- Ps.8.
ra campi: uolucres cæli: & piſces maris. Ergo oĩa ſubiecta eſſe homini de noſtris didi
cerũt: & ideo cenſent ꝓpter hominẽ eſſe generata. Hominẽ quoqꝫ hominis cauſa
generatũ eſſe in libris Moyſi reperimꝰ: dicente dño: Nõ eſt bonũ eſſe hominẽ ſolũ: Gen.2.
faciamꝰ ei adiutoriũ ſimile ſibi. Ad adiumentũ ergo mulier data eſt uiro: quæ gene-
raret: ut homo homini adiumento foret. Deniqꝫ anteq̃ mulier formareť: dictum eſt
de Adam: Nõ eſt inuentus adiutor ſimilis illi. Adiumentũ em̃ homo niſi de homine
habere nõ poterat. Ex omnibꝰ igiť animalibꝰ nullũ animal ſimile: & ut abſolute dica-
mus: nullus adiutor hominis inuẽtus eſt. Muliebris igiť ſexus adiutor expectabať.
Ergo ſm dei uolũtatẽ: uel naturæ copulã: inuicẽ nobis eſſe auxilio debemus: certa-
re officijs: uelut in medio oẽs utilitates ponere: & ut uerbo ſcripturæ utar: adiumẽ-
tũ ferre alter alteri: uel ſtudio: uel officio: uel pecunia: uel operibꝰ: uel quolibet mo-
do: ut inter nos ſocietatis augeať gratia: nec quiſq̃ ab officio uel periculi terrore re-
uoceť: ſed omnia ſua ducat: uel aduerſa: uel ꝓſpera. Deniqꝫ ſanctꝰ Moyſes ꝓ popu-
lo patrũ bella ſuſcipere grauia nõ reformidauit: nec regis potẽtiſſimi trepidauit ar-
ma: nec barbaricæ imanitatis expauit ferociã: ſed abiecit ſalutẽ ſuã: ut plæbi liberta-
tẽ redderet. Magnꝰ itaqꝫ iuſticiæ ſplẽdor: quæ alijs potiꝰ nata q̃ ſibi: cõitatẽ & ſocie-
tatẽ noſtrã adiuuat: excelſitatẽ tenet: ut ſuo iudicio oĩa ſubiecta habeat: opẽ alijs fe-
rat: pecuniã cõferat: officia nõ abnuat: ꝑicula ſuſcipiat aliena. Quis nõ cuperet hanc
uirtutis arcem tenere: niſi prima auaricia infirmaret atqꝫ inflecteret tãtæ uirtutis ui-

gore‹ Etē̄ dū augere opes:aggerare pecunias:occupare terras poſſeſſionib⁹ cupi
mus:præſtare diuitijs:iuſticiæ formā exuimus:beneficētiā cōmunē amittim⁹. Quō
ē̄ poteſt iuſtus eſſe:qui ſtudet eripere alteri qđ ſibi quærat‹ Potētiæ quoq; cupidi
tas:formā iuſticiæ uirilē effœminat. Quō ē̄ poteſt ꝓ alijs interuenire: qui alios ſibi
ſubijcere conatur:& infirmo aduerſus potentes opem ferre:qui ipſe grauem liber-
tati affectat potentiam‹

Iuſticiam & fidem hoſtibus etiam exhibendam. Ca. XXIX.

Vanta autē iuſticia ſit:ex hoc intelligi poteſt:ꝙ nec locis: nec ꝑſonis: nec tē-
q poribus excipit̄:quæ etiā hoſtib⁹ reſeruat̄:ut ſi cōſtitutus ſit cū hoſte:aut lo-
cus aut dies prælio:aduerſus iuſticiā putet̄: aut loco præuenire: aut tēpore.
Intereſt ē̄ utꝝ aliquis pugna aliqua & conflictu graui capiat̄:an ſupiore gratia: uel
aliquo euentu. Siquidē uehemētiorib⁹ hoſtib⁹ & infidis:& his qui amplius læſerint
uehementior refert̄ ultio:ut madianitis:qui ꝑ mulieres ſuas plæroſq; peccare fece-
rāt ex plebe iudæoꝝ:unde & dei in populū patrū iracundia effuſa eſt. Et ideo factū
eſt:ut nullū Moyſes uictor ſupeſſe pateret̄. Gabaonitaſ aūt qui fraude magis q̃ bello
tēptauerant plebē patrū:nō expugnaret Ieſus:ſed cōditionis impoſitæ afficeret in-
4. Reg. 6. iuria. Syros uero Heliſæus quos obſidētes in ciuitatē duxerat momentaria cæcita-
te ꝑcuſſos:cū quo ingrederent̄ uidere nō poſſent:uolēti regi iſrael ꝑcutere nō acq-
eſceret dicens: Nō ꝑcuties quos nō captiuaſti in lancea & in gladio tuo:pone eis pa
nem & aquā ut manducēt & bibant:& remittant̄: & eant ad dominū ſuū: ut hūani-
tate ꝓuocati gratiā repræſentarēt. Deniq; poſtea in terrā iſrael uenire piratæ ſyriæ
deſtiterūt. Si ergo in bello iuſticia ualet:quantomagis in pace ſeruanda eſt‹ Et hanc
gratiā ꝓpheta his detulit:qui ad eū corripiendū uenerāt. Sic ē̄ legimus: ꝙ in obſi-
dionē eius miſerat rex ſyriæ exercitū ſuū:cognito ꝙ Heliſæus eſſet: qui cōſilijs & ar
gumentationibus eius obuiaret omnib⁹. Quē uidēs exercitū Gieçi ſeruus ꝓphetæ:
de ſalutis periculo trepidare cœpit. Cui dixit ꝓpheta:Noli timere:qm̄ plures nobi-
ſcum ſunt:q̃ cū illis. Et rogante ꝓpheta ut aperirent̄ oculi ſeruo ſuo:aperti ſunt. Vi-
dit itaq; Gieçi totū mōtē equis repletū & curribus in circuitu Heliſæi. Quib⁹ deſcen
dentibus:ait ꝓpheta:Percutiat dn̄s cæcitate exercitū ſyriæ. Quo impetrato :dixit
ad ſyroſ: Venite poſt me:& ducā uos ad hominē quē quæritis. Et uiderunt Heliſæū
quē corripere geſtiebant:& uidētes tenere nō poterāt. Liquet igit̄ etiā in bello fidē
& iuſticiā ſeruari oportere:nec illud decorū eſſe poſſe: ſi uiolet̄ fides. Deniq; etiam
aduerſarios molli ueteres appellatione nominabant:ut ꝑegrinos uocarent. Hoſtes
ē̄ antiquo ritu peregrini dicebant̄. Qđ æque etiā ipſū de noſtris aſſumptū dicere
poſſum⁹. Aduerſarios ē̄ ſuos hebræi allophilos:hoc eſt:alienigenas: latino appel-
1. Reg. 4. labant uocabulo. Deniq; in libro regnorū primo ſic legimus:Et factum eſt in diebus
illis:cōuenerūt alienigenæ in pugnā ad iſrael. Fundamentū ergo eſt iuſticiæ fides.
Iuſtorum ē̄ corda meditant̄ fidem:& qui ſe iuſtus accuſat: iuſticiā ſupra fidem col
locat. Nam tunc iuſticia ei⁹ apparet:ſi uera fateat̄. Deniq; & domin⁹ ꝑ Eſaiam: Ecce
Eſa. 28. inquit mitto lapidē in fundamentū ſyon:id eſt chriſtū in fundamētū eccleſiæ. Fides
ē̄ omniū chriſtus. Eccleſia autē quædā forma iuſticiæ eſt:cōmune ius omniū. In cō
mune orat:in cōmune operat̄: in cōmune tēptat̄. Deniq; qui ſeipſum ſibi abnegat:
ipſe iuſtus:ipſe dignus chriſto eſt. Ideo & Paulus fundamētum poſuit chriſtum: ut
ſupra eum opera iuſticiæ locaremus:quia fides fundamētū eſt:In operibus autē aut
malis iniquitas:aut bonis iuſticia eſt.

Tulli⁹ li. 1. quē admodū ex bn̄ficentia q̃ iuſticie cōiūcta ē officia maneant.

De beneficentia. Ca. XXX.

Ed iam de beneficētia loquamur:quæ diuidit̄ etiā ipſa in beniuolentiā & li-
ſ bertatē. Ex his igit̄ duab⁹ conſtat beneficētia:ut ſit ꝑfecta. Nō ē̄ ſatis eſt bn̄
uelle:ſed etiā bn̄facere. Nec ſatis eſt iteꝝ bn̄facere: niſi id ex bono fōte:hoc
2. Cor. 9. eſt:ex bona uolūtate ꝓficiſcat̄. Hilarē ē̄ datorē diligit de⁹. Nā ſi inuit⁹ facias: quæ ti
1. Cor. 9. bi merces ē‹ Vn̄ Apl's generaliter inqt: Si uolēs hoc ago:mercedē habeo:ſi inuit⁹:di
ſpēſatio mihi credita ē. In euāgelio quoq; mltas diſciplinas accepim⁹ iuſtæ liberalita

tis. Pulchrū ē igit̄ bn̄ uelle:& eo largiri cōſilio: ut ꝓſis:nō ut noceas. Nā ſi luxurioſo
ad luxuriæ effuſionē: adultero ad mercedē adulterij largiēdū putes:nō ē bn̄ficētia
iſta ubi nulla ē beniuolētia. Officere ē̄ iſtud ē:nō ꝓdeſſe alteri:ſi largiaris ei q cōſpi
ret aduerſus patriā:qui cōgregare cupiat tuo ſumptu ꝑditos:qui īpugnent eccleſiā.
Nō eſt hæc ꝓbabilis liberalitas:ſi adiuues eū qui aduerſus uiduam & pupillos graui
decernit iurgio:aut ui aliqua poſſeſſiones eoꝝ eripere conat̄. Nō ꝓbatur largitas: ſi
qđ alteri largit̄:alteri quis extorqueat:ſi iniuſte quærat:& iuſte diſpenſandū putet:
niſi forte: ut ille Zachæus:reddas quadruplū prius ei quē fraudaueris: & gētilitatis
uitia fidei ſtudio & credētis operatione cōpenſes. Fundamentū igit̄ habeat liberali-
tas tua. Hoc primū quærit̄:ut cū fide cōferas: fraudem nō facias oblatis: ne dicas te
plus cōferre & minus cōferas. Quid ē̄ opus eſt dicere:Fraus ꝓmiſſi eſt: in tua po-
teſtate eſt largiri qđ uelis. Fraus fundamentū ſoluit:& opus corruit. Nūquid Petrus Act. 5.
ita indignatiōe efferbuit:ut Ananiā extingui uellet: uel uxorē ei⁹‹ Sed exēplo eo-
rum noluit perire cæteroſ. Nec illa ꝑfecta eſt liberalitas:ſi iactantiæ cauſa magis q̃ mi
ſericordiæ largiaris. Affect⁹ tuus nomen imponit opi tuo. Quō a te ꝓficiſcit̄: ſic æſti
mat̄. Vides q̃ moralē iudicē habeas‹ Te conſulit:quō opus tuū ſuſcipiat:mentē tuā
pri⁹ interrogat. Neſciat inqt ſiniſtra tua qđ faciat dextera tua. Nō de corpore loqt̄: Matth. 6.
ſed etiā unanim⁹ tu⁹:frater tu⁹ qđ facis neſciat:nedū hic mercedē quæris iactātiæ:illic
remunerationis fructū amittas. Perfecta aūt eſt liberalitas: ubi ſilētio qs tegit op⁹ ſuū:
& neceſſitatibus ſingulorū occulte ſubuenit:quē laudat os pauperis: & nō labia ſua.

Deinde ꝑfecta liberalitas fide:cauſa:loco:tēpore cōmēdat̄:ut primū operis circa
domeſticos fidei. Grandis culpa:ſi ſciēte te fidelis ægeat:ſi ſcias eū ſine ſumptu eſſe:
fame laborare: erumnā ꝑpeti:qui præſertim ægere erubeſcat: ſi in cauſā ceciderit:
aut captiuitatis ſuoꝝ:aut calūniæ:& non adiuues:ſi ſit in carcere:& pœnis & ſuppli-
cijs ꝓpter debitū aliqđ iuſtus excruciet̄. Nā & ſi oibus debet̄ miſericordia: tn̄ iuſto
ampli⁹:ſi tēpore afflictionis ſuæ nihil a te impetret:ſi tēpore ꝑiculi quo rapit̄ ad mor
Job. 29. tē:plus apud te pecunia tua ualeat:q̃ uita morituri. De quo pulchre Iob dixit: Bn̄di-
ctio ꝑituri in me ueniebat. Perſonaꝝ quidē de⁹ acceptor nō eſt:qa nouit oia. Nos au
tē oibus quidē debem⁹ miſericordiā. Sed qa plæriq; fraude eā quærūt: & fingūt ærū
nā:ideo ubi cauſa manifeſtat̄:ꝑſona cognoſcit̄:tēpus urget :largi⁹ ſe debet ꝓfūdere
miſericordia. Nō ē̄ auar⁹ dn̄s eſt:ut plurimū quærat. Beat⁹ qdē q dimittit oia:& ſe
Luc. 21. quit̄ eū:Sed & ille beat⁹ ē: qui qđ habet ex affectu facit. Deniq; duo æra uiduæ illi⁹
diuitū munerib⁹ prætulit:qa totū illa qđ habuit cōtulit. Illi aūt ex abūdātia partē exi
guā cōtulerunt. Affect⁹ igit̄ diuitē collationē aut pauperē facit: & preciū rebus ipo
3. Reg. 19. nit. Cæteꝝ deus nō uult ſimul effundi opes: ſed diſpēſari:niſi forte ut Heliſæ⁹ q bo-
ues ſuos occidit:& pauit paupes ex eo qđ habuit: ut nulla cura teneret̄ domeſtica:
ſed relictis oibus in diſciplinā ſe ꝓpheticā daret. Eſt etiā illa ꝓbanda liberalitas:ut ꝓ-
ximos ſeminis tui nō deſpicias:ſi egere cognoſcas. Melius eſt ē̄ ut ipſe ſubuenias
tuis:quib⁹ pudor eſt ab alijs ſumptū depoſcere:aut alicui poſtulare ſubſidiū neceſſi-
tati:nō tn̄ ut illi ditiores eo fieri uelint:qđ tu poſſes cōferre inopibus. Cauſa ē̄ præ-
ſtat:nō gratia. Neq; ē̄ ꝓpterea te dn̄o dicaſti:ut tuos diuites facias: ſed ut uitā tibi
ꝑpetuā fructu boni operis acqras:& p̄cio miſerationis pctā redimas tua. Putāt ſe pa
rum poſcere:p̄ciū tuū quærūt:uitæ tuæ fructū adimere cōtendūt. Et accuſat ꝙ eum
diuitē nō feceris:cū te ille uelit æt̄næ uitæ fraudare mercede. Cōſiliū præmiſim⁹:au
ctoritatē petamus. Primū igit̄ neminē debet pudere:ſi ex diuite pauꝑ fiat:dū largit̄
pauperi:qa chriſtus pauꝑ fact⁹ eſt cū diues eſſet:ut nos ſua inopia ditaret. Dedit re-
gulam quā ſequamur:ut bona ratio ſit exinaniti patrimonij: ſi quis pauperū famem
2. Cor. 8. reppulit:inopiā ſubleuauit. Vnde & cōſiliū in hoc do: Apoſtol⁹ dicit. Hoc ē̄ uobis
utile ē:ut chriſtū imitemini. Cōſiliū bonis datur:correptio errantes coercet. Deniq;
q̃ſi bonis dicit: Qui nō tm̄ facere ſed & uelle cœpiſtis ab anno præterito. Perfectorū
utrūq; eſt nō pars. Itaq; docet:& liberalitatē ſine beniuolētia:& beniuolētiā ſine libe
ralitate nō ee ꝑfectā. Vn̄ ad ꝑfectū hortat̄ dicēs: Nūc ergo & facere cōſummate: ut

queadmodũ ꝓmpta eſt in uobis uolũtas faciẽdi:ita ſit & ꝑficiẽdi ex eo qđ habetis. Si
enĩ uolũtas ꝓmpta eſt: ſm id qđ habet accepta eſt: nõ ſm id qđ nõ habet. Nõ enĩ ut
alijs refectio ſit:uobis aũt anguſtia:ſed ex æqͥlitate in hoc tẽpore ueſtra abũdantia ſit
ad illorũ inopiã:ut & illorũ abundãtia ſit ad ueſtrã inopiã:ut fiat æqualitas:ſicut ſcri/
1.Cori.8. ptum eſt:Qui multũ:nõ abundauit:& qui modicũ nõ minorauit. Aduertimus que/
admodũ & beniuolentiã:& liberalitatẽ:& modũ cõprehendit: & fructum atq; ꝑſo/
nas.Ideo modũ:quia impfectis dabat conſiliũ.Nõ enĩ patiuntur anguſtias:niſi impfe
cti.Sed & ſi quis eccleſiã nolens grauare in ſacerdotio aliquo conſtitutꝰ:aut miniſte/
rio:nõ totũ qđ habet cõferat:ſed operet̃ cũ honeſtate quantũ officio ſatis eſt:nõ mi
hi impfectus uidetur.Et puto ꝙ hic anguſtiã nõ animi ſed reifamiliariſ dixerit:De ꝑ/
ſonis autẽ puto dictũ:ut ueſtra abundãtia ſit ad illorum inopiã: & illorũ abundantia
ad ueſtrã inopiã: id eſt:ut populi abũdantia ſit bonæ opationis ad illorũ ſubleuandã
alendi inopiã:& illorũ abundãtia ſpiritalis:adiuuet in plæbe inopiã meriti ſpiritalis:
& conferat ei gratiã. Vnde exemplũ optimũ poſuit:Qui multũ:nõ abũdauit:& qui
modicũ:nõ minuit.Bene hortat̃ ad officiũ miſericordiæ oẽs homines iſtud exẽplũ:
qm̃ & qui plurimũ auri poſſidet nõ abundat:qa nihil eſt quicqd in hoc ſæculo eſt: &
qui exiguũ habet nõ minuit:quia nihil eſt qđ amittit. Res ſine diſpendio eſt:quæ to
ta diſpendiũ eſt.Eſt etiã ſic intellectꝰ bonꝰ:Qui plurimũ habet:& ſi nõ donat:nõ abũ
dat:quia quantũuis acquirat:eget ſemp qui plus cõcupiſcit.Et qui exiguũ habet: nõ
minuit:quia nõ multũ eſt qđ pauperẽ paſcit.Similiter ergo & ille pauper qui cõfert
ſpiritalia ꝓ pecuniarijs:& ſi plurimũ habeat gratiæ:nõ abũdat. Non enĩ onerat gra/
tia:ſed alleuat mentẽ.Sed etiã ſic poteſt intelligi:Nõ abundas o homo. Quantũ eſt
Luc.7. enĩ qđ accepiſti: & ſi tibi multũ eſt? Iohãnes quo nemo maior eſt inter natos mulie/
rum:inferior tamẽ erat eo qui minor eſt in regno cælorũ.Poteſt & ſic intelligi:Non
abundat dei gratia corporaliter:quia ſpiritalis eſt. Quis eiꝰ poteſt aut magnitudinẽ
aut latitudinẽ cõprehendere quã nõ uidet? Fides ſi fuerit ſicut granũ ſinapis:mõtes
transferre põt: & nõ tibi datur ultra granũ ſinapis.Si in te abundet gratia:eſt ueren
dũ ne mens tua tanto munere incipiat extolli:quia multi ſunt qui ab altitudine cor/
dis ſui grauiꝰ corruerũt:q̃ ſi nullã habuiſſent dei gratiam.Et qui parum habet:nõ mi/
nuit:quia nõ eſt corporeũ ut diuidat̃:& qđ parum uidet̃ habenti:plurimũ eſt cui ni
hil deeſt.Cõſideranda etiã in largiẽdo ætas atq; debilitas:nõnunq̃ etiã uerecundia:
quæ ingenuos ꝓdit natales:ut ſenibus plus largiaris: qui ſibi labore iam nõ quæunt
uictũ quærere.Similiter & debilitas corporis:& hæc iuuãda ꝓmptius:Tũ ſi quis ex
diuitijs cecidit in egeſtatẽ:& maxime ſi nõ uitio ſuo:ſed aut latrocinijs:aut ꝓſcripti/
one:aut calũnijs quæ habebat amiſit.Sed forte dicat aliquis: Cæcus uno loco ſedet
& prætерit̃:& iuuenis ualidus frequẽter accipit. Verũ eſt:qa obripit ꝓpt̃ importu/
nitatẽ.Nõ eſt illud iudicij:ſed tedij.Nam & dñs ait in euãgelio:de eo qui iam clauſe
rat oſtiũ ſuũ:Si qs oſtiũ eiꝰ ꝓcacius pulſet:qa ſurget & dat illi ꝓpter importunitatẽ.

De repẽdenda beneficẽtia his q ꝓmeruerũt:& maxime deo.Ca.XXXI.

p Vlchrũ quoq; eſt:ꝓpenſiorẽ eius haberi rationẽ:qui tibi aut beneficiũ ali/
qđ aut munus cõtulit:ſi ipſe in neceſſitatẽ incidit. Quid enĩ tam cõtra offi
ciũ:q̃ nõ reddere qđ acceperis? Nec menſura pari ſed uberiore reddẽdũ
arbitror:& uſum penſandũ beneficij:ut tanto ſubuenias:quanto eius erũ/
nã repellas.Etenĩ ſuperiorẽ nõ eſſe in referendo q̃ in cõferendo beneficio: hoc eſt:
minorẽ eſſe:qm̃ qui prior cõtulit:tẽpore ſuperior eſt:humanitate prior. Vnde imi/
tanda nobis eſt in hoc quoq; natura terrarũ:quæ ſuſceptũ ſemen multiplicatiori ſo/
let numero reddere q̃ acceperit. Ideo eſt tibi ſcriptum: Sicut agricultura eſt homo
inſipiens:& tanq̃ uinea homo egens ſenſu. Si reliqueris eũ:deſolabit̃. Sicut agricul/
tura ergo etiã ſapiens:ut tanq̃ fœnerata ſibi maiore menſura ſemina ſuſcepta reſtitu
at. Terra ergo aut ſpontaneos fructꝰ germinat:aut creditos uberiore cumulo refũ/
dit ac reddit. Vtrũq; debes quodã hæreditario uſu parẽtis:ne relinquaris ſicut infæ
cundus ager. Eſto tñ ut aliquis excuſare poſſit ꝙ non dederit: quõ excuſare põt ꝙ

nõ reddiderit? Nõ dare cuiq̃ uix licet:nõ reddere uero nõ licet.Ideo pulchre Salo/
mon ait:Si ſederiſ cœnare ad menſam potẽtis:ſapienter intellige ea quæ apponunt̃ Prouer.23.
tibi: & mitte manũ tuã: ſciens ꝙ oportet te talia præparare. Si aũt inſatiabilis es:no/
li cõcupiſcere eſcas eius.Hæc enĩ obtinent uitã fallam:quã nõ imitari cupientes:ſen
tentias ſcripſimus.Conferre gratiã:bonũ eſt:at qui referre neſcit duriſſimꝰ. Huma/
nitatis exẽplũ:ipſa terra ſuggerit.Spontaneos fructꝰ miniſtrat quos nõ ſeueris:mul/
tiplicatũ quoq; reddit qđ acceperit. Negare tibi pecuniã numeratã nõ licet: quõ li/
cet acceptã nõ referre gratiã? In Prouerbijs quoq; habes:ꝙ ita plurimũ redhibitio
iſta gratiæ apud deum cõſueuit ualere:ut etiã in die ruinæ inueniat gratiam: qñ poſ
ſunt præpõderare peccata.Et quid alijs utar exemplis: cũ dñs ipſe remunerationẽ
uberiorẽ ſanctoꝝ meritis in euãgelio polliceat̃:atq; exhortet̃ ut operemur bonum
opus dicens:Dimittite:& dimittet̃ uobis: date & dabit̃ uobis:menſurã bonã: com/ Luc.6.
motã:ſupeffluentẽ dabunt in ſinũ ueſtrum? Itaq; & illud cõuiuiũ Salomonis: nõ de
cibis ſed de operibꝰ eſt bonis. Quo enĩ melius epulant̃ animi q̃ bonis factis? Aut qd
aliud tam facile poteſt iuſtoꝝ explere mentes:q̃ boni operis cõſcientia? Qui aũt io/
cundior cibus:q̃ facere uoluntatẽ dei? Quẽ cibum ſibi ſolũ dñs abundare memora/
bat:ſicut ſcriptũ eſt in euãgelio:Meus cibus eſt:ut faciã uoluntatẽ patris mei qui eſt Ioh.4.
in cælo.Hoc cibo delectemur:de quo ait ꝓpheta:Delectare in dño.Hoc cibo dele/ Pſ.36.
ctant̃:qui ſuperiores delectationes mirabili ingenio cõprehenderũt:qui poſſunt ſci
re:qualis ſit illa munda & intelligibilis mentis delectatio.Edamus ergo panes ſapiẽ/
tiæ:& ſaturemur in uerbo dei: quia non in ſolo pane ſed in omni uerbo dei uita eſt Deut.8.
hominis facti ad imaginem dei. De poculo uero ſatis expreſſe dicit ſanctꝰ Iob: Sicut Iob.29.
terra expectans pluuiam:ſic & iſti ſermones meos.

Licet utræque partes ſint beneficentiæ:beniuolentiã tamen liberalitati præpon/
derare. Ca.XXXII.

p Vlchrũ eſt ergo ut diuinaꝝ ſcripturarũ humeſcamꝰ alloqo: & quaſi ros ſic in
nos dei uerba deſcẽdant.Cũ igitur ſederis ad illã menſam potẽtis: intellige
quis ſit iſte potẽs:& in paradiſo delectationis poſitꝰ: atq; in cõuiuio ſapiẽtiæ
collocatꝰ:cõſidera quæ apponunt̃ tibi. Scriptura diuina:cõuiuiũ ſapiẽtiæ eſt:ſingu/
li libri:ſingula ſunt fercula.Intellige priꝰ quæ habeant̃ i ferculis dapes:& tunc mitte
manũ:ut ea quæ legis uel quæ accipis a dño deo tuo:operibꝰ exequaris:& collatã in
te gratiã officijs repræſentes:ut Petrus & Paulus:qui euãgeliçando uicẽ quãdã lar/
gitori muneris reddiderũt:ut poſſint ſinguli dicere:Gratia aũt dei ſum id qđ ſum:& 1.Cori.15.
gratia eius in me egena nõ fuit:ſed abũdantius illis omnibꝰ laboraui. Alius ergo fru/
ctum accepti beneficij:ut aurũ auro:argentũ argento repẽdit:alius laborẽ:aliꝰ haud
ſcio an etiã locupletius ſolũ reſtituit affectũ. Quid enĩ ſi reddendi nulla facultas ſup/
petit? In beneficio reddẽdo plus animus q̃ cenſus operat̃: magiſq; præpõderat be/
niuolentia:q̃ poſſibilitas referendi muneris. Gratia enĩ in eoipſo qđ habet refertur.
Magna igitur beniuolẽtia:quæ etiã ſi nihil cõferat plus exhibet:& cũ in patrimonio
nihil habeat:largit̃ pluribus:idq; facit ſine ullo ſui diſpendio:& lucro omniũ.Et ideo
præſtat beniuolẽtia ſupra ipſam liberalitatẽ. Ditior hæc moribus: q̃ illa muneribus.
Plures enĩ ſunt qui indigẽt beneficio:q̃ qui abundant.Eſt aũt beniuolentia cõiuncta
liberalitati:a qua ipſa liberalitas ꝓfiſciſcit̃:cũ largitatis affectũ ſequit̃ largiendi uſus:
eſt ſeparata atq; diſcreta. Vbi enĩ deeſt liberalitas:beniuolẽtia manet cõmuniſ quæ/
dam parens omniũ:quæ amicitiã connectit & copulat:in cõſilijs fidelis:in ꝓſperis læ
ta:in triſtibus mœſta:ut unuſquiſq; beniuolẽtis ſe magis q̃ ſapientis credat cõſilio:ut
Dauid cũ eſſet prudẽtior:Ionathæ tamẽ iunioris cõſilijs acquieſcebat. Tolle ex uſu
hominũ beniuolentiã:tanq̃ ſolẽ e mundo tuleris:ita erit:qa ſine ea uſus hominũ eſſe
nõ poteſt:ut pegrinanti mõſtrare uiam:reuocare errantẽ:deferre hoſpitiũ.Nõ igit̃
mediocris uirtus:de qua ſibi plaudebat Iob dicens:Foris aũt non habitabat hoſpes: Iob.31.
ianua mea omni uenienti patebat.Aquam de aqua ꝓfluẽti dare:lumẽ de lumine ac/
cendere:beniuolentia eſt.Itaq; in his eſt omnibꝰ tanq̃ fons aquæ reficiẽs ſitientẽ:taq̃

lumen qđ etiā in alijs luceat:nec illis deſit: ꝙ de ſuo lumine alijs lumē accēderint. Eſt
etiā illa beniuolētiæ liberalitas:ut ſi quod habes debitoris chirographū: ſcindens re
ſtituas:nihil a debitore cōſecutꝰ debiti. Qđ exemplo ſui facere nos debere Iob ſan-
ctꝰ admonet. Nā qui habet nō mutuaṫ:qui n̄ habet: nō liberat ſyngraphū. Quid igi-
tur etiā ſi ipſe nō exigas: auaris hæredibus reſeruas:qđ potes cū beniuolētiæ laude
ſine dāno pecuniæ repræſentare? Atqꝫ ut plenꝰ diſcutiamꝰ:beniuolentia a domeſti
cis primū ꝓfecta pſonis:id eſt:a filijs:parentibus:fratribus: p cōiunctionū gradus in
ciuitatū ꝑuenit ambitū:& de paradiſo egreſſa mundū repleuit. Deniqꝫ cū in uiro &
fœmina beniuolentem deus poſuiſſet affectum: dixit: Erunt ambo in una carne: &
in uno ſpiritu. Vnde ſe Eua ſerpenti credidit: quoniā quæ beniuolētiam acceperat:
eſſe maliuolentiam nō opinabatur.

Beniuolentiam in eccleſia maxime:& earundem uirtutum hominibus perſeuera
re.Ca.XXXIII.

Vgetur beniuolētia cœtu eccleſiæ:fidei cōſortio:initiandi ſocietate:pcipien
a dæ gratiæ:neceſſitudine:myſteriorū cōmunione.Hæc em̄ etiā appellatōes
neceſſitudinū:reuerentiā filiorū:auctoritatē & pietatem patrū: germanita-
tem fratrū ſibi uendicāt. Multū igitur ad cumulandā ſpectat beniuolentiā neceſſitu-
do gratiæ. Adiuuant etiā parium ſtudia uirtutū. Siquidē beniuolētia etiā morum fa
cit ſimilitudinē. Deniqꝫ Ionathas filꝰ regis imitabaṫ ſancti Dauid manſuetudinē: ꝓ-
Ps.17. pter qđ diligebat eum. Vnde & illud: Cū ſancto ſanctꝰ eris:nō ſolū ad cōuerſatione:
ſed etiā ad beniuolētiam deriuādū uideṫ. Nā utiqꝫ & filij Noe ſimul habitabāt:& nō
erat in his morū cōcordia. Habitabant etiā in domo patris Eſau & Iacob: ſed diſcre-
pabant. Nō em̄ erat beniuolētia inter eos:quæ ſibi præferret alterū:ſed magis cōtē-
tio:quæ præriperet benedictionē. Nā cum alter prædurus:alter māſuetus eſſet: in-
ter diſpares mores:& ſtudia cōpugnantia:beniuolentia eſſe nō poterat. Adde:quia
ſanctꝰ Iacob paternæ degenerē domus uirtuti præferre nō poterat. Nihil aūt tā con
ſociabile:ꝙ cū æquitate iuſticia:quæ uelut comparē & ſociā beniuolētiā facit: ut eos
quos pares nobis credimꝰ diligamus. Habet aūt in ſe beniuolentia etiā fortitudinē.
Nam cū amicitia ex beniuolētiæ fonte ꝓcedat:nō dubitat ꝓ amico grauia uitæ ſuſ-
tinere pericula. Et ſi mala mihi:inquit:euenerint:p illum ſuſtineo.

De laude beniuolētiæ:quæ ſumma eſt iuſticiæ.Ca.XXXIIII.

Eniuolentia etiā gladiū iracūdiæ extorquere cōſueuit. Beniuolentia facit:ut
Prouer.27. b amici uulnera utilia magis ꝙ uoluntaria inimici oſcula ſint. Beniuolētia facit:
ut unus fiat ex pluribꝰ:qm̄ & ſi plures amici ſint unus fiunt:in quibꝰ unꝰ ſpiri-
tus & una ſentētia eſt. Simul aduertimꝰ etiā correptiones in amicitia gratas eē: quæ
aculeos habent:dolores nō habent. Cōpungimur em̄ cenſorijs ſermonibꝰ:ſed beni
uolentiæ delectamur ſedulitate. Ad ſummā nō omnibꝰ eadē ſemp officia debentur:
nec pſonarū ſemp:ſed plærūqꝫ cauſarū & tēpoꝝ prælationes ſunt:ut uicinū quis in-
Ibidem. terdū magis ꝙ fratrē adiuuerit. Qm̄ & Salomon dicit: Melior eſt uicinꝰ in ꝓximo:ꝙ
frater longe habitās. Et ideo plærūqꝫ amici ſe beniuolētiæ quiſqꝫ committit:ꝙ fratris
neceſſitudini. Tantū ualet beniuolētia:ut plærūqꝫ pignora uincat naturæ.

De fortitudine:quam ſine iuſticia uirtutem non eſſe manifeſtis declaratur indi-
cijs.Ca.XXXV.

Atiſ copioſe iuſticiæ loco honeſti naturā & uim tractauimꝰ:Nūc de fortitudi
ſ ne tractemus:quæ uelut excelſior cæteris:diuidiṫ in res bellicas & domeſti-
cas. Sed bellicarū rerū ſtudiū a noſtro officio iam alienū uideṫ:qa animi ma-
gis ꝙ corporis officio intēdimꝰ:nec ad arma iā ſpectat uſus noſter:ſed ad pacis nego
cia. Maiores aūt noſtri:ut Ieſus naue:Hieroboal:Samſon:Dauid:ſūmā rebus quoqꝫ
bellicis retulere gloriā. Eſt itaqꝫ fortitudo uelut excelſior cæteris:ſed nūꝙ incomi-
tata uirtus. Nō em̄ ſeipſam cōmittit ſibi:alioqn fortitudo ſine iuſticia:iniquitatis ma-
teria eſt. Quo em̄ ualidior eſt:eo ꝓmptior eſt:ut inferiorē deprimat: cū in ipſis rebꝰ
bellicis iuſta bella an iniuſta ſint:ſpectādū puteṫ. Nunꝙ Dauid niſi laceſſitus bellum

intulit. Itaqꝫ prudentiā fortitudinis comitē habuit in prælio. Nā & aduerſus Goliam
imanē mole corporis uirū:ſingulari certamine dimicaturꝰ: arma quibꝰ oneraret re-
ſpuit. Virtus em̄ ſuis lacertis magis ꝙ alienis integumentis innittiṫ. Deinde eminus
quo grauiꝰ feriret:ictu lapidis hoſtē interemit:poſtea nunꝙ niſi cōſulto dn̄o bellum
adorſus eſt. Ideo in omnibꝰ uictor prælijs:uſqꝫ ad ſummā ſenectam manu ꝓmptus:
bello aduerſum titanas ſuſcepto:ferocibus bellator miſcebaṫ agminibus: gloriæ cu-
pidus:incurioſus ſalutis. Sed nō hæc ſola præclara fortitudo eſt:ſed etiā illoꝝ glori
oſam fortitudinē accipimꝰ:qui p fidē magnitudine animi obſtruxerūt leonū ora:ex Heb.11.
tinxerunt uirtutē ignis:effugarūt aciem gladij:cōualuerunt de infirmitate fortes:q
nō comitatu & legionibus ſuccincti:cōmunē cū multis uictoriā:ſed nuda uirtute ani
mi ſingularē de perfidis retulerunt triumphū. Qꝫ inſuperabilis Daniel:qui circa late
ra ſua rugientes nō expauit leones. Fremebāt beſtiæ:& ille epulabaṫ.

Fortitudinē maxime in animo & cōtēptu reꝝ cōſtare labentiū.Ca.XXXVI.

On igiṫ in uiribus corporis & lacertis tantūmodo fortitudinis gloria eſt: ſed
n magis in uirtute animi. Neqꝫ in inferēda ſed depellēda iniuria lex uirtutis ē.
Qui em̄ nō repellit a ſocio iniuriā ſi pōt:tam in uitio eſt:ꝙ ille qui facit. Vnde
ſanctus Moyſes hinc prius orſus eſt tēptamēta bellicæ fortitudinis. Nam cū uidiſſet Exo.2.
hebræū ab ægyptio iniuriā accipientē:defendit ita ut ægyptiū ſterneret:atqꝫ in are-
na abſconderet. Salomon quoqꝫ ait:Eripe eū qui duciṫ ad mortē. Vnde igiṫ hoc:uel Prouer.24.
Tullius:uel etiā Panetius:aut ipſe Ariſtoteles trāſtulerint apertū eſt ſatis: ꝙꝙ etiam
his duobus antiquior dixerit Iob: Saluū feci pauperē de manu potentis: & pupillū Iob.29.
cui adiutor nō erat:adiuui. Bn̄dictio perituri in me ueniebat. Nōne hic fortiſſimus:
qui tā fortiter ꝑtulit impetꝰ diaboli:& uicit eum uirtute mētis ſuæ? Neqꝫ uero de eiꝰ
dubitandū fortitudine:cui dicit dn̄s: Accinge ſicut uir lumbos tuos:ſuſcipe altitudi- Iob.40.
nem & uirtutē:oēm autē iniurioſum humiliato. Apl'us quoqꝫ ait:Habetis fortiſſimā Heb.6.
cōſolationē. Eſt ergo fortis q ſe in dolore aliquo cōſolaṫ. Et reuera iure ea fortitudo
uocaṫ:qn̄ unuſquiſqꝫ ſeipſū uincit:irā cōtinet: nullis illecebris emolliṫ atqꝫ inflectiṫ:
nō aduerſis ꝑturbaṫ:nō extolliṫ ſecūdis:& quaſi uento quodā uariaꝝ reꝝ circūferṫ
mutatione. Quid aūt excelſiꝰ & magnificētius: ꝙ exercere mentē: afficere carnē &
in ſeruitutē redigere:ut obediat imperio:cōſilijs obtēperet:ut in adeundis laboribꝰ
impigre exequaṫ ꝓpoſitū animi ac uolūtatē? Hæc igiṫ prima uis fortitudinis(qm̄
in duobus generibꝰ fortitudo ſpectaṫ animi)Primo ut externa corporis ꝓ minimis
habeat:& qſi ſupflua deſpiciēda magis ꝙ expetēda ducat. Secundo:ut ea quæ ſūma
ſūt:oēſqꝫ res in qbꝰ honeſtas & illud decoꝝ præponēdū cerniṫ:præclara animi intē-
tiōe uſqꝫ ad effectū pſequaṫ. Quid em̄ tā præclaꝝ: ꝙ ut ita aīm tuū informes:ut neqꝫ
diuitias:neqꝫ uoluptates: neqꝫ honores in maximis cōſtituas:neqꝫ in his ſtudiū oē co
teras? Qđ cū ita affectꝰ animo fueris:neceſſe eſt ut illud honeſtū ac decorū præpo-
nendū putes:illiqꝫ mentē ita intēdas tuā:ut qcqd acciderit quo frāgi animi ſolēt: aut
patrimonij amiſſio: aut honoris īminutio: aut obtrectatio infideliū: quaſi ſuperior n̄
ſentias. Deinde ut te ſalutis ipſiꝰ pericula ꝓ iuſticia ſuſcepta nō moueant. Hæc uera
fortitudo eſt:quā habet chriſti athleta:qui niſi legitime certauerit nō coronaṫ. An
mediocre tibi uideṫ præceptū fortitudinis? Tribulatio patientiā operaṫ:patiētia ꝓ- Ro.5.
bationē:ꝓbatio uero ſpem. Vide quot certamina: & una corona. Qđ præceptū nō
dat: niſi qui eſt cōfortatꝰ in chriſto Ieſu: cuius caro requiē non habebat: afflictio un-
diqꝫ:foris pugnæ:intus timores. Et ꝙuis in periculis:in laboribus plurimis:in carceri- 2.Cor.7.
bus:in mortibus poſitꝰ:animo tn̄ nō frangebaṫ: ſed præliabaṫ adeo ut potētior ſuis
fieret infirmitatibus. Itaqꝫ conſidera quēadmodū eos qui ad officia eccleſiæ acce-
dunt:deſpicientiā rerum humanarū habere deceat. Si ergo mortui eſtis cū chriſto Col.2.
ab elementis huiꝰ mundi:quid adhuc uelut uiuētes de hoc mundo decernitis? Ne
tetigeritis:ne attaminaueritis:ne guſtaueritis:quæ ſunt oīa ad corruptelā ipſo uſu.
Et infra: Si ergo cōſurrexiſtis cū chriſto:quæ ſurſum ſunt quærite. Et iterū: Mortifi- Col.3.
cate ergo mēbra ueſtra:quæ ſūt ſup terrā. Et hæc quidē adhuc oībus fidelibꝰ. Tibi

… fili cõtemptũ diuitiarũ: ꝓphanarũ quoq; & aniliũ fabularũ ſuadet declinatiõnẽ:
… nihil pmittens niſi qd te exerceat ad pietatẽ: qa corporalis exercitatio nulli rei uſui
… ſt: pietas aũt ad omnia utilis. Exerceat ergo te pietas ad iuſticiã: cõtinẽtia ad man-
… ſuetudinẽ: ut fugias iuuenilia opera: cõfirmat⁹ & radicatus in gratia: bonũ fidei ſub-
… eas certamẽ: nõ te implices negocijs ſæcularibus: qm̃ deo militas. Etem̃ ſi is q impe-
rator militat a ſuſceptionibus litiũ: actu negociorũ forenſiũ: uenditione merciũ ꝓhi
betur hũanis legibus: quãtomagis qui fidei exercet militiã: ab omni uſu negociatio-
nis abſtinere debet: agelluli ſui cõtentus fructib⁹ ſi habet: ſi nõ habet: ſtipendiorũ ſu-
Ps.36. orum fructu? Siquidẽ bon⁹ teſtis eſt: qui dicit: Iuuenis fui & ſenui: & nõ uidi iuſtũ de
relictũ: nec ſemẽ ei⁹ quærẽs panẽ. Ea eſt em̃ trãquillitas animi & tẽperãtia: quæ neq;
ſtudio acquirendi afficit: neq; egeſtatis metu angitur.

Mala æquanimiter toleranda: & interdũ etiã declinanda. Ca. XXXVII.

e St etiã quæ dicit uacuitas animi ab angoribus: ut neq; in dolorib⁹ molliores
ſimus: neq; in ꝓſperis elatiores. Q̃ ſi hi qui ad capeſſendã rẽpublicã adhor-
tant aliquos: hæc præcepta dant: quãtomagis nos qui ad officiũ eccleſiæ uo-
camur: talia debem⁹ agere quæ placeãt deo: ut & prætẽdat ĩ nobis uirt⁹ chriſti: & ita
… mus noſtro ꝓbati imperatori: ut mẽbra noſtra arma iuſticiæ ſint: arma nõ carnalia
… quib⁹ peccatũ regnet: ſed arma fortia deo: quibus peccatũ deſtruat? Moriat ca-
ro noſtra: ut in ea oĩs culpa moriat: & quaſi ex mortuis uiuentes: nouis reſurgamus
… pibus ac morib⁹. Hæc ſũt plena honeſti & decori officij ſtipendia fortitudinis. Sed
quia in omnib⁹ quæ agim⁹: nõ ſolũ qd honeſtũ: ſed etiã quid poſſibile ſit quærim⁹: ne
forte aggrediamur aliquid qd nõ poſſimus exequi: unde nos tẽpore pſecutionis de
ciuitate in ciuitatẽ cedere: immo ut ipſo uerbo utar: fugere uult domin⁹: ne temere
aliquis dum martyrij deſiderat gloriã: offerat ſe periculis: quæ fortaſſe caro infirmi-
or aut remiſſior animus ferre ac tolerare nõ queat.

Q̃ ꝓuidentia magnũ munimen fortitudinis ſit. Ca. XXXVIII.

Quæ rurſus ꝓpter ignauiã cedere qs ac deſerere fidẽ debet: metu piculi. Qua
n Ec rurſus ꝓpter ignauiã cedere qs ac deſerere fidẽ debet: metu piculi. Qua
gratia præparãdus eſt anim⁹: exercẽda mens: ſtabiliẽda ad cõſtãtiã: ut nulliſ
pturbari anim⁹ poſſit terrorib⁹: nullis frãgi moleſtijs: nullis ſupplicijs cedere.
Quæ difficile quidẽ ſuſtinent. Sed qa oĩa ſupplicia grauiorꝫ ſuppliciorꝫ uincunt for
midine: Ideo ſi cõſilio firmes animũ tuũ: nec a ratione diſcedendũ putes: & ꝓponas
diuini iudicij metũ: ppetui ſupplicij tormẽta: potes animi ſubire tolerantiã. Hoc igit
diligẽtiæ eſt: ut qs ſe ita cõparet. Illud ingenij: ſi qs põt uigore mẽtis præuidere quæ
futura ſũt: & tanq̃ añ oculos locare: qd poſſit accidere: & qd agere debeat: ſi ita acci-
derit definire: interdũ duo & tria ſil uoluere: aĩoq; conijciat: aut ſingula aut cõiũcta
accidere poſſe: & aut ſingulis aut cõiunctis diſponere act⁹ quos intelligat ꝓfuturos.
Fortis ergo eſt uiri: nõ diſſimulare cũ aliqd imineat: ſed prætẽdere & tanq̃ explora-
re de ſpecula q̃dã mẽtis: & obuiare cogitatione ꝓuida reb⁹ futuris: ne forte dicat po
ſtea: Ideo iſta icidi: qa nõ arbitrabar poſſe euenire. Deniq; niſi explorent aduerſa: ci-
to occupãt: Ut in bello iprouiſus hoſtis uix ſuſtinet: & ſi imparatos iueniat facile op
primit: ita animũ mala inexplorata plus frangũt. In his ergo duob⁹ illa ẽ animi excel
lẽtia: ut primũ anim⁹ tu⁹ bonis exercitat⁹ cogitationib⁹: mũdo corde qd uerꝫ & ho-
Math.5. neſtũ eſt uideat. Beati em̃ mũdo corde: qa ipſi etiã deũ uidebũt: atq; id qd honeſtũ
eſt ſolũ bonũ iudicet. Deinde nullis pturbet occupationib⁹: nullis cupiditatib⁹ fluc-
tuet. Neq; uero id qſq̃ facile facit. Quid em̃ tã difficile: q̃ deſpicere tanq̃ ex arce aliq̃
ſapiẽtiæ opes: aliaq; oĩa: quæ plæriſq; uident magna & præcelſa: Deinde ut iudiciũ
tuũ ſtabili rõne cõfirmes: & quæ iudicaueris leuia tanq̃ nihil ꝓfutura cõtẽnas. Dein-
de: ut ſi qd acciderit aduerſi: idq; graue & acerbũ putet: ita feras: ut nihil præt natu-
Job.1. rã accidiſſe putes: cũ legeris: Nudus ſũ nat⁹: nud⁹ exibo: quæ dñs dedit dñs abſtulit:
& utiq; & filios amiſerat & facltates: ſeruesq; ĩ oĩb⁹ pſonã ſapiẽtis & iuſti: ſicut ille ſer
uauit q ait: Sicut dño placuit ita factũ ẽ: ſit nomẽ dñi bñdictũ. Et ĩfra: Sicut una inſipiẽ-
Job.2. tiũ mulierꝫ locuta es. Si bona ſuſcepim⁹ de manu dñi: quæ mala ſũt nõ ſuſtinebim⁹?

Fortitudinẽ aduerſus omnia uitia dimicare debere. Ca. XXXIX.

On eſt igit mediocris nec diſcreta a cæteris animi fortitudo: quæ bellũ cum
n uirtutib⁹ gerat: ſed quæ ſola defendat ornamẽta uirtutũ omniũ: & iudicia cu
ſtodiat: & quæ inexpiabili prælio aduerſus oĩa uitia decernat: iuicta ad labo-
res: fortis ad pericula: rigidior aduerſus uoluptates: dura aduerſus illecebras: quib⁹
aurẽ deferre neſciat: nec (ut dicit) aue dicat: pecuniã negligat: auariciã fugiat tãq̃ la-
bem quandã quæ uirtutẽ effœminet. Nihil em̃ tã cõtrariũ fortitudini: q̃ lucro uinci.
Frequẽter pulſis hoſtibus: inclinata in fugã aduerſariorũ acie: dũ exuuijs cæſorꝫ ca-
pitur præliator: inter ipſos quos ſtrauit miſerãdus occubuit: & triũphis ſuis deiectæ
legiones dũ ſpolijs occupant: hoſtẽ in ſe reuocarũt qui fugerat. Fortitudo igit tam
imanẽ peſtẽ repellat & ꝓterat: nec tẽptet cupiditatibus: nec frangat metu: quia uir
tus ſibi conſtat: ut fortiter oĩa pſequatur uitia: tanq̃ uirtutis uenena: iracundiã uelut
quibuſdã ꝓpulſet armis: quæ tollat cõſiliũ: & tanq̃ ægritudinẽ uitet. Gloriæ quoq; ca
ueat appetentiã: quæ frequẽter nocuit ĩmoderatius appetita: ſp aũt uſurpata. Quid
horũ ſancto Iob: uel in uirtute defuit: uel in uitio obrepſit? Quõ laborẽ ægritudinis:
frigoris: famis: ptulit? Quõ deſpexit ſalutis periculũ? Nũquid rapinis diuitiæ coacer
uatæ: de quib⁹ tanta inopib⁹ affluebant? Nũquid auaricia: cenſus: aut uoluptatis ſtu
dia cupiditateſq; excitauit? Nũquid triũ regũ iniurioſa cõtentio: uel ſeruorꝫ cõtume
lia in iram excuſſit? Nũquid gloria ſicut leuẽ extulit: qui iprecabat grauia ſibi: ſi unq̃
uel nõ uoluntariã cælauerit culpã: uel reueritus eſſet multitudinẽ plæbis: quo min⁹
annũciaret eã in cõſpectu omniũ? Neq; em̃ cõſentaneæ ſũt uitijs uirtutes: ſed ſibi cõ
ſtãt. Quis igit tã fortis. q̃ ſctũs Iob? Cui ſecũdus adiudicari põt: q parẽ uix repperit?

Virtutẽ bellicam noſtris etiã non inuſitatam. Ca. XL.

ſ Ed fortaſſe aliquos bellica defixos gloria tenet: ut putẽt ſolã eẽ prælialẽ for-
titudinẽ: & ideo me ad iſta deflexiſſe: qa illa noſtris deforet. Q̃ fortis Ieſus
naue: ut uno prælio quinq; regeſ captos ſterneret cũ pplis ſuis? Deinde cum Joſue.10.
aduerſum gabaonitas ſurgeret præliũ: & uereret ne nox impediret uictoriã: magni-
tudine mẽtis & fidei clamauit: Stet ſol: & ſtetit ſol: donec uictoria cõſummaret. Ge- Judic.7.
deon in trecentis uiris de ingenti pplo & acerbo hoſte reuexit triumphũ? Ionathas 1.Reg.14.
adoleſcẽs uirtutẽ fecit in magno prælio. Quid de machabæis loquar? Sed prius de
pplo dicã patrũ: qui cũ eſſent parati ad repugnãdũ ꝓ tẽplo dei: & ꝓ legitimis ſuis: 1.Machab.2.
dolo hoſtiũ die laceſſiti ſabbati: maluerũt uulneribus offerre nuda corpora q̃ repug
nare: ne uiolarent ſabbatũ. Itaq; oẽs læti ſe opulerũt morti. Sed machabæi cõſide-
rantes ꝙ hoc exẽplo gens oĩs poſſet perire: ſabbato etiã cũ ipſi in bellũ ꝓuocarent:
ulti ſunt innocẽtiũ necẽ fratrũ ſuorꝫ. Unde poſtea ſtimulat⁹ rex Antioch⁹: cũ bellũ
accẽderet p duces ſuos Lyſiam: Nicanorẽ: Gorgiã: ita cũ oriẽtalib⁹ ſuis & aſſyrijs at-
tritus eſt copijs: ut quadraginta & octo milia in medio cãpi a tribus milib⁹ ꝓſterne-
rent. Virtutẽ ducis Iudæ machabæi de uno ei⁹ milite cõſiderate. Nãq; Eleaçarus cũ 1.Machab.6.
ſupeminentẽ cæteris elephantẽ lorica ueſtitũ regia aduerteret: arbitrat⁹ ꝙ in eo eſ-
ſet rex: curſu cõcito in mediũ legiõis ſe ꝓripuit: & abiecto clypeo utraq; manu inter-
ficiebat beſtiã: atq; intrauit ſub eã: & ſubiecto gladio interemit eã. Itaq; cadẽs beſtia
oppꝛſſit Eleaçarũ: atq; ita mortuus eſt. Quãta igit uirtus animi: primo ut mortẽ nõ ti
meret: deinde ut circũfuſus legionibus inimicorꝫ: incõfertos raperet hoſtes: mediũ
penetraret agmen: & cõtẽpta morte ferocior: abiecto clypeo: utraq; manu uulnera
tæ molẽ beſtiæ ſubiret ac ſuſtineret: poſt intra ipſã ſuccederet: quo pleniori feriret
ictu: cui⁹ ruina incluſus magis q̃ oppreſſus: ſuo eſt ſepultus triũpho. Nec fefellit opi-
nio uirũ: q̃uis regius fefellerit habitus. Tãto em̃ uirtutis ſpectaculo defixi hoſtes: in-
ermẽ occupatũ incurſare nõ auſi: poſt caſũ ruẽtis beſtiæ ſic trepidauerunt: ut ipares
ſe oẽs uni⁹ uirtuti arbitrarent. Deniq; rex Antiochus: q cũ centũ uiginti milibus ho- M.Lyſie fili⁹.
minũ armat⁹ uenerat: & cũ triginta duob⁹ elephãtis: ita ut ab ortu ſolis p ſingulas be
ſtias uelut montes quidã armorꝫ coruſco tanq̃ lampadibus ardentibus refulgerent:
unius territus fortitudine pacem rogaret. Itaq; Eleaçarus hæredem uirtutis ſuæ pa-

cem reliquit. Sed hæc triumphatorum ſint.
Fortitudinē nō ſolū in uincēdo: ſed etiā plus in tolerando cōſtare. Ca. XLI.
Erū qa fortitudo nō ſolū ſecūdis rebus: ſed etiā aduerſis ꝓbat̃: ſpectemus Iu-
u dæ machabæi exitū. Is eñ poſt uictū Nicanorē regis Demetrij ducē: ſecuri-
or aduerſus uiginti milia exercitꝰ regis: cū nongētis uiris bellū adorſus: uolē-
1. Machab. 9. tibꝰ his cedere ne multitudine opprimerent̃: glioſā magis mortē: q̄ turpē fugā ſua-
ſit: Ne crimē inqt noſtræ relinquamꝰ gl̃iæ. Itaqꝫ cōmiſſo prælio: cū a primo ortu diei
in ueſperā dimicaret̃: dextrū cornu in quo ualidiſſimā manū aduertit: hoſtiū aggreſ
ſus facile auertit. Sed dū fugiētes ſequit̃: a tergo uulneri locū præbuit: Itaqꝫ glorioſi-
orē triūphis locū mortis inuenit. Quid Ionathan fratrē eiꝰ attexā: qui cū parua ma-
nu aduerſus exercitꝰ regios pugnans: deſertꝰ a ſuis & cū duobꝰ tantū relictus repara
uit bellū: auertit hoſtē: fugitātes ſuos ad ſocietatē reuocauit triūphi: Habes forti-
tudinē bellicā: in q̄ nō mediocris honeſti ac decori forma eſt: ꝙ mortē ſeruituti præ-
2. Machab. 7. ferat ac turpitudini. Quid aūt de martyꝝ dicā paſſiōibꝰ: Et ne longiꝰ uagemur: nū
minorē de ſupbo rege Antiocho machabæi pueri reuexerūt triūphū: q̄ parentes ꝓ
prij: Siqdē illi armati: iſti ſine armis uicerūt. Stetit inuicta ſeptē puerorū cohors: re-
gijs cincta legionibꝰ: defecerūt ſupplicia: ceſſerūt tortores: nō defecerūt martyres.
Alius coriū capitis exutꝰ. ſpēm mutauerat: uirtutē auxerat. Alius linguā iuſſus am-
putādam ꝓmere: rn̄dit: Nō ſolos dn̄s audit loquētes: q audiebat Moyſen tacentē.
Plus audit tacitas cogitatōes ſuoꝝ: q̄ uoces oim̄. Linguæ flagellū times: flagellū ſan
guinis n̄ times: Habet & ſanguis uocē ſuā: qua clamat ad deū: ſicut clamauit i Abel.
Quid de matre loquar: quæ ſpectabat læta filioꝝ: quot funera tot trophæa: & mori-
entiū uocibus tanq̄ pſallentiū cātibꝰ delectabat̃: pulcherrimā uētris ſui citharā in fi-
lijs cernēs: & pietatis harmoniā oī lyræ numero dulciorē: Quid de bimulis loq̄r:
q añ palmā uictoriæ acceperūt: q̄ ſenſum naturæ: Quid de ſctā Agne: quæ in duarū
maximaꝝ reꝝ poſita piculo: caſtitatis & ſalutis: caſtitatē ꝓtexit: ſalutē cū imortalita
te cōmutauit: Nō prætereamꝰ etiā ſanctū Laurentiū: qui cū uideret Sixtū epm̄ ſu-
um ad martyriū duci: flere cœpit: nō paſſionē illius ſed ſuā remanſionē. Itaqꝫ his uer-
bis appellare cœpit: Quo ꝓgrederis ſine filio pater: Quo ſacerdos ſancte ſine dia-
cono ꝓperas: Tu nūq̄ ſacrificiū ſine miniſtro offerre cōſueueras. Quid in me ergo
diſplicuit pater: Nū degenerē ꝓbaſti: Expire certe: utrū idoneū miniſtrū elegeris.
Cui cōmiſiſti dn̄ici ſanguinis cōſecrationē: cui cōſūmandoꝝ conſortiū ſacramētoꝝ:
huic conſortiū tui ſanguinis negas. Vide ne pericliteẽ iudiciū tuū: dū fortitudo lau-
dat̃. Abiectio diſcipuli: detrimētū eſt magiſtri. Quid ꝙ illuſtres & præſtātes uiri di-
ſcipuloꝝ certaminibus q̄ ſuis uincunt: Deniqꝫ Abraā filiū obtulit: Petrus Stephanū
præmiſit: Et tu pat̃ oſtēde in filio uirtutē tuā: offer quē erudiſti: ut ſecurus iudicij tui
comitatu nobili puenias ad coronā. Tunc Sixtꝰ ait: Nō ego te fili derelinquo ac de-
ſero: ſed maiora tibi debent̃ certamina. Nos q̄ſi ſenes leuioris pugnæ curſum recipi
mus: te q̄ſi iuuenē manet glorioſior de tyrāno triūphus. Mox uenies: flere deſiſte:
poſt triduū me ſeq̄ris. Inter ſacerdotē & leuitā hic mediꝰ numerꝰ decet. Nō erat tuū
ſub magiſtro uincere: q̄ſi adiutorē quæreres. Quid cōſortiū paſſionis meæ expetis:
Totā tibi hæreditatē eiꝰ dimitto. Quid præſentiā meā requiris: Infirmi diſcipuli ma
giſtrū præcedant: fortes ſequant̃: ut uincāt ſine magiſtro: q iam nō indigēt magiſte-
rio. Sic & Helias Heliſæū reliquit. Tibi ergo comēdo nr̄æ uirtutis ſucceſſionē. Talis
erat cōtentio: digna ſane: de qua certarēt ſacerdos & miniſter: qs prior pateret̃ pro
chriſti noīe. In fabulis ferunt tragicis: excitatos theatri magnos eſſe plauſus: cū ſe Py
lades Oreſtem diceret: Oreſtes (ut erat) Oreſtē ſe eſſe aſſeueraret: ille ut ꝓ Oreſte
necaret̃: Oreſtes ne Pyladē ꝓ ſe pateret̃ necari. Sed illis n̄ licebat uiuere: ꝙ uterqꝫ eſ
ſet paricidij reꝰ: alt̃ q feciſſet: alter q adiuuiſſet. Hic Laurētiū ſctm̄ ad hoc nullꝰ urge-
bat niſi amor deuotiōis: tn̄ & ipſe poſt triduū: cū illuſo tyrāno impoſitꝰ ſup craticulā
exureret̃. Aſſū eſt inqt: uerſa & māduca. Ita animi uirtute uincebat ignis naturā.
Poteſtates nō irritandas: & adulationibus nō attendendū. Ca. XLII.

Auendū etiā reor: nedū aliq nimia gl̃iæ ducunt̃ cupiditate: inſolētiꝰ abutant̃
c ptātibꝰ: & plærūqꝫ auerſos a nobis aīos gentiliū: in ſtudia pſecutiōis excitēt
atqꝫ inflāmēt ad iracundiā. Itaqꝫ ut illi pſeuerare poſſint & ſupplicia uincere:
quātos perire faciūt: Proſpiciendū etiā: ne adulātibus aperiamus aurē. Emolliri eñ
adulatione: nō ſolū fortitudinis nō eſſe: ſed etiā ignauiæ uidet̃.
De temperantia & eius partibus. Ca. XLIII.
Voniā de tribus uirtutibꝰ diximꝰ: reſtat ut de q̄rta uirtute dicamꝰ: quæ tēpe-
q rātia ac modeſtia uocat̃: In qua maxīe trāq̄llitas animi: ſtudiū māſuetudinis:
moderatiōis gr̄a: honeſtatis cura: decoris cōſideratio ſpectat̃ & quærit̃. Or
do igit̃ quidā uitæ nobis tenēdus eſt: ut a uerecūdia prima quædā fundamēta ducā-
tur: quæ ſocia ac familiaris eſt mētis placiditati ꝓteruiā fugitās: ab omni aliena luxu:
ſobrietatē diligit: honeſtatē fouet: decoꝝ illud reqrit. Seq̄t̃ cōuerſatōis electio: ut
adiūgamur ꝓbatiſſimis quibuſqꝫ ſeniorībꝰ. Nāqꝫ ut æq̄liū uſus dulcior: ita ſenū tuti-
or eſt: q magiſterio quodā & ductu uitæ colorat mores adoleſcentiū: & uelut muri-
ce ꝓbitatis inficit. Nāqꝫ ſi hi q ſunt ignari locorū: cū ſollertibꝰ uiarū iter adoriri geſti-
unt: quātomagis adoleſcētes cū ſenibus debēt nouū ſibi iter uitæ aggredi: quo minꝰ
errare poſſint: & a uero tramite uirtutis deflectere: Nihil eñ pulchriꝰ: q̄ eoſdē & ma
giſtros uitæ & teſtes habere. Quærendū eſt etiā in oī actu: qd pſonis: tpibꝰ cōueni
at atqꝫ ætatibꝰ: quid etiā ſinguloꝝ ingenijs ſit accōmodū. Sæpe eñ qđ alterū decet:
alterū nō decet. Aliud iuueni aptū: aliud ſeni: aliud in piculis: aliud in rebus ſecūdis.
Saltauit ante arcā dn̄i Dauid: nō ſaltauit Samuel. Nec ideo ille reprhēſus: ſed magis
iſte laudatꝰ. Mutauit uultū corā rege: cui nomē Achis. At hoc ſi feciſſet remota for- 1. Reg. 21.
midine quo minus cognoſceret̃: nequaq̄ leuitatis reprehenſione carere potuiſſet.
Saul quoqꝫ uallatus choro ꝓphetarum: etiā ipſe ꝓphetauit: & de ſolo quaſi indigno 1. Reg. 19.
memoratum eſt: Et Saul inter ꝓphetas.
Officio ſibi congruo quenqꝫ ſtudere debere. Ca. XLIIII.
Nuſquiſqꝫ igit̃ ſuū ingeniū nouerit: & ad id ſe applicet qđ ſibi aptū elegerit.
u Itaqꝫ qd ſeq̄t̃ priꝰ cōſideret. Nō ſolū nouerit bona ſua: ſed etiā uitia cognoſ-
cat: æqualē ſe iudicē ſui præbeat: ut bonis intēdat: uitia declinet. Aliꝰ diſting
uendæ lectioni aptior: aliꝰ pſalmo gratior: aliꝰ exorciȥādis q malo laborāt ſpiritu ſolli
citior: aliꝰ ſacrario opportunior habet̃. Hæc oīa ſpectet ſacerdos: & qd cuiqꝫ cōgruat
id officij deputet. Quo etem̄ unūquēqꝫ ſuū ducit ingeniū: aut qđ officiū decet: id ma
iore iplet gr̄a. Sed id cū in oī uita difficile ſit: tn̄ i nr̄o actu difficillimū ē. Amat. n. unuſ-
quiſqꝫ ſeq uitā parētū. Deniqꝫ plæriqꝫ ad militiā ferunt̃: quoꝝ militauerūt parentes:
alij ad actiōes diuerſas. In eccl'iaſtico uero officio nihil iuenias rariꝰ: q̄ eū q ſequat̃ in-
ſtitutū pr̄is: uel qa graues deterrēt actꝰ: uel qa in lubrica ætate difficilior abſtinentia:
uel qa alacri adoleſcētiæ uidet̃ uita obſcurior: & iō ad ea cōuertunt̃ ſtudia: quæ plau
ſibiliora arbitrant̃. Præſentia qppe plures q̄ futura præferūt. Illi aūt præſentibꝰ: nos
futuris militamus. Vnde quo præſtātior cauſa: eo debet cura eſſe attētior.
De pulchro & honeſto. Ca. XLV.
Eneamus igit̃ uerecūdiā: & eā quæ totiꝰ uitæ ornatū attollit modeſtiā. Non
t eñ mediocre ē: rebꝰ ſingulis modū ſeruare atqꝫ ipartiri ordinē: in quo uere
prælucet illud qđ decoꝝ dicit̃: qđ ita cū honeſto iungit̃ ut ſeparī nō q̄at. Si-
quidē & qđ decet: honeſtū eſt: & qđ honeſtū ē decet: ut magis i ſermone diſtinctio
ſit: q̄ in uirtute diſcretio. Differre eñ ea int̃ ſe intelligi pōt: explicari n̄ pōt. Et ut co-
nemur aliqd eruere diſtinctiōis: honeſtas uelut bona ualitudo eſt: & quædā ſalubri-
tas corporis: decus aūt tanq̄ uenuſtas & pulchritudo. Sicut ergo pulchritudo ſupra
ſalubritatē ac ualitudinē uidet̃ excellere: & tn̄ ſine his eſſe nō pōt: neqꝫ ullo ſeparari
modo: qm̄ niſi bona ualitudo ſit: pulchritudo eſſe ac uenuſtas non pōt: ſic honeſtas
decoꝝ illud in ſe cōtinet: ut ab ea ꝓfectū uideat̃: & ſine ea eſſe nō poſſit. Velut ſalu-
britas igit̃ totius opis actuſqꝫ nr̄i honeſtas eſt: & ſicut ſpēs eſt decoꝝ: qđ cū honeſta-
te cōfuſum opiniōe diſtinguit̃. Nā & ſi in aliquo uideat̃ excellere: tn̄ in radice ē ho-

neſtatis:ſed flore præcipuo:ut ſine ea decidat:in ea floreat. Quid eñ ē honeſtas:ni-
ſi quæ turpitudinē:q̄ſi mortē fugiat? Quid uero ĩhoneſtũ:niſi qđ ariditatē ac mortē
afferat? Virēte igit̃ ſubſtãtia uirtutis:decorũ illud tanq̄ flos emicat:qa radix ſalua ē.
At uero ꝓpoſiti nr̄i radice uitioſa:nihil germinat. Habes hoc in nr̄is aliquãto expſſi
Pſ.92. us. Dicit eñ Dauid:Dñs regnauit:decorē induit. Et Ap̄lus ait: Sicut in die: honeſte
Ro.13. ãbulate. Qđ græce dicit̃ εὐσχημόνως. Hoc aũt ꝓprie ſignificat:bono habitu:bo
na ſpecie. Deꝰ ergo primũ hoīem cũ cōderet:bona habitudine:bona mēbroꝝ cōpo
ſitione formauit:& optimã ei ſpēm dedit: remiſſionē nō dederat pc̄tōꝝ:ſed poſtea
q̄ renouauit cũ ſpũ:& infudit ei gratiã:q uenerat in ſerui forma: & in hoīs ſpecie: aſ-
ſũpſit decorē redēptionis hũanæ. Et ideo dixit ꝓpheta:Dñs regnauit: decorē indu
Pſ.64. it. Deinde alibi dicit: Te decet hymnꝰ deꝰ in ſyon. Hoc eſt dicere:Honeſtũ eſt:ut te
1.Cor.14. timeamꝰ:te diligamꝰ:te precemur:te honorificemus. Scriptũ eſt eñ:Oīa ur̄a hone-
ſte fiãt. Sed poſſumꝰ & hoīem timere:diligere:rogare:honorare. Hymnꝰ ſpecialiter
1.Timoth.2. deo dicit̃. Hoc tanq̄ excellētius cæteris credere eſt decorũ:qđ deferimus deo. Mu-
lierē quoq; in habitu ornato orare conuenit:ſed ſpecialiter eã decet orare uelatã:&
orare ꝓmittentē caſtitatē cum bona cōuerſatione.

Qꝫ naturalia pulchra ſint & honeſta: Turpia uero cōtra naturã. Ca. XLVI.

St igit̃ decorũ qđ præminet:cuiꝰ diuiſio gemina eſt. Nã eſt decoꝝ:q̄ſi gene-
e rale:qđ p uniuerſitatē fundit̃ honeſtatis:& quaſi in toto ſpectat̃ corpore. Eſt
etiã ſpeciale:qđ in pte aliq̄ enitet. Illud generale ita ē: ac ſi æq̄bilē formã atq;
uniuerſitatē honeſtatis in oī actu ſuo habeat cōcinentē:cũ oīs ſibi eius uita cōſentit:
nec in ulla aliqua re diſcrepat. Hoc ſpeciale:cũ aliquē actũ in ſuis habet uirtutibꝰ præ
minentē. Simul illud aduerte:ꝙ & decoꝝ eſt:ſm naturã uiuere:ſm naturam dege-
1.Cor.11. re:& turpe eſt qđ fit cōtra naturã. Ait eñ Ap̄ls quaſi interrogãs: Decet mulierē nō
uelatã orare deũ? Nec ipſa natura nos docet. Qꝫ uir qdē ſi comã habeat ignominia
eſt illi:qm̃ cōtra naturã eſt. Et iterũ dicit:Mulier uero ſi capillos habeat:glīa ē illi. Eſt
eñ ſm naturã: qm̃quidē capilli ꝓ uelamine ſũt. Hoc eſt eñ naturale uelamē. Perſo-
nã igit̃ nobis & ſpēm natura ipſa diſpēſat: quã ſeruare debemꝰ: utinãq; & innocētiã
eiꝰ cuſtodire poſſimus:nec acceptã nr̄a malicia mutaret. Habes hunc decorē gene-
ralē:qa fecit deꝰ mũdi iſtiꝰ pulchritudinē:Habes & p partes: qa cũ faceret deꝰ lucē:
& diē noctēq; diſtingueret:cũ conderet cælũ:cũ terras & maria ſepararet:cũ ſolē &
lunã & ſtellas cōſtitueret lucere ſup terrã:ꝓbauit ſingula. Ergo decorum hoc: qđ in
ſingulis mũdi partibꝰ elucebat:in uniuerſitate reſplenduit:ſicut ꝓbat ſapiētia:dicēs:
Prouer.8. Ego erã cui applaudebat:cũ lætaret̃ orbe pfecto. Similiter ergo & in fabrica huma-
ni corporis grata eſt uniuſcuiuſq; mēbri portio. Sed plus in cōmune cōpoſitio mem
brorũ apta delectat:ꝙ ita ſibi quadrare & cōuenire uideant̃.

Quarũ paſſionũ reſtrictione:pulchrũ illud poſſit acquiri. Ca. XLVII.

I quis igit̃ æquabilitatē uniuerſæ uitæ:& ſingularũ actionũ modos ſeruet:or-
ſ dinē quoq; & cōſtantiã dictorũ atq; operũ: moderationēq; cuſtodiat: in eius
uita decoꝝ illud excellit:& quaſi in quodã ſpeculo elucet. Accedat tñ ſuauis
ſermo:ut cōciliet ſibi affectũ audientiũ:gratũq; ſe uel familiaribꝰ:uel ciuibꝰ:uel ſi fie-
ri põt oībus præbeat:neq; adulantē ſe:neq; adulandũ cuiq̄ exhibeat. Alterũ eñ cal-
liditatis eſt:uanitatis alterũ. Nō deſpiciat qd de ſe unuſquiſq;: & maxime uir optimꝰ
ſentiat: Hoc eñ modo diſcit bonis deferre reuerētiã. Nã negligere bonoꝝ iudicia:
uel arrogantiæ:uel diſſolutionis eſt:quoꝝ alteꝝ ſupbiæ aſcribit̃: alterũ negligētiæ.
Caueat etiã motꝰ animi ſui. Ipſe eñ ſibi & obſeruandus & circũſpiciēdus eſt:& ut ad
uerſum ſe cauēdus:ita etiã de ſe tuēdus. Sunt eñ motus: in quibꝰ eſt appetitꝰ ille: q
quaſi quodã ꝓrumpit impetu. Vnde græce ὁρμή dicit̃:qđ ui quadã ſe repente ꝓri
piat. Nō mediocris in his uis quædã animi atq; naturæ ē. Quæ tñ uis gemina ē. Vna
in appetitu:altera in ratiōe poſita:quæ appetitũ refrenet & ſibi obedientē præſtet:
& ducat quo uelit: & tanq̄ ſedulo magiſterio edoceat qd fieri: qd euitari oporteat:
ut bonæ dominatrici obtēperet. Solliciti eñ debemꝰ eē: ne qd temere aut icurioſe

geramꝰ:aut quicq̄ oīno cuiꝰ ꝓbabilē nō poſſimꝰ rationē reddere. Actus eñ nr̄i cauſa:
& ſi nō oībus reddit̃:tñ ab oībus examinat̃. Nec uero habemꝰ:in quo nos poſſimus
excuſare. Nã & ſi uis quædã naturæ in omni appetitu ſit:tñ idē appetitus ratiōi ſub-
iectus eſt lege naturæ ipſiꝰ:& obedit ei. Vnde boni ſpeculatoris eſt: ita prætendere
aīo:ut appetitꝰ neq; præcurrat rationē neq; deſerat:ne præcurrēdo ptur bet atq; ex-
cludat:eãq; deſerēdo deſtituat. Perturbatio tollit cōſtantiã:deſtitutio ꝓdit ignauiã:
accuſat pigriciã. Perturbata eñ mēte latiꝰ ſe ac longiꝰ fundit appetitus:& tanq̄ effe-
rato impetu frenos ratiōis nō ſuſcipit:nec ulla ſentit aurigæ moderamina:qbus poſ-
ſit reflecti. Vnde plærũq; nō ſolũ dũ animus exagitat̃ amittit̃ ratio:ſed etiã inflãmat̃
uultus:uel iracũdia:uel libidine:palleſcit timore:uoluptate ſe nō capit: & nimia ge-
ſtit lætitia. Hæc cũ fiunt:abijcit̃ illa naturalis quædã cenſura grauitaſq; morũ:nec te-
neri põt illa quæ in rebꝰ gerendiſ atq; cōſilijs ſola põt auctoritatē ſuã:atq; illud qđ de-
ceat tenere cōſtantia. Grauior aũt appetitꝰ ex indignatione nimia naſcit̃:q̄ acceptæ
plærũq; accendit iniuriæ dolor. De quo ſatis nos pſalmi quē in præfatione poſuimꝰ
præcepta inſtruũt. Pulchre aũt & hoc accidit: ut ſcripturi de officijs:ea præfationis
noſtræ aſſertione uteremur:quæ & ipſa ad officij magiſteriũ ptineret.

De tribus generibus hominũ:iniurias accipientiũ: & ꝙ perfectio etiã hic quodã-
modo ſit imperfecta. Ca. XLVIII.

Ed quia ſupra: ut oportebat:pſtrinximꝰ:quēadmodũ unuſq̄ſq; cauere poſſit
ſ ne excitet̃ accepta iniuria:uerētes ne præfatio ꝓlixior fieret:nũc de eo ube
rius diſputandũ arbitror. Locus eñ opportunꝰ eſt:ut in ptibꝰ tēperãtiæ dica
mus:quēadmodũ reprimat̃ iracũdia. Tria itaq; genera eē hoīm iuriã accipiētiũ:in
ſcripturis diuinis demōſtrare uolumꝰ ſi poſſumꝰ. Vnũ ē eoꝝ qbꝰ pc̄tōr inſultat:cōui
tiat̃ iniqtate. At his qa deeſt iuſticia:pudor creſcit: auget̃ dolor. Horũ ſil'es plurimi
de meo ordine:de meo numero. Nã mihi infirmo ſi qs iniuriã facit:forſitan:licet in-
firmꝰ:donē iniuriã meã. Si crimē obijciat:nō ſũ tãtus:ut ſim cōtentꝰ cōſcientia mea:
etiã ſi me eius obiectioni alienũ nouerim: ſed cupio abluere ingenui pudoris notã
tanq̄ infirmꝰ. Ergo oculũ ꝓ oculo & dentē ꝓ dente exigo:& cōuitiũ cōuitio repen- Deut.19.
do. Si uero is ſum q ꝓficiã:& ſi nōdũ pfectus:nō retorqueo cōtumeliã: & ſi influat il-
le cōuitiũ:& inũdet aures meas cōtumelijs:ego taceo:& nihil reſpōdeo. Si uero p-
fectus ſim (uerbi gratia loquor) nã ueritate infirmꝰ ſũ. Si ergo pfectꝰ ſim:bñdico ma-
ledicentē:ſicut benedicebat & Paulus:q ait:Maledicimur:& bñdicimus. Audierat 1.Cor.4.
eñ dicentē:Diligite inimicos ueſtros:orate ꝓ calũniãtibꝰ & pſequētibꝰ uos. Ideo er Matth.5.
go Paulꝰ pſecutionē patiebat̃ & ſuſtinebat:qa uincebat & mitigabat hũanũ affectũ:
ꝓpoſitæ mercedis gratia:ut filiꝰ dei fieret:ſi dilexiſſet inimicũ. Tñ & ſanctũ Dauid in
hoc quoq; genere uirtutiſ imparē Paulo nō fuiſſe edocere poſſumꝰ: Qui primo qdē 2.Reg.16.
cũ malediceret ei filiꝰ Semei:& crimina obijceret:tacebat & humiliabat̃: & ſilebat a
bonis ſuis:hoc eſt:bonorũ opeꝝ cōſcientia:deinde expetebat maledici ſibi: qa ma-
ledicto illo diuinã exqrebat miſericordiã. Vide aũt quō & humilitatē & iuſticiam &
prudentiã emerēdæ a dño gratiæ reſeruauerit. Primo dicit: Ideo maledicit mihi:qa
dñs dixit illi:ut maledicat. Habes humilitatē:qa ea quæ diuinitꝰ imperabant̃: æqua-
nimiter quaſi ſeruulus ferēda arbitrabat̃. Iterũ dixit:Ecce filiꝰ meus q exiuit de uen
tre meo quærit animã meã. Habes iuſticiã. Si eñ a noſtris grauiora patimur: cur in-
digne ferimꝰ quæ inferunt̃ ab alienis? Tertio ait:Dimitte illũ ut maledicat:qm̃ dixit
illi dñs:ut uideat hũiliationē meã:& retribuet mihi dñs ꝓ maledicto hoc. Nec iã ſo-
lũ cōuiciantē ptulit:ſed etiã lapidantē & ſequentē:illæſũ reliquit:quinetiã poſt uicto-
riã petēti ueniã libēter ignouit. Qđ eo inſerui:ut euãgelico ſpiritu ſanctũ Dauid nō
ſolũ inoffēſũ:ſed etiã gratũ fuiſſe cōuitiãti docerē: & delectatũ potius q̄ exaſperatũ
iniurijs:ꝓ quibus mercedē ſibi reddendã arbitrabat̃. Sed tamē q̄uis pfectus: adhuc
pfectiora quærebat. Incaleſcebat iniuriæ dolore q̄ſi hō:ſed uincebat ſpũ:q̄ſi bonꝰ mi-
les. Tolerabat q̄ſi athleta fortis:patiētiæ aũt finis ꝓmiſſoꝝ expectatio:& nō dicebat:
Notũ fac mihi dñe finē meũ:& numerũ dierũ meoꝝ:qui eſt:ut ſciã quid deſit mihi. Pſ.38.

1.Corī.15. Finē illũ quærit ꝓmiſſoꝝ cæleſtiũ: uel illũ qñ unuſquiſq; ſurget in ſuo ordine: primi
tiæ chriſtus: deinde hi q ſunt chriſti: qui in aduentũ eiꝰ crediderũt: deinde finis. Tra
dito eñ regno deo & patri: & euacuatis oībus ptãtibus: ut Apl's dixit: perfectio inci
pit. Hic ergo impedimentũ: hic infirmitas etiã ꝑfectoꝝ: illic plena ꝑfectio. Ideo & di
es illos requirit uitæ æternæ qui ſũt: nõ q prætereunt: ut cognoſcat qd ſibi deſit: quæ
terra ſit repromiſſionis: ꝑpetuos fructus ferens: quæ prima apud patrē manſio: quæ
ſecũda: quæ tertia: in quibꝰ ꝓ rõne meritoꝝ unuſquiſq; requieſcit. Illa ergo nobis ex
petẽda: in qbus ꝑfectio: in quibꝰ ueritas eſt. Hic umbra: hic imago: illic ueritas. Vm
bra in lege: imago in euãgelio: ueritas in cæleſtibꝰ. Ante agnus offerebať: offerebať
uitulus: nunc chriſtꝰ offerť: ſed offerť quaſi hõ: qſi recipiens paſſionē: & offert ſeipſe
quaſi ſacerdos: ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine: ibi ĩ ueritate: ubi apud pa
trē ꝓ nobis quaſi aduocatꝰ interuenit. Hic ergo in imagine ambulamꝰ: ĩ imagine ui
demus: illic facie ad faciē: ubi plena ꝑfectio: qa ꝑfectio omnis in ueritate eſt.

De uanitate calcanda. Ca. XLIX.

e Rgo dũ hic ſumus: ſeruemꝰ imaginē: ut ibi ꝑueniamꝰ ad ueritatē. Sit in nobis
imago iuſticiæ: ſit imago ſapiẽtiæ: q̃ ueniemꝰ ad illũ diē: & ſm imaginē eſtima
bimur. Nõ ĩueniat in te aduerſariꝰ imaginē ſuã: nõ rabiē: nõ furorē. In his eñ
1.Petri.5. imago neqciæ ē. Aduerſariꝰ eñ diabolus ſicut leo rugiẽs quærit quē occidat: quē de
uoret. Nõ inueniat auri cupiditatē: nõ argẽti aceruos: nõ uitioꝝ ſimulacra: ne aufe
Iob.14. rat tibi uocē libertatis. Vox eñ libertatis illa eſt: ut dicas: Veniet huiꝰ mũdi prĩceps:
& in me inueniet nihil. Itaq; ſi ſecurus es: ꝙ in te nihil inueniat: cũ uenerit ꝑſcrutari:
Geñ.31 dices illud qđ dixit ad Laban Iacob patriarcha: Cognoſce ſi qd tuorũ eſt apud me.
Merito beatꝰ Iacob apud quē nihil Laban ſuũ potuit reperire. Abſconderat eñ Ra
chel ſimulacra deoꝝ eius aurea & argentea. Itaq; ſi ſapiã: ſi fides: ſi cõtẽptus ſæculi: ſi
Pſ.39. gratia tua abſcõdat oēm ꝑfidiã: beatꝰ eris: quia nõ reſpicis in uanitates & inſanias fal
ſas. An mediocre eſt tollere uocē aduerſario: ut arguẽdi te nõ poſſit habere auctori
tatē? Itaq; qui nõ reſpicit in uanitateſ: nõ cõturbať: qui eñ reſpicit cõturbať: & uaniſ
ſime quidē. Quid eſt eñ cõgregare opes: niſi uanũ? qa caduca quærere: uanũ eſt ſa
tis. Cũ aũt cõgregaueris: q ſcias: an poſſidere liceat tibi? Nõne uanũ eſt ut mercator
noctibuſ ac diebꝰ cõficiat iter quo aggerare poſſit theſauri aceruoſ: merces cõgerat:
cõturbeť ad preciũ ne forte minoris uendat q̃ emerit: aucupeť locoꝝ precia: & ſu
bito aut latrones in ſe inuidia famoſæ negociationis excitet: aut nõ expectatis ſere
niorībꝰ flatibus: dũ lucrũ quærit: naufragiũ impatiẽs moræ incidat? An nõ cõturbať
etiã ille uane: q ſũmo labore coaceruat: qđ neſciat cui hæredi relinq̃t? Sæpe qđ aua
rus ſũma cõgeſſerit ſollicitudine: præcipiti effuſione dilapidat hæres luxurioſus: &
diu quæſita: turpis helluo: præſentiũ cæcus: futuri ĩprouidus: q̃dã abſorbet uoragi
ne. Sæpe etiã ſperatꝰ ſucceſſor inuidiã partæ acqrit hæreditatis: & celeri obitu extra
neis aditæ ſucceſſionis tranſcribit cõpendia. Quid ergo uane araneã texis: quæ ina
nis & ſine fructu eſt: & tanq̃ caſſes ſuſpẽdis inutiles diuitiarũ copias: quæ & ſi fluãt ni
hil ꝓſunt: imo exuunt te imaginē dei: & induũt terreni imaginē? Si tyrãni aliqs ima
ginē habeat: nõne obnoxiꝰ eſt dãnatiõi? Tu deponis imaginē æťni ĩperatoris: & eri
gis in te imaginē mortis. Eijce magis de ciuitate aīæ tuæ imaginē diaboli: & attolle
imaginē chriſti. Hæc ĩ te fulgeat in tua ciuitate: hoc eſt: ĩ anima reſplendeat: quæ ob
Pſ.72. litterat uitioꝝ imagines. De quibus ait Dauid: Domine: in ciuitate tua: ad nihilũ de
duces imagines eorũ. Cum eñ depinxerit illã hieruſalē dñs ad imaginē ſuam: tunc
aduerſariorum omnis imago deletur.

Q officioꝝ grã miniſtros altaris maxīe deceat: qđ teſtimonio leuitici cõprobať.
(Ca. L.

Vod ſi euãgelio dñi etiã ppl's ipſe ad deſpiciẽtiã opũ informatꝰ atq; inſtitutꝰ ē: q̃ntomagiſ uos leuitas oportet ťrenis ñ teneri cupiditatibꝰ: quoꝝ
deꝰ portio ē. Nã cũ diuidereť a Moyſe poſſeſſio terrena pꝛm pp'lo: excepit
leuitas dñs a terrenæ poſſeſſiõis cõſortio: ꝙ ipſe illis eſſet funiculus hæreditatis. Vñ
Pſ.15. ait Dauid: Dñs ꝑs hæreditatis meæ & calicis mei. Deniq; ſic appellať leuita: ipe meꝰ:

uel ipſe ꝓ me. Magnũ ergo munꝰ eiꝰ: ut de eo dñs dicat: ipſe meꝰ. Vel quēadmodũ Matth.17.
Petro dixit de ſtatere in ore piſcis repto: Dabis eis ꝓ me & ꝓ te. Vnde & Apl's cũ 1.Timoth.3.
ep̃m dixiſſet debere eſſe ſobriũ: pudicũ: ornatũ: hoſpitalē: docibilē: nõ auarũ: nõ liti
gioſum: domui ſuæ bene præpoſitũ: addidit: diaconos ſimiliter oportet eſſe graueſ:
nõ bilingues: nõ multo uino deditos: nõ turpe lucꝝ ſectãtes: habẽtes myſteriũ fidei
in cõſcientia pura. Et hi aũt ꝓbenť primũ: & ſic miniſtrent: nullũ crimē habẽtes. Ad
uertimus quãta in nobis requiranť: ut abſtinẽs ſit a uino miniſter dñi: ut teſtimonio
bono fulciať: nõ ſolum fideliũ: ſed etiã ab his qui foris ſunt. Decet eñ actuũ operũq;
noſtrorũ teſtem eſſe publicam exiſtimationē & atteſtationē: ne derogeť muneri: ut
qui uidet miniſtrũ altaris cõgruis ornatũ uirtutibus: auctorē prædicet: & dñm uene
reť: qui tales ſeruulos habeat. Laus eñ dñi: ubi mũda poſſeſſio: & innocens familiæ
diſciplina. De caſtimonia aũt quid loquar: qñ una tantũ nec repetita ꝑmittiť copu
la? Et in ipſo ergo cõiugio lex eſt: nõ iterare coniugiũ: nec ſecũdæ cõiugis ſortiri cõ
iunctionē. Qđ plæriſq; mirũ uideť: cur etiã ante baptiſmũ iterato cõiugio ad electio
nem muneris & ordinationis prærogatiuã impedimẽta generenť: cum etiã delicta
obeſſe nõ ſoleant: ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramẽto. Sed intelligere debemꝰ: qa in
baptiſmo culpa dimitti põt: lex aboleri nõ põt. In coniugio nõ culpa ſed lex eſt. Qđ
culpæ eſt igiť in baptiſmate relaxať: qđ legis eſt: in cõiugio nõ ſoluitur. Quõ autem
põt hortator eſſe uiduitatis: qui ipſa cõiugia frequẽtauerit? Inoffenſum aũt exhibẽ
dũ & immaculatũ miniſteriũ: nec ullo cõiugali coitu uiolandũ cognoſcitis: qui inte
gro corpore: incorrupto pudore: alieni etiã ab ĩpo cõſortio cõiugali: ſacri miniſterij
gratiã recepiſtis. Qđ eo nõ prætereij: quia in plæriſq; abditioribꝰ locis cũ miniſteriũ
gererent: uel etiã ſacerdotiũ: filios ſuſceperũt: & id tanq̃ uſu ueteri defendunt: qñ ꝑ
interualla dieꝝ ſacrificiũ deferebať: & tñ caſtificabať etiã ppl's ꝑ biduũ aut ꝑ triduũ
ut ad ſacrificiũ purꝰ accederet: ut in ueteri teſtamẽto legimꝰ: Et lauabat ueſtimenta Exo.19.
ſua. Si ĩ figura tãta obſeruãtia: quãta in ueritate? Diſce ſacerdos atq; leuita: qd ſit la
uare ueſtimẽta tua: ut mundũ corpꝰ celebrãdis exhibeas ſacramẽtis. Si ppl's ſine ab
lutione ueſtimentoꝝ ſuoꝝ ꝓhibebať accedere ad hoſtiã ſuã: tu illotꝰ mente pariter
& corpore: audes ꝓ alijs ſupplicare: audes ꝓ alijs miniſtrare? Nõ mediocre officiũ
leuitaꝝ: de quibꝰ dñs dicit: Ecce eligo leuitas de medio filiorũ iſrael ꝓ oī primogeni Numeri.3.
to aperiente uuluã ĩ filijs iſrael: redemptiões eorũ erũt iſti: & erũt mihi leuitæ. Mihi
eñ ſanctificaui primogenitũ in terra ægypti. Cognouimus: qa nõ inter cæteros leui
tæ cõputanť: ſed oībus præferunť: q eligunť ex oībus: & ſanctificanť: ut primogeni
ta fructuũ atq; primitiæ quæ dño deputanť: in quibꝰ eſt uotorũ ſolutio: & redẽptio
pctõꝝ. Nõ accipies inqt eos inť filios iſrael: & cõſtitues leuitas ſup tabernaculũ teſti
monij: & ſup oīa uaſa eiꝰ aſtare: & ſup quæcũq; ſunt in ipſo. Ipſi tollãt tabernaculũ: &
oīa uaſa eiꝰ: & ipſi miniſtrẽt in eo: & in circuitu tabernaculi caſtra ipſi cõſtituãt: & ꝓ
mouẽdo: tabernaculũ ipſi deponãt leuitæ: & cõſtituẽdo caſtra: rurſũ ipſum taberna
culũ ipſi ſtatuãt. Alienigena quicũq; acceſſerit: morte moriať. Tu ergo electus ex oī
numero filioꝝ iſrael: inter ſacros fructꝰ qſi primogenitꝰ eſtimatꝰ: præpoſitꝰ taberna
culo: ut prætẽdas in caſtris ſctitatis & fidei: ad quæ ſi alienigena acceſſerit morte mo
rieť: poſitꝰ ut operias arcã teſtamẽti. Nõ eñ oẽs uidẽt alta myſterioꝝ: qa operiunť a
leuitis: ne uideãt qui uidere nõ debẽt: & ſumãt q ſeruare nõ pñt. Moyſes deniq; cir
cũciſionē uidit ſpiritalē: ſed opuit eã ut ĩ ſigno circũciſionē præſcriberet. Vidit & açi
ma ſincæritatis & ueritatis: uidit paſſionē dñi: operuit açymis corpalibꝰ açyma ueri
tatis: operuit paſſionē dñi: agni uel uituli imolatiõe: & boni leuitæ ſeruauerũt myſte
riũ fidei ſuæ ſub hoc tegmine: & tu mediocre putas: qđ cõmiſſũ ē tibi. Primũ ut alta
dei uideas: quod eſt ſapiẽtiæ: deinde ut excubias ꝓ pp'lo deferas: qđ eſt iuſticiæ: ca
ſtra defendas: tabernaculũq; tuearis: qđ eſt fortitudinis: teipſum cõtinẽtē ac ſobriũ
præſtes: qđ ē tẽperãtiæ. Hæc uirtutũ genera principalia: cõſtituerũt etiã hi q foris
ſunt: ſed cõitatis ſuperiorē ordinē quã ſapiẽtiæ iudicauerũt: cũ ſapiẽtia fundamẽtũ
ſit: iuſticia opꝰ ſit: qđ manere nõ põt niſi fũdamẽtũ habeat. Fundamẽtũ aũt xp̃s eſt. 1.Corī.3.

Eccl.1. Prima ergo fides: quæ eſt ſapiẽtiæ: ut Salomon dicit: ſecutꝰ patrẽ: Initiũ ſapientiæ ti-
Deut.6. mor dñi. Et lex dicit: Diliges dñm deũ tuum: diliges ꝓximũ tuũ. Pulchrũ eſt igitur:
ut gratiã tuã atq; officia in ſocietatẽ humani generis cõferas. Sed primũ illud deco-
rũ eſt: ut qđ habes p̃cioſiſſimũ: hoc eſt: mentẽ tuã (qua nihil habeſ præſtãtiꝰ) deo de-
putes. Cũ ſolueris auctori debitũ: licet ut opera tua in beneficentiã & adiumẽta ho-
minũ cõferas: atq; opẽ feras neceſſitatibus: aut pecunia: aut officio: aut etiã quocũq;
munere: qđ late patet in ueſtro miniſterio: Pecunia: ut ſubuenias: debito obligatũ li
beres. Officio: ut ſeruãda ſuſcipias: quæ metuit amittere: q deponẽda credidit. Offi-
ciũ eſt igiť depoſitũ ſeruare ac reddere. Sed interdũ cõmutatio fit: aut tẽpore: aut
neceſſitate: ut ñ ſit officiũ reddere qđ acceperis: Vt ſi quis cõtra patriã opem barba-
ris ferens pecuniã apertus hoſtis repoſcat: aut ſicui reddaſ cũ aſſit qui extorqueat: ſi
furenti reſtituas cũ ſeruare nõ queat: ſi inſanienti gladiũ depoſitũ nõ neges quo ſe il
le interimat: nõne ſoluiſſe cõtra officiũ eſt? Si furto quæſita ſciens ſuſcipias: ut frau-
deť qui amiſerat: nõne contra officiũ eſt? Eſt etiã cõtra officiũ nõnunꝗ ſoluere ꝓmiſ
Matth.14. ſum: ſacramentũ cuſtodire: ut Herodes: qui iurauit qm̃ quicqd petitus eſſet daret fi
Judic.11. liæ Herodiadis: & necẽ Iohannis præſtitit: ne ꝓmiſſũ negaret. Nã de Iepte qd dicã:
qui imolauit filiã ſuã: quæ ſibi uictori prima occurrerat: quo uotum impleret qđ ſpo-
ponderat: ut qcqd ſibi primũ occurriſſet offerret deo. Melius fuerat nihil tale ꝓmit-
tere: ꝗ ꝓmiſſũ parricidio ſoluere. Hæc quãti cõſilij ſit ꝑſpicere: nõ ignoratis. Et ideo
eligatur leuita: qui ſacrariũ cuſtodiat: ne fallatur conſilio: ne fidẽ deſerat: ne mortẽ ti
meat: ne quid intẽperantius gerat: ut ſpecie ipſa grauitatẽ præferat: nec ſolũ animũ:
ſed etiã oculos cõtinentes habere quẽ deceat: ne uel ipſe frontẽ ſobrietatis fortuitꝰ
Matth.5. uiolet occurſus: Qm̃ qui uiderit mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eã: adulterauit eam in cor-
de ſuo. Ita adulteriũ nõ ſolũ facti colluuione: ſed etiã aſpectus intẽtione cõmittitur.
Magna hæc uideneť ac nimis ſeuera: ſed in magno munere nõ ſupflua: qñ tãta eſt le-
Deut.33. uitarum gratia: ut de his Moyſes in benedictionibꝰ diceret: Date Leui ueros eiꝰ: da-
te Leui manifeſtos eius: date Leui ſortẽ ſuffragij ſui: & ueritates eiꝰ uiro ſancto: quẽ
tẽptauerũt in tẽptationibꝰ: maledixerũt ſup aquã cõtradictionis: Qui dicit patri ſuo
& mři ſuæ: nõ noui te: & fres ſuos nõ cognouit: & filios ſuos abdicauit: hic cuſtodiat
uerba tua: & teſtamentũ tuũ obſeruabit. Illi ergo ueri eiꝰ & manifeſti eiꝰ: qui nihil in
corde doli habeãt: nihil fraudis occultent: ſed uerba eiꝰ cuſtodiãt: & in corde ſuo cõ
ferant: ſicut cõferebat & Maria: qui ſuos parẽtes officio ſuo nõ mouerint præferen-
dos: qui uiolatores oderint caſtitatis: pudicitiæ ulciſcaneť iniuriã: nouerint officiorũ
tẽpora: qđ maiꝰ: qđ minus ſit: qđ cuiq; aptũ ſit tẽpori: & ut id ſolũ ſequaneť qđ hone-
ſtũ eſt. Sane ubi duo honeſta: id qđ honeſtiꝰ eſt: præponẽdũ putent. Hi iure bene-
dicti. Si quis ergo manifeſtet iuſticias dei & incenſum ponat: benedic dñe uirtutem
ipſius: opera manuũ eius ſuſcipe: ut gratiam ꝓpheticæ benedictionis inueniat apud
eum qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi Liber officioꝝ primus explicit.

Sequitur Annotatio capitulornm Libri ſecundi eiuſdem.

Honeſtate uitam acquiri beatam. Ca. I.
Beatitudinẽ multis & diuerſis modis philoſophos eſtimaſſe: ſed iuxta noſtros in co
gnitione diuina ſolũmodo & bonis operibus conſtare. Ca. II.
Omnia philoſophoꝝ apud nos argumenta uaneſcere: qui aut in ſola reꝝ ſciẽtia: aut
uoluptate: aut cõmoditate corporis & externa beatitudinẽ cõſtituere. Ca. III.
Beatitudinẽ doloribꝰ & neceſſitatibꝰ adipiſci: exẽpla de patribus. Ca. IIII.
Quæ putaneť bona plærũq; impedimento eſſe ad beatã & æternam uitã: & quæ ma
la: materias quaſdam eſſe uirtutũ & æternarum beatitudinũ. Ca. V.
De utili nõ queſtuoſo illo: ſed iuſto & honeſto. Ca. VI.
Vtilitatẽ præcipue fide & dilectiõe & æqtate metiẽdã: exẽpla de Dauid & Moyſe:
qui idcirco maxiẽ diligebaneť a pp̃lis: qa ꝓ ipſis ſeſe obiectarẽt periculis. Ca. VII.

Cõſilia plurimũ ad cõciliationẽ ualere alioꝝ: qđ claruit in Salomone. Ca. VIII.
Virtutes oẽs indiuiduas ſed opinione uulgi ſeiũctas: nec tñ apud ipſũ uulgus alterã
ſine altera cõprobari: nõ ſolũ a phis: ſed plus etiã intimaeť a noſtris. Ca. IX.
Myſtica interpretatio ſup Salomone & regina Saba. Ca. X.
Qꝫ a ꝓbis uiris cõſilium ſit requirendũ: exempla de patribus. Ca. XI.
Improbos homines licet prudẽtes uideantur fugiendos. Ca. XII.
Sapientiã uitioſos homines ſibi uendicare nõ debere: quippe quæ nullum conſorti-
um cũ uitijs poteſt habere. Ca. XIII.
Qꝫ prudentia omnibꝰ uirtutibus ſit aſſocia: maxime in cupiditate calcãda. Ca. XIIII.
De liberalitate ꝗ ñ ſolũ facltatũ diſpſiõe ſed & beniuolẽtia cõſtat & cõſilio. Ca. XV.
De ſobrietate quæ & temperãtia: in liberalitate ſeruãda: exemplũ de Ioſeph & eius
prudẽtiſſimo per interpretationẽ ſomnij conſilio. Ca. XVI.
Aequalis meriti uiro cõſiliũ ſit requirẽdũ: Introducuneť Paulus & Ioſeph. Ca. XVII.
Qꝫ mali conſiliarij ſæpe fiant in ruinam: Introducitur Roboam cõſilio iuuenum de-
ceptus. Ca. XVIII.
Iuſticia & beniuolentia & affabilitate nõ fucata plurimos poſſe cõciliari. Ca. XIX.
Ad cõmẽdatiões hoim plurimũ ualere ſi ꝓbatis adhæreãt: exẽpla de pr̃ibꝰ: & diſpa-
res etiã ætate: uitæ delectari ſilitudine: exẽplũ poniť de Petro & Iohãne. Ca. XX.
De laude miſeratõis & hoſpitalitatis: & malo ꝓductõis & ĩanis fauoris: & hoc maxie
in ſacerdotibꝰ rep̃hendiť qui oĩa ornate & ordinate agere debent. Ca. XXI.
De modo inter remiſſionẽ & ſeueritatẽ conſeruando: & ꝙ ſimulata remiſſio grauio-
res aliquãdo cauſas adoriaeť: exemplũ de Abſalon. Ca. XXII.
Qꝫ pecunia redempti non diu fidem cuſtodiant: quia quos ſemel pecunia redeme-
ris: ſemp ſe remiſſione & adulatione putãt redimendos. Ca. XXIII.
Bonis tantũ actibus ad honores nitendũ: maxime eccleſiaſticos: nec inferiores ordi
nes ſimulatis uirtutibus epiſcopo derogare: nec itẽ epiſcopum clero eſſe inuidum:
ſed iuſtũ in omnibꝰ maxime in iudicando. Ca. XXIIII.
Fauores & bñficia plus pauperibꝰ ꝗ diuitibꝰ eroganda: qa de eo ꝙ diues forte dedi-
gnaeť paup maximã tibi habet gratiã: & ꝙ bñficia nõ ſola pecunia fiãt. Ca. XXV.
De malo auariciæ: exempla de Balaam: & Achab: & Dalila. Ca. XXVI.
De benignitate: & ꝙ excõmunicatio tardius ſit exerenda. XXVII.
De bono cõpaſſionis: & ꝙ ſacris eccleſiarum theſauris nõ ſit parcendũ tempore ne-
ceſſitatis: Exempli cauſa induciť Laurẽtius: & ipſe Ambroſius. Ca. XXVIII.
Depoſita uiduaꝝ: imo omniũ fidelium in eccleſia cũ ſui etiã periculo cõſeruãda: ex-
emplũ de Onia & Heliodoro: & ſeipſo: & Ticinẽſi epiſcopo. Ca. XXIX.
Qui fugiendi: & qui ſint in bono çelandi. Ca. XXX.
Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi officioꝝ Liber ſecũdus incipit.

Honeſtate uitam acquiri beatam. Ca. I.

ſ Vperiore libro de officijs tractauimus: quæ conuenire honeſtati ar-
bitrabamur: in qua uitã beatã poſitã eſſe mĩme dubitabamꝰ: quã ſcri-
ptura appellat uitã æternã. Tantꝰ eñ ſplendor honeſtatis eſt: ut uitã
beatã efficiãt: trãquillitas cõſciẽtiæ: & ſecuritas innocẽtiæ. Et ideo ſi-
cut exortꝰ ſol: lunæ globũ & cætera ſtellaꝝ abſcondit lumina: ita ful-
gor honeſtatis: ubi uero & incorrupto uibrat decore: cætera quæ pu
taneť bona ſm uoluptatẽ corporis: aut ſm ſæculũ clara & illuſtria: obumbrat. Beata
plane: quæ nõ alienis eſtimaeť iudicijs: ſed domeſticis p̃cipiť ſenſibus: tanꝗ ſui iudex.
Neq; eñ populares opiniones ꝓ mercede aliqua requirit: neq; ꝓ ſupplicio pauet.
Itaq; quo minus ſequitur gloriã: eo magis ſup eam eminet. Nam qui gloriam requi-
runt: his iam merces præſentium: umbra futurorũ eſt: quæ impediat uitã æternam:
qđ in euãgelio ſcriptũ eſt: Amen dico uobis: receperũt mercedẽ ſuã: de his ſcilicet q Matth.6.

uelut tuba canẽdo uulgare liberalitatẽ ſuã quã faciũt circa pauperes:geſtiũt. Similiť
& de ieiunio qď oſtẽtatiõis cauſa faciũt: Habent inqt mercedẽ ſuã. Honeſtatis igiť
eſt uel miſericordiã facere uel ieiuniũ deferre in abſcõdito:ut mercedẽ uidearis a ſo
lo deo tuo quærere:nõ etiã ab hoibus. Nã qui ab hoib⁹ quærit :habet mercedẽ ſuã:
qui aũt a deo:habet uitã æternã:quã præſtare nõ põt niſi auctor æternitatis:ſicut il
Luc.23. lud eſt: Amen dico tibi:hodie mecũ eris in paradiſo. Vnde expreſſius ſcriptura uitã
æternam appellauit eam quæ ſic ſit beata:ut nõ hominũ opinionibus eſtimanda re
linqueretur:ſed diuino iudicio cõmitteretur.

Beatitudinem multis & diuerſis modis philoſophos eſtimaſſe: ſed iuxta noſtros
in cognitione diuina ſolũmodo & bonis operib⁹ conſtare. Ca. II.

Taq; philoſophi:beatã uitã:alij in nõ dolendo poſuerũt:ut Hieronym⁹: Alij
i in reꝝ ſciẽtia:ut Herillus:q audiens ab Ariſtotele & Theophraſto mirabili-
ter laudatã eſſe reꝝ ſcientiã:ſolã eã quaſi ſummũ bonũ poſuit: cũ illi eã quaſi
bonũ:nõ quaſi ſolũ bonũ laudauerint. Alij uoluptatẽ dixerũt:ut Epicur⁹. Alij ut Cal
lipho :& poſt cũ Diodor⁹: ita interptati ſunt: ut alter ad uoluptatẽ:alter ad uacuita-
tẽ doloris:conſortiũ honeſtatis adiungerent:q; ſine ea nõ poſſit eſſe beata uita. Ze-
non ſtoic⁹:ſolũ & ſummũ bonũ qď honeſtũ eſt. Ariſtoteles aũt & Theophraſtus &
cæteri peripatetici:in uirtute quidẽ:hoc eſt:in honeſtate uitã beatã eſſe: ſed cõple-
ri eius beatitudinẽ etiã corporis uoluptatib⁹ atq; externis bonis aſſeruerũt. Scriptu
ra autẽ diuina:uitã beatã in cognitione poſuit diuinitatis: & fructu bonæ opationis.
Deniq; utriuſq; aſſertionis euãgelicũ ſuppetit teſtimoniũ. Nã & de ſcientia ita dicit
Joh.17. dñs Ieſus:Hæc eſt aũt uita æterna:ut cognoſcãt te ſolũ uerũ deum:& quẽ miſiſti Ie-
Matth.19. ſum chriſtũ. Et de operib⁹ ita reſpõdit:Omnis qui reliquerit domũ:uel fratres:aut ſo
rores:aut patrẽ:aut matrẽ:aut uxorem:aut filios:aut agros ,ppter nomẽ meũ: cen-
tuplũ accipiet:& uitã æternã poſſidebit. Sed ne eſtimeť hoc recens eſſe:& prius
tractatum a philoſophis:q̃ in euangelio prædicatum: anteriores euangelio philoſo-
phi:id eſt: Ariſtoteles:& Theophraſtus uel Zenon atq; Hieronym⁹:ſed poſterio-
res ,pphetis:accipiant:q̃ longe anteq̃ philoſophoꝝ nomẽ audireť:p os ſancti Dauid
Ps.93. utrũq; apte uideať expſſũ. Scriptũ eſt eñ: Beat⁹ hõ quẽ tu erudieris dñe: & de lege
Ps.111. tua docueris eũ. Habem⁹ & alibi:Beat⁹ uir qui timet dñm:in mãdatis eius cupiet ni-
mis. Docuim⁹ de cognitione:cui⁹ præmiũ æternitatis fructũ eſſe cõmemorauit:adij
ciens ,ppheta:quæ ſint in domo hui⁹ timẽtis dñm:uel eruditi in lege:& cupientis in
Ibidem. mandatis diuinis:Gloriæ inqt & diuitiæ in domo ei⁹:& iuſticia eius manet in ſæculũ
ſæculi. De operib⁹ quoq; in eodẽ pſalmo ſubiunxit uitæ æternæ ſuppetere præmiũ
uiro iuſto. Deniq; ait:Beat⁹ uir qui miſereť & cõmodat: diſponet ſermones ſuos in
iudicio:quia in ſæculũ nõ cõmouebiť. In memoria æterna erit iuſt⁹. Et infra: Diſper-
ſit dedit pauperib⁹:iuſticia eius manet in æternũ. Habet ergo uitã æternã fides: qa
fundamentũ eſt bonũ. Habẽt & bona facta:qa uir iuſtus & dictis & reb⁹ ,pbať. Nã &
ſi exercitat⁹ ſit in ſermonib⁹:& deſidioſus in operib⁹:prudentiã ſuã factis repellit. Et
graui⁹ eſt ſcire qd facias:nec feciſſe qď faciendũ cognoueris. Contra quoq; ſtrenuũ
eſſe in operib⁹:affectu infidum:ita eſt ac ſi uitioſo fundamẽto pulchra culminũ uelis
eleuare faſtigia:qď quo plus ſtruxeris:pl⁹ corruit:qa ſine munimẽto fidei:bona opa
non poſſunt manere. Infida ſtatio in portu naue pforat:& arenoſum ſolũ cito cedit:
nec põt impoſitæ ædificationis ſuſtinere onera. Ibi ergo plenitudo præmij: ubi uir-
tutũ pfectio:& quædã in factis atq; dictis æqualitas eſt ſobrietatis.

Omnia philoſophorũ apud nos argumẽta uaneſcere: qui aut in ſola reꝝ ſcientia:
aut uoluptate:aut cõmoditate corporis & externa beatitudinẽ cõſtituere. Ca. III.

T quoniã ſola rerũ ſcientia exploſa eſt: uel quaſi inanis ſm philoſophiæ diſ-
e putationes ſupfluas:uel quaſi ſemipfecta ſententia: cõſideremus q̃ enodem
de eo diuina ſcriptura abſoluat ſententiã:de quo tam multiplices & implica-
tas atq; cõfuſas uidemus eſſe quæſtiones philoſophiæ. Nihil eñ bonũ ſcriptura niſi
qď honeſtũ aſſerit:uirtutẽq; in omni rerũ ſtatu beatam iudicat:quæ neq; augeať bo

nis corporis:uel externis:neq; minuať aduerſis:nihilq; beatũ:niſi qď a peccato alie-
nũ ſit:plenũ innocẽtiæ:plenũ gratiæ dei. Scriptum eſt eñ:Beatus uir qui nõ abijt in Ps.1.
cõſilio impiorũ:& in uia peccatorũ nõ ſtetit:& in cathedra peſtilentiæ nõ ſedit: ſed
in lege dñi fuit uolũtas eius. Et alibi:Beati immaculati in uia:qui ambulãt in lege do-
mini. Innocẽtia igitur & ſciẽtia:beatũ faciũt. Bonæ quoq; operationis mercedẽ eſſe Ps.118.
beatitudinẽ uitæ æternæ:ſuperi⁹ aduertimus. Reſtat igiť:ut ſpreto patrocinio uo
luptatis:aut doloris metu (quoꝝ alterum quaſi infractum & molliculũ:alterum qua-
ſi euiratũ & infirmũ deſpuiť) in ipſis doloribus uitã beatam eminere demonſtrem.
Qď facile doceri põt:cũ legerimus: Beati eſtis: cũ uobis maledicẽt & pſequẽtur:& Matth.5.
dicent omne malũ aduerſum uos:mentiẽtes ,pter iuſticiam. Gaudete & exultate:
qm merces ueſtra copioſa eſt in cælo. Sic eñ pſecuti ſunt & ,pphetas ante uos. Et ali
bi:Qui uult uenire poſt me:abneget ſemetipſum:& tollat crucẽ ſuã & ſequať me. Matth.16.

Beatitudinẽ doloribus & neceſſitatibus adipiſci:exẽpla de patribus. Ca. IIII.

St ergo beatitudo & in doloribus: quos plena ſuauitatis uirtus cõprimit &
e coercet:ipſa ſibi domeſticis opibus abundans:uel ad cõſcientiã:uel ad grati-
am. Neq; eñ parum beat⁹ Moyſes:cum ægyptiorũ uallatus populis:& mari
clauſus: p fluctus ſibi & populo patrũ:pedeſtrẽ uiam pijs meritis inueniſſet. Quan-
do aũt fortior:q̃ tunc erat Moyſes:cũ extremis circũuent⁹ periculis: nõ deſperabat
ſalutẽ:ſed exigebat triumphũ? Quid Aaron:quãdo ſe beatiorẽ credidit: q̃ tunc qñ
medius ſtetit inter uiuos ac mortuos:& obiectu ſui ſtatuit mortẽ:ne ad uiuorũ tran-
ſiret agmina a cadaueribus mortuorũ? Quid de puero Daniele loquar:q tam ſapiẽs
erat:ut inter leones fame exaſperatos:nulla beſtialis ſæuiciæ formidine frangereť:
Ita alienus a metu ut poſſet epulari: nec uereretur ne ad paſtũ exemplo ſui feras ,p-
uocaret? Eſt ergo & in dolore uirtus: quæ ſibi bonæ ſuauitatẽ exhibeat cõſcientiæ:
& ideo indicio eſt:q; nõ minuat dolor uirtutis uoluptatem. Sicut ergo nulla uirtuti
deceſſio beatitudinis p dolorẽ:ita etiã nulla acceſſio per uoluptatẽ corporis:aut cõ-
modorũ gratia. De quibus pulchre Apoſtol⁹ ait: Quæ mihi lucra fuerũt: hæc duxi Phil.3.
,pter chriſtũ detrimenta eſſe. Et addidit: Propter quẽ oĩa duxi dãna: & eſtimo ut
ſtercora:ut chriſtũ lucrifaciã. Deniq; Moyſes damnũ ſuum credidit theſauros eſſe Heb.11.
ægyptiorũ:& opprobriũ dominicæ crucis prætulit:nec tunc diues cũ abũdaret pe-
cunia:nec poſtea pauper cũ egeret alimẽto:niſi forte tũc alicui min⁹ beatus uidere-
tur fuiſſe:cũ in deſerto quotidiana alimonia ſibi & populo ſuo deforet. Sed qď ſũmi
boni ac beatitudinis nemo negare audeat:mãna ei:hoc eſt:panis angelorũ miniſtra
batur e cælo:carnes quoq; quotidiana pluuia totius plæbis epulis redundabãt. He-
liæ quoq; ſancto panis ad uictum deerat:ſi quæreret:ſed nõ uidebať deeſſe:quia nõ
quærebať. Itaq; diurno coruorũ obſequio:mane panis: caro ad ueſperã deferebať.
Nũquid ideo minus beat⁹:quia pauper erat ſibi? Minime. Immo eo magis beat⁹: qa
deo diues. Alijs eñ q̃ ſibi diuitem eſſe præſtat:ut iſte erat:qui tẽpore famis cibũ a ui
dua petebat:largiturus ei ut hydria farinæ p trienniũ & ſex mẽſes nõ deficeret:& p
quotidianos uſus olei uas uiduæ inopi ſufficeret ac miniſtraret. Merito ibi uolebat
Petrus eſſe:ubi iſtos uidebat. Merito in mõte cũ chriſto in gloria apparuerũt: qa &
ipſe paup factus eſt:cũ diues eſſet. Nullũ ergo adminiculũ præſtãt diuitiæ ad uitã be
atã. Qď euidẽter dñs in euãgelio demõſtrauit dicẽs: Beati pauperes: qm ueſtrũ eſt Luc.6.
regnũ dei. Beati qui nunc eſuriunt & ſitiunt iuſticiã: quia ipſi ſaturabũtur. Beati qui
nunc fletis:quia ridebitis. Itaq; pauptatẽ:famẽ:dolorẽ:quæ putanť mala: nõ ſolũ im
pedimento nõ eſſe ad uitã beatã:ſed etiã adiumẽto:euidẽtiſſime ,pnũciatũ eſt.

Quæ putanť bona plærũq; impedimẽto eſſe ad beatã & æternã uitã:& quæ ma-
la:materias quaſdã eſſe uirtutũ & æternarũ beatitudinũ. Ca. V.

Ed & illa quæ uidenť bona:diuitias:ſatietatẽ: læticiã:expertẽ doloris:detri-
ſ mento eſſe ad fructum beatitudinis:dñico declaratũ iudicio liquet:cũ diciť:
Væ uobis diuitibus:qui habetis conſolationẽ ueſtrã: Væ uobis qui ſaturati Ibidem.
eſtis:quia eſurietis. Et illis qui rident:quia lugebunt. Sic ergo nõ ſolũ adminiculo nõ

ſunt ad uitā beatā:corporis aut externa bona:ſed etiā diſpēdio ſunt.Inde em̄ beatus
3.Reg.21. Nabuthe etiā cum lapidaret̓ a diuite:qa pauper & infirmus aduerſus opes regias ſo
lo erat affectu & religione diues:ut pecunia regali nō cōmutaret paternæ uineæ hæ
reditatē:eoq; perfectus:quia ſanguine ꝓprio defenderet iura maiorū ſuorum. Inde
quoq; miſer Achab ſuo iudicio:qui pauperem necari fecerat: ut ei⁹ poſſideret uine/
am.Certū eſt:ſolum & ſummū bonū eſſe uirtutē:eāq; abūdare ſolum ad uitæ fructū
beatæ:nec externis aut corporis bonis:ſed uirtute ſola uitā præſtari beatam: ꝑ quā
uita æterna acquiritur. Vita em̄ beata fructus præſentiū:uita aūt æterna ſpes futuro
rum eſt.Et ſunt tamē qui in hoc corpore tam infirmo:tā fragili:impoſſibilē uitam be
atam putāt:in quo neceſſe eſt angi: dolere: deplorare:ægreſcere: quaſi uero ego in
corporis exultatione dicā uitam beatā cōſiſtere:& nō in altitudine ſapientiæ: ſuaui/
tate cōſcientiæ:uirtutis ſublimitate.Nō em̄ in paſſione eſſe:ſed uictorē eſſe paſſiōis
beatū eſt:nec frangi tēporalis motu doloris metuentē accidere hæc quæ grauia ad
uim doloris ferunt̓:cæcitatē:exilium:famē:ſtuprum filiæ:amiſſionē liberorū. Quis
neget beatū Iſaac:qui nō uidebat in ſenectute:& beatitudines ſuis benedictionibus
cōferebat? An nō beatus Iacob:qui ꝓfugus patria domo:mercēnarius paſtor exili/
um ſuſtinuit:filiæ pudicitiā ingemuit eſſe temeratā:famem ꝑtulit? Non ergo beati:
quorū fide deus accipit teſtimoniū:cū dicitur:Deus Abraam:deus iſaac:de⁹ Iacob?
Miſera eſt ſeruitus:ſed nō miſer Ioſeph:immo plane beatus:cū dominæ libidines in
ſeruitute poſitus coerceret.Quid de ſancto Dauid loquar:qui triū filiorū deplora/
uit obitū:Ammon & Abſalon:atq; infantuli ex ea quæ fuit Vriæ nati:& qđ his duri⁹
inceſtum filiæ Thamar? Quō nō beatus:de cui⁹ ſucceſſione beatitudinis auctor ex/
Ioh.20. ortus eſt:qui plurimos fecit beatos? Beati em̄ qui nō uiderunt & crediderunt. Fue/
runt & ipſi in ſenſu infirmitatis:ſed cōualuerunt de infirmitate fortes. Quid laborio
ſius autē ſancto Iob:uel in domus incendio: uel filiorū decē interitu mometario: uel
doloribs corporis? Nunquid minus beatus:ꝗ ſi illa nō ꝑtuliſſet:in quibus magis ꝓba
tus eſt? Eſto tamen:fuiſſe in illis aliquid acerbitatis.Et ſi putaueris: quē uirtus animi
nō abſcondit dolorem? Neq; em̄ ꝓfundū mare negauerim:quia uadoſa littora ſunt:
Neq; cælū lucidum:quia interdū obtexit̓ nubibus. Neq; terrā fæcundā:quia aliqui/
bus locis ieiuna glarea eſt: Aut lætas ſegetes: quia intermixtā ſolāt habere ſterilem
auenā.Similiter puta:beatæ meſſem cōſcientiæ interpellari aliquo acerbo dolore.
Nōne totius manipulis uitæ beatæ ſiquid forte accidit aduerſi atque amaritudinis:
tanq ſterilis auena abſconditur:aut tanꝗ lolij amaritudo frumenti ſuauitate obduci/
tur? Sed iam ad ꝓpoſita pergamus.

De utili:nō queſtuoſo illo:ſed iuſto & boneſto.Ca.VI.

Vperiore libro ita diuiſionē fecimus: ut primo loco eſſet boneſtū ac deco/
ſ rum:a quo officia ducerent̓:ſecundo loco quid utile. Et quēadmodū in pri/
mo diximus:quia inter boneſtū & decorum eſt quædā diſtinctio:quæ magis
intelligi ꝗ explicari poſſit:ſic & cū utile tractamus:conſiderandū uidet̓ quid utilius.

Vtilitatē autē nō pecuniarij lucri eſtimatione ſubducimus:ſed acquiſitione pieta
1.Timoth.4. tis:ſicut Apoſtolus ait:Pietas aūt ad omnia utilis eſt:ꝓmiſſionē habens uitæ præſen
tis & futuræ.Itaq; in ſcripturis diuinis:ſi diligēter quæramus:ſæpe inuenimus:qđ ho
1.Cor.6. neſtum eſt:utile uocari.Omnia mihi licent:ſed nō omnia utilia ſunt. Supra de uitijs
loquebat̓.Nūc ergo dicit:Licet peccare ſed nō decet.In poteſtate ſunt peccata:ſed
nō ſūt honeſta.Luxuriari ꝓmptū ē:ſed nō iuſtū.Nō em̄ deo eſca: ſed uētri colligit̓.
Ergo quia qđ utile:id etiā iuſtum:iuſtū eſt:ut ſeruiam⁹ chriſto:qui nos redemit.Ideo
iuſti qui ꝓ eius nomine morti ſe obtulerūt? Iniuſti qui declinauerūt:de quibus dicit̓:
Ps.29. Quæ utilitas in ſanguine meo:dū deſcēdo in corruptionē? Id eſt:quis iuſticiæ meæ
ꝓfectus? Vnde & illi: Alligemus iuſtū:quia inutilis eſt nobis:id eſt: iniuſtus: qui nos
arguit:cōdemnat:corripit.Licet hoc poſſit etiā ad auariciā hominū impioꝝ deriua/
ri:quæ ꝑfidiæ uicina eſt. Sicut i Iuda ꝓditore legim⁹:qui auariciæ ſtudio & pecuniæ
cupiditate:laqueū ꝓditionis incurrit atq; incidit. De hac igit̓ tractādū eſt utilitate:

quæ ſit plena honeſtatis:ſicut ipſis uerbis definiuit Apl'us dicens:Hoc aūt ad utilita 1.Cor.7.
tē ueſtrā dico:nō ut laqueū inijciā uobis:ſed ad id qđ honeſtū eſt. Liquet igit̓ qđ ho
neſtū ē:utile & iuſtū eē:& qđ utile:honeſtū & iuſtū:& qđ iuſtū utile & honeſtū. Ne/
q; em̄ mihi ad mercatores lucri cupidine auaros:ſed ad filios ſermo ē:& ſermo de of
ficijs:quæ uobis (quos elegi in miniſterium dn̄i) inculcare geſtio atq; infūdere:ut ea
quæ mentib⁹ ac moribus ueſtris uſu atq; inſtitutione inolita atq; impreſſa ſunt: etiā
ſermone ac diſciplina aperiant̓. Itaq; de utilitate dictur⁹:utar illo uerſiculo ꝓphetī
co:Declina cor meū in teſtimonia tua:& nō in auariciam: ne utilitatis ſonus excitet
pecuniæ cupiditatē.Deniq; aliqui habēt:Declina cor meū in teſtimonia tua: & non Ps.118.
ad utilitatē:hoc eſt:illam queſtuū nundinas aucupantē utilitatē: illā uſu hominū ad
pecuniæ ſtudia inflexam ac deriuatā. Vulgo em̄ hoc ſolū dicūt utile qđ queſtuoſū.
Nos autē de ea tractamus utilitate: quæ damnis quærit̓: ut chriſtū lucremur: cuius
queſtus eſt pietas cū ſufficientia.Magnus ꝓfecto queſtus quo pietatē acquirimus:
quæ apud deū diues eſt:nō caducis facultatibus:ſed munerib⁹ æternis:in quib⁹ non
tēptatio lubrica:ſed cōſtans & ꝑpetua ſit gratia.Eſt ergo utilitas:alia corporalis: alia
pietatis:ſicut diuiſit Apl'us.Corporalis em̄ exercitatio ad modicū inquit utilis eſt:pi 1.Timoth.4.
etas autē ad omnia utilis eſt.Quid aūt tam honeſtū:ꝗ integritas? Quid tam decoꝝ:
ꝗ immaculatū ſeruare corpus:& inuiolatū atq; incōtaminatū pudorē? Quid etiā tā
decoꝝ:ꝗ ut uidua uxor defuncto coniugi fidem ſeruet? Quid etiā hoc utilius: quo
regnū cæleſte acquirit̓? Sunt em̄ qui ſe caſtrauerūt ꝓpter regnū cælorum.

Vtilitatē præcipue fide ac dilectiōe & æqtate metiēdā:exēpla de Dauid & Moy
ſe:qui idcirco maxīe diligebant̓ a ppl'is:qa ꝓ ipſis ſeſe obiectarēt periculis.Ca.VII.

Si igitur nō ſolum familiare contuberniū honeſtatis & utilitatis: ſed eadem
ɔ quoq; utilitas quæ honeſtas.Ideo & ille qui regnū cælorū uolebat omnibus
aperire:nō qđ ſibi utile quærebat ſed qđ oib⁹. Vnde ordo quidam nobis &
gradus faciēdus eſt:etiā ab his uſitatis & cōmunibus ad ea quæ ſunt præcellentia:ut
ex pluribus utilitatis colligam⁹ ꝓfectū. Ac primū nouerimus nihil tā utile ꝗ diligi:ni
hil tam inutile:ꝗ non amari.Nā odio haberi:exitiale ac nimis capitale arbitror. Itaq;
id agamus:ut omni ſedulitate cōmendem⁹ exiſtimationē opinionēq; noſtrā:ac pri/
mū placiditate mentis & animi benignitate influamus in affectū hominū. Popularis
em̄ & grata eſt omnib⁹ bonitas:nihilq; qđ tā facile illabat̓ humanis ſenſib⁹. Ea ſi man
ſuetudine morū ac facilitate aī moderatione præcepti: & affabilitate ſermonis:uer/
borūq; onere:patienti quoq; ſermonū uice: modeſtiæq; adiuuet̓ gratia: incredibile
quātū ꝓcedit ad cumulū dilectionis.Legimus em̄ nō ſolū in priuatis: ſed etiā in ipſis
regibus: quātū facilitas blandæ affabilitatis ꝓfecerit:aut ſupbia uerborūq; obfuerit
tumor:ut regna ipſa labefactaret:& poteſtatē ſolueret.Iā ſi quis cōſilio:uſu: miniſte/
rio:officijs popularē cōprehēdat gratiā:aut ſi quis periculū ſuū ꝓ uniuerſa plæbe of
ferat:nō eſt dubiū ꝙ tantū charitatis a plæbe in eū refundat̓:ut populus ſalutē eius
& gratiā ſibi præferat. Quātas Moyſes a populo illatas abſorbebat contumelias: &
cū dn̄s in inſolētes uindicare uellet:ſe tn̄ ꝓ populo offerebat frequēter:ut indignati
oni diuinæ plæbē ſubduceret. Quā miti ſermone poſt iniurias appellabat populū:cō/
ſolabat̓ in laboribus:delinibat oraculis: fouebat operib⁹.Et cū deo cōſtanter loque/
retur:hoīes tn̄ humili & grata appellatione affari ſolebat.Merito eſtimat⁹ eſt ſupra
homines:ut & uultum ei⁹ nō poſſent intēdere:& ſepulturā ei⁹ nō repertā crederent:
quia ſic ſibi toti⁹ plæbis mētes deuinxerat:ut plus eū ꝓ manſuetudine diligerent:ꝗ
ꝓ factis admirarent̓. Quid ei⁹ imitator ſanct⁹ Dauid:electus ex omnib⁹ ad plæbē re/
gendā: ꝗ mitis & blandus:humilis ſpiritu: ſedulus corde: facilis affatu? Ante regnū
ſe ꝓ omnib⁹ offerebat:rex cū oībus æquabat ſuam militiā: & particbat̓ laborem:for
tis in prælio: māſuet⁹ in imperio:patiēs in cōuitio: ferre magis ꝓmptus ꝗ referre in/
iurias.Ideo tam carus erat oībus:ut iuuenis ad regnū etiā inuitus peteret̓: reſiſtens
cogeret̓: ſenex ne prælio intereſſet a ſuis rogaret̓: ꝙ mallent oēs ꝓ ipſo periclitari:
ꝗ illum ꝓ omnibus.Ita ſibi gratis officijs plæbem obligauerat.Primū ut in diſcordijs

populi exulare in hebron mallet: q̃ in hieruſalem regnare. Deinde ut etiam in hoſte
poſitam uirtutem diligeret: iuſticiam etiam his qui arma cõtra ſe tulerant æque ac
ſuis præſtandã putaret. Deniq; fortiſſimũ aduerſæ partis ꝓpugnatorem Abner du
cem: & inferentẽ prælia miratus eſt: & orantẽ pacis gratiã: non aſpernatus: honora
uit cõuiuio: interemptũ inſidijs: doluit & fleuit: pſecutus exequias: honeſtauit: mor
tem ultꝰ: cõſcientiæ fidẽ præſtitit: quã filio inter hæreditaria iura tranſcripſit: magis
ſollicitꝰ: ne innocẽtis mortẽ inultam relinqueret: q̃ quo ſuã mortẽ doleret. Nõ medi
ocre iſtud præſertim in rege: ſic obire humilitatis munia: ut communẽ ſe exhiberet
etiã infimis: alieno periculo cibũ nõ quærere: potũ recuſare: peccatũ fateri: ſeq; ipſũ
ꝓ populo offerre morti: ut in ſe diuina indignatio cõuerteret: cũ ferienti angelo of
2. Reg. 24. ferẽs ſe diceret: Ecce ſum ego qui peccaui: & ego paſtor malũ feci: & iſte grex quid
fecit? Fiat manus tua in me. Nam quid alia dicã: ꝙ dolũ meditantibus os ſuũ nõ ape
riebat: & tanq̃ nõ audiens: nullum ſermonẽ referendũ putabat: Nõ reſpondebat cõ
uitijs: cũ ſibi derogaret̃ orabat: cũ malediceretur benedicebat. Ambulans in ſimpli
Ps. 101. citate: & ſuperborꝝ fugitans arrogantiã: ſectator extitit immaculatorꝝ. Qui cinerem
miſcebat alimentis ſuis: cũ peccata ꝓpria deploraret: & potum ſuũ temperabat fleti
bus. Merito ſic expetitꝰ eſt ab uniuerſo populo: ut uenirẽt ad eum oẽs tribus iſrael:
2. Reg. 5. dicẽtes: Ecce nos oſſa tua & caro tua ſumus: & heri & nudiuſtertius cũ eſſet Saul &
regnaret ſup nos: tu eras qui ꝓducebas & inducebas iſrael. Et dixit tibi dñs: Tu pa
ſces populũ meũ. Et quid plura de eo dicã: de quo hmõi dei ꝓceſſit ſententia: ut de
eo diceret: Inueni Dauid ſm cor meũ? Quis enĩ in ſanctitate cordis & iuſticia ſicut
iſte ambulauit: ut impleret uoluntatẽ dei? Propter quẽ & delinquẽtibus poſteris eiꝰ
uenia data: & prærogatiua eſt reſeruata hæredibus. Quis igit̃ nõ diligeret eũ: quẽ
uidebat ita carũ amicis: ut qa ipſe ſincære amicos diligebat: æque diligi ſe a ſuis ami
cis arbitraretur? Deniq; parẽtes eum filijs ſuis: filij præferebãt parẽtibꝰ. Vnde gra
1. Reg. 20. uiter indignatus Saul ꝑcutere Ionathan filiũ ſuũ haſta uoluit: quia pluris apud eum
ualere Dauid amicitiã iudicabat: q̃ uel pietatem uel auctoritatẽ paternã. Etenim ad
incentiuũ charitatis cõmunis plurimũ ꝓficit. Si quis uicẽ amãtibus reddat: nec mi
nus redamare ſe ꝓbet: q̃ ipſe amatur: idq; amicitiæ fidelis faciat exemplis. Quid enĩ
tã populare q̃ gratia? Quid tam inſitũ naturæ: q̃ ut diligentẽ diligas? Quid tam ino
litũ atq; impſſum affectibus humanis: q̃ ut eũ amare inducas in animũ: a quo te ama
Eccl. 29. ri uelis? Merito ſapiẽs dicit: Perde pecuniã ꝓpter fratrẽ & amicũ. Et alibi: Amicum
Eccl. 22. ſalutare nõ erubeſcam: & a facie illius nõ me abſcondã. Siquidẽ uitæ & immortali
tatis medicamentũ in amico eſſe: eccleſiaſticꝰ ſermo teſtatur. Et ſummũ in charitate
1. Cor. 13. præſidiũ nemo dubitauerit: cũ Aplus dicat: Omnia ſuffert: omnia credit: oia ſperat:
omnia ſuſtinet: charitas nunq̃ cadit. Ideo Dauid nõ cecidit: quia carus fuit omnibus:
& diligi a ſubiectis q̃ timeri maluit. Timor enĩ tẽporalis tutaminis ſeruat excubias:
neſcit diuturnitatis cuſtodiã. Itaq; ubi timor deceſſerit: audacia obrepit: qm̃ fidẽ nõ
timor cogit: ſed affectus exhibet. Prima ergo ad cõmendationẽ noſtri eſt charitas.
Bonũ eſt ergo teſtimoniũ habere de plurimorũ dilectione. Hinc naſcit̃ fides: ut cõ
mittere ſe tuo affectui nõ uereant̃ etiam alieni: quẽ pluribus carũ aduerterint. Simi
liter etiã ꝑ fidem ad charitatẽ peruenit̃: ut qui uni aut duobus præſtiterit fidẽ: tanq̃
influat in animos uniuerſorũ: & omniũ acquirat gratiam.

Cõſilia plurimorũ ad cõciliationẽ ualere aliorꝝ: qd̃ claruit in Salomone. Ca. VIII.

d Vo igitur hæc ad cõmendationẽ noſtri plurimũ operãtur: charitas & fides:
& tertiũ hoc ſi habeas qd̃ in te admiratione dignũ plæriq; exiſtiment: & iure
honorandũ putent. Et quia conſiliorũ uſus maxime conciliat homines: ideo
prudentia & iuſticia in unoquoq; deſiderant̃: & ea expectantur a pluribꝰ: ut in quo
ea ſint illi deferat̃ fides: quo poſſit utile cõſiliũ ac fidele deſideranti dare. Quis enĩ ei
ſe cõmittat: quẽ nõ putet plus ſapere: q̃ ipſe ſapiat qui quærit cõſiliũ? Neceſſe eſt igi
tur: ut præſtantior ſit a quo conſiliũ petitur: q̃ ille eſt qui petit. Quid enĩ cõſulas ho
minem: quẽ non arbitreris poſſe melius aliquid reperire: q̃ ipſe intelligis? Quod ſi cum

inueneris qui uiuacitate ingenij: mentis uigore atq; auctoritate præſtet: & accedat
eo ut exemplo & uſu paratior ſit: præſentia ſoluat pericula: ꝓſpiciat futura: denun
ciet imminẽtia: argumenta expediat: remediũ ferat in tempore: paratus ſit nõ ſolũ
ad conſulendũ ſed etiam ad ſubueniendũ: huic ita fides habetur: ut dicat qui conſi
lium petit: Et ſi mala mihi euenerint: per illũ ſuſtineo. Huiuſmodi igitur uiro ſalutẽ
noſtram & exiſtimationẽ cõmittimus: qui ſit (ut ſupra diximꝰ) iuſtus & prudens. Fa
cit enĩ iuſticia: ut nullus ſit fraudis metus: facit etiam prudentia: ut nulla erroris ſuſ
pitio ſit. Promptius tñ nos iuſto uiro q̃ prudẽti cõmittimꝰ: ut ſm uſum uulgi loquar.
Cæterũ ſapiẽtiũ definitione: in quo una uirtus eſt: cõcurrũt cæteræ: nec poteſt ſine
iuſticia eſſe prudentia. Quod etiã in noſtris inuenimus. Dicit enĩ Dauid: Iuſtus autẽ Ps. 36.
miſeretur: & fœnerat. Quid fœneret iuſtus: alibi dicit: Iocundus uir qui miſeretur & Ps. 111.
fœnerat: diſponet ſermones ſuos in iudicio. Ipſum illud nobile Salomonis iudicium:
nõne ſapiẽtiæ plenum ac iuſticiæ eſt? Itaq; ſpectemus illud ſi ita eſt. Duæ inquit mu 3. Reg. 3.
lieres in conſpectu regis Salomonis ſteterunt: & dixit una ad eũ: Audi me domine:
Ego & hæc mulier in uno habitantes cubiculo: ante diem tertiũ partu edito ſingu
los filios ſuſcepimus: & eramus una: arbiter nullus domi: nec ulla alia fœmina nobiſ
cum niſi nos ſolæ: & mortuꝰ eſt filius eius hac nocte: ut obdormiuit ſuper eũ: & ſur
rexit media nocte: & accepit filium meũ de ſinu meo: & collocauit eũ in ſinu ſuo: &
filiũ ſuum mortuũ poſuit in ſinu meo. Et ſurrexi mane: ut lactarem paruulũ: & inue
ni eum mortuũ: Et conſideraui illũ diluculo: & nõ erat filius meus. Et reſpondit alte
ra. Non: ſed filius meus eſt hic qui uiuit: filius autẽ tuus qui mortuus eſt. Et hæc erat
contentio: cũ utraq; filium ſibi uendicaret ſuperſtitẽ: defunctũ autem ſuũ negaret.
Tunc rex iuſſit afferri macheram: & infantẽ diuidi: & ſingulas parteſ dari ſingulis: di
midiam uni: & dimidiã alteri. Exclamauit mulier quæ uero erat affectu percita: Ne
quaquã domine infantẽ diuidas: detur potius illi & uiuat: & nõ interficias eum. At
reſpondit altera: Neq; meus neq; huiꝰ ſit infans: diuidite eum. Et ſtatuit rex dari in
fantem ei mulieri quæ dixerat: nolite interficere eum: ſed date eum illi mulieri: quia
mota ſunt inquit uiſcera eius in filio ſuo. Itaq; nõ immerito æſtimatus eſt intellectus
dei in eo eſſe: in quo occulta ſunt dei. Quid autẽ occultius: q̃ internorũ uiſcerum te
ſtimonia: in quæ ſapientis intellectus uelut quidã pietatis deſcendit arbiter: & uelut
quandã genitalis alui uocem eruit: qua maternus patuit affectus: qui elegerat filiũ
ſuum uel apud alienam uiuere: q̃ in cõſpectu matris necari? Sapientiæ igitur fuit: la
tentes diſtinguere cõſcientias: ex occultis eruere ueritatem: & uelut quadã mache
ra ita ſpiritus gladio penetrare: nõ ſolum uteri: ſed etiã animæ & mentis uiſcera. Iu
ſticiæ quoq; ut quæ ſuum necauerat: alienũ nõ tolleret: ſed uera mater reciperet ſu
um. Deniq; etiam ſcriptura hoc ꝓnunciat. Audiuit inquit omnis iſrael hoc iudiciũ: Ibidem.
quod iudicauit rex: & timuerũt a facie regis: eo ꝙ intellectus dei in eo eſſet: ut face
ret iuſticiã. Deniq; & ipſe Salomon ita popoſcit ſapientiã: ut daretur ſibi cor prudẽs
audire & iudicare cum iuſticia.

Virtutes omnes indiuiduas: ſed opinione uulgi ſeiunctas: nec tamen apud ipſum
uulgus alteram ſine altera comprobari: nõ ſolum a philoſophis: ſed plus etiam inti
matur a noſtris. Ca. IX.

I Iquet igitur etiã ſm ſcripturam diuinã quæ antiquior eſt: ſapientiã ſine iuſti
cia eſſe nõ poſſe: quia ubi una earum uirtutum: ibi utraq; eſt. Daniel quoq; q̃
ſapienter alta interrogatione fraudulentæ accuſãtionis deprehendit men
daciũ: ut calumniatorꝝ ſibi reſponſio nõ conueniret. Prudentiæ igitur fuit uocis ſuæ
teſtimonio reos ꝓdere. Iuſticiæ quoq; nocentes ſupplicio dare: innocentẽ ſubduce
re. Eſt ergo indiuiduũ ſapiẽtiæ atq; iuſticiæ cõtuberniũ: ſed uulgi uſu diuiditur una
quædã forma uirtutum: ut tẽperantia ſit in deſpiciendis uoluptatibus: fortitudo ſpe
ctetur in laboribus & periculis: prudentia in delectu bonorum: ſciens cõmoda & ad
uerſa diſtinguere: iuſticia quæ ſit bona cuſtos iuris alieni: & uindex ꝓprietatis: ſuũ
cuiq; conſeruans. Sit igitur nobis cõmunis opinionis gratia: quadripartita hæc facta

diuiſio:ut ab illa ſubtili diſputatione philoſophiæ ſapiētiæq; quæ limandæ ueritatis
cauſa quaſi ex adito quodā eruitur retrahētes pedem: forenſem uſum ac populare
ſenſum ſequamur. Hac igit̃ diuiſione ſeruata:reuertamur ad propoſitū.Prudētiſ/
ſimo cuiq; cauſam noſtrā cōmittimus:& ab eo cōſilium promptius q̄ a cæteris poſci/
mus.Præſtat tamē fidele iuſti conſiliū uiri:& ſapientiſſimi ingenio frequēter præpō
Prouer.27. derat.Vtilia eñ uulnera amici:q̄ alienorū oſcula.

Myſtica interpretatio ſup Salomone & regina Saba.Ca.X.

Eniq; quia iuſti iudiciū eſt:ſapientis autē argumentū.In illo cenſura diſcepta
d tionis:in hoc calliditas inuentionis.Q2 ſi utrūq; conectaſ:erit magna conſilio
rum ſalubritas: quæ ab uniuerſis ſpectatur admiratione ſapientiæ & amore
iuſticiæ:ut omnes quærant audire ſapientiā eius uiri:in quo utriuſq; uirtutis copula
ſit.Sicut quærebant omnes reges terræ uidere faciē Salomonis:& audire ſapientiā
5.Regl.10. eius:ita ut & Saba regina ueniret ad eum:& tēptaret eum in quæſtionibus.Et uenit
inquit:& omnia locuta eſt quæ habebat in corde ſuo: & audiuit omnē ſapientiā Sa/
lomonis:nec ullum uerbū præteriuit eam. Quæ ſit iſta: quā nihil prætereat: nec ſit
aliquid quod ei non annūciauerit Salomon uerus:cognoſce o homo ex his quæ au/
dis loquentē.Verus eſt inquit ſermo quē audiui in terra mea de ſermonibus tuis:&
de prudentia tua:& nō credidi his qui dicebant mihi:donec ueni:& uiderunt oculi
mei:& nunc nō eſt nec dimidia quidē pars ſm ea quæ annūciabantur mihi: Appo/
ſuiſti bona ſuper omnia quæ audiui in terra mea.Beatæ mulieres tuæ:& beati pueri
tui qui aſſiſtunt tibi:qui audiunt omnē prudentiā tuā. Intellige conuiuiū ueri Salo
monis:& quæ apponūtur in eo cōuiuio intellige ſapienter:& conſidera in qua terra
cōgregatio nationū audierit famam ſapientiæ ueræ atq; iuſticiæ:& quibus eū uide/
2.Cori.4. rit oculis:cōtemplantibus utiq; quæ nō uidentur. Quoniam quæ uidentur tēpora/
lia ſunt:quæ aūt non uidentur æterna. Quæ ſunt beatæ mulieres: niſi ille de quibus
dicitur:Quia multæ uerbū dei audiunt & pariunt? Et alibi: Quicūq; enim uerbum
Matth.12. dei fecerit:ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Qui etiam pueri tui beati qui aſſi/
ſtunt:niſi Paulus qui dicebat: Vſq; in hunc diē ſto ꝓteſtans minori ac maiori.Et Sy/
meon qui expectabat in templo ut uideret conſolationē iſrael? Quomō ergo dimit
ti poſceret:niſi quia aſſiſtens domino:diſcedendi habere facultatē non poterat: niſi
uoluntatē domini adeptus eſſet? Exempli cauſa ꝓpoſitus nobis Salomon eſt:a quo
certatim ut audiretur eius ſapientia poſtulabatur.

Q2 a probis uiris conſiliū ſit requirendū:Exemplā de patribus.Ca.XI.

Oſeph quoq; nec in carcere feriat⁹ erat:quo minus de rebus incertis cōſule
i ret.Cui⁹ cōſiliū ægypto uniuerſæ ꝓfuit:ut nō ſentiret ſeptē annorū ſterilita
tē:alioſq; populos miſeræ famis leuaret ieiunio. Daniel ex captiuis regaliū
cōſultorum arbiter factus:cōſilijs ſuis emēdauit præſentia:annūciauit futura.Ex his
eñ quæ frequenter interpretatus oſtenderat ueri ſe eſſe annunciū:fides ei in omni/
bus deferebatur.Sed etiā tertius locus de his qui admiratione digni æſtimarentur:
Ioſeph:Salomonis & Danielis exemplo decurſus uidetur.Nam quid de Moyſe lo/
quar:cui⁹ omnis iſrael quotidie cōſilia præſtolabatur:quoꝝ uita fidem faciebat pru
dentiæ:admirationēq; eius augebat? Quis ſe nō cōmitteret conſilio Moyſi:cui ſeni/
ores ſiqua ſupra ſuum intellectū & uirtutē eſſe arbitrarentur dijudicanda ſeruabāt?
Ezech.28. Quis Danielis conſilium refugeret:de quo ipſe deus dixit: Quis Daniele ſapienti/
or? Aut quomodo dubitare homines de eorum mētibus poſſent:quibus deus tan/
tam conferebat gratiā? Moyſi conſilio bella conficiebātur:Moyſi meritis de cælo af
fluebat alimonia:potus e petra.Q5 purus Danielis anim⁹:ut mulceret barbaros mo
res:mitigaret leones? Quæ in illo temperātia? quāta animi & corporis cōtinentia?
Nec immerito mirabilis factus omnibus:quādo quod uehementer admirantur ho/
mines:regalibus fultus amicitijs:aurum nō quærebat:nec delatum ſibi honorē plu/
ris faciebat q̄ fidem.Quinetiā periclitari malebat ꝓ lege domini:q̄ ꝓ gratia hominis

inflecti.Nam de ſancti Ioſeph quē pene prætererā caſtimonia & iuſticia quid dicā:
quarū altera illecebras heriles reſpuit:refutauit præmia:altera mortē contempſit:
metum reppulit:carcerē præoptauit? Quis hūc priuatæ cauſæ ad cōſulendū ido/
neum nō iudicaret:cuius ferax animus & mens fertilis:temporis ſterilitatem quo/
dam conſiliorum & cordis ubere fæcundauit?

Improbos homines licet prudentes uideantur fugiendos.Ca.XII.

Ducrtimus igitur:ꝙ in acquirendis conſilijs plurimū adiungat uitæ ꝓbi/
a tas:uirtutū prærogatiua:beniuolentiæ uſus:frugalitatis gratia. Quis eñ
in cœno fontē requirat? Quis e turbida aqua potū petat? Itaq; ubi luxu/
ria eſt:ubi intēperantia:ubi uitiorum cōfuſio:quis inde ſibi aliquid hauri/
endum exiſtimet? Quis nō deſpiciat morū colluuionem? Quis utilem cauſæ alie/
næ iudicet:quē uidet inutilem uitæ ſuæ? Quis iterum improbū:maliuolum:contu
meliosum:non fugiat: & ad nocendum paratū? Quis non cum omni ſtudio decli/
net? Quis uero(q̄uis inſtructū ad conſilij opem:difficilem tamē acceſſu) ambiat:in
quo ſit illud:tanq̄ ſi quis aquæ fontē præcludat? Quid eñ ꝓdeſt habere ſapientiā:
ſi conſilium neges? Si cōſulendi intercludaſ copiam:clauſiſti fontē:ut nec alijs influ
at:nec tibi ꝓſit.Pulchre autē & de illo conuenit: qui habens prudentiā:commacu/
lat eam uitiorum ſordibus:eo ꝙ aquæ exitum cōtaminet. Degeneres animos uita
arguit.Quomodo eñ eum potes iudicare cōſilio ſuperiorē: quem uideas inferio/
rem moribus? Supra me debet eſſe:cui me cōmittere paro. An uero idoneū eum
putabo:qui mihi det conſiliū: qđ non dat ſibi: & mihi eum uacare credā: qui ſibi nō
uacet:cuius animū uoluptates occupent:libido deuinciat: auaricia ſubiuget: cupi/
ditas perturbet:quatiat metus? Quomodo hic cōſilij locus: ubi nullus quieti? Ad/
mirandus mihi & ſuſpiciendus cōſiliarius:quem ꝓpitius dominus patribus dedit:
offenſus abſtulit.Huius imitator debet eſſe:qui poteſt conſiliū dare: & alienā a ui/
tijs cuſtodire prudentiā:quia nihil inquinatū in illā incurrit.

Sapientiā uitioſos homines ſibi uendicare non debere: quippe quæ nullum cō/
ſortium cū uitijs poteſt habere.Ca.XIII.

Vis igitur tanq̄ uultu ſpeciē præferat pulchritudinis: & beluinis poſteri/
q oribus ac ferinis unguibus formæ ſuperiorіſ dehoneſtet gratiam:cū tam
admirabilis & præclara forma uirtutū ſit:& ſpecialiter pulchritudo ſapi/
entiæ:ſicut ſeries ſcripturæ indicat? Eſt eñ hæc ſpecioſior ſole:& ſup om
nem ſtellarum diſpoſitionē:luci cōparata inuenitur prior.Lucē etenim hanc ſuſci/
pit nox:ſapientiā autē nō uincit malicia. Diximus de eius pulchritudine:& ſcrip/
turæ teſtimonio cōprobauimus:ſupereſt ut doceamus ſcripturæ auctoritate nullū
ei contuberniū cū uitijs eſſe:ſed indiuiduā cum cæteris uirtutibus cōiunctionē:cu/
ius ſpirit⁹ eſt diſertus:ſine inquinamēto:certus:ſanctus:amans bonū:acutus: qui ni
hil uetet benefacere:benignus:ſtabilis:certus:ſecurus: omnē habens uirtutē: om/
nia ꝓſpiciens.Et infra:Sobrietatē eñ docet & iuſticiā & uirtutē.

Q2 prudētia oibus uirtutibus ſit aſſocia:maxime in cupiditate calcāda.Ca.XIIII.

Mnia igitur operatur prudētia:cū omnibus bonis habet conſortiū.Nam
o quomodo poteſt utile conſiliū dare:niſi habeat iuſticiā:ut induat conſtā/
tiā:mortē nō reformidet:nullo terrore:nullo reuocetur metu:nulla adu/
latione a uero deflectendū putet:exiliū non refugiat:quæ nouerit ſapiē/
ti patriam mundū eſſe:egeſtatē nō timeat:quæ nihil deeſſe ſapienti ſciat: cui totus
mundus diuitiarū eſt? Quid eñ præcellſius illo uiro:qui auro moueri neſciat:contē
ptum habeat pecuniarū:& uelut ex arce quadam deſpiciat hominū cupiditates?
Qđ qui fecerit:hunc homines ſupra hominē eſſe arbitrātur. Quis eſt inquit:& lau Eccl.31.
dabimus eum? Fecit enim mirabilia in uita ſua. Quomodo eñ non admirādus:qui
diuitias ſpernit:quas plæriq; ſaluti ꝓpriæ prætulerunt? Decet igitur omnes cenſu/
ra frugalitatis:cōtinentiæ auctoritas:& maxime cum qui honore præſtet: ne præ/

minentē uirum theſauri poſſideant ſui: & pecunijs ſeruiat: qui præeſt liberis. Illud
magis decet: ut ſupra theſaurũ ſit animo: & infra amicũ obſequio. Humilitas enim
gratiã auget. Hæc plena laudis & digna primario uiro: nõ cõmunē cum tyrijs ne-
gociatoribus & galathis mercatoribꝰ habere turpis lucri cupidinem: nec omne bo
num locare in pecunia: & tanq̃ mercennario munere quotidianos numerare quæ-
ſtus calculari compendio.

De liberalitate: quæ non ſolum facultatũ diſperſione: ſed & beniuolentia cõſtat
& conſilio. Ca. XV.

Vod ſi ab his ſobriũ gerere animũ: laudabile eſt: quãto illud præſtantius
q ſi dilectionē multitudinis liberalitate acquiraſ: neq; ſuperflua circa impor
tunos: neque reſtricta circa indigẽtes? Plurima aũt genera liberalitatis
ſunt: nõ ſolum quotidiano ſumptu egentibꝰ (quo uitã ſuam ſuſtinere poſ
ſint diſponere ac diſpēſare alimoniã) uerũ etiam his qui publice egere uerecũdan-
tur conſulere ac ſubuenire: quatenus cõmunis egenorum alimonia nõ exhauriat.
De eo em̃ loquor q̃ præeſt alicui muneri: ut ſi officiũ ſacerdotis gerat: aut diſpēſato
ris: ut de his ſuggerat epiſcopo: nec reprimat ſi quē poſitũ in neceſſitate aliqua co-
gnouerit: aut deiectum opibus ad inopiæ neceſſitatē redactum: maxime ſi nõ effu-
ſione adoleſcentiæ: ſed direptione alicuius & amiſſione patrimonij in eam recide-
rit iniuriam: ut ſumptũ exercere diurnũ non queat. Summa etiã liberalitas: capti-
uos redimere: eripere ex hoſtiũ manibus: ſubtrahere neci homines: & maxime fœ
minas turpitudini: reddere parentibus liberos: parētes liberis: ciues patriæ reſtitu
ere. Nota ſunt hæc nimis illyrici uaſtitate & thraciæ: quãti ubiq; ueniales erãt toto
captiui orbe: quos ſi reuoces unius ꝓuinciæ numerũ explere nõ poſſint. Fuerũt ta
men qui etiã quos eccleſiæ redemerũt in ſeruitutē reuocare uellēt: ipſa grauiores
captiuitate: qui inuiderent alienã miſericordiam. Ipſi ſi in captiuitatē ueniſſent ſer-
uirent liberi: ſi uenditi fuiſſent ſeruitutis miniſteriũ non recuſarent: & uolunt alie-
nam libertatē reſcindere: qui ſuam ſeruitutē nõ poſſent reſcindere: niſi forte preci-
um recipere emptori placeret: in quo tamē nõ reſcinditur ſeruitus: ſed redimitur.
Præcipua eſt igitur liberalitas: redimere captiuos: & maxime ab hoſte barbaro q̃
nihil deferat humanitatiſ ad miſericordiã: niſi ꝙ auaricia reſeruauerit: ad redempti
onem æs alienũ ſubire: ſi debitor ſoluendo non ſit: atq; artetur ad ſolutionē quæ ſit
in re debita: & inopia deſtituta: enutrire paruulos: pupillos tueri. Sunt etiã qui uir-
gines orbatas parētibus tuēdæ pudicitiæ gratia conubio locent: nec ſolum ſtudio
ſed etiã ſumptu adiuuent. Eſt etiam genꝰ illud liberalitatis qđ Apoſtolus docet: ut
1. Timoth. 5. ſi quis fidelis habet uiduas ſubminiſtret illis: ut earum alimonijs eccleſia nõ graue-
tur: ut his quæ ueræ uiduæ ſunt ſufficiat. Vtilis igitur huiuſmodi liberalitas: ſed nõ
cõmunis omnibus. Sunt em̃ plærique etiã uiri boni: qui tenues ſunt cenſu: conten-
ti quidē exiguo ad ſui uſum: ſed nõ idonei ad ſubſidium leuandæ paupertatis alie-
næ: Tamē ſuppetit aliud beneficentiæ genꝰ: quo iuuare poſſint inferiorē. Eſt enim
duplex liberalitaſ: una quæ ſubſidio rei adiuuat: id eſt: uſu pecuniæ: altera quæ ope
rum collatione impēditur: multo frequēter ſplendidior: multoq; clarior. Quanto
illuſtrius Abraam captam armis uictricibuſ recepit nepotem: q̃ ſi redemiſſet? Quã-
to utilius regem pharaonem ſanctus Ioſeph conſilio prouidentiæ iuuit: q̃ ſi contu-
liſſet pecuniam? Pecunia enim unius ciuitatis nõ redemit ubertatem: ꝓſpicientia
totius ægypti per quinquenniũ famem reppulit. Facile autem pecunia conſumi-
tur: conſilia exhauriri neſciunt. Hæc uſu augentur: pecunia minuitur: & cito defi-
cit atque ipſam deſtituit benignitatem: ut quo pluribus largiri uolueris: eo paucio-
res adiuues: & ſæpe tibi deſit quod alijs conferendum putaueris. Conſilij autem
operiſque collatio: quo in plures diffunditur: eo redundantior manet: & in ſuũ fon
tem recurrit. In ſe enim refluit ubertas prudētiæ: & quo pluribus fluxerit: eo exer-
citius fit omne quod remanet.

De ſobrietate: que & tēperantia: in liberalitate ſeruanda: Exemplũ de Ioſeph &
eius prudentiſſimo per interpretationē ſomnij cõſilio. Ca. XVI.

Iquet igitur debere eſſe liberalitatis modũ: ne fiat inutilis largitas: cuiꝰ ſo-
l brietas tenenda eſt: maxime ſacerdotibꝰ: ut non ꝓ iactantia ſed ꝓ iuſticia
diſpenſent. Nuſquã em̃ maior auiditas petitionis: Veniunt ualidi: ueniũt
nullam cauſam niſi uagandi habētes: & uolunt ſubſidia uacuare paupe-
rum: exinanire ſumptũ: nec exiguo cõtenti maiora quærunt: ambitu ueſtiũ captan
tes petitionis ſuffragium: & nataliũ ſimulatione licitantes incrementa queſtuũ. His
ſi quis facile deferat fidem: cito exinanit pauperũ alimonijs ꝓfutura cõpendia. Mo
dus aſſit largiendi: ut nec illi inanes recedãt: neq; tranſcribat uita pauperũ in ſpolia
fraudulētorũ. Ea ergo mēſura ſit: ut neq; hũanitas deſerat: nec deſtituat neceſſitas.
Plæriq; ſimulãt debita ſe tueri: & tñ exutos: ſit ueri examen. Exutos ſe ꝑ latrocinia
deplorãt: ut iniuria fidē faciat: aut agnitio ꝑſonæ: quo ꝓpenſiꝰ iuuet. Ab eccleſia re-
ligatis ſumptuſ impartiēdus: ſi deſit eis alendi copia. Itaq; qui modũ ſeruat: auarus
nulli: ſed largus omnibus eſt. Non em̃ ſolas aures præbere debemus audiēdis pre-
cantium uocibus: ſed etiã oculos conſiderandis neceſſitatibus. Plus clamat opera-
tori bono debilitas: q̃ uox pauperis. Neq; uero fieri poteſt: ut non extorqueat am-
plius importunitas uociferantiũ: ſed nõ ſemper impudētiæ locus ſit. Videndus eſt
ille: qui te nõ uidet: requirendus eſt ille qui erubeſcit uideri. Ille etiã clauſus in car-
cere occurrat tibi: ille affectꝰ ægritudine mētē tuam perſonet qui aures nõ poteſt.
Quo plus te operari uiderit populus: magis diliget. Scio plæroſq; ſacerdotes: quo
plus contulerunt plus abundaſſe: quoniã quicunq; bonum operariũ uidet ipſi con-
fert: qđ ille ſuo officio diſpenſet: ſecurus ꝙ ad pauperē ſua perueniat miſericordia.
Nemo em̃ uult niſi pauperi ꝓficere ſuam collationē. Nam ſi quē aut immoderatũ
aut nimis tenacem diſpenſatorem uiderit: utrũq; deſpiciet: ſi aut ſuperfluis eroga-
tionibus diſſipet alieni fructus laboris: aut recondat ſacculis. Sicut igitur modus li-
beralitatis tenendus eſt: ita etiam calcar plærũq; æ adhibendum uidetur. Modus
ideo: ut quod benefacis id quotidie facere poſſis: ne ſubtrahas neceſſitati quod in-
dulſeris effuſioni. Calcar propterea: quia meliꝰ operatur pecunia in pauperis cibo
q̃ in diuitis ſacculo. Caue ne intra loculos tuos includas ſalutem inopum: & tanquã
in tumulis ſepelias uitam pauperum. Potuit donare Ioſeph totas opes ægypti: &
effundere theſauros regis: noluit tamen de alieno effuſus uideri: maluit frumenta
uendere: q̃ donare eſurietibus: quia ſi paucis donaſſet pluribus defuiſſet. Eam libe-
ralitatē probauit: quæ abũdaret omnibꝰ. Patefecit borrea ut omnes emerēt ſubſi-
dium frumentariũ: ne gratis accipiendo cultus terrarum relinquerent: quoniã qui
alieno utitur ſuũ negligit. Itaq; primũ omniũ coaceruauit pecunias: deinde inſtru-
menta cætera: ad poſtremum iura terrarũ regi acquiſiuit: non ut omnes exueret
ſuo: ſed fulciret: publicum tributũ conſtitueret: quo ſua tutius habere poſſent. Qđ
ita fuit gratum omnibus quibus terras ademerat: ut non uenditionem ſui iuris: ſed
redemptionem ſalutis putarent. Deniq; dixerunt: Sanaſti nos: inuenimus gratiam Gen. 47.
in conſpectu domini noſtri. Nam & de proprietate nihil amiſerant: qui ius recepe-
rant: & de utilitate nihil perdiderant: qui acquiſierant perpetuitatē. O uirum mag-
num qui nõ largitatis ſuperfluæ temporalem captauit gloriam: ſed perpetuã com-
moditatem conſtituit ꝓuidentiæ. Fecit enim ut tributis populi ſe iuuarēt ſuis: nec
in tempore neceſſitatis aliena ſubſidia deſiderarent. Melius enim fuit conferre ali-
quid de fructibus: q̃ totum de iure amittere. Quintam portionem collationis ſta-
tuit: & in prouidendo perſpicatior: & in tributo liberalior. Denique nunquam
poſtea ægyptus huiuſmodi famē pertulit. Q; præclare autem collegit futura: Pri- Gen. 41.
mum q̃ argute regalis interpres ſomnij ueritatem expreſſit. Somnium regis pri-
mum hoc fuit. Septem iuuencæ aſcendebant de flumine uiſu decore: & pingues
corpore: & ad oram paſcebantur fluminis. Aliæ quoque uitulæ uiſu deformes ac

ieiunæ corpore: poſt illas iuuencas aſcendebant de flumine: & iuxta eas in ipſo ri-
parum choro paſcebantur: & uiſæ ſunt hæ uitulæ tenues atq; exiles deuorare illas
quæ præſtabant & forma & gratia. Et ſomniū ſecundū hoc fuit: Septē ſpicæ pin
gues: electæ & bonæ de terra ſurgebant: & poſt eas ſeptē ſpicæ exiles & uento cor-
ruptæ ac marcidæ ſe ſubijcere moliebantur: & uiſum eſt ꝙ lætas & uberes ſpicas:
ſteriles ſpicæ & tenues deuorauerūt. Hoc ſomniū ita aperuit ſanctus Ioſeph: eo ꝙ
ſeptem iuuencæ ſeptē anni forent: & ſeptem ſpicæ ſimiliter ſeptem anni forent: ex
fœtu & fructu interpretatꝰ tempora. Fœtus em̄ iuuencæ annū exprimit: & fructus
ſegetis annū conſumat integrum. Quæ ideo aſcendebant de flumine: ꝙ dies anni
ac tempora: fluminis prætereunt modo & curſim labūtur. Annos itaq; ſeptē pri-
ores: uberes terræ fertiles ac fæcundos declarat futuros. Poſteriores autē alios ſep
tem annos ſteriles atq; infæcundos: quorū ſterilitas abſumptura foret ubertatē ſu-
periorū. Qua gratia ꝓſpiciendū admonuit: ut uberioribus annis congregaretur
ſubſidiū frumentariū: quod ſuſtentare poſſet inopiam futuræ infæcūditatis. Quid
primū mirer? Ingenium quo in ipſum ueritatis deſcendit cubile: an cōſiliū quo tam
graui atque diuturnæ ꝓſpexit neceſſitati: an uigilantiam atq; iuſticiā: quarum alte-
ra impoſito ſibi tanto munere cōgregauit tam multiplices cōmeatus: altera æqua-
litatem per omnes ſeruauit? Nā de magnanimitate quid loquar: ꝙ uenditus a fra-
tribus in ſeruitutē nō retulit iniuriam: ſed famē depulit? Quid de ſuauitate qua di-
lecti fratris præſentiā pia fraude quæſiuit: quē ſimulato per elegantiam furto reum
ſtatuit rapinæ: ut obſidem teneret gratiæ? Vnde merito ei a patre dicitur: Filiꝰ am-
Gen.49. pliatus meus Ioſeph: filius meus ampliatus: çelotes filius meꝰ: filius meus adoleſcē-
tior. Adiuuet te deus meus: & benedicat te benedictione cæli a ſummo: benedicti
one terræ habentis oīa ꝓpter benedictiones patris tui & matris tuæ. Præualuit ſup
benedictiones montiū manētium & deſideria collium æternorum. Et in Deutero-
Deut.33. nomio: Qui uiſus eſt inquit in rubo: ueniat ſuper caput Ioſeph: & ſuper uerticē ip-
ſius: honorificus inter fratres ſuos primitiuꝰ: tauri decus eius: cornua unicornis cor
nua ipſius. In ipīs gentes uentilabit ſimul uſq; ad extremum terræ. Ipſi decem milia
effraim: & ipſi milia manaſſes.

Aequalis meriti uiro conſilium ſit requirendum: Introducuntur Paulus & Io-
ſeph. Ca. XVII.

Alis itaq; debet eſſe qui conſiliū alteri det: ut ſeipſum formā alijs præbe-
t at ad exemplū bonorum operū: in doctrina: in integritate: in grauitate:
ut ſit eius ſermo ſalubris atque irreprehēſibilis: conſiliū utile: uita hone-
1.Cor.7. ſta: ſententia decora. Talis erat Paulus: qui conſiliū dabat uirginibus: ma
giſteriū ſacerdotibus: ut primū ſeipſum præberet nobis formā ad imitādum. Ideo
& humiliari ſciebat: ſicut ſciuit & Ioſeph: qui ſummo ortus patriarcharū genere: nō
dedignatus degenerē ſeruitutē: exhibebat eā obſequijs: illuſtrabat uirtutibus. Sci
uit humiliari: qui & uenditores & emptorē paſſus eſt: & dominū appellabat eum.
Gen.39. Audi humiliantem ſe: Si dominꝰ meus præter me nihil ſcit in domo ſua: & omnia
quæcūq; habet dedit in manus meas: neq; ſubtractum eſt a me quicquā præter te:
quæ uxor illius es: quomodo faciā uerbum malū hoc: & peccabo coram dn̄o? Ple-
na uox humilitatis: plena caſtimoniæ. Humilitatis: quia deferebat domio honori-
ficentiam: quia referebat gratiam. Plena quoq; caſtimoniæ: quia turpi flagicio con-
taminari: graue peccatū putabat. Talis igitur debet eſſe cōſiliarius: qui nihil nebu-
loſum habeat: nihil fallax: nihil fabuloſum: nihil ſimulatū: quod uitā eius ac mores
refellat: nihil improbū ac maliuolū: quod auertat conſulentes. Alia ſunt em̄ quæ fu
giuntur: alia quæ contemnuntur. Fugimus ea quæ poſſunt nocere: quæ malicioſe
poſſunt innoxam ſerpere: ut ſi is qui conſulitur dubia ſit fide: & pecuniæ auidus: ut
poſſit precio mutari: ſi iniurioſus: hic fugitur ac declinatur. Qui uero uoluptarius:

intēperans: & ſi alienus a fraude: tamē auarus & cupidior lucri turpis: hic cōtemni-
tur. Quod em̄ ſpecimen induſtriæ: quē fructum laboris edere poteſt: q̄ recipere ani
mo curam ac ſollicitudinē: qui ſe torpori dederit atq; ignauiæ? Ideo boni uir conſilij
dicit: Ego autē didici: in quibus ſcio ſufficiens eſſe. Sciebat em̄ omnium malorū radi
cem eſſe auariciam: & ideo ſuo cōtentus erat: alienū non requirebat. Satis mihi in-
quit eſt quod habeo: ſiue parum ſiue plurimū habeam: mihi plurimū eſt. Expreſſius
aliquid dicendū uidetur. Signato uerbo uſus eſt. Sufficit mihi inquit in quo ſum: id
eſt: nec deeſt nec ſuperfluit. Nō deeſt: quia nihil quæro ampliꝰ. Nō ſuperfluit: quia
non ſolum mihi habeo: ſed pluribus. Hoc de pecunia. Cæterū de omnibꝰ dici po-
teſt: quia ſufficiebant illi præſentia: hoc eſt: non honorē maiorem: nō obſequia ube-
riora deſiderabat: non gloriæ immodicæ cupidus: aut gratiā indebite quærebat: ſed
debiti finem certaminis: patiens laboris: ſecurus meriti præſtolabatur. Scio inquit
& humiliari. Non ergo indocta humilitas: ſed quæ habeat ſui modeſtiam & ſcientiā
laudatur. Eſt em̄ humilitas formidinis: eſt & imperitiæ atque ignorātiæ. Ideo & ſcri-
ptura ait: Et humiles ſpiritu ſaluabit. Præclare ergo dixit: Scio & hūiliari: id eſt: quo Ps.33.
in loco: qua moderatione: quo fine: in quo officio: in quo munere. Neſciuit phariſæ-
us humiliari: ideo deiectus eſt: ſciuit publicanus: ideo iuſtificatus eſt. Sciebat & abū
dare Paulus: qui animū habebat diuitem: & ſi theſaurum diuitis non habebat. Scie-
bat abundare: quia nō quærebat datum in pecunia: ſed requirebat fructū in gratia.
Poſſumus & ſic intelligere: quia ſciebat abundare: qui poterat dicere: Os noſtrū pa- 2.Cor.6.
tet ad uos o corinthij: cor noſtrū dilatatum eſt. In omnibus erat imbutus: & ſatura-
ri & eſurire. Beatus qui ſciebat ſaturari in chriſto. Non ergo illa corporalis ſed ſpiri-
talis eſt ſaturitas: quā operatur ſcientia. Et merito ſcientia opus eſt: quia nō in pane Deut.8.
ſolo uiuit homo: ſed in omni uerbo dei. Ergo qui ſic ſciebat ſaturari & ſic eſurire: ſcie
bat ut ſemper noua quæreret: eſurire: & ſitire dominū. Sciebat eſurire: qui ſciebat:
quia eſurientes manducabunt: ſciebat & poterat abundare: qui nihil habebat: & poſ
ſidebat omnia.

Q mali conſiliarij ſæpe fiant in ruinam: Introducitur Roboam conſilio iuuenum
deceptus. Ca. XVIII.

Gregie itaq; uiros alicui præſidentes muneri cōmendat iuſticia: Ecōtra in-
e iquitas deſtituit atq; impugnat. Exēplo nobis eſt ſcriptura quæ dicit: quia
cum populus iſrael poſt mortē Salomonis rogaſſet filiū eius Roboam: ut 3.Reg.12.
releuaret ceruices eorum a ſeruitute dura: & paterni imperij temperaret
auſteritatē: illum ſpreto ſenili conſilio de ſuggeſtione adoleſcentiū reſponſum de-
diſſe huiuſmodi: quia & onus adijceret ſuper patris iugū: & leuiora grauioribus ſup
plicijs mutaret. Quo reſponſo exaſperati populi reſponderūt: Nō eſt nobis portio
cum Dauid: neq; hæreditas in filijs Ieſſe. Reuertere unuſquiſq; in tabernacula tua iſ-
rael: quoniam hic homo neque in principem neq; in ducem erit nobis. Itaque deſer
tus a populo ac deſtitutus: uix duarum tribuum ꝓpter Dauid meritum habere po-
tuit ſocietatem.

Iuſticia & beniuolētia & affabilitate nō fucata plurimos poſſe conciliari. Ca. XIX

Laret ergo quoniā & æquitas imperia cōfirmet & iniuſticia diſſoluat. Nā
c quomō poteſt malicia regnum poſſidere: quæ ne unā quidem priuatā po
teſt regere familiā? Summa igitur benignitate opus eſt: ut nō ſolum publi
ca gubernacula ſed etiā priuata iura tueamur. Plurimū iuuat beniuolētia:
quæ omnes ſtudet beneficijs amplecti: deuincire officijs: oppignerare gratia. Affa-
bilitatē quoque ſermonis diximus ad cōciliandā gratiam ualere plurimū. Sed hanc
uolumus eſſe ſincæram ac ſobriā ſine ulla adulatione: ne ſimplicitatē ac puritatem
alloquij dedeceat ſermonis adulatio. Forma enim eſſe debemus cæteris: nō ſolum
in opere: ſed etiam in ſermone: in caſtitate: ac fide. Quales haberi uolumus: tales ſi-
mus: & qualem affectū habemus: talem aperiamus. Neq; dicamus in corde noſtro

uerbum iniquũ: quod abſcondi putemus ſiletio ab eo qui audit in occulto dicta: qui
occulta facit: & cognoſcit ſecreta uiſcerum: qui ſenſum uiſceribus infudit. Ergo tan-
quã ſub oculis conſtituti iudicis: quicquid gerimus: in luce poſitum putemus: ut om-
nibus manifeſtetur.

Ad cõmendatiões hominũ plurimũ ualere ſi ꝓbatis adhæreant: Exempla de pa-
tribus. Et diſpares etiam ætate: uitæ delectari ſimilitudine: Exemplũ ponitur de Pe-
tro & Iohanne. Ca. XX.

p

Lurimũ itaqꝫ ꝓdeſt unicuiqꝫ bonis iungi. Adoleſcẽtibus quoqꝫ utile: ut cla
ros & ſapientes uiros ſequantur: quoniã qui cõgredit̃ ſapiẽtibus: ſapiens
eſt: qui autem cohæret imprudentibꝰ agnoſcitur. Et ad inſtructionẽ itaqꝫ
bonis iungi plurimũ ꝓficit: & ad ꝓbitatis teſtimoniũ. Oſtendunt eñ ado-
leſcentes eorũ ſe imitatores eſſe: quibus adhæſerint: & ea conualeſcit opinio: ꝙ ab
his uiuendi acceperint ſimilitudinẽ: cum quibus cõuerſandi hauſerint cupiditatem.
Inde tantus Ieſus naue: ꝙ eum nõ ſolum erudiuit ad legis ſcientiã Moyſi copula: ue-
rumetiã ſanctificauit ad gratiam. Deniqꝫ cũ in eius tabernaculum diuina refulgeret
præſentia: & uideretur maieſtas domini: ſolus erat in tabernaculo Ieſus naue. Moy
ſes cũ deo loquebatur: Ieſus pariter nube ſacra tegebatur. Preſbyteri & populꝰ de-
orſum ſtabant: Ieſus cũ Moyſe ad accipiendã legem aſcẽdebat. Omnis populus in-
tra caſtra erat: Ieſus extra caſtra in tabernaculo teſtimonij. Cum columna nubis de
ſcenderet & loqueretur cũ Moyſe: quaſi fidus aſtabat miniſter. Nec exiebat de ta-
bernaculo iuuenis: cũ ſeniores longe poſiti diuina trepidarent miracula. Vbiqꝫ igit̃
inter admiranda opera & reuerenda ſecreta ſancto Moyſi indiuiduus adhærebat.
Vnde factũ eſt: ut qui fuerat ſociuſ cõuerſationis: fieret ſucceſſor poteſtatis. Merito
uir huiuſmodi euaſit: ut ſiſteret fluminũ curſus: diceret: Stet ſol: & ſtaret ſol quaſi eiꝰ
ſpectator uictoriæ noctem differet: diẽ ꝓduceret. Qđ quidẽ Moyſi negatũ eſt: ſolus
eligeretur: ut populũ introduceret in terram repromiſſionis. Magnus uir fidei mi-
raculis: magnus triumphis. Illius auguſtiora opera: huiꝰ ꝓſperiora. Vterqꝫ igitur di-
uina ſubnixus gratia: ultra humanã proceſſit conditionẽ. Ille mari: hic cælo impera-
uit. Pulchra itaqꝫ copula ſeniorũ atque adoleſcentiũ. Alij teſtimonio: alij ſolatio ſũt:
alij magiſterio: alij delectationi. Omitto ꝙ Abrææ adhæſit Loth adoleſcentulus eti-
am ꝓficiſcenti: ne forte hoc ꝓpinquitatis magis fuiſſe exiſtimetur: & neceſſariæ po
tius q̃ uoluntariæ adiunctionis. Quid de Helia atqꝫ Heliſæo loquamur? Licet nõ ex-
preſſe Heliſæum iuuenẽ ſcriptura ſignificauerit: aduertimus tamẽ & colligimus iu-
uniorẽ fuiſſe. In actibꝰ apoſtolorũ Barnabas Marcum aſſumpſit: Paulus Silan: Pau-
lus Timothæum: Paulus Titũ. Sed illis ſuperioribus uidemus diuiſa officia: ut ſeni-
ores conſilio præualerent: iuueniores miniſterio. Plærũqꝫ etiam uirtutibꝰ pares: diſ-
pares ætatibus: ſui delectantur copula: ſicut delectabant̃ Petrus & Iohannes. Nam
adoleſcentẽ legimus in euãgelio Iohannẽ & ſua uoce: licet meritis & ſapientia nulli
Sap. 4. fuerit ſeniorũ ſecundus. Erat eñ in eo ſenectus uenerabilis morũ: & cana prudẽtia.
Vita eñ immaculata: bonæ ſenectutis ſtipendiũ eſt.

De laude miſerationis & hoſpitalitatis: & malo prodigalitatis & inanis fauoris: &
hoc maxime in ſacerdotibus reprehẽditur: qui omnia ornate & ordinate agere de-
bent. Ca. XXI.

a

Diuuat quoqꝫ hoc ad ꝑfectum bonæ æſtimationis: ſi de potentis manibus
eripias inopem: de morte damnatũ eruas: quãtum ſine perturbatione fie
ri poteſt: ne uideamur iactantiæ magis cauſa facere: q̃ miſericordiæ: & gra
uiora inferre uulnera: dum leuioribus mederi deſideramus. Iam ſi oppreſ
ſum opibus potentis: & factione magis q̃ ſceleris ſui precio grauatum liberaueris:
egregiæ conualeſcit opinionis teſtimonium. Commendat plæroſque etiã hoſpitali-
tas. Eſt enim publica ſpecies humanitatiſ: ut peregrinus hoſpitio nõ egeat: ſuſcipiat̃
officioſe: pateat aduenięti ianua. Valde id decorum totius eſt orbis exiſtimatione:

peregrinos cum honore ſuſcipere: nõ deeſſe menſæ hoſpitalitatis gratiã: occurrere
officijs liberalitatis: explorare aduentus hoſpitum. Quod Abrææ laudi eſt datũ: qui
ante ianuam ſuã ſpeculabatur: ne forte præteriret peregrinus aliquis: & diligenter
prætẽdebat excubias ut occurreret: ut præueniret: ut rogaret: ne tranſiret hoſpes:
dicens: Domine ſi inueni gratiã ante te: ne prætereris puerũ tuum. Et ideo ꝓ hoſpi- Geñ. 18.
talitatis mercede: fructũ poſteritatis recepit. Loth quoqꝫ nepos eius: non ſolũ gene Geñ. 19.
re: ſed etiã uirtute ꝓximus: ꝓpter hoſpitalitatis affectum: ſodomitana a ſe ſuiſqꝫ ſup
plicia detorſit. Decet igitur hoſpitalẽ eſſe: benignũ: iuſtum: nõ alieni cupidũ: immo
de ſuo iure cædentẽ: potius aliqua ſi fuerit laceſſitus: q̃ aliena iura pulſantẽ: fugitan-
tem litium: abhorrentẽ a iurgijs: redimentẽ concordiã & tranquillitatis gratiam. Si-
quidẽ de ſuo iure uirum bonũ aliquid relaxare: non ſolũ liberalitatis: ſed plærũqꝫ eti
am cõmoditatis eſt. Primũ diſpendio litis carere nõ mediocre eſt lucrum. Deinde
accedit ad fructum quo auget̃ amicitia: ex qua oriũtur plurimæ cõmoditates: quæ
contẽnenti aliquo in tẽpore poſtea fructuoſæ erunt. In officijs autẽ hoſpitalibꝰ: om-
nibus quidẽ humanitaſ impartięda eſt: iuſtis autẽ uberior deferenda honorificẽtia.
Quicũqꝫ enim iuſtũ receperit in nomine iuſti: mercedẽ iuſti accipiet: ut dominus ꝓ Matth. 10.
nunciauit. Tanta autẽ eſt apud deũ hoſpitalitatis gratia: ut ne potus quidẽ aquæ fri
gidæ a præmijs remuneratiũis immunis ſit. Vides quia Abraam deũ recepit hoſpi-
tio dũ hoſpites quærit? Vides quia Loth angelos ſuſcepit? Vnde ſcis an & tu cum
ſuſcipis hoſpitem ſuſcipias chriſtũ? Licet in hoſpite ſit chriſtus: quia chriſtus in pau-
pere eſt: ſicut ipſe ait: In carcere eram: & ueniſtis ad me: nudus eram: & operuiſtis Matth. 25.
me. Suaue eſt igitur nõ pecuniæ: ſed gratiæ ſtudere. Verum hoc malũ iamdudum
humanis influxit mentibus: ut pecunia honori ſit: & animi hominũ diuitiarũ admi-
ratione capiantur. Inde ſe immerſit auaricia: ueluti quædam honorum ariditas offi-
ciorum: ut homines damnũ putent: quicquid præter morẽ impenditur. Sed etiam
in hoc aduerſus auariciam (ne quod afferre poſſit impedimentum) proſpexit ſcrip
tura uenerabilis: dicens: Quia melior eſt hoſpitalitas cum oleribus. Et infra: Melior Prouer. 15.
eſt panis in ſuauitate cum pace. Non enim ꝓdigos nos docet eſſe ſcriptura ſed libe-
rales. Largitatis eñ duo ſunt genera: Vnum liberalitatis: alterum prodigæ effuſio-
nis. Liberale eſt hoſpitio ſuſcipere: nudum ueſtire: redimere captiuos: non haben-
tes ſumptũ iuuare. Prodigũ eſt: ſũptuoſis effluere conuiuijs & uino plurimo. Vnde
legiſti: Prodigum eſt uinũ: & cõtumelioſa ebrietas. Prodigum eſt popularis fauoris Prouer. 20.
gratia exinanire ꝓprias opes. Qđ faciũt qui ludis circenſibus uel etiã theatralibꝰ &
muneribus gladiatorijs uel etiã uenationibꝰ patrimoniũ dilapidant ſuũ: ut uincãt ſu
periorũ celebritates: cũ totũ illud ſit inane qđ agũt: Qñquidẽ etiã bonorũ operum
ſumptibus immoderatũ eſſe nõ deceat. Pulchra liberalitas erga ipſos quoqꝫ paupe
res menſurã tenere: ut abundes pluribꝰ: nõ cõciliandi fauoris gratia ultra modũ flu-
ere. Quicqd ex affectu puro ac ſincero ꝓmitur: hoc eſt decorũ: nõ ſuperfluas ædifica-
tiones aggredi: nec prætermittere neceſſarias. Et maxime ſacerdoti hoc conuenit:
ornare dei templũ decore cõgruo: ut etiã hoc cultu aula dñi reſplendeat: impenſas
miſericordiæ cõueniętes frequętare: quantũ oporteat largiri peregrinis: nõ ſuperflua
ſed cõpetentia: nõ redũdantia ſed cõgrua humanitati: ne ſumptu pauperꝝ: alienã ſi-
bi quærat gratiã: ne reſtrictiorẽ erga clericos aut indulgẽtiorẽ ſe præbeat. Alterum
eñ inhumanũ: alterũ ꝓdigum: ſi aut ſũptus deſit neceſſitati coꝝ: quos a ſordidis ne
gociationis aucupijs retrahere debeas: aut uoluptati ſuperfluat.

De modo inter remiſſionẽ & ſeueritatẽ cõſeruando: & ꝙ ſimulata remiſſio graui-
ores aliquãdo cauſas adoriat̃: exemplũ de Abſalon. Ca. XXII.

q

Vinetiã uerborum ipſoꝝ & præceptoꝝ eſſe menſurã cõuenit: ne aut nimia
remiſſio uideat̃: aut nimia ſeueritas. Plæriqꝫ eñ remiſſiores malũt eſſe: ut ui-
deantur boni eſſe. Sed nihil ſimulatũ & fictũ ueræ uirtutis eſſe certũ eſt: qn-
etiã diuturnũ eſſe nõ ſolet. In principio uernat: in ꝓceſſu tanq̃ floſculus diſſipatur &
ſoluitur: qđ autẽ uerũ ac ſincerũ alta radice fundat̃. Et ut exẽplis aſſertiones noſtras

ꝓbemus(qm̄ quæ ſimulata ſunt diuturna eſſe nõ poſſũt:ſed tanq̄ ad tẽpus uirẽtia ci
to decidunt)ex ea familia ex qua nobis plurima ad uirtutis ꝓfectũ exẽpla arcerſiui
2.Reg.15. mus:unũ ſimulationis & fraudis ꝓferamꝰ teſtimoniũ.Abſalon erat Dauid regis filiꝰ
decore inſignis:egregius forma:præſtãs iuuentute:ita ut uir talis in iſrael nõ reperi
ret:a ueſtigio pedis uſq; ad uerticẽ immaculatꝰ.Is fecit ſibi currꝰ: & equos: & uiros
quinquaginta:qui præcurrerẽt ante eũ.Surgebat diluculo:& ſtabat ante portam in
uia:& ſi quẽ aduertiſſet regis iudicia quærentẽ:accedebat ad eũ dicens: Ex qua ciui
tate es tu? Reſpondit ille:Ex tribu una ſum de tribubꝰ iſrael ſeruus tuus.Referebat
Abſalon:Verba tua bona ſunt & directa:& qui te audiat nõ eſt tibi datꝰa rege.Quis
cõſtituet me iudicẽ?Et quiſq; ad me ueniet:cuicũq; fuerit iudiciũ neceſſariũ:iuſtifi
cabo illũ.Talibus delinibat ſingulos ſermonibꝰ.Et cũ accederẽt adorare eũ: exten
dens manꝰ ſuas:app̄bendebat atq; oſculabat eos.Sic cõuertit in ſe corda omniũ:dũ
blandiciæ hmõi intimoꝝ tangũt uiſcerũ ſenſum.Sed delicati iſti & ambitioſi:elege
runt honorabilia & grata ad tp̄s & iocũda.Vbi aũt parua ꝓceſſit dilatio:quã prudẽs
omniũ ꝓpheta pauliſper cedẽdo interponẽdã putauit:nõ potuerũt tolerare ac ſuſ
tinere.Deniq; non dubitans de uictoria Dauid: cõmendabat filiũ dimicaturis: ut ei
parcerent.Ideoq; nec prælio intereſſe maluit:ne uel referre arma parricidæ licet ui
deret:ſed tñ filio.Liquet igit ea eſſe ꝑpetua ac ſolida quæ uera ſunt: & quæ ſincere
potius q̄ dolo cõgregant.Ea uero quæ ſimulatione atq; aſſentatione parata ſunt:nõ
poſſe diu perſeuerare.

Q pecunia redempti nõ diu fidem cuſtodiãt:quia quos ſemel pecunia redeme
ris:ſemꝑ ſe remiſſione & adulatione putant redimẽdos.Ca.XXIII.

q Vis igitur uel illos qui pecunia ad obedientiã redimunt:uel eos qui aſſenta
tione inuitant:fidos ſibi arbitret? Nã & illi frequenter ſe uendere uolunt:&
iſti imperia dura ferre nõ poſſunt: Leui aſſentatiuncula facile capiunt:ſi per
ſtrinxeris uerbo:immurmurãt:deſerũt:infeſti abeunt:indignãtes relinquũt: impe
rare malunt q̄ obedire. Quaſi obnoxios beneficio: ſubiectos ſibi debere eſſe exiſti
mant:quos præpoſitos ſibi habere debeãt.Quis igit ſibi fideles putet:quos uel pe
cunia uel adulatione ſibi obligandos crediderit?Nã & ille qui pecuniã acceperit:ui
lem ſe & deſpectum indicat:niſi ſæpe redimat:Itaq; frequẽter expectat preciũ ſuũ:
& ille qui obſecratione ambitus uidet:uult ſemꝑ ſe rogari.

Bonis tantũ actibus ad honores nitendũ:maxime eccleſiaſticos:nec inferiores or
dines ſimulatis uirtutibus epõ derogare:nec itẽ epiſcopũ clero eſſe inuidum:ſed iu
ſtum in omnibus:maxime in iudicando.Ca.XXIIII.

e Rgo bonis actibus & ſincero ꝓpoſito nitendũ ad honorẽ arbitror: & maxi
me eccleſiaſticũ:ut neq; reſupina arrogantia: uel remiſſa negligẽtia ſit: neq;
turpis affectatio:& indecora ambitio.Ad omnia abũdat animi directa ſimpli
citas:ſatiſq; ſeipſa cõmendat.In ipſo uero munere:neq; ſeueritatẽ eſſe duram cõue
nit: nec nimiã remiſſionẽ: ne aut poteſtatẽ exercere: aut ſuſceptũ officium nequaq̄
implere uideamur. Enitendũ quoq; ut beneficijs atq; officijs obligemus plurimos:
& collatã reſeruemus gratiã:ne iure beneficij fiant immemores:qui ſe grauiter læ
ſos dolent.Sæpe em̄ uſu uenit:ut quos gratia foueris uel aliquo ſuperiore cumula
ueris gradu: auertas ſi indigne aliquẽ eis præponendũ iudices. Sed & ſacerdotẽ be
neficijs ſuis uel iudicijs fauere cõuenit:ut æquitatẽ cuſtodiat:& preſbytero uel mini
ſtro deferre ut parẽti. Neq; eos q ſemel ꝓbati ſunt arrogantes eſſe oportet:ſed ma
gis tanq̄ memores gratiæ:humilitatẽ tenere:neq; offendi ſacerdotẽ:ſi aut preſbyter
aut miniſter:aut quiſq̄ de clero:aut miſericordia:aut ieiunio:aut integritate: aut do
ctrina:aut lectione exiſtimationem accumulet ſuã.Gratia em̄ eccleſiæ: laus doctoris
eſt:bonũ opus alicuius prædicari:ita tamẽ ſi nullo ſtudio fiat iactantiæ.Laudent em̄
unũquẽq; ꝓximoꝝ labia:& nõ ſuũ os:& cõmendent opera non ſtudia ſua. Cæterũ
ſi quis nõ obediat epiſcopo:extollere atq; exaltare ſeſe deſiderãs:obumbrare meri
ta epiſcopi ſimulata affectatiõe doctrinæ:aut humilitatis:aut miſericordiæ: is a uero

deuius ſuperbit: Quoniã ueritatis ea eſt regula:ut nihil facias cõmendãdi tui cauſa:
quo minor alius fiat:neq; ſi quid boni habeas:id ad deformationẽ alteriꝰ & uitupe
rationẽ exerceas. Nõ defendas improbũ: & ſancta indigno cõmittẽda arbitreris:
neq; iterũ urgeas & impugnes:cuius crimẽ nõ deprehenderis.Nã cum in omnibus
iniuſticia cito offendat:tum maxime in eccleſia:ubi æquitatẽ eſſe oportet:ubi æqua
litatẽ habere decet:ut nihil ſibi potẽtior plus uindicet:nihil uſurpet ditior. Siue em̄
pauper ſiue diues in chriſto unum ſunt. Nihil ſanctior plus ſibi arroget.Ipſum enim
parem eſſe:eſt humiliorem eſſe.Sed nec perſonam alterius accipiamus in iudicio:
gratia abſit: cauſam merita decernant. Nihil ſic opinionem : immo fidem grauat:q̄
ſi in iudicando potẽtiori dones cauſam inferioris:uel pauperem innocentem argu
as:diuitẽ excuſes reum culpæ.Pronũ quippe eſt genus hominũ fauere honoratio
ribus:ne læſos ſe putent:ne uicti doleãt.Sed primũ ſi offenſam uereris:non recipias
iudiciũ: ſi ſacerdos es:aut ſi qſq̄ alius: nõ laceſſas. Licet tibi ſilere in negocio:dumta
xat pecuniario:q̄q̄ ſit cõſtantiæ adeſſe æquitati.In cauſa aũt dei: ubi cõmunionis pe
riculum eſt:etiã diſſimulare:peccatũ eſt non leue.

Fauores & beneficia plus pauperibus q̄ diuitibus eroganda:quia de eo qd diues
forte dedignatur:pauper maximam tibi habet gratiam:& ꝙ beneficia nõ ſola fiant
pecunia.Ca.XXV.

q Vid aũt tibi ꝓdeſt fauere diuiti? An quia citius amantẽ remuneret? His em̄
fauemus frequẽtius:a quibus referẽdæ uicem ſperamus gratiæ. Sed eo ma
gis infirmo & inopi nos ſtudere cõuenit:quia ꝓ eo qui nõ habet: remunera
tionẽ ſperamus a domino Ieſu:qui ſub ſpecie cõuiuij generalem uirtutis edidit for
mã:ut his potius noſtra cõferamus beneficia:qui nobis ea nõ poſſunt repræſentare:
dicens:ad cõuiuiũ atq; epulas nõ eos qui diuites ſunt:ſed q pauperes inuitãdos.Di
uites em̄ rogari uident:ut ipſi quoq; nobis reddant conuiuiũ.Pauperes(quia nõ ha
bent qd reſtituant)cũ acceperint:remuneratorẽ nobis faciũt dominũ:qui ſe ꝓ pau
pere obligandũ obtulit.Ad ipſum quoq; ſæculi uſum collatio beneficij facta in pau
peres magis q̄ in locupletes:plus iuuat:quia diues dedignat beneficiũ: & pudet eũ
debitorẽ eſſe gratiæ :Quinetiam id qd collatum ẽ ſibi:meritis ſuis arrogat:qd uelut
debitũ acceperit:uel ideo datũ ſit: eo ꝙ is qui dedit reddẽdum ſibi a diuite uberius
æſtimauerit. Ita in accipiendo beneficio eoipſo ꝙ acceperint diuites:dediſſe ſe ma
gis q̄ accepiſſe exiſtimant: Pauper uero & ſi nõ habet unde reddat pecuniã : refert
gratiã.In quo certũ eſt:ꝙ plus reddat q̄ acceperit.Pecunia em̄ nũmo ſoluitur:gratia
autẽ nunq̄ exinanitur.Reddendo uacuat pecunia:gratia autẽ & habendo ſoluitur:
& ſoluẽdo retinetur.Deinde qd diues refugit:pauper fatet:ꝙ ſit obligatꝰ debito:ſi
biq; ſubuẽtũ: nõ honori ſuo delatũ putat:donatos ſibi arbitratur filios: uitã redditã:
ſeruatã familiam.Quanto igitur meliꝰ:apud bonos q̄ apud ingratos locare benefici
um? Vnde dominꝰ ad diſcipulos ſuos ait: Nolite poſſidere aurũ: neq; argentũ:neq; Matth.10.
pecuniam:qua uelut falce:pullulantẽ in pectoribus humanis ſuccidit auariciã.Petrꝰ
quoq; claudo (qui ex utero matris ſuæ portabatur)ait:Argẽtũ & aurum nõ habeo: Act.3.
ſed qd habeo do tibi.In nomine Ieſu chriſti naçareni: ſurge & ambula.Itaq; pecuniã
nõ dedit:ſanitatẽ dedit. Quãto meliꝰ eſt ſalutẽ habere ſine pecunia: q̄ pecuniã ſine
ſalute. Surrexit claudus qd nõ ſperabat:pecuniã nõ accepit quã ſperabat. Sed hæc
uix in ſanctis domini reperiũtur:ut diuitiæ cõtemptui ſint.

De malo auariciæ:Exempla de Balaam:& Achan:& Dalila.Ca.XXVI.

c Aeterum ita incubuerũt mores hominũ admiratione diuitiarũ:ut nemo niſi
diues honore dignus putet.Neq; hic recens uſus: ſed iamdudũ :qd peiꝰ eſt:
inoleuit hoc uitiũ humanis mentibus. Siquidẽ cũ hierico magna ciuitas tu Joſue.6.et.7.
barum ſacerdotaliũ ſono corruiſſet:& Ieſus naue potiret uictoria: cognouit infirma
tam eſſe uirtutẽ populi per auariciã atq; auri cupiditatẽ.Nam cũ de ſpolijs urbis in
cenſæ:ſuſtuliſſet Achan ueſtẽ auream & ducenta argẽti didrachmata:& lineam au
ream:oblatus domino negare non potuit:ſed ꝓdidit furtũ.Vetus igitur & antiqua

auaricia eſt:quæ cũ ipſis diuinæ legis cœpit oraculis:immo ꝑpter ipſam reprimẽdã
lex dei data eſt.Propter auariciã Balac putauit Balaam præmijs poſſe tẽptari:ut ma
ledicerct populũ patrũ:& uiciſſet auaricia:niſi domin⁹ a maledicto eũ abſtinere uc/
tuiſſet.Et ꝑpter auariciã præcipitat⁹ Acham:in exitiũ deduxerat totã plæbẽ paren
tum.Itaq; Ieſus naue:qui potuit ſolẽ ſtatuere ne ꝓcederet:auariciã hominũ non po/
tuit ſiſtere ne ſerperet.Ad uocẽ eius ſol ſtetit:auaricia nõ ſtetit.Sole itaq; ſtante cõ/
fecit Ieſus triumphũ:auaricia autẽ ꝓcedẽte pene amiſit uictoriã. Quid fortiſſimũ
oim Samſon?Nõne Dalilæ mulieris ſuæ dilectæ auaricia decepit?Itaq; ille q rugiẽtẽ
leonẽ manibus diſcerpſit ſuis: q uinct⁹ & alienigenis tradit⁹: ſine ullo adiutore ſolus
diſſolutis uinculis:mille ex his pemit uiros: q funes intextis neruis uelut mollia ſpar
ti fila dirupit:is ſup genua mulieris inflexa ceruice truncat⁹ inuicti crinis ornatu præ
rogatiuam ſuæ uirtutis amiſit.Influxit pecunia in gremiũ mulieris:& a uiro diſceſſit
gratia.Feralis igitur auaricia:illecebroſa pecunia:quæ habenteſ cõtaminat:nõ habẽ
tes nõ iuuat.Eſto tamẽ ut aliquando adiuuet pecunia:inferiorẽ tamẽ & ipſum deſi/
rantem.Quid ad eum:qui nõ deſiderat:qui nõ requirit: qui auxilio eius nõ indiget:
ſtudio nõ flectitur?Quid ut alijs ſit ille copioſior qui habet?Nũquid idcirco honeſti
or quia habet quo honeſtas plærũq; amittitur: quia habet quod cuſtodiat: magis q̃
qđ poſſideat?Illud em̃ poſſidemus quo utimur: Quod autẽ ultra uſum eſt: nõ utiq;
habet poſſeſſionis fructũ:ſed cuſtodiæ periculum.

De benignitate:& ꝙ excõmunicatio tardius ſit exerenda.Ca.XXVII.

D ſummã nouimus ꝙ pecuniæ cõtemptus iuſticiæ forma ſit:& ideo auariciã
a declinare debemus:& omni ſtudio intendere:ne quid faciamus unq̃ aduer/
ſus iuſticiã:ſed in omnibus geſtis & operibus cuſtodiam⁹ eam. Si uolumus
cõmendare nos deo:charitatẽ habeamus:unanimes ſim⁹:humilitatẽ ſequamur: al/
terutrũ exiſtimantes ſuperiorẽ ſibi.Hæc eſt em̃ humilitas:ſi nihil ſibi qs arroget:ſed
inferiorem ſe eſſe exiſtimet.Epiſcopus ut mẽbris ſuis utaꝛ clericis:& maxime mini/
ſtris qui ſunt uere filij:quẽ cuiq; uiderit aptũ muneri ei deputet. Cum dolore ampu
tatur etiã quæ putruit pars corporis:& diu tractatur ſi poteſt ſanari medicamẽtis:&
ſi nõ poteſt:tũc a medico bono abſcindiꝛ.Sic epiſcopi affectus boni eſt: ut optet ſa/
nare infirmos:ſerpẽtia auferre ulcera:adurere aliqua: nõ abſcindere: poſtremo qđ
ſanari nõ poteſt cum dolore abſcindere. Vnde pulcherrimũ illud præceptũ magis
eminet:ut cogitemus non quæ noſtra ſunt:ſed quæ aliorum. Hoc enim modo nihil
erit:quod uel irati noſtro indulgeamus affectui: uel fauẽtes noſtræ plus iuſto tribu/
amus aliquid uoluntati.

De bono cõpaſſionis:& ꝙ ſacris eccleſiarũ theſauris nõ ſit parcẽdũ tẽpore neceſ/
ſitatis:Exempli cauſa induciꝛ Laurẽtius:& ipſe Ambroſius.Ca.XXVIII.

Oc maximũ incentiuũ miſericordiæ:ut cõpatiamur alienis calamitatib⁹: ne/
b ceſſitates aliorũ quantũ poſſumus iuuemus:& plus interdũ q̃ poſſum⁹. Me/
lius eſt em̃ ꝓ miſericordia cauſas præſtare: uel inuidiã perpeti: q̃ prætẽdere
inclementiã:ut nos aliq̃n in inuidiã incidamus. Quia cõfregerimus uaſa myſtica:ut
captiuos redimeremus:qđ arrianis diſplicere potuerat: nec tã factũ diſpliceret q̃ ut
eſſet qđ in nobis reprehẽderẽt. Quis aũt eſt tã durus:immitis: ferre⁹:cui diſpliceat
ꝙ homo redimiꝛ a morte:fœmina ab impuritatib⁹ barbarorũ:quæ grauiores morte
ſunt:adoleſcẽtulæ:uel pueruli:uel infantes ab idoloꝝ cõtagijs:quibus mortis metu
inquinabanꝛ?Quã cauſam nos & ſi nõ ſine ratiõe aliqua geſſim⁹: tñ ita in populo ꝓ/
ſecuti ſumus:ut cõfiteremur:multoq; fuiſſe cõmodius aſtruerem⁹:ut animas dño q̃
aurum ſeruaremus.Qui em̃ ſine auro miſit apoſtolos:& eccleſias ſine auro cõgrega
uit.Aurum eccleſia habet:nõ ut ſeruet:ſed ut eroget:ut ſubueniat in neceſſitatibus.
Quid opus eſt cuſtodire qđ nihil adiuuat?An ignoramus quãtum auri atq; argen/
ti de tẽplo domini aſſyrij ſuſtulerint?Nõne melius cõflant ſacerdotes ꝑpter alimo/
niam pauperũ:ſi alia ſubſidia deſint:q̃ ſacrilegus cõtaminata aſportet hoſtis? Nõne
dicturus eſt dominus:Cur paſſus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurũ:

ut miniſtraſſeſ alimoniã:Cur tot captiui deducti i cõmertio ſũt:nec redẽpti? Cur tot
ab hoſte occiſi ſũt? Meli⁹ fuerat:ut uaſa uiuẽtiũ ſeruares:q̃ metallorũ.His nõ poſſet
reſponſum referri.Quid em̃ diceres? Timui ne tẽplo dei ornatus deeſſet. Reſpon/
deret: Aurũ ſacramenta nõ quærũt:neq; auro placent:quæ auro nõ emunꝛ.Ornat⁹
ſacramentoꝝ:redemptio captiuoꝝ eſt.Et uere illa ſunt uaſa precioſa: quæ redimũt
animas a morte. Ille uerus eſt theſaurus dñi:qui operaꝛ qđ ſanguis ei⁹ operat⁹ eſt.
Tunc uas dominici ſanguiniſ agnoſciꝛ:cũ in utroq; uiderit redemptionẽ:ut calix ab
hoſte redimat:quos ſanguis a peccato redemit. Q̃ pulchrũ ut cũ agmina captiuoꝝ
ab eccleſia redimũtur:dicaꝛ:Hos chriſtus redemit:Ecce auꝝ qđ ꝓbari poteſt:Ecce
aurũ utile:Ecce aurũ chriſti:qđ a morte liberat:Ecce aurũ quo redimiꝛ pudicitia:ſer
uatur caſtitas.Hos ergo malui uobis liberos tradere:q̃ aurum reſeruare.Hic nume/
rus captiuorũ:hic ordo præſtantior eſt:q̃ ſpecies poculorũ.Huic muneri ꝓficere de
buit aurũ redemptoris:ut redimeret periclitãtes. Agnoſco infuſum auro ſanguinẽ
chriſti:nõ ſolũ irrutilaſſe:uerũetiã diuinæ operationis impreſſiſſe uirtutẽ redẽptio/
nis munere. Tale aurum ſanct⁹ martyr Laurẽtius dño reſeruauit: A quo cũ quære/
renꝛ theſauri eccleſiæ:ꝓmiſit ſe demonſtraturũ:Sequẽti die pauperes duxit.Inter/
rogatus ubi eſſent theſauri quos ꝓmiſerat:oſtẽdit pauperes dicens: Hi ſunt theſau
ri eccleſiæ.Et uere theſauri:in quib⁹ chriſt⁹ eſt:in quib⁹ chriſti fides eſt.Deniq; Apo
ſtolus ait:Habemus theſaurũ iſtũ in uaſis fictilibus.Quos meliores theſauros habet 2.Cor.4.
chriſtus:q̃ eos in quib⁹ ſe eſſe dixit? Sic em̃ ſcriptũ eſt:Eſuriui:& dediſtis mihi mãdu Matth.25.
care:ſitiui:& dediſtis mihi bibere:hoſpes eram:& collegiſtis me. Et infra: Qđ enim
uni horũ feciſtis:mihi feciſtis. Quos meliores Ieſus habet theſauros:q̃ eos in quibus
amat uideri.Hos theſauros demõſtrauit Laurenti⁹:& uicit: ꝙ eos nec pſecutor po/
tuit auferre.Itaq; Ioachim qui aurũ in obſidione ſeruabat:nec diſpenſabat alimoniæ
cõparandæ:& aurũ uidit diripi:& ſe in captiuitatẽ deduci.Laurẽtius q auꝝ eccleſiæ
maluit erogare pauperibus:q̃ pſecutori reſeruare:ꝓ ſingulari ſuæ interp̃tationis ui/
uacitate ſacram martyrij accepit coronã.Nũquid dictũ eſt ſancto Laurẽtio: Nõ de/
buiſti erogare theſauros eccleſiæ:uaſa ſacramentoꝝ uendere? In quos uſus uaſa ec/
cleſiæ ſint diſpartienda:uel qualiter: quibus ex cauſis: tantum opus eſt: ut quis fide
ſincæra & pſpicaci ꝓuidentia munus hoc impleat.Sane ſi in ſua aliquis deriuat emo
lumẽta:crimẽ eſt:Sin uero pauperib⁹ erogat: captiuũ redimit:miſericordia eſt.Ne/
mo em̃ poteſt dicere:cur pauper uiuit. Nemo põt queri:quia captiui redempti ſũt.
Nemo põt accuſare:qa templũ dei ædificatũ ẽ.Nemo põt indignari: quia humãdis
fideliũ reliquijs ſpacia laxata ſũt. Nemo põt dolere:quia in ſepulturis chriſtianorũ:
requies defunctorũ eſt.In his tribus generib⁹ uaſa eccleſiæ etiã initiata cõfringere:
cõflare:uendere licet.Opus eſt ut de eccleſia myſtici poculi forma nõ exeat: ne ad
uſus nefarios ſacri calicis miniſteriũ transferaꝛ.Ideo intra eccleſiã primũ quæſita ſũt
uaſa quæ initiata nõ eſſent:deinde cõminuta:poſtremo cõflata:p minutas erogati/
ones diſpenſata egentibus: captiuorũ quoq; precijs ꝓfecerunt . Q̃ ſi deſunt noua:
& quæ nequaquã initiata uideãtur:in huiuſmodi uſus quos ſupra diximus :arbitror
omnia pie poſſe conuerti.

Depoſita uiduaꝝ:imo omniũ fideliũ in eccleſia cũ ſui etiã periculo conſeruanda:
Exemplũ de Onia & Heliodoro:& ſeipſo:& Ticinẽſi epiſcopo.Ca.XXIX.

Llud ſane & diligẽter tuendũ eſt:ut depoſita uiduaꝝ intemerata maneãt:ſi/
i ne ulla ſeruẽtur offenſione:non ſolũ uiduarũ:ſed etiã omniũ.Fides em̃ exhi/
bẽda eſt omnib⁹:ſed maior eſt uiduarũ cauſa & pupillorũ. Deniq; hoc ſolo
uiduarũ nomine(ſicut in libris Machabæoꝝ legim⁹) cõmendatũ tẽplo omne ſerua/ 2.Mach.
tũ eſt.Nã cũ indiciũ factũ eſſet pecuniarũ:quas i tẽplo hieroſolymis maximas repe/
riri poſſe Symon nefarius Antiocho regi ꝓdidit:miſſus in hieruſalẽ Heliodorus ad
templũ uenit:& ſũmo ſacerdoti aperuit indicij inuidiã:& aduẽtus ſui cauſam. Tunc
ſacerdos depoſita eſſe dixit uiduarũ uictualia & pupillorum: quædã aũt hircani To
biæ uiri ſancti:eaq; demõſtrauit.Argenti talẽta quadringẽta erant:auri uero ducen

ta. Quæ cũ Heliodor⁹ creptũ ire uellet: & regis uẽdicare cõmodis: ſacerdotes ante
altare iactauerũt ſe: induti ſacerdotales ſtolas: & deũ uiuũ qui depoſitis legẽ dede-
rat: flentes inuocabant cuſtodem ſe præceptoꝝ præſtare ſuorũ. Vultus uero & co-
lor ſũmi ſacerdotis imutatus: declarabat dolorẽ animi: & mẽtis intẽtæ ſollicitudinẽ.
Flebãt oẽs: ꝙ in cõtemptũ locus uẽtur⁹ foret: ſi nec in dei tẽplo tuta fidei ſeruaret̃ cu
ſtodia: accinctæq; mulieres pectus: & clauſæ uirgines pulſabãt ianuas: ad muros alij
currebant: ꝑ feneſtras alij ꝓſpectabant: oẽs ad cælũ tendebãt man⁹: orantes: ut ſuis
dñs adeſſet legib⁹. Heliodorus aũt nec bis territ⁹: qđ intẽderat urgebat: & ſatellitib⁹
ſuis ærariũ ſepſerat: Tũ ſubito apparuit illi terribilis eques: armis præfulgẽs aureis:
equus aũt ei⁹ erat inſigni ornat⁹ opertorio. Alij quoq; duo iuuenes apparuerunt in
uirtute inclyta: decore grato: cũ ſplẽdore gloriæ: ſpecioſi amictu: q circũſteterũt eũ:
& utraq; ex parte flagellabant ſacrilegũ: ſine ulla intermiſſione cõtinuato uerbere.
Quid multa? Circũfuſus caligine in terrã cõcidit: & euidẽti diuinæ opatiõis indicio
exanimatus iacebat: nec ulla ſpes in eo reſidebat ſalutis. Oborta eſt læticia metuẽti-
bus: metus ſupbis: deiectiq; ex amicis Heliodori quidã rogabãt Oniã ut uitã poſce-
ret ei: qm̃ ſupremũ gerebat ſpiritũ. Rogante itaq; ſacerdote ſũmo: ijdẽ iuuenes iteꝝ
Heliodoro apparuerũt: iſdem amicti ueſtibus: & dixerunt ad eũ: Oniæ ſũmo ſacer-
doti gratias age: ꝓpter quẽ tibi uita eſt reddita: Tu aũt exptus flagella dei: uade &
nuncia tuis oĩbus: quantã cognoueris tẽpli religionẽ: & dei ptãtem. His dictis nõ cõ
paruerunt. Heliodor⁹ itaq; recepto ſpiritu: hoſtiã dño obtulit: Oniæ ſacerdoti grãs
egit: & cũ exercitu ad regẽ reuertit̃: dicens: Si quẽ habes hoſtẽ aut inſidiatorẽ rerũ
tuaꝝ: illuc eũ dirige: & flagellatũ recipies eũ. Seruãda ẽ igit̃ filij depoſitis fides: ad-
hibẽda diligẽtia. Egregie hinc ueſtrũ eniteſcit miniſteriũ: ſi ſuſcepta impſſio potẽtis
quã uel uidua uel orphani tolerare nõ q̃ant: eccleſiæ ſubſidio cohibeat̃: Si oſtẽdatis
plus apud uos mãdatũ dñi: q̃ diuitis ualere gratiã: Meminiſtis ipſi quotiẽs aduerſus
regales impetus ꝓ uiduarũ: imo omniũ depoſitis certamẽ ſubierim⁹. Cõmune hoc
uobiſcũ: mihi recens exẽplũ eccleſiæ Ticinẽſis ꝓferã: quæ uiduæ depoſitũ qđ ſuſce-
perat amittere periclitabat̃. Interpellãte em̃ eo qui ſibi illud imperiali reſcripto uẽ-
dicare cupiebat: clerici cõtendebãt auctoritatẽ. Honorati quoq; & interceſſores da-
ti: nõ poſſe præceptis imperialib⁹ obuiare ferebãt. Legebat̃ reſcripti forma directi-
or magiſter officioꝝ ſtatuta agẽs in rebus iminebat. Quid plura? Traditũ erat. Tñ
cõicato mecũ cõſilio: obſedit ſanctus epus ea cõclauia: ad quæ tranſlatũ illud depoſi
tũ uiduæ cognouerat. Qđ ubi nõ potuit auferri: receptũ ſub chirographo eſt. Po-
ſtea iterũ flagitabat̃ ex chirographo: Præceptũ imperator iterauerat: ut ipſe per ſe
metipſum nos cõueniret. Negatum eſt: et expoſita diuinæ legis auctoritate: & ſerie
lectionis: & Heliodori periculo: uix tandẽ rationẽ impator accepit. Poſt etiã tẽptata
fuerat obreptio: ſed præuenit ſanctus epiſcop⁹ ut redderet uiduæ qđ acceperat. Fi-
des interim ſalua eſt: oppreſſio nõ eſt formidini: quia iã res nõ fides periclitat̃.

Qui fugiendi: & qui ſint in bono çelandi. Ca. XXX.

Ilij fugite improbos: cauete inuidos. Inter improbũ & inuidum hoc intereſt.
Improbus ſuo delectat̃ bono: inuidus torquetur alieno. Ille diligit mala: hic f
bona odit: ut ꝓpe tolerabilior ſit: qui ſibi uult bene: q̃ qui male omnibus. Filij
ante factũ cogitate: & cũ diutius cogitaueritis: tunc facite quod ꝓbatis. Laudabilis
mors cũ occaſio datur: rapiẽda eſt ilico. Dilata gloria fugit: nec facile cõprehendit̃.
Fidem diligite: qm̃ per fidẽ & deuotionẽ Ioſias magnũ ſibi ab uniuerſis amorẽ acqui
ſiuit: quoniã celebrauit paſcha domini: cũ eſſet annorũ decẽ & octo: quẽadmodum
nemo añ eũ. Zelo itaq; ut uicit ſupiores: ita & uos filij çelũ dei ſumite. Exqrat uos dei
çelus & deuoret: ut unuſquiſq; ueſtrum dicat: Exquiſiuit me çelus dom⁹ tuæ. Apl'us
Ps. 68. chriſti çelotes dict⁹ ẽ: Quid de Apl'o dico? Ipſe dñs ait: Zel⁹ dom⁹ tuæ comedit me.
Phil. 4. Sit ergo int̃ uos dei çelus: nõ iſte humanus quẽ inuidia generat: Sit inter uos pax:
quæ ſup omnẽ ſenſum eſt. Amate uos inuicẽ. Nihil charitate dulci⁹: nihil pace grati-
us. Et uoſipſi ſcitis: ꝙ præ cæteris uos ſemp dilexi & diligo: Quaſi uni⁹ patris filij: co-

aluiſtis in affectum germanitatis. Quæ bona ſunt tenete: & deus pacis & dilectionis
erit uobiſcũ in domino Ieſu: cui eſt honor: gloria: magnificẽtia: poteſtas: cum ſpiritu
ſancto in ſæcula ſæculorũ Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi Liber officiorũ ſecundus explicit.

Sequitur Annotatio capitulorum Libri tertij eiuſdem.

Qꝫ ſancti & in quiete maxima operent̃ & mira: oſtendit̃ ex Moyſe & Heliſæo. Ca. I.
Honeſtum & utile apud chriſtianos unũ eſſe: qui nõ cõmodantẽ temporalia ſequi-
mur ſed æterna. Ca. II.
De calũnia reprimenda: & beneficentia cunctis exhibenda: Exemplũ de harmonia
membrorũ: quæ ſingula ſingulis obſequuntur. Ca. III.
Alienis incõmodis noſtra lucra non quærenda. Ca. IIII.
Nihil a ſapientib⁹ niſi qđ honeſtũ ſit expetendũ: & honeſtati ſalutẽ quoq; poſtponẽ-
dam: in quo Dauid maxime cõmendatur & Iohannes. Ca. V.
Famis tempore ſubueniendũ: nec auaræ partis incubandũ: uel precia captanda: Ex
empla de Ioſeph: & diuite auaro in euangelio. Ca. VI.
Peregrinos tempore famis urbe nõ arcẽdos: qđ nõ ſolum inhoneſtum: ſed & inuti-
le ꝓpoſitis cõprobatur exemplis. Ca. VII.
Honeſtatem ſaluti quoq; prælatam a deo cõprobari: Exempla de Ioſue & Caleb: &
cæteris exploratoribus. Ca. VIII.
Fraudes & turpia lucra clericos maxime dedecere: & omnes honeſtatem Dauid &
Nabuthe imitari debere. Ca. IX.
Vitia uirtutibus oblitterari: & perfidis etiã ac fraudulẽtis fidem oportere cuſtodiri:
qđ Ioſue gabaonitis intimat̃ exhibuiſſe. Ca. X.
Auaros & fraudulentos interdũ cupitis fraudari: ſemp autẽ apud deũ maliuolẽtiæ
reatu obnoxios teneri. Fabula de quodã Syracuſano: & paradigma de Doech idu
mæo: & Annania mentioſo. Ca. XI.
De malo temerarij iuramẽti: paradigma de Herode & Iepte: & ꝙ filia ei⁹ ſpõte ſua
die cõdicta reuerſa: fidẽ illoꝝ pcellat pythagoreoꝝ q ſe uadeſ inuicẽ dederũt. XII.
Quantum periculũ Iudith honeſtatis intuitu ſubierit. Ca. XIII.
Qꝫ ſemp honeſtatẽ ſequat̃ utilitas: qđ licet apud hoies aliter ſæpe cõtingere uideat̃:
apud deũ tñ ppetuo ita eſſe cõprobat̃. Ad exẽplũ ductis in mediũ Heliſæo: Iohã-
ne baptiſta: ducibus græcoꝝ & romanoꝝ: & Suſanna: Moyſe: Raguel: filijs iſrael:
qui iminente captiuitate ignẽ potius ſacrificij q̃ theſauros abſcondere uoluerunt:
Et de hiſ qui uxorẽ leuitæ ab habitatorib⁹ gabaa ſtupro enectã bello ſũt ulti: Lepro
ſis quoq; q nutu diuino fugato de obſidione ſamariæ ſyrioꝝ exercitu fugã eoꝝ po
tius in ciuitatẽ indicare: q̃ reptis incũbere decreuerunt. Ca. XIIII.
Laus honeſtatis: magnanimitate Heſter: & fide Ionathæ commendatur & Abime-
lech. Ca. XV.
De moderamine amicitiæ cõſeruandæ: clauditur uolumen. Ca. XVI.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi officiorũ Liber tertius incipit.

Qꝫ ſancti & in qete maxima operent̃ & mira: oſtendit̃ ex Moyſe & Heliſæo. Ca. I.

Auid ꝓpheta docuit nos: tanq̃ in ampla domo deambulare in corde
noſtro: & cõuerſari cũ eo tanq̃ cũ bono cõtubernali: ut ipſe ſibi dice-
d ret: & loqueret̃ ſecũ: ut eſt illud: Dixi: cuſtodiã uias meas. Salomon Ps. 38.
quoq; fili⁹ eius ait: Bibe aquã de tuis uaſis: & de puteorũ tuorũ fonti- Prouer. 5.
bus: hoc eſt: tuo cõſilio utere. Aqua em̃ alta: cõſiliũ in corde uiri. Ne-
mo inquit alienus particeps ſit tibi: fons aquæ tuæ ſit tibi ꝓpri⁹: & io-
cundare cũ uxore tua: quæ eſt tibi a iuuentute. Ceru⁹ amicitiæ: & pullus gratiarũ cõ
fabulentur tecum. Nõ ergo primus Scipio ſciuit ſolus nõ eſſe: cum ſolus eſſet: nec

minus negocioſus cũ ocioſus eſſet. Sciuit ante ipſum Moyſes: qui cũ taceret clama/
bat: cum ocioſus ſtaret præliabatur: nec ſolum præliabat̃: ſed etiã de boſtibus quos
non cõtigerat triumpbabat: Adeo ocioſus ut man⁹ eius alij ſuſtinerent: nec minus q̃
cæteri negocioſus qui ocioſis manib⁹ expugnabat boſtẽ: quẽ non poterant uincere
qui dimicabant. Ergo moyſes & in ſilentio loquebat̃: & in ocio operabatur. Cui⁹ au
tem maiora negocia: q̃ buius ocia: qui quadraginta diebus poſit⁹ in monte: totam le
Ps. 48. gem cõplexus eſt: & in illa ſolitudine qui cũ deo loqueretur nõ defuit? Vnde & Da
uid ait: Audiam quid loquat̃ in me deus. Et quãto plus eſt: ſi cũ aliquo deus loquatur
q̃ ipſe ſecum? Tranſibãt apoſtoli: & umbra eorũ curabat infirmos. Tangebãtur ue/
3. Reg. 17. ſtimenta eorum: & ſanitas deferebat̃. Sermonẽ locutus eſt Helias: & pluuia ſtetit:
nec cecidit ſuper terrã tribus annis & ſex menſibus. Iterũ locutus eſt: & bydria fari/
næ nõ defecit: & uas olei toto famis diuturnæ tp̃e non eſt exinanitũ. Et q̃m plæroſq;
delectant bellica: Quid eſt præſtantius exercit⁹ magnis lacertis: an ſolis meritis cõ/
4. Reg. 6. feciſſe præliũ? Sedebat Heliſæus in uno loco: & rex ſyriæ magnã belli molem infe/
rebat populo patrũ: diuerſiſq; conſilioꝝ acerbabat fraudibus: & circũuenire inſidijs
moliebatur: ſed omnes eius apparatus ꝓpbeta deprebendebat: & uigore mentis
per gratiã dei ubiq; præſens: cogitationes boſtiũ ſuis annũciabat: & monebat quib⁹
cauerent locis. Qđ ubi regi ſyriæ manifeſtatum eſt: miſſo exercitu clauſit ꝓpbetam.
Orauit Heliſæus: & omnes illos cæcitate percuti fecit: & captiuos intrare ſamariã:
qui uenerant obſidere eum. Cõferamus boc ocium cũ aliorum ocio. Alij em̃ requi/
eſcendi cauſa: abducere animũ a negocijs ſolent: & a conuentu cœtuq; bominũ ſub
trabere ſeſe: & aut ruris petere ſecretum: captare agrorũ ſolitudines: aut intra urbẽ
uacare animo: indulgere quieti & tranqllitati. Heliſæ⁹ autẽ aut in ſolitudine iordanẽ
tranſitu ſuo diuidit: ut pars defluat poſterior: ſuperior autẽ in fontem recurrat: aut
in carmelo reſoluta difficultate generandi: inopinata ſterilem cõceptione fæcũdat:
aut reſuſcitat mortuos: aut ciborum temperat amaritudines: & facit farinæ admixti
one dulceſcere: aut decem panibus diſtributis reliquias colligit plæbe ſaturata: aut
ferrum ſecuris excuſſum: & in fluuij iordanis merſum ꝓfundo miſſo in aquas ligno
facit ſupernatare: aut emundatione leproſum: aut ſiccitatẽ imbrib⁹: aut famem mu/
tat fæcũditate. Quando ergo iuſtus ſolus eſt: qui cũ deo ſemper eſt? Quãdo ſolita/
Ro. 8. rius eſt: qui nunquã ſeparatur a chriſto? Quis nos inquit ſeparabit a dilectione cbri/
ſti? Confido quia neq; mors: neq; uita: neq; augelus. Quãdo autem feriatur a nego/
cio: qui nunquã feriatur a merito: quo cõſũmatur negociũ. Quibus autẽ locis circũ/
ſcribitur: cui totus mũdus diuitiarũ poſſeſſio eſt? Qua æſtimatione definit̃: qui nũq̃
opinione cõprebenditur? Et em̃ quaſi ignorat̃ & cognoſcit̃: quaſi morit̃ & ecce ui/
uit: quaſi triſtis & ſꝑ lætior: ut egen⁹ & largus: ut qui nibil babeat & poſſideat oĩa. Ni
bil em̃ ſpectat uir iuſtus: niſi qđ cõſtãs & boneſtũ eſt. Et ideo etiã ſi alij uideat̃ paupꝫ:
ſibi diues eſt: qui nõ eoꝝ quæ caduca ſed eoꝝ quæ æterna ſunt: æſtimatiõe cẽſet̃.

Honeſtũ & utile apud cbriſtianos unũ eſſe: qui non cõmodantẽ temporalia ſequi
mur ſed æterna. Ca. II.

T quoniã de duobus ſuperioribus locis diximus: in quibus boneſtũ illud &
c utile tractauimus: ſequitur utrũ boneſtatem & utilitatẽ inter ſe cõparare de/
beamus: & quærere quid ſit ſequendũ. Sicut em̃ ſupra tractauimus: utrũ bo/
neſtum illud an turpe eſſet: & ſecundo loco: utrũ utile an inutile: ſimiliter boc loco
utrũ boneſtum ſit an utile: nõnulli requirendũ putant. Nos autẽ monemus: ne bæc
inter ſe uelut cõpugnantia inducere uideamur: quæ iam ſupra unũ eſſe oſtendim⁹:
nec boneſtũ eſſe poſſe niſi qđ utile: nec utile niſi quod boneſtũ: quia nõ ſequimur ſa
pientiã carnis: apud quã utilitas pecuniariæ iſtius cõmoditatis pluris babet̃: ſed ſapi
entiã quæ ex deo eſt: apud quã ea quæ in boc ſæculo magna æſtimant̃ ꝓ detrimen/
to babentur. Hoc em̃ catortboma qđ perfectũ & abſolutũ officiũ eſt: a uero uirtutis
fonte ꝓficiſcit̃. Cui ſecundũ eſt cõmune officiũ: qđ ipſo ſermone ſignificat̃: non eſſe
arduæ uirtutis ac ſingularis: qđ poteſt plurimis eſſe cõmune. Nam pecuniæ cõpen/

dia captare familiare multis: elegantiori cõuiuio & ſuauioribus delectari epulis uſi/
tatum eſt. Ieiunare autem & cõtinentẽ eſſe paucorum eſt: & alieni cupidũ non eſſe
rarum eſt. Contra autem detrabere uelle alteri & non eſſe contentum ſuo. Nam in
boc cum plæriſq; conſortiũ eſt. Alia igitur prima: alia media officia. Prima cum pau/
cis: media cũ pluribus. Deniq; in iiſdẽ uerbis frequenter diſcretio eſt. Aliter em̃ bo/
num deũ dicimus: aliter bominẽ: aliter iuſtũ deũ appellamus: aliter bominẽ. Simili/
ter & ſapientẽ deũ aliter dicimus: aliter bominẽ. Qđ & in euãgelio docemur: Eſto/ Matth. 5.
te ergo uos ꝑfecti: ſicut & pater ueſter qui in cælis eſt perfect⁹ eſt. Ipſum Paulũ lego
ꝑfectũ & nõ ꝑfectum. Nã cũ dixiſſet: Nõ qđ iã acceperim: aut iam ꝑfect⁹ ſim: ſequar Phil. 3.
aũt ſic ut cõprebẽdã: ſtatim ſubiecit: Quicũq; ergo ꝑfecti ſum⁹. Duplex ẽ em̃ forma
ꝑfectiõis: Alia medios: alia plenos numeros babẽs. Alia bic: alia ibi. Alia ſm̃ bominis
poſſibilitatẽ: alia ſm̃ ꝑfectionẽ futurã. Deus aũt iuſtus ꝑ omnia: ſapiens ſuꝑ oĩa: ꝑfec/
tus in omnib⁹. Inter ipſos quoq; bomines diſtantia eſt. Aliter Daniel ſapiens: de quo
dictum eſt: Quis daniele ſapientior: aliter alij ſapientes. Aliter Salomon: qui replet⁹ Ezech. 28.
eſt ſapientia ſuper omnẽ ſapientiã antiquorum: & ſuꝑ omnes ſapientes ægypti. Ali/
ud eſt em̃ cõmuniter ſapere: aliud ſapere perfecte. Qui cõmuniter ſapit: ꝓ tempo/
ralibus ſapit: pro ſe ſapit: ut alteri detrabat aliquid: & ſibi adiungat. Qui perfecte ſa/
pit: neſcit ſua ſpectare cõmoda: ſed ad illud quod æternum eſt: quod decorum atq;
boneſtũ toto affectu intendit: quærens nõ qđ ſibi utile eſt: ſed qđ omnib⁹. Itaq; bæc
ſit formula: ut inter duo illa boneſtũ atque utile errare nequeam⁹: eo q̄ iuſtus nibil
alteri detrabendũ putet: nec alterius incõmodo ſuum cõmodum augeri uelit. Hãc
formã tibi præſcribit Apoſtolus dicens: Omnia licent: ſed nõ omnia expediũt. Om/ 1. Cor. 10.
nia licent: ſed nõ omnia ædificant. Nemo qđ ſuũ eſt quærat: ſed quod alterius. Hoc
eſt: nemo cõmodũ ſuum quærat: ſed alterius: nemo bonorem ſuũ quærat: ſed alteri/
us. Vnde & alibi dicit: Alter alterum exiſtimãtes ſuperiorẽ ſibi: nõ quæ ſua ſunt ſin/ Phil. 2.
guli cogitantes: ſed quæ aliorũ. Nemo etiã ſuam gratiã quærat: nemo ſuã laudẽ: ſed
alterius. Quod euidẽter etiam in Prouerbijs declaratũ eſſe aduertimus: dicẽte ſan/
cto per Salomonẽ ſpiritu. Fili ſi ſapiens fueris: tibi ſapiens eris & ꝓximis: Si autẽ ma
lus euaſeris: ſolus bauries mala. Sapiens em̃ alijs conſulit ſicut iuſtus: quando quidẽ
conſors ſui eſt utriuſq; forma uirtutis.

De calumnia reprimenda: & beneficẽtia cunctis exbibenda: Exemplũ de barmo
nia membrorũ: quæ ſingula ſingulis obſequuntur. Ca. III.

I quis igitur uult placere omnibus ꝑ omnia: quærat nõ qđ ſibi utile eſt: ſed qđ
ſ multis: ſicut quærebat & Paulus. Hoc eſt em̃ cõformari chriſto: alienum nõ
quærere: nibil alteri detrabere ut acquirat ſibi. Cbriſtus em̃ domin⁹ cũ eſſet
in forma dei: exinaniuit ſe ut formã ſuſciperet bominis: quã operũ ſuorum locuple/
taret uirtutibus. Tu ergo expolias: quẽ cbriſtus induit? Tu exuis: quẽ ueſtiuit cbri/
ſtus? Hoc em̃ agis: quãdo alterius detrimento: tua cõmoda augeri expetis. Cõſide/
ra o bomo: unde nomẽ ſumpſeris: ab bumo utiq; quæ nibil cuiquã eripit: ſed omnia
largitur omnib⁹: & diuerſos in uſum omniũ animantiũ fructus miniſtrat. Inde appel
lata bumanitas: ſpecialis & domeſtica uirtus bominis: quæ conſortẽ adiuuet. Ipſa te
doceat forma tui corporis: mẽbrorũq; uſus. Nũquid mẽbrũ tuũ alteri⁹ mẽbri officia
ſibi uẽdicat: ut ocul⁹ officiũ oris: aut os oculi officiũ ſibi uẽdicet: aut man⁹ pedũ mini
ſteriũ: aut pes manuũ? Quinetiã ipſa man⁹ dextera ac ſiniſtra diſpartita babent offi
cia plæraq;: ut ſi uſum cõmutes utriuſq; aduerſum naturã ſit: priuſq; totũ boĩem exu
as: q̃ membroꝝ tuoꝝ miniſteria cõuertas: ſi aut de ſiniſtra cibũ ſuggeras: aut de de/
xtera fũgaris miniſterio ſiniſtræ: ut reliqas ciboꝝ abluas niſi forte poſcat neceſſitas.
Finge bãc & da oculo uirtutẽ: ut poſſit detrabere ſenſũ capiti: auditũ aurib⁹: mẽti co
gitatõẽſ: odoratũ narib⁹: ori ſaporẽ & ſibi cõferat: nõne oẽm ſtatũ diſſoluet naturæ?
Vnde pulcbre Aplus ait: Si totũ corpus oculus: ubi audit⁹? Si totũ auditus: ubi odo 1. Cor. 12.
ratus? Omnes ergo unũ corpus ſumus & diuerſa mẽbra: ſed oĩa corpori neceſſaria.
Non em̃ poteſt membrũ mẽbro dicere: nõ es mibi neceſſariũ: quinetiã ipſa quæ ui/

plærūq; tuendi
detur infirmiora mēbra eſſe:multomagis neceſſaria ſunt: & maiorē
ſe requirunt ſollicitudinē.Et ſi quid dolet membrū unū: cōpatiunt̃ ei membra om/
nia.Vnde q̄ graue eſt ut detrahamus aliquid ei cui nos cōpati oportet: & cui debe/
mus cōſortiū miniſterij ei fraudi & noxæ ſimus? Hæc utiq; lex naturæ eſt: quæ nos
ad omnē ſtringit humanitatē:ut alter alteri tanq̄ unius partes corporis inuicē defe/
ramus. Nec detrahēdū quicq̄ putemꝰ:cū cōtra naturæ legem ſit: nō iuuare. Sic em̄
naſcimur ut cōſentiant membra mēbris:& alterū alteri adhæreat: & obſequant̃ ſibi
mutuo miniſterio. Q̄ ſi unū deſit officio ſuo: impediant̃ & cætera. Q̄ ſi eruat oculū
manus:nōne ſibi operis ſui uſum negauit? Si pedē uulneret:quantoꝝ ſibi actuū ꝓfe
ctum inuiderit? Et quanto grauius eſt totū hominē q̄ unū membrū detrahi? Iam ſi in
uno membro totū corpus uiolat̃:utiq; in uno homine cōmunio totius humanitatis
ſoluitur:uiolat̃ natura generis humani:& ſanctæ eccleſiæ cōgregatio:quæ in unū cō
nexum corpus atq; compactū unitate fidei & charitatis aſſurgit.Chriſtus quoq; do/
minus qui ꝓ uniuerſis mortuus eſt:mercedē ſanguinis ſui euacuatā dolebit. Quid
ꝙ etiā ipſa lex domini hanc formā tenendā edocet:ut nihil alteri detrahas tui cōmo
di ſeruandi grā:cū dicit: Nō trāſferas terminos antiquos quos ſtatuerūt pr̄es tui:cū
uitulū errantē fratris tui reducendū præcipit:cū furē mori iubet:cū uetat mercēna/
riū debita mercede fraudari: cū pecuniā ſine uſuris reddendam cenſet? Subuenire
eīn nō habēti humanitatis eſt:duriciæ autē plus extorquere q̄ dederis. Etem̄ ſi ideo
iops auxilio tuo æguit:qa nō habuit:unde de ſuo redderet:nōne impiū eſt:ſi ſub hu
manitatis ſimulatione amplius ab eo poſcas: qui nō habebat unde minus ſolueret?
Abſoluis igitur alteri debitorē:ut cōdemnes tibi:& hanc humanitatē uocas: ubi eſt
iniquitatis auctio.Hoc præſtamꝰ cæteris animātibus:qđ alia genera animantiū con/
Pſ.36. ferre aliquid neſciūt.Feræ autē eripiunt:homines tribuūt.Vnde & pſalmiſta ait:Iu/
ſtus miſeret̃ & tribuit.Sunt tamē quibus & feræ cōferant.Siquidē collatione ſobo/
lem ſuā nutriunt:& aues cibo ſuo pullos ſatiant ſuos:homini aūt ſoli tributum eſt:ut
omnes tāq̄ ſuos paſcat.Debet̃ iſtud ipſo naturæ iure: Quod ſi nō licet nō dare:quō
detrahere licet? Nec ipſæ leges nos docent:quæ ea quæ detracta ſunt alicui cū in/
iuria perſonæ aut rei ipſiꝰ cumulo:reſtitui iubent:quo furem a detrahēdo:aut pœna
deterreāt:aut multa reuocent. Pone tamē ꝙ aliquis poſſit aut pœnam nō timere:
aut multæ illudere:Nūquid dignū eſt ut aliqui alteri detrahāt? Seruile hoc uitiū: &
familiare ultimæ cōditioni: adeo contra naturā:ut inopia magis hoc extorquere ui/
deat̃:q̄ natura ſuadere.Seruoꝝ tamē occulta furta:diuitum rapinæ publicæ. Quid
aūt tā cōtra naturā:q̄ uiolare alterū tui cōmodi cauſa:cū ꝓ omnibꝰ excubandū:ſub/
eundas moleſtias:ſuſcipiendū laborē:naturalis affectus pſuadeat:& glorioſum uni/
cuiq; ducatur:ſi periculis ꝓprijs quærat uniuerſorū tranquillitatē:multūq; ſibi unuſ/
quiſq; arbitret̃ gratius excidia patriæ reppuliſſe:q̄ ꝓpria pericula:præſtantiuſq; eſſe
exiſtimet:ꝙ operā ſuam patriæ impenderit:q̄ ſi in ocio poſitus tranquillā uitam uo/
luptatum copijs functus egiſſet?

Alienis incōmodis:noſtra lucra nō quærenda.Ca.IIII.

b Inc igit̃ colligitur:ꝙ homo qui ſm̄ naturæ formatus eſt directionē ut obedi/
at ſibi: nocere non poſſit alteri.Quod ſi cui noceat naturam uiolet:neq; tan/
tum eſſe cōmodi qđ adipiſci ſeſe putet:quantū incōmodi qđ ex eo ſibi acci/
dat.Quæ em̄ pœna grauior:q̄ interioris uulnus conſcientiæ? Qđ ſeuerius iudiciū q̄
domeſticū:quo unuſquiſq; ſibi eſt reus: ſeq; ipſe arguit ꝙ iniuriā fratri indigne fece/
rit? Qđ non mediocriter ſcriptura cōdemnat dicens:Ex ore ſtultoꝝ baculus contu
meliæ.Stulticiæ igitur cōdemnat̃:qui contumeliā facit.Nōne hoc magis fugiendū:
q̄ mors:q̄ diſpendium:q̄ inopia:q̄ exilium:q̄ debilitatis dolor? Quis em̄ uitiū corpo/
ris:aut patrimonij damnum:non leuius ducat uitio animi: & exiſtimationis diſpen/
dio? Liquet igitur id expetēdum & tenendum omnibus: quod eadem ſingulorū
ſit utilitas:quæ ſit uniuerſorum: nihilque iudicandū utile: niſi quod in commune ꝓ/
ſit.Quomodo enim poteſt uni prodeſſe: quod inutile ſit omnibus? Mihi certe non

uidetur:qui inutilis eſt omnibꝰ: ſibi utilis eſſe poſſe. Etenim ſi una lex naturæ oībus:
una utiq; utilitas uniuerſoꝝ.Q̄ ſi una utilitas uniuerſoꝝ:ad cōſulendū utiq; omnibꝰ
naturæ lege cōſtringimur.Nō eſt ergo eiꝰ qui cōſultū uelit alteri ſm̄ naturā:nocere
ei aduerſus legē naturæ.Etem̄ ſi hi qui in ſtadio currūt:ita ferunt̃ præceptis informa
ri atq; inſtrui:ut unuſquiſq; celeritate:nō fraude cōtendat:curſuq; quantū pōt ad ui
ctoriā ꝓperet:ſupplātare autem alterum aut manu deijcere nō auſit:quātomagis in
hoc curſu uitæ iſtius:ſine fraude alteriꝰ & circūſcriptione:gerēda nobis uictoria eſt?
Quærūt aliqui:ſi ſapiens in naufragio poſitus:inſipiēti naufrago tabulā extorquere
poſſit:utrū debeat.Mihi quidē:& ſi præſtabiliꝰ cōmuni uideat̃ uſui:ſapientē de nau/
fragio q̄ inſipientē euadere:tamē nō uidet̃ ꝙ uir chriſtianꝰ:& iuſtus:& ſapiens quæ/
rere ſibi uitā aliena morte debeat:utpote qui etiā ſi latronē armatū incidat ferientē
referire nō poſſit:nedū ſalutē defendit:pietatē cōtaminet.De quo in euāgelij libris
aperta & euidens ſentētia eſt:Recōde gladiū tuū.Omnis em̄ q gladio pcuſſerit:gla/ Matth.26.
dio feriet̃.Quis latro deteſtabilior: q̄ pſecutor q uenerat ut chriſtū occideret? Sed
noluit ſe chriſtus perſecutoꝝ defendi uulnere:q uoluit ſuo uulnere oēs ſanare.Cur
em̄ te potiorē alteri iudices:cū uiri ſit chriſtiani præferre ſibi alterū:nihil ſibi arroga
re:nullū ſibi honorē aſſumere:nō uendicare meriti ſui preciū? Deniq; cur nō tuū to
lerare potius incōmodū:q̄ alienū cōmodum diripere aſſueſcas? Quid tam aduerſuſ
naturā:q̄ nō eſſe contentū eo qđ habeas:aliena quærere:ambire turpiter? Nā ſi ho/
neſtas ſm̄ naturā(oīa em̄ fecit deꝰ bona ualde)turpitudo utiq; cōtraria ē.Nō pōt er
go honeſtati cōuenire & turpitudini:cū hæc inter ſe diſcreta naturæ lege ſint.

Nihil a ſapientibus niſi qđ honeſtū ſit expetēdū:& honeſtati ſalutē quoq; poſtpo
nendam:In quo Dauid maxime cōmendat̃.Ca.V.

ſ Ed iam ut etiā in hoc libro ponamus faſtigiū:in quo uelut in fine diſputatōis
nr̄æ dirigamꝰ ſentētiā: ut nihil expetendū ſit niſi qđ honeſtū. Nihil nāq; agit
ſapiēs:niſi qđ honeſtū ſit:niſi qđ cū ſincæritate ſine fraude ſit:neq; q̄cq̄ facit: i
quo ſe crimine quoq̄ obliget:etiā ſi latere poſſit.Sibi em̄ eſt reꝰ priuſq̄ cæteris:nec tā
pudenda apud eū publicatio flagitij:q̄ cōſciētia eſt. Qđ nō fictis fabulis ut phi diſpu
tant:ſed ueriſſimis iuſtorū uirorum exemplis docere poſſumus.Nō igit̃ ego ſimula
bo terræ hiatū:quæ magnis quibuſdā diſſiluerit ſoluta imbribus:in quē deſcendiſſe
gyges:atq; ibi fabulariū illū equū æneū offēdiſſe a Platone inducit̃:qui in lateribꝰ ſu/
is fores haberet:quas ubi aperuit animaduertiſſe anulū aureū in digito mortui ho/
minis:cuiꝰ illic exanime corpus iaceret:auriq; auarū ſuſtuliſſe anulū:Sed cū ſe ad pa
ſtores recepiſſet regios:de quorum ipſe numero foret:caſu quodam ꝙ paleam eius
anuli ad palmā cōuerterat:ipſe omnes uidebat atq; a nullo uidebat̃:deinde cū in lo/
cum ſuum reuocaſſet anulū:uidebat̃ ab omnibꝰ.Cuius ſollers factꝰ miraculi: ꝑ anuli
opportunitatē reginæ ſtupro potituſ:necē regi intulit:cæteriſq; interēptis quos ne/
candos putauerat:ne ſibi impedimento forēt:lydiæ regnū adeptuſ eſt.Da inqt hūc
anulum ſapienti:ut beneficio eiꝰ poſſit latere: cum deliquerit. Nō em̄ minus fugiet
peccatorū cōtagiū:q̄ ſi nō poſſit latere.Nō em̄ latebra ſapienti ſpes impunitatis: ſed
innocētia eſt.Deniq; lex nō iuſto eſt poſita:ſed iniuſto:quia iuſtus legē habet mētis 1.Timoth.1.
ſuæ:& æquitatis ac iuſticiæ ſuæ normā. Ideoq; nō terrore pœnæ reuocatur a culpa:
ſed honeſtatis regula.Ergo ut ad ꝓpoſitū redeamus:nō fabuloſa ꝓ ueris:ſed uera ꝓ
fabuloſis exēpla ꝓferamus.Quid em̄ mihi opus eſt fingere hiatū terræ equū æneū
anulūq; aureum in digito defuncti repertū: cuius anuli tanta ſit uis ut ꝓ arbitrio ſuo
qui eū ſit indutus anulū:appareat cū uelit:cū autē nolit:cōſpectui ſe præſentiū ſub/
trahat:ut præſens non poſſit uideri? Nēpe eo tendit iſtud:utrum ſapiens etiā ſi iſto
utat̃ anulo:quo poſſit ꝓpria flagitia celare & regnū aſſequi:nolit ne peccare:& gra/
uius ducat ſceleris cōtagiū pœnaꝝ doloribꝰ:an uero ſpe ipunitatis utat̃ ad ꝑpetran
dū ſceluſ. Quid inquā mihi opꝰ eſt figmēto anuli:cū poſſim docere ex rebꝰ geſtis:ꝙ
uir ſapiēs cū ſibi in peccato nō ſolū latēdū ſed etiam regnādū uideret ſi peccatū ad/
mitteret:contra autē periculū ſalutis cerneret ſi declinaret flagitiū:eligeret tamen

magis ſalutis periculum ut uacaret flagitio: q̃ flagitium quo ſibi regnũ pararet. De-
1. Reg. 26. niq; Dauid cũ fugeret a facie regis Saul: cũ cum rex cũ tribus milibꝰ uirorum electo-
rum ad inferendã necẽ in deſerto quæreret: ingreſſus in caſtra regis: cũ dormientẽ
offendiſſet: nõ ſolum ipſe nõ percuſſit: ſed etiã ꝓtexit: ne ab alio qui ſimul ingreſſus
fuerat perimeret̃. Nam cũ diceret ei Abiſai: Cõcluſit hodie dominus inimicũ tuum
in manibꝰ tuis: & nunc occidã eum: reſpondit: Nõ cõſumas illũ: quoniã quis iniiciet
manũ ſuam in chriſtũ domini: & purus erit? Et addidit: Viuit dominꝰ: quia niſi domi
nus ꝑcuſſerit illũ: aut niſi hora illiꝰ uenerit ut moriatur: uel in pugnã deſcenderit: &
apponat̃ mihi: nõ ſit a domino iniicere manũ meã in chriſtũ domini. Itaq; nõ permi
ſit necari eũ: ſed ſolã lanceã quæ erat ad caput eiꝰ: & lenticulã tulit aquæ: dormienti-
buſq; cũctis: egreſſus de caſtris trãſiuit in cacumẽ mõtis: & coarguere cœpit ſtipato-
res regios: & præcipue principẽ militiæ Abner: ꝙ nequaq̃ fidã cuſtodiã regi & dño
ſuo adhiberet. Deniq; demõſtraret ubi eſſet lancea regis: uel lenticula quæ erat ad
caput eius. Et appellatus a rege lanceã reddidit: & dominꝰ inquit reſtituat unicuiq;
iuſticias ſuas: & fidem ſuam: ſicut tradidit te dominꝰ in manꝰ meas: & nolui iniicere
manũ meã in chriſtũ domini. Et cum hoc diceret: timebat tamẽ inſidias eius & fugit:
ſedem exilio mutans. Nec tamẽ ſalutẽ prætulit innocentiæ: cũ iam ſecũdo facultate
ſibi tributa regis necandi noluiſſet uti occaſionis beneficio: quæ & ſecuritatẽ ſalutis
metuenti: & regnũ offerebat exuli. Vbi opus fuit Iohãni gygeo anulo: qui ſi tacuiſ
ſet: nõ eſſet occiſus ab Herode? Præſtare hoc illi potuit ſilentiũ ſuum: ut & uidere-
tur & non occideret̃. Sed quia nõ ſolum peccare ſe ꝓpter ſalutis defenſionẽ paſſus
non eſt: ſed ne alienũ quidẽ peccatũ ferre ac perpeti potuit: ideo in ſe cauſam necis
excitauit. Certe hoc negare nõ poſſunt potuiſſe fieri ut taceret: qui de illo gyge ne-
gant potuiſſe fieri: ut anuli beneficio abſconderet̃. Sed fabula: & ſi uim non habet
ueritatis: hanc tamẽ rationẽ habet: ut ſi poſſit celare ſe uir iuſtus: tamẽ ita peccatum
declinet: quaſi celare nõ poſſit: nec perſonã ſuam indutus anulũ: ſed uitã ſuam chri-
Col. 3. ſtum indutꝰ abſcondat: ſicut Apoſtolꝰ ait: Quia uita noſtra abſcõdita eſt cũ chriſto
in deo. Nemo ergo hic fulgere quærat: nemo ſibi arroget: nemo ſe iactet. Nolebat
ſe chriſtus hic cognoſci: nolebat prædicari in euãgelio nomen ſuũ cum in terris uer-
ſaretur: uenit ut lateret ſæculũ hoc. Ergo & nos ſimili modo abſcondamꝰ uitam no-
ſtram chriſti exemplo: fugiamus iactantiã: prædicari nõ expectamus. Melius eſt hic
Ibidem. eſſe in humilitate: ibi in gloria. Cum inquit chriſtus apparuerit: tunc & uos cum illo
apparebitis in gloria.

Famis tẽpore ſubueniendũ: nec auare partis incubandũ: uel precia captanda: Ex-
empla de Ioſeph: & diuite auaro in euangelio. Ca. VI.

n On uincat igit̃ honeſtatẽ utilitas: ſed honeſtas utilitatẽ. Hanc dico utilitatẽ:
quæ æſtimatur ſm uulgi opinionẽ. Mortificetur auaricia: moriat̃ cõcupiſcẽ-
tia. Sanctꝰ in negociationẽ introiſſe ſe negat: quia precioꝝ captare incremẽ-
Prouer. 11. ta: nõ ſimplicitatis: ſed uerſutiæ eſt. Et aliꝰ ait: Captans p̄cia frumenti: maledictus in
plæbe eſt. Definita eſt ſentẽtia: nihil diſputationi relinquens: quale cõtrouerſiarum
genus ſolet dicendi eſſe: cum alius alleget agriculturã laudabilem apud omnes ha-
beri: fructꝰ terræ ſimplices eſſe triplos: plus qui ſeminauerit cũ ꝓbatiorẽ fore: uberi-
ores reditus induſtriæ nõ fraudari: negligentiã magis & incuriã ruris inculti rep̄hẽ-
di ſolere. Araui inquit ſtudioſiꝰ: uberiꝰ ſeminaui: diligẽtius excolui: bono collegi ꝓ-
uentu: ſollicitius recõdi: ſeruaui fideliter: ꝓuide cuſtodiui. Nunc in tẽpore famis uẽ
do: ſubuenio eſuriẽtibus: uendo frumentũ nõ alienũ: ſed meũ: nõ pluri q̃ cæteri: im-
mo etiã minori precio. Quid hic fraudis eſt: cũ multi poſſent periclitari ſi non habe-
rent qd̓ emerẽt? Nũ induſtria crimen uocat̃? Nũ diligentia reprehendit̃? Nũ ꝓui-
dẽtia uituperat̃? Fortaſſe dicat: Et Ioſeph frumẽta i abundãtia collegit: in charitate
uẽdidit. Nũ cariꝰ aliq̃s emere cõpellit̃? Nũ uis adhibet̃ emptori? Oibꝰ defert̃ emen-
di copia: nulli irrogat̃ iniuria. His igit̃ quãtũ cuiuſq; fert ingeniũ diſputatis: exurgit
alius dicẽs: Bona quidẽ agricultura quæ fructꝰ miniſtrat oibꝰ: quæ ſimplici induſtria

accumulat terrarum fæcunditatẽ: nihil doli: nihil fraudis interſerens. Deniq; ſi quid
uitii fuerit: plus diſpendii eſt: quia ſi bene aliquis ſeuerit meliꝰ metet: & ſi ſincærum
tritici granum ſeminauerit: puriorem ac ſincæram meſſem colliget. Fæcunda terra
multiplicatũ reddit qd̓ acceperat: fidelis ager fœneratos ſolet reſtituere ꝓuentus.
De redditibus igit̃ uberis glebæ expectare debes tui mercedẽ laboris: de fertilita-
te pinguis ſoli: iuſta ſperare cõpendia. Cur ad fraudẽ conuertis naturæ induſtriã &
indulgentiã? Cur inuides uſibus hominũ publicos partꝰ? Cur populis minuis abun-
dantiã? Cur affectas inopiã? Cur optari facis a pauperibꝰ ſterilitatẽ? Cũ eñ nõ ſenti-
ant beneficia fæcunditatis: te auctionãte preciũ: te cõdente frumentũ: optant potiꝰ
nihil naſci: q̃ te de fame publica negociari. Ambis frumentoꝝ indigentiã: alimento-
rum penuriã: uberis ſoli partus ingemiſcis: fles publicã fertilitatẽ: horrea frugũ ple-
na deploras: exploras quãdo ſterilior ꝓuẽtus ſit: quãdo exilior partꝰ: uotis tuis gau-
des arriſiſſe maledictum: ut cuiq̃ nihil naſceret̃. Tũc meſſem tuam ueniſſe lætaris:
tunc tibi de omniũ miſeria cõgeris opes: & hanc tu induſtriã uocas: hanc diligentiã
nominas: quæ calliditatis uerſutia: quæ aſtutia fraudis eſt: & hoc tu remediũ uocas:
qd̓ eſt cõmentũ nequiciæ. Latrociniũ hoc an fœnꝰ appellẽ? Captant̃ tanq̃ latrocinii
tẽpora: quibꝰ in uiſcera hominũ durus inſidiator obrepas. Auget̃ preciũ tanq̃ ſorte
cumulatũ fœnoris: quo periculũ capitis aceruat̃. Tibi cõditæ frugis multiplicat̃ uſu-
ra: tu frumentũ quaſi fœnerator occultas: quaſi uenditor auctionaris. Quid imp̄ca-
ris male omnibus: quia maior futura ſit fames: quaſi nihil frugũ ſupſit: quaſi infæcun-
dior annus ſequat̃? Lucrũ tuum: damnũ publicũ eſt. Ioſeph ſanctus omnibus ape
ruit horrea: nõ clauſit: nec precia captauit annonæ: ſed perenne ſubſidiũ collocauit: ni
hil ſibi acquiſiuit: ſed quẽadmodũ fames etiã in poſterum uinceret̃: ꝓuida ordinati-
one diſpoſuit. Legiſti quẽadmodũ hũc frumẽtariũ precii captatorẽ exponat in euã
gelio dominꝰ Ieſus: cuius poſſeſſio diuites fructus attulit: & ille quaſi egens dicebat:
Quid faciã: nõ habeo quo cõgregẽ: Deſtruã horrea mea: & maiora faciã: cũ ſcire nõ Luc. 12.
poſſet: utꝝ ſequẽti nocte anima ſua ab eodẽ repeteret̃. Neſciebat quid faceret: qua-
ſi ei alimẽta deeſſent: hærebat ambiguo. Nõ capiebãt horrea annonã: & ille ſe ægẽ-
re credebat. Recte igit̃ Salomon: Qui cõtinet inquit frumẽtũ: relinquet illud natio- Prouer. 11.
nibus nõ hæredibꝰ: qm̃ auariciæ emolumẽtũ ad ſucceſſorũ iura nõ ꝑuenit. Qd̓ nõ le
gitime acquirit̃: quaſi uẽtis quibuſdã ita extraneis diripiẽtibꝰ diſſipatur. Et addidit:
Captans annonã maledictus in plæbe eſt: benedictio autẽ eius in capite qui partici-
pat. Vides ergo ꝙ largitorẽ frumenti eſſe deceat: nõ precii captatorẽ. Nõ eſt igitur
iſta utilitas: in qua plus honeſtati detrahit̃: q̃ utilitati adiungitur.

Peregrinos tempore famis urbe nõ arcẽdos: qd̓ nõ ſolum inhoneſtũ ſed & inuti-
le ꝓpoſitis cõprobat̃ exemplis. Ca. VII.

ſ Ed & illi qui peregrinos urbe ꝓhibent: nequaq̃ ꝓbandi: expellere eo tẽpo-
re quo deberẽt iuuare: ſeparare a cõmertiis cõmunis parẽtis: fuſos omnibꝰ
partus negare: inita iam cõſortia uiuendi auerrũcare: cũ quibꝰ fuerint cõmu
nia iura: cũ his nolle in tempore neceſſitatis ſubſidia partiri. Feræ non expellunt fe-
ras: & homo excludit hominẽ? Feræ ac beſtiæ cõmunem putant omnibꝰ uictũ: quẽ
terra miniſtrat. Illæ etiã conformẽ ſui generis adiuuant: homo impugnat: qui nihil a
ſe alienum debet credere quicquid humani eſt. Quãto ille rectius: qui cũ iam ꝓue-
cta ꝓceſſiſſet ætate: & famẽ toleraret ciuitas: atq; ut in talibꝰ ſolet: peterẽt uulgo: ut
peregrini urbe ꝓhiberentur: præfecturæ urbanæ curã cæteris maiorẽ ſuſtinẽs: con
uocauit honoratos: & locupletiores uiros popoſcit: ut in mediũ cõſulerent: dicens:
tam inhumanũ eſſe peregrinos eiici: q̃ hominẽ ex homine exui: q cibũ morienti ne-
garet. Canes ante menſam impaſtos eſſe nõ patimur: & homines extrudimus? Q̃
inutile quoque tot populos mundo perire: quos dira confecerat labes: tantos urbi
ſuæ perire: qui ſolerent adiumẽto eſſe: uel in cõferendis ſubſidiis: uel in celebrãdis
cõmerciis: neminẽ famem alienã iuuare: ꝓtrahere ut plurimum diem poſſe: non in-
opiam repellere: immo tot cultoribus extinctis: tot agricolis occidentibꝰ: occaſura

in perpetuũ ſubſidia frumẽtaria. Hos igiť excludimus qui uictũ nobis inferre cõſue
runt. Hos nolumꝰ in tẽpore neceſſitatis paſcere: qui nos omni ætate pauerũt. Quã/
Deut. 8. ta ſunt quæ ab ipſis nobis hocipſo tẽpore miniſtranť? Non in ſolo pane uiuit homo.
Noſtra illic familia: plærique etiã noſtri parentes ſunt. Reddamꝰ qđ accepimus. Sed
uccremur: ne cumulemus inopiã. Primũ oim miſericordia nũq̃ deſtituiť: ſed adiuua/
tur. Deinde ſubſidia annonæ quæ his impartiẽda ſunt collatione redimamus: repa/
remus auro. Nũquid his deficientibꝰ: nõ alij nobis redimẽdi cultores uidenť? Quã/
to uiliꝰ eſt paſcere q̃ emere cultores? Vbi etiã repares? Vbi inuenias quẽ reformes?
Adde: ſi inuenias quem ignarum & alieni uſuſ: numero poſſis ſubſtituere: nõ cultui.
Quid plura? Collato auro: coacta frumẽta ſunt. Ita nec abũdãtiã urbis minuit: & pe/
regrinis alimoniã ſubminiſtrauit. Quãtæ hoc cõmendationiſ apud deũ fuit ſanctiſſi/
mo ſeni? Quãtæ apud homines gloriæ? Hic magnꝰ uere ꝓbatus: qui uere potuit im
peratori dicere: demõſtrãs ꝓuinciæ totiꝰ pplos: Hos tibi oẽs reſeruaui: hi uiuũt be/
neficio tui ſenatus: hoſ tua curia iam morti abſtulit. Quãto hoc utiliꝰ: q̃ illud qđ ꝓxi/
mæ romæ factũ eſt: eiectoſ eſſe urbe ampliſſima: qui iam plurimã illic ætatẽ tranſege
rãt: flentes cũ filijs abijſſe: quibꝰ uelut ciuibus ad moliendũ exilium deplorarent: in/
terruptas cõpluriũ neceſſitudines: direptas affinitates. Et certe arriſerat anni fæcũ/
ditas: inuectio urbis ſola egebat frumento: potuiſſet iuuari: ſi peterẽt ab italis frumẽ
tum: quorũ filij expellebanť. Nihil hoc turpius: excludere quaſi alienũ: & exigere
quaſi ſuũ. Quid illũ eijcis: qui de ſuo paſcitur? Quid illũ eijcis: qui te paſcit? Seruum
retines: trudis parentẽ? Frumentũ ſuſcipis: nec affectũ impartis? Victũ extorques:
nec rependis gratiã? Q̃ deforme hoc: q̃ inutile? Quõ eñ poteſt utile eſſe qđ nõ de/
cet? Quãtis corporatorũ ſubſidijs: dudũ roma fraudata eſt? Potuit & illos nõ amit/
tere: & euadere famem: expectatis uentorꝝ opportunis flatibꝰ: & ſperatarũ cõmea/
tu nauiũ. Q̃ uero illud ſuperiꝰ honeſtũ atq; utile? Quid eñ tã decorũ atq; honeſtũ:
q̃ collatione locupletũ iuuare egentes: miniſtrare uictũ eſuriẽtibus: nulli cibũ deſo/
re? Quid tam utile: q̃ cultores agrorum reſeruari: nõ interire plæbẽ ruſticanorum?
Qđ honeſtũ igitur & utile eſt: & quod utile honeſtũ: Ecõtra: quod inutile indecorꝝ:
quod autẽ indecorꝝ: id etiam inutile.

Honeſtatẽ ſaluti quoq; prælatam a deo cõprobari: Exempla de Ioſue & Caleb: &
cæteris exploratoribus. Ca. VIII.

q Vando maiores noſtri ſeruitio exire potuiſſent: niſi id nõ ſolũ turpe: ſed etiã
inutile crediddiſſent: regi ſeruire ægyptiorum? Ieſus quoq; & Caleb miſſi ad
Numeri. 13. et. 14. exploradã terrã: uberẽ quidẽ terram: ſed a ferociſſimis inhabitari gentibꝰ
nũciauerunt. Terrore belli populus infractuſ: recuſabat terræ eius poſſeſſionẽ. Sua/
debant miſſi exploratores Ieſus & Caleb terrã eſſe utilem: indecorũ putabant cede
re nationibꝰ: lapidari potius eligebãt (qđ minabať populus) q̃ decedere de honeſta
te. Diſſuadebant alij: plæbs reclamabat: dicẽs: Aduerſus diras & aſperas gentes bel
lum fore: cadendũ ſibi in prælio: mulieres ſuas & pueros direptioni futuros. Exarſit
dñi indignatio: ut omnes uellet ꝑdere: ſed rogante Moyſe tẽperauit ſententiã: ulti/
onẽ diſtulit: Satis eẽ perfidis ſupplicij indicãs: ut ſi parceret interim: nec percuteret
incredulos: ad eam tamẽ terrã quã recuſauerant ꝓpter incredulitatis ſuæ preciũ nõ
ꝑuenirent: ſed pueri & mulieres qui nõ imurmurauerãt: uel ſexu: uel ætate ueniabi/
les caperẽt eius terræ ꝓmiſſam hæreditatẽ. Deniq; quicũq; erãt a uiceſimo anno &
ſupra in deſerto eorũ membra ceciderũt: ſed aliorũ dilata eſt pœna. Qui aũt aſcen/
derũt cũ Ieſu & diſſuadendũ putauerunt: plaga mala ſtatim mortui ſunt. Ieſus uero
& Caleb cũ innoxia ætate uel ſexu in terrã ꝓmiſſionis intrarunt. Pars igitur melior
gloriã ſaluti prætulit: deterior ſalutẽ honeſtati. Diuina aũt ſentẽtia eos ꝓbauit: q ho/
neſta utilibꝰ præſtare arbitrabanť. Eos uero cõdẽnauit: apud quos ea quæ uidebã/
tur ſaluti potius q̃ honeſtati accõmoda præponderabant.

Fraudes & turpia lucra clericos maxime dedecere: & omnes honeſtatẽ Dauid
& Nabuthe imitari debere. Ca. IX.

n Ihil itaq; deformiꝰ: q̃ nullũ habere amorẽ honeſtatis: & uſu quodã degeneris
mercaturæ queſtu ſollicitari ignobili: auaro æſtuare corde: diebuſ ac noctibꝰ
inhiare in alieni detrimẽta patrimonij: nõ eleuare animũ ad honeſtatis nito/
rẽ: nõ cõſiderare ueræ laudis pulchritudinẽ. Hinc naſcunť aucupia quæſitæ hæredi
tatis: cõtinentiæ atq; grauitatis ſimulatione captatæ: qđ abhorret a ꝓpoſito chriſtia/
ni uiri. Omne eñ qđ arte elicitũ & fraude cõpoſitũ eſt: caret merito ſimplicitatis. In
ipſis q nullũ eccleſiaſtici ordinis officiũ receperint: incõgrua iudicať affectatæ ambi/
tio hæreditatis. In ſupræmo ſine uitæ poſitos ſuũ habere iudiciũ: ut libere teſtẽť qđ
ſentiũt: q poſtea nõ ſunt emendaturi: cũ honeſtũ non ſit cõpetentia cõpendia alijs
uel debita: uel parata auertere: cũ uel ſacerdotis uel miniſtri ſit ꝓdeſſe ſi fieri põt oi/
bus: obeſſe nemini. Deniq; ſi non põt alteri ſubueniri: niſi alter lædať: cõmodius eſt
neutrũ iuuari: q̃ grauari alterꝝ. Ideoq; in cauſis pecuniarijs interuenire nõ ẽ ſacerdo/
tis: in quibꝰ nõ põt fieri: quin frequẽter lædať alter qui uinciť: qm interceſſoris bñfi/
cio ſe uictũ arbitrať. Sacerdotis eſt igiť nulli nocere: ꝓdeſſe uelle oibus: poſſe aũt ſo
lius eſt dei. Nã in cauſa capitis nocere ei quẽ iuuare debeas periclitantẽ: nõ ſine pec
cato eſt graui. In cauſa aũt pecuniæ odia quærere inſipiẽtiæ eſt: cũ ꝓ ſalute hois gra/
ues frequẽter fiant moleſtiæ: in quo etiã periclitari glorioſum ſit. Propoſita igiť for/
ma in ſacerdotis officio teneať: ut nulli noceat: ne laceſſitus quidẽ & aliqua iniuria of
fenſus. Bonꝰ eñ eſt uir q dixit: Si reddidi retribuẽtibꝰ mihi mala. Quæ eñ ẽ gloria: ſi Ps. 7.
eũ nõ lædimus: qui nos nõ læſerit? Sed illa uirtꝰ eſt: ſi læſus remittas. Q̃ honeſtũ: ꝙ
Dauid cũ potuiſſet regi inimico nocere: maluit parcere? Q̃ etiã utile: qui ſucceſſori
hoc ꝓfuit: ut diſcerent oẽs fidẽ regi ꝓprio ſeruare: nec uſurpare imperiũ: ſed uere/
ri? Itaq; & honeſtas utilitati prælata eſt: & utilitas ſecuta eſt honeſtatẽ. Parũ eſt ꝙ pe
ꝑcit: addidit ꝙ etiã in bello doluit occiſũ: & flebiliter deplorauit dicẽs: Mõtes q eſtis 2. Reg. 1.
in gelboe neq; ros neq; pluuia cadat ſuꝑ uos. Mõtes mortis: qm ibi ſublata ẽ ꝓtectio
potẽtiũ: ꝓtectio Saul. Nõ ẽ unctꝰ in oleo: ſed ſanguine uulneratorũ & ex adipe belli
gerantiũ. Sagitta Ionathæ nõ eſt retro reuerſa: & gladiꝰ Saul nõ eſt reuerſus uacuꝰ.
Saul & Ionathas ſpecioſi & chariſſimi: inſeparabiles in uita ſua: & in morte nõ ſũt ſe/
parati. Suꝑ aquilas leuiores: ſuꝑ leones potẽtiores. Filiæ iſrael plorate ſuꝑ Saul: q ue
ſtiebat uos ueſtimenta coccinea cũ ornamẽto ueſtro: qui imponebat aurũ ſuꝑ ueſti/
mẽta ueſtra. Quõ ceciderunt potẽtes in media pugna? Ionathas in morte uulnera/
tus eſt. Doleo in te frater Ionatha: ſpecioſus mihi ualde. Ceciderat amor tuꝰ in me:
ſicut amor mulierũ. Quõ ceciderũt potẽtes: & perierũt arma cõcupiſcenda? Quæ
mater unicũ ſic defleret filiũ: quẽadmodũ hic defleuit inimicũ? Quiſ gratiæ auctorẽ
tantis ꝓſequereť laudibꝰ: quãtis iſte ꝓſecutꝰ eſt inſidiatorẽ capitis ſui? Q̃ pie doluit:
quãto ingemuit affectu? Aruerunt mõtes ꝓphetico maledicto: & diuina uis ſentẽtiã
maledicẽtis impleuit. Itaq; ꝓ regiæ necis ſpectaculo pœnã elemẽta ſoluerũt. Quid
uero de ſancto Nabuthe? Quæ fuit cauſa mortis: niſi honeſtatis cõtẽplatio? Nã cũ
ab eo uineã rex poſceret: pecuniã daturũ ſe pollicenſ: indecorꝝ preciũ ꝓ paterna re/ 3. Reg. 21.
cuſauit hæreditate: maluitq; morte declinare hmõi turpitudinẽ. Nõ mihi inquit fiat
a dño: ut dem tibi hæreditatẽ patrũ meorũ. Hoc eſt: tantũ mihi opprobriũ non fiat:
nõ ꝑmittat deꝰ tantũ extorqueri flagitiũ. Nõ utiq; de uitibꝰ dicit. Neq; eñ de uitibꝰ
cura eſt deo: neq; de terreno ſpacio: ſed de iure loquiť patrũ. Potuit utiq; & alterã ui
neã de uineis regis accipere: & amicus eſſe: in quo nõ mediocris ſæculi huiꝰ utilitas
æſtimari ſolet: ſed qđ turpe erat iudicauit nõ fieri uel uideri utile: maluitq; ꝑiculũ cũ
honeſtate ſubire: q̃ utilitatẽ cũ opprobrio. Vulgarẽ utilitatẽ loquor: nõ illã in q̃ etiã
honeſtatis gratia eſt. Deniq; & ipe rex potuit extorquere: ſed impudẽs arbitrabať:
ſed occiſum doluit. Dñs quoq; mulieris imanitatẽ: quæ honeſtatis imemor: turpe
antetulit lucrũ: cõgruo ſupplicio plectendã annũciauit. Turpis eſt itaq; oĩs fraus.
Deniq; etiã in rebus uilibꝰ execrabilis eſt ſtateræ fallacia: & fraudulẽta menſura. Si
in foro rerꝝ uenaliũ in uſu cõmerciorũ fraus plectitur: poteſt ne irreprehenſibilis ui/
deri inter officia uirtutũ? Clamat Salomon: Pondus magnũ & exiguũ: & menſuræ Prouer. 20.

duplices:immũda ſunt apud deũ. Supra quoqꝫ ait: Statera adultera abominatio eſt
dño: pondus aũt æquum: acceptabile eſt illi.

Vitia uirtutibus oblitterari: & ꝑfidis ac etiam fraudulẽtis fidẽ oportere cuſtodiri:
qđ Ioſue gabaonitis intimať exhibuiſſe. Ca. X.

i N omnibꝰ igiť decora eſt fides: iuſticia grata: menſura æqtatis iocũda. Quid
aũt loq̄r de cõtractibꝰ cæteris: ac maxime de coẽptione prædiorũ: uel trãſacti
onibꝰ atqꝫ pactis? Nõne boneſtatis formulæ ſunt: dolũ malũ abeſſe: cũqꝫ cuiꝰ
dolus fuerit dep̄benſus: duplici pœnæ obnoxiũ fore? Vbiqꝫ igiť boneſtatis præpon
derat cõſideratio: quæ dolũ excludit: fraudem eijcit. Vnde recte generalẽ Dauid ꝓ
Pſ. 14. pbeta ꝓmpſit ſententiã dicens: Nec fecit ꝓximo ſuo malũ. Non ſolũ itaqꝫ in cõtra
ctibus in quibꝰ etiã uitia eorũ quæ ueneunt ꝓdi iubenť: ac niſi intimauerit uenditor:
q̄uis in ius emptoris trãſcripſerit doli actione uacuanť: ſed etiã generaliter dolus in
omnibꝰ abeſſe debet: aperiẽda ſimplicitas: intimãda ueritas eſt. Veterẽ aũt iſtã de
dolo nõ iuriſperitorũ formulã: ſed patriarcharũ ſententiã ſcriptura diuina euidẽter
expreſſit in libro teſtamẽti ueteris: qui Ieſu naue inſcribiť. Nã cũ exiſſet fama ꝑ po
pulos: ſiccatũ eſſe mare in bebræorũ tranſitu: fluxiſſe aquã de petra: de cælo diurnã
miniſtrari alimoniã: tot populi milibꝰ abundantẽ: corruiſſe muros bierico: ſacro tu
barum ſono ictos & ululatu plæbis arietatos: gethæoꝝ quoqꝫ regem uinctũ & ſuſpẽ
ſum in ligno uſqꝫ ad ueſperã: gabaonitæ metuẽtes ualidam manũ: uenerũt cũ uerſu
tia ſimulantes ſe de terra longinqua eſſe: diuqꝫ ꝑegrinatoſ dirupiſſe calciamenta: de
triuiſſe amictus ueſtiũ: quarũ ueteteſcentiũ indicia monſtrarẽt. Cauſam aũt tanti la
boris emerendæ pacis: & ineundæ cũ bebræis eſſe amicitiæ cupiditatẽ: & cœperũt
ab Ieſu naue poſcere ut ſecũ firmaret ſocietatẽ. Et quia adbuc erat ignarꝰ locorum:
atqꝫ incolarũ inſcius: nõ cognouit fraudes eorũ: neqꝫ dñm interrogauit: ſed cito cre
didit. Adeo ſancta erat illis tẽporibus fides ut fallere aliquos poſſe non crederetur.
Quis boc reprebẽdat in ſanctis: qui cæteros de ſuo affectu æſtimant? Et qa ipſis ami
ca eſt ueritas: mentiri neminẽ putant: fallere quid ſit ignorãt: libenter credũt qđ ipſi
Prouer. 14 ſunt: nec poſſunt ſuſpectũ babere qđ nõ ſunt. Hinc Salomon ait: Innocẽs credit om
ni uerbo. Nõ uituperãda facilitas: ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocentẽ eſſe: ig
norare qđ noceat: & ſi circũſcribitur ab aliquo: de omnibꝰ tñ bene iudicat: qui fidem
eſſe in omnibꝰ arbitrať. Hac igitur mẽtis ſuæ deuotione inclinatꝰ ut crederet: teſta
mentũ diſpoſuit: pacẽ dedit: cõfirmauit ſocietatẽ. Sed ubi in terras eorũ uentũ eſt:
deprebenſa fraude: ꝙ cum eſſent finitimi aduenas ſe eſſe ſimulauerãt: circũſcriptũ
ſeſe populus patrũ indignari cœpit: Ieſus tamẽ pacem quã dederat reuocandã non
cenſuit: quia firmata erat ſacramẽti religione: nedũ alienã perfidiã argueret: ſuam fi
dem ſolueret. Multauit eos tamẽ uilioriſ obſequio miniſterij. Clementior ſentẽtia:
ſed diuturnior. Manet enim officijs pœna ueteris aſtutiæ: bæreditario in bũc diem
miniſterio deputata.

Auaros & fraudulentoſ interdũ cupitis fraudari: ſemꝑ autem apud deũ maliuolẽ
tiæ reatu obnoxios teneri. Fabula de quodã Syracuſano: & paradigma de Doecb
idumæo: & Annania menticioſo. Ca. XI.

n On ergo in bæreditatibus adeundis digitorũ percuſſiones: & nudi ſucceſſo
ris ſalutationes notabo. Nã bæc etiã uulgo notabilia: nõ ſimulatæ piſcationis
cõpoſitas copias ut emptoris illiceretur affectus. Cur eñ tam ſtudioſus luxu
riæ ac delitiarũ repertus eſt ut buiuſmodi fraudem pateret? Quid mibi tractare de
Syracuſano illo ameno ſecretoqꝫ ſeceſſu: & de ſiculi bominis calliditate: qui cũ pere
grinum aliquẽ repperiſſet: cognito ꝙ cupidus eſſet bortorũ uenalium: ad cœnam in
bortos rogauerit: ꝓmiſiſſe: inuitatum poſt triduũ ueniſſe: offendiſſe illic magnam pi
ſcatorum multitudinẽ: exquiſitis copijs adornatũ conuiuiũ: In ꝓſpectu cœnantium
ante bortulos cõpoſitos piſcatores: ubi nunq̄ ante iaciebant retia: unuſquiſqꝫ qđ cœ
perat certatim offerebat epulantibus: ſupra menſam piſces ingerebãtur reſilientes:
oculos recũbentiũ uerberabãt. Mirari cœpit boſpes tantã copiam piſciũ: tantarũqꝫ

numerũ cymbarũ. Reſponſum quærenti: aquationẽ illic eſſe: dulcis aquæ gratia: in
numerabiles eo piſces cõuenire. Quid multa? Pellexit boſpitẽ: ut ſibi extorqueret
bortos uendere: uolens cogitur: preciũ rogatus ſuſcipit: Sequẽti die ad bortos em
ptor cũ amicis uenit: nauigiũ nullum inuenit. Percõtanti num aliqua piſcatoribꝰ eo
eſſet die feriarũ ſollẽnitas: reſpondeť: nulla: nec unquã illic præter beſternũ diem pi
ſcari ſolitos. Quã bic redarguendi baberet auctoritatem doli: qui tam turpe captarit
aucupiũ delitiarum? Qui eñ alterũ peccati arguit: ipſe a peccato debet alienꝰ eſſe.
Nõ ergo buiuſmodi nugas ego in banc eccleſiaſticæ cenſionis auctoritatẽ uocabo:
quæ generaliter cõdemnat omnẽ lucri turpis appetentiã: breuiqꝫ ſermonis cõpen
dio excludit leuitatẽ ac uerſutiã. Nã de illo quid loquar: qui de eo teſtamẽto qđ ab
alijs licet factũ: falſum tamẽ cognouerit: bæreditatẽ ſibi aut legatum uendicet: & lu
crum quærat alieno crimine: cũ etiam leges publicæ eũ qui ſciẽs falſo utitur: tanq̄ fa
cinoris reum aſtringant? Regula autẽ iuſticiæ manifeſta eſt: ꝙ a uero declinare ui
rum nõ deceat bonũ: nec damno iniuſto afficere quenquã: nec doli aliquid annecte
re: fraudiſue cõponere. Quid euidẽtiꝰ eo: qđ Annanias: qa fraudauit de p̄cio agri Act. 5.
ſui quẽ ipſe uendiderat: & portionẽ precij tanq̄ ſummæ totius numerũ ante pedes
poſuit apoſtolorũ: ſicut reus fraudis interijt? Licuit utiqꝫ illi nibil offerre: & boc ſine
fraude feciſſet. Sed quia fraudẽ admiſcuit: nõ liberalitatis gratiã reportauit: ſed fal
laciæ pœnã exoluit. Et dominꝰ in euangelio cũ dolo accedentes repudiauit dicens:
Vulpes foueas babent: qm̃ in ſimplicitate cordis & in inocẽtia nos iubet uiuere. Da Matth. 8.
uid quoqꝫ ait: Sicut nouacula acuta feciſti dolũ: nequiciæ arguens ꝓditorẽ: eo ꝙ in Pſ. 51.
ſtrumentũ bmõi ad bominis adbibetur ornatũ: & plærũqꝫ ulcerat. Si qs igiť præ
tendat gratiã: & dolum nectat: Doecb ꝓditoris exemplo ut eum quẽ celare & ꝓte
gere debeat: ꝓdat ad mortẽ inſtrumenti iſtius cõparatione cenſeť: qđ ebriæ mẽtis
& titubantis uitio manus uulnerare cõſueuit: Sicut iſte maliciæ ebriꝰ uino ꝑ funeſtæ 1. Reg. 22.
ꝓditionis indiciũ Abimelecb ſacerdoti necem detulit: eo ꝙ ꝓpbetam boſpitio ſuſ
cepiſſet: quẽ rex inuidiæ accenſus ſtimulis ꝑſequebať.

De malo temerarij iuramenti: paradigma de Herode & Iepte: & ꝙ filia eius ſpon
te ſua die condicta reuerſa: fidem illorum præcellat pytbagoreorũ qui ſe uades inui
cem dederunt. Ca. XII.

p Vrum igitur ac ſincærũ oportet eſſe affectum: ut unuſquiſqꝫ ſimplicẽ ſermo
nẽ ꝓferat: uas ſuũ in ſanctificatione poſſideat: nec fratrẽ ſuũ circũſcriptione
uerborũ inducat: nibil ꝓmittat inboneſtum: at ſi ꝓmiſerit tolerabilius eſt ꝓ
miſſum nõ facere: q̄ facere qđ turpe ſit. Sæpe plæriqꝫ cõſtringunt ſeipſos iuriſiuran
di ſacramento: & cũ ipſi cognouerint ꝓmittendũ nõ fuiſſe: ſacramenti tamẽ cõtem
platione faciunt: quod ſpoponderũt. Sicut de Herode ſupra ſcripſimus: q ſaltatrici Matth. 14.
præmiũ turpiter ꝓmiſit: crudeliter ſoluit. Turpe ꝙ regnũ ꝓ ſaltatione ꝓmittiť: cru
dele ꝙ mors ꝓpbetæ ꝓ iuriſiurandi religione donatur. Quãto tolerabilius tali fu
iſſet periuriũ ſacramento: ſi tamẽ periuriũ poſſit dici: qđ ebrius inter uina iurauerat:
qđ deieratus inter ſaltantium choros ꝓmiſerat. Infertur diſco ꝓpbetæ caput: & boc
æſtimatũ eſt fidei eſſe: qđ amentiæ fuit. Neqꝫ unquã adducar ut credã nõ incaute Judic. 11.
ꝓmiſiſſe principem Iepte: ut immolaret deo quicquid ſibi reuertẽti intra limẽ domꝰ
ſuæ occurreret: cũ & ipſum uoti pœnituerit ſui poſtq̄ filia occurrit ſibi. Deniqꝫ cõſci
dit ueſtimenta ſua: & dixit: Heu me filia: ĩpediſti mibi: impediſti mibi: in ſtimulũ do
lorum facta es mibi. Qui licet pio metu ac formidine acerbitatẽ duræ ſolutionis im
pleuerit: tamen luctũ annuum etiã poſteris deplorandũ ſtatuit ac dereliquit. Dura
ꝓmiſſio: acerbior ſolutio: quã neceſſe babuit lugere etiã ipſe qui fecit. Deniqꝫ factũ
eſt præceptũ & decretum in iſrael ex diebus in dies. Ambulabũt inquit filiæ popu
li iſrael: lugentes filiam Iepte galaditidis quattuor diebus in anno. Nõ poſſum accu
ſare uirum qui neceſſe babuit implere quæ uouerat: ſed tamẽ miſerabilis neceſſitas
quæ ſoluitur parricidio. Melius eſt non uouere: q̄ uouere id quod ſibi cui ꝓmittitur
nolit exolui. Deniqꝫ in Iſaac babemus exẽplũ: ꝓ quo arietem deꝰ ſtatuit immolari Gen. 22.

ſibi.Non ſemp igitur ꝓmiſſa ſoluenda omnia ſunt. Deniqꝫ ipſe dominꝰ frequenter
ſuam mutat ſententiā:ſicut ſcriptura indicat. Nā & in eo libro qui inſcribitˀ Numeri:
Numeri.14. ꝓpoſuerat percutere morte:& perdere populū:ſed poſtea rogatus a Moyſe:recō/
Numeri.16. ciliatus eſt populo ſuo.Et iterū ad Moyſen & Aaron ait: Diuidite uos de medio ſy/
nagogæ:& cōſūmabo eos ſimul.Quibꝰ diſcedentibꝰ a cœtu:Datban & Abiron:atqꝫ
Chore ſubito impios terra prærupto ſoluta biatu abſorbuit. Præcellētiꝰ & antiquiꝰ
Iudic.11. iſtud exemplū de filia Iepte:q̃ illud qđ memorabile babetˀ apud pbiloſopbos de du
obus pytbagoreis.Quorū alter cum a tyranno Dionyſio capitis damnatꝰ eſſet:præ/
ſcripto mortis die:popoſcit ut domū pergēdi ei facultas daretur: quo cōmendaret
ſuos.Ac ne reuertendi nutaret fides:uadem mortis obtulit:ea conditione: ut ſi ipſe
deforet ad conſtitutū diem:uas eius ſibi ꝑ eo moriendū agnoſceret. Nec qualitatē
ſponſionis qui offerebatˀ recuſauit:cōſtantiqꝫ animo diem necis præſtolabatˀ.Itaqꝫ al
ter ſe nō ſubtraxit:alter ad diē repedauit. Qđ eouſqꝫ fuit mirabile:ut tyrānꝰ eos ſibi
in amicitiā aſciſceret:quorū urgebat periculū. Qđ ergo in ſpectatis & eruditis uiris
plenū miraculi eſt:boc in uirgine multo magnificētius:multoqꝫ illuſtrius depreben
ditur: Quæ ingemiſcēti patri ait: Fac mibi ut exiuit de ore tuo. Sed ſpaciū duorum
popoſcit menſiū:ut cū æqualibus conuentū ageret in montibus:quæ uirginitatē eiꝰ
prædeſtinatā neci pio affectu ꝓſequerentur.Nec fletꝰ æqualiū mouit puellam: nec
dolor flexit:nec gemitus retardauit:nec dies præterijt: nec fefellit bora. Redijt ad
patrē:quaſi ad uotū rediret: & uoluntate ꝓpria cunctantē impulit: fecitqꝫ arbitratu
ſpontaneo:ut qđ erat impietatis fortuitū fieret pietatis ſacrificiū.
Quantū periculum Iuditb boneſtatis intuitu ſubierit.Ca.XIII.
Ecce tibi Iuditb ſe offert mirabilis:quæ formidatū pp̄lis uirū Holofernē adijt:
i aſſyriorum triumpbali ſeptū caterua.Quē primo formæ gratia & uultus de/
core perculit:deinde ſermonis circūſcripſit elegantia.Primus triūpbus eius
fuit ꝙ integrū pudorem de tabernaculo boſtis reuexit. Secūdus:ꝙ fœmina de uiro
reportauit uictoriam:fugauit populos cōſilio ſuo.Horruerūt perſæ audaciam eius.
Vtiqꝫ(qđ in illis pytbagoreis duobus mirantur)nō expauit mortis periculū:ſed nec
pudoris qđ eſt grauius bonis fœminis:nō unius ictum carnificis: ſed nec totius exer
c tus tæla trepidauit.Stetit inter cuneos bellatoꝝ fœmina:inter uictricia arma:ſecu
ra mortis.Quantū ad molem ſpectat periculi:moritura ꝑceſſit:quantū ad fidem di/
micatura. Honeſtatē igitur ſecuta eſt Iuditb: & dū eam ſequitur utilitatem inuenit.
Honeſtatis em̄ fuit ꝓbibere:ne populus dei ſe ꝓpbanis dederet:ne ritus patrios &
ſacramenta ꝓderet:ne ſacras uirgines:uiduas graues:pudicas matronas:barbaricæ
ſubijceret impuritati:ne obſidionē deditiōe ſolueret. Honeſtatis fuit ſe malle ꝑ om
nibus periclitari:ut omnes eximeret a periculo.Quanta boneſtatis auctoritas:ut cō
ſilium de ſummis rebus fœmina ſibi uendicaret: nec principibus populi committe/
ret. Quanta boneſtatis auctoritas:ut deum adiutorem præſumeret: quanta gratia
ut inueniret.
Qꝫ ſemp boneſtatē ſequatur utilitas:qđ licet apud bomines aliter ſæpe continge/
re uideatur:apud deū tamen perpetuo ita eſſe cōprobarˀ:ad exemplū ductis in me/
dium Heliſæo:Iobanne baptiſta:ducibꝰ græcorū & romanorum: & Suſanna: Moy/
ſe:Raguel:filijs iſrael:qui imminente captiuitate :ignem potiꝰ ſacrificij q̃ tbeſauros
abſcondere uoluerunt.Et de bis qui uxorem leuitæ ab babitatoribus gabaa ſtupro
enectam bello ſunt ulti.Leproſis quoqꝫ qui nutu diuino fugato de obſidione ſama/
riæ ſyriorum exercitu fugam eorum potius in ciuitatem indicare:q̃ repertis incum
bere decreuerunt.Ca.XIIII.
4.Reg.6. Vid uero Heliſæus niſi boneſtatē ſecutus eſt:cū exercitū ſyriæ: qui ad obſi/
q dendū eum uenerat:captiuū introduxit in ſamariā:cuius oculos cæcitate ob
duxerat:& dixit:Dn̄e aperi oculos eorū ut uideant: & uiderūt: Itaqꝫ cū rex
iſrael ꝑcutere ingreſſos uellet:eāqꝫ ſibi dari a ꝓpbeta facultatē poſceret: reſpondit:
non ꝑcutiendos quoꝝ captiuitatē nō eſſet manu operatꝰ:armiſqꝫ bellicis:ſed magis

ſubſidio alimentorū iuuandos.Deniqꝫ epularibꝰ refecti copijs:nunq̃ poſtea in terrā
iſrael piratæ ſyriæ reuertendū putarunt. Quanto boc ſublimius q̃ illud græcorū:
ꝙ cū duo populi aduerſum ſe de gloria imperioqꝫ decertarent:& alter ex bis babe/
ret copiam:quēadmodū naues alteriꝰ populi clanculo exureret turpe credidit:ma/
luitqꝫ minus poſſe boneſte:q̃ plus turpiter.Et iſti quidē ſine flagitio boc facere neq/
bant:ut eos qui cōſummandi belli perſici gratia in ſocietatē cōuenerant:bac fraude
deciperent:quā licet poſſent negare: nō poſſent tn̄ nō erubeſcere. Heliſæus autē
nō fraude deceptos licet ſed poteſtate domini ꝑcuſſos:maluit tamē ſeruare q̃ per/
dere:quia decorū foret boſti parcere:& aduerſario donare uitā:quā potuiſſet aufer
re:niſi ꝑpeciſſet. Liquet igitur id qđ decorū eſt:ſemp eſſe utile. Nā & Iuditb ſan/
cta decoro cōtemptu ꝓpriæ ſalutis ſoluit obſidionis periculū: & publicā boneſtate
ꝓpria acquiſiuit utilitatē. Heliſæus glorioſius ignouit q̃ ꝑculit:& utilius reſeruauit
boſtes:q̃ cœperat. Quid aūt aliud Iobannes:niſi boneſtatē cōſiderauit: ut inbone/ Marci.6.
ſtas nuptias etiā in rege nō poſſet ꝑpeti dicens:Non licet tibi illā uxorē babere: Po
tuit tacere:niſi indecorum ſibi iudicaſſet mortis metu uerū non dicere: inclinari re/
gi:propbeticam auctoritatē adulatione ſubtexere.Sciebat utiqꝫ moriturum ſe eſſe:
quia regi aduerſabatˀ:ſed boneſtatē ſaluti prætulit: Et tamen quid utiliꝰ:q̃ qđ paſſio/
nis uiro ſancto aduexit gloriā: Sācta quoqꝫ Suſanna denūciato falſi teſtimonij ter/ Daniel.13.
rore :cū binc ſe uideret urgeri periculo: inde opprobrio: maluit boneſta morte ui/
tare opprobrium:q̃ ſtudio ſalutis turpem uitā ſubire ac ſuſtinere.Itaqꝫ dum boneſta
ti intendit:etiā uitam reſeruauit:quæ ſi id quod ſibi uidebatur ad uitā utile præopta
uiſſet :nō tātā reportaſſet gloriam:immo etiā id quod nō ſolum inutile ſed etiā peri/
culoſum foret:pœnā criminis forſitan nō euaſiſſet. Aduertimꝰ igitur quia id quod
turpe eſt:non poteſt eſſe utile:neqꝫ rurſus id quod boneſtū eſt inutile:quia cōplex
boneſtatis eſt ſemp utilitas: & utilitatis boneſtas. Memorabile ferūt rbetores:ꝙ
dux romanorū cum ad eum aduerſarij regis medicus ueniſſet: pollicēs daturum ſe
regi uenenū:uinctū eum ad boſtem remiſerit.Et reuera præclarū ut qui uirtutis cer
tamē ſuſceperat:nollet fraude uincere. Non em̄ in uictoria boneſtatē ponebat: ſed
ipſam:niſi boneſtate quæſitā:uictoriā turpem prænūciabat. Redeamus ad noſtrū
Moyſen:atqꝫ ad ſuperiora reuertamur:ut quāto præſtātiora:tanto antiquiora ꝓma
mus. Nolebat ægypti rex populum dimittere patrū.Dixit Moyſes ſacerdoti Aa/ Exo.7. et ſequētibus.
ron:ut extenderet uirgā ſuam ſup omnes aquas egypti.Extendit Aaron:& cōuerſa
eſt aqua fluminis in ſanguinē:& nemo poterat bibere aquā:omneſqꝫ ægyptij ſiti pe/
ribant:ſincæra autē fluenta patribus abundabant.Iactauerunt fauillam in cælum: &
facta ſunt ulcera:& ueſicæ cadentes in bominibus & quadrupedibus. Deduxerunt
grandinē in igne flāmeo:cōtrita erant ſuper terrā omnia: Rogauit Moyſes: & uni/
uerſa in ſuam gratiā reuerterunt.Grando ſedata eſt:ſanata ulcera:ſolitos potus flu/
mina præbuerūt.Iterum caligantibus tenebris operta erat terra per triduū:ex quo
Moyſes manum leuauerat:& tenebras infuderat.Moriebatur omne primogenitū
ægyptiorū:cum bebræorū omnis eſſet inoffenſa ꝓgenies.Rogatur Moyſes:ut bis
quoqꝫ finem exitijs daret:orauit & impetrauit.In illo prædicandum:ꝙ a fraudis con
ſortio tēperauerit:in boc mirabile qm̄ diuinitus intenta ſupplicia: & uirtute propria
etiam ab boſte detorſerit. Vere nimiū(ſicut ſcriptū eſt)manſuetus & mitis:ſciebat ꝙ
fidem rex nō ſeruaret ꝓmiſſi:tamē boneſtū putabat ut rogatus oraret: læſus bene/
diceret:appetitꝰ remitteret.Proiecit uirgā: & ſerpens factꝰ eſt qui deuorauit ſerpē/
tes ægyptioꝝ:ſignificans ꝙ uerbū caro fieret:quæ ſerpentis diri uenena uacuaret ꝑ
remiſſionē & indulgētiā peccatorū. Virga eſt em̄ uerbū directum:regale plenū po/
teſtatis:inſigne imperij. Virga ſerpens facta eſt:quoniā qui erat filius dei ex deo pa/
tre natus: filius bominis factꝰ eſt natꝰ ex uirgine:qui quaſi ſerpēs exaltatus in cruce:
medicinā uulneribus infudit bumanis. Vnde & ipſe dominus ait: Sicut Moyſes ex/ Ioh.3.
altauit ſerpentē in deſerto:ita exaltari oportet filium bominis. Deniqꝫ & alterum ſig
nū ad dominū Ieſum pertinet qđ fecit Moyſes: Manum ſuam miſit in ſinū:& ꝓtulit

Miſit & ꝓtulit eam:& erat ſicut carnis hũa-
eam:& facta eſt man⁹ eius ſicut nix.Iterũ miſit & ꝓtulit eam:& erat ſicut carnis hũa-
næ ſpecies:ſignificans domini Ieſu primũ fulgorem diuinitatis: poſtea ſuſceptionē
carnis:in qua fide credere omnes gentes populoſq; oporteret. Merito manũ miſit:
quia dextera dei chriſtus eſt: in cuius diuinitatē & incarnationē ſi quis nõ credide-
rit:quaſi reprob⁹ flagellat̃:ſicut iſte rex: qui qm̃ ſignis nõ credidit euidentib⁹ poſtea
flagellat⁹ orabat:ut ueniã mereret̃. Quãtus igit̃ boneſtatis affect⁹ eſſe debeat:ex
his ꝓbat̃:& eo maxīe ꝙ ſe obijciebat ꝓ pplo dicẽs: ut remitteret pplo de⁹:aut certe
Tobie.2. de libro uiuẽtiũ ſe deleret. Tobias quoq; formã expſſit honeſtatis euidenti⁹:cũ re
Tobie.7. licto cõuiuio mortuos ſepeliret:& ad cibos paupis menſæ inuitaret iopes. Raguel
præcipuæ cõtẽplatione honeſtatis: cũ rogaretur ut filiã ſuã in coniugiũ daret: uitia
quoq; filiæ nõ tacebat:ne circũuenire petitorem uideretur tacendo. Itaq; cũ Tobi-
as fili⁹ Tobiæ poſceret ut ſibi eam daret puellam: reſpondit:lege quidē ipſi eam de-
beri tanꝗ ꝓpinquo:ſed dediſſe ſe eã iam ſex uiris:& omnes eos eſſe mortuos. Iuſtus
itaq; uir plus alienis timebat:& mallebat innuptam ſibi manere filiam:ꝗ ꝓpter nupti
as eius extraneos periclitari. Q; breuiter abſoluit omnes quæſtiones philoſopho-
rum. Illi de uitijs tractant domoꝝ:tegenda an ꝓdenda a uẽditore uideantur:hic no
ſter nec filiæ uitia celanda arbitratus eſt. Et certe non ipſe affectabat ut eã traderet:
ſed rogabatur. Quanto utiq; iſte boneſtior ſit illiſ:dubitare nõ poſſumus:ſi confera-
mus quãto præſtantior ſit filiæ cauſa:ꝗ rei uenalis pecunia. Cõſideremus aliud qđ
in captiuitate geſtum ſummũ tenuit honeſtatis decorem. Nullis em̃ aduerſis hone-
ſtas impeditur:quæ in his eminet:& magis præcellit ꝗ in ꝓſperis. Inter uincula itaq;:
inter arma:flãmas:ſeruitutē quæ liberis omni ſupplicio grauior ē:inter pœnas mori
entiũ:excidia patriæ:uiroꝝ formidinē: pemptorũ ſãguinē:nõ excidit tñ cura hone-
ſtatis maiorib⁹ nr̃is:ſed inter euerſæ patriæ cineres & fauillas:in affectib⁹ pijs reſplē
duit & refulſit. Nã cũ in pſidē ducerent̃ patres noſtri:q tunc dei oipotẽtis cultores
2. Machab. 1. erant:acceptũ ignē de altari ſacerdotes dñi occulte in ualle abſconderunt. Erat illic
uelut patens puteus:aquæ ſeceſſu infrequẽs:nec populari uſui patens: ignoto & ab
arbitris remoto loco:ibi obſignauerunt indicio ſacro pariter ac ſilentio ignē recon-
ditum. Nõ illis ſtudio fuit aurum defodere:argentũ abſcondere:quod ſeruarēt po-
ſteris ſuis:ſed inter extrema ſua honeſtatis curã habentes:ſacrũ ignem ſeruandum
putauerũt:ne eum uel impuri cõtaminarēt:uel defunctoꝝ ſanguis extingueret:uel
deformiũ ruinarum aceruuſ aboleret. Abierunt itaq; in perſidē ſola religione liberi:
quoniã ſola illis p captiuitatē extorqueri nequiuit. Poſt plurimũ uero tẽporis:qñ
placuit deo:dedit hanc mentē regi perſaꝝ ut reſtaurari in iudæa templum: & legiti
mos reparari hieroſolymis ritus iuberet. Cui⁹ gratia muneris:Neemiam ſacerdotē
rex perſarũ direxit. At ille ſecũ deduxit illorum ſacerdotũ nepotes:qui ꝓfecturi de
patrio ſolo:ſacꝝ ne periret ignem abſconderunt. Venientes autē:ut patꝝ ſermone
eſt ꝓditũ:nõ inuenerũt ignē: ſed aquã graſſã. Et cũ deeſſet ignis quo adolerēt alta-
ria:haurire eos aquam:Neemias ſacerdos ſibiq; deferre:& aſpergere ſup ligna præ-
cepit. Tunc uiſu mirabile: cũ eſſet cælum intextum nubibus: ſol repente illuxit:
accenſus eſt magnus ignis:ita ut omnes in tam euidẽti domini gratia:factum ſtupē-
tes lætitia perfunderẽtur. Orabat Neemias: pſallebant ſacerdotes hymnũ deo uſq;
quo conſumptũ eſt ſacrificium. Iuſſit iterum Neemias reſidua aqua maiores perfun
di lapides. Quo facto flamma accenſa eſt:lumen autē refulgens ab altari cõſumptũ
ilico eſt. Hoc patefacto indicio: rex perſarum eo loco in quo ignis fuerat abſcondi-
tus:& poſtea reperta eſt aqua:templũ fieri mandauit:cui inferebant̃ dona plurima.
Appellauerunt autē illud qui erant cũ ſancto Neemia epathar: quod interpretatio-
nē habet purificatiõis:a plurimis nepthe uocatur. Inuenitur autē in deſcriptionib⁹
Hieremiæ ꝓphetæ:ꝙ iuſſerit accipere de igne eos qui poſtea eſſent futuri. Hic eſt
ignis qui cecidit ſuper ſacrificium Moyſi:& cõſumpſit illud:ſicut ſcriptum eſt: Quia
exiuit ignis a domino:& conſumpſit uniuerſa quæ erant ſup altare holocauſta. Hoc
igne oportebat ſanctificari ſacrificium. Ideoq; & filios Aaron qui alienũ ignem infer-
re uoluerunt:exiuit iterum ignis a domino & cõſumpſit eos: ita ut mortui extra ca-

ſtra ꝓijcerentur. Veniẽs autem Hieremias in locum :inuenit domum in modũ ſpe-
luncæ: & tabernaculũ: & arcam: & altare incenſi intulit illuc: & obſtruxit oſtium.
Qđ cum hi qui ſimul uenerant curioſius perſcrutarent̃:ut notarent ſibi locum:ne-
quaquã cõprehẽdere atq; inuenire potuerunt. Vt autē cognouit Hieremias quod
affectaſſent:dixit: Ignotus erit locus: donec congreget deus congregationem po-
puli:& ꝓpitius fiat. Tunc deus oſtẽdet hæc:& apparebit maieſtas domini. Cõgre
gationē populi tenemus: ꝓpitiationē domini dei noſtri agnoſcimus: quã ꝓpitiator
in ſua operatus eſt paſſione. Arbitror ꝙ nec ignem iſtũ poſſimus ignorare: cũ legeri
mus:quia baptiçat domin⁹ Ieſus in ſpiritu ſancto & igni:ſicut in euangelio dixit Iohã
nes. Merito conſumebatur ſacrificiũ:quoniã ꝓ peccato erat. Ille autē ignis typus ſpi
ritusſancti fuit:qui deſcenſurus erat poſt domini aſcenſionē: & remiſſurus peccata
omniũ:qui quaſi ignis inflammat animũ ac mentē fidelem. Vnde ait Hieremias ac-
cepto ſpiritu:Et factum eſt in corde meo ut ignis ardens:flãmigerans in oſſibus me- Hiere. 20.
is:& diſſolutus ſum undiq;:& ferre non poſſum. Sed & in actib⁹ apoſtolorũ cum de-
cidiſſet ſuper apoſtolos ſpũſſanctus:& plæroſq; qui expectabant ꝓmiſſa dñi: tanquã
ignem diſperſas eſſe linguas legimus. Deniq; ſic uaporabatur animus ſingulorũ: ut
muſto repleti eſſe æſtimarentur:qui acceperant linguarũ diuerſitatem. Quid ergo
ſibi uult ꝙ ignis aqua factus eſt:& aqua ignem excitauit:niſi quia ſpiritalis gratia per
ignem exurit:per aquã mundat peccata noſtra? Eluitur em̃ peccatum:& exuritur.
Vnde & Apoſtolus ait: Vniuſcuiuſq; opus quale ſit ignis probabit. Et infra: Si cuius 1. Cor. 3.
opus arſerit:detrimentũ patietur:ipſe autē ſaluus erit:ſic tamen quaſi p ignē. Quod
ideo poſuimus:ut ꝓbaremus per ignem exuri peccata. Notũ eſt ergo hunc eſſe ue-
re ignem ſacrũ:qui tunc in typo futuræ remiſſionis peccatorũ deſcendit ſuper ſacri-
ficium. Hic igitur ignis abſcondit̃ captiuitatis tempore quo culpa regnat:tẽpore au
tem libertatis ꝓmitur. Et licet in aquæ ſpeciē mutatus:tamē ſeruat igniſ naturam:ut
conſumeret ſacrificiũ. Nec mireris:cum legeris:quia pater de⁹ dixit: Ego ſum ignis
conſumens. Et alibi: Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ. Ipſe quoq; dominus Ie Hiere. 2.
ſus quaſi ignis inflãmat audientium corda:quaſi fons refrigerat. Nam ipſe in euãge-
lio ſuo dicit:ꝙ ideo uenerit ut ignem in terras mitteret:& potum ſitientib⁹ aquæ ui-
uæ miniſtraret. Heliæ quoq; tẽpore deſcẽdit ignis:quãdo ꝓuocauit ꝓphetas gen- 3. Reg. 18.
tium ut altare ſine igne accenderēt. Et cũ illi nequiſſent facere:hoſtiã ſuam tertio ip-
ſe perfudit aqua:& manabat aqua in circuitu altaris:& exclamauit:& cecidit ignis a
domino de cælis:& cõſumpſit holocauſtum. Hoſtia illa tu es:Cõſidera tacitus ſin
gula. In te deſcendit uapor ſpirituſſancti:te uidet̃ exurere cũ tua peccata conſumit.
Deniq; qđ conſumptũ eſt ſacrificiũ Moyſi tẽpore:ſacrificium ꝓ peccato erat. Vn-
de Moyſes ait:ſicut in Machabæoꝝ ſcriptũ eſt libro:eo ꝙ nõ ſit manducatũ qđ erat
ꝓ peccato: cõſũptũ eſt. Nõne tibi cõſumi uidet̃: qñ in baptiſmatis ſacramẽto iterit
hõ tot⁹ exterior? Vetus hõ noſter exterior crucifix⁹ eſt cruci: Apl's clamat. Illic ſicut Ro. 6.
patrũ exẽpla te docẽt ægypti⁹ demergit̃:hebræ⁹ reſurgit ſancto renouatus ſpũ:qui
etiã p mare rubrũ ioffenſo trãſiuit ueſtigio:ubi baptiçati ſunt pr̃es ſub nube:& in ma
ri. In diluuio quoq; Noe tpe mortua eſt ois caro:iuſtus tñ cũ ſua ꝓgenie ſeruat⁹ eſt.
An nõ conſumit̃ hõ:cũ abſoluit̃ mortale iſtud a uita? Deniq; exterior corrũpit̃: ſed 2. Cor. 4.
interior renouat̃. Nec ſolũ in baptiſmate:ſed etiã in pœnitẽtia fit carnis iterit⁹ ad ꝓfe
ctum ſpũs:ſicut aplica docemur auctoritate:dicẽte ſancto Paulo: Iudicaui ut præſẽs 1. Cor. 5.
eũ q ſic opat⁹ eſt tradere hmõi ſathanæ in interitũ carnis:ut ſpũs ſaluus ſit in die do-
mini noſtri Ieſu chriſti. Prolixior excurſus admirãdi gratia myſterij factus uidetur:
dũ ſtudemus reuelatũ plenius ſacramentũ pandere: qđ eouſq; plenũ honeſtatis eſt
ut ſit plenum religionis. Quanta autē honeſtatis cura maioribus fuerit:ut unius
mulieris iniuriam ſtupro illatam intẽperantium bello perſequerẽtur:& uicto popu-
lo tribus Beniamin obteſtarentur in coniugium ſe eis ꝓprias filias non daturos. Re
manſerat tribus ſine ullo poſteritatis ſubſidio:niſi fraudis neceſſariæ accepiſſet licē-
tiã. Quæ tamen indulgentia congruo intemperantiæ ſupplicio nõ uidetur uacare:

quãdo illis hoc ſolũ ꝑmiſſum eſt:ut raptu inirent cõiugia:nõ conubij ſacramento.Et
reuera dignũ fuit:ut qui alienũ cõtuberniũ ſoluerant:ipſi nuptiarũ amitterent ſollẽ-
nitatẽ. Q̃ plena autẽ miſerationis hiſtoria: Vir inquit leuita acceperat ſibi iugalẽ:
Judic. 19. quã a cõcubitu cõcubinã appellatam arbitror: quæ aliquãdo poſt quibuſdã :ut fieri
ſolet:offenſa rebuſ ad patrẽ ſe cõtulit:& fuit illic quattuor mẽſibus.Exurrexit uir eiꝰ
& abijt ad ſoceri ſui domũ:ut cũ ſua iugali repararet gratiã:& reuocaret eã: ac redu-
ceret.Occurrit ei mulier:atq; in domũ patris ſui introduxit maritũ. Lætatꝰ adoleſcẽ
tulæ pater:uenit obuiã:& ſedit cũ eo tribus diebus:& epulati ſunt:& quieuerunt.Et
ſequenti die ſurrexit leuita diluculo:& retẽtus eſt a ſocero:ut tam cito nõ deſereret
conuiuij iocunditatẽ.Et alio & tertio die nõ ꝑmiſit pater adoleſcentulæ ꝓficiſci ge-
nerum ſuũ:donec lætitia & gratia inter eos omnis cõſummaretur.Sed die ſeptimo
cũ iam ad ueſperum declinaret dies:poſt menſas & læta cõuiuia:cum prætexeret fi
nitimæ noctis uiciniã:ut apud ſuos potius q̃ apud extraneos requieſcendũ putaret:
nequiuit tenere:& dimiſit una cũ filia ſua uirum. Verũ ubi facta eſt aliqua ꝓgreſſio:
cum ueſper iam ꝓpior urgeret: & appropinquandum foret ad urbem iebuſæorũ:
dicente ſeruulo ut ad eã dominꝰ ſuus deflecteret:nõ acquieuit dominꝰ ſuꝰ:quia non
erat ea ciuitas filiorũ iſrael:ſed intendit ꝑuenire uſq; gabaa:quæ habitabatur a popu
lo tribus Beniamin.Nec erat quiſquã qui aduenictes reciperet hoſpitio: niſi uir pe-
regrinus ꝓgreſſa ætate.Qui cũ aſpexiſſet eos:& interrogaſſet leuitã:quo uadis: uel
unde uenis:quo reſpondente quia eſſet uiator:& repeteret montẽ effrem:& nõ eſ-
ſet qui colligeret eum: hoſpitiũ ei obtulit:& adornauit conuiuiũ.At ubi ſatietas epu
landi facta eſt:& menſæ remotæ:irruentes peſtilentes uiri circũierunt domũ.Tunc
ſenior filiã ſuam uirginẽ:& coæqualẽ eius cum qua cubitare ſolita eſſet offerebat ui-
ris iniquitatis:tantũ ne uis irrogaretur hoſpiti. Verum ubi parum ratio ꝓceſſit & ius
præualuit:ceſſit leuites iugali ſuæ.Et cognouerũt eã:& tota nocte illuſerunt ei. Qua
atrocitate uel dolore uicta iniuriæ :ante hoſtium hoſpitis quo uir ſuus diuerterat ꝓ-
iecit ſe atq; exhalauit ſpiritum:ſupræmo licet uitæ munere affectũ bonæ cõiugis ſer
uans:ut exequias ſaltem ſui funeris marito reſeruaret.Quo cognito(ne multis mo-
rer)omnis ꝓpe populus iſrael in bellũ exarſit:dubioq; euentu cum anceps maneret
præliũ:tertia tamen præliandi uice traditꝰ eſt populus beniamin populo iſrael:& di
uina iudicatus ſententia pœnas intẽperantiæ luit. Cõdemnatus quoq; ne quis ei ex
numero patrũ filiam ſuã daret in uxorem. Idq; confirmatũ iuriſiurandi ſacramento
eſt.Sed cõpuncti q tam acerbã in fratres tuliſſent ſententiã: ita ſeueritatẽ eius tem-
perauerunt: ut orbatas parẽtibus uirgines in coniugiũ ſibi aſciſcerent: quorum pa-
tres ꝓ delicto ꝑempti forent:uel raptu copulam ſociarent:quia ꝓ tam turpis cõmiſſi
facinore:qui alieni matrimonij ius uiolauerant indignos ſe impetrando exhibuere
matrimonio.Sed ne ꝑiret una a populo tribus:fraudis indulta eſt cõniuẽtia. Quã-
ta igitur honeſtatis cura maioribꝰ fuerit:hinc ꝓdit̃:ut quadraginta milia uiroꝝ ſtrin
gerent gladiũ aduerſus fratres ſuos de tribu Beniamin:dum ulciſci uolunt iniuriam
pudicitiæ:quia temeratores caſtitatis non ſufferebantur. Itaq; in eo bello cæſa ſunt
utrimq; ſexagintaquinq; milia bellatorũ:& exuſtæ urbes.Et cum inferior primo fu-
iſſet populus iſrael:tamẽ nec aduerſi metu belli percitus uindicãdæ caſtitatis ſeque
ſtrauit dolorem. Ruebat in prælium:uel ſanguine ſuo paranſ cõmiſſi flagitij diluere
4. Reg. 6. notam. Et quid mirũ ſi populo dei decorũ illud atq; honeſtũ curæ fuit: quãdo etiã
leproſis(ſicut in libris Regnorũ legimus)honeſtatis nõ defuit conſideratio: Fames
erat magna in ſamaria:quia obſederat eam ſyrorũ exercitus. Rex militares excubi-
as ſupra muꝝ ſollicitus reuiſebat:Interpellauit eũ mulier dicens: Perſuaſit mihi hæc
mulier ut afferrẽ filiũ meũ:& attuli:& coximus & comedimus eũ: & ꝓmiſit ut & ip-
ſa poſtea filium ſuum afferret:& carnes illius ſimul manducaremus.Nunc autem fili
um ſuum abſcondit:& non uult eum afferre. Motus rex q non ſolum humanis ſed
etiam parricidalibus cadaueribus mulieres paſtæ uiderentur:& tam atrocis calami-
tatis exemplo percitus:Heliſæo ꝓphetæ mandauit necem:cuius in poteſtate fore

crederet:ut obſidionem ſolueret: ꝓpulſaret famem:uel quia nõ permiſerat regi ut
percuteret ſyros quos cæcitate perfuderat. Sedebat Heliſæus cũ ſenioribus in he-
thel:& priuſq̃ introiret ad eum regis nũcius ait ad ſeniores uiros:Si uidiſtis: quoniã
filius homicidæ illiꝰ miſit auferre caput meũ? Et introiuit nuncius: & mandatũ regis
pertulit:denuncians præſens capitis periculũ.Cui reſpondit ꝓpheta:Hac hora diei 4. Reg. 7.
craſtina:mẽſura ſimilaginis ſiclo:& duæ mẽſuræ hordei ſiclo in porta ſamariæ.Et cũ
miſſus a rege nũcius nõ crediſiſſet:dicens:Si pluerit dominus abundantiã de cælo
frumẽti:nec ſiquidẽ id poſſe effici:Dixit ad eũ Heliſæus:Quia non credidiſti:oculis
tuis uidebis:& nõ manducabis.Et factus eſt ſubito in caſtris ſyriæ uelut quadrigarũ
ſonus:& uox multitudinis & uox magnæ uirtutis atq; ingens belli tumultus: & arbi
trati ſunt ſyrij: q rex iſrael in ſocietatẽ aduocaſſet prælij regẽ ægypti:& regẽ amor-
reorum:& fugerunt diluculo:relinquẽtes tabernacula ſua:quoniã uerebant̃ ne im-
prouiſo aduentu nouorũ opprimerent̃ hoſtiũ:& cõiunctis regũ uiribus nõ poſſent
reſiſtere.Id incognitũ ſamariæ erat:quoniã uicti metu & fame tabidi:nec prætende-
re audebãt. Erant autẽ leproſi quattuor ad portã ciuitatis:quibus uita erat ſuppli-
cium:& mori lucrũ:& dixerunt ad ſe inuicẽ:Ecce nos hic ſedemꝰ:& morimur.Si in-
gredimur urbem:moriemur fame:ſi manemus hic nullũ ſubſidium uiuẽdi ſuppetit
nobis:Eamus in caſtra ſyriæ:aut cõpendium mortis erit:aut ſalutis remediũ. Perre-
xerunt itaq; & intrauerũt caſtra:& ecce omnia nuda hoſtiũ.Ingreſſi tabernacula:pri
mum repertis alimẽtis fugauerũt famem:deinde auri & argenti quantũ potuerunt
diripuerũt.Et cũ ſoli prædæ incũberent:diſpoſuerunt tamẽ regi nũciare fugiſſe ſy-
rios:quia id honeſtũ arbitrabantur:q̃ repreſſo indicio fouere fraudis rapinam.Quo
indicio egreſſus eſt populus:& diripuit caſtra ſyriæ: & cõmeatꝰ hoſtiũ: Abundãtiã
fecit annonæ:uilitatẽ reddidit:ut ſm ꝓpheticum dictũ menſura ſimilaginis ſiclo: &
duæ menſuræ hordei pari precio couſtarẽt.In hac lætitia plæbis:nuncius ille in quo
requieſcebat rex:cõſtitutus in porta:inter exeuntiũ feſtinationẽ & remeantiũ exul
tationem:conculcatus a plæbe mortuus eſt.

Laus honeſtatis:magnanimitate Heſter: & fide Ionathæ commendatur & Abi-
melech.Ca.XV.

q Vid Heſter regina:nonne ut populum ſuum periculo exueret (qđ erat de-
corum atq; honeſtum)morti ſe obtulit:nec immitis regis trepidauit furorẽ?
Ipſe quoq; rex perſarum ferox atq; tumido corde: tamẽ decorũ iudicauit in-
dici inſidiarum quæ ſibi paratæ forent gratiam repræſentare: populũq; liberũ a ſer-
uitute eripere:eruere neci:nec parcere neci eiꝰ qui tã indecora ſuaſiſſet.Deniq; quẽ
ſecundũ a ſe præcipuũ inter omnes amicos haberet: cruci tradidit: q dehoneſtatũ
ſe eius fraudulentis cõſilijs animaduertiſſet. Ea eñ amicitia ꝓbabilis quæ honeſta
tem tuetur:præferenda ſane opibus:honoribus:poteſtatibus: honeſtati uero præ-
ferri non ſolet:ſed honeſtatem ſequi. Qualis fuit Ionathæ:qui pro pietate nec offen
ſam patris: nec ſalutis periculum refugiebat.Qualis fuit Abimelech:qui pro hoſpi-
talis gratiæ officijs necem potius ſui q̃ proditionem fugientis amici ſubeundam ar-
bitrabatur.

De moderamine amicitiæ conſeruandæ:clauditur uolumen.Ca.XVI.

n Ihil igitur præferendum honeſtati:quæ tamen ne amicitiæ ſtudio prætherea-
tur:etiam hoc ſcriptura admonet. Sunt enim plæræq; philoſophoꝝ quæſti-
ones:utrũ amici cauſa quiſquã contra patriam ſentire nec ne debeat: ut ami-
co obediat:utrum oporteat ut fidem deſerat:dum indulget atq; intẽdit amici com-
moditatibus.Et ſcriptura quidem ait:Claua & gladiꝰ & ſagitta ferrata: ſic homo eſt Prouer. 25.
teſtimonium dans falſum aduerſus amicum ſuum.Sed conſidera quid aſtruat.Non
teſtimonium reprehendit dictum in amicum: ſed falſum teſtimonium. Quid enim
ſi dei cauſa: quid ſi patriæ cogatur aliquis dicere teſtimonium ? Nunquid præpon-
derare debet amicitia religioni: præponderare charitati ciuium? In his tamen ipſis
rebus requirenda eſt ueritas teſtimonij: ne amicus appetatur amici perfidia: cuius

fide abſolui debebat. Amicus itaqꝫ neque noxio gratificari debet: neque innocen-
ti inſidiari. Sane ſi neceſſe ſit dicere teſtimonium: ſi quid in amico uitij cognoue-
rit corripere occulte: ſi non audierit corripere palam. Sunt enim bonæ correptio-
nes: & plærūqꝫ meliores: q̃ tacita amicitia. Et ſi lædi ſe putat amicus: tu tamen corri-
pe. Et ſi amaritudo correptionis animū eiꝰ uulneret: tu tamē corripere ne uerearis.
Prouer.27. Tolerabiliora ſunt eñ amici uulnera: q̃ adulantiū oſcula. Errantē igitur amicū corri-
pe: innocentē amicum ne deſeras. Conſtans eñ debet eſſe amicitia: pſeuerare in af-
fectu. Nō puerili modo amicos mutare uaga quadā debemus ſentētia. Aperi pectꝰ
tuum amico: ut fidelis ſit tibi: & capias ex eo uitæ tuæ iocunditatē. Fidelis enim ami
cus: medicamētū eſt uitæ & immortalitatis gratia. Defer amico ut æquali: nec te pu
deat ut præuenias amicū officio. Amicitia eñ neſcit ſuperbiā. Ideo eñ ſapiens dicit:
Eccl.22. Amicum ſalutare non erubeſcas. Nec deſeras amicū in neceſſitate: nec derelinquas
eum: neqꝫ deſtituas: quoniā amicitia uitæ adiumētū eſt. Ideo in ea onera noſtra por-
temus: ſicut Apoſtolus docuit. Dicit eñ his quos eadē complexa eſt charitas. Etem
ſi amici ſecundæ res amicos adiuuant: cur nō & in aduerſis amici rebus amicorū ad-
iumentū ſuppetat? Iuuemus cōſilio: cōferamus ſtudia: cōpatiamur affectu. Si neceſ-
ſe eſt: toleremus ꝓpter amicū etiam aſpera. Plærūqꝫ inimicitiæ ſubeundæ ſunt ꝓ-
pter amici innocentiā: ſæpe obtrectationes. Si reſtiteris uel reſponderis cū amicꝰ ar
guitur & accuſat̃: nec te pœniteant eiuſmodi offenſiones. Iuſti eñ uox eſt: Et ſi mala
mihi euenerint ꝓpter amicum ſuſtineo. In aduerſis eñ amicꝰ ꝓbatur. Nam in ꝓſpe-
ris amici omnes uidentur. Sed ut in aduerſis amici patientia & tolerātia neceſſaria
eſt: ſic in ꝓſperis auctoritas cōgrua eſt: ut inſolentiā & extollentiā amici reprimat &
Job.19. redarguat. Q̃ pulchre in aduerſis poſitus Iob dicit: Miſeremini mei amici mei miſe-
remini. Non quaſi abiecta uox iſta eſt: ſed quaſi cenſoria. Nā cum iniuſte arguitur ab
amicis: reſpōdit: Miſeremini mei amici. hoc eſt: miſericordiā debetis facere. Oppri-
mitis autē uos & impugnatis hominem: cuius erūnis compati ꝓ amicitia uos opor-
tebat. Seruate igit̃ filij initam cū fratribus amicitiā: qua nihil eſt in rebus humanis
pulchrius. Solatium quippe uitæ huius eſt: ut habeas cui pectus aperias tuum: cum
quo arcana participes: cui cōmittas ſecretum pectoris tui: ut colloces tibi fidelem ui
rum: qui in ꝓſperis gratulet̃ tibi: in triſtibus cōpatiatur: in perſecutionibus adhorte
tur. Q̃ boni amici hebræi pueri: quos a ſui amore nec fornacis ardētis flamma diui-
2.Regl.1. ſit. De quo loco: ut ſuperiꝰ diximꝰ: bene ait ſanctus Dauid: Saul & Ionathas ſpecioſi
& chariſſimi: inſeparabiles in uita ſua: & in morte nō ſunt ſeparati. Hic eſt amicitiæ
fructus: nō ut fides ꝓpter amicitiā deſtruatur. Non poteſt eñ homini amicus eſſe:
qui deo fuerit infidus. Pietatis cuſtos amicitia eſt: & æqualitatis magiſtra: ut ſuperi-
or inferiori ſe exhibeat æqualē: inferior ſuperiori. Inter diſpares enim mores nō po
teſt eſſe amicitia: & ideo couenire ſibi utriuſqꝫ debet gratia. Nec auctoritas deſit in-
feriori: ſi res popoſcerit: nec humilitas ſuperiori. Audiat quaſi parem: quaſi æqualē:
& ille quaſi amicus moneat: obiurget nō iactātiæ ſtudio: ſed affectu charitatis. Neqꝫ
monitio aſpera ſit: neqꝫ obiurgatio contumelioſa. Sicut eñ adulationis fugitans ami
citia debet eſſe: ita etiam aliena inſolentiæ. Quid eſt eñ amicus: niſi conſors amoris:
Ad quē animū tuū adiungas atqꝫ applices: & ita miſceas ut unū uelis fieri ex duobꝰ:
cui te alteri ut tibi cōmittas: a quo nihil timeas: nihil ipſe commodi tui cauſa inhone
ſtum petas? Nō eñ uectigalis amicitia eſt: ſed plena decoris: plena gratiæ. Virtꝰ eſt
eñ amicitia: nō queſtus: quia nō pecunia quærit̃: ſed gratia: nec licitatione precioꝝ:
ſed cōcertatione beniuolentiæ. Deniqꝫ meliores amicitiæ ſunt inopū plærūqꝫ q̃ di-
uitum: & frequēter diuites ſine amicis ſunt: quibꝰ abundant pauperes. Nō eſt enim
uera amicitia: ubi eſt fallax adulatio. Diuitibus itaqꝫ plærique aſſentatorie gratifican
tur: Erga pauperem nemo ſimulator eſt. Verum eſt: quicquid defertur pauperi: hu
ius amicitia inuidia uacat. Quid amicitia precioſius: quæ angelis communis & ho-
Luc.16. minibus eſt? Vnde & dominus Ieſus dicit: Facite uobis amicos de iniquo mammo-
na: qui recipiant uos in æterna tabernacula ſua. Ipſe nos deus amicos ex ſeruulis

facit: ſicut ipſe ait: Iam uos amici mei eſtis: ſi feceritis quæ ego præcipio uobis. Dedit Job.15.
formā amicitiæ quā ſequamur: ut faciamus amici uoluntatē: ut aperiamꝰ ſecreta no-
ſtra amico quæcūqꝫ in pectore habemus: & nos illius arcana nō ignoremus. Oſtēda-
mus illi nos pectus noſtrum: & ille nobis aperiat ſuū. Ideo inquit: Vos dixi amicos: Ibidem.
quia omnia quæcūqꝫ audiui a patre meo nota feci uobis. Nihil ergo occultat amicus
ſi uerus eſt: effundit animū ſuū: ſicut effundebat myſteria patris dominꝰ Ieſus. Ergo
qui facit mandatū dei amicus eſt: & hoc honorat̃ noīe. Qui eſt unanimis: ipſe ami-
cus eſt. ꝙ unitas animorū in amicis ſit: neqꝫ quiſquā deteſtabilior: q̃ qui amicitiam læ
ſerit. Vnde in ꝓditore dominus hoc grauiſſimū inuenit quo eius cōdemnaret perfi
diam: ꝙ gratiæ uicem nō præſentauerit: & cōuiuijs amicitiæ uenenū maliciæ miſcu-
erit. Itaqꝫ ſic ait: Tu uero homo unanimis dux meus & notus meus: qui ſemꝑ mecū Pſ.54.
dulces capiebas cibos. Hoc eſt: nō poteſt ſuſtineri iſtud: qa unanimiſ appetiſti eum:
qui tibi donauerat gratiā. Nam ſi inimicꝰ meus maledixiſſet mihi: ſuſtinuiſſem utiqꝫ:
& ab eo qui me oderat abſconderē me. Inimicꝰ uitari poteſt: amicus nō poteſt: ſi in-
ſidiari uelit. Illū cauemus cui nō cōmittimus conſilia noſtra: hunc cauere non poſſu-
mus: cui cōmiſimus. Itaqꝫ ad aceruandā peccati inuidiā nō dixit: tu uero ſeruus meꝰ:
apoſtolus meus: ſed unanimis meus: hoc eſt: nō meus ſed etiam tuus ꝓditor es: qui
unanimū ꝓdidiſti. Dn̄s ipſe cū a tribꝰ regibꝰ offenſus eſſet: q ſancto Iob honorē nō
detuliſſent: ignoſcere his ꝑ amicū maluit: ut amicitiæ ſuffragiū remiſſio fieret pecca-
torū. Itaqꝫ rogauit Iob: & dn̄s ignouit. Profuit illis amicitia: quibꝰ obfuit inſolentia.
Aec apud uos depoſui filij: quæ cuſtodiatis in animis ueſtris: quæ utrū aliqd
b ꝓfectus habeant uos ꝓbabitis: Interim copiam multā exemplorum afferūt.
Nam ꝓpe omnia maiorū exempla: plurima quoqꝫ dicta: his tribus incluſa li-
bris tenentur: ut & ſi ſermo nihil deferat gratiæ: ſeries tamen uetuſtatis quodam cō
pendio expreſſa: plurimū inſtructionis conferat.

Sancti Ambroſij epiſcopi Liber officiorū tertius explicit.

Capitulorū libri p̄rimi de Uocatione omniū gentiū sancti Ambrosij epi: recollecta annotatio.

De ꝓpositiōe questionū q̄ īter defensores liberi aribitrij: ⁊ p̄dicatores grē dei vertū tur: intentione q̄ꝫ auctoris ac tractandoꝝ ordine: iuxta quem primitus ꝺ volūtatis humanę motibꝰ ⁊ gradibus disputandū est: de redargutione p̄terea quorūdā non sane inter voluntatē ⁊ gratiam dei discernẽtium. Ca. I.

Qꝫ omni humanę voluntati naturaliter q̄lišcūq; insit volūtas: Et de distinctiōe volūtatis in naturalē: animalē: ⁊ spiritalez. Qꝫ etiā diuina ꝓuidētia q̄uis electū sibi populū specialibus ad pietatez direxerit institutis: nulli t̄n nationi hominū bonitatis suę dona subtraxerit. Ca. II.

De pulchra ac subtili huius q̄stionis tractatione: Utrū cum bonę voluntatis homo esse incipit: eadem q̄ in ipso erat corrigaꝛ volūtas: an alia ei quā non habebat: et q̄ priori repugnet: detur. Queadmodū etiā cum in diuinis scripturis salus generaliꝛ omnibꝰ hoībꝰ ꝓmittiꝛ: ꝓ parte hoīuz oēs homines nominenꝛ. Ca. III.

De solutiōe calūniosę obiectiōis qua q̄daz dicunt auctorē ꝑ superius dicta ꝯtradicere aplo diffinienti: Qꝫ deus velit omnes hoīes saluos fieri: ⁊ in agnitionē veritatꝭ venire. Et ꝙ ꝓfūditas diuinitatꝭ mysterioꝝ atq; iudicioꝝ a nobis non sit p̄q̄rēda. Ca. IIII.

Cur anterioribꝰ sęculis dimissę sint oēs gētes ingredi vias suas: vno t̄m israele excepto: ⁊ ad cognitionē veritatꝭ electo. Et quare deꝰ vni homini det gratiam: alteri autem deneget. Ca. V.

Qualis sit natura hūana sine grā. Ca. VI.

Cur saluator oīuz hoīuz: nō oībus dederit hunc sensum vt cognoscerent verū deuz. Cur etiam q̄dam paruuli salui fiant renati: alij pereant non renati. Ca. VII.

A quo fonte nascaꝛ fides: ⁊ vnde habeatur spūs fidei. Et queadmodū hęc fides deꝛ s̄m mēsurā ꝓ arbitrio largiētis. Ca. VIII.

Qꝫ a dn̄o deo oīa virtutū dona diriganꝛ et disponanꝛ. Et ꝙ omnia in manu eiꝰ sint. Atq; deus sit auctor oīs boni. Ca. IX.

Finis

Sācti Ambrosij epi ꝺ Uocatiōe omniū gentiū liber p̄rimꝰ: In quo dissoluit pugnaz disputatiōis quę īter defensores liberi arbitrij et p̄dicatores gratię dei agitur: fęliciter incipit.

De ꝓpositione q̄stionū quę īter defensores liberi arbitrij: ⁊ prędicatores gratię dei vertūtur: intētione quoq; auctoris: ac tractādoꝝ ordine: iuxta quē primitꝰ de volūtatis humanę motibꝰ ⁊ gradibus disputanduz est. De redargutione p̄terea quorūdā nō sane int̄ voluntatē ⁊ gratiā dei discernētiū: Ca. I.

Inter defensores liberi arbitrij et prędicatores gratię dei: magna et difficilis dudū vertitur q̄stio. Quęritur enī vtrum velit deꝰ oēs homines saluos fieri. Et quia negari hoc nō pōt: cur voluntas oīpotentis nō impleatur: inquiritur. Cunq; hoc s̄m voluntates hominū fieri videatur: gratia videꝛ excludi: q̄ si meritis redditur: constat eam nō donum esse sed debitū. Unde iterum q̄ritur: cur hoc donum sine quo nemo saluꝰ ē: ab eo qui oīes saluari vult: non omnibus conferatur. Atq; ita cōtrariarum disputationū nullus terminus reperitur: dum non discerniꝛ quid manifestū: quid sit occultuz. De hac igiꝛ compugnātia opinionuz qua mensura ⁊ tēperantia sentiendū sit: quātuz dominꝰ adiuuerit: annitar inq̄rere: exercēs atq; discutiens moduluz facultatis meę in his quę cordi meo sobrie (quātuz arbitror) inhęserūt: vt si in eas regulas ꝓcesserit stilus: q̄ nihil offensionis: nihil habeāt prauitatis: non solū nobis: sed ⁊ alijs vtile sit: ad aliquē nos limitem p̄uenisse: quē nō debeamus excedere. Primitus itaq; ꝺ volūtatꝭ humanę motibus ⁊ gradidus disputādū ē. Inter quā ⁊ gratiā dei quorūdā nō sana discretio est: existimantiū ꝙ p̄dicatiōe gratię liberū negetur arbitriū: nec aduertētiuz eadem regula sibi posse obijci: ꝙ gratiā negent: cum eam humanę voluntatis nō ducem volunt esse sed comitē. Si enī tolliꝛ volūtas: vbi ipsa est verarū origo virtutū? Si tolliꝛ gratia: vbi ipsa est bonorū causa me-

ritorum?

Qꝺ omni hũane voluntati natu raliter qualiſcũqꝫ inſit volũtas. Et de diſtinctione volũtatis in natu/ ralē: animale: ꝛ ſpiritalē. Qꝺ etiaꝫ diuina ꝓuidētia quis electuꝫ ſibi populum ſpecialib⁹ ad pietate di/ rexerit inſtitutis: nulli tamē natio/ ni hominũ bonitatis ſuę dona ſub traxerit: Ca. II.

ſ Ed iam auxiliāte chriſto qꝺ tractā/ do cōcepimus: inchoemus. Omi animę humanę quātũ itelligere at/ qꝫ experiri datur: naturaliter q̄liſcũqꝫ ineſt volũtas: q̄ aut appetitur qꝺ placet: aut de/ clinat̃ qꝺ diſplicet. Hui⁹ volũtatis (quātũ ad naturalē pertinet motum ex vitio primę p̃uaricationis infirmum) genera ſunt deo: ſm quę volũtas hominis aut ſenſualis aut animalis eſt. Sed cuꝫ adeſt gratia dei: acce dit ei per donum ſpiritus tertium genus: vt poſſit fieri ſpiritalis. Et per hunc excel/ lentiorem motum om̃es affectus vndecũqꝫ naſcentes supernę rationis lege diȷ̈udicet.

Senſualis igit̃ voluntas quā ꝛ carnalem poſſumus dicere: non erigitur ſupra eũ mo tum qui ꝺ corporis ſenſibus naſcitur: qua/ lis ē in animis paruulorum: qui lꝫ nullo iu/ dicio rationis vtantur: oſtendũt tamen ali/ quid ſe velle: aliquid nolle: cum vidēdo: au diendo: odorando: guſtādo: tangēdo: et ea quibus delectant̃ amāt: ꝛ ea quibus offen/ duntur oderunt. Quid autem ē amare: niſi velle? aut quid eſt odiſſe niſi nolle? Habent ergo etiam ipſi voluntatē ſuam: quę etſi ꝓ/ uidendi ꝛ cōſulendi impos atqꝫ ignara ſit: i his tamē amat agere quę carnis ſenſibus blādiuntur: donec vigor rationalis ingenȷ̈ per maturiora miniſteria corporis excitet̃: ꝛ ad famulantiũ ſibi membrorꝫ vſum: nō ali/ eno motu: ſed ſua lege moueatur. Ab hoc ergo ſenſuali appetitu: i quo remanēt hi q̄s etiaꝫ in annis maiorib⁹ excordes videmus ꝛ fatuos: ad animalem ſurgit̃ voluntatem: quę priuſq̄ ſpiritu dei agatur: etiaꝫ ſi ſupra ſenſualem motum ſeſe attollere pōt: tamen ſine ſui amoris participatiōe: in terrenis oc ciduiſqꝫ verſatur. In hac humana etiā in/ genia ſi corporeę voluptati nō turpiter ſer/ uiant: et cupiditates ſuas iuſticię atqꝫ ho/ neſtatis legibus temperēt: nihil ſupra mer/ cedem glorię tēporalis acquirũt. Et cũ prę/ ſentem vitam decēter exornēt: ęternę tamē beatitudinis p̄miũ nō habent: quia rectas actiones ꝛ bona ſtudia ſua non ad eius lau dem atqꝫ honorē referũt: a quo acceperũt: vt in ipſa animali diſcretione ſublimius ſa/ parent: ꝛ excellenti⁹ cęteris eniteſcerēt. Cũ em̃ q̄dam non ſoluꝫ ad inſtituta vtiliſſima/ rũ artiũ ꝛ doctrinas liberaliũ diſciplinarũ: ſed etiam ad inquiſitionē ſummi boni aciē mentis intenderint: ꝛ inuiſibilia dei: p ea q̄ Ro. 1. facta ſunt: intellecta cōſpexerint: nō agētes gratias tamē deo: nec ꝯfitentes illũ ſibi eſſe huius facultatis auctorem: ſed dicentes ſe eſſe ſapientes: hoc ē nō in deo: ſed in ſemet/ ipſis gloriātes: quaſi ad veritatis inſpecti/ onem: ſuis ſtudȷ̈s atqꝫ ratiōib⁹ ꝓpinquaſ/ ſent: euanuerũt in cogitatiōib⁹ ſuis. Et qꝺ illumināte dei gratia inuenerāt: obcęcante ſupbia pdiderunt: relapſi a ſupna luce ad te nebras ſuas: hoc eſt ab incōmutabili atqꝫ ęterno bono: ad mutabilē corruptibilemqꝫ naturā. Cũ ergo tales i amorē ſui recidũt ꝛ ita ſibimet placēt: vt totũ qꝺ in ſe lauda/ bile iudicant: non ad dona dei referant: ſed ſibi vendicēt: ꝛ ſtudio ꝓprię volũtatis aſcri bant: ꝓcul ab illa ſpiritali exulant volunta te: ꝛ nihil in ſe habēt quo ad vitā ꝓuehant̃ ęternam: incipientes in ſemetipſis etiam il/ la temporalia dei dona corrumpere: ꝛ a bo/ no eorum vſu in cōſuetudinem inumerabi/ lium trāſire vitiorum. Quis em̃ ſcriptuꝫ ſit: Qꝫ cuꝫ diſpertiret excelſus gētes: quem admodũ diſperſit filios adaꝫ: ſtatuit termi/ nos gentium ſm numerũ angelorũ dei: ꝛ fa cta eſt portio domini: populus eius iacob: funiculus hęreditatis ei⁹ iſrael. Et ſcriptuꝫ ſit dominũ dicere ad iſrael: Eritis mihi ſan cti: quia ego ſanctus ſum: domin⁹ deus ve/ ſter: qui ſegregaui vos ab omnib⁹ gētibus eſſe mihi. Et quis ſcriptũ ſit i libro heſter: dicēte mardochęo: Gratias tibi dñe quoni/ am feciſti noua ſigna ꝛ prodigia: qualia nō ſunt facta in gentib⁹: diuidēs om̃e ſęculuꝫ i ſortes duas: elegiſti vnā tibi populi tui: re/ linquēs aliā gentib⁹. Et paul⁹ et barnabas dicāt: Et nos mortales ſum⁹ ſimiles vobis Act. 14. homles annũciātes vobis ꝯuerti ad deum viuũ: q̇ fecit cęluꝫ ꝛ terrā ꝛ mare ꝛ omnia q̄ in eis ſunt: q̇ in p̄teritis generationibus di miſit oēs gentes ingredi vias ſuas. Quis ergo hęc ꝛ multa ſimilia veritatis ſcriptura ꝓnũciet: ſm ipſaꝫ tamen credimus ꝛ piȷ̈ſſi/

me ꝯfitemur: q̄ nunq̄ vniuerſitati hoiuꝫ di uinę ꝓuidentię cura defuerit. Quę lꝫ exce/ ptum ſibi populũ ſpecialibus ad pietatem direxerit inſtitutis: nulli tamen nationi ho/ minũ bonitatis ſuę dona ſubtraxit: vt pro/ pheticas voces ꝛ p̄cepta legalia cōuincerēt̃ in elemētorꝫ obſequȷ̈s ac teſtimonȷ̈s acce/ piſſe. Unde ꝛ inexcuſabiles facti ſũt: qꝛ de/ os ſibi dei dona fecerũt: ꝛ q̄ creata erāt ad vtendũ: venerati ſũt ad colendũ. In quā impietatē etiaꝫ illa gens quā ſibi ab oibus gētibus dñs ſegregauit: tota tranſiſſet: niſi miſcōię ſuę ꝓpoſitum ſuſtentandis electo/ rũ lapſibus p̄tendiſſet. Nam plenę ſũt pa ginę veteris teſtamēti de iſraelitice defecti/ onis relatu: vt aperte appareat diuinę ſemp fuiſſe grę q̄ non omnis ille popul⁹ diſceſſit a domino. Ita hũana natura in primi ho minis p̄uaricatiōe viciata: etiā inter benefi cia: inter p̄cepta ꝛ auxilia dei: ſemp in dete/ riorē eſt ꝓcliuior voluntatē: cui cōmitti nō eſt aliud q̄ dimitti. Hęc itaqꝫ voluntas va/ ga: incerta: inſtabilis: imperita: infirma ad efficiendũ: facilis ad audēdũ: in cupiditati/ bus cęca: in honoribus tumida: curꝭ anxia: ſuſpitionib⁹ inquieta: glorię q̄ virtutũ aui/ dior: fame q̄ ꝯſciētię diligentior: ꝛ p omneꝫ ſui experientiā miſerior fruendo his q̄ cōcu piuerit: q̄ carendo: nihil in ſuis habet viri/ bus niſi periculi facilitatē. Quoniā volun/ tas mutabilis quę non ab incōmutabili vo lũtate regit̃: tāto citi⁹ ꝓpinquat iniquitati: quanto acrius intendit̃ actioni. Qdiu er/ go homini ea placēt q̄ deo diſplicent: volũ/ tas ei⁹ animalis eſt. Quia etiaꝫ ſi in bonis morib⁹ agat: male adhuc viuit: ſi non in dei gloriā viuit. Hoc eſt em̃ ꝓpriũ ꝛ p̄cipuũ pi/ orum: vt in domino gloriētur: nec ſe niſi in deo diligāt. Bene em̃ ſe amant: q̇ in ſe opa dei amant. Nam ꝛ deus hoc amat i nobis qꝺ ipſe fecit: et hoc odit qꝺ ipſe nō fecit. Si ergo opus dei amamus in nobis: bonā vo/ lũtatē recte amam⁹ in nobis: q̄ vtiqꝫ ſi op⁹ dei non eſſet: amāda nō eſſet. Quis aũt ho mo (niſi male volũtatis fuerit) bonam in ſe non amat voluntatē: q̄ ſuperni agricolę pri Matth. 15. ma plantatio ē. Dicēte em̃ veritate: Omis plantatio quā nō plantauit pater meus cę/ leſtis: eradicabit̃: Quicquid nō ē eradican/ dum: manifeſtũ ē: a patre eſſe plātatũ. Bo/ na autē volũtas oiuꝫ virtutũ germen ē pri/ mũ. Quę inixa origini ſuę in illa ęterna ꝛ i/ cōmutabili volũtate requieſcit: vt vere ſit ſpi ritalis: Om̃ qui adhęret deo: vnus ſpũs ē: I. Cor. 6. dum p cōmunionē illuminātis ꝛ illumiati: iuſtificātis ꝛ iuſtificati: regēt̃ ꝛ ſubditi: ois actio ad vnum refert̃: ꝛ qꝺ ad vnũ refertur: vtriuſqꝫ ē. Quia nec a deo alienari pōt qꝺ dedit: nec ab hoie qꝺ accepit.

De pulchra ac ſubtili huius q̄ſti/ onis tractatione: Utrũ cum bonę volũtatis hō eſſe incipit: eadē q̄ in ipſo erat corrigat̃ volũtas: an alia ei quā non habebat: et q̄ priori re/ pugnet: detur. Quēadmodũ etiaꝫ cum in diuinis ſcripturis ſalus ge neraliter omnib⁹ hominib⁹ ꝓmit/ tit̃: ꝓ parte hominũ oēs homines nominent̃: Ca. III.

h Ic tractandũ videt̃: vtrũ cuꝫ bonę volũtatis eſſe homo incipit: eadeꝫ q̄ in ipſo erat: corrigat̃ volũtas: an alia ei quā nō habebat ꝛ q̄ priori repugnet: detur. Qꝺ vt euidētius appareat: alti⁹ id nō pigeat inquirere. Oēs hoies in p̄mo ho/ mine ſine vitio cōditi ſumus: et oēs naturę noſtrę incolumitatē: eiuſdē hōis p̄uarica/ tione perdidimus. Inde tracta mortalitaſ: inde multiplex corporis animiqꝫ corruptio: inde ignorantia ꝛ difficultas: curę inutiles: illicitę cupiditates: ſacrilegi errores: timor van⁹: amor noxius: iniuſta gaudia: pęnitē/ da ꝯſilia: ꝛ nō minor miſeriarꝫ multitudo q̄ criminũ. His ḡ atqꝫ alȷ̈s malis in naturā humanā irruētibus: fide pdita: ſpe relicta: itelligentia obcęcata: volũtate captiua: ne/ mo i ſe vnde repararet̃ inuenit: qꝛ etſi fuit q̇ naturali itellectu conatus ſit vitȷ̈s relucta/ ri: huius tm̃ tpis vitaꝫ ſteriliter ornauit: ad veras aũt virtutes ęternamqꝫ beatitudinē nō ꝓfecit. Sine cultu em̃ veri dei: etiā q̄ vir tus videt̃ eſſe: peccatũ eſt: nec placere vllus deo ſine deo pōt. Qui vero deo nō placet: cui niſi ſibi ꝛ diabolo placet? A quo cũ ho/ mo ſpoliaret̃: nō volũtate: ſꝫ volũtatis ſani tate p̄uat⁹ ē. Quia nec detrudi ab innocētię ſtatu poſſet: niſi voluntate peccaret. Quę ḡ nat̃a erat bona: q̄litate facta eſt mala: Et ille animi mot⁹ q̇ nunq̄ pōt ſine aliquo eſſe amore: hoc eſt ſine aliq̄ volũtate: nō pdidit appetitũ: ſed mutauit affectũ: id recipiēs de ſiderio: qꝺ debuit refutare iudiciō. Cum igit̃ homo ad pietatē redit: de q̇ ideo dictũ eſt: Spũs vadēs ꝛ nō rediēs. Quia niſi illũ Ps. 77.

deus ꝯuerteret:non rediret:non fit nouum
figmentũ nouaqꝫ creatura: nõ alia i eo crea
tur ſubſtãtia:ſꝫ eadeʒ q̃ fuerat labefactata:
reparat̃. Nec aliud ab eo aufert̃ niſi vitium
qḋ natura non habuit. Fuit eñ in adã na
tura ſine vitio:q̇ ꝑ volũtatis inobediẽtiam
mala multa ꝯtraxit:⁊ i poſteros magis ma
giſqꝫ multiplicãda trãſfudit. Que vt vin
cantur atqꝫ in nihilũ deducant̃: non efficit
niſi gratia ſaluatoris:q̇ opus ſuũ opere ſuo
1. Ioh. 3. reparat. Sicut eñ dicit iohẽs apl's: In hoc
apparuit fili⁹ dei: vt ſoluat opa diaboli. Et ſi
cut rũpit vincula captiui: ſic veſtit nudita
tẽ ſpoliati:ſic ſanat vulnera ſauciati: vt qḋ
in ipſo agit:etiaʒ per ipſum geratur. Cui
vtiqꝫ ꝯtra hoſtem ſuum nõ expedit ſine ꝓte
ctore ꝯfligere. Cum illo eñ habet certamẽ:
a quo aliquãdo ſuperatus eſt. Non ergo fi
dat de viribus ſuis:q̃ etiam cum eſſent inte
gre:non ſteterũt:ſed per illuʒ querat victo
riam: q̇ ſolus nõ ẽ victus ⁊ omnibus vicit:
Etſi querit: nõ dubitet querendi affectum
ab illo ſe accepiſſe quem q̃rit. Nec qꝛ ſpi
ritu dei agitur:ideo ſe putet liberũ arbitriũ
non habere:qḋ ne tunc q̇deʒ perdidit quã
do diabolo volũtate ſe dedit:a quo iudiciũ
voluntatis deprauatũ eſt nõ ablatũ. Qḋ
ergo non interfectum eſt per vulnerantem:
non tollitur per medentẽ:vulnus ſanatur:
non natura remouet̃. Sed qḋ in natura pe
rijt:nõ reſtituit̃ niſi ab auctore nature. Di
Hiere. 31. cit domin⁹: Et diſponã domui iſrael: ⁊ do
mui iude teſtamẽtũ nouũ:non ſm teſtamẽ
tum qḋ diſpoſui patribus eoruʒ in die qua
apprehendi manum eorum: vt educerẽ illos
de terra egypti:quia ipſi non pſeuerauerũt
in teſtamento meo: et ego eos neglexi dicit
dominus: Quia hoc ẽ teſtamẽtũ qḋ diſpo
nã domui iſrael poſt dies illos: dicit domi
nus: Dabo leges meas in ſenſu ipſorum:et
in corde ipſoꝝ ſcribam eas: ⁊ ero illis i deũ:
et ipſi erunt mihi in populũ. Et nõ docebit
vnuſquiſqꝫ ꝓximum ſuũ: ⁊ vnuſquiſqꝫ fra
trem ſuuʒ dicens: Cognoſce dominũ: quia
omnes cognoſcẽt me a puſillo eoꝝ vſqꝫ ad
magnũ:quia ꝓpitius ero iniquitatib⁹ eoꝝ:
⁊ peccatoꝝ eorum memor nõ ero. Et dabo
illis viam alteram ⁊ cor aliud: vt me timeãt
omnes dies in bonũ ipſis ⁊ filijs eorũ poſt
eos: ⁊ conſtituam illis teſtamentũ eternum
qḋ non auertam poſt eos: ⁊ timorem meuʒ
dabo in cor eorum ne diſcedant a me: ⁊ viſi
tabo eos vt bonos eos faciam. Per eſaiam
quoqꝫ de gratia ſua dominus qua ex omni
bus hominib⁹ nouam creaturã facit: eadeʒ
ꝓnunciat dicens: Ecce faciam noua q̃ nunc Eſa. 42.
orientur: ⁊ cognoſcetis ea: ⁊ faciam i deſer
to viam: ⁊ in ſicca terra flumina. Benedicẽt
me beſtie agri: ſirene et filie ſtrutionũ q̈ de
derim in deſerto aquam et flumina in ſicca
terra ad potãdũ genus meum electum: po
pulum meum quem mihi acquiſiui vt enar
rent virtutes meas. Et iterum: Per ipſum Eſa 45.
me iuro: niſi exibit de ore meo iuſticia: ⁊ ver
ba mea non auertentur: quia mihi flectetur
omne genu: ⁊ ꝯfitebitur omnis lingua deo.

Si ergo impoſſibile eſt iſta non fieri: quia
nec incerta ꝓſciẽtia dei eſt: nec mutabile cõ
ſilium nec inefficax volũtas: nec falſa ꝓmiſ
ſio: omnes iſti de quib⁹ hec ꝓdicta ſunt: ſine
cuiuſqꝫ exceptione ſaluãtur. Dat eñ leges
ſuas in ſenſũ ipſoꝝ: eaſqꝫ in cordibus eorũ
digito ſuo ſcribit: vt agnitionem dei nõ do
ctrine humane opere ſed magiſterio ſummi
eruditoris accipiãt. Quia neqꝫ qui plãtat: 1. Cori. 3.
neqꝫ qui rigat eſt aliquid: ſed qui incremen
tum dat deus. Omñes hi a puſillo vſqꝫ ad
magnum cognoſcũt deum: quia vt venirẽt
ad chriſtũ: a patre audierũt atqꝫ didicerũt:
omnes educti ab errore dirigunt̃ in viaʒ vi
te: omñib⁹ corde mutato recta ſapere ⁊ recta
velle donatur: omnibus timor quo in man
datis dei erudiãtur inſeritur. Fit in deſerto
via: ⁊ terra arida fluminib⁹ irrigatur: vt qui
prius ad ꝯfitenduʒ deũ: os non aperiebãt:
⁊ velut muta atqꝫ irrationabilia animalia i
feritatem tranſierãt beſtiarum: diuinorum
eloquiorũ fontibus mundati benedicunt ⁊
laudãt deũ: enarrãtes virtutes ⁊ mirabilia
miſericordie ei⁹ qui elegit eos ⁊ in filios ad
optauit ac noui teſtamenti fecit heredes.

Si autẽ (vt apl's loquit̃) hoĩs confirmatũ
teſtamẽtũ nemo ſpernit aut ſuperordinat:
quomodo fieri poteſt: vt ex vlla parte diui
na promiſſio reſoluatur? Manet prorſus ⁊
quotidie impletur qḋ abrae domin⁹ ſine cõ
ditiõe ꝓmiſit: ſine lege donauit: Quia etſi
q̇daʒ quibus hec ꝓdicata ſunt: nõ credide
runt: incredulitas eorum fidem dei nõ eua
cuauit. Eſt eñ deus verax: omnis autẽ ho Ro. 3.
mo mendax. Et illi quidem qui audito euã
gelio credere noluerũt: inexcuſabiliores fa
cti ſunt: q̈ſi nullum preconiũ veritatis au
diſſent. Sed certum eſt eos apud ꝓſcientiã

dei: abrae filios non fuiſſe: nec in illoꝝ ſorte
Gen. 26. numeratos: ḋ quibus dictũ eſt: Benedicẽ
tur in ſemine tuo omñes tribus terre. Credi
Hiere. 31. turos eñ ꝓmiſit qui dixit: Et non docebit
vnuſquiſqꝫ ꝓximũ ſuum: ⁊ vnuſquiſqꝫ fra
trem ſuum: dicẽs: Cognoſce dominũ: quia
omnes cognoſcẽt me a puſillo eorũ vſqꝫ ad
magnum. Reconciliandos ꝓmiſit q̇ dixit:
Propitius ero iniquitatib⁹ eorum: ⁊ pecca
torum eorũ memor nõ ero. Obedituros ꝓ
miſit q̇ dixit: Dabo illis viam alteraʒ ⁊ cor
aliud vt timeãt me omñes dies. Perſeuera
turos ꝓmiſit qui dixit: Timorem meũ da
bo in cor eorũ ne diſcedant a me: ⁊ viſitabo
eos: vt bonos eos faciã. Poſtremo omnes
Eſa. 45. ſine cuiuſqꝫ exceptione ꝓmiſit q̇ dixit: Per
memetipſũ iuro niſi exibit de ore meo iuſti
cia: ⁊ verba mea nõ auertent̃: quia mihi fle
ctetur omñe genu: ⁊ confitebitur oĩs lingua
deo. Hic ſi dicamus nõ fieri qḋ deus iura
uit eſſe faciendũ: falſitatem deo (qḋ abſit) ⁊
mendaciũ aſcribimus veritati. Si auteʒ vt
pietas fideſqꝫ pſuadent: dei verba nõ exci
dũt: ⁊ ſit omnino qḋ ſtatuit: quomodo no
bis veracis ꝓmiſſionis firmitas apparebit:
cum multa adhuc hominũ milia demonijs
ſeruiãt: ⁊ idolis genu flectãt: niſi huiuſmo
di denunciatiões dei ſm illam incõmutabi
lem ſciẽtiam editas nouerim⁹: in qua apud
illum iam vniuerſitas humana diſcreta eſt:
⁊ ſiue de bonis ſiue de malis loquatur: ita
vni⁹ partis meminit: quaſi neminẽ hoiuʒ
2. Cori. 5. ꝓtermittat. Naʒ cũ dicit apoſtol⁹: Vete
ra tranſierunt: ecce facta ſunt omnia noua:
nunquid non omnes homines videt̃ dixiſ
Col. 1. ſe renouatos? Aut cuʒ dicit: Quia i ipſo cõ
placuit omnẽ plenitudineʒ habitare: ⁊ per
ipſum recõciliari omñia in ipſo: Nũquid nõ
ita loquit̃ quaſi neminẽ velit exortem hui⁹
Heb. 1. recõciliationis intelligi? Aut cũ ait: Nouiſ
ſimis iſtis diebus locutus eſt nobis in filio
quem conſtituit heredẽ vniuerſorũ? Nũq̇d
aliud ſonat forma ſentẽtie q̈ omnes homi
nes in chriſti hereditate a patre eſſe tranſcri
Ps. 2. ptos: ſm ꝓphetiam dauid dicentis: Poſtu
la a me: ⁊ dabo tibi gentes hereditateʒ tuã
⁊ poſſeſſionẽ tuaʒ terminos terre? Dicente
Ioh. 12. eñ domino: Si exaltat⁹ fuero a terra: omñia
traham ad me: Nõne vniuerſorum videtur
ꝓmiſſa cõuerſio? Aut cũ de eccleſia ꝓpheta
Eſa. 40. tur ⁊ dicit̃: Omñis vallis replebitur: ⁊ omñis
mons ⁊ collis humiliabitur: et erunt praua
in directa: ⁊ aſpera in vias planas: Nunq̇d
vllus hominũ videtur omiſſus q̇ nõ ſignifi
catus ſit chriſto eſſe ſubdendus? Quid cuʒ
dicitur: Et veniet omnis caro in conſpectu Eſa. 66.
meo vt adorent in hieruſalem: dicit domi
nus? Aut illud: Et erit i diebus illis: Effun
dam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem? Iohel. 2.
Aut illud: Alleuat domin⁹ omnes qui cor Ps. 144.
ruunt: ⁊ erigit omñes eliſos: Nunq̇d non ita
ꝓnunciatũ eſt quaſi ab hoc dei munere ne
mo diſcret⁹ ſit? Habet ergo populus dei
plenitudinẽ ſuam: ⁊ q̈uis magna pars ho
minũ: ſaluãt̃ gratiã aut repellat aut negli
gat: in electis tamẽ ⁊ ꝓſcitis atqꝫ ab omniũ
generalitate diſcret̃: ſpecialis quedã cenſe
tur vniuerſitas: vt de toto mundo tot⁹ mũ
dus liberatus: ⁊ de omnib⁹ hominib⁹ omñes
homines videantur aſſumpti. Sicut etiã
cum de impijs ſermo eſt: ita locutionẽ ſuaʒ
diuinus ſtilus ordinat: vt ea que de quadã
parte dicũtur: ad omnes homines ptinere
videantur. Veluti eſt illud qḋ ait iohãnes Ioh. 3.
baptiſta: Qui de celo venit: ſuper omñes ẽ:
qḋ vidit ⁊ audiuit: teſtificatur ⁊ teſtimoniũ
eius nemo accipit. Aut illud apoſtoli: Oẽs Phil. 2.
que ſua ſunt querũt non q̃ ieſu chriſti. Aut
illud qḋ pſalmus dauiticus canit: Domin⁹ Ps. 13.
de celo proſpexit ſuper filios hominũ vt vi
deat ſi eſt intelligens aut requirens deum.
Omnes declinauerũt: ſimul inutiles facti
ſunt: non eſt qui faciat bonum nõ ẽ vſqꝫ ad
vnũ. His igitur ⁊ alijs documẽtis q̃ poſ
ſunt ab inquirentib⁹ numeroſiora proferri:
non dubie demonſtrat̃: interdum ⁊ ꝓ parte
terre: omnẽ terram: ⁊ pro parte mundi totũ
mundũ: ⁊ ꝓ parte hominũ omnes homĩes
nominari: quorum tamen diſcretionẽ plerũ
qꝫ ſcriptura cito aperit: vt ſenſus legent̃ ab
vniuerſitatis appellatione ad partem que i
telligenda eſt trãſferat̃. Sicut eſt illud apo
ſtoli dicentis: Predicamus ieſum chriſtum 1. Cori. 1.
crucifixum: iudeis q̇dem ſcandalũ: gentib⁹
autem ſtulticiã. Ipſis vero vocatis iudeis
atqꝫ grecis chriſtum dei virtutem ⁊ dei ſapi
entiam. Nunquid ipſis chriſtus virtus q̇
bus ſcandalũ: aut ipſis ſapientia quib⁹ ſtul
ticia? Sed quoniã quidã ex eiſdem iuſtifica
buntur fide: quidam autẽ ſua impietate ob
durabunt̃: vnum credentium ⁊ non creden
tium genus ſub vocatorum appellatiõe diſ
creuit: vt quos a fide ſignificabat alienos:
eos q̈uis audiſſent euangelium: oſtẽderet

vocationis extraneos. Hac regula ꝑ eſaiã
Eſa.42. ꝓmittit ſermo diuinꝰ dicens: Educã cęcos
in viam quam non nouerunt: ⁊ ſemitas q̃s
neſciunt calcabũt. Et faciam illis tenebras
illuceſcere: ⁊ praua in directum. Hęc verba
faciam: ⁊ non derelinquam eos. Sꝫ q̇ð ſeq̇/
tur: Ipſi autem cõuerſi ſunt retro: ad partẽ
quandam generis ipſorum referenduꝫ eſt:
nõ ad eos quibus ait: Nõ derelinquã eos.
Eſa.43. Iterum dicit dominus ad iacob: Noli me/
tuere: quia tecum ſum. Ab oriente adducã
ſemen tuum: ⁊ ab occaſu colligam te. Dicã
aq̄loni adhuc ⁊ aphrico: noli vetare: adhuc
filios meos ð terra longinqua: ⁊ filias me/
as a ſũmo terrę: omnes in quibus vocatuꝫ
eſt nomẽ meum: In gloriam enim meã pa/
raui illum: ⁊ finxi ⁊ feci illum. Qꝫ autem ſe/
quitur: Et ꝓduxi plebem cęcam: ⁊ oculi eo/
rum ſunt cęci: et ſurdas aures habent: non
poteſt eis vlla ratione ꝯgruere: quos in glo
riam ſuam paraſſe ſe dicit. In his quippe
omnibus verbis quę ð vno hominũ gene/
re dicuntur: alijs ꝑſonis priora: alijs poſte/
riora ꝯueniũt. Apud apoſtolum quoqꝫ q̇ð
in parte populi agitur: ſub totiꝰ populi nũ/
cupatiõe narratur: ⁊ in reliquis plenitudo
cenſetur. Cum eñ de iudęorum obcęcatiõe
diſſereret: ⁊ quoſdaꝫ ex ipſis gratia ſaluos
Ro.11. fieri demonſtraret: Dico ergo inquit: nũq̇d
repulit deus populũ ſuuꝫ? Abſit. Nã ⁊ ego
iſraelita ſum ex ſemie abraã de tribu benia/
min: non repulit deus plebem ſuam quã ꝑ̄/
ſciuit. Plebs ergo ꝑ̄ſcita: plebs non repul/
ſa: hi ſunt qui in chriſto iuſtificati ſunt. Et
q̇ð de omĩ iſraele dici videtur: in his tm̃ q̃s
ſibi gratię electio reliquos fecit oſtenditur:
ſicut ſequẽtia apoſtolici ſermonis enarrãt.
Adiũgit eñ ⁊ dicit: An neſcitis in helia q̇d
dicit ſcriptura: quẽadmoduꝫ ĩterpellat de/
um aduerſus iſrael? Domie ꝓphetas tuos
occiderũt: altaria tua ſuffoderunt: ⁊ ego re/
lictus ſum ſolus: ⁊ quęrũt animaꝫ meã. Sꝫ
quid dicit illi reſponſum diuinum? Reli/
qui mihi ſeptem milia virorum qui nõ cur/
uauerũt genu baal. Sic ergo inquit: Et in
hoc tempore reliquię per electionem gratię
ſaluę factę ſunt. Si autẽ gratia: iam non ex
operibus: Alioq̇n gratia iã non eſt gratia.
Nõ ergo omĩs iſrael reprobatus: nec omĩs
electus eſt: ſed partẽ cęcitas voluũtaria auer
tit: partẽ ſibi illuminatio gratuita reſerua/
uit: ⁊ tamẽ ita de eis ſermo habetur: vt ⁊ in
his qui pereũt: ⁊ in his qui ſalui fiũt: nulla
totiꝰ generis videatur facta diſcretio. Nã
cũ legiẗ: Scðm euãgelium quidem inimici
propter vos: ſm electionem autẽ dilecti ꝓ/
pter patres: ita locutio ſonat: tanq̃ eoſdeꝫ
dicat dilectos quos dixit inimicos. Sꝫ hãc
caligineꝫ apl's ipſe deterſit dicendo: Quia
cęcitas ex parte in iſrael contigit: vt vnum
genꝰ in duas ſpecies intelligeremus eſſe di
uiſũ: ⁊ oẽm hominẽ: oẽm plenitudinẽ: oẽm
iſraelem: non ſemper ad vniuerſitatem: ſed
plęrũqꝫ ad partem eſſe referenduꝫ. Inter
has autẽ formulas locutionũ: etiam illã in
ſcripturis dictioneꝫ debemus aduertere: q̃
id quod ad diuerſorũ temporũ homines ꝑ/
tinet: ita promittitur quaſi de vna eiuſdeꝫ
ętatis generatione dicatur. Sicut eſt quod
ſanctus petrus apoſtolus ſcribẽs ſui ⁊ futu
ri tẽporis gentibus ait: Vos autem genus 1.Petri.2.
electum: regale ſacerdotiũ: gens ſancta: po
pulus acquiſitionis: vt virtutes annũcietis
eius qui ð tenebris vos vocauit in admira
bile lumen ſuũ: qui aliquãdo non populꝰ:
nũc autẽ populꝰ dei: q̇ nõ ꝯſecuti miſcðiaꝫ:
nunc autẽ miſericordiã conſecuti. Nũq̇d
cũ pręðicarẽtur hęc: adhuc illi homines per
manebant: quos omnes deus in pręteritis
generationibꝰ dimiſerat ingredi vias ſuas:
⁊ idem ipſi qui prius traditi fuerant volun
tatibus ſuis: nunc ð tenebris in lumen ad/
mirabile vocabantur? Nõne illi iam defece
rant: iam in hoc mũdo non erant: nec ab er/
rore ad veritatẽ reditus olim mortuis ſupe
rebat? Et tamẽ ꝙ poſt multa ſęcula gratia ĩ
poſteris impiorũ ſit: loquendi conſuetudo
perſtrinxit: vt ipſi videantur nunc eligi qui
prius fuerant derelicti. Pertinent autẽ hęc
non ad eoſdẽ homines ſed ad eiuſdẽ gẽtis
homines: ⁊ vocatio quę illuxit prope mun/
di finẽ: ad pręteritã non recurrit ętatẽ. Ita
modo quodã ⁊ ipſi ⁊ nõ ipſi ſunt: de q̇bus
⁊ quibus iſta dicuntur: dũ in aliquo ſpecia/
li a generalibus nõ diuidũtur: in aliquo ve
ro a cõmunibꝰ ſeparanẗ.

De ſolutione calumnioſę obiecti onis qua quidam dicunt auctorẽ per ſuperiꝰ dicta cõtradicere aplo diffinienti: Qð deus velit oẽs homines ſaluos fieri: ⁊ in agnitioneꝫ veritatis venire. Et ꝙ ꝓfunditas diuinorũ myſteriorũ atqꝫ iudiciorũ a nobis nõ ſit ꝑquirẽda: Ca. IIII.

Sed cũ legerint hęc vel audierint: q̇
amant calũnioſa certamina: dicent
nos ꝑ huiuſmodi diſputatiões apo
1.Timoth.2. ſtolo cõtradicere diffiniẽti: Qꝫ deus omẽs
hoies velit ſaluos fieri: ⁊ in agnitionẽ veri/
tatis venire. Quã particulã verboꝝ apo
ſtoli ita nos integre pleneqꝫ ſuſcipimus: vt
nihil ei de ꝑ̄cedẽtibus ſiue ſubiectis quę ad
ipſam ꝑtinent ſubtrahamꝰ. Quoniã vt cę/
tera diuinoꝝ eloquioruꝫ teſtimonia ſeque/
ſtremus: hic locus ſufficit ad euacuãdũ q̇ð
calũnioſe obijciunt: ⁊ ad defendendũ quod
impie diffiteẗ. Scribẽs itaqꝫ ad timothęũ
Ubi.s. paulus apoſtolus ait: Obſecro igitur ꝑ̄mo
oiuꝫ: fieri obſecrationes: poſtulatiões: gra/
tiarũactiones pro omnibus hominibus: ꝓ
regibus ⁊ oibus qui in ſublimitate ſunt: vt
quietã ⁊ trãquillã vitã agamus in omĩ pie/
tate ⁊ caſtitate. Hoc eñ bonũ eſt ⁊ acceptũ
coram ſalutari noſtro deo: qui omẽs hoies
vult ſaluos fieri: ⁊ in agnitionẽ veritatꝭ ve/
nire. Unus eñ deus et vnus mediator dei
⁊ hominũ homo chriſtus ieſus qui dedit re
dẽptionẽ ſemetipſũ pro oibus. De hac er
go doctrinę apoſtolicę regula q̃ eccleſia vni/
uerſalis imbuitur: ne in diuerſũ intellectuꝫ
noſtro euagemur arbitrio: quid in ipſa vni/
uerſalis eccleſia ſentiat requiramꝰ: q̄ nihil
dubiũ eſſe poterit in ꝑ̄cepto: ſi obediẽtia cõ
cordet in ſtudio. Pręcepit itaqꝫ apoſtolus:
ĩmo per apoſtolũ dñs qui loquebaẗ in apo
ſtolo: fieri obſecrationes et poſtulationes:
gratiarũactiones ꝓ omnibus hominibꝰ: ꝓ
regibus: ac ꝓ his qui in ſublimitate ſunt.
Quã legẽ ſupplicationis: ita oiuꝫ ſacerdo/
tũ: ⁊ omniũ fideliũ deuotio concorditer te/
net: vt nulla pars mũdi ſit: ĩ qua huiuſmo/
di orationes nõ celebrenẗ a populis chriſti/
anis. Supplicat ergo vbiqꝫ eccl'ia deo: non
ſolũ ꝓ ſanctis et in chriſto iã regeneratis: ſꝫ
etiã ꝓ oibꝰ infidelibꝰ ⁊ inimicis crucꝭ chriſti:
ꝓ omnibꝰ idolorũ cultoribꝰ: pro omnibus
qui chriſtũ ĩ mẽbris ipſius perſequũtur: ꝓ
iudęis quorum cęcitati lumen euangelij nõ
refulget: pro hęreticis et ſciſmaticis qui ab
vnitate fidei ⁊ charitatis alieni ſũt. Quid
auteꝫ pro iſtis petit: niſi vt relictis erroribꝰ
ſuis conuertantur ad deum: accipiant fidẽ:
accipiant charitatem: ⁊ de ignorantię tene/
bris liberati: in agnitionem veniant verita
tis? Qð quia ipſi pręſtare ſibi nequeũt: ma
lę conſuetudinis pondere oppreſſi ⁊ diaboli
vinculꝭ alligari: neqꝫ deceptiões ſuas euin/
cere valent: quibꝰ tã pertinaciter inhęſerũt:
vt quãtũ amanda eſt veritas: tantũ diligãt
falſitatẽ: miſericors ⁊ iuſtus dominꝰ ꝓ om/
nibus ſibi vult hominibꝰ ſupplicari: vt cum
videmus de tam ꝓfundis malis ĩnumeros
erui: nõ ambigamus deum ꝑ̄ſtitiſſe: q̇ð vt
pręſtaret: oratus eſt: ⁊ gratias agentes pro
his qui ſalui facti ſunt: ſperemus etiaꝫ eos
qui nondũ illuminati ſũt: eodeꝫ diuinę gra
tię opere eximendos de poteſtate tenebra/
rũ: vt in regnũ dei priuſq̃ de hac vita exeãt
transferãẗ. Qð ſi aliquos ſicut videmꝰ ac/
cidere: ſaluãtis gratia ꝑ̄terierit: ⁊ ꝓ eis ora/
tio eccleſię recepta non fuerit: ad occulta di
uinę iuſticię iudicia referendũ. Et agnoſcẽ/
dũ eſt ſecreti huius ꝓfunditatẽ nobis ĩ hac
vita patere non poſſe. Ex parte eñ ſcimus 1.Corī.13.
⁊ ex parte ꝓphetamus: ⁊ videmꝰ nũc ꝑ ſpe/
culũ in ęnigmate. Nec ſapientiores aut ſci/
entiores beatiſſimo apoſtolo ſumꝰ: q̇ cũ de
gratię potentia diſputaret: magnoꝝ myſte
riorũ ingreſſus arcanum: ijs quę impoſſibi
le erat enarrare: ſuccubuit. Cum eñ dixiſ/
ſet: Nolo vos ignorare fratres myſterium Ro.11.
hoc: vt non ſitis vobiſipſis ſapientes: quia
cęcitas ex parte in iſrael ꝯtigit: donec pleni
tudo gentiuꝫ intraret: et ſic omĩs iſrael ſal/
uus fieret: ſicut ſcriptũ eſt: Ueniet ex ſyon
q̇ eruat ⁊ auertat impietates ab iacob: et h̄
illis a me teſtamentũ: cũ abſtulero peccata
coꝝ. Scðm euangeliũ q̇dem inimici ꝓpter
vos: ſm electionem vero dilecti ꝓpter pa/
tres. Sine pęnitentia eñ ſunt dona ⁊ voca
tio dei. Sicut eñ aliquãdo ⁊ vos nõ credi/
diſtis deo: nunc autẽ miſericordiã conſecu/
ti eſtis ꝓpter illoꝝ incredulitatem: ita ⁊ iſti
nũc nõ crediderũt ĩ veſtra miſcðia: vt ⁊ ipſi
miſericordiã ꝯſequanẗ. Concluſit eñ deus
omĩa ĩ incredulitate vt oiuꝫ miſereaẗ. Cuꝫ
ergo hęc diuinoꝝ operũ myſteria ſupra mẽ
ſuras humanę intelligẽtię excellẽtia: q̃dam
mẽtis ſuę ꝓfudiſſet exceſſu: totã expoſitio/
nis rationẽ tranſtulit ad ſtuporẽ: ⁊ admira/
tor eoꝝ quę protulerat exclamauit ⁊ dixit:
O altitudo diuitiaꝝ ſapientię ⁊ ſciẽtię dei: Ubi.s.
q̃ incõprehẽſibilia ſũt iudicia eiꝰ: ⁊ inueſti/
gabiles vię eius. Quis eñ cognouit ſenſũ
dñi? aut q̃s ꝯſiliariꝰ eiꝰ fuit? aut q̃s prior de/
dit illi ⁊ retribueẗ ei? Qm̃ ex ipſo ⁊ ꝑ ipſũ et
ĩ ipſo ſũt oia. Ipſi gl'ia ĩ ſęcl'a ſęcloꝝ amen.

Cur anterioribꝰ ſęculis dimiſſę

ſint oēs gentes ingredi vias ſuas: vno tm̄ iſraele excepto: ⁊ ad cognitionē veritatꝭ electo. Et quare deꝰ vni homini det gratiam: alteri aūt deneget: Ca. V.

Remiſſa em̄ docentis aſſertio locū
dabat multimodę queſtioni: vt va
riatę ꝑ tot populos ac tempora gra
tię dei cauſa quęreret: Cur ſcilicet anteriori
bus ſeculis dimiſſę eſſent om̄es gentes in-
gredi vias ſuas: vno tm̄ iſraele qui diuinis
eloquijs erudiretur: excepto: ⁊ ad cognitio-
nem veritatis electo: cuius infidelitas locū
tandez ſaluandis gentibus fecerit: tanq̄ ſi
vnus populus i fide ſui generis ꝑmaneret:
miſericordia dei cęteris ſe nationibus p̄ſta-
re nō poſſet. Cur deniqꝫ ipſi quorum dimi-
nutio ſalus gentibꝰ eſt: ab obcęcatione ſua
non liberentur priuſq̄ ingrediatur gētium
plenitudo: quaſi illuminari cum omnibus
nequeant: qui omnes facta omniū gentiuz
adoptione ſaluādi ſūt. Aut quomodo oīs
iſrael ſublata obcęcatione ſaluandꝰ ſit: cuiꝰ
innumerabilis multitudo in ſua infidelita-
te deficiens: ad tempora ſaluandis ꝓmiſſa
non peruenit. Vel quomodo ipſaꝝ gētiū:
quarum prius nō eſt facta vocatio: dicatur
nunc ingredi plenitudo: Cum tanta promi-
ſcuę ętatis ⁊ conditionis hominuz milia in
omnibꝰ nationibus quę ſunt ſub cęlo: ſine
chriſti iuſtificatione moriant̄. Sed horum
myſteriorū iudiciorūqꝫ cauſas pius ⁊ doctꝰ
magiſter maluit ad altitudinem diuitiaruz
ſapientię dei ſcientięqꝫ ſuſpēdere: q̄ iuſtiſ-
ſimę veritatis ⁊ miſericordiſſimę bonitatis
ſubtractum ab humana cognitione ſecretū
temeraria inquiſitiōe diſcutere: nihil omit-
tens de his quę non oportet ignorari: nihil
contrectās de his quę nō licet ſciri. Mul-
ta em̄ ſunt in diſpenſatione opeꝝ diuinoꝝ:
quoꝝ cauſis latentibꝰ ſoli monſtrāt̄ effectꝰ:
vt cum pateat qđ geritur: nō pateat cur ge-
ratur negocio in mediū deducto: ⁊ in occul-
tum rōne ſubducta: vt i eadē re ⁊ de inſcru-
tabilibꝰ p̄ſumptio comprimat̄: ⁊ de manife
ſtis falſitas refutet̄. Neqꝫ em̄ ſi neſcio cur
ille grecus creetur: hic barbarus: iſte in diui
tijs: ille in egeſtate naſcat̄: hūc valida ꝓce-
ri corporis pulchritudo ſublimet: illū debi-
liū membrorū exilitas contracta deformet:
iſte a catholicis editus in veritatis cunabu
lis nutriat̄: ille hereticoꝝ ꝓgenies cum ipſo
lacte matrꝭ hauriat virus erroris. Si deni-
qꝫ mille alias differētias in habitu corpoꝝ:
in qualitatibꝰ animorū: in conditione tem-
porū: i more regionū: dijudicare nō poſſū:
ideo ꝙ omniuz horū deus ſit conditor atqꝫ
ordinator: ignoro. Qui vtiqꝫ ſinguloꝝ ho-
minū ita ⁊ corpora creauit ⁊ ſpiritꝰ: vt p̄ter
illā ſecuturā ex vniuſcuiuſqꝫ ſtudio volūta-
riam diuerſitatē: ipſa conditionis exordio
diſſimilima numeroſitate variaret. Tur-
barēt aūt nos ⁊ i diuerſum diſtraherēt mul-
tę vaniloquoꝝ opiniones: q̄ de incognoſci
bilibus deuenire i incōuenientia p̄ſumpſe-
rūt: ⁊ has originales inęqualitates fatis q̄
nlla ſūt: ⁊ ſideribꝰ deputarūt: niſi certiſſima
noticia teneremꝰ deū creatorē de elemētis
naturalibꝰ ꝓut vult vas vnumquodqꝫ for-
mare: ⁊ vnā naturā aīaꝝ: vnā naturā corpo
rū: placitꝭ ſibi tēperare mēſuris: Quę vtiqꝫ
opera dei humanę intelligentię cognoſcibi
lia eſſent ſi inoteſcere debuiſſent: ⁊ manife-
ſtaretur cur ita quidqꝫ fieret: niſi ꝙ ita fieret
ſcire ſufficeret. Dicit dn̄s ad moyſen: Quis Exo. 5.
dedit os homini: ⁊ quis fecit mutum ⁊ non
audientē: videntē ⁊ cęcum: nonne ego dn̄s
deus? Et ꝑ eſaiam: Nōne ego fęcundū ⁊ ſte
rilem feci dicit dn̄s? In libro eccleſiaſtico le
gitur: Bona ⁊ mala: vita ⁊ mors: pauꝑtas Eccl. 11.
⁊ honeſtas a deo ſūt. Et iob dicit: Abūdāt
tabernacula p̄donū ⁊ audacter ꝓuocāt de-
um: cū ipſe dederit oīa in manibus eoꝝ. Et
idē đ oīuz rerū humanaꝝ ꝓfectu ⁊ defectu
diſputās: omneſqꝫ mutationes ad iudicia
dei referēs: Apud ipſū eſt inquit ſapiētia ⁊ Job. 12.
fortitudo: ipſe habet ꝯſiliū ⁊ itelligētiā. Si
deſtruxerit: nemo eſt q̄ ędificet: ſi incluſerit
hoiez: nullus eſt q̄ aperiat: ſi ꝯtinuerit aq̄s:
om̄ia ſiccabuntur: ſi emiſerit eas: ſubuertēt
terrā. Apud ipſū ē fortitudo ⁊ ſapiētia: ipſe
nouit ⁊ decipientē ⁊ eū q̄ decipitur: adducit
conſiliarios in ſtultum finē: ⁊ iudices in ſtu
porem. Balteum regum diſſoluit: ⁊ pręcin-
git fune renes eorū: ducit ſacerdotes inglo-
rioſos: ⁊ optimates ſupplantat: cōmutās la
biū veraciū: ⁊ doctrinā ſenū auferēs: effun-
dens deſpectionem ſuper p̄ncipes: ⁊ eos q̄
oppreſſi fuerant: releuās: qui reuelat ꝓfun-
da de tenebris: ⁊ producit in lucem vmbrā
mortis: qui multiplicat gētes ⁊ perdet eas:
⁊ ſubuerſas i integrum reſtituet. Qui immu-
tat cor p̄ncipum terrę: ⁊ decipit eos: vt fru-
ſtra incedant per inuium: palpabunt quaſi

in tenebris ⁊ non in luce: ⁊ errare eos faciet
quaſi ebrios. Et iterum idez dicens: Volū-
tatem dei irritam eſſe nō poſſe. Ipſe enim
inquit ſolus eſt: ⁊ nemo auertere poteſt co-
gitationē eius: ⁊ anima eius quodcūqꝫ vo-
luerit: hoc fiet. Liberat̄ pars hominū parte
pereunte: etſi hoc voluntatum meritis veli-
mus aſcribere: vt malos neglexiſſe gratia:
bonos aūt elegiſſe videatur: reſiſtet nobis
inumerabilium cauſa populoruz: quibus ꝑ
tot ſecula nulla cęleſtis doctrinę annuncia-
tio coruſcauit: nec meliores fuiſſe eoruz po-
ſteros: poſſumus dicere de quibus ſcriptū
Eſa. 9. eſt: Gentium populus qui ſedebat in tene-
bris lucem vidit magnam: ⁊ ſedētibꝰ i tene-
bris ⁊ vmbra mortis: lux orta ē illis. Et ad
1. Petri. 2. quos apoſtolus petrus dicit: Vos autē ge
nus electum: regale ſacerdotium: gens ſan-
cta: populus acquiſitionis: vt virtutes an-
nuncietis eius qui de tenebris vos vocauit
in tam admirabile lumen ſuum: qui quōdā
non populus nunc autē populus dei: quo-
rum aliquando non eſt miſertus: nunc aūt
miſeretur. Non ergo meritis minorum tri-
buitur qđ non meruere maiores: par em̄ im
pietas: ⁊ patres accuſabat ⁊ filioſ: eademqꝫ
ignorantię cęcitas omnes ſimul in eoſdem
mergebat errores. Sed cur illorum non mi
ſertus ⁊ horum miſertus ſit deus: quę ſcien
tia comp̄hēdere: quę poteſt inueſtigare ſa-
pientia? Latet diſcretionis iſta ratio: ſ; non
latet ipſa diſcretio. Non intelligimus iudi-
cantem: ſed videmus operantem. Quid ca
lamniamur iuſticię occultę: qui gratias de-
bemus miſericordię manifeſtę? Laudemus
⁊ veneremur qđ agitur: quia tutuz eſt neſci-
re qđ tegitur. Reſpice autem ⁊ ad vniuerſa-
lem multitudinem paruulorum: in quibus
excepto illo quo in damnationem naſcitur
gens humana delicto: nec pręterita poſſūt
merita nec futura cenſeri. Om̄es em̄ de qui
bus nūc loquimur: ante vllum intelligētię
vſum: ante liberum voluntatis arbitrium:
alij ad ęternam beatitudinē regenerati: alij
ad perpetuam miſeriam tranſeunt non re-
nati. Si originalem culpam fateris: omnis
numerus in reatu eſt: ſi moralem innocētiā
queris: omnis ſumma ſine vitio eſt. Nō in-
uenit qđ diſcernat humana iuſticia: ſed ha-
bet qđ eligat inenarrabilis gratia dei. In
abſcondito eſt conſilium: ſed non latet do-
num: opus exerit pietas: cauſam obſcurat
poteſtas. Sz tam indubitabile eſt qđ nō vi
detur q̄ qđ videtur: quia auctori manifeſti
operis negari confeſſio etiam incognitę nō
poteſt ęquitatꝭ. Qz ſi ⁊ ad illos dirigas mē-
tis intuituz qui longam agētes in flagitijs
⁊ ſceleribus ętatem: ſacramento baptiſma-
tis chriſti in ipſo vitę fine renouātur: ⁊ ſine
vllo ſuffragio bonorum operum in regni cę
leſtis conſortium tranſferuntur: quo intel-
lectu diuinuz iudicium comprehendes: ni-
ſi vt indubitāter agnoſcas gratuita eſſe dei
munera? Et ſicut nulla ſunt tam deteſtāda
facinora: quę poſſint gratię arcere donum:
ita nulla poſſe tam pręclara opera exiſtere:
quibus hoc qđ gratis tribuitur: per retribu
tionis iudiciuz debeatur. Vileſceret em̄ re-
demptio ſanguinis chriſti: nec miſericordię
dei humanorum operū prerogatiua ſuccū-
beret: ſi iuſtificatio quę fit per gratiam: me-
ritis pręcedentibus deberetur: vt non mu-
nus largientis ſed merces eſſet operantis.
Vnde autez poſſet probari ꝙ ad euacuan-
dum originale peccatum nulla idonea eſſet
induſtria: niſi ⁊ impij ⁊ facinoroſi: per laua-
crum chriſti aſſumerentur in regnum: agno
ſcerentqꝫ qui in ſua iuſticia gloriātur: q̄ ni-
hil dignum agere poſſint adoptione filioꝝ
dei: ſi ad regenerationis non peruenerunt
ſacramentum: cum eadem qua ſceleſtiſſimi
peccatores cōditione teneātur: pares futu-
ri in ſanctificatione: ſi affuerit regeneratio:
ſimul perituri: ſi ceſſauerit ablutio? Si ergo
etiam ex nequiſſimis in ipſo vitę exitu gra-
tia inuenit quos adoptet: cum tamen mul-
ti etiam qui minus nocentes videntur: do-
ni huius alieni ſunt: quis h̄ aut ſine diſpen
ſatione dei fieri aut ſine profunda dicat ęq̄-
tate decerni? Qđ vtiqꝫ non ideo iniquū eſt
quia occultum eſt: ſed ideo ęquum eſt: quia
iudiciuz dei eſſe non dubium eſt. Qđ enim
ab illius pendet arbitrio: qua ſententia iu-
dicari debeat: priuſq̄ iudicetur: incertū eſt.
Cum autem res ad finem ſuum venerit: ne-
mini liberum ē de exitu conqueri: quia cer-
tiſſimum eſt: nihil aliter deum facere debu-
iſſe q̄ fecerit: Qui multimodę vocatiōis va
rietatem ad vnam gratiam pertinentē etiā
illa regula euangelicę comparatiōis aſtru-
xit: qua oſtēdit patremfamilias diuerſo tē-
pore conducentem operarios vineę ſub pa
ctione denarij: quo vitę ęternę ſignificatur
ęq̄litaſ: vbi ſine dubio hora vndecima itro-

miſſi in vineā: totiꝰ diei operarijs exequati:
iſtoꝝ: de qbus nūc loquimur: ꝓferūt ſortē:
quos ad cōmendandā grē excellētiā in de/
fectu diei ⁊ ꝯcluſione vitę diuina indulgen/
tia munerauit: nō labori ꝓciū ſoluēs: ſed di
uitias bonitatis ſuę in eos q̄s ſine operibꝰ
elegit: effundēs: vt etiā hi q̄ in multo labo/
re ſudarunt: nec ampliꝰ q̄ nouiſſimi accepe/
runt: intelligāt donū ſe grę non opeꝝ acce/
piſſe mercedē. Unde ſi et nos aduerſū pſeʒ
familias murmuremꝰ: eo ꝙ nouiſſime voca
ti totiꝰ diei operarijs coequent: nec ampliꝰ
multa opa q̄ pene nulla mereantur: dicetur
Matth. 20. nobis qđ vni eoꝝ reſponſū ē: Amice nō fa/
cio tibi iniuriā: nōne ex denario conueniſti
mecū? Tolle qđ tuū ē ⁊ vade: volo auteʒ ⁊
huic nouiſſimo dare ſicut ⁊ tibi. Aut non li/
cet mihi de re mea facere qđ volo? Aut ocu/
lus tuꝰ nequā eſt: q2 ego bonus ſum? Certe
huic calūniatori iniuſta videbat̃ hęc largi/
tas: ⁊ qđ eruditionis retulit? quid rōnis ac/
cepit? Non eſt ei diſpenſatiōis huiꝰ reuela/
ta iuſticia: nec ad inſpectionē ſecreti latentꝭ
admiſſus ē: ſed vt a diſcutiēdis dei iudicijs
abſtineret: oppoſita eſt ei bonitas miſeran/
tis ⁊ volentis poteſtas. Quaſi illi ⁊ ab apo
Ro. 9. ſtolo diceret̃: O homo tu q̄s es q̄ reſponde
as deo? Nūq̄d dicit figmentū ei q̄ ſe finxit:
quare me feciſti ſic? Oibus ꝙ hoib9 cuiuſli/
bet generis: cuiuſlibet conditionis ⁊ ętatis
cauſa ꝑcipiendę grę voluntas dei eſt: apud
quā ratio electiōis abſcōdita eſt: ab ea grā
incipiētibꝰ meritis quā accipe ſine meritis.
Quę ſi poſſent bona eſſe ſine grā: non dice/
Joh. 3. ret̃: Niſi q̄s renatꝰ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpirituſan/
Joh. 6. cto: nō intrabit in regnū cęloꝝ. Et niſi mā/
ducaueritis carnē filij hois: ⁊ biberitis ſan/
guinē eius: non habebitis vitam in vobis.
Sed diceret̃: Niſi q̄s fuerit iuſtus et bonꝰ:
beatus in ęternū eſſe nō poterit. Nec opus
eſſet ꝑ aquā ⁊ ſpiritū renaſci: ſi ꝑ mandatuʒ
ſufficeret erudiri. Et euacuaret̃ fides: q̄ cre/
dit ꝑ baptiſmū oīa peccata dimitti: ſi gra
tia non malis ⁊ impijs: ſ; bonis ⁊ rectis do/
ceret̃ impendi. Origo itaq; verę vitę verę q;
iuſticię in regenerationis ē poſita ſacramē/
to: vt vbi homo renaſcit̃: ibi etiam ipſarum
vtutū veritas orią̃t. Et incipiūt ad ꝑpetuā
gloriaʒ ꝓficere ꝑ fidem: q̄ vix ad tēporalem
vanę laudis poterāt ꝑuenire mercedē. Si/
ue eñ iudęus legis ſciētia tumēs: ſiue gręcꝰ
ſtudio ſapientię naturalis inflatus: priuſq̄
iuſtificet̃ ꝑ fidē chriſti: ꝯcluſus eſt ſub pecca/
to. Et ſi in ſua infęlicitate perſtiterit: ira dei
manet ſuꝑ eū: illa ſcʒ in adę ꝓuaricatiōe cō/
tracta: De q̄ apl's loquit̃ dicēs: Et vos cuʒ Eph. 2.
eſſetis mortui delictis ⁊ peccatis veſtris: in
q̄bꝰ aliq̄n ambulaſtis ſm ſęculū mūdi huiꝰ:
ſm ꝑncipem poteſtatis aeris huius: ſpiritꝰ
q̄ nunc operat̃ in filios diffidentię: in quibꝰ
⁊ nos aliq̄n ꝯuerſati ſumus i deſiderijs car/
nis noſtrę: faciētes voluntatē carnis ⁊ cogi
tationū: ⁊ eramus natura filij irę: ſicut ⁊ cę/
teri. Et iterum: Qui eratis illo tꝑe ſine chri Ubi. s.
ſto: alienati a ꝯuerſatione iſrael: ⁊ hoſpites
teſtamentoꝝ: ꝓmiſſionis ſpem non haben
tes: ⁊ ſine deo in mūdo. Et iteꝝ: Eratis ali/ Eph. 5.
quando tenebrę: nunc auteʒ lux in dño. Et
iteꝝ: Gratias agentes patri: q̄ dignos nos Col. 1.
fecit in partem ſortis ſāctoꝝ in lumine: qui
eripuit nos d̄ tenebris ⁊ poteſtate tenebra/
rum: ⁊ tranſtulit in regnum filij dilectionis
ſuę. Et iteꝝ: Eramꝰ eñ ⁊ nos aliq̄n inſipiē/ Titū. 3.
tes: increduli: errantes: ſuiētes deſiderijs ⁊
voluptatibus varijs: in malicia et inuidia
agentes: odibiles: odientes inuicem: Cum
autē benignitas ⁊ humanitas apparuit ſal/
uatoris noſtri: non ex operibus iuſticię q̄ fe
cimus nos: ſed ſm ſuam miſericordiam ſal/
uos nos fecit per lauacrum regenerationis
ſpiritusſācti quē effudit in nos abunde per
ieſum chriſtum ſaluatorem noſtrum: vt iu/
ſtificati grā ipſius: hęredes ſimus ſm ſpem
vitę ęternę.

Qualis ſit natura humana ſine gratia: Ca. VI.

Et vt breuiſſime pateat: q̄lis ſit na/
tura humana ſine gratia: dicat iu/
das apoſtolus: quid agat vel igno/
rantia imperitorum: vel doctrina ſapiētiū.
Hi autem inquit quęcūq; quidem ignorāt Jude. 1.
blaſphemant: quęcunq; autem naturaliter
vt muta animalia norunt: in his corrūpūt̃.
Dicat etiam ſub verbis zacharię euāgeliſta
lucas: ante illuminationē gratię in qua hu
manum genus nocte verſetur: ⁊ de q̄bꝰ ig/
norātię tenebris: dei populus eruat̃: Et tu Luc. 1.
inquit puer propheta altiſſimi vocaberis:
preibis eñ añ faciem domini parare vias
eius: ad dandā ſcientiā ſalutis populo eiꝰ:
in remiſſionē peccatorum ipſorum: propter
viſcera miſericordię domini: in quibꝰ viſita
uit nos oriēs ex alto: lucere his q̄ i tenebris
⁊ vmbra mortis ſedēt: ad dirigēdos pedes

noſtros in viā pacis. Hęc autem viſcera mi
ſericordię dominꝰ non ad vnius tm̄ populi
redemptionē: ſed omniū nationū impēdit ſa/
lutē: dicēte euāgeliſta: Quia ieſus moritu/
rus erat ꝓ gente: non tm̄ ꝓ gente: ſed etiaʒ
vt filios dei diſperſos cōgregaret in vnum.
Hoc eñ agit illa vox domini: quę ꝑ quādaʒ
pietatis tubā toto terraꝝ orbe reſonātem:
oēs homies ⁊ inuitat ⁊ cōuenit. Nam cuʒ
Matth. 11. dixiſſet: Cōfiteor tibi pater domie cęli ⁊ ter
rę: quia abſcondiſti hęc a ſapiētibꝰ ⁊ prudē/
tibꝰ: ⁊ reuelaſti ea paruulis. Ita pater: qm̄
ſic beneplacitū eſt ante te: addidit: Oia mi/
hi tradita ſūt a patre meo: ⁊ nemo nouit fi/
lium niſi pater: neq; patrē quis nouit niſi fi
lius: et cui voluerit filiꝰ reuelare. Et deinde
adiecit: Uenite ad me oēs q̄ laboratis et
onerati eſtis: ⁊ ego vos reficiaʒ. Tollite iu/
gum meum ſuꝑ vos: ⁊ diſcite a me: q2 mitis
ſum ⁊ humilis corde: et inuenietis requiem
animabus veſtris. Jugum eñ meuʒ ſuaue
eſt: ⁊ onus meū leue eſt. Johēs vero bapti/
ſta: in euāgelio iohānis: ꝓphetico ſpiritu ꝓ
Joh. 3. teſtatur dicens: Qui de cęlo venit: ſuꝑ oēs
eſt: qđ vidit ⁊ audiuit: teſtificatur: ⁊ teſtimo
niū eiꝰ nemo accipit. Qui accipit teſtimo/
nium eius: ſignauit: quoniā deus verax ē.
Igitur quātū attinet ad hūani generis cę/
citatem: lōga ignorātię ⁊ ſuperbię nocte cō
tractam: venit in hunc mundū creator mū/
di: et mūdus cum non cognouit. Lux lucet
in tenebris: ⁊ tenebrę eā nō cōprehēderūt.
Qui ſuper omnes eſt: qđ vidit ⁊ audiuit: te
ſtificatur: ⁊ teſtimoniuʒ eius nemo accipit.
Sed quia non fruſtra deus dei filius venit
in mūdū: ⁊ dedit ſemetipſū ꝓ omnibꝰ: mor
tuuſq; eſt: non tm̄ ꝓ gente: ſed etiam vt fili/
os dei diſperſos congregaret in vnū: ⁊ vni/
uerſis dicit: Uenite ad me omnes qui labo
ratis ⁊ onerati eſtꝭ. Et ſeruato ſibi incogno
ſcibilis electionis arbitrio: dat ſui patriſq;
noticiā quibus eam voluerit reuelare. Oēs
filij lucis filij ꝓmiſſionis: filij abrahę filij dei:
genus electuʒ: regale ſacerdotiū: veri iſrae/
litę ꝓcogniti ⁊ ꝓordinati in regnum dei: qui
eos vocauit: non ſolum ex iudęis: ſed etiaʒ
ex gētibus: teſtimoniū eius qui de cęlo ve/
nit accipiunt: ſignificātes quia deus verax
eſt: id eſt: expreſſe ſignificantes in ſui ſalua/
tione: quoniā deus verax eſt. Implens ⁊ ꝑ/
ficiens qđ ꝓmiſit abrahę omniū gentiū pa/
tri. Qui pollicēte deo ꝙ hęres futurus eſſet
mūdi: nō hęſitauit diffidentia ſed cōfortatꝰ
ē fide: dans gloriā deo: ⁊ pleniſſime ſciens
quoniā qđ ꝓmiſit: potens ē ⁊ facere. Quis
autē tam alienus eſt a fide abrahę: quis tam
degener ab vniuerſarū gentium patre: qui
ꝓmiſſionem dei aut nō impleri: aut ab alio
ꝑter eum qui ꝓmiſit: dicat impleri? Ille q̄/
dem erit mendax: deus autem eſt verax. Et
oīs q̄ accipit teſtimoniū eius: hoc ſignat:
hoc indicat: ꝙ per lucē illuminanteʒ factus
eſt vidēs: factus eſt obediēs: factꝰ eſt intel/
ligens: ſicut iohānes euāgeliſta teſtatur di/
cens: Scimus quia mūdus totꝰ in maligno 1. Joh. 5.
poſitꝰ eſt: ⁊ ſcimꝰ q2 filius dei venit et dedit
nobis ſenſū vt cognoſcamꝰ verum deum: ⁊
ſimus in vero filio eius.

Cur ſaluator omniū hominū: nō omnibꝰ dederit hunc ſenſū vt cognoſcerēt verū deum. Cur etiā q̄dā paruuli ſalui fiant renati: alij pereant non renati: Ca. VII.

Si vero q̄rit̃: cur ſaluator oīuʒ hoīuʒ
non oībꝰ dederit hūc ſenſū: vt cog/
noſcerēt veꝝ deū: ⁊ eſſent: id eſt: ꝑ/
manerēt in vero filio eiꝰ: q̄uis credamꝰ nul
lis hoībꝰ opem grę i totū fuiſſe ſubtractaʒ.
De quo pleniꝰ i ſequētibus diſſeremꝰ: Tñ
ita forte hoc velatū ſit: ſicut illud abſcondi/
tū ē: Cur antea oībꝰ gētibꝰ ꝓtermiſſis: vnū
populū ſibi quē ad veritatꝭ cognitiōeʒ eru/
diret exceperit. De q̄ iudicio dei ſi nō eſt cō
querendū: multo minꝰ de hoc: ꝙ cū electiōe
oīuʒ gentiū gerit̃: murmurādū eſt. Quę eñ
deꝰ occulta eſſe voluit: nō ſūt ſcrutāda: quę
aūt manifeſta fecit: nō ſūt neganda: ne ⁊ in
illis illicite curioſi: ⁊ in iſtis dānabiliter iue
niamur ingrati. Nō aūt ignoramꝰ eſſe q̄ſdā
tā incōſideratę ꝓſūptionis: ⁊ tā ſuꝑbę arro/
gātię: vt ꝙ ꝓcipuus magiſter gētiū: non ab
hoībꝰ neq; ꝑ hoīeʒ: ſ; diuinitꝰ ruditꝰ: ſupra
mēſurā ſcię ſuę lōge ⁊ alte remotū eſſe ꝯfeſ/
ſus ē: audeāt falſi nois temerare doctrina:
⁊ nihil illic occultū: nihil veliut eē ſecretuʒ:
vbi apl's nō q̄d ſentiēdū eſſet aperuit: ſ; q̄d
nō ſcrutādū eēt: oſtēdit. Nullis eteni (ꝙ ſu/
pra iā diximꝰ) ſtudijs: nullis ingenijs inda/
gare ꝯceſſum ē: q̄ iudicio q̄ve ꝯſilio deꝰ incō
mutabiliter bonꝰ: incōmutabiliter iuſtus:
ſemꝑ ꝓſcius: ſemper omnipotēs: iđo oīa Ro. 11.
i incredulitate cōcluſerit: vt oīuʒ miſereat̃:
⁊ tamen illis ſęculis quibus vnuʒ iſraelem
erudiebat: innumerabiles populos impioꝝ

illuminare diſtulerit: ⁊ nũc eundem iſraelẽ:
donec vniuerſitas gentium introeat: obcę-
catum eſſe patiatur: pereuntẽ in tot milibꝰ
naſcentium atq; morientium: ⁊ ſaluandum
in eis quos mundi finis iuenerit. Quo my-
ſterio toto ſcripturarũ corpore dilatato in-
notuit quidẽ nobis quid factu ſit: qd fiat:
quidve faciendũ ſit. Sed quare ita fieri pla
cuerit: ab humanę intelligentię cõtemplati
one ſubtractũ eſt. Iſti aũt qui neſcire aliqd
erubeſcunt: et per occaſionem obſcuritatis
tendunt laqueos deceptionis: oẽm diſcreti
onem qua deꝰ alios eligit: aliosq; nõ eligit:
Matth.20. Multi enim ſũt vocati: pauci aũt electi: ad
merita humanę referũt volũtatis: docẽtes
ſcʒ neminẽ gratis: ſed ex retributione ſalua
ri: quia naturaliter omnibus ſit inſitum: vt
ſi velint: poſſint veritatis eẽ ꝑticipes: eiſq;
affluere gratiã a quibꝰ fuerit expetita. Quę
diffinitio vt interim de gratię veritate tace
atur: de his videtur aliquã oſtẽtare ratiun-
culã q libero vtunt arbitrio. De paruulis
vero qbus ſine vllo bonę volũtatis merito
in originali vulnere cuʒ cęteris mortalibus
cauſa cõmunis eſt: nihil poteſt expoſitiõis
afferri: qua doceat cur iſti ſalui fiãt renati:
illi pereant nõ renati: ſub illius ꝓuidẽtia et
omnipotẽtia in cuiꝰ manu eſt anima omnis
viuẽtis: ⁊ ſpiritus vniuerſę carnis homis:
Job.14. ⁊ cui dicit: Breues dies homis ſũt: numerꝰ
dieꝝ eiꝰ apud te eſt. Non aũt puto iſtos vo
luntatũ patronos: ſimplicitate illorũ tã im-
pudenter vſuros: vt aut fortuitu iſta dicãt
accidere: aut nõ renatos aſſerãt nõ perire.
Aperte eñ aut cum paganis ꝯuincerentur
ſentire de fato: aut cũ pelagianis tranſfuſũ
in poſteros adę negare peccatũ. Fato autẽ
nõ baptizari paruulos nec pelagiani potu-
erũt dicere: ſed q2 eos liberos a peccato au-
ſi ſunt ꝓfiteri: meruere dãnari. Cum autem
de diſcretione omniũ hominũ quęſtio ven-
tiletur: ⁊ ab omnibus hominibꝰ paruuli ne-
queant ſeparari: ſimulq; de totius ętatl ho
Luc.19. minibus veritas dixerit: Filiꝰ homis venit
quęrere ⁊ ſaluare qd perierat: fruſtra ꝓfun-
ditatẽ iuſcrutabilis gratię ꝑ liberũ arbitriũ
conantur aperire: qui cauſam electionis in
eorum conſtituũt meritis qui eliguntur. Et
cum multa de maiorum voluntate ac iudi-
cio inepta ⁊ falſa ꝓtulerint: in paruulorum
tamẽ diſcretione deficiũt: nec poſſunt d ciꝰ
qſtionis ratione reddita gloriari: quę d om
nibus hominibus tractatur: ⁊ nõ d omni-
bus expeditur. Multiformitas auteʒ ⁊ ma
gnitudo diuinę gratię: ꝓbat iſtos ꝯtra veri
tatem etiam qd de maiorum voluntatibus
loquũtur: aſtruere: eorumq; ꝑſuaſioni diui-
norũ eloqorũ teſtimonia repugnare: Quę
ſi omnia ſmoni noſtro velimus annectere:
modus non erit differẽdo. Quę tamen ſi ſe
recordationi offerũt: nõ omittãt: vt quãtũ
ſatis eſt: manifeſtetur omne homis bonuʒ
meritum ab initio fidei vſq; ad ꝑſeuerantię
cõſũmationem donum atq; opus eſſe diui-
num. Igitur fides quę bonę voluntatis ⁊
iuſtę actiõis eſt genitrix: quo ipſa fonte na-
ſcatur: apoſtolus paulus exponat: qui ꝓ ro
manorum fide deo gratias agit dicẽs: Pri- Ro.1.
mum qdeʒ gratias ago deo meo per ieſum
chriſtũ ꝓ omnibꝰ vobis: q2 fides veſtra an-
nunciatur in vniuerſo mũdo. Ad epheſios
quoq; ſcribẽs: Propterea inquit et ego au- Eph.1.
dita fide veſtra quę eſt in domino ieſu: ⁊ di-
lectione in oĩes ſanctos: non ceſſo gratias
agens ꝓ vobis: memoriã veſtri faciẽs i ora
tionibꝰ meis: vt deꝰ domini noſtri ieſu chri-
ſti: pater glorię det vobis ſpiritũ ſapiẽtię et
reuelationis in agnitionẽ eius: illumiatos
oculos cordis veſtri: vt ſciatis quę ſit ſpes
vocationis eiꝰ: q diuitię glorię hęreditatis
eius in ſãctis. De fide etiã coloſſenſiũ ſimi-
liter deo gratias agẽs: Gratias agimꝰ inqt Col.1.
deo ⁊ patri domini noſtri ieſu chriſti: ſemꝑ
ꝓ vobis orãtes: audientes fidẽ veſtram in
chriſto ieſu: ⁊ dilectionẽ quã habetis in ſan
ctos oẽs: ꝓpter ſpem quę repoſita ẽ vobis
in cęlis. Et vt alia bona ab eodem bonorũ
auctore percipiãt: qd ꝓ eis oret enarrans:
ideo inquit: Et nos ex qua die audiuimꝰ nõ
ceſſamus ꝓ vobis orantes ⁊ poſtulãtes vt
impleamini agnitione volũtatis eiꝰ i omni
ſapientia et intellectu ſpiritali: vt ambule-
tis digne deo placentes: in omni ope bono
fructificãtes ⁊ creſcentes ſcientia dei: in vir-
tute ꝯfortati ſm potẽtiã claritatis eiꝰ i oĩ
patiẽtia ⁊ lõganimitate cũ gaudio. Itẽ ad
theſſalonicẽſes: q ſpiritu fidei dilectioniſq;
ſeruiebãt: Gratias agimus inqt deo ſemꝑ 1.Theſſal.1.
ꝓ oĩbus vobis: memoriã facientes in orati-
onibus noſtris ſine itermiſſione: memores
operis fidei veſtrę ⁊ laboris et charitatis et
ſuſtinẽtię ſpei dñi noſtri ieſu chriſti añ deuʒ
⁊ patrem noſtrũ. Et infra: Ideo ⁊ nos gra- 1.Theſſal.1.
tias agimus deo ſine intermiſſione: qm cũ

accepiſſetis a nobis verbũ auditu dei: acce
piſtis nõ vt verbum hominũ ſed ſicut ẽ ve-
re verbũ dei: q operat in vobis qui credidi-
ſtis. Potuit ne plenius aut euidẽtiꝰ demõ-
ſtrari dei eſſe donũ: credẽtiũ fidẽ: q; vt ideo
agerent gratię deo: quoniã hi qbus verbũ
dei ꝑ homies ꝑdicabat: nõ quaſi de homi-
nũ ſermone dubitarũt: ſed tãq; deo loquen
ti ꝑ homines crediderũt: qui in ipſis ẽ ope-
ratus: vt crederẽt? In ſecũda quoq; ad eoſ-
dem theſſalonicẽſes epiſtola: de fide in chri
2.Theſſal.1. ſto ꝓficiẽtiũ ita apoſtolus loquit: Gratias
agere debemus deo ſemꝑ ꝓ vobis fratres:
ita vt dignũ eſt: quoniã ſuꝑcreſcit fides ve-
ſtra: ⁊ abũdat charitas vniuſcuiuſq; veſtrũ
in inuicem: ita vt ⁊ noſipſi in vobis glorie-
mur in eccleſijs dei ꝓ patiẽtia veſtra ⁊ fide:
in omnibꝰ ꝑſecutionibꝰ veſtris ⁊ tribulati-
onibus quas ſuſtinetis in exemplũ iuſti iu-
dicij dei: vt digni habeamini i regno dei ꝓ
quo ⁊ patimini. Petrus quoq; apoſtolꝰ ex
1.Petri.1. deo haberi fidem ꝑdicans: ita ſcribit: Sciẽ-
tes q non corruptibilibꝰ auro ⁊ argento re-
dẽpti eſtis de vana ꝯuerſatiõe veſtra pater-
nę traditionis: ſed precioſo ſanguine quaſi
agni incõtaminati et imaculati chriſti ieſu:
ꝑcogniti qdem ante conſtitutionẽ mundi:
manifeſtati aũt nouiſſimis tẽporibꝰ ꝓpter
vos q per ipſum fideles eſtis in deũ: q ſuſci
tauit eum a mortuis: ⁊ gloriã ei dedit: vt fi-
des veſtra ⁊ ſpes eſſet in domino. Itẽ ideʒ
in ſecũda epiſtola de fidei ꝑceptione ſic lo-
2.Petri.1. quitur: Simon petrus ſeruꝰ ⁊ apl's ieſu xp̄i:
his qui coęqualẽ nobis adepti ſũt fidem ꝑ
iuſticiã domini ⁊ ſaluatoris ieſu chriſti. Vñ
aũt habeatur ſpiritus fidei: iohannes apl's
1.Joh.4. manifeſtiſſime docet dicens: Oĩs ſpiritꝰ
qui ꝯfitetur ieſum i carne veniſſe: ex deo ẽ:
Et oĩs ſpiritꝰ q ſoluit ieſum: ex deo nõ ẽ:
et hic ẽ antichriſtus. Item dicit: ab eo rece-
Ibi.5. pi euãgeliũ: in quo eſt ſpũs veritatis. Nos
inquit ex deo ſumus: qui nouit deuʒ audit
nos: qui non ẽ ex deo non nos audit. In h
cognoſcimꝰ ſpiritũ veritatis: ⁊ ſpiritũ erro-
ris. Itẽ in actibus apoſtoloꝝ: petrꝰ apoſto-
Act.3. lus fidẽ eſſe ꝑ dñm ieſum ꝓnunciãs: Hunc
inqt quẽ videtis ⁊ noſtis: cõfirmauit nomẽ
eius: ⁊ fides q ꝑ eum eſt dedit integram ſa-
nitatem iſtam in cõſpectu omniũ veſtrum.
De fide quoq; lydię: cuius inter alias muli-
ęres quę euangeliũ pariter audiebant: dñs
cor aperuit: ita in eadem narratur hiſtoria.
Die aũt ſabbatorũ egreſſi ſumus extra por Act.16.
tam iuxta flumẽ: vbi videbatur eſſe oratio:
⁊ ſedentes loquebamur mulieribus quę cõ
uenerant: ⁊ qdam mulier nomie lydia pur-
puraria ciuitatis thyatirnorũ: colẽs deũ:
audiuit: cuius dominꝰ cor aperuit vt inten
deret his quę dicebant a paulo. Non autẽ
ex humana ſapiẽtia eſſe fidẽ: ſed ex inſpira-
tione diuina: ipſius veritatis voce firmat.
Dicente enim domino ad diſcipulos ſuos:
Vos aũt quem me eſſe dicitis? Reſpõdẽs Matth.16.
ſimon petrꝰ dixit: Tu es chriſtus filius dei
viui. Reſpõdẽs aũt ieſus: dixit ei: Beatus
ſimon bariona: q2 caro ⁊ ſanguis nõ reuela
uit tibi: ſed pater meus q in cęlis eſt. Paulꝰ
vero apoſtolꝰ hanc ipſam fidẽ ſm menſurã
dari ꝓ arbitrio largientis ita ꝑdicat: Dico Ro.12.
eñ ꝑ gfam quę data eſt mihi: omnibus qui
ſunt inter vos: non plꝰ ſapere q; oportet ſa-
pere: ſed ſapere ad ſobrietatẽ: ſicut vnicuiq;
diuiſit deus menſurã fidei. Item idem vni-
tatem rectę fidei: ⁊ conſenſionẽ in honorem
dei a deo eſſe cõmendans. Deus autẽ inqt Ro.15.
patientię ⁊ ꝯſolationis det vobis idipſum
ſapere in alterutꝝ ſm ieſũ chriſtũ: vt vnani-
mes: vno ore honorificetis deũ ⁊ patrẽ do-
mini noſtri ieſu chriſti. Et infra: Deus autẽ
ſpei repleat vos oĩ gaudio ⁊ pace i credẽ-
do: vt abundetis ſpe in virtute ſpiritusſan-
cti. Quo teſtimonio nõ ſolũ fides: ſed etiaʒ
gaudiũ ⁊ pax ⁊ abundãtia ſpei docent niſi
in v̓tute ſanctiſpiritꝰ non haberi. Ad ephe-
ſios vero ſcribens apoſtolꝰ de diuitijs gra-
tię ꝓ malis bona retribuẽtis: ⁊ de fide quę
non ex nobis: ſ ex dei dono habetur hęc lo
quitur: Deus aũt q diues ẽ in miſericordia Eph.2.
ꝓpter nimiã ſuã charitatẽ qua dilexit nos:
et cum eſſemꝰ mortui peccatis: conuiuifica-
uit nos chriſto: cuiꝰ gratia ſalui facti ſumꝰ:
⁊ correſuſcitauit ⁊ conſidere fecit in cęleſtibꝰ
i chriſto ieſu. Gratia eñ eſtis ſaluati ꝑ fidẽ:
⁊ hoc nõ ex vobis: Dei eñ donũ eſt: non ex
operibus: ne qs gloriet. Ipſius eñ ſumus
figmentũ: creati in chriſto ieſu in opibꝰ bo-
nis: q ꝑparauit deus vt in illis ambulemꝰ.
Propriũ ergo hoc habet noua creatura per
gfam: vt q figmentũ dei ſunt: q natiuitate
cęleſti condunt in chriſto: non ocio torpeãt:
nec deſidia reſoluant: ſed de virtute i virtu-
tem ꝓficiant: ꝑ viam bonorũ operũ ambu-

lando:hoc ẽ eñ fingi:hoc de vetere creatu/
ra nouaz fieri:hoc de imagine terreni homi
nis ad imaginem cęleſtis hominis reforma
ri:quod totuz ſiue palam per cooperatores
gratię:ſiue occulte per ſubminiſtrationem
ſpiritꝰ:ille inchoat:ille auget ⁊ perficit: cu/
ius agricultura:cuiꝰ ędificatio:⁊ cuiꝰ figmẽ/
tum ſumus.

Qđ a dño deo omnia virtutum dona dirigant et diſponant. Et ꝙ oia in manu eius ſint. Qđq deus ſit auctor omnis boni: Ca.IX.

a Vnde quãtũ arbitror his teſtimo
nijs (ꝗuis ⁊ alia documenta aggre
gari potuerint) demonſtratum eſt:
fidem qua iuſtificatur impiꝰ: niſi ex dei mu
nere non haberi:eamq nullis meritis prę/
cedentibus tribui:ſed ad hoc donari: vt prĩ
cipium poſſit eſſe meritorum: ⁊ cũ ipſa da/
ta fuerit non petita: ipſius iam petitionibꝰ
bona cętera cõſequantur. Vnde itaq quę/
dam de plurimis aſſumenda ſunt teſtimo/
nia:quę in diuerſitate donorum oſtendant
gratię largitatem. Ex deo itaq eſſe: vt ho/
mo viaz dei eligat: ⁊ vt ſurgat a lapſu: pſal
Ps.36. mus dauiticꝰ canit dicens: A domino greſ/
ſus hominis dirigentur: ⁊ viam eius volet.
Cum ceciderit non collidetur: quia dominꝰ
ſupponit manum ſuam. Item idem ꝙ duce
Ps.42. deo veniatur ad deum: Emitte lucem tuaz
⁊ veritatem tuaz: ipſa me deduxerunt ⁊ ad/
duxerunt in montem ſanctum tuum ⁊ in ta
bernacula tua. Item ꝙ in domino ſit homi
nis fortitudo: ⁊ dei voluntas prępeniat li/
Ps.58. berãdũ: Fortitudinẽ inqt meã ad te cuſto/
diam: quia deus ſuſceptor meus: deus me/
us: voluntas eius pręueniet me. In prouer
bijs quoq legimꝰ de ſapientia ⁊ intellectu:
Prouer.2. Quoniam dominus dat ſapiẽtiam: et a fa/
cie eius ſcientia ⁊ intellectus. Item in eodẽ
libro de diſpenſationibus ſapiẽtię dei: ſine
Prouer.8. qua nullę rectę ſunt actiones ita dicit: Me
um conſilium ⁊ mea tutela ego prudentia:
mea autem virtus: Per me reges regnãt: ⁊
tyranni per me obtinent terraz. Item alibi
ꝙ nemo poſſit recte incedere: niſi domio di
Prouer.20. rigente: A domino corrigũtur greſſus viri:
mortalis autẽ quomodo intelligit vias ſu/
Prouer.21. as? Item alibi: Omnis vir videtur ſibi iu/
ſtus: dirigit autẽ corda dominus. Et infra:
Pręparatur voluntas a domino. Item ibi/
dem đ cogitatione atq conſilio: Multę co/ Prouer.19.
gitationes in corde viri: conſilium autẽ do/
mini obtinet. In libro vero eccleſiaſtice di/
citur: ꝙ ⁊ habere neceſſaria: et eis bene vti:
donum ſit dei. Nõ eſt inquit bonum homi/ Eccs.5.
ni niſi qđ mandat ⁊ bibit: ⁊ oſtendit animę
ſuę bonum in labore ſuo. Et quidez hęc vi/
di ego: quia a manu dei ẽ: Quoniam quis
manducauit aut paſcet abſq illo? Item in
eodem libro legitur: ꝙ corda ⁊ opera iuſto/ Eccs.9.
rum in manu ſint dei: et tantum in ſtudijs
ſuis ꝓficiãt: quãtũ ille donauerit. Quãtũ/
cũq laborauerit homo vt quęrat inueniet:
⁊ quodcũq dixerit ſapiens vt ſciat: non po
terit inuenire: quia vniuerſum hoc dedi in
cor meum: ⁊ cor meuz vniuerſum hoc vidit:
quia ⁊ iuſti ⁊ ſapientes ⁊ opationes eorum
in manu dei. In libro autẽ ſapientię de eo/
dem gratię opere ita dicitur: Quoniã ipſe Sap.7.
⁊ ſapientię dux eſt: ⁊ ſapientiũ emẽdator: in
manu enim illius ⁊ nos ⁊ ſmones noſtri: et
omnis ſapiẽtię ⁊ operum ſcientia ⁊ diſcipli/
nę. De continentia quoq ꝙ ex dei habeat
munere: eadẽ ſcriptura ſic loqtur: Vt ſciui Sap.8.
quia aliter non poſſum eſſe continens: niſi
deus det: ⁊ hoc ipſũ erat ſapientię ſcire cuiꝰ
eſſet hoc donũ. Cui ſententię pauli apoſto/
li doctrina concordat: in prima ad corinthi/
os hęc ſcribentis: Volo autez oẽs homies 1.Cor.7.
eſſe ſicut meipſum: ſed vnuſquiſq ꝓprium
habet donum ex deo: alius ſic: alius vo ſic.
Dominus vero in euangelio ſm matthęũ
hęc de continentię dono inſinuaſſe narrat.
Dicentibus nãq diſcipulis ſuis: Si ita eſt Matth.19.
cauſa viri cum vxore: non expedit nubere.
Dicit illis ieſus: Non omes capiuut verbũ
iſtud: ſed quibus datum ẽ a patre meo. De
timore dei ⁊ ſapientia ita in eccleſiaſtico le/
gitur: Corona ſapiẽtię timor domini: vtra/ Eccl.1.
q autem dona ſũt dei. Item de eodem: Ti Eccl.25.
mor domini ſup omnia ſe ſuperpoſuit: be/
atus cui donatum eſt habere timorẽ domi/
ni. Eſaias quoq đ diuitijs ſpiritalibꝰ qua/
rum auctor eſt dominus: ita loquit: In the Eſa.33.
ſauris ſalus noſtra aduenit: ſapiẽtia ⁊ pie/
tas ⁊ diſciplina a domino: hi ſunt theſauri
iuſticię. Item de altitudine diuitiaruz ſapi
entię ⁊ ſcientię dei: cuius bonitas nulliꝰ me
rito pręuenitur: hęc dicit: Qui mẽſus ẽ ma/ Eſa 40.
nu aquã: ⁊ cęlum palmo: ⁊ vniuerſam terrã
pugillo: qui ſtatuit mõtes in libra: ⁊ rupes

in ſtatera. Quis cognouit ſenſum domini:
aut quis eius fuit conſiliarius: qui inſtruat
eum: aut quem conſuluit: et inſtruxit eum:
vel quis oſtẽdit ei iudicium: aut viam pru/
dentię quis oſtendit ei: vel quis prior dedit
ei: ⁊ retribuetur illi? Vnde ⁊ in libro iob ſm
eundem ſenſum leguntur domini verba di
Job.41. cẽtis: Quis ante dedit mihi: vt retribuam
illi? Oĩa quę ſub cęlo ſunt: mea ſunt. Hie/
remias vero ꝙ a deo ſit homini recta ſapiẽ/
Hiere.10. tia: ſic profatur: Scio domine quia non eſt
in homine via eiꝰ: nec viri eſt vt dirigat iter
ſuum. Item ꝙ ad deuz conuerſio cordis ex
deo ſit: per ipſum dominus ꝓteſtatur ⁊ di/
Hiere.24. cit: Reſtituam illos in terram iſtam: ⁊ reędi
ficabo ⁊ non deſtruaz: ⁊ plantabo eos ⁊ nõ
euellam: et dabo illis cor vt ſciant me: quia
ego ſum dominus: ⁊ erunt mihi in populũ
et ego ero illis in deum: quia conuertentur
ad me ex toto corde ſuo. Item idem prędi/
cans: ꝙ vt deus cognoſcatur: ex deo ſit. Et
ſcient inquit quia ego dominus deus illo/
rum: ⁊ dabo illis cor cognoſcendi me: ⁊ au/
res audiendi. Qꝫ autem omne verbum bo/
num ⁊ omne opus ſanctum ſũmiſtratio ſit
ſpiritusſãcti: ſine quo nihil recte agatur: in
prima ad corinthios paulus apoſtolus do/
1.Cor.12. cet dicens: Ideo notum vobis facio: ꝙ ne/
mo in ſpiritu dei loquẽs dicit anathema ie/
ſu. Et nemo poteſt dicere dominum ieſum
niſi in ſpiritusancto. Diuiſiones vero grati/
arum ſunt: idem autẽ ſpiritus: ⁊ diuiſiones
miniſtrationum ſunt: idez autem dominꝰ:
Et diuiſiones operationum ſunt: idem ve/
ro deus: qui operatur omnia in omnibus.
Vnicuiq autem datur manifeſtatio ſpiritꝰ
ad vtilitatem. Alij quidem per ſpiritum da
tur ſermo ſapientię: alij autem ſermo ſcien/
tię ſm eundem ſpirituz: alteri fides in eodẽ
ſpiritu: alij gratia ſanitatuz in vno ſpiritu:
alij ꝓphetatio: alij diſcretio ſpirituum: alij
genera linguaruz: alij interpretatio ſermo/
num. Hęc autem omnia operatur vnꝰ atq
idem ſpiritus: diuidens ſingulis ꝓut vult.
Tantũ vero vnũquẽq habere gratię: quã/
tum dominus donauerit: idem apoſtolus
Eph.4. ad epheſios ait: Vnum corpus ⁊ vnus ſpi/
ritus: ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocatio/
nis veſtrę: vnus dominus: vna fides: vnuz
baptiſma: vnus deus ⁊ pater omnium: qui
ſuper omnes eſt: ⁊ ſuper omnia: et in omni/
bus nobis. Vnicuiq autem noſtrum data
eſt gratia ſm menſuraz donationis chriſti:
propter quod dicit: Aſcẽdens in altum ca/
ptiuam duxit captiuitatem: dedit dona ho
minibꝰ. Item idem in ſecunda ad corinthi/
os dicit: ꝙ ne ad cogitandum quidez quod
ſpiritale eſt: idonei ſimus niſi per grãz dei.
Fiduciam autem talem habemus per chri/ 2.Cor.3.
ſtum ad deum: non ꝙ ſufficiẽtes ſimus ali/
quid cogitare a nobis ꝗſi ex nobiſmetipſis:
ſed ſufficientia nobis ex deo eſt: qui et ido/
neos fecit nos miniſtros noui teſtamenti:
nõ littera ſed ſpiritu. Littera enim occidit:
ſpiritus autem viuificat. Et iterum in eadẽ
epiſtola docens bonorum operum affectuz
⁊ ſufficientiam a dei gratia miniſtrari. Po/ 2.Cor.9.
tens eſt autem inquit deus omnem gratiã
abundare facere in vobis: vt in omnibus ꝑ
omnia ſufficientiam habentes abundetis ĩ
omne opus bonum: ſicut ſcriptum eſt: Di/
ſperſit dedit pauperibus: iuſticia eius ma/
net in ęternum. Qui autem miniſtrat ſemẽ
ſeminanti: ⁊ panem ad manducanduz prę/
ſtabit: ⁊ augebit incremẽta frugum iuſticię
veſtrę: vt in omnibꝰ locupletati abundetis
in omnem ſimplicitatez. Ad epheſios vero
ſcribẽs apoſtolus docet: ꝙ oĩa bona qui/
bus placetur deo: dona ſint dei: ⁊ ꝙ ab ipſo
peti oporteat: vt ea non habentibus tribu/
at. Huiꝰ rei inquit gratia flecto genua mea Eph.3.
ad patrem domini noſtri ieſu chriſti: ex quo
oĩs paternitas in cęlo ⁊ in terra nomina/
tur: vt det vobis ſm diuitias glorię ſuę: vir
tutem: corroborari per ſpirituz eius in inte/
riore homine: habitare chriſtum per fidem
in cordibus veſtris: in charitate radicati et
firmati: vt poſſitis comprehendere cuz om/
nibus ſanctis quę ſit latitudo et lõgitudo:
ſublimitas ⁊ profundum: ſupereminentem
ſcientię charitatez chriſti: vt impleamini in
omnem plenitudinem dei. Ei autẽ qui po/
tens eſt oĩa facere ſuperabundantius ꝗ
petimus aut ĩtelligimus: ſm virtutem qua
operatur ĩ nobis: Ipſi gloria ĩ eccleſia et in
chriſto ieſu: in oĩa ſęcula ſęculorũ: amen.
Omnis autem boni deuz eſſe auctorẽ: cuiꝰ
dona nec incerta ſint nec mutabilia: ſed ex
ęterna voluntate veniẽtia: iacobus apoſto
lus ita loquitur: Nolite errare fratres mei Jacobi.1.
dilecti: Omne datum optimũ: ⁊ omne do/
num perfectum: deſurſum eſt: deſcendes a

patre luminum: apud quem non eſt tranſ-
mutatio nec viciſſitudinis obūbratio. Uo/
luntarie enim genuit nos verbo veritatis:
vt ſimus initium aliquod creaturę ei⁹. Cui
⁊ zacharias propheta concinit dicenſ: Sal/
Zach.9. uabit dominus in die illo ſicut oues popu/
lum ſuum: quoniam lapides ſancti voluun
tur ſuper terram ipſius: quia ſi quid bonū:
ipſius eſt: et ſi quid optimū: ab ipſo eſt. In
euangelio vero ſm mattheum: ꝙ ſcientię et
intellectus dona ſint dei: quę quibus volu/
Matth.13. erit largiatur: ita dicitur: Tunc accedentes
diſcipuli eius dixerunt: Quare in parabo/
lis loqueris ad eos? At ipſe reſpondens ait
illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria
regni cęlorum: illis autem non eſt datum.
Iohannes quoqꝫ euangeliſta pronunciat:
neminem aliquid boni habere niſi quod de
ſurſum acceperit dicenſ: Non poteſt homo
accipere quicq̄ꝫ niſi fuerit ei datum de cęlo.
In eiuſdeʒ vero euangelio: doctrina ē ipſi/
us veritatis: ꝙ nemo veniat ad filium: niſi
attractus a patre: quia venturū deus et in/
Ioh.6. telligentem ⁊ obedientem facit. Nemo in/
quit poteſt venire ad me: niſi pater qui mi/
ſit me: attraxerit eum: ⁊ ego reſuſcitabo eū
in nouiſſimo die. Scriptuʒ eſt enim in pro/
phetis: Et erūt omnes docibiles dei. Om/
nis qui audiuit a patre: et didicit: venit ad
me. Et infra: Propter hoc dixi vobis: quia
nemo poteſt venire ad me: niſi datum fue-
rit ei a patre meo. In fide autem ⁊ in operi/
bus bonis proficere ac perſeuerare vſqꝫ in
finem: muneris atqꝫ auxilij eſſe diuini ſan/
ctarum ſcripturaruʒ confirmat auctoritas.
Etenim ſcribens paulus apoſtolus philip/
Phil.1. penſibus ait: Confidens hoc ipſum quia q̇
cępit in vobis opus bonum: perficiet vſqꝫ
in diem chriſti ieſu. Huius autem teſtimo-
nij virtutem quidam volens ad ſui ſenſus
prauitateʒ conuertere: ita qđ dictū eſt: qui
cępit in vobis: volebat itelligi: quaſi dictū
eſſet: qui cępit ex vobis: vt ⁊ initium ⁊ con-
ſummatio operis non ad deum: ſed ad ho/
minem referretur: qui ⁊ incipere et perficere
voluiſſet. Sed hanc inſaniſſimam ſuperbi-
am: in eadem epiſtola excellentiſſimus gra
Phil.1. tię prędicator elidit dicens: In nullo terre/
amini ab aduerſarijs quę eſt illis cauſa per/
ditionis: vobis autem ſalutis: ⁊ hoc a deo.
Quia vobis donatum eſt pro chriſto: non
ſolum vt in eum credatis: ſed etiam vt pro
illo patiamini. Et iteruʒ: Cum metu inquit Phil.2.
⁊ tremore veſtraʒ ſalutem operamini: deus
eſt enim qui operatur in vobis ⁊ velle et ꝑ/
ficere pro bona voluntate. Itē in prima ad
theſſalonicēſes docet: ex deo eſſe principi/
um ⁊ profectum conſummationemqꝫ virtu/
tum dicens: Ipſe autē deus ⁊ pater noſter: 1.Theſſal.3.
⁊ dominus ieſus dirigat viam noſtram ad
vos: vos autem dominus multiplicet: et
abundare faciat charitatem in inuicem ⁊ in
omnes: quemadmoduʒ ⁊ nos in vos ad cō
firmanda corda veſtra ſine querela i ſancti-
tate vitę ante deum ⁊ patrem noſtrū in ad-
uentu domini noſtri ieſu chriſti cum omni-
bus ſanctis eius. Ad corinthios quoqꝫ ſcri
bens: ⁊ omnium virtutuʒ proficientem per/
ſeuerantiam dei donuʒ eſſe commendans:
Gratias inquit ago deo meo ſemper ꝓ vo/ 1.Corſ.1.
bis in gratia dei q̄ data eſt vobis in chriſto
ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in
illo: in omni verbo ⁊ ſapiētia: ſicut teſtimo-
nium chriſti confirmatum eſt in vobis: ita
vt nihil vobis deſit in vlla gratia expectan
tibus reuelationem domini ieſu chriſti: qui
⁊ confirmabit vos vſqꝫ ad finem ſine crimi/
ne: in diem aduent⁹ domini noſtri ieſu chri-
ſti. Item ad romanos de charitate chriſti:
qua eos quoſ diligit: inſeperabiles facit: id
eſt: vſqꝫ in finem perſeuerantes. Naʒ quid
eſt aliud perſeuerare: q̄ꝫ temptatiōe nō vin/
ci? Quis nos inquit ſeparabit a charitate Ro.8.
chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an ꝑſecu-
tio? an fames? an nuditas? an periculū? an
gladius? ſicut ſcriptuʒ eſt: Quia propter te
mortificamur tota die: exiſtimati ſumus ſi/
cut oues occiſionis. Sed in his oībus ſu/
peramus per eum qui dilexit nos. Iteʒ ad
corinthios đ victoria quā perficit chriſtus.
Stimulus inquit mortis peccatum eſt: vir- 1.Corſ.15.
tus vero peccati lex. Deo autē gratias qui
dedit nobis victoriam per ieſum chriſtum
dominum noſtrum. Iteʒ ad theſſalonicen/
ſes de perſeuerantia quā deus tribuit. Ip/
ſe auteʒ ait: Deus pacis ſanctificet vos per 1.Theſſal.5.
omnia: vt integer ſpiritus veſter et anima
⁊ corpus ſine querela in aduentum domini
noſtri ieſu chriſti ſeruetur. Fidelis ē qui vo/
cauit vos qui etiam faciet. Item ad theſſa/
lonicenſes: ꝙ omnia bona noſtra ſiue i ope/
rando ſiue in loquēdo: et in eis ꝑſeuerātia:

2.Theſſal.2. dona ſint dei: ita prędicat dicēs: Ipſe au
tem dominus noſter ieſus chriſtus: ⁊ de-
us ⁊ pater noſter qui dilexit nos: et dedit
conſolationem ęternam ⁊ ſpem bonaʒ in
gratia: exhortetur ⁊ corda veſtra: ⁊ confir
2.Theſſal.3. met in omni opere et ſermone bono. De
cętero fratres orate pro nobis: vt ſermo
domini currat ⁊ clarificetur: ſicut et apud
vos: ⁊ vt liberemur ab importunis homi
nibus ⁊ malis. Non enim omnium eſt fi-
des. Fidelis auteʒ de⁹ eſt qui ⁊ confirma
bit vos ⁊ cuſtodiet a malo. Petrus quo/
qꝫ apoſtolus vnde eſſe virtutem perſeue/
1.Petri.5. rantię doceat audiamus: Deus auteʒ in/
quit oīs gratię qui vocauit nos in ęter/
nam ſuam gloriam in chriſto ieſu modicū
paſſos ipſe perficiet: cōfirmabit ſolidabit
qꝫ: cui eſt virt⁹ ⁊ poteſtas in ſecula ſęculo/
rum. Iohannes vero apoſtol⁹ ꝙ victo/
ria ſanctorum opus dei ſit habitantis in
1.Ioh.4. ſanctis: ita loquitur: Uos ex deo eſtis fi/
lioli: ⁊ viciſtis mundum: quoniam maior
eſt qui in vobis eſt q̄ꝫ qui in mundo. Iteʒ
1.Ioh.5. idem: Omne quod natum eſt ex deo: vin
cit mundum: ⁊ hęc eſt vic[illegible]ria quę vincit
mundum: fides noſtra. In euāgelio au/
tem ſm lucam: deum dare vt in fide perſe
ueretur: ita promitur: Dixit autem ieſus
Luc.22. petro: Simon ſimon ecce ſathanas poſtu
lauit vt vos cerneret ſicut triticum. Ego
autē rogaui pro te petre: ne deficiat fides
tua: ⁊ tu cōuerſus confirma fratres tuos:
et roga ne intretis in temptationeʒ. In
euangelio quoqꝫ iohannis: de ouib⁹ chri/
ſti quę đ manu ipſius a nullo rapiuntur:
Ioh.10. hęc legimus dicere veritatē: Sed vos nō
creditis: quia non eſtis de ouibus meis.
Oues meę vocem meam audiunt: et ego
noui illas et ſequuntur me: ⁊ vitam ęter/
nam do illis: ⁊ non peribunt in ęternum:
nec quiſq̄ꝫ rapiet eas đ manu mea. Iteʒ
in eodē euangelio: de his quos pater dat
filio: qui et omnes veniunt ad filium: et
quorum nullus perit: hęc ipſius domini
Ioh.6. ore dicūtur: Omne quod dat mihi pater:
venit ad me: et eum qui venit ad me: non
eijciam foras: quia deſcendi de cęlo: non
vt faciam voluntatem meam: ſed volun/
tatem eius qui miſit me: patris: vt omne
quod dedit mihi: non perdam ex eo quic/
q̄ꝫ: ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.
Multa ſunt alia in canonicaruʒ ſerie ſcri-
pturarum: quę vitādę prolixitatis ſtudio
prętérimus: qm̄ q̄ aſſumpſimus nec pau
ca ſūt nec obſcura: nec leuia: qb⁹ pleniſſi/
me declaratur: omnia quę ad promeren/
dam vitam ęternaʒ pertinent: ſine gratia
dei nec inchoari nec augeri poſſe nec per/
fici: et contra omnem electionem de libe/
ro arbitrio gloriātē illam inuictiſſime re/
nitꝫ ſententiam dicentis apoſtoli: Quis 1.Corſ.4.
enim te diſcernit? Quid aūt habes quod
non accepiſti? Si autē accepiſti: quid glo-
riaris: quaſi non acceperis? Igitur ꝓfun
ditas illius quęſtionis quam ſm admira
tionem apoſtoli impenetrabilem confite/
mur: per liberi arbitrij velle ⁊ nolle nō ſol
uitur: quia lʒ inſit homini bonum nolle:
tamen niſi donatuʒ non habet bonū vel-
le: ⁊ illud ꝯtraxit natura per culpam: hoc
recipit natura per gratiā. Sed quid illud
ſit ꝙ hęc eadeʒ natura in omnibus homi/
nibus ante reconciliationeʒ mala: in om-
nibus miſera nō in oībus iuſtificatur:
⁊ a pereuntibus quadam ſui parte diſcer
nit ab eo ꝙ venit quęrere ⁊ ſaluare quod
perierat: humano ſenſu prorſus non pōt
indagari. Quātūlibet enim impiorū ma/
lignitas accuſetur reſiſtēs gratię dei: nū/
quid probabuntur eam quibus eſt colla/
ta: meruiſſe: aut illa virt⁹ grę̄ q̄ ſibi quos
voluit ſubdidit conuertere eos qui incon
uertibiles ꝑmanſere: non potuit? Tales
fuerunt qui ſūt attracti: quales hi qui in
ſua duricia ſūt relicti. Sʒ illis tribuit grā
ſtupēda qđ voluit: iſtis retribuit veritas
iuſta qđ debuit: vt iudicium dei magꝭ in/
ſcrutabile ſit in electione gratię q̄ꝫ in retri
butione iuſticię. Uerūtamen ne illa ꝑs
fidei qua pie credimus deum velle vt oēs
hoīes veritatis agnitiōe ſaluent: per hoc
ꝙ de effectibus gratię euidenter oſtendit
infirmata videat: annitendū eſt auxiliā/
te chriſto vt nobis ſtabilitas huius diffi/
nitionis appareat. Sed quia neceſſarię
inq̄ſitiōis negociū nō leuē operā ſibi po/
ſcit impēdi: ſecuturā diſputationē ab ex/
ordio alterius voluminis inchoem⁹.

Sancti Ambroſij epī liber pri/
mus de Uocatione omnium gen
tium explicit.

Capitulorū libri ſecundi de Uo/
catione omnium gentium ſancti
Ambroſij epiſcopi: recollecta an/
notatio.

Q tria ſint quibus in queſtiōe ſuperius
diſputata inhereri debeat. Q ꝙ deꝰ iu/
ſtus ſit ordinator: ⁊ quemadmodū ſm
ea que predicatoribꝰ a domio iuſſa ſūt:
nullarum nationum facta ſit diſcretio:
nemoq; ſit exceptus: ſed ad omnes ho/
mines miſſum ſit euangelium: ⁊ gratia
ſalutaris dei omnibus hominibus ap/
paruerit. Et de myſterio eius quod di/
ctum fuit apoſtolis: In viam gentiū ne
abieritis ⁊c: ac de ocultis dei iudicijs in
hominū vocatione. Ca. I.

Q ad ipſam cognitionem veritatis et ꝑ/
ceptionem ſalutis: non quiſq; ſuis meri
tis: ſed ope ⁊ opera diuine gratie perue
niat. Ca. II.

De conſideratione differentiarum quibꝰ
diuine gratie opa: et dona variata ſūt.
Ca. III.

Q auerſio a deo non ſit diuine ꝯſtitutio
nis ſed ꝓprie volūtatis. Ca. IIII.

Q etiam ante aduentum chriſti natiōes
que alienate a ꝯuerſatione iſrael: ſpem
non habebant: ob hoc nō ſint excuſabi
les. Et quomodo ꝓpter ꝑſecutiōes bo/
norum chriſtus populum ſuuz auxerit.
Ca. V.

Q chriſtus ꝑ omnibus impijs ⁊ peccato
ribus mortuus fuerit. Ca. VI.

Quomodo myſteriū vocationis gentiuz
ꝓpheti fuerit cognitū ⁊ aplis. Ca. VII.

Quare tanta multitudo nō regeneratoꝝ
infantium a perpetua alienetur ſalute.
Ca. VIII.

Quō gr̄a tāq; famulā ⁊ receptricē donoꝝ
ſuoꝝ ꝑparet voluntatē. Ca. IX.

De recapitulatione in hoc ſcdo libro diffi
nitoꝝ: ⁊ operis ꝯcluſione: quēadmodū
videlicet deus oēs homines velit ſal/
uos fieri. Ca. X.

Finis

Sancti Ambroſij epiſcopi de
Uocatione omnium gentium li/
ber ſecūdus: In quo firmiſſimis
argumētis ſtabilit ea que circa q̄/
ſtiones in ſuperiori libro diſpu/
tatas definita ſūt: feliciter icipit.

Q8 tria ſint quibus in queſtio/
ne ſuperiꝰ diſputata inhereri de/
beat: Q8q; deꝰ iuſtus ſit ordina
tor: ⁊ quemadmodū ſcdm ea que
predicatoribus a domino iuſſa
ſunt: nullaruz nationum facta ſit
diſcretio: nemoq; ſit exceptuſ: ſed
ad omnes homines miſſū ſit euā
geliū: et gratia ſalutaris dei om/
nibus hominibꝰ apparuerit. Et
de myſterio eius quod dictū fuit
apoſtolis: In viam gentium ne
abieritis ⁊c. ac de ocultis dei iu/
dicijs in hominum vocatione.
Caplm. I.

Emotis ab
dicatiſq; omnibꝰ cō
certationibus quas
intemperantium di
ſputationuz gignit
animoſitaſ: tria eſſe
perſpicuum eſt: qui/
bus in hac queſtio/
ne de qua ſcdm volumen incipimus: de/
beat inhereri. Unum ꝙ profitendū eſt:
deum velle omnes homines ſaluos fieri:
⁊ in agnitionem veritatis venire. Alte/
rum ꝙ dubitandum non eſt: ad ipſam co/
gnitionem veritatis et perceptionem ſa/
lutis: nō ſuis quenq; meritis: ſed ope at/
q; opere diuine gratie peruenire. Terti/
um quod confitendum eſt: altitudinē iu/
diciorum dei: humane intelligentie pene/
trabilē eſſe non poſſe: Et cur non omnes
ſaluet: qui omnes vult ſaluos fieri: non
oportere diſquiri. Quoniam ſi qđ cog/
noſci non poteſt: non queratur: inter pri/
mam ac ſecundā diffinitionem non rema
nebit cauſa certaminis: ſed ſecura ac trā/
quilla fide vtrūq; ꝑdicabitur: vtrūq; cre/
detur. Deus quippe apud quē non eſt ini/
quitas: ⁊ cuius vniuerſe vie miſericordia
⁊ veritas: omnium hominum bonus con

ditor: iuſtus eſt ordinator: neminem inde
bite damnans: neminem debite liberās:
noſtra plectens cuz punit noxios: ſua tri/
buens cum facit iuſtos: vt obſtruatur os
loquentium iniqua: ⁊ iuſtificetur deus in
ſermonibus ſuis: ⁊ vincat cum iudicatur:
nec damnati iuſta querimonia: nec iuſtifi
cati verax eſt arrogantia: ſi vel ille dicat
nō meruiſſe ſe penam: vel iſte aſſerat me/
ruiſſe ſe gratiam. Sicut autē ea que ad
manifeſtationem gratie ex diuinis profe/
runtur eloquijs: nulla poſſunt ratiōe: diſ/
ſerendi arte violari: vt ꝑſpicue conſonan/
teſq; in tanta numeroſitate ſententie ad
aliquod praue interpretationis trahātur
incertum: ita etiā quod de ſaluatione om
nium hominum in eodem ſcripturarum
corpore reperitur: nulla contraria argu/
mentatione temerandum eſt: vt quanto
hocipſum difficiliore intellectu capitur:
tāto fide laudabiliore credatur. Magna
enim fortitudo eſt conſenſionis: cui ad ſe/
quēdam veritatem auctoritas ſufficit eti/
am latente ratione. Proinde vigilanter
conſideremus: predicatoribus euangelij
quid a domino iubeatur. Scdm matthe/
Matth. 28. um quippe ſic ait: Data eſt mihi poteſtas
omnis in celo et in terra. Euntes ergo do
cete omnes gentes baptizātes eos in no/
mine patris et filij et ſpirituſſancti: docē/
tes eos ſeruare omnia quecunq; manda/
ui vobis. Et ecce vobiſcum ſum omibus
diebus vſq; ad couſummationem ſeculi.
Scdm marcum vero eiſdem apoſtolis ita
Marci. 16. dicitur: Ite in orbem vniuerſum predica/
te euāgelium vniuerſe creature: et qui cre
diderit: ⁊ baptizatꝰ fuerit ipſe saluꝰ fiet: q̇
vero non crediderit: damnabitur. Nū/
quid hac preceptione vllarum nationum
vllorumve hominum facta diſcretio eſt?
Neminē merito excepit: neminem ſepa/
rauit genere: neminem conditione diſtin
xit. Ad omnes prorſus homines miſſum
eſt euangelium crucis chriſti: ⁊ ne predicā
tium miniſteria humano tm̄ viderentur
opere peragenda: Ecce ego inquit vobiſ/
cum ſum omnibus diebus vſq; ad conſū
mationem ſeculi. Id eſt: cū ſicut oues in/
troieritis in medio luporū: nolite de vr̄a
infirmitate trepidare: ſ; de mea poteſtate
confidite: qui vos vſq; ad conſūmationē
ſeculi in oībus ope nō derelinquā. Nō ad
hoc vt nihil patiamini: ſ; qđ multo maiꝰ
eſt: ꝑſtiturus vt nulla ſeuientiū crudelita
te ſuperemini. In mea eīn poteſtate ꝑdi/
cabitis: ⁊ ꝑ me fiet: vt iter ꝯtradicētes: in/
ter furentes: abrae filij de lapidibꝰ ſuſcitē
tur. Ego inſinuabo qđ docui: ego faciam
qđ ꝓmiſi. Tradēt eīn vos in ꝯcilijs: in ſy/
nagogis ſuis flagellabūt vos: ⁊ an̄ reges
⁊ ꝑſides ſtabitis ꝓpter me in teſtimoniū
illis ⁊ gentibꝰ. Cū aūt tradēt vos: nolite Matth. 10.
cogitare quō aut q̇d loquamini. Non eīn
vos eſtis q̇ loquimini: ſ; ſpūs patris ve/
ſtri q̇ loquit̄ in vobis. Tradet enim frater
fratrē in mortē: ⁊ pater filiū: ⁊ inſurgēt fi/
lij i parētes: ⁊ morte eos afficiēt. Et eritis
odio oībus hominibꝰ ꝓpter nomē meū.
Qui aūt ꝑſeuerauerit vſq; in finē: h ſaluꝰ
erit. Apparuit ergo (vt apl's ait) gr̄a ſalu
taris dei oībꝰ hominibꝰ: ⁊ tn̄ miniſtri gr̄e
odio erant omnibus hominibꝰ: et cū alij
eſſent q̇ oderāt: alij q̇ odijs ꝑſequentium
ꝑmebantur: neutra tn̄ pars nūcupatione
oīuz hominū priuabatur: habente q̇dem
ſalutis ſue damnū rebelliū portiōe: ſ; ob/
tinēte plenitudinis cenſū fideliū dignita/
te. Dicit eīn iohes apl's: S; ⁊ ſi q̇s pec/ 1. Joh. 2.
cauerit: aduocatū habemꝰ apud patrem
ieſū chriſtū iuſtū: ⁊ ipſe ē ꝓpitiatio ꝓ pec
catis noſtris: nō ꝓ noſtris aūt tm̄: ſ; etiaz
ꝓ totius mundi. Magni aūt et inenar/
rabilis ſacramēti myſteriū eſt: ꝙ ꝑdicato/
ribus q̇bus dictū eſt: Ite i orbē vniuerſū Marci. 16.
et ꝑdicate euāgeliū vniūſe creature: iſdē
ꝑus dictū fuerat: In viā gētiū ne abieri/ Matth. 10.
tis: ⁊ i ciuitates ſamaritanoꝝ ne itroieri/
tis: ſed potiꝰ ite ad oues q̄ perierūt domꝰ
iſrael. Quis eīn ad oīuz hominū voca/
tionē euangeliū dirigeretur: oēſq; dn̄s
ſaluos fieri et i agnitionē veritatis vellet
venire: nō tn̄ ſibi diſpenſationū ſuaꝝ ab/
ſtulerat ꝑtātem: vt aliter q; occulto iuſto
q; iudicio ſtatuerat: cōſilij ſui ordo decur/
reret. Un̄ locū nō habēt ꝯtumatiū mur/
mura q̄relaꝝ: q2 qđ deꝰ fieri voluit: ꝯſtat
nō alit̄ fieri debuiſſe q; voluit. Poſterio/
re vo tpe cuz iā dn̄s ieſus in dei p̄ris glia
conſideret: et predicatores verbi ſuſcepto
negocio deſeruirent: volentes apoſtoli Act. 16.
euangelizare verbum in aſia: vetiti ſunt
ab ſpirituſancto: ⁊ diſponentes ire in bi/

thyniam:prohibiti ſūt ab ſpiritu ieſu:nō vtiqꝫ negata illis populis gratia:ſ; quātum apparuit retardata. Nam poſtea etiā apud ipſos fides chriſtiana conualuit.

Quę autē fuerit differendę vocationis cauſa:non claret: ⁊ tamen rei geſtę docemur exemplo: ꝙ inter generalia vel promiſſa vel opera vel pręcepta:quędam deus a communibus excepta cauſis occultiore nouit ordinare ratione: credo vt interpoſitis quibuſdaꝫ obumbrationibus ea quę ſecretius micant:mirabilius innoteſcant:ne negligentior fiat acies de facilitate cernendi:⁊ quodaꝫ modo dormitet aſſuetis:ſi non excitetur inſolitis. Has autem incognoſcibiles illuminationum dilationes:inter quas vtiqꝫ multi in infidelitate deficiunt: non ſolum in populis remotioribus impiorum: ſed etiam in ciuitatibus fidelium per plurimas domos ac familias nouimus fieri:dum chriſtianę fidei etiam qui chriſtiani futuri ſunt: aduerſantur. Multi enī quod oderūt:amabunt:quod non recipiunt prędicabunt.

Et quis inter hęc querulis aut curioſis notū faciet:cur adhuc ſol iuſticię quibuſdam gentibus non oriatur:et a tenebroſis cordibus etiam nunc radios ſuos veritas reuelanda contineat? Cur corrigendi tam diu ſinantur errare:⁊ quod ſenibꝰ in fine pręſtandum eſt:per tam longā nō tribuatur ętatem? Cur filijs iam in chriſtum credentibus necdum credant parentes? Et rurſum a religioſis parentibus ſoboles praua diſcordet? Cum tamen deo qui initiorum fidei incrementiqꝫ largitor eſt:ſm ipſius pręceptuꝫ quotidie pro omnibus ſupplicetur:vt etſi exaudit:nota ſit gratia miſerationis: etſi non exaudit:intelligatur iudicium veritatis. Sed ne in pręteritis quidem ſeculis hęc eadem gratia:quę poſt domini noſtri ieſu chriſti reſurrectionem vbiqꝫ diffuſa eſt: et de qua
Pſ.76. ſcriptum eſt: Illuxerūt coruſcationes tuę orbi terrę:defuit mūdo. Quis enim ſpeciali cura atqꝫ indulgentia dei populum iſraeliticum cōſtet electum: omneſqꝫ alię nationes ſuas vias ingredi: hoc eſt ſm propriam permiſſę ſint viuere voluntatē: non ita ſe tamē ęterna creatoris bonitas ab illis hominibus auertit: vt eos ad cognoſcendum ſe atqꝫ metuendum nullis ſignificationibus admoneret. Cęlum quippe ac terra et mare omniſqꝫ creatura quę videri atqꝫ intelligi poteſt: ad hanc pręcipue diſpoſita eſt humani generis vtilitatem: vt natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum: de experimentis tot bonorum: de perceptione tot munerum:ad cultum et dilectionem ſui imbueretur auctoris: implente omnia ſpiritu
dei:in quo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Act.17.

Quoniam etſi longe eſt a peccatoribus ſalus:pręſentia tñ ſalutis ipſiꝰ ac virtute nihil vacuum eſt. Igitur ſicut dicit pro-
pheta: Miſericordia domini plena ē ter- Pſ.32.
ra:quę nullis vnqꝫ ſęculis:nullis generationibus defuit: eamqꝫ prouidentiā qua vniuerſitatem rerum adminiſtrat et continet:regendis alendiſqꝫ naturis ſemper impendit: diſpoſitum habens ex incommutabilis ęternitate cōſilij: quibus quidqꝫ temporibus diſtribueret: et multiformis gratię ſuę inſcrutabiles inueſtigabileſqꝫ menſuras:per quę dona ac ſacramēta variaret. Sicut enim iſta gratię largitas quę in omnes gentes nouiſſime effluxit:non euacuat eā quę ſuper vnum iſrael ſub lege rorauit: nec pręſentes diuitię fidem pręteritę abrogāt parcitati: ita nec de illa cura dei: quę patriarcharum filijs proprie pręſidebat:conijciendum eſt:gubernacula diuinę miſericordię cęteris hominibus fuiſſe ſubtracta. Qui qdē in cōparationem electorum videntur abiecti: ſed nūqꝫ ſunt manifeſtis occultiſqꝫ beneficijs abdicati. Legimus enim in actibus apoſtolorum paulum et barnabam
apoſtolos lycaonijs dicere: Viri qd hęc Act.14.
facitis? Et nos mortales ſumꝰ ſimiles vobis homines:annunciātes vobis ab his vanis conuerti ad deum viuum:qui fecit cęlum ⁊ terram ⁊ mare:⁊ oīa quę in eis ſunt:qui in pręteritis generationibus dimiſit oēs gentes ingredi vias ſuas. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliqt:benefaciēs ꝺ cęlo: dans pluuias ⁊ tēpora fructifera implēs cibo ⁊ lęticia corda veſtra. Qđ eſt aūt hoc teſtimonium quod ſemper domino deſeruiuit:et nūqꝫ de eius bonitate ac poteſtate ꝯticuit: niſi ipā totiꝰ mūdi inenarrabilis pulchritudo

et inenarrabiliū beneficiorꝫ eius diues et ordinata largitio:per quę humanis cordibus quędaꝫ ęternę legis tabulę pręhebātur: vt in paginis elementorum: ac voluminibus temporum:communis et publica diuinę inſtitutiōis doctrina legeretur?

Cęlum ergo cunctaqꝫ cęleſtia:mare ⁊ terra:omniaqꝫ quę in eis ſunt: conſono ſpeciei ſuę ordinationiſqꝫ concentu proteſtabantur gloriam dei:⁊ prędicatione perpetua:maieſtatem ſui loquebantur auctoris. Et tamē maximus numerus hominū qui vias voluntatis ſuę ambulare permiſſus eſt:non intellexit:nec ſecutus hanc legem eſt:⁊ odor vitę qui ſpirabat ad vitaꝫ factus eſt ei odor mortis ad mortem: vt etiam in illis viſibilibus teſtimonijs diſceretur:ꝙ littera occideret:ſpiritus auteꝫ viuificaret.

Qđ ad ipſam cognitionem veritatis: et perceptionem ſalutis non quiſqꝫ ſuis meritiſ: ſed ope ⁊ opera diuinę gratię perueniat: Ca.II.

Quod ergo in iſrael per conſtitutionem legis ⁊ prophetica eloquia gerebatur:hoc in vniuerſis nationibus:totius creaturę teſtimonia ⁊ bonitatis dei miracula ſemper egerūt. Sed cū in illo populo cui vtraqꝫ eruditio pręfuit: nemo niſi gratia iuſtificatus ſit per ſpiritum fidei:qs ambigat eos qui de quibuſcunqꝫ nationibus quibuſlibet tēporibus deo placere potuerunt: ſpiritu gratię dei fuiſſe diſcretos? Quę etſi parcior antea atqꝫ occultior fuit:nullis tamen ſęculis ſe negauit virtute vna:quantitate diuerſa:cōſilio incōmutabili:opere multiformi. Naꝫ et in his diebus quibus totum mundum ineffabiliū donorum flumina rigant: non idem modus omnibus:nec eadeꝫ menſura confertur. Quis enī per miniſtros verbi et gratię dei eadem cunctis veritas prędicetur:eadeꝫ cohortatio adhibeatur:dei tamē agricultura eſt:dei ędificatio: cuius virtus inuiſibiliter agit: vt incremento ꝓficiat quod ędificatur aut colitur. Sicut
1.Cor.3. atteſtatur paulus apoſtolus dicēs: Quid igitur eſt apollo? quid vero paulus? Miniſtri eius cui crediſtis:et vnicuiqꝫ ſicut dominus dedit. Ego plantaui: apollo rigauit:ſed deus incrementuꝫ dedit. Itaqꝫ neqꝫ qui plantat: eſt aliquid: neqꝫ qui rigat:ſed qui incrementum dat:deus. Qui plantat autē ⁊ qui rigat: vnū ſunt. Vnuſquiſqꝫ autem propriam mercedem accipiet ſm ſuuꝫ laborem. Dei enim ſumus adiutores: dei agricultura eſtis: dei ędificatio eſtis. Agriculturę ergo huius atqꝫ ędificationis intantum quiſqꝫ adiutor ⁊ operarius ac miniſter eſt:inquantum vnicuiqꝫ dominus dederit. Et hi qui miniſtrorū labore excoluntur:ad eum proficiunt modum ad quem illos incremēti auctor euexerit. In agro enim domini non vniformis nec vna plātatio eſt. Et ꝗuis in vnū decorem totius templi ſtructura conueniat:non ideꝫ tamen locus eſt:nec idē vſus omnium lapidum:ſicut et in vno corpore non omnia membra eundē actum habēt:
dicente apoſtolo: Nunc autem poſuit de- 1.Cor.12.
us membra: et vnumquodqꝫ eorum ſicut voluit. Hęc vero membra vnde apta: vnde vtilia:vnde ſint pulchra: idem doctor
exponit dicens: Ideo notuꝫ vobis facio: Ibi.ſ.
ꝙ nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathema ieſu. Et nemo poteſt dicere dominum ieſum niſi in ſpirituſancto. Diuiſiones vero gratiarum ſunt: idem autem ſpiritus:et diuiſiones miniſtrationum ſunt: idem autem dominus:et diuiſiones operationum ſunt:ideꝫ vero deus qui operatur omnia in omnibus. Vnicuiqꝫ autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitateꝫ: alij quideꝫ per ſpiritum datur ſermo ſapientię:alij ſermo ſcientię ſm eundem ſpiritum:alteri fides in eodeꝫ ſpiritu:alij operatio virtutū:alij prophetatio:alij diſcretio ſpirituum: alij genera linguarum: alij interpretatio ſermonum:hęc autem oīa operatur vnus atqꝫ idē ſpiritus: diuidēs ſingulis ꝓut vult. Hęc magiſtro gentium tanta luce: tāta euidentia prędicāte: qua ratiōe: qua cauſa dubitādū eſt: an omnium nobis virtutuꝫ germen ex deo ſit: vel quis niſi inſipientiſſimus de differētia diuinorū munerū cōqueratur:aut imparibꝰ aſcribēdū meritis arbitretur:qđ nō ęqualiter de ſuperna liberalitate confertur? Si enim hęc diſtributio ſm pręcedentiū operum merita proueniret:nō ipſorum donorum catalogum tali cōcluſione apoſtolus

1. Corī. 12. terminaret: vt diceret: Hec aūt omnia ope/
ratur vnus atqꝫ idem ſpiritus diuidens ſin
gulis prout vult. Ubi vtiqꝫ ſi meritorum
cauſas voluiſſet intelligi: diceret: Diuidēs
ſingulis prout merentur: ſicut plantatoribꝯ
aut rigatoribus premium deuotionis ſpo/
1. Corī. 3. pondit dicens: Unuſquiſqꝫ autem propri-
am mercedem accipiet ſm̄ ſuuꝫ laborē. Da/
tur ergo vnicuiqꝫ ſine merito: vnde tendat
ad meritum: et datur ante vllum laborem:
vnde quiſqꝫ mercedem accipiat ſm̄ ſuuꝫ la/
borem. Qđ ita eſſe etiā euangelicę verita/
tis teſtimonio agnoſcitur: vbi per cōpara/
Matth. 25. tionē dicitur: Qꝫ homo peregre proficiſcēs
vocauit ſeruos ſuos: ⁊ tradidit illis ſubſtā/
tiam ſuam: et vni dedit quinqꝫ talenta: alij
autem duo: alij vero vnum: vnicuiqꝫ ſm̄ p/
priam virtutem: id eſt: ſm̄ propriam ⁊ natu
ralem poſſibilitatem: non auteꝫ ſm̄ propri/
um meritum: quia aliud eſt poſſe operari:
aliud operari: ⁊ aliud eſt poſſe habere chari
tatem: aliud habere charitatem: ⁊ aliud eſt
capacem eſſe continentię: iuſticię: ſapiētię:
aliud vero eſſe continentem: iuſtum atqꝫ ſa
pientē. Non itaqꝫ omnis reparabilis repa/
ratur: nec om̄is ſanabilis ſanatus eſt: quia
reparabilem ⁊ ſanabileꝫ eſſe de natura eſt:
reparatum autem ⁊ ſanatum eſſe: de gratia
eſt. Deniqꝫ iſti quibus ſm̄ modulū capa/
citatis ſuę quem in eis diſtributor ſubſtan/
tię pręuidebat; diſpar creditus eſt numerꝯ
talentorum: non meriti remunerationem:
ſed operis accipere materiaꝫ. In qua duo/
rum ſeruoruꝫ vigilantiſſima induſtria: non
ſolum glorioſis laudibus honeſtatur: ſed
etiam in ęterna domini ſui gaudia intrare
pręcipitur. Tertij vero pigrū ocium: ⁊ de/
ſidioſa nequicia ſic punitur: vt ⁊ vitupera/
tionis dedecoreꝫ opprobrio: ⁊ portione quā
acceperat: exuatur. Dignus enim erat per/
dere inutilē fidē: q̄ non exercuerat charita/
tem. Unde et in ſubſequenti ſermone quo
apertiſſime declaratur futuri forma iudicij:
ſedēte filio hominis in ſede maieſtatis ſuę:
anteqꝫ facta congregatione omnium genti/
um: alij ducuntur ad dexteram: alij ad ſini/
ſtram cōſtituendi: laudatis dextris de ope/
ribus charitatis: nihil aliud ſiniſtris obijci/
tur qꝫ miſericordię beniuolentięqꝫ neglectꝯ.
Acceperant ergo etiam iſti fidem: ſed nō ſe/
ctati fuerant dilectioneꝫ: nec de non ſerua/
to: ſed de non aucto munere damnabūtur.
Quis enim omnia bona: dona ſint dei: a
deo tamen quędam etiaꝫ non petita tribu/
untur: vt per ipſa quę accepta ſunt: ea quę
nondum ſunt donata: quęrantur. Semen
quippe quod iacitur in terrā: non ob hoc ſe/
ritur: vt ipſum ſolum maneat: ſed vt fructū
afferendo: multiplex atqꝫ numeroſum ſit.
Cui quideꝫ profectus ab illo eſt qui dat in/
crementū: ſed terra viuens ⁊ de gratia iam
imbre fęcunda: habet quod ab ipſa expecte
tur ad id qđ accepit: augendū.

De conſideratione differentiaꝝ quibus diuinę gratię opera et do/ na variata ſunt. Ca. III.

His recte (vt arbitror) quātū domi/
b nus tribuit: pertractatis: ad id vn̄
digreſſa ē diſputatio: reuertamur:
ad conſiderationem ſcilicet differentiarum
quibus diuinę gratię opera ac dona varia/
ta ſunt. Altitudo quippe diuitiarum ſapien
tię ⁊ ſcientię dei: cuius inſcrutabilia ſunt iu
dicia ⁊ inueſtigabiles vię: ſic ſemper miſeri/
cordiam ſuaꝫ et iudiciuꝫ temperauit: vt ſe/
cretiſſima ęterni conſilij voluntate noluerit
in omnibus ſuper om̄es generationes aut
ſuper omnes homines: ęquales donorum
ſuorum eſſe menſuras. Si quidē aliter eos
iuuerit: quos ad cognoſcendum ſe: cęli et
terrę teſtimonijs conueniebat: aliter illos
quibus non ſolum elementoruꝫ famulatu:
ſed etiam doctrina legis: prophetaruꝫ ora/
culis: miraculorum ſignis: ⁊ angelorum co/
operationibus cōſulebat: Et multo magis
aliter miſericordiam ſuam vniuerſis homi/
nibus declarauerit: quando filiꝯ dei factus
eſt filius hominis: vt inueniretur ab eis qui
eum non quęrebant: et appareret his qui il/
lum non interrogabant: ⁊ nō in vno tm̄ po
pulo iſraeliticę ſtirpis excelleret: ſed in om̄i
gente quę eſt ſub cęlo: multiplicatuꝫ abrahę
ſemen oriretur: in quam hęredum ſucceſſio/
nem non filij carnis: ſed filij promiſſiōis in/
trarent. Et quanta in pręteritis ſęculis ſup
cęteras nationes: tanta nunc eſſet in gente
iudęa: parcitas gratię. Cuꝫ tamen introdu
cta plenitudine gentium: etiaꝫ ipſorum ari/
ditati earundeꝫ rigationū inundatio ſpon/
deatur. Quę itaqꝫ cauſę ſint harū ſub eadē
gr̄a diſſimilitudinum: q̄ve rōnes: ſācti ſcri/

pturis nō loquentibus q̄s loquetur? Et cū
in eis ſcientia pauli apoſtoli a diſputatiōe
trāſeat ad ſtuporem: cuius erit tanta prēſū/
ptio: qui hęc differēdo exiſtimet aperienda
potius qꝫ ſilentio miranda? Patienter igi/
tur et ęquanimiter ignoreť tam remotū ab
humana cogitatione ſecretum: nec tamen
quia nequeunt clauſa penetrari: ideo etiaꝫ
reſeratorum ē prętereūdus introitus. Ma/
nifeſtauerunt enim diuinoꝝ eloquioꝝ mul
tę auctoritateſ: ⁊ continua omnium ſęculo/
rum experimēta docuerunt: iuſtam dei mi/
ſericordiam: miſericordemqꝫ iuſticiam: nec
alendis vnqꝫ corporibus hominum nec do
cendis iuuandiſqꝫ eoruꝫ mētibus defuiſſe.
Semper etenim pluit ſup bonos et malos:
Matth. 5. ſemper ſolem ſuum oriri fecit ſuper iuſtos ⁊
iniuſtos: ſemper vitales auras pbuit: ſem/
per diei ⁊ noctis viciſſitudines miniſtrauit:
vbertatem agris: multiplicationeꝫ ſeminī
bus: fęcunditateꝫ generandis hominibus
ſemper impendit. Etſi quando aliquid ho/
rum minuit: benignis correptionibus auer
ſionem deſidiamqꝫ male vtentium caſtiga/
uit: vt miſerationes eius q̄rerent in aduer/
ſis: cuius iuſticiam non timuerant in ſecun
dis. Deniqꝫ ſi ad ipſa mundi exordia recur/
ramus: inueniemus omniū ſanctorum qui
diluuium pręceſſerunt: dei ſpirituꝫ fuiſſe re
ctorem: propter qđ ⁊ filij dei nominati ſūt.
Ro. 8. Quoniaꝫ ſicut ait apoſtolus: Quicūqꝫ ſpi/
ritu dei aguntur: hi filij ſunt dei. Et cū ijdē
neglecta obſeruantia patrum: illicitis ſe re/
proborum ꝯnubijs miſcuiſſent: atqꝫ ob ne/
fariam ſocietatem digni exterminio iudica/
Geñ. 6. rentur: dominus ait: Non permanebit ſpi/
ritus meus in hominibus iſtis: quoniā ca/
ro ſūt. Unde apparet qꝫ iſte populus cuius
generationes diſcreto ordine cum annoruꝫ
numero digeruntur: ſpiritalis antea fuit: ea
vtiqꝫ voluntate cui ſpirituſſanctus prēſide/
bat: ſic impēdēs moderaminis ſui regimē:
vt declinādi ad vitia non adimeret poteſta
tem: qua poteſtate hic populus ſi nō vtere/
tur: non relinqueret deum: nec relinquereť
Eccl. 31. a deo: eſſetqꝫ ille de quo dictum eſt: Fęlix q̄
potuit trāſgredi: ⁊ nō eſt tranſgreſſus. Qꝫ/
diu ergo apud deum manſit: ea voluntate
manſit: quā deus inſpirauit ⁊ rexit. Prępa
ratur enim ſicut ſcriptum eſt: volūtas a do/
mino. Sed huius prępar ationis non vnus
ſemper prouectꝯ: nec vna menſura ē. Quo/
niam multis modis ⁊ innumerabilibus dif
ferentijs: gratię opera ⁊ dona varianť: inqꝫ
ipſis ſingulis generibus munerum: diſſimi
les ſunt gradus ⁊ impares quātitates. Si/
cut enim ī germinibus herbarū atqꝫ ligno/
rum quę terra producit: nō vna ſpecies: nec
vnum in om̄ibus genus ē: ſed ſingula quę/
qꝫ in ſui ſeminis forma et in ſuę ſtirpis qua/
litate gignuntur: plenum autem decorem
non ſtatim vt edūtur accipiunt: ſed certis ⁊
ordinatis prouehuntur augmentis: donec
ad perfectam ſui habitus quātitatem p ſuc
cedentia ſibi incremēta perueniant: Ita et
ſemina chariſmatum plantęqꝫ virtutū non
in omni agro cordis humani totum hoc pa
riter qđ ſunt futura naſcuntur: nec facile re/
peritur in exordio maturitas: ⁊ in inchoati/
one perfectio. Exerit quidem frequēter po/
tens ⁊ miſericors deus mirabiles iſtos ſuę
operationis effectus: et quibuſdam menti/
bus non expectata profectuum mora: totū
ſimul quicquid collaturus eſt: inuehit. In Heb. 7.
abrahę lumbis leui ſanctificatur: ⁊ ſimul cuꝫ
eo domuſ aaron: ⁊ ſacerdotalis ordo bene/
dicitur. In iſaac de repromiſſione cōcepto:
⁊ contra ſpem ſterilium ſenum nato: omni/
um gentium vocatio: ⁊ tota chriſti forma p̄/
conditur. Jacob nullo merito ſuffragante
dilectus: p̄uſqꝫ naſcatur eligitur. Hieremię
dicitur: Priuſqꝫ te formarem in vtero: noui Hiere. 1.
te: et priuſqꝫ exires d̄ vulua: ſanctificaui te.
Johānes itra helizabet matris viſcera ſpi/ Luc. 1.
rituſancto repletus exultat: ⁊ vt nullus iter
natos mulierum maior ſit: prius ſentit ini/
tia gratię qꝫ naturę. Sed cum ⁊ alia ſimiliū
documentorum exempla non deſint: quę
breuitatis ſtudio prętérimus: multo tamen
crebrior: multoqꝫ numeroſior pars illa ho/
minum ē: cui particulatim quicquid ſuper/
na largitas donat accreſcit: vt conferendo/
rum munerum cauſę de his quę ſunt col/
lata: pariantur. Quidam accepta fide dif
fidentia non carent: quam vtiqꝫ ineſſe ſibi
nouerat qui dicebat: Credo domine: adiu/ Marc. 9.
ua incredulitatem meaꝫ. Quam nec illi ab/
eſſe penitus a ſuis animis ſentiebāt: qui di
xerunt: Domine auge nobis fidem. Quidā Luc. 17.
qđ credūt: nō itelligūt: et mlti eoꝝ diu ī ſuę
ſimplicitatis modulo detinēť. Multi vo ci/
to itellectꝯ lumē accipiūt. Ipſa aūt itelligē/

tia non in omnibꝰ eundem habet vigorem:
aut ſimilẽ facultatem. Et plurimi cum ⁊ fi/
de et intellectu videantur ornati: laborant
tamẽ indigẽtia charitatis: Et his quę fide
⁊ intellectu vident: nequeũt inhęrere: quo/
niam perſeuerari in eo non poteſt: quod nõ
toto corde diligitur. Donum quoqꝫ ipſius
charitatis nõ ſemper eiuſmodi eſt: vt quic/
quid ad plenitudinem ipſiꝰ pertinet: ſimul
a percipiente ſumatur. Eſt enim amor qui
poteſt alio amore ſuperari. Et ſępe dilectio
dei ex mũdi dilectione marceſcit: niſi ad eũ
feruorem ſpirituſancto inflammante profe
cerit: qui nullo extingui frigore: nullo poſſit
tepore languere. Cum itaqꝫ in hoc inenar/
rabili dono dei omnium ſumma donorũ:
⁊ quędam ſit cunctarum vita virtutum: ad
hoc cętera conferuntur: vt habeat animę fi/
delis intentio: per quę ad perfectam chari/
tatem poſſit eniti. Quę quoniam non ſolũ
ex deo: ſed etiam deus eſt: ſtabiles et perſe/
uerantes atqꝫ inſuperabiles facit: quos flu
mine ſuę voluptatis impleuerit. Qui autẽ
iſtarum aquarum dulcedinem neſciunt: et
adhuc de mundi huius torrentibus bibũt:
aut etiam ſi aliquid primoribꝰ labris de vi/
tę fonte guſtauerunt: inebriari tamẽ aureo
babylonis calice delectantur: ſuo prorſus
decipiuntur arbitrio: ſua voluntate labun/
tur: etſi in hac deſidia perſeuerãt: ipſi ſe his
quę accepere: diſpoliãt. Facile eñ quęlibet
bona ſine charitate poſſunt perire: quę nõ
poſſunt ſine charitate ꝓdeſſe.

Qd auerſio a deo non ſit diuinę ꝯſtitutionis: ſed proprię volũtati: Ca. IIII.

b Ec autem ſũmatim breuiterqꝫ per/
ſtricta ad id valeãt: vt certiſſime no
uerimus: nullum fideliũ a deo non
diſcedentem relinqui: neqꝫ cuiuſqꝫ ruinam
ex diuina eſſe conſtitutione diſpoſitam: ſed
multis qui iam iudicio rationis vtuntur:
ideo liberum eſſe diſcedere: vt non diſceſſiſ
ſe ſit premium: ⁊ vt qđ nõ poteſt niſi coope
rante ſpiritu dei fieri: eorum meritis depu/
tetur: quorum id potuit voluntate non fie/
ri. Quę voluntas in malis actionibus ſola
eſſe poteſt: in bonis autẽ ſola eſſe non põt.
Quis enim ſm naturam ſit homini: vt bo
nę ſit voluntatis: vitiuʒ tamen qđ per ma/
lam voluntatem irruit in naturam: non na
turę ſuperatur virtute ſed gratię. Regebat
ergo primus ille populus dei: ſpiritu dei: ⁊
a maledicti ac pręd amnati populi ſocietate
ac moribus per eruditionem ſanctiſpiritus
abſtinebat: cuſtodiens diſcretionem ſui a
permixtione carnalium: quorum mala tam
diu ſuſtinuit patientia dei: quãdiu boni per
id ꝙ eos non imitabantur: placere potue/
runt. Ubi vero etiam boni malorum imita
tione corrupti ſunt: ⁊ per voluntatis defe/
ctum in eãdem nequiciam conſpirauit vni/
uerſitas: quos excepta noe domo: vna im/
pietas prophanauit: ſentẽtia vna deleuit.
Bonitas autem dei ne illi quidem parti de/
fuit: quę in charitate non ſtetit: et ab ini/
tio ſui veneno diabolici liuoris intumuit.
Principem enim gentis impię ſãcti fratris
meritis inuidẽtem: cędemqꝫ eius parricida
li corde meditãtem: dignatur dominus pa/
terno mitigare conſilio: dicẽs ad cain: Ut Gen. 4.
quid triſtis factus es: vt quid concidit vul/
tus tuus? Nonne ſi recte offeras: recte autẽ
nõ diuidas peccaſti? Quieſce. Ad te enim
erit conuerſio eius: ⁊ tu dominaberis eius.
Depone inquit ortam de inuidię ęmulati/
one triſticiam: ⁊ flammas odij crudelis ex/
tingue. Nihil tibi abel nocuit: nec mihi pla
cendo te lęſit: deſpexi munera tua meo iudi
cio: non illius voto. Opus enim bonũ ne/
gligenter egiſti: recta fuiſſet oblatio tua: ſi
fuiſſet recta diſcretio. Sciens cui offerres:
ſcire debueras quid voueres. Nõ digne in/
ter me ⁊ te diuiſiſti: quoniam tibi electiora
ſeruaſti. Tuus ergo hic error eſt: tuũqꝫ pec/
catum: quieſce ⁊ noli in inſontem fratrẽ mo
ueri: ad te potius tua culpa reuocetur: noli
peccato regnum in te dare: ſed tu potius in
ipſum ſume dominatum. Pęnitendo enim
nec in maius facinus progredieris: ⁊ ab eo
in quo te doles diſplicuiſſe: mundaberis.
Cum ergo talia ad cain loqueretur deus:
nunquid ambiguum eſt voluiſſe eũ: ⁊ quã/
tum ad medendi modum ſufficiebat egiſſe:
vt cain ab illo impietatis furore reſipiſceret?
Sed malicia pertinax inde facta eſt inexcu/
ſabilior: vnde debuit eſſe correctior. Et vtiqꝫ
pręſciebat deus: ad quem finem inſani/
entis eẽt progreſſura cõceptio. Neqꝫ ex eo
ꝙ falli ſcientia diuina non poterat: neceſſi/
tate peccãdi vrgebatur facinus volũtatis:

a cuius vtiqꝫ intentione atqꝫ effectu potuit
incolumitas abel illęſa defendi: niſi placuiſ
ſet deo cum magna laude patientię ſuę: vt
temporalis furor impij: fieret perpetuꝰ ho/
nor iuſti. Poſteris vero iſtius fratricidę quã/
uis in progenitoris ſui moribus viuerent:
nunquã ſe diuinam bonitatem negaſſe: quis
non facile aduertat: ſi conſideret quãtum eis
prodeſſe potuerit tam longa patientia dei:
tam diues bonorum temporalium copia: ⁊
multiplicatę fęcũditatis tam numeroſa ꝓ/
pagatio: quę beneficia lꝫ obduratis nihil re/
medij et emendationis attulerint: probant
tamen auerſionem eorum non diuinę fuiſſe
conſtitutionis: ſed proprię voluntatis. In
conſeruatione autem noe filiorumqꝫ eius ⁊
nuruum in quibꝰ omniũ gentium ſemina/
rium diſponebatur: quanta diuinę grãę ope
ra reuelata ſint: ſãcta ſcriptura manifeſtat:
dum in illa mirandę capacitatis arca: vni/
uerſi generis animalium quãtum reparatio/
nis aderat: receptrice: ꝯgregatura ad ſe om
ne hominũ genus eccleſia figuratur: dum ꝑ
lignum ⁊ aquam redemptio crucis chriſti ⁊
ablutio regenerationis aperitur. Dũ in his
qui ex illa mũdi vaſtatione ſaluati ſũt: om/
nium gentium plenitudo benedicitur. Dũ
donuʒ fęcunditatis iteratur: et ſolo eſu ſuf/
focatorum ⁊ ſanguinis interdicto: libertas
edendi qđ placuerit: augetur: ſalutiſqꝫ ſecu
ritas in teſtimonio verſicoloris arcus: hoc
eſt in ſigno multiformis gratię cõſecratur.
Quę vtiqꝫ myſteria atqꝫ ſacramẽta nõ vni/
us tñ familię pauciſſimos tunc homines:
ſed in ipſis omnes eorum poſteros imbue/
bant: vt qđ eruditioni impendebatur paren/
tum: proficeret ſcientię filiorum. Iam vero
procurrente humanę ꝓpagationis augmẽ/
to: cuʒ ipſa mortalium numeroſitas đ ſuis
multiplicationibꝰ ſuperbiret: ⁊ ſm elatiõis
ſuę altitudinem cęlo cuperet molem immo
dicę inſtructiõis inſerere: quã mirabilis erga
cohibendam hanc inſolentiam fuit diuinę
cenſura iuſticię? Quę vnam illorum popu/
lorum loquelam notis ſibi inuicem ſignifi/
cationibus conſonãtem: ſeptuaginta ⁊ du/
arum linguarum varietate confudit: vt et
inter diſſonas voces operantium pereunte
concordia: inſanę molitionis machina ſol/
ueretur: ⁊ habitãdo orbi terraruʒ daret in/
colas malę congregatiõis oportuna diſper
ſio. In iſto autem opere prouidentię dei ꝑ/
ordinabantur miracula gratię chriſtianę: quę
omnem hanc diſperſionem in illius ędifica
tionis erat vocatura cõpagem: in qua om/
ne genu flectitur deo: ⁊ omnis lingua confi
tetur: quoniam ieſus in gloria dei patris ẽ. Phil. 2.
Hanc latitudineʒ gratię in plenitudine diſ/
poſitorum temporum reuelandę: facta ad
abraam promiſſio dei ſignis iam luculenti/
oribus indicabat: quando duplex eius ſuc/
ceſſio: filij ſcilicet carnis ⁊ filij promiſſionis
multitudini arenarum comparabatur ⁊ ſi/
derum: ⁊ vir ſenex per annoſam vxoris ſte/
rilitatẽ ab ſpe iam prolis alienus: credebat
laudabili fide per germen vniꝰ filij patrẽ fu
turum eſſe ſe mundi: proſpiciens illum i ſe/
mine ſuo: imo conſpiciens qui dixit: Abraã Joh. 8.
diem meum vidit: ⁊ gauiſus eſt. Qua fide
abraam cum iuſtificaretur: nondum mãda/
tum circumciſionis acceperat: ſed cum eſſet
in pręputio naturali: reputata ẽ fides eius
ad iuſticiam: ⁊ eadem fides ſignaculum cir/
cumciſionis acceperat in eo corporis mem/
bro: per quod ſemen procreationis peruen/
turum erat ad eam carnem: in qua ſine car/
nali ſemine dei filius deus verbum caro fie/
ret: ac de abrahę filia maria virgine naſceretur
aſſũptis omnibus in huius natiuitatis cõ/
ſortium: qui in chriſto ꝑ ſpiritũſanctũ rege/
nerati qđ abraam credidit crediſſent.

Qd etiã ãn aduẽtũ chriſti natiões quę alienatę a ꝯuerſatiõe iſrael: ſpem nõ habebãt: ob hoc non ſint excuſabiles. Et quõ ꝓpt ꝑſecutiones bonorum chriſtus populũ ſuum auxerit: Ca. V.

h Ec autem fides anteqꝫ veniret: hoc
ſemen de quo abrahę dictum eſt: In Gen. 12.
ſemine tuo benedicentur omnes gen
tes terrę: intra vnius ſtirpis populum con/
tinebatur: vigente apud veros iſraelitas ſpe
redemptionis noſtrę: quoniam etſi fuerũt
ex alienigenis quos temporibus legis ve/
ritas illuſtrare dignata ſit: tã pauci fuerũt:
vt vix cognoſcantur an fuerint. Neqꝫ ob hoc
excuſabiles ſint natiões: quę alienatę a cõ/
uerſatione iſrael ſpem non habentes ⁊ ſine
deo in hoc mundo: ſub ignorantię tenebris
perierunt: quia hęc abundantia gratię quę
nunc vniuerſum munduʒ rigat: pari antea
largitate nõ fluxit. Adhibita enim ſemper
eſt vniuerſis hominibus quędam ſupernę
menſura doctrinę: quę etſi parcioris occul/

tioriſq₃ grẽ fuit : ſufficit tñ ſicut domin⁹ iu/
dicauit: quibuſdam ad remedium: omnib⁹
ad teſtimonium: vt non dubie: ſed euiden/
ter appareat: ꝙ niſi vbi abundauit peccatũ:
ſupabundaret gratia: nunc quoq₃ vniuerſũ
genus humanum ſimilis obcęcaret impie/
tas. An forte vt pleriq₃ garriunt: meliora ꝙ̃
veterum ingenia noſtris ſęculis orta ſunt:
⁊ aptiores diuinis donis animas tempora
extrema pepererunt. Qđ etiam ſi ita eſſet:
ad bonitatem id referenduʒ eſſet auctoris:
qui vocandis ad vitam ęternã populis: ca
quę non retinerentur : corda finxiſſet. Sed
nihil ꝓrſus nouatuʒ eſt in generatione car/
nali: nec generoſior auis minorum orta ſuc/
ceſſio eſt: cum potius in hominibus illi⁹ tẽ/
poris: quo mundi redemptor aduenit: quã/
to erat propago tardior : tãto ſit iniquitas
inuenta robuſtior. Probauit hoc iudaici fu
roris ipietas: Et ꝙ̃ apta euãgelio chriſti fu/
erit illa generatio: non ſolum populi: ſ₃ etiã
ſcribarum ⁊ principum ac ſacerdotuʒ corda
docuerunt. Quibus parum fuit in agnum
dei tollentem peccatum mundi: cõtra teſti/
ficationem legis: contra oracula propheta/
rum: contra diuinarum experimenta virtu/
tum: ſeditionibus: cõtumelijs: ſputis : ala/
pis: colaphis: lapidib⁹: flagrł : et ad poſtre/
mum crucis atrocitate ſęuiſſe: niſi etiam te/
ſtes reſurrectionis eius eadem perſequerẽ/
tur inſania: Quam apoſtoli quãdo a põti/
ficibus flagellati ſunt: oſtenderunt in pſal/
Act. 4. mo dauitico ꝓphetatum dicentes: Domine
tu es qui feciſti cęlum ⁊ terram ⁊ mare ⁊ om
nia quę in eis ſunt: qui ſpiritusancto per os
patris noſtri dauid pueri tui dixiſti: Quare
fremuerunt gentes: ⁊ populi meditati ſunt
inania: Aſtiterunt reges terrę: et principes
conuenerunt in vnum aduerſus dominum
et aduerſus chriſtum eius? Cõuenerunt eñ
vere in ciuitate iſta aduerſus ſanctum filiũ
tuum ieſum quem vnxiſti: herodes ⁊ ponti/
us pilatus cum gentibus et populis iſrael:
facere quę manus tua ⁊ conſilium decreue/
runt fieri. Igitur ad manifeſtandam gr̃am
dei quę ex ęterno eius incõmutabiliq₃ conſi
lio in ſalutem omnium gentiuʒ diſponeba/
tur: nõ priora quaſi incapacia declinata ſũt
tempora: ſed iſta electa: quę tales populos
ediderunt : quoruʒ ferox ⁊ voluntaria iniq/
tas non conſulendi affectu : ſed intentione
ſęuiendi perſiſteret facere quę manus dei ⁊
conſilium decreuerũt fieri: vt mirabilior eẽt
gratia et potentia dei quę ꝺ tam duris ani/
mis: tam tenebroſis mentibus: tam inimi/
cis cordibus fecit ſibi populũ fidelem : ſub/
ditum : ſanctuʒ: qui non per ſapientiã hui⁹
mundi peruenit ad lumen ſapiẽtię dei : ſed
per illius donum de quo teſtatur iohannes
apoſtolus dicens: Scim⁹ quia filius dei ve/ 1. Joh. 5.
nit: ⁊ dedit nobis ſenſum: vt cognoſcamus
verum deuʒ: ⁊ ſimus in vero filio eius. Cui
teſtimonio apoſtolus paulus conſonat di/ Col. 1.
cens: Gratias agentes patri q̇ dignos nos
fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:
qui eripuit nos de tenebris: et de poteſtate
tenebrarum: ⁊ tranſtulit in regnuʒ filij dile/
ctionis ſuę. Et iterum idem: Eramus enim Titũ. 3.
inquit aliquando inſipientes: increduli: er/
rantes: ſeruientes deſiderijs ⁊ voluptatib⁹
varijs: in malicia ⁊ inuidia agentes: odibi/
les: odiẽtes inuicem. Cum autem benigni/
tas ⁊ humanitas apparuit ſaluatorł noſtri:
non ex operibus iuſticię quę fecimus nos:
ſed ſm ſuam miſericordiam ſaluos nos fe/
cit: per lauacrum regenerationis ſpiritusſan/
cti: quẽ effudit in nos abunde ꝑ ieſum chri/
ſtum ſaluatorem noſtrum: vt iuſtificati gra
tia ipſius hęredes ſimus ſm ſpem vitę ęter/
nę. Potuit ne plenius: luculentius: verius
explicari: quę merita hominum chriſtus in/
uenerit: ⁊ quos ſibi mores ſubiecerit : q̄ ad
ſe corda conuerterit : quando venit mederi Math. 9
non ſanis ſed male habẽtibus: ⁊ vocare nõ
iuſtos ſed peccatores: quoniam gentiũ po/
pulus qui ſedebat in tenebris : lucem vidit
magnam: ⁊ ſedẽtibus in tenebris et vmbra
mortis: lux orta eſt illis. Fremebant gẽtes:
iraſcebantur populi: ſęuiebant reges: ⁊ po/ Eſa. 9.
teſtates contradicebant : ſuperſtitiones et
totius mundi reluctabantur errores. Sed
de reſiſtentibus: furẽtibus: perſequentib⁹:
populum ſuuʒ chriſtus augebat: ⁊ per vin/
cula ac ſupplicia morteſq₃ : ſanctorũ robora/
batur fides: vincebat veritas: perq₃ vniuer
ſum munduʒ: dominici agri ſegetis multi/
plicabatur vbertas. Tãta enim deſuper ꝑ/
hebatur conſtantia fidei: fiducia ſpei: forti/
tudo tolerãtię: vt ille ignis dilectiõis : quẽ
in cordibus fidelium ſpiritusſanctus accen/
derat: nullo modo opprimentibus poſſet ex
tingui. Cum ⁊ qui cruciabantur: vehemen/
tius inardeſcerent: ⁊ qui ſęuiebant: eandeʒ
quam perſequebantur: flãmam ſepe conci/

perent: quã beatus apoſtolus paulus igni/
Ro. 5. tus: fidenter fer. enterq₃ dicebat: Iuſtifica/
ti igitur ex fide pacem habeamus ad domi/
num noſtrum ieſum chriſtum : per quem et
acceſſum habemus fide in gratiaʒ iſtam in
qua ſtamus: ⁊ gloriamur in ſpe glorię filio/
rum dei: non ſolum autem: ſed ⁊ gloriamur
in tribulationibus: ſciẽtes ꝙ tribulatio pa/
tientiam operatur: patientia autem proba/
tionem: probatio vero ſpem: ſpes autẽ non
confundit: q̄r charitas dei diffuſa eſt in cor/
dibus noſtris per ſpiritũſãctum qui datus
Ro. 8. eſt nobis. Et iteruʒ: Quis nos ſeparabit a
charitate chriſti? Tribulatio an ãguſtia? an
perſecutio? an fames? an nuditas? an peri/
Pſ. 43. culũ? an gladius? Sicut ſcriptum eſt: Quia
propter te mortificamur tota die: exiſtima/
ti ſum⁹ ſicut oues occiſionis. S₃ in his om/
nibus ſuperamus: per euʒ qui dilexit nos.
Certus ſum enim: quia neq₃ mors: neq₃ vi/
ta: neq₃ angeli: neq₃ principatus: neq₃ inſtã
tia: neq₃ futura: neq₃ fortitudo: neq₃ altitu/
do: neq₃ ꝓfundum: neq₃ creatura alia pote/
rit nos ſeparare a charitate dei quę eſt ĩ chri
ſto ieſu domino noſtro. Hęc charitas diffu/
ſa per ſpiritũſanctuʒ fecit: vt mundus fide/
lium: mundum vinceret impiorum. Hęc ne/
ronis crudelitatem: domitiani furorẽ : mul/
torumq₃ poſt eos principum glorioſo innu/
merabilium martyrũ fine confudit: donan/
te chriſto imitatoribus ſuis: de perſecutio/
nibus regum eternarum ſtemata coronaꝝ.

Qđ chriſtus ꝓ omnib⁹ impijs ⁊ peccatorib⁹ mortuus fuerit: Ca. VI

n Ulla igitur ratio dubitãdi eſt : ieſũ
chriſtum dominum noſtrum ꝓ im/
pijs ⁊ peccatoribus mortuũ: a quo/
rum numero liber inuẽtus eſt. Non eſt pro
oĩb⁹ mortu⁹ chriſtus? S₃ ꝓrſus pro omnib⁹
mortuus eſt chriſtus. Nemo ergo omnium
hominũ ante reconciliantionem quę ꝑ chri/
ſti ſanguinẽ facta eſt: non aut peccator aut
Ro. 5. impius fuit: dicente apoſtolo: Si enim chri
ſtus cum adhuc infirmi eſſemus: iuxta tem
pus pro impijs mortuus eſt: vix enim ꝓ iu/
ſto quis moritur: nam pro bono forſitan q̇s
audeat mori. Commẽdat autem ſuam cha/
ritatem deus in nobis: Quoniam ſi cũ ad/
huc peccatores eſſemus: chriſtus pro nobis
mortuus eſt: multo magis iuſtificati ſãgui/
ne ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum. Si
enim cuʒ inimici eſſemus: reconciliati ſum⁹
deo per mortem filij eius: multo magis re/
conciliati ſalui erimus in vita ipſius. Ideʒ
autem apoſtol⁹ in ſecũda ad corinthios ait:
Charitas enim chriſti viget nos iudican/ 2. Cor. 5.
tes hoc: quoniam ſi vnus pro omnib⁹ mor/
tuus eſt: ergo omnes mortui ſunt: ⁊ pro om
nibus mortuus eſt: vt ⁊ qui viuunt : iã non
ſibi viuant: ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt
⁊ reſurrexit. De ſeipſo vero quid pronũciat
audiamus. Fidelis inquit ſermo et omĩ ac/ 1. Timoth. 1
ceptione dignuſ: Quia chriſtus venit ĩ hũc
mundum peccatores ſaluos facere: quoruʒ
primus ego ſum. Sed ideo miſericordiam
conſecutus ſum: vt in me primo oſtenderet
chriſtus ieſus omnem patientiam: ad infor
mationem eorum qui credituri ſunt illi ĩ vi/
tam ęternam. Siue ergo circumciſio ſiue ꝑ/
putium: peccato vniuerſaliter concludeba/
tur: vnuſq₃ omẽs reatus obſtrinxerat : ⁊ in/
ter magis minuſq₃ impios nemo erat q̇ poſ
ſet abſq₃ chriſti redemptiõe ſaluari: quę re/
demptio vniuerſo ſe ſe intulit mũdo: ⁊ om/
nibus hominibus indifferenter innotuit :
quando quidem in die quinquageſimo ab
illo paſcha in quo ſe hoſtiam deo verus ag/
nus obtulerat: cum apoſtoli ⁊ q̇ cũ eis vna/
nimes erãt: repleti ſpiritusãcto linguis om/
nium gentium loquerentur: cõueniebat ex/
cita miraculo diuerſi generis hominũ mul/
titudo: vt euangelium chriſti in eis qui ad/
erant: totus mundus audiret. Confluxerãt
autem (ſicut ſcriptuʒ eſt) parthi ⁊ medi: ela/ Act. 2.
mitę ⁊ qui inhabitant meſopotamiã: iudę/
am et capadociam: pontum ⁊ aſiam: phry/
giam et pãphiliam: egyptũ et partes lybię
quę eſt circa cyrenen : ⁊ aduenę romani: iu/
dęi quoq₃ ⁊ proſeliti: cretes ⁊ arabes : audi/
entes coruʒ linguis ꝑdicari magnalia dei:
quorum teſtificatio etiam in eas gẽtes quę
remotiores ſunt : longe lateq₃ procurreret:
Ad cuius rei effectuʒ credimus prouidẽtia
dei romani regni latitudinem pręparataʒ:
vt nationes vocandę ad vnitatem corporis
chriſti: prius iure vnius conſociarentur im/
pietatis. Quis gratia chriſtiana non con/
tẽta ſit eoſdem limites habere quos roma:
multoſq₃ iam populorum ſceptro crucł chri
ſti illa ſubdiderit: quos armis ſuis iſta non
domuit. Quę tamen per apoſtolici ſacerdo
tij principatuʒ amplior facta ẽ arce religio/
nis ꝙ̃ ſolio ptãtiſ. Qđ ſi forte quẽadmodũ
quaſdam gentes qđ non volunt: in conſor/

tium filiorum dei nouimus adoptatas: ita
etiam nunc in extremis mũdi partibus ſũt
aliquę nationes: quibus nõdum gratia ſal/
uatoris illuxit: Non ambigimus etiam cir/
ca illas occulto iudicio dei tempus vocati/
onis eſſe diſpoſitũ: quo euãgelium qđ nõ/
dum viderunt: audiant atq ſuſcipiãt. Qui
bus tamen illa menſura generalis auxilij q̃
deſuper omnibus ſemper hominibus eſt ꝓ/
bita: non negatur. Quãuis tã acerbo natu
ra humana vulnere ſauciata ſit: vt ad cog/
nitionem dei neminem contemplatio ſpon
tanea plene valeat erudire: niſi obumbrati/
onẽ cordis vera lux diſcuſſerit: quã inſcruta
bili iudicio deus iuſtus & bonus non ita ꝓ/
teritis ſeculis queadmodum in nouiſſimis
diebus effudit. Unde et beatus apoſtolus
Col.1. paulus ſcribens coloſſenſibꝰ ait: Myſteri/
um qđ abſconditũ fuit a ſeculis & generati/
onibus: nunc autem manifeſtatum eſt ſan/
ctis eius quibus voluit deus notas facere
diuitias glorię ſacramenti huius in gẽtibꝰ:
qđ eſt chriſtus in nobis.

Quomodo myſterium vocatio/nis gentium ꝓphetis fuerit cogni/tum & aplis: Ca. VII.

n Unquid hoc myſterium etiã pro/
phetis incognitũ fuit? & illi per q̃s
ſpiritusſãctus loquebatur ea quo/
rum ab ipſis fiebant denũciationes: neſcie/
bant? Non ita plane intelligendum puto:
ſed ipſis gentibus abſconditum fuiſſe my/
ſterium qđ dominus qñ voluit & quibꝰ vo/
luit reuelauit. Nam de vocatione gentiũ
quę nõ erant populus dei: et quibus prius
non miſertus eſt: nunc autem miſeretur: in
Deut 32. deuteronomio ita dicitur: Et vidit dominꝰ
& zelauit: & iratus eſt propter iram filiorum
ſuorum & filiarum: & dixit: Auertam faciem
meam ab eis: & oſtendã quid erit in nouiſ/
ſimo: q generatio peruerſa eſt filijs: in qui/
bus non eſt fides in illis. Ipſi in zelum cõ/
pulerunt me in hoc qđ nõ eſt deus: irritaue
runt me in idolis ſuis. Et ego in zelum inci
tabo eos in eis qui non erat gens: ſup gen/
te inſipiente irritabo eos. Et dauid hęc de
adoraturis deũ omnibus gentibus pręci/
Ps.85 nit: Omnes gentes quaſcunq feciſti veni/
ent & adorabunt coram te domine: & glorifi/
Ps.71. cabunt nomen tuum. Et iterum idem: Et
adorabunt eum omnes reges terre: omnes
Abd.3. gentes ſeruient ei. Et iterum: Benedicẽtur

in ipſo omnes tribus terrę: omnes gentes
magnificabunt eum. Eſaias quoq ſimilia
annunciat dicens: Quoniam erit in nouiſ/ Eſa.2.
ſimis diebus manifeſtus mons domini: et
domus dei in cacumine montium: & exalta/
bitur ſuper colles: & venient ad eã omnes
gẽtes. Et iterum idem: Et faciet inquit do/
minus ſabaoth omnibus gentibus: in mõ/
te iſto bibent in iocunditate vinum: vngen
tur vnguẽto in monte iſto: tradet hęc oĩa
gentibus: hoc enim conſiliũ ſuper omnes
gentes. Et iterum idẽ: Et reuelabit domi/
nus brachium ſuum ſanctum in conſpectu
omnium gentium: & videbunt omnes gen/
tes terrę ſalutẽ quę a domino eſt. Et iterũ:
Ecce aduenę ad te per me accedent: & ad te
fugient. Et infra: Gentes quę te nõ cogno/
uerunt inuocabũt te: et populi qui te neſci/
unt: ad te confugient. Oſee quoq paria ꝓ/
phetat dicens: Et erit in loco in quo dictũ Oſee.1.
eſt eis: non populꝰ meus vos: ibi vocabun/
tur filij dei viui: & congregabuntur filij iudę Oſee.2.
& filij iſrael in idipſum. Et iterum: Miſere/
bor non dilectę: & dicam non populo meo:
populus meus es tu: & ipſe dicet: deus me/
us es tu. Sub apoſtolis vero cum ij qui in
chriſtum ex circumciſione crediderant: eos
qui gentiles erant: dicebanturq pręputiũ:
iuſtificationum gratię arbitrarentur parti/
cipes eſſe nõ poſſe: Docet beatus apoſtolꝰ
petrus q indiſcretus apud deum vterq ſit
populus: ſi in vnitatem fidei ambo conue/
nerint. Cum autem inquit cępiſſem loqui: Act.11.
decidit ſpiritusſanctus ſuper eos: ſicut et in
nos in initio. Recordatus ſum autẽ verbi
domini: ſicut dicebat: Johannes quidẽ ba
ptizauit aqua: vos autẽ baptizabimini ſpi
ritusſancto. Si ergo eandem gratiam dedit
illis deus ſicut & nobis qui credidimꝰ in do/
minum ieſum chriſtum: ego quis eram qui
poſſem prohibere deum? His auditis tacu/
erunt & glorificauerunt deum dicentes: Er/
go & gentibus deus pęnitentiam ad vitam
dedit. Jacobus quoq apoſtolus đ hac vo/
catione gentium dicit: Uiri fratres audite Act.15.
me: Simon narrauit quemadmodũ primũ
deus viſitauit ſumere ex gentibus populũ
nomini ſuo: & huic concordant verba ꝓphe
tarum: ſicut ſcriptũ eſt: Poſt hęc reuertar: Amos.9.
& reędificabo tabernaculũ dauid quod ce/
cidit: & diruta eiꝰ ędificabo: & erigam illud:
vt requirant cęteri hominum dominum: et

omnes gentes ſuper quas inuocatũ eſt
nomen meum: dicit dominus faciẽs hęc:
Luc.2. notum a ſeculo eſt domino opus ſuũ. Sy
meon quoq ille cui reſponſum erat a ſpi/
ritusſancto non eum viſurum mortem pri/
us q videret chriſtũ domini: đ ſalute om/
nium gentiũ quę in chriſto reuelabatur:
hęc dixit: Nũc dimitte ſeruũ tuum domi/
ne ſm verbum tuum in pace. Quia vide/
runt oculi mei: ſalutare tuum. Quod pa/
raſti: ante faciem omniũ populorum. Lu
men ad reuelationem gentium: & gloriã
plebis tuę iſrael. His et alijs teſtimonijs
ſcripturarũ: non dubie demonſtrat: iſtã
ditiſſimam: potentiſſimã: benigniſſimã
gratiam qua in nouiſſimo mundi tẽpore
omnes gentes in regnum chriſti vocãtur
prioribus ſeculis in occulto dei abſcõdi/
tam fuiſſe conſilio. Et cur hac manifeſta/
tione qua nunc vniuerſis nationibus in/
noteſcit: antea reuelata nõ fuerit: nullam
poſſe ſcientiam cõprehendere: nullam in/
telligentiam penetrare: cum tamen illud
quod đ bonitate dei pijſſime creditur: q
omnes homines velit ſaluos fieri: & in ag
nitionem veritatis venire: non oporteat
niſi perpetuum ęternumq ſentiri: ſm eas
menſuras q̃bus deus dona generalia ſpe
cialibus nouit cumulare muneribus: vt &
qui exortes gratię fuerint: đ ſua nequicia
redarguãt: & qui eius lumine enituerint:
nõ in ſuo merito: ſed in domino glorient.
In hoc ſane anguſto quidem: ſed tamen
recto intelligẽtię tramite non parum dif/
ficultatis opponit cõſideratio paruulorũ:
qui nullo iudicio rationis vtunt: quo au/
ctoris ſui beneficia ſentientes: ad agnitio
nem valeant veritatis accedere: nec vidẽ/
tur de neglectu opitulãtis gratię iuſte ar/
gui: in illa ignorantia naturaliter cõſtitu/
ti: quã dubiũ non eſt: nullam recipere ſci/
entiam: nullam ſentire doctrinã.

Quare tanta multitudo nõ re/generatorum infantiũ a ꝑpetua alienetur ſalute: Ca. VIII.

v Nde cũ oẽs homines velit de/
us ſaluos fieri: quid eſt q aliena/
tur a ſalute ꝑpetua tanta infanti/
um multitudo: totq in his ętatibus ho/
minũ milia extra vitam relinquũtur ęter/
nam: quaſi ad hoc tñ conditi ſunt ab eo
qui neminem odiens creauit: vt quia in

hunc mundum cũ peccati carne venerũt:
inſolubilis culpę vincula ſine reatu ꝓprię
actionis inciderẽt: quid hoc profundius:
quid mirabilꝰ eſſe poteſt? Neq credi fas
eſt: eos qui regenerationis nõ adepti ſũt
ſacramentum: ad vllum beatorum perti/
nere conſortium. Et magis ſtupendũ ma
giſq ſit mirum: q vbi actio non offendit:
vbi arbitrium non reſiſtit: vbi eadem mi/
ſeria ſimilis imbecillitas: cauſa cõmunis
eſt: non vnum eſt đ tanta parilitate iudi/
cem: & q̃les reprobat abdicatio: tales ad/
optat electio. Uerũtamẽ de hac altitudi/
ne diſcretiõis dei non cõturbabit cor nõ/
ſtrum: ſi firma & ſtabili fide omne iudiciũ
dei iuſtum eſſe credamus. Nec appetamꝰ
habere cognitum qđ voluit eſſe ſecretũ:
vt vbi inueſtigare nõ poteſt quare ita iu/
dicet: ſufficiat ſcire quis iudicet. Nec q nõ
ita icognoſcibilis iſta ſit queſtio: vt nihil
ſit: qđ de ea eruditionis poſſimꝰ acquire/
re: ſi ad cõtemplandum id qđ videri põt:
tranquillꝰ ſobrij cordis adhibeatur intui/
tus. Cum enim cõſideramus inter paga/
nos: inter iudęos: inter hereticos: iter ip/
ſos catholicos chriſtianos q multiplex
pereat numerus paruulorũ: quos quãtũ
ad proprias pertinet voluntates: neq bo
num aliquid: neq malum conſtat egiſſe:
diſcimus ſuper eos illam manere ſenten/
tiam: quã humanũ genus pręuaricatio/
ne primi parentis excepit: cuius ſentẽtię
rigor dum etiam circa tales non reſoluit:
q magnum illud peccatum fuerit demon
ſtratur. Nemo autem putaretur non ino/
cens naſci: niſi etiam talibus eſſet noxiũ
non renaſci. De imaturitate vero mortis
non eſt ratio conquerendi: cũ ſemel in na/
turam noſtram per peccatũ ingreſſa mor/
talitas obnoxium ſibi omnem vitę noſtrę
fecerit diem. Eſſet enim quoniam ſm ali/
quem modũ immortalis dici homo poſ/
ſet: ſi eſſet tempus intra qđ mori omnino
non poſſet: Sed nũq corruptio ita incor/
ruptionis eſt particeps: vt non ſemp ob/
noxium ſit defectiõi quod debet occaſui.
Uitę huius principium: mortis exordiũ
eſt: nec prius incipit augeri ętas noſtra q
minui. Cui ſi quid adijcitur ſpacij tempo
ralis: nõ ad hoc accedit vt maneat: ſed in
hoc trãſit vt pereat. Quod ergo ab initij
ſui die mortale ẽ: qualibet occidat die: nõ

cōtra legem mortalitatis occūbit: Nec
vnqꝫ ei vicini⁹ eſt poſſe viuere ꝙ̄ poſſe de/
ficere. Quis autem ex vna cauſa omniū
hominum ſit orta mortalitas: non in vnā
tamen: ſed in multiplicem imbecillitateʒ
corruptibilis natura diſtrahitur. Et ſiue
morbis ſiue debilitatib⁹ ſiue vulneribus:
non ſolum anni aut menſes vel dies ęta/
tis humanę: ſʒ ⁊ omnes horę omniaqꝫ mo
menta ſubiecta ſunt. Nec eſt aliquo mor/
tis genus aut vllus obeundi modus: qui
non intra vniuerſitatem mortaliuʒ in ali/
quam incidat portionem. Manet enim
graue iugum ſuper filios adam: a die exi/
tus de ventre matris eorū: in diem ſepul/
turę in matrem omniū. Sed huius aſper/
rimi iugi pondera non ita in adę filios ir/
ruerunt: vt diuina iuſticia nihil eis ſuę di
menſionis adhiberet: quę defectionuʒ le/
gibus ita defectura ſubiecit: vt ab eis mo
derationum ſuarum non euerteret pote/
ſtatē. Ideo omnia omnes inciderent ma/
la: quia per communem conditioneʒ om/
nes omnibus ſubiacerent: ſed vt genera/
li neceſſitate variata cauſas ſibi domin⁹
indulgētię correptioniſqꝫ ſeruaret: eſſetqꝫ
in vno omniuʒ debito: quod ⁊ miſericors
remitteret ⁊ iuſtus exigeret. Cū igitur iu/
ſta ⁊ omnipotens prouidētia dei inceſſa/
biliter vniuerſa diiudicet: et nemo in hūc
mundum veniat: neqꝫ ab hoc mundo ex/
eat: niſi eo ortu atqꝫ deceſſu quem rerum
arbiter ſm̄ altiſſimam ſcientiam ſuam ſa/
pientiamqꝫ decernit: ſicut ſcriptum eſt in
Job.12. libro iob: Quis ignorat ꝙ omnia hęc ma
nus domini fecerit: in cuius manu anima
omnis viuentis: et ſpiritus vniuerſę car/
Job.14. nis hominis? Et iterum: Breues dies ho
minis ſūt: et numerus dierum eius apud
te eſt: Quis audeat cauſas operum et cō/
ſiliorum eius inquirere? Inſcrutabile enim
eſt valdeqꝫ ſecretum: cur tantis differen/
tijs conditio humana variata ſit. Illum
ab infantia vſqꝫ in ſenectutē longęua car
pit infirmitas: nec inter perſeuerātes do/
lores ſtatutę deficit tempus ętatis. Illū
integris valentem viribus annoſiſſimus
vigor vegetat. Huic in puericia finis eſt:
illi in adoleſcentia. Huic vltra iuuentutē
non licet progredi: illi impoſſibile eſt vſqꝫ
ad loquendi rudimēta grādeſcere. Quas
vitę metas multiformiter inęquales mi/
nus acerbas experiretur caduca mortali/
tas: ſi pręſentis tm̄ ſęculi detrimenta pa/
teretur: ⁊ nō in eternas miſerias caderēt:
qui hinc ſine lauacro regenerationis exiſ/
ſent. Sed cum inſcrutabilis ſit cauſa do/
norum quę gratia tribuit: ꝙ̄ miſeriarum
quas natura promeruit: ipſa nos intelli/
gentię difficultas ad noſtrum remittit au
ctorem. Et cum quęrimus quomodo om/
nes homines ſaluos fieri velit qui nō om
nibus illud tempus impertit: in quo per
voluntariam fidem percipiēdę gratię ſint
capaces: nō irreligioſe arbitror credi neqꝫ
inconuenienter intelligi ꝙ iſti paucorum
dierum homines ad illam pertineant gra
tię partem: quę ſemper vniuerſis ē impē/
ſa nationibus: qua vtiqꝫ ſi bene eorū vte/
rentur parentes: etiam ipſi per eoſdeʒ iu/
uarent̄. Omniuʒ nanqꝫ exordia paruulo/
rum totaqꝫ illa principia necduʒ rationa/
lis infantię: ſub arbitrio iacent volunta/
tis alienę: nec vllo modo eis niſi per alioſ
conſuli poteſt: ⁊ cōſequēs eſt illos ad eo/
rum pertinere cōſortium: quorum vel re/
cto vel prauo agūtur affectu. Sicut enim
ex aliena confeſſione credunt: ita ex alie/
na infidelitate aut diſſimulatione nō cre/
dunt. Et cum ipſi nec pręſentis vitę deſi/
derium habuerunt nec futurę: ꝙ̄ ipſorum
factum eſt naſci: tam ipſorum efficitur nō
renaſci. Sicut autem circa maiores pręter
illam generalem gratiaʒ parcius atqꝫ oc/
cultius omnium hominum corda pulſan/
tem excellentiore opere: largiore munere:
potētiore virtute vocatio ſpecialis exeri/
tur: ita etiam circa innumeros paruulos
eadem manifeſtatur electio: quę quidem
nec illis qui renati non ſunt: in parentib⁹
defuit: ſed ijs qui renati ſunt: pręparenti/
bus affuit: Ita vt multis ſępe quos ſuo/
rum impietas deſeruit: alienorū cura ſer/
uierit: ⁊ ad regenerationem venerint per
extraneos: quę eis nō erat prouidenda ꝑ
proximos. In quo opere gratię: quis niſi
arrogantiſſimus atqꝫ vaniſſimus de diui
na iuſticia conqueratur: ꝙ non omnibus
paruulis ſimilis ꝓuidentia conſulat: om/
niaqꝫ pericula quę moriturorum regene/
rationem ꝓhibere poſſunt: aut poteſtate
ſubmoueat: aut miſeratione pręueniat?
Quod vtiqꝫ erga om̄es ita fieret: ſi ita fie/
ri omnino deberet. Non autē latet quātū

cordibus fideliuʒ deſidię gignerentur: ſi in
baptizandis paruulis nihil đ cuiuſqꝫ ne/
gligētia: nihil de ipſorum eſſet mortalita/
te metuendum: Quādoquidem vt tales
baptiſmo fraudarentur: nullo modo poſ/
ſet accidere. Hac vero tam inamiſſibili fę/
licitate infantium vehemētiſſime opinio
illius roboraretur erroris: qui gratiaʒ dei
ſm̄ merita hominuʒ dari audet contra fi/
dem catholicaʒ prędicare. Videret̄ quip/
pe inculpabili innocētię hoc tota ęquita/
te deberi: vt neminem eorum adoptio p̄/
teriret: quos nullus reatus perſtringeret:
nec impie a quodam de paruulorum ba/
ptiſmo dictuʒ fuiſſet. Habet gratia quod
adoptet: non habet vnda qđ diluat. Sʒ
hoc deteſtabiliter prędicatum omnes di/
ſcipuli veritatis intelligunt: ⁊ inde mani/
feſtum eſt eos qui ſalui fiunt: non merito
ſed gratia liberari: qꝛ ſine baptiſmo mor/
tuos periſſe nō dubium eſt. Qui vtiqꝫ ni/
ſi grauiſſimi peccati eſſent participes: nō
perirent: Nūc autem occulta quidem dei
diſcretione: ſed iuſta ſic oſtēditur: et quid
conferat gratia: et quid pręuaricatrix me/
reatur natura: vt nec cōtra donum eleue/
tur ſuperbia: nec contra periculum ceſſet
induſtria. Siue igitur nouiſſima contem/
plentur ſęcula: ſeu prima ſeu media: rati/
onabiliter ⁊ pie creditur omnes homines
ſaluos fieri deum velle: ſemperqꝫ voluiſ/
ſe: ⁊ hoc non aliunde monſtratur ꝙ̄ de ijs
beneficijs: eaqꝫ prouidentia dei quā vni/
uerſis generationibus communiter atqꝫ
indifferenter impendit. Fuerunt enim ac
ſunt huiuſmodi dona ita generalia: vt ꝑ
ipſorum teſtimonia ad quęrendum verū
deuʒ poſſent homines adiuuari: quibus
donis auctorem ſuū per omnia ſęcula ꝓ/
teſtantibus: ſpecialis gratię largitas ſuꝑ/
fuſa eſt? Quę lʒ copioſi⁹ nunc ꝙ̄ ante pre/
ſtetur: cauſas tamen diſtributionum ſua/
rum dominus apud ſcientiaʒ ſuā tenuit:
⁊ intra ſecretum potentiſſimę voluntatis
occuluit: quę ſi omnibus vniformiter af/
fluerent: non laterent. Et ꝙ̄ nulla eſt am/
biguitas de benignitate generali: tam de
ſpeciali miſericordia nihil quod ſtupēdū
eſſet exiſteret: ac perinde illa eſſet gratia:
iſta non eſſet. Deo autem placuit et hanc
multis tribuere: ⁊ illam a nemine ſubmo/
uere: vt ex vtraqꝫ appareat non negatum
vniuerſitati quod collatum eſt portioni:
ſed in alijs pręualuiſſe gratiaʒ: in alijs re/
ſiluiſſe naturam. Hanc quippe abundan/
tiorem gratiam ita credimus atqꝫ experi/
mur potentiam: vt nullo modo arbitre/
mur eſſe violentam: quo quicquid in ſal/
uandis hominibus agitur: ex ſola dei vo
luntate peragatur: Cum etiam ipſis par/
uulis per alienę voluntatis ſubueniatur
obſequium.

Quomodo gratia tanqꝫ famu/lam ⁊ receptricē donorū ſuorū ꝑ/paret voluntatē: Ca. ix.

GRatia quideʒ dei in omnibus iu/
ſtificationibus principaliter prę/
minet: ſuadendo exhortationib⁹:
monendo exemplis: terrēdo periculis: in/
citando miraculis: dando intellectuʒ: in/
ſpirando conſiliuʒ: corqꝫ ipſum illuminā/
do ⁊ fidei affectionib⁹ imbuendo. Sʒ etiā
voluntas hominis ſubiungitur ei atqꝫ cō
iungitur: quę ad hoc prędictis ē excitata
pręſidijs: vt diuino in ſe cooperetur ope/
ri: ⁊ incipiat exercere ad meritū qđ ſuper/
no ſemine concepit ad ſtudiuʒ: de ſua ha/
bens mutabilitate ſi deficit: de gratię opi
tulatione ſi proficit. Quę opitulatio per
innumeros modos ſiue occultos ſiue ma
nifeſtos omnibus adhibetur: et ꝙ a mul/
tis refutatur: ipſorum eſt nequicię: ꝙ au/
tem a multis ſuſcipitur: et gratię ē diuinę
⁊ voluntatis humanę. Siue igitur initia
ſiue profectus fidelium ſiue vſqꝫ in finem
perſeuerantium cogitemus genus: nulla
ſpecies cuiuſqꝫ virtutis occurrit: quę vel
ſine dono diuinę gratię: vel ſine conſenſu
noſtrę voluntatis habeatur. Ipſa enim
gratia hoc omni genere medendi atqꝫ au/
xiliandi agit: vt in eo quem vocat: primā
ſibi receptricem ⁊ famulaʒ donorum ſuo/
rum pręparet voluntatem. Nam virt⁹ vo
lentium nulla ē: nec poteſt aſſeri vel fideʒ
vel ſpem vel charitatem eis ineſſe: quorū
ab his bonis conſenſus alienus eſt. Hūc
autem conſenſum non ſolum cohortatio
prędicantiuʒ ⁊ incitamenta doctrinę: ſed
⁊ metus gignit: ꝓpter qđ ſcriptū ē: Prin/ Prouer.9.
cipium ſapientię timor dñi. Qui quātiſli/
bet terroribus inferatur: nō aliud agit ꝙ̄
vt quem fecerit timentem: faciat ⁊ volen/
tem: nec ſolum volentem ſed etiā ſapiētē.
Vñ ⁊ illđ ſcriptū ē: Beat⁹ cui donatū eſt Eccl.25.

habere timorem dei. Quid enim tã bea/
tificũ ꝙ̃ hic timor: qui genitor eruditorqꝫ
ſapientię eſt? In cuiꝰ vtiqꝫ deuotione de/
uota eſt ⁊ volũtas: quę auctore gratię eo/
dem proficit timore quo cępit. Cum ergo
hic timor etiam per quandaꝫ vim magni
terroris imittitur: non ibi ratio extingui/
tur: nec intellectus aufertur: ſed illa poti/
us quę mẽteꝫ ꝑmebat: caligo diſcutitur:
vt voluntas deprauata prius atqꝫ capti/
ua: recta efficiatᷣ ⁊ libera. Unde ſicut ani/
mus nihil virtutis capit: niſi radium veri
acceperit luminis: ita gratia nihil ei quẽ
vocat confert: niſi oculos in eo aperuerit
voluntatis. Quę in plęriſqꝫ (ſicut ſuperiꝰ
diſputatuꝫ eſt) ab ipſo initio ſui ardentiſ/
ſima citis ⁊ magnis ditatur augmentis:
in plęriſqꝫ autem tarde cunctanterqꝫ pro-
ficiens: vix ad ea incrementa prouehitur:
quę idoneam ad perſeuerandum habeãt
Joh.6. firmitatem. Dicit quidem dominus: Ne/
mo venit ad me: niſi pater qui miſit me:
attraxerit eum. Sed hoc ideo dictum eſt:
vt illaꝫ fidem ſine qua nemo ad chriſtum
venit: ex patrꝭ haberi munere nouerimꝰ:
Matth.16. ſm illud qđ apoſtolo dicitᷣ: Beatus es ſi/
mon bariona: quia caro ⁊ ſanguis non re
uelauit tibi: ſed pater meꝰ qui in cęlis eſt.
Qui i cordibus trahendorum hoc egit vt
crederent: hoc effecit vt vellent. Non eñ
eſſet vnde traherentur: ſi ſequaces fide et
voluntate non eſſent: quoniam qui non
credunt: nec trahuntur omnino: nec veni/
unt: neqꝫ accedunt qui diſſentiũt: ſed re-
cedunt. Qui ergo veniunt: amore ducun/
tur: dilecti enim ſunt: ⁊ dilexerunt: queſi-
ti ſunt: ⁊ queſierũt: ⁊ qđ eos voluit deus
velle: voluerunt: qui ad obediendum ſibi
ipſum velle ſic donat: vt etiam a perſeue/
raturis illam mutabilitatem quę poteſt
nolle nõ auferat. Alioquin nemo vnqꝫ fi-
delium receſſiſſet a fide. Neminem concu
piſcẽtia vinceret: neminem triſticia elide/
ret: neminem iracundia debellaret: nulli/
us charitas refrigeſceret: nullius patien/
tia frangeretur: ⁊ collatã ſibi gratiam ne-
mo negligeret. Sed quia hęc poſſunt fie-
ri: ⁊ in conſenſum talium temptationũ fa
cilis nimium procliuiſqꝫ deſcẽſio eſt: nũqꝫ
debet in auribus fidelium vox illa domi
Matth.26. ni non ſonare: qua apoſtolis dicitur: Ui/
gilate ⁊ orate ne intretis in temptationẽ.

Ubi ſi de vigilando tm̃ non etiaꝫ de orã/
do diſcipulos admoneret: ſolas liberi ar/
bitrij vires videretur hortatus. Sed cum
addidit: Et orate: ſatis docuit ſuperni fu
turũ muneris: vt eos etiam vigilantes tẽ
ptationis procella non vinceret. Tale eſt
⁊ illđ quod ait: Simon ſimon ecce ſatha/ Luc.22.
nas expoſtulauit: vt vos cerneret velut
triticum: ego autem rogaui pro te: ne de-
ficiat fides tua: ⁊ tu tandem conuerſus cõ
firma fratres tuos: ⁊ roga ne intretis i tẽ
ptationem. Si ergo defectura erat fides
tanti apoſtoli: niſi pro eo chriſtus oraret:
inerat ei proculdubio mutabilitas q̃ poſ/
ſet in temptatione nutare: et non ita iam
perſeuerantię fuerat virtute ſolidatus: vt
nullis periculis eſſet obnoxius. Siquidẽ
tam grauis eum perturbatio etiam poſt
iſta concuſſerit: vt in caiphę domo vnius
ancillę interrogatiõe pauefactus vſqꝫ ad
trinam negationem chriſti cui moriturũ
ſe ſpopõderat: conſtantia deficiente per-
ductus ſit. Qui ergo tunc conturbatum
cor apoſtoli non humanis ſed diuinis cõ/
uenit oculis: ⁊ ad largos pęnitudinis fle-
tus potenti incitauit aſpectu: potuit hãc
firmitatem animi pręcipuo conferre diſci-
pulo: vt ſicut ipſum dominuꝫ nihil ab ex
plẽdę paſſionis propoſito deterrebat: ita
nec beatum petrum vlla tunc formido ſu/
peraret. Sed hęc ſtabilitas illius tãtum/
modo propria fuit qui ſolus vere potẽter
qꝫ dicebat: Poteſtatẽ habeo ponere ani/ Joh.10.
mam meam: ⁊ poteſtatem habeo iterum
ſumere eam. In cęteris vero hominibus
donec caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ:
⁊ ſpiritus aduerſus carnem: ⁊ donec ſpiri
tus quidem promptus eſt: caro auteꝫ in/
firma: incõmutabilis animi formido non
poteſt reperiri: quoniã non huius: ſed al-
teriꝰ vitę eſt vere ꝑfecta ⁊ ſecura fęlicitas.
In pręſentis autem agonis incerto: vbi
tota vita temptatio eſt: ⁊ ab inſidianti ſu
perbia nec ipſa eſt tuta victoria: mutabi-
litatis periculo nõ caretur. Et lꝫ innume-
ris ſanctis ſuis donet virtutẽ perſeuerãdi
vſqꝫ in finẽ diuina ꝓtectio: a nullis tamẽ
aufert quod ipſis repugnat ex ipſis: vt in
oĩbus ſtudijs eorum atqꝫ conatibus ſem-
per inter ſe velle ⁊ nolle decertet. Quã cõ
pugnantiã idem beatiſſimꝰ petrꝰ etiaꝫ in
ipſa palmarũ omniũ ꝯſũmatiõe ꝑpeſſus

eſt. Siquidem hoc ipſe dominꝰ proteſte-
Joh.21. tur et dicat: Amen amen dico tibi: quan/
do iuuenis eras: ꝑcingebas te ⁊ ambula/
bas vbi volebas: cum auteꝫ ſenueris: ex/
tendes manus tuas: ⁊ alius te pręcinget:
⁊ ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit
ſignificãs qua morte glorificaturus eſſet
deuꝫ. Quis ergo ambigat: quis ignoret
hanc fortiſſimam petram quę ab illa prin
cipali petra cõmunionem ⁊ virtutis ſum/
pſit ⁊ nominis: hoc deſideriuꝫ ſemper ha
buiſſe: vt ei moriendi pro chriſto conſtan-
tia donaretur? Uerũtamẽ ita ineuitabi/
lis erat obluctatio trepidationis: vt vir
martyrij auidiſſimus: adepturus quideꝫ
deſiciaretur victoriam paſſionis: ſed nõ
ſine tẽptatiõe formidinis. Merito igitur
non ſoluꝫ ab incipientibus: verũetiam a
prouectiſſimis ſanctis vniformiter domi/
Matth.6. no ſupplicatur ⁊ dicitur: Ne nos inducas
in temptationem: ſed libera nos a malo.
Uniuerſis enim qui in fide et dilectiõe ꝑ/
manent: ab ipſo donatur ne in temptati-
1.Cor.1. one ſuperentur: vt qui gloriatur: in domi
no glorietur. Ipſamqꝫ gloriã iiſdem qui-
bus eam impertit aſcribit. Ut q̃uis auxi
lio dei ſteterint: tamẽ quia in ſe habebãt
vnde caderent: ipſorum ſit meritum ꝙ ſte
terunt. Igitᷣ ſicut qui crediderunt: iuuan/
tur vt in fide maneant: ſic ⁊ qui nondum
crediderunt iuuantur vt credant. Et quẽ-
admodum illi in ſua habent poteſtate vt
exeant: ita ⁊ iſti in ſua habẽt poteſtate ne
veniant. Fitqꝫ manifeſtum ꝙ diuerſis at/
qꝫ inumeris modis omnes homines vult
deus ſaluos fieri: ⁊ in agnitionem verita/
tis venire. Sed qui veniunt: dei auxilio
diriguntur: qui non veniunt: ſua pertina
cia reluctantur. Quis autem multi amã-
tes tenebras ſuas: ſplẽdorem non recipi/
ant veritatis: ⁊ multi qui illuminati fue/
rant tenebreſcant: verbum tamen dei ma
net in ęternum: ⁊ de promiſſionis verita/
te nihil excidit. Intrat quotidie pręſci-
ta ⁊ promiſſa gẽtium plenitudo: ⁊ i abrahę
ſemine omnis gens: omnis tribus: oĩs
lingua benedicitur. Quod enim pater fi/
lio dedit: filius non amittit: neqꝫ quiſqꝫ
poteſt đ manu eiꝰ eripere qđ accepit. Fir/
mum fundamentum dei ſtat: et manſuri
in ęternuꝫ templi ędificatio non vacillat:
pręterea ſuper omnes veritate ⁊ miſericor/
dia dei: a quo qđ et nemini negatᷣ ⁊ nulli
debetur: in ijs quos promiſit efficitᷣ. Ipſe
enim operatur omnia in omnibus. Sed
oĩa proculdubio iuſta ⁊ bona. Uniuer/ Ps.24.
ſę eñ vię domini miſericordia et veritas:
Qui ſicut pręſciuit ante ſęcula: quãta to-
tius mundi hominum multitudo: vel cõ/
munibus vſa donis vel ſpecialibus adiu
ta pręſidijs: declinans tamen ab itinere
veritatis et vitę ingreſſura eẽt latitudinẽ
erroris ⁊ mortis: ita ſemper pręcognitum
habuit quantus piorũ numerus ꝑ opem
gratię: ⁊ per ſeruitutẽ obedientię ad ęter/
nam beatitudinem pertineret: Ut nullo
excidente de plenitudine promiſſorũ: qui
nec prouectu erat fallẽdꝰ: nec auxilio de/
futurus: eos glorificaret pręomnibus q̃s
eligit ex oĩbus. Uniuerſitati q̃ppe hoĩuꝫ
ꝙ abunde probauimꝰ: ita multiplex atqꝫ
ieffabilis bonitas dei ꝯſuluit ſemꝑ ⁊ ꝯſu/
lit: vt neqꝫ vlli pereuntium excuſatio ſup/
petat de abnegato ſibi lumine veritatis:
neqꝫ cuiqꝫ ſit liberum de ſua iuſticia glori-
ari: cũ ⁊ illos propria nequicia demergat
ad pęnam: ⁊ iſtos dei gratia perducat ad
gloriam.

De recapitulatione in hoc ſecũ/do libro diffinitorꝫ ⁊ operis concluſione: queadmoduꝫ videlicet deus omnes hoĩes velit ſaluos fieri: Ca. x.

q Uod itaqꝫ in ꝓncipio ſecundi hu/
ius voluminis inſinuauimꝰ: hoc
nunc iterum cõmendamus: vt cũ
de gratię profunditate ⁊ altitudine diſpu
tatur: tribus illis ſaluberrimis ⁊ veraciſſi
mis diffinitiõibus ſimus inniti. Quarꝫ
vna profitetur ęternum ⁊ proprium diui-
nę eſſe bonitatis: vt omnes homines ſal/
uos fieri velit: ⁊ in agnitionem veritatis
venire. Alia ſimul pręedicat omnem ho/
minem qui ſaluus fit: quiqꝫ in agnitionẽ
veritatis venit: dei auxilio iuuari et regi:
vtqꝫ in fide quę per dilectionem operatᷣ:
ꝑmaneat cuſtodiri. Tertia vero tempe/
ranter ⁊ ſobrie proteſtatur: non omnẽ vo
luntatis dei comprehendi poſſe rationẽ:
⁊ multas diuinorũ operum cauſas ab hu
mana intelligẽtia eẽ ſubductas: Ut cũ in
tpibꝰ i natiõibꝰ i familijs i ꝑuulis i nõdũ
natis ⁊ genitis q̃dã aut varie aut inſigni/
ter geſta noſcuntᷣ: nõ ambigimꝰ ea ex illis

eſſe quę iuſtus et miſericors deus in hoc
tráſituro ſęculo noluit ſciri. Quod quidez
ad vtilitatem noſtram diſpoſitum ſenti-
endum eſt: vt quoniaz ſalui facti ſumus:
cui pręparauit deus quod oculus non vi-
dit nec auris audiuit: nec in cor hominis
aſcendit: ſicut conſtanter credimus vidē-
dum quod nondum videmus: ita patien-
ter expectemus intelligendum quod nondū
intelligimus. Si ergo ceſſet inſidioſa ma-
lignitas: ſi inſolens pręſumptio conqui-
eſcat: his recte (vt arbitror) pertractatis: nul-
lius ſupereſt cauſa certaminis: neq; vltra
neceſſe eſt nos interminabilibus quęſtio-
nibus occupari. Elaboratum eſt enim
quātum dominus adiuuit: vt non ſolum
in nouiſſimis diebus: ſed etiam in cūctis
retro ſęculis probaretur: gratiam dei om-
nibus hominibus affuiſſe: prouidētia q-
dem pari ⁊ bonitate generali ſ multimo-
do opere diuerſaq; mēſura. Quoniam ſi-
ue occulte ſiue manifeſte: ipſe eſt (vt apłs
ait) ſaluator omnium hominum maxime
fidelium. Quę ſentētia ſubtiliſſimę bre-
uitatis et validiſſimi roboris: ſi tranquil-
lo conſideretur intuitu: totā hanc de qua
egimus: controuerſiam dirimit. Dicen-
do enim qui eſt ſaluator omniū hominū:
confirmauit bonitatem dei ſuper vniuer-
ſos homines eſſe generalem. Adijcien-
do autem maxime fidelium: oſtendit eſſe
partem generis humani: quę merito fidei
diuinitus inſpiratę: ad ſummaz atq; ęter-
nam ſalutem ſpecialibus beneficijs pro-
uehatur: quod vtiq; nulla iniquitate agitur
iuſtiſſimi ⁊ miſericordiſſimi dei: cuius iu-
dicium in his diſpenſationibus non cum
arrogantia diſcutiendum ſed cum tremo-
re laudandū eſt. Siquidem in ipſis quo-
q; fideliū populis quod iam ſuperius oſtē-
ſum eſt: nō eadem omnibus nec paria cō-
ferantur: ⁊ ante vlla humanorum ponde-
ra meritorum: diſſimillima diuinorū men-
ſura ſit munerum. Si enim de parentū
carnalium iudicijs cōqueri non audemus:
cum aliquos filios ſuos ante vlla morum
examina: ante aliqua pietatis obſequia:
indulgentiore amplectūtur affectu: In do-
minis quoq; erga famulos libera eſt diſ-
poſitio: nec iuſte a quoq; reprehenditur
qui de vnius conditionis familia quoſdā
ſibi quos benignius honeſtaret: et quos
liberius erudiret elegit: nunquid de ſūmi
patris ⁊ veri domini beniuolētiſſima ęq-
tate cauſanduz eſt: ꝙ in magna domo eius
innumeris differentijs vniuerſa variantur?
Cumq; nemo aliquid boni habeat quod
non ille donauerit: non omēs tamē iiſdē
virtutibus micant: aut eadem chariſma-
tum dote ditantur. Nec poſſumus hanc di-
uerſitatem graduum cauſis aptare meri-
torum: cuz totius boni meriti principalis
cauſa ſit gratia: de cuius opibus ſumitur
quicquid in ſingulis probabile reperitur.
Sicut ergo de iis quę intra eccleſiaz mul-
tiformiter ſpiritusſāctus operatur: impiū
eſt vllam querelam corde concipere: ita etiā
de illa prouidentia quę infidelibus pręſi-
det: nullatenus murmuranduz eſt. Quo-
niam ⁊ iuſtus ⁊ bonus arbiter nec volun-
tatis iniquę eſt: nec diſcretionis incertę:
vt ſub immenſa omnipotentis dei miſeri-
cordia atq; iuſticia putemus ꝙ quiſq; pe-
reat qui perire non debeat. Nulla pars mū-
di ab euāgelio vacat chriſti. Et licet illa ge-
neralis vocatio non quieſcat: tamē etiaz
iſta ſpecialis iam vniuerſis eſt ⁊ facta cō-
munis. Ex omni gente: ex oi conditiōe adop-
tantur quotidie milia ſenum: milia iuue-
num: milia paruulorum: ⁊ effectibus gra-
tię chriſtianę etiam ipſa quibus mundus
atteritur: arma famulantur. Nam multos
enim qui in tranquillitate pacis ſacramē-
tum baptiſmatis ſuſcipere differebāt: ad
aquam regenerationis confugere inſtan-
tis periculi metus impulit: et lentis tepi-
diſq; animis quod diu cohortatio quieta
non ſuaſit: minax ſubito terror extorſit.
Quidam eccleſię filij ab hoſtibus capti do-
minos ſuos chriſti euāgelio mancipariūt:
et quibus conditione bellica ſeruiebant:
eiſdem fidei magiſterio pręfuerūt. At alij
barbari dum romanis auxiliantur: quod
in ſuis locis noſſe non poterant: in noſtris
didicere regionibus: ⁊ ad ſedes ſuas cum
chriſtianę religionis inſtitutione remea-
runt. Ita nihil obſiſtere diuinę gratię po-
teſt: quo minus id quod voluerit: implea-
tur. Dum etiam diſcordię ad vnitatē tra-
hunt: ⁊ plagę in remedia vertuntur: vt ec-
cleſia vnde metuit periculuz: inde ſumat
augmentum. Ad quoſlibet igitur rerum
humanarum exitus ſe nr̄a cōuertat inſpe-
ctio: nll'a ſecta: nll'a negocia: nullos gene-

rationum ortus atq; deceſſus ab ęternis
et inſcrutabilibus iudicijs dei vacare re-
periet. Omnes varietatum compugnan-
tię: et vniuerſę diſſimilium prouentuum
cauſę: quas inueſtigare et diſcernere non
valemus: in illa ęterna ſcientia ſimul no-
tę ſimulq; diuiſę ſunt. Et nihil ibi inordi-
natum eſt: etiam de necdum exiſtentium
qualitatibus actionum. Quoniā non eſt
in deo accidens motus aut noua volun-
tas aut temporale conſilium: nec cogita-
tio eius cuz rerum mutabilium inęquali-
tate variatur: ſed cuncta pariter tempora
et temporalia: ſempiterno ac ſtabili com-
prehēdit intuitu: ⁊ omnibus omnia iam
retribuit: qui quę ſunt futura: iam fecit.
Hinc illud eſt beati pauli apoſtoli ſcriben-
Eph. 1. tis ad epheſios: Benedictus deus et pa-
ter domini noſtri ieſu chriſti: qui benedi-
xit nos in omni benedictione ſpiritali in
cęleſtibus in chriſto: Sicut elegit nos in
ipſo ante mundi conſtitutionem vt eſſe-
mus ſancti ⁊ immaculati in conſpectu eius
in charitate. Qui pręedeſtinauit nos in ad-
optionem filiorum per ieſum chriſtum do-
minum noſtrum: ſcḋm propoſituz volunta-
tis ſuę: in laudem glorię gratię ſuę. Et cę-
tera quę ſub eiuſdem ſenſus prędicatiōe
connectit: docens donum atq; opus gra-
tię in ęterno ſemper dei manſiſſe cōſilio:
omneſq; adoptionis filios: non ſolum in
eo tempore quo iam exiſtētes vocati ſūt:
ſed etiam prius q̄ mūdus conderetur: ele-
ctos. In qua electione quicquid hominū
in chriſto pręcognitum non eſt: nulla eidē
ratiōe ſociabitur. Omnes enim qui in re-
gnum dei de cuiuſlibet temporis vocati-
one venturi ſunt: in iſta quę ſęcula cūcta
pręceſſit: adoptione ſignati ſunt. Et ſicut
nullus infidelium i hac ſorte numeratus:
ita nullus piorum ab hac ſorte diſcretus
eſt. De plenitudine quippe membrorū cor-
poris chriſti: pręſcientia dei quę falli non
poteſt: nihil perdit: ⁊ nullo detrimēto mi-
nui poteſt: ſumma pręcognita atq; i chri-
ſto ante ſęcula ęterna pręelecta: ſicut ad ti-
2. Timoth. 1. motheum ſcribens apoſtolus dicit: Col-
labora euangelio ſcḋm virtutem dei: q nos
liberauit ⁊ vocauit vocatiōe ſancta: non
ſcḋm opera noſtra: ſed ſcḋm ſuum propoſitum
⁊ gratiaz quę data eſt nobis in chriſto ie-
ſu ante tempora ęterna. Contra hanc in-
uictę veritatis ſplendidiſſimam lucem ſo-
lent quidam non ſobrie dicere: ſuperfluo
ad acquirenda bonorum operum merita
laborari: fruſtra etiam orationibus quibus
deus exorādus ſperatur: inſiſti: ſi ex incō-
mutabili propoſito eius chriſtianę gratię
ſubſiſtit electio: nec aliter quicq; procede-
re poteſt q̄ omnipotentis voluntate diſ-
poſitum eſt. Sed qui ſe ingenioſe hoc ar-
bitrantur opponere: non intelligunt ſcien-
tiam dei: quę ⁊ preterita ⁊ pręſentia ⁊ futu-
ra complectitur: tempore nō teneri. Et tā
in conſpectu eius aſtare ea quę gerenda
ſūt: q̄ illa quę aut gerūtur aut geſta ſūt.
Quod cum veriſſimum ſit: non indiget mo-
ra cernendi ⁊ diſcernendi illa virtus: quę
perpetuo veroq; contuitu creata ⁊ crean-
da: orta et oritura: acta et agenda: ſimul
aſpicit: ⁊ quicquid in vniuerſitate rerum
per ſęcula pręfinita euoluitur: ac multimo-
dis varietatibus explicatur: id totum in
eo iam ordine comprehendit: quē ex ipſi-
us ſummo illo perfectoq; iudicio mundi
huius finis accipiet. Hęc autem ęterna et
ſemper tranquilla cognitio nulla nos vr-
get neceſſitate peccandi: nec inde manat
iniquitas: vnde iuſticia. Quia cum bonus
deus omnia bona fecerit: ⁊ mali nulla ſit
omnino natura: a liberis voluntatibus
quas vtiq; bonum fuit liberas fieri: ſpon-
tanea eſt orta trāſgreſſio: ⁊ natura muta-
bilis: cuius incolumitas ab incōmutabi-
li pēdebat eſſentia: a ſummo ſe bono dū
proprio peruerſe delectatur abrupit: cui
nūc ruinę medetur gratiā dei. Et propte-
rea ieſus chriſtus venit in hunc mundum 1. Joh. 3.
vt ſoluat opera diaboli: quę vtiq; ſic ſoluū-
tur: vt in deſtructiōe eorum: etiam ab iis
quibus ſuccurritur laboretur: quoniam ⁊
hoc a ſaluante donatur. Ideo beatus apo-
ſtolus: non ſoluz autē inquit: ſed ⁊ glori- Ro. 5.
amur i tribulatiōibus: ſciētes ꝙ tribulatio
patientiam operatur: patiētia aūt proba-
tionem: probatio autem ſpem: ſpes autē
non confundit: quia charitas dei diffuſa
eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſāctū
qui datus eſt nobis. Itemq; idē ad ephe-
ſios: Gr̄a inqt ſaluati eſtis per fidē: ⁊ hoc non Eph. 2.
ex vobis: dei em̄ donū eſt: nō ex operibus:
ne quis glorietur. Ipſius em̄ ſumus figmē-
tum: creati in chriſto in operibus bonis
quę pręparauit deus vt in illis ambulemus.

De⁹ ergo his quos eligit ſine meritꝭ: dat
vnde oꝛnentur et meritis. Et fruſtra dici/
tur ꝙ ratio operandi non ſit in electis: cū
ctiam ad hoc operētur: vt electi ſint. Vir/
tutum quippe munera ocioſa eſſe non poſ
Matth.25. ſunt: quoniam ſicut veritas ait: Omi ha/
benti dabitur: non habenti autem etiam
quod habet auferetur ab eo. Non igitur
ad hoc datur continentia: vt concupiſcē/
tijs nō repugnet: nec ideo cuiq̄ʒ tribuitur
ſapientia et intellectus: vt non die ac no/
cte in domini lege meditetur. Quid agit
donuʒ dilectionis: ſi beniuolentię ſollici/
tudo non vigilat? Quis fructus eſt pati/
entię ſi nō habet foꝛtitudo quod toleret?
Aut quomodo in chꝛiſto pie viuere oſten
ditur: qui nulla ꝑſecutione pulſatur? Vel
pax quę eſt a deo ⁊ cum deo: nunquid be/
ne quieta eſt: ſi non diſcoꝛdat a mundo?
Aut amoꝛ dei poterit ſine diaboli inimi/
citijs obtineri? Neminem ꝓꝛſus dei gra/
tia intēptabileʒ facit: neq̄ʒ ob hoc cęleſti/
um armoꝛum pręſidio a dextris ⁊ ſiniſtris
inſtruitur chꝛiſtiana militia: vt nullo cuʒ
hoſte confligat: cum laudabilius ſit atq̄ʒ
fęlicius pugnanteʒ non potuiſſe vinci: q̄ʒ
deſidem non potuiſſe tēptari. Oꝛationū
vero ſollicitudinem diuinę electiōis pꝛo/
poſito nō reſolui: vno teſtimonio euidē/
ter pꝛobabo: vt cętera ſtudio bꝛeuitatis
omittam. In libꝛo igitur tobis ad filium
Tobie.6. eius tobiam raphael angelus dicit: Me/
moꝛ eſto mandatoꝛum patris tui: quoni/
am pręcepit tibi accipere debere vxoꝛem
de genere patris tui. Et nunc audi me fra
ter: noli computare dęmonium illud: ſed
poſtula eam. Et ſcito quoniaʒ dabitur ti
bi hac nocte vxoꝛ: ⁊ cum intraueris in cu/
biculum: tolle de iecoꝛe piſcis illius: ⁊ im/
pone ſuper carbones: ⁊ odoꝛ manabit: et
odoꝛabitur illud dęmonium: et fugiet: et
non apparebit circa illam omnino in per/
petuum. Et cum cęperis velle eſſe cum il/
la: ſurgite pꝛimum ambo: ⁊ depꝛecamini
dominum cęli: vt detur vobis miſericoꝛ/
dia ⁊ ſanitas. Et nolite timere: tibi enim
deſtinata eſt ante ſęcula: ⁊ tu eā ſanabis.
Quis ergo quod ſtatuit de⁹: nulla poſ/
ſit ratione non fieri: ſtudia tamen non tol
luntur oꝛandi: nec per electionis pꝛopoſi/
tum: liberi arbitrij deuotio relaxatur. Cū
implendę volūtatis dei ita ſit pręoꝛdina/
tus effectus: vt per laboꝛem operum: per
inſtantiam ſupplicationum: per exercitia
virtutū: fiant incrementa meritoꝛum. Et
qui bona geſſerint: non ſolum ſm pꝛopo/
ſitum dei: ſed etiaʒ ſm ſua merita coꝛonē/
tur. Ob hoc enim in remotiſſimo ab hu/
mana cognitione ſecreto: pręfinitio hui⁹
electionis abſcondita eſt: ⁊ de nullo ante
ipſius fine pꝛonūciari poteſt: quod in ele/
ctoꝛum gloꝛia ſit futurus: vt perſeueran/
tem humilitatem vtilis metus ſeruet: et
q̄ ſtat: videat ne cadat. Et ſi foꝛte aliqua 1. Cor.10.
victus tēptatione coꝛruerit: non abſoꝛbe/
atur triſticia: nec de eius miſeratiōe diffi/
dat: qui alleuat omnes qui ruunt ⁊ erigit
omnes eliſos. Dum enim in hoc coꝛpoꝛe
viuitur: nullius eſt negligenda coꝛrectio:
nullius eſt deſperādā reparatio. Oꝛet ita
q̄ʒ ſācta eccleſia: et pꝛo ijs qui crediderūt
gratias agens: pꝛoficientem eis perſeue/
rātiam petat: pꝛo ijs auteʒ qui extra fidē
ſunt: poſcat vt credāt. Nec ideo ab obſe/
crationibus ceſſet: ſi pꝛo aliquibus exau/
dita non fuerit. Deus enim qui oēs vult
ad agnitionem veritatꝭ venire: nō poteſt
quēq̄ʒ ſine iuſticia refutare.

Sācti Ambꝛoſij epiſcopi liber ſecundus de Vocatione omniuʒ gentium explicit.

Capituloꝛum pꝛimi libꝛi hexaemeron ſancti Ambꝛoſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De opinionib⁹ philoſophoꝛū circa rerū ꝓn/
cipia mundiq̄ʒ vnitatē ac durationem er/
rantium. Capl'm pꝛimum.
De cōfutatione ꝓmiſſarū opinionū per ſan
ctū moyſen docentē in pꝛincipio deum fe
ciſſe cęlū ⁊ terram. Ca. II.
Q nō vanis abduci debeamus opinioni/
bus: ſed ſequi ipſum moyſen: qui ⁊ aucto
rem mūdi nouit ⁊ gubernatoꝛē. Ca. III.
De multiplici relatione ⁊ acceptōe ꝓncipij:
⁊ quibus modis intelligi poſſit in pꝛinci/
pio deū feciſſe cęlū ⁊ terrā. Ca. IIII.
Q hic mundus diuinę ſit ſpecimen opera/
tionis ac diuinę maieſtatis inſigne. Q q̄ʒ
filius imago ſit dei ⁊ ſplēdoꝛ paternę glo/
rię. Et ꝙ per ipſum et in ipſum creata ſint
omnia. Ca. V.
Q in pꝛincipio tēpoꝛis cęlū ⁊ terrā deū fe/
ciſſe ad ꝓſentem ſufficiat aſſertionē: ⁊ cur
auctoꝛ ꝓlixioꝛē vitauerit collectionē. Q
q̄ʒ de q̄litate ⁊ ſubſtātia cęli: Terrę quoq̄ʒ
vel qualitate vel poſitione: ſatis ſit ad ſci
entiā qꝺ ſcripturarū diuinarū ſeries com
ꝓhendit: eo ꝙ nihil ꝓſit ad ſpem futurę vi
tę diſcutere vel enumerare ea quę in diſ/
putationib⁹ ſuis philoſophi ſe mutuo re/
fellentes texuerunt. Ca. VI.
Quomodo qua ve ratione terra facta in ꝓn
cipio fuerit inuiſibilis. Et cur deus cum
res fecit: nō ſimul oꝛnatus illis congruos
donauerit. Ca. VII.
Quomodo ⁊ quā ob cauſam terra fuerit in/
cōpoſita: et ꝙ ꝑ tenebꝛas quę erant ſuper
faciem abyſſi nō intelligant male poteſta
tes: quarū maliciā deus creauerit. Q eti
am ſpiritus qui ferebat ſuper aquas: non
ꝓ alio q̄ʒ ſpiritu ſancto accipiat: cum aper
ta demonſtratione ꝙ malicia ex nobis oꝛ/
ta ſit: ⁊ nō a deo creatoꝛe ꝯdita. Ca. VIII.
De creatione lucis ꝑ quā oꝛnata ſunt pꝛius
cōdita: ⁊ de diſtinctione inter lucē ⁊ tene/
bꝛas: atq̄ʒ ita inter diē ⁊ noctē. Ca. IX.
Q non diei nox: ſed dies nocti ſecundum
ſcripturam anteferatur: ⁊ de vnitate dici
in quo cęlum ⁊ terra cęteraq̄ʒ ſunt cōdita
et creata. Ca. X.

Finis.

Diuinarū ſcripturarum diligentiſſimi ꝓſecutoꝛis beati Ambꝛoſij Mediolanenſis epiſcopi: libꝛoꝛū hexaemeron: id eſt: ſex dierum pꝛimus: de pꝛimo die fęliciter incipit.

De opinionibus philoſophoꝛū circa reruʒ pꝛincipia mundiq̄ʒ vnitatē ac durationem errantiū. Ca. I.

t Antū ne opi
nionis aſſumpſiſſe ho
mines: vt aliqui eoꝛū
tria pꝛincipia ꝯſtitue/
rent omniū deū ⁊ exē/
plar ⁊ materiam: ſicut
plato diſcipuliq̄ʒ ei⁹: ⁊
ea icoꝛrupta ⁊ increata: ac ſine initio eſſe aſ/
ſeuerarēt: deūq̄ʒ nō tanq̄ʒ creatoꝛē materię:
ſed tanq̄ʒ artificē ad exemplar: hoc eſt: ideā
intendentē: feciſſe mundū de materia quaʒ
vocant hylen: quę gignēdi cauſas reb⁹ om/
nibus dediſſe aſſerat. Ipſum quoq̄ʒ mūdū
incoꝛruptū: nec creatum aut factū exiſtima/
rent. Alij quoq̄ʒ vt ariſtoteles cū ſuis diſpu
tandū putauit: duo pꝛincipia ponerēt: ma/
teriā ⁊ ſpeciē: ⁊ tertiū cū his qꝺ operatoꝛiū
dicit: cui ſuppeteret cōpetēter efficere qꝺ ad/
oꝛiundū putaſſet? Quid igit tā incōueni/
ens: q̄ʒ vt ęternitatē operis cū dei omnipo/
tentis cōiungerent ęternitate: vel ipſū op⁹
deū eſſe dicerent: vt cęlū ⁊ terrā ⁊ mare diui
nis ꝓſequerent honoꝛib⁹? Ex quo factuʒ
eſt vt partes mūdi deos eſſe crederēt: q̄ʒuis
de ipſo mundo nō mediocris inter eoſ quę/
ſtio ſit. Nā pythagoꝛas vnū mundū aſſe/
rit: alij innumerabiles dicunt eſſe mūdos:
vt ſcripſit democrit⁹: cui plurimū de phyſi/
cis auctoꝛitatꝭ vetuſtas detulit. Ipſum q̄ʒ
mundū ſemꝑ fuiſſe ⁊ foꝛe: ariſtoteles vſur/
pat dicere. Cōtra aūt plato nō ſemꝑ fuiſſe ſ
ſemꝑ foꝛe ꝓſumit aſtruere. Plurimi vo nec
fuiſſe ſemꝑ: nec ſemꝑ foꝛe: ſcriptis ſuis teſti/
ficant. Inter has diſſenſiones eoꝛū: quę
pōt eſſe veri eſtimatio: cū alij mūdū ipſum
deū eſſe dicant: ꝙ ei mens diuina vt putāt
ineſſe videat: alij partes eius: alij vtrūq̄ʒ: in
quo nec quę figura ſit deoꝛū: nec qui nume/
rus: nec qui locus: aut vita poſſit aut cura
cōpꝛehendi? Siquidē mūdi ęſtimationē vo
lubilem: rotundā: ardentē: quibuſdā incita
tā motibus: ſine ſenſu deū conueniat intel/

ligi:qui alieno nõ ſuo motu feratur?

De confutatione p̃miſſarum opinionũ per ſanctum moyſen docentẽ in principio deum feciſſe celũ et terram. Ca.II.

V Ade diuino ſpiritu p̃uidens ſanctꝰ
moyſes hos hoim errores fore:etiã
forte cepiſſe:i exordio ſermonis ſui
ſic ait: In principio fecit deꝰ celuꝫ
⁊ terram. Initiũ rerũ:auctorẽ mundi:cre
ationẽ materie cõprehẽdens:vt deũ cogno
ſceres ante initiũ mũdi eſſe: vel ipſum eſſe
initiũ vniuerſorũ:ſicut in euãgelio dei filiꝰ
Iob.8. dicẽtibꝰ ſibi:Tu q̃s es:reſpondit:Initiũ q̃
⁊ loquor vobis:⁊ ipſum dediſſe gignendis
rebꝰ initiũ:⁊ ipſum eſſe creatorẽ mundi: nõ
idea quadã duce imitatorẽ materie: ex qua
nõ ad arbitriũ ſuũ:ſed ad ſpeciẽ ꝓpoſitam
ſua opera formaret. Pulchre ꝙ ait: In
principio fecit. vt incõprehẽſibilẽ celeri
tatẽ operis exprimeret:cuꝫ effectũ priꝰ ope-
rationis implete:ꝙ indiciũ cepte explicuiſ-
ſet. Quis hoc dicat aduertere debemus.
Moyſes vtiqꝫ ille eruditꝰ in omni ſapiẽtia
egyptiorꝝ:quẽ de flumine collectũ filia pha
raonis vt filiũ dilexit:⁊ ſubſidijs regalibus
fultũ:oibus ſecularis prudentie diſciplinis
informari atqꝫ inſtrui deſiderauit. Qui cũ
de aqua nomẽ acceperit:nõ putauit tñ dicẽ
dũ ꝙ ex aqua cõſtarent oia vt thales dixit.
Et cũ eſſet i aula educatꝰ regia:maluit tñ ꝓ
amore iuſticie ſubire exilium voluntariũ:ꝙ
in tyrãnidis faſtigio peccati pfunctionẽ de-
litijs acquirere. Deniqꝫ priuſꝙ ad populi
liberãdi munus vocaret: naturali equitatꝭ
ſtudio ꝓuocatꝰ:accipientẽ iniuriã de popu
laribꝰ ſuis vltꝰ:inuidie ſeſe dedit:volupta-
tiqꝫ eripuit:atqꝫ oẽs regie domus declinãs
tumultꝰ:in ſecretũ ethiopie ſe cõtulit: ibiqꝫ
a ceteris negocijs remotꝰ:totũ diuine cog-
nitioni animũ intẽdit:vt gloriã dei videret
facie ad faciem. Cui teſtificat ſcriptura:qr
Deut.34. nemo ſurrexit ampliꝰ ꝓpheta in iſrael:ſicut
moyſes qui ſciuit dñm facie ad faciẽ. Nõ in
viſiõe neqꝫ in ſomnio: ſed ore ad os cũ deo
ſummo locutus:neqꝫ in ſpecie: neqꝫ per eni
gmata:ſed clara atqꝫ pſpicua p̃ſentie diui-
ne dignatiõe donatus. Is itaqꝫ moyſes
aperuit os ſuũ:⁊ effudit que in eo dñs loq̃-
bat:ſm ꝙ ei dixerat:cũ eũ ad pharaonẽ re-
Exo.4. gem dirigeret:Uade ergo et ego aperiã os
tuũ:⁊ inſtruã te quid debeas loqui. Etenĩ
ſi ꝙ de populo dimittẽdo diceret a deo acce
perat:quãtomagis ꝙ de celo loq̃ret? De-
niqꝫ nõ in pſuaſiõe humane ſapiẽtie: nec in
philoſophie ſimulatorijſ diſputationibus:
ſed in oſtẽſione ſpũs ⁊ virtutis:tanꝙ teſtis
diuini operꝭ auſus eſt dicere: In principio
fecit deꝰ celũ ⁊ terrã. Nõ ille vt atomorꝝ cõ-
curſione mũdus coiret:ſerum atqꝫ ocioſum
expectauit negociũ:neqꝫ diſciplinã quãdaꝫ
materie:quã ꝯtemplãdo mundũ poſſet effi
cere:ſed auctorẽ deũ exprimendũ putauit.
Aduertit enĩ vir plenus prudẽtie: ꝙ viſi-
biliũ atqꝫ inuiſibiliũ ſubſtantiarꝝ: ⁊ cauſas
rerũ mens ſola diuina cõtineat: nõ vt phi-
loſophi diſputant validiorẽ atomorꝝ cõple
ctionẽ pſeuerantie iugis p̃ſtare cauſaꝫ:⁊ iu-
dicauit ꝙ telam aranee texerent:qui ſic mi-
nuta ⁊ inſubſtãtiua principia celo ac terris
darẽt:que vt fortuito cõiungerent: ita for-
tuito ac temere diſſoluerent: niſi in ſui gu-
bernatoris diuina virtute conſtarent. Nec
imerito gubernatorẽ neſciunt:qui nõ noue
rũt deũ:p quẽ oia regunt ⁊ gubernant.

Qd nõ vanis abduci debeamꝰ opinionibꝰ:ſed ſequi ipſum moyſen:qui ⁊ auctorem mundi nouit ⁊ gubernatorem: Ca.III.

S Equamur ẽ eũ qui ⁊ auctorẽ nouit
⁊ gubernatorẽ: nec vanis abduca-
mur opinionibꝰ. In principio
inquit. O bonus ordo:vt illud primũ aſſe
reret:qd negare ꝯſueuerũt:et cognoſcerent
principiũ eſſe mũdi:ne ſine p̃ncipio mundũ
eſſe hoies arbitrarent. Uñ ⁊ dauid cũ de ce
lo ⁊ terra ⁊ mari loqueret:ait:Oia in ſapiẽ- Ps.103.
tia feciſti. Dedit ẽ principium mũdo:dedit
etiã creature infirmitateꝫ: ne anarchon: ne
increatũ ⁊ diuine cõſortẽ ſubſtantie credere
mus. Et pulchre addidit de celeritate ꝯdi-
tionis fecit:ne mora in faciendo fuiſſe eſti-
maret:vt vel ſic intelligerent hoies ꝙ incõ-
prehẽſibilis operator eſſet:q̃ tantũ opꝰ bre
ui exiguoqꝫ momẽto ſue operationis abſol
ueret:vt volũtatis effectus ſenſũ tẽporis p̃-
ueniret. Nemo opantẽ vidit:ſ agnouit ope
Ps.148. ratũ. Ubi igit mora:cũ legas: Quia ipe di
xit ⁊ facta ſunt:ipſe mãdauit ⁊ creata ſunt?
Nec artis igit vſum nec virtutis expẽdit:q̃
momẽto ſue volũtatis maieſtatẽ tãte opati
onis ipleuit:vt ea q̃ nõ erant eſſe faceret tã
velociter:vt neqꝫ volũtas opationi p̃curre-
ret:neqꝫ operatio volũtati. Miraris opꝰ:

queris opatorẽ. Quis principiũ tãto operi
dederit:quis tã cito fecerit: ſubiecit ſtatim
dicẽs: Quia deus fecit celũ ⁊ terram.
Audiſti auctorẽ:dubitare nõ debes. Hic eſt
in quo bñdixit melchiſedech abraã patrem
Geñ.14. multarꝝ gentiũ dicẽs:Bñdictus abraã deo
ſũmo:q̃ fecit celũ ⁊ terrã. Et credidit abra-
am deo:⁊ ait:Extendã manũ meã ad deuꝫ
ſũmũ:q̃ fecit celũ ⁊ terrã. Uideſ qr hoc non
hõ inuenit:ſed deꝰ annũciauit. Deꝰ eſt eniꝫ
melchiſedech:qui eſt rex pacꝭ ⁊ iuſticie: nec
initiũ dierũ neqꝫ finẽ habẽs. Nõ mirꝝ ẽ ſi
deus q̃ eſt ſine initio:initiũ oibus dedit:vt
que nõ erant eſſe inciperent. Non mirꝝ ſi
deus q̃ oia virtute ſua cõtinet:⁊ incõprehẽ-
ſibili maieſtate vniuerſa cõplectit:fecit hec
que vident:cũ etiã illa fecerit q̃ nõ vident.
Inuiſibilia aũt his que vident potiora eſſe
2.Cor.4. q̃s neget:cũ ea q̃ vident tẽporalia ſint: eter
na aũt q̃ nõ vident? Quis dubitet ꝙ deꝰ
Iſa.40. hec fecerit:qui p ꝓphetaꝫ locutꝰ ait: Quis
mẽſus eſt manu aquã:⁊ celũ palmo: ⁊ vni-
uerſã terrã clauſa manu? Quis ſtatuit mõ-
tes in libra:⁊ rupes in ſtatera: ⁊ nemora in
iugo:id eſt:in ſũmitate montiũ? Quis cog-
nouit ſenſuꝫ dñi:aut q̃s eiꝰ cõſiliarius fuit:
vel q̃s inſtruxit eũ? De quo etiã alibi legi-
mus:Quia tenet circuitũ terre:⁊ terram ve
lut nihilũ fecit. Et hieremias ait:Dij q̃ nõ
Hiere.51. fecerũt celũ ⁊ terrã: peribũt a terra ⁊ de ſub
celo iſto. Dñs qui fecit terrã in virtute ſua:
⁊ correxit in ſapiẽtia ſua orbẽ: ⁊ in ſua pru-
dentia extendit celũ:⁊ multitudinẽ aque in
celo. Et addidit: Infatuatus eſt homo a ſci
entia ſua. Qui enĩ corruptibilia mundi ſeq̃
tur:⁊ ex his putat ꝙ diuine poſſit nature cõ
p̃hendere veritateꝫ:quõ nõ infatuat verſu-
te diſputationis aſtutia? Cuꝫ ẽ tot oracula
audias quibuſ teſtificat deꝰ ꝙ fecerit mun-
dũ:noli eũ ſine principio eſſe credere:qr q̃ſi
ſphera mũdus eſſe dicat vt p̃ncipiũ eiꝰ nul-
lũ videat extare:⁊ cũ intonat q̃ſi in circuitu
oia cõmoueant:vt vñ incipiat vbi deſinat
nõ facile cõprehẽdas:qr circuitꝰ p̃ncipiũ ſen
ſu colligẽ ipoſſibile habet. Neqꝫ enĩ ſphere
potes initiũ reperire:vel vñ ceperit globus
lune:vel vbi deſinat mẽſtrua lune defectio.
Neqꝫ vo ſi ipſe nõ cõprehẽdas:idcirco nõ
cepit:aut nequaꝙ deſinet. Si ipſe circuitũ
vel atramẽto vel graphio ducas vel centro
exp̃mas: vñ ceperis aut vbi deſieris in tual
lo inꝑpoſito:nõ facile vel oculis colligis vel
mente repetis: ⁊ tñ ⁊ cepiſſe ⁊ deſiuiſſe ipſe
tibi teſtis es. Nã etſi ſenſui ſubterfugit:ve-
ritatẽ nõ ſubruit. Que aũt initiũ hñt: ⁊ fi-
nẽ habẽt:⁊ q̃bꝰ finis dat:initiũ datũ ꝯſtat.
Finẽ aũt mundi futurꝝ:ipſe ſaluator docet
in euãgelio ſuo dicẽs: Preterit.n.figura hꝰ
mũdi:Et celũ ⁊ terra p̃teribũt:Et infra:Ec-
ce ego vobiſcũ ſũ vſqꝫ ad ꝯſũmationẽ mun
di. Quõ ẽ coeternũ deo mundũ aſſerũt: ⁊
creatori oim ſociãt:atqꝫ equalẽ eẽ diſputãt
creaturã:corpuſqꝫ materiale mũdi inuiſibi-
li illi atqꝫ inacceſſibili nature diuine ꝯiungẽ
dũ putãt:cũ p̃ſertim ſm ſuã ſentẽtiã nõ poſ
ſint negare:qm̃ cuiꝰ ptes corruptioni ⁊ mu-
tabilitati ſubiacẽt:huiꝰ neceſſe eſt vniuerſi-
tatẽ hiſdẽ paſſionibꝰ q̃bus ꝓprie portiones
eius ſunt obnoxie ſubiacere?

De multiplici relatiõe ⁊ acceptiõe principij:⁊ quibus modis intelligi poſſit in principio deum feciſſe celum ⁊ terram: Ca.IIII.

P Rincipiũ igit eſſe docet q̃ dic: In
p̃ncipio fecit deꝰ celum ⁊ ter
ra. Pricipiũ aut ad tp̃s refert:aut
ad numerꝝ:aut ad fundamentũ: quõ in edi
ficanda domo initiũ fundamẽtũ ẽ. Princi-
piũ ꝙ ꝯuerſionis ⁊ deprauationis dici poſ
ſe ſcripturarꝝ cognoſcimꝰ auctoritate. Eſt ⁊
principiũ artis:ars ipſa ex q̃ artificiũ diuer-
ſorũ deiceps cepit opatio. Eſt etiã p̃ncipiũ
bonorꝝ operũ finis optimus:vt miſcdie p̃n
cipiũ eſt deo placere qd facias. etenĩ ad ꝯfe
rendũ hoibus ſubſidiũ maxie ꝓuocamur.
Eſt etiã virtꝰ diuina q̃ hac exprimit appella
tione. Ad tẽpꝰ refert ſi velis dicere in q̃ tẽ
pore deꝰ fecit celũ ⁊ terraꝫ: id eſt:in exordio
mũdi qñ fieri cepit:ſicut ait ſapiẽtia: Cũ pa Prouer.8.
raret celũ cũ illo erã. Ad numerꝝ aũt ſi re-
feras:ita ꝯuenit vt accipias: In p̃mis fecit
deꝰ celũ ⁊ terrã:deinde colles:regiões:fineſ
inhitabiles. Uel ſic: Añ reliq̃s viſibiles cre
aturas:diẽ:noctẽ:ligna fructifera:aiantiuꝫ
genera diuerſa:celũ ⁊ terrã fecit. Si vo ad
fundamẽtũ referas: principiũ terre funda-
mẽta eẽ legiſti :dicẽte ſapia: Qñ fortia faci- Ibidẽ.
ebat fundamẽta terre:erã penes illũ cõpo-
nẽs. Eſt etiã bone principiũ diſcipline:ſic
eſt illud: Initiũ ſapiẽtie eſt timor dñi:qm̃ q̃ Eccl.1.
timet dñm declinat errorẽ:⁊ ad virtutis ſe-
mitã vias ſuas dirigit. Niſi enĩ q̃s timuerit
deũ:non põt renũciare pctõ. Qd eque etiã
de illo poſſumꝰ accipe: Mẽſis hic initiũ mẽ Exo.12.

ſiā erit vobis: Quis ⁊ de tpe iſtud accipiat̃:
qꝛ de paſcha dñi loq̄bat̃: qđ verl initio cele/
brat̃. In hoc ḡ ṗncipio menſiū: cęlū ⁊ terrā
fecit: ꝙ inde mūdi capi oportebat exordiū:
vbi erat oportuna oībꝰ verna tēperies. Vñ
⁊ annꝰ mūdi imaginē naſcētis expſſit: vt pꝰ
hibernas glacies atq̃ hyemales caligines
ſerenior ſolito verni tpis ſplendor eluceat.
Dedit ḡ formā futurl annoꝝ curricul' mūdi
ṗmus exortꝰ: vt ea lege annoꝝ vices ſurge/
rēt: atq̃ initio cuiuſq̃ anni pduceret terra
noua ſeminū germina: q̄ primū dñs deꝰ di/
xerat: Germinet terra herbā fęni: ſeminans
ſemē ſm genus ⁊ ſm ſilitudinē: ⁊ lignū fru/
ctiferū faciēs fructū. Et ſtatim pduxit terra
herbā fęni ⁊ lignū fructiferū: in q̄ nobis et
moderationis ꝑpetuę diuina puidētia: ⁊ ce
leritas terrę germinātis ad ęſtimationē ver
nę ſuffragat̃ ętatis. Nā etſi quocūq̃ tpe et
deo iubere pmptū fuit: ⁊ terrę obedire natu
rę: vt iter hibernas glacies ⁊ hyemales pru
inas: cęleſtis iperij fotu germinās terra fę/
tū pduceret: nō erat tñ diſpoſitionis ętnę:
rigido ſtricta gelu in virides ſubito fructus
laxari arua: atq̃ horrētibus pruinis florulē
ta miſceri. Ergo vt oñderet ſcriptura verl
Exo. 12. tpa in ꝯſtitutione mūdi ait: Mēſis hic vo/
bis initiū menſiū: primꝰ eſt vobis in menſi/
bus anni: Primū mēſem: vernū tēpus ap/
pellās. Decebat eñ principiū anni: ṗncipi/
um eſſe gnātionis: ⁊ ipſam gnātionē molli
oribus auris foueri. Neq̃ eñ poſſent tene/
ra reꝝ exordia: aut aſperioris laborē tolera/
re frigoris: aut torrētis ęſtus iniuriā ſuſtine
re. Sil' illud aduertere licet: qꝛ iure ꝯcurrit:
vt eo tēpore videat̃ in hāc gnātionē atq̃ in
hos vſus ingreſſus tributꝰ: q̄ tēpore ex hac
gnātiōe in regnātionē legitimꝰ eſt tranſitꝰ.
Siquidē verno tpe filij iſrael ęgyptū reli/
querūt ⁊ p mare tranſierūt: baptizati in nu
1. Cor. 10. be ⁊ in mari: vt apl's dixit. Et eo tpe dñi q̄t
annis ieſu chriſti paſcha celebrat̃: hoc ē: ani
maꝝ tranſitꝰ a vitijs ad virtutē: a paſſioni/
bus carnis ad gratiā ſobrietatēq̃ mētis: a
malicię neq̄tięq̃ fermēto ad veritatē ⁊ ſince
ritatē. Regenerat' itaq̃ dicit̃: Mēſis hic
vobis initiū menſiū: ṗmus eſt vobis in mē
ſibus anni. Derelinq̄t eñ ⁊ deſerit q̄ abluit̃:
intelligibilē illū pharao principē iſtiꝰ mun/
di dicens: Abrenūcio tibi diabole ⁊ angelis
tuis ⁊ operibꝰ tuis ⁊ imperijs tuis. Nec iā
ſeruiet ei: vel terrenis huiꝰ corporis paſſio/

nibus: vel deprauatę mentis erroribꝰ: q̄ de
merſa omni malitia vice plūbi bonis operi/
bus dextra leuaq̃ munitꝰ: inoffenſo ſęculi
huiꝰ freta ſtudet trāſire veſtigio. In libro
q̄ q̄ inſcribit̃ de numeris: ait ſcriptura: Ini Numeri. 24.
tiū nationū amalech: ⁊ ſemē eiꝰ peribit. Et
vtiq̃ nō omniū nationū primꝰ eſt amalech:
ſed qꝛ p interꝑtationē: amalech: rex accipit̃
iniquoꝝ: iniquę aūt gentes ſunt. Vide ne
ṗncipē mundi huiꝰ accipere debeamꝰ: q̄ im
perat nationibꝰ voluntatē ſuā facientibuſ:
cuiꝰ ſemē pibit. Semen aūt eius impij ⁊ in/
fideles ſunt: quibꝰ ait dñs: Vos ex pře dia Joh. 8.
bolo eſtis. Eſt etiā initiū myſticū: vt illud
eſt: Ego ſum primus ⁊ nouiſſimꝰ: initiū ⁊ fi Apoc. 22.
nis. Et illud ī euāgelio ꝓcipue: ꝙ interroga Joh. 8.
tus dñs q̄s eſſet: reſpondit: initiū qđ ⁊ loq̄r
vobis. Qui vere ⁊ ſm diuinitatē eſt initiuꝫ
oīm: qꝛ nemo añ ipſū: ⁊ finis: qꝛ nemo vltra
ipſum. Et ſm euāgeliū: Initiū eſt viaꝝ dñi
in opera eiꝰ: vt p ipſum diſceret hoīm genꝰ
vias dñi ſequi: ⁊ opari opa dei. In hoc ḡ
ṗncipio: id eſt: in chriſto: fecit deꝰ cęlū ⁊ ter/
ram: quia p ipſum omnia facta ſunt: ⁊ ſine Joh. 1.
ipſo factū eſt nihil. Qđ factū eſt in ipſo vi/
ta erat: qꝛ in ipſo ꝯſtāt oīa. Et ipſe eſt ṗmo/
genitꝰ omnis creaturę: ſiue qꝛ ante oēm cre
aturā: ſiue qꝛ ſanctuſ: qꝛ primogeniti ſancti
ſunt: vt primogenitꝰ iſrael: nō qꝛ ante oēs:
ſed qꝛ ſanctior ceteris. Sanctꝰ aūt dñs ſup̄
omnē creaturaꝫ ⁊ ſm corporis ſuſceptionē:
qꝛ ſolus ſine pctō: ſolus ſine vanitate. Ois Ro. 8.
aūt creatura ſubiecta vanitati eſt. Poſſu
mus etiā intelligere: In principio fecit deꝰ
cęlum ⁊ terrā: id eſt: ante tēpus: ſicut initiū
vię: nōdū via: ⁊ initiū domus: nōdū domꝰ.
Deniq̃ alij dixerūt ἐν κεφαλαίῳ: q̄ſi ī ca/
pite: quo ſignificat̃ in breui ⁊ in exiguo mo
mento ſūma operatiōis ipleta. Sunt ḡ ⁊
qui principiū nō p tēpore accipiāt: ſed ante
tēpꝰ: ἐν κεφαλαίῳ vel caput: vt dicamꝰ
latine quaſi ſūmā operis: qꝛ reꝝ viſibilium
ſūma cęlū ⁊ terra eſt: quę nō ſolū ad mūdi
huiꝰ ſpectare vident̃ ornatū: ſed etiā ad iu/
diciū rerū inuiſibiliū: ⁊ qđdam argumentū
eoꝝ quę nō vident̃: vt eſt illud pphetícuꝫ: Ps. 18.
Cęli enarrāt gloriā dei: ⁊ opa manuū eiꝰ an
nūciat firmamentū. Qđ ſecutꝰ aplus alijs
verbis in eadē ꝯcluſit ſentētia: dicēs: Quia Ro. 1.
inuiſibilia eius p ea quę facta ſūt intelligū/
tur. Auctorē eñ angeloꝝ ⁊ dñantiū et ptā/
tum: facile intelligimꝰ eū: qui momēto im/

perij ſui hanc tantā pulchritudinē mūdi ex
nihilo fecit eſſe quę nō erat: ⁊ nō de extanti
bus aut rebus aut cauſis donauit habere
ſubſtantiam.

**Qđ hic mundus diuine ſit ſpeci
mē operationis ac diuine maieſta/
tis inſigne. Qđq̃ filiꝰ imago ſit dei
⁊ ſplēdor paterne glorie. Et ꝙ ꝑ ip
ſū ⁊ in ipſum creata ſint oīa: Ca. V.**

Eſt ergo hic mūdus diuinę ſpecimē
operationis: qꝛ dū opus videt̃ ꝓfer
tur operator. Nāq̃ vt iſtarū artiū
alię ſunt actuoſę: quę ſunt in corꝑis motu:
aut ſono vocis: ceſſauit motꝰ aut ſonus ni/
hil ſupfuit: nec remāſit ſpectantibꝰ vel audi
entibꝰ: alię theoreticę quę vigorē mētis ex/
erceant: alię hmōi vt ceſſante q̄q̃ opationis
officio operis munꝰ appareat: vt ędificatio
atq̃ textura: quę etiā tacēte artifice peritiā
eiꝰ oſtendāt: vt opatori operis ſui teſtimo/
niū ſuffraget̃. Sil't etiā hic mūdus diuinę
maieſtatl inſigne eſt: vt p ipſū dei ſapiētia
manifeſtet̃. Quē vidēs ppheta: ſimul ⁊ ad
Ps. 103. iuiſibilia oculos mētis attollēs ait: Q̄ ma/
gnificata ſunt opa tua dñe: oīa in ſapientia
feciſti. Nec ocioſe vbiq̃ factuꝫ legimꝰ: qꝛ
gētiles plęriq̃ q̄ coęternū deo mūdū volūt
eſſe: quaſi adumbrationē virtutl diuinę aſ/
ſerūt: euꝫ ſua ſponte ſubſiſtere: ⁊ q̄uis cām
eius deū eſſe fateant̃: cauſaꝫ tñ factā volūt
nō ex voluntate ⁊ diſpoſitione ſua: ſꝫ ita vt
cauſa vmbrę corpꝰ eſt. Adhęret eñ vmbra
corpi ⁊ fulgor lumini: naturali magis ſocie/
tate q̄q̃ volūtate arbitra. Pulchre ergo ait
moyſes: Quia fecit deꝰ cęlū ⁊ terrā. Nō di/
xit: qꝛ ſubeſſe fecit. Nō dixit: qꝛ cām mūdo
vt eſſet ꝓbuit: ſed fecit quaſi bonus: ꝙ foret
vtile: quaſi ſapiens qđ optimū iudicabat:
quaſi oīpotēs qđ ampliſſimū prędidebat.
Quō aūt q̄ſi vmbra eſſe poterat: vbi cor/
pus nō erat: cū in corpore dei corporea ad/
umbratio eſſe nō poſſit? Quō etiā incorpo/
rei luminis ſplēdor poſſit eē corporeꝰ? Sꝫ
ſi quęris ſplendorē dei: filiꝰ eſt imago dei in/
uiſibilis. Qualis ḡ deꝰ ē: ⁊ talis imago. In/
uiſibilis deꝰ: etiā imago inuiſibilis. Eſt eñ
ſplendor glorię paternę: atq̃ eiꝰ imago ſub/
ſtantię. In ṗncipio inquit fecit deꝰ cęlū ⁊
terrā. Et factꝰ eſt ḡ mundus: ⁊ cępit eſſe qui
nō erat. Verbū aūt dei in principio erat: et
erat ſemꝑ. Sed etiā angeli: dñationes et
ptātes: etſi aliq̄ñ cęperunt: erant tñ iam q̄ñ

hic mundus eſt factꝰ. Omnia nāq̃ creata ⁊
ꝯdita ſunt: viſibilia ⁊ inuiſibilia: ſiue ſedeſ:
ſiue dñationes: ſiue principatꝰ: ſiue ptātes.
Oīa inquit p ipſum facta ſūt: ⁊ in ipſuꝫ cre/
ata ſunt. Quid eſt in ipſū creata? Quia ipe
eſt hęres patris: eo ꝙ a patre in ipſum tran
ſierit hęreditas: ſicut pat' dicit: Poſce a me Ps. 2.
⁊ dabo tibi gentes hęreditatē tuā. Quę tñ
hęreditas a patre trāſit in filiū: ⁊ in patrem
reuertit̃ a filio. Egregie itaq̃ aplus ⁊ hoc
loco filiū dixit auctorē omniuꝫ: ⁊ maieſtate
ſua cōtinentē oīa. Et ad romanos de patre
ait: Qm̄ ex ipſo ⁊ p ipſum: ⁊ in ipſo ſūt oīa. Ro. 11.
Ex ipſo principiū ⁊ origo ſubſtantię vniuer
ſorū: id eſt: ex volūtate eiꝰ ⁊ ptāte. Oīa eñ
ex eiꝰ voluntate cęperūt: qꝛ vnus deꝰ pater
ex quo oīa. Eteñ tanq̄ ex ſuo fecit: qꝛ vnde
voluit fecit. Per ipſum cōtinuatio: finis in
ipſū. Ex ipſo ḡ materia: p ipſuꝫ opatio quę
ligauit atq̃ cōſtrinxit vniuerſa. In ipſū: qꝛ
⁊ q̄diu vult oīa eiꝰ virtute manēt atq̃ cōſi/
ſtunt: ⁊ finis eoꝝ in dei voluntatē recurrit:
⁊ eius arbitrio reſoluunt̃.

**Qđ in principio tēporis celuꝫ ⁊
terrā deū feciſſe ad ꝑſentē ſufficiat
aſſertionē: ⁊ cur auctor plixiorem
vitauerit collectionē. Qđq̃ de q̄li
tate ⁊ ſubſtantia celi: Terre quoq̃
vel qualitate vel poſitiōe: ſatis ſit
ad ſcientiā qđ ſcripturaꝝ diuinaꝝ
ſeries cōprehendit: eo ꝙ nihil pſit
ad ſpem future vite diſcutere vel
enumerare ea que in diſputatiōibꝰ
ſuis philoſophi ſe mutuo refellen/
tes texuerunt: Ca. VI.**

In principio itaq̃ tēporis: cęlū ⁊ ter
ram deꝰ fecit. Tēpus eñ ab hoc mū
do: nō ante mundū. Dies aūt tēpo
ris portio eſt nō principiū. Et q̄q̃ lectio/
nis ſerie poſſimꝰ aſtruere: ꝙ primo die dieꝫ
fecerit dñs ⁊ noctē: quę ſunt vices tēpoꝝ: ⁊
ſcđo die firmamētū fecerit: q̄ diſcreuit aquā
q̄ ſub cęlo eſt: ⁊ aquā q̄ ſup cęlū: tñ ſatis eſt
ad ꝑſentē aſſertionē: ꝙ in principio cęlū fe/
cerit: vnde ꝓrogatiua gnātionis ⁊ cauſa: et
terrā fecerit in qua eſſet gnātiōis ſubſtātia.
In his eñ q̄ttuor illa elemēta creata ſūt: ex
q̄bus generant̃ oīa iſta q̄ mundi ſunt. Ele/
mēta aūt q̄ttuor: aer: ignis: aqua ⁊ terra: q̄
in oībus ſibi mixta ſunt. Siquidē ⁊ in ter/
ra ignē reperies q̄ ex lapidibꝰ ⁊ ferro frequē
ter excutitur: ⁊ in cęlo cū ſit ignitꝰ ⁊ micans

fulgentibꝰ ſtellis polus aqua eſſe poſſit in/
telligi: ꝗ vel ſupꝛa celū ē: vel de illo ſuperio
re loco in terrā largo frequēter imbꝛe demit
tit. Que pluribꝰ colligere poſſemꝰ: ſi ꝗd
ad edificationē eccleſię iſta ꝓficere videre/
mus. Sed qꝛ his occupari infructuoſū ne/
gociū eſt: ad illa magis intēdamus animū:
in quibꝰ vitę ſit ꝑfectꝰ ęternę. De qualitate
igit ⁊ ſubſtātia celi: ſatis eſt ea ꝓmere quę
in eſaię ſcriptis reperimꝰ: qui mediocribꝰ ⁊
vſitatis ſmonibꝰ q̄litatē naturę celeſtiſ expꝛ
ſit: dicēs: ꝙ firmauerit celū ſicut fumū: ſub/
tilē eius naturā nec ſolidā cupiens declara/
re. Ad ſpeciē ꝙ̄ eius abundat: ꝙ ipſe de ce/
li firmamēto locutꝰ eſt: qꝛ fecit deꝰ celū ſicut
camerā: ꝙ intra celi ambitū vniuerſa clau/
dant q̄ vl in mari gerunt ⁊ terris. Qđ ſi/
militer ſignificat cū legit: Quia celum dñs
extēdit. Extendit eñ vel quaſi pellis ad ta/
bernacula habitationeſꝗ ſanctoꝝ: vel q̄ſi
liber: vt plurimoꝝ ſcribant noīa qui chꝛiſti
gratiā fide ⁊ deuotiōe meruerūt: quibꝰ dici
Luc. 10. tur: Gaudete qꝛ noīa veſtra ſcripta ſunt in
celo. De terrę ꝙ̄ vel qualitate vel poſitio/
ne tractare: nihil ꝓſit ad ſpem futuri: cū ſatiſ
ſit ad ſcientiā: qđ ſcripturarū diuinaꝝ ſeri/
es cōpꝛehēdit: qꝛ ſuſpēdit terram in nihilo.
Quid nobis diſcutere: vtrū in aere pēdeat:
an ſuꝑ aquā: vt inde naſcat ꝯtrouerſia: quō
aeris natura tenuis ⁊ mollioꝛ: molē poſſit
ſuſtētare terrenā? Aut quō ſi ſuꝑ aq̄ſ nō pō
dere mergat in aquā grauis terrarū ruina?
Aut quō ei mariſ vnda nō cedat: ⁊ in latera
eius ſeſe loco ſuo mota diffundat? Multi
etiā in medio aeris terrā eſſe dixerūt: ⁊ mo/
le ſua imobilē manere: qđ eq̄bili motu hinc
atꝗ inde ex omni pte ꝓpendeat. De q̄ ſatis
putamꝰ dictū a dño ad iob ſeruū ſuū: q̄ñ lo
Job. 38. cutus ꝑ nubē ait: Ubi eras cū fundarē ter/
rā? Indica mihi ſi habes ſcientiā. Quis po
ſuit menſurā eiꝰ ſi noſti? Aut q̄s eſt qui ſuꝑ
induxit mēſuras ſuꝑ eā: aut ſuꝑ quid circu/
li eiꝰ ꝯfixi ſūt? Et infra: Cōcluſi mare portiſ:
⁊ dixi: Uſꝗhuc venies: ⁊ nō tranſibis: ſ; in
te cōminuent fluctus tui. Nōne euidēter
oſtendit deꝰ oīa maieſtate ſua ꝯſiſtere in nu
mero: pōdere atꝗ mēſura? Neꝗ eñ creatu
ra legē tribuit: ſed accepit ⁊ ſeruat acceptā.
Nō ergo ꝙ in medio ſit terra: quaſi equa
lance ſuſpendit: ſed qꝛ maieſtas dei volūta
tis ſuę eā lege cōſtringit: vt ſupꝛa inſtabile
atꝗ iane ſtabilis ꝑſeueret: Sicut dauid ꝙ̄
ꝓpheta teſtat dicens: Fundauit terraꝫ ſuꝑ
firmamentū eiꝰ: nō inclinabit in ſeculū ſecu
li. Nō vtiꝗ hic quaſi tantūmodo artifex
deꝰ: ſed quaſi oīpotēs p̄dicat: qui nō cētro
quodā terrā: ſed p̄cepti ſui ſuſpēderit firma
mento: nec eā inclinari patiat. Nō ḡ men
ſurā centri: ſed iudicij diuini accipere debe/
mus: qꝛ nō artis mēſura eſt: ſed ptātiſ. Mē/
ſura iuſticię menſura cognitionis: qꝛ oīa nō
tanꝗ imenſa p̄tereant eiꝰ ſcientiā: ſed cog/
nitioni eiꝰ tanꝗ dimēſa ſubiaceāt. Neꝗ
Ps. 74. eñ cū legimus: Ego ꝯfirmaui colūnas eiꝰ:
vere colūnis eam ſubnixā poſſumꝰ eſtima/
re: ſed ea virtute q̄ ſuffulciat ſubſtātiā terrę
atꝗ ſuſtineat. Deniꝗ ꝙ̄ in ptāte dei ſit
terrę cōſtitutio: etiā hinc collige qđ ſcriptū
Ps. 103. eſt: Qui aſpicit terrā et facit eā tremere. Et
alibi: Adhuc ego ſemel cōcutio terrā. Nō
ergo librāmētis ſuis imobilis manet: ſ; fre/
quēter dei nutu ⁊ arbitrio cōmouet: ſicut et
iob dicit: Quia dñs cōmouet eam a funda/
Job. 26. mētis: colūnę aūt eius exagitant. Et alibi:
Nuda inferna in ꝯſpectu eius: ⁊ nō eſt moꝛ
ti inuolucrū: extendens boꝛeā ꝓ nihilo ſuſ/
pendēs terrā in nihilū: alligans aquā in nu
bibus ſuis. Colūnę celi auolauerūt ⁊ expa/
uerūt ab increpatiōe eiꝰ: virtute mitigauit
mare: diſciplina ſtrauit cetū: clauſtra autē
celi timent eū. Uolūtate igit dei immobi
lis manet: ⁊ ſtat in ſeculū terra: ſm eccleſia/
ſtes ſententiā: ⁊ volūtate dei mouet ⁊ nu/
tat. Nō ḡ fundamētis ſuis nixa ſubſiſtit:
nec fulcriſ ſuis ſtabilis ꝑſeuerat: ſed dñs ſta/
tuit eā: ⁊ firmamēto volūtatis ſuę cōtinet:
qꝛ in manu eiꝰ oēs fines terrę. Et hęc fidei
ſimplicitas argumētis oībus āncellit. Lau
dent alij ꝙ ideo nuſꝗ decidat terra: qꝛ ſm
naturā in medio regionē poſſideat ſuaꝫ: eo
ꝙ neceſſe ſit eā manere in regiōe ſua: nec in
partē declinari alteram: q̄ñ ꝯtra naturā nō
mouet: ſed ſm naturā: p̄dicēt artificis diui/
ni ⁊ operatoꝛis eterni excellentiā. Quis eñ
artificium nō ab illo accepit: aut quis dedit
mulieribꝰ texturę ſapientiā: aut varietatis
diſciplinā? Ego tñ qui ꝓfundū maieſtatiſ
eius: ⁊ artis excellentiā nō queo cōpꝛehēde
re: nō diſputatoꝛijs me librāmentis cōmit/
to: atꝗ mēſuris: ſed oīa repoſita in eius exi
ſtimo ptāte: ꝙ volūtas eiꝰ fundamentū ſit
vniuerſoꝝ: ⁊ ꝓpter eum adhuc mūdus hic
maneat. Qđ apoſtolicę ꝙ̄ licet aſtruere au
ctoꝛitatis exemplo. Scriptuꝫ eſt eñ: Quia Ro. 8.

vanitati creatura ſubiecta eſt: non ſponte:
ſed ꝓpter eum qui ſubiecit in ſpe. Libera/
bitur autē ⁊ ipſa creatura a ſeruitute coꝛru/
ptionis: cū gratia diuinę remunerationis aſ/
fulſerit. De natura autē ⁊ qualitate ſub/
ſtantię celi: quid enumerē ea quę diſputati/
onibus ſuis philoſophi texuerunt: cum alij
cōpoſitū celū ex quattuoꝛ elemētis aſſerāt:
alij quintā quandā naturam noui coꝛpoꝛis
ad cōſtitutionē eius inducāt: atꝗ affingāt
ethereū eſſe coꝛpus: cui neꝗ ignis admixtꝰ
ſit: neꝗ aer: neꝗ aq̄: neꝗ terra: ꝙ hmōi ele/
menta ſuum quendā curſum habeant atꝗ
vſum ⁊ motum naturę: vt grauioꝛa demer/
gant ⁊ in ꝓnum ferant: vacua ⁊ leuia in ſu/
perioꝛa ſe ſubrigant? Eſt enim ꝓpꝛius cuiꝗ
motꝰ: In ſphęrę autē circuitu iſta confundi
⁊ vim ſui curſus amittere: q̄ñ ſphęra in oꝛ/
bem ſuū voluit: ⁊ ſuꝑioꝛa inferioꝛibꝰ: ſupe/
rioꝛibus quoꝗ inferioꝛa mutant. Quoꝝ
autē ſm naturā motus mutati ſunt: hoꝛum
neceſſario ferunt mutari ſolere qualitates
ſubſtantiarū ſuaꝝ. Quid igit defendimus
ethereum coꝛpꝰ eſſe: ne videat coꝛruptioni
obnoxiū? Qđ eñ cōpoſitū ex coꝛruptibili/
bus elemētis eſt: neceſſe eſt reſoluat. Nam
hoc ipſo ꝙ diuerſę eadē ſint elemēta naturę
ſimplicē ⁊ inuolubilē motū habere nō poſ/
ſunt: cū ſe diuerſus elementoꝝ motus im/
pugnet. Unꝰ eñ motus omnibꝰ aptus eſſe
nō poteſt ⁊ elementis diſtantibꝰ cōuenire.
Nā qui leuibus accōmodus eſt: ſit incōmo
dus grauioꝛibus elemētis. Itaꝗ quādo ad
ſuperioꝛa motꝰ celi eſt neceſſarius: terrenis
grauat: q̄ñ ad inferioꝛa decurſus expetitur:
igneus vigoꝛ ille violēter attrahit. Etenim
cōtra naturę ſuę vſum deoꝛſum cogit. Om/
ne aūt qđ in contrariū cogit: nō naturę ſer/
uiens ſed neceſſitati: cito ſoluit ⁊ in ea ſcin/
dit ex quibꝰ videtur eſſe cōpoſitū: in ſuam
quāꝗ regionē ſingulis recurrētibus. Hęc
igit alij cōſiderantes ſtabilia eſſe nō poſſe:
ethereū coꝛpus: celi ſtellarūꝗ eſſe arbitrati
ſunt: quintam quandā naturā coꝛpoꝛis in/
troducētes: quo diuturnā celi putarēt mē/
ſurā eſſe ſubſtantiā. Sed nō iſta opinio ꝓ
phetice potuit obuiare ſentētię: quā diuina
quoꝗ dñi ieſu chꝛiſti maieſtas dei noſtri in
euāgelio cōpꝛobauit. Dixit. n. dauid: Prin
Ps. 101. cipio terrā tu fundaſti dñe: ⁊ opera manuū
tuarū ſunt celi. Ipſi peribūt tu aūt perma/
nes: ⁊ omnia ſicut veſtimentū veteraſcent:
⁊ tanꝗ amictū mutabis ea ⁊ mutabunt: tu
vero ipſe es: ⁊ anni tui nō deficient. Quod
adeo ꝓbauit i euāgelio dñs vt diceret: Ce/ Matth. 24.
lum ⁊ terra p̄teribunt: mea autē verba non
p̄teribunt. Nihil igit agunt qui ꝓpter ce/
li aſſerendā ꝑpetuitatē: quintū coꝛpus ethe
reū introducendū putarūt: cuꝫ eque videāt
diſſimilē ceteris adiunctā membꝛi vnꝰ poꝛ/
tionē labē coꝛpoꝛi magis afferre cōſueuiſſe.
Simul illud aduerte: qꝛ ꝓpheta dauid cū
terrā pꝛioꝛi loco nominauit: ⁊ poſtea celuꝫ:
credidit opus eſſe dñi declarandū. Q̄ñ eñ
dixit: Et facta ſunt: nihil intereſt ꝗd pꝛius
expꝛimas: cū ſimul vtrūꝗ ſit factū: ſimul ne
eo ſaltim p̄rogatiua celo diuinę videat ad/
iudicata ſubſtātię: vt pꝛimogenitę creaturę
pꝛiuilegio potioꝛ eſtimet. Itaꝗ illos ſuis
relinquamus cōtentionibꝰ: qui mutuis diſ
putationibꝰ ſe refellūt. Nobis aūt ſatis eſt
ad ſalutē: nō diſputationū cōtrouerſia: ſed
p̄ceptoꝛum veritas: nec argumentationis
aſtutia: ſed fides mētis vt ſeruiamꝰ creato/
ri potius ꝙ̄ creaturę: qui eſt deus benedic/
tus in ſecula.

Quō qua ve ratiōe terra facta in pꝛincipio fuerit inuiſibilis: Et cur deꝰ cū res fecit: nō ſimul oꝛnatꝰ il/lis cōgruos donauerit: Ca. VII.

T Erra autē erat inuiſibilis et
incompoſita. Bonus artifex pꝛi
us fundamentū ponit: poſtea fun/
damēto poſito: edificationis mēbra diſtin/
guit: adiungit oꝛnatū. Poſito igitur funda
mento terrę: ⁊ cōfirmata celi ſubſtātia: duo
eñ iſta ſunt: velut cardines reꝝ: ſubtexuit:
Terra autem erat inuiſibilis ⁊ in/
compoſita. Quid eſt erat: niſi ne foꝛte
in infinitū ⁊ ſine pꝛincipio extendāt opinio
nem ſuā ⁊ dicāt: Ecce qꝛ materia: id eſt: hy/
le: ſicut philoſophi dicunt: etiā ſm ſcriptu/
ram diuinā non habuit initiū? Uerū hoc
dicentibus reſpōdebis: quia ſcriptum eſt:
Erat autē cain operariꝰ terrę. Et de eo q̄ iu/ Gen. 4.
bal dictꝰ eſt habet ſcriptura: Hic erat pater
qui demōſtrauit pſalteriū ⁊ citharā. Et ho/ Job. 1.
mo erat in auſitide regione: cui nomē iob.
Deſinant ergo de verbo queſtionē moue
re: cū pꝛemiſerit moyſes: qꝛ fecit deuſ terrā.
Erat ergo ex quo facta eſt. Nā ſi ſine pꝛinci
pio eā dicunt eſſe: iam nō ſolū deū: ſed etiā
hylen ſine pꝛincipio dicētes definiant. Ubi
nā erat? Si in loco: ḡ etiā locus ſine pꝛinci/

pio fuiſſe aſtruiť:in quo erat materia reruꝫ
quę ꝑncipiũ nõ habebat. Qđ ſi abſurdũ
videť de loco credere:videte ne forte vola/
tilem terrã debeamus ęſtimare:quę nõ ha/
bens fundamentũ:alarũ remigijs ſuſpẽde-
batur. Unde ergo ei alas ſumemus:niſi
forte huc deriuemus ꝓphetici ſermonis in
terp̃tationẽ:A pennis terrę ꝓdigia audiui
mus.Et illud:Uę terrę nauium pẽnę?Sed
hoc ſi accipiamus: in quo aere volabat ter/
ra?Sine aere eñ volare nõ poterat.Sꝫ aer
adhuc eſſe non poterat: quia nõ erat. Eſſe
nõ poterat:qꝛ nõ erat ſine rerũ materia ele/
mẽtoꝝ facta diſtinctio:cũ ipſa adhuc elemẽ
ra facta non eſſent. Ubi ergo erat materia
iſta alarum ſuffulta remigijs? In aere non
erat:qꝛ aer corpus eſt mundi.Corpus autẽ
eſſe aerem docet lectio:qꝛ emiſſa ſagitta in
locũ quẽ iaculator intendit:inciſus aer ſta/
tim in ſeipſum reſolutus eſt.Ubi ergo erat
hyle:niſi forte dicať quadã dementi inten/
tione qꝛ in deo erat? Ergo deꝰ qui eſt inuiſi
bilis naturę atqꝫ inuiolabiliſ: qui lucẽ habi
tat inacceſſibilẽ: incõprehẽſibilis ⁊ puriſſi/
mus ſpũs locus erat materię mundialis:et
erat in deo mũdi portio:cum de hoc mũdo
nõ ſit nec mẽs ſeruuloꝝ eiꝰ: ſicut habemus
Iob.17. ſcriptũ:De hoc mũdo non ſunt: ſicut ⁊ ego
nõ ſum de mũdo?Queãdmodũ ergo viſibi
lia inuiſibilibꝰ:⁊ ei qui ordinẽ ac decorẽ do/
nauit omnibꝰ incõpoſita copulabanť: niſi
forte qꝛ dixit: **Terra autem erat in/
uiſibilis.** Et inuiſibilẽ eam ꝑ ſubſtantiã
credant.Et ideo quia aquis operta:viſibi/
lis corporeis oculis eſſe nõ poterat:quẽad/
modũ plęraqꝫ in ꝓfundo aquarũ ſita viſuꝫ
oculorũ aciẽqꝫ prętereũt. Nõ eñ deo aliq̃d
inuiſibile:ſed creatura mũdi creaturę vtiqꝫ
ęſtimatione cenſetur. Inuiſibilis etiã ter
ra:quia nondũ lux quę illuminaret mũdũ:
nondũ ſol:poſtea eñ luminaria facta ſunt
cęli. Qꝛ ſi ſolis radius plęrũqꝫ etiã aquis
operta illuminat:⁊ ꝓfundo merſa ſplendo
re luminis ſui ꝓdit:quis dubitet deo ea q̃
in ꝓfundo ſunt inuiſibilia eſſe nõ poſſe: ni/
ſi forte ſic accipiamus inuiſibilem terrã: qđ
nondũ verbo dei ⁊ ꝓtectione viſitabatur:
quę hominẽ nõ habebat ꝓpter quẽ domi/
Pſ.15. nus reſpiceret in terrã:ſicut ſcriptũ eſt:Do/
minus reſpexit ſuꝑ filios hominũ:ſi eſt in/
Pſ.75. telligens aut requirẽs deũ?Et alibi ait:De
cęlo iaculatus eſt iudiciũ:terra tremuit ⁊ q̃/

euit. Et merito inuiſibilis: qꝛ **incõpoſi/
ta**:quę figurã ⁊ ſpeciẽ cõgruentẽ adhuc nõ
acceperat a ꝓprio cõditore. Et fortaſſe di
cant:Cur eñ deus ſicut dixit:et facta ſunt:
nõ ſimul ornatus cõgruos rebꝰ aſſurgenti/
bus donauit elemẽtis:quaſi nõ potuit cęlũ
inſignitũ ſtellis ſubito vt creatũ eſt refulge
re:⁊ floribꝰ ac fructibꝰ terra veſtiri? Potu
it vtiqꝫ:ſed ideo primo facta:poſtea cõpoſi
ta declaranť:ne vere increata ⁊ ſine princi/
pio crederenť:ſi ſpecies rerũ velut ingene/
ratę ab initio:nõ poſtea additę viderentur.
Incõpoſita terra legiť: ⁊ hiſdẽ a philoſo/
phis ęternitatis quibus deꝰ priuilegijs ho/
noratur.Quid dicerent:ſi ab initio eiꝰ pul/
chritudo vernaſſet? Demerſa aquis de/
ſcribiť:velut cuidã principiorũ ſuorũ addi/
cta naufragio:⁊ adhuc a nõnullis facta nõ
crediť.Quid ſi decorẽ primogenitũ vendi/
caret? Accedit illud qđ imitatores nos ſui
deꝰ eſſe voluit:vt primo faciamꝰ aliqua:po
ſtea venuſtemus:ne dũ ſimul vtrũqꝫ adori/
mur neutrũ poſſimus implere. Fides autẽ
noſtra quodã gradu creſcit. Ideo primũ fe/
cit deus:poſtea venuſtauit:vt eundẽ creda
mus ornaſſe qui fecit: ⁊ feciſſe q̃ ornauerit.
Ne alteꝝ putemꝰ ornaſſe: alterũ creauiſſe:
ſed eũdẽ vtrũqꝫ eſſe operatũ: vt primo face
ret:poſtea cõponeret ne alterũ ſine alťo cre/
dereť. Habes in euãgelio huiꝰ rei euidẽs Ioh.11.
teſtimoniũ.Nã ſuſcitaturꝰ lazarũ dñs: iuſ/
ſit vt iudęi remouerẽt lapidẽ de ſepulchro:
vt mortuũ videntes: poſtea reſuſcitatũ cre
derent.Deinde vocauit lazaꝝ ⁊ reſurrexit:
⁊ ligatis manibꝰ ⁊ pedibus exijt foras.Nõ/
ne poterat remouere lapidem: qui poterat
mortuum ſuſcitare?Et qui potuit defuncto
vitã reddere:nõ potuit nexus ſoluere vin/
culorum?Cui vinctis pedibꝰ greſſum dedit:
huic nõ potuit ruptis vinculis inceſſuꝫ red
dere? Sed vtiqꝫ aduertimꝰ qđ voluit ꝑmo
demonſtrare mortuuꝫ: vt oculis ſuis crede
rent:deinde reſuſcitare:tertio iubere:vt ip/
ſi vincula funerľ ſoluerẽt:vt inter iſta fides
infundereť infidelibꝰ:⁊ ꝑ gradus quoſdam
credulitas naſcereť.

Quomodo ⁊ quã ob cauſam ter ra fuerit incõpoſita: ⁊ ꝙ per tene bras quę erant ſuꝑ facie abyſſi nõ intelliganť male poteſtates ꝙ eaꝝ maliciam deus creauerit: Qđ etiã ſpiritus qui ferebatur ſuꝑ aquas: nõ ꝓ alio ꝗꝫ ſpirituſancto accipia/ tur:cuꝫ aperta demonſtratione ꝙ malicia ex nobis orta ſit:et non a deo creatore cõdita.Ca.VIII.

Fecit ergo primũ deus cęlũ ⁊ terraꝫ:
⁊ ea tamẽ nõ quaſi ꝑpetua ſed qua/
ſi corruptibilis creaturę cõſũmatio/
ni voluit ſubiacere. Unde in eſaię libro ait:
Eſa.51. Tollite in cęlum oculos veſtros:et aſpicite
terrã deorſum:qꝛ cęlum vt fumus ſolidatũ
eſt:terra aũt vt veſtimẽtũ veteraſcet. Hęc
terra eſt:quę ante erat incõpoſita.Nonduꝫ
eñ erant maria ſuo fine diſtincta:⁊ ideo va
go fluctu:⁊ ꝓfundo gurgite terra inũdaba/
tur. Conſidera qꝛ etiã nunc paluſtri vligi/
ne terra inhorrere conſueuit: nec patiẽs eſt
vomeris:vbi infuſus terris humor exũdat.
Erat ergo incõpoſita:vtpote ſollertis agri/
colę inarata culturľ: quia adhuc deerat cul
tor.Erat incõpoſita:quia nuda gignentiũ:
nec thoris herboſa ripaꝝ:nec opaca nemo/
ribus:nec lęta ſegetibus:nec vmbroſa ſuꝑ/
cilijs montiũ:nec odora floribus:nec grata
vinetis. Merito incõpoſita:quę ornatibuſ
indigebat: cui deerãt vitiũ ſerta gẽmanti/
um. Oſtendere eñ voluit deꝰ:qꝛ nec mũ/
dus ipſe haberet gratiã:niſi eũ vario cultu
operator ornaſſet. Cęlũ ipſũ intextũ nubi
bus:horrorẽ oculis:męſticiã animis excita/
re ꝯſueuit.Terra imbribꝰ madefacta faſtidio
eſt.Maria ꝓcellis turbata: q̃s nõ incutiũt
metꝰ? Pulcherrima eſt reꝝ ſpecies:ſed q̃d
eſſet ſine lumine?Quid ſine tẽperie? Quid
ſine aquaꝝ cõgregatione:quibꝰ ante dimer
ſa poli huiꝰ habebanť exordia? Tolle ſolẽ
terrľ:tolle cęlis ſtellaꝝ globos:oĩa tenebris
inhorreſcũt.Sic erãt anteqꝫ lumẽ huic mũ/
do dominꝰ infunderet. Et iõ ſcriptura ait:
Quia tenebrę erant ſuꝑ abyſſum.
Tenebrę erãt:qꝛ ſplendor deerat lucis.Te/
nebrę erãt:qꝛ aer ipſe tenebroſus eſt.Aqua
ipſa ſub nube tenebroſa ẽ: qꝛ tenebroſa aq̃
in nubibꝰ aeris.Erãt ꝗ tenebrę ſuꝑ abyſſos
aquarũ. Nõ eñ malas intelligendũ arbi/
tror ꝑtãtes:ꝙ dñs earuꝫ maliciã creauerit:
cũ vtiqꝫ nõ ſubſtãtialis ſed accidẽs ſit ma/
litia:quę a naturę bonitate deflexit. Itaqꝫ
in cõſtitutione mundi opinio malicię inte/
rim ſequeſtreť:ne diuinę opatiõi ⁊ pulcher/
rimę creaturę: ea quę decolora ſũt admiſce/
re videamur:maxime cũ ſequať. **Et ſpi/
ritꝰ dei ſuperferebať ſuper aquas.**

Quẽ etſi aliq̃ ꝓ aere accipiãt:aliq̃ ꝓ ſpiritu
quẽ ſpiramus ⁊ carpimꝰ aurę huius vitalis
ſpiritũ:nos tñ cũ ſanctoꝝ ⁊ fideliũ ſentẽtia
cõgruentes:ſpiritũſanctũ accipimus: vt in
cõſtitutione mundi operatio trinitatis elu/
ceat. Pręmiſſo eñ qꝛ in principio fecit deꝰ
cęlũ ⁊ terrã:id eſt in chriſto fecit deꝰ:vel fili/
us dei deꝰ fecit:vel ꝑ filiũ deus fecit: qꝛ om Ioh.1.
nia ꝑ ipſum facta ſunt:⁊ ſine ipſo factuꝫ eſt
nihil:ſuperat plenitudo operationis in ſpi/
ritu:ſicut ſcriptũ eſt:Uerbo dñi cęli firmati Pſ.32.
ſunt:⁊ ſpiritu oris eiꝰ omnis virtus eorum.
Itaqꝫ quẽadmodũ ĩ pſalmo docemur opa/
tionẽ verbi:qđ eſt verbũ dei :⁊ virtutẽ quã
dedit ſpũſſanctus:ita hic ꝓpheticũ reſulta
uit oraculũ:qꝛ deus dixit:⁊ deꝰ fecit:ſpiritꝰ
q̊ꝫ dei ſuꝑferebať ſuꝑ aq̃s. Ornãdo eñ po/
los cęli germinaturis terrľ pulchre ſpũs ſu/
perferebať:qꝛ ꝑ ipſum habebãt nouoꝝ par
tuũ ſemina germinare: ſm qđ dixit ꝓphe/
ta:Emitte ſpiritũ tuũ ⁊ creabunť:⁊ renoua Pſ.103.
bis faciẽ terrę. Deniqꝫ ſyrus qui vicinꝰ he
bręo eſt:⁊ ſermone cõſonat in plęriſqꝫ ⁊ con
gruit:ſic habet: **Et ſpiritus dei foue/
bat aquas.** Id eſt:viuificabat:vt in no/
uas cogeret creaturas:⁊ fotu ſuo animaret
ad vitã.Nã etiã ſpiritũſanctũ legimus cre/
atorẽ:dicente iob:Spiritus diuinꝰ qui fecit
me. Siue ꝗ ſpũſſanctus ſuꝑferebatur ſuꝑ
aq̃s:tenebrę cõtrariarũ virtutũ ſuꝑ eas eſ/
ſe nõ poterãt:vbi locũ ſibi tanta gratia vẽ/
dicabat:Siue vt quidã volunt aerẽ accipi/
ant:reſpondeãt qua ratione ſpiritũ dei di/
xerit:cũ ſatis fuerit ſpiritũ nũcupare. Hi
ergo volunt a dño deo noſtro:quattuor pri
mũ elementa generata:cęlum:terrã: mare:
aerem:eo ꝙ cauſę rerũ:ignis et aer: terra et
aqua ſint ex quibꝰ mundi ſpecies conſtat ⁊
forma. Ubi igitur tenebrę nequitiarũ ſpi
ritualium locũ habere potuerũt:cum augu
ſtę huius decorem figurę mũdus induerit?
Nũquid ſimul maliciam deꝰ creauit? Sed
ea ex nobis orta: nõ a creatore deo cõdita:
moꝝ leuitate generatur:nõ vllam creaturę
habens ꝑrogatiuã:nec auctoritatẽ ſubſtan
tię naturalis:ſed mutabilitatis vitium ⁊ er
rorem ꝓlapſionis. Eradicari hanc deus
vult de animis ſingulorũ. Quomodo eam
ipſe generaret:cũ clamet ꝓpħa: Deſinite a
malitijs vr̃is:Et ꝑcipue ſanctꝰ dauid:Deſi Pſ.36.
ne inq̃t a malo ⁊ fac bonũ ?Quõ ꝗ ei initiũ
a dño damꝰ? Sed hęc opinio feralis coꝝ:

qui pturbandam eccleſiā putauerūt. Hinc marcionis: hinc valentini: hinc peſtis illa manicheoꝝ: funeſta ſanctorum mentibus tēptauerunt inferre cōtagia. Quid nobis ipſi in lumine vitę tenebras mortis inquirimus? Scriptura diuina ſalutē ſuggerit: vitę odore fragrat: vt ſuauitatē legēs capias: nō pcipitij diſcrimen incurras. Simpliciter lege o homo: Nō tibi ipſe foueā prauus interpres effodias: ſimplex ſermo eſt: qz fecit deus celū ꝛ terram. Fecit qđ nō erat: nō qđ erat. Et terra erat inuiſibilis: ex quo facta ē erat: ꝛ erat inuiſibilis: qz exundabat aqua ꝛ operiebat eā. Et erāt ſup eam tenebrę ſupfuſę: qz nōdū erat lumē diei: nōdū ſolis radius: q̄ ſolet et ſub aquis latētia declarare. Quid ḡ dicunt: q̄ deus creauerit malū: cū ex cōtrarijs ꝛ aduerſis nequaq̄ ſibi aduerſa generent? Nec em̄ vita mortem generat: nec lux tenebras. Nō em̄ ſicut mutabilitates affectuū: ita etiā generationū pgreſſiones ſunt. Illę ex ptrarijs in ptraria ppoſito deflexione vertunt: Iſtę nō ex cōtrarijs in aduerſa deflectunt: ſed ex eiuſdē generis vel auctorib⁹ vel cauſis creatę: in ſimilitudinē ſui referunt auctoris. Quid igit dicemus? Si em̄ neq; ſine pncipio ē q̄ſi increata: neq; a deo facta: vñ hz natura maliciā? Nā mala eſſe in hoc mūdo: nullus ſapiēs denegauit: cū ſit tā frequēs in hoc ſęculo lapſus ad mortē. Sed ex his quę iam dixim⁹ poſſum⁹ colligere: qz nō eſt viua ſubſtantia: ſed mentis atq; animi deprauatio: a tramite virtutis deuia: quę incurioſorum animis q̄ frequēter obrepit. Nō igit ab extraneis ē nobis: q̄ a nobiſipſis magis periculū. Intus eſt aduerſarius: int⁹ auctor erroris: int⁹ inquā clauſus in nobiſmetipſis. Propoſitū tuū ſpeculare: habitū tuę mentis explora: excubias obtende aduerſum mētis tuę cogitationes ꝛ animi cupiditates. Tu ipſe tibi es cauſa improbitatis: Tuipſe dux flagitiorum tuoꝝ: atq; incētor criminū. Quid alienā naturā accerſis ad excuſationē tuoꝝ lapſuū? Utinā teipſe nō impelleres: vtinā nō pcipitares: vtinā nō inuolueres: aut ſtudijs imoderatorib⁹: aut indignatione: aut cupiditatib⁹: quę nos innexos velut q̄buſdā retibus tenēt. Et certe in nobis eſt moderari ſtudia: cohibere iracundiā: coercere cupiditates. In nobis eſt etiā indulgere luxurię: adolere libidines: inflāmare iracundiā: vel inflāmanti aurē accōmodare: eleuari magis ſupbia: effundi in ſe vitia q̄ reprimi hūilitate: diligere māſuetudinē. Quid naturā accuſas o homo? Habet illa velut impedimenta quedā ſenectutē ꝛ infirmitatem. Sz ſenect⁹ ipſa in nobis bonis morib⁹ dulcior: in cōſilijs vtilior: ad conſtantiā ſubeunde mortis paratior: ad reprimēdas libidines firmior. Infirmitas quoq; corporis: ſobrietas mētis eſt. Unde ait apl's: Cū infirmor: tunc potens ſum. 2. Cor. 12. Itaq; nō in virtutibus: ſed in infirmitatib⁹ gloriabatur. Reſponſum quoq; diuinū refulſit oraculo ſalutari: qz virt⁹ in infirmitate cōſummat. Illa cauenda quę ex noſtra volūtate pdeunt delicta iuuētutis: ꝛ irrationabiles paſſiōes corporis. Quoꝝ igitur nos ſum⁹ domini: hoꝝ principia extrinſec⁹ nō requiram⁹: nec deriuemus in alios: ſed agnoſcam⁹ ea quę pprie noſtra ſunt. Qđ em̄ poſſumus nō facere ſi nolum⁹: huius electionē mali nobis potius debemus q̄ alijs aſcribere. Ideo etiā in iudicijs iſtis volūtarios reos non ex neceſſitate cōpulſos: culpa ſtringit: pęna cōdemnat. Neq; em̄ ſi p furorē aliquis innocentē peremerit: obnoxius morti eſt: q̄netiā ipſi⁹ diuinę legis oraculo. Si quis p imprudentiā intulerit necem: accipit impunitatis ſpem: refugij facultatē: vt poſſit euadere. Hoc igitur de eo q̄ pprie malum videtur: dictū ſit. Mala em̄ nō ſunt: niſi quę crimine mentē implicāt: ꝛ cōſcientiā ligant. Ceterum pauperiē: ignobilitatē: ęgritudinē: mortē: nemo ſapiēs mala dixerit: nec in malorū ſorte numerauerit: qz nec cōtraria iſtis in bonis habent maximis: quoꝝ alia nobis ex natura: alia ex cōmoditate accidere vidētur. Nō ocioſe nobis excurſus iſte pceſſit vt pbaremus tenebras ꝛ abyſſum ſimpliciter accipienda. Erant em̄ tenebrę de obumbratione cęli: quia omne corpus vmbrā facit: qua obumbrat vel finitima vel inferiora: ꝛ ea maxime quę operire atq; includere videtur. Includit aūt cęli polos: quia cęlū ſicut camera extendit: queādmodum ſupra demōſtrauim⁹. Nō ergo principalis erat tenebroſa ſubſtantia: ſed quaſi vmbra ſecuta eſt mūdi corp⁹ caligo tenebrarū. Itaq; momento diuinę pceptionis mūdus aſſurgens: intra ſe incluſit vmbrā: Ut ſi quis in campi medio quē ſol meridianus illuminet locum aliquem repente obſepiat: et denſis

ramorum frondibus tegat. Nōne quo ſplēdidior foris ſpecies loci eius effulgeat: hoc horrende deſup ſcenę gurguſtiū eius intus obſcurius fit? Aut vnde antrū clauſum vndiq; huiuſmodi locū vocarūt: niſi q̄ atro inhorreſcat ſitu atq; offuſiōe tenebraꝝ? Iſte q̄ tenebrę ſup aquaꝝ abyſſos erāt. Nā abyſſum multitudinē ꝛ pfundū aquaꝝ dici: lectio euāgelij docet: vbi rogabāt ſaluatorem demonia: ne iuberet illis vt in abyſſū irēt. Sed q̄ docebat volūtates demonioꝝ non eſſe faciēdas: pcepit illis vt irent in porcos. Porci aūt ſe i ſtagnū aquaꝝ pcipitarūt: vt qđ recuſabāt demonia nō euaderēt: ſ digno pcipitio demergerent. Erat ḡ hęc mūdi incōpoſita ſpēs ꝛ forma.

De creatione lucis p quā ornata ſunt prius condita: ꝛ de diſtinctione inter lucem ꝛ tenebras: atq; ita inter diē ꝛ noctem: Ca. IX.

Et ſpūs (inquit) dei ſuperferebatur ſup aq̄s: ꝛ dixit de⁹: Fiat lux. Merito pmiſſus eſt ſpirit⁹ dei: vbi diuina icipere habebat opatio. Fiat inq̄t lux. Uñ vox dei in ſcriptura diuina debuit ichoare: niſi a lumine? Uñ mūdi ornatus: niſi a luce exordiū ſumere? Fruſtra em̄ eēt: ſi nō videret. Erat q̄dē de⁹ ipſe in lumine: q̄a lucē habitat inacceſſibilē. 1. Timoth. 6. Et erat lumē veꝝ qđ illūinat oēm hoiem veniētē in hunc mūdū. Job. 1. Sz etiā lucē fieri voluit: q̄ oculis corpalib⁹ cōprehēderet. Qui ędificiū aliqđ dignū habitaculo pfīfamilias ſtruere deſiderat: añq̄ fundamēta ponat: vñ lucē ei infundat: explorat: ꝛ ea pma ē grā: q̄ ſi deſit: tota dom⁹ deformi horret incultu. Lux ē q̄ reliq̄s domus cōmēdat ornat⁹. Fiat (inq̄t) lux. Plena vox luminis nō diſpoſitōis apparatū ſignificat: ſ operatiōis reſplendet effectu. Naturę opifex: lucē locut⁹ eſt: ꝛ creauit. Sermo dei: volūtas ē: opus dei: natura eſt: lucē creauit: tenebras illūinauit. Et dixit de⁹: Fiat lux: ꝛ facta ē lux. Nō ideo dixit vt ſequeret opatio: ſ dicto abſoluit negociū. Uñ pulchre dauiticū illud: Dixit ꝛ facta ſūt: qz dictū ipleuit effect⁹. Auctor ḡ lucis de⁹: loc⁹ aūt ꝛ cā tenebraꝝ mundus eſt. Sz bon⁹ auctor ita lucē dilexit: vt mūdū ipſū infuſo aperiret lumine: atq; ei⁹ ſpēm venuſtaret. Reſplēduit igit ſbito aer: ꝛ expauerūt tenebrę noui luminis claritatē. Repſſit eas: ꝛ quaſi in abyſſos demerſit: repente p vniuerſa mūdi fulgor lucis infuſus. Pulchre itaq; ꝛ pprie dixit: Facta eſt lux. Sicut em̄ cito lux cęlū: terras: maria illuminat: ꝛ momēto tēporis ſine vlla cōprehēſione retectis ſurgētis diei ſplendore regionibus noſtro ſe circūfundit aſpectui: ita ortus ei⁹ cito debuit explicari. Quid miramur ſi de⁹ locut⁹ eſt lucē: ꝛ caliganti mūdo lumē emicuit: qñ ſi quis inter aq̄s merſus: oleū ore emiſerit: clariora faciat ea q̄ pfundi tegebant occultis? Dixit de⁹: nō vt p vocis organa quid i ſon⁹ ſermonis exiret: nec vt linguę motus celeſte formaret alloquiū: atq; aerē iſtū quidā verboꝝ ſtrepitus verberaret: ſed vt volūtatis ſuę cognitionē pderet opationis effectu. Et diſcreuit inter lucē ꝛ tenebras. Et vidit de⁹ lucem qz bona eſt: Dixit: ꝛ ſonū vocis nullus audiuit: diſcreuit: ꝛ opationis molimina nemo dephendit: vidit ꝛ oculoꝝ ei⁹ intētionē nullus aſpexit. Et vidit inquit de⁹ lucē: qz bona eſt. Nec qđ ignorabat vidit: nec id qđ neſciebat ante aut nō viderat cōprobauit: ſed bonoꝝ operū ppriū eſt: vt externo cōmendatore nō egeāt: ſed gratiā ſuam cū vident ipſa teſtent. Plus eſt qđ pbatur aſpectu: q̄ qđ ſermone laudat. Suo em̄ vtitur teſtimonio: nō alieno ſuffragio. Qđ ſi apud nos oculis iudiciū emittit: quib⁹ ſit ꝛ gratia venuſtatis: ꝛ rerū menſura cōprehendit: quātomagis de⁹ oīa quę pbat videt: ꝛ q̄ videt pbat: ſm qđ ſcriptū ē: Quia Ps. 33. oculi dñi ſup iuſtos? Lucis natura hmōi eſt: vt nō in numero: nō in mēſura: nō in pōdere vt alia: ſed oīs eius in aſpectu grā ſit. Proprijs itaq; ſermonib⁹ naturā lucis expſſit: quę videndo cōplacet: qm̄ ipſa videndi officiū ſubminiſtrat. Nec imerito tantū ſibi pdicatorē potuit inuenire: a quo iure prima laudat: qm̄ ipſa fecit vt etiā cętera mundi mēbra digna ſint laudib⁹. Uidit ḡ deus lucē: ꝛ vultu ſuo illuminauit: ꝛ vidit qz bona eſt. Nō ex parte dei: ſed ex generali iudiciū eſt. Itaq; nō in ſplendore tantūmodo: ſed in omni vtilitate gratia lucis pbat. Unde ꝛ diſcretio fit inter lucē ꝛ tenebras: vt ſeparata lucis natura atq; tenebraꝝ nihil videat inter ſe habere cōfuſum. Et vocauit deus diem lucem: et tenebras noctem vocauit: Ut ꝛ nomine ipſo diem noctēq; diſtingueret. Aduertim⁹ itaq; q̄ lucis ortus anteq̄ ſol diem videat aperi

re:principia eni͂ diei noctis exitū claudunt:
finiſq; tēporis ⁊ ſtatutꝰ limes nocti ⁊ diei vi
deaꝛ eſſe ꝑſcriptus. Diē ſol clarificat: lux fa/
cit. Frequēter cęlū nubibus texiꝛ vt ſol te/
gaꝛ: ne vllus radiꝰ eiꝰ appareat. Lux tn̄ di/
em demōſtrat: ⁊ tenebras abſcondit.

Qd non diei nox: ſed dies nocti ſm ſcripturā anteferaꝛ: ⁊ de vnitate diei in quo celuȝ ⁊ terra ceteraq; ſunt condita ⁊ creata: Ca. x.

Et factū eſt veſpere: ⁊ factū ē
mane dies vnus. Querūt aliq
cū priꝰ veſperū: poſtea mane ſcrip/
tura memorauerit: ne forte noctē ꝓuſq; diē
ſignificare videaꝛ. Nec aduertūt primo ꝙ
ꝑmiſerit diē: dicēdo: Et vocauit deꝰ diē lu-
cē: ⁊ tenebras vocauit noctē. Deinde ꝙ ve/
ſper finis diei ſit: ⁊ mane finis noctis. Ergo
vt ꝓrogatiuā ⁊ primatꝰ natiuitatis diei da/
ret: priꝰ finē diei ſignificauit: poſtq; ſecutu/
ra nox eſt: deinde poſtea finē noctis adiun/
xit. Eouſq; aūt noctē diei ſcriptura ante
ferre nō potuit: vt ⁊ diei ⁊ noctis tēpora di/
ei appellatione cōcluſerit: ⁊ tanq; ꝓncipalis
auctoritatē nois vendicauerit. Et hāc ſcri
pturę eſſe ꝯſuetudinē vt potiori appellatio/
nē deputet: frequētibꝰ exēplis ꝓbamꝰ. Si/
Gen. 47. quidē ⁊ iacob dixit: Dies vitę meę puſilli ⁊
mali. Et iteꝝ: Oēs dies vitę meę. Et dauid
Ps. 89. poſuit: Dies annoꝝ meorum: nō ⁊ noctes.
Vn̄ aduertimꝰ ea q̄ nunc in ſpecie hiſtorię
traduntꝛ: vim ſtatuiſſe legꝭ i poſteꝝ. Prin
cipiū ḡ diei: vox dei eſt. Fiat lux: ⁊ facta eſt
lux. Finis diei veſper eſt. Jam ſequēs dies
ex noctis fine ſuccedit. Sentētia aūt dei eui
dens: q2 diē primo vocauit lucē: ⁊ ſcdo vo/
cauit tenebras noctē. Pręclare etiā vnū:
nō primū diē dixit: nā ſecuturo ſecūdo ⁊ ter
tio die: ⁊ deinceps reliq̄s: primū potuit di/
cere: ⁊ hoc ordinis videbaꝛ. Sȝ legē ſtatuit
vt vigitiq̄ttuor horę diurnę atq; nocturnę:
diei tātū noie definiantꝛ: vt ſi diceret: vigin/
tiquattuor horaꝝ menſura: vniꝰ diei tēpus
eſt. Sicut eni͂ viroꝝ gnātio cōputaꝛ: et in/
telligiꝛ etiā fęminaꝝ: q2 nectūꝛ ſcda potiori
bꝰ: ita etiā dies numerantꝛ: ⁊ noctes ęſtimāꝛ
adiūctę. Sic igiꝛ circuitꝰ vnꝰ: ita vnꝰ dies.
Nā plęriq; etiā hebdomadā vnā: vnū dieȝ
dicunt: ꝙ in ſe q̄ſi in vnū redeat diē: ⁊ quaſi
ſepties in ſe recurrat. Eſt aūt ⁊ circuitꝰ figu
rarū a ſe incipere ⁊ in ſe reuerti. Vn̄ ⁊ ſęcu/
lū vnū interdū ſcriptura dicit. Nā etſi alijs
locis ſęcula appellat: videꝛ magis diuerſita-
tes ſtatuū publicoꝝ vel negocioꝝ ſignifica
re: q̄ ſeculoꝝ ſucceſſiones aliq̄s definire: q2
dies dn̄i magnus ⁊ ꝑclarꝰ. Et alibi: Vt q̄d
vobis quęrere diē dn̄i? Et hic tenebrę et nō
lux. Manifeſtū eſt eni͂ ꝙ male ꝯſcijs ⁊ indi-
gnis dies ille tenebroſus ſit: q̄ fulgebit ino/
centia: ⁊ mens noxia cruciabiꝛ. Ceterū ꝙ
ſine interpolatiōe noctiū: ⁊ ſucceſſione tene
brarū dies ꝑpetuus ille remuneratiōis ęter
nę futurꝰ ſit: ſcriptura nos docet. Pulchre
aūt vicē vtrāq; vnū dicturꝰ dieȝ: matutino
eū fine ꝯcluſit: vt ⁊ a luce inchoare diē doce
ret ⁊ in lucē deſinere. Nō eni͂ eſt integꝝ diei
tēpus ⁊ noctꝭ: niſi fuerit expletū. Vn̄ ⁊ nos Ro. 13.
ſemꝑ quaſi in die honeſte ambulemꝰ: ⁊ abij
ciamꝰ oꝑa tenebraꝝ. Noctē eni͂ ad quietem
corporis datā eſſe cognoſcimꝰ: nō ad mune
ris alicuiꝰ ⁊ operis functionē: q̄ ſomno ⁊ ob
liuiōe trāſcurriꝛ. Nō ſit in nobis comeſa
tio: ebrietas: cubile: ipudicitia: Nō dicamꝰ Ecci. 23.
tenebrę: et parietes operiūt nos: ⁊ q̄s ſcit ſi
videbit altiſſimꝰ? Sȝ ſit in nobis amor lucꝭ
⁊ cura honeſtatꝭ: vt tāq; in die ambulātes:
oꝑa nr̄a corā deo lucere cupiamꝰ. Cui ē ho/
nor: laus: glīa: ptās: cū dn̄o nr̄o ieſu xp̄o: et
cū ſpirituſancto: a ſeculis ⁊ nūc ⁊ ſemꝑ: ⁊ in
omnia ſęcula ſeculorū: Amen.

Scti Ambroſij epi: hexaemeron
primꝰ liber: de pmo die explicit.

Sequiꝛ annotatio capl'oꝝ ſecūdi libri eiuſdem.

De trāſitu auctoris ꝑ recapitulationē facto
rū die primo ad opera ſecūdi diei: cuȝ de/
ꝑcatione auditorū: ⁊ inſtructiōe qualiter
dicēda debeant penſare. Ca. I.
De creatiōe firmamēti ⁊ diſcretōe intꝛ aquā
⁊ aquā: Et vtꝝ vnū tn̄ ſit cęlū an plures:
ac de ꝯfutatiōe philoſophoꝝ aſſerētiū or-
bes ſtellarū motu ſuo dulcē quendā ⁊ ple
num ſuauitatis ſonū reddere. Ca. II.
De firmamēto vtrū ſit h̄ qd̄ in ſuꝑioribꝰ cę/
lū appellatū eſt: an aliđ: Et quō aq̄ v̄a ſuꝑ
cęlos eſſe poſſit: cū reprobatione opinio-
nis eoꝝ q̄ hoc deſtruere conanꝛ. Ca. III.
Quę ſit inter cęlos ⁊ firmamētū differētia:
⁊ firmamentū vn̄ nūcupatū ſit. Quę etiā
alioꝝ ſit ſnia đ ꝑdictoꝝ diſtictōe. Ca. IIII
De laude ac ꝓbatione operis ſecundi diei:
eiuſdēq; clauſione. Ca. V.
Finis.

Sancti Ambroſij epi: hexaemeron liber ſcđs: de die ſcđo incipit.

De tranſitu auctoris ꝑ recapitulationeȝ factoꝝ die primo ad opera ſecūdi diei: cū deꝑcatione auditoꝝ: ⁊ inſtructione qualter dicēda debeant penſare: Ca. I.

Dem primū vel
potiꝰ vnū (Maneat eni ⁊ ꝓ
phetici ꝓrogatiua ſmonis)
vt potuimꝰ abſoluimꝰ: in q̄
ꝯditū cęlū: terrā creatā: aq̄/
rū exundantiā: circūfuſū aerē: diſcretioneȝ
factā lucꝭ atq; tenebraꝝ: dei oipotētꝭ: ⁊ dn̄i
ieſu chriſti: ſpūs q; ſancti operatiōe cogno/
uimus. Quis ḡ nō mireꝛ diſſilibus mēbrꝭ
diſparē mūdū in corpꝰ vnū aſſurgere: ⁊ in-
ſolubili ꝯcordię charitatiſq; lege: in ſocieta/
tē ⁊ cōnexionē ſui tā diſtantia ꝯuenire: vt q̄
diſcreta natura ſūt: in vnitatis ⁊ pacis vin/
culū velut indiuidua cōpaſſione nectanꝛ?
Aut q̄s hęc videns poſſibilitatē rōnis infir
mo ingenio rimeꝛ? Quę oīa vis diuina: in/
cōprehēſibilis hūanis mētibus: ⁊ ieffabilis
ſmonibꝰ nr̄is: volūtatis ſuę auctoritate cō/
nexuit. Fecit igiꝛ deꝰ cęlū ⁊ terrā: ⁊ ea q̄ſi
auctor eſſe ꝑcepit: nō tāq; figurę inuētor: ſ
tanq; oꝑator naturę. Nā quō ſibi ꝯueniunt
oꝑatoria ipaſſibilꝭ dei virtꝰ: ⁊ paſſibilis ma
terię natura: tāq; altera ab altera q̄ indigu/
erint mutuātes? Nā ſi increata materia: vi/
deꝛ ḡ deo creādę ptāſ materię defuiſſe: ⁊ ab
ea oꝑationi ſubiacētia mutuata. Si v̄o in/
cōpoſita: miꝝ admodū coęternā deo mate/
riē decorē ſibi nō potuiſſe ꝯferre: q̄ ſubſtan/
tiā nō a creatore acceperit: ſ ſine tēpore ipa
poſſederit. Plus ḡ inuenit oꝑator oim: q̄ cō
tulit. Jnuenit materiē: in q̄ poſſit oꝑari: cō
tulit aūt figurā q̄ decorē inuētis rebꝰ affer/
ret. Vn̄ excipiēdus a cęterꝭ tāq; dies vnꝰ:
nō ꝯferēdus cū cęteris: tāq; dies pmus eſt:
vn̄ fundamēta reꝝ oim poſita: ⁊ cauſę eē cę/
perūt: quibꝰ mūdi huiꝰ atq; vniuerſę viſibi
lis creaturę fulta ſubſtātia eſt. Quare ad
ſecūdi diei admirāda oꝑa ſermo nobis pro
deat: quoꝝ eminētia nō ſm tractatꝰ nr̄i poſ
ſibilitatē: ſ ſm ſcriptoꝝ ad laudē referenda
eſt creatoris. Vos igiꝛ q̄ſo vt naturaliter
ęſtimare q̄ dicimus ꝓbabiliter ac ſimplici
mēte ⁊ ſedulo ingenio penſare dignemini:
nō ſm philoſophię traditiones: ⁊ inanē ſe-
ductionē ſuaſoria veriſimilia colligētes: ſed
ſm regulā veritatis quę oraculis diuini ſer-
monis exprimiꝛ: ⁊ ꝯtemplatiōe tantę maie/
ſtatis fideliū pectoribꝰ infundiꝛ: q2 ſcriptuȝ
eſt: Cōfirma me in verbis tuis. Narrauerūt Ps. 118.
mihi iniuſti exercitatiōes: ſ nō ſicut lex tua
dn̄e: oīa ꝑcepta tua veritas. Nō ḡ ſm clemē
toꝝ naturas: ſ ſm chriſtū qui oīa q̄ voluit
fecit: abundās plenitudine diuinitatis ſuę.
Cōſideremꝰ quę facta ſunt: ⁊ naturę poſ-
ſibilitatē interrogemꝰ. Neq; eni͂ cū in euan/
gelio leproſum curaret: cęcis viſuȝ refunde
ret: ꝑlus qui aderat ⁊ ſpectabat: illū medi-
cinę ordinē recognouit: ſed ptātē dn̄i mira/
tuſ: dedit (vt ſcriptū ē) deo laudē. Neq; ſm
numeꝝ ęgyptioꝝ: ⁊ curſus ſiderū: mēſuras
elementoꝝ extendit manū ſuaȝ moyſes vt
diuidereꝛ mare rubrū: ſed diuinę iperio ptā
tis obtēperans. Vn̄ ⁊ ipſe ait: Dextera ma Exo. 15.
nus tua dn̄e glorificata eſt in v̄tute: dexte/
ra manus tua dn̄e confregit inimicos. Jllo
igiꝛ ſancta plębs eleua mentē tuā: et totuȝ
animū tuum eo confer. Non ſic deus videt
qn̄eadmodum hō: deꝰ in corde: hō in facie.
Nec ſic igiꝛ hō videt: queādmodū deꝰ. Au
dis q2 ſic deꝰ vidit: ⁊ laudauit. Noli igiꝛ tu/
is oculꝭ ęſtimare q̄ facta ſunt opinionibuſq;
colligere: ſed q̄ deus vidit et ꝓbauit: ea tu
retractāda nō putes.

De creatione firmamēti ⁊ diſcretione inter aquā ⁊ aquā: Et vtrum vnū tantū ſit celū an plures: ac de cōfutatione philoſophoꝝ aſſerentiū orbes ſtellarum motu ſuo dulcem quendā ⁊ plenū ſuauitatis ſonum reddere: Ca. II.

Et dixit deꝰ: Fiat firmamētū
inter mediā aquā: ⁊ ſit diſcer
nēs inter aqua ⁊ aquā. Et fa
ctū eſt ſic. Audi verba dei. Fiat diꝛ. Jubē
tis eſt nō ęſtimātꝭ. Jmperat naturę: nō poſ
ſibilitati obtēperat: nō mēſuras colligit: nō
pōdus examinat. Volūtas eiꝰ: mēſura reꝝ
eſt. Sermo eiꝰ: finis ē opis. Fiat inq̄t firma
mētū intꝛ mediā aquā. Firmū eſt oē qd̄ ſta/
tuit deꝰ. Et ſatis pulchre ꝑmiſit: Fiat fir/
mamētū: anq; ſbijceret: intꝛ mediā aquā:
vt tu priꝰ crederes firmamētū ex ꝑcepto dei
factū: q; de aquaꝝ ꝯflua q̄litate dubitareſ.
Si naturā elemētoꝝ ꝯſideres: quō iter aq̄s
ſolidatū eſt firmamētū? Jllę ꝯfluūt: illđ cō
ſtringiꝛ: illę currūt: h̄ manet. Et ſit inq̄t diſ/
cernēs intꝛ aquā: Sȝ aq̄ ꝯfundē nō diſcernē

ſolet. Quõ iubet: qȯ ſcit ſecundũ elemẽtoꝝ
rõnẽ eſſe ꝯtrariũ? Sȝ cũ ſermo eius ortꝰ na/
turę ſit: iure vſurpat dare legẽ naturę q̇ ori/
ginẽ dedit. Sȝ ꝑus ꝯſideremus q̇d ſit fir/
mamẽtũ: vtꝝ ipſum ſit qȯ in ſuꝑioribꝰ cęlũ
appellauit: an aliȯ: Et ſi duo cęli an plures.
Nã ſunt q̇ vnũ cęlũ eſſe dicant: nec alteriꝰ
cęli faciẽdi cũ eſſet vna hyle: vt ipſi aiũt po
tuiſſe ſuppetere ſubſtãtiã: qm̃ cũ oís ſuꝑiori
cęlo eſſet expẽſa: nihil reliq̇ fuit qȯ ad ędifi/
cationẽ ſcdi cęli tertij ve ꝓficeret. Alij vo
innumeros cęlos ⁊ mũdos eſſe aſſerunt: q̇s
irridẽt ſui. Nõ em̃ nobiſcũ illis maior q̃ȝ cũ
ſuis pugna eſt: qui geometricis numeris et
neceſſitatibꝰ ꝯtendũt ꝓbare: ꝙ aliud cęlũ eẽ
nõ poſſit: nec pati naturaȝ vti aut ſcdm aut
tertiũ ſit: nec operatoris virtutẽ idoneã vt
multos cęlos faceret. Et q̇s nõ hãc eoꝝ ar
tificẽ facundiã irrideat: q̇ cũ ex vna atq; ea/
dẽ cauſa plura eiuſdẽ generis ab hoibꝰ fieri
poſſe nõ abnuãt: de creatore oĩm dubitẽt
vtꝝ plures cęlos facere potuerit: de q̇ ſcrip/
tũ ẽ: Dñs aũt cęlos fecit: Et alibi: Oĩa q̃cũ
Pš.113. q; voluit fecit? Quid em̃ difficile ei: cui vel/
le feciſſe eſt? Fluitat igiᵗ illis impoſſibilita/
tis rõ: cuȝ de deo diſputant: cui vere diciᵗ:
Quia impoſſibile tibi nihil eſt. Itaq; nos
nõ ſolũ ſcdm ſed etiã tertiũ cęlũ eſſe negare
2.Cor.12 nõ poſſumꝰ: cũ apl̃us raptũ ſe ad tertiũ cę/
lũ ſcriptoꝝ ſuoꝝ teſtificatione ꝯfirmet. Da
uid etiã cęlos cęloꝝ: in illo laudantiũ dñm
ꝯſtituit choro. Quẽ imitãtes philoſophi:
ſeptẽ ſtellaꝝ: ſolis ⁊ lunę globoꝝ ꝯſonũ mo
tũ introduxerũt: quoꝝ orbibꝰ vel potiꝰ glo
bis cõnexa memorant oĩa: quos ſibi innex/
os ⁊ velut inſertos verſari retro ⁊ ꝯtrario cę
teris motu ferri arbitranᵗ: eo ꝙ ipulſu ⁊ mo
tu ipſoꝝ orbiũ: dulcẽ quẽdã ⁊ plenũ ſuaui/
tatis atq; artis ⁊ gratiſſimi modulaminis
ſonũ reddi: quõ ſciſſus aer tã artifici motu:
⁊ acuta cũ grauibꝰ tẽperãte: ita varios ęqua
biliter ꝯcẽtꝰ efficiat: vt oẽm ſuꝑgrediaᵗ mu
ſici carminis ſuauitatẽ. Huiꝰ rei fidẽ ſi re-
quiras atq; expetas: ſenſu nobis et auditu
ꝓbari heſitãt. Nã ſi vera forent: quõ tanto
motu orbiũ ꝯcrepante: cũ ille cęleſtis orbis
cui affixos ferũt ſtellaꝝ curſus: qui ſine in/
termiſſione voluunᵗ: cõcitatiorẽ habeat cõ
uerſionẽ: atq; acutũ ſonum excitet: hic autẽ
lunaris grauiſſimũ nõ audireᵗ a nobis: cuȝ
leniora audire ſoleamus? Fidẽ ḡ eius diſ/
putationis: ſi teſtimonio nr̃o ⁊ auditꝰ mu/
nere exigamus ꝓbari: referunt obſurduiſſe
aures nr̃as: ⁊ hebetiorẽ nobis ſenſum audi
endi factũ: ꝓpter illã a ꝑncipio nr̃ę genera/
tionis ꝯcepti ſonitꝰ ꝯſuetudinẽ. Et exem/
plũ afferũt: eo ꝙ nilus fluuioꝝ maximꝰ: eo
videlicet loco vbi ſe ex altiſſimis montibuſ
in caradita illa ꝑcipitat: magnitudine fra/
goris ſui aures acolaꝝ obſtruat: vt audien/
di munere carere dicanᵗ. Sed facile his ip
ſa reſpõdet veritas. Nã qui tonitrua audi/
mus nubiũ colliſione generata: tantoꝝ or/
biũ ꝯuerſiões: q̇ maiori vtiq; ſicut motu fer
ri ęſtimanᵗ: ita vehemẽtiores ſonitus exci/
tarẽt nõ audiremꝰ? Addunt ꝑterea iȯ ſonũ
hunc nõ ꝑuenire ad terras: ne capti hoies ꝑ
ſuauitatẽ eius atq; dulcedinẽ: quẽ celeber/
rimus ille cęloꝝ efficit motꝰ ab oriẽtalibus
partibꝰ vſq; in occaſum ꝓpria negocia atq;
opera derelinquerẽt: ⁊ oĩa hic ocioſa remane
rent: quodã hũanę ad cęleſtẽ ſonũ mentis
exceſſu. Sed ea q̃ ſunt aliena ab ſtudio nr̃o
⁊ a diuinę lectiõis ſerie: his q̇ foris ſũt relin
quamus: Nos inhęreamꝰ ſcripturarum cę/
leſtium magiſterio.

De firmamẽto vtrũ ſit hoc qȯ in ſuperioribꝰ cęlũ appellatuȝ eſt: an aliud. Et quõ aqua vera ſuꝑ celos eſſe poſſit: cum reprobatione opi/nionis coruȝ qui hoc deſtruere conantur: Ca. III.

Propoſitũ igiᵗ nobis eſt: quia di/
xit deꝰ: Fiat firmamẽtum in
medio aq̃: ⁊ ſit diſcernẽs inẗ
aquã ⁊ aquã. Et hinc tractatꝰ: vtrũ hoc
firmamentuȝ appellet qȯ aũ iã fecit: de quo
ſcriptũ eſt: In ꝑncipio fecit deꝰ cęlũ ⁊ terrã.
Nec fallit ꝙ aliq̇ ante nos ita acceperint:
eo ꝙ ſupra creatũ auctore deo ⁊ ꝯditũ cęluȝ
ſcriptura exꝑſſerit: hic expoſitionẽ opis cre/
atiõiſq; diffuderit: vt ibi q̃ſi ſũmoperis bre
uiter cõprehẽſa ſit: hic operatiõis q̃litas ꝑ
ipſas ꝯcurrentiũ reꝝ digeſta ſit ſpecies. Sȝ
mouet nos: q2 ⁊ nomẽ aliȯ ſignificaᵗ: ⁊ ſpe/
cies ſolidior ⁊ cã diſcerniᵗ: ⁊ ꝑſona coopera
toris adiungiᵗ. Sic em̃ ſcriptũ eſt: Et diſ/
creuit deꝰ inter mediũ aquę q̃ erat
ſub firmamẽto: ⁊ inẗ mediũ aquę q̃
erat ſuꝑ firmamẽtũ. Et ꝑmo volunt id
deſtruẽ qȯ frequẽti ſcripturaꝝ lectiõe inoli/
tũ noſtris ⁊ impꝛ̃ſſum eſt mentibus: q2 aquę
ſuꝑ cęlos eẽ nõ poſſint: dicẽtes rotundũ eẽ
orbẽ illũ cęli: cuiꝰ in medio terra ſit: ⁊ in illo

circuitu aquã ſtare non poſſe: qȯ neceſſe eſt
defluat ⁊ labaᵗ: cũ de ſuperioribus ad infe/
riora decurſus eſt. Quõ em̃ aqua ſuꝑ orbeȝ
vt aiunt ſtare poteſt: cũ orbis ipſe voluaᵗ?
Hęc eſt illa verſutia dialecticę. Da mihi
vnde tibi reſpondeã. Qȯ ſi nõ detur: nullũ
verbũ referᵗ. Petunt ſibi cõcedi: axem cę
li torqueri motu cõcito: orbẽ autẽ terrę eſſe
immobilẽ: vt aſtruant aquas ſuꝑ cęlos eſſe
nõ poſſe: ꝙ omnes eas voluendo ſe axis ef/
funderet: quaſi vero vt cõcedã illis qȯ po/
ſtulãt: ⁊ ſꝫm eoꝝ opiniones illis reſpondeã:
negare nõ poſſint in illa altitudine ⁊ ꝓfun/
do: ⁊ longitudinẽ eſſe ⁊ latitudinẽ: quã ne-
mo põt cõprehendere: niſi is qui impleᵗ in
omnẽ plenitudinẽ dei: vt apl̃us ait. Quis
em̃ põt facile eſſe diuini operis ęſtimator?
Eſt ḡ latitudo in ipſa cęli altitudine. Sunt
etiã vt de his dicamus quę ſcire poſſumuſ:
pleraq; ędificia foris rotũda: intꝰ quadrata:
⁊ foris quadrata: intꝰ rotũda: quibꝰ ſuꝑio/
ra ſunt plana: in quibꝰ aqua hęrere ſoleat.
Quę tñ ideo dicimus vt aduertãt opiniões
ſuas: opiniõibꝰ veri ſimilioribꝰ reuinci poſ/
ſe: ⁊ deſinãt tantũ opus dei: hũanę operati
onis ⁊ noſtrę poſſibilitatꝭ ꝯtẽplatione me/
tiri. Nos aũt ſcripturaꝝ ſeriẽ atq; ordinẽ
quęrimꝰ: ſequimur: ⁊ opus ꝯtẽplatione ęſti
mamꝰ auctoris: q̇d dictũ ſit: ⁊ quis dixerit:
⁊ cui dixerit. Fiat inquit firmamẽtũ in me/
dio aquę: ⁊ ſit diſcernẽs iter aquas. Audio
firmamentũ fieri ꝑ ꝑceptũ q̇ diuidereᵗ aq̃:
⁊ ab inferiore ſuperior diſcernereᵗ. Quid hȯ
manifeſtius? Qui iuſſit diſcerni aquã inter/
iecto ⁊ medio firmamẽto: ꝓuidit quẽadmo
dũ diuiſa atq; diſcreta manere poſſit. Ser/
mo dei virtus naturę eſt: ⁊ diuturnitatꝭ ſb/
ſtantia: quoaduſq; velit eã manere q̇ ſtatu
Pš.148. it: ſicut ſcriptũ eſt: Statuit ea in ſęculũ ſęcu
li: ꝑceptũ poſuit ⁊ nõ ꝑteribit. Et vt ſcias
quia de iſtꝭ aquis hoc dixit quas tu negas
poſſe in ſuperioribꝰ cęli eſſe: audi ſuꝑiora:
Ibidẽ. Laudate eũ cęli cęloruȝ: ⁊ aquę q̃ ſuꝑ cęlos
ſũt laudẽt nomẽ dñi. Nõne quaſi aduerſan
ti tibi dixit: Qm̃ ipſe dixit ⁊ facta ſunt: ipſe
mãdauit ⁊ creata ſunt. Statuit ea in ſęculũ
ſęculi: ꝑceptũ poſuit ⁊ nõ ꝑteribit? An nõ
videᵗ tibi auctor idoneꝰ: qui legẽ ſuo operi
daret deꝰ? Eſt qui dicit: Venerabilis natu/
rę: inęſtimabilis magnitudine: immẽſus in
remunerationibꝰ: incõprehẽſibilis in operi
bus: cuiꝰ altitudinẽ ſapiẽtię q̇s inueſtigare
faciᵗ? Iſte dicit filio: id eſt: dic brachio ſuo:
dicit v̇tuti ſuę: dic ſapię ſuę: dic iuſticię. Et
fecit filiꝰ q̃ſi potẽs: fecit q̃ſi virtꝰ dei: fecit q̃ſi
ſapia dei: fecit q̃ſi iuſticia diuia. Cũ hȯ audiſ
q̇d miraris ſi ſuꝑ firmamẽtũ cęli potuit tan
tę maieſtatis operatiõe vnda ſuſpẽdi? De
alijs hęc collige: de his q̃ viderũt oculi ho-
minũ: quõ ad iudęoꝝ tranſitũ: ſi rationẽ q̃/
ris: ſcynda diuiſerit. Nõ ſolet hoc eſſe natu
rę: vt aqua ſe diſcernat ab aq̃: ⁊ in ꝓfundo
interfuſiones aquaꝝ terrę medio ſeparenᵗ.
Gelauerũt inq̇t fluctus: ⁊ firmamẽti ſpecie
curſuȝ ſuũ inſolito fine frenarũt. Nõne po/
tuit etiã aliter hebręũ populũ liberare? Sȝ
tibi voluit oſtẽdere: vt eo ſpectaculo etiã il/
la q̃ nõ vidiſti ęſtimares eſſe credẽda. Ior/
daniſ q̃ȝ reflexo amne in ſuũ fontẽ reuertiᵗ.
Hęrere aquã cũ labiᵗ: ⁊ ita ſurſum redire in
ſuꝑiora ſine vllo repagulo impoſſibile ha/
beᵗ. Sed q̇d ĩpoſſibile ei qui dedit poſſe
quibꝰ voluit? Dedit poſſe infirmitatibꝰ: vt
infirmꝰ dicat: Oĩa poſſum in eo q̇ me cõfor Phil.4.
tat. Dicãt certe quẽadmodũ aer cogaᵗ ĩ nu
bẽ: vtꝝ pluuia nubibꝰ genereᵗ: an ſinu nu-
biũ colligaᵗ. Videmꝰ plęrũq; exire nubes
de mõtibꝰ: Quęro vtꝝ de terra aſcẽdat aq̃:
an ea quę ſuꝑ cęlos eſt: largo imbre deſcen/
dat. Si aſcẽdit: vtiq; ꝯtra naturã eſt vt aſcẽ
dat in ſuꝑiora q̃ grauior ẽ: ⁊ porteᵗ aere: cũ
aer ſubtilior ſit: Aut ſi cõciti orbis totiꝰ mo
tu rapiᵗ aqua: ſicut vno orbe rapiᵗ: ita ſum
mo orbe diffundiᵗ. Si fundi vt volũt nõ de/
ſinit: vtiq; nõ deſinit rapi. Quia ſicut axis
cęli ſꝑ moueᵗ: ⁊ aqua moueᵗ: ⁊ aqua ſꝑ hau
riᵗ. Si deſcẽdit: manet ḡ iugiter ſupra cęloſ
q̃ habet vñ deſcendat. Deinde q̇d obſtat
ſi cõfiteanᵗ q2 aqua ſupra cęlos ſuſpẽſa ſit?
Nã quo verbo dicũt terrã in medio eſſe ſuſ
penſam ⁊ ĩmobilẽ manere: cũ vtiq; grauior
ſit q̃ȝ aqua: ea rõne pñt dicere nõ ꝑcipitari
aquã orbis illiꝰ cęleſtis ꝯuerſatiõe q̃ ſuꝑ cę/
los eſt. Sicut em̃ terra inani ſuſpendiᵗ vel
pondere librato: vndiq; ĩmobilis ꝑſeuerat:
ita ⁊ aqua aut grauioribꝰ: aut ęquis cũ ter-
ra ponderibꝰ examinaᵗ. Ideoq; non facile
ſuꝑfundiᵗ mare terris: niſi cum iubeᵗ exire.
Deinde cũ ipſi dicant: volui orbẽ cęli: ſtel/
lis ardentibꝰ refulgentẽ: nõne diuina ꝓui/
dentia neceſſario ꝓſpexit: vt intra orbẽ cę/
li ⁊ ſupra orbem redundaret aqua: quę illa
feruentis axis incendia tẽperaret? Propte/
rea quia exundat ignis ⁊ feruet: etiaȝ aqua

exundauit in terris: ne eas ſurgentis ſolis
⁊ ſtellarũ micantiũ ardor exureret: ⁊ tenera
rerũ exordia inſolit⁹ vapor lederet. Quã/
ti fontes: fluuij: lacus irrigant terras: quia
eas internus quidã ignis vaporat. Unde
eñi aut arbores germinarent: aut frumenta
vel ſata ꝓrũperent: vel orta coquerent: ni/
ſi ea iterior quoq; ignis animaret? Qui eti/
am de ſaxis frequẽter excutit: ⁊ de ipſo ſepe
dũ ceditur ligno exilit. Ergo ſicut neceſſaria
ignis creatura vt ordinata ⁊ diſpoſita ꝑma
neat: celiq; clemẽtia tẽperet aquarum rigorẽ:
ita etiã aquarũ redũdantia non ſuperflua: ne
alterũ altero cõſumeretur: quia niſi cõueniẽs
vtriuſq; menſura ſit: ſicut ignis aquam exic/
cat: ita ⁊ aqua extinguit ignẽ. Ideoq; pon/
dere ⁊ mẽſura examinauit vniuerſa. Nume
rata eñi ſunt ei ⁊ ſtillicidia pluuiarum: ſicut in
libro iob legimus. Sciẽs vel rerũ facilẽ de/
fectũ fore: vel ſolutionẽ vniuerſitatis: ſi al/
terũ exuperaretur ab altero: ita vtriuſq; tẽpe/
rauit diſpẽdia: vt neq; plus ignis excoque/
ret: neq; exuberaret aqua: quã imminutio fie
ret vtriuſq; moderata: que ⁊ ſuperfluũ detra/
heret ⁊ neceſſariũ reſeruaret. Itaq; cum
tanta de terris erũpant maximorũ fluenta
amniũ: Nilus effuſo egyptũ ſtagnãs flumi
ne: Danubius de occidẽtalib⁹ partib⁹ bar/
barorum: atq; romanos interſecãs populos:
donec ponto ipſe condatur: Rhenus de iugo
alpium vſq; in oceani ꝓfunda curſus ſuos
dirigens: romani memorãdus aduerſum fe
ras gentes murus imperij: Padus mari/
timorũ cõmeatuũ italicis ſubſidijs fidus in/
uector: Rhodan⁹ rapido cõcitus curſu: tyr/
rheni equoris freta ſcindit: in quo nõ medio/
cre fertur nauigantiũ periculum: dũ inter ſe
maris fluctus: ⁊ amnis fluenta decertant.
Itẽq; de ſeptẽtrionali ꝑte: phaſis caucaſe/
is montib⁹ fuſus: cũ pluribus alijs in euxi/
num ſe ꝑcipitans mare. Prolixũ eſt ſingulo
rũ ꝓſequi fluuiorum nomina: qui vel in no/
ſtrum mare deriuantur: vel exinaniuntur ocea/
no. Cũ tanta igitur vbertas aquarũ ſit: tamẽ
plerumq; terra meridiane plage torretur ar
dorib⁹: atq; eſtu ſoluta: fatiſcit in puluerem:
miſerandi agricole labore cõſumpto: vt fre
quẽter ad potũ ſiccatis puteis: arido gurgi
te ſubſidiũ vitale deficiat. Et erit quidẽ qñ
dicat abyſſo: deſerta eris: ⁊ omnes fluuios
ſiccabo: Sicut ꝑ eſaiã futurũ annunciauit.
Sed etiã anteq; ille dies adueniat: diui/
no ꝑſcitus arbitrio: nõ minimũ inter ſe ipſa
elementorum natura decernit. Crebro itaq;
aut inũdationib⁹ mũdus hic quatitur: aut ni/
mio eſtu ⁊ ariditate vexatur. Noli igitur in/
credibilẽ opinari aquarũ multitudinẽ: ſed re/
ſpice ad vim caloris: ⁊ incredulus non eris.
Multũ eſt qđ ignis abſorbet: qđ vel ex il
lo nobis debet eſſe manifeſtũ: cũ medici va
ſa quedã anguſta ore: pleniora deſuper: inter⁹
concaua: leui lucerne concepto lumine affi/
gunt corpori: quẽadmodũ calor ille omnem
in ſe rapiat humorem. Quis igitur dubitet ꝙ
ignitus ether ⁊ magno feruẽs vapore inflã
maret atq; exureret omnia: niſi lege quadã
ſui ꝓhiberetur auctoris: vt nec flumina: nec
lacus: nec ipſa maria vim ei⁹ poſſint reſting
uere? Et ideo deſuper aqua impetu quodam
deſcendẽs: in tantos plerũq; imbres rũpitur:
vt flumina lacus repẽte repleantur: ipſa ma/
ria exundent. Unde frequẽter ⁊ ſolẽ vide
mus madidũ atq; rorantẽ. In quo euidens
dat indiciũ: ꝙ alimẽtũ ſibi aquarũ ad tem/
periẽ ſui ſumpſerit. Tantũ autẽ ineſt illis
impugnãde veritatis ſtudiũ: vt ſolẽ ipſum
negent calide nature eſſe: eo ꝙ albus ſit nõ
rubicundus aut rutilus in ſpeciẽ ignis. Et
ideo aiunt: ꝙ nec ignitus natura ſit: ⁊ ſi qđ
habet caloris ferunt ex nimio motu cõuerſi
onis accidere. Quod ideo dicendũ putãt vt
nihil videatur humoris cõſumere: quia calo/
rem quo humor vel minuitur vel plerũq; ex/
hauritur: nõ habeat naturalẽ. Sed nihil agũt
cum iſta cõponunt: quia nihil intereſt: vtrũ ex
natura calorem quis habeat: an ex paſſione
aliqua atq; ex cauſa: quia ignis omnis cõſum
ptor humoris eſt: vel huiuſmodi materie quã flã
ma ꝯſueuit exurere. Nã ſiue ex lignis haud
quaquã ſemiuſtulatis: ſed inter ſe colliſis ig/
nis excuſſus excipiatur folijs: eque flãmam
adolet ac ſi de igne accendas facem: ſiue de
flãme lumine lumẽ accendas: eadẽ ſpecies
⁊ natura eſt luminis: ac ſi illud nõ naturalis
ignis adoleuerit: ſed quẽ accidens cauſa ge
nerauerit. Uel hinc ſaltẽ contemplentur
ſolis calorẽ: ꝙ diuerſa ei deus cõſtituit cur/
ſus ſui loca ⁊ tẽpora: ne ſi ſemper in iiſdẽ mo/
raretur locis: quotidiano ea vapore exureret.
Mare ipſum ideo ferunt ipſi ſalſam atq;
amarã aquã habere: ꝙ ea que fluuijs in fre/
ta influat calore abſumatur: tantũq; vapore
diurno cõſumi: quãtũ quotidie ex diuerſis
fluuiorum curſib⁹ inuehatur. Quod ex ſolis quadã

diiudicatione fieri ꝓhibetur: qui qđ purum ac
leue eſt ſibi rapit: qđ graue atq; terrenũ re/
linquit: ex quo remanet ſalſũ illud atq; ari/
dũ qđ ſine vſu ac ſuauitate potandi ſit.

Que ſit inter celos ⁊ firmamentum differentia: ⁊ firmamentũ vnde nuncupatum ſit: Que etiam aliorum ſit ſententia de predictorum diſtinctione: Ca. IIII.

f Sed reuertamur ad propoſitũ. Fi
at firmamentum inter medi/
um aque. Nõ moueat ſicuti iã di
xi: quia ſupra celum ait: hic dicit firmamen
Ps. 18. tũ: quoniã ⁊ dauid dicit: Celi enarrant glo/
riam dei: ⁊ opera manuũ eius annũciat fir/
mamentũ: hoc eſt: mũdi opus cũ videt ſuũ
laudat auctorẽ. Inuiſibilis eñi maieſtas ei⁹
ꝑ ea que videntur agnoſcitur. Et videtur mihi
nomẽ celorũ cõmune eẽ: quia plurimos celos
ſcriptura teſtificatur: nomẽ aũt eẽ ſpeciale fir
mamentũ. Siquidẽ ⁊ hic ita habetur: Et vo
cauit deus firmamentũ celum. Ut
videatur ſupra generaliter dixiſſe: in princi
pio celũ factũ: vt omnẽ celeſtis creature fa/
bricã cõprehẽderet: hic aũt ſpecialem firma
menti hui⁹ exterioris ſoliditatẽ qđ dicitur ce/
li firmamentũ: ſicut legimus in hymno pro
Daniel. 3. phetico: Benedictus es in firmamẽto celi.
Nã celũ: qđ οὐραμοσ grece dicitur: latine
quia impreſſa ſtellarũ lumina velut ſigna ha/
beat: tanq; celatũ appellatur: ſicut argentũ
qđ ſignis eminentibus refulget: celatũ dici
mus. ουράμοσ autem ἀπο Του ορέω ἀι
dicitur: qđ videatur: γήρολημ αι ασ Τοολήμ.
Igitur terra que obſcurior eſt οὐραμοσ nun
cupatur: quia lucida eſt tãq; viſibilis. Unde pu
to ⁊ illud dictũ: Uolatilia celi ſemper vident
faciẽ patris mei qui in celis eſt: Et volantia
circa firmamentũ celi: eo ꝙ ꝑtãtes que ſunt
in illo viſibili loco ſpectent hec oĩa: ⁊ ſubie/
cta ſuis habeant cõſpectib⁹. Deniq; clau
3. Reg. 17. ſum celum dictum eſt tẽporibus helie: qñ in
achab ⁊ iezabel ꝑfidia regnabat: cui ppl'us
regalis ac religio deſeruiret: eo ꝙ nemo ad
celũ oculos erigebat: nemo eius auctorẽ ve
nerabatur: ſed ligna ⁊ lapides adorabant.
Unde hoc colligim⁹: quia in maledictiõib⁹
Leuit. 26. ꝑplĩ iſrael dixit de⁹: Erit tibi celũ ſuper caput
tuũ ereum: ⁊ terra tua ferrea: qñ preciũ ꝑfi/
die luens populus iudeorũ: intẽperie celi ⁊
terre infecũditate multatur. De celo eñi cau/
Deut. 33. ſa fertilitatis. Deniq; ⁊ moyſes benedictio/
nes tribui ioſeph a finib⁹ celi ⁊ rore ⁊ abyſ/
ſis fontiũ deorſum venientibus: ⁊ ſm oram
a ſolis curſu ⁊ a cõuenientib⁹ mẽſib⁹ ⁊ a ver/
tice montiũ ⁊ colliũ eternorum dedit: eo ꝙ mo
deratione celeſti terrarũ fecũditas nutriatur.
Ferreũ ergo celũ qđ nullum exudat humorẽ:
qñ nullis nubib⁹ imber rũpitur. Eſt etiã
ferreũ celum: ſubobſcurus aer: preſſus atq;
nebuloſus colore ferrugineo. Qñ rigore ri
goris ſtringitur terra: tũc veluti ſuper caput no
ſtrum humor ſuſpẽſus videtur: ⁊ ꝑ momenta
imminere. Plerũq; etiã glacialib⁹ ventorũ
flatibus: rigẽtes aque cõſolidantur in niuẽ: ⁊
rupto aere: nix fũditur. Neq; eñi firmamẽtũ
hoc ꝑt ſine aliq̃ rũpi fragore aut penetrari:
Ideo ⁊ firmamẽtũ dicitur: ꝙ nõ ſit inualidũ nec
remiſſum. Unde et de tonitruis: que cõcepto
intra ſinũ nubiũ ſpiritu: cum ſe vehemẽter
eruptura eliſerint: magno ꝯcrepant ſonitu:
ait ſcriptura: Firmans tonitrua. A firmi/
tate ergo firmamentũ eſt nũcupatũ: vel qđ
diuina virtute firmatum ſit: ſicut ſcriptura
nos docet dicens: Laudate eũ in firmamẽ/
to virtutis ei⁹. Nec ꝑterit retuliſſe aliquos
celos celorum ad intelligibiles virtutes: firma/
mentũ ad operatorias: Et ideo laudare ce/
los vel enarrare gloriã dei: ⁊ opera manuũ
eius annũciare firmamentũ. Sed nõ quaſi
ſpiritalia: ſed quaſi opera mũdi enarrãt: quẽ
admodũ ſupra diximus. Alij quoq; purifi/
catorias virtutes interꝑtati ſũt aquas que
ſuper celos ſunt. Accipim⁹ hec quaſi ad tra
ctatus decorẽ. Nobis tñ nõ alienũ videtur
atq; abſurdũ: ſi aquas veras ꝓpter illã cau
ſam quã diximus: intelligamus. Nã ⁊ ros
⁊ gelu ⁊ frigus ⁊ eſtus ſm hymnũ ꝓpheticũ
benedicunt dñm: benedicit ⁊ terra: ⁊ illa nõ
ad intelligibiles naturas referimus: ſed ad
veritatẽ. Laudãt etiã dracones dominũ: quia
natura eorũ ⁊ ſpecies cũ videtur: nõ minimũ
vel decoris offundit vel ineſſe rõnis oñdit.

De laude ac ꝓbatione operis ſecũdi diei: eiuſdẽq; clauſiõe: Ca. V.

e Et vidit deus quia bonũ eſt.
Facit fili⁹ qđ vult pater: laudat pa
ter qđ facit filius. Nihil in illo na
tura degeneris inuenitur: cui⁹ opus a pater/
na nõ degenerat volũtate. Uidit vtiq; nõ
oculis corporalib⁹ intẽdit: ſed definiuit ple
nitudini gratie cõuenire: vt mihi eius iudi/
ciũ cognoſceretur. Nos eñi ſolemus etiã de
his que diuina ſunt diſputare. Et quid mi/

tū ſi de opere retractare poſſint: qui de ipſi⁹ operatoris generatione faciūt quęſtiones: Ipſū in iudiciū vocant: ipſū inęqualē atq̃ degenerē aſſerere conantur. Ideo legis: Et dixit deus: ⁊ fecit deus. Eodē pater ⁊ filius maieſtatis honorant nomine. **Et vidit deus quia bonum:** Dixit tanq̃ omnia quę pater vellet ſcienti: ⁊ vidit tanq̃ omnia quę fili⁹ faceret ſcientia tenēs ⁊ efficiēs operatione cōſorti. **Uidit quia bonum.** Nō vtiq̃ cognouit qđ neſciebat: ſed ꝓbauit qđ placebat. Nō quaſi incognitū placuit opus: qꝛ nec quaſi incognit⁹ pater qui cō
Matth.3. placuit in filio: ſicut ſcriptū eſt: Hic eſt fili⁹ me⁹ dilectus: in quo mihi cōplacui. Scit autem ſemꝑ filius voluntatē patris: ⁊ pater filij: ⁊ audit patrē filius ſemꝑ: ⁊ pater filiū ꝑ vnitatē naturę voluntatis atq̃ ſubſtantię. Deniq̃ teſtatur hoc in euāgelio ſuo filius
Joh.11. dicens ad patrē: Sciebā quia ſemꝑ me audis. Imago eſt enī inuiſibilis dei filius: omnia patris quaſi imago exprimit: omnia ei⁹ quaſi ſplendor glorię illuminat nobis atq̃ manifeſtat. Uidet ⁊ filius patris op⁹: ſicut ⁊ pater filij: ſicut ⁊ ipſe dn̄s declarauit: Nō pōt fili⁹ facere a ſe quicquā: niſi qđ viderit facientē patrē. Uidit ergo facientē patrē: ⁊ vidit ꝑ ſecretū inuiſibilis naturę. Et audit
Joh.5.et 8. ſimiliter. Deniq̃ ait: Sicut audio: iudico: ⁊ iudiciū meū verum eſt: qꝛ non ſum ſolus: ſed ego ⁊ qui miſit me pater. Hoc myſticū eſt: illud morale. Uidit mihi: ꝓbauit mihi. Qđ deus ꝓbauit: tu reꝓhenſibile ne dixe
Act.10. rit: quoniā qđ deus mundauit: tu cōmune ne dixeris: ſcriptū tibi eſſe meminiſti. Ergo bonū dei nemo blaſphemet. Si firmamētū bonū: quātomagis bonus eius creator: etiam ſi arriani nolint: eunomiani reclament: radicis degeneris fructus deterior: **Uidit (inquit) deus quia bonū.** Solent artifices ſingula prius facere: ⁊ poſtea habili cōmiſſione conectere: ⁊ qui vultus hominū vel corpora excudunt de marmore: vel ęre fingunt: vel ceris exprimūt: nō tamē ſciunt quēadmodū ſibi poſſint mēbra ſingula cōuenire: et quid gratię afferat futura conexio: ⁊ iđ aut laudare nō audēt aut ꝓ parte laudant. De⁹ vero tanq̃ ęſtimator vniuerſitatis ꝓuidens quę futura ſunt: quaſi ꝑfecta iam laudat quę adhuc in primi operis exordio ſunt: finē operis cognitione ꝓueniens. Nec mirum: ſi apud quē rerū ꝑfectio nō in cōſummatione operis: ſed in ſuę prędeſtinatione eſt volūtatis. Laudat ſingula quaſi conuenientia futuris: laudat plenitudinem ſingulorū venuſtate compoſitā. Illa eſt enī vera pulchritudo: ⁊ in ſingulis mēbris eſſe ꝙ deceat et in toto: vt in ſingulis gratia: in omnib⁹ formę cōuenientis plenitudo laudetur. Sed iam etiā ſecūdus nobis claudat dies: ne dum opus aſtruimus firmamenti: infirmiores eos qui audiūt dicendi ꝓlixitate faciamus: dū in noctem ſermo ꝓducitur: quę adhuc carens lunę ſtellarūq̃ lumine: nondū enim luminaria creata ſunt cęli: obſcuritatē poſſit afferre: remeantibus ſimul: vt cibo potuq̃ curent corpora: ne animis epulantib⁹ fragilitas carnis de nocturno quoq̃ ieiunio queratur.

Sancti Ambroſij epiſcopi: hexaemeron ſecundus liber: de ſecūdo die explicit.

Sequitur annotatio capitulorū tertij libri eiuſdem.

De introductione tertij diei: cū increpatione hominū ꝙ imperio dei inſenſibilibus elementis parētibus ipſi non obediunt: exhortatiōe quoq̃ vt populus in vnam eccleſiā dn̄i cōgregetur. Ca. I.

De inuiſibilitate ⁊ apparitione terrę ꝑ ſcripturę ꝓbationē. Et quomō aquę cōgregatę fuerint in vnā collectionē cū deſtructione opinionū cōtradicentiū. Ca. II.

Quomodo aquarū per omnē fere terrā diffuſarum vna dicatur collectio: cū ⁊ hodie diuerſa ſint maria. Quomodo etiā cōgregatio vna potuerit omnes illas aquas recipere atq̃ exinanire terras: quę ante fuſo ꝑ vniuerſū flumine ſtagnabant. Ca. III.

Quid ſit ꝙ ait dn̄s: Et appareat arida: ⁊ nō dixerit: ⁊ appareat terra. Ca. IIII.

De eo ꝙ a quibuſdam additū perhibetur: Et cōgregata eſt aqua in collectiones ſuas ⁊c̄. De ꝓbatione quoq̃ ⁊ ſingulari ac miro laude maris. Ca. V.

Quomodo cōuenerit vt terrę daret ſpecies ⁊ gratia germinandi ⁊ viriditatis agri: ac de virtute ⁊ vtilitate huius vocis qua deus dixit: Germinet terra herbam virētem fęni ⁊c̄. cū redargutione eorū q̄ hanc ꝑrogatiuā ipſi ſoli aſcribunt. Ca. VI.

Cur prius pecori pabulum q̄ cibus homini ſit creatus: ſimplexq̃ victus ⁊ naturalis cibus reliquis cibis antelatus ſit. De cōmendatione quoq̃ ipſius ac de myſterio herbę virentis ⁊ floris fęni: cum exhortatione noſtri ad imitationem illius herbę: ⁊ cōfutatione manichęi aliorumq̃ hęreticorum. Ca. VII.

De germine ac ſeminaria virtute ⁊ admirabili germinationis ⁊ fructificationis modo: terręq̃ vtilitate. De laude quoq̃ agri pleni ⁊ ſalubritate ſuci herbarū virgultorūq̃ ac foliorū remedijs. Ca. VIII.

De retuſione cauſationis: ꝙ cum vtilibus etiā lętalia ⁊ pernitioſa generentur. Ca. IX.

Quomodo terra ſm̄ genus ſuū dicatur ꝓferre ſemina: cū plerūq̃ ſemina iacta degenerent. Ac de diuerſitate ſeminis diaboli ⁊ ſeminis chriſti filij hominis: ⁊ quādo iſte homo verbum ſuū ſeminauerit ſuper terram. Ca. X.

De ortu arborū atq̃ roſarū: ⁊ quō roſa humanę vitę ſpeculū ꝓferat. Ca. XI.

De ſingulari vitis cōmēdatione: ⁊ quomodo exemplū eius ad noſtrę vitę inſtitutionem arceſſendū ſit. Ca. XII.

De arborū varietate ac diuerſis earum vtilitatib⁹ et ornatib⁹: fructuūq̃ ſuorū atq̃ ſucorū ꝓprietatibus ⁊ medelis. Ca. XIII.

De ſimpliciū pomorū differentia: foliorūq̃ diuerſitate. Ca. XIIII.

Qꝛ inexplicabile ſit ſingularum rerū exquirere ꝓprietates: ⁊ de varia mutatione ipſius aquę quę omniū virgultorū nutrix eſt: De diſcrepantia quoq̃ lachrymarum arborum: quę eiuſdē aquę alluuione generantur: ac tandem de diffuſioris ꝑſcrutationis excuſatione. Ca. XV.

Quēadmodum ad verbum domini qđ omni aquarum curſu eſt redundātius: ſubito omnis virgultorū creatura effloruerit: et victū atq̃ medelā miniſtrauerit. Quomodo prętere vniuerſa gignētia aut ſemina habeant aut aliqua quę cū virtute ſeminū videantur conuenire. Ac de magna dei virtute in ſingulis. Ca. XVI.

De reꝓhenſione ſurditatis humani cordis: Et de incōꝓhenſibili admirādaq̃ dei etiam in paruis ꝓuidētia: De ꝑmo q̄ cultore vitiū ⁊ cōmēdatione vini. Ca. XVII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi hexaemeron tertius liber de die tertio incipit.

De introductione tertij diei: cū increpatione hominū ꝙ imperio dei inſenſibilibus elementis parētibus ipſi non obediunt: exhortatione quoq̃ vt populus in vnā eccleſiam dn̄i cōgregetur: Ca. I.

d **Ies tertius no**bis hodie in ſermone naſcatur: qui ortus eſt in lectione ꝓclar⁹: dies qui terrā a naufragio liberauit: dicēte deo: **Congregetur aqua que eſt ſub celo in congregationē vnam.** De quo prefationē adoriri placet. **Congregetur aqua:** Dictū eſt ⁊ cōgregata eſt: ⁊ frequēter dicitur: cōgregetur populus ⁊ nō cōgregatur. Nō mediocris pudor eſt imperio dei inſenſibilia elementa parere: ⁊ homines nō obedire quib⁹ ſenſus ab ipſo tributus eſt auctore. Et fortaſſe hic pudor fecerit vt hodie plures cōueniretis: ne quo die cōgregata eſt aqua in cōgregationē vnam: eo die populus nequaquā ꝯgregatus in eccleſiam dn̄i videretur. Nec hoc ſolū obedientis aquę exemplū habemus: Nā ⁊ alibi ſcri Ps.76.
ptum eſt: Uiderūt te aquę deus: viderunt te aquę: ⁊ timuerūt. Neq̃ enī veriſimile nō videtur de aquis dictū: quādo alibi quoq̃ idem ꝓpheta ait: Mare vidit ⁊ fugit: iorda Ps.113.
nis conuerſus eſt retrorſum. Hoc enī vere factum quis ignorat: ꝙ ad hebręorū tranſitū mare fugerit: quando ſe vnda diuiſit: tranſiuit populus puluerulēto veſtigio: periſſe mare credens fugiſſe fluct⁹: Deniq̃ credidit hoc ęgyptius: et ingreſſus eſt: ſed illi redijt vnda quę fugerat. Nouit ergo aqua ⁊ cōgregari ⁊ timere et fugere: quādo deus ꝓcipit. Hanc imitemur aquā: ⁊ vnam cōgregationē dn̄i: vnam eccleſiā nouerimus.
Cōgregata eſt hic quondā aqua ex omni valle: ex oī palude: ex omni lacu. Uallis eſt hereſis: vallis eſt gentilitas: quia de 3.Regl.20.
us montiū eſt: nō vallium. Deniq̃ in eccleſia exultatio eſt: in hęreſi ⁊ gentilitate flet⁹ ⁊ męror. Unde ait: Diſpoſuit in cōualle fle Ps.83.
tus. Ex omni igitur valle ꝯgregatus eſt populus catholicus. Iam nō multę cōgrega

tiones ſunt: ſed vna eſt cõgregatio: vna ec/
cleſia. Dictum eſt ⁊ hic: Congregetur aqua
ex omni valle: ⁊ facta eſt cõgregatio ſpirita
lis: ⁊ factus eſt vnus populus: ex hȩreticis
⁊ gẽtilibꝰ repleta eccleſia eſt. Vallis eſt ſcȩ/
na: vallis eſt circus: vbi currit mẽdax equꝰ
ad ſaluteꝫ: vbi humilis ⁊ abiecta cõtentio:
vbi litium fȩda deformitas. Ex his igitur
qui circo inhȩrere cõſueuerant fides creuit
eccleſiȩ: quotidianus cȩtuſ augetur. Palus
eſt luxuria: palus eſt intemperantia: palus
eſt incõtinentia: in qua volutabra libidinũ
ſunt beſtiarũ murmura: latibula paſſionũ:
vbi merſanť quicũqꝫ inciderint ⁊ non emer
gunt: vbi labuntur pedũ veſtigia: fluitant
ſingulorum inceſſus: vbi fulicȩ ſe dum la/
uant polluũt: vbi flebiles deſuper gemitus
columbarũ: vbi pigra teſtudo cȩnoſo hȩret
in gurgite: deniqꝫ aper in palude: ceruꝰ ad
fontes. Ex omni igitur palude vbi quaſi ra
nȩ veterẽ querelam canebãt: cõgregata eſt
fides: cõgregata eſt puritas animi mẽtiſqꝫ
ſimplicitas. Cõgregata eſt aqua ex om/
ni lacu: ⁊ ex omni fouea: vt nemo fodiat fo/
ueam fratri ſuo: in quã ipſe incidat: ſed om
nes ſe inuicem diligant: omnes ſe inuicẽ fo
ueant: ⁊ quaſi vnũ corpus diuerſa ſe mem/
bra ſuſtentent: quos nõ mortiferi cantus: ⁊
acromata ſcȩnicorũ quȩ mentem emolliant
ad amores: ſed cõcentus eccleſiȩ et cõſona
circa dei laudes populi vox: ⁊ pia vota de/
lectent: quibus nõ purpurea peripetaſma/
ta: nõ aulea precioſa ſpectare voluptati ſit:
ſed hanc pulcherrimã mundi fabricã: hanc
diſtantẽ inter ſe elementorũ copulam: cȩlũ
ſicut cameram extenſuꝫ vt inhabitantes in
hoc mundo tegat: terram ad operandũ da/
tam: diffuſum aerẽ: clauſa maria: populum
hunc diuinȩ operationis organũ in quo di/
uini modulamẽ reſultet oraculi: ⁊ dei ſpiri/
tus intus operetur: templũ iſtud ſacrarium
trinitatis: ſanctitatis domiciliũ: eccleſiam
ſanctã: in qua refulgẽt aulea cȩleſtia: de qui
Eſa: 54. bus dictum eſt: Dilata locũ tabernaculorũ
tuorum et auleorũ tuorum: fige: ne parcas:
longiores fac funiculos tuos: ⁊ palos tuos
confirma: adhuc in dexterã et ſiniſtram ex/
tende: ⁊ ſemen tuũ gentes hȩreditate poſſi/
debit: ⁊ ciuitateſ deſertas inhabitabis. Ha
bet ergo aulea: quibus attollit vitã bonã:
peccata tegit: culpam obumbrat. Hȩc eſt ec
cleſia quȩ ſuper maria fundata eſt: et ſuper
flumina ꝑparata. Supra vos eñ confir/
mata eſt ⁊ ꝑparata: qui ſicut flumina puro
in eam mundi fonte decurritis: de quibꝰ di
ctum eſt: Eleuauerũt flumina domine: ele/ Ps. 92.
uauerunt flumina vocẽ ſuam: a voce aqua/
rum multarũ. Et addidit: Mirabiles elati/
ones mari: mirabilis in excelſis dominus.
Bona flumina: hauſiſtis eñ ex illo perenni ⁊
pleno fonte a quo fluitis qꝺ fluitis: qui ait
vobis: Qui credit in me (ſicut dicit ſcriptu/ Joh. 7.
ra) flumina de ventre eius fluẽt aquȩ viuȩ.
Hoc autẽ dicebat de ſpiritu: quẽ incipiebãt
accipere qui credituri erant in eũ. Sed iã
quaſi boni iordanes: reuertimini mecum in
originem.

De inuiſibilitate et apparitione terre per ſcripture ꝓbationem: Et quomodo aque cõgregate fuerint in vnam collectionem: cum deſtructione opinionum contradicentium: Ca. II.

c Ongregeť (inquit) aqua que
ſub celo eſt in congregatio/
nem vnã: ⁊ appareat arida.
Et factum eſt ſic. Fortaſſe parũ credi/
derit aliquis ſuperioribus ſermonibus no/
ſtris: quibus tractauimus inuiſibilem ideo
fuiſſe terrã: ꝙ aquis operta tegereť: vt cor/
poreis oculis videri nõ poſſit. Ad ſe eñ ꝓ/
pheta retulit: hoc eſt: ad noſtrã conditionẽ:
nõ ad diuinȩ maieſtatem naturȩ: quȩ vtiqꝫ
omnia videt. Sed vt aduertatis quia nõ
quaſi noſtri ingenij ꝓbandi gratia: ſed ve/
ſtrȩ cauſa inſtructionis ſuſcepimꝰ hunc tra/
ctandi laborẽ: aſſtipulante nobis lectionis
ſerie teſtificamur: quȩ aperte ꝓbat: poſt cõ/
gregationẽ aquȩ quȩ erat ſuꝑ terraꝫ: ⁊ poſt
deriuationẽ eius in maria apparuiſſe aridã.
Deſinant ergo nobis qui dialecticis diſpu/
tationibus mouere negocia ſolent dicẽtes:
Quomodo terra inuiſibilis: cũ omni corpo
ri naturaliter ⁊ ſpecies et color inſit: omnis
autem color ſit ſubiectus aſpectui? Clamat
dei vox: Congregetur aqua: et ap/
pareat arida. Et iterum ſcriptura dicit:
Congregata eſt aqua in cõgrega/
tionem vnam: ⁊ apparuit arida.
Quid opꝰ fuit iterare: niſi occurrendũ quȩ/
ſtionibus iudicaſſet ꝓpheta? Nonne vi/
detur dicere: non dixi inuiſibilem ſm natu/
ram: ſed ſm ſuperfuſionẽ aquaruꝫ? Deniqꝫ
addidit ſublato velaminȩ apparuiſſe aridã:

quȩ ante nõ videbatur. Iterũ qꝫ ꝗſtiones
alias aſſerunt dicentes: Si in cõgregationi
bus diuerſis aqua erat: quomõ ſi illȩ cõgre
gationes in ſuperioribꝰ erant: nõ defluebat
aqua in eũ locũ ad quem poſtea domini im
perio deriuata eſt? Natura eñ aquarũ: ſpõ
te in inferiora ꝓlabitur. Sin vero in inferi/
oribus erant illȩ cõgregationes: quomodo
cõtra naturam ſuam aqua ad ſuperiora cõ/
ſcendit? Itaqꝫ aut ſm naturales curſus im/
perio nõ eguit: aut cõtra naturam imperio
ꝓficere nõ potuit. Cui queſtioni facile re/
ſpondebo: ſi mihi ipſi ante reſpondeãt: an/
te prȩceptũ domini hanc aquarũ fuiſſe na/
turam vt labereť ⁊ flueret. Non eniꝫ ex vſu
hoc habet ceterorũ elementorum: ſed ſpeci/
ale ⁊ propriũ: nõ ex quodam ordine ſed ma
gis ex voluntate ⁊ operatione dei ſummi.
Quid iuſſerit deus audiunt: Vox autẽ dei
efficiens natura eſt. Eam vocẽ effectus ope
rationis impleuit. Cȩpit labi aqua: ⁊ in vnã
confluere congregationẽ: quȩ ante erat dif/
fuſa per terras: ⁊ plurimis receptaculis in/
hȩrebat. Curſum eius ante nõ legi: motum
eius ante nõ didici: nec oculus meus vidit:
nec auris audiuit. Stabat aqua diuerſis lo
cis: ad vocem dei mota eſt. Nõne videtur:
quia naturã ei huiuſmodi vox dei fecit: ⁊ ſe/
cuta eſt creatura prȩceptũ: ⁊ vſum fecit ex le
ge? Primȩ eñ cõſtitutionis lex: formam in
poſteros dereliquit. Deniqꝫ ſemel diem
fecit: ⁊ noctẽ. Ex illo manet vtriuſqꝫ ſucceſ/
ſio: ⁊ diuturna reparatio. Juſſa ẽ etiã aqua
currere in ꝯgregationem. Ex illo currit: fon
tes labuntur in fluuios: in freta currunt flu
mina: lacus deriuanť in maria: ipſa ſe aqua
prȩcedit: vrget ⁊ ſequitur. Vnus eſt ductꝰ:
vnuꝫ corpus. Et cũ ſit altitudo diuerſa: in/
diſcreta tamen dorſi eius ȩqualitas. Vnde
⁊ ȩquor appellatum arbitror: ꝙ ſuperficies
eius ȩqualis ſit. Reſpondi ſm illoꝝ ꝓpo
ſitum: illi nunc reſpondeant mihi: ſi vnquã
viderint fontes ex inferioribꝰ ſcaturire: de
pauimento aquã ſurgere. Quis eaꝫ cogit?
Vnde ꝓrumpit? Quemadmodũ non de/
ficit? Quomodo fiat vt ima ſolidiora vndã
vomant? Hȩc ſm occultȩ ſecreta naturȩ. Cȩ
terum quis ignorat: ꝙ rapido plerũqꝫ impe
tu in ima deſcendens: in ſuperiora ſe ſubri/
gat: atqꝫ in ſuperciliuꝫ montis attollit: plȩ
rumqꝫ etiam canalibus manu artificis deri
uata: quantũ deſcẽderit: tantũ rurſus aſcẽ
dat? Itaqꝫ ſi vel impetu ſuo fertur: vel arti/
ficis deriuata ingenio cõtra naturam ſuam
ducitur ⁊ eleuatur: miramini ſi diuini ope/
ratione ꝑcepti aliquid ad vſum naturȩ eiuſ
acceſſit: quod in vſu ante nõ fuerit? Dicant
nunc mihi: quomodo tanquã in vtrẽ cõgre
gauerit aquas maris: vt ſcriptum eſt: quo/
modo eduxerit de petra aquã. Qui potuit
de petra educere aquã quȩ nõ erat: nõ potu
it aquã educere quȩ erat? Percuſſit petram Ps. 77.
et fluxerunt aquȩ: clamat dauid: et torren/
tes inundauerũt. Et alibi: Super montes Ps. 103.
ſtabunt aquȩ. Habes in euangelio: ꝙ cum
grauis eſſet ꝓcella: et magnus in mari mo/
tus: ita vt trepidarẽt apoſtoli naufragij pe/
riculum: excitauerũt dormientẽ in puppi do
minũ ieſum: ⁊ ſurgens imperauit vento et
mari: ſedata tempeſtas eſt: refuſa tranquil
litas. Qui potuit imperio mare totũ ſeda/
re: nõ potuit aquas iperio mouere? At ꝗ in
diluuio ſic accepimꝰ ꝙ eruperint abyſſi fon/
tes: ⁊ ꝙ induxerit poſtea ſpiritũ ⁊ ſiccauerit
aquã: ſi nolũt obediſſe naturã: vſũqꝫ elemẽ
ti imperio dei eſſe cõuerſũ: vel hoc cõcedãt
potuiſſe immiſſo vento aquas currere: qꝺ
quotidie videmꝰ in mari: vt inde aquȩ cur/
rant vnde flauerit ventus. Si tẽpore moy/
ſi excitato auſtro valido: ſiccatuꝫ eſt mare:
eodem modo ſiccari nõ potuit congregatio
aquarũ: ⁊ in mare ꝓfluere aqua: quȩ poſtea
diuiſa eſt in ꝓfundo? Sed diſcant naturã
poſſe cõuerti: quando petra aquas fluxit: ⁊
ferruꝫ aquȩ ſupernatauit: qꝺ vtiqꝫ heliſȩus
orando facere meruit: non imperando. Si
igitur heliſȩus ferrum leuauit contra natu/
ram: chriſtus aquas mouere nõ potuit? Sꝫ
mouit: ꝗ potuit dicere: Lazare veni foras: Joh. 11.
⁊ mortuum ſuſcitauit. Deus enim quod iu/
bet facit. Itaqꝫ pari exemplo dictũ accipe:
Congregetur aqua: ⁊ cõgregata eſt. Dicen/
do autem congregetur: non ſolum mouit
eam de loco: ſed etiam ſtatuit in loco: vt
nõ prȩterflueret ſed maneret. Hoc vtiqꝫ ma
ioris miraculi eſt: quomodo omnes congre
gationes in vnam congregationẽ defluxe/
rint: ⁊ vna congregatio non adimpleta ſit.
Nã ⁊ ſcriptura hoc inter mirabilia conſti
tuit dicendo: Omnes torrẽtes eunt in ma/ Eccs. 1.
re: ⁊ mare nõ adimpletur. Vtrumqꝫ igitur
ex prȩcepto dei: vt ⁊ fluat aqua: ⁊ nõ ſuper/

fluat. Circūſcripta igitur impoſito fine ma/
ria clauduntur: ne ſuperfuſa terris inundēt
omnia: ⁊ deſtituto aruoꝝ cultu munus ter/
renę fęcunditatis impediant. Cognoſcant
igitur diuini eſſe ꝑcepti: operationiſqꝫ cęle/
ſtis. Ait eñ dominuſ per nubē ad iob inter
Job.38. alia etiaꝫ de maris clauſtro: Poſui ei fines
apponens clauſtra ⁊ portas. Dixi autem ei:
Vſqꝫhuc venies: nec tranſgredieris: ſed in
teipſo cōterentur fluctus tui. Nōne ipſi vi/
demus mare frequēter vndoſum: ita vt in
altum fluctus eius tanqꝫ mons aquę prę̄ru
ptus inſurgat: vbi impetū ſuuꝫ ad littus il/
liſerit in ſpumas reſolui: repagulis quibuſ/
dam harenę humilis repercuſſuꝫ: ſm̄ quod
Hiere.5. ſcriptū eſt: Aut nō timebitis me dicit domi
nus: qui poſui harenā fines mari? Infirmiſ
ſimo itaqꝫ omniū vilis ſabuli puluere vis
maris in tēpeſtate cohibetur: ⁊ velut habe/
nis quibuſdā cęleſtis imperij a ꝑſcripto ſibi
fine reuocatur: violentiqꝫ ęquoriſ motus in
ſeſe frangitur: atqꝫ in reductos ſinus ſuos
ſcinditur. Cęterū niſi vis ſtatuti cęleſtis in/
hiberet: quid obſtaret: quin ꝑ plana ęgypti
quę maxime humilioribus iacens vallibus
cāpeſtris aſſeritur: mare rubrū ęgyptio pe/
lago miſceretur? Deniqꝫ doceāt hoc qui vo
luerint hęc duo ſibi maria cōnectere: atqꝫ in
ſe trāſfundere: ſeſoſtris ſane ęgyptius: qui
antiquior fuit: ⁊ dariꝰ medus: qui maioris
contuitu potentię in effectū voluit adduce/
re: qđ ab indigena fuerat ante temptatuꝫ.
Quę res indicio eſt: ꝙ ſuperius eſt mare in/
dicum: in quo mare rubrū: qꝫ ęquor ęgypti/
um qđ inferius alluit. Et fortaſſe ne latius
ſe mare effunderet: de ſuperioribꝰ ad inferi/
ora prę̄cipitās: ideo molimina ſua rexvter/
qꝫ reuocauit.

Quomodo aquarum per omnē fere terram diffuſaruꝫ vna dicatur collectio: cum ⁊ hodie diuerſa ſint maria. Quomodo etiam cōgregatio vna potuerit omnes illas aq̄s recipere atqꝫ exinanire terras: que ante fuſo ꝑ vniuerſum flumine ſtagnabatur: Ca. III.

q Vero nunc: cū dixerit: Colligat̃
aqua i collectionē vnā. Quō
diffuſas per lacꝰ: paludes: ſtagna:
aquas ⁊ ſuperfuſas vallibus ⁊ campis om/
nibuſqꝫ planioribꝰ locis: currentibus fonti/
bus atqꝫ fluminibus vna potuerit recipere
collectio: aut quomodo vna collectio cū ho
dieqꝫ diuerſa ſint maria. Naꝫ ⁊ oceanū ma/
re dicimus: ⁊ tyrrhenū: ⁊ adriaticum: ⁊ indi
cum: ⁊ ęgyptium: ⁊ pontum: ⁊ ꝓpontidem:
⁊ helleſpontum: ⁊ euxinū: ęgeum: ionium:
atlanticum. Plerıqꝫ etiam creticū: ⁊ ſepten
trionale: caſpium appellant mare. Vnde cō
ſideremus ſcripturę verba: quę librato ſunt
trutinata examine. Colligatur (inquit)
aqua in collectionem vnam. Vna
aquaruꝫ iugiſqꝫ ⁊ continua cōgregatio eſt:
ſed diuerſi ſinus maris: ut quidā de ſcripto
ribus forenſibus ait: Nancqꝫ portus maris
noſtri ſinus ampliſſimus. Meritoqꝫ in di/
uerſis locis diuerſa ſunt nomina: quia vo/
cabula aquis ex regionū vocabulis adhęſe
runt. Vna autē congregatio aquarū: co ꝙ
iugis vnda atqꝫ cōtinua ab indico mari vſ/
qꝫ ad gaditani oram littoris: ⁊ inde in mare
rubrum: extrema: circumfuſo orbem terra/
rū includit oceano: interiꝰ quoqꝫ tyrrheno
adrias: adrię cętera maria miſcentur: nomi
nibus diſtincta non fluctibus. Vnde pul/
chre habes: quia deus ꝯgregationes aqua/
rum vocauit maria. Ita ⁊ vna eſt generalis
collectio: quę dicitur mare: ⁊ multę collecti/
ones quę maria ꝓ regionibus nuncupant̃.
Sicut eñ multę terrę vt africa: hiſpania:
thracia: macedonia: ſyria: ęgyptus: gallia:
atqꝫ italia: ꝓ regionuꝫ appellantur vocabu
lis ⁊ vna eſt terra: ita multa dicunt̃ pro lo/
corum appellationibus maria: ⁊ vnū eſt ma
re: ſicut ait ꝓpheta dicens: Tui ſunt cęli et Ps̄.88.
tua eſt terra: orbem terrarū ⁊ plenitudinem
eius tu fundaſti: aquilonem ⁊ mare tu crea
ſti. Et ad iob ipſe dominus ait: Cōcluſi au/
tem mare portis. Nūc quia de vna collec/
tione diximus: illud occurrit: vtrum cum ꝑ
omnē fere terram ⁊ ſuper terram fuerint dif
fuſę aquę per valles: per trita: per valleſtria
agrorum: concaua montium: planiciemqꝫ
cāporum: modo ęquoris fuſa congregatio
vna potuerit omnes illas aquas recipere
atqꝫ exinanire terras: quę ante fuſo per vni
uerſum flumine ſtagnabantur. Naꝫ ſi tunc
operta erāt oīa: nō diceret viſa eſt terra: niſi
tectā vellet locis omnibus demōſtrare. Si
diluuium noe tēpore abſcondit et montes:

quādo aquarum iam et ſuper cęlos et infra
firmamentum fuerat facta diſcretio: quāto
magis dubitari nō poteſt: etiam montium
vertices illa ſuperfuſione latuiſſe? Quo igi
tur illa omnis aquarū redundantia deriua
ta eſt? Quę receptacula eam tam continua
atqꝫ cōnexa abſorbere potuerunt? De q̊
multus nobis poteſt ſermo ſuppetere. Pri
mum quia potuit creator omniū ⁊ ipſarum
terraꝝ ſpacia diffundere: Qđ aliqui añ noſ
confirmantes: ꝓpria poſuerunt ſententia.
Ego quid facere potuerit nunc ꝑtermitto:
quid fecerit qđ aperte ſcripturarū auctori/
tate nō didici quaſi ſecretū prętereo: ne for/
te etiā hinc alias ſibi quęſtiones requirant.
Aſſero tamē ſm̄ ſcripturas: quia potuit lo/
corum humilia ⁊ camporū aperta diffunde/
re: ſicut ipſe ait: Ante te ambulabo ⁊ mon/
tes planos faciaꝫ. Potuit etiā ipſa aquarū
vis ꝓfundiora ea facere quę inſederat: tan
to fluctuum motu: tantoqꝫ ęſtu ꝯcitatioris
elementi: qui quotidie ima pelagi torquere
⁊ harenas verrere ſoleat de ꝓfundo. Quis
deinde ſciat: inquantū ſe illud magnum et
inauſum nauigantibus atqꝫ intemptatum
nautis fundat mare: qđ britannias fremēti
includit ęquore: atqꝫ in vlteriora ⁊ ipſis fa/
buliſ inacceſſa ſecreta ſe porrigit? Quis de/
inde colligit: quātū lucrino ⁊ auerno in ita/
lia tiberiadi quoqꝫ in palęſtina ⁊ eila: cui q̄
inter palęſtinam ⁊ ęgyptum arabię deſerta
prętēdit: portubuſqꝫ diuerſis auguſti atqꝫ
traiani: cęteriſqꝫ per vniuerſum orbeꝫ inſu/
ſum addiderit mare? Sꝫ ſunt etiā nō confu
ſi lacus ⁊ ſtagna: quę non miſcentur flucti/
bus: vt larius ⁊ benacus: albanus quoqꝫ:
alijqꝫ plures: quomō vna congregatio aq̄/
rum? Sed quemadmoduꝫ dicitur: quia fe/
cit deus duo luminaria: id eſt: ſoleꝫ ⁊ lunā:
cum ſint vtiqꝫ ⁊ ſtellaruꝫ lumina: ita ⁊ vna
cōgregatio dicitur: cum ſint plurimę. Neqꝫ
eñ annumerant̃ quę nō cōferuntur.

Quid ſit ꝙ ait dominus: Et appareat arida: ⁊ non dixerit: ⁊ appareat terra: Ca. IIII.

ſ Ed vt videtur quoniā de mari lo/
quebamur: aliquantulū exundaui/
mus: ad ꝓpoſitum reuertamur: et
cōſideremus quid ſit qđ ait dominꝰ. Con
gregetur aqua in vnam congrega/
tionem ⁊ appareat arida: Et non di
xerit: terra. Qđ prę̄clare poſitū: quis nō ad/
uertat? Terra enim poteſt ⁊ luto eſſe permi/
xta: aquis madida: cuius ſpecies ſuperfuſiſ
aquis non appareat. Arida auteꝫ nō ſolum
ad genus: ſed etiā ad ſpeciem terrarū refer/
tur: vt ſit vtilis: ſulcabilis ⁊ apta culturis.
Simul perſpectū eſt ne videatur ſole mag̃
qꝫ dei prę̄cepto eſſe ſiccata: quia arida facta
eſt anteqꝫ ſol crearetur. Vnde et dauid diſ/
cernens mare ⁊ terram: ait de domino deo:
Quoniā ipſius eſt mare: ⁊ ipſe fecit illud: ⁊ Ps̄.94.
aridam manus eius fundauerūt. Arida eñ
expreſſio naturę eſt: terra appellatio quędā
ſimplex negocij: quę in ſe habeat ꝓprieta/
tem. Sicut eñ animal generis ſignificatio
eſt: cui ineſt ꝓprium aliquid ⁊ excellens: ra/
tionabile autē ꝓprium eſt hominiſ: ita ⁊ ter
ra poteſt cōmuniter dici vel ſcatens aquis
vel deſerta ⁊ inuia ⁊ ſine aqua. Ergo et illi
quę ſcatet aquis: ineſt vt habeat ariditatē.
Remota enim aqua incipit eſſe arida: ſicut
habes ſcriptū: Poſuit flumina in deſertū: Ps̄.106.
⁊ exitus aquarum in ſitum: hoc eſt: de terra
aquoſa aridam fecit. Habet ergo terra pro/
priam qualitatē ſuam: ſicut ⁊ ſingula elemē
ta habent. Naꝫ ⁊ aer humidā qualitatē: et
aqua frigidam: ⁊ ignis calidam. Et hoc eſt
principale ꝓprium elementis ſingulis: qđ
ratione colligimus. Comprehēdere autem
ſenſibiliter ⁊ corporaliter ſi velimus: velut
cōnexa ⁊ cōpoſita reperimꝰ: vt ſit terra ari/
da et frigida: aqua frigida et humida: aer
calidus ⁊ humidus: ignis calidus ⁊ ſiccus:
⁊ ſic ſibi per has iugales qualitates ſingu/
la miſcentur elementa. Nam terra cum ſit
aridę et frigidę qualitatis conectitur aquę
per cognationē qualitatis frigidę: et aqua
aeri: quia humidus eſt aer. Ergo aqua tan/
quā brachijs quibuſdam duobus frigoris
⁊ humoris: altero terram: altero aerē vide/
tur amplecti: frigido terrā: aerem humido.
Aer quoqꝫ mediꝰ inter duo cōpugnantia ꝑ
naturā: hoc eſt: inter aquā ⁊ ignē: vtrūqꝫ il/
lud elemētū ꝯciliat ſibi: qꝛ ⁊ aquis humore
⁊ igni calore cōiūgitur. Ignis quoqꝫ cuꝫ ſit
calidus ⁊ ſiccus natura: calore aeri annecti/
tur: ſiccitate autē in cōmunionē terrę ac ſo/

cietatẽ refunditur: atq; ita ſibi per hunc circuitum ⁊ chorũ quendam cõcordie ſocietatiſq; cõueniunt. Unde ⁊ grece ϛοιχεῖα dicuntur: que latine clementa dicimus: q ſibi cõueniant ⁊ concinant. Huc autẽ pgreſſi ſumus: quia ſcriptura ait: q deus vocauerit terram aridã: hoc eſt: quia qd principale eſt eius nũcupauit ppꝛietatẽ nature. Naturalis em̃ proprietas ſiccitas eſt terris: hec ei prerogatiua ſeruata eſt. Principalis ergo ſiccitas ſubeſt etiã vt ſit frigida: ſed nõ preferuntur ſecunda primis. Ut aũt humida ſit: aquarũ affinitati ſociatur. Ergo illud ſuũ: iſtud alienum. Suum q arida: alienũ q humida. Auctor itaq; nature quod primo donauit hoc tenuit: quia iſtud ex natura: illud ex cauſa. De principalibus igitur nõ ex accidentibus terre debuit ppꝛietas definiri: vt ſm prerogatiuã qualitatis eius informaretur noſtra cognitio.

De eo q a quibuſdam additum perhibetur: Et cõgregata eſt aqua in collectiones ſuas ⁊c. De pbatione quoq; ⁊ ſingulari ac miro laude maris: Ca. V.

e

T vidit deus quia bonum. Nõ pterimus quia aliqui nec in hebreo putant eſſe: nec in ceterl interpretationib⁹: q **Congregata eſt aqua in collectiones ſuaſ: ⁊ apparuit arida. Et vocauit deus aridam terrã: et collectiones aquarum vocauit maria.** Cum em̃ dixerit deus: quia factũ eſt ſic: ſatis eſſe putant vocẽ operatoris ad celebrate operationis indiciũ. Sed quia in alijs quoq; creaturl habet ⁊ definitionez pceptionis ⁊ repetitũ operationis vel indicium vel effectum: ideo nos non putamus abſurdũ id quod perhibet additũ: etiam ſi ceteris interpretibus vel veritas doceatur ſuppetere vel auctoritas. Multa em̃ nõ ocioſe a ſeptuaginta virl hebraice lectioni addita ⁊ adiuncta cõperim⁹. Uidit ergo deus quia bonũ mare. Etſi pulchra ſit ſpecies eius elementi: vel cuz ſurgentibus albeſcit cumulis ac verticibus vndarũ: ⁊ cautes niuea rorant aſpergine: vel cũ equore criſpanti clementiorib⁹ auris ⁊ blando ſerene tranquillitatis purpuraſcentẽ prefert colorem: qui aũt emin⁹ ſpectantib⁹ frequẽter offunditur: quando nõ violentis fluctibus vicina tundit littora: ſed velut pacificis ambit ⁊ ſalutat amplexibus: q dulcis ſonus: q iocundus fragor: q grata et conſona reſultatio. Ego tñ nõ oculis eſtimatuz creature decorẽ arbitror: ſed ſm rationem operationis iudicio operatoris cõuenire ⁊ congruere definitũ. Bonũ igit mare: Primuz q terras neceſſario ſuffulcit humore: quibus p venas quaſdam occulte ſucum quendam haud inutilem ſubminiſtrat. Bonum mare tanquã hoſpitium fluuiorũ: fons imbrium: delibatio alluuionũ: inuectio cõmeatuum: quo ſibi diſtantes populi copulantur: quo preliorũ remouentur pericula: quo barbaricus furor claudit: ſubſidiũ in neceſſitatibus: refugiũ in periculis: gratia in voluptatibus: ſalubritas valitudinis: ſeparatoꝝ cõiunctio: itineris compendiũ: tranſfugiuz laborantum: ſubſidiũ vectigalium: ſterilitatis alimentũ. Ex hoc pluuia in terras tranſfunditur. Siquidẽ de mari aqua radijs ſolis hauritur: ⁊ qd ſubtile eius eſt rapit: Deinde quanto altius eleuatur: tantomagis etiã nubium obumbratione frigeſcit et imber fit: qui nõ ſolum terrenã temperat ſiccitatem: ſed etiã ieiuna arua fecundat. Quid enumerem inſulas quas velut monila plerũq; pretexit: in quib⁹ hi qui ſe abdicant intemperantie ſecularis illecebris: fido cõtinẽtie pposito eligunt mundũ latere: ⁊ vite huius declinare dubios anfract⁹? Mare eſt ergo ſecretũ temperantie: exercitiũ cõtinentie: grauitatis ſeceſſus: portus ſecuritatis: tranquillitas ſeculi: mundi hui⁹ ſobrietas: cũ fidelibus viris atq; deuotis incentiuum deuotionis: vt cum vndarũ leniter alluentium ſono certent cantus pſallentiũ: plaudant inſule tranquillo fluctuũ ſanctoꝝ choro: hymnis ſanctorum perſonẽt. Unde mihi vt omnẽ pelagi pulchritudinẽ comphendaz: quã vidit operator? Et quid plura? Et quid aliud ille concentus vndarũ: niſi quidã concentus plebis eſt? Unde bene mari plerũq; cõparatur eccleſia: que primo ingredientis populi agmine: totis veſtibulis vndas vomit: deinde in oratione toti⁹ plebis tanquaz vndis refluentib⁹ ſtridet: tum reſponſorijs pſalmorũ: cantu virorũ: mulierum: virginũ: paruulorũ cõſonus vndaruz

fragor reſultat. Nam illud quid dicã: qd vnda peccatum abluat: et ſanctiſpiritus aura ſalutaris aſpirat? Det nobis dominus illa ſucceſſuũ flumia pſperoꝝ ligno currere: tuto portu conſiſtere: neqtie ſpiritalis grauiora q ferre poſſumus tẽptamenta neſcire: fidei ignorare naufragia: habere pacem profundã: etſi quãdo aliquid ſit qd graues nobis ſeculi huius excitet fluctus: euigilantez p nobis habere gubernatorẽ dominũ ieſũ: qui verbo imperet: ⁊ tempeſtatem mitiget: tranquillitatẽ marl refundat: cui eſt honor ⁊ gloria: laus: perpetuitas a ſeculis ⁊ nũc ⁊ ſemp: in omnia ſecula ſeculoꝝ: Amen.

Quomodo conuenerit vt terre daretur ſpecies ⁊ gratia germinandi et viriditatis agri: ac de virtute ⁊ vtilitate huius vocis qua deus dixit: Germinet terra herbam virẽtem feni ⁊c. cum redargutione eorum qui hanc prerogatiuã ipſi ſoli aſcribunt: Ca. VI.

d

Iſcedente aqua: cõueniebat vt ſpecies terre daretur ⁊ gratia: vt inuiſibilis ⁊ incõpoſita deſineret eſſe. Nã pleriq; etiã hoc dicunt eſſe inuiſibile qd ſpeciem nõ habet: ⁊ ideo accipiunt terrã inuiſibilem fuiſſe: nõ quia videri non poſſit a ſũmo deo vel angelis eius (Nã adhuc homines creati nõ erant: vel etiã pecudes) ſed q ſine ſua ſpecie erat. Species autẽ terre eſt: germinatio ⁊ viriditas agri. Unde vt ⁊ viſibilem eam ⁊ compoſitaz faceret deus ait: **Germinet terra herbam feni: ſeminãs ſemen ſm gen⁹ ſuũ: ⁊ lignũ fructiferũ faciẽs fructũ ſm genus ſuũ: cuius ſemen ſuum ſit in ipſo.** Audiamus verba veritatis: quoꝝ ſeries ſalus eſt audientium. Prima em̃ illa vox dei ſingulis creaturis impertita gignẽdis: lex nature eſt: que terris in omne euum remanſit: future ſucceſſionis datura preſcriptũ: quẽadmodum vel generãdi vel fructificandi in reliquũ vſus adoleſceret. Prima itaq; germinatio eſt: quãdo naſcentia vident erumpere: deinde cuz eruperit ⁊ profecerit germen fit herba: herba quoq; vbi paululũ pceſſerit: fit fenũ. Q vtilis: q vehemens vox: **Germinet terra herbam feni.** Hoc eſt ipſa p ſe germinet terra: nullum alterius querat auxiliũ: nõ cuiuſquã indigeat miniſterio. Solent eñ pleriq; dicere: Niſi clemẽtior ſolis calor tepefecerit terras: ⁊ quodam modo radijs ſuis fouerit: nõ poteſt germinare terra: ⁊ ppterea gentes diuinũ honorem deputant ſoli: q virtute caloris ſui terrarum penetret ſinus: ſparſaq; foueat ſemina: vel rigentes gelu venas arboꝝ relaxet. Audi ergo deũ velut hanc vocem emittentem: Cõticeſcat ineptus ſermo hominũ qui futurus eſt: faceſſat vana opinio: Antequã ſolis fiat luminare herba naſcatur: antiquior eius ſit prerogatiua q ſolis. Ne error hominum cõualeſcat: germinet prius terra q fotus ſolis accipiat. Sciant omnes ſolẽ auctorem nõ eſſe naſcentiũ. Dei clementia terram relaxat: dei indulgentia prumpere facit fructus. Quomodo ſol viuendi vſum miniſtrat oriundis: quãdo illa prius diuine operatoris viuificatione ſunt edita: q ſol in hos viuẽdi vſus veniret? Iuuenior eſt herbis: iunior feno.

Cur prius pecori pabulum q cibus homini ſit creatus: ſimplexq; victus ⁊ naturalis cibus reliquis cibis antelatus ſit: De cõmendatione quoq; ipſius ac de myſterio herbe virẽtis ⁊ floris feni: cum exhortatione noſtri ad imitationem illius herbe: ⁊ confutatione manichei aliorũq; hereticorũ: Ca. VII.

e

T forte mirent aliqui: cur prius pecori pabulũ: q cibus homini ſit creatus. In quo primuz pfundum dei debemus aduertere: qd etiam minima queq; nõ negligat: ſicut in euangelio ſapientia dei dicit: Reſpicite volatilia celi: quoniã nõ ſerunt neq; metunt: neq; cõgregant in horrea: ⁊ pater veſter celeſtis paſcit illa: nõne vos pluris eſtis illis? (Matth. 6.) Cũ enim illa paſcuntur dei gratia: nemo ſibi debet de ſua ſimplici induſtria ⁊ virtute blandiri. Deinde quia ſimplicẽ metum ⁊ naturalẽ cibuz reliquis cibis debuit anteferre. Hic em̃ ſobrietatis eſt cibus: reliqui delitiarum atq; luxurie. Hic cõmunis omnib⁹ animãtibus cibus: ille paucorũ. Exemplũ itaq; frugalitatis magiſteriũ parſimonie eſt: herbe ſimplicis victu oleriſq; vilis aut pomi contentos eſſe oẽs oportere: quez natura obtulit: quẽ liberalitas dei pma donauit. Ille ſalubris: ille vtilis cib⁹: q morbos repellat: q re

ſecet cruditates: nullo hoim paratꝰ labore:
ſed diuino effuſus munere: ſine ſatione fru
ges: fructus ſine ſemine: tã dulcꝪ: tã gratꝰ:
vt etiã repletꝪ voluptati atqꝫ vſui ſit. De
niqꝫ ad primas datus menſas: ad ſecũdas
remanſit. Quid autẽ creaturę huiꝰ attexaꝫ
miraculũ: ⁊ ſapientię operatricis argumen
tum exprimã? In hac eñ germinũ ſpecie
⁊ in illo virentis herbę munere imago eſt vi
tę humanę: ⁊ naturę cõditioniſqꝫ noſtrę in
ſigne quodã ſpectaꝶ ⁊ ſpeculũ elucet. Il
la herba ⁊ flos fęni: figura eſt carnis huma
nę: ſicut bonus diuinitatis interpres orga
Eſa.40. no ſuę vocis expreſſit: dicẽs: Clama: Quid
clamabo? Omniſ caro fęnũ: ⁊ omnis gloria
hominis vt flos fęni. Aruit fęnũ: ⁊ flos de
cidit: verbũ autẽ domini manet in ęternũ.
Dei ſentẽtia: vox humana eſt. Dicit deus:
Clama: ſed in ipſo eſaia loquiꝶ. Ille reſpon
dit: Quid clamabo? Et tanqꝫ quid loquere
tur audiſſet: adiunxit: Omnis caro fęnum.
Et vere. Viret eñ ⁊ gloria hominis ĩ carne
quaſi fęnũ: ⁊ quę putatur eſſe ſublimis: exi
gua quaſi herba eſt: ꝑmatura vt flos: cadu
ca q̃ſi fęnũ: germinat vitę viriditatẽ in ſpe
cie: nõ in fructu ſoliditatem: hilarioris vitę
quaſi flos ꝑtendens iocunditateꝫ: breuiori
ſpacio occaſura: ſicut herba fęni: qđ priuſqꝫ
euellatur areſcit. Quę eñ firmitudo in car
ne: quę ſalubritas poteſt eſſe diuturna? Ho
die videas adoleſcentẽ validum: pubeſcen
tis ętatꝪ: virtute florentẽ: grata ſpecie: ſua
ui colore: craſtina die tibi facie ⁊ ore mutatꝰ
occurrit: ⁊ qui pridie tibi lautiſſimus deco
rę formę viſus eſt gratia: alio die miſerãdus
apparet: ęgritudinis alicuiꝰ infirmitate reſo
lutus. Plęroſqꝫ aut labor frangit: aut ino
pia macerat: aut cruditas vexat: aut vina
corrumpũt: aut ſenectus debilitat: aut eui
ratoſ delitię reddũt: luxuria decolorat. Nõ
ne verũ eſt: quia aruit fęnũ: et flos decidit?
Alius ab auis atauiſqꝫ nobilis: ⁊ maiorũ
honeſtatꝰ infulis: ꝓſapię veteris clarꝰ: in
ſignibus amicis abundãs: ſtipatus clienti
bus: ⁊ vtrũqꝫ latus tectus: ſecum ꝓducens
maximã ac reducens familiã: repẽte aliqua
accidẽtis periculi mole turbatꝰ: deſtituitur
ab omnibꝰ: a ſodalibꝰ derelinquiꝶ: impug
natur a ꝓximis. Ecce verũ eſt: quia ſicut fę
nuꝫ vita hominis: priuſqꝫ euellatur areſcit.
Eſt etiã qui dudum ab vbertate affluẽs
copiarũ: liberalitatꝪ fama ꝑ ora volitãs ſin
gulorum: clarus honoribus: ꝑminens pote
ſtatibus: tribunalibꝰ celſus: ſolio ſublimis:
beatus populis ęſtimatus: dũ pręconũ cla
more deducitur: ſubita rerũ conuerſione in
eũ carcerem rapitur: quo alios ipſe detruſe
rat: ⁊ inter reos ſuos imminentis pęnę de
flet erumnã. Quãtos pridie caterua plau
dentiũ ⁊ inuidioſa fauentis populi frequẽs
domũ pompa deduxit: et nox vna glorioſę
illum ſplendorẽ deductionis aboleuit: ac re
pentinus lateris dolor effuſis gaudijs luc
tuoſaꝫ grauis ſucceſſionẽ męroris admiſcu
it. Huiuſmodi igiꝶ eſt gloria hominis: ſi
cut flos fęni. Quę etiaꝫ cum defertur: nihil
operibus adiũgit: in qua nullus fructus ac
quiriꝶ: ⁊ cum amittiꝶ euaneſcit: omnẽ ſcęnã
hominis: ⁊ quã deſuꝑ obumbrabat repẽte
deſtituẽs ⁊ quã intus animabat. Atqꝫ vti
nam imitaremur hanc herbam: de qua ait
dominus: **Germinet terra herbaꝫ
fęni: ſeminans ſemen ſm genus ſu
ũm ⁊ ſm ſimilitudinem.** Seminemꝰ
igitur ſemen ſm genus. Qđ ſit genus: au
di dicentẽ: oportere nos quęrere illud diui
num: ſi quo mõ illud tractare poſſimus aut
inuenire: qꝫuis non longe ſit ab vnoquoqꝫ
noſtrũ. In ipſo eñ viuimus ⁊ ſumus ⁊ mo Act.17.
uemur: ſicut quidã veſtrũ inquit dixerunt:
cuius ⁊ genus ſumus. Secundũ hoc genuſ
ſeminemꝰ ſemen: nõ in carne ſed in ſpiritu.
Nõ eñ carnalia ſed ſpiritalia ſeminare de
bemus: qui ad vitã peruenire volumꝰ ęter
nam. Quę ſit autem ſimilitudo nõ igno
ras: qui ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ dei factꝰ
es. Herba generi reſpondet ſuo: tu non re
ſpondes tuo generi. Tritici granũ ſparſum
terrę: generis ſui gratiã reddit: ⁊ tu te dege
neras? Fruges nõ adulterant ſui ſincerita
tẽ ſeminis: tu adulteras puritatem animę:
vigorem mentis: corporis caſtitatẽ? Non
agnoſcis opus eſſe te chriſti? Manibus ſu
is vt legimꝰ te ille formauit: et tu manichęe
alterum tibi aſſciſcis auctorẽ? Pater de
us dicit ad filium: Faciamus hominem ad
imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtram: ⁊ tu fotini
ane dicis: qꝛ in conſtitutione mundi adhuc
nõ erat chriſtus? Et tu eunomiane dicis: qꝛ
diſſimilis eſt patri filius? Nã ſi imago non
diſſimilis vtiqꝫ ſed totũ ex toto exprimens
patrẽ: quẽ pater ſubſtantię ſuę vnitate ſig
nauit. Pater dicit: Faciamus: ⁊ tu coope
ratorẽ negas? Qđ dixit pater: filius fecit: et

tu ęqualẽ negas: in quo cõplacuit pater?

De germine ac ſeminaria ꝟtute: ⁊ admirabili germinatõis ⁊ fructi ficationis modo: terreqꝫ vtilitate. De laude quoqꝫ agri pleni: ⁊ ſalu britate ſuci herbarũ virgultorũqꝫ ac foliorum remedijs: Ca. VIII.

GErminet (inquit) terra herbaꝫ
fęni ſm genus. In omnibus
quę dicunꝶ naſcentia terrę: primuꝫ
germẽ eſt: vbi ſe paululũ ſuſtulerit fit her
ba: poſtea fęnũ: inde fit fructꝰ. Sunt naſcẽ
tia quę de radice germinãt: vt arbores quę
nõ ſunt ſatę: ex aliarũ arborũ radice naſcun
tur. In arundine videmꝰ: quomõ in extre
mo eius velut quidã fit nodus e latere: ⁊ in
de alia arundo germinat. Eſt ergo in radice
vis quędã ſeminarij. Inſitiua quoqꝫ in ſu
perioribus germinãt. Alijs ergo a radice:
alijs diuerſo munere ſeries ſucceſſionis ac
quiritur. Ineſt eñ naſcẽtibus ſingulis: aut
ſemẽ: aut virtus aliqua ſeminaria: ⁊ ea ſm
genus: vt quod naſciꝶ ex ea ſimile eorũ quę
ſata ſunt: vel quorũ de radice ſit: germinet.
De tritico triticũ: de milio milium: de piro
pirus albo flore ꝓrumpit: caſtanea quoqꝫ
ſurgit de radice caſtanee. **Germinet (in
quit) terra herbam fęni ſm genus.**
Et cõtinuo parturiẽs terra nouos ſe fudit
in partus: ⁊ induit ſe amictũ viriditatꝪ: gra
tiã fęcunditatis aſſumpſit: diuerſiſqꝫ cõpta
germinibꝰ ꝓprios ſuſcepit ornatus. Mi
ramur ꝗ tam cito generauerit: quãto maio
ra miracula ſunt: ſi ſpectes ſingula: quẽad
modũ vel iacta in terraꝫ ſemina reſoluanꝶ:
ac niſi mortua fuerint nullũ fructũ afferãt:
ſi vero fuerint quadam ſui morte reſoluta:
in vberiores fructꝰ reſurgant. Suſcipit igi
tur granũ tritici putris gleba: ⁊ ſparſum co
hibet occatio: ac velut materno terra gre
mio fouet ⁊ cõprimit. Inde cũ ſe granum il
lud reſoluerit: herbaꝫ germinat: grata ipſa
iam ſpecies herbeſcẽtis viriditatis: quę ſta
tim genus ſatiui ſimilitudine ſui ꝓdit: vt in
ipſo ſuę ſtirpis exordio cuiꝰ generis herba
ſit recognoſcas: atqꝫ in herbis fructus appa
reat: paulatimqꝫ adoleſcit vt fęnũ: culmoqꝫ
pubeſcens erigiꝶ ⁊ aſſurgit. Aſt vbi ſe ge
niculata iã ſpica ſuſtulerit: vaginę quędaꝫ
futurę frugi paranꝶ: in quibꝰ granũ formaꝶ
interius: ne tenera eiꝰ primordia aut frigus
lędat: aut ſolis ęſtus exurat: aut ventorum
inclemẽtia: vel imbrium vis ſęua decutiat.
Succedunt quidã ordines ſpicę mirabili ar
te formati: vel ad ſpeciẽ grati: vel ad tuta
men nexu quodã inter ſe naturalis colliga
tiõis aſtricti: quos ꝓuidẽtia diuina forma
uit. Et ne frugꝪ numeroſioris põdere velut
quedã cędat fultura culmorũ: vaginis qui
buſdã ipſe culmus includiꝶ: vt geminatis
viribus frugem poſſit multiplicẽ ſuſtinere:
ne impar oneri curueꝶ in terrã. Tum ſupra
ipſam ſpicã vallũ ſtruitur ariſtarũ: vt quaſi
quadã in arce ꝑtendat: ne auium minorum
morſibus ſpica ſuis exuaꝶ fructibꝰ: aut ve
ſtigijs ꝓteraꝶ. Quid dicã quẽadmodum
clemẽtia dei humanę proſpexerit vtilitati?
Fęneratũ terra reſtituit qđ acceperit: ⁊ vſu
rarũ cumulo multiplicatũ. Homines ſępe
decipiunt: ⁊ ipſa fęneratorẽ ſuum ſorte de
fraudãt: terra fideliſ manet. Etſi quãdo nõ
ſoluerit: ſi forte aduerſata fuerit frigoris in
clementia: aut nimia ſiccitas: aut immenſa
vis imbriũ: alio anno ſuperioris anni dam
na cõpenſat: ita ⁊ quãdo ꝓuentus ſpem de
ſtituit agricolę: nihil terra delinquit: et qñ
arridet vbertas: fęcundę matris ſe partꝰ ef
fundit: vt nunqꝫ vllum diſpendiũ ſuo infe
rat creditori. Quę vo ſpecies pleni agri? De ſpecie
Qui odor? Quę ſuauitas? Quę voluptas agri pleni
agricolaꝝ? Quid digne explicare poſſumꝰ:
ſi noſtro vtamur alloquio? Sꝫ habemꝰ ſcri
pturę teſtimonia: quibus agri ſuauitatẽ be
nedictioni ⁊ gratię ſanctorũ aduertimus cõ
paratã: dicente ſancto iſaac: Odor filij mei Gen.27.
ſicut odor agri pleni. Quid tibi deſcribã De violis:
purpuraſcẽtes violas: candida lilia: rutilã lilijs ⁊ roſis.
tes roſas: depicta rura: nunc aureis: nũc va
rijs: nunc luteis floribus: in quibꝰ neſcias
vtrum ſpecies ampliꝰ florum: an vis odora
delectet? Paſcunꝶ oculi grato ſpectaculo:
longe lateqꝫ odor ſpargiꝶ: cuiꝰ ſuauitate cõ
plemur. Vñ diuinę dñs ait: Et ſpecies agri
mecũ eſt. Cũ ipſo eſt enim quã ipſe forma
uit. Quis eñ aliꝰ artifex poſſit tantã reruꝫ
ſingularũ exꝑmere venuſtatẽ? Cõſiderate
lilia agri: quãtus ſit candor in folijs: quẽad
modũ ſtipata ipſa folia ab imo ad ſummũ
videanꝶ aſſurgere: vt ſcyphi exprimant for
mã: vt auri quędam ſpecies intꝰ effulgeat:
quę tamen vallo in circuitu floris obſepta
nulli pateat iniurię. Si quis hunc florẽ de
cerpat: ⁊ ſua ſoluat in folia: quę tanti eſt ar
tificis manus: quę poſſit lilij ſpeciẽ reforma

re? Quis tantꝰ imitatoꝛ nature vt floꝛem
hunc redintegrare ꝓſumat: cui dn̄s tātū te/
Matth.6. ſtimoniū dedit vt diceret: Nec ſalomon in
omni glīa ſua ſic veſtiebat̃ ſicut vnū ex iſtꝭ?
Rex opulētiſſimus ⁊ ſapientiſſimꝰ inferioꝛ
iudicatur: ꝙ̄ huius floꝛis pulchꝛitudo eſt.
De remedijs virgultoꝛum Quid enumerē ſucos herbarū ſalubꝛes?
Quid ꝟgultoꝝ ac folioꝝū remedia? Ceruꝰ
ęger ramuſculos oleę mandit: et ſanus fit.
Locuſtas quoqꝫ folia oleę arroſa liberāt
ab ęgritudine. Rubi folia ſupiacta ſerpē/
ti: interimūt eū. Culices nō tangēt te: ſi ab/
ſinthij herbā cū oleo coq̄s: ⁊ eo te ꝑunxerꝭ.

De retuſione cauſationis: ꝙ cū vtilibus etiam letalia ⁊ pernicioſa generentur: Ca. ix.

SEd foꝛte dicant aliqui: Quid ꝙ cuꝫ
vtilibus etiā lętalia ⁊ ꝑnicioſa gene
rantur: Cū tritico coniū qꝺ inter ali
menta vitę noxiū reperit̃: ⁊ niſi ꝓuiſum fue
rit cōſueuit ſaluti nocere. Inter alia quoqꝫ
nutrimēta vitę elleboꝛū deꝓhendit̃: Aconi
ta quoqꝫ fallunt frequēter: ⁊ decipiunt colli
gentem? Sed hoc ita eſt: ac ſi deꝓhendas
terrā: qꝛ nō omnes hoies boni. Sed qꝺ plꝰ
eſt accipe: qꝛ nō omnes boni angeli in cęlo.
Sol ipſe ꝑ nimio caloꝛe ſpicaſ toꝛret: adurit
aūt gignentiū pꝛima exoꝛdia. Luna quoqꝫ
viantibꝰ iter demōſtrat: latronū ꝓdit inſi/
dias. Num igit̃ dignū eſt vt in his q̄ vti
lia ſunt poſthabētes cōditoꝛis gratiā cōſi/
teri: ꝓpter aliqua alimentoꝛū noxia creato/
ris ꝓſpiciētia derogemus: quaſi vero om/
nia gulę cauſa debuerint pꝛocreari: aut exi/
gua ſint quę ventri noſtro diuina indulgē/
tia miniſtrauerit? Definitę nobis eſcę ſūt
⁊ notę omnibꝰ: quę ⁊ voluptatē generent: ⁊
coꝛpoꝛis salubꝛitatē. Singula aūt coꝛum
quę generant̃ e terris: ſpecialē quandā rati/
oneꝫ habent: quę ꝓ virili poꝛtione cōplent
vniuerſę plenitudinem creaturę. Alia ergo
eſui: alia alij naſcūt̃ vſui. Nihil vacat: nihil
inane germinat terra. Quod tibi putas in/
utile: alijs vtile eſt: immo ipſi tibi frequen/
ter alio eſt vſu vtile. Qꝺ eſcā non adiuuat:
medicinam ſuggerit: ⁊ ſępe eadem quę tibi
noxia ſunt: auibus aut feris innoxiū mini/
ſtrant pabulū. Deniqꝫ ſturni veſcunt̃ co/
nio: nec fraudi eſt eis: qm̄ qualitate ſui coꝛ/
poꝛis venenū ſuci lętalis euadunt. Frigida
eñ vis eius eſt ſuci: quaꝫ ſubtilibꝰ poꝛis in
coꝛdis ſui ſedē ducētibus ꝓcoci digeſtione
ꝓueniunt pꝛiuſq̄ vitalia ipſa ꝑtēptet. El/
leboꝛū autē penti loquunt̃ eſcā eſſe ⁊ alimo
niā coturnicū: eo ꝙ naturali quodā tēpera/
mēto ſui coꝛpis: vim pabuli nocētis euitēt.
Etēñ ſi ratione medicinę plerūqꝫ ad ſalu
bꝛitatē humani quoqꝫ coꝛpoꝛis temperat̃
cui videt̃ eſſe ꝯtrariū: quantomagis ꝓpꝛie/
tati naturę ad cibū ꝓficit: qꝺ medica manu
cōuertit̃ ad ſalutē? Per mandragoꝛam ꝙ̄
ſomnꝰ frequēter accerſit̃: vbi vigiliaꝝ ęgri
afflictant̃ incōmodo. Nā quid de opio lo
quar: qꝺ etiā nobis quotidiano ꝓpe vſu in/
notuit: qm̄ doloꝛes eo grauiſſimi internoꝛū
ſępe viſcerum ſopiunt̃? Nec illud ꝑterit:
ꝙ conio plerumqꝫ furoꝛes libidinū marcue
runt: ⁊ elleboꝛo vetuſtę paſſiones ęgri coꝛ/
poꝛis ſunt ſolutę. Nō ſolum igit̃ nulla in
his reꝓhenſio creatoꝛis: ſed etiā incremen/
tū eſt gratiarū. Siqꝺdē qꝺ ad periculū pu/
tabas eſſe generatū: ad remedia tibi ſalutꝭ
operat̃. Nā ⁊ id qꝺ periculi eſt: ꝑ ꝓuidentiā
declinat̃: ⁊ id qꝺ ſalutꝭ: ꝑ induſtriā nō amit/
titur. An vero oues ⁊ capꝛę ea quę ſibi no
xia ſunt declinare didicerūt: ⁊ ſolo odoꝛe ꝑ
quoddā naturę myſteriū: cum ſint rationis
expertes: rationē tamē euadendi ꝑiculi vel
tuendę ſalutis agnoſcunt: noxiaqꝫ pariter
ac ꝓfutura diſtinguūt: ita vt plerūqꝫ cū ar/
mata venenis tela ſenſerint: notas petere
herbas: atqꝫ his remediū vulneri dicant̃ ad
hibere? Cibus illis ergo medicina eſt: vt re/
ſilire ſagittas videas e vulnere ⁊ fugere ve/
nena nō ſerpere. Deniqꝫ ceruis cibꝰ vene/
nū eſt. Coluber ceruū fugit: leonē interfi/
cit. Draco elephantem ligat: cuius ruina
moꝛs victoꝛis eſt. Et iꝺ ſūme vtrimqꝫ certa
tur: ille vt pedē alliget: in quo caſus victi ſi/
bi nocere nō poſſit: iſte ne poſterioꝛe extre/
mus pede aut calle capiat̃ anguſto: vbi vel
ipſe ſe nō queat retoꝛquere: ⁊ draconē gra/
ui ꝓterere veſtigio: vel ſequētis elephanti
auxiliū nō habere. Ergo ſi irrationabilia
animalia noꝛūt quibꝰ ſibi aut medicentur
herbis: aut ſubſidijs opē afferāt: homo ne/
ſcit cui rationabilis ſenſus innaſcit̃? Aut tā
alienꝰ a vero eſt: vt quę cuiqꝫ apta ſint vſui
minime deꝓhendat: aut ita naturę ingratꝰ
bonis: vt qm̄ taurini hauſtus ſanguinis lę/
talis eſt homini: propterea putet laboꝛio/
ſum aīal aut naſci nō debuiſſe: aut ſine ſan/
guine debuiſſe generari: cuiꝰ virtꝰ ad cultū
agroꝝ vtilis: aut ad vſum plauſtroꝛū habi/

lis: ad alimoniā ſuauis: diuerſo munere ful
cit agricolas: quibꝰ deꝰ ſi bona ſua noꝛint:
vniuerſa donauit dicēs: Germiet terra her/
bam fęni: ſpirās ſemē ſm̄ genus? Non ſolū
eñ ſpontaneā alimoniā comꝓhendit quę ē
in herbis ⁊ radicibꝰ atqꝫ arboꝛū reliquiſqꝫ
fructibꝰ: ſed etiā eā quę induſtria cōparat̃:
⁊ cultu ruſticani laboꝛis acq̄rit̃. Q̄ꝫ deco/
rum aūt ꝙ nō ſtatim fundere terras ſemen
iuſſit ⁊ fructꝰ: ſed pꝛimū germinare: deinde
herbeſcere cāpos ſtatuit: poſtea ſm̄ ꝓpꝛie/
tatē ſui generis ſemē adoleſcere: vt nūq̄ ar/
uoꝛum vacaret gratia: quę grato pꝛimū de/
coꝛe vernarent: poſtea fructuū ſuggererent
vtilitatem.

Quomodo terra ſm̄ genus ſuū dicat̃ ꝓferre ſemina: cū plerūqꝫ ſemina iacta degenerēt. Ac de diuerſitate ſeminis diaboli ⁊ ſemis chꝛiſti filij hominis: ⁊ qñ homo verbū ſuū ſeminauerit ſuꝑ terrā: Ca. x.

SEd foꝛte quis dicat: Quō ſm̄ ge/
nus terra ꝓfert ſemina: cū plerūqꝫ
ſemina iacta degenerent: ⁊ cū bonū
triticū fuerit ſeminatū: decoloꝛ eiꝰ ſpecies ⁊
inferioꝛ foꝛma reddat̃? Sed hoc ſi qñ acci
dit: nō ad tranſlationē generis: ſed ad ęgri/
tudinē quandam ⁊ inęqualitatē ſeminis vi
det̃ eſſe referendū. Nō eñ deſinit eſſe tri
ticū: ſi aut auſtrigine adurat̃: aut imbꝛe madi
det̃: ſed ſpecie magis ꝙ̄ genere: coloꝛe ꝙ̄ et
coꝛruptione mutatum. Deniqꝫ frequēter
madidata frumēta in ſui generis ſpeciē re/
uertunt̃: ſi aut ſole aut ignibꝰ toꝛreant̃: aut
diligētibus cōmiſſa culturis: aeris tēperie
terrarūqꝫ feraciū vbertate foueant̃: Itaqꝫ
reparat̃ in ſobole: qꝺ degenerauerat in pa/
rente. Unde nō periclitamur: ne ꝓceptū
illud dei cuius vſus naturę inoleuit: in reli/
quū ſucceſſionis vitio deſtitutū ſit: cum ho
dieqꝫ in ſeminibꝰ generis ſui ſinceritas re/
ſeruet̃. Nā loliū ⁊ reliqua adulterina ſemi
na quę frugibꝰ ſępe miſcent̃: zizania nūcu/
pari euāgelij lectione cognouimꝰ: ſed ea ꝓ/
pꝛiū quoddā genus habent: nō ex tritici ſe/
mine in aliud genꝰ ſeminis decoloꝛi muta/
tione tranſlata degenerē traxere naturam.
Matth.13. Deniqꝫ hoc docet dn̄s dicens: Simile eſt
regnū cęloꝝ homini q̄ ſeminauit bonuꝫ ſe/
men in agro ſuo: Cū aūt doꝛmirent hoies:
venit inimicꝰ eiꝰ ⁊ ſuꝑſeminauit zizania in/
ter triticū. Aduertimꝰ vtiqꝫ ꝙ zizania ⁊ tri/
ticū: vt nominibꝰ ita ⁊ genere videātur eſſe
diſcreta. Deniqꝫ ⁊ ſerui dixerūt ad patrē
familias: Dn̄e: nōne bonū ſemen ſeminaſti
in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et
ait illis: Inimicꝰ homo hoc fecit. Aliud eñ
eſt ſemē diaboli: aliud ſemen eſt chꝛiſti: qꝺ
ſerit̃ ad iuſticiā. Deniqꝫ aliud filiꝰ homi/
nis: aliꝺ diabolus ſeminauit. Adeo diuer/
ſa natura vtriuſqꝫ ſeminis: vt ꝯtrarius ſemi
natoꝛ ſit. Qꝺ ſeminat chꝛiſtꝰ: regnū eſt dei:
qꝺ ſeminat diabolus: peccatū eſt. Quō igi
tur pōt vniꝰ generis eſſe regnū atqꝫ pecca/
tum? Sic eſt inquit regnū dei: quēadmodū
ſi homo iactet ſemē ſuꝑ terrā. Eſt ⁊ homo
qui ſeminat verbū: de quo ſcriptū eſt: Qui Marci.4.
ſeminat: verbū ſeminat. Hic homo ver/
bū ſeminauit ſuꝑ terrā: qñ dixit: Germinet
terra herbā: ⁊ ſubito terrarū germina pullu
larunt: ⁊ diuerſę rerū ſpēs refulſerūt. Hinc
pꝛatoꝛū virens gratia abundantiaꝫ pabuli
miniſtrauit: inde campoꝝ ſpica flaueſcens:
imaginē pelagi fluctuātis: cōmotione ſege/
tis vberioꝛis exꝓſſit. Sponte oēs fructꝰ
terra ſuggeſſit: ⁊ ſic arata ſine cultoꝛe eē nō
poterat: nonduꝫ eñ erat foꝛmatꝰ agricola:
inarata tū opimis meſſibus redūdabat: et
haud dubiū quin maioꝛe ꝓuentu. Siquidē
nec cultoꝛis deſidia: terrarū deſtituere pote
rat vbertatē. Nūc eñ fęcūditas vniuſqꝫ
ꝓ merito laboꝛis acquirit̃: vbi cultus ſpec/
tat̃ agroꝛū: ⁊ negligentia vel offenſa: aut di
luuijs pluuiarū: aut terraꝝ ariditatibꝰ: aut
grandinis iactu: aut quacūqꝫ ex cauſa ſoli
vberis ſterilitate multat̃. Tunc aūt ꝓuē
tu ſpontaneo terra fructꝰ locis omnibꝰ in/
uehebat: qm̄ is ꝓceperat: qui vniuerſoꝝ eſt
plenitudo. Uerbum eñ dei fructificabat in
terris: nec vllo adhuc erat terra dānata ma
ledicto. Antiquioꝛa eñ mundi naſcētis ex/
oꝛdia: ꝙ̄ noſtra peccata ſunt: ⁊ recētioꝛ cul/
pa ꝓpter quā ꝯdēnati ſumꝰ in ſudoꝛe vul/
tus noſtri panē manducare: ſine doloꝛe ali/
menta neſcire. Deniqꝫ hodieqꝫ fęcūditas
terrę veterē affluentiā ſpontaneo vſu ferti/
litatis operat̃. Q̄ꝫ multa ſunt eñ quę ad/
huc ſpōte generant̃: ſꝫ etiā in his ipſis q̄ ma
nu quęrunt̃: magna ex parte manēt nobis
diuina beneficia: vt frumēta ipſa quieſcēti/
bus inferant̃. Qꝺ ꝓpoſitę docet lectiōis ex
emplū: dicente dn̄o: Quia ſic eſt regnū dei Marci.4.
quēadmodū ſi homo iactet ſemē ſuꝑ terrā:
⁊ obdoꝛmiat inquit ⁊ exurgat nocte ⁊ die: ⁊

ſemẽ germinet ⁊ icreſcat dũ neſcit ille. Ul
tro enĩ terra fructificat: ꝑmo herbã: deinde
ſpicã: deinde plenũ triticũ in ſpica. Et cũ ꝓ
duxerit fructũ: ſtatim mittit falcẽ: qm̃ adeſt
meſſis. Dormiẽti igit̃ tibi o homo ⁊ neſci
enti: fruct⁹ ſuos vltro terra ꝓducit. Dormiſ
⁊ ſurgiſ: ⁊ frumẽti ꝑ noctẽ icremẽta miraꝛ.

De ortu arborum atq̧ roſarum: ⁊ quomodo roſa humane vite ſpe culum preferat: Ca. XI.

D Ixim⁹ de herba feni: nũc dicam⁹
de ligno fructuoſo faciẽte fructum
ſm̃ gen⁹: cui⁹ ſemen eius in ipſo ſit.
Dixit ⁊ facta ſunt: et ſubito vt ſupra florib⁹
herbarũq̧ viriditatib⁹: ita hic nemorib⁹ ter
ra veſtita eſt. Cõcurrerũt arbores: cõſur
rexere ſiluę: vertices repente montiũ frõdu
erunt. Hinc pinus: hinc cuꝑſſus in alta ſe
extulerũt cacumina: cedri ⁊ piceę conuene
rũt. Abies q̧ nõ cõtenta terrenis radici
bus atq̧ aerio vertice: etiã caſus marinos
tuto ſubitura remigio: nec ſolũ ventis ſ; eti
am fluctib⁹ certatura ꝓceſſit. Necnon et
laur⁹ aſſurgens: odorẽ ſuũ dedit: nunq̧ ſuo
exuẽda velamine. Ambroſę q̧ ilices ver
ticẽ ꝓtulerũt: inhorrentẽ comã hibernis q̧
tẽporibus ſeruaturę. Hoc enĩ in ſingulis
priuilegiũ natura tenuit in reliquũ: ꝙ ſub
ictu mundi ſurgentis accepit: ⁊ inde manet
ſua ilicibus ꝑrogatiua: manet cuꝑſſibus: vt
nulli venti eas crinis ſui honore deſpoliẽt.

Surrexerat ante florib⁹ imixta teneris ſi
ne ſpinis roſa: et pulcherrim⁹ flos ſine vlla
fraude vernabat: poſtea ſpina ſepſit gratiã
floris: tanq̧ humanę ſpeculũ ꝑferẽs vitę: q̃
ſuauitatẽ ꝯfunctionis ſuę finitimis curarũ
ſtimulis ſępe cõpungat. Uallata ẽ enĩ ele
gantia vitę noſtrę: ⁊ q̃buſdã ſollicitudinib⁹
obſepta: vt triſticia adiũcta ſit gratię. Unĩ
cũ vnuſquiſq̧ aut ſuauitate ratiõis: aut ꝓ
ſperioris curſus ſucceſſib⁹ gratulat̃: memi
niſſe culpę eũ cõuenit: ꝑ quã nobis in para
diſi amęnitate florẽtibus: ſpinę mẽtis ani
miq̧ ſentes iure ꝯdẽnationis aſcripti ſunt.

Irrutiles igit̃ o hõ l; aut ſplendore nobi
litatis: aut faſtigio ꝑtãtis: aut fulgore vir
tutis: ſꝑ tibi ſpina ꝓxima eſt. Semꝑ inferi
ora tua reſpice: ſuꝑ ſpinas germinas: nec ꝓ
lixa gratia manet. Breui vnuſquiſq̧ decur
ſo ętatis flore marceſcit.

De ſingulari vitis cõmendatio ne: ⁊ quomodo exemplũ eius ad noſtre vite inſtitutionẽ arceſſendũ ſit: Ca. XII.

S Ane vt caduca tibi noueꝛ cõia eſſe
cũ floribus: ita etiã lęta cũ vitibus:
quib⁹ generat̃ vinũ: quo cor hois lę
tificat̃. Atq̧ vtinã o homo hui⁹ generis
imiteris exemplũ: vt ipſe tibi lęticiã iocũdi
tatẽq̧ fructifices. In teipſo ſuauitatis tuę
gratia eſt: ex te pullulat: in te manet: int⁹ ti
bi: id eſt: in teipſo quęrẽda iocũditas tuę ẽ
cõſcientię. Ideo ait: Bibe aquã de tuis va Prouer. 5.
ſis: ⁊ de puteoꝝ tuoꝝ fontibus. Primũ
oim nihil gratius florẽtis odore vitis. Siq̃
dẽ de flore earũ ſucus exꝑſſus poculi genuſ
cõficit: qđ ⁊ voluptati ⁊ ſaluti ſit. Deinde
quis nõ miret̃: ex acini vinacio vitẽ vſq̧ in
arboris ſummũ cacumẽ ꝓrumpere: quã ve
lut quodã amplexu fouet: ⁊ quibuſdã bra
chijs ligat: ⁊ circũdat lacertis: pampinis ve
ſtit: ſertis vuarũ coronat? Quę ad imita
tionẽ vitę noſtrę: primũ viuã defigit radicẽ:
deinde qꝛ natura flexibilis ⁊ caduca eſt: q̃ſi
brachijs quibuſdã: ita ⁊ clauiculis q̃cq̃d cõ
prehẽderit ſtringit: hiſq̧ ſe erigit ⁊ attollit.

Hui⁹ eſt ſiĩs plębs eccleſię: q̃ velut qua
dã fidei radice plantat̃: ⁊ reprimit̃ humilita
tis ꝓpagine. De qua pulchre ait ꝓpheta:
Uineã ex ęgypto trãſtuliſti: ⁊ plãtaſti radi Pſ. 79.
ces eius ⁊ arbuſta eius: ⁊ repleſti terrã: ope
ruit montes vmbra ei⁹: ⁊ arbuſta ei⁹ cedros
dei. Extendiſti palmites ei⁹ vſq̧ ad mare: ⁊
vſq̧ ad flumen ꝓpagines ei⁹. Et ꝑ eſaiã
ipſe dñs locut⁹ eſt dicens: Uinea facta ẽ di Eſa. 5.
lecto: in cornu: in loco vberi: ⁊ maceria circũ
dedi ⁊ circũfodi vineã ſoreth: ⁊ ędificaui tur
rim in medio ei⁹. Circũdedit enĩ eã velut
vallo quodã cęleſtiũ ꝑceptorũ: ⁊ angelorũ
cuſtodia. Immittit enĩ angelus dñi in cir Pſ. 33.
cuitu timentiũ eũ. Poſuit in eccleſia velut
turrim apſoꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ atq̧ doctorũ: qui
ſolẽt ꝓ eccleſię pace ꝑtendere. Circũfodit
eã q̃ſi exonerauit terrenaꝝ mole curarum.
Nihil enĩ magis mentẽ onerat: q̧ iſti⁹ mun
di ſollicitudo: ⁊ cupiditas vel pecunię vł po
tentię. Qđ tibi demõſtrat̃ in euãgelio: cũ le Luc. 13.
gis: quia illa mulier q̃ habebat ſpiritũ infir
mitatis: inclinata erat vt ſurſũ reſpicere nõ
poſſet. Curuata enĩ erat aĩa eius q̃ inclina
bat̃ ad trena cõpẽdia: ⁊ cęleſtẽ gratiã nõ vi
debat. Reſpexit eã ieſus: ⁊ vocauit: ⁊ ſtatiȝ
mulier onera terrena depoſuit. His cupidi
tatib⁹ etiã illos oneratos fuiſſe demõſtrat:

quib⁹ ait: Uenite ad me oẽs qui laboratis
⁊ onerati eſtis: ⁊ ego vos reficiã. Ergo illa
anima mulieris quaſi circũfoſſa reſpirauit:
⁊ erecta eſt. Sed eadẽ vitis vbi circũfoſſa
fuerit: religat̃ ⁊ erigit̃: ne reflectat̃ in terrã.
Recidũt̃ alia ſarmẽta: alia ꝓpagant̃. Reci
dũtur q̃ inani effuſione luxuriãt: ꝓpagãtur
ea quę bon⁹ agricola iudicauerit fructuoſa.

Quid ꝙ adminiculorum ordines iugatio
niſq̧ deſcribã gratiã: quę vere atq̧ manife
ſte ęq̃litatẽ docẽt in eccleſia eſſe ſeruãdã: vt
nemo ſe diues aut honorat⁹ extollat: nemo
pauꝑ deijciat: ignobiliſq̧ deſperet? Oibus
ſit in eccleſia par atq̧ vna libertas. Oibus
impertiat̃ iuſticia cõis: ⁊ gratia. Ideo tur
ris in medio eſt: quę exemplũ de illis ruſti
canis: de illis circũferat piſcatorib⁹: qui vir
tutũ arcẽ tenere meruerunt. Quoꝝ exẽplis
noſter erigat̃ affect⁹: neq̧ humilis et deſpi
cabilis iaceat: ſed vniuſcuiuſq̧ mens ad ſu
Phil. 3. periora ſe ſubrigat: vt audeat dicẽ: Noſtra
aũt cõuerſatio in cęlis eſt. Unĩ ne aliq̃b⁹
ꝓcellis ſęculi poſſit reflecti: ⁊ tẽpeſtate de
duci: clauiculis illiſ ⁊ circulis q̃ſi amplexib⁹
charitatꝭ ꝓximoſ quoſq̧ cõplectit̃: ⁊ in eoꝝ
cõiunctione requieſcit. Charitas eſt igit̃ q̃
1. Ioh. 4. nos ſuperioribus nectit: cęloq̧ inſerit. Qui
enim manet in charitate: de⁹ in eo manet.
Ioh. 15. Unĩ ⁊ dñs ait: Manete in me: et ego in vo
bis. Sicꝰ palmes nõ põt fructum afferre a ſe
niſi mãſerit in vite: ſic nec vos niſi in me mã
ſeritis. Ego ſum vitis: vos palmites eſtis.

Euidẽter igit̃ exemplũ vitis ad noſtrę vi
tę inſtitutionẽ arceſſendũ eẽ ſignauit: Quę
primũ veris tepefacta tẽperie gẽmare ꝓhi
bet̃: Deinde ex ipſis ſarmẽtoꝝ articulis fru
ctũ emittere: De quib⁹ oriens vua format̃:
paulatimq̧ augeſcens imaturi partus reti
net acerbitatẽ: nec põt niſi matura iam ⁊ co
cta dulceſcere. Ueſtit̃ interea viridantibus
pampinis vinea: quib⁹ et aduerſum frigus
oẽmq̧ iniuriã nõ exiguo munit̃ ſubſidio: et
a ſolis ardore defendit̃. Quid aũt eo vel
ſpectaculo grati⁹: vel fructu ei⁹ dulcius: vi
dere ſerta pẽdẽtia velut quędã ſpecioſi ruriſ
monilia: carpere vuas vel aureo colore vel
purpureo renitẽtes? Hiacynthos cęteraſq̧
gemmas fulgere exiſtimes: coruſcare indi
cos: albarũ emicare gratiã gẽmarũ? Nec
aduertis ex his admoneri te homo: ne ima
turos fructus tuos dies ſuꝑmus inueniat:
aut plene tẽpus ętatis oꝑa imparata dede
ceãt. Acerbus enĩ fructus amarior eſſe con
ſueuit: nec põt dulce eſſe: niſi qđ ad maturi
tatis ꝑfectionẽ adoleuerit. Huic viro ꝑfe
cto nec frigus horridę mortis: nec ſol iniqui
tatiſ nocere ꝯſueuit: qꝛ obumbrat eũ gratia
ſpiritualis: ⁊ omnia mundanę cupiditatis
⁊ corporeę libidinis reſtinguit incendia: de
fendit ardores. Laudent te quicũq̧ ꝯſpici
unt: ⁊ agmina eccleſię velut quędã palmitũ
ſerta mirent̃: ſpectẽt ſinguli fideliũ pulchra
animaꝝ monilia: delectent̃ maturitate pru
dentię: ſplendore fidei: confeſſionis decore:
iuſticię pulchritudine: vbertate miſcdię: vt
dicatur tibi: Uxor tua ſicut vitis abũdãs Pſ. 127.
in lateribus dom⁹ tuę: eo ꝙ redũdantiã vi
tis fructiferę: copioſę munere liberalitatis
imiteris.

De arborum varietate: ac diuer ſis eaꝝ vtilitatib⁹ ⁊ ornatib⁹: fru ctuũq̧ ſuorũ atq̧ ſucorũ ꝓprieta tibus ⁊ medelis: Ca. XIII.

S Ed quid ego in ſola vite immoror:
cũ omnia genera arboꝝ vtilia ſint:
alia ad fructum nata: alia ad vſum
data? Nã ⁊ quibus nõ eſt fructus vberior:
tñ vſus ꝑcioſior eſt. Cedrus ſuſpendẽdis De cedro
tectoꝝ apta culminib⁹: eo ꝙ hmõi materi
es et ꝓcera ſit ſpacijs: nec oneroſa parieti
bus. Lacunarib⁹ quoq̧ comendiſq̧ faſti De cupreſſo
gijs habilis eſt cuꝑſſus. Unde ⁊ eccleſia di
cit in canticis: Trabes domoꝝ noſtrarũ ce
drina: lacunaria noſtra cupreſſina: i hiſ eſſe
declarans decora ſui ornamẽta faſtigij: qui
quaſi trabes verticẽ eccleſię ſua virtute ſu
ſtineant: ⁊ faſtigiũ eius exornẽt. Laurus De lauro et palma
⁊ palma ad inſigne victorię. Lauro victorũ
capita coronant̃: palma manus victricis or
nat⁹ eſt. Unde ⁊ eccleſia ait: Dixi: aſcendã Cant. 7.
in palmã: tenebo altitudines ei⁹. Quę emi
nentiã videns verbi: ⁊ ſperans ꝙ ad ei⁹ al
titudinẽ poſſit aſcendere ⁊ ſciẽtię ſũmitatẽ:
dicit: Aſcendã in palmã: vt omnia inferio
ra relinquat: ⁊ ad ſuperiora ꝯtendat: ad bra
uium chriſti: vt ſuaues ei⁹ fructus carpat ⁊
guſtet. Suauis enĩ virtutis eſt fruct⁹. Po De populo et ſalice
pulus q̧ coronis arbor vmbroſa victricib⁹:
⁊ ſalix lenta vitibus habilis vinciendis: q̃d
aliud myſtice declarant: niſi bona eſſe chri
ſti vincula quę nocere non ſoleant: vincula
gratię: vincula charitatis: vt vnuſquiſq̧ ſu
is vinculis glorietur: ſicut gloriabat̃ ⁊ pau
lus dicens: Paulus vinct⁹ ieſu chriſti. His Philemonẽ

Ro.8. ligatus vinculis dicebat: Quis nos ſepa/
rabit a charitate chriſti? Vinculis abſtinē/
tię: vinculis charitatis. His ligatus vincu/
Pſ.136. lis etiā dauid ait: In ſalicibus in medio eiꝰ
De buxo. ſuſpendimꝰ organa noſtra. Buxus quoqꝫ
elementorū apicibꝰ vtilis exprimēdis: leui
materia vſum manꝰ puerilis informat. Vñ
ait ſcptura: Scribe ī buxo: Simul vt admo
neat te ipſa materia quę ſemꝑ viret: nec vn
quā folijs exuit̃ ſuis: ne vnquā ſpei tuę diſ/
ſimulatione nuderis: ſed ſemꝑ tibi ꝑ fidem
germinet ſpes ſalutis. Quid ergo enume
rem quāta varietas arborū: ꝙ diuerſus in
De fago ſingulis ⁊ pulcher ornatꝰ: ꝙ patulę fagi: ꝙ
De abiete ꝓcerę abietes: ꝙ comantes pinꝰ: ꝙ vmbro
De pino De ilice ſę ilices: ꝙ populi bicolores: ꝙ nemoroſa et
De caſtanea rediuiua caſtanea: quę ſimul vt excíſa fuerit
tanꝙ ſiluā ex ſe pullulare cõſueuit: quēad/
modū in arboribꝰ ipſis ętas aut ſenilis aut
nouella deꝓhendit̃: Junioribꝰ eñ exiliores
rami: antiquioribꝰ validiora ⁊ nodoſa ſunt
brachia. Jllis folia leuigata atqꝫ diffuſa:
iſtis cõtractiora ⁊ aſpera. Sũt etiā arbores
quę ſenili atqꝫ emortua radice ſucceſſionē
ſui ſi forte cędant̃ reparare non nouerint:
alię quibꝰ aut iuuētus viret: aut natura fę/
cundior eſt: quibus excíſio lucro potiꝰ ꝙ de/
trimento ſit: vt ꝑ plures ſui rediuiua ſuceſſi
one renouent̃ hęredes? Eſt etiā qđ mire/
ris: ipſis ſexus in pomis eſt: diſcretio ſexus
De palma mare et femina in arboribꝰ. Nam videas palmā quę dacty
los generat: plęrũqꝫ inclinantem ramos ſu
os: ⁊ ſubiacentē ⁊ cõcupiſcentię atqꝫ ample
xus ſpeciē ꝓtendentē ei arbori quā marem
palmā appellant pueri ruſticorū. Jlla ꝗ pal/
ma fęminea eſt: ⁊ ſexum ſuum ſubiectionis
ſpecie cõfitetur. Vnde locorū cultores ꝓia/
ciunt ramis eiꝰ dactylorꝫ vel palmarum ſe/
mina maſculorꝫ: qbus illi fęminę arbori ve
lut quidā ſenſus ꝓfunctiõis infundit̃: et ex/
petiti concubitus gratia reꝓſentatur. Quo
munere donata ruſus erigitur: ⁊ eleuat ra/
mos ſuos: ⁊ in veterē ſtatum comā ſuā rur/
De ficu ſus attollit. De ficu quoqꝫ eadem opinio
eſt. Jdeoqꝫ plęriqꝫ ſm domeſticā ⁊ fructife/
ram ficū: agreſtem ficulneā feruntur inſere/
re: eo ꝙ cito fructus fęcũdę illius ⁊ domeſti
cę ficus vel aura tēptati aliqua vel ęſtu de/
fluere ferant̃ in terrā. Vnde gnari huiꝰ re/
medij: groſſis arboris agreſtis alligatis ad
illam feracē arborē medent̃ eius infirmitati
vt poſſit fructus ꝓprios reſeruare: iam iāqꝫ
ſi defort̃ remedia lapſuros. Quo admo
nemur velut quodā ęnigmate naturę: non
refugere eos qui a noſtra fide ⁊ cõſortio ſe/
parati ſunt: eo ꝙ ⁊ gentilis qui fuerit acqui
ſitus: quo grauior fuerit aſſertor erroris: eo
vehementior poſſit fidei defenſor exiſtere.

Et ſi quis de hęreticis cõuertatur: velut
cõfirmet eam partē in quā ſe cõmutata opi
nione contulerit: maxime ſi habeat aliquid
directū naturę: vt viuida poſſit eſſe eiꝰ ſen/
tentia: ſi adminiculet̃ ei attentio ſobrieta/
tis: obſeruātia caſtitatis. Profunde ergo
circa eũ ſtudiũ tuũ: vt ſimilitudine fructife/
rę illius ficus de ꝓſentia ⁊ cõiunctione agre
ſtis illiꝰ arboris tuā poſſis corroborare vir/
tutē. Jta eñ tua nec diſſoluetur intentio: ⁊
diligētię fructus ⁊ gratię reſeruabit̃. Qꝫ
multa ſunt autē quę doceāt naturalē duri/
tiam poſſe diligētię ſtudio tēperari: quibus
affert cultus ruralis exemplũ. Naꝫ plęrũqꝫ
cito florent malogranata ⁊ fructum afferre
nõ poſſunt: niſi cõgruis peritorũ remedijs
excolant̃: plęrũqꝫ ſucus vaneſcit interior: ⁊
foris ſpecies eius pulchra ꝓtenditur. Quę
nõ immerito cõparatur eccleſię: vt habet̃ in
Cant.4. canticis ad eccleſiā dictum: Vt cortex mali
punici genę tuę. Et infra: Si floret vitis: flo
ruerunt malogranata. Eccleſia eñ bonũ fi/
dei fulgorē cõfeſſioniſqꝫ ꝓtendit: tot marty
rum ſanguine ſpecioſa: ⁊ qđ eſt ampliꝰ chri
ſti cruore dotata: ſimul plurimos itra ſe fru
ctus vſu iſtius pomi ſub vna munitione cõ
ſeruans: ⁊ virtutũ negocia multa complec/
tens. Sapiens enim ſpiritu celat negocia.

De amygdalis Amygdalis quoqꝫ hoc genere medicari fe
runtur agricolę: vt ex amarl dulces fiāt fru/
ctus: vt ⁊ terebrent eiꝰ radiceꝫ arboris et in
mediũ inſerant ſurculũ eius arboris quam
gręci πεύκην: nos piceā dicimus. Quo fa
cto ſuci amaritudo deponit̃. Ergo ſi agri
cultura cõuertit ſtirpium qualitates: nõne
ſtudia doctrinę ⁊ diſciplinę attentio mitiga
re poſſunt quaſlibet ęgritudines paſſionũ?
Nemo ergo poſitus vel in adoleſcentię vel
intēperantię lubrico de ſui conuerſione de/
ſperet. Ligna plęrũqꝫ in meliores vertunt̃
vſus: ⁊ nõ poſſunt hominũ corda mutari?

Docuimus nõ ſolum inter diuerſi gene/
ris arbores eſſe fructuũ diuerſitates: ſꝫ plę/
rumqꝫ in eadē ſpecie arborũ cõpugnare ſi/
bi fructus. Alia eñ ſpecies maſculorũ: alia
fęmineorũ fructuũ: ſicut de dactylis ſupra

diximus. Quis aũt poſſit cõprehendere
varietatē: ſpeciē: gratiāqꝫ pomorꝫ: ſingula/
rum quoqꝫ vtilitatē arborum: fructuũ ſuco
rũqꝫ ꝓprietatē: quę cuiqꝫ rei apta videant̃:
quēadmodũ ęgris viſceribꝰ hominũ ama/
riora poma medicent̃: ⁊ inflationē aſperita
tēqꝫ interiorē tēperent: quēadmodũ rurſus
humorũ aſpera: pomorũ dulcibus tēperen/
tur? Deniqꝫ ea medicina antiquior: quę
herbis curare cõſueuit ⁊ ſucl: nec vlla firmi/
or ſanitas: ꝙ quę ſalubribꝰ reformat̃ alimē/
tis. Vnde ſm naturā docemur: qꝛ ſola no/
bis eſca medicina eſt. Herbis certe vlcera
aperta clauduntur: herbis curant̃ interna.
Jdeoqꝫ medicorꝫ eſt opꝰ: herbarũ ꝓtātes
noſcere. Hinc eñ medēdi vſus inoleuit.

De ſimpliciũ pomorũ differētia: foliorũqꝫ diuerſitate: Ca. XIIII.

Ed vt ad ſimplicia poma reuoce/
ſ mus ſtilũ: alia ſunt quę coquunt̃ ſo
le: alia quę teſtl aut corticibꝰ clauſa
cõplent̃. Mala ⁊ pira vuarũ quoqꝫ gene
ra oīa nuda obiecta ſunt ſoli: Nucis autē ⁊
node nucleiqꝫ fructus: ⁊ teſta optus ⁊ corti/
ce alitur: tñ ⁊ ipſe calore ſolis naſcit̃ atqꝫ nu
tritur: ⁊ quantũ pinea denſitate nudeꝰ ab/
ſcondit̃: tanta deinde dñi ꝓuidētia: vt vbi
mollior fructus: ibi folij denſitudo validiꝰ
tegumentũ tuendo deferat pomo: qđ vide/
mus in fructu ficulnę. Delicatiora itaqꝫ
validioribꝰ munienda ſunt: vt ⁊ ipſe ꝙ do/
Hiere.24. minus ꝑ hieremiā docet dicēs: Sicut ficus
iſtas bonas recognoſcam tranſlatos iuda:
quos emiſi de loco iſto in terrā chaldęorūꝫ
in bona: ⁊ cõfirmabo oculos meos ſuꝑ illoſ
in bona. Tanꝙ delicatos eñ velut quodā
miſcdię ſuę validiori ſepſit tegmine: ne te/
neri fructus maturiꝰ interirēt. Deniqꝫ de ip
ſis etiam in poſterioribꝰ dicit: Delicati mei
ambulauerũt vias aſperas. Quibus infra
ait: Cõſtātes eſtote filij: ⁊ ꝓclamate ad de/
um. Hoc eñ ſolum aduerſum oēs ꝓcellas
atqꝫ iniurias inuiolabile tegmen: impene/
trabile munimentũ eſt. Vbi ergo teneri fru
ctus: ibi craſſiora tegmina: ⁊ munimēta fo/
liorũ. Cõtra aũt vbi fructus validiores:
ibi teneriora folia: vt malus arbor docet.
Fructus enim validus non multo indiget
ꝓtectionis auxilio. Nā ipſa ꝓtectiõis craſ/
ſioris vmbra: pomo nocere plꝰ poſſet. De/
De pampino niqꝫ doceat nos pampinꝰ naturę gratiā: et
diuinę ſapientię interna myſteria. Videmꝰ
eñ ita ſciſſum atqꝫ diuiſum: vt triũ foliorũ
ſpeciē videat̃ oſtendere: ita pars media di/
ſtincta eſt: vt niſi inferioribus hęreret: ſepa/
rata ſpectantibus videret̃. Ea aũt ratio vi/
detur ſeruata naturę: vt ⁊ ſoleꝫ facilius ad/
mittat: ⁊ vmbraꝫ obtexat. Deniqꝫ ꝓcerius
media pars eius extendit̃: ⁊ in ipſa ſũmita/
te tenuat̃: vt plꝰ pulchritudinis ꝙ tegumē/
ti ꝓferat. Et eñ brauij ſpeciē videtur effinge
re: ſignificās qđ vua inter pendētes cęteros
fructus habeat principatũ: cui tacito quo/
dam iudicio naturę: ſed euidenti indicio in/
naſcitur ſpecies ⁊ ꝓrogatiua victorię. Secũ
igitur habet brauiũ ſuum: quo ⁊ munimen
ſibi ꝓbetur aduerſum iniuras: vel aeris pa/
riter imbriũqꝫ violentiā: ⁊ impedimentum
nõ affertur ad recipiendũ ſolis caloreꝫ: quo
tepefacta alitur: colorat̃: auget̃. Ficulnę De folijs ficulnee.
quoqꝫ foliũ ęque ꝓpe vt pāpinus quadrifi
da interſcindit̃ diuiſione: ꝙ eo clarius vide/
tur quo maius eſt foliũ: ſane nõ ita vt pam
pinus vel ora omni vel ſũmitate criſpanti.
Sicut eñ in ficulnę folio craſſitudo validi
or: ita in pampino ſpecies elegantior. Craſ
ſitudo igit̃ folij ꝓficit ad tēpeſtatis iniuriā
repellendā: intercíſio ad fructus gratiā va/
porandi. Deniqꝫ hoc genus pomi grandi/
nem nõ cito: maturitatē cito ſentit: quia et
latere videtur aduerſum iniurias: ⁊ patere
ad gratiam. Quid ego foliorũ deſcribaꝫ
diuerſitates: quēadmodum alia rotunda:
alia longiora: alia flexibilia: alia rigidiora
ſint: alia nullis facile ventis labentia: alia
quę leui motu decutiant̃ aurarum?

Qđ inexplicabile ſit ſingularuꝫ rerum exquirere ꝓprietates: ⁊ de varia mutatione ipſius aque que omniũ virgultorũ nutrix ē: De diſcrepantia quoqꝫ lachrymarũ arborum que eiuſdē aque alluuione generantur: ac tandeꝫ de diffuſioris ꝑſcrutationis excuſatione: Ca. XV.

Nexplicabile eſt ſingularum reruꝫ
i exquirere ꝓprietates: ⁊ vel diuerſi/
tates earũ manifeſta teſtificatione
diſtinguere: vel latentes occultaſqꝫ cauſas
in deficiētibus aperite documētis. Vna
nempe atqꝫ eadē eſt aqua: ⁊ in diuerſas plę
rũqꝫ ſeſe mutat ſpecies: aut inter harenas
flaua: aut inter cautes ſpumea: aut iter ne/
mora viridantior: aut inter floruléta diſco/
lor: aut inter lilia fulgētior: aut inter roſeta

rutilantior: aut in gramine liquidior: aut in
palude turbidior: aut i fonte ꝑſpicatior: aut
in mari obſcurior: aſſūpto locorū quibꝰ in/
fluit colore decurrit: Rigorē ꝗ pari ratiōe
cōmutat: vt inter vaporantia ferueat: inter
vmbroſa frigeſcat: ſole repercuſſa exęſtuet:
niuibus irrigata glatiali humore caneſcat:
Queādmodū aūt ſapor eiꝰ ipſe cōuertiť: vt
nunc aſperior: nūc amarior: nunc vęhemen
tior: nūc auſterior: nūc dulcior ꝓ ſpecierꝫ q̄li
tate quibꝰ infuſa fuerit aq̄ variet. Aſpera/
tur immaturiorıbꝰ ſucis: tunſo cortice nucis
folijs ꝯtritis: amarior fit abſynthio: vino
vęhemētior: auſterior allio: graueſcit vene/
no: melle dulceſcit. Si vero ei lentiſcum
terebinthi ꝗ fructus vel nucis interior pars
miſceať: in olei mollē naturā facile trāſfun/
diť. Cū ſit aūt nutrix omniū virgultorū:
diuerſos ſingulis vſus miniſtrat. Si radi/
ces alat: vel nubibus fuſa deſcēdat: diſcre/
tas dat omnibus vires: radicē impinguat:
caudicē ꝓuehit: ramos diffundit: folia vi/
reſcere facit: fructuū alit ſemia: pomū augē
cōſueuit. Ergo cū eadē ſit oīuꝫ nutrix alia
arborꝝ gnā triſtiores ferūt ſucos: alia dulci/
ores: alia tardos: alia ꝑmaturos. Ipſe ꝗ in
ter ſe diſcrepant ſuauitates. Alia ſuauitas
in vinea: alia i olea: alia i ceraſis: alia i ficu:
diſcreta in malo: diſpar in dactylo. Tactꝰ
ipſe aquę: alibi ſuauis: alibi aſperior: plę/
rūqꝫ pinguior eſt. Pondere ꝗ diſtat fre/
quēter vt ſpecie. Nā plęriſqꝫ locis grauior:
plęriſqꝫ leuior ęſtimať. Nō mirū igitur ſi
cū ipa a ſe diſcrepet: diſcrepent etiā inter ſe
lachrymę arborū: quę eiuſdē aquę alluuiōe
generanť. Et cū vna ſit omniū cauſa: diuer
ſus ſingulorū vſus diuerſa natura eſt. Aliā
vim habet ceraſi arboris lachryma: aliā len
tiſci. Diſparē ꝗ balſami guttā odorata ori/
entis ligna ſudare ꝓducuntur: diuerſum ꝗ la
chrymarū genus virgulta ferularū in ęgyp
to: ac libya quadā in naturę ſecretioris illa/
chrymant. Quid aūt tibi referam (clemē
tē licet eſſe ſermonē) ꝙ electrū lachryma vir
gulti ſit: ⁊ in tantę materię ſoliditatē lachry
ma dureſcat? Nec leuibus id aſſeritur teſti/
monijs: qn̄ folia aut ſurculorꝝ minutiſſimę
portiones: aut exigua quędā animantium
genera in electro ſępe reperianť: quę viden
tur cū adhuc gutta eēnt molliora recepiſſe
⁊ ſolidata tenuiſſe. Sed quid ego vili ſer/
mone decerno: cuꝫ alta atqꝫ ꝓcioſa ratione

naturę: cū iſto ſermone humano alatur in/
geniū: naturā autē omniū ꝓuidentia diui/
na formauerit? Vn̄ velut habenis quibuſ/
dam verborū cohibenda diffuſio eſt: ne qꝺ
ſalomoni ſpecialiter ſapiētię munere diui/
nitus videť eſſe collatuꝫ: vſurpatorie vide/
amur exponere differentias arborū ⁊ virtu
tes radicū: ⁊ quęcūqꝫ ſunt abſcondita ⁊ im/
prouiſa: ſicut ſcriptū eſt: quę nec ab ipſo tn̄
manifeſta ꝓducuntur: vt mihi videať potuiſ/
ſe eū diſputare de virgultorū generibꝰ: non
potuiſſe tn̄ plenius omne ſecretuꝫ creaturę
explicare ratione.

Queādmodū ad verbū domini qꝺ omni aquarū curſu eſt redūdātius: ſubito omnis virgultorū creatura efflorauerit: ⁊ victum atqꝫ medelam miniſtrauerit. Quō pterea vniuerſa gignentia aut ſemina habeant aut aliqua que cū virtute ſeminū videanť cōuenire: Ac de magna dei ꝟtute in ſingulis: Ca. XVI.

q Vod ſi irriguis aquarum plęrūqꝫ ⁊
ſegetes lętiores ſunt: ⁊ virides fa/
bę: ⁊ hortorū multiplex ſuſcitať ⁊ re
ſuſcitať gratia: ſi viridantibꝰ thoris fluuio/
rū exundantiū ripa decorať: queādmoduꝫ
ad verbū dn̄i qꝺ omni aquarū curſu eſt re/
dundātius: ſubito creatura virgultorū oēs
efflouit? Feſtinarūt campi nō cōmiſſam ſi/
bi frugē edere: ignorata horti olerū genera
floruꝫ miracula germinare: ripę fluminū ſe
veſtire myrtetis: ꝓperauerūt arbores cito
ſurgere: cito ſe flore induere: victū homini/
bus: pecori pabulū miniſtrare. Fructꝰ cōis
eſt oibus: vſus ꝗ eſt datꝰ oibꝰ. Siľ vtrūqꝫ
arbores germinarūt: aliud quo veſceremur:
aliud ꝙ refrigerāte vmbra defenderemur a
ſole. Cibus infructuoſus amęnitatis in fo/
lijs: tamē qꝛ ꝑſcia erat ꝓuidentia creatoris:
ꝙ fructū ſibi maxime hūana auiditas ven/
dicaret: reliqs ꝓuidit animātibus: vt ſpeci
alē his donaret alimoniā. Itaqꝫ eſca his nō
mediocris in folijs eſt. In corticibuſqꝫ ſilue
ſtribꝰ: ea ꝗ q̄ ad vſū medēdi ꝓficerēt: id ē:
ſuci lachrymę: ſurculis pariť miniſtrata ſūt.
Itaqꝫ illa q̄ pꝰ experimēto vſu ⁊ exēplo vti/
lia cognouimꝰ: ea a principio creaturę vſui
apta donaret preſcientię diuinę maieſtate
de ſinu terraruꝫ iuſſit exire. Et qꝛ iuſſit dn̄s
vt germinaret terra herbā fęni: ⁊ lignū fruc
tiferꝝ faciens fructū ſm̄ genus ſuū: cuius ſe/

men eiꝰ in eo: ne forte quis dicat in multis ar
boribus: neqꝫ fructū neqꝫ ſemē videri: ⁊ pu
tet diuinū in aliquo vacillare ꝓceptuꝫ: vt a
veritate ſit dubiū: illud aduertat: qꝛ nequa
quā fieri pōt vt nō aut ſeminibꝰ vtanť vni/
uerſa gigētia: aut habeant aliqua q̄ videan
tur cum virtute ſeminū cōuenire. Idqꝫ ſi
qs diligēter intēdat: manifeſta teſtificatiōe
poterit cōprehēdere. Nihil videnť ſeminis
habere ſalices: habēt tn̄ in folijs granū qꝺ/
dā qꝺ habeat ꝟtutē ſeminis: vt eo cōmiſſo
terris tanqꝫ poſito ſurgat arbor de ſurculo:
⁊ tanquaꝫ de ſemine ſe exuſcitet grano. De
grano itaqꝫ illo radix primū coaleſcit: de ra
dice pullulat: nō ſolū ſalicis: ſ etiā reliqua/
rū ad ſimilitudinē hmōi generis arborꝝ ſil/
ua. Habēt aūt ⁊ radices virtutē ſeminis:
vnde plęriqꝫ ea ſatiōe incremētū ſui nemo/
ris ꝓpagauerūt. Magna dei virtꝰ in ſingu
lis. Nec mireť aliquis ſi in virgultis mag
nā dei dixi eſſe virtutē. Siquidē magnam
ſuā virtutē dixit in locuſtis eſſe et bruchο: eo
ꝙ diuinę maieſtatis offenſa: magno mode/
ramine ſterilitatis iudaicę atqꝫ inopię ſolue/
reť. Magna em̄ virtus ſapiētia: magna vir
tus ꝓuidētia. Indigni etem̄ erant q̄ vte/
renť fęcunditate terrena: qui terrarꝝ lęſerāt
creatorē. Et vere magnus: q̄ miſerabili fa/
me nefas tātę impietatis vlciſciť. Itaqꝫ
ſi magna virtute dei ſterilē bruchū terra ge
nerauit: quātomagis virtute magna q̄ fęcū
da ſunt ꝓcreat? Quis pineā videns non
ſtupeat tantā diuino ꝓcepto artē inolitam
impꝛeſſāqꝫ naturę: queādmodū ab ipſo cētro
diſtantibꝰ licet mēſuris pari aſſurgat gluti/
no: quo ꝓprios fouet fructꝰ? Itaqꝫ ꝑ circui
tū eadē ſpecies ⁊ ordo ſeruať: ⁊ quidā in ſin
gulis plagis nucleorū partꝰ exuberat: atqꝫ
in orbē redit fructu ⁊ gratia. Itaqꝫ in pinea
iſta imaginē ſui natura videť exprimere: q̄
a pmo illo diuino cęleſtiqꝫ mādato priuile/
gia accepta cuſtodit: ⁊ partꝰ ſuos quadā an
norū vice ⁊ ordine reſeruat: donec ꝯſumma
tio tēporis impleať. Sed vt in hoc fructu
gratā ſpeciē ſui ſignat: ita etiā in myricibꝰ:
id eſt: humilibꝰ ꝟgultis: figurā improbę cal
liditatis expreſſit. Sicut em̄ duplici cor/
de viri vbiqꝫ ꝓſto ſunt: ⁊ gratiaꝫ ſimplicita
tēqꝫ apud bonos ꝓtendunt: ⁊ vitioſiſſimis
glutinanť: Ita etiā in aquoſis ⁊ in deſertis
ꝯtrario quodā vſu hęc virgulta naſcūť. Vn
de et hieremias dubia morū atqꝫ inſincera

myricibus cōparauit.

De reprehēſione ſurditatis hūani cordis: ⁊ de incōprehēſibili admirandaqꝫ dei etiā in paruis ꝓuidētia: De primo quoqꝫ cultore vitiū ⁊ cōmendatione vini: Ca. XVII.

g Erminet (inquit) terra herbaꝫ
virentē: Et ſtatim omni ſurgēte
germine terra cōpleta eſt. Et hōi di Deut. 6.
citur: Dilige dn̄m deū tuū: ⁊ nō eſt charitas
dei omniū infuſa viſceribꝰ. Surdiora corda
hoim ſunt: ꝗ dura ſaxorū. Terra indebitos
fructus nobis miniſtrat: dū obſecūdat auc/
tori: nos debitū munꝰ negamus: dū nō ve/
neramur auctorē. Vide in paruis q̄ ꝓui/
dētia ſit dei: ⁊ qꝛ cōprehēdere nō potes: mi/
rare: quō alia ſemper florētia reſeruauerit:
alia mutatiōis habere voluerit expoliatio/
nis ⁊ amictꝰ. Inter cana niuium: pruinas
frigorū: viriditatē ſuā arua cōſeruant: ⁊ cuꝫ
ipſa tecta ſint gelu: partus ſui tn̄ haud exi/
guā ſpeciē viriditatis obtexūt. In ipſis ꝗ
generibꝰ arborꝝ q̄ diuturnis frondibꝰ veſti/
unť: nō mediocris diſtātia eſt. Seruat in/
dumentū ſuū ſp̄ olea vel pinus: ſed tn̄ folia
ſua ſępe cōmutant: nec ea quaſi diuturna:
ſ q̄ſi ſuccedanea ꝓtendūt ſuę arboris pul/
chritudini ꝑpetui ītegritate veſtitꝰ vicē mu
neris obūbrātes. Palma aūt virēs ſp̄ ma
net ꝯſeruatione ⁊ diuturnitate nō īmutati/
one foliorū. Nā quę pmo germinauerit fo/
lia: ea ſine vlla ſubſtitutionis ſucceſſiōe cō/
ſeruat. Imitare ḡ eā o hō: vt dicať et tibi:
Statura tua ſilis facta eſt palmę: Serua vi Cant. 7.
riditatē pueritię tuę: ⁊ illiꝰ inocētię natura/
lis: quā a primordio recepiſti: vt plantatus
ſecꝰ decurſus aquarꝝ: fructū tuum in tēpore
tuo habeas ꝑparatū: ⁊ foliū tuū ñ defluat:
Hanc viriditatē gratię ſp̄ florentis in xp̄o
ſecuta eccleſia dicit: In vmbra eiꝰ confugi Cant. 2.
⁊ ſedi. Hanc ꝓrogatiuā doni virētis acce/
perūt ⁊ apl̄i: quorꝝ nec foliū vnq̄ potuit ela
bi: vt eorꝝ etiā vmbra curaret ęgrotos. Obū
brabat em̄ infirmitati corpis: fides mētis:
⁊ florentia merita virtutū. Mane ḡ plan/
tatus in domo dn̄i: vt in atrijs eiꝰ ſicut pal/
ma floreas: ⁊ aſcendat in te gratia eccleſię:
vt ſit odor nariū tuarū ſicut mala: ⁊ fauces
tuę ſicut vinū optimū: vt inebrieris in xp̄o.
Bene admonuit iſte verſiculus repetere
pene intermiſſū: qꝛ diximus ꝓcepto dn̄i vi/
tē etiā pullulaſſe quā poſt diluuiū a noe plā

Geñ.9. tatã eſſe cognouimꝰ. Sic eñ habes: qꝛ noe
agricola erat terrę: ⁊ plantauit vitẽ: ⁊ bibit
de vino eiꝰ ⁊ obdoꝛmiuit. Nõ ḡ noe auctoꝛ
eſt vitis: ſed plãtationis. Neqꝫ eñ niſi eam
reꝑiſſet ante generatã: plãtare potuiſſet.
Cultoꝛ ḡ nõ auctoꝛ eſt vitiũ. Deꝰ aũt qui
ſciret ꝙ vinũ ſobꝛie potatũ ſanitatẽ daret:
augeret pꝛudentiã: imodice ſumptũ ad vi/
tia cauſas daret: creaturã dedit: abundan/
tiã hũano arbitrio reſeruauit: vt parſimo/
nia naturę eſſet magiſteriũ ſobꝛietatꝭ: abũ/
dantię noxiũ: lapſũqꝫ temulẽtię ſibi aſcribe
ret hũana cõditio. Deniqꝫ ⁊ ipſe inebꝛia
tus eſt noe: ⁊ obdoꝛmiuit ꝯſopitus a vino.
Itaqꝫ ꝑ vinũ patuit defoꝛmitati: qui ꝑ dilu
uiũ excreuit ad gloꝛiã: ſed dñs ⁊ in eo crea/
turę ſuę gratiã reſeruauit: vt eiꝰ fructũ no/
bis conuerteret ad ſalutẽ: ac ꝑ eũ nobis re/
miſſio peccatoꝝ ꝓueniret. Vñ pie iſaac
Geñ.27. dixit: Odoꝛ iacob: odoꝛ agri pleni: id eſt: na
turalis odoꝛ. Quid eñ pleno rure ſuauiuſ?
Quid vitis odoꝛe iocũdiꝰ? Quid fabę floꝛe
gratiꝰ? Vñ q̃uis ingenioſe q̃s añ nos di/
xerit: non viteʒ aut ficũ patriarcha olebat:
aut frugẽ: ſed virtutũ ſpirabat gratiã: ego
tñ ⁊ odoꝛẽ ipſũ terrę ſimplicẽ atqꝫ ſincerũ ꝓ
gratia bñdictionis accipiã: quã fraus nulla
cõpoſuit: ſed veritas indulgẽtię cęleſtis in/
fudit. Deniqꝫ inter bñdictiones ſacratiſſi
mas cõputat᷑: vt cõtribuat nobis dñs a ro/
re cęli vim vini: olei atqꝫ frumẽti: Cui eſt ho
noꝛ: laus: ⁊ gloꝛia: ꝑpetuitaſ a ſęculis: ⁊ nũc
⁊ ſemꝑ ⁊ in omnia ſęcula ſęculoꝝ Amen.

Sancti Ambꝛoſij epiſcopi: hexa/emeron tertius liber: de tertio die explicit.

Sequitur annotatio capituloꝝ quarti libꝛi eiuſdem.

De pulchꝛe introducta exhoꝛtatione: vt cũ
in lectione exoꝛiẽdus ſit ſol: oculi ⁊ aures
emundent᷑: ⁊ ſol ipſe caute aſpiciat᷑: ne de/
us eſſe credat᷑: Sed ex eiꝰ admirabilitate
⁊ laude creatoꝛ ipſiꝰ admiret᷑ atqꝫ laudet᷑
qui terrã fecit etiã ſine ſole eſſe poſſe fecũ/
dam: vt ⁊ ipſa natura voce quadã ſuoꝛuʒ
munerũ teſtat᷑. Ca.I.
Qua ratione etiã auris ſit emũdanda ac cę
leſtibus oꝛaculis admouenda. Et quã ob
cauſaʒ facta ſint luminaria. Atqꝫ nõ ſint
fęcunditatis terrarũ auctoꝛes: ſed deꝰ pa/
ter ꝑ dominũ ieſuʒ omnia liberalitate fer
tilitatis impertiat. Quomodo p̄terea in/
telligẽdum ſit ꝓpheticũ illud: Fecit ſoleʒ
in poteſtatem diei: ⁊ lunã in poteſtatẽ no
ctis. Ca.II.
De dubitatione quę occurrere poſſet circa
diſcretionẽ inter diẽ ⁊ noctẽ: ac luceʒ ⁊ te/
nebꝛas: Et de ſolutione eiuſdẽ. Ca.III.
Quomõ luminaria facta ſint in ſigna: ⁊ de
acuta ac diffuſa cõfutatione quoꝛundã tẽ
ptantium exp̄imere natiuitatũ qualita/
tes: qualis videlicet futurꝰ ſit vnuſquiſqꝫ
qui natus ſit. Ca.IIII.
Queadmodũ p̄tacta luminaria ſint ⁊ in tẽ/
poꝛa: ⁊ in dies: ⁊ in annos. Ca.V.
Quõ duo luminaria superiꝰ cõmemoꝛata:
magna dici poſſint: ⁊ de magnitudis eo/
rum ꝓbatione: mẽdaciqꝫ aſpectus noſtri
iudicio. De admirãdo quoqꝫ ſolis mode/
ramine ac tẽperamento. Ca.VI.
Qꝫ luna quedã ſimilia habeat cũ ſole eius
conſoꝛte ac fratre: Plęraqꝫ etiam ab eo di
ſtincta. Ca.VII.
De myſterio defectus ⁊ minutõis lunę. De
eiꝰ qꝫ laude: ac deriſiõe eoꝛũ q̃ eã magicꝭ
carminibꝰ deduci poſſe credũt. Ca.VIII.
De clauſione quarti diei cuʒ redargutione
eoꝛum qui numerum quartũ cauere con/
ſueuerunt. Ca.IX.
Finis.

Sancti Ambꝛoſij epiſcopi hexa/emeron quartus liber de die quarto incipit.

De pulchꝛe introducta exhoꝛtatione: vt cum in lectione exoꝛiendus ſit ſol: oculi ⁊ aures emundentur: ⁊ ſol ipſe caute aſpiciat᷑: ne deꝰ eſſe credat᷑: ſed ex eiꝰ admirabilitate ⁊ laude creatoꝛ ipſius admiret᷑ atqꝫ laudetur: qui terram fecit etiã ſine ſole eſſe poſſe fecũdam: vt ⁊ ipſa natura voce quadã ſuoꝛum munerum teſtatur: Ca.I.

q Vi vindemiã col
ligit: vaſa pꝛius quibus vi/
num infundit᷑ mundare cõ/
ſueuit: ne ſoꝛs aliqua vini
gratiaʒ decoloꝛet. Quid
eniʒ ꝓdeſt ponẽ vitẽ oꝛdine: fodẽ q̊tannis:

aut aratris ſulcos ducere: putare: ſubrige/
re: adiungere vlmis ⁊ quodã cõnubio copu
lare: ſi tãto laboꝛe vina quęſita in vaſe coa/
ceſcant? Matutinos quoqꝫ ſolis oꝛtus ſi
quis ſpectare deſiderat: emũdat oculos ſu/
os: ne quid pulueris. ne q̃d purgamentoꝛũ
oculis eius inſideat: quo intuẽtis hebetet᷑
obtutus: neve aliqua caligo nebuloſa coꝛ/
poꝛcos viſus ſpectãtis obducat. Nobis in
lectione exoꝛiẽdus eſt ſol: qui añ nõ fuerat:
Pꝛimũ iam diẽ ſine ſole trãſiuimus. Secũ/
dũ ſine ſole trãſegimus. Tertiũ ſine ſole cõ/
fecimus. Quarto die iubet deꝰ fieri lumina
ria: ſolẽ ⁊ lunã ⁊ ſtellas. Sol incipit: emũ/
da oculos mentis o homo: animiqꝫ interio
res obtutus: ne qua feſtuca peccati aciẽ tui
ꝯſtringat ingenij: ⁊ puri coꝛdis turbet aſpe/
ctũ. Emũda aũt aurẽ vt vaſe ſincero ſcrip
turę diuinę nitida fluẽta ſuſcipias: ne q̃ in/
grediat᷑ cõtagio. Pꝛęcedit ſol: magno iu/
bare diẽ: magno munduʒ cõplens lumine:
vapoꝛans caloꝛe. Caue o homo ſolã eius
ꝑpendere magnitudinẽ: ne nimiꝰ fulgoꝛ eiꝰ
viſus tuę mentis obcęcet: ⁊ qui e regione in
radiũ eius intẽdit: reꝑcuſſo lumine oẽm ſu/
bito amittit aſpectũ: ac niſi in cęteras par/
tes vultũ ſuũ oculoſqꝫ cõuertat: ęſtimat ſe
nihil videre: ⁊ intuendi munere eſſe frauda
tũ: ſi vero deflectat obtutũ: integrũ ſibi of/
ficium ꝑſeuerat. Caue igit᷑ ne et tuũ radi/
dius eiꝰ exoꝛiens confundat aſpectum. Et
ideo pꝛius firmamentũ cęli aſpice ꝙ ante ſo
lem factũ eſt: terrã aſpice: quę anteqꝫ ſol ꝓ/
diret cępit eſſe viſibilis atqꝫ cõpoſita: ger/
mina eiꝰ aſpice: anterioꝛa ſolis lumine. An/
terioꝛ rubuſ qꝫ ſol: antiquioꝛ herba qꝫ luna.
Noli ergo deũ credere: cui vides dei mu/
nera eſſe ꝑlata. Tres dies tranſacti ſunt: et
ſolẽ nemo quęſiuit: ⁊ luminis claritas abũ/
dauit. Habet eñ ⁊ dies ſuam lucẽ: quę pꝛę/
curſoꝛ eſt ſolis. Nõ igitur te tanto ſplen/
doꝛi ſolis temere cõmittas. Oculus eſt eñ
mundi: iocũditas diei: cęli pulchꝛitudo: na/
turę gratia: p̄ſtantia creaturę. Sed quan
do hunc vides: auctoꝛẽ eius cõſidera: quan
do hunc miraris: lauda pꝛius ipſiꝰ creato/
rem. Si tam gratus eſt ſol: qui conſoꝛs ⁊
particeps eſt creaturę: qꝫ bonus eſt ſol ille
iuſticię? Si tam velox iſte vt rapidis cur/
ſibus die ac nocte luſtret omnia: quãtus il/
le qui vbiqꝫ ſemꝑ eſt: ⁊ maieſtate ſua com/
plet omnia? Si admirabilis qui iubetur
exire: quã ſupꝛa admirationẽ: qui dicit ſoli:
⁊ nõ exoꝛitur vt legimus? Si magnꝰ eſt qui
ꝑ hoꝛaꝝ vices loci: aut accedit: aut decedit
q̊tidie: q̃lis ille qui etiaʒ cũ ſe exinaniret vt
nos eũ poſſemus videre: erat lumen veruʒ
qđ illuminat omnẽ hominẽ veniẽtẽ in hũc
mundũ? Si pꝛęſtantiſſimus qui obiectu
terrę patitur ſępe defectꝰ: quãtę maieſtatis
qui ait: Adhuc ſemel ego mouebo terram? Aggei.2.
Illum terra abſcondit: iſtius motuʒ nõ po
teſt ſuſtinere: niſi volũtatis eius ſubſtantia
fulciatur. Si cęco damnũ eſt huius ſolis
gratiam nõ videre: quãto magis peccatoꝛi
damnũ veri luminis munere defraudatũ:
ac ꝑpetuę noctis tenebꝛas ſuſtinere? Er/
go cũ vides ſolem: attende terrã quę ante
fundata eſt: attende herbam fęni: quę p̄ſtat
oꝛdinis pꝛiuilegio: attende ligna: quę plau
dunt ꝙ pꝛioꝛa luminibꝰ cęli eſſe cęperunt.
Nũquid merita fęni maioꝛa qꝫ ſolis: aut nũ
quid potioꝛ ligni pꝛęrogatiua? Abſit: vt in/
ſenſibilia tantę muneris pꝛęferamus mini/
ſtro. Quid igit᷑ pꝛęuidit altitudo ſapien/
tię ⁊ ſcientię dei vt pꝛius inciperent ligna eſ
ſe qꝫ illa duo mundi luminaria: ⁊ quidã cęle
ſtis oculi firmamenti: niſi vt cognoſcerent
omnes diuinę teſtimonio lectionis terram
ſine ſole poſſe eſſe fęcundaʒ? Nanqꝫ potuit
ſine ſole pꝛima rerũ ſemina germinare: po/
teſt vtiqꝫ ſemina accepta nutrire: ⁊ ꝓpꝛio fo
tu ſine caloꝛe ſolis partus edere. Hac igi
tur voce quadã ſuoꝛum munerum clamat
natura: Bonus quidẽ ſol: ſed miniſterio nõ
imperio. Bonus meę fęcunditatꝭ adiutoꝛ:
ſed nõ creatoꝛ. Bonꝰ meoꝛũ altoꝛ fructuũ:
ſed nõ auctoꝛ. Interdũ partus meos ⁊ ipſe
adurit: frequenter mihi ⁊ ipſe dãno eſt: plę/
riſqꝫ me locis indotatam relinquit. Nõ ſuʒ
ingrata conſeruo: mihi eſt in vſum datus:
mecũ laboꝛi eſt mancipatus: mecum ſubie/
ctus eſt vanitati: mecũ coꝛruptionis ſubdi/
tus ſeruituti. Mecum cõgemiſcit ⁊ compar
turit: vt veniat adoptio filioꝛuʒ: ⁊ humani
generis redemptio: qua poſſimus et nos a
ſeruitio liberari: Mecũ aſſiſtens laudat au
ctoꝛẽ: mecũ hymnũ dicit dño deo nr̃o. Vbi
maioꝛ ẽ gr̃a: ibi mecũ eſt ei cõe ꝯſoꝛtiũ. Vbi
ſol bñdicit: ibi terra bñdicit: Benedicunt li
gna fructifera: bñdicũt pecoꝛa: bñdicunt vo
lucres. In mari poſitus illũ nauta accuſat:

me deſiderat: in montibꝰ illum paſtoꝛ declinat: ad mea germina: ad meas feſtinat arboꝛes: quibꝰ exeſtuās obumbꝛet: ad meos fontes ſitiens ⁊ laſſus accurrit.

Qua ratione etiā auris ſit emundāda: ac celeſtibꝰ oꝛaculis admonēda: Et quā ob cauſam facta ſint luminaria. Quoqꝫ nō ſint fecunditatis terrarū auctoꝛes: ſed deꝰ pater ꝑ dn̄m ieſuꝫ omnia liberalitate fertilitatis impertiat. Quō p̄terea intelligendū ſit ꝓpheticū illud: Fecit ſolē in poteſtatē diei: ⁊ lunaꝫ in poteſtatē noctis: Ca. II.

ſ Ed ne oculoꝝ tibi exiguū videat̄ eē teſtimoniū: emunda aurē: admoue eā celeſtibꝰ oꝛaculis. Duobꝰ enī ⁊ tri- Matth.18. bus teſtibꝰ ſtat omne verbū. Audi dicētē: **Fiant luminaria in firmamēto celi ad illuminationē terre.** Quis hoc dicit? Deus dicit. Et cui dicit: niſi filio? Deꝰ ḡ pat̄ dicit: Fiat ſol: ⁊ filiꝰ fecit ſolē. Dignū enī erat vt ſolē mūdi faceret ſol iuſticię. Ipſe ḡ eū in lumē adduxit: ipē eū illuminauit: ipſe ei donauit fundendi luminis ptātem.

Factꝰ eſt ḡ ſol: ideo ⁊ ipſi ſeruit: qm̄ dictū Ps.118. eſt: Fundaſti terrā ⁊ ꝑmanet. Diſpoſitione tua ꝑmanet dies: qm̄ vniuerſa ſeruiūt tibi. Etenī cui dies ſeruit: quō nō ſeruit ſol: q̄ factus eſt in ptātē diei? Quō nō ſeruit luna ⁊ ſtellę: quę factę ſunt in ptātē noctis? Etenī quāto maioꝛē his gratiā creatoꝛ donauit: vt aer ſolito ampliꝰ ſolis claritate reſplēdeat: dies ſerenꝰ luceat: noctis illuminent̄ tenebꝛę: ꝑ lunę ſtellarūqꝫ fulgoꝛē cęlū velut q̄buſdā floꝛibꝰ coꝛonatū ita ignitis luminaribus emicet vt paradiſo putes vernāte depictū: ſpirantiū roſarū viuis monilibꝰ renitere: quāto igit̄ ampliꝰ his decoꝛis videt̄ eē collatū: tāto ampliꝰ debēt. Cui enī plus cōmittit̄: plus debet. Et ideo bn̄ a pleriſqꝫ oꝛnamentū cęli eſt nūcupatū: eo ꝙ ſit ſtellarū monile p̄cioſū. Atqꝫ vt ſciamus qꝛ fertilitas terrarū nō caloꝛi ſolis aſcribit̄: ſ꞉ diuinę Ps.103. indulgētię deputat̄: ait ꝓpha: Oia a te expectant: vt des illis eſcā in tēpoꝛe: dante te illis: colligēt ſibi: aperiēte te manū tuā: vniuerſa implebunt̄ vbertate. Et infra: Emitte ſpm̄ tuū ⁊ creabunt̄: ⁊ renouabis faciem Matth.6. terrę. Et in euāgelio: Conſiderate volatilia celi: qꝛ neqꝫ ſerunt neqꝫ metunt: et pater veſter cęleſtis paſcit illa. Non ḡ ſol aut luna fecūditatis auctoꝛes ſunt: ſed deꝰ pater per dn̄m ieſum oībus liberalitatē fertilitatis impertit. Pulchꝛe aūt expoſuit nobis ꝓpheta: quid ſit qđ ipſe ait: Quia fecit deꝰ ſolē Ps.103. in ptātem diei: ⁊ lunā in ptātē noctis. Nā ⁊ in iſto pſalmo cēteſimo tertio de quo ſupꝛa diximꝰ: ſcꝑſit: Fecit lunā in tēpoꝛa: ſol cognouit occaſum ſuū. Cū enī dies hoꝛas ſuas cōplere cęperit: ſol debitū ſibi cognoſcit occaſum. Eſt ḡ in diei ptāte ſol: ⁊ luna in ptāte noctis: quę tēpoꝝ vicibus obedire cōpellit̄: ⁊ nunc implet̄ lumine atqꝫ vacuat̄. Licet pleriqꝫ hunc locū myſtice de chꝛiſto ⁊ eccleſia videant̄ accipere: ꝙ agnouit xp̄us ꝓpꝛij coꝛꝑis paſſionē: qui ait: Pater venit ho- Job.17. ra: clarifica filiū tuū: vt ille occaſu ſuo oībꝰ donaret vitā ęternā: qui ꝑpetuę moꝛtis vrgebantur occaſu: ⁊ eccleſia tēpoꝛa ſua habeat: ꝑſecutiōis videlicet ⁊ pacis. Nā videt̄ ſicut luna deficē: ſ꞉ nō deficit. Obūbꝛari pōt: deficere nō pōt: qꝛ aliquoꝝ quidē ꝑſecutionibꝰ diſceſſione minuit̄: vt martyrū ꝯfeſſionibꝰ impleat̄: ⁊ effuſi ꝓ xp̄o ſanguinis clarificata victoꝛijs: maius deuotionis ſuę et fidei toto oꝛbe lumen effundat. Nāqꝫ luna luminis īminutionē habet: nō coꝛꝑis: qn̄ ꝑ vices mēſtruas deponere videt̄ lumen ſuū vt mutuet̄ a ſole: ꝙ facile puro aere atqꝫ ꝑſpicuo qn̄ nulla eā obducta nebula caligantē facit: colligi pōt. Oꝛbis enī īteger manet lunę: et ſi nō ſilit̄er totus vt pars eiꝰ effulgeat. Et q̄lis videri ſolet cū plenꝰ ē luminis: talis eſt magnitudine: ſ꞉ ꝑ vmbꝛā quādā lumine ſuo vt viduatꝰ apparet. Inde coꝛnua eiꝰ refulgēt: qꝛ coꝛpus eiꝰ in oꝛbē diffundit̄: ſed velut deficiēte poꝛtionis luce ſuę ſinuat̄.

De dubitatione q̄ occurrere poſſet circa diſcretionē inter diē ⁊ noctem: ac lucem ⁊ tenebꝛas: Et de ſolutione eiuſdem: Ca. III.

m Onere aūt pōt qđ ait: vt **Fiāt luminaria ad illumiātionē ſuꝑ terrā: que diſcernāt inter diem ⁊ noctē.** Quia ⁊ ſupꝛa iā vbi lumen fecit dixerat: Separauit deꝰ inter lucem ac tenebꝛas: ⁊ factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. Sed conſideremus quia aliud eſt lumē diei: aliud lumen ſolis ⁊ lunę ⁊ lumen ſtellarū: eo ꝙ ſol ipſe radijs ſuis fulgoꝛē diurno lumini videat̄ adiungere: quo vel oꝛtus diei pōt ꝓdere vel occaſus. Nā ante ſolē lucet quidē ſed nō refulget dies: qui ampliꝰ ꝙ meridiano ſole reſplēdet. Qđ oſten- Ps.36. dit ꝓpheta dicens: Et educet ſicut lucē iuſticiā tuam: ⁊ iudiciū tuū ſicut meridiē. Nō ſolū enī lumini: ſed etiā meridiano lumini: ſancti iuſticiā cōparauit. Deinde nō ſolū vnum ſignū: ſed etiaꝫ duo voluit eſſe diurnę diſcretiōis atqꝫ nocturnę: vt ⁊ lux diſcretionē faciat ⁊ ſolis exoꝛtus: ⁊ iterum lucis defectus ⁊ ſtellarū oꝛtus: inter occaſum diei diſtinguat ⁊ noctis exoꝛdiū. Nā vbi occiderit ſol: manet tn̄ adhuc aliquid reliquiarū diei donec tenebꝛę terrā operiant: ⁊ tunc luna oꝛit̄ ⁊ ſtellę. Et de nocte quidē aperte liquet: qꝛ luna ⁊ ſtellaꝝ illuminatio: noctis ſpacia teſtant̄. Siquidē ꝑ diem fulgoꝛē illū lunarē ſtellarūqꝫ omniū: ſol exoꝛtus abſcōdit. De die aūt: vel ipſa ſolis flagrantia docere nos pōt: diuerſam diurni luminis ⁊ ſolis eſſe naturā: ⁊ ipſam eſſe ſpeciē diſcoloꝛem. Simplex eſt enī lucis ſpecies: vt lumē p̄beat. At vero ſol nō ſolum virtutē illuminandi habet: ſed etiā vapoꝛādi. Igneꝰ eſt enī. Ignis autē ⁊ illuminat ⁊ exurit. Unde dn̄s volens moyſi oſtendere ſuę opationis miraculū: quo eū ad obediendi ſtudiū ꝓuocaret: atqꝫ ad fidē inflāmaret eius affectuꝫ: in igne viſus eſt i rubo: ⁊ rubus nō exurebatur: ſed tantū ſplendere ignis ſpecies videbat̄. Alterū igit̄ munus ignis vacabat: alterum operabat̄. Uacabat exuſtionis vis: operabatur illuminatiōis. Ideo ſtupebat moyſes: qꝛ cōtra naturā ſuam ignis nō exurebat rubū: qui etiā vehementioꝛē materiē cōſueuit exurere. Sed dn̄i ignis illuminare ſolet: exurē nō ſolet. Ac foꝛte dicas: Quō ſcriptū eſt: Ego ſum ignis cōſumens? Bene admonuiſti. Nō ſolet cōſumere: niſi ſola peccata. In retributionibꝰ quoqꝫ meritoꝛū colligimus diuidi ignis naturā: vt alios illuminet: alios exurat. Illumiet iuſtos: exurat impios. Nō eoſdē quos illuminat exurit: ⁊ quos exurit illuminat: ſed illuminatio eiꝰ inextinguibilis eſt ad ꝑfunctionē bonorū: exuſtio vehemens ad ſupplicia peccatorū. Sed reuertamur ad diſcretionē diei ac noctis. Oriente diei lumine nox fugat̄: de- 2 Co[r].16. cedente die nox infundit̄. Nō eſt enī luci ſocietas vlla cū tenebꝛis. Siquidē naturali lege hoc dn̄s in pꝛima operatione ſua cōſtituit. Etenī qn̄ lumē fecit deus: ⁊ diſcretionem fecit inter lucē ac tenebꝛas. Deniqꝫ in ipſo die iā ſole infuſo terris: videmus vmbꝛā vel hoīs vel virgulti alicuiꝰ a lumine ſeparari: vt mane ad occaſū dirigat̄: veſpere toꝛqueat̄ in oꝛientē: meridianis hoꝛis ad ſeptentrionē inclinet̄: lumini tn̄ nō cōfunditur atqꝫ miſcetur: ſed cedit ⁊ refugit. Similit̄ ⁊ nox cedere videt̄ diei: ⁊ ſe ab eius lumine declinare. Eſt enī vt peritioꝛes ꝓbarunt q̄ nobis vel ętate vel munere p̄cucurrerūt vmbꝛa terrę. Naturaliter enī vmbꝛa coꝛpoꝛi adherct atqꝫ adiungit̄: adeo: vt etiaꝫ pictoꝛes vmbꝛas coꝛpoꝛū pꝛiuſqꝫ pinxerint nitantur exprimere: idqꝫ artis eſſe aſſerant: nō intermittere vim naturę: ⁊ quaſi naturalis iuris p̄uaricatoꝛ habeat̄: cuiꝰ pictura nō etiā vmbꝛam ſuā exprimat. Ergo ſicut in die cuꝫ e regione ſolis aliqđ coꝛpus occurrit: ex ea parte qua lumine repcutit̄ vmbꝛa ſubſiſtit: ſic cū decedente die e regione luminis eius aut ſolis terrę obiectus occurrit: obumbꝛat̄ aer. Uñ liq̄t: ꝙ noctē faciat vmbꝛa terrarū.

Quō luminaria facta ſint in ſigna: ⁊ de acuta ac diffuſa cōfutatione quoꝛundā temptantiū expꝛimere natiuitatum qualitates: qualis videlicet futurꝰ ſit vnuſquiſqꝫ qui natus ſit: Ca. IIII.

f Ecit ergo ſolē ⁊ lunā ⁊ ſtellas: ⁊ p̄ſtituit illis menſuras tempoꝝ ſoli diurnas: lunę ſtelliſqꝫ nocturnas: vt iſte augeat diei gratiā: illę vmbꝛā tenebꝛaſqꝫ illuminēt. **Et ſint in ſigna ⁊ in tēpoꝛa: ⁊ in dies: ⁊ in annos.** Diuiſa tēpoꝛa habēt: pareſqꝫ menſuras ꝑ mēſiū vicibus ſol ⁊ luna cū ſtellis: ⁊ ſunt in ſigna. Nō poſſumus negare: ꝙ ex ſole ⁊ luna ſigna aliqua colligāt̄. Nā ⁊ dn̄s dixit: Et erūt Luc.21. ſigna i ſole ⁊ luna ⁊ ſtell̄. Et quęrētibꝰ ap̄lis ſignū aduētus eius: reſpōdit: Sol obſcura- Matth.24. bit̄: ⁊ luna nō dabit lumē ſuū: ⁊ ſtellę cadēt de cęlo. Hec dixit foꝛe ſigna futurę cōſūmationis. Sed cōueniēs debet curę noſtrę mēſura ſeruari. Deniqꝫ nōnulli natiuitatū tēptauerūt exprimere q̄litates: qualis futurꝰ ſit vnuſquiſqꝫ qui natꝰ ſit: cū hoc nō ſolum vanū ſed etiā inutile ſit quęrētibꝰ: impoſſibile pollicētibꝰ. Quid enī tā inutile: ꝙ vt vnuſq̄ſqꝫ ꝑſuadeat ſibi: hoc eſſe qđ natꝰ eſt? Nemo ḡ debet vitā ſuā: ſtatū: moreſqꝫ mutare: eniti q̄ melioꝛ fiat. Sꝫ in ea ꝑſuaſiōe neqꝫ ꝓbū potes laudare: nec ꝯdēnare iꝓbū: q̄ neceſſitati natiuitatis ſuę reſpōdere videat̄. Et quō dn̄s aut p̄mia ꝓpoſuit bonis:

aut improbis pęnas:ſi facit neceſſitas diſci
plinā:⁊ ꝯuſationē ſtellaꝝ curſus informat?
Et quid eſt aliud q̄ hominē de hoīe exue
re:ſi nihil moribus:nihil inſtitutioni: nihil
ſtudijs derelinquit? Q̄ multos videm⁹
ereptos criminib⁹ atq; peccatis: in meliorē
ſtatū eſſe cōuerſos. Redempti ſunt apl̄i ⁊
cōgregati ex peccatorib⁹. Nō vtiq; natiuita
tis ſuę hora:ſed chriſti eos ſanctificauit ad/
uent⁹:⁊ hora dñicę paſſionis redemit a mor
Luc.23. te. Latro damnatus capitis:ille cū dño
crucifixus:nō bñficio natiuitatis ſuę:ſed fi/
dei cōfeſſione ad paradiſi ęterna tranſiuit.
Jone.1.et.2. Jonā in mari nō vis natiuitatis:ſed diſſi
mulatio diuinę ꝑceptionis ꝑcipitauit ⁊ of/
fenſa:eundēq; cet⁹ excipiens:ad indiciū fu-
turi myſterij poſt triduū reuomuit: ⁊ ꝓphe
Act.12. tię merito gratię reſeruauit. Petrū de car
cere imminēti morte perimēdū: angel⁹ chri
Act.9.et.28. ſti nō ſtellaꝝ ſeries liberauit. Paulū cęca/
tas cōuertit ad gratiā: ⁊ ꝑcuſſum a vipera:
turbatūq; naufragio:nō remedia natiuita/
tis ſ; deuotiōis merita ſeruauerūt. Quid
de illis dicimus:qui eoꝝ ꝑcibus cū fuiſſent
mortui reſurrexerūt? Vtrū illos ſua natiui/
tas:an apl̄ica gratia reſuſcitauit? Quid
opus fuit vt ſe ieiunijs periculiſq; cōmitte/
rent:ſi ad qḋ volebant:natiuitatis bñficio
poterant ꝑuenire? Q̄ ſi credidiſſent: dū ex/
pectant fatorū neceſſitatē:nunq̄ ad tantā
ꝑueniſſent gratiā. Inutilis igit̄ iſta ꝑſua
ſio. Quid q etiā impoſſibilis? Nā vt de
eorū aliquid diſputatione ſumamus redar
guēdi gratia nō ꝓbandi:magnā vim dicūt
eſſe natiuitatis:eāq; minutis q̄buſdā ⁊ cer/
tis colligi oportere momētis: ac niſi verius
colligat̄ :ſummā eſſe diſtātiā:breui eñ ato/
mo exiguoq; momento diſtare natiuitatē
inopis ⁊ potētis: egētis ⁊ diuitis:innocen/
tis ⁊ noxij:et plęrūq; eadē hora generari lō
gęuitati debitū:⁊ prima pueritię ętate mo/
riturū:ſi reliqua diſparia ſint:⁊ puncto ali-
quo diſcreta. Hoc quēadmodū poſſint col
De horoſcopio ligere reſpondeāt. Cōſtitue partū fęminę.
Obſtetrix vtiq; cū ꝑmo cognoſcit:explorat
vagitū quo natiuitas colligit̄:attēdit vtrū
maſculus ſit an fęmina. Quot vis iter has
moras ꝑterire momēta? Pone mathemati/
cū ꝑparatū: Nūquid pōt vir intereſſe puer/
perio? Dū mandat obſtetrix:audit chaldę/
us:ponit horoſcopiū in alteri⁹ ſortē. Jā na
ti fata migrarunt:de altero quęrit̄: ⁊ alteri⁹
genitura ꝓponit̄. Pone verā eſſe eorum
opinionē:de natiuitatū neceſſitatibus non
poſſe verā eſſe collectionē. Puncta tranſe/
unt:fugit tēpus irreparabile. Nō eſt du/
biū q tēpus in atomo ⁊ in momēto in ictu
oculi ſit:adducor vt credā:qñ omnes in ato
mo:in momēto: in ictu oculi reſuſcitamur:
vt apl̄us ꝓteſtat̄ dicens: Ecce myſteriū vo 1.Cori.15.
bis dico. Omnes quidē reſurgem⁹:nō om/
nes aūt immutabimur: in momēto: in ictu
oculi:in nouiſſima tuba. Canet eñ tuba et
mortui reſurgent incorrupti:⁊ nos immuta
bimur. Inter effuſionē ⁊ ſuſceptionē: depo
ſitionēq; pignoris:inter fletū eius ⁊ nūciū:
quot atomi tranſierunt? Et hoc vt ſimpli
citer iſta texuerim. Nā ⁊ ipſi vitalē illum ſi/
gnorū duodecim circuitū in duodecim par/
tes diuidunt:⁊ q̄ triginta dieb⁹ ſol duode/
cimā partē ſphęrę ei⁹ quę inenarrabilis ha/
betur regredit̄:quo gyrus ſolis anni circui/
tu cōpleatur:in triginta portiūculas: quas
μεριΔάσ greci vocant:vnāquāq; duode/
cim illarū diſtribuūt portionē: ipſā q̄ por/
tiunculā in ſexaginta vices cōferunt: Rur/
ſus vnūquodq; de illis ſexaginta:ſexagies
ſecant: Q̄ incōprehenſibile eſt in quo ſexa/
geſimo tot ſexageſimę portiūculę natiuita-
tis momēta cōſtituant:⁊ qui ſingulorū ſig/
norū ſit aut motus aut ſpecies in natiuita/
te naſcētis. Vnde cū impoſſibile ſit tā ſub/
tiles minutias temporis cōprehendere: exi
gua autē minutia inuehat vniuerſitatis er/
rorem:totum negociū plenū eſt vanitatis.
Diſputatores eorū quę ſua ſunt neſciūt:
quomō aliena nouerūt? Quid ſibi immine
at ignorant:quō poſſunt alijs quę ſibi futu
ra ſunt denūciare? Ridiculū eſt credere: q̄
ſi poſſent ſibi potius ꝓuiderēt. Jam illud
q̄ ineptū:vt ſi quis ſigno arietis ortū eſſe
ſe dicat:ex vſu pecudis ęſtimetur ꝑſtantiſſi
mus ꝯſilio: q in grege huiuſmodi emineat
pecus:aut locupletior:eo q veſtitū habeat
aries naturalē:⁊ quot annis lucrum capiat
indumenti:eo q viro illi familiaria videan
tur queſtuū eſſe cōpendia. Similiter ⁊ de
tauri ⁊ de piſciū ſignis argumentantur: vt
ex natura vilium animantiū cęli motus et
ſignorū interpretandas exiſtiment ptātes.
Cibus ergo noſter viuēdi nobis decreta
conſtituit:⁊ alimēta nr̄a nobis:id eſt: aries
taurus ⁊ piſcis morū imprimūt diſciplinā?
Quō igit̄ de cęlo nobis cauſas rerū ⁊ ſub

ſtantiā vitę hui⁹ accerſiunt:cū ipſis cęleſti/
bus ſignis cauſas mot⁹ ſui ex qualitatibus
ęſcę vilis impertiant? Liberalē aiūt ſigno
ortū arietis:eo q lanā ſuam aries nō inuit⁹
deponat:⁊ hm̄oi virtutē vilis animātis ma
lunt naturę deputare q̄ cęlo: vnde ⁊ sereni/
tas nobis fulget et pluuia ſępe deſcendit.
Laborioſos ⁊ patiētes ſeruitij quos na/
ſcentes taur⁹ aſpexerit: q̄ animal laborio/
ſum ⁊ aſſuetū iugo ſpontanea ſeruituti col/
la ſubmittēs. Percuſſorē q̄ cui⁹ natiuita
tē ſcorpius in ſua parte cōplexus ſit: ⁊ mali
cię venena reuomētē:eo q animal venena/
tū ſit. Quid igit̄ auctoritatē viuēdi datu
rū te ſignoꝝ cęleſtiū dignitate ꝑtendis:et
de nugis quibuſdā argumentū aſſertionis
aſſumis? Nā ſi de animalib⁹ aſſumptę hu
iuſmodi moꝝ ꝓprietates:cęli motib⁹ impri
munt̄:⁊ ipſum videt̄ beſtialis naturę ptāti
eſſe ſubiectū:ex quo cauſas vitalis ſubſtan
tię quas hoībus imptiret:accepit. Q̄ ſi
hoc abhorret a vero:multomagis illud ridi
culū veri eos ſubſidio deſtitutos: hinc fidē
ſuę diſputationis accerſire. Deinde illud
cōſiderem⁹ qḋ planetas illa ſigna appellāt:
quoꝝ motibus formari aſſerūt vitę noſtrę
neceſſitates. Siue igit̄ vt nomē ſonat ſp̄ va
gent̄:ſiue vt ipſi dicunt q cōcito motu ferā/
tur:⁊ decies milies in die:aut ſi hoc incredi
bilę videt̄ multiplicem ſpeciē innumera ſui
cōuerſione cōmutent:fide caret q tā vago
ſui errore ⁊ tam celeri motu fixā nobis atq;
immobilē viuendi ſubſtantiā ſortēq; decer
nāt. Ferūt tñ nō eſſe ęquales omniū mo
tus:ſed alioꝝ celeriores:alioꝝ tardiores eē
circuit⁹:vt in eadē hora ⁊ videāt ſe freq̄nt ⁊
frequent abſcōdāt:dū aliud ab alio ꝑterit̄.
Aiunt autem plurimū referre:vtrum ge/
nerati benefica ſigna videāt:an malefica ⁊
noxia:et in eo natiuitatis eſſe diſtantiā:qḋ
benefici ſigni aſpect⁹ plurimū cōferat: ma/
lefici ⁊ noxij plurimū noceat. Sic eñ eadē
ſigna quę venerant̄ appellare conſueuerūt.
Neceſſe eñ habeo eoꝝ vti nominib⁹ quoꝝ
vtor aſſertionib⁹:ne ignorata magis q̄ va/
cue facta atq; deſtructa ſua argumēta cōme
morēt. Itaq; cū illū vagū celerēq; motū nō
queant cōprehēdere:ſępe fit vt ꝑ illā puncti
⁊ momēti incōprehēſibil̄ ſubtilitatē ponāt
bñfici ſigni aſpectū:vbi grauis atq; nocitu
ra incurrat offenſio. Et q̄d mirū: ſi ibi lu-
dunt̄ hoīes: vbi ſigna innoxia blaſphemā/
tur? Quę ſi natura noxia eſſe credunt̄:de⁹ ꝗ̄
ſūmus arguit̄:ſi fecit qḋ malū eſt:⁊ fuit im/
probitatis operator. Si vero ex ſua volūta
te putant̄ aſſūpſiſſe qḋ noceat inſontib⁹:et
nulli⁹ adhuc facinoris peſſimi ſibi ꝯſcijs:q̄/
bus pęna aſcribit̄ anteq̄ culpa:quid tā irra
tionabile q etiā irrationabiliū beſtiarū ex/
cedat imanitatē: vt vſus fraudis aut gratię:
nō merit̄ hominū deputet̄:ſed ſignoꝝ mo/
tibus deferat̄? Nihil inq̄t ille deliquit:ſed
noxia cū ſtella cōſpexit:ſaturni ei ſidus oc/
currit:auertit ſe paululū ⁊ erūnā ab ſe ab/
ſtulit:⁊ crimē aboleuit. Sed hęc eoꝝ ſapi
entia telę aranęę cōparat̄: ī quā ſi culex aut
muſca inciderit:exuere ſe nō pōt:ſi vero va
lidioꝝ aīantiū vllū genus incurriſſe viſum
eſt:ꝑtranſiuit:⁊ caſſes rupit infirmos :atq;
inanes laq̄os diſſipauit. Talia ſunt retia
chaldęoꝝ: vt in his infirmi hęreant: validi/
ores ſenſu offēſionē hr̄e nō poſſint. Itaq;
vos q̄ validiores eſtis cū videritis mathe/
maticos:dicite:telā aranęę texunt: quę nec
vſū aliquē pōt hr̄e nec vincula: Si tu ñ q̄ſi
culex aut muſca lapſu tuę infirmitat̄ incur/
ras:ſed quaſi paſſer aut colūba caſſes inua
lidos ꝑpetis volatus celeritate diſſoluas.
Etenī q̄s prudentiū credat: q ſignorū mo
tus qui ad diē ſępe mutant̄ ⁊ multipliciter
in ſe recurrūt:inſignia deferāt ptātū? Nā
ſi ita eſſet:quātę ad diē regaliū natiuitatū
exꝓmerent̄ figurę? Quotidie ꝗ̄ reges naſce/
rent̄:nec regalis in filios tranſmitteret̄ ſuc/
ceſſio:ſed ſp̄ ex diuerſo ſtatu q̄ ius imperia/
lis acquirerēt ptātis orirent̄. Quis igit̄ re/
gū geniturā filij ſui colligit:ſi ei debeat̄ im/
periū:⁊ nō ꝓprio ſucceſſionē regni in ſuos
trāſcribit arbitrio? Legim⁹ certe q abia ge
nuit aſa:⁊ aſa genuit ioſaphat: ⁊ ioſaphat
genuit iorā:⁊ ioram genuit oziā:⁊ reliq̄ om
nis vſq; ad captiuitatē ꝑ reges generis pa/
riter ⁊ honoris ducta ſucceſſio eſt. Nūquid
q̄ reges fuerūt:ſignis cęleſtibus formādos
motus ſuos imperare potuerūt? Quis eñ
hominū pōt habere in his dñatū? Dein/
de ſi ad neceſſitatē genitalē nō ad inſtituta
morū act⁹ nr̄i factaq; referant̄:cur leges ꝓ/
poſitę ſūt:iura etiā ꝓmulgata:q̄b⁹ aut pęna
ip̄rob decernit̄:aut ſecuritas defert̄ inoxijs?
Cur nō venia dat̄ eis:cū vtiq; vt ipſi aiūt:
nō ſua volūtate ſ; ex neceſſitate deliq̄rit?
Cur laborat agricola:⁊ nō magꝭ expectat:
vt inelaboratos fruct⁹ ꝓuilegio ſuę natiui/

tatis inuchat receptaculis horreoꝝ? Si ita
natus eſt: vt ei diuitię atq; opes affluant:
vt ſibi ſpontaneos reditus ſine vllo ſemine
atq; ope terra parturiat: non vomerē aruis
īprimat: nō curuę manū falci admoueat: nō
legendę vindemię ſubeat expēſam: ſ; vltro
ei in oēs ſerias vina fundant fluētia: ſpon/
te ei oleū nullis inſerta caudicib⁹ ſilueſtris
oleę baca deſudet: nec diffuſi ęquoris trāſ/
fretaturus piculū ꝓprię ſalutis ſollicit⁹ mer
cator horreſcat: cui ocioſo pōt vt aiūt qua/
dā ſorte genitali diuitiaruȝ theſaur⁹ illabi.
Sed nō hęc eſt vniuerſoꝝ ſentētia. De/
niq; īpiger depſſo aratro terrā ſcindit agri/
cola: nudus arat: nudus ſerit: nud⁹ ſole fer/
uente toſtas ęſtate colligit fruges: ꝛ negoci
ator impatiēs flantib⁹ euris intuto plerūq;
nauigio ſulcat mare. Vn̄ importunitateȝ
Eſa.23. eoꝝ temeritatēq; ꝯdēnans ꝓpheta ait: Eru
beſce ſidon dixit mare. Hoc eſt: ſi pericula
vos nō mouēt: vel pudor cōprimat: verecū
dia ꝯfundat. Erubeſce ſidon: in qua null⁹
virtuti loc⁹: nulla ſalutis cura: nulla iuuen/
tus ꝑ excubijs patrię bello dedita armiſq;
exercitata: ſed oīs ſollicitudo de queſtu: oē
ſtudiū mercaturę. Semē inquit mercatorū
ſicut meſſis. Quę aūt merces homini chri/
ſtiano: ſi nō ex voluntate ſed ex neceſſitate
curas ſuas ꝛ opera cōponit? Vbi eñ direc/
ta neceſſitas: ibi inhonorata induſtria.

Queādmodū pretacta lumina/ria ſint ꝛ in tempora: ꝛ in dies: ꝛ in annos: Ca. V.

m Vlta diximus: plura volum⁹: ne q̄s
ea q̄ a nobis de illoꝝ aſſertionibus
vſurpant̄ ad refellēdū: ad recogno/
ſcendū aſſūpta arbitret̄. Nā q̄ pueri riſim⁹:
ea ſenes cōmemorare qui poſſum⁹? Nunc
ad ea q̄ ſm̄ lectionē ſupſunt dirigam⁹ ſtilū.
Sint (inquit) luminaria in ſigna: ꝛ in tēpora: ꝛ in dies: ꝛ in annos. De
ſignis diximus: tēpora aūt q̄ ſunt: niſi mu/
tationū vices: hyems: ver: ęſtas atq; autū/
nus? In iſtis igit̄ tēporibus aut velocior eſt
tranſit⁹ ſolis: aut tardior. Alia eñ ꝯſtringit
radijs ſuis: alia inflāmat calorib⁹. Itaq;
De hyeme cū ſol meridianis partib⁹ immorat̄: hyems
nobis eſt. Nā cū ſol longi⁹ abeſt: terra rige/
ſcit gelu: ſtringit̄ frigore: et plurima noctis
vmbra terras operit: vt multo ꝓlixiora ſint
noctis ſpacia q̄; diei. Hinc oritur cauſa vt hi
bernis flatib⁹ nimia vis niuiuȝ pluuiarūq;
fundatur. Cum vero ex meridianis dece/ De vere
dens partib⁹ ſup terrā redit: noctis ac diei
exęquat tēpora: ꝛ q̄ magis moras ſuis adiū
git curſib⁹: eo paulatim tēperieȝ aeris hui⁹
reducit: ꝛ reuocat aurarū clemētiā: q̄ fouēs
oīa repetendos cogit in part⁹: vt terra ger/
minet: ac reſoluta ſulcis ſemina reuiuiſcāt:
vireſcāt arbores: ad ppetuitatē q̄; ꝯſeruan/
di generꝭ eoꝝ q̄ vel in terris ſunt: vel in aq̄s
gaudent: annuis fętib⁹ ſucceſſio ꝓpagetur.
Aſt vbi ad ęſtiuas ꝯuerſiones in ſeptētri/ De eſtate
onē ſe ſubrigit: ſpacia diurna ꝓducit: noctꝭ
vero artat ꝛ aſtringit. Itaq; quo magꝭ vſu
aſſiduo aeri huic copulat̄ atȝ miſcet̄: eo am/
plius ꝛ ipſū aerē vaporat: ꝛ terrarū exiccat
humorē: adoleſcere facit ſemina: ꝛ tanq̄; in
ſucos viriles matureſcē poma ſiluarū. Tū
q̄ flagrantior eſt: minores vmbras facit in
meridiano: q̄m ex alto hūc illuminat locū.
Vn̄ ꝛ ſynagoga dicit in cāticiſcanticorū:
Annūcia mihi quē dilexit aīa mea: vbi pa/ Cant.1.
ſcis vbi manes in meridiano: ne forte fiam
circūamicta ſup greges ſodaliū tuoꝝ. Hoc
eſt: Annūcia mihi xp̄e: quē dilexit aīa mea.
Cur nō poti⁹ quē diligit? Sȝ ſynagoga di/
lexit: eccleſia diligit: nec vnq̄; circa chriſtuȝ
ſuū mutat affectū. Vbi inq̄t paſcis: vbi ma
nes ī meridiano? Sequi te cupio quaſi alū/
na: q̄ q̄ſi copulata an̄ retinebar: ꝛ greges tu
os q̄rere: q̄ amiſi meos. In meridiano paſ/
cis: hoc eſt: ī eccleſię loco: vbi iuſticia reſplē
det: vbi fulget iudicium ſicut meridies: vbi
vmbra nō cernit̄: vbi maiores ſunt dies: q̄
eis ſol iuſticię tanq̄; ęſtiuis mēſib⁹ diutius
īmoret̄. Deniq; dies dn̄i nō eſt breuis ſ; ma
gnus: q̄ ſcriptū eſt: Donec veniat dies dn̄i Ioelis.2.
magn⁹. Vn̄ ꝛ iacob ait: Oēs dies vitę meę Gen̄.47.
quos ago breues ꝛ maligni. Etem̄ maligna
lux dubia. Ergo dies breues dubię lucꝭ ſūt
ꝛ vmbroſi: dies magni ſine vmbra ſunt: vt
plurimi in aliq̄bus locis feruētiorib⁹ vſu ex/
emploq; cognouerūt. Synagoga itaq; di
ebus breuib⁹ ꝛ malignis: cui⁹ typū plerūq;
iacob in pſona ſua exp̄mit vel ppl̄i eius: vm/
brā habebat plurimā: q̄ ſolem iuſticię nō vi
debat: et videbat illū nō ex alto ſup caput
ſuū: ſed ex meridiano illuminantē: quando
hyems erat. Eccleſię autem dicit̄: Hyems Cant.2.
abijt: diſceſſit: ſibi flores viſi ſunt in terra:
tēpus meſſis aduenit. Ante aduentū chri
ſti hyems erat: p⁹ aduētū chriſti flores ſunt
veris ꝛ meſſis ęſtatis. Ex meridiano ḡ ꝛ ex

gentiū cōuerſione illū illuminātē vidēs ob/
Eſa.9. umbrabat̄. Pp̄lus aūt gentiū qui erat cō
fuſionis ac gētilis: q̄ ſedebat in tenebris: vi
dit lucē magnā: qui ſedebāt in regione vm/
brę mortis: lux orta eſt illis. Magna lux di/
uinitatis quā nulla vmbra mortis interpo/
lat. Iōq; ex alto illuminat: q̄ ꝛ hoc ſcriptū
Luc.1. eſt dicēte zacharia: In quib⁹ viſitauit nos
oriens ex alto: illuminare his q̄ in tenebris
ꝛ vmbra mortis ſedent. Eſt ſane ꝛ aliq̄ ſa/
Pſ.16. lutis vmbra nō mortis: vt eſt illa: Sub vm
bra alarū tuaꝝ ꝓtege me. Vmbra quidē q̄
corporis eſt: vmbra q̄ crucis. Sȝ vmbra ſa/
lutis: q̄ in ea erat peccatoꝝ remiſſio ꝛ reſuſ
citatio mortuoꝝ. Exemplū ḡ poſſum⁹ ac/
cipe: q̄ hyemales dies breues: vmbras ma
iores habēt: ęſtiui dies maiores: ſ; vmbras
minores habent. Medio q̄; die minor vm/
bra: q̄; in p̄ncipio ē diei vel fine: ꝛ hoc apud
nos in parte occidētis. Cęteꝝ ſūt q̄ dicāt q̄
p duos toti⁹ anni dies ſine vmbra fuerint
in partib⁹ meridianis: eo q̄ habētes ſuper
verticē ſuū ſolē: vndiq; p circuitū illuminēt̄
vn̄ ꝛ ἄσκιοι dicunt̄ gręce. Pleriq; etiā fe/
runt ſic e regiōe ex alto fieri ſolē: vt p angu/
ſta puteoꝝ aquā quę in ꝓfundo ē viderint
refulgere. Eſſe aūt dicunt̄ in meridiano q̄
ἄσκιοι vocāt̄: eo q̄ vmbrā ex vtroq; latere
trāſmittāt. Vmbra eñ e regione ſolis am/
bulantib⁹ poſt tergū eſt: vtputa ſi cōtra ori
entē pgas matutinis horis: ſi ꝯtra meridia
nā plagā ꝯtendas medio die: ſi cōtra occi/
dentē in occaſu diei. Ex trib⁹ igit̄ parti/
bus fit tibi ſol obuius: ex oriēte: ex meridia
no: ex occidēte. Mane ꝛ ſero poſt tergū eſt:
meridie q̄; a latere. At vero a ſeptētriōe nū
quā eſt ſol: ꝛ ideo vmbra. Si ꝯtra ſeptētrio/
nem dirigas: ſiue mane: ſiue ſero: ſiue meri/
die nō pōt eſſe poſt tergū ſol. Sūt eñ ī hoc
quē nos incolim⁹ orbe terrarū: circa meridi
em poſiti: qui in auſtralē plagā videant̄ vm
brā trāſmittē. Hoc aūt fieri dicit̄ ſūmo ęſtu:
De autumno cū ad aquilonē ſol dirigit. Poſtea nos au
tūnus excipiens: infringit quidē ęſtuū ma/
gnitudinē: ſed pauliſper relaxato ac depoſi
to calore p tēperiē medij moderaminiſ: ſine
fraude nos atq; vlla noxa flatib⁹ tradit hye
malib⁹. **Sint (inq̄t) etiā in dies.** Nō
vt faciant dies: ſ; vt in eis habeāt principa/
tū: vt ortuȝ diei vberiore ſol illuminet gr̄a:
vt p totū diē deſignādi habeat eius ptātē
curſus ſui munere. Sic accipiūt nōnulli q̄d
ait ꝓpheta: Solē in ptātem diei: lunā ꝛ ſtel Pſ.135.
las in ptātem noctis. Circūferūt eni lumē.
In annos q̄; ordinati ſūt ſol ꝛ luna. Lu
na p trecētos dies duodenis vicib⁹ ſuū cur/
ſum ꝯficiens: cōſummat annū ſm̄ hebręos:
aliq̄bus diebus adiectis ſm̄ romanos: biſ/
ſexto ſemel intra q̄nquēniū vni⁹ diei adiec/
tiōe celebrato. Solſticialis q̄; ann⁹ eſt: cū
ſol expleto p oīa ſigna circuitu: in id vn̄ p̄n/
cipium curſus ſui ſumpſit: recurrit. Annua
eñ fert̄ ei toti⁹ ſpacij eſſe pfunctio.

Quō duo luminaria ſuperi⁹ cō/memorata: magna dici poſſint: ꝛ de magnitudinis eoꝝ ꝓbatione: mē/daciq; aſpectus noſtri iudicio. De admirādo quoq; ſolis moderami/ne ac tēperamento: Ca. VI.

f Ecit ergo de⁹ hec duo lumi/
naria: Quę magna poſſum⁹ ac/
cipere: nō tā alioꝝ cōparatione ma
gna q̄; ſuo munere: vt eſt cęlū magnū: ꝛ ma
re magnū. Nā ꝛ magnus ſol: qui cōplet or/
bē terrarū ſuo calore: vel luna ſuo lumine:
nec ſolū terras: ſed etiā aerē hunc et mare:
cęliq; faciē. Quę in quacunq; parte fuerint
cęli illumināt oīa: ꝛ ęque ſpectant̄ a cūctis:
vt ea tanq̄; ſuis tm̄ regionib⁹ imorari: ꝛ ſibi
tantū adeſſe atq; lucere ſinguli ppl̄i credāt:
cū ſiliter luceāt vniuerſis: vt nemo his ꝓpi
orē aliū q̄; ipſe eſt arbitret̄. Exemplū ma
gnitudinis eoꝝ euidēs: q̄d oībus hoīb⁹ or/
bis lunę idē videt̄. Nā ſi interdū augeat̄ lu
men ei⁹ atq; minuat̄: tm̄ eadē nocte qualis
mihi apparet: talis ꝛ oībus. Nā ſi longe po/
ſitis minor videret̄: ꝓpius cōſtitutis maior
refulgeret: ꝛ ꝓderet anguſtiaꝝ ꝛ exiguitatꝭ
indiciū. Etem̄ reliq̄ alia longe poſiti mino/
ra arbitramur: ꝓpius ꝯtuētes maiora credi
mus: quo magis finitim⁹ fueris: eo tibi ei⁹
rei quā cernis magnitudo cumulat̄. Solis
radi⁹ nulli ꝓpior: nulli lōginq̄or eſt. Siliter
ꝛ lunę glob⁹ ęq̄lis eſt oībus. Silis ē ſol: ꝛ in/
dis ꝛ britānis eodē momēto videt̄ cū orit̄.
Nec cū vergit ī occāſū minor apparet oriēta
libus q̄; occidētalib⁹: nec occidētalib⁹ cū ori
tur inferior q̄; oriētalib⁹ ęſtimat̄. Quātū di
ſtat inq̄t oriēs ab occidēte. Hęc eñ inuicē ſi
bi diſtant. Sȝ ſol a nullo diſtat: nulli p̄ſenti
or: nl̄li abſentior ē. Neq; te moueat q̄ tāq̄;
cubitalis tibi orbis videat̄ ſolis cum orit̄: ſ;
ꝯſidera quātū int̄ſit ſpacij int̄ ſolē ꝛ terras:
q̄d aſpect⁹ nr̄i infirmitas ſine magno ſui nō

pēt trāſire diſpendio. Caligat aſpectus nr̄: nūqd ſol caligat aut luna? Anguſtꝰ nr̄ obtutus: nūqd ideo anguſtiora efficit ꝗ̄ videnꝉ? Species minuiꝉ: nō magnitudo detrabiꝉ.

Neqꝫ eñ infirmitatis nr̄ę paſſiones: paſſioni luminariū debemꝰ aſcribere. Mentiꝉ noſter aſpectꝰ. Noli ergo fidele ęſtimare eiꝰ iudiciū. Fit cęleſtiū minor ſpectaculis figura: nō ſui forma. De ſūmo vertice montiū ſi ſubiectū oculis tuis campū ſpectare deſideras: atqꝫ illic armenta paſcētia: nōne formicarū ſimilia corpora iudicabis? Si mare ſpectes e ſpecula aliq̄ littorali: nōne tibi nauiū maxime inter ceruleos fluctus et vela candentia refulgētes: velut columbaruꝫ volitantiū ſpeciem eminꝰ poſito videnꝉ obtexere? Quid ipſę inſulę quę mare diuidunt: terrarum arua diffundūt: ꝙ anguſto ęſtimanꝉ fine cōcludi: quēadmodū rotūda apparent de aſperis: ſpiſſa de raris? Has ergo infirmitates viſus tui ꝑpende: ⁊ coruꝫ quę aſtruimus fidē tutus ex teipſo arbiter factus accerſi. Si vis magnitudinē ſolis nō ſolū oculo mentis: ſed etiā corporis ęſtimare: cōſidera quāti ſtellarū globi axem cęli videanꝉ obtexere: ⁊ innumeris inſignire luminibꝰ: nō queūt tamē tenebras noctis ⁊ cęli nubila detergere. Simul vt ſol ortꝰ ſui ſigna ꝓmiſerit: omnes ſtellarum ignes ſub vniꝰ luminaris fulgore vaneſcūt: aperitur aer: cęliqꝫ facies purpuraſcēti rubore ꝑfunditur. Adhuc ſpiranſ exordiū: etiā momētanea celeritate pleni luminis micat ſplēdor: ⁊ ſurgentis ſolis ꝓuia aura dulcis aſpirat.

Dic mihi quęſo: Niſi magnus orbis eēt: quō magnū poſſet orbē illuminare terraꝝ?

Quid aūt loquar de tanto tēperamento ⁊ moderamine cōditoris: qui eā menſuram muneri ſolis attribuit: vt neqꝫ vapor eiꝰ igneus vt videꝉ terrarū venas: ſucos: rerūqꝫ ſpecies infuſus exureret: neqꝫ iterū ꝑ tanta mundi ſpacia refrigeratꝰ: nullū terris ſemē caloris inoleret: ſed ieiunā atqꝫ inopē fructuū derelinquēs: ad nullam fertilitatis gratiam vaporaret?

Qd̓ luna quedaꝫ ſimilia habeat cum ſole eius cōſorte ac fratre: pleraqꝫ etiā ab eo diſtincta: Ca. VII.

Similia de lunę ratione cōueniunt: quę de cōſorti eius ac fratre memorauimus. Siquidem in id ſe induit miniſteriū in qd̓ ⁊ frater: vt illuminet tenebras: foueat ſemina: augeat fructꝰ Habet etiā plęraqꝫ a fratre diſtincta: vt quem toto die calor humorē terrę exiccat: eūdē exiguo noctis tēpore ros reponat. Nā et ipſa luna larga roris aſſeriꝉ. Deniqꝫ cū ſerenior nox eſt et luna ꝑnox: tunc largior ros ferꝉ arua ꝑfundere. Et plęriqꝫ ſub aere quieſcētes: ꝗ̄ magis ſub lumine fuiſſent lunę: eo plus humoris ſe capite collegiſſe ſenſerūt. Unde et in canticiſcanticoꝝ chriſtus dicit ad eccleſiam: Qm̄ caput meū repletū ē rore: ⁊ crines mei guttis noctis. Cant. 5. Tū deinde minuiꝉ et augeꝉ: vt minor ſit cū reſurgit noua: ⁊ cū ſit imminuta cumuleꝉ. In quo grande myſteriū. Nam ⁊ defectui eiꝰ cōpatiunꝉ elemēta: ⁊ ꝓceſſu eius quę fuerint exinanita cumulātur: vt animantiū cerebrū maritimorū humida. Siquidē pleniores oſtreę reperiri ferunꝉ: multaqꝫ alia cū globus lunaris adoleſcit. De arborū quoqꝫ internis idē allegant qui hoc vſu ꝓprio cōpererūt. Uidemus ꝙ ortū eius ⁊ defectū rationis eſſe: nō infirmitatis. Nunqꝫ eñ tantā rebꝰ mutationē daret: niſi ꝑſtantē virtutē haberet ⁊ gratiam a cōditore collatā. Aerem ꝙ nōnulli etiam docti ⁊ chriſtiani viri allegauerūt lunę ex ortu ſolere mutari. Sed ſi id mutationis lunarꝉ quadā fieret violētia: ad oēs ortus eiꝰ intexereꝉ nubibꝰ cęlū: pluuię funderentur.

Deniqꝫ cū ante dies paucos eſſet ſermo de pluuia: quę foret vtilis diceret: ait quidā: Ecce neomenia dabit eā. Et ꝗuis cupidi eſſemus imbriū: tñ eiuſmodi aſſertiones veras eſſe nolebaꝫ. Deniqꝫ delectatus ſum ꝙ nullus imber effuſus eſt: donec ꝑcibus eccleſię datꝰ: manifeſtaret non de initijs lunę cū ſperandū eſſe: ſ ꝓuidētia ⁊ miſcdia creatoris. Sane euripi cū exundēt vndiqꝫ ſm reliquas ſpecies lunę: ⁊ acceptos fluctꝰ refundant: vel etiā ipſi magno feranꝉ impetu: in ortu tñ eius ſtant placidi: quoaduſqꝫ luna ſine lumine eſt. At vero vbi eā dieruꝫ acceſſus auxerit: tunc in ſuos curſus reſluos reuertunꝉ. Ampotis quoqꝫ quę in oceano eſſe ꝓhibetur: q̄ cū reliquis diebus ordinē ſuū ſeruare dicaꝉ: lunari ex ortu euidens mutatiōis ſuę ferꝉ indiciū dare: vt mare ipſum occidētale in ꝗ̄ ſpectaꝉ ampotis ſolito ampliꝰ accedat ac recedat: ⁊ maiore ęſtu feraꝉ: tanqꝫ lunę ꝗbuſdā aſpirationibꝰ retrorſum trahaꝉ: ⁊ iterū iſdē impulſum ac retractū in menſurā ꝓpriā refundaꝉ.

De myſterio defectus ⁊ minutionis lune. De eiꝰ quoqꝫ laude: ac deriſiōe corū qui eā magicis carminibus deduci poſſe credūt: Ca. VIII.

Nde ſi mirarꝉ quō defectū luna patiatur: cū tantā vim mutationis habeat ſuę: conſidera ⁊ in eo magnuꝫ eſſe myſteriū: qd̓ eiꝰ exēplo cognoſcis o homo: nihil rerū humanaꝝ eſſe poſſe ⁊ mūdanę totiꝰ creaturę qd̓ nō aliqñ reſoluaꝉ. Nā ſi etiā luna cui tantū dñs cōmiſit miniſterium vt illuminet orbeꝫ terraꝝ: ⁊ creſcit ⁊ deficit: q̄ omnia ex nihilo orta vſqꝫ ad ꝑfectionem venerūt: ⁊ iterū ꝑfecta minuunꝉ (Cęlum eñ ⁊ terra ꝓteribunt) cur nō id moderationis aſſumimus: vt neqꝫ in aduerſis abijciamꝰ animum (Qui eñ omnia fecit ex nihilo: facile te quoqꝫ potēs eſt ad ſūma ⁊ ꝑfecta ꝓuehere) et rurſum nō extollamur in ꝓſperis: neqꝫ in poteſtate aliq̄ nos diuitijſqꝫ iactemus: neqꝫ in viribus corporis aut pulchritudine gloriemur: in quo eſt facilis corruptio: crebra mutatio: ſed manētē in futurum animi gratiā ꝑſequamur? Nam ſi te lunę cōtriſtat occaſus: quę ſe ſemꝑ reparat ac reformat: multomagis contriſtare te debet: ſi anima ꝓfectu virtutis impleta: cū fuerit poſtea ꝑ inconſtantiā mentis atqꝫ incuriam a ſuo deflexa ꝓpoſito: ſtudia ſua ſępe cōmutet: qd̓ eſt inſipiētię ⁊ inſcientię. Un-
Ecci. 27. de ⁊ ſcriptura ait: Stultus vt luna mutaꝉ. Et ideo ſapiens nō cū luna mutaꝉ: ſed permanebit cū ſole. Uñ nō luna eſt particeps ſtulticię: q̄ nō luna mutatur vt ſtultus: ſed
Ps. 88. ſtultus vt luna. Deniqꝫ ſemen iuſti ſicut luna ꝑfecta in ęternū manet: ⁊ teſtis in cęlo fidelis. Aliud eñ eſt fungi miniſterio: aliud circūferri ingenio: et ſenſus infirmitate fixam nō habere ſententiā. Luna ꝓ te labo-
Ro. 8. rat: ⁊ ꝓpter voluntatē dei ſubdita eſt. Uanitati eñ creatura ſubiecta eſt: nō ſponte: ſ ꝓpter eū qui ſubiecit in ſpe. Illa ergo non ſponte mutaꝉ: tu ſponte mutaris. Illa congemiſcit et cōparturit in ſua mutatione: tu nō intelligiſ ⁊ gratularis frequēter. Illa tuam redemptionem frequēter expectat: vt a cōmuni totius creaturę ſeruitio libereꝉ: tu ⁊ tuę redēptioni ⁊ illius libertati affers impedimentum. Tuę ergo nō ſuę ſtulticię eſt: qd̓ dū tu expectaris ⁊ nec ſero conuerteris: adhuc ⁊ illa mutaꝉ. Noli ergo lunā oculo tui corporis ęſtimare: ſed mentis viuacitate. Minuiꝉ luna vt elemēta repleat. Hoc eſt vere grande myſteriū. Donauit hoc ei ꝗ̄ oibꝰ donauit gratiam. Exinaniuit eā vt repleat: qui etiā ſe exinaniuit vt oēs repleret. Exinaniuit eñ ſe vt deſcenderet nobis: de-
ſcendit nobis: vt aſcēderet oibus. Aſcendit Eph. 4.
eñ iquit ſuꝑ oēs cęlos vt ipleret oia. Itaqꝫ qui exinanitus aduenerat: de plenitudine ſua apl̓os adimpleuit. Unde vnꝰ ex his dicit: Naꝫ de plenitudine eiꝰ oēs nos accepi- Joh. 1.
mus. Ergo annūciauit luna myſteriū chriſti. Nō mediocris in qua ſignū poſuit ſuū: nō mediocris: quę typū dilectę habet eccle-
ſię. Qd̓ ſignificat ꝓpheta dicens: Orieꝉ in Ps. 71.
diebus eius iuſticia ⁊ abūdantia pacis: donec extollatur luna. Et in canticis dñs de
ſua ſponſa ait: Quę nā eſt hęc ꝓſpiciens tā Cant. 6.
quā diluculuꝫ: ſpecioſa ſicut luna: electa vt ſol? Et merito ſpecioſa ſicut luna eccleſia: ꝗ̄ toto mundo refulſit: ⁊ tenebras ſęculi huiꝰ
illuminās dicit: Nox ꝓceſſit: dies aūt appro Ro. 13.
pinquabit. Pulchre ait: ꝓſpiciēs: quaſi ſu-
os de ſuperiore ꝓſpectās: ſicut habes: Do- Ps. 13.
minus de cęlo ꝓſpexit ſuꝑ filios hominuꝫ. Proſpiciēs ergo eccleſia: ſicut luna defectꝰ habet ⁊ ortꝰ frequētes: ſed defectibꝰ ſuis creuit: ⁊ his meruit ampliari dū ꝑſecutionibꝰ minuiꝉ: ⁊ confeſſoruꝫ martyrijs coronatur.

Hęc eſt vera luna: quę de fratris ſui luce ꝑpetua: lumē ſibi imortalitatis ⁊ gratię mutuatur. Fulget eñ eccleſia nō ſuo ſed chriſti lumine: ⁊ ſplendorē ſibi arceſſit de ſole iuſti-
cię vt dicat: Uiuo autē iaꝫ nō ego: viuit au Gal. 2.
tem in me chriſtꝰ. Beata plane: quę tantū inſigne meruiſti. Unde te nō tuis neomenijs ſed typo eccleſię beatā dixerim. In illiſ eñ ſeruis: in hoc diligeris. Ridiculum aūt ꝙ te plęriqꝫ credunt hoies magicis carminibus poſſe deduci. Aniles iſtę fabulę ac vulgi opiniones. Quis eñ opus dei tāto miniſterio deputatū arbitretur chaldęis ſuꝑſtitionibꝰ poſſe tēptari? Lapſus ſit ille qui ſe trāſfigurat in angelū lucis: ⁊ deductus volūtate ꝓpria: nō carminū poteſtate. Sane ⁊ in hoc ꝗſi eccleſia putaris poſſe de loco tuo ⁊ ſtatione deduci. Multi tēptāt eccleſiam: ſed ſagę artis ei carmina nocere nō poſſunt. Nihil incantatores valent: vbi chriſti canticū quotidie decantaꝉ. Habet incantatorē ſuū dominū ieſum: ꝑ quē magorum incantantiū carmina ⁊ ſerpentū venena euacuauit: ⁊ ipſa ſicut ſerpēs exaltatꝰ

deuorat colubros ęgyptiorum. Ferale licet carmen immurmuret: hebetatᷣ in chriſti nomine. Sic ⁊ elimam magũ paulus nõ ſolum magicę artis infirmitate: ſed etiã oculorum amiſſione cęcauit: Sic petrꝰ ſymonẽ alta celi magico volatu petentez: diſſoluta carminũ poteſtate deiecit ⁊ ſtrauit.

De clauſione quarti diei: cum redargutione eoꝝ qui numerũ quartũ cauere cõſueuerunt: Ca. IX.

p Ulchre igitur vt arbitror ceſſit dies quartus. Quõ ergo quartũ plęriqꝫ cõſueuerunt cauere: et inutile putant hoc numero aliquid ordiri: quo totus noua luce mundus emicuit? An ſiniſtris ſol cępit auſpicijs? Et quõ alijs põt bona ſigna dare: qui ſibi eligere diez ſui neſciuit exortus? Aut quõ ſigna eius ꝓbant: cuius ortũ non ꝓbant? Quid etiã de luna dicimus: quę ⁊ quarto die cępit: ⁊ quartadecima: diẽ ſignat ſalutis? An diſplicet numerꝰ: quo celebratᷣ myſteriũ redẽptionis? Ideo dęmones declinandũ fore ꝑſuadent numerũ euz quo eorũ deſtructa nequicia eſt. Ideo gẽtiles nihil adoriendũ aſſerunt: quia ſciunt tunc primũ artes ſuas vacare cępiſſe: ⁊ populos gentiles ad eccleſiã demigraſſe. Lunam certe quartã ſi pura fuerit neqꝫ obtunſis cornibus dare reliquis diebꝰ vſqꝫ ad exactũ menſem indiciũ ſerenitatis exiſtimãt. Nolunt ergo eiſdẽ exordijs inchoare: quibus ſerenitas inchoatur. Sed iam cauẽdum: ne nobis in ſermone dies quartus occidat. Cadunt eñ vmbrę maiores de mõtibus: lumẽ minuitᷣ: vmbra cumulatᷣ.

Sancti Ambroſij epiſcopi: hexaemeron quartus liber: de quarto die explicit.

Sequitur annotatio capituloꝝ quinti libri eiuſdem.

De introductione quinti diei ꝑ repetitionẽ ſuperioribus diebus factorũ. Ac de obedientia aquarũ ad ꝓducendũ diuerſa animantiũ genera: ⁊ increpatione hominis qui ſibi datis nõ cõtentus: interdicta alimẽta guſtauit. De inenarrabili quoqꝫ eorum multitudine quę momẽto paruerũt mandato dñi dicẽtis: Producãt aquę reptilia ⁊c̃. Et reptilia quę dicantᷣ: Ca. I.

De virtute huiꝰ ſermonis: Producãt aquę reptilia. Et ꝙ multo plura ĩ mari ꝙ̃ in terris ſint. De ſingulari qꝫ aquarũ gratia: q̃ ex viuẽtibus in ipſis declaratᷣ. Ca. II.

De multis ac diuerſis piſciũ generibꝰ ⁊ vſibus: de pietate: ſucceſſiõis puritate ⁊ pudicitia ipſorũ: ac rep̃henſione hominis cõmixtionẽ diuerſorũ ſeminum in animalibus ꝓcurantis. Ca. III.

De bonitate matris aquę in piſces ſuos: atqꝫ exhortatione hoĩs vt ex hoc diſcat quę ſit parentis ⁊ filiorũ neceſſitudo. Quqꝫ ꝓpria natura: ſpecialis vſus ac ſeparata q̃dam a cęteris viuendi ſubſtantia ſit piſcium. Ca. IIII.

De dentibus ac violenta piſciũ auaricia ſe inuicẽ deuorantiũ: Et ꝙ inſignũ facti ſint vt in ijs noſtrorũ moruz vitia videamus exẽplaqꝫ caueamus. Qꝫ p̃terea homo ſit piſcis: ex pulchrę cõparationis inductõe: ⁊ ad pericula cauenda diligenti admonitione. Ca. V.

Qꝫ homo ſit piſcis ex euãgelicę veritatꝭ atteſtatiõe. Qꝫ etiã boni ⁊ mali piſces ſint: cũ exhortatione vt bonus piſcis hamũ: retia ac ſinũ petri nõ timeat. Qua rõne p̃terea euãgeliũ ꝓ mari poſitũ ſit. Ca. VI.

De inſtructiua admonitione hoĩs qꝛ piſcis eſt: vt ſuꝑ vndas exiliat: ⁊ pericula caueat aſtutiã ſerpentiũ imitãdo. Quqꝫ aſtutiſſimus circa quęrenda ⁊ obſeruanda cõiugia ex pulcherrimi exempli de vipera adaptatione. Ca. VII.

De frauduleto ingenio polypi ⁊ aſtutia cãcri ad cibũ prędandũ: notatione qꝫ hoĩm qui ſili ingenio ac fraude alios circũuenire ⁊ decipere nitunᷣ: cũ ꝑſuaſiua adhortatione vt homo ꝓprijs ſit contentus alieniſqꝫ dãnis nõ paſcatᷣ. Ca. VIII.

De p̃ſciẽtia echini maritimi futurã tẽpeſtatẽ aut tranquillitatẽ nauigãtibꝰ p̃nũciantis: ⁊ vñ tam exiguũ animal hoc munꝰ acceperit. Ac de indulgẽtię dei creatoris ingenti pręconio. Ca. IX.

Qꝫ vnũqꝙ̃qꝫ genus piſciũ p̃ſcripta ſibi habeat domicilia: cũ increpatiõe hũanę auiditatis. Qua ratione etiã quędã genera qñqꝫ mutẽt loca: ⁊ vñ hoc habeãt ingenium. De ſpecialibꝰ qꝫ aliquorũ piſciũ virtutibus. Ca. X.

De ſingulari atlantici maris cõmẽdatione ex ijs quę in ipſo naſcunᷣ aut fiũt: cũ ꝯcluſione ſermonis de piſcibꝰ. Ca. XI.

De pulchra introductione ſermonis de natura auiũ habendi. Ca. XII.

De ordine dicẽdoꝝ: ac natura auiũ q̃ circa aquas marꝭ fluminũqꝫ verſanᷣ. Ca. XIII.

Cur poſt deſcriptionẽ piſciũ: de ijs auibꝰ q̃ aſſuetę ſũt aquis: ſermo ſucceſſerit. Et de diuerſis exinde auium generibus ac differentijs. Ca. XIIII.

A quibꝰ auibus exordiũ ſequẽtis ſermonis ſumendũ ſit. Ac de gruibꝰ quõ ſollicitã exerceant cuſtodiã ⁊ volãtes ſeruẽt ordinẽ: exẽplũqꝫ exercendę policię p̃buerint hoĩbus. De cõmendatiõe p̃terea ſtatꝰ antiq̃ reipublicę. Et de cauſa atqꝫ accuſatione humanę incurię. Ca. XV.

De ciconijs queadmodũ ꝓficiſcanᷣ quo ꝑgendũ putãt. Qualiter etiã a cornicibus deducanᷣ: atqꝫ adiuuẽtur in bellis. Et de earundẽ cornicũ cõmendabili hoſpitalitate hũanęqꝫ negligentię increpatiõe. De illarũ qꝫ erga patres ſuos pietate et noſtrę impietatis notatione. Ca. XVI.

De hirũdinis materna ſedulitate: idustria: ac pietate in filios. De cõmendatione p̃terea pauꝑtatis ipſiꝰ ⁊ moleſtia atqꝫ improbitate noſtra cũ pauꝑtas: inopia vel indigentia nobis occurrerit. Ca. XVII.

Ut ex vſu ⁊ pietate cornicũ diſcãt homĩes amare filios. Et de fęminarũ nr̃i generis patrũqꝫ in filios impietate. Et hinc de excuſatione accipitrũ ⁊ aquilarũ q̃ durã aduerſus fętꝰ ſuos ferunᷣ habere ĩclemẽtiã. De pietate qꝫ fulice q̃ abdicatũ aq̃lę pullũ cũ ſua ꝓle cõnectit ⁊ nutrit. Ca. XVIII.

De turturis viduitate: exhortatiõeqꝫ mulierũ vt diſcant quãta ſit viduitatis gratia quę etiã in auibꝰ p̃dicatᷣ. Ca. XIX.

De integritate auiũ: q̃ vt in vulturibꝰ dep̃hendiᷣ abſqꝫ cõcubitu ⁊ ſine vllo maſculorũ ſemine cõcipiant ⁊ generãt. Ac de cõfutatione eoꝝ qui ĩpoſſibile putãt ꝙ virgo maria cõſeruata virginitate dei filiuz pepererit: Ca. XX.

De natura ⁊ admiranda induſtria ac diligẽtia apum: q̃ velut quandã rempublicã curare videnᷣ. Ca. XXI.

De cõſideratione eiꝰ ꝙ ait ꝓpheta: Producant aquę reptilia ⁊c̃. ac diuerſitate quaz inter ſe habent aues. Ca. XXII.

De imitatione vermis indici: cameleontis: leporũ atqꝫ phęnicis: vt illorũ exẽplis ad cõmutationis fidẽ q̃ in reſurrectõe futura eſt ꝓuocemur. Unde etiã vultures habeant vt quibuſdã ſignis mortẽ hoĩm annũcient. Qõ deniqꝫ vſqꝫ ad locuſtaz diuina gratia penetrauerit. Ca. XXIII.

De natura ⁊ ꝓprietatibus auiũ nocturnarũ: videlicet luſcinię: noctuę: veſpertilionis ⁊ galli: quarũ vſu et exemplis admonemur ⁊ inſtruimur. Ca. XXIIII.

De deuota auctoris ad dñm ieſum chriſtuz dep̃catõe cũ clauſiõe q̃nti diei. Ca. XXV.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi hexaemeron quintus liber de die quinto incipit.

De introductione quinti diei ꝑ repetitionẽ ſuperioribꝰ diebus factorũ. Ac de obediẽtia aquaruz ad ꝓducendũ diuerſa animantiũ genera: ⁊ increpatiõe hominis qui ſibi datis nõ ꝯtentus: interdicta alimẽta guſtauit. De ienarrabili quoqꝫ eorũ multitudine que momẽto paruerunt mandato dñi dicentis: Producant aque reptilia ⁊c̃. Et reptilia que dicanᷣ: Ca. I.

v Eſtita diuerſis terra germibꝰ virebat oĩs: cęlũ qꝫ ſole ⁊ luna vultꝰ ſui lũinibꝰ geminis: ſtellarũqꝫ inſignitũ decore fulgebat: Superat elementũ tertiũ: mare ſcꝫ: vt ⁊ ipſi gratia viuificatiõis diuino ꝓueniret munere. Ethęreo eñ ſpũ oẽs terrarũ fętus alũtur: Terra quoqꝫ ſemina reſoluẽs vniuerſa viuificat: ⁊ maxie tunc p̃mũ verbo dei iuſſa virideſcere: viuificationis ſuę munere pullulabãt. Uacabat aq̃: ⁊ a diuinę oꝑatiõis feriata bñficio videbatᷣ. Habet adhuc creator qõ illi ꝯferat: q̃ munia terraꝝ poſſit ęq̃re: Reſeruabat ei vt ⁊ ipſa ꝓpriũ ſibi ⁊ ſpeciale aliq̃d p̃rogatiuę collati ſibi munerꝭ vẽdicaret. Uiuificauit priꝰ terras: ſꝫ eaſ q̃ ſpirantẽ aĩam nõ habebãt. Aqua iubetᷣ ea ꝓducere q̃ viuẽtis aię vigorẽ dignitatẽqꝫ p̃ferrẽt: ⁊ ſenſũ tuẽdę ſalutis ⁊ fugiẽdę mortꝭ acciperẽt. Dixit itaqꝫ deꝰ: Producãt aque reptilia aĩaruz viuentium ſm̃ genus ſuũ: et volatilia volãtia ſecꝰ firmamentũ celi. Uenit mãdatũ: ⁊ ſubito aqua iuſſos fundebatᷣ in partꝰ: ge-

nerare fluuij: viuificare lacꝰ: mare ipſum cę
pit diuerſa reptiliū gnā parturire: ⁊ ſm ge/
nus effundere qđcūq; formauerat. Nō exi/
gui gurgites: nō cęnoſę paludes vacabāt:
qn oīa datā ſibi creādi aſſumerēt ptātē. Pi
ſces exilibāt de flumine: delphines ꝑlude/
bant in fluctibꝰ: cōchę ſaxis: oſtreę adhęre/
bāt ꝓfūdis: adoleſcebāt echineęs. Vę mi
hi: Ante hoīem cępit illecebra abūdātia co
piaꝝ nrę mater luxurię: ante hoīem delitię.
Prior ꝗ hoīm tēptatio ꝙ natura. Sed ni/
hil creatura deliqt: alimēta dedit: nō vitia
ꝓſcripſit. Hęc tibi cōia dedit: ne tibi aliqua
velut ꝓpria vēdicares. Tibi ſuos fructꝰ ter
ra ꝓducit: tibi ſcaros ⁊ accipitres: ⁊ oēs fętꝰ
ſuos generant aq̄: et his nō ꝯtētus interdi/
cta tibi alimēta guſtaſti. Ad inuidiā tuā oīa
ꝯgerunt: vt ꝑuaricatio tuę auiditatis one/
ret. Sʒ neq; ꝙ multę ſpēs ⁊ noīa ſint poſ
ſumꝰ enarrare: q̄ oīa momēto diuinę ꝑcepti
onis aīata ſunt. Silr̄ coibat forma corpis: et
operabat̄ aīa: vitalis etiā vigor reliquę vir
tutis. Repleta erat terra germinibꝰ: mare
īpletū aīantibus. Ibi inſenſibilia pullulāt:
hic ſenſibilia verſant̄. In terrl̄ ꝙ aqua ſu/
as ſibi vēdicat portiones. Lābunt terrā pi/
ſces aquarū: ⁊ ex ea ſibi prędā reqrūt. Cu/
lices ꝙ ⁊ ranūculi circa genitales ſtrepunt
paludes: ⁊ ipſę audierūt dñi mandatū dicē
tis: **Producāt aq̄ reptilia aīarum viuentiū.** Scimꝰ reptilia dici genera ſer
pentū: eo ꝙ ſup terrā repant: ſed multoma/
gis oē qđ natat reptandi habet vel ſpēm vł
naturā. Nā etſi in ꝓfundū q̄ ſe demerſerint
aquā videāt̄ findere: tñ cū ſupra innatāt re/
punt toto corpe qđ trahūt ſup quędā dorſa
Ps. 103. aquaꝝ. Vñ ⁊ dauid ait: Hoc mare magnuʒ
⁊ ſpacioſū: illic reptilia quoꝝ nō ē numerꝰ.
Quinetiā cū plęraq; pedes habeāt ⁊ ambu
landi vſū: eo ꝙ ſint amphibia: q̄ vel in aq̄s
vel in terris viuāt: vt ſunt focę: crocodili:
equi fluuiales q̄s hipopotamos vocāt: eo
ꝙ hi generent̄ nilo in flumine: tñ cū in alto
aquarū ſunt: nō ambulāt ſ natāt: nec veſti
gio vtunt̄ pedis ad incedēdū: ſ tanꝙ remo
ad reptandū. Siquidē ⁊ nauis acta remis
labit̄: ⁊ aquas ſulcat carina.

De virtute huiꝰ ſermonis: Producāt aque reptilia. Et ꝙ mlto plura in mari ꝙ in terra ſint. De ſingulari quoq; aquarū gratia: q̄ ex viuētibus in ipſis declarat̄: Ca. ii.

p Roducant aque reptilia: di
xit dñs. Breuis ſermo: ſ vęhe/
mens ⁊ late patēs: cōem minimis ⁊
maximis naturā infudit. Eodē momēto ꝓ/
ducit̄ balena quo rana: eiuſdē vi opationis
naſcit̄. Nō laborat in maximis deꝰ: nō faſti
dit ī minimis: Nec doluit natura parturiēs
delphinas: ſicut nō doluit cū exiguos muri
ces cochleaſq; ꝓduceret. Aduerte o hō: qn/
to plura in mari ꝙ in terris ſint. Numera *De Generibꝰ piſcium*
ſi potes oīa piſciū genera: vel minutoꝝ vel
etiā maximoꝝ: ſepias: polypos: lithoſtra/
tos: carabos: cancros: ⁊ in his innumerabi
lia ſui generis. Quid dicā genera ſerpētiū:
dracones: muręnas: anguillas? Nec pręter/
mittā ſcorpios: ranas: teſtudines: muſtelaſ
q; ⁊ canes maritimos: vitulos marinos: ce
te imania: dephinas: focas: leones. Quid
atterā etiā merulas: turdos: pauos q;: quo
rū etiā colores in auibꝰ videmꝰ expſſos: vt
nigri merulę: paui diuerſo colore dorſa ⁊ col
la depicti ſint: turdi aluo varij: ⁊ cętera q̄rū
ſibi terrę ſpecies ⁊ noīa vendicarūt? Nā pri
us ī mari iſta cęperūt diuerſiſq; fluminibꝰ.
Siquidē aqua prior animaꝝ viuētiū repti/
lia diuino nutu impata ꝓduxit. Adde hāc
gratiā: ꝙ ea q̄ timemus in terris: amamꝰ in
aq̄s. Etenī noxia in terris: in aqua innoxia *De Leone aquatili*
ſūt: atq; ipſi angues ſine veneno. Leo ter
ribilis in terris: dulcis in fluctibꝰ. Murę/ *De Murena*
na quā ferūt aliqd habere noxiū: eſca ꝑcio/
ſior eſt. Rana horrēs in paludibꝰ: decora *De Rana*
in aq̄s: oībus fere ꝑſtat alimētis. Plura ſi
quiſ vult cognoſcere: a diuerſis locoꝝ piſca
toribus q̄rat. Nemo enī pōt oīa cōprehēde/
re. Canes ſane ⁊ in mari caue: quos ⁊ in ec *De Cane marino*
cleſia moleſtos eſſe ⁊ cauēdos aplus docet
dicens: Cauete canes: cauete malos opari/ *Phil. 3.*
os. Muſtelę grauis in terris odor: in aq̄s *De Muſtela*
ſuauis. Terrena ſe nouit vidicta fętoris vl/
ciſci: Hęc ſi minorē hʒ grām capta ꝙ libera.
Neq; te inhonoratū nra ꝓſecutione timalle *De Timallo*
dimittā: cui a flore nomē inoleuit: ſeu ticeni
vnda te fluminis ſeu ameni ateſis vnda nu
trierit flos es. Deniq; ſermo teſtatior ꝙ de
eo q̄ gratā redoleuit ſuauitatē: dictū facete
ſit: aut piſcē olet aut florē: ita idē ꝓnūciatꝰ
eſt piſcis odor eſſe q̄ floris. Quid ſpecie tua
grīꝰ? Quid ſuauitate iocūdiꝰ? Quid odore
fragrantiꝰ? Qđ mella fragrāt hoc tu corpe
tuo ſpiras. Quid loq̄r coruorū: qđ etiā lu/ *Ar. percerum*
poꝝ teneritudines? Neſcit hos lupos agnꝰ

Ar quarum vitulos fugiūt ⁊ leones timere. Tāta eſt aquaꝝ grā: quarū vitu/
li figurant̄ ⁊ leones: vt his ꝓphcticū illud
dictum de eccleſię ſanctitate iure cōueniat:
Eſa. 65. Tūc lupi ⁊ agni ſil̄ paſcent̄: leo ⁊ bos ſimul
paleas manducabūt. Nec mirū: qñquideʒ
etiā in eccleſia aquę illud operant̄: vt ꝑdo/
nū abluta nequicia cū innocētibꝰ cōparet̄.
Quid etiā purpuras memorē: quę ornāt
regū cōuiuia: amictus imbuūt? Aquaꝝ eſt
igit̄ qđ in regibꝰ adorat̄: aquarū eſt ſpēs il/
la quę fulget. Adde porcos maris etiā iu/
deis gratos: q: nihil eſt cōe qđ nō aqua ab/
luat: ⁊ ideo cōmunes eos ſicut in terra edi/
tos eſtimare nō poſſunt.

De multis ac diuerſis piſciū generibꝰ ⁊ vſibꝰ: de pietate: ſucceſſionis puritate ⁊ pudicitia ipſorū: ac reprehenſione hominis cōmixtionem diuerſorum ſeminū in animalibus ꝓcurantis: Ca. iii.

i Nnumeri itaq; vſus: innumera ge/
nera piſciū. Alij oua generāt: vt hi
quos tructas vocant: ⁊ aq̄s fouēda
cōmittūt. Aqua igitur aīat ⁊ creat: ⁊ adhuc
mandati illiꝰ primi tāq; leges ꝑpetuas mu/
nus exequit̄: blanda q̄dā mater aīantium.
Alij viuos fętus edūt de ſuo corpe: vt mu
ſtelę ⁊ caniculę ⁊ cete ingētia: delphines: et
focę aliaq; cete. Hmōi quę cū ediderint par/
tus: ſi q̄d forte inſidiarū terroriſq; ꝑſēſerint
circa catulos ſuos quēquā moliri: q̄ tueant̄
eos: vel tenerę ętatis pauore materno affe/
ctu cōprimant: aperire ora ⁊ innoxio partꝰ
ſuos dente ſuſpēdere: interno q; recipe cor/
pore: ⁊ genitali ferunt̄ aluo abſcōdere. Qui
humanꝰ affectꝰ hanc piſcium pietatē poſſit
imitari? Oſcula nobis ſocietatl̄ ſūt: illis nō
ſatis eſt aperire viſcera: natoſq; recipe ac re/
uocare integros: atq; iterū fotu quodā eos
ſui caloris aīare ⁊ ſpiritulare: duoſq; in cor/
pore vno viuere: donec aut ſecuritatē defe/
rant: aut corpe ſuo obiecto: natos ſuis de/
fendant ꝑiculis. Quis hęc vidēs ⁊ ſi poſ/
ſit obtinere: non tantę piſciū pietati cedat?
Quis nō miret̄ ⁊ ſtupeat: vt ſeruet natu/
ra in piſcibꝰ qđ nō ſeruat in hoibus? Plę/
riq; ex ſuſpitione: nouercalibus odijs appe/
titos ſuos occiderūt filios: Alię ī fame vt le
gimus partꝰ ꝓprios comederūt. Humanis
pignoribꝰ mater ſepulchrū facta eſt: Piſci/
um ꝓli parentis vterus ſicut murus valli
cuiuſdam more viſceruʒ pignora inoffenſa
ꝯſeruat. Diuerſa igit̄ piſciū genera: diuer/
ſos vſus habēt. Alij oua generāt: alij viuoſ
pariūt atq; formatos. Et q̄ oua generāt: nō
nidos texunt vt aues: nō diuturni fotus la
borē induūt: nō cū moleſtia ſui nutriūt. Ce/
cidit ouū: qđ aqua gremio quodam naturę
ſuę quaſi nutrix blāda ſuſcepit: ⁊ animal ce
leri fotu reddidit. Cōtinuo enī tactu paren/
tis: aīatuʒ ouū cecidit: ⁊ piſcis exiuit. Tū
deinde ꝙ pura ⁊ inuiolata ſucceſſio: nullus
alteri ſed generi ſuo miſcet̄: timallus timal/
lo: lupꝰ lupo. Scorpena ꝙ caſtitatē ima/ *De Scorpena*
culati ꝯnubij generi ſuo ſeruat. Itaq; hʒ pu
dicitiaʒ generis ſui: ſed venenū generis ſui
nō habet. Nō enī ꝑcutit ſcorpena: ſ reficit.
Neſciūt igit̄ alienigenaꝝ gnā piſciū adul
terina cōtagia: ſicut ſunt ea q̄ coeūt aſinoꝝ
equarūq;: quę inter ſe genera magna cura
hoīm ꝑpetrant̄: vel rurſus cū equꝰ aſinę mi
ſcet̄: q̄ ſunt vera adulteria naturę. Nā vtiq;
maiꝰ eſt ꝙ in naturę colluuione cōmittit̄: ꝙ
ꝙ in ꝑſonę iniuriā. Et hō iſta ꝓcuras: in/
terpres adulterij iumētalis: ⁊ illud animal
ꝑcioſius putas qđ adulterinū: ꝙ qđ verū ē.
Ipſe genera alia cōfundis: diūſaq; miſces
ſemina: atq; ad vetitos coitus plęrūq; co/
gis inuitos: ⁊ hoc induſtriā vocas. Hoc q:
de hoibus facere nō potes: vt diuerſi gene/
ris cōmixtio fętū poſſit excudere: tollis hōi
qđ natus eſt: ⁊ virū de viro exuis: abſciſaq;
corporis parte: ſexū negas: ſpadonē efficis:
vt qđ negauit natura in hominibus: imple
ret audacia.

De bonitate matris aq̄ in piſces ſuos: atq; exhortatione hoīs vt ex hoc diſcat que ſit parētis ⁊ filiorūʒ neceſſitudo. Quoqʒ ꝓpria natura: ſpecialis vſus ac ſeparata quedaʒ a ceteris viuēdi ſubſtantia ſit piſcium: Ca. iiii.

q Vā bona aūt mater ſit aq̄: etiā hinc
cōſidera tu o hō. Docuiſti abdicati/
ones patrū in filios: ſeparationes:
odia: offenſas: diſce quę ſit parentis ⁊ filio/
rū neceſſitudo. Viuere piſces ſine aqua
nō queunt: nec a ſui parentis cōſortio ſepa/
rari: neq; a ſuę altricis diſcerni munere: ⁊ ſit
hoc natura quadā vt ſeparati moriant̄ ili/
co. Neq; enī vt omnia huiꝰ aeris viuunt ſpi
ramine: q: hauriēdi ſpūs ⁊ reſpirandi natu
ra his non ſuppetit. Alioqn ſub aquis ſemp
nō poſſent viuere: nō capiētes ſpūs infuſi/

onꝭ. Qđ eſt nobis ſpiritus:illis eſt aqua.
Sicut nobis ſpiritus:ita illis aqua viuendi
miniſtrat ſubſtantiã. Nos intercluſo cõme/
atus ſpiritu:qꝛ nec breui quidẽ ſpacio poſ/
ſumus exortes eſſe ſpiritꝰ vitalis ſtatim ex/
tinguimur: Piſces ꝙ ſublati de aqua ſine
ſubſtantia ſui viui eſſe nõ poſſunt. Et cau
ſa manifeſta ẽ:qm̃ nobis pulmo ꝑ thoracis
laxiora penetralia recipit ſpiritũ:⁊ cũ ſit ip/
ſe pleriſqꝫ penetrabilis:ſpiritꝰ infuſione in/
teriorẽ calorẽ refrigerat. Thorax em̃ vt ſuſci
pit alimenta:ita ſuꝑflua ciborũ ⁊ ſucos ſa/
lubres ſanguineqꝫ diſcernit. Fit pulmo per
uius:vnde faciliꝰ ad eũ põt aſpiratio ſpiri/
tus ꝑuenire. Piſces vero brãcias habent:
quas nunc plicant ⁊ colligunt:nũc explicãt
atqꝫ aperiunt. In hanc ꝗ collectionẽ ⁊ aper
tionẽ dũ ſuſcipiť aqua ⁊ tranſmittiť ac pe/
netrat:reſpirationis munus videť implere.
Propria igiť natura eſt piſciũ: nec cõmuniſ
cũ cęteris ſpecialis vſus: ⁊ a cęteris viuẽdi
quędã ſeparata ⁊ ſecreta ſubſtãtia. Propte
rea non nutriunť:neqꝫ vt terrena animalia
manꝰ humanę tactu ⁊ alimẽto ⁊ deliniamẽ
to aliquo delectanť:ſ; etiã ſi ſeruanť ĩ viua/
rijs ſuis viuunt.

De dentibus ac violenta piſciũ auaricia ſe inuicẽ deuorãtiũ. Et ꝙ in ſignũ facti ſint vt in ijs noſtrorũ morũ vitia videamus exemplaqꝫ caueamus. Qđ preterea homo ſit piſcis:ex pulchre cõparatõis inductione:⁊ ad pericula cauenda diligenti admonitione: Ca. V.

q Uid aũt de denſitate dicã dentiũ?
Nõ em̃ vt bos aut ouis ex vna par
te dentes habent: ſed vtraqꝫ pars
armata eſt dentibꝰ: quia in aqua ſunt: etſi
diutius cibũ verſarent ⁊ nõ cito tranſmitte
rent:aquarũ alluuione de dentibꝰ eoꝝ eſca
poſſet auferri ac dilui. Ideo denſos ⁊ acu
tos habẽt: vt cito incidant:cito cõficiant:ci
bum facile ⁊ ſine aliꝗ mora ⁊ dilatione trãſ/
De Scaro mittãt. Deniqꝫ nõ ruminãt. Solus tamẽ
ſcarus in hiſ ruminare ꝓhibeť: vt ferũt:qui/
bus aut euẽtus:aut vſus fuit:aut ſtudiũ ta
lia cõprehẽdere. Sane nec ipſi a ſuis po/
tentię euaſere violentiã:⁊ auaricię potenti/
orũ ſubiecti vbiqꝫ inferiores ſunt. Quo qſ/
qꝫ infirmior:eo ꝓdę patet. Et plerıqꝫ quidẽ
herbis paſcunť:ac minutis vermibꝰ. Sũt
tñ qui inuicẽ ſe deuorẽt:⁊ ſua carne paſcan/
tur. Minor apud illos eſca maioris ẽ. Rur/
ſus ipſe maior a validiore inuadiť:⁊ fit eſca
alterꝰ ꝓdator alieni. Itaqꝫ vſu venit: vt cũ
ipſe aliũ deuorauerit:ab alio deuoreť: et in
vnũ ventrem vterqꝫ veniat cũ voratore ꝓ/
prio deuoratꝰ:ſitqꝫ ſimul in vno viſcere prę/
dę vindictęqꝫ cõſortium. Et ipſis poſtea
ſpõte hęc accreuit iniuria:ſicut in nobis nõ
ex natura cępit:ſed ex auaricia:aut quia ad
vſum hominũ dati ſunt. In ſignũ ꝙ fac/
ti ſunt: vt in his noſtrorũ moruꝫ vitia vide/
remus:et caueremus exempla: ne quis po/
tior iuferiorem inuaderet:daturus in ſe po/
tentiori exemplũ iniurię. Itaqꝫ qui alteruꝫ
lędit:ſibi laqueũ parat in quẽ ipſe incidat.
Et tu piſcis es:qui viſcera inuadis aliena:
qui demergis infirmũ:qui cedentẽ ꝑſeque/
ris vſqꝫ in ꝓfundũ. Caue ne dũ illũ ſeque/
ris:incidas ipſe in validioreꝫ:⁊ deducat te
in alienas inſidias ꝗ tuas vitat: priuſqꝫ tu/
am expectet erumnã:qui te ꝑſequẽte ꝓpriã
reformidabat. Quid intereſt inter diuitẽ
improbę cupiditatis ingluuie abſorbenteꝫ
infirmorũ patrimonia:⁊ ſilurũ de minorum
piſciũ viſceribus aluũ replentẽ? Defunctus
eſt diues:⁊ nihil ei ſua ſpolia ꝓfuerunt:im/
mo magis eum rapinarũ ſuarũ deteſtabili/
orem fecit infamia. Captus eſt ſilurus:⁊ in/ De Siluro
utilis pręda detecta eſt. Quanti in eo repe/
riuntur qui alios deuorauerũt: et tu diues
habes in ſinu tuo alterıꝰ prędatorẽ. Ille ha
bebat facultateſ pauperis quas inuaſerat:
tu eũ opprimẽs:duo patrimonia tuis facul/
tatibus addidiſti:⁊ adhuc tanto nõ ſatiarꝭ
augmẽto:⁊ dicis ꝙ alios vindicaueris: cũ
eadẽ cõmittas quę vlciſceris:iniuſto iniuſti
or et iniquo iniquior:auaro auarior. Uide
ne idem te qui piſcem illum finis inueniat:
hamũ caue:caue retia. Sed ꝓſumis de
potentia:ꝙ nemo tibi poſſit reſiſtere. Prę/
ſumebat ⁊ ſilurus ꝙ hamuꝫ nemo ſibi iace/
ret:nemo retia tenderet: etſi incidiſſet vni/
uerſa dirũperet:⁊ tamẽ fuſcinam nõ euaſit:
aut nexus vinculi validioris incurrit:quibꝰ
ſe nõ poſſet exuere. Sine dubio ⁊ hominuꝫ
iniquitas quo grauiora cõmiſerit: eo magꝭ
ſcelere ſuo tuta eſſe nõ poterit:quin aliquã/
do diſſoluat:qđ ſcelerũ precio conſtat diffi/
cile poſſe vitari.

Qđ homo ſit piſcis ex euangelice veritatis atteſtatione. Qđ etiaꝫ boni ⁊ mali piſces ſint:cum exhortatione vt bonus piſcis hamũ: retia ac ſinum petri nõ timeat. Qua ratione preterea euangeliũ ꝓ mari poſitum ſit: Ca. VI.

Matth. 13. p Iſcis ergo es o homo: Audi qꝛ pi/
ſcis es: Siſe ẽ regnũ cęlorũ reti miſ/
ſo in mare:et ex omni genere piſciũ
congreganti. Cũ autẽ eſſet impletum duxe
runt id ad littus:et ſedentes elegerũt opti/
mos ĩ vaſis ſuis:malos aũt foras miſerũt.
Sic erit in cõſummatione ſęculi: Exibũt an
geli:⁊ ſeparabunt malos de medio iuſtoꝝ:
⁊ mittent eos in caminũ ignis. Sunt er/
go boni ⁊ mali piſces. Boni ſeruanť ad pre/
cium:mali ſtatim ardent. Bonũ piſcem nec
retia inuoluunt:ſed eleuãt. Nec hamus in/
ternecat atqꝫ interficit: ſed precioſi vulnerꝭ
ꝑfundit ſanguine:in cuius oris confeſſione
bonũ preciũ reperitur:quo tributũ apoſto/
licum ⁊ cenſus chriſti poſſit exolui. Sic em̃
Matth. 17. ſcriptũ eſt:dicente dño: Reges terrę a qui/
bus accipiunt tributũ vel cenſum? A filijs
ſuis an ab alienis? Et reſpondẽte petro ab
alienis:ait dominꝰ: Uade ad mare ⁊ mitte
hamũ:⁊ eum piſcem qui primus aſcenderit
tolle:⁊ aperto ore eius inuenies ibi ſtaterẽ:
illum ſumens:da eis ꝓ me ⁊ te. Noli igi/
tur o bone piſcis petri hamũ timere: nõ oc/
cidit ſed cõſecrat. Noli quaſi vilẽ te cõtẽne/
re:quia vides corpus infirmũ:habes in ore
tuo qđ ⁊ ꝓ petro ⁊ ꝓ chriſto offeras. No
Luc. 5. li timere petri retia: cui dicit ieſus: Duc in
altũ:⁊ laxato retia. Non em̃ in ſiniſtrã par/
tem mittit:ſed in dexterã:ſicut iuſſus a chri
ſto eſt. Noli timere ſinum eius: quia dictuꝫ
eſt ei: Ex hoc eris homines viuificãs. Ideo
miſit retia ⁊ cõplexus eſt ſtephanuꝫ: qui de
euãgelio primus aſcendit habẽs in ore ſuo
ſtaterẽ iuſticię. Unde cõfeſſione ꝯſtanti cla/
Act. 7. mauit dicens: Ecce video cęlos apertos: et
filiũ hominis ſtantẽ ad dexteram dei. Pro
hoc piſce ſtabat dominꝰ ieſus. Sciebat em̃
eſſe in ore eius preciũ ſui cẽſus. Deniqꝫ glo/
rioſo martyrio ⁊ petri iudiciũ atqꝫ doctrinã
⁊ chriſti gratiã locuples aſſertor impleuit.

De inſtructiua admonitione hominis quia piſcis eſt: vt ſuper vndas exiliat:⁊ pericula caueat aſtutiam ſerpentium imitando. Qđqꝫ aſtuti ſimus circa querenda ⁊ obſeruãda cõiugia ex pulcherrimi exẽpli de vipera adaptatiõe: Ca. VII.

n Ec te moueat qđ ꝓ mari euangeli/
um poſui. Euangeliũ ẽ in quo chri/
ſtus ambulauit: Euãgelium eſt in
quo licet titubauerit petrus quando nega/
uit:tamẽ ꝑ dexterã chriſti fidei munimentũ
ſtationis inuenit: Euãgeliũ eſt de quo mar
tyr aſcendit: Euangeliũ eſt mare in quo pi/
ſcantur apoſtoli:in quo mittitur rete qđ ſi/
mile eſt regno cęlorũ: Euãgeliũ eſt mare:in
quo chriſti figurantur myſteria: Euangeliũ
eſt mare:in quo hebręus euaſit: ęgyptiꝰ in/
terẽptus eſt: Euangeliũ eſt mare:in quo eſt
ſponſa chriſti eccleſia ⁊ diuinę gratię pleni/
tudo quę ſupra maria fundata eſt:ſicut dix/
it ꝓpheta: Ipſe ſuꝑ maria fundauit eam. Pſ. 23.
Exili ſuꝑ vndas o homo:quia piſcis es:
Nõ te opprimant ſęculi iſtius fluctus. Si tẽ
peſtas eſt:pete altum ⁊ ꝓfundum:ſi ſereni/
tas:lude in fluctibus:ſi ꝓcella: caue a ſco/
puloſo littore :ne te in rupeꝫ furens ęſtus il
lidat. Scriptũ eſt em̃: Eſtote aſtuti ſicut ſer Matth. 10.
pentes. Et quia de ſerpentibꝰ aſtutis ꝓ/
poſitũ exemplũ eſt:ſimus aſtuti circa quę/
renda ⁊ ſeruanda cõiugia:diligamus tribu/
ta nobis conſortia. Etſi hi qui longinquis
fuerant ortus ſui tẽpore regionibus ſepara
ti:inter ſe conuenerint:etſi vir ad peregrina
ꝯtenderit:nulla longinquitas:nulla abſen
tia:cõplacitam minuat charitatẽ. Eadẽ lex
preſentes abſenteſqꝫ cõnectit:idem naturę
vinculũ inter diſtantes ⁊ cõſiſtentes ꝯiuga
lis charitatis iura ꝯſtringit. Eodẽ iugo be/
nedictionis vtriuſqꝫ colla ſocianť:etiã ſi al/
ter obeat ſeparatarum regionum longa di/
uortia:quia nõ corporis ceruice ſed mentis
iugum gratię receperũt. Uipera nequiſſi De Uipera
mũ genus beſtię:⁊ ſuꝑ omne qđ ſerpentini
eſt generis aſtutior:vbi coeundi cupiditatẽ
aſſumpſerit:murenę maritimę notã ſibi re/
quirit copulã: vel nouã ꝑparat: ꝓgreſſaqꝫ
ad littus:ſibilo teſtificata ꝑſentiam ſui: ad
ꝯiugalem amplexũ illam euocat. Murena
aũt inuitata nõ deeſt:⁊ venenatę ſerpẽti ex/
petitos vſus ſuę impertit cõiunctiõis. Quid
ſibi vult ſermo hmõi:niſi ferendos eſſe mo
res ꝯiugũ:etſi abſens eſt:eiꝰ operiẽda ꝑſen/
tia:ſit lꝫ aſper:fallax:icõditꝰ:lubricꝰ:temu/
lentꝰ? Quid peiꝰ veneno:qđ in ꝯiuge murę
na ñ refugit? Uocata ñ deeſt:⁊ ſerpẽtꝭ lubrꝭ
cũ ſedula charitate cõplectiť. Ille tua mala
portat ⁊ leuitatis fęminee facilitatẽ: tu viꝝ

tuū nō potes o mulier ſuſtinere? Adā ꝑ euā deceptus eſt: nō eua ꝑ adā. Quem vocauit ad culpā mulier: iuſtū eſt vt eū gubernatorē aſſumat: ne iterū fęminea facilitate labatur. Sed horridus ⁊ icultꝰ eſt. Semel placuit. Nunqd vir frequēter ē eligēdus? Cōparē ſuuꝫ ⁊ bos requirit: ⁊ equꝰ diligit: etſi muteť aliꝰ: trahere iugū neſcit cōpar alteriꝰ ⁊ ſe nō totū putat: tu iugalē repudias tuū: ⁊ putas ſępe mutādū: etſi vno defuerit die ſuſpicaris riualē: ⁊ ſtatim incognita cauſa: q̄ſi cognitā pudoris exeq̄ris iniuriā. Vipera abſentē requirit: abſentē vocat: et blādo ꝓclamat ſibilo: atq3 vbi aduētare cōparem ſenſerit: venenū euomit: reuerentiā marito deferēs: verecūdata nuptialē gratiā: tu mulier aduenientē de longinq̄ maritū cōtumelijs repellis. Vipera mare ꝓſpectat: explorat iter cōiugis: tu iniurijs viā viro obſtruis: tu litiū moues venenū: nō reijcis: tu ꝯiugalis amplexꝰ tpe dirū virus exęſtuas: nec erubeſcis nuptias: nec reuereris maritum.

Sed etiā tu vir. Poſſumꝰ etiā ſic accipe: depone tumorē cordis: aſperitatē moꝝ: cuꝫ tibi ſedula vxor occurrit: ꝓpelle indignationē: cū blanda ꝯiunx ad charitatē ꝓuocat. Nō es dñs ſed maritꝰ: nō ancillā ſortitꝰ es: ſed vxorē. Gubernatorē te deꝰ voluit eſſe ſexus inferioris: nō ꝑpotentē. Redde ſtudio vicē: redde amori gratiā. Vipera venenū ſuū fundit: tu nō potes duriciā mētis deponere: ſed habes naturalē rigorē: debes tpare eū ꝯtēplatione cōiugij: reuerētia ꝯiunctionis. Pōt ⁊ ſic. Nolite quęrere viri alienū thorū: nolite inſidiari alienę copulę. Graue eſt adulteriū: naturę iniuria. Duos primuꝫ deꝰ fecit: adā ⁊ euā: hoc eſt: virū ⁊ vxorē. Et vxorē de viro: hoc eſt: de coſta adaꝫ: ⁊ iuſſit ambos eē in vno corpore et in vno ſpū. Qr vnū ſeparas corpus: vnū diuidis ſpm̄: naturę adulteriū eſt. Sed hoc docet muręnę ⁊ viperę: nō iure generꝭ ſ ardore libidinis expetitus amplexꝰ. Diſcite o viri qui alienā ꝑmolere q̄rit vxorē: cuiꝰ ſerpētis ſibi aſſciſcere cupiat ꝯtuberniū: cui etiā cōparādus ipſe ſerpēti ſit. Feſtinat ad viperā: q̄ ſe in gremiū viri nō directo tramite veritatis ſed lubrico deuij amoris infundit: Feſtinat ad eā quę venenū ſuū reſumit: vt vipera q̄ ferť ꝑacto cōiunctionis munere: venenū qđ euomuerat rurſus haurire. Adultera eñ vipe-
Prouer. 23. ra eſt. Vñ ⁊ ſalomon ait: ꝙ is qui fuerit temulētus cū ꝑ vinū libido feruere ꝯſueuerit tanq̄ a colubri ictu extendiť: ⁊ tanq̄ a cornuta diffundiť illi venenum. Et vt ſcias ꝙ de adultera dixit: adiecit: Oculi tui cū viderint alienā: os tuū loquiť ꝑuerſa. Nec q̄ſ ꝙ velut ꝯtraria poſuiſſe nos credat: vt ⁊ ad bonū ⁊ ad malū viperę huius exēplo vteremur: cū ad īſtitutionē vtrūq3 ꝓficiat: Si erubeſcamus aut fidē non exhibere dilecto cui exhibet ſerpens: aut relinquētes ſancta cōiugij: lubrica ⁊ nocitura ſalutaribꝰ ꝑferamꝰ: qđ facit qui cū ſerpente miſceť.

De fraudulēto ingenio polypi ⁊ aſtutia cancri ad cibuꝫ predandū: notatione quoq3 hoīm q̄ ſili ingenio ac fraude alios circūuenire et decipe nituntꝛ: cū ꝑſuaſiua adhortatione vt hō ꝓprijs ſit ꝯtētus alieniſq3 danis nō paſcat: Ca. VIII.

Et qr de aſtutia cępimus ſermoneꝫ ſubtexere: qua vnuſq̄ſq3 fratrē ſuuꝫ circūuenire ⁊ decipere nitiť ⁊ in nouas ſe fraudes cōponere: vt quē vi obtinere nō pōt: circūſcribat dolo: ⁊ fuco quodā artis obducat. Fraudulētū illud polypi ingeniū nō ꝑteribo: qui vadoſo in littore petrā nactus affigiť ei: atq3 eiꝰ nebuloſo ingenio colorē ſubit: ⁊ ſili ſpecie terga obductuſ plurimos piſciū ſine vlla ſuſpitiōe fraudis allapſos: dū notā nō ꝑcauent ⁊ ſaxū opinātur: caſſibꝰ furtiuę artis includit: ⁊ ſinu q̄dā ſuę carnis intercipit. Sic ſpōtanea venit ꝑda: et talibꝰ capiť argumētis: qualia ſunt eoꝝ qui ingeniū ſuū ſępe cōmutant: ⁊ diuerſas nocēdi artes mouēt: vt ſinguloꝝ mētes ſenſuſq3 ꝑtēptent: cū cōtinentibꝰ cōtinentiam ꝑdicātes: in coitu intēperantiū tāq3 deuij ab ſtudio caſtitatꝭ ⁊ demerſi intēperātię volutabris: vt qui eos audiūt aut vident: incauta facilitate ſe credāt: eoq3 citiꝰ labuntur dū diſtinguere nō norūt: nec cauere qđ noceat: dū grauior ſit ⁊ magis noxia iprobitas: benignitatꝭ obumbrata velamine. Et ideo cauēdi ſunt: q̄ crines ſuę fraudis ⁊ brachia longe lateq3 diſpergūt: vel ſpeciē induunt multiformē. Et iſti eñ polypi ſūt: nexꝰ plurimos habētes ⁊ callidorū ingeniorū veſtigia: quibꝰ irretire poſſint q̄cq̄d in ſcopulos ſuę fraudes inciderit. Cācer q̄3 q̄s cibi grā ꝑſtigias ſtruit? Nāq3 ⁊ ipe oſtreo delectať: ⁊ carnes eiꝰ epulū ſibi q̄rit. Sꝫ qr vt appetens cibi ita ꝓſpiciēs eſt ꝑiculi: qm̄ cū difficilis ē venatio: tū ꝑiculoſa.

De Polypo

De Cancro

Difficilis qr teſtis validioribꝰ eſca interior includiť: nā velut murꝭ q̄buſdā molliciē carnis: ꝑcepti imperialis interpres natura muniuit: quā medio teſtarū quodā ſinu cōcauo nutrit ac fouet: ⁊ q̄ſi in quadā valle diffundit: ⁊ iđ caſſa oīa tēptamenta ſunt cancri: qr aperire clauſum oſtreū nulla vi pōt: ⁊ periculoſum eſt ſi chelas eiꝰ includat: ad argumēta cōfugit: ⁊ inſidias noua fraude moliť. Itaq3 quia oīa genera delectatiōe mulcenť: explorat ſi q̄n oſtreū remotis in locis ab omni vēto cōtra ſolis radios diptichū illud ſuū aperiat: et reſeret clauſtra teſtarū: vt libero aere viſceris ſui voluptatē quādā capiat: et tūc clanculo calculū imittens: īpedit ꝯcluſionē oſtrei: ac ſic apta clauſtra reperiēs: tuto inſerit chelas: viſceraq3 interna depaſciť. Sūt ⁊ homines q̄ cancri vſu in alienę vſū circūſcriptionis irrepant: et infirmitatē ꝓprię virtutis aſtu quodā ſuffulciāt: fratri dolū nectāt: et alteriꝰ paſcanť erūna. Tu aūt ꝓprijs eſto cōtentus: ⁊ aliena te dāna nō paſcāt. Bonꝰ cibuſ eſt ſimplicitas: innocētię ſuę bona habēſ: inſidiari neſcit alienis: nec auaricię facibus inardeſcit: cui lucrū oē ad ꝟtutū diſpēdiū eſt: ad cupiditatē incēdiū. Et ideo beata eſt ſi bona ſua nouerit cū veritate paupertas: ⁊ oībus ꝑferenda theſauris: qr meliꝰ eſt exiguū cū dei timore: q̄3 theſauri magni ſine timore eiꝰ. Quātū eſt eñ qđ hoieꝫ alat? Aut ſi quęris qđ etiā alijs abūdet ad gratiam? Id q̄3 nō multū eſt. Melior eñ eſt hoſpitalitas ī oleribꝰ cū gratia q̄3 vituloꝝ pinguiū ꝑparatio cū diſcordia. Vtamur ⁊ ingenio ad querēdā gratiā ⁊ ſalutē tuēdā: nō ad alienā circūſcribēdā innocētiā. Licet nobis vti exēplis maritimis ad ꝓfectū nřę ſalutis: nō ad alienū periculū.

De ꝑſciētia echinęis maritimi futurā tēpeſtatē aut trāquillitatē nauigātibꝰ ꝓnūciantis: et vñ tā exiguū animal hoc munꝰ acceperit. Ac de indulgentie dei creatoris ingenti preconio: Ca. IX.

De Echinaee

Echinęis animal exiguū: vile ac deſpicabile: maritimū loquor: plęrūq3 index futurę tēpeſtatis aut tranq̄llitatis annūciꝰ ſolet eſſe nauigātibus. Deniq3 cū ꝓcellā ventoꝝ ꝑſenſerit: calculū validū arripit: eūq3 velut ſaburrā vehit ⁊ tāq̄3 anchorā trahit: ne excutiať fluctibꝰ. Itaq3 nō ſuis ſe librat viribus: ſ alieno ſtabilit et regit pondere. Quo indicio nautę velut ſignū futurę ꝑturbationis capeſſunt: ⁊ ſibi ꝑcauent: ne eos imparatos turbo iprouiſus inueniat. Qui mathematicꝰ: q̄ aſtrologꝰ: qui ve chaldęꝰ pōt ſiderum curſus: ſic: cęli motꝰ ⁊ ſigna cōprehēdere? Quo igenio iſta collegit? Quo doctore ꝑcepit? Quis ei fuit tanti interp̄s augurij? Sępe hoīes cōfuſionē aeris vident: ⁊ ſępe falluntꝛ: qđ plęrūq3 eā ſine tēpeſtate diſcutiāt: echinęis nō fallitur: echinęen ſua nequaq̄3 ſigna prętereūt.

Vñ exiguo animali tāta ſciētia vt futura ꝓnūciet? Quo magis in eo nihil eſt: quo tātā habet prudentiā? Credo ꝙ ꝑ indulgentiā dñi rerū oīm: id q̄3 ꝓſcientię huiꝰ munus acceperit. Etem̄ ſi fęnū deꝰ ſic veſtit vt miremur: ſi paſcit volatilia: ſi parauit coruis eſcā. Pulli eñ eiꝰ ad dñm clamāt: Si mulieribus dedit texturę ſapientiā: ſi araneā q̄ tā ſubtiliter ac docte laxos caſſes ſuſpendit in foribꝰ: ſapiētię nō reliquit imuneꝫ: ſi ipſe virtutē equo dedit: ⁊ ſoluit de ceruice eiꝰ formidinē: vt exultet in cāpo: ⁊ occurrēs regibus irrideat: odoreť bellū eminꝰ: exciteť ſono tubę: Si hęc irratiōabilia plęraq3 et alia inſenſibilia: vt fęnū: vt lilia: repleuit ſuę diſpoſitione ſapiētię: quid dubitamꝰ ꝙ etiā in echinęen cōtulerit huiꝰ gratiā ꝓſciētię? Nihil eñ inexploratū: nihil diſſimulatum reliquit. Oīa videt q̄ paſcit oīa: oīa replet ſapientia: qui oīa in ſapiētia fecit: vt ſcriptuꝫ eſt. Et ideo ſi echinęen viſitatiōis ſuę exortē nō ꝑtermiſit: ſi eū cōſiderat ⁊ futuroꝝ informat indicijs: tua nō ꝯſiderat? Immo vero ꝯſiderat: ſicut teſtať eiꝰ diuina ſapiētia dicēs: Si reſpicit volatilia: ſi paſcit illa: nōne Matth. 6. vos pluris eſtis illiſ? Si fęnū agri qđ hodie eſt ⁊ cras in ignē mittiť deus ſic veſtit: quātomagis vos modicę fidei?

Qđ vnūquodq3 genus piſciū ꝑſcripta ſibi habeat domicilia: cū increpatione humane auiditatis. Qua ratione etiā quedam genera q̄nq3 mutēt loca: ⁊ vnde hoc habeat ingeniū. De ſpecialibꝰ quoq3 aliquorū piſciū virtutibus: Ca. X.

An vero ſine quadā dote naturę manere piſcibꝰ: etiā illā putamus gratiā ꝙ vnūquodq3 genus piſciū ꝓſcripta ſibi domicilia habet: quę ſui generis nullus excedat: nō incurſet alienꝰ? Quis geo-

metra his diuiſit habitacula: nullis rūpen/
da tēporibꝰ? Sed geometrā audiuimꝰ: tha/
laſſometrā nūq; audiuimus: ⁊ tñ piſces mē
ſurā ſuā norunt: nō muris vrbiū portiſq; ꝑ/
ſcriptā: nō ędificijs domorū: nō agrorū fini/
bus limitatā: ſed menſurā eius ꝙ oportet
vt tantū ſatis ſit vnicuiq; quantū ad vſum
abūdet: nō quantū auiditas quędā immo/
derata ſibi vendicet. Lex quidē naturę ē:
tantū quęrere quātum ſufficiat ad victū: et
alimentoꝝ modo ſortē cenſere patrimonij.
Hoc genꝰ piſciū in illo ſinu maris alit̃ ⁊ gig
nitur: illud in alio. Deniq; nō reperies cōfu
ſa geuera piſciū: ſed qꝺ hic abūdat: alibi de
eſt. Et iterū ille ſinus maris cephalos alit:
lupos ille. Ille ſaxatiles: locuſtas aliꝰ. Nō
eſt libera vagādi ptās: nec tamē intercluſa
montibus copia: aut fluuijs interlabētibꝰ
tranſitꝰ impedit̃: ſed vſus naturę impſſus:
tanquā patrię finibus vnūquēq; ſe retine/
re: ⁊ vltra incolas ꝓdire ſuſpendit. At no/
bis longe alia ſententia: mutare exilio do/
mos: incolarū faſtidio teneri: aduenarū ca/
ptare gratiā: tranſferre terminos ꝑpetuos
quos poſuerūt patres noſtri: agrū ad agrū
iungere: domū ad domū. Defecit terra ho/
minibꝰ: ſternunt̃ ⁊ maria. Rurſus ꝓ ſingu/
loꝝ libidine incidit̃ terra: mare infundit̃: vt
inſulas faciāt vt poſſideāt freta: ſpacia ma/
ris ſibi vendicāt iure mācipij: piſciūq; iura
ſicut vernaculoꝝ cōditione ſibi ſeruitij ſub/
iecta commemorāt. Iſte inqt ſinus maris
meus: ille alteriꝰ. Diuidunt elemēta ſibi po
tentes. His oſtreę in fluctibꝰ nutriunt̃: his
in viuario piſcis includit̃ luxurię. Hec ma/
re efficit: niſi apothecas habeāt oſtrearum.
Itaq; ętates eaꝝ numerāt: ⁊ piſciū recepta
cula inſtruūt: ne cōuiuia diuitꝭ mare nō poſ
ſit implere. Nā vicini nomē quibꝰ audiunt
auribꝰ? Quibꝰ oculis intuent̃ poſſeſſiones
coꝝ? Quēadmodū dies nocteſq; excogitāt
Eſa. 5. vt aliqd ꝓximi auferant? Nunqd ſoli habi/
tabitꝭ ſuꝑ terrā: clamat ꝓpheta? Cognoſcit
hęc dñs: ⁊ vindictę reſeruat. Quantū ali/
ena a piſcibꝰ auiditatis rapina. Illi natura/
lia captant ſecreta et vltra terminos orbis
terrarū mare norūt: qꝺ nullę interpolāt in/
ſulę: nec terra aliqua interiacet: vel vlteriꝰ
De Cete vlla ſit poſita. Illic igit̃ vbi diffuſum late
mare oēm ſpectandi vſum vtilitatis gratia
nauigādi intercludat audaciā: ꝯdere ſe ferū
tur cęte illa immēſa genera piſciuꝫ: ęqualia
montibꝰ corpora: vt tradiderūt nobis qui
videre potuerūt: illic quietū ęuū exigūt: di/
ſcreta ab inſulis ⁊ ab oībus maritimaꝝ vr/
biū cōtagijs ſeparata. Habēt ſuas regiōes
⁊ habitacula diſtributa: manēt in his inof/
fenſo vicinoꝝ limite: nec vago tranſitu mu
tatiōes ꝗrunt locoꝝ: ſed tanq; patriū ſoluꝫ
diligūt: ⁊ in his immorari dulce arbitrant̃:
Quę ideo elegerūt vt ſolitariā vitā remota
poſſint arbitrorū interpolatione trāſigere.

Sunt tñ aliqua genera piſciū: q̄ nō inge/
nij facilitate loca mutēt: ſed fouēdi partus
neceſſitate: quę oportuno atq; legitimo ꝓ/
curantes tēpore: ex plurimis locis a diuer/
ſo ſinu maris innumeri velut cōmuni cōſilio
cōuenientes cōiuncto agmine aquilonis fla/
tus petūt: ⁊ ad illud ſeptētrionalium mare
partiū quadā naturę lege cōtendūt. Dicas
ſi aſcendētes videas reuma qꝺdā eſſe: ita ꝓ
ruūt: fluctuſq; interſecāt: ꝑ ꝓpontidē in eu
xinū portū violēto ipetu ꝓfluētes. Quis
piſcibꝰ hęc annunciat loca: ꝑcepta: tēpora?
Quis tribuit diſpoſitionē viandi: comitan
di ordinē: metas ⁊ tēpora reuertēdi? Hoīes
ſunt: imperatorē habēt cuiꝰ expectat̃ impe
riū: procedit teſſera: ꝓponūt̃ edicta ꝓuinci
alibꝰ vt cōueniant: tribunis milituꝫ litterę
dirigunt̃: dies ſtatuit̃: ⁊ plęriq; ad dies ſta/
tutos occurrere nō ꝗunt. Quis impator pi
ſcibus ꝑceptū dedit? Quis doctor hanc tri
buit diſciplinā? Qui metatores itinera diſ/
ponunt? Qui duces iter dirigūt vt nullius
deſit occurſus? Sed agnoſco qs ille ſit im
perator: q̄ ordinatione diuina ſenſibꝰ vniū/
ſorū ſuū infundat imperiū: q̄ tacitus mutis
aiantibus naturalis diſciplinę ordinē tribu
at: nec ſolū magna penetret: ſꝫ etiā ꝑ mini/
ma quęq; ſe fundat. Diuinę legi piſcis ob
ſequit̃: ⁊ hoīes cōtradicūt. Piſcis ſolēniter
obaudit mādata cęleſtia. An ꝯtēptibilis ti/
bi videt̃: qꝛ mutus eſt ratiōiſq; expers? Sꝫ
vide ne tu tibi magis incipias eſſe ꝯtēptui:
ſi irrationabili irrationabilior dephendarꝭ.
Quid aūt rationabilius hoc piſciū trāſitu:
cuiꝰ rationē quidē verbis nō explicāt: ſꝫ fa/
ctis loquunt̃. Pergūt em̄ ęſtatꝭ tēpore ad
fretū ponti: eo ꝙ reliq̄ marꝭ ſinu hic ſinꝰ dul
cior ſit. Nō em̄ tādiu ſol eo freto q̄diu cęte/
ris imorat̃: eaq; fit cā vt nō oēꝫ aquā exhau
riat q̄ dulcꝭ atq; potabilis ē. Quis aūt ig/
norat: ꝙ etiā ea q̄ marima ſūt: aqs plęrūq;
dulcibꝰ delectēt̃? Deniq; dū flumia ſequūt̃

⁊ ad ſuꝑiora aſcēdūt: frequēter alieni piſces
generis capiunt̃ in fluuijs. Cū hęc igit̃ cau/
ſa pontū illis faciat gratiorē: vel ꝙ ęſtus tē
peret ſolēnis illic flatus aquilonis: tū oppor
tuniorem cęteris iudicant: in quo genera/
re ⁊ partus poſſint ꝓprios enutrire: qꝺ te/
neri fętus laborem alienę regionis ferre vix
poſſint: quos illic fouet aeris blanda clemē
tia. Itaq; pacto munere: oēs ſimul eo quo
venerāt agmine reuertunt̃. Quę nā iſta
ſit ratio cōſideremus. Obiectus eſt pōti ſi/
nus borę: cęterorūq; ventoruꝫ violentiſſi/
mis flatibus: vnde grauis illic ꝓcella fu/
rit: ⁊ tēpeſtates mouent̃: ita vt de ꝓfundo
harena verrat̃: cuius rei fluctus harenoſus
indicio eſt: qui ventorū motu inſurgens al/
tius: tū pondere grauior: haud dubie nō ſo
lum nauigantibꝰ: ſed etiaꝫ maritimis ipſis
animātibus intolerabilis habeat̃. Acce/
dit illud ꝙ cōplurima ⁊ maxima ponto flu/
mina miſceant̃: cū hiberno tēpore ſinus ip/
ſe frigidiore torrētiū rigeſcat allapſu. Pro
pterea piſces tanq; arbitri fluentorū ęſtate
illic aſpirantis aurę clementiā captare con/
ſuerūt: cuiꝰ amęnitate perfuncti rurſus hye
mis aſpera declinare cōtendunt: ⁊ ſeptētri/
onalis plagę ſęua fugientes: in reliquos ſe
ſinus cōferūt: in quibus aut vētoꝝ mollior
ſit placiditas: aut ſolis ſoleat vernare tēpe/
ries. Nouit igitur piſcis pariendi tēpus:
qꝺ ꝓ magno myſterio dixit ſalomon in ſapi
entia: Nouit tēpus eundi atq; redeūdi: no/
uit tēpus ꝑfunctionis ⁊ iactationiſ: ⁊ nouit
vt nō queat falli: qꝛ nō rationis ęſtimatiōe
⁊ diſputationis argumēto vtit̃: ſed inſpira/
tione naturę: quę vera eſt magiſtra pietatꝭ.

Deniq; omnes animātes ꝑſcripta habēt
pariēdi tēpora: homo ſolus indiſcreta atq;
cōfuſa. Reliqua genera clementiaꝫ tēporis
quęrūt: mulieres ſolę partꝰ ſuos inclemēter
effūdūt. Vaga em̄ ⁊ intēperās libido gene
randi: vagā pariēdi ętatē exhibet. Piſces
tanta maria trāſmittūt: vt vtilitatē aliquā
generi ſuo quęrant. Nos q; diffuſa ęquora
tranſfretamus. Sed quāto honeſtiꝰ qꝺ ſuc
ceſſiōis amore: q; qꝺ pecunię auiditate ſuſ/
cipitur. Deniq; illis ad pietatē: nobis ad
queſtū tranſmiſſio deputat̃. Illi ſobolē ꝑ/
ferunt omnibꝰ mercibus cariorē: nos mercē
longe imparē ad periculi viceꝫ miſera lucri
cupidine reportamus. Itaq; illi patriaꝫ re/
petūt: nos derelinqmꝰ. Illis natādo incre/
mentū generis acquirit̃: nobis minuit̃ na/
uigando. Quis igit̃ neget diuinitꝰ illis
infuſum ingeniū eſſe hmōi atq; virtutē: cū
videat iſtos in aquilonē tā ſolēnem obeun
dę fęcunditatis peregrinationē viuaci inge
nio cōponere: alios in exiguo corpore tan/
tū validitatis aſſumere: vt maximas naui/
giū plenis currentes velis in medijs flucti/
bus ſiſtant: ſicut breuis piſciculus echinus
tanta facilitate memorat̃ nauē ingentē ſta/
tuere: vt quaſi radicatā mari hęrere videas
nec moueri? Aliq; diu em̄ immobilē ſeruat.
An ⁊ huic putas ſine creatoris munere tan
tū potuiſſe ſuppetere virtutis? Quid gla/
dios loquar: aut ſerras: aut canes mariti/
mos: aut balenas: aut zigenas? Quid eti
am turturꝭ aculeū centrū ⁊ pͦ mortuę? Sicut
em̄ viperę os ſi quis calcauerit recens dūta
xat: grauius q; venenū nocere ꝓhibet̃ ⁊ im/
medicabile vulnus ſerpere: ita etiaꝫ turtur
aculeo ſuo mortua amplius q; viua pericu/
li afferre memorat̃. Lepuſculus q; timi/
dū animal in terris: in mari formidabile: ci/
tam ⁊ quę nō facile poſſit auferri corrupte/
lā inuehit. Voluit em̄ te creator nec i ma
ri ſatis ab inſidiātibꝰ eē ſecurū: vt ꝓpt pau
ca quę noceant quaſi in excubijs poſitus ar
ma fidei ſꝑ ⁊ ſcutū deuotionis accinctus: a
dño tuo debeas ſalutis ſperare ꝑſidiū.

De ſingulari atlantici maris cōmēdatione ex ijs que in ipſo naſcūtur aut fiunt: cum ꝯcluſione ſermonis de piſcibus: Ca. XI.

V Eniamus ad atlanticum mare. Q
ingentia illic ⁊ infinitę magnitudi/
nis cete: quę ſi qñ ſuꝑnatant flucti/
bus annatare inſulas putes: montes altiſſi
mos ſūmis ad cęlū verticibꝰ eminere. Quę
non in actia nec in littoribus ſed in atlanti/
ci maris ꝓfundo feruntur videri: vt corum
cōſpectu nautę a nauigandi in illis locis ꝑ/
ſumptione reuocent̃: nec ſecreta elemento/
rum adire ſuprēmę terrore mortis vſurpēt.

Sed iam aſſurgamus ipſi de ꝓfundo ma
ris: ⁊ aliquantulum ſermo noſter emergat:
atq; ad ſuperiora ſe ſubrigat: ſpectemus ea
quę vſitata multis ⁊ plena ſint gratię: quo
modo aqua in ſalis vertatur ſoliditatem
vt ferro ſępe cędatur: quod de britannicis
ſalibus nihil mirum: qui ſpeciem marmo/
ris validi eiuſdem metalli niueo candore re
ſplendent: ſalubres corporis cibo: et potui

nimis grati. Quō etiā nō indecorus lapis corallius in mari herba ſit: ſi in aerem transferatur lapidis firmitate ſolidetur. Unde etiaȝ oſtreis pcioſiſſimā margaritā natura infixerit: quō eam maris aqua in tam molli carne ſolidauerit. Quę difficile apud reges inueniuntur: ea in littoribus quaſi vilia iacēt vulgo: ⁊ in ſaxis aſperis ⁊ cautibus colliguntur. Aureum etiā vellus aqua nutrit: et lanā immemorati ſpeciē metalli gignūt littora: cuius colorē nullus adhuc eorū qui fucis diuerſis obducunt vellera imitari potuit: adeo naturę maritimę gratiam humana implere neſcit induſtria. Scim⁹ qua ſollicitudine vellera ouiū etiā minus precioſa curentur: ſint licet optima: nequaq̄ tamē his fucus innaſcitur. Hic naturalis color eſt: quē nullus adhuc fucus ęquauit: hoc quoq̄ piſcis eſt vellus. Sed ⁊ ipſi murices qui inſigne dāt regiū: ſunt maritimi. Et quę pratorum gratia: vel hortorū amęnitas poteſt cerulei maris ęquiperare picturā vel aurū: licet in pratis flores refulgeant? Auri q̄ fulgorem in mari lana reſplendet: ⁊ illi cito marceſcūt: iſta diu duratura ſeruatur. Lilia in hortis emimus nitent: vela in nauibus. Hic odor: illic vent⁹ aſpirat. Quę vtilitas in folio? In nauibus quāta cōmertia? Lilia ſuauitatē narium: vela hominū ſalutem inuehunt. Adde piſces ſalientes: ⁊ delphinas ludentes. Adde rauco ſonātes fluctus murmure. Adijce currētes naues ad littora: vel de littoribus exeūtes: Cuȝ e carceribus mittūtur quadrigę: quāto ſtudio ſpectantiū ⁊ amore certatur? Equus tamē inuanū currit: nō inuanū nauigia. Ille inuanuȝ qꝛ vacuus: iſta ad vtilitatē quaſi plena frumenti. Quid his gratius: quę nō verbere aguntur: ſed ventorū ſpiramine: vbi nemo refragatur: ſed omnes fautores ſunt: vbi nemo vincitur quicūq̄ puenerit: ſed oēs puppeſ quę pfecte fuerint coronantur: vbi palma merces ſalutis: victoria preciū regreſſionis eſt? Quātū etiā diſtat inter directos curſus ac reflexos? Iſti ppetuātur: hi reſoluuntur. Adiunge remigijs cōtexta littora: quib⁹ vexillum exeundi aura de cęlo eſt. Itaq̄ aurigę plauſum inanē referūt: hi ſoluunt vota ſeruati. Quid de iona dignū loquar: quem cetus excepit ad vitā: reddidit ad pphetandi gratiā? Emēdauit aqua: quē terrena deflexerant: pſallebat in vtero ceti: qui mergebat in terris. Et vt vtriuſq̄ redēptio nō pretereatur elemēti: terrarū ſalus in mari ante precęſſit: qꝛ ſignū filij hominis ſignum ionę. Sicut iſte in vtero ceti: ſic ieſus in corde terrę. In vtroq̄ remediū. Mai⁹ tñ in mari pietatis exemplū: qm̄ exceperūt piſces quē homines refutarūt: ⁊ quē homines crucifixerūt piſces ſeruauerūt. Petrus quoq̄ in mari titubabat: ſed non labebatur: ⁊ cōfeſſus in fluctibus negauit in terris. Itaq̄ illic quaſi deuotus manu apphendit: hic q̄ſi oblitus aſpectu cenſorio cōuenitur. Sed iam rogem⁹ dominū: vt ſermo noſter quaſi ionas eijciatur in terrā: ne diuti⁹ in ſalo fluctuet. Et bene iam exiuit cucurbita: q̄ obumbret nos a malis noſtris: ſed ⁊ ipſa pcedente ſole arefacta admonet requieſcendū: ne inter ęſtuare incipiamus ingenio: ⁊ nobis etiā verba deficiant. Certe pluſq̄ niniuitis data eſt in aquis remiſſio pctōꝝ.

De pulchra introductiōe ſermonis de natura auiū habēdi: Ca. xii

e T cum paululū cōticuiſſem: iterum ſermonem adorſus aio: Fugerat nos fratres dilectiſſimi neceſſaria de natura auium diſputatio: ⁊ ſermo hmōi nobis cū ipſis auib⁹ euolauerat. Fit eñ natura quadā vt hi qui aliquid intuētur vł dicendo exprimere volunt: eoꝝ qualitateȝ quę vel intuentur vel loquūtur aſſumāt: vt ⁊ cū pigrioribus imoremur: ⁊ cū velocibus celeri rapiamur aſpectu: ſtilo quoq̄ aut tardiore vtamur aut rapidiore. Itaq̄ cuȝ caueo ne mari demerſa pretereant ⁊ aquis operta me lateāt: effugit omne volatile: qꝛ dū inclinatiſſimos aq̄ꝝ gurgites ſcrutor: aerios nō reſpexi volatus: nec vmbra ſaltē pennę me ppetis reclinauit: quę in aquis relucere potuit. Uerū vbi omne negociū expedituȝ putaui: ⁊ abſolutū eſſe me credidi: ⁊ diē qn̄tum cōſummatuȝ arbitratus ſum: venit in mentē auium natura: quę cuȝ eunt cubitū quaſi pacto lęte munere ęthera cantu mulcere cōſuerunt: q̄ velut ſolēniter ſurgente ⁊ occidente die inſtaurare cōſuerunt: vt decurſi vel adoriendi nocturni iuxta ac diuturni temporis laudes ſuo referant creatori.

Magnum igitur incentiuum excitandę nobis deuotionis amiſeram. Quis eniȝ ſenſum hominis gerens non erubeſcat ſine pſalmorū celebritate diē claudere: cū etiam minutiſſimę aues ſolēni deuotione ⁊ dulci

carmine ortus dierū ac noctiuȝ pſequantur?

Redeat igitur nobis volaticus ſermo: qui pene fuerat elapſus ex oculis: ⁊ aquilę modo alta petēs: volatus ſuos ſubduxerat nubibus: niſi qꝛ oculoſ abluti aqua dū de gurgite leuamus ad cęlū: ſpeculati vacuū aerē volatibus ferri: ad neceſſitatē ſtili putauimus eſſe reuocandū. Eritis vos iudices: q̄ eſtis aucupes verbi: vtrū cōſultius euolaſſet: an vtilius in vr̄a retia ſit relapſus. Nec vereor ne faſtidiū nobis obrepat in volatilibus requirēdis: q̄ nō obrepſit in gurgitibus pſcrutandis: aut aliquis nobis in diſputatione obdormiat: cū poſſit auiū cantibus excitari. Sȝ pfecto q̄ inter mutos piſces vigilauerat: non dubito q̄ inter canoras aues ſomnū ſentire nō poſſit: quin tali ad vigilandū gratia puocetur. Neq̄ vero vile putetur q̄ potuit pterire: cū ſit tertia pars in animātib⁹ creaturę. Tria eñ gnā animantiū eſſe nō dubiū eſt: terrenū: volatile: aquatile. Deniq̄ ſic ſcriptū eſt: **Producant aque reptilia animarū viuentium ſm genus: ⁊ volatilia volantia ſuper terrā ſecus firmamentum celi ſm genus.** Reuocamur ad ſuperiora ſicut obliuioſi viatores: qui cum incōſulto pterierint: in ſua reuertētes veſtigia: incurię ſuę multū repetito itinerē labore ſuſcipiunt. Eſt tñ etiā bon⁹ viator q̄ diſpendiū regreſſionis reliqui itineris cōpendioſa celeritate cōpenſet: vt mihi faciendū arbitror: maxime cū de auib⁹ ſermo ſit: quę ſolent oculos hominum volatu pperatiore pſtringere. Quid eñ conuenit his imorari: in quib⁹ celeritas placere cōſueuit? Auius igitur atq̄ inuſitatus in tali genere ſcriptionis ſermo noſter canoris auibus reſonet ac reſultet. Sed vnde mihi cygnea carmina quę etiā ſub graui mortis iminentis terrore delectant? Unde mihi illos naturalis modulos cantilenę: quibus etiā paludes ſonore cant⁹ edunt dulciſſimi ſuauitatē? Unde mihi vocē pſitaci dulcedinēq̄ merularum? Utinā ſaltē luſcinia canat: quę dormienteȝ de ſomno excitet. Ea eñ auis ſignificare ſolet diei ſurgentis exortū: ⁊ effuſiorē diluculo deferre lęticiā. Tamē ſi illorum ſuauitas deeſt: ſunt gemētes turtures: ⁊ raucę colūbę: tū etiā cornix plena voce pluuiā vocat. Utī rurale auiariū ſermone q̄ poſſum⁹ ſcientia quā nos ruſticani docuerūt pſeq̄mur.

De ordine dicendorū: ac natura auium que circa aquas maris fluminūq̄ verſantur: Ca. xiii.

e T quō de aquatilib⁹ reptilib⁹ diximus: arduū eſt vt ſubito ad aues cęli ſermo noſter aſcendat: Et ideo de his auibus prius dicamuſ: quę circa aquas maris fluminūq̄ verſantur: cū quib⁹ poſſum⁹ emergere. Itaq̄ ab halcyone ſermonem adoriamur. *De halcyone* Ea eſt auis maritima: quę in littorib⁹ fętus ſuos edere ſolet: ita vt in harenis oua deponat medio fere hyemis: Nā id tēporis fouendis habet deputatū partubus: qñ maxime inſurgit mare littorib⁹ vehemētiorq̄ fluctus illiditur: quo magis repētinę placiditatis ſolēnitate auis huius eluceret gratia. Nanq̄ vbi vndoſum fuerit mare: poſitis ouis ſubito miteſcit: ⁊ oēs cadunt ventorū pcellę flatuſq̄ aurarū quieſcunt: ac placidum ventis ſtat mare: donec oua foueat halcyōe ſua. Septē aūt dies fotus ſunt: Quib⁹ decurſis educit pullos: fętuſq̄ abſoluit: ilico alios quoq̄ ſeptē dies adiungit quib⁹ enutriat part⁹ ſuos: donec incipiant adoleſcere. Nec mireris tam exiguū nutrimenti tēpus: cū abſolutio fętuuȝ tam paucorū dierū ſit. Tantā autē gratiaȝ minuſcula auis diuinit⁹ indultā habet: vt hos quattuordecim dies nautici pſūptę ſerenitatis obſeruēt: quos ⁊ halcyonidas vocant: quib⁹ nullus motus pcelloſę tēpeſtatis horreſcit. Nōne vos paſſerib⁹ pluris eſtis dñs ait? *Luc. 12.* Si igitur auis minuſculę cōtemplatione inſurgit mare ⁊ repente cōprimitur: atq̄ aſpera hyemis inter ingruētes pcellas tempeſtateſq̄ ventorū detergit: cęli nubila fluctuſq̄ cōponit: elementis omnib⁹ ſubito infuſa tranquillitas: quantū pſumere debeas o homo ad imaginē dei factus agnoſce: ſi tamē auiculę iſtius fidē ſtudio deuotiōis imiteris. Illa tēpeſtates videns inſurgere: ſeuire ventos: inter hiberni ſęua nō reuocatur neq̄ reflectitur ſꝫ impellitur. Deniq̄ in littore ſua oua conſtituit: vbi ea relabente fluctu madida adhuc harena ſuſcipiat: nec inſurgētes fluctus quos immurmurare atq̄ allabi videt reformidat. Et ne putes q̄ ouorum videatur habere cōtemptū: cōtinuo vbi depoſuerit oua nidificat: et ſuo partus corpore fouet: nec ſaluti pprię alluuione littoris ptimeſcit: ſed ſecura de dei gratia: vētis ſe cōmittit ⁊ fluctibus. Parū eſt hoc. Adiū

git totidem alios ad nutriendum dies: nec
interim turbari tot diebus infidi maris trã-
quillitatẽ veretur: temptatqꝫ meritũ ſuum
nature iam ſolẽnitate fundatũ: ⁊ teneros fe-
tus nõ latibulis aliquibus abſcõdit aut te-
ctis: nec includit cauernis: ſed nudo ⁊ rigen-
ti cõmittit ſolo: nec defẽdit a frigore: ſed di-
uino fotu quo magis cetera deſpiciat: tuti-
ores fore exiſtimat. Quis noſtrũ paruulos
ſuos nõ veſtimentis tegat: tectiſqꝫ abſcon-
dat? Quis nõ claudat eos ſeptis cubiculo-
rum? Quis non ita diligenter vndiqꝫ fene-
ſtras obſtruat: ne qua poſſit aura penetra-
re? Merito quos tam ſollicite induimꝰ ac
fouemus: exuimus eos clemẽtie celeſtis in-
uolucro: halcyone vero quos nudos ꝓijcit:
De Mergis eos diuino veſtit indumẽto. Nec vos ꝑte-
ribo mergi: quibꝰ ab aſſiduitate mergendi
nomẽ hoc heſit: quomõ ſepe mergentes au-
rarum ſigna colligitis: ⁊ ꝓuidentes tempe-
ſtatẽ futurã: ꝓpe medio reuolatis ex equore:
De Fulicis ⁊ ad littorũ tuta cũ clamore ꝯtẽditis. Quo
modo etiã fulice que maritimo delectantur
ꝓfundo: refugientes poſteaqꝫ ꝑ̃ſenſeritis
De Ardea cõmotionẽ maris: in vado luditis. Ipſa ar-
dea que paludibus inherere ꝯſueuit: notas
deſerit ſedes: imbreſqꝫ formidans: ſupra nu-
bes volat: vt ꝓcellas nubiũ ſentire nõ poſ-
ſit. Cõſideremus diuerſas volucres ma-
ris: quemadmodũ imminẽte ventorũ mo-
tu ad tutiora ⁊ tunc tẽporis dulciora ſibi ſta-
gna ſe cõferant: atqꝫ in abſcondito terrarũ
De Anſeribꝰ ſinu incognita ſibi alimẽta rimẽtur. Noc-
turnas autẽ anſerum: quis nõ miretur excu-
bias: qui vigilias ſuas etiã cantus aſſidui-
tate teſtãtur? Deniqꝫ eo etiã romana capi-
tolia a gallo hoſte ſeruauerũt. Merito illis
debes roma ꝙ regnas. Dij tui dormiebãt:
⁊ vigilabant anſeres. Ideo illis diebus an-
ſeri ſacrificas nõ ioui. Cedunt enĩ dij veſtri
anſeribus: a quibus ſe ſciunt eſſe defenſos:
ne et ipſi ab hoſte caperent.

Cur poſt deſcriptionẽ piſcium: de ijs auibus que aſſuete ſunt aquis ſermo ſucceſſerit. Et de diuerſis ex inde auium generibus ac differentijs: Ca. XIIII.

Ulchre autẽ poſt deſcriptionẽ piſci-
p um: de his auibus que aſſuete ſunt
aquis ſermo ſucceſſit: quia hi ipſe ſi-
militer vſu natandi ⁊ munere delectantur.
Uñ ⁊ prima cognatio videt auibus iſtis
eſſe cũ piſcibus: quoniã natandi cõmunia
quedã videntur vtriuſqꝫ generis eſſe cõſor-
tia. Secũda quoqꝫ cognatio omnibꝰ aui-
bus ⁊ piſcibus eſt: eo ꝙ volandi vſus ſpeci-
es ſit natandi. Sicut enĩ aquam natando
piſcis incidit: ita auis aerẽ volatu celeri ſe-
cat. Atqꝫ vtriqꝫ generi ſimiliter cauda ſuppe-
tit: alarũqꝫ remigium: vt piſces ad priora ſe
alis ſubrigant: atqꝫ ad vlteriora ꝓcedant:
Caude quoqꝫ gubernaculo vl' quo velint ſe
facile cõuertant: vel impetu quodã e regio-
ne iter ſuum dirigant. Aues quoqꝫ aeri vo-
latibus ſuis velut aquis innatant: et quaſi
quedã extendunt brachia: Cauda quoqꝫ ſe
vel ad ſuperiora ſubrigũt: vel ad inferiora
demergũt. Unde quoniã in nõnullis idẽ
vſus ⁊ ſpecies: ideoqꝫ de aquis vtriuſqꝫ ge-
neris natiuitas diuina ꝓ̃ceptione ꝓceſſit.

Dixit enĩ deꝰ: Producant aque reptilia animarum viuentiũ ſm genus: ⁊ volatilia volantia ſecus firmamentum celi ſm genus. Nõ im-
merito igitur quia de aquis genus vtrũqꝫ
ꝓducitur: natandi ꝓprietas vtriſqꝫ ſuppedi-
tat. Sane cũ ⁊ coluber lubricus: omneſqꝫ
ſerpentes (Ideo enĩ ſerpendi nomẽ eſt indi-
tũ: qꝛ nõ poſſint ambulare ſꝫ ſerpere) Dra-
cones qꝫ ſimili modo ſicut piſces pleriqꝫ ſine
pedibus ſint. Nullũ auiũ genus pedũ of-
ficio caret: quia omnibus victus e terris: et
ideo pedum munere fulciunt: quia huiuſ-
modi ad eſcam querendã indigent miniſte-
rio. Itaqꝫ alie volucres vnguibꝰ armant
ad raptũ: vt accipitres et aquile: que rapi-
nam venationis exercent: Alie vel ad ince-
dendũ: vel ad cibum ſibi parandũ vſu mi-
niſterioqꝫ potiũtur accõmodo. Unum au-
tem nomen auiũ: ſed genera diuerſa. Que
quis poſſit memoria aut cognitione cõpre-
hendere? Sunt itaqꝫ aues que carne veſ-
cunt. Ideo his vngues aſperi: curatũ atqꝫ
acutum os: velox volatꝰ: qm̃ rapto viuũt:
vt poſſint facile corripere predã quã ſequũ-
tur: propere vel ore vel vnguibꝰ euiſcerare.
Sunt etiã aues que reperto paſcuntur ſe-
mine: alie diuerſo ⁊ fortuito cibo. Eſt etiã
diuerſitas copularũ: quarũ gratia carent fe-
re que intendunt rapinis. Nam ꝓpter aui-
ditatem predandi: vel ꝓpter inſidias explo-
randi: nec ipſis inter ſe cõuenit: ⁊ ideo decli-
nãt ſui copulã. Refugit enĩ auaricia cõſor-
tium plurimorum: deinde cõiunctio pluri-

morum facile ipſa ſe ꝓderet. His ergo aui-
bus nihil eſt copulatoriũ: preter iugale con-
ſortium. Ergo aquilis accipitribuſqꝫ hic
vſus ẽ vite. Contra vero palũbes: grues:
ſturni: corui: atqꝫ cornices: etiam turdi gau-
dent plurimorũ cõnexione. Alia quoqꝫ
auiũ genera enchoria: que manent in locis
ſemꝑ. Alia aduẽticia que obeunt regiones
alias: ⁊ peracta hyeme reuertũtur. Sunt
alia que hyeme redeunt: eſtate ꝑegrinant a
nobis: ſiue ꝙ alia hyemis tẽpore ad calidi-
ora ſe cõferant: ſiue ꝙ pleraqꝫ rurſus eſtatẽ
in his locis exigãt que amẽniora nouerũt.
Turdi deniqꝫ autumni fine: hyemis con-
finio: quaſi exacta eſtate ſe referũt. Quibꝰ
nos inhoſpitali immanitate molimur inſi-
dias: ⁊ diuerſo genere nunc infida decipula
decipere: nunc viſco eos fallere: nunc laque-
is eos captare cõtendimus. Ciconie redi-
tus vexillũ veris attollit. Grues qui alta pe-
tunt: amant frequenter peregrinari. Alie
aues ad manũ ſe ſubijciunt: ⁊ menſe herili
aſſueſcunt: tactuqꝫ mulcentur. Alie reformi-
dant. Alie hiſdẽ quibus homines domici-
lijs delectant. Alie ſecretã in deſertis vitã
diligunt: que requirẽdi ſibi victus difficul-
tatẽ libertatis amore cõpenſant. Alie voci-
bus tm̃ ſtrepũt. Alie canoro delectãtur ſua-
uiqꝫ modulamine. Quedã ex natura: alie
ex inſtitutione diuerſarũ vocũ obloquunt
diſcrimine: vt hominẽ putes locutũ cum lo-
cuta ſit auis. Quã dulcis merularũ: qꝫ expreſ-
ſa vox pſitaci eſt. Sunt etiam alie ſimpli-
ces: vt colũbe. Alie aſtute: vt ꝑdices. Gal-
lus iactantior. Pauo ſpecioſior. Sunt eti-
am vite in auibꝰ ⁊ operum diuerſitates: vt
alie ament in cõmune cõſulere: ⁊ collatis vi-
ribus velut quandã curare rempublicã: et
tanquã ſub rege viuere. Alie ſibi quiſqꝫ ꝓ-
ſpicere: imperiũ recuſare: etſi capiant indi-
gno velint exire ſeruitio.

A quibus auibus exordium ſequentis ſermonis ſumendũ ſit. Ac de gruibus quomodo ſollicitã exerceant cuſtodiã ⁊ volantes ſeruẽt ordinem: exemplũqꝫ exercende policie prebuerint hominibꝰ. De cõmendatione preterea ſtatus antique reipublice. Et de cauſa atqꝫ accuſatione humane incurie: Ca. XV.

B his igitur ordiamur: qui noſtro
a vſui imitationem dederũt. In illis
enĩ politia quedã ⁊ militia natura-
lis: ĩ nobis coacta atqꝫ ſeruilis. Quã iniuſſi De Gruibꝰ
⁊ voluntario vſu grues in nocte ſollicitã ex-
ercent cuſtodiã: diſpoſitos vigiles cernas:
⁊ ceteris ꝯſortibus generis quieſcentibus:
alie circũeunt et explorant: ne qua ex parte
inſidie temptent: atqꝫ omnẽ deferunt impi-
gro ſui vigore tutelam. Poſt vbi vigilia-
rum fuerit tẽpus impletũ: ꝑfuncta munere:
in ſomnũ ſe ꝓ̃miſſo clãgore cõponit: vt exci-
tet dormientẽ: cui vicẽ muneris traditura ẽ.
At illa volens ſuſcipit ſortẽ: nec vſu noſtro
inuita ⁊ pigrior ſomno renũciat: ſed impi-
gre ſuis excutitur ſtratis: vicẽ exequitur: et
quã accepit gratiã: pari cura atqꝫ officio re-
ꝓ̃ſentat. Ideo nulla deſertio qꝛ deuotio na-
turalis: ideo tuta cuſtodia: quia volũtas li-
bera. Hunc etiã volantes ordinẽ ſeruant
⁊ hac moderatione omnẽ laborẽ alleuant:
vt per vices fungantur ductus ſui munere.
Precedit enĩ vna ⁊ ꝓ̃currit ceteris ꝓ̃ſtituto
ſibi tẽpore: ⁊ quaſi añ ſigna ꝓ̃currit: deinde
cõuertitur: ⁊ ſequenti ſortẽ ducendi agmi-
nis cedit. Quid hoc pulchrius: et laborem
omnibꝰ ⁊ honorẽ eſſe cõmunẽ: nec paucis
arrogare potentiã: ſed quadã in omnes vo-
luntaria ſorte trãſcribi? Antique hoc rei
publice munus: ⁊ inſtar libere ciuitatis eſt.
Sic ab initio acceptã: a natura exẽplo aui-
um politiã hoĩes exercere ceperũt: vt cõmu-
nis eſſet labor: cõmunis dignitas: ꝑ vices
ſinguli partiri curas diſcerent: obſequia im-
periaqꝫ diuidere: nemo eſſet honoris exors
nullus imunis laboris. Hic erat pulcher-
rimus rerũ ſtatus: nec inſoleſcebat quiſqꝫ ꝑpe-
tua poteſtate: nec diuturno ſeruitio frange-
batur: quia ⁊ ſine inuidia erat ordine mune-
ris: ⁊ tẽporis moderatione delata ꝓmotio:
⁊ tolerabilior videbatur que cõmuni cade-
bat ſorte cuſtodia. Nemo audebat aliũ ſer-
uitio premere: cuiꝰ ſibi ſucceſſuri in honorẽ
mutua forent ſubeũda faſtigia. Nemini la-
bor grauis: quẽ dignitas ſecutura releua-
ret. Sed poſtqꝫ dominãdi libido vendi-
care cepit idebitas: ⁊ ſuſceptas nolle depo-
nere poteſtates: poſteaqꝫ militia nõ ius cõ-
mune cepit eſſe ſed ſeruitus: poſteaqꝫ nõ or-
do factus eſt ſuſcipiẽde potentie: ſed ſtudi-
um vendicande: cepit etiã ipſa laboris fun-
ctio durius ſuſtineri: ⁊ que nõ eſt volunta-

ria cito locum relinquit incurię. Homines
q̄ꝫ inuiti ſubeunt vigiliaruꝫ munia:q̄ꝫ ęgre
vnuſquiſq; in caſtris periculū ſortitus excu
bat:qđ tuendum ſibi regali ꝑceptione com
mittitur. Proponitur pęna deſidię: ⁊ tamē
plęrūq; obrepit incuria:nō ſeruantur excu/
bię. Neceſſitas enim quę inuito imponit
obſequiū:affert plęrūq; faſtidiuꝫ. Nihil eſt
eñ taꝫ facile quin habeat difficultatē qđ fa
cias inuit⁹. Ergo ⁊ iugis labor auertit af/
fectum: ⁊ cōtinua ⁊ diuturna potentia gig/
nit inſolentiā. Quem inuenias hominū
qui ſponte deponat imperiū: ⁊ ducatus ſui
cedat inſigne: fiatq; volens numero poſtre
mus ex primo? Nos aūt non ſolū de primo
ſed etiā de medio ſępe contendimus:et pri/
mos diſcubitus in cōuiuio vendicamus:ac
ſi ſemel delatum fuerit volumus eſſe perpe
tuū. Ideo inter grues ęquanimitas in la/
boribus eſt:humilitas in poteſtatibus. Ad
monētur vt exerceant cuſtodię vices:nō ad
monentur vt de poteſtatib⁹ decedant:quia
ibi naturalis quies ſomni interpellāda: hic
volūtarię ſedulitatis gratia ꝑſtolāda eſt.

De ciconijs quemadmodū pro/ficiſcantur quo pergendū putant. Qualiter etiā a cornicibus dedu/cantur:atq; adiuuent in bellis. Et de earundē cornicum cōmendabi/li hoſpitalitate humanęq; negligē/tię increpatione. De illarū quoq; erga patres ſuos pietate et noſtre impietatis notatione: Ca. XVI.

De Ciconijs

c Iconias ferunt collecto ꝓficiſci ag/
mine:ſi quo pergendū putant: ⁊ ſi/
mul plęriſq; circa orientem locis in/
uehi: ⁊ quaſi teſſera militari pariter omnes
moueri. Exercitū credas cum ſignis ſuis ꝑ/
gere:ſic omnes viandi comitādiq; ⁊ pręeū/
di ordinē ſeruant. Cornices autem dedu

De Cornicib⁹

cunt eas ac dirigunt: ⁊ velut quibuſdā tur/
mis ſtipatricibus ꝓſequūtur:adeo vt adiu
menta quędā bellantibus aduerſus inimi/
cas aues cōferre credantur: ⁊ ꝓprijs pericu
lis bella aliena ſuſcipere. Cui⁹ rei indici/
um eſt:quia nullę per interuallū aliquod tē
poris reſidere in illis locis reperiunt̃. Et quia
cū vlneribus reuertētes manifeſta quadaꝫ
ſanguinis ſui voce cęteriſq; loquūtur indi/
cijs:grauiū ſe certaminū ſubiiſſe conflictū.
Quis igit̃ illis pęnā deſertionis indixit?
Quis derelictę militię ſupplicia ꝓſcripſit for
midoloſa:vt nulla ꝓſequendis hoſpitalib⁹
turmis ſeſe ſubtrahere nitatur: ſed certatiꝫ
omnes deductionis munere officioq; fun/
gantur? Diſcant homines hoſpitalia ſer
uare iura: ⁊ ex auibus cognoſcant: quid re/
ligionis hoſpitibus ſit deferendū:qđ obſe/
quiū deputandū:quibus cornices etiā pe/
ricula ſua negare nō ſoleant. His igitur
nos ianuas claudimus:quibus aues etiaꝫ
animas ſuas cōferunt:et quos illę cōſortio
ꝓſequuntur diſcriminis: eos tecti ꝓhibe/
mus hoſpitio: ⁊ quorū illę bella ſuſcipiunt:
his nos bella frequenter inferimus. Mē
tior ſi nō ſodomitanis hęc fuit cauſa ſuppli/
cij:aut ęgyptius furor genti hoſpitę dū bel/
lum conatur inferre :inhoſpitalitatis pęnas
infidę naufragio plębis exoluit. Quā ve
ro rationabiliū excedat pietateꝫ ac pruden
tiam auis huius demētia ꝯſiderandū: quā
nec poſt exemplū quidem irrationabilium
quiſquā noſtrorū imitari poterit. Nam de/
poſiti patris artus per longęuū ſenectutis
plumarum tegmine alarūq; remigio nuda
tos:circumſtans ſoboles pennis ꝓprijs fo/
uet. Et qđ dicā collaticio cibo paſcit: quā
do etiam ipſa reparat naturę diſpendia: vt
hinc atq; inde ſubleuantes ſenē fulcro ala/
rum ſuarū ad volandū exerceant: ⁊ in priſti
nos vſus deſueta iam reuocent pij patris
membra? Quis noſtrū leuare ęgrum non
faſtidiat patrē? Quis feſſuꝫ ſenem ſuis hu/
meris imponat:qđ in ipſa hiſtoria vix cre/
dibile habetur? Quis vt pius ſit:nō hoc ſer
uulis mandat obſequium? At vero auibus
non eſt graue:qđ pietatis eſt plenū: nō eſt
oneroſum:qđ ſoluitur naturę debito. Nō
recuſant aues paſcere patrem: qđ etiā prę/
ſcripta neceſſitate ſub terrore pęnarum plę/
riq; hominū recuſarunt. Aues nō ſcripta
ſed nata lex ſtringit. Aues ad hoc mun⁹ nul
lo pręcepto cōueniunt:ſed gratię naturalis
officio. Aues nō erubeſcunt reuerēdi ſenis
membra portare. Eſt eñ victoria pietatis:
q; eouſq; frequenti teſtificatione ꝑcrebuit:
vt congrue mercedē remunerationis inue/
nerit. Nam romanorum vſu pia auis voca
tur. Et quod vix vni imperatori cōſulto ſe/
natus delatum dicit̃: hoc iſtę aues in com/
mune meruerunt. Habent ergo aues iſtę
decreta patrū ac ꝓprię inſigne clementię.
Pios eñ filios patrū:prius oportuit iudi/

cio prędicari. Habent etiā vniuerſorum ſuf
fragia. Nam retributio beneficiorū antipe/
largoſis nominatur. Pelargos eñ ciconia
dicitur. Virtus itaq; ab his nomē accepit:
cum relatio gratiarū ciconię vocabulo nun
cupatur.

De hirundinis materna ſeduli/tate:induſtria:ac pietate in filios. De commendatione preterea pau/pertatis ipſius ⁊ moleſtia atq; im/probitate noſtra:cum paupertas: inopia vel indigentia nobis occur/rerit: Ca. XVII.

b Abemus auiarię ſobolis erga cul/
tus patrios pietatis exemplū. Acci/
piamus nunc maternę ſedulitatis

De hirūdine

in filios grande documentū. Hirundo mi
nuſcula corpore ſed egregia pio ſublimis af
fectu:quę indiga rerum omniuꝫ ꝓcioſiores
auro nidos ſtruit:q; ſapienter nidificat. Ni
dus eñ ſapiētię precioſior eſt auro. Quid
enim ſapientius q̄ꝫ vt ⁊ volandi vaga liber/
tate potiatur: ⁊ hominū domicilijs paruu/
los ſuos ⁊ tecta cōmendet: vbi ſoboleꝫ nul/
lus incurſet? Nam ⁊ illud eſt pulchrum: vt
a primo ortu pullos ſuos humanę vſu con/
uerſationis aſſueſcat: ⁊ pręſtet ab inimica/
rum auium inſidijs tutiores. Tum illud
pręclarum qua gratia domos ſibi ſine vllo
adiutore tanq; artis perita cōponat. Legit
eñ feſtucas ore:eaſq; luto illinit: vt cōgluti
nare poſſit. Sed quia lutum pedibus non
poteſt deferre:ſummitatē pennaꝝ aqua in/
fundit: vt facile his puluis adhęreat: ⁊ fiat
limus:quo paulatim feſtucas vel minutos
ſurculos ſibi colligat: atq; adhęrere faciat.
Eo genere nidi toti⁹ fabricā ſtruit vt q̄ſi pa
uimenti ſolo pulli eius intra edes ſuas ſine
offenſiōe verſent̃:nec pedē aliq̄s interſerat
per rimulas texturarū:aut teneris frigus ir
repat. Sed hoc induſtrię indiciū ꝓpe cō/
mune multis auib⁹: Illud vero ſingulare:
in quo eſt ꝓclara cura pietatis ⁊ prudentis
intellectus ⁊ cognitionis inſigne:tū quędā
medicę artis peritia: q; ſi qua pulli ei⁹ fue/
rint cęcitate ſuffuſi oculos ſiue cōpuncti:ha
bet quoddā medendi genus quo poſſit eo/
rū lumina intercepto vſui reformare. Ne/
mo igitur de inopia queratur: q; vacuas pe
cunię ꝓprias edes reliquerit. Pauperior eſt
hirūdo:quę vacua ęris abundat induſtria.
Ędificat:nec impendit:tecta attollit: et ni/
hil aufert ꝓximi:nec indigentia ⁊ pauperta
te ad nocendū alij compellitur:nec in graui
filiorum imbecillitate deſperat. Nos ve/
ro ⁊ paupertas afficit: ⁊ iopię neceſſitas ve/
xat: ⁊ plęroſq; indigentia cogit in flagitiū:
impellit i crimē. Lucri quoq; ſtudio in frau
des verſamus ingeniuꝫ:aptamus affectū:
atq; in grauiſſimis paſſionibus ſpem depo
nimus:fractiq; animo reſoluimur:improui
di ⁊ inertes iacemus:cū de diuina miſerati/
one tunc ſperandū amplius ſit cū pręſidia
humana defecerint.

Ut ex vſu ⁊ pietate cornicum di/ſcant homines amare filios. Et de fęminarum noſtri generis patrūq; in filios impietate. Et hinc de excu/ſatione accipitrum ⁊ aquilarū qui duram aduerſus fętus ſuos ferun/tur habere inclemēntiam. De pie/tate quoq; fulice que abdicatum aquile pullum cum ſua prole cōne/ctit ⁊ nutrit: Ca. XVIII.

d Iſcāt homines amare filios ex vſu
⁊ pietate cornicū:quę etiā volanteſ
filios comitatu ſedulo ꝓſequūtur:
⁊ ſollicite ne teneri forte deficiant:cibū ſug/
gerunt:ac plurimi temporis nutriendi offi/
cia nō relinquunt. At vero fęminę noſtri
generis cito ablactant etiā illos quos dili/
gunt:aut ſi ditiores ſunt: lactare faſtidiūt.
Pauperiores vero abijciunt paruulos ⁊ ex/
ponunt: ⁊ deꝓhenſos abnegāt. Ipſę quoq;
diuites:ne ꝑ plures ſuum patrimoniū diui
datur:in vtero partus ꝓprios necant: ⁊ par
ricidalibus ſucis in ipſo genitali aluo pig/
nora ſui ventris extinguunt: priuſq; aufer/
tur vita:q̄ꝫ traditur. Quis docuit niſi ho/
mo filios abdicari? Quis reperit tam im/
mitia patrū iura? Quis inter naturę frater/
na conſortia fratres impares fecit? Unius
diuitis filij diuerſa ſorte cedūtur. Alius to/
tius paternę ſortis aſcriptionibus inunda/
tur: alius opulentę hęreditatis patrię de/
plorat exhauſtam atq; inopem portionem.
Nunquid natura diuiſit merita filiorū? Ex
pari omnibus tribuit: qđ ad naſcendi atq;
viuendi poſſint habere ſubſtantiam. Ipſa
voſ doceat:nō diſcernere patrimonio:quoſ
titulo germanitatis ęquaſtis. Eteñ quib⁹

dediſtis cõmuniter eſſe qđ nati ſunt:nõ de/
betis his vt id cõmuniter habeant in qđ a
De accipitrib⁹ natura ſubſtituti ſũt inuidere. Accipitres
feruntur in eo duram aduerſum ꝓprios fę/
tus habere inclementiã:ꝙ vbi eos aduerte
rint temptare volatus primordia:nidis eij/
ciunt ſuis cõtinuoqꝫ eliminant: ac ſi moren
tur ꝓpulſant pennis atqꝫ p̄cipitant:verbe/
rant alis:cogũtqꝫ audere qđ trepidant:nec
vllum poſtea deferunt his mun⁹ alimonię.
Quid mirũ tamen ſi rapere aſſueti: nutrire
faſtidiunt? Cõſiderem⁹ ad hoc eos eſſe ge
neneratos:vt etiam aues ad cauendũ for/
mido exerceat:ne paſſim curas relaxẽt: ſed
pericula prędonibus declinanda ꝓſpiciãt.
Deinde cũ his natura qđdã prędãdi mu
nus inoleuerit:magis a tenero pullos ſuos
inſtituere videntur ad prędã:q̃ꝫ part⁹ abdi/
care cõpendijs. Cauent ne in tenera ęta/
te pigreſcant:ne ſoluantur delitijs:ne mar/
ceſcant ocio:ne diſcant cibum magis expe/
ctare q̃ꝫ quęrere:ne naturę ſuę deponant vi
gorem. Intermittũt ſtudia nutriendi:vt in
De Aquila vſus rapiendi audere cõpellant. Aquila
quoqꝫ plurimo ſermone vſurpať:ꝙ ſuos ab
dicet fętus:ſed nõ vtrũqꝫ:veruꝫ vnũ ex pul
lis duobus. Qđ aliqui fieri putauerunt ge
minandorũ alimentorũ faſtidio. Sꝫ id nõ
arbitror facile credendũ:pręſertim cũ moy/
ſes tantũ teſtimoniũ pietatis in pullos ſu/
Deut.32. os huic dederit aui:vt diceret:Sicut aqui/
la ꝓtegit nidum ſuũ ⁊ ſuper pullos ſuos cõ
ſidit:⁊ expãdit alas ſuas:⁊ aſſumpſit eos:⁊
ſuſcepit eas ſuper ſcapulas ſuas:dñs ſolus
ducebat eos. Quomõ ergo expandit alas
ſuas:ſi occiderit alterũ? Unde puto nõ aua
ricia nutriendi eũ inclementẽ fieri:ſed exa/
mine iudicandi. Semper eñ fertur ꝓbare
quos genuit:ne generis ſui inť omnes aueſ
quoddam regale faſtigiũ degeneris partus
deformitas decoloret. Itaqꝫ aſſeriť ꝙ pul
los ſuos radijs ſolis obijciat: atqꝫ in aeris
medio pio paruulos vngue ſuſpendat:ac ſi
quis repcuſſus ſolis lumine intrepidã ocu/
lorum aciem inoffenſo intuendi vigore ſer/
uauerit: ꝓbatur ꝙ veritatem naturę ſince
ri obtut⁹ cõſtantia demonſtrauerit. Sin ve
ro lumina ſua p̄ſtrictus radio ſolis inflexe/
rit:quaſi degener ⁊ tanto indignus paren/
te reijcitur: nec eſtimať educatiõe dignus:
qui fuit indignus ſuſceptione. Nõ ergo eũ
acerbitate naturę:ſed iudicij integritate cõ/
demnat:nec quaſi ſuũ abdicat:ſed quaſi ali
enũ recuſat. Hanc tamẽ vt quibuſdã vi/
detur regalis auis indemẽtiã plebeię auis
excuſat clementia. Auis eñ cui fulica no/ De Fulica
men eſt:quę grece diciť phene:ſuſceptũ illũ
ſiue abdicatũ ſiue non agnitum aquilę pul
lum cum ſua ꝓle conectit: atqꝫ intermiſcẽs
ſuis:eodẽ quo ꝓprios fętus maternę ſedu/
litatis officio ⁊ pari nutrimentorũ ſubmini
ſtratione paſcit ⁊ nutrit. Ergo phene alie/
nos nutrit:nos vero nr̃os immiti crudelita
te ꝓijcim⁹. Aquila vero ſi ꝓijcit:nõ quaſi
ſuum ꝓijcit:ſed quaſi degenerẽ non recog/
noſcit:nos ꝙ peius eſt quos noſtros recog/
noſcimus abdicamus.

De turturis viduitate: exhorta/ tioneqꝫ mulierũ vt diſcant quanta ſit viduitatiſ gratia que etiã in aui bus predicať: Ca.xix.

Adveniamus ad turturem:quã lex De Turture
dei velut caſtę hoſtię munuſ elegit.
Deniqꝫ cũ dominus circũcideretur
oblata eſt:quia ſcriptũ eſt in lege domini:
vt darent hoſtiam:par turturum:aut duos
pullos columbarũ. Hoc eſt eñ verũ chri/
ſti ſacrificium:pudicitia corporalis ⁊ gratia
ſpiritalis. Pudicitia ad turturẽ refertur:ad
columbã gratia. Ferť etenĩ turtur: vbi iu
galis ꝓprij fuerit amiſſione viduata perte/
ſum thalamos ⁊ nomen habere cõiugij: eo
ꝙ prim⁹ amor fefellerit eã dilecti morte de/
ceptam:quoniã ⁊ infidelis ad ꝑpetuitatem
fuit:⁊ amarus ad gratiaꝫ:qui plus doloris
ex morte q̃ꝫ ſuauitatis ex charitate genera/
uerit. Itaqꝫ iterare cõiunctionẽ recuſat:nec
pudoris iura aut cõplaciti viri reſoluit fę/
dera:illi ſoli ſuam charitatẽ reſeruat:illi cu/
ſtodit nomẽ vxoris. Diſcite mulieres q̃n
ta ſit viduitatis gratia:quę etiã in auibus
prędicať. Quis igiť has leges turturi de/
dit? Si hominẽ quęro nõ inuenio. Homo
eñ nullus eſt auſus:quãdo nec paulus au/
ſus eſt leges tenendę viduitatis p̄ſcribere.
Deniqꝫ ipſe ait: Uolo ergo iuniores nube/ 1.Timoth.
re:filios ꝓcreare:matreſfamilias eſſe:nullã
occaſionem dare aduerſario. Et alibi: Bo/ 1.Cori.7.
nũ eſt illis ſi ſic ꝑmaneant: ꝙ ſi ſe nõ ꝯtinẽt
nubant. Meli⁹ eſt eñ nubere q̃ꝫ vri. Optat
paulus in mulierib⁹:qđ in turturib⁹ ꝑſeue/
rat. Et alibi iuniores hortať vt nubãt:quia
mulieres noſtrę turturũ pudicitiaꝫ implere

vix poſſũt. Ergo turturib⁹ deus hunc in/
fudit affectũ:hanc virtutẽ ꝯtinẽtię dedit: q̄
ſol⁹ põt p̄ſcribere qđ omnes ſequanť. Tur/
tur nõ vritur flore iuuẽtutis:nõ temptatur
occaſionis illecebra. Turtur neſcit primã fi/
dem irritã facere:qꝛ nouit caſtimoniã ſerua
re prima cõnubij ſorte p̄termiſſa.

De integritate auiũ: q̄ vt in vul/ turibus dephendiť abſqꝫ concubi tu ⁊ ſine vllo maſculorũ ſemine cõ/ cipiant ⁊ generant. Ac de cõfutati/ one eoꝝ qui impoſſibile putant ꝙ virgo maria cõſeruata virginitate dei filiũ pepererit: Ca.xx.

Primus de viduitate auiũ:eãqꝫ ab
illis p̄mũ exortã eſſe virtutẽ:nũc de
integritate dicamus: quę in pluri/
bus quidẽ auibus ita eſſe aſſeuerať:vt poſ/
De vulturib⁹ ſit etiã in vulturibus dephendi. Negantur
eñ vultures indulgere cõcubitu:⁊ cõiugali
quodã vſu nuptialiſqꝫ copulę ſorte miſceri:
atqꝫ ita ſine vllo maſculoꝝ cõcipere ſemine
⁊ ſine cõiunctione generare: natoſqꝫ ex his
in multã ętatẽ longeuitatis ꝓcedere:vt vſqꝫ
ad cẽtũ annos vitę eorũ ſeries ꝓducať:nec
facile eos anguſti eui finis excipiat. Quid
aiunt qui ſolent noſtra ridere myſteria: cuꝫ
audiunt ꝙ virgo generauit:⁊ impoſſibilem
innuptę cui⁹ pudorem nulla viri cõſuetudo
temeraſſet:exiſtimãt partũ? Impoſſile pu/
tať in dei matre:qđ in vulturibus poſſibile
nõ negatur? Auis ſine maſculo parit:⁊ nul/
lus refellit:⁊ qꝛ deſponſata viro maria pe/
perit:pudoris eius faciũt queſtionẽ. Nõne
aduertimus ꝙ dñs ex ipſa natura:plurima
exẽpla ante p̄miſit:quib⁹ ſuſceptę incarna/
tiõis decorẽ ꝓbaret:⁊ aſtrueret veritatẽ.

De natura ⁊ admirãda induſtria ac diligẽtia apũ: que velut quãdã rẽpublicã curare videnť: Ca.xxi.

Unc age quę aues velut quandaꝫ
rempublicã curare videantur expe/
diã:atqꝫ vitę hui⁹ ętates agere ſub
legib⁹. Hic eniꝫ reipublicę vſus eſt: leges
omnibus eſſe cõmunes: atqꝫ obſeruari eas
deuotione cõmuni. Uno omnes teneri vin
culo:nõ alterius eſſe qđ alius intelligat ſi/
bi nõ licere:ſed qđ liceat licere omnibus:et
qđ nõ licet omnib⁹ nõ licere. Eſſe etiã com/
munẽ reuerentiã ſenatorum: quorum cõſi/
lio reſpublica gubernetur:cõmune omnib⁹
vrbis domicilium:cõmunis cõuerſationis
officium vnũ pręſcriptũ:omnib⁹ vnum eſſe
conſiliũ. Magna hęc:ſed quãto in apib⁹ De Apib⁹
p̄ſtantiora:quę ſolę in omni genere animã/
tiuꝫ cõmunẽ omnibus ſobolẽ habent: vnã
omnes incolunt manſionem: vnius patrię
clauduntť limine:in cõmune omnib⁹ labor:
cõmunis cibus:cõmunis operatio:commu
nis vſus ⁊ fructus eſt: communis volatus.
Quid plura? Cõmunis omnib⁹ generatio:
Integritas quoqꝫ corporis v̄ginalis omni/
bus cõmunis ⁊ partus:quoniã neqꝫ vllo cõ
cubitu miſcentur:nec libidine reſoluuntur:
nec partus quatiunť dolorib⁹:⁊ ſubito ma/
ximum filiorũ examen emittunt: e folijs et
herbis ore ſuo ꝓlem legentes. Ipſę ſibi re/
gem ordinant:ipſę ſibi populos creant:⁊ li/
cet poſitę ſub rege: ſunt tamẽ liberę. Nam
⁊ pręrogatiuã iudicij tenent:⁊ fide deuotio/
nis affectũ:quia ⁊ tanquã a ſe ſubſtitutũ di
ligunt:⁊ tanto honorãt examine. Rex autẽ
nõ ſorte ducitur:quia in ſorte euẽtus eſt nõ
iudiciũ:⁊ ſępe irrationabili caſu :ſorte meli
oribus vltimus quiſqꝫ p̄fertur: neqꝫ impe/
ritę multitudiniſ vulgari clamore ſignatur:
quę nõ merita virtutis expendit:nec publi
cę vtilitatis emolumenta rimatur: ſed mo/
bilitatis nutat incerto: neqꝫ priuilegio ſuc/
ceſſionis ⁊ generis regalibus thronis inſi/
det. Siquideꝫ ignarus publicę cõuerſatio/
nis:cautus atqꝫ eruditus eſſe non poterit.
Adde adultiones atqꝫ delitias: quę teneriſ
inolitę ętatibus vel acre ingenium enerua/
re cõſueuerunt:tũ inſtitutiones ſpadonũ quo
rum pleriqꝫ ſuo magis queſtui: q̃ꝫ vſui pu/
blico animũ regis inclinant. Apibus aũt
rex naturę clarus formať inſignibus:vt ma
gnitudine corporis pręſtet ⁊ ſpecie: tum qđ
in rege pręcipuum eſt morũ manſuetudine.
Nam etſi habet aculeuꝫ:tamẽ eo nõ vtitur
ad vindicandũ. Sunt eñ leges naturę nõ
ſcriptę litteris:ſed impreſſę morib⁹:vt leni/
ores ſint ad puniendũ qui maxima poteſta
te potiunť:ſed ⁊ apes illę quę nõ obtẽpera/
uerint legibus regis: pęnitenti ſe multant
cõdemnatione vt immoriant aculei ſui vul
nere. Qđ perſaꝝ populi hodieqꝫ ſeruare
dicunť:vt pro cõmiſſi precio ipſi in ſe ꝓprię
mortis exequanť ſententiaꝫ. Itaqꝫ nulli ſi/
cut reges p̄ſarũ tã grauiſſimas in ſubditos
habẽt leges: Nõ indi:ñ ꝑli ſarmatarũ tãtã
quantã apes reuerentiã deuotionis obſer/
uant:vt nullę e domib⁹ exire audeãt: nõ in

aliquos ꝓdire paſtus: niſi rex fuerit egreſ/
ſus: ⁊ volatus ſibi vēdicauerit principatū.
Proceſſus aūt eſt ꝑ rura redolentia: vbi in
halātes horti florib⁹: vbi fugiens riu⁹ ꝑ gra
mina: vbi amena riparū: illic ludus alacris
iuuētutis: illic campeſtre exercitiū: illic cu/
rarū remiſſio. Opus ipſuʒ ſuaue de florib⁹:
de herbis dulcibus: fundamina caſtroꝝ pri
ma ponunt. Quid eñ aliud eſt fauus: niſi
quedā caſtrorū ſpecies? Deniq; ab his ꝑſe/
pibus apum fucus arcet. Que caſtra qua/
drata tantū poſſunt habere artis et gratie:
quantū habent crates fauorū: in quib⁹ mi/
nute ac rotunde cellule conexione ſui inui/
cem fulciunt. Quis eñ architect⁹ eas docu
it ex agonia illa cellarū indiſcreta laterū eq̄/
litate cōponere: ac tenues inter domorū ſe/
pta ceras ſuſpendere: ſtipare mella: et inte/
xta floribus horrea: nectare quodā diſtēde/
re? Cernas omnes certare de munere: alias
inuigilare q̄rendo victualia: alias ſollicitā
caſtris adhibere cuſtodiā: alias futuros ex/
plorare imbres: ⁊ ſpeculari curſus nubium:
alias de floribus ceras fingere: alias rorem
infuſum floribus ore colligere: Nullā tamē
alienis inſidiari laborib⁹ ⁊ rapto vitā que/
rere: atq; vtinā raptorum inſidias nō time/
rent. Habent tamē ſpicula ſua: ⁊ inter mel/
la fundūt venenum: ſi fuerint laceſſite: ani/
maſq; ponunt in vulnere ardore vindicte.
Ergo medijs caſtrorū vallibus humor ille
roris infundit: paulatimq; ꝓceſſu tēporis
in mella cogit: cū fuerit liq̄dus ab exordio:
⁊ coalitu cere floruſq; odore fragrare mellis
incipit ſuauitatē. Merito quaſi bonā ope/
rariā ſcriptura apem ꝓdicat dicens: Vade
ad apem: ⁊ vide quō operaria eſt. Operati/
onē quoq; q̄ venerabilē mercat: cui⁹ labo/
rem reges ⁊ mediocres ad ſaluteʒ ſumunt.
Appetibilis eñ eſt omnibus ⁊ clara. Audis
quid dicat ꝓpheta. Mittit vtiq; te: vt api/
cule illius ſequaris exemplū: imiteris ope/
rationem. Vides q̄ laborioſa: q̄ grata ſit.
Fructus ei⁹ ab oībus deſideratur ⁊ querit:
nec ꝓ ꝑſonarū diuerſitate diſcernit: ſed in/
diſcreta ſui gratia: regibus pariter ac medi/
ocrib⁹ equali ſuauitate dulceſcit. Nec ſolū
voluptati: ſed etiā ſaluti eſt: fauces obdul
cat ⁊ curat vulnera: internis quoq; medica/
mentū infundit vlceribus. Itaq; cū ſit infir
ma robore apis: valida eſt vigore ſapientie
⁊ amore virtutis. Deniq; regeʒ ſuū ſūma
ꝓtectione defendūt: ⁊ ꝑire ꝓ eo pulchrū pu
tant. Incolomi rege neſciūt mutare iudici/
um: mentē inflectere: amiſſo fideʒ ſeruandi
muneris derelinquūt: atq; ipſe ſua mella di/
ripiunt: ꝙ is qui principatū habuit mune/
ris interempt⁹ eſt. Itaq; cū aues alie vix in
anno edāt ſingulos fet⁹: apes geminos cre
ant: ⁊ duplici ceteris fecūditate ꝓpōderāt.

De conſideratione eius ꝙ ait ꝓpheta: Producant aque reptilia ⁊c. ac de diuerſitate quā inter ſe habent aues: Ca. XXII.

Onſideremus nunc quid ſit qḋ ait:
c Producāt aque reptilia ani
marum viuentiū: ⁊ volatilia
volantia ſuꝑ terram ſm gen⁹: ⁊ ſe/
cus firmamentū celi. Cur ſuꝑ terraʒ
dixerit: certū eſt: q: victū de terra querunt.
Sec⁹ firmamētū aūt celi: quō: cū aquile vl/
tra ceteras aues volēt: ⁊ tñ ipe nō ſec⁹ firma
mentū celi? Sed q: grece ὀυράμὸσ dicit
qḋ latine celū appellamus. ὀυράμοσ autem
ἀπὸ του ὁράωάι: id eſt: a videndo: ideo ꝙ
aer ꝑſpicuus ſit ⁊ ad videndū purior: in ae/
re volitātia genera dixit animantiū. Et ne
moueat qḋ ait: Secus firmamentū celi: nō
ꝓprie firmamentū hic poſuit: ſed abuſiue:
eo ꝙ cōparatione etherei illi⁹ corporis etiā
iſte aer quē poſſumus oculis cōprehēdere:
quaſi craſſior ⁊ denſior vicem habeat firma
menti. Nunc q: dixim⁹: que volatilia: quā
naturā habeant ⁊ gratiā: ⁊ ea pauca de mul
tis: Neq; eñ vacat vniuerſa deſcribere cuʒ
ſint ſimilia atq; eiuſdē generis: tñ aues ip/
ſe quā inter ſe diuerſitatē habeant: ꝯſidere/
mus. Inuenimus eñ cornicis pedes ve/
lut quibuſdā digitis diſtantib⁹ ſeparatos
atq; diuiſos: Coruorū quoq; atq; pulloruʒ
aliter etiā formatos a natura pedes: Auiū
q̄ carne veſcunt q̄ſi incuruos atq; ſinuatos
velut ad predā paratos. Ea vero q̄ natādi
habent vſum ⁊ cōſuetudinē latos habēt pe
des: ⁊ mēbrana quadā illos digitos peduʒ
ſibi copulatos atq; cōiunctos. In quo ad/
mirabilis patet ratio nature: vt ⁊ illa ad vo
landū vel ad rapiendū cibum: vſu accōmo/
do fulciant: ⁊ iſta ad natandū adiumēta ha
beant cōpetentia quo meli⁹ aquis poſſint
ſuꝑnatare: ⁊ quaſi remis quibuſdā ita pedi
bus ſuis mēbrane illius extenſione latiori/
bus aquarū fluenta ꝓpulſent. Cygnus q̄ De Cygno
cur ꝓceriore collo vtat in ꝓmptu eſt: vt q:

eſt paululum ſegnior corpore: nec facile pōt
aquarū inferiora penetrare: ceruicē extēdit
ad predā: que quaſi preuia reliqui corporis
eſcam quā inuenerit rapiat atq; eruat de ꝓ/
fundo. Adde ⁊ illud: quia ſuauior ⁊ magis
canor⁹ ꝑ ꝓcera modulus colla diſtinguitur:
⁊ longiore exercitatione purior longe reſul/
tat. Q̄ dulcis etiā in exiguo cicadis gut/
ture cantilena: quarū cantibus medio eſtu
arbuſta rumpunt: eo ꝙ magis canore meri/
dianis caloribus quo puriorē aerē id tēpo/
ris attrahunt ſpiritu: eo cantus reſonāt cla
riores. Nec apes ipſe inſuaue quiddam
canunt. Habent eñ gratā in rauco illo vo/
cis ſue murmure ſuauitatē: quā nos fracto
tubaꝝ ſonitu lentius primū videmur imi/
tari: quo crepitu ad excitandos animos in
vigoreʒ nihil aptius eſtimatur. Et hec illis
gratia manet: cū pulmonē reſpirādiq; mu/
nus atq; vſum nequaquā habere ꝓdant:
ſed aerio veſci ſpiramine. Deniq; ſi q̄s eas
ſuꝑfundat oleo ꝓpē necant: eo ꝙ obſtructis
poris: aeriū ſpiramen illud haurire nō poſ/
ſint: cōtinuoq; ſi quis acetū his ſuꝑfundat
ilico reuiuiſcunt: eo ꝙ vis aceti cito illos po
ros qui cōcretione olei obſtruunt: humore
feratur aperire.

De imitatione vermis indici: cameleontis: leporum atq; phenicis vt illorum exemplis ad comutationis fidem que in reſurrectione futura eſt ꝓuocemur. Unde etiā vultures habeant vt quibuſdā ſignis mortem hominū annuncient. Ad deniq; vſq; ad locuſtā diuina gratia penetrauerit: Ca. XXIII.

T quia de volatilibus dicimus: nō
e putamus alienū ea cōplecti: que de
verme indico tradit hiſtoria: vel eo
rum relatio qui videre potuerūt. Fertur
hic corniger vermis cōuerti primū in ſpeciē
caulis: atq; in eā mutari naturā: inde ꝓceſ/
ſu quodā fieri bambili⁹: nec eā tamē formā
figurāq; cuſtodit: ſed laxis ⁊ latioribus fo/
lijs videtur pennas aſſumere. Ex his folijs
mollia illa ſeres depectunt vellera: que ad
vſus ſibi ꝓprios diuites vendicarūt. Un/
Matth.11. de ⁊ dñs ait: Quid exiſtis in deſertū vide/
re hominē mollibus veſtimētis indutū? Ec
ce qui mollibus veſtiunt in domib⁹ regum
ſunt. Cameleon q̄ diuerſas ſpecies fer/
tur vario colore mentiri. Lepores certe ꝙ
de ꝓximo facile cognouimus: hyeme albe/
ſcere: eſtate in ſuū colorē redire nō dubium
eſt. Hec ideo libaui vt ad cōmutationis fi
deʒ que in reſurrectione futura eſt: etiā iſta
exempla nos ꝓuocent. Sʒ ita vt cōmutati/
onē illā dicamus quā apl̄us euidenter exp̄ſ
ſit dicens: Omnes quidē reſurgemus: non 1.Cor.15.
omnes aūt immutabimur. Et infra ait: Et
mortui reſurgent incorrupti: ⁊ nos immu/
tabimur. Oportet eñ corruptibile hoc idu/
ere incorruptelā: ⁊ mortale hoc induere im/
mortalitatē. Plerīq; eñ cōmutationis ge
nus ⁊ formas quas nō acceperāt īterp̄tati:
nequaquā ꝑſumptionis indebite incōgrua
vſurpatione caruerunt. Phenix q̄ auis
in locis arabie ꝑhibetur degere: atq; ea vſq;
ad annos quingentos longeua etate ꝓce/
dere. Que cū ſibi finē vite adeſſe aduerte/
rit: facit ſibi thecā ꝺ thure ⁊ myrrha ⁊ ceteris
odoribus: in quā impleto vite ſue tēpore in/
trat ⁊ moritur. De cui⁹ humore carnis ver/
mis exurgit: paulatimq; adoleſcit: ac ꝓceſ/
ſu ſtatuti tēporis induit alaꝝ remigia: atq;
in ſuꝑioris auis ſpeciē formāq; reparatur.
Doceat igit nos hec auis vel exemplo ſui
reſurrectionē credere: que ⁊ ſine exemplo et
ſine ratiōis ꝑceptione ipſa ſibi inſignia re/
ſurrectionis inſtaurat. Et vtiq; aues ꝓpter
hominē ſūt: nō homo ꝓpter aues. Sit igi
tur exemplo nobis: q: auctor ⁊ creator auiū
ſanctos ſuos in ꝑpetuū perire nō patit: qui
auem vnicā perire nō paſſus: reſurgenti eā
ſui ſemine voluit reparari. Quis igit huic
annūciat diē mortis vt faciat ſibi thecam: ⁊
impleat eam bonis odorib⁹: atq; ingrediat
in eam: ⁊ moriat illic: vbi odoribus gratis
fetor funeris poſſit aboleri? Fac ⁊ tu ho/
mo tibi thecā: expolians veterē hominē cū
actibus ſuis: nouū indue. Theca tua: vagi/
na tua chriſtus eſt: qui te ꝓtegat ⁊ abſcon/
dat in die malo. Vis ſcire q: theca protec/
tio eſt? Pharetra inquit mea ꝓtexi eū. The
ca ergo tua eſt fides: imple eam bonis vir/
tutū tuarum odorib⁹: hoc eſt: caſtitatis: mi
ſericordie: atq; iuſticie: ⁊ in ipſa penetralia
fidei ſuaui factorū preſtantiū odore redolē/
tia totus ingredere: ea te amictū fide exit⁹
vite hui⁹ inueniat: vt poſſint oſſa tua pin/
gueſcere: ⁊ ſint ſicut hortus ebrius cui⁹ cito
ſemina ſuſcitant. Cognoſce ergo diē mor
tis tue: ſicut cognouit ⁊ paulus qui ait: Cer 2.Timoth.4.
tamen bonū certaui: curſum cōſūmaui: fidē

ſeruaui: Repoſita eſt mihi corona iuſticię.
Intrauit igiť in thecā ſuā quaſi bonus phę
nix:quā bono repleuit odore martyrij. In
terrogabo te:tu aūt reſponde mihi: Unde
vultures mortē hominū ſignis qbuſdā an/
nūciare ꝯſueuerint:quo indicio edocti atqꝫ
inſtructi ſint vt cū bellū lachrymabile inter
ſe aduerſę acies inſtruant:multo ꝑdictę vo
lucres ſequanť agmine:⁊ eo ſignificent: qꝛ
multitudo hominuꝫ caſura ſit bello futura
prę̄da vulturibꝰ: Qđ vtiqꝫ ex ſpecie inſtru/
ctionis humanę quadā videnť ratione col/
ligere. Uſqꝫ ad locuſtā quoqꝫ gratia di/
uina penetrauit:quę cū agmine conferto re
gioniſ cuiuſce occupauerit latitudinē: inno
xio primum fertur habitaculo: nec fructꝰ in
hoſpitali incurſione depaſciť:niſi diuinę ſi/
gnū ꝑceptionis acceperit. Etenī ſicut in ex/
odo legimus:ea quoqꝫ cęleſtis vltionē of/
fenſionis exequitur:pię miniſtra vindictę.
Hanc quoqꝫ auis deuorat ſeleucis: Sic
enī greco auis hęc nuncupať nomine:data
ad remediū malorum:quę locuſta cōſueuit
inferre:cui creator inexplebilē dedit deuo/
rādi naturā:vt inſatiabili paſtu plagā quā
ſupra diximus poſſit extinguere.

De natura ⁊ ꝓprietatibus auiū nocturnarū:videlicet luſcinię: no/ ctuę:veſpertilionis ⁊ galli: quarū vſu ⁊ exemplis admonemur ⁊ in/ ſtruimur: Ca.XXIIII.

SEd quid hoc eſt? Dum ſermonē ꝓ/
ducimꝰ:etiā ⁊ nocturnę aues circū/
uolāt:⁊ in eoipſo in quo finiendum
ſermonē admonēt: ſui quoqꝫ aſſumendam
cōmemorationē ꝓducūt. Repetūt diuer
ſę aues auaricia ſua:quas veſper nocte co/
git decedere:⁊ ſe in latibulis ſuis abdūt ca/
noro occaſum diei carmine ꝓſequentes:ne
immunes abeant gratiarūactionū:quibus
creatorē ſuū oīs creatura collaudat. Habet
etiā nox carmina ſua quibꝰ vigilias homi/
nū mulcere ꝯſueuit:habet ⁊ noctua ſuos cā
De Luſcinia tus. Quid autē de luſcinia dicā:quę pui/
gil cuſtos cū oua quodā ſinu corporis ⁊ gre
mio fouet:inſomnē longę noctis laborē cā/
tilenę ſuauitate ſolatur: vt mihi videať hęc
ſumma eiꝰ eſſe intentio:quo poſſit non mi/
nus dulcibꝰ modulis: qꝫ fotu corporis ani/
mare in fętus oua quę foueat. Hāc imita
tur tenuis illa mulier ſed pudica in vſū mo
le lapidē brachio trahens:vt poſſit alimen/
tū panis:ſuis paruuliſ nō deeſſe:nocturno
cātu męſtū paupꝛtatis mulcet affectū. Et qꝫ/
uis ſuauitatē luſcinię nō poſſit imitari:imi/
tatur tamē eam ſedulitate pietatis. No De Noctua
ctua ipſa quemadmodū magnis ⁊ glaucis
oculorū pupillis nocturnarū tenebrarū ca/
ligantē nō ſentit horrorē: ⁊ quo fuerit nox
obſcurior:eo ꝯtra vſum auium cęterarū in/
offenſos exercet volatus. Exorto autē die:
⁊ circūfuſo ſplendore ſolis: viſus eiꝰ hebeta
tur:quaſi quibuſdā erret ī tenebris. Quo
indicio ſui declarat eſſe aliquos: qui cū ocu
los habeant ad videndū videre nō ſoleant:
et viſus ſui officiū ſolis fungāť in tenebris.
De cordis oculis loquor: q̊s habent ſapien
tes mundi ⁊ nō vident:in luce nihil cernūt:
in tenebris ambulant:dū demoniorū tene/
broſa rimantur:⁊ cęli alta ſe videre credūt:
deſcribentes radio mundū: menſurā aeris
ipſius colligētes. Porro aūt a fide deuij ꝑ/
petuę cęcitatis tenebris implicanť :haben/
tes in ꝓximo diem chriſti ⁊ lumen eccleſię:
⁊ nihil videntes:aperiunt os quaſi ſciētes
omnia:acuti ad vana:hebetes ad ęterna:⁊
longę diſputationis anfractu prudētes: in/
ſcij ꝓprię inſcitię. Cęcitatē itaqꝫ dum cupi/
unt ſubtilibꝰ euolare ſermonibꝰ:quaſi no/
ctuę i lumine euanuerūt. Veſpertilio ani De veſpertilione
mal ignobile:a veſpere nomen accepit. Eſt
aūt volatilis eadēqꝫ quadrupes: ⁊ dentibꝰ
vtitur:quos in alijs auibꝰ reperire ſoleas.
Parit vt quadrupedia:non oua ſed pullos
viuētes. Volitat aūt in aere auiū more:ſed
crepuſculo veſpertino ꝯſueuit offundi. Vo
litat aūt nō aliq̄ pennarū ſꝫ mēbranę ſuę ful
ta remigio:q̄ ſuſpenſa velut pēnarū volatu
circūferť atqꝫ vegetať. Habet ⁊ illud hoc
vile animal ꝙ ſibi inuicē adhęrent: ⁊ quaſi
in ſpeciē botri ex aliquo loco pendent: ac ſi
ſe vltima queqꝫ laxauerit omnes reſoluun/
tur. Qđ fit quodā munere charitatis: quę
difficile in hominibꝰ huiuſmodi reperitur.
Eſt etiā galli cantus ſuauis in noctibus: De Gallo
nec ſolū ſuauis:ſed etiā vtilis:qui quaſi bo
nus cohabitator: ⁊ dormientē excitat: ⁊ ſol/
licitum admonet: ⁊ viantē ſolatur: ꝓceſſuꝫ
noctis canora ſignificatiōe ꝓteſtans. Hoc
canente latro ſuas relinquit inſidias. Hoc
ipſe lucifer excitatus oritur:cęlumqꝫ illumi/
nat. Hoc canente męſticiā trepidus nau/
ta deponit:omniſqꝫ crebro veſpertinis fla/
tibus excitata tempeſtas ⁊ ꝓcella miteſcit.

Hoc canente deuotus affectus exilit ad ꝓ̄
candū:legendi qꝫ munus inſtaurat. Hoc
poſtremo canente ipſe eccleſię petra culpaꝫ
ſuā diluit:quā priuſqꝫ gallus cātaret negā/
do ꝯtraxerat. Iſtiꝰ cantu ſpes omnibꝰ re/
dit:ęgris leuatur incōmodū: minuiť dolor
vulnerum:febriū flagrantia mitigať: reuer
titur fides lapſis:ieſus titubantes reſpicit:
errātes corrigit. Deniqꝫ reſpexit petrū: et
ſtatim error abceſſit:pulſa eſt negatio: ſecu
ta cōfeſſio. Qđ nō fortuitu accidiſſe ſed ex
ſentētia dñi lectio docet. Sic enī ſcriptū ē:
Matth.27. quia dixit ieſus ad ſymonē: Nō cātabit gal
lus priuſqꝫ me ter abneges. Bn̄ fortiſ in die
petrus:nocte turbať: ⁊ ante galli cantū la/
bitur. Et labiť etiā tertio vt ſcias nō icōſul/
ta effuſione ſermonis eſſe ꝓlapſum:ſed mē
tis qꝫ nutatione turbatū. Idē tn̄ poſt galli
cantū fit fortior:etiā dignus quē chriſtꝰ aſpi
Ps.33. ciat. Oculi dñi ſuꝑ iuſtos. Agnouit veniſſe
remediū:poſt qđ iā errare nō poſſet: ⁊ in vir
tuteꝫ ab errore mutatus amariſſime fleuit:
vt lachrymis ſuis deleret errorē.

De deuota auctoris ad dominū ieſum chriſtum deꝓcatione cū clau ſione quinti diei: Ca.XXV.

REſpice nos qꝫ dñe ieſu: vt ⁊ nos ꝓ/
pria recognoſcamus errata: ſolua/
mus pijs fletibꝰ culpaꝫ: mereamur
īdulgētiā peccatoꝝ. Ideo ꝯſulto ſermonē
ꝓtraximus:vt nobis qꝫ gallus cantaret:et
loquētibꝰ ſubueniret:quo ſi qđ delictū ob/
repſiſſet ī vbo culpā chriſte donares. Da/
queſo lachrymas petri:nolo lęticiā peccato
ris. Fleuerūt hebręi: ⁊ ꝑ mare ſunt dehiſ/
centibꝰ vndis liberati. Lętatꝰ eſt pharao
ꝙ hebręos tenebat incluſos: ⁊ mari merſus
cū ꝑplo ſuo occidit. Exultauit ⁊ iudas ī mer
cede ꝓditionis ſuę:ſed ipſiꝰ ſe mercedis la/
queo ſtrangulauit. Fleuit errorē ſuum pe
trus: ⁊ meruit vt aliorum aboleret errores.
Sed iā tēpus ē quo finire ſermonē ⁊ clau/
dere debeamꝰ. Tēpus eſt quo meliꝰ aut ta/
ceť aut fletur. Tēpꝰ eſt quo celebrať indul/
gentia pctōꝝ. Nobis qꝫ gallus iſte myſti
cus in ſacris cantet:qm̄ iam petri gallus in
noſtro ſermone cātauit. Fleat ꝓ nobis pe
trus:qui ꝓ ſe bn̄ fleuit: ⁊ in nos pia chriſti
ora ꝯuertat. Appropꝛet ieſu dñi paſſio: q̄
q̊tidie delicta nr̄a ꝯdonat: ⁊ munus remiſſi/
onis opať. Bonꝰ dñs dimittē ieiunos nō
Matth.15. vult:ne q̄s deficiat in via. Si ille dicit: Mi
ſereor huiꝰ turbę: qꝛ triduū eſt qđ ꝑſeuerāt
mecū: ⁊ nō habet eſcā: ⁊ dimittere eos ieiu/
nos nolo ne deficiāt in via: cuiꝰ intenta ſer
moni maria apparatꝰ recuſabat epularum:
quātomagis nos ꝯſiderare debemꝰ: qꝛ non
multi ſunt q̄ in verbo dei viuūt: ⁊ ideo refe/
ctio corꝑis deſiderať? Certe illiꝰ triduo nr̄m
hoc poſtridie laborioſiꝰ eſt. Et ideo q̄ cū ani
bus luſimꝰ:cū gallo cantauimꝰ:iam dñi ca/
namus myſteria: ⁊ ad corpus ieſu cōueniāt
aquilę peccatoꝝ ablutiōe renouatę. Iam
enī cetus ille magnꝰ verū nobis ionam red
didit: Et gratulemur ꝙ factus eſt nobis ve
ſpere dieſ q̄ntꝰ:fiat nobis mane dies ſextꝰ.

Sancti Ambroſij epiſcopi: hexa/ emeron quintus liber: de quinto die explicit.

Sequitur annotatio capituloꝝ ſexti libri eiuſdem.

De introductiōe ſexti diei:cū vrbana audi/
torū ad coronationē inuitatione. Ca.I.
De nūc dicendis ⁊ ordine in eis ſeruando.
Quō etiā ſm auctoris ſentētiā accipiēdę
ſint naturę vniuſcuiuſqꝫ generiſ vbi ſcrip/
tura dicit: Producat terra aiaꝫ viuētē ⁊c̄.
cū arrogantię ab ſe repulſione. Ca.II.
Quō ꝑ dei verbū ī ꝯſtitutiōe mūdi aīantiū
generibꝰ ꝑſcripta ſit lex gnātiōis ⁊ ſucceſ/
ſionis. Qꝛ ꝑterea volēs ad vſū hoīs deri/
uare q̄ genita ſūt:nō debēt veritatē ꝓpę
naturę vnicuiqꝫ generi denegare: cū icre/
patiua admonitiōe vt hō more pecuduꝫ
viuere caueat. De quibuſdā qꝫ aīalibus
quoꝝ ꝓprietates vitare debemꝰ. Ca.III.
De q̄drupedibꝰ quibuſdā aīalibꝰ in q̄rū na
tura ē aliq̄d qđ imitari debemꝰ. Ca.IIII.
Qua rōne dominꝰ alijs beſtijs anguſtiora:
alijs ꝓlixiora colla formauerit. Et de ele/
phantorū deſcriptione qꝫtuꝫ ad mēbra ⁊
ꝓprietates eorū. Ca.V.
De ꝑlibatione cōmendationis hūanę crea/
turę:cū exhortatione vt hō ſeipſū noſcat
et ſibi attendat. Ca.VI.
De noſtrę creationis ſerie. Et q̄d ſit imago
dei:cū iterata adhortatione vt hō ſibi at/
tendat ⁊ ſeipſū ſciat. Ca.VII.
De elimatiori tractatu: q̄d ſit ad imaginem
dei. Et de aīa quō ſit ad imaginē dei. Et
vtrū de ea dici potuerit: Faciamꝰ hoiem
ad imaginē noſtraꝫ: vtꝝ ꝑterea ſm corpꝰ
an ſm aīam iuſtificatio cōferri videať: cū

vehemētiori incitatione vt hō ſeipſum co
gnoſcat ⁊ ſibi attēdat. Ca. VIII.
De ꝑſtātia: decore ⁊ gratia hūani corporis
ac membrorū ipſius. Ca. IX.
De fine ſermonis ⁊ cōpletione ſexti diei: cū
humili gratiarūactione. Ca. X.
Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi hexaemeron ſextus liber de die ſexto incipit.

De introductione ſexti diei: cum vrbana auditorū ad coronatione inuitatione: Ca. I.

[ſ] **Extus iſte eſt di**
es quo mundanę creaturę
origo cōcludit. Et ideo etiā
ſermonis noſtri quez de re/
rū exordijs aſſumpſimus fi
nis parat. Qui etſi ꝑ q̄nq; iā dies nō medi/
ocri labore nobis ꝓceſſerit: tū hodierno die
maiore curarū accreſcit fęnore: q2 in hoc et
ſuperiorū dierū periculū eſt: ⁊ totiꝰ ſumma
certaminis. Etenī ſi in fidibꝰ aut cantibus
⁊ athletarū ɔtentionibꝰ crebris licet ⁊ maxi/
mis ludicris: tñ ſupiores dies ſine vllo coro
nę tranſigunt diſpēdio. Poſtremꝰ aūt dies
habet ſortē coronę: in quo ⁊ certādi ꝑiculuz
eſt: ⁊ cędendi opprobriuz: et vincendi ꝑmiū:
quātomagis in hoc tāto agone ſapiētię nō
paucorū ſed vniuerſoꝝ iudicio cū hodie no
bis velut quędā certaminis corona ꝓcedat
maior ſollicitudo angit: ne ⁊ ſuperioꝝ effū/
damus laborē dierū: ⁊ ꝑſentis ſubeamꝰ pu
dorē? Neq; enī eadē dicendi conditio: q̄ ca/
nendi atq; luctandi: cū in illis ludus offen/
ſionis: in iſto lapſus ſit mortis. Illic ſi pec/
ces ſpectantiū faſtidiū eſt: hic dānū eſt au/
dientiū. Aſſiſtite igit mihi tāq̄ coronę iu/
dices: ⁊ igredimini mecū i hoc magnū ⁊ ad/
mirabile totiꝰ viſibilis theatrum creaturę.
Etenī ſi is qui explorās nouoꝝ aduētus
hoſpitū: toto eos circūducit vrbis ambitu:
prę́ſtātiora q̄q; opa demōſtrans: nō medio/
crē locat gratiā: quātomagl ſine faſtidio ac/
cipere debetis ꝗ velut quadā ſermonis ma
nu ꝑ hanc cōem vos circūduco patriā: ⁊ ſin/
gularū rerū ſpecies ⁊ genera demonſtro: ex
oībꝰ colligere cupiens: quātum vobis crea
tor vniuerſoꝝ gratiā vberiorē q̄ʒ vniuerſis
donauerit? Vobis igit hęc corona ꝓponi/
tur: vos hodie cupio veſtro iudicio corona/
re. Nō enī nos athletarū mō marcētia ſer/
ta depoſcimus: ſed viridę vrę ſctitatis exa/
men: q̄ decernatis ꝑ oēs quidē creaturas ꝓ
uidentiā penetrare diuinā: ſ cū cęteris vo/
bis cōe corporeę fragilitatis eſſe cōſortiū: ꝑ
cęteris tñ vos animi virtute cōſtare: q̄ ſola
nihil habet cōe cū cęteris.

De nunc dicēdis ⁊ ordine in eis ſeruādo. Quō etiā ſm auctorl ſententiā accipiēde ſint nature vniuſcuiuſq; generis vbi ſcriptura dicit: Producat terra aiam viuetē ⁊c. cū arrogātie ab ſe repulſione: Ca. II.

[n] Unc age naturas beſtiarū dicamꝰ:
⁊ hoīs generationē. Audio enī iā
dudū aliq̄s inſuſurrare dicētes: Q̄
diu aliena diſcimꝰ: ⁊ nr̄a neſcimus? Q̄diu
de reliq̄s aiantibꝰ doccmur ſcientiā: ⁊ noſ/
metipſos ignoramꝰ? Illud dicat qđ mihi ꝓ
ſit: vñ meipſū nouerim. Et iuſta ē queſtio
ſ ordo ſeruādus eſt: quē ſcriptura ɔtexuit:
ſimulq; q2 nō poſſumꝰ plenꝰ nos cognoſcē
niſi priuſ q̄ ſit omniū natura aiantiū cogno
uerimus. **Producat (inq̄t) terra animā viuentē ſm genus: q̄drupedes ⁊ ſerpētes: ⁊ beſtias terre ſm genꝰ: ⁊ pecora ſm genus: ⁊ oīa repentia terre ad genus. Et fecit deꝰ beſtias terre ⁊ oīa pecora ad genꝰ: ⁊ oīa repētia terre ad genꝰ. Et vidit deꝰ q2 bona: ⁊ dixit deꝰ: Faciamꝰ hoiem.**
Hoc loco nō ignoro quoſdā beſtiaꝝ ⁊ pe
coꝝ: ⁊ ſerpentiū terrę ſpēs alio retuliſſe: vt
hęc ad imanitateſ criminū: ſtulticiā pecoꝝ:
nequitiā cogitationū referrēt. Ego aūt ſim
plices naturaſ vniuſcuiuſq; generl accipio.
Nec vereor: ne q̄s me paupis ɔuiuę ꝑſūpti/
oni ɔferendū putet: q̄ ſtudio hūanitatis cō
plures roget: nec his quicq̄ʒ niſi viles ⁊ vſi/
tatos apponat cibos: ⁊ tenui menſę paupis
apparatu plus rephenſiōis incurrat ex faſti/
dio cōuiuarū: q̄ʒ gratię referat ex hꝰ hoſpita/
litatis affectu. Nec enī heliſęum amici q̄ſi
malū cōuiuā agreſtia apponentē olera refu/
tarunt. Sile vanis relationibꝰ exq̄ſitū il
lud ⁊ accurratū opipare cōuiuiū eſt: in quo
phaſiani aut turturis ſpēs apponit: ⁊ in his
pullus manducat: aut pullus infert: ⁊ oſtre
is eſt fartus: aut ſpondalis: Aut poculū bi/
bit: qđ diuerſo colore atq; odore in alienos
mutet ſapores: maritima terrenis: terrena

maritimis fartiunt. Hoc eſt rephēdere ꝓ/
uidentiā creatoris q̄ nobis ad victū oīa do/
nauit: qđ nō illa miſcuerit. Sʒ hęc dulcia
ꝑmo vident: ⁊ poſtea fiūt amara. Quo enī
copioſior fuerit luxuries: eo ꝑnicioſior intē/
perātia eſt. Heliſęus aūt amara appoſuit:
ſed poſtea facta ſunt dulcia. Deniq; q̄ ante
in illo cibo mortē putabant: poſtea in eo ſu
auitatis ⁊ vitę gratiā ſunt adepti. Neq;
rurſus formidini eſt: ne plures videar inui/
taſſe: q̄ʒ poſſum paſcere: ⁊ vobis panes de/
ficiāt verboꝝ meoꝝ: q2 ⁊ heliſęus etſi meri/
to mirabilis: nobis imitādus fide: nō con/
ſiderauit quātos panes haberet: ſ q̄s habe
ret diuidere oībꝰ voluit: ⁊ ſufficere oībus iu
4. Reg. 4. dicauit. Itaq; decē panes ordeaceos diui/
dere i plebē iuſſit miſtro. Et dixit miniſter:
Quid dabo hoc in cōſpectu centū virorū?
Et reſpōdit: Da ⁊ manducēt: qm̄ hęc dicit
dñs: Manducabāt ⁊ relinquēt. Fides igi
tur vr̄a faciet abūdare paupis linguę cōui/
uiū. Nec vereor ne ieiunia vos edatiores
faciāt: quo minꝰ repleti ⁊ eſuriētes ac vacui
Ps. 36. reuertamini: q2 ſcriptū eſt: Cōfirmat iuſtos
dñs: ⁊ in diebꝰ famis ſaturabunt. Multo
pulchriꝰ eſt: ordeaceos panes nō erubeſcere
⁊ apponere qđ habeas: q̄ʒ negare. Heliſęus
qui ſibi nihil reliquit: plꝰis abūdauit. He/
liſęꝰ q̄ ordeaceos panes nō erubuit appone/
re: nos erubeſcimꝰ ſimplices intelligere cre/
aturas: q̄ ſimplicibꝰ ⁊ ſuis declarant voca/
bulis? Cęlū legimus: cęlū accipiamꝰ: ter/
rā legimus: terrā intelligamus frugiferam.
Quid mihi querere quę ſit eiꝰ mēſura cir/
cuitꝰ: quā geometre centū octoginta mili/
bus ſtadioꝝ ęſtimauerūt? Libēter fateor
me neſcire qđ neſcio: imo qđ ſcire nihil ꝓde
rit. Meliꝰ ē genera terraꝝ ſcire q̄ʒ ſpacia:
quę circūfuſo mari interiectis barbarorum
regionibꝰ ſuffuſa: atq; inuia paludibus: hu
mo quēadmoduʒ poſſumus cōprehēdere.
Qđ ipoſſibile eſſe hoībꝰ ſcriptura demon/
Eſa. 40. ſtrat: dicēte deo: Quis mēſus ē manu aq̄m
⁊ cęlū palmo: ⁊ vniūſaʒ terrā clauſa manu?
Quis ſtatuit mōtes in libra: ⁊ rupes in ſta/
tera ⁊ nemora in iugo? Et infra: Qui tenet
gyrū terrę ⁊ habitātes in ea ſicut locuſtas.
qui ſtatuit cęlū vt camerā. Quis igit ęq̄lē
ſibi cū deo ptātem ⁊ ſcientiā audeat vēdica
re: vt q̄ deꝰ maieſtatis ſuę eſſe ꝓprio ſigna/
uit oraculo: hęc ſibi hō ad cognitionē ſupe/
tere poſſe ꝑſumat? Certe moyſes eruditꝰ
erat in omni ſapiētia ęgyptiorū: ſed q2 ſpm̄
dei accepit: q̄ſi miniſter dei inanē illā ⁊ vſur
patoriā philoſophię doctrinā veritatis ra/
tione poſthabuit: ⁊ ea deſcripſit mihi q̄ no/
ſtrę ſpci accōmoda iudicauit: ꝗ terraʒ fece/
rit deꝰ: ꝗ ꝓduxerit terra iuxta dei oipotētis
imperiū opationēq; dñi ieſu virgulta de ter
ris: ⁊ oēm aiam viuentē ſm genꝰ. An nō
ille putauit dicendū quātū de ſpacio aeris
occupet vmbra terrę cū ſol recedit a nobis:
diēq; abducit: inferiora aeris illuminans: et
quēadmodū in regionē mūdi huiꝰ incedēs
lunę globuſ eclipſim faciat? Oīa q̄ nihil ad
nos quaſi nihil ꝓfutura ꝑteriit. Vidit enī
in ſanctoſpū: nō illas marceſcētes iā ſapiē/
tię vanitates ſequēdas: q̄ rebꝰ inexplicabi/
libuſ mentē noſtrā occupāt: ludūtq; opera:
ſed ea potiꝰ deſcribēda: q̄ ad virtutis ſpec/
tauere ꝓfectum.

Quō ꝑ dei verbū in cōſtitutione mūdi aiantiū generibꝰ ꝑſcripta ſit lex generatiōis ⁊ ſucceſſionis. Qđ ꝑterea volens ad vſum hoīs deriuare q̄ genita ſunt: nō debēt veritatē ꝓprie nature vnicuiq; generi denegare: cū increpatiua admonitōe vt hō more pecudū viuere caueat. De q̄buſdā quoq; aīalibꝰ quoꝝ ꝓprietates vitare debēmꝰ: Ca. III.

[i] Nhęreamus igit ꝓpheticis dictis:
nec ſpūſſancti q̄ſi vilia deſpectui ha
beamus alloquia. **Producat (inquit) terra aiam viuentē pecoruʒ ⁊ beſtiarū ⁊ reptiliū.** Quid argumē/
ta moralia: vbi euidēter creaturaꝝ terreſtri
um natura format? Currit enī in ɔſtitutiōe
mūdi ꝑ oēm creaturā dei verbuʒ: vt ſubito
de terris oīa q̄ ſtatuit deꝰ aiantiū genera ꝓ
ducant: ⁊ in futurū lege ꝑſcripta: ſm genus
ſibi ſimilitudinēq; vniuerſa ſuccedāt: vt leo
leonē generet: tigris tigridē: bos bouē: cyg/
nus cygnū: aq̄la aquilā. Semel ꝑceptū in
ꝑpetuū inoleuit naturę. Et ideo miniſterij
ſui obſequiū ꝑbere terra nō deſinit: vt pri/
ſcę aiantiū ſpecieſ reparabili generis ſucceſ
ſione in nouas reparent ętates. Sed vis
ad vſum hoīs deriuare q̄ genita ſunt: noli
veritatē vnicuiq; generi naturę ꝓprię dene
gare: ⁊ multomagis ea ad grāʒ aptabis hu
manā. Primū q2 oīa genera pecoꝝ: beſtiaꝝ
ac piſciū in aluū natura ꝓſtrauit: vt alia vē/
tre repant: alia q̄ pedibꝰ ſuſtinent: dimerſa

magis quadrupedo corpis greſſu ⁊ velut af
fixa terris videas eſſe ꝙ libera. Siqdē erigē
di ſe nō habent facultatē: de terra victū re
quirūt: et vētris in quē deflectunt ſolas ſe
quūt voluptates. Caue o hō pecudū mo
re curuari. Caue ne in aluū te nō tā corpore
ꝙ cupiditate deflectas. Reſpice corpis tui
formā: ⁊ ſpeciē cōgruentē celſi vigoris aſſu
me. Si ſola aīalia ꝓna paſcant: cur te in
edendo ſternis ipſe: quē natura nō ſtrauit?
Cur eo delectaris: in quo naturę iniuria eſt?
Cur noctes ⁊ dies cibo intētus pecoꝝ mo
re terrena depaſceris? Cur illecebris corpo
ralib⁹ deditus: ipſum te inhonoras: dū vē
tri atq; eius paſſionib⁹ deſeruis? Cur intel
lectū tibi adimis: quē tibi creator attribu
it? Cur te iumentis cōparas: a quib⁹ te vo
Ps. 31. luit de⁹ ſegregari dicens: Nolite fieri ſicut
equ⁹ ⁊ mulus quibus nō eſt intellect⁹? Aut
ſi te edacitas equi intēperātiaq; delectat: ⁊
adhinnire ad feminas voluptati ē: delectet
in freno maxillas tuas chamoq; cōſtringi.
Si crudelitate paſceris: feraꝝ hęc rabies ē:
q̄ ꝓpter ſęuiciā trucidant. Uide ne in te ꝙ
De Aſini pigritia crudelitatis tuę vertat imanitas. Piger
aſinus ⁊ expoſit⁹ ad prędā: ſenſuq; tardior:
qd aliud docet niſi nos viuaciores eſſe de
bere: nec deſidia corporis animiq; pigreſce
re: ꝯfugere ad fidē: q̄ onera grauia alleuare
De Uulpis fraudulētia cōſueuerit? Fraudulēta vulpes foueis ſe
latibuliſq; demergēs: nōne indicio eſt infru
ctuoſum eſſe aīal: odioq; dignū ꝓpter rapi
nā: deſpectui ꝓpter infirmitatē: et ideo ſuę
De Perdicis aſtutia incautū ſalutis dū inſidiat alienis? Per
dicē aſtutā q̄ aliena oua diripiat: hoc eſt: p
dicis alteri⁹: ⁊ corpore foueat ſuo: ſed frau
dis ſuę fructū hre nō poſſe: qr cum eduxerit
pullos ſuos amittit eos. Quia vbi vocē ei⁹
audierint q̄ oua generauit: relicta ea ad illā
ſe naturali quodā munere ⁊ amore ꝯferunt
quā verā ſibi matrē ouorū generatione cog
nouerint: ſignificātes hāc nutricis fungi offi
cio: illā parētis. Sic itaq; incaſſum ꝓprios
fundit labores: ac fraudis ſuę p̄cio multat.
Hiere. 17. Uñ ⁊ hieremias ait: Clamauit pdix: ⁊ ꝯgre
gauit q̄ nō peperit: id eſt: oua cōgregauit: ⁊
clamauit q̄ſi ouans ſuę fraudis effectu. Sꝫ
ludit operā: qr īpenſo labore aliȷ̄ educat: q̄s
ipſa diuturno fotu ſedulitatis animauerit.
Hui⁹ imitator eſt diabol⁹: q̄ generatiōes
creatoris ęterni rape ꝯtendit: etſi q̄s inſipi
entes ⁊ ſenſus ꝓprij carētes vigore potue
rit cōgregare: fouēs eos illecebris corpora
lib⁹ vbi primū vox chriſti paruulis fuerit in
fuſa diſcedunt: atq; ad eā ſe ꝯferunt matrē
quę pullos ſuos ſicut auis materno amore
cōplectit. Cōgregauit eñ diabolus gētiles
quos nō creauerat: ſed vbi in euāgelio ſuo
vocē chriſt⁹ emiſit: ad eū ſe potiſſimū cōtu
lerunt: quos ſub vmbra alarū ſuaꝝ ipſe ſuſ
De Leonis ſuperbia et ferocitate cepit: ⁊ matri dedit ecclię nutriēdos. Leo
naturę ſuę vi ſupbus ferocitatē ſui aliarū fe
rarū generib⁹ miſcere neſcit: ſ; q̄ſi rex quidā
plurimorū dedignat ꝯſortiū. Qui etiā cibū
faſtidit heſternū: etiā ipſas ſuę eſcę reliq̄as
auerſat. Quę aūt ſe ei ſociare fera audeat:
cui⁹ voci tantus naturaliter ineſt terror: vt
multa animantiū q̄ p celeritatē poſſint im
De Coloris pardi varietate. petū ei⁹ euadere: rugiētis eius ſonitu velut
quadā vi attonita atq; icta deficiāt? Naꝫ
de pardi ſpecie nec ſcriptura ſiluit: qd vari
etate coloris mot⁹ varios aīę ſuę ꝓdat. Di
Hiere. 13. cit eñ hieremias: Si mutabit ęthiops pel
lē ſuā: ⁊ pardus varietatē? Nō ſolū eñ de
figura: ſed etiaꝫ de mobilitate furoris iſtud
accipit: eo ꝙ tenebroſis ⁊ inq̄etis ac mobi
libus infidę mētis atq; animi mutationib⁹
decolorat⁹ ꝑlus iudęorū: boni ꝓpoſiti gra
tiā iam tenere nō poſſet: nec ad emendatio
nē vllā correctionēq; remeare: qui ſemel fe
rinā induerit imanitatē.

De quadrupedib⁹ quibuſdā animalibus in quoꝝ natura eſt aliq̄d qd imitari debem⁹: Ca. IIII.

Est tamē etiā in natura quadrupe
dū: qd imitari nos ſermo adhortat
ꝓphetic⁹. Quo exemplo caueam⁹
deſidiā: exiguitate vel infirmitate corporis
a virtutis ſtudio nō reflectamur: neq; reuo
De Formice induſtria cemur ab vlli⁹ ꝓpoſiti magnitudine. Exi
gua eſt eñ formica: q̄ maiora ſuis audet vi
rib⁹: neq; ſeruitio ad operandū cogit: ſ; ſpon
tanee ꝓpoſito ꝓſpiciētię futura alimentoꝝ
ſubſidia ſibi ꝑſtruit. Cui⁹ vt imiteris indu
Prouer. 6. ſtriam: ſcriptura cōmonet te dicēs: Cōfer te
ad formicā o piger: ⁊ ęmulare vias ei⁹: ⁊ eſto
illa ſapientior. Illa eñ nullā culturā poſſi
det: neq; eā quę ſe cogat habēs neq; ſub do
mino agēs: quēadmodū p̄parat eſcaꝫ: q̄ de
tuis laborib⁹ ſibi meſſeꝫ recōdit: ⁊ cū tu plę
rumq; egeas: illa nō indiget. Nulla ſunt ei
clauſa horrea: nullę īpenetrabiles cuſtodię:
nulli inuiolabiles aceruí. Spectat cuſtos:
furtaq; ꝓhibere nō audet. Aſpicit ſua dam

na poſſeſſor nec vīdicat. Nigro ꝯuectat ag
mine p̄da: p cāpos feruent ſemitę comitatu
viantū: ⁊ q̄ cōprehēdi anguſto ore nō poſ
ſunt: humeris grandia frumēta truduntur.
Spectat hęc dñs meſſis: ⁊ erubeſcit tā par
De Canum gratitudine ca pię induſtrię negare cōpendia. Quid
aūt de canibus loquar: quib⁹ inſitū eſt na
tura quadā referre gratiā: ⁊ ſollicitas excu
bias ꝓ dñoꝝ ſalute p̄tendere? Unde ad im
memores beneficij: ⁊ deſides atq; ignauos
Eſa. 56. clamat ſcriptura: Canes muti: neſciētes la
trare. Sunt eñ canes q̄ nouerint latrare
ꝓ dñis: nouerint ſua tecta defendere. Uñ
⁊ tu diſce vocē tuā exercere ꝓ chriſto: qñ oui
le ecclię incurſant lupi graues. Diſce in ore
tuo verbū tenere: ne quaſi mut⁹ canis com
miſſam tibi fidei cuſtodiā quodā p̄uaricati
onis ſilentio deſeruiſſe videaris. Talis ca
nis viator ⁊ comes angeli eſt: quē raphael
in libro ꝓphetico nō ocioſe ſibi ⁊ tobię filio
adiungendū putauit: qñ prexit vt aſmodę
um fugaret: firmaret copulā cōiugalē. Me
moris enim affect⁹ gratia pellitur dęmoni
um: ſtabilitur ꝯiugiū. Mutę itaq; ſpecie be
ſtię ſanctus raphael angelus tobię iuuenis
quē tuendū receperat: ad relationeꝫ gratię
erudiebat affectu. Quis eñ non erubeſcat
gratiā bene de ſe merentib⁹ nō referre: cū vi
deat etiā beſtias refugere crimen ingrati?
Et illę imptitę alimonię ſeruant memoriā:
De vrſe pietate in part⁹ ſuos tu nō ſeruas ſalutis acceptę. Urſa inſidi
ans: licet vt ſcriptura ait. Eſt eñ plena frau
dis fera: tñ fert informes vtero part⁹ edere
ſ; natos lingua fingere: atq; in ſpeciē ſui ſi
militudinēq; formare. Non miraris in fera
tā pij oris officia: cui⁹ naturā pietas expri
mit. Urſa igit partus ſuos ad ſui effingit ſi
militudinē: tu filios tuos inſtituere ſimiles tui
De medēdi induſtria eiuſdē. nō potes. Quid ꝙ etiā medendi induſtri
am nō p̄termiſit? Siquidē graui affecta cę
de: ⁊ cōſauciata vulneribus mederi ſibi no
uit: herbę cui nomē eſt phlomos vt gręci ap
pellant: vlcera ſubijciens ſua: vt ſolo curen
De ſerpētis cōtra cecitatē remedio p feniculum. tur attactu. Serpens ꝙ paſtu feniculi cę
citatē repellit exceptā. Itaq; vbi oculos ob
duci ſibi ſēſerit: nota remedia petit: nec frau
De teſtudine dat effectu. Teſtudo viſcerib⁹ paſta ſerpē
tis: cū venenū aduerterit ſibi ſerpere origa
no medicinā ſuę ſalutis exercet. Et cū ſit vo
lutabris paluſtrib⁹ merſa: curare ſe tamē ꝓ
prio nouit antidoto certoq; auxilio ſanita
tis. Prātes herbarū etiā ipſa ſcire ſe cōpro
De vulpe ſibi medente bat. Uideas etiā vulpē lachrymola pin⁹
medentē ſibi: ⁊ tali remedio iminentis mor
tis ſpacia ꝓferenteꝫ. Clamat ipſe dñs in
Hiere. 8. hieremię libro: Turtur ⁊ hirundo: agri paſ
ſeres: cuſtodierūt tēpora introit⁹ ſui: ꝑlus
aūt me⁹ nō cognouit iudicia dñi. Nouit
hirundo qñ veniat: qñ etiā reuertat. No
uit etiā pia auis annūciare aduētus ſui te
De exploratiōe ſerenitatis a formica. ſtimonio veris indiciū. Nouit etiā formi
ca explorare ſerenitatis tēpora. Nam cū ad
uerterit madidatos imbre fruct⁹ ſuos hu
meſcere: explorato diligenti⁹ aere: qñ iugeꝫ
poſſit ſeruare tēperiē: aceruos reſerat ſuos:
⁊ de cauernis foras ſuis humeris exportat:
vt iugi ſole ꝓpria frumenta ſiccent. Deniq;
haud quaq; illis dieb⁹ oīb⁹ rūpi de nubib⁹
imbres videris: niſi cuꝫ fruges ſuas horreis
De prenotitia pluuie ac celi mutatione a bobus. ꝓprijs formica reuocauerit. Boues īpen
dente pluuia ad p̄ſepia ſe tenere nouerunt.
Idē vbi naturali ſenſu mutationē cęli colle
gerint: foras ſpectant: ⁊ vltra p̄ſepia ceruí
ces extendūt ſuas: vna oēs ſpecie vt ꝓdire
De p̄ſenſu aſperitatis hyemis ab ouibus. ſe velle teſtent. Ouis ſub aduētu hyemis
inexplebilis ad eſcā inſatiabiliter herbā ra
pit: eo ꝙ p̄ſentiat aſperitatē hyemis futurā:
vt ſe prius herbę pabulo fartiat: ꝙ gelu ad
De Echini terreni cautela. urēte omnis herba deficiat. Echinus iſte
terren⁹ quē vulgo hęriciū vocāt: ſi q̄d inſidi
arū p̄ſenſerit: ſpinis ſuis claudit atq; in ſua
ſe arma colligit: vt q̄cūq; eū ꝯtingēdū puta
uerit vulneret. Ideoq; echin⁹ futuri ꝓuidēs
geminas ſibi reſpirandi vias munit: vt qñ
boreā flaturū collegerit: ſeptentrionalē ob
ſtruat: qñ notho cognouerit detergi aeris nu
bila: ad ſeptētrionalē ſe ꝯferat: vt flat⁹ decli
net obuios ⁊ e regione nocituros. Uñ di
Ps. 105. gnā dño laudē ꝓpha detulit dicēs: Q̄ ma
gnificata ſunt opa tua dñe: oīa in ſapiētia
feciſti. Oīa penetrat diuina ſapientia: īplet
oīa: idq; locupleti⁹ ex irrationabiliū ſenſib⁹
ꝙ ex rationabiliū diſputatiōe colligit. Ua
lidius eſt eñ naturę teſtimoniū: ꝙ doctrinę
argumentū. Cui aīanti incognitū eſt: quē
admodū ſuā tueat ſalutē: ſi virtus ſuppetit
reſiſtēdo: ſi velocitas fugiēdo: ſi aſtutia prę
cauēdo? Quis eas vſum medendi herba
rūq; docuit habere noticiā? Hoīes ſum⁹: et
ſępe ſpecie herbaruꝫ fallimur: ⁊ plerūq; q̄s
ſalubres putamus: noxias reperim⁹. Quo
tiēs inter dulces epulas cib⁹ lętalis irrepſit:
⁊ inter ipſas aulicoꝝ excubias miniſtrorū:
vitalia regū feralis eſca penetrauit. Ferę

ſolo norūt odore noxia ⁊ ꝓfutura diſcerne/
re: nullo ꝑuio: nullo ꝑguſtatore carpiꝰ her/
ba: nec ledit. Melior em̄ magiſtra veritatis
natura eſt. Hęc ſine vlli⁹ magiſterio ſua/
uitatē ſanitatis nr̄is infundit ſenſib⁹: eadē
doloris acerbitatem docet eſſe fugiendam.

De nature admirāda virtute

Hinc vita dulcior: mors amarior. Hęc cō
mendat leene catulos ſuos: ⁊ immitē feraꝝ
materno mollit affectu. Hęc tigridis inter/
pellat ferocitatē: ⁊ iminētē cā ꝑdę reflectit.
Nā ꝗ vbi vacuū raptę ſobolis cubile repe/
rit: ilico veſtigijs raptoris inſiſtit. At illę ꝙ/
uis equo vectus fugaci: videns tn̄ velocita
te ferę ſe poſſe ꝑuerti: nec euadēdi vllū ſup/
petere ſibi poſſe ſubſidiū: technā hmōi frau
de molitꝰ: vbi ſe cōtiguū viderit: ſphęrā de
vitro ꝓijcit. At illa imagine ſui luditꝰ: ⁊ ſo/
bolē putat: reuocat impetū: colligere fętuꝫ
deſiderās. Rurſus inani ſpecie retēta: totꝗ
ſe ad cōprehēdendū equitē virib⁹ fundit: et
iracundię ſtimulo velocior fugienti iminet.
Ille iterū ſphęre obiectu ſequētē retardat:
nec tn̄ ſedulitateꝫ matris memorię fraudis
excludit: caſſam verſat imaginē: ⁊ q̄ſi lacta/
tura fętus reſidet. Sic pietatꝭ ſuę ſtudio de/
cepta: ⁊ vindictā amittit ⁊ ꝓlē. Quid no
bis ſcriptura affert quę dicit: Filij diligite
patres vr̄os: parētes nolite ad iracūdiā ꝓ/
uocare filios vr̄os? Natura hꝰ beſtijs infun/
dit: vt catulos ꝓprios amēt: fętus ſuos di/
ligant. Neſciūt illę odia nouercalia: nec mu
tato cōcubitu parētes a ſobole deprauantꝰ:
neꝗ nouerūt ꝑferre filios poſterioris copu/
lę: ſuperioris aūt negligē: norūt pignora ſua:
neſciūt charitatis differentiā: odiorū incen
tiua: offenſionū diſcrimina. Simplex fera/
rū natura eſt: neſcit veritatis calūnias. Sic
em̄ oīa tēperauit de⁹: vt quib⁹ minus rōnis
daret: plus indulgeret affect⁹. Quę fera ꝓ
catulis ſuis nō ip̄a potiſſimū ſe offerat mor
ti? Quę fera fętus ſuos innumeris licet ob/
ſeſſa cuneis armatoꝝ: nō ſuis viſceribus te/
gat? Ingruat licet telorum ſeges: illa tamē
paruulos ſuoſ muro ſui corporis ſeptos im
munes ꝑſtat periculi. Quid dicit homo:
qui mandatū negligit: naturā oblitteratꝰ: fi
liuſ patrē deſpicit: pater abdicat filiū: ⁊ hoc
putāt ius eſſe: vbi damnatꝰ fęcunditas. Se
potius pater dānat: qui facit irritū eſſe qd̄
genuit: ⁊ hoc putatꝰ auctoritatis eſſe vbi ſte
rilitate natura multatꝰ. Exortē ratiōis ca
nē eſſe nemo dubitauerit. Tn̄ ſi ſenſus eius

De tigridis pietate in prolem et ei⁹ deluſione

De canis ſagacitate et vigore ſenſus

vigorē cōſideres: cenſes eū ſentiēdi ſagaci/
tate vim ſibi rationis aſciſcere. Deniꝗ qd̄
pauci in gymnaſijs cōſtituti qui totā in diſ/
cendo vitę longęuitatē cōtriuerint: vix po/
tuerūt cognoſcere: vt ſyllogiſmorū cōiuncti
ones ꝯtexerēt: hoc naturali canes eruditio/
ne cōprehēdere facile poterit ęſtimari. Naꝫ
vbi veſtigiū leporis ceruive reꝑerit atꝗ
ad diuerticulū ſemitę venerit: ⁊ qddā viaꝝ
cōpetū qd̄ partes in plurimas ſcinditꝰ: obi/
ens ſingularū ſemitarū exordia tacit⁹ ſecuꝫ
ipſe ꝑtractat: velut ſyllogiſticā vocē ſagaci/
tate colligendi odoris emittēs: aut in hanc
partem inquit deflexit aut in illā: aut certe
in hunc ſe anfractū ꝯtulit: ſed nec iſtā nec il/
lā ingreſſus eſt: Superſt igitꝰ vt in iſtā ſe par
tem ſine dubitatiōe cōtulerit. Qd̄ hoīes
vix ꝓlixa cōpoſitę artis meditatione cōpo/
nunt: hoc canib⁹ ex natura ſuppetit: vt ante
mendaciū deꝑhendāt: ⁊ poſtea falſitate re/
pudiata inueniāt veritatē. Nōne totos di/
es ꝯterūt philoſophi ꝓpoſitiones ſibi ī pul/
uerem diuidētes: qui radio ſibi deſcribunt
ſingulas: ⁊ ex trib⁹ cū vnā eaꝝ verā eſſe ne/
ceſſe ſit: duas primo interficiāt tanꝗ mēda
cio cōgruētes: ⁊ ſic in ea quę relicta eſt vim
veritatis inhęrere definiūt? Quis taꝫ te/
nax pōt eſſe bn̄ficij: ⁊ memor gratię: qn̄qui
dē ꝓ dn̄o etiā in latrones inſilire nouerūt: ⁊
extraneoꝝ acceſſus ꝓhibere nocturnos: et
mori ꝓ dn̄is: ⁊ cōmori cuꝫ dn̄is ſint parati?
Sępe etiā necis illatę euidētia canes ad re/
darguēdos reos indicia ꝓdiderunt: vt mu
to eoꝝ teſtimonio plęrūꝗ ſit creditū. An/
tiochię ferūt in remotiori parte vrbis crepu
ſculo necatū viꝝ: qui canē ſibi adiunctū ha
beret. Mileſ quidā ꝑdandi ſtudio miniſter
cędis extiterat: tectus idem tenebroſo ad/
huc diei exordio in alias partes cōceſſerat:
iacebat inhumatū cadauer: frequēs ſpectā
tium vulgus aſtabat: canis quęſtu lachry/
mabili dn̄i deflebat erumnaꝫ: Forte is qui
necē intulerat (vt ſe habet verſutia humani
ingenij) quo cōuerſandi in medio auctorita
te ꝑſūpta fidē aſſciſceret innocentię: ad illā
circūſpectantis populi acceſſit coronā: ⁊ ve
lut miſerans appropinquauit ad funus. Tū
canis ſequeſtrato pauliſper queſtu doloris
arma vltionis aſſūpſit: atꝗ apprehēſum te/
nuit: ⁊ velut epilogo quodā miſerabile car/
men immurmurās: vniuerſos ꝯuertit in la/
chrymas: fidem ꝓbationi detulit: qd̄ ſolum

De memoria beneficiorū et fidelitate canum.

tenuit ex plurimis: nec dimiſit. Deniꝗ per/
turbatus ille: ꝙ tam manifeſtū rei indicem:
neꝗ odij: neꝗ inimicitiarum: neꝗ inuidię:
aut iniurię alicui⁹ poterat obiectiōe euacu/
are: crimē diutius nequiuit refellere. Itaꝗ
qd̄ erat difficili⁹ vltionē pſecut⁹ eſt: qr defen
ſionē ꝑſtare nō potuit. Quid nos dignū
noſtro referim⁹ creatori: cui⁹ cibo veſcimur
⁊ diſſimulam⁹ iniurias: ⁊ ſępe inimicis dei
eas quas a deo accepimus epulas exhibe/
mus? Quid agniculis ſimplicius: quos
minuſculę paruuloꝝ cōparamus infantię?
Sępe ex his in magno grege agniculus per
ouilia tota vagat⁹: errat a matre: ⁊ cuꝫ eam
reperire non poſſit: balatu frequēti abſentē
incitat: vt reſponſurę vocē excitet: ꝙ ab ei⁹
ſono errabunda replicet veſtigia: multis li/
cet verſetur in milib⁹ ouium: recognoſcit vo
cē parentis: feſtinat ad matrē: lactis quoꝗ
materni notos ſibi fontes requirit: ꝗuis ci
bi deſiderio detineatꝰ ⁊ potus: trāſcurrit ta/
men aliena vbera grauida: licet humore la/
ctis exundēt: ſolā matrē requirit: ſolius ſibi
materni vberis paupes ſucos ſignificat ab/
undare. Illa ꝗ inter multa agniculorū mi/
lia ſolū filiū nouit: vn⁹ ꝗuis plurimorū ba/
latus eadē ſpecies: ſꝫ illa tamē fętuꝫ ſuū diſ
cernit a cęteris: ⁊ ſolū filium tacito pietatis
teſtimonio recognoſcit. Paſtor errat in di/
ſcretione ouiū: agniculus in agnitione ma/
tris neſcit errare. Paſtor fallitur ſpecie: ſed
ouis pietate nō fallitur. Unus odor omni/
bus: ſed tamē habet natura odorē ſuuꝫ do/
meſticū quē ſoboles cara ſpeciali q̄dā videtꝰ
ꝓprietate redolere. Habet ſuos vſus natu/
ra et ſenſus domeſticos. Uix infantulo
cęperunt dentes ꝓrumpere: etiā nouit ſua
arma temptare. Nōdū catulo dentes: ⁊ tā/
quā habeat ore ꝓprio ſe quęrit vlciſci. Nō/
dum ceruo cornua: ⁊ tamē fronte pręludit:
atꝗ ex ea quę nōduꝫ expt⁹ ſit tela minitatꝰ.
Lupus ſi prior hominē viderit: voceꝫ eri
pit: ⁊ deſpicit eum tanquā victor vocis ab/
latę. Idem ſi ſe pręuiſum ſenſerit: deponit
ferociam: nō poteſt currere. Leo gallum
⁊ maxime album veretꝰ. Caprea vulnera/
ta dictamnū petit: ⁊ de vulnere excludit ſa
gittas. Norūt ⁊ beſtię remedia ſua. Leo
ęger: ſimiam quęrit vt deuoret: quo poſſit
ſanari. Leopardus caprę agreſtis ſan/
guinē bibit: ⁊ vim languoris euitat. Om
nis fera ęgra: canis hauſto curatur ſangui/

De admirabili agniculorum et matrum ſuarum et balatib⁹ inter ſe cognitione.

De ereptione vocis hoīs a lupo

ꝙ leo gallū veretur.

ne. Urſus ęger: formicas deuorat. Cer/
uus oleę ramuſculos mandit. Ergo ferę
norūt expetere ea quę ſibi ꝓſūt: tu ignoras
o homo remedia tua: Tu neſcꝭ quomō vir/
tutem eripias aduerſario: vt te tanquā ꝑ/
uentus lupus effugere non poſſit: vt oculo
tuę mentis eius perfidiā deꝑhendas: ⁊ pri/
or curſum verborū eius impedias: impudē
ti[illegible]ius ⁊ acumen diſputationis obtūdas.
[illegible] ſi te ille ꝑuenerit vocem tibi auferet: et
ſi obmutueris ſolue amictum tuū vt ſermo
nem reſoluaſ. Et ſi in te inſurrexerit lupus:
petrā cape: et fugit. Petra tua chriſtus eſt.
Si ad chriſtū cōfugias: fugit lupus: nec ter
rere te poterit. Hanc petrā quęſiuit petrus
cū titubaret in fluctib⁹: ⁊ inuenit qd̄ q̄ſiuit:
qr dexterā amplex⁹ eſt chriſti. Quid dicā
allio homines delectari: ⁊ illud ad eſcam ſu
mere: quod ⁊ leopardus fugit? Deniꝗ ſi/
cubi alliū aliquis cōfricandum putauerit:
leopardus inde exilit nec reſiſtit: Cuius ve/
nenata fera odorē nō poteſt ſuſtinere: id tu
ꝓ cibo ſumis: ⁊ viſceribus infundis inter/
nis. Sed medicatꝰ interduꝫ doloribus. Su/
matur ꝓ medicamēto nō ꝓ cibo: ſumatꝰ ab
ęgrotantibus: nō ab epulantib⁹. Medi/
camentū quęris: ⁊ ieiuniū fugis: quaſi ma/
ius aliud remediū reperire poſſis. Ieiuni
hominis ſputuꝫ ſi ſerpens guſtauerit: mori
tur. Uides quāta vis ieiunij ſit: vt ⁊ ſputo
ſuo homo terrenū ſerpētē interficiat: ⁊ me/
rito ſpiritalē. Quantā domin⁹ etiā minu/
ſculis infudit prudentiam. Turtur nido
ſuo ne pullos ſuos incurſet lupus: ſquillę
folia ſuperiacit. Nouit em̄ ꝙ huiuſmodi fo/
lia lupi fugere cōſuerint. Nouit vulpecu/
la quomodo poſteritatē foueat ſuā: ⁊ tu ig/
noras: tu negligis: quomodo aduerſum lu/
pos nequitię ſpiritalis poſteritatē vitę hu/
ius habeas tutiorem.

ꝙ alliū fuget leopardum.

Qua ratione dominus alijs beſtijs anguſtiora: alijs ꝓlixiora colla formauerit. Et de elephantoruꝫ deſcriptione quantū ad membra ⁊ ꝓprietates eorū: Ca. V.

ſ Ed reuertamur ad ſeriem creaturę: ⁊ ꝯſiderem⁹ q̄ rōne dn̄s alijs beſtijs anguſtiora colla formauerit: vt leo/
nibus atꝗ tigridibus vrſis ꝗ: Alijs ꝓlixio
ra: vt elephantis ⁊ camelis. Nōne euidens
cauſa eſt: qr illis feris quę carne veſcuntꝰ nō
erat op⁹ ꝓlixitate ceruicis? Nō em̄ in terras

paſcẽdi gratia ceruicẽ atq̃ oꝛa deijciũt: ſed
aut ceruũ inuadũt: aut bouem ouẽq̃ diſcer
pũt. Camel⁹ vero cũ ſit altioꝛ: quõ herbis
minutiſſimis paſcereť: niſi longioꝛa vſq̃ ad
terrã colla ad vſũ paſtiõis extẽderet? Itaq̃
camel⁹ ꝑ ratiõe ꝓceritatis ſuę ꝓlixioꝛa col
la ſoꝛtitus eſt. Equ⁹ ꝑ ratione: bos q̃ ſimi
De Elephanti promuſcide — mõ: hęc eñ paſcunť herbis. Elephãt⁹ aũt
etiã ꝓminentẽ ꝓmuſcidem habet: q̃ cũ ſit
eminẽtioꝛ cunctis ſe inclinare ad paſcendũ
non põt. Itaq̃ ꝓmuſcide ei⁹ ad colligendũ
cibũ vtiť miniſterio. Ea imani beſtię lar/
gi pot⁹ infundit humoꝛẽ: ideoq̃ cõcaua eſt
q̃ ad reſtinguẽdã tantę beluę ſitim plenos
lacus hauriat: aut collecto flumĩe poſſit vn
De eiuſdem ceruice — dare potantẽ. Ceruix ſane minoꝛ eſt q̃ po
ſcit tãti coꝛpoꝛĩ moles: ne ea q̃ oneri magĩ
eſſet q̃ vſui. Ideoq̃ nec genua inflectit: q̃
rigidioꝛib⁹ opus fuit crurib⁹ quo velut co/
lũnis tanta poſſit mẽbꝛoꝝ machina ſuſtine
ri. Calcaneũ leuiter icuruat: rigẽt cętera pe/
dũ a ſũmo vſq̃ ad imũ. Nec ſicut nos in an
cylas nos ſępe deponim⁹: ita ſe etiã beſtia
põt tanta deflectere: meritoq̃ nõ voluendi
ſe neq̃ recubãdi vſum cũ cęteris aĩantibus
Cur trabibus fulciatur — põt habere cõem. Fulciť hinc inde trabi/
bus maximis: vt in ſõmo aliq̃ntulũ ſine pe
riculo reflectať: q̃ pes ei⁹ nulla artuũ ꝯiun
ctione diſtinguiť. Mãſuetis igiť veluti q̃
dã fulcra coꝛũ quib⁹ hic vſus eſt paranť in/
genio. Feris aũt ⁊ agreſtib⁹ q̃ nemo hm̃õi
quibus ſuſtentari queant fulcra ſubſternit:
hinc venit vſus ꝑiculi. Nãq̃ arboꝛe nixi aut
coſtas fricant: aut in ſomno ſeſe relaxant.
Quę nõnũq̃ victa atq̃ inflexa tanto coꝛꝑe
frangiť: atq̃ ille q̃ ſeſe in eandem refuderat
coꝛruit: nec erigere atq̃ eleuare ſe põt: ibiq̃
iacens interit: aut gemitu ſuo ꝓditus ſter/
niť: dũ ventre cęteriſq̃ iuxta mollioꝛib⁹ ad
vuln⁹ patet. Nã doꝛſum ei⁹ cęteraq̃ exteri/
De inſidijs q̃ elephãtis ꝓpť eboꝛ parantur. — oꝛa nõ vlla facile ſolẽt tela penetrare. Sũt
aũt qui ꝓpter ebur has illis inſidias parẽt:
vt arboꝛes eas quib⁹ ſe applicare ꝯſueuerit:
ex alia parte qua infrequẽtioꝛ vſus eis ſit:
aliquãtũ recidant vt reflectẽte ſe elephãto:
põdus mẽbꝛoꝛũ ei⁹ ſuſtinere nõ poſſint rui/
nãq̃ eius arceſſant. Sed ſi q̃s iſta repꝛhen
dit: repꝛhendat etiã altitudines ędificioꝝ: q̃
citi⁹ grauẽ minanť ruinã: ⁊ difficilius lapſa
De vſu quẽ elephãti reb⁹ bellicis miniſtrãt, — reparanť. Verũ ſi illa aut ꝓpter pulchꝛitu
dinẽ: aut ꝓpť ſpeculã frequẽter attollim⁹:
hęc q̃ in in elephãtis ꝓbare debem⁹: q̃ ma
gnũ rebus bellicis vſũ miniſtrant. Inde
gens ꝑſarũ ferox bellis: valida ſagittis: om
niũq̃ teloꝛũ iactu: q̃ de ſuꝑioꝛib⁹ ad inferi/
oꝛa validioꝛe niſu tela toꝛquenť: acies eoꝛũ
velut gradiẽtib⁹ turrib⁹ ſepta ꝓcedit. In
medijs cãpis tanq̃ de muro dimicãt: ⁊ ve/
lut in arce quadã ⁊ ſpecula collocati ſpectãt
magis bella q̃ ſubeunt. Ita alieni a ꝑiculo
videnť tuti molib⁹ beſtiarũ. Quis eñ eos
adire audeat: cũ deſuꝑ iaculis facile figať:
inferi⁹ elephantoꝝ ꝯterať incurſu? Deniq̃
cedunt illis acies ⁊ armatoꝝ cunei: ⁊ caſtra
illa quadrata ſoluũť. Intolerabili nãq̃ im/
petu in hoſtes ruũt: vt nullo agmine bella/
toꝝ: nulla ꝯſtipatione militũ: nullo clypeo
rũ retardenť obiectu: velut quidã mobiles
mõtes verſanť in ꝑlijs: ⁊ vt colles alto emi/
nent vertice: mugit⁹ fragoꝛe: oĩm ꝑturbant
ꝯfidentiã. Quid his faciat pedes q̃uis la
certis validus ⁊ manu ꝓmptus: cũ ſibi ſe/
ptus armatoꝝ ꝑpľs gradientiũ vt mur⁹ oc/
currat? Quid faciat eques: cũ equus ei⁹ ꝑ
terrefact⁹ tantę beſtię imanitate diffugiat?
Quid faciat ſagittari⁹: cũ deſuꝑ ferrata vi
roꝛũ coꝛpoꝛa iaculi ictũ ſentire non poſſint.
Beſtia q̃ nec nuda facile penetrabiľ ferro
ſit: ⁊ munita loꝛiciſ obuias ſine ſui periculo
acies ſecet: ⁊ ꝯterat turmas? Itaq̃ vt imẽ/
ſa ędificia: ita elephãti fundamẽtis validi/
oꝛib⁹ ſuſtinenť: alioq̃n iꝑarib⁹ fulti pedib⁹
De lõgitudine vitę elephãtoꝝ — intra breuẽ laberẽť ętatẽ. Nũc aũt ⁊ trecẽ/
tis ⁊ ampli⁹ ferunť annis vitã ꝓducere: q̃
oĩa ſibi ad magnitudinẽ membꝛa ꝯueniũt.
Iõq̃ nõ diſtincti vt nobis ſed cõpacti art⁹
ſũt: quo ſint robuſtioꝛes. Nã cito hoĩbus ſi
diu ſteterint: aut veloci⁹ cucurrerint: iugiter
ambulauerint: genua vexanť ⁊ plantę. Cõ/
iuncta eñ ⁊ articulata facili⁹ q̃ cõcreta atq̃
ſolidata: aut doloꝛis ſenſũ: aut caſum offen
De dẽtib⁹ q̃b⁹ armãť elephãti — ſionis admittũt. Et q̃d miraris ſi veſtiti
armis timenť: q̃ñquidẽ dentib⁹ ſuis tanq̃
De ꝓmuſcidis ⁊ pedis virib⁹ — naturalib⁹ ſpiculis ſꝑ armati ſũt? Promu
ſcide ſua q̃dquid inuoluerint frangunt: pe/
de q̃cquid cõpꝛeſſerint: velut q̃dã lapſu rui/
nę ingentis exanimant. Inuoluũt ꝓmuſci
de nemoꝛa ad ſui eſcã: ⁊ q̃ſi quidã altiſſimi
dracones ſerpentinis q̃s cęperint ſpiris fla
gellant. Plęrũq̃ eas in oꝛbẽ colligũt: maxi
me cũ de terra cib⁹ legiť: aut pot⁹ hauritur.
Documẽto itaq̃ nobis ſũt: q̃ nihil ſuꝑflu/
um ſit creatũ: ⁊ tñ hęc tãtę molis beſtia ſub
iecta nobis imperijs ſeruit hũanis.

De ꝑlibatione cõmendatiõis hu
mane creature: cum exhortatione
vt homo ſeipſum noſcat ⁊ ſibi attẽ
dat: Ca. VI.

Etenim q̃ñ de hoĩs creatura dictu/
ri ſumus: cõmendationẽ ei ꝑſtrue/
re ⁊ ꝑlibare debemus. Videbať
nihil elephãtis creatura habere robuſtius:
nihil tã terribile vel ꝓcerũ: nihil tã ferux q̃
leones vel tigrides ſunt: ⁊ hęc ſeruiũt homi
ni: ⁊ naturã ſuã humana inſtitutione depo
nũt; obliuiſcunť q̃d nata ſunt: induunt q̃d
iubenť. Quid multa? Docenť vt paruuli:
ſeruiũt vt infirmi: verberanť vt timidi: coꝛ/
rigunť vt ſubditi: in moꝛes trãſeunt nr̃os:
q̃ñ motus ꝓpꝛios ꝑdiderũt. Mirabilis
igiť natura in maximis. Mirabilis eñ i ex/
celſis dñs: mirabilis etiã in minimiſ. Sicut
eñ nõ minus plana campoꝝ q̃ montiũ al/
ta miramur: nec plus altitudinẽ cedri ſtupe
mus: q̃ vitis aut oleę breuis fęcũditatẽ: ita
non amplius miroꝛ elephantũ q̃ ꝓcer⁹ eſt:
q̃ murẽ qui terribilis elephãto eſt. Naturę
igiť hęc potẽtia eſt: vt terribilia alijs: alijs
meticuloſa ſint. Eſt eñ donata pꝛęroga/
tiua quędã ſingulis creaturis: vt quibuſdã
pꝛiuilegijs pꝛopꝛijs fulcianť. Foꝛmidabilis
tauris elephãtus: murẽ timet. Leo quidẽ
rex ferarũ: exiguo ſcoꝛpionis aculeo exagi/
tať: ⁊ veneno ſerpentis occidiť. Eximia le
onis pulchꝛitudo comantes ceruice thoꝛos
excutit: vel ſublato pectoꝛe attollit oꝛa. Sꝫ
quis nõ mireť tã breui ſcoꝛpionis aculeo vt
incoꝛpoꝛeũ putes: ingentiũ coꝛpoꝛum exire
moꝛtẽ? Nec hoc quiſq̃ repꝛhendat: q̃ crea/
toꝛ ſerpentes creaturis ſuis aliaq̃ vel aĩan/
tium vel herbarũ gñã venenata miſcuerit.
Nata ſũt eñ hęc ad coꝛreptionẽ noſtrã: nõ
ad defoꝛmationẽ. Nã q̃ ignauis: aut in/
firmis: aut impijs plęrũq̃ offenſioni atq̃
terroꝛi ſunt: alijs vſui. Ita ſũt hęc vt pęda/
gogi paruulis: amari videnť: acerbi ⁊ mole
ſti: foꝛmidabiles verbere: libertatẽ laſciuiẽ/
di negant: neceſſitatẽ diſciplinę exigũt: pu/
eriles animos ne luxu diffluant terroꝛe con
ſtringũt: ideoq̃ hoꝝ auſteritatẽ frugi eua/
dũt: ſobꝛij: cõtinentes: laudi magis q̃ ludo
dediti. Vides quid terribilia illa flagella
ꝓficiant? Sic ⁊ ſerpentes flagella ſunt eoꝝ
quib⁹ infirma animi ętas: ⁊ quędã puerilis
mentis eſt virt⁹: cęterũ foꝛtioꝛib⁹ nocere nõ
poſſunt. Deniq̃ cõfidẽti in dño dictũ eſt:
Suꝑ aſpidẽ ⁊ baſiliſcũ ambulabis: ⁊ cõcul/ Ps. 90.
cabis leonẽ ⁊ dracone. Paulum momoꝛ/ Act. 28.
dit vipera: ⁊ putabant eũ quaſi peccatoꝛẽ
vix de naufragio ſeruatũ: veneno eſſe moꝛi
turũ: ſed poſteaq̃ inuiolabilis ꝑmanſit ex/
cuſſa in ignẽ vipera: plus apud intuẽtes ve
nerationis inuenit. Sed ⁊ ipſe dñs ad oẽs
ait: Qui crediderit ⁊ baptizat⁹ fuerit hic ſal Marci. 16.
uus erit: qui vero nõ crediderit cõdẽnabiť.
Signa autẽ credentiũ hęc dixit foꝛe: vt ſer/
pentes manu mulceãt: venena his atq̃ om
ne moꝛtiferũ etiã ſi biberint: nocere nõ poſ/
ſint. Tua igiť tibi magis incredulitas o
homo: q̃ venena metuenda ſerpentiũ ſũt.
Time igiť illa: vt ſaltẽ dum foꝛmidanť illa:
ad fidẽ ꝓuocare te poſſint. Nã ſi deũ nõ ti/
mes: vľ vltricia perfidię venena foꝛmides.
Nunc q̃ñ ⁊ elephantos vides tibi ſubdi
tos: ⁊ leones eſſe ſubiectos: noſce teipſum
o homo: q̃d nõ vt ferũt apollinis pythij: ſꝫ
ſalomonis ſancti eſt: q̃ ait: Niſi ſcias te foꝛ/ Cant. 1.
moſam i mulierib⁹: q̃q̃ multo antea moy/
ſes in deuteronomio ſcripſerit: Attẽde tibi
o hõ: Attẽde tibi: ait lex. Et ꝓpheta ait: Ni
ſi ſcias te. Cui hoc dicit? Foꝛmoſa inquit in
mulierib⁹. Quę eſt pulchꝛa in mulierib⁹ ni/
ſi anima: quę in vtroq̃ ſexu ꝑſtantiã poſſi/
det pulchꝛitudinis? Et merito decoꝛa eſt: q̃
nõ terrena ſed cęleſtia: nõ coꝛruptibilia ſed
incoꝛrupta deſiderat: in quib⁹ decus perire
nõ ſoleat. Coꝛpoꝛalia eñ omnia ꝓceſſu ęta
tis: aut ęgritudinis ięqualitate marceſcũt.
Hinc attende dicit moyſes in qua tu tot⁹
es: in qua melioꝛ tui poꝛtio eſt. Deniq̃ in/
terꝑtatus eſt dñs q̃s ſis tu: dicẽs: Attẽdite Matth. 7.
vobis a falſis ꝓphetis. Iſti eñ animã de/
bilitant: mentẽ ſubꝛuunt. Nõ igitur caro
tu es. Quid eñ eſt caro: ſine animę guber/
naculo mẽtis vigoꝛe? Caro hodie ſumitur:
cras deponiť. Caro tẽpoꝛaľ: anima diutur/
na. Caro amictus eſt animę: quę ſe induit
quodã coꝛpoꝛis veſtimẽto. Nõ igitur tu ve
ſtimentũ es: ſed qui veſtimento vteris. Iõ
tibi dicitur: vt expolians veterẽ hominẽ cũ
actibus eius nouũ induas: qui nõ in coꝛpis
qualitate: ſed in ſpiritu mentis ⁊ agnitione
renouatur. Nõ inquã caro es tu. Neq̃ eñ
carni dicitur: Templũ eñ dei ſanctum eſt: 1. Cor. 3.
quod eſtis vos. Et alibi: Templũ dei vos
eſtis: et ſpirituſſanctus habitat in vobis.
Sed renouatis dicitur ⁊ fidelibus in quib⁹
ꝑmanet ſpiritus dei. In carnalibus autem

Geñ.6. nõ ꝑmanet: qꝛ ſcriptũ eſt: Nõ ꝑmanebit ſpi
ritus meꝰ in iſtis: qm̃ carnes ſunt.

De noſtre creationis ſerie. Et q̃d ſit imago dei: cum iterata adhorta- tione vt homo ſibi attendat ⁊ ſeip- ſum ſciat: Ca. VII.

Ed priꝰ ipſiꝰ creationis nr̃e ſeriẽ ꝯſi
S deremus. Faciamus (inquit)
hominẽ ad imaginẽ ⁊ ſilitu-
dinẽ noſtrã. Quis hoc dicit? Nõne de-
us q̃ te fecit? Quid eſt deꝰ? Caro an ſpũs?
Nõ caro vtiq; ſed ſpũs. Cuiꝰ ſimilis caro eſ
ſe nõ põt: qꝛ ipſe incorporeꝰ ⁊ inuiſibilis eſt:
caro aũt ⁊ cõprehẽdit ⁊ videtur. Cui dicit?
Nõ ſibi vtiq; qꝛ nõ dicit faciã: ſed faciamꝰ.
Nõ angelis: qꝛ miniſtri ſunt: ſerui autẽ cuȝ
dñõ: ⁊ opera cũ auctore nõ poſſunt oꝑatio-
nis habere ꝯſortiũ: ſed dicit filio: etiaȝ ſi iu-
dei nolint: etiã ſi arriani repugnẽt. Sed ⁊
iudei cõticeſcant et arriani cũ ſuis paribus
obmuteſcãt: qui dũ vnũ a conſortio diuine
oꝑationis excludũt: pluref inſerũt: ⁊ ꝑroga
tiuã quã filio negant ſeruulis donãt. Sȝ
eſto vt adminiculo ſeruulorũ ad oꝑandum
deꝰ vobis ĩdiguiſſe videat̃. Si oꝑatio cõis
eſt cũ angelis deo: nũq̃d deo ⁊ angelis ima
go cõis eſt? Nunq̃d angelis diceret: Facia-
mus hoiem ad noſtrã imaginẽ ⁊ ſimilitudi-
Col.1. nẽ? Sȝ q̃ ſit imago dei: audi dicentẽ: Qui
eripuit nos ĩquit de ꝑtãte tenebrarũ: ⁊ trãſ-
tulit in regnũ filij charitatis ſue: in quo ha-
bemus redẽptionẽ: remiſſionẽ peccatoꝝ: q̃
eſt imago dei inuiſibilis: ⁊ primogenitꝰ vni
uerſe creature. Ipſe ẽ imago dei patris: q̃ ſꝑ
eſt: ⁊ erat in principio. Deniq; imago eſt q̃
Joh.14. dicit: Philippe qui videt me videt ⁊ patreȝ.
Et quõ tu cũ imaginẽ viuaȝ patris viuẽtis
videas: dicis: Oſtende nobis patrẽ? Non
credis: qꝛ ego in pr̃e: ⁊ pater in me eſt? Ima
go dei: virtus eſt nõ infirmitas: imago dei
ſapiẽtia eſt: ⁊ imago dei iuſticia eſt. Sed ſa-
piẽtia diuina eſt ſempiterna iuſticia. Ima-
Joh.8. go dei eſt ſolus ille q̃ dixit: Ego ⁊ pat̃ vnuȝ
ſumꝰ. Ita habens ſilitudinẽ patris: vt diui
nitatis ⁊ plenitudinis habeat vnitatẽ. Ubi
dicit: Faciamꝰ: quõ inequalitas? Cũ iteruȝ
dicat: Ad ſimilitudinẽ noſtrã: vbi eſt diſſili-
tudo? Sic ⁊ in euãgelio vbi dicit: Ego ⁊ pa
ter: vtiq; ñ vna ꝑſona ẽ. Ubi aũt ait: Unũ
ſumuſ: nulla eſt diſcrepãtia diuinitatis aut
operis. Nõ igit̃ in vtroq; vna ꝑſona: ſ; vna
ſubſtãtia eſt. Et bñ addidit: Sumꝰ: qꝛ ſꝑ cẽ
diuinũ ẽ: vt coeternũ credas: quẽ putabas
diſſimilẽ eſſe. Eternꝰ eſt em̃: de q̃ dicit moy-
ſes: Qui eſt miſit me. Pulchre etiã illud ꝑ- Exo 3.
miſit: Ego ⁊ pater. Nã ſi patrẽ ꝑmiſiſſet: tu
minorẽ filiũ iudicares. Sȝ ꝑmiſit filiũ: quẽ
nõ conuenit credi patre ſuperiorẽ. Adiũxit
patrẽ vt aduertas deũ patrẽ ⁊ filiũ eiꝰ ordi-
nis ꝑiudicio nõ teneri. Attẽde inquit tibi
ſoli. Aliud em̃ ſumꝰ nos: alia ſunt nr̃a: alia
que circa nos ſunt. Nos ſumꝰ: hoc eſt: aĩa ⁊
mens. Noſtra ſunt corꝑis membra ⁊ ſenſus
eiꝰ. Circa nos pecunia ẽ: ſerui ſũt ⁊ vite iſti-
us apparatꝰ. Tibi ḡ attẽde ⁊ teipſũ ſcito:
hoc eſt: nõ quales lacertos habeaſ: nõ quã-
tã corporis fortitudinẽ: nõ quãtas poſſeſſi-
ones: quantã potentiã: ſed qualẽ animã ac
mentẽ: vñ oĩa ꝯſilia ꝓficiſcunt̃: ad quã ope-
rũ tuoꝝ fructꝰ refert̃. Illa eſt em̃ plena ſa-
pientie: plena pietatis atq; iuſticie: qm̃ oĩs
virtus a deo eſt. Cui dicit deꝰ: Ecce ego hie
ruſalem pinxi muros tuos. Illa aĩa a deo
pingit̃: que habet in ſe virtutũ grãm renitẽ
tẽ: ſplendorẽq; pietatis. Illa aĩa bñ picta
eſt: in qua elucet diuine operatõis effigies.
Illa aĩa bene picta eſt: in qua eſt ſplẽdor
glorie ⁊ paterne imago ſubſtãtie. Scd̃m
hanc imaginẽ q̃ refulget: pictura ꝓcioſa eſt.
Scd̃m hãc imaginẽ adã ante peccatũ: ſed
vbi lapſus eſt: depoſuit imaginẽ celeſtẽ: ſũ-
pſit terreſtris effigiẽ. Sed fugiamꝰ hanc
imaginẽ q̃ ĩtrare ciuitatẽ dei nõ põt: qꝛ ſcri-
ptũ eſt: Dñe in ciuitate tua imaginẽ eorum Ps.72.
ad nihilũ rediges. Et nõ intrat ĩdigna ima-
go: ⁊ q̃ ĩtrauerit excludit̃: qꝛ nõ intrabit in-
quit in eã omne cõe: ⁊ qui facit execrationẽ
⁊ mendaciũ: ſed ille intrabit in eaȝ cuius in
fronte agni nomẽ ſcriptũ eſt. Anima igit̃
noſtra ad imaginẽ dei eſt. In hac totus es
homo: quia ſine hac nihil es: ſed es terra: ⁊
in terrã reſolueris. Deniq; vt ſcias qꝛ ſine
aĩa caro nihil eſt: Nolite inq̃t timere eos q̃ Matth.10.
poſſunt corpꝰ occidere: aĩam aũt nõ poſſũt.
Quid igit̃ in carne ꝑſumis: q̃ nihil amittis
ſi carnẽ amiſeris? Sed illud time: ne aĩe tue
defrauderis auxilio. Quã em̃ dabit hõ cõ- Matth.16.
mutationẽ ꝓ aĩa ſua: in q̃ nõ exigua ſui por
tio: ſed totiꝰ hũane vniuerſitatis ſubſtãtia
eſt. Hec ẽ ꝑ quã ceteris ferarũ auiũq; dñã-
ris aĩantibꝰ. Hec eſt ad imaginẽ dei: cor-
pus aũt ad ſpẽm beſtiarũ: In hac pium di
uine imitationis inſigne: in illo cuȝ feris ac
beluis vile conſortiũ.

De elimatiori tractatu: q̃d ſit ad imaginem dei. Et de aĩa quõ ſit ad imaginẽ dei. Et vtrũ de ea dici po- tuerit: Faciamꝰ hoiem ad imaginẽ noſtrã: vtrũ ꝑterea ſm̃ corpus an ſm̃ aĩam iuſtificatio ꝯferri videat̃: cũ vehementiori incitatione vt ho mo ſeipſum cognoſcat ⁊ ſibi atten- dat: Ca. VIII.

Ed tractemꝰ elimatiꝰ q̃d ſit ad ima
S ginẽ dei. Caro nũquid ad imaginẽ
dei eſt? Ergo in deo terra eſt: qꝛ ca-
ro terra eſt. Ergo corporeꝰ deꝰ? Ergo infir-
mus vt caro: paſſionibuſq; ſubiectꝰ? Et
forte caput tibi videat̃ ad ſimilitudinẽ dei:
qꝛ eminet: aut oculi qꝛ intuent̃: vel aureſ qꝛ
audiunt. Si altitudinẽ ſpectes: nũ ꝓceri vi
demur: qꝛ paululũ vertice eminemus a ter-
ris? Sȝ id nõ pudet eo nos ſiles dei dici:
qꝛ ſerpentibꝰ ceteriſq; reptãtibꝰ: aut qꝛ dã-
mulis atq; ouibꝰ aut lupis celſiores ſumꝰ?
Et quãto in hac parte cameli nobis atq; ele
phãti ꝓceriores ſunt? Obtutꝰ eſt quidẽ ꝑ-
ſtans ſpectare elemẽta mũdi: cognoſcere q̃
nullus annũciet: ſed tuꝰ deꝑhendat aſpec-
tus. Uerũ hoc ipſũ quãtũ eſt qd̓ videmꝰ:
vt eo ad ſimilitudinẽ dei nos eſſe dicamuſ:
qꝛ oĩa videt: ſpectat oĩa: latentes deꝑhẽdit
affectꝰ: ſcutat̃ cordis occulta? Nõ pudet h̊
dicere: cũ ipſe me totum videre nõ poſſim.
Qd̓ ante pedeſ ẽ video: qd̓ a tergo ẽ videre
nõ poſſum. Ceruicẽ meã neſcio: nõ noui oc-
cipitiũ: renes meos videre nõ poſſũ. Si-
militer quãtũ eſt qd̓ audimuſ: cũ id qd̓ pau
lulũ diſtet videre ⁊ audire nõ poſſim? Si in-
teriecti parietes ſint: impedit̃ aſpectꝰ: impe
dit̃ auditꝰ. Deinde corpꝰ noſtrũ vno in lo
co heret: anguſto includit̃ ſpacio. Oẽs fere
latiores ſunt hoĩe: oẽs etiã velociores. Nõ
ḡ caro põt eẽ ad imaginẽ dei: ſed aĩa noſtra
q̃ libera eſt: ⁊ diffuſis cogitationibꝰ atq; cõ
ſilijs huc atq; illuc vagat̃: q̃ ꝯſiderando ſpe
ctat oĩa. Ecce nũc ſumus in italia: ⁊ cogita-
mus q̃ ad oriẽtales aut occidẽtales partes
ſpectare videant̃: ⁊ cũ illis verſari videmur:
qui in ꝑſidia ſunt cõſtituti: ⁊ illos videmus
qui degũt in africa: ſi q̊s cognitoſ nobis ca
terra ſuſceperit: ſeq̃mur ꝓficiſcẽtes: inhere-
mus ꝑegrinãtibꝰ: copulamur abſentibus:
alloq̃mur ſeparatos: defunctos q̊ȝ ad collo
quiũ reſuſcitamꝰ: eoſq; vt viuẽtes cõplecti-
mur: ⁊ tenemꝰ: ⁊ vite officia his vſũq; defe-
rimus. Ea igit̃ eſt ad imaginẽ dei: q̃ non
corporeo eſtimat̃: ſ; mẽtis vigore: q̃ abſen-
tes videt: trãſmarina viſu nouit: percurrit
aſpectu: ſcrutat̃ abdita: huc atq; illuc vno
momẽto ſenſus ſuos ꝑ totius orbis fines ⁊
mũdi ſecreta circũfert: q̃ deo iungit̃: chriſto
adheret: deſcendit in infernũ atq; aſcẽdit:
libera verſat̃ in celo. Deniq; audi dicentẽ:
Noſtra aũt cõuerſatio in celis eſt. Nõ eſt ḡ Phil.3.
ad imaginẽ dei: in qua deꝰ nõ ſꝑ ẽ. Sȝ audi
quia ad imaginẽ dei. Dicit em̃ aplus: Nos 2. Cor.3.
itaq; oẽs reuelata facie gloriã dei ſpeculan-
tes: ad eandẽ imaginẽ reformamur a gloria
in gloriã ſicut a dñi ſpiritu. Quia igit̃ cog-
nouimꝰ aĩam eſſe ad imaginẽ dei: nũc cõſi-
deremꝰ vtrũ de aĩa potuerit dici: Facia-
mus hominẽ ad imaginẽ. Sed au-
di ⁊ iſtud: qꝛ aĩa noĩe hoĩs nuncupat̃. Scri-
ptũ eſt em̃ in geneſi: Filij aũt ioſeph q̃ facti
ſunt illi in egypto: anime nouẽ. Oẽs ḡ ani-
me q̃ intrauerũt cũ iacob in egyptũ ſeptua-
gintaquinq;. Et multo aptius aĩa vel hõ
latine vel grece ἄνθρωπος dicit̃: alterum
ab hũanitate: alterũ ab intuendi habẽs vi-
uacitatẽ: que magis anime q̃ȝ corpori cõue-
nire nõ dubiũ eſt. Cui rei etiã illud iure cõ
currit dictuȝ in threnis hieremie: Bonꝰ eſt Threñ.3.
dñs ſuſtinẽtibus eũ: anime q̃ querit eũ. De
hominibꝰ dixit: ⁊ animã adijciendaȝ puta-
uit. Meliꝰ em̃ querit iſta: ſi ſola ſit: abducẽſ
ſe a corporis ceno: ⁊ a cupiditate carnali. Ip
ſa ẽ ad imaginẽ dei: cõformis dñi ieſu. Qui
aũt cõformes filij dei: ſancti ſunt. Sic em̃ le
gimus: dicẽte paulo: Scimꝰ aũt qm̃ diligẽ- Ro.8.
tibus deũ oĩa ꝯcurrunt ĩ bonuȝ: his qui ſm̃
ꝓpoſitũ vocati ſunt ſancti: quos ꝑſciuit et
ꝑdeſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui
vt ſit ipſe primogenitꝰ in multis fratribus.
Quos aũt ꝑdeſtinauit: hos ⁊ vocauit: ⁊ q̊s
vocauit: hos ⁊ iuſtificauit. Quos aũt iuſti-
ficauit: hos ⁊ clarificauit. Utrũ igit̃ ſm̃ cor
pus an ſm̃ animã iuſtificatio tibi cõferri vi-
deatur: queſo reſpõdeas. Sed dubitare
nõ potes: cum iuſticia vnde iuſtificatio de-
riuata eſt: mẽtis tue vtiq; nõ corpis ſit. Pic
tus es ḡ o homo: ⁊ pictꝰ a domino deo tuo.
Bonũ habes artificẽ atq; pictorẽ. Noli bo-
nã delere picturã: nõ fuco ſed veritate fulgẽ
tẽ: nõ cera expſſam: ſ; gratia. Deles picturã
mulier ſi vultũ tuũ materiali candore obli-
nias: ſi acquiſito rubore ꝑfundas. Illa pic-
tura vitij nõ decoris ẽ. Illa pictura fraudis

nō ſimplicitatis ē. Illa pictura tp̄alis ē:aut
pluuia aut ſudore tergit. Illa pictura fallit
⁊ decipit: vt neq̨ illi placeas cui placere de/
ſideras: qui intelligis nō tuum ſed alienū
eſſe qđ placeas: ⁊ tuo diſpliceas auctori: q̄
videt opus ſuū eſſe deletū. Dic mihi: Si
ſupra artificē aliquē inducas alterū: qui opꝰ
illiꝰ ſuperioris nouis operibꝰ obducat: nō/
ne indignat̄ ille qui opus ſuū adulteratū eſ
ſe cognouerit? Noli tollere picturā dei: et
picturā meretricis aſſumere: q̄ ſcriptū eſt:
1. Cor. 5. Tollā ergo membra chriſti: ⁊ faciam mēbra
meretricis? Abſit. Nā ſi quis adulterat opꝰ
dei: graue crimē admittit. Graue eſt em̄ cri/
men: vt putes ꝙ meliꝰ te homo q̄ deꝰ pin/
gat. Graue eſt vt dicat de te deꝰ: nō agno/
ſco colores meos: nō agnoſco imaginē me/
am: nō agnoſco vultū quē ipſe formaui: reij
cio ego qđ meū nō eſt. Illū quere qui te pin
xit: cū illo habeto cōſortiū: ab illo ſume gra
tiā cui mercedē dediſti. Quid reſpondebis?
Nā ſi graue eſt adulterare opus dei: quid
de illis dicemus qui interficiūt opus dei: q̄
humanū ſanguinē fundūt: qui vitā quā de/
us donauit extorquēt: qui dicūt: Tollamꝰ
iuſtū q̄ inutilis eſt nobis? Unde bene le
Matth. 8. ctū eſt hodie: Uulpes foueas habent: ⁊ vo
lucres celi nidos vbi requieſcant: filiꝰ autē
hominis nō habet vbi caput ſuū reclinet.
Uulpes ergo ſe abſcondit in fouea: auis ſe
tuet̄ in nido: homo nō abſcondit̄ in fouea:
ſed decipit̄. Fouea v̄o os hoīs ē: fouea alta
pectus eſt hominis: vbi ſunt noxia et frau/
dulenta cōſilia: male cogitationes. Tu am/
bulas: ⁊ aliꝰ tibi foueā parat. In medio la/
queorū ambulas: quos abſconderūt tibi in
via inimici tui. Omnia ergo circūſpice: vt
effugias ſicut dāmula de retibus: ⁊ ſicut auis
de laqueo. Dāmula retia aſpectus viuaci/
tate declinat: Auis deuitat laq̄os: ſi ad ſu/
periora ſe cōferat: ⁊ terrena ſuꝑuolet. In ſu
perioribꝰ em̄ nemo tendit retia: laqueū nul
lus abſcondit. Ideo cuiꝰ cōuerſatio in ſuꝑ/
nis eſt: huiꝰ nō ſolet in predā venire captu/
ra. Sed quid miraris ſi homo decipit̄ ab
homine: quādo filius hominis vbi requie/
ſceret nō habebat? Et ille quidē talem ho/
minē fecit in quo caput ſuū reclinaret. Sꝫ
poſteaq̄ in pectore noſtro nō requies ꝓxi/
mi cepit eſſe ſed fouea: poſteaq̄ alter alteri
nectere cepit inſidias quē iuuare deberet: ca
put ſuū chriſtus auertit a nobis. Sꝫ poſtea

tū maluit illud morti offerre ꝓ nobis. Noli
igit̄ eſſe fraudulentus: crudelis: immitis: vt
in te chriſtus caput reclinet. Deniq̨ cū fe
ciſſet piſciū beluas: cū feciſſet ferarū gene/
ra ⁊ beſtiarū nō requieuit. Req̄euit autē po
ſteaq̄ hoīem ad imaginē ſuā fecit. In quo
requieſcat: audi dicentem: Supra quem re/ Eſa. 66.
quieſcā: niſi ſuꝑ humilē ⁊ quietū ⁊ tremen/
tē verba mea? Eſto ergo humilis ⁊ quie/
tus: vt ī tuo deꝰ requieſcat affectu. Qui nō
requieuit in beſtijs: multo magis nō requi/
eſcit in pectore beſtiali. Sunt em̄ animi be/
ſtiales: ſūt fere forma hominū indute. De
quibus dicit dn̄s: Attendite vobis a falſis Matth. 7.
ꝓphetis: qui veniūt ad vos in veſtitu oui/
um: intus autē ſunt lupi rapaces. In his
ergo nō requieuit deꝰ. Sꝫ requieuit in mo/
ribus humanis quos fecit deꝰ ad imaginē
ſuā ⁊ ſimilitudinē: quando fecit virū qui nō
debet velare caput ſuū: q̄m imago ⁊ gloria
eſt dei. Huius viri anime dicit: Ecce ego
hieruſalē pinxi muros tuos. Nō dixit: pin/
xi ventrē tuū: nō dixit: pinxi inferiora tua:
ſed dixit: Pinxi muros tuos: valida ſe aſſe
rens homini murorū dediſſe ꝑſidia: vt ſi ꝑ/
uigil ſpeculator in port̄ ſit: obſidionis poſ/
ſit periculū ꝓpulſare. Dicit itaq̨: Nō ti/
bi voluptates dedi: nō illecebras cupidita/
tū: nō incētiua luxurie: nō alieni decoris cō/
cupiſcentiā: ſed dedi tibi fundamēta mura/
lia: dedi tibi turriū excelſa faſtigia: in q̄bus
cōſtitutus expugnari ab hoſte nō metuas:
nec ingruentiū legionū terribilia licet tem/
ptamēta formides. Deniq̨ habes in eſa/
ia: quia iuſti anima dicit vel eccleſia: Ego
ciuitas munita: ego ciuitas obſeſſa: Muni
ta ꝑ chriſtū: obſeſſa per diabolū. Sed non
debet obſidionē vereri: cui chriſtꝰ adiutor
eſt. Munit̄ enī gratia ſpiritali: ⁊ ſeculari/
bus ꝑiculis obſidet̄. Unde ⁊ in cāticis ha Cant. 8
bes dictū: Ego murus: ⁊ vbera mea turres.
Murus eſt eccleſia: turres eiꝰ ſunt ſacerdo/
tes: quibus abundat ⁊ de naturalibus ver/
bū: ⁊ de moralibꝰ diſciplina. Cognoſce ḡ
te decora aīa: q̄ imago dei es. Cognoſce te
hō: q̄ glia es dei. Audi quō glia: ꝓpha dic:
Mirabilis facta ē cognitio tua ex me: hoc
eſt: in meo opere tua mirabilior ē facta ma/
ieſtas. In cōſilio hominis tua ſapiētia ꝑdi
catur: dū me intueor quē tu in ipſis cogita/
tionibus occultis ⁊ internis affectibꝰ deꝑ/
hendis: ſcientie tue agnoſco myſteria. Co

gnoſce ergo te o homo quātus ſis: ⁊ attēde
tibi: neq̄ laqueis implicatꝰ diaboli fias ꝑ/
da venantis: ne forte in fauces tetri illiꝰ le/
1. Petri. 5. onis icurras: qui rugit ⁊ circuit querēs quē
deuoret. Attende tibi vt ꝯſideres quid in
te intret: quid ex te exeat. Nō de cibo dico:
qui abſorbet̄ ⁊ egerit̄: ſed de cogitatione di
co: de ſermone aſſero. Nō in te intret alieni
thori ꝯcupiſcētia: nō irrepat in tuā mentē:
nō rapiat oculus tranſeūtis femine pulchri
tudinē: animꝰ nō includat: nō ſermo tuꝰ tē/
ptamentorū machinas nectat: non in dolo
ꝓdat: non maledico ꝓximum aſpergat op/
probrio. Uenatorē te fecit deus: nō expu
Hiere. 16. gnatorē q̄ dixit: Ecce ego mitto venatores
multos: venatores non criminis ſed abſo/
lutōis: venatores nō culpe vtiq̨ ſed gratie.
Luc. 5. Piſcator chriſti es: cui dicit: Amodo eris
hoīes viuificans. Sic mitte retia tua: ſic
mitte oculos tuos: ſic mitte ſermones tuos
vt nullū opprimas: ſed alleues fluctuantē.
Attēde inq̄t tibi. Sic ſta ne cadas: ſic cur/
re vt ad brauiū ꝑuenias: ſic certato vt ſepe
decernas: q̄ legitimo debetur corona certa
mini. Miles es: hoſtē diligenter explora:
ne tibi nocturnꝰ irrepat. Athleta eſ: manibꝰ
aduerſario ꝓpior eſto: q̄ vultu: ne oculū fe
riat tuū. Liber obtutus ſit: argutꝰ inceſſus:
vt irruentē effundas: cedentē occupes: vul/
nus vigilanti aſpectu exeas: forti cōgreſſu
repellas. Nā ſi fueris vulneratus attēde
tibi: curre ad medicū: quere remediū penitē
tie. Attende tibi: q̄ carnē habes que cito la
bitur: veniat tibi bonus animarū medicus
ſermo diuinus: aſpergat tibi oracula dn̄i tā
quā medicamenta ſalubria. Attende tibi
ne fiat verbum abſconditū in corde tuo ini/
quū. Serpit em̄ ſicut venenū: qđ ⁊ letalia
infert cōtagia. Attende tibi ne obliuiſca
ris deū qui fecit te: ne nomē eius inuanum
Deut. 8. accipias. Attende tibi lex dicit: Ne cū man
ducaueris ⁊ ſatiatus fuer̄: ⁊ domos edifica
ueris: ⁊ habitare ceperis: ⁊ pecoribꝰ tuis re/
pletus fueris: ⁊ auro ⁊ argēto abundauer̄:
⁊ omnibꝰ quecūq̨ tibi fuerint in multitudi
ne exaltes te corde: ⁊ obliuiſcaris dominū
1. Cor. 4. deū tuum. Quid em̄ habes homo qđ nō ac
cepiſti? Nōne hec omnia ſicut vmbra ꝑtere
unt? Nōne domus tua hec puluis eſt ⁊ rui/
na? Nōne hec omnia fabula? Nonne ſeculi
theſaurus vanitas eſt? Nōne tuipſe es ci/
nis? Reſpice in ſepulchra hominū: ⁊ vi/

de q̄d ex te niſi cinis ⁊ oſſa remanebūt: hoc
eſt: ex corpore tuo. Reſpice iquā: ⁊ dic mihi
q̄s ibi diues: quis pauper ſit. Diſcerne ino/
pes ac potētes. Nudi omnes naſcimur: nu
di morimur. Nulla diſcretio inter cadauera
mortuorū: niſi forte ꝙ grauius fetent diui/
tum corpora diſtenta luxurie. Quē audiſti
pauperē crudelitate defunctū? Prodeſt illi
inopia ſua: exercet corpꝰ nō opprimit: Nec
tamē audiuimus iuſtū derelictum: ⁊ ſemen Pſ. 36.
eius querens panē: q̄m qui bene operat̄ in
terra ſua abundat alimētis. Attende ḡ ti
bi diues: q̄ ⁊ tu carnem portas ſicut pauꝑ.
Attende tibi pauꝑ: q̄ anima tua ꝑcioſa
eſt: etſi caro mortalis diuturna anima: etſi
tibi deeſt pecunia: nō deeſt gratia: etſi nō ē
domus ampla: nō diffuſa poſſeſſio: celū pa
tet: terra libera eſt. Omnibꝰ in commune
elemēta donata ſunt: patent eque diuitibꝰ
atq̨ pauperibꝰ ornamēta mundi. Nūquid
pulchriora ꝑcioſiſſimarū domorū aurata la
quearia: q̄ celi facies ſtellis inſignita fulgē
tibus? Nūquid latiora diuitū rura: q̄ ſpa/
cia terrarū? Unde ad eos qui domū ad do/
mū ⁊ villam ad villā iungūt: dictū eſt: Nū/ Eſa. 5.
quid ſoli habitabitis ſuꝑ terrā? Maiorē do
mum tu habes pauꝑ: in qua clamas ⁊ exau
diris. O iſrael inq̄t ꝓpheta q̄ magna ē do/ Baruch. 5
mus dei: ⁊ ingens locus poſſeſſionis eius:
magnus ⁊ nō habet finē: altus ⁊ immēſus.
Domꝰ dei diuiti eſt cōmunis ⁊ paupi. Dif/
ficile eſt tamē diuitē intrare regnū dei. Sꝫ
forte doles: ꝙ nullum tibi auratorū lychno
rum lumē refulgeat. Sed multo illuſtrior ti
bi lumine circūfuſo luna reſplēdet. De hy
eme forſitan querer̄: q̄ nulla tibi hypocau
ſta anhelātibus ignibus vaporent̄: ſed ha/
bes ſolis calorē: qui tibi orbē terrarū tēpe/
ret: et hiberno te defendat a frigore. An
illos beatos putas: qui ſeruorū ſequentiū
ſtipant̄ cateruiſ? Sed qui alienos pedes re/
quirūt: ſuis vti neſciunt. Deniq̨ a paucis
ꝑcedunt̄: a plurimiſ portāt̄. Niſi forte illud
mirar̄: qđ abundāt auro: argēto: pecunia.
Quātis abundāt vides: quātis egeant nō
vides. Sed eburneis lectis accūbere: ꝑci/
oſum putas: ⁊ nō cōſideras precioſiorē eſſe
terram que pauperi thoros graminum ſter
nit: in quibꝰ dulcis requies ſuauis eſt ſomnꝰ:
quē ille aurea cōpoſitꝰ ſponda tota ꝑuigil
nocte querit: ⁊ nō capit. O quanto te ille be
atiorē iudicat: vigilans quieſcentē. Illud

Preterea qđ multo eſt ꝑſtantius: qm̃ iuſtꝰ vir q̃ hic eguerit: illic abũdabit: ⁊ q̃ hic laborez tolerauerit: illic ɔſolationem habebit. Qui aũt hic receperit bona: illic mercedẽ eorum ſperare non poterit. Pauptas enĩ mercedẽ ſuã reſeruat: cenſus abſumit. Attende ꝙ tibi paup: attẽde diues: q2 in pauptate ⁊ diuitijs tẽptamenta ſunt. Ideo quidã ſapiẽs *Prouer. 30.* dicit: Diuitias ⁊ paupertatẽ ne dederis mihi. Et qua ratiõe petierit hoc dicit. Satl eſt enĩ hõi habere qđ ſibi ſufficit. Quia diuitię vt epulis ventrẽ: ita animũ curis ſollicitudinibuſq; diſtẽdũt. Ideoq; petit cõſtitui ſibi q̃ opus ſunt ⁊ ſufficiẽtia. Ne repletꝰ inq̃t mendax fiaz: ⁊ dicã: Quis me videt: aut factus pauper: furtũ faciã: ⁊ iurem in nomine dñi? Fugienda igit̃ et cauenda ſunt temptamenta mũdi: ne paup deſperet: ne opulens inſoleſcat. Scriptũ eſt enĩ: Cũ expuleris gentes: ⁊ cęperis vti terris eorum: ne dicas: Virtus mea ⁊ manus mea hanc mihi poſſeſſionẽ parauit. Sic eſt qui opes ſuas merito aſcribit ſuo. Et ideo q̃ſi ꝓbatꝰ ꝓprium nõ agnoſcit errorẽ: ſed longo trahit funе peccatũ. Nam ſi credat ꝙ acceſſio pecunię aut fortuiti euentꝰ aut turpis aſtutię ſit: nõ habet locũ inſolentia: in quibꝰ aut nulla laus: ⁊ inanis labor: aut cupiditas inuerecũda ſit: modũ neſciẽs ponere voluptati.

De preſtãtia: decore ⁊ gratia humani corporis ac membrorum ipſius: Ca. IX.

Sed iaz etiã de ipſo aliq̃ dicẽda ſunt corpe hois: qđ ꝑſtantiꝰ ceteris decore et gratia eſſe q̃s abnuat? Nã etſi vna atq; eadẽ oim terrenoꝝ corpoꝝ videat̃ eſſe ſubſtãtia: firmitudo ⁊ ꝓceritas q̃buſdã maior in beſtijs: forma tamẽ humani corporis eſt venuſtior: ſtatus erectus ⁊ celſus: vt neq; enormis ꝓceritas ſit: neq; vilis ⁊ abiecta pauxillitas: cũ ipſa habitudo corpis ſuauis ⁊ grata: vt neq; beluina vaſtitas horrori ſit: nec gracilitas tenuis infirmitati. *De Preſtãtia capitis* Ac primũ omniũ cognoſcamus humani corporis fabricã inſtar eſſe mundi. Siquidẽ vt cęlum eminet aeri: terrl maria: quę velut quędam mẽbra ſunt mũdi: ita etiã caput ſupra reliquos artus noſtri corporis cernimꝰ eminere: ꝑſtantiſſimũq; eſſe omniũ tanq̃ inter elemẽta cęlũ: tanq̃ arcẽ inter reliqua vrbis *De Laude oculorum* męnia. In arce aũt hac regalẽ quandã habitare ſapientiã ſm ꝓpheticũ dictũ: Quia oculi ſapientis in capite eiꝰ: hanc eſſe cęte- *Eccl. 2.* ris tutiorẽ: ⁊ ex illa omnibꝰ mẽbris vigorez prudentiãq; deferri. Quid enĩ robur ⁊ validitas lacertoꝝ ꝓficiat: quid velocitas pedum: niſi capitis velut principis ſui: imperialis quędã adminiculet̃ poteſtas? Ex hoc enĩ aut deſtituunt̃ vniuerſa: aut oĩa fulciuntur. Quid agat fortitudo: niſi oculo ducc vtat̃ in pręliũ? Quid fuga ſi deſit obtutus? Carcer eſt totũ corpus tenebroſo horrẽs ſitu: niſi oculoꝝ illuminet̃ aſpectu. Quid ergo ſol ⁊ luna in cęlo: hoc ſunt oculi in homine. Sol ⁊ luna duo mũdi lumina: Oculi autẽ quędã in carne ſidera fulgẽt deſup: ⁊ inferiora claro illuſtrant lumine: nec patiũtur noctis quibuſdã nos tenebris ĩplicari: ſpeculatores quidam noſtri die ac nocte excubãt. Nã ⁊ ex ſopore mẽbris ceteris citiꝰ excitant̃: ⁊ vigilãtes circũſpectant omnia. Viciniores enĩ ſunt cerebro: vnde omnis manat vſus vigendi. Neq; vero pręppropere quiſquã huc deſcendiſſe me credat: ꝙ relicto vertice oculos ꝑdicem: cũ alienũ non ſit ſummã rẽ in parte laudare. Oculos enĩ certuz eſt eſſe capitis portionem. Caput itaq; oculis explorat oĩa: auribus occulta rimat̃: cognoſcit abſcondita: audit quid alijs agatur in terris. *De vertice et ceſarie* Ipſe autez vertex capitis q̃ ſuauis ⁊ gratus. Q̃ ſpecioſa cęſaries: q̃ reuerenda in ſenibꝰ: q̃ veneranda in ſacerdotibus: q̃ terribilis in bellatoribꝰ: q̃ decora in adoleſcentibus: q̃ cõpta in mulieribꝰ: q̃ dulcis in puerl. Aliũ ſexũ crinita nõ decet: aliũ tonſa nõ decet. *De gratia capitis* Ex arboribꝰ licet quę humani ſit gratia capitis ęſtimare. In capite arboris omnis eſt fructus: ibi oĩs eſt pulchritudo: illius coma nos aut a pluuijs tegit: aut defendit a ſole. Tolle arbori comã: tota arbor ingrata eſt. Quãta igitur maior humani capitis ornatꝰ eſt: qui cerebruz noſtrũ: hoc eſt: ſedẽ originẽq; noſtroꝝ ſenſuũ capillis capitl munit ⁊ veſtit: ne aut frigore vexet̃ aut ęſtu. Illic enĩ fons vniuerſorũ eſt: ⁊ ideo vbi iniuria nocet: ibi gratia ꝑminet. Quid ſine capite eſt homo: cũ totꝰ in capite ſit? Cũ caput videris: hominẽ agnoſcis. Si caput deſit: nulla agnitio eſſe poteſt: iacet truncꝰ ignobilis ſine honore: ſine nomine. Sola ęre fuſa principuz capita: et ducti vultus de ęre vel de marmore: ab hominibꝰ adorant̃. Nõ immerito igitur huic quaſi cõſultori ſuo cętera mẽbra famulant̃: ⁊ circũferũt illđ ſeruili geſtamine ſicut numen: atq; in ſublime locatũ vehunt. Vnde cenſoria poteſtate quo vult dirigit quorundã obſequia ſeruuloꝝ: ⁊ ꝑcepta ſingulis obeunda decernit. Videas imperatori ſuo ſingula gratuito ſtipẽdio militare. Alia portant: alia paſcunt: alia defendũt: vel miniſteriũ ſuũ exhibent: parẽt vt principi: ancillant̃ vt dño. Inde velut quędã ꝓcedit teſſera: quã debeãt pedes obire regionẽ: q̃ militię munia manus cõſummãdię operibꝰ exequant̃: quã venter abſtinẽdi vel edẽdi for- *De fronte* mã impoſitę teneat diſciplinę. Huic frõs libera: nudiſ aperta tẽporibus: quę mentis habitum ſpecie ſui ꝓdat: nũc lęta: nunc triſtior: nunc directa ad ſęueritatẽ: nunc ad lenitatẽ remiſſior: quę ſignis forenſibꝰ internam exprimat voluntatẽ. Imago quędam animi loquit̃ in vultu: fidei baſis in qua q̃tidie dñi nomen inſcribit̃ ⁊ tenet̃. *De ſupcilijs oculorum* Eam germine ſepes ſupciliorũ ſequunt̃: quę oculis munimẽta ꝑtendunt: ꝑtexunt gratiã: vt et venuſtas decoris arrideat: ⁊ diligentia ꝓtectioniſ aſſiſtat. Si quid enĩ de capite ſordiũ decidat: aut harenę puluis: aut ros nebulę: aut humeſcẽtis verticis ſudor excipit̃ ſupcilio: ne teneres offenſa acie viſiones molliũ pturbet oculoꝝ. Adhęrent velut quibuſdã montiũ ſupcilijs oculi: vt ⁊ ꝓtegẽte mõtis cacumine tutiores ſint: et tanq̃ in ſũmo locati: de quadam ſcęna ſupiore vniuerſa ꝓ- *De Situ oculorum* ſpectẽt. Neq; enĩ oportebat eos humiles eſſe: ſicut aures: vel os: ipſoſq; nariũ iteriores ſinꝰ. Specula enĩ ſemp in alto eſt: vt aduenientiũ cateruarũ hoſtiliũ explorari poſſit aduentꝰ: ne improuiſo occupẽt ociantẽ: vel vrbis populũ: vel imperatoris exercitũ. Sic latronum quoq; cauent̃ incurſus: ſi exploratores in muris: aut turribus: aut montis excelſi ſupercilio ſint locati: vt deſuper ſpectent plana regionũ: ĩ quibꝰ inſidię latronum latere nõ poſſint. In mari quoq; poſitus ſi quis terrę appropiquare ſe conijcit: in ipſa mali faſtigia: ⁊ celſa antẽnaruz cornua voti explorator aſcẽdit: ⁊ adhuc inuiſibilez reliquis nauigãtibus eminꝰ terraz ſalutat.

Ac forte dicas: Si ſpecula editior neceſſaria fuit: cur nõ ſupra ſummũ verticẽ capitis oculi cõſtituti ſunt: ſicut cancrl vel ſcarabęis in ſũmo ſunt: quibꝰ licet nullũ caput appareat: colla ac dorſa: tñ cętero corpe celſiora ſunt? Sed illis teſta valida: nec tam tenuis mẽbrana ſicut nobis quę facile poſſit offendi: ruboq; ⁊ cęteriſ interſcindi ſentibus: Alijs quoq; animãtibꝰ hmõi ſpecics vt poſſint oculos aut ad ceruicẽ ɔferre: vt equi: ac boues: ac ꝓpemodũ oẽs ferę: aut ad alas ſuas: vt aues quo tuta q̃ete potiãt̃. Nobis aũt ⁊ in ſũma ꝓpemodũ corporis parte cõſtitui oculoſ oportuit tanq̃ in arce: ⁊ ab omni vel minima offenſione defendi: quę duo ſibi cõpugnantia videbant̃. Nã ſi in humili eſſent ꝓpter tutamẽ munus impediret̃: ſi in vertice paterent ad iniuriã. Itaq; ne vel vſui muneris aliquid detraheret̃: vel aliq̃d ad ꝓpulſandã iniuriã ꝓſpiceret̃: eo loco oculos cõſtituit: cui ſupcilia deſup nõ minimũ ꝓtectionis imptiãt: Subter malę aliquãtulum eleuatę haud exiguũ munitionis adiũgant: interiorẽ partem ſepiant nares: exteriorẽ quoq; frontes malarum quę ſibi exuberent: ⁊ licet oſſium cõpage conexa ⁊ ęquata cõfinia circumuallare videant̃. *De orbibus oculorum* Inter hęc medij ſunt oculoꝝ orbes: ⁊ tuti ad cauendũ ⁊ ad intuẽdũ liberi ⁊ decori ad gratiã: vt pote in cryſtalli ſpeciẽ refulgentes. *De pupillis oculorum* In quoꝝ medio pupillę ſunt: quę videndi munꝰ operantur. *De pilis pupillaꝝ* Hę ne qua incidẽtis iniurię offenſione lędant̃: pilis hinc inde conſertis velut quodã vallo ꝑ circuitũ muniunt̃. Vnde tutũ auxiliuz poſtulans ꝓpheta ait: Cuſtodi *Ps. 16.* me dñe vt pupillã oculi: vt ꝓtectionis diuinę fieret ei tã ſollicita ⁊ tuta cuſtodia: quam pupillã oculi tutiſſimo quodã naturę vallo munire dignatꝰ eſt: Simul q2 ĩnocẽtia ⁊ integritas leui ſorde aſperſa violat̃: et grãę ſuę munus amittit. Et ideo ꝓſpiciendũ ne q̃s eam puluis erroris oblinet: aut vlla vexet feſtuca peccati: q2 ſcriptũ eſt: Eijce primum *Matth. 7.* trabẽ de oculo tuo: ⁊ tunc videbis eijcere feſtucam de oculo fratris tui. *De cerebro* Itaq; ꝓpter oculos ferũt medendi periti cerebrũ hominis in capite locatũ: Alios aũt noſtri corporis ſenſus ꝓpter cerebrũ finitimo quodẽ eẽ domicilio cõſtitutos. Initiũ enĩ neruorũ ⁊ omniũ ſenſuũ voluntarię cõmotionis cerebrũ eſt: atq; inde omnis eorũ quę diximꝰ cauſa manat. *De arterijs ac corde* Initiũ aũt arteriarũ inſiti caloris quo animant̃ ⁊ tepeſiunt vitalia: cor eſſe plęriq; arbitrant̃. *De neruis* Senſuũ aũt ſingulorũ velut organũ nerui ſunt: qui velut chordę ⁊ fides quędã de cerebro oriunt̃: ⁊ ꝑ partes corporis in ſingula quęq; officia deriuantur. Ideoq; molliꝰ eſt ceteris cerebrũ: quia

omnes ſuſcipit ſenſus: vnde oēs nerui que/
rūt vniuerſa: que vel oculus viderit: vel au-
ris audierit: vel odor inoleuerit: vel lingua
ſcrepuerit: vel os ſaporis acceperit. Qđ eñ
molle ad cōpaſſionē aptius: qđ aūt durum
ex aliquo rigore neruorū ad agendū effica-
De auditu et auribus
tius. Preſtantiſſimū quoqꝫ audiendi mu
nus eſt: ⁊ viſui ſuppar gratia. Ideo aures
extantiores: vt ⁊ ornatꝰ decorē ꝓferant: ⁊ ex-
cipiant omne illud quicquid de vertice ſor/
diū humoris ve defluxerit: ſimul vt in caruꝫ
finibus vox repcuſſa ſine offenſione interi/
ores ingrediatꝛ anfractus. Nā niſi ita eſſet:
quis nō ad omnē fortioris ſonū vocis atto/
nitus redderetꝛ: cum inter ipſa ſubſidia fre/
quēter improuiſo ictus clamore nos obſur-
deſcere ſentiamus? Tum velut quedā ꝓpu
gnacula videas ꝓtendere aduerſus frigoris
aſperitatē: caloriſqꝫ flagrantiā: vt neqꝫ fri/
gus penetret ductus patētes: neqꝫ nimius
adurat eſtus. Sinuatio aūt interiorꝝ au-
riū: modulandi quendā numerꝝ preſtat ⁊ di
ſciplinā. Siquidē ꝑ anfractus auriū quidā
rithmus efficitꝛ: ⁊ modulis quibuſdā ingreſ
ſe ſonus vocis exprimitꝛ. Tenaces preterea
ſermonis accepti ipſos eſſe anfractus auri-
um: vſus ipſe nos docet. Siquidē velut in
cōcauis montiū: vel in receſſu rupiū: vel in
anfractu fluminū: vox auditur dulcior: ⁊ re/
ſponſa ſuauia referēs echo reſultat. Ipe qꝫ
ſordes auriū nō inutiles: que ligant vocem
vt tenacior eiꝰ in nobis ⁊ memoria ſit ⁊ gra/
De naribus et odoratu
tia. De naribꝰ aūt quid loquar: que biuio
⁊ ꝓcero foramine antrū quoddā recipiēdis
odoribus ꝓſtant: vt nō ꝑfunctorie odor trā/
ſeat: ſed diutiꝰ inhereat naribꝰ: ⁊ earū duc/
tu cerebrū ſenſuſqꝫ depaſcatꝛ? Ideo diutius
odor fragrat acceptuſ: qꝫ ſermo reſonat: aut
viſus apparet. Plerūqꝫ qđ momento breui
fueris odoratꝰ: toto die tibi ſpirat in nari/
bus. Per eas quoqꝫ purgamēta capitis de/
fluunt: ⁊ ſine fraude atqꝫ offenſione aliqua
De Tactu
corporis deriuantꝛ. Eſt etiā nō mediocris
ſenſus in tactu: atqꝫ in eo voluptas gratiſſi
ma: ſincerūqꝫ iudiciū. Plerūqꝫ eñ tactu ꝓ-
De officio oris et cibo et potu
bamꝰ: que oculis ꝓbare nō poſſumꝰ. Po
ſtremū quoqꝫ officiū eſt oris aut lingue: qđ
tamē omnibꝰ vires miniſtrat. Nā neqꝫ ocu/
li vigorem vidēdi haberent: niſi virtutē ſub
ſtātie corporalis acceperint: que cibo defer/
tur ⁊ potu. Neqꝫ aures audiēdi: aut nares
odorādi: aut manus tangendi: niſi corpus
omne cōfortetꝛ alimētis. Deficimus eñ viri/
bus: niſi eas cibi cōpetentis aſſiduitate re/
paremus. Deniqꝫ cōfecti fame: nullis oble/
ctantꝛ ſenſuū voluptatibꝰ: ſed quaſi exortes
eorū deliniamēta nō ſentiunt. Quid ego
De dentibꝰ
deſcribā dentiū vallum: quo cibꝰ conficitꝛ: ⁊
plene fit vocis expreſſio? Que ſine dentibus
alimonia delectaret? Deniqꝫ cui maturos
plerūqꝫ cernimus hoc ipſo citiꝰ ſeneſcere: qꝛ
amiſſis dentibꝰ nullam poſſint cibi virtutē
validioris aſſumere. Ideo muta infantia:
qꝛ nō habet adhuc organū vocis. Lingue
De munere lingue
quoqꝫ nō ſolum in loquēdo ſed etiā edēdo
munus ꝑcioſiſſimū eſt. Ea eñ velut plectꝝ
loquentis: ⁊ quedā edentis eſt manus: que
defluentē cibū dētibꝰ ſuggerit ⁊ miniſtrat.
Vox quoqꝫ aeris quodā remigio vehitꝛ: et
ꝑ inane portatꝛ: eadēqꝫ vis que aerem verbe
rat: nunc cōmouet: nunc demulcet audien/
tis affectū: iratū mitigat: fractū erigit: ſola/
tur dolentē. Sit igitꝛ nobis canorū cōmune
cū auibus. Sed apud quē: quo ſono vocis
vtatꝛ. Qđ eſt rationabile: nō pōt cuꝫ omni/
bus animātibus irrationabilibꝰ ſcꝫ eſſe cō/
mune. Nā ⁊ ipſi ſenſus cōmunes nobis ſūt
cū animātibꝰ ceteris: ſed tamē nō eadē his
ceteri animātes induſtria vtuntꝛ. Erigit bu
cula ad celuꝫ oculos: ſed quid ſpectet igno/
rat: Erigunt fere: erigūt aues: omnibꝰ eſt li
ber aſpectus: ſed ſoli ineſt homini eorꝝ que
aſpicit affectꝰ interpres. Spectat oculis or/
tus obituſqꝫ ſignorꝝ: videt ornamentū celi:
miratur ſtellaruꝫ orbes: fulgores quoqꝫ di/
uerſos intelligit ſignorꝝ: qñ heſperꝰ ſurgat:
quādo lucifer: cur ille veſpertinꝰ: hic matu/
tinus irradiet: quos motꝰ orion habeat: qs
luna defectus: quēadmoduꝫ ſol ſuos norit
occaſus: circuitꝰ quoqꝫ curſus ſui ſollēnita/
te cuſtodiat. Audiunt quoqꝫ animātes ce/
teri: Sed quis ꝓter hominē audiendo cog/
noſcit? Secreta ſapiētie ſolus homo ex om/
nibus generibꝰ que in terris ſunt auditu et
meditatiōe ⁊ prudētia colligit: qui pōt dice
re: Audiā quid loquatꝛ in me dñs deꝰ. Hoc Ps. 84.
eſt ꝑcioſiſſimū qꝛ homo diuine vocis ſit or/
ganuꝫ: ⁊ corporalibꝰ labijs exprimit celeſte
oraculū: ſicut illud eſt: Clama. Quid clama Esa. 40.
bo? Omnis caro fenū. Accepit qđ diceret:
⁊ clamauit. Sibi habeant prudentiā ſuaꝫ q
radio celi ſpacia trarūqꝫ deſcribūt: Sibi ha
beant intellectū ſuuꝫ: de quo dicit dñs: Et 1. Cor. 1.
intellectū prudentiū reprobabo. Neqꝫ nu-

meros: rationes: ac modos: ⁊ modulos mu
ſice ſapiētie ꝯſtituā in loco: ſed eā ſapientiā
Ps. 50.
definio: de qua dicit ꝓpheta: Incerta ⁊ oc/
De oſculo oris
culta ſapiētie tue manifeſtaſti mihi. Quid
aūt loquar de oſculo oris: qđ pietatis ⁊ cha
ritatis eſt pignꝰ? Oſculantꝛ ſe ⁊ colūbe. Sed
quid ad humani oſculi venuſtatē: quo ami
citie inſigne humanitatiſqꝫ ꝑfulget: in quo
plene charitatiſqꝫ fideliſ exprimitꝛ affectus?
Vnde ⁊ dñs velut ꝓdigij genus in ꝓdito/
Luc. 22.
re cōdēnans ait: Iuda: oſculo filiū hominiſ
tradis? Hoc eſt: Charitatis inſigne cōuertis
ad ſignū ꝓditionis: ⁊ infidelitatis indiciū:
pacis hoc pignore: vteris ad officiū crudeli
tatis? Beſtiali igitꝛ oris obſequio inferentē
potius necē qꝫ charitatis federa deferentē:
De ſermōe oris
diuine arguit voce oraculo. Illud quoqꝫ ꝓ
cipuū: qꝛ ſoli hoies ore exprimimꝰ: que cor/
de ſentimus. Itaqꝫ cogitationes tacite mē
tis oris ſermone ſignātꝛ. Quid eſt igitur os
hominiſ: niſi quoddā ſermonis aditū: fons
diſputationis: aula verborꝝ: ꝓmptuarium
voluntatis? Abſoluimꝰ velut quandā hūa
ni corporis regiā: in qua ſit licet quedā quā/
titas portionis: forma tñ vniuerſitatis eſt.
De gutture
Sequitꝛ guttur ꝑ qđ totiꝰ corpis vitale cō
mertiū: ⁊ ſpiritus huiꝰ cōmeatꝰ infunditur:
De brachijs manibus ac digitis
Succedūt brachia: ⁊ validi lacertorꝝ thori:
valide ad operandū manus: ⁊ ꝓcerioribꝰ digi
tis habiles ad tenenduꝫ. Hinc aptior vſus
operādi: hinc ſcribendi elegātia: ⁊ ille cala/
mus ſcribe velociter ſcribentis: quo diuine
De ſingulari preconio manuum
vocis exprimuntꝛ oracula. Manꝰ ē: que ci/
bū ori miniſtrat. Manus eſt q ꝓclaris eni/
tet factis: que cōciliatrix diuine gratie ſacris
infertꝛ altaribus: ꝑ quā offerimꝰ ⁊ ſumimus
ſacramēta celeſtia. Manꝰ eſt que operatꝛ pa
riter atqꝫ diſpēſat diuina myſteria: cuiꝰ vo/
cabulo nō dedignatꝰ eſt ſe dei filiꝰ declarari
Ps. 117.
dicēte dauid: Dextera dñi fecit virtutē: de/
xtera dñi exaltauit me. Manꝰ ē q fecit oīa:
ſicut dixit deꝰ oipotēs: Nōne manus mea
fecit hec? Manus eſt totiꝰ corpis ꝓpugna/
culū: capitiſ defenſatrix. Que cū ſit loco in/
ferior: totū verticem comit: ⁊ honeſto venu
De pectore et ventre
ſtat ornatu. Quis digne explicet pectoris
cratē: ventriſqꝫ molliciē? Aliter eñ viſcera
molliora nō poſſent foueri: ⁊ inteſtinorū ſi-
De pulmone
nꝰ duris haud dubie oſſibꝰ lederētꝛ. Quid
tā ſalutare qꝫ vt pulmo cordi finitimo limi/
te iungeretꝛ: vt cū exarſerit cor ira ⁊ indigna
tione: pulmonis ſanguine atꝫ humore citiꝰ
tēperetur? Ideoqꝫ mollior pulmo eſt: qꝛ ma
det ſp: ſimul vt rigorē indignationis emol/
liat. Hec ideo ſtrictim ꝑcurrimus: vt tanqꝫ
indocti obuia ꝑſtringere: non tanqꝫ medici
plenꝰ ſcrutari videamur ⁊ perſequi: que na
De liene et iecore
ture latibulis abſcondita ſunt. Lien quo
qꝫ cum iecore habet viciniā fructuoſam: qui
dū aſſumit quo ipſe paſcatꝛ: abſtergit quic/
quid ſordiū deprehenderit: vt ꝑ fibras iecoris
minutiores: ciborū poſſint tenues atqꝫ ſub
tiles reliquie tranſire: que vertātur in ſang/
uinē viribuſqꝫ ꝓficiant: ⁊ nō cū fimo ⁊ ſordi
De inteſtinis
bus egerātꝛ. Inteſtinorꝝ vero circūplexi or
bes: ⁊ ſine aliquo licet nodo ſibi tñ inuicem
nexi: quid aliud niſi diuinā ꝓſpicientiā cre/
atoris oſtendūt: vt nō cito eſca ꝑtranſeat: ⁊
De ſtomacho
ſtatim a ſtomacho decurrat? Qꝛ ſi fieret: iu
gis fames: ⁊ cōtinua vorandi libido homi/
nibus gigneretꝛ. Exinanitis eñ viſceribꝰ et
exhauſtis dū momētaria effuſione vacuan
tur: neceſſe erat inexplebilē atqꝫ inſatiabilē
cibi ⁊ potꝰ generari cupiditatē: quā ſine du
bio mors matura ſequeretur. Ideoqꝫ ꝓui/
de cōficiatur primuꝫ eſca in vtero ſuperiore:
deinde in iecore coquitꝛ: quuſqꝫ vapore dige
ſtus tranſfunditꝛ ſucꝰ eius in reliquas corpo
ris partes: eaqꝫ ſubſtantia artꝰ aluntꝛ huma
ni: quā iuuenes accipiūt ad incrementū: ſe/
nes ad ꝑſeuerandū: reliquū aūt velut ſuꝑ/
fluū ꝑ inteſtina deducitꝛ: ⁊ ꝑ illud ex trāſuer
De Ano
ſo oſtiū deriuatꝛ. Deniqꝫ etiā in geneſi ar/
ca noe ad fabricā humani corporis accipitꝛ:
de qua dixit deus: Fac tibi arcam ex lignis Gen. 6.
quadratis: nidos facies in arca: ⁊ bitumina/
bis eam intꝰ ⁊ foris bitumine: ⁊ ſic facies ar
cam. Et infra: Oſtiū vero facies ex trāſuer-
ſo: inferiora autē arce bicamerata ⁊ tricame
rata facies. Hoc ꝗ ſignificat dñs: qđ oſtium
ex poſteriori ſit parte: ꝑ qđ egerantꝛ ciboruꝫ
ſuꝑflua. Decore eñ creator noſter ductꝰ re/
liquiarū a vultu hois auertit: ne dū aluum
De pudēdis
purgamus: inqnaremꝰ aſpectū. Simul il
lud ꝯſidera: qꝛ ea q pudoris plena ſūt: eo lo
co cōſtituta ſunt: vbi opta veſtibus elucere
De Venis
nō poſſint. Venarū pulſus: vꝉ infirmitatis
internūcius vel ſalutis eſt. Eedem tñ cū to/
to diffuſe ſint corpore: neqꝫ nude atqꝫ intec/
te ſunt: ⁊ ita lenibꝰ operiuntꝛ viſceribꝰ vt ex
plorandi copia ſit: ⁊ celeritas ſentiendi: qñ
nulla eſt viſcerū craſſitudo que pulſuꝫ poſ/
De Oſſibus
ſit obducere. Oſſa quoqꝫ oia tenui opta
ſunt viſcere: ⁊ reiuncta neruis: ꝓcipue tñ ca/

De capillis pitis leui tecta ſũt corio. Unde quo poſſint
aliquod aduerſum imbres ⁊ frigora habere
munimen: capillis denſioribus veſtiũtur.
De genitalibꝰ Quid de genitalibꝰ loq̄r: que venis e re/
gione ceruicis ꝑ renes lumboſqꝫ deductis:
ſuſcipiunt genitale ſemen ad munus et ad
De officio pedum gratiã ꝓcreandi? Quid de officio pedũ:
qui totũ corpus ſine vlla ſuſtinẽt oneris in/
De genu iuria? Flexibile genu: q̄ ꝑ ceteris dñi miti
gatur offenſa: ira mulcet̃: gratia ꝓuocatur.
Hoc enĩ patris ſummi erga filiũ donuʒ eſt:
Phil.2. vt in nomine ieſu omne genu curuet̃ celeſti
um: terreſtriũ: ⁊ infernorũ: et omnis lingua
cõfiteatur: quoniã dñs ieſus in gloria ẽ dei
patris. Duo enĩ ſunt que ꝑ ceteris deũ mul
cẽt: humilitas ⁊ fides. Spes itaqꝫ exprimit
humilitatis affectũ: ⁊ ſedule ſeruitutis ob/
ſequiũ. Fides equat filium patri: atqꝫ vtri/
Cur duo tm̃ pedes homini uſqꝫ eandẽ gloriã cõfitetur. Recte autẽ nõ
plures ſed duo ſũt homini pedes. Quater/
ni enĩ pedes fere ac beluis ſunt: bini auibꝰ.
Et ideo vnus quaſi de volatilibꝰ eſt homo:
qui alta viſu petat: ⁊ quodaʒ remigio voli/
tet ſublimiũ cogitationũ. Et ideo de eo dic
Pſ.102. tũ eſt: Renouabit̃ ſicut aquile iuuentꝰ tua:
eo ꝙ propior ſit celeſtibus: ⁊ ſublimior aqui
Phil.3. lis: qui poſſit dicere: Noſtra autẽ conuerſa
tio in celis eſt.

De fine ſermonis ⁊ cõpletione ſexti diei: cum humili gratiarum ac/tione: Ca. x.

Ed iã finis ſermoni noſtro ſit: quo/
niã cõpl etus eſt dies ſextꝰ: ⁊ mũda/
ni operis ſumma cõcluſa eſt: ꝑfecto
videlicet homine in quo principatꝰ eſt ani/
mantiũ vniuerſorũ: ⁊ ſũma quedã vniuerſi
tatis: ⁊ omnis mũdane gratia creature. Cer
te deferamus ſilentiũ: quoniã requieuit de/
us ab omnibꝰ mundi operibꝰ: requieuit au
tẽ in receſſu hominis: requieuit in eiꝰ mente
atqꝫ ꝓpoſito. Fecerat enĩ hominẽ rationis
capacẽ: imitatorẽ ſui: virtutũ emulatorẽ: cu
pidũ celeſtiũ gratiarũ. In his requieſcit de/
Eſa.66. us: q̄ ait: Sup quẽ requieſcã: niſi ſupra hu/
milẽ ⁊ quietũ: ⁊ trementẽ verba mea? Gra
tias ergo dño deo noſtro: qui hmõi opꝰ fe/
cit in quo requieſceret. Fecit celũ: non lego
ꝙ requieuerit: fecit terrã: nõ lego ꝙ requie/
uerit: fecit ſolẽ: lunam ⁊ ſtellas: nec ibi lego
ꝙ requieuerit: Sed lego ꝙ fecerit hominem
⁊ tunc requieuit: habens cui peccata dimit/
teret: Aut forte tunc iã future dñice paſſio/
nis ꝓceſſit myſteriũ: quo reuelatũ eſt qꝛ re/
quieſceret chriſtꝰ in hoĩe: q̄ requiẽ ſibi ꝓdeſti/
nabat in corpore ꝓ hominis redemptione:
ſm qd ipſe dixit: Ego dormiui et requieui: Pſ.3.
⁊ exurrexi: quoniam dñs ſuſcepit me. Ipſe
enĩ requieuit qui fecit: Cui ẽ honor: gloria:
ꝑpetuitas a ſeculis: ⁊ nunc: ⁊ ſemꝑ: ⁊ in om
nia ſecula ſeculorũ Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi: hexa emeron ſextus liber: de ſexto die explicit.

Liber de dignitate humane conditionis: notata in eo qd ſcriptum eſt: Faciamus hominẽ ad imaginẽ et ſimilitudinẽ noſtram: qui ſancto Ambroſio auctori a q̄buſdã aſcri/bit̃: feliciter incipit.

Qua ratione homini tanta dig/nitas ſit collata.

Aciamus homi
nẽ ad imaginẽ ⁊ ſimilitudi/
nẽ noſtrã. Tanta itaqꝫ di
gnitas humane cõditionis
eſſe cognoſcit̃: vt nõ ſolo iu
bentis ſermone ſicut alia ſex dierũ opera: ſꝫ
conſilio ſancte trinitatis: ⁊ opere maieſtatꝭ
diuine creatꝰ eſt homo: vt ex prime cõditio/
nis honore intelligeret: quãtũ deberet ſuo
conditori: dũ tantũ in cõditione mox digni
tatis priuilegiũ ꝓſtitit ei conditor: vt tanto
ardẽtius amaret cõditorẽ: quãto mirabiliꝰ
ſe ab eo eſſe conditũ intelligeret. Nec ob
hoc ſolũ ꝙ conſilio ſancte trinitatis ſic excel
lenter a cõditore conditus eſt: ſed etiam ꝙ
ad imaginem ⁊ ſimilitudinẽ ſuaʒ ipſe crea/
tor omniũ eũ creauit: ꝙ nulli alij ex creatu/
ris donauit.

De dignitate hominis ſumpta ex ratione imaginis: Ca. ii.

Ue imago diligẽtius ex interioris
hominis nobilitate eſt cõſiderãda.
Primo quidẽ vt ſicuti deus vnus
ſemꝑ vbiqꝫ totus eſt: omnia viuificãs: mo/
uens ⁊ gubernans: ſicut aplus cõfirmat: ꝙ
in eo viuimus: mouemur et ſumus: ſic ani/ Act.17.
ma in ſuo corꝑe vbiqꝫ tota viget: viuificãs
illud: mouens ⁊ gubernãs. Nec enĩ in maio
ribus corporis ſui mẽbris maior: ⁊ in mino/
ribus minor: ſed in minimis tota: ⁊ in maxi

mis tota. Et hec eſt imago vnitatis om/
nipotẽtis dei quã anima habet in ſe. Que
quoqꝫ quandã ſancte trinitatis habet ima/
ginẽ. Primo in eo: qꝛ ſicut deus viuit: deꝰ
⁊ ſapit: ita anima ſm ſuũ modũ eſt: viuit et
ſapit. Eſt quoqꝫ ⁊ alia trinitas in ea qua ad
imaginẽ ſui conditoris ꝑfecte quidẽ ⁊ ſũme
trinitatis que ex patre filio et ſpirituſancto
cõdita eſt. Et licet vnius illa nature: tres tñ
in ſe dignitates habet: id eſt: intellectũ: vo
luntatẽ: ⁊ memoriã. Qd idem licet alijs ver
Matth.22. bis in euãgelio deſignat̃ cuʒ dicit̃: Diliges
dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex to/
ta anima tua: ⁊ ex tota mente tua: id eſt: ex
toto intellectu: ⁊ ex tota voluntate: ⁊ ex to/
ta memoria. Nam ſicut ex patre generat̃
filius: ⁊ ex patre filioqꝫ ꝓcedit ſpirituſſanc/
tus: ita ex intellectu generat̃ voluntas: ⁊ ex
his item ambobꝰ ꝓcedit memoria: ſicut fa/
cile a ſapiente quolibet intelligi põt. Nec
enĩ anima ꝑfecta poteſt eſſe ſine his tribus:
nec horũ trium vnũ aliquod quantũ ad ſu/
am ꝑtinet beatitudinẽ: ſine alijs duobꝰ in/
tegrum cõſtat. Et ſicut deus pater: deꝰ fi/
lius: deꝰ ſpirituſſanctꝰ eſt: nõ tamẽ tres dij
ſunt ſed vnꝰ deus tres habens ꝑſonas: ita
⁊ anima intellectꝰ: anima voluntas: anima
memoria: nõ tñ tres anime ĩ vno corpore: ſꝫ
vna anima tres habens dignitates: atqꝫ in
his tribus eiꝰ imagineʒ mirabiliter gerit in
ſua natura noſter interior homo: ex quibus
quaſi excellẽtioribus anime dignitatibꝰ iu/
bemur diligere cõditorẽ: vt inquãtũ intelli/
git̃ diligat̃: ⁊ quantũ diligitur ſemꝑ in me/
moria habeat̃. Nec ſolus ſufficit de eo in/
tellectus: niſi fiat in amore eius voluntas:
imo nec hec duo ſufficiant niſi memoria ad/
dat̃: q̄ ſꝑ in mẽte intelligẽtis ⁊ diligẽtis ma
neat deꝰ: vt ſicut nõ põt eſſe momentũ quo
homo nõ vtatur vel fruatur dei bonitate ⁊
miſericordia: ita nullũ debeat eſſe momen/
tum: quo ꝑſentẽ eum nõ habeat memoria.
Et ideo dilectiſſime fili: iuſte mihi videtur
dictum interiorẽ hominẽ imaginẽ eſſe dei.
Anima enĩ nominat̃ totus interior homo:
qꝛ viuificat̃: regit̃: cõtinetur lutea illa maſſa
humectata ſuco: ne arefacta diſſoluat̃. De/
us dicit̃ vis illa ineffabiliter magna: ⁊ innu
Pſ.146. merabiliter ſapiẽs: vt ſcriptũ eſt: Magnus
dñs noſter: ⁊ magna virtus eius: ⁊ ſapiẽtie
eius nõ eſt numerus: ⁊ incõparabiliter ſua/
Pſ.144. uis: vt alibi dicit: Suauis dñs vniuerſis et
miſerationes eiꝰ ſuꝑ omnia opera eius: Ex
qua: ⁊ ꝑ quã: ⁊ in qua ſunt omnia que ſunt:
regunt̃ omnia que ſunt: ꝯtinent̃ omnia que
ſunt. Omnia dico ipſam vniuerſitatẽ que ẽ
totũ qd aliud eſt q̄ʒ ipſe qui fecit: ⁊ nõ eſt fac
tus: ſed ipſe ẽ ex quo: ⁊ qui ex eo: ⁊ quo. Qꝛ
ipſe deus ex quo eſt: pater dicitur a nobis
pauperibꝰ ſenſu: pauperioribꝰ verbis. Qꝛ
qui ex eo filius dicit̃: ꝙ quo ſpirituſſanctꝰ.
Ideo autẽ dicit̃ deus pater: qꝛ ipſe eſt ex
quo: ⁊ ſapientia eſt qua ordinant̃ omnia: et
dilectio qua ſe volunt omnia ita manere vt
ordinata ſũt. Ex quo ergo: ⁊ q̄ ex eo: ⁊ quo:
ſe diligunt: ipſa duo tria ſũt: ⁊ illa tria ideo
vnũ: quia ſic ſunt ex vno illa duo vt tamen
ab ipſo nõ ſint ſeparata: ſed ex ipſo ſunt: qꝛ
nõ a ſe ⁊ in ipſo: qꝛ nõ ſeparata: ⁊ ipſum ip/
ſa qd ipſe: ⁊ ipſũ ipſe qd ipſa: ⁊ nõ ipſum ip
ſa qui ipſe: ⁊ nõ ipſa ipſe que ipſa. Uis iſta
deus eſt: ⁊ ipſa deꝰ tria eſt: ⁊ vnũquodqꝫ ho
rum triũ deus eſt: ⁊ omnia tria illa nõ dij ſꝫ
deus eſt. Ad imaginẽ ergo ſuã cõditor: vt
dictũ eſt: fecit animã hominis: que tota di/
cit̃ anima. Nõ autẽ aliud ſignifico homi/
nis q̄ʒ animã cũ mentẽ dico: ſed ꝓpter ali/
ud animã: ⁊ ꝓpter aliud mentẽ. Nam totũ
qd viuit hoĩs anima eſt. Cũ autẽ anima
in ſe agit ſe: ⁊ ex ſe: ⁊ ꝑ ſe ſola mens dici ſo/
let: ſenſus vero ad ſua miniſteria implens
cõſuetius anima dicit̃. Mens ergo ſcire
gignit: ⁊ amat ſcire qd ſcit. Nõ illud ſcire di
co qd repente ſcit̃ res aliqua que ante neſci
ri putabat̃: ſed illud vnde ⁊ aliquid ⁊ omne
quicq̄d ſcit̃ vel neſcit̃ ſciri põt. Illud ꝟ ſcire
mens gignit: ⁊ cũ genitũ eſt: ſcientia põt di
ci. Sunt ꝟ iam duo: mens: ⁊ qd ipſa mẽs
ſcit: reſtat tertiũ vtriſqꝫ cõmune. Omnis
mens q̄cquid ſcit amat ſcire. Amor non mi/
nus q̄ʒ inter duos eſt: amanteʒ: ⁊ qd amat̃.
Unus eſt ergo amboꝝ amor: qui ⁊ tertius
eſt. Nõ aũt poteſt negari hoc totũ vnã eſſe
animã: ⁊ vnã animã hec tria eſſe. Sicut enĩ
hec tria vere vna anima ſunt: ſic nõ minus
vere vna anima eſt: hoc vnũ: ⁊ hoc alteruʒ:
⁊ hoc tertiũ. Cõparet igit̃ ſe hec creatura
tam eminẽs creatori ſuo ſuꝑeminenti ſibi:
excepto hoc: ⁊ multũ ſupra ſe amoto: ꝙ om
nis bonitas: ⁊ omne bonũ: ⁊ omnis bonita
tis ⁊ boni dulcedo creatoris a ſe ipſo ẽ: Cre/
atura vero nõ ſolũ qd eſt: ſed etiaʒ qd talis
eſt: ab alio eſt: nõ a ſe: ⁊ ipſa qd eſt ſemꝑ eſt:
licet ⁊ ipſa anima quodãmodo ſuo incõmu

tabilis eſt. Nam ſemꝑ anima eſt poſtq̄ eſſe
cœperit: ⁊ ſcit: ⁊ ſcire vult. Comparet ergo
vt dixi ſe anima eo modo quo pōt creatori
ſuo: vt dicatur mens pater quia gignit ſci-
re: dicaṫ ſcire filius: quia ex alio eſt et nō eſt
aliud q̄ ipſum quod ipſe eſt ex quo eſt: di-
catur amor ſpiritusſanct⁹: quia amborū eſt
eorū qui ſe amant. Unde in noſtris ſcriptu
ris ſępius amor: id eſt charitas: quę in deo
eſt erga nos ⁊ quę a nobis in deū ſpirit⁹ ip-
ſe appellatur. Et hęc de imagine o dilectiſ
ſime fili habeto.

De dignitate hominis ſumpta ex ratione ſimilitudinis. Ca. III.

Nunc vo de ſimilitudine aliqua in-
telligē: quę minorib⁹ cernēda eſt: vt
ſicut deus creator qui hominē ad ſi
militudinē ſuam creauit eſt charitas: eſt bo
nus ⁊ iuſtus: patienſ atq̄ mitis: mundus ⁊
miſericors: ⁊ cętera virtutū ſanctaruꝫ inſig-
nia: quę de eo legūtur: ita homo creat⁹ eſt:
vt charitatē haberet: vt bonus eſſet ⁊ iuſt⁹:
vt patiens atq̄ mitis: mūdus ⁊ miſericors
foret. Quas virtutes quāto plus quiſq̄
in ſeipſo habet: tanto ꝓpius eſt deo: ⁊ ma-
iorem ſui cōditoris gerit ſimilitudinē. Si
vero qđ abſit aliquis ꝑ deuia vitiorum: ⁊ di
uortia criminum ab hac nobiliſſima ſui con
ditoris ſimilitudine degener oberrat: tunc
Ps.48. fiet de eo quod ſcriptū eſt: Et homo cum in
honore eſſet nō intellexit: cōparatus eſt iu-
mentis inſipientibus: ⁊ ſimilis factus eſt il
lis. Qui maior honor potuit homini eſſe
q̄ vt ad ſimilitudinē ſui factoris cōderetur:
⁊ eiſdē virtutū veſtimētis ornaretur: quib⁹
Ps.92. ⁊ conditor? De quo legitur: Domin⁹ regna
uit decorē indutus eſt: id eſt: omniū virtu-
tum ſplendore: ⁊ totius bonitatis decore or
natus. Uel qđ maius homini poteſt eſſe
dedecus: aut infęlicior miſeria: q̄ vt hac ſi-
militudinis gloria ſui conditoriſ amiſſa: ad
informem ⁊ irrationabilē brutorum iumen-
torum delabatur ſimilitudinē? Quapro-
pter o dilectiſſime: quiſq̄ diligentius atten
dat primę cōditionis ſuę excellentiā: ⁊ vene
randā in ſeipſo ſanctę trinitatiſ imaginē ag-
noſcat: honorēq̄ ſimilitudis diuinę ad quē
creatus eſt nobilitate morum: exercitio vir-
tutum: dignitate meritorum habere contē-
dat: vt quādo appareat qualis ſit: tunc ſimi
lis ei appareat qui ſe mirabiliter ad ſimilitu-
dinem ſuam in primo adam condidit: mira
biliuſq̄ in ſecūdo reformauit.

Explicit liber de dignitate huma
ne conditionis.

Capitulorum libri de paradiſo ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De difficultate inueſtigandi ⁊ explanandi
quid: vbi: ac qualis ſit paradiſus: Qđ ta-
men auctorē paradiſi de quo in geneſi le-
giṫ: inuenire poſſimus: ac de plantatione
eiuſdē ſcđm myſticā interꝑtationē. Qua eti
am ratione videaṫ paradiſus eſſe anima
in qua virtus vnaquęq̄ plantaṫ. Ca. I.
Qđ lignum ſciētię boni ⁊ mali fuerit in pa-
radiſo. Et qua ratione in ſcripturis diui-
nis nō facile debeamuſ reꝑhendere aliqđ
qđ intelligere nō poſſumus. Cur etiā lig-
num ſciētię boni ⁊ mali in paradiſo ſit ex-
ortū: ⁊ a deo ꝑmiſſum: ſimiliterq̄ ſerpens
ac diabolus: q̄uis plęriq̄ velint diabolū
in paradiſo nō fuiſſe. Quid pręterea qui-
dam per ſerpentē: mulierē atq̄ virum in-
telligi exiſtimēt. Ca. II.
Quę ſubſidia in tolerandis periculis habe
at anima ꝑ paradiſum figurata: ex fonte
diuiſo in quattuor initia ſiue flumina: in
quibus quattuor virtutes principales ex
primuntur: Quę etiā velut mundi iſtius
incluſerūt tēpora. Ca. III.
De apprehenſione hominis et poſitione ei⁹
in paradiſo vt operareṫ et cuſtodiret. Et
qua ratione extra paradiſum vir fact⁹ ſit:
mulier vero intra paradiſum. Quid p̄te-
rea interſit inter operari ⁊ cuſtodire: ⁊ cur
primus homo in paradiſo legitimi labo-
ris ſpeciē ſuſceperit. Ca. IIII.
De p̄ceptis adę in paradiſo datis: ⁊ de hu-
ius quęſtionis: Cur deus vbi pręcepit ex
omni ligno edendum: ſingulariter dixerit
Edes: vbi autē de ligno ſciētię boni ⁊ ma
li: pluraliter Edetis dixerit: abſolutione.
Atq̄ ei interꝑtatio ſymachi nō p̄iudicet.
De reſponſione quoq̄ ad tres quęſtioneſ
quas plęriq̄ quorū auctor Appelles eſt ꝓ-
ponunt. Ca. V.
De ſolutione aliarum quarundam quęſtio
num: quas circa obeditionem ⁊ cognitio-
nē precepti faciunt. Ca. VI.
De ꝑtractatione quęſtionis vnde mors ac-
ciderit adę: vtruꝫ videlicet a natura ligni
an a deo. Ca. VII.
De abſolutione quęſtionuꝫ quas quidam
circa pręſcientiam dei de pręuaricatione
adę: ⁊ impreſſioneꝫ opinionis boni ⁊ ma-
li faciūt. Ca. VIII.
Cur deus cum mandatū daret homini: de
manducando ⁊ nō manducando putaue-
rit eſſe mādandū. Qua etiam ratione do
minus deus adę dixerit: Morte moriemi
ni: ⁊ quid interſint vtrū aliquis dicat mo
riemi: an addat: morte moriemini. Ca. IX
De abſolutione quęſtionū incidentiū circa
factionē mulieris adę. Ca. X.
De ſolutione quęſtionū occurrentium circa
adductionē beſtiarum ⁊ volatiliū ad adā:
ſoporem quoq̄ ipſius adę: atq̄ exiſtentiā
beſtiarū ⁊ pecorū in paradiſo. Ca. XI.
De ſapientia ſerpentis: ⁊ cauſa inuidię: ar-
gumentiſq̄ quibus cōfidebat ſe poſſe ho
minē vincere. Quomodo etiā aggreſſus
fuerit mulierē. Qđ p̄terea neq̄ detrahere
aliquid debeam⁹ diuinis mādatis: neq̄
addere: Utrū deniq̄ pręter adiectionem
quę mandato ꝑ mulierē fuit applicata: qđ
additum eſt obfuiſſe videatur: ⁊ ex quo li
gno de⁹ dixerit eſſe guſtandū. Ca. XII.
Quomodo tēptamenta diaboli plena ſint
mendacij: Et de deceptione mulieris ⁊ la
pſu adę. Quemadmodū etiam cognoue-
rint ſe eſſe nudos ⁊ ſuccinctoria ſibi fece-
rint: ⁊ quid ſignificēt. Ca. XIII.
De voce domini deambulantis ad veſpe-
rum: ⁊ interrogatione vel potius increpa
tione adam: Ubi es. Cur p̄terea ante in-
crepeṫ adam cū mulier ante guſtauerit: ⁊
quid mulier ꝓ ſua excuſatione reſponde-
rit: ac de myſterijs iſtorū. Ca. XIIII.
Qua ratiōe veniabilis fuerit deceptio mu-
lieris. Et quēadmoduꝫ ſerpens typus ſit
delectationis: et de ſententia damnatio-
nis in ſerpentem: ac etiam cōdemnatio-
ne adę: ⁊ de diſcretione inter iſtas ſenten-
tias. Ca. XV.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de paradiſo: In quo de plantatione paradiſi: et ijs que in ipſo facta ſunt eleganter differit: cuꝫ pulchra myſteriorū expoſitione: ⁊ queſtionū circa iſta occurrētiū dilucida abſolutione: feliciter incipit.

De difficultate inueſtigandi ⁊ explanādi quid: vbi: ac qualis ſit paradiſus. Qđ tamē auctorem paradiſi de quo in geneſi legiṫ: inuenire poſſimus: ac de plātatione eiuſdem ſcđm myſticā interpretationeꝫ. Qua etiā ratione videatur paradiſus eſſe anima: in qua virtus vnaqueq̄ plantatur: Ca. I.

De paradiſo ado
riendus ſermo: non medio-
crem ęſtum nobis videṫ in-
cutere. Quid nā ſit paradi-
ſus: ⁊ vbi ſit: qualiſve ſit in
ueſtigare ⁊ explanare cupiētibus: maxime
cū apoſtolus ſiue in corpore: ſiue extra cor-
pus neſciat: raptum ſe tamen dicat vſq̄ ad
tertium cęlū. Et rurſus: Scio inquit huiuſ- 2.Cor.12.
modi hominē: ſiue in corpore ſiue extra cor-
pus neſcio: deus ſcit: quoniaꝫ raptus eſt in
paradiſum: et audiuit vera ineffabilia quę
nō licet homini loqui. Pro huiuſmodi glo-
riabor: ꝓ me autē nō gloriabor: niſi in infir-
mitatibus meis. Si enim voluero gloriari:
nō ero ſtultus: nam veritatē dico. Ergo ſi
huiuſmodi paradiſus eſt: vt euꝫ ſolus pau-
lus: aut vix aliquis pauli ſiſis: cū in hac vi-
ta degeret videre potuerit: idem tñ ſiue in
corpore: ſiue extra corpus viderit meminiſ-
ſe nō poſſit: audierit tamē verba quib⁹ ꝓhi
bitus ſit vulgare qđ audierat: Quo tandē
modo nos paradiſi ſitum poterim⁹ abſolue
re: quē nec videre potuim⁹: ⁊ ſi potuiſſem⁹
videre: tamen ꝓhiberemur alijs intimare?
Simul cū paulus extollere ſe reuelationū
ſublimitate ſit veritus: quātomagis nobis
ſtudendū eſt id ſolliciti⁹ indicare: cui⁹ etiaꝫ
reuelatio obnoxia ſit periculo? Nō hylen
igitur hunc paradiſum eſtimare debemus:
⁊ ideo relinquamus pauli eſſe ſecretū. Ta
men quoniā legimus in geneſi a deo para-
diſum eſſe plantatū ſcđm orientem: ⁊ ibi eſſe
poſitum hominē: quem plaſmauit deus: iu
ſtius paradiſi auctorē iam poſſum⁹ inueni-
re. Quis eſt eñ qui potuit fingere paradi
ſū: niſi oipotēs deus: q̄ dixit: et facta ſunt?
Nūquid indigēs eorū quę generari vellet?
Ipſe ergo plantauit paradiſum: de quo
dicit ſapientia: Omnis plantatio quā non Matth.15.
plantauit pater meus eradicabiṫ. Bona
angeloꝝ plantatio: bona ſanctorū. Sancti

eſt ſub ficu ⁊ vite ducunt in illo pacis futu/
rę tēpore:in quib⁹ typus eſt angelorū. Er
go paradiſuſ eſt plurima ligna habens:ſed
ligna fructifera:ligna plena ſuci:atqꝫ virtu/
Ps.95. tis.De quib⁹ dictū eſt:Exultabūt omnia li
gna ſiluarū.Ligna ſemꝑ florentia viridita/
Ps.1. te meritorū:ſicut illud lignū qđ plantatum
eſt ſecus decurſus aquarū:cui⁹ foliū nō de/
fluet:quia tot⁹ in eo fructus exuberat. Hic
ergo paradiſus eſt. Locus aūt eius ī quo
eſt plantatus voluptas dicit. Unde ⁊ ſan/
Ps.35. ctus dauid ait: Ex torrente voluptatis tuę
potabis eos. Legiſti eñ: Quia fons ꝓce/
dit ex eden qui rigat paradiſum.Hęc igitur
ſanctoꝝ flumina quę plantata ſunt in para
diſo:quaſi ꝓfluo quodā torrentis ſpirit⁹ ir/
Ps.45. rigantur.De quo alibi ait: Fluminis impe
tus lętificat ciuitatē dei.Eſt autē ciuitas il/
la quę ſurſum eſt:hieruſalē libera in qua di
uerſa ſanctoꝝ merita pullularūt. In hoc
ergo paradiſo hominē deus poſuit quem
plaſmauit. Intellige etiā ꝙ non eū hoiem
qui ſm imaginē dei eſt poſuit ſed eū qui ſm
corpus. Incorporalis eñ in loco nō eſt. Po
ſuit autē eū in paradiſo ſicut ſolē in cęlo:ex/
pectantē regnū cęlorum:quēadmodū crea/
tura expectat reuelationē filiorum dei. Er
go ſi paradiſus eſt in quo erant exorta vir/
gulta :videt paradiſus anima eſſe:quę mul
tiplicat ſemen acceptū: in qua virtus vna/
quęqꝫ plantat. In qua erat etiā lignū vitę:
hoc eſt:ſapientia:ſicut dixit ſalomon: quia
ſapiētia nō de terra exorta eſt:ſed de patre.
Sap.7. Eſt eñ ſplēdor lucis ęternę:⁊ manatio om/
nipotentis glorię.

Quod lignū ſcientie boni ⁊ ma/
li fuerit in paradiſo: Et qua ratiōe
in ſcripturis diuinis non facile de/
beamus reprehendere aliquid qđ
intelligere nō poſſumus. Cur etiā
lignū ſcientie boni ⁊ mali in para/
diſo ſit exortum ⁊ a deo ꝑmiſſum:
ſimiliterqꝫ ſerpens ac diabolus:
quāuis pleriqꝫ velint diabolū in pa/
radiſo nō fuiſſe. Quid pterea qui/
dam ꝑ ſerpentē: mulierē atqꝫ virū:
intelligi exiſtimēt: Ca.II.

Gen.2. E Rat autē lignum ſciētię boni ⁊ ma/
li ī paradiſo. Sic eñ habes: Quia
ꝓduxit deus lignum ſpecioſum ad
aſpectū:⁊ bonū ad eſcam:⁊ lignū vitę in pa
radiſo:⁊ lignū ſciētię boni ⁊ mali. Poſtea
videbim⁹ vtrū ⁊ hoc lignū ſpecioſū ad aſpe
ctū ⁊ bonū ad eſcam fuerit:ſicut cętera. Eo
eñ loco hō opportuni⁹ diſputabit:ꝗ hoiē ex
hoc guſtantē ligno inuenim⁹ eſſe deceptū.
Interim nihil habemus qđ nunc repꝛhen
dere debeamus:etſi rationē ſcire non poſſi/
mus. Neqꝫ eñ in hac creatura mundi:ſi
qua nobis difficilia intellectu vident et in/
comprehēſibilia ingenio noſtro: temerario
quodā debemus cōdemnare iudicio: vt cre/
aturam ſerpentiū: venenatiqꝫ alicuius ani/
mantis:quippe homines qua ratione ſingu
la quęqꝫ ſint facta:intelligere adhuc et ſcire
nō poſſumus. Sic ergo ⁊ in ſcripturis di/
uinis nō facile repꝛhendamus aliquid qđ in
telligere non poſſumus. Sunt eñ plurima
quę nō noſtro ingenio metiēda ſunt: ſed ex
altitudine diuinę diſpoſitionis et verbi ſūt
ęſtimanda. Pone eñ ſine ꝑiudicio tamen
aſſertionis futurę: ideo tibi hoc lignū de ſci
entia boni aut mali diſplicere: qꝛ poſteaqꝫ
guſtauerunt ex eo homines:intellexerūt eſ/
ſe ſe nudos: Attamē ad cōſummationē di/
uinę operationis dicam tibi:⁊ hoc lignū in
paradiſo exortū:⁊ ideo a deo eſſe ꝑmiſſum:
vt poſſimus ſuꝑeminētiā boni ſcire. Quo
modo eñ ſi nō eſſet ſcientia boni ⁊ mali:in/
ter bonū ⁊ malum diſcretionē aliquā diſce/
remus? Nā neqꝫ qđ malū erat:malū iudica
remus eſſe:niſi eſſet ſcientia boni. Scientia
autē boni eſſe non poſſet:niſi eſſet ⁊ mali.
Neqꝫ rurſus qđ bonū erat ſciremus bonū
eſſe niſi eſſet ſciētia mali. Cape exemplū
de ipſa ꝯditione humani corporis. Nempe
habet ⁊ amaritudinē quādā fellis: quę ſi in
cōmune ꝓſpicias:ad ſalutē hominis vtilis
inuenit. Ergo ⁊ qđ malum putamus:plę
rūqꝫ nō ꝑ oīa malū eſt:ſed in cōmune vtile.
Nam ſicut fel in parte eſt corporis: ⁊ tñ ad
totius vtilitatē corporis ꝓdeſt:ita vtilitati
omniū ꝓfuturā ſciens deus ſcientiā boni ⁊
mali:in parte cōſtituit vt ī cōmune ꝓdeſſet.
Deniqꝫ ſerpentē in paradiſo inuenis:vti/
qꝫ non ſine dei voluntate generatū. In ſer/
pentis autē figura diabolus eſt. Fuiſſe eñ
diabolū in paradiſo: etiā ezechiel ꝓpheta
docet:qui dicit ſuꝑ pꝛincipē tyri: In volun Ezech.28.
tate inquit paradiſi factus es. Pꝛincipē ty/
ri autē in figura accipim⁹ diaboli. Nūqđ
⁊ hinc accuſabimuſ deū:quia theſauros ei⁹
altitudinis:et ſcientię abſconditos in chꝛi/
ſto:⁊ occultos cōpꝛehendere nō poſſumus:

niſi quos ipſe reuelare dignatus eſt. Reue/
lauit tamē vt ſciremus etiā diaboli maliciā
ad ſalutē ꝓdeſſe hominib⁹:nō ꝙ diabolus
ꝓdeſſe velit:ſed ꝙ maliciā eius etiā repug/
nantes cōuertit nobis domin⁹ ad ſalutem.
Deniqꝫ huius malicia iob ſancti viri fecit
eſſe virtutē et patientiā clariorē. Hui⁹ mali
cia iuſticiā eius exercuit: vt certaret ⁊ vince
1.Timoth.2. ret:⁊ victoriā corona ſequeret. Nemo eñ ni
ſi qui legitime certauerit coronat. Ioſeph
quoqꝫ caſtimonia nunqꝫ ad noſtri memori/
am ꝑueniſſet:niſi mulier dñi eius cōtuber/
nalis ignitis diaboli ſpiculis incitata temp
taſſet eius affectū:niſi poſtremo affectaſſet
eius interitum:quo clarior eſſet caſtimonia
viri:qui mortē ꝓ caſtitate cōtēpſerit. Uis
ſcire conſiliū dei? Nempe diabolo auctore
neces vident iuſtis hominib⁹ ꝑparari: exer
ceri quoqꝫ parricidia filioꝝ. Attamē domi/
nus etiā abraam hac arte tēptauit: vt imo/
lari ſibi filium ab eodē poſtularet. Qua tē/
ptatione abraam fidelis eſt domino cōpro/
batus: ꝙ a deuotionis obſequio: nec dile/
cti filij miſeratione reuocatus ſit. Ita er/
go ⁊ lignū ſcientię boni ⁊ mali in paradiſo:
qđ erat ſpecioſum ad viſum:⁊ bonū ad eſcā
ſpecie videbatur. Nō eñ viſu bonū ad eſcā
erat:quoniā eſca eius videtur hominib⁹ ob
fuiſſe. Ergo eſt ꝙ ſingulis noceat: in com
mune ꝓſit: vt inde nocuit diabolus:ſed pꝛę
ter illū omneſ apoſtolos corouauit:qui ma
licię eius tēptamenta vicerūt. Itaqꝫ neqꝫ
dubitandū:neqꝫ repꝛehendendū ꝙ in para
diſo diabolus erat: quādoquidē occludere
ſanctis non potuit iter ne quis aſcenderet.
Neqꝫ eñ iuſtis habitationē incolat⁹ tanqꝫ
poſſeſſor eripuit. Eſto eñ vt aliquos deſi
des atqꝫ vitioſos ab incolatu ſuꝑnę poſſeſ/
ſionis auerterit:illud multo anguſtius mul
toqꝫ pulchꝛi⁹ ꝙ ſanctoꝝ orationib⁹ excludi/
Luc.10. tur:cum cōpletum fuerit illud: Uidebā ſa/
thanam ſicut fulgur de cęlo cadentē. Er/
go nō metuamus eū qui eouſqꝫ infirm⁹ eſt:
vt ⁊ ipſe caſurus ſit in terram. Accepit qui/
dem temptandi licentiam: ſed non accepit
copiam ſubruendi: niſi ſua ſponte labatur
infirmus affectus:qui ſibi auxilium nō no/
rit accerſire. Et ideo qua fraude tempta/
uerit pꝛimū hominē:quidve in homine pu/
tauerit eſſe temptandū:quo ordine: qua ar
te cognoſcere opus eſt vt cauere poſſimus.
Pleriqꝫ tamē qui volunt in paradiſo dia
bolum nō fuiſſe:licet in cęlo aſtantē cum an
gelis legerimus:ne in iſto ſermone videan
tur offendi:ſm ſuam accipiant voluntatē
interpꝛetationē iſtius lectionis. Nāqꝫ an
te nos fuit qui per voluntatē ⁊ ſenſum ꝑua
ricationē ab homine memorauerit eſſe com
miſſam: in ſpecie ſerpentis figurā accipiens
delectationis:in figura mulieris ſenſū ani
mi mentiſqꝫ cōſtituens: quā ἐσθέσυμ vo/
cant gręci. Deceptum autē ſenſum ꝑuarica
tricē ſm hiſtoriam mentē aſſeruit: quā gręci
νοῦν vocant. Recte igitur in gręco νοῦς
viri figurā accipit: ἐσθέσυς mulieris. Un
⁊ quidam adam νοῦν terrenum interꝑtati
ſunt. Domin⁹ autē virgines illas in euā/
gelio accenſis facibus vel extinctis expectā
tes ſponſi aduentū ꝓ ſenſibus vel integris
ſapientiū:vel corruptis inſipientiū poſuit.
Nam ſi eua: hoc eſt: ſenſus pꝛimę mulieris
accenſas habuiſſet faces: nunquā ꝑuarica/
tionis ſuę nos criniculiſ implicaſſet:neqꝫ ex
illa virtutis immortalitate cecidiſſet.

Que ſubſidia in tolerandis peri
culis habeat anima per paradiſū
figurata: ex fonte diuiſo in quattu
or initia ſiue flumina:ī quib⁹ quat
tuor ꝩtutes pꝛincipales expꝛimū/
tur: Que etiam velut mundi iſtius
incluſerūt tempora: Ca.III.

E St ergo paradiſus terra quędā fer/
tilis: hoc eſt:anima fęcūda in eden
plantata:hoc eſt:in voluptate qua/
dā:vel exercitata terra in qua animę ſit de/
lectatio. Eſt etiā νοῦς tanquā adam:eſt
⁊ ſenſus tanqꝫ eua. Ac ne haberes qđ ad
infirmū retorqueres naturę: vł ad obnoxiā
in tolerandis periculis cōditionē: cōſidera
quę habeat anima iſta ſubſidia. Erat fōs
qui irrigaret paradiſum. Qui fons:niſi do/
minus ieſus chꝛiſt⁹:fons vitę ęternę:ſicut ⁊
pater? Quia ſcriptū eſt: Quoniam apud te Ps.35.
fons vitę. Deniqꝫ flumina de vētre eius flu Joh.7.
ent aquę viuę. Et fons legit:⁊ fluuius le
git:qui irrigat paradiſi lignū fructuoſum:
qđ ferat fructū in vitā ęternam. Hic ergo
fons:ſicut legiſti: Fons eñ ꝓcedit inquit ex
eden:id eſt: in aīa tua fons ē. Unñ ⁊ ſalomō
ait: Bibe aquā de tuis vaſis: ⁊ de puteorū Prouer.5.
tuoꝝ fontib⁹. Hic ē fons ꝗ ꝓcedit ex illa ex/
ercitata ⁊ plena voluptatī aīa. Hic fons ꝗ ir
rigat paradiſū: hō ē: ꝩtuteſ aīę eminētiſſimo
merito pullulātis. Et diuidit inqt hic fons

in quattuoꝛ initia. Nomen eſt vni phiſon:
hic eſt qui circuit omnē terrā euilath vbi eſt
aurum. Terrę aūt illius aurū bonū eſt: vbi
eſt cabunculus ⁊ lapis praſius. Et nomē ſe
cūdi geon: hic eſt qui circuit omnem ęthio/
piam. Et flumē tertiū tygris: hic eſt qui va
dit cōtra aſſyrios. Et flumen quartū eſt eu/
frates. Hęc igiť q̄ttuoꝛ ſunt flumina. Hoc
eſt phiſon. Scd̄m hebręos phiſon dicit: gā
ges aūt ſm̄ grecos qui fluit contra indiaꝫ.
Geon autē nilus: qui circuit terrā ęgypti
vel ęthiopiā. Meſopotamia autē dicitur
quo tygris ⁊ eufrates incluſerint eam: eo ꝙ
inter duo hęc flumina cōſtituta ſit: qđ etiaꝫ
longe poſitis nomen ipſum ⁊ opinio cōmu
nis expreſſit. Sed queadmodū fons dici/
tur ſapientia dei. Fons eñ eſt ſm̄ euangeli
Job.7. um dicens: Si quis ſitit veniat ad me ⁊ bi/
Prouer.9. bat. Fons eſt ⁊ ſm̄ ꝓphetā qui ait: Venite
⁊ edite de meis panib⁹: ⁊ bibite vinū quod
miſcui vobis. Sicut ergo fons vitę eſt ſapi
entia: fons gratię ſpiritalis: ita fons virtu/
tū eſt ceteraꝝ: quę nos ad ęternę curſum di
rigunt vitę. Ex hac igiť anima quę culta
eſt: nō ex ea quę inculta fons iſte ꝓcedit vt
irriget paradiſum: hoc eſt: quę iam diuerſa/
rum frutecta virtutū: quarū ſunt quattuoꝛ
initia in quę ſapiētia iſta diuiditur. Quę
ſunt quattuoꝛ initia virtutū: niſi vnuꝫ pru/
dentię: aliud tēperātię: tertiū foꝛtitudinis:
quartū iuſticię: quę etiā ſapientes iſti⁹ mū/
di ex noſtris aſſumpta in ſuoꝝ ſcripta libꝛo
rum tranſtulerunt. Itaqꝫ ſicut fons ſapi/
entię: ita etiā flumina iſta quattuoꝛ quędā
ex illo fonte manantia ſunt fluēta virtutū.
Phiſon igiť prudētia eſt: ⁊ ideo habet bo
num aurum: ſplendidū carbunculū: ⁊ praſi
um lapidē. Aurum eñ ꝓ inuentis pruden/
tibus frequēter accipimus. Vnde et dñs ꝑ
ꝓphetā ait: Dedi illis aurum ⁊ argentum.
Ps.67. Et dauid de prudētibus dicit: Si doꝛmia/
tis inter medios cleros pēnę colūbę deargē
tate: ⁊ poſterioꝛa doꝛſi ei⁹ i ſpecie auri: eo ꝙ
veteri ⁊ nouo qui inhęſerit teſtamēto in ip/
ſa ſecreta ſapientię dei: diſputationis poſ/
ſit vbertate ꝓcedere. Hoc ergo bonum au/
ruꝫ diceret monetale: qđ coꝛruptibile ac ter
renum eſt. Habet etiā ſplendidū inquit car
bunculū: in quo quideꝫ animę noſtrę viuit
igniculus. Habet ⁊ praſiū lapidem: qui vi/
ride quoddam atqꝫ vitale coloꝛis ſui ſpecie
oſtentare videatur. Virent eñ arbuſta quę
viuūt: areſcunt cōtra quęcūqꝫ moꝛiunť. Vi
ret terra dum floꝛet: virent ⁊ ſemina dum ꝓ
rumpunt. Et bene pꝛimo loco hic fluuius
poſitus eſt phiſon: qui ſm̄ hebręos phiſon
diciť: hoc eſt: oꝛis mutatio: q nō vnā gentē
circūfluit: ſed etiā ꝑ lydiam fluit. Nō eñ an
guſta quędā: ſed diues vtilitatū prudentia
eſt quę plurib⁹ ꝓſit. Ideo pꝛima: vt ſi quis
de paradiſo fuerit egreſſus: velut quoddaꝫ
euꝫ prudētię flumen excipiat: ne cito poſſit
areſcere: ſed ꝑ hanc ad paradiſum facile re/
uertať. Hic fluui⁹ a multis hominib⁹ fre/
quentať: pulchꝛitudinēqꝫ ⁊ fertilitatē maxi
mam habere ꝓhibetur. Et ideo prudētia in
ſpecie hui⁹ accipitur: quę plurimos fructus
attulit in domini ſaluatoꝛis aduentu. Atqꝫ
in extrema terrarū fluit: qꝛ ꝑ ſapientiā om/
nes homines ſunt redempti. Vnde ⁊ dictū
eſt: In omnē terram exiuit ſonus eoꝛū: ⁊ in Ps.18.
fines oꝛbis terrę verba eoꝛū. Secūdus eſt
fluuius geon: iuxta quē lex data eſt iſraeli/
tis: cū eſſent in ęgypto cōſtituti vt ex ęgyp/
to recedent: ⁊ ſuccincti lumbos ederent ag/
nū: quod inſigne eſt tēperantię. Caſtos eñ
⁊ ſanctificatos opoꝛtet domini paſcha cele/
bꝛare. Et ideo iuxta iſtum fluuiuꝫ legitima
pꝛimo obſeruātia cōſtituta eſt: quia ſignifi/
cat nomen hoc quendā terrę hiatuꝫ. Sicut
igitur terra ⁊ quęcūqꝫ vel purgamenta vel
frondes in eo ſunt: hiatu abſoꝛbet: ita caſti
tas omnes coꝛpoꝛis paſſiones abolere con/
ſueuit. Meritoqꝫ ibi pꝛimū obſeruantię cō/
ſtitutio: quia ꝑ legem abſoꝛbeť carnale pec
catum. Bene ergo geon: in quo figura eſt
caſtitatis: circūire terram ęthiopiam diciť:
vt abluat coꝛpus abiectū: ⁊ carnis viliſſimę
reſtinguat incendiū. Ethiopia eniꝫ abiecta
et vilis: latina interꝓ̄tatione ſignať. Quid
autē abiecti⁹ noſtro coꝛpoꝛe? Quid tā ęthi/
opię ſimile: qđ etiam nigrū eſt quibuſdā te/
nebꝛis peccatoꝛū? Tertius eſt fluuius ty/
gris: qui vadit cōtra aſſyrios: ad quē pręua
ricatoꝛ iſrael captiuus eſt ductus. Hic flu
uius dicitur velocioꝛ eſſe omnib⁹: quē inco/
lunt aſſyrij: hoc eſt: dirigētes: hoc eñ ſigni/
ficat interꝓ̄tatio. Ergo quicūqꝫ foꝛtitudine
animi ꝑ̄uaricantia coꝛpoꝛis vitia captiuaue
rit: dirigens ad ſuꝑna: iſte huius fluminis
ſimilis ęſtimatur. Et ideo etiā foꝛtitudo de
illo qui eſt in paradiſo dei fonte emanat.
Foꝛtitudo autem quodā curſu rapido reſi/
ſtentia quęqꝫ tranſuerberat: nec aliquibus

curſus ei⁹ impedimentoꝛum hęret obſtacu/
lis. Quartus eſt fluuius eufrates: qui la
tine fęcunditas atqꝫ abundantia fructuum
nuncupať: ꝓ̄ferēs quoddaꝫ inſigne iuſticię:
quę omnē paſcit animā. Nulla eñ abundā
tioꝛes videť habere fructus virtus: ꝙ̄ ęqui/
tas atqꝫ iuſticia: quę magis alijs ꝙ̄ ſibi pro/
deſt: vtilitates ſuas negligit: cōmunia emo
lumenta ꝓ̄poneſ. Plęriqꝫ eufrate ἀπὸ τοῦ
εὐφραίνεσθαι dictū putant: hoc eſt: a lę/
tādo: eo ꝙ hominū genus nullo magis ꝙ̄ iu/
ſticia ⁊ ęquitate lętet. Cauſam autē cur cę/
teri qua cōmeant fluuij deſcribunť regiōes
locoꝝ: qua eufrates commeat nō deſcriba/
tur: illā accipim⁹: qꝛ aqua ei⁹ vitalis aſſeriť:
⁊ quę foueat atqꝫ augeat: Vnde auxen cuꝫ
hebręoꝝ ⁊ aſſyrioꝝ prudentes dixerūt: Cō
tra aūt ferť eſſe aqua alioꝛū fluminū. De/
inde qꝛ vbi prudentia ibi ⁊ malicia: vbi foꝛ/
titudo ibi iracūdia: vbi tēperantia ibi intē/
perātia plęrūqꝫ ē: aut alia vitia ſunt: vbi au
tē iuſticia ibi cōcoꝛdia virtutū eſt cęterarū:
ideo nō ex locis qua fluit: hoc eſt: nō ex par
te cognoſciť. Nō eñ pars eſt iuſticia: ſꝫ qua
ſi mater eſt omniū. In his ergo fluminib⁹
quattuoꝛ: virtutes pꝛincipales quattuoꝛ ex
pꝛimuntur: quę veluti mundi iſtius incluſe/
rūt tēpoꝛa. Pꝛimū igiť tēpus ex mūdi ꝓ̄n
cipio vſqꝫ ad diluuiū prudentię fuit: quo in
tꝑe iuſti numeranť: Abel a deo iuſt⁹ dict⁹:
Et enos: hoc eſt: homo ad imaginē dei fac/
tus: qui ſperauit inuocare nomē dñi dei: Et
enoch: qui diciť latine dei gratia: rapt⁹ ad
cęlū: Et noe qui ⁊ ipſe iuſtus: ⁊ quędā requi
eti directio. Scd̄m tēpus eſt abꝛaā ⁊ iſaac
⁊ iacob: reliquoꝛūqꝫ numerus patriarchaꝝ:
in quib⁹ caſta ⁊ pura quędā tēperantia reli
gionis effulſit. Immaculatus eñ iſaac ꝑ re/
pꝛomiſſionē abꝛaę datus fili⁹: nō taꝫ coꝛpo
ralis partus: ꝙ̄ diuinę munus ꝓ̄ferens indul
gentię: in quo vera immaculati figura ꝓ̄ceſ/
Gal.3. ſit: vt apl̄us docet dicens: Quia abꝛaę dic/
tę ſunt repꝛomiſſiones ⁊ ſemini ei⁹. Nō di/
cit ſeminib⁹ tanꝙ̄ multis: ſed ſicut in vno:
⁊ ſemini tuo qui eſt chꝛiſt⁹. Tertiū tēpus
eſt in moyſi lege: ⁊ cęteris ꝓphetis. Defici/
et eñ me tempus enarrandi de gedeon: ba
rac: ſamſon: ſalomone: dauid: ⁊ ſamuel: ⁊ cę
teris ꝓphetis: anania: azaria: miſael: dani/
Heb.11. el: helia: heliſęo: qui ꝑ fidem deuicerūt reg/
na: operati ſunt iuſticiā: ꝑceperūt repꝛomiſ/
ſiones: obſtruxerūt oꝛa leonum: extinxerūt
virtutē ignis: Effugerūt acies gladij: eualu
erunt de infirmitate: foꝛtes fuerūt in bello:
caſtra ceperunt exteroꝝ. Nō immerito igi
tur in his ſpecies foꝛtitudinis eſt. Secti eñ
ſunt: ſicut infra habes: tēptati: in mactatio/
ne gladij moꝛtui. Circūierunt in caꝑ̄nis pel
libus: ęgentes anguſtiati: ⁊ doloꝛib⁹ afflic/
ti: quoꝛū meritis nō erat dignus oꝛbis. In
ſolitudinibus errātes: in mōtibus: ⁊ in ſpe/
luncis: ⁊ in foueis terrę. Recte igitur in his
ſpeciē foꝛtitudinis collocamus. Scd̄m au
tē euangeliū digna eſt figura iuſticię: qꝛ vir
tus eſt in ſalutē omni credenti. Deniqꝫ ipſe
dñs ait: Sine modo: ſic eñ decet nos iplere Math.3.
oēm iuſticiā. Quę quidē parēs cęterarū eſt
fęcūda virtutū quadā vi. In quo aliqua ha
rum quas diximus pꝛincipalis eſt virt⁹: in
eo etiā cęterę pręſto ſunt: qꝛ ipſę ſibi ſunt co
nexę cōcretęqꝫ virtutes. Nā vtiqꝫ abel iu/
ſtus ⁊ foꝛtiſſimus: ac patiētiſſimus abꝛaaꝫ:
⁊ prudentiſſimi ꝓphetę: ⁊ moyſes eruditus
in omni ſapiētia ęgyptioꝝ: maioꝛē honeſta
tem ęſtimauit ęgypti theſauris oppꝛobꝛium
chꝛiſti. Et quis ſapientioꝛ ꝙ̄ daniel? Salo/
mon quoqꝫ ſapientiam popoſcit ⁊ meruit.
Dictū eſt ergo de quattuoꝛ virtutū flumi
nibus: quoꝛū potus eſt vtilis. Et qꝛ phi/
ſon aurū bonū terrę: ⁊ carbunculū: ⁊ lapidē
praſiū habere dict⁹ eſt. Hoc ꝙ̄ quale ſit cō/
ſideremus. Videť eñ nobis tanꝙ̄ auruꝫ
bonū enos: qui prudenter dei nomen ſcire
deſiderauit. Enoch autē qui tranſlat⁹ eſt:
⁊ moꝛtē nō vidit. Carbūculus quidā eſt la/
pis boni odoꝛis: queꝫ operib⁹ ſuis ſanctus
enoch deo detulit: gratiā quādam factis et
moꝛibus ſpirans. Noe vero tanꝙ̄ praſius
lapis vitalem coloꝛē ꝓ̄tulit. Siquideꝫ dilu/
uij tēpoꝛe ſolus velut a futurę ꝯſtitutionis
vitalis ſemen in illa arca eſt reſeruat⁹. Er
go bene paradiſus qui plurib⁹ fluminibus
irrigať: ſm̄ oꝛientē nō contra oꝛientē: hoc ē:
ſm̄ illū oꝛientē cui nomen eſt oꝛiens: id eſt:
ſm̄ chꝛiſtū: qui iubar qđdā ęternę lucis effu
dit: ⁊ eſt in eden: hoc eſt: in voluptate.

De appꝛ̄henſione hominis ⁊ poſitione ei⁹ in paradiſo vt operareť et cuſtodiret. Et qua ratione extra paradiſum vir factus ſit: mulier vero intra paradiſuꝫ. Quid pꝛeterea interſit inter operari ⁊ cuſtodire: ⁊ cur pꝛim⁹ hō in paradiſo legitimi laboꝛis ſpeciē ſuſceperit: Ca. IIII.

Geñ.2. Et apphendit deus hominē quē fe-
c cit: ⁊ poſuit eū in paradiſo operari
⁊ cuſtodire. Uides qm̄ q̄ erat ap-
ꝑhendit. Erat aūt in terra plaſmatiōis ſuę.
Apprehendit ergo eū virtus dei: inſpirās ꝓ
ceſſus ⁊ incremēta virtutis. Deniq̄ꝫ in para
diſo eū collocauit: vt ſcias apphēſuꝫ quaſi
afflatū diuinę eſſe virtute. Quo loci illud
aduerte: qꝛ extra paradiſum vir factus eſt:
et mulier intra paradiſum: vt aduertas ꝙ
nō loci: non generis nobilitate: ſed virtute
vnuſquiſq̄ꝫ gratiā ſibi cōparat. Deniq̄ꝫ ex
tra paradiſum fact⁹: hoc eſt: in inferiore lo-
co vir melioꝛ inuenit̄: Et illa quę in meliore
loco: hoc eſt: in paradiſo facta eſt: inferioꝛ re
perit̄. Mulier eñ prioꝛ decepta eſt: ⁊ virum
1. Petri. 3. ipſa decepit. Unde apl̄s petrus: Subie-
ctas fortioꝛi vaſe mulieres ſanctas: viris ſu
is velut dñis obedire memorauit. Et pau
1. Timoth. 2. lus ait: Quia adā nō eſt ſeduct⁹: mulier au-
tē ſeducta in p̄uaricatione fuit. Deinde cō
tuendū: qꝛ nemo debet ſibi facile p̄ſumere.
Nā ecce illa quę in adiumentū facta eſt vi-
Eph. 5. ro: p̄ſidio virili indiget: qꝛ vir caput eſt mu-
lierꝭ. Ille aūt qꝛ adiumētū vxoris habiturū
ſe eſſe credebat: lapſus eſt ꝓpt̄ vxorē. Uñ
nemo debet facile alteri ſe credere: niſi cui⁹
virtutē ꝓbarit. Nec arrogare ſibi qui ſe ꝓ
auxilio putarit aſcitum: ſed magis ſi inue-
rit fortiorē cui ſe putabat eſſe p̄ſidio: ab ipo
gratiā mutuet̄. Sicut ⁊ viros mulierib⁹ ho
1. Petri. 3. norē impertire apl̄us p̄cipit petrus dicēs: Ui
ri ſimiliter cohabitātes ſm̄ ſcientiā tanquā
infirmioꝛi vaſe muliebri impertiētes honorē
tanq̄ꝫ coheredi gratię vitę: vt ne impediant̄
orationes veſtrę. Ergo poſit⁹ eſt in para-
diſo vir: facta eſt in paradiſo mulier. Sꝫ eti
am tūc priuſq̄ꝫ a ſerpente mulier deciperet̄
habuit viri gratiā: qm̄ de viro ſumpta eſt.
Eph. 5. Licet hoc ſacramentū magnū ſit: ſicut apo
ſtolus dixit. Et ideo cauſam vitę ex eo tra-
xit. Ideoq̄ꝫ de viro tantū ſcriptura dixit:
Quia poſuit eū in paradiſo operari ⁊ cuſto
dire. Nō idem eſt operari ⁊ cuſtodire. In
opere eñ quidā virtutis ꝓceſſus eſt: in cu-
ſtodia quędā ꝯſūmatio operis dep̄hendit̄:
eo ꝙ quaſi cōſummata cuſtodiat. Hęc duo
ab homine requirunt̄: vt ⁊ operib⁹ noua q̄-
rat: ⁊ parta cuſtodiat: qđ ē generale. Phi
lon aūt qm̄ ſpiritalia iudaico non capiebat
affectu: intra moralia ſe tenuit: vt diceret:
hęc duo quęri: opera in agro: cuſtodiā do-
mus. Et q̄uis paradiſus operib⁹ inq̄t ru-
ralibus non egeret: tñ quia prim⁹ homo lex
poſteritatis futur⁹ erat: ideo legitimi etiaꝫ
in paradiſo ſpecieꝫ ſuſcepit laboꝛis: vt nos
ad operationē ⁊ cuſtodiā debiti officij ⁊ he-
reditarię ſucceſſiōis mun⁹ aſtringeret. Hęc
duo ergo a te exiguntur: ſiue moraliter: ſiue
ſpiritualiter. Qđ etiā pſalm⁹ te ꝓphetic⁹
docet: qꝛ ſcriptum eſt: Niſi dñs ędificauerit Ps. 126.
domū: inuanū laborauerūt qui ędificāt eā.
Niſi dñs cuſtodierit ciuitatē: inuanū labo-
rauerūt qui cuſtodiūt eam. Uides illos la
borare qui in operis ſunt ędificationiſq̄ꝫ ꝓ-
ceſſu: iſtoſ vero vigilare qui iā cuſtodiā ꝑfe-
cti operis receperunt. Unde ⁊ dñs apl̄is q̄-
ſi iam ꝑfectioribus: Uigilate inquit ⁊ orate Math. 26.
ne intretis in tēptationē. Docēs ꝑfectę na-
turę munus ⁊ plenę virtutis gratiā eſſe ſer-
uandaꝫ: nec quenq̄ꝫ etiā ꝑfectiorem: niſi vi
gilauerit ſui debere eſſe ſecurū.

De p̄ceptis Ade in paradiſo da-tis: ⁊ de hui⁹ queſtionis: Cur de⁹ vbi p̄cepit ex omni ligno edenduꝫ ſingulariter dixerit edes: vbi aute de ligno ſcientie boni et mali: pluraliter edetis dixerit: abſolutione. Quoq̄ꝫ ei interp̄tatio ſymachi nō p̄-iudicet. De reſponſione quoq̄ꝫ ad tres q̄ſtiones quas pleriq̄ꝫ quoꝝ auctoꝛ Appelles ē ꝓponūt: Ca. V.

Et p̄cepit dñs de⁹ adę dicens: Ex oi Geñ. 2.
c ligno quod eſt in paradiſo ad eſcaꝫ
edes: de ligno aūt qđ eſt ſcientię bo
ni ⁊ mali nō edetis. Qua die aūt manduca
ueritis ex eo morte moriemini. Qua rati-
one vbi p̄cepit ex omni ligno edendū: ſingu
lariter dixerit: Edes: Ubi aūt de ligno ſciē-
tię boni ⁊ mali: pluraliter Edetꝭ dixerit: nō
ocioſa queſtio. Uex ſi diligēter intēdas:
ſcripturarū auctoꝛitate abſolui pōt. Qđ
eñ bonū: hoc eſt faciendū. Qđ autē bonuꝫ
⁊ faciendū: cōſonans ⁊ adherens. Qđ vero
turpe: hoc diſſonās: incōpoſitū atq̄ꝫ diſcre-
tū eſt. Et ideo dñs vnitatē ſemꝑ intendēs:
ſm̄ vnitatē p̄cepit. Deniq̄ꝫ vnitatē opera-
tur: qui fecit vtraq̄ꝫ vnū. Nec ſolū vtraq̄ꝫ: ſꝫ
etiā omnes vnū fecit. Omnes eñ vnū cor-
pus ⁊ vnū ſpiritū eſſe nos iuſſit. Per oīa
autē primogenit⁹ cū ſit in vnitate cū patre:
cōiunctiſſimus patri ſemꝑ eſt: qꝛ verbū erat
apud deū. Deniq̄ꝫ ait: Ego ⁊ pater vnuꝫ Joh. 10.
ſumus: vt vnitatē ſibi maieſtatis ⁊ diuini-

tatis cū patre eſſe monſtraret. Sed ⁊ nos
vnū eſſe p̄cepit: ⁊ ſuę naturę vnitatiſq̄ꝫ ſimi
litudinē in nos gratię adoptione trāſfudit:
Joh. 17. dicens: Pater ſicut ego ⁊ tu vnū ſumus: ita
⁊ iſti in nobis vnū ſint. Ergo vbi bonum
p̄cipit: tanq̄ꝫ ad vnū p̄cipit dicēs: Nō edes.
Unitas eñ p̄uaricari nō poteſt. Ubi ve-
ro de ligno ſcientię boni ⁊ mali dicit nō eſſe
guſtandū: quaſi ad plures dicit: Nō edetꝭ.
Qđ eñ ꝓhibitoꝛiū eſt tanq̄ꝫ plurib⁹ impe-
ratur. Ego tñ aliud puto: ⁊ quid futurum
ſit: in ipſo iā dei ſermone reperio. De om
ni ligno guſtandū adę ſoli p̄cepit: quem ſer
uaturū ſciebat. De ligno autē ſcientię boni
⁊ mali nō eſſe guſtandū: iaꝫ nō ſingulariter
ſed pluraliter dicit. Sciebat eñ p̄uaricatu-
ram mulierē: ⁊ ideo ꝑ pluralitatē oſtēdit nō
ſeruaturos: quia pluriū diſcreta ſentētia ē.
Et quantū ad ſeptuaginta viroꝝ ſenten-
tiā ſpectat: ſolutū eſt qđ mouebat. Sꝫ qꝛ
ſymachus vtrūq̄ꝫ ſingulariter dixit: intelli-
gimus id ſecutū: qꝛ in lege quoq̄ꝫ cū popu-
lū alloquit̄ deus: ſingulariter loquit̄: ſicut
Deut. 6. habes: Audi iſrael dñs deus tuus dñs vn⁹
eſt: et diliges dñm deum tuū. Nec mihi p̄
iudicat ſymachi interp̄tatio: qui vnitatē pa
tris ⁊ filij videre nō potuit: etſi aliquotiēs i
ſermōe ⁊ aq̄la ⁊ ipſe cōfeſſi ſint. Nec quiſq̄ꝫ
de eo ꝙ p̄uaricaturū populū diuina māda-
ta ſingularit̄ alloquit̄: putet ſuꝑioꝛi noſtro
obuiū eſſe ſermoni: qꝛ populuſ iudęoꝝ etiā
ſingulariter data p̄ſcripta violauit. Lex eñ
ſpiritalis eſt: Et ideo alterū in ſermone: al-
terū in p̄deſtinatione diuino populū de⁹ al
Exo. 23. loquebat̄ oraculo. Deniq̄ꝫ ait: Nō coques
ouem in lacte matris ſuę. Facilis ab hinc
p̄ceptoꝝ cęleſtiū ſeries videret̄: niſi quęſtio-
nē plurimi cōmouerent. Quib⁹ reſponde
ri oportet a nobis: ne ſimplices mentes ma
licioſa interpretatione traducāt. Pleriq̄ꝫ
eñ quoꝝ auctoꝛ Appelles: ſicut habes in tri
ceſimo ⁊ octauo tomo eiuſ: has quęſtiones
ꝓponunt. Quō lignū vitę plus operari
videt̄ ad vitā: q̄ꝫ inſufflatio dei. Deinde ſi
hominē nō ꝑfectuꝫ fecit deus: Unuſquiſq̄ꝫ
autē ꝑ induſtriā ꝓpriā: ꝑfectionē ſibi virtu-
tis aſciſcit. Nōne videt̄ plus ſibi homo acq̄
rere: q̄ꝫ ei deus cōtulit? Tertiū obijciunt:
Etſi homo nō guſtauerat mortē: vtiq̄ꝫ quā
nō guſtauerat ſcire nō poterat. Ergo ſi non
guſtauerat neſciebat: ſi neſciebat timere nō
poterat. Fruſtra igit̄ deus mortē ꝓ terroꝛe
obiecit: quā homines nō timebāt. Diſca-
mus igit̄ ꝙ ibi lignū vitę vbi etiā lignū ſci-
entię boni ⁊ mali ꝓduxerit deus. Habes
eñ: Quia ꝓduxit lignū vitę: hoc eſt: in me-
dio paradiſo. Ait ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου. Apō
nos eñ intelligitur: qđ in medio ꝓduxerit.
Ergo in medio paradiſo et vita erat: et
cauſa mortis. Intellige: qꝛ non homo fecit
vitā: ſed vel operādo: vel cuſtodiēdo man-
data dei potuit iuenire. Erat aūt vita ſicut Col. 3.
apl̄us dixit: abſcondita cum chriſto in deo.
Homo ergo ſiue in vmbꝛa vitę erat ꝓpter ſi
guram futurā: qꝛ vmbꝛa eſt hęc: quę nūc no
ſtra eſt vita in terra: ſiue in quodā pignoꝛe
vitę erat: quia habebat inſufflationem dei.
Habebat ergo pign⁹ imoꝛtalitatis: ſed in
vmbꝛa vitę poſitus: abſconditā vitam cum
chriſto in deo: vulgari quodā tactu ⁊ aſpe-
ctu videre et capere non poterat. Etſi non
dū peccatoꝛ: nō tamē incoꝛruptę inuiolabi-
liſq̄ꝫ naturę: vtpote qui poſtea peccato lap-
ſus eſt: neq̄quā autē adhuc peccatoꝛ. De-
niq̄ꝫ in vmbꝛa vitę erat. Qui autē peccato-
res ſunt in vmbꝛa mortis ſunt. Peccatoꝛuꝫ
autem populus ſicut eſaias docet: ſedebat Eſa. 9.
in vmbꝛa mortis cui lux oꝛta ꝑ dei gratiam:
nō ꝑ ſuę virtutꝭ eſt meritū. Ergo inter in-
ſufflationē dei: ⁊ eſcā ligni vitę nulla diſcre-
tio. Nec hominē quis pōt dicere plus ſibi
poſſe acquirere: q̄ꝫ diuina ei largitate colla-
tū eſt. Utinā acceptū tenere poſſemus. La
boꝛ etenī noſter eo ꝓficit vt quę tributa ſūt
reſumamus. Tertiū illud qđ ꝓpoſitū eſt:
quia qui mortē nō guſtauerat: mortē time-
re ſi poterat. Facile ex cōmunis naturę vſu
abſolutionē habet. Eſt eñ natura inſituꝫ
omnib⁹ animātibus: vt etiā quę nōdū ſibi
nocere experta ſūt: quaſi noxia reformidēt.
Unde eñ columbę in ipſo oꝛtus ſui viſu ter
roꝛ accipitris? Unde lupi ouibus formida-
biles? pullis milui? Qꝛ ſi in his quę irrati
onabilia ſunt animātia quidaꝫ de aduerſo
genere animantiuꝫ: naturalis eſt terroꝛ: vt
etiā irrationabilia ſenſum fugiendę mortis
accipiant: quātomagis in p̄mo homine ra-
tionis vtiq̄ꝫ pleniſſimo: naturalis quędam
opinio mortis debuit eſſe vitandę?

De ſolutione aliarū quarūdā q̄ſtionū: q̄s circa obeditionē ⁊ cognitionē p̄cepti faciūt: Ca. VI.

r Urſus faciūt alias quęſtiones hoc
modo: Nō ſemꝑ malū eſt non obe-

dire p̄cepto. Si eñ bonū eſt p̄ceptuʒ: hone
ſta eſt obeditio. Aꝫ ſi improbū p̄ceptuʒ: nō
obedire vtile. Ergo nō ſemꝑ malum eſt nō
obedire p̄cepto: ſed bono p̄cepto nō obedi/
re improbuʒ eſt. Bonū autē eſt operatoriū
cognitiōis boni ⁊ mali lignū: quādoquidē
⁊ deus ⁊ bonū ⁊ malū nouit. Deniꝫ ait:
Gen.3. Ecce adā factꝰ eſt tanꝙ vnꝰ noſtrū. Si igiť
bonū eſt ſcientiā habere boni ⁊ mali: bona
autē eſt quā etiā deus habet: videť qui in/
terdicit eam hominibꝰ: nō recte interdicere
idꝫ ꝓponere. Sed ſi intelligant quid ſit
cognoſcere: quā vim habeat hoc verbum: ſi
2.Timoth.2. ſic intelligant queādmodū oportet: Cogno
uit eñ dñs qui ſunt ipſius: cognouit vtiꝫ
eos qui vnū ex pluribus facti ſunt: in quibꝰ
inhabitat: ⁊ ĩ quibꝰ ꝑambulat. Cognoſcere
vtiꝫ nō in ſola ⁊ ꝑfunctoria ſcientia eſt: ſed
in eorū oꝑatione que oporteat fieri. Opor/
tuit autē hominē obedire mandato: nō obe
diendo aūt p̄uaricatus eſt. Igiť qui nō obe
diuit errauit: qꝛ p̄uaricatio peccatū ē. Ve
rūetiaʒ ſi extenuare velint vim cognitionis
vt ꝑfunctoriā ſcientiā boni ⁊ mali interdic/
tam putent: in eo quoꝫ p̄uaricationis cul/
pa eſt nō obeditum eſſe mādato: qꝛ etiā tu/
multuariā ſcientiā boni ⁊ mali dominꝰ deꝰ
putauit inhibendā. Alia queſtio. Qui nō
cognoſcit bonū ⁊ malū: nihil a paruulo di/
ſtat. Paruuli autē apud iuſtū iudiceʒ nulla
eſt culpa. Juſtus autē operator mūdi nūꝙ
paruulū vocaſſe in culpā: ꝓpter qͦd nō cog/
nouerat bonū ⁊ malū: qꝛ paruulus ſine vllo
eſt crimine p̄uaricationis ⁊ culpe. Verū
cū in ſuꝑioribus dixerimus duplicē eſſe in/
tellectū: ſciētie boni ⁊ mali: ſi ꝑfunctoriā ſci
entiā accipimus: vtiꝫ falſum eſt ꝙ nihil di
ſtet a paruulo qui nō cognouit bonū ⁊ ma
lum. Si autē falſum eſt ꝙ nihil diſtet a par/
uulo: ergo nō paruulꝰ adam. Si nō paruu/
lus aſcribiť vtiꝫ ei quaſi nō paruulo pecca
tū. Si peccatū aſcribiť: ſequiť pena pecca/
tum: quia dignꝰ inueniť pena qui peccatū
vitare nō potuit. Poteſt etiā fieri: vt etiā
qui ſcientiā nō habet boni ⁊ mali paruulus
nō ſit. Quoniā priuſquaʒ ſciuit puer bonū
⁊ malū nō credidit malicie. Et iterū habes:
Eſa.8. Quia priuſꝙ ſciet puer vocare patrē ⁊ ma/
treʒ accipiet virtutē damaſci: ⁊ ſpolia ſama
rie. Perfectꝰ ḡ qui operať bonū: etiā ſi boni
⁊ mali ſciētiā nō adeptꝰ ſit: vt multi priuſꝙ
ſciant legē ipſi ſibi lex ſunt. Qͦd apſus pri

uſꝙ diſceret: nō ꝯcupiſces malū eſſe: ꝯcu/
piſcentiā neſciebat. Deniꝫ ipſe ait: Pecca/ Ro.7.
tū nō cognoui niſi ꝑ legem. Nā ꝯcupiſcenti
am neſciebā: niſi lex diceret: Nō ꝯcupiſces.
Ad quā partē etiam puer pōt eſſe ꝑfectus
iure nature: priuſꝙ ſciat ꝯcupiſcentiam cri
men eſſe: vel ꝯcupiſcentie crimē admittat.
Ergo ſm̄ ꝑfunctoriā ſcientiā nouit deus
hominē ſcire qͦd malū eſt: ne quaſi imꝑfectꝰ
vitare nō poſſet. Nō obediendo autē man/
dato incurrimꝰ in culpā: Ergo culpam fate/
mur. Rurſus autē ſi altā ⁊ ꝓfundā ſcienti
am dicimus boni ⁊ mali: que quidē ꝓfunda
ſcientia ꝑfectū facit: non ſtatim autē paruu
lus qui ad altā ⁊ ꝓfundā ſcientiaʒ ꝑuenire
nō potuit: recte ergo ſicut nō paruulus con
demnať. Iterū queſtiōes ſerūt. Qui ne/
ſcit inquit bonuʒ ⁊ malū: ne ⁊ ipſum quidē
nouit eſſe malū non ſeruare mandatū: nec
ipſum bonū nouit qͦd eſt obedire mādato.
Et ideo qꝛ nō nouerat: venia inquit dignus
fuit qui non obediuit non ꝯdemnatione.
Que quidē queſtio de his abſolutionē ha/
bet: que ante memorauimꝰ. Conſiderare
eñ potuit homo ex his que deus ante ei ꝯ
tulerat: ꝙ inſufflationeʒ dei accepit: ꝙ erat
in paradiſo voluptatis locatus: ſummā au
ctori obedientiā deferendā. Et ideo ſi vim
neſciebat boni ⁊ mali: tamē qꝛ tantorū auc/
tor dixerat: de ligno ſciētie boni ⁊ mali non
eſſe guſtandū: fidem p̄ceptori ſeruare debu
erat. Non eñ ab eo peritia: ſed fides exige/
batur: Intelligebat vtiꝫ omnibꝰ p̄minere:
ꝑſonam iubentis ſpectare debuerat: etſi nō
intelligebat vim qualitatēꝫ iuſſorum: ſcie/
bat tamē p̄ceptori deferendā eſſe reuerenti/
am: habebat in natura hanc opinionē: etſi
nō habebat iudiciū boni ⁊ mali. Deniꝫ ⁊
mulier ſerpēti dicit: Ex omni ligno paradi/ Gen.3.
ſi manducabimꝰ: de fructu autē ligni qͦd eſt
in medio paradiſi: dixit deꝰ: non manduca
bitis ex eo. Ita ergo ſciebat obediendū eſſe
mandato: vt diceret: Ex omni fructu man/
ducabimꝰ: ꝙ dñs imperauerat: de ligno au
tē qͦd eſt in medio paradiſo imperatū a deo
dicit nō eſſe guſtandū: ne morte morereň.
Ergo ſciuit deferendū eſſe mandatū: ſci/
uit vtiꝫ malū eſſe p̄uaricari: ⁊ ideo iuſte p̄/
uaricata dānať. Accipe aliud: ſi aſſump/
tio de ligno ſcientie boni ⁊ mali ita opera/
toria erat vt bonum ⁊ malū agnoſcereť: qͦd
videtur ſcriptura oſtendere dū dicit: Quia

vbi manducauerunt ambo: aperti ſunt ocu
li eorum: ⁊ cognouerunt ꝙ nudi eſſent: hoc
eſt: aperti ſunt oculi cordis: ⁊ cognouerunt
turpe eſſe nudos ſe degere. Sine dubio vbi
guſtauit mulier de ligno ſcientie boni ⁊ ma
li peccauit: et ſe peccaſſe cognouit. Que
igitur ſe peccaſſe cognouerat: vel virum ad
peccati cōmunionem inuitare non debuit.
Illiciendo autē virum ⁊ dando ei qͦd ipſa
guſtauerat: non vitauit: ſed iterauit pecca/
tū. Nā vtiꝫ ſi vere rationē ſpectes: eū quē
diligebat nō trahere ad ꝯſortiū pene: ſ3 ma/
gis ab eo qͦd cognouerat ipſa eſſe peccatū
vel inſcientē reuocare debuerat. Quis vi/
deatur hec mulier ſciens ꝙ poſt culpam in
paradiſo eſſe nō poſſet: metuiſſe ne ſola de
paradiſo eijceretur. Deniꝫ abſconderūt
ſe ambo poſt culpam. Excludendā igitur ſe
eſſe cognoſcens: ꝯſortio viri quem dilige/
bat: noluit defraudari. Iterū accipe: Nō
cognitio mali malū eſt: ſ3 cum actus implet
maliciā. Non eñ ſtatim qui nouit maluʒ
ꝙ malum eſt facit: ſed qui ꝙ malum eſſe no/
uit operatur. Incentiuū autē ad operan/
dum qͦd malū eſt: aut iracūdia: aut cupidi/
tas eſſe ꝯſueuit. Nec ſtatim neceſſe ē vt ha
bens ſcientiā mali faciat qͦd improbum no/
uit: niſi aut iracūdia: aut cupiditate vinca/
tur. Vnde qͦd diximus incentiuū peccan/
di: vel ira: vel cupiditas eſt: vel plerūꝫ for/
mido: licet ex formidine oriatur cupiditas:
dū vnuſquiſꝫ vult vitare quod metuit. Et
ideo recte iracundiā ⁊ cupiditatē duorū re/
liquorū poſuimus incentiua vitiorū. Cō/
ſideremus igitur vtrū eua his ad vitiuʒ ſti/
mulis incitata ſit. Sed neꝫ iraſcebatur me
rito: neꝫ cupiditate victa eſt: in ſcdo dūta/
xat errat: vt edēdū viro daret qͦd iā ipſa gu
ſtauerat. Primo fuerit cupiditas auctor er/
roris vt ip̄a ederet: ſequētiſꝫ fuit cauſa pec
cati. Qͦd eñ iam guſtauerat deſiderare nō
poterat: ⁊ guſtando mali fuerat ſcientiā ꝯ
ſecuta. Maluʒ igitur qͦd aduerterat in vi
rum diriuare nō debuit: neꝫ coniugeʒ pro/
prium p̄uaricatoreʒ diuini facere mandati.
Sciens igiť prudens que peccauit: ſciens
virum in ſuū traxit errorē. Alioquin inueni
etur falſus eſſe de ligno ſcientie boni ⁊ ma/
li ſermo: ſi etiā poſteaꝙ de ea arbore mādu
cauit ſcientiaʒ mali habere nō potuit. Aꝫ ſi
verus eſt ſermo: cupiditatis vtiꝫ cauſam
habere nō potuit. Licet plerꝫ ſic excuſan/

dum putent: ꝙ diligens virū ab eo timue/
rit ſeparari: ⁊ hanc cauſam cupiditatis p̄te/
tendant ꝙ eſſe voluerit cū marito.

De ꝑtractatione queſtionis vn/ de mors acciderit ade: vtrū videli cet a natura ligni: an a deo: Ca. VII.

Cerum alia queſtio ſubripit: vnde
mors acciderit ade: vtrū a natura li
gni eiuſmodi: an vero a deo. Si
nature hoc ligni aſcribimꝰ: videť ligni huiꝰ
fructus viuificanti inſufflationi dei p̄ſtare:
ſiquidē viuificauerat inſufflatio: fructꝰ hu/
ius ligni traxit ad mortē. Aut ſi deū ope/
ratorem mortis eſſe memoramus: dicunt ꝙ
gemina euʒ opinione accuſemus: ꝙ aut ita
immitis vt noluerit ignoſcere cū poſſet ig/
noſcere: aut ſi ignoſcere nō potuit videatur
infirmus. Videamꝰ igitur quomodo diluē
dū ſit: niſi fallor: quia mortis cauſa inobedi
entia fuit: et ideo homo ipſe ſibi mortis eſt
cauſa: nō habens deū ſue mortis auctoreʒ.
Neꝫ eñ ſi medicus p̄ſcripſerit egrotanti a
quibꝰ videať cauendū: atꝫ ille ab interdic/
tis nō putauerit abſtinendū: cauſa ei mor/
tis eſt medicus? Sʒ vtiꝫ ipſe ſibi reus mor
tis eſt ꝓprie. Itaꝫ deus quaſi bonꝰ medi/
cus prohibuit ne adam nocturna guſtaret.
Iterū accipe: Scire bonū melius eſt ꝙ ne/
ſcire: ⁊ ei qui bonū ſciat: pulchrū eſt ſcire qͦd
malū eſt: vt ſciat cauere qͦd malū eſt: vt pru
dēs ſubeat cuſtodie cautionē. Rurſus aūt
nō ſatis eſt hoc ſolū ſcire qͦd malū eſt: ne cū
malū ſciens ſcientia boni incipias defrau/
dari. Pulchriꝰ eſt igiť vt vtrūꝫ norimus:
vt ⁊ qꝛ ſcimus bonū: fugiamus quod malū
eſt: ⁊ ex eo qͦd cognoſcimus malū: boni gra
tiam p̄feramus. Sed ita debes vtrūꝫ ſcire
vt ꝓfunde noueris: ⁊ qͦd noueris exequariſ:
actuſꝫ ſcientie ꝯgruat. Alioquin tolerabi
liorem ſcriptura indicat eū qui vtrūꝫ neſci
at: ꝙ qui ꝑfunctorie vtrūꝫ cognouit. Gra/
uat eñ ſcire qͦd vel exequi vel vitare nō poſ
ſis. Grauat ſcire ſine vſu atꝫ opere cogni/
tionis ꝓfunde. Deniꝫ obeſt ad exiſtima
tionē medico ſcire quid ꝓſit ⁊ quid noceat
egro: niſi cognitione ea queādmodū opor/
tet vtať: ⁊ ideo nō eſt cognitio bona: niſi ea
vtaris vt oportet. Item accipe: Non fru/
ſtra lignū ſcientie boni ⁊ mali ꝓductū eſt in
medio paradiſo: etſi cuicunꝫ homini ꝓdu/
ctum eſſet ſuꝑflua interdictio. Sed neꝫ
fruſtra factū eſt: neꝫ alij niſi homini factuʒ

eſt qui mandatū accepit: vt nō ſolo eo ſꝫ eo
cū cęteris vteret. Nam ſi multa diſcutias
cū plura reperies: ⁊ plane innumera quę ei
qui vti neſciat poſſint nocere. Nec ipſas di
uitias inuenies fructuoſas ſi habens diueſ
ſubſidia largitatis: neget alimēta pauperi
bus: excludat inopē ſubſidio deſtitutū: alie
na extorqueat: q̄ p̄ualet ptāte. Pulchritu
do ipſa ⁊ gratior corporis forma frequenter
in vitiū q̄ȝ deformitas trahit. Nūqd igitur
quiſquaȝ deformiores q̄ȝ pulchriores filios
habere deſiderat: ⁊ inopes potius liberos
ſuos cupit eſſe q̄ȝ diuiteſ? Plura ſunt hmōi
quę nō ad impudētiam largientis referēda
ſunt: ſed ad male vtētis errorē. Et ideo vtē
tem accuſandū potius q̄ȝ donantē.

De abſolutione queſtionū quas quidā circa preſcientiā dei de p̄uaricatione ade: ⁊ impreſſione opinionis boni ⁊ mali faciūt: Ca. viii.

i Terū queſtio. Sciebat p̄uaricaturū
deus adam mandata ſua: an neſcie
bat? Si neſciebat: nō eſt iſta diuinę
poteſtatis aſſertio. Si aūt ſciebat: ⁊ nihilo
min⁹ ſciens negligēda mandauit: nō ē dei
aliquid ſup̄fluū p̄cipere. Sup̄fluo autē p̄ce
pit p̄moplaſto illi adę q̄ eūȝ nouerat mime
ſeruaturū. Nihil aūt deus ſup̄fluo facit. Er
go nō eſt ſcp̄tura ex deo. Hoc em̄ obijciūt
qui vetus nō recipiunt teſtamentuȝ: ⁊ has
interſerunt queſtiones. Verū hi ſua ſen
tentia ⁊ opinione vincendi ſunt. Cū em̄ no
ui teſtamenti nō refutant fidem: exēplo ſūt
arguendi vt vetus credāt. Quoniā cū ſibi
diuina p̄cepta ⁊ facta cōueniūt: vni⁹ aucto
ris teſtamentū vtrūq̄ȝ liquet eſſe credendū.

Diſcat igiẗ nō ſup̄fluū: nō iniuſtū etiā prę
uaricaturo p̄ſcriptū eſſe mandatū. Nā ⁊ ip
ſe dn̄s ieſus elegit iudā quē p̄ditorem ſcie
bat. Quē ſi p imprudentiā electū putāt: di
uinę derogant ptāti. Sȝ hoc ęſtimare nō
Joh.13 poſſunt: cū ſcriptura dicat: Quia ſciebat ie
ſus quis eū p̄ditur⁹ eſſet. Cōticeſcāt igiẗ
repugnatores iſti veteris teſtamenti. Sed
qm̄ etiā gentilib⁹ ſi forte iſtud obiecerint: re
ſpondendū videẗ: qui exemplū nō recipiūt
rationē exigūt: Accipiant etiā ipſi qua rati
one dei filius vel p̄uaricaturo mandauerit
vel elegerit p̄diturum. Venerat dn̄s ieſus
omnes ſaluos facere peccatores: etiā circa
impios oſtēdere ſuā debuit volūtatē. Et iō
nec p̄diturū debuit p̄terire: vt aduerterent
oēs q̄ in electione etiā p̄ditoris ſui ſeruan
dorū omniū inſigne p̄tendit: nec in eo lęſus
eſt: vel adā quia mandatuȝ accepit: vel iu
da q̄ electus eſt. Nō em̄ neceſſitatē de⁹ vel
illi p̄uaricationis vel huic p̄ditionis impo
ſuit: q̄ vterq̄ȝ ſi qđ acceperat cuſtodiſſet: a
peccato potuit abſtinere. Deniq̄ȝ nec iudę
os oēs credituros ſciebat: ⁊ tamē ait: Non Matth.15
veni niſi ad oues p̄ditas dom⁹ iſrael. Ergo
nō in mandāte culpa eſt: ſed in p̄uaricante
peccatū eſt. Et qđ in deo fuit oſtēdit omni
bus q̄ oēs voluit liberare. Nec tn̄ dico: q̄
p̄uaricationē neſciebat futurā: imo q̄ ſcie
bat aſſero: ſed nō ideo p̄euntis p̄ditoris in
uidiā i ſe debuit diriuare: vt aſcribereẗ deo
q̄ vterq̄ȝ ſit lapſus. Nunc aūt vterq̄ȝ redar
guiẗ: atq̄ȝ recōuinciẗ: q̄ ⁊ ille mandatuȝ ne
labereẗ accepit: ⁊ hic etiā in apoſtolat⁹ mu
nus aſcit⁹ eſt: vt vel b̄ñficio dei reuocareẗ a
p̄ditionis affectu: ſimul vt dū alij reuincū
tur p̄deſſet omnib⁹. Nō em̄ cōſiſteret pecca
tū ſi interdictio nō fuiſſet. Nō cōſiſtente au
tē peccato: nō ſolū malicia ſed etiā virt⁹ for
taſſe nō eſſet. Quę niſi aliqua malicię fuiſ
ſent ſemina: vel ſubſiſtere vel eminere non
poſſet. Quid eſt em̄ pctm̄: niſi p̄uaricatio
legis diuinę: ⁊ cęleſtiū inobediētia p̄cepto
rū. Nō em̄ aurib⁹ corporis de mādatis cęle
ſtib⁹ iudicam⁹: ſed cū eſſet dei verbū opini
ones quędaȝ nobis boni ⁊ mali pullulaue
rūt: dū id qđ malū eſt naturaliter intelligi
mus eſſe vitandū: ⁊ id qđ bonū eſt natura
liter nobis intelligim⁹ eſſe p̄ceptū. In eo
igiẗ voceȝ dn̄i videmur audire: q̄ alia inter
dicat: alia p̄cipiat. Et iō ſi quis nō obedie
rit illis quę ſemel a deo p̄cepta credim⁹ pę
nę obnoxius ęſtimaẗ: dei aūt p̄ceptum non 2.Cor.3.
q̄ſi in tabulis lapideis attramēto legim⁹ in
ſcriptū: ſed cordib⁹ noſtris tenem⁹ imp̄ſſuȝ
ſpiritu dei viui. Ergo opinio nr̄a ſibi legem
facit. Si em̄ gentes quę legē nō habēt: na
turaliter ea q̄ legis ſunt faciūt: eiuſmodi le
gē nō habentes ipſi ſibi ſunt lex qui oſten
dūt opus legis ſcriptū in cordib⁹ ſuis. Opi
nio igiẗ humana ſibi tanq̄ȝ dei lex eſt. Ite
rū hinc aliā faciūt queſtionē: vt ad vicē mā
dati ei⁹ qđ diximus in hois opinione ꝯſiſte
re. Hanc ipſam opinionē imp̄ſſam a deo no
bis tāq̄ȝ p̄ſcriptū diuinę legis accuſent. No
uerat inq̄t hoiem peccaturū q̄ creauit eū: et
has opiniones ⁊ boni ⁊ mali imp̄ſſit: an nō
nouerat? Vt ſi dixerl q̄ nō nouerat: alienū

a maieſtate dei ſentiaſ. Si aūt dixeris quia
ſciens de⁹ peccaturū hominē: cōes tn̄ opini
ones ei boni ⁊ mali imp̄ſſit: vt p̄pẗ admixti
onē maloꝝ vitę p̄petuitatē ſeruare nō poſ
ſet. Sicut in illo nō p̄ſagū futuri: ita in hoc
non bonū deū ſignificare videaris. Atq̄ȝ
hinc argumētanẗ: q̄ nō eſt creatura hois a
deo facta. Nā ſic ſupra oſtendim⁹ eos dice
re q̄ nō eſt mandatū dei: ſic ⁊ hic dicūt. Nō
ergo creatura hois a deo: q̄ deus malū nō
fecit. Homo autē opinionē accepit mali: dū
a malis p̄cipitur abſtinere. Hoc aūt genere
alium bonū deū: aliū operatorē hois conā
tur aſſerere. Quib⁹ reſpondendū eſt ilico
ſm opinionē ſuā. Si em̄ hoiem nolūt a deo
factū: q̄ peccator eſt homo: ⁊ hoc refugiunt
ne bon⁹ deus pctōrem feciſſe videaẗ: q̄ nō
putant bonū qui fecerit peccatorē: dicant
vtrū operatorē hois a deo factū putent. Si
em̄ a deo fact⁹ ille vt dicunt opator eſt hoiſ:
quō bonus de⁹ operatoreȝ mali fecit? Utri
q̄ȝ nō bonus. Nā qui peccatorē facit nō bo
nus: cauendū ne grauius ſit operatorē pec
catoris feciſſe. Debuit em̄ bonus deus p̄hi
bere natiuitatē eius: q̄ pcti ſubſtantiā habe
bat inducere. Qȝ ſi dicūt nō eſſe genitum
operatorē: reqrendū vtrū bon⁹ deus potu
erit inhibere q̄ quō incipiētē maliciā: an nō
potuerit? Si em̄ nō potuit infirm⁹: ſi potu
it ⁊ nō fecit: nō bonus. Ergo ſi ſibi iſta nō
cōgruunt: nec ſuę ſibi hereticorū cōueniunt
opiniones. Reqram⁹ ne forte rationis fu
erit qua cauſa de⁹ ſiue geniti ſiue nō geniti
illi⁹ operatoris ſic velit maliciā introire in
hunc mundū cū poſſit inhibere. Itaq̄ȝ ſer
uātes vnū ⁊ eundē deū bonū atq̄ȝ operato
rē id ſi poſſum⁹ aſtruam⁹ qđ gratię vtriq̄ȝ
cōueniat: nec accuſationis eoruȝ declinem⁹
inuidiā: q̄ ita dicūt: Quō bonus deus qui
nō ſolū paſſus eſt itroire in hūc mundū ma
liciā: ſed etiā in tantā cōfuſionē venire p̄mi
ſit. Verū hęc accuſatio tūc locuȝ haberet: ſi
ita animę vim ⁊ intimę ſecreta mētis infice
ret vt nullo pacto poſſet aboleri: ⁊ imedica
biliū vulnerū menti atq̄ȝ aię noſtrę virt⁹ in
ſideret: eſſet em̄ aptior hui⁹ q̄relę locus: Qȝ
cū oia poſſit deus: hominē tn̄ perire ſit paſ
ſus. Verū cū deus noſtri miſericors reſpu
endi errorl remedia reſeruauerit: abolēdiq̄ȝ
omnis cōtagij nō aboleuerit facultatē: quō
irrationabile vel iniuſtum eſt: ſi p̄miſit nr̄m
materiale tēptari quadā trepidatione fra
gilitatis hūanę vt ſęneratior poſtea gratia
p̄ p̄ęnitentiā delictorū in hois rediret affec
tuȝ: ⁊ fragilitatis ſuę cōſcius q̄ tam facile a
diuinoꝝ mandatoꝝ ſerie deuiādo trepida
uerit: tanq̄ȝ clauū animę fluctuātis manda
ta cęleſtia timeret amittere: diuinęq̄ȝ miſeri
cordię plus tribuēs q̄ recepit amiſſuȝ: ⁊ ſibi
aliq̄d vſurpans gratię q̄ reuertit.

Cur deus cū mādatum daret homini: de manducādo ⁊ nō manducando putauerit eſſe mandandū. Qua etiam ratione dn̄s deus ade dixerit: Morte moriemini: ⁊ quid interſit vtrū aliq̄s dicat moriemini: an addat: morte moriemini: Ca. ix

n Unc quę ſit illa ratio cōſideremus:
quid ſit iſtud q̄ cū mādatum daret
homini de illa admirabili beataq̄ȝ
vita p̄ſcribens: ne ꝯtra faciens morte more
reẗ: de manducādo ⁊ nō manducādo puta
uerit eſſe mādandū. Sunt em̄ qui putant
nequaquā mandatū iſtud ꝯuenire cęli ⁊ ter
rę atq̄ȝ omniū creatori: neq̄quā dignū inco
lis paradiſi: eo q̄ illa vita ſilis angeloꝝ ſit.
Et ideo nō terrenū ⁊ corruptibilē hūc cibū
eſui fuiſſe poſſum⁹ ęſtimare: q̄ q̄ nō bibunt
neq̄ȝ mādacāt erūt ſicut angeli in cęlo. Cū
igiẗ in cibo neq̄ȝ pręmiū ſit: q̄ eſca nos non
cōmendat deo: neq̄ȝ magnū periculū ſit: q̄
neq̄ȝ qđ intrat i os coinquinat hoiem: ſꝫ qđ
exit ꝺ ore: videẗ ſine dubio a tanto auctore
nō eē p̄ceptū: niſi hūc cibū ad illđ p̄pheticū
referas: qđ p̄ magno p̄mio dn̄s de ſanctis
polliceẗ ſuis: Ecce qui ſeruiūt mihi mandu Eſa.65.
cabūt: vos aūt eſurietis. Hic eſt em̄ cibus
i quo vita definiẗ ęterna: quo q̄ſq̄ȝ fuerit de
fraudatus morte morieẗ. Qñquideȝ panis
viuus atq̄ȝ cęleſtis ipſe dn̄s eſt qui vitā dat
huic mundo. Vn̄ ⁊ ipſe ait: Niſi māduca Joh.6.
ueritis carnē meā: ⁊ biberitis ſanguinē me
um nō habebitis vitā ęternaȝ. Erat ergo
panis aliq̄s de quo p̄ſcripſerat edēdū para
diſi incolis. Quis ille? Accipe quē dicat:
Panē inq̄t angeloꝝ māducauit hō. Eſt em̄ Ps̄.77.
bon⁹ panis ſi facias voluntatē dei. Vis ſci
re qui bon⁹ panis: ipſe fili⁹ manducat hunc
panē de quo ait: Meus cib⁹ eſt vt faciā vo Joh.4.
luntatē patris mei q̄ in cęlis eſt. Iterū vi
deamus qua ratione dn̄s deus adę dixerit:
Morte moriemini: quid interſit vtrū aliq̄s
dicat moriemini: an addat: morte moriemi
ni. Oſtēdere em̄ debemus nihil ſup̄fluum

in dei eſſe mãdato. Itaqꝫ hoc arbitroꝛ cũ
duo ſibi ſint contraria: moꝛs et vita: ſcðm
ſimplicẽ ſermonez a vita viuere dicimus: a
moꝛte moꝛi. Si autẽ geminare velis vtrũqꝫ:
qꝛ vita vitã facit: dicit᷑: Vita viuit: ſicut ha/
bes in lege. Et quia moꝛſ moꝛtẽ facit: dicit᷑:
Moꝛte moꝛiet᷑. Nõ eſt aũt ſuꝑflua iſta ge
minatio: eſt eñ vita ad moꝛtẽ: ⁊ eſt moꝛs ad
vitam: qꝛ ⁊ quis dũ viuit moꝛitur: ⁊ dũ mo/
ritur viuit. Fiunt ergo quattuoꝛ diſtincti
ones: vita viuere: moꝛte moꝛi: moꝛti viuere:
vitę moꝛi. Cũ igit᷑ hęc ſe ita habeãt: vſus
⁊ cõſuetudinis ꝑiudiciũ debemus exclude/
re: qꝛ vſus hoc habet: vt cõiter dicat᷑ viuere:
⁊ q̃ vitę viuit: ⁊ q̃ moꝛti viuit: ⁊ cõiter dicat᷑
moꝛi: vel ille qui moꝛti moꝛit᷑: vel ille qui vi
tę. Itaqꝫ ex quattuoꝛ illis duo ſignificat:
vt dicat viuentẽ viuere: nec meljus deteri/
uſqꝫ diſtinguat: ⁊ dicat: moꝛientẽ moꝛi: nec
inter malã ⁊ bonã moꝛtẽ videat᷑ eſſe diſcre/
tio. Nã indiſcreta quędam vita ſignificat᷑:
qualis irrationabiliũ aut etiã paruuloꝛũ: ⁊
indiſcreta moꝛs ęque ſequeſtratio. Igitur
vſu cõmuni quid ſit vita viuere: et quid ſit
moꝛte moꝛi: et quid ſit viuere moꝛti: et moꝛi
vitę conſideremus. Puto eñ ſm ſcriptu/
ras: quia vita viuere admirabilẽ quandam
illam vitã beatãqꝫ ſignificet: ⁊ hunc viuen/
di vſum ſpirandiqꝫ munus cum beatę vitę
gratia veluti cõiunctum: ⁊ quadã participa
tione ꝑmixtum demonſtrare videat᷑. Hoc
eſt eñ vita viuere: virtute viuere: beatę vi/
tę actus habere in iſtius coꝛpoꝛis vita. Cõ
tra autẽ moꝛte moꝛi: quid eſt aliud niſi cum
moꝛte coꝛpoꝛis defoꝛmitatẽ ſignificare mo/
rientis: cuius ⁊ caro cõmuni viuendi mune
re defraudet᷑: ⁊ anima vitę ęternę vſum ha/
bere nõ poſſit? Eſt etiã qui vita moꝛit᷑: vt
qui viuit coꝛpoꝛe: ſed actu moꝛit᷑ ſuo. Qua/
Ps.54. les illi ſunt: quibus ait ꝓpheta: Deſcendũt
in infernũ viuentes. Et illa de qua apoſto/
1.Timoth.5. lus dicit: Quoniã viuẽs moꝛtua ẽ. Quar
tum ſupeſt: ꝙ ſunt qui etiam moꝛte viuũt:
vt martyres ſancti qui vtiqꝫ moꝛiunt᷑ vt vi/
uant. Moꝛitur caro: ſed viuit gratia moꝛtu
oꝛuz. Ergo abſit a nobis vt participes moꝛ
tis viuamus: ſed cõtra: participes vitę mo/
riamur. Sanctus eñ nec vitę iſtius ſe vult
Phil.1. eſſe participẽ: qui vt ait: Cupio diſſolui ⁊ cũ
Ps.119. chꝛiſto eſſe: multo eñ melius. Et aliuſ: Heu
me ꝙ incolatꝰ meus ꝓlongatꝰ eſt. Dolens
vtiqꝫ cũ cõſoꝛtia vitę ſperet ęternę: iſtius vi
tę fragilitate ſe cõtineri. Et ideo poſſũ econ
trario dicere: qꝛ etſi vita viuere bonũ eſt: vi
tę tamẽ viuere ambiguũ ſit. Poteſt eñ dici
quis vitę viuere: hoc eſt: vitę ęternę: iſtiꝰ vi
ta coꝛpoꝛis militare. Põt etiã dici vitę vi
uere: hoc eſt: vel quẽcũqꝫ vel ſanctũ iſtiꝰ vi/
tę habere deſideriũ coꝛꝑalis. Vt verbi gra/
tia. Si quiſ ideo honeſte putet eſſe viuẽdũ:
vt his longęuitatẽ vitę bonis actibꝰ cõſeq̃/
tur: q̃les plęriqꝫ infirmioꝛes ſunt quos hęc
vita delectat. Sicut ergo vitę viuere q̃d
ſit accepimus: q̃d ſit moꝛti moꝛi accipiamꝰ:
vel moꝛte moꝛi. Poſſunt eñ eſſe qui moꝛi
ant᷑ moꝛti: ⁊ qui viuant vitę. Nã qui non
ita viuit: vt ſm moꝛtẽ aię ſuę viuat: is moꝛ
ti moꝛit᷑: qꝛ nõ eſt obnoxiuſ moꝛti: id eſt: ne/
xus cum erũnoſę moꝛtis amiſit: nõ cõſtrin/
gitur vinculis moꝛtis ęternę. Moꝛtuus eſt
moꝛti: hoc eſt: moꝛtuus eſt peccato: moꝛtuꝰ
eſt pęnę. Cui ꝯtrariũ eſt pęna viuere: hoc ẽ:
qñ quis viuit ad pęnã: viuit ad moꝛtẽ. Qui
autẽ moꝛit᷑ ad pęnam moꝛit᷑ ad moꝛtẽ. Eſt
etiã qui in hac vita poſitus moꝛiat᷑ ad vitã:
ſicut ille qui ait: Viuo autẽ iam nõ ego: vi/ Gal.2.
nit aũt in me chꝛiſtꝰ. Peccato eñ moꝛtuꝰ ẽ:
deo viuit: hoc eſt: moꝛs in eo moꝛtua eſt: ſ
vita viuit qui eſt dñs ieſus. Ergo bona vi/
ta eoꝛũ qui deo viuũt: mala vita eoꝛuz qui
peccato viuũt. Eſt etiã media vita: vt ani/
mãtiũ cęteroꝝ: ſicut habes ſcriptũ: Pꝛodu/ Geñ.1.
cat terra animã viuentẽ ſm genus. Eſt vi
ta etiã moꝛtuoꝛũ: vt deus abꝛaam: et deus
iſaac: ⁊ deus iacob: qꝛ deus moꝛtuoꝝ nõ eſt
ſed viuoꝛũ. Sunt etiaz quibꝰ cõmunitas
eſt quędã moꝛtis ⁊ vitę: de quibꝰ ait apl'us
dicẽs: Si cõmoꝛtui eſtis ⁊ cõuiuetis. Si eñ Ro.6.
cõplantati inquit ſumus ſimilitudini moꝛ
tis eius: ſimul ⁊ reſurrectionis erimꝰ: Scien
tes qꝛ vetus homo noſter ſimul cõfixus eſt
cruci: vt deſtruat᷑ coꝛpꝰ peccati: vt vltra nõ
ſeruiamus peccato. Qui eñ moꝛtuꝰ eſt: iu/
ſtificatꝰ ẽ a peccato. Sicut aũt figuras mul/
tas vitę diximꝰ: ita etiã moꝛtis inuenimus.
Dicit᷑ eñ moꝛs mala ſm illud: Anima q̃ Ezech.18.
peccat ipſa moꝛiet᷑. Dicat᷑ et moꝛs cõmunit᷑:
ſicut habes: verbi gratia: Quia adam vixit Geñ.5.
tot annos ⁊ moꝛtuꝰ eſt: ⁊ appoſitꝰ eſt ad pa/
tres ſuos. Dicit᷑ etiã moꝛs ꝑ baptiſmatis
ſacramentũ: ſicut habes: Cõſepulti ſumus Ro.6.
cũ illo ꝑ baptiſmũ in moꝛte. Et alibi: Si au Ibi.ẽ.
tẽ moꝛtui ſumus cũ chꝛiſto credimus etiã ꝙ
ſimul viuemus cũ illo. Vides qꝛ moꝛs q̃dẽ

appellatione dicat᷑: ſ hęc vita ſit noſtra.

De abſolutione queſtionuz inci/ dentium circa factionem mulieris ade: Ca. x.

Geñ.2. Item alia queſtio: qꝛ dixit dñs: Nõ
eſt bonũ ſolũ eſſe hominẽ. Pꝛimo
omniũ cognoſce: qꝛ in ſuperioꝛibus
vbi hominẽ finxit deꝰ de limo terrę: nõ ad/
didit: Vidit deus qꝛ bonũ eſt: quẽadmodũ
in ſingulis operibꝰ ſuis. Nã ſi dixiſſet illic:
bonũ eẽ: quia homo factus eſt: inueniret᷑ h
eſſe cõtrariũ: vt hic bonũ nõ eſſe diceret: cũ
in ſuperioꝛibꝰ bonuz eſſe dixiſſet. Sed hoc
ibi cognoſce vbi ſolũ adam fecit. Cęteruz
vbi cõmuniter cõpꝛehẽdit virũ ⁊ mulierem
factos: licet ne ibi quidẽ dixerit: ſpecialiter
Geñ.1. tñ qꝛ poſtea habet: Vidit deus oĩa quę fe/
cit: ⁊ ecce erant bona valde. Euidẽter eſt
declaratũ bonũ eſſe: ꝙ ⁊ vir ſit factus ⁊ mu/
lier. Sed ex hac quęſtione alia quęſtio rur
ſus emerſit. Quõ eñ qñ ſolus factꝰ ẽ adã
nõ dictũ eſt bonũ eſſe factũ adã: quãdo aũt
⁊ mulier ex eo facta eſt: tũc eſſe bona oĩa cõ/
pꝛehẽſum eſt: licet illic omnẽ laudauerit cre
aturã: ⁊ vniuerſitatis creatio ſit ꝓbata: qm̃
in hoĩe naturę ꝑdicata cõmunitas eſt: tñ nõ
videt᷑ ocioſum qua ratione vbi ſolus factꝰ
eſt adã: nõ ſolũ nequaquã ꝑdicatio boni cõ
placito operi adiecta ſit: ſed etiã dictuz ſit:
nõ bonũ eſſe ſolũ hoĩem: cũ ſciamus ꝙ an/
tequã fieret mulier nõ errauerit adam: po/
ſtea vero ꝙ mulier eſt facta: pꝛioꝛ diuinũ ꝑ/
uaricata mandatũ: etiã virũ ſuũ traxerit in
erroꝛẽ: ⁊ incentiuũ eius extiterit. Si igitur
viro culpę auctoꝛ eſt mulier: quẽadmodum
ꝓ bono videt᷑ adiecta? Verũ ſi cõſideres qꝛ
deo vniuerſitatis ẽ cura: inuenies plus pla
cere dño debuiſſe id in quo eſſet cauſa vni/
uerſitatis: ꝙ cõdemnãdũ fuiſſe illud in quo
eſſet cauſa peccati. Et ideo qꝛ ex viro ſolo
nõ poterat hũani eſſe generis ꝓpagatio: ꝓ
nũciauit dñs nõ eſſe bonũ ſolũ hominem.
Maluit eñ deus plures eſſe quos ſaluos
facere poſſet: ⁊ q̃bꝰ donaret peccatũ ꝙ vnũ
ſolũ adam qui liber eſſet a culpa. Deniqꝫ
qꝛ idẽ vtriuſqꝫ auctoꝛ eſt operꝭ: venit in hũc
mundũ vt ſaluos faceret pctõꝛes. Poſtre
mo nec cain parricidij reũ pꝛiuſqꝫ generaret
filios paſſus ẽ interire. Ergo ꝓpter gnãti
onẽ ſucceſſionis hũanę debuit mulier adij/
ci viro. Deniqꝫ hoc ipſa verba declarãt di
centis dei: Nõ bonũ ſolũ eſſe hoĩez. Nã ⁊ ſi
mulier pꝛioꝛ peccatura erat: tñ redẽptionez
ſibi paritura: nõ debuit ab vſu diuinę opa/
tionis excludi. Quis eñ adã nõ eſt ſedu 1.Timoth.2.
ctus: mulier aũt ſeducta ⁊ in ꝑuaricatõe fue
rit: Salua tñ inq̃t erit ꝑ filioꝝ generationẽ:
inter q̃s generauit ⁊ xp̃m. Nec illud ocio/
ſum ꝙ nõ de eadẽ terra de qua plaſmatꝰ eſt
adã: ſed de ipſiuſ adę coſta facta ſit mulier:
vt ſciremꝰ vnã in viro ⁊ muliere coꝛꝑis eſſe
naturã: vnũ fontem generis hũani: ideo nõ
duo a pꝛincipio facti vir ⁊ mulier: neqꝫ duo
viri: neqꝫ duę mulieres: ſed pꝛimũ vir: dein
de ex eo mulier. Vnã eñ naturã volẽs ho
minũ ꝯſtituere deꝰ: ab vno pꝛincipio creatu
rę huiꝰ incipiens: multaꝝ ⁊ diſpariũ natu/
rarũ eripuit facultatẽ. Faciamꝰ inq̃t ei adiu Geñ.2.
toꝛiũ ſĩle ſibi. Adiutoꝛium ad generatio/
nẽ ꝯſtitutionis hũanę itelligimꝰ. Et vere
bonũ adiutoꝛiũ. Nã ſi ꝓ melioꝛe accipis ad
iutoꝛiũ: maioꝛ quędã in cauſa generatiõis
oꝑatio mulieris reperit᷑: Sicut iſtiꝰ terrę q̃
ſemina pꝛimo accepta cohibẽdo paulatim
fętu ſuo adoleſcere facit: ⁊ ꝓducit in ſegetẽ.
In eo igit᷑ adiutoꝛiũ bonũ mulieris: ꝙqꝫ
etiã inferioꝛ dicat᷑ adiutoꝛ: vt ⁊ in vſu repe/
rimꝰ hũano: qꝛ dignitate potioꝛes plęrũqꝫ
adiutoꝛẽ meriti inferioꝛis aſciſcũt.

De ſolutione queſtionũ occurrẽ tiũ circa adductionẽ beſtiarũ ⁊ vo/ latiliũ ad adam: ſopoꝛẽ quoqꝫ ipſi us ade: atqꝫ exiſtentiã beſtiaꝝ ⁊ pe coꝛũ in paradiſo: Ca. xi.

Sequitur nũc: cur deus adhuc finxerit
de terra oẽs beſtias agri: ⁊ oĩa vola
tilia cęli: ⁊ adduxerit ea ad adam vt
videret quid vocaret ea. Qua ratiõe hoc
factũ eſt: cũ tantũmodo beſtias agri ⁊ vola
tilia cęli ad adã adduxerit deꝰ? Erãt eñ pe
coꝛa ſm genus ſuũ. Deniqꝫ habes infra:
Quia impoſuit adã noĩa oĩbus pecoꝛibꝰ ⁊
oĩbus beſtijs agri. Adę aũt nõ eſt inuẽtus
adiutoꝛ ſĩlis illi. Quę igit᷑ abſolutio ẽ: ni/
ſi qꝛ indomitę beſtię ⁊ volatilia cęli diuina
ptãte ad hoĩem deducant᷑? De pecoꝛibꝰ aũt
domitis ꝯgregãdis: ⁊ hõ habuit ptãtẽ. Ita
qꝫ illud diuinę oꝑationis fuerit: hoc hũanę
diligẽtię. Sil'r accipe: q̃ cauſa oĩa deducta
ſint ad adã: Vt in oĩbꝰ videret ex vtroqꝫ ſe/
xu ſubſtantiã ꝯſtare naturę: id eſt: ex maſcu
lo ⁊ fęmina: ⁊ ipſe vſu exemploqꝫ cognoſce/
ret: neceſſariũ ſibi conſoꝛtiũ mulieris adiec/
tum. Et imiſit inquit deꝰ ſopoꝛẽ in adam

⁊ obdormiuit. Quis eſt iſte ſopor: niſi qꝛ
pauliſper ad cōiugiū copulandū cū intēdi
mus animū: veluti intētos oculoſ ad dei re
gnum inclinare atq; inflectere videmur: ad
quēdā ſomnū iſtius mundi: ⁊ pauliſper ob
dormire diuinis: dū i ſecularibꝰ mūdaniſq;
requieſcamꝰ? Deniq; poſteaq̄ ſoporē imi
ſit in adā ⁊ dormiuit: tunc ędificauit dn̄s de
us coſtā quā ſumpſit de adā in mulierē. Be
ne ędificauit dixit: vbi de mulieris creatio
ne loquebat᷑: qꝛ in viro ⁊ muliere domus vi
det᷑ quędā plena eē pfectio. Qui ſine vxore
eſt: quaſi ſine domo ſit: ſic habet᷑. Sicut em̄
vir publicis officijs: ita mulier domeſticis
miniſterijs habilior ęſtimat᷑. Cōſidera qꝛ
ex corpore coſtā ſūpſit: nō ex anima portio
nē: hoc eſt: nō aīa ex anima: ſ; os de oſſibus
meis: ⁊ caro de carne mea: hęc vocabit᷑ mu
lier. Ergo cauſam hūanę generationis ag
nouimꝰ. Sed qꝛ plęroſq; mouet qui dili
gentiꝰ intuent᷑: quomō ſi vel primo magnū
munꝰ dei fuit circa hoīes: vt in paradiſo ho
mines collocarent᷑: vel poſtea magnorū re
muneratio videret᷑ eſſe meritoꝝ: vt ad pa
radiſum iuſtus vnuſqſq; rapiat᷑. Dicunt᷑ eti
am beſtię ⁊ pecora agri ⁊ volatilia cęli in pa
radiſo fuiſſe. Vn̄ plęriq; paradiſum aīam
hoīs eſſe voluerūt: in q̄ virtutū quędā ger
mina pullulauerint. Hominē aūt ⁊ ad ope
randū ⁊ ad cuſtodiendū paradiſū eſſe poſi
tū: hoc eſt: mentē hoīs cuiꝰ virtus aīam vi
det᷑ excolere: nō ſolū excolere: ſed etiā cū ex
coluerit cuſtodire. Beſtię aūt agri ⁊ volati
lia cęli: quę adducunt᷑ ad adā: noſtri irratio
nabiles motꝰ ſunt: eo ꝙ beſtię vel pecora q̄
dā diuerſę ſint corporis paſſiōes: vel turbu
lentiores: vel etiā languidiores. Volatilia
aūt cęli: quid aliud ęſtimamꝰ: niſi inaneſ co
gitationes: quę velut volatiliū more nr̄am
circūuolāt animā: ⁊ huc atq; illuc vario mo
tu ſępe traducāt? Propterea nullus inuen
tus eſt menti nr̄ę ſilis adiutor: niſi ſenſus: h
eſt: ἐσθέσυσ. Similē ſibi ſolam νόυσ no
ſter potuit inuenire. Sed forte arguas: qꝛ
hęc q̄ deus in tali paradiſo locauit: hoc eſt
paſſiones corpis: ⁊ vanitatē quandam fluc
tuantiū: vel inaniū cogitationū: ꝙ ipſe nr̄i
fuerit auctor erroris. Conſidera qd dicat:
Habete inqt ptātē piſciū maris: ⁊ volatiliū
cęli: ⁊ oīm repentiū quę repūt ſup terrā. Vi
des ꝙ ille tibi tribuerit ptātem vt de oībus
iudicare tu debeas: ſinguloꝝ genera iudicij
tui ſobria definitione diſcernere. Vocauit
ad te oīa deus: vt ſupra oīa mentē tuā eſſe
cognoſceres. Cur quę tibi ſilīa mime repe
riſti: aſciſcere tibi ⁊ copulare voluiſti? Dedit
tibi certe ſenſuz quo vniuerſa cognoſceres:
⁊ de cognitis iudicares: meritoq; de illo fę
cūdo paradiſi agro eiectꝰ es: qꝛ nō potuiſti
ſeruare mādatū. Sciebat em̄ deus eſſe te
fragilē: ſciebat iudicare nō poſſe: ideo dixit
quaſi fragilioribꝰ: Nolite iudicare vt nō iu Matth.5.
dicemini. Ergo qꝛ ſciuit īfirmū te eē ad iudi
candū: voluit obedientē eſſe mādato: ideo
p̄ceptū poſuit. Qz ſi nō p̄uaricatꝰ eſſes: pe
riculū icerti iudicij incidere nequiſſes. Ita
q; qm̄ iudicare voluiſti: ideo addidit: Ecce Gen.3.
adā factꝰ eſt tanq̄ vnꝰ ex nobis: vt ſciat bo
nū ⁊ malū. Voluiſti tibi arrogare iudiciuz:
pęnā praui iudicij refutare nō debes. Poſu
it tn̄ te cōtra paradiſum ne memoriā eiꝰ poſ
ſis abolere. Deniq; iuſti in paradiſum ſę
pe rapiunt᷑: ſicut paulꝰ raptꝰ eſt i paradiſū:
⁊ audiuit verba ineffabilia. Et tu ſi a pri
mo cęlo ad ſcdm: a ſecundo cęlo ad tertium
mētis tuę vigore rapiaris: hoc eſt: ꝙ primū
vnuſqſq; hō eſt corpalis: ſcdo aialis: tertio
ſpiritalis. Si ita rapiaris ad tertiū cęlū: vt
videas fulgorē gratię ſpiritalis: Aialis em̄ 1. Cor. 2.
hō q̄ ſūt ſpiritꝰ dei neſcit. Et ideo tertij cęli
aſcenſio tibi eſt neceſſaria: vt rapiaris in pa
radiſum: rapier᷑ iam ſine periculo vt poſſis Ubi. s.
dijudicare oīa: quia ſpiritaliſ dijudicat oīa:
ipſe aūt a nemine dijudicat᷑. Et fortaſſe q̄ſi
adhuc fragilis audies verba ieffabilia quę
nō licet hoī loqui: ⁊ tunc qđ accepis reſerua
to: ⁊ qđ audieris cuſtodito. Paulꝰ apl's cu
ſtodiebat ne laberet᷑: vel alios certe faceret
errare. Aut fortaſſe ideo dixit paulꝰ: Quia
nō licet hoī loqui: qꝛ erat adhuc in corpe cō
ſtitutus: hoc eſt: videbat iſtiꝰ corporis paſſi
ones: videbat legē carnis ſuę repugnātē le
gi mentis ſuę. Hoc em̄ malo intelligi: ne vi
deamur quēdā adhuc futuri periculi iacta
re errorez. Sit em̄ vel ꝓpter hanc vitā ſecu
ritas: vt nullos p̄uaricationis poſt hanc fu
turę laqueos formidemus. Ergo quicūq;
fuerit in paradiſo aſcēſione virtutis: audiet
myſteria dei: arcana illa atq; ſecreta audiet
dicentē dn̄m: tanquā latroni illi a ſcelere ad
cōfeſſionem: ⁊ ad fidei latrociniū reuertēti:
Hodie mecum eris in paradiſo. Luc. 23.

De ſapientia ſerpētis: ⁊ cauſa in
uidie: argumentiſq; quibus conſi

debat ſe poſſe hominem vincere.
Quomodo etiam aggreſſus fuerit
mulierē. Qđ p̄terea neq; detrahe
re aliquid debeamus diuinis ma
datis: neq; addere: Utrū deniq; p̄
ter adiectionem que mandato per
mulierē fuit applicata: quod addi
tum eſt obfuiſſe videatur: ⁊ ex quo
ligno deus dixerit eſſe guſtanduz:
Ca. XII.

Serpens autē erat ſapientior omni
um beſtiarū quę erant ſup terram:
quas fecit dominꝰ deus. Et dixit
ſerpens mulieri: Quid vtiq; dixit deus: ne
edatiſ ab omni ligno quod eſt in paradiſo?
Cū dicit ſapientiorē ſerpentez: intelligis
quē loquebat᷑: id eſt: illū aduerſariū noſtrū
qui tamē habet huius ſapientiā mūdi. Sz
⁊ voluptas atq; delectatio bene ſapiens di
cit᷑: ꝙ ⁊ carnis appellatur ſapientia: ſicut ha
Ro. 8. bes: Quia ſapiētia carnis inimica eſt deo.
Et ad exq̄renda delectationuz genera aſtu
ti ſunt: qui appetētes ſunt voluptatū. Si
ue ergo delectationē intelligas: quędaz eſt
diuino aduerſa mandato: ⁊ inimica ſenſibꝰ
Ro. 7. noſtris. Unde apl's ait: Video aliam legez
in mēbris meis repugnantē legi mētis meę
⁊ captiuantē me in lege peccati. Si autez
ad diabolū referas: verus inimicꝰ eſt gene
Sap. 2. ris humani. Quę aūt cauſa inimicitiarū
niſi inuidia? Sicut ſalomon ait: Quia inui
dia diaboli mors introiuit in orbem terra
rū. Inuidię aūt cauſa beatitudo hoīs in
paradiſo poſiti. Et ideo qm̄ ipſe diabolus
acceptā gratiā tenere nō potuit: inuidit ho
mini eo ꝙ figuratꝰ e limo: vt incola paradi
ſi eſſet electꝰ ē. Cōſiderabat em̄ diabolus
ꝙ ipſe qui fuiſſet ſupioris naturę in hęc ſę
cularia ⁊ mūdana ceciderat: homo autē in
ferior᷑ creaturę ſperabat ęterna. Hoc ē ergo
qđ inuidet dicens: Iſte inferior adipiſcetur
qđ ego ſeruare nō potui. Iſte de terris mi
grabit ad cęluz: cū ego de cęlo lapſus in ter
ra ſim. Multas vias habeo quibus hoīem
decipere poſſim. De limo factꝰ eſt: terra ei
mater ē: corruptibilibꝰ inuolutꝰ ē. Etſi ani
ma ſupioris naturę: tamē ⁊ ipſa lapſui pōt
eſſe obnoxia in corporis carcere cōſtituta:
qn̄ ego lapſum vitare non potui. Eſt igit᷑
via prima: vt decipiat᷑ dū cōditione ſua ma
iora deſiderat. Hic em̄ quidaz conatꝰ eſt in
duſtrię. Deinde carnis eſt ꝙ non habeat
deſiderare. Poſtremo in quo videor ego
omnibꝰ eſſe ſapiētior: niſi circūſcribā homi
nē ⁊ verſutia ⁊ fraude cōtendā? Itaq; ma
chinatꝰ eſt vt nō p̄mo adā adoriret᷑: ſed adā
p mulierem circūſcribere conaret᷑. Nō ador
ſus eſt eū qui corā acceperat cęleſte manda
tū: ſed eam adorſus eſt quę a viro didicerat
nō a deo quid obſeruaret: acceperat. Neq;
em̄ habes: qꝛ mulieri dixit deꝰ: ſed qꝛ adę di
xit: ⁊ ideo p adaz cognouiſſe mulier ęſtimā
da eſt. Cognoſcēs igit᷑ hoc loco tēptamē
ti genus: plurima etiā alijs locis tēptamen
ti genera repperies. Alia ſunt per principem
iſtiꝰ mundi: qui quędā venena ſapientię in
hūc mundū euomuit: vt vera putarent ho
mines eſſe q̄ falſa ſūt: ⁊ ſpecie quadā hoīm
caperet᷑ affectꝰ. Nō em̄ ſemp quaſi aptus
hoſtis igredit᷑: ſ; ſunt quędā ptātes q̄ amo
rē ſimulent gratiāq; p̄tendāt: vt paulatim
cogitationibꝰ noſtris venenū ſuę iniq̄tatis
infundat: a quibꝰ oriunt᷑ illa peccata q̄ vel
ex delectatione: vel ex quadā mētis facilita
te naſcunt᷑. Sunt etiā alię ptātes q̄ velu
ti colluctant᷑ nobiſcū. Vn̄ aplus ait: Quia Eph. 6.
non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē et
ſanguinem: ſed aduerſus principes et ptā
tes ⁊ rectores huiꝰ mundi tenebrarū harū:
aduerſus nequitiā ſpiritaliū quę ſunt in cę
leſtibꝰ. Volunt em̄ hac quadā cōtentiōe
nos frangere: ⁊ veluti qđdā animę nr̄ę cor
pus elidere. Vn̄ ⁊ paulus quaſi bonꝰ athle
ta: nō ſolū ictus aduerſantiū ptātuz vitare
cognouerat: verūetiam aduerſantes ferire.
Unde ⁊ ait: Percutio pugnis nō vt aera ce 1. Cor. 9.
dēs. Et ideo quaſi bonꝰ athleta ad coronā
meruit ꝑuenire. Ergo multiplicia tēpta
menta ſunt diaboli. Et ideo bilinguis ſer
pens habet᷑ atq; lętalis: eo ꝙ diaboli mini
ſter: aliud lingua loquat᷑: aliud corde medi
tet᷑. Sunt ⁊ alij miniſtri q ⁊ cordis ⁊ vocis
ſuę infectas veneno veluti verboꝝ ſuoꝝ iac
tant ſagittas. Quibꝰ dn̄s ait: Generatio vi
perarū: quō poteſtis bona loq cū ſit᷑ mali?
Et dixit ſerpens mulieri: Quid vtiq; dixit
deꝰ: ne edatis ex oī ligno qđ eſt i medio pa
radiſo? Et dixit mulier ſerpēti: Ex omni li
gno paradiſi manducabimꝰ: de fructu autē
ligni qđ eſt in medio paradiſi dixit deꝰ: Nō
manducabitis ex eo: neq; tāgetis ex eo: ne
moriamini. Cum audieris ſapientiorem
beſtijs omnibus eſſe ſerpentē: hic eius iam
quęre verſutiā. Simulat ſe verba dei dice

re:⁊ ꝓprios intexit dolos. Cū enim dixiſſet
Geñ.2. deus: Ex omni ligno qđ eſt in paradiſo ede
tis ad eſcā: de ligno aūt qđ eſt ſciētia boni ⁊
mali nō edetis: qua die autē manducabitiſ
ex eo morte moriemini. Serpēs quaſi in-
terrogans mulierē: cū dixiſſet deus: Ex om
ni ligno qđ eſt ī paradiſo edetꝭ: de ligno au
tē vno nō edetis: inſeruit mendaciū vt dice
ret: Ab omni ligno nō edetis: cū de vno tā-
tum ligno ſcientię boni ⁊ mali p̄ceperit deꝰ
nō eſſe guſtāduꝫ. Qua ratiōe autē feſelle
rit: nihil mirū: qꝛ is qui aliquē circūſcribere
conaꝑ: cōſuetudo eſt fallere. Nō eſt igiꝑ in-
terrogatio ocioſa ſerpentis. Sed vt ſcias
in mandato nulluꝫ vitium eſſe potuiſſe: re-
ſpondit mulier ⁊ ait: Ex omni ligno paradi
ſi mādu cabimus: de fructu aūt ligni qđ eſt
in medio paradiſi dixit deꝰ: Non manduca
bitis ex eo: neqꝫ tāgetis ex eo ne morte mo-
riamini. In mandato quidē nullū vitiū eſt:
ſed in relatione mandati. Etem̄ quantū p̄-
ſens lectio docet: diſcimꝰ nihil vel cautiōis
gratia iungere nos debere mādato. Si qđ
em̄ vel addas vel detrahas: p̄uaricatio q̄-
dam videꝑ eſſe mādati. Pura em̄ ⁊ ſimplex
mandati forma ſeruāda: vel teſtimoniū ſeri-
es intimāda eſt. Plęrūqꝫ teſtis duꝫ aliquid
ad ſeriē geſtorū ex ſuo adijcit: totā teſtimo-
niū fidem partis mendacio decolorat. Nihil
igiꝑ vel qđ bonū videtur addēdū eſt. Nāqꝫ
hic quid offenſionis habet: prima ſpecie qđ
addidit mulier: Neqꝫ tangetꝭ ex eo quicq̄ꝫ?
Tangetis em̄ deus nō dixerat: ſed nō ede-
tis. Sed tamē lapſus incipit eſſe principiū.
Nā quę addidit: vel ſuperfluū addidit: vel
addendo de ꝓprio ſemiplenū intellexit dei
eſſe mandatū. Docet igiꝑ nos p̄ſentis ſe-
ries lectionis: neqꝫ detrahere aliquid diui-
nis debere mādatis: neqꝫ addere. Nā ſi io-
Apocȝ.22. hānes hoc iudicauit de ſuis ſcriptis: Si q̄s
appoſuerit inquit ad hęc: adijciet in illū deꝰ
plagas quę ſcripta ſunt in libro iſto: ⁊ q̄ dē-
pſerit de verbis his ꝓphetię huius: delebit
deus partem illius de libro vitę: quanto ni-
hil diuinis mādatis eſt detrahendū? Hinc
ergo cępit p̄uaricatio prima eſſe mandati.
Et plęriqꝫ putant hoc vitiū nō eſſe mulie
ris: ſed adę fuiſſe: ita adaꝫ dixiſſe muleri dū
eam vellet facere cautiorē: vt adderet: man
daſſe deum: neqꝫ tangetis ex eo quicq̄ꝫ. Ha
bemus em̄ quia adam nō eua mandatū ac-
ceperit a deo. Nondum em̄ mulier formata
fuerat. Ipſa quidē verba adę: quibꝰ mulie-
ri dicit: formā ſeriēqꝫ mandati nō ꝑdit lec-
tio: ſed intelligimus ꝑ virum ad mulierem
ſeriem tranſiſſe mandati. Videro tamē q̄d
alij ſentiāt: mihi tamē videtur a muliere cę-
piſſe vitiū: inchoaſſe mendaciū. Nā etſi de
duobus videaꝑ incertū: tamen ſexus ꝑdit:
qui prius potuerit errare. Adde qꝛ p̄iudi-
cio illa cōſtringitur: cuiꝰ ⁊ poſtea prior error
inuētus eſt. Viro em̄ mulier: nō mulieri vir
auctor erroris eſt. Vnde ⁊ paulus ait: Adā 1.Timoth.2.
inquit nō eſt deceptus: mulier autē ſeducta
in p̄uaricatione fuiꝑ. Nunc videamꝰ vtrū
p̄ter adiectionē quę mandato eſt applicata:
qđ additū eſt obfuiſſe videaꝑ. Nā reuera
ſi bonū eſt: neqꝫ tāgetis ex eo ⁊ ad cautionē
ꝓficiebat: cur deus hoc minime interdixerit:
imo nō interdicēdo ꝑmiſiſſe videaꝑ? Itaqꝫ
vtrūqꝫ quęrendū: qua ratione nec permiſe-
rit: nec interdixerit. Sunt em̄ qui dicant:
q̄ ratione qđ fecit videri: nō iuſſit et tangi?
Verum cū in eo ligno audieris naturā fuiſ-
ſe ſcientię boni ⁊ mali: poteſt ęſtimari qꝛ no
luit te malū tangere. Satis eſt em̄ nobis vi
dere ſathanā: ſicut fulgur de cęlo cadenteꝫ: Luce.10.
ſm vocē domini: ⁊ dantē eſcam nō luminis
ſed noctis ⁊ tenebrarū filijs: quia ſcriptum
eſt: Dedit eum in eſcā populis ęthiopum. Ps̄.73.
Hoc igiꝑ de eo dictū eſt: ꝙ non mandauerit
tangi. Qꝛ aūt nō ꝓhibuerit: q̄d intelligā:
accipe. Sunt multa quę noceant ſi ante
voluerimus haurire q̄ꝫ quę ſint illa cogno-
ſcere. Nam ⁊ de cibis ⁊ potu plęrūqꝫ vſu ve
nit. Quippe ſi id quod amarū eſt ante cog-
noſcas indues patientiā. Etſi intelligas il-
la quę ſunt amara ꝓdeſſe: ⁊ indues toleran
tiā: ne offendat amaritudo te repentina: et
incipias reijcere ꝓfutura. Prodeſt ergo an-
te cognoſcere: vt ex eo qđ cognoueris ꝓfu-
turum: nec amara faſtidias. Sed hęc minꝰ
nocere poſſūt: illud qđ magis niſi ꝓuideaꝑ
nocere poſſit aduerte. Gentilis quidā eſt:
ad fidē tēdit: Cathecuminꝰ eſt: maiorē vult
accipere doctrinę ⁊ fidei plenitudinē: caue-
at nedū vult diſcere: male diſcat: ⁊ diſcat a
fotino: diſcat ab arrio: diſcat a ſabellio: tra-
dat ſe huiuſmodi magiſtris: quorū quędaꝫ
eum teneat auctoritas: ⁊ inductus quadaꝫ
magiſtroruꝫ p̄ſumptione: teneris ſenſibus
impreſſa dijudicare non nouerit. Prius igi
tur oculis mentis perſpiciat: q̄d ſequatur:
videat vbi vita ſit. Tangat deniqꝫ diui-

narum vitalia lectionū: vt nullo prauo offē
Ioh.14. daꝑ iterp̄te. Legit ille ſabellius: Ego in pa-
tre: ⁊ pater in me: ⁊ dicit vnā eſſe ꝑſonā. Le
1.Timoth.2. git fotinus: Quia mediator dei ⁊ hominuꝫ
Ioh.7. homo chriſtꝰ ieſus. Et alibi: Quid me vul-
tis occidere hoiem? Legit etiā arrius: quia
Ioh.14. dixit: Qm̄ pater maior me eſt. Legiꝑ quidē
manifeſtū: ſed qua ratione dictuꝫ ſit: debet
ante ꝑtractare ſecū: vt rationē dictorū poſ-
ſit aduertere. Diciꝑ quadā magiſtrorū auc-
toritate: ⁊ ꝓfuiſſet ei nō quęſiſſe q̄ꝫ talē inue
niſſe doctorē. Sed etiā gentilis ſi quis ſcri-
Leuiti.24. pturas accipiat: legit: Oculū ꝓ oculo: den-
Matth.5. tē ꝓ dente. Legit etiaꝫ: Si ſcandalizauerit
te dextera tua abſcide illā: nō intelligit ſen-
ſuꝫ: nō aduertit diuini arcana ſermoniſ: pe
ius labitur q̄ꝫ ſi non legiſſet. Et ideo docuit
quēadmodū dei verbum inueſtigare debe
rent: non ꝑfunctorie: nō improuide: ſed dili
1.Ioh.1. genter atqꝫ ſollicite. Quod erat inquit ab
initio: qđ audiuimus: ⁊ quod vidimus ocu
lis nr̄is ꝑſpeximus: ⁊ manus nr̄ę ꝑſcrutatę
ſunt de verbo vitę: ⁊ vidimus: et teſtamur:
⁊ annūciamus vobis. Vides ꝙ ante ve-
lut manibꝰ quibuſdā ꝑſcrutatus ſit dei ver
bū: ⁊ poſtea annūciauerit: ⁊ ideo nihil adę
⁊ euę fortaſſe nocuiſſet verbum: ſi ꝑtractan
tibus diligēter mentis quibuſdā manibus
ante tetigiſſent. Infirmi em̄ ꝑtractando
⁊ diligentiꝰ requirēdo: vniuſcuiuſqꝫ quā nō
intelligūt poſſunt inueſtigare ſentētiā. Cer
te illi infirmi id lignum in quo ſcientiā mali
eſſe cognouerāt: ante quemadmodū tange
rent debuerant ꝑſcrutari. Nam ⁊ mali ſępe
nobis poteſt ꝓdeſſe cognitio. Et ideo di-
aboli fraudes: vel in hac legimus lectione
vel in ꝓphetia: vt diſcamꝰ quēadmoduꝫ ar
tes eius cauere poſſimus. Cognoſcenda
ſunt em̄ temptamēta eius: nō vt ſequamur
ſed vt docti inſtructiqꝫ caueamus. Sunt
hoc loco qui dubitationē habeant: vtrū ex
omni ligno ita dixerit deꝰ eſſe guſtandum:
aut cū de omni ligno: ita de ſcientia boni et
mali ligno guſtareꝑ: an vero de omni ligno
guſtandū de ſolo ligno ſcientię boni ⁊ mali
dixerit nō eſſe guſtandū: Qui ne id quideꝫ
putāt inutilis eſſe rationis: qđ q̄uis noxia
eſca huius ligni fuerit: tamē ſi cū cęterꝭ ede-
retur: noxia eē nō poſſit. Siquidē etiā an-
tidotū thiriacū de corpore ſerpentis confici
ſolere dicaꝑ: quod vtiqꝫ virus corpuſqꝫ ſer-
pentis cū ſolum ſumiꝑ nocet: cū admiſcetur
alijs ſanitati eſt ⁊ ſaluti. Scientia quoqꝫ bo
ni ⁊ mali ſi quis ſapiētię habeat: ſi quis vi-
tę ſemꝑ intendat: ſi quis cętera virtutuꝫ ge
nera cōſequaꝑ: nequaquā inutilis ęſtimaꝑ.
Hac igiꝑ ratione plęriqꝫ putauerūt poſſe eti
am illud intelligi: vt videaꝑ deus id inhibu
iſſe: ne abſqꝫ cęteris ſolum lignū ſcientię bo
ni ⁊ mali guſtaret nō ꝓhibuiſſe cū cęterꝭ. Et
hoc ideo putant dictū: qꝛ ait deus ad adā:
Quis tibi indicauit: quoniā nudus es: niſi Gen.3.
de ligno a quo pręceperā tibi ab hoc ſolo ne
manducares manducaſti? Qđ videreꝑ dare
aliquē interp̄tandi locum: niſi mulier in ſu-
perioribꝰ dicente ſerpēte: Quid vtiqꝫ dixit
deus: ne edatis ab omni ligno qđ eſt in pa-
radiſo: reſpondiſſet: quod eſt in medio pa-
radiſi dixit deus: non manducabitis ex eo.
In quo q̄uis mulieris p̄uaricaturę fides vi
deatur infirmior: tamē nō omnibꝰ adā ſpo-
liabo virtutibꝰ vt videaꝑ in paradiſo nullā
aſſecutus fuiſſe virtutē: nihil de cęteris gu-
ſtauiſſe lignis priuſq̄ꝫ culpā incidiſſet q̄ꝫ fru
ctus eſſe aliquos conſecutū. Non ſpoliabo
ergo adam: ne genus humanū omne diſpo
liem: qđ innocēs eſt anteq̄ꝫ ſenſum accipiat
ſciētię boni ⁊ mali. Neqꝫ em̄ ocioſe dictuꝫ
eſt: Niſi conuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut Matth.18.
puer iſte nō intrabitis in regnū cęlorū. Pu-
er em̄ cum malediciꝑ nō remaledicit: cū ꝑcu
titur nō repercutit: Ambitionū ⁊ rapinarū
tēptamenta nō nouit. Ergo verius puto
ꝙ ne cū alijs quidē fructibus lignum eden-
dum eſſe p̄cepit. Nam etſi bona ſcientia ꝑ-
fecto: imꝑfecto tamē inutilis eſt. Imꝑfectū
auſerim omnē hominē dicere: quando ipſe
paulus quaſi imperfectꝰ dicat: Non ꝙ iam Phil.3.
acceperim: aut iam ꝑfectus ſim: ſequor aūt
ſi comp̄hendam. Et ideo imꝑfectis dicit do
minꝰ: Nolite iudicare vt nō iudicemini. Er Matth.7.
go imperfecto inutilis ſciētia. Deniqꝫ pec
catū neſciebā: niſi lex diceret: Nō concupi- Ro.7.
ſces. Et infra: Sine lege em̄ peccatum mor-
tuū eſt. Quid em̄ mihi ꝓderat ſcire qđ vita-
re nō poteram? Quid mihi ꝓderat ſcire: qđ
lex carnis meę īpugnaret? Impugnaꝑ pau-
lus: ⁊ videt legē carnis ſuę repugnantē legi
mētꝭ ſuę: ⁊ captiuari ſe in lege peccati. Nec
de cōſcientia ſua p̄ſumpſit: ſed ꝑ chriſti gra-
tiam cōfidit ſe a mortis corpore liberandū:
Et tu quēquā opinaris ſcientē nō poſſe pec
care? Paulus dicit: Nō enim qđ voloꝰ facio Ibi.8.
bonū: ſed qđ nolo malū hoc ago: ⁊ tu arbi-

traris homini ꝓdeſſe ſcientiam: quę delicti
augeat inuidiā? Eſto tñ vt ꝑfectus pecca-
re nõ poſſit. In adam deꝰ omnes hoīes ꝑui
debat: ⁊ ideo ꝓmiſcuę generi non cõuenie-
bat hũano habere ſcientiā boni ⁊ mali: quā
per carnis vitia vt oportebat exercere non
poterat.

Quō temptamenta diaboli plena ſint mendacij. Et de deceptione mulieris ⁊ lapſu ade. Queadmodum etiam cognouerint ſe eſſe nudos ⁊ ſuccinctoria ſibi fecerint: et quid ſignificent: Ca. XIII.

d Iſcamus igiť temptamēta diaboli
plena eſſe mendacij. Vix enī vnuꝫ
veruꝫ videť ex his quę pollicitꝰ eſt:
reliqua falſa cõpoſuit. Sic enī habes: Et
dixit ſerpens mulieri: Nõ morte morieni-
ni. Ecce vnũ falſum. Naꝫ morte mortuꝰ eſt
homo: qui ſecutꝰ eſt ꝓmiſſa ſerpētis. De-
inde addidit: Scit inquit deus: qꝛ quacũqꝫ
die comederitis ex eo adaperienť oculi ve-
ſtri. Hoc ſolũ verum: qꝛ infra habes: Quia
manducauerũt ambo: ⁊ apti ſunt oculi eo-
rum. Sed hoc verum ꝙ noceret. Deniqꝫ
nõ omnibꝰ aperire oculos vtile: qꝛ ſcriptuꝫ
eſt: Videbunt ⁊ nõ videbunt. Sed ſtatim
agglutinatũ mendaciũ eſt: qꝛ adiunxit: Et
eritis ſicut dij ſcientes bonũ ⁊ malũ. In q̃
licet aduertere idolatrię auctorē eſſe ſerpen
tem: eo ꝙ plures deos induxiſſe in hominũ
videať errorem. Quędam ſerpētis aſtutia.
Et hoc fefellit: qꝛ homo ſicut dij. Nõ ſolum
enī ſicut dij eſſe homines deſſerũt: ſed etiaꝫ
Ps. 81. qui quaſi dij erāt: quibꝰ dictum eſt: Ego di
xi dij eſtis: ſui gratiā ꝑdiderunt. Et vidit
mulier qꝛ bonũ eſt lignũ ad manducandũ:
⁊ qꝛ gratũ oculis ad videndũ: ⁊ ſpecioſum
eſt ad intuenduꝫ. Infirma auctor iudicij: q̃
de eo qđ nõ guſtauerat iudicabat. Et ideo
nõ facile niſi ſi qđ diligētius ꝑtractauerimꝰ
qđ interiore ꝓbauerimus affectu: videť ad
opus aliqđ eſſe ſumendũ. Accipienſ inquit
de fructu eius manducauit: ⁊ dedit viro ſuo
ſimul: ⁊ manducauerũt ambo. Bene ꝑter-
miſſum eſt: vbi decipiť adā: quia nõ ſua cul
pa: ſed vitio lapſus vxoris eſt. Et aperti
ſunt inquit oculi eoruꝫ: ⁊ cognouerũt ꝙ nu-
di eſſent. Et ante quidē nudi erant: ſed non
ſine virtutũ integimētis. Nudi erant ꝓpter
morum ſimplicitateꝫ: ⁊ ꝙ amictum fraudis
natura neſciret. Nunc autē multis ſimula-
tionũ inuolucris: mēs humana velať. Er
go poſteaquā ſpoliatos ſe illa ſinceritate et
ſimplicitate viderũt: itegrę incorruptęqꝫ na
turę quęrere mũdana ⁊ manufacta cęperũt
quibus nuda ſuę mentis operirēt: delecta-
tiones delectationibꝰ ⁊ mũdi huius vmbra
tiles voluptates: velut folia folijs aſſuen-
tes: qbꝰ obumbrarēt genitale ſecretũ. Nā
quō clauſos oculos corporis habuit adam
qui omnia animātia ita vidit: vt his ⁊ no-
men imponeret? Quō cognouerunt? Id
eſt interiore ⁊ altiore ſentētia: nõ tunicā ſibi
ſed virtutũ deeſſe velamina: ⁊ aſſuerunt fo
lia ficus: ⁊ fecerunt ſibi ſuccinctoria. Ficũ
hoc loco ꝓ qua ſpecie debeamus accipere:
diuinarũ nos docet ſeries lectionum. Cũ
quidē ſanctos eſſe qui ſub vite ⁊ ficu requi-
eſcunt: ſcriptura memorauerit ⁊ ſalomon di
xerit: Quis plantat ficũ: ⁊ de fructu eiꝰ non
manducat? Et dñs ad ficũ venerit: ſed ideo
ſit offenſus ꝙ nõ inuenerit fructũ: ſed folia
tantũ Docet ergo me adā quid ſint folia:
qui poſteaqꝫ peccauit de folijs ficus fecerit
ſibi ſuccinctoriũ: qui de fructibꝰ magis eiuſ
guſtare debuerit. Juſtus fructũ eligit: folia
peccator. Quis eſt fructus? Fructꝰ inqt ſpi Gal. 5.
ritus eſt: charitas: gaudiũ: pax: patientia:
benignitas: modeſtia: cõtinentia: dilectio.
Nõ habebat fructũ q̃ gaudiũ nõ habebat.
Nõ habebat fidē qui ꝑuaricatꝰ erat māda-
tum dei. Nõ habebat cõtinentiā qui de in-
terdicto ſibi guſtauerat ligno Ergo q̃cunqꝫ
ꝑuaricať mandatũ dei ſpoliať atqꝫ nudať:
⁊ fit ipſe ſibi turpis: vult ſe operire quibuſ-
dā ficus folijs: fortaſſe quibuſdā inanibuſ:
vel vmbratilibꝰ ſermonibꝰ: quos cõpoſitis
mendacijs aſſuens: ⁊ verbũ de verbo ſtru-
ens: ad operiendā cõſcientiā ſuę mentis: fa
ctiqꝫ velamen peccator intexit vt pudenda
ſua cõtegat. Jacit enī ſupra ſe folia: q̃ cul-
pam velare deſiderans: aut diabolũ delicti
memorat auctorē: aut carnis ꝑtendit illece-
bras: aut aliũ quēpiam ꝑſuaſorē ꝓdit erro-
ris. Et de ſcripturis diuinis frequēter ꝓ-
mit exempla: quibꝰ iuſtos in culpā ꝑhibet
incidiſſe: dicēs: Si forte in ſtupris fuerit de-
ꝑhenſus: Et abraam cũ ancilla cõcubuit: et
dauid alienā adamauit: ⁊ ſibi aſciuit vxo-
rem. Aſſuit enī ſibi quędam exempla de ꝓ
pheticarum ſerie ſcripturarũ: fructũ earum
nõ putat requirendũ. Nonne tibi videnť
etiā iudęi folia aſſuere: dum legis ſpiritalis

verba corporaliter interp̃tanť: quoꝝ interp̃
tatio fructũ omnē viriditatis amittit: dam
nato maledicto ariditatis ęternę. Bona
igiť interp̃tatio: hoc eſt: ſpiritalis ficus eſt
fructuoſa: ſub qua iuſti ſanctiqꝫ requieſcũt:
Quā qui plantauerit in animis ſingulorũ:
1. Cor. 3. ſicut paulus ait: Ego plantaui: apollo riga
uit: manducabit ex ea fructũ. Mala autē
iterp̃tatio: fructũ ferre: viriditatē ſuare nõ
poterit. Qđ igiť grauius eſt: hac ſe adam
interp̃tatione ſuccinxit: eo loco vbi fructum
magiſ caſtitatis ſe ſuccingere debuiſſet. In
lumbis enī quibꝰ ꝑcingimur quędā ſemina
generationis eſſe dicunť. Et ideo male ibi
ſuccinctus eſt adā folijs inutilibus: vbi fu-
turę generationis nõ fructũ futurũ ſed quę-
dā peccata ſignaret: quę manſerunt vſqꝫ in
aduentũ dñi ſaluatoris. Cęterũ poſteaqꝫ
dñs aduenit: ficũ inuenit incultā: rogatꝰ ne
eā iuberet excidi: vt coleretť ꝑmiſit. Et ideo
iaꝫ nõ folijs: ſed diuino ſuccingimur ſermo
Luc. 12. ne: qꝛ ipē dñs ait: Sint lumbi veſtri ꝑcincti
⁊ lucernę ardentes. Unde etiā pecuniā in
Matth. 10. zonis noſtris portare ꝓhibet. Nõ enī ſęcu-
laria ſed ęterna debet zona noſtra ſeruare.

De voce domini deambulantis ad veſperā: ⁊ interrogatiōe vel potius increpatione adam: Ubi es. Cur p̃terea ante increpeť adam cũ mulier ante guſtauerit: ⁊ quid mulier ꝓ ſua excuſatione reſponderit: ac de myſterijs iſtorũ: Ca. XIIII.

Gen. 3. e T audierunt inquit vocē dñi deam
bulantis ad veſperā. Quę eſt am
bulatio dei qui vbiqꝫ ſempꝫ eſt? Sꝫ
puto deambulationē quandā eſſe dei ꝑ di-
uinarũ ſeriē ſcripturarũ: In quibꝰ dei quę-
dam verſať ꝑſentia: cũ audimꝰ qꝛ ipſe aſpi-
Ps. 33. cit omnia: ⁊ oculi dñi ſupꝫ iuſtos: Cũ legimꝰ
Matth. 9. qꝛ ieſus ſciebat cogitationes eorũ: Cũ legi-
mus: Quid cogitatis mala in cordibꝰ vrĩs.
Ergo dũ hęc recenſemus: quaſi deambulā-
tē cognoſcimꝰ deũ. Fugerat ergo peccator:
nõ quo dei poſſet latere cõſpectũ: ſed intra
cõſcientiā ſuam latere cupiebat: opera ſua
lucere nolebat. Juſti eſt enī facie ad faciē vi
dere: qꝛ iuſti mens nõ ſoluꝫ deo p̃ſens eſt: ſꝫ
Eſa. 1. etiā cũ deo diſputat: ſicut ſcriptũ eſt: Judi-
cate pupillo: ⁊ iuſtificate viduā: ⁊ venite diſ
putemus dicit dñs. Ergo cũ legit pecca-
tor has ſcripturas diuinas: audit vocē dei:
quaſi ambulantis ad veſperaꝫ. Quid eſt
ad veſperā: niſi qꝛ culpam ſuam ſero cognõ
ſcit: ⁊ ſero venit quędā erroris ꝑteriti vere-
cũdia quę errorē ꝑuenire debuerat? Nam
dũ culpa feruet in corpore: ⁊ anima exagita
tur corporis paſſionibꝰ: nõ cogitat deũ ſen
ſus errantis: hoc eſt: nõ audit deũ ambulā-
tem in ſcripturis diuinis: ambulantē in mē
tibus ſingulorũ. Dicit enī deus: Qm̄ inha- Leuit. 26.
bitabo in illis: ⁊ inter eos ambulabo: ⁊ ero 2. Cor. 6.
illorũ deus. Ergo cũ in animę ſenſum redie
rit poteſtatis formido diuinę: tunc erubeſci
mus: tunc nos geſtimus abſcondere: tũc in
peccatoꝝ noſtroꝝ poſiti cogitationibus: in
medio ligni paradiſi vbi peccauimꝰ: depre-
hendimur: latere cupientes: ⁊ arbitrātes ꝙ
deus nõ requirat occulta. Sed ſcrutator
animorum ⁊ cogitationũ vſqꝫ ad diuiſionē
animę penetrās: dicit: Adam vbi es? Quo
modo loquiť deꝰ? Nũquid voce corporea?
Nõ vtiqꝫ: ſed virtute quadaꝫ ꝑſtantiore: qꝫ
vox corporis põt eſſe: fundit oracula. Hāc
vocē eius ꝓphetę audierũt: hanc vocē fide-
les audiunt: impij nõ intelligũt. Deniqꝫ in
euāgelio habes: ꝙ audiuit euāgeliſta dicen
tem patrē: Et clarificaui: ⁊ iteꝝ clarificabo: Joh. 12.
ſed iudęi nõ audierunt. Deniqꝫ dicebant:
Tonitruũ factũ eſt. Illi ergo ſicut ſupra ha
bes: quia ſentiebať deambulans deus qui
nõ deambulabat: ſic audiebať loquēs deꝰ
qui nõ loquebať. Sed quid loquať conſi-
deremus. Adā vbi es? Adhuc in his reme-
dium ſanitatis eſt: qꝛ audiunt dei verbum.

Deniqꝫ iudęi qui ſibi clauſerunt aures ne
audirent: hodieqꝫ nõ mereнť audire. De-
inde habent remediũ qui ſe abſconderunt.
Naꝫ qui abſcondiť erubeſcit: qui erubeſcit
cõuertiť: ſicut ſcriptũ eſt: Cõfundanť ⁊ con- Ps. 6.
uertanť omnes valde velociter. Deinde
hocipſum qđ vocat: indiciũ ſanaturi eſt: qꝛ
dñs quibꝰ miſerať ⁊ vocat. Dicendo aũt:
Ubi es? Nõ locũ quęrit qui nouit arcanũ.
Neqꝫ enī deꝰ clauſos oculos habebat vt nõ
videret latentē. Deniqꝫ ideo dixit: Factꝰ Gen. 3.
eſt adaꝫ tāqꝫ vnus ex nobis: qꝛ aperuit ocu
los. Et hic q̃dē aperuit oculos: vt culpā ſuā
videret: quā vitare nõ potuit. Magis eniꝫ
poſtqꝫ peccauimus: neſcio quō noſtra delic
ta cognoſcimus: ⁊ tunc peccatũ eſſe intelli-
mus: qđ anteqꝫ peccaremus nõ putabamꝰ
eſſe peccatũ: Certe non quaſi peccatũ puta
bamus eſſe damnandũ. Nā ſi dānaremus:
nõ admitteremꝰ. Deꝰ aũt omniũ videt cul-

pas:⁊ omniũ delicta cognoſcit:ſuꝑ omniũ
animam:ſuꝑ omniũ occulta oculos habet.
Quid eſt ergo: Adam vbi es? Id eſt:nõ in
quo ſ; in quibꝰ es. Nõ ergo interrogatio ẽ:
ſed increpatio. De quibꝰ inquit bonis:de
qua beatitudine:de qua gratia: in quã mi-
ſeriam recidiſti? Dereliquiſti vitã ęternam:
⁊ attumulatꝰ es morti: conſepultus errori.
Ubi eſt illa tua bene ſibi cõſcia cõfidentia?
Timor iſte culpã fatetur:latebra ꝑuaricati-
onem. Ubi ergo es:hoc eſt: nõ in quo loco
quero:ſed in quo ſtatu. Quo te ꝑduxerunt
peccata tua vt fugias deuz tuũ quem ante
quęrebas? Fortaſſe moueat: Cur ante in-
crepat̄ adã: cũ mulier ante guſtauerit: Sed
a ꝑuaricatione ſexꝰ infirmior cęperit a vere-
cũdia ⁊ excuſatione fortior vt fęmina erro-
ris cauſa fuerit: vir pudoris. Et dixit mu-
Gen.3. lier: Serpẽs decepit me:⁊ mãducaui. Ueni
abilis culpa:quã ſequit̄ ꝯfeſſio delictorũ.
Ideo nõ deſperata mulier quę non reticuit
deo:ſed magis ꝯfeſſa peccatũ eſt:quã medi
cabilis ſecuta ſentẽtia eſt. Bonũ eſt cõdem
nari in peccato:⁊ flagellari in delicto: vt cũ
hominibꝰ flagellemur. Deniq; cain qꝛ vo
luit crimen negare:indignꝰ iudicatꝰ eſt qui
puniret̄ in peccato:ſed remiſſus eſt ſine pre-
ſcripto pęnę:fortaſſe non tam maiori crimi-
ne parricidij:illud eñ cõmiſit in fratrẽ: q̃ ſa
crilegij qđ deo credidit mentiendũ:dicens:
Gen.4. Neſcio:nũquid ego cuſtos fratris mei ſuz?
Et ideo accuſatori diabolo eius accuſatio
reſeruata eſt:vt cum eius angelis flagellet̄:
qui cũ hominibꝰ noluit flagellari. Deniq;
de talibꝰ dictum: Nõ eſt declinatio mortis
Ps.72. eorũ:⁊ cũ hominibꝰ nõ flagellabunt̄? Alia
ergo ratio mulieris:quę licet culpam ꝑuari
cationis inciderat:tamẽ de paradiſi lignis
habebat adhuc virtutis eſcam: ⁊ ideo dixit
peccatũ ſuũ:⁊ reputatũ eſt ei ad veniã. Iu-
Prouer.18. ſtus eñ accuſator eſt ſui in principio ſermo-
nis. Neq; eñ poteſt quiſq; iuſtificari a pec-
cato:niſi fuerit peccatũ ante ꝯfeſſus. Unde
dñs ait: Dic iniquitates tuas vt iuſtificeris.
Eſa.43. Ergo qꝛ eua ipſa cõfeſſa delictũ eſt:miti-
or ſequit̄ ⁊ ꝓfutura ſentẽtia:quę cõdemna-
ret errorẽ:⁊ veniã non negaret vt ad virum
ſum conuerſa ſeruiret. Primũ ne eam facile
delectaret errare:deinde vt ſub fortiore va-
ſe locata nõ traduceret virũ: ſed magis viri
cõcilio ⁊ ipſa regeret̄. In quo quidẽ my-
ſterium chriſti ⁊ eccleſię euidenter agnoſco.

Deſignatur eñ eccleſię ad chriſtũ futura
ꝯuerſio:⁊ religioſa ſeruitus ſubdita dei ver
bo:quę multo ſit melior q̃ ſęculi huiꝰ liber-
tas. Deniq; ſcriptũ eſt: Dominũ deũ tuũ Matth.4.
adorabis:⁊ ipſi ſoli ſeruies. Hęc igitur ſerui
tus dei donũ eſt. Deniq; inter benedicti-
ones numerat̄ huius ſeruitutis obſequiũ.
Nam ⁊ iſaac in loco benedictionis eã de-
dit eſau filio ſuo vt ſeruiret fratri ſuo. De-
niq; benedictionẽ ille poſcebat:etſi vnã ſibi
cognouiſſet eſſe ꝑreptam:tamen aliã poſtu
labat dicens: Nũquid vna benedictio tibi Gen.27.
eſt pater? Per hanc igit̄ ſeruitutẽ illam qui
per gulam primitias ſuas ante vendiderat:
⁊ ſtudio venationis agreſtis gratiã benedi
ctionis amiſerat:credidit ſeipſo futurũ eſſe
meliorẽ:ſi typum chriſti veneraret̄ in fratre.
Hac eñ ſeruitute pollet populꝰ chriſtianuſ:
ſicut ⁊ dñs ad diſcipulos ſuoſ ait: Qui vult Matth.20.
inter vos primus eſſe:ſit omniũ ſeruꝰ. De-
niq; hãc ſeruitutẽ operat̄ charitas: q̄ et ſpe
maior ⁊ fide eſt. Unde ſcriptuz eſt: Per cha Gal.5.
ritatẽ ſeruite inuicem vobis. Hoc eſt ergo
myſteriũ qđ ait apl'us eſſe in chriſto ⁊ in ec- Eph.5.
cleſia. Hęc eñ vere in ꝑuaricatione ante fu-
it:ſed ſalua erit per filiorũ generationẽ in fi 1.Timo.
de:⁊ charitate:⁊ ſanctificatione: cũ caſtita-
te. Pręuaricata vtiq; in patribuſ generatio
hoim ſalua ꝑ filios:vt qđ in iudęis offende
rat:in chriſtiana poſteritate corrigeret.

Qua ratiõe veniabilis fuerit deceptio mulieris. Et quẽadmodum ſerpens typus ſit delectationis: et de ſententia damnationis in ſerpẽtem:ac etiam condemnatione adę: ⁊ de diſcretione inter iſtas ſententias: Ca.XV.

Serpens inquit me ſuaſit. Et hoc ve
niabile deo viſũ ẽ:eo ꝙ noſſet mul-
tas ad decipiendũ vias eſſe ſerpen
tis:qꝛ transfiguratur in angelũ lucis:et mi- 2.Cor.11.
niſtri eius ſicut miniſtri iuſticię ſunt: falſa
imponentis rebus ſingulis nomina:vt te-
meritatẽ dicat eſſe virtutẽ: ⁊ auaricię nomẽ
imponat induſtrię. Serpens eñ mulierẽ
decepit:virũ mulier ad pręuaricationez de
veritate deduxit. Serpentis typum acce-
pit delectatio corporalis. Mulier ſymbolũ
ſenſus eſt noſtri:vir mentis delectatio. Ita
q; ſenſum mouet: ſenſus mẽti transfundit
quã acceperit paſſionẽ. Delectatio igitur
prima eſt origo peccati. Ideoq; nõ mireris

cur ante ſerpens damnet̄ iudicio dei:ſecun-
do mulier:tertio vir. Secundũ erroris or-
dinẽ:dãnationis quoq; ordo ſeruatus eſt.
Delectatio eñ ſenſum:ſenſus autẽ men-
tẽ captiuã facere cõſueuit. Ut ſcias autez
quia ſerpens typus eſt delectationis: dam-
Gen.3. nationẽ eiuſ aduerte: Supra pectus inquit
tuũ ⁊ in vtero tuo ambulabis. Qui ſunt
qui in vtero ſuo ambulãt: niſi qui ventri et
Phil.3. gulę viuũt:quorũ deus venter ẽ:⁊ gloria in
pudendis eorum qui terrena ſapiũt: ⁊ cibo
onerati ad terrena curuantur? Bene ergo
delectationi ait:quę cibis intẽta terrã vide-
tur manducare. Supra pectus tuũ ⁊ in vte-
ro tuo ambulabis:⁊ terrã manducabis om-
nibꝰ diebus vitę tuę. Tollenda eſt omnis
excuſatio diaboli:ne forte malicię ſuę aliq̄d
poſſit obtendere:vt dicat iniquitatẽ ſuã ex
cõdemnatione veniſſe: Et ideo ad nocendũ
hominibꝰ ꝑtinaciter obniti:qꝛ ideo damna
tus eſt vt noceret. Qđ videt̄ eſſe ꝓximum
opinioni:ſi tanquã dãnationis accipimus
iſtã ſententiã. Nõ eñ deus ad hoc ſerpen
tem dãnauerat vt noceat:ſed quid futurus
eſſet:oſtẽdit. Et quidẽ tẽptatio illa ꝙ am
plius hominibꝰ ꝓſit ſuperius demõſtraui-
mus:ſ; tamẽ cũ legerimus qđ ſcriptũ eſt di
cente deo: Honorificãtes me honorificabo:
et contemptor mei honore priuabitur: licet
nobis ex his verbis aliquid ęſtimare. Deuſ
eñ operat̄ qđ bonũ eſt:nõ quod malũ. Er
go doceant te verba diuina: quia operatur
gloriã:pęnã relinquit. Honorificãtes me in
quit honorificabo:honorẽ:bonorũ operati
onis ſuę eſſe declarans. Et cõtemptores in-
quit mei:nõ dixit:honore priuabo: ſed ho-
nore priuabunt̄. Nõ ſuę opationi deputãs
eorum iniuriam:ſed quid futurũ eſſet oſten
dens. Ergo hic nõ dixit:facio te ſupra pec
tus tuũ:⁊ in vtero tuo ambulare: et terram
mãducare omnes dies vitę tuę: Sed ambu
labis inquit ⁊ manducabis:vt ꝑdixiſſe ma-
gis de ſerpẽte quę futura ſunt videret̄ q̃ ꝑ-
ſcripſiſſe quid faceret. Terra inquit tibi ci
bus erit:nõ anima. Nã ⁊ hoc peccatoribꝰ ꝓ
1.Cor.5. deſt. Unde et apl'us: tradidit hmõi in inte-
ritum carnis vt ſpiritꝰ ſaluus ſit in die dñi
noſtri ieſu chriſti. Pectore autẽ ⁊ ventre ait
reptare ſerpentẽ:nõ tam ꝓpter corporis fi-
guram: q̃ ꝙ ꝓpter terrenas cogitationes:
de illa cęleſti beatitudine ſit lapſus. Pe-
ctus eñ frequẽter receſſus quidã accipit̄ ſa-

pientię. Et ideo apl's ſupra pectꝰ chriſti recli
nat caput:nõ in terrã deiecit. Ergo ſi ſapiẽ-
tia diaboli:feris imaniſſimis cõparatur q-
bus intra pedes pectꝰ ſit:ſed etiã homines
qui terrena ſapiũt:nec interiore affectu eri-
gunt̄ ad cęlũ:vtero vident̄ reptare ꝑ terrã:
vtiq; ventrẽ animę noſtrę: nõ corruptibili-
bus ſęculi huiꝰ implere: ſed magis dei ver-
bo ſatiare debemꝰ. Bene igit̄ dauid ꝑſo-
nã ſuſcipiẽs adę:dicit: Humiliata eſt in pul Ps.43.
uere aia mea:adhęſit in terra venter meus.
Adhęſit eñ dum cõfigurat̄ ſerpenti:qui pa
ſcitur iniquitate terrena. Ideoq; nos apo-
ſtolus configurari dicit oportere chriſto: vt
virtus chriſti ꝑtendat in nobis. Quę ſen-
tentia nõ putatur in ſerpentẽ grauis: cũ eti
am adam qui leuius peccauit tali condem-
natur ſententia. Scriptũ eſt eñ: Maledic- Gen.3.
ta terra in operibꝰ tuis. In triſticia mandu
cabis eam omnes dies vitę tuę. Uidetur
certe ſimilitudo quędã eſſe ſententię: ſed ta
men in ipſa ſimilitudine magna diſcretio.
Intereſt eñ vtrũ manducet aliquis terrã:
ſicut ſerpenti dictũ eſt: Quia terrã mandu-
cauit:an vero ſicut homini dictũ eſt: In tri-
ſticia manducabis. Adiectio eñ iſta:in tri
ſticia:diſcretionẽ facit. Diſcretio quã vim
habeat cõſidera. Bonũ ẽ mihi i triſticia ma
gis terram manducare: q̃ in delectatione:
hoc eſt:vt in actu q̇dã ⁊ ſenſu corporis cõtri
ſtari videar: q̃ delectari in peccato. Mul
ti eñ ꝓpter nimias iniq̄tates nõ ſuſcipiũt
peccati cõſcientiã. At vero ille qui ait: Ca- 1.Cor.9.
ſtigo corpus meũ:⁊ ſeruituti redigo:contri-
ſtatur in noſtrorũ pęnitentia peccatoruz:qꝛ
ſua tanta delicta nõ habuit:vt in his cõtri-
ſtari deberet. Deniq; ⁊ nobis ſuadet vtilẽ
iſtam eſſe triſticiã:quę ſm deũ nõ ſm ſęculũ
eſt. Oportet inquit vos cõtriſtari in pęnitẽ 2.Cor.7.
tia ſm deum. Nam ſm deũ triſticia ſalutez
operatur:ſęculi autẽ triſticia mortẽ operat̄.
Sed ⁊ de veteri teſtamẽto accipe illos ad
gratiam ꝑueniſſe:qui cõtriſtabant̄ in operi
bus corporalibꝰ. Illos vero i ſupplicio remã-
ſiſſe qui delectabant̄ huiꝰ mũdi operibus.
Deniq; hebręi qui ingemiſcebãt in labo-
ribus ęgypti:iuſtorũ gratiam cõſecuti ſunt.
Et quia panez in triſticia manducarũt:eſca
donati ſunt ſpiritali. Egyptij vero qui ta
lia opera cuz exultatione celebrabant: regi
deteſtabili ſeruientes:nullam veniam ſunt
adepti. Sed ⁊ illa diſtinctio ꝙ ſerpenti di-

aꝶ: Quia terrã manducabit: Adę aũt: In
triſticia inqt manducabis: ⁊ cũ ſudore man
ducabis. Mãducabis fęnũ agri: vt quẽdã
intelligamꝰ in his eſſe ꝓceſſũ: Et qñ terram
mãducamꝰ: in qͣdã malicia eſſe videamur:
qñ fęnum: in quodam ꝓceſſu: qñ vero panẽ
cum cõſummata fuerit fortitudo. Ergo et
nos habeamus ꝓceſſum vitę huiꝰ: ſicut ha
Gal.2. buit ⁊ paulus qui dicit: Viuo autẽ iam nõ
ego: hoc eſt: non ego qui terrã ante mandu
Eſa.40. cabã: Nõ ego qui fęnũ: quia omnis caro fę
num: ſed viuit in me chriſtꝰ: hoc ẽ: viuit pa
nis ille viuus qui venit e cęlo: viuit ſapien
tia: viuit gratia: viuit iuſticia: viuit reſurre
ctio. Deinde cõſidera: q2 nõ eſt maledictꝰ
homo: ſed maledictꝰ eſt ſerpens. Nec terra
in ſe maledicta eſt: Sȝ maledicta inquit in
operibꝰ tuis: Ad animã dictũ eſt. Tunc ter
ra maledicta eſt ſi habeas opera terrena: id
eſt: opera ſecularia. Et maledicta nõ in vni
uerſum: ſed vt ſpinas ⁊ tribulos generet: ni
ſi fuerit humanę ſtudio opatiõiſ exercitata.
Qz ſi eam exercuerimus in labore quideȝ
⁊ ſudore: ſed tamẽ panem manducabimus.
Repugnat eñ lex carnis legi mentis. Et
laborandũ nobis eſt ac deſudandũ: vt caſti
gemus corpus: ⁊ ſeruituti redigamꝰ: et quę
Gal.6. ſunt ſpiritalia ſeminemus. Si eñ carna
lia ſeminauerimus: quę carnalia ſunt mete
mus. Si vero ſpiritalia ſeminauerimꝰ: me
temꝰ ea quę ſunt ſpiritalia.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
de paradiſo explicit.

Capitulorũ libri primi de Cain ⁊ Abel ſancti ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Quid auctor in hoc opere ꝓſequi intendat
ex cõtinuatione huius libri ad ſuperiorẽ.
Et de generatiõe Cain ⁊ Abel. Quid eti
am ꝑ iſtos duos fratres: ſimiliterqꝫ ꝑ eſau
⁊ iacob iuxta vnũ intellectũ myſtice atqꝫ
moraliter ſignificeꝶ. Ca.I.
De myſterio in ꝑmemoratis fratribꝰ ſm ſcri
pturam ⁊ auctoris intelligentiã figurato:
Et quid ꝑ hoc intelligi detur: qͦ in libris
regum legiꝶ: Et appoſitus eſt ad patres ſu
os. De cõparatione ꝑterea iſaac et moyſi
quantũ ad typum ⁊ figurã quę in eis ꝑceſ
ſit. Et qua ratione de moyſe non legaꝶ ſi
cut de cęteris: Quia deficiẽs mortuꝰ eſt:
ac de ignorantia ſepulturę ipſiꝰ. Ca.II.
Quid iuxta moralẽ interꝑtationẽ auctor ſi
gnificari velit ꝑ hoc quod ſuperius cõme
moratũ eſt: Et adiecit parere abel. Et de
ſtatibus ac officijs abel ⁊ cain. Qua rati
one etiã cũ ante generatus ſit cain: in de
ſcriptione vitę: ſtatus ⁊ operis vſus: abel
prius cõmemoreꝶ. Ca.III.
Qz nõ ſolum naturę exemplis ſed ⁊ fidelibꝰ
diuinę ſcripturę teſtibus cõprobeꝶ mali
ciã tẽpore ꝑcedere virtutẽ. Et quẽadmo
dum ſm myſterium latens in litteris: duę
mulieres vnicuiqꝫ noſtrũ cohabitent ini
micitijs ⁊ diſcordijs diſſidẽtes: quaꝝ vna
voluptas: altera vero virtus nominatur.
De voluptatis quoqꝫ deſcriptione ⁊ reti
bus ipſius fallacibuſqꝫ ſuaſionibꝰ quibꝰ
mentẽ hoīs capere nitiꝶ. Ca.IIII.
De occurſu virtutis ſauciũ ⁊ cito caſurũ mi
ſerantis. Ac ne inter moras illecebris de
mulcentibus mens capiaꝶ: pulcherrimis
illã rationibus a fallaci voluptate auertẽ
tis ⁊ ad ſe trahentis: cũ deteſtatione com
memoratę meretricis: ⁊ falſitatis ipſiꝰ de
tectione. Qz etiã dñs ieſus docuerit quẽ
admodum aduerſus huius mũdi tempta
tiones reſiſtaꝶ: ⁊ de tribus laqueis quos
illi diabolus tetẽderat. De vituperatione
quoqꝫ gulę atqꝫ auaricię: ⁊ cõtrariarũ vir
tutũ cõmendatione. Ca.V.
De rememoratiua ſuperioꝝ recapitulatõe:
⁊ tribus nõ ꝑtereũdis quibus dominꝰ ie
ſus officia humanę deuotionis definiuit:
⁊ quẽadmodũ mens hęc audiens ſe a vo
luptate auertat: ⁊ virtuti adiũgat: ſtudia
qꝫ illius eligat. Quibus ⁊ ſanctꝰ iacob vir
plenus exercitatiõis mentẽ intẽdit. Qꝫ
ideo paſtor ouiũ inducaꝶ: quia imperita
re corpori ⁊ ſenſibus eius: ac voluptatibꝰ
votiſqꝫ modũ tenere: ꝑſtantius ęſtimetur
qꝫ regere ꝑplos vel vrbibꝰ ꝑeſſe. Ca.VI.
De oblatione cain ex fructibus terrę: ⁊ cri
minatione illius: ac de informatione ⁊ in
ſtructione ꝑ legẽ diuinã quomõ vota ſol
ui debeant. Ca.VII.
Qz prima voti gratia ſit celeritas ſolutõis:
vt ex ſtudio imolationis abraę: ⁊ ſcriptu
ra diuina: ⁊ vocatione zachęi comproba
tur. De incitatione quoqꝫ ac admonitio
ne vt cito vota noſtra ſoluamꝰ. Ca.VIII.
De reꝑhenſione pharaonis: qui vt ꝓ eo ro
garetur in craſtinum diſtulit: ⁊ exaltatus
mẽte deũ obliuiſcebaꝶ. Quãtũqꝫ humili
tas orationẽ cõmendet. Et qꝫ melior vo
torum ſit ſolutio laudare deũ. Qz ꝑterea
illa cõmendanda ſit orationis ⁊ voti diſci
plina vt nõ diuulgemus orationẽ: ſed ab
ſcondita teneamus myſteria: ſicut abraã
⁊ patres tenuerũt: ⁊ quẽadmodũ dominꝰ
in euãgelio docuit: ⁊ quę in oratione caue
re debeamus. Ca.IX.
De tranſitu ad aliud vitiũ oblationis ipſiꝰ
cain: qui obtulit nõ de primis fructibꝰ pri
mitias deo: ⁊ quid ꝑ primitias intelligaꝶ.
Qꝫ abel obtulerit hęc munera: ⁊ etiã ta
lia qualia lex ꝓbauerit: cũ pulchra myſte
riorum legis explanatione: ⁊ quemadmo
dũ interiora mundare debeamus: ⁊ ibidẽ
querere quę dño ſanctificemus. De ſimili
tudine quoqꝫ cõceptionis ac parturitio
nis fęminaꝝ ⁊ animę: partuũqꝫ eiuſdẽ di
ſtinctione. Ca.X.

Finis.

Sancti Ambroſij mediolanẽſis epiſcopi de Cain ⁊ Abel liber primus: In quo hiſtoriã ꝓſequendo eorũdẽ fratrũ ortum: vite ſtatum: operis vſum: oblationiſqꝫ differẽtiam: cũ abditorũ myſteriorum explanatione diligenter deſcribit: fęliciter incipit.

Quid auctor in hoc opere proſe
qui intẽdat ex cõtinuatione huius
libri ad ſuperiorẽ. Et de generatio
ne cain ⁊ abel. Quid etiã per iſtos
duos fratres: ſimiliterqꝫ per eſau ⁊
iacob iuxta vnũ intellectũ myſtice
atqꝫ moraliter ſignificet: Ca.I.

d E paradiſo in
ſuperioribus ꝓ captu no
ſtro vt potuimꝰ qͦ dñs
infudit ſenſus inuenit di
geſſimꝰ: i quibꝰ adę atqꝫ
euę lapſus eſt cõprehen
ſus: Nũc quoniã illa penes auctores nõ
ſtetit culpa: ſed qͦ peius eſt deteriorẽ inue
nit heredẽ: ſequentẽ adoriamur hiſtoriã: et
ea quę ſm ſcripturas annexa ſunt diuinas
noſtro opere ꝓſequamur. Adã aũt cogno Gen 4.
uit euã mulierẽ ſuã: quę concepit ⁊ peperit
cain: ⁊ dixit: Acqͥſiui hominẽ ꝑ deũ. Quę
acquirimus: ex quo ⁊ a quo ⁊ ꝑ qͥd acquira
mus cõſiderari ſolet. Ex quo tanqꝫ ex mate
ria: a quo quis auctor: ꝑ quid tanqꝫ ꝑ aliqͦ
inſtrumentũ. Nũquid hic ſic dicit: Acqui
ſiui hominẽ ꝑ deũ: vt deũ intelligas inſtru
mentum? Nõ vtiqꝫ: ſed vt intelligas aucto
rem ⁊ operatorẽ deũ. Unde magis deo de
tulit cũ dixit: Acquiſiui hominẽ ꝑ deũ: vt ⁊
nos cũ aliquid acquirimꝰ: vel omnes euen
tus ſecũdos: deo magis deferre qꝫ nobis ar
rogare debeamus. Et adiecit parere abel.
Cũ adijcitur aliquid: qͦ prius erat tolliꝶ.
Idqꝫ colligiꝶ ex arithmeticę ꝓportionibus
aut animę cogitationibꝰ. Addito eñ nume
ro fit aliꝰ numerꝰ: aboletur ſuperior: ⁊ cogi
tatio accedens noua excludit ſuperiorem.
Ergo cum adijcitur abel: auferꝶ cain. Qͦ
nominũ interꝑtatione plenius deprehendi
tur. Cain eteñ dictus eſt acquiſitio: qꝫ om
nia ſibi acquireret. Abel qui omnia referret
ad deum: pia deuotus mentis attẽtione: ni
hil ſibi arrogans vt ſuperior frater: ſed to
tuȝ tribuens conditori qͦ accepiſſet ab eo.
Duę itaqꝫ ſectę ſunt ſub duorũ fratrũ no
mine cõpugnantes inuicem ⁊ cõtrarie ſibi.
Una quę totũ menti ſuę deputat tanquã
principali: ⁊ quaſi cuidam cogitatiõis ⁊ ſen
ſus ⁊ motus omnis auctori: hoc eſt: quę om
nes inuentiones humano aſcribit ingenio.
Altera que tanqꝫ operatori ⁊ creatori om
niũ deo defert: ⁊ eius tanqꝫ parentis atqꝫ re
ctoris ſubdit omnia gubernaculo. Illa pri
or cain ſignificaꝶ: hęc poſterior abel dicitur.
Has duas ſectas anima vna parturit. Et iõ

germane habentur ꝙ vno fundātur vtero. Sed cōtrarie ſunt: qꝫ oportet eas cū quodam anime partu edite fuerint diuidi ac ſeparari. Compugnātibus enī hoſpitium eſſe vnū perpetuo nō poteſt. Denique rebecca cū duas naturas humani igenij parturiret: vnā mali: alterā boni: eaſque exilire intra vterum ſentiret ſuū. Eſau enī typus erat malicię: iacob figurā bonitatis gerebat. Mirata quid illud eſſet ꝙ diſcordiā quandā cōcepti cerneret fetus: cōſuluit deum vt paſſionem pderet: medelā daret. Itaque precanti Gen.25. eſt reſponſum editum: Due gentes in vtero tuo ſunt: ⁊ duo populi de vētre tuo exibūt. Que ſi ad animā referas: eandē genitricem boni ⁊ mali intelliges: quia ex quodā fonte anime vtrūque demanat. Sed hoc ſobrij ſolet eſſe verique iudicij vt repudiato malo: vel enutriat qd bonū eſt atque confirmet. Prius ergo ꝙ pariat bonū eſt exhibere reuerentiā deo debitā: vt ipi totū deferat: ſua nō preferat. Cum vero genuerit confeſſionē qua defertur deo: deponit cordis ſui tumorem. Adijciens ergo deus bonum anime dogma abel: abſtulit improbū dogma cain.

De myſterio in pmemoratis fratribus ſcdm ſcripturam ⁊ auctoris intelligentiā figurato. Et quid per hoc intelligi detur: quod in libris regum legitur: Et appoſitus eſt ad patres ſuos. De cōparatione preterea iſaac ⁊ moyſi quantū ad typū ⁊ figuram que in eis pceſſit. Et qua ratione de moyſe non legatur ſicut de ceteris: Quia deficiens mortuus eſt: ac de ignorātia ſepulture ipſius: Ca.II.

Eo tamen hoc loco ſm ſcripturam myſteriū magis duorū populorum intelligo: qd deus adijciēdo eccleſie ſue fidem: pie plebis abſtulit perfidiā populi puaricantis: quādoquidē verba ipſa hoc ſignificare videantur dicente deo: Due gentes in vtero tuo ſunt: ⁊ duo populi de ventre tuo exibūt. Hec figura ſynagoge ⁊ eccleſie: in his duobus fratribus ante pceſſit cain ⁊ abel. Per cain parricidalis populꝰ intelligitur iudeorū: qui domini auctoris ſui: ⁊ ſm marie virginis partū fratris: vt ita dicam: ſanguinē pſecutus eſt. Per abel autem intelligitur populꝰ chriſtianꝰ adherēs deo: Pſ.72. ſicut ⁊ dauid ait: Mihi autem adherere deo bonū eſt. Et vt celeſtibꝰ ſe attereret ⁊ a terris ſeparet: Pſ.118. et alibi: Defecit inquit anima mea in verbū tuū: eo ꝙ ordinē viuendi atque vſum: nō in terrenis voluptatibꝰ ſed in verbi agnitione poſuiſſet. Ex quo cognoſcitur nec illud ocioſe ſcriptū eſſe ſed ꝓpenſe atque examinate qd legimus in regnoꝝ libris: Et appoſitus eſt ad patres ſuos. Intelligi enim datur qd patrum ſimilis fuerit fide. Unde daret nō ad ſepulturā corporis ſed ad conſortiū vite relatum. Denique de iſaac non pfunctorie ſcriptū putatur ꝙ requirens corporis iſtius ſpeciē que anime ſue atterebat appoſitꝰ ſit ad genus ſuū: eo ꝙ patris ſui moribus adheſerit. Pulchre aūt ad genus ait: nō ad populū: ſicut alibi. Nam legimꝰ alijs locis appoſitos fuiſſe ad populū ſuū. Sed iſti nō tam preſtantes. Preſtantior autē qui paucorū ſimilis fuerit ⁊ nō plurimorū. Plures in populo ſuo ꝙ genere. Et pſtātius dicitur paucorū ſimilem eſſe ꝙ plurimorum.

Qui ergo dei erat generatus ꝓmiſſione: qui ad ſacrificiū ꝓbandę pietatis electus: qui vnius vxoris: hoc eſt: ſolius ſapiētię ſocietate cōtentus: ſuperni illiꝰ generis quod eſt vnum ſibique ſemp cōueniens: nō plebeię vilitatis imitator aſtruendus fuit ſcripturę diuinę teſtimonio. Etenī vbi labor: doctrinę meditatio: illic cum pluribuſ cōmune collegiū: ⁊ quoddā populare conſortiū eſt. Audiendo enī plerique ꝓficiunt quos nominauit populū. Ubi aūt nō humana traditione ſed ingenioſa collectione ſine vſu laboriſ diſciplina pcipitur: illic ſublimis generis incorrupta ſinceritas eſt. Et ideo iſaac tanque dei munuſ ad genus ſuū magis ꝙ ad populū appoſitus legitur: vt diuinorū potius ꝙ humanorū imitatorē eſſe ſedulū recognoſcas. Beata ⁊ illa mens que ſpecies ⁊ ipſū genus ſupgrediēs: meret audire qd dictum eſt ad moyſen cū ſepararet a populo: Exo.34 Tu autē ſta mecū. Nam ſicut in iſaac dominicę incarnationis typus humanę generationis ſupgreſſus cōſuetudinē vicit priores: ita vt in eo nō vulgaris populariſque gratia: ſed ſpecialis ꝓrogatiua precelleret: ſicut lectio docet. Abrahę enī dictę ſunt repromiſſiones Gal.3. ⁊ ſemini eius: nō dicit: et ſeminibꝰ tanquā in multis: ſed ſicut vni: hoc eſt: ſemini tuo qd eſt chriſtus. Ita etiā in moyſe venturi doctoris figura qui legē doceret: euangelium pdicaret: impleret teſtamentū vetus:

nouum cōderet: celeſte populis alimentum daret: humanę dignitatē cōditiōis exceſſit: euſque vt dei donaret nomine: ſicut habe-
Exo.7. mus ſcriptū dicente domino: Poſui te deū pharaoni. Etenī victor paſſionū omniū: nec vllis captus ſeculi illecebris qui omnem iſtam ſm corpus habitationē celeſtis puritate cōuerſationis obduxerat: mentē regēs: carnem ſubijciens: ⁊ regia quadā auctoritate caſtigans nomine dei vocatus eſt: ad cuius ſimilitudinē ſe pfecte virtutis vbertate formauerat. Et ideo nō legimus de eo ſicut de ceteris: Quia deficiēs mortuꝰ eſt: ſed per verbū dei mortuus eſt. Deus enī neque defectionē aut diminutionē patitur: neque adiectionem capit. Unde ⁊ addidit ſcriptura: Quia nemo ſcit ſepulturā eius vſque in hodiernū diem: qd ad tranſlationem magis ꝙ ad interitum intelligas. Mors enī ſeceſſio quedā eſt anime ⁊ corporis. Mortuus igit eſt per verbū dei: vt ait ſcriptura: non ſcdm verbū: vt aduertas: nō nuncium mortis ſed gratie: munus expſſum qui tranſlatus magis ꝙ derelictus eſt: cuiꝰ nemo nouit ſepulturam. Quis enī in terrenis reliquias eius potuit depbendere: quem ſecū eſſe dei filiꝰ in euāgelio demonſtrauit. Denique ⁊ helias ſimul eſt a quibuſdā viſus qui tranſlatꝰ curru eſt: nō ſepultus nec mortuus legitur: viuit enī qui cū dei filio eſt. Moyſes autem mortuus quidem legitur: ſed per verbū dei
Pſ.32. mortuus: ꝑ quod facta ſunt omnia. Uerbo autē dei celi firmati ſunt. Per verbū igitur dei nō lapſus operis ſed firmamentum eſt. Nō ergo tanquā relapſus in terrā depbenditur corporis ſolutione: ſed tanquā verbi celeſtis operatione donatus et munere: vt quietē magis caro eius ꝙ buſtū acceperit.

Bene autē inter dominū ⁊ ſeruum ſeruatur diſtantia: vt ꝓrogatiuā domini intelligas ſerui gratiā. De moyſe legitur: Quia ſepulturam eius nemo ſcit: de chriſto autem ſepultura eius de terra ſublata eſt: quia ille ſcdm myſteriū legis expectabat redemptionem vt reſurgeret: hic ſcdm euangeliū donū redemptionē nō expectabat: ſed donabat. Et ideo ſepultura eius ignorata nō eſt ſed eleuata: quā diuitꝰ creatura tenere nō potuit: quia ꝑ ipſum omnis creatura ꝓperauit a corruptiōis ſeruitijs eleuari. Nemo ergo ſcit ſepulturā moyſi: quia vitā eius omnes nouerunt. Chriſti autē ſepulturam vidimꝰ ſed nunc iam nō nouimus: qui reſurrectionem eius agnouimꝰ. Debuit enim cognoſci tumulus eiꝰ vt reſurrectio manifeſtaretur. Et ideo in euangelio: tumulus ſūma expſſione deſcribitur. In lege non querit: quia licet reſurrectionē eius lex annūciauerit: nobis tamen euangelij ſeries pleniſſime comprobauit.

Quid iuxta moralem interpretationem auctor ſignificari velit per hoc quod ſuperius cōmemoratum eſt: Et adiecit parere abel. Et de ſtatibus ac officijs abel et cain. Qua ratione etiam cum ante generatus ſit cain: in deſcriptione vite: ſtatus ⁊ operis vſus: abel prius commemoretur: Ca.III.

Ergo vt quod ꝓpoſuimus cōpleamus. Adiecit inquit parere abel: hoc eſt: meliorem Eua que grauiter ante peccauerat: ex ſe generauit ſententiam: vt ſuperioris ſententię aboleret errorē. Mentior niſi hoc in vniuerſis cōprobatur. Ita enī naſcimur vt ante infirmus infantię ſexus in nobis ſit: poſtea pueritię corporis tantūmodo curam ſciens: nullum cultum: nullā habens obſeruantiā diuinorū. Unde ⁊ euidenti naturę nouitate ortum ieſum chriſtum ex virgine vt ꝓbaret ꝓpheta ait: Ecce virgo in vtero accipiet ⁊ pariet filium Eſa.7. ⁊ vocabitur nomē eius emanuel: butyrum ⁊ mel manducabit: priuſque ſciat malum aut bonū: nō credet malicię vt eligat quod bonum eſt. Et infra: Priuſque ſciat puer vocare Eſa.8. patrem ac matrē accipiet virtutē damaſci ⁊ ſpolia ſamarię cōtra regem aſſyriorū. Solus enī fuit qui non eſt captus ſeculi huius vanitate ⁊ carnali tumore: vtpote qui ſe humiliauit factus obediens vſque ad mortem: Phil.2. Longe vnicuique noſtrū diſſimilis: quia nos fruſtra extollimur mente carnis inflati. Iob.15. Unde et nemo ſine peccato: nec vnius diei infans: Ille aūt peccatum nō fecit. Et ideo in nobis ante naſcitur cain ſeipſum pferēs: Poſtea abel generatur in quo ſit reuerētia diuinitatis. Prius ergo irrepit qd malum eſt: poſtea agnoſcitur quod bonū eſt. Ubi autē bonum ibi iuſtū: vbi iuſticia ibi ſanctitas: hoc eſt: abel qui adheret deo. Et factus eſt inquit abel paſtor ouium: cain autē operabatur terram. Nō eſt ocioſum ꝙ cū ante generatus ſit cain: vt lectio docet: pre-

latus ſit hoc loco abel: nec idem ſit ordo no
minū qui eſt ordo naturę. Quid ſibi vult
mutatio ordinis: vt prius iunioris memine
rit vbi ſcribitur vitę ſtatus: operiſq; vſus?
Officiorum interrogemus diſtantiam:
vt colligamus cauſam prelationis. Ope/
rari terram vſu prius eſt: gratia inferius
ꝙ oues paſcere. Hoc enim inſtar eſt cuiuſ/
daz doctoris ⁊ principis. Meritoq; prior ſe
a vetuſtiorib⁹ inchoauit: iunior recentiora
pretulit: quę nullas ſpinas: nulloſ tribulos
germinarēt: nulli ſententię eſſent obnoxia.
Deniq; peccati reus adam de paradiſo di
miſſus eſt voluptatis vt operaretur terrā.
Recte ergo vbi naſcunt̄ hi fratres: ſeruat̄
etiā in ꝑdicando ordo naturę. Ubi vero ex
primitur diſciplina viuēdi: ſeniori iunior an
tefertur: quia etſi tempore iunior virtute ꝑ/
ſtantior eſt. Innocētia eñ tēpore poſterior
eſt ꝙ malicia: ⁊ quadā ſuꝑar ętate: ſed me/
Sap.4. ritorū nobilitate antiquior. Senectus eniz
venerabilis eſt: non annis incana ſed mori/
bus. Et ętas inquit ſenectutis vita imma/
culata. Ubi ergo generatio exprimit̄ ꝑue
niat cain: vbi diſciplinarū fit ꝑdicatio ꝑcur
rat abel. Adoleſcentiam igitur ⁊ ipſam in
exordijs iuuētutē variarum illecebris paſſi
onum feruere quis abnuat? Sz vbi maturi
or ętas ſucceſſerit: tanquā pubeſcentis laſci
uię tēpeſtate diſcuſſa tranquillitatē refundi
⁊ in quoſdā portus quietos laſſę animę na/
uigiū ſubducere. Itaq; graues motus no/
ſtrę adoleſcētię fida ſenectutis ſtatione pla/
cidantur.

Quod non ſolum nature exem/ plis ſed ⁊ fidelibus diuine ſcriptu/ re teſtibus comprobetur maliciā tempore ꝑcedere virtutem. Et quē/ admodum ſcdm myſterium latens in litteris: due mulieres vnicuiq; noſtrū cohabitēt inimicitijs ⁊ diſ/ cordijs diſſidentes: quarum vna voluptas: altera vero virtuſ nomi natur. De voluptatis quoq; deſcri ꝑtione ⁊ retib⁹ ipſius fallacibuſq; ſuaſionibus quibus mentē homi/ nis capere nitit̄: Ca.IIII.

Ne ergo dubites talib⁹ naturę admo
nitus exemplis: ꝙ malicia pręcedat
tēpore: ſed iuueneſcat infirmitate.
Habet illa ętatis ſtipendiū: virtus autē pre
rogatiuā glorię: qua plerūq; iuſto iniquus
iudici cedit. Cui⁹ rei teſtis eſt fidelis diui/
na ſcriptura: quę docet eſau cognomie ſtul/
ticię virū ceſſiſſe patienter primatus ſuos
fratri ſuo iacob ita vt diceret: Ut quid mi/ Geñ.25.
hi primatus? Sz quos iſte poſthabuit: hos
vir cognomēto exercitationis pręditꝰ queſi
uit mereri. Nōne tibi videtur eſau tanquā
in agone victus: ⁊ ꝓprię mentis infirmita/
te imparē ſe exiſtimans: ceſſiſſe victori coro
nā: quē videbat nullis paſſionuz illecebris
inflecti: quarū ipſe puluerē ſuſtinere nō po/
terat? Ut qd mihi inquit primatꝰ? Apud
ignauos eñ nulla ſūt inſignia ꝟtutis: apud
ſapientes prima habentur: ſtudia eñ virtu
tis quedā inſtrumēta ſunt. Itaq; ſicut bel/
lator ſine armis eſſe non poteſt: ita nec ſine
exercitatione virtus. Unde ⁊ dominꝰ in
euāgelio ait: A diebus iohānis baptiſtę re/ Matth.11.
gnum cęlorū cogitur ⁊ cogentes diripiūt il/
lud. Et alibi: Querite regnū dei ⁊ ecce om/ Matth.6.
nia pręſto ſunt vobis. Non dormiētibus
neq; ociantib⁹ ſed vigilātibus ⁊ laboranti/
bus pollicent̄ pręmia: ⁊ labori merces para
ta eſt. Qui licet nō ſuauis ad gratiā: tamen
fructuoſus ad pręmiū eſt. Docet hoc ſer/
mo legis: ſicut ſcriptū inuenimꝰ: Si fuerint Deut.21.
inquit vni homini duę vxores: vna earū di
lecta: altera odibilis: et pepererint ei ambę
filios dilecta ⁊ odibilis: ⁊ fuerit primitiuus
filius mulieris odibilis: qua die hęredes re/
liquerit filios in ſubſtantia ſua non poterit
primatum dare filio mulieris dilectę: omit/
tens filium odibilis: ſed primitiuum filium
odibilis cognoſcēs det illi dotem ex omni/
bus quę inueniunt̄ ei: quia ipſe initium fili
orū eius eſt: ⁊ ipſi debentur primitię. O
profunda latent myſteriorū ſecreta in litte/
ris. Recognoſce anima partus tuos: ⁊ odi/
bilis iſtius mulieris quęre myſteriū. Intra
te ea inuenies ſi requiras. Repete cogitati/
ones: relege ſenſus tuos: ⁊ cui primitię de/
beantur agnoſces. Duę eñ mulieres vni
cuiq; noſtrum cohabitant inimicitijs ac diſ
cordijs diſſidentes: velut quibuſdā zeloti/
pię cōtentionibus noſtrę replentes animę
domū. Una caruz nobis ſuauitati ⁊ amori
eſt blandę cōſiliatrix gratię: quę vocat̄ vo/
luptas. Hanc nobis opinamur ſociā ac do/
meſticam. Illam alterā immitē: aſperā: fe/

ram credimus: cui nomen virtus eſt. Illa
igitur meretricio ꝓcax motu: infracto ꝑ deli
tias inceſſu: nutantib⁹ oculis ⁊ ludentibus
iaculans palpebris retia quib⁹ ꝑcioſas iu/
uenum animas capit. Oculus eñ meretricꝭ
laqueus eſt peccatoris. Quēcūq; viderit
ſenſu dubio ꝑtereuntē: in angulo tranſitus
domus ſuę: ſermonib⁹ adoritur gratioſis:
faciēs iuuenū volare corda: domi iquieta:
in platęis vaga: oſculis ꝓdiga: pudore vi/
lis: amictu diues: genas picta. Eteniz quia
verū decorem naturę habere nō poteſt: ad/
ulterinis fucꝭ affectatę pulchritudinis leno/
cinatur ſpeciē non veritatē. Uitiorum ſuc/
cincta comitatu: nequitiarū choro circūfu/
ſa: dux criminū: talibus verborū machinis
Prouer.7. murum mentis aggredit̄ humanę. Sacri
ficiū pacis eſt mihi: hodie reddo vota mea:
hac ex cauſa ꝓgreſſa ſum obuiam tibi deſi/
derans faciem tuā inuenire. Inſtitis texui
lectum meum: ⁊ tapetis ab ęgypto ſtraui.
Aſperſi lectū meum croco: domū autē meā
cinnamomo: veni fruamur amicitia vſq; in
diluculum: veni ⁊ colluctemur cupidine.
Hanc eñ per os ſalomonis ſpeciē fornica
rię videmus expreſſam. Nam quid taz me/
retricium: ꝙ ſęcularis voluptas quę a fene/
ſtra domus ſuę intrat oculis prima tempta
menta ꝑludens: ⁊ penetrat cito ſi tu in pla/
team ꝓſpiciens: id eſt: in publicas tranſeū/
tium vias: nō in legis interna myſteria ob/
tutum mentis intendas? Ea ꝑfecto eſt quę
validiorib⁹ vinculis velut cubile quodam
cōſociate nobis cōmunitatis intexit: vt qui
reclinauerit ſe ligetur: ⁊ opprobrioſę fraudis
velamine operiat corporis ſui ſtratū ad ſol/
licitandos iuuenū animos: abſentiaz viri:
hoc eſt: incuriā legis obtexens: Lex eñ ab/
ſens peccantibus eſt. Nam ſi adeſſet: nō de
Abi.5. linqueret̄. Et ideo ait: Nō eñ adeſt vir me/
us in domo: abijt autem viam longiſſimaz
inuolucro pecunię accepto in manu. Quid
hoc eſſe dicam: niſi forte quia diuites putāt
nihil eſſe qđ non cedat ſuę pecunię: ⁊ in gra
tiam ſui legem velint eſſe venaliū. Spar/
git odores ſuos voluptas: quia chriſti odo
rem nō habet. Theſauros demonſtrat: reg
na ꝓmittit: amores ſpondet cōtinuos: inex
ploratos concubitus pollicetur: ſine pęda/
gogo diſciplinas: ſine monitore ſermones:
vitam ſine ſollicitudine: mollem ſomnū: in/
explebilē cupiditatem. Seducens eum in/
quit multo blandimento ſermonū: ⁊ laque/
is labiorum ſuorū alligans: domuz aduſq;
attraxit. At ille ſecutus eam circūuenitur.
Nitebat aula regio luxu ſplendida: cęlatis
parietibus et ſolo humido natabant paui/
menta vino. Fragrabat vnguento humus:
ſpinis cooperta piſciuz ⁊ marcentibus iam
floribus lubrica. Illic comeſſantiū tumul
tus: concertantiū clamor: litigantiū cędes:
concentus cęnantiū: ſaltantiū ſtrepitus: ri/
dentium cachinnus: laſciuientiuz plauſus:
cōfuſa omnia: nihil naturę ordine. Saltatri
ces tonſę: ⁊ criſpantes pueri coma: epulan/
tiū cruditas: edentiū ructus: ebriorū ſitis:
heſterna crapula: hodierna temulentia: re/
pleta vomitu bibentiū pocula: maiore odo
re ebrietatis: ꝙ ſi recentia tantum vina fra/
grarent. Ipſa in medio ſtans: Bibite in/
quit ⁊ inebriamini vt cadat vnuſquiſq; ⁊ nō
reſurgat. Ille apud me primus qui omniū
ꝑditiſſimus. Ille meus eſt qui ſuuſ non eſt.
Ille mihi gratior: qui ſibi nequitior. Calix Hiere.51.
aureus babylonis in manu mea inebrians
omnē terram: a vino meó biberunt omnes
genteſ. Qui eſt ꝫ inſipiētior diuertat ad me
⁊ indigētib⁹ ſapiētia ꝑcipio dicēs: panibus
abſconditꝭ ſuauiter vtimini: et aquā furtim
dulciorem bibite. Manducemus ⁊ bibam⁹ Eſa.22.
cras eñ moriemur. Tranſiet vita noſtra tā Sap.2.
quam veſtigia nubis: ⁊ tanquā nebula diſ/
ſipabitur. Uenite ergo fruamur bonis quę
ſunt ⁊ vtamur creatura tanquā in iuuentu/
te celeriter. Uino precioſo ⁊ vnguentis nos
impleamus ⁊ nō prętereat nos flos tempo/
ris. Coronemus nos roſis antequā marce/
ſcant. Nullum pratum ſit qđ non pertranſe
at luxuria noſtra: vbiq; relinquamus ſigna
lętitię. Hic omnia relinquuntur: nihil ſecuz
quis feret: niſi qđ corporis voluptate quis
perceperit. Deniq; ipſam ego inſtitui phi
loſophiam: nec eſt alia verior niſi ea quę bo
num aſſerit: ⁊ quod ſuaue atq; iocundū ſit.
Ergo vel philoſophię vel ſapientię ſalomo
nis credite.

De occurſu virtutis ſaucium ⁊ ci to caſurum miſerantis. Ac ne inter moras illecebris demulcentibus mens capiatur: pulcherrimis illaz

rationibꝰ a fallaci voluptate auer-
tentis ⁊ ad ſe trahentis: cū deteſta-
tione cōmemorate meretricis: ⁊ fal
ſitatis ipſiꝰ detectione. Quod eti-
am dominꝰ ieſus docuerit quēad-
modum aduerſus huius mundi tē
ptationes reſiſtatur: ⁊ de tribus la
queis quos illi diabolus tetende-
rat. De vituperatione quoq; gule
atq; auaricie: ⁊ cōtrariarum virtu-
tū cōmendatione: Ca. V.

Is auditis: velut ceruus ſagittatꝰ
b in iecore heret ſaucius. Quem miſe
rans virtus ⁊ caſurū cito videns im
prouiſa occurrit veritate: ne inter moras il-
lecebris demulcētibus mens capiatur huma-
na. Palam inquit apparui tibi nō querenti
me. Ne fallat īprudētē ⁊ circūueniat te mu-
lier effrenata ⁊ luxurioſa que non nouit pu-
Prouer. 7. dorem: ſedet in foribꝰ domus: in ſella palā:
in plateis aduocans pretereuntes. Nunc
igitur fili audi me: ⁊ intēde verbis oris mei:
Nō declinet in vias eius cor tuū. Multos
eñ vulnerando deiecit: ⁊ ſunt innumerabi-
les quos trucidauit. Vie inferorū domus
Prouer. 5. eius deducentes in ſeceſſum mortis. Au
fer igitur prauū os: ⁊ iniuſta labia longe a
te ꝓpelle. Oculi tui recta videant: noli in-
tendere fallaci mulieri. Mella enim diſtilla
bunt a labijs mulieris fornicarie: que ad tē-
pus impinguat fauces tuas: poſtea vero
amariorē felle inuenies. Dies me citiꝰ de-
fecerit q̄ vitia eius exponā: que tamē in ꝓ-
uerbijs ore ſapientie deſcripta atq; expreſſa
ſunt. Nō te vincat forme concupiſcentia.
Adulterina eſt fucis illita: nequaquā vero
ac ſincero fulgēs decore. Neq; capiaris ocu
Cant. 2. lis: circūfuſa eñ retia ſunt. Eſto magis ſi-
milis illius ⁊ ſequere eum qui ſalit ſup mon
tes ⁊ tranſilit ſup colles: ꝓſpiciens per fene
ſtras: eminens ſup retia. Mala ſunt volu
ptatis vincula. Oculos delectat: demulcet
aures: ſed mentē inquinat: multa mētitur:
falſa adiungit: vera ſubducit: ſpondet pe-
cuniam: aurū offert: ſed aufert diſciplinā.
Tu autē accipe potius diſciplinā q̄ pecu-
niam: ⁊ ſcientiā ſup aurum ꝓbatū: Melior
eſt eñ lapidibꝰ precioſis. Nō te celabo que
ſumma eius ferūtur: ne videar operire que
diſplicent in voluptate ⁊ obūbrare que pla
ceant. Eleuat eñ ⁊ extollit mentē ſuaſorijs
verbis: oſtendit omnia regna terre dicens:

Hec omnia tibi dabo ſi ꝓcidens adorauerꝭ Luc. 4.
me. Ibi tu caue ne capiaris p̄terlabentibuſ
⁊ nō manētibus: in quibus magna tempta
tio eſt. Docuit te certe dominꝰ ieſus quē-
admodū aduerſus huiuſmodi tēptationes
reſiſtas. Tetenderat diabolus primū la-
queū gule dicens: Si filius dei es dic huic
lapidi vt panis fiat. Reſpondit dominus:
Non in pane ſolo viuit homo: ſed in omni
verbo dei. Laqueū ſoluit hoc dicto. Po-
ſuit iterū diabolus ſm̄ iactantie laqueum:
qui etiā bonam mentē ꝓſperis currentē ſe-
mitis ſolet ſtrangulare. Et duxit illū inquit
in hieruſalē ⁊ ſtatuit eum ſupra pinnaculū
templi: et dixit illi: Si filius dei es mitte te
hinc. Scriptū eſt eñ: Q͛ angelis ſuis man-
dauit de te vt cōſeruent te: quia in manibꝰ
tollent te: ne forte offendas ad lapidē pedē
tuū. Itaq; cū poſſet ſine vllo periculo mit
tere ſe dominꝰ ieſus cui ſupeterent ſpirita-
les volatus: tamē ne iactantie genus eſſet:
reſpondit diabolo: Nō temptabis dominū
deum tuū. Simul docuit nos cauere ne faci
amus voluntatē diaboli. Si ergo vere iac-
tantia declinanda eſt: quantomagis nemo
debet falſa iactare ꝓ veris? Tertiꝰ ſupeſt
laqueus auaricie atq; ambitionis. Oſtēdit
in monte poſito: omnia regna terre in mo-
mento tēporis. Bene in momēto: quia diu-
turna eſſe nequeunt. Paululū expecta ⁊ ci-
to tranſeūt. Itaq; qui ſequuntur ea in mon
te ſibi eſſe vidētur: ſed non ſunt perpetui: ſi
cut habes ſcriptū: Vidi impiū ſuperexalta- Ps. 36.
tum ⁊ eleuatū ſuper cedros lybani: ⁊ tranſi-
ui: ⁊ ecce nō erat. Sed qui maxime ea facit:
adorare videtur diabolū: cuiꝰ deus venter Phil. 3.
eſt: ⁊ in pudendis gloria. Tu autem in deo
gloriā quere: qui tibi ait: Dominū deū tuū Luc. 4.
adorabiſ ⁊ illi ſoli ſeruies: a quo eterna acci
pias nō tēporalia. Tamē ſi quē etiam iſta
delectant: ab eo moderatiꝰ petuntur qui ve
rus omniū fons eſt. Nam ⁊ ipſa peculiaria
que poſſidere ſibi videtur diabolus: aliena
ſunt: ſicut ipſe dixit: Tibi dabo poteſtatem
hanc vniuerſam ⁊ gloriā eorum: q͛ mihi tra
dita ſunt. Ab eo ergo ſpera: licet breuis vi
te nō ſit longū viaticum requirendum: ta-
men ab eo ſpera qui vniuerſam creaturā cō
didit: qui diabolo ea ad tēpus tradidit: nō
vt poſſideat ſed vt temptet. Non enim po-
terat corona eſſe ſine certamine. Probandi
erant dubij vt iuſti coronarentꝰ. Dedit itaq;

diabolo ea: quia in his ipſis pena accipien
tis eſt ſi vti neſciat. Quid eſt eñ theſaurus
luxurioſo: niſi ſumptus luxurie? Sed nō lu-
xurioſus: ſed frugi ꝓbatur. Et ideo vtere
quaſi frugi his que tibi apponūtur: vt nō cū
Eccli. 31. manducas multum: odibilis fias. Vigilie
eñ ⁊ tormenta viro edaci. Et infra: Si coac
tus fueris in edendo: ſurge ⁊ vome: et refri-
gerabit te: ⁊ nō adduces corpori tuo infirmi
tatē. Plurimos itaq; gula ſua occidit: nul
lum frugalitas. Innumeris vina nocuerūt:
nulli parſimonia. Pleriq; inter epulas fu-
dere animas: ⁊ menſas ꝓprio repleuere ſan
guine. Alijs cruditas vocē ſimul rapuit et
ſenſum. Etſi aliquibꝰ cruditas noxia nō fu-
it: his ruinā fecit ebrietas: alios in crimen
egit ebrietas: etſi ipſa crimen nō ſit: alioſ ad
egeſtatē redegit. Poſtremo audi q̄s chri
Luc. 13. ſtus excludat. Cū intrauerit inquit paterfa
milias ⁊ clauſerit oſtium: incipietꝭ foris ſta
re ⁊ pulſare oſtiū dicentes: Aperi nobis: et
reſpondens dicet: Neſcio vos vnde eſtis:
recedite a me operarij iniquitatis. Tunc in-
cipietis dicere: Manducauimus corā te ⁊
bibimus: ⁊ in plateis noſtris docuiſti. Et di
cet vobis: Neſcio vnde eſtis. Audiſtis q̄d
de manducantibꝰ dixerit: Audi nunc quid
Luc. 6. de ieiunātibus dicat: Beati qui nunc eſuri-
unt ⁊ ſitiunt quia ſaturabuntꝰ. Et infra: Ve
vobis qui ſaturati eſtis: quoniā eſurietis.
Sed vis mādućare: vis bibere? Veni ad
cōuiuium ſapientie: que inuitat omnes cū
Prouer. 9. magna p̄dicatione dicens: Venite et edite
panes meos ⁊ bibite vinū quod miſcui vo-
bis. Delectant cantica que epulantē de-
mulceant: audi hortantē: audi cantantē ec-
cleſiam: nō ſolū iu canticis ſed etiā in canti-
Cant. 5. ciſ canticorū: Manducate ꝓximi mei ⁊ bibi
te ⁊ inebriamini patres mei. Sed hec ebrie
tas ſobrios facit: hec ebrietas gratie nō te-
mulentie eſt. Leticiam generat: nō tituban
tiam. Nec verearis ne in cōuiuio eccleſie:
aut grati odores tibi: aut dulceſ cibi: aut di
uerſi potus: aut conuiue nobileſ deſint: aut
decentes magiſtri. Quid chriſto nobilius
qui in conuiuio eccleſie ⁊ miniſtrat: ⁊ mini-
ſtratur ei? Iſtius cōuiue recumbentis anne
cte te lateri: ac te deo cōiūge. Nec faſtidias
Abl. 5. menſam quā chriſtus elegit dicens: Introi
ui in hortum meū ſoror mea ſponſa: vinde-
miaui myrrham cū aromatibus meis: man
ducaui panem meū cum melle meo: et bibi

vinū cum lacte meo. In horto: hoc eſt: in
paradiſo eſt cōuiuiū eccleſie: vbi erat prius
adam q̄ peccatū cōmitteret. Ibi recūbebat
eua priuſq; culpam crearet ⁊ pareret. Ibi
vindemiabis myrrhā: hoc eſt: chriſti ſepul
turam: vt cōſepultus cū illo ꝑ baptiſmū in
mortem: quemadmodū ille ſurrexit ex mor-
tuis ⁊ tu reſurgas. Ibi manducabis panē
qui confirmat cor hominis. Mel guſtabis
quo tuarū dulceſcat meatus fauciū. Vinū
bibes cum lacte: hoc eſt: cum decore ⁊ ſince-
ritate: ſiue q͛ meri pura ſimplicitas ſit: ſiue
q͛ immaculata gratia que in remiſſionē ſu
mitur peccatorū: ſiue q͛ paruulos cōſolatio
nis ſue lactet vberibus: vt ablactati in deli
tijs in plenitudinē ꝑfecte etatis adoleſcāt.
Succede ergo in hoc cōuiuiū. An metuis
ne anguſtior domus ⁊ breuis cōuiuij locus
te cōprimat? O iſrael q̄ magna eſt domus Baruch. 3.
dei: ⁊ ingens locus poſſeſſionis eius: mag-
nus ⁊ non habet finem: altus ⁊ immenſus.
Ibi fuerunt gigantes illi qui ab initio fue-
runt ſtatura magna ſcientes prelium. Nō hoſ
elegit deus. Et merito nō elegit: quia preli-
um non pacem ſciebant. Et ideo tu pacē di
ſce vt eligaris a deo. Sed ne forte incom-
ptam domus magnitudinē putes: et diuer
ſoria te colūnata delectent. Sapiētia edi- Sap. 9.
ficauit ſibi domū ⁊ ſculpſit colūnas ſeptē.
Ipſe etiā dominꝰ ieſus multas manſiones
apud patrē ſuū eſſe cōmemorat. In hac
ergo domo epulaberis anime cibo potuq;
mentis: vt poſtea nō eſurias neq; ſitias vn
quā. Qui eñ mādućat: mādućat vſq; ad ſa
tietatem: ⁊ qui bibit vſq; ebrietatem bibit.
Sed hec ebrietas pudicitie cuſtos eſt. Illa
vini ebrietas fomes libidiniſ: quo ꝑ carnes
vaporātur interna viſcera: animꝰ igneſcit:
anima exuritur. Seuus criminum ſtimu
lus libido eſt: que nūquā manere quietum
patitur affectū. Nocte feruet: die anhelat:
de ſomno excitat: a negocio abducit: a rati-
one reuocat: aufert cōſilium: amantes inq̄e
tat: lapſos inclinat: caſtis inſidiatur: potiē-
do inflāmat: vſuq; accenditꝰ. Nullus pec-
candi modus ⁊ inexplebilis ſcelex niſi mor-
te amantis extingui nō poteſt. Et ideo ait
apoſtolus: Fugite fornicationem: vt veloci 1. Cor. 6.
fuga tanquā furioſe domine declinare ſeui-
tiā et tetro ſeruitio exire poſſimus. Nam
quid de auaricia dicam inſatiabili pecunie
cupiditate ⁊ quadā eris libidine: que quo

plura abſtulerit:eo magis inopez eſſe ſe cre
dit. Omnibꝰ inuida: ſibi vilis: in ſummis
diuitijs inops affectu:extenuat quod ſenſu
abundat. Nullus rapiendi modus:vbi nul
la menſura cupiēdi. Sic inflammat animū:
ſic igne ſuo paſcit animū: vt hoc ſolo diſtet
ꝙ illa formarum adultera ſit:iſta terrarum.
Elementa concutit:mare ſulcat:terram ef/
fodit:cęlum votis fatigat:nec ſereno grata
nec nubilo:cōdemnat ꝓuentus annuos: fę
tuſqꝫ terrarū arguit. Sed hęc ęgritudo eſt
animę nō ſanitas. Deniqꝫ eccleſiaſtes dicit:
Eccs.5. Eſt languor malus quē vidi ſub ſole: diui/
tias cuſtodiri in maluz poſſidentis eas. Et
ſupra: Qui diligit argentū nō ſatiabitur ar
gento:nec eſt finis acquiſitionis eorū. Si
quęris theſauros:accipe inuiſibiles ⁊ occul
tos:quos in cęli altiſſimis:nō quos in ter/
rarum venis requiras. Eſto pauper ſpiritu:
⁊ eris diues qualicūqꝫ cēſu:quia nō in abū/
dantia diuitiaꝝ vita eſt hominis:ſed in vir
tute ac fide. Iſtę te diuitię verum diuitē fa/
cient:ſi ſis in deū diues.

De rememoratiua ſuperiorū re/capitulatione:⁊ tribus nō pretere/undis quibus dominꝰ ieſus offi/cia humane deuotionis definiuit: ⁊ quemadmodū mens hec audiēs ſe a voluptate auertat: ⁊ virtuti ad iungat:ſtudiaqꝫ illius eligat: Qui/bus ⁊ ſanctus iacob vir plenus ex ercitationis mentē intēdit. Quod qꝫ ideo paſtor ouium inducatur: quia imperitare corpori ⁊ ſenſibuſ eius:ac voluptatibus:votiſqꝫ mo/dum tenere:preſtantius eſtimetur q̄ regere populos vel vrbibus ꝑ/eſſe: Ca.VI.

a Udiſti voluptatis myſteria: audi/
ſti etiā copiarum noſtraꝝ munera:
quas ego non ſupellectili operien/
das:ſed ſcripturę nudis ſermonibꝰ demon/
ſtrandas putaui:vt ſua luce refulgerent:vt
ex ſe ipſe vocem emitterēt ſibi inuicē. Neqꝫ
enim ſol et luna interpte indigent. Habent
interpretē fulgorem ſui luminis quo totus
repletꝰ orbis eſt. Illis illuminatio ē fides ſi
ne indice quędaz:vt ita dicam:inteſtata te/
ſtis quę alieno nō indiget teſtimonio: ⁊ ſu/
bito ſe vniuerſorum oculis effundit. Nō er/
go nunciātur opera noſtra:ſed clamant ⁊ ſe
ipſa nunciāt. Sane vt ⁊ hoc quod labori/
oſum in noſtris ducitur nō pretereaz: fides
exigitur:ſtudiū deſideratur:facta quęrunt.
His eñ tribus dominꝰ ieſus deuotionis
humanę officia diffinit dicens: Petite ⁊ da Math.7.
bitur vobis:quęrite ⁊ inuenietis:pulſate ⁊
aperietur vobis. Et infra: Omnis ergo qui
audit verba mea hęc ⁊ facit ea:ſimilis eſt vi
ro ſapienti. Hęc qui ſtudioſe fuerit ꝓſecu
tus:primatus benedictionis accipiet: ſicut
patriarcha iacob qui continentia ⁊ fide hu/
manarū ſupplantauit veſtigia paſſionum.
Iſte ait: Miſericordiaz mei habuit deus:⁊ Gen.33.
ſunt mihi omnia. Hanc itaqꝫ miſericordi
am nos fide:ſtudio:operibuſqꝫ mereamur:
quibꝰ diſciplinis inuenit iſrael gratiā dei ⁊
per ipſam omnia. Nō eñ mundi huiꝰ copi/
as ſed virtutū diſciplinas ſibi ſuppetere gau
debat. Has nobis ſubſtituamus heredes:
quas ſanctus abraam in iſaac filio ſuo ſub/
ſtituit ſibi:omnē operum ſuoruz deputans
hereditatē ſapienti ⁊ iuſto viro:nec vllū ius
hereditariū ancillis vel ancillarū filijs dere
linquēs:ſed tantūmodo donationis mune
ra. Perfectę eñ virtutes totum accipiunt
glorię patrimoniū: vſitatis ⁊ mediocribus
vile aliquid aſpergit. Et ideo agar quę ad/
uena latine dicit atqꝫ accola: ⁊ cethura quę
odorifera ſignificat: heredes nō ſunt. Qui
eñ medijs vtitur diſciplinis: accola nō in/
habitator eſt ſapiētię. Odore aſperſus:non
fructu explet. Sanitatem autem cibus non
odor inuehit:quia odor fructuū nūcius eſt.
Principales itaqꝫ diſciplinas ſequētibus
⁊ indigenas accolis agnoſcimus ꝓferēdas.
Hoc ſcdm ingeniū. At vero ſm myſteri
um:abraam pater gentiū:ſemini ſuo legiti/
mo quod eſt chriſtꝰ: hereditatē omnē fidei
ſuę detulit:qr in hac terra velut aduena fu/
it:vt vitę huius odorē magis q̄ fructum re/
ferret. Hęc cū audit mēs:auertit ſe a volu
ptate:virtutiqꝫ adiūgit:veri decoris admi/
rans gratiā:purū affectum:ſimplicē ſenten
tiam:mediocrē veſtem:hoc eſt:nō in pſuaſi
one ſermonis:ſ in oſtētatione ſpiritꝰ: Qua
lis eſt apoſtolicę forma ſentētię:amictuz ſa/
piētię atqꝫ pietatis: omni precioſiorē auro
refulgens:tamē choꝝ prudentię:temperan
tię:fortitudinis:iuſticię ſuſcipiens:quę fla/
grabat odorem diſciplinarū: incutiētes re/
uerentiā:infundentes gratiā. Itaqꝫ talibꝰ
mota elegit ſtudia virtutis. Quibꝰ iacob
vir plenꝰ exercitationiſ mentē intendit ſuā:

Et ideo ouiū paſtor īducit:eo ꝙ imperitare
corpori ⁊ ſenſibus eiꝰ ac voluptatibus: vo/
tiſqꝫ modū tenere:ne velut ouis vagēt īcer
ta:ꝑſtantiuſ ęſtimat q̄ regere populos: vel
ꝑeſſe vrbibus. Difficiliꝰ eñ quiſpiaz ſe q̄
alterū regit. Animū vincere:iracūdiā co/
hibere:cōpugnāteſqꝫ leges carnis ⁊ mentiſ
in vnū cogere:imortalis cuiuſdā ē viri quē
inferni porta nō ſuſceperit. Deniqꝫ ipſe ſi/
bi legiſlator vendicauit hoc munꝰ vt oues
paſceret iethro:qui dicit ſuꝑfluus:⁊ ageret
in deſertū:eo ꝙ irrationabilē ⁊ ſuꝑflui vul/
gariſqꝫ ſermonis loquacitatē ī ſecreta quę/
dā ſobrię doctrinę coegit myſteria. Iōqꝫ
ęgyptijs abominationi erāt paſtores ouiū.
Omnes eñ qui corꝑis dediti paſſionibꝰ
hmōi:⁊ voluptatibꝰ indulgēt ſuis:diſcepta
torem verbi:doctorēqꝫ virtutis quadam ex
ecratiōe declināt. Et ideo ꝑ ęnigmata hęc
docuit moyſes apta deo eſſe ſacrificia: quę
refugit oīs inſipienſ:hoc eſt opera ⁊ ꝑcepta
virtutis. Ideoqꝫ paſtor abel:cain aūt oꝑa/
tor terrę legit: qui in fratre ſuo vir inſipiēs
formā ſpeciēqꝫ virtutis expreſſam ferre non
potuit.

De oblatione cain ex fructibꝰ ter/re:⁊ criminatione illiꝰ:ac de infor/matione ⁊ inſtructione ꝑ legē diui/nā quō vota ſolui debeat: Ca.VII.

e T factū eſt poſt dieſ:obtulit cain ex
fructibus terrę munus dño. Du/
plex culpa. Una ꝙ poſt dies obtu/
lit:altera ꝙ ex fructibꝰ:nō ex primis fructi/
bus. Sacrificiū aūt ⁊ celeritate cōmenda
Eccs.5. tur ⁊ gratia. Unde ꝑceptuz eſt: Si voueris
votū:nō facias morā reddere illud. Meliꝰ
eſt eñ nō vouere votū:q̄ vouere et nō red/
dere. Cū eñ morā facis: nō reddis votum.
Eſt aūt poſtulatio bonoꝝ a deo cū ſoluen/
di muneris ꝓmiſſione. Et ideo cū īpetraue/
ris qđ petiſti: ingrati eſt tardare ꝓmiſſum.
Sed interdū aut negligētibus irrepit ob/
liuio impetratoꝝ:aut tumidis ⁊ elatis arro
gare euētus ſibi:hebetis cordis eſt: ⁊ bonū
qđ agit:vel qđ a deo cōſequit ꝓprijs virtu/
tibus vendicare:nec auctoris deputare gra
tię:ſed ipſe ſe ſuorū bonorū auctorē ducere.
Tertiū genus eſt pcti quidē minoris: ſed
ſuꝑparis arrogātię:eorū ſcꝫ qui datorem bo
norū deuz nō negant:ſed quę acciderint ea
ſibi ꝓpter prudentiā ſuā cęterarūqꝫ merita
virtutum iure delata arbitrant. Propterea
etiam diuina dignos habitos gratia: ꝙ ne/
quaq̄ viderent indigni:quibus talia diui/
nis beneficijs ꝓuenirēt. Ne quid ꝗ hmōi
accidat vnde votū tuū tibi in peccatū fiat:
lex te informauit atqꝫ inſtruxit dicente dño
qui legem dedit: Attende tibi ne obliuiſca/ Deut.8.
ris beneficia dñi dei tui: ⁊ nō cuſtodias mā/
data ⁊ iudicia ⁊ iuſticias illius quę ego ꝑci/
pio tibi hodie:vt cū manducaueris ⁊ reple/
tus fueris: ⁊ cū domos bonas ędificaueris:
⁊ habitare cęperiſ in eis: ⁊ oues tuę ⁊ boues
tui cū repleti fuerint: ⁊ cū ęre :argento et au
ro cōpletus fueris: ⁊ omnia poſſidere cępe/
ris:et plena fuerint horrea tua: exaltes cor
tuū : ⁊ obliuiſcaris dñm deū tuū. Tunc ꝗ
obliuiſceris dñm cuz oblitus fueris tui. Si
autē cognoſcas infirmuz te eſſe: cognoſces
deū eſſe ſuꝑ omnia: ⁊ imemor eſſe nō pote/
ris vt ei reuerentiā debitā ſoluaſ. Diſce nūc
quēadmoduz vnuſquiſqꝫ moneat ne ſeipſe
auctorē ſuorū putet bonoꝝ. Ne dicas in/
quit in corde tuo: virtus mea ⁊ potētia mea
fecit mihi virtutē hanc magnā: ſed in men/
te tua habebis dñm deū tuum:quoniā ipſe
dat vires vt facias virtutes. Unde bene
aplus quaſi legis interpres nō gloriabat in
virtute ſua:ſed minimū apoſtoloꝝ ſe eſſe di
cebat: ⁊ quicqd eſſet gratię diuinę:eſſe non
meriti ſui:nihilqꝫ nos habere quod nō acce
perimꝰ. Quid eñ īquit habes qđ nō accepi 1.Cor.4.
ſti? Si aūt accepiſti:quid gloriaris quaſi nō
acceperis? Didiciſti ergo humilitatē magꝭ
ſequi q̄ arrogantiā:ſedulitatez affectare q̄
poteſtatē. Accepiſti ſalutaria ꝑcepta: no/
li negligere vtilia inſtrumēta medicinę qui/
bus fibra omnis lętalis vulneris execatur.
Ille quoqꝫ qui ſe iuſtificat ne inflet cordiſ
ſui tumore: ⁊ ipſe accepit ſalubre mandatū
in hmōi ſententiā reſultāte oraculo. Ne di/ Deut.9.
cas in corde tuo cum cōſumere cęperit dñs
deus tuꝰ gentes illas a cōſpectu tuo dicēs:
Propter iuſticiā meā induxit me dñs poſſi/
dere terrā iſtā. Sed ꝓpter iniquitates gen/
tium iſtarū extirpauit illos dñs a facie tua.
Nō ꝓpt iuſticiā tuā:non ꝓpt bonitatē tuā:
nec ꝓpter ęquitatē cordis tui intraſti poſſi/
dere terrā iſtā:ſed ꝓpter iniquitatē gentiuz
diſꝑdidit eos dñs a cōſpectu tuo:et reſtitu/
it teſtamentū qđ iurauit patribus veſtris.
Teſtamentuz ꝑfecta dei gratia eſt. Nihil
eñ impꝑfectū dat deus:ꝑfecta aūt virtus eſt
⁊ opera virtutis. Teſtamentū autē dicit

quo defertur bonorum hereditas. Merito
ꝛ teſtamentũ dicit ꝛ diuinũ: cũ ea que vere
bona ſunt atteſtatione mandatorũ celeſtiũ
cõferuntur. Et teſtamẽtũ dicit: quoniã ſan
guine dedicatũ eſt: vetus in typo: nouũ in
veritate. Quo teſtamento diuine gratie pi
Ioh.3. gnus tenemus: qꝛ ſic dilexit deus hunc mũ
dum vt vnigenitũ filiũ ſuum ꝓ nobis om-
nibus daret. Unde ꝑfectionẽ gratie predi-
Ro.8. cans apoſtolus ait: Quomõ nõ etiã cum il-
lo omnia nobis donauit?

Q̄d prima voti gratia ſit celeritas ſolutionis: vt ex ſtudio imolationis abrae: ꝛ ſcriptura diuina: et vocatione zachei cõprobatur. De incitatione quoq ac admonitione vt cito vota nr̃a ſoluam⁹: Ca. VIII.

Rima igit voti gratia eſt celeritas
Gen.22. P ſolutionis. Deniq abraam filiũ ſu
um ad holocauſtũ iuſſus offerre: nõ
poſt dies vt cain obtulit: ſꝫ exurgens mane
ſtrauit aſinã ſuã: ꝛ adhibuit ſecũ duos pue-
ros ꝛ iſaac filiũ ſuũ: ꝛ cõcidens ligna ad ho-
locauſtũ: ſurgens abijt ꝛ venit ad locũ quẽ
dixerat ei deus die tertia. Primo aduerte
imolantis ſtudiũ maturũ atq feſtinum: vt
mora expectationis nõ eſſet: niſi donec au-
diret oraculũ. Deinde vt ſterneret aſinã
ſuã: obſequiũ om̄e ipſe ſuſciperet: ꝛ ſacrifi-
cio neceſſaria ꝓpararet: duab⁹ quoq fide ꝛ
ſpe virtutibus comitãtibus hoſtiã ſuaꝫ du
ceret: de poteſtate dei cert⁹ ꝛ de bonitate ſe-
cur⁹. Q̄d aũt ait: Die tertia: vel ꝙ ꝯtinua
eſſe debeat ꝛ ꝑpetua deuotio. Tripertitũ
eſt em̄ tẽpus: ꝓteritũ: ꝑſens ꝛ futurũ. Quo
admonemur: ꝙ nec ꝓteritoꝝ beneficioꝝ dei
vel ꝑſentiũ vel futuroꝝ irrepere debet vlla
obliuio: ſed tenax gratie memoria ꝑſeuera-
re: ꝛ obediẽtia nõ deeſſe. Uel qꝛ is qui ſa-
crificat in vnũ ſplendorẽ: in vnã luceꝫ debe
at credere trinitatis. Etem̄ qui fidelit ſacri-
ficat: dies lucet: nox nulla ẽ. Sic et i exodo
Exo.3. moyſes ait: Uiã triũ dierũ ibimus ꝛ imola
bimus dño deo noſtro. Sed etiã alibi cũ
viſus eſſet de⁹ abrae ad ilicẽ mambre: Re-
Gen.18. ſpiciẽs inquit abraã oculis ſuis vidit: ꝛ ecce
tres viri ſtabant ſuꝑ eũ. Et videns occurrit
obuiã illis ad oſtiũ tabernaculi ſui: ꝛ adora
uit ſuꝑ terrã ꝛ dixit: Dñe ſi inueni gratiã an
te te. Tres vidit: vnũ adorauit. Tres mẽ-
ſuras offert ſimilaginis. Nã etſi imenſus
de⁹: tamẽ menſurã omniũ tenet: ſicut ſcrip-
tũ eſt: Quis mẽſus eſt manu aquã: ꝛ celum Eſa.40.
palmo: ꝛ vniuerſã terrã clauſa manu? Per
fecte igit in ꝑſonis ſingulis trinitati: interi-
ore mẽtis arcano: hoc eſt ſimilaginis ſpiri-
talis ſanct⁹ patriarcha ſacrificiũ deferebat.
Hec ẽ ſimilago quã in euãgelio molit mu
lier illa que aſſumet. Una em̄ inqt aſſume- Matth.24.
tur: altera relinquet. Aſſumet eccleſia: relin
quet ſynagoga. Uel mẽs bona aſſumit: im
proba derelinquit. Ut ſcias autẽ quia et
abraam in chriſtũ credidit: Abraam inquit Ioh.8.
diem meũ vidit et gauiſus eſt. Et q̄ credit
in chriſtum: credit et in patrẽ. Et qui ꝑfecte
credit in patrẽ: credit in filiũ et ſpiritũſctm̄.
Tres ꝗ̃ mẽſure vna ſimilago: hoc eſt: vnuꝫ
erat ſacrificium qđ venerabili trinitati pari
quadã menſura deuotionis ꝛ cõgrua pleni-
tudine pietatis oblatũ eſt. Adhuc cogno
ſce celeri⁹ ſtudia deuotionis. Cucurrit in- Gen.18.
qt ꝛ accepit vitulũ vnũ tenerũ ꝛ bonũ ꝛ de-
dit puero: ꝛ feſtinauit facere eũ. Ubiq im-
pigra deuotio: et ideo deo fuit munus eius
acceptum. Habes et alibi vt ſolis ortum
oratione ꝓuenias: Occurre inquit ad ſolis
ortũ. Habes in euangelio dicentẽ dominũ
ieſum: Zachee feſtinans deſcẽde. Et ille qꝛ Luc.19.
impetrauerat qđ volebat vt chriſtum vide-
ret: ꝛ amplius impetrauerat vt videret ꝛ vo
caret a chriſto: Feſtinans deſcẽdit ꝛ accepit
illũ gaudẽs. Et ideo ꝓbauit dñs ei⁹ affectũ
ꝛ eũ celeri remuneratiõe donauit: dicẽs: qꝛ
hodie ſal⁹ domui huic facta eſt. Feſtinauit
em̄ ꝛ dñs ad beneficiũ: ꝛ iõ nõ expectauit vt
ꝓmitteret ꝛ impleret oĩa: ſed ante fecit: po-
ſtea declarauit. Dixit eniꝫ: Facta eſt ſalus:
qđ vtiq ꝓuenientĩ fuit nõ ꝓmittẽti. Iuſt⁹
ergo votũ ſuũ celeritate cõmendat. Et ideo
patres noſtri feſtinantes manducabãt pa-
ſcha ſuccincti lũbos ꝛ pedes ſuos calciamẽ
torũ exuentes vinculis: ꝛ tanq̃ onus corpo
reum deponẽtes: vt eſſent parati ad tranſi-
tũ. Paſcha em̄ dñi tranſit⁹ eſt a paſſionib⁹
ad exercitia virtutis. Et ideo paſcha dñi di
citur: qm̄ ꝛ tunc in typo illo agni veritas do
minice paſſionis annũciabat: ꝛ nunc ei⁹ ce-
lebrat gratia. Cito ergo hoc quere anima
vt cito etiam audias ſicut audiuit ꝛ iacob:
Quid eſt hoc ꝙ tam cito inueniſti fili? Et il Gen.27.
le ſꝫm dogma reſpondit: qđ tradidit dñs de
us tu⁹ in manus meas. Cito dat deus: qꝛ Pſ.148.
dixit ꝛ facta ſunt: mandauit et creata ſunt.
Uerbũ em̄ dei nõ ſicut quidã ait opus ẽ:

Ioh.5. ſed operãs: ſicut habes ſcriptũ: Pater me⁹
vſq modo operat: ꝛ ego operor. Preuenit
omnia. Eſt em̄ ante omnia ſicut pater: ꝛ in
omnib⁹ ſicut idem pater penetrãs omnia.
Heb.3. Ualidũ em̄ ꝛ acutũ: ꝛ omni gladio acutius
eſt: penetrans vſq ad diuiſionẽ anime ꝛ ſpi
ritus artuũq ꝛ medullarũ. Preueniẽs om-
niũ cogitationes: de quo ait pater de⁹: Iaꝫ
videbis ſi cõprehẽdit te verbũ meũ aut nõ.
Ioh.14. Ubi em̄ deus ꝛ verbũ eſt: ſicut dixit: Ueni-
emus ꝛ manſionẽ apud eũ faciemus. Et ſi-
cut habes in alijs de deo lectum: Ego ſteti
Ioh.1. hic priuſq tu: Ita ꝛ verbũ dicit: Priuſq ſta
res ſub arbore fici vidi te. Et de ipſo dictũ
Abi.3. eſt verbo: hꝫ eſt: filio dei: Medi⁹ aũt veſtruꝫ
ſtat quẽ vos neſcit. Ubicũq em̄ ſancti: ibi i
eoꝝ medio dei verbũ: in ſinguloꝝ ꝓcordijs
cõplẽs maria ꝛ terras. Et cũ hic eſt: etiã ali-
bi eſt: nõ mutato loco ſed repleto vbiq ſui
ꝑſentia. Ubiq eniꝫ eſt qui eſt ꝑ omnia ꝛ in
omnib⁹: nullũ locũ immunẽ ſui relinquẽs.
Et vbi adeſt erat: ꝛ vbi erat adeſt. Et ideo q̄
nouit velox eſſe verbũ dei: cito petit et cito
impetrat.

De rep̄henſione pharaonis: qui vt ꝓ eo rogaret in craſtinũ diſtulit: ꝛ exaltatus mente deum obliuiſcebat. Quãtũq humilitas orationẽ cõmendet. Et ꝙ melior votoruꝫ ſit ſolutio: laudare deũ. Q̄d ꝓterea illa cõmendanda ſit orationis ꝛ voti diſciplina vt nõ diuulgem⁹ orationẽ: ſed abſcondita teneam⁹ myſteria: ſicut abraam ꝛ patres tenuerunt: ꝛ queadmodũ dñs in euãgelio docuit: ꝛ que in oratione cauere debeamus: Ca. IX.

T vero pharao qui opinionib⁹ va-
A nis ꝛ inanib⁹ ſtudiũ impẽdebat ſu-
um: ranis repleta egypto: ſonũ ina-
nem rerum ꝛ ſtrepitũ varium reddentibus:
Exo.8. dicenti moyſi: Cõſtitue mihi qñ ꝓ te orem:
ꝛ ꝓ famulis tuis: ꝛ ꝓ populo tuo: vt exter-
minet dñs ranas: cũ debuerit in tanta poſi-
tus neceſſitate rogare vt iam oraret nec dif
ferret: reſpõdit: Craſtina die. Ocioſus ꝛ ne-
gligens more penã egypti ſolutur⁹ excidio.
Itaq iſte vbi impetrabat immemor fiebat
gratie: ꝛ exaltatus mente carnis ſue obliui-
ſcebat deũ. Humilitas aũt cõmẽdabat ora-
Luc.18. tionẽ. Siquidẽ ꝛ phariſeus ille rep̄henſus
eſt: qui ieiunia ſua velut beneficia enumera
bat: ꝛ tanq̃ obiectabat deo: ꝛ ſe criminum
memorabat exortẽ. Publicanus aũt ꝓdica
tus eſt: qꝛ longe ſtans nolebat oculos ad ce
lum leuare: ſed ꝑcutiebat pectus ſuũ dicẽs:
Dñe deus ꝓpitiare mihi peccatori. Et ideo
diuina cũ ſentẽtia ꝓtulit dicens: Quia de-
ſcendit hic publican⁹ iuſtificatus magis q̃
phariſeus. Ille em̄ iuſtificat qui peccatũ ꝓ
priuꝫ cõfitetur: ſicut locut⁹ eſt ipſe dñs: Dic Eſa.43.
iniqtates tuas vt iuſtificeris. Et dauid ait:
Sacrificiũ deo ſpirit⁹ cõtribulatus. Et ite-
rũ: Cor cõtritũ ꝛ humiliatũ de⁹ nõ ſpernit. Pſ.50.
Hieremias quoq ait: Anima in anguſtijs: Baruch.3.
ꝛ ſpiritus anxius clamat ad te. Ergo ꝛ pha
rao ꝛ rex aſſyrius qui dicebat: Quis deorũ
gentiũ iſtarũ liberabit terrã ſuam de manu
mea: quomodo liberabit dñs deus tu⁹ hie-
ruſalẽ de manu mea: exaltatione ſua deiec-
ti ſunt. Iuſt⁹ aũt ſicut iacob ad auctorẽ deũ
refert quecũq fuerit bona cõſecutus dicẽs
de omnibus que ſibi ꝓſperari cognouerit:
Oĩa tradidit ea dñs deus in manus meas.
Hec igit melior votoꝝ ſolutio eſt: ſicut ꝛ da
uid ait: Immola deo ſacrificiũ laudis: ꝛ red Pſ.49.
de altiſſimo vota tua. Laudare deũ cõmen
dare eſt votũ ꝛ ſoluere. Unde ꝛ ſamarita-
nus ille alijs antefert: q̄ cũ leproſis alijs no
uem ſꝫm ꝓceptum dñi mũdatus a lepra: ſol⁹
regreſſus ad chriſtũ amplificabat deũ ꝛ age
bat gratias. De quo ieſus ait: Nõ fuit ex il- Luc.17.
lis qui rediret ꝛ gratias ageret deo: niſi hic
alienigena. Et ait illi: Surge ꝛ vade: qꝛ fi
des tua te ſaluũ fecit. Eſt etiã illa cõmendã
de orationis ꝛ voti diſciplina: vt nõ diuul-
gemus orationẽ: ſed abſcondita teneamus
myſteria: ſicut tenuit abraã qui ſubcinériti-
as fecit. Tenuerũt ꝛ patres qui coxere con-
ſperſum qđ extulerant de egypto: ſubcineri
tia faciẽtes azyma: que grece ενγριφια di-
cunt: eo ꝙ abſcondant in cinere: Significã-
tes fermentũ illud qđ abſcondit mulier illa
euãgelica mẽſuris tribus donec fermenta-
ret totũ: myſterioꝝ quoq innuẽtes ꝓmen-
dã eſſe doctrinã. Q̄d aptius dñs in euan
gelio docuit ſic dicẽs: Tu aũt cũ orabis in- Matth.6.
tra in cubiculũ tuũ: ꝛ clauſo oſtio patrẽ tuũ
ora in abſcõdito: ꝛ pater tu⁹ q̄ videt i abſcõ
dito reddet tibi. Orantes autẽ nolite mul-
tũ loqui. Et infra: Scit em̄ pat veſter q̄d vo
bis opus ſit añq petatis ab eo. Cubiculũ
tuũ mentis arcanũ animiq ſecretũ eſt. In
hoc cubiculũ tuũ intra: hoc eſt: intra in alta

ꝯcordia:totus ingredere de corporis tui ex/
terior:i veſtibulo:⁊ claude oſtiū tuū. Quid
Pſ.140. ſit oſtium tuū diſce: Pone dñe cuſtodiā ori
meo:⁊ oſtiū circuitus labijs meis. Et pau
Col.4. lus petit orari ꝓ ſe: Ut aperiat̃ mihi inquit
oſtium verbi:ad loquendū myſteriū chriſti.
Sed ille vtpote electus ad euangelij ꝑdi/
cationē:recte ſibi oſtium verbi optabat ape
riri:qꝛ de ore eius exibat ſalus gentium: de
ore eius ꝓdibat vita populorū. Nos aūt
claudamus oſtium ne culpa intret: ne lap/
ſus aliquis ſermonis exeat. Intrat culpa ſi
Prouer.10. lapſus exierit. Audi quomō ītret culpa. Ex
multiloquio inquit non effugies peccatum.
Exiuit multiloquiū:peccatū intrauit: qꝛ in
multiloquio nequaq̄ qui exeat ſermo truti
natur: imprudēter labit̃: Licet ipſum vltra
menſurā aliquid loqui grande peccatū ſit.
Et ideo caue ne imprudēter loquaris: La
bia eñ imprudētis inducunt eum ad mala.
Eccl.35. Caue ne in oratione te extollas. Oratio
eñ humiliātis ſe nubes penetrabit. Caue
ne incaute ſymboli vel dñicę orationis di/
uulges myſteria. An neſcis q̄ graue ſit in
oratione ꝯtrahere peccatū: vbi ſperas reme
diū? Certe dñs ꝑ ꝓphetā docuit hoc graue
Pſ.108. eſſe maledictū dicens: Et oratio eius fiat in
peccatuꝫ. Niſi forte mediocre id tibi putas
eſſe diffidere. Eſt eñ de potētia dei ęſtima/
re ꝙ nō audiaris niſi clamaueris. Clament
opera tua:clamet fides:clamet affectꝰ: cla/
ment paſſiones tuę: clamet ſanguis tuꝰ:ſi/
cut ſancti abel: de quo dixit deus ad cain:
Gen.4. Uox ſanguinis fratris tui ad me clamat.
Audit eñ in occultis qui mūdat in occul/
tis. Nos niſi loquentē aliquē audire nō poſ
ſumus:apud deū loquunt̃ nō verba ſed co
gitationes. Et vt hoc verū ſcias: dicebat
Matth.9. dñs ieſus ad iudęos: Quid cogitatis mala
in cordibꝰ veſtris? Nō interrogātis vox iſta
eſt ſed ſciētis. Qđ tibi manifeſtat euangeli/
ſta dicens: Jeſus aūt ſciebat cogitationes
eorꝝ. Sicut ergo filius nouit:nouit ⁊ pater.
Filiū noſſe cognouiſti:patrē noſſe:audi cō/
Matth.6. ſiliariū ⁊ teſtem patris dicentē: Scit eñ pa/
ter veſter quid vobis opus ſit:anteq̄ peta/
tis ab eo. Loque ergo ſubcineritiā tuā va
pore ſpirituſſancti. Loque etiā animi paſſi/
ones verbi calore. Etſi crudiores ſūt paſſio
nes tuę:nuꝑ fortaſſe de ęgypto egrediētes:
operito eas ⁊ lento calore excoque:ne forti/
orem ignē dū ferre nō poſſint:ſemiuſtulent̃
potius q̄ coquant̃. Sunt eniꝫ plurima quę
ꝑmaturo ſermone infidis auribus vel infir/
mis quaſi incocta cōmittas:ad quę auerta/
tur auditor: et cum horrore faſtidiat:ſi coc/
tiora guſtaret:ſpiritalis cibi ꝑciperet ſuaui/
tatē. Diuine autē dñs ieſus ⁊ bonitatē te
docuit patris:qui bona nouerit dare: vt q̄
bona ſunt a bono poſcas. Et impenſe ⁊ fre/
quenter monuit orandū:nō vt faſtidioſa cō
tinuet̃ oratio:ſed vt aſſidua frequēter effun
datur. Plerūq̄ inanis gloria longe p̄catio/
ni:intermiſſę aūt ꝓſus obrepit incuria. De
inde monet vt cū ipſe veniā tibi poſcis:tuꝫ
maxime largiendā alijs noueris quo precē
tuā operis tui voce cōmendes. Apoſtolꝰ
quoq̄ docet orandū ſine ira ⁊ diſceptatiōe:
vt nō turbet̃:nō interpolet̃ oratio tua. Do/
cet etiā orandū in omni loco:cū ſaluator di
cat: Intra in cubiculū tuū. Sed intellige Matth.6.
cubiculū:nō incluſuꝫ parietibꝰ quo tua mē
bra claudant̃:ſed cubiculū qđ in te eſt: in q̊
includunt̃ cogitationes tuę:in quo verſant̃
ſenſus tui. Hoc orationis tuę cubiculū vbi/
q̄ tecū eſt:⁊ vbiq̄ ſecretū eſt: cuius arbiter
nullus eſt niſi ſolus deus. Orandū auteꝫ
ꝑcipue ⁊ ꝓ populo doceris: hoc eſt: ꝓ toto
corpore:ꝓ mēbris omnibꝰ matris tuę: in q̊
mutuę charitatis eſt inſigne. Si eñ ꝓ te ro
ges:tantūmodo ꝓ te rogabis. Etſi ꝓ ſe tm̄
ſinguli orent:minor peccatoris q̄ intercedē
tis eſt gratia. Nunc autē qꝛ ſinguli orant ꝓ
omnibꝰ:etiā oēs orant ꝓ ſingulis. Ergo
vt cōcludamus:ſi ꝓ te roges tantū vt dixi/
mus: ꝓ te rogabis. Si aūt ꝓ omnibꝰ roges:
omnes ꝓ te rogabunt. Siquidē ⁊ tu in om/
nibꝰ es. Ita magna remuneratio eſt: vt ora
tionibꝰ ſingulorꝝ acquirant̃ ſingulis totius
plębis ſuffragia. In quo arrogantia nulla:
ſed hūilitas maior eſt ⁊ fructꝰ vberior.

De tranſitu ad aliud vitium oblationis ipſiꝰ Cain:qui obtulit nō de primis fructibꝰ primitias deo: ⁊ quid ꝑ primitias intelligat̃. Qđ q̄ Abel obtulerit hec munera ⁊ etiam talia qualia lex ꝓbauerit: cum pulchra myſteriorū legis explanatione: ⁊ queadmodū interiora mūdare debeamus: ⁊ ibidē querere q̄ dño ſanctificemus. De ſimilitudine quoq̄ cōceptionis ac parturitionis feminarū et anime: partuūq̄ eiuſdē diſtinctione: Ca.x.

SEd iam tēpus eſt alio trāſire:qm̄ de
eo ꝙ poſt dies obtulit cain plene
diximus. Factus eſt indicium re
ſupini:cuꝫ ipſa poſtulatio voti matura eſſe
debeat:ne videamur de hūanis artibꝰ:hoc
eſt:medēdi peritia:herbarūq̄ ſucis: ſperaſ/
ſe magis remediū q̄ de deo ſubſidiū popo
ſciſſe. Ad ipſum eñ priꝰ eſt cōfugiendū qui
noſtrę curare poſſit animę paſſiones. Uerū
homines quidaꝫ ꝑpoſtero ordine: ante ſibi
ab hominibꝰ opem arceſſūt. Ubi aūt huma
na ſubſidia defecerint:tunc opinant̃ diuini
poſtulandā fauoris gratiā. Cōcluſo ergo
illo ⁊ cōuicto cain crimine:aliud oblationis
vitiū diſcutiamus. Obtulit inquit a fructi/
bus terrę:non a primis fructibus primitias
deo:hoc eſt p̄mitias ſibi prius vendicare:
deo aūt ſequētia deferre. Itaq̄ cū vere aīa
corpori tanq̄ ſeruo dña ſit p̄ferenda: vtiq̄
primitias eius:hoc eſt:animę priuſq̄ corpo
ris offerre debemus. Primitię animę:pri/
matus ſunt bonarū diſciplinarū. Quę licet
tēpore poſteriores ſint:q̄ corporis primitię
quę ſunt eſca: incrementū: viſus: auditꝰ et
tactꝰ:odor:vox: mēs aūt ⁊ ſenſus pars aīę:
ꝑs corporis eſt:tñ priores ſunt diſciplinis.
Quarū primitiua eſt puro corde ⁊ ſimplici
ſermone oblata deo gratiarumactio. Hęc
munera obtulit abel:et ideo reſpexit deꝰ in
munera eius qm̄ a primitiuis obtulit. Acce
dit ergo qꝛ de primitiuis ouiū: ⁊ de adipibꝰ
earū:cōſidera qꝛ nō de inſenſibilibꝰ: ſed de
animātibus obtulit. Plus eſt eñ animalis
q̄ terrenꝰ:ſiquidē animalis ꝓximꝰ ſpiritali
1.Cor.15. eſt. Non eñ prius qđ ſpiritale eſt:ſed quod
animale:deinde qđ ſpiritale. Qđ animale
ſpirat:habet vitalē ſpiritū:nō ita qđ de ter
rarū fructibus. Deinde obtulit nō ſecūda
ſed prima:non exigua ſed pinguia. Qualia
eñ lex ꝓbauit ⁊ iuſſit offerri. Sicut ſcriptū
Exo.13. eſt: Et erit inquit cū inducet te deꝰ in terraꝫ
chananęorꝝ ſicut iurauit patribꝰ tuis:⁊ da/
bit tibi:tolles omne qđ aperit vuluā maſcu
linū dño. Omne qđ aperit vuluā de armen
tis ⁊ pecoribꝰ tuis:quęcūq̄ nata fuerint ti/
bi maſculina ſanctifica dño. Omne qđ ape
rit vuluā aſinę:mutabis illud oue:ſi aūt nō
mutabis redimes illud. Quid tā ꝓfundi
myſterij:tam altę ſecretęq̄ ſapiētię: q̄ in q̊/
buſdā inuenis verborꝝ ſimpliciū? Deprehen/
das licet atq̄ haurias vbertatē gratię ſpiri/
talis. Chananęi etēm mobiles ⁊ inquieti
ſunt. Cū igit̃ in eorū terrā fueris ingreſſus:
quos aduertis ꝓpter leuitatē:inquietudi/
nē ⁊ inſtabilitatē morum:poſſeſſione deiec
tos:tu teneto cōſtantiaꝫ. Nō te vilis ratio:
nō leuis ſermo ꝑturbet. Hoc eſt eñ chana/
nęus:mobilis ſermo:affectꝰ inſtabilis ⁊ in/
quieta ꝯtentio. Sꝫ magis trāquillitatē cor/
dis:⁊ animi ſerenitatē placidus ſeruato: vt
tanq̄ in ſalo mari tutā nauibꝰ ſtationē por/
tu q̊dā tuę mētis exhibeas. Hanc poſſeſſio/
nem tibi dñs pollicet̃: ⁊ quodā ſacramēti ꝓ
mittit vinculo vt ꝯſtantiā tuā firmet. Neq̄
eñ ideo deus iurat ꝙ fide credētis indige/
at:aut teſtimoniorꝝ aſtipulationibꝰ deſtitu
tus:ſuffragiū ſacramenti reqrat:ſicut homi
nes qui fidē nobis aſciſcimus ſacramento:
⁊ ideo iuramꝰ vt credamur vera dixiſſe. De/
us aūt ⁊ cū loquitur fidelis eſt:cuiꝰ ſermo ſa
cramentū eſt. Nō eñ ꝓpter ſacramentū fi/
delis omnipotēs deus:ſed ꝓpter deū etiaꝫ
fidele ſacramentū eſt. Qua ratione igitur
moyſes iurantē deū inducit? Quia nos vſu
quodā mortaliuꝫ claudimur:⁊ velut echini
cortice quodā nos vulgaris opinionis īuol
uimꝰ: aut velut cochleę quę niſi intra teſtę
operimentū ſint:ſpirare nō poſſunt:nec ae/
rem liberū capere aut ſuſtinere: ſic nos niſi
intra quędā humanę cōſuetudinis latibula
terrena verſamur. Unde qꝛ illud verius ſo/
lemꝰ credere qđ iureiurādo firmatur:ne no/
ſtra claudicet fides iurare deſcribitur deus:
Qui ipſe non iurat:ſed iurantiū iudex ⁊ vl
tor eſt ꝑiurantiū. Deniq̄ ſcriptū eſt: Jura/ Pſ.109.
uit dñs ⁊ nō pęnitebit eū:tu es ſacerdos in
ęternū. Seruauit vtiq̄ qđ iurauit:dedit no
bis ęternū principē ſacerdotuꝫ: Ut ⁊ tu qđ
iuraueris ita noueris eſſe ſeruandū: vt qꝛ ꝑ
eum iuras qui nō mentit̃:ſcias eū futurū ſi
mentiaris vltorē. Expulſis igit̃ inquietis
⁊ mobilibꝰ cogitationibꝰ:dabit tibi deꝰ va/
cuam poſſeſſionē cordis ⁊ mētis: vt eaꝫ cul/
tu quodā trāquillitatis exerceas:⁊ fructum
ex ea capias: nec ſuſtineas ī ea chananęos:
hoc eſt:turbidos ſenſus recurrere:eradices
gentiliū vitiorꝝ omne cōſeptū:lucos eorum
diruas quibꝰ obumbrat̃ veritas:⁊ quidam
liber cęleſtis viſus cogitationis horrore:te/
nebroſę diſceptationis abſcondit̃. Sed hoc
niſi diuino donatꝰ munere efficere non po/
tes:ideo ait: Dabit tibi deꝰ:hoc eſt: cogita/
tiones optimas:placida cōſilia: trāquillas
inuentiones. Cū dederit hęc:tolles omne

qꝺ aperit vuluā maſculinū: ⁊ ſanctificabis
dn̄o. Nō totū exigit a te deus qui totū do-
nauit. Multa em̄ ad vſum ſubſtantię largi
tur humanę: ⁊ hoc nō poteſt eſſe diuinū ſa-
crificiū vbi eſt vſus naturę. Edere: bibere:
dormire: aliaq̄ etiā miniſteria corꝑis dono
ſunt tibi collata: nō a te relata deo munera.
Quicquid aūt ſanctū cogitaueris: hoc dei
munus eſt: dei inſpiratio: dei gratia. Sicut
ecōtrario illa quę cū in vſu naturę humanę
Math.15. ſint: non coinquināt hominē: ſed qꝺ exit de
ore furta: falſa teſtimonia: ſacrilegia: hęc ſūt
quę coinquināt hominē. Interiora ergo
noſtra mūdemus: vt poſſit oblatio nō diſ-
plicere. Ibi quęramus omne qꝺ aperit vul
uam: maſculinū: hoc eſt: iuſtū et principale
qꝺ ſanctificare dn̄o debeamus. Neq̄ em̄ hi
nos corporei fętus atq̄ cōceptus: partuſq̄
ſanctificant: quibus vulua fęminea deflora
to pudore virginitatis aperitur. Nam etſi
mulier ſanctificat virū: ⁊ vir mulierē: tamē
plerūq̄ cōtingit virginis vuluā etiā ſine cō
iugij ſanctitate reſerari. Neq̄ rurſus ſola vi
rilis eſt gratia: mulier autē ſanctificationis
aliena eſt: aut vtriuſq̄ ſexus cōfuſa natura
eſt: vt vterq̄ corporeos fundat̄ in partus.
Habent ſua munia viri: habēt mulieres ſe-
xus ſui officia diſcreta. Generatio iſta ſuc-
ceſſionis humanę mulierē decet: impoſſibi-
lis eadē viro. Ergo ſi carnis vſui nō qua-
drat hic ſenſus: officia animę diſcutiamus:
iſtam ſane inuenio quę nullo diſcreta ſit ſe-
xu: ⁊ cum concipit parit. Et ſicut fęminis
dedit vuluam natura: in qua vniuſcuiuſq̄
animātis generatio ꝑ menſtruas formatur
ętates: ita eſt quędā virtus animę quę ve-
lut quoddā vulue genitalis: ſecreto cogita-
tionum noſtrarū ſuſcipere ſemina: concep-
tus fouere: partuſq̄ ſolet edere. Neq̄ enim
Eſa.26. aliter diceret eſaias: In vtero accepimus ⁊
parturiuimus ſpiritū ſalutis: niſi vuluā ani
mę nouiſſet. Harum generationū quędā
fęmineę ſunt: malicia: petulantia: luxuries:
intēperantia: impudicitia: aliaq̄ huiuſmo-
di vitia: quibꝰ animi noſtri quędā enerua-
tur virilitas. Maſculinę ſunt caſtitas: pati
entia: prudentia: tēperantia: fortitudo: iu-
ſticia: quibuſ mens noſtra ⁊ caro ipſa firma
tur: ⁊ ad obeunda impigre munia virtutis
erigitur. Hos partus aluus ille propheticꝰ
parturiuit. Et ideo ait: In vtero accepimꝰ
et parturiuimus ſpiritum ſalutis. Maſcu-
lum igitur ⁊ parturiuit et peperit: qui ſpiri-
tum ſalutis effudit.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber primus de Cain ⁊ Abel explicit.

Capitulorū libri ſecūdi de Cain ⁊ Abel ſancti ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratione anima noſtra partus in clauſi
one ſuperioris libri cōmemoratos partu-
rire ac parere debeat: ⁊ de maturiori ⁊ la-
tiori iſtorū partuū ꝓſecutione: cū pulchra
legis ſuperiꝰ inductę declaratione: laten-
tiūq̄ myſteriorū apertione. Ca. I.
Quę ſit vis primitiarū: ⁊ vtrum tēpore ęſti-
ment̄ primitię i ſanctitate. Et ꝙ ante om-
nia fides nos debeat cōmendare deo. Et
ꝙ ipſa cū operibus ꝑfectis: plenū et ꝑfec-
tum ſit ſacrificiū: ſicut ⁊ ipſe dn̄s docet: ⁊
verba legis ſignificant. Ca. II.
De aſtructione legis ꝑmemoratę per exem-
plū de populo hebręorū. Ac de myſterijs
in lege recognoſcēdis ex verbiſ domini in
euāgelio laborantes ad ſe vocātis. Quo-
modo etiā inquinamēta delictoꝝ noſtro-
ruꝫ lauare: ⁊ quo precio crimina noſtra re-
dimere debeamus. De redēptoris quoq̄
noſtri ꝑ leuitē ſignificati in nos miſericor
dia: cū morali ⁊ ędificatiua affectus inſtru
ctione. Ca. III.
Qua ratione moyſes primogenitos ⁊ redē
ptores cęterorū leuitas appellauerit: ciui-
tateſq̄ leuitaꝝ redēptrices ſignificauerit.
Cur etiā nō ſit abſurdū ꝙ facinoroſi coha
bitent pijs ⁊ maculoſi ſacratis. Et ꝙ non
abhorreat a vero ꝙ leuites in ſe manꝰ inij
ciat vt interficiat voluptates ſui corporis.
De duobꝰ ꝑterea principalibꝰ in deo ge-
neribus virtutum: vno quo remittit: alio
quo vindicat: ⁊ quomō cū impius occidi-
tur chriſtꝰ infundat̄. Et ꝙ ſemꝑ egreſſus
malicię virtutis operet̄ ingreſſum: ſicut ⁊
ingreſſus malicię virtutē excludit: vt euā
gelicę veritatis exēpla cōprobāt. Ca. IIII.
De adipibus ⁊ pinguedine ſacrificioꝝ ⁊ ho
ſtiarum. Ca. V.
Quid ſibi velit ꝙ dominꝰ ait: Si recte offe-
ras: nō recte autē diuidas: peccaſti: quie-
ſce: Et de quattuor generibꝰ quibꝰ ſacrifi-
cia cōmendabant̄: quorū ſi aliquid deſit:
ſacrificiū nō ꝓbatur: cū pulcherrima iſto-

rum morali interp̄tatione. Ca. VI.
Et quia cain ordinē diuiſioniſ nō ſeruauit:
dictū ſit ei: Peccaſti: quieſce. Et quemad
modū deus omnia docuerit: ⁊ quid mora
liter illud ſignificet. Ca. VII.
Quomō cain admonitꝰ vt quieſceret: auxe
rit inſolētiā: ⁊ flagitiū acerbauerit. Et ꝗd
ſibi velit ꝙ ait: Eamꝰ in campū. Ca. VIII.
Qua ratione interrogauerit deus cain vbi
eſſet frater ſuus: ⁊ de ipſius redargutione
atq̄ cōdemnatione: cū moralis intellectꝰ
explanatione. Ca. IX.
Qua de cauſa dixerit deus: Omnis qui oc-
ciderit cain ſepties vindictaꝫ exoluet. Et
qua ratione ſignū ſuꝑ eum poſituꝫ fuerit
ne occideret̄: cū pulchra morali interp̄ta-
tione atq̄ inſtructione. Ca. X.
Finis.

Sancti Ambroſij ep̄i de Cain et Abel liber ſecūdus: In quo de partubus in ſuperiori libro cōmemoratis latius differit: ⁊ hiſtoriā continuando: oblationem cain adhuc magis rep̄hendit: ipſumq̄ de parricidio redarguit atq̄ condēnat: fęliciter incipit.

Qua ratione anima noſtra partus in clauſiōe ſuperioris libri cōmemoratos parturire ac parere debeat: ⁊ de maturiori ⁊ latiori iſtorum partuū ꝓſecutiōe: cū pulchra legis ſuperius inducte declaratione: latentiūq̄ myſteriorum apertione: Ca. I.

Os partus ani-
h ma nr̄a parturiat: nec ſoluꝫ
parturiat: ſm̄ qꝺ legit̄: ſꝫ eti
am pariat: ⁊ diebꝰ pariat im
pletis: ne imaturos partus
dies iudicij dep̄hendat. De his em̄ ꝑtubꝰ
Luc.21. dixit dn̄s ieſus: Ve pręgnātibus ⁊ nutrien
tibꝰ in illis diebꝰ. Maturius igit̄ abſolua
tur hic partus: ⁊ cogitationes noſtrę bono-
rum operū ꝓceſſibus explicent̄: vt nihil im
ꝑfectū finis noſter inueniat: nihil inexplica-
tum terminꝰ vitę noſtrę offendat. Nihil tā-
quā in incude poſitum: vſus noſtri operis
relinꝗt. Feſtina igit̄ aīa formare partꝰ tu-
os: ꝓperantius abſoluere: celeriꝰ quos ge-
nueris enutrire. Quę tāti forma ſit partuſ
demōſtrat ap̄lus dicens: Filioli mei quos Gal.4.
iterū parturio donec format̄ xp̄us in vobis.
In hāc formā tota mētis noſtrę coaleſcant
viſcera: ⁊ in illo genitali aluo animę noſtrę
chriſtus refulgeat. Partꝰ nr̄ fides ſit: nu-
trimenta noſtra pręcepta doctrinę ſint. His
quędā cordis noſtri imbuat̄ infantia: inſti-
tuatur pueritia: iuuēculeſcat adoleſcentia:
ſenecta caneſcat: Ętas em̄ ſenectutiſ vita eſt Sap.4.
imaculata. Itaq̄ ea demū bona eſt animę
ſenectus: quā nulla perfidię inquinamanta
maculauerunt. Et ideo partꝰ ſuos ab hac
macula paulus defendit. Ego vos inquit 1.Cor.4.
genui in euāgelio: ne cuiꝰ ſęua inſurratio ru
dis fidei tēptaret infantiā. Maſculina igi
tur generabat: qui in virum perfectū popu-
los quos docebat fidei geſtiebat vnitate cō
currere: ⁊ in agnitione filij dei ꝑfectā pleni-
tudinis chriſti tenere menſurā. Hoc em̄ ſa
crificiū acceptabile deo nouerat: de quo ſcri
ptū eſt: Omne qꝺ aperit vuluā maſculinuꝫ
domino. Et quia addidit: Omne qꝺ aperit Exo.13.
vuluā de armentis ⁊ de pecoribꝰ quę ſunt ti
bi maſculinū ſanctifica dn̄o: ne quid obſcu-
ritas habeat cōſideremus. Dixerat de prin-
cipalibus generationibꝰ: hoc eſt: plenis ca-
pacibuſq̄ rationis: addidit ⁊ de gregalibꝰ:
hoc eſt: reliquis velut plębeijs ſenſibꝰ: qui
irrationabilibꝰ cōparant̄ iumentis. Quę ta
men cum a rectore aliquo gubernant̄: facile
manſueſcūt: ⁊ imperata exequi: ⁊ iugū ſub-
ire: ⁊ ad vocē magiſtri accelerare gradū aut
ſiſtere: aut deflectere: aut aliqua munia ſui
operis quę iubent̄ humano quodā famula-
tu obedire cōſueuerunt. Tantū valet inſtitu-
tio vt vincat naturā. Itaq̄ illa quę cōſorti-
um noſtrę ſubſtātię nō habent: agnoſcunt
tamē noſtrę vocis imperiū: et cū ſuę naturę
nullā rationem habeant: noſtrę naturę rati-
onē capeſſūt: ⁊ quodāmodo tranſfuſam ac-
quirūt. Equos videmus popularibus inci-
tari ſtudijs: gaudere plauſibꝰ: blādicijs de-
lectari magiſtri. Toruos leones cernimꝰ na
turalem feritatē: imperata mutare manſue-
tudine: ſuā rabiē deponere: noſtros mores
ſumere. Et cū ſint ipſi terribileſ: diſcūt time
re. Ceditur canis vt paueſcat leo: ⁊ qui ſua
iniuria exaſperat̄: coercet̄ aliena: alteriuſq̄
exēplo frangit̄. Quotiēs parata pręda et
cibo obuio famē perpeti malunt dū offen-
ſam magiſtri verentur. Quotiēs repentino

impulſi motu aperta ad morſus ora iuſſi re/
ſoluunt: Ita dū noſtrę voluntati obſequū/
tur: ſuę obliuiſcūt. Non ita illę ferę vel il/
la armēta equoꝝ: vel genus omne pecudū:
quę ſine rectore vagantur vllo: ⁊ oīni domi/
toris gubernaculo deſtituta exaſperant. Et
ideo appoſiti ſunt armentarij opiliones cę/
terıq̄ paſtores: quidam magiſtri gregū offi
cia ſua ſingulis animantiū cōmiſſorum ſibi
cōditione formātes. Videt ergo ⁊ ſenſuū
noſtrorū quoddam genus: aliud domitum
manſuetum: aliud indomitū quod armēta/
rio quodam motu mentis velut deſidę atq̄
reſoluto prouat ad irrationabiles delecta/
tiones corporis. Manſuetū autē quod ve
lut duci cuidā moderationi mētis ſe ſubijci
at ⁊ ſubdat. Quęcūq̄ ergo eius naturę re
gūtur: ea ſunt maſculina atq̄ pfecta. Quę/
cūq̄ aūt ſine duce vllo plebeia pſumptiōe
q̄dā dſiant: velut ciuitatis alicuius: q̄ regis
optimatūq̄ ꝯſilio priuata ſit: ita corpis ſui
omnē ſtatum ⁊ virilem vigorem muliebri q̄/
dam diſſolutione effęmināt. Ex his illa lex
carnis eſt: quę legē apoſtolicę mentis impu
gnans captiuā trahebat eam quadam lege
peccati. Et ideo vt d illo mortl corpore libe/
raret: ſpem ſuam paulus omnē: non in ſua
virtute: ſ; in chriſti gratia reponebat. Vñ
liquet ꝙ hę cōmotiones q̄ ſm legem mētis
ſunt: diuino fauore pcedunt: alij autem ſen
ſus ex volūtate corporea. Illa igit quę ſā
cta ſūt: pmitiua ſūt noſtroꝝ ſenſuum: Iſta
velut de quodam grege ſunt: ⁊ vilitate ple/
beia: quod varie videtur moyſes nominibꝰ
ſignificaſſe diuerſis. Hoc eñ declarat etiā
illa area legl myſtica de qua ait: Initia arę
tuę ⁊ lacꝰ tui nō nouiſſima facies. Primiti/
ua filiorū tuorū dabis mihi. Sācte cōmoti/
ones ſenſuū noſtrorū quę ſm virtutes ſūt:
ipſe ſunt primitię arę ſpiritalis. Propte/
rea etiam rurali arę cōpantur in qua venti
lantur frumēta. Sicut enim in hac rurali
area excutitur triticum atq̄ ordeum: ⁊ dum
ſępius ventilatur ſeparat a paleis: quia pa
leę cęteraq̄ purgamēta meſſis in diuerſum
leuis aurę ſpiramine diſſipāt: illa vero quę
ſolidiora ſunt: in locum eundē excuſſo pul/
uere relabunt: Ita cogitationū noſtrarum
fruges: quę ſunt ſolidę atq̄ optimę: puram
atq̄ ſinceram exhibent virtutl alimoniā: ſi/
Deutl.8. cut ſcriptum eſt: Quia non in ſolo pane vi/
uit homo: ſed in omni verbo dei. Quę autē
inutiles ſunt ⁊ vacuę: diſpergūtur vt fumus
ac nebulę: Quia ſicut fumus oculis: ſic iniq̄ Prouer.10.
tas vtētibus eā. Et recte fumo iniquitas
cōparatur: quę velut quadam ſęculari cali/
gine: aciē mentis obducit. Et ideo domi/
nus dicit: Cū intraueritis in terram in quā
induco vos: ⁊ cum manducare ceperitis de
panibꝰ terrę illiꝰ: offeretis oblationē ſepatā
dño: pmitias ꝯſperſiōis vrę panē ſic oblati/
onē d area: ⁊ ſic auferetis pmitias ꝯfuſionū
veſtraꝝ ⁊ dabitis domino. Confuſio nos
ſumus: diuerſorum elementorū quadā cō
mixtione compoſiti. Siquidem frigidū ca/
lido: ⁊ humidū ſicco miſcet in nobis. Hęc
conſperſio multas habet carnis illecebras:
et plurimas delectationes: ſed non ſunt hi
pmitiui huius corporis ſenſus: quia ex ani/
ma ⁊ corpore cōſtamus ⁊ ſpiritu. Hęc ē cō
ſperſio principalis in q̄ ſanctificari nos apo
ſtolus cupit: ſicut ait: Ipſe autem deus pa/ 1.Theſſal.5.
ter ſanctificet vos per omnia: vt integer ſpi
ritus veſter et anima ⁊ corpus ſine querela
in die domini noſtri ieſu chriſti fuet. Cu
ius conſperſionis primitię ſpiritales ſunt:
hoc eſt inuentiones ⁊ generationes ſenſuū
qui ex vigore animę pcedūt. Sed non om/
nes primitiui ſenſus: niſi qui malicię et im/
probitatis atq̄ omnis erroris exortes ſunt.

Sunt etiam neceſſarię corporis delectati/
ones: vt dormiendi: edēdi: bibendi: deam/
bulandi: ⁊ cęteri ſenſus huiuſmodi: ſed nō
in his primitię. Et ideo nō in his ſed in illis
domini ſacramētū: vbi caſtitas: pietas: vbi
fides atq̄ deuotio. Cuius rei manifeſtū
⁊ euidens exemplū eſt: oblatio patriarchę
yſaac: quem ſacrificij modo obtulit pater:
nullius motu paſſionis inflexus hūanę: mū
dam offerēs deo hoſtiam vacuamq̄ formi/
dinis et corporeę cupiditatis immunē: cum
ipſa pietas patris deuotiōi cederet immo/
lantis.

Que ſit vis primitiarum: ⁊ vtrū tempore eſtimētur primitie an ſanctitate. Et ꝙ ante omnia fides nos debeat cōmendare deo. Q̄dq̄ ip/ſa cum operibus perfectis plenum ⁊ perfectū ſit ſacrificium: ſicut ⁊ ip/ſe dominꝰ docet: ⁊ verba legis ſig/nificant: Ca.II.

Nunc conſideremus quę ſit vis pri/
mitiarum: et vtrum tēpore eſtimen/
tur primitię an ſanctitate: hoc eſt:

vtrum omnia primogenita ſanctificationē
habeant primitiarū. Primitię etenim fru
ctuum ſācte ſm legem: quia in his optimū
feſtinę fidei ſacrificiū eſt: ſed fiunt ſanctę de
uotione nō tēpore: quas nō pꝛouentus ſācti/
ficat ſed deuotio. Deniq̄ vbi celer pꝛouen/
tus eſt: ſi deuotio moretur offenſa contrahi
tur. Non ergo omnia pmogenita ſancta:
ſed omnia quę ſancta ſunt: ſūt etiā pmoge
nita. Deniq̄ cain pmogenitus: ſed nō ſan
ctus. Sanctus quoq̄ iſrael dei populus:
ſed non primus ętate: et tamē primogenitꝰ
appellatur: ſicut ſcriptum eſt in pꝛophetl: Pri
mogenitus meus iſrael. Leui ſanctus: ſ; nō
primogenitꝰ. Nā tertius lyę filius legitur:
⁊ tamen leuitę pmogeniti nuncupati: quibꝰ
ab eo nomen eſt deriuatum. Scriptum eſt
Numeri.3. eñ in numeris: Ecce tuli leuitas de medio
filiorū iſrael pro oñi pmogenito qui aperit
vuluā a filijs iſrael: ⁊ erūt mei leuitę. Mihi
eñ omne primogenitū: in qua die percuſſi
oñe primogenitū ęgypti: ſanctificaui oñe
primogenitū iſrael. Ergo leuitę primogeni/
ti nuncupati: qui ſanctificatione vtiq̄ cęte/
ris filijs iſrael antelati ſūt. Qua ratiōe pri/
Heb.12 mogeniti ſunt: audi apoſtolū dicentē: Sed
appropinquaſtis ſyon mōti: ⁊ ciuitati dei vi
ui hieruſalē quę in cęlo eſt: ⁊ decem milibꝰ
lętantiū angelorum: ⁊ eccleſiarū primitiarū
quę ſcripta ſunt in cęlo. Quattuor ordines
fecit: Montis ſyon: ciuitatl hieruſalē: cele/
britatis angelorū: ⁊ eccleſiarū primitiuaꝝ.

Tulit ergo dominꝰ deus de medio popu/
li iſrael leuitas: quia non humanarū eos cō
ſortes voluit eſſe curarū: ſed diuinę religio/
nis miniſtros. Et pmogenitos ſibi fecit qui
vuluam aperiunt ſpirialē: et ideo nō errāt
ab vtero naturę: ſicut diuerſoꝝ criminū pec
catores: ſed deſtructis cultoribus eligūtur.
Unde non habent cū plebeia poſſeſſione
ꝯſortium: nec in medio populi cōputantur:
quia verbum dei in medio ſui poſſident: ſi/
Matth.18. cut ſcriptum eſt in euāgelio: Ubi ſunt duo
vel tres cōgregati in nomie meo: ibi ego ſū
Joh.1. in medio eoꝝ. Et alibi: Medius veſtrū ſtat
quem vos neſcitl. Hinc ergo cognoſcimꝰ
ꝙ ante omnia fides nos cōmendare deo de
beat: Cū fidem habuerimus elaboremus
vt opa noſtra perfecta ſint. Siquidē hoc
plenum eſt ⁊ pfectum ſacrificium: ſicut ipſe
dominꝰ docet dicēs de donis ⁊ datis tuis:
Obſeruabitis offerre mihi in diebus feſtis
meis: nihil detrahentes neq̄ deſpicientes:
ſed plena ⁊ integra ⁊ pfecta offerentes. Fe/
ſtus autem dies domini eſt vbi pfectarum
virtutū gratia eſt. Quę tunc pfectę ſunt: ſi
ſollicitudinū ſęculariū: ⁊ corpalis illecebre
victor animus delinamēta voluptatis ex/
cludat: liber a ſęculo: deo deditus: nihilq̄ d
tramite rectę intentionis iminuens: nec af/
fectus ſui quoq̄ tempora nunc luxurię diui
dens: nūc labori. Solus itaq̄ ſapiēs hāc
celebrat ſolēnitatem: nullus alius. Immu/
nem eñ mihi huiuſmodi paſſionū animam
repire difficile eſt. Diuide ergo ſm rationē
animę pncipalia ⁊ obedientia: ⁊ tunc quid
maſculinū: quid ve fęmineū ſit dephēdes.
Nulla eñ ſine labore virtus: quia labor pꝛo/
ceſſus virtutis eſt. Quod etiā legis ipſiꝰ
verba ſignificāt quę dicit: Omne quod ape Exo.13.
rit vuluam aſinę mutabis oue. Immunda
eñ animalia lex a ſacrificio ſeparauit: ⁊ pro
his ad vicē munda iuſſit offerri. Aſinę ergo
partū: hoc eſt: imundū: iubet mutari oue:
quę munda et apta ſacrificio ē. Hoc eſt ſm
litteram. Cęterum ſi quis ſenſum ſpirita/
lis intelligentię altius pſequatur: cōſidera/
bit ꝙ aſina laborioſum ſit animal: ouis fru/
ctuoſum. Fructu ergo dicit mutandū labo/
rem vt finis operis ſui fructus ſit. Uel certe
hoc modo omnem laborem tuum: omnē in
duſtriam puro ⁊ ſimplici cōmendabis affe/
ctu. Si autē nō mutabis inquit: redimes.
Iubetur ergo ſm litteram vt animal aliud
pro imundo animali offeratur aut preciū:
ne iter decimas fructuum: vel minus aliq̄d
vel imundū videatur offerri. Intellectus
autem pꝛofundior: liberandā animam tuam
docet: vt deſiſtat ab his quę fructū non ha/
bent. Qui eñ redimit ſe: liberat ⁊ quodam
exuit debito. Relinquēda ſūt opa: q̄ veꝝ
fructum: bonoſq̄ pꝛoceſſus habere non poſ/
ſunt: qualia ſunt iſta mundana: quoꝝ vſus
non poteſt eſſe diuturnus. In quibꝰ ipſe nu
dus ⁊ veri vacuus effectus eſt: ⁊ q̄uis ſum/
mo queſitus fuerit labore: animam nihil iu
uat. Ea eñ quę ſeruitutem animę inferūt
inutilia ſunt omnia etſi non deſit effectus.

Magna videtur pręliantiū victoria: tri/
umphātium gloria: ſed frequenter ipſos vi/
demus qui vicerint rurſus bellorum ſubia/
cere incertis: ⁊ transferri ad hoſtem euentu
pręlij: et eo ipſo quo victores ante fuerint fi/
eri miſeriores. Opꝰ eſt ergo vt opera tua
ad deum dirigas: ⁊ eius tibi aſpiret fauor.
Athleta ipſe qui ſuis nō alienis decertat

virībꝰ q̄tiēs ꝯgredit̄: dubios caſus ſubire ſe
credit. Et cū ad coronā ꝑuenerit: intelliget
citius hanc mundi gloriā: tāq̄ coronę ipſi
us folia marceſcere. Gubernator cū i por
tus nauim duxerit: vix finē impoſitū labori
putat: ⁊ ſtatim q̄rit laboris exordiū. Solui
tur corꝑe aīa: ⁊ poſt finē vitę huiꝰ: adhuc tn̄
futuri iudicij ambiguo ſuſpendit̄. Ita finis
nullus vbi finis putat̄. Unde votis ⁊ pu
ra ꝯſcientia: ⁊ ſpiritu charitatis adhęreamꝰ
deo nr̄o: ⁊ diuinū nob ꝯciliemꝰ fauorē precā
tes: vt ſecularibꝰ curis tanq̄ ab imitibus et
agreſtibꝰ dn̄is poſſimus abſolui atq̄ exui:
mūdanoq̄ exire ſuitio in libertatē ſupernę
cognitiōis: q̄ vera ⁊ ſola eſt libertas vocati.

De aſtructiōe legis p̄memorate per exemplū de populo hebręorū. Ac de myſterijs in lege recognoſcē dis ex verbis domini i euāgelio la borantes ad ſe vocātis. Quomo do etiā inquinamēta delictoꝝ no ſtrorū lauare: ⁊ quo precio crimia noſtra redimere debeamus. De re dēptoris quoq̄ noſtri ꝑ leuitē ſig nificati i nos miſcdia: cū moṙali ⁊ edificatiua affectꝰ iſtructiōe: Ca. III.

e
T vt p̃ceptū legis exēplo aſtruamꝰ
cū deꝓmerēt ęgyptij iudęoꝝ ꝑlm i
opibꝰ varijſ: ⁊ luto ac lapide: igemu
erūt filij iſrael: ⁊ dn̄i ꝓuocauerūt in ſe miſe
Exo.3. ricordiā. Et dixit ad moyſen: Ego exaudiui
gemitū filioꝝ iſrael: quō ęgyptij in ſuitutē
deprimūt eos: ⁊ memor factus ſū teſtamēti
mei. Uade ⁊ dic filijs iſrael: Ego dominꝰ: ⁊
educā vos de potentia ęgyptioꝝ: et eruam
vos de ſeruitute eoꝝ: ⁊ liberabo vos in bra
chio excelſo: ⁊ iudicio magno: ⁊ ſumam vos
mihi in plebē: et ero veſter deꝰ: ⁊ ſcietis qm̄
ego ſum dn̄s deus veſter: q̄ educā vos d̄ po
tentia egyptioꝝ: ⁊ inducā vos in terrā i quā
extendi manū meam. Ecce quō populus
hebręoꝝ fructu mutauit laborē: vt qui i lu
to oꝑabat̄: ſpe regni oꝑaret̄ ęterni. Et ido
dominꝰ in euāgelio inanem populoꝝ gen
tiliū miſeratus laborē: qui lateres ꝯſtruerēt
lutentę ſuꝑſtitioni: ⁊ voluptati corporis de
diti: ſolidū fidei murū ędificare nō poſſent:
velut ad quoſdam aſinę fętus locutus ait:
Matth.11. Uenite ad me oēs qui laborat̄: et ego vos
reficiā. Tollite iugū meū ſuꝑ vos: et diſcite
a me: q̄ mitis ſum ⁊ humilis corde: ⁊ inue
nietis requiē animabꝰ veſtris. Qua voca
tione plenius mihi videor verba leḡ ⁊ my
ſteria recognoſcere: q̄ aſinā aut cōmutādā
oue docuit: aut redimendā pecunia: vt non
ſolū aſinę partū oue: hoc ē: mūdis imunda
mutemꝰ: ſ̄ etiā redimamꝰ. Qd̄ videt̄ ex
primi: ſi prius ſacrificio purificationis ⁊ my
ſterio baptiſmatis delictoꝝ noſtroꝝ inqui
namēta lauemꝰ: crimia quoq̄ noſtra bonis
opibꝰ: fideiq̄ p̄cio: ⁊ miſeratiōe redimamꝰ.
Preciū noſtrū ſanguis ē chriſti. Unde et
apl̄us petrus ait: Non auro vel argento re 1.Petri.1.
dempti eſtis: ſ̄ p̄cioſo ſanguine. Et paulus
dicit: Precio empti eſtis: nolite effici ſerui 1.Cor.7.
hoim. Unde nō ocioſe in ſācto miramur
euāgelio: ꝙ pullū aſinę ſederit dominus ie
ſus: q̄ populꝰ gentilis cępit eſſe chriſti ho
ſtia: qui ſm̄ legem habebat̄ imūdus. Un̄
⁊ de leuitis ſcriptū eſt: ꝙ ſint redēptiōes eo
rū: eo ꝙ et ſanctitate vitę ſuę ⁊ oratiōe: pec
cata plebis leuarēt. In quibus figuralis
agni p̄ceſſit myſteriū: verū venturum leui
ten: qui ꝓprij corporis paſſione tolleret pec
catū mundi. Leuites ſignificat̄ ſuſceptus
ꝓ me: vel ipſe mihi leuis. Ipſe em̄ perfectę
virtutis habet impertiendę populo ſanita
tis indiciū. Ipſe ergo qui ꝓ ſalute vniuer
ſorum expectatus aduenit: pro me eſt vtero
editus virginali: pro me oblatus: ꝓ me gu
ſtauit mortē: ꝓ me reſurrexit. In quo oīū
hominū ſuſcepta eſt redēptio: aſſumpta eſt
reſurrectio. Ipſe ē verꝰ leuites: vt nos le
uitas faceret adhęrere deo: ipi ꝯtinuas pre
ces fūdere: de ipſo ſalutē ſperare: fugere ter
rena negocia: i dei poſſeſſione numerari: ſi
cut ſcriptum eſt: Domine poſſide nos. Ea ē
em̄ ſola poſſeſſio: quę nullis obnoxia tēpe
ſtatibus: ꝑpetuę gratię ferat fructus. Re
demptor leuites eſt: quia vir ſapiens redē
ptio inſipientis eſt. Qui tanq̄ medicꝰ ęgrū
inſipientis animū fouet: ⁊ quędā aſpergit
ſolidiora menti prudentię medicamia: imi
tatus illū medicum: qui de cęlo venit vt de
mōſtraret hominibꝰ prudētię vias: ⁊ ſapiē
tię ſemitas paruulis reuelaret. Uidebat
em̄ laborātes non poſſe ſine remedio ſalua
ri: ⁊ ideo medicinam tribuebat ęgris. Ideo
omnibꝰ opem ſanitatis detulit: vt quicūq̄
perierit: mort̄ ſuę cauſas ſibi aſſcribat: qui
curari noluit cū remediū haberet quo poſ
ſet euadere. Chriſti autē manifeſta in oēs
predicetur miſericordia: eo ꝙ hi qui pereūt:
ſua pereant negligentia: qui autem ſaluan

tur: ſm̄ chriſti ſententiā liberētur: qui om̄es
homines vult ſaluos fieri: ⁊ in agnitionem
Gen.18. veritatis venire. Deniq̄ et ſodoma ſi ha
buiſſet quinquaginta iuſtos: non eſſet euer
ſa: et ſi decem habuiſſet: eſſet redēpta: eo ꝙ
ſermo remiſſionis peccatoꝝ animā ſeruitu
te exuat: ⁊ diſciplinę plenitudo perfecte mē
tem non ſinat edaci libidinum vapore con
ſumi. Plurimum tamen refert: ⁊ moralē
edificat affectum: ſi etiā numerum iuſtorū
ſimpliciter accipiamus ꝓdeſſe populorū ſa
luti. Cōprimit ⁊ reſecat inuidiam: cōfundit
improbitatē: virtutē incitat: auget gratiā.
Nemo em̄ inuidere debet alteri laudē quę
ſibi ꝓſit: atq̄ improbꝰ quiſq̄ redemptorē
ſuum dum ſuſcipit frequēter imitat̄. Certe
venerat̄: plerūq̄ etiā diligit. Ipſe etiā ſi
ſe alijs ꝓfuturū ſciat: ſtudijs augetur: eaq̄
gratia cōnectit populos: accumulat chari
tatem ciuiū vrbium gloriam. O beata ciui
tas quę plurimos iuſtos habet: q̄ celebra
bilis ore oīū: quomodo benedicit̄ tota de
parte: ⁊ beatus atq̄ perpetuus ſtatus eius
exiſtimat̄. O gaudeo cū aliquos mites
ac ſapientes: diu viuere video: cū virgines
caſtas: viduas graues aſpicio lōgęuas: ve
lut quandā incanā eccleſię curiā p̄tendant:
ipſo quodā vultu et ſpecie grauitatis ꝙ re
uereant̄: ꝙ imitent̄ quoad omnem morum
gratiā colorent̄. Non em̄ ipſis gaudeo: cū
viuēdi multa ſubeant tedia ſęculi huiꝰ: ſed
q̄ ꝓſunt pluribus. Similiter cum aliquis
hmōi decidit: q̄uis longa ſenectute depoſi
tus afficior: quia deſtituit̄ grex iuuenū mu
ro ſenili. Deniq̄ periturę vrbis aut malo
rū iminentiū vel futurę labis hoc ꝑmū indi
ciū ē: ſi decidāt viri ꝯſultores: vel etiā gra
uiores fęminę. Hinc primū ingruentiū po
ta aperitur maloꝝ. Sicut ergo vrbs tota ſo
lidat̄ atq̄ auget̄ cętu ſapientium vel obitu
labefactat̄: ita ſermo grauis ⁊ q̄dē ſenilis
plenꝰ prudētię ſtabilire vniuſcuiuſq̄ aīam
⁊ ꝯfirmare mentē ſolet. Iā ſi accedat mul
taꝝ lectionū vſus: plurimoꝝ p̄ceptoꝝ: ⁊ cō
ſilioꝝ q̄dā ſenatꝰ velut ꝑpetuū vrbis eius q̄
ſinguloꝝ ē p̄cordijs ſtatū efficit.

Qua ratiōe moyſes primogeni tos ⁊ redemptores cęterorū leui tas appellauerit: ciuitateſq̄ leuita rū redēptrices ſignificauerit. Cur etiā nō ſit abſurdū ꝙ facinoroſi co habitent pijs: et maculoſi ſacratis. Qd̄q̄ non abhorreat a vero ꝙ le uites in ſe manꝰ inijciat vt interfi ciat voluptates ſui corꝑis. De du obus p̄terea principalibꝰ i deo ge neribꝰ virtutū: vno quo remittit: alio quo vindicet: ⁊ quomō cū im pius occidit̄ chriſtꝰ infundat̄. Qd̄ q̄ ſemꝑ egreſſus malicię v̄tuti ope ret̄ ingreſſum: ſicut ⁊ ingreſſus ma licię virtutē excludit: vt euangelicę v̄itati exēpla cōprobāt: Ca. IIII.

i
Deo ꝗ primogenitos ⁊ redēptores
cęteroꝝ leuitas moyſes appellauit:
ꝙ maturioris ⁊ vtilis ſnię viri: alte
ro ſenectutē quādā aīę p̄ferāt: altero redem
ptionē ꝯferant. Un̄ ⁊ ciuitates leuitaꝝ re
dēptrices ſignificauit moyſes: q̄ is q̄ cōfu
git ad eā aīam in q̄ habitat dei verbū: q̄ vr
bis modo munita atq̄ vallata ſit: ꝑpetuā
libertatē acq̄rit ſibi. Sicut em̄ in ciuitati
bus leuitaꝝ: erat pęnaꝝ remiſſio: vt ſi quis
ad eas ꝯfugeret q̄ nō volūtariā necē homis
admiſerat: nulli eū occidere liceret: intra vr
bes dūtaxat poſitū leuitaꝝ. Ita quē pecca
ti ꝓprij pęnitet: qd̄ aut imprudēter: aut iui
tus admiſit: ſi leuitaꝝ adhęreat incolatui:
et ab his p̄ceptoribꝰ q̄ dei mādata diſpēſāt
recedendū nō putet: lex ipſa ab om̄i cū cō
miſſi flagicij pęna ſupplicioq̄ liberat. Nec
abſurdum putes ꝙ facinoroſi cohabitant
pijs: maculoſi ſacrat̄. Opꝰ em̄ habēt puriſſi
cari q̄ aliq̄ polluti ſunt delictoꝝ ꝯtagio. Et
quoāmodo diuſo genē cauſa ꝯcurrit. Sic
em̄ leuites mūdanis voluptatibꝰ abdicatꝰ:
exul ē culpę: ita ſāguis reꝰ fugitiuꝰ ē patrię.
Sż h̄ intereſt ꝙ iſte neceſſitate ſuos deſerit
ꝓpt̄ metū leḡ: miſter aūt dei hūanaꝝ ꝯſor
tijſ renūciat paſſionū: ⁊ q̄dā carnal̄ illecebre
ſe abdicat neceſſitudine ꝓpt̄ ſtudia v̄tut̄.
Etiā illud nō abhorret a vero: ꝙ etiam iſte
velut q̄ſdā i ſe manꝰ inijcit: vt interficiat vo
luptates ſui corꝑiſ: ⁊ quēdā ſuę carnis oꝑet̄
īteritū. Int̄fecit nēpe moyſes ęgyptiū: et Exo.2.
fugax factꝰ ē d̄ t̄ra ęgypti: vt declinaret eiꝰ
t̄rę tyrānū. Sż nō an̄ illū int̄feciſſet ęgyptiū
hoiē: niſi i ſe ꝑus ęgyptiū neq̄tię ſpiritalis
int̄emiſſet ⁊ abdicaſſet regaliū luxū honoꝝ:
maiꝰ patrimoniū eſtimās theſauris ęgypti
opprobriū chriſti. Qd̄ ſtultiſ q̄dē videt̄ oppro
briū: nob aūt illud opprobriū dn̄icę cruc̄ v̄tꝰ
dei eſt atq̄ ſapiētia. Accedit eo ꝙ duo q̄
dam in deo principalia ſūt genera virtutū:

vnū quo remittit:aliud quo vindicat. Re
mittūtur peccata per dei verbum:cuius le
uites interpres ⁊ quidā executor eſt: Remit
tuntur etiam per officium ſacerdotis ſacrū
ꝗ miniſterium. Puniūꝛ quoꝗ per homi
nes ſicut per iudices:qui poteſtate ad tem
pus vtuntur:ſicut apoſtolus docet dicens:
Ro.13. Uis autem non timere poteſtatem? Bonū
fac ⁊ habebis laudem ex illa. Dei eñ mini
ſter eſt tibi in bonū. Si autem malum fece
riſ time. Nō eñ ſine cauſa gladium portat.
Dei eñ miniſter eſt vindex in ira ei qui ma
lum agit. Puniūꝛ peccata etiaꝫ per popu
los:ſicut legimꝰ:quia ſepe alienigenis dei
iuſſu excitatis:ꝓpter diuinę maieſtatis of
fenſam ſubiectus eſt populus iudęorum.

Nec is quideꝫ qui inuitus aliquod fecerit
homicidium:extra miniſteriū eſt. Siquidē
lex ait đ eo:Quia deus dedit eum in manꝰ
eius. Manus ergo eius inſtrumenti modo
diuinę vltioni miniſterium prębuerunt. Le
uites igitur miniſter remiſſionis ē. Percuſ
ſor autem: qui tamen non ex diſpoſitione:
ſed preter voluntatem fecerit homicidium:
diuinę miniſter ē vltiōis. Illud quoꝗ ſpe
cta: quia cum interficitur impius: chriſtus
infunditur Et vbi abominatio aboletur:ſā
ctificatio cōgregatur:quia dominus dixit:
Numeri.3. In ea die qua interfecero omne primogeni
tum ęgypti:ſanctificabo mihi omne primo
genitum iſrael. Quod non ad vnum diem
afflictiōis ęgypti referes:ſed ad omne tem
pus. Cum enim renūciatur improbitati:
ſtatim aſciſcitur virtus. Egreſſus enim ma
licię:virtutis operatur ingreſſum:eodemꝗ
ſtudio quo crimen excluditur:innocētia co
pulaꝛ. Habes hoc in euangelio: quia vbi
ſathanas īmiſit ſe in cor iudę:chriſtus receſ
ſit ab eo:momentoꝗ eo quo illum recepit:
Joh.13. hūc amiſit. Deniꝗ ſic ſcriptū eſt: Et poſt
buccellam introiuit in illū ſathanas. Dixit
ergo illi ieſuſ:Quod facis fac celeriꝰ. Quid
illud? Ut quia introierat in illū ſathanas:
ipſe abiret a chriſto. Eijciꝛ itaꝗ ⁊ excludi
tur eo ꝙ iam cū domino ieſu eſſe nō poſſit:
2.Corꝭ.6. quia ceperat eſſe cū diabolo. Nulla eñ cō
municatio chriſti ad belial. Uñ ſtatim im
perio expulſus abſceſſit:ſicut legimus dicē
Joh.13. te euāgeliſta:Qui cum accepiſſet buccellaꝫ
exiuit ꝯtinuo:Erat eñ nox. Nō ſolū exiuit:
ſ; cōtinuo ⁊ nocte exijt. Nec mirū ſi noctis
tenebras habebat: qui chriſtum deſerebat.

Uerū ſicut ipſe receptus a diabolo:exclu
ſus a chriſto eſt:ita zachęus renūcians aua
ricię chriſtū recepit. Meritoꝗ videns ſtudi
um eius ꝙ in arborē aſcendiſſet vt trāſeun
tem ieſum videret:dicit dominꝰ:Zachee fe Luc.19.
ſtinās deſcēde:quia hodie in domo tua ma
nere me oportet. Et deſcendit feſtinās ⁊ ex
cepit illū gaudēs. Sꝫ excipiēdo xp̄m exclu
ſit auariciam:relegauit perfidiā:renūciauit
fraudibꝰ. Aliter eñ non ingrediꝛ chriſtꝰ niſi
vt vitia excludat:quia non cohabitat erro
ribus. Deinde đ templo eijciebat nūmu
larios:quia ipſe volebat habitare. Unde
zachęus hoc intelligens:quia chriſtū vete
re ſuo ſuſcipe affectu nō poterat:ſuꝑiora vi
tia exire ſuo iuſſit hoſpitio: vt chriſtꝰ intra
ret. Merito igitur phariſęis obmurmurāti
bus ꝙ dominꝰ ieſus ad hominē peccatoreꝫ
diuertiſſet manere:dixit ad dominuꝫ:Ecce
dimidiū bonoꝝ meoꝝ omniū do pauperi
bus:⁊ſi cui aliquid fraude abſtuli:reddo q̄
druplum. In quo illis reſpondit qui dice
bant peccatorē chriſto hoſpitiū non debuiſ
ſe prębere. Hoc eſt:iam non ſū publicanuſ:
non ſum ille zachęus:non prędo:non frau
dator. Reddo quę ſuſtuli:reddo qui aufer
re conſueuerā. Jam dono pauꝑibus quos
ante nudabā:iam mea cōfero qui aliena ra
piebam. Fugerunt crimina poſtꝗ chriſtus
intrauit. Diſcuſſa eſt oīs carnalium cęcitas
paſſionū:vbi ęternę vitę lumē infuſum eſt.

De adipibꝰ ⁊ pinguedīe ſacrifici oruū ⁊ hoſtiaꝝ: Ca.V.

d Ixímꝰ đ ꝓmogenitis:dicamꝰ etiā de
adipibꝰ:đ qbꝰ ſatꝭ docet dauid dicēſ:
Sicꝰ adipe ⁊ pinguedie repleaꝛ aīa mea. Et Ps.62.
ſupra ait:Et holocauſtū tuū pingue fiat: ħ Ps.19.
docēs acceptabile eſſe ſacrificiū: qđ pigue:
qđ nitidū:⁊ quodā pabulo fidei:ac deuoti
nis verbiꝗ cęleſtis vberiore alimonia ſagi
natū eſt. Frequenꝛ pingue opꝰ dicimꝰ qđ
ſpiſſū ⁊ operoſuꝫ intelligi velimꝰ:⁊ optima
hoſtia ꝑdicaꝛ:q̄ nō ſit tenuis: nō ſit exilis.
Uñ ⁊ ſacrificiū pingue recte nuncupamus
qđ optimū cupimꝰ declarare. Sꝫ etiā illud
documento ē ꝙ pingues vaccę ꝓphetica in
terꝑtatiōe ānis fertilibꝰ cōꝑatę ſunt.

Quid ſibi velit ꝙ dominus ait: Si recte offeras:non recte autē di uidas:peccaſti:quieſce. Et de quat tuor generibꝰ quibus ſacrificia cō mendabantur:quoꝝ ſi aliquid de ſit:ſacrificium non ꝓbatur:cū pul cherrima iſtorum morali interpre tatione: Ca.VI.

n Unc conſideremus quid ſit qđ ait
dominꝰ:Si recte offeras:non autē
recte diuidas:peccaſti:q̄eſce. Qđ
indicium eſt deum non muneribus oblatis
placari:ſed offerentis affectu. Deniꝗ cō
demnati oblator muneris cain:pro conſciē
tia inſincerę oblationis intellexit deo ſacri
ficium ſuuꝫ non ꝓbatum:triſtis eſt factus.

Quando enim mens ſibi recti eſt conſcia
gratulatur: vel infuſione quadam ſpiritali
repletur animus gaudio:cum alicuius vel
ſtudia vel opera a deo ꝓbantur. Triſticia
igitur cain conſcientię teſtimonium repulſę
indicium eſt. Et quia obtulit munꝰ:tamē
quia non recte et iure diuiſit:culpā incidit.

Quattuor eñ genera ſunt quibus ſacrifi
cia cōmendabantur. Si aut noua nouoruꝫ
eēnt:aut frixa:aut diuiſa:aut ꝯtinua. No
ua nouorum primo tempore anni: quę ſpe
cie in ꝓmogenitis fructibus eſtimabantur:
nunc autem reuelatum eſt eos ſignificari q̄
per baptiſmatis ſacramenta renouantur.

Hoc eſt enim vere ſacrificium primitiuum
quando vnuſquiſꝗ ſe offert hoſtiam: ⁊ a ſe
incipit vt poſtea munꝰ ſuum poſſit offerre.

Noua igitur fides renouatorum: valida:
pubeſcens:incrementuꝫ virtutis acquirēs:
non remiſſa: non feſſa: non ſenio quodam
marcida ⁊ vigore ignaua:apta ſacrificio eſt
quę pullulet quodaꝫ virenti germine ſapiē
tię:⁊ iuuenili diuinę cognitionis feruore pu
beſcat. Habeat tamē ſucum doctrinę ve
teris. Sicut eñ noui:ita ⁊ veteris teſtamē
ti debet doctrina concurrere: quia ſcriptuꝫ
Leuitꝭ.25. eſt: Māducate vetera veterum:et vetera a
facie nouorum auferte. Cibus nobis ſit
cognitio patriarcharū:epuletur animus in
ꝓphetarū oracula:tali ſagina mens paſca
tur interior. Sed illa non ſpecies agni ſit:
ſed veritas corporis chriſti. Non vmbra le
gis pręſtringat oculos:ſed aperte domini
cę gratia paſſionis ⁊ ſplendor reſurrectiōis
aciem mentis illuminet. Si autem offe
res ſacrificium de primitiuis ouibus:frixū i
igne:frixum pingue:offeres ſacrificium pri
mitiuorū:ſicut ſcriptum eſt: qđ ſignificat fi
dem tuam velut igni ꝓbatam eſſe debere:⁊
ſancto feruere ſpiritu. Deniꝗ coxit lentē
iacob:⁊ fratri primatus benedictionis eri
puit:quos vtiꝗ ſolida cōſequeretur fides.
Hic ergo robuſtus ⁊ viuidus augebatur:il
le autem qui cibum ſuū coquere neſciebat:
fatigatus atꝗ deficiens defluebat. Uta
tur igiꝛ verbo domini ſicut igne virtus ani
mę tuę. Uide vſtum ioſeph:ſicut ſcriptum
eſt:Eloquiū domini vſſit euꝫ. Torreatur Ps.104.
fides tua:ſicut ſpice meſſiū. Tunc eñ matu
ritatem fructuū pręferunt:cuꝫ eas primo ſo
lis ꝓceſſu tēpora ęſtiua torruerit. Sermo
igitur plurimus ſcripturarū animaꝫ confir
mat:⁊ quodam ſpiritalis gratię colorat va
pore. Rationabilia quoꝗ inuēta corroba
rat:diſſoluitꝗ omneꝫ vim irrationabilium
paſſionū. Ideoꝗ eſau laxatis virtutis ſuę
nexibus diſſolutus eſt. Illi autē q̄ ſuccin Exo.12.
cti lumbos non crudum neꝗ coctum aqua
ſed aſſum igni caput agni edere iubebanꝛ:
ſicut habes i exodo:forti ac fideli animo pe
deſtri itinere maria trāſfretauerūt. In euā Luc.24.
gelio quoꝗ aſſos piſces dominꝰ ieſus man
ducabat:ſicut ſcriptum ē:in quo plenitudo
ſācti ſpiritus redūdabat. Et fortaſſe ideo
deficiebat eſau:q: coctum in aqua deſidera
bat cibuꝫ:quē iacob quaſi inhabilē ſibi do
nauit infirmo. Oblationem autē atꝗ ora
tionem oportet non ꝯfuſam eſſe:ſed compe
tenti diuiſione diſtinctam. In omni eñ cō
fuſione melior ē diſtinctio: multomagis in
oratione atꝗ oblatiōe:quę niſi certas diui
ſiones habeat ſit obſcurior. Ideo hoſtię
plerūꝗ mēbra lex diuidi iubet:et holocau
ſta offerri: vt ſine admixtione et operimēto
aq̄ nudum ſacrificiū ſit:eo ꝙ nuda atꝗ om
nibus exuta inuolucris debet fides noſtra
feruere:ne vanis et fallacibꝰ opinionibꝰ in
duaꝛ:ſ; pura atꝗ ſincera ſimplicitas mētis
appareat. Deinde i ꝑtes diuidaꝛ cōgruas.
Uirtus eñ genus eſt q̄ diuidiꝛ i plurimas
ſpecies. Sed ꝓncipales q̄ttuor ſunt. Pru
dētia:tēperātia:fortitudo:iuſticia. Redo
leat igiꝛ orō tua prudētiā erga cognitionē
dei ⁊ veritatē fidei. Redoleat tēperantiā:
quā etiā ꝯiugibꝰ exigendā putauit apl̄s di
cēs:Nolite fraudare iuicē niſi forte ex ꝯſen 1.Corꝭ.7.
ſu ad tp̄s vt vacetꝭ orōni. Et lex caſtigatos
aſi heſternū ⁊ nudiuſtertiū diē ad ſacrificiū
accedere iubet. Fortitudinē teneat orō: vt
nllo īterpolaꝛ metu:nlla laſſitudīe deficiat.
Tūc eñ debet eē intētio ad ꝑcandū robuſti
or:cū vrgemur aduerſis. Juſticiā cuſtodiat
precatio:quā ſi tenuiſſet iudas:nō in pecca

tum facta eſſet eiꝰ oratio. Quãdo eñ ma
gis ab iniuſtis operibꝰ ac prauis ſtudijs ab
ſtinere debemus: ꝙ̃ tunc quando dei iuſti/
ciã depcamur? Et ideo dominꝰ vt cordi no/
Matth.5. bis eſſet iuſticia: Beati inquit qui ꝑſecutio/
nem patiunt̃ ꝓpter iuſticiã: ipſorũ eſt enim
regnum celorũ. Hec eñ defuit iude. Nã ſi
affuiſſet nõ tradiſſet dominũ: nõ ꝓdidiſſet
magiſtrũ. Defuit ſacrificio etiã cain iſtiꝰ:
qui ſi tenuiſſet iuſticiã domino: debuit pri/
mitiua munera nõ poſteriora deferre. Defu
it itaqꝫ ei diuiſio: ideoqꝫ reſponſum ait: Si
Gen.4. recte offeras nõ recte aũt diuidas: peccaſti:
quieſce. Uides quãtum ſit vitij. Ubi deeſt
diuiſio: ibi totũ ſacrificiũ refutatur. Supeſt
vt de cõtinua ⁊ iugi oratione dicamus: qđ
Luc.6. ĩmorari nos ⁊ vacare orationi oportet. Per
noctabat dominꝰ in oratione: nõ vt ſibimet
ꝓdeſſet: ſed vt nos doceret. Frequens eñ
oratio quandã operat̃ diſciplinã orandi: qꝛ
ipſe vſus docibiles dei facit: indocibiles ne
gligentia. Bona igit̃ exercitatio. Deniqꝫ
corporis virtus exercitatione auget̃ frequẽ/
ti: aut inexercitata minuit̃ ⁊ labitur. Pluri/
mi eñ exercitij diſſuetudine: etiam natura/
lem diſſoluere virtutẽ. Similiter anime for
titudo exercitationis aſſiduitate ſolidat̃: vt
labor ipſe diſciplina ſit: nõ oneri futurꝰ ſed
vſui. Hunc cibũ menti noſtre deferamus
qui multa attritus meditatione ac politus:
cor hominis ſicut illud celeſte mãna confir/
met. Qđ nõ ocioſe tritũ ac politũ accipi/
mus: eo ꝙ celeſtiũ ſcripturarũ alloquia diu
terere ac polire debemus: toto animo ⁊ cor/
de verſantes vt ſucus ille ſpiritalis cibi in
omnes ſe venas anime diffundat. Ergo ſi
tanquã pubeſcens adoleſcat fides que de/
fectũ ſeneſcẽtis deuotionis ableget: ⁊ ſpiri/
tu ferueat: ⁊ ꝯgrua diſtinctione teneat̃ men
ſura legitime diuiſionis: ⁊ aſſiduitas cõmẽ/
det gratiã: tunc fit illud pingue ⁊ tanquam
adipale ꝑcationis genus: de quo dicit ſcri/
Ps.22. ptura: Impinguaſti ĩ oleo caput meũ. Si
cut eñ agni multo lacte pingueſcũt: ⁊ ſicut
oues bene paſte adipe nitent: ita apoſtoli/
co ſuco paſta fideliũ pingueſcit oratio. Ho/
rum ſi deſit aliquid que ſupra diximꝰ: ſacri/
ficiũ nõ ꝓbat̃. Idcoqꝫ dictũ eſt ad cain: Si
recte offeras non recte autẽ diuidas: pecca/
Gen.1. ſti. Nãqꝫ mũdus ĩpe diſtincte legit̃ factus
cũ eſſet añ incõpoſita pars eiꝰ: qꝛ terra erat
inuiſibilis ⁊ incõpoſita. Nempe lux primũ
facta eſt: et vocauit deus lucem: ⁊ ſeparauit
deus inter lucẽ ⁊ tenebras: ⁊ vocate ſunt te-
nebre nox. Et ꝑ ordinẽ ſingula ꝙ facta ſint
legimus: celum: terra: ligna fructifera: ani/
malia diuerſa. Diſtributa autẽ ſunt leuio
ra ſuperioribꝰ. vt aer ⁊ ignis: ⁊ grauiora in/
ferioribꝰ: hoc eſt: terra ⁊ aqua. Utiqꝫ ſimul
omnia fieri iubere potuit deus: ſed diſtinc/
tionẽ ſeruare maluit: quã nos in omnibus
imitaremur negocijs: ⁊ maxime in viciſſitu
dinibꝰ gratiarũ. In quibus nõ ſatis eſt red
dere qđ acceperis: ſed cõmendare quod red
das. Nã ſi quis debitũ ſoluat: ⁊ in referẽ/
do iniuriã faciat creditori: intolerabiliuſ eſt
vtiqꝫ ꝙ̃ nõ reddidiſſe qđ debebat. Nõ er/
go quantitas ſolutionis: ſed animꝰ redden
tis ⁊ qualitas cõſiderat̃ ⁊ affectus. Recte
igitur cain obtulit: qꝛ oblatio inſigne deuo/
tionis ⁊ indiciũ gratiarũ eſt: ſed nõ recte di
uiſit: qꝛ ante omnia deo debuit deferre pri/
mitias vt a gratia inchoaret auctoris. Ete/
nim diuiſionis hic ordo eſt: vt prima ſecun/
dis: nõ primis ſecũda ꝑcurrãt: ⁊ celeſtia ter/
renis nõ terrena celeſtibꝰ ꝑferant̃.

Quod quia cain ordinem diuiſionis nõ ſeruauit: dictuz ſit ei: Peccaſti: quieſce. Et queadmodum deus omnia docuerit: ⁊ quid moraliter illud ſignificet: Ca. VII.

Sed quia cain cõfudit hunc ordinẽ:
dicitur ei: Peccaſti: quieſce. Om/
nia docet deus. Primum ne pecces
vt in adã monuit. Secũdo ſi peccaueris:
quieſcas: vt in cain doceris. Erubeſcere
eñ debemus ⁊ cõdemnare peccatũ: nõ de/
fendere: quoniã pudore culpa minuitur: de
fenſione cumulat̃. Et ſilendo corrigimur: cõ
tentione ꝓlabimur. Sit ſaltez verecundia:
vbi nõ eſt abſolutio. Inde illud: Iuſtus in Prouer.18.
exordio ſermonis accuſator eſt ſui. Et iterũ
ab ipſo dño alibi dictũ legimus: Dic iniqui Eſa.43.
tates tuas vt iuſtificeris. Quanta pudoris
gratia vt iuſticiã teneat: verecũdia quã cul
pa reatus abſtulerit. Ideo autẽ ait: Qui/
eſce: qm̃ nõ habes qđ excuſes. Culpe ipſius
ad te cõuerſio eſt. Non eñ frater ei adijci/
tur: ſed error aſcribit̃ cuius ipſe ſibi auctor
eſt. In te ĩquit reuertet̃ crimẽ qđ a te cepit.
Nõ habes in quo neceſſitatẽ magl ꝙ̃ mẽtẽ
tuã arguas. In te retorquet̃ iprobitas tua:
tu princeps es illiꝰ. Bñ ait: Tu ꝑnceps es il
liꝰ. Etenĩ impietas mater q̃dã eſt delictorꝝ:

⁊ q̃ grauiora peccauerit: in cetera facile ꝓla/
bitur. Quõ eñ poteſt ab humanis tẽpera
re qui diuina violauit: ⁊ hominibꝰ bonus eſ
ſe qui deũ leſit? Atrociorẽ igitur ſcelerũ rea/
tum: vitia reliqua ſequũtur: qm̃ quo flagi/
tioſa ꝑpenderunt: eo inclinant cetera. Tu er
go princeps operl tui: tu dux criminis. Nõ
te inuitũ: nõ imprudentẽ error attraxit: ſed
volũtarius reus iudicio: nõ lapſu feciſti do/
lũ: quo te diuine iniurie reũ ipſe ꝯuincis.

Quomõ cain admonitꝰ vt quieſceret: auxerit inſolentiã: ⁊ flagiciũ acerbauerit. Et q̃d ſibi velit ꝙ ait: Eamus in campũ: Ca. VIII.

Admonitus igitur vt quieſceret: au/
get inſolentiaz: acerbat flagitium.
Gen.4. Quid igit̃ ſibi vult qđ ait: Eamꝰ
in campũ: niſi quia locꝰ nudus gignentiuz
eligitur parricidio? Ubi eñ frater habebat
occidi: niſi vbi fructus deeſſet? Tanqꝫ ꝑſagi/
ens natura tanti ſceleris loco germina de/
negauerat: qꝛ nõ cõueniebat vt idem ſolũ ⁊
cõtagia parricidalis ſanguinis reciperet ꝑ/
ter naturã ⁊ fructus ſm̃ naturam germina/
ret. Merito ipſe dicit: Eamus in campũ.
Nõ dicit: eamꝰ in paradiſum vbi poma flo
rent: nõ in aliquẽ cultuz ⁊ fructiferũ locum.
Ipſi parricide indicãt fructũ ſe ſceleris ha
bere nõ poſſe: nec penes eos fructũ manere
qui tante impietati ꝑbuerint officiũ. Nam
ipſam refugiunt elementorũ benignitatez:
vt iſte cain qui videt̃ veritus ne largior bo/
ni terra ꝓuentus triſte facinꝰ impediret: ⁊ li
beralitatis aſſuetudine genitalis qua facit
ſibi fetus ⁊ fructus varios germinaſcere: in
hoc quoqꝫ criminis apparatu vel mutua ſpe
cie ſui: fraternũ reuocaret affectũ. Latro di/
em refugit quaſi criminis teſtẽ. Lucẽ adul/
ter quaſi erubeſcit adulterij cõſcientiã: par/
ricida terrarũ fecũditatẽ fugit. Quomõ eñ
poterat cõmunis partus videre conſortia: q̃
conſortẽ ſui ſanguinis trucidabat? Ioſeph
in lacum mittitur ſiccũ: ãmon intra domuz
occiditur. Iuſtũ igitur natura eſt impartita
iudiciũ ea loca in quibꝰ erat futurũ parrici/
dium muneris ſui dote priuãdo: vt ex inno
centis ſoli quadã dãnatione oſtenderet fu/
tura ſupplicia noxiora. Propter ſcelꝰ igit̃ ho
minũ ⁊ ipſa elemẽta dãnant̃. Deniqꝫ da/
uid montibꝰ in quibꝰ ionathas cũ patre in/
temptꝰ eſt ꝑpetue penã ſterilitatis opta/
2.Reg.1. uit dicẽs: Mõtes q̃ eſtiſ in gelboe: neqꝫ ros
neqꝫ pluuia cadat ſuꝑ vos: mõtes mortis:

Qua ratione interrogauerit deꝰ cain vbi eſſet frater ſuus: ⁊ de ipſiꝰ redargutione atqꝫ cõdemnatione: cum moralis intellectus explanatione: Ca. IX.

Nunc ꝯſideremus qua ratione inter
rogauit deꝰ cain: vbi eſſet frater ſu/
us: quaſi neſciret occiſum. Sed qđ
ad ſcientiã dei ſpectat negantẽ arguit: ⁊ in/
ficianti quaſi ſciens reſpõdit: Uox ſangui/ Gen.4.
nis fratris tui clamat ad me. Qđ autẽ ad
rationẽ ꝓfundam attinet: peccantes admo
net ad penitentiã. Confeſſio eñ penarũ cõ
pendiũ eſt. Inde in iudicijs ſecularibꝰ im/
poſiti eculeo torquent̃ negãtes: ⁊ quedã tã/
git iudicẽ miſeratio cõfitentis. Eſt quedam
in peccatis verecũdia: ⁊ penitentie portio:
crimen fateri: nec diriuare culpam ſed reco/
gnoſcere. Mitigat iudicẽ pudor reorũ: exci
tat autẽ ꝑtinacia denegantiũ. Uult te ꝓuo
care ad penitentiaz deus: vult de ſe ſperari
indulgentiã: vult demõſtrare tua ꝯfeſſione
ꝙ nõ ſit auctor malicie. Nam qui peccatum
ſuũ ad quandã referunt: vt gentiles aſſerũt
decreti aut operis ſui neceſſitatẽ: diuina ar/
guere vident̃: quaſi ipſorũ ius cauſa pecca/
ti ſit. Qui eñ neceſſitate aliqua coactus oc/
ciderit: quaſi inuitꝰ occidit. Ea vero que a
nobis ſunt excuſationẽ nõ habent: que aũt
ꝑter nos ſunt: excuſabilia ſunt. Sz quãto
grauius peccato ipſo ad deũ referre qđ fece
ris: ⁊ reatus tui inuidiã trãſfundere in auc/
torẽ nõ criminis ſed innocẽtie? Perpende
autẽ parricide reſponſionẽ. Neſcio inquit: Abi.5.
Nũquid cuſtos fratrl mei ego ſum? Etſi cõ/
tumaciam ꝓdat hic ſermo: ſonat tamẽ quia
ſi bonũ fratrẽ cõſideraſſet: cuſtos debuit eſ/
ſe pietatis. Quẽ eñ magis ꝙ̃ fratrẽ ſeruare
debuerat? Sz quomodo germanitatis ſer
uaret officiũ: qui neceſſitudinis nõ agnouiſ
ſet affectũ? Aut quomodo fieri poſſet vt na
ture obedientiã deferret: qui deo reuerenti/
am nõ exhiberet. Negat primũ quaſi apud
ignorantẽ. Recuſat fraterne munus cuſto/
die q̃ſi exorſ nature. Declinat iudicem qua/
ſi liber arbitrij. Quid miraris ſi pietatẽ nõ
agnouit: qui nõ agnouit auctorẽ? Et ideo
doceris hac ſerie ſcripturaruz fidem eſſe ra/
dicem virtutũ omnium. Unde ⁊ apoſtolus
ait: Quia fundamentũ noſtrum ieſus chri/ 1.Cor.3.
ſtus eſt: ⁊ quicquid ſupra hoc fundamẽtum

ędiſicaueris:hoc ſolũ ad operis tui fructũ:ꝛ
ad virtutis ꝓficere mercedẽ. Cõgrue igiť
reſpõdit dñs tam imprudẽter negãti dicẽs:
Geñ.4. Vox ſanguinis fratris tui ad me clamat:
Hoc ẽ cur neſcis vbi ẽ frater tu⁹? Soli era/
tis cũ duobus parẽtibus:inter paucos fra/
ter te latere nõ debuit. An qꝛ parẽtes tui ac
cuſatores eſſe nõ poſſũt? Nolo eñ vt ea ne/
ceſſitudo quę eſt auctor ſalutis: fiat auctor
periculi. In te ſolo leges ſuas natura ami/
ſerit. Ideo ergo putas crimẽ latere:qꝛ pa/
rentes accuſare nõ debẽt? Sed eo maior
eſt cõdemnatio tua. Nã ſi cara neceſſitudi/
nis nomina accuſare nõ debent: multoma/
gis non debent occidere. Sed ſi me teſtem
abnuis ꝛ refugiſ arbitrũ: vox ſanguinis fra
tris tui teſtis eſt quę ad me clamat. Illa te
maiore auctoritate arguit ꝙ̃ ſi frater viue/
ret. Soli eratis: Quis eũ potuit alter occi
dere? Si accuſas parẽtes parricidã ꝓbas.
Potuit fratrẽ occidere qui nõ parcit paren/
tibus. Potuit parricida eſſe:qui de parrici/
dis ſe ortum ꝓbare deſiderat. Et bene ait:
Vox ſanguinis fratris tui clamat:nõ frater
clamat. Hoc innocẽtia ꝛ gratia germanita/
tis:etiã in ipſa morte ſeruat. Nõ accuſat fra
ter ne videať parricida. Nõ accuſat vox ip/
ſius:nõ anima eius:ſed vox ſanguinis ac/
cuſat:quẽ ipſe fudiſti. Tuũ te ergo facinus
nõ frater accuſat. Simul q̃rela criminoſa
adimiť. Non põt de alieno teſtimonio que
ri:qꝛ crimen ꝓprio facinore cõfiteť. Minor
eſt ſermo ꝙ̃ factũ. Eſt tamẽ etiã terra teſtis
quę cępit ſanguinẽ. Et bene ait: Vox ſang/
uinis fratris tui clamat de terra:non dixit:
de fratris clamat corpe:ſed de terra clamat.
Etſi frater parcit:terra nõ parcit. Si frater
tacet terra cõdemnat. Ipſa eſt in te ꝛ teſtis
ꝛ iudex. Teſtis acrior:quę adhuc parricidij
tui ſanguine madet. Iudex aſperior:quę tã
to ſcelere coinq̃nata eſt: vt aperiret os ſuuꝫ
ꝛ reciperet ſanguinem fratris tui de manu
tua. Et illa quidẽ aperuit os ſuũ:quaſi exce
ptura de fratribus verba pietatis: nihil ti/
mens cũ fratres videret:quę ſciret ius ger/
manitatis amoris incentiuum eſſe nõ odij.
Nam quõ poterat parricidiũ ſuſpectare: q̃
adhuc nõ viderat homicidiũ? Sed tu effu/
diſti ſanguinẽ:cuius dolẽs ipſa cõtagium:
Nõ augebit inquit virtutẽ ſuam dare tibi.
O innocens vltio: vt quę tã grauiter vio/
lata fuerit:ſatis habens nõ ꝓdeſſe nõ q̃rat

nocere. Nõ mediocre etiã dogma ꝙ ait:
Vox ſanguinis fratris tui ad me clamat:qꝛ
deus iuſtos ſuos audit etiam mortuos:qm̃
deo viuunt. Et merito ꝓ viuẽtibus haben/
tur:qꝛ etiã ſi corporis guſtauerint mortẽ: vi
tam tamẽ incorporeã capiunt ꝛ illuminanť
ſuorũ ſplendore meritorũ: luce quoq3 fruũ/
tur ęterna. Iuſtoꝝ ergo audit ꝛ ſanguinẽ:
auertit ſe autẽ a precib⁹ impioꝝ: qm̃ etiã ſi
videantur viuere:miſeriores tamẽ ſunt om
nib⁹ mortuis:carnẽ ſuã [illegible] tumulũ circũ/
ferentes:cui infelicẽ intoderunt animã ſuaꝫ.
Quid enĩ aliud eſt ꝙ̃ ſepulcra quę intra hu/
mũ voluitur ꝛ terrenę auaricię cupiditatib⁹
cęteriſq3 vitijs includiť: vt gratię cęleſtis au
rã ſpirare nõ poſſit? Hmõi peccator a ter/
ra maledict⁹ eſt:quę eſt infima ꝛ poſtrema
pars mundi. Superi⁹ vtiq3 cęlũ:ꝛ quę in cę
lo ſunt:ſol: luna ꝛ ſtellę:throni:dñationes:
principatus ꝛ ptãtes:cherubin ꝛ ſeraphin.
Nõ eſt ergo dubiũ ꝙ euꝫ ꝛ ſuꝑiora damna/
uerint quẽ inferiora dãnauerunt. Naꝫ quõ
abſolueť pure illic cęleſtiq3 ſentẽtię: quẽ nec
terrę potuerũt abſoluere? Et ideo gemẽs et
tremens iubeť eſſe ſuꝑ terrã. Euidens gene
raliſq3 ratio:qꝛ omni improbo mala aſſunt:
ꝛ affutura ſunt. Quę aſſunt: triſticiã operã/
tur:quę futura formidinẽ. Sed improbum
plus p̄ſentia ꝙ̃ futura ſollicitãt. Vnde ꝛ ca/ Geñ.4.
in dixit ad deum: Maior cauſa mea eſt. Si
derelinques me:hodie a facie tua abſcõdã
me. Nihil enĩ grauius ꝙ̃ errantẽ a deo deſe
ri: vt ſe reuocare nõ poſſit. Mors peccatori
finẽ peccandi affert: vita autẽ diuino guber
naculo deſtituta p̄cipitatur:ꝛ in grauiora ꝓ
labitur: vt ſi gregẽ paſtor relinquat: incur/
ſent beſtię: Ita cũ deus deſerit hominẽ:in/
gruit diabolus. Graue eſt: p̄ſertim inſipien
tibus nõ habere rectorem. Serpit malicia:
vulnus augeť: vbi medicina defuerit. Ab/
ſcondit ſe aũt qui velare vult culpã: ꝛ tege/
re peccatũ. Qui enĩ male agit odit lucem: ꝛ Job.3.
amat tenebras ſuorũ: ꝛ latibula delictoruꝫ.
Iuſtus autẽ nõ abſcondere a dño deo ſuo:
ſed ipſe magis ſe offerre conſueuit dicens:
Ecce ſum ego:qui nõ habet criminoſam cõ/
ſcientiã quã timeat deprehendi. Merito er
go ſe abſcondit male cõſcius ꝛ ait: Omnis Geñ.4.
qui inuenerit me occidet. Anguſtę mentis
homo p̄ſentẽ mortẽ veretur: ꝑpetuã negli/
git: ꝛ diuinũ iudiciũ nõ reformidat. Interi/
tũ ſolũ corporis depc̃atur. Sed a quo time/

bat occidi qui ſolos parentes habebat i ter
ris? Potuit quidẽ ꝛ incurſus beſtiaruꝫ ti/
mere:qui legis diuinę iura violauerat: nec
p̄ſumere de ſubiectis animalib⁹ cęteris:qui
hominẽ docuerat occidi. Potuit et parẽtes
parricidas timere: qui docuerat parricidiũ
poſſe cõmitti. Potuerũt enĩ ꝛ parẽtes de fi/
lio diſcere:qđ didicerũt poſteri de parente.

Qua ꝺ cauſa dixerit deus: Qis qui occiderit cain:ſepties vindictã exoluet. Et qua ratione ſignuꝫ ſuꝑ eum poſituꝫ fuerit ne occideretur: cum pulchra morali interp̄tatione atq3 inſtructiõe: Ca. x.

n Unc ꝯſideremus qua cauſa dixerit
de⁹: Omnis qui occiderit cain:ſep/
ties vindictã exoluet. Et qua ratio/
ne ſignum ſuper eum ponitur ne occidatur
parricida:cum ꝓſpectum non fuerit ne ino/
cens occidereť. Octau⁹ eſt homo: habet
rationabile quo pręſtet cęteris:habet ꝛ q̃n/
q3 corporis ſenſus. Habet etiam vocem:ha
bet ꝛ generandi gratiã. Hęc ſeptẽ niſi illo
rationabili regãť:ſubiecta morti ſũt:ꝛ ideo
ſtult⁹ in his habet om̃e periculũ ſui. Qui
ꝺ rationabile illud amiſerit:fruſtra ꝺ iſtorũ
ſibi vſu ſeptem carnaliũ munerum blandi/
ctur. Diſſoluũtur hęc om̃ia niſi habenis q̃/
buſdam rationis aſtricta ſint. Mors itaq3
rationis mortem operatur irrationabilium
paſſionũ. Sed illud melius ꝙ ſeptim⁹ nu
merus quietis et remiſſionis eſt. Ergo qui
alij non pepcerit peccatori: ꝛ mun⁹ ei remiſ/
ſionis peccatoꝝ inuiderit:ipſe ſibi ſpem re/
miſſionis eripiet: et erit in eo pari menſura
vindicta de gratia. Qđ autẽ ſignũ poſuit
ſuper cain ne quis eum occideret: reflectere
voluit erranteꝫ: ꝛ beneficio ſuo inuitare ad
correctionẽ. Ipſis enĩ nos facilius cõmitte/
re ſolemus:quoꝝ habemus gratiam. Nec
tamen magna cõcedit:ſed in eoipſo impru/
dentiam inſipiẽtis vlciſciť. Qui cum eſſet
ꝑpetuis ſupplicijs obnoxius:non remitti ſi/
bi pęnam popoſcit:ſed vitã corporis huius
obſeruãdã putauit:in qua plus erũnę eſt ꝙ̃
voluptatis. Mors enĩ vna eſt in ſeceſſione
animę ꝛ corporis: ꝛ in fine iſtius vitę: Quę
ſimul vt venit:omnes corporis dolores au/
ferre non augere conſueuit. Metus vero q̃
hanc vitam viuentibus frequẽter ingruũt:
męſticię: dolores: gemitus: diuerſiq3 cruci/
atus grauitatum ꝛ ęgritudinũ vulnera:plu

rimas etiã mortes generi humano inferũt:
vt iſta mors remedium eſſe videať: non pę/
na. Nõ enĩ pemptoria eſt ꝑ quã nõ adimi/
tur vita:ſed ad meliora transfertur. Nam ſi
nocentes moriũtur:qui gradum a peccatis
reuocare noluerint vel inuiti tamẽ finẽ non
naturę:ſed culpę adipiſcuntur:ne plura de/
linquant: quib⁹ vita fęnus eſt delictorum.
Si autem bonę ſpei compotes ſũt:migrare
magis ꝙ̃ deficere credendi ſunt. Inſeritur
hoc loco dogma de incorruptiõe animę: ꝙ
ipſa vera ꝛ beata vita ſit: quaꝫ vnuſquiſq3
bene ꝯſcius viuit:multo purius ac beatius
cum huius carnis anima noſtra depoſuerit
inuolucrũ: ꝛ quodam carcere iſto fuerit ab/
ſoluta corporeo:in illum ſuperiorẽ reuolãs
locum vnde noſtris infuſa viſceribus com/
paſſione corꝑis ingemuit donec cõmiſſi gu
bernaculi mun⁹ impleret: vt carnis hui⁹ ir/
rationabiles motus rationabili ductu rege
ret ꝛ coerceret. Inde eſt ꝙ poſtea prophetę
in captiuitatem cum populo iudęoꝝ trãſie/
runt:ne reliqua plebs ſuoꝝ deſtituta prę̃ſi/
dio:cõſilioq3 viduata:grauiorẽ ſubiret erũ/
nam:ſed magis frequentib⁹ cõmonita ora/
culis ꝓphetarum ad dominuꝫ deum ſuum
pio rediret affectu:ne aduerſis captiuitatis
attrita: ꝓrueret in ꝑfidię peccatuꝫ: ſalutiſq3
ꝑpetuę remediũ deſꝑaret. Redarguũtur
itaq3 hoc in loco qui vnicam hanc vitã pu/
tant eſſe quę ſit in hoc ſęculo: Omnia plena
lapſus: plena mœroris ſunt: et redarguũtur
ſimplici ſerie geſtoꝝ. Ecce enĩ iuſt⁹:inno/
cens:pius: ꝓpter gratiaꝫ deuotionis odia
fratris incurrẽs:imaturus adhuc ęui ſubla/
tus eſt parricidio: ꝛ iniquus:ſceleratus: im
pius etiam fraterna cęde pollutus: lõgęuã
duxit ętatem: duxit vxorem: poſteritatẽ re/
liquit: vrbes condidit: ꝛ hoc meruit ꝑmiſſi/
one diuina. Nõne in his apte vox dei cla
mat: Erratis qui putatl hic eſſe omnem vi/
uendi gratiã? Non intelligitis non aduerti
tis ſenectuteꝫ hanc miſeriarũ eſſe veteranã
ꝓceſſionemq3 ętatis: erumnarũ ſtipendia:
ꝛ ſcylleo quodaꝫ vſu circũſonari nos quoti
dianis naufraugijs: tundi fluctibus: in ſco/
puloſis habitaculis degere ꝛ in his delecta
ri: ſicut illud nõ tam ęternũ animal ꝙ̃ imor/
tale malum. Ergo ꝛ iſti cain longęuitas in/
dulta vindicta eſt: eo ꝙ vixit metu: ꝛ ꝓlixũ
ſpacium multo cucurrit: ꝛ infructuoſo labo
re: qua pęna nihil grauius ꝙ̃ vt q̃s ipſe ſibi

maioꝝ cauſa pęnarũ ſit. Uide igitur ꝙ ꝑ/
petua vita iuſtoꝝ: ⁊ nulla ſit improborum.
Juſti ſãguis clamat ⁊ mortui: vita aũt pec/
catoris abſconditur. Tertium eſt: quoniã
cum parricidiuꝫ eſſet admiſſum: hoc eſt ſce/
lerum ꝑncipatus: vbi peccatũ obrepſit: ſta/
tim ⁊ lex diuinę mãſuetudinis ꝓrogari de/
buit: ne ſi continuo vindicatuꝫ eſſet in reũ:
homines quoqꝫ in iudicando nullam pati/
entiam moderationẽqꝫ ſeruarẽt: ſed ſtatim
reos ſupplicio darent. Diuinę autẽ ſenten/
tię ꝓuidẽtia huiuſmodi eſt: vt magnanimi
tatem et patientiã doceret iudices: ne quis
ꝑpropere rapetur ſtudio vindictę: ⁊ ipſa de/
liberationis ĩmaturitate puniret inoxium:
aut pęnam acerbaret irati: nec tamen peni/
tus iudultum eſſe pateref in eo qui nullam
pęnitẽtiã ſceleris induiſſet. Repulit enim
eum a facie ſua: ⁊ a parentibus abdicatuꝫ:
ſeparatę habitationis ꝗdã relegauit exilio:
eo ꝙ ab hũana manſuetudine tranſiſſet ad
ſeuitiam beſtiarum. Uerũtamẽ homicidio
noluit homicidã vindicari: qui mauult pec/
catoris correctionem ꝙ̃ mortẽ. Unde in la/
mech ſeptuagies ſepties vindicatur: qꝛ gra
uior culpa eius eſt: qui nec poſt damnatio/
nem ſe correxit alteri⁹. Cain impetu quodã
improuido ante peccaueirt: Lamech vtiqꝫ
qđ in altero rep̃henſũ aduerterat cauere de
buerat: ſuo quippe iudici ſentẽtia debebaꝰ:
ne quis paſſim reum eſſe feriendũ putaret.
Et vt ad myſteriũ venias: nõ debuit inter/
imere eum qui vſqꝫ ad naturalem terminũ
mortis ſuę agẽdę habebat ſpacium pęnitẽ/
tię. Excuſare poſſet ꝙ ſe redemiſſet: vel ſera
actione pęnitentię: niſi eum ꝑmatura pęna
rapuiſſet.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
ſecundus de Cain et Abel explicit.

Capitulorum libri de Noe ⁊ ar/
ca ſancti Ambroſij epiſcopi recolle
cta annotatio.

Q̄ꝫ dignum ſit vt iuſtus noe qui ad reuocã
dum ſemen hominuꝫ reſeruatus fuit: ad
imitationem omnium deſcribatur: vt et
nos requieſcamus ab omni iſtius mundi
ſollicitudine o pibuſqꝫ iniquitatꝭ: ac terre
nę ↄuerſationis cura. Ca. I.
De ſignificationibus nominũ trium filiorũ
noe: ⁊ de inſtructiõe aciei ac munitionib⁹
bonitatis naturę: qui nos ad hui⁹ mundi
ꝑlia generauit. Ca. II.
Quid ſignificet ꝙ ſecuturo diluuio: non ſo/
lum noe: ſed ⁊ vniuerſa generatio ꝙ̃ ma/
xime abundauerit filiorum ꝓcreatiõe. Et
quomodo beneficij gratiã ſequi debet ſo/
brię diſciplinę cenſura. Qua etiam ratio/
ne ſpiritusſanct⁹ hominib⁹ detur: non au
tem ꝑmaneat. Ca. III.
Q̄ꝫ gigantib⁹ qui fuerũt in terra ętate noe:
ſimiles ſint homines cultui carnis ſuę ſtu
dentes. Et qui dicanꝰ filij dei. Et quo pa
cto deus dicatur iraſci: aut moueri. Quẽ/
admodũ etiam irrationabilib⁹ ꝓpter ho/
minis peccatũ deletis: Noe tamẽ gratiã
apud deũ inuenerit. Ca. IIII.
Quõ omnis terra dicaꝰ fuiſſe corrupta. Et
tp̃s oĩs hoĩs veniſſe ante deũ. Ca. V.
De ędificatione arcę: ⁊ quemadmodũ in ea
deſcripta fuerit humani corporis figura.
Atqꝫ nidi eiuſdem quibus ſingula corpo
ris noſtri membra ſignificantur: bitumĩe
intus et foris linienda ſint ne facile corrũ/
pantur. Ca. VI.
De cõparatione arcę noe: ad arcam fęderis
quo ad materiam ligni: glutini et cõmoti
onis. Quomodo etiã longitudo ⁊ latitu/
do arcę: ſingulos hũani corꝑis ſenſus de/
notẽt ad vſũ aliquẽ eẽ cõpoſitos. Ca. VII
Quid ſignificet oſtium ex aduerſo in arca
factum. Et quemadmodũ qui retro erãt:
priores facti ſint. Ca. VIII.
Quid ſit ꝙ inferiora arcę bicamerata et tri/
camerata eſſe debeant. Et ꝙ deus per ar/
cę figurã voluerit non edocere quẽadmo/
dũ a diluuio intẽꝑantię tuti eſſemus per
remediũ electionis iuſti. Ca. IX.
De tribus cauſis ob quas muta animãtia:
quę peccandi ſenſũ non habent per dilu/
uiũ ſubiecta ſint pęnę: cuꝫ altiori myſtica

quadã interꝑtatione. Ca. X.
Q̄ꝫ abſumptis omnibus terrenis diluuio:
ſolus iuſtus ſe ⁊ domum ſuam ſeruet: Et
ꝙ̃ pulchre iuxta myſticam interꝑtationeꝫ
dñs ad noe dixerit: Quia vidi te iuſtum ĩ
generatione iſta. Ca. XI.
Qua ratione de iumentis mundis: ſeptem
⁊ ſepteꝫ: maſculus ⁊ fęmina iubeãtur ĩ ar/
cam induci: đ mundis aũt duo ⁊ duo: ſm̃
naturalẽ atqꝫ moralẽ expoſitiõeꝫ. Ca. XII
Qua de cauſa poſtꝙ̃ ingreſſus eſt noe ĩ ar/
cam: poſt ſeptem dies diluuium factũ fu/
erit. Quare etiaꝫ cum ſatis fuiſſet dixiſſe
diluuiũ fuiſſe. xl. dieb⁹: adiecerit: et. xl. no
ctibus. Et quia ratione. xl. diebus dura/
uerit. Quid pręterea ſibi velit qđ inquit
dñs: Et delebo oẽm reſurrectionẽ carnis
a facie terrę. Quid poſtremo qđ dicitur:
Et fecit omnia noe quę mãdauit ei domi/
nus deus. Ca. XIII.
Qualiter ſit conſiderandũ ꝙ ſexcenteſimo
anno noe: viceſima et ſeptima menſis fa/
ctum ſit diluuiũ. Et quemadmodũ oĩes
fontes rupti dicãꝰ: ac cataractę cęli aper/
tę: tam ſm̃ litteralem: ꝙ̃ etiam altiorẽ in/
tellectum. Ca. XIIII.
Cur dominus a foris arcam clauſiſſe dicaꝰ:
Et quomodo exundante aqua arca fere/
batur ſuper flumina aquaruꝫ: quę. xv. cu
bitis ſuper mõtes excelſos eminebant: iux
xta litteralem ⁊ allegoricam interpretati/
onem. Ca. XV.
De euidenti explanatione ⁊ allegoria eius
quod ſcribitur: Deleuit deus omne quod
erat ſuper faciem terrę. Quare etiam ſcri/
ptura dicat: Memor fuit dominus noe ⁊
beſtiarum ⁊ iumentorũ: ⁊ non fecerit mẽ/
tionem ⁊ de mitiorib⁹ quę poſt homineꝫ
ſunt: ſed fortioribus. Qualiſqꝫ fuerit ſpi/
ritus quem induxit domin⁹ ſuper terram
vt ceſſarent aquę. Ca. XVI.
Quid ſit ꝙ ait ſcriptura: Clauſi ſunt fonteſ
aquarum: ⁊ caractere cęli. Et đ compreheẽ
ſione loci illi⁹ vbi dicitur: Et ſedit arca ſe/
ptimo menſe ſeptima et viceſima mẽſis.
Et ꝗd ſit oſtium arcę qđ iuſtus aperuit vt
emitteret coruũ nõ reuerſurũ. Ca. XVII.
Quid ſibi portendat: ꝙ poſt coruum nõ re/
uerſurũ columba dimiſſa dicitur: ꝙqꝫ noe
extendens manum ſuſceperit eam: et ad
ad ſe introduxerit. Atqꝫ ſeptem alijs die/
bus tenuerit columbam ⁊ iterum eã emi/
ſerit. Ca. XVIII.
Cur columba dicatur ad veſperum eſſe re/
greſſa cũ ramo oliuę in ore: Et vnde cog/
nouerit noe aquas defeciſſe. Et đ colũba
tertio poſt dies ſeptem emiſſa: ꝗ tamẽ nõ
regrediebaꝰ. XIX.
Quid ſibi velit illa adiectio: ꝙ ſcp̃tura alia
die aquã minutam: alia ſiccatam terram
cõmemorat. Quomodo etiã noe tectũ ar
cę denudauerit. Et ꝙ ait primuꝫ menſem
vel ſcđm. Ca. XX.
Quare noe non ſua ſponte exiuerit arcã: ſꝫ
expectauerit oraculum diuinum: quo ſibi
dicebatur: Exi de arca: tu ⁊ vxor tua: ⁊ fi/
lij tui. Et q̃re in ingreſſu: ordinis delectus
fuerit habitus: vt ꝑmo ipſe ⁊ filij: deinde
vxores ingrederẽtur: in egreſſu autem id
cõmutatum: vt fęmię cum viris exierint.
Ca. XXI.
Qua ratiõe noe circa arcam nihil fecerit ni/
ſi iuſſus a domino: et tamen poſt egreſſũ
ab arca nõ monit⁹ aram deo ędificauerit.
Et quare dicatur deo ⁊ non domino. Cur
etiaꝫ ſumpſerit a beſtijs et volatilib⁹ mũ
dis vt offerret holocauſta. Quidqꝫ ſit ꝙ
ait dominus: Recogitãs non adijciã ma/
ledicere terrę. Ca. XXII.
De explanatione litterali ⁊ morali eius qđ
dominus dixit: Semẽ ⁊ meſſis: hyems ⁊
ęſtas: die et nocte nõ requieſcẽt. Ca. XXIII.
De prerogatiuã poteſtatis hominib⁹ in cę/
tera animalia attributa per id ꝙ domin⁹
benedixit noe ⁊ filijs eius dicens: Creſci/
te ⁊ multiplicamini et replete terraꝫ ⁊ do/
miamini eius. Et quomodo ĩtelligaꝰ qđ
ſubditur: Oia reptilia ꝗ ſũt viua ſint vo
bis in eſcam: cũ tamẽ quędã reptilia ſint
venenata. Ca. XXIIII.
An ſub his verbis quib⁹ ait domin⁹: Sicut
olera pabuli ded' vobis omnia: oleribus
magis ꝙ̃ carnalibus epulis vti debeam⁹.
Et quemadmodũ abſtinere debeamus a
ſanguine in ꝗ ẽ anima: Ac đ diuerſis phi
loſophorũ opinionibus circa naturã ani/
mę. Ca. XXV.
Q̄ꝫ per hoc ꝙ ait: Eteni veſtrum ſanguineꝫ
⁊ animarum veſtrarũ exquiram de omni/
bus beſtijs: ⁊ de manu hoĩs fratris: de/
tur intelligi hominẽ grauius peccare qui
fratri inſidiaꝰ. Et quis dicaꝰ frater. Qua/
re etiã dixerit: Ad imaginem dei fecit ho
minẽ: ⁊ non ad imaginem meam: cum re/

probatione opinionis pħoꝝ ꝗ negāt deū
habere curā ſuꝑ hoīes. Ca. XXVI.
Quomodo intelligendū ſit: ꝙ inquit domi
nus: Nō erit diluuiū vt corrūpat oēm ho
minē. Et ꝙ ſubdit: Arcū meū ponā ī nu/
be. Et qualis fuerit arcꝰ ille. Ca. XXVII.
Qua rōne cū tres filios noe: Sem: Cham
Japhet: ſupra cōputauerit: hoc loco me/
diū filij: id eſt: cham generationē prius cō/
prehenderit. Et quomodo ille chananęo
rū auctor fuerit. Ca. XXVIII.
Quomodo noe egreſſus ab arca: factus ſit
agricola. Et de differētia inter operatorem
terrę ꝛ agricolam. Quid etiam ſit ꝙ iuſtꝰ
primū vineam plātauerit et non triticum
aut ordeū. Et quid velit qđ ſubdit: Bibit
de vino ꝛ inebriatus ē. Et de duplici ſpe/
cie ebrietatis: ꝛ gemīa nudatione ſapiētꝭ.
Ac de operimētis aię. Ca. XXIX.
Quare nō ſimpliciter dixerit: Vidit cham
nudationē patris: ſed vidit cham pater
chanaan. Et cur cham nudatum patrē ri/
ſerit. Ca. XXX.
De euidenti pietatis affectu in bonis filijs
ſem et iaphet: qui nudatū amictu patrem
videre cauerūt. Et quomodo mens ſapi/
ens retrorſū ambulet. Quid etiā ſignifi/
cet ꝙ ſomno recedente: noe ſobrius factꝰ
ſit a vino. Et quare ſcriptura cham quem
primo medium inter filios poſuit: poſtea
minorē appellauerit dicēs: Cognouit noe
omnia ꝗ fecit ei filius iunior. Ca. XXXI.
De benedictione ſem filij: et quare noe do/
minum ꝛ deum dixerit: ꝛ ſpecialiter deū
filij ſui ſem. Et qua ratiōe cum cham pec/
cauerit: non ipſū ſed filiū illius ſeruituti
addixerit. Et đ benedictiōe filij iaphet: ꝛ
multiplici dilatatiōe bonoꝝ. Ca. XXXII
Quid ſignificet ꝙ poſt diluuiū noe dicitur
vixiſſe trecentis et quinquaginta annis.
Et ꝙ de generatione iaphet: rhodꝰ et alię
inſulę ſint nationū. Ca. XXXIII.
Qua ratione cham illius improbi: filiū ſe/
niorē ſcriptura fuiſſe memorauerit. Et ꝙ
Chus nemroth gigātē genuerit: qui erat
venator ante deum. Et de interpretatio/
ne nōis nemroth. Quoq; idē pncipiū fue/
rit regni babylonis. Ca. XXXIIII.
Finis.

Sācti Ambroſij epī liber đ Noe et arca: In quo eiuſdē ſācti viri vi/
tam: mores: geſta: altitudinē quo/
q; mētis diſerta explanatiōe deſcri
bit: feliciter incipit.

Qđ dignū ſit vt iuſtus noe ꝗ ad
renouandum ſemen hominū reſer
uatus fuit: ad imitationem omniū
deſcribatur: vt et nos requieſcamꝰ
ab omni iſtius mūdi ſollicitudine
opibuſq; iniqtatis: ac terrenę con/
uerſationis cura: Ca. I.

De ſancti adori

d
murvitam: mores: geſta: al
titudinem quoq; mentis ex
planare ſi poſſumus. Nā
cum ipſa prophetia dixerit:
nihil difficilius ꝙ hominis interiora cōpre/
hendere: ꝙto magis viri iuſti mentem cog/
noſcere? Etenim quem dominꝰ deꝰ ad re/
nouandum ſemen hominum reſeruauit: vt
eſſet iuſticię ſeminarium: dignū eſt vt nos
quoq; deſcribamus eum ad imitationē om
nium: ꝛ requieſcamus in eo ab omni iſtius
mundi ſollicitudine: quā quotidie diuerſis
exagitationibus ſuſtinemus. Pudet filijs
ſuꝑuiuere: tedet cum tot aduerſa audiamꝰ
chariſſimorū: lucem hanc carpere ipſarum
eccleſiarū diuerſos fluctus: tempeſtateſq;
vel pſentes ſubire vel animo recipe. Quis
tam fortis vt patienter ferat? Et ideo no/
bis quoq; affectāda hęc requies fuit: vt dū
noe ſanctum maiore intentione conſidera/
mus: reficiamus et nos: ſicut omne genus
ī illo requieuit ab operibus ſuis: atq; triſti/
cia: Vnde ꝛ noe dicitur: qđ latine dicit iu/
ſtus vel requies. Deniq; et parētes eius
dixerūt: Quia hic faciet nos requieſcere ab Geñ. 5.
operibus et a triſticia: et a terra cui maledi/
xit dominus deus. Qđ vtiq; ſi ad ea quę
facta ſunt referendū putes: cum diluuium
ſub eo factum ſit: non requies hominibus:
ſed interitus videatur illatus: nec remiſſio
malorum: ſed cumulus miſeriarū. Verū
ſi iuſti viri mentem conſideres: aduertes iu
ſticiam ſolam eſſe quę alijs potius nata eſt
ꝙ ſibi: nō quod vtile ſibi eſt quęrat: ſed qđ
omnibus. Hęc nos requieſcere facit ab ope
ribus iniquitatꝭ. Hęc reuocat a triſticia: qr
dum ea quę iuſta ſunt gerimus: nihil time/

mus purę conſcientię ſecuritate: nō dolemꝰ
graui dolore. Nihil eñi eſt ꝙ maioris dolo/
ris ſit: ꝙ culpę reatus. Requieſcamꝰ etiā
ab oñi cura terrenę cōuerſationis: quę cor/
pus noſtrū atq; animā frequētibus vexat
doloribꝰ: vitamq; atterit.

De ſignificationibus nominum
trium filiorū noe: et de inſtructiōe
aciei ac munitionibꝰ bonitatis na
turę: que nos ad huiuſ mundi pͥlia
generauit: Ca. II.

h
Vic vero tres filij nati: ſem: cham:
iaphet. Quę nomina ſignificāt bo/
num ꝛ malum ꝛ indifferēs: vt et na
turę gratia bonitatem habuiſſe: ꝛ malorū
temptamenta ei nequaꝙ defuiſſe: ꝛ indiffe/
rentibus: hoc eſt velut ſupellectili virtutū
abundaſſe videatur. Qua ratione aūt ma/
lum in medio poſuerit: ratio euidens eſt: qr
naturę bonum omnibꝰ ineſt: nec quaſi nau
fragos in lucē pͥjcit: ſed ꝛ ſuffulcit viribus
vt non opprimāt temptamētis malicię: nec
tanꝙ inualidi ſuccūbāt: ſed munit et veſtit
velut quibuſdam tegumentis indifferenti/
bus: quę ſunt ſalus: valitudo bona: pulchri
tudo: impigritia: diuitię: generiſ claritudo:
vt ea dote muniti tueantur bonitatem na/
turę: ꝛ malum illud includant ne poſſit no/
cere: ꝛ quaſi clauſū ſtrangulent. Nonne cer
nimus velut aciem quēdam virtutum ordi
natam in pręliū: vt inferiores in medio ſint
dextra leuaq; velut in cornibus validiores:
per quos tota acies robur accipiat? Vnde
ꝛ quidam poeta grecꝰ ait χάχούσ Δέ εισ
μέσού έάπεϋ hoc eſt: malos autē in me/
dium inſeruit. Ita ergo ꝛ natura quaſi bo/
nus dux imperante deo: quę nos ad huius
mūdi pręlia generare nouerit: qui bona ha/
bet primo ordine conſtituit: quę officiant ſe
cundo: quę adiuuant tertio: vt tanꝙ in me/
dio incluſus hoſtis: geminatis quocunq;
ſe contulerit opprimatur viribus: ne ſingulę
eorum velut ęquatis fatigentur pręlijs: et
euadendi de anguſtijs naturalibꝰ ac ſerpen
di latius facultatem haberet. Sed quia vbi
generantur hic ordo eſt: vbi autem generāt
iaphet pͥmo loco ſcribitur: tertio cham: iđo
ne contraria nos poſterioribus dixiſſe quiſ
arbitretur: etiam illius loci explananda ra/
tio eſt. Bonum quidem qđ velut in quadā
naturę nobilitate eſt pręcedit: malum autē
ſequitur. Sunt eñi cogitationes mētis con

trarię: quę vtiq; oriuntur poſtea. Hęc ꝙdiu
velut intus clauſa ſunt: nec tanꝙ in herbis
germinant: quodam ſinu bonę mentis fo/
uentur ne pdeant. Nam ꝙdiu in volunta/
te eſt malum: non in entelechia: hoc eſt in
opere atq; effectu: bonitas mentis guber/
natoris: velut aurigę modo cohibet vel re/
frenat maliciam temptantem prorumpere.
Cum vero efferbuerit atq; in vlcꝰ eruperit:
ne poſſit latius ſerpere: ꝛ finitima contami
nare: tunc iuſta ſuccedit pͥuidentia: ne illud
indifferens: qđ ſcđm bonum dicūt velut lo
co cedat: cum iam feruenti malo non poſſit
reſiſtere. Itaq; ne latius fundat virus no/
xium: ꝛ plurimas inficiat generando corru/
ptiones: illud primum bonum quod natu/
ra bonum eſt: dum locum mutat: ordinem
mutat: vt quaſi laboranti cornui opē ferat:
et eā partem aciei ſuſcipiat quę plus labo
rat. Virtus eñi bellatoris difficilioribus lo
cis eſt neceſſaria: ſicut etiam boni cuſtodis
pręſentia ibi frequentior: vbi muri fragilio/
res. At ne qua pars ſine defenſore ſit: dum
illud bonum inclinatiora ſuſtentat: tunc il/
lud indifferens locum ſuperiorem ſuſcipit:
velut deputante ſibi eam partem perfectio
ri bono. Nihil eñi virtute perfectius. Indif
ferentia autem non habet robur validę vir
tutis: ſed eius augent ꝛ diffundunt gratiā.
Vnde iaphet dictus eſt: qđ latitudo ſignifi
catur latine.

Quid ſignificet ꝙ ſecuturo dilu/
uio non ſolum noe: ſed et vniuerſa
generatio ꝙ maxime abundauerit
filiorum procreatione. Et quomo/
do beneficij gratiā ſequi debet ſo/
brię diſciplinę cenſura. Qua etiā
ratione ſpirituſſanctꝰ hominibus
detur: non aūt pmaneat: Ca. III.

n
Ec ſolum ſanctus noe abundauit
filiorum generatione: ſed etiā vni/
uerſa ſe effudit ꝙ maxime eo tempo
re generatio. Quod non ocioſum videtur.
Secuturo eñi diluuio non debuit eſtimari
defuiſſe gratiam fęcunditatis illi generati/
oni quā diluuia abſorbuerūt: vt qđ fuit hu
mani generis abundātia: diuinę deputetur
gratię: quod diluuium ſecutum eſt: noſtris
aſſcribatur iniquitatibus: qui peccatis no/
ſtris auertimus dei miſericordiam. Sic ꝛ in
poſterioribus inuenies qđ ſecuturā ęgypti

ſterilitatem pręceſſit totidem annoꝝ̄ fęcun
ditas. Principale eſt enī virtutis inchoare
a beneficiȷ̄s: et ꝓſeminare gratiam. Unde ⁊
Ps.100. dauid ait: Miſericordiam ⁊ iudicium cāta/
bo tibi domine. Pręcedit beneficiȷ̄ gratia:
ſequitur cenſura ſobrię diſciplinę. Diuinuʒ
eſt igitur ꝙ bona pręmittuntur: noſtrum ꝙ
mutantur. Ipſe hoc declarat deus dicens:
Gen.6. Non permanebit ſpiritus meus in homini
bus: quia caro ſunt. Spiritusſanctus: ſpiri/
tus ſapientię eſt: ſpiritus cognitionis. Ha/
bet ergo ſapientiam: habet et diſciplinam.
Sicut et ð beſeleel qui ſacrum tabernaculū
diuino oraculo iuſſus eſt facere: ait ſcriptu/
Exo.31. ra: Quia repletus eſt ſpiritu prudentię et
diſciplinę. Hic ergo ſpiritus datur homini/
bus: ſed non ꝑmanet. Qua autem ratione
nō ꝑmanet: cauſa ꝓdiꝫ: qꝛ caro ſūt. Carnis
enī natura diſciplinę repugnat: qꝛ volupta
ti obtemperat. Deniqꝫ de ſolo dn̄o ieſu ſcri
Ioh.1. ptum eſt: Super quem videris ſpiritum de/
ſcendentem de cęlo: ⁊ manentem ſuper eū:
hic eſt qui baptizat ſpiritusācto. In eo ma/
nebat quē nulla corruptelę carnalis impe/
dimenta reuocabāt: quominꝰ incorruptę et
Actu.2. impermixtę ordineʒ diſciplinę teneret: cuiꝰ
caro nō vidit corruptionē.

Dð gigantibꝰ qui fuerunt in terra etate noe: ſimiles ſint homines cultui carnis ſue ſtudentes. Et qui dicantur filiȷ̄ dei. Et quo pacto deus dicatur iraſci aut moueri. Quēadmodum etiaʒ irrationabilibus propter hominis peccatuʒ deletis Noe tamen gratiam apud deum inuenerit: Ca. IIII.

Gen.6. G Igantes autem erant in terra ī die/
bus illis. Non poetarum more gi/
gātes illos: terrę filios vult videri:
diuinę ſcripturę conditor: ſed ex angelis et
mulieribus generatos aſſerit quos hoc ap/
pellat vocabulo: volens eorum exprimere
corporis magnitudinem. Et conſideremus
ne forte gigantiū ſint ſimiles homines cul/
tui ſtudentes carnis ſuę: animę autem nul/
lam curam habentes: ſicut illi qui de terra
ſm poeticam fabul ī orti: mole corporis ſui
freti feruntur habuiſſe cōtemptum ſupero/
rum. An diſpares eſtimādi ſunt qui cuʒ ex
anima conſtēt et corpore: mentis vigori (ꝗ̄
nihil habet anima ꝓcioſius) auerſantur: et
ſe carnis huiꝰ imitatores velut maternę ex/
hibēt ſtoliditatis heredes. Itaqꝫ inuanum
laborant: cęlum votis vſurpantes ſuꝑbis:
⁊ terrenis operibus incubantes: qui electi/
one inferioris: et contemptu ſuꝑioris cōſor/
tiȷ̄: tanq̄ȝ voluntariȷ̄ obnoxiȷ̄ peccatis grau/
ori cōdemnantur ſecuritate. Plęrūqꝫ ange/
los filios dei vocat ſcriptura: quia ex nullo
homine generātur animę. Itaqꝫ viros fide/
les filios ſuos dici: non eſt aſpernatus deꝰ.
Sicut ergo viri ꝓbabilis vitę filiȷ̄ dei vocā/
tur: ita quoruʒ carnalia ſunt opera: hos fi/
lios dicimꝰ carnis ſcripturarum auctorita/
te. Dicit enī iohānes euāgeliſta: Quia ꝗt/
quot dominū ieſum receperūt dedit eis po
teſtateʒ filios dei fieri qui credunt in nomi/
ne eius. Qui non ex ſanguinibꝰ: neqꝫ ex vo
luntate carnis: neqꝫ ex volūtate viri: ſed ex
deo nati ſunt. Ideo poſtea habes: quia ira
tus dominus eſt: quoniaʒ ꝯuis cogitaret:
hoc eſt ſciret: quia homo poſitus in terrę re
gione carnem portans: ſine peccato eſſe nō
poſſit: Terra enī velut quidā temptationū
locus eſt caroqꝫ corruptelę illecebra: tamen
cum haberent mentem rationis capacem:
virtutemqꝫ animę infuſam corpori: ſine cō/
ſideratione aliqua in lapſū ruerunt: ex quo
reuocare ſe nollent. Neqꝫ enī deus cogitat
ſicut homines: vt aliq̄ ei noua ſuccedat ſen/
tentia: neqꝫ iraſcitur q̄ſi mutabilis: Sʒ idō
hęc leguntur: vt exprimatur peccatoruʒ no
ſtrorum acerbitas: quę diuinaʒ meruerit of
fenſā: tanq̄ȝ eouſqꝫ increuerit culpa: vt etiā
deus qui naturaliter non mouetur: aut ira:
aut odio: aut paſſione vlla: ꝓuocatus vide
atur ad iracundiā. Minitatus eſt pręterea
ꝙ deleret homineʒ. Ab homine inquit vſqꝫ
ad pecus: ⁊ a reptilibꝰ vſqꝫ ad volatilia de/
lebo. Quid leſerant irrationabilia? Sed qꝛ
propter hominē illa facta erant: eo vtiqꝫ de
leto propter quem facta ſūt: ꝯſequens erat
vt etiam illa delerētur: quia non erat ꝗ his
vteretur. Senſu autē altiore illud manife
ſtatur: quia homo mens eſt: quę eſt ratiōis
capax. Homo enī definitur aīal viuum mor
tale: rationabile. Principali igitur extincto
etiam ſenſus omnis extinguitur: eo ꝙ nihil
reliqui ad ſalutem ſuꝑſit: cum ſalutis fūda/
mentum virtus defecerit. Ad cōdemnatio/
nem autem cęterorum: et ad expreſſionē pi/
etatis diuinę: dicitur noe apud deū gratiā
inueniſſe. Simul oſtenditur ꝙ hormineʒ iu/
ſtum non obumbret aliorum offenſio: quā/

do ipſe ad totius generꝭ reſeruatur ſemina/
rium. Qui nō generationis nobilitate: ſed
iuſticię ⁊ ꝑfectionis merito laudatur. Pro/
bati enī viri genus virtutis ꝓſapia ē: quia
ſicut hominū genus homines: ita aīaꝝ ge/
nus virtutes ſūt. Etenī familię hoīuʒ ſplen
dore generis nobilitanꝭ: aīaꝝ aūt clarificaꝭ
gr̄a ſplendore virtutis.

Quomodo om̄is terra dicatur fuiſſe corrupta. Et tp̄s oīs hoīs veniſſe ante deū: Ca. V.

Gen.6. C Orrupta eſt aūt terra corā deo: ⁊ im
pleta ē inquit iniuſticia. Cauſa ter/
renę corruptelę manifeſtata ē: eo ꝙ
iniuſticia hominū terraʒ corruperit. Unde
⁊ dominꝰ deus ait: Tempus omnis hom̄is
venit ante me: quia impleta eſt terra iniqui
tatibus ſuis. Tempus ꝗdem omniū hoīuʒ
in conſpectu dei: ⁊ in eius voluntate ē. Nō
enī vt vulgo aiunt fatale decretum alligaꝭ.
Sed tamen ſpecialiter hic dictum puto: qꝛ
in euāgelio dominus redēpturus hoīuʒ ge
nus paſſione ſui corporis: ⁊ emūdaturꝰ ſan
Ioh.17. guine ſuo: ſacramētoqꝫ baptiſmatꝭ ait: Pa
ter venit hora clarifica filium tuū: vt ⁊ filius
tuus clarificet te. Ergo quia in diluuio per
arcam noe ſeruatę ſunt reliquię generis hu
mani: ad ſeminariū reꝑationis et renouati/
onis futurę: ideo ꝓmiſit hic: Tēpus omnis
hom̄is venit: quia repleta eſt terra iniq̄tati
bus ſuis. Hoc in figura. In veritate autem
ait: Reliquię per dilectionē gratię ſaluę fa/
ctę ſūt. Idōqꝫ exclamat apoſtolus dicens:
Ro.5. Suꝑabundauit peccatū: vt ſuꝑabundaret
gratia. Corrupit inquit om̄is caro viā ſuā.
Carneʒ hic poſuit ꝓ hom̄ie terreno: in quo
carnis illecebra viam eius corrupit. Qui ſi
intellexiſſet qð munus accepiſſet a deo: nō
vtiqꝫ paſſus eſſet: vt caro obſtaret aīę virtu
tibꝰ. Itaqꝫ caro cauſa fuit corrūpendę etiaʒ
animę: quę velut origo ⁊ locus eſt quidam
voluptatis: ex qua velut a fonte ꝓrumpūt
ꝯcupiſcētiarū: malarūqꝫ paſſionū flumina:
lateqꝫ exundant. Quibꝰ dimergitur animę
quoddam excuſſo gubernatore remigium:
cum ipſa mens velut ꝗbuſdam tēpeſtatibꝰ
et ꝓcellis victa loco ſuo cedit. Pulchre aūt
ait: Quia hō viam naturę ſuę corrupit. Nā
via ſua in paradiſo erat: in illo beatitudinū
tramite: in illo virtutū flore: in illa incorru/
ptibili gratia: quā viā terrenis inquinauit
veſtigiȷ̄s. Aliȷ̄ habēt: Uiā ipſiꝰ: hoc eſt dei.
Hoc ſolet verbo dn̄i declarari.

De ędificatione arce: ⁊ quemadmodū in ea deſcripta fuerit humani corporis figura. Dðqꝫ nidi eiuſdem quibus ſingula corporis noſtri membra ſignificanꝭ: bitumine intus et foris linienda ſint ne facile corrūpanꝭ: Ca. VI.

S Ed iam de ipſa noē arca dicenduʒ:
Quā ſi quis velit impenſius conſi/
derare: inueniet in eius ędificatiōe
deſcriptam humani figurā corporis. Quid
eſt enī qð ait deꝰ: Fac tibi arcam de lignis Gen.6.
quadratis? Quadratum certe hoc appella/
mus: qð omnibus bene ꝯſiſtaꝭ partibus: ⁊
ꝯueniat ſibi. Itaqꝫ ⁊ deus auctor noſtri cor
poris: naturęqꝫ fabricator aſtruitur: ⁊ opus
ipſum perfectū eſſe his ſermonibꝰ ſignifica
tur. Quadrata autem hom̄is membra eſſe
euidens ratio: ſi ꝯſideres pectus hominis:
conſideres ventrē: pari menſura longitudi/
nis ⁊ latitudinis: niſi cum voluptatibus et
epulis ventre diſtento: menſura naturalis
exceditur. Iam pedes ⁊ manus: brachia: fę
mora ⁊ crura quadripertita: quis non ipſo
vſu aduertat? Sunt auteʒ plęraqꝫ eoꝝ: etſi
non eiuſdem longitudinis aut latitudinis:
tamen quę analogiaʒ ita ſeruent: vt in his
quoqꝫ congrua mēſura ratioqꝫ ꝯcurrat. Lō
gitudo ꝓlixor q̄ȝ latitudo ſit: latitudo q̄ȝ al/
titudo. Et ſicut ligni arcę trina diſtātia eſt:
ſiꝗdem trecentoꝝ cubitorū longitudinem:
⁊ quinquaginta latitudinem: ⁊ triginta cu/
bitorū altitudinem ſeruandam eſſe pręſcri/
pſit: ita et in noſtro corpore ſūma eſt: et me/
dia: ⁊ minima diſtantia. Sūma ſm longitu
dinem: media ſm latitudinē: minima ſm al
titudinē. Totū tamē corpus attextū ex ſin/
gulis mēbris: quadratuʒ videꝭ. Nam et in
vſu ita eſt: vt eos quadratos dicamus: ꝗs
nec enormes proceritate: ⁊ validos robuſti
q̄litate corpus ęſtimamuſ. Quid etiam ſibi
vult qð ait: Nidos facies ī arca: nequaq̄ȝ ſi
lendum videꝭ. Naturaliter enī dictum arbi
tror: eo ꝙ omne corpus noſtrū attextum eſt
ſicut nidus: vt ſpūs vitalis omnes partes
viſcerum penetret: atqꝫ de ꝑncipali noſtro
fundat ſe per artus ſingulos. Nidi quidam
ſūt oculi noſtri ꝗbus ſe viſus inſeruit. Nidi
ſunt noſtrarū ſinus auriū: per quos auditꝰ
ſe infundit: et velut in foueā altam deȷ̄cit.
Nidus eſt nariū qui ad ſe odoreʒ attrahit.

Nidus eſt q̄rtus maior ceteris:hiatus oris:
ĩ quo nutrit͛ donec adoleſcat ſapor:ꝛ vnde
vox euolat:ĩ ꝙ latet lingua ꝗ velut organū
vocis:ſonos eius artifici ſuauitate modula
tur.Et cū ſit ipſa irrationabilis:rationabi/
lem vocē exꝑmit.Nidus ē emigraneū.Ni/
dus ē mēbrana illa ꝗ cerebrū fouet:et intra
cohibet.Nidi ſunt viſcera pulmonis ꝛ cor/
dis.Spūs ꝙdem noſtri hoc eſt eius quē car
pimus:ꝛ quo alimur in hac vita : nidus eſt
pulmo.Sāguinis autē ꝛ ſpūs:nidus ē cor.
Duo ſunt eñ eius vteri.Unus ꝙ ſanguinē
velut quodā ſinu ſuſcipit ꝛ tranſfundit ĩ ve
nas :alter quo rigatꝰ ex illo ſuꝑiori deducit
in arterias iugi meatu .Oſſa quoqꝫ validi/
ora nidos habēt.Sunt eñ intus cauata:in
quibuſdā foramībꝰ eſt medulla.In viſceri·
bus ipſi mollioribꝰrudi cupiditatis aut do
loris ſunt. Et alia ſi ꝙs ꝯſideret:etiā plures
nidos ĩueniet in hac fabrica humani corpo/
ris.Unde puto ꝛ illū in pſalmo : non ſoluꝫ
myſticę:ſed etiā naturaliter dixiſſe:Etenim
Ps. 83. paſſer inuenit ſibi domū:ꝛ turtur nidū vbi
reponat pullos ſuos.Eſt eñ iam in hoc cor
pore nidus pudicitię:ĩ quo erat nidus irra/
tionabilis ꝯcupiſcētię . Sed vbi ante partꝰ
deformes nutriebat libido:ibi nunc decore
caſtitatis adoleſcit hęreditas . Illinies in-
ꝙt eā bitumine.Ex multis oſſibus neruiſqꝫ
ꝛ cęteris alijs ꝯſtat humanū corpus. Et fo/
ris igit͛ ꝛ intus apta compage ꝯnexum ſibi
adhęret:ꝛ habitudine ꝓpria quā
gręci dicunt tenetur : vt intus clauſus ſpūs
ꝙ infundit͛ :vel ſpiritalis ſubſtātia quę intꝰ
oꝑatur veluti geminis ꝯſtricta vinculis nō
euaget͛: ſed ad vnitatē aptam ꝛ ꝯtinentem
ꝯnexionēqꝫ validā cohibet͛ . Ideo bitumīe
cōſtringi arca iubet͛.Eſt eñ bitumen vehe/
mētis ad ꝯſtringendū naturę.Uñ gręce di/
cit͛   hoc eſt
bitumine : qḋ diſiuncta connectat: nexuqꝫ
cōſtringat indiſſolubili:ita vt naturali vni/
tate ſibi credas cōuenire. Ob hanc cauſam
intus ꝛ foris bitumine arca ꝯſtringit͛:ne cō/
nexio illa facile rumpat͛.

De cōparatiōe arcę noe:ad arcaꝫ fęderis quo ad materiaꝫ ligni:glu/tini et cōmotiōis.Quomodo etiaꝫ lōgitudo ꝛ latitudo arcę :ſingulos humani corporis ſenſus denotet ad vſum aliquem eſſe compoſitos: Ca.VII.

Ubi autē:hoc eſt :in exodo etiā de-
auratur foris ꝛ intus arca illa:quę ĩ
ſanctis ē mūdi intelligibilis imita-
trix imago.Sicut eñ precioſius aurū bitu/
mine:ita illa ꝗ in ſanctis eſt arca: ꝙ̄ iſta prę
ſtātior.Deniqꝫ hic ſimpliciter ligna poſuit:
ibi aūt ligna ꝙdem:ſed imputribilia cōpre/
hendit:declarās merita ſanctorū. Addidit
etiā illic ſuportatoria imobilia eſſe:ꝙ ſācto
rū ſtatio ſtabilis ꝛ firma ſit : qꝛ vitę ꝓbabi/
lis tramiteꝫ virtutis ductu ſecuti ſunt:cor/
ruptelę declinantes ꝯſortia . Hęc autē arca
vtpote ĩ diluuio huc atqꝫ illuc motu impel/
lebat͛ ĩcerto :eo ꝙ peccatoꝝ ſtatus mobilis
ſit:ꝛ vitę eoꝝ quodā redundātiū paſſionū
diluuio:corruptioni obnoxię :errore incon/
ſtanti vagent͛.Nec illud ꝑtereundū qḋ cuꝫ
dixiſſet: Et facies arcā trecētoꝝ cubitorum
lōgitudine:ꝛ ꝙnquaginta cubitoꝝ latitudi
ne:ꝛ triginta cubitoruꝫ altitudine :addidit
colligēs: Facies arcā ꝛ in cubito ꝯſūmabis
eam a ſūmo: vt reliquo corꝑi mēſurę ſibi cō
uenietis:ad grāꝫ decore quadret: caput ho
minis tanqꝫ regale arcę adiungeret :ex quo
cum ſenſus oēs ad cęteras ꝑtes corꝑis trāſ/
funderent͛: tunc maxime oculi velut ſpecta
tores ꝛ cuſtodes:naturę appoſiti ꝓuidētia:
ꝓpe totū orbis noſtri ſtatū deſuper ꝯtuerē
tur: Ipſaqꝫ mens illic locata ſm plurimoꝝ
ſentētiā :ꝛ maxime ſalomonis ꝙ ait:Oculi Eccl. 2.
ſapientis in capite eius:quaſi in aula impe
riali: virtutū ꝯſiliuꝫ ſibi ꝯtrahat :quo ſtipa
ta comitatu:et ipſa munitior ſit:et tanqꝫ ex
edito quodā:tuendi totius corꝑis regnum
impertiat reſponſa ꝓferre:ꝑ quē poſſimus
noſipſos non ſolū retro reſpicere: nec ſoluꝫ
qḋ ante pedes eſt videre:ſed etiaꝫ cęli ipſiꝰ
ſecreta ꝓfundo obtutu ſapiētię ſpectare.
Ibi igit͛ ſūma noſtrę ſalutis: ibi grā. Inde
cuſtodia:inde etiaꝫ pulchritudo corꝑi toto
acquirit͛:ꝗ primum in vultu vernat .Decet
eñ ꝑſtantiorē eſſe aulę regalis nitorē: ĩ qua
ſicut vſus maior:ita ſplēdor ē . Naqꝫ ſi ſpe/
ctes ſingula ꝗ ĩ hoīs forma ad vſū aliquem
cōpoſita videt͛: vt viſus ad videndū: aures
ad audiendū:nares ad odorandū: os ad lo
quendū:ita vſus miniſtrāt vt ꝑſtēt decorē.
Qꝫ deformes ſunt vultus cęcoꝝ?Et ꝙd mi-
rū :ſi vultꝰ hoīs abſqꝫ oculis deformis eſt:
qñ ipſū cęlū ſine ſole nō habet ſuuꝫ decorē?
Triſtes ſine ſole dies ducimus:noctes ſine
luna nō placēt.Ipſi eñ ſunt ꝙdam mundi

oculi.Detrahe ſtellaꝝ lumina:ꝛ quędā ē in
cęlo ipſo cęcitatis deformitas.Pili ipſi qui
orbē oculoꝝ ꝑtexunt: ꝛ velut quādā aciem
ꝑtendūt:ne ſorde aliq̄ vel pulueris caligine
pupilla lędat͛:ꝛ ipſi excipiunt ſi ꝙd fuerit il/
latū: qḋ oculū poſſit lędere:ſi lippitudine in
tercidant dedecet:ſi palpebra ꝯtractior fue
rit : ſi radāt͛ ſuꝑcilia:ꝗ ꝑcioſoꝝ moniliū ſpe
cie velut intexta gēmis refulgent?Aurium
qꝫ vt neceſſarius vſus : ita decora ſpecies.
Quas ſi truncauerit:toto vultui infert de/
formitatē.In quibꝰ ita laborauit opꝰ ſuuꝫ
natura: vt ipſi amfractus cauernaruꝫ:mira
ꝓudētia ſinuati:plurimū vtilitatis afferāt:
ne repente feriat ſecreta capitis ſonus. De-
niqꝫ ſępe multos improuiſo clangore ꝯſter/
nari videmꝰ:ꝛ attonitos:aut vocis alicuiꝰ
aut tumultꝰ ſono expaueſcere.Sordes ipſę
ꝗ inter eoſdē gignunt͛ amfractꝰ:velut quo-
dam glutino auditū ligant.Simul ſi vehe/
mētior pulſus fuerit alicuiꝰ ſonus:infringi/
tur ac retardat͛: vt ꝑnunciatꝰ potius mulce-
at:ꝙ̄ improuiſus interna cōcutiat.Vermi-
culi quoqꝫ ſi aurē penetrare temptauerint:
quodā ſordiū viſco tenent͛ .Nares ſimę cō-
tra naturā videntur : Iam ſi inciſę fuerint:
quō poteſt vita ſubſiſtere ſublato ſpirandi
meatu?Quēadmodū pecudis magl facies
qꝫ vultus homis eſtimat͛?Capilli capitis ꝙ̄
grato amictu caput veſtiūt?Velut quidaꝫ
aulę regię ſtipatores:ne cerebrū aura lędat
aut imber feriat:aut ſol adurat . Quos ita
tñ dedit natura : vt pro ſexu:aut ꝓlixiores
placeāt:aut reciſi:ꝛ ꝓ ętate:aut plęrūqꝫ pro
tꝑis ꝛ anni qualitate. In ſenibꝰ grata cani/
cies:in pueri ꝓdigioſa ęſtate delectat prę/
ſius:hyeme indulgētiꝰ. Mulieribꝰ ornamē
to eſt coma:dedecori eſt viris. Deniqꝫ apľs
1. Cor. 11. euidentiꝰ expreſſit h̾ dicēs:Nam ipſa natu/
ra docet vos:ꝙ vir ꝙdem ſi comam nutriat
ignominia eſt illi:mulier vero ſi capillos ha
beat glīa eſt illi. Quid de ipſa regia loquar
ꝑ quam aulici ſermones prodeunt : quidaꝫ
mentis noſtrę indices animiqꝫ internūcij?
Quid de ipſo dentium ordine:qui cum ſuo
opere:toti quidem corpori vires miniſtrēt:
cum etiam modulatores ſunt vocis ipſius?
De quibus ſi quid ceciderit vox claudicat.
Hęc de capite prolixius diximꝰ :quia opor/
tuit ſenſus omnes in ſūmo locari: vnde om
nia per reliquas partes officia diuiderent͛.
Capiti autem noſtro:aut tergo ceruix ꝓxi-
ma:dextra lęuaqꝫ brachia ſunt : quę arcem
imperialē tāqꝫ fida tuent͛ cuſtodia . Deniqꝫ
hęc in nobis validiora:quę propiora capiti
hęc pręſtātiora. Pectus quoqꝫ velut quod/
dam ſacrarium ſapiētię:ꝛ ſtomachus velut
quidam teſtis(vt medici aiunt)ꝛ cōſcius ſe
cretoꝝ capitis:compaſſioniſqꝫ conſors: cui
ſua omnia vel ſalubria: vel aduerſa trāſfun
dat. Latera:natice:fęmora:et crura : mēſu/
rę latitudinem ipſa ſpecie ſignificāt pedūqꝫ
greſſus . Qui etſi exiliores vident͛ : fiunt tñ
latiores cū incedimꝰ.

Quid ſignificet oſtiū ex aduerſo ĩ arca factū.Et quēadmodū qui re/tro erāt: priores facti ſint: Ca.VIII.

Vlchre autē addidit : Oſtiū ex ad/ Gen. 6.
p uerſo facies:eā ꝑtem declarans cor
poris ꝑ quaꝫ cibos egerere ꝯſueui-
mus: vt quę putamꝰ ignobiliora eſſe corpo
ris:his honorē abūdātiorē circūdaret . Qḋ
multo gratius ſcriptura expręſſit: ꝙ̄ ſocra-
tes in libro platonis dixiſſe legit͛ . Nā iſtud
moyſi ſcriptis:ſiue ipſe ſocrates: ſiue plato
qui ĩ ęgypto fuit:potuerit vel legere: vel ab
alijs ꝑcipere qui legerāt :decoro motus in/
uento:oſtium ſibi aptuꝫ putauit: vt oꝑato/
ris noſtri ꝯſilium ꝑdicaret:laudans eo ꝙ id
potiſſimum decori cōuenerit: vt ductus ꝙſ/
dam vel exitus cuniculorū noſtrorum a ter-
go auerteret:ne in purgationibꝰ ventris cō
ſpectꝰ noſter offenderet͛. At vero apľs: Quę 1. Cor. 12.
videt͛ inquit membra corꝑis infirmiora ne-
ceſſaria ſūt: vno ac ſimplici ꝟbo deſcriptio
nes phię ſuꝑgreſſus:ꝛ ꝗ putamꝰ ignobilio/
ra eē mēbra corꝑis : his honorē abūdātiorē
circūdamꝰ:et ꝗ ĩhoneſta ſūt nr̄a :honeſtatē
abundātiorē habēt . Sobrietatis eñ nr̄ę et
tēperātię indiciuꝫ:ꝑcipue illic cognoſcitur.
Helluones eñ:aut diſtendunt͛ cruditate vſ
qꝫ ad periculū:aut plęrūqꝫ ſoluūt͛ viſceribꝰ
exinanitis. Qḋ pulchre etiā ad ecclię mem/
bra apľs retulit. Quę eñ inhoneſta ſūt nr̄a
ac ſuꝑflua:niſi luxuria:niſi laſciuia? Quibꝰ
ſi quis iuuentę irretitus tꝑe :cū ad maturi-
orem ętateꝫ ꝓceſſerit: veniat ad baptiſmū:
renunciet ſuꝑioribꝰ:moreſqꝫ priores exuat:
peccata deponat:ꝯſepeliat͛ cū dn̄o ieſu chri
ſto:crucifigat͛ ei mūdꝰ: ꝛ ipſe mūdo . None
is pctōꝝ remiſſione donatus :abundātiorē
honeſtatē:ꝙ̄ ille cathecuminus:cuiꝰ vita ino
cētior habere eſtimat͛? Et vt apli ipiꝰ exēplo
vtamur:iudęꝰ erat:ꝑſecutor erat: vocatꝰ ad

gratiam chriſti: cepit eſſe apl'us. Et q2 pl' ei dimiſſum eſt: pl' cepit diligere: abundanti' ceteris apl'is laborare: vas electionis fact': doctor gētiū miſſ'. Nōne etiā apl'oꝝ ipſoꝝ plurimis: vberiorē ⁊ honeſtiorē ꝯſecutus ē gr̄iā: q̄ ante ⁊ inhoneſt' ⁊ inglorioſus fuit: cum ꝑſequeref eccleſiā dei? Paup iſte debilis: in eccl'ia te redemit ſuis votis. Et vt maiora aperiam' myſteria: quid tam ignobile q̄ gentilis popul'? Pauper: vtpote q̄ nulla haberet eloquia dei: debilis et vtroq; pede claudus: qui nec in legem nec in euangeliū crediſſet: vocatus tamē credidit ei: baptizatus accepit gratiā. Itaq; quia plus ei dimiſſum eſt: plus diligit. Remanſit iudeoꝝ populus: lꝫ vno pede claudus: q̄ſq; ⁊ i ipſa lege claudicet. Itaq; ille qui glorioſiſſimus habebaf: amiſit omnia: mirabilem conſiliarium: ⁊ prudentem architectum: ⁊ ſapientē auditorem. Iſte qui imobilis erat adeptus omnia: fidei titulo: tropheo martyrum: angelorum gloriatur ꝯſortio. Ergo plato qḋ potuit ſermonis nitorem adhibuit: apoſtolus autem qui habebat dei ſpiritū: reuelauit myſterium. Satis dictū ē de oſtio: quoniam qui retro erant priores facti ſūt.

Quid ſit q̄ inferiora arce bicamerata ⁊ tricamerata eſſe debeant. Et q̄ deus per arcę figuram voluerit nos edocere quemadmodū a diluuio intēpantię tuti eſſemus ꝑ remediū electionis iuſti: Ca. ix.

Nunc illud quęram' quid ſit qḋ ait dn̄s: Inferiora arcę bicamerata et tricamerata facies. Inferiora q̄dē dicēdo: aduertim' q̄ pulchre nos ſentire voluerit inferiori loco eſtimāda ciboꝝ receptacula: hoc eſt ea viſcera q̄ acceptū conficiunt cibum. Corruptibilis em̄ eſca eſt. Qḋ autē corruptibile: non ſupioribus ſed inferiorib' cōpandum: ſimul quia cibus deorſum ferf: cuius exigua portio viribus corporis alimonięq; ꝑficit. Reliqua vero pars aluo purgāda deducif: quia inteſtina ſunt ꝑ q̄ deſcendunt ciborū ſupflua. Ita operator noſter inſtituit vt non extenta a ſtomacho ad imū: ſ; ſinuata ſint ac reflexa: quo vitę nr̄ę vſus ꝓpagaretur. Nam ſi extenderentur inteſtina hominis quę ſuſcipiūt ⁊ deducunt cibū: ſtatim ſine vlla pertranſiret mora: ⁊ neceſſe eſſet ſemp eſurire nos: iugit epulari: aut deficiente alimentorū ſubſtantia: deficere ilico. Nunc autem in illa inteſtinoꝝ reflectione ac ſinuatione biptita ac triptita adhęret cibus: et deſcēdendo paulatim vires miniſtrat: ſucum infundit corpori: tenet ſatietatem: differt edendi appetentiam: nec ſubita effuſio: nec repētina euacuatio eſt: nec inexplebilis appetentia eſt: nec inſatiabilis epulandi libido. Primum ergo indigentia eſt ⁊ fames. Deinde ex his ſequetur edendi ſine intermiſſione continuatio. Quid autem deformius q̄ ſemper ventri ſtudere? Qui cū repletur vacuandus eſt: cū vacuatur replēdus. Tertium quid ſuperat niſi mors inter ipſos cibos epulaſq; permixta? Quomodo enim poterant diutius vitā ꝑducere: ſimul edentes et eſurientes: bibentes ſitienteſq;: ⁊ priuſq̄ replerētur exinanientes omne qḋ ſumpſerant: ſtatimq; eſurientes? Nunc autem dum paulatim deſcēdit eſca: famem et cruditatē naturalis temperat prouidētia. Primum em̄ in ſtomacho quem plęriq; vētrem appellant ſuperiorem: cibus cōficitur: deinde coquitur in iecore: atq; eo digeritur vapore. Sucus eius diuiditur certis viſcerum portionibus: ex quo omne corpus valeſcit. Qḋ ſatis iuniorū incremēta: ſenū teſtificatur ꝑſeuerantia. Reliquū cibi in ventrem defluit: quem omnes ventrem appellamus ſine adiectione. Plęriq; dicunt ventrem inferiorem: ex quo fimus neceſſe ē: qui plenus iam corruptionis deſcenderat egeratur per illud ex tranſuerſo oſtium. Hec cū ita naturali inſtitutione ad dei ꝓceptionē cōpoſita videanf: tamē ſi nō edēdi a nobis agendiq; modus ſeruef: tanq̄ exuberantibus paſſionib' generaf diluuiū ⁊ quędam totius labes corporis. Intēperantia enim accēdit libidinem: cruditatem generat: corruptelā creat. Itaq; aut duricia interna tēduntur et quatiuntur doloribus: aut incocto ciborum humore et indigeſtionis aſperitate: interior quidam inteſtinorū amict' raditur: quia velut chartę ſpecie gemin' eorum amictus aſſeritur. Unus exterior quē continuū aiūt periti: vel qui curioſius ſcrutati ſunt: a ſummo ad imum directus. Ali' interior tanq̄ laterib' attextus: vnde aiūt non totū ſolui cū raditur. Nam ſi continu' eſſet interior: inmedicabilis ei' ſciſſura foret illic per moram adiunctionū: adhęrere ciborum reliquias. Quę ſi adiunctiōes ſoluanf trāſire ſemeſos cibos et pot' defluos: hoc ē

hominis diluuiū. Unde mihi videtur ꝑ arcę hui' figurā voluiſſe deū nos edocere quēadmodū ab hoc ſpeciali tuti ſim' diluuio. Corruptela em̄ diluuij cauſa eſt: ea vbi creꝑſerit aperiunf aquę: ebulliunt omnes fontes cupiditatū: vt totū corpus tanto ⁊ tam ꝓfundo vitioꝝ fluuio mergatur. Nihil eſt em̄ q̄ tam miſerę ſeruituti ſubijciat hominē q̄ libido atq; eiuſmodi cupiditates: quę iugo quodam criminū graui: deprimūt miſeram ꝯſcientiam: vt ſe nequeat attollere vtpote quę libertatē inocentię amiſerit. Maximum ergo in hoc diluuio eſt remediū: vt iuſtum ꝓferas: eumq; mādati cęleſtis executorem eligas. Quis eſt iuſtus in nobis niſi mētis vigor: qui intra iſtā arcam includat omne animantiū genus quod eſt ſuper terram? Cohibe ergo ⁊ tu omnes irrationabiles paſſiones tuas: om̄eſq; ſenſus tuos mēti ſubijce: animiq; imperijs aſſueſce. Euolare foras non ſinas cupiditates tuas: exire i vulgus libidinē: et per rationabilē mentē poteris etiam irrationabilia tua ⁊ imunda peccata: ab om̄i piculo diluuij liberare.

De tribus cauſis ob quas muta animātia: quę peccandi ſenſum nō habēt per diluuiū ſubiecta ſint penę: cum altiori myſtica quadā interpretatione: Ca. x.

Omnia inquit quę ſunt in terra morientur. Quid itaq; muta deliquerant animātia: qua cauſa ſubiecta ſunt penę: q̄ peccādi ſenſū non habēt? Sed quēadmodū in bello cum imperator ab hoſte occidif: cōmorif eius exercit': atq; om̄is cōminuif virtus militaris: ſic non diſcrepare a iuſticia viſum eſt cū interiret homo: cui regalē quandā dn̄s deus in om̄e animātiū genus ptātē dedit: vt oibus volatibus: feris: beſtijs: imperiali ꝓeſſet auctoritate: q̄ etiā pecudes et quęcūq; erāt irrationabilia cōmorerenf animalia. Deniq; ſi quādo eſt peſtilentia: corrupto cęli tractu: prius ea q̄ ſunt irrationabilia lues dira contaminat: ⁊ maxie canes: equos: boues: atq; ea inficit quę cum hominib' cōuerſari videntur. Sic morbi vis gen' humanū implicat. Hęc igif prima cauſa vt arbitror iuſtę aſſertiōis. Secūda illa: quia nemo accuſat naturā: cur reliqua corporis noſtri mēbra moriantur ſolo capite ſublato: cum multos videamus amputatis manib' et pedibus ſuꝑuiuere. Sꝫ nōn eadē cęteroꝝ membroꝝ eſt ꝓrogatiua: quę capitis. Ideoq; abſciſo eo vnde ſenſus noſtri in reliquū corpus ꝓdeunt: moriūtur etiā omnia membra: nec in eo aut operatoris ꝓuidentia deſeritur: aut ſubſtātię humanę redarguif. Similiter ergo nemo nūc arguat: quia caput et pncipale quoddā cęteroꝝ animaliū homo eſt: Quo moriente non debet mirū videri: ſi cętera moriantur animalia. Tertium illud eſt: quia rationis expertia: nō propter ſe: ſed propter hominē generata ſunt animalia. Hominis em̄ cauſa: cē precepta ſunt: eorū ſubiectione humana ꝓſtare conditio. Deniq; gratię hominis attribuit ꝓpheta dicens: Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius oues et boues vniuerſas: inſuper ⁊ pecora campi: volucres cęli: ⁊ piſces maris: quia ꝓpter ipſū illa omnia: alia ꝓpter vtilitatem: alia delectationis gr̄a: alia voluptatis: Conſequēs ergo erat vt cū deleref homo a facie terrę: ꝓpter quem facta ſunt: etiā ipſa pari delerentur occaſu. Hęc ſm ſimplicem lectionis expoſitionē. Altior autē ⁊ ꝓfundior iterpretatio illud attexit: q̄ vbi anima molę paſſionū curuatur graui et quaſi diuerſarū cupiditatū mergif ęſtu: terrenę omnes cogitationes ⁊ concupiſcentię i precepss ruūt. Quia peccator vnuſq̄ſq; q̄ grauiora flagicia cōmiſerit: eo fit inſolentior. Nanq; vſu atq; exercitatione improbitas augetur: et impunitate nutritur audacia. Recedit itaq; ab omni reſpectu honeſtatis: et in eo terrena omnia moriuntur: lętalis peccati acerbitate: quę vera perpetua morte peccatorem deleat. Nemo em̄ graui' moritur q̄ qui peccato viuit. Moriuntur in eo paſſiones ſingulę: moritur viſus qui peccatum annūciat: qui mulieri fallaci intēdit: qui capitur alieni vult' decore. Quem oculi meretricis ligauerint: quem aſpectus illaqueauerit fornicarię. An non videtur mori qui ſibi libidinis telum impreſſerit: qui ſpōtaneus in foueam mortis irruerit? Moritur et auditus cum refert crimina: cū ſollicitantis adulteri ſermonē annunciat: cū inſerit animis verba meretricis: quę ſeducit iuuenē multo blandimento ſermonis. Laqueis autem labiorum ſuorum illigat Prouer. 7.
eū. M[illegible]itur ex ſilentio: ſi non ꝯfiteaf deo.
Morif multiloq̄ q2 ſcꝑtū ē: Ex multiloquio nō effugies peccatū. Prouer. 10.
Moritur ꝑ iracūdiam cum pretergreditur mēſuram vltionis. Ois

Ps. 8.

nanqꝫ poſtremo ſenſus moꝛitur ſi miſter ſit
iniquitatis.

**Q̄ꝺ abſumptis omnibꝰ terrenis
diluuio: ſolus iuſtus ſe et domum
ſuaʒ ſeruet: Et ꝗ̄ pulchꝛe iuxta my
ſticam interpꝛetationeʒ dominus
ad noe dixerit: Quia vidi te iuſtū i
generatione iſta: Ca. XI.**

E ideo quia terrena omnia moꝛiun
e tur diluuio: ſolus aūt iuſtus in ęter
num manet: ad ipſum dicitur: Sta
tuam teſtamētum meum ad te: quia ipſe di
uinę eſt heres gratię: ipſe cęleſtis poſſeſſoꝛ
hęreditatis: beatiſſimoꝛum conſoꝛs bono
rum. Et homines quidem cum moꝛiuntur:
patrimoniū ſuum teſtamento tranſcribere
ſolent: nec cedit hęreditas donec viuit teſta
toꝛ. Deus autem cum ſit ſempiternus trāſ
fundit iuſtis diuinę hęreditatem ſubſtātię:
⁊ ipſe non indigens: donat ſua ſine vllo do
nationis diſpendio. Quem non grauāt ſu
oꝛum conſoꝛtes bonoꝛum: magiſqꝫ fruitur
2. Coꝛi. 8. eo quo nos vtimur. Deniqꝫ dominus ieſus
pauper factus eſt cum diues eſſet: vt illius
inopia ditaremur. Qui teſtamētū vtrunqꝫ
ſuo cōſūmauit ſanguine: vt nos vitę ſuę co
hęredes: ⁊ moꝛtis faceret hęredes: quo ⁊ vi
tę haberemus conſoꝛtium et moꝛtis benefi
cium. Multuʒ autem tribuit iuſto dicēdo:
Statuā teſtamentū meum ad te: eo ꝙ rati
onabilis ipſe vir: ſit teſtamentuʒ dei. Ipſe
eſt eñ hęreditas: ipſe poſſeſſio in quo virtꝰ
diuini teſtamēti eſt: in quo fructus iudicij:
in quo hęreditas ꝓmiſſiōis: de quo dauid
Pſ. 126. dic: Ecce hęreditas domini filij merces fru
ctus ventris. Sed iam ſalua expoſitione ꝓ
fundioꝛis myſterij: ad reliqua pergamus.
Intra inquit tu et omnis domus tua in ar
cam: quia te vidi iuſtum in generatiōe iſta.
Manifeſte fides ꝓphetic ſententię: etiam
hoc aſtruitur loco: quia ſtultus ſibi ſoli ſtul
tus eſt: ſapiēs autem ſibi et plurimis ſapit.
Itaqꝫ noe iuſti merito etiaʒ domus eius in
diluuio ſeruatur. Sic i mari nauigantes: ⁊
in bello exercitus: ſi illis non deſit guber
natoꝛis peritia: iſtis imperatoꝛis pꝛudētia:
a periculo tuti ſūt: aliena ope. Sed quia bo
ni imperatoꝛis bonus exercitus: ideo etiaʒ
laudeʒ iuſti in eo intelligimus non pꝛęteri
ri: qui talem inſtituit domum ſuam vt vir
tutis fulgeret ꝯſoꝛtio. Meritoqꝫ inuenit ſa
lutem cognatio: nec repugnat: quia poſtea
aut filius: aut vxoꝛ offendit. Doꝛmiebat iu
ſtus cum erraret filius. Fęmīa quoqꝫ vtpo
te ſexus fragilioꝛis mole periculi turbata:
quę totuʒ oꝛbem diuino incendio perire cre
deret: quid miraris ſi virum non potuit ſe
qui: cū ipſe iuſtus ab angelis monitus vix
euaſerit? Quid auteʒ mirum ſi homini ob
repit erroꝛ: aut ſe relaxat intentio? Argue er
go: quia ⁊ iuſtus inebꝛiatus eſt. Sed hęc lo
co ſuo reſeruanda arbitroꝛ. Nunc qꝺ ſuper
ē cōſideremus. Pulchꝛe eñ dixit: Quia te Geñ. 7.
vidi iuſtum in generatione iſta. Multi ho
minibus iuſti vidētur: pauci deo. Aliter ho
minibus: aliter deo. Hominibꝰ ſm vitę ſpe
ciem: deo ſm puritatem animi: virtutis ve
ritatem. Homies quę foꝛis ſunt ꝓbant: de
us quę intus examinat. Perpenſe autē ad
didit: In generatiōe iſta: vt neqꝫ ſupioꝛes
cōdemnaret: neqꝫ poſterioꝛes excluderet: re
cteqꝫ diluuium factum aſtrueret interitu ge
nerationis eius quę non haberet cōſoꝛtiuʒ
ęquitatis. Hęc ſm litteram. Altioꝛ autē ſen
ſus ꝓuocat nos: vt hoc putemus vigoꝛem
mentis in anima eſſe: ⁊ animaʒ in coꝛpoꝛe:
qꝺ paterfamilias i domo ſua. Qꝺ eñ i ani
ma mens: hoc anima in coꝛpe. Si mens tu
ta eſt: tuta eſt domus: tuta ē anima. Si ani
ma incolumis: incolumis caro. Mens eñ
ſobꝛia: paſſiones oēs cohibet: ſenſus gu
bernat: ſmonē regit. Ideoqꝫ bene dicit do
minus iuſto: Intra tu: hoc eſt intra teipſū:
intra tuam menteʒ: in tuę animę pncipale.
Ibi ſalus eſt: ibi gubernaculum. Foꝛis di
luuium: foꝛis periculū. Si autem intus fue
ris: ⁊ foꝛis tutus es: quia vbi mens ſui arbi
tra eſt: bonę ſunt cogitationes: bonę ſūt ex
ecutiones. Si eñ nihil vitij mentem obum
bꝛet: ſincere cogitatiōes ſunt. Si ſtudio ſit
caſtitas coꝛdi: ſi temperantia: nulla inarde
ſcit flāma libidinis: nulla vlcera ꝓſerpunt
ęgritudinis. Sobꝛietas eñ mentis: medici
na eſt coꝛpis.

**Qua ratiōe de iumentis mūdis:
ſeptem ⁊ ſeptem: maſculus ⁊ fęmi
na iubeatur in arcaʒ induci: de mū
dis aūt duo ⁊ duo: ſm naturalē at
qꝫ moꝛalē expoſitionē: Ca. XII.**

Unc conſideremus qua ratione in
n duci in arcam iubet a iumentis mū
dis ſeptem et ſeptem: maſculum et
fęminam: ab imundis autem duo ⁊ duo: vt
nutriatur ſemen in omnē terram. Et vt ego

arbitroꝛ inire mundaʒ aſſerit hebdomadā:
quia mundus et ſacer ſeptimus numerus.
Nulli enim miſcetur: nec ab alio generaꝛ.
Ideoqꝫ virgo dicitur: quia nihil ex ſe gene
rat. Meritoqꝫ tanꝗ̄ materni exoꝛs: immu
niſqꝫ partꝰ muliebrī copulę: etſi hebdoma
das fęmineo nuncupetur nomine: virilis
Exo. 34. habet ſanctificationis gratiam. Oīs eñ
maſculus adaperiens vuluam ſanctꝰ domi
Eſa. 66. no vocabitur. Et in ꝓpheta habes: Effudit
⁊ peperit maſculū: id eſt: ſanctū. Secūdus
autem numerus non eſt plenus: quia diui
ſus. Qꝺ autem non eſt plenum vacuū ha
betur. Septimus autem numerus plenus:
quia hebdomadas vt decas: et ſimilis illiꝰ
pꝛimi: quia falſa eſt ad ſimilitudinem illius
qui eſt ſemper a quo ꝓfluunt et mouentur
quę ſunt in oīi genere virtutes. Hęc natu
ralia. De moꝛalibus autē vt dicamꝰ: non
ē dubiuʒ. Qꝺ eñ rationabile animę noſtrę
in quinqꝫ ſenſus diuidatur: ⁊ vocem ⁊ gene
ratoꝛium quę natura vidētur eſſe fęminea:
quia ſenſus noſtri in materialia ⁊ ſęcularia
cito repunt. Unde claret eos mollioꝛis na
turę habere ſubſtantiaʒ. Sed erudito et in
duſtrio viro: munda omnia: quia ſapientia
exercitati viri ⁊ virtus firmamentum his vi
rili trāſfundit iudicio. Ergo pꝛudentis ⁊ ꝓ
poſituʒ gubernantis ex infirmioꝛis ſexu q̄
litate in foꝛtioꝛem ſubſtantiam transferun
tur. Ualida eñ ſapientis ⁊ fixa ſententia ē:
non mutabilis vt ſtulti et inſipientis: q cō
ſilio nutat incerto: vt impꝛobi qui nō quod
verum et iuſtum ſit eligit: ſed qꝺ ſibi cōmo
dū velit ſcindit a vero: ſecernit a iuſto. Iu
ſticia eñ ſingulare eſt bonum: per ſeipſam
ſuo tanti ſpectatur pꝛecio. Iniquitas vero
velut diuidua parit: nunc odio inflexa: nūc
Eccl. 27. queſtu ea q̄ ſunt diuidenda ꝯfundit. Stul
tus eñ vt luna mutaꝛ: et verſicoloꝛ aut hu
moꝛum varietate diffoꝛmis: animam ſuam
in lepꝛoſi coꝛpoꝛis ſpecie: turpi contagione
cōmaculat: ſalubꝛes cogitatiōes: noxijs ſę
pe permiſcēs. Sed foꝛtaſſe: quia munda ⁊
imūda induci in arcam pꝛęcepit carnis ani
mantia: iure mouere poſſit: quia dixi hone
ſtis diſceptationibus indecoꝛas nō eſſe mi
ſcendas. Nec ego abnuo irrationabiliū q̄
dem: mundoꝛū tamen motuū aliqua eē ſe
mina: et quaſi pꝛincipia in anima noſtra: et
eoꝛum qui mundi non ſint. Natura eñ ho
minis contrarioꝛum capax eſt: et vt malicię
in ea ſit vis ⁊ virtutī ingreſſus: meritoqꝫ in
pꝛincipio libꝛi huius qui eſt geneſis: per ar
boꝛis ſpeciem in paradiſi medio: legiſti bo
ni ⁊ mali ſcientiaʒ. De quo ligno ſciētię bo
ni ⁊ mali pꝛęceptum eſt non eſſe guſtandū:
eo ꝙ mens noſtra: in qua eſt cognitio et di
ſciplina: boni ⁊ mali recipit notionē. Itaqꝫ
naturę opifex: ſicut ad ꝓpagādum vel etiā
reparanduʒ genuſ: animātia reſeruauit: vt
vniuerſę terrę: animantiū ſemine repleren
tur: Ita etiā coꝛpoꝛis noſtri terrenā ſubſtā
tiam: vacuam nō putauit: paſſionū huiuſ
modi tanꝗ̄ imundoꝝ animalium relinquē
dam: quę cum delitijs ⁊ luxurię tāꝗ̄ vice di
luuij ingurgitatur memoꝛatis fluctuat paſ
ſionibus. Ubi autem ſobꝛietate ⁊ continē
tia vnuſquiſqꝫ inundātiū vacuauerit dilu
uium paſſionum: ⁊ quandam animę retexe
rit ſiccitatem: viuificare incipit ſuuʒ coꝛpꝰ:
et animę puritateʒ cui regnum ſapientia ē.

**Qua de cauſa poſtꝗ̄ ingreſſus ē
noe in arcam: poſt ſeptem dies di
luuium factum fuerit. Quare ętiaʒ
cum ſatis fuiſſet dixiſſe diluuiū fu
iſſe. xl. diebꝰ: adiecerit: et. xl. nocti
bus. Et qua ratione. xl. diebus du
rauerit. Quid pꝛęterea ſibi velit qꝺ
inquit dominus: Et delebo omnē
reſurrectioneʒ carnis a facię terrę.
Quid poſtremo quod dicit: Et fe
cit omnia noe quę mandauit ei do
minꝰ deus: Ca. XIII.**

Lud quoqꝫ ſtudio eſt quęrere: quę
i cauſa eſt cur poſtꝗ̄ ingreſſus ē noe
in arcam: ⁊ induxit animantia poſt
ſeptem dies diluuium factum ſit. Nō enim
ocioſum videtur ꝙ haud plures: aut pauci
oꝛes interpoſiti ſint dies: ſed tot quot in cō
ſtitutione mundi fuerunt. Sex enim diebꝰ
factus eſt mūdus: ſeptimo die requieuit de
us ab opibus ſuis. Quo declarauit indicio
ipſum ſe eſſe auctoꝛem mundi atqꝫ diluuij.
Mundum pꝛopter bonitatem ſuam condi
dit: diluuium fecit noſtroꝛuʒ merito delicto
rum. Admoniti ſunt igitur hoies: vel ex nu
mero dieꝝ quibus mūdus eſt ꝯditus: ꝙ cō
ditoꝛem ſuū non lachꝛymis ſolum ⁊ pcatio
ne: ſed coꝛrectione moꝛū recōciliare debue
rant. Ergo ſpacium dedit ad pęnitētiā do
minus: magī volēs ignoſcere ꝗ̄ punire: vt
iminentis diluuij terroꝛe ſuſpēſos: ad veniā

cogeret poſtulādā:quo dum periculum fu/
turę mortis horreſcunt:impietati atq; iniu
ſticię renūciarēt. Scđm eſt:vt hinc quoq;
domini ſupra modū demētiā miſericordis
colligamus:quia multorū annoꝝ offenſio/
nem a cōſtitutione mundi: in finem vſq; cō
tractam:paucis diebꝰ ſi pęnituiſſet eos:vo
luit relaxare. Eſt eñ deus peccati imemor:
virtutis remunerator:ſicut ipſe ait in ꝓphe
Eſa.43. ta:Ego ſū:ego ſū q̄ deleo iniq̄tates:et me/
mor non ero:tu autem memor eſto ⁊ iudice/
mur:dic iniquitates tuas vt iuſtificeris. Cū
eñ aduerterit veram animę refuſā eſſe vir/
tutem:tātū ei honoris attribuit:vt nō ſolū
veniam ſuperiorū indulgeat peccatorū:ve/
rūetiam gratiam ⁊ iuſtificationes imperti/
at. Expectauit ergo ⁊ ſeptimo die ipſo quo
ab opatione requieuit: vt ſi venia poſceret
ſequeretur correctio:et ab indignatione re/
quieſceret. Illud quoq; cure fuit nō p̄ter/
mittere:eo ꝙ diluuiū factuz dixerit quadra
ginta diebus:⁊ addiderit quadraginta no/
ctibus. Scimus eñ diem dici:quem ſol ter
ras illuminās ſignat noctem:quā circūfuſę
tenebrę a diei claritate diſterminēt: ⁊ plerū
q; a nobis ita diem ſiguificari vt noctē non
cōprehendamus: plerūq; vt cōplectamur.
Significātes eñ menſem triginta dierum:
ſignificamus ⁊ noctes. Unde cū ſatis fu/
iſſet moyſi dixiſſe diluuiū fuiſſe quadragin
ta diebuſ:cur addiderit quadraginta nocti
bus queritur. Et aliqui ita acceperunt q̄ añ
nos fuerunt: vt ⁊ viroꝝ et mulieruz factus
interitus demōſtraret:diem ad virum refe/
rentes:qui ſit purior ſimilis lucis:noctē ad
mulierem quę viro dormiente creata deſcri
bit: Simulq; quia vir prior quaſi auctor:q̄
virtutē moueat mulieris atq; in partus ex/
citet:actu ille clarior publico:iſta obſcurior
tanq̄ domeſticis clauſa parietibus: ⁊ nocti
proxima:ſcđo orta loco:⁊ creationis ſuę for
mata:in coſtam viri debens gratiā. Supe/
riori quoq; potioris obnoxia priuilegio: et
pariendi vſu materialibus cōparāda. Con/
ſonans in vtroq; numerus periculi: qꝛ pec/
cata etiā ↄſonātia:meritoq; non diſtāt ſpa/
cia tēpoꝝ:qꝛ non diſtāt merita delictorum.
Non mediocriter etiā ſcrutant pleriq; q̄
ratione q̄draginta dies diluuiuz fuerit. Et
poſſumꝰ dicere materialē numerū triſtiori/
bus:h̄ eſt delēdę creaturę deputatum:heb/
domadā aūt ↄſtitutioni totius mūdi:hoc ē
lętioribꝰ. Sz fortaſſe referatur: quid ꝙ etiā
lex quadraginta diebus lata ē:tot dies ob/
ſeruauit moyſes in monte ſyna:⁊ demōſtra
tus eſt cuz pręſcripta legis acciperet. Recte
ergo eodez numero declinandoꝝ peccatoꝝ
pręcepta tribuūtur:quo pęnę culpa eſt pſo/
luta:vt cognoſcamus ꝙ de eodem vitę tem
pore debeat ex correctiōe laus cōpari: quo
poteſt punienda culpa cōmitti. Unde nūc
iam non pęnę pręſcripti ſunt dies quadra/
ginta:ſ; vitę:vt hoc numero ieiunijs ⁊ ora/
tionibus crebrioribꝰ noſtroꝝ leuemus ſup/
plicia peccatoꝝ:atq; ad decreta legis inten
ti deuotione ac fide noſtrū corrigamꝰ erro/
rem. Itaq; per domini reſurrectionē: q̄dra/
geſimus dies: iam non habet nouiſſimus
ſed primꝰ:atq; inde vita numerat:vbi ante
mortis numerꝰ ad cōſūmationem mūdi hu
mani generis excidiū cōputabat. Et dele/ Gen.6.
bo inquit dominꝰ omnē reſurrectionez car/
nis a facie terrę. O cęleſtiū pulchritudo ver
borū: ſi quis ſe decoro intellectu pię mentis
examinet. Indignatur deus peccatis nr̄is:
ſed non obliuiſcit pietatis. Minatur ſuppli
ciū:ſed non pmittit excidiū. Moderat vin/
dictaz:reuocat ſeueritatē. Deletuꝝ ſe dicit
omnē carnē:non a terra:ſ; a facie terrę. Flo
rem decutit:radicē ſeruat:ſinit vt in pfun/
do ſubſtātię virtꝰ maneat humanę: quę in
ſupficie laboret:intus paſſibilis pſeueret i/
muniſq; noxę: ad eorum ſubſtitutionē qui
nō ſūt reatu obnoxij reſeruetur. Pulchre
autez poſuit: delebo:tanq̄ litteraꝝ apices
qui delentur ſine fraude librorū: ⁊ ſine imi/
nutione tabularum. Attramētum deletur:
ſed lignuz manet. Delent elementa: vt ſcri
bant plerūq; meliora. Attramētū tollitur:
ſubſtantia non exterminat. Delebo inquit
corruptelā carnis: vt ſcribā incorruptionē.
Delebo reſurrectionez carnis a facie terrę:
vt ſcribam in cęleſtibus reſurgentes. Dele/
bo de libro terrę: vt ſcribā i libro vitę. Dele/
ant dñe meus:dñe deleant cito elemēta fer
ri: vt ſcribantur elemēta chriſti. Aboleat re
ſurrectio terrena: vt cęleſtis gr̄a redundet.
Ueni moyſes pręꝑara gremiū:legē accipe:
ſuſcipe apices:quos iam miſericordia diui/
na non deleat. Suſcipe tabulas quas dñs
ſtatuat in ęternū. Utinā ipſe nōn frangas.
Et ipas mihi mea culpa ſuſtulerat: niſi do/
minꝰ reddidiſſet. Iure q̄dē moyſes indigna
tus ē:ne haberēt diuina ꝓuilegia: qui non

deferrēt obſequia. Sz puto ꝙ nō mihi eas:
ſed iudęis fregeris. Fregiſti iudęis: recepi/
ſti mihi. Fractę ſunt priores: vt poſteriores
manerent. Fregiſti eas in pectoribꝰ iudęo/
rum. Quid eñ pderat vt tabulas tenerēt:
quaꝝ ſcripta tenere nō poſſent? Ecce ſcđas
tabulas dicūt ſe tenere:ſed nō tenēt. Dicūt
Deut.9. ſe legere diuina elemēta:ſed nō legūt. Digi
to dei ſcriptas eē tabulas:moyſes dicit. Il
li digitū dei non legūt:ferrum legūt. Attra
mentū vident ſpiritū dei nō vidēt. Sz eccle
ſia neſcit attramētū:ſpiritū nouit. Ideoq;
paulus nouit ſcribere:non attramēto:ſ; ſpi
ritu dei viui. O ſacrilegū ineptum populū
iudęoruz. Homo ſpiritu dei ſcribit: ⁊ homo
ſub lege nutritꝰ: ⁊ illi volūt deū attramēto
ſcripſiſſe nō ſpiritu. Ergo vt ad ſupiora re/
deamꝰ:delet deꝰ reſurrectionē carnis tanq̄
apicū ſcriptionem: q̄ declarat ꝙ ſupfluā ho
minū natiuitatē ꝓpt impietatē eiꝰ deleuit
ſpecie lr̄aꝝ:ſubſtantiā aūt et ↄuerſationem
generis ſeruare hūani voluit ppetuitate ta
bularuz: vt ex ea ſemen reliquū pullularet.
Cui ſnię ↄuenire etiā illud videt quod ait:
Gen.6. Delebo inquit omnē reſurrectionē carnis.
Reſurrectioni aūt cōmuni vſu naturę con/
traria videt eſſe purgatio: qꝛ purgatiōe re/
ſcindit ⁊ repmit reſurrectiōis luxuria. Om̄e
tñ qđ purgat ſpeciē amittit: ſubſtantiā ſuā
ſeruat atq; meliorat. Repręſſit igitur dñs
purgatione diluuij corporeū vſū cōuerſati/
onēq; generationis eiꝰ: q̄ degenerauerat a
decore naturę ⁊ accepti muneris venuſtate.
Hęc ſm lr̄az. Qꝫ autē ad altiorē ptinet ſen
ſum: diluuij ſpecies: typus eſt purgationis
aīę noſtrę. Itaq; cuz mens noſtra corpalibꝰ
ſe a mūdi huiꝰ illecebris q̄bus ante delecta/
bat abluerit: boniſq; cogitationibꝰ veteris
colluuiē cupiditatis aſterget: tanq̄ purio/
ribus abſorbens aq̄s: turbidoꝝ prius ama
ritudinē fluentoꝝ. Et fecit inq̄t om̄ia noe
q̄ mandauit ei dñs deus. Iuſtus mandata
accipit: ſeruus imperia. Hic amici cenſetur
loco: q̄ fecerit quęcūq; exequēda ſuſceperit.
Ille qui nutat obſequijs: oneri ſeruitutis
addicit. Deniq; ⁊ dñs ieſus dicit i euange/
Ioh.15. lio: Uos amici mei eſtis: ſi feceritis q̄ ego p̄/
cipio vobis: Iam nō dicā vos ſuos. Man
dat ergo vt amico: mādatur vt ei q̄ valida
charitate: ſobrio ↄſilio: ea quę mādata ſunt
exequatur. Nec fefellit dñz iudiciū ſuū: im/
pleuit iuſtus vniuerſa: non ptem: ſ; vniuer/
ſa quę mādata ſunt ei: ⁊ ideo ſcripturę diui
nę accepit teſtimoniū. Nec ſupfluū putes:
qꝛ ſimul poſuit dñm ⁊ deū. Nam ⁊ deus in
dño: ⁊ dñs in deo: ſed vt patris ⁊ filij intelli/
gas cōmune p̄ceptū. Aliq̄ tñ añ nos ſic in/
terpretati ſūt: eo ꝙ dñm ⁊ deū dicendo hoc
loco: ⁊ vindicaturi ⁊ ignoſcituri geminā ex/
preſſerit ptātem. Et qꝛ h̄ vindicat ꝓus i pec
catores: idō añ dñm dixerit: quō ꝯo poſtea
vt iuſti ſeminariū ꝓpagaret indulget: ideo
deū poſtea noiauerit. Deniq; facturus mū/
dum: deꝰ dicit: In ꝓncipio fecit deꝰ cęlum ⁊ Gen.1.
terrā. Et dixit deus: fiat lux.

Qualiter ſit ↄſiderandū ꝙ ſexcē/teſimo anno noe: viceſima et ſepti/ma mēſis factū ſit diluuiū. Et quē/admodū oīes fontes rupti dicā/tur: ac cataractę cęli apertę tam ſm litteralē q̄ etiam altiorē intellectū: Ca. XIIII.

e St etiā illa non pfunctoria ↄſidera
tio: ꝙ ſexcenteſimo āno noe: viceſi/
ma ⁊ ſeptima mēſis fit diluuiū. Scđm mē/
ſem verni eſſe tpis non ambigit qñ augent
naſcentia: ager parturit: terraruz parit atq;
aīantiū fętura ſe fundit. Tunc ergo fecit di
luuiū: qñ dolor eorū maior foret: qui in ſua
abundātia puniebant: tūc vltio terribilior
tanq̄ dicētis dei: Ecce oīa ſm liberalitatis
diuinę ꝓuidētię gratiā: diues natura gene/
rauit: oīa in vſu hoīuz germinauit terra fę/
cūdior: ſegetes ſpectātur: tritico ⁊ ordeo cā/
pi replent: comę arborū venturi fructus flo
ribꝰ veſtiunt: non deeſt tr̄a obſequijs ſuis:
non beſtię deſunt muneribꝰ ſuis: q̄ ſolēnes
ſoluuntur in partus: vt homini nihil deſit:
homo ſolꝰ partubꝰ ſuis deeſt: neſcit aucto/
rem ſuuz: a quo ei oīa miniſtrant: negligit
ↄditorē. Deſpicit homo remuneratorē ſuū:
cū deus opꝰ ſuum non deſpexerit. Pereant
cū hoīe oīa: ꝓpter quē nata ſunt om̄ia. In
ſuis diuitijs cōſūmatur homo: cum ſua do/
te moriatur. Nihil ante hominē terra deli/
querat: nullis errauit i fructibus: in hoīe ſo
lo ſe degeneraſſe cognoſcit: ſpinas et tribu
los p fructibus ferens. Qđ ſolum munus
admirabile ē: ꝓncipale mentis interijt. Cur
igitur om̄ia illa ſeruant? Ideo non poſt col
lectos fructus infunditur aqua: ne benefi/
cium magis q̄ diluuium terra ſentiret. De/
niq; verno apud ęgyptios tempore: ſ; mēſe
diuerſo nilꝰ exundat: vt iaciēdis ſemibꝰ tr̄a

molleſcat:⁊ blandiore ſinu:clementiore gre
mio ſemina miſſa ſuſcipiantur. Qꝫ autem
ſexcenteſimo noe anno ſit diluuiū illud:vi/
detur oſtendere:quia ſexto die adam crea/
tus eſt. Idem numerus eſt par:⁊ in auctore
⁊ in repatore ſeruať:quia fons ſexageſimi:⁊
ſexcenteſimi:ſextus eſt numerus. Idē autē
⁊ primus ⁊ ſeptimus menſis dicif. Sed ma
gis primuꝫ obſeruare debemus:ꝙ poſt di-
luuiū verno tempore colēdoꝝ cura repetur
agrorum:⁊ placidi atqꝫ vberis ſoli:incipiat
fętura ꝓcedere. Quo ſignificatur nūꝙ deū
eo numero vel tempore interitū hominū fu
iſſe facturū quo fecit exordiū:niſi imanib⁹
delictis eſſet offenſus. Simul veniā tempo
ris et numeri ratio ꝓmittit:ꝙ etiam iratus
admoneať tam ꝑcedentibus cauſis benefi
cioꝝ ſuoꝝ:vt non penitus deleat eoꝝ ſub/
Gen.7. ſtantiam:quos ipſe donauit. Et rupti ſūt
omnes fontes abyſſi:⁊ cataractę cęli apertę
ſunt. Vim diluuij cōuenienter ſcriptura ex/
preſſit dicens:cęlum ⁊ terrā pariter eſſe cō/
mota: e qbus elementis cōſtat iſtius mūdi
omne principiū. Vndiqꝫ ergo influentibuſ
aquarū molibus: concluſū genus hominū
purgetur. Hęc ſm litterā. Qꝫ autem ad al/
tiorem ꝑtinet ſenſū: cęli ſymbolo mens hu/
mana ſignificať:terrę auteꝫ appellatiōe cor/
pus ⁊ ſenſus. Magna igiť naufragia:quā/
do mentis pariter ⁊ corporis:ſenſuūqꝫ om/
niū turbo ⁊ ꝓcella miſcenť. Diligenter di/
cta penſemus. Plerūqꝫ fraus mentis:⁊ do/
lus ſuū exercent venenū:ſed tamen ſobrie/
tas corporis ⁊ cōtinentia obumbrant men/
tis improbitatē. Frequēter incerto fidei at/
qꝫ opinionis ſuę:mens lubrica eſt:ſed tamē
caro delitijs ⁊ luxurię vacat:vt fragilitas er
rorem mētis excuſet. Sicut multi ſunt hęre
ticoꝝ:qui ꝑtendere volunt corporis ꝯtinen
tiam:vt aſſertionis ſuę fideꝫ teſtimonio ſo/
brię carnis acquirāt:etſi ſenſu lubrici:tamē
quo minus turpes:aliquāto excuſabiliores
habenť. Cum autem venena mentis ⁊ con/
tagia corporeę obſcenitatis:ſenſū omnē vi/
rorēqꝫ ꝯfundunt:atqꝫ animus incerto lubri
cus motu:malicię fędus attramento:crude
litatis furore ſuccenſus:etiā corporalib⁹ fla/
gitijs incitať:auaros quoqꝫ affectus:impa
tiens mediocrium facultatū:luxurię cupidi
tate:effundendiqꝫ libidine ꝑcipitať in faci/
nus appetendę ſalutis alienę: tunc magnuꝫ
eſt diluuiū omnib⁹ pariter ingruentib⁹ paſ/
ſionibus:tunc ſe inſipiētia:iniuſticia:teme/
ritas:improbitas:ꝑfidia: de ſuperiori par/
te:tanqꝫ cataractę mentis videnť effūdere.
Inde erūpunt de corporis fonte terreni li/
lido:temulentia:luxuria:poſtremo diuerſo
rum criminū ꝓlapſiones:quę penit⁹ ⁊ cor/
poris robur:⁊ vigorē mentis effęmināt.

Cur dominus a foris arcaꝫ clau/ ſiſſe dicať. Et quomodo exundāte aqua arca ferebatur ſuper flumia aquarum:quę.xv.cubitis ſup mō/ tes excelſos eminebant:iuxta litte/ ralem ⁊ allegoricaꝫ interpretatio/ nem: Ca.XV.

T clauſit dñs a foris arcaꝫ. Sermo
e manifeſtus eſt ſm litterā. Clauden
da fuit arca:et tuta ſepienda muni/
mine:ne eā vaga diluuij fluēta penetrarēt.
Altioris quoqꝫ ſenſus non incōgrua inter/
pretatio:ſi corp⁹ humanū (cui arca hęc quę
deſcribitur figurať)ſeptum corio: indicem⁹
a frigore ęſtuqꝫ defendi: qđ artifex deus ad
omniū membroꝝ ꝓtectioneꝫ naturalibus
veſtiuit exuuijs:⁊ quodam circūfuſo indu/
it operimento:vt neqꝫ frigore congeleſcat:
nec ęſtiuo calore ſoluať. Exundauit igiť aq̄
⁊ leuauit arcam:⁊ ferebatur ſuper ſummuꝫ
aquarū. Non imerito exundauit aq̄: quan/
do cęli cataractę apertę ſunt:⁊ de terra rup/
ti ſunt fontes aquarum ⁊ flumina. Quod
magna emphaſi dictū eſt. Vbi eñ eruptio:
ibi irreuocabilis effuſio ſit neceſſe eſt. Nec
retineri facilis ingentium ꝓlapſo fluento/
rum. Manifeſtū eſt igitur qđ ſcriptum eſt.
Verum ſi altius ſpectandū putes:caro no/
ſtra diuerſis agitatur fluctib⁹: ⁊ freti modo
fluctuat paſſionibus:quibus huc atqꝫ illuc
tanqꝫ ſup vndas moleſtiarū ſuarū nunc fa/
me:nunc ſiti:nunc cupiditate: nūc gaudio:
nūc dolore iactať. Illud quoqꝫ nō pręter/
mittendū arbitror:quia ſcriptura non ꝑte/
rijt quātis numero cubitis aqua ſup terraꝫ
fuerit. Quindecim eñ cubitis ſup excelſos
mōtes aquaꝫ fuiſſe dixit. Simplex itaqꝫ in/
tellectus patet. Allegoria autē qnqꝫ ſen/
ſus complectiť:q̄ ſunt in corpore noſtro ve/
lut excelſi montes:qui hanc carnem paſſio/
num obumbrant:⁊ plerūqꝫ incurſantur be/
ſtijs: ⁊ exagitanť condenſa ⁊ opaca corum.
Vnde domin⁹ per nationū credentiū fidē:
veniens ad eccleſiam ſuam:venit a libano:
ſicut habent cāticacāticoꝝ. Ita eñ legim⁹

Cant.4. Ades huc a libano ſponſa:ades huc a liba/
no: Trāſibis ⁊ ꝑtranſibis a ꝑncipio fidei:a
cubilib⁹ leonū ⁊ mōtib⁹ pardoꝝ:qđ genti/
les ꝑſi q̄ velut beſtialium paſſionū graues
paciebāť incurſus: nunc altitudine fidei et
ſublimitate deuotiōis meant. Per hos igiť
mōtes chriſt⁹ aduenit: cōꝑmēs euangelicis
diſputatiōib⁹ feroces corꝑis mot⁹:atqꝫ illā
altitudinē cordis:⁊ ſe extollētē ſuꝑbiā:obe/
diētia ⁊ hūilitate ſui deſtruēs:meritoqꝫ fru/
ctus māſuetudinis ferre cęperūt:q̄s añ gra
uiū diluuia paſſionū ſubruebāt. De nume/
ro autē cubitoꝝ ſic q̄dam añ nos eſtimaue/
rūt:ꝙ qnqꝫ ſenſus triplicē collectionē habe
ant:eo ꝙ viſus viſibile videt:⁊ audit⁹ audi/
bile audit:⁊ odoratus odorabile odorať:et
guſtus guſtabile guſtat: ⁊ tact⁹ qđ tāgendi
ſubſtātię ſubiacet tāgit. Iđo quinqꝫ ſenſus
Prouer.22. tripliciť eſtimati ſūt: vel ſm illud: Scribe ti/
bi tripliciť. Ego tñ cōmodius puto illud:vt
ſenſ⁹ terreni hoīs atqꝫ aīalis ⁊ ſpiritalis ac/
cipiā:q̄s illa diluuij fluēta tranſcenderint.
Merito mortua eſt oīs caro quę mouebať:
Qđ ⁊ ſm lraꝫ liquet: ⁊ ꝓprię ac naturaliter
carnis corruptelā indicio ꝓcelloſę cōmotio
nis expꝛeſſit. Cōmotio eñ vitioſa: non ē niſi
ꝑ affect⁹ corruptioneꝫ. Mouet eñ volupta/
tes caro:⁊ ipſa voluptatib⁹ cōmoueť. Ta/
lis autem cōmotio corruptelā creat. Cauſa
aūt corruptelę:cōmotio iſti⁹ mūdi ē ꝑ quaꝫ
aīa vniuſcuiuſqꝫ degenerať. Cū eñ vitioſę
paſſiones mentē mouēt: corruptela genera
tur:cū excitāt ſtudia virtutū:diſciplinę ꝑfe
ctus eſt. Oīs igiť q̄ erat in arida mortu⁹ eſt.
Nec enim poterāt nō mori q̄s tanti diluuij
vnda dimerſerat. Hoc ſm ſcriptū ſeriemqꝫ
verboꝝ. Cęteꝝ ſi allegoriā q̄ras: nō dubiū
eſt qꝛ exempluꝫ ligni aridioris:qđ ſimul vt
lambere cepit ignis exurit:ita aīa niſi diuer
ſaꝝ humeſcat rore virtutū:poculo quodaꝫ
irrigata ſapiētię:⁊ fōte iuſticię:atqꝫ irriguo
caſtitatis: tanqꝫ areſacta radice vitali:cupi
ditatum deflagrari incēdio vel ꝓfluuio car
nis illiſa procumbit. Vnde ſemper epulari
debet animus bonoruꝫ operum cogitatio/
nes:vt prudētię ſuco inebriata pingueſcat:
quo nō facile diluuij corꝑalis cedat iniurię:
atqꝫ arida incurię ſiti euirata moriať. Ideo
qꝫ nos admonet dñs a fōte ſapiētię nō rece
dere:pocula virtut̄ haurire:ne q̄s ſole iniq̄
tatis areſcat:⁊ ꝓcellā ꝑſecutionis ſuſtinere
Luc.23. non poſſit. Scriptū eſt eñ: Qꝛ ſi humido ħ
faciunt:in arido quid fiet?

De euidēti explanatiōe ⁊ allego/ ria ei⁹ qđ ſcribit: Deleuit de⁹ ome quod erat ſuꝑ faciem terre. Quare etiam ſcriptura dicat: Memor fuit dñs noe ⁊ beſtiarū:⁊ iumentoꝝ:⁊ nō fecerit mentionem de mitiorib⁹ q̄ poſt hoieꝫ ſunt:ſed fortioribus. Qualiſqꝫ fuerit ſpiritus quē indu/ xit dominus ſuper terram vt ceſſa/ rent aquę: Ca.XVI.

Eleuit inq̄t de⁹ omne qđ erat ſuper Gen.7.
o faciē terrę. Scripti euidēs explana/
tio. Allegoria auteꝫ expoſitā nobis
declarat ſuꝑbiā: q̄ ſe extollit in hac terrena
fragiliqꝫ ſubſtantia:⁊ immemor diuinoꝝ:hu/
mana deſpiciēs:ipſū arrogātis viri habitū
inceſſūqꝫ deformat. Quales deſcribit eſai/
as iudęę filias oculoꝝ micātes nutibus: et
alta ſe ceruice iactantes. Sunt eñ hmōi eri
gētes ſuꝑcilia:inflato corde: elato pectore:
ceruice reſupina:q̄ ſolū q̄dem veſtigijs pe/
dū ꝑſtringant:toto aūt ſe librant corpore:⁊
inani ſuſpendant examine:in priora greſſu
ꝓcedāt:ad poſteriora verticē reclinātes:cę/
lum ſpectēt:terrā aūt faſtidiāt: tāqꝫ ceruici
dolore ſuffixi vt eam inclinare non poſſint.
Hos igiť deleuit de libro vitę deus dicens:
Oīs q̄ ſe exaltat humiliabiť:nec inter meri/ Luc.14.
ta ſctōꝝ comētis adhęrere facit cęleſtibus.
Oibus igiť qui extra arcaꝫ fuerūt interem/
ptis:derelictus ē noe ſol⁹ in arca cū his qui
cum ipſo erāt. Nō indiget interꝑtatiōe ſer/
mo ſimplicior. Cōcurrit intellectus cuꝫ lrā.
Altior aūt ⁊ iterior ſignificatio demonſtrat
iuſtū viruꝫ amatorēqꝫ ſapię tanqꝫ arborem
fructuoſā:internecatis q̄ eſcam ei⁹ ſolebant
arrodere:comaꝫ obumbrare:coartare ꝓceſ
ſus ramoꝝ:velut exortē irrationabiliū paſ
ſionū:ſolū remanſiſſe cū ſuis. Sui aūt ſunt
purę animi diſceptationes q̄ virtuti adhę/
reāt. Et bene addidit: in arca remāſiſſe:q̄ſi
vix credibile amputatis corꝑalib⁹ paſſioni/
bus:videreť eū adhuc verſari in corꝑe: qđ
licet iā terrenis careret ꝯtagijs: incorrupt ī
licet corꝑis:tñ adhuc ſubſtantiā reſeruabat
et velut incorporeus corꝑe ſuꝑferebať dilu/
uio:non abſorbebať:corp⁹ q̄dem gerēs q̄ſi
in arcę poſitus interno:ſ; q̄ corp⁹ ipſum in/
ſuꝑabilis paſſionibus:q̄ſi incorpore⁹ in me
dio tātoꝝ motuū gubernaret. Memor fuit
dñs noe:⁊ beſtiaꝝ:⁊ iumentoruꝫ:vt inquit

ſcriptura diuina. Mouētur pleriqꝫ q̄ cauſa
nō dixerit ſcꝑtor: ꝙ etiā vxoris et filioꝝ noe
fuit dn̄s: cum beſtiaꝝ ⁊ iumētoꝝ fuerit me-
mor. Sʒ cū dixerit ꝙ noe memor fuerit: i au
ctore ⁊ ꝑſule domꝰ: neceſſitates eiꝰ reliq̄s cō
prehēdit. Simul exꝓmi videt̄ q̄dā reliquaꝝ
ꝯſenſus neceſſitudinū. Eteni cū oēs iuicem
ſibi chari ſūt: vna ē domꝰ: cū aūt diſcrepāt:
ſeꝑant̄ ⁊ ſcindūt̄ in plures domos. Ubi er-
go charitas: ibi ſenioris nōie de quo pēdēt
cęteri: domꝰ oīs ſignificat̄: vt ſi q̄s arborem
dicat: etiam fructꝰ q̄ in eo ſūt parit̄ vno atqꝫ
eodē ſmone cōplectit̄. Nec illud ocioſū qꝺ
ꝓmo dixit: qꝛ memor fuit deus noe: deinde
beſtiaꝝ: poſtea iumētoꝝ: hoc eſt: cur nō ani
māria q̄ mitiora ſunt poſt hoiem noiauit: ſꝫ
fortiora. In q̄ videt̄ illa eſſe ratio: vt ea quę
fortiora erāt vtriuſqꝫ ꝑtis in ciuitate man-
ſueſcerēt. Qꝺ videt̄ etiā i illo verſu poetico
declarari χάχους Δέειο μησου έςπεμ.
Hinc eñ etiā poeta vſurpauit: vt diſpoſitio
nē dimicaturi ita ordinaret exercitꝰ: q̄ iferio
res collocaret in medio: q̄ magis hincinde
a fortiorib⁹ iuuarent̄: ⁊ dimicationē vtriuſ-
qꝫ partꝭ aſſumerēt. In his ſcripti ſeries ma
nifeſtat̄. Altiore aūt ſenſu certū ē: ꝙ iuſtus
i medio habet nō in ꝑte cogitatiōes cordis
ſui: ⁊ quoad carpit hāc vitā: habeat neceſſe
ē in corpe tanqꝫ in illa arca beſtias graues.
Nulla eñ mens ē: nulla aīa q̄ non recipiat
etiā malaꝝ motus agreſtes cogitationum.
Itaqꝫ inſipientis aīa ferinos acuit motus:
atqꝫ adolet venena ſerpentū: ſapiētis autē
vigor mitigat ⁊ coercet. Et īduxit dn̄s ſpi
ritū ſuꝑ terrā: ⁊ ceſſauit aq̄. Non puto h̄ ita
dictū vt ſpūs nōie ventū accipiamꝰ. Neqꝫ
eñ ventꝰ poterat ſiccare diluuiū. Alioquin
cū mare vētꝭ exagitet̄ quotidie: exinaniret̄
ꝓfecto. Nā quō non euacuaret̄ mare vento
rū vi: cui ceſſiſſet toto diffuſū orbe diluuiū:
vſqꝫ ad herculis vt aiūt columnas: ⁊ mare
magnū tectis mōtiū excelſoꝝ verticib⁹ ex-
ęſtuans? Spūs igit̄ virtute inuiſibili: dilu-
uium illud repręſſū eſſe nō dubiū eſt: cęleſti
Ps.103. opatione nō flatu. Uñ ſcriptū ē: Oīa a te
expectāt vt des illis cibū in tꝑe: aperiēte te
manū tuaʒ: oīa iplebūt̄ bonitate. Auferes
ſpiritū eoꝝ et deficiēt: ⁊ in puluerē ſuū con-
uertēt̄. Emittes ſpiritū tuū ⁊ creabūt̄: ⁊ re-
nouabis faciē terrę. Eſt ergo ſpūs cuiꝰ opa-
tioni cedere vniuerſa videant̄ in q̄ cęli ipſi-
Ps.32. us virtus ſit: ſicut ſcriptum eſt: Uerbo dn̄i
cęli firmati ſunt: ⁊ ſpiritu oris eius oīs virtꝰ
eoꝝ: q̄ ſpūs eſt creator vniuerſoꝝ: ſicut etiā
iob dicit: Spūs diuinus qui fecit me.

Quid ſit ꝙ ait ſcriptura: Clauſi ſūt fontes aquarū ⁊ cataracte cęli: Et de cōprehēſione loci illiꝰ vbi dicit̄: Et ſedit arca ſeptimo mēſe ſeptima ⁊ viceſima mēſis. Et q̄d ſit oſtium arcę qꝺ iuſtus aperuit vt emitteret coruū nō reuerſurū: Ca. XVII.

n Unc ꝯſideremꝰ q̄d ſit ꝙ ait ſcriptu-
ra diuina: Clauſi ſūt fontes aquaꝝ
⁊ cataractę cęli. Nec obſcuruʒ arbi
tror. His eñ cauſis minuit̄ diluuiuʒ: quib⁹
creuit. Erupti erāt fontes aq̄ꝝ: aptę fuerāt
cataractę cęli: vt vndiqꝫ influentib⁹ aq̄s ter
ra mundaret̄. Debuerāt claudi ea ex q̄b⁹ di
luuij origo manauit: vt eiꝰ incipet eſſe defe-
ctus. Hoc lr̄a ſonat. Subtilior aūt interꝑta
tio exꝓmit: eo ꝙ diluuiū aīę vitio mentis ⁊
luxurię corꝑalis influxerat: vt malicia paſſi
oni: paſſio malicię miſceretur. Ingrediente
medico dei verbo: ad viſitationē aīę: q̄ diu-
tina ęgritudine laborabat: diſceptationum
improbitate: ⁊ paſſionū acerbitate: ꝑus de-
buerūt cauſę ęgritudinis amputari. Princi
piū eñ medicinę ē: cauſas lāguoris incide-
re: ne diutius ea q̄ nocēt ad incremētū ęgri-
tudinis miniſtrent̄. Qꝺ nos etiā lex docet.
Cū eñ ſteterit lepra vt iam non diffundat̄: Leuit.13.
tunc ait mūdā eſſe leprę ſtationē quandā et
māſionē. Quicq̄d eñ ꝑter naturā mouet̄: i-
mundū eſt. Hęc igit̄ eſt aīę ſanitas: hęc ſalu
britas mētꝭ: vt affluētia ceſſet erroris: ſiſta-
tur culpa ne ſerpat. Ceſſante incentiuo cul-
pę atqꝫ delicti: ſalus tuta ē: atqꝫ inoffenſus
vigor aīę ſe refūdit. Et ſedit inq̄t arca ſepti-
mo mēſe: ſeptima ⁊ viceſima mēſis. Niſi di
ligenter intēdas etiā ſm lr̄am difficilis loci
iſtiꝰ cōprehēſio. Et ꝓmum oiuʒ cauendum
ne quē ſeptimi mēſis repetitio crebra ꝑtur-
bet. Sic eñ ſcriptū eſt: Sexcēteſimo anno:
ſm hebraicā ꝟitatē: mēſe ꝟo ſeptimo mēſe
ſeptia ⁊ viceſima mēſis cepiſſe diluuiū: cētū
q̄nq̄ginta dieb⁹ fuiſſe infuſionē aquarū: ſe-
diſſe arcam in mōte ſeptimo mēſe: ſeptima
⁊ viceſima mēſis: poſtea minui cępiſſe aq̄s:
miſcd̄ia dei centū q̄nq̄ginta dieb⁹ diminu-
tionē aquaꝝ factā: poſtea apparuiſſe capita
montium: deinde poſt q̄draginta dies ape-
ruiſſe oſtiuʒ arcę ſanctū noe: dimiſſū coruū
non reuertiſſe: dimiſſaʒ columbā reuertiſſe

vacuā: iteꝝ dimiſſaʒ reuertiſſe cū ramo oli-
uę: tertio poſt ſeptē dies dimiſſā non reuer-
tiſſe: tūc aduertiſſe noe ꝙ aq̄ oīs receſſiſſet:
ac ſic annꝰ ꝯcluſus oſtēdit̄ ſeptimo mēſe ſe-
ptima ⁊ viceſima mēſis. Ac ſi annꝰ ꝯcluſus
oſtēdit̄ ſexcēteſimo ꝓmo āno noe in ſcd̄o an
no ſeptima et viceſima menſis. Qꝺ igit̄ ad
explanationē apertā ꝑtinet: eodē mēſe atqꝫ
eodeʒ die reſtituit̄ ęq̄litas trę poſt diluuiū:
q̄ corrupta ē incipiēte infuſione diluuij. Ue
ris eñ tꝑe oīs ager viret: ⁊ trā parturit fru-
ctus. Tūc incipiūt gēmare arbores: germi-
nare fructꝰ. Diuitē ergo reformauit dn̄s et
reſtituit q̄litatē. Mēſe igit̄ ſcd̄o: h̄ ē aprili:
ꝓmus eñ mēſis martius ē: q̄ habet iuſtus
natalē q̄ñ noctiū dierūqꝫ ęq̄litas eſtimat̄: h̄
ē octauo vt romani putant: vel vt alij q̄nto
kal̄. aprilis: menſe inq̄ꝫ ſcd̄o: hoc ē aprili: ſe-
ptima ⁊ viceſima mēſis cępit diluuiū. Uer
igit̄ initiū āni eſtimat̄: non ſm vſū tꝑis: ſed
ſm naturę ꝑrogatiuā: vt qꝛ tūc ſpes āni in-
choat: ⁊ incipit ſe fructꝰ oſtēdere: tūc videat̄
āni eſſe ꝓncipiū. Septimꝰ aūt mēſis: ſm nu
merū is q̄ ſeptember dicit̄ cōputat̄: qꝛ etſi a
ſeptēbri mēſe annꝰ videat̄ incipe: ſicut indi-
ctionū ꝑſentiū vſus oſtēdit: tūc eñ ſeminū
iactus: vere tñ ex q̄ plenior gr̄a ſe incipit de
mōſtrare: ex eo anni origo ſubducit̄: ⁊ ideo
qꝛ alia rōne primꝰ putat̄: diuerſa eſtimatiōe
ſeptimꝰ habet̄. Tūc ergo ſedit arca: h̄ eſt in
mēſe ſeptimo: ſeptima viceſima mēſis ſuꝑ
montē q̄drati. Ex illo minui diluuiū cępit.
Siliter ꝯſidera: qꝛ eiſdē numerꝭ q̄bꝰ aliqua
incipiūt reſoluūt̄: vt diluuiū cępit ſcd̄o mē-
ſe āni: ſeptima ⁊ viceſima mēſis: centū q̄n-
quaginta diebꝰ influxit diluuiū: centū q̄nq̄-
ginta diebꝰ alijs ceſſit diluuium: q̄draginta
diebꝰ nimia vis cęleſti imbre et fontiū eru-
ptione exęſtuauit: quadraginta diebꝰ alijs
exactis poſtqꝫ viſa ſūt capita mōtiū vnde-
cimo mēſe: ꝓmo die mēſis: dimiſit coruū ſā-
ctus noe: ita ꝯſtat eodeʒ numero q̄ cumula-
tū ē: diluuiū eē iminutū. Uñ docet nos ſcri
ptura ordinē eē ſuandū. Qꝺ aūt oſtium ſit
arcę qꝺ aperuit iuſtꝰ ſm corꝑis rōneʒ: ſupra
dictū ē. Scd̄ʒ altiorē aūt iterꝑtationē illud
dicendū videt̄: ꝙ corꝑis ſenſus velut oſtio-
rū ſiles habēt̄. Per hos eñ tanqꝫ ꝑ oſtia in-
gredit̄ in nr̄aʒ mentē: velut q̄dā ſenſibiliuʒ
cōꝑhenſio. Ergo mens nr̄a ꝑ hos ſenſus re-
ſpicere videt̄: et maxīe ꝑ viſionē q̄ oībꝰ ſen-
ſibꝰ ꝑſtabilior eſtimat̄: qꝛ domeſtica ē lumi
nis: ⁊ ꝑ eū aſpiciētes cęlū: terrā: maria: ſolē
qꝫ lunā et ſtellas q̄bꝰ axis ornat̄: itelligimꝰ
deū eſſe opatorē mūdi atqꝫ rectorē: nec ſine
auctore deo tātorūqꝫ opeꝝ ꝯditore: hęc po-
tuiſſe fieri credimus aut poſſe ꝯſiſtere. Per
hāc igit̄ feneſtrā coruū ꝓmuʒ iuſtus emiſit.
Quęrēda cauſa nec tñ latet: q̄ꝫtum ad lr̄am
ꝑtinet: qꝛ pleriqꝫ quaſi ad nūcium futuroꝝ
coruū eſtimāt: ⁊ voces eius obſeruāt: vola-
tuſqꝫ rimāt̄. Senſus aūt altior ſignificat: ꝙ
oīs iuſtus q̄ñ mūdare ſe incipit: q̄ tenebro-
ſa ſūt ⁊ imunda et temeraria ꝓmo a ſe repel
lit. Siquidē oīs impudētia atqꝫ culpa tene
broſa ē: et mortuis paſcit̄ ſic coruꝰ. Lumini
aūt vicina virtꝰ q̄ mētis puritate ⁊ ſimplici-
tate reſplēdet. Et ideo tāqꝫ emittit̄ ⁊ fugat̄
culpa: ⁊ ſeparat̄ ab inocentia: vt nihil rema
neat in viri iuſti mēte tenebroſum. Deniqꝫ
egreſſus coruꝰ nō reuertit̄ ad iuſtū: qꝛ fugi-
tans culpa oīs ęq̄tatis: nec ꝓbitati videt̄ ⁊
iuſticię ꝯuenire. Deniqꝫ euaſiſſe ſe credit in-
iuſtus tanqꝫ de vinculis: cū iuſtꝰ ab eiꝰ ſe cō
ſortio ſeꝑauerit: diluuij cuiuſdā ⁊ corrupte-
lę familiaris: vt coruus q̄ cum ſiccitatē terrę
nuſqꝫ iuenerit: non reuerſus ē ſed remanſit.
Cōſiderādū etiā quare nō egreſſum dixerit
coruū donec ſiccaret aqua a terra: quaſi ꝟo
poſtea ſit egreſſus. Sʒ hęc locutio familia-
ris ē ſcripturę diuinę. Siquidē ⁊ i euāgelio
habes ſcriptū de ſācta maria: ꝙ non cogno Matth.1.
uerit eā ioſeph donec peꝑit filiū: cum vtiqꝫ
nec poſtea cognouerit. Deinde q̄ ē locutio
iſta vt diceret: donec ſiccaret aqua a trā: nō
terra ab aqua. Et quidē vſus loquēdi etiaʒ
h̄ habere ꝯſueuit. Cū nōnulli ante nos eſti-
mauerūt: eo ꝙ imoderata q̄daʒ videat̄ vis
exꝓmi paſſionū hac locutiōe verboꝝ: quia
turbidis paſſionibꝰ ac ꝓcelloſis cōſumatur
aīa: deficientibꝰ aūt ⁊ velut areſcentibꝰ: vir
tutē reſumat. Nō redit igit̄ culpę ſpecies in
aīaʒ iuſti: quaſi ſicca ⁊ mortua derelinquēs
⁊ cui iā nocere nō poſſit.

Quid ſibi portēdat: ꝙ pꝰ coruū nō reuerſū columba dimiſſa dicit̄: ꝙqꝫ noe extendēs manum ſuſcepit eā: ⁊ ad ſe itroduxerit. Quꝺqꝫ ſeptē alijs diebꝰ tenuerit columbā ⁊ iterum eam emiſerit: Ca. XVIII.

n Ec illud vacuū: ꝙ poſtea colūba di-
mittit̄. Maliciā eteni ſimplicitas:
⁊ culpā virtꝰ reſoluit. Malicia igit̄
amat diluuiū: ꝯſortiū iuſtę mētis refugit: ⁊

quaſi deſolata ⁊ ſine aliq̄ ſtatione remanet:
nullā habēs cū v̓tute cōmunioneꝫ. Uirtus
aūt redit: amās iuſtoꝝ ꝯſortia: ⁊ largiēdę fa-
miliarioꝛ vtilitati: quę ꝯferat ſalutaria: ⁊ ca-
uēda ea q̄ ſunt nocitura cōmoneat: ſic colū-
ba dimiſſa cū videret ceſſaſſe aquā: reuerſa
eſt tāq̄ plena iuſticię: vt ei a q̄ miſſa fuerat
nūciaret q̄d adhuc cauere deberet: atq̄ ſpe-
ctando fructu melioꝛe poſtea potiretur. Ꝗ
aūt colūba nō īueniēs requiē ſuaꝫ regredit̄
ad eū: māifeſtū indiciū dedit ꝑ hmōi aues:
q̄ntum īterſit īter maliciā ⁊ virtutē exprimi.
Siquidē coꝛuꝰ aū dimiſſus: cū aliquāto vi-
deret̄ ampliꝰ exundare diluuiū: viſus ē locū
īueniſſe reſidēdi. Et certe nō ē hmōi coꝛuus
vt alię aues: q̄ ī aq̄s ꝯuerſationē habere cō-
ſuerunt. Cū ergo coꝛuꝰ vbi remaneret īue-
niſſe videat̄: colūba aūt nō īuenerit: euidēs
ratio ē altioꝛe interp̄tatiōe ſignari: q̄ꝛ mali-
cia inq̄etis paſſionibꝰ et cupiditatibꝰ quibꝰ
coꝛrūpit̄ aīa: ſe miſcere ꝯſueuit: ⁊ q̄ſi cogna-
tis ⁊ domeſticꝭ delectat̄: ibiq̄ cōmoꝛationē
ſuā locat: virtus aūt ꝑma ſtatim ſpecie viſi-
onis offenſa: regredi feſtinauit ad mentem
aīamq̄ iuſti: ꝙ illic diuꝰſoꝛiū ſibi tutiſſimuꝫ
ſit locatū: eo ꝙ alibi tanq̄ colūba: ita hmōi
virtꝰ ſtationē tutiſſimam īuenire nō poſſit.
Tarde eīm int̄ aſtutias iſtiꝰ mundi ⁊ ſęcula-
riū fluctꝰ cupiditatū: poꝛtū ſolet īuenire ſim-
plicitas. Itaq̄ ſic iuſticia velut viſendi grā
ꝓgreſſa pauliſper ad mētē optimā redire fe-
ſtinat: nec lōgiꝰ diſcedit a iuſto: ita etiā iuſtꝰ
⁊ ſtudioſus v̓tutis: vbi v̓tuteꝫ appꝛopinq̄re
nouerit: gremiū ſuę mētis expādit. Quid
eīm ſibi vult ꝙ vir ſtudioſus v̓tutis noe ex-
tēdens manū ſuſcepit eā: ⁊ ītroduxit ad ſe?
Q̄d ⁊ ſi ſm lr̄am planū videtur: nō tn̄ facile
colligas: niſi viri ſapiētis tibi nota ſit ꝯſue-
tudo: q̄ velut ſpeculatrice v̓tute vtitur: ⁊ ei
exploꝛādoꝝ negocioꝝ gerendoꝛūq̄ p̄rꝛoga-
tiuā quādā videt̄ cōmittere. Ea ergo v̓tus
expendit naturas: vt ſi q̄ eaꝝ ſibi videt̄ cō-
mittere ꝑfectum: ei poſſit adiūgere. Cōmu-
nis eīm q̄dā ē bonitas ſapiētię: ⁊ liberalis ⁊
largę vtilitatis: ita vt quas moꝛigeras ſibi
cernit aſſociet: vbi aūt ꝓpoſito ſuo viderit
aliq̄ꝝ recalcitrare naturā velut ad hoſpitiū
familiare ſibi reuolat ⁊ recurrit: quā ſapiēs
⁊ induſtrius tāq̄ manu q̄dā mētis feſtinat
excipe: oīne coꝛ aperiēs ſuū: q̄ etiā eā abſen-
tem tenebat. Nūq̄ eīm pōt ſapiēs exoꝛs eē
ꝓpꝛię virtutꝭ. Quid p̄terea ſibi velit ꝙ te-
nuit ſeptē diebꝰ alijs colūbā: ⁊ iterum emi-
ſit eā: niſi vt aduertas ꝙ bonū ſapiētis op-
mūq̄ ꝓpoſitū: ſemꝑ ſibi etiā alios adiūge-
re ſtudet: errātes emēdare: coꝛrigere vagan-
tes? Si quem ī ꝑncipio reſilire ꝯſpexerit: tn̄
cōmutādi eius ⁊ coꝛrigēdi non deſperet ꝓfe-
ctum. Sicut eīm bonꝰ medicꝰ: etſi tēpus me-
dicinę nō ſit: tn̄ viſitatiōis ſpeculā aū p̄mit-
tit: deinde non negligit iuſtę expectationis
excubias: ⁊ pauliſper paſſiōibꝰ cedēs: oppe-
rit̄ facultatē medendi: q̄ fuerit oblata: ſuuꝫ
nō itermittit officiū. Ita ergo ⁊ ſapiēs: ver-
bis ac diſputationibꝰ: tāq̄ medicꝰ medica-
mētis: ꝯtrarias curare deſiderat paſſiones.
Et q̄ꝛ ī oībꝰ remedio diuini fauoꝛis vtendū
eſt: ideo ſeptē expectauit dies q̄bꝰ mundus
oīs deſcribit̄ abſolutꝰ: ⁊ opatoꝛi requies mi-
niſtrata: vt ex illo auctoꝛe oīuꝫ: ſumeret̄ di-
ſciplina opationis humanę.

Cur colūba dicat̄ ad veſpeꝝ eē regreſſa: cū ramo oliuę in oꝛe. Et vnde cognouerit noe aquas defeciſſe. Et de colūba tertio poſt dies ſeptē emiſſa: q̄ tn̄ n̄ regrediebat̄: Ca. xix.

Egreſſa ē igit̄ colūba ad veſperuꝫ:
habens folium olee ⁊ ramuꝫ in oꝛe
ſuo. Nō ocioſe poſuit: ⁊ veſperam:
⁊ regreſſam: ⁊ habētē foliū olee ⁊ ramum in
oꝛe ſuo: vt nō fugitantē v̓tutē arbitrerꝭ: ꝑ-
fectꝰ futuri: ſi q̄s poſſit acq̄rere: neq̄ rurſus
tāq̄ ſine lumīe eā fuiſſe cognoſcas: ⁊ q̄buſ-
dam tenebꝛis occultā: ſ; diurno cādoꝛe ful-
gentē: expectaſſe vſq̄ ad occaſuꝫ diei: et ſic
ad eū regreſſaꝫ: apud quē etiā veſperi tene-
bꝛas habere non poſſet. Foliū quoq̄ quod
ſecum detulit: etſi breue illud folium detu-
liſſe videat̄: ſpem eoꝛuꝫ quos ſui pęniteret
erroꝛis: etſi nō magnā: aliquaꝫ tn̄ ſignifica-
uit. Foliū eīm ſine virgulto eē non poterat.
Ergo q̄ſi germinātis coꝛruptiōis: lꝫ nō ma-
gnū: aliq̄d tn̄ vexit inſigne: ⁊ foliuꝫ oleę: in
q̄ arboꝛe oliua generat̄: ex qua oleū cōficit̄:
q̄ materiale h̓ lumen fouetur: ⁊ tenebꝛaꝝ fu-
gat̄ obſcuritas. Quid autē magis: q̄ lumē
familiare virtuti ē? Foliū ergo ⁊ ramulꝰ: in-
ſigne ē coꝛreptiōis: coꝛreptio autē quaſi ra-
dicē ſui pęnitētiā habet: q̄ pęnitētia nō pōt
ī turbidis: ſ; ī his q̄ ſpiritaleꝫ iā ſermonē ac-
ceperint germinare. In oꝛe q̄ nō fruſtra ra-
mulꝰ oleę videt̄ eſſe delatꝰ: eo ꝙ virtꝰ ⁊ ſapi-
entia ī ſmone ſui habeat claritatē: ⁊ ipā ſta-
tim ſpecie lumē eiꝰ effulgeat: maxīe cuꝫ pa-

cifica loquit̄: qm̄ hūc q̄ ramulum petentes
pꝛęferre cōſueuerunt. Tulit ramulum: eo ꝙ
ſimplicitas puritate ac ſinceritate: ſemina
quędaꝫ auribus noſtris vtilitatis infundit
⁊ bonę doctrina virtutis: ⁊ ad iuſticiam ꝓ-
uocat: ⁊ inuitat ad pꝛęmiū bonę ſibi cōmiſ-
ſum diſciplinę: aut gerendę pęnitentię ⁊ ſe-
quendę conuerſationis cupiditatem inijcit
peccatoꝛi. Unde ⁊ p̄terea cognouerit ſan-
ctus noe: q̄ꝛ defecerit aqua a terra: ſicut ſcri-
ptum eſt: cōſiderādum videtur: Pꝛimo om-
nium ſm litteram: q̄ꝛ potuit intelligere vtꝝ
ſiccum an humidum folium eſſet allatum.
Deinde quia nō eſt huiuſmodi columba vt
poſſit fructꝰ latentes ſub aqua eruere. Sed
vtrum illud foliuꝫ ante diluuium fuerit ex-
oꝛtum: an tempoꝛe diluuij: contuēdū eſt ti-
bi. Si ante diluuiuꝫ: vir iuſtus gauiſus eſt
fructuꝫ d̓ veteri ſemine aliquem reſeruatū:
⁊ inde collegit miſericoꝛdię inſigne diuinę:
ꝙ iam diluuium remouiſſet: quę fructū de-
monſtraret: cui non potuiſſent nocere dilu-
uia. Si diluuij tempoꝛe natum eſt foliū: ad-
uertit vtiq̄ iuſtꝰ: noua ſemina miſericoꝛdię
fructificaſſe cęleſtis: vt radices arboꝛum vi-
uerent: ⁊ quaſi reſumpta anima: fętus ger-
minarēt: vetuſtos atq̄ inaſſuetos partꝰ re-
dirent: quoꝛum indicium pꝛęmiſſa folia de-
monſtrarent. Sed hoc alta potius interpꝛe-
tatione collegit: quia dominus deꝰ noſter
q̄uis acerbis iniquitatꝭ noſtrę offenſus ſit
erroꝛibus: tamē antiquę nobis ꝓſapię: pa-
trięq̄ virtutis ſemen aliquod vel exiguū re-
ſeruaret: ne penitꝰ operꝭ ⁊ creaturę ſuę: oīne
circa humanę genus amputaretur inſigne.
Eſa. i. Unde ⁊ eſaias ait: Niſi dominꝰ ſabaoth re-
liq̄ſſet nobis ſemē: ſicut ſodoma facti eſſe-
mus: ⁊ ſicut gomoꝛra ſiles eſſemꝰ: in alteriꝰ
noīe ciuitatis expꝛimens cęcitatis indiciū:
in alteriꝰ ſterilitateꝫ. Ita eīm lingua patria
chaldęi nuncuparūt ſodomā ⁊ gomoꝛrā: cę-
citatem ⁊ ſterilitatem ſignificantes. Meri-
toq̄ dominꝰ in huiuſmodi ſpecie ciuitatū:
amputauit magis humana vitia: q̄ ꝑuien-
dos homīes indicauit. Tertio dimittit̄ co-
lumba poſt ſeptem dies: atq̄ eadem nō re-
greditur. Unde conſideremus ne id q̄d ſu-
pꝛa diximus inueniatur eſſe contrariuꝫ. Si
verbo quidem columba: opere autem virtꝰ
non reuertitur ad iuſtum: ergo deſtitutꝰ eſt
iuſtus et defraudatus munere ſuo? Neq̄q̄.
Nunq̄ eīm vir huiuſmodi a virtute diſiūgi-
tur: nec cum ex oꝛe emittit iuſticiam: diſpu-
tationemq̄ alterius virtutis inducit virtu-
te ſe exuit: ⁊ imitanda alijs ęquitate diſpo-
liat: ſed vice ſolis alios illuminat: cuꝫ radi-
os ſuę lucis emittit. Ignis nempe calefacit
appꝛopinquantes: ita vt caloꝛem naturę ſuę
ipſe poſſideat. Nunq̄d deficit lux diei: cum
totum mūdū illuminat claritate? Habet in-
offenſum curſum ſuum illibatāq̄ naturaꝫ:
Sic et iſta ī columbę ſpecie virtus: cum ad-
huc ferueret diluuiū ſecūdū auē: tamen in
terris ſcd̓m virtutē in hominū paſſionibꝰ re-
uertitur ad iuſtum: quia in iniquoꝛū pecto-
ribus virtus vt poſſet hęrere non potuerat
inuenire. Et ideo in illo ſecūdo diuꝰſoꝛio ſui
regrediens: hęret atq̄ reſideſcit. At vero vbi
deferbuerint diluuia paſſionū: ⁊ auditi ver-
bi: cōpertęq̄ doctrinę plurimi ſtuderint eē
conſoꝛtes: iam non vnius patrimoniū: ſed
cōmune bonum eſſe incipit diſciplina virtu-
tis: ⁊ tanq̄ ſapientię poculum haurit̄ a plu-
rimis: qui aū ſitientes bibere noluerūt: Si-
cut nunc feruent diluuia ī pectoꝛibus iudę-
oꝛum: ⁊ cuꝫ aqua cęleſtis doctrinę exundet:
potuſq̄ exuberet: non putant eſſe potādū.
Euangeliū legitur: virtꝰ exit de ſermone cę-
leſti: tractat ſacerdos in eccleſia. Sed ne foꝛ-
te intra arcam ſolus poſitus non poſſit au-
diri: interdum ⁊ egreſſus eccleſiā vbi iudęꝰ
occurrerit: monet exemplū: affert cęleſtium
ſcripturarū: Claudūt aures: ne vel inuitos
fons abluat: ⁊ verbi dominici humoꝛ aſper-
gat. Si qui vero crediderint: currūt ad fon-
tem: doctrinaꝫ expetunt: inſinuari ſibi euā-
gelium cōcupiſcunt: nec ſatiant̄ aſſiduitate
potādi. Ita fonte ſapientię certatim reple-
ri deſiderāt: quem ante fugere geſtiebant.
Quem fontem? Audi dicentem: Si quis ſi- Ioh. 7.
tit: veniat ad me ⁊ bibat. Qui credit in me
ſicut dicit ſcriptura: flumina de ventre eius
fluent aquę viuę.

Quid ſibi velit illa adiectio: ꝙ ſcriptura alia die aquaꝫ minutam: alia ſiccatā terrā cōmemoꝛat. Quō etiā noe tectum arcę denudauerit. Et ꝙ ait pꝛimuꝫ menſem vel ſcd̓m: Ca. xx.

In pꝛimo ⁊ ſexcenteſimo anno noe Gen. 8.
pꝛimo die menſis iminutam aquaꝫ
dicit a facie terrę: in ſecūdo aūt mē-
ſe: ſeptima et viceſima die menſis ſiccatam
terram eſſe cōmemoꝛat. Quid ſibi vult illa

adiectio de aquę iminutione: cum ſupputatio ratio ſuperior annum ꝯcluſiſſe videatur: qui annus a ſecũdo menſe incipit: ⁊ in ſecũdum mẽſem anni alterius uſq; ꝓgreditur? Niſi forte hic iuſti formam declaratã velimus accipere: vt primus annus ſis fuerit q̃ cępit diluuiũ poſt ſextenteſimũ: ſcilicet annus prim⁹: primus iteruʒ annus et primus menſis poſt ſexcenteſimũ annũ: quãdo iminuta eſt aqua a facie terrę: eo ꝙ iuſtus in peccatorum generatione quę ꝓpter delicta deleta eſt: virtute primus erat: ⁊ in ſecunda generatione quę cępit poſt diluuium: eo ordine: quia primus ſecũdę generatiõis fuit: et merito primus euaſerat. Recte eñ ei honor defertur qui ⁊ primę generationis ſm⁹ fuit: ⁊ poſterioris principiũ qui meruerit et de illa euadere: ⁊ iſti ad ſeminariuʒ ꝓpagari. Cum eñ alij deperiſſent: ſolus vitę egregię: et merito p̃rogatiua virtutis apud deũ diues non eſt expertus malicię corruptelam: per quem factum eſt ne totum corpus generis humani vel abolituʒ videretur in terris: vel a dei abſciſum gratia relinqueretur. Et denudauit inquit noe tectuʒ arcę. Cum arcam: ſicut ſupra iterpretati ſum⁹ pro ſpecie corporis acceperim⁹: quid ſit denudari corpus intelligamus: ſm altiorem ſcilicet ſenſum. Cęterum liquet queadmodũ arca potuerit aperiri ſm litteram. Qđ igitur tectũ humani corporis ſit: qđ clauſum in diluuio fuit: niſi forte delectationeʒ accipiamus: q̃ operiebat corpus noſtrum: ⁊ quaſi tegebat per illum adę errorem? Et eo maxime tectis ſimilis eſtimatur: quia ſenſus omnis in capite: inde delectatio: quę corpus omne ſubiectum habebat. Sʒ vbi mens iuſti viri: ſobria atq; integra a corruptione diluuij diuinę cognitionis inflãmata deſiderio: exilire atq; euolare voluit i ſuperiora: detexit oĩa quę erant impedimẽta: et ſpeciem voluptatis: quę quodam operimento cęteras tegebat partes corpis: redoperuit ac retexit: vt non ſolum corpus a ſeruitio dominatricis ignobilis liberaret: verũetiaʒ ea quę erant incorporalia cõprehenderet. Quę eñ nõ videntur ęterna ſunt. Et ideo iuſtus: quem non videbat dominũ requirebat: corruptelę exors: cupidus ęternitatis. Qđ autem ait: primum menſem vel ſecundũ: eumq; eẽ verni temporis diem: habes ⁊ alibi dictuʒ:

Exo.12. Hic mẽſis primus erit vobis in diebus anni. Qui enim in gratia primus poſt periculum: hic recte p̃rogatiuam primi mẽſis accepit. Ne te autem moueat quod diximus ſupra: folium in ramo repertũ: poſt diluuium potuiſſe generari: etſi ſub aqua plerũq; herbę ſoleant germinare: tamen vt ſcrupulus omnis tollatur: quid magnuʒ ſi deo iubente vno die quo iminuta fuerit aqua: ſtatim germinauit ⁊ terra: cuʒ idem ſit fructuũ reperator ⁊ conditor: atq; operis ſui vſũ nõ fuerit oblitus? Deniq; habes ⁊ i geneſi: ſtatim ꝙ iuſſerit vt terra herbaʒ pabuli germinaret: ⁊ lignum fructiferum cuʒ fructu ſuo: ⁊ ſtatim eiecit t̃ra herbã pabuli: habentẽ ſemen ſm genus ſuum: ⁊ lignum fructiferuʒ: ⁊ ille dies vn⁹ fuerit quo hęc deus iuſſit aut fecit. Ergo beneficij ſui deus non imemor: memor autem noſtrę iniquitatis: opus ſuũ eiuſdem qua cępit tẽporis q̃titate repauit.

Quare noe non ſua ſpõte exiuerit arcam: ſed expectauerit oraculũ diuinum: quo ſibi dicebatur: Exi d' arca: tu ⁊ vxor tua: ⁊ filij tui. Et q̃re i ingreſſu: ordinis delectus fuerit habit⁹: vt primo ipſe ⁊ filij: deinde vxores ingrederent: in egreſſu aũt id cõmutatum: vt feminę cuʒ viris exierint: Ca. XXI.

Et dixit dominus deus ad noe: Exi de arca tu ⁊ vxor tua ⁊ filij tui. Itaq; recedẽte aqua ⁊ ſiccata terra: exire potuit noe de arca. Sed iuſtus nihil ſibi arrogat: ſed totum ſe diuino cõmittit imperio. Et maxie qui cęleſti fuerat igreſſus oraculo: cęleſte debuit vt egrederetur expectare reſponſum. Verecundia eñ iuſticia eſt: quia inuerecundia iniquitas: quę vſurpat indebita: nec reuereł auctorem. Nunc quęramus qua ratione q̃diu ingrediebãtur in arcam: hic ordo fuit ingredientiũ: vt primo ipe ingrederetur ⁊ filij eius: inde eius vxor: ⁊ vxores filiorum eius: quando autem exierunt cõmutatũ ſit. Naʒ ſcriptum ẽ: Exiuit ipſe ⁊ vxor eius ⁊ filij et vxores filiorũ eius. Et littera quidem ſignificat i ingreſſu abſtinentiam generationis: regreſſu generationis vſum. Tunc eñ pater cũ filijs prius introiuit: ⁊ filij cuʒ parente: ⁊ poſtea vxor ei⁹: vel filioꝝ ei⁹ vxores: id ẽ: nõ cõmiſceł ſex⁹ i itroitu: ꝯmiſceł i egreſſu. Apte igił velut ordinc ipõ regreſſiõis vocẽ quandã iuſt⁹ emittit: tp̃s illud nõ eſſe cõcubit⁹ neq; delitiarũ Gen.8.

quo omnibus imineret interitus. Unde in euangelio dominus ait: reprehendens ꝙ tẽporibus noe manducarent ⁊ biberent: vxores ducerent et filias nuptum traderent: et ideo ꝓpter intemperantiã eorum ſupueniſſe diluuium. Męroris igitur tempus illud: non letitię erat. Et inde iuſtus cõſortio nõ delectabatur vxoris: vel filij iuſti petebant copulam cõiugalem. Qʒ enim indecorũ vt quo tempore viuentes morerẽtur: tunc perituri generarẽtur. Poſtea autẽ recte ad ſeminarium cęterorum vſus ⁊ cura coniugij: cum diluuiũ receſſit. Itaq; non viri cum viris: ſed feminę cum viris exeunt: vt virilis in ſe interdicta ꝑmixtio: ꝑmiſſa autem virilis et femineę legitima ſorte cõiugij copula videretur. Senſus auteʒ altior hoc habet: vbi periculũ eſt viriles quaſdaʒ ⁊ fortiores diſceptationes mẽti adhereãt: ⁊ eo ſe mẽs quaſi quandam tueatur ſobolem filiorum: quo tempeſtatibus ⁊ grauioribus paſſionibus acies quędaʒ virilis occurrit. Decurſo autem periculo: nihil obeſt ſi molliores cogitationes validioribus copulentur: nõ vt effeminẽtur a mollioribus fortiores: ſed vt molliores ſenſus velut q̃buſdã virilib⁹ roborentur: cum omnia conſilia noſtra ad virtutem: iuſticiam: integritatẽ: fortitudinẽ dirigantur: et quodam vſu ſeminarioq; virtutum creari atq; adoleſcere poſſint validiora conſilia. Non eſt igitur vtile cum vitiorum aliqua confuſio ẽ quę mẽteʒ occupet: ſerere aliquas cogitationes atq; generare et ꝑturire mentem. Cum auteʒ cõpręſſe fuerint cupiditates: et mens requieuerit: tũc ſeminario quodã diſceptationis accepto: virtutes poſſunt ⁊ bona opa germinari.

Qua ratiõe noe circa arcaʒ nihil fecerit niſi iuſſus a domio: et tamẽ poſt egreſſum ab arca nõ monitus aram deo ędificauerit. Et quare dicatur deo ⁊ nõ domino. Cur etiam ſumpſerit a beſtijs ⁊ volatilib⁹ mũdis vt offerret holocauſta. Quidq; ſit ꝙ ait dñs: Recogitans non adijciã maledicere terrę: Ca. XXII.

Gen.8. Et ędificauit inquit noe aram deo. Qua ratiõe ſupra dominus admonuit quę faceret: ⁊ fecit noe omnia: Hoc autem ꝙ non admonitus ẽ fecerit fortaſſe requiratur. Sed vtiq; domin⁹ non debuit quaſi auar⁹ mercedem gratię poſtulare: ⁊ iuſtus eam intellexit veram actionem gratiarũ eſſe: quę non iuberetur ſed deferretur: itaq; nec dilationeʒ paſſus eſt. Etenim grata animi virtus paſſioneʒ dubitationis excludit: qui autem debitum gratię vt a ſe exigatur expectat: ingratus eſt. Qđ autem ędificauit inquit deo ⁊ non dixit domino ſ; deo: ſm nomis interpretationẽ non coacta videtur hęc actio eſſe gratiarũ quaſi domino: ſed virtus iuſti morigera et grata quaſi deo. Qđ imperiale ẽ ſequeſtrauit: qđ beneficij nominauit. Et ſumpſit a beſtijs et a volatilibus mundis: ⁊ obtulit inquit holocauſta. Littera euidens eſt ꝙ ea quę incontaminata ſunt debemus offerre: in quibus affectus reluceat offerentis. Altior auteʒ interpretatio hoc habet: ꝙ beſtię mũdę videntur ſenſus eſſe ſapientis: volatilia auteʒ intellectus qui ſunt longe ſubtiliores atq; leuiores. Nunc vero cõſiderem⁹ diligẽtius quid ſit qđ ait: Et dixit domin⁹ deus: Recogitans non adijciã maledicere terram ꝓpter opera hominũ: quia ꝑmanet cor hominis diligenter ſuper mala a iuuẽtute. Non ergo adhuc ꝑcuteret omnẽ terraʒ: ſicut fecit omnibus diebus terrę. Etſi vindicauerat i hominũ genus: tamẽ cognouerat: quia vindicta legis ad timorẽ proficit ⁊ cognitioneʒ doctrinę: magis q̃ ad naturę cõmutationẽ quę corrigi in aliquibus poteſt: i omnibus mutari nõ poteſt. Vindicauit ergo domin⁹ ꝙ timerem⁹: pepercit vt reſeruaremur: Et vindicauit ſemel ad exẽplũ timoris: pepcit i reliquũ ne dominareł ſemper amaritudo peccati: ſimulq; ſi quis peccata cupiat ſępi⁹ vindicare: aſper magis q̃ cenſorius habeł. Ideoq; dicit dominus: Non adijciã maledicere terrę ꝓpter opa hominũ: id eſt: quia pietatem ſuaʒ circa vniuerſitatẽ hominum voluit declarare: et tamen ſecuritatẽ et negligentiã quãdã mentibus humanis afferre nõ debuit: in paucos vindicat: plures reſeruat. Deinde cuʒ dicit: Nõ adijciã: oſtendit ꝙ alleuet magis erũnas hominuʒ q̃ ingrauet: ſciens ꝙ penitus peccata hominuʒ auferri nõ q̃ant. Tanq̃ i prouerbio: Si qs reti ſubtili haurire cupiat aquã: ſic qui maliciã ex pectorib⁹ hominũ conatur auferre. Non adijciã inquit maledicere terrę ꝓpter peccata hominuʒ: quia ꝑmanet ſenſus hominis diligẽter ſuper mala a iuuẽtute. Vide quomodo ſtudioſe nos delinquere de⁹ Abi.8.

ſignificet dicendo: ꝑmanere ſuper mala ſen
ſum hominis diligenter: quo dicto ſignifi-
care videtur diligenter: coꝛ hominis ad pec
cata ꝓpendere: ⁊ ineſſe principali noſtro lu
bꝛicum delinquendi: ⁊ quod peius ē ſtudiũ
non deeſſe. Jđo eñ ait diligēter: quaſi ſol-
liciti ſimus ne imunitas culpę nobis poſſit
obꝛepe. Deinde non in vnũ malũ dixit: ſed
in multa mala. Et a iuuētute addidit. Ex il
la eñ ętate creſcit malicia: lꝫ alibi legerimꝰ:
Job.15. ꝙ non ſit ſine peccato: nec vniꝰ diei infans.
Sed ⁊ infantia ſine peccato non ſit pꝛopter
coꝛpoꝛis infirmitatem. Diligētia eñ et ſtu-
dium peccandi incipiat a iuuētute: vt puer
quaſi infirmus peccet: iuuenis tanꝗ impꝛo
bus qui ſtudioſe cupiat peccata cõmittere
⁊ i criminibus gloꝛietur. Apud plęroſqꝫ eñ
inocētia pꝛo ignauia: et culpa pꝛo laude ha
betur. Jta ſe luxuria et delitijs ⁊ adulterio-
rum affectibus: iuuenes iactare conſuerũt.
Creſcit ergo cuꝫ ętatibus culpa. Omne igi
tur genus hominũ iam non conſumēdũ de
clarat cũ dicit: Nõ adijciã ꝑcutere omnem
carnē: ſed in ꝑte vindicta ſeruaẜ.

De explanatiõe litterali ⁊ moꝛali eius qđ dominꝰ dixit: Semen ⁊ meſſis: hyems ⁊ ęſtas: die ⁊ nocte nõ requieſcēt: Ca. XXIII.

Quid ſit etiaꝫ ꝙ ait: Semē ⁊ meſſis:
hyems ⁊ ęſtus: die ⁊ nocte non req-
eſcent. Scđm lraꝫ ſignificat ꝑman-
ſura manentibus ſm inſtitutioneꝫ domini
⁊ ſtatum ſuum incoꝛrupta tēpoꝛibꝰ anima-
lia: vel nemoꝛoſa futura omnia. Nam cum
coꝛrũpuntur tempoꝛa: coꝛrũpũtur etiam il-
la quę tēpoꝛibus ſuis quęqꝫ gignuntur. Si
autem confuſio ſit tempoꝛũ: quomodo poſ
ſunt confuſione facta etiaꝫ ea quę ſunt gig-
nentia permanere? Ergo tempoꝛa ſunt quę
aut coꝛrumpunt: aut reſeruant: ꝓut ip̄a ſui
habuerint qualitatem. Jdeoqꝫ annꝰ ex cõ-
trarijs ducitur: vere: autũno: ęſtate: hyeme:
ſicut harmonia cantilenę: ꝑmixtis grauibꝰ
⁊ acutis: videtur conſiſtere. Sic ergo ⁊ mũ-
dus iſte ex contrarijs continetur aere et ter-
ra: igni et aqua. Noſtra quoqꝫ coꝛꝑa frigo-
re et caloꝛe: humoꝛe ⁊ ſiccitate: quendaꝫ na
turę oꝛdinem ſeruant. Nam ſi naturalis oꝛ-
do ac menſura confunditur: tunc neceſſe eſt
ſequatur interitus. Ergo certum oꝛdinē tē-
poꝛũ: dominꝰ remota cõfuſione diluuij: ad
perſeuerantiã mundi permittit futurũ. Al-
tioꝛ auteꝫ ſenſus hoc habet: vt per ſemē in-
telligamus pꝛincipiũ: per meſſem intelliga
mus finem. Jn vtroqꝫ ſalutis eſt cauſa. Al-
terum ſine altero imperfectuꝫ eſt: quia vbi
pꝛincipiũ eſt: finis quęritur: nec poteſt eſſe
ſublato fine pꝛincipiũ: ⁊ finis in pꝛincipium
currit. Ergo ſemper in eadem recurſurũ: dũ
in hoc mũdo eſt genus memoꝛat humanũ:
vt cuꝫ incipit annus finiatur: cũ finitur inci
piat: non medio mũdus tēpoꝛe reſoluatur.
Jta ⁊ mens quãdo aliquid videtur incipe-
re ad finem vſqꝫ contendat: ⁊ operis ſui ter
minũ quęrat. Quãdo finit aliquod opus:
non quaſi conſũmato opere finiatur: ſed in
alia recurrat opera: ⁊ ſemper incremēta vir-
tutis exerceat: quãdo quidem videt ꝙ i fru-
ctus ſuos ſemper terra reuocetur: qui diuer
ſi aut vere: aut ęſtate: vt in partibus oꝛien-
tis: aut ęſtate autũnoqꝫ naſcãtur: vt in par-
tibus occidentis. Alio tēpoꝛe terrarũ ſemi-
naria partus ſuos educũt: alio autē tēpoꝛe
fructus arboꝝ carpimus. Diuidui ergo fru
ctus ſunt neceſſarij ⁊ voluptarij. Neceſſarij
ex ſeminibꝰ terrarũ: at vero ex arboꝛũ fructi
bus voluptarij. Jtaqꝫ coꝛpus noſtrũ tanꝗ
vere: hoc ē aere: cibo paſcitur naturali. Aer
auteꝫ gręco nomie: ver latino dicitur. Jđo
ſcriptura đ partibus oꝛientis: et maxie ęgy-
pti per quaꝫ trãſiuit hebꝛęus: vel ex ꝑtibus
phęnicię ſumpſit exemplũ. Anima autē vo
luptarijs: hoc eſt ſapiētię fructibus alitur:
cui iterum vt coꝛpoꝛi noſtro contrarium fri-
gus ⁊ ęſtus: ita timoꝛ ⁊ iracundia videntur
aduerſa. Sed quia in coꝛpoꝛe eſt ⁊ iracũdiã
habeat ⁊ timoꝛē: nec poteſt ſine hac eē i coꝛ-
poꝛe neceſſitate naturę: Et ideo mens ſapi-
entis moderamina iuſta diſpenſat: ne iram
⁊ timoꝛē ꝑmiſceat: ⁊ fiat confuſio quędã ani
mo illiꝰ atqꝫ diluuiũ. Die quoqꝫ et nocte ꝙ
ait: per diem intelligis illuminanteꝫ virtu-
tem: per noctem recognoſcis tenebꝛoſaꝫ in-
ſipientiã. Jtaqꝫ ⁊ in timoꝛe tanꝗ in frigoꝛe
poteſt eſſe illuminans virtus. Similiter et
iracundiã poteſt repꝛimere tēperantia: vt i
timoꝛe aliqui nõ penitus reſoluantur: ⁊ ma
gis timoꝛē dirigãt ad opera virtutis. Ver-
bi gratia: ſi ꝑſecutoꝛ inſiſtat: vt plus deũ ti-
meas: et ꝑpetua magẜ ſupplicia ꝙ̄ pꝛęſentia
putes eſſe vitanda: quę dum times accēda-
ris ad gloꝛiã perfidię iratus ſceleri. Rurſus
iracũdia succēſus: diuino cõmotionē timo-
re modereris.

De pꝛęrogatiua poteſtatis hominibus in cętera animalia attributa per id ꝙ dominꝰ benedixit noe et filijs eius dicens: Creſcite ⁊ multiplicamini et replete terraꝫ ⁊ dominamini eiꝰ. Et quomodo intelligatur qđ ſubdiẜ: Oia reptilia q̄ ſũt viua ſint vobis i eſcã: cũ tñ q̄dã reptilia ſint venenata: Ca. XXIIII.

Et benedixit dominus noe et filijs
Geñ.9. eius dicens: Creſcite ⁊ multiplica-
mini ⁊ replete terraꝫ ⁊ dominamini
eius: ⁊ timoꝛ veſtri et tremoꝛ erit omnibus
quę mouētur ſuper terrã: ⁊ i omnibus piſci-
bus maris. Hęc ꝑꝛogatiua poteſtatis in cę-
teris animalibꝰ videtur hominibꝰ attribu-
ta ⁊ in ſuperioꝛibus partibus. Sed eo loco
Geñ.1. vbi dixit: ꝙ deꝰ hominē fecit: diciẜ: Maſcu
lũ ⁊ fęminã fecit eos: ⁊ benedixit eis dicēs:
Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terraꝫ ⁊
dominamini eiꝰ: ⁊ poteſtateꝫ habete ſuper
piſces maris ⁊ volatilia ⁊ beſtias terrę ⁊ re-
ptilia. Qđ ego admonui vt itelligas gemi-
nam hominis generationē expꝛęſſam: vnã
ſm imaginē dei: alteram ſm figmentuꝫ de
luto terrę. Deniqꝫ illa creatio hominis đ lu
to terrę: videtur eſſe facta poſt mũdũ: poſt
ꝙ̄ requieuit deus ab operibus ſuis. Sero
quodãmodo terrenę ſtatuę figmentũ gigni
tur. Non erat pluuia ſuper terrã: nec homo
Geñ.2. terram oꝑabatur. Tunc de limo terrę finxit
deus hominē: ⁊ inſufflauit in faciem eiꝰ ſpi-
ritum vitę: ⁊ factus eſt homo in animaꝫ vi-
uētem. Jlle autem ſexto die: quaſi perfecto
numero: quo omnia concluſa ſunt oꝑa dei:
quaſi perfecta operatione cõſtitutus homo
ſm imaginem dei eſt: ⁊ cui etiaꝫ iſte compa
ratur qui in diluuio iuſtus inuentus eſt. Et
ideo ſupꝛa terrena omnia eum cõſtituit de-
us: ſicut ⁊ illũ ad imaginē dei factum: quia
vtrũqꝫ a vitijs frenis tēperabat. Jlle q̄ ita
generatꝰ ē vt nihil terreno deberet ꝯtagio:
iſte q̄ in ꝑiculis fuerat appꝛobatꝰ: ⁊ examina
tus i paſſionibꝰ: ⁊ reptus ꝙ in ꝯfuſione non
fuiſſet obnoxiꝰ paſſioni. Altioꝛ autē ſenſus
habet ꝙ iuſtꝰ magnitudie ⁊ multitudie vir-
tutis augeẜ atqꝫ doctrina: ⁊ replet terrã: q̄ſi
coꝛ quoddã: l q̄ ſit receptaculũ itelligibiliũ.
Jta nihil vacuũ ſapia eſſe patiẜ qđ inſipiē-
tia poſſit iuadere. Domatis igiẜ nõ ſolũ ter
renis oibꝰ paſſionibꝰ: ſ etiã ſenſibꝰ coꝛpoꝛa
libꝰ: beſtias ꝙ̄ ſibi q̄dã terroꝛe ſubijcit et ti-
moꝛe: i q̄bꝰ ſpecies videẜ eē malicię atqꝫ feri
tatis. Jmmitis eñ ⁊ agreſtis ē ois malicia:
iſlaẜ aereo q̄dã tumoꝛe. Nec illud obſcurũ
ꝙ reptilia q̄dã: lętaliũ quãdã habent ſpeciē
paſſionũ: a q̄bꝰ venenũ quoddã mēti videẜ
infundi. Oibꝰ ergo his imperat iuſtus: q̄bꝰ
non cõmiſceẜ ſ coercet ea: ſi mens eius non
delectatione: nõ cupiditate ducaẜ: nõ triſti-
cia ⁊ timoꝛe frãgaẜ: nõ etiã luxuria atqꝫ de-
litijs tanꝗ lubꝛicũ et caducũ vitę huiꝰ agat
curſũ: ⁊ ꝯtinētia et tēperãtia abigat a ſe vir
ſapiēs hmõi paſſiones. Sꝫ qꝛ ſubdidit ſta-
tim: Oia reptilia q̄ ſũt viua erũt vobis in
eſcã: Ne foꝛte te moueat: qꝛ añ de reptilibꝰ
diximus venenatis: cognoſce alia eē repti-
lia venenata: alia mãſueta. De manſuetis
igiẜ reptilibꝰ accipe: q̄ etſi non oĩa ventre
⁊ pectoꝛe repũt ſicut colubꝛi: exiguos tamē
pedes habēt vt repere magis ꝙ̄ ambulare
videanẜ. Ergo venenatoꝝ reptiliũ: ſiſtes im
mũdas in coꝛꝑe accipe paſſiones: mãſueto-
rũ aũt decoꝛas. Ois eñ affectꝰ q̄ eſt ꝑter de-
foꝛmis delectatiõis illecebꝛã: paſſio q̄dē ē:
ſ bona paſſio. Cupiditas mollioꝛ ē: ⁊ ira et
timoꝛ: hę noxię aię paſſiões ſũt. Affectꝰ aũt
inoxij paſſiones ſũt. Et his viuēdi q̄dã no-
bis vſus miniſtratur ⁊ cauſa: haꝝ cibo vti-
mur ad vitę gratiam: harum epulis dele-
ctamur.

An ſub his verbis quibꝰ ait dominꝰ: Sicut olera pabuli dedi vobis omnia: oleribus magis ꝙ̄ carnalibus epulis vti debeamus. Et queadmodũ abſtinere debeamꝰ a ſanguine in quo ē aia: Ac de diuerſis philoſophoꝝ opinionibus circa natura animę: Ca. XXV.

Quid ē etiã qđ ait: Sic olera pabuli
dedi vobis oia. Jn q̄ et hi q̄ ſimpli-
citer itelligũt: vt nõ expēdãt ſermo
nis examen: nõ nobis videẜ eē ꝯtrarij. Sũt
eñ q̄ putãt vt olera ad eſcã nobis de nutu
attributa videanẜ: quo his magis ꝙ̄ carna
libꝰ epulis vti debeamꝰ. Ego aũt libēt his
acquieſcerē vt generi hoiuꝫ ad ꝑſimoniã et
tēperãtiã olerũ vſus inoleſceret: niſi viderē
ab his q̄ non libēter accipiunt: poſſe referri
mihi: quia non omnia olera eſcę hoiuꝫ iue-
nianẜ accõmoda. Deinde qꝛ nõ oĩe homi-
nũ genus ſapiētię ⁊ ꝯtinentię amoꝛe duciẜ:
vt ꝯtinentiã ſequi poſſit. Et ideo qđ gene-
rale pꝛęceptũ eſt ad poꝛtiunculã paucoꝛum

hominū deriuare non poſſumus. Omnibꝰ
eñ hominibus hoc pręceptuʒ datur. Ideo
Geñ.9. ꝙ conſideremꝰ quid dixerit: Sicut olera in/
quit pabuli dedi vobis omnia: nō olera om/
nia dedi vobis ad eſcam. Utātur igitur q̄
vtuntur carne tanq; oleribus: non ad diſtē
tionem: nec ad aruinā corpis: quā epulę car
nis facere conſuerunt. Sed quēadmodum
⁊ olera nō omnia ad eſcę vſum habilia ſūt:
ita etiaʒ non omne viuū reptile accōmodū
ad vſum epulandi. Siquideʒ ab omnibus
venenatis debemus abſtinere: lʒ huc quo/
q; proceſſerit luxuria: vt magis delectatiōi
cōſulat q̄ periculo: ⁊ i plęriſq; reſecto quod
dicitur venenatum naturaliter ineſſe: reli/
quā partem ad cibum vendicet: quę etſi nō
plena periculi: tamen vicina periculo eſt: et
corruptela aliqua neceſſe eſt in totius ſucū
ſe carnis infuderit. Plęriq; etiaʒ ſagittis ve
nenatis trāſfigunt ceruos ⁊ huiuſmodi ve/
locia animalia: ⁊ poſtea reſecta quadā par/
te membrorū: reliquo corpore ad cibū vtū
tur. Quod auteʒ ad altiorē ſenſuʒ pertinet
hoc eſt: vnde magis dictuʒ eſt: ꝙ irrationa/
biles paſſiones ita debeant mēti ſapientis
vt olera ruſtico eſſe ſubiecta: atq; his vta-
mur reptilibus cogitationibus: vt agricola
oleribus: quę lʒ obeſſe non poſſunt: cibi ta/
men non habent gratiā fortioris. Genera/
le eñ omnibus et cōmune pręceptum: non
altiora indicit genera virtutum: quę vtiq;
paucorū ſunt. Sed etſi quis virtutuʒ epu-
las fortiores ſibi exhibere nō poſſit: huiuſ/
modi tamen habeant paſſiones quę nō no
ceant ſed delectēt. Ideo in principio ſanctꝰ
moyſes informauit nos atq; inſtruxit d̄ in-
ſufflatiōe animę: vt non laberemur opinio
nibus diuerſis philoſophorū qui ſibi cōſta
re non poſſunt. Plęriq; eñ varia ſenſerūt:
vti Tricias ⁊ eius diſcipuli: ſāguinē eē ani/
mā dicentes: iſtam vtiq; animaʒ qua viui-
mus quę eſt ſenſibilis: non illaʒ animā quę
rationabilis et intelligibilis interioris ho/
minis eſtimatur. Hipocrates aūt etſi non
Tricię improbauit ingeniū: nec diſputatio
nem eius redarguit: tamen ſententię nō ac/
quicuit. Ariſtoles: entelechiam dixit. Ignē
alij eſſe voluerūt. Nos igitur huiuſmodi di
uiſionē teneamus: vt ſeparemus qd̄ eſt ra-
tionabile animę: cuius ſubſtātia diuinus ē
Geñ.2. ſpiritus: ſicut ait ſcriptura: quia inſufflauit
in faciē eius ſpiritū vitę. Eſſe autē in ea nu/
trimentū quoddā vitale quo hoc corpꝰ ani-
matur: eſſe etiaʒ delectabile. Illaꝝ igitur ⁊
vitalis et delectabilis animę partiū ſubſtā/
tia: ſanguis appellatur a quibuſdā: lʒ etiam
ſcriptura dixerit: Anima totiꝰ carnis ſāguis Leuit.17.
eſt. Proprie igitur animam carnis ſangui/
nē appellauit. In carne eñ delectatio ⁊ paſ-
ſio eſt: non mens ⁊ ratiocinatio. Tamē ſi di
ligenter intendas: hic locus illuʒ explanat.
Cum eñ hoc loco animā ſanguinē dixerit:
vtiq; ſignificauit aliud eſſe animā: aliud ſā/
guinē: vt ſit animę ſubſtantia ſpiritus vita/
lis: ſed ipſū ſpiritū vitalē non per ſe tm̄ ⁊ ſi/
ne ſanguine vſum afferre viuendi: ſed cōmi
ſceri ſanguini: quia ſunt quę vocātur arſte
rię velut receptacula ſpiritus: quę non ſolū
aerem purum amplectuntur: ſed etiam ſan
guinem: ſed minorē longe ſanguinis porti/
onem. Gemina eñ cum vaſa ſint: aliud eſt
venę: quę phleps grecę appellat: aliud arſte
rię. Uena plus habet ſāguinis q̄ ſpiritus:
h̊ eſt phleps: arſteria minꝰ habet ſanguinis
multo amplius ſpiritus. Iam tēperatio ꝓ
diuerſitate naturę eſt hominū ſingulorum.
Altior auteʒ ſenſus delectare te debet: qui
ſignificat ſanguinē: animam ideo dictum:
quia ſanguis calidus ⁊ ignitus eſt: ſicut eſt
virtus. Quicunq; igitur ſtudio virtutis fu/
erit accenſus: ⁊ vaporem laudis aſſumpſe/
rit: omēs delitias vētris excludit. Ea igitur
cogitationum quę ſunt carnalia atq; terre/
na: in virtutꝭ inquit ardore poſiti reijcietis:
quaſi inhabilia ſpiritali cibo. Nō eñ carnē
manducabat: hoc eſt terrenū aliquod cogi/
bat qui dixit: Meus cibus eſt vt faciam vo Ioh.4.
luntatem patris mei qui in cęlis eſt: ſtudiū
hominibꝰ virtutis inſpirans: ⁊ cupiditateʒ
diuinę cogitationiſ infundens. Ergo terre/
nę cogitationes et infirmę quaſi euiratę et
ſine vſu ſāguinis habent. Et ille euiratꝰ di/
citur q̄ ſanguinis plurimū amiſerit: etenim
ſanguinis amiſſione frigeſcit. Quiſq̄s igit
diligens v̄tutū ē: cibos abligat ⁊ reijcit cor
porales: niſi q̄tū ſcit ſatis eē naturę. Quiſ/
quis autem negligentior: tanq; lubricum ⁊
aquoſum vitę iſtius fuerit curſum ſecutus:
quaſi amiſſis veſtigijs: in vterum decidit ⁊
ventreʒ: Itaq; quę ſunt terrena deſiderat:
cibi cęleſtis alienus: ⁊ qui nō poſſit dicere:
noſtra ꝯuerſatio in cęlis ē. Ideoq; vt ad ſe/ Phil.3.
cretos ꝓuocaret ait ideʒ: Ne tetigeritis: ne Col.2.
attaminaueritis: ne guſtaueritis quę ſunt

ad corruptelaʒ ipſo vſu: ſm̄ precepta ⁊ do/
ctrinas hominū: quę ſunt rationem quideʒ
habentia ſapientię: in obſeruatione religio
nis et humilitate cordis: non in indulgētia
corporis: non in honore aliquo ad ſaturita-
tem ⁊ diligentiā carnis.

Qd̄ per hoc ꝙ ait: Eteni veſtrum
ſanguinem ⁊ animarū veſtrarū ex-
quiram de omnibus beſtijs: et de
manu homis fratris: detur intelli/
gi hominez grauiꝰ peccare q̄ fratri
inſidiatur. Et quis dicatur frater.
Quare etiā dixerit: Ad imaginem
dei fecit hominē: ⁊ nō: ad imaginē
meam: cum reprobatione opinio/
nis philoſophoꝝ qui negāt deum
habere curā ſup hoīes: Ca. XXVI.

Geñ.9. Eniq; hūc ſenſū eſſe: poſteriora ap-
probāt. Sic eñ ait: Eteni veſtrum
ſanguinem ⁊ animarū veſtrarū ex/
quiram d̄ omnibꝰ beſtijs: ⁊ de manu homi/
nis. Beſtiali malicię cōparauit: imo etiam
acerbauit iniquitatem homis vltra beſtia/
rum feritatem: dicēdo: de manu homis fra
tris. Eteni beſtię nihil nobiſcum habent cō
mune naturę: nullo velut fraterno iure de/
iunctę ſūt. Si nocēt hominibꝰ: quaſi extra-
neis nocent. Naturę iura non violant: ger/
manitatis non obliuiſcūtur affectuʒ. Ideo
grauiꝰ homo peccat: quia fratri inſidiatur:
⁊ dn̄s ſeueriꝰ vindicaturū ſe eſſe ꝓmiſit: di/
cens: Sanguinē homis de manu fratris eiꝰ
exquiram. An non frater eſt quem rationa/
bilis naturę quidam vterus effudit: ⁊ eiuſ/
dem matrꝭ nobis generatio copulauit? Ea/
dem eñ natura omniū mater eſt hominū: ⁊
ideo fratres ſumus omnes: vna atq; eadeʒ
matre generati: cogitationiſq; eodē iure de
uincti. Ideoq; et dominus fratrem appella/
uit: ⁊ euʒ a quo ſanguis fratris exquiritur:
ſignificans magis ab his periculum ꝑtime/
ſcendum qui fraterno ſibi iure ſociāt. Hinc
eteni inſidię: hinc pericula frequentiora ho
minibus cōparant. Et vt ſpecialia compre-
hendamus ꝙ fratribus ſpecialius in hęre-
ditatis diuiſione frequent odia ſuccreſcūt.
Deinde ſi fratri amplius collatū fuerit a pa
rentibus: fratres alij indignantur magis et
gratiam a parentibus collatam parricidio
auferre conant. Iſta magis bella ſuſpecta:
bella non cibi tm̄: ſed ſingularum domorū.
Illos ergo dominus ad vltionis iudicium
cōprehendit: quos magis inſidiaturos ſibi
eſſe cognouit. Tertiū eſt qd̄ i eo fratrem di/
xit: non quo dignus pietatis nomine parri
cida ſit: ſed quo magis pietatis grauet vo/
cabulo: atq; inde fiat ſceleris incrementuʒ:
quo iuſtior ſit vindicta ſceleſti. Ergo domi/
nus deus noſter vltionē ꝓmittit: vt vel ſic
frangatur metu: qui pietatis eſt oblitus: vt
ſciat ꝙ etiam ſi homīes effugiat homicida:
dei tamen iudiciuʒ non poſſit euadere: ſed
maiori ⁊ ęterno ſupplicio reſeruet. Altiore
autem ſenſu hoc intelligimus: non ſolū ab
extraneorū: verūetiam a noſtris: hoc eſt do
meſticis nobis cogitationibus cauendum.
Deinde obſeruandum nobis non ſolum a
malicia mentis: verūetiam ab ipſis ſermo/
nibus noſtris. Ideoq; ait: De multiloquio Prouer.10.
non effugies peccatum. Ergo hoc ſignifica/
ri videtur: non ſolum operis noſtri: ſed etiā
ſm̄onis qui eſt magis domeſticus: rationē
domino eſſe reddendaʒ. Et ideo diligentiꝰ
cōſiderandum: ne vel ſermone vel opere cō
trahamus offenſam: quia ſicut ore cōfeſſio
fit ad ſalutem: ſic ore fit lapſus ad mortem.
Qui effuderit inquit ſanguinē hominis: ꝓ Geñ.9.
ſanguine hominis eius effundet. Non erra
uit locutio: ſed emphеſis: id ē: exaggeratio
facta verborū eſt: eo ꝙ is qui effuderit ſan-
guinem homis: ipſe quaſi ſanguis effunde/
tur: qd̄ ſpem ei hęreditatis eripiat: qr ſicut
ſanguis effuſus in terraʒ hac atq; illac ſpar
gitur: ita impioꝝ anima a corpore fragilita
tis more ſoluatur: quia ⁊ de anima dictum
eſt: mortem eius eſſe corruptionē: eo ꝙ gra/
tie cęleſtis munere defraudetur: ⁊ velut col/
liſa malicię ſcopulis ſalubritatis ſuę corpꝰ
imuniat. Mouet etiam plęroſq; ꝙ dixe-
rit: Ad imaginem dei fecit homineʒ: ⁊ non
dixit: ad imaginem meam cum ipſe ſit deꝰ.
Sed intellige ⁊ patrem eſſe ⁊ filium eſſe. Et
lʒ per filium omnia facta ſunt: tamen legi-
mus: quia pater fecerit omnia: ⁊ fecerit per
filium: ſicut ſcriptum eſt: Omnia in ſapiē- Pſ.103.
tia feciſti. Siue ergo pater dicit: Ad imagi/
nem v̄bi fecit: ſiue filius dicit: ad imaginē
dei patris fecit. Et ideo familiarē quādam
⁊ domeſticā deo demōſtrat hominis eē na-
turā: id ē: rationabilis hoīs ſm̄ qd̄ ad ima-
ginem dei creati ſumus: eaq; cauſa inultuʒ
non eē apud deū ꝙ in domeſticū animal ſi/
bi videat crudeliter ⁊ impie eſſe cōmiſſum.
Cauſa ergo vindictę additę facit: vt p̄mum

excludamus philoſophoꝝ quoꝛūdam opi/
niones:qui negant deum habere curaꝫ ſup
homines. Deinde ſcientes p̄rogatiuam no
ſtrę vltionis apud deū manere:neqꝫ ī alios
cōmittamus:qđ diuino iudicio vindicādū
ſit:neqꝫ moꝛtem ipſi vehemētius ꝑtimeſca/
mus:cum ſciamus necati homīs īnocentis
apud deū nullū eſſe ꝯtemptum.

Quomodo intelligendum ſit: ꝙ inq̄t dominus: Nō erit diluuiū vt coꝛrūpat omnē hominē. Et ꝙ ſubdit: Arcū meum ponaꝫ in nube. Et qualis fuerit arcus ille: Ca. XXVII.

On erit inquit diluuiū vt coꝛrūpat
n omnē hominez. Dubium videtur:
Utrum eñ diluuiuꝫ non erit:intel/
ligendum ſit:qđ diluuiū coꝛrumpat terraꝫ.
Hoc eñ diluuia facere ꝯſuerūt: An ꝟo non
erit tale diluuiuꝫ quo terra omnis coꝛrum/
pat ur:qđ poſterioꝛa aperiunt:cū dicit:om/
nem terram non coꝛrūpendam. Oſtēdit eñ
diluuia quidem eſſe futura:ſed non talia q̄/
bus poſſit omnis terra coꝛrūpi. Senſus au
tem hoc altioꝛ habet: ꝙ iam ꝓuidētia futu/
ra ſit domini:ne tātū ſit diluuiū coꝛpoꝛaliū
paſſionuꝫ:vt anima oīs intereat. Et qui/
dem nō audeo dicere:quia videtur domin⁹
ſtatuere ꝙ nullius anima poſſit penitus in/
terire. Quid eñ ꝺ parricida dicim⁹? Quid
etiam de homicida? Quid de adultero? qđ
de p̄uaricatoꝛe? Quas ei partes animę ad
veniam reſeruamus? Unde magis illud ar
bitroꝛ ꝙ ꝓuocet dominus deus: ne ſi quis
leuioꝛes alias habeat paſſiōes:penitus di/
uinam deſperet gratiam:nec oīmodis vi
ctorum ſe eſſe diffidat. Sed etiā ſi eſt luxu/
rioſus:nec poteſt ſtudiuꝫ vitare luxurię:ab
adulterio ſtudeat tamē tēperare: ſit epulā/
di delectatio:non ſtupꝛandi ſit. Etiaꝫ ſi ne/
ſcio q̇s auarus qui aliena diripuit:eiecit pu
pillos:eliminauit viduas:poſtea tamen in
penitentiā regreſſus: reſtitnat qđ abſtulit.
Luc.19. Deniqꝫ zacheus ideo veniam meruit:quia
non ſolum reſtituturū ſe:ſed quadruplū ꝓ/
miſit quibus aliqua ſuſtuliſſet: pauperib⁹
quoqꝫ medietatem ſui patrimonij donatu/
rum. Conſiderem⁹ etiam diligentius q̇d
Gen.9. ſit ꝙ ait: Arcum meū ponam in nube:⁊ erit
ſignū teſtamēti ęterni inter me ⁊ inter terrā:
⁊ erit cū innubila venerit nubes ſuper ter/
ram:parebit arcus meus in nube:⁊ memoꝛ
ero teſtamenti mei. Non eñ ſicut pleriqꝫ ar
bitrantur arcum iſtū dicit quem aiūt homi
nes eſſe:quo pluuiarū ſigna aliqua declarē
tur:in quo coloꝛes diuerſi tanq̄ radioꝛū ſo/
lis nunc rutilantiū: nunc lumine lucentiuꝫ
clarioꝛe figurant. Unde ⁊ pluuia futura ſig
nificatur: eo ꝙ incōſtantia quędaꝫ ſerenita
tis verſicoloꝛa ſpecie demonſtret. Arcum
hunc irim quidā appellant. Sꝫ abſit vt hūc
arcum dei dicamus. Hic eñ arc⁹ qui iris di
citur per diem videri ſolet:per noctem non
apparet. Etiam per ipſuꝫ diem:ſi obductus
aer tetris nubibus fuerit:ne ſic quidem vi/
detur:ni foꝛte cum grauioꝛes nubes ſe cępe
rint relaxare. Ergo videamus:ne quia arc⁹
quo ſagittę iaciuntur:nūc tendit:nūc reſol/
uitur quandā extenſionem ⁊ remiſſionē vi/
deatur ſcriptura ſignificare:ꝑ quā neqꝫ pe/
nitus per nimiā extenſionē vniuerſa rūpan
tur:ſed ſit quędam menſura: ⁊ quoddaꝫ di
uinę virtutis examen. Eſt ergo virtus inui/
ſibilis dei quę ⁊ ſpecie iſtius arcus extendē
di ⁊ remittendi moderatur ꝓ diuina volun
tate: miſericoꝛdia: poteſtate: quę neqꝫ oīa
confundi nima ſolutiōe:neqꝫ dirupi nimia
irruptione patiatur. Quā ideo in nubibus
dicit poni:quia tunc maxime opus eſt diui
nę auxilio pꝛudētię:quando agmina nubi/
um ī pꝛocellas poteſtateſqꝫ cogūtur. Ideo
ꝙ dicit: Arcum meum ponaꝫ in nube:non
ſagittam ponam. Arcus enim inſtrumētuꝫ
iaculandę ſagittę eſt. Itaqꝫ non ipſe arcus
vulnerat:ſed ſagittat. Et ideo domin⁹ ī nu
bibus arcuꝫ magis q̄ ſagittam ponit:id ē:
non illud qđ vulneret:ſed qđ habeat terro
ris indiciuꝫ:vulneris effectum habere non
ſoleat.

Qua ratione cū tres filios noe: Sem: Cham: Iaphet: ſupꝛa cōputauerit: hoc loco medij filij: id eſt: cham generationē pꝛius cōphēderit. Et quō ille chananęoꝝ auctoꝛ fuerit: Ca. XXVIII.

Ua ratione aūt cū ſupꝛa tres filios
q noe ꝯputauerit:ſem:cham:iaphet:
h̄ loco cōphenderit medij filij gene/
rationē? Hoc ē qđ ait: Cham aūt pater erat
chanaan. Iſti tres erāt filij noe:et maxie cū
illi duo iuſti:iſte iniuſt⁹ medius. Iniuſti er/
go pꝛius generatio q̄ iuſtoꝝ cōphenditur.
Neqꝫ eñ poſſum⁹ negare qđ ſcriptū eſt:ſed
ad coaceruandum delictum ipſius addita
eius eſt generatio:qui cū haberet filiū ⁊ pa/

tēr eſſet: ſolus ipſe patrem non cognouit
qui magis cognoſcere debuiſſet. Et iđo im
pꝛobum habere meruit filiuꝫ:qꝛ impꝛobus
fuerat patri. Simul ſignificat ex illo chana/
an:chananęos fuiſſe:q̄ poſt multas genera
tiones a populo iuſto oppꝛeſſi:ceſſerūt ī ei⁹
poſſeſſionem. Auctoꝛem ergo chananęoꝛū
chanaan fuiſſe manifeſtum eſt:qui fuit fili⁹
huius cham:qui impius ī patre extitit. Al/
tioꝛ autem ſenſus nominū interpꝛetatione
ſignat. Cham eñ caloꝛ eſt:chanaan:turba/
tio eoꝝ. Qui eñ calet continuo mouet ⁊ ꝑ/
turbatur:ideoqꝫ euidētiſſime declarat non
tam hominē patrē hoīuꝫ fuiſſe:ſꝫ paſſioneꝫ
malā impꝛobe paſſionis generatricem:quę
eſſet a patris moꝛibus:hoc eſt ab vſu virtu/
tis aliena.

Quō noe egreſſus ab arca: fact⁹ ſit agricola. Et de differentia inter opatoꝛē terrę et agricolam. Quid etiā ſit ꝙ iuſt⁹ pꝛimū vineā plantauerit et nō triticū aut oꝛdeū. Et q̇d ſibi velit qđ ſubdit: Bibit ꝺ vino ⁊ inebꝛiatus eſt. Et de duplici ſpecie ebꝛietat̄:⁊ gemīa nudatiōe ſapiēt̄. Ac de operimētis aię: Ca. XXIX.

Gen.9. T cępit noe homo agricola eſſe trę.
e Uidet q̇dē pꝛimuꝫ a ſpecie adę illi
q̄ de terra fact⁹ eſt:cōpari noe vir iu
ſtus:qꝛ ⁊ de illo ſcriptum eſt:ꝙ de paradiſo
eiectus cępit operari terram:de iſto quoqꝫ:
quoniā egreſſus ex arca factus ſit agricola.
Et ꝓpe modū in vtroqꝫ ꝓceſſerat q̄dā foꝛ/
ma diluuij:quia ⁊ noe poſt diluuiuꝫ:⁊ adā
poſt mundi ꝯſtitutionem ſm̄ figmentū coꝛ/
poꝛis. Nam vt mūdus fieret cōgregata eſt
aqua in vnā ꝯgregationē vt videret terra:
q̄ ante non poterat per aquarū cōfuſionem
videri. Ergo ſicut ille pꝛimigenes magiſter
terram videtur opatus:ita etiam egreſſus
ex arca noe:ſeminationis ⁊ culturę auctoꝛ ē
factus. Hec putāt ſimilia. Sꝫ ſi verba cōſi/
deres: q̄ iam vim ſenſus altioꝛis expꝛimūt:
aliud ē opatoꝛē terrę eſſe:aliud agricolam.
Alius eñ tanq̄ mercēnarij:ali⁹ tanq̄ patriſ
familias loco fungit. Deniqꝫ cain q̄ fratreꝫ
occidit:erat oparius terrę. Et vt ſcias:quia
opari terrā magis ſeruile q̄ libeꝝ ſit:male/
dicto parricidalis eius opatio cōpꝛehēdit.
Gen.4. Deniqꝫ ſcriptū ē: Quoniā opaberis terrā:
⁊ non augebit virtutem ſuam dare tibi:ge/
mens ⁊ tremens eris ſuper terrā. Terra au/
tem caro noſtra ē quā impꝛobus operatur:
bonus autem excolit. Ille quaſi mercedem
quęrit e terra: iſte quaſi boni fructus capit
gratiam diſciplinę: vt magis fructiferuꝫ fa/
ciat agrum ſuum:⁊ qui domini poſſit reſpō
dere culturis:⁊ indulgentiā cultoꝛis oſten/
dat. Operatoꝛ auteꝫ quid aliud:niſi eſcam
tātūmodo coꝛpoꝛis ſui quęrit: ventris ma/
gis vſui ſtudens: atqꝫ id ſolū explicare cō/
tentus quod ſibi ꝓdeſſe poſſit ad victum?
Ille vero alius fructuuꝫ vtilitate paſcitur.
Quos fruct⁹ habeat iuſtus:agnoſcis. Fru Gal.5.
ctus autem ſpiritus charitas:gaudiū:pax:
patientia:bonitas. Bon⁹ ergo agricola ha
bet continentiā:caſtitatem:vt ſi quę arbo/
res cito curuantur in terram:⁊ effuſius ger/
minant:eas velut quadaꝫ temperantię ſuę
falce ſuccidat:vt abijciant qđ infirmuꝫ eſt:
germinent qđ decoꝛum. Quid eſt ꝙ iuſt⁹
pꝛimū vineam plantat: ⁊ non aut triticum
aut oꝛdeum? Unde autem vinea poſt dilu/
uium coꝛruptionēqꝫ terrę? Sꝫ de hoc ſupꝛa
diximus:quia veris tēpoꝛe etiaꝫ coꝛrupta/
rum radices vitiū pullulare potuerūt. Un/
de illud maioꝛe ſollicitudine ſoluendum ar
bitroꝛ:quia iuſtus pꝛius quę voluptaria: q̄
quę neceſſaria ſunt requirit. Neceſſarij eñ
fructus ſunt tritici ⁊ oꝛdei:ſine quibus non
poſſum⁹ viuere: vinum autem voluptariū
et cauſa delectationis datum. Qđ quia iu/
ſtus ē:ideo ſibi magis hoc qđ ſecūdū erat:
q̄ qđ pꝛimū ē vēdicauit. Neceſſaria eñ ali/
menta viuēdi deo detulit qđ erat. Super/
fluū autem vinum hominib⁹:⁊ non neceſſa
rium. Sed foꝛte dicas:ita ſine potu nō poſ/
ſe homines viuere:quēadmodū etiam ſine
cibo. Neceſſarius eſt ergo potus ſicut cib⁹.
Non abnuo. Siti vtiqꝫ neceſſari⁹ a dn̄o cō/
ſtitut⁹:nō repugno. Et ideo ad potū neceſ/
ſariū fontes ⁊ flumīa ꝯuenit deriuare: q̄ nō
vtiqꝫ manu homīs effecta: ſꝫ dn̄i dei noſtri
iuſſu ⁊ opatione fluxerūt. At ne qꝛ diximus
opationeꝫ dn̄i: ad illud retoꝛqueas ꝙ opa/
tio cain videt maledictiones habuiſſe. Cō/
ſidera nō opationē maledicti nomē accipe:
ſed quia ſcriptum eſt:operari terram. Qui
enim operatur terraꝫ mercēnarius eſt. Ille
autem non mercēnarius:ſꝫ dn̄s qui ait: Pa Job.5.
ter meus vſqꝫ modo operat: ⁊ ego operoꝛ.
Quid opat hmōi opatoꝛ? Audi: Me⁹ cib⁹ Job.4.
eſt vt faciā voluntatē patris mei q̄ ī cęlis ē.
Et bibit inq̄t de vino ⁊ inebꝛiat⁹ ē. Non di/

ꝑit:vinū bibit:neq3 iuſtus vinū ebibit:ſ3 de
vino:h' ē de ei⁹ portione libauit.Ebrioſi eſt
omne abſorbere vinū:⁊ intēperātis euacu/
are qđ ſūpſerit.Cōtinētia aūt vtendi men/
ſura legitima ē.Ebrietatis itaq3 ſpecies ge/
mina ē.Una q̄ titubationē corꝑi afferat:at
q3 ei⁹ ſupplātet veſtigia:ſenſūq3 ꝑturbet.Al
tera q̄ mentē virtutis vaporet gr̄a:⁊ omnē
infirmitatē videat̄ auertere. Unū apl's ait:
1.Timoth.5. Uino modico vtere,ꝑpt frequētes tuas in/
firmitates. Sicut em̄ iſto bibēdi moderami
ne vinū nō infirmitati ē ſ3 ſaluti:atq3 omnē
infirmitatē alleuat corꝑis:ita etiā ebrietas
illa ꝑclara:oēz infirmitatē carnis excludit:
Pſ.22. de qua ſcriptū eſt: Et poculū inebriās q̄ ꝑ/
Eph.5. clarū ē.Que ſit iſta ebrietas? Inebriamini
inqt nō vino in q̄ eſt luxuria:ſed implemini
ſpirituſancto: apl's dixit. Et ſm̄ lr̄am igitur
cautio eſt:⁊ ſm̄ ſapiētis altiorē ſniaz lauda/
tio eſt.Cautus eſt q̄ etſi nudat̄:in domo tñ
nudat̄ ſua:vbi opimēta nō deſint:⁊ q̄dam
tegmina ebrietatis:vt vitia ſua norit abſcō
dere.Corꝑalia igit̄ nuduz corpus tegūt:vt
parietes ⁊ tecta:aie aūt q̄ ſint opimenta vi/
deamus.S3 tūc opimenta reperim⁹: ſi enu
dationē eius diſcutimus. Gemina aūt nu/
datio ſapientis.Gemino igit̄ amictu mens
nr̄a veſtit̄:ſi aut peccatū impudens admiſe
rit:hęc eſt em̄ enudatio velut ebrię mentis:
vt neſciat ꝙ delinquat:quaſi q̄ temulentia
quadā ignorātię in vitiū deducta labatur:
aut rurſus negligētię ⁊ ignorātię ſomno ſe/
pulta errorē ſuū neſciat.Que cū icidérim⁹:
imo cū peccata plura inciderim⁹ etiā ꝑ ſciē/
tiam:eſt em̄ naturalis q̄dam etiā noſtrę in/
firmitatis ebrietas:vt impetu delectatiōis
feramur in vitiū: ſicut plęriq3 iuuenili accē/
ſi calore:aut luxuria et delectatiōe flāmati:
aut auaricię rapti cupiditate. Certe oibus
his medicina q̄rat̄:vt aliqs tegat hmōi in/
firmitatē ſuā:ꝑmū pudore quodā ⁊ verecū/
dia:vt etiā ſi in lubrico ſit adhuc poſitus de
linquēdi:det tñ emēdatiōis inſigne. Eteni
plurimū intereſt vtrum peccata ſua iactare
deſideret. In altero em̄ turpis impudētia:
in altero tolerabilis verecūdia ſpem futu/
rę correctionis oſtēdit. Alia eſt aūt denuda
tio aię:qua velut quādā ſarcinam corporis
abijcit atq3 exuit: ſic ſepulchrū quoddā car
nis effugiēs.Sepulchꝝ em̄ patens eſt gut/
tur hmōi hoiuz:i quo ſepulchro velut attu/
mulat̄ aia delectationib⁹:et cupiditatū paſ
ſionib⁹onerata diuerſis.Exuit igit̄ ſe a con
geſtione terrena:⁊ quaſi retia q̄daz circūfu
ſa euadit atq3 effugit:q̄cunq3 ſe ab omi nu/
dauerit paſſionū laqueo:et oēm illā defor/
mem ſpeciē terrenę labis auerterit: vt lucē
videat decoris ęterni.

Quare nō ſimpliciter dixerit:Ui dit cham nudatiōez patris ſ3 vidit cham pater chanaan. Et cur cham nudatū patrē riſerit:Ca.XXX.

q Uero nūc: cur nō ſimplicit̄ dixerit:
Uidit cham nudationē patris: ſed Geñ.9.
vidit cham pater chanaan. Utiq3
chanaan nat⁹ nō erat:Cur ergo nomen ad/
didit filij:niſi vt ⁊ vitio auctoris deformare
tur hereditas:⁊ auctor filij nequitia graua/
ret̄.Et pater igit̄ in filio:⁊ i patre fili⁹ redar
guūt̄: habētes ſtulticię:neqcię:impietatis
q3 cōmune ꝯſortiū. Nec poterat fieri vt bo/
nū generaret filiū q̄ bono patri neq3 filius ⁊
naturę et eruditiōis degener extitiſſet. Hęc
ſm̄ lr̄am.Qđ aūt ad altiorē ſenſum ꝑtinet:
oēs mores peſſimi:errorib⁹ delectant̄ alie/
nis.Nō ſolū errorib⁹:ſ3 etiaz his q̄ ipſis vi/
deant̄ mala eſſe:etiā ſi nō ſint. Nudum em̄
noe ſe non ſentiebat q̄ amictu erat indutus
ſapię.Deniq3 nec adam i paradiſo poſitus
nudū ſe putabat:niſi poſtea q̄ cōmiſit ꝑua
ricationis errorē.Et reus amictu ſapientię
ac iuſticię:mādatorūq3 cęleſtiū ꝑuaricatiōe
nudat⁹:nudū vidit: ⁊ filijs operiēdū puta/
uit. Ridet igit̄ cham nudatū pr̄ez vidēs.
Ois nāq3 improb⁹:qm̄ ipſe deuius deſcipli
nę eſt:alioꝝ lapſus nō ſolū ꝓ ſui erroris ſo/
latio accipit ꝙ ꝯſortes inuenerit culpę:ve/
rūetiā improbo lętat̄ affectu:tanq3 ſua ipſe
delicta correxerit. Mala mēs ergo lętat̄ ꝑ/
ter ꝓpoſitū q̄d alicui accidiſſe ſapiēti: cum
vtiq3 corporis lapſus i vitio eē nō debeat:
etiā ſi lapſus putet̄:niſi anim⁹ q̄3 idinet̄ ad
culpā. Poſtremo venialia iudicētur huiuſ/
modi errata nō odio ꝓſequēda:nō habēda
ludibrio:Sed mens:vt dixi improba: cum
putat erraſſe ſapientē:inſultandū arbitrat̄
ei:cui⁹ ſibi putat mores eē ꝯtrarios:qđ pec/
catū ſuū velut tacito quodā ſapientis teſti/
monio redarguat̄:eoq3 lętāduz ſibi ꝙ iuſto
viro nec eruditio ipſi⁹ ꝓfuerit: nec iuſticia
ſuffragata ſit:nec ea q̄ ſm̄ corp⁹ ſūt habue/
rint ꝓſperos curſus.Hęc em̄ ꝓ ſummis bo
nis apud improbos eſtimantur in diuitijs:
aut honore poſita:q̄ tñ nullū fructū ad lau/

dem virtutis ꝯferūt. Propterea inſipientię
defenſores vident̄:q̄ virtutis amatorē pro/
ſperoꝝ munere eſſe fraudatū:q̄ omē bonuz
tꝑalib⁹ magis q̄ ꝑpetuis eſtimādū putāt.

De euidēti pietatis affectu in bonis filijs ſem ⁊ iaphet: q̄ nudatum amictu patrem videre cauerunt. Et quō mens ſapiens retrorſū ambulet. Quid etiaz ſignificet ꝙ ſomno recedentę:noe ſobrius fact⁹ ſit a vino. Et quare ſcriptura cham quem primo medium inter filios poſuit: poſtea minorē appellauerit dicēſ: Cognouit noe omnia q̄ fecit ei fili⁹ iunior:Ca.XXXI.

q Uid eſt ꝙ ſem ⁊ iaphet impoſuerūt
veſtimentū ſuꝑ humeros ſuos ⁊ ꝑ/
rexerūt retrorſū:⁊ operuerūt nuduz
patrē:⁊ non viderunt nudationē eius. Lr̄a
euidentē pietatis expreſſit affectū:ꝙ nuda/
tū amictu patrē boni filij videre cauerunt:
ne paterna reuerētia vel ipſo minueret̄ aſpe
ctu. Siquidē etiam tacito vultu: pietas fre
quēter offendit̄. Unū etiā romę vetus fuiſſe
vſus dicit̄:ne filij cū parētib⁹ ⁊ maxime pu/
beres intrarēt lauacrū. Senſus aūt altior h'
habet:q2 inſipiēs ꝑſentia tātūmodo videt
quę in oculis ſūt:futura nō reſpicit:ꝑterita
nō cogitat. Sapiens aūt ⁊ ꝑterita recordat̄
⁊ futura cōſiderat. Ois ergo mens ſapiens
retrorſū ambulat:hoc ē ꝑterita ſpectat: nec
naturę quodaz vſu impeditur:nihil vacuū:
nihil nudū ſuoꝝ patit̄ eſſe geſtorū. Operit
q̄ aliter geſta ſūt amictu quodā ⁊ gr̄a:vel ꝑ
ſentis opis:vel futuri:vt nihil indecoruz ꝑ/
tereat:nihil inornatum relinquat. Unde et
Phil.3. apl's ſuꝑiora obliuiſcebat̄:ꝑora appetebat:
ſ3 obliuiſcebat̄ vt abſcōderet ꝑſecutiōis er/
rores:vt tegeret ſuperiora delicta: boniſq3
Pſ.31. opibus abundaret. Beati em̄ ⁊ illi q̄ꝝ tecta
ſūt peccata:id ē:ſi tegāt̄ bonis opib⁹:⁊ ope
riant̄ virtutū ſequētib⁹ diſciplinis. Et ſo/
brius inqt fact⁹ noe a vino. Manifeſtū ē ex
ebrietate itercedēte ſomno ſobrios fieri ho/
mines. Mens aūt ſobria ē qñ ⁊ ꝑterita ⁊ fu
tura cognoſcit. Sobria ergo erat mens iu/
ſti:⁊ qñ ebria putabat̄. Eſt em̄ ꝑclaꝝ pocu/
lū inebriās iuſtos. Ille aūt vere inebriatus
erat q̄ ridebat patrē. Qui em̄ neq3 ꝑteritaz
generatiōis gr̄az:neq3 ꝑſentē reuerētiā pa/
tris:neq3 futurā pęnā paternę iniurię ꝯſide
rabat: vere ebri⁹ erat: ⁊ qđ putabat videre
ſe:nō videbat. Erat i illo ꝓfunda cęcitas q̄
patrē videre nō poterat. Nā ſi vidiſſet pr̄ez
nō vtiq3 riſiſſet. Neq3 em̄ ridēdus:ſ3 veren/
dus ē pater. Multo aūt ampli⁹ mētē iuſti i/
ſipiēs videre nō poterat. Quō em̄ videbat:
q̄ i eo putabat dubietatis errorem:vbi erat
ꝑfect⁹ ſapię ceterarūq3 virtutū vapor? Sic
ſcriptum ē: Uapor ē em̄ ꝟtutis dei. Qñ em̄ Sap.7.
mens magis ſobria ē:q̄3 tūc qñ naturā oiuz
rerū tēporūq3 ꝑſentiū ⁊ futuroꝝ ita ſpectat
negocia:vt nulla i eo tꝑalis titubatio ebrie
tatis appareat? Quęro etiā:q̄ rōne cuz añ
mediū dixerit inter filios cham:nūc iuniorē
ꝯſtituat? Sic em̄ ſcriptum ē:Cognouit noe Geñ.9.
oia q̄ fecit ei fili⁹ iunior. Nūqd añ ſcriptura
in ordine generationis errauit? Non vtiq3.
Quid ergo? Cōtraria nūc ſcripta ſūt? Non
arbitror. Quō igit̄ ſoluit̄:niſi iuniorem nō
ętate:nō tꝑe accipias:ſ3 rudē ſenſu:et i q̄dā
itellect⁹ infantia ꝯſtitutuz:q̄ ꝓuectioris do/
ctrinā ętatl nō hauſerit:nec ꝑcepit ſenile cō/
ſiliū? Cani em̄ q̄dē ſūt ſenſus hoiuz. Et idō Sap.4.
inqt:Cū venerl ad ſenioꝝ ꝯſiliū: claude os
tuū:vt alibi habet ſnia:Diſcenduz em̄ ꝑus
eſt q̄3 loquēdū. Aures ergo ꝑatas habe: vt
aliqd de ſapientiū ꝯſilijs ꝯſequaris. Ling/
ua reprimēda eſt: auditio ꝑparanda.

De bñdictiōe ſem filij:et q̄re noe dñm ⁊ deū dixerit:⁊ ſpecialit̄ deuz filij ſui ſem. Et q̄ rōne cuz cham peccauerit:non ipſuz ſed filium illius ſeruituti addixerit. Et de benedictione filij iaphet:⁊ multiplici dilatatione bonoꝝ:Ca.XXXII.

b Enedicēs filiū ſem: ait noe:Bene/ Geñ.9.
dict⁹ dñs deus ſem:et erit chanaan
ſeru⁹ ei⁹. Et dñm ⁊ deū dixit: ⁊ ſpe/
cialiter deū filij ſui cui nomē ſem ē:eo ꝙ de⁹
iuſtoꝝ ē:h' ē de⁹ mōtiū:nō vallium: q̄ gr̄am
habeāt ꝟtutis excelſę. Deniq3 q̄ rōne cū fili
us ei⁹ cham peccauerit:nō ipſū ſ3 filiū eius
ſuituti addixit. Et fortaſſe ideo ꝙ pl⁹ afficit̄
iiurijs filij ſui:maxie q̄ꝝ re⁹ ⁊ auctor exiſtat:
⁊ vehemēti⁹ ꝯtriſtat̄ ſui peccati dānationez
a filio ꝑſolutā q̄ non tā ſuo q̄3 patris merito
puniret̄. Deniq3 qui doctrinę paternę diſci/
pul⁹ eſſet filius:⁊ peſſimarū ęmulus cogita
tionū:vno corpore vterq3 vteretur ⁊ mēte:
eadēq3 malicia. Indifferēt igit̄ vel paternę
vel ſuę malicię fili⁹ preciū luit:qm̄ improbi/
tatis cōmune ꝯſortiū eſt. Qđ igit̄ ꝓ patris
ſoluit improbitate:ſine dubio:et ꝓ ſua ſol/

uit:culpę ei⁹ reus vel certe diutius pęna ꝓ/ducit̃ cũ etiã ad filiũ vſq̃ ptendit:⁊ ſucceſſoris afflictio in tp̃a multa profertur. Hoc ſm lr̃am. Ceterũ nõ tam hic hoies q̃ mores cõ/prehendũt̃:q̃ꝝ in vtroq̃ vna natura. Naz cham callor:chanaan cõmotio ⁊ inq̃etudo. Qui eñ callidus ẽ:vtiq̃ inq̃et⁹ atq̃ cõmotior eſt. In duob⁹ igitur erat vna paſſio: et vnus affect⁹. Itaq̃ cuz alter adijcit̃: vterq̃ damnat̃. Cuz ſanct⁹ igit̃ noe benedicens
Gen. 9. filiũ ſuũ iaphet ait: Dilatet dñs iaphet:ha/bitet in domib⁹ ſem:⁊ fiat chanaan ſeruus eius. Diximus ſupra iaphet quaſi indifferẽs bonũ ſignificari. Indifferẽtia aũt latitudinẽ habet q̃ eſt in ſalute:vigore:decore:fortitudine:diuitijs:gratia:nobilitate:amicis:poteſtatib⁹:⁊ ceteriſ. Sz hęc lz indifferẽtia bona ſint:tñ pleriſq̃ nocuerũt q̃ ea non cuz ſapiẽtia ⁊ iuſticia poſſederunt. Multos eñ ebrios fecere diuitię:nobilitas et ptãs ſup̃/bos:pulchritudo luxurioſos:cui⁹ ſuffraga/tio alienę mẽtis corrupit caſtitatẽ. Ergo ꝓ vtentis affectu hoꝝ q̃ diximus indifferẽtię ſũt:q̃ꝝ vſus aut virtutib⁹ regit̃:aut certe ſi/ne gubernatione virtutũ:fraudi eſſe incipi/unt:q̃ poſſunt eſſe vtilitati.

Quid ſignificet q̃ poſt diluuiuz noe dicit̃ vixiſſe trecentis ⁊ q̃nquaginta annis. Et q̃ de generatiõe iaphet rhodus ⁊ alię inſulę ſint nationum: Ca. XXXIII.

n Unc q̃m poſt diluuiũ noe dicit̃ vi/xiſſe trecẽtis ⁊ quinquaginta ãnis: nequaq̃ ꝑtereundũ putam⁹. Nam ĩ trecẽtis crucẽ chriſti ſignificari certum eſt: cui⁹ typo iuſtus a diluuio liberatus eſt. In q̃nq̃ginta iubilęus ẽ numer⁹ remiſſionis: q̃ ſpũſſanct⁹ miſſus a cęlo eſt: gr̃az humanis pectorib⁹ infundens. Perfecto igit̃ numero remiſſiõis ⁊ gr̃ę iuſtus curriculũ vitę huius impleuit. De generatiõe inq̃t iaphet:rho/dus ⁊ alię inſulę ſũt nationum. Nõ imerito latitudo dicit̃ q̃ñ etiaz in alterã ptẽ naturę: h̃ eſt maritimã:generatio ei⁹ ꝓceſſit. Uere eñ tanq̃ latitudo non fuit eo cõtenta: q̃ in vſũ hoib⁹ natura ꝑſcripſerat:h̃ ẽ terrę poſ/ſeſſione:verũetiã introgreſſa eſt mare ad i/ſulas vſq̃ ꝓceſſit. Hoc ſm lr̃am. Scd̃m al/tiorẽ autẽ ſenſum: ea q̃ extra ſunt q̃ dicunt̃ bona:diuitię:ptãtes:honores q̃ſi diffũdũ/tur latius:nec tñ his cõtenti ſũt diuites q̃ i manib⁹ ⁊ in ꝯſpectu ſũt:ſ; lõge lateq̃ diffundunt ſuas cupiditates:dũ aut pecuniarum cõpẽdiũ ꝺ vlteriorib⁹ q̃rit̃:aut honora plu/rib⁹:aut ptãs diffuſior:aut cupiditas.

Qua rõne cham illi⁹ improbi:filiũ ſeniorẽ ſcriptura fuiſſe memorauerit. Et q̃ chus nemroth gigantẽ genuerit:qui erat venator ante deũ. Et de interpretatiõe nomis nemroth. Q̃dq̃ idez principium fuerit regni babylonis: Ca. XXXIIII.

n Unc q̃ro q̃ rõne cham illi⁹ improbi filiũ ſeniorẽ ſcriptura fuiſſe memo/rauerit. Duo genera terrę. Unũ velut harenoſũ ⁊ puluerulẽtũ:imo vt expꝛ̃ſſi⁹ dicã puluis. Aliud gen⁹ terrę fructiferũ atq̃ fęcũdũ:h̃ eſt terra ſolidior ⁊ ꝓfunda. Quid igit̃ improb⁹ niſi puluerẽ generat ex q̃ generatio eẽ nõ poſſit? Ideoq̃ ꝓpheta puluerẽ
impijs cõp̃auit dicens: Non ſic impij nõ ſic Pſ. 1.
ſ; tanq̃ puluis quẽ ꝓijcit vent⁹ a facie terrę. Eo q̃ etiã ſm altiorẽ ſenſũ:infęcunda ſit impioꝝ aïa:q̃ fruct⁹ vtiles generare nõ poſſit. Qua rõne etiã chus nemroth gigantem genuerat q̃ erat venator añ deũ? Quid aliud qui puluis ⁊ harena generaret:niſi terrenũ hoiez:eo q̃ impi⁹ cęleſtib⁹ terrena ꝑponat? Gigantes eñ voluiſſe pugnare:cũ aduerſũ ſupna fabulę inducũt:⁊ terreno aſcẽſu aſcẽ/dendũ ad cęleſtia putauerũt. Altiore autez ſenſu illud ſignificatur:q̃ q̃ terrenas diligit voluptates:eas ſeq̃tur ⁊ putat his ſe poſſe ad dei gr̃am ꝑuenire: ⁊ regnuz cęleſte hmõi errorib⁹ deferendũ:is aduerſũ cęleſtia ꝯtu/maci pręliat̃ affectu. Propterea ⁊ i ꝓuerbio ẽ de eo q̃ dereliquerit:ſicut nemroth gigas venator añ deũ. Nemroth aũt ꝑ interp̃tationem dicitur ęthiops. Color ęthiopis tenebraſ aię ſqualorẽq̃ ſignificat:qui aduerſus lumẽ eſt:claritat̃ exors:tenebris iuolutus: nocti ſimilior q̃ diei. Uenatoris q̃ vſus in ſiluis:inter feras ac beſtias ꝯuerſatio eius. Irrationabilis ergo miſcet̃ irrationabilib⁹ paſſionib⁹:⁊ ea q̃ ſunt malicię agreſtis atq̃ ꝑdure:venator hmõi explorare ꝯſueuit:atq̃ his potiri atq̃ delectari. Deniq̃ nẽroth hui⁹ ꝑncipiũ regni babylon:hoc eſt confu/ſio:eo q̃ malicia ⁊ ptãs non in ſimplicitate ⁊ puritate:nõ in diſtinctione virtutis: ſed i ꝯfuſione vitioꝝ eſt.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Noe ⁊ Arca explicit.

Capitulorũ primi libri de Abraam ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De hui⁹ libri titulo:auctoris intẽtione:tractandi ordine: rationiſq̃ ꝓpoſiti negocij expoſitione. Ca. I.
De fidei abraę ſingulari deuotiõe:quã obe/dientia admirabili cõprobauit. Ca. II.
De ceteris abraę virtutib⁹: videlicet prudẽ/tia:iuſticia:charitate atq̃ parſimonia. Et quẽadmodũ rixas inter ſeruulos ſuos ac nepotis ei⁹ exortas fibrã diſcordię ampu/tando ſedauerit. Ca. III.
De defenſiõe immunitatiſ adulterij abraę: qui ex ancilla filiũ ſuſcepit. Et cur circũci/ſio mandata fuerit:⁊ tamen hodie nõ ob/ſeruetur. Ca. IIII.
De hoſpitalitate abraę hoſpitũ explorãtis aduentũ:⁊ angelos hoſpitio ſuſcipiẽtis: cũ diligenti exhortatione ad hoſpitalita/tis illius imitationẽ. Ca. V.
De exitio ſodomoꝝ a dño abraę reuelato:⁊ de hoſpitalitate loth aduenientib⁹ angelis exhibita:criminiſq̃ ſodomoꝝ ob hoſpitalitatis violationẽ aggrauationẽ. Ca. VI.
De pudicitia ſarę vxoris abraę ſepius tem/ptata:⁊ tandem a deo pulchra donata ꝓ/le. Ca. VII.
De temptatione abraę:⁊ multiplici eius ꝓ/batione. Ca. VIII.
De morte vxoris abraę:fletuq̃ eius:⁊ ſepulturę officio. De ſollicitudine q̃ ipſi⁹ ad ꝓuidendũ filio ſuo iſaac de vxore. Ca. IX.
Finis.

Diuinarũ ſcripturarum exactiſſimi ſcrutatoris ſancti Ambroſij epiſcopi de Abraam liber primuſ: In quo geſta eiuſdem patriarche moraliter et ſimpliciter tractat: fęliciter incipit.

De huius libri titulo: auctoris intentione:tractandi ordine: rationiſq̃ propoſiti negocij expoſitione: Ca. I.

a Braã libri huius titulus eſt:q̃m ꝑ ordinẽ huius quoq̃ patriarchę geſta cõſiderare animum ſubijt. De quo nobis moralis ſmo erit tractatus ⁊ ſimplex. Naz etſi altiori diſputatione ꝓceſſus quidã ⁊ forma virtutis ⁊ ſpecies quędã exprimat̃:tñ forenſia quęq̃ actuũ eius veſtigia ſpectare virtutis ꝑfectus eſt. Etenĩ ſi ea quę natura ad victuz generauit hominũ:nõ vnius ſed geminę:aut etiã vberioris gratię ſunt:quãtomagl ea quib⁹ epulant̃ animi:nõ anguſti ſ; abũdatioris vſus ⁊ multiplicis cibi eſſe ęſtimari cõuenit? Nõ mediocre aũt aut ocioſum negociũ. Eteniz cũ dñs deus noſter hunc locupleti benedic/tionis ſuę dote donauerit: vt eius gratia ꝓuocaret ceteros:inſtitutõe corrigeret: Moyſes quoq̃ imitanduz nobis deſcripſerit: vt corda hominũ in vitiũ labẽtia:hui⁹ viri cõ/tuitu velut quodaz terreno buſto reſuſcitaret:nõ perfunctoriũ debet videri: ſi nos q̃ ſcrupuloſius eiuſdẽ viri verſemus veſtigia. Nã ſi ſapiẽtes hui⁹ mũdi:id eſt: vt plato ipſe princeps philoſophoꝝ:nõ verã aliquã ſ; fictam ⁊ adumbratã ſibi eam quã legimus πόλιμ ꝓpoſuit ędificãdã: vt doceret qualẽ rempublicã eſſe oporteret: atq̃ ita quã nec audierat nec viderat in aliqua vrbe deſcribendã putauit: vt hi quibus hoc mun⁹ eſt quẽadmodũ rẽpublicã regerẽt inſtitui poſ/ſent: Etſi cõdiſcipulus platonis xenophon ille ſocratic⁹:fictis ⁊ ipſe rebus pſonã voluit informare ſapientis:in eo libro quem ὑπά/διΔ inſcribit: vt ex itimo philoſophię ſinu Al. χυρόυ πάΔιάμ
regis iuſti ⁊ ſapientis diſciplina ꝓcederet: quãtomagis nos nõ cõpoſitã figurã ſapiẽ/tis viri:ſed expꝛ̃ſſam virtutem ⁊ diuino inſtitutam magiſterio recenſere intẽtus:⁊ vias eius debem⁹ ꝓſequi:quẽ moyſes ita deſcri/pſerit: vt retro q̃dãmõ ſeipſe reſpiceret?

De fidei abrae ſingulari deuotione:quã obedientia admirabili cõprobauit: Ca. II.

m Agnus plane vir:⁊ multaꝝ virtutũ clarus inſignib⁹:quẽ votl ſuis phia nõ potuerit ęquare. Deniq̃ minus eſt qđ illa finxit:q̃ quod iſte geſſit:maiorq̃ ambitioſo eloquẽtię mendacio ſimplex ve/ritatis fides. Itaq̃ cuiuſmodi fuerit in eo viro deuotio cõſideremus. Ea eñ virtus ordine prima eſt:quę eſt fundamentũ cetera/rũ:meritoq̃ hanc ab eo primã exegit de⁹ dicens: Exi de terra tua:⁊ de cognatiõe tua: ⁊ de domo patris tui. Satl fuerat dixiſſe: de terra tua. Ibi eñ erat exire ꝺ cognatiõe: exire de paterna domo. Sz ideo addidit ſingula: vt ei⁹ affectũ ꝓbaret:ne forte aut im/

UNIVERSIDAD Y PROVA. BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

pꝛudenter cępiſſe videreꝛ:aut fraus aliqua
mandatis cęleſtibꝰ parareꝛ. Sed ſicut coa/
ceruanda fuerũt ꝑcepta:ne quid lateret:ita
etiã ꝓponenda merita ne foꝛte deſperaret.
Temptaꝛ vt foꝛtis:incitaꝛ vt fidelis: ꝓuo/
catur vt iuſtus:meritoqꝫ exiuit: quẽadmo/
dũ locutꝰ eſt illi dñs. Et exiuit cũ eo loth.
Hoc eſt qđ ꝓ magno int̃ ſeptẽ ſapiẽtũ dic/
ta celebꝛatur Ηρώυθω:id eſt:ſequere deuꝫ.
Facto ꝑuenit abꝛaã dicta ſapientũ:⁊ ſecutꝰ
deum:exiuit de terra ſua. Sed qꝛ antea ter/
ra ei fuerat alia:hoc eſt:regio chaldęoꝛũ:de
qua exiuit thare pater abꝛaaꝫ:⁊ in charran
demigrauit:⁊ qꝛ ſecum eduxit nepotẽ ſuũ:
cui dictũ fuerat:Exi de cognatiõe tua:Cõſi
deremus ne foꝛte hoc ſit exire de terra ſua:
de huiꝰ terrę:hoc ẽ:de coꝛpoꝛis noſtri qua/
dam commoꝛatione egredi: de qua exiuit
Phil.3. paulus qui dixit:Noſtra aũt cõuerſatio in
cęlis eſt:⁊ de illecebꝛis ⁊ delectationibꝰ coꝛ/
poꝛalibus quas velut cognatas animę no/
ſtrę dixit:quã cõpati neceſſe eſt coꝛpi donec
eiꝰ colligata vinculo adhęret. Ergo exire de
cõuerſatione terrena:⁊ a ſęcularibus delec/
tamẽtis ⁊ ſuꝑioꝛis vitę moꝛibꝰ atqꝫ actibus
debemus:vt nõ ſolũ loca ſed etiã noſmetip
ſos mutemꝰ. Si cupimus adhęrere chꝛiſto:
deſeramus coꝛruptibilia. Sunt aũt coꝛrup
tibilia in nobis:caro:delectatio: vox obno
xia paſſionibꝰ coꝛpoꝛalibus. Per vocẽ autẽ
paſſiones intelligimus. Unde quoniã ani/
ma dimeris eſt:hoc eſt:bipertita:⁊ rationa/
bile habens ⁊ irrationabile: qđ diuidiꝛ per
carnẽ:⁊ delectatiõis coꝛpoꝛalis illecebꝛas:
cęteraſqꝫ paſſiones coꝛpoꝛis:ꝗ iuſtꝰ eſt vir:
rationabile animę ſuę ab irrationabili ſeiũ/
gere debet ac ſegregare. Hoc eſt eñ exire de
charra:tanqꝫ de cauernis quibuſdã ⁊ cuni/
culis latibuliſqꝫ egredi. Latere eñ crimino/
ſę cõſcientię eſt. Et nos igiꝛ ſequẽtes abꝛa/
am:exeamus de latibulis. Si eñ filij abꝛaę
ſumus:opera abꝛaę faciamꝰ: vt luceãt ope/
ra noſtra bona coꝛam deo:⁊ coꝛam homini/
bus. Iuſtus dicit opera ſua regi: peccatoꝛ
ſeipſum occultat:ſicut adam ſe occultare cu
piebat:ſed latere nõ poterat. Paruit itaqꝫ
mandato abꝛaam:nec vlla legitur moꝛa in/
teruenisse. Egreſſus ꝑambulauit vſqꝫ ad
ſichem. Quod interꝑtatione latina dicitur
humerus vel ceruix:ꝑ quę executionẽ ꝑſcri/
pti operis intelligimuſ. Siquidẽ ⁊ infra ha
bemus ſcriptũ:Suppoſuit humerũ ſuũ ad
laboꝛandũ. Unde per figurã locoꝛum id ex/
preſſum aduertimus:qđ ad deuotionẽ ſuã
ſanctus abꝛaam:nõ ſolum ſtudio ſed etiã ef
ficacia ꝓbauerit fructuoſa:qua ad quercuꝫ
vſqꝫ ꝑuenerit. Quo loco apparuit illi do/
minus ⁊ dixit:Semini tuo dabo terrã hãc.
Uide quomõ ꝓmiſſo frequenti tanquaꝫ
inualidũ adhuc infoꝛmet atqꝫ inſtituat:⁊ ip
ſe memoꝛ ſui:totum deo deputet: nihil ſibi
vendicet. Ideo ⁊ aram ędificauit deo:qui
apparuit ei:⁊ receſſit inde in monteꝫ contra
oꝛientẽ bethel:ſurgentẽ adhuc ſolem iuſti/
cię cupiens videre. Ideoqꝫ nõ in vallibus
ſed in monte tabernaculũ ſibi locauit:quia
deꝰ montiũ eſt ⁊ nõ valliũ. Et inuocauit no 3.Reg.20.
mẽ domini. Ubi bethel:id eſt:domus dei:
ibi ⁊ ara. Ubi ara:ibi ⁊ iuocatio dei noſtri.
Meritoqꝫ ꝓceſſus tantos habuit:quia de/
um ſperabat ſibi auxiliũ foꝛe. Exerceꝛ athle
ta dei:⁊ duratur aduerſis: in deſertũ abijt:
famẽ incidit: in ęgyptum deſcẽdit: cõpere/
rat in ęgypto laſciuã eſſe iuuenũ luxuriem:
petulantẽ cupiditatem: voluptatũ intẽpe/
rantiã. Aduertebat inter huiuſmodi viros
intutã vxoꝛis pudicitiã foꝛe: ſibiqꝫ cõiugis
pulchꝛitudinẽ periculo futurã:monuit vxo
rem vt ſoꝛoꝛẽ ſe diceret. Quo doceꝛ nõ ma/
gnopere decoꝛẽ quęrendũ cõiugis: qui vi/
ro necem plęrũqꝫ gignere ſoleat. Nõ eñ tã
pulchꝛitudo mulieris qꝫ virtus eius et gra/
uitas delectat virum. Qui ſuauitatẽ quę/
rit cõiugij:nõ ſuperioꝛẽ cenſu ambiat: quã
neceſſitates nõ terreant maritales: nõ mo/
nilibus oꝛnatã:ſed moꝛibus. Offendit plę/
rũqꝫ virum:ſi ſe vxoꝛ nobilioꝛẽ nouerit. Hę
ꝓxima ſuꝑbię ſunt. Sara nõ facultatibus
ditioꝛ:nõ genere ſplendidioꝛ erat: Ideo vi/
rum imparem nõ putabat:ideo quaſi parẽ
gratiam diligebat: ideo nõ cenſu eſt reten/
ta:nõ parentibus:nõ ꝓpinquis:ſed virum
ꝓpꝛium quocũqꝫ pergeret ſequebaꝛ: exter/
na adijt:ſoꝛoꝛem ſe eius aſſeruit: cõtenta ſi
ita eſſet neceſſe ſe periclitari pudoꝛe:qꝫ virũ
ſalute. Ut tueretur maritũ:mentita eſt ger/
manitatẽ:ne inſidiatoꝛes pudoꝛis eius tan
quã ęmulũ ⁊ vindicẽ vxoꝛis necarent. De/
niqꝫ ſimul vt viderunt illã ęgyptij admira/
ti ꝙ ſpecioſa eẽt valde:induxerũt illã ad re/
gem ſuũ:⁊ cũ abꝛaam bene egerũt: tanquã
fratrẽ eius quę placuiſſet regi honoꝛantes.
Afflixit aũt dominus pharaonẽ afflictioni/
bus magnis ⁊ ſęuiſſimis:⁊ domũ eiꝰ ꝓpter

ſaram vxoꝛem abꝛaę. Magnũ teſtimoniuꝫ
documentũqꝫ caſtitatis. Intuendus locus
ita hoꝛtatoꝛius vt vnuſquiſqꝫ ſe caſtum ꝑ/
beat:alienũ non affectet thoꝛum:nec laten
di ſpe aut faciendi impunitate alienã vxo/
rem inceſtet:nõ incuria aut ſtulticia ꝓuoce/
tur mariti:aut longioꝛe abſentia. Adeſt pꝛę
ſul cõiugij deꝰ quẽ nihil lateat:nullus eua/
dat:nemo irrideat:vicẽ abſentis mariti tu/
etur:ſeruat excubias:imo ſine excubijs de/
ꝑhendit reuꝫ antequã faciat qđ parauerit:
in animis ſingulorũ:in mentibus vniuerſo
rum crimẽ agnoſcit. Et ſi maritũ adulter fe
felleris:nõ falles deũ:etſi marituꝫ euaſeriſ:
etſi iudicem foꝛi luſeris:nõ euades iudicem
totius mundi. Ille grauius vlciſciꝛ iniuriã
inopis:qꝫ cõtumeliã iꝓudẽtis mariti. Ma
ioꝛ eſt eñ iniuria:auctoꝛẽ qꝫ cuſtodem tha/
lami ſpꝛetum ⁊ nõ cõſideratuꝫ. Ipſe quoqꝫ
pharao licet rex ęgyptioꝝ:quẽ ⁊ inſolentia
regalis potẽtię ſupinaret: ⁊ ęgypti laſciuia
atqꝫ luxuries a ſtudio caſtitatis abduceret:
Uocauit abꝛaã ⁊ arguit eum dicenſ:Quid
hoc feciſti mihi? Quare non dixiſti mihi qꝛ
vxoꝛ tua eſt? Sed dixiſti mihi: qꝛ ſoꝛoꝛ tua
eſt:⁊ ſumpſerã eam mihi vxoꝛem:⁊ nunc ec
ce mulier tua ante te. Etſi natura ferus ac
barbarus:tamen ſignificat etiaꝫ exteris ac
barbaris moꝛibus eſſe curã pudoꝛis:⁊ adul
terij etiam ſibi crimen cauendũ. Qui ꝑten/
dit ignoꝛantiã:cõdemnat intemperantiaꝫ.
Nec mirum ſi barbarus ius nouit naturę:
muta animalia licet nullis cõſtringantur le
gibus:ſunt tñ aliqua quę nõ ſolũ paribꝰ ſu
is copulę ſeruẽt fidẽ:verumetiã coitus vni/
us caſtitatem cuſtodiant. Ita maioꝛ lex na
turę qꝫ legum ꝑſcriptio eſt. Non mirum er/
go ſi ⁊ iſte ęgyptiꝰ rex deum timuit: qui ho/
minẽ non timebat:⁊ pęnam ſoluit adulterij
qui nullis teuebatur reus legibꝰ: ſtatimqꝫ
vbi alienã eſſe cognouit vxoꝛem: nõ ſolum
marito reddidit:verumetiã ꝓſecutoꝛes de/
dit qui deducerẽt eum: ne quis de populo
barbaro irrogaret violentiã:vel peculio vi
ri:vel vxoꝛis pudoꝛi. Pulcherrimꝰ ⁊ hic lo/
cus ad incitandę ſtudium deuotionis: ꝙ is
qui deuꝫ ſequiꝛ tutus ſemꝑ eſt. Et ideo de/
um ꝑferre debemꝰ omnibus: nec patrię cõ/
tuitu:nec parentũ filioꝛumqꝫ gratia:nec vx
oꝛis contemplatione reuocari debemus ab
executione pꝛęceptoꝛũ cęleſtiũ: quia deus
nobis omnia illa largiꝛ:⁊ potens eſt ſerua/
re quę donat. Itaqꝫ magnũ exemplum de/
uotionis abꝛaę:ꝙ cũ vxoꝛe ſpecioſa deſcen/
dit in ęgyptum. Erat quidẽ iuſto viro cura
cõiugalis pudicitię:ſed maius erat ſtudiuꝫ
maturandę deuotionis:ne ꝑtuliſſe cuſtodi
am thoꝛi mãdatis videreꝛ cęleſtibꝰ. Itaqꝫ
quoniã ꝓpter deum cõtempſit omnia:rece
pit a deo multiplicata omnia: ſed pꝛimã de
us pudicitię tribuit remuneratiõnẽ: quam
grataꝫ ſciebat cõiugij. Nã qꝛ ſtudio obeun/
di cęleſtis oꝛaculi:vxoꝛem quoqꝫ in pericu/
lum deduxit pudoꝛis:etiam caſtimoniã cõ/
iugij defendit.

De ceteris abꝛae virtutibus: videlicet pꝛudentia:iuſticia: charitate atqꝫ parſimonia. Et quemadmodum rixas inter ſeruulos ſuos ac nepotis eius exoꝛtas fibꝛã diſcoꝛdie amputãdo ſedauerit: Ca.iii.

p Rimas igitur partes ſibi iuſto oꝛdi
ne vendicauit deuotio: Uideamuſ
⁊ cęterarũ virtutum gratiã. Mulce
batur ſanctus abꝛaam nepotis ꝑſentia: cui
patrium affectũ exhibebat. Incidit rixa in/
ter ſeruulos nepotis ⁊ patrui. Aduertit pꝛu
dentioꝛ:ſeruuloꝛũ diſſenſionibꝰ:dominoꝛũ
concoꝛdiã ſolui ſolere:amputauit fibꝛã diſ/
coꝛdię ne contagiũ ſerperet. Tolerabilius
eñ putauit:vt copula ſequeſtrareꝛ: qꝫ gra/
tia dirimeretur. Qđ te facere opoꝛtet: ſi foꝛ
te huiuſmodi aliquid incideris: vt ſemina/
rium diſſenſionis auferas. Neqꝫ eñ tu foꝛ/
tioꝛ qꝫ abꝛaam. Ille declinãda cenſuit non
deſpiciẽda ſeruuloꝛũ iurgia. Etſi tu foꝛti/
oꝛ:caue ne alter infirmioꝛ qui aurẽ pꝛębeat
ſeruuloꝛũ ſuſurrijs. Frequẽter indiuiſa ſer/
uitia:inter parentes diſcoꝛdiã ſerunt. Diui
de potiꝰ vt maneat amicitia. Indiuiſa do/
mus duos nõ ſuſtinet. Nõne meliꝰ eſt emi/
grare cum gratia:qꝫ cohabitare cum diſcoꝛ
dia? Ipſa quoqꝫ cuiuſmodi eſſe debeat di/
uiſio patriarcha edocet. Firmioꝛ diuidat:
infirmioꝛ eligat: ne habeat qđ conqueraꝛ.
Electionis eñ ſuę partẽ nõ poterit calum/
niari. Non reſidet occaſio reſiliendi:cui da/
tur optio eligẽdi:nec diuiſoꝛ grauatur. Nã
quo pꝛudentioꝛ:eo cautioꝛ:vt nec in diuiſi/
one circũſcribatur:nec in electione fraude/
tur. Diuiſit abꝛaam quia nõ capiebat in/
quit illos terra habitare ſimul: quia nimiũ
diuites erant. Sęculare vitium: vt diuites

terra nō capiat. Nihil eñ ſatis eſt diuitum
cupiditati. Quanto ditior quis fuerit: tan/
to auidior ad poſſidendū eſt. Extēdere agri
terminos cupit: ⁊ vicinū excludere. Nunqd
huiuſmodi abraā? Minime: ꝗuis in princi
pio ⁊ ipſe impfectior. Unde eñ pfectio an/
Matth. 19. te aduentū chriſti? Nondū venerat qui di/
ceret: Si vis pfectus eſſe vade: vende om/
nia quę habes ⁊ da pauperib⁹: ⁊ veni ſeque
re me. Tamē vt minime auarus electionez
offert: vt iuſtus diſſenſionē amputat. Non
ſit inquit rixa inter me ⁊ te: ⁊ inter paſtores
meos ⁊ paſtores tuos: quia omnes nos fra
tres ſum⁹. Nōne ecce tota terra ante te eſt?
Diſcede a me: ſi tu in dextrā ego in ſiniſtrā:
vel ſi tu in ſiniſtrā ego in dextram. Et leua/
uit oculos loth: ⁊ elegit irrigua: regionē in/
quit iordanis: quia tota irrigabat ⁊ erat ſi/
cut paradiſus dei. Plerūqꝫ poſſeſſiones ob
ueniunt hereditarię: alię vtiliores: alię amę
niores. Nō vtiqꝫ in portione ſecundę ſunt.
Nam incipit minui ſingulaꝝ meritum. Sꝫ
ſi nō queunt partes de vtiliorib⁹ cōuenire:
cōferantur amęnę vtiliorib⁹. Diuerſa homi
nuꝫ ingenia ſunt: alios vtilia: alios amęna
delectant. Infirmior amęniora eligit: vtili/
ora faſtidit. Uillicus nōnūquam vtilis eſt:
vel actor agri cōfertur vrbano. Si inſipiēs
ſit elector: aut cocum eligit: aut vocalē quē
venuſtioris gratię putat: refutat vtiliorem.
Plerūqꝫ etiam vbi fructus impares ſunt:
prudētior amęniora declinat. Cito inuidiā
mouēt: cito in ſe excitant mentē auari. Hic
tamē nihil dixit ſcriptura de eo ꝙ alia pars
vtilior: alia amęnior fuerit: ne ſtudio abraā
cepiſſe oculos adoleſcentis videret. Amę/
nam partē vnam deſcripſit: nō addidit alte
ram vtiliorem. Neceſſe erat vt de tota regi/
one duas partes faceret: deinde pſentia nō
abſentia diuidebat. Una regio capere vtrū
qꝫ non poterat. Qđ potuit ſummę eſſe iuſti
cię: electionez obtulit. Loth amęnā elegit:
quę cito prędonū oculos incurrit. Hinc bel/
lum inter reges: aduerſariorū victoria: inco
larum captiuitas. Itaqꝫ eñ loth infirmio/
ris conſilij preciū luit: non terrarū infęcun/
ditate: ſed amęnitatis inuidia deceptus: vt
etiam ipſe captiuus duceret: quoniā vitio
ſeruilis nequitię a prudentiore deflexerat: ⁊
partem flagitioſorū elegerat. Sodoma eñ
luxuria atqꝫ laſciuia eſt. Ideoqꝫ declinatio
latina interptatione dicitur loth: ꝙ is vi/
tia eligit qui a virtute declinat: et ęquitatē
deflectit. Quo comperto abraam numera/
uit ſeruulos ſuos vernaculos: ⁊ cū trecētis
decem ⁊ octo viris adeptus victoriā libera/
uit nepotē. Probatur diuiſionis affectus:
quādo ſic amabat nepotē vt ꝓ eo nec belli
declinaret periculū. Quid eſt numerauit?
Hoc eſt elegit. Unde illud nō ſolum ad ſci/
entiā dei refertur: ſed etiā ad gratiam iuſto/
rum: qđ in euangelio dixit dominus ieſus: Luc. 12.
Et capilli veſtri numerati ſunt. Cognouit 2. Timoth. 2.
autē domin⁹ qui ſunt ipſius: eos autez qui
nō ſunt ipſius nō dignatur cognoſcere. Nu
merauit autē trecentos decem ⁊ octo: vt ſci
as nō quantitatē numeri: ſed meritū electi/
onis expreſſum. Eos eñ aſciſcit quos dig/
nos numero fideliū iudicauit: qui in domi/
ni noſtri ieſu chriſti paſſionē crederent. Tre
centos eñ. T. gręca littera ſignificat: decem
⁊ octo autē ſummā. I H. exprimit nomen fi/
dei. Ergo merito abraam vicit: nō populo/
ſo exercitu. Deniqꝫ eos quib⁹ quinqꝫ reguꝫ
arma ceſſerunt: cū paucis egreſſus vernacu
lis triumphauit. Sed qui vincit non debet
arrogare ſibi victoriā: ſed deferre deo. Hoc
abraam docet: qui triumpho humilior fac/
tus eſt nō ſuperbior. Sacrificiū deniqꝫ ob/
tulit: decimas dedit: ideoqꝫ eum melchiſe/
dech qui interptatione latina dicitur rex iu/
ſticię: rex pacꝭ: benedixit. Erat eñ ſacerdos
ſūmi dei. Quis eſt rex iuſticię ſacerdos dei:
niſi cui dicitur: Tu es ſacerdos in ęternum Pſ. 109.
ſm ordinē melchiſedech: hoc eſt: dei filius:
ſacerdos patris: qui ſui corporis ſacrificio:
patrē noſtris repropitiauit delictis? Quan
tum autē illud quod de pręda victorię nihil
voluit cōtingere: nec oblatum ſumere? Mi
nuit eñ fructū triumphi: mercedis ſuſcep/
tio: ⁊ beneficij arrodit gratiā. Plurimū eñ
refert: vtrum pecunię an glorię dimicauerꝭ.
Alter mercennarij loco ducit: alter dignus
habetur cōſeruatoris gloria. Iure ſanctus
de pręda vſurpare aliquid vel oblatū recu/
ſat: ne dicat qui dedit: quia ego diuitez feci
eum: hoc ſolum ſibi ſatis eſſe teſtificat: qđ
paſtui pręliantiū iuuenū pfeciſſet. Dicet ali
quis: Cū ipſe vicerit: quomodo dicit ad re/
gem ſodomoꝝ: nihil ſumā abs te: cum prę/
da vtiqꝫ in poteſtate victoris fuerit? Docet
militarem diſciplinā vt regi ſeruentur om/
nia. Sane his qui ſecū fuiſſent in adiumen
tum fortaſſe ſociati: partē emolumenti tri/

buendā aſſerit tanquā mercedem laboris.
Ideoqꝫ quoniā ſibi mercedem ab homine
non quęſiuit: a deo accepit: ſicut legimus
ſcriptum: Quia poſt hęc factum eſt verbuꝫ
domini ad abraam in viſu dicens: Noli ti/
mere abraam: ego ꝓtegam te: merces tua
multa erit valde. Nō eſt ſerus ad remune/
randū domin⁹: ⁊ cito ꝓmittit: ⁊ multa largi
tur: ne infirmos animos per dilationē ali/
quā ſubeat pęnitentia ꝯtempſiſſe pſentia:
⁊ velut quadā vſuraria largitate cōpenſat:
vt vberiora reſtituat ei qui captus nō fue/
rit oblatione pręſentiū. Ab ipſo quoqꝫ do/
mino mercedeꝫ quā poſtulet cōſideremus.
Nō diuitias vt auarus expoſcit: nō longę/
uitatem vitę iſtius vt meticuloſus mortis:
nō potentiā: ſed dignum quęrit ſui hęredē
laboris. Quid mihi inquit dabis? Ego aūt
dimittor ſine filijs. Et infra: Quia mihi ſe/
men ait nō dediſti: vernaculus meus mihi
hęres erit. Diſcant ergo homines cōiugia
nō ſpernēre: nec ſibi ſociare impares: ne hu
iuſmodi ſuſcipiāt liberos quos hęredes ha
bere nō poſſint: vt vel tranſfundendę hęre/
ditatis cōtemplatione ſi nullo cōtuitū pu/
doris mouētur: digno ſtudeant matrimo/
nio. Sed ſi abrahę ſententia ad corrigenduꝫ
minus pficit: accipe oraculū dei huiuſmodi
cōdemnantis hęreditatē. Nō erit inquit hę
res tuus hic: ſed alter qui exierit de te: ille
erit hęres tuus. Quē dicit alterum? Pepe/
rit eñ ⁊ agar filium hiſmael: ſed non ipſum
dicit: ſed dicit ſanctum iſaac. Et ideo addi/
dit: Qui exierit de te. Ille eñ vere exiuit ex
abraam: qui legitimo cōiugio ꝓcreatus eſt.
Sed per iſaac legitimū filium: illum verum
legitimū poſſumus intelligere dominū ie/
ſum chriſtū: quē in principio euangelij ſm
matthęum abrahę filiū legimus: qui vere ſe
abrahę geſſit hęredē auctoris illuminās ſuc/
ceſſionem: per quē abraam reſpexit in cęlū:
⁊ ſplendorē potentię ſuę agnouit nō minus
illuſtrem: ꝙ ſtellarum cęleſtium fulget clari
1. Cor. 15 tas. Sicut eñ ſtella differt a ſtella in clarita
te: ita ⁊ reſurrectio mortuorum: apoſtol⁹ di
cit: eo ꝙ reſurrectionis ſuę donans ꝯſortia:
homines quos mors ſolebat terris abſcon/
dere: regni cęleſtꝭ fecit eſſe participeſ. Quo/
modo autē abrahę ꝓpago diffuſa eſt: niſi per
hęreditatē fidei per quā cęlo cōparamur: cō
ferimur angelis: ęquamur ſtelliſ? Ideo ait:
Sic erit ſemen tuū. Et credidit inquit abra/
am deo. Quid credidit? Chriſtum ſibi ꝑ ſuſ
ceptionē corporis hęredem futurū. Ut ſci/
as quia hoc credidit: domin⁹ ait: Abraam Ioh. 8.
diem meū vidit: ⁊ gauiſus eſt. Ideo reputa
tū eſt illi ad iuſticiam: quia rationē nō quę/
ſiuit: ſed ꝓmptiſſima fide credidit. Bonum
eſt vt rationē ꝑueniat fides: ne tanquā ab
homine: ita a domio deo rationē videamur
exigere. Etenim ꝙ indignū vt humanis te/
ſtimonijs de alio credamuſ: dei oraculis de
ſe nō credamus. Imitemur ergo abraaꝫ vt
hęredes ſimus terrę per iuſticiā fidei: ꝑ quā
ille mundi hęres factus eſt.

De defenſione immunitatis ad/ulterij abrae: qui ex ancilla filium ſuſcepit. Et cur circumciſio manda/ta fuerit: ⁊ tamen hodie non obſeruetur: Ca. IIII.

Sed fortaſſe dicat aliquis: Quomō
abraam nobis imitandū ꝓponis:
cum de ancilla ſuſceperit filiū? Aut
quid ſibi vult hoc eſſe: vt tantus vir huic er
rori fuerit obnoxius: cui⁹ tanta opera mira/
mur? Et ideo ne quodā more nauigantium
locuꝫ hunc quem plerıqꝫ vadoſum putant
declinaſſe videamur: rationē eius explana/
re cordi eſt. Non abnuo ꝙ abraam de ancil/
la ſuſceperit filiū: vt cognoſcaſ quoniā non
ſuperioris cuiuſdaꝫ naturę ac ſubſtātię fuit
abraam: ſed vn⁹ e numero ⁊ fragilitate vni/
uerſorū hominū. Deniqꝫ ⁊ de regione chal/
dęorum vocatus eſt: quos ſupſtitioni vanę
intentos eſſe magis ꝙ cęteros accipimus:
⁊ ideo maiorez inuenit gratiā apud deum:
quia poſteriorib⁹ renunciauit: ad priora ſe
extendit vt ſequeret deum. Propoſitus eſt
eñ ad imitandū tibi: vt ⁊ tu aduertas ꝙ ſi
peccatis renūcieſ poſſis emereri domini mi
ſericordiam. Mouere tamē aliquos poteſt
ꝙ iam cuꝫ deo loquebat: ⁊ ad ancillam in/
troiuit: ſicut ſcriptū eſt: Quia dixit ſara ad
abraam: Ecce cōcluſit me domin⁹ vt nō pa
riam: intra ergo ad ancillā meam: vt filium
facias ex illa. Et ita factum eſt. Sed cōſide/
remus primū: quia abraam ante legē moy/
ſi: ⁊ ante euāgeliū fuit: nōdū interdictū ad/
ulterium videbat. Pęna criminis ex tēpo/
re legis eſt: quę crimen inhibuit: nec ante le
gem vlla rei damnatio eſt ſed ex lege. Non
ergo in legem cōmiſit abraam: ſed legem ꝑ/
uenit. Deus in paradiſo licet coniugiū lau/

dauerit:nõ adulteriũ dãnauerat. Nõ vult
eñi mortez peccatoris:et ideo quod pręmij
eſt pollicetur:qȯ pęnę non exigit. Mauult
eñi mitibus ꝓuocare:ꝙ ſeuerioꝛib⁹ terrere.
Et tu peccaſti cũ gentilis eſſes:habes excu
ſationẽ:veniſti ad eccleſiaz: audiſti legem:
Nõ adulterabis:iaz excuſationẽ delicti nõ
habes. Tamẽ quoniã cũ his mihi ſermo eſt
qui ad gratiã baptiſmatis nomẽ dederũt:
ſi quis tantũ crimen fecit ſciat ſibi tribuen-
dam veniã:ſed quaſi ei qui crimẽ cõmiſerit
in reliquũ tamen abſtinendũ nouerit. De-
niqꝫ illi adulterę quã in euãgelio obtulerũt
ſcribę phariſęorũ:ignouit quidẽ domin⁹ ſu
Joh.8. perioꝛa:ſed ait:Uade ⁊ amodo vide ne pec
ces. Qȯ cũ illi dicit:tibi dicit. Feciſti genti-
lis adulteriũ:feciſti cathecuminus:ignoſci-
tur tibi:remittiť per baptiſmũ:Uade: ⁊ p⁹
hęc vide ne pecces. Habes vnã abꝛaam de-
fenſionẽ. Secũda illa eſt ꝙ nõ ardoꝛe ali-
quo vagę ſuccenſus libidinis:nõ petulãtis
formę captus decoꝛe:ancillę cõtubernio cõ-
iugalẽ poſthabuit thoꝛum: ſed ſtudio quę-
rendę poſteritatis ⁊ ꝓpagandę ſobolis. Ad
huc poſt diluuiũ raritas erat generis huma
ni:erat etiã religionis:ne quis nõ reddidiſ-
ſe debituz videretur naturę. Deniqꝫ ⁊ loth
ſancti filię hanc cauſam quęrẽdę poſterita-
tis habuerũt:ne genus deficeret humanũ:
et ideo publici muneris gratia:priuatã cul-
pam pręrexuit. Nec ocioſum eſt: ꝙ vxoꝛ au-
ctoꝛ facti inducitur: vt excuſetur marit⁹: ne
vago raptus erroꝛe credať:Simul vt diſcãt
mulieres diligere viros: nec agitari vana
ſuſpitione pelicat⁹:aut inuidere priuignis:
ſi ipſę liberos non ſuſceperint. Uxori bonę
coꝛdi erat excuſare apud virum ſterilitatem
ſuã: ⁊ ne cauſa eſſet viro ꝙ liberos non ha-
beret:ſuaſit vt intraret ad ancillã. Hoc fecit
lya: hoc rachel poſtea. Diſce mulier zelum
deponere:qui ſępe mulieres in furoꝛẽ inci-
tat. Sed ⁊ vos moneo viri maxime qui ad
gratiã domini tenditis nõ cõmiſceri adulte
1.Cor.6. rino coꝛpoꝛi. Qui eñi ſe iũgit meretrici vnũ
coꝛpus eſt:nec dare hanc occaſionẽ diuoꝛtij
mulieribus. Nemo ſibi blandiať de legib⁹
hominũ. Omne ſtupꝛum adulteriũ eſt: nec
viro licet quod mulieri nõ licet. Eadẽ a vi-
ro quę ab vxoꝛe debeť caſtimonia. Quicqd
in eam quę non ſit legitima vxoꝛ cõmiſſum
fuerit:adulterij dãnatur crimine. Ergo ad-
uertitis quid debeatis cauere: ne quis ſa-
cramentis ſe indignũ prębeat. Accipite eti-
am aliud:quia huiuſmodi intẽperantia ſol
uit charitatẽ cõiugij:ſuperbas ancillas fa-
cit:iracũdas matronas:diſcoꝛdes cõiuges:
cõcubinas ꝓcaces:inuerecundos maritos.
Simul vt domino ꝯceperit ancilla: ſpernit
dominã ſuaz:tãquã ditioꝛ partu: Domina
ſe deſpici dolet:maritum auctoꝛẽ iniuriarũ
ſuarum arguit. Deniqꝫ ſara ipſa marito an-
cillę ſuę poteſtatẽ dederat:⁊ poſtea dicit ad
eum: Iniuriã accipio ego ex te. Dedi an-
cillam meã in ſinum tuũ:vbi autẽ videt cõ-
ceptum eſſe:ſpꝛeta ſum inquit coꝛaz ab ea:
Judicet deuſ inter me ⁊ te. Quãtus doloꝛ:
ꝙ grauis querela ſit fęminarũ: lectione ex-
ponitur. Da impꝛouidũ ⁊ leuem maritum:
qui moꝛigerari neſciat:⁊ diuoꝛtij cauſas ex-
hibet. Sed abꝛaam vir moderat⁹ ⁊ pꝛudẽs:
Ecce inquit ancilla tua in manib⁹ tuis:vte-
re ea quomõ tibi placuerit. Maluit eñi vx-
oꝛem tenere:ꝙ famulã. Nec hoc tamen ple
num remediũ. Accepit poteſtatẽ mirandę
vxoꝛ:⁊ immoderati⁹ vltione permiſſa vtiť.
Qꝫ ſi ſara moderationẽ nõ tenuit:quę tene
bit? Ideoqꝫ ſcriptũ eſt: Et afflixit eaz ſara:
⁊ fugit a facie eius. Duo ſunt quę cõpꝛe-
hendit ſcriptura:vt ⁊ dominę grauẽ indig-
nationẽ expꝛimeret: ⁊ ancillę tumoꝛẽ ac ſu-
perbiã. Qꝫ afflixit eam ſara:ad iracundiaz
affligentis refertur. Qꝫ agar fugit ꝯtumeli-
am ſeruili patiẽtia non ferebat:quę ſibi he-
rilis cõtubernij vendicabat faſtigiũ: indig-
nata eſt iniuriã:quę induerat inſolentiam.
Deniqꝫ interroganti angelo quo iret:reſpõ
dit:A facie ſarę dñę męę ego fugio. Et hoc
tumoꝛis immodici: vt pꝛius nomẽ diceret:
poſtea dominã ſignificaret. Illud ad iniuri
am ꝑmiſſum:hoc ad expꝛeſſionẽ perſonę ad-
ditũ. Nõ placuit angelo ancillę inſolentia.
Et ideo dixit illi:Reuertere ad dominã tu-
am. Utiqꝫ nõ latuiſſet angelũ:ſi vi ſupplici-
oꝛum victa fugiſſet: et magis repꝛehendiſſet
verberantis ſęuitiã: ꝙ fugientis diſceſſio-
nem. Sed vt oſtẽderet quia tanquã ſuper-
ba fugiebat:ne ſubiecta eſſet dominę:addi
dit:Et humiliare ſub manibus eius. Opto
igitur vt hoc vitiũ nullus incidat: ſed ſi qs
inciderit:diſcat ancillã ſuam humiliare vxo
ri ſuę:nedũ vult ancillam vindicare: exclu-
dat vxoꝛem. Ergo abꝛaam ⁊ vnus de popu
lo erat gentili: ⁊ cauſa poſteritatis introie-
rat ad ancillam:quia vxoꝛ eius ſterilitatem

ſuam obumbꝛare cupiens:auctoꝛ eius facti
fuerat viro:et tamẽ nõ ocioſum eſt qȯ poſt
hoc deus ſtatim quia alia ei⁹ opera ꝓbaret:
vel huius facti pęnitentiã:dixit illi:Ego ſũ
deus tuus:emerere in cõſpectu meo: ⁊ eſto
ſine querela. Quaſi adhuc plene nõ emeru
iſſet:qui deſperaret ſterilis partũ vxoꝛis:et
de ancilla poſteritatẽ quęreret. Eſto inquit
ſine querela: hoc eſt: irrepꝛehenſibilis: vt de
te vxoꝛ nõ querať:nec quiſquã tua facta re-
pꝛehendat. Mutat eñi nomẽ littera addi-
ta:vt abꝛam vocaretur abꝛaam:hoc eſt: de
patre vano:ſicut habet latina interpꝛetatio:
vocaretur pater ſublimis:pater electus: vł
de patre fieret:⁊ pater filij. Uanus erat cuz
deũ neſciret:electus fact⁹ eſt poſtqꝫ cogno-
uit deum. Pater erat cũ de ancilla ꝓlem ha
beret:ſed pater filij nõ erat: quia nõ erat ei
filius:qui nõ erat legitimo ſuſceptus cõiu-
gio. Peperit ſara:⁊ factus eſt pater filij:cir-
cũcidi iubetur:accepturus veri ſeminis he-
reditatẽ. Nõne euidenter circũciſio carnis
ꝑceptum eſt caſtimonię:vt aliquis reſecet li
bidinẽ carnis:⁊ indomitas luxu ac laſciuia
refrenet cupiditates? Etenĩ circumciſionis
vocabulo id ꝑſcribitur:vt omnis impurita
tis fętoꝛ abſtergať:⁊ incentiuũ libidinis au
feratur. Duabus vſi ſumus defenſionib⁹:
Tertia quoqꝫ eſt: quã nobis apoſtoli pauli
tribuit auctoꝛitas:q̃ ait: Illa q̃ geſſit abꝛa-
am vt de ancilla ſuſciperet ſobolem:in figu
ram facta ſunt:⁊ ſm allegoꝛiã dicta. Allego
ria eſt cũ aliud geritur:⁊ aliud figurať:ſicut
Gal.4. etiã ipſe apoſtolus docet dicens:Sub lege
volentes eſſe:legẽ non legiſtis? Scriptũ eſt
eñi:Qm̃ abꝛaã duos filios habuerit: vnuz
de ancilla:⁊ vnũ de libera:ſed is quidẽ qui
de ancilla ſm carnẽ natus eſt:qui autẽ de li
bera ꝑ repꝛomiſſionẽ. Quę ſunt per allego-
riã dicta. Nã hęc ſunt duo teſtamenta:vnũ
quidem a monte ſyna in ſeruitutẽ generãs
quę eſt agar:Duos populos oſtendens de
abꝛaę generatione manare:vnũ iudęoꝛum
qui legis ſyllabis ſeruat:eo ꝙ de ancilla in
ſeruitutẽ videatur eſſe generat⁹:alterũ chꝛi
ſtianum:qui ad remiſſionẽ peccatoꝛum cęle
ſtis gratię libertatez acceperit. Quod ergo
putas eſſe peccatum: aduertis eſſe myſteri
um:quo ea quę in poſterioꝛib⁹ erant futura
tempoꝛibus reuelabũtur. Deniqꝫ addidit:
Uos autem fratres ſecũdum iſaac ꝓmiſſi-
onis filij eſtis. Ideo inquit: Nolite quęre-
re opera legis:quoniã nõ iuſtificatur homo Ro.3.
ex operibus legis:niſi per fidez ieſu chꝛiſti.
Et vt ſcias quia chꝛiſtianis dixit:Et noſ in-
quit in chꝛiſtũ ieſum credidimus: vt iuſtifi-
caremur ex fide chꝛiſti:⁊ nõ ex operib⁹ legł.
Agnoſcamus ergo quoniã hęc quę in figu-
ram cõtingebant illis:crimini nõ erant: no
bis autẽ erunt:ſi ad coꝛreptionẽ noſtrã ſcri-
pta cauere nolimus:ſed magis id agamus
vt cum ſimus liberę filij quę eſt ſara legis la
queis ſeruiamus:cũ abꝛaã liberã tenuerit:
ancillã eiecerit. Quo loci plęroſqꝫ moue-
ri ſcio. Si eñi bona eſt circumciſio: hodieqꝫ
teneri debuit:ſi inutilis mandari nõ debu-
it:ꝑſertim diuino oꝛaculo. Sed cũ apoſto-
lus dixerit paulus:Quia abꝛaam ſignũ ac- Ro.4.
cepit circũciſioniſ:vtiqꝫ ſignum nõ ipſa res
ſed alterius rei eſt:hoc eſt:non veritas: ſed
indiciũ veritatis. Deniqꝫ ipſe expoſuit ⁊ ex
pꝛeſſit dicens:Signũ accepit circũciſionis:
ſignaculum iuſticię ⁊ fidei. Unde nõ incon
grue intelligimus:quia circũciſio coꝛpoꝛa-
lis:ſignuz circũciſionis eſt ſpiritalis. Ergo
ſignum manſit donec veniret veritas. Ad-
uenit dominus ieſus qui ait:Ego ſum via: Joh.14.
veritas ⁊ vita. Qui nõ partẽ exiguam coꝛ-
poꝛis in ſigno:ſed totũ circumcidit hominẽ
in veritate:ſignum deſtruxit:veritatẽ indu
xit:quia poſteaqꝫ venit qȯ ꝑfectum eſt: qȯ
ex parte erat euacuatũ eſt: Et ideo ceſſauit
circũciſio partis:vbi refulſit circũciſio vni-
uerſitatis. Jam eñi nõ ex parte ſed tot⁹ ho-
mo ſaluať:in coꝛpoꝛe ſcilicet ⁊ anima. Scri-
ptum eſt eñi:Qui vult poſt me venire abne Luc.9.
get ſeipſum:⁊ tollat crucem ſuã ⁊ ſequatur
me. Hęc eſt ꝑfectio circũciſionis:quia ꝑ coꝛ-
poꝛis oblationẽ redimiť anima: de qua ip-
ſe dñs ait:Quoniã qui perdiderit animaz
ſuam ꝓpter me inueniet eam. Supeſt illa
nunc quęſtionis poꝛtio:vtrũ debuerit pars
pręmitti:cũ eſſet ventura perfectio? Qui lo
cus eſt facilis ad diluendũ vel ad diſcernen
dum:ſi cõſideremus quibus pars manda-
ta ſit:quib⁹ ſeruata perfectio. Pars eñi mã
data eſt ſm legem populo iudęoꝛũ: illi du-
ra ceruice:illi infirmo: illi qui deũ ſuũ nõ co
gnouit. Cũ ergo partẽ nõ potuerit ſuſtine-
re:quomõ ꝑfectionẽ ſeruare potuiſſet? Ut
ſi puerulum litteris imbuas: a ſingulis lit-
terarum elementis inchoandũ eſt tibi: vt a
ſingulis apicib⁹ ad ſyllabas: a ſyllabis cũ
ꝑ oꝛdinez ad nomina oꝛationẽqꝫ deducas.

Nec poteſt mare quiſquã nauigare intrepi
dus:niſi qui ante in fluminibus nauigaue/
rit. Deniqꝫ ſi quid aut conficiendi itineris:
aut leuandi oneris puero velis ꝓuectioriqꝫ
mandare:nũquid ęquanda onera ſunt:aut
cõferendus labor? Ita igit̃ noueris his ꝑfe/
ctionẽ circũciſionis eſſe ſeruatã: qui a chri/
ſto inſtituti validiorib⁹ idonei viderent̃:vt
⁊ fideles ꝓbarentur:quoꝝ multitudo in/
numera crucẽ ſuam tolleret: quę ꝓ chriſto
animã deuoueret:⁊ increduli nõ poſſent re/
ſiſtere:qui in totius corporis immolatione
quęri ſalutẽ putarent: qui exiguũ circumci/
ſionis ſuę ſanguinẽ ſalutarem arbitrarent̃.
Conſiderandũ autẽ ꝙ in ꝑputio poſitum
vocauit deus:in ꝑputio adhuc manenti le/
gitimi filij ꝓmiſſa eſt hęreditas:vt nõ iudę/
orum tantũmodo patrẽ vt ipſi aſſerunt:ſed
omniũ credentiũ auctorem per fidẽ credas.
Sara quoqꝫ ante circũciſionẽ viri in vnius
litterę adiectione nõ mediocri remuneratio
ne benedicit̃:vt principatũ virtutis ⁊ gra/
tię haberet:de qua nationes ⁊ reges genti/
um ſpondet futuros: vt in ipſa typus nõ ſy
nagogę ſed eccleſię conſtitueret̃. Qḋ autẽ
ꝓmiſſo ex ea filio riſit abraam:nõ incredu/
litatis ſed exultationis indiciũ fuit. Deniqꝫ
ꝓcidit in faciẽ. Qui adorauit ⁊ credidit. Et
adiecit: Si mihi centũ annorũ naſcetur fili/
us:etſi ſara nonaginta annoꝝ pariet? Et
dixit: Hiſmael hic viuat in conſpectu tuo.
Non eſt incredulus in ꝓmiſſis:nec auarus
in voti. Hoc eſt: Non dubito ꝙ facias:vt ⁊
centũ annorũ ſeni dones filiũ:⁊ naturę auc
tor:naturę metas relaxes: Beatus cui iſta
donantur:ſed tamẽ etiã hic hiſmael quẽ ha
beo de vernacula viuat in cõſpectu tuo:ab/
undat mihi gratia. Deniqꝫ domin⁹ ⁊ ꝓba/
uit eius affectum:⁊ petitionẽ nõ abnuit: et
ſua ꝓmiſſa firmauit.

De hoſpitalitate abrae hoſpitũ exploran tis aduentũ:et angelos hoſpitio ſuſcipientis:cum diligẽti exhortatione ad hoſpitalitatis illi us imitationem: Ca. V.

Primus de abrahę deuotiõe ac fide:
d prudentia:iuſticia:charitate: parſi
monia:nunc etiã de hoſpitalitate
dicamus. Eſt eñ non mediocris ea virtus.
Unde ⁊ apoſtolus ꝑncipaliter eã in epiſco/
po eſſe oportere geminę ſcriptionis docuit
auctoritate:vt ꝑſto ſit aduenientib⁹:⁊ occur
rat obuiam: ⁊ itinera exploret: et aſſit non
quęrentib⁹: ⁊ rapiat ꝑtergredientes. Ante
oſtium ſedebat abraam: ſedebat meridie.
Quãdo alij requieſcebant:iſte hoſpitũ ex/
plorabat aduentus. Merito illi deus appa/
ruit ad quercũ mambrę:quia fructũ hoſpi/
talitatis ſtudioſiſſime requirebat. Et re/
ſpiciens inquit oculis vidit: ⁊ ecce tres viri
ſtabant ſupra illũ. Et cũ vidiſſet illos cucur
rit obuiã illis. Uide primo fidei myſteriũ.
Deus illi apparuit:⁊ tres aſpexit. Cui deus
refulſit in trinitate:nõ ſine filio patrẽ ſuſci
pit:nec ſine ſpiritu ſancto filiũ oſtẽdit. Hęc
alibi plenius: Nunc moralis ꝓſequendi ꝓ/
poſitum eſt loci. Nõ ocioſus ſedet qui lon/
ge aſpicit:nec aſpexiſſe ꝯtentus cucurrit ob
uiam Feſtinauit occurrere:quia nõ ſatis eſt
recte facere:niſi etiam maturare qḋ facias.
Feſtinãter eñ mãducare paſcha lex iubet.
Uberiores eñ fructus habet celerata deuo
tio. Diſce ergo ꝙ̃ ipiger eſſe debeas vt poſ/
ſis ꝑuenire hoſpitem:ne quis ꝑueniat: ⁊ tę
boni muneris defraudet. Copia bona ẽ ho
ſpitalitas:habet mercedẽ ſuam:primũ hu/
manę gratię:deinde qḋ maius eſt remune/
rationis diuinę. Omnes in hoc incolatu ho
ſpites ſumus. Ad tempus eñ habitãdi ha/
bemus hoſpitiũ. Emigremus ꝓpere: caue/
amus ne ſi nos duri aut negligentes fueri/
mus in recipiendis hoſpitib⁹:etiam nobis
poſt vitę iſtius curſũ ſanctoꝝ hoſpitia dene
gẽtur. Unde in euãgelio ſaluator dicit: Fa Luc.19.
cite vobis amicos de iniqua mãmona: qui
vos recipiãt in ęterna tabernacula ſua. De
inde etiã in hoc corpore:ſitis plęrũqꝫ obori/
tur:ꝑegrinãdi neceſſitas. Qḋ ergo alijs ne/
gaueris id in te ipſe decernis:⁊ qḋ alijs de/
tuleris:eo te facies dignum videri. Si om/
nes eam ſententiã nõ ſuſcipiendi hoſpites
ſequantur:vbi erit requies ꝑegrinantibus?
Relictis igit̃ humanis habitaculis: capta/
bimus receſſus ferarũ:cubilia beſtiarũ? Sꝫ
pauperiẽ pręteendis. Non opes a te hoſpes
requirit:ſed gratiã:nõ ornatum cõuiuium:
ſed cibum obuiũ. Melior eſt inquit hoſpi/ Prouer.15.
talitas cũ oleribus ad amicitiã ⁊ gratiam:
ꝙ̃ ſi vitulos occidas ad ꝑſepia cum inimi/
citijs. Hęc ẽ grata hominib⁹ ⁊ accepta deo.
Unde domin⁹ ieſus in euãgelio: eum qui/ Matth.10.
cũqꝫ dederit hoſpiti potum aquę frigidę:cę
leſtium aſſerit pręmioꝝ nõ exortẽ futurum.
Deniqꝫ iacob oues adaquauit rachel:⁊ gra

tiã repperit:vxorẽ acquiſiuit. Deinde q̃ ſcis
an deũ ſuſcipias cum hoſpitẽ putas:abraã
dum peregrinãtibus defert hoſpitiũ:deum
atqꝫ angelos eius hoſpitio ſuſcepit:ꝙ̃uis ⁊
cũ hoſpitẽ ſuſcipis ſuſcipias deũ: Sic ſcrip/
tum in euãgelio legis dicẽte domino ieſu:
Matth.25. Hoſpes erã:⁊ collegiſtis me:qḋ eñ vni ho/
rum minimoꝝ feciſti: mihi feciſtis? Unius
horę hoſpitio vidua illa quę ſuſcepit heliã:
⁊ exiguo cibo perpetuũ toto tẽpore famis
inuenit alimentũ:⁊ mercedẽ accepit mirabi
lem:vt nunquã de hydria farina deficeret.
Heliſę⁹ quoqꝫ defuncti pignoris reſuſcita/
tione donata reſoluit hoſpitij penſionem.
Nõ ſola tamẽ facilitas ſuſceptionis:ſed eti
am ſedulitas ſuſcipiẽtis ⁊ affect⁹ quęritur.
Utrumqꝫ te abraam docet. Cucurrit obui/
am:rogauit prior:dicẽs: Dñe:ſi inueni gra
tiam ante te:ne ꝑterieris ſeruum tuũ. Su/
matur aqua:⁊ lauent̃ pedes veſtri:⁊ refrige
rate ſub arbore:⁊ ſumam panẽ: ⁊ manduca
te:⁊ poſtea tranſietis. Propter qḋ declina/
ſtis ad ſeruum veſtrũ. Tres videt: ⁊ vnum
deũ appellat:ipſius ſolius ſe ſeruũ fatetur.
Deinde cõuerſus ad duos quos miniſtros
arbitrabat̃:etiã ipſis deferre geſtit obſequi
um:iã nõ iure debito ſeruitutis aſtrict⁹:ſed
blando ſedulitatis noĩe vſuqꝫ famulatus.
Et feſtinauit abraã in tabernaculũ ad ſa/
rã:⁊ dixit ei: Feſtina ⁊ cõſperge tres menſu
ras ſimilaginis: ⁊ fac ſubcinericia. Bonus
marit⁹ exortẽ religioſi muneri eſſe nõ patit̃
vxorẽ:nec auare ſibi totũ munus vſurpat.
Recte igit̃ ⁊ pietatis ⁊ verecũdię cauſa ſer/
uat̃. Qḋ pietatis eſt vult eſſe cõe: qḋ pudo
ris eſt integrũ manet ſarę. Ante tabernacu
lum vir hoſpitũ explorat aduẽtus:intra ta/
bernaculum ſara tuet̃ fęminę verecundiã:⁊
opera muliebria tuto exercet pudore. Foris
maritus inuitat:intus ſara cõuiuium ador/
nat. Nec ſolum ipſe feſtinat abraã: ſed etiã
feſtinãdũ dicit vxori:ſociã deuotionis oſtẽ
dens:nec fide diſparẽ. Cõſperge iquit tres
mẽſuras ſimilaginis:⁊ fac ſbcinericia. Gręce
ce ἡγκρύφια dicunt̃:hoc eſt:abſcõdita:eo
ꝙ latere debeat omne myſteriũ:⁊ q̃ſi operi/
ri fidei ſilẽtio:ne ꝓphanis temẽ diuulgent̃
aurib⁹. Hoc paſcitur diuina maieſtas: hũc
epulat̃ affectũ:qui parcus loquendi ſit:nec
ſacra in mediũ ferat. Breuiter aũt myſteriũ
docet ſara vni⁹ ſimilaginis tres mẽſuras fa
Gal.4. ciẽs: quę typũ eccłię habet:cui dicit̃: Lęta/
re ſterilis quę nõ parturis: erũpe ⁊ clama q̃
nõ parturis. Hęc eñ quę intimo fidẽ ſpũ fo
uet eiuſdẽ diuinitatis aſſerens trinitatẽ:pa
ri quadã mẽſura atqꝫ reuerẽtia patrẽ filiũqꝫ
⁊ ſanctũ adorans ſpiritũ: ⁊ maieſtatis vni/
tate cõcelebrãs:ꝑſonarũqꝫ ꝓprietate diſtin
guẽs:hęc deuotione fideiqꝫ aſſertiõe ꝯſper/
get. Mulier ſimilaginẽ offerat:hoc eſt:inte
riora ſpiritalis frumẽti :vel grani illi⁹ de q̃
dictũ eſt: Quod niſi in terrã ceciderit nullũ Joh.12.
fructũ affert. Unñ ⁊ prima vidit dñicę reſur/
rectionis myſterium:⁊ feſtinauit nõ paſſim
oĩbus:ſꝫ ſolis petro ⁊ iohãni intimare ſacrę
ſaluti nunciũ. Uir currat ad boues: ſumat
vitulũ:⁊ ſacramentũ dñicę paſſiõis feſtina/
to ipiger ſtudio nõ lento ocio remiſſus acci
piat:tradat illud puero:q̃ innocẽtiã tenere
ſeruet ętatis:dolũ neſciat:referire nõ noue/
rit:incorrupti corpis caſtimoniã cuſtodiat.
De q̃ puero ait dñs ieſus: Niſi ꝯuerſi fueri/ Matth.18.
tis ⁊ efficiamini ſicut puer iſte: nõ intrabiti
in regnũ cęloꝝ. Huic puero ⁊ ſilibus ei⁹ etiã
ſanct⁹ dauid diuinę laudatiõis diſpẽſat of/
ficiũ dicẽs: Laudate pueri dñm. Nec illud Ps.112.
ocioſũ qḋ cucurrit ad boues:teneꝝ vitulũ
⁊ bonũ ſumpſit:⁊ cũ lacte appoſuit. Deniqꝫ
⁊ i exodo cũ paſcha dñi declararet ait moy/
ſes: Agn⁹ ſine macula mũdus:ꝯſũmat̃ an/ Exo.12.
nicul⁹:maſcul⁹ erit vobis ab ouib⁹ ⁊ hędis.
Sumetis ⁊ occidetis inq̃t illũ:tota multitu
do ſynagogę ad veſpeꝝ. Unñ ⁊ hic meridies
eſſe deſcribit̃:qñ abraã dño offert hoſpitiũ.
Sed ad cęnã vitul⁹ imolat̃:⁊ cũ lacte mãdu
cat̃:hoc ẽ:nõ in ſanguine:ſꝫ cũ fidei purita/
te. Bon⁹ vitul⁹ vtpote q̃ pctã dilueret. Te/
ner:q: nõ dura ceruice ſꝫ molli iugũ legi ag/
nouit:cruci patibulũ nõ recuſauit. Et meri/
to tener:de cui⁹ capite ⁊ pedib⁹ ⁊ intñis ni/
hil relictũ eſt:⁊ os nõ eſt ꝯtritũ ab eo: ſꝫ tot⁹
epulãtiũ cibo ceſſit. Talẽ nobis legi figura/
uit vmbra:talẽ veritas euãgelij demõſtra/
uit. Mãducauerũt inq̃t illi:abraã aũt ſta
bat ſub arbore. Aduertim⁹ hũilitati officiũ
cõmendare humilitatẽ. Abraã ſtabat: ⁊ tu
ꝑmã accubitiõis partẽ occupas? Deniqꝫ ea
hũilitas iuenit gratiã: vt ꝓmitteret̃ ei fili⁹.
Dixit aũt ad illũ: Ubi ẽ ſara vxor tua? Qui
rñdit ⁊ dixit: Ecce in tabernaculo. Nũqd ig
norabat dñs q̃ in poſteriorib⁹ ſodomorũ fu
tura excidia denũciat:vbi ſara eẽt? Sꝫ do/
cere nos voluit ꝙ̃t⁹ pudor eẽ debeat fęmina
rũ:ne ꝓcaci occurſu hoſpitũ i ſe oculos iflec

tant:ſalua verecūdia miniſteriū ſuum exer/
ceant. Abraam quoqꝫ auribꝰ tuis ingerit in
tabernaculo ſaram degere: vt diſcas quid
ab vxore exigas. Prouectior ętate iam ſara
iuuenilē cuſtodit verecundiā: ideo dominꝰ
ſpopondit ei filiū. Defecerant inquit ſarę
fieri muliebria. Nō ocioſe additū: ne puta/
res fęmineę adhuc poſſibilitatē fuiſſe vt pa/
reret. Riſit autē ſara: Qđ indiciū futuri ma
gis ꝙ̄ incredulitatis arbitror. Riſit enim: li
cet adhuc neſciens quid rideret: ꝙ publicā
eſſet in iſaac paritura lęticiam. Ideo nega/
uit ſe riſiſſe: quia ignorauit. Ideo riſit: quia
ꝓphetauit.

De exitio ſodomorū a domino abrae reuelato: et de hoſpitalitate loth aduenientibus angelis exhibita: criminiſqꝫ ſodomorū ob hoſpitalitatis violationē aggrauationem: Ca. VI.

Xurgentes autē viri ɔſpexerunt in
e faciē ſodomę ⁊ gomorrę. Sicut viſi/
tatio dn̄i timētibus exhibet: ita eti/
am impijs pęna peccati reponit. Abraā de/
ducebat hoſpites: ad humanitatis gratiā
addebat obſequia: ſodomitę ꝓ pietatis of/
ficijs impuritatis augebant flagicia. Nō
celo inquit abrahę puero meo quę ego facio.
Senilis vtiqꝫ ętatis abraam ſuperiꝰ ſcrip/
tura ſignificauit: quia nonaginta ⁊ nouē ꝓ/
ceſſiſſet annos: quomō nunc puerū dicit?
Sed cū immemorē ſenectutis: exploratorē
indefeſſū: curſu impigrū: ſtandi patientiſ/
ſimū: deducendi ſtudioſiſſimū expreſſerit:
nōne cōuenire nomen pueri videtur? Offi/
cijs merito puer dicit: qui ſenile neſciebat
faſtidiū: puericię innocentiā ⁊ obſequiū de/
ferebat. Datur itaqꝫ iuſto benedictiōis gra
tia: ⁊ poſteritatis hęreditas. Offenſa aūt
peccatorū exponitur. Clamor inquit ſodo
morum ⁊ gomorrę impletꝰ eſt. Magna do/
mini patiētia vt nō ſtatim peccatorē puni/
at: ſed diu differat: ⁊ expectās correctionē:
nec cōmoueatur ad vlciſcēdū: niſi peccator
menſurā excedat. Unde ⁊ dominꝰ ieſus in
Matth. 23. euāgelio ad iudęos ait: Implete menſurā
patrū veſtrorū. Deſcendam itaqꝫ vt vide/
am ſcđm clamorē illorum venientē ad me:
ſi cōſummabunt: ſin autē vt ſciam. Non ig
norabat deus peccata ſodomorū: ſed ꝓpter
te inſtruendū verba huiuſmodi loquebat:
vt tu ꝓpius ſcruteris eorū cōmiſſa in quos
vindicandū arbitraris. Deſcendā inquit vt
videam: hoc eſt: etiā tu deſcende: cura: de/
ſcende indaginis ſtudio: ne quid ſit qđ fal/
lat aut lateat abſentē: vt oculis facinus de/
prehēdas. Eminꝰ poſiti multa neſcire poſ/
ſunt. Quē clamorē aūt ait: niſi forte quia ei
quē nihil latet clamant omnia: clamare vi/
dentur ſingulorū crimina? Deniqꝫ ad cain
dicitur: Sanguis fratris tui ad me clamat: Gen. 4.
hoc eſt: nō latet ſed clamat parricidiū tuū.
Itaqꝫ velut excitat deus flagitiorū noſtro/
rum clamoribus: vt aliquādo vindicet qui
libenter ignoſcit. Deniqꝫ abrahę petēti ne ſi/
mul ꝑderet iuſtos tanquā iniquos: ⁊ inter/
roganti ſi fuerint quinquaginta iuſti in ciui
tate perdes illos: reſpondit: Non ꝑdam in/
quit ciuitatē: ſi fuerint in ea quinquagin/
ta iuſti: ⁊ totū locum ſeruabo. Et ſic per or/
dinē interrogationū ⁊ reſponſionū vicem:
etiā ſi decē iuſtos inuenerit in ciuitate: tamē
ꝓpter paucorū iuſticiam impunitatē toto
populo ꝓmittit. Unde diſcimꝰ quātus mu
rus ſit patrię vir iuſtus: quēadmodū nō de
beamus inuidere ſanctis: nec temere dero/
gare. Illorū etenī nos fides ſeruat: illorū iu
ſticia ab excidio defendit. Sodoma quoqꝫ
ſi habuiſſet viros decē iuſtos: potuit nō pe
rire. Quid ſibi autē vult ꝙ ipſi qui ad abra
am ſimul cū domino venerant: ſodomā pe/
tierunt viri: niſi vt acerbaret crimen eorū:
ſi quos iuſtus honorauerat: his maiore ſa/
crilegio impij vim conarent inferre? Nā ꝙ
viros dixit: euidens eſt ratio: quia ſpeciē ꝓ/
ferebant virorū. Sodomā venerunt veſpe/
ri: meridie ad abraā: quia iuſto refulget an/
gelorū ꝓſentia: impijs tenebras affert. Ta/
men pōt referri etiā ad tēpus dominicę paſ
ſionis: ꝙ veſperi venerūt ad eum: qui a ſo/
domitanis cōtagionibus ⁊ totius vrbis ex/
cidio erat liberādus. Ueſper erat antequā
chriſtus veniret: quia totus erat mūdus in
tenebris. Ueſper erat omnibꝰ quos imma/
nium delictorum ſqualor tenebroſus vrge/
bat: Uenit dominꝰ ieſus: redemit ſangui/
ne ſuo mūdum: lucem attulit. Uenerūt aūt
angeli duo ſodomis ad veſperā. Ubi grā
largienda eſt chriſtus adeſt: vbi exercenda
ſeueritas ſoli aſſūt miniſtri: deeſt ieſus. Se
debat loth ad portā. Emendauerant loth
ſanctū aduerſa captiuitatis: ⁊ ſollicitiorē fe
cerant. Itaqꝫ ꝓceſſu ętatis didicerat imita
ri parentē. Ad portam itaqꝫ ſedebat vt exci

peret aduenietes. Deniqꝫ exurrexit obuiā
illis. Perfectior cucurrit obuiam: iſte exur/
rexit: ⁊ adorauit in faciē ſuper terram: ⁊ di/
xit: Ecce domini declinate in domum pueri
veſtri. Et coegit illos diuertere. Qui dice/
bāt: In platęa manebimus. Cōmendat
hic iuſti ſanctitas: ⁊ angelorū gratia. Illi no
lebant aduentū ſuum hoſpiti grauiorē vi/
deri: ille quidē īter quos habitaret ſciebat:
tamē domū ſuam offerebat periculis: qui/
bus auferret hoſpites. Certe quo tardius
acquieſcebant: diutiꝰ temptādo plenius cō
probabāt. Uiri autē ciuitatē ſodomorū cir/
cūdederunt domū ab infante vſqꝫ ad ſenē:
totus populus pariter. Pręſtruit iudicij di
uini ęquitas: ne forte ꝗs diceret: Quid pec
cauerunt pueri vt omnes excidio inuoluerē
tur? Ita nullus illic iuſtus: nullus innocēs
fuit. Audi ſcripturā teſtificantē: Quia circū
dederunt domū ab infante vſqꝫ ad ſenē: to
tus populus pariter. Nulla ętas erat culpę
immunis: ideo nullus immunis exitij fuit.
Et qui poſſibilitatem perpetrādi criminis
nō habuit: habuit affectū. Effetę vires ſe/
num: ſed mens plena libidinis. Offerebat
ſanctus loth filiarū pudorem. Nam etſi illa
quoqꝫ flagicioſa impuritas erat: tamen mi
nus erat ſꝫm naturā coire ꝙ̄ aduerſum natu
ram delinquere. Pręferebat domus ſuę ve
recundię hoſpitalē gratiam: etiā apud bar/
baras gētes inuiolabilē. Deniqꝫ illi quoqꝫ
inoffenſa hoſpitalitas eſt: vbi nec germani
tas ſatis tuta eſt. Percuſſerūt autē illos an
geli cęcitate: vt oſtium domꝰ quod aperire
cupiebant: nō reperirent. Hic quidē mirabi
lis angelorū declaratur poteſtas: vt obfuſa
impuris cęcitate: nō reperirent domꝰ oſtia.
Sed etiam illud oſtendit: quia cęca eſt om/
nis libido: ⁊ ante ſe nō videt. Simul quod
hoſpitū manibus reuocatꝰ eſt ſanctus loth
in domū: demonſtratur immemor periculi:
memor fidei: nō eripuiſſe ſe periculo ſed ob/
tuliſſe. Munitur pietatis locus: qđ manife
ſtata ſibi ꝑ angelos totius regionis euerſi/
one: ⁊ generos habere loth ſanctus induci/
tur: ⁊ monere eos vt fugerent: ſimul ne de/
ſerendo eos nec admonēdo minus pius vi/
deretur circa filiarū maritos: vel erroris ea/
rum cauſa ipſi aſſignaret: quę deſtitutę vi/
rili cōſortio: ɔcubitum inebriati expetiſſent
patris. Nō ergo indefenſum ſinit ſcriptura
virum ſanctū relinqui: cū in ea ⁊ tradidiſſe
maritis filias: ⁊ monuiſſe generos inducit.
Sed viſum eſt illis ꝙ derideret eos: ⁊ tamē
adhuc morabatur loth vt ꝑſuaderet gene/
ris ſuis: ⁊ pene nō eſt ꝓfectus vt euaderet:
niſi vrgentibꝰ angelis et tenentibꝰ manus
eius egredi coactus eſſet. Nō ergo ꝓfectus
ſed eductus eſt: ⁊ mandatū accepit ne reſpi
ceret retro: nec reſiſteret in tota regiōe illa:
ſed in montē aſcenderet. Hoc cum illi dicit:
omnibus dicitur. Si vis ergo ⁊ tu euadere
ne reſpicias retro: ſed ante: Aſpice vbi chri
ſtus eſt: qui dicat tibi: Uade retro: ſicut pe Marci. 8.
tro dicit: Uade retro me: vt chriſtū ſequere
tur: chriſtū videret. Retro ſodoma eſt ple/
na flagicij: retro gomorra vitijs ſcatens: cri
minum regio. Ne tetigeritis inquit apoſto Col. 2.
lus: ne attaminaueritis: ne guſtaueritis: quę
ſunt omnia ad corruptelā. Fuge ergo ſodo/
mam: relinque ocius: deſere elementa huiꝰ
mundi: ne te imminētia inuoluant pericu/
la: nō reſiſtas fugiens: nec in tota vitiorum
regione remoreris. Qui nō reſpexit euaſit:
quę reſpexit nō potuit euadere. Excuſant
autē filię ſancti loth: quia putauerūt nō vi/
cinę regionis: ſed totius orbis fuiſſe illud ex
cidium: ſe ſolas cū patre ſuperſtites omni/
bus populis remanſiſſe. Et ideo ne genus
deficeret humanū: paternū petiſſe concubi
tum: vt ſemē generationis humanę de pa/
tre ſuo reſuſcitarent. Nō ergo libidinis vi/
tium fuit: ſed generationis remediū: qđ nō
puto criminis duci loco. Nam ⁊ eua a viro
ſumpta ſupra cuius coſtā ędificata eſt muli
er: os de oſſibus eiꝰ: ⁊ caro de carne eiꝰ: ta/
men ꝓpter ſeriē ſucceſſionis humanę viro
mixta eſt. Subducit tamē huic admiſſo: cō/
ſcientia viri iuſti. Inebriatꝰ enī vino quid
gereret neſciebat. Unde nō mirum ſi puel/
las decepit opinio: quę putarēt totius po/
pulos orbis periſſe. Nō eadē eſſet loth ſan
cti excuſatio: qui audierat ab angelis: locū
illum nō totum mundū eſſe periturum. Sa
ne diſcimus vitandā ebrietatem: per quā
crimina cauere nō poſſumus. Nam quę ſo/
brij cauemus: per ebrietatē ignorantes cō/
mittimus. Parū eſt ꝙ ea inflammat libidi/
nem: accendit cupiditates corporis: ipſam
quoqꝫ mentem ſubruit: ⁊ animū capit: ſen/
ſum extorquet. Neſciunt quid loquantur:
qui nimio vino indulgent: iacent ſepulti.
Ideoqꝫ ſi qua per vinū deliquerint: apud
ſapientes iudices venia quidē facta donan

tur:ſed leuitatis notantur auctores. Quā/
ta ipſa deformitas: vt ſoluantur vires: inceſ
ſus vacillet? Multi ſe fortes putant: num
fortiores ꝙ̄ loth? Num cōtinētiores ꝙ̄ noe?
Non vtiꝫ vitia patriarcharū ſcriptura ex/
poſuit: quos victos vino legimus: ſed vt tu
diſceres quid caueres. Ille nudus iacuit:
iſte filiarū errori patuit. Et noe iuſtus dece/
ptus eſt: quia vini vis adhuc ignorabatur:
ſed ī illo inſtructꝰ es: ne tu ignorares. Loth
filiabus ſe credidit: ⁊ ꝑ ſenectutē madidam
vino ſolutus eſt: cōmiſit inceſtum ignorās:
tu ſic bibe ne capiaris. Inſtruant patriar/
chę: nō ſolum docentes: ſed etiā errantes.
Ideo iteratū eſt exemplū ebrietatis: vt con
firmetur magiſteriū cautionis.

De pudicitia ſare vxoris abrae ſepiuſ temptata: ⁊ tandē a deo pulchra donata ꝓle: Ca. VII.

Deniꝫ ideo temptatur ſarę pudici/
tia: vt exigatur omniū. Nam ⁊ abi/
melech in vxorem ſibi eam ſumpſe/
rat: ⁊ dixit ei in nocte deꝰ: Ecce tu morieris
ꝓpter mulierē. Aduertimus adulterium di
uino iudicio morte puniri. Ideoꝫ addidit:
Hęc autē cōmoratur cum viro. Habent qui/
dem omnes viri mulieriſꝫ cōcubitus: nul/
la legitimi matrimonij forte celebrati ſuam
culpam. Diſcite etiā qui ad gratiam baptiſ
matis tenditis: velut quidā fide candidati
cōtinentię diſciplinaƺ ſobriā. Nulli licet ſci/
re mulierē: pręter vxorē. Ideo coniugij tibi
datū eſt ius: ne in laqueum incidas: ⁊ cum
1.Cor.7. aliena muliere delinquas. Iunctus es vxo
ri: noli quęrere ſolutionē: quia nō licet tibi
vxore viuente vxorē ducere. Nam ⁊ aliam
quęrere cū habeas tuam: crimē eſt adulte/
rij: hoc grauius: qꝺ putas peccato tuo auc/
toritatē lege quęrendaƺ. Tolerabilior eſt ſi
lateat culpa: ꝙ̄ ſi culpę vſurpetur auctori/
tas. Nec hoc ſolū eſt adulteriū cum aliena
peccare ꝯiuge: ſed omne quod nō habet po
teſtatem cōiugij: tamē locus iſte docet gra/
uius crimē eſſe vbi celebrati cōiugij iura te/
merātur: ⁊ vxorius pudor ſoluitur. Ideoꝫ
cum ꝑtenderet abimelech ꝙ vxorem alienā
eſſe ignorauerit: quā ſororē eſſe vir ipſe ſuā
dixerit: reſpondit ei dominꝰ: Ecce ego cog/
noui quoniā puro corde feciſti hoc: ⁊ peper/
ci tibi vt nō peccares in me: ꝓpter hoc non
ſum paſſus te tangere eam. Cognoſcamus
velut pręſulē cuſtodēꝫ coniugijſ eſſe deum:
qui nō patiatur alienū thorum pollui: Etſi
qui fecerit peccare eum in deū: cuius legem
violet gratiā ſoluat. Et ideo quia in deum
peccat: ſacramēti cęleſtis amittit conſortiū.
Fortaſſe te moueat qua ratione pharao ꝗ/
ſtionibus ab omnipotēte deo grauiter affli
ctus ſit: vt ſupra legimus: cū ⁊ ipſe ignora/
uerit vxoreƺ eſſe abrę ſaram quā ſororē au
dierat: abimelech autē nullam pęnā excepe
rit. Uerum cū ęgypti regem noueris duceƺ
fuiſſe vitiorum: qui quo plus habuerit licē/
tię: eo plus flagicij cōmiſerit: abimelech au
tem ⁊ fidelis ęſtimatus ſit deo vt meruerit
audire: Et ego cognoui qa puro corde feci/
ſti hoc: rex nō afflictionis vt ęgyptius: ſed
munitionis: qꝺ gerarū quibus ꝑerat docet
interpretatio: nō eſt dubium cęteris operi/
bus eius indignationē domini eſſe reuoca/
tam: qui vere interioris arbiter eſt cōſcien/
tię: ⁊ animi ac mentis interpres. Deniꝫ nō
vt pharao ille cōuentus a moyſe recuſauit
⁊ ſpreuit mandatū dei: nec obſequiū diſtu/
lit: ſed ſtatim vocauit abraam: vxorē ſuam
ei reddidit: precio ſeipſe multauit ꝙ vidiſ/
ſet alienam: dotem pudoris exoluit. Hinc
quoꝫ colligi poteſt: abimelech regem de/
mentiora meruiſſe: ꝙ abraam ꝓ eo rogauit
⁊ impetrauit. Peperit enī ⁊ vxor eiꝰ ⁊ ancil/
la eius: quas ante cōcluſerat deus propter
ſaram vxorē abrę. Qꝺ ęque ad ęconomiā
pertinet: vt ſarę partus dei donatꝰ ꝓmiſſi/
one: etiā hoc fulciretur teſtimonio: cum ad/
uertas dei offenſione: ⁊ fęcundas ſterleſce/
re: ⁊ rurſum domini volūtate ſteriles fęcun/
dari: iuxta quod ſcriptū eſt: Nōne ſterilem
⁊ parientem ego feci dicit dn̄s? Cuius ad ſy
nagogę illud ⁊ eccleſię myſteriū dictum ac/
cipiatur: quia ⁊ ſynagoga partꝰ habere de/
ſiuit: quę ſucceſſionis fraudata eſt poſterita
te: ⁊ cōgregatio nationū quę ſterilis erat cū
deū ignoraret: partꝰ cępit habere ęternos.
Unde lectū eſt: Lętare ſterilis quę non pa/ Gal.4.
ris: erumpe ⁊ clama quę nō parturis: quo/
niam plures filij deſertę magis ꝙ̄ eius quę
habet virū. Genitus eſt autē abrę filius
iſaac: cum eſſet annorū centuƺ. Et tu ſi per/
fectus fueris: habebis poſteritatē lęticię: ex
ultationis hęreditatē. Dixit ⁊ ſara: Riſum
mihi fecit dominꝰ. Quicūꝫ enī audierit cō
gratulabit̄ mihi. Nō vtiꝫ hoc de gn̄atione
hac intelligit̄: ꝗ caſibꝰ pleriſꝫ obnoxia eſt:

vt interdū melius fuerit non generaſſe: ſed
de generatiōe qua vnuſqͥſꝫ peccator agēs
pęnitentiā: cū redimitur a morte angelis ſo
let exhibere lęticiā. Et dixit ſara: Quis an/
nūciabit abrę quoniā lactet infantē ſara?
Moralis locus. Prouocant̄ fęminę memi/
niſſe dignitatiſ ſuę: ⁊ lactare filios ſuoſ. Hęc
enī matris gratia: hic honos quo ſe ꝓprijs
cōmendent viris. Deniꝫ eos plus amare
filios ſolent: quos ipſe matres lactauerint
vberibus ſuis. Fecit autē abraam cęnā ma
gnā: quando ablactatus eſt iſaac filius eiꝰ.
Nō mediocre iſtud: nec vſitatū. Non enī qꝛ
a nutricis lacte ſubductus eſt puer magnū
cōuiuium exhibuit abraam: ſed qꝛ idoneus
habitꝰ eſt iſaac fortioris gratię cibo ⁊ virtu
tis alimento: nō adhuc vt corinthij lacte po
tandus: ſed epulis ſolidioribꝰ mandatoruƺ
cęleſtiū: mentis ſuę lacertos firmans. Pro/
ſperitatē cito ſequit̄ inuidia. Pepererat ſa/
ra: ablactauerat filiū: vidit ancillę filium lu
dentē cum filio ſuo iſaac: ⁊ dixit ad abraaƺ:
Eijce ancillā ⁊ filiuƺ eius. Nō enī hęres erit
filius ancillę cū filio meo iſaac. Durum erat
hoc viſum abrę vt eijceret filium ſuū: licet
eum quē ſuſceperat ex vernacula. Et tu no/
li te miſcere ancillę: ne ſuſcipias ex illa filiū
⁊ vxor tua nō patiatur cohęredē illum filio
ſuo fieri. Uides enī hinc ſolui gratiā matri/
monij. Certe ſi incidiſti ⁊ habes filiuƺ: eijce
ancillā: ⁊ filiū eius. Melius eſt enī vt ancil/
la ꝙ̄ vxor recedat: ⁊ filius ancillę ꝙ̄ legitimꝰ
eijciatur. Qꝛ ſi dubitaueris: ſi cōtempſeris
vxoris tuę ſententiā: ⁊ durum tibi viſum fu
erit: dicit tibi deus qꝺ dixit abrę: Quod il
li enī dixit tibi dicit: ⁊ omnibꝰ dicit: Non ſit
durum ante te de puero ⁊ de ancilla. Om/
nia quęcūꝫ dixerit tibi ſara: audi vocē eiꝰ:
quoniā in iſaac vocabitur tibi ſemē. Nuſꝙ̄
alibi dixit: Audi vocē vxoris tuę: niſi hic: id
eſt: feciſti iniuriā vxori tuę: ⁊ nō mitigaſti af
fectum eius: ſuſcepiſti ex ancilla filiū: et nō
honoraſti vxoriſ filiū. Nūquid poteſt in an/
cillę filio ſemen tuū vocari? Nō vtiꝫ. In le
gitimo enī filio vera ſucceſſio eſt. Sed vere/
ris qꝛ filius tuus eſt: ne forte eiectus intere/
at atꝫ occidat. Nō ei deerit mea gr̄a. Om/
nes alit deus noſter: ſuffulſit vniuerſos: et
iuſtos ⁊ iniuſtos. Deniꝫ ⁊ pluit ſuꝑ iuſtos
Matth.5. ⁊ iniuſtos. Sicut fecit abraā: facito ⁊ tu: Eij
ce ancillā vt ſecura vxor ⁊ inoffenſa maneat
domi. Eijce ⁊ ancillę filiū: vt nō habeat hę/
reditatis conſortiū: qui non habet originis
priuilegium.

De tēptatione abrae: ⁊ multiplici eius ꝓbatione: Ca. VIII.

Et factū eſt: poſt hęc verba deus tē/
ptauit abraam. Aliter deꝰ temptat:
aliter diabolus. Diabolus tēptat
vt ſubruat: deus tēptat vt coronet. Deniꝫ
ꝓbatos ſibi temptat. Unde ⁊ dauid dicit:
Proba me deus: ⁊ tempta me. Et ſanctum
abraā ꝓbauit ante: ⁊ ſic temptauit: ne ſi an/
te temptaret ꝙ̄ ꝓbaſſet: grauaret. Proba/
uit eum cū exire de charra iuſſit: ⁊ obediētē
reperit. Probauit eum fidei titulo fretus li/
berauit nepotē: cū de prędа nihil attigit: cū
ꝓmiſit ſeni filiū: ⁊ cū eſſet centū annorū ꝙ̄/
uis ſarę genitalia ꝯſideraret emortua: tamē
credidit: nec fide hęſitauit: qui poſſet hęſita
re ratione ſterilitatis aut ſenectutiſ: ꝓbauit
eum hoſpitij ſedulitate. Probatū igit̄ qua/
ſi fortiorē temptandū putauit maioribꝰ: et
quibuſdā imperijs durioribꝰ. Et hic quidē
exemplo docemur: qꝛ veris ꝓbatur quis: tē
ptatur autē cōpoſitis ⁊ fictis. Nō enī vole/
bat deꝰ immolari a patre filiuƺ: nec impleri
hoc munꝰ volebat: qui ouē ꝓ filio immolā/
dam obtulit: ſed temptabat affectū patris:
ſi dei ꝑcepta ꝑferret filio: ne paternę pieta/
tis cōtemplatione vim deuotionis inflecte/
ret. Et dixit ad eū: Abraam: abraā. Repeti
tione nominiſ mentē excitat vt eſſet parati/
or. Deniꝫ reſpōdit illi: Ecce ego. Et dixit:
Accipe filiū tuum dilectiſſimū quē dilexiſti
iſaac: ⁊ vade in terrā excelſam: ⁊ offeres mi/
hi illum holocauſtū in vno montiuƺ quē ti/
bi dixero. Nō ſinit ocioſum eſſe affectū pa/
tris. A principio eū ſtimulat: ⁊ pungit pie/
tatis aculeis: et filij nomē addit ad nomen
neceſſitudinis ⁊ vim amoris. Nō ſatis pu/
tauit dixiſſe filiū: adiungit amantiſſimum
quē dilexiſti iſaac. Quid eſt qꝺ ait: Quē di
lexiſti: ⁊ nō dixit: quē diligis? Poſſumus qͥ/
dem vti ad defenſionē ſcripturę cōſuetudi/
ne diuinę: qꝛ ꝑterita plerūꝫ ponit ꝓ futuriſ
vel ꝑſentibus: vt in euāgelio habeſ: Hic eſt Matth.3.
filius meus dilectiſſimus in quo cōplacui:
cū vtiꝫ ſꝑ in filio placeat pater. Et in pſal/
mo habeſ: Dixit dn̄s dn̄o meo ſede a dextriſ Ps.109.
meis: cū ſꝑ ſedeat. Poſſumus tn̄ ⁊ amātiſſi
mū ad ꝑſens accipe: ⁊ quē dilexiſti ad id vt
nō recenti quodā impulſu amoris: ſed inoli
to diu ⁊ ꝓbato amore ſignificaret dilectuƺ.

Qđ eñ ad tempus augetur:ad tẽpus reſol
uitur:qđ aũt diu aut ſemꝑ placuit:cito ab/
oleri nõ poteſt. Poteſt ⁊ illud nõ abſurduʒ
videri:qꝛ morituros plus diligimus. Hoc ẽ
quẽ ante dilexiſti:quaſi iam nõ diligat im/
molandũ. Nec ocioſe addidit nomen ſanc/
ti iſaac:hoc eſt:eum quẽ ſuſcepiſti de vxore
vnicam:ſuſcepiſti in ſenectute:ſuſcepiſti tã
quam fidei tuę pꝛęmiũ:remuneratiõnẽ ope
rum tuorum ſuſcepiſti ex ꝓmiſſione dei nõ
cõiugis fęcunditate:ex qua aliũ ſperare nõ
poſſis:offeres mihi holocauſtum: ſed prius
vade in terrã excelſam. Interponiẽ ſpaciuʒ
ne ꝑcipitari ſubito videatur affectꝰ: vt illa
dilatione obrepat pietatis gratia deſideriũ
patris. Adiecit: In vno montiũ quẽ tibi di
xero. Et hic ſimiliter vt dũ aſcẽderet ſenex
infringeretur impetus:laſſaret dextera:de/
ficeret intentio:dum quęreret montẽ diſce/
re:dediſceret apparatum. Exurgens aũt nõ
ſolum ſequenti die:ſed etiã diluculo vt at/
tuliſſe nox moras ſtudio feſtinantis patris
videreẽ:ſtrauit aſinã ſuam: ⁊ ſumpſit ſecuʒ
duos pueros:⁊ iſaac filium ſuũ:⁊ cõcidit li/
gna ad holocauſtum. Docemur parata om
nia ad ſacrificiũ dei ferre. Diſcimus etiã ap
paratũ ſacrificij:⁊ miniſterij munus ipſi no
bis vẽdicare:nõ delegare alijs. Senex abꝛa
am:⁊ diues pecoꝛibus:atq; abundãs ſerui/
tioꝛũ:nõ quęſiuit comitatus ſui agmina:ip
ſe quoq; ligna ꝯcidit:⁊ obſequia maioꝛa vi
ribus ſuis nõ intermiſit. Venit autẽ ad lo/
cum quẽ dixit illi deus die tertia: ⁊ cũ duo/
bus ipſe tertius ꝓficiſcitur:hoſtiã ſuam ſe/
cum ducens:⁊ die tertio ad locũ ſacrificij ve
nit. Salutaris hic numerus:⁊ cõueniens ſa
crificaturis. Deniq; ⁊ in poſterioꝛibꝰ moy/
Exo.3. ſes dicit ad pharaonẽ regem ęgypti: Viam
trium dierũ ibimus: et immolabimus deo
noſtro:ſicut dixit nobis. Et recte tertio die
celebꝛatur trinitatis ſacrificiũ. Et reſpiciẽs
abꝛaam oculis: vidit locũ a longe. Sollici/
te explorat implere. Quis ſenilem ſtudio
celeraret gradũ:tamẽ hoc ſerum putans ꝓ/
cedebat oculis:vigebant ſingulorũ officia
membꝛorũ:licet ſenilia membꝛa nõ poſſent
vigere. Solet hebetare viſus ſenum:vt eti/
am ꝓpinqua nõ facile conſpiciant. Hic nõ
ſolum vidit locum:ſed etiaʒ longe poſitus
aſpexit. Nec dubitauit vidiſſe: ſed ait pue/
ris ſuis: Sedete hic cum aſina:ego auteʒ et
infans ꝑtranſibimus vſq; illuc: ⁊ cũ adoꝛa/
uerimus:reuertemur ad vos. Merito typꝰ
in aſina:qꝛ ⁊ veritas in pullo aſinę. In hoc
eñ animante figuratur populus gentiliuʒ:
ante oneri ſubiectus: nunc chꝛiſto ſubditꝰ.
Iſaac ergo chꝛiſti paſſuri eſt typus. Venit
in aſina: vt crediturũ populũ nationum ſi/
gnificaret. Ideoq; ⁊ dominꝰ cum ad ſubeũ
dam ꝓ nobis paſſionẽ veniret:pullum aſi/
nę ſoluit:quẽ ipſe ꝯſcientia mitem atq; mã/
ſuetum iam chꝛiſto ſua terga credentẽ aſcẽ/
derat. Qđ autẽ ait: Ego ⁊ puer pertranſibi
mus viam:demonſtrat qđ non deficeret in
tanto apparatu pater:nõ cęderet filius :aut
quia ꝑtranſirent pietatis remedio tanti fa/
cinoꝛis auſteritatẽ. Addidit: Ad vos reuer/
temur. Pꝛophetauit qđ ignoꝛabat. Ipſe ſo
lus diſponebat redire: immolato filio: ſed
dominꝰ per os eius locutuſ eſt qđ parabat.
Captioſe autẽ loquebatur cum ſeruulis:ne
cognito negocio: aut ĩpediret aliquis: aut
gemitu obſtreperet aut fletu. Accepit autẽ
ligna holocauſti:⁊ impoſuit iſaac filio ſuo:
accepit ⁊ ignem ipſe in manu ⁊ machęram.
Cõſecratur ſacris hoſtia miniſterijs:⁊ com/
mendaẽ futura. Quę pietatis hoſtia:pij an
te miniſterij vectura eſt. Ligna iſaac ſibi ve
xit:chꝛiſtus ſibi patibuluʒ crucis poꝛtauit.
Abꝛaam comitabaẽ filium:pater chꝛiſtum.
Nec iſaac ſolus:nec ieſus ſolꝰ. Deniq; ait:
Solum me relinquetiſ:⁊ nõ ſum ſolus:quia Job.16.
pater mecũ eſt. Dixit autẽ iſaac ad abꝛaam
patrẽ ſuum: Pater. Qui dixit. Quid eſt fi/
li? Pulſatur pietatis vocabulis patris affe
ctus:⁊ fluctibus quibuſdum hinc atq; inde
tundiẽ. Filius vocat patrẽ: pater dicit fili:
vt ipſo verboꝛũ ſono ſe recognoſcat pater:
q̃ impoſſibile eſt vt ferire poſſit:cuiꝰ ſe vul
neri ſubijcere optaret. Hęc nomina vitę ſo/
lent operari gratiã:nõ miniſteriũ necis:hęc
vocabula incitari ad pietatẽ:non ad moꝛtẽ
ſolent. Addidit iſaac dicẽs: Ecce ligna: vbi
eſt ouis ad holocauſtũ? Et hic ꝓphetat ſer/
mone nõ ſcientia. Quis eñ a domino ad ſa
crificiũ parabatur. Reſpondit deniq; ſimi/
liter ⁊ abꝛaam: Deus ꝓuidebit ſibi ouẽ ad
holocauſtum fili. Inflexibilis a ſtudio de/
uotionis miniſter vocare filium frequenter
nõ timet:ita erat intentionis ſoliditate fun
datus: ⁊ hoc ſe melioꝛem patrem putabat:
hoc ſibi in perenne manſurũ iudicabat fili/
um:ſi eum immolaret deo. Non ſolũ auteʒ
hoc ꝓphetauit qđ ſtatim accidit: qꝛ deꝰ ꝓ/

uidit ſibi ꝓ iſaac hoſtiã:⁊ reddidit patri fi/
liũ: Verũ illud magis ꝙ nõ hęc hoſtia diui
nę eſſet diſpoſitiõis:ſ; alia eſſet hoſtia quã
deus ſibi pararet vt mundaret oꝛbẽ terraꝝ:
illa eſſet omnibꝰ acceptioꝛ:ꝑ quã multi pa/
tres offerrent filios ſuos: vt moꝛianẽ in chꝛi
ſto:⁊ cõſepelianẽ in dño. Quãti patres oc/
ciſis martyrio filijs:lętioꝛes ab eoꝛũ tumu/
lo reuerterũt? Venit abꝛaã ad locum ſacri/
ficio ꝑdeſtinatũ:⁊ ędificauit ibi aram:⁊ im/
poſuit lingna. Quanta molimina immola/
turi:ne raptus ſubito ad immoladũ ęſtima
reẽ? Et colligatis manibꝰ ac pedibus iſaac
filij ſui:impoſuit eũ in arã ſupꝛa ligna. Ne/
ctit filio manibꝰ ſuis vincula pater:ne refu/
giendo filiꝰ ⁊ vi ignis exuſtꝰ peccatũ incur/
reret. Et dixit angeluſ: Abꝛaam abꝛaã. Te/
nuit quodãmodo manũ eius diuina vox: ⁊
ictũ vibꝛantis occupauit dexterę. Nõ ſemel
vocauit:ne aut nõ plene audiret:aut foꝛtui
tam vocẽ putaret. Sic reuocauit:queadmo
dum imperauit. Repetiuit vocẽ tanq; veri/
tus ne ꝑueniretur ſtudio deuotionis:⁊ vna
vox impetũ feriẽtis reuocare nõ poſſet. Nõ
inijciaſ inquit manũ in pueꝝ:neq; facias ei
quicquã. Nunc eñ cognoui:qꝛ timeas deũ
tuũ:⁊ nõ pepꝑciſti filio tuo dilectiſſimo ꝓp/
ter me. Hoc eſt dicere: Affectũ tuũ ĩquiſiui:
nõ factũ exegi. Temptaui mentẽ tuã:ſi eti/
am filio dilectiſſimo nõ parceres ꝓpter me.
Nõ aufero qđ donaui ipſe:nec hęredẽ inui/
deo quẽ largitus ſum nõ habenti. Nec oci/
oſe hic quoq; ei dilectiſſimũ filiũ dixit: vt il
lud quod ſupꝛa dixit:quẽ dilexiſti:ita dictũ
oſtenderet:ne ęſtimares ꝙ iam diligere de/
ſiſſet. Et reſpiciens abꝛaam vidit: ⁊ ecce ari
es vnus hęrens in virgulto. Qua ratione
arietẽ? Quaſi pꝛęſtantẽ vtiq; cętero gregi.
Qua ratione ſuſpẽſum? Ut aduerteres ho
ſtiam illã nõ eſſe terrenã. Qua cauſa coꝛni/
bus ſuſpenſum:niſi ꝙ carnẽ ſuã virtute ſu/
perioꝛe a terris leuaret: Iuxta qđ ſcriptũ ẽ:
Eſa.9. Cuiꝰ pꝛincipatus ſuꝑ humeros eiꝰ? Quis
vtiq; ſignificaẽ:niſi ille de quo ſcriptuʒ eſt:
Ps.148. Exaltauit coꝛnu populi ſui? Coꝛnu noſtruʒ
chꝛiſtꝰ eſt: qui ꝑſtitit omnibꝰ: ſicut legimꝰ:
Ps.44. Specioſus foꝛma ꝑ filijs hominuʒ. Solus
eleuatus ⁊ exaltatus a terris:quẽadmoduʒ
ipſe nos docet:cũ legitur: Ego non ſum de
hoc mundo:ego de ſuꝑnis ſum. Hunc vidit
abꝛaam in iſto ſacrificio:huiꝰ paſſionẽ aſpe
Job.8. xit. Et ideo ipſe dñs ait de eo: Abꝛaam diẽ
meũ vidit:⁊ gauiſus eſt. Unde ait ſcriptu/
ra: Vocauit abꝛaam nomẽ loci illiꝰ: domi/
nus videt: vt dicant hodie: Dñs in monte
apparuit:hoc eſt:ꝙ apparuerit abꝛaę:reuelãſ
futurã ſui paſſionẽ coꝛpoꝛis qua mundũ re/
demit: demonſtrans etiã genus paſſionis
cũ ſuſpenſuʒ oſtendit arietẽ: virgultũ illud
patibulũ crucis. Et in hoc ligno ꝑſtantiſſi/
mus ductoꝛ gregis exaltatus omnia traxit
ad ſe: vt ab omnibꝰ cognoſcereẽ. Unde ⁊ ip
ſe ait: Cũ exaltaueritis filiuʒ hominis tunc Job.8.
cognoſcetis qꝛ ego ſum. Hinc quoq; ꝓme/
ruit deũ abꝛaam. Deniq; hęc eſt tertia be
nedictio. Tres eñ plenarias accepit bene/
dictiones. Unã poſt victoꝛiã qua liberauit
nepotẽ qñ occurrit illi melchiſedech:quan/
do dixit ei dñs: Reſpice in cęlũ: ⁊ enumera
ſtellas ſi poteris:ſic erit ſemen tuũ. Et credi
dit abꝛaam deo:⁊ reputatũ eſt illi ad iuſtici
am. Aliã quãdo iuſſus ẽ nominari:⁊ ſigna/
culũ accepit circũciſiõis. Tertiã quãdo dile
ctiſſimũ filium ſuũ holocauſtũ deo non du/
bitauit offerre. Hęc iterũ benedictio ꝑſtitit
ſuperioꝛibus. In illis eñ ꝓpagationẽ ſemi
nis abꝛaę ꝓmiſit futuram: In hac autẽ ait:
Et benedicẽtur in ſemine tuo omnes reges
terrę:quoniã audiſti vocem meam. Et nos
ergo audiamus vocem dei noſtri: ⁊ obedia
mus ꝑceptis eiꝰ: ſi volumus apud eum in/
uenire gratiam.

De morte vxoris abrae: fletuq; eius:⁊ ſepulture officio. De ſollicitudine quoq; ipſius ad ꝓuidendũ filio ſuo iſaac de vxore: Ca. IX.

I Deus qui ſequitur habet moꝛtẽ vx/
oꝛis: fletũ mariti :ſepulturę officiũ:
quibus maritalis affectꝰ ꝓbaẽ. Et
ſurrexit abꝛaã a moꝛtuo. Docemur vt nõ di
utiꝰ inhęreamꝰ moꝛtuis: ſ; quantũ ſatis eſt
officij deferamus. Feſtinauit aũt ꝓ loco ſe/
pulchꝛi pꝛeciũ ſoluere cũ gratiſ dareẽ: vt nõ
in alienis locis ſed noſtris potiꝰ ędificemꝰ
tumulos parentũ vel ꝓximoꝛũ. Sępe enim
cũ alienationibꝰ poſſeſſionũ:venales fiunt
quę in hiſdẽ locis ſepulturę ſunt. Hoc autẽ
ideo abꝛaã fecit:qꝛ nonduʒ erant hmõi dei
templa in quibꝰ fideliũ in dño reliquię con
dereẽ. Senuerat itaq; abꝛaã:qđ boni eſt
patris debuit vxoꝛẽ ꝓuidere filio: ſed ꝓpẽ
oꝛaculũ dei:nõ poterat redire eo vnde iuſ/
ſus erat exire. Habitat aũt in terris chana/
nęoꝛũ:ex quoꝝ genere legitimã ſucceſſionẽ

ſibi quęrere fugiebat. Et vocauit pueruȝ
ſeniorē domus ſuę: ⁊ dixit ei vt iret in char/
ram: ⁊ de ꝓximis ſuis vxorē peteret iunio/
ri dño ſuo. Diſce hinc: ꝙ etiā ſenioris ęta/
tis ſeruuli: pueri dicāt a dñis: vel a q̈buſq̄
potioribus. Vñ ⁊ quidā poeta hoc ſequen/
dū putauit: ſiue in eorū vſum qui ſibi docti
⁊ ſapientes videnᷓ ipſe hoc reperit: ſiue de
noſtris ipſe tranſtulit: ſiue trāſlatū inuenit.
Paſcite vt añ boues pueri ſubmittite tau/
ros. Unde ⁊ pueros dicimus: qñ ſeruulos
ſignificamus: nō ętatē exprimētes: ſed con/
ditionē. Aduerte nunc virtutē boni patriſ/
familias: ⁊ cōſidera primū qꝺ munus: ⁊ cui
mandet: vt ⁊ tu ita inſtituas ſeruulos: vt li/
beris tuis paternū affectū deferant: officia
exequanᷓ. Inuentus eſt de ſeruulis ſenior:
tamē qui ad vxorē ꝓuidendam dño iuniori
eligeretur: ⁊ cōſtrictus vt iuraret ⁊ mitteret
manū ſub femur dñi ſui. Per femur genera
tionem intelligimus. Generatio aūt abraę
Gal.3. chriſtus eſt. Unde apl'us ait: Abraę inquit
dictę ſunt ꝓmiſſiones: ⁊ ſemini eiꝰ. Nō di/
cit: ⁊ ſeminibus quaſi in multis: ſed ſicut in
vno: ⁊ ſemini tuo qꝺ eſt chriſtuſ: oſtendens
ꝑ ipſum nobis ſanctū ſacramentū: ꝑ ipſum
tutum auxiliū fore. Cōſtrinxit aūt eū vt nō
de ſemine chananęoꝝ vxorē accerſiret dño
ſuo: quorū generis auctor patrē nō honora
uerat: ⁊ ideo maledictiōis hęreditatē tranſ/
miſit in ſuos: vt cognoſcamꝰ fidem ⁊ quan/
dā hęreditatē de auctoris ꝓſapia in his re/
quirendā: quos nobis volumꝰ adiungere.
Ps.17. Cū ſancto eñ ſanctꝰ eris: ⁊ cū ꝑuerſo ꝑuer/
teris. Si hoc in alijs: quātomagis in cōiu/
gio: vbi vna caro ⁊ vnus ſpūs eſt? Quō au
tem poteſt cōgruere charitas: ſi diſcrepet fi
des? Et ideo caue chriſtiāe: gētili aut iudęo
filiā tuam tradere. Caue inquit gentilē aut
iudęam atq̄ alienigenā: hoc eſt: hereticā: ⁊
omnē alienā a fide tua vxorē arceſſias tibi.
Prima coniugij fides: caſtitatis gratia eſt.
Si idola colat: quorū p̄dicanᷓ adulteria: ſi
chriſtū neget qui p̄ceptor ⁊ remunerator eſt
pudicitię: quō poteſt diligere pudicitiā? Si
chriſtiana ſit nō eſt ſatis: niſi ambo initiati
ſitis ſacramēto baptiſmatis. Simul ad ora
tionē nocte vobis ſurgendū eſt: ⁊ cōiunctis
p̄cibus obſecrādus deus. Accedit aliud in/
ſigne caſtimonię: ſi credaſ a tuo deo tibi qꝺ
ſortitus es coniugiū datū. Unde ⁊ ſalomō
Prouer.19. ait: A deo inquit p̄parabitur viro vxor. Nō

poſſunt hoc diſpares fide credere: vt ab eo
quē nō colunt: putent ſibi conubij impꝛtitā
gratiā. Ratio docet: ſed ampliꝰ exempla cō
mouēt. Species illecebra mulieris decepit
etiā fortiores maritos: ⁊ a religione fecit diſ
cedere. Et ideo tu vel amori cōſule vel erro/
rē caue. Primū ergo in cōiugio: religio quę/
ritur. Ideo abraā ꝓximā quęſiuit dare vxo
rem filio ſuo. Et tu ꝓximā quęre. Quis eſt
ꝓximus? Qui fecit inquit miſericordiā. In Luc.10.
euāgelio hoc dixit dñs ieſus. Et tu ꝓximaȝ
ſeminis abraę require: ⁊ propinquā ꝓximi
tui. Semen abraę chriſtus: ipſe eſt ꝓximus
omniū: q̇ ſuꝑ omnes fecit miſericordiā: tol/
lens peccatū mundi. Et deinde quid in vxo
re quęraᷓ. Nō auruȝ: non argentū quęſiuit
abraam: non poſſeſſiones: ſed gratiā bonę
indolis. Deinde interrogatꝰ: ſi nollet veni/
re mulier: vtrum nā eo filiū dñi ſui duceret:
ait: Attende tibi: ne reuoces filiū meū il/
lo. Dñs deus cęli: ⁊ deꝰ terrę accepit me de
domo patris mei: ⁊ de terra in qua natꝰ ſū:
qui locutꝰ eſt mihi ⁊ iurauit dicēs: Tibi da/
bo terrā hanc: ⁊ ſemini tuo: ipſe mittet an/
gelum ſuum ante te: ⁊ accipies filio meo vx
orem inde. Qꝫ ſi noluerit tecū venire mu/
lier: in terram hanc: purus eris a iuramēto
hoc. Quo ꝓficiat hoc: cōſidera diligētius.
Nō licet tibi accipere alienigenam. Sane ſi
chriſtianā ſe faciet: ⁊ laudeȝ habebis ex ea.
Ne te q̄ȝ ſi recuſauerit chriſtiana fieri ſtudi/
um nuptiaꝝ a fide deflectat: inſtruit lectio.
Abraam eñ ſequentē deduci ad monuit: re
ſidētē nō expeti: nec eo filiū ꝑgere. Sane do
mini ſui qui ſe ab incolatu terrę in qua ha/
bitabat adduxerat nō defuturā miſericordi
am: vt q̄ret ſtudio petitoris ⁊ puellę incli/
naret animū. Quaſi ꝓpħa hoc dixit in cau
ſa filij: ⁊ quaſi moralis doctor docuit te ſpe/
rare de dño: ꝙ iuuare digneᷓ incrementum
fidei quęrentē. Et ſurgens puer: ꝓfectus
eſt in meſopotamiā: ⁊ iuxta voti ſeriē qꝺ ꝓ
ficiſcens ſeruulus vouerat: occurrit ei rebec
ca: habens hydriā ſuꝑ humerū: virgo ſpeci
oſa valde: quā vir nō cognouerat. Deſcen/
dit aūt ad fontē: ⁊ impleuit hydriam: dedit
puero bibere: adaquauit omnes camelos
eiꝰ. Unde puer abraę accepit inaures aure
as ſingularū dragmarū: ⁊ duas virias de/
dit in manꝰ eiꝰ: decē aureorū pondus earū:
⁊ quęſiuit ab ea ſi locus eſſet hoſpitio: ⁊ cu/
ius eſſet filia. Simplicitas quidē moralis

exprimiᷓ: ꝙ nullus fuerit vel in cōiugij peti
tione ambitioni locus: ſed dñs ꝯſul cōiugij
petitionem impleuerit. Tñ ſpectare licet ec
cleſię myſteria. Ubi inueniᷓ eccleſia: niſi in
meſopotamia? Inde quęriᷓ: ibi accerſiᷓ: ibi
duobus ſtipaᷓ fluminibꝰ: lauacro gratię: et
fletu pęnitētię. Eteñ niſi pctā ꝓpria defle/
ueris: niſi gratiā baptiſmatis acceperis: nō
tibi acq̄riᷓ eccleſię fides: ⁊ q̄dā cōiugalis co
pula: muniunt eā tigris: hoc eſt: prudētia: ⁊
eufrates: hoc eſt: iuſticia ⁊ illuminatio fru/
ctuoſa: a barbaris ſeparās gentibꝰ. Uirgo
autē ſpecioſa valde: cuiꝰ decorē nullius cor/
rupit ętas. Specioſa valde: q2 ſpecioſus et
ille p̄ filijs hominū qui eam acquiſiuit ſibi.
Quā vir nō cognouerat. Nulli eñ viro erat
copulę ius: ſed ſoli chriſto debita. Hydriam
habens ſuꝑ humerū: qua lauat actꝰ homi/
nū. Et q2 ex ꝯgregatiōe gentiliū cōſtat: q̄ ſu
os lauit. Ideo legis: q2 deſcendit ad fontē:
Joh.4. ⁊ impleuit hydriā ⁊ aſcendit. Samaritana
illa venit ad fontē: ſicut in euāgelio ſcriptū
eſt. Sed nō deſcendit: puteꝰ ei videbaᷓ: nec
impleuit hydriā. Deniq̄ ait: Hydriā nō ha
beo. Non habebat vnde actꝰ ſuos lauaret.
Hęc ſola deſcendit: hęc ſola cognouit fontē
verū: hoc eſt: nō aquę fontē: ſed vitę ęternę:
Ps.35. ſicut dixit dauid: Qm̄ apud te eſt fons vitę
⁊ in lumine tuo videbimꝰ lumē. Ideoq̄ ha
buit qꝺ daret ſitientibꝰ: quia credidit. Naȝ
quę nō credebat: ait fonti huic volenti ſibi
potū dare: Unde mihi habes dare aquā vi
uam? Hęc autē habuit vnde nō ſolū puerū
ſed etiā camelos adaquaret: quę nō ſolū iu
ſtos rigare cōſueuit: ſed etiā iniuſtos reple/
re. Ideo accepit iaures aureas: ⁊ virias q̄s
miſit abraam: tanq̄ȝ meritoꝝ ſuoꝝ pręmia.
Fortaſſe audientes hęc filię quę ad gratiaȝ
dñi tenditis: ⁊ vos ꝓuocemini vt habeatis
inaures ⁊ virias: ⁊ dicatꝭ: Quomō ꝓhibes
hoc epiſcope: vt habeamꝰ qꝺ rebecca acce/
pit ꝓ munere: ⁊ hortaris vt ſimiles ſimꝰ re/
beccę? Sed non has inaures rebecca habe/
bat: ⁊ viriaſ quę lites in eccleſia ſerere ſolēt:
quę labunᷓ frequēter: alias inaures habe/
bat quas vtinā vos habeatis: alias virias.
Inaures rebeccę: pij auditꝰ inſignia: ⁊ virię
rebeccę ornamenta factoꝝ ſunt. Has inau/
res habebat: quę nō grauarent aurē ſed de/
mulcerēt. Has virias quę manū nō materi/
ali auro onerarent: ſed ſpiritali actu leua/
rent: Ideo ⁊ fratri ⁊ parētibꝰ in hoc placuit

ornatu. Et tu ſume inaures quas tibi abra/
am reliquit: ſume quas trāſmiſit virias. Au
di verba dñi dei tui ſicut ipſe audiebat: exe/
quere iuſſa ſicut ipē ꝓperauit implere. Pul
cherrimus aūt locus ad inſtruendos eos q̇/
bus aliquid iniungiᷓ: qꝺ nō prius māduca/
uit puer abraę appoſitū ſibi panē: q̄ȝ manda
tum dñi exequereᷓ. Quo ipetrato vaſa au/
rea ⁊ argentea ⁊ veſtem dedit rebeccę. Ubi
ſponſata eſt eccleſia: accepit vaſa aurea ⁊ ar
gentea: in quibꝰ eſſet theſaurus fidei. Sūt
eteñ vaſa in honorē: ſunt ⁊ in contumeliā.
Quę ſint ea vaſa audi: Habemus theſauꝝ 2.Cor.4.
in vaſis fictilibus. Uaſa fictilia: corpora no
ſtra ſunt: fides noſtra theſaurꝰ eſt. Et fortaſ
ſe iam etiā ipſa corpora noſtra quę theſauꝝ
habēt aurea ſunt: q2 ſunt plena prudentię:
⁊ argentea vaſa ſunt: quę videnᷓ mandati
cęleſtis alloquijs refulgere. Honoranᷓ autē
⁊ parentes muneribꝰ: cōſuliᷓ puella non de
ſponſalibus: illa eñ iudiciū ſpectat paren/
tū. Nō eſt eñ v̄ginalis pudoris eligere ma
ritū: ſed iam deſponſata viro de ꝓfectionis
ꝯſuliᷓ die. Nec immerito dilationē nō attu
lit. Iure eteñ ꝓperare debuit ad mărituȝ.
Unde illud euripideon qꝺ mirātur plęriq̄:
vnde tranſlatū ſit manifeſtuȝ eſt. Ait eñ in
ꝑſona mulieris: quę tñ marituȝ volebat re/
linquere: ⁊ ad alias petebatur nuptias. μύ/
μεῦ μάτόμ μόμ πάτηρ ἐμόσ μέριάμ
ἐχεῦ τόυ χόράπτόσ χέσ τύμ ἐμόμ. Hoc
eſt: Sponſaliū quidē meoꝝ pater meꝰ curā
ſubibit. Hoc eñ nō eſt meū. Ergo qꝺ ⁊ ipſi
pħi mirati ſunt: ſeruate virgines. Mulier
etiā ſi qua amiſſo cito marito adoleſcētula
laqueum infirmitatis ſuę timet incidere: ſi
vult nubat tantū in dño: vt electionē mari/
ti parentibus deferat: ne appetentię ęſtimeᷓ
auctor: ſi ipſa de nuptijs ſuis electionē ſibi
vendicet. Expetita eñ magis debet videri
a viro: q̄ȝ ipſa virū expetiſſe. Uerecundiaȝ
p̄mittat anteq̄ȝ nubat: quo ipſuȝ cōiugium
plus cōmendet verecundia. Sed illi verba
imitanᷓ: opera imitari nequeūt. Ineſſe q̄ȝ
in eo pręclarū eccleſię myſteriū liquet: eo ꝙ
nemo auſus ſit eā ante chriſtū vocare. Soli
eñ chriſto hęc erat vocandarū nationū re/
poſita p̄rogatiua. Uocata aūt nō fecit mo/
ram: ⁊ ideo acceptior dño: q2 ꝑlus iudęorū
qui erat ad cęnā vocatus dignꝰ non fuit ve
nire: cōgregatio autē gentiū ſimul vt accer/
ſiri ſe vidit: occurrit. Deniq̄ vt ſcias nō ſine

myſterio eſſe:cū veheretur camelo venit ad
ſponſuȝ:eo ꝙ populus nationū beluina q̄/
dā horridus meritorū deformitate:qui for/
me ſue nullū haberet decorē: fidē eſſet atqꝫ
ꝯſenſū eccleſie receptur⁹. Nec illud ocioſū:
ꝙ cū veniret Rebecca vidit iſaac deambu/
lantē:ꝛ cū interrogaſſet quis eſſet: cognito
ꝙ ipſe eſſet cui duceret vxor:deſcendit ꝛ ca/
put ſuuȝ obnubere cepit:docens verecūdi/
am nuptijs ꝑire debere. Inde eñ et nuptie
dicte: ꝙ pudoris gratia puelle ſe obnube/
rent. Diſcite ergo virgines queadmodū ſer
uetis verecundiā: ne intecto capite ꝓdeatis
ante extraneos:cū rebecca iam deſponſata
deſignatū maritū aperto capite nō putaret
videndū. Quis ille eſt ſeruulus qui ꝓuidit
has nuptias? Un⁹ vtiqꝫ de aplis:ꝛ ille ma/
Act.15. xime qui ait: Uiri fratres:vos ſcitis qꝛ a di
ebus antiqs in nobis de⁹ elegit:ex ore meo
audire natiões verbū euāgelij. Uel ille qui
doctor appellat⁹ eſt gentiū. Ipſi eñ cum le/
gūtur ait iohānes euāgeliſta: acquirūt chri
ſto animā:vt credat que ante nō credidit: ꝛ
cupientib⁹ chriſtū videre:ſermonib⁹ demō/
ſtrāt ſuis. Itaqꝫ abraam celebratis filij nu/
ptijs:longeua etate:ꝛ bona ſenectute com/
pleuit diem.

Sancti Ambroſij epiſcopi: de Abraam primus liber explicit.

Sequitur annotatio capitulorū ſecundi libri eiuſdem.

De cōtinuatione huius libri ad ꝑcedentē:
cū pulchra ꝓfundioris intellect⁹ apertio/
ne:ꝛ qua ratione mēti dicat ſicuti ꝛ abrae
dictum eſt:vt exeat de terra:cognatione:
ꝛ domo ſua. Quomō etiā volens ꝑfectaȝ
purgationem cōſequi:a tribus ſe debeat
diſiungere. Ca.I.
De exitu abrae queadmoduȝ locutus eſt ei
domin⁹. Et ꝙ ꝓceſſus illi⁹ viri ꝓpoſitus
ſit nobis ad imitandū:ꝛ ſcriptus ad expe
rimentū:ac qualiter reformet ſe mens in
abraam:ꝛ ꝑ gradus ꝛ incrementa ſe colli/
gat. Ca.II.
De ꝑambulatione abrae vſqꝫ ad locuȝ vbi
dnm ſibi apparentē vidit:quē ꝗdiu chal/
deus fuit videre nō poterat. Qꝫ etiā mēs
ꝗdiu chaldaicis erroꝛib⁹ inflectit: deum
nō videt. De edificatiōe quoqꝫ are ꝑ abra
am ꝛ inuocatione nois dñi. Ca.III.
De abitu abrae ꝛ demoratione in deſerto:
deſcenſuqꝫ in egyptū. Qꝫ etiā mens tunc
ꝓbetur ac temptet quādo eſt in deſerto.
Quid ꝑterea ſignificet ꝙ abraam deſcen/
dens in egyptū: dixit ſare:ne ſe vxorē ſed
ſororē eius appellaret. Quid etiā increpa/
tio abrae ꝑ regem egypti: vxoriſqꝫ reſtitu/
tio ꝛ abeundi licētia. Ca.IIII.
Diſceſſus abrae de egypto cum vxore ſua
ſara quid ſignificet. Quid etiā ꝙ eo indu
citur rediſſe vnde in egyptū deſcēderat.
Cur ꝑterea diuitias eius ſcriptura expreſ
ſerit. Et vtrum loth quoqꝫ nepos eius di
ues fuerit. Ca.V.
Qua ratione ſcriptū ſit: Et loth qui ambu/
labat cum abraam. Cur etiā dictum ſit ꝙ
nō capiebat eos terra. Qui preterea ſint
paſtores:ꝛ quorū animantiuȝ. Que rixa
inter paſtores abrae ꝛ inter paſtores loth:
ꝛ quomō illam ſedare curauerit abraam.
Quāta quoqꝫ ꝑmiſerit ne loth diſcedere
cogeretur. De inſolentia deniqꝫ ipſi⁹ loth
ꝛ electionis neſcientia. Et quid nos elige
re debeamus. Ca.VI.
Quomō ex locutione dñi ad abraam ꝛ oſtē
ſe ſibi terre ꝓmiſſione doceamur quantū
mens ſupfluis portionib⁹ ꝛ irrationabili/
bus exhauſtis: ꝓficiat. Queadmodū etiā
inſtruamur ex triumpho quattuor reguȝ
cōtra quinqꝫ:quantū vitia vitijs adiunc/
ta noceant. Ca.VII.
Queadmoduȝ ex oblatione melchiſedech
āmoneat mens plena prudentie ac iuſti/
cie:vt deuotior ſit erga dei cultū. Qꝫ ex
petitione regis ſodomoruȝ: vbi ſe viciſſe
putat tēptari ſe diſcat:ꝛ qualiter ex abrae
reſponſione cōtagium intēperantie decli/
nare poſſit. Cur ꝑterea poſt euentū belli:
mercedē domin⁹ ſpoponderit. Quid de/
niqꝫ ſignificet ꝙ abrae cura poſteritatis fu/
it. Ac de myſtica interꝑtatione totius ſa/
crificij abrae. Ca.VIII.
Quid ſibi velit ꝙ poſt ſolis occaſum exceſ/
ſus cecidit ſup abraam. Et quomō ei non
tam que futura erāt declarabant: ꝗ ꝑſcri
bebantur que faciēda forent. Quid prete
rea ſingulariter ꝑ ſuperiora auctor ſignifi
cari arbitret. Ca.IX.
Quid ſignificet oraculo domini ad abraaȝ
dicentis: Semini tuo dabo terrā hanc ꝛc.
Ad quid etiam pertineat ſara vxor abrae
que ſterilis fuerat: Et qd ancilla ei⁹ agar
ſignificet. Qua ratiōe ꝑterea ſara cōcluſa
fuerit:ꝛ agar filios pepererat. Ca.X.
Quid nos doceat oraculuȝ quo dictum eſt
abrae: Circūcidatis omne maſculinū ve/
ſtrū ꝛc. Quō etiā plerıqꝫ moueant ex hoc
ꝙ dñs dixit: Quoniā qui non fuerit circū
ciſus maſculus ꝛc. Qua ratione ꝑterea ſa
re vna littera fuerit addita:ac de futuri fi/
lij ꝓmiſſione ꝛc. Quid deniqꝫ ſignificet ꝙ
abraam in faciem ceciderit. Et de ꝓmiſſi
cōfirmatione:ꝛ reſponſione dñi ad abrae
petitionē. Ca.XI.

Finis.

Liber ſecundus ſancti Ambroſij epiſcopi de abraam: In quo altiori ſenſu ꝑ hiſtoriā diuerſarum ꝑſonarum virtutis forme ꝓceſſum explicat: feliciter incipit.

De cōtinuatione hui⁹ libri ad ꝑcedentē:cum pulchra ꝓfundioris intellectus apertione:ꝛ qua ratione menti dicat ſicuti ꝛ abrae dictū eſt:vt exeat de terra:cognatione: ꝛ domo ſua. Quomō etiam volens perfectā purgationē cōſequi:a tribus ſe debeat diſiungere: Ca.I.

m. Oralem quideȝ
locū ꝓſecuti ſumus qua po
tuimus intellect⁹ ſimplici/
tate:vt qui legunt morum
poſſint ſibi haurire magi/
ſteria. Sed qꝛ ex vtraqꝫ parte acuta eſt aci/
es gladij:ex vtraqꝫ parte ꝑliaris. Similiter
verbū dei qđ eſt acutius omni gladio acu/
Heb.3. tiſſimo:penetrās vſqꝫ ad diuiſionem aie:q̊/
cūqꝫ cōuerteris paratuȝ inuenies ꝛ oportu
nū:vt animā legentis ꝑtranſeat ad reuelan/
da ꝓpheticarū ſcripturarū enigmata. Unñ
nō abſurdū reor referre ad altiora ſenſum:ꝛ
ꝑ hiſtoriā diuerſarū ꝑſonarū virtutis forme
quendā ꝓceſſum explicare:maxime cū iam
in adam itellect⁹ ꝓfundioris exordia degu/
ſtaremus. Adam etem̄ mentē diximus:euā
eſſe ſenſum ſignificauim⁹: ſerpentis ſpecie
delectationeȝ expreſſimus:ſed ibi de ſūma
beatitudine:ꝛ quadā naturali virtutū ame
nitate per circūſcriptionē ſenſus ꝛ delectati
onis illecebram deflexus ad culpaȝ eſt. Hic
aūt ꝑfectū mētis ſpeculari dat. Hoc eñ le/
giſlator ꝓuide egit: vt queadmodū lapſum
mentis demōſtrauit: vt illas erroris cauere/
mus ſemitas:ita etiā ꝓceſſū mentis ꝛ quē/
dam ſuperiorē reditū ſignificaret: vt queād
modū infracta mens reformare ſe poſſit co/
gnoſceremus. Purgauerat eñ terram dñs
in diluuij infuſione:lauerat humane collu/
uionē fragilitatis. Sed nō ſatis erat ad vir/
tutum ꝑfectū:niſi vt inſtrueret homo quē/
admodū ſe regeret ꝛ gubernaret. Abraam
mentis loco inducit. Deniqꝫ abraam trāſi/
tus dicit. Ergo vt mens que in adā totam
ſe delectationi ꝛ illecebris corporalib⁹ dede
rat:in formā virtutis ſpeciēqꝫ trāſiret: vir ſa
piens nobis ad imitandū ꝓpoſit⁹ eſt. De/
niqꝫ abraaȝ ſm hebreos ꝛ ſm latinos pater
dictus eſt:eo ꝙ mens paterna quadā aucto
ritate cēſione ꝛ ſollicitudine totū gubernet
hominē. Hec ǧ mens erat in charra: id eſt:
in cauernis obnoxia varijs paſſiōib⁹. Iōqꝫ
dicit ei: Exi de terra tua: hoc eſt: de corpore
tuo. Exiuit de hac terra ille cui⁹ cōuerſatio
in celis. Et de cognatione inquit tua. Cog/
nati ſunt anime noſtre corꝑis ſenſus. Diui/
ditur in duo anima nr̄a:in id qđ rationabi/
le:ꝛ in id qđ eſt irrationabile. In eo aūt qđ
eſt irrationabile ſenſus ſunt. Ergo cognati
ſunt ꝑtis rationalis:hoc eſt:mentis. Et de
domo tua inquit exi. Domus mentis prola
tum eſt verbū. Sicut eñ paterfamilias ha/
bitat in domo ſua:ꝛ in poteſtate habet quē
admodū regat domum ſuā:ita etiaȝ mens
in ſermonibus noſtris habitat ꝛ gubernat
verba noſtra:ꝛ vis eius ac diſciplina in ſer/
mone elucet. Et bonus paterfamilias a pri
mo veſtibulo domus eſtimatur:ita etiā de
ſermonib⁹ noſtris mens noſtra ꝑpenditur.
Deniqꝫ etiā modulū vocis pulſat ꝛ reuocat.
Ergo qui vult ꝑfectam purgationē ꝯſequi:
diſiungat ſe ab his tribus:a corpore: a ſen/
ſibus corporalib⁹:a voce. In quib⁹ ſūt om/
nes corꝑis paſſiones ꝛ circūſcriptiones ſen
ſuum quib⁹ decipimur ꝛ illudimur. In nul
lo eñ horū trium bonum. Nec in carne:ꝗ/
uis epicuri ſchola plerıqꝫ etiā voluntarij di/
rumpantur laudis corporis delectatione.
Neqꝫ eñ in ſenſib⁹:qui ſepe ludunt. Neqꝫ
in ſono vocis:que falſis plerūqꝫ animā de/
mulcet cantib⁹ eſt ꝑfectum bonū hoc incor/
ruptibile. Manifeſta auteȝ fides. Mortuo
etem̄ homine caro corrumpit: ſenſus pere/
unt:vox amittit: remanet mens immorta/
lis:incorporeā vitā recipiens. Unde in alte/

ram terrā vocaꝛ plenā beatitudine:vbi nō
falſa ꝓ veris ſicut in hac vita: ſed viuam re
rum cernat ſubſtantiā:eo ꝙ excuſſa corpoꝛl
⁊ ſenſuū ⁊ vocis nebuloſa quadā imagine:
corruptibilē caliginē deponat:⁊ reuelata fa
cie beatę vitę gratiā luſtret obtutu. Bene/
dicā inquit te:⁊ faciam te in gentē magnā.
Immortalitatē ſpondet cū genus ꝓmittit.
Genus em̄ immortale videtur eſſe. Perſo/
nę mortales ſunt ſingulorū:vt hominū: vt
equorū:vt apum. De quibus ait quidā:At
genus immortale manet. Tamen multo il/
lud melius ꝙ gentē magnam dixit: eccleſię
perpetuā poſteritatē ⁊ generationē illaꝫ ſu/
pernā quę vere magna eſt: Et peccato mo/
riamur:ideo renaſcamur.

De exitu abrae quemadmodum locutus eſt ei dominus. Et ꝙ pceſ ſus illius viri ꝓpoſitus ſit nobis ad imitandū: ⁊ ſcriptus ad experi/ mentū: ac qualiter reformet ſe meſ in abraam:⁊ ꝑ gradus ⁊ incremen ta ſe colligat: Ca.II.

Xijt abraam quēadmodū locutus
e eſt ei domin⁹. Hinc ferunt gentiles
ſepteꝫ ſapientiū ſententiā: Seque/
re deum quaſi iumentū ſuū:cum longe an/
terior:nō dico abraam ſed moyſes fuerit: ꝑ
quē lex data eſt dicens: Poſt dominū deuꝫ
tuū ambulabis. Exiuit ergo abraā: in quo
nō tam ꝓfectio eius ꝙ̄ animę eius deuotio
⁊ mentis libertas exiuit de corporis vincu/
lis:de illecebris delectatiōis. Deniqꝫ ſic ha
bes: Exiuit abraam quēadmodum locutuſ
eſt illi deus. Supra habes:exi dixiſſe deuꝫ:
in quo apertū imperiū iubentiſ expreſſum:
hic habes: quēadmoduꝫ locutus eſt illi de/
us:quaſi quidā cōfabulationis affectus cō
p̄hēdiꝛ:omnia em̄ fecit quę ſtatuta ſunt.
Ante factū igitur de⁹ dicit quaſi obnoxio:
poſt factū loquitur quaſi amico. Amic⁹ eſt
em̄ deo qui facit quę imperata ſunt. Unde
Job.16. ⁊ in euāgelio ſuo dicit domin⁹ ieſus: Vos
amici mei eſtis ſi feceritis quę ego pręcipio
vobis. Jam nō dicā vos ſeruos. Sed(vt
dixi) ꝓceſſus viri ſapientis ꝓpoſitus eſt no
bis ad imitandum:ſcriptus ad experimen/
tum:nec perfectio. Adhuc enim reformat ſe
mens in abraam quę in homine primo lap/
ſa eſt. Et ideo per gradus ⁊ incremēta ſe col
ligit. Unde ⁊ addidit: Et abijt cuꝫ eo loth:
hoc eſt:declinatio. Id eniꝫ nominis ſignifi
cat interp̄tatio:eo ꝙ vt viantes incognitaꝫ
carpentes viam:ſemitis aliquib⁹ ſępe fallū/
tur vt a directo deflectant tramite:⁊ tamen
ſi prudentes ſunt nō deuiant:ſed cunctabū
di licet regionis ipſius contuitu viam colli/
gunt. Ita ⁊ abraam nutabūdus quidem ta
men tramitē veri ſequebaꝛ. Ducebatur plę
rumqꝫ falſa ſpecie bonorū:ſed non penitus
inclinabaꝛ. Perfecti eſt em̄ nō deflectere:
prudentis nō penitus declinare. Solus au
tem ille nunꝙ̄ deflexit: de quo ſcriptuꝫ eſt:
Ecce virgo in vtero accipiet:⁊ pariet filiuꝫ: Eſa.7. Luc.1.
⁊ vocabis nomen eius emanuel: butyrū et
mel manducabit. Priuſꝙ̄ ſciat aut ꝓferat
mala:eliget bonū:quoniā priuſꝙ̄ ſciat pu/
er bonum aut maluꝫ non credet malicię:vt
eligat qđ bonuꝫ eſt. Hoc abraam facere nō
poterat vt prius bona eligeret ꝙ̄ mala ſci/
ret: Sed p̄ceptis inhęrebat cęleſtib⁹ ne de/
clinaret a vero. Ideo etiā ⁊ ſeptuaginta et
quinqꝫ annorū deſcribitur exiſſe de charra:
ꝙ ſeptuageſſimo perfecto remiſſionis nume
ro ſenſus is ſit qui poſſit inflecti. Delectati/
ones em̄ horum ſenſuū faciunt:vt nō ſemꝑ
erecta ſit mens noſtra:ſed aliquādo ſe infle
ctat:vt non infra cauernas corporis ſe in/
tra latibula voluptatis abſcondat. Tamen
etiā in his cuniculis poſitus ita euaſit vt ſu
meret vxorem ſuā:⁊ nepotē:⁊ omnē animā
quācūqꝫ poſſederat in charram. Prudētes
em̄ ⁊ cōtinentes virtutis atqꝫ animę poſſeſ/
ſores ſunt:decorē morum manſuetorum eli
gentes. Qui autē amatores corporis ſunt:
delectationib⁹ eius irretiuntur:quia irrati/
onabiliū in corporis habitudine omnis vir
tus eſt:rationabiliū autē in virtutibus ani
mę ac diſciplinis. Propterea ſcriptum eſt:
Quia poſſidebat animā ſuam tanquā libe/
ram regens ⁊ nulli ſeruituti obnoxiaꝫ. Hoc
ergo habet intentio doctoris:eo ꝙ etiam in
illis diuerticulis ⁊ anfractibus cōſtitutus:
vel adhuc cui recentioris vel nondū perfec/
tioris diſciplinę locum patētē ad vitia nō ē
ita inflexus ad culpaꝫ vt demigrare nō poſ
ſet. Deniqꝫ mentē ſuam ab illa lubrica poſ/
ſeſſione defendit ⁊ tranſtulit.

De perambulatione abrae vſqꝫ ad locum vbi dominum ſibi appa rentem vidit: quē ꝙ̄diu chaldeus fuit videre non poterat. Nō etiaꝫ mens ꝙ̄diu chaldaicis erroribus inflectitur:deum nō videt. De ędi ficatione quoqꝫ are ꝑ abraam ⁊ in uocatione nominis dn̄i: Ca.III.

T pambulauit inquit abraam vſqꝫ
e ad locum ſichem ad quercū altam.
Nōne videtur ſuperflua eſſe:niſi ra
tionem requiras:cum ⁊ altitudinē quercus
nō prętermiſerit? Sed vbi ratio eſt:nihil ſu
perfluū. Sichem em̄ vel humer⁹ vel ceruix
ſignificatur:qđ eſt laboris vel exercitatiōis
indiciū. Unde et iacob vir exercitatus filio
ſuo ioſeph eam pręcipuā dedit. Ergo quia
neqꝫ ſine dote naturę exercitatio ipſa per ſe
perfectionē conferre poteſt:⁊ naturę gratia
deſtituitur ſi deſit exercitatio: eſt em̄ inge/
nioſi adminiculuꝫ diligentia:induciꝛ is vir
ad cuius imitationē formariſ ad naturę gra
tiaꝫ adiuncta exercitatione:ita fundatior ⁊
excelſior factus:vt vſqꝫ ad quercū altā tran
ſiret. Quę arbor vt alta:ita etiā robuſta in/
dicio eſt. Non facile animā abrae ſęculi hu/
ius ꝓcellis eſſe curuatam:ſed manſiſſe ſub/
limem vt ſe ęternis inquiſitionib⁹ ad altitu
dinē diuinę cognitionis eleuaret. Deniqꝫ
cōtinuo apparuit illi deus. Nuſquā ſuperi⁹
habes ꝙ viſus eſſet illi deus. Unde liquet
eo referendū:quia ꝙ̄diu chaldęus fuit:hoc
eſt:nō ſolum in regione:ſed etiā in opinio/
ne chaldęorū:nō poterat deum videre quē
intra mundū quęrebat. Chaldei em̄ mūdū
ſuperiorem deū dicunt: ⁊ etiā ſticarum do/
mo:⁊ ſtellarū curſu ferri aſſerunt ea quę ter
rena ſunt:⁊ quodā coerceri vinculo. Unde
⁊ deos ſtellas appellauerunt:eo ꝙ eas domi
natū quendā habere ſupernū credant:quia
quędā ſtellis ad terrena cōpaſſio eſt. Opor/
tuit autē eos ęſtimare:quia qđ compatitur
nō imperatorū ius nec dominatū quaſi de/
us poſſit habere in eis quorū egreſcit com/
paſſione cū ſit ⁊ ipſe mortalis ⁊ corruptibi/
lis. Mundus quoqꝫ cū ſit factus:vtiqꝫ ipſe
deus nō eſt:ſ; operator ⁊ cōditor eius. Er
go mens ꝙ̄diu chaldaicis erroribus inflec/
titur nō videt deum:quē in his quę viden/
tur non in his quę nō videntur eſſe putant.
2.Corſ.4. Quę autē videntur temporalia ſunt: nam
quę nō videntur ęterna. Sed nō tempora/
lis deus. Nō igitur videꝛ. Non ergo mens
ea videt deum quę diſciplinā chaldęorum
ſequitur. Unde nec abraam primum vidit.
Quomō autē poterat videre eum ſupra
quem alterum eſſe arbitrabatur? Ubi vero
ad aliam demigrauit: nō regionem ſed ve/
ram religionem:paratā humilitati: hoc em̄
ſignificat chanaan:tunc deū videre cępit:et
cum cognoſcere eſſe deū:cuius inuiſibili vir
tute aduertit ea regi ⁊ gubernari. Hoc ergo
ſcriptura docet:quia abraam a ſtellarū ob/
ſeruatione migrans deū vidit. Confirma/
tio teſtimonij adiūgitur: quia in loco aram
domino ędificauit ei qui ſibi apparuit. Im/
preſſus eſt em̄ typus iſte validus in anima
eius:⁊ manifeſtata fides veritatl. Supe/
tit eniꝫ grato viro memoria:ingrato irrepit
obliuio. Illi hęrent a quib⁹ adiuuantur:iſti
labūtur omnia quę cōferuntur. Statuit au/
tem arā ſed nō ſacrificauit. Poſſet moue/
re niſi meminiſſet ꝓceſſus mentis hui⁹ ſcri/
pturę ſerie ſeruari. Et ideo ſpectabat a deo
genus diſcere ſacrificandi. Aduertebat em̄
irrationabilis animātis ⁊ mutę pecudis ſa/
crificium dignum diuino cultu hoſtiam nō
videri. Nondū in iſaac typum cognouerat
paſſionis futurę:nonduꝫ melchiſedech de/
derat ei benedictionis gratiā vt iſta cogno
ſceret. Receſſit inquit inde in montē con/
tra orientem bethel. Incrementū deuotio/
nis montis ſignificat eminentia:cui⁹ aſcen
ſio indiciū eſt vberioris ꝓceſſus. Cōtra ori/
entē ideo:quia ꝓphetabat venturū iuſticię
ſolem:ꝙ illic ſapientia pararet ſibi domuꝫ:
⁊ inde per virginē ſuum p̄deſtinaret exortū.
Volebat ergo cognoſcendorū iam myſteri/
orum lumen accipere. Sicut em̄ ſole mun/
dus:ita ſplendore ſapientię tota mens illu/
minabitur. Meritoqꝫ poſuit contra orientē
bethel. Domus enim dei dicitur bethleem
in qua natus eſt chriſtus. Unde ait per ꝓ/
phetam deus: Et tu bethleem nō es mini/ Michee.5.
ma inter principes iuda:ex te em̄ exiet prin
ceps qui regat populū meuꝫ. Non dixit cō
tra bethleem:ſed tabernaculū ipſum beth/
leem appellauit. Eccleſia em̄ iuſtorum eſt ta
bernaculū. Jam illa quis nō miretur myſte
ria ꝙ bethleem iuxta mare galilę eſt ab ori
ente? Etem̄ anima quę mereꝛ templū dei
appellari vel eccleſia:tunditur ſęculariū cu/
rarum fluctibus:ſed non ſubruitur:ceditur
ſed nō labefactatur:cōmotiones fluctuum
⁊ inſurrectiones paſſionū corporaliū facilis
p̄mere ac mitigare. Spectat aliorū naufra/
gia:ipſa immunis ⁊ exors periculi: parata
ſemꝑ vt illuceſcat ſibi chriſtus: atqꝫ illumi/

natione iocũditatẽ acquirat ſibi. Sicut enĩ oculi paſcuntur primo diei lumine: ita etiã mens noſtra alitur inuentis ſapiẽtię: ⁊ quibuſdam eius radijs videtur ſplendeſcere. Uiſibilis enĩ ſolis radijs terrę vaporantur: inuiſibiles autẽ radij cordis noſtri penetrãt interiores receſſus. Iterũ ędificauit aram: ⁊ inuocauit in nomine domini. Proceſſus fidei in domini inuocatõe ſignificauit. Hoc adiecit ſuperioribꝰ.

De abitu abrae et demoratione in deſerto: deſcenſuqꝫ in egyptum. Qd etiam mens tunc ꝓbetur ac tẽptetur quãdo eſt in deſerto. Quid preterea ſignificet ꝙ abraam deſcendenſ in egyptum: dixit ſare: ne ſe vxorem ſed ſororem eius appellaret. Quid etiaꝫ increpatio abrae ꝑ regem egypti: vxoriſqꝫ reſtitutio ⁊ abeundi licẽtia: Ca. IIII.

e Tabijt abraam ⁊ demoratus eſt in deſerto. Tunc ꝓbatur mens quando in quodaꝫ deſerto eſt: vbi nulla cupiditatũ laſciuia: nulla abundantia pecunię: nullus ſumptus luxurię. Utinã in hoc deſerto eſſe poſſim: deſtitutus ab omni incentiuo cupiditatũ: derelictus ab omni delinquendi ſtudio: expoliatuſ iactantia ⁊ tumore. Sed quia vel deꝰ nos temptari patitur: vel temptator incurſat cuꝫ ſibi videtur in deſerto mens eſſe quieta ab omni terrenarum voluptatũ appetentia: in ęgyptum impellitur vbi compungi poſſit. Stimulus enĩ mentis caro noſtra eſt: ⁊ paſſiones eius cõpunctiones ſunt noſtrę. Ipſa eſt ęgyptꝰ noſtra: hoc eſt: caro noſtra: ipſa eſt afflictio. In hanc deſcendit mens noſtra quãdo cogitat quę carnalia ſunt. Tunc autẽ aſcendit quãdo inuiſibilia deſiderat. Ideo ⁊ abraaꝫ dicitur deſcendiſſe in ęgyptum: vt affligeretur. Patitur hoc mens noſtra: interdũ ſeparat ſe a corpore: ſecernit vt ſingulariter agat in corporalibus intendere atqꝫ adhęrere cupiens. Interdum ꝓpter colligationẽ animę ⁊ corporis inclinat ad carnales voluptates: quibus infirma ſubijcitur: fortior nõ tenetur. Afflictiones igit forti viro coronę ſunt: inualido infirmitates ſunt. Unde ⁊ ille non timebat afflictiones quibus ꝓbare- [2. Cor. 7.] tur merito qui dicit: Nam ⁊ cum veniſſemꝰ in macedoniã: nullam requiem habuit caro noſtra: ſed in omnibus ſumꝰ afflicti: foris pugnę: intus timores. Sed vt deſcenderet in ęgyptũ fameſ coegit. Exoritur ſęua mentis fames: quãdo appetentia carnis huius exundat: ⁊ expectatę aquę ſaluti aduerſę ſunt. Redigunt nos in anguſtias corporis cum habendi cupiditas irrepit: luxuria ſuauitati ⁊ cordi iactantia temptamur omnes. Inflectitur etiã ſobrius animꝰ: deſcendit in ęgyptum: hoc eſt: in afflictionẽ corporis. Sic tamẽ deſcendit vt quaſi aduena ad tẽpus incolere: nõ quaſi ciuis poſſidere videatur. Iuſtus enim dixit: Aduena ſum in [Ps. 118.] terra hac. Et alibi: Heu me ꝙ incolatuſ me- [Ps. 119.] us ꝓlongatus eſt. Deſcendẽs autẽ abraam in ęgyptũ: hoc eſt: ad feros ⁊ barbaros mores qui virtuti deferre neſcirent ne nocerent per inuidiã: dixit ſarę: ne ſe vxorem eiꝰ diceret: ſed ſororem eius appellaret. Et hinc grande virtutis myſteriũ: cui cito inuidet. Et ideo vt inuidiam reprimat: humiliorem ſe pręſtare debet. Nõ ſibi principatũ ſuper omnes vendicet: nõ ſibi ſoli ſapientiã pręcipuam arroget. Hęc eſt quã ſibi ſalomon vxorem acquiſiuit. Uxor enĩ pręcipue eſt viri debita. Itaqꝫ omneſ cupiunt tali ſe copula dignos videri: vt doleant aliquẽ ſibi pręferri. Quis tanta ſolus potiatur pulchritudine? Soror autẽ quodam vel iure germanitatis: vel nomine plęriſqꝫ ſociatur. Et ideo verum amatorẽ ſuum integrum ab iniuria reſeruat. Unde videntes etiã ęgyptij qui nõ poſſent diſcernere: nec virtutis formã cognoſcere: vulgari ęſtimantes iudicio: induxerunt ad tyrannũ: hoc eſt: ad mentem ſuperbam: quę pondus ſapiẽtię non ſuſtinuit: et ideo afflicta eſt. Etenĩ cum animã improbã virtutis intrauerit ſermo: redarguit eaꝫ culpę erroriſqꝫ pudore afficit: ⁊ ꝓlapſionis torquet dolore. Nãqꝫ dum in quadam ſumus delinquẽdi libidine: nebulis quibuſdã inſipientię mens obducitur: ⁊ fumo quodã iniquitatis oculi eius caligantur ne videat eorum quę cõcupiſcit deformitatem. Sed cuꝫ omnis nebula tranſierit: ⁊ ſapientię fulgor fulſerit: grauia tormenta exercentur in quodam male conſcij ſecretario. Itaqꝫ grauior noſtra mens iudex eſt cõſcientię reatu ⁊ iudicio pęnitentię. Qꝫ ſi vel egra per culpam: vel inualida per infirmitatẽ nõ potuerit ferre ac perpeti virtutis pręſentiam: dimittit eam: atqꝫ ſe relegat ne patiatur eam volui in ſe ⁊ adhęrere cogitationibus ſuis. Et vt infirmiores oculi lucem refugiũt: ita mens [Matth. 8.] inualida ſapiẽtię fulgorem nõ ſuſtinet. Tales erant geraſeni qui rogabant vt trãſiret de finibus eorũ dominꝰ ieſus. Deniqꝫ et iſte rex ęgypti ait ad abraam: Quid hoc feciſti mihi? Quare nõ dixiſti mihi quia vxor tua eſt: ſed dixiſti quia ſoror tua eſt: ⁊ ſumpſeram mihi vxorem? Et nũc ecce mulier tua ante te: accipe et recurre hinc. Intueamur animo intemperãtem aliquẽ qui intuitus caſtitatis gratiã quodam captus eius decore ſequẽdam putet. Deinde pediſſequaſ eiꝰ neſciens quibus colligata incedit: ⁊ ſtipata aduenit: ſobrietatẽ ſcilicet modeſtiam acverecundiam: parſimoniã cibi: fugaꝫ laſciuię: ꝓcacitatis petulantiam: cautiorẽ fęminaꝫ: ſollicitam cuſtodiam: ſubito aut ebrietatis ſuccenſus calore: aut ipſius carnis ęſtuauit occurſu formę decentioris nequaquã ſe teneat: nec legi carnis repugnet: Nõne dicit: Putaui rem faciliorẽ caſtimoniam ſequi: ſupra humeros meos ſupra vires meas eſt. Rarus cui iſta iungatur. Uale caſtitas: recede recede de finibus ſenſuũ meorum. Recurre cito eo vnde hic veniſti: non ſuſtineo pręſentiã tuam. Affligor grauibus quęſtionibus: dum tenendũ te arbitror quã tenere nõ poſſuꝫ. Cõuerſus deinde ad aliquẽ monitorem ſui: qui ſtuduerit in eius mentẽ inducere aſſuetudinem caſtimonię: allegans nõ arduam fore: nec impoſſibilem: ſed pluribus ſociam: finitimã ſtudioſis: cõuenientem voluntarijs: Quid hoc inquit feciſti mihi? Quare nõ dixiſti mihi quia vxor tua ẽ? Hoc eſt: quę non perfunctorie: ſed legitimo teneatur cõiugio: ſecum maximã vehat dotẽ: quę inuehat grauia onera matrimonij: ⁊ durę fęnus coniunctionis. Sed dixiſti ſororem: nullis aſtrictam legibus: ⁊ naturę ſociam: nõ iure aliquo dotalis cenſus ſuperbam ac potentẽ. Itaqꝫ impudens oneruꝫ eius: copulandã eam mihi ⁊ tenendam putaueram. Sed intellexi ꝙ pondus ſit in ea ⁊ ſarcina: Ecce mulierẽ tuaꝫ: id eſt: ecce perſuaſio tua ante te: accipe ⁊ curre. Nolo ante me ſit: nolo in meis cogitationibus. Tolle te hinc cum tuis cõſilijs: cum tua admonitione: cito tolle: cito recurre: moras tuas non refero: afflictiones ſunt mihi. Satiſ eſt ꝙ ante deceptus ſum. Et miſit alũnos ſuos quibus vagatur plęrũqꝫ mens intemperantior: voluens animo cogitationes luxurię: ambitionis: auaricię: ⁊ diuerſas illecebras offerens vt eliminarent ac longe propellerent caſtimoniã: ne recurſum faceret in eos fines quibus fuerat expulſa: quo ſecura iam et arbitrij ſerioris libera in peccatis ſuis redargui nõ formidaret.

Diſceſſus abrae de egypto cum vxore ſua ſara ꝗd ſignificet. Quid etiaꝫ ꝙ eo inducitur redijſſe vnde in egyptuꝫ deſcenderat. Cur preterea diuitias eius ſcriptura expreſſerit. Et vtrum loth quoqꝫ nepos eius diues fuerit: Ca. V.

d Iſceſſit itaqꝫ abraam inde habens ſecum vxoreꝫ ſuam ſaram: hoc eſt: principalem nõ ſeruientem. Ideo ⁊ dicitur illi: Audi ſaram vxoreꝫ tuam. Quę enĩ ſeruitio delictorũ ſe exuit: principatum habet: nõ ſeruitium. Mens ergo validior principalem virtutem ſecuꝫ habet: hoc eſt: imperitantẽ corporis ſenſibus: nõ obedientem: Quę de ęgypto ſecũ omnia retulit: nihil ibi diſciplinarũ ſuarum amiſit. Non colorata eſt intẽperantia: inſolentia: flagitiorum immodeſtia: nõ expoliata eſt amictuꝫ ſedulę ſobrietatiſ: nõ exuta veſtimẽto pudoris. Erat diues valde vtpote cui nihil bonorum deerat: qui nõ alieni erat appetens: qui nullius indigebat qꝺ ſuum dici vellet. Hoc eſt enĩ eſſe diuitem: ꝙ ſatis voluntati ſit. Menſuraꝫ enĩ frugalitas habet: cenſus nõ habet cuius moduſ in arbitrio quęrẽtis eſt. Erat enĩ diues pecoribus: argento ⁊ auro. Quid ſibi hoc vult? Nõ mihi videntur in homine iuſto ſeculares diuitię laudari. Unde in pecoribus corporales ſenſus intelligo: quia ⁊ ipſi irrationabiles ſunt. In argento ſermonem: in auro menteꝫ. Merito diues erat abraam: quia regebat ſenſus irrationabiles. Deniqꝫ et domuit et manſuetos fecit: vt fierent rationabiles. Habebat ſermonẽ fidei calore ſplendidũ: purgatum ſpiritalis gratia diſciplinę: habebat mentẽ plenam prudentię. Et ideo auro cõparatur mens bona: quia ſicut cęteris pręſtat metal

lis:ita mens bona in homine cęteris potior
eſt humanę ſubſtantię portionib⁹. In trib⁹
igitur cenſus ſapientis: in ſenſu: in ſermo/
ne:mente:gradus quidā ꝑ ordinez factus.
1.Cori.13. Sicut etiā in apoſtolo legimus: Manet au
tem ſpes:fides:charitas:tria hęc:maior au/
tem his eſt charitas. Et mens igitur maior
eſt:quia ipſa eſt quę molit ſpiritale frumen
tum:vt purgationē ſenſuum ſermonūq̧ ꝓ/
ferat. Seruatur vbiq̧ ꝑſona ſapientis viri.
Deniq̧ eo inducit rediſſe abraam: hoc ē:
in bethel:vnde in ęgyptum deſcenderat:vt
agnoſcamus qđ etiā iuſti in domo dei poſi
ti:⁊ verbo dei intenti temptant quidē ſęcu/
laribus afflictionibus: ſed nō alienantur a
domo dei:⁊ a cuſtodia pręceptoꝝ cęleſtiū.
Si vis cōtentus eſſe finibus:nō extolli diui
tiarum copijs ⁊ rebus ſm gratiam volupta
tum fluentibus:hoc ſcias eſſe mentis opti/
mę:meditari ſemꝑ principiū ⁊ finem: eo ꝓ/
cedere:⁊ inde egredi:hoc eſt bonū. Bonum
Marci.10. autem ſapientia eſt. Nemo eniz bonus niſi
vnus deus. Ab eo ꝓcedimus creati ꝑ ipſū.
Ad eum reuertimur: quia cū chriſto eſt mul
to melius. Et vt ſcias quia bonū eſt cōgru/
ere principiū ⁊ finem:ipſe ait bonus ieſus:
Apoc.1. Ego ſum α ⁊ ω:principiū ⁊ finis. Mens igi
tur noſtra cū ipſo ſemꝑ ſit:ab eius templo:
ab eius verbo nūquā recedat. Semꝑ in lec/
tione ſcripturarū ſit:meditationibus:orati
onib⁹:vt ſermo eius qui eſt ſemꝑ operetur
in nobis:⁊ vt quotidie ꝓcedentes in eccle/
ſiam:vel domeſticis incubātes orationib⁹:
ab ipſo incipiamus:⁊ in ipſo finiamus. Ita
totius hic vitę noſtrę dies ⁊ curſus diei: ab
ſe ſumat principiū:⁊ in ſe deſinat. Sicut eñ
a principio vitę credere ⁊ imitari ſalus eſt:
ita ꝑſeuerantia vſq̧ in finem neceſſaria eſt.
Eſt autē mentis optimę diligētia: vt ver/
bo dei intenta:nihil faciat irrationabile vn
de triſticiā ſubeat:vt iugiter actuū ſuorum
bene cōſcia:lęticiam bonę ſeruet cōſcientię.
Qđ eñ bonum:hoc ſine timore ⁊ ſine triſti/
cia eſt:id eſt:ſecuritatis ⁊ gratia plenū. Poſ/
ſeſſio eñ iuſti grata eſt deo: inſipientiū aūt
nullus gradus. Ideo eſaias appropinquan
Eſa.35. te bono ait: Fugiet dolor ⁊ triſticia ⁊ gemi/
Apoc.21. tus. Johānes quoq̧ in apocalypſi: Et ille
inquit deus cū illis erit: ⁊ delebit omnē la/
chrymā de oculis eorum:⁊ mors nō erit am
plius:neq̧ luctus: neq̧ clamor: neq̧ dolor
vlterius. In reſurrectione eñ iuſtoꝝ lęticia
iugis erit ⁊ gratia:cum illud bonuz cęperit
eſſe cū ſuis:quādo requieſcēt in ſinu abraę
poſiti in eius tabernaculo qđ inter domum
vel ſermonē dei ⁊ gratiam fixum eſt. Signi
ficans innocentiā fideliū agere gratias auc
tori ſuo: qui nō habent vnde eos pęniteat
in hoc mundo fuiſſe. Factis itaq̧ ſimplici/
bus abraę magnarū inſtitutionū documen
ta explicant. Merito diues qui etiā diſpu/
tationes philoſophoꝝ diuites facit:qui de
eius actu p̄cepta formarent ſua. Eius ergo
diuitias ſcriptura expreſſerat:ſupererat co/
gnoſcere vtrū nam loth quoq̧ nepos eius:
⁊ ipſe vtpote eiuſdē ſucceſſionis diues fue/
rit. Sed ſcriptura eum pecoris tantū abun
dantē aſſerit. Deniq̧ ſic habet: Et loth qui
ambulabat cū abraam erant oues ⁊ boues
⁊ tabernacula. Non habebat argentū quia
nondū iuſtus. Etenī argentum ignitū ling
ua iuſti. Nō habebat aurū qđ habebat ille
qui vidit chriſti poſteriora. De quo ſcriptū
eſt: Et poſteriora eius in ſpecie auri. Vidit Pſ.67.
illū abraam ſicut teſtatus eſt domin⁹ dicēs:
Abraam diez meum vidit ⁊ gauiſus eſt. Et Joh.8.
ideo auri ſpēm habere meruit ⁊ poſſidere.

Qua ratione ſcriptuz ſit: Et loth qui ambulabat cum abraam. Cur etiā dictum ſit ꝙ non capiebat eos terra. Qui preterea ſint paſtores: ⁊ quoruz animantiū. Que rixa inter paſtores abrae ⁊ inter paſtores loth:⁊ quomō illam ſedare curauerit abraam. Quāta quoq̧ premiſerit ne loth diſcedere cogeretur. De inſolentia deniq̧ ipſius loth ⁊ electionis neſcientia. Et quid nos eligere debeamus: Ca. VI.

n Unc illud quoq̧ nequaquā p̄tereū
dum arbitror:qđ videtur etiā doc/
tiores mouiſſe: qua ratione ſit ſcrip
tum: Et loth qui ambulabat cū abraā:qua/
ſi alter loth qui nō ambulabat cū eo ſm qđ
accepim⁹. Et putāt plęriq̧ nō ſolū q̄ſtionē:
Ergo vt illis ſatiſfaciam⁹ ⁊ a regula ſcriptu
rę nō recedamus: vnā ꝑſonā dicimus: duo
negocia ꝙ in vno eodēq̧ viro duę res ſigni
ficantur:numero vnus:nomine duplex. De
clinatio eñ dicitur loth: ſicut habet latina
interp̄tatio. Declinat autē quiſq̧ ad bonū

aut ad malū. Cum ergo loth declinaret ma
lum:hoc eſt:errorē:flagitiuz: crimen:iunge
batur patruo. Cū declinaret bonū:hoc eſt:
iuſtum:innocentē:ſanctum:religioſum: ſo/
ciabat flagitio. Bene ergo dixit: Et loth q̄
ambulabat cū abraam:quia adhuc nō ele/
gerat ſodomā:nō habitabat cū flagicioruz
auctoribus. Poſtea eñ cępit habitare cum
ſodomis. Ideoq̧ quaſi a ſeipſo mutat⁹ ve/
lut alter accipitur:nō ſolum a iuſto viro ſed
a ſeipſo deſciſcēs. Deniq̧ qꝛ ſtudio iā de/
flecti cęperat a patruo:nō capiebat eos ter/
ra. Nulla eñ ſpacia poſſunt ſatis eſſe diſcor/
dibus. Quietis ⁊ pacificis etiā anguſta abū
dant:diſſonis moribus etiā ſpacioſa artan
tur. Et qꝛ a principio dixi mētē hic formari
hoīs:q̄ a p̄ncipio ꝑfecta fuerat: ſ ꝑ icremēta
⁊ gradus q̄ſdā ꝓficit:ideo ait: Nō capit eos
terra:hoc eſt:vna anima mot⁹ diuerſos nō
recipiebat naturaliter ſibi repugnātes. Po
teſt tamē fieri vt interdū nō omnia in vno
eodēq̧ perfecta ſint:poſſit tamē aliqua vi/
tia ſua operire:vel motus ſuos temperare:
aut ſi plura bona ſint quibus pauciora vi/
tia operiat:aut repentinā cōmotionē conſi/
lio maturiore flectat. Verū ſi ex vtraq̧ plu/
ra cōcurrant diſſona ac repugnātia: habita
tio diſcrepantiū virtutū ac paſſionū in vna
anima ſoluat neceſſe eſt. Figurate ergo ani
mam ſcđm philoſophos terram appellauit.
Nam ⁊ ſalomon ait: Tanq̧ agricultura ho
mo imprudens:quę ſi fęcūda ſit opimis ſe/
getum fructib⁹ abſcondere pōt ſpinas. Sin
vero ſpinę concurrant:ariſtis ſecandi nulla
eſt copia. Qui igitur paſtores ſint:⁊ quo/
rum animantium:⁊ quę rixa inter paſtores
abraę ⁊ inter paſtores loth cōſiderem⁹. Pa/
ſtores ſunt magiſtri gregū:vel diligentes ⁊
ſobrij:vel non ſinentes agrorū culta obteri
pedis veſtigio atq̧ aduri ſentib⁹:vel negli/
gentes ⁊ remiſſi:⁊ qui nō reuocent pecus ſu
um quo herboſa ⁊ nō fructuoſa paſcat: ſed
libere vagari per varios agri fructus ſināt.
Iſtorum ergo paſtoruz ſollers cuſtodia ne/
ceſſaria eſt: ne forte aſcribat diligentibus:
quod euertit negligentiū incuria. Sz qꝛ
nō ſermo de viſibilibus:ideo cuius pecoris
paſtores ſint conſideremus. Paſtores hos
diffinire poſſumus. Paſtores inquit iumē/
torum: Iumenta autē ſenſus corporis ⁊ irra/
tionabiles ſignificari accepimus. Qui ſunt
ergo paſtores ſenſuū:niſi p̄ceptores:⁊ qua/
ſi quidam rectores gregum:duces eorū vel
monitores alicui⁹ ſermonis vel mentis no/
ſtrę cogitatiōes? Qui ſi paſtoralis diſcipli
nę gnari ⁊ tenaces ſunt:nō ꝑmittunt longi/
us ſenſuū gregem vagari:⁊ inutilib⁹ ac no/
xijs inhęrere pabulis:ſed ꝓuido doctore re/
uocant: ⁊ frenos rationis admouent :atq̧
obſiſtūt renitentib⁹. Mali aūt p̄ceptores
vel inutilis diſceptatiōis ꝑmittunt eos im/
petu ſuo ferri:⁊ in p̄ruptum ac periculū rue/
re:⁊ culta obterere: fructuoſa depaſci: vt ſi
quę ſunt in eadē anima virtutū huiuſcemo
di fruct⁹ eos quoq̧ diſſipēt. Hinc ergo co/
gitationū noſtrarū diſcordia:cū caro repug
nat aduerſus ſpiritum: ⁊ ſpiritus aduerſus
carnē:nō mediocris pugna eſt: quādo ipſe
apoſtol⁹ vas electionis dominicę dicit: Vi Ro.7.
deo legem carnis meę repugnantē legi mē/
tis meę ⁊ captiuantē me in lege peccati quę
eſt in mēbris meis. Sedare hanc pugnā ip/
ſe nequiuerat:⁊ ideo ad chriſtum refugit di
cens: Infęlix ego homo:quis me liberabit
de corpore mortis hui⁹? Hoc eſt:ne delecta/
tioni carnis adhęream. Quis igitur eſt qui
his me ſoluat vinculis ⁊ liberum faciet: ſen
ſuſq̧ ad ſobrietatē animę magis detorque/
at:q̄ ad corporis temulentiā? Sed quia in/
ter homines tantū nō potuit rectorē inueni
re:cōuerſus ad deū: Gratia inquit dei ꝑ ie/
ſum chriſtū dominū. Si fortior non cōmiſit
virib⁹ quo corpus mortis euaderet: ſed au/
xiliū q̄ſiuit a chriſto:quid nos facere opor/
tet infirmiores? Hanc pugnā grauez eſſe
cognouit abraam:⁊ ideo in principio cauen
dum putauit. Sapienti eñ pacis eſt ſtudiū:
imprudenti amica iurgia. Nō ſit inquit ri/
xa inter me ⁊ inter te:⁊ inter paſtores meos
⁊ paſtores tuos:qꝛ homines nos fratres ſu
mus. Patruū legimus abraam:⁊ loth eius
nepotē:quomō eum fratrē appellabat? Sed
aduerte quia cauſas cōcordię ſapiens adhi
bet. Unde premiſit :homines ſumus. Om
nes autem homines vnius naturę partus
ſunt iuxta eius concepti viſcera: ⁊ vno foti
atq̧ effuſi vtero. Unde nobis iure quodaz
germanitatis velut fratres cōnectimur:ab
vno patre conditi:⁊ vna matre tāquam fra
tres vterini editi. Et ideo cum ſimus rati/
onabilis naturę ſoboles:tanq̧ vterini nos
diligere debemus amore mutuo:nō impug
nare ac ꝑſequi. Multo autē verius ad vnā
animā refert:cui⁹ rationabile cognatos ha/

bet: vt ſupra dixim⁹ ſenſus irrationabiles:
qđ autẽ rationabile: virtutũ habet copu/
lã. Unde fraterna quadã ſibi copulant̃ ne/
ceſſitudine vitia virtuteſqꝫ hominis: quia
illa carnalis: iſte rationabilis anime ſunt.
Caro aũt atqꝫ anima velut quadã lege ſoci
antur cõiugij ex quibꝰ homo cõſtat. Homo
igit̃ velut portiones ſuas federare debet at
qꝫ ad pacẽ cogere. Sed qꝛ nemo erat tantuſ
qui carnẽ vinceret: ideo venit pax noſtra q̃
Eph.2. fecit vtraqꝫ vnũ: ⁊ mediũ parietem macerie
ſoluens: inimicitias in carne ſua legẽ man/
datorũ edictis euacuans: vt duos cõderet
in ſemetipſo in vno nouo homine faciẽs pa
cem: vt recõciliaret vtroſqꝫ in vno corpore
deo ꝑ crucẽ interficienſ inimicitias in ſemet
ipſo. Recte igit̃ ſe vt hominez infelicẽ dixit
apl's: qui tantũ bellũ intra ſe pateret̃ qđ nõ
poſſit reſtringere. Deniqꝫ cũ de vna portiũ/
cula paſſionũ: hoc eſt: iracũdia diceret ſalo/
Prouer.16. mon: Melior eſt iquit ſapiẽs forti: Qui au
tem iracundiam cõtinet melior eſt q̃ꝫ qui vr
bem capit: Beatus igit̃ qui hoc belluz eua/
ſerit: etiã nõ aduena nec ꝑegrinꝰ: ſed ciuis
ſanctoꝝ ⁊ domeſticꝰ dei quẽ in terra poſitũ
terrena nõ quatiãt. Hunc affectuz ſeruare
cupiebat abraam. Itaqꝫ vt vir pacificꝰ ait
primo: Non ſit rixa inter me ⁊ te. Inde ait:
Et int̃ paſtores meos ⁊ paſtores tuos. Ter/
tiũ poſuit: Ecce inq̃t tota terra ante te: hoc
eſt: ſi nõ poteſt cõuenire: cedo omnibꝰ: totũ
cape ſi de loco aut poſſeſſione diſſenſio eſt.
Qꝫ ſi moribꝰ ñ ꝯuenit diſcede a me. Quã/
ta autẽ ꝑmiſit ne cogeret̃ diſcedere! Sz eti/
am hoc virtutis ac diſcipline eſt. Dixit eniz
ante nos vir ex philoſophie ꝑfectus diſcipli
na: quattuor hec bono viro ineſſe. Ut ela/
boret primũ vt omnes amicos faciat. Secũ
duz: vt ſi nõ poteſt amicos facere: certe nec
inimicos. Tertiũ: vt ſi nec iſtud ſuppetit: ex
ſentẽtia diſcedat. Quartũ: ſi quis cedentez
ꝑſequit̃: vindicet ſe vt poteſt. Sed illa tria
ſuperiora in abrae nõ ſermonibꝰ nudis: ſed
veris operibꝰ agnoſcimus. Quartũ aũt nõ
ita eſt: quãdo etiã circa cedentẽ ſeruauit af/
fectum parẽtis: vt euz nõ ſolum nõ ꝑſeque/
ret̃: ſ; etiã captũ erueret ac liberaret. De/
niqꝫ apoſtolus cũ tria illa doceat: quartũ ꝑ
ceptis ſuis ſoluit qđ addiderat philoſophia.
Ait eñ cũ pacificũ populum dei informare
Ro.12. vellet: Si fieri põt qđ ex vobis eſt cũ oĩbus
hoĩbꝰ pacẽ habẽtes. Deinde ſi hoc nõ põt:
certe nec diſcordias: nec inimicitias moueat:
Ideo addidit: Nõ vos vindicãtes chariſſi/
mi. In quo ⁊ tertiũ illud excludit̃ vt vindi/
care nos nequaquã velimus. Sz date locũ
ire. Habes ⁊ q̃rtũ vt diſcedas magis ⁊ vin/
dictã deo cõmittas q̃ꝫ tibi exigas: tanquã ⁊
hoc ſm legẽ magis dictũ voluit videri. Nã
ſm euangeliũ ſupra habeſ: Benedicite eos
qui vos ꝑſequunt̃. Habemus hec ꝑcepta
2.Timoth.1. ad timotheum in ſecũda epiſtola. Propter
quã cauſam inquit ãmoneo te vt reſuſcites
gratiã dei que eſt in te ꝑ impoſitionẽ manu
um mearũ. Nõ eñ dedit nobis deus ſpiri/
tũ timoris: ſed virtutis: ⁊ dilectiõis: ⁊ ſobri
2.Timoth.2. etatis. Et iterũ: Tu aũt fili chariſſime forti/
tudinẽ cape in gratia. Habes ergo prime ꝑ/
ceptũ ſentẽtie: vt erga omnes gratiã locet:
deinde ſi nõ põt ꝑceptis ſuiſ oẽs acquirere:
caueat ne verbis aliq̃s exaſperet: hoc eſt: ne
Ubi ſ. inimicos faciat. Uñ ait infra: Hoc cõmoneo
teſtificans corã deo. Noli verbis ꝯtendere:
nihil vtile niſi ad ſubuerſionem audientiũ.
Seruũ autẽ dñi nõ oportet litigare: ſed mã
ſuetũ eſſe ad oẽſ. Pulchre poſt pauca ſubie
cit: ⁊ cauſam ꝑſtitit: quã phia nõ vidit: Cuz
modeſtia iquit docentẽ qui reſiſtunt: neq̃
deus det illis penitentiã ad cognoſcendaz
veritatẽ. Ad tertiũ q̃ꝫ illud vt diſcedamus
ab eis cũ quibꝰ nobis cõuenire nõ põt: ha/
bes aditũ cũ ꝑcepit vt loquat̃ q̃ decẽt ſanã
doctrinã: deinde pugnas leg̃ declinet: hoc
eſt: primũ gratiã ſeminet: deinde nullũ liti/
Titum.2. gando auertat: tertiũ eſt vt hereticũ hoiem
poſt vnã correptionẽ deuitet: qꝛ ſubuerſus
eſt qui hmõi eſt ⁊ delinquit cũ ſit a ſemetip/
ſo dãnatus. Qꝫ argute ſuo iudicio dãnatũ
nre vltioni ſubtrahit quaſi indignũ in quẽ
vindicet̃. Dauid aũt euidẽter ſtudiũ vindi/
Pſ.7. cte admonet dicẽs: Si reddidi retribuenti/
bus mihi mala. Ergo mẽs viri ſapiẽtis: ei/
uſdẽ aie: vel lapſus: vel irrationabiles mo/
tus: ſtudet corrigere: ſibiqꝫ cõiungere. Põt
eñ fieri vt que interdũ diſplicent emẽdent̃
cũ gr̃a. Effuſio patrimonij ſui recidatur: ha
bet liberalitatẽ ſine diſpendio. Uerecũdia
interdũ remiſſior eſt: ſi cõfirmet̃: habet ⁊ pu
doris gratiã: ⁊ ꝓpoſiti cõſtantiã. Cõmotio
ſi tẽperet̃ indignatiõis horrorẽ deponit: aſ/
ſumit laudẽ vigoris. Qꝫ ſi emẽdare nõ põt
nõ exaſperet. Intẽperãtia rep̃hẽdit ardorẽ
libidinis quã ꝯiugio coerceat: nedũ q̃rit̃ cõ
tinẽtia obrepat ipudicitia. Ideoqꝫ bonorũ

1.Cor.7. magiſter: Dico inquit nõ nuptis ⁊ viduis:
bonũ eſt illis ſi ſic maneant ſicut ⁊ ego. Qꝫ
ſi ſe nõ cõtinent nubant. Melius eſt eñ nu
bere q̃ꝫ vri. Sũt alique mulieres imaturo
deſtitute maritorum obitu: ⁊ ſe cõtinere ne/
1.Timoth.5. queũt: Uolo inquit iuniores nubere: filios
ꝓcreare: matreſfamilias eſſe: nullã occaſio/
nem dare aduerſario. Qꝫ ſi aliquas delitie
delectent: ⁊ luxuriari in chriſto volũt: vidui
tatis affectantes gloriã: germanitatẽ autez
nõ cuſtodientes: eas deuitãdas iudicat: vt
Ubi ſ. habes ſcriptũ: Adoleſcẽtiores viduas deui
ta. Recte igit̃ abraã cũ bona venia volu/
it nepotẽ dimittere: quẽ deflectentẽ a ſe te/
nere non poterat. Sic ⁊ mens bona a preci/
piti ⁊ diuerſo rationabiliũ lapſu ſecernat ſe
ac ſeparet. Si tu inquit in ſiniſtram: ego in
dexterã: vel ſi tu in dexterã: ego in ſiniſtrã:
hoc eſt: que tibi in dextera ſunt mihi in ſini
ſtra ſunt: ⁊ que tibi in ſiniſtra mihi in dexte
ra ſunt. Uiro eñ imprudenti in dextera ſũt
que ſunt corporis: ea prefert: ea cõſtituit in
meliorẽ partẽ: diuitias quoqꝫ ⁊ honores ꝑ/
ponit. At vero immortalitatis adipiſcende
gratiã in ſiniſtra habet: que ſapienti ad de/
Prouer.3. xterã eſt. Longitudo eñ vite in dextera eiꝰ.
Omneſqꝫ anime virtutes inſipiẽs vir in ſi/
niſtraz eijcit. Prudens autẽ vir has ſibi ad
dexteram locat: que autem corporis in ſini/
ſtram. Et leuauit inquit loth oculos ⁊ aſpe
xit omnẽ regionez iordanis. Deflectẽtibus
a vero: amica iactantia eſt. Deniqꝫ vt abra/
am humilius qui electionẽ obtulit: ita loth
inſolẽtius qui electionem vſurpauit. Uir/
tus ſe humiliat: extollit autem ſe iniquitas
qui ſe debuit committere maturiori vt eſſet
tutior. Deniqꝫ eligere neſciuit. Nã primo
leuauit oculos ⁊ reſpexit regionem: hoc eſt:
illam rem que nõ eſſet prima ordine: ſed ter
tia: hoc eſt: nouiſſima. Prima ſunt eñ que
ſũt anime bona. Secũda que corꝑis: id eſt:
ſalus: virtꝰ: pulchritudo: forme gratia. Ter
tia ſunt que accidunt: hoc eſt: diuitie: pote/
ſtates: patria: amici: gloria. Regio igit̃ ter/
tio loco ponit̃: eſt eñ res habitationis. Ui/
dit igit̃ regionẽ que irrigabat̃ priuſqꝫ euer/
teret deus ſodomã ⁊ gomorrã ſicut paradi
ſus dei: ⁊ terra egypti vſqꝫ dũ venias zotho
pa. In quo niſi diligẽter intẽdiſ: nũquid in
eo erraſſe cum dicere potes qꝛ elegit fluenta
iordanis: ⁊ ea que irrigabãtur ſicut paradi/
ſus dei? Nõ vtiqꝫ ſcđm litterã. Sed cuz ior/
danis deſcenſio dicit̃: deſcẽdit qui deſeruit
virtutis conſortiũ: ⁊ ſpeciẽ elegit nõ verita/
tẽ. Paradiſus eñ ꝑfecte beatitudinis ame/
nitas: vel anime fructuoſa fundamenta: in
qua ſapiẽtie ſint iuſticie ceterarũqꝫ virtutũ
plantaria. Terra autẽ egypti corporalẽ ſub
ſtantiã ſignificat: cuiꝰ plantaria ſunt ſenſus
⁊ paſſiones corporis. Sicut eñ virecta vir/
tutũ fontẽ habent chriſtũ: ⁊ ſpiritalis vber/
tatẽ gratie quo exuberent: ita intẽperantia
fons quidẽ eſt paſſionũ corporaliũ quo alũ
tur ſuꝑflua. Pulchre aũt ait ſcriptura: Ele
git ſibi loth: hoc eſt: declinatio: quia poſuit
deꝰ ante nos bonũ ⁊ maluz: vt vnuſquiſqꝫ
eligat qđ velit. Non eligamus ergo qđ ſpe
cie videt̃ iocũdius: ſed qđ veritate ꝑſtet: ne
cũ ſit nobis tributa optio vt ſequamur po/
tiora: leuemus oculos inflexi falſo amenita
tis decore: veritatẽ autẽ nature velut defle/
xis obtutibus obumbremꝰ. Qꝫ autẽ homi/
nes in ſodomis ſeui erãt: ⁊ peccatores in cõ
ſpectu dñi valde: non mediocris eſt hic eco/
nomia: vt aduertas mitẽ deũ graui pecca/
torũ moueri acerbitate ad vlciſcendũ. Nec
merito potuiſſe exorare abraam ſodomita/
nis veniã: qꝛ ſuꝑ modũ flagicioſi erãt. Ple
riqꝫ ſũt quo nequiores eo tectiores: q̃ hoim
ſubterfugiũt indaginẽ: vbereſ ſine arbitrio
gerũt̃ vt falſo teſtimonio iuſtꝰ circũueniat̃.
Manet autẽ ante deũ iuſtus etiã ſi cõdem/
net̃ ab hominibꝰ: qꝛ deus nõ iudiciorũ exi/
tus: nec cũ intextis nequitie cõmẽtis nego/
cia: ſed nudã expectat negociorũ naturam.
In examine autẽ hominuz falſe opinionis
error plerũqꝫ obducit vim veritatis. Mane
bat autẽ apud deũ ſuſanna pudica valde:
etiã cum damnaret̃ adulterio: qꝛ deus non
aſſertionibꝰ falſoꝝ: facti examinabit fidez:
ſed intime cõſcientiã mẽtis interrogabit.

Quomõ ex locutiõe domini ad abraam ⁊ oſtenſe ſibi terre ꝓmiſſi/one doceamur quantũ mens ſuꝑfluis portionibꝰ ⁊ irrationabilibꝰ exhauſtis ꝓficiat. Queadmodum etiã inſtruamur ex triumpho quat/tuor regũ cõtra quinqꝫ: quantũ vi/tia vitijs adiuncta noceat: Ca. VII.

ſ Equitur locus quo euidẽter doce/
mur quantũ mens ſuꝑfluis portio/
nibꝰ ⁊ irrationabilibꝰ exhauſtis ꝓ/
ficiat: ⁊ quantũ vitia vitijs adiũcta mali af
ferant. Nõ enim ocioſe ſcriptura poſuit: Et

dixit deus ad abraã poſtꝗ receſſit loth ab
illo: Reſpice oculis ⁊ vide a loco in quo nũc
tu es ad africũ: ⁊ aquilonẽ: ⁊ oriẽtẽ: ⁊ mare:
q꞉ omnẽ terrã quã tu vides tibi dabo eam:
⁊ ſemini tuo in eternũ. Hinc tanquã a fon/
te hauſerũt ſtoici philoſophi dogmatis ſen
tentiã: omnia ſapiẽtis eſſe. Oriens eñ ⁊ oc/
cidẽs: ſeptentrion ⁊ meridies: portiones ſũt
vniuerſitatis. His eñ totus mũdus indu/
ditur. Hec cũ ꝓmiſit deus daturũ ſe abrae:
quid aliud declarat niſi ſapienti ⁊ fideli pre
ſto omnia: deeſſe nihil? Unde ⁊ ſalomon in
ꝓuerbijs ait: Eius qui fidelis ſit totꝰ mun/
dus diuitiarum. Quanto prior ſalomon ꝗ ʒe/
non ſtoicorum magiſter atq auctor ſecte ip/
ſius? Quãto prior ꝗ ipe pater philoſophie
plato: vel eiꝰ inuentor nomis pythagoras?
Eccl.27. Quis autẽ fidelis niſi ſapiens? Stultꝰ enim
ſicut luna immutat: ſapiens autẽ imobilis
fide ꝑmanet. Sed forte dicas: Quõ ſapien/
tis totus mũdus? Qñ ipſa natura dat illi
ſortẽ omniũ: etiã ſi ipe nihil poſſideat. Do/
mina eſt ⁊ poſſeſſor ſapiẽtia: que ſua putet
nature munera: qñ in vſum hominum data
ſunt: nec vllis indiget: etiã ſi deſint ei ad vi
ctum neceſſaria. Nãq muſicus vt organa:
aut medicus medicamẽta: aut nauderus q̃
ad nauis inſtrumentũ neceſſaria ſunt: etiã
ſi quãdo non habeat: habet tamen eoipſo
quo poſſit his vti etiã ſi ad tẽpus vſus eoꝝ
nõ ſuppetat: Quãtomagis ſapiens ſuũ in/
dicat quicquid nature eſt: qui viuit ſm na/
turam. Nõ eñ amittit ius ſuũ qui meminit
ſe ad imaginẽ dei factũ: ⁊ ad homies a deo
Gen.1. dictum: Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete
terrã: ⁊ dominamini in eã: ⁊ imperate piſci/
bus maris: ⁊ volatilibꝰ celi: ⁊ omnibꝰ peco/
ribus: ⁊ omni terre: et omnibus que repunt
ſuꝑ terrã: Et nouit quia ſapiẽtia omniũ ma
ter eſt: ⁊ ipſa orbem terrarũ poſſidet. Deniq
ſalomon qui ſapientiã popoſcit ⁊ accepit a
Sap.7. dño deo noſtro: Ipſe mihi inquit dedit ho/
rum que ſunt ſcientiã veram vt ſciã diſpoſi
tionẽ orbis terrarũ: ⁊ virtutem elementoꝝ:
initium ⁊ cõſummationẽ ⁊ medietatem om
niũ rerum: ⁊ diuiſiones temporũ ⁊ anni cur
ſus: ⁊ ſtellarũ diſpoſitiões: naturas anima/
lium: ⁊ iras beſtiarũ: vim ventorũ: ⁊ cogita
tiones hominũ: differentias herbarũ ⁊ vir/
tutes radicũ: ⁊ quecũq ſunt abſcondita et
improuiſa. Sed hec nulli niſi perfecto ſuppe
tunt. Deniq abraam quãdiu adherebat ei

loth: hoc eſt: deflectio morũ: ſortem hoꝝ nõ
acceperat. Ubi vero deflectionis ambiguo
atq anfractu abſoluto: rectas virtutũ ſemi
tas cõtinuis anime ſue greſſibꝰ cepit carpe/
re: in omnẽ terrã poſſeſſor mittitur atq di/
citur ei: Surge ⁊ ꝑambula terrã in longitu/
dine: quia tibi dabo eã ⁊ ſemini tuo in eter/
num. Ergo qui ſapientiã meruerit: ⁊ nõ fue
rit ancille filius: nõ peccati ſeruꝰ: nõ ſucceſſi
oni carnis obnoxiꝰ: ſed libere: id eſt: ſare il/
lius nõ ſeruiẽtis ſed principantis bone ſtir/
pis: bone indolis: ꝑfecte titulo virtutis: he
reditatẽ acquiret vniuerſitatis. Dicit ergo
abrae: Surge. Nõ corporalẽ aſſertionẽ ſig/
nificat ſed ſpiritalẽ: hoc eſt: Surge qui dor/ Eph.5.
mis: ſurge a terrenis: ſurge a corporalibus:
relinque terrena: celũ aſpice: ⁊ exurge a mor
tuis: hoc eſt: ab operibꝰ vanis: ⁊ diſputati/
onibꝰ chaldeorũ. Intuere mundũ: intuere
etiã illum qui põt totum donare mundum.
In poſſeſſionẽ inquit tibi dabo mundum:
quẽ deũ ante credebas. Perambula terram
in longitudinẽ ⁊ latitudinẽ eius. Utiq in/
tra momentũ terrã iſtam perſarũ interdu/
ſam ipſis: ab indie quoq littoribꝰ ad hercu
lis (vt aiũt) colũnas: vel brittãnie extrema
cõfinia nõ potuit ꝑambulare: Et potuit q̃ſi
indeuotꝰ videri ꝙ celeſti oraculo nõ obediſ/
ſet: ſi obeunde huiꝰ terre mandatũ accepiſ/
ſet. Sed cũ ſit eius deuotio ꝓbata: quia ad
quercũ tantũmodo mambre trãſtulerat ta/
bernaculũ: vtiq terrã: hoc eſt: virtutem poſ
ſumus ꝑfectã intelligere: que bonos fructꝰ
daret: ⁊ fecũdas inuẽtiones cogitationũq
primitias: meritoꝝ vindemiã: frumento vi
no ⁊ oleo repleret interiorẽ domũ: terrã re/
ſurrectionis quã ꝓmiſit patribꝰ noſtris flu
entẽ lac ⁊ mel: ſuauitatẽ vite: iocunditatis
gratiã: ſplendorẽ glorie: cuius heres primꝰ
factꝰ eſt primogenitꝰ a mortuis dei filius ie
ſus chriſtus. Et ideo nõ ſeminibꝰ dixit: ſed
ſemini: vt declararet illũ ꝙ hanc hereditatẽ
humano generi primꝰ acquireret. Cognoui
mus bone mentis ꝓfectũ: qui in vitio lubri
ce deflectiõis exurgẽs queſiuit ſtatũ primũ
ſapiẽtie: hereditatẽ iuſticie. Quantũ aũt
noceant leuitati vitia adiũcta: docet ſequẽ/
tium ſeries lectionũ. Nã illi quattuor reges
de quinq regibꝰ triũphauerãt ⁊ adduxerũt
equitatũ ſodomorũ totũ: ceperũt etiã loth
filiũ fratris abrae ⁊ diſceſſerunt. Quinq re
ges quinq ſenſus corporis noſtri ſũt: viſus:

odoratus: guſtꝰ: tactus: auditus. Quattu/
or reges illecebre corporales atq mũdane
ſunt: qñ ⁊ caro hoiſ vt mũdus quattuor cõ
ſtat elemẽtis. Merito reges dicunt: q꞉ ha/
bet ſuũ culpa dñatũ: habet regnũ grande.
Ro.6. Unde aplus ait: Nõ regnet peccatũ in ve
ſtro mortali corpore. Senſus igit noſtri faci
le delectationibꝰ ⁊ ſecularibus ſe dedunt: ⁊
quadã eorũ poteſtate capiunt. Corporales
eñ delectationes ⁊ illecebras huiꝰ ſeculi nõ
vincit niſi mens que fuerit ſpiritalis adhe/
rens deo: ⁊ ſe totã a terrenis ſeparãs. Defle
ctio omnis his capitur. Unde iohãnes ait:
Apoc.8. Ue habitantibꝰ in terra. Nõ vtiq omnes
hoies cõprehendit qui tunc vite huiꝰ curſũ
cõficerent (ſunt eñ ⁊ in terris poſiti quorum
cõuerſatio in celis eſt) ſed eos quos terrene
cõuerſationis affectus ac huiꝰ ſeculi vicerit
gratia. Ergo nõ habitatores ſʒ accole ſumꝰ
terre huiꝰ. Accola eñ tꝑalis diuerſorij ſpem
gerit. Habitator aũt ſpẽ oẽm atq vſum ſue
illic ſubſtãtie locare videt vbi habitãdũ pu
tauerit. Itaq ꝙ ẽ terre accola habitator ce/
li ẽ: ꝙ aũt habitator terre poſſeſſor ẽ mortl.
Numerauit abraam trecẽtos decem ⁊ octo
vernaculos ſuos vſq coba: que eſt ad dex/
teram damaſci: ⁊ numerꝰ vitalis eſt. In ip/
ſa eñ vita: ſi credamus in paſſione in nomi
ne dñi ieſu: nã hec eſt nois interp̃tatio huiꝰ
qð diximus coba: id eſt: vita. Ipſa ⁊ dexte/
ra damaſci pulchre eſſe dicitur. Agni eñ ad
dexteram: hedi ad ſiniſtrã. Scit exercitata
mens quos ad preliũ cõſummandũ ſibi ad/
hiberet: quibꝰ armis inſtrueret: quibus du
cat vexillis. Nõ aquilarũ ꝓfert imagines:
nec dracones: ſed in cruce chriſti ⁊ in ieſu no
mine ꝓgreditur ad ꝓlium: hoc ſigno fortis:
hoc vexillo fidelis. Merito ergo mens exer
citata que recepit verã ſapientiam iuſti viri:
iuſticia aũt ſollers correptionis eſt: ac argu
endo reuocat peccatores: ⁊ ſtringit paſſio/
nũ impetus. Ideo dicit ſcriptura: Quia re/
uocauit omnẽ equitatũ ſodomorũ: hoc eſt:
habenas tenuit: frena rationis impoſuit: re
uocauit culpã: ſtrauit errorẽ. Equus eñ ſta
re neſcit velox ad impetũ: ceruicẽ exaltans
ſuam: hinniẽs ad libidinẽ. Quid tam ſimi/
le peccati? Feruet eñ primo culpa impetu:
⁊ oẽm recti cogitationẽ ꝑuenit: motuq im/
maturo exilit: vt eam difficile ratio reuoca/
re poſſit. Fert in ꝑceps ⁊ aſcenſorẽ eius ꝓij/
cit in mare: iſtud huiꝰ ſeculi ceruice tumida

recuſans iugum correctionis: Et ſpecialis
quedã forma libidinis que vocẽ mutet ho/
minis: verba amãtis corrũpat: ſuiſq ſe pro
bat ſermonibꝰ. Deniq ad iudã ꝑ hieremiã
dicit dñs deus: Nunc videbit ignominia Hiere.13.
tua ⁊ adulteriũ tuũ: ⁊ hinnitꝰ ⁊ alienatio for
nicationis tue ſupra colles. Hunc iuſtus re/
duxit equitatũ: mores quoq declinãtis cõ/
uertit ⁊ ad ſe vocauit: vt imitatores ſui fie/
rẽt qui deflexerant: q꞉ ſenſus noſtri ad diſci
plinã mentis recurrunt. Subſtantiã quoq
recipit. Nõ patrimoniũ vtiq ſignificat: ſed
vitalẽ anime ſubſtantiã: in qua ſit p̃cioſus
cenſus: nõ ſtipula: nõ fenum: in quo fidelis
ſit alloquij ſplẽdor: in qua noſtre cenſus ſb/
ſiſtat ſpei. Hec eſt eñ vera noſtra ſubſtãtia:
que eſt ſapiẽtie diues copijs: hic imortalis
ſubſtantia: Corporis aũt vel accedentiũ di/
urnus magis ꝗ diuturnꝰ vſus. Unde qui/
dã recte nõ putant patrimoniũ dici ſubſtan
tiã. Nõ eñ ſubſiſtimus in eo: cum ⁊ illis qbꝰ
deſit pecunia: vite tñ nõ deſit ſubſtãtia.

Queãdmodũ ex oblatione melchiſedech ãmoneatur mens plena prudentie ac iuſticie: vt deuotior ſit erga dei cultũ. Necnõ ex petitione regis ſodomorum: vbi ſe viciſſe putat temptari ſe diſcat: ⁊ qualiter ex abrae reſponſione cõtagium intẽperantie declinare poſſit. Cur p̃terea poſt euentum belli: mercedẽ dominꝰ ſpopõderit. Quid deniq ſignificet ꝙ abrae cura poſteritatiſ fuit. Ac de myſtica iterp̃tatione totius ſacrificij abrae: Ca. VIII.

De melchiſedech in tractatu morali
plene diximus: in quo ⁊ myſterium
nequaꝗ p̃teritũ ac p̃termiſſum eſt.
Hoc loco aũt ſatis eſt illud ãmonere ſolũ ꝙ
mens plena prudẽtie iuſticieq deuotior ſit
erga dei cultũ: ⁊ decimas terre gignentia in
fructibꝰ iuxta altiorẽ prudẽtiã in eo ſoluat:
vt ꝑfectionẽ omniũ ſenſuũ atq operũ ſuoꝝ
deo deferat: nihil ſibi arroget. Que ſe rege/
re nõ põt: diuio niſi fauore fulta ſit. Deniq
vbi ſe viciſſe putat: temptat atq arguitur.
Hoc exprimit ⁊ docet lectio: q꞉ ſemꝑ aduer/
ſum paſſiones corporis mens noſtra tanꝗ
in excubijs debet p̃tendere. Quid eñ eſt ꝙ
ait: Rex inꝗt ſodomoꝝ exiuit obuiã abrae:
⁊ dixit: Da mihi hoies: equos aũt ſume ti/
bi: niſi ꝙ pꝰ has mihi luxurie victorias: vis

queda̅ libidinis pōt rationabili menti ſub/
repere: vt infundat ei irrationabiles paſſio/
nes? Sed ꝑfecte me̅tis eſt: nihil de terrenis:
nihil de corporalibꝰ illecebris aſſumere: ab/
ſtinere a terrenis. Ideo abraa̅ dicit: Nihil
ſuma̅ ab oi̅bus tuis. Quaſi co̅tagiu̅ decli/
nat inte̅perantie: quaſi labe̅ refugit corpo/
raliu̅ ſenſuu̅: delectatio̅es mu̅di reijcit: que/
renſ que ſupra mundu̅ ſunt: hoc eſt: exte̅de/
re manus ad dn̄m. Manus operaria virtꝰ
eſt anime. Hanc non ad terrene arboris po
mu̅ ſed ad dominu̅ exte̅dit: Qui fecit īquit
celum ⁊ terra̅: hoc eſt: intelligibile̅ ⁊ viſibile̅
ſubſtantia̅. Intelligibilis em̄ vſia celuȝ eſt:
Viſibilis vel ſenſibilis ſubſta̅tia terra ē. Er
go ſignificat ꝙ virtuteȝ anime ſue ad ſupe/
riora exte̅dat: vt ex illa intelligibili ſubſtan/
tia theorice vite induat altitudine̅: ſpectanſ
illa que no̅ videnꝫ: hoc eſt: no̅ terrena: non
corporalia: no̅ ꝑſentia: ſed īcorporalia: eter/
na: celeſtia. De iſta aute̅ viſibili ſubſtantia
opatorie atq̄ ciuilis diſcipline capeſſet gra/
tiam. Subtexuit his oraculu̅ dn̄i dice̅tis:
Noli timere abraam: ego ꝓtega̅ te: merces
tua erit valde. Quero cur poſt euentu̅ belli
ſpondende mercedis locus nu̅c erat. Minꝰ
em̄ mirabile faceret ſi ſecutus ꝓmiſſum dei
eſſet hoſtem adorſus. Victorie ſecurꝰ ꝓceſ/
ſerat ad triumphu̅: magis inuitatꝰ q̄ꝫ ꝓm/
ptus ad gloria̅: vel ad vlciſcenduȝ pietatis
dolore̅ paratꝰ. Propoſitu̅ pie mentis mer/
cede̅ no̅ expetit: ſed ꝓ mercede habet boni
facti co̅ſcientia̅ ⁊ iuſti operis effectu̅. Angu/
ſte mentes inuitenꝫ ꝓmiſſis: eriganꝫ ſpera/
tis mercedibꝰ. Bona mens que ſine reſpo̅/
ſi celeſtꝭ ſyngrapha certame̅ arripuit: gemi/
ne laudis fructu̅ acquirit ſibi: vt ⁊ co̅fide̅tiſ/
ſime fortitudinis et pleniſſime deuotionis
gratia̅ locet. Qꝺ de ſancto abraam eſtima/
ri ꝯuenit: qꝛ ⁊ diuinu̅ fauore̅ no̅ deſpici ſe iu/
ſtis duxit erroribꝰ: ⁊ hoſteȝ ꝑtulit deſpectu
periculi: qꝺglorioſe ſibi ꝓ vltione pietatis
ſubeundu̅ putauit. Dei quoq̄ in eo ꝑdicaꝫ
iuſticia: qui remuneratione̅ pijs mentibus
no̅ ex neceſſitate ꝓmiſſi ſed ex equitatis ſue
ꝯtemplatione largiꝫ: iudica̅s dignu̅ fore ꝙ
hi qui militant ſine aliqua mercedis hu̅ane
remuneratione: repoſitu̅ habea̅t premiu̅ in
eius bonitate: cui deuoue̅das animas ſuas
eſtimauerint: Simulq̄ adoreis bellicis ex
vſu ipſius victorie: aut hominu̅ gratia pa/
ratu̅ eſt premiu̅. Pietatꝭ au̅t ⁊ parſimonie:
puritatis: ceteraru̅q̄ velut priuataru̅ virtu
tu̅ a deo ſoluiꝫ. Que manifeſta ſunt homi/
nibꝰ: ipſi remunera̅ꝫ. No̅ omnia au̅t mani/
feſta: ſed alia manifeſta: alia incerta: ⁊ maxi
me occulta cordis. Vnde ⁊ ille ait: Incerta
⁊ occulta cordis manifeſtaſti mihi: quorum
ſpectator ⁊ ſcrutator deꝰ eſt. No̅ ergo ma
gnam merce̅de ꝓmiſiſſet abrae: niſi puram
anima̅ ab omni co̅tagione delictoꝝ iudicaſ
ſet. Sancte tn̄ ⁊ ꝓphetice menti cura maior
poſteritatis ꝑpetue eſt. Partus em̄ ſapien/
tie ⁊ fidei hereditate̅ deſiderat. Ideo ait:
Quid mihi dabis? Ego au̅t dimittor ſine fi
lijs. Eccleſie ſobole̅ deſiderabat: ea̅ ſucceſſi/
one̅ petebat que no̅ eſſet ſeruilis ſed libera:
no̅ ſm̄ carnem ſed ſm̄ gratia̅. Ideoq̄ hmo̅i
reſponſum diuinu̅ reſultauit: quo electꝰ au
diuit: Reſpice in celu̅ ⁊ numera ſtellas ſi po
tes numerare. Et dixit: Sic erit ſemen tuu̅.
Et credidit abraaȝ deo: ⁊ reputatu̅ eſt ei ad
iuſticia̅. Quid credidit? Hoc ē: no̅ ſolu̅ mul/
titudine̅ populoꝝ in chriſtu̅ credentiuȝ: ſed
etia̅ celeſtis gratie ſplendore̅: ⁊ reſurrectio/
nem vite immortalis ſoboli eccleſie deferen
da̅. Quid eſt au̅t qꝺ ait: Eduxit eu̅ foras.
Tanq̄ꝫ foras educiꝫ ꝓpheta vt exeat fores
corporis ⁊ anguſtias carnis operie̅tꝭ: ac ſpi/
ritus ſancti infuſione̅: vt velut qua̅da̅ deſce̅/
ſione̅ videat. Oportet nos q̄ꝫ exire ex his
diuerſorijs nr̄i anguſtijs: mu̅dare anime no/
ſtre locu̅ ab omni inquiname̅to: ꝓijcere ſor/
des maliuole̅tie: ſi volumus ſpiritu̅ recipe/
re ſapie̅tie: qꝛ in maliuola̅ anima̅ no̅ introi/ Sap.1.
bit ſapie̅tia. Credidit aute̅ abraaȝ: no̅ auri:
no̅ argenti illectus teſtimonio: ſed qꝛ corde
credidit ad iuſticia̅. In quo ꝓbatu̅ eſt eius
meritu̅: in eo ꝑſolutu̅ eſt ꝑmiu̅. Deniq̄ ſta
tim fidei eiuſ teſtimoniu̅ dn̄s dedit dicens:
Ego ſum dn̄s deus tuꝰ qui eduxi te de ter/
ra chaldeoru̅ vt dare̅ tibi terram ha̅c: vt he/
res eſſes eiꝰ. Et qꝛ depoſuerat ſtudiu̅ chal/
deoru̅: querit abraa̅: Quo̅ inquit intelliga̅:
quia heres eius ſum? Hoc eſt: iam diuinati/
ones magoru̅ repudia̅: doce quo̅ ſciam me
futuꝝ terre eius herede̅. Qui querit quo̅ ſci
at: no̅ dubitat manifeſta̅te deo cognoſcere
ſe poſſe: ſed forma̅ vult acquire̅de cognitio/
nis aduertere. Na̅ ⁊ in eua̅gelio maria cum
audiſſet ab angelo ꝙ virgo paritura eſſet fi
liu̅: reſpo̅dit: Quo̅ fiet iſtud qm̄ virum non Luc.1.
cognoui? Et iure reſpondit. Hoc eſt: cum id
qꝺ natura eſt no̅ ſupꝑat: qꝛ no̅ ſolet parere

virgo que viro no̅ fuerat copulata: Quero
quo̅ preter inſtituta nature poſſim genera/
re? Dixit au̅t illi dn̄s deus: Sume mihi vi
tulu̅ trimu̅: ⁊ capram trima̅: ⁊ ariete̅ trimu̅:
⁊ turture̅: ⁊ columba̅. Preterire̅ hmo̅i inter/
ꝑtatione̅ ſacrificij: niſi quibuſda̅ hinc ſcru/
pulu̅ naſci aduerterem: eo ꝙ auruſpicine q̄/
da̅ ſcribi videaꝫ ſolle̅nitas: ꝙ poſt immola/
tione̅ diuiſa ſunt animalia ⁊ co̅tra faciem al
terutru̅ poſita: ⁊ co̅ſedit illis abraam. Sed
ſi vim interrogatio̅is ꝑmiſſe ⁊ future reſpo̅/
ſionis co̅ſideremꝰ: aduertere poterimꝰ ſpei
noſtre ⁊ fidei co̅uenire huiꝰ ſacrificij diſcipli
nam. Vitulus em̄ aratoriuȝ animal eſt de/
ditu̅ terre et labori. Capra ad aquaru̅ ſimi/
litudine̅ ꝑ enigmata figuraꝫ: eo ꝙ αιξ greco
parato ἀΐσσειν nomen acceperit ab eo qꝺ
eſt impetu fieri. Sic em̄ currit ſicut ⁊ aqua.
Poſſumus vel fluuioru̅ ſono: curſu: vel ma
ris violentis eſtimare fluctibus. Aeri com/
paraꝫ aries: qꝛ omnibꝰ anima̅tibꝰ vtiliꝰ hoc
animal generi eſſe humano reperiꝫ: qua̅do
quide̅ ⁊ veſtis nobis vſuȝ exhibet: ſicut aer
huius ſpiritꝰ vitale̅ nobis miniſtrat ſubſta̅/
tiam. Vnde ⁊ hunc ordine̅ factu̅ puto vt
prius diceret: Sume mihi vitulu̅ ⁊ capram:
⁊ tertio loco diceret ariete̅: eo ꝙ prima illa:
hoc eſt: vitula ⁊ capra: terris ⁊ mari materi/
alibus co̅parenꝫ eleme̅tis: ⁊ qꝛ feminea di/
canꝫ. At vero aries maſculinu̅ quodda̅ ani/
mal eſt: vehemens natura ⁊ violentu̅ corni/
bus. Similiter au̅t aeris huius ſpiritꝰ vita/
lis eſt: vt maſculuſ auctor ⁊ cauſa gigne̅tiu̅:
mouens terraru̅ genitalia: ⁊ velut quada̅ ſe
miſcens copula. Aliud ad terram: aliud ad
mare: aliud ad aerem vitale̅ myſtice figura/
tur horu̅ triu̅ animantiu̅ genꝰ. Hec tradi/
tio naturalis eſt: Sȝ etia̅ moralis co̅currit ⁊
ſuppetit. In omnibꝰ em̄ hominibꝰ caro: ſen/
ſus ⁊ verbu̅ eſt. Caro noſtra vitula eſt: labo
rat vt ſerat: laborat vt colligat: laborat vt
pariat: innumeris fatigatur laboribꝰ. Vn/
de ⁊ greci Δάλιαμ ἀπὸ τοῦ Δαλιάσ τῇ λίε
αὐτῇ eo ꝙ domeꝫ iniurijs. Maſculoru̅ bou̅
aratro ⁊ iugo fungiꝫ. Femineos partus re/
ꝑſentat cu̅ multo vbere. Caro quoq̄ noſtra
vite iſtius ſubiugaꝫ neceſſitatibus: crebris
quatiꝫ doloribꝰ: ⁊ multaru̅ eru̅narum quo/
da̅ curuata partu ſeneſcit. Ia̅ illud q̄s ig/
norat ꝙ vehime̅tior ſit virtus anime cui ve
lut nupta adheret in iſtius vite curſu corpo
ralis ſubſta̅tia? Senſus aute̅ noſtri capraꝝ
modo velut ſaltu quoda̅ alis exiliunt: ⁊ pa/
ſcuntur ꝑruptionibꝰ: impetu ſuo ipſi co̅mo/
tiones excita̅tes anime ⁊ co̅cutientes eam.
Ad omne̅ occaſioneȝ ꝑſto ſunt: vel occurſu
feminee pulchritudinis: vel odore ſuauita/
tis alicuiꝰ. Auditu pariter et tactu moueꝫ
velociter: quibꝰ etia̅ anime inflectu̅t co̅ſtan
tia̅: ⁊ velut a natura ſui aliena̅t eam. Vnde
pleriq̄ λὸ αἶγα dictam putant: quia αἶγα
impetꝰ diciꝫ: eo ꝙ ex quoda̅ impetu ſenſuu̅
inflectionis atq̄ alienationis noſtre cauſa
naſcaꝫ. Feminei aute̅ ſexus ſpeciem habet.
Et etia̅ ſenſus noſtri extaſis grece dicunꝫ fe
mineo vocabulo. Effetaru̅ modo animaru̅
cito vacuaꝫ: vbi partus ſue generatio̅is de/
lectationiſq̄ effuderint: ⁊ iteru̅ excitatis cu
piditatibꝰ nouos referunt impetꝰ. In arie/
te vero verbi ac ſermonis noſtri habeꝫ ſimi
litudo: ꝙ ſit vehemens ſicut ⁊ ſermo noſter
efficax operationis: ⁊ quada̅ ornatus noſtri ⁊
tegminis cauſa ſit. Aries ꝑ vſum veſtiu̅ or/
dine quoda̅ grege̅ duce̅s: ſicut ordo quidaȝ
vite vſuſq̄ noſtri verbo explicaꝫ. Arbitror
aute̅ ꝙ illud verbu̅ magis intelligere debe/
amus qꝺ eſt verbu̅ dei: cu̅ quo aries iſte ha
bere videaꝫ no̅ mediocre̅ cognationeȝ. Qꝺ
verbu̅ nos vere tegmine velleris ſui veſti/
uit: ⁊ in domo itroducit eterne ſalutis. Qui
ſe ꝓ nobis immolandu̅ obtulit: qui ta̅qua̅ Eſa.53.
ouis ad victima̅ ductus eſt: ⁊ ſicut aries co/
ram tondente ſe ſine voce: ſic no̅ aperuit os
ſuu̅. Ex quo ordine̅ queda̅ ſubſta̅tie habe/
mus ⁊ ſacre rede̅ptionis ꝙ ꝑ ipſum conditi
ac redempti ſumus. Duplex igiꝫ cauſa per
verbu̅: naturalis ⁊ moralis. Naturalis qua
ꝯdidit: moralis qua redemit. Philoſophia
quoq̄ gemina̅ ſpeciem ſui conſtituit in ver/
bo: naturale̅ ⁊ morale̅. Rationalis em̄ vtri/
uſq̄ portio eſt. Naturale̅ ſm̄ mundi creati/
one̅ qua̅ verbo aſſignat: moralem ſm̄ iuſti/
ciam ⁊ equalitate̅ viuendi: cuiꝰ vita ⁊ ratio
de verbo. Qua cauſa cu̅ dies quadraginta
co̅plerenꝫ ex marie virginis partu: tuleru̅t Luc.2.
dn̄m noſtru̅ ieſum in hieruſale̅ vt offerrent
dn̄o ſm̄ legem: ⁊ vt darent hoſtia̅ par turtu
rum aut duos pullos columbarum: eo ꝙ in
colu̅ba ſpiritalis ſit: in turture icorrupte ge
nerationis natura: vel immaculati corporiſ
caſtimonia. Merito ergo ad ſacrificiu̅ iube̅
tur poſt ariete̅ turtur ⁊ colu̅ba ſumi vt ver/
bo adherere intelligas incorrupta̅ caſtimo/
niam ⁊ ſpiritale̅ gratia̅. Et hoc ipſo quidem

ꝙ aues poſuit:intelligere poſſumꝰ cęleſtiuꝫ
Matth.13. meritoꝝ volatus.Sunt eñi volucres cęli q̄
veniũt ⁊ habitant in ramis ciꝰ arboris: quę
de grano ſinapis ſurrexerit: cui cęlorum re/
Ezech.1. gnũ comparat᷑.Et ezechiel aptos ſibi cęlos
dicit:⁊ vidiſſe inter alia etiã rotam vnã ſup
terrã coniunctã animalibꝰ quattuor.Et in-
fra:Audiebã inquit vocẽ alarum eorũ ſicut
vocẽ aquarũ multarũ:⁊ vocẽ ſublimis dei.
Et cũ irent vtvox verbi ſicut vocem caſtro/
rũ.Unde quidã ad libros philoſophię deri
uarũt:eo ꝙ ipſuꝫ cęlũ ſimile ſit. Deniq pla
to currum volucrẽ dixit eſſe cęlũ: ex eo ꝙ ꝓ/
pheta dixerat: Cũ irẽt animalia ibãt ⁊ rotę
cõiunctę illis:⁊ cũ eleuarẽt ſe animalia a ter
ra eleuabant᷑ rotę.Sed ꝓpheta nõ cęlũ ip/
ſum dixit:ſed aues eſſe in cęlo.Deniq ⁊ da
Ps.18. uid ait:Cęli enarrant gloriã dei: hoc eſt:po
teſtates cęleſtes:velut cũ ſpectatur pulchꝝ
elementũ:prędicat᷑ operator. Animã auteꝫ
deſcribit ꝓpheta: cuiꝰ motus ſũt quattuor
velut equi λόγ'ιςίχομ θυμιχομ ἐπιτύ/
μιχομ:vel ἐπιτυμιτιχημ Διόράθιχομ.
Hęc animalia quattuor:id ẽ homo λογισ/
τιχομ:leo θύμιχόμ:vitulus ἐπιθύμιτι/
χομ:aquila Διόράθιχόμ. Ideo ratio ꝑmiſ
ſa eſt vt reliqua rationẽ ſequant᷑. Ideo cuꝫ
homine a dextris eſt leo:id eſt:cum ratione
cõmotio a dextris eſt. Iſta animalia quan/
do eleuant᷑:eleuant᷑ etiã rotę.Rota autẽ vi
ta eſt ſup terrã:qua viuimus.Si animę nr̃ę
motus quattuor eleuant᷑: eleuat᷑ ⁊ vita no/
ſtra. Ideoq addidit: Qm̃ ſpiritus vitę in-
quit erat in rotis.Anima ꝗ magis currꝰ eſt:
Cant.6. quę ait in cãticiſcanticoꝝ:Poſuiſti me cur/
rus aminadab:id eſt:dñi noſtri. Nõ ꝗ phi/
loſophię traditioni deſcriptio currit ꝓphe/
tica.Deniq vocẽ alarũ audiſſe ſe dicit pro/
pheta. Iſtę alę virtutes ſunt:quę de te po/
ſcunt᷑. Qui tales offert hoſtias: fidẽ ⁊ caſti/
moniã mentis:ſimplicitatis gratiã:charita
tis ⁊ pacis effectũ:ipſe beatę illiꝰ terrę agno
ſcit hęredẽ.Sicut etiã dñs apertiꝰ in euãge
Matth.5. lio declarauit dicens:Beati pacifici: qm̃ ip
ſi deuꝫ videbunt. Uel qm̃ ipſi poſſidebunt
terrã. Accipe aliã diuiſionẽ.Caro q̃ꝫ nr̃a
ipſa dei ordinatione diuiſa habet membra.
Duo oculi ſũt:binę aures:duę genę: nares
diuiſę:dentiũ geminatus ordo: vbera: ſca/
bulę:manus:latera:fęmora: genua: crura:
pedes:Nõne bina omnia:vt ſubnixa gemi
natis ſubſidijs omnia noſtra videant᷑ offi/
cia?Anima etiã diuiſionẽ ſuaꝝ patit᷑ porti/
onũ.Nã Δειόράτιχομ:hoc eſt:ſupiora:q̄ſi
oculi quidã ꝯtrarij rationabile eſt ⁊ irratio/
nabile.Rationabile ipſũ diuidit᷑ circa men
tẽ ⁊ ſermonẽ.Senſibile eius in auditũ ⁊ vi-
ſum:quibꝰ vitę huiꝰ cumulat᷑ gratia. Nam
odor ⁊ guſtus:vitales vſus vident᷑ neceſſa
riũ ꝑbere miniſteriũ. Nares iugi flatu aſpi-
rationẽ recipiendo vitalẽ cõtinuato quodã
ſubſtantiã hoīs cibo paſcit᷑.Guſtus aũt po
tu epuliſq generat᷑.Quintus vero ſenſus:
hoc eſt tactꝰ:velut admixtꝰ eſt illis quattu/
or. Odor ⁊ guſtꝰ quędã magis alimẽta ſũt
corporiſ quibꝰ huiꝰ carnis militia ſubſiſtit.
Uiſus vero ⁊ auditus mentẽ adiuuant.Hę
ſũt diuiſiones quę ſm carnẽ noſtrã aīamq
a ſũmo operatore diuiſę ſunt. Uñ oportet
nos colligere:qꝛ etiã iſte mundus velut per
mẽbra q̄dã gemina ⁊ tanq̃ antiproſapia ſit
diſtributꝰ.Eſt eñi terra ĩ mõtes ⁊ in cãpos:
vt ſunt partes noſtri corpis: elatiores alię:
alię planioreſ.Eminẽt ſcapulę:⁊ pedũ ſupe
riora vel manuũ.Latera ꝟo ⁊ inferiora cer/
uicis velut valles terrę ⁊ concaua.Qđ ⁊ de
vola manꝰ intelligere licet.Nam ipſo calca
neo pediſ eminere:alia media autẽ ſinuata
quis neſciat? Aqua in mari ſalſa: in flumi/
ne dulcis vel in fontibꝰ.Eſt aer hiberno fri-
gidus tẽpore:veris menſibꝰ tẽperatus: ca/
lidus ęſtate.Ergo iſta diuiſit opator. Men
tem aũt noſtrã quę mõ auiũ virtutũ diuer/
ſarũ ⁊ vigoris ſui vecta remigijs ſupra cęlũ
euolat:nõ diuiſit: qꝛ trinitati adhęret diui/
dẽti oia:ſoli indiuiſę. Unde philoſophi ſu-
periorẽ mundi huiꝰ ſubſtantiã: quã ętbera
vocant:nõ ex cęterorũ admixtione elemen/
toꝝ cõſtare volũt:ſed ſplendidã ⁊ multo re/
fulgentẽ lumine:quę non terrę ſordidũ:nec
aquarũ humidũ:nec aeris nebuloſũ:nec ig
nis ipſiꝰ rutilũ quicquã recipiat.Ex quinta
quadã vſia eſſe aſſerunt:⁊ vel vt volucrem
mundi huiꝰ mentẽ velociorẽ:puriorẽq eſſe
cęteris partibꝰ.Nam alię mixtę ſibi ⁊ cõcre/
tę ſunt.Nos autẽ nihil materialis cõpoſiti/
onis immune atq alienũ putamus ꝑter il/
lam ſolã venerãdę trinitatiſ ſubſtantiã: quę
vere pura ⁊ ſimplex ſincerę impmixtęq na/
turę eſt.Quis aliqui putent de illa quinta
vſia lucẽ eſſe clariorẽ:de qua dixerit dauid:
Ps.103. ꝙ deus circundatus ſit lucẽ ſicut veſtimen/
tũ. Et apſus ſcripſerit de ipſo omnipotẽte:
1.Timoth.6. Qꝛ ſolus habeat immortalitatẽ: ⁊ lucẽ ha/

bitet inacceſſibilẽ. Qua autẽ ratione dixe/
rit:ꝙ aues deſcenderint ſup̄ diuiſa corpa vi
tulę:caprę atq arietis: nõ facile dicã:niſi ꝙ
oia terrena maritima:atq ipſa aerea plena
ſunt inſidiarũ ac ꝑturbationũ. Uident᷑ eñi
aues iſtę cibi cauſa deſcendiſſe ſupra corpo
ra.Naturaliter autẽ violẽtiores potioreſq
viribus ſup infirmiores irruũt:⁊ quaſi mor
tuis corporibꝰ incumbũt: ex improuiſo fre/
quẽtius irruẽtes. Uel qđ veriꝰ puto: quia
princeps mundi huiꝰ ⁊ volucres cęli ſpirita
lium nequicię:quę ſunt in eos qui mũdana
ſollicitudine curaq diuiſi ſunt: graui motu
inceſſant:⁊ velut cadauera mortuoruꝫ dila
cerant dente aſperſo. De his eñi dictuꝫ eſt:
Matth.8. Relinque mortuos ſepelire mortuos ſuos:
qꝛ ſunt de regno diaboli:qui in ſeipſum di/
uiſus eſt.Qui autẽ ſunt dei: quibꝰ dicit ie/
Luc.17. ſus:Regnũ dei intra vos eſt:hi nõ ſunt di/
1.Cor.6. uiſi:qꝛ adhęrent deo:qm̃ qui adhęret mere/
trici vnũ corpus eſt:Erũt eñi inquit duo in
carne vna:qui aũt adhęret dño vnus ſpiri/
tus eſt. Iſti ergo nõ ſunt mortua corpora vt
volucres cęli comedãt eos: ſed ſunt ſpiritꝰ.
Ps.103. Facit eñi deus angelos ſuos ſpũs. Deniq
ſupra columbã ⁊ turturẽ nõ deſcenderunt:
quia diuiſę iſtę aues nõ erant. Nõ ſunt eñi
Matth.10. diuiſi iuſti:quibuſ dicit᷑:vt ſint ſimplices ſi/
Ps.83. cut colũbę. Ideoq dicit dauid:Quia ⁊ paſ
ſer iuenit ſibi domũ: ⁊ turtur nidũ ſibi: vbi
reponat pullos ſuos.Hęc ſpectabat abraã:
hęc ꝓfundo ⁊ ſpiritali cõſiderabat intuitu.
Ideoq ſcriptũ eſt:Cõſedit.Nõ quaſi auru
ſpicinę: ſed quaſi cęleſtis reuelationis inter
pres:ſigna diuinę operationis explorans.
Mens eñi directa ad chriſti gratiã videbat
hunc mundũ plenũ eſſe iniquitatis:quę ve
lut a ſũmo cęli volaret ⁊ opprimeret infimos
terrę:puducitiã autem:fidem: ſinceritateꝫ:
nullis eſſe obnoxias paſſionibꝰ: auariciam
vero ⁊ ſollicitudines ſęculi quibꝰ ſuffocant᷑
qui habent voluptates diuitiarũ: dilacera
ri ac diuidi. Unde ⁊ diuiſę dictę ſunt ꝙ men
tem diuidant atq in diuerſum ſcindãt: ⁊ in
partes trahant:nec ſinant incorruptã eſſe ⁊
integrã. Uir ergo pacificę mẽtis cõſedebat
⁊ cõſiderabat:quatenꝰ ꝓhibere cominꝰ poſ
ſet ea mala quę homibus inferunt᷑. Mens
eñi ſapientis viri ac iuſti mederi ſtudet hu/
manis caſibꝰ ⁊ ꝓhibere: ac reſecare anima-
rum noſtrarũ labores.

Quid ſibi velit ꝙ poſt ſolis occa
ſum exceſſus cecidit ſup abraã. Et
quõ ei nõ tam quę futura erant de/
clarabantur:q̃ ꝑſcribebantur que
facienda forent. Quid ꝑterea ſin/
gulariter per ſuperiora auctor ſig/
nificari arbitret᷑:Ca.IX.

D Eniq q̃ hoc abraã ſpiritali ⁊ ꝓphe
tico affectu fecerit ſequẽtia docent.
Nã ſolis occaſu exceſſus cecidit ſup
eum:⁊ ecce timor magnus ⁊ tenebroſus in/
cubuit ſup eum.Exceſſus ꝓphetis fieri ſo/
let:ſicut habes ꝓphetã dixiſſe: Ego dixi in Ps.115.
exceſſu meo omnis homo mendax.Excedit
eñi mens ꝓphetę velut fines quoſdã huma
nę prudẽtię qñ repletur deo.Et ante euacu/
at ſe cogitationibꝰ ⁊ diſceptationibꝰ ſęculi
huiꝰ:vt aduenięti gratię ſpiritali purã ſe et
exinanitã ꝑbeat.Supueniat in eã ſpũſſan/
ctus magna ſe vi infundẽs:ita vt mens ho
minis ſubito turbet᷑.Deniq angelus venit
ad mariã:⁊ cũ ſedulitate ⁊ gratia venit:⁊ ta
men maria mota eſt in introitu eiuſ.Unde
angelus ait ad eã:Ne timeas maria inueni Luc.1.
ſti eñi gratiã apud deum:⁊ ecce cõcipies in
vtero ⁊ paries filium. Cognoſcimꝰ ergo qꝛ
quãdo venit gratia dei ſup ꝓpheticam mẽ/
tem:ſubito irruit.Et inde incubuiſſe ⁊ ceci/
diſſe ſup ꝓphetas ſpiritũſanctum legimuſ:
quia exceſſum patitur et turbat᷑ et timet: et
quibuſdã ignorantię ⁊ imprudẽtię tenebriſ
offunditur.Sicut ⁊ in actibꝰ apoſtolorũ le/
gimus:Quia circũfulſit lux ſup ſaulum de Act.9.
cęlo ⁊ cecidit:⁊ horrore animi turbatus eſt:
⁊ audiuit vocem de cęlo dicentẽ:Saule ſau
le quid me ꝑſequeris?Deſinit eñi videre ſę/
cularia:qui incipit audire diuina. Unde et
timorem abraę ⁊ tenebras mirari nõ debes
quaſi ꝑter virtutẽ aut meritum eius accide
rint:cũ ꝓphetarũ cõſuetudini cõgruere ad/
uertas quãdo cognoſcunt futura.Cõtinuo
autẽ dictũ habes ad eum:Sciendo ſcies ꝙ
peregrinũ erit ſemen tuũ in terra nõ ſua: et
ſeruitio opprimentur:⁊ nocebunt eis:⁊ humi/
liabunt eos ecce annis quadringẽtis. Me/
rito tenebroſus horror magnus factus eſt:
qꝛ magna oracula deferebãtur cũ de popu/
lo ſęculoruꝫ dabatur ꝑceptũ. Quomõ tam
facile capere iſtud mens humana poterat:
maxime quę admonebat᷑ vt in hac peregri/
naret᷑ terra? Nõ eñi tã q̄ futura erãt decla
rabant᷑ q̃ ꝑſcribebant᷑ q̄ faciẽda forent. Pe
regrinũ inquit erit ſemẽ tuũ:ſiue qꝛ oẽs ho/

mines peregrini eſſe debeamuſ in hac vita:
Omniũ etem̃ pater eſt abraã: ſiue q2 verum
ſemen abraę peregrinaꝛ in hoc mundo. Il/
lud em̃ verũ ſemen eſt: de quo dictũ eſt: In
iſaac erit ſemen tuũ. Deniq; qui ſe abraę he
redem agnoſceret ait: Aduena ego ſum in
hac terra ⁊ ꝑegrinus: ſicut oẽs patres mei.
Qui em̃ peregrinꝰ hic fuerit: ciuis in cęlo ẽ.
Qui aũt in hac terra omnẽ animę ſuę ſub/
ſtantiã cõſtituendã putauerit: hęreditatẽq;
huius terrę acq̃rendã ſibi exultauerit: a dei
regno excludeꝛ. Unde apl̃us ad fideles vi/
ros ⁊ ciues hieruſalẽ illius quę in cęlo eſt et
Eph.2. eccleſię filios dicit: Ergo iam nõ eſtis pere/
grini: ſed eſtis ciues ſanctorum: ⁊ domeſtici
dei. Nõ ergo hęc terra noſtra eſt: de qua po
teſt princeps mũdi huius dicere: oſtendẽs
Matth.4. omnia regna orbis: Tibi dabo poteſtatem
hanc ſi ꝓcidens adoraueris me: erunt oia
tua quę ſibi alieni vendicãt ⁊ ſeruitio oppri/
munt populũ dei: vt ſeruis eiꝰ nocere ⁊ hu/
miliare conenꝛ ſanctos dei. Deniq; ipſe fili
us dei nihil ſibi ex hoc mũdo vendicanduz
Joh.14. putauit. Unde ait: Uenit mundi huiꝰ prin
ceps: ⁊ in me inueniet nihil. Diuerſi ergo do/
mini in ſeruitute nos volũt tenere: inceſſat
diabolus: infeſtant angeli eiꝰ: paſſiões mo
tuſq; corporis velut domeſtici atq; inteſti/
2.Cor.7. ni hoſtes inquietant. Foris pugnę: intꝰ ti/
mores: foris pugnę: intꝰ cupiditates. Alie/
na eſt em̃ interni corporis ſubſtãtia purita/
ti cordis: et ideo impugnat vel repugnat.
Bellũ ergo quotidianũ eſt: ⁊ inter eadẽ gra
ue pręliũ donec deus miſericors diabolum
atq; miniſtros eius iudicet: paſſioneſ reſtin
guat ac ſubijciat mẽti ſedulę: Exquirat ani/
mas noſtras de omnibꝰ offenſis et periculi
Gen.9. noſtri auctoribꝰ: qui ait: Sanguinẽ anima/
rum veſtrarũ exquirã de manibꝰ omniũ be/
Apoc.20. ſtiarum. Et vt iohannes dixit: Quia mors
⁊ infernus miſſi ſunt in ſtagnũ ignis. Itaq;
exibunt iuſti vt nihil de ſuo dimittãt in hac
terra: ne ſpolia eorũ reſideãt apud incolas
⁊ poſſeſſores iſtius terrę. Quę etiam ſi abi/
bunt de terra ęgypti iſta: vaſaq; ſumpſerũt
ab ęgyptijs mutuo vel aurea inquit vel ar/
gentea quibꝰ ad tẽpus vtẽtur: ſecũ auferãt
⁊ deprędenꝛ ęgyptios. Hęc vaſa acceperũt
voluntate dñi: ⁊ ſecũ ea afferunt: q2 reſurre/
Luc.21. ctionis filij ſunt quibꝰ dicitur: Non peribit
capillus de capite veſtro. Uaſa hęc ęgyptij
dederũt: quę de terra afflictionis ſunt aſſũ/
pta. Et ſunt alia aurea: alia argẽtea: q2 oĩs
creatura dei bona: ⁊ maxime hoĩs in terris
ꝓſtantiſſima: quẽ honorauit deus vt inſpi/
raret in faciẽ eius ſpiritũ vitę: ⁊ oĩbus ꝓfice
ret animãtibus. Hęc illa ſunt vaſa: de quibꝰ
dicit apl̃us: Habemus theſaurũ in vaſis fi/ 2.Cor.4.
ctilibus. Hęc eſt veſtis ęgyptioꝝ qua veſtiꝛ
anima noſtra vt locupletior hinc recedat: ⁊
quo hic vehemẽter laborat: labereꝛ. Non ſo
lũ em̃ oĩs creatura ingemiſcit ⁊ patiꝛ: ſ; etiã
nos donec veniat redẽptio corporis noſtri.

Habet dñs curã operis ſui: habet naturę
ꝓmptę in plęriſq; ad orationẽ ac beniuolẽ/
tiam. Neq; excidi ⁊ perire patimur arbores
quarũ circa primos fructus nobis futura ꝓ
rũpunt: ſi poſteriore ętate aut ventus decu
tiat: aut ſol adurat: aut ſuffulciẽda ⁊ ſubmi
niſtranda virtute: ſiccitatibꝰ deficiat ſubſtã
tia: ſed melioribꝰ auris deferimus examinã
das. Et ideo dñs deus noſter bonę volũta
tis remunerator: etiã primę futurę indolis
cõtemplationẽ habens omne colligi patiꝛ
animę nr̃ę patrimoniũ: ⁊ reſeruari futuri ad
uentus illud ꝓbaturꝰ tẽpori. Memor atq;
ſui muneris ꝙ immortale voluit eſſe ęquis:
ſed ſi culpa nõ obrepſiſſet ⁊ grauis quę fecit
vt nõ expediret diu viuere ait ad abraã: Tu
aũt ibis ad parẽtes tuos cũ pace: nutritus
in ſenectute bona. Patiꝛ nos diſcedere ex
hoc ſęculo vt receſſione animę hoc corpꝰ re/
ſoluatur in terrã ſuã: ⁊ finis ſit peccati. De/
inde ꝑ reſurrectionẽ reformeꝛ diuinę libera/
litatis gratia. Ideo dicit ad abraã: Tu ibis
ad pr̃es tuos. Nõnulli putauerũt patres
eſſe elementa ex quibꝰ ꝯſtat caro noſtra dũ
viuimuſ: ⁊ in quã reſoluimur. Sed nos qui
meminimꝰ matrẽ nobis eſſe hieruſalez quę
ſurſum eſt: quę libera eſt: quę eſt mater om/
niũ noſtrorũ ſicut dicit apl̃us: illos aſſeri/
mus patres qui vitę merito ⁊ ordine ꝓceſſe/
rũt. Erat illic abel pia victima: erat pius et
ſanctꝰ enoch: erat noe: ad eos ꝓmittiꝛ abra
am tranſitus. Tranſit em̃ qui de hac vita re
cedens: ad vitam demigrat alterã: q2 viuit
mens ſapientis ⁊ iuſti viri qui nutritꝰ eſt in
pace. Nam inſipiens in bello nutriꝛ ⁊ in diſ
cordijs: iuſtus in ſenectute bona viuit. Nõ
dixit longa ſed bona: q2 iuſtꝰ bene ſeneſcit.
Iniuſtoꝝ autez nemo ꝗuis ceruicibꝰ viua/
cibꝰ diuturniore vita vixerit. Nã diu viue/
re cõe ſapiẽtibus atq; inſipiẽtibus ẽ: Bene
autẽ viuere ſpeciale ſapiẽtis eſt: cuiꝰ ſenectꝰ

venerabilis: ⁊ ętas ſenectutis vita immacu
lata: Nõ diuturna inquit: neq; numero an/
norum cõputata: nec capillis canis in capi/
te ſed ſenſibꝰ. Ille ergo bene ſeneſcit qui be
ne ſenſerit. Quarta aũt generatiõe reuer/
tenꝛ. Hiſtoria quidẽ iudęis videtur cõueni/
re qui in ęgyptũ tranſierũt: ⁊ de ęgypto trã
ſierũt. Quadringẽti em̃ anni ⁊ triginta exa
cti illic eoꝝ anni ſunt: ſed nõ oẽs cẽtenos: ⁊
quot excurrunt annos vixerunt: ſicut moy/
ſes aut ieſus naue: vt quartę generationis
tẽpus cõueniat. Unde myſticũ aliquid ma
gis requiramus: eo ꝙ tetris oĩbuſ numeris
apta ſit: ⁊ radix quędã decimę ad fundamẽ
tum: hebdomadis quoq; mediam. Deniq;
nonageſimꝰ tertius pſalmꝰ ſcribitur: quarta
ſabbati: eo hic numerꝰ medius ſit ꝓoꝝ ⁊ ſe/
quentiũ. Tres em̃ ꝓcedunt eum: primꝰ: ſe/
cũdus: tertius: ⁊ tres ſequunꝛ: quintꝰ: ſex/
tus: ſeptimus. Qui hunc pſalmũ canit ve/
lut aptis numeris vitã iſtiꝰ mũdi tranſigit:
quaſi tetragonꝰ ⁊ ſtabilis atq; ꝑfectus. In
quattuor em̃ libris: plenũ euangeliũ atq; ꝑ/
fectũ eſt. Quattuor animalia myſtica ſunt.
Mũdi quoq; iſtiꝰ partes quattuor ſunt: ex
quibꝰ cõgregati filij eccleſię regnũ chriſti ſa
cratiſſimũ ꝓpagarũt: venientes ab oriente
atq; occidẽte: ſeptẽtrione ⁊ meridie. Qua/
driptito igiꝛ latere ſancta ſurrexit eccleſia.
Decas ꝙ; ex iſto numero aſſurgit. Si em̃ cõ
nectaſ ab vno vſq; ad quattuor: hoc mõ de/
cimã facies. Cõputa vnũ: adde illi duo: fiũt
tres: adde tribus tres fiunt ſex: ⁊ ad ſex ad/
de quattuor fiunt decẽ. Tetras igiꝛ decẽ im
plet: decas numerũ omnẽ cõplectiꝛ. Quat/
tuor ꝙ; ętates ſunt hoĩs: pueritia: adoleſcẽ/
tia: iuuẽtus: maturitas. Paulatim aſſurgit
⁊ fundaꝛ. Sapiẽtia itaq; ſũma prudentię:
quarto ętatũ ordine venit. Meritoq; vt ſi
quis ante ſub rege ęgypti fuit: maturioris
tñ cõſilij exit de ptãte eius: ⁊ legẽ igitur ag/
noſcit ſequendã. Tunc fit ei iſtius vita ma/
re peruiũ. Similis ratio his qui gignunꝛ ſo
lo. Ubi ſemẽ ſparſum fuerit: ſoluiꝛ homo.
Et primo ꝓrũpit in radicem: deinde germi
nat: formaꝛ fructꝰ: ⁊ poſtea matureſcit. Ar/
bores quoq; ipſę primũ fructũ ferunt: dein/
pe adoleſcit fructus: acceſſu tẽporis mutat
colorẽ: quarto ordine ꝯſummaꝛ: hoc eſt: no/
uiſſimo. Ita ergo ⁊ nos in terra hac afflicti/
onis fugiamus lateres formare: ſed lachry/
mis ⁊ gemitu vocemus dñi miſericordiã vt
mittat nobis moyſen ⁊ aaron: hoc eſt: legẽ
⁊ ſacerdotẽ: illum verũ ſacerdotẽ ⁊ ſacerdo/
tũ principẽ: qui licet inter homines verſaꝛ:
dicebaꝛ: Ecce ſpiritus ante faciẽ noſtrã chri
ſtus dñs: ⁊ liberet noſ de terra ęgypti vt pa
ſcha domini celebremꝰ. Feramꝰ etiã fructũ
fidei ab ipſa pueritia: augeamus in adole/
ſcẽtia: coloremus in iuuẽtute: cõpleamꝰ in
ſenectute. Iam em̃ ſecuris ad radicẽ arboꝝ Matth.3.
poſita eſt: vt qui facit fructũ ferat. Adultaz
etiã maturãq; ſegetem noſtrã meſſor inue/
niat: vt maturos fructus in apothecis recõ
dat: ne immaturos hyems deꝓhendat: ven
tus decutiat: pluuia corrũpat. Ego tñ ar/
bitror ſignificari magis inter aduentuz dñi
priorẽ ⁊ ſcdm qui futurꝰ eſt iudicij dies: tẽ/
pus mediũ. Ideo em̃ ⁊ ad ſolis occaſum vi
ro hmõi factus eſt pauor magnꝰ: q2 occidẽ/
te iam mundo: futurũ ſacrificium declara/
batur: quo mũdus redimereꝛ: fides eſſet ho
ſtia quę nõ diuidereꝛ a filijs abraę. Nã qui
eam diuidunt nõ ſunt abraę filij. Fides cõ/
paratur regno cęloꝝ. Sil'e eſt em̃ regnũ cęlo
rum grano ſinapis. Et ſimile eſt regnum cę Matth.13.
lorũ negociatori qui emit agrũ: ⁊ inuenit in
eo margaritã ꝓcioſam. Regnum cęlorũ in/
diuiſum eſt: quia regnũ trinitatis vnũ eſt.
Ideo perpetuũ atq; ęternũ: q2 indiuiſum.
Omne em̃ regnũ diuiſum facile deſtruetur.
Hoſtia etiã foret pudicitia trinitati dicata:
poſt illud ſacrificiũ vitulę quoq; ꝓ labori/
bus: q2 ſacerdotalis eſt victima. Capręaũt
quia ꝓ peccatis hoſtia. Arietis: q2 ꝓ omni
mundo: ⁊ ꝓ ipſis arietibꝰ vel cęleſtibꝰ. Nõ
ſolum ꝓ hominibꝰ: nec ſolũ ꝓ agnis ſed eti
am ꝓ hedis quos peccatricis generationis
fetore exuit. Teſtificaꝛ oraculũ futuros ad/
huc in terra afflictõis abraę filios: vt in ago
ne multorũ ⁊ grauiũ certaminũ ſe ꝓbent: ⁊
ita cũ multa ſupellectili aureoꝝ ⁊ argenteo
rum vaſorũ ſpolijs opimis exeant ⁊ reuer/
tanꝛ animę: atq; exeant ꝓcioſa poſſidentes
corpora diuerſaꝝ virtutũ: ⁊ ꝓcipue caſtimo
nię poſſeſſionũ theſauro repleta: ſumpturę
etiã chriſti iudicio de diabolo et eius mini/
ſtris: cęteriſq; ſui qui voluerunt nocere vin
dictã. Tunc erit pauor magnus etiã iuſto/
rum. Nemo em̃ ſine peccato. Omnes habe
bunt qđ timeant: q2 impleta peccata erũt.
Et cũ ſuꝑabundauerit peccatũ: ſuꝑabũda/ Ro.5.
uit gratia. Iterũ cũ iam ſol eſſet ad occaſũ:
flãma facta eſt. Et ecce fornax fumigabũda

⁊ lampades ignis: quę ꝑtrãſierunt ꝑ media
diuiſa illa. Etiã ſi dubitaret̃ de ſuperiorибꝰ
cõfirmarent ſequẽtia: qñ flammã factaȝ ad
occaſum legimus: quę illuminaret veſperti
na mũdi tẽpora: ⁊ fulgeret in tenebris: ac re
uelaret latentia. Deniqꝫ cõtinuo viſa eſt for
nax fumigabunda. Cuiꝰ ſimilitudine expri
mi videt̃ vita humana implicata iniquita/
tibꝰ ſeculi iſtiꝰ atqꝫ inuoluta: nõ habens ve
ri fulgoris claritudinẽ: ⁊ ſplendorẽ ſinceri lu
minis: intꝰ quaſi fornax ęſtuat diuerſis cu/
piditatibꝰ: ⁊ quibuſdã deſideriorũ anhelat
ignibus: foris velut quodã fumo attexit̃ ne
videat veritatis faciẽ. Obumbrat̃ itaqꝫ et
obducit̃ quadã caligine oculꝰ animę: vt cõ/
fundat̃ globo quodã fumigãtis nubilę mẽ/
tis aſpectus: ne pura ſit aſpectari negocia:
donec cęleſtes lãpades dirigat dñs ieſus: hꝫ
Apoc. 22. eſt: fulgorẽ glorię ſuę. Qñ inquit nõ indige
bũt luce lucernę: ⁊ lumine ſolis: qm̃ ipſe do/
minꝰ erit lux omnibꝰ: ⁊ ipſe illuminabit om
nia mundi iſtiꝰ quoꝝ ſupra cognita eſt diui
ſio nunc manifeſtata in lumine: nunc ꝑ ſpe/
culum in ęnigmate: tunc nec in parte: ſed fa
cie ad faciẽ veritatis ſoliditas atqꝫ illud qd
ꝑfectũ eſt poſſit videri.

Quid ſignificetur oraculo domi ni ad abraam dicẽtis: Semini tuo dabo terrã hanc ⁊c̃. Ad quid etiaȝ pertineat ſara vxor abrae que ſteri lis fuerat: Et quid ancilla eiꝰ agar ſignificet. Qua ratione preterea ſa ra concluſa fuerit: ⁊ agar filios pe/ pererat: Ca. x.

Poſt hęc ſecutũ eſt oraculũ dei dicen
tis: Semini tuo dabo terrã hanc a
flumine egypti vſqꝫ ad flumen ma/
gnũ eufraten. Qui futurã gloriã demõſtra/
uerat: debuit etiã cõferenda virtutũ merita
polliceri. Ipſe em̃ ⁊ adiutor laborantiũ ⁊ re
munerator innocentiũ eſt. Egyptus hic no
men nõ regionis ſed fluminis eſt. Sic enim
veteres nilũ vocabant: ſiue ꝙ ipſe regioni
nomẽ dediſſet: ſiue ꝙ regiõis accepiſſet vo/
cabulũ. Deniqꝫ ⁊ poeta gręcus teſtificat̃ ita
eſſe dicens ἀχσξσ μοσ αηάιΤ ὑμομΤαὐ
ὠηέασ λὺό μέμισέαμέ. Anguſtũ autẽ et
vile eſt vt putemus ꝙ cęleſtibꝰ ſignis terre/
na ſpopõderint. Itaqꝫ cõſideremus ne for/
te ꝑfectã beatitudinẽ ⁊ cõſummationẽ bo/
noꝝ opeꝝ ꝓmiſerit. Perfecta em̃ beatitu/
do ex tribꝰ iſtis videt̃ ſubſiſtere: corpis atqꝫ
animę ⁊ accidẽtibꝰ bonis: quę gręci ἐςέΤα
dixerũt: vt ſit corpis caſtimonia: patientia
vel tẽperantia: ſit animę prudẽtia atqꝫ iuſti
cia. Egypti igit̃ flumẽ corporalia videt̃ ſig/
nificare. Unñ et geon dictꝰ eſt ipſe fluuiꝰ: qꝛ
de terra figuratꝰ eſt homo. Eufrates aũt ꝗ
ſunt animę: eo ꝙ fons ſit iuſticia cęterarum
virtutũ: ꝗ virtutes alias illuminet. Prudẽ/
tia em̃ ſine iuſticia nocet. Fortitudo quoqꝫ
niſi eã iuſticia tẽperet: intolerabilis inſolen
tia eſt: furori ꝙ̃ rationi ꝓpior: dñationi ꝙ̃ li
bertati. Sobrietas ⁊ tẽperantia priuata bo
na ſunt: nec vlliꝰ vi niſi iuſta erga deũ reue/
rentia ⁊ fideli mente pietatẽ colas. Juſticia
ſola eſt quę virtutes oẽs cõplectit̃: ⁊ cõmen
dat oẽs. Accidẽtia ꝙ̃ ſũt negociatões: mer
caturę: ⁊ agriculturę: cõpetentia queſtꝰ la/
borũ operũqꝫ ruraliũ. Sunt etiaȝ corporis
accidẽtia: ſalubritas ⁊ cõmoditas valitudi
nis: decus: fortitudo: quę ex tẽpore accidũt
⁊ cũ ętate mutant̃. Nõ mediocrẽ hanc tripli
cẽ gratiã putes. Habes em̃ ꝑfectionẽ ꝑfectã
in euangelio. Nã cũ dicit dñs ieſus legiſpe
rito illi: Diliges dominũ deũ tuum: aię iu/ Matth. 22.
ſticiã mãdat tenendã. Etem̃ ſi honorari pa/
rentes iuſtũ eſt: quãto magis parẽti omniũ
fieri debet honorificẽtia? Rurſus cuȝ dicit:
Nõ occides: nõ adulteriũ: nõ furtũ facies: Matth. 19
nõ falſum teſtimoniũ dices: virtutes corpo
ris ſeruãdas ãmonet. In poſterioribꝰ vero
dicens: Nemo eſt qui relinquat domũ aut
parentes: aut vxorẽ: aut filios ꝓpter regnũ
dei: ⁊ nõ recipiat ſepties tantũ in hoc tẽpo/
re: in ſęculo aũt venturo vitam ęternã poſſi
debit: nõne incremẽto bonorũ accidentiuȝ
cũ aię corporiſqꝫ remuneratione promittit?
Hęc quę ſimplicibꝰ verbis ſacra ſcriptura
exprimit: magno quodã coturno ariſtoteles
⁊ peripatetici ꝑſonãt atqꝫ extollũt. Pytha/
goricũ ꝙ̃ dogma eſſe teſtificant̃ ſui. Sed qſ
illoꝝ ęquauit abraã tẽpore? Quis auctori/
tate ⁊ ſapiẽtia dñi cuiꝰ oraculo triplicl huiꝰ
gratię munꝰ agnoſcit? Dant̃ aũt ei tanqꝫ in
diſciplinã alienigenę nationes: vt mens ęq̃
obſeruãtiſſima: recidat vitia: emẽdet erra/
ta. Magis tñ euidens eccleſię declarat̃ my/
ſteriũ: qꝛ ꝑ apl'ſ qui ſunt iſraelitę: quoꝝ pa
tres ⁊ ex quibꝰ patribꝰ chriſtꝰ ſm carnẽ ſub
lege factꝰ eſt: cõgregãda eccleſia foret: credi
turꝰ ꝑpl's nationũ. Quos nõ ocioſe decẽ nu/
mero ſignificauit: ſꝫ vt oſtẽderet: qꝛ illi ante
ꝑfidi: vbi menſurã pietatis ipleſſent ꝓfecto

eẽnt fidei adepturi coronã. Deniqꝫ ſequit̃:
Quia ſara vxor abrę ſterilis fuerat. Qd ad
eccleſiã ꝑtinere mea expoſitione quã de mo
ralibꝰ ſcripſimꝰ apl'icis docuimꝰ exemplis.
Eccleſia em̃ ſterilis videt̃ i hoc ſęculo: qꝛ nõ
ſęcularia parturit: nec ꝑ̃ſentia: ſed futura:
hoc eſt: nõ ea quę videntur: ſed quę non vi/
dentur. Huiꝰ ancilla eſt ſynagoga: vel om/
nes hęreſes quę ſeruos non liberos creat.
Jõqꝫ agar dicit̃ habitatio. Etem̃ tẽporalis
ſpem fouet: nõ ꝑpetuę poſſeſſionis gratiaȝ
tenet. Itaqꝫ vt nõ inſolẽs partu corporeo ſi
at ancilla eiꝰ: ⁊ ius eccl'ię ſibi vendicet: dicit̃
ibi: Eijce ancillã ⁊ filiũ eiꝰ: nõ em̃ hęres erit
filius ancillę cũ filio meo iſaac. Sed etiã in
ſingulis ſara eſt: ⁊ i ſingulis agar. Sara vir/
tus vera ẽ: vera ſapiẽtia. Agar aũt ẽ verſu/
tia: tanqꝫ ancilla ꝑfectioris v̾tutis. Alia em̃
ſapiẽtia ſpiritalis: alia ſapiẽtia huiꝰ mũdi.
Ideo etiã ęgyptia ſcribit̃: qꝛ philoſophica
erudicio abũdauit i ęgypto. Deniqꝫ ⁊ moy/
ſes eruditꝰ erat in omni ſapiẽtia ęgyptioꝝ:
ſꝫ abiecit eã ꝑ̃ferẽs ęgypti theſaurl opprobri
um ꝓ xp̄i noie. Nã ſi illã iudicaſſet alicuius
Exo. 4. momẽti eſſe ſapiẽtiã: nõ vtiqꝫ dixiſſet: Pre/
cor dñe nõ ſum dignꝰ añ heſternã ⁊ nudius
tertianã diẽ: neqꝫ ex quo cępiſti loqui ſeruo
tuo. Gracili em̃ collocutione: ⁊ tardiore lin/
gua ego ſum. Deniqꝫ quaſi inerudito reſpõ
det̃ ei: ꝙ erudiret̃ a dño: Ego aperiã os tuũ
⁊ inſtruã te: qd debeas loqui. Pręclarũ aũt
myſteriuȝ ꝙ lex nõ ſatis plena erat vt ꝑſua/
deret populis: ⁊ gẽtes vocaret: vel qꝛ clau/
ſa foret vſqꝫ ad chriſti aduentũ. Qui expo/
nens nobis ꝓphetica oracula: ⁊ ꝓferẽs lec/
tionis veteris teſtimonia: veluti quoddaȝ
os legis aperuit vt fidei clamor in totũ ꝑue
niret orbẽ. Unde ⁊ myſtice ait ſara: Cõclu/
ſit me dñs vt nõ pariã: intra ergo ad ancil/
laȝ meã ⁊ filiũ facies ex illa: vt agnoſcas in
ꝑ̃deſtinatione fuiſſe ſemꝑ eccleſiã dei: ⁊ pa/
ratã fidei fęcunditatẽ qñ iuberet dñs ꝓrum
peret: ſꝫ volũtate dñi certo reſeruata tẽpori.
2. Cori. 6. Deniqꝫ ſcriptũ eſt: Tẽpore accepto exau/
diui te: ⁊ in die ſalutl adiuui te. Aduertimꝰ
itaqꝫ ꝙ feſtinabat fides eccleſię: ſed cõcluſa
erat eiꝰ fęcũditas. Quo verbo demonſtrat̃
qm̃ expectabat partꝰ ſui tẽpora: quia qd cõ
cluſũ eſt apiri ſolet. Qua rõne ꝯcluſa fuerit
Ro. 11. docet te aplus dicẽs: Cõcluſit em̃ deꝰ oia in
incredulitate: vt oibus miſereat̃: vt nõ vo/
lentis neqꝫ currẽtis: ſed miſerentis dei eſſet
gratia: ne teipſuȝ iuſtificares: ſed oia tribu/
eres deo q̇ te vocauit. Nemo em̃ pigreſcat
et excuſationẽ ꝑ̃tendat: quo ſeriꝰ credat: qꝛ
ſcriptũ eſt: Nõ volẽtis neqꝫ currẽtl eſſe. Cõ/
ſideret em̃ quid additũ ſit: Sed miſerentis
inquit dei. Talẽ te ḡ prębe bonis ſtudijs et
ꝓmpta fide: vt deꝰ tui miſereat̃: et vocet te
ſicut eccleſiã vocauit dicens: Palã factꝰ ſũ Eſa. 65.
quęrẽtibuſ me: apparui his qui me nõ inter/ Ro. 10.
rogabãt. Et recte ꝑ̃miſſa ſunt deteriora vt
meliora ſequerent̃. Peperit ancilla ſeruos:
vt coſ eccleſia liberos faceret: ⁊ de ſeruitute
ꝑpl'os ad libertatẽ vocaret: de culpa ad ino/
centiã: de offenſa ad gratiaȝ. Singuloꝝ ꝙ̃
hominũ ſi ſpectes ordinẽ: non oẽs a ꝑfectis
inchoauerũt: nec apud oẽs tẽpore prima ẽ:
ſed merito antiquior ꝑfecta virtꝰ. Pruden/
tis igit̃ mentis eſt cõſiderare ꝙ̃diu impfec/
ta eſt aia: quę ſunt ſecuȝ deliberet: vt vel in
poſterioribꝰ ſe exerceat virtutũ diſciplinis:
donec exercitij vſu valeſcat. Dũ vero ſe er/
roris inuolucris exuerit: ⁊ ab omni enoda/
uerit offenſione ꝯſummatã ſui purgationẽ
exhibens: tũc ſuo nitat̃ ordine magnos par
tus edere. Pręterea dicitur abrę: Eſto ſine
rep̄henſione: cui dabat̃ ſpũs ſapiẽtię ſanctꝰ
bene mobilis imaculatꝰ. Oportet igit̃ viri
ſapiẽtis animã die noctuqꝫ in exercitio iugi
ſpecula ꝑ̃tendere: nũqꝫ ſomno indulgentẽ:
ꝑpetuis vigilijs intentã deo: ad cõprehẽſio
nẽ rerũ earũ quę ſunt ⁊ ſingularũ cauſaruȝ
cognitionẽ. Sꝫ etiã futuroꝝ intpres ſapien
tia eſt: ſcit ꝑ̃terita: ⁊ de futurl ęſtimat. Scit
verſutias ſermonũ: ⁊ ſolutiones argumen/
torũ. Signa ⁊ monſtra ſcit añqꝫ fiant: ⁊ euẽ
tus tẽporũ ⁊ ſęculorũ. Non põt igit̃ bonus
atqꝫ ꝑfectus nõ eſſe qui hãc acquiſierit: qꝛ ⁊
omnẽ habet virtutẽ ⁊ imago bonitatis eſt.
Unde ⁊ ſęculi iſtiꝰ ſophiſtę traxerũt diffini/
tionẽ hmõi ꝙ ſapiens vir bonꝰ diſcendi pe/
ritꝰ ſit. Redeamus nũc ad domũ dei quo
nihil plenius. Quid em̃ meliꝰ ſapiã? Quid
peius vanitate? Quid deteriꝰ ſupſtitione?
Idcoqꝫ tãqꝫ ei cui ꝓmiſerat plenitudinẽ ꝑ/
fectionis ait: Augebo te valde: ⁊ ponã te in
gentes: ⁊ reges de te erũt: qꝛ qui eiꝰ eſt totꝰ
mũdus diuitiarũ eſt: ⁊ auget̃ nõ minuit̃ vt
ſtultus. Ponit̃ in gẽtes abraã: hoc eſt fides
eiꝰ ad gẽtes trãſfert̃: ⁊ reges ſęcli q̇ credide/
rũt ⁊ ſe ſubijciũt dño ieſu: cui dicit̃: Tibi of Pſ. 67.
ferẽt reges munera. Nec illđ abſurdũ: qꝛ ex
genere abrę nõ ſolũ reges erũt dignitate:

verũetiã illi reges qui peccato nõ ſeruiant:
nec vincat eos malicia: ſupra quos regnuꝫ
mors nõ habeat. Mentis quoqꝫ bonę cog/
nouim⁹ reges eſſe ⁊ principes inuentiões:
quę ſicut abraã mediocris quidẽ generatio
nis ꝓuent⁹ nõ habet:ſed abũdat regalib⁹.
Cui data eſt terra in poſſeſſionẽ: vt dñetur
corpori:nec ſit captiua carnaliũ voluptatũ:
ſ; quaſi famulatu debito obnoxia caro men
ti ſeruiat. Scdm ꝑſonã autẽ abraę euidens
myſteriũ eccleſię quę totũ orbẽ fidei hęredi/
tate poſſedit: Bene pater electiõis dicit̃:pa
ter fidei:pater pię cõfeſſionis.

Quid nos doceat oraculũ quo
dictũ eſt abrae: Circũcidatiſ omne
maſculinũ veſtrum ⁊c̃. Quõ etiam
pleriqꝫ moueant̃ ex hoc ꝙ dñs di/
xit: Quoniã qui nõ fuerit circumci/
ſus maſculus ⁊c̃. Qua ratione ꝑte
rea ſare vna littera fuerit addita:ac
de futuri filij ꝓmiſſione ⁊c̃. Quid
deniqꝫ ſignificet ꝙ abraam in faci/
em ceciderit. Et de ꝓmiſſi cõfirma/
tione:⁊ reſponſione dñi ad abraę
petitionẽ: Ca. XI.

Et quia ad ꝑfectũ vocat̃: oraculum
e ꝑfectionis accipit. Circũcidatis in/
quit omne maſculinũ veſtrũ:⁊ circũ
cidatis carnẽ veſtrã. Perfecta aũt circũciſio
ſpiritalis eſt. Deniqꝫ ⁊ lectio hoc docet cuꝫ
dicit: Circũcidite duriciaꝫ cordis veſtri. Et
hic plęriqꝫ ita accipiũt vt ſit: Circũcidite oẽ
maſculinũ veſtrũ:hoc eſt:mentẽ veſtrã. Ni
hil eſt eñ mente validius. Deinde q̄ꝛ ma
ſculinũ ſanctũ dicit̃: Omnis maſcul⁹ adape
riens vuluã ſanctus dño vocabit̃. Quid au
tẽ mente ſancti⁹: quę dat bonarũ ſemitã co/
gitationũ: quib⁹ aperit vuluã animę cõclu/
ſam pariẽdi ſterilitate: vt poſſit illas inuiſi/
biles generationes edere: vtero illo videli/
cet ſpiritali: d̃ quo dicit eſaias: In vtero ac/
cepimus ⁊ parturiuim⁹ ſpiritũ ſalutis. Cir/
cũciſio ğ cordis intelligibilis: circũciſio etiã
carnis mandat̃ ſenſibilis. Illa in veritate:
iſta in ſignaculo. Gemina itaqꝫ circũciſio:
q̄ꝛ ⁊ animi ⁊ corporis quęrit̃ abſtinẽtia. De/
niqꝫ egyptij quartodecimo anno circũcidũt
mares: ⁊ fęminę apud eos eodẽ anno circũ/
cidi ferunt̃: ꝙ ab eo videlicet anno incipiat
flagrare paſſio virilis: ⁊ fęminaꝝ menſtrua
ſumãt exordia. Legl aũt lator ęternę ſigna/
culũ circũciſionis carnalis in ſolis maribus
exigit: eo ꝙ ad mixtionis vſum vir muliere
vehementior ſit: et ideo ipſi⁹ impetũ infrin/
gere voluit circũciſiõis ſignaculo. Vel q̄ꝛ vi
ri licito ſe errare credunt: ſi ſolo ſe abſtineãt
adulterio: meretriceos aũt vſus tanqꝫ legi
naturę ſuppetere putant: cũ ꝑter ꝯiugiũ nec
viro liceat: nec fęminę miſceri alteri. Altio
re aũt interꝑtatione illud pandit̃: ꝙ ſi menſ
purgata ⁊ circũciſa ſit exuta ſuꝑfluis volup
tatibuſ ⁊ cogitationib⁹ reſtringit animã ad
ſui caſtimoniã: puriſqꝫ ſenſib⁹ infuſam bo-
narũ facit partuũ genitricẽ. Octauo autem
die circũcidi puerũ lex iubet: myſtico idqꝫ ꝑ
cepto: q̄ꝛ ipſe eſt reſurrectionis dies. Dñica
eñ die reſurrexit dñs ieſus. Ergo ſi dies re/
ſurrectionis circũciſoſ nos ⁊ exutos nos in/
ueniat delictorũ ſuꝑfluis ab omni ablutos
ſorde: mũdos a vitijs corꝑalib⁹: ſi hinc mũ/
dus exieris: mũdus reſurges. Circũcide igi
tur te nõ carne: ſed vitio carnali. Et circũci/
de tuũ nõ ſolum vernaculũ ſed etiã ꝑcio em
ptuꝫ. Si ad ſingula referas: vernaculi ſunt
mot⁹ naturales: ꝑcio empti: rõe ⁊ doctrina
acq̃ſiti. Egẽt aũt illi ⁊ hi tanqꝫ virgulta pur
gatione ⁊ inciſione luxurię: ne vagent̃ vt ſte
rilia ſarmenta: ⁊ obũbrent inutilia fructuo/
ſis: velut quędaꝫ omni vitio diſtenta: mul/
tis incaſſum laborat. Myſterij aũt ratio di
lucida. Vernaculi eñ iudęi ꝑcio empti ſunt
gentes q̃ crediderũt: q̄ꝛ ꝑcio ſanguinis chri/
ſti redẽpta eſt eccleſia. Ergo ⁊ iudęus ⁊ gre/
cus: ⁊ quicũqꝫ crediderit debet ſcire ſe circũ/
cidere a pctis vt poſſit ſalu⁹ fieri: Et dome/
ſticus: ⁊ alienigena: ⁊ iuſtus: ⁊ peccator: cir/
cũcidat̃ remiſſione pctõrum: vt peccatũ nõ
operet̃ ampli⁹: q̄ꝛ nemo aſcendit in regnuꝫ
cęloꝝ: niſi ꝑ ſacramentũ baptiſmatis. Nec
ꝓderit ſuꝑioris iuſticia tẽporis: ſi in fine vi/
tę iuſticiã dereliquerit. Ideo paul⁹ ait: Pre 1.Cor.7.
cio empti eſtis: nolite fieri ſerui hoim. Sũt
eñ ꝯtraria: q̄ꝛ ſeruitus pctõ cõtrahit̃: ⁊ ꝑcio
peccatũ remittit̃. Hęc igitur ſimplici expoſi
tione abundare ad intellectum opinantur.
Ideoqꝫ nec cibos geometricę: nec tetrago/
nũ numerũ philoſophię: necnõ cõfeſſioneꝫ
vt aiunt pythagoricã: nec ſemꝑ virgines vt
appellant hebdomadis numeros cura diſcu
timus inani: nec ſolis radios formam⁹: nec
cęlũ in puluere quęrim⁹: nec itra anguſtos
abacos orbẽ cõcludim⁹: ſ; vera aperim⁹ my
ſteria vnam ſalutẽ eſſe chriſti reſurrectionẽ.
Cõplantemur ergo ſimilitudini mortl eius vt

Ro.6. mereamur reſurrectionis cõſortium. Et ve
tus homo noſter ſit crucifixus cruci: vt cor/
pus deſtruatur peccati. Egregię autẽ infan
tię in primis vagitib⁹ circumcidi mares lex
iubet etiaꝫ vernaculos: quia ſicut ab infan/
tia circumciſio

Nullũ tempus vacuuꝫ debet eſſe tutelę: q̄ꝛ
nullum eſt culpę vacuũ. Et infans reuocan
dus a peccato eſt: ne idolatrię polluat̃ con/
tagio: ⁊ ne adorare aſſueſcat idolũ: ⁊ exoſcu
lari ſimulacrũ: parentis violare nidũ: pieta
tem lędere. Simul ne quiſqꝫ inflectet̃ ꝙ ſibi
iuſt⁹ videat̃: ętatis maturioris ꝓceſſu abra
am circũcidi iubetur. Nec ſenex ergo ꝓſeli/
tus: nec infans vernacul⁹ excipit̃: quia om/
nis ętas peccato obnoxia: ⁊ iõ omnis ętas
ſacramento idonea. Et erit inquit teſtamẽ/
tum meuꝫ in carne veſtra. Forſitan referat̃
hoc loco: quõ ſpiritalẽ dicis circũciſionẽ: cũ
oraculum dicat: Erit teſtamentũ circũciſio/
nis in carne veſtra? Quaſi vero animę ſoli/
us ⁊ nõ paſſionũ corporis exigatur tẽperã/
tia. Nam ⁊ viſus ⁊ auditus ⁊ odoris et gu/
ſtus ⁊ tactus ⁊ vocis ipſius quęrit̃ quędam
caſtimonia. Quia et viſus procacior habet
crimen: ⁊ ideo ſcriptum eſt: Noli intendere
fallaci mulieri: neqꝫ capiaris oculis: neqꝫ ar
ripiaris palpebris. Et in ipſo auditu crimẽ
eſt: ſi ſeducat meretrix: ⁊ multo blandimen/
to ſermonis ⁊ laqueis labiorum ſuorum te
alliget. Et in ipſo tactu crimen eſt: ideo tibi
dicit̃: Ne multus fueris ad alienã: neqꝫ cõ/
tinueris amplexibus nõ tuã. Et in voce cul
pa eſt. Laque⁹ eñ fortiſſim⁹ eſt homini ſua
labia: ⁊ abducit̃ a labijs ſui oris. Et mel ip/
ſum noli multũ edere ne euomas. Oportet
ergo vt omniũ ſenſuũ acuta ſit moderatio:
ne aut impet⁹ in vitiũ trahat: aut nimietas
lędat: aut mora offẽſioni ſit. Nõ ocioſe au
tem nec ſuꝑflue plęriqꝫ hoc qui ſequit̃ loco
moueri vident̃. Et ꝙ ita dixerit dñs: quo/
niã qui nõ fuerit circũciſus maſculus ⁊ non
circũciderit carnẽ ꝑputij ſui octauo die: pe/
ribit anima illa de genere ſuo: ⁊ teſtamentũ
meũ interrupit. Graue eñ putat̃ ꝙ infanti
octo dierum: negligẽtia parentũ fraudi eſ/
ſet futura: ita vt interiret anima ei⁹: cũ ipſa
lex etiã homicidę qui tñ nõ voluntariũ faci/
nus necãdi hois impleuerit ciuitates ꝑſcri/
pſerit: ad quas cõfugiendo mereat̃ ſangui/
nis impunitatem. Quõ ergo aut illic ratio
habet̃ fortuitę necis: aut hic ratio infantię
nõ habetur in qua crimẽ nõ potuit eſſe: aut
diſſimulationis aut volũtatis: niſi forte pu
tent aliqui: q̃ñ morte filij grauius puniunt̃
parentes? Sed iniuſtũ putatur vt culpa no
centũ: inferat̃ pęna innocenti: vel ꝓpter pę
nam nocẽtis innocens puniat̃: aut fiat con
ſors ſupplicij qui diſpar merito. Unde pu/
tant ꝙ de parẽte dicat exterminando ꝙ ei⁹
intereat anima nõ paruuli. Sꝫ valde am/
biguũ eſt licet ſuffraget̃ huic aſſertioni: qd̃
ait: Quia teſtamẽtũ meũ interrupit. Itaqꝫ
hoc ad intelligentẽ magis qꝫ ad infantẽ re/
ferendũ videtur. Alij grauiora parentibuſ:
vel ſilentio minitantẽ putãt dominũ deuꝫ:
quo plus timeant maiores: quãdo nec infã
ti parcit̃. Mihi autẽ ſatis liquido patet
dictũ de vniuſcuiuſqꝫ mente. Diximus enim
maſculi nomine mentẽ ſignificari: ꝙ ſit va/
lidus mẽtis vigor: et animã in ſui copulam
trahat: ſitqꝫ vehemẽtior tanqꝫ ſexu potior ⁊
virili validitate. Ergo hęc ratio ẽ ꝙ omnis
mens quę nõ fuerit circũciſa a ſuꝑfluis cor/
poralibus ⁊ purgata ſolẽni munere vt exu/
at ſe paſſionibuſ ⁊ vitijs: interibit. Nõ caro
inquit iteribit: nõ homo: ſed anima illa in/
teribit: q̄ꝛ potuit ſalua fieri ſi habuiſſet pur/
gationẽ. Nuda aũt pręſidij: ⁊ incircũciſi cor
dis colluuione infirmior: ſalutẽ generis ſui
nõ potuit ſeruare. Omne autẽ genus vide/
tur immortale: vt homo genus eſt: vt vllus
ſpecies eſt. Homo ſemꝑ dicit̃: vllus nõ ſem
per: imo nõ deficit vllus. Deficit qui fidem
nõ habet: ꝑſona deficit vnius: conditio vel
nomen hominũ nõ deficit. Ex diuturno igi
tur ⁊ innoxio in id qd̃ tẽporale eſt: ⁊ noxiuꝫ
peccator deducit̃ qui mentis ſuę aſcribere
debet infantię ꝙ incaut⁹ fuit ⁊ intẽperans:
vel remiſſionẽ peccatoꝝ nõ acquiſiuit. Niſi Iob.5.
eñ q̃s renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpũſancto nõ
põt introire in regnũ dei. Utiqꝫ nullũ exci/
pit: nõ infantẽ: nõ aliqua pręuentũ neceſſi/
tate. Habeant tñ illam opertam pęnarũ im
munitatẽ: neſcio an habeant regni honorẽ.

Sarę qꝫ vna addit̃ littera ſcꝫ. r. vt voca/
retur ſarra. Quo vtiqꝫ par eſt vt in ſuperio/
ribus non vnius adiectioni penſari litterę.
Non eñ minus deo eſt vna littera: ſed vir/
tus litterę: quę exprimit munerl diuini gra/
tiam. Sara enim dicitur αρχηριη: hoc eſt:
poteſtas mea: vel principatus mei initiuꝫ:
vel regl. Sarra gręce dicitur ἀρχοῦσα: la/
tine q̃ regat. Illa mortalis: iſta imortalis.

Jlla ſpecialis:iſta generaliſ.Eſt nãqꝫ in me
ꝓudẽtia:in me caſtimonia:in me virtus:in
me iuſticia:me ſolũ regunt ⁊ mihi dominã/
tur:⁊ ſunt mortales.Moriẽte eñ me:ſoluũ
tur ⁊ moriunt̃ etiã illa. Que aũt prudentia
generaliter dicit̃:que caſtimonia:que forti/
tudo:cetereqꝫ virtutes principales:genera/
liter principales ⁊ regine quedã imortales:
in his ptãs eſt immortale illud principale:
ſicut eſt regina eccleſia:que nõ me vnũ:ſed
vniuerſos regit.Ergo ſpeciẽ in genus:par/
tẽ in vniuerſitatẽ:corruptibilitatẽ in incor/
ruptibilitatẽ cõuerſam videmꝰ:que omnia
eccleſie cõuenire certũ eſt. Nõ eñ ſpecialis
hec ſed generalis ratio eſt:nec partis ſ; vni/
uerſitatis ſalus. Jdeoqꝫ his ꝑcedẽtibꝰ cũ
vnũquẽqꝫ prudentia ſua ad hanc principa/
lez ⁊ diffuſam ꝑ omnes ſalutẽ deduxerit: in
qua fons ſapiẽtie iuſticieqꝫ eſt: requirit̃ ge/
neratio:⁊ ille ꝑfectus partus iocunditatis:
cuiꝰ nomẽ eſt iſaac.Nulla eñ melior eſt vo/
luptas ꝙ̃ emendate gratia cõſciẽtie. Hinc
epicuri traxerũt ſummũ bonũ voluptatẽ eſ
ſe:ſed eã corporiſ magis inquinamẽto ꝙ̃ ſo
brietate mẽtis eſtimauerũt. Quid eſt aũt
qđ ait:Cecidit in faciẽ abraaz ⁊ riſit? Et hic
reuerentia ſignificat̃ ꝙ timuit deũ velut li/
bero riſu ledere:ꝗuis riſus leticiã declara/
ret viri iuſti qui tãtis gratulabat̃ ꝓmiſſis.
Nõ eñ dubitantis hic riſus:ſed credẽtis fu
it.Simulqꝫ cadunt ante deũ omnia: ⁊ mu/
tantur ⁊ tranſeunt:ſola illa imutabilis ſtat
ſemꝑ ſubſtantia. Aut fortaſſe ⁊ in hoc my/
ſterio ꝓphetauit abraam dominũ ieſum:ꝙ
ꝑ ſuſceptionẽ dñici corporis ⁊ reſurrectionẽ
Ps. 98. tanti cõplenda oraculi gratia foret.Adorat
igit̃ nõ elementũ terre: de quo dictũ eſt:Et
Matth. 24. adorate ſcabellũ eius qm̃ ſanctum eſt.Ubi
eñ corpꝰ: ibi ⁊ aquile: que adorauerũt ver/
ſantẽ in corꝑe.Et dixit iquit i corde ſuo :Si
cẽtũ annoꝝ naſcet̃ filiꝰ:etſi ſara nonaginta
annoꝝ pariet? Grecus μειΔΗΧεμ poſuit:
vt poſſimus eſtimare:quia cordi ſuo quaſi
dixerit alternanti ſecũ: ſi centenario naſcet̃
⁊ nonagenaria pariet:hoc ẽ: etas generãdi
ꝑterijt:Deo omnia ſunt poſſibilia.Et ideo
facile iſtud vt ſenibus reuocet iuuẽtutis an
nos:vires refundat:ſterilibus det fecundi/
tatẽ. Nec illud ꝑtereũdũ ꝙ ꝓmiſſa ſibi ge
neratione legitima reſpondit abraam deo:
Hiſmael viuat hic in cõſpectu tuo.Juſti eſt
etiã ꝓ peccatoribꝰ interuenire. Et ideo vel
hoc credant iudei: q2 ⁊ ꝓ ipſis interuenit ſi
tamẽ credant.Hoc eſt eñ viuere in conſpec
tu dei: digna dei ꝟbo negocia gerere. Ocu Ps. 35.
li dñi ſuꝑ iuſtos.Unde ⁊ dñs ait:Etiã: Ec/
ce ſara vxor tua pariet tibi filiuz. De hiſma
el autẽ exaudiui te.Etiã:cum dicit:ꝯfirmat
ꝓmiſſa:confirmatiuũ eteñ verbum eſt. Et
ideo prius generationẽ eccleſie cõfirmat fu/
turam:vt verũ recognoſceret ꝓpheta ꝙ de
hiſmael ſe audiſſe dixiſſet deus: ꝓuidẽs q2
cecitas ex parte iſrael haberet cõtingere do Ro. 11.
nec plenitudo gentiuz intraret: ⁊ ſic omnis
iſrael ſaluus fieret. Jtaqꝫ ſicut teſtamenta
hoĩm prius heredẽ ferunt:poſtea legatũ ex
primunt:melioribꝰ hereditatẽ:inferioribus
legata:ita in deũ in teſtamento vnũ et nos
hunc morẽ accepimus. Heres ſcribit̃ natu/
ra bonꝰ:nobilis:legitimo creatus cõiugio.
Legato donatur inferior. Promittit̃ autez
generatio ſequẽti anno:vt aduertas quam
generationẽ polliceat̃ dñs: hoc eſt:nõ illaz
vteri corporalis ſare:ſed iſtum partũ eccle/
ſie qui eſſet futurus.Deniqꝫ ⁊ infra ait: Re/
uertar ad te in futuruz:⁊ erit ſare filius. Jn
quo vtrũqꝫ poſſumus accipere:⁊ hunc con/
uentũ eccleſie:⁊ fideliũ reſurrectionẽ. Ter/
tiodecimo quoqꝫ anno ꝙ circũcidit̃ hiſma/
el ratio euidens:quia is qui incipere habet
vti cognitionẽ femine: ante debet recidere
in ſe ardorẽ libidinis vt ſuꝑfluis abſtineat
cõmixtionibus cõiunctioni tantũ legitime
reſeruet.Mentẽ quoqꝫ ſapientis hoſpitalẽ
eſſe decet:vt etiã alijs impertiat ſui gratiã:
⁊ prudentie ſue fructũ alijs quoqꝫ diuidat:
atqꝫ epulent̃ bonis doctrine cibis: epulũqꝫ
eius exhibeat deſiderantibꝰ. Tunc ꝑterea
neſciat niſi ſm naturã viuere:in cuius inſti/
tuto et ordine dei lex eſt. Nulli ſe tranſuer/
ſari cupiditati miſcere nouerit: ſolius ſapiẽ
tie ꝑopter copulam. Mandatis dei: ſeculi
iſtius gloriã:⁊ quandã ꝑſentis laudis here/
ditatem ꝑferre neſciat.Atqꝫ vt altaribꝰ do/
mini ſuas immolet vtilitates:ita iudicij ig/
nem nõ excipiat neqꝫ reformidet:ſed magiſ
etiã vt alios eripiat elaboret.

Sancti Ambroſij epiſcopi: de
Abraam ſecũdus liber explicit.

Capitulorũ libri de Jſaac ⁊ Ani
ma ſancti Ambroſij epiſcopi: recol
lecta annotatio.
De commẽdatione ſancti iſaac tam ex pa/
terna origine ⁊ gratia:ꝙ̃ ex dominice ge/
nerationis ⁊ paſſionis ꝑfiguratione que
⁊ nomine ſuo ſignificatur.Ac de apertio/
ne myſterij inter chriſtum per iſaac deſig/
natum:⁊ animam repreſentatã per rebec/
cam.Ca.I.
De admonitione hominis vt intueat̃ ꝗ ſit:
quo ſalutẽ ſuã vitãqꝫ tueatur.Et quid ſit
homo.Quidue ac qualis ſit anima tã ſm
ſui naturã ꝙ̃ ꝑ irrationabilẽ ſui ꝑtez: qua
obnoxia ſit corruptioni.Ca.II.
De ꝑfecte anime primiqꝫ ꝓceſſus eiꝰ deſcri/
ptione:quõ charitatis impatiens: ⁊ ver/
bi moras nõ ferẽs:rogabat vt oſcula me/
reret̃:⁊ meruit deſideratũ videre. Ca.III.
De ſecũdo ꝑfecte anime ꝓceſſu:quo intro/
ducta in cubiculũ regis: cũ mutua miſce/
ret alloquia:in vmbra eiꝰ requieuit: ⁊ ſu/
bito eius verbo de medio ſermone diſceſ
ſit:querẽti tamẽ nõ diu abfuit: ſed ſaliẽs
ſupra mõtes ⁊ tranſiliens ſuper colles ad/
uenit.Nec multo poſt quaſi capreolꝰ aut
ceruorũ hinnulus dum affatur dilectã exi
liuit ⁊ reliquit.Ca.IIII.
De tertio ipſiꝰ anime ꝓceſſu:quo cũ in cubi
li ⁊ noctibus:in ciuitate:in foro: ⁊ in pla/
teis queſitũ nõ reperiſſet:aliquãdo ratio/
nibꝰ ſuis gratia querentẽ reuocauit:adeo
vt ab eiꝰ ſponſo ꝓpius vocaret̃.Ca.V.
De ſũmaria dictorũ ꝑſtrictione:cũ inducti/
one ⁊ ꝑſecutiõe quarti ꝓceſſus ꝑfecte aie
quo ipa iã dormiẽs ꝗuis corde vigilaret:
a ſponſo excitat̃ vt cõtinuo vocẽ pulſantiſ
audiret.Sed morã paſſa dũ ſurgit:q2 ve/
locitatẽ verbi nõ potuit cõprehẽdere: dũ
aperit oſtiũ trãſiuit ꝟbũ:⁊ ipſa exiuit: ⁊ ꝑ
vulnera charitatiſ reqſitũ: vix tãdẽ iuenit
⁊ tenuit vt poſtea nõ amitteret̃.Ca.VI.
De laudatione aie a ſponſo ꝙ tã bene ⁊ con
ſtanter requiſierit eũ. Et ꝙ tam fidelis et
verbo potens ⁊ fructibꝰ fecũda diuerſis:
ꝙqꝫ vna ſicut colũba habẽs ſpũs vnitatẽ
in qua ſit pax ꝗ fecit vtraqꝫ vnũ. Ca.VII.
Anima dũ laudat̃ a ſponſo verecũde refu/
giens corã laudari:⁊ reuocata a ſpõſo qđ
dicat.De ꝑconijs quoqꝫ bone anime:ſin/
gulariqꝫ laude charitatis.Ca.VIII.
Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
de ſancto Jſaac ⁊ Anima: Jn quo
iuxta myſticaz interpretationez de
amore inter chriſtũ ſponſum ⁊ ani
mam ſponſam diſputat: feliciter
incipit.

De cõmendatione ſancti iſaac tã
ex paterna origine et gratia: ꝙ̃ ex
dominice generationis ⁊ paſſiõis
ꝑfiguratione que ⁊ nomine ſuo ſi/
gnificat̃. Ac de apertione myſterij
inter chriſtũ ꝑ iſaac deſignatum: ⁊
animã reꝑſentatã ꝑ rebeccã: Ca.I.

A patre nobis
ſancti iſaac vel origo ſa/
tis eſt exꝑſſa vel gratia:
cũ ad oẽm redundat glo
riã:qđ tãto ⁊ tã imitabi/
li viro natus abrae patri
primũ fuit. Neqꝫ vero iſtud mirabile: cũ in
eo dñice generatõis ⁊ paſſionis figura ꝑceſ
ſerit.Siquidẽ ⁊ ſterilis anus ex ꝓmiſſione
dei peperit eum: vt crederemꝰ ꝙ potens eſt
deus facere vt poſſit ⁊ virgo generare:⁊ ob/
latus vnicus ad immolandũ:qui ⁊ patri nõ
periret ⁊ impleret ſacrificiũ. Jtaqꝫ ipſo no/
mine figurã ⁊ gratiã ſignificat. Jſaac eteñ
riſus latine ſignificat̃.Riſus aũt inſigne le/
ticie eſt.Quis autez ignorat ꝙ is vniuerſo/
rũ leticia ſit:qui mortis formidoloſe vel pa/
uore cõpreſſo: vel merore ſublato: factꝰ om/
nibꝰ eſt remiſſio peccatoꝝ? Jtaqꝫ ille noĩa/
bat̃:⁊ iſte deſignabat̃:exprimebat̃:⁊ annũ/
ciabat̃. Jpſe eſt quẽ iã nunc ꝑſequebat̃ an/
cilla:ipſe eſt ꝓpter quẽ iã tunc dicebat̃:Ex/
pelle ancillã:nõ eñ heres erit filius ancille
cũ filio meo iſaac. Jpſe eſt cui pater alieni/
genã acqſiuit ſponſam. Jpſe eſt mitis:hũi/
lis:atqꝫ mãſuetus:ꝗ veniente rebecca: hoc
eſt:patientia:exiuit in campuz abalienare.
Sapiẽtis eñ eſt ſegregare ſe a voluptatibꝰ
carnis:eleuare aiaz: atqꝫ a corpore abducẽ.
Hoc ẽ eñ ſe hoiem cognoſcere. Qui chalde
oꝝ ſermone enos dicit̃:latine hõ.Enos aũt
qui aſſũpſit ⁊ ſperauit iuocare deũ: et iõ cre
dit̃ eſſe trãſlatꝰ.Nõ videt̃ itaqꝫ hõ eẽ:niſi is
ꝗ in deũ ſperat.Qui aũt ſperat in deũ:non
degere in terriſ:ſ; ꝗſi trãſlatꝰ adherẽ deo:ma
nifeſta viri iterꝑtatiõe ſignat̃.Bonꝰ igit̃ iſa
ac:verꝰ vtpote plenꝰ gr̃e:⁊ fons leticie. Ad

quẽ fontẽ veniebat rebecca vt impleret hy/
driã. Dicit em̃ ſcriptura: Quia deſcẽdẽs ad
fontẽ impleuit hydriã: ⁊ aſcẽdit. Deſcendit
itaq; ad ſapiẽtię fontẽ: vel eccl̃ia: vel aĩa: vt
totũ vas impleret ſuũ: ⁊ hauriret purę ſapi
entię diſciplinaſ: quas haurire iudęi de fon
te ꝓfluo noluerunt. Quis iſte fons ſit audi
Hiere.2. dicentẽ: Me dereliquerũt fontẽ aquę viuę.
Ad hũc fontẽ currebat ſitiẽs aĩa ꝓpheta/
Pſ.41. rum: ſicut ⁊ dauid dicit: Sitiuit aĩa mea ad
deũ viuũ: vt ſitim ſuã vbertate diuinę cogi
tationis expleret: ⁊ inſipiẽtię ſanguinẽ ſpi/
ritalium rigatu dilueret fluentorũ. Hic eſt
em̃ fluxus ſanguinis ſicut ſignificat lex: qui
deoperit̃ qñ vir ſedenti in diebꝰ ſanguinis
ſui mulieri miſcetur. Mulier eſt delectatio
corpalis illecebrę. Itaq; caue ne vigor men
tis tuę cętu quodã corporeę voluptatis in/
flexus emolliat̃: atq; in eiꝰ amplexus oĩs re
ſoluatur: ⁊ fontẽ eius aperiat: qui debet eẽ
clauſus ⁊ ſeptus intẽtionis ſtudio: ⁊ cõſide/
Cant.4. ratione rationis. Hortus em̃ clauſus: fons
ſignatuſ. Nanq; mẽtis reſoluto ſenſu ſe cor
porales delectationes effundũt pernicioſe
nimis ⁊ in appetentiã plenã grauis periculi
ꝓruentes: ꝙ ſi mentis viuidę ꝯſiderata mã
ſiſſet cuſtodia: refrenaſſet.

De admonitione hominis vt in/ tueatur qui ſit: quo ſalutẽ ſuam vi/ tãq; tueatur. Et quid ſit hõ. Quid ue ac qualis ſit anima tã ſm̃ ſui na/ turã q̃ ꝑ irrationabilẽ ſui partẽ: q̃ obnoxia ſit corruptioni: Ca. II.

Intuere igit̃ o homo qui ſis: quo ſa
lutem tuã vitãq; tuearis. Quid eſt
itaq; homo? Utrũ anima: an caro:
an vtriuſq; copula? Aliud em̃ nos ſumus:
aliud noſtrũ: alius qui induit̃: ⁊ aliud veſti/
mentũ. Legimus in veteri teſtamẽto: om/
Gen.46. nes animę quę deſcẽderũt in ęgyptũ: de ho
Gen.6. minibus dictũ. Et alibi dictũ eſt: Nõ ꝑma/
nebit ſpiritꝰ meus in hominibꝰ iſtis: quoni
am carnes ſunt. De alterutro igit̃ legitur:
quia homo dicit̃: ⁊ de anima ⁊ de carne. Sz
illa diſcretio eſt: ꝙ vbi anima ꝓ homine po
nit̃: hebręus ſignificat̃: deo adherẽs: nõ cor
pori: vt eſt illud: Anima benedicta oĩs ſim/
plex. Ubi aũt caro ꝓ homine nũcupat̃: pec
Ro.7. cator exprimit̃: vt eſt illud: Ego autẽ carna
lis ſum: venũdatus ſub peccato. Qđ enim
operor: non cognoſco. Non em̃ quod volo
ago: ſed quod odi illud facio. Hoc iã poſte/
rius ⁊ de vtroq;. Alius eſt em̃ qui vult: aliꝰ
qui odit: aliuſ qui facit. Deniq; addidit: Si
ergo qđ odi hoc facio: cõſentio legi quoniã
bona eſt: Nunc autẽ iam nõ ego illud ope/
ror: ſed quod habitat in me peccatũ. Illud
quoq; expreſſius: Uideo legẽ carnis meę re
pugnantẽ legi mentis meę: ⁊ captiuantem
me in legem peccati: Et tamẽ cum vtrũq; in
ſe ꝯcertantẽ hominẽ declaraſſet: hoc eſt: in/
teriorem ⁊ exteriorẽ: in animę magis q̃ in
corporis parte ſimilauit ſe cõſtituere: ꝙ ani
ma ſua traheret̃ captiua ad peccatũ: in qua
eſſe ſe mallet ⁊ eſſe cõfirmat dicens: Infęlix
ego homo: quis me liberabit de corꝑe mor/
tis huius? Tanquã de extraneo hoſte: ita
ſe deſiderat liberari. Nõ ergo ſanguis ani
ma: quia carnis eſt ſanguiſ: neq; harmonia
anima: quia ⁊ huiuſmodi harmonia carnis
eſt: neq; aer anima: q: aliud eſt flatilis ſpiri/
tus: aliud anima: neq; ignis eſt anima: ne/
q; enthelechia anima: ſed anima eſt viuẽs:
qua factus eſt adam in animã viuentẽ: eo
ꝙ inſenſibile atq; exanimũ corpus: anima
viuificet ⁊ gubernet. Eſt ⁊ p̃ſtantior homo:
de quo dicit̃: Spiritalis autẽ dijudicat om/ 1.Cor.2.
nia: ipſe autẽ a nemine iudicat̃. Hic eſt pręs
ſtantior cęteris. Unde ⁊ dauid dicit: Quid Pſ.143.
eſt homo ꝙ memor es eius: aut filius homi
nis: niſi ꝙ viſitas eum? Homo vanitati ſi/
milis factus eſt. Non ille ſm̃ imaginem dei
homo vanitatis eſt: ſed qui illud amiſit: et
in peccatũ decidit: ⁊ in materialia iſta dila/
pſus eſt: ipſe homo eſt vanitatis. Anima
igitur ſm̃ ſui naturã optima eſt: ſed plęrũq;
per irrationabilẽ ſui partẽ obnoxia ſit corru
ptioni: vt incline̓t ad voluptates corporis
⁊ ad ipęnitentiã: dũ menſurã rex nõ tenet:
aut fallitur opinione: atq; inclinata ad ma/
teriã agglutinat̃ corpori. Sic viſibile eius
impedit̃: ⁊ malicia repletur: q: dum intẽdit
militię eiꝰ ſe vitijs replet: ⁊ ſit defectus bo/
nitatis intẽperantior.

De ꝑfecte animę primiq; ꝓceſſus eiꝰ deſcriptione: quõ charitatis im patiẽs: ⁊ verbi moras nõ ferẽs ro/ gabat vt oſcula mereret̃: et meruit deſideratũ videre: Ca. III.

Perfecta aũt aĩa auerſat̃ materiã: oẽ
imoderatũ: mobile: malignũ refu/
git ac reſpuit: nec videt: nec appropi
q̃t ad illiꝰ terrenę labis corruptionẽ: diuinã
intendit: terrenã autẽ materiẽ fugit. Fu/

ga autẽ eſt: nõ terrena relinquere: ſed eſſe in
terris: iuſticiã ⁊ ſobrietatẽ tenere: renuncia/
re vitijs: nõ vſibus elementorum. Fugie
bat dauid ſanctꝰ a facie ſaul: nõ vtiq; vt ter
ras relinqueret: ſed vt immitis ⁊ inobſeruã
tis ⁊ ꝑfidi declinaret contagium. Fugiebat
Pſ.62. autẽ adherens deo: ſicut ⁊ ipſe ait: Adheſit
anima mea poſt te. Abducebat ſe ⁊ ableua
bat vitijs ſęculi huius: eleuabat animã ſuã
ſicut iſaac in cãpo vel abalienabat: vel vt
alij habent: deambulabat. Nã hoc quoq;
oſtendit cũ virtutibus familiare habere cõ/
ſortium: vt deambulet vnuſquiſq; in inno/
cẽtia cordis ſui: nullo vſu terrenis vitijs mi
ſceatur: atq; irrep̃henſibilẽ viam inoffenſo
mẽtis carpat veſtigio: nec vllum locũ in ſe
aperiat corruptiõi. Talis em̃ erat iſaac cũ
rebeccã aduenientẽ expectaret: p̃parans ſe
copulę ſpiritali. Ueniebat enĩ iam cęleſti/
bus dotata myſterijs: veniebat magna ſe/
cum ornamenta auriũ ⁊ manuũ ferens: eo
ꝙ auditu ⁊ operibꝰ emineat eccleſię pulchri
Gen.24. tudo: cui recte dictũ aduertimꝰ: Eſto in mi/
lia milium: ⁊ ſemẽ tuũ poſſideat aduerſari/
orũ ciuitates. Decora igit̃ eccleſia: q̃ ex ini
micis gentibꝰ filios acquiſiuit. Sz poteſt
hoc etiã ad animã deputari: quę paſſiones
corporis ſubigit: ⁊ ad virtutũ officia cõuer/
tit: repugnanteſq; motꝰ ſibi obedientes ef/
ficit. Ergo vel anima patriarchę vidẽs my
ſteriũ chriſti: videns rebeccã venientẽ cum
vaſis aureis ⁊ argenteis: tanq̃ eccleſiã cum
populo nationũ mirata pulchritudinẽ ver/
Cant.1. bi ⁊ ſacramentorũ eius: dicit: Oſculetur me
ab oſculis oris ſui. Uel rebecca audiẽs virũ
iſaac: verũ illud gaudiũ: veram lęticiã deſi/
derat oſculari. Quid eſt igit̃: oſculet̃ me ab
oſculis oris ſui? Cõſidera vel eccleſiam iam
diu ꝓmiſſo ſibi ꝑ ꝓphetas dñico aduẽtu ꝑ
tẽpora multa ſuſpenſam: vel animã quę ele
uans ſe a corpore: abdicat luxurię delitijs:
voluptatibuſq; carnalibꝰ: exuta quoq; ſolli
citudine ſęculariũ vanitatũ: iam dudũ infu
ſionẽ ſibi diuinę p̃ſentię ⁊ gratiã verbi ſalu/
taris exoptet: cõmacerari qđ ſero veniat et
affligi: Ideoq; q̃ſi vulneratã charitate cum
moras eius ferre nõ poſſit cõuerſam ad pa/
trem rogare vt mittat ſibi deũ verbũ: ⁊ cau
ſam qua ſit ita impatiẽs declarare dicentẽ:
Oſculet̃ me ab oſculis oris ſui. Non vnum
oſculũ quęrit: ſed plura oſcula: vt deſideriũ
ſuum poſſit explere. Quę em̃ diligit: nõ eſt
vniꝰ oſculi parcitate cõtenta: ſed plura exi/
git: plura vendicat: ⁊ ita ſe ampliuſ dilectio
cõmendare cõſueuit. Deniq; illa in euange
lio ſic ꝓbata eſt: Quia non ceſſauit inquit Luc.7.
oſculari pedes meos. Et ideo remiſſa ſũt ei
peccata multa: q: dilexit multũ. Ergo ⁊ hęc
anima oſcula verbi multa deſiderabat: vt il
luminet̃ diuinę cognitiõis lumine. Hoc eſt
em̃ oſculũ verbi: lumen ſcz cogitationis ſa/
cre. Oſculat̃ em̃ nos deus verbũ: qñ cor no
ſtrum ⁊ ipſũ principale hominis ſpiritu di
uinę cognitionis illuminat: quo anima do/
nata charitatis pignore nuptiali: lęta atq;
ouanſ dicit: Os meũ aperui: ⁊ duxi ſpiritũ. Pſ.118.
Oſculũ eſt em̃ quo inuicẽ amantes ſibi ad/
herẽt: ⁊ velut gratię interioris ſuauitate po
tiũtur. Per hoc oſculũ adheret anima deo
verbo: ꝑ quod ſibi tranſfundit̃ ſpiritꝰ oſcu/
lantis: ſicut etiã hi qui ſe oſculant̃: nõ ſunt
labiorũ p̃libatione cõtenti: ſed ſpiritũ ſuũ
ſibi inuicẽ videntur infundere. Oſtendens
itaq; nõ ſolã ſpeciẽ verbi: ⁊ vultũ quendã:
ſed omnia eiꝰ interiora diligere: adiũgit ad
oſculorũ gratiã: Quia bona inquit vbera Cant.4.
tua ſuꝑ vinũ: ⁊ odor vnguentorũ tuorũ ſuꝑ
omnia aromata. Illa oſculũ popoſcit: deuſ
verbũ ſe ei totus infũdit: ⁊ nudauit ei vbe/
ra ſua: hoc eſt: dogmata ſua: ⁊ interioris ſa/
pientię diſciplinas: ⁊ vnguentorũ ſuorũ dul
ci odore fragrauit. Quibꝰ capta: iam dicit
vberiorem eſſe iocunditatẽ diuinę cogniti/
onis: q̃ lęticiã omnis corporeę voluptatis.
Aſpirat em̃ in verbo odor gratię: ⁊ remiſſio
peccatorũ: quę in totũ diffuſa mundũ: om/
nia tanq̃ exinanito repleuit vnguẽto: quia
per vniuerſos grauis vitiorũ colluuies de/
terſa eſt. Propterea inquit adoleſcẽtulę di/
lexerunt te. Attrahe nos: poſt odorem vn/ Cant.1.
guentorum tuorũ curramus. Bona quidẽ
prudentia: ſed dulcis miſericordia. Illã em̃
pauci aſſequũtur: hęc ad omnes peruenit.
Propter hanc inq̃t indulgentiã tuã diligũt
te animę renouatę ſpiritu. Unñ et ad animã
dicit̃: Renouabit̃ ſicut aquilę iuuẽtus tua. Pſ.102.
Ad animã em̃ loquebat̃ dicens: Benedic Ubi ſ.
anima mea dñm. Et ideo feſtinat ad verbũ
⁊ rogat vt attrahat̃: ne forte derelinquatur:
q: currit dei verbũ: ⁊ nõ eſt alligatum. De/ Pſ.18.
niq; exultat tanq̃ gigas ad currendã viã.
Et q: egreſſus eius a ſummo cęlo: ⁊ occur/
ſus eius vſq; ad ſummũ eius: videns ſe im/
parem tantę velocitati dicit: Attrahe nos.

Bona anima: quę nõ ꝓ ſe ſola: ſed ꝓ oībus
rogat. Attrahe inquit nos. Habemꝰ em̃ cu/
piditatẽ ſequendi: quã vnguentoꝝ tuoꝝ
inſpirat gratia. Sed qꝛ curſus tuos ęquare
non poſſumus: attrahe nos: vt auxilio tuo
fultę: veſtigijs tuis poſſimus inſiſtere. Si
em̃ tu attraxeris: curremꝰ ⁊ nos: ⁊ ſpiritalia
velocitatis flabra capiemus. Deponiť em̃
ſarcina quibꝰ manus tua fulcro eſt: ⁊ oleuȝ
tuuȝ infundiť: quo curatus eſt ille qui a la/
tronibus vulneratꝰ eſt. Ac ne impudens ti
bi videať qđ ait: Attrahe nos: audi dicen/
Matth.11. tẽ: Venite ad me oẽs qui laboratis: et one/
rati eſtis: ⁊ ego vos reficiã. Vides ꝙ liben/
ter nos attrahit: ne remaneamꝰ ſequentes.
Phil.3. Sed qui vult attrahi currat vt cõprehẽdat:
⁊ currat ſuperiora obliuiſcenſ: ⁊ ea quę ſunt
priora appetens. Sic em̃ poterit chriſtũ com
prehendere. Prudẽter ergo rogat vt attra/
hať: qꝛ nõ omnes ſequi poſſunt. Deniqꝫ pe
tro dicenti: Quo vadis: reſpondit verbum
Ioh.13. dei: Nõ potes me ſequi modo: ſequeris au
tẽ poſtea. Claues ei cõmiſerat regni cęlorũ:
⁊ ſequẽdo ſe imparẽ iudicauit. Hanc tñ ani/
mam nõ diſtulit: qꝛ nõ p̃ſumebat ſed roga/
bat. Deniqꝫ ait: Introduxit me rex in cu
biculũ ſuum. Beata anima quę verbi ingre
diť penetralia. Inſurgens nãqꝫ de corpore:
ab omnibꝰ fit remotior: atqꝫ intra ſemetip/
ſaȝ diuinũ illud ſi quo modo aſſequi poſſit
ſcrutať ⁊ quęrit. Qđ cũ potuerit cõprehẽde
re: ea quę ſunt intelligibilia ſupgreſſa in il/
2.Cor.12. lo ↄfirmatur: atqꝫ eo paſciť. Talis erat pau
lus: qui ſciebat ſe raptuȝ in paradiſum: ſed
ſiue extra corpus raptũ ſiue in corpore neſci
ebat. Aſſurrexerat em̃ anima eius de corpo
re: ⁊ ſe a viſceribꝰ ⁊ vinculis carnis abduxe/
rat atqꝫ eleuauerat: factuſqꝫ a ſemetipſo ali
enus: intra ſemetipſũ tenuit verba ineffabi
lia quę audiuit ⁊ vulgare nõ potuit: qꝛ ad/
uertit ea loqui homini nõ licere. Anima er
go bona cõtemnit viſibilia ⁊ ſenſibilia: nec
cõſiſtit in eis: nec in deſpiciẽdis his immo/
ratur ⁊ reſidet: ſed aſcendit ad illa ęterna et
ĩuiſibilia ⁊ plena miraculi: puro ſenſu ſe pię
mentis attollẽs. Etem̃ pfectioni ſtudẽs: ſo/
lum illud bonũ diuinitatis intendit: nec ali
ud quicquã requirendũ putat: qꝛ tenet qđ
ſummũ eſt. Itaqꝫ vir hmõi in quo ẽ animę
pulchritudo ſolus ſibi abundat: qꝛ ipſe ſibi
eſt ſatis: Nec ſolus aliquãdo eſt: cui pręſul
dominus adeſt.

**De ſecũdo perfecte anime ꝓceſ/
ſu: quo introducta in cubiculũȝ re
gis: cũ mutua miſceret alloquia: in
vmbra eiꝰ requieuit: ⁊ ſubito eius
verbo de medio ſermone diſceſ/
ſit: quereñti tamẽ nõ diu abfuit: ſed
ſaliens ſupra montes ⁊ trãſiliens
ſup colles aduenit. Nec mlťo poſt
quaſi capreolus aut ceruorum hin
nulus dum affať dilectã exiliuit et
reliquit: Ca. IIII.**

d Eniqꝫ in illud diuini illiꝰ introduc/
ta ſecretũ: Exultemus inquit ⁊ lętę Cant.1
mur in te: diligamꝰ vbera tua ſuper
vinũ. Nõ em̃ in diuitijs auri argentiqꝫ the/
ſauris: nõ poſſeſſionũ fructibꝰ: nõ in pote/
ſtatibus: nõ in ↄuiuijs: ſed in ſolo deo exul/
tat. Eadẽ tñ anima cognoſcẽs ſe corporis
ſocietate fuſcatã: dicit ad alias animas: vel
ad aliaſ cęleſteſ ⁊ appoſitas ſacro miniſterio
poteſtates: Nolite aſpicere me: qm̃ obfuſca Ibi.5
ta ſum: qm̃ nõ eſt intuitꝰ me ſol. Filij matrĩ
meę pugnauerũt aduerſum me: hoc eſt: im/
pugnauerũt me corporis paſſiones: carnis
illecebrę decolorauerũt me: ideo mihi ſol iu
ſticię nõ refulſit. Quo viduata p̃ſidia: deuo
tionẽ meã ⁊ obſeruantiã plenã ſeruare non
potui. Hoc eſt em̃: vineã meã nõ cuſtodiui:
qꝛ ſpinas ⁊ nõ vuam attulit: id eſt: faciens
peccata ꝓ fructibꝰ. Et cũ de verbo loquiť:
irradiante ſibi verbi ſplẽdore cõuerſa ad ip
ſum: dicit: Vbi paſcis? Vbi manes in meri
diano? Recte dicit: vbi paſcis: qꝛ regulare
eſt dei verbũ: vbi manes: qꝛ morale: in me/
ridiano: qꝛ myſticum. Siquidẽ qꝛ meridie
ioſeph cũ fratribus ſuis in cõuiuio cõſtitu/
tus: futurorũ tẽporum myſteria reuelabat.
Sed etiã dauid ait: Reuela ad dñm viam Ps.36.
tuã: ⁊ ſpera in eũ: ⁊ ipſe faciet: ⁊ educet ſicut
lumen iuſticiã tuam: ⁊ iudiciũ tuũ tãqꝫ me/
ridiẽ. Et ipſe paulus circũfulſiſſe ſibi lumẽ
meridie aſſeruit: qñ a pſecutione eſt conuer
ſus ad gratiã. Queriť ergo qđ derelicta ſit:
qđ deſtituta ſit paup ex diuite. Abũdabat
em̃ munere gratiarũ: ſed ęgere cępit: vbi di
uinę p̃ſentię ſibi copia denegata eſt: ⁊ ideo
vel quaſi mercẽnaria haberi poſtulat: quę
ante ſibi p̃cioſioris copulę gratiã vendica/
bat. Cui reſpondit verbũ dei: Niſi cogno/ Cant.1.
ſcas te decora inter mulieres: quę quęreris
ꝙ relicta ſis: niſi te cognoſcas: niſi te pęni/
teat lapſus tui: niſi intentionẽ deuotionis

approbes: niſi fides tua ⁊ ſinceritas augeať:
q̃rela nihil ꝓderit. Ac ſic: Niſi cognoſcas te
qꝛ decora es: niſi pulchritudinẽ naturę tuę
ſerues: ⁊ corporis te illecebrę nõ demergãt:
nec impedimẽta detineãt: nihil tibi naturę
melioris nobilitas ſuffragibiť. Cognoſce
igiť te: ⁊ naturę tuę decorẽ: et exi quaſi exu/
ta vinculis pedẽ: ⁊ nudo exerta veſtigio: vt
carnalia integimẽta nõ ſentias: veſtigium
mentis tuę corporalia vincula nõ implicẽt:
vt pes tuus ſpecioſus appareat. Tales eniȝ
ſunt qui ad regnũ cęlorũ annũciandũ eligũ
Esa.52. tur a dño: de quibꝰ dictũ eſt: Q̃ ſpecioſi pe
Exo.3. des euangelizantiũ pacẽ. Talis moyſes:
cui diciť: Solue calciamentũ pedum tuoꝝ:
vt vocaturus populũ ad dei regnũ: priꝰ car
nis exuuias deponeret: ⁊ nudo ſpiritu veſti
gioqꝫ mẽtis incederet. Hoc eſt ꝗ qđ ait: Exi
Cant.1. tu in calcaneis greguȝ: ⁊ paſce hędos tuos
in tabernaculis paſtorũ: qꝛ p greges regnũ
intelligimus: eo ꝙ poteſtatis ſit gregibꝰ p̃/
ſidere. Pręſidet aũt vnuſquiſqꝫ ſibi quadã
poteſtate regali: ſi coerceat in ſe corporis lu
xus: ⁊ ſeruituti redigat carnẽ ſuaȝ. Ideoqꝫ
Luc.17. dictũ eſt: Regnũ dei intra vos eſt. Vñ pul/
chre ait ad animã: Exi: id eſt: exi a ſeruitio:
exi a carnis ĩperio atqꝫ dominatu: ⁊ exi non
in carne ſed in ſpiritu: exi ad regimẽ poteſta
tis. Ideoqꝫ addidit: Paſce hędos tuos: ħ
eſt: rege ea quę in ſiniſtra tua ſunt. Nã ſi nõ
regant: facile labuntur. Coerce petulantiã:
laſciuiã tui corporis et luxuriã irrationabi/
lẽ: edoma leues motus: paſce eos nõ in cor/
poreiſ tabernaculis: ſed in tabernaculis pa
ſtorum: qui regere gregẽ norunt. Sunt eniȝ
amabilia tabernacula iſrael: ſicẽ nemora ob/
umbrantia ſup flumen: in quibꝰ anima tan
q̃ꝫ in ꝓcinctu bellico ſita: bonã exercet mili/
tiam: incurſus explorat hoſtiles. Virtutis
labor quęrit victoriã: vt poſſit eque illi quę
ſalomonis eſt cõparari: velox ad currendũ:
habilis ad partũ: qm̃ fęcunditas animę de/
ſiderať ⁊ quęriť. Hęc ergo equa p̃cioſa: ⁊ cur
rus pharao veloces. Qđ aliqui ad eccleſiã
referũt ⁊ ad populũ. Sed de hoc myſterio
alibi ſępius diximus: ⁊ maxime in pſal[illegible]
centeſimo octauodecimo. Hoc aũt [illegible]
anima dicendũ ſuſcepimus. [illegible]
milis ęſtimať hęc anima: hoc eſt: ꝓp[illegible]
vel apl̃icę virtutis: eo ꝙ in eoꝝ annumer[illegible]
gregẽ: qui fęcũditate p̃dicationis ſuę to[illegible]
orbis terrarũ ſpacia reſperſerunt: ⁊ q̃uis in

corpore cõſtituti: nulla tamẽ curſus ſpirita/
lis ſenſere diſpendia. Ideoqꝫ laudať ꝙ cę/
leſti ſibi illuminãte p̃cepto: iam ſpecioſa: iã
pulchra ſit: quę vultu p̃ferat caſtitatis deco
rẽ: ⁊ redimicula ceruicis attollat: in qua ſũt
patientię ⁊ humilitatis inſignia. Talis ani
mę diligebat iſaac verus decorẽ: humilita/
tẽ: patientiã. Et ideo partus eiꝰ auide req̃/
rebat. Concepit aũt rebecca: ⁊ patientia
ſua nodũ ſterilitatis abſoluit. Quid auteȝ
pariat ꝓphetica atqꝫ apl̃ica anima conſide
remus: ⁊ quõ pariat. Abijt inquit interro/
gare dominũ: qꝛ exultabãt infantes in vte/
ro eius. Et reſponſum accepit: Duę gentes
in vtero tuo ſunt: eo ꝙ nihil ſpõte p̃ſumat:
ſed in omnibꝰ ſummũ deum p̃ſulem poſcat
ſuoꝝ cõſiliorũ: ſimul plena pacis atqꝫ pieta
tis: duos populos ſua fide ⁊ p̃dicatione cõ/
nectat: ⁊ tanq̃ꝫ vtero ſuo claudat. Quę non
ĩmerito ſoror magis q̃ꝫ vxor appellatur: eo ꝙ
mitis atqꝫ pacifica anima cõmunis magis
pietatis q̃ꝫ ſpecialis copulę nomẽ accipiat:
⁊ qꝛ vniuerſis magis q̃ꝫ vni ſe exiſtimet ob/
ligatã. Fodit aũt puteos iſaac: ⁊ plurimos
quidẽ quos foderat pater eiuſ: ⁊ repleuerãt
illos poſt morteȝ abrahę patris illiꝰ alienige/
nę. Pręceteris tñ fodit hos puteos: Vnuȝ
in cõualle gerarim: ⁊ inuenit ibi puteum aq̃
viuę: ⁊ litem fecerũt paſtores gerarim cum
paſtoribus iſaac: eo ꝙ aquã ſibi eius putei
quaſi ꝓpriã vendicabant: ⁊ vocauit nomẽ
eius iniuſticiã. Et fodit aliũ: in quo orta eſt
diſceptatio: ⁊ impoſuit illi nomẽ inimiciti/
as. Et fodit tertiũ: in quo lis nulla inter pa
ſtores cõmiſſa eſt: ⁊ vocauit euȝ latitudinẽ.
Fodit ⁊ puteũ iuramẽti: ⁊ nõ inuenit in eo
aquã: ⁊ vocauit eum puteũ iuramẽti. Quis
hęc legens: terrena magis q̃ꝫ ſpiritalia ope/
ra eſſe arbitreť: ꝙ vel abraam fodit puteos
vel iſaac: tanti videlicet patriarchę: vel etiã
iacob: ſicut ⁊ in euãgelio reperimus: velut
fontes quidã generis humani: ⁊ ſpecialiter
deuotiõis ac fidei? Quid eſt em̃ puteꝰ aquę
viuę: niſi ꝓfundę altitudo doctrinę? Vnde
⁊ agar ad puteum angelũ vidit: ⁊ iacob ad
puteũ rachel ſibi inuenit vxorem. Moyſes
quoqꝫ ſecꝰ puteum futuri locauit merita pri
ma cõiugij. A puteo igitur viſionis aperire
iſaac adorſus eſt puteos: ⁊ bono ordine: vt
eiꝰ putei aqua: primum rationabil[illegible] animę
oculũqꝫ eius dilueret ⁊ foueret: quo viſum
eiꝰ faceret clariorẽ. Fodit etiã alios puteos

d

Prouer.5. plures. Unde ⁊ ſcriptū eſt: Bibe aquā de
tuis vaſis: ⁊ de puteoꝛum tuoꝛū fontibus.
Quāto plures fuerint: tāto eſt vberioꝛ redū
dantia gratiarū. Fodit tñ puteū quē fode/
rat pater abꝛaā: de quo litem fecerūt paſto/
res gerarim: hoc eſt macerię. Ubi eñ mace/
ria ibi diuiſio int̃ repugnātes: ibi iniuſticia: ⁊
ideo vocauit iniuſticiā. Aliū quoqꝫ fodit: ⁊
oꝛta diſſenſione vocauit eū inimicitias. In
quibꝰ videt̃ elucere doctrina moꝛalis: eo ꝙ
ſublato pariete macerię: ſolutę ſint in carne
hominis inimicitię: ⁊ facta ſint vtraqꝫ vnū
in figura ꝑ iſaac: in veritate ꝑ chꝛiſtū: meri/
toqꝫ poſtea pura aqua in eo puteo ſit reper
ta: tanꝗ̃ doctrina moꝛalis: vtilis ad hauri/
endū. Puteus quoqꝫ latitudinis: quid ali/
ud ſignificat: niſi de naturalibꝰ diſciplināꝫ/
Qua cauſa ⁊ latitudo dicit̃: qꝛ ſine cōtenti/
one: ſine lite iam quietꝰ atqꝫ ſecurus eſt: qui
mūdana hęc ⁊ ſenſibilia fuerit ſupgreſſus.
Unde ſupatis iam aduerſantibꝰ ⁊ alienige
nis cogitationibꝰ (quid eñ tam alienum ꝙ̃
oīa ſecularia quę ꝑpetua eſſe nō poſſūt) po/
teſt ſapiens dicere: Dilatauit dñs nobis: et
auxit nos ſup terrā: qꝛ terrena tranſcendit.
Ultimꝰ eſt puteus iuramēti: in quo ei viſus
eſt deꝰ: ⁊ ait ei: Noli timere: tecum eñ ſum.
Et benedixit eū. Hęc doctrina iam myſtica
eſt. Habes hęc in ſalomone: qꝛ ꝓuerbia eiꝰ
moꝛalia: eccleſiaſtes naturalis: in quo qua/
ſi vanitates iſtiꝰ deſpicit mūdi: myſtica eiꝰ
ſunt cantica canticoꝛū. Habes ⁊ in ꝓpheta:
Seminate vobis ad iuſticiam: vindemiate
ad fructū vitę: illūinate vobis lumē cogniti
onis. Hoc eſt eñ lumē cognitionis habere
charitatis ꝑfectionē. Ideoqꝫ dictū eſt: No/
1.Joh.4. li timere. Charitas eñ timoꝛem excludit fo
ras. Ut cognoſcamus autē qꝛ ſalomon ita
hos interp̄tatus eſt puteos: vt ad moꝛalem
doctrinā: ⁊ naturalem referret ⁊ myſticā: in
ſingulis libꝛis ſuis quos de moꝛalibꝰ vł na
turalibꝰ vel myſticis ſcripſit: poſuit hos pu
teos. Nā ⁊ in ꝓuerbijs cū declinandā ſpēm
Prouer.5. diceret ſecularis illecebꝛę ait: Bibe aquam
de tuis vaſis: ⁊ de puteoꝝ tuoꝛum fontibꝰ:
⁊ ſupfluāt tibi aquę de tuo fonte. Et infra:
Fōs aq̄ tuę ſit tibi ꝓpꝛiꝰ: ⁊ iocūdare cū vxo/
re: eo ꝙ aduerſus tēptamēta mūdi remediū
nobis vera ſapiētia ſit: moꝛalis quoqꝫ doc/
trina quę imaginē mūdanę voluptatis me/
retricijs quibuſdā illitam fucis irriguo ſuo
diluat: ⁊ fluēto ſui fontis abſtergat. De na/
turalibꝰ ꝙ̃ habes in eccleſiaſten dictū: Fe/ Eccs.2.
ci mihi piſcinas aquarū: ad irrigādū ex his
ſaltū germinantē. Neqꝫ te moueat ꝙ ꝓ pu/
teo piſcinas poſuit: qꝛ ⁊ moyſes puteū lati/
tudiniſ dixit: eo ꝙ a ſollicitudine omni ⁊ an
guſtijs ſoluitur: qui mundū hunc pia mēte
trāſcenderit. Non imerito ḡ piſcinas habet
eccleſiaſtes: qui vidit nullā abundantiā eē
ſub ſole: ſed ſi quis abūdare velit: in chꝛiſto
abūdet. Et de myſticꝪ: Puteꝰ ſupeſt nobis:
quē etiā ipſum reperimus in canticiſcātico
rū dicente ſcriptura: Fons hoꝛtoꝝ: puteus Cant.4.
aquę viuę: ⁊ impetu deſcendēs a libano. Et
eñ ſi myſterioꝛū altitudinē ꝑſequeris: pute
us tibi videt̃ tanꝗ̃ in ꝓfundo ſita myſtica
eſſe ſapiētia: ſi vero haurire velis affluētiā
charitatis: quę maioꝛ et vberioꝛ eſt ꝙ̃ fides
⁊ ſpes: tunc tibi fons eſt. Exuberat eñ cha/
ritas: vt ⁊ haurire eā cominus: ⁊ rigare eiuſ
affluentia hoꝛtū tuū poſſis ſpiritalibꝰ fruc/
tibꝰ redūdātē. Et qꝛ ipe puteꝰ latitudinis ē:
q̄ charitatē habet: ideo dixit: Quia vbi cha
ritas eſt: ibi impetꝰ magnus deſcendit a li/
bano. Ne q̄d autē moueat ꝙ ⁊ puteū ⁊ fon/
tem eundē dixit: etiā euangeliū te inſtruat:
in quo ſcriptū eſt: Quia venit ieſus in ciui/ Joh.4.
tatē ſamarię: quę dicit̃ ſychar: iuxta p̄dium
q̄d dedit iacob ioſeph filio ſuo. Erat autem
ibi fons iacob. Et fatigatꝰ īquit ſedebat ſic
ſup puteū. Unde ad myſticā doctrinā hūc
referri puteū etiā ibi cognoſcimus: qꝛ ibi ſa
maritana illa: id ē cuſtoſ. Cuſtos aūt cęleſti
um p̄ceptoꝛū hauſit d̄ puteo illo diuina my
ſteria: cognoſcens qꝛ deꝰ ſpiritꝰ eſt: et nō in
loco adoꝛat̃ ſed in ſpū: ⁊ qꝛ meſſias venit q̄
xp̄s ē. Et ideo qui adhuc expectat̃ a iudęis:
iam venit. Quibꝰ auditis: mulier illa q̄ ſpe
ciē eccleſię gerit: legis ſacramēta cognouit:
⁊ credidit. In ipſo quoqꝫ canticoꝝ libꝛo ſa/
lomon hanc triplicē ſapientiā euidenter ex/
p̄ſſit: licet in ꝓuerbijs dixerit: vt tripliciter
ſibi ſcripſerit qui ſapiētiā eius vellet audi/
re. Ait ḡ in canticis ſponſa de ſponſo: Ecce
ſpōſus eſt cōſobꝛinꝰ meus. Et iō pulchꝛa ac/
clinatio noſtra opaca: trabes domoꝝ nr̄aꝝ
cedri: lacunaria noſtra cup̄ſſi. Poſſumꝰ hoc
de moꝛalibꝰ accipere. Ubi eñ req̄eſcit chꝛi/
ſtus ⁊ eccleſia: niſi ī operibꝰ ſuę plębis? De/
niqꝫ vbi impudicitia: vbi ſupbia: vbi iniq̄/
tas erat: ibi ait dñs ieſus: Filius autē hoīs Matth.8.
nō habet vbi caput ſuū reclinet. De natura
libus autē q̄d accipiamus? In vmbꝛa inq̄t Cant.2.

eius cōcupiui ⁊ ſedi: et fructꝰ eius dulcis in
faucibꝰ meis. Qui eñ terrena ſupgredit̃: et
cui mūdana moꝛiunt̃: qm̄ crucifigit̃ ei mun/
dus ⁊ ipſe mundo: oīa quę ſunt ſub ſole re/
Cant.2. fugit ⁊ cōtemnit. De myſticis ꝙ̃ ait: Intro
duc me in domū vini: cōſtituite in me chari
Abi.8. tatē. Eteñ ſic vineā ſuā: ita dñs ieſus p̄pl̄m
ſuū quaſi vitis ęterna quibuſdaꝫ bꝛachijs
charitatis amplectit̃. Cōſidera ſingula. In
moꝛalibꝰ flos eſt inter ſpinas liliū. Sicut ip
ſe ait: Ego flos cāpi ⁊ liliū conuallium. In
moꝛalibꝰ ḡ flos eſt: in naturalibꝰ ſol iuſticię:
qui oꝛiens ⁊ reſurgēs illuminat: occidēs ob
umbꝛat. Caue ne tibi occidat: qꝛ ſcriptū eſt:
Eph.4. Sol nō occidat ſup iracūdiā veſtrā. In my/
ſticis charitas ē: qꝛ plenitudo legis eſt chꝛi/
ſtus. Et iō eccleſia q̄ diligit chꝛiſtū: vulnera
ta eſt charitate. Hanc ḡ charitatē ſuſcitat et
reſuſcitat: donec vocē eiꝰ accipiat: ⁊ p̄ſentiā
eius accerſiat: qꝛ quęſitꝰ nō ſolū venit: ſ; eti
am ſaliens venit. Saliens ſup montes ⁊ trā
ſiliens ſup colles. Sup maioꝛis gratię aīas
ſalit: inferioꝛis trāſilit. Uel ſic: ſaliens quō
venit: Saltu q̄dā venit in hūc mūdū. Apd̄
patrē erat: in virginē venit: ⁊ ex v̄gine in p̄/
ſepe trāſiliuit. In p̄ſepi erat ⁊ fulgebat e cę/
lo: deſcēdit in ioꝛdanē: aſcendit in crucē: de/
ſcēdit in tumulū: ſurrexit e tumulo: ⁊ ſedet
ad patris dexterā. Inde q̄ſi hinnulꝰ ceruo/
rū: qui deſiderat ad fontes aquarū: deſcen/
dit ad paulū: ⁊ circūfulſit euꝫ: ⁊ exiliuit ſup
eccleſiā ſuā quę eſt bethel: q̄d dicit̃ domus
dei. Pauli eñ vocatio: eccleſię firmitudo ē.
Uenit ḡ ⁊ pꝛimo poſt parietē ē: vt īimiciti/
as aię ⁊ coꝛpoꝛis ſoluat. Sublato pariete q̄
impedimentū cōcoꝛdię videbat̃ afferre. De
inde pꝛoſpicit per feneſtras. Quę ſint fenę/
ſtrę: audi ꝓphetā dicentē: Feneſtrę apertę
ſunt e cęlo. Pꝛophetaſ itaqꝫ ſignificat: ꝑ q̄s
dñs genꝰ humanū pꝛiuſꝗ̃ in terras ipſe de/
ſcenderet locutꝰ eſt. Et hodie ſi qua eū aīa
multū req̄rat: multū merebit̃ miſericoꝛdię:
qm̄ qui multū req̄rit: plurimuꝫ debet̃ ei. Si
qua ḡ aīa eū ſtudioſius q̄rat: lōge audit vo
cem eius: ⁊ ꝙ̃uis ab alijs requirat̃ p̄ ipſis a
quibꝰ quęrit̃ audit vocē eius. Uidet eū ſa/
lientē ad ſe venire: id eſt: ꝓperantē atqꝫ cur
renteꝫ ⁊ tranſilientē eos: qui infirmo coꝛde
virtutē eius capere nō poſſunt. Deinde ꝓ/
ſpicientē ꝑ ęnigmata ꝓphetaꝝ legēdo eos:
⁊ tenendo eoꝝ ſermones: videt eū ꝓſpiciē/
tē: ſcꝫ quaſi ꝑ feneſtrā: nō adhuc quaſi p̄ſen
tē videt eminētē ſup retia. Quid ē hoc: niſi
foꝛte qꝛ illa retia nobis ſunt: nō illi? Retia:
eo ꝙ adhuc illa aīa intra ſenſibilia ⁊ mūda/
na ſit poſita. Igit̃ adhuc in ſęcularibꝰ. Sed
tñ quęrēti eū ꝑ retia oſtendit. Deniqꝫ dicit
ad aīam eiuſmodi: Surge: veni ꝓxima mea
id eſt: ſurge a delectationibꝰ mūdi: ſurge a
terrenis: ⁊ veni ad me: quę adhuc laboꝛas
⁊ onerata es: qꝛ ſollicita es quę ſunt mūdi.
Ueni ſupꝛa mundū: veni ad me: qꝛ ego vici
mundū. Ueni ꝓpe me: iā pulchꝛa ęternę vi
tę decoꝛe: iam colūba: id eſt: mitis atqꝫ mā/
ſueta: iam tota gratię ſpiritalis. Iure ḡ iaꝫ
retia timere nō debet aīa: cū is vocet ad ſe
aīam: q̄ tēptamētis ⁊ retibꝰ mūdi nō potuit
capi. Naꝫ cū nos hoīes ambulemus in me/
dio laqueoꝝ ꝑ appetentiā eſcę: ſimul ⁊ laq̄is
noxij: ille ī coꝛpoꝛe poſitꝰ retia nō timebat:
ſed eminebat ſup retia: id eſt: ſup tēptamen
ta mundi ⁊ coꝛpoꝛis paſſiones: imo ⁊ alios
eminere faciebat. Ideoqꝫ ⁊ hanc aīam fun/
dare volens dicebat: Surge: veni pꝛoxima
mea: noli timere retia: iam p̄terijt hyems:
id eſt: venit paſcha: venit indulgētia: adue
nit remiſſio pctōꝝ: ceſſauit tēptatio: imber
abijt: ꝓcella abijt. Quaſſatio ante aduētū
chꝛiſti: hyems eſt. Poſt aduentū eiꝰ floꝛes
ſunt. Uñ ait: Floꝛes viſi ſunt in terra. Ubi Cant.2.
ante ſpinę: ibi nūc floꝛes. Tēpus inquit ſe/
candi aduenit. Ubi ante deſertū: ibi meſſiſ
eſt. Uox turturis audita ē in terra nr̄a. Be/
ne addidit ꝓpheta: Nr̄a: quaſi admirās ꝙ
vbi ante impudicitia ibi caſtitas. Ficꝰ ꝓtu
lit groſſus ſuos. Quę añ infructuoſa iube/
batur excidi: hęc fructus ferre iaꝫ cępit. Sꝫ
quid dubitas: qꝛ groſſus dixit? Pꝛioꝛes di/
ſcutit vt poſterioꝛeſ melioꝛes afferat. Sicut
ſynagogę fructus abijcitur: eccleſię autē re/
nouatur. Et ꝙ̃uis plena tranquillitas ſit: ⁊
adoleuerint myſteria: iterum tamen dicit:
Surge ſecura in tegimento petrę: id eſt: tu/
ta p̄ſidio paſſionis meę: et fidei munimēto.
Suxerunt eñ mel de petra: ⁊ oleum de fir/
miſſima petra. Hoc in tegimento animę pi/
oꝛū indutę: iam nudę nō ſunt. Et hęc illa p̄/
munitio: ideoqꝫ ⁊ huic aię ait: Et veni tu co Abi.8.
lumba mea: in tegimēto petrę iuxta p̄muni
tionē: oſtende mihi faciē tuā: ⁊ inſinua vo/
cem tuā. Hoꝛtat̃ ad cōfidentiā vt nō erube/
ſcat crucē chꝛiſti: nec eius ſignaculū. Hoꝛta/
tur ad cōfeſſionē: vult omnes inſidias de/
moueri: vt bonus odoꝛ fidei ſpiret: vt dies

fulgeat:vt aduerſę noctis vmbra nō noce
Ro.13. at:quoniā qui iuxta chriſtū eſt dicit: Nox ꝑ
ceſſit:dies appropinquabit. Eſt et vmbra ſę
culariū quę ꝑterijt:⁊ dies cęleſtiū chriſtus:q̄
ſanctis ſuis lucet. Accipit hęc anima bona
pignora charitatis.

De tertio ipſius anime proceſſu: quo cū in cubili ⁊ noctibus: in ciuitate:in foro:⁊ in plateis queſitum nō reperiſſet:aliquando rationibꝰ ſuis gratia querentem reuocauit: adeo vt ab eius ſponſo ꝓpius vocaretur: Ca.V.

Sed quia ſemꝑ ſolliciti eſſe debemꝰ:
ſemꝑ intenti:⁊ qꝛ verbū dei ſicut ca
preola exilit:aut ſicut hinnulus cer
uorū:ſemꝑ vigilet anima ⁊ ꝑtendat quę re
quirit eū:⁊ quę tenere deſiderat. Ideo qua
Cant.3. ſi ſublapſū ſibi: In cubili īquit meo in noc
tibꝰ q̄ſiui:quē dilexit aīa mea. Qui bn̄ q̄rit
in cubili q̄rat:in noctibꝰ q̄rat:nec dies feria
tus:neqꝫ noctes ſint. Nullū tēpus vacet a
pietatis officio: etſi nō īuenerit ꝓmo ꝑſeue
ret in requirendo. Ideoqꝫ dicit: Exurgā ita
qꝫ:⁊ quęrā in ciuitate:in foro:in platęis. Et
fortaſſe ideo nō inuenit adhuc:qꝛ in foro q̄
ſiuit vbi lites ſunt: in platęis vbi nundinę
rerū venaliū. Nō eñ vlla chriſtus pecunia
cōparatur. Poſſumus et ſic intelligere: In
cubili quęrit chriſtū:quę requirit eū cū tran
quillitate:cū pace. In noctibus quęrit:qm̄
Ps.17. per parabolas loquebaꝛ. Poſuit eñ tene
Ps.18. bras latibulū ſuū: Et nox nocti indicat ſciē
tiā. Deinde qm̄ quę dicimꝰ in corde noſtro:
ea nos cōpungere in cubilibꝰ debent. Sed
tamē nec ſic inuenit:⁊ iō dicit: Exurgam:id
eſt:erigā ⁊ attollā intentionē meā:vt quę
ram impigre:quęrā ſollicite: introibo ciui
tatem. Eſt et anima quę dicit: Ego ciuitas
munita:ego ciuitas obſeſſa. Eſt ciuitas mu
nita ꝑ chriſtū:eſt ciuitas illa hieruſalē in cę
lo:in qua abundāt diuinę legis interp̄tes:
⁊ diſciplinarū periti:ꝑ quos verbū dei quę
ritur. Quęrā inquit in foro illiꝰ ciuitatis:in
illo foro vbi tractant iura cōſulti:vbi oleū
venditur:qđ euāgelicę virgines emunt:vt
ſemꝑ faces ſuę luceant:nec eas fumus iniq
tatis extinguat. Quęrā inquit in platęis:
in quibꝰ ſuꝑfluunt aquę:de illis fontibꝰ ꝑ
rumpentes:de quibꝰ ſalomon dicit eſſe po
tandū. Dū quęrit igiꝛ chriſtum:inuenit cu
ſtodes qui in miniſterio ſunt:ab his requi
rit. Sed anima quę deū quęrit:etiam cuſto
des tranſit. Sunt eñ myſteria quę etiā an
geli cōcupiſcunt videre. Unde petrus ait: 1.Petri.1.
Nūciata ſunt inquit vobis ꝑ eos quibꝰ euā
gelizauerūt:ſpūſancto miſſo de cęlo:in quē
cōcupiſcunt angeli ꝓſpicere. Ergo cū tran
ſierit cuſtodes verbū inuenit. Tranſiuit io
hānes:qui verbū apud patrē inuenit. Mul
ti quoqꝫ ſunt qui in ocio quęrūt chriſtum: ⁊
nō inueniūt:⁊ quęrūt eum in ꝑſecutionibꝰ:
⁊ cito inueniunt. Et ideo quaſi poſt tēptati
ones:qꝛ in periculis fideliū ſuoꝝ adeſt: Cū Cant.3.
modicū inquit cū tranſiui ab eis inueni eū:
tenui eū:⁊ non dimiſi eum. Omnis eñ qui
quęrit inuenit:⁊ qui inuenerit adhęrere de
bet ne poſſit amittere. Et qm̄ ꝑ euangeliū
in terris videmꝰ cęleſtia myſteria figurata:
veniamus ad illā mariam: veniamꝰ ad ma
gdalenā. Cōſideremus quemadmodū chri
ſtū in cubili corporis ſui: in quo defunctus
iacebat in noctibꝰ quęſiuerint:qn̄ dixit illis
angelus: Ieſum qui crucifixꝰ eſt quęritꝭ:nō Matth.28.
eſt hic: Surrexit eñ. Quid igiꝛ quęritis vi Luc.24.
uentē cū mortuis? Quid quęritis in ſepul
chro eū:qui iam in cęlo ſit? Quid quęritꝭ in
vinculis ſepulturę: vniuerſorū vincula ſol
uentem? Nō ſepulchrū huic ſedes: ſed cęlū
eſt. Ideo dixit vna ex his: Quęſiui eū:⁊ nō
inueni eum. Tamē dū vadunt apl̄is nunci
are:miſeratꝰ quęrentes:occurrit eis ieſus di Matth.28.
cens: Auete. Illę autē acceſſerunt: ⁊ tenue
runt pedes eiꝰ:⁊ adorauerūt eum. Tenetur
ergo ieſus:ſed delectaꝛ ſic teneri: qꝛ fide te
netur. Deniqꝫ delectauit eū ⁊ illa mulier: q̄ Luc.8.
tetigit eum:⁊ curata eſt ſanguinis fluxu:de
qua dixit: Tetigit me aliquis. Nam ſentio
virtutē de me exiſſe. Tāge ergo ⁊ fide tene:
⁊ cōſtringe fideliter pedes eius: vt virtꝰ de
eo exeat:vt ſanet animā tuam. Etſi dicat:
Noli me tangere:tu tene. Semel dixit: No
li me tangere quādo ſurrexit: ⁊ forte illi di
xit:quę putabat furto eſſe ſublatū: ⁊ nō vir
tute ꝓpria reſuſcitatum. Deniqꝫ in alio li
bro habes:quia tenētibus ⁊ adorantibꝰ di
xit: Nolite timere. Tene ergo ⁊ tu anima ſi
cut tenebat ⁊ maria: ⁊ dic: Tenui eum: ⁊ nō
dimittā:cum dicebant ambę:teneamus te.
Uade ad patrē: ſed non relinquas euā: ne
iterū labatur. Tecū eam ducito: iam nō er
rantē ſed arborem vitę tenentē:tecum rape
tuis pedibꝰ inhęrentē. Tecum aſcendā:no
li me dimittere:ne iterū ſerpenſ venena ſua

fundat:ne iterū quęrat fęmineum mordere
veſtigiū vt ſupplātet adam. Dicat ergo ani
ma tua: Teneo te ⁊ inducā te in domū ma
tris meę:⁊ in ſecretū eius quę concepit me:
vt cognoſcā myſteria tua:vt hauriā ſacra
menta tua. Suſcipe igiꝛ euam iam nō ficul
neę folijs adopertā ſed ſancto amictā ſpiri
tu:⁊ noua gratia glorioſam:qꝛ iam nō tan
quā nudata abſcondiꝛ:ſed tanqꝫ circūdata
veſtimēti ſplendore fulgētis occurrit:qꝛ ve
ſtit eā gratia. Sed nec adam primo nudus
erat:quādo eū innocētia veſtiebat. Uiden
tes itaqꝫ eam filię hieruſalē chriſto inhęren
tem ⁊ adhuc aſcendentē cū eo (Dignaꝛ eñ
quęrentibꝰ frequēter occurrere) ⁊ cōdeſcen
Cant.3. dere vt eos eleuet: dicunt: Quę hęc eſt quę
aſcendit a deſerto? Deſertꝰ hic terrę locus
⁊ incultus videꝛ:ſentibꝰ ⁊ ſpinis noſtroꝝ
obſitus delictoꝝ:mirantes videlicet quō
anima quę ante in inferno derelinquebaꝛ
inhęreat dei verbo:⁊ aſcendat ſicut vitis ꝓ
pago in ſuperiora ſe ſubrigēs: velut fumus
natus ex igne:atqꝫ alta petens:tum ꝑterea
bonis operibꝰ fragret. Odor aūt ille oratio
niſ pię redolet ſuauitatē:quę dirigitur ſicut
incenſum in cōſpectu dei. Et in apocalypſi
Apoc.8. legimus: ꝙ aſcendit fumus incenſorum ex
orationibus ſanctorū:quę incenſa referun
tur ꝑ angelū:ſanctorū orationes ſcilicet ſuꝑ
altare illud aureū:qđ eſt ante ſedē: et tanqꝫ
ſuaue pię ꝑcationis fragrat vnguentum:qꝛ
de ęternorū ⁊ inuiſibiliū nō de corporalium
petitione cōpoſitū eſt:ꝑcipue tamē myrrhā
redolet ⁊ thus:eo ꝙ peccatis mortua ſit: et
deo viuat. Hanc igitur aſcendentē ⁊ nō reſi
ſtentē videntes:⁊ meritoꝝ eius odoribꝰ de
lectātes:agnoſcentes quoqꝫ ſalomonis illi
us pacifici eſſe ſponſam:etiā comitatu ſedu
lo ꝓſequunꝛ vſqꝫ ad lectū ſalomonis: eo ꝙ
ei vera requies in chriſto debeaꝛ. Lectꝰ eñ
ſanctorū chriſtus eſt:in quo vniuerſorū feſ
ſa ſęcularibus pręlijs corda requieſcūt. In
hoc lecto requieuit iſaac:⁊ benedixit filium
Gen.25. iuniorē dicens: Maior ſeruiet minori. In hͦ
lecto recubās iacob: bn̄dixit duodecim pa
triarchas. In hoc lecto recubās archiſyna
gogę filia ſurrexit a morte. In hͦ lecto iacēs
viduę defunctus mortis vincula chriſti vo
catus voce diſſoluit. Perducta igitur ſpon
ſa vſqꝫ ad ſponſi requiē nuptialem: canunt
Cant.4. dicentes: charitatē filiabus hieruſalē: Egre
dimini ⁊ videte regem ſalomonē:in corona
qua coronauit eū mater eius:in die ſponſa
lium eius. Canunt epithalamiū: ⁊ vocāt cę
teras poteſtates cęlorū vel animas: vt vi
deant charitatē quā circa filias hieruſalem
habet chriſtus. Unde et meruit coronari a
matre filius charitatis:ſicut paulus oſten
dit dicens: Quia deus eripuit nos de pote Col.1.
ſtate tenebrarū:⁊ trāſtulit in regnū filij cha
ritatis ſuę. Charitatis itaqꝫ filiꝰ ⁊ ipſe chari
tas eſt:non ex accidētibus habens charita
tem:ſed habens ſemꝑ ſubſtantia ſua: ſicut
regnū de quo dicit: Ego in hoc natus ſum. Ioh.18.
Ideoqꝫ dicunt: Egredimini:id eſt:exite de
ſollicitudinibus et cogitationibus ſęculi:
exite de anguſtijs corporalibus:exite de va
nitatibus mundi:et videte qꝫ rex pacificus
in die ſponſalium ſuorum habeat charita
tem:qꝫ glorioſus ſit:quia corporibus reſur
rectionem dedit:⁊ animas ſibi iunxit. Hęc
magni eſt corona certaminis:hoc pręclarū
munus ſponſaliū chriſti:ſanguiſ eius ⁊ paſ
ſio. Quid eñ plus potuit dare:qui ſibi etiā
nō pepercit:⁊ ꝓ nobis mortem ſuā obtulit?
Ipſe quoqꝫ dominus ieſus delectatus fide
animę huiꝰ cōfeſſione gratię: ⁊ collaudatis
eius meritis: propius eam adducit dicens:
Ades huc a libano ſponſa:ades huc a liba Cant.4.
no:tranſibis ⁊ ꝑtranſibis a principio fidei:
a capite ſanyr ⁊ hermonijm:a ſpeluncis leo
num:a montibus pardorū:hoc eſt: egrede
re de corpore:⁊ totā te exue. Nō potes eñ
mihi adeſſe:niſi ante peregrineris a corpo
re:quoniā qui in carne ſunt peregrinātur a
dei regno. Ades inq̄t ades: bn̄ repetiuit:qꝛ
ſiue pręſens ſiue abſens adeſſe ⁊ placere do
mino deo tuo debes. Adeſto pręſens: ade
ſto abſenſ:etſi adhuc ī corpore es. Mihi eñ
omnes ꝑſentes ſunt:quorum fides mecum
eſt. Adeſt mihi qui exit de ſęculo:adeſt mi
hi qui me cogitat:me intueꝛ:de me ſperat:
cui ego portio ſum. Adeſt mihi qui abfue
rit ſibi:adeſt mihi qui ſe negauerit. Ille me
cum eſt qui itra ſe nō eſt:quoniā qui in car
ne eſt:nō eſt in ſpiritu. Ille mecū eſt qui ex
ſeipſo egrediꝛ:ille iuxta me qui extra ſe fue
rit:ille mihi integer:qui ꝓpter me perdide
rit animā ſuam. Et ideo ades deſponſata:
trāſibis ⁊ ꝑtranſibis a principio fidei. Trā
ſit ⁊ pertranſit cęteros: ⁊ pertranſit quę ad
chriſtum ꝑuenit. Tranſit fidei merito ⁊ ope
rum claritate:quę lucent ſicut ſanyr ⁊ her
monijm:hoc eſt: via lucernę: tranſit deuictꝭ

temptationibꝰ ſeculi: ⁊ ſuperatis nequitijs
ſpiritalibus legitime petens coronã certa/
minis: ⁊ ideo meruit chriſto iudicante lau/
Cant.4. dari. Hortꝰ clauſus ſoroꝛ mea ſponſa: hortꝰ
clauſus: fons ſignatꝰ: emiſſiones tue para/
diſus maloꝛũgranatoꝝ cũ fructu pomoꝛũ.
Laudatur ſponſa: eo ꝙ hortus ſit: habens
in ſe odoꝛẽ agri illius pleni: de quo dicit iſa
Gen.27. ac: Odoꝛ filij mei tanquã odoꝛ agri pleni.
Bona ergo anima fragrat odoꝛes iuſticie.
Et foꝛtaſſe ager eſt patriarcha: hortꝰ eſt ani
ma inferioꝛis alicuius: quaſi agri poꝛtio: et
hortꝰ clauſus ne incurſetur a beſtijs: ⁊ fons
ſignatus: que integritate ſignaculi pſeuerã
te: que fide ꝓpria peccata diluerit. Nã que
de eccleſia accepit habet qđ ad virginitatis
gratiam referat: eo ꝙ in paradiſo delectati/
onis poſita: ſine laboꝛe fructus capiat ſpiri
tales: vt ei patriarcharũ anime rurali quo/
dam laboꝛe fructus ſuos cõferant quo iſta
capere poſſit perpetuã ſuauitatẽ. Que me/
rito fons ſignatus dicit: eo ꝙ imago dei in/
uiſibilis in illa expꝛimatur. Laudant etiã
munera anime que miſſa ſunt a ſpõſo: qui/
bus dotata veniebat. Dos autẽ pie anime:
boni odoꝛes ſunt: myrrha ⁊ aloe: quibꝰ ſpi/
rat hoꝛtoꝛum gratia: ⁊ peccatoꝛũ fetoꝛ ado/
letur. Itaq; tanto ſecura ſconio cõquieſce/
re aquilonẽ grauem ventũ petit: ne floꝛes
diſcutiat: ſpirare auſtrũ: id eſt: vult hyemẽ
pꝛeterire: ⁊ mollioꝛis flatus vernare tempe/
riẽ. Inuitat ſponſum in hoꝛtũ ſuum. Deſcẽ
dit ſponſus: ⁊ fructuũ eius diuerſitate dele
ctatus: letatur ꝙ inuenerit foꝛtioꝛẽ cibum:
inuenerit etiã dulcioꝛem. Eſt enĩ velut pa/
nis quidã verbi et mel: alius vehementioꝛ:
alius ſuaſoꝛiꝰ ſermo. Eſt ⁊ fides: alia feruen
tioꝛ vt vinum: alia lucidioꝛ vt ſucus eſt lac/
tis. Hunc cibũ chꝛiſtus epulatur in nobis:
hoc poculum bibit: ⁊ eius potus ebꝛietate
nos ꝓuocat: vt ad melioꝛa ⁊ optima ab in/
ferioꝛibus faciamus exceſſum.

De ſummaria dictoꝛũ perſtricti/ one: cum inductione ⁊ ꝓſecutione quarti ꝓceſſus perfecte anime quo ipſa iam doꝛmiens Quis coꝛde vi/ gilaret: a ſponſo excitatur vt conti/ nuo vocem pulſantis audiret. Sed moꝛam paſſa dum ſurgit: quia ve/ locitatem verbi non potuit compꝛe/ hendere: dum aperit oſtium tranſi/ uit verbum: ⁊ ipſa exiuit: ⁊ per vul/ nera charitatis requiſitum: vix tan/ dem inuenit ⁊ tenuit vt poſtea nõ amitteret: Ca. VI.

Udiens hoc anima: hauſit myſteri
a oꝛum ebꝛietatẽ celeſtium: ⁊ velut ſo
poꝛata a vino: ⁊ quaſi in exceſſu vel
ſtupoꝛe poſita dicit: Ego doꝛmio ⁊ coꝛ meũ Cant.5.
vigilat. Cum verbi pſentis lumine pcuſſa
oculis requieuiſſet inflexis: excitaꝝ a verbo.
Quartꝰ autẽ hic ꝓceſſus eſt anime. Pꝛi/
mum etenĩ charitatis impatiẽs ⁊ verbi mo
ras nõ ferenſ: rogabat vt oſcula mereretur:
⁊ meruit deſideratum videre. Introducta
quoq; in cubiculũ regis ſecũdo: cũ mutua
miſceret alloquia in vmbꝛa eius requieuit:
⁊ ſubito eius verbo de medio ſermone diſ/
ceſſit: querenti tamẽ nõ diu abfuit: ſed ſali/
ens ſupꝛa montes ⁊ tranſiliẽs ſup colles ad
uenit. Nec multo poſt quaſi capꝛeolus aut
ceruoꝝ hinnulus dũ affatur dilectã exiliuit
⁊ reliquit. Tertio cũ in cubili ⁊ noctibꝰ in ci
uitate: in foꝛo: ⁊ in plateis queſitũ nõ reppe/
riſſet: aliquando rationibꝰ ſuis gratia que/
rentẽ reuocauit: adeo vt eius ꝓpius voca/
retur a ſponſo. Quarto ipſa iã ab eo doꝛmi
ens excitatur: Quis coꝛde vigilaret: vt cõti/
nuo vocẽ pulſantis audiret. Sed moꝛã paſ
ſa dum ſurgit: quia velocitatẽ verbi nõ po/
tuit cõpꝛehendere: dũ aperit oſtiũ tranſiuit
verbũ: ⁊ ipſa exiuit in verbo eiꝰ: ⁊ p vulne/
ra requiſitũ: ſed vulnera charitatis: vix tan
dẽ inuenit: ⁊ tenuit vt poſtea nõ amitteret.
Ad ſummã hec cõpendioſo ſermone per/
ſtrinxi. Nunc diſcutiamꝰ ſingula. Etſi doꝛ
mias: ſi modo deuotionẽ anime tue noue/
rit chꝛiſtus: venit ⁊ pulſat eius ianuã: ⁊ di/
cit: Aperi mihi ſoroꝛ mea. Bene ſoroꝛ: quia
nuptie ſpiritales ſunt verbi atq; aie. Neq;
enĩ anime noꝛunt cõiugioꝛũ federa: ⁊ vſus
copule coꝛpoꝛalis: ſ ſũt ſicut angeli in celo.
Aperi inquit mihi: ſed extraneis claude: ſe/
culo claude: neq; ipſa foꝛas ad illa materia/
lia ꝓdeas: neq; tuum relinquens lumen ali
enũ requiras: : qꝛ materiale lumen tenebꝛo/
ſa: n infundit caliginẽ: vt nõ videatur lumẽ
vere gloꝛie. Aperi ergo mihi: noli apire ad/
uerſario: neq; locum des diabolo. Aperi ip
ſam te mihi: noli coartari: ſed dilatare ⁊ ad/
implebo te. Et quia decurſo oꝛbe terrarum
plus moleſtiarũ ⁊ offenſionis reperi: nec fa
cile habui vbi requieſcerẽ: ideo tu aperi: vt

in te filius hominis reclinet caput: cui non
eſt requies niſi ſupꝛa humilẽ ⁊ manſuetum.
Audiẽs anima: aperi mihi: et caput roꝛis
plenũ: hoc eſt: temptationibꝰ ſecularibꝰ: ſu/
bito turbata ⁊ quaſi ſurrectura que ſurgere
iubebatur: ait cũ aloẽ redolet ⁊ myrrhã in/
Cant.5. ſignia ſepulture: Exui tunicã meã: quomo/
do induã eam? Laui pedes meos: quomõ
inquinabo eos? Ueretur enĩ ne iterũ in tẽ/
ptationes reſurgat: ne iterum in culpã rede
at atq; peccatũ: ⁊ egreſſus ſuos virtutũq;
ꝓceſſus terrenis incipiat veſtigijs inquina
re. Certe etiã hoc modo pfectionẽ virtutis
ſue indicat: que tantã chꝛiſti meruerit chari
tatẽ: vt ad eã veniat ⁊ pulſet ianuã eius: et
veniat cũ patre ⁊ cenet cum eadẽ anima: ⁊
ipſa cum eo: ſicut in apocalypſi dixit iohan
nes. Etenim cũ i ſuperioꝛibꝰ audiſſet: Ad/
es huc a libano: ⁊ cũ aduerteret in carne ſe
chꝛiſto adeſſe nõ poſſe: ſed tunc adeſſe ſi ad
eſſet in ſpiritu: confoꝛmãs ſe ad eius volun
tatem vt eſſet ⁊ ipſa cõfoꝛmis imaginis chꝛi
ſti: iam nõ ſentit carnis exuuias: iam quaſi
ſpiritus exuens ſe coꝛpoꝛis cõiunctione: iã
quaſi oblita: ⁊ que ſi velit copule illius me/
miniſſe nõ poſſit: ait: Exui tunicam meam:
quomõ induã eam? Exuit enĩ tunicam illã
pelliciam: quã acceperunt adam ⁊ eua poſt
culpam: tunicã coꝛruptele: tunicam paſſio/
num. Quomodo induã eam? Nõ requirit
vt induat: ſed ita ſignificat abiectam: vt iã
indumento ſibi eſſe nõ poſſet. Laui pedes
meos: quomodo inquinabo eos? Hoc eſt:
Ueſtigia mea laui dũ egrederer: ac me ele/
uarem de coꝛpoꝛis cõtubernio: de illa cõne/
xione et familiaritate carnalis amplexus:
quomõ inquinabo eos vt in coꝛpoꝛis clau/
ſtrum ⁊ illum tenebꝛoſũ paſſionũ eius car
cerẽ reuertantur? Dum hec illa dicit: miſit
operationem ſuã verbũ tanquã per cauer
nam: nõ adhuc facie ad faciẽ miſit tanquã
Ibi.5. manum. Et venter inquit meus conturba/
tus eſt ſuper eũ. Et ſurrexi ego aperire fra/
tri meo: Manꝰ mee diſtillauerunt myrrhã:
digiti mei myrrha pleni ſunt ſuper manus
clauſure. Quid hoc ſignificet cõſideremus.
Pꝛimũ operibus ſuis videtur vt dixit de/
us verbum tanquã per cauernã: non plene
atq; perfecte: deinde augetur amoꝛ: ⁊ cõce/
ptus adoleſcit: atq; ex ſeminibus eius que
quodã vtero itelligibilis ſuſceperit anima:
totam plenitudinẽ diuinitatis eius habitã
tem in eo coꝛpoꝛaliter: vt legimꝰ videre de/
ſiderat. Surrexit: vt ꝓpius illud dei verbũ
videret. Et in hoc ipſo ꝓceſſus eius ſignifi/
catur: ꝙ ſurrexit per vigoꝛem atq; virtutẽ.
Pꝛeſentia enĩ verbi hauſit anima virtutẽ:
ſicut pꝛeſentia marie cũ vtero grauis eſſet:
erudit iohãnẽ in vtero ꝯſtitutum: adeo vt
exiliret in vtero ⁊ exultaret: domini pꝛeſen/
tiã recognoſcens. Surrexit aperire: ⁊ opera
eius ⁊ facta moꝛtificata ſunt mundo. Talis
enĩ debet eſſe anima: que verbũ eſt receptu
ra: vt moꝛiatur mũdo ⁊ cõſepelia tur in chꝛi
ſto: ſic enĩ chꝛiſtus inuenitur: ⁊ tale ſibi que/
rit hoſpitium. Deinde ipſa miniſteria ope/
rationũ: id eſt: manus ⁊ digiti quibus com
pꝛehenditur chꝛiſtus moꝛtificãtur: quos di/
gitos velut eminentia factoꝛũ noſtroꝛum
opera poſſumus eſtimare. Itaq; velut e cõ
plexu ſuo cũ iam extenderet intelligibiles
manus ſuas ⁊ digitos vt cõpꝛehẽderet ver
bum: tranſiſſe ſibi illud: nõ tamen adhuc p/
tranſiſſe anima pia dicit. Et hoc ꝓceſſum
habet quãdo tranſeat ⁊ pertranſeat animã
verbum dei: quia ſcriptũ eſt: Et tuam ipſi/ Luc.2.
us animã pertranſibit gladius: vt reuelen/
tur multoꝛũ coꝛdium cogitationes. Hic ad/
huc tranſitur nõ pertrãſitur: vt maria in po
ſterioꝛibus foꝛte pertrãſitur: vbi tanquã ſi/
gnaculũ ponitur in medio eius dominus
ieſus. Deniq; ſtatim alius pfectꝰ verbi trãſ
euntis: quia exiuit anima in verbo eiꝰ: hoc
eſt: verbum eius ſecuta: exiuit de coꝛpoꝛe:
eleuans ſe de eius habitaculo: ⁊ peregrinã
ſe faciens ei vt adeſſet deo: ⁊ eſſet ciuis ſan/
ctoꝛum. Simul enĩ ⁊ carnis domeſtici: ⁊ dei
eſſe nõ poſſumus. Ergo in hoc loco exire ſi/
gnificatur vt dixi anima: quãdo abducit ſe
a coꝛpoꝛis voluptatibus. Deniq; ſcriptum
eſt: Exi de babylone: fugiẽs a chaldeis. Nõ Eſa.48.
vtiq; vt regionem babylonis hebꝛeus fugi
at: ſed vt moꝛes ꝓphetico admonetur allo
quio. Siquidem ſint qui in babylone ſunt
hebꝛei: ⁊ de babylone exiſſe moꝛibus doce/
ant. Nã ⁊ illi de quibꝰ dicit ꝓpheta: ꝙ ſede/
bant ſup flumina babylonis: ſed in eiꝰ non
erant vitijs ⁊ cõfuſione. Nam quõ erant in
illa cõfuſione vitioꝛũ: qui flebant gerentes
penitentiã: ꝙ de arca deuotionis ac fidei ⁊
virtutis paterne meritis excidiſſent? Que
autem in verbo exit anima: verbũ requirit.

Unde ⁊ iſta cū querit: incidit in cuſtodes q̄
Cant.5. circueunt ciuitatē. Percuſſerunt inquit me
⁊ vulnerauerūt me: tulerunt palliū meū cu/
ſtodes murorum. Bene quidē quaſi ſponſa
veniebat cum pallio: quo obnuberet caput
cū ſpōſus occurreret. Sicut rebecca quę co/
gnito ꝙ iſaac ſibi veniret obuius: deſcēdit
de camelo ⁊ pallio ſe operuit: Ita et hęc ani
ma nuptialis veſtis p̄mittebat inſignia: ne
forte reijceretur quaſi veſtē nō habens nup
tialem: vel vt caput velaret ꝓpter angelos.
Sed illi percuſſerunt eam: vt amplius ꝓbare
tur. Exercētur em̄ animę tēptationibꝰ. Tu/
lerunt ei palliū: quęrentes ſi verum decorē
nudę virtutis afferret: vel quia ſine integi/
mento quis in illam cęleſtē ciuitatē debeat
introire: nulla deferens ſecū operimenta fu
corū. Sunt etiā qui requirant: ne qua ani/
ma exuuias ſecū vehat carnalis illecebrę: et
concupiſcentiā corporalē. Nudatur pallio:
cū eius conſcientia manifeſtatur. Sed eſt ⁊
quę bene nudatur: cui licet imitari dicentē:
Joh.14. Uenit em̄ princeps mūdi huius: ⁊ in me in/
ueniet nihil: quia certe i illo ſolo nihil inue/
nit qui peccatū non fecit. Beata ⁊ illa eſt in
qua nō grauia aut multa inuenit: ſed inue/
nit in ea amictū fidei ⁊ ſapientię diſciplinā.
Itaqꝫ ſine diſpendio ſui: q2 etſi volet quis
nō poteſt verā auferre ſapientiā: etſi aduer/
ſarius obſtrepat: ibi tamē vera innoxię con
uerſationis elucet integritas. Sine diſpen/
dio ergo tranſiuit cuſtodes: ⁊ filiabus illiuſ
cęleſtis ciuitatis admixta verbū requirit: et
quęrendo eiꝰ in ſe excitat charitatem: ⁊ vbi
verbū quęrat agnoſcit. Q2 inter orationes
ſanctorū moretur: ⁊ ipſis inhęreat nouit: et
ꝙ eccleſiā ſuam vel animas iuſtorū ſuorum
inter lilia paſcat intelligit. Hoc myſteriū ti/
bi in euangelio dominꝰ demonſtrauit: cum
in ſabbato duceret p̄ ſeminata diſcipulos.
Moyſes p̄ deſertū duxit populū iudęorū:
chriſtus p̄ ſeminata ducit: chriſtꝰ p̄ lilia du/
cit: quia p̄ paſſionē eius deſertū floret vt li/
lium. Sequamur ergo: vt in die ſabbati il/
lius magni ſabbati in quo requies magna
eſt fructꝰ colligamus. Ne verearis: ne pha/
riſęi accuſent ſeminata colligentē. Etſi illi
accuſant: ſed chriſtuſ excuſat: ⁊ ſimiles facit
quas vult animas ſe ſequētes: dauid illius
qui ſupra legem panes ꝓpoſitionis mādu/
cabat: nouę gratię ſacramenta ꝓphetica iā
tunc mente ꝓſpiciens.

De laudatione anime a ſponſo ꝙ tam bene ⁊ cōſtanter requiſierit eum. Et ꝙ tam fidelis ⁊ verbo potens ⁊ fructibus fecūda diuerſis: ꝙqꝫ vna ſicut columba habens ſpiritus vnitatē in qua ſit pax que fecit vtraqꝫ vnū: Ca. VII.

Laudatur itaqꝫ a ſpōſo ꝙ tam bene
⁊ cōſtanter requiſierit eū: ideoqꝫ iā
nō ſolū ſoror dicit̄: ſed etiā bn̄ placi/
ta nominatur: quaſi ei cōplacita qui cōpla/
cuit patri: ⁊ ſpecioſa ſicut hieruſalē: ſicut ad
miratio ordinata: ꝙ ciuitati ęternę vniuer/
ſa habeat myſteria: ⁊ admirationi ſit omni/
bus vidētibus eā: q2 plena vt ęquitas atqꝫ
p̄fecta eſt: ⁊ fulgorē de verbi lumine mutua/
ta: dū id ſemp̄ intendit: ſit etiā terribilis or/
dine quodam ad ſummū ꝑfecta virtutum:
Ideoqꝫ quaſi p̄fecte dicit: Auerte oc̄los tu/
os a me: noli cōtra me intendere. Deuotio/
ne nimia ac fide poſſibilitatē naturę: ⁊ cōdi
tionis ꝓprię ſup̄greſſa: q2 lucem inacceſſibi
lem e regione intueri eſt graue. Auerte inq̄t
oculos tuos a me: eo ꝙ plenitudinē diuini/
tatis eiꝰ: ⁊ ſplendorē veri luminis ſuſtinere
non poſſit. Poſſumus tamē ⁊ ſic accipere:
Auerte oculos tuos a me: Etſi tu p̄fecta es:
alię mihi adhuc redimendę ſunt animę: alię
fulciendę. Eleuas em̄ me videndo: ego aūt
ideo deſcendi vt omnes eleuē. Etſi ſurrexi ⁊
habeo patris ſedē: tamen orphanos nō re/
linquā vos: paterno p̄ſidio deſtitutos: ſed
p̄ſentia mea vos cōfirmabo. Habes in euā/
gelio hoc ſcriptū: Ecce ego vobiſcū ſū vſqꝫ Matth.28.
ad cōſummationē mundi. Auerte ergo ocu
los a me: q2 me eleuas. Quāto em̄ quis ad
dominū intendit: tāto ampliꝰ dn̄m eleuat:
⁊ ipſe eleuatur. Unde ⁊ ille ait: Exaltabo te Ps.29.
dn̄e: qm̄ ſuſcepiſti me. Sanctus em̄ exaltat
dn̄m: peccator humiliat. Uult em̄ auertere
illā oculos: ne eam cōſiderans ꝙ iam ad ſu/
periora ſequi poſſit eleuetur: ⁊ cęteras aīas
derelinquat. Ideo ⁊ in euangelio nō omni/
bus diſcipulis: ſed p̄fectioribus ſuā gloriā
demonſtrauit. Cōſtitue nunc aliquē docto/
rem: qui rem obſcurā velit aperire audienti
bus: quēadmodū etſi ipſe potens in ſermo
ne ſit ⁊ ſcientia: cōdeſcendat tamen ad eo/
rum inſcitiā qui nō intelligant: ⁊ ſimplici ⁊
planiore atqꝫ vſitato ſermone vtatur vt poſ
ſit intelligi. Si quis igitur inter audientes

viuacior ſenſu ſit qui facile ſequi poſſit: ele/
uat eū atqꝫ excutit. Hunc videns doctor re/
uocat: vt patiatur magiſ doctorē hūilioribꝰ
⁊ planioribꝰ immorari quo ⁊ cęteri ſeq̄ poſ/
ſint. Qđ ait aquila: ſonans vt reuelata: ſo/
nantē ad admirationē dignā retulit: quaſi
magna ⁊ ſonora habentē op̄a: reuelata ad
operū claritatē: vel qđ eius animę op̄a luce
ant corā patre qui in cęlis eſt. Un̄ nō ocioſe
palliū eius ſublatū intelligis: vt aperta me
ritiſ ⁊ nuda fulgeret. Laudat̄ p̄terea ꝙ fide/
lis: ꝙ verbo potens: ꝙ fructibꝰ fęcunda di/
uerſis: ꝙ vna ſicut colūba habens ſpiritus
vnitatē in qua ſit pax quę fecit vtraqꝫ vnū:
⁊ quę nō ſit cōpoſita ex diuerſis elementis:
diſcretę cōpugnantiſqꝫ naturę. Quid enim
tā diuerſum q̄ ignis et aqua: aer ⁊ terra: ex
quibꝰ corporis noſtri creatura cōſiſtit? Ani/
ma aūt benedicta oīs ſimplex quę imitatur
Joh.17. dicentē: Ut oēs vnū ſint: ſicut tu pater in
me ⁊ ego in te: ⁊ ipſi in nobis vnū ſint. Hęc
em̄ eſt cōſūmatio atqꝫ p̄fectio. Unde ⁊ addi/
dit: Ut ſint vnū ſicut ⁊ nos vnū ſumꝰ: ego
in his ⁊ tu in me: vt ſint cōſummati in vnū.
Hęc eſt ꝗ anima colūba atqꝫ p̄fecta: quę ſim
plex atqꝫ ſpiritalis: neqꝫ huiꝰ turbat̄ corpo/
ris paſſionibꝰ: in quo foris pugnę: intus ti/
mores ſunt. Deniqꝫ hoc verbo vnitatis cō/
cordiā ⁊ pacē ſignificari ſcriptura noſ docet
Act.4. dicens: Multitudo aūt credentiū habebat
cor vnū ⁊ animā vnā: ⁊ nō erat ſeparatio in
eis vlla. Nec ocioſe fęcūditatis laudat̄ ani/
ma: nō ſolū ꝙ ſit fęcunda virtutibꝰ: ſed eti/
am ꝙ nihil habeat in ſe mali. Illud em̄ de/
corū atqꝫ ſpecioſum eſt: in quo nihil ſit ma/
li. Decorū em̄ qđ bonum: qđ autē indecorū
hoc malū. Specioſa fęcūditas eſt bonorū
operū. Contraria em̄ ſpecioſitati ſterilitas:
qm̄ qui priuat̄ ſpecie vel decore: in eo ē ma/
lum: qđ aūt malū: hoc ſterile ⁊ infęcundū.
Cuiꝰ rei qđ euidētius indiciū q̄ natura eſt?
Terra em̄ quę bona eſt: fertiliſ atqꝫ fęcūda:
quę aūt mala: ea ieiuna atqꝫ ſterilis: quę ve
ro fertilis hęc decora. Quid enim in pleno
agro pulchrius: cū ſeges fluctuat: cū poma
irrutilant: vel cū vuarū ſerta depēdent: aut
baccis onuſta olea curueſcit: vel viridanti
gramine: montiū vertices: valliū humilia
veſtiuntur? Et vt ſcripturę vtamur teſtimo
nio: iacob decorꝰ erat: ⁊ ideo erat odor agri
pleni: Eſau hiſpidus erat ⁊ indecorꝰ: ⁊ ideo
agreſtis erat: qui fructꝰ illos habere nō poſ

ſet. De ipſo quoqꝫ dn̄o poſteaq̄ eccleſię fę/
cunditatē fecit aſſurgere: pulchre dictū eſt: Ps.92.
Dn̄s regnauit decorē induit. Et alibi: Con Ps.103.
feſſionē ⁊ ſpeciem induiſti. Liquet igit̄ de/
corum id eſſe qđ fęcundū: indecorū qđ infę/
cundū. Similis eſt cauſa animę ſoli: q2 ea
decora anima quę fęcūda ſit meritis: fęcun/
da cōſilijs: ea indecora quę ſterilis infirmi/
tate. Sed em̄ animę ſunt: ſterilitas ⁊ mate/
ria. Nāqꝫ eā ſterilitaſ fructu defraudat ſuo:
inopiā infert: timorē incutit: adolet cupidi/
tates ⁊ vanas opiniones. Sic anima cadit.
Quid ergo eſt malicia: niſi boni indigētia?
Suo em̄ defraudat̄: atqꝫ alieni indiget: exi/
nanitur atqꝫ replet̄ ſine menſura et modo.
Materialia aūt vitia animę obumbrāt gra
tiam. Ignorātia ⁊ cōcupiſcētia: animę ſunt
ęgritudines: ſed ad ſpeciē magis q̄ ad ma/
teriē referunt̄. Materia eſt caro: ſpecies eſt
ignorātia ⁊ cōcupiſcentia. Cur igit̄ caro ac/
cuſatur: cū tantę ſint in ſpecie labes? Quia
nihil ſpecies pōt ſine materia. Deniqꝫ nihil
ſpecies ſecuris ſine materia facit. Quid em̄
eſſet cōcupiſcentia: niſi eā caro inflāmaret?
Friget in ſenibꝰ: in pueris quoqꝫ q2 his cor
pus infirmū ē ardet: in adoleſcētibꝰ vis cor
poris feruet. Ex bonis igit̄ mala orta ſunt.
Nō em̄ mala ſunt: niſi quę priuant̄ bonis.
Per mala tamē factū eſt vt bona eminerēt.
Ergo indigētia boni: radix malicię eſt. Defi
nitione boni malicia dep̄hendit̄: quoniā p̄
diſciplinā boni malū reperitur. Bonū autē
nullius eget: ſibi abūdat: menſurā ⁊ p̄fecti/
onē: finē quoqꝫ tribuit omnibꝰ: in quo vni/
uerſa cōſtant: ⁊ de quo omnia pendēt. Hęc
boni natura ē: quę mentē replet. Circa hoc
verſat̄ anima pura: hoc introſpicit: ⁊ in hoc
deū cernit: bonis omnibꝰ abundat. Unde
⁊ ait: Fauces eiꝰ dulcedines: ⁊ totus deſide Cant.5.
riū. Omniū em̄ bonorū auctor eſt deus: et
quę ſunt: eiꝰ ꝑfecto omnia ſunt: ⁊ nuſq̄ illic
malū: et ſi in illo mens noſtra maneat: ma/
lū neſcit. Anima igit̄ quę in deo nō manet:
ipſa ſibi auctor maloꝝ eſt: itaqꝫ peccat. Ani Ezech.18.
ma aūt quę peccat ipſa moriēt. Aureis em̄
vinculis ſoluta virtutū: ꝓna fertur p̄ęcipi/
tio: ⁊ labitur ad inferiora. Anima autē bea/
ta eſt: quā nulla aduerſa corporis p̄ęlia ex/
pugnant. Hęc anima ſicut paſſer laqueo cō
trito euolat. Eſcę enim malorum ſunt volu
ptates corporis. His quiſquis intendit la/
queo innectit animā ſuā. Qui autē ab eſcis

eius tꝑerat: ⁊ de tenebris eius exit: ei⁹ aīa
Cant. 6. fulget vt diluculū: de qua dicit: Que nā hec
eſt ꝓſpiciens tanq̄ diluculū: ſpecioſa ſicut
luna? Proſpicit em̄ tanq̄ de domo libera.
Eccl. 23. Nec dicit: tenebre cooperiūt me: ⁊ parietes
circūdant me: et q̄s ſcit ſi videt altiſſimus?
Sed ipſa magis lucē expetit tanq̄ in ſupio/
ribus dom⁹ ſue: id eſt: corporis ſui: et ſupra
mundū poſita diuina intuet: ⁊ ad eterna ſe
eleuat: vt deo adſit: iam lumen ſuoꝝ operū
ſicut luna orbem ſuū toto orbe circūferens.
Qd autem aquila ait: Sonans ſicut ſol: vi
detur illa axis celeſtis cōuerſio: ſoliſq̄ ⁊ lu
ne ⁊ ſtellarū curſus cōcentus globorū expri
mi. A q̄buſdā etiā noſtris videtur: qui q̄m
nō venit ad fidem: ſaltē ꝓpter gratiā ſuaui/
tatis nō videtur alienus.

Anima dū laudatur a ſponſo ve/recunde refugiens corā laudari: et reuocata a ſpōſo quid dicat. De p̄conijs quoq̄ bone anime: ſingula/rięq̄ laude charitatis: Ca. VIII.

D Um laudat a ſponſo verecūde refu
giens corā laudari: deinde ſponſi
Cant. 6. amore vocata ait: Hortū nucis de/
ſcēdi videre in natiuitate torrētis. Ubi em̄
eſt eccleſia: niſi vbi virga ⁊ gratia floret ſa/
cerdotalis? Ibi eſt frequēter vt in amaritu/
dinib⁹ ⁊ tēptationib⁹ ꝓbet. Per nucē ama
ritudines intelligim⁹: ꝑ torrentē temptatio
Ps. 123. nes. Sed tñ tolerabiles: q2 ſcriptū eſt: Tor/
rentē ꝑtranſiuit anima noſtra. Itaq̄ deſcē/
dit in locū amaritudinis: vbi floret vitis: et
malorūgranatorū ſpecie diuerſus ⁊ multi/
plex fruct⁹: qui velut vno tegmine toti⁹ cor
poris fide ⁊ charitate munit. In illa ſama/
Sap. 9. ritudine non cognouit ſe aīa. Corruptibile
em̄ corpus aggrauat animā: ⁊ terrenū habi
taculū cito inclinat. Cognoſcere autē ſe de/
bet. Sed tēptatus eſt ⁊ petr⁹: nō ſe cogno/
uit ⁊ petrus: nā ſi cognouiſſet nō negauiſſet
auctorē. Sed cognouit eū chriſtus? Deniq̄
2. Timoth. 2. cognouit: q2 etiā reſpexit. Cognoſcit em̄ do
min⁹ q̄ ſunt ei⁹: ⁊ tanq̄ ſuū miſcdię ſue fre/
nis vt bonus rector reuocauit a lapſu. Rec
Cant. 6. tor ḡ noſter chriſtus eſt. Ideoq̄ ait aīa: Po
ſuit me currus aminadab. Anima ḡ currus:
qui bonū rectorē ſuſtinet. Si currus eſt aīa:
habet eq̄s vł bonos vel malos. Boni equi
virtutes ſunt aię: mali equi paſſiōes ſūt cor
poris. Bon⁹ ḡ rector malos eq̄s reſtringit
⁊ reuocat: bonos icitat. Boni equi ſunt q̄t/
tuor: prudētia: tēperantia: fortitudo: iuſti/
cia. Mali eq̄: iracūdia: cōcupiſcētia: timor:
iniquitas. Interdū ipſi equi int ſe diſſidēt:
⁊ aut iracūdia ꝓtendit: aut timor: ⁊ ſe inui/
cē impediūt: ⁊ curſum retardāt. At vero bo
ni equi volāt: ⁊ a terris ad ſupiora ſe ſubri/
gunt: animāq̄ eleuāt: maxime ſi iugū habe
ant ſuaue: et on⁹ leue dicētis: Tollite iugū Matth. 11.
meū ſup vos. Iugū em̄ meū ſuaue ē: et on⁹
meū leue. Ipſe rector eſt qui nouit equos ꝑ
prios gubernare vt eq̄lis oīm curſus ſit. Si
velocior eſt prudētia: tardior iuſticia: admo
net flagello ꝓprio ſegniorē. Si tēperantia
māſuetior: fortitudo durior: nouit copulare
diſcordes: ne forte currū ſuū diſſipēt. Itaq̄
licet itelligibili ſpectaculo videre vnāquāq̄
aiam cū ſūmo certamie ad celū rapi feſtinā/
tes equos: q̄ priores pueniant ad brauium
chriſti: quo pri⁹ imponat palma ceruicib⁹.
Iſti ſūt equi ſubiecti fidei iugo: aſtricti vin
culo charitatis: iuſticię frenis: retinaculis ſo/
brietatis. Pulchre ait: Poſuit me curr⁹ ami
nadab: hoc eſt: pater p̄pli. Ipſe aūt q̄ pater
p̄pli: id eſt: pater naaſon: id eſt: ſerpētū. Iaꝫ
tu recole: quis ſicut ſerpēs in cruce pepēde/
rit ꝓ ſalute vniuerſoꝝ: ⁊ intelligis illā ani/
mā eſſe pacificā: cui pater de⁹ p̄pul ſit: chriſt⁹
agitator. Quia ſcriptū eſt ⁊ hoc nomē in no
ſtris: pater pater agitator iſrael. Hic ḡ agi/ 4. Reg. 2.
tator dicit: Cōuertere ſalamitis cōuerterte. Cant. 6.
Bene ⁊ quaſi agitator ad currum dicit. Cō/
uertere ſalamitis: hoc eſt: pacifica. Que em̄
pacifica eſt anima: cito ſe conuertit et corri/
git: etiā ſi ante peccauit: ⁊ magis eam chri
ſtus aſcēdit: ⁊ regere dignat: cui dicit: Aſcē Abachuc. 3.
de in equos tuos: ⁊ equitat⁹ tuus ſanitas.
Et alibi: Miſi eq̄s tuos tharſis. Hi ſunt eq̄
chriſti. Aſcēdit ḡ equos ſuos chriſt⁹: aſcen/
dit verbū dei aīas pias. Uñ cognoſce q2 et
iſtā aſcēdit ⁊ pduxit eā ad locū palme: q̄ñ et
dicit ad eam: Q̄ pulchra ⁊ ſuauis facta es
charitas in delitijs tuis. Statura tua ſiſis Cant. 7.
facta eſt palme. Et ipa ait: Dixi: aſcendā in
palmā. Sꝫ etiā ipſa charitas palma eſt: ipa
ē em̄ plenitudo victorię. Plenitudo em̄ legł Ro. 13.
charitas eſt. Curram⁹ ḡ vt cōprehēdamus:
curramus vt vincam⁹. Qui vincit aſcendit
in palmā ⁊ manducat fructus eius. Qui vi
cit iam nō currit: ſed ſedet: ſicut ſcriptū eſt:
Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in ſede Apoc. 3.
mea: ſicut ⁊ ego vici: ⁊ ſedeo cuꝫ patre meo
in ſede ipſius. Hinc phi currilia illa aiaꝝ in

ſuis libris expſſere certamina: nec tñ ad pal
mā puenire potuerunt: q̄m ſummitatē ver/
bi: ⁊ altitudinē illā animę neſcierūt: quā co/
gnouit hec anima: in qua erat verbi cōuer/
Cant. 7. ſio. Sic em̄ ait: Ego fratri meo: ⁊ ſup me cō/
uerſio eius. Hunc ſenſuꝫ tertio repetiuit di
uerſe in canticiſcāticoꝝ. In principio ait:
Cant. 2. Frater me⁹ mihi: ⁊ ego ei qui paſcit in lilijs
vſq̄ dum aſpiret dies: ⁊ amoueant vmbre.
Cant. 6. Deinde ait: Ego fratri meo: ⁊ frater me⁹ mi
hi qui paſcit inter lilia. In fine ait: Ego fra
Cant. 7. tri meo: ⁊ ſup me cōuerſio eius. Primuꝫ ad
inſtitutionē animę: ideo ⁊ p̄miſit: Frat me⁹
mihi: illo em̄ demōſtrante ſe etiā adherēdi
deo ſumpſit affectū: qd ſequit ſcd̄ꝫ ꝓfectū:
tertiū ſm̄ pfectionē. In primo quaſi in inſti
tutiōe adhuc vmbras videt aīa necdū ver/
bi appropinquātis reuelatione cōmotas: et
ideo adhuc ei dies euāgelij nō refulgebat.
In ſecūdo ſine vmbraꝝ confuſione odores
pios carpit. In tertio iā pfecta requiē in ſe
verbo miniſtrat vt cōuertat ſup eam: et ca/
put ſuū reclinet atq̄ requieſcat: meritoq̄ iā
tenens quē antea queſitū inuenire nō pote
Ubl. 5. rat: inuitat ad agrū ſuū dicens: Ueni frater
meus: exeamus in agrū: requieſcam⁹ in ca/
ſtellis. Sup ad hortū iuitabat: hic ad agrū
habentē nō ſolū florū gratiā: ſed etiam triti
cū ⁊ ordeū: hoc eſt: ſolidior firmamēta vir/
tutū: vt fructus ei⁹ aſpiciat. Requieſcam⁹
inquit in caſtellis. Ad que adā cū de para/
diſo eiect⁹ eſſet fuerat relegat⁹: in his requi
eſcebat: ſed terrā operabat. Qua aūt ratio/
ne exire eū in agrū vellet: intellectus mani/
feſtus eſt: vt quaſi bon⁹ paſtor paſcat gre/
gem ſuū: laſſos alleuet: reuocet errātes. Nā
etſi iſta aīa noua et vetera ſeruauit: tñ ſunt
adhuc velut agni qui lactis ſuco nutriendi
ſunt. Ergo quaſi pfecta: nō ꝓ ſe ꝫ ꝓ alijs in/
teruenit: vt de ſinu patris exeat: vt ꝓcedat
foras tanq̄ ſponſus de thalamo ſuo: egre/
diens currat viā: vt infirmos lucret: nō in il
lo ſecreto patris ſolio: ⁊ in illa luce immore/
tur: quo inualidi equi aſcendere nō queūt:
ſed vt aſſumat ⁊ inducat in domū ſponſam
atq̄ ſecretū: ibi ſit foris vt nobis intus ſit
medius noſtrū: etſi nō videat a nobis. Uñ
Cant. 8. ait: Quis dabit te frater fratrē lactentē vbe
ra matris mee? Inueniēs te foris oſculabor
te. Bona anima ḡ foris eſt: vt verbū intus
ſit: illa extra corpus vt verbū habitet in uo
bis. Aſſumā te inq̄t ⁊ inducā te. Recte aſſu
mit ⁊ inducit verbū dei: q2 pulſat animā vt
aperiat ſibi oſtiū. Et niſi apertū ſibi oſtium
inuenerit nō intrat. Si q̄s aūt aperuerit ia/ Apoc. 3.
nuā: intrat ⁊ cenat. Sic ſponſa verbū aſſu/
mit vt aſſumēdo doceat. Unde nō immeri
to aſcēdit ad hanc ad ſupiores māſiones: ⁊
ſemp ꝓceſſū accipit. Qd ſignificant virtu/
tes q̄ dicunt: vel aię: Que ē hec q̄ aſcēdit cā Cant. 8.
dida: innitēs ſup fratrē ſuum? Supius dixe
rūt: Que nā eſt hec que ꝓſpiciēs tanq̄ dilu
culū: ſpecioſa ſicut luna: electa ſicut ſol: hic
plus qd diceret inuentū eſt: eo q2 verbo dei
innixa aſcēderat. Perfectiores em̄ ſup̄ chri/
ſtū recūbunt: ſicut ⁊ iohānes in chriſti pec/
tore recūbebat. Ita ḡ ⁊ hec vel incūbebat i
xp̄m: vel ſupra ipſū ſe reclinabat: aut certe
q̄m de nuptijs loquimur: iam q̄ſi tradita in
chriſti dextera: in thalamū ducebat ſpōſo.
Et q2 iam copula charitatis eſt: blandit ei
ſpōſus ⁊ dicit: Sub arbore mali eleuaui te: Ut s.
illic parturiuit te mater tua: illic parturiuit
te q̄ peperit te. Bona aīa que requieſcit ſub
arbore fructuoſa: ⁊ maxie boni odoris. Nā
ſi nathanael bon⁹: in quo dolus null⁹ erat
ſub arbore fici viſus eſt: vtiq̄ bona aīa que
ſub arbore mali eleuata eſt ſpōſo ſuo? Pluſ
eſt em̄ eleuari q̄ videri: plus etiā a ſponſo
eleuari. Nā etſi nathanael videbat ſub ar/ Joh. 1.
bore: tñ anima eius ſponſa non erat: qui oc
culte veniebat ad chriſtuꝫ: q2 verebat iude/
os. Nō erat ſpecioſa ſicut luna: electa vt ſol
que erat in vmbra: q2 ſponſa ꝑ diē nubit: pu
blice cōfitet. Ideo iſta ſub arbore mali: illa
ſub ficu: q2 hec cōfeſſionis ſue odorē diffun/
debat longi⁹: illa habebat puritatis inno/
cētię ſuauitatē: flagrantiā ſpiritus nō habe
bat. Illic inq̄t parturiuit te mater tua: illic
parturiuit te q̄ peperit te. Ibi. n. naſcimur:
ibi renaſcimur. Pariunt aūt in quib⁹ chriſti
imago format. Uñ ⁊ paulus ait: Filioli: q̄s Gal. 4.
ego parturio donec formetur chriſtus in vo
bis. Parturit em̄ qui in vtero accipit ſpiri/
tū ſalutis: ⁊ alijs infundit. Unde q̄m iā for
matus in hac erat chriſtus ait: Pone me vt Cant. 8.
ſignaculū in cor tuū: vt ſigillū in brachiū tu
um. Signaculū chriſtus in fronte eſt: ſigna
culū i corde. In fronte: vt ſp cōfiteamur: in
corde vt ſp diligam⁹: ſignaculū in brachio
vt ſp operemur. Luceat ḡ imago eius in cō/
feſſione nr̄a: luceat in lectiōe: luceat in ope/
rib⁹ ⁊ factis: vt ſi fieri poteſt tota eius ſpeci
es exp̄mat in nobis. Ipſe ſit caput nr̄m: q2

caput viri chꝛiſtus: ipſe oculus noſter vt ꝑ
illū videamus patrē: ipſe vox noſtra ꝑ quā
loquamur ad patrē: ipſe dextera: ꝑ quā deo
patri ſacrificiū noſtrū offeramꝰ: ipſe quoq̄
eſt ſignaculū noſtrū: qđ eſt ꝑfectionis ⁊ cha
ritatis inſigne: qꝛ diligens pater ſignauit fi
Job. 6. liū: ſicut legimus: Quē pater ſignauit de
us. Charitas itaq̄ noſtra chꝛiſtꝰ. Bona cha
ritas: qm̄ optulit moꝛti ſe pꝛo delictis: bona
charitas quę peccatū remiſit. Et ideo ani
ma noſtra induat charitatē: ⁊ charitatē hu
iuſmodi q̄ ſit valida vt moꝛs: qꝛ ſicut moꝛs
finis peccatoꝛū eſt: ita ⁊ charitas: qm̄ qui di
1. Cor. 13. ligit dominū peccare deſinit. Charitas em̄
nō cogitat malū neq̄ gaudet ſuꝑ iniquita
tē: ſed omnia ſuſtinet. Nam qui ea quę ſua
ſunt nō q̄rit: quō aliena querit? Eſt ⁊ moꝛs
illa valida ꝑ lauacrū: ꝑ qđ peccatū oē ſepe
lit: ⁊ culpa dimittit. Talis erat charitas quā
deferebat euāgelica illa mulier: de qua dn̄s
Luc. 7. ait: Remiſſa ſunt peccata eiꝰ multa: qm̄ di
lexit multū. Eſt ⁊ illa moꝛs ſanctoꝝ marty
rū valida: quę culpā abolet ſuperioꝛē: ⁊ idō
valida. Cuiꝰ nō impar eſt charitas: quę ad
equat martyrū paſſioni: vt auferat meritū
delictoꝛū. Zelus q̄ vt inferi: qm̄ q̄ zelū dei
habet: ꝓ xp̄o nec ſuis parcit. Itaq̄ ⁊ moꝛtē
habet charitas ⁊ zelū habet charitas: ⁊ alas
ignis habet charitas. Deniq̄ chꝛiſtus dili
Exo. 3. gēs moyſen: in igne ei apparuit. Et hieremi
as habens in ſe donū diuinę charitatis di
Hiere. 20. cebat: Et erat ignis inflāmans in oſſibꝰ me
is: ⁊ diſſolutus ſum vndiq̄ ⁊ ferre non poſ
ſum. Bona igit̄ charitas habēs alas ignis
ardentes: quę volitat ꝑ pectoꝛa ⁊ coꝛda ſan
ctoꝛum: ⁊ exurit quicq̄d materiale atq̄ ter
renū eſt: q̄cq̄d vero ſincerū eſt ꝓbat: ⁊ qđ cō
tigerit ſuo igne melioꝛat. Hunc ignē in ter
ras miſit dn̄s ieſus: ⁊ refulſit fides: accenſa
deuotio: illuminata eſt charitas: iuſticia re
ſplēduit. Hoc igne iflāmauit coꝛda apl̄oꝛū
Luc. 24. ſuoꝝ: ſicut teſtat̄ cleophas dicēs: Nōne coꝛ
noſtrū ardens erat in nobis cū aperiret ſcri
pturas? Alę igit̄ ignis in flamma: ſcripturę
ſunt diuinę. Deniq̄ aperiebat ſcripturas: ⁊
ignis exiebat: atq̄ audientiū coꝛda penetra
bat. Et vere alę ignis: qꝛ eloquia dn̄i eloq̄a
Ps. 11. caſta: argentū igne examinatū. Cū paulus
quoq̄ aſſumeret̄ a chꝛiſto vidit circūfulſiſſe
ſuper ſe lumē: ⁊ ſuꝑ eos q̄ ſimul erant: ceci
dit pauoꝛe ⁊ ꝓbatioꝛ reſurrexit: deniq̄ apo
Act. 2. ſtolꝰ factꝰ eſt: qui ꝑſecutoꝛ aduenerat. Spi
ritus q̄ ſanctꝰ deſcendit: ⁊ repleuit totā do
mū in qua erant plurimi ſedētes: ⁊ viſę ſunt
diſperſę linguę tanq̄ ignis. Bonę alę chari
tatis: verę alę quę volitabant ꝑ oꝛa apl̄oꝝ:
⁊ alę ignis quę purgatū ſermonē loquebā Gen. 5.
tur. His alis euolauit enoch raptꝰ ad cęlū:
His alis euolauit helias curru igneo: ⁊ eq̄s 4. Reg. 2.
igneis ad ſuꝑna tranſlatꝰ eſt: His alis dn̄s
deus ꝑ columnā ignis deducebat patꝝ ple
bē. Has alas habuit ſeraphin: qm̄ ſumpſit Eſa. 6.
carbones ignis de altari ⁊ tetigit os ꝓphe
tę: ⁊ iniquitates eiꝰ abſtulit: ⁊ peccata pur
gauit. Harū alarum igne purgati ſunt filij
leui: ⁊ baptizabāt̄ ꝑli nationū: ſicut teſtifi
catur iohānes dicēs de dn̄o ieſu: Ipſe vos Matth. 3.
baptizabit in ſpiritu ⁊ igne. Merito viri re
nes ſuos volebat ⁊ coꝛ ſuū dauid: qꝛ alas
igneas charitatis ſciebat non eſſe metuen
das. Merito hebꝛęi pueri in foꝛnace arden
ti non ſentiebant ignis incēdia: qꝛ charita
tis eos flamma refrigerabat. Et vt plenius
cognoſcamus qꝛ alas habeat ꝑfecta chari
tas: audiſti dudū dicentē: Quotiens volui Matth. 23.
cōgregare filios tuos ſicut gallina ꝯgregat
pullos ſuos ſub alas ſuas. Sumamꝰ igitur
has alas: quę ſicut flāma ad ſuperioꝛa diri
gunt. Exuat vnuſquiſq̄ animā ſuā inuolu
cris ſoꝛdidioꝛibꝰ: ⁊ quaſi auꝝ igne approbet
deterſā luto. Sic em̄ purgat̄ anima: velut
aurū optimū. Pulchꝛitudo aūt animę ſin
cera virtus ⁊ decoꝛ: verioꝛ cognitio ſuperio
rū: vt videat illud bonū ex quo pendēt om
nia: ipſum autē ex nullo. Eo igit̄ viuit: atq̄
intellectū accipit. Vitę em̄ fons eſt ſummū
illud bonū: cuiꝰ in nobis accendit̄ charitas
⁊ deſideriū: cui appꝛopinquare ⁊ miſceri vo
luptas eſt: qđ ei qui nō viuit deſiderio eſt: ⁊
qui videt ieſt: ideoq̄ vniuerſa alia deſpicit:
hoc vno mulcet̄ ⁊ delectatur: hoc eſt: qđ ſub
miniſtrat vniuerſam ſubſtantiā: ipſum aūt
in ſemetipſo manens dat alijs: nihil aūt in
ſe ex alijs ſuſcipit. De quo ꝓpheta ait: Di Ps. 15.
xi dn̄o deus meus es tu: qm̄ bonoꝝ meoꝛū
nō eges. Hoc ſolū videre deſiderauit: ſicut
ipſe alibi ait: Vnā petij a dn̄o hanc requi Ps. 26.
ram: vt inhabitē in domo dn̄i oēs dies vitę
meę: ⁊ videā delectationē dn̄i ⁊ conſiderem
templū eius. Si quis igit̄ puꝝ illud ⁊ incoꝛ
poꝛeū ſummū illud videre meruerit: q̄d ha
bet aliud qđ deſideret? Deniq̄ petrus glo Matth. 17.
riā reſurrectionis chꝛiſti vidit: ⁊ nolebat de
ſcendere dicēs: Dn̄e: bonū eſt nos hic eſſe.

Et quāto incōparabilioꝛ eſt illa diuinitatis
gloꝛia ⁊ lux inacceſſibilis: quā ſi q̄s viderit
quid aliud cōcupiſcat? Nō regna: non facul
tates: honoꝛes: gloꝛiā: ꝑtātes. Illis em̄ vti
nihil beatitudinis eſt: hoc vti beatū eſt: vt
illa deſpiciēs ad hoc cōuerſus maneat. Hāc
igitur videns pulchꝛā imaginē ingrediatur
intus: foꝛis relinquat vultus coꝛpoꝛis. Nā
qui intuet̄ coꝛpoꝛa: nō debet introꝛſū intu
eri: ne moꝛe mergētis in gurgite rapiat̄ atq̄
abſoꝛbeat̄: ⁊ quaſi ꝓfundo dimerſus nuſq̄
appareat. Fugiamꝰ ergo in patriā veriſſi
mam. Illic patria nobis: ⁊ illic pater a quo
creati ſumus: vbi eſt hieruſalē ciuitas q̄ eſt
mater omniū. Sed quę eſt fuga? Nō vtiq̄
pedū qui ſūt coꝛpoꝛis. Iſti em̄ quocūq̄ cur
runt in terra currūt: ⁊ de ſolo ad ſolū tranſe
unt. Nec nauibus fugiamus ⁊ curribꝰ: aut
equis qui obligant̄ ⁊ cadunt: ſed fugiamus
animo ⁊ oculis: aut pedibꝰ interioꝛibꝰ. Aſ
ſueſcamꝰ oculos noſtros videre: quę diluci
da ⁊ clara ſunt: ſpectare vultū cōtinentię et
tēperantię: omneſq̄ virtutes: in quibus ni
hil ſcabꝛū: nihil obſcurū ⁊ toꝛtuoſum ſit: et
ſeipſū expectet quis ⁊ cōſcientiā ſuā: illum
oculū mūdet: ne quid ſoꝛdidū habeat. Qđ
em̄ videt̄ non debet diſſonare ab eo qui vi
det: qm̄ cōfoꝛmes nos deꝰ imaginis voluit
eſſe filij ſui. Cognitū igit̄ nobis eſt illud bo
num: nec longe eſt ab vnoquoq̄ noſtrū. In
Act. 17 ipſo em̄ viuimꝰ ⁊ ſumus ⁊ mouemur. Ipſi
us em̄ ⁊ genus ſumus: vt apl̄s gentiles po
ſuit ſignificari. Ipſum ē bonū qđ quęrimꝰ:
Marci. 10. ſolum bonū. Nemo em̄ bonus niſi vnꝰ de
us. Hic eſt oculus: qui magnū illū ⁊ verū
decoꝛē intuetur. Solē niſi ſanus ⁊ vęhemēs
oculus nō aſpicit: nec bonū pōt videre: niſi
anima bona. Fiat ergo bonus qui vult vi
dere dominū: et qđ eſt bonū. Huiꝰ boni ſi
miles ſimus: ⁊ ſm̄ id operemur q̄ bona ſūt.
Hoc eſt bonū qđ ſupꝛa omnē operationem
eſt: ſupꝛa omnē mentē atq̄ intellectū: ipſū
eſt qđ ſemꝑ manet: ad ipſum cōuertunt̄ om
nia: in quo habitat plenitudo diuinitatis:
⁊ ꝑ ipſū recōciliant̄ omnia in ipſum. Et vt
pleniꝰ definiamus quid ſit bonum: vita eſt
bonū: qꝛ ſemꝑ manet dans viuere: ⁊ eſt om
nibus: qꝛ fons eſt oīm vitę chꝛiſtus: de quo
Thren. 4. ait ꝓpheta: In vmbꝛa eiꝰ viuemus. Nunc
Col. 3. em̄ vita noſtra abſcōdita in chꝛiſto eſſe cum
aūt apparuerit chꝛiſtꝰ vita noſtra tūc ⁊ nos
apparebimus in gloꝛia. Ergo nō timeamus
moꝛtē: qm̄ requies eſt coꝛpoꝛis: animę autē
vel libertas: vl̄ abſolutio. Nec vereamur eū
qui poteſt coꝛpus interficere: animā aūt nō
pōt: qꝛ nō timemus eū qui poteſt veſtimen
tum auferre: nō timemus eū qui pōt noſtra
furari: nos aūt non poteſt. Nos igit̄ animę
ſumus: ſi volumꝰ eſſe hebꝛęi: de his q̄ ſunt
ſocij iacob: id eſt: imitatoꝛes eius. Nos ani
mę ſumus: noſtra aūt mēbꝛa ſunt ſeruāda:
ne ſcindant̄: ne inueteꝛeſcant: ſed ille magꝭ
qui his vtit̄ ſeruare ſe debet ⁊ cuſtodire.

Sancti Ambꝛoſij epiſcopi liber de Iſaac ⁊ Anima explicit.

Capituloꝛū libꝛi de bono moꝛtis ſancti Ambꝛoſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De cauſa facilitatis ſcribendi de bono moꝛ
tis: ⁊ qua ratione moꝛs bona vel mala vi
deri poſſit: cū argumento ex deſcriptione
vitę ⁊ moꝛtis accepto: quo moꝛs dicenda
videat̄ mala. Ca. I.
De tribus moꝛtis generibꝰ. Et ꝙ moꝛs ter
tia quę ē animę ⁊ coꝛpoꝛis ſeceſſio cū om
nes abſoluat paucos delectet. Atq̄ hoc
nō eius ſit vitiū ſed noſtrę infirmitatis: q̄
delectatione vitę iſtius capimur. In qua
cū plus ſit amaritudinis q̄ voluptatis:
moꝛs quę eſt finis illiꝰ bona eſt: nec vita
iſta tantopere deſiderāda. Ca. II.
Quid ſm̄ ſcripturā ſit moꝛs ⁊ quid vita. Et
ꝙ in hac vita ſit quędā moꝛs bona: cū ſci
licet quis in hac vita poſitus ſpeciē moꝛ
tis imitat̄: ⁊ ita ſe agit vt ei moꝛiant̄ om
nes coꝛpoꝛis delectationes: ⁊ etiā ipſe cu
piditatibus omnibus mundiq̄ illecebꝛis
moꝛiatur: Ad quā et ipſe apl̄s nos hoꝛta
tur: docens iſtā moꝛtē in hac vita poſitis
expetendā: Et quō quis ſic moꝛtē imite
tur. Quibus etiā rebus deflectatur ⁊ ab
ducatur. Ca. III.
De ſolutione obiectionis qua moꝛs argui
tur nō eſſe bona: qꝛ deus eā nō fecerit: et
qua ratione omnifariā moꝛs ſit bonum.
Atq̄ ideo fruſtra homines moꝛtē time
ant: ꝓſertim cū ſit finis pcti: ⁊ ꝙ ipſa mun
dum redemerit. Ca. IIII.
Qua ratione cōmunis omniū moꝛs nō ſit
timenda. Quō etiā dū in coꝛpoꝛe ſumus
vſum moꝛtis imitātes abducere nos de
beamꝰ a nexu coꝛpoꝛis: omniaq̄ terrena
relinquere: cōſcendere ad diuina: ſurgere

de mundanis: fugere hec mala: ⁊ exaltare animaȝ ad imaginem ⁊ ſimilitudinē dei: eāqꝫ munire muris ac ſpeculatore. Quomodo etiam ipſa debeat ingredi in hortos atqꝫ paradiſum: ⁊ ex illo abundantiā virtutū transferre: ⁊ in hortū mentis trāſplantare: in quē verbū dei inuitatū deſcēdat et paſcat: Et cognoſcere ꝗs fruct⁹ ⁊ cibos epuletur quibuſue delectet. Ca. V.

Quomodo cauēdi ſint laquei principatuū aereorū qui nos recte gradientes ⁊ ad altiora tendētes impedire querūt ⁊ ad terrena reuocare. Ca. VI.

Quō noſtri nobis ſint laquei cauēdi. Et de moleſtijs huius vite: ꝓpter quas totā vitam odio habuit eccleſiaſtes: ⁊ mortē laudauit. Atqꝫ ipso amarior ſit vita ꝗ̄ mors: cuȝ graui⁹ ſit ad peccatū viuere: ꝗ̄ in peccato mori: Ex quib⁹ ꝯcluditur mortem nō eſſe malū. Ca. VII.

Qua ratione nō mors ipſa ꝗ terribilis apd viuentes eſtimat ſit terribilis: ſed opinio de morte. Et de cōfutatione duarū cauſarū ob quas mortē inſipiētes verent. Atqꝫ mors generaliter nō ſit mala: licet ſpecialiter peſſima ſit mors peccatorū. Cur ꝑterea greci finē appellauerit mortē. Et ꝗntā morti ſanct⁹ iob laudē tribuerit. Ca. VIII.

Quēadmodū ex recapitulatione de bono mortis: ꝓbet anima nō mori cū corpore: ⁊ ꝙ in bonis demoratura ſit. Quid etiam nobis cauendū ſit: ⁊ quid faciendū ſi velimus poſt mortē hui⁹ corporis: in iſtis bonis eſſe. Ca. IX.

De diuino teſtimonio quo demōſtratur ꝙ anima nō moriat cū corpore. Et de errore hominū qui ꝑcioſa ſtruūt ſepulchra tāꝗ̄ anime ⁊ corporis receptacula: cū animaꝝ ſuꝑiora eſſe habitacula ſcripture teſtimonijs valde ꝓbet. Ca. X.

De iuſtarū aiaꝝ ingēti leticia ꝑ ſeptenariū ordinē digeſta. Ac ꝺ admonitōe vt ⁊ nos ſtudiū adhibeam⁹ quo aia nr̄a deo appropiquet: ⁊ ab eo nō ſeꝑemur. Quo etiā mō ꝺ facere debeam⁹. Atqꝫ nō vereamur illū oibus debitū finē in quo heſdras remunerationē ſue deuotionis inuenit. Ca. XI.

De ꝯſolatiua exhortatiōe vt intrepide ꝑgam⁹ ad redēptorē nr̄m ieſū xp̄m: ⁊ ad patriarchaꝝ ꝯciliū: ſctōꝝ cetū: iuſtoꝝqꝫ ꝯuētū: vbi paradiſus iocūditatꝭ: parateqꝫ ſeruiꝭ ieſu ꝓmiſſe māſiōes. Qua ratiōe ꝑterea illuc feſtinare debeamus. Ca. XII.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Bono mortis: In quo mortē nō eſſe malam ſed bonā: ⁊ ita neqꝫ timendā: ſed poti⁹ expetendaȝ eſſe demōſtrat: feliciter incipit.

De cauſa facilitatis ſcribendi de bono mortis: ⁊ qua ratione mors bona vel mala videri poſſit: cū argumēto ex deſcriptione vite ⁊ mortis accepto: quo mors dicenda videatur mala: Ca. I.

Boniā de anima ſuperiore libro ſermonem aliquē ꝯtexuimus: faciliorē viam putamus de bono mortis cōficere aliqd. Que ſi anime nōceat malū videri poteſt: ſi nihil aūt officiat anime ne malū quidē. Qꝺ autē malum nō eſt: id etiā bonū: qm̄ qꝺ vitioſum id malū: qꝺ autē vitio caret id bonum: ideoqꝫ bona malis cōtraria ſūt: ⁊ mala bonis. Deniqꝫ innocētia eſt: vbi nō eſt nocendi volūtas: ⁊ noxius dicit qui nō ſit innoxius: miſericors qui remittat: imiſericorſ ꝗ ignoſcere atqꝫ inflecti neſciat. Sȝ forte aliqs aſſerit: Quid tam cōtrariū ꝗ̄ vita morti? Si ergo vita bona putat: quō mors nō eſt mala? Et ideo quid ſit vita: quid etiā mors cōſideremus. Vita eſt ſpirandi munere frui: mors priuari. Hoc aūt ſpirandi munus apud pleroſqꝫ in bonis ducitur. Hoc eſt ergo vita frui bonis: mors cōtra bonis exui. Et ſcriptura dicit: Ecce dedi ante faciē tuam vitā ⁊ mortē: Deut. 30. bonū ⁊ malum: vitam bonū appellans: mortem malū: vel illa ſibi priora: ⁊ hec ſibi cōferēs. Deniqꝫ vt lectionis diuine exēplo vtamur: in paradiſo eſt poſit⁹ homo: vt ederet de ligno vite: ⁊ ceteris paradiſi lignis: de ligno auteȝ in quo eſſet cognitio boni ⁊ mali nō ederet: qua die aūt ederet morte moreretur. Nō ſeruauit ꝑceptū: ⁊ caruit fructu: atȝ eiectus de paradiſo mortē guſtauit. Malū igit mors que ꝑcio dānationis infert.

De tribus mortis generib⁹. Et ꝙ mors tertia que eſt anime ⁊ corporis ſeceſſio cū omnes abſoluat paucos delectet. Qꝺqꝫ hoc nō ei⁹ ſit vitiū ſed noſtre infirmitatis: qui delectatione vite iſtius capimur.

In qua cuȝ plus ſit amaritudinis ꝗ̄ voluptatꝭ: mors que eſt finis illius bona eſt: nec vita iſta tantopere deſiderāda: Ca. II.

Sed mortis tria ſunt genera. Vna mors peccati eſt: de qua ſcriptū eſt: Ezech. 18. Anima que peccat ipſa morietur. Alia mors myſtica: quando ꝗs peccato moritur ⁊ deo viuit: de qua ait idem apoſtol⁹: Ro. 6. Conſepulti em̄ ſumus cū illo ꝑ baptiſmum in mortē. Tertia mors qua curſum vite huius ⁊ mun⁹ explemus: id eſt: anime corporiſqꝫ ſeceſſio. Aduertimus igit ꝙ vna mors ſit mala ſi ꝓpter peccatum moriamur: alia mors bona ſit: qua is qui fuerit mortu⁹ iuſtificat⁹ eſt a peccato: tertia mors media ſit. Nā ⁊ bona iuſtꝭ videt: ⁊ pleriſqꝫ metuēda. Que cū abſoluat omnes: paucos delectat. Sed nō hoc mortis eſt vitiū ſed noſtre infirmitatis: qui voluptate corporis ⁊ delectatione vite iſti⁹ capimur: ⁊ curſum hūc cōſummare trepidamus: in quo plus amaritudinis ꝗ̄ voluptatis eſt. An nō ſancti ac ſapiētes viri: qui longeuitatē ꝑegrinationis huius ingemiſcebāt diſſolui ⁊ cum chriſto eſſe pulchri⁹ eſtimantes: deniqꝫ diē generationis ſue execrabant: ſicut ille qui ait: Job. 3. Pereat dies illa in qua nat⁹ ſum? Quid em̄ eſt vel quo ꝙ hec vita delectat: plena erumnarum ⁊ ſollicitudinū: in qua innumere calūnie: et multe moleſtie: ⁊ multe lachryme eorū ꝗ affictantur moleſtijs: ⁊ nō eſt inquit qui eos cōſolet? Ec. 3. 4. Et ideo laudat eccleſiaſtes defunctos magis ꝗ̄ viuentes: Et optimus inqt ſupra hos duos qui nondū nat⁹ eſt: qui nō vidit hoc malū. Et alibi idem eccleſiaſtes: meliorem longeuo viro aſſeruit: quem abortu eiecit mater ſua: qꝛ nō vidit hec mala que ſiunt ī hoc mūdo: nec in has venit tenebras: nec in vanitate ambulauit ſeculi: ⁊ ideo requiē hic magis habebit qui in hanc vitā nō venit: ꝗ̄ ille qui venit. Quid em̄ boni ē homini in hac vita: qui in vmbra viuit: nec expleri pōt cupiditatib⁹ ſuis? Etſi repleat diuitijs: fructū quietis amittit: qꝛ cogitur cuſtodire qꝺ miſera auiditate queſierit: vt miſerius eas poſſideat: cui ꝓdeſſe nō poterūt. Quid em̄ miſeri⁹: ꝗ̄ vt cuſtodia torqueat: quarū abundātia nihil ꝓſit? Itaqꝫ ſi plena oneris vita: vtiqꝫ finis eius alleuamentum eſt. Alleuamentū aūt bonū mors: mors autem finis. Mors igit bonū eſt. Neqꝫ em̄ aliter gauiſus eſt ⁊ ſymeon qui reſpōſum acceperat: nō viſurum ſe mortē niſi prius videret chriſtum dn̄i: Luc. 2. ⁊ cū eum parētes in tēplū ducerent: ſuſcepit manib⁹ ſuis ⁊ dixit: Nūc dimittis dn̄e ſeruū tuū in pace: quaſi neceſſitate quadā teneret in hac vita: nō volūtate. Ita dimitti petit: quaſi a vinculis ꝗbuſdam ad libertatē feſtinaret. Sunt em̄ velut vincula quedā corporis hui⁹: ⁊ qꝺ eſt grauius vincula temptationū: que nos alligant ⁊ ad iniuriā captiuitatis aſtringunt quadā lege peccati. Deniqꝫ in exitu ipſo videm⁹: quēadmodū anima decedētis paulatim ſoluat ſe vinculis carnis: ⁊ ore emiſſa euolet tāquā carcere corporis huius exuta gurguſtio. Deniqꝫ feſtinabat etiā ſanct⁹ dauid de hoc loco ꝑegrinationis exire dicens: Ps. 38. Aduena ego ſum apud te in terra et ꝑegrinus: ſicut oēs patres mei. Et ideo tanꝗ̄ ꝑegrin⁹ ad illā ſanctoꝝ cōem omniū patriā feſtinabat: petēs ꝓ huius cōmorationis inquinamento remitti ſibi peccata priuſꝗ̄ diſcederet de vita. Qui em̄ hic nō acceperit remiſſionē peccatorū: illic non erit. Nō erit aūt: qꝛ ad vitā eternā nō potuerit ꝑuenire: qꝛ vita eterna remiſſio peccatoꝝ eſt. Ideoqꝫ dicit: Ps. 38. Remitte mihi vt refrigerer priuſꝗ̄ eam: et amplius nō ero. Quid igit tantopere vitam iſtā deſideramus: in qua quāto diutius quis fuerit: tanto maiore oneratur ſarcina peccatorū? Ipſe domin⁹ ait: Matth. 6. Sufficit diei malicia ſua. Et iacob dixit: Gen. 47. Dies annorū vite mee quos habeo: centū triginta minimi ⁊ mali: nō quia dies mali: ſꝫ quia nobis acceſſu dierū malicie incrememēta cumulātur. Nullus em̄ dies ſine noſtro peccato ꝑterit. Vnde egregie apoſtolus ait: Phil. 1. Mihi viuere chriſtus ⁊ mori lucrū: aliud ad neceſſitatē vite referens: aliud ad mortis vtilitatem. Chriſtus em̄ nobis viuere cui ſeruim⁹: cui oportet vt a ſanctis ſuis in euāgelij ꝑdicatione deferatur obſequiū. Deniqꝫ ⁊ ſymeon qui ait: Nūc dimittis ſeruum tuū: ꝓpter chriſtū expectabat. Chriſtus em̄ rex noſter eſt: ⁊ ideo qꝺ rex iubet: deſerere non poſſumus ⁊ cōtemnere. Quātos imperator terre huius in ꝑegrinis locis: aut honoris ſpecie: aut muneris alicuius cauſa iubet degere: Nunꝗd hi incōſulto imperatore diſcedūt? Et quāto ampli⁹ eſt diuinis parere ꝗ̄ humanis? Viuere ꝗ ſancto chriſtus eſt: ⁊ mori lucruȝ. Quaſi ſeru⁹ em̄ nō refugit vite

obſequiū:⁊ quaſi ſapiens lucrū mortis am
plectitur. Lucrū eſt euaſiſſe incrementa pec
cati: lucrum fugiſſe deteriora: ⁊ ad meliora
Phil.1. tranſiſſe. Et addidit: Diſſolui ⁊ cū chriſto eſ
ſe multo eſt melius: ꝑmanere aūt in carne
magis neceſſariū ꝓpter vos. Aliud meliꝰ:
aliud neceſſariū. Neceſſariū ꝓpt̄ fructū ope
ris: melius ꝓpter gratiā ⁊ copulā chriſti.

Quid ſm̄ ſcripturā ſit mors ⁊ q̄d vita. Et ꝙ in hac vita ſit q̄dā mors bona: cum ſcilicet quis in hac vita poſitus ſpeciem mortis imitat̄: et ita ſe agit vt ei moriant̄ omnes corporis delectationes: ⁊ etiā ipſe cupiditatibus omnibꝰ mundiq; illecebris moriat̄: ad quā ⁊ ipſe apl's nos hortat̄: docens iſtam mortem in hac vita poſitis expetendam. Et quomō quis ſic mortem imitetur. Quibus etiā rebus deflectatur ⁊ abducatur: Ca. III.

Ergo qm̄ docuit apoſtolus eū qui
euaſerit ex hoc corpore (ſi meruerit
tamen) cū chriſto futurum: quid ſit
mors: quid etiā vita cōſideremus. Itaq;
ſcriptura docente cognouimꝰ: q̄ mors ab
ſolutio eſt animę ⁊ corporis: ⁊ quędā homi
nis ſeparatio. Soluimur eīm hoc nexu ani
mę ⁊ corporis cū recedimus. Unde ⁊ da
Ps.115. uid ait: Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrifi
cabo hoſtiā laudis. Uincula aūt vitę huiꝰ:
id eſt: cōiunctionis noſtrę quę ex anima cō
ſtat ⁊ corpore: ſignificari docet ſuperior ver
ſiculus pſalmi huiꝰ: Preciosa in ꝯſpectu do
mini mors ſanctoꝝ eius. Et ideo quaſi ꝓ
pheta ꝓuidens ſe cū ſanctis: ⁊ qui ꝓ deuoti
one animas ſuas in chriſto depoſuerunt fu
turū: letat̄: q̄ ⁊ ipſe obtulit ſe fideliter ꝓ dei
populo aduerſus goliam ſingulari certami
ne dimicare: vt ſolus cōmune periculū ⁊ cri
men refelleret: vel cū ſe morti ꝓ dn̄i placan
da offenſione ꝓmptꝰ obijceret: vel cū ſe pro
ſalute ꝑli laborantis diuinę vltioni paratꝰ
offerret. Sciebat eīm glorioſius eſſe ꝓ chri
ſto mori: q̄ regnare in hoc ſeculo. Quid eīm
ꝓſtantius q̄ fieri chriſti hoſtiā? Itaq; cū fre
quēter ab eo legamus dn̄o oblata eſſe ſacri
Ibi.3. ficia: hoc tamē loco addidit: Tibi ſacrifica
bo hoſtiā laudis. Nō ſacrifico inquit: ſed ſa
crificabo: ſignificans illud pfectū eſſe ſacrifi
ciū: quādo vnuſquiſq; dn̄o corporis huius
vinculis abſolutꝰ aſſiſteret: ⁊ offerret ſe ho
ſtiam laudis: q̄ ante mortē nulla eſt pfecta
laudatio. Neq; quiſq; in hac vita poteſt de
finito ꝓconio ꝑdicari: cū poſteriora eius in
certa ſint. Mors igit̄ abſolutio eſt animę
⁊ corporis. Deniq; ⁊ in ap'lo docuimus le
ctū: Diſſolui ⁊ cū chriſto eſſe multo meliꝰ.
Solutio aūt iſta quid aliud agit: niſi vt cor
pus reſoluat̄ ⁊ quieſcat: anima aūt cōuerta
tur in requiē ſuam ⁊ ſit libera: quę ſi pia eſt
cū chriſto futura ſit? Quid igit̄ in hac vita
aliud iuſti agunt: niſi vt exuant ſe huiꝰ cor
poris cogitationibꝰ: quę velut vincula nos
ligant: ⁊ ſe ab his moleſtijs ſeparare cōten
dant: renūcient voluptatibus ſuis atq; lu
xurię: fugiant flāmas libidinū? Nōne igi
tur vnuſquiſq; in hac vita poſitꝰ ſpeciē mor
tis imitat̄: qui pōt ita ſe agere vt ei morian
tur omnes corporis delectatiōes: ⁊ cupidi
tatibus omnibꝰ mūdiq; illecebris etiā ipſe
moriat̄: ſicuti mortuus erat paulus dicens:
Mihi eīm mundus crucifixꝰ eſt: ⁊ ego mun Gal.6.
do? Deniq; vt ſciamus q̄ eſt mors in hac
vita: et bona mors: hortat̄ nos vt mortē ie
ſu in corpore noſtro circūferamus. Qui eīm
habuerit in ſe mortē ieſu: is ⁊ vitā dn̄i ieſu
in corpore ſuo habebit. Operet̄ igitur mors
in nobis vt operet̄ et vita. Bona vita poſt
mortē: hoc eſt: bona vita poſt victoriā: bo
na vita abſoluto certamine: vt iā lex carnis
legi mentis repugnare nō nouerit: vt iā no
bis nulla ſit cū corpore mortis cōtentio: ſed
ſit in corpore morti victoria: atq; haud ſcio
ipſe: an maioris virtutis mors iſta: q̄ vita
ſit. Certe ap'li moueor auctoritate dicentis:
Ergo mors in nobis operat̄: vita aūt in vo
bis: Unius mors quantoꝝ populoꝝ vitā
ędificabat. Itaq; docet ⁊ iſtā mortē in hac
vita poſitis expetendam: vt mors chriſti in
corpore noſtro eluceat: ⁊ illā beatā qua cor
rumpit̄ exterior vt renouet̄ interior homo
noſter: ⁊ terreſtris domus noſtra diſſoluat̄:
vt habitaculū nobis cęleſte referet̄. Imi
tatur igitur mortem qui ſe a cōmunione car
nis huiꝰ abducit: atq; illis vinculis ſoluit:
de quibus tibi dicit dominꝰ ꝑ eſaiam: Sol Eſa.58.
ue omnē colligationē iniuſticię: diſſolue ob
ligationes violentarū cōmutationū: dimit
te cōfractos in remiſſionē: ⁊ omnē circūſcri
ptionem iniquā dirumpe. Imitatur ⁊ ille
mortem qui ſe voluptatibꝰ exuit: ⁊ a terre
nis cogitationibꝰ attollit atq; ableuat: ⁊ in

illo cęleſti habitaculo locat: in quo paulus
cum adhuc viueret ꝯuerſabatur. Aliter eīm
non diceret: Noſtra autem conuerſatio in
cęlis eſt: quod pariter ad pręſumptionem
meriti poteſt meditationēq; conferri. Illic
eīm erat eius meditatio: illic animę eius cō
uerſatio: illic eius prudētia: quę vtiq; intra
anguſtias carnis huius hęrere nō ſolebat.
Sapiens eīm cum illud diuinū requirit:
abſoluit animā ſuam corpore: ⁊ eius abne
gat contuberniū: cum illā veri tractat ſcien
tiam: quā velut nudā ſibi ⁊ apertam deſide
rat demonſtrari: ⁊ ideo retibus quibuſdā ⁊
nebulis huius corporis ſe quęrit exuere.
Neq; eīm manibus iſtis aut oculis atq; au
ribus cōprehendere illam ſupernā poſſumꝰ
Cor.II.4. veritatē: Quoniā quę videntur tēporalia
ſunt: quę autē nō vidētur ęterna. Deniq;
ſępe fallimur viſu: ⁊ aliter plęraq; q̄ ſunt vi
demꝰ. Fallimur etiam auditu: ⁊ ideo nō cō
templemur illa quę videntur: ſed quę nō vi
dentur ſi nolumus falli. Quādo igitur ani
ma noſtra nō fallitur: quādo ſoliū veritatis
attingit: niſi quando ſe ab iſto ſecernit cor
pore: neq; ab ipſo decipitur ⁊ illuditur? Il
luditur eīm viſu oculorum: illuditur auditu
auriū: ⁊ ideo relinquat illō ⁊ deſerat. Un
Col.2. de apoſtolus clamat: Ne tetigeritis: ne at
taminaueritis: ne guſtaueritis omnia quę
ſunt ad corruptelam. In corruptelam enim
ſunt: quę ſunt in corporis indulgentia. Et
ideo oſtendens nō per corporis diligentiā:
ſed ꝑ animę eleuationē ⁊ cordis humilitatē
inueniſſe qō verum eſt: addidit: Noſtra au
tem conuerſatio in cęlis eſt. Ibi igit̄ quę
rat quod verum eſt: qō eſt ⁊ manet: ſeq; in
ſeſe colligat: ⁊ congreget omnem aciem vir
tutis ſuę: neq; alijs cōmittat ⁊ credat: ſed ſe
ipſum cognoſcat ⁊ intelligat: ⁊ qō ſibi vide
tur verum eſſe hoc ſequēdū nouerit. Quod
delectatione carnali eligendū ęſtimauerit:
hoc ſciat falſū: ab eo fugiat ⁊ recedat: quia
fraudis eſt plenū. Merito ergo depręcia
uit ⁊ dehoneſtauit hoc corpus: corpus mor
tis appellans. Quis eīm oculis potuit vide
re virtutum ſplendorē? quis iuſticiam ma
nibus cōprehendere? quis ſapientiam ocu
lorum obtutibus intueri? Deniq; quādo
aliquid cogitamus: neminē nobis occurre
re: neminē volumꝰ obſtrepere auribus no
ſtris: atq; ita intendimus animo vt plerūq;
nō videamus pręſentia. Quinetiā in nocti
bus ſincerius cogitamus: ⁊ tunc meliꝰ quę
mouent: corde meditamur. Unde ⁊ ꝓphe
ta ait: Quę dicitis in cordibꝰ veſtris: in cu Ps.4.
bilibus veſtris cōpungimini. Sępe etiā
aliqui claudunt oculos: ſi quid ꝓfunde vo
lunt niſu cogitationis eruere: oculorū impe
dimenta vitantes. Sępe etiā ſolitudines
captamus: ne cuius ſermo noſtris auribus
inſuſurret: ⁊ quaſi ſemita quędā inhęrentē
cogitationi animā abducat a vero: atq; ab
intētione deflectat. Multas igitur occu
pationes nobis corporis huiꝰ neceſſitas gi
gnit: atq; vſus inuehit: quibus impeditur
animę vigor: ac reuocatur intētio. Unde
de ſe pulchre dicit ſanctus iob: Memēto q̄ Job.10.
lutū me finxiſti. Si ergo lutum eſt corpus:
oblinit nos vtiq; non diluit: et coinquinat
animā inquinamēto intēperantię. Corium
⁊ carnē me inquit induiſti: oſſibus ⁊ neruis
intexuiſti. Ligatur itaq; ⁊ diſtendit̄ anima
noſtra iſtius corporis neruis: ⁊ ideo interdū
rigeſcit: ſępe curuatur. Et addidit: Ab iniq
tate innocentē me nō feciſti. Si eīm impius
fuero vę mihi: ſi autē ſim iuſtus non potue
ro me reclinare. Plenus eīm cōfuſionis ſuę:
Induxiſti ſuꝑ me tēptationes. Quid eīm
eſt aliud hęc vita: niſi plena laqueorū? In
ter laquos ambulamꝰ: inter plurimas ver
ſamur tēptationes. Deniq; idem ſupra ait:
Nunquid non temptatio eſt vita hominis Job.7.
in terra? Bene addidit i terra: quia eſt vita
hominis ⁊ in cęlo. Sicut mercēnarij inquit
merces vita eiꝰ: in labore ſcilicet et tepore:
leuior fabulis: ⁊ fluitans et natans verbis:
cuius habitatio in luteis domibus ⁊ ipſa vi
ta in luto: nulla firmitudo ſententię: nulla
conſtantia. In die nox deſiderat̄: in nocte
dies quęritur: ante eſcam gemitus: inter ci
bos fletus: lachrymę: dolores: timores: ſolli
citudines: nulla requies a perturbationibꝰ:
nulla a laboribus reclinatio: irę ⁊ indignati
onis motus horridior. Plęriq; cupiunt mor
tem: ⁊ non impetrant: ſi aūt impetrauerint
gratulant̄: q̄ ſola eſt mors requies viro.

De ſolutione obiectionis qua mors arguitur nō eſſe bona: quia deus eam non fecerit: ⁊ qua ratione omnifariam mors ſit bonum.

Qd̄ quia iō fruſtra homines mor

tem timeant:preſertim cū ſit finis
peccati:⁊ ꝙ ipſa mundum redeme
rit: Ca.IIII.

Sap.1. Ed dicet aliquis ſcriptū eſſe: quia
ſ deus mortem nō fecit. Uita erat in
paradiſo vbi lignū vitę: ⁊ vita erat
lux hominū: Mors igitur mala: quę acceſ-
ſit ⁊ ſubintrauit. Sed quomodo mors ma
la: ſi aut ſm gētiles ſenſu caret: aut ſm apo
Phil.1. ſtolū lucrū chriſtꝰ eſt: cū quo eſſe multo me-
liꝰ? Quō igiť mors nobis malū: ſi nullꝰ pꝰ
mortē ſenſus ē? Ubi eñ nullꝰ ſenſus: nullꝰ
vtiq̧ iniurię dolor: q̄r dolor ſenſus eſt. Aut
quia eſt poſt mortem ſenſus: eſt vtiq̧ vita
poſt mortem: ⁊ ſuperſtes mortis eſt anima:
quę ſenſu vtitur: ⁊ vita fungitur. Cū autē
manet poſt mortē vita atq̧ anima: manet
bonū: nec morte amittitur ſed augetur: nec
vllo impedimēto mortis retardatur anima
ſed operatur magis: quia operatur quę ſua
ſunt: ſine vlla ſocietate corporis: qḋ animę
maiori oneri q̄ʒ vſui ē. Quid igitur mali eſt
animę: quę puritatē ſuam cuſtodierit: ⁊ vir-
tum diſciplinā ſeruauerit? Aut ſi nō ſerua-
uerit: non mors malum: ſed vita: quia vita
nō fuit. Quę eſt enim vita: vitijs peccatiſq̧
obſita? Quid igitur accuſamus mortē:
quę aut vitę precium luit: aut abolet eiꝰ do
lorem atq̧ cruciatum? Itaq̧ mors aut ſuę
quietis bono vtitur: aut malo alieno labo-
rat. Nūc illud expecta: Si vita oneri: mors
abſolutioni: ſi vita ſupplicio: mors reme-
dio: aut ſi iudiciū poſt mortem: etiam vita
poſt mortē. Mors igiť ea nō eſt bona? Aut
ſi hic vita bona: quomodo mors illic nō eſt
bona: cū illic nullus ſit terribilis iudicij me-
tus? Sed ipſa ħ vita bona ſi eſt: qbꝰ rebꝰ
bona eſt? Uirtute vtiq̧ et bonis moribus.
Nō ergo ſm animę ⁊ corporis copulam bo-
na eſt: ſed quia per virtutē quod malum eſt
ſuū repellit. Qḋ autē bonū eſt mortis adi-
piſcitur: vt quod animę eſt magis q̄ʒ id qḋ
cōtubernij ⁊ cōiunctionis operetur. Et ſi vi
ta bona quę animę ſe a corpore ſeparantis
eſt ſpeculum: etſi anima bona quę ſe eleuat
atq̧ abducit a corporis cōtubernio: ⁊ mors
vtiq̧ eſt bonū: quę animā a ſocietate carniſ
huius abſoluit ⁊ liberat. Omnifariā igi-
tur mors eſt bonū: ⁊ quia cōpugnantia di-
uidit: ne ſe inuicē impugnēt: ⁊ q̄r portꝰ qui-
dam eſt eorum qui magno vitę iſtius iacta-
ti ſalo: fide quietꝰ ſtationē requirunt. Et
quia deteriorē ſtatum nō efficit: ſed qua-
lem in ſingulis inuenerit: talē iudicio fu
turo reſeruat: ⁊ quiete ipſa fouet: ⁊ preſen
tium inuidię ſubducit: ⁊ futurorum expe-
ctatione cōponit. Accedit eo ꝙ fruſtra
homines mortem timent: quaſi finem na
turę. Nam ſi recolamus ꝙ deus mor-
tem nō fecerit: ſed poſtquā homo lapſus
in flagitium eſt preuaricationis ⁊ fraudis
ſententia cōprehenderit: vt in terram ſuā
terra remearet: inueniemus mortē finem
eſſe peccati: ne quo eſſet vita diuturnior:
eo fieret culpa numeroſior. Paſſus eſt igi
tur dominꝰ ſubintrare mortē vt culpa ceſ
ſaret. Sed ne iterum naturę finis eſſet in
morte: data eſt reſurrectio mortuorū: vt
per mortē culpa deficeret: per reſurrectio-
nem autē perpetuaretur natura. Itaq̧
mors hęc tranſitus vniuerſorū eſt. Opus
eſt: vt conſtanter tranſeas. Tranſitur au
tem a corruptione ad incorruptionem: a
mortalitate ad immortalitatē: a perturba
tione ad tranquillitatem. Non igitur no-
men te mortis offendat: ſed boni tranſitꝰ
beneficia delectent. Quid eſt eñ mors:
niſi ſepultura vitiorum: virtutum ſuſcita
tio? Unde ⁊ ille ait: Moriať anima mea Numeri.23.
in animis iuſtorū: id eſt: cōſepeliatur: vt
ſua vitia deponat: iuſtorū aſſumat grati-
am: qui mortificationem chriſti in corpo-
re ſuo atq̧ anima circūferunt. Mortifica-
tio autem chriſti: remiſſio peccatorū: abo-
litio criminū: erroris obliuio: aſſumptio
gratiarum eſt. Quid aūt de bono mor-
tis plenius poſſumus dicere: q̄ʒ ꝙ mors ē
quę mundū redemit?

Qua ratione communis omni um mors non ſit timenda. Quo modo etiā dum in corpore ſumꝰ vſum mortis imitantes abduce re nos debeamus a nexu corpo ris: omniaq̧ terrena relinquere: cōſcendere ad diuina: ſurgere de mundanis: fugere hec mala: ⁊ ex altare animam ad imaginem ⁊ ſi militudinem dei: eamq̧ munire muriſ ac ſpeculatore. Quomodo etiam ipſa debeat ingredi in hor tos atq̧ paradiſum: ⁊ ex illo abū dantiam virtutū transferre: ⁊ in hortum mentis tranſplantare: in quē verbum dei inuitatum deſcē dat ⁊ paſcať: Et cognoſcere quos fructus ⁊ cibos epuletur quibuſ ue delectetur: Ca.V.

Ed de cōmuni omniū morte dica
ſ mus. Quid eā timeamꝰ: quę ani-
mę nocere nō ſoleat? Scriptū eſt
Matth.10. enim: Nolite timere eos qui occidunt cor
pus: animā autem non poſſunt occidere.
Per mortē autem iſtam anima liberatur:
dum a corporis cōtubernio ſecernitur: et
inuolucris perturbationis exuitur. Un
de ⁊ nos dum in corpore ſumꝰ vſum mor-
tis imitantes: ableuemus animā noſtrā
ex iſtius carnis cubili: ⁊ tanquā de iſto ex
urgamus ſepulchro. Abducamus nos
a corporis nexu: relinquamꝰ omnia quę-
cūq̧ terrena ſunt: vt cum venerit aduerſa
rius nihil in nobis inueniat ſuum. Con
tendamꝰ ad illud ęternum: ad illud diui-
nū euolemus pennis dilectionis: ⁊ remi
gio charitatis. Surgamꝰ hinc: hoc eſt:
de ſecularibus atq̧ mūdanis. Dixit enī
Job.14. dominus: Surgite eamus hinc: ꝑcipiens
vt vnuſquiſq̧ ſurgat de terrenis: erigat
aīam humi iacentē: ad ſuperna attollat:
excitet aquilā ſuam: ⁊ illā aquilā ad quā
Ps.102. dictum eſt: Renouabitur ſicut aquilę iu-
uentus tua. Ad animā hoc dictū eſt. Ani
ma ergo noſtra ſicut aquila alta petat: ſu
pra nubes volet: renouatis ſplendeſcat
exuuijs: cęlo volatus ſuos inſerat: vbi la-
queos incidere nō poſſit. Auis eñ quę
deſcendit ex alto: vel quę in altū ſe extol-
lere nō poteſt: frequēter aut laqueis capi-
tur: aut viſco fallitur: aut quibuſcūq̧ irre
titur inſidijs. Sic quoq̧ ⁊ anima noſtra
caueat: ad hęc mundana deſcendere. La-
queus in auro: viſcū eſt in argento: nexuſ
in ꝑdio: clauus in amore. Dum aurū peti
mus ſtrangulamur: dum argentū quęri-
mus in viſco eius hęremus: dum prędiū
inuadimus alligamur. Quid inuanū
quęrimur lucrū: precioſę animę detrimen
tū? Exiguus tibi eſt totus mūdus ꝓ vni-
Luc.9. us animę diſpendio. Quid eñ ꝓdeſt ho-
mini: ſi hunc mundū lucretur: animę vero
ſuę detrimentū patiatur? Aut quā cōmu-
tationē dabis ꝓ anima tua? Nō auro re-
dimitur: nō argēto: immo auro amittiť.
Quinetiā mulieris decus dū tēptat: aſtrin-
git. Clauus eſt libido: clauus triſticia: cla-
uus iracundia: claui ſunt omnes paſſiones
quę velut veru quodā animā noſtram pe-
netrant: ⁊ infigunt corpori: viſceribuſq̧ eiꝰ
annectūt. Fugiamus ergo hęc mala: ⁊ ex-
altemus animā noſtram ad illam imaginē
dei ⁊ ſimilitudinē. Fuga malorum ſimilitu
do dei eſt: ⁊ virtutibus imago dei acquiri-
tur. Ideo qui nos pinxit quaſi auctor: pin-
xit virtutū coloribꝰ. Ecce ego inquit ad hie
ruſalem pinxi muros tuos. Nō detergamꝰ
pinicello negligētię: depicta animę noſtrę:
firmamenta muralia. Ideo dixit: Muros
pinxi: quibus hoſtē poſſimꝰ auertere. Ha-
bet anima muros ſuos de quibꝰ eminet: et
de quibus ait: Ego ciuitas munita: ego ci-
uitas obſeſſa. His munitur muris: his ob-
ſeſſa defenditur. Et vere murus anima: q̄
ꝓtenditur in caſtris. Unde ⁊ ipſa ait in can
ticis: Ego murus: et vbera mea vt turres. Cant.8.
Bonus murus quē pinxit dominꝰ: ſicut ip
ſe ait: In manibꝰ meis pinxi muros tuos:
⁊ in cōſpectu meo es ſemꝑ. Bona anima
quę habet ſpeculatorē deum: ⁊ in manibus
eius eſt: ſicut anima ꝓphetica: quę in manꝰ
domini cōmendatur vt ſpiritus: ⁊ quę in cō Ps.33.
ſpectu dei eſt. Oculi eñ domini ſuꝑ iuſtos:
ſicut ⁊ ipſe ait: Ego erā in oculis eius: tan
quā inueniens pacem. Bonas turres ha
bet: quę habet ⁊ de intelligibilibꝰ verbum:
⁊ de moralibꝰ diſciplinā. Ideoq̧ hęc ani-
ma habens gratiam ſuorū vberum ingredi
tur in hortos: ⁊ inueniens illic ſponſum ſe-
dentē ⁊ diſputantē cum amiciſ: ait: Qui ſe- Cant.8.
des in hortis: vocem tuā inſinua mihi. Mi
hi inquit nō amicꝭ. Fuge frater meus. Hor-
tať vt fugiat ſpōſus: q̄r iā ſequi pōt etiā ipa
terrena fugientē. Dicit vt ſilis ſit dāmulę:
quę euadit de retibꝰ. Uult eñ ⁊ ipſa fuge-
re ⁊ euolare ſupra mundū. Hinc hortū il-
lū ſibi plato ꝯpoſuit: quē iouis hortū alibi:
alibi hortū mētis appellauit. Iouem eñ et
deū ⁊ mentē totius mūdi dixit. In hunc in
troiſſe aīam quā venerē nūcupat: vt ſe abū
dantia ⁊ diuitijs horti repleret: in quo reple
tus potu iaceret: purum qui nectar effunde
ret. Hoc igitur ex libro canticorū cōpoſuit:
eo ꝙ anima deo adhęrens in hortū mentis
ingreſſa ſit: in quo eſſet abundantia diuer-
ſarum virtutum: floreſq̧ ſermonū. Quis

autē ignorat: ꝙ ex paradiſo illo quē legimꝰ
in geneſi habentē lignuꝫ vitę: ⁊ lignū ſcien/
tię boni ⁊ mali: ⁊ ligna cętera: abundantiaꝫ
virtutū putauerit transferendā: ⁊ in hortuꝫ
mentis eſſe plantandā? Quē in canticiſcan
ticorum ſalomon hortū animę ſignificauit:
Cant.4. vel ipſam animā. Sic eñ ſcriptū eſt: Hortꝰ
clauſus ſoror mea ſponſa: hortus clauſus:
fons ſignatus: tranſmiſſiones tuę paradi/
ſus. Et infra ait anima: Exurge aquilo: ⁊ ve
ni auſter: pfla hortum meū: ⁊ defluant vng/
uenta mea. Deſcendat frater meus in hor/
tum ſuū. Quāto hoc pulchrius ꝙ anima
ornata virtutū floribus hortus ſit: vel in ſe
paradiſuꝫ habeat germinantē. In quē hor
tum inuitat verbū dei deſcendere vt aīa illa
verbi imbre cęleſtis: ⁊ eiꝰ copijs irrigata fru
ctificet. Verbū autē dei paſcitur animę vir/
tutibus quotiens obedientē ſibi ⁊ opimaꝫ
inuenerit: ⁊ carpit fructꝰ eius atqꝫ his dele/
ctatur. Cū autē deſcendent in eam dei ver/
bum: defluunt ex ea ſalubriū vnguenta ver
borum: ⁊ diuerſarū fragrant longe lateqꝫ re
dolentia gratiarū ſpiramina. Unde ait ſpō
ſus (Sponſus autē animę deus verbū eſt:
cui anima legitimo quodaꝫ conubij fędere
Cant.5. copulatur) Ingreſſus ſū i hortū meū ſoror
mea ſponſa: vindemiaui myrrham meā cū
vnguentis meis: manducaui panē meū cū
melle meo: bibi vinum meū cuꝫ lacte meo.
Edite ꝓximi mei ⁊ bibite: ⁊ inebriamini fra
tres mei. Ego dormio: ⁊ cor meum vigilat.
Cognoſcamus quos fructus ⁊ cibos epu
letur deus: quibuſve delectet̄. Delectatur
eo ſi quis mortificet peccatū ſuū: oblitteret
culpam ſuā: ſepeliat atqꝫ aboleſaciat iniqui
tates ſuas. Myrrha eñ eſt ſepultura mor/
tuorum. Mortua aūt peccata ſunt: quę vi/
tę ſuauitatē habere nō poſſunt. Perfundū/
tur aūt diuini ſermonis vnguētis: ⁊ fortio/
re cibo verbi velut pane: ⁊ ſuauiore ſermo/
ne velut melle curātur quedā vulnera deli/
ctorum. Sermones autē cibos eſſe docet et
Prouer.16. alibi ſalomon dicēs: Faui mellis ſermones
boni In illo ꝙ horto ſermones boni ſunt:
alius qui culpā coerceat: alius qui iniquita
tē corripiat: aliꝰ qui mori faciat inſolentiā:
⁊ velut ſepeliat eam: qñ correptꝰ aliquis er/
roribus ſuis renūciat. Eſt etiā ſermo fortior
qui cōfirmat cor hominis validioribꝰ ſcrip/
turę cęleſtis alimentis. Eſt etiā ſermo ſuaſo
rius dulcis vt mel: ⁊ tamē peccatoris cōſcīē
tiam in ipſa ſuauitate cōpungēs. Eſt etiam
ferueētioris ſpiritus ſermo: qui iebriat ſicut
vinū: ⁊ cor hominis lętificat. Eſt etiā lacteꝰ
ſermo: purus ⁊ candidus. Hos ciboſ dulciū
vtiliūqꝫ ſermonū epulandos ſponſus ꝓxi/
mis ſuis dicit. Proximi autē ſunt: qui eum
ſequunt̄: ⁊ nuptijs eiꝰ interſunt. Quo ci/
bo ⁊ potu repleta anima (bibit eñ vnuſqſqꝫ
aquā de ſuis vaſis: ⁊ de puteoꝝ ſuoꝝ fonti
bus) atqꝫ inebriata: ſęculo dormiebat: vigi/
labat deo. Et iō ſicut poſteriora docent ape
riri ſibi deus verbū eius ianuā poſtulabat:
vt eā ſuo repleret ingreſſu. Hinc ergo epu
latores illi platonici: hinc nectar illud ex vi
no ⁊ melle ꝓphetico: hinc ſonus ille tranſla
tus eſt: hinc vita illa ꝑpetua: quam deus di
xit ſuos epulari: qꝛ chriſtus vita eſt. Ideoqꝫ
taliū ſermonū ſeminibꝰ animę eius repletꝰ
eſt vēter: atqꝫ ipſa exiuit in verbo. Quę au/
tē exit anima a ſeruitio iſto: ⁊ eleuat ſe a cor
pore: verbū ſequit̄.

Quomodo cauendi ſint laquei principatuū aereorum qui nos recte gradientes ⁊ ad altiora tendentes impedire querūt: ⁊ ad terrena reuocare: Ca. VI.

Sed ſunt principatꝰ aerij: ⁊ poteſta/
tes mundi: qui nos velut de muro
deijcere aię: vel impedire recte gra/
dientes: vel ad altiora tendētes quęrūt de/
ponere: ⁊ ad terrena reuocare. Sed nos
multomagis ad ſublimia menteꝫ erigamꝰ:
verbū ſequentes dei. Illi principatꝰ offe/
runt ſęcularia: quibꝰ tuam mentē incuruēt:
Tu magis ad chriſtū anima dirige greſſus
tuos. Inijciunt cupiditatē auri: argenti:
vicinę poſſeſſionis: vt acquirēdę eius gra/
tia excuſes a cęna illius qui ad nuptias ver
bi te inuitauit: Tu caue ne excuſes: ſꝫ veſtē
te indue nuptialem: ⁊ vtere cōuiuio diuit̄:
ne diues qui te inuitauerat: cum excuſaue/
ris tu: dū es ſęcularibꝰ occupatus alios inui
tet: ⁊ tu excludaris. Inijciunt etiā honoris
appetētiā: ptātes mūdi: vt te extollas ſicut
adaꝫ: ⁊ dū vis adęqri deo: ſilitudine ptātis
diuina ꝑcepta deſpicias: ⁊ quę habebas in/
Matth.13. cipias amittere. Qui eñ nō hꝫ ⁊ qȯ hꝫ au/
feret̄ ab eo. Quotiens in oratione nobis
ꝗ maxie deo appropinquamꝰ: offundunt̄ ea
quę plena ſunt opprobrij alicuius aut ſcele/

ris: quo nos a ſtudio precationis auertant.
Quotiens inimicꝰ cordi noſtro conat̄ in/
ſerere: quo nos reflectat a ſanctitatis ꝓpo/
ſito ⁊ pijs votis. Quotiēs corporeos in/
flammat ardores. Quotiēs occurſare facit
oculos meretricios: quibꝰ caſtum iuſti tem
ptet affectū: vt improuiſo amoris ſpiculo fe
riat imparatum. Quotiēs inſerit animo
tuo verbū iniquū: ⁊ cogitationes cordis ab
ſconditas: de quo tibi dicit lex: Attende ti/
bi ne fiat verbū abſconditū in corde tuo ini
quū: et dicat tibi dñs: Quid cogitas mala
Deut.8. in corde tuo? Neve cū abundaueris auro ⁊
argento: ⁊ opimis agrorū fructibus vel ho/
noribuſ dicas: Uirtus mea dedit mihi hęc:
⁊ obliuiſcaris dominū deū tuum. His er/
go anima quę cupit euolare deponit̄: Sed
tu obluctare quaſi bonꝰ miles chriſti ieſu: ⁊
inferiora obliuiſcēs: terrena deſpiciens: ad
cęleſtia ⁊ ęterna cōtende. Attolle animaꝫ
tuam: ne eā illiciat eſca laqueorū. Volupta
tes ſęculi: eſcę quędā ſunt: ⁊ qȯ peius ē eſcę
malorū: eſcę temptationū. Dum voluptatē
quęris: laqueos incurris. Oculus eñ mere
tricis: laqueus amatoris eſt. Oculus ergo
meretric̄ ē laqueꝰ. Laqueꝰ ē etiā ſermo me/
retriciſ qui obdulcat ad tēpus fauces tuas:
⁊ poſtea exaſperat eas amaritudine cōſcien
tię peccatricis. Laqueꝰ eſt aliena poſſeſſio
plena amęnitatis. Omne iter iſtiꝰ vitę: ple
Ps.141. nū laqueorū eſt. Unde iuſtus dicit: In via
hac qua ambulabā: abſconderunt laqueos
mihi. In via inquit hac abſconderūt. Iō
Joh.14. tu illam viā ambula quę dicit: Ego ſum via
Ps.22. veritas ⁊ vita: vt dicas: Animā meam con/
uertit: deduxit me ſuper ſemitas iuſticię ꝓ/
pter nomē ſuū. Moriat̄ igitur nobis hoc ſę
culum: moriat̄ nobis carnis iſtiꝰ ſapientia
quę inimica eſt deo. Subijciamꝰ animā no
Ps.61. ſtrā ſoli chriſto: vt dicat vnuſquiſqꝫ: Nōne
deo ſubiecta eſt anima mea? Nō ſeculo ſb/
dita: nō mūdo inquit ſubdita. Nō pōt hoc
pecunioſus: nō pōt auarus dicere: ſed dicit
Luc.12. iuſtus ⁊ ꝯtinens. Auarus aūt dicit: Anima
habes multa bona in annos multos poſi/
ta: requieſce: māduca: bibe: epulare: qꝛ aua
ri anima ſubdita eſt luxurię corporali: iuſti
aūt anima vtit̄ corpore vt inſtrumēto: aut
organo: quę velut pręclara artifex quo vult
obſequiū corporiſ ducit: ⁊ effingit de eo ſpe
ciē quā elegerit: ⁊ eas quas voluerit facit in
eo reſonare virtutes: pangēs nūc modulos
caſtitatis: nunc modulos tēperantię: ſobri/
etatis carmē: integritatis dulcedinē: virgi/
nitatis ſuauitatē: grauitatē viduitatis. In/
terdū tñ modulator cōpatitur organo ſuo:
Et ideo honeſta modulare vt ſit honeſta cō
paſſio. Nā ⁊ ille qui videt videndo plęrūqꝫ
⁊ audiens audiēdo afficit̄. Et ideo dicit ſcri
ptura: Oculi tui recta videāt. Et infra: Ne Prouer.4.
multus fueris ad alienā. Noli intendere in
oculos iuuencule: noli intendere in verba
meretricis.

Quō noſtri nobis ſint laquei cauendi. Et de moleſtijs huius vite: ꝓpter quas totā vitam odio habuit eccleſiaſtes: ⁊ mortem laudauit. Quodqꝫ impio amarior ſit vita ꝗ mors: cū grauius ſit ad peccatū viuere: ꝗ in pctō mori. Ex quibꝰ ꝯcludit mortē nō eſſe malū: Ca. VII.

Et qd de extraneis laqueis loquor?
Noſtri nobis laquei ſunt cauendi.
In ipſo hoc corpore noſtro laquei
circūfuſi nobis ſunt: quos debemus vita/
re. Non credamus nos huic corpori: nō mi/
ſceamus cū eo aīam noſtrā. Cū amico inqt
miſce animā tuā: nō cū inimico. Inimicū ti
bi eſt corpus tuuꝫ: qȯ repugnat menti tuę:
cuiꝰ opera inimicitię: diſſenſiones: lites: ꝑ/
turbationeſqꝫ ſunt. Noli cū eo miſcere ani/
mā tuam: ne vtrūqꝫ cōfundas. Nā ſi miſce/
tur: ergo melior ſit caro quę inferior ē ꝗ ani
ma quę ſuperior: qꝛ anima vitā corpori tra/
dit: caro aūt mortē animę trāſfundit. Con/
fundit̄ ꝙ vtriuſqꝫ operatio: cōfundit̄ ꝓpe ip
ſa vtriuſqꝫ ſubſtātia. Igit̄ ſuſcipit in ſe ani/
ma inſenſibilitatē defuncti corporis: ⁊ cor/
pus omnibꝰ animę virtutibꝰ fungit̄. Ac
ne forte qꝛ infundit̄ anima corpori: etiā con
fundi putet̄: exemplū nobis ſit huius lumi/
nis gratia. Siquidē ⁊ lumē terreno loco in/
fundit̄: nec tñ cōfunditur. Nō ſit ergo cōfu/
ſa operatio quoꝝ diſpar ſubſtantia eſt: ſed
ſit anima in corpore vt viuificet corpꝰ: hoc
gubernet: hęc illuminet. Negare tñ non
poſſumus: ꝙ cōpatiatur corpori ſuo: nam ⁊
cōtriſtatur. Siquidem ieſus ait: Triſtis eſt Matth.26.
anima mea vſqꝫ ad mortē: affectū hominis
in ſe exprimēs. Et alibi: Anima mea turba/ Ps.6.
ta eſt. Siquidē ⁊ modulator modulis ſu/
is: aut tybię: aut citharę: aut organi voce:
geſtu: affectuqꝫ cōpatitur. In triſtibꝰ ſonis

triſtior:in lętꝰ lętior:in acutiorib⁹ excitatior:
in ipis mitiorib⁹ mitior atq; manſuetior:vt
ſonos cantuũ ipſe cõmẽdet: ⁊ quodãmodo
modulet affectus. Anima quoq; in hoc
corpore tanq̃ in fidibus muſicis quę ſobria
eſt:tamẽ ſummis(vt ita dicã)digitis velut
neruorum ſonos ita pulſat carnis paſſiones:
vt cõſonũ reddat morum atq; virtutũ:ꝯſen-
tientẽq; cõcentũ:vt in omnib⁹ cogitationi-
bus ſuis:in omnib⁹ operib⁹ id cuſtodiat:vt
omnia cõſilia ⁊ facta ſibi concinant. Ani-
ma eſt ergo qua vtit corpus quod vſui eſt:
ac ꝑ hoc aliud qđ in imperio:aliud qđ in mi-
niſterio:aliud qđ ſumus:aliud qđ noſtrum
eſt. Si qs animę pulchritudinẽ diligit nos
diligit:ſi quis corporis decorẽ diligit:nõ ip-
ſum hominẽ:ſed carnis diligit pulchritudi-
nẽ:quę tamẽ cito marceſcit ⁊ defluit. Un-
Pſ.25. de illi intẽde:de quo dicit ꝓpheta: Qui nõ
accepit inuanũ animã ſuam. Inuanũ acci-
pit animã ſuam:vt iam de hui⁹ vitę dicam⁹
moleſtijs:qui ſecularia ſtruit:ędificat corpo-
ralia. Quotidie ad edendũ ⁊ bibendum ſur-
gimus:⁊ nullus expletur:vt nõ poſt momen-
tum eſuriat ac ſitiat. Quotidie lucrũ quęri-
mus:⁊ nullus cupiditati modus ponitur. Nõ
Eccs.1. ſatiabitur inquit oculus viſu:nec auris au-
ditu. Qui diligit argentũ nõ ſatiatur argẽ-
to. Nullus finis laboris:⁊ nullus eſt fruct⁹
abũdantię. Cupimus quotidie ſcire noua:
⁊ quid eſt ipſa ſciẽtia:niſi quotidiani dolo-
Ubi s. ris adiectio? Omnia quę ſunt iam fuerũt: ⁊
nihil ſub ſole eſt nouũ: ſed omnia vanitas.
Totã vitã odio habui dixit eccleſiaſtes:
Qui vitam odio habuit: vtiq; mortẽ prędi-
Eccs.4. cauit. Deniq; mortuos laudauit magis q̃
viuẽtes:⁊ illũ iudicauit beatũ: qui in hanc
vitam nõ venit:nec inanẽ hunc ſuſcepit la-
Eccs.7. borem. Circuiuit inquit cor meũ vt ſcirẽ im-
pij lęticiã:⁊ vt conſiderarẽ ⁊ quęrerem ſapi-
entiã ⁊ numerũ:⁊ vt ſcirem ꝑ imperiũ lętici-
am ⁊ moleſtiã ⁊ iactationẽ: ⁊ inueni ego eã
amariorẽ q̃ mortẽ:nõ quia amara ſit mors
ſed quia impio amara:⁊ tamẽ amarior vita
q̃ mors. Grauius eſt eñ ad peccatũ viue-
re q̃ in peccato mori:qr impius q̃diu viuit
peccatũ auget: ſi moriatur peccare deſinit.
Plerią; criminũ ſuorũ abſolutione lętantur:
ſi emendaturi ſunt recte:ſi perſeueraturi in-
cis ſtulte:qr longe illis plus dãnatio ꝓfuiſ-
ſet:ne incrementa facerẽt peccatorũ. De
quo ſublimis eſt ſententia apl̃i dicentis:q

Ro.1. nõ ſolum hi qui flagitioſa agunt:ſed etiam
q̃ ea approbãt digni morte ſunt: ſed et illos
qui talia cõdẽnant in alijs qualia ipſi agũt
inexcuſabiles haberi: vt ⁊ ſua damnet eos
ſentẽtia:cũ eñ alios cõdemnant ſeipſos cõ-
demnãt. Nec ſibi eos blandiri oportere: qr
pęnarũ ad tempus immunes videntur: ⁊ ex-
ortes reatus: cũ grauiores pęnas intra ſe lu-
ant:⁊ ſibi rei ſint qui alijs nõ videntur:atq;
in ſe intorqueant grauiorẽ cõſcientię ſentẽ-
tiam:cũ de aliorũ peccatis iudicant. Sz
noli inquit o homo diuinę bonitatis ⁊ pati-
entię theſauros ꝯtemnere. Bonitas eñ dei
ad pęnitentiã te ꝓuocat: ad correctionẽ in-
uitat:duritia autẽ tua qua in erroris perti-
nacia ꝑſeueras:futuri iudicij auget ſęueri-
tatem vt dignã retributionẽ tuorum accipi-
pias delictorum. Nõ igitur mors malũ. Nã
neq; apud viuẽtes mors eſt:neq; apud de-
functos. Apud alios eñ nõ eſt:qr adhuc vi-
uũt:alij trãſierũt. Itaq; neq; apud eos ma-
la eſt qui eã adhuc neſciunt:hoc ipſo qr ne-
ſciũt: neq; apud eos qui iam ⁊ ſm corpus ni-
hil ſentiũt:⁊ ſm animã liberati ſunt.

Qua ratione nõ mors ipſa que terribilis apud viuentes eſtimatur ſit terribilis:ſed opinio de morte. Et de cõfutatione duarũ cauſarum ob quas mortẽ inſipiẽtes verentur. Quoq; mors generaliter nõ ſit mala:licet ſpecialiter peſſima ſit mors peccatorum. Cur pterea gręci finẽ appellauerint mortẽ. Et quãtã morti ſanct⁹ iob laudẽ tribuerit: Ca. VIII.

(q)Uod ſi terribilis apud viuẽtes ęſti-
matur:nõ mors ipa terribilis ẽ: ſ; opi-
nio đ morte: quã vnuſquiſq; ꝓ ſuo
interp̃tatur affectu:aut ꝓ ſua cõſcientia ꝑhor-
reſcit. Suę igitur vnuſquiſq; cõſcientię vul-
nus accuſet:nõ mortis acerbitatem. Deniq;
iuſtis mors quietis eſt port⁹:nocẽtibus nau-
fragiũ putatur. Certe his quib⁹ grauis eſt ti-
mor mortis:nõ eſt graue mori:ſed graue eſt
viuere ſub metu mortis. Nõ ẽ mors grauis:
ſed met⁹ mortis. Met⁹ aũt opiniõis eſt:opi-
nio đo nrę infirmitatis ꝯtraria veritati. Nã
ꝑ veritatem virtus:ꝑ opinionẽ infirmitas.
Opinio autẽ non mortis vtiq;:ſed vitę eſt.
Ergo illud graue vita magis inuenitur eſſe.
Liquet igitur qr mortis met⁹ nõ ad mortẽ re-
ferẽdus eſt: ſ; ad vitã. Nõ eñ habem⁹ qđ in
morte metuam⁹:ſi nihil qđ timendũ ſit vita

noſtra cõmiſit. Etenim prudentib⁹ delictorũ
ſupplicia terrori ſunt:delicta aũt nõ mortuo-
rũ actus ſunt ſed viuentiũ. Uita igitur ad
nos refertur:cuius actus in noſtra poteſtate
eſt:mors aũt nihil ad nos. Eſt eñ ſeparatio
animę ⁊ corporis. Anima abſoluitur: corpus
reſoluitur. Quę abſoluitur gaudet:qđ reſoluitur
in terrã ſuã:nihil ſentit. Qđ nihil ſentit:ni-
hil agnoſcit. Tñ ſi mors malũ:quõ iuue-
nes nõ timent fieri ſenes:nec finitimã mor-
tis verentur ętatẽ? Patientiuſq; deficit qui ꝑ-
ſumpta morte deficit:q̃ qui inopinata. His
quoq; qui mortẽ malũ putant:aptũ reſpon-
ſum arbitror: qr ꝑ vitã ad mortẽ eſt tranſit⁹:
ꝑ mortẽ autẽ ad vitã reditus. Neq; eñ niſi
qui mortui fuerint poſſunt reſurgere. Inſi-
pientes aũt mortẽ quaſi ſummũ malorum re-
formidant:ſapiẽtes q̃ſi requiẽ poſt labores
⁊ finẽ malorum expetũt. Duabus aũt ex cau-
ſis mortẽ inſipientes verentur. Una q eã in-
teritũ appellant:interit⁹ aũt hoĩs eſſe nõ po-
teſt:cũ anima ſuꝑſtes corpori ſit:ſaluo eo q
ipſum corpus maneat reſurrectio. Altera
aũt cauſa q pęnas reformident:poetarũ vi-
delicet fabulis territi:latratus canis infer-
nalis cerberi: ⁊ cocyti fluminis triſtẽ vora-
ginem:⁊ nautã inferni gurgitis charonẽ triſti-
orem:furiarũ agmina aut ꝑrupta tartarea:
in quib⁹ hydra ſęuior ſedem habeat: tityi q̃;
viſcera reparandis fęcunda ſupplicijs:q̃ vul-
tur immanis ſine vllo fine depaſcitur: Ixio-
nij quoq; orbis ꝑpetuam ſub pęnę atrocita-
te vertiginẽ:et ſaxi deſuꝑ iminentis ſuꝑ ca-
pita accubantiũ inter epulas impendentem
ruinã. Hęc plena ſũt fabularũ:nec tñ nega-
uerim pęnas eſſe poſt mortẽ. Sed qđ ad
mortẽ id qđ poſt mortẽ eſt? Si aũt quę poſt
mortẽ ſunt referantur ad mortẽ:eadẽ etiam q̃
poſt vitã ſunt referantur ad vitam. Nulla er-
go erunt ſupplicia quę referantur ad mortem.
Mors eñ vt ſupra diximus abſolutio eſt ⁊
ſeparatio animę ⁊ corporis. Nõ eſt aũt ma-
Phil.1. la ſolutio: qr diſſolui ⁊ eſſe cũ chriſto multo
Pſ.33. meli⁹. Nõ igitur mala mors. Deniq; mors
peccatorũ peſſima. Nõ vtiq; mors peſſima
generaliter:ſed peſſima ſpecialiter peccato-
rum. Deniq; precioſa iuſtorũ. Unde liquet
acerbitatẽ nõ mortis eſſe:ſed culpę. Pul-
chre autẽ gręci a fine mortẽ appellauerunt.
τελευτην eñ mortem appellant: eo q finis
iſtius vitę ſit. Sed etiã ſomnũ ſcriptura
[illegible].11. nuncupat mortẽ:ſicut eſt illud: Lazar⁹ ami-

cus noſter dormit:ſed vadã vt ſuſcitẽ eum.
Somnus aũt bon⁹: quoniã quies eſt: ſicut
ſcriptũ eſt: Ego dormiui ⁊ requieui: ⁊ ſurre- Pſ.3.
xi:qm̃ domin⁹ ſuſcepit me. Dulcis igitur qui-
es mortis. Deniq; domin⁹ ſuſcitat quieſcẽ-
tes:quia dñs eſt reſurrectio. Illud quoq;
egregiũ:quod ait ſcriptura: Ante mortẽ nõ Eccl.11.
laudaueris quẽquã. Unuſquiſq; eñ in no-
uiſſimis ſuis cognoſcitur: ⁊ in filijs ſuis ęſti-
matur:ſi bene filios ſuos inſtituit: ⁊ diſcipli-
nis cõpetentib⁹ erudiuit. Siquidẽ ad negli-
gentiã patris:refertur diſſolutio filiorum. Dũ
eñ vnuſquiſq; q̃diu viuit obnoxius eſt la-
pſui:nec ſenect⁹ immunis a crimine. Ideo
legis:qr abraam mortu⁹ eſt in ſenectute bo- Geñ.25.
na:eo q in bonitate ꝓpoſiti ſui permanſit.
Mors igitur vitę eſt teſtimoniũ. Nam ſi
laudari ante gubernator nõ põt: q̃ in por-
tum nauẽ deduxerit: quomõ laudabis ho-
minẽ priuſq̃ in ſtationẽ mortis ſucceſſerit?
Et ipſe ſui eſt gubernator: ⁊ ipſe vitę huius
iactatur ꝓfundo. Q̃diu i ſalo iſto:tãdiu in-
ter naufragia. Dux ipe niſi ꝯfecto pręlio nõ
ſumit lauream:nec miles arma deponit:nec
ſtipendij mercedẽ adipiſcitur: niſi hoſte ſu-
perato. Mors igitur ſtipendiorum plenitudo
ſũma mercedis gratia miſſionis eſt. Quã-
tum autẽ morti dedit ſanct⁹ iob: qui dixit:
Benedictio morituri in me veniat. Nam Iob.29.
etſi iſaac benedixerat filios ſuos moriens: ⁊
iacob benedixerat patriarchas:tamẽ bene-
dictionis illius gratia poterat ſolis benedi-
centium meritis deputari:vel pietati pater-
nę. Hic vero nulla ꝑrogatiua meritorũ eſt:
nulla pietatis:ſed ſolius mortis priuilegiũ:
cũ benedictio cuiuſce morituri tantũ virtu-
tis habeat vt eã ſibi ſanct⁹ ꝓpheta optaue-
rit. Ac ꝑ hoc cogitemus ſemꝑ hunc verſi-
culum:⁊ corde teneamus: Si quẽ videmus
pauperem moriturũ ſumptu iuuem⁹: dicat
vnuſquiſq; noſtrũ: Benedictio morituri in
me veniat. Si quẽ viderimus debilẽ nõ de-
ſeramus:ſi quẽ in extremis poſitũ nõ relin-
quamus:occurrat ⁊ nobis dicere: Benedi-
ctio morituri in me veniat. Laudet ⁊ te vn⁹-
quiſq; moriturus:vnuſquiſq; depoſit⁹ ęuo:
vnuſquiſq; cõfect⁹ vulnere graui:vnuſq̃ſq;
morbo abſumptus:etiam morti proximus.
Hic verſicul⁹ quãtos benedici fecit:quoti-
ens mihi pudorẽ incuſſit:ſi moriturum ꝑterij:
ſi nõ viſitaui grauiter egrũ: ſi faſtidiui ino-
pẽ:ſi captiuũ nõ redemi:ſi ſenẽ ſpreui. Sit

ergo in corde ſemꝑ: vt ſtimulet duriores: vt
admoneat ꝓmptiores. Reſonēt te poſtre
ma verba morituri: ⁊ benedictionē tui egre
Prouer.24. diens corpore anima ſecū vehat. Eripe eti
am eū qui ad mortē ducitur: qui periturus
Job.29. erat niſi tu ſubueniſſes: vt dicas: Benedic/
tio morituri veniat in me.

Queadmodum ex recapitulati/ one de bono mortis: ꝓbet anima non mori cū corpore: ⁊ quō in bo/ nis demoratura ſit. Quid etiā no/ bis cauendū ſit: ⁊ quid faciendum ſi velimus poſt mortem huius cor poris in bonis eſſe: Ca.IX.

q Vis igiᷣ dubitet de bono mortis:
cū id qd̓ inquietū: id qd̓ erubeſcen/
dum: id qd̓ inimicū nobis eſt: id qd̓
violentū: id qd̓ ꝓcelloſuꝫ ⁊ ad omnia vitia
illecebroſum eſt cōquieſcat ⁊ iaceat: ⁊ quaſi
feruida cauea claudaᷣ ſepulchri: relinquaᷣ
rabies eius exanimis ⁊ emortua cōpago vi
ſcerū in terrā reſoluatur: Id aūt qd̓ familia
re virtutibus: amicū diſciplinis: ſtudioſum
glorię: ſequax boni: deo ſubditū eſt. Ad il/
lud ſublime euolet: ⁊ cū illo puro ⁊ ꝑpetuo
bono atqꝫ immortali maneat: ipi adhęreat:
⁊ cū ipſo ſit de q̄ cognationeꝫ ducit: vt qui/
Actꝫ.17. dam ait: Cuiꝰ ⁊ genus ſumus? Nō eñ mo
ri animā cū corpore manifeſtū eſt: qꝛ nō eſt
de corpore. Nō eſſe autē eaꝫ de corpe ſcri/
Geñ.2. ptura multis modis edocet. Naꝫ ⁊ adam a
dño deo noſtro accepit ſpiritū vitę: ⁊ factus
Pſ.114. eſt hō in aīam viuentē. Et dauid ait: Cōuer
tere anima mea in requiē tuam: qꝛ dñs be/
nefecit mihi. Et in q̄ bñfecerit audi. Quia
liberauit iquit pedes meos a lapſu. Vides
gratulari eū mortis huius remedio: qꝛ finis
factus eſt erroris: qꝛ culpa non natura defe
Vbi ſ cit. Deniqꝫ quaſi exutus ⁊ liber: dicit: Pla/
cebo dño in regione viuorū. Illa eſt eñ re/
gio. Deniqꝫ illā animarū requiē dicit: terrā
eſſe dicit viuētiū: quo peccata nō penetrāt:
vbi virtutū viuit gloria. Iſta aūt regio ple
na ē mortuoꝝ: qꝛ plena delictoꝝ: meritoqꝫ
Matth.8. dictū eſt: Relinque mortuos ſepelire mor/
Pſ.24. tuos ſuos. Sꝫ ⁊ ſupra ſimiliter ait: Anima
eius in bonis demorabiᷣ: ⁊ ſemen eiꝰ hęre/
ditabit terram: hoc eſt: Anima timētis deū
habitabit in bonis: vt ſemꝑ in eis ſit et ſm
ea. Qd̓ pōt etiā de eo accipi q̄ ſit in corpo
re: vt ⁊ ipſe ſi timeat deū i bonis habitet: et
in cęleſtibꝰ ſit: ⁊ poſſideat corpus ſuū: ⁊ do/
mineᷣ ei quaſi in ſeruitutē redacto: ⁊ poſſi/
deat hęreditatē glorię ⁊ cęleſtiū ꝓmiſſoruꝫ.

Vnde ⁊ nos ſi volumꝰ poſt mortē corpo/
ris huiꝰ in bonis eſſe: caueamus ne aggluti
neᷣ anima noſtra huic corpori: ne cōmiſcea/
tur: ne inhęreat: ne trahaᷣ a corpore: ⁊ tan/
quā ebria ꝑturbationibꝰ eius vacillet ⁊ flui
tet: nec ſe ei credat atqꝫ eiꝰ delectationibus
vt cōmittat ſe eiꝰ ſenſibus. Nā ⁊ oculus eiꝰ
error ⁊ fraus eſt: qꝛ fallitur viſus: ⁊ auris eiꝰ
deceptio eſt: qꝛ ⁊ auditus illudiᷣ: ⁊ ſapor eiꝰ
deceptio eſt. Deniqꝫ non ocioſe dictū eſt:
Oculi tui recta videant: ⁊ lingua tua nō lo/ Prouer.4.
quaᷣ ꝑuerſa. Qd̓ nō eſſet dictū: niſi frequē/
ter errarent. Vidiſti meretricē: captꝰ es vul
tu eius: ⁊ forma decorā putaſti: errauerunt
oculi tui: ꝑuerſa viderūt: alia nunciauerūt.
Nā ſi vera vidiſſent: vidiſſent deformē me/
retricis affectū: inhęrentē ꝓcaciam: indecē/
tem impudicitiā: marcētes libidines: tetrā
colluuionē: animę vulnera: cōſcientię cica/
trices. Qui viderit inquit mulierē ad cōcu/ Matth.5.
piſcendum eam. Vides ꝙ iſte falſum quęſi/
uit: qui nō veritatē ſed adulterium requiſi/
uit. Videre eñ queſiuit vt cōcupiſceret: nō
vt verū cognoſceret. Errat igiᷣ oculꝰ vbi
errat affectus. Affectꝰ ergo deceptio eſt: de/
ceptio viſus. Et ideo tibi dicitur: Neqꝫ ca/
piaris oculis: id eſt: non capiaᷣ anima tua.
Mulier eñ viroruꝫ ꝑcioſas animas capit. Prouer.6.
Deceptio auditꝰ. Deniqꝫ blandimēto mul/
to ſermonis: mulier fornicaria ſępe iuuenis
cor ſeduxit: decepit: illuſit. Ergo nō laqueis
nos credamus ⁊ retibus his quę decipiūt ⁊
illudunt: qꝛ corda temptanᷣ: impediunᷣ co/
gitationes: quę impediunᷣ viſu: impediun
tur auditu: odore: tactu: ſapore. Nō ſequa/
mur illecebroſa ⁊ ſeductoria: ſed ſequamur
illud qd̓ bonū eſt: illi adhęreamꝰ: illud imi/
temur: illius ꝑſentia: illiꝰ cōmunicatio nos
meliores faciat: mores noſtros coloret: illiꝰ
quędā nos ſocietas informet. Qui eñ bo/
no adhęret aſſumit inde qd̓ bonū eſt: qꝛ ſcri
ptum eſt: Cū ſancto ſanctꝰ eris: ⁊ cū ꝑuerſo Pſ.17.
ꝑuerſus eris: ⁊ cū innocente innocens eris.
Aſſiduitate eñ atqꝫ imitatione quędā ſimi
litudinis imago formatur. Ideoqꝫ addidit:
Qm̄ tu illuminas lucernā meaꝫ dñe. Etem̄
qui appropinquat lumini citius illuminaᷣ:
⁊ plus in eo ſplēdor ęterni luminis refulget
e ꝓximo. Ergo anima quę illi adhęret inui/
ſibili bono deo atqꝫ immortali: ⁊ ipa corpo/

rea hęc fugit: ⁊ terrena ⁊ mortalia derelin/
q̄t: fitqꝫ illiꝰ ſimilis qd̓ deſiderat: ⁊ i quo vi/
uit ⁊ paſciᷣ: ⁊ qꝛ immortali intēdit: nō eſt ip
ſa mortalis. Quę enim peccat: moritur: nō
vtiqꝫ aliqua ſui diſſolutiōe: ſed merito mo/
riᷣ deo: qꝛ viuit peccato. Ergo quę nō pec/
cat nō moriᷣ: qꝛ manet in ſubſtātia ſui: ma/
net in virtute ⁊ gloria. Nam quō ſubſtātia
eius interire pōt: cū vtiqꝫ anima ſit quę vi/
tā infundit? Et cui anima infundiᷣ: vita in/
fundiᷣ: a quo anima diſcedit: vita diſcedit.
Anima ergo vita eſt: Quō pōt morteꝫ reci/
pere: cū ſit ꝯtraria? Sicut eñ nix calorē nō
recipit: nā ſtatim ſoluiᷣ: ⁊ lux non recipit te/
nebras: nā ſtatim diſcutit. Infuſo eñ lumi
ne tenebrarū horror aufertur: ſicut admoto
igne niuiū rigor deſinit: Ita ⁊ anima quę vi
tā creat mortē nō recipit: nō moritur.

De diuino teſtimonio quo de/ monſtratur ꝙ anima nō moriatur cuꝫ corpore. Et de errore hominū qui precioſa ſtruunt ſepulchra tan quā anime ⁊ corporiſ receptacula: cum animarū ſuperiora eſſe habi/ tacula ſcripture teſtimonijs valde ꝓbetur: Ca.X.

h Abemus ergo rationē: ſed hęc hūa/
Job.10. na: illud diuinū qd̓ ait dñs: Pote/
ſtatē habeo ponendi animā meā: et
poteſtatē habeo iterū ſumendi eaꝫ. Vides
igiᷣ qꝛ nō moriᷣ cū corpore: quę ⁊ ponitur ⁊
reſumiᷣ: ⁊ in manꝰ dei patris cōmendatur.
Sꝫ ne forte dicas ſpeciale eſſe qd̓ chriſti ē:
Et q̄uis ille quę ſūt hominis ſuſceperit: ta/
men qꝛ alteriuſ eſt cauſa ⁊ iſtud aſtruere: ne
tēpus craſtinetur: audi dicentē: Quid ſcis
an nocte hac a te tua anima repoſcaᷣ? Nun
quid dixit: moriaᷣ in te anima tua? Sed re/
poſcaᷣ a te. Quę data eſt repoſciᷣ: vel repe
tunt a te. Repetiᷣ eñ anima: nō interimiᷣ.
Qd̓ repetiᷣ manet: qd̓ interimitur non ma/
net. Quō eñ interimiᷣ: de qua dixit ſapien
tia dei: Nō timendū quēquā qui pōt corpꝰ
occidere: animā aūt nō poteſt? De qua dicit
Pſ.118. ꝓpheta: Anima mea in manibꝰ tuis ſemꝑ.
Semꝑ inquit nō in tēpore. Et tu cōmenda
animā tuā in manus dñi. Nō ſolum cū rece
dit e corpore: ſed etiā cū eſt in corpore eſt in
manibꝰ dñi: quia nō vides eam vnde veni/
at: aut quo vadat. Eſt ⁊ in te: ⁊ eſt cuꝫ deo.
Deniqꝫ cor regis i manu dñi: ⁊ ab eo regiᷣ
⁊ gubernaᷣ. Cor repleᷣ mente: et mens ani/
mę principale eſt: ⁊ virtꝰ animę eſt. Nō eam
virtutē dico quę in lacertis: ſed quę in cōſi/
lijs: tēperantia: pietate: atqꝫ iuſticia eſt. Si
cor hominiſ in manu dñi: multomagis aīa.
Si aīa in manu dei eſt: nō vtiqꝫ aīa noſtra
ſepulchro ſimul cū corpore includiᷣ: nec bu/
ſto teneᷣ: ſꝫ quiete pia fungiᷣ. Et ideo ho/
mines fruſtra ꝑcioſa ſtruūt ſepulchra: quaſi
ea animę et nō ſolius corporis receptacula
ſint. Animarū aūt ſuperiora eſſe habitacu
la: ſcripturę teſtimonijs valde ꝓbatur. Si
quidē ⁊ in heſdrę libris legimus: Quia cuꝫ 4.Heſdre.7.
venerit iudicij dies: reddet terra defunctoꝝ
corpora: ⁊ puluiſ reddet eas quę in tumulis
requieſcunt reliquias mortuoꝝ. Et habita/
cula inquit reddent animas quę his cōmē/
datę ſunt: ⁊ reuelabiᷣ altiſſimus ſuꝑ ſedē iu
dicij. Hę ſunt habitationes de quibuſ dicit
dñs: multas mānſioneſ eſſe apud patrē ſuū:
quas ſuis ꝑgens ad patrē diſcipulis ꝑpara
ret. Sed heſdrę vſus ſum ſcriptis: vt cogno
ſcāt gentiles ea quę in phię libris mirantur
tranſlata de noſtris. Atqꝫ vtinā nō ſuꝑflua
his ⁊ inutilia miſcuiſſent: vt dicerēt animaſ
hominū pariter ac beſtiaruꝫ eſſe cōmunes:
earūqꝫ ſummū pręmiū: ſi magnoꝝ philoſo/
phorū animę in apes aut luſciniaſ demigra
rēt: vt qui ante hominū genus ſermone pa
uiſſent: poſtea mellis dulcedine: aut cantuſ
ſuauitate mulcerent. Satis fuerat dixiſſe il
lis: ꝙ liberatę aīę de corporibꝰ ά'ιΔΗμ pete/
rent: id eſt: locū q̄ nō videᷣ. Quē locū latine
infernū dicimus. Deniqꝫ ⁊ ſcriptura habi/
tacula illa animaꝝ ꝓmptuaria nūcupauit:
quę occurrens querelę humanę eo ꝙ iuſti q̄
ꝑceſſerunt videanᷣ vſqꝫ ad iudicij diē ꝑ plu
rimū ſcilicet tēporis debita ſibi remunerati
one fraudari mirabiliter ait: coronę eſſe ſi/
milē iudicij diem: in quo ſicut nouiſſimorū
tarditas: ſic nō priorum velocitas. Coronę
eñ dies expectaᷣ ab omnibꝰ: vt intra eū di
eni ⁊ victi erubeſcant: ⁊ victores palmā adi
piſcanᷣ victorię. Illud quoqꝫ nō reliquit oc
cultum: eo ꝙ ſuꝑiores videanᷣ qui ante ge/
nerati ſunt: infirmiores qui poſtea. Cōpa/
rauit eñ vtero mulieris partꝰ huius ſęculi:
qm̄ fortiores ſunt qui in virtute iuuentutis
nati ſunt: infirmiores qui tēpore ſenectutiſ.
Defecit eñ multitudine generatiōis hoc ſę
culū tanqꝫ vulua generātis: ⁊ tāqꝫ ſeneſcēs
creatura robur iuuētutis ſuę: velut marcen
ti iam viriū ſuarū vigorē deponit. Ergo dū

expectatur plenitudo tēporis:expectāt ani
mę remuneratione debitā. Alias manet pę
na:alias gloria:⁊ tamen nec illę iterim ſine
iniuria:nec iſtę ſine fructu ſunt. Nā ⁊ illę vi
dentes ſeruātibꝰ legē dei:repoſitā eſſe mer
cedem glorię:cōſeruari earū ab angelis ha/
bitacula:ſibi aūt diſſimulationis ⁊ cōtuma
cię ſupplicia futura ⁊ pudorē ⁊ cōfuſionē: vt
intuētes gloriā altiſſimi: erubeſcāt in eius
cōſpectū venire:cuius mandatū temeraue/
runt. Sicut eñ ꝑuaricatio adę:ita ⁊ ꝯfuſio:
qm̄ ſicut ille ꝑ incuriā mandatoꝝ cęleſtiū la
pſus eſt: ⁊ pudore ſe ꝓlapſionis abſcondit:
fulgorē diuinę ꝑſentię verecūdia peccatricꝫ
cōſcientię ſubire nō auſus:ita ⁊ animę pec/
catorū vibrantis luminis eius ſplendorem
non ſuſtinebunt:quo teſte ſe reminiſcentur
erraſſe.

De iuſtarū animarum ingenti le/ticia per ſeptenariū ordinem dige/ſta. Ac de admonitiōe vt ⁊ nos ſtu/dium adhibeamus quo anima no/ſtra deo appropinquet:⁊ ab eo nō ſeparemur. Quo etiam modo hoc facere debeamus. Quōqꝫ nō verea/mur illum omnibꝰ debitum finē in quo heſdras remunerationem ſue deuotionis inuenit: Ca. XI.

Uſtarū aūt animarū ꝑ ordines q̄ſ/
i dam digeſta lęticia. Primū ꝙ vi/
cerint carnē:nec illecebris eius infle
xę ſint. Deinde ꝙ p̄cio ſedulitatis ⁊ inno/
cētię ſuę ſecuritate potiant̄:nec quibuſdā ſi
cut impioꝝ animę erroribꝰ ⁊ ꝑturbationibꝰ
implicent̄:atqꝫ vitioꝝ ſuorum memoria tor
queant̄:⁊ exagitent̄ quibuſdā curaꝝ ęſtibꝰ.
Tertio ꝙ ſeruatę a ſe legis diuino teſtimo
nio fulciant̄:vt factoꝝ ſuoꝝ incertū ſuꝑmo
iudicio nō vereant̄ euentū. Quarto qꝛ in/
cipiūt itelligere requiē ſuā:⁊ futurā ſui glo/
riā ꝓuidere:eaqꝫ ſe ꝯſolatōe mulcētes in ha
bitaculis ſuis cū magna trāquillitate requi
eſcēt:ſtipatę ꝑſidijs angeloꝝ. Quintꝰ au
tē ordo exultationis vberrimę habet ſuaui
tatē:ꝙ ex hoc corruptibilis corporis carcere
in lucē libertatēqꝫ ꝑuenerint: ⁊ repromiſſaꝫ
ſibi poſſideāt hereditatē. Eſt eñ ordo quie/
1.Cor.15. tis:qꝛ eſt ⁊ reſurrectionis. Sicut eñ in adā
oēs moriunt̄:ita ⁊ in xp̄o īquit oēs viuifica
bunt̄. Unuſquiſqꝫ aūt ī ſuo ordine: Primi/
tię chriſtus:deinde q̄ ſunt chriſti:q̄ in aduē/
tu eius crediderunt: deinde finis. Erit igit̄
ordo diuerſus claritatꝫ ⁊ glorię:ſicut erit or/
do meritoꝝ. Proceſſus q̄ꝫ ordinū: ꝓceſſum
exprimit claritatis. Deniqꝫ ſexto ordine
demonſtrabit̄ his:ꝙ vultus earuꝫ ſicut ſol
incipiat refulgere:⁊ ſtellarū luminibꝰ cōpa/
rari:qui tñ fulgor earū corruptelā iam ſenti
re nō poſſit. Septimꝰ vero ordo is erit:vt
exultent cuꝫ fiducia:⁊ ſine vlla cunctatione
ꝯfidant:⁊ ſine trepidatione lętent̄: feſtinan
tes vultū eius videre: cui ſedulę ſeruitutis
obſequia detulerūt:de quo innoxię ꝯſcien/
tię recordatione ꝑſumant glorioſā mercedē
laboris exigui: Quā incipiētes recipere:co/
gnouerit indignas eſſe huiꝰ tēporis paſſio/
nes:quibꝰ remunerationis ęternę gloria tā
ta refert̄. Hic ordo inquit animarū q̄ ſunt
iuſtorū:quos etiaꝫ imortales nō dubitauit
dicere in quinto ordine: eo ꝙ ſpacium inq̄t
incipiunt recipere fruētes ⁊ imortales. Hęc
eſt inquit requies earū ꝑ ſeptē ordines:⁊ fu
turę glorię p̄ma ꝑfunctio:priuſqꝫ in ſuis ha
bitationibꝰ quietę congregationis munere
ꝑfruant̄. Unde ait ꝓpheta ad angelū: Er/
go dabit̄ tēpus aīabus poſtq̄ ſeparatę fue/
rint de corpore vt videant de quo mō dixi/
ſti? Et dixit angelus: Septē dies erit liber/
tas earū:vt videant in ſeptē diebꝰ qui ꝑdi/
cti ſunt ſermones:⁊ poſtea cōgregabunt̄ in
habitaculis ſuis. Hęc ideo pleniꝰ de iuſto
rum ordine exp̄ſſa ſunt:q̄ de paſſionibꝰ im/
piorū:qꝛ meliꝰ eſt cognoſcere quomō inno/
cētes ſaluent̄:q̄ quomō crucient̄ flagitioſi.
Ergo qꝛ iuſti hanc remunerationē habēt
vt videant faciē dei:⁊ lumē illud qđ illumi/
nat oēm hoīem:ab hinc induamꝰ hmōi ſtu/
diū:vt appropinquet anima noſtra deo:ap/
propinquet oratio:adhęreat illi noſtrū de/
ſideriū:nō ſeparemur ab eo. Et hic quidē
poſiti meditando:legēdo:quęrēdo copule/
mur deo:cognoſcamus eū vt poſſumꝰ. Ex
parte eñ hic cognoſcimꝰ:qꝛ hic imꝑfecta: il
lic ꝑfecta oīa:hic paruuli: illic robuſti. Ui/ 1.Cor.
demus inquit nunc ꝑ ſpeculū in ęnigmatę:
tunc aūt facie ad faciē. Tunc reuelata facie
gloriā dei ſpeculari licebit:quaꝫ nūc aię cor
poris huiꝰ cōcretis viſceribꝰ īuolutę:ex qui/
buſdā carnis huiuſ maculis ⁊ colluuionibꝰ
obumbratę ſincere videre nō poſſūt. Quis Exo.
eñ inquit videbit vultū meum ⁊ viuet? Et
recte. Nam ſi ſolis radios oculi noſtri ferre
nō poſſunt:⁊ ſi quis diutiꝰ e regione ſolē in/
tēderit:cęcari ſolere ꝓhibet̄. Si creatura cre

aturā ſine fraude atqꝫ offenſione ſui nō po/
teſt intueri: quō pōt ſine periculo ſui vibrā/
tem cernere vultū creatoris ęterni:corporis
huiꝰ opertꝰ exuuijs? Quis eñ iuſtificat̄ in
cōſpectu dei:cū vnius qꝫ diei infans mun/
dus a peccato eſſe nō poſſit: et nemo poſſit
de ſui cordis integritate ⁊ caſtimonia glori/
ari? Nō timeamꝰ igit̄ recipi ab hominibus:
nō vereamur illū debitū omnibꝰ finem: in
quo heſdras remunerationē ſuę deuotiōis
inuenit:dicente ei dño: Tu eñ recipieriſ ab
hominibꝰ:⁊ cōuerſaberis reſiduū cum filio
meo:⁊ cū ſimilibus tuis. Qꝛ ſi illi glorio/
ſum ⁊ iocundū erat cum ſimilibꝰ cōuerſari:
quāto nobis glorioſius erit ⁊ iocūdius ad
meliores ꝑgere: ⁊ cōuerſari cū his quorū fa/
cta miramur? Quis vtiqꝫ prior: heſdras an
plato? Nā paulꝰ heſdrę:nō platonis ſecutꝰ
eſt dicta? Heſdras reuelauit ſm̄ collatā in ſe
reuelationē:iuſtos cū xp̄o futuros :futuros
⁊ cū ſanctis. Hinc ⁊ ſocrates ille feſtinare ſe
dicit ad illos ſuos deos: ad illos optimos
viros. Noſtra ſunt vtiqꝫ quę in phōꝝ litte/
ris ꝑſtant. Et ille poſuit ea quoꝝ ꝓpriū te/
ſtimoniū nō habebat:nos diuini p̄cepti ha
Matth.17. bemus auctoritatē. Moyſes ⁊ helias cum
Gen.18. chriſto apparueſt. Abraā duos alios cū deo
Gen.32. ſuſcepit hoſpitio: Jacob dei caſtra ꝯſpexit:
Daniel.12. Daniel iuſtos ſicut ſoleꝫ ⁊ ſtellas fulgere in
cęlo:reuelāte ſibi ſctō ſpū declarauit.

De conſolatiua exhortatione vt intrepide ꝑgamus ad redemptorē noſtrū ieſum chriſtuꝫ: ⁊ ad patriar/charū cōcilium:ſanctoꝝ cętū: iuſto/rumqꝫ cōuentū: vbi paradiſus io/cūditatis:parateqꝫ ſeruulis ieſu ꝓ/miſſe māſiones. Qua rōne p̄terea illuc feſtinare debeamꝰ: Ca. XII.

Is igit̄ freti :intrepide ꝑgamus ad
h redemptorē noſtrū ieſuꝫ: intrepide
ad patriarcharū cōciliuꝫ: intrepide
ad abraam patrē noſtrū:cū dies aduenerit
ꝓficiſcamur:intrepide ꝑgamus ad illū ſan/
ctorum cętū:iuſtorūqꝫ cōuentū. Ibimus
eñ ad patres noſtros:ibimꝰ ad illos noſtrę
fidei p̄ceptores:vt etiā ſi opera deſint:fides
opitulet̄:defēdat̄ hęreditas. Ibimꝰ ⁊ vbi
ſinū ſuū abraam ſanctꝰ expandit:vt ſuſcipi
at pauperes ſicut ſuſcepit ⁊ lazaruꝫ:in quo
ſinū requieſcūt:qui ī hoc ſęculo grauia atqꝫ
aſpera ꝑtulerūt. Sed nūc pater etiā atqꝫ
etiā extende ad ſuſcipiendū hinc paupereꝫ
manus tuas:aperi gremiū tuū:expande ſi/
nus tuos vt plures ſuſcipias:qꝛ plurimi in
deū crediderūt. Sed tñ q̄uis fides creuerit:
abūdat iniq̄tas:refrigeſcit charitas. Ibi/
mus ad eos qui recūbunt in regno dei cum
abraā:iſaac ⁊ iacob:qm̄ rogati ad cęnā non
excuſauerūt. Ibimꝰ eo vbi paradiſus eſt
iocūditatis:vbi adā qui incidit in latrones
neſcit iam vulnera ſua flere:vbi ⁊ latro ipſe
regni cęleſtis ꝯſortio gratulat̄:vbi nullę nu
bes:nulla tonitrua:nullę coruſcatiōes: nul
la ventoꝝ ꝓcella:neqꝫ tenebrę:neqꝫ veſper:
neqꝫ ęſtas:neqꝫ hyems vices variabunt tē/
porū. Nō frigus:nō grando:nō pluuię: nō
ſolis iſtius erit vſus:aut lunę:neqꝫ ſtellarū
globi:ſꝫ ſola dei fulgebit claritas. Dñs eñ
erit lux omniū:⁊ illud lumē verū qđ illumi/
nat omnē hoīem fulgebit oībus. Ibimꝰ eo
vbi ſeruulis ſuis dñs ieſus māſiones para/
uit:vt vbi ille eſt ⁊ nos ſimus. Sic eñ vo/
luit. Quę ſint illę manſioneſ: audi dicentē:
In domo patris mei māſioneſ multę ſunt. Joh.14.
Quę ſit volūtas:iterū iquit: Uenio ⁊ accer
ſio vos ad meipſum:vt vbi ego ſum ⁊ vos
ſitis. Sed dices:qꝛ ſolis diſcipulis loque/
bat̄:ꝙ ipſis ſolis ſpoponderit multas mā/
ſiones: Igit̄ vndecim tantum diſcipulis ꝓ/
parabat? Et vbi eſt illud ꝙ ex oībus mun/
di partibꝰ veniēt ⁊ recūbent in dei regno?
Uñ volūtatis diuinę dubitamus effectus?
Sed chriſti velle feciſſe eſt. Deniqꝫ demō/
ſtrauit ⁊ viā:demonſtrauit ⁊ locū:dicēs: Et
quo vado vos ſcitis:⁊ viā ſcitꝫ. Locꝰ apud
patrē eſt:via chriſtꝰ eſt:ſicut ipſe ait: Ego ſū
via:⁊ veritas:⁊ vita. Nemo venit ad p̄rem
niſi ꝑ me. Ingrediamur hanc viā: tenea/
mus veritatē: vitā ſequamur. Uia eſt quę
ꝑducit:veritas eſt quę cōfirmat: vita q̄ ꝑ ſe
reddit̄. Et vt ſciamus verā volūtatē:addi/
dit in poſterioribꝰ: Pater quos dediſti mi/ Joh.17.
hi volo vt vbi ego ſum:⁊ illi ſint mecuꝫ: vt
videant claritatē meā. Repetitio iſta cōfir/
matio eſt:ſicut illud: Abraam:abraā. Et ali
bi: Ego ſum:ego ſum q̄ deleo iniq̄tates tu/ Eſa.45.
as. Pulchre aūt qđ ſupra ꝓmiſit: hic po/
poſcit. Et qꝛ ante ꝓmiſit:⁊ ſic popoſcit: nō
ante popoſcit ⁊ ſic ꝓmiſit: ꝓmiſit quaſi ar/
biter muneris:ꝯſcius ptātis: popoſcit a pa
tre quaſi pietatis interpres. Et ante ꝓmiſit
vt poteſtatē cognoſcas:popoſcit poſtea vt
pietatē intelligas. Nō popoſcit ante ⁊ ſic ꝓ
miſit:ne videret̄ ꝓmiſiſſe potiꝰ qđ impetra/

uerat ꝙ qđ ꝓmiſerat p̄ſtitiſſe. Nec ſupfluū putes qđ popoſcit: cū tibi expmat paterne volūtatis ↄſortiū: in q̄ vnitatis indiciū: nō incrementū eſt ptātis. Seq̄mur te dn̄e ieſu: ſed vt ſequamur acceſſi: qꝛ ſine te nullus aſcēdit. Tu eñ via es: veritas: vita: poſſibilitas: fides: p̄miū. Suſcipe nos q̄ſi via: cōfirma q̄ſi veritas: viuifica q̄ſi vita. Pāde illud tuū bonū: qđ videre deſiderabat dauid inhabitans in domo dn̄i: idq̄ꝫ dicebat:
Pſ.4. Quis oſtendit nobis bona? Et alibi: Cre-
Pſ.26. do videre bona dn̄i in terra viuentiuꝫ. Ibi eñ ſunt bona: vbi vita ppetua eſt: vita ſine
Pſ.64. crimine. Alibi ꝙ ait: Replebimur in bonis domus tue. Qđ ideo frequētauit: vt ſcires hinc bonum illud phos tranſtuliſſe: qđ ſummū aſſerūt. Pande ꝙ illud vere bonū
Act.17. tuū: illud diuinū: in quo ⁊ viuimus ⁊ ſum⁹ ⁊ mouemur. Mouemur quaſi in via: ſum⁹ quaſi in veritate: viuim⁹ quaſi in vita eterna. Demōſtra nobis illud bonū qđ eſt ſimile ſui: ſemp indiſſolubile atq̄ꝫ imutabile: in quo ſim⁹ eterni in agnitione ois boni: ſicut vas electionis tue paulus teſtificat⁹ eſt:
Ad philemonē dicens: Forſitan eñ ideo diſceſſit ad horā: vt eternū illū reciperes. Eternū ꝙ miniſtrū dei dixit: ſcribens ad philomenē: cui⁹ fidem in agnitionē ois boni qđ in ſctis eſt in xp̄m ieſum euidētiorē fieri poſtulabat. In q̄ bono ē requies pura: lux imortalis: gr̄a ppetua: hereditas aiaꝝ pia: ⁊ ſecura tranq̄llitas: nō morti ſubiecta: ſed erepta de morte: vbi nul le lachrymę: null⁹ eſt flet⁹. Vñ eñ illic flet⁹: vbi null⁹ eſt lapſus: vbi ſunt ſancti tui erroribus ⁊ ſollicitudinib⁹: inſipiētia atq̄ꝫ ignorātia: timore ac metu: cupiditatib⁹ atq̄ꝫ oībus corporeis colluuiōib⁹ ⁊ paſſionib⁹ abſoluti: vbi regio viuētiū ē? Et vt aſſertiōi huic adiungam⁹ auctoritatē: de q̄ bono ꝓpheta di
Pſ.114. cit: Cōuertere aīa mea in requiē tuā: qꝛ dn̄s bn̄fecit tibi: qm̄ eripuit aīam meaꝫ de morte: oculos meos a lachrymis: pedeſ meos a lapſu: Placebo dn̄o in regione viuoꝝ. Placebo dixit: nō placeo: hoc eſt: de tēpore ſibi blandit futuro. Cōtraria ſunt aūt p̄ſentib⁹ futura: ⁊ tpalib⁹ eterna. Et ideo qm̄ ibi viuoꝝ regio: hic vtiq̄ꝫ mortuoꝝ. An nō mortuoꝝ hec regio: vbi vmbra mortis: vbi porta mortis: vbi corp⁹ eſt mortis? Deniq̄ꝫ donat petro: ne forte porte inferi p̄ualeant ei. Porte inferi iſte ſunt terrene. Vñ ⁊ ille ait: Qui exaltas me de portis mortꝭ. Sicut eñ ſunt porte iuſticie: in quib⁹ ſancti dn̄o ↄfitētur: ita ſunt criminū porte: in quibus impij dn̄m negauerūt. Audi qm̄ regio iſta ſit mortuoꝝ. Si quis igit mortuū tetigerit: imundus erit. Immūdus aūt in ↄſpectu dn̄i ois iniquuſ. Si q̄s igit tetigerit iniq̄tatē: imun
dus: ſi q̄s in delitijs: mortu⁹: qm̄ que in deli 1.Timoth.
tijs ē viuenſ: mortua eſt. Et q̄ infideles ſunt deſcēdunt in infernū viuētes: etſi nobiſcuꝫ vident viuere: ſ; in inferno ſūt. Si q̄s vſurā acceperit rapinā facit: vita ñ viuit: vt ha
bes in ezechiel. Si q̄s aūt iuſtus iuſtifica/ Ezech.33.
tiones dn̄i cuſtodit vt faciat eas: vita inq̄t viuet: ⁊ viuet in eis. Ipſe eſt ꝙ in regiōe viuoꝝ: in illa regione vbi vita nō abſcōdita ē ſed libera: vbi nō vmbra ſed gloria. Hic eñ nec ipſe paulus viuebat in gloria. Deniq̄ꝫ in corpore mortis ingemiſcebat: Audi dicē
tē: Nunc eñ vita nr̄a abſcondita eſt cū xp̄o Col.3.
in deo: cū aūt xp̄us apparuerit vita nr̄a: tūc ⁊ nos cū illo apparebim⁹ in gloria. Feſtinemus ꝙ ad vitā: Si quis vitā tangit viuet. Deniq̄ꝫ tetigit illa mulier q̄ tetigit fimbriā
ei⁹: ⁊ a morte dimiſſa ē: cui dicit: Fides tua Luc.8.
te ſaluā fecit: vade in pace. Si eñ q̄ mortuū tangit imundus eſt: ſine dubio q̄ viuentem tangit ſalu⁹ eſt. Queram⁹ ꝙ viuentē. Sꝫ iteꝝ videamus ne eū queram⁹ inter mortu
os: ⁊ dicat nobis ſic̄ ⁊ mulierib⁹ illis: Quid Luc.24.
q̄ritis viuentē cū mortuis? Nō eſt hic: ſ; ſurrexit. Ipſe ꝙ dn̄s vbi ſe q̄ri vellet oſtēdit:
dicēs: Vade ad fr̄es meos: ⁊ dic eis: Aſcen Joh.20.
do ad patrē meū ⁊ ad patrē veſtꝝ: deū meū ⁊ deū veſtrū. Ibi ꝙ q̄ramus eū: vbi q̄ſiuit iohānes: ⁊ iuenit. Ille eū i p̄ncipio q̄ſiuit: ⁊ iuenit viuētē apud viuētē: filiū apud patrē.

Nos eū i tēpoꝝ fine q̄ram⁹ ⁊ cōplectamur pedes ei⁹: ⁊ adorem⁹ euꝫ: vt dicat ⁊ nobis: Nolite timere: id eſt: nolite timere a pctis ſeculi: nolite timere ab iniq̄tatib⁹ mūdi: nolite timere a fluctib⁹ corporaliū paſſionum: ego ſum pctōꝝ remiſſio: nolite timere a tenebris: ego ſum lux: nolite timere a morte ego ſum vita: Quicūq̄ꝫ ad me venit: mortē nō videbit in eternū: qm̄ ipſe eſt plenitudo diuinitatis: ⁊ ipſi eſt gloria: decus: ppetuitas a ſeculis: ⁊ nunc: ⁊ ſemp: ⁊ in omnia ſecula ſeculorū. Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de bono mortis explicit.

Capitulorum libri de fuga ſeculi ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratione homo impediat vt a terrenis ſe exuere mentēq̄ꝫ eleuare ⁊ ſemp aſcendere ſine diuino auxilio nō poſſit. Et ꝙ aſcēdere volēs: nō leta ſeculi ⁊ amena: ſed plena doloris ⁊ luctus ſequi debeat. Quod etiā ſalu⁹ eſſe volēs: a xp̄o doceat vt ſup̄ mundū aſcēdat: ⁊ hoc ſeculū fugiat. Ca.I.

Quod etiā lex doceat ſeculum eſſe fugiendū et deū ſequendū. Et de abſolutione quattuor queſtionū ſcḋm myſticū intellectuꝫ p adaptationē ad diuerſa genera v̄tutū: iuxta quattuor que poſita ſunt in lege circa vrbes ad refugia diſpoſitas. Ca.II.

Quod p̄memorata virtutū genera etiā in apoſtolo nō adumbrata: ſ; exp̄ſſa habeant: vt ex dictis ipſi⁹ aperte demōſtrat. Ca.III.

Quid ſit fugere ſeculum: cuꝫ exhortatione vt fidei ſuffragio ſubnixi: accedamus ad ſedem gratie: hoc ſeculū ⁊ eius cōtagionē fugientes: neq̄ꝫ fugere erubeſcentes: cum glorioſum ſit ita fugere: queādmoduꝫ ex fuga iacob ⁊ aliorum ſanctorū patruꝫ demonſtratur. Et ꝙ beata etiā ſit fuga quā iacob ſuſcepit. Ca.IIII.

Cur hinc fugere debeamus: ⁊ quomō tranſire cum moyſe vt videamus deum calciamenta pedū ſoluendo. Quomō etiā relinquere vmbram hui⁹ vite: ⁊ cum ſancto dauid euolare: etſi nō vt aquila: ſaltem vt paſſer: etiam ſi nō ad celum: ſaltē ad montes. Ca.V.

Qua ratione volens fugere: velociter ⁊ diligenter fugere debeat: quo etiam fugiendum ſit: ⁊ ad quod bonū animas noſtras exigere debeamus. Ca.VI.

Quod non mediocris ſit cauſa cur hinc fugere debeam⁹. Atq̄ꝫ nō impigre malicia hui⁹ ſeculi fugiēda ſit: ⁊ q̄d ſit hinc fugere. Cur etiā malicia in terris verſet ⁊ ſeuiat. Qua p̄terea ratione dn̄s ieſus vindictā diaboli auctorꝭ malicie diſtulerit: neq̄ꝫ eadē ſententia in ipſū ⁊ in hoiem dicta ſit. Ca.VII.

Quō hinc animo fugere poſſimus etſi corpore retineamur. Quod etiā hinc quia tēpuſ breue eſt fugiamus: ne cū p̄tereūte figura mundi: opera noſtra noſq̄ꝫ ipſi p̄teream⁹: qđ ſi cauere velimus: mādata dei nō p̄teream⁹: neq̄ꝫ diſcipline alicui⁹ ꝓfectum: queādmodū ioſeph fecit: ⁊ in ſara oſtēditur: ⁊ ſicut iacob execut⁹ eſt. Ca.VIII.

De exhortatione ꝙ hinc fugiam⁹ ſicut fugit de patria ſanct⁹ iacob: ⁊ ſicut cerui fugiūt ad fontes aquaꝝ: quos ⁊ dauid ſitiebat. Quis quoq̄ꝫ ſit iſte fons: ⁊ quid hūc fontē deſiderans facere debeat: exēplo ſuſanne. Quō etiā ſicut paulus ⁊ loth fugerūt: nos fugere debeamus. Quib⁹ p̄terea modis quis bene fugere poſſit. Ca.IX.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Fuga ſeculi: In quo diffuſo diſertoq̄ꝫ ſermone: ⁊ hoc ſeculū fugiēdum: ⁊ deū ſequendū pſuadet: feliciter incipit.

Qua ratione homo impediat vt a terrenis ſe exuere: mentēq̄ꝫ eleuare ⁊ ſemp aſcendere ſine diuino auxilio nō poſſit. Et ꝙ aſcendere volens: nō leta ſeculi ⁊ amena ſed plena doloris ⁊ luctus ſequi debeat. Quod etiā ſaluus eſſe volens: a chriſto doceat: vt ſupra mundū aſcendat: ⁊ hoc ſeculū fugiat: Ca.I.

Frequens nobis de effugiendo ſeculo iſto eſt ſermo: atq̄ꝫ vtinā ꝙ facilis ſermo: tā caut⁹ ⁊ ſollicitus affect⁹. Sꝫ qđ peius eſt frequēter irrepit terrenarū illecebra cupiditatū: ⁊ vanitatū offuſio mentē occupat: vt qđ ſtudeas vitare: hoc cogites: animoq̄ꝫ voluas. Qđ cauere difficile eſt homini: exuere aūt ipoſſibile. Deniq̄ꝫ voti magis eā eſſe rē ꝙ effec
tus: teſtat ꝓpha dicēdo: Declina cor meuꝫ Pſ.118.
in teſtimonia tua: ⁊ nō in auariciā. Nō eñ in ptāte noſtra eſt cor nr̄m: et nr̄e cogitationes q̄ improuiſo offuſe mentē aīmq̄ꝫ cōfundunt: atq̄ꝫ alio trahūt ꝙ tu ꝓpoſueris. Ad ſecularia reuocāt: mundana inſerūt: voluptuaria ingerūt: illecebroſa intexunt: ipſoq̄ꝫ in tēpore quo eleuare mentē param⁹: inſertis inanib⁹ cogitatiōib⁹ ad terrena plerūq̄ꝫ deijcimur. Quis aūt tā beat⁹ qui in corde ſuo ſp aſcēdat? Sed hoc ſine auxilio diuino quō fieri pōt? Nullo ꝓfecto modo. Deniq̄ꝫ
ſupra eadē ſcriptura dicit: Beatus vir cui⁹ Pſ.83.
eſt auxiliū abs te dn̄e: aſcenſus in corde ei⁹.

Beat⁹ plane: quē delectatio nō reuocat:

quē voluptas nō inclinat: qui ad inferioꝛa
nō reſpicit. Quod nec ipſiꝰ loth vxoꝛ potu/
it euadere. Quo admonitꝰ exemplo apo
Phil.3. ſtolus poſterioꝛa obliuiſcens: ⁊ ea quę ſunt
pꝛioꝛa appetens: feſtinabat ad bꝛauiū ⁊ ꝑue
nire meruit: quia ante ſe chꝛiſtum videbat:
a quo ad iuſticię vocabatur coꝛonaꝫ. Sꝫ
peruenit ille qui ſeipſum ſibi abnegauit: vt
chꝛiſtū lucraretur. Deniqꝫ nō ipſe viuebat:
ſed viuebat in eo chꝛiſtꝰ. Naꝫ quis inter
tot paſſiones huiꝰ coꝛpoꝛis: inter tātas ille/
cebꝛas huius ſęculi tutū atqꝫ intemeratum
ſeruare pōt veſtigiū? Reſpexit oculus ⁊
ſenſum mentis euertit: audiuit auris ⁊ intē
tionē inflexit: inhalauit odoꝛ ⁊ cogitationē
impediuit: os libauit ⁊ crimen reddidit: ta/
Hiere.9. ctus cōtigit ⁊ ignem adoleuit. Intrauit
moꝛs ꝑ feneſtrā dixit ꝓpheta. Feneſtra tua
Matth.5. eſt oculus tuus. Si videris mulierē ad con
cupiſcendū intrauit moꝛs: ſi audias ſermo/
nes meretricios ītrauit moꝛs: ſi luxuria ſen
ſus tuos capiat: penetrauit moꝛs. Et iō
qui vult aſcendere: nō lęta ſęculi: non amę
na: nō delectabilia: ſed plena doloꝛis ⁊ fletꝰ
Eccl.7. ſequaꝛ. Melius eſt eī ire in domū luctꝰ: q̄
in domū gaudij. Deniqꝫ nec adaꝫ de pa/
radiſo deſcendiſſet: niſi delectatione decep
tus eſſet. Pulchꝛe igiꝛ dauid qui pericu/
loſos homines etiā ipſo aſpectu fuerat exꝑ
tus: beatū illuꝫ dicit: cui ſpes omnis in dei
noīe eſt. Sic eī nō reſpicit in vanitates et
inſanias falſas: ſi ſꝑ chꝛiſtuꝫ intendat: ſi ſꝑ
chꝛiſtū interioꝛibꝰ oculis aſpiciat. Unde ite
Ps.118. rū ad ſeipſum cōuerſus ait: Auerte oculos
meos ne videant vanitatē. Uanitas cir/
cus eſt: qꝛ nihil ꝓdeſt: vanitas eſt equoꝛuꝫ
velocitas: qꝛ mendax ad ſalutē eſt: vanitas
Eccl.1. theatrū eſt: vanitas ludus omnis. Omnia
vanitas inquit eccleſiaſtes quę in hoc ſęcu/
lo ſunt. Deniqꝫ qui ſaluꝰ eſſe vult: ſupꝛa
mundū aſcendat: quęrat verbū apud deū:
fugiat hunc munduꝫ: terras relinquat. Nō
eī poteſt ꝑcipere illud qd eſt ⁊ eſt ſemꝑ: ni/
ſi pꝛius hinc fugerit. Unde ⁊ dn̄s volens
Joh.14. patri deo appꝛopiquare apoſtolos ait: Sur
gite eamus hinc.

Quod etiam lex doceat ſeculū eſſe fugiendū ⁊ deum ſequendū. Et de abſolutione quattuoꝛ queſtionuꝫ ſm̄ myſticum intellectū per adaptationem ad diuerſa genera virtutū: iuxta quattuoꝛ que poſita ſūt in lege circa vrbes ad refugia diſpoſitas: Ca. II.

Docet te etiā lex fugiēdū ſęculū: de/
um ſequendū. Quid eī aliud do/
Numeri 35. cet cū dicit: Diſponetis vobis ciui/
Joſue 20. tates ad refugiū: ⁊ eruntvobis refugia quo
refugiat homicida oīs qui ꝑcuſſerit animā
inuitus: Et infra: Sex ciuitates ad refugia
erūt vobis: tres ciuitates dabitis trans ioꝛ
danem: ⁊ tres ciuitates dabitis in terra cha
naan? Aperte quidē cōfugientibꝰ hoc cri/
men homicidij: refugia ꝓpoſita ſunt. Sed
ſi cōſideremus altiꝰ: quattuoꝛ ſunt quę ad/
monent ꝓfundiꝰ eſſe expectāda arcana lec/
tionis iſtiꝰ. Unū: qua ratione ex his ciui/
tatibꝰ quę leuitis in poꝛtionē ſoꝛte obuene/
runt: ſex ciuitates ad refugiū datę ſint ho/
micidij crimine laboꝛātibꝰ: cur nō etiā alia/
rum tribuū ciuitates ad hoc munus depu/
tatę? Scdm: qua ratione ſex numero: non
eī ocioſe numerꝰ hic ꝑſcriptus videꝛ: neqꝫ
pluriū neqꝫ paucioꝝ ciuitatū? Tertiū: cur
tres vltra ioꝛdanē ciuitates: ⁊ tres in regio/
ne chananęa diſpoſitę ſint: quę refugio pec
cantibus foꝛent? Quartū: cur denumera/
tio et definitio tēpoꝛis cōpꝛehenſa ſit intra
qd habitet homicida ī ciuitate refugij: quo
ad moꝛiaꝛ ſacerdos magnus: ⁊ poſt moꝛteꝫ
ſacerdotis magni reuertaꝛ homicida in ciui
tatē habitationis ſuę? De ſingulis ꝗ opoꝛ
tet dicere: atqꝫ eo oꝛdine quo ꝓpoſuimus ꝓ/
ſita abſoluere. Cōpetenter itaqꝫ leuitarū ci
uitates datas ad refugiū: ꝑmo explicandū
eſt. Congrue aūt ꝓuiſum liquet: qꝛ leuitę
fugitātes ſunt mūdi huiꝰ vt placeant deo:
relinquāt patriā: parentes: filios: omnē co/
gnationē vt adhęreāt vni deo. Deniqꝫ ⁊
Gen. abꝛaę dictū eſt: Exi de terra tua: ⁊ de cogna
tiōe tua: et de domo patris tui. Sed foꝛte
Deu. dicas: Leuita nō erat? Sed habebat in lum
bis ſuis leuin: vt legimus ad hebꝛęos ſcrip
tum. Et dn̄s leuitis dicit cū diſcipulis ſu/
Luc. is: hoc eſt aplīs dicit: Si quis vult poſt me
venire abneget ſemetpiſū ⁊ tollat crucē ſuā
1. Pet. ⁊ ſequaꝛ me: q̄q̄ ad oēs iam dictū ſit: Uos
aūt genus electū: regale ſacerdotiuꝫ: gens
ſancta: ꝑplus in adoptionē. Uenit plenitu
do: reliquię ceſſarūt. Chꝛiſtus eī oēs voca
uit: omnibꝰ pꝛofecto patet vt oēs ſequanꝛ:
oībus regnū ꝓpoſitū: ⁊ vita ęterna. Ergo
cui deꝰ poꝛtio ē: nihil debet curare niſi deū:
ne alteriꝰ impediatur neceſſitatis munere.

Quod eī ad alia officia ꝯferꝛ: hoc religiōis
cultui: atqꝫ hinc nr̄o officio decerpiꝛ. Hęc
eī vera eſt ſacerdotis fuga: abdicatio do/
meſticoꝝ: ⁊ quędā alienatio chariſſimoꝛum
vt ſuis ſe abneget: q ſeruire deo geſtit. Re
cte ꝗ fugaces fugacibꝰ cōmendauit ęternę
legis ſanctio: vt qui hunc mundū obliti ſūt
eos recipiant qui peccata ſua cōdemnātes
atqꝫ opera: obliuiōeꝫ vitę ſuꝑioꝛis exoptēt:
⁊ ſęcularia quę geſſerint abolere deſiderēt.
Fugitans igiꝛ eſt ſuoꝛū: ſacri altaris eius
miniſter. Unde dn̄s quaſi pꝛinceps ſacer/
dotū: foꝛmā leuitis in euāgelio dans ſuo di
Matth.12. xit: Quę eſt mater mea: aut qui ſunt fratreſ
mei? Hoc eſt: nō agnoſco matrem: nō recog
noſco fratres: ignoꝛo ꝓximos. Mater mea
⁊ fratres mei hi ſunt: q audiūt verbū dei et
faciunt. Solū ꝗ verbuꝫ dei nouit miniſter:
cū eos nouit in quibus operaꝛ dei verbuꝫ.
Et ideo exul eſt mundi: fugitās coꝛpoꝛis:
fugitans paſſionū: qui abdicat ſe oībus: vt
3. Reg.19 ſolus remaneat: ſicut heliaſ dixit: Et ego re
lictus ſum ſolus. Sed nō erat ſolus cū quo
erat chꝛiſtus. Et ipſe dn̄s relictus eſt ſolꝰ:
Joh.16. Sed nō ſum inquit ſolus: qm̄ pater mecuꝫ
eſt. Eſt etiā illa cauſa: quia leuitę miniſtri
ſunt dei. Et ideo ipſoꝝ ciuitates fugiētibꝰ
homicidis ꝑ legē deputanꝛ: qꝛ ipſius eſt di/
uina mandata exequi: circa eos qui crimen
moꝛtale admiſerint. Neſcit eccleſia publi/
cas leges: ſuas nouit. Ut dn̄ico ſacerdos
1. Cor.5. obediat imperio: audi leuitā dicentē: Tra/
didi hmōi ſathanę in interitū carnis: vt ſpi
ritus ſaluus ſit in die dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti.
Percuſſus igiꝛ leuitico gladio moꝛiaꝛ ſen
ſus carnis in nobis: vt viuat aīa noſtra. Ni
ſi eī ſenſus carnis occiderit: nullus pōt eē
vitę fructus ęternę. Sex aūt ciuitatū refu
gia ſūt: ita vt pꝛima ciuitas ſit cognitio ver
bi: ⁊ ad imaginē eius foꝛma viuendi. Qui/
cūqꝫ eaꝫ cognitionē fuerit ingreſſus: tutus
Joh.15. a pęna eſt: ſm̄ qd ⁊ dn̄s ait: Jam vos mun/
di eſtiſ ꝓpter ſermonē quē locutꝰ ſū vobis.
Joh.17. Et alibi: Hęc eſt autē vita ęterna: vt cogno
ſcant te ſolū deum verū: ⁊ quē miſiſti ieſum
chꝛiſtū. Hęc ē igiꝛ ciuitas velut metropo/
lis: cui adiacēt alię qnqꝫ ciuitates leuitarū.
Secūda eſt ciuitas: ꝯſideratio diuinę ope
rationis: qua creatꝰ eſt mundus. Tertia
ciuitas: cōtemplatio ꝑtātis regię ⁊ maieſta
tis ęternę. Quarta ciuitas: ꝓpitiatiōis di
uinę cōtuitus. Quinta ciuitas: legis diui/
nę ꝯtēplatio: quę ꝑcipit quid faciendum ſit.
Sexta qꝫ ciuitas: poꝛtio legis: quę ꝓſcri/
bit quid nō faciendū ſit. Quāta abundan
tia diuinę miſericoꝛdię: quātę diuitię pieta/
tis eiꝰ: vt ſinguloꝝ ſtudia fragilitateſqꝫ hu/
manę cōditionis cōſiderans: quibꝰ ⁊ inuiti
ac reluctātes ad culpā ducimur: ⁊ nō volun
taria delicta victi illecebꝛis frequēter cōmit
timꝰ: diuerſa nobis refugia ꝓponat: ſex vi/
delicet vꝛbiū: vt quo numero mūdus foꝛma
tus eſt: eodē numero aduerſus mūdana vi/
tia ⁊ ſęculi huiꝰ naufragia remediū ꝓuide/
retur. Pꝛimū igiꝛ eſt remediū: vt ſi boni
ꝓpoſiti viro culpa irrepſerit: is ſine vlla cō
pꝛendinatione: ſi ꝑfectam velit habere ſecu
ritatē: ad ipſam rerū oīm arceꝫ ꝓperet: vbi
verbū eſt dei in illo ſinu patrio: id eſt: arca/
no ac receſſu dei: vbi eſt fons ſapiētię: vñ ꝓ
moꝛte: vitę ęternę hauriat potuꝫ imoꝛtalē.
Scdm eſt remediū: vt q nō pōt cognitio/
nē boni illius ꝑlibare: ⁊ tardioꝛ vel ingenio
eſt: vel fidei cōpꝛehēſione: qm̄ veloci mētis
vigoꝛe atqꝫ ingenij acumine ad cognitioniſ
ſummā ꝯtendiꝛ: ſaltē oꝑa dn̄i ꝯſideret: atqꝫ
ex his q̄ facta ſūt tāti ꝯtēpleꝛ opis auctoꝛē:
qm̄ ex his bonis q̄ ſunt in ꝯſtitutiōe iſtiꝰ cre
aturę (Bona eī valde ſūt: ſic dn̄s dixit) bo
nū illud ſūmū atqꝫ ęternū cōpꝛehēdiꝛ. Qui
oꝛdo rerū: q̄ diſciplina: q̄ gratia: Nōne his
q̄uis tardū ingeniū diligere auctoꝛē ſuū ꝓ/
uocatur? Etem ſi parētes qꝛ nos genuerūt
amamꝰ: quātomagis diligere debemꝰ crea
toꝛē parentū auctoꝛēqꝫ noſtrū? Ergo ope/
ratoꝛia virtꝰ dei: etſi nō videꝛ tn̄ ex ſuis oꝑi/
bus ęſtimaꝛ: operatoꝛēqꝫ opera ſua ꝓdunt
vt intelligaꝛ qui nō cōpꝛehēdiꝛ. Unde ⁊
dn̄s ait: Si mihi nō creditis: vel oꝑibus cre Joh.10.
dite. Bona igiꝛ etiā hęc ciuitas ad refugiū:
quę ędificatoꝛis ſui teſtificaꝛ gratiā: ⁊ affec/
tū noſtruꝫ excitat: vt eiꝰ ſimus cupidioꝛes:
qui tantā nobis fabꝛicę huiꝰ videaꝛ cōtuliſ
ſe pulchꝛitudinē. Tertius oꝛdo eſt regalis
ꝑtātis ꝯtēplatio: vt ſubijciamur regi: ſi nō
deferimꝰ tanq̄ parenti. Metu eī ꝑſidētis
plęrūqꝫ fit obediens ꝑtāti: qui eſt ſaluti in/
gratꝰ: vt neceſſitatē ſobꝛietatis agnoſcat: q
noluit ac nequit gratiā pietatis agnoſcere.
Coꝛrigit ꝗ neceſſitas: queꝫ pietas ꝓuocare
debuerat. Hę ſunt tres ciuitates trans ioꝛ
danē: ꝑfectioꝛi pꝛudentię ad refugiuꝫ datę:
vt pꝛimo culpā fugiamꝰ inductione animi
cōfoꝛmis ad imaginē dei. Ita eī creati ſu/

mus dicente deo: Faciam⁹ hoiem ad ima/
ginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Hęc ḡ primę illi⁹
ciuitatꝭ lex eſt. Deinde ſi ꝑ fragilitatē car/
nis ⁊ mundi illecebras ita mentē noſtrā for
mare nō poſſumus: reuerētia paternę gene
rationis: ⁊ ſedulitate ꝓlis peccatū leuem⁹.
1. Petri. 4. Charitas. n. multitudinē peccatoꝝ operit.
Qui ḡ ad imaginē dei eē non potuerit: ſit
ad plenitudinē charitatis. Illa ciuitas cul/
paꝫ excludit: hęc ſoluit. Hęc deniq lex ſe/
Deut. 6. cūdę ciuitatis: Diliges dn̄m deū tuū ex to/
to corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: et ex tota
virtute tua. Sed ſi rurſus anguſtiamini: ⁊
īminuti ſunt qui abūdantiā charitatꝭ ⁊ gra
tiā recipere nō poſſūt: habeſ tertiā ciuitatē:
vt diuinę ꝑtātis formido te ſobriū faciat ⁊ in/
Matth. 4. flectat metus. Et hęc lex tertia: Dn̄m deum
tuū adorabis: ⁊ ipſi ſoli ſeruies. Hę igitur
ꝑcipue virtutes: ⁊ ideo paucorū nō pluriuꝫ
ſupra iordanē poſitę: vt exꝑmas quaſi ima/
go archetypū diligas quaſi fili⁹ patrē: ado/
res quaſi ſubdit⁹ regē. Qui enī iordaneꝫ
trāſierint: iordanis autē deſcēſio eoꝝ dicit:
Qui deſcenderint ḡ ex illis ſuꝑioribus vir/
tutib⁹ ad hęc inferiora: id eſt: in quib⁹ inte/
gritas: charitas: humilitas vacillauerit: ha
bent ꝓpria homini refugia quę petāt: vt q
obnoxij delictis ⁊ inflexi vitijs ſunt nō vo/
lūtarijs: ſperent dn̄m ſibi recōciliari poſſe ſi
veniā petant: ſperent poſſe ſe corrigi ſi ꝑce/
pta ſequant̄ cęleſtiū mandatorū: quib⁹ aut
informamur ad innocentiā: aut reuocamur
a culpa. Hę igit̄ intra iordanē ciuitates ſe/
quēdę ſunt: vt ꝓpitiem⁹ nobis deū: ſequa/
mur quę iubet: vitem⁹ quę ꝓhibet. Sit ḡ ꝓ
pitiandę diuinitatis ambitio: ſequēdę ꝑce/
ptionis obeditio: interdictę ꝑuaricationis
cautio: quib⁹ ꝓpitiatoriā dei miſericordiaꝫ
⁊ nomothedicen ei⁹ ꝓuidentia vel inſtitu/
Joſue. 20. toꝝ obſequio: vel interdictoꝝ declinatione
veneremur. Quartū ſuꝑeſt: qđ ait: Quia
vſq ad illud tēpus erit i ciuitate refugij ho
micida ille: donec moriat̄ ſacerdos magn⁹.
In quo ſcđm litterā hęret interpretatio. Pri/
mū ipſa fuga forte magis q̄ ęquitate alicu/
ius examinis deſinita: deinde in cauſis pa/
rib⁹ impar euētus. Poterat enī fieri vt poſt
homicidę illi⁹ refugiū ſequēti die obiret ma
gnus ſacerdos. Quę aūt ſub incerto ſenten
tia? Ergo q̄ hęret littera: queram⁹ ſpiri/
talia. Quis eſt iſte magnus ſacerdos: niſi
dei fili⁹: verbū dei: cui⁹ aduocationē ꝓ no/
bis habem⁹ apud patreꝫ: qui exors eſt oim
voluntarioꝝ ⁊ accidentiū delictorū: in quo
cōſiſtunt oia quę in terris ſunt: et q̄ in cęlo?
Vinculo enī verbi cōſtricta oia ſunt: ⁊ eius
ꝯtinent̄ potentia: ⁊ in ipſo ꝯſtant: qm̄ in ip/
ſo creata ſunt oia: ⁊ in ipſo habitat ois ple/
nitudo. Et ideo oia manent: q̄ diſſolui illa
nō ſinit quę ipſe cōſtringit: qm̄ in ei⁹ volun
tate ꝯſiſtūt. Omnia enī quoad vult ſuo im/
perio coercet ⁊ regit: ⁊ naturali cōcordia li/
gat. Viuit igit̄ verbū dei: ⁊ maxime ī ani
mis viuit pioruꝫ: nec vnq̄ morit̄ plenitudo
diuinitatis. Nunq̄ enī moritur ſempiterna
diuinitas: ⁊ ęterna dei virtus. Sane mo/
ritur nobis ſi a noſtra aīa ſeparat̄: non quo
morte corrūpat̄: ſed quo diſſoluat̄ atq exu/
atur mens nr̄a ab ei⁹ ꝯiunctione. Mors enī
vera ē: verbi ⁊ aīę ſeparatio. Deniq ſtatim
incipit aīa pctīs patere volūtarijs.

Qđ ꝑmemorata virtutū genera etiā in apl̄o nō adumbrata: ſed ex/preſſa habeantur: vt ex dictis ipſi⁹ aperte demonſtrat̄: Ca. III.

h Abemus hęc genera nō adumbra/
ta ſed exꝑſſa virtutū in apl̄o: dicen/
te eo: Ita qđ in me eſt: ꝓmpt⁹ ſum Ro. 1.
⁊ vobis qui romę eſtis euangelizare. Non
enī erubeſco euāgeliū. Virtus enī dei eſt in
ſalutē omni credenti: iudęo primū ⁊ gręco.
Juſticia enī dei in eo reuelat̄: id eſt: in eo q
credidit. Deniq addidit Ex fide i fidē: ſicut
ſcriptū eſt: Juſtus aūt ex fide viuit. In q
igit̄ iuſticia dei reuelat̄: niſi in eo qui cōfor/
mis eſt imaginis dei? Habes primū ꝑceptū
ad imaginē. Scđm: q̄ inuiſibilia illi⁹ ꝑ ea
q̄ facta ſunt intelligunt̄: id eſt: ſempiterna
virt⁹ ei⁹: et diuinitas oꝑibus ei⁹ cognoſcit̄:
hęc eſt oꝑatoria virt⁹. Tertiū de imperiali
ꝑtāte: q̄ verbū dei regale eſt et iudiciale: et
plenū iuſticię ſacerdotalis: remunerationē
bonorū actuū: ⁊ retributionē maloꝝ ventu
ris in iudiciū ſuū ſeruāſ. De quib⁹ ait apl̄s:
Scimus aūt qm̄ iudiciū dei eſt ſcđm veritatē Ro. 2.
in eos q talia agunt. Itaq q veritatē ⁊ iu/
ſticiā dei cognouit: nō debꝫ ea agere q̄ mor
te digna ſint. Sequit̄ bonitas dei ꝓpitia/
toria: vtiq de qua dicit: An diuitias boni/
nitatis ei⁹ ⁊ patiētię ⁊ lōganimitatis ꝯtem/
nis? Ignoras qm̄ bonitas dei ad pęniten/
tiā te adducit? Id eſt: debet te adducere: ꝓ/
uocare: vt q̄ bon⁹ eſt de⁹: ſperare poſſis tu/
orū peccatoꝝ indulgētiā. Nō vult enī vin
dicare q eſt parat⁹ ignoſcere. Subtexuit
etiā legiſlationē: id eſt: nomothedicen: vt ſi

quis ꝯtēplatione diuinę bonitatiſ reſoluit̄:
⁊ magis ad negligentiā q̄ ad pęnitentiā ꝓ/
uocat̄: legē ſequat̄: Qm̄ ⁊ quicūq inqt ſine
lege peccauerūt ſine lege ⁊ peribūt: ⁊ qcūq
in lege peccauerūt: ꝑ legē iudicabunt̄. Lex
aūt gemia ē: naturalis ⁊ ſcripta. Naturalis
in corde: ſcripta in tabulis. Oēs ḡ ſub lege:
ſed naturali. Sed nō eſt oim: vt vnuſqſq ſi
bi ſit lex. Ille aūt ſibi lex eſt: q facit ſponte
q̄ legꝭ ſunt: ⁊ in corde ſuo ſcriptū opus legꝭ
oſtēdit. Habes q bona legis ſint: q̄ tn̄ nō
ſolū ſcire vel audire ꝑfunctorie: ſed etiā face
re debem⁹. Nō enī auditores legis iuſti ſūt
apud deū: ſed factores legis iuſtificabunt̄.
Cognouiſti etiā q̄ mala ſint. Primū natu
ra ipſa boni oꝑis magiſtra ē. Scis nō furā/
dū: ⁊ ſeruū tuū ſi furtū tibi fecerit verberaſ:
⁊ ſi quis ad vxorē tuā affectauerit ꝑſequen/
dū putas. Qđ ḡ in alijs repħendis: ipſe cō/
mittis? Qui pręædicas nō furandū: furaris?
Qui dicis nō adulterādū: adulteras? Secu
ta eſt etiā lex q̄ data eſt ꝑ moyſen. Per legē
aūt agnitio peccati. Accepiſti etiā qđ de/
clinares: ⁊ ea agis q̄ ꝓhibita cognoſcꝭ. Lex
aūt quid oꝑat̄: niſi vt ois mūdus fieret ſub
ditus deo: q̄ non ſolū hebręo lata eſt: verū
etiā aduenā vocauit: q̄ nō excluſit ꝓſelitū?
Sed q̄ ⁊ lex os omniū potuit obſtruere:
nō potuit mentē ꝯuertere: iđ vltimū reme/
diū poſtremę illi⁹ ciuitatis debebat̄: in q eſ
ſet refugiū ſalutare: vt mors ꝑncipis ſacer/
dotū ab omni nos mortis liberaret formidi
ne atq exueret metu. Quis eſt ille niſi de
Job. 1. quo lectū eſt: Ecce agn⁹ dei: ecce q tollit pec
Ro. 3. cata mundi: quē ꝓpoſuit de⁹ ꝓpitiationeꝫ
ꝑ fidē in ſanguine ipſi⁹ ad oſtēſionē iuſticię
ſuę? Accipe aūt q̄ ipſe princeps eſt ſacer/
dotum magnus: pater iurauit de eo dicēs:
Pſ. 109. Tu es ſacerdos in ęternum. Recte in ęter/
num: q̄ alij tꝑales oēs ſub peccato: hic aūt
imꝑuaricabile habet ſacerdotiuꝫ. Oēs ſub
morte: hic aūt ſꝑ viuens: qm̄ q ſaluare alioſ
Heb. 7. pōt: ipſe perire quēadmodū poſſet? Talis
enī inqt nobis decebat. Recta elocutio.
Siqdē ⁊ apud eos q verboꝝ ⁊ elocutionuꝫ
delectū habuerūt hmōi iuenit̄: dicente alio
loco editiore q̄ victorib⁹ decebat. Qđ ideo
nō ꝑterij: vt ſciam⁹ q̄ apl̄us naturalib⁹ ma
gis q̄ vulgatis: aut ſcđm artem vtit̄ verbis.
Talis ḡ inqt decebat: vt eſſet ꝑnceps: ſa/
cerdos: iuſt⁹: ſanct⁹: innocēs: imaculat⁹: ſe/
gregat⁹ a peccatorib⁹: ⁊ excelſior cęlis fact⁹.
Hoc eſt igit̄ verbū: qđ ſupra cęlos habitās
illuminat oia. Unde et vnct⁹ naturaliter
legit̄ a deo patre: q̄ lumē eſt verum qđ illu Job. 1.
minat oēs hoiem venientem in hunc mun/
dū. Hoc ē verbū dei in q eſt magnū ſacer/
dotiū: cui⁹ moyſes in illo veſtimento ꝑnci/
pis ſacerdotū indumēta deſcribit intelligi/
bilia: qđ virtute ſua induit mundū: ⁊ tanq̄
co amict⁹ fulget in oibus. Induit etiā co/
gnationē generis hūani ꝑ hui⁹ corꝑis ſuſce/
ptionē: ⁊ inenarrabilē charitatē: infundenſ
ſe oib⁹ ſpiritu ⁊ plenitudine diuinitatꝭ ſuę:
de cui⁹ plenitudine oēs accepim⁹: vt ſciam⁹
ſuꝑeminentē ſcientię charitatē chriſti: ⁊ iple
amur in oēm plenitudinē dei. Caput eſt enī
oim chriſt⁹: ex q totū corpus ꝓducit̄: ⁊ mu/
tua ſibi cōnexione cōiungit̄: incremētuꝫ ſui
in ędificationē charitatis accipiēs. Hoc eſt
igit̄ verbū qđ ſuꝑeminet: qđ moyſi in illius
Exo. 25. arcę teſtimonij ędificatiōe dicit: Immittes
in arcā teſtimonia quęcūq dabo tibi: ⁊ faci
es impoſitionē ꝓpitiatorij. Et infra: Impo
nes ꝓpitiatoriū ſuꝑ arcam deſuꝑ: ⁊ imittes
teſtimonia q̄ dabo: ⁊ innoteſcā tibi inde: et
loquar tibi deſuꝑ: hoc eſt: inde vbi ſuꝑ cęloſ
eſt: vbi apud patrē eſt: inde tibi loquar.

Quid ſit fugere ſeculū: cū exhor/tatiōe vt fidei ſuffragio ſubniti: ac/cedamus ad ſedem gratię: hoc ſecu/lū ⁊ eius cōtagionē fugiētes: neq fugere erubeſcentes: cū glorioſum ſit ita fugere: quēadmodū ex fuga iacob ⁊ alioꝝ ſanctorū patrum de/monſtrat̄. Et q̄ beata etiaꝫ ſit fuga quā iacob ſuſcepit: Ca. IIII.

a Ccedam⁹ itaq fidei ſuffragio ſubni
xi: ⁊ ei⁹ remigijs ſubleuati: ad illā ſe
dē grę: fugiētes h̄ ſęculū: ⁊ ei⁹ ꝯtagi
onē. Hoc eſt aūt fugere: abſtinere a pctīs:
ad ſſitudinē ⁊ imaginē dei formā ꝟtutū aſ/
ſumere: extēdere vires nr̄as ad imitationeꝫ
dei ſcđm mēſurā nr̄ę poſſibilitatis. Vir enī
ꝑfect⁹: imago ⁊ gloria ē dei. Vn̄ ⁊ dn̄s ait:
Matth. 5. Perfecti eſtote: ſic̄ ⁊ pr̄ veſter q in cęlis ē ꝑfe
ctus ē. Hoc ē igit̄ ſſ'em eſſe dei: hr̄e iuſticiā:
hr̄e ſapientiā: ⁊ in virtute eſſe ꝑfectū. Deus
enī eſt ſine peccato. Et ideo q peccatū fugit
ad imaginē eſt dei. Nō eſt igit̄ dubiū q̄
is qui a peccato eſt abſtinēs fugit. Unde ⁊
1. Cori. 6. apl̄us clamat: Fugite fornicationē. Perſe/
quunt̄ enī nos pctōꝝ illecebrę: ꝑſequit̄ libi/
do. Sꝫ tu fuge tanq̄ furioſam dn̄am: q̄ ſi

cōprehenderit:nec die nec nocte requieſce-
re ſinit:exagitat:urit:incēdit. Fuge aua-
riciā:ne te interiꝰ cōprehendat. Fuge inui
diā que non ſolū alienos: verum multoma
gis eum quē poſſederit lacerare conſueuit.
Fuge ꝑfidiam:ne te ſuis inuoluat retibꝰ.
Matth.10. Unū ⁊ dn̄s ait:Cū aūt ꝑſequenť vos in ci-
uitate iſta:fugite in aliam. Et ſi in alia ꝑſe-
quenť vos fugite in aliā:Amē dico vobis:
nō cōſummabitis ciuitates iſrael:donec ve
niat filius hōis. Etenī q̄uis ꝓpter infirmi-
tatē carnis fugam nobis ſuadere videať:tn̄
melius fugit:qui fugit illecebrā ſecularē:vt
nō teneať diuitiarū ſuarū ſollicitudine: nō
theſauri cōtemplatione:nō vite iſtiꝰ cupidi
tate:ſed directa animi intētione feſtinet ad
gloriam regni celeſtis: ꝓperet ad coronam:
nec terrenoꝝ ꝯtuitu a ſui corporis paſſione
reuoceť. Fuga ḡ mors eſt vel celebrata vł
adumbrata. Et forte illas exprimit refugij
legitimi ciuitates:vt cōfugiamus ad virtu
tum culmina:quas ꝓ p̄mijs bono fenerato
Luc.19. ri alibi diſpenſat dicens: Quia in modico
fidelis fuiſti:eris poteſtatē hābens ſuꝑ de-
cē ciuitates. Sed q: legē impleuit qui po-
Matth.5 tuit dicere:Nō veni ſoluere legē ſed imple-
re:ꝑfectiorē numerū remunerationis indul
get. Nō ergo erubeſcamꝰ fugere. Glorio-
ſa enī hec fuga eſt:fugere a facie pcti. Sic
fugit iacob matre ſua dicente. Dixit enī re-
Gen.27. becca: Exurgens fuge in meſopotamiam.
Sic fugit ⁊ moyſes a facie regis pharao:
ne eū aula regia coinq̄naret:ne irretiret po-
tentia. Deniq̄ p̄cioſius egypti diuitijs eſti-
mauit opprobriū chriſti. Sic fugit etiā da-
uid a facie regis ſaul:a facie abſalon. Deni-
q̄ fugiens augebat incremēta pietatis:qui
⁊ inſidiatori pepcit:⁊ parricide ſalutē roga-
uit. Sic fugit ⁊ ꝓplus hebreoꝝ: vt fides eiꝰ
⁊ vita inter fluctus ſibi aperiret viā. Fuga
illa erat trames innocētie:virtutis via:pie-
tatis aſſūptio. Audeo dicere: Sic fugit io-
nas in tharſis :nō corporis fuga: ſed mētis
aſcenſione:qui vſq̄ ad chriſti aſcēdit ſimili-
Jone.2. tudinē vt fieret typus chriſti. Sicut enī fuit
ionas in ventre ceti tribus diebꝰ ⁊ tribꝰ no-
ctibus:ſic erit ⁊ filius hōis in corde terre tri
bus diebꝰ ⁊ tribus noctibꝰ. Nā ſi ſic nō fu-
giſſet:nunq̄ de vētre ceti eſſet auditꝰ. Sz
ſi dubitas:doceat te rebecca:q̄ beata ſit fu-
ga:quā ſuſcepit iacob. Suaſit rebecca: Fu-
ge inquit in meſopotamiaz. Et iſaac dicit:

Surgēs vade in meſopotamiā in domū ba
thuel. In hymnis vel oraculis a pleriſq̄
vt ante nos ſcriptū eſt:Bathuel ſapiētia di
citur:interp̄tatiōe aūt latina:filia dei ſigni-
ficať. In domū ergo ſapientie mittitur ia
cob:⁊ accipere admoneť vxorē a filiabus la
ban:qui habitabat in charris:qđ ſignificat
cauernas:in quibꝰ ſpecies eſt ſenſuū q̄ ſunt
tanq̄ in cauernis corporis:vt viſus in ocu-
lis:auditꝰ in auribus:odoratꝰ in naribꝰ: in
ore ſapor. Qui enī delectať hoc mundo:⁊
tripudiat in voluptatibꝰ corporis:obnoxiꝰ
eſt ſenſuū paſſionibꝰ:atq̄ in his habitat et
diuerſať. Unde ei dicit rebecca: habitādo
paucos dies cū illo:nō multo tēpore:ne cor
poreis coloreť voluptatibꝰ: et ſeculi capiať
illecebris. Perſuadet autem habitare vt di
ſcat ſtudioſius diſcipline virtutes ſenſuū:⁊
velut ſitus quoſdā carnis atq̄ regiones:vt
ſe cognoſcat ⁊ nouerit vehementiā carnis:
quid ⁊ qua cauſa creatum ſit: quēadmodū
vnuſquiſq̄ ſenſus operetur. Qui viderit in Matth.5.
quit mulierē ad cōcupiſcendū eā: Male ſic
videt oculus. Videat ḡ oculus ⁊ fungať
ſuo munere:nō lubrice mētis imperio diri-
gať ad lapſum:vt vitium referat ꝓ officio.
Breue ḡ tēpus ad cognoſcendos ſenſus:
vel potiꝰ experiēdos datur:⁊ fortaſſe teneri
oris adoleſcētie prima exordia ſtatimq̄ re-
uocať:ne diutius titubet in lubrico: ⁊ diui-
dua quadā iņundatione corporis huiꝰ ſecu
li mergantur animi interiora veſtigia. Luz
aūt vel exꝑtus fuerit:vel ſteterit in inſtabi-
li ⁊ incerto atq̄ humido ſolo:reuocať a ma-
tre patiētia vel ꝑſeuerātia que dicit: Mit-
tā ad te ⁊ accerſiam te inde:vt ⁊ illic in lubri
co tutū portū inuenias ſapiētie:que te nō ſi-
nat tāq̄ in naufragio fluctuare: et reuerſus
ꝑſeuerare circa dei noueris cultū:⁊ ſis in cō
uentu gentiū:ſignificans eiꝰ fide eccleſiā gē
tium cōgregandā. His igiť patientie ⁊ ꝑ-
ſeuerantie inſtructꝰ diſciplinis: ꝑfectus ia-
cob copulam ſibi acquiſiuit de ſapiētie do-
mo:cōſortē ꝓpoſiti opimā dote prudentie
cū qua vite tēpora ſine vlla offenſione trāſ-
curreret. Audito igitur theſauro ſapiētie:
variarū ſibi ouiū inſtituit gregē:ſedulū:ra-
tionabilē: virtutū plurimaꝝ diuerſitate ful
gentem. Unde ⁊ iactantia carnis eius reci-
dit:qđ ſignificat femoriſ ſtupor:ſalua ſacra
interp̄tatiōe myſterij. His ḡ v̄tutibꝰ velut
gradibus quibuſdā mens eiꝰ aſcēdit in ce-

lū:⁊ dei ſecreta cognouit:⁊ cōfirmatus eſt ⁊
repletus: vt laban ſcrutans domū eius:ni-
hil apud eum inane:nihil vacuū reperiret:
nulla ſimulacra:nullaz effigiem vanitatis.
Nō enī apud eū erat imago ſed veritas:
non effigies ignauie:ſed ſolida forma iuſti-
cie:et vere virtutis expreſſio intelligibilis.
Itaq̄ laban ꝑſcrutatus eſt domū eiꝰ ſpi-
ritalē:⁊ nō inuenit effigies. Plena enī erat
nō figurarū: ſed negocioꝝ. Potuiſſet aūt
inuenire fundamenta virtutū ⁊ culmina:ni
ſi cecitatē cordis: ⁊ ꝑfide mentis caliginem
detuliſſet. Deniq̄ ea improbitatis cecitate
ſuffuſi mentē ſodomite: oſtiū nequaquam
ſancti loth inuenire potuerūt. Unde enim
mēs impia videre potuit viri ſancti vel exi-
tum vel ingreſſum? Ipſe q̄ dn̄s in euan-
Joh.14. gelio ait: Uenit enī princeps mundi huiꝰ:⁊
in me inuenit nihil. Quomō nihil inueni
re potuit in eo in quo plenitudo diuinitatł
habitabat:⁊ habitabat corporaliter: d quo
virtus exibat ⁊ ſanabat oēs? Quō nihil
inuenire potuit in ſoliditate v̄tutis: vberta-
te ſapiētie: integritate iuſticie? Ipſe dixiſti
Joh.20. dn̄e: Plenꝰ ſum:ipſe dixiſti: Mitte manuz
tuā in latus meū:⁊ noli eſſe incredulus:ſed
fidelis. Miſit manū q̄ nō credebat:⁊ domi
num te ⁊ deū reperit. Nō ergo tu vacuꝰ:
ſed ille cecus ⁊ inanis princeps iſtiꝰ mundi:
qui neſcit niſi ſua cernere:neſcit niſi ſua in-
uenire:ea que chriſti ſunt neſcit agnoſcere.
Aut ſi ſic quēadmodū pleriq̄ habent:nō
inueniet in me nihil:hoc eſt: nō inueniet in
me maliciā:quia malicia nihil eſt:nō inue-
niet mortuū:q: mortuus nō eſt. Sed quō
mortuū inueniret in eo:qui viuificat mortu
os:⁊ vocat ea que non ſunt:tanquā ea que
ſunt? Nō inueniet iquit peccatū in me: qui
mundi peccatū abſtuli. Quō enī nihil ha-
bet qui omnia habet? Et qđ plꝰ eſt: omnia
Joh.16. habet que pater habet: ſicut ipſe ait: Om-
nia que pater habet mea ſunt.

Cur hinc fugere debeamꝰ:⁊ quo modo tranſire cum moyſe vt videamus deum calciamenta peduz ſoluendo. Quomodo etiā relinquere vmbram huiꝰ vite:⁊ cum ſancto dauid euolare: etſi non vt aquila: ſaltem vt paſſer:etiā ſi non ad celū: ſaltem ad montes: Ca.V.

f Ugiamus ergo hinc vbi nihil eſt:
vbi inane eſt omne quod magnifi-
cuz putatur eſſe: vbi ⁊ qui ſe putat aliquid
eſſe nihil eſt: ⁊ omnino nō eſt. Uidi inquit Ps̄.36.
impium ſuperexaltatū ⁊ eleuatum vltra ce-
dros libani:⁊ tranſiui ⁊ ecce nō erat. Et tu
tranſi ſicut dauid:tranſi ſicut bonꝰ ſeruus:
ut dicať tibi: Trāſi recūbe. Trāſi ſicut moy Luc.17.
ſes:vt videas deū abraam:iſaac ⁊ iacob:et
videas viſum magnū. Sed ſi videre vis:
ſolue calciamentū pedū tuorū: ſolue omne
vinculū iniquitatis:ſolue vincula ſeculi: re-
linque calciamentū qđ terrenū eſt. Ideo ie
ſus ſine calciamēto: auro ⁊ argēto apłoſ de
ſtinauit:ne ſecū terrena portarent. Qui enī
bonū querit:nō in calciamēto ſed pedū ve-
locitate ⁊ decore laudať: dicente ſcriptura:
Q̄ ſpecioſi pedes euāgelizantiū pacē:euā- Eſa.52.
gelizantiū bona. Solue ḡ calciamentū pe
dū tuoꝝ vt ſpecioſi ſint ad euangelizandū.
Solue dixit:nō liga:ſolue vt trāſeas:⁊ illuz
quē mirabaris in terra impiū:nihil illic eſſe
nihil poſſe reperias. Tranſi igiť: hoc eſt:
fuge de terris: vbi malicia eſt: vbi auaricia.
Ideo dicit tibi dauid: Declina a malo ⁊ fac Ps̄.33.
bonū. Declinare:fugere eſt vtiq̄. Malū au
tē in terris:bonū in celo eſt. Unde ⁊ addi
dit: Inquire pacē ⁊ ſequere eā. Pax in celo
eſt. Deniq̄ de celo veniens dicit: Pacem Joh.14.
meā do vobis:pacē relinquo vobis. Er-
go q: fugienda ⁊ declināda ſunt mala: ma-
la aūt in terris:in terris iniq̄tates. Fugi-
amus terrena ne nos cōprehēdant iniq̄ta-
tes que etiā ſanctū cōprehenderūt dauid:ſi
cut ipſe teſtať dicens: Cōprehenderunt me Ps̄.39.
iniquitates mee:⁊ nō potui vt viderē:eo q̄
fumo iniquitatis oculus anime cecať ne vi
deat que ſunt lucida. Sic ergo ⁊ laban bo
na iacob videre nō potuit: ⁊ princeps huiꝰ
mūdi gloriā chriſti. Sed forte dicas: Cur
igitur iacob ad laban miſſus eſt: ſi laban re
p̄henſibilis? Si nomen cōſideremus can
didus dicitur. Latine ergo ad ſplendidiora
iubetur egredi iacob. Sed q: carnalis erat:
melius intelligimꝰ ſplendidiora vite huiꝰ.
Quaſi nondū ꝑfectus: primo ad euz vadit
apud quē ad horā exultaret in luce eiꝰ. Fili
os autē deteriores habebat:id eſt tolerabi-
lius nomē q̄ opera. Et ideo ⁊ in matris cō-
ſilio ⁊ diuino oraculo:⁊ ipſius iacob amato
ris diſcipline voluntate cito deſeriť ac dere
linquitur. Ubi condit autem ſimulacra
ſancta rachel:id eſt: eccleſia vel prudentia?
Que eccleſia inanes ideas ⁊ vanas neſcit ſi

mulacrorū figuras:ſed verā nouit trinitatꝭ
ſubſtantiā. Deniq̄ vmbrā aboleuit:ſplēdo
rem glorię manifeſtauit. Relinquam⁹ er/
go vmbrā qui ſolē querim⁹: deſeramus fu/
mū qui lumē ſequimur. Fum⁹ iniqtas ē:
qꝛ ſicut fumus oculis:ſic iniq̄tas vtentibus
Job.8. ea vmbra eſt vitę. Umbra eñ eſt nr̄a hęc
vita in terra:ſicut iob dixit. Quid aūt hic
niſi tēptationes? Omne tēpus in ſollicitu/
Eccl.9. dine:ois vita in moleſtijs. In medio inq̄t
laqueoꝝ ambulabis. Et alius in via q̄ am
bulabat extētos ſibi:ſed abſcōditos laque/
os querebat:ne deprehenſus caderet. Uo/
lebat fugere ſicut paſſer:ſed adhuc laqueꝰ
Ps.141. cōtrit⁹ nō erat. Perijt inq̄t fuga a me. Gra
uatas habebat pennas p illā tenebroſam
aquā in nubib⁹ aeris: ꝛ fortaſſe euolare nō
poterat. Deniq̄ illas pennas q̄rebat acci
pere vt euolaret ꝛ requieſceret:ſicut ſcriptū
Ps.54. eſt: Quis dabit mihi pennas ſicut colūbę
et volabo ꝛ requieſcā? Ubi eñ volat⁹: ibi
Ps.67. requies. Deniq̄ alibi dicit: Si dormiatis
inter medios cleros:pennę colūbę deargen
tatę. Sed fortaſſe dicas: Quō ergo hic di
Ps.138 cit fugā a ſe periſſe:qui ſupra dixerat:Si ſū
pſero pennas meas ante lucē? Nūquid cō
trariū eſt? Abſit. Multa eñ iuſtoꝝ certa/
mina. Nūquid ſemel athleta luctat? Quo/
tiens poſt coronas multas vincitur? In
alio certamine quotiēs qui ſępe vicerat:in/
terdū fluctuat: ꝛ in incerto hęret: et ſępe ſit
vt fortibus fortis cōgrediat: maioraq̄ oriā
tur certamina:vbi maiora viriū documēta.
Ergo dauid vbi fugam querebat vt eua/
deret aduerſariū:ꝛ nō inueniebat pēnas ſu
as:ancipiti fluctuabat certamine. Siquidē
vbi in poteſtate habet pēnas ſuas: titulus
pſalmi in finē eſt:id eſt:pfectionē ꝛ conſum
mationē victorię. Deniq̄ quaſi victor di/
Abd 3. cit: Dn̄e pbaſti me ꝛ cognouiſti me:tu cog/
nouiſti ſeſſionē meā ꝛ reſurrectionē meam.
Merito habebat facultatē volandi:qui pē
nas reſurrectionis acceperat. Hic autē ad/
huc in ſpelunca eſt: id eſt:in carne: in antro
quodā iſtius corporis:cū rege ſaul filio du/
ritię:ꝛ intelligibilis illius principis poteſta
te decertans:qui nō videtur ſed intelligit:
vnde ꝛ pſalmi titulus intellect⁹ eſt: quē ta/
men dauid poſitus in carne cōcluſit: ſed vt
cōcluderet rogando meruit. Deniq̄ a voce
ꝑcationis cępit. Adde illud ꝙ ille ex pſo/
na ſaluatoris pſalmus dicit:iſte ex perſona
dauid:qui in poteſtate nō habebat victori/
am:ſꝫ ſperabat a chriſto: ꝛ ipſe tamē poſtea
ꝙ expandit ad deū manus ſuas:tanq̄ pen
nas animę ſuę:ꝛ cōfugit ad dn̄m:ꝛ ſpiritꝰ
ſancti deductionē popoſcit: quo cognoſce/
ret viam p quā poſſit aſcendere:inclinari vi
dit cęlos vt chriſtus deſcenderet: ꝛ rogauit
vt eū leuaret manu ſua. Aut forte ideo pē
nas ſuas iam nō quęrebat: qꝛ pfectior fact⁹
manū chriſti deſiderabat. Qui vult igit
manu chriſti leuari:ante ipſe euolet: habe/
at pennas ſuas. Qui fugit ſeculū pennas
habet:etſi ſuas nō habet: Ne forte ille ſol⁹
nō habeat ſuas q̄ ptātē habet volādi:ſi ſuas
inq̄ nō habet:ab eo q̄ habet accipiat. Qui
fugit ergo ſeculū volat. Ecce inquit elonga Ps.54.
ui fugiens:ꝛ manſi in ſolitudine. Euola/
uit ergo dauid:ſicut nycticorax i domicilio.
Si aūt ad chriſtū referas:euolauit in corpo
ris paſſione: vt ſub vmbra alarum ſuarū p
tegeret populos nationū: Euolauit diuini
tate:māſit corpore:atq̄ habitauit in deſer/
to: vt plures fierent deſertę filij: ꝙ eius quę Esa.54.
habebat virum. Illud ergo corp⁹ ſequa/
mur vt ꝛ nos reſurgam⁹. Ubi enim corpus Matth.24.
ibi ꝛ aquilę. Qui nō pōt vt aquila volare:
volitet vt paſſer. Qui nō poteſt ad celū: vo
let ad montes:fugiat ante valleſtria quę ci
to corrūpuntur humore: ꝛ ad montes tran/
ſeat. Trāſiuit ad mōtes ſegor nepos abrā/
ꝛ ſaluus factus eſt: quę autē nō potuit aſcē
dere affectu fęmineo:reclinata ſalutem ami
ſit. Appropinquātibus montibus ęternis:
domin⁹ dicit p micheam pphetā: Surgite Michee.2.
hinc: qꝛ nō eſt vobis hic refrigeratio. Pro/
pter ſpurcitiā corrupti eſtis corruptione:p/
ſecutionē paſſi eſtis. Et domin⁹ dicit: Tunc Luc.21.
q̄ in iudęa ſunt fugiāt ad mōtes: vbi mons
ſyon:ꝛ ciuitas pacis hieru̅m:non terrenis ſꝫ
viuis ꝯſtructa lapidib⁹:ꝛ decē milia angelo
rū:primitiuoꝝ eccleſia pfectoꝝ ſpūs: iuſto/
rū deus:q̄ in ſanguine ſuo meli⁹ locut⁹ eſt
ꝙ abel. Ille eñ vindictā clamauit: hic idul
gentiā. Ille peccatū fratris accuſat: hic pec
catū mundi remiſit. Ille pdicit crimen:hic
texit:ſm quod ſcriptum eſt: Beati quorum Ps.31.
tecta ſunt peccata.

Qua ratione volens fugere: ve/ lociter ꝛ diligenter fugere debeat: quo etiam fugiendū ſit:ꝛ ad quod bonū animas noſtras erigere de/ beamus: Ca. VI.

Sed qui fugit: velociter fugiat ne cō/
prehēdat: velociter deprehēdet hunc
mundū vt hebręus egyptū. Qui
parturit parturiat:ne onuſto et degrauato
iniquitatib⁹ mentis vtero fugere nō poſſit:
ꝛ fugiat nō quaſi lactantē ferens: ſed quaſi
expeditū:nō paruulū geſtans:ſed perfectū
in chriſto exhibens: fugiat nō quaſi feriat⁹
in ſabbato: ſed tanq̄ operari⁹ in negocio:
nec tanq̄ ſterilis in frigore:ſed tanq̄ opim⁹
Matth.24. in meſſe. Ideo eñ dictū eſt: Orate: ne fi/
at fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Fuga
ergo hęc ſecūda virtutū eſt:nō effeta meri/
torū. Fuga hęc neſcit frigus timoris:tremo
rem mortis:ꝯtractionē ſollicitudinis:diſſo
lutionis ociū:laſciuię feriaſ:torporē lentitu
dinis:ſed vitę cęleſtis requirit impigrū via/
torem:regni ſuperioris competitorē ſtrenu/
um:diuitē agricolā:qui fructus ſuos cogat:
Deut.10. ꝛ cogendo diripiat. Quid eñ aliud a te o
homo querit:niſi vt timeas dominū:requi
ras eū:poſt ipſū ambules: cōprehendas vi
as ei⁹? In quo inquit cōprehendā dn̄m? Si
cōprehēdā in holocauſtis? Nō in decē mili/
bus hędoꝝ:nō in milibus arietū:nō in fru
ctibus impietatis recōciliat domin⁹ ꝛ pec/
cata redimunt:ſꝫ in bona vita dn̄i gratia cō
prehendit. Renūciatū eſt inquit tibi homo
quid ſit bonū:aut quid domin⁹ requirat a
te. Quid aliud niſi vt facias iuſticiā: ꝛ dili/
gas miſericordiā: ꝛ paratus ſis ire cum dn̄o
Job.14. deo tuo? Dicit ergo euāgeliū: Surgite ea
mus hinc. Dicit tibi lex: Poſt dominū deū
tuum ambulabis. Didiciſti quomō hinc
fugias: Quid moraberis? Dicit tibi euā/
Matth.3. gelium iterū: Progenies viperarū:quis vo
bis demōſtrauit fugere ab ira ventura? Et
dicit hoc illis qui veniebāt ad baptiſmū pę
nitentię. Ergo penitentia fuga eſt bona.
Gratia dei fuga eſt bona:in qua eſt aſſum/
ptio fugiētis. Deſertū fuga eſt bona: ad
q̄d fugit helias:heliſeus:iohānes baptiſta.
3.Reg.19. Fugit helias mulierē iezabel:id eſt:effu/
ſionē vanitatis:et fugit ad montē oreb:q̄d
ſignificat exiccationē: vt ſiccaretur in eo car
nalis profluuium vanitatis: ꝛ cognoſceret
pleni⁹ deū. Erat eñ ad torrentē chorrad:
q̄d eſt cognitio: vbi abūdantiā pfluentē di
uinę cognitionis hauriret:ita fugiens ſecu/
lū: vt nec cibū corporis hui⁹ exquireret: ni
ſi quem aues detuliſſent miniſtrę: ꝙ ꝙ eſca
eius plerūq̄ terrena nō fuerit. Deniq̄ qua
draginta diebus in virtute eſcę quā accepe
rat:ambulabat. Utiq̄ nō mulierem fugie/
bat ppheta tantus ſed ſeculū. An mortē ti/
mebat qui ſe obtulerat requirēti: ꝛ qui dice
bat ad dominū: Recipe aiam meā? Tędiū
vitę iſtius ſuſtinens nō cupiditatē:ſed fugi
ebat ſecularē illecebram: ꝛ ꝯuerſationis ma
culoſę contagionē: ꝛ impię ac puaricatricis
nationis ſacrilegia. Salomon ꝙ in muli
eris illius ſpecie corruptelā ſeculi huius ex/
ponit: ꝛ meretricias artes declinādas edo/
cet. Hęc eſt mulier aliena ꝛ fornicaria:a q̄
te vt cuſtodias adhortat. Ne declines in
vias ſeculi cor tuū:ſed colloces illud in ma/
nu dn̄i:in qua ēſt cor regis. Qui eñ ſeip/
ſū regit q̄d plurꝭ eſt ꝙ alijs imperare:cor ei⁹
in manu dei eſt: ꝛ quo deus vult cōuertit il/
lud: Nō mirum ſi cōuertit in bonū: qui pfe/
ctę bonitatis eſt. In manu ḡ dei ſumus
vt bonū queram⁹:illud bonū incorruptibi/
le atq̄ incōmutabile: de quo dicit amos p/
Amos.5. pheta: Exquirite bonū ꝛ nō malignū: vt vi
uatis: ꝛ ſic erit vobiſcū dn̄s de⁹ omnipotēs.
Quō dixiſtis: Odio habuimus mala: et
dilexim⁹ bona? Ubi ergo bon⁹ deus: ibi bo
na ſunt quę deſiderauit videre dauid: ꝛ vi/
Ps.26. ſurum ſe credidit: ſicut ipſe ait: Credo vide
re bona dn̄i in terra viuentiū. Illa eñ bo
na ſunt quę manēt ſp:quę nō queunt tēpo/
ris vel ętatis mutatione corrumpi. In illis
Matth.6. bonis eſt:qui deū ꝗſierit ꝛ inuenerit. Ubi
eñ cor hoīs:ibi ꝛ theſaurus ei⁹ eſt. Non eñ
ſolet bonū datū depcantibus dn̄s denega/
re. Ergo qꝛ bonus dn̄s eſt: ꝛ maxime ſuſti
nentib⁹ ſe bon⁹ eſt:ipſi adhęream⁹: cū ipſo
ſim⁹ tota aīa noſtra:toto corde: tota virtu/
te: vt ſim⁹ in lūine ei⁹: ꝛ videam⁹ ei⁹ gloriā:
ꝛ delectatiōis ſupnę fruamur grā. Ad illō
igit bonū erigam⁹ aīas nr̄as: vt in illo ſim⁹
atq̄ in ipſo viuam⁹. Ipſi adhęream⁹: q̄d
eſt ſupra oēm mentē: ꝛ oēm ꝯſiderationē: et
pace vtit ppetua ac trāqllitate. Pax aūt ſu
pra oēm mentē eſt ꝛ ſup oēm ſenſū. Hoc eſt
bonū q̄d penetrat oīa: et oēs in ipo viuim⁹
atq̄ ex ipſo pendem⁹. Ipſū aūt ſup ſe nihil
Marci.10. habet: ſꝫ eſt diuinū. Nemo eñ bon⁹ niſi vn⁹
de⁹. Q̄d ḡ bonū diuinū: ꝛ q̄d diuinū bonū.
Ps.103. Et iō dr̄: Aperiēte te manū: iplebunt oīa
bonitate. Per bonitatē eñ dei nobis vniū
ſa tribuunt: merito bona: quib⁹ nihil admi
xtū eſt mali. Hęc bona pmittit ſcptura fide/
lib⁹ dicēs: Quę bona ſūt terrę māducabitꝭ.

Boni ꝗ illius ſimiles ſimus: vt q̄ bona ſunt
adipiſcamur. Bonū qđ eſt: ſine iniquitate
eſt: ſine dolo: ſine aſperitate: cū gratia: cum
pietate: cū ſinceritate ⁊ beniuolentia: chari
tate: iuſticia. Itaqꝫ omnes virtutes: boni/
tas tanq̄ꝫ mater fecūda amplectit̄.

**Qđ nō mediocris ſit cā cur hinc
fugere debeamus. Qđqꝫ nō impi/
gre malicia huiꝰ ſeculi fugiēda ſit:
Et quid ſit hinc fugere. Cur etiam
malicia in terris verſetur ⁊ ſeuiat.
Qua ꝑterea ratione dn̄s ieſus vin
dictā diaboli auctoris malicie diſ/
tulerit: Necꝫ eadē ſentētia in ipſuꝫ
⁊ in homine dicta ſit: Ca. VII.**

Et igit̄ nō mediocri cauſa cur hinc
e fugere debeamuſ: vt ꝑueniamus a
malis ad bona: ab incertis ad fide/
lia ⁊ plena veritatis: a morte ad vitā. Ip
ſe quoqꝫ dn̄s dicendo: Poſui ante te bonū
⁊ malū: vitam ⁊ mortē: demonſtrauit q̄ bo
num vita eſt: ſed eterna. Si em̄ hec obno
xia ſeculo: atqꝫ eius malignitati: vtiqꝫ illa
eſt bona: que nō corrūpit̄ ⁊ mutat̄: que nul/
lo vitio degenerat: que virtute acquiritur.
Fugiamꝰ ergo maliciā ſeculi huiꝰ in quo ip
ſi dies inquit mali ſunt: ⁊ fugiamus impi/
gre. Idēqꝫ eſaias clamat: Cōualeſcite ma/
nus remiſſe: ⁊ genua diſſoluta: id eſt: nō cor
poris ſed anime genua ꝯualeſcite: vt direc/
tū ad celi altiſſima mētis veſtigiū poſſit at/
tolli: vt ſit doctrina ſolidior: vita maturior:
gr̄a plenior: prudentia circūſpectior. Hoc
eſt em̄ fugere: ſcire quo tēdas: ableuare ſe a
ſeculo: ableuare ſe a corpore: ne iterꝝ fruſtra
ſe aliqs extollat: ⁊ inflata mente carnis ſue
nō teneat caput: ⁊ dicat̄ de his: Fugerūt et
nō viderunt. Sed hoc eſt fugere hinc: mo
ri elemētis iſtius mūdi: abſcondere vitā in
deo: declinare corruptiones: nō attamina/
re cupiditates: neſcire que ſunt mūdi iſtiꝰ:
qui nobis varios gignit dolores: exinanit
cū repleuerit: cū exinaniuerit replet. Et hec
omnia inania ⁊ vacua: in quibꝰ nullus ſoli/
dus eſt fructus. Mortuꝰ eſt diues: ⁊ nihil
habet: q̄ nō eſt in deū diues: ⁊ ideo inſipi/
ens: q̄ ſapiētia cultura eſt dei: abſtinere au
tē a malis diſciplina eſt. Quis ꝗ nō fugiat
malicie locū: officinā improbitatis: que in/
terire neſciat? Deniqꝫ nō ocioſe ſignū po/
ſitū eſt ſupra cain: ne qs eū occideret: vt ſig
nificaret̄ ꝙ non extinguatur ⁊ auferat̄ a ter/
ris malicia. Timebat cain ne occideret̄: q̄
fugere neſciebat. Augetur em̄ ⁊ cumulat̄
ipſo vſu malicia: ⁊ eſt ſine moderatione: ſi/
ne fine dolo ⁊ fraude decernens: que factis
ſuis ꝓditur ⁊ ſanguine peremptorū: ſicut ⁊
cain ꝓditus eſt. Verſatur itaqꝫ in terris
malicia: et ideo rogamus voluntatē dei fie/
ri in terris ſicut ⁊ in celis: vt ⁊ hic ſit innocē/
tia. Itaqꝫ malicia q̄m illic iam locum nō
habet: hic circuit: hic ſeuit: ſeſeqꝫ infundit:
nō mundano illo merſa diluuio: nō ſodomi
tano exuſta incendio. Deniqꝫ grauiꝰ po/
ſtea in ſeminarijs pullulauit: vſqꝫ in ipſum
parricidales ac ſacrilegas inijciens manus
vniuerſorū auctorē ſalutis. Lex factū dā
nat: nō aufert maliciā. Ipſe dn̄s ieſus pec
catū donauit: auctorē eius diſtulit: vt eſſet
ꝑ quē iuſti ꝓbarent̄. Etem̄ q̄ malū deꝰ non
fecit: ſed nequitia diaboli inſeruit: vindictā
deꝰ diſtulit: vt ab ipſis quos deceperat dia
bolus vinceretur. Exercent̄ ergo decepti
vt ⁊ preciū luant facilitatis: ⁊ ſumāt ſtudia
virtutis: induſtriā cautionis. Unde ait:
Eſtote aſtuti ſicut ſerpētes. Quare ſicut ſer Matth.10.
pentes? Ut ⁊ ille ſpoliet̄ ſuo: ⁊ qui alios ex/
uere voluit: amttat que ſunt ipſiꝰ: nō vene/
na ſed merita nature. Deniqꝫ deijcit̄ ille: cū
tu aſcenderis. Scriptū eſt em̄: Videbam ſa Luc.10.
thanan ſicut fulgur cadentē de celo. Nō ful
gur inquit ſed ſicut fulgur: quia ſuū lumen
amiſit: qđ habebat anteqꝫ tibi tuuꝫ lumen
vellet auferre. Verū forte dicas: quia et
de ſaluatore legimus: Quia ſicut fulgur co Luc.17.
ruſcans de ſub celo: ita erit ⁊ aduentus filij
hominis. Bene ⁊ hic ſicut fulgur: quia ⁊
hic ſupra fulgur. Deniqꝫ fulgur de ſubcelo:
lumen autē verum ſupra celum. Ergo ſa/
thanas ſicut fulgur: quia amiſit qđ habuit:
tu autē recepiſti quod amiſeras. Nō em̄
ita circa illū ſicut circa te ſoluta eſt ſentētia.
Naꝫ chriſti gratia que te reſoluit: illū aſtrin
xit. Manet em̄ maledictio directa in ſerpē/
tem ꝓpter tuam deceptionē. Sic em̄ di/
ctum eſt ad eum: Maledictus tu ab omni/ Gen.3.
bus pecoribꝰ terre. Omniū em̄ cōmunis ini
micus eſt: qui fuit hoſtis bonorum: ⁊ ꝑ his
damnatur quos adhuc nō leſerat: quoniaꝫ
qui hoīem leſit cui illa omnia ſubiecta ſūt:
leſit omnia. Communeꝫ etenim legem ſol/
uit: qua ⁊ ipſe homini cuꝫ ceteris ſubditus
eſt: ideo cōmuni odio oīm atqꝫ execratione
maledictio/eius onerat̄. Genus aūt dam/

nationis: non mors ſed pena diuturna eſt.
Gen.3. Sup pectꝰ inquit tuū ⁊ ventrē ambulabis.
Premēda em̄ fuit noxia cōſcientia: ⁊ ꝓterē/
da malicia: fraudulentūqꝫ ſecretū tanquā a
dei facie relegandū: ſimul oſtendit̄ ꝙ terre/
na malicia ſit: que in terrā recuruet̄. Deni
Ubi s. qꝫ addidit: Et terrā edes oēs dies vite tue.
Deſcribi quidē his natura ſerpētis videt̄:
ſed magis omne vas malicie deſcribit̄: oīs
ſerpens iprobitatis: qui in ventrē ſe deijcit:
atqꝫ intra ſe venenū ſuū claudit: ⁊ intꝰ in pe
ctore ſuo voluit: cogitationibꝰ ſuis lubricꝰ:
⁊ ſup fraudes ſuas ambulans: ſuis dolis ſe
ipſe implicans: mouens ſꝑ atqꝫ exagitans
ſua venena cū cogitat. Ventrē qꝫ: hoc ē:
ſeminariū cordis ſui ꝓterens. Unde pul
Ps.57. chre dauid ait: Alienati ſunt pctōres ab vte
ro: errauerūt a ventre: locuti ſunt falſa. Fu
ror illis ſm̄ ſimilitudinē ſerpētis: ſicut aſpi/
dis ſurde ⁊ obſtruentis aures ſuas: que nō
exaudiet vocē incantantiū: ⁊ venefici cū in/
cantat̄ a ſapiēte. Propter hoc etiā illud pul
chre dictū videtur: qđ in libro ꝓphetico le/
Hiere.4. gimus: Ventrē meū doleo: ventrē meū do
leo: q̄ ibi eſt malicia vbi debet eſſe innocē/
tia: ⁊ illud plus laborat qđ in nobis debet
eſſe trāquilliꝰ: atqꝫ id neq̄tie veſtigijs ꝑcul/
patur: ſtimulat̄ vnguibꝰ: ꝓceſſu quodā im/
probitatis incremētoqꝫ ꝯcutit̄: vbi ē genita
le ſeminariū poſteritatis eterne. Videt̄ q̄/
dē hoc ad id eſſe referēduꝫ ꝙ dolebat: periſ/
ſe quos creauit filios ⁊ ſuſcepit: ſed multo/
magis ꝙ in vētre ſuo verbi ſeminariuꝫ non
habebāt. Ideo ventrē ſuū dicit: quaſi ꝓcio/
ſiſſimū. Precioſus em̄ mētis vterus eſt: in
quo fecūda ſeges ꝯſilioꝝ verbi ſemine pul/
lulare cōſueuit: ⁊ vite totius ſolēt atqꝫ vir/
tutū ac diſciplinarū quedā mēbra formari.
Sed vt reuertamur ad ꝓpoſitū: ꝙ malici
Gen.3. am deꝰ reprimendā interimqꝫ abolendā pu
tauerit: ait ad ſerpentē: Et inimicitias po/
nā inter te ⁊ inter mulierē: ⁊ ſemē tuum ⁊ ſe/
men mulieris. Ipſa tibi ſeruabit caput: et
tu illiꝰ calcaneū. Ubi inimicitie ſunt: diſcor
dia eſt nocēdiqꝫ ſtudiū: vbi nocendi ſtudiū
ibi malicia ponit̄. Ergo diſcordia inter ſer/
pentē ⁊ mulierem: diſcordie malicia ſubeſt.
Nō ē ꝗ ſublata malicia. Deniqꝫ ſeruatū ē
ſerpenti vt calcaneū mulieris ⁊ ſeminis eiꝰ
obſeruet: quo noceat ⁊ venenū ſuum infun
dat. Nō ꝗ ambulemus in terrenis: ⁊ ſerpēs
nobis nocere nō pōt. Sumamꝰ euāgeliciꝫ
calciamentū quo venenū ſerpētis excludit̄:
morſus eius hebetat̄: vt ſimꝰ calciati pedes
in euangeliū. Et fortaſſe ideo moyſes iu/
bet̄ ſoluere calciamentū pedū ſuorum vt ſu
meret calciamentū euāgelij: vel q̄ nō moy/
ſi: id eſt: nō ꝓphetis: ſed ap̄lis ꝑdicatio euā
gelij debebat̄. Ea eſt quā ſupra diximus di
cta in ſerpentē ſententia: in hoīem qꝫ cuiuſ/
modi dicta ſit cōſideremus. Maledictꝰ eſt
ille qui auctor eſt culpe: ſed nō maledictꝰ eſt
iſte qui aliena fraude deceptꝰ eſt: tn̄ q̄ non
ſeruauit mandatū dei: operū ſuorum labo/
re damnat̄. Maledicit̄ ſane terra: ſed in opi
bus pctōris: ⁊ maledicit̄ donec reſoluat̄ in
terrā. Ideo ꝗ deus ſuſcepit carnē vt maledi
ctū carnis peccatricis aboleret: ⁊ factꝰ eſt ꝓ
nobis maledictū: vt benedictio abſorberet
maledictionē: integritas peccatū: indulgē/
tia ſententiaꝫ: vita mortem. Suſcepit em̄ ⁊
mortē: vt impleret̄ ſententia: ſatis fieret iu/
dicato ꝑ maledictū carnis peccatricis vſqꝫ
ad mortē. Nihil ꝗ factū eſt cōtra ſentētiā
dei: cū ſit diuine cōditio impleta ſententie.
Maledictū em̄ vſqꝫ ad mortē: poſt mortem
autē gratia. Mortui ꝗ ſeculo ſumꝰ: qd ad
huc ſeculo deſeruimus? Mortui ſumꝰ cuꝫ
chriſto: quid adhuc vite huiꝰ actus requiri/
mus? Mortē em̄ chriſti in corꝑe nr̄o circūfe
rimus: vt ⁊ vita chriſti in nobis manifeſtet̄.
Nō ꝗ iam nr̄am illā vitā ſꝫ chriſti vitā vi/
uimꝰ: vitā innocētie: vitā caſtimonie: vitaꝫ
ſimplicitatis oīmqꝫ virtutū. Cū chriſto re/
ſurrexerimꝰ: in ipſo viuamꝰ: in ipſos aſcen/
damus: vt ſerpens calcaneū nr̄m qđ vulne
ret in terrenis reꝑire nō poſſit.

**Quō hinc animo fugere poſſimꝰ
etſi corpore retineamur. Qđ etiaꝫ
hinc q̄ tēpus breue eſt fugiamus:
ne cū ꝑtereunte figura mundi: ope
ra noſtra noſqꝫ ipſi ꝑtereamus: qđ
ſi cauere velimꝰ: mandata dei non
ꝑtereamus: neqꝫ diſcipline alicuiꝰ
ꝓfectū: quēadmodū ioſeph fecit:
⁊ in ſara oſtendit: ⁊ ſic iacob execu/
tus eſt: Ca. VIII.**

Ugiamus hinc. Potes animo fu/
f gere: et ſi retineris corpore. Potes
⁊ hic eſſe ⁊ adeſſe ad dn̄m: ſi illi ad/
hereat aīa tua: ſi poſt ipſū cogitationibꝰ tu/
is ambules: ſi fide nō ſpecie vias eiꝰ ſequa/
ris: ſi ad ipſum confugias. Eſt em̄ refugiuꝫ
⁊ virtꝰ: cui dicit dauid: Ad te cōfugi ⁊ nō ſū

deceptus. Ergo qꝛ deus refugiū: deus autē
in cęlo ⁊ ſupꝛa cęlos: vtiq̄ȝ hinc illo cōfugiē/
dum eſt vbi pax: vbi requies ab operibus:
vbi epulemur ſabbatuꝫ magnū: ſicut dixit
moyſes: Et erunt ſabbata terrę vobis eſcę.
Epulatoriū eñ ⁊ plenū iocūditatis ⁊ tran
quillitatis eſt: requieſcere in deo: ⁊ eiꝰ dele/
ctationem videre. Qui ergo cōfugimus ad
deū: ad munduꝫ reuertemur? Qui peccato
mortui ſumus: peccata repetemus? Qui re/
nunciauimꝰ ſęculo ⁊ vſui eius: iterū in luto
eius herebimus? Fugiamꝰ hinc: qꝛ tēpus
1. Cor. 7. breue eſt. Audi quō fugias. Et qui habent
vxores: ita ſint ac ſi nō habeant: ⁊ qui flent
tanq̄ȝ nō flentes: ⁊ qui gaudent tanq̄ȝ non
gaudentes: ⁊ qui emūt: tanquā nō poſſidē/
tes: ⁊ qui hoc mundo vtunť: tanq̄ȝ nō vtan
tur. Pręterit eñ figura huiꝰ mūdi. Nō er/
go cū p̄tereunte figura mūdi opera noſtra
p̄tereāt: nec etiā ipſi p̄tereamus: ſed manea
mus in veritate. Si maneamꝰ in chriſto ma
nemus in veritate: ⁊ cū eo manebimꝰ et nō
Pſ. 128. p̄teribimus: ſed dicemꝰ: Benedictio dñi ſu
per vos: benediximus vobis in nomine do
mini. Qui eñ p̄tereūt nō poſſunt dicere:
quia nō dixerunt p̄tereuntes viā: benedic/
tio dñi ſup vos: queādmodū dixit ꝓpheta.
Itaq̄ȝ ſi volumꝰ nō p̄terire opa noſtra: nō
p̄tereamus mandata dei: nō p̄tereamus re/
quirēdi ieſu dñi diligentiā: emerēdi eiꝰ gra/
tiā. Nō p̄teriuit eum illa mulier: quę vſq̄ȝ
in phariſei domū ingreſſa: in qua chriſtꝰ re/
cūbebat: in pedes eius ſupfudit vnguentū.
Nō p̄tereamꝰ diſciplinę alicuiꝰ ꝓfectū: ſi/
cut etiā ioſeph adoleſcentulus nō p̄teriuit:
qꝛ fratres ſuos requirebat: ⁊ ad eū feſtina/
bat locū in quo paſcebant oueſ: ⁊ cū cogno
uiſſet quia in dothaim ſunt: prexit eo. Sig/
nificatur aūt illo verbo dothaim defectus
idoneus: id eſt: vanarū opinionū defectus
nō mediocris: ſed pfectus ⁊ plenus: in quo
ꝓfectus eſt animę. Sapiens eñ q̄ſi monu/
it: addidit: Deficiunt eñ ſęculares opinio/
nes: quę mulieribꝰ infirmis cōparāť. Un/
de pulchꝛe quo oſtenderet ſara ad ꝓfectum
Gen. 18. veniſſe vt generaret riſum ⁊ lętitiā. Defece/
runt inquit ſarę fieri muliebꝛia. Bona ergo
defectio cupiditatū: defectio vanitatis: qꝛ
veritatis adiectio eſt. Unde ⁊ ſanctꝰ dauid
Pſ. 118. ait: Defecit in ſalutare tuum aia mea. Pa
ritura eñ erat quę cōceſſerat ⁊ ꝓmiſerat de/
us: paritura lętitiā: ⁊ ſobꝛiā illam iocūdita/
tis ebꝛietatē: paritura ante expectatū inge/
nium celeritate partus: fęta ſapiētię. De/
niq̄ȝ ⁊ de alijs hebꝛęis mulieribꝰ habes: qꝛ Exo. 1.
hebꝛęę prius pariunt q̄ȝ veniāt obſtetrices:
eo q̄ animę iuſtoꝝ nō expectent artes ⁊ di/
ſciplinas ꝓpter inuentionū genera: nec re/
quirant adiumēta generādi: ſed ſponte par
tus ſuos fundant: expectationēq̄ȝ p̄ueniāt.
Nec minus impiger ad inueniendū q̄ȝ ad
exequendū iacob: cui cum mater dixiſſet vt
inferret patri eſcas: definitionū genera ſup
petiſſe cernimus. Nam ⁊ cito inuenit: ⁊ in/
uentorū ſuorum auctorē teſtificatꝰ eſt deū:
in quo ⁊ diligentię palma ⁊ ingenij ſanctifi/
catur vbertas. Prima ergo definitio in in/
uentione. Qđ iueniť q̄riť: ⁊ qđ q̄riť tēporis
eſt: qđ tēporis eſt: vtiq̄ȝ diligētię eſt. In/
geniū igiť diuini eſt muneris: qđ aūt diui/
ni muneris: hoc naturę. Ingeniū ergo na/
turę eſt: inuentio diligentię. Illud ſine tem
pore: hoc indiget tēpore. Ideoq̄ȝ illud in tē
pore p̄ſto eſt: hoc in ſpacio tēporis inueſti/
gatur. Illud ſupꝛa nos: hoc vero ad nos re
fertur. Querenti igitur patri cibum verbi(
Nō eñ in ſolo pane viuit homo: ſed in om/ Matth. 4
ni verbo dei) Talē cibum quęrebat iſaac:
Talē cibū eſuriuit petrꝰ q̄ñ vidit creditu
ri gentilis populi myſteria. Eſau p̄ſto nō
habuit cibū ſpiritalis ⁊ velocioꝛis ingenij.
Dū ille venať ⁊ quęrit: ⁊ pꝛędarū atq̄ȝ agre/
ſtem ſermonē ſuggerere parat: pręuenit ia/
cob celeri inuētione ⁊ miti: ⁊ ꝓpe domeſti/
ca reſponſione ſuaue verbū miniſtrās: quo
eum mulceret ac delectaret. Unde mira/
tus pater ait: Quid eſt hoc qđ tam cito in/ Gen. 27.
uenire potuiſti fili mi? Reſpōdit iacob: Qđ
tradidit dominꝰ deus tuꝰ in manus meas.
Prima definitio in interrogatione eſt: ſe/
cunda in reſpōſo. Plena igiť omnia repe
riens pater quę erāt vel ingenij vel diligen
tię: definitionis cōſummationē cōcluſit di/
cens: Ecce odoꝛ filij mei tanquaꝫ odoꝛ agri Ubi ſ.
pleni: cui benedixit dñs. Ager eñ ⁊ natu/
rale habet fertilitatis ingeniū: ⁊ culturę di/
ligentiā temporalē: meritoq̄ȝ i eo eſt pleni/
tudo: cui vtrūq̄ȝ nō deeſt ſimul. Cū addi/
derit: quē benedixit dñs: videť naturę gra/
tiā p̄tuliſſe inuētionis laboꝛi. Et cōfirma
uit eſau dicens: Iuſte vocatū eſt nomen il/
lius iacob. Supplantauit eñ me iam bis: et
pꝛimogenita mea accepit. Sꝫ forte dicas:
In quo morā fecit: qui ad venationē a pre

miſſus eſt? Sed cōſidera: qꝛ ⁊ pater ꝓnū/
ciauit: qꝛ paratū habere nō poſſet qđ ſpiri/
taliter petebať: ⁊ ideo qꝛ deficiebat igenio
vel diligentię ſubſidiū: vt adiūgeret exige/
bat. Celeritatis quoq̄ȝ admonet qui ait:
Cape arcū ⁊ ſagittā. Accepit tñ ⁊ diligentię
fructū: qui agnoſcit ſuperiꝰ ⁊ ſui ingenij mu
nus. Nec imerito domeſticos cibos detu
lit: qui de domeſticis ſeminis ſui ſapiētię ſi/
bi acquiſiuit copulā. Bona aūt diligētia cū
ſapientia: ⁊ inuentio cuꝫ ingenio naturali.
Deniq̄ȝ habēs in ꝓmptu ſapiētię copulam
ſanctꝰ iſaac: deambulabat in cāpo: imo ab/
alienabať. Et nos pꝛimo ſapiētię copule/
mur: ⁊ ſic exeamus in campū: quęrere ⁊ iue/
nire cupiētes. Multi eñ ſine ſapiētia ma
le quęrunt. Et ideo cain: qꝛ nō acceperat a
deo pꝛudentiaꝫ: male quęſiuit: male exiuit
in campū. Abel bene qui pfectū ſacrificij
munus impleuit. Bonū eñ ſapientię ſacri/
ficiū: bona eſt hoſtia fides: ⁊ omnis virtus.
Prouer. 9. Deniq̄ȝ ſapiētia interfecit ſuas hoſtias: ⁊
miſcuit in cratere vinū ſuū. Et ideo vt inſi/
piētibus gentilibꝰ potū fidei daret: ad cra/
terē ſuum cōuocauit eos dicēs: Qui eſt in/
ſipiens: deuertat ad me. Et egentibꝰ ſenſu
dixit: Uenite ⁊ edite de meis panibus: ⁊ bi
bite vinū qđ miſcui vobis. De hoc crate/
re plato in ſuos libꝛos transferenduꝫ puta/
uit: ad cuius potū vocauit animas: ſed eas
explere neſciuit: qui potum nō fidei: ſed pfi/
dię miniſtrabat.

De exhoꝛtatiōe q̄ hinc fugiamꝰ ſicut fugit de patria ſanctꝰ iacob: et ſicut cerui fugiunt ad fontes aquarum: quos ⁊ dauid ſitiebat. Quis quoq̄ȝ ſit iſte fons: ⁊ quid hūc fontem deſiderans facere debeat: exēplo ſuſanne. Quō etiam ſicut paulus ⁊ loth fugerunt: nos fugere debeamus. Quibuſ pꝛeterea modis quis bene fugere poſſit. Ca. IX.

f Ugiamꝰ hinc ſicut fugit de patria
ſanctus iacob. Sciebat eñ verā pa
triā eſſe ſuperiorē. Fugiamus ſicut
cerui ad fontes aquarum: quos ſitiebat da
uid. Sitiat ⁊ anima noſtra. Quis eſt ille
Pſ. 35. fons? Audi dicentē: Qm̄ apud te ē fons vi/
tę. Huic fonti dicat anima mea: Qñ veniā
⁊ parebo ante faciē tuā? Fons eñ deus eſt.
Sed qui hunc fontē deſiderat: effundat
ſup ſe animā ſuā: vt nihil poſſeſſioni carnis
relinquat: ſed vbiq̄ȝ anima ſupfluat. Pul
chꝛe eaꝫ effudit ſuſanna: vt euapoꝛare in ea
nō poſſent incendia coꝛpoꝛis: moꝛtis foꝛmi
dines: vitę cupiditates. Effuſa ſup ipſam
anima: omne reſtrinxit carnale deſideriū: ſę
culare ſtudiū. Quę etiā ꝓdigioſorū ſenum
⁊ impꝛudentiū p̄ſbyterorū potuit flāmas re
ſtinguere: niſi in his libidinis ꝓfluuiū redū
daſſet. A quibꝰ cū intenderet calūnia: ſi aſ/
ſenſus negareť adulterio. Ingemuit ſu/
ſanna: ⁊ dixit: Anguſtię mihi aſſūt vndiq̄ȝ. Daniel. 13.
Si eñ hoc fecero: moꝛte ęterna peribo: ſi au
tē nō fecero: nō effugiā manꝰ veſtras. Me/
lius tñ iudicauit crimen potiꝰ fugere q̄ȝ peri
culū. Ploꝛauit itaq̄ȝ cū crimen obijcereť:
ploꝛauit cuꝫ ſibi de pudica ⁊ caſta: adulteri
iudiciū vendicarent: nō moꝛtē deploꝛas: ſꝫ
caſtitatis calumniā. Religionis iniuriā plo
rauit: ⁊ effudit ſup ſe nō coꝛpus: ſed animā.
Effudiſſet eñ coꝛpus: ſi carnalibꝰ acquieuiſ
ſet. Deniq̄ȝ cū moꝛte damnareť: exclama/
uit quaſi iudex reorū arbitra calumniātiū:
⁊ innocentis cōſcientię auctoꝛitate: diuinā
ſibi in iudiciū accerſiuit cognitionem: nō ti
more moꝛtis pcita: ſed arguētis cenſurę po/
teſtate p̄celſa. Suſanna ḡ fugit ſęculū: et
ſe deo credidit: ad illā arcē ciuitatis ętternę
fugiens: quę totū mundū cōplectiť: qm̄ in/
tra deum ſunt omnia. Fugit ⁊ paulus: vt
euaderet per feneſtram in ſpoꝛta dimiſſus. 2. Cor. 11.
Spartū eñ triplex coꝛrūpi non poſſe noue/ Eccl. 4.
rat. Sed fugit vt euāgeliū dñi toto oꝛbe p̄/
dicaret: ⁊ ideo in paradiſū raptus eſt. Et
nos fugiamuſ p feneſtrā: audientes p̄cepta
dñi: ⁊ viſu ſobꝛio: atq̄ȝ oculorū caſtitate ſer/
uantes. Fugiamus ſicut loth ſodomita/
na crimina: ampliꝰ q̄ȝ ſupplicia foꝛmidans.
Magis eñ pius certa ſcelerum fugit cōta/
gia: qui ſodomitanis domū clauſit: nec co/
habitans: nec cogitans eos: quoꝝ flagitia
neſciebat ⁊ oppꝛobꝛia auerſabať: nec fugiēs
reſpexit eos: quorū cōuerſationes nō deſi/
derabat. Fugit ergo ſicut loth: qui renū/
ciat vitijs: abdicat ſe incolaruꝫ moꝛibus: q
poſt ſe nō reſpicit: qui ſuperiorē illā ciuitatē
ingrediť introitu cogitationū ſuarū: nec re/
cedit ex ea donec moꝛiať pꝛinceps ſacci do/
tū qui tulit peccatū mundi: moꝛtuus quidē
ſemel eſt: ſed moꝛiať vnicuiq̄ȝ qui baptiꝫať
in moꝛte chꝛiſti: vt cōſepeliamur cū eo: ⁊ re/
ſurgamus cū eo: ⁊ in nouitate vitę illiꝰ am/
bulemus. Bene fugis: ſi coꝛ tuū nō imiteť
g

peccatoꝛū conſilia:cogitationes eoꝝ. Oſi
fugis:ſi oculꝰ tuꝰ fugiat calices et phialas:
ne fiat libidinoſus dum moꝛatur in vino:ſi
oculus tuus aliena declinet: vt lingua tua
veritatē cuſtodiat. Bene fugi:ſi nō reſpō-
deas imprudenti ad iprudentiā illiꝰ. Be/
ne fugis:ſi auferas greſſum pedū tuoꝛuꝫ ex
oꝛe inſipientiū. Cito em̄ malis ducibꝰ erra/
tur. Sed ſi vis bene fugere: longe fac vias
tuas ab eoꝛū ſermonibꝰ. Moꝛtuꝰ eſt tibi
princeps ſacerdotū:tibi crucifixꝰ eſt:vt cla-
uis eiꝰ adhereas. Te eniꝫ in illa carne ⁊ tua
peccata ſuſcepit: affixa ſunt in patibulo tu/
oꝛū delictoꝛū chirographa: vt iam mundo
nihil debeas:cui ſemel renūciaſti. Et recte
Gal.6. nihil debes cui ſuppetit dicere: Mihi enim
mūdus crucifixus eſt:⁊ ego mundo: vt iam
moꝛtē nō timeas:ſi geras chꝛiſtū in quo po
1.Coꝛi.15. tes dicere: Ubi eſt moꝛs victoꝛia tua? Ubi
eſt moꝛs aculeus tuꝰ? Etem̄ cū vetus ho-
mo noſter affixus eſt cruci:deſtructū eſt pec
catū:obtuſus aculeꝰ:vacuata culpa: vt vl/
terius ſeruire flagitijs deſinamꝰ. Abijt em̄
vetus homo in nobis. Nunc aūt iam non
vetꝰ homo in nobis:ſed noua eſt creatura:
habens in ſe ſimilitudinē chꝛiſti: cuiꝰ moꝛti
ſimilitudini cōſepulti:imaginē vite eiꝰ aſſū
pſimus:alas grē ſpiritalis accepimꝰ. Sic
Eſa.60. igit volate:vt dicat de vobis: Qui ſunt iſti
qui vt nubes volant: ⁊ ſicut colūbe cū pul/
lis ſuis:vt nebule veſtre roꝛent iuſticiā ⁊ co
lumbe pariant ſimplicitatē. Sic nauigate
quaſi trāſfretantes mundū nō perrantes:q̄/
ſi naues tharſis:vt ad intelligibiles poꝛtus
curſum dirigatis:⁊ cōuehatis diuitias ma-
ris. Sic feſtinate vt dicat de vobis: Leues
facti ſunt ſup aquilas. Ab ira em̄ ventura
fugiendū videtis:quaꝫ declinare poterunt
qui ꝑ penitētiā ſibi ſpem locauerint euadē/
di:⁊ recōciliationis future fidē hauſerint: ꝑ
dn̄m noſtrū:cui regnū eſt a ſeculis:⁊ nūc et
ſemꝑ:⁊ in oīa ſecula ſeculoꝝ Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de fuga ſeculi explicit.

Capituloꝝ libꝛi pꝛimi de ſancto iacob ⁊ vita beata ſancti Ambꝛoſij epiſcopi:recollecta annotatio.

Q ad virtutuꝫ diſciplinā paſſioneſq̄ coer/
cendas neceſſariꝰ ſit ſermo pꝛudens ac bo
nus ⁊ mens rationi intenta. Q ꝙ docibi/
lis ſit virtus. Et ꝙ licet ratio cōcupiſcētiā
eradicare ⁊ coꝛpoꝛales motus auferre nō
poſſit:mens tn̄ ſobꝛia refrenare atq̄ repri
mere valeat q̄uis grauē paſſionē. Ca.I.
De oꝛdine ac differentia paſſionuꝫ. Et qua
ratione tēperantia q̄ maxime iſtarū paſ/
ſionum reſtinguat ardoꝛē: coꝛpꝛoaliſq̄ fe
rocitatis habenas. Ac de magnis eiuſdē
tēperantie laudibus:quā ⁊ pꝛimis homi/
nibꝰ tenendā deus mandauit:⁊ lex docet
vniuerſoꝛūq̄ infūdit affectibꝰ. Ca.II.
Q ſapientiaꝫ ⁊ diſciplinā doceri ſcriptura
teſtetur. Ac de exhoꝛtatione ad ſtudiū :et
eiꝰ cōmendatione. Et ꝙ nulli noſtrā aſcri
bere debeamus culpā:niſi noſtre volūta-
ti:qua vel peccato vel iuſticie ſeruimus.
Q ꝑterea carnē iniuſte quaſi infirmā ac/
cuſemus:cum affectus nō caro auctoꝛ ſit
culpe. Q deniq̄ conſiderandū ſit in qua
ꝑte:an peccati vel iuſticie tolerabilioꝛ ſit
ſeruitꝰ:⁊ fructꝰ vberioꝛ. Ca.III.
Quantū dominꝰ homini cōtulerit ꝑ datio/
nem legis et gratie adiunctionē. Et quid
lex operata ſit in homine iuxta ſentētiam
apoſtolicā. Ac de abſolutione duaꝝ que/
ſtionū circa verba apl̄i incidētiū. Ca.IIII.
Qua ratione lex nō ſuffecerit:ſed vltra eaꝫ
neceſſaria fuerit gratia ꝑ moꝛtē chꝛiſti do/
nata. Q̄q̄ nos etiā cū illo moꝛi:reſurgere
⁊ verſari debeamꝰ. Ca.V.
Quid ꝓfuerit legis ꝓmulgatio. Quantuꝫ
etiā vtilitatis atq̄ conſolationis homini
attulerit gratia ⁊ pignus charitatꝭ chꝛiſti:
cū incitatione ad repenſionē obſequij ꝓ
tantis beneficijs debiti:eoꝛūdēq̄ benefi-
cioꝝ cōſolatiua inductione. Ca.VI.
Qualis in nobis debeat eſſe chꝛiſti chari-
tas:et ꝙ nulla aduerſa coꝛpoꝛis vite bea/
te munus imminuunt. Q̄q̄ in ſe habeat
remunerationē ſuam qui chꝛiſtum ſic ſe/
quitur:ac beatus ſit. Q etiaꝫ ſic beata vi
ta ſit in hominibus in quibus fuerit vita
ꝑfecta:⁊ que ſit vita ꝑfecta. Quid deniq̄
vir ꝑfectꝰ querat ac illi cōueniat. Ca.VII.
Q q̄uis ſapiens delectetur ſanitate coꝛpo
ris aut liberis: nō tamen minus perfectꝰ
ſi illa amittat:⁊ ꝙ nulla aduerſa intolera-
biliter ferat:cū expoſitione eoꝛum que ad
foꝛmā iuſti viri requirunt. Ca.VIII.

Finis.

Sancti Ambꝛoſij epī liber pꝛimꝰ de ſctō iacob ⁊ vita beata: In quo de p̄ceptis virtutū eleganter diſpu tat:feliciter incipit.

Q ad virtutū diſciplinā paſſio
neſq̄ coercēdas neceſſarius ſit ſer/
mo pꝛudens ac bonus ⁊ mens ra/
tioni intēta. Q̄q̄ docibilis ſit vir
tus. Et ꝙ licet ratio cōcupiſcentiaꝫ
eradicare:⁊ coꝛporales motus au/
ferre non poſſit:mens tn̄ ſobꝛia re/
frenare atq̄ reprimere valeat q̄uiſ
grauē paſſionē: Ca.I.

n Eceſſarius ad
diſciplinā bonis omnibꝰ
ſermo plenꝰ pꝛudentie:⁊
mens rationi intenta ꝑ-
currit virtutibꝰ:paſſiōes
coercet. Docibilis em̄ vir
tus. Deniq̄ ſtudio ⁊ diſcēdo q̄rit: diſſimu/
lādo amittit. Alioquin niſi ſermo bonus
neceſſarius eſſet ad coꝛrectionē:nūquaꝫ lex
Exo.20. diceret: Nō adulterabis. Sed qꝛ nudus
ſermo ad monendū vtilis: ad ꝑſuadenduꝫ
infirmus eſt:ideo adhibēda eſt rationis re/
cta cōſideratio: vt qꝺ ſermo bonꝰ ꝑſcripſe-
rit:ratio pleniꝰ tractata ꝑſuadeat. Nō em̄
ſeruili ad obediendū cōſtringimur neceſſi-
tate:ſed volūtate arbitra ſiue ad virtutē ꝓ/
pendimus:ſiue ad culpā inclinamur. Et iō
nos aut liber affectus ad erroꝛeꝫ trahit:aut
voluntas reuocat rationē ſecuta. Paſſio
aūt grauiſſima culpe ꝯcupiſcētia:quā ratio
mollit ⁊ cōpꝛimit. Emollire em̄ pōt:eradica
re nō pōt:qm̄ animus q̄ eſt rationis capax:
vt ſuarū paſſionū dn̄s:ſic repꝛeſſoꝛ. Neq̄
em̄ fieri pōt vt facilis ad iracundiā non ira/
ſcat:ſed vt ratione ſe tēperet:indignationē
cohibeat ac puniēdo ſe reuocet:ſicꝰ ⁊ ꝓphe-
Pſ.4. ta nos docet:dicēs: Iraſcimini ⁊ nolite pec
care. Cōceſſit qꝺ nature eſt:negauit qꝺ cul/
pe eſt. Oīs itaq̄ tēperantia ex alijs nō ex
ſe oꝛiginē ſumit:ideoq̄ ſecūda eſt. Naꝫ aut
de naturalibus ſuſcipitur: aut de vtilibus.
Itaq̄ aut naturalia tēperat: aut vtilitatis
aſſertoꝛ eſt. Deniq̄ nō ibi excidit cōcupiſcē-
tiam:ſed facit ne cōcupiſcentie ſeruiamus.

Quis em̄ tantꝰ vt coꝛpoꝛales motus poſ
ſit auferre:niſi ſolus ille qui potuit de infru
ctuoſa ficulnea dicere:hoc eſt:malicia iude-
oꝛum: Ecce anni tres ſunt ex quo veni que/ Luc.13.
rēs fructū in ficulnea hac:⁊ nō īuenio:ſucci/
de ḡ illā? Cui reſpondit ſeruus: Remitte il/
lā ⁊ hoc anno: vſq̄ dū fodiā circa illā:⁊ mit/
tam cophinū ſtercoꝛis:etſi quidē fructū fe/
cerit:ſin aūt in futuꝝ ſuccides illam. Me/
rito ad dn̄m retulit: qꝛ excidende tēpoꝛalis
ꝓlapſionis ꝑtātem ſibi ipſe vēdicare nō po
terat:ſed dn̄o reſeruabat. Deniq̄ quē de
hominibꝰ melioꝛē ⁊ foꝛtioꝛeꝫ aſſumimus q̄
ſanctū dauid:qui cupiditatē ſibi qua cōcu/
pierat aquā de lacu bethleem hoſtili inter/
cluſam exercitu: ſibi auferre nō potuit: po-
tuit mitigare? Naꝫ cū alijs vtiq̄ defuiſſe
nō inueniamus:id eſt:tāto exercitꝰ numero
cuꝫ vtiq̄ multo minus regi deeſſe potuerit
ex ceteris fontibꝰ aqua:irrationabilē quan-
dā ꝯcupiſcentiā paſſus: deſiderauit eā que
hoſtiū erat circūfuſione vallata: vnde ſine
maximo periculo non facile potuiſſet defer
ri. Itaq̄ ait: Quis mihi dabit potum de la 2.Regū.23.
cu:qui eſt in bethleem ad poꝛtā? Et cum
eſſent repti tres viri qui hoſtiū caſtra ꝑcide
rent:⁊ deferrēt aquā quā ſummo deſiderio
deſideraſſet:cognoſcens ꝙ periculo alieno
aqua ſibi eadē ꝯſtitiſſet:ꝓfudit illam dn̄o:
ne ſanguinē illoꝛū qui eā detulerāt: bibere
videret. Que res indicio eſt:ꝙ cōcupiſcen
tia quidē rationē ꝑueniat:ſed ratio cupidi/
tati reſiſtat. Humanū itaq̄ qꝺ paſſus ē da/
uid:vt irrationabiliter cōcupiſceret: ſed il/
lud laudabile qꝺ irrationabilē cōcupiſcētiā
rationabiliter parato fraudauit remedio.

Dū laudo viros qui erubuerūt deſideriū
ſui regis:⁊ maluerūt finē eius verecūdie vl
ꝑiculo ꝓpꝛie ſalutis afferre: Plus laudo eū
qui erubuit in ſuo deſiderio alienū pericu-
lū:⁊ aquā dubie ſoꝛtis p̄cio queſitā ſangui/
nis cōparauit:ſimul q̄ſi repꝛeſſa victoꝛ cupidi
tate ꝓfudit aquā dn̄o:vt oſtenderet qꝺ cō/
cupiſcentiā ſuā verbi cōſolatione reſtingue
ret. Pōt igit mens ſobꝛia impꝛeſſione refre
nare ac repꝛimere q̄uis grauē paſſionem:⁊
feruoꝛē omnē cupiditatis flagrantiſſime re/
frigerare:deriuare alio motus: ⁊ recte ratio
nis tractatione deſpuere paſſiōes. Etem̄
cū deus hominēꝫ cōſtitueret:⁊ in eo moꝛes
ſenſuſq̄ plantaret:tunc motibꝰ eius impo-
ſuit regale mētis imperiū:vt omnes ſenſus
motuſq̄ hominis eiꝰ vigoꝛe ac ꝑtāte rege/
nerent. Adiunxit ad gratiam creature:vt
mentē ipſam diuinis refoꝛmaret p̄ceptis:⁊

ſapiētię inſtrueret diſciplinis: qbus ⁊ cauē/
da noſceret: ⁊ legēda cogſceret. Mens igit
recta rōne tenet diſciplinā ſapiētię: vt diui/
nę hūana cognoſcat eruditꝰ in lege: ꝑ quā
diſcit qs ſibi ſubijcere debeat paſſiones.

De ordine ac differētia paſſionū. Et qua ratione tēperantia ꝙ mari/me iſtarū paſſionū reſtinguat ardo/rē: corpaliſꝗ ferocitatis habenas. Ac de magnis eiuſdē tēperātie lau/dibꝰ: quā ⁊ primis hoibꝰ tenendā deꝰ mandauit: ⁊ lex docet vniuer/ſorūꝗ infundit affectibꝰ: Ca. II.

P Aſſionū aūt velut duces ſunt: natu
ralis delectatio ⁊ dolor: qs ſequun/
tur cetere. Ille eīn cōplectunt vni/
uerſas: quaꝝ vtraꝗ nō ſolū corporis: ſ eti/
am ſm aiam paſſiones ſunt. Et qꝛ diximꝰ
ſubeſſe his alias paſſiones: ante delectati/
onē ꝯcupiſcētia: poſt delectationē gratula/
tio eſt. Ante dolorē aūt eſt timor: poſt dolo
rē triſticia. Cōmotio aūt animi cōis paſſio
⁊ delectationis ⁊ doloris eſt. Trāſcurram
alias: id eſt: ſupbiā: auariciā: ambitionē: cō
tentionē: inuidiā: quę ſunt ſm aiam paſſio/
nes: tranſcurrā etiā inexplebilē vorādi libi/
dinē: effuſionēꝗ luxurię atꝗ laſciuię: q̄ vi/
tia nexa ſunt corpi: ⁊ ſm illud opant. Me/
ritoꝗ tēperātia ꝙ maxime iſtarū paſſionū
reſtinguit ardorez: q̄ primū ſobrietate atꝗ
moderamine animū tēperat: mentez infor/
mat. Deinde etiā delitiarū abſtinētia: re/
ſtinguit habenas corpalis ferocitatis. Jō
lex recidit ciboꝝ licentiā: epularuz copias:
nō ſolū vt reſecaret luxuriā: verūetiā vt in/
hibentis ꝯtēplatione p̄cepti viā tractatiōi
rationis aperiret: q̄ irritamēta gulę ceteraſꝗ
recideret cupiditateſ: corporeas paſſiones:
motuſꝗ cohiberet. Tēperātia eſt igit cor/
rectiōis p̄uia: diſciplinę magiſtra. Ab hac
ꝓfectus iacob ſanctꝰ: ꝑmatꝰ a fratre qs nō
habebat accepit: eiuſꝗ p̄latus aſſenſu: do/
cuit in reliquū intēperātes ꝓprio ſibi viles
eſſe indicio. Ab hac ꝓfectꝰ ioſeph: ⁊ calo/
rē iuuētutis edomuit: ⁊ tēptatū adulterinis
animū illecebris: rectę rationis inductione
firmauit. Deniꝗ ꝙuis fortis eſſet ⁊ vali/
dus: tn̄ tractatu rationis fulcire ſe maluit:
Gen. 39. dicens vxori dn̄i ſui: Si dn̄s meus neſcit p̄/
ter me aliqd in domo ſua: ⁊ oia quecūꝗ ha/
bet dedit in manus meas: neꝗ ſubtractū ē
a me quicquā preter te quę vxor illius es: et
quomō faciā verbum hoc malū: ⁊ peccabo
coram deo? Hęc eſt igit rectę rationis tra/
ctatio: quā gręci logiſmon nuncupant: qua
mens ſapiētię intēta ſolidatur. Pulchra
eniz ratio: ꝙ nec beneficijs dn̄i eſſe deberet
ingratus: nec occultū poſſet eſſe peccatum:
qȯ deo teſte cōmitteret quem latere nō poſ
ſet Bona igit ratio: quę ⁊ hoſtilē plerūꝗ
affectum exuit ⁊ dolorez iniurię ſequeſtrat.

Deniꝗ ⁊ in acie plerūꝗ victorē victo mi/
tigat: ⁊ ferituri mucronē retardat: ⁊ rogan/
tem mortē eripit: eoꝗ ſubiectis parcere iu/
ſta ratio pſuadet. Nam de excludēdo vel
mitigando iniurię dolore: qs melior magi/
ſter ꝙ patriarcha iacob: qui ꝓprios coargu
ens filios ſymeon et leui ait: Odioſum me Gen. 34.
feciſtis: ita vt ſeuus videar. Et vtiꝗ vlti fu
erant ſororis iniuriā: quę cōtra inſtituta pa
tria violato fuerat pudore temerata. Nec
potuit iacob p̄ceptor diſciplinę: cuſtos pu/
doris: ſtupruz ꝓbare cōmiſſum: ſed maluit
inſolentes ratione cohiberi: ſciens ꝙ indi/
gnationē ratio tēperare poſſet. Tēperan
tia eſt igitur: quę reſecat cupiditates. Hāc
primis hominibꝰ tenendā mandauit deus
Gen. 2. dicens: De fructu aūt ligni qȯ eſt in paradi
ſo nō edetis: neꝗ tangetis illud ne moria/
mini. Et qꝛ nō eſt retēta: ideo trāſgreſſores
virtutis egregię: paradiſi exules facti ſunt:
⁊ immortalitatis exortes. Hanc lex docet:
⁊ vniuerſorū infundit affectibꝰ.

Qd ſapientiā ⁊ diſciplinā doce/ri ſcriptura teſtetur. Ac de exhorta/tione ad ſtudiū: ⁊ eius cōmendati/one. Et ꝙ nulli noſtrā aſcribere de/beamus culpam: niſi noſtre volun/tati: qua vel peccato vel iuſticie ſer/uimus. Qd p̄terea carnem iniuſte quaſi infirmā accuſemus: cum affe/ctus non caro auctor ſit culpe. Qd deniꝗ conſiderandum ſit in qua parte: an peccati vel iuſticie tolera/bilior ſit ſeruitus: ⁊ fructus vberi/or: Ca. III.

D Oceri aūt ⁊ ſapientiā ⁊ diſciplinaz
ſcriptura teſtatur: de tēperantia in
lege: de ceteris in libro iob: in quo
ſcriptū eſt: Nōne dn̄s eſt: qui docet intelle/
ctū ⁊ diſciplinā? Et in euangelio dn̄s ipſe
ait: Diſcite a me: qꝛ mitis ſum ⁊ hūilis cor/ Matth. 11.
de. Et alibi ad diſcipulos ait: Ite docete Matth. 28.
oēs gentes: baptizātes eos in noīe patris et

filij ⁊ ſpūſſancti. Unde aūt diſcipuli dic/
ti? Aut quid aliud a chriſto: niſi virtutū ope
rari p̄cepta diſcebant? Deniꝗ dauid ait:
Ps. 33. Uenite filij audite me: timorez dn̄i docebo
vos. Utiꝗ timor dei de numero virtutū eſt
Eccl. 1. via. Initiū ſapientię timor dn̄i: ꝑ quē aſci/
ſcit pię forma doctrinę: de qua paulus ait:
Ro. 6. Gratias aūt deo: ꝙ fuiſtis ſerui peccati: ſed
obediſtis ex corde in eā formā doctrinę: in q̄
traditi eſtis: liberi aūt a peccato: ſerui facti
eſtis iuſticię. Doctrina igit facit: vt poſſi/
mus puenire ad iuſticiā. Pōt igitur acqri
iuſticia diſcendo. Intendamꝰ igit ſtudio in
formā euāgelicę doctrinę. Minimuz ſtudij
plerūꝗ ꝓ maximo habet. In ſtudio eīn ſū
oia: ꝑ qȯ adhibet obedientia: quę in vtrāli/
bet partē ꝓpēderit: aut culpā adiungit: aut
gratiā. Hęc nos in primo adam traxit ad
mortē: hęc nos in adā ſcdo ad vitā vocauit.

Nō eſt ꝙ cuiquā noſtram aſcribamus cul/
pam: niſi noſtrę voluntati. Nemo tenet ad
culpā: niſi volūtate ꝓpria deflexerit. Nō
habent crimē quę inſeruntur reluctantibꝰ:
voluntaria tātum cōmiſſa ſequitur delicto
rum inuidia: qȯ in alios deriuemus. Uo/
luntariū ſibi militē legit chriſtus: volūtari/
um ſeruū ſibi diabolus auctionatur. Nemi
nē iugo ſeruitutis aſtrictum poſſidet: niſi ſe
prius peccatorū ęre ei vendiderit. Quid
carnem quaſi infirmā accuſamus? Mem
bra noſtra arma ſunt iniquitatis: ⁊ arma iu
ſticię. Audiſti pauperē iniuriā accipien/
tem: ꝓtexiſti eum: membra tua arma pieta
tis ſunt: quibꝰ pauperem ab iniuria vindi/
caſti. Uidiſti egenū: donaſti eum mune/
ribus dexterę tuę: mortem a tuo pectore re/
puliſti. Uidiſti eum qui dānatur ad mor/
Prouer. 24. tem: eripuiſti euz: quia ſcriptū eſt: Eripe eū
qui ducitur ad mortē: mēbra tua arma ſunt
iuſticię: ſi iniuſte hominē perire non paſſus
es. Uidiſti mulierē: caſtigaſti corpus tu/
um: mortificaſti libidines: ꝓcaces meretri/
cis oculos auerſatus deſeruiſti: mēbra tua
arma ſunt: ⁊ arma caſtimonię. Cōtra au/
tem: ſi oculus tuꝰ vidit mulierē ad concupi
ſcendū eam: aperuiſti vulnus: impreſſiſti te/
lum corpori tuo: mēbra tua arma iniquita/
tis ſunt. Uidiſti poſſeſſionē pupillorū: et
paternis eos expuliſti ſedibꝰ: trāſtuliſti ter/
minos quos poſuerūt patres tui: membra
tua arma iniquitatis ſunt. Affectꝰ igitur
nō caro auctor eſt culpę: caro autē volunta/
tis miniſtra. Nō ergo vendat nos volū/
tas noſtra. Clamat apl̄us: Neſcitis qm̄ cui Ro. 6.
exhibuiſtis vos ſeruos ad obediendū: ſerui
eſtis eius cui obediſtis: ſiue peccati in mor/
tē: ſiue obeditiōis ad iuſticiā? Ergo ſi aut
peccato ſeruimus aut iuſticię: cōſideremus
in qua parte ſeruitꝰ tolerabilior: fructꝰ vbe/
rior. Sed qui pōt eſſe fructus in morte?
Peccati eīn ſtipendiū mors: et ideo nullus
in eo fructus eſt: ſed pudoris diſpendiū: cū
ea quę geſſimus erubeſcimꝰ. Seruire aūt
iuſticię: libertas eſt. Qui eīn vocatꝰ eſt in do 1. Cor. 7.
mino ſeruus: libertꝰ eſt dn̄i. Similiter qui
liber vocatꝰ eſt: ſeruus eſt chriſti. Utraꝗ
cōditio optima eſſe ſub chriſto: ſub quo ⁊ p̄
cioſa ſeruitus: ⁊ glorioſa libertas. Precioſa
ſeruitus quaſi tanti ſanguinis p̄cio cōpara
ta. Glorioſa aūt libertas: quā nulla ſeruitꝰ
culpę: nulla peccatoꝝ vincula cōſtringunt:
nulla flagitiorū onera: nulla criminū cōmer
tia degeneris nexui ſeruitutis addicāt. Di/
ſce humilitatē o homo: aplici vim cognoſce
magiſterij. Seruū te dicis: libertus es: ſi li/
berum te iactas: ſeruus es. Nam et ille qui
quaſi ſeruus redēptus eſt libertatē habet:
⁊ iſte qui quaſi liber vocatꝰ eſt: bonū eſt illi
vt ſeruum chriſti ſe eſſe cognoſcat: ſub quo
ſeruitꝰ tuta eſt: ⁊ libertas ſecura. Quis q̄/
ſi idiotam paulū vel in ipo iure aſſerit? Sci
uit eīn diſcernere inter libertum ⁊ liberū: et
ideo nō pfunctorie ſed ꝓprie dixit: Qui eīn Abi. s.
vocatus eſt in dn̄o ſeruus: libertꝰ eſt dn̄i: ſi/
militer qui liber vocatꝰ eſt: ſeruꝰ eſt chriſti.

Reuera eīn oēs chriſti liberti ſumꝰ: nemo
liber. Oēs eīn in ſeruitute gnāti. Quid
ſeruili ꝯditioni: arrogantiā libertatis aſſu/
mis. Quid titulos nobilitatis vſurpas ſer
uilis hęreditas? Neſcis ꝙ te adę atꝗ euę
culpa mancipauerit ſeruituti? Neſcis qȯ
redemerit te chriſtꝰ: nō emerit. Nō auro: nō 1. Petri. 1.
argento redempti eſtis de vana veſtra con
ditione: ſed precioſo ſanguine agni: clamat
apoſtolus petrꝰ. Ergo redēptꝰ a dn̄o es:
ſeruus es qui creatꝰ es: ſeruus es q̄ redem/
ptus es: ⁊ quaſi dn̄o ſeruitutē debes: ⁊ qua/
ſi redēptori. Nec inferiorē putes liberti/
nitatē ſub chriſto: ꝙ libertatē eſſe. Ad dig/
nitatez ęqualis: ad tuitionē preſtantior eſt:
ad gratiam par: aduerſus lapſum cautior:
aduerſus ſuperbiā tectior. Ita libertatē ac/
cepiſti: vt meminiſſe manumiſſoris tui de/
beas: vt patrono tuo noueris legitimū ob/

ſequiū deferendū:ne ab ingrato reuocet li/
bertas Quid te beatius:qui ſub dño reg/
nas:⁊ ſub patrono militas?

Quantū dñs hōi cōtulerit p̲ da/tionē legis ⁊ gratie adiūctionē. Et quid lex operata ſit in homie iuxta ſententiā apl̄icam. Ac de abſolutione duarū queſtionū circa verba apl̄i incidentium: Ca. IIII.

q Uid aūt eſt qđ tibi nō ꝯtulit dñs?
Legē dedit:adiunxit gratiam. Lex
peccatū denūciauit:ſ; in ꝯditiōe lu/
brica penit⁹ cohibere nō potuit. Cognoui
eñ pctm̄ qđ neſciebā:cognoui ꝯcupiſcētiā.
Qđ ante p̲ ignorantiā in me mortuū vide/
bat:reuixit:ego aūt mortu⁹ ſum pcti vulne
re. Cognitio culpę q̄ mihi ꝓfutura videbat
hęc nocuit:vt ſcirē quod vitare nō poterā.
Peccatū eñ ꝓdidit:⁊ p̲ bonū denūciatiōis
ſuę pcti ipſi⁹ acerbauit inuidiā. Itaq; ſupra
modū factū eſt pctm̄ mihi: q: cumulatū eſt
denūciatiōe mandati. Creſcit eñ culpa: cū
ꝓdit:nec cauet. Quō ḡ bonū mandatū
qđ mihi mors ē? Aut quō nō eſt mihi mors
qđ p̲ bonū ſignificatiōis ſuę demōſtrando
pctm̄ opatū eſt i me mortē? Nā certū eſt ꝙ
mors mihi acceſſit:dū qđ facio agnoſco pec
Joh.15. catū:ſicut ipſe dñs ait: Si nō veniſſem ⁊ lo
cut⁹ fuiſſem his:pctm̄ nō haberēt. Quid
miraris igit ſi lex q̄buſdā morti ſit:cū morti
ſit ⁊ dñi ſalutaris aduēt⁹:p̲ quē redēpti ſu/
mus? Infidelis eñ mortē ſibi q̄rit ex grā:
manet aūt mandati gratia. Eteñ ſicut co
gnitio venenatoꝝ poculoꝝ cōſūmat ad di/
ſciplinā medicinę:ſic diuinū mādatū ad vi/
tā ęternā. Sicut aūt ei qui male vtit no/
xijs potionib⁹:cognitio eaꝝ in malū vertit
⁊ periculū:⁊ q̄ magis venena cognouerit:h̄
ſe intelligit ampli⁹ p̲iclitari. Sic forma mā/
dati his q̄ legē interp̄tant:vel demōſtrata
atq; interdicta pctā vitare nō poſſunt: mor
tis auctor eſt. Sicut ḡ bonū antidotū etiā
ſi imprudēti aut intēperāti nō bonū: ſic bo/
nū mandatū etiā ſi intēperāti nō bonū eſt.
Ergo bonū mandatū:qđ alicui mors eſt.
Reſpōſum igit habe p̄mę ꝓpoſitionis:q:
pōt eſſe bonū mādatū qđ mihi mors ē:bo/
nū p̲ naturā ſalutarī p̄cepti:mors p̲ in tēpe/
rātiā carnis. Et q: didicim⁹ eē bonū māda
tū qđ mihi mors eſt:nūc diſcutiam⁹ quō nō
ſit mihi mors:qđ lꝫ p̲ bonū:mihi tñ opatū ē
Ro.7. mortē. Sic eñ ꝓpoſuit apl̄s: Qđ ḡ bonū
eſt mihi mors eſt? Abſit. Sꝫ pctm̄ vt appare
at peccatū:p̲ bonū mihi opatum eſt mortē.
Itaq; ſpectem⁹ ſingula. Mādatū vtiq;
legis eſt:lex aūt ſpiritalis ē:cuius gratiā vi
deo:pulchritudinē laudo:formā p̄dico: p̄ce
ptū admiror:ſ; q: carnalis ſum ego:venun/
dat⁹ ſub pctō:trahor inuit⁹ ad culpā. Eteñ
q̄ſi ſeruo culpa dñat. Itaq; odi crimen ⁊ fa/
cio. Mens odit:caro ꝯcupiſcit:ego tamē in
vtraq; q̄ legi mēte cōſentio:⁊ carne qđ nolo
hoc ago. Bonū ḡ mandatū cui ꝯſentio:⁊
mens bona q̄ qđ bonū eſt elegit: Bona ad
iudicandū:ſ; infirma plerūq; ad reſiſtendū:
q: repugnat ei corp̲iſ appetētia:⁊ captiuā eā
trahit ad erroris illecebras. In q̄ periculo
vnū eſt remediū:vt quē lex nō potuit:libe/
raret dei gratia. Sic eñ ſcriptū eſt: Infęlix Abi.7.
ego hō:q̄s me liberabit de corp̲e mortis hu
ius? Gratia dei p̲ ieſum chriſtū dñm nrm̄.
Itaq; fit vt licꝫ pctm̄ qđ latebat:id eſt:cō
cupiſcentia mea quā nō putabā eſſe pctm̄:
mortē mihi opata ſit dum ꝓdit: ⁊ ſupra mo
dū factū ſit ipſū peccatū. Erat eñ pctm̄ et
ſi neſciebat:ſ; cognitione coaceruatū eſt: et
q̄ſi incremētū erroris aſſūpſit:atq; in natu/
rā delicti ceſſit forma mādati:mihi tñ mors
nō ſit:cui ꝓmptū eſt ad chriſtū ꝯfugere:per
quē ſoluimur omni mortis p̲iculo. Abſolu
ta igit etiā ſcđa eſt ꝓpoſitio:q: mādatū mi
hi legī mors eſt:etſi mortē nō opet. Qđ eñ
ꝯturbamur fragilitatis ē:qđ euadim⁹ xp̄i.

Qua ratione lex nō ſuffecerit: ſꝫ vltra eam neceſſaria fuerit gratia p̲ mortem chriſti donata. Qđq; nos etiam cū illo mori:reſurgere ⁊ verſari debeamus: Ca. V.

e Rgo vt ad exordia ſermonis huius
reuertamur:mēs bona eſt q̄ habet
tractationē rationis:⁊ intēdit ſapi/
entię diſciplinis:ſ; grauis lucta ē ei cū mor/
tis corpore:⁊ plerūq; rationē mentis vincit
carnis illecebra. Et iō dñs primo legē de/
dit:cui mens hois ſeſe ad obtēperandū de/
dit:⁊ ei ſeruire cępit vt eſſet ſubdita: ſ; caro
ſubiecta nō erat:q: ſapientia carnis non eſt
legi ſubdita:⁊ p̄ceptis ei⁹ repugnabat. Nō
eñ poterat virtuti obedire: cupiditatibus
dedita:⁊ lenocinijs carnalibus implicata.
Ideo laborandū eſt:vt teneam⁹ dei grāꝫ.
Mens itaq; bona ſi rationi intendat:ſed
paruꝫ p̲fecta niſi habeat gubernacula xp̄i.
Venit eñ dñs ieſus:qui noſtras paſſio/

nes cruci ſuę affigeret: peccata donaret: in
cui⁹ morte iuſtificati ſum⁹:vt totus mūdus
eius mundaret ſanguine. Deniq; in morte
ipſi⁹ baptizamur. Si igit in ipſi⁹ morte
dimittunt nobis peccata:etiā peccatoꝝ no
bis paſſiones in illi⁹ morte moriant: illius
crucis clauis affixę teneant. Si in illi⁹ mor
te mortui ſumus:quid igitur tanq̄ viuētes
ad ea quę ſunt mūdana reuocamur? Quid
nobis cū elemētis mundi? Quid cū cupidi/
tatibus? Quid cū luxuria atq; laſciuia: qui/
bus in chriſto mortui ſum⁹? Qꝫ ſi ſum⁹ in
chriſto mortui:in xp̄o reſurrexim⁹. Cuꝫ xp̄o
igit verſemur:cū xp̄o ſup̲iora q̄ ſunt:non q̄
corruptibilia ⁊ terrena quęram⁹. Chriſtus
reſurgens a mortuis: veterē hominē affixū
reliquit:nouū reſuſcitauit. Chriſtus mortu
us eſt: vt ⁊ nos peccato moreremur:deo re/
ſurgeremus. Mortua eſt caro noſtra: quid
igit peccato reuiuiſcit? Quid igit pctō obe/
dit? Quid igit peccatū regnat in mortuis:
cū mors finis peccati ſit? Mortui ſumus
carne:renouati ſumus ſpū. Spiritu ambu/
lemus:q: ſpm̄ chriſti accepim⁹. Si aūt ſpiri
tus in nobis:ergo ſit nobis caro mortua ꝓ/
pter peccatū:ſpūs vero viuat ꝓpter iuſtifi/
cationē. Sic qđ erat impoſſibile legi ſolu/
tū eſt:ſi in ſpiritu ambulemus. Sic paſſio
nes ſepelimus:ſi crucē hui⁹ corporis nō re/
ſoluam⁹. Sic chirographū peccati qđ de/
letū eſt in cruce chriſti nō reſcribemus: ſi ve
teris homis amictū quē exuimus nō indua
Cant.5. mus. Scriptū eſt eñ in cāticis: Exui tuni/
cā meā:quō induā eaꝫ? Laui pedes meos:
quō inquinabo eos? Mortificata igit no/
bis ſunt corporis mēbra:cur ei⁹ pullulāt vi
tia? Ideo lex nō p̄ualuit:q: carnē nō mor/
tificauit. Ideo quaſi vmbra p̄terijt:nō colo
rauit:ideo etiā obumbrauit nos a ſole iuſti
cię:q: exaceruauit crimina. Ergo ⁊ obfuit.

Quid ꝓfuerit legis ꝓmulgatio. Quantū etiā vtilitatis atq; cōſolationis hōi attulerit gratia ⁊ pign⁹ charitatis chriſti:cū incitatione ad repenſionē obſequij ꝓ tantis bñficij debiti:eorūdeq; beneficioꝝ cōſolatiua inductiōe: Ca. VI.

q Uid igit ꝓfuit vt lex ꝓmulgaret ſi
ꝓfutura nō erat? Habebamus iā
legē naturę:erat vnuſquiſq; ſibi lex
qui op⁹ legis ſcriptū habebat in corde ſuo.
Illā nō tenuimus:cur addebat ei altera:in
cui⁹ opib⁹ caro nō poſſet iuſtificari? Acceſ
ſit vinculū nō ſolutio:addita eſt pctōꝝ ag/
nitio:nō remiſſio. Peccauim⁹ oēs q̄ potera
mus excuſationē p̄tendere p̲ ignorantiā:os
obſtructū eſt oibus. Profuit tñ mihi: cę/
pi cōfiteri qđ negabā:cępi delictū meū cog/
noſcere:⁊ iniuſticiā nō operire: cępi ꝓnūci/
are aduerſus me iniuſticiā meā dño:⁊ tu re/
miſiſti impietates cordis mei. Sed ⁊ illud
mihi ꝓdeſt:ꝙ non iuſtificamur ex op̲ib⁹ le/
gis. Nō habeo igit vnde gloriari in op̲ibus
meis poſſim:nō habeo vñ me iactē:⁊ iō glo
riabor in chriſto. Nō gloriabor q: iuſt⁹ ſum:
ſed gloriabor q: redēptus ſum. Gloriabor:
nō q: vacu⁹ pcti ſuꝫ:ſed q: mihi remiſſa ſūt
pctā. Nō gloriabor q: ꝓfui: neq; q: profuit
mihi quiſq;: ſ; q: ꝓ me aduocat⁹ apud p̄rē
chriſt⁹ eſt:ſ; q: ꝓ me chriſti ſanguis effuſus
eſt. Facta eſt mihi culpa mea:merces redē
ptionis: p̲ quā mihi xp̄s aduenit. Propter
me chriſt⁹ mortē guſtauit. Fructuoſior cul
pa q̄ innocētia. Innocētia arrogantem me
fecerat:culpa ſubiectum reddidit. Habes
igit quib⁹ latio ꝓfuit tibi legis. Sed dic:
q: p̲ legem ſup̲abūdauit peccatū. Sꝫ vbi Ro.5.
ſup̲abundauit peccatū:ſup̲abūdauit ⁊ gra/
tia. Mortu⁹ es peccato homo:ergo lex iam
nō obeſt. Reſurgis p̲ gratiaꝫ:ḡ lex ꝓfuit q:
acquiſiuit gratiā. Accepiſti etiā pign⁹ chri
ſti charitatis:q̄m qui ꝓ te mortu⁹ eſt aduo/
catus eſt tibi:⁊ ſanguinis ſui mercem reſer/
uat. Et qui peccatorē recōciliauit patri:mul
tomagis cōmendat innocentē ⁊ tuet ſubdi
tum:q: ſcit innoxiū. Tanti igit beneficij
debitor:nō rependes obſequiū? Heredē te
fecit: cohęredē te fec. Hęredē dei: cohęredē
chriſti:ſpiritū tibi adoptiōis infudit. Nu/
mera hęc ⁊ adiunge: nō tam ad debiti nexū
q̄ ad muneris accepti cōuerſationem. Co
heres chriſti es:ſi cōpatiare:ſi cōmoriare: ſi
cōſepeliare. Cuꝫ chriſto ſuſcipe paſſiones
eius:vt ſupra paſſiones ei⁹ cū eodē eſſe me/
rearis. Vide quō tibi peccata ſup̲iora do/
nauit:vt nihil faceret obeſſe qđ peccaſti:vi
de quō te hortatur ne amittas qđ accepiſti.
Breuis hui⁹ laboris ē meta: ⁊ corona fruc
tus ꝑpetui:tolerabilis paſſio:merces inęſti
mabilis. Quid eñ te angit? An ignobili/
tatī abiectio? Sꝫ erit tibi i futuꝝ glīoſa no/
bilitas deuotionis ac fidei. Nūc cēſus te/
nuior:vict⁹ anguſtior:ſ; erūt tibi diuitię re/
muneratiōis ęternę:in q̄b⁹ rei vlli⁹ egere nō

poſſis. Nũ amiſſio filioꝝ? Recipies ꝑpe/
tuos quos ſuſceperas tẽporales: ⁊ dicet̃ de
te: Beatꝰ qui habet ſemen in ſyon: ⁊ dome/
Ro. 8. ſticos in hieruſalẽ. Indigne inqt paſſiões
ſunt huius tẽporis ad futurã gloriam: ſcrip
tura tibi dicit. Adde qꝛ vita beata his ad
uerſis ſeculariũ moleſtiarum: aut paſſionũ
corporalium non minuitur: ſed magis ꝓba
tur. Adde quod vel patrimonij dãna nõ
ſentit: vel neceſſitudinũ forte mẽte abſcon/
dit diſpendia: abſorbet dolorẽ. Adde qꝛ
neſcit naufragia: qui ſemꝑ in portu tranql/
litatis eſt. Quid illud ꝙ labor tibi cõmu
nis eſt cuꝫ omni creatura: qꝛ ꝓpter te mun/
dus ipſe ſeruituteꝫ tolerat corruptionis: qꝛ
cũ ſanctis tibi laboris huiꝰ ⁊ expectationis
cõmune cõſortiũ eſt? Sol occaſum ſuũ reco
gnoſcit: luna defectũ: errorẽ ſtellaꝝ lumia:
dum totus corporis noſtri expectat̃ redem
ptio. Sed vereris dubios vitę anfractꝰ: et
aduerſarij inſidias: cũ habeas auxiliũ dei:
habeas tantam eius dignationem: vt filio
ꝓprio ꝓ te non pepercerit? Pulchro verbo
vſa eſt ſcriptura vt dei patris erga te piũ ꝓ/
poſitũ declararet: qui morti ꝓ te totũ obtu
lit qđ in plenitudine diuinitatis nihil ipſe
amiſit ⁊ te redemit. Cõſidera affectũ pa/
triũ. Qđ pietatis eſt: quaſi morituri filij ſuſ
cepit periculũ: quaſi orbitatis hauſit dolo/
rem: ne tibi periret fructꝰ redẽptionis. Tã
tum fuit dño ſtudiũ tuę ſalutis: vt ꝓpe mo
dũ de ſuo periclitaret̃: dũ te lucraret̃. Ille
ꝓpter te diſpendia noſtra ſuſcepit: vt te di/
uinis inſereret: cęleſtibꝰ cõſecraret. Mire
etiã addidit: ꝓ nobis omnibꝰ tradidit illũ:
vt oſtenderet ꝙ ita oẽs diligat: vt dilectiſ/
ſimũ ſibi filiũ ꝓ ſingulis traderet. Pro q̃/
bus igit̃ qđ ſuꝑ omnia eſt dedit: põt fieri vt
non in illo vniuerſa donauerit? Nihil em̃
excepit: qui omniũ ceſſit auctorẽ. Nihil eſt
igit̃ qđ negari poſſe nobis vereamur: nihil
eſt in quo munificentię diuinę diffidere ꝑſe/
uerantię debeamus: cuiꝰ fuit tã diuturna ⁊
iugis vbertas: vt primo p̄deſtinaret: dein/
de vocaret: ⁊ quos vocaret: hos ⁊ iuſtifica/
ret: ⁊ q̃s iuſtificaret: hos ⁊ clarificaret. Po
terit deſerere: quos tãtis bñficijs ſuis vſqꝫ
ad p̄mia ꝑſecutus eſt? Inter tot beneficia
dei: nũ metuẽdę ſunt aliquę accuſatoris in/
ſidię? Sꝫ quis audeat accuſare: quos ele/
ctos diuino cernit iudicio? Nũ deus pa/
ter ipẽ qui ꝯtulit: poteſt ſua dona reſcinde/
re: ⁊ quos adoptione ſuſcepit: eos a pater/
ni affectus gratia relegare? Sed metꝰ eſt:
ne iudex ſeuerior ſit. Cõſidera quẽ iudicẽ
habeas. Nempe chriſto dedit pater omne
iudiciũ. Poterit te ergo ille dãnare: quẽ re/
demit a morte: ꝓ quo ſe obtulit: cuiꝰ vitam
ſuę mortꝭ mercẽ eſſe cognoſcit? Nõne dicet?
Quę vtilitas in ſanguine meo: ſi dãno quẽ Pſ. 29.
ipſe ſaluaui? Deinde cõſideras iudicem:
nõ cõſideras aduocatũ? Poteſt iſte ſeui/
orẽ ferre ſententiã: qui interpellare non de/
ſinit: vt paternę recõciliationis in nos cõfe
ratur gratia?

Qualis ĩ nobis debeat eſſe chri ſti charitas: ⁊ ꝙ nulla aduerſa cor/ poris vite beate munus imminu/ ant. Quodqꝫ in ſe habeat remune/ ratione ſuã qui chriſtum ſic ſequit̃ ac beatus ſit. Qđ etiã ſic beata vi/ ta ſit in hominibus in quibꝰ fuerit vita perfecta: et que ſit vita ꝑfecta. Quid deniqꝫ vir perfectus querat ac illi cõueniat. Ca. VII.

Ed etſi qua imminerẽt grauia: ne/
ſ quaquã nos a chriſto ſeparare de/
berent. Cur nos ꝓ illo nõ etiam
dura ⁊ acerba toleramus: qui ꝓ nobis tam
indigna ſuſcepit? Ideoqꝫ debet in nobis
eſſe charitas: vt nullis periculis reuocemur
a chriſto. Scriptũ eſt em̃: Aqua multa nõ Cant. 8.
poterit excludere charitatẽ: ⁊ flumina nõ cõ
cludent eam: qꝛ torrentẽ tranſit anima dili/
gentis. Nulla tẽpeſtas: nullũ ꝓfundum
periculum: nullus terror mortis aut pęnę
vim charitatꝭ iminuit. In his em̃ ꝓbamur:
in his beata vita eſt: etiã ſi multis periculis
inundet̃. Non em̃ frangit̃ ſapiens dolori/
bus corporis: nec vexat̃ incõmodis: ſed eti/
am in erũnis beatus manet. Neqꝫ em̃ ad/
uerſa corporis vitę beatę munus imminu/
unt: neqꝫ de eiꝰ ſuauitate aliq̃d delibant: qꝛ
nõ in delectatione corporis vitę beatitudo
eſt: ſed in conſciẽtia pura ab omni labe pec
cati: ⁊ in eius mẽte qui cognoſcit: qꝛ qđ bo/
nũ eſt hoc delectat: etiã ſi aſperũ ſit: qđ aũt
indecorũ etiam ſi ſuaue nõ mulcet. Ergo
cauſa bene viuendi nõ delectatio corpora/
lis: ſed mẽtis prudẽtia eſt: nõ caro quę ſub/
iecta eſt paſſioni: ſed mens quę iudicat: qꝛ
nihil melius delectat q̃ cõſiliorũ honeſtas:
⁊ operũ pulchritudo. Ea igit̃ beatę inter/
pres eſt vitę. Melior eſt em̃ prudentia vel

arbitra paſſionis q̃ paſſio: p̄ſtantiuſqꝫ qđ
iudicat q̃ qđ iudicio ſubiectũ eſt. Neqꝫ em̃
fieri põt: vt ratione ſit melius qđ eſt irratio
nabile. Habet ergo in ſe remuneratioꝫ
ſuam qui ſequit̃ ieſum: ⁊ in ſuo affectu prę/
miũ: etiã ſi dura ſuſtineat: beatus tñ eſt ſu/
is moribus: beatus ipſis periculis: ſicut do
minus definiuit dicens: Beati qui ꝑſecuti/
Matth. 5. onẽ patiunt̃ ꝓpter iuſticiã. Eſt ergo beata
vita in hominibꝰ: ſed in his ſcꝫ in quibꝰ fu/
erit ꝑfecta vita. Perfecta aũt vita nõ ſen/
ſibilis iſta: ſed illa rationabilis ſm tractati/
onẽ rationis ⁊ mẽtis viuacitatẽ: in quo nõ
eſt portio hominis: ſed ꝑfectio: quę nõ tam
eſt in cõditione hominis q̃ in operatione.
Ea em̃ beatũ facit. Huic igit̃ viro quid eſt
bonũ: niſi ipi ſibi qđ habet? Et adeſt ei hoc
bonũ: ⁊ cauſa ei erit futurorũ bonorũ. De
Prouer. 5. hoc bono dixit ſalomon: Bibe aquã de tu/
is vaſis: ⁊ de puteoruꝫ tuoꝝ fontibus. Su/
perfluãt tibi aquę de tuo fonte: in tuas au/
tẽ platęas diſcurrant. Sint tibi ſoli cõſtitu/
tę: ⁊ nemo alienꝰ particeps ſit tibi: Fõs aq̃
tuę ſit tibi ꝓprius. Utere igit̃ interno bono
tuo. Teſtimonium aũt boni huius maxi
mum: qm̃ qui habet alia nõ requirit. Quid
em̃ requirat: qui inferiora deſpicit? Pręſtã/
tiſſimo aũt inhęreat: ſicut ſcriptũ eſt: Ceruꝰ
amicitię: et pullus gratiarũ cõfabulet̃ tibi.
Amicitia autẽ p̄cedat te: ⁊ vna ſit tecũ in
omni tẽpore. Bona em̃ virtutũ amicitia: et
ſummi boni charitas. Nihil itaqꝫ aliud q̃/
rit ꝑfectꝰ ille: niſi ſolũ ⁊ p̄clarum bonũ. Un
Pſ. 26. de ⁊ dicit: Unã petij a dño hanc requiram:
vt inhabitẽ in domo dñi oẽs dies vitę meę:
⁊ videã delectationẽ dñi. Neqꝫ vero eum
tanquã anguſtũ inopẽqꝫ faſtidias: qꝛ vniꝰ
hominis velut ſolitaria ſocietate ꝯtentꝰ ſit.
Huiꝰ em̃ amicitia circũdatus plurimꝰ erit.
Abundat em̃ hmõi viro ad beatitudinẽ et
ad poſſeſſionẽ boni: ⁊ ideo nihil aliud deſi/
derat. Nihil em̃ quaſi nouũ expectat: q̃ om
nia habet. Nihil ẽ em̃ boni qđ nõ habeat:
nec ſuꝑfluis delectat̃ ſed neceſſarijs: ⁊ eo ip
ſo neceſſario qđ nõ ſibi ſed carni adhęrẽti ſi
bi neceſſariũ ſit: ideoqꝫ indulget ꝙ ab inte/
rioris hominis ꝓpoſito nõ diſcrepet: ꝙ faci
at vtraqꝫ vnũ: ⁊ recõciliet exteriorẽ hominẽ
iuxta atqꝫ iteriorẽ deo: vt fiat in vtroqꝫ vnꝰ
ſpiritus. Huius igit̃ ꝓpoſiti vir: nec diſpẽ
dio minuit̃: nec aduerſis frangit̃: nec repa/
gulis inhibet̃: nec ſuoꝝ amiſſionibꝰ męſtifi
catur. Ad cuiꝰ informationẽ dicit apl̄s:
Nolumus aũt ignorare vos fratres de dor/ 1. Theſſal. 4.
mientibus: vt nõ triſtes ſitis ſicut ⁊ cęteri q̃
ſpem nõ habent. Solat̃ em̃ ſe reſurrectiõis
fide: ⁊ remunerationis gratia: nec recipit ea
mente męſticiã qua adhęret deo: ⁊ diuinę p̄
ſentię voluptate lętat̃. Qui aũt cõtriſtatur
his: nõ ſm deũ cõtriſtatur. Qđ aũt non ſm
deũ: hoc plenum ſtulticię. A ꝑfecto igitur
abeſt huiꝰ mundi triſticia: quę nõ ſm deuꝫ:
⁊ omnis ſollicitudo corporalis erũnę. Hu
iuſmodi em̃ inductioni mẽtis atqꝫ ſubſtan/
tię nõ annumerat̃ habitudo corporiſ: ⁊ qui/
dã exterioris vſus naturę: cum ſimul aduer
ſus delitias corporis: fragilitatẽqꝫ ipſaꝫ na
turę orbitatis diſpendia: ꝯtumelias: inuic/
tus animus vniformẽ debeat ſeruare con/
ſtãtiã: vt corpus ipſum ſcindat: ſenſuſqꝫ ex/
uat carnis: qui beatitudinis palmã habere
deſiderat: cuiꝰ fructus nõ in vnius portiõe
ſit ſed in plurimarũ: etſi fieri põt omniũ ſit
virtutũ cõſortio. Neſcit igit̃ ꝑfectus incõ
moda huius corporis: aut aduerſa mundi:
neqꝫ ſentit qui alienũ ab hmõi metu ne occi
dant animũ gerit. Nõ em̃ vita ꝑfectior: ſi
his careat definit̃: ſed ſi iſta cõtemnat. Nã
ſi ita definiret̃ vt ea eſſet beata vita quę ab
hmõi caſibus expers vacuaqꝫ reperiri poſ/
ſet: vtiqꝫ his accedentibꝰ nõ poſſit beatꝰ ali
quis definiri. Ea igit̃ ſequeſtrata ſunt: ⁊
hoc ſolũ in ęſtimatione beatę vitę eſt requi
ſitũ: vt nõ in alijs ſed in poſſeſſione veri bo
ni eius definitio teneret̃: qm̃ qđ habet de/
ſpuit: cętera nec requirit.

Qđ q̃uis ſapiens delectetur ſa/ nitate corporis aut liberis: non ta men minus perfectꝰ ſi illa amittat: et ꝙ nulla aduerſa intolerabiliter ferat: cũ expoſitiõe eoꝝ que ad for mã iuſti viri requirunt̃. Ca. VIII.

Uero nunc: vtruꝫ ſapiens delectet̃
q ſanitate corporis. Negare nõ poſ
ſumus: ꝙ delectetur ſm naturã: ⁊ li
benter accipiat nõ dolere aliquid q̃ dolere:
niſi forte ꝓ chriſto ꝓ quo ſi cauſa poſcat: et
debilitatẽ corporis ꝓmpte accipiat: ⁊ totuꝫ
corpus ſuuꝫ morti offerat. Idem tamẽ etiã
p̄ter cauſam fidei atqꝫ iuſticię: ſi deſit ſani/
tas nõ afficiatur animo: neqꝫ frangat̃ dolo/
re corporis: qui ſe põt virtutũ ꝑfectione ſo/
lari. Quero etiã vtrum delectet̃ liberis.
Quis iſtud abnuat? Neqꝫ em̃ durꝰ ⁊ fer/

reus:ſed ꝑfectus querit. Tamē etſi amittat liberos:nō ideo minus beat⁹:qui non ideo minus ꝑfect⁹. Qd̄ eñ ꝑfectū beatū: Quin etiā ſi aduerſa tolerat: ꝙ̄ ſi ſecūdis affluat: magis ſolet hmōi videri ꝑfect⁹: Quis neqꝫ ſi deſint:neqꝫ ſi aſſint ext'na cōmoda:aut corporalis leticia decedere ꝗcꝙ̄ ꝟtuti ſoleat vl' accedere. Sꝫ pleriſqꝫ tā laudi fuit toleraſſe aduerſa fortiter:ꝙ̄ nō incidiſſe. Veruꝫ hec ſpecie eſtimat̄:nō pondere. Illud profundū: virū iuſtū nihil velle niſi illud ſoluꝫ ⁊ p̄clarū bonū:huic ſoli intendere: hoc vnū in bonis ducere:nō aliud cū illo:ſed ſolū ipſum ſemꝑ deſiderare:hoc delectari:cui ſi aliud adiungat̄ qd̄ delectet eum: vt eſt filiorū ſuauitas:nō illud amittitur:ſed iſtud adiūgitur. Nō eñ minuunt accedēti ad beatitudinē que augere nō poſſunt:qꝛ plenū illud ⁊ iuiolabile manet:in qd̄ anima ſeſe inducit:⁊ cui ſe inſeruit et infudit. Manet ſꝑ inter aduerſa ⁊ delectabilia ꝑfecta virtus: neqꝫ aduerſa de ꝑfectione eius quicquā minuunt:neqꝫ delectabilia adiungūt ꝑfectioni. Quid eñ eſt ꝙ is qui ad ſummū aſcēdit:aut dāni de caducis ſentiat: aut cōmoditatis? Neqꝫ vero(qd̄ grauiſſimū apud pleroſqꝫ habet̄)ſe miſerū putauit:ſi in captiuitatē:vel ipſe veniat: vel eius filij. Non eniꝫ intolerabiliter feret:qd̄ habet natura: vel qd̄ videt̄ dño. Deniqꝫ iuſt⁹ dixit:bonum verbū qd̄ locutus eſt dñs: ⁊ dixit: Fiat pax ⁊ fides in diebus meis. Nō vtiqꝫ iuſtus iſte ezechias in filios deflexiſſe erumnā captiuitatis gratulabat̄: ꝗ volūtati dñi obuiare nō poterat: et ideo mandata eius equanimiter ſuſcipiebat vt ſeruulus. Accedit illud qd̄ eſtimare poterat:poſſe ⁊ in captiuitate meritū eminere virtutis. Neqꝫ eñ minus beatus hieremias in captiuitate:minus etiā daniel: minus heſdras: min⁹ beati ananias:azarias ⁊ miſael: ꝙ̄ ſi in captiuitatē nō incidiſſent:cū ideo in captiuitatem ducti ſint:vt ꝑſo ⁊ p̄ſentia in captiuitate ſolatia:⁊ ſpem euadēde captiuitatis afferrēt.

Perfecti eſt eñ viri:cōmunitatem nature ſuſtentare animi virtute:⁊ ad meliora adducere:nec ſuccūbere his que pleriſqꝫ terribilia ⁊ formidoloſa vident̄:ſed quaſi fortē militem grauiſſimoꝝ caſuū ſuſtinere icurſus: cōflictus ſubire:⁊ quaſi ꝓuidum gubernatorem nauē in tēpeſtate regere: atqꝫ occurrendo inſurgentibus fluctib⁹ magis vitare naufragiū ſulcando vndas ꝙ̄ declinando. Nō iſte in ꝑſecutione pauidus: non in tormentis mollior:ne torquentē exaſperet:ſed quaſi athleta fortis qui repcutiat verberantē. Si nō cedis certe ſermonis flagello:ꝗ metuenda multis tormēta deſpiciat dicēs: Sagitte infantiū facte ſunt plage eorū:qui Ps. 63. cū grauiſſimo licet dolore luctet̄:nec ſe miſerabilē p̄beat: ſed oſtendat tanꝙ̄ in laterna lumen:etiā inter aſperas ꝓcellas ⁊ grauiſſimos flatus ſuam lucere nec extingui poſſe animi virtutē. Nō iſte in ſuorum iniurijs mollis: nec de ſepulchro ſollicit⁹ ſui corporis:cui ſciat celum deberi:nō in captiuitate ciuice plebis abiectior:ſed ſicut iudex ſeuerus:infideliū ꝑfidiam erroreſqꝫ cōdemnās: vt daniel qui ſacerdotū furta ꝓdebat ⁊ ſuperſtitiones eorum redarguebat: oſtendēs nulla veritate ſubnixas:ſed fraudib⁹ adumbratas. Talis vir poſtremo eſt ꝑfect⁹:qui oēs velit bene agere:nihilqꝫ cuiquā accidere mali:etſi p̄ter voluntateꝫ eius acciderit: ipſe tamē de ꝓpria voluntate nil amittit.

Sed forte aliquis putet egritudinem atqꝫ imbecillitatē corporis impedimēto eſſe ad ꝑfectionis mun⁹ implendū:eo ꝙ nō poſſint opera manuū vlla factaqꝫ ꝓcedere. Verū ea ſibi iuſtus impedimēto eſſe non ſentiet: immo etiā eum qui illa miſerabiliter defleat corripiet:⁊ quaſi ignauū arguet:qd̄ plus in corporis vſu ꝙ̄ in animi virtute conſtituat:ꝙ ea quib⁹ ſeruiat deſideret:cuꝫ habeat ꝙ alijs magis poſſit iubere: ꝙ in paupertate ingemiſcat:qui poſſit ſupra mundi opes eſſe(Fideli eñ totus mūdus diuitiarū eſt) ꝙ ignobilitatē defleat:qui debeat deſpicere regias poteſtates:diuitib⁹ ⁊ potentibus imperare. Hec eñ vita iuſti: ꝗ etiā quas habeat facultates:cōmunes eſtimare debeat:immo etiā inopib⁹ diuidere: diſpenſare pauperib⁹:recidere volūtates ꝓprias:tenuare ſumptū:adhibere parſimoniā tēperantie:ſobrietatē tenere in ꝓſperis :patientiaꝫ in aduerſis:in dolore tolerantiā:magnanimitateꝫ in periculis:ſanitatis ꝑpetue vota neſcire:mortis iminentis terrore nō cōcuti: neqꝫ eū p̄ſtantiorē putare cui ſm̄ naturā liberi: ꝓpinqui:ſalubritas:leticia: affluētia: redūdauerint:ꝙ̄ cui illa defuerint: neqꝫ externis ſeculi:ſed virtutis domeſtice merita penſare. Illaꝫ quoqꝫ formā iuſti eſſe quis abnuat vt nihil metuat: nihil reformidet:

niſi virtutis diſpendia:aliorūqꝫ vanas formidines cōprimat:quas habeant de periculorū ſollicitudine:mortis timore: corporꝭ infirmitate: vt doceat diſſolui corpore:et eē cū chriſto multo melius: vt oſtendat qꝛ operationes nō impediunt̄ debilitatib⁹ corporis:ſed augent̄:neqꝫ ſplendore generis aut ꝓpinquorū ſubſidijs aut opibus:ſed bono cōmendantur affectu? Neqꝫ eñ minus beatus helias ꝙ̄ moyſes:cum alter cibi indigus:melotide vili:ſine filijs:ſine ſumptu:ſine comite:alter populi ductor: let⁹ ſobole: ſuccinctus potētia:diuerſo genere merituꝫ equale fundauerint:ſicut in euāgelio declaratū eſt:quādo cū dño ieſu in reſurrectiōis gloria refulſerūt. Videt̄ eñ pareꝫ his quaſi paribus glorie ſue teſtibus dediſſe mercedē. Nec minus beat⁹ heliſeus ꝙ̄ dauid: cū alter regibus ſubditus:alter regali poteſtate p̄dit⁹: ꝓphetice ſanctificationis haud diſparem ſint adepti gratiā. Quid eñ deeſt ei:qui illud bonuꝫ poſſidet: ⁊ habet ſibi ſemꝑ comitē:ſociūqꝫ virtutē? In quo ſtatu nō potētiſſimus? In qua paupertate nō diues? In qua generis ignobilitate nō clarus? In quo ocio nō laborioſus? In ꝗ debilitate nō vegetus? In qua infirmitate non fortis? In qua ſomni quiete feriat⁹: quē etiam quieſcentē virt⁹ ꝓpria nō relinquit? In qua ſolitudine nō ſtipatus: quē vita beata circūdat:quē veſtit gratia:quē glorie amictus illuſtrat? Nō minus etiā ocioſus ꝙ̄ cū operat̄ beatus:nec min⁹ dormiens ꝙ̄ vigilans glorioſus:qꝛ minus dormiēs ꝙ̄ cū vigilat incolumis ⁊ inſanus eſt. Qñ aūt feriatus videri pōt:cui⁹ mens ſemꝑ operat̄? Quādo autē ſolus:qui cū illo ſemꝑ bonus
Ps. 64. eſt:de quo ait ꝓpheta: Replebimur in bonis domus tue? Qñ abiectus cui⁹ cōuerſatio eſt in celo? Qñ nō decorus:qui ad illius decori ⁊ ſoli⁹ boni ſe cōformat ſimilitudinē: qui etiā ſi mēbris ſolutus ſit:tñ mente ſe erigat? Et tanꝙ̄ ille qui cithara canere ſolit⁹ ſi etiā diſſipatā reſolutis neruis ⁊ cōfractaꝫ viderit: ⁊ vſuꝫ eius interruptū abijciat eā: atqꝫ eius numeros nō reqrat:ſed voce ipſe ſe mulceat. Ita ⁊ iſte citharā corporis vitioſam iacere patiet̄:corde ſe oblectabit:bone cōſcientie recordatiōe mulcebit: diuinis oraculis ⁊ ſcriptis ꝓpheticis alleuiabit:ſuaue illud ⁊ iocunduꝫ animo tenens: mente cōplectens cui nihil triſte poſſit accidere:cū ſemꝑ ei diuine p̄ſentie aſpiret gratia: ⁊ ipſe ſibi aſſit ſūma animi tranqllitate ꝑfuſus.

Sancti Ambroſij epi liber prim⁹ de ſctō Jacob ⁊ vita beata explicit.

Capituloꝝ libri ſecūdi de ſancto iacob ⁊ vita beata ſancti Ambroſij epiſcopi:recollecta annotatio.

Poſt ꝯtinuationē huius libri ad ſuperiorē: quēadmodū iacob beat⁹ fuerit etiā cū patriā relinqueret. Ac de definitione beati: Et ex hoc ꝙ ſancto iacob nihil boruꝫ ꝗ ad meritū btīdinis ſpectant: defuerit. Ca. I.

De excuſatione parentū ſancti iacob:ꝙ iuniorem filiuꝫ ſeniori p̄tulerint:ſimulqꝫ de cautela parentū circa filios obſeruanda. Et quali affectu iſaac ⁊ rebecca d̄ filijs certauerint. Qua ratione etiā iacob vicerit: ac de cōmendabili myſterio eorū que circa benedictionē ipſi⁹ facta ſunt. Ca. II.

Quid ſignificet ꝙ celebrata bñdictione poſtea ſenior frater aduenerit:⁊ vt ipſe bene diceret̄ cogendo elicuerit ⁊ impetrauerit. Cur preterea ea cōditione vt fratri ſuo ſeruiret. Ca. III.

De ortu iuidie ⁊ minitatione eſau ꝙ fratreꝫ occideret:⁊ quēadmodū ꝓuidendū ſit ne parricidium ſequatur: ac de ꝓfectione iacob ad laban. Ca. IIII.

De ditatione iacob apud laban: ⁊ ob id in inuidiā vocati:ac de diuina iuſſione vt in terram ſuam reuertat̄. Qualis p̄terea vir iuſtus eſſe debeat:ſi inuidia fuerit exorta. Quid deniqꝫ ſignificet inquiſitio laban: ⁊ nihil ſui apud iacob inuētio. Et ex h̄ de beati iacob excellēti cōmēdatiōe. Ca. V.

Quid ſignificet ꝙ ꝓficiſcenti iacob:angeli dei occurrerūt. Quid ſibi etiam velit ꝙ ipſe fratri occurrēs ſepties in terra adorauerit. Quid deniqꝫ ꝙ petitur⁹ a fratre ꝯcordiā in caſtris dormiuerit. Ca. VI.

De lucta iacob cuꝫ deo:⁊ quid ſit luctari cū deo. Qua ratione etiā claudicauerit. De vindicta quoqꝫ filiorū ei⁹ in alienigenas ꝓpter ſororis deflorationē:⁊ ipſius iacob manſuetudine atqꝫ clemētia. De reſponſo p̄terea diuino ſibi dato vt exurgeret et aſcēderet in locū bethel. Ca. VII.

De comendabili ſancti iacob ſenectute:futurarūqꝫ ac dubiarū rerum:finis quoqꝫ vite ſue p̄uidentia:atqꝫ agendorum diſpoſitione. Ca. VIII.

Qua ratione ſanctꝰ iacob cũ in ipſis moꝛtẽ eſſet diebus merito p̄dicandus fuerit beatus: multiplicĩꝙ eius laude p̄ſertim in patriarcharũ benedictione. Q̃ p̄terea neq̧ ioſeph: neq̧ eſaias: neq̧ hieremias: neq̧ daniel: neq̧ mater machabęoꝛũ cũ filijs: negandi ſunt fuiſſe beati: licet grauia ſuſtinuerint ſupplicia. Ca. IX.

Quantę laudis fuerit ſacerdotuʒ ſacerdos eleaʒarus in ſuppliciorum cõſtanti toleratione. Atq̧ ideo nõ minus ſed magis fuerit beatus. Ca. X.

De admirabili patientia ac foꝛtitudine ſeptẽ fratrũ machabęoꝝ: quibus mater octaua addita fuit: qui ſuis ſupplicijs merituʒ beatę vitę acquiſierũt. Ca. XI.

De ſingulari beatę illius matris ſeptẽ filioꝛum cõmendatione. Ca. XII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi de ſancto Jacob ⁊ vita beata liber ſecundus: In quo claroꝛũ viroꝛũ demõſtrat exemplis: beatitudinẽ vite in ſũmis periculis non ſolũ nõ amitti ſed ⁊ acq̄ri poſſe: feliciter incipit.

Poſt continuationẽ huius libꝛi ad ſuperioꝛẽ: quẽadmodum iacob beatus fuerit etiã cum patriam relinqueret. Ac de definitione beati: Et ex hoc ꝙ ſancto iacob nihil hoꝛum que ad meritum beatitudinis ſpectant: defuerit. Ca. I.

ſ Uperiore libro de virtutũ p̄ceptis diſputauimus: Sequẽti claroꝛũ viroꝛum vtamur exemplis: q̄ in ſummis periculis poſiti: beatitudinẽ vitę nõ amiſerunt: ſed potius acquiſierũt. An nõ beatus iacob etiã cũ patriã relinqueret? Immo plane beatus: q̄ dura exilij ſuſcepit: vt fratris mitigaret iracundiam. Nã ſi beatus eſt qui peccatũ declinat: vtiq̧ negari beatus eſſe nõ poteſt: q̄ alterius culpã leuat: crimen auertit. Paratum itaq̧ parricidiũ declinauit exilio voluntario: eoq̧ facto ſibi ſalutẽ quęſiuit: fratri innocentiã donauit. Merito itaq̧ eum diuina vbiq̧ comitata eſt gratia: vt et cum doꝛmiret beatę vitę munꝰ acquireret. Uidebat eñ futuroꝛũ myſteria: ⁊ diuina audiebat oꝛacula. Bonus in ſomno operariꝰ: et in pauptate diues: qui mercẽnarię vitę munere: ⁊ patrimoniũ ⁊ cõiugiũ eodem parauit officio. Idẽ fraterni affectus recõciliatoꝛ egregiꝰ: certauit muneribꝰ ⁊ obſequijs: vt indignationẽ omnẽ excluderet: doloꝛem offenſionis auerteret: oſtendẽs ſe minoꝛem exilio nõ fuiſſe: qui poſſit largiri quę nõ acceperat. Sed minis ad inferioꝛa ꝓpero: ⁊ vtilia tranſcurro: cũ pꝛius definiendum ſit: quid ſit beatꝰ. Scriptũ eſt eñ: Beatꝰ vir qui nõ abijt in cõſilio impioꝛũ: ⁊ in via peccatoꝛũ nõ ſtetit: ⁊ in cathedra peſtilentię nõ ſedit. *Pſ. 1.* Hoc ſcriptura ſignificãte: eũ beatũ eſſe: qui tela pfidoꝛũ conſoꝛtio tẽperauerit. (Ea eſt eñ impietas auctoꝛẽ vitę ⁊ parentẽ quendã ſalutis nõ recognoſcere) vel in peccato nõ mãſerit: vel in luxuria atq̧ laſciuia nõ pſeuerauerit. Ipſuʒ quoq̧ in lege dñi die ac nocte meditantẽ: foꝛe tanq̧ lignũ qđ dabit fructũ in tempoꝛe ſuo. Superioꝛa merita ſunt p̄mioꝛũ: hoc meritoꝛũ pꝛęmiũ.

Quid hoꝛũ quę ad meritũ beatitudinis ſpectant defuit ſancto iacob: qui tantũ abfuit a pfidoꝛũ conſoꝛtijs: vt ex eo fidelis populus nomẽ acciperet: iſrael dictꝰ: eo ꝙ deũ mentis internę oculis intuereť: peccati abſtinens: a luxurię omnis ebꝛietate ſobꝛius: vt dura laboꝛũ abſoꝛbuerit: ocij ſecura neglexerit? Nõne pulchꝛe ⁊ vere de hoc dictuʒ eſt: qđ ⁊ hic fructũ dabit in tẽpoꝛe ſuo: de quo ſcriptũ eſt: Ecce odoꝛ filij mei tanq̧ odoꝛ agri pleni? *Gen. 27.* Erat eñ perfectus in omni floꝛe virtutũ: ⁊ ſacrę benedictionis atq̧ cęleſtis redolebat gratiã. Ipſe eſt eñ ager quẽ benedixit dñs: nõ iſte terrenus aut hoꝛridus: ſiluis adhuc fragoſus toꝛrẽtibus: aut paluſtris pigrioꝛibꝰ aquis: aut ieiunus frumentis: aut inutilis vitibus: aut infęcũda glarea ſaxoſus: aut hiulcus ⁊ aridus ſiccitate: aut ſanguine madidus: aut ſentibus incultus: ſed ille ager de quo dicit eccleſia in canticis: Adiuraui vos filię hieruſalẽ in virtutibus ⁊ foꝛtitudinibꝰ agri. *Cant. 2.* Hic namq̧ eſt ager: de quo ⁊ dñs ait: Et ſpecies agri mecũ eſt. In hoc agro vua illa reperiť: quę expꝛeſſa ſanguinẽ fudit: ⁊ mundũ diluit. In hoc agro eſt ficus illa: ſub qua ſancti requieſcẽt ſpiritalis gratię ſuauitate recreati. In hoc agro eſt oliua illa fructifera: dominicę fluens pacis vnguentũ. In hoc agro floꝛẽt malogranata: quę plurimos fructꝰ vno

fidei munimine tegunt: ⁊ quodã fouẽt charitatis amplexu. Hos igiť fructus redolebat iacob: qui deũ p pericula ſequebatur: ⁊ tutum ſe eius vbiq̧ deductione credebat.

Nam licet dulcis ⁊ ſuauis odoꝛ ſit agri: q̄ eſt odoꝛ naturę: tamẽ in ſancto patriarcha virtutũ ſpirabat gratia. Q̃ cõtinens erat parſimonia: qui cibũ ſibi paratũ nõ expetiuit: ſed petenti fratri ſine dilatione cõceſſit: a quo pꝛimatꝰ benedictionis accepit. Q̃ pius erga parẽtes: vt p̄ferri germano ſenioꝛi materno mereretur: ⁊ paternę benedictionis munere ſacraretur. Q̃ religioſus vt fratrẽ recuſaret lędere. Q̃ verecũdus vt patrẽ timeret fallere. Q̃ honoꝛificꝰ: vt matri qđ iubebat nõ poſſet negare.

De excuſatione parentũ ſancti iacob: ꝙ iunioꝛẽ filium ſenioꝛi p̄tulerint: ſimulq̧ de cautela parentũ circa filios obſeruanda. Et quali affectu iſaac ⁊ rebecca de filijs certauerint. Qua ratione etiaʒ iacob vicerit: ac de cõmendabili myſterio eoꝛum que circa benedictionẽ ipſius facta ſunt: Ca. II.

ſ Ed nec parentes nobis inexcuſati relinquẽdi ſunt: ꝙ iunioꝛem filium ſenioꝛi p̄tulerunt. Simul cauendum ne quis eoꝛũ dũ intendit exemplo: vnquã intra filios habeat iudiciũ: vt alterum diligendum putet: alterũ poſthabendum.

Hinc eñ excitanť odia fraterna: ⁊ de pecunię vilis incremẽto: facinus parricidale cõponitur. Eadeʒ fouet ꝑlem menſura pietatis. Eſto tamẽ vt aliquid ſibi ampliꝰ circa blandioꝛẽ aut ſimilioꝛẽ rapiat affectꝰ: Par debet circa omnes eſſe foꝛma iuſticię. Plus cõfertur dilecto cui fratrum amoꝛ quęritur: plus autẽ adimitur ei qui p̄lationis iniuſtę oneratur inuidia. Minitabať eſau ꝙ fratrem ſuũ occideret: nec fraterna euʒ germanitas: nec parentũ reuerentia a parricidali furoꝛe reuocabat: ⁊ dolebat ſibi benedictionẽ eſſe p̄reptam. Cuius vtiq̧ litigiũ ſe manſuetudine debebat ꝓbare nõ ſcelere. Sed ⁊ rebecca nõ quaſi filiũ filio: ſed quaſi iuſtũ pꝛęferebat iniuſto. Etenĩ apud matrem piã myſteriũ pignoꝛi p̄ponderabat: illum non tam fratri p̄ferebat q̄ offerebat dño: quẽ ſciebat collatum ſibi munus poſſe ſeruare: in quo ⁊ alteri cõſulebat: quẽ diuinę ſubducebat offenſę: ne grauioꝛe implicareť reatu: ſi acceptę gratiam benedictionis amitteret.

Accipe tamẽ bonũ certamen inter parẽtes. Mater deferat affectũ: pater iudiciuʒ: mater circa iunioꝛẽ tenera pietate ꝓpẽdat: pater circa ſenioꝛẽ naturã honoꝛificẽtię ſeruet. Hic magis honoꝛet: illa plꝰ diligat. Dũ ſinguli ſingulos foueãt: nõ in vnum vterq̧ cõſpirent: defraudent alterũ. Fiat ęquitas inter diuerſa certamina: ⁊ diſparibꝰ ſtudijs par vtriq̧ atq̧ ęqualis parentũ amoꝛ ⁊ gratia cõferatur: cõpenſet alter: qđ alter imminuit. Sic pio affectu iſaac patriarcha et ſancta rebecca certabant: vt neutrũ inferiorem facerent: ſed vtrũq̧ ęqualẽ. Uicit tamen ille qui p̄ferebatur oꝛaculo: vicit impigritia tarditatẽ: manſuetudo duriciã. Duʒ alter venatu aſpero pꝛędã quęrit agreſtem: hic mitiũ cibos moꝛum: hic domeſticã gratiam: hic tenerę manſuetudinis atq̧ pietatis pio pr̃i dulces epulas miniſtrauit. Plus placet in animis quicquid occurrerit: q̄ q̄cquid affectatũ putaueris deferendũ. Acceſſit ad oues iacob: ⁊ attulit innocẽtię partus: vel ſacrę ꝓphetię munera: quia patriarchę cibum nulluʒ credidit dulcioꝛem eſſe q̄ chꝛiſtum: qui ſicut ouis ad occiſionẽ ductus eſt: ⁊ ſicut agnus ad victimã. *Eſa. 53.* Hunc publico parenti vel populo cuius typum gerebat cibum vtilẽ iudicabat: quo futura erat remiſſio peccatoꝛũ. Ideo ſtolã accepit fratris ſui: quia ſenili p̄ſtabat ſapiẽtia. Ideo iunioꝛ frater ſenioꝛeʒ fratrẽ exuit: quia fidei emicuit dignitate. Hanc ſtolam eccleſię typo rebecca ꝓtulit: ⁊ dedit filio iunioꝛi ſtolã veteris teſtamenti: ſtolam ꝓpheticam ⁊ ſacerdotalem: ſtolã illam regalẽ dauiticã: ſtolam ſalomonis: eʒechię ⁊ ioſię regum: ⁊ dedit populo chꝛiſtiano qui vti amictu ſciret accepto: quoniã populus iudęoꝛũ eam ſine vſu habebat: ⁊ ꝓpꝛios neſciebat oꝛnatus.

Iacebat hęc ſtola in vmbꝛa abiecta atq̧ neglecta. Obſcurabatur eñ tenebꝛoſa impietatis caligine: nec in anguſto coꝛde populi iudaici latius poterat explicari. Induit eam chꝛiſtianus populus et refulſit: illuminauit eam ſuę fidei claritate ⁊ pioꝛum luce factoꝛũ. Agnouit iſaac notũ odoꝛẽ generis ſui: recognouit ſtolam ſcripturę veteris: ſed vocẽ plębis veteris nõ recognouit: ⁊ ideo cognouit eſſe mutatam. Manet eñ hodie ſtola eadeʒ: ſed populi deuotioꝛis canoꝛa cępit eſſe ꝓfeſſio. Merito dixit: Uox *Gen. 27.*

quidē vox iacob:manus aūt manus eſau.
Et odoratus eſt odorē veſtimentorū. Et
fortaſſe illud eſt: quia nō operibꝰ iuſtifica/
mur ſed fide:quoniam carnalis infirmitas
operibusimpedimēto eſt:ſed fidei claritas
factorum obumbrat errorē:quę meret veni
am delictorum.

Quid ſignificet ꝙ celebrata be/ nedictione poſtea ſenior frater ad/ uenerit:⁊ vt ipſe benediceret cogē/ do elicuerit ⁊ impetrauerit. Cur ꝑ/ terea ea cōditione vt fratri ſuo ſer/ uiret: Ca.III.

c Celebrata benedictione:poſtea ſeni
or frater aduenit. Quo declarat
prius eccleſię regnū ꝗ̄ ſynagogę in
ꝑdeſtinatione delatū:ſed ſubintraſſe ſyna/
gogā vt ſupabundaret peccatū:⁊ cū ſuper/
abūdaſſet peccatū ſupabundaret ⁊ gratia:
ſimul clareret impigrū militē regni cęleſtis
candidatū eſſe debere: vt ꝑripiat benedicti
onē:⁊ ꝑrogatiuā ſuę cōmendationis vſur/
pet. Unde nō eſt notatꝰ a patre iunior fi/
Gen.27. lius:ſed laudatꝰ. Qō ait iſaac: Frater tuus
veniēs cū dolo accepit benedictionē tuam.
(Bona enī vbi irrepħenſibilis eſt rapina:ir
Matth.11. repħenſibilis aūt rapina pietatis;qr a die/
bus iohannis regnū cęlorū cogitur:⁊ cogē/
tes diripiunt illud. Feſtinātes autē fratres
paſcha celebrabāt:qui feſtinātes manduca
bant agnū nō demorātes:⁊ fratrem benia/
min ſanctꝰ ioſeph pię cōmento fraudis ac/
cerſiuit ⁊ tenuit) Et ipſe tñ vt bñdiceret co/
gendo elicuit ⁊ impetrauit:ſed eā benedicti
onē quę cū ſupiore cōgrueret ⁊ ꝯueniret: vt
ſeruiret fratri ſuo. Etenī q̄ impare nō po/
terat ⁊ alteruz regere:ſeruire debebat: vt a
prudētiore regeret. Neqꝫ enī fuit ſancti pa
triarchę vt filiū ſuū degeneri cōditione ſer/
uitutis addiceret:ſed vt bonꝰ pater cū du/
os haberet filios:vnū intēperantē:pruden
tē ⁊ ſobriū alterū:vtriqꝫ cōſuleret. Intēpe/
rāti ꝑfecit ſobriū:⁊ inſipientē prudēti ſtatu/
it obedire:qr inſipiēs nō pōt volūtariꝰ vir/
tutis eſſe diſcipulꝰ:nec pſeuerare in ſtudio:
Eccl.27. qr ſtultꝰ ſicut luna mutat:meritoqꝫ ei liber/
tatez ꝓprij negauit arbitrij:ne velut nauis
in fluctibꝰ ſine gubernatore fluitaret:ſ ſub/
didit eū fratri:ſm qō ſcriptū eſt: Seruit enī
Prouer.11. imprudens prudēti. Recte ꝗ̄ cū ſubdidit:
vt regētis impio ſuū melioraret affectū. Jō
Gen.27. ait:Sup gladiū tuuz viues:⁊ ſeruies fratri
tuo. Dñā enī eſt pietas crudelitatis: ⁊ man
ſuetudo duris moribꝰ ꝑſtat. Seruit oīs q̄
auctoritatē purę nō habet cōſcientię: ſeruit
quicūqꝫ vel metu frangit: vel delectatione
irretit:vel cupiditatibꝰ ducit:vel indignati
one exaſperat:vel mœrore deijcit. Seruilis
enī eſt oīs paſſio:qm̄ qui facit peccatū ſeruꝰ Joh.8.
eſt peccati: ⁊ qō peius ē:multoꝝ ſeruꝰ eſt:q̄
ſubiectꝰ eſt vitijs multis. Sed oīs addixit:
vt ſeruitio ei exire vix liceat. At vero ille
qui volūtatis ſuę arbiter eſt:iudex ꝯſilij :in
terpres arbitrij:q̄ coercet corporeę appeten/
tiā paſſionis:q̄ ea quę agit bñ agit:bñ autē
agens recte agit:⁊ qui recte agit inculpate
⁊ irrepħenſibiliter agit:habēs ſuorū actuū
ptātem:is ꝓfecto liber eſt. Nā qui oīa pru/
dēter agit:⁊ ita viuit vt vult:is ſolus eſt li/
ber. Nō cōditio fortuitū ſeruū facit: ſed ꝓ/
broſa inſipiētia. Deniqꝫ famulus prudēs
regit dños ſtultos:⁊ ꝓbi ſerui dñis fęnera/
bunt. Quid fęnerabūt? Nō vtiqꝫ pecuniaz
ſed ſapientiā:ſicut ⁊ lex dicit: Fęnerabis gē Deut.15.
tibus multis:tu aūt mutuum nō accipies.
Fęnerabit iudęꝰ ꝓſelito diuinę legis ora/
cula. Sed qr ipſe legis myſteria videre non
potuit:⁊ q̄ habebat neſciuit oracula: q̄ litte
rā fęnerabat gentibꝰ: nūc ab his ſpiritalis
doctrinę gratiā mutuat: meritoqꝫ ſubiectꝰ
eſt ſeruituti:qm̄ qui mutuat ſeruꝰ eſt:quaſi
addictꝰ fęnori creditoris:q̄ aūt pię doctrinę
fęnus imptit:is eſt princeps:ſicut lex dicit:
Princeps eris gentiū multarū:tibi aūt pn/ Ibid.
ceps ex ipſis nō erit. Princeps enī ē q̄ regit
qui ⁊ habet ſapiētię pncipatū:quez habuit
ꝓplus iudęoꝝ. Sed qm̄ qō docebat ſeruare
nō potuit:debet diſcere qō docere neſciuit.
Hoc eſt igit qō ait patriarcha iſaac: Ser/
uies fratri tuo. Erit aūt cū depoſueris et Gen.27.
ſolueris iugū illiꝰ a collo tuo:ſignificās du/
os futuros ꝓplos:vnū ancillę filiū:alterū li/
berę. Seruit aūt lra:libera ē gratia:eumqꝫ
ꝓplm qui litterę intēdit tādiu ſeruū fore: ꝗ̄/
diu ſpiritalis doctrinę ſequat iterp̄tē. Tūc
ꝗ̄ illud futurū:qō apl's ait: Ut reliquię ſal/ Ro.9.
uę fiant ſm electionē gratię. Seruies ꝗ̄ fra/
tri tuo:ſed tūc ſenties ſeruitutis ꝓfectū: cū
volūtariꝰ potiꝰ ꝗ̄ coactꝰ obedire cępis frī.

De ortu iuidie ⁊ minitatiōe eſau ꝙ fratrem occideret:⁊ quemadmo dum ꝓuidendū ſit ne parricidium ſequatur:ac de ꝓfectione iacob ad laban: Ca.IIII.

b Hinc orta eſt inuidia:⁊ minitabatur
eſau:ꝙ poſt obitū pfis fratrē occi/
deret. Sz ſi id acciderit dicamꝰ ad
rebeccā:quēadmodū ꝓuidendū ſit:ne inui/
dia iracundiā excitet:iracūdia in parricidiū
ꝓruat. Ueniat rebecca:hoc eſt:induat pa/
tiētia:bona cuſtos innocētię ſuadeat vt irę
locū demꝰ. Cōcedamus aliq̄ longiꝰ: donec
tēpore indignatio molliat:offenſioni ſurre/
pat obliuio. Itaqꝫ patiētia nec exiliū refor/
midat:ſed ipigre ſuſcipit:nō tā vt periculū
ſalutis:ꝗ̄ vt incētiuū ſcelerꝭ declinet. Ma
ter ꝗ̄ pia abeſſe ſibi dilectiſſimū filiū tole/
rat plus ei collatura quē leſit:vtriqꝫ tñ cōſu
lens vt alteꝝ imunē a periculo:alterū inte/
grū ꝑſtaret a crimine. Audiuimꝰ q̄d corpo
reis ebria cupiditatibꝰ intēperantia locuta
ſit:ꝯſideremus q̄d vera virtꝰ agat. Nihil re
quirit niſi dei gratiā:ſoluz illud ⁊ ſūmū bo/
nū ſequit:ſolo eo ꝯtēta eſt a quo accepimuſ
oīa:ipſi aūt nihil cōferimꝰ:qr nullo indiget
Pſ.15. ſicut ait dauid: Dixi dño deꝰ meꝰ es tu: qm̄
bonoꝝ meoꝝ nō indiges. Quo enī indiget
qui abūdat oībus:⁊ nobis largit vniuerſa:
oīa ſine defectu miniſtrat? Et ꝓfectus eſt
iacob ⁊ dormiuit:qō ē quieti animi idiciū:
⁊ vidit angelos dei aſcēdentes ⁊ deſcēden/
tes:hoc eſt:chriſtū ꝑuidit in terris:ad quez
angeloꝝ caterua deſcēdit atqꝫ aſcēdit: obſe
quiū ꝓpo dño pio ꝑbitura ſeruitio. Et ve
nit ad puteuz vt biberet de ſuis vaſis: ⁊ de
puteoꝝ ſuoꝝ fontibꝰ:⁊ ſupfluerent ei aquę
de ſuo fonte. Fons enī vitę eſt in manibus
iuſti. Et venit ad laban: ⁊ oues eiꝰ pauit.
Iniq̄tas incomitata reſidet:ſapiētia regen
di officiū nō omittit:neſcit vel alienis vaca
re:neſcit exul eſſe in pegrinis. Quō enī exul
quę vbiqꝫ ſuū ſeruat:⁊ in ſe habet qō poſſi/
det? Quaſi mercēnariꝰ ingredit iuſtus: et
rector eſt. Qui ſibi gregē multarū ꝑſtantiū
qꝫ virtutū ſplendore fulgentē:euangelicę ꝑ
dicationis miniſterio colligebat:vt petitu/
ris ouibꝰ virgā ſtoracinā ⁊ nucinā: ⁊ de pla
tano ꝓponeret inuentis:q̄ ꝯcupiſcentes be
atiſſimę trinitatiſ ꝑfigurata myſteria:haud
quaqꝫ decolores fętꝰ pię mētis cōceptione
formarēt. Bonę oues quę bonoꝝ partꝰ ope
rū fidei ſacrę nō degeneres ediderūt. Per
ſtoracē ſignificat incēſū ⁊ ſacrificiū veſperti
nū: qō deo pſi defert in pſalmo. Per nuci/
nā virgā ſacerdotale chriſto munus defert.
Hęc enī virga aaron quę repoſita floruit: q̄
ſacerdotalis gratia ſanctificationis emicu/
it. Per platanū ſpiritalis fructꝰ ſignificat
vbertas:qr arbori huic vitis annectit: vt ꝑ
eius lata conſortia partus ſeſe vberes fun/
dant. Siquidē dñicę munera paſſionis re/
miſſionēqꝫ omnium peccatoꝝ adiuncta ſpi
ritus gratia dare cōſueuit.

De ditatione iacob apud laban: ⁊ ob id in inuidiā vocati:ac de diui na iuſſione vt in terram ſuā reuer/ tat. Qualis ꝑterea vir iuſtꝰ eſſe de/ beat:ſi inuidia fuerit exorta. Quid deniqꝫ ſignificet inquiſitio laban: ⁊ nihil ſui apud iacob inuentio. Et ex hoc de beati iacob excellenti cō/ mendatione: Ca.V.

b Is itaqꝫ vt ſcriptura dicit:diues fa
ctus eſt valde:bonū gregē nutriēs
xp̄o:quē fidei titulo ⁊ varietate virtu
tū nobilitabat inſignibꝰ. Itaqꝫ nec ſibi vi/
debat anguſtꝰ:cēſu fidei opimꝰ:⁊ labe filiꝰ:
vt opulētiſſimꝰ in inuidiā vocabat:q̄ ſuum
gregē alieni gregꝭ acceſſiōe cumulaſſet. Et
dixit ei deꝰ: Reuertē in terrā pr̄is tui:⁊ i gē/ Gen.31.
tē tuā: ⁊ ego ero tecū: oñdēs nihil ei deeſſe
cui adeſſet oīm plenitudo:hoc ſolū abūda/
re pfecte:in hoc ꝯſtare oīa:⁊ oīa ad ipſuz re/
ferri:nihil ei nouū:nihil ſupfluū neceſſariū:
cui pax fida ſuppeteret:ꝑ quā recōciliaret q̄
primo fuerant diſcrepātia. Nec mirū ſi pa/
cē haberet:qui colūnā ſtatuerat et vnxerat
deo:q̄ eſt eccleſia. Colūna enī ⁊ firmamētū
dicta eſt veritatis. Eā vngit:qui in chriſtuz
fidei:in paupes miſcdię fundit vnguētum.
Nūc ꝯſideremus q̄lis vir iuſtꝰ eſſe debeat
ſi inuidia fuerit exorta. Primū vt declinet
eā:meliꝰ eſt enī ſine lite abire ꝗ̄ reſidere cū
iurgio. Deinde vt talia poſſideat:q̄ ſecuz
auferre poſſit: vt in nullo teneri ab aduerſa
rio poſſit obnoxiꝰ:ſ dicat: Cognoſce ſiquid
tuū ē apud me. Et q̄ſiuit laban:⁊ nihil ſuū
inuenit apud iacob. Magnꝰ vir ⁊ vere be
atꝰ:q̄ nihil potuit ſuū amittere:nihil alienū
hře:h̊ eſt:nihil minꝰ hře:nihil ſupfluū. Ita
qꝫ ille pfectꝰ eſt:cui nihil deeſt:iuſtꝰ cui nihil
ſup̄ eſt. Hoc enī eſt iuſticię tenere mēſuram.
Quāta virtꝰ:cui ſocietas lucrū dabat:nō
irrogabat diſpēdiū. Hoc eſt pfectū eē:adhę
rētibꝰ ſibi cōmodi plurimū dare:nihil affer
re icōmodi. Deniqꝫ is q̄ nocere cupiebat:
inanē eū nō potuit dimittere. Sapiens enī
nūqꝫ inanis ē:ſp in ſe habēs amictū prudē/

Job.29. tię:qui pōt dicere: Juſticiā induebam:⁊ ve
ſtiebam iudicium:ſicut dixit iob. Nāq₃ hęc
mētis ſunt interna velamina:quę nemo ali
us poſſit auferre:niſi cum aliquē ſua culpa
deſpoliat. Deniq₃ ſic deſpoliatꝰ adam:nu
dus inuentus eſt. At vero ioſeph etiā ve
ſtimento exteriore relicto:nudus nō erat: ꝗ
ſalua habebat indumēta virtutis. Nunq₃
ergo inanis ſapiēs. Nā quomō inanis: qui
de plenitudine chriſti accipit: ⁊ ſeruat acce
ptum? Quō inanis:cuius repleta eſt ani
ma:quę accepte gratię veſtimēta cuſtodit?
Illud metuendū eſt:ne quis innocētię ve
lamen amittat:ne impij ſacrilegę ꝑſecutio
nis intentione terminos iuſticię ꝑtergreſſi:
veſtimentū animę ac mentis eripiant. Qđ
nō accidit:niſi prius aliquē vox ſuę iniqui
Ps.7. tatis exuerit. Unde ⁊ dauid dicit: Si eſt ini
quitas in manibus meis:decidā merito ab
inimicis meiſ inanis: ꝑſequatur inimicꝰ aīam
meā ⁊ cōprehēdat. Nemo ergo ex inimicꝭ
pōt tuam animā cōprehendere:niſi priꝰ in
anis fuerit effecta. Noli igitur metuere eos
qui poſſunt auri argentiq₃ cōpilare theſau
ros: Iſti tibi nihil auferūt. Hoc eñ auferūt
qđ nō habebas:hoc auferunt qđ poſſidere
nō poteras:hoc auferunt quod nō ornabat
animā tuā ſed onerabat:hoc auferūt qđ nō
locupletabat cor tuū:ſ₃ potiuſ deprimebat.
Matth.6. Ubi eñ fuerit theſaurus tuus:ibi erit ⁊ cor
tuū: Sicut audiſti:legiſti hodie. Multi ſerꝭ
portarū ſuarum includunt aurum ſuū₃: ad
hoc vectibus ⁊ clauſtris ſuis credūt: Multi
vigiles adhibent:ſed ipſi quoq₃ plus ipſos
ſolēt timere cuſtodes: Multi defenſo auro
incubant:aurum eorū ſub terra: ⁊ cor eoru₃
ſub terra. Caue ḡ ne ⁊ tu cor tuū terrę viuꝰ
infodias. Nō ergo auri iſtiꝰ metuēdi fures.
Ille tibi cauēdus eſt fęnerator:qui ſubſtā
tiam animę tue ſcrutatur:ſi qua peccati graui
oris ęra cōtraxeris: qui cor tuu₃ includit ſo
lo:qui animā tua₃ eo ceſpite obruit quo au
rum texeris:qui mentē tuam centeſimaru₃
incuruat theſauris:⁊ graui cōdit ſepulchro
de quo nullus reſurgit. Sequere ſanctu₃
iacob:qui neq₃ de alienis vitijs quicq₃ ha
bebat:neq₃ ſuarū virtutū erat inanis ⁊ va
cuus:qui erat iuſticię fructu repletus. Sed
hęc moralia. Illud myſticū:ꝙ venit ad eū
laban:hoc eſt:dealbatꝰ:q₂ ⁊ ſathanas trāſ
2.Corſ.11. figurat ſe in angelu₃ lucis:⁊ cępit ab eo ſua
Geñ.31. requirere. Reſpondit ei iacob: Cognoſce
ſiquid eſt tuorū apud me:hoc eſt:nihil tuo
rum habeo. Quęre ſiquid agnoſcis vitiorū
tuorum ⁊ criminū. Nihil mecū abſtuli: frau
dium tuarum dereliqui cōſortia:illa nō ha
beo:omnia tua tanq₃ cōtagiū refugi. Et
quęſiuit laban:⁊ nihil ſuū reperit. O be
atus vir:in quo inimicꝰ nihil inuenit qđ ſu
um poſſet dicere:in quo diabolus nihil of
fendit:qđ ſuū agnoſceret. Impoſſibile vi
debatur iſtud in homine: ſed typum gerebat
eius qui dixit in euāgelio: Uenit huiꝰ mū Joh.14.
di princepſ:⁊ in me inueniet nihil. Nihil eſt
eñ quicquid eſt diaboli:qđ nullā poteſt ha
bere ꝑpetuitatē atq₃ ſubſtantiā. Ipſe aūt
eſt qui ꝑfigurabatur in iacob :dñs ieſus ſpon
ſus duorum cōiugiorū: hoc eſt:quidē legis
⁊ gratię:qui virginē rachel ante dilexit:⁊ ꝑ
deſtinatā ſibi in cōiugium pio amore affec
tauit. Sed qm̄ alia tanq₃ lex ſubintrauit: et
oculis infirmior obrepſit tanq₃ ſynagoga:
quę mentis cęcitate chriſtū videre nō potu
it. Supabundauit gratia ſanctę rachel:quę
ſupra primū:illud eſt expetita cōiugiū: quę
eccleſię principatū futurum iam tunc nomi
nis ſui interꝑtatione ſignabat. Beata ra
chel quę abſtulit opprobriū ſuo partu. Bea
ta rachel quę abſcondit cultus erroreſq₃ gē
tiliū:quę ſimulacra eorū plena eſſe immun
dicię declarauit. Nemo credat paternę pi
etatis lęſam eſſe reuerentiā :ꝙ ſtante patre
ſedit:qm̄ ſcriptū eſt: Qui plus diligit patrē Matth.10.
aut matrē q₃ me:nō eſt me dignꝰ. Ubi cau
ſa agebatur religionis:fides debuit habe
re ſedē iudicij: ⁊ quaſi rea ſtare ꝑfidia.

**Quid ſignificet ꝙ ꝓficiſcenti ia
cob:angeli dei occurrerūt. Quid ſi
bi etiā velit ꝙ ipſe fratri occurrens
ſepties in terra adorauerit. Quid
deniq₃ ꝙ petiturꝰ a fratre ꝯcordiā
in caſtris dormiuerit: Ca.VI.**

Ec eouſq₃ ꝓbata ſunt:vt ꝓficiſcen
h ti iacob ſctō :angeli dei occurrerēt.
Deniq₃ vidit caſtra dei applicātia:
⁊ ait: Caſtra dei hęc ſunt. Perfectis eni₃ Geñ.32.
⁊ fidelibus diuina ſolēt adeſſe ꝑſidia. Per
fectus autē qui cogitabat de recōciliatione
fraterna:ita vt humilitate eā inuitaret:offi
cijs acquireret:muneribus quoq₃ emēdam
putaret. Occurrit itaq₃ fratri cum vxori
bus ⁊ pignoribus ſuis:vt etiam ſi ipſe indi
gnaretur neceſſitudinis obſequijs inflecte
retur. Et adorauit ſepties in terra. Quid

Deutſ.10. ſibi iſtud vult eſſe? Lex dicit: Dñm deū tuū
adorabis:⁊ ipſi ſoli ſeruies:⁊ hic adorat in
tēperante₃:iracundū:minantē parricidale
flagitiū. An terrā adorauit:illā hūano cru
ore cōcretā:ſerpentiū infuſam venenis:aut
ieiuna infęlicē glarea:aut duris atq₃ aſperꝭ
inhorrentē cautibus? Quid ſibi etiā vult
ꝙ ſepties adorauit? Hęreret ſolutio: niſi il
lud occurreret:ꝙ petro interroganti in euā
Matth.18. gelio: Si frater meꝰ in me peccauerit:quoti
ens dimittam ei:vſq₃ ſepties:reſpōdit dñs
ieſus: Nō ſolū ſepties:ſed vſq₃ ſeptuagies
ſepties. Hoc igitur ꝓphetico ſpiritu ſanctus
patriarcha ſignificat:in aduenientē reſpici
ens:qui nō ſolū vſq₃ ſepties:ſed etiā ſeptu
agies ſepties veniā fratri laxari iuberet: vt
eiꝰ cōtemplatione cōuentꝰ eſau:iniuriā quā
ſe accepiſſe putabat remitteret fratri: ⁊ q₃
uis lęſus in gratiā rediret:q₂ ꝓpterea carnē
ſuſcepturus erat dñs ieſus:⁊ venturꝰ in ter
ras: vt multiplicatā nobis donaret venia₃
delictorū. Deniq₃ peti turꝰ a fratre cōcor
diā:dormiuit in caſtris. Perfecta virtꝰ:ha
bet qetis tranquillitatē ⁊ ſtabilitatē. Ideo
dñs donū eius ꝑfectioribꝰ reſeruauit dicēs:
Joh.14. Pacē meā relinquo vobis:pacē meā do vo
bis. Perfectorū eſt eñ: nō facile mūdanis
moueri:nō turbari metu:nō exagitari ſuſpi
tione:nō terrore cōcuti:nō dolore vexari: ſ₃
quaſi in littore tutiſſimo aduerſum inſurgē
tes fluctus ſęculariū ꝓcellarū mentē immo
bilē fida ſtatiōe placidare. Hoc firmamē
tum chriſtianis mētibus chriſtꝰ inuexit: pa
cem internā inuehens animis ꝓbatorū: vt
nō turbetur cor noſtrū:neq₃ exagitetur animus.
Hanc pacē ſup omnē mentē eſſe apl's do
Phiſ.4. ctor aſſeruit dicens: Et pax dei quę exupe
rat oēm mentē:cuſtodiat corda veſtra ⁊ ſen
ſus in chriſto ieſu. Fructus itaq₃ pacis eſt:
nō ꝑturbari in pectore. Deniq₃ vita iuſti qe
ta eſt:iniuſtꝰ aūt inquietudinis ⁊ ꝑturbati
onis plenꝰ eſt. Itaq₃ ampliꝰ ſuis ſuſpitioni
bus affligitur impiꝰ:q₃ alienis plęriq₃ verbe
ribus:maioreſq₃ vibices vulnerū in eiꝰ ani
mo ſunt:q₃ in eorū corpore qui ab alijs ver
berantur. Grande eſt intra ſe aliquē tranqꝭ
lū eſſe ⁊ ſibi cōuenire. Foris pax aut impe
ratoris ſollicita ꝓuidentia:aut manu mili
tū ꝗritur:aut bellorū ꝓſpero cedit euentu:aut
internitiōe aliqua barbarorū ſi in ſe hoſtili
motu arma ꝯuertant. In ea pace nulla nr̄a
virtus:ſed euētus eſt. Certe gloria pacꝭ il
lius ad imperatorē refertur: iſtiꝰ pacis fructꝰ
in nobis eſt:quę eſt in mētibus ſingulor u₃:
quę tenetur affectibꝰ. Iſtius pacis maior eſt
fructꝰ:quo ſpiritalis neqtię tēptamenta :q₃
quo arma hoſtilia repelluntur. Iſta pax ſub
limior quę corporaliū paſſionū excludit il
lecebras:ꝑturbationeſq₃ mitigat: q₃ ea quę
barbaricos ſedat icurſus. Plus eſt eñ clau
ſo intra te hoſti reſiſtere:q₃ remoto.

**De lucta iacob cū deo: ⁊ quid ſit
luctari cū deo. Qua rōne etiā clau
dicauerit. De vindicta quoq₃ filio
rū eius in alienigenas ꝓpter ſoro
ris deflorationem: ⁊ ipſius iacob
manſuetudine atq₃ clemētia. De re
ſpōſo preterea diuino ſibi dato vt
exurgeret ⁊ aſcenderet in locum be
thel: Ca.VII.**

Taq₃ iacob qui cor ſuū ab omni ſi
i multate mundauerat:vt pacificum
affectū gereret:poſtq₃ ꝑcedunt oīa
ſua ſolꝰ remāſit:⁊ luctatꝰ eſt cū deo. Qui
cūq₃ eñ ſęcularia negligit:ad imaginē ſimi
litudinēq₃ dei ꝓpiꝰ accedit. Quid eſt eñ
luctari cū deo:niſi virtutis ſuccedere certa
men:⁊ cū ſuꝑiore cōgredi:potiorēq₃ cęteris
imitatorē fieri dei? Et q₂ inſuꝑabilis erat
fides eius atq₃ deuotio: ſecreta ei myſteria
dñs reuelabat:tangēs latitudine₃ femoris
eiꝰ:eo ꝙ ex eius erat generatione dñs ieſus
oriūdus ex virgine: ꝗ deo nec impar nec in
ęqualis eſſet:cuiꝰ crucē obſtupeſcētis fęmo
ris latitudo ſignabat:eo ꝙ diffuſa ꝑvniuer
ſū mundū remiſſiōe peccati ſalutaris foret
oībus:qui ſtupore ſui corporis ac ſudore re
ſurrectionē tribueret defunctorū. Uñ non
immerito exortꝰ eſt ſol ſancto iacob :cuiꝰ ge
neri crux dñi ſaluatoris illuxit: ſimul q₂ ſol
ei oritur iuſticię:qui deū cernit: q₂ ipſe eſt lu
mē ęternū. Claudicauit aūt iacob a fęmo
re ſuo. Propter hoc nō mādu cant hodieq₃
filij iſrael neruū. Utinā māducaſſent ⁊ cre
didiſſent. Sed q₂ nō erant facturi volunta
tē dei:ideo nō māducauerūt. Sunt ⁊ qui
ita accipiant: ꝙ ideo claudicauerit ab vno
fęmore iacob:q₂ duobus populis ex eiꝰ ge
neratione manātibus:vnius ſtupor ia₃ tūc
circa fidei gratiā declarabatur futurus. Ip
ſe eſt ḡ populus qui ſtupore ꝑfidię claudica
uit. Deniq₃ nō multo poſt reuelationem
iſtiuſmodi:cū eſſet ab alienigenę filio:dina
filia iacob deflorato virginitatis pudore te

merata:fratres eiꝰ qui nõ intellexerũt my/
ſteriũ:alienigenas qui ſocietatẽ ꝑ cõiuncti/
onẽ generis offerebant vindictę ſtudio per/
emerunt. Jacob aũt qui morali mãſuetu
dine clementiã diligebat:vel myſtico ſpiri/
tu ſacramẽtũ regenerãdę ex gentibꝰ ꝓuide-
bat eccleſię:inuitꝰ ⁊ dolẽter ſcęnã illam exa
ctę vltionis accepit. Vñ ꝓphetanti aduẽ
tũ dñi ieſu:reſponſum diuinũ eſt datũ:Ex/
Geñ.35. urgens aſcẽde in locũ bethel:hoc eſt: in do/
mũ panis vbi natꝰ eſt chriſtꝰ:ſicut michęas
Michee.5. ꝓpheta teſtatꝰ eſt dicẽs:Et tu bethleem do
mus ephrata nõ es minima vt ſis inter ꝓn/
cipes iuda.Ex te eñ exiet princeps iſrael: ⁊
egreſſus eiꝰ ab initio a die ſęculi. Vere do
mus panis quę domꝰ chriſti eſt:q̃ nobis pa
nis ſalutaris aduenit e cęlo:vt iaꝫ nullꝰ eſu
riat:cibũ ſibi imortalitatis acq̃rens. Ubi
iubetˀ habitare patriarcha: vbi aram facere
deo q̃ apparuit ei:Jbi deos accepit alienoſ:
⁊ abſcõdit eos ſub lẽtiſco:Jbi quoq̃ſ ſepul
ta eſt rachel in via ephrata:hoc eſt:bethleẽ:
Jbi etiã columnã ſtatuit iacob ſupra monu
mentũ eius.Quanta myſteria: qꝛ ibi eſt ec/
cleſia dei in qua apparet deꝰ ⁊ loquitˀ cũ ſer/
uis ſuis:ibi eripiuntˀ ⁊ abſconduntˀ ſimula-
cra gentiũ.Fides eñ eccleſię oẽm obſeruã-
tiã gentilitatis aboleuit. Sed cur ſub len
tiſco quęro. Certe genus iſtud infructuo/
ſuꝫ eſt.Jbi ẽ ſunt dij gentiũ: vbi nullus eſt
fructꝰ:ibi inaures gentiliũ infodiuntˀ quas
dederũt iacob: vt iam nouã linguã audire
aſſueſcãt:veterẽ ꝑfidię ſonũ neſciant:obſur
deſcant aures eorũ ſacrilegio: ⁊ mundentˀ
ad gratiã. Nõ immerito ibi ſanctꝰ daniel
falſum aduerſus ſuſannã teſtimoniũ depre
hendit.Jbi eñ volebat adhuc radices ſuaſ
locare ꝑfidia:ſ; latere nõ potuit:qꝛ a ꝓphe/
tico ſpiritu dep̃henſa eſt. Cõgruus aũt er
ror ꝑſbyteri verę cõfeſſionis:vt ibi cõtami/
natã diceret caſtitatẽ:vbi gentiũ defoſſa ſi/
mulacra ſunt.Sed veritas eccleſię nõ texit
ꝑfidiã:⁊ aures gentilitatis obſtruxit. Con
uenienter q̊ꝫ ibi ſepulta eſt ſancta rachel:qꝛ
oẽs qui baptizantˀ in chriſto:ꝯſepeliuntˀ cũ
Ro.6. eo.Sic eñ docemur dicente aplõ: Cõſepul
ti eñ ſumus cũ illo ꝑ baptiſmũ in mortẽ:vt
quẽadmodũ ille ſurrexit a mortuis ꝑ̃pa vir
tute ſuſcitatꝰ:ita ⁊ nos ꝑ eius gratiã reſur/
gamꝰ.Tunc igitˀ vere abſconditur oĩs error
gentiliũ:cum quis fuerit ablutꝰ a vitijs: qꝛ
cõfixus cruci vetꝰ hõ noſter:neſcit iã veteri
ſeruire peccato. Cõpetenter etiã columna
ſtatuitˀ ſupra monumẽtũ rachel: qꝛ eccleſia
eſt colũna ⁊ firmamentũ veritatis.

De cõmendabili ſancti iacob ſe/ nectute:futurarũq̃ dubiarũ rerũ: finis quoq̃ vite ſue ꝓuidentia atq̃ agendorũ diſpoſitione:Ca.VIII.

Senuit aũt iacob. Etate iam ſenue/
rat ⁊ morbꝰ:ſed certabant in eo im
pigra viuacitas iuuẽtutis:⁊ tranq̃l
litas ſenectutis.Etenĩ ⁊ ſenectus virẽs gra
tia:⁊ iuuentus cana in cõſilijs:de qua dicit
ſcriptura:Senectus eñ venerabilis:⁊ ętas Sap.4.
ſenectutis vita imaculata. Ex hac vita fu
git iacob: qui bonis opibus ꝑuenit tẽpus
longęuę ſenectutis:vt ⁊ fructũ eiꝰ ante tem
pus carperet:⁊ poſtrema eiꝰ in tẽpore nõ ti/
meret. Beatus q̃dẽ ⁊ iuuenis q̃ bñ viuit:
ſ; beatꝰ ⁊ ſenex qui bñ vixit.Qd̃ eñ iuueniſ
ſperat:adeptꝰ ẽ ſenior: qd̃ ſenex fuit: optat
hoc eſſe q̃ iuuenis eſt.Certe hic inq̃eti marˀ
longiore ſibi adhuc curſu manẽte iactatˀ flu
ctibus:ſenex vero ſicut in portu ita in ſtati/
one eſt ſenectutis. Erat itaq̃ hmõi iacob:
qui vix ſperãda iuuenibus bona: incolomi
⁊ tuta gratię clauę: iam clauſa ⁊ obſignata
tenebat.Qd̃ aũt poſſideas:eo ꝙ adhuc ſpe
res pręſtabilius eſt. Erat ẽ ſenex iacob:ad
quẽ iuuenes aduerſa tẽporis alicuiꝰ tẽpeſta
te ꝑculſi:tanq̃ꝫ in portũ ſeſe recipiebant:ip/
ſe aũt tanq̃ꝫ in ſpelunca vitę huiꝰ poſitꝰ ſol/
licito ꝑtendebat affectu:⁊ longe añ rebꝰ du
bijs ꝓuidebat remedia. Deniq̃ fames erat
in tota terra:⁊ ſenex depoſitꝰ quę alacres iu
uenes ignorabãt primꝰ audierat:primꝰ ad/
monuit filios ſuos:in ęgypto exuberare fru
mentũ:⁊ ꝓficiſcendũ vt emerẽt quę ſibi ad
vſum neceſſaria forent.Libẽter etiã ipſe iu/
uenũ cõſilio acquieſcebat:vt etiã filiũ iuni/
orem ſimul mitteret. Et renũciantibꝰ illis
ꝙ ioſeph filiꝰ ſuus viueret:infracto licet cor
pore:ſed viuida animi virtute nõ expecta/
uit vt filiꝰ ad ſe veniret:ſed ipſe magis pre/
xit ad filiũ.Pietati eñ menſura ordis nõ ꝑ̃
ponderat.Nulla itaq̃ ſenſit ipedimẽta feſ/
ſę ſenectutis cũ ꝑgeret.Pietas eñ leuabat
laborẽ. Verũ vbi recepti filij fructu potitꝰ
eſt:aliquãto exacto tẽpore decẽ ⁊ ſeptẽ vide
licet annorũ ꝙ ſm̃ illam patriarchę longęui
tatẽ exiguę portionis tempus eſt: finẽ vitę
ſibi appropinquare cognouit. Vocauit ita
q̃ꝫ ioſeph filiũ:⁊ ꝑ generationis ſuę futuruꝫ

heredẽ:cõſtrinxit eũ ne in ęgypto ſepeliretˀ.
Acceptaq̃ fide:cũ paulo poſt iſirmaretˀ: be
nedixit pr̃iarchas duodecim ⁊ ꝓphauit.

Qua ratione ſanctus iacob cũ in ipſis mortis eſſet diebꝰ merito ꝑ̃di candus fuerit beatus:multipliciq̃ eiꝰ laude ꝑ̃ſertim in patriarcharuꝫ benedictione. Qd̃ ꝑterea neq̃ io/ ſeph: neq̃ eſaias: neq̃ hieremias: neq̃ daniel:neq̃ mater machabeo rũ cũ filijs:negandi ſunt fuiſſe bea ti: licet grauia ſuſtinuerint ſuppli/ cia:Ca.IX.

Dicat nunc aliq̃s:nõ beatũ iacob cũ
in ipſis mortis eſſet diebus: qui pe
ne plura cũ deo q̃ꝫ cũ hominibꝰ allo
quia miſcebat:non beatũ cũ oculi eius gra-
uarentˀ in ſenectute:⁊ nõ poſſet videre. Vi
detur eñ cęcitas quibuſdã eſſe grauis: ęrũ-
na:calamitas. Sed tunc q̊ꝫ beatꝰ iacob:
qui diſcernebat ſpiritu:qd̃ oculis diſcerne/
re aſpectuq̃ nõ poterat. Videbat futura
qui ęſtimabatˀ nõ videre ꝑ̃ſentia. Deniq̃
errauit ⁊ ipſe ioſeph vt ad dexterã eius ap/
plicaſſet filium ſuũ ſeniorẽ:⁊ ad ſiniſtrã ipſi
us:hoc eſt:iacob: applicuiſſet filiũ iunioreꝫ:
vt ętatis ordo benedictionis ordinẽ ſerua/
ret:cũ extenderet dexterã ſuam ſuꝑ nepotẽ
iuniorẽ:⁊ ſiniſtrã ſuꝑ ſeniorẽ nepotem:⁊ vo
lẽti filio patriã dexterã ſuꝑ manaſſen ſeni/
Geñ.48. orem ꝯuertere: reſponderet:Scio fili ſcio:⁊
hic erit in populũ:⁊ hic exaltabitˀ:ſed frater
eiꝰ iunior maior illo erit. Et cauſam ꝑ̃latio/
nis adiũxit dicens:Semẽ eius erit multitu
do gẽtiũ. Adeo lꝫ impedito corporis aſpe/
ctu melius videbat:vt videntẽ doceret er-
raſſe.Quis eniꝫ melius videt: q̃ꝫ qui videt
chriſtũ?Aut quis põt dicere oculis impedi
tũ eũ:qui videbat in xp̃o refulgentẽ eccleſi/
am? Nõne igitˀ claꝝ eſt:ꝙ debilitas beati/
tudinẽ impedire nõ poſſit? Jlle oculorũ im
peditꝰ munere: ille defatigatis corporis vi
ribꝰ in lecto tanq̃ꝫ in ſepulchro corpꝰ relin-
quẽs aſſurrexit in ſe:⁊ lõge ab alijs atq̃ in/
tra ſemetipſum ſeſe colligẽs:ꝑ̃ſentibꝰ ſe re/
bus ſubduxerat:⁊ nouiſſimoꝝ dierũ futurę
Geñ.49. miſcebatˀ ętati.Sic eñ ſcriptũ eſt:Annũcia
bo inquit vobis quę occurſura ſunt vobis
in nouiſſimis diebꝰ. Quid igitˀ ei deerat
cui deus aderat:q̃ ei ꝓfecturo dixerat: De-
ſcendã tecũ in ęgyptũ:⁊ ego deducã te in ꝑ-
petuũ:nec defuit qñ in eo ſpirituſſanctꝰ lo-
quebatˀ?Quis tã potens in ſuo domicilio:
q̃ꝫ iſte in alieno?Quis tã abundãs in vber/
tate:q̃ꝫ iſte in fame?Quis tã fortis in iuuẽ/
tute:q̃ꝫ iſte in ſenectute? Quis tã actuoſus
in negocio:q̃ꝫ iſte in ocio? Quis tam velox
in curriculo:q̃ꝫ iſte in lectulo?Quis tã lętuſ
in flore adoleſcẽtię:q̃ꝫ iſte in mortis ꝯfinio?
Quis tam diues in regno:q̃ꝫ iſte in peregri
no loco? Deniq̃ reges benedicebat. Nec
imerito pauꝑ nõ erat:qui nullo indigebat.
Pauꝑ nõ erat:qui ſe pauperẽ nõ putabat.
Et quis pauperẽ dicat:cuiꝰ cõuerſatione di
gnus orbis terrarũ nõ fuit?Et ideo cõuerſa
tio eiꝰ erat in cęlo. Hic vero ꝑdiues in di-
uitijs ſimplicitatis ⁊ ſinceritatis:decorꝰ ma
iore animę:q̃ꝫ corpis pulchritudine: q̃ mar/
ceſcere ñ nouit:ętate impiger:cui liceret cũ
vellet corporeo iſto exire gurguſtio:⁊ ſuꝑna
paradiſi mẽtis vigore penetrare: exultans
ſpiritu:cũ ſepulchri extrema mãdaret. Nõ
eñ terreno ſe tumulo claudenduꝫ: ſ; ſuꝑno
recipiendũ domicilio ꝑſumebat:⁊ ideo tan
quã alteri mãdabat ſepulchrũ:ſui aũt ſecu/
rus mortẽ illam imortalitatẽ putabat. Vi
debatˀ corporis implicatꝰ impedimẽto: ⁊ vi
gilans in futura tẽpora ꝑcurrebat affectu:
dicens de ꝑſecutoribus dñi:qui de tribu ſy
meon ⁊ leui auctores erãt nequicię ꝓceſſu:
Jn cõſilio eoꝝ non veniat anima mea: ⁊ in Geñ.49.
occurſum eorũ nõ cõtendant viſcera mea.
Quis aũt tam validus in virtute: q̃ꝫ for/
tis iſte in infirmitate:qui dicebat: Maledi
ctus furor eorũ:qꝛ ſuꝑbus ⁊ temerariꝰ: ⁊ ira
illorũ qꝛ indurata eſt? Diuidam illos in ia-
cob:⁊ diſpergã illos in iſrael. Quis vero
tam canorus cantibꝰ:q̃ꝫ iſte vocibꝰ: qui to-
to auditꝰ eſt mundo:qui ꝑ oẽs ꝓꝓ̃los: ꝑ oẽs
auditur ętates? Quis tã ſuauiter ſeptẽvo
cũ differẽtias oblocutꝰ:q̃ꝫ iſte ſeptẽplici ſpi
rituſſancti gratia reſultauit?Qui lꝫ mẽbris
reſolutꝰ:tñ attollẽs ſe aĩo ⁊ erigens ſpiritu:
corporis ſui tanq̃ꝫ citharę harmoniã diſſolu
ta mẽbroꝝ cõpage deſtructã: alta mẽte de/
ſpiciẽs nõ requirebat:ſ; ocioſam iacere hu-
mi patiebatˀ. Jpſe aũt cantus emulcebat:
interno ⁊ ꝓphetico ſe modulamine delecta
bat dicẽs: Juda te laudabũt fr̃es tui:manꝰ
tuę ſuꝑ dorſum inimicorum tuorum: adora
bũt te filij patris tui. Catulus leonis iuda:
ex germine mihi aſcendiſti: recumbens dor
miſti vt leo:⁊ tanquã catulus leonis:Quis
ſuſcitabit illum? Et infra: Lauabit in vino

ſtolam ſuam: ⁊ in ſanguine vuę anaboladium ſuū. Hilares oculi eius a vino: ⁊ dentes candidiores lacte. Qui cant⁹ dulcior: qui ſonus ſuauior: q̄ remiſſio peccatoꝝ: ⁊ reſuſcitatio mortuorū? Hunc cantū ſanct⁹ dauid ille diuinę organū vocis: ⁊ dñici ſermonis interpres: cithara cecinit ſpiritali. His modulis gratię: ſublimem illū animū mentemq̄ mulcebat. Hoc cantu mūdi iſtius aſpera mitigauit: hoc ſonitu ſęculi dura molliuit: hoc pſalterio terrorem mortis infregit: hac ſuauitate chordarum inferna calcauit.

Sed audiamus etiā quę ſanct⁹ iacob patriarcha admirabili illo ſuę organo mentis
Geñ.49. increpuit. Neptalim vitis remiſſa: porrigens in germine ſuo decorē. Filius me⁹ ampliatus ioſeph: filius me⁹ adampliat⁹ zelo: appetitus fili⁹ meus: fili⁹ meus adoleſcentior ad me reuertere. Et infra: Pręualuit ſuꝑ benedictiones montiū: ⁊ deſideria ęternorū colliū. Quid dulci⁹ bñdictione? Quid gratius ęternitate? Et ipſa verba ſunt cantus: ⁊ in verbis magna votorū ſunt ꝑmia: meritorū faſtigia. Quid ſuaui⁹ ſancto ioſeph: qui nos liberauit ab opprobrio: crucis dñicę ſacramēto? Sicut enī maledictū factus eſt chriſt⁹: vt maledictū ſolueret legis: ⁊ peccatū factus eſt vt mundi peccatū tolleret: ita opprobriū fact⁹ eſt vt gentilitatis opprobriū auferret. Sed illud opprobriū chriſti: theſauris ęgypti p̄cioſi⁹ ęſtimatū eſt. Et ideo moyſes pharao regis aulā reliquit: et fidei elegit opprobriū: cui ſe opprobrio maria diuidebant. Ipſe ḡ neptalim vitis totum remiſſa ꝑ mundū: vt omnib⁹ ꝑlus vbertatē poculi ſpiritalis infunderet. Ipſe eſt ampliatus: habenſ nomē ſuꝑ omne nomē: qui qm̄ ſe ꝓ omnib⁹ obtulit morti: iō audiuit a patre: Ad me reuertere. Loquebat᷑ iacob: ⁊ deus audiebat᷑. Ille benedicebat: ⁊ de⁹ ꝑſonabat dicens filio: Ad me reuertere: hoc ē: p⁹ paſſionē reuertē. Reuertere ad ſedē tuā: reuertere cū trophęo: reuertere ad me: vt te reſurgentē defuncti ſequant᷑: ⁊ tua poteſtate pariter atq̄ exemplo reſurgāt: vt fias primogenitus ex mortuis: vt ad dexterā ſede-
Matth.26. as patris. Unde ⁊ fili⁹ dixit: Amodo videbitis filiū hoīs ſedentē ad dexterā virtutis dei. Neget quis beatū iacob in ipſo mortis ſuprēmo: qui diuina fundabat oracula.

Neget beatū ioſeph in carcere: vbi ſapientię ſpiritu interp̄tabat᷑ ſomnioꝝ quę audierat veritatem: ⁊ futurorū ſeriem reuelabat.

Neget beatū eſaiā cū medi⁹ ſecaret᷑: Hieremiā cū mergeretur: Daniel ſanctū cū inter leones ſtaret intrepiduſ: ⁊ prandiū ei rapt⁹ ab angelo ꝓpheta deferret. Nō vtiq̄ ideo beatus: qꝛ alienū prandebat prandiuz: ſed qꝛ meritis ſuis impaſta leonum ora claudebat. Quis aūt nō beatā dixerit matrē machabęorū: quę ſeptē filiorū funerib⁹ octauā ſe addidit ad laudē cęleſtis triūphi?

Quante laudis fuerit ſacerdotū ſacerdos eleazarus in ſuppliciorū ꝯſtanti toleratione. Quodq̄ ideo non minus ſed magis fuerit beatus: Ca.x.

n

Ec te eleazare ꝑtermittā: vtpote ſacerdotū ſacerdos: ſed tuis iuuādus oratis: qui genere ſacerdos: perit⁹ in lege: maturuſ ęui: cuz oblatus eſſes antiocho ꝑſecutori: nec tēptamētis potuiſti capi: nec ꝑmiis inflecti: nec ſuppliciorū acerbitatibus frangi. Deniq̄ a blandimētis cępit: qꝛ iudicabat tormēta ſua poſſe ſuꝑari. Erubeſco inquit caniciē tuam: reuerior ſenectutē: miror prudentiā: cur abſtinendum bonis epulis putes: quas natura largitur. Relaxa iſtiuſmodi ꝑuicaciā: expgiſcere aliquādo dū adhuc malo tibi ꝑſuadere q̄ extorquere: ne vict⁹ ſuppliciis facias qd̄ refutas ratione inuitat⁹. Ad hęc reſpondit ſenex: Nos antioche nō intētione ducimur: ſed reuerētia legis tenemur: quę a ſuilla carne abſtinendū ꝑcipit. Pulcherrimā creaturam iudicas: negare tamē nō potes q̄ potior ſit tēperantia q̄ voluptas: potior legis obediētia q̄ ꝑuaricatio. Q̄ ſi hoc leue putas vt carne veſcamur ſuilla: qui ī minimis legē contempſerit: quō in magnis tenebit? Aut ſi p̄cioſa eſt creatura hmōi vindicari: cū eo qd̄ ſit pulcherrimū defraudamur. Abſtinentia aut noſtra diſciplina eſt caſtimonię. Diſcimus enī reſecare luxuriā: cupiditates vincere: excludere cōcupiſcētias: delectationibus corporis obuiare. Fortitudinis quoq̄ exercitiū eſt pęnis ꝓ lege nō cedere: Iuſticię quoq̄ inſigne atq̄ prudētię: vt qd̄ ſequendū elegimus timore dei: morte ꝓpoſita reſeruemus. Quis eſcā imperet libero? Quis aūt ſe ridendū ꝑbeat? In hoc ſeruiat: ſed nō ridebit. Nō ſum ita ſenex vt mihi non iuueneſcat animi fortitudo. Suſpenſus itaq̄ cuz hinc atq̄ inde grauiter verberaret᷑: nec iam ferrēt ſenilia mēbra verberuz pęnas: laſſatis carnificib⁹ atq̄ extēſoribus: in terrā deflexuſ: inflexibilē mentē gerebat.

Et quidā ſeu longęuā miſeratus ętatē: ſeu tēptamentis circūuenire deſiderans: reſpōde inquit tantūmodo te manducaturꝝ: nos te eſcę eius immunē ꝑſtabim⁹. At ille clamans: nequaq̄ cōtingat mihi vt fiaz ſenex incentiuū iuuenilis erroris: qui hucvſq̄ erā forma ſalutaris inſtituti. His ergo ludibriiſ vt paululū viuā luctabor: ⁊ toti⁹ vitę labores addicā: breuis viatico ſenectutis. Senectus portus debet eſſe: non naufragiū vitę ſuperiori. Nō te negabo lex patria: nō abiurabo vos ſancta inſtituta maiorū: nō decolorabo vos inſulę ſacerdotales: nō te ꝑfidię puluere turpabo canicies. Quid multa? In moriendo tormētis fact⁹ eſt cęteris magiſteriū ꝑſeuerātię: qui electus erat ad infirmitatis exemplū. Beat⁹ igit᷑ in quo non potuerūt tormēta rationē vincere. An nō beatus qui potuit virtute animi victor eſſe pęnarū: pietatiſq̄ remigiū: ſeruare integrā in tantis fluctib⁹ paſſionē.

De admirabili patientia ac fortitudine ſeptem fratrū machabeoꝝ: quibus mater octaua addita fuit: qui ſuis ſuppliciis meritum beate vite acquiſierūt: Ca.xi.

p

Oſt ipſum ſtatuti ſunt pueri ſeptez cū matre. Inſultare licet tyranno qui dū callide a ſene incipiendū putat: magiſtruz eligit quo diſcipulos faceret fortiores: quoꝝ velut puerilē ętatē ꝑmiis ꝓuocabat ad culpaz: arguebat terroribus ad formidinē. At illi nō degeneres tanto duci reſpondent: Quid cōtemnis vel circūſcribis vt pueros? Sz fides cana eſt: ſed valida diſciplina. Experire certe: ſubiice quib⁹ placet pęnis puerilia viſcera: nō inuenies corda puerilia: nec potētiores erunt tormentorum machinę q̄ legitimę obſeruationis excubię. Quē vicit ſenect⁹: ſuꝑabit ęmula ſenectutis pueritia. Seq̄mur patrē filii: diſcipuli doctorē. Collige ſuppliciorꝝ inſtrumēta ꝓpoſita: meditationē patientię: nō terrorē inſcitię afferūt dū vident᷑. Iuſſit maximū natū eligi. At ille ridens: Recte iuquit naturę ordinē ſeruas: Sed cur dei legē temerandā putas? Et ꝓprietate quidē oēs maximi ſumus. Sed tm̄ a me inchoatū gaudeo: qd̄ quęris tyrāne: Cōfiteor nos ſummo deo ſeruire: ⁊ doces quid agere debeam⁹. Si tu tanta ꝑtinacia vis extorquere veritatē: cur nō omni virtute nos eaz tenendā putem⁹?

Quid plura? Adhibent᷑ variaruz genera pęnaꝝ. Sed vicit pietas immanitatis furorem: excluſa eſt anima nō religio. Secundus acceſſit: nec degener fratris munia pię cōfeſſionis impleuit. Et cū detraheret᷑ mēbrana capitis reſpōdit: Auferetis quidē mēbranam: ſed habeo galeā ſpiritalē quā non poteſtis auferre. Et vere hanc galeā nemo auferre pōt: ſicut poſtea apſus docuit in ec-
cleſia dñi: qꝛ caput viri chriſtus eſt: ⁊ eius ſu 1.Cor.11.
mus mēbra. Recte puer iſtā diuino ſpiritu doctrinā apoſtolicā ꝓuidebat. Exuebāt immanes beſtię coriū capitis: ⁊ pardalicis feritatibus ſęuiebāt. At ille deficiens: Q̄ dulce eſt inquit mori ꝓ religione: q̄ ſuauis omnis acerbitas mortis pro pietate: qꝛ manet horū remuneratio laboꝝ. Tua ſunt rex grauiora tormenta: tu tuis vehemētius torqueris ſuppliciis: quia vides vinci in ꝑtāte. Et hoc defuncto: tertiū ſtatui ſibi iuſſit. Et cuz eum partim tēptaret inſidiis: partim cuperet terrore ꝑcellere: reſpondit ad eū: Nō faciam volūtatē tuam: nō ſuccumbā imperio tuo. Per beatā illam fratrū paſſionez ⁊ nobilē vitam: nō negabo piam germanitatē. Quę vis adhibeto ſupplicia: quib⁹ magis vrgeas: hoc ꝓficies aſperitate pęnarum: vt maiora teſtimonia noſtrę germanitatis accipias. Iuſſit itaq̄ ei linguā amputari. At ille exclamans: Uictus es inquit antioche: qui organū vocis abſcidi iubes. Confeſſus es te reſpondere nō poſſe rationi: maioraq̄ ꝓbas linguę noſtrę flagella: q̄ tua verbera. Nos enī tua verbera nō timemuſ: tu noſtrę vocis flagella nō potes ſuſtinere. Sed hęc pietatis flagella ſunt: tua flagella ꝑfidię. Sed etiam lingua ſublata: graui⁹ te ſuo cadens murmure flagellabit. Euadere te putas antioche: ſi vocē eripias: Et tacētes deus audit: ⁊ magī audit. Ecce aperui os meum: laxaui linguā meā: abſcide linguā: ſed nō abſcides conſtantiā: nō virtutē auferes: nō rationē oblitterabis: nō eripies teſtimonium veritatis: nō eripies cordis clamorē. Si lingua amputat᷑: ſanguis clamabit: ⁊ di-
cetur tibi: Uox ſanguinis fratriſ tui clamat Geñ.4.
ad me. Audit enī ſanguinis vocē: qui audit
internas cogitationes. Tenebrę licet operi Eccli.25.
ant: ⁊ parietuz ſepta circūdent: dicat impi⁹

quia nullus ſibi teſtis aſſiſtat: exploret vni/
uerſa: videt omnia deꝰ: nec eſt aliqđ facinꝰ
qđ poſſit latere omniũ iudicẽ deũ: qui cog/
noſcit vniuerſa anteꝗ̃ fiant. Quid v̓ba da
mus? Loquaciora ſunt vulnera: etſi vulne/
ra tegant̃: etſi abſcondat̃ cicatrix: nõ abſcõ/
ditur fides: nec tamẽ plaudas ꝙ auferendo
linguã cõfeſſionẽ laudis eripias. Satis iaꝫ
deũ ſermone laudaui: nunc paſſione laude-
mus. Et hoc ꝑempto: iuſſit quartũ vinciri
ad rotam: vt eius vertigine mẽbris omnibꝰ
ſolueret̃. At ille cũ torqueret̃ imaniter: Diſ/
ſoluis inquit corporis mẽbra: ſed adiungis
gratiam paſſioni: nec eripis ſolatiũ morti.
Eſt eñ vox tonitrui in rota: qꝛ in beno ⁊ in/
offenſo vitę iſtius curſu cęleſte reſultat ora/
culum: ſicut in iohanne ⁊ iacobo filijs toni/
trui reſultabat. Itaqꝫ illud qđ legi: nũc ma
nifeſtius recognoſco: qꝛ rota intra rotã cur/
rit: nec impedit̃. Teres eñ vita ſine vlla of/
fenſione in quauis paſſione verſat̃: et intra
hanc quoqꝫ rota currit. Currit lex intra gra
tiam: ⁊ obſeruãtia legis intra diuinę curri/
culũ miſericordię eſt. Nã quo magis volui/
tur: plus ꝓbat̃. Potiꝰ eſt hic ab impijs ad/
uerſa tolerare: vt ibi a dño ꝯſolationẽ inue/
nire poſſimus. Et iſte cõſummãs curſum ſu
um: abrupit ſpiritũ: animãqꝫ victor effudit.
Quintꝰ cũ ſiſteret̃: cęſo prius: eideꝫ iuſſit
ignes admoueri: ſubijci incẽdia. Manabat
e vulneribus cruor: ⁊ effoſſis vlceribus ſan/
guis effuſus: ipſos flammarũ extinguebat
globos. At ille inter igniũ crepitus audie/
bat̃ dicens: Gratias tibi dñe: ꝙ dediſti no/
Ps.65. bis dicere: Tranſibimꝰ ꝑ ignẽ. Et ſicut ali/
bi idem tuꝰ dicit ꝓpheta: Igne nos exami/
naſti: ſicut igne examinat̃ argentũ. Aſtabo
tibi ſicut aurũ purgatus incẽdio: ⁊ ſiqđ fuit
culpę ignis exuſſit. Itaqꝫ ⁊ iſte trãſfiguratꝰ
a corruptela ad incorruptionẽ vitã exhala/
uit. Sexto ꝗ̃ admota tormẽta ſunt. At il/
le noli inquit fruſtra errare: ⁊ tuę hoc aſſcri/
bere poteſtati: ꝙ iſta aduerſum nos exerce/
as. Noſtrorũ hoc delictoꝝ eſt preciũ: vt pec
cantes puniamur. Et gratias dño ꝙ hic a
nobis duplicia peccata exigunt̃: vt ibi no/
bis cõſolatio deferatur. Gratias aũt ⁊ tibi:
ꝙ tam durus ⁊ immitis es: vt talibꝰ noſtris
ſupplicijs: dñs in quẽ peccauimus genti no/
ſtrę ꝓpitius fiat. Nos quoqꝫ ableuamꝰ eru
naꝫ: dũ fidei paſſionibꝰ delectamur. Et iſte
duris ⁊ aſperis dilaceratus ſupplicijs: appo/
ſitus eſt ad fratres ſuos. Supererat iuni/
or ex fratribus: ⁊ iam pudebat antiochũ im
maturę ętati ſe ita fuiſſe ludibrio. Itaqꝫ do
lis euꝫ deſiderans circũſcribere: pollicebat̃
honores: diuitias: amicitiã ſuam: cõſortiuꝫ
ſecretorũ. At vero pia mater monebat fili
um ſuũ: dicens ⁊ huic ſicut ceteris: Neſcio
queadmodũ in vterũ meuꝫ introiſtis: neqꝫ
ego ſpiritũ donaui vobis: neqꝫ mẽbra for/
maui: ſed hęc omnipotẽtis dei munera ſũt.
Putauit antiochus videns matrẽ ſollici
tam ꝙ ſaluti eius timeret: ipſi quoqꝫ ſuade/
re cępit: vt filiũ ab intẽtione ſua reuocaret.
At illa voce patria dicebat filio: Tu ſoluſ
ſupes fili: ſũma votorũ meorum: tu poſtre/
mus clauſiſti partus meos: tu poſtremꝰ cõ/
clude gaudia mea: Miſerere mei quę te in
vtero tot menſiũ curricula portaui: ne vno
momẽto cõfundas ſenectutẽ meã: ne deco/
lores tot fratrũ tuoꝝ trophęa: nec ſacrũ eo/
rum comitatũ relinquas: nec cõſortium de/
ſeras. Te adhuc iſti expectãt triũphi. Aſpi/
ce in cęlũ vnde hauſiſti ſpiritũ ad patrẽ om
nium: aſpice in terrã quę tibi ante alimoni/
am miniſtrauit: aſpice ad fratres qui colle/
gam requirũt: aſpice ad matrẽ quę tibi lac
dedit: redde mercedeꝫ pij ſanguinis: noli a
fratribus: noli a matre diuelli. Tẽporales
opes ſunt quas ꝓmittit antiochus: tẽpora
les honores: ꝑpetua corona quę a deo oĩpo
tente defert̃. Vos mihi ſeptẽ dierũ lumina
dedit dñs: ſextũ iam diem clauſi: ⁊ omniuꝫ
opera bona valde. Debes mihi fili: vt ꝗ in
illis ſex laboraui: in te requieſcã ſeptimo tã
quã a ſęculi operibꝰ iã feriata. Itaqꝫ pri/
piẽs ſe iuuenis ait: Quid ſuſtinetiſ? Et mul/
ta vociferãs ꝙ nequaꝗ̃ diuelli poſſet a fra/
trũ ꝯſortijs: quoꝝ multo beatiora eſſent fu/
nera ꝗ̃ regis imperia: cũ argueret conuitijs
regẽ: ⁊ ipſe acerbis excruciatꝰ tormẽtoꝝ ge/
neribꝰ vitę huiꝰ munus abſoluit. Nouiſſi
ma mater oblata eſt neci. Quis hãc beatã
neget: ꝗ quaſi ſeptẽ vallata muneribꝰ inter
corpora filioꝝ nullũ ſenſit mortis incurſuꝫ?
Quis inquã dubitet de eiꝰ btitudine: ꝗ ſe/
ptẽ turribꝰ circũdata: in paradiſi ſedẽ caput
extulit: ꝗ ſeptẽ filijs cincta ſacratiſſimũ deo
chorũ: nõ ſolũ canorũ vocibus ſ; etiã paſſio
nibus ad ꝯcinẽdas dñi laudes cęleſtibꝰ iue/
xit altaribꝰ? O bonus fidei partꝰ: ꝗ̃ tutus
portus iſte pietatis: ꝗ̃ ſplendida lucerna ec
cleſię: ſepteno fulgẽs lumine: ⁊ octauo vte/

ro cunctis luminibꝰ oleũ subminiſtrãs. De
Eccs.11. quibꝰ pulchre dicit̃: Date partẽ illis ſepteꝫ
⁊ illis quidẽ octo: eo ꝙ in vtroqꝫ numero cõ
ſortiũ gratię ꝯſequant̃: in lege nutriti: ꝑ gra
tiã coronati: ſeptẽ tanꝗ̃ in ſabbato: octo tã
quã in euãgelio. Pia mater ſupplemẽto paſ
ſionis adiuncta: quę in talibꝰ filijs integrã
pietatis formã ⁊ parturiuit ⁊ peperit.

De ſingulari beate illiꝰ mrĩs ſep tẽ filioꝝ cõmẽdatione: Ca. XII.

Recurrũt in memoriã ſermones ſan/
ctę femię: dicentis ad filios: Ego
vos genui: ego vobis ſuccũ lactis
infudi: nolite nobilitatẽ veſtrã ꝑdere. Sic
alię matres reuocare a martyrio ſolent fili/
os: nõ vocare. At iſta maternũ i hoc pone/
bat affectũ: ſi filijs vitã magis ꝑpetuã ꝗ̃ tẽ
poralem ſuaderet. Spectabat itaqꝫ pia ma
ter filiorũ certamina: ⁊ ꝗ̃uis maternorũ vi/
ſcerum cõpaſſione quateret̃: tñ pietatis ſtu
dio ꝑmebat dolorẽ. Et offerẽte antiocho cũ
poſſet ſalutẽ eligere filioꝝ malebat pericu/
lũ: cõpreſſiſqꝫ naturę gemitibꝰ pęnas filijs
optabat augeri: vt mors citiꝰ appropinqua/
ret. Videmꝰ ꝯuerſa vota matris in filios:
ne quẽ ſupſtitẽ derelinꝗret: ſed oẽs pię co/
heredes mortis acꝗreret. Sꝫ nec filij mino/
res tali parẽte: ꝗ ſe inuicẽ cohortabant̃: ꝗ di
cebant vno ſtudio: ⁊ quadã animoruꝫ acie:
Mortis aduerſę impetũ petamꝰ. Tunc eñ
eñ viuemus: cũ fuerimꝰ mortui. Nemo pie/
tatiſ ordinẽ dereli nquat: nemo ſe ſubtrahat
ꝑlio triũphali. Nõ hoĩ ſed deo noſtras aĩas
deuouimus: nõ hõi ſed auctori omniũ mili/
tamus. Talis hęc pugna eſt: vt ille glorioſi
us vicerit: qui crudeliꝰ occiſus fuerit. Itaqꝫ
nemo timuit: nemo trepidauit: nullus ad
mortẽ ex tot fratribꝰ pigrior fuit: ſed oẽs tã
quã ad immortalitatis viã: ita ad morteꝫ ꝑ
acerba ſupplicia cucurrerũt: vt mater ꝑſona
cernens filioꝝ agmina: tanꝗ̃ pia anima ſui
mẽbra corporis in filijs offerebat: ⁊ ꝑ artus
ꝓprios videbat̃ ſibi ſubire tormẽta. Cade/
bant filij tormẽtis exulcerati: mortui ſuper
mortuos aduoluebant̃: corpa ſup corpora
volutabant̃: capita ſup capita exercabant̃.
Refertus erat locus cadaueribꝰ filioruꝫ: nõ
fleuit mater: nõ lamẽtata eſt: nõ oculos cu/
iuſqꝫ ꝑſſit: aut ora moriẽtis: nõ lauit vulne/
ra: ſciens glorioſiores eſſe: ſi euiſcerati ⁊ cõ/
creti pariter puluere ⁊ ſanguine viderẽtur:
quales ſolent de bello redire victores: qua/
lia ſolent trophęa ex hoſtibꝰ reportare. Nõ
ſupiacienda velamina: nõ ꝓſequẽdas exe/
quias: niſi ſuę quoqꝫ comitatu mortis arbi
trata eſt. Quę cithara dulciores ederet can
tus: ꝗ̃ moriẽtes filij i tam grauibꝰ ſupplicijs
ediderant? Erũpebat eñ naturę gemitus:
⁊ inuitus expectares peremptorũ cadaue/
ra: ſicut fila chordaꝝ audires heptachordũ
pſalteriũ: triũphalibus gemitibꝰ reſultare.
Nõ ſic illecebroſi cantꝰ ſirenum attraherẽt
audientẽ. Illi eñ ad naufragiũ trahũtꝫ iſti
ad ſacrificij victoriã. Nec ſic cygnea carmia
aures animũqꝫ mulcerẽt. Cygni eñ naturę
ſorte moriunt̃: iſti moriebant̃ amore pieta/
tis. Nõ ſic rauca reſonant ſecreto in nemo/
re columbarum murmura: vt vltima verba
morientũ cuꝫ ſumma ſuauitate reſonabãt.
Nec ſic luna iter ſtellas refulget: vt inter fi/
lios mater: ⁊ cum eos ad martyrium illumi
natura deduceret: refulgebat: ⁊ cũ amplexa
ta victores in medio filiorũ iaceret. O ve/
ra mater adamãte fortior: melle dulcior: flo
re flagrantior: O indiſſolubile pietatis vin
culũ: O vere valida charitas ſicut mors du
ra: ſicut inferi zelus deuotiõis ac fidei. Nul
la tantarum diluuia paſſionũ tuam potue/
runt charitatẽ excludere: nulla inundare eã
flumina tantarũ acerbitatũ. Sicut arca in
illo mundi diluuio totius orbis ſpacijs in/
nocua ferebatur: ita ⁊ tu aduerſus fluctꝰ tã
grauium paſſionũ pietate immobilis reſti/
tiſti: ⁊ cũ poſſes ſalutem filiorũ eligere nolu
iſti. Quo affectu vos ꝓſequar ſanctę ma/
tris pia pignora? Quo penicello ſermonis
mei deſcribam formę veſtrę ⁊ animarũ ſimi
litudineꝫ? Steriſtis inter exercitus regios:
quibus totus fuit orbis terraruꝫ ſubactus:
quos india quoqꝫ in extremi maris ſecreta
refugiens declinauit: ⁊ ſoli de rege ſuperbo
ſine bellico conflictu victoriam reportaſtiſ.
Vicerunt in vobis ſola arma pietatis: de/
dit pęnas tyrannus: ⁊ quia vos non potu/
it vincere: ⁊ qꝛ attroci ꝑemptꝰ eſt morte.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
ſecundus de ſancto Jacob et vita
beata explicit.

Capitulorum libri de ſancto Jo
ſeph p̄riarcha ſancti Ambroſij epi-
ſcopi:recollecta annotatio.

Cur poſt tractatū de abraaʒ:iſaac ⁊ iacob:
hiſtoriam de ſancto ioſeph auctor ꝓſequi
curauerit. Et qua ratione idem ſanctꝰ no
bis tanquā ſpeculū caſtitatis ꝓpoſitꝰ eſſe
debeat:vnde etiā a parētibus plus ꝙ̄ ce/
teri filij fuerit dilectus. Atqꝫ ea res inui/
die cauſa fuerit. Cur etiā inuidiā ſanctoꝝ
diſcere debeamꝰ. Ca. I.
Qualis eſſe debeat affectus parentū filio/
rūqꝫ gratia. Et qua ratione iacob rep̄hen
dendus nō fuerit:qꝛ ceteris hunc pueruʒ
p̄ferebat: In quo et gratia diuina ꝑ viſū
ſomniorū refulſit. Quid preterea ſomnia
iſta patriſqꝫ obiurgatio:in quo pietas pa
terna nō errabat:ſignificēt. Ca. II.
Qꝫ tanto ſomnio nō incredulꝰ fuerit iacob
patriarcha:qui future incarnationis my/
ſteria videns filium mittebat ad fratres.
Et de ꝓuiſione ipſius ioſeph a fratribꝰ an
tequā ad illos appropinquaret: eorūdēqꝫ
ad occidendum ipſum conſilio: eiuſdem
quoqꝫ liberatione ac venditione. Et de
iſtorum aliorūqꝫ circa hec cōcurrentiū my
ſterio. Ca. III.
De venditi ioſeph ductione in egyptū:atqꝫ
eius emptione a ꝓpoſito cocorū. Quidqꝫ
hoc ſignificet. De ſeruitutis preterea ipſiꝰ
myſtica atqꝫ morali interp̄tatiōe. Ca. IIII.
De ſingulari cōmendatione ſpecioſitatis ⁊
decoris:caſtitatis ac pudoris ſcti ioſeph:
eiuſqꝫ impetitione a domina ſua ad cōcu-
bitum: ⁊ eiuſdē adultere telis. Ipſius qꝫ
ioſeph recuſatione: fuga: veſtis relictio-
ne:accuſatione:incarceratione:atqꝫ viſi/
tatione diuina. Ca. V.
De inuectione in mulierem. Et de ſpadoni
bus etiā illate iniurie auctoribus:ꝙ̄ fragi
lis ⁊ tenuis ſit eorum ſtatus:ipſorūqꝫ of/
fenſione:incarceratione: ſomniorū viſio/
ne: ⁊ eorūdem ꝑ ſanctū ioſeph interp̄tati/
one. Et quemadmodū omnis potentia:
magnificentia ⁊ gloria huiꝰ ſeculi:nihil ali
ud ſit ꝙ̄ ſomniū. De myſterio p̄terea he-
brei ſomniū interp̄tantis:ac rep̄henſione
ſpadonis immemoris et obliti interp̄tis
ſui. De faſtu deniqꝫ ⁊ fragilitate miniſtro
rum regaliū. Ca. VI.
De liberatione ſancti ioſeph ⁊ honoris de/
latione ob interpretationē ſomniorum re
gis. Et de eorundēqꝫ ſomniorū myſterio.
Qua ratione etiā ſanctus ioſeph magis
myſtica meruerit premia. Ac de myſtica ſi
gnificatione ornamentorū quibus hono/
ratus fuit: necnō ⁊ vxoris ac filioꝝ:famis
quoqꝫ ⁊ apertionis horreoꝝ:atqꝫ venditi/
onis alimentoꝝ. Ca. VII.
De exhortatione iacob ad filios vt deſcen/
dant in egyptum ⁊ emant eſcas. Et de ꝓ-
rectione decem fratrū:iuniore domi reten
to:ac de myſterijs ꝓdictorū. Ca. VIII.
De reuerſione filioꝝ iacob in egyptū poſtꝙ̄
fames inualeſcebat:cū deductione benia
min ⁊ ſumptione munerū ioſeph deferen
dorum:eorūqꝫ ad ipſum peruentione. Et
de myſtica ratione geſtorū ⁊ incidentium
circa hec. Ca. IX.
De munerū paratione ⁊ eorū illatione: in/
ſtaurationeqꝫ cōuiuij:cū morali atqꝫ my-
ſtica ſingulorū expoſitione. Ca. X.
De inebriatione fratrū cōuiuantiū: ⁊ inſer-
tione cyphi argentei in ſaccuʒ beniamin:
ſingulorūqꝫ ſacculorū requiſitione: ac in/
uentione cyphi in ſacco beniamin. Et de
myſterijs iſtorū. Ca. XI.
Quemadmodū ſanctus ioſeph ſe manife-
ſtauerit vt a fratribus cognoſceretur: ⁊ de
aduocatione eorū ad ſe:acceſſuqꝫ ipſoruʒ
ad illum. Quomodo etiam eos conſola/
tus fuerit:cum myſtica dictorum interp̄/
tatione. Ca. XII.
De gaudio pharaonis ꝙ ioſeph agnouiſſet
fratres ſuos: ⁊ de exhortatione eius vt io
ſeph inuitet fratres vt veniant cū patre:
illorumqꝫ executione ⁊ peruentione ad ia/
cob:narrationeqꝫ ſingulorum: ⁊ ꝙ ioſeph
adhuc viueret. Et de myſterijs circa hec.
Ca. XIII.
De iſrael patris eleuatione ac ꝓfectione:et
hoſtiarum circa puteū iuramenti immola
tione:eiuſqꝫ per dominuʒ cōſolatione:ac
deſcenſu in egyptum cū animabus ſeptu/
aginta. Et de myſterijs ꝓdictorum. De ip
ſius deniqꝫ iacob ad filios adhortatione
vt ꝯgregent̄ ad audiendū ea que occurſu
ra ſint eis in nouiſſimis diebꝰ. Ca. XIIII.

Finis

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
de ſancto Joſeph: In quo hiſtori/
am ipſius cū myſtica atqꝫ morali in
terpretatione ſubtiliter ⁊ accurate
ꝓſequit̄:feliciter incipit.

Cur poſt tractatū de abraam:iſa
ac ⁊ iacob:hiſtoriam de ſancto io-
ſeph auctor proſequi curauerit. Et
qua ratione idem ſanctꝰ nobis tan
quā ſpeculum caſtitatis ꝓpoſitus
eſſe debeat:vnde etiam a parenti-
bus plus ꝙ̄ ceteri filij fuerit dilec/
tus. Atqꝫ ea res inuidie cauſa fue
rit. Cur etiā inuidiā ſanctoꝝ diſce/
re debeamus: Ca. I.

Anctorū vita:
ſ
ceteris norma viuēdi eſt.
Ideoqꝫ digeſtā plenius
accepimꝰ ſeriem ſcriptu-
rarū:vt dū abraam: iſa-
ac et iacob: ceteroſqꝫ iu-
ſtos legendo cognoſcimꝰ:velut quendā no
bis innocētie tramitē virtute eoꝝ reſeratuʒ
imitantibꝰ veſtigijs ꝓſequamur. De qͥbus
mihi cū frequens tractatꝰ fuerit:hodie ſan/
cti ioſeph hiſtoria occurrit. In quo cū pluri
ma fuerint genera virtutuʒ: ꝓcipue inſigne
effulſit caſtimonie. Juſtū eſt igit̄ vt cū in
abraā didiceritis impigrā fidei deuotionē:
in iſaac ſincere mētis puritatē:in iacob ſin/
gularē animi laborūqꝫ patientiā: ex illa ge/
neralitate virtutū:in ipſas ſpecies diſcipli/
narū intendatis animū. Nā licet illa ſint
diffuſoria:tn̄ iſta exp̄ſſiora ſunt: eoqꝫ faciliꝰ
mentē penetrāt:quo magis circūſcripta ac
determinata ſunt. Sit igit̄ nobis ꝓpoſi/
tus ſanctꝰ ioſeph tanꝙ̄ ſpeculuʒ caſtitatis.
In eiꝰ enī moribꝰ:in eiꝰ actibus lucet pu/
dicitia: ⁊ quidā ſplendet caſtimonie comes
nitor gratie. Unī etiā a parētibus plus ꝙ̄ ce
teri filij diligebat̄. Sed ea res iuidie fuit:
qd̄ ſilentio p̄tereundū nō fuit. Hinc enī ar
gumentū totius hiſtorie ꝓceſſit: Simul vt
cognoſcamꝰ ꝑfectū virū nō mouendū vlci/
ſcende dolore inuidie:nec malorū repende-
Ps.7. re vicē. Unde ⁊ dauid ait: Si reddidi retri/
buentibꝰ mihi mala. Quid aūt eſſet ꝙ p̄-
ferri ioſeph mereret̄ ceteris: ſi aut ledentes
leſiſſet:aut diligētes dilexiſſet? Hoc enim
plerīqꝫ faciūt. Sed illud mirabile:ſi diligas
inimicū tuū: qd̄ ſaluator docet. Jure ergo mi/
rādus q̄ hoc fecit ante euāgeliū vt leſus par
ceret:appetitꝰ ignoſceret:venditꝰ nō referret
iniuriā:ſed gratiā ꝓ cōtumelia ſolueret:qd̄
poſt euangeliū oēs didicimus ⁊ ſeruare nō
poſſumꝰ. Diſcamꝰ ergo ⁊ ſanctoꝝ inuidiā vt
imitemur patientiā: ⁊ cognoſcamꝰ illos nō
nature p̄ſtantioris fuiſſe:ſed obſeruatiōis:
nec vitia neſciſſe:ſꝫ emēdaſſe. Qꝫ ſi inuidia
etiā ſanctos aduſſit:quātomagis cauendū
eſt ne inflāmet peccatores?

Qualis eſſe debeat affectꝰ parē/
tum filiorūqꝫ gratia. Et qua ratiōe
iacob rep̄hendendus nō fuerit: qꝛ
ceteris hunc puerum p̄ferebat: In
quo ⁊ gratia diuina ꝑ viſuʒ ſomni/
oruʒ refulſit. Quid p̄terea ſomnia
iſta p̄riſqꝫ obiurgatiō:ī quo pietas
patna nō errabat: ſignificet: Ca. II.

Inſtruimur igit̄ qualis eſſe debeat
i
affectus parentū: filiorūqꝫ gratia.
Amare liberos dulce: ⁊ ipēſis ama/
re ꝓdulce. Sed frequēter amor ipſe patriꝰ:
niſi moderationē teneat :nocet liberꝭ:ſi aut
nimia indulgētia dilectū reſoluat: aut ꝓla-
tio vnius ceteros ab affectu germanitatis
auertat. Plus acq̄rit̄ filio:cui fratruʒ amor
acquirit̄. Hec ꝓclarior munificētia patrum:
hec ditior hereditas filioꝝ. Jungat libe/
ros eq̄lis gratia:q̄s iunxit eq̄lis natura. Lu
crū pietas neſcit pecunie: in q̄ pietatis diſ/
pendiū eſt. Quid miraris ſi ꝓpter funduʒ
aut domū oriunt̄ inter fratres iurgia: qn̄ ꝓ/
pter tunicā int̄ iacob ſancti filios exarſit in/
uidia? Quid ergo? Rep̄hendēdus iacob:qꝛ p̄
ferebat vnū ceterꝭ? Sed nec libertatē poſ/
ſumꝰ auferre parētibus:ne eos pluſ diligāt
quos plus credūt mereri: nec filijs reſecare
debemꝰ ſtudium plus placēdi. Deniqꝫ ⁊ ia/
cob illū plus amabat:in q̄ maiora virtutuʒ
inſignia ꝓuidebat:vt nō tā filiū pater ꝓtu/
liſſe videat̄:ꝙ̄ ꝓpheta myſteriuʒ: meritoqꝫ
variā tunicā fecit ei:q̄ ſignificaret eū diuer/
ſarū virtutū amictu fratribꝰ p̄ferēdū. De/
niqꝫ in puero adhuc:refulſit diuina gratia.
Siq̄dē ſomniauit:ꝙ cuʒ alligaſſet:vt ſibi Gen.37.
videbat̄:ꝑ viſum manipulos cū fratribꝰ ſu/
is:ſurrexerit manipulꝰ eiꝰ ⁊ ſteterit erectꝰ:cō
uerſi aūt fratꝝ manipuli adorauerint mani
pulū ſuū. In q̄ vtiqꝫ dn̄i ieſu futura reſur/
rectio reuelata eſt:quē ⁊ hieroſolymis cū vi
diſſent vndecim adorauere diſcipuli: ⁊ oēs

ſancti cū reſurrexerint adorabunt:fructꝰ bo
Pſ.125. norū operum pferētes:ſicut ſcriptū eſt: Ve
nientes autē venient cū exultatione:portan/
tes manipulos ſuos. Unde fratres licet
ſomnij fidē ꝑ inuidiā derogarent: interp̄ta/
tionē tamē eius ꝓprijs ſermonibꝰ exprimē
tes:reſpōderunt ei: Nunqd regnando reg/
naturꝰ es nobis: aut dn̄ando dn̄aturus es
nobis? Regem enī venturꝝ viſio illa ſigna/
bat:quē omnis caro generis humani infle/
Gen.37. xo adoraret genu. Uidit aūt aliud ſomni
um:⁊ narrauit illud patri ſuo ⁊ fratribus ſu
is:eo ꝙ ſol ⁊ luna ⁊ vndecim ſtellę adorarēt
eum. Unde obiurgauit illum pater eius
dicēs: Quid ſ erit hoc viſum qđ ſomniaſti?
Nūquid veniētes ego ⁊ mater tua ⁊ fratres
tui adorabimus te ſuꝑ terrā? Quis eſt il/
le quē parētes ⁊ fratres adorauerūt ſuꝑ ter/
rā:niſi chriſtꝰ ieſus:qñ eū maria ⁊ ioſeph cū
diſcipulis adorauerūt: deum verū eſſe in il/
lo corpore cōfidentes:de quo ſolo dictū eſt:
Pſ.148. Laudate eum ſol ⁊ luna:laudate eū omnes
ſtellę ⁊ lumē? Obiurgatio aūt patris quid
ſignificat:niſi duriciā populi iſrael? Ex qbꝰ
chriſtus ſm carnē: quē hodieq; deū eſſe nō
credunt:nec volunt adorare quaſi dominū:
qꝛ ex ſe natum eſſe cognoſcunt. Audiunt
itaq; reſponſa eiꝰ ſed nō intelligūt:legūt ip
ſi ꝙ eum ſol ⁊ luna laudent: ſed nolunt cre/
dere de chriſto dictū eſſe. Itaq; iacob ty/
po fallit alieno:ſed ſuo amore non fallitur.
Pietas in eo paterna nō errat:ſed erraturę
plębis affectus exprimit.

Quod tāto ſomnio nō incredulus fuerit iacob patriarcha: qui future incarnationis myſteria videns filium mittebat ad fratres. Et de preuiſione ipſius ioſeph a fratribꝰ antequam ad illos appropinquaret: eorūdēq; ad occidēdū ipſū cōſilio: eiuſdem quoq; liberatione ac venditione: Et de iſtorū aliorūq; circa hec cōcurrentiū myſterio: Ca. III.

Non ergo tanto ſomnio patriarcha
non credidit:q vtrūq; pariter gemi
no ꝓphetabat oraculo:vt ⁊ ꝑſonaꝫ
iuſti rep̄ſentaret ⁊ populi:qđ deus venturꝰ
eſſet in terras:qui ⁊ diligeret: ⁊ necaretur a
perfidis. Uidebat igitur futurę incarnati
onis myſteria:qui filiū mittebat ad fratres
vt videret ſi recte ſunt oues. Quas oues iā
tunc in illo patriarchę ſtudio requirebat:ni
ſi eas de quibꝰ ipſe dn̄s in euangelio dixit: Matth.15.
Nō veni niſi ad oues ꝑditas domus iſrael?
Et miſit inquit in ſychem:qđ interp̄tatio
ne dicit humerus ſiue dorſū:hoc eſt:ad eos
qui nō cōuerterent ad dominū: ſed fugien/
tes ſe a facie eius auerterēt:qđ eſt ꝓprie pec
catoris. Exijt enī cain a facie dei. Et ꝓphe/ Gen.4.
ta dicit: Pones eos dorſum. Juſtus autē Pſ.20.
nō ſe auertit a dn̄o:ſed occurrit dicēs: Ocu/ Pſ.33.
li mei ſemꝑ ad dn̄m. Et eſaias dicente do
mino: Quē mittā:ſponte ſe obtulit dicens: Eſa.6.
Ecce ego. Et ſymeon expectauit vt vide/
ret chriſtū dn̄m:⁊ poſteaq̄ vidit:qm̄ remiſ/
ſionē peccatorū ⁊ totius mundi videbat re/
demptorē:quaſi leuiatus a peccato: popo/
ſcit vſu carnis huiꝰ abſolui dicens: Nūc di/ Luc.2.
mittis dn̄e ſeruū tuū in pace: quoniā vide/
rūt oculi mei ſalutare tuū. Et zachęꝰ hinc
primū ſuę ꝓrogatiuā cōmendationis inue/
nit:ꝙ in arborē vt chriſtum videret aſcēdit.
Ergo ioſeph a patre miſſus eſt ad fratres: Luc.19.
ab illo magis patre qui ꝓprio filio nō peꝑ/
cit:ſed ꝓ nobis omnibꝰ tradidit illum:ab il
lo patre de quo ſcriptū eſt: Deus filium ſuū Ro.8.
mittens in ſimilitudinē carnis peccati. Et
errabat inquit ioſeph:qꝛ fratres ſuos inue/
nire nō poterat. Nō immerito errabat: q
quęrebat errātes. Eos enī agnoſcit dn̄s: q
ſunt ipſius. Deniq; ⁊ ieſus fatigatꝰ ex iti/
nere:ſedebat ſupra puteū. Fatigabat: qꝛ
nō inueniebat dei populum quē quęrebat.
Exierat enī a facie dn̄i. Qui enī culpam ſe/
quit:exit a chriſto. Peccator exit: iuſtus in/
trat. Deniq; adam ſe peccator abſcōdit: iu/
ſtus autē dicit: Intret oratio mea in cōſpe/ Pſ.87.
ctu tuo. Inuenit autem ioſeph fratres ſu/
os in dothaim:quod ſignificat defectionē.
Ubi eſt enī niſi in defectione:qui deū de/
ſerit? Nimirū deficiebāt:qui nō audiebāt
dicentē: Uenite ad me omnes qui laboratis Matth.11.
⁊ onerati eſtis:⁊ ego vos reficiam. Uenit
igit ioſeph in dothaim: ⁊ ꝓuiderūt eū de lō
ge venientē:anteq̄ appropiaret ad illos: et
inſequiebant vt occiderent eū. Merito lō/
ge erant qui erāt in defectione: ⁊ ideo inſę/
quiebant qꝛ non appropiauerat his chriſtus.
Nā ſi appropiaſſet his typus chriſti: fratreꝫ
vtiq; dilexiſſent. Sed ꝓpe eſſe nō poterāt:
qui parricidiū cogitabāt. Ecce inqt ſomni
ator ille venit: Nunc ſ venite:⁊ occidamus
eū. Nōne hęc verba dicebant:qui de par/
ricidali ſacrilegio cogitabant:ſicut de ipſis

Sap.2. ſalomon ait: Tollamus iuſtū:qꝛ inutilis eſt
Gen.37. nobis. Et addiderūt in geneſi: Et videa/
mus quid ꝓderunt ſomnia illiꝰ. Hoc ſcri/
ptum eſt de ioſeph:cōpletum eſt de chriſto:
Matth.27. quādo iudęi in eius paſſione dicebant: Si
rex iſrael eſt deſcēdat nunc de cruce:⁊ credi/
mus ei. Cōfidit in deum:liberet nunc eū ſi
vult. Nūquid ⁊ ipſi fratres tam impij vt
fratrē occiderent? Et vnde tantorūꝫ merita
patriarcharū: vt lex totius plębis eorū vo/
cabulis deſignaret? Quomō cōueniunt pi/
etatis nomina:⁊ ſceleris inſignia? Sꝫ eti/
am iuſti typo populi:nō animi ſui vitio la/
borabāt. In deo omnis inuidia:in deo par
ricidij meditatio ꝑ figuram: pietas ꝑ affec/
tum. Deniq; ruben ⁊ iudas: germanitatis
pia iura ſeruantes:⁊ de manibꝰ cęteroꝝ eū
liberare cupiebāt: meritoq; iudas paterna
benedictione ꝓfertur:cū ei dicitur: Adora/
Gen.49. būt te filij patris tui. Catulus leonis iuda:
⁊ ipſe erit expectatio gentiū. Quod vtiq; ſo
li cōuenit chriſto:cui repoſitū fuit vt adora/
retur a fratribꝰ:⁊ expectaret a gentibꝰ:laua
ret in vino ſtolam ſuā ꝓprij corporis paſſio
ne:qꝛ carnē ſuaꝫ nulla peccati labe macula/
uit. Aſer quoq; nō vtiq; ſibi cōuenire cre/
debat. Aſer pinguis panis eiꝰ: ⁊ ipſe aſer
cū principibꝰ. Quid vero ipſe ioſeph cui
dictū eſt: Filius meꝰ ampliandus ioſeph:fi
lius ampliādus meus: zelatꝰ filius meus:
filiꝰ meꝰ adoleſcētior ad me reuertere? In
quē conſiliū cōferentes maledicebant: in q
benedictio ꝓualuit:ſuꝑ benedictiones mō/
tium manentiū:⁊ deſideria collium ęterno/
rum. Quē ſignificari intelligebat in ſe: ni
ſi illum qui omniū merita ſuꝑeminens: ſu/
pra omniū deſideria ſanctoꝝ immēſę tene/
ret apicem poteſtatis:quē voto nullus ęqua
ret. Cōpenſatur ergo in patriarchis inui/
dia ꝑ gratiā;qui ⁊ excuſant a culpa: ⁊ reue/
lationis munere cōſecrantur. Non enī tam
culpabile eſt:dixiſſe quę plębis ſunt:q̄ bea
tum vidiſſe quę chriſti ſunt. Subierūt ꝑ/
ſonā peccatoris populi:vt acciperēt gratiā
dn̄i redemptoris. Certe culpā aboleuit gra
tia:gratiā culpa nō minuit. Et vt cogno/
ſcamus omne hoc de populo ⁊ dn̄o ieſu my
ſteriū eſſe: Uenite inquit vendamꝰ ioſeph
hiſmaelitis. Quid interp̄tationis habet no/
men ioſeph:niſi qđ diuinam gratiā ſignifi/
cet ⁊ expreſſionē dei ſummi? Quis igitur
Phil.2. vendit: niſi ille qui cum in forma dei eſſet:
nō rapinam arbitratꝰ eſt eſſe ſe ęqualē deo:
ſed ſemetipſum exinaniuit formā ſerui acci
piens? Neq; enī nos eū emiſſemus:niſi vē/
didiſſent ſui. Male vendiderunt: peius
emerūt. Uendiderūt negociatoribus boni
odoris:emerūt a ꝓditoribus. Uendidit eū
iudas:emerunt hiſmaelitę: qui ſignificātur
latina interp̄tatione:odio habentes deū ſu
um. Ideo alibi viginti:alibi viginti ⁊ qn
q; aureis:alibi triginta inuenimus emptū
ioſeph:qꝛ nō omnibꝰ vnius ęſtimatione ꝓ/
ualet chriſtus. Alijs minus:alijs amplius.
Fides ementis: incrementū eſt mercis reli/
gioſiori. Precioſior deus peccatori:p̄cioſi
or et ē redēptor. Pluris ⁊ illi valet q plꝰ ha/
bet gratię. Sed etiā cui multa donata ſūt
pluris valet: qꝛ cui plus remiſſum eſt plus
diligit:ſicut ipſe dn̄s in euāgelio ꝓnuncia/ Luc.7.
uit de illa muliere:quę ſuꝑ eius pedes effu/
dit vnguentū:⁊ lachrymis lauit:et capillis
ſuis terſit:⁊ oſculis ſiccauit:de qua ait ad ſy
monē: Propter qđ dico tibi: Remiſſa ſunt
ei peccata multa:qm̄ dilexit multū. Cui au/
tē minus dimittit:minꝰ diligit. Interdū
diuerſitates p̄cij:nō ſolū quātitatis habēt:
ſed etiā numeri exp̄ſſionē:ſicut habet de vn
guento:qđ ad ſepeliendū ſe dn̄s effuſū eſſe
memorauit ſcriptura:dicente iuda: Potuit Marci.14.
hoc venire denarijs trecētis. Quo nume/
ro:nō quātitas:ſed ſignificatio crucis vide
tur exp̄ſſa. Ita hic q̄ diuerſitas vel vigin
ti vel triginta aureorum: vel argenteoꝝ ha
bet:vel geminatę: vel triplicatę ꝑfectionis
indiciū. Naꝫ vigintiquinq; aurei:iubilei q
eſt remiſſionis numerꝰ ſignificant p̄cioſiſſi/
mā portionē. Hic q̄ vt dn̄icę figurā paſſi/
onis aduertas:ait iudas patriarcha: Tra/ Gen.37.
damus ioſeph hiſmaelitis:manus aūt nrę
nō ſint iniectę ſuꝑ eū. Et bene ſuꝑius di/
xerat: Manus aūt nolite inferre illi. Quod
iudęi in dn̄i paſſione dixerūt: Nobis nō li/ Joh.18.
cet interficere quēquā: vt ſermo ieſu imple/
ret:ſignificās qua morte moriturꝰ eſſet. Iā
tunc ſ futurę crucis ꝓfigurabat inſigne: ſi/
mul ⁊ qđ exutꝰ eſt tunicā:id eſt:carnē quaꝫ
aſſumpſit exutꝰ eſt:decorā diuerſitate virtu
tū. Ergo tunica eius:id eſt: caro nō diuini/
tas cruētata eſt:⁊ indumentū ei carnis: nō
immortalitatē vitę auferre potuerūt. Hāc
tunicam iudaicę beſtię cruentauerūt:ille de Luc.10.
quibus dicit: Ecce ego mitto vos ſicut ag/
nos inter lupos. Quod autem lacus ſiccus

erat: quid mirum ſi iudeoꝝ lacus aquā nō
habet: qui dereliquerunt fontē aque viue:
fecerunt ſibi lacus contritos? Et vt ſcias
verū hoc eſſe myſterium: ipſe de ſe dominꝰ
Ps.87. ait: Poſuerunt me in lacu inferiori: in tene-
bris ⁊ in vmbra mortis. Illi igit̄ emunt chri
ſtū qui boni odoris deferunt thymiama: q̄
adolēt altaria pie mētis. Vñ ⁊ dauid grece
hoc mō ait: χαθεηὼη ησάμ προσευχη-
μώυὼσ τυμιάμα μεμάμ μόσόυμ. Re
ſinā quoqꝫ qua marmora cōfracta ſociant̄.
Eſt reſina ſpiritalis: que fracturas anime
tue ſolidet: ⁊ diuulſa cōnectat: ⁊ ſoluta con-
ſtringat. Hec eñ ſpiritalis reſina corrobo
rat: ⁊ quedā cōminuta anime mēbra cōpo-
nit vt ſine offenſione ſocient̄. Deniqꝫ hie
remias hanc querit reſinā: vt babyloniā cu
Hiere.51. ret ſanare ſi poſſit dicens: Accipite reſinaʒ
corruptioni eius: ſi quo mō ſanabit̄. Cura-
uimꝰ babyloniā: ⁊ ſanata nō ē. Nō eſt ſana
ta ſynagoga: quia reſina iſta migrauit ad
eccleſiam. Ideo ex galaad veniebāt negoci
atores de poſſeſſione: hoc eſt: de icolatu te-
ſtimonij: merces ſuas ad eccleſiā transferen
tes: vt gentium peccata reſina iſta curaret.
Eſa.35. De quibꝰ dicitur: Conualeſcite manus diſ-
ſolute: ⁊ genua diſſoluta. Fides ſincera eſt.
Hanc habebat petrus cū diceret claudo:
Act.3. In nomine ieſu nazareni: ſurge ⁊ ambula.
Meritoqꝫ ſurrexit ⁊ ambulauit. Hanc ha
Act.9. bebat cuʒ diceret paralytico: Enea ſanet te
dominꝰ ieſus: ſurge ⁊ ſterne tibi. Et ſurrexit
⁊ ſtrauit ſibi. Hanc habebat: cū diceret mor
tue: Surge in nomie domini ieſu. Et defun
cta ſurrexit. Huius reſine tēperamento: la
pides illi de q̄bꝰ potēs ē dñs reſuſcitare fili-
os abrae cōpaginant̄. Huius reſine medi
camento claudus erigitur: paralyticꝰ refor-
matur: mortua reſuſcitat̄. Illud quoqꝫ qđ
hedi ſanguine reſperſerūt: tunicā eius vide-
tur ſignificare: quoniā falſis teſtimonijs ap
petentes: inuidiā deduxere peccati: in om-
nium peccata donantē. Nobis agnus eſt:
illis hedus. Nobis agnus dei occiſus eſt:
quibus abſtulit peccata mundi: illis hedus
quoꝝ acerbauit errores: delicta cumulauit:
Matth.23. ideoqꝫ ait: Implete menſurā patrū veſtro-
rum. Meritoqꝫ iacob poſteritatis deplo-
rans diſpēdia: quaſi pater filiū flebat amiſ
ſum: quaſi ꝓpheta flebat interitū iudeoꝝ.
Deniqꝫ ſcidit etiā veſtimentū ſuum: quod
in paſſione domini factū legimus a princi-
pe ſacerdotū: in quo eſſet nō priuata ꝑſona
ſed publici munus officij. Et velum templi
ſciſſum eſt: ⁊ ꝓphanata myſteria: vt eſſe nu
datū populū ſalutaribꝰ indumētis: diuiſuʒ
regnum: talibus manifeſtaret̄ inſignibꝰ de-
ſtruendū: quia omne regnū diuiſum facile
deſtruetur. Et vere diuiſum: quādo hoc qđ
erat chriſti cepit eſſe etiā diaboli. Neqꝫ eniʒ
poterant indiuiſi manere: qui a patre filiuʒ
ſeparabant.

De venditi ioſeph ductione in egyptum: atqꝫ eius emptione a prepoſito cocorum. Quidqꝫ hoc ſignificet. De ſeruitutis preterea ipſius myſtica atqꝫ morali interpretatione: Ca. IIII.

V Enditꝰ eſt ergo ioſeph et ductꝰ in
egyptū: emptus a ꝑpoſito cocoꝝ.
Non ocioſa ꝑſona que cruda cibo-
rum coqueret vt epularent̄ animi fidei ſua-
uitate. Nullus eñ cibus ſciētia et doctrina
dulcior erat. Ante in egypto cruda ꝑfidia
quā nullus diuine cognitionis ardor ⁊ vere
ſcientie cupiditas vlla mollíuerat: non elo-
quia domini ignita decoxerāt. Venditus
eſt ioſeph in egypto: quia chriſtus venturꝰ
erat ad eos quibꝰ dictū eſt: Peccatis veſtris Eſa.50.
vēditi eſtis. Et iō ſuo ſanguine redemit: q̄s
ꝓpria peccata vendiderāt. Sed venditꝰ
chriſtꝰ: cōditionis ſuſceptione: nō culpe pec
cati p̄cio tenetur: q2 peccatum ipſe nō fecit.
Precio igit̄ noſtro debitū nō ſua era ꝯtra-
xerūt: chirographum ſuſtulit: feneratorē re-
mouit: exuit debitorē: vnꝰ exoluit: quod ab
omnibꝰ debebat̄. Nō licebat nobis exire
ſeruitio. Suſcepit hoc ille ꝓ nobis: vt ſerui-
tutem mundi repelleret: libertatē paradiſi
reſtitueret: gratiā nouam: cōſortij ſui hono
rem relinqueret. Hoc de myſterio. Cete-
rum qđ ad moralem ꝑtinet locum: quia om
nes vult ſaluos fieri dñs deus noſter: dedit
ꝑ ioſeph etiā his qui ſunt in ſeruitute ſolati
um: attribuit magiſteriū: vt diſcerent etiaʒ
in vltima cōditione poſſe mores eſſe ſuperi
ores: nec vllum ſtatū immunē eſſe virtutis:
ſi animus vniuſcuiuſqꝫ cognoſcat carnē ſer
uituti ſubditā eſſe nō mentē: multoſqꝫ ſer-
uulos eſſe dominis liberiores: ſi in ſeruitu-
te poſiti a ſeruilibꝰ putent operibus abſti-
nendū. Seruile eſt omne peccatū: libera
eſt innocētia. Vnde ⁊ dñs ait: Omnis qui Ioh.8.
facit peccatū: ſeruꝰ eſt peccati. Quō enim

non ſeruus omnis auarus: qui ꝓ exiguo pe
cunie lucello ſeipſū auctionat̄? Timet eniʒ
ne cōgeſta amittat: qui nō vtenda cōgeſſit:
maiore periculo ſeruaturus: quo maiora q̄-
ſiuit. Quomō nō mendicus: cui ſunt par-
ua que poſſidet? Nam etſi mihi diues vide
atur ſibi eget: nec teſtimonijs ſua vota ſola
tur: qui qđ optat neſcit credere. Quomō
aūt nō ⁊ ille ſeruus: qui ſubditꝰ eſt libidini?
Primū ſuis ardet incendijs: ⁊ peccati ſui fa
cibus exurit̄. Quibus recte dicit ꝓpheta:
Eſa.50. Ambulate in lumine ignis veſtri: ⁊ in flam-
ma quā accendiſtis. Suſcipit omnes me-
tus: inſidiat̄ ſomnis ſinguloꝝ: vt vnius cu
piditate potiat̄: fit ſeruus omniū. Seruit
igit̄ ac miſerā quidē ſeruituteʒ: qui ipſe ſibi
dominos facit: ipſe vult habere quos time
at. Nihil eñ tam ſpeciale ſeruitutis eſt: q̄ꝫ
ſēp timere. Ille vero in q̄uis cōditione ſer
uitij ſemꝑ liber: qui amore nō capitur: aua-
ricie vinculis nō tenet̄: metu criminis nō al
ligatur: qui ſecurus ſpectat p̄ſentia: quē fu-
tura non terrent. Nonne videtur tibi iſte
in ſeruitute dominari: ille autē in libertate
ſeruire? Seruiebat ioſeph: regnabat pha-
rao. Beatior huiꝰ ſeruitꝰ q̄ꝫ regnum illius.
Deniqꝫ tota egyptus collapſa eſſet fame:
niſi regnū ſuuʒ conſilio ſeruuli ſubdidiſſet.
Habent igit̄ vnde glorient̄ originales ſer
uuli. Seruiuit ⁊ ioſeph. Habēt vnde ſe cō
ſolentur qui ex libertate in ſeruitutē aliqua
neceſſitate venerint. Habent qđ imitent̄:
vt diſcant cōditionē ſe mutare poſſe nō mo
res: eſſe ⁊ in vernulis libertatem: ⁊ in ſerui-
tute cōſtantiam. Habent qđ etiam domi-
ni ꝑ ſeruulos bonos ſperent. Abraam fi-
lio ꝑ vernaculum inuenit vxorē. Benedi
xit dominus domū egyptij ꝓpter ioſeph: ⁊
facta eſt benedictio domini in toto cēſu ei-
us: ⁊ in domo ⁊ in agris. Et cōuertit inquit
omnia quecūqꝫ illi erant in manus ioſeph.
Aduertimus q̄ ea que dñi gubernare non
poterant: ſeruuli gubernarūt.

De ſingulari cōmendatione ſpecioſitatis ⁊ decoris: caſtitatis ac pudoris ſancti ioſeph: eiuſqꝫ impetitione a domina ſua ad concubitū: et eiuſdem adultere telis. Ipſius quoqꝫ ioſeph recuſatione: fuga: veſtis relictione: accuſatione: incarceratione: atqꝫ viſitatione diuina: Ca. V.

S Ed quid de priuata domo diſpoſi-
tionis eius ſeruuli aſtruā: qui rexit
imperiū? Plus tñ eſt qđ ante ſe re-
xit. Et cum eſſet decorus aſpectu: ⁊ ſpecio
ſa facie valde: venuſtatē ſui vultꝰ nō ad ali-
enā diriuauit iniuriā: ſed ad ſuam ſeruauit
gratiā: hoc ſe pulchriorē ratus: ſi nō diſpen
dio caſtitatis ſed cultu pudoris ſpecioſior ꝓ-
baret̄. Illū eſſe verū decorē: qui nō alienos
oculos caperet: nec fragiles mētes vulnera
ret: ſed iudicia acquireret vniuerſoꝝ: fraudi
nulli futurus laudi ſibi. Iā ſi qua petulā-
tibus aſpexit oculis: illius crimen ſoluʒ eſt
que male vidit: non huiꝰ qui male ſe nollet
videri: nec in eo qđ viſus eſt culpa eſt. Nō
erat in poteſtate ſeruuli vt nō videret̄: ma-
ritus debuit cauere oculos vxoris. Si ille ni
hil timebat de cōiuge: arbitrabat̄ iſte teſti-
monium eſſe caſtimonie: nō remiſſionē in-
curie. Diſcant tamē viri: cauere etiā ocu-
los feminarū. Adamantur eñ ⁊ qui nolunt
amari. Deniqꝫ adamatꝰ eſt ioſeph: qui amā
tem cōtempſerat. Et bene excuſauit eum Geñ.39.
ſcriptura dicens: Immiſit oculos vxor do-
mini eiꝰ in ioſeph: hoc eſt: nō iſte ſe oſtenta-
uit: nec cepit incautā: ſꝫ illa retia ſua miſit: ⁊
indagine ſui capta eſt. Laqueos ſuos ſpar-
ſit: ⁊ ſuis heſit vinculis. Dixit autem illi:
Dormi mecū. Prima adultere oculorum
tela ſunt: ſecūda verboꝝ. Sed qui nō ca-
pitur oculis: pōt verbis reſiſtere. Suppetit
defenſio: vbi adhuc liber affectus eſt. Ideo
ſcriptū eſt: Quia ille noluit. Primū igit̄ cō-
greſſione mētis ſupauit: tan̄qꝫ ſcuto animi
irruentē repellens: deinde ſermonem tan̄qꝫ
haſtam vibrauit vt ſe illa reuocaret. Et di-
xit vxori domini ſui. Recte vxor domini:
nō ipſa domina dicit̄: que nō potuit extor-
quere: qđ voluit imperare. Nā quomodo
domina que dominandi non habebat affe-
ctum: que diſciplinā domine non tenebat:
que ſeruulis libidinis incentiua preſtabat?
Ille dominꝰ qui amātis nō excepit faces:
qui lenocinantis vincula nō ſenſit: quē nul
la mortis formido ꝑterruit: qui maluit liber
criminis mori: q̄ꝫ potentie criminoſe elige-
re conſortiū. Ille liber qui turpe credidit
vicem gratie non referre. Deniqꝫ non vt
meticuloſus excuſat: nec tanquam periculi
timidus cauet: ſed tanquā beneficij herilis
⁊ innocētie ſue debitor fugit crimen ingrati
peccatiqꝫ labem: ⁊ culpe cōtagium quaſi iu-

ſtus horreſcit. Tertium ſpiculũ adultera
interpellãdi aſſiduitate vibrabat: ſꝫ ioſeph
nõ audiebat eã. Habes poſt prima verba
quid caueas. Nõ ſolũ lubrica ſed etiã ꝓcax
importuna petulãs eſt libido: nec habꝫ qđ
vereaꝛ adultera. Que diſpendia pudoris
prima nõ doluit: inſidiaꝛ vt capiat. Deni-
qꝫ officij ſui ⁊ cõmiſſi muneris ingreſſũ gra-
tia: remotis arbitris ac domeſticis apphen
dit eũ: dicens: Dormi mecum. Excuſaꝛ io
ſeph ſcripture teſtimonio: qꝛ cõmiſſuꝫ a do-
mino nequibat deſerere obſequiũ. Nõ eniꝫ
ſatis eſt: ꝙ ſecurus ſui domꝰ interiora quaſi
qui capi nõ poſſet ingreſſus eſt: Juſtus de-
buit ꝓuidere: ne furẽti copiã daret: ⁊ eiꝰ illa
peccato periret. Sꝫ qui aduerſari ſibi dñi
ſui videbat vxorẽ: neglecti officij etiã a dño
cauere debebat offenſam: ſimul adhuc ſer-
monis nõ cõprehẽſionis putabat audaciã.

Excuſatur ꝙ ingreſſus eſt: ꝓdicaꝛ ꝙ elap-
ſus eſt. Nec pluris fecit veſtimẽta corporis:
ꝙ̃ animi caſtimoniã. Reliquit tanꝙ̃ nõ ſua
que adultera ſuis manibus detinebat: ⁊ ali
ena iudicauit: que tactu impudice potue-
rant cõprehẽdi. Magnus qppe vir: qui vẽ
ditus: ſeruile tñ neſciuit ingeniũ: adamatꝰ
nõ redamauit: rogatus nõ acquieuit: cõpre
hẽſus aufugit. Qui cũ ab vxore dñi cõue
niretur: teneri veſte potuit: animo capi non
potuit. Ac ne ipſa quideꝫ verba diu paſſus
eſt. Contagiũ eñ iudicauit ſi diutiꝰ morare-
tur: ne ꝑ manus adultere libidinis incẽtiua
tranſirẽt. Itaqꝫ veſtẽ exuit: crimen excuſ-
ſit: ⁊ relictis quibꝰ tenebatur exuuijs: ſpoli-
atus quidẽ: ſed nõ nudus aufugit: qui erat
tectior indumẽto pudoris. Nõ eſt eñ nu-
dus: niſi quẽ culpa nudauerit. Deniqꝫ in
ſuperioribꝰ habemus: ꝙ adam poſteaꝙ̃ dei
mandatuꝫ ꝓuaricatione deſeruit: ⁊ peccati
Gen. 3. grauis aera ꝯtraxit: nudus erat. Unde ⁊ ip
ſe ait: Uocem tuam audiui in paradiſo ⁊ ti
mui: qꝛ nudus ſum: ⁊ abſcondi me. Intelle
xit eñ ſe eſſe nudũ: qui infulas diuine ꝓtec-
tionis amiſerat. Et ideo latebat: qꝛ veſtem
fidei nõ habebat: quã vtiqꝫ ꝓuaricando de-
poſuit. Magnaꝫ rem vides. Ille nudus
erat qui tunicam nõ amiſit: iſte nudus non
erat qui veſtimẽtis ſe exuit: que in manibꝰ
adultere dereliquit. Eadẽ ſcriptura illuꝫ
nudum aſſeruit: hũc abnuit. Et ideo iſte ex-
poliauit ſe potius ꝙ̃ nudauit: qui incorrup
ta virtutũ veſtimenta ſeruabat: expolians
ſe veterem hominẽ cum actibus ſuis: vt in-
dueret nouũ: qui ſꝫm imagineꝫ creatoris in
agnitione renouaꝛ. Ille autẽ nudus reman
ſit: qui ſe iterũ veſtire non potuit: ſingulari
ſpolio virtutis exutus. Unde pelliciã acce-
pit tunicam: qꝛ peccator habere nõ poterat
ſpiritalẽ. Reliquit igiꝛ veſtimenta ioſeph
⁊ nudauit adultere inuerecundiam: que po
ſtea latere nõ potuit. Deniqꝫ exiuit foras
⁊ ipſa adulterij ſui temptamenta vulgauit:
exaltans vocẽ ſuam: eo ꝙ relictis veſtibus
hebreus aufugerat. Ipſa igitur qđ celare
debuerat ꝓdebat: vt cõpoſito crimine lede
ret innocentẽ. Juſtus autẽ accuſare non no
uit: ideo impune hoc ĩpudica faciebat. Il
lam igiꝛ vere exutam dixerim: etiam aliena
veſtimenta ſeruanteꝫ: que omnia amiſerat
velamina caſtitatis: illũ ſatis ornatum: ſa-
tis defenſum: cuiꝰ vox nõ audiebatur: ⁊ in-
nocẽtia loquebaꝛ. Sic ſuſanna poſteaꝙ̃
tacet in iudicio melius locuta eſt oraculo: et
ideo ꝓphete meruit defenſionẽ: que ꝓprie
auxiliũ nõ queſiuit. Illum ergo beatiorẽ
dixerim cuꝫ in carcerem mitteretur: quia ſub-
ibat ꝓ caſtitate martyriũ. Bonum enim
munus pudicitia: ſed minoris meriti cũ pe-
riculum abeſt: vbi vero etiã ſalutis pericu-
lo defenditur: ibi plenius coronaꝛ. Inau-
dita cauſa: inexplorata fide veri: tanquã re-
us criminis: in carcereꝫ ioſeph mittitur: ſed
eum dominꝰ nec in carcere deſerebat. Nõ
turbentur innocẽtes cum falſis criminibus
appetuntur: cum oppreſſa iuſticia traduntur in
carcerem. Uiſitat deus ⁊ in carcere ſuos:
⁊ ideo ibi eſt plus auxilij vbi eſt plus pericu
li. Sed quid mirũ ſi viſitat deus in carcere
poſitos: qui ſeipſum in ſuis in carcere inclu
ſum eſſe memorauit: ſicut habes ſcriptum:
In carcere erã ⁊ nõ veniſtis ad me? Quo Matth. 25.
nõ penetrat diuina miſericordia? Inuenit
ioſeph huiuſmodi gratiã: vt qui fuerat clau
ſus in carcere: ipſe potius carceris clauſtra
ſeruaret: cederet munere clauicularíꝰ: inclu-
ſos omnes in poteſtatẽ eius committeret.

Itaqꝫ ioſeph nõ ſolum carcerem non ſen-
tiebat: ſed etiam alios quoqꝫ carceris leua-
bat erumna.

De inuectione in mulierẽ. Et de ſpadonibꝰ etiã illate iniurie aucto ribus: ꝙ̃ fragilis ⁊ tenuis ſit eoruꝫ ſtatus: ipſoruꝫqꝫ offenſione: incar- ceratione: ſomniorũ viſione: ⁊ eo- rundẽ ꝑ ſanctũ ioſeph interp̃tatio- ne. Et queadmodũ omnis potẽtia magnificẽtia ⁊ gloria huius ſeculi: nihil aliud ſit ꝙ̃ ſomniũ. De myſte- rio p̃terea hebrei ſomniũ interptã- tis: ac rephenſione ſpadonis im- memoris et obliti interpretis ſui. De faſtu deniqꝫ ⁊ fragilitate mini- ſtrorũ regalium: Ca. VI.

Uius igiꝛ iniurie auctor mulier et
b ſpadones ſunt. Sed mulier egyp
tiorum que ꝓcaces cũ viris ſolita mi-
ſcere ſermones: laceſſere verecũdos: refugi-
entes inſequi: pudentes purgere: cuꝫ vitia
ſua nõ poſſet defendere: innoxiꝰ criminaba
tur: ꝑfidiã miſcens ꝑfidie: aliena tenẽs: ⁊ ali
os ipſa cõdemnãs: modũ nullũ ponens fu-
rori. Que eñ cauſa crudelitatis: niſi ꝙ cu-
piditatibꝰ ſuis obſiſti videbat: et deſideria
ſua vetita aſſenſione fraudari? En ꝓpter
qđ aperiaꝛ carcer vt ſuſcipiat innocẽtes: ſol
uanꝛ catene reis: vt imponanꝛ fidelibꝰ: di-
mittanꝛ veritatis adulteri: vt includaꝛ q̃ fi-
dei adulteriũ recuſauit. De iſtis vero ſpa
donibꝰ q̃d dicã: qui exẽplũ debent eſſe ſpa-
donibꝰ ceteris: ꝙ ſtatꝰ eorum fragilis ac tenu-
is: ⁊ in volũtate regia ſpes oĩs: quibꝰ leuis
offenſa ſummũ periculũ ſit: ſecũde aũt res
vile miniſteriuꝫ? Gloriabaꝛ alter ꝙ eſſet vi-
ni ꝓpoſitus: vterqꝫ offendit: miſſiqꝫ in carce
rẽ: ⁊ cõmendati ſancto ioſeph ab ipſo carce
ris clauiculario: cũ eſſent illic dies cõplures
viderũt ſomniũ. Et cum reuiſeret eos io-
ſeph: triſtes: turbatoſqꝫ animi offendit: qꝛ
turbabanꝛ ſomnio: cuiꝰ interp̃tẽ nõ inueni-
rent. Nõne ꝑ deũ inquit interp̃tatio ſomnij
eſt? Narrate ꝙ̃ mihi. Et narrauit ꝓpoſitus
Gen. 40. vini ſomniũ ſuum. Erat vitis in cõſpectu
meo: in vite aũt tres radices: ⁊ ipſa flores fe
rens: germina matura: ⁊ botriones vuarũ:
⁊ calix pharaonis in manu mea. Et ſũpſi
eam: ⁊ exp̃ſſi in calice: ⁊ dedi calicẽ in manu
pharaonis. Et dixit illi ioſeph: Tres radi
ces tres dies ſunt. Adhuc triduũ: ⁊ memo-
rabiꝛ pharao principatũ tuuꝫ: ⁊ reſtituet te
ſuꝑ officiũ tuũ priſtinũ: ⁊ dabiſ calicẽ in ma
nu pharaonis. Sed memor eſto ꝑ temet-
ipſũ cũ bene tibi fuerit: ⁊ facies in me miſe-
ricordiã: ⁊ memor eris mei ad pharaonẽ: et
educes me de carcere iſto: qꝛ furtiue captus
ſuꝫ de terra hebreorum: ⁊ hic nihil mali feci: ⁊
miſerũt me in lacũ carceris huiꝰ. Alterius
ſomniũ nõ libet dicere. Meminiſtis certe
verborum meorum: ꝙ etiã tunc refugerim eiꝰ in-
terp̃tationẽ: in eo cuiꝰ exitũ refugio: mortẽ
ꝑhorreſco. De iſto priꝰ dicamꝰ qui ſibi be
atus videbaꝛ cũ eſſet vini ꝓpoſitus: ⁊ hunc
ſummũ credebat apicem oĩs potẽtie ꝙ regi
calicẽ dabat. Hec gloria illiꝰ: hec magnificẽ-
tia in hoc ſeculo: hac defraudatꝰ dolebat:
huic redditꝰ gratulabaꝛ. Sed hoc ſomniũ
eſt: ⁊ oĩs potentia ſeculi ſomniũ nõ veritas
eſt. Deniqꝫ ꝑ ſomniũ vidit reddi ſibi prin
cipatũ ſuũ. Eſaias ita eſſe hmõi hoĩes: q̃
in hoc ſeculo delectanꝛ ſecũdis rebꝰ: Sicut Eſa. 29.
qui in ſomnijs manducat ⁊ bibit: videꝛ ſibi
cibo ⁊ potu dũ dormit repleri: ſed cũ euigi-
lauerit incipit eſurire ampliꝰ: ⁊ tunc intelli-
git ꝙ̃ inanis ille cibꝰ ⁊ potus fuerit ſomniã-
tis: Sic q̃ dormit in hoc ſeculo: nec oculos
aperit ad myſteria diuina: ꝙ̃diu ſomno gra
uaꝛ corporis: putat alicuiꝰ momẽti eſſe hãc
ſecularẽ potentiã: quaſi in ſomnis eã videt:
vbi euigilauerit dep̃hendit ꝙ̃ inanis huius
ſeculi voluptas ſit. Cõſidera nunc illũ ve
rũ hebreũ: illũ nõ ſomnij ſed veritatꝭ ⁊ ꝓcla
re viſionis interpreteꝫ: q̃ de diuinitatis illa
plenitudine: ac libertate celeſtis grẽ in hũc
corporeũ carcerẽ venerat: quẽ nõ potuit ſe-
culi huius illecebra mutare: nõ vlla corrup-
tela mundane voluptatis euertere: qui tẽp
tatus nõ decidit: appetitus nõ appetiuit: po-
ſtremo adulterina quadaꝫ ſynagoge manu
veſte corporis apprehẽſus: carnẽ exuit: liber
mortis aſcendit. Calũniata eſt meretrix:
vbi eũ tenere nõ potuit: quẽ carcer nõ terru
it: nõ inferna tenuerũt: quin etiã quo velu-
ti puniẽdus deſcẽderat: inde alios liberauit:
vbi ipſi ſtringebanꝛ mortis vinculis: ibi la-
xauit ipſe vincula mortuorũ. Cõſidera ꝙ̃
iſtũ hebreũ: dicentẽ illi ꝓpoſito ſpadonũ: q̃
cõtraxerat offenſam regiam quẽ reſtituerat
muneri ſuo: Memor eſto ꝑ temetipſum cuꝫ Gen. 40.
tibi bene fuerit: ⁊ facies in me miſcdiam: et
memor eris mei. Ideo ſecũdo repetiuit:
qꝛ ſciebat non recordaturũ ꝙ euaſiſſet iniu-
riã: cũ potentiã recepiſſet. Ideo ſecũdo ad-
monuit: qꝛ ſecũdo liberauit: vt ſi prioris be
neficij eum memoria nõ teneret: vel poſteri-
oris ſubiret: non deſpiceret auctorẽ ſalutis
ſue: nõ perfida ꝓuaricatione violaret. Sꝫ
quod peiuſ eſt: cito beneficij irrepit obliuio
ſecũdis rebus. Redditꝰ officio ſuo: nõ eſt
memor factus interp̃tis: ſed oblitꝰ eſt eum.

Sed etſi ille obliuiſcebat᷑: chriſt⁹ nõ obliuiſcebat᷑: ſ᷒ loquebat᷑ ei: ⁊ p̄ ſeruulum loquebat᷑ dicēs ad eū: Memor eſto p̄ temetipſū: hoc eſt: vel officij tui ɔ̄teplatione: q̄d audieris recordare. Sed etſi nūc oblit⁹ es: memor eris mei: vt euadas periculū. Qui oblit⁹ eſt beneficiū: tā elatus potētia nõ recordabat᷑. Et hec quāta potētia: vbi vini miniſterium inundet: Qis iactātia: q̄r erat ſpadonū p̄poſit⁹: qui vinū poculis regijs miniſtrabat.

Et factū eſt inquit poſt biennū mētio de hoc noſtri ſpadone tēporis: nō alia de cauſa niſi q̄r ⁊ dies cōuenit: q̄r poſt biennū recepit officiū: nec recordat⁹ eſt ſed admonit⁹. Cognouit eñ q̄ etiā regnū ipſum in hoc ſeculo eſſet ſomniū: qui de ſuo ſomnio non credidit. Didicit etiā regnū eſſe ſomnia: nec ipſor̄ p̄tātes eſſe p̄petuas. Sed cito hunc locū p̄tereat dolor: ne ipſa cōmemoratione crudeſcat: ne ipſi⁹ quidē ſermonis mei meminiſſe delecter: quē tūc tēporis vel effuderit dolor: vel extorſerit eccl̄ie ɔ̄tumelia. Admonit⁹ ḡ ſup̄ ſomniū regis ait: Peccatū meum recordor. Sera quidē iſta ē: ſed vtinā vera cōfeſſio. Poſt pc̄m fatet᷑ q̄d ante peccatū cauere debuerat. Q̄ cito oblit⁹ fueras: Memor eſto mei. Scis nēpe tūc tēporis hūc fuiſſe ſermonē: ſ᷒ obtuſas aures habebas faſtu potētie: ⁊ vini ebrius nõ audiebas verba ſobrietatis. Uel nunc memento mei: q̄ peccatū ſero fateri. Quid rogas ſeruulū chriſti: cur deū negas: inebriare iā nõ vino: ſed ſp̄ūſancto. Recordare q̄d paſſus ſis: cū quo dormiſti ſomnū tuū: ⁊ ſomniaſti ſomniū. Et ipſe p̄poſit⁹ erat: ⁊ p̄poſitus epularū regi: que ad op⁹ piſtorū ptinebāt. Sublimē ſe eſſe credebat: q̄r in p̄tāte habebat panē regiū: neſciebat multos anfractus eſſe hui⁹ potētie. Minabatur alijs ipſe mox ſuplicio dedēdus extremo: nec audiuit eū qui licet ſeruulus dn̄i: tñ loquebat᷑ oracula: q̄d ipſi⁹ iuſſu regis de quo ſibi plurimū blandiebat᷑ caput amiſſur⁹ eſſet: eſca auib⁹ derelinquēdus. Uel hoc te exemplū reuocare debebat: vt pſidie nõ crederes. Sunt ⁊ alia exēpla de faſtu ⁊ fragilitate miniſtrorū regaliū: que poſterioris tēporis hiſtoria habet: Et doech p̄poſit⁹ erat: ⁊ p̄poſit⁹ regi animaliū: adde ſi placet mulor̄: hoc ē: ſpadonū animaliū. Hic q̄ ſacerdotē dn̄i detulit: ⁊ fraude regē cōmouit in ſacerdotis periculū: ⁊ hic ſyrus erat. Hum mentior: q̄ñ ⁊ patrie facta cōueniunt: Aman q̄ a cubiculo regis: ⁊ ipſe p̄poſitus dn̄i inuadere eccleſias dn̄i improba temeritate cōtendit: populūq̄ fidelem ſpoliare ac pſequi: grauib⁹ ſacrilegia ſuplicijs expendit.

De liberatiōe ſancti ioſeph ⁊ honoris delatione ob interp̄tationem ſomniorum regis. Et de eorūdem ſomniorū myſterio. Qua ratione etiā ſanctus ioſeph magis myſtica meruerit p̄mia. Ac de myſtica ſignificatione ornamentor̄ quibus honoratus fuit: necnō ⁊ vxoris ac filiorū: famis quoq̄ ⁊ apertionis horreorū: atq̄ venditionis alimentorū: Ca. VII.

Sed reuertamur ad iſtū vini p̄poſitū: qui quaſi multo ebri⁹ mero bñficij auctorē oblit⁹ eſſe diu: aliq̄ñ tñ vt regi p̄uideret iterp̄tē: nõ quaſi grat⁹: ſed q̄ſi callidus intimauit ſeriē rei geſte. Quo cognito: rex quoq̄ eū iuſſit accerſiri de carcere: interrogauit ſi poſſit iterp̄tari ſibi ſomnium. Cuius explanatione delectat⁹ remouit iniuriā: honorē detulit. Itaq̄ videte ſi nõ p̄ſentibus ⁊ iſta cōueniunt. Iniuria illata eſt prius q̄ cognoſceret᷑ a rege: gratia relata vbi regi eſt cognit⁹. Itaq̄ rex vacat culpa: q̄r ⁊ id quod excepit vir ſanct⁹ iniurie alienū fuit: ⁊ id q̄d recepit regis gratie eſt p̄prium. Somniū aūt eius ⁊ interp̄tatio huiuſmodi eſt (Queq̄ inquit facit de⁹: oſtēdit pharaoni) Septē vacce bone: ſeptē anni ſunt: ⁊ ſeptē ſpice bone: ſeptem anni ſūt. Somniū pharaonis vnū eſt. Et ſeptem vacce macre que aſcendebant poſt illas: ſeptem anni ſunt: ⁊ ſeptē ſpice macre ⁊ a vento corrupte: ſeptē anni ſunt: Erit ſeptem annis fames. Uerbum autē q̄d dixit: Quecunq̄ fecit deus oſtendit pharaoni. Ecce ſeptem anni veniūt vbertatis magne in totam terrā egypti. Ueniunt aūt ſeptē anni famis poſt hec: ⁊ obliuiſcētur vbertatem in tota egypto: ⁊ cōſumet fames totā terram: ⁊ nõ cognoſcetur vbertas terre a fame futura poſt hec. Ualida enim nimiū. Q̄d autē iterauit ſomniū pharao bis: q̄r verū erit verbum a deo: ⁊ feſtinauit deus vt faceret illud. Uetus ſomniū: res recentes. Poſteriorib⁹ priora cōſumpta ſunt: ⁊ vbi erat ante vbertatis copia: ibi rerum omniū facta eſt indigentia. Q̄ ſiquis huiuſmodi regi cō

Gen. 41. (margin)

filium dediſſet vt aliquid de ſuperiori vbertate poſteriori p̄incipat⁹ ſui ſeruaret etati: reliquo quoq̄ tēpori larga donandi affluētia redundaſſet. Sed immodica eius ſuperioris effuſio etiā poſteriora deſtituit: ⁊ homines diripiētes vniuerſa: aliquē ioſeph ei adhibere nolebāt. Etſi nõ ego ioſeph: Quis eñ iſtud clamabat: tamē vaccas illas pingues: nõ ſolum laſciuiā: ſed etiā incuriā diuine ſignificare reuerentie: de pfidis eñ dictū eſt: Tauri pingues obſederūt me: Et de iudeorū populo ſcriptū eſt: Impinguat⁹ ⁊ incraſſatus ⁊ dilatat⁹ eſt: ⁊ dereliquit deū factorem ſuū. Et ideo ſomniū illud redūdātie ſecularis p̄petuū eſſe nõ poſſe: ſed fore tempus quo his fames dura ſuccederet. Nec tamē hoc ſomniū vni aut duob⁹ demonſtratum arbitror: ſ᷒ omnib⁹ p̄poſitū: eo q̄ ſeptē anni iſti⁹ mūdi pingues ſūt: ⁊ ſeculari vbertate opimi: abſorbeātur ab illis ſeculis que futura ſunt: in quib⁹ p̄petua quies et legis obſeruātia ſpiritalis: quā effrem illa tribus patrū deo fructuoſa cuſtodit. Bona vacca nõ illa corporeo diſtenta vbere: ſed abundans ſpiritalis lactis ⁊ gratie: ſup̄ cui⁹ decorē ceruicis de⁹ ſedere ſe dicit: vt ſcriptū eſt: Effrem vacca docta diligere victoriā. Ego eñ tranſiui ſup̄ decorē ceruicis eius. Nõ ergo impinguet caput noſtrū oleo peccatoris: nec falſi fruct⁹ delectare nos debent: ne dicat᷑ ⁊ de nobis: Seminaſtis impietatē: et iniquitates ei⁹ vindemiaſtis. Manducaſti fructū falſum: quia ſperaſti in currib⁹ tuis. Nec me mouet: q̄d habet ſpicas macras et vento corruptas: q̄r et dauid tunc melior erat: quādo ſicut aranea tabeſcebat: ⁊ ſpiritus cōtribulat⁹ ſacrificiū dei eſt: ⁊ illi p̄ſtantiores euadūt: quos in hoc ſeculo grauibus iniurijs ſpirit⁹ malignus exercuit. Unde magis myſtica meruiſſe p̄mia ioſeph arbitror: q̄r de myſticis eſt locutus. Quid eñ ſibi vult anulus digito ei⁹ inſertus: niſi vt intelligam⁹ pontificatū ei fidei eſſe delatū: vt alios ipſe ſignaret: Quid ſtola q̄ amictus eſt ſapiētie: niſi tributū ei ab illo rege celeſti prudētie p̄incipatū: Torques aureus: intellectū bonū videt᷑ exprimere. Currus q̄ ſignificat faſtigiū ſublime meritorū. Quis autē eſt qui ex gentib⁹ accepit vxorē: niſi q̄ eccleſiā ex nationib⁹ ſibi cōgregauit: ⁊ ſuſcepit ex ea filiū manaſſen: p̄ quē oblitus eſt oēs dolores ſuos: quos habuit de ſacrilegijs iudeor̄: Suſcepit aliū q̄ filiū effrē: p̄ cui⁹ p̄fectum clarūit: q̄d ſuſcepta in carne hūilitas: ⁊ diuinitatē nõ humiliauit: ⁊ gloriā cumulauit. Deniq̄ q̄cūq̄ famē patiebant᷑ ad ioſeph mittebantur. Qui ſunt iſti: niſi de quib⁹ dictū eſt: Couertent᷑ ad veſperā: ⁊ famē patient᷑ vt canes: Erat autē fames nõ vnius loci ſed toti⁹ terre: quia nõ erat qui faceret bonitatē. Ideo dn̄s ieſus ieiunia mūdana miſeratus aperuit horrea ſua: ⁊ myſteriorū celeſtiū theſauros ſcientie ſapiētieq̄ pateſecit abſcōditos: vt nulli alimenta deeſſent. Dixit eñ ſapiētia: Uenite edite panes meos. Et ideo ab illo ſolo dicit: Dn̄s paſcit me: ⁊ nihil mihi deerit: q̄ ſaturat᷑ a chriſto. Aperuit ḡ horrea ſua chriſtus ⁊ vendebat: nõ era pecunie: ſed fidei p̄cium ⁊ deuotionis ſtipendiū q̄rēs. Uēdebat aūt nõ pauci in iudea: ſed vendebat omnib⁹: vt ab vniuerſis nationib⁹ crederetur. Et oēs regiones venerūt i egyptū ad ioſeph emere. Optinuerat eni eos fames. Oēs eñ eſurient: quos nõ pauerit chriſtus. Emam⁹ ḡ alimēta: quib⁹ famē poſſim⁹ repellere. Nemo paupratis ſue cōtēplatione reuocet᷑: nemo vereat᷑ qui argētū nõ habet. Nõ querit᷑ chriſt⁹ argēto: ſed fide que argento p̄cioſior eſt. Deniq̄ emit eā petrus: qui nõ habebat argentū. Argentū inq̄t ⁊ aurū nõ habeo: ſed q̄d habeo do tibi. In noīe ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. Et p̄pheta eſaias dicit: Qui ſititis ite ad aquā: ⁊ quicūq̄ non habetis argentū: ite: emite: ⁊ bibite: et māducate: ſine argēto ⁊ precio vini. Neq̄ etēñ preciū queſiuit a nobis: qui p̄ nobis ſanguinis ſui preciū ſoluit: q̄r nõ auro ⁊ argento: ſ᷒ p̄cioſo nos redemit ſanguine. Ergo id p̄cium debes quo redēptus es: etſi ille nõ ſemp̄ exigat: tu tñ debes. Eme igit᷑ tibi chriſtū: nõ eo q̄d pauci habent: ſed eo q̄d oēs habent. Oēs habent p̄ naturam: pauci offerūt p̄ timorē. Suū eſt q̄d a te chriſtus repoſcit. Ipſe vitā omnib⁹ dedit: ipſe p̄ oib⁹ mortē ſuā obtulit. Solue p̄ auctore q̄d ſoliturus es p̄ lege. Nõ mediocris iſte ɔ̄tract⁹ es. Nõ oēs eū facile vidēt. Deniq̄ ille virgines in euāgelio quas veniēs ſponſus excluſit: ideo fori relicte ſūt: q̄r venale oleū nõ emerūt. Ubi dicit᷑ eis: Ite poti⁹ ad vendentes: ⁊ emite vobis. Et negociator nõ immerito p̄dicatur: quia vendidit omnia ſua: ⁊ emit margaritam.

Margin references (right page): Pſ. 21. — Deut. 32. — Oſee. 10. — Pſ. 58. — Prouer. 9. — Pſ. 22. — Act. 3. — Eſa. 55. — Matth. 25. — Matth. 13.

De exhortatione iacob ad filios vt deſcendāt in egyptum et emant eſcas. Et de perrectione decem fratrum iuniore domi retento. Ac de myſterijs ꝑdictoꝝ: Ca. VIII.

Gen.42. e T iacob dicit filijs ſuis: Quare pi/
gri eſtis? Ecce audiui q꞉ frumētum
eſt in egypto: deſcēdite illo: ⁊ emite
vobis eſcas. Nō ſemel hoc iacob dixit: q̄/
tidie oībus filijs ſuis dicit: qui ſeri⁹ veniūt
ad gratiā chriſti: Quare pigri eſtis? Ecce au/
diui q꞉ eſt frumētū in egypto. Ex hoc fru/
mēto granū eſt qđ reſurgit. Qui igit̃ famez
ſuſtinet: ſue ſegnitiei debet aſſcribere. Ecce
audiui inquit q꞉ frumētū eſt in egypto. Ci
ti⁹ itaq꞉ iuniores aliqui q̄ſ ſeniores ꝯſuerūt
audire: dū foris poſiti multa circūeunt. Sꝫ
hanc negociationē pri⁹ ſenex audit: ſed ille
Sap.4. ſenex in quo eſt fidei lōgeua canities. Prior
ſenex intelligit: ſed ille ſenex in q̄ eſt venera
bilis ſenect⁹ ⁊ etas ſenectutis vita īmacula/
ta. Nec oēs hanc negociationē ſuſcipiūt:
niſi filij iacob ⁊ ipſi ꝓuectioris etatis. Ideo
decē ꝑgunt: nō ꝑgit iunior. Nō miſit eū pa/
ter: ne ꝯtingat inquit eū infirmitas. Adhuc
obnoxi⁹ erat infirmitati beniamin iunior.
Patriarcha quidē legit̃ beniamin: ſed ex
tribu beniamin ille paulus ꝓfigurabatur.
Merito iacob de eius infirmitate dubita/
bat. Deniq꞉ infirmat⁹ eſt vt ſanaret̃: cecita/
tē paſſus eſt: ſed hec infirmitas ad ſalutez.
Deniq꞉ illa cecitas lucē attulit. Accepi/
mus hiſtoriā: cognoſcamus myſteria. Si/
ne beniamin patriarcha ꝑmo preterūt: ſine
paulo apl'o. Vterq꞉ non prim⁹ aduenit: ſed
accerſit⁹ a primis: vberiorē mercē prioꝝ ſuo
fecit aduētu. Eſt inq̄t frumētū in egypto:
hoc eſt: vbi maior fames: ibi maior vbertas
eſt. Magnū frumētū in egypto. Deniq꞉
Oſee.11. ⁊ de⁹ pater dicit: Ex egypto vocaui filium
meū. Ex iſto grano illa fecūditas. Neq꞉ eñ
meſſis eſſe potuiſſet: niſi egyptij granū an/
te ſeuiſſent. Eſt ḡ frumētū qđ nemo añ cre/
debat eſſe. In hoc frumento negociant̃ pa/
triarche. Et illi quidē argentū detulerūt: ſ꞉
bonus ioſeph frumentū dedit: argentū red
didit. Nō eñ pecunia emit̃ chriſt⁹: ſed gra/
tia. Preciū tuū fides eſt. Hac emunt̃ diuina
myſteria. Portat aūt frumentū hoc aſinus
ille imūdus in lege: ſ꞉ iā mūdus ꝑ gratiā.

De reuerſione filiorum iacob in egyptū poſtq̄ fames inualeſcebat: cum deductione beniamin ⁊ ſumptione munerū ioſeph deferendoꝝ: eorūq꞉ ad ipſum peruētione. Et de myſtica ratione geſtorum ⁊ incidē/tium circa hec: Ca. IX.

t Enebatur tamē beniamin iunior: ⁊
pꝛio adhuc adherebat affectu. Te/
nebāt eū legis vincula: mos pater/
nus. Fames inualeſcebat: q꞉ ſero veniebat.
Intercedūt ꝓ eo duo: ruben ⁊ iudas: hoc
eſt: humilitas atq꞉ cōfeſſio. His vadibus
apud patrez vtit̃: his cōmittit̃: quoꝝ vnus
primitiuus: ali⁹ reſuſcitat⁹. Lex primitiua:
euangeliū reſuſcitatū. His deducit̃ benia/
min iunior: ⁊ bonis odorib⁹ comitatus ad/
uenit: portās ſecū reſinā: qua lapides mar/
morū cōnectunt̃: eo q꞉ ꝑdicatione ꝓpria tā/
quā ſpiritali reſina: viuos lapides etiā ipſe
conecteret̃: portans etiā mel: quo noxia vul
neris interi⁹ exeduntur: ſine aliqua acerbi/
tate ſectionis. Talis eñ pauli ꝑdicatio:
vt putrē aboleret affectū: corruptūq꞉ euacu
aret humorē: diſputationis ſue aculeo: vre/
re magis egra mētis viſcera cupiens: q̄ſ ſe/
care. Incenſum orationis ⁊ caſiā ⁊ guttā
ſepulture inſignia eſſe: dauid ꝓpheta nos
docuit dicēs: Myrrha ⁊ gutta ⁊ caſia a ve/ Pſ.44.
ſtimentis. Venit eñ paulus crucē domi/
ni ꝑdicare: ilicez ſemꝑ virentē: ⁊ nuces qua/
rum teſta durior ⁊ fructus tenerior: merito
q꞉ virga ſacerdotalis aaron nucina: ⁊ hiere/
mie baculus huiuſmodi. Argentū quoq꞉
duplex: nō ocioſa munera eē quis dubitet:
cū ⁊ patriarche vita ⁊ apoſtoli ſermo ſemꝑ
vileſcat in pectorib⁹ ſingulorū: ⁊ eloquium
ſanctoꝝ ſicut argentū igne examinatū: ꝑce/
pti ſalubris fulgore reſplendeat? Nec ime
rito duplex argētum referunt: in quib⁹ pau
li ꝓfigurabatur aduētus: qui laborantes ꝑ/
ſbyteros in verbo atq꞉ doctrina duplici ho/
nore donabat. Vidit aūt illos ioſeph: et
beniamin fratrē ſuum ex eadē matre. Iaꝫ
videntur hebrei: ⁊ vident̃ a chriſto qui ver⁹
ioſeph eſt: quādo cū pauli veniunt typo: et
loquitur illis mitia atq꞉ manſueta vt pari/
ter cibum ſumāt. Supra autē quia ſine be
niamin venerūt: agnoſcebat quidē eos: ſed
ab his ſe auertebat vt ſcriptū eſt: Et loque/ Gen.42.
batur his dura: quia ipſi non agnoſcebant
eum a quo agnoſcebantur. Pauli igitur
merito ꝓfecerunt: quē dominus ieſus tan/
quam iuniorē fratrem ex eadē matre gene/

ratū ampli⁹ ceteris fratrib⁹ diligebat. Ad/
uertant iudei: quē dñm negauerūt: qui etiā
crucifixus: ex ſynagoga tñ tanq̄ ex eadē or/
tos parente plus diligit: ſi vel ſero cogno/
ſcant ſue ſalutis auctorem. Sed prioꝝ ꝯſcij
delictoꝝ nō credūt tantā xp̄i eſſe miſcdiaz:
vt donet peccatū: remittat iniuriā. Ideoq꞉
ꝓfigurabant̃ in patriarchis: q̄les eſſent fu/
turi. Inuitabant̃ ad gratiaz: ad ſalutaris
menſe vocabant̃ ꝯuiuiū: ⁊ calūniā ſibi para
ri: inſidias fieri ſuſpicabantur: ⁊ ceperūt ad
hoīem q̄ erat ſupra domū in ianua domus
cauſam ſuā agere velle. Adhuc dubitant
introire: ⁊ ex opibus ſuis malūt iuſtificari:
q̄ cauſam ſuā volūt aſtruere q̄ſ gratiā acci/
pere: ⁊ ideo in portis redarguunt̃. Qui au
tē fructū vteri virginalis expectat: ⁊ heredi
tatē dñi filij mercē negociat̃: nō erubeſcit in
porta: ſed in exitu vite hui⁹ repellit inimicū:
ne ad altiora ꝓperanti cōſcius culpe graui/
oris obſiſtat. Vñ myſtice illis rñdit maior
dom⁹. Et is q̄ ſit intellige: cū legeris moy
ſen fidelē in tota domo ei⁹. Maiores enim
domus moyſes; petr⁹ ⁊ paulus: ⁊ ceteri ei⁹
ſancti ſunt: chriſt⁹ aūt ſolus eſt dñs: ſic ſcri/
Heb.3. ptū eſt: Quia moyſes fidelis in tota domo
ei⁹ tanq̄ famulus: in teſtimoniū eoꝝ q̄ dicē
da eſſent: xp̄us aūt tanq̄ fili⁹ in domo ſua:
que dom⁹ nos ſum⁹: ſi libertatē ⁊ gloriā ſpei
tenuerimus. Hic ḡ maior domus: reſpon
Gen.43. dit illis: Propiti⁹ ſit vobis de⁹: nolite time
re. De⁹ eñ veſter: ⁊ de⁹ patrū veſtrorū de/
dit vobis theſauros in ſacculis vr̃is. Argē/
tū veſtrū ꝓbum: acceptū habeo. Illi eñ di/
xerūt: Argentū vniuſcuiuſq꞉ in ſacculis no
ſtris inuenim⁹: ad pondus argentū nr̃m re/
tulimus. O magna myſteria: ⁊ euidēter
exp̄ſſa. Hoc eſt dicere: Cur inflamini argētū
vos habere veſtrū in ſacculis? Sepi⁹ vſur/
1.Cor.4. patis. Quid eñ habetis qđ nō accepiſtis?
Si aūt accepiſtis: q̄d gloriamini q̄ſi nō acci
peritis? Iam ſaturati eſtis: diuites facti
eſtis: q꞉ argentū hr̃e vos creditis: ſ꞉ argentū
vobis deus patrū veſtroꝝ dedit. Ille deus
veſter: ille patrū veſtroꝝ de⁹ eſt: quē nega/
ſtis. Sed ignoſcit: ſ꞉ indulget: ſed recipit
ſi reuertamini. Ipſe eſt q̄ veſtrū nō querit
argentū: ſuū donat. Ipſe vobis dedit ar
gentū in ſacculis veſtris. Iā ſacculi veſtri
argentū habēt: qui lutū habebant: ⁊ iō ve/
Pſ.29. ſter eſt qui dicit: Cōſcidiſti ſaccū meū: ⁊ in/
duiſti me leticia. Leticie mun⁹ eſt chriſtus:
ipſe eſt argentū veſtrū: ipſe ꝓciū veſtruꝫ.
Nō exigit a vobis dñs ieſus frumēti ſui ꝓ
ciū: nō querit veſtri pōdus argēti. Argen
tū veſtrū reprobū eſt: argentuꝫ ſeculi nō eſt
bonū. Argentū veſtꝝ ꝓbū acceptū habeo:
hoc eſt: nō illud materiale argentū: ſed ſpi/
ritale. Argentū veſtꝝ habeo: hoc eſt: ꝓbū
qđ fida deuotione q̄ſi iacob filij detuliſtis:
qđ ſine dāno dat̃: ⁊ ſine vllo diſpendio nu/
merat̃: q̄ñquidē tali ꝓcio detrimentū mortis
excludit̃: lucrum vite acquirit̃.

De munerū paratione: ⁊ eorū illatione: inſtaurationeq꞉ cōuiuij: cū morali atq꞉ myſtica ſingulorum expoſitione: Ca. X.

p Arauerūt aūt munera: donec intro
iret ioſeph meridie. Accelerauit
meridiem fides pauli. Antea cecus
erat: poſtea cepit videre lumē iuſticie: qm̄ q̄
reuelat ad dñm viaꝫ ſuā ⁊ ſperat in eū: dñs Pſ.36.
q̄ꝫ educit tanq̄ lumē iuſticie eius: ⁊ iudiciū
eius ſicut meridiē. Et abrae qñ de⁹ apparuit
ad ilicē mābre: meridies erat: cui de ꝑſentia
dñi lux eterna fulgebat. Meridies eſt qñ
ioſeph verus in domū ſuā intrat vt prande
at. Tunc eñ plus dies lucet: qñ ſacramēta
celebramus. Et intulerūt inquit ei munera.
Nos munera inferimus: ille inſtaurat ꝯui
uium. Ille dicit: Apponite panes: quos ſoli
hebrei ſumūt: egyptij manducare non pñt.
Sed ante ꝯuiuiū quāta dignatio: q̄ vſus
iſti⁹ ⁊ ſedulitatis ⁊ gratie? Morale myſte/
riū. Adhuc de calūnia quā ſibi a ioſeph fie/
ri putabant fratres ſuſpecti erāt. Ille inui
tabat ad prandiū: hoꝝ nutabat affect⁹: illi⁹
ꝑſeuerat gratia. Prim⁹ appellat: primus in/
terrogat. Quō habetis? Et iterū ait: Recte
eſt pater veſter ſenior? Supioris eſt inferi/
orē ad colloquiū ꝓuocare: dare ſermonis fi
duciā: q̄rere nō ſolū de ipſis ſ꞉ etiā de paren
tib⁹. Reſpondēt illi: Recte eſt pat̃ noſter:
puer tu⁹. Ille ſeniorē dixit vt honoraret: illi
puerū noīauerūt vt deferrēt humilitatis ob/
ſequiuꝫ: q꞉ ſenect⁹ honorate ſit dignitatis:
puericia aūt ſubiecta videat̃: ⁊ ꝓprior vere/
cūdie q̄ſ ſupbie. Reſpiciēs aūt ocul' vidit
beniamin fratrē ſuū ex eadeꝫ matre. Mo/
rale eſt vt quos diligimus eos videam⁹ pre
ceteris: ⁊ quos animi intentio habet prio/
res: eos obtutus offendat oculorum. Si/
quidem plerūq꞉ circa alia mentis occupati/
one diſtricti: quos habemus ante oculos

nõ videmus:ita duce animo dirigit noſter
aſpectus. Uidit igit beniamin fratrẽ ſuũ
ſanctus ioſeph:quẽ tenebat animo: quem
oculis requirebat. Quo abſente fratres pe
ne nõ viderat:nec ſolũ vidiſſe cõtentus:q̃ſi
Gen.43. neſciret īterrogauit:Hic frater veſter ẽ ado/
leſcẽtior? Cõſuetudo ⁊ gratia charitatis ẽ
vt dilectos nobis nõ ſolũ oculis: ſed etiam
ſermone teneamus. Agnouerat ioſeph di/
lectum ſuũ:ſed ideo interrogabat vt quem
tenebat animo: vox ſonaret. Deniq̃ non
expectauit vt reſponderet:ſed cõtinuo bñ/
dixit eũ:⁊ turbatus eſt deſiderij ſui fructu.
Torquebant aũt viſcera ei⁹:q꞉ cõplecten
di eius quẽ deſiderabat libertas differeba/
tur Deniq̃ ingreſſus in ꝓmptuariũ plora
uit:⁊ lauit faciẽ ſuam ⁊ cõtinuit ſe. Gran/
dis amoris aculei cito corda cõpungũt:niſi
deſiderij frena laxent. Uincebat affectu
ioſeph:differebat ꝯſilio:ratio cũ amore cer/
tabat. Fleuit vt amoris pij ęſtus lachrymiſ
tẽperaret. Hęc moraliter. Myſtice autẽ:
Uidit dñs ieſus paulum: oculi eñ dñi ſuꝑ
Ps.33. iuſtos:⁊ dixit:Hic frater veſter eſt adoleſcẽ
tior? Adhuc adoleſcẽtior dicit:qui nondũ
maturã ī canicie fidei gerebat ętatẽ: Nõdũ
in virũ ꝑfectũ excreuerat:in illam ſicut ipſe
Eph.4. ait:mẽſurã ętatis plenitudinis chriſti. De
niq̃ adoleſcens legit tantũ ibi: vbi lapidã/
tium ſtephanũ veſtimẽta ſeruabat. Et ideo
philemonẽ nõ adoleſcentię ſuę: ſed ſenectu
Ad philemonẽ tis ſimilẽ eſſe cupit vt ſcripſit: Magis obſe
cro:cũ ſis talis vt paulus ſenex. Ideo ado
leſcentiores viduas ꝑdicat declinãdas: nõ
ꝓpter ętatẽ:ſed ꝓpter quandã pubeſcẽtiũ
delictoꝝ laſciuiã:immaturitatẽq̃ virtutis.
Cęterũ maior in iuuene q̃ in ſene laus ca
ſtitatis eſt. Puto eñ ꝙ a vero nõ ſit alie/
num illud ſi intelligamus:q꞉ cũ hic paulus
hęreret: ⁊ horrore correptus:ꝙ cęcitas acci/
diſſet ei:inciperet tamen appropinquare di
Act.9. cẽdo:Dñe quid me vis facere: Ideo adole/
ſcentior dicebatur a chriſto:vt qui vocabat
ad gratiã:excuſaret a culpa:ꝙ ea lubricę fu
iſſet ętatis. Deniq̃ vidit eũ chriſtus:vbi
lux circũfulſit eũ. Et q꞉ adoleſcẽtes magis
metu q̃ ratione vocant a vitio:adhibuit ſti
mulum: ⁊ miſerat⁹ admonuit:ne aduerſus
ſtimulũ calcitraret. Turbat⁹ eſt aũt ſicut
Joh.11. vides ⁊ ī euãgelio:Quia turbauit ſe ſpiritu
cũ lazarum reſuſcitaret:⁊ ibi fleuit:vt prius
lachrymis ſuis mortui delicta lauaret. Sed
intra ſe fleuit:⁊ lauit faciem ſuã. Cęcitas
pauli fletus eſt chriſti. Lauit faciẽ ſuã: vbi
lumen ei reparat amiſſum. Lauit faciẽ ſuã
chriſtus:vbi baptizat⁹ eſt paulus:ꝑ quẽ a
pluribus videret. Ideo in cõuiuio pars
eius quinquiplicter maior effecta eſt: ꝙ ha
beret ſuperioribus anteferri:nõ ſolum men
tis prudẽtia: ſed etiã militia corporis ⁊ gra/
tia caſtitatis.

De inebriatione fratrum cõuiuã tium:⁊ inſertione cyphi argẽtei in ſaccũ beniamin:ſingulorũq̃ ſaccu- lorum requiſitione: ac inuẽtione cy phi in ſacco beniamin. Et de myſte rijs iſtorum: Ca. XI.

Iberũt aũt ⁊ inebriati ſunt pariter
b cũ eo. A ꝑncipio fidei maior pau
lo ꝑrogatiua defert:de quo dictum
eſt ad ananiã: Uade:qm̃ vas electionis eſt Act.9.
mihi:ad ſufferendũ nomen meũ coram gen
tibus. A principio inebriat ebrietate ſed
ſobria:vt ⁊ ipſe cũ ſanctis diceret:Et pocu/ Ps.22.
lum tuũ inebrians q̃ ꝑclarũ eſt. Et cyph⁹
argente⁹ ſoli ſacco eius inſerit. Neſciebat
hoc beniamin. Fallebat paulus: ſed voca-
batur. Mittit poſt eũ mane. Nox eñ ꝑceſ/
ſerat caſtitati:dies fidei appropinq̃bat. Per
ordinẽ ſingulorum prius inſpiciunt ſacculi.
Docet te moralitatem ſcriptura diuina.
Per ordinẽ ante diſcubuerũt in cõuiuio:cõ
tra eũ primitiuus ſm ętatẽ. Uides ꝙ ſenio
ri locus ille ſit deferẽdus ꝑ ordinẽ. Iterũ
requirunt ſacculi ſinguloꝝ:vt ſcias electum
eſſe cęleſti iudicio. Diſcuſſit cęteros:hunc ꝑ
tulit. In nullius alteri⁹ ſacco cyphus argen
teus inuent⁹ eſt:niſi iſtius. Quid ſibi vult
ꝙ inſert⁹ eſt ſacculo? Joſeph quidẽ inebri
auit vt falleret:cyphum miſit:vt fratrẽ quẽ
diligebat pia fraude reuocaret. Sed reful
gent myſteria diuina. Hoc inuenit in nobiſ
chriſtus argentũ:qđ ipſe donauerat. Habe
mus naturę argentũ:habem⁹ ⁊ gratię. Na/
tura opus eſt creatoris:gratia munus eſt re
demptoris. Etſi nõ poſſumus videre dona
chriſti:ille tamẽ donat ⁊ operatur occulte:⁊
donat omnib⁹:ſed ſeruare paucoꝝ eſt:⁊ nõ
amittere. Nõ omnibus tñ donat omnia.
Triticũ multis dat: cyphus vni qui ꝓphe-
tico ⁊ ſacerdotali donat munere. Nõ enim
omnes:ſed ꝓpheta dicit:Calicem ſalutaris Ps.115.
accipiã:⁊ nomẽ dñi inuocabo. In corpore
igitur pauli iam doctrinę cęleſtis eloquium

refulgebat:cũ eſſet eruditus in lege. Sed q꞉
adhuc iuſticię dei ſubiect⁹ nõ erat:intra ſac/
cũ erat cyphus:doctrina intra legẽ:lucerna
intra modiũ. Miſſus tñ ananias qui bñ/
dictionẽ daret:manũ imponeret:ſaccũ ſol/
ueret:ſacco ſoluto reluxit argentũ: ⁊ decidẽ
tibus ſquamis velut quibuſdã ſacci vincu-
lis ſtatim vidit. Uinculũ eius ꝑfidia erat:
abſolutio eius fides facta eſt. Et ideo tanq̃
ſoluto ſacco:hoc eſt:depoſito legis velami
ne:qđ poſitũ eſt ſupra cor iudęoꝝ:cõuerſus
ad dñm:liber a nexu adeptus gratiã liber-
2.Cor.3. tatis ait: Nos itaq̃ reuelata facie gloriam
dei ſpeculãtes:ad eandẽ imaginẽ reforma/
mur. Soluto eñ calciamẽto legis: nudo
veſtigio liberi ſermonis euangelium ꝑdica
bat. Tenebãt eñ eũ iudęi ⁊ impedire cupiẽ
bant:ſed vbi in ei⁹ ſacco argentũ reſplendu
it:ſciderunt veſtimẽta ſua:⁊ reuerſi ſunt re/
tro. Libera ergo ꝓ chriſto paupere ꝑdica/
tio nudauit ꝑplum iudęoꝝ:et omnẽ eorũ re/
ſcidit gratiã. Ideoq̃ retro regreſſi ſunt:q̃
ante ſe videre nõ poterant. Retro redeunt:
qui chriſtũ amittunt. Deniq̃ ⁊ in euange
Joh.18. lio cũ corriperent ad mortẽ dñm ieſum:rede
untes retro ceciderũt in terrã. Merito re/
tro reuertebant:qui in terrenam labẽ ab illa
cęleſti gratia decidebãt. Nolebant igitur
moraliter redire ſine fratre:myſtice ſine pau
lo reuerti. Quo amiſſo aſſerebãt in męro/
rem deducendã parẽtis populi ſenectutem.
Et ideo iudas apud ioſeph remanere cu-
piebat:ne videret mala quę inuenirẽt patrẽ
ſuũ:hoc eſt:iam ꝓuidebat ⁊ cauere cupiebat
mala quę vẽtura erãt populo iudęoꝝ. Sed
cũ adhuc hęc ipſa in typo illo principũ ppli
iudęorum libera ꝑdicatio :fleuit ioſeph:hoc
eſt:in illo plorauit ieſus.

Queadmodũ ſanctus ioſeph ſe manifeſtauerit vt a fratribus cog/ noſceret:⁊ de aduocatione eorum ad ſe: acceſſuq̃ ipſorum ad illum. Quomodo etiam eos conſolatus fuerit:cum myſtica dictorum inter- pretatione: Ca. XII.

T iuſſit omnes recedere vt cogno/
Matth.15. e ſceret a fratrib⁹. Nõ venerat eñ ſi
cut ipſe ait: niſi ad oues quę perie/
rũt domus iſrael. Et emittẽs vocem cũ fle
Gen.45. tu:Ego ſũ inquit ioſeph. Adhuc pater me⁹
viuit? Hoc eſt:expandit manus ſuas ad po
pulũ nõ credentẽ ⁊ cõtradicentẽ. Nõ lega
tum neq̃ nunciũ quęrẽs:ſed ipſe dñs ſaluũ
facere volens ꝑplum ſuũ: ego qui loquebar
ecce aſſum inquit:⁊ palã factus nõ quęrẽti/
bus me:appareo his q̃ me nõ interrogabãt.
Quid igit aliud tunc clamauit: niſi:ego
ſum ieſus:cũ a principib⁹ iudęorũ interro/
gantib⁹: Tu es fili⁹ dei:reſpõderet: Uos di
citis ꝙ ego ſũ: Cũ pilato diceret: Tu dicis: Joh.18.
quia rex ſum ego:in hoc nat⁹ ſum: Cũ ꝑnci
pi ſacerdotũ dicenti: Adiuro te ꝑ deũ viuũ Matth.26.
vt dicas nobis ſi tu es chriſtus filius dei:re
ferret: Tu dixiſti: Amẽ dico vobis:amodo
videbitis filiũ hominis ſedentẽ ad dexterã
virtutis:⁊ venientẽ cũ nubib⁹ cęli? Hoc ẽ
ergo qđ ait:Ego ſum ioſeph:ego ſum diui/
nę potẽtię. Adhuc pater me⁹ viuit? Hoc eſt:
ego patrẽ non nego:ego fratres agnoſco:ſi
aut vos fratrẽ:aut pater filiũ recognoſcat.
Adhuc ergo ꝑplus meus viuit:de cui⁹ popu
li familia fratrem mihi elegi? Accedite ad
me:q꞉ ego ad vos appropinquaui: ⁊ euſq̃
appropinquaui:vt ꝑ carnis ſuſceptionẽ face
rem me veſtrę cõſortẽ naturę. Nolite vel
participẽ fugere veſtrę ſocietatis:ſi non ag/
noſcitis auctorẽ ſalutis. Et acceſſerunt in/
quit ad illũ. Et dixit:Ego ſum ioſeph fra
ter veſter:quẽ vos tradidiſtis in ęgyptum.
Nunc ẽ nolite męſti eſſe:neq̃ vobis durum
videat:qm̃ huc me vẽdidiſtis. Ad vitã eñ
veſtrã miſit me deus ante vos. O q̃ pia fra
ternitas:q̃ dulcis germanitas:vt etiã parri/
cidale excuſet admiſſum:dicẽs diuinę illud
ꝓuidentię fuiſſe nõ impietatis humanę:qñ
quidẽ nõ ab hoĩbus oblatus ad mortẽ: ſed
a dño miſſus ſit ad vitã. Quid aliud ha/
bet illa dñi noſtri ieſu chriſti:qui fratres om
nes pietate ſuꝑauit:in cruce poſiti interceſ-
ſio illa ꝓ plębe dicẽtis: Pater ignoſce illis: Luc.23.
nõ eñ ſciũt quid faciũt? Quid aliud illa
appellatio ſanctitatis in medio diſcipulorũ
dicẽtis: Pax vobis:ego ſum nolite timere? Luc.24.
Et cũ ꝯturbati ⁊ cõterriti exiſtimarẽt ſe ſpi/
ritũ videre: Iterũ dixit ad illos: Quid tur/
bati eſtis:et quare cogitationes aſcẽdũt in
corda veſtra? Uidete ecce man⁹ meas ⁊ pe-
des meos:q꞉ ego ſum ipſe. Palpate ⁊ vide/
te:q꞉ ſpirit⁹ carnem ⁊ oſſa nõ habet:ſicut me
videtis habere. Hęc ẽ iam tunc futura po
ſterioib⁹ tẽporibus myſteria reuelata ſunt.
Deniq̃ ex ipſis exprimunt ſermonib⁹:vt
ipſum eſſe intelligam⁹:⁊ q̃ ante in ioſeph:⁊
poſtea in ſuo locutus eſt corpore:qñquidem

necverba mutauit. Ait em̃ tunc: Nolite mę
Gen.45. ſti eſſe. Et infra: Aſcendite ad patrẽ meum:
⁊ dicite illi: Hęc dicit filiꝰ tuus ioſeph: Fecit
me deus dominũ totius terrę ęgypti. Et
Math.28. in euãgelio ait: Nolite timere: Ite nũciate
fratribꝰ meis vt eant in galileã: ⁊ ibi me vi/
debũt. Et infra ait: Data eſt mihi omnis
poteſtas in cęlo ⁊ in terra: hoc eſt dicere: Di
uinę hoc fuit diſpẽſationis vt acciperẽ pote
ſtatẽ: nõ acerbitatis humanę. Non obijcit
ſcelus: qui numerat pręmiũ. Qđ autẽ ha
betur in geneſi: Ad vitã em̃ veſtrã miſit me
deus ante vos: redit in euãgelio dicẽs: Do
cete omnes gentes: baptizantes eos in no/
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Hęc em̃
merces ⁊ vita ſanctoꝝ: qđ etiam alios rede
merũt. Illud quoq; aduerte nõ ociose ſcri
ptum in geneſi: Et eris ꝓpe me tu ⁊ filij tui:
⁊ filij filiorũ tuoꝝ. Hoc eſt em̃ quod dixit in
euãgelio: Ecce ego vobiſcũ ſũ oĩbꝰ diebus
vſq; ad ꝯſummationẽ ſęculi. Et euidens
quoq; illud myſteriũ: ꝙ veluti cõpleto om/
ni mandato fratrẽ ſuũ cõplectit̃ beniamin:
⁊ cecidit ſup collum eius: ſicut cõpleto euã/
gelio chriſtus paulũ amplectit̃ quibuſdam
miſericordię ſuę brachijs: ⁊ interna opiniõe
curuatũ: velut a collo in cęluz erigit. Unde
Phil.3. ⁊ ille erectus a chriſto ait: Noſtra autẽ con/
uerſatio in cęlis eſt.

De gaudio pharaonis ꝙ ioſeph agnouiſſet fratres ſuoſ: ⁊ de exhortatione eius vt ioſeph inuitet fratres vt veniant cũ patre: illorumq; executione et ꝑuentione ad iacob: narrationeq; ſingulorum: et ꝙ ioſeph adhuc viueret. Et de myſterijs circa hec: Ca. XIII.

e T gauiſus eſt pharao ꝙ ioſeph ag/
nouiſſet fratres ſuoſ. Unde ⁊ diuul
gata eſt vox in domo pharaonis.
Et hortatꝰ eſt ſanctũ ioſeph vt fratres ſu/
os inuitet vt veniãt cũ patre: ⁊ mandat im
pleri eorũ ſarcinas tritico: et vehicula dari.
Unde hęc humanitas barbaro: niſi illud
oſtenderet̃ magnũ myſteriũ: quoniã nõ in/
uidet eccleſia cũ redimunt̃ iudęi: ⁊ populus
chriſtianꝰ hac adiunctione lętat̃: et quibus
põt ſubſidijs iuuat: ⁊ mittit euãgelizantes
regnũ dei: qđ maturiꝰ euocent̃? Quibus
dant̃ binę ſtolę. Et alligat paulũ cum eiꝰ
dicta depromit: cui trecenti aurei et quinq;
ſtolę diuerſi coloris ꝯferunt̃ a chriſto. Tre
centos aureos habet: qui crucẽ ꝑdicat chri/
ſti. Ideoq; ait: Neq; enim iudicaui me ſcire 1.Cor.2.
aliquid inter vos: niſi chriſtũ ieſum: ⁊ hunc
crucifixũ. Et bene aureos accepit: qꝛ nõ in
ſuaſorijs humanę ſapiẽtię verbis: ſ; in oſtẽ/
ſione ſpiritꝰ ꝑdicabat. Quinq; aũt ſtolas
accepit: vel ſapientię multiplices diſcipli/
nas: vel ꝙ nullis ſenſuũ corporaliũ captus
illecebris: vbi alij periculũ: ille teneret vic/
toriã: qui oẽs voluptates carnis ſingulari
cõtinẽtia ⁊ virtute ſuperaret: cuiꝰ ingenium
ſtudiũq; nulla corporis hebetaret infirmi/
tas: qui cuz eſſet in corpore: corpꝰ ſe habere
neſciret. Deniq; raptꝰ in paradiſum: ſiue 2.Cor.12.
in corpore ſiue extra corpꝰ neſciens: audiuit
verba ineffabilia quę loqui homini nõ lice/
ret: qui poſtremo nihil terrenũ oleret in ter/
ris: ſicut ipſe docet dicens: Quia chriſti bo/ 2.Cor.2.
nus odor ſumus deo: in his qui ſalui fiunt.
Precellit igit̃ paulus ⁊ eiꝰ exuberat por/
tio: ſed tñ habent ⁊ alij ꝑdicatores gratiam
ſuã: binas ſtolas acciprũt. Quas vtiq; il
las dubitare nõ debes: quia legiſti de ſapi/
entia dictum: Binas veſtes fecit viro ſuo. Prouer.31.
Una eſt myſtica: moralis altera. Sed nõ
omnes apľi: nõ oẽs ꝓphetę: nõ omnes pa/
ſtores: nõ omnes virtutes: non oẽs habent
gratiã curationũ: nõ omnes linguis loquũ
tur. Ubi diuerſa merita: diuerſa ⁊ pręmia.
Mittunt̃ ⁊ patri munera. Filiꝰ honorat
patrẽ. Chriſtꝰ populũ ſuũ inuitat ꝓmiſſis:
inuitat muneribꝰ. Portãt hęc munera aſi
ni illi inutiles: ⁊ laborioſi aſi. Nũc vtiles
portãt in typo chriſti munera: portaturi in
euãgelio munerũ largitorẽ. Dimiſit autẽ
fratres ſuoſ: ⁊ abierũt. Et dixit illis ioſeph:
Nolite iraſci in via. Et bene docet ab ira/ Gen.45.
cũdia ꝑcauendũ: ꝙ ea poſſet etiã amantes
ſui ſeparare germanos: ⁊ maxime in via fu/
giendã eſſe diſcordiã: vbi ipſe viandi comi/
tatꝰ debet eſſe inuiolabilis: ⁊ gratię habere
conſortiũ. Quid aũt aliud ait dñs ieſus
ex hoc corpore receſſurus: cũ diſcipulos di/
mitteret ſuos: niſi ne iraſcerentur in via: di
cens: Pacẽ relinquo vobis: pacem meã do
vobis? Ubi em̃ pax eſt iracũdia locũ nõ ha
bet: abligatur diſcordia: fugatur diſſenſio.
Hoc eſt ergo qđ ait: Pacẽ meam do vobis: Iob.14.
id eſt: nolite iraſci ĩ via. Et vide ne in hac
via dicat: hoc eſt: in hoc curſu totiꝰ vitę in/
dignationẽ cauendã: ꝙ ira ſępe etiam inno
centes in crimen abducat: qꝛ duz iuſto am/

plius iraſcimur: ⁊ volumus alienũ coercere
peccatũ: grauiora peccata cõmittimꝰ. Ideo
Ro.12 apľus ait: Nõ voſipſos vindicãtes chariſ/
ſimi: ſed date locũ irę: hoc eſt: declinemꝰ eaz
ne nos illa corripiat. Unde dñs ieſus di/
mittens ad euangelizandũ diſcipulos: mi/
ſit eos ſine auro: ſine argẽto: ſine pecunia:
ſine virga: id eſt: vt ⁊ incẽtiua litis ⁊ inſtru/
mẽta eriperet vltionis. Et aſcenderũt in/
quit de ęgypto: ⁊ venerũt in terrã chanaan
ad iacob patrẽ ſuũ: ⁊ nunciauerũt illi dicen
tes: Quia ioſeph filiꝰ tuus viuit: et ipſe eſt
princeps totiꝰ terrę egypti. Quid eſt terra
chanaan quę nutabat? Quid igit̃ tã euidẽſ
q̃ apoſtoloꝝ tẽpora deſignari? Quibus in/
greſſis iudęoꝝ ſynagogas: nutantes dñi ie
ſu potentiã ꝑdicabant: ſicut habemꝰ in ac/
Act.2 tibus apoſtoloꝝ dicẽte petro: Hunc ergo ie
ſum reſuſcitauit deꝰ: cuius noſ teſtes ſumꝰ.
Dextera igit̃ dei exaltatꝰ: repromiſſione ſpi
ritusſancti accepta a pr̃e: effudit hoc donuz
qđ vos videtis. Aduertimus certe quõ ⁊
viuere eũ: ⁊ terrę totiuſ principẽ dicat: quia
aperiens horrea ſua ſpiritalis gratię donat
omnibꝰ vbertatẽ. Hęc dicebãt apľi: ſed iu
dęi non credebant: ſed inijciebãt manus in
eos: ſed tradebãt in cuſtodiã ꝑdicatores ſa/
Gen.45. lutis. Unde ⁊ de iacob ſcriptũ eſt: Expa/
uit mẽte: nõ em̃ credebat eis: Expauit affe/
ctu plębis incredulę: ſed poſteaq̃ chriſti ge/
ſta cognouit tantis beneficijs ⁊ operibꝰ de/
linitꝰ: reſumpſit ſpiritũ dicens: Magnũ mi
hi eſt: ſi adhuc filius meꝰ ioſeph viuit: ibo ⁊
videbo eũ priuſq; moriar. Primũ ⁊ maxi/
mũ fidei fundamentũ: in reſurrectionẽ chri/
ſti credere. Quicũq; em̃ crediderit reſuſcita
tũ: feſtinus requirit: deuotus accipit: ⁊ inti
ma deum mente veneratur. Credit enim ꝙ
ipſe nõ moriatur: ſi credat in reſurrectionis
auctorem.

De iſrael patris eleuatione ac ꝑfectione: ⁊ hoſtiarũ circa puteũ iuramenti immolatione: eiuſq; ꝑ dominũ cõſolatione: ac deſcẽſu in egyptũ cũ animabꝰ ſeptuaginta. Et de myſterijs ꝑdictoꝝ. De ipſiꝰ deniq; iacob ad filios adhortatione vt cõgregẽtur ad audiendum ea que occurſura ſint eis in nouiſſimis diebus: Ca. XIIII.

e T eleuans ſe iſrl̃: venit ad puteũ iu
ramẽti: immolauit hoſtiã deo pr̃is
ſui iſaac. Merito eleuatur qui feſtinat ad
chriſtũ. Fides ꝑcedit deuotionẽ. Priꝰ ſe ele
uauit: poſtea imolauit. Ille em̃ bene immo
lat: qui cognitionẽ diuinitatis inueſtigaue
rit. Dixit aũt deus ad iſrael in viſu nocte
dicẽs: Jacob: iacob. Qui dixit: Quid eſt?
Et dñs ait: Ego ſum deꝰ patrũ tuoꝝ: Noli
timere: deſcende in ęgyptũ. In gentẽ enim
magnã faciam te ibi. Ego deſcendã tecũ in
ęgyptũ: ⁊ ego deducã te in ꝑpetuũ. Quẽ/
admodũ quę ipſi legũt nõ intelligũt: ⁊ moy
ſen quẽ laudant abnegant: cũ eiꝰ ſcripturis
credere nolunt. Quid euidẽtius q̃ ꝙ hoc
loco inuitant̃: vt ad eccleſiã dei trãſeant: et
qui ante intra iudęę terminos coartabant̃
anguſtos: ad populũ dei migrent: q̃ ex toto
orbe ex oĩbus nationibꝰ cõgregatus in ma/
gnã factꝰ eſt gentẽ? Deniq; in oẽm terraz Ps.18.
exiuit ſonus eoꝝ. Uocat̃ ꝗ a filijs ſuis ia/
cob: id eſt: a petro: paulo: iohãne: populus
iudęoꝝ inuitat̃ ad gratiã. Ipſe q̃; deꝰ no
ſter ꝓprio eũ hortat̃ oraculo: ſpondet ei ꝑ/
fectũ fidei muneris ſui fructũ: dicens ei: Jo
ſeph mittet manus ſup oculos tuos. Nõ
vtiq; ſanctꝰ patriarcha ſollicitꝰ erat a quo ei
oculi clauderent̃: licet etiã intellectu ſimpli/
ci: moralis exprimat̃ affectꝰ. Nã ſi eos q̊s
diligimus cupimꝰ frequẽter amplecti: quã/
tomagis receſſuri ex hoc corpore: ipſo caro/
rum pignorũ tactu delectamur extremo: et
hoc mulcemur viatico? Tñ myſtice licet
nobis intelligere: ꝙ poſtea cogniturꝰ deuz
ſit ꝑplus iudęoꝝ. Hoc eſt em̃ myſterium: qđ
verus ioſeph imittet manus ſup oculoſ eiꝰ:
vt qui nõ videbat ante: iam videat. Ueni
ad euangeliũ: lege quẽadmodum cęcus illę
ſanatꝰ ſit: cui ieſus manũ impoſuit: ⁊ eiꝰ ab
ſtulit cęcitatẽ. Nõ em̃ morituris chriſtꝰ ma/
nũ imponit ſed victuris: aut ſi morituris re
cte: qꝛ prius morimur vt reuiuiſcamꝰ. Non
em̃ poſſumus deo viuere: niſi peccato ante
moriamur. Deſcendũt igit̃ in ęgyptũ ſep/
tuaginta animę: ſicut ſcriptũ eſt. Et hoc eſt
myſticę numero remiſſionis: qꝛ poſt tantaz
duriciã: poſt tãta peccata haberent̃ idigni
niſi donaret̃ his remiſſio peccatoꝝ. Occur
rit illi iudas: hoc eſt: cõfeſſor erroris. Hunc
ſui venturus iudęoꝝ populꝰ ꝑnunciũ mit/
tit. Ideo ⁊ ioſeph verus: id eſt: arbiter ⁊ in/
terpres diuinitatis occurrit: qꝛ pręcedit iaz
cõfeſſio: quos antea ꝑfidia poſſidebat. In/
terpres em̃ diuinitatis eſt chriſtꝰ: qꝛ deũ ne/

mo vidit vnquā: niſi vnigenitꝰ filiꝰ qui eſt
in ſinu patrꝭ ipſe enarrauit. Hic ſenilis iā
ętatis: ⁊ feſſum ſuſcipiet vltimis tēporibus
populū iudęoꝝ: nō ſm illiuſ merita: ſed ſm
electionē ſuę gratię: ⁊ imponit manum ſuꝑ
oculos eius vt cęcitatē auferat. Cuius ideo
diſtulit ſanitatē vt poſtremꝰ crederet: q̄ an/
te nō putauit eſſe credendū: ⁊ ꝑrogatiuā ſu
perioris dilectiōis amitteret. Unde ⁊ apo/
Ro.11. ſtolus ait: Quia cęcitas ex parte cōtigit in
iſrael: donec plenitudo gentiū intraret: ⁊ ſic
omnis iſrael saluꝰ fieret. Geſta igit̄ patri/
archarū futuroꝝ myſteria ſunt. Deniq̄
ipſe iacob ait ad filios ſuos: Cōgregamini
vt annūciem vobis quę occurſura ſunt vo/
bis in nouiſſimis diebus. Cōgregamini et
audite iſrael patrē veſtrum.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de ſctō Joſeph patriarcha explicit.

Capitulorum libri de benedictionibꝰ patriarcharū ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Q filij diſcere debeant reuerentiā ⁊ hono/
rem referre patribꝰ vt benedictionibꝰ eo/
rum digni habeant̄: et de cōmendatione
paternę benedictiōis. Q̄q̄ ſanctꝰ ioſeph
benedictionē ſumere feſtinauerit: ⁊ filios
ſuos manaſſen ⁊ effrem obtulerit: quos ⁊
iacob benedixit. Et de myſtica huiꝰ bene-
dictionis ratione. Ca.I.
De ꝓphetica benedictione Ruben primo/
geniti: quę magis ꝓphetia q̄ benedictio
eſt. Et de errore iudęoꝝ atq̄ myſterijs cir
ca eam. Ca.II.
De ꝓphetia eoꝝ quę euentura erant filijs
ſymeon ⁊ leui: quoꝝ nominibꝰ tribus de/
ſignant̄: Et de cōfutatione opinionis iu-
dęoꝝ circa myſticā ⁊ pulcherrimā iſtiꝰ be
nedictionis interp̄tationē. Ca.III.
De benedictione Judę: ⁊ myſtica eiuſdē ſi/
gnificatione. Ca.IIII.
De benedictione Zabulon: ⁊ myſterijs illi/
us. Ca.V.
De benedictione Jſachar: ⁊ myſtica eiꝰ ex/
poſitione. Ca.VI.
De ꝓphetica benedictiōe Dan: ac myſtico
eiuſdē intellectu. Ca.VII.
De benedictione Gad: ⁊ myſtica eius inter/
pretatione. Ca.VIII.
De benedictione Aſer: ⁊ myſterijs eiuſdē.
Ca.IX.
De benedictione Neptalim: ⁊ myſtica illiꝰ
declaratione. Ca.X.
De benedictione Joſeph: ⁊ qua ratione ſu/
per oēs filios eū pater vberius ꝓſecutus
ſit: ac de myſtica illius benedictionis ex/
poſitione. Ca.XI.
De benedictione Beniamin: ⁊ myſtica reꝑ
ſentatione eiuſdē. Ca.XII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de benedictionibus patriarchaꝝ: In quo annūciatione futuroꝝ: benedictioneſq̄ ſingulorum patriarcharū per ſanctū iacob patrē eoꝝ edictas: cū ſubtili myſterioꝝ apertione: diligenter pertractat: feliciter incipit.

Q filij diſcere debeant reuerentiā ⁊ honorē referre patribꝰ vt benedictionibꝰ eoꝝ digni habeant̄: ⁊ de cōmendatione paterne benedictionis. Q̄q̄ ſanctꝰ ioſeph benedictionē ſumere feſtinauerit: et filios ſuos manaſſen ⁊ effrem obtulerit: quos ⁊ iacob benedixit. Et de myſtica huius benedictionis ratione: Ca.I.

p Rimū omniū quantā diſcimus parēti/
bus referre reuerentiā: cū legimꝰ: Q̄m qui bene
dicebat̄ a patre benedic/
tus erat: ⁊ qui maledice/
bat̄ malectꝰ erat? Ideo hanc parentibus
gratiā donauit deus: vt filioꝝ pietas ꝓuo/
cetur. Prerogatiua igit̄ parentū diſciplina
eſt filioꝝ. Honora ꝑ patrē vt benedicat te.
Honoret pius patrē ꝓpter gratiā: ingra/
tus ꝓpter timorē. Et ſi pauꝑ eſt: ⁊ nō habet
diuitiarū copias quas relinquat filijs: ha/
bet tamē vltimę benedictionis hereditatē:
quas ſanctificationis opes ſucceſſoribꝰ lar/
giatur. Et multo plus eſt beatū: q̄ diuitem
fieri. Feſtinabat ioſeph ſumere benedicti
onem. Deniq̄ ⁊ filios ſuos obtulit manaſ
ſen ⁊ effrem: quos benedixit iacob: vt quia
duodecim habebat filios: ⁊ tertiuſdecimus
erat futurus apoſtolꝰ paulus: quaſi poſteri
or electus: tertiadecima tribus de manaſſe
⁊ effrem nepotibꝰ ſanctificaret̄ in vtrūq̄ di/

uiſa: quo paulus nō extra paternarū nume
rum tribuū inueniretur: qui veterꝭ teſtamē
ti ⁊ noui egregius ꝑdicator paternę benedi
ctionis hereditatē ſibi q̄ facile ꝓfeciſſe com
probaret. Q̄ ꝑclara ⁊ in hoc myſteria: q̄
ſumens ioſeph filios ſuos quos ſuſceperat
in ęgypto: effrem ad dexterā ſuam: ad ſini/
ſtram autē iſrael patris ſui: manaſſen autē
ad ſiniſtrā ſuā: ad dexterā autem iſrael appli
cuit eos ante patrē. Extēdens autē iſrael
manum dexterā: impoſuit ſuꝑ caput effrem
qui erat iunior: ⁊ ſtabat a ſiniſtra aui: ⁊ ſini/
ſtram ſuam poſuit ſuꝑ caput manaſſen qui
erat ad dexterā: ⁊ ita immutatis manibꝰ be
nedixit eos. In quo ⁊ ioſeph naturę ordi/
nē ſeruauit: vt ſeniori filio plus deferret: ſi/
cut iſaac quoq̄ in eſau priorē filiū benedic/
tionem ꝑferre cupiebat. Sed minorē filium
in typo iunioris populi credidit ꝑferendū:
ſicut erat ipſe a matre ꝑlatus. Deniq̄ ma
naſſes: ex obliuione latina interp̄tatione ſi/
gnatur: eo q̄ populus iudęoꝝ oblitus eſt
deū ſuū qui fecit eum. Et quicūq̄ ex ea plę/
be crediderit: tanquā ex obliuione reuocat̄.
Effrem autē fęcunditatē fidei interp̄tati/
one nominis pollicet̄: qui auxit patrē: ſicut
Gen 41. ait ipſe ioſeph dicenſ: Quia auxit me deus
in terra humilitatis meę. Q̄ ꝓpriū eſt po/
puli iunioris qui corpus eſt chriſti: augens
patrē: ⁊ deum ꝓprium nō relinquēs. De/
niq̄ ſpiritaliter de populis hoc eſſe myſteri
um ſenior declarauit. Nam cū filius puta
ret eū erraſſe vitio hebetioris aſpectus: con
uertere voluit manꝰ eius dicens: Nō ſic pa
Gen.48. ter: hic eñ primitiuꝰ eſt: Impone dexteram
ſuꝑ caput eius. Sed noluit ⁊ dixit: Scio
fili ſcio. Et hic erit in populū: ⁊ hic exaltabi/
tur: ſed frater eiꝰ iunior maior illo erit: et ſe/
men illiꝰ erit multitudo gentium. Deniq̄
ꝑferendum effrem ſeniori germano: etiā be
nedictionis ſeries ꝓphetauit dicēs: In vo
bis benedicet̄ iſrael dicētibꝰ: Faciat vobis
deus ſicut effrem ⁊ manaſſe. Et ideo cum
eſſent nepotes: in locū filioꝝ ſunt adopta/
ti: vt nō eſſent a vitę bñdictionis expres.

De ꝓphetica benedictione Ruben primogeniti: que magis ꝓphetia q̄ benedictio ē. Et de errore iudeoꝝ atq̄ myſterijs circa eā. Ca.II.

h Ac benedictione celebrata: vocauit
etiam filios ſuos. Et qui ante iuni/
orē ſeniori ꝑtulerat: cępit a primo:
vt in illo myſterij ꝑferret gratiam: in hoc or
dinem ſeruaret ętatis. Simul quia ante
in duobus benedixerat vniuerſos: cū omni
poſteritate ⁊ ꝓgenie futuroꝝ: ne aut ſuper/
flua videret̄ plębis iterata benedictio: aut
prior ęſtimaret̄ infirma. Meritoq̄ repetitā
magis annūciationem eoꝝ quę poſteriori/
bus eſſet euentura tēporibus: q̄ benedicti/
onē cōferre ſe dicit. Deniq̄ ſic cępit. Ru
ben primogenitus meus: tu virtus mea et
initiū filiorum meoꝝ: durus portari: duruſ
⁊ temerarius affeciſti me contumelia: ſicut
aqua nō efferueas. Aſcendiſti eñ in cubile
patris: tunc polluiſti thorum quo aſcendi/
ſti. Nonne redargui magis q̄ benedici vi
detur? Et ideo ꝓphetia magis q̄ benedi/
ctio eſt. Prophetia eñ annūciatio futuro/
rum eſt: benedictio autē ſanctificationis et
gratiarum votiua collatio. Et iudęi puta
bant: q̄ hęc ſenex ad ruben filiū dicat: quia
cū bala cōcubina patris cōcubuit: ⁊ thoꝝ
patriū polluit: ſed facile refellūtur. Hoc eñ
erat ante geſtum. Jacob autē quę ventura
eſſent in nouiſſimis diebus: non ea quę ge/
ſta erant ſpondet ſe eſſe dicturū. Ergo pa
triarchę ſibi cōgruit ⁊ conſtat ſententia: qui
videns ꝑſequentibus iudęis futurā domi/
ni paſſionē: execratur immanē ꝑmogenitę
plębis audaciā: quę incredula: nec dei legi
ſubdita: ⁊ iugum chriſti dura neſciēs porta/
re ceruice: auctorē vitę nō ſolum ſcelere ne/
cis: ſed etiam ſacrilegę inſultationis affecit
iniuria. Nō efferueas inquit ſicut aqua:
ne in maiorē ꝓrumpat amentiā: ⁊ feruor fu
roris atq̄ inſanię nō ſinat reſipiſcere pecca/
tores: ſed agant pęnitentiā peccatoꝝ: quo/
niam durus aſcēdit populus cubile patris:
⁊ thorum polluit ſanctū: hoc eſt: carnē do/
mini ieſu cōditoris noſtri: patibulo affigēs
crucꝭ: in qua velut in quodā cubili ⁊ patrio
thoro ſancti eius ſalutari refectione requie/
ſcunt. Quis igit̄ abnuat de populo dictū
cum populo hęc vniuerſa cōueniant? Ip
ſe eñ dictus eſt primogenitꝰ iſrael: ipſe du/
rę eſſe ceruicꝭ. De ipſo dixit moyſes: Uos Exo.33.
autē populus durę ceruicis eſtis. Et reue
ra quis tam durus ⁊ temerariꝰ ⁊ cōtumelio/
ſus q̄ populus iudęoꝝ: qui dominū ieſum
ꝑ quē viderant mortuos ſuſcitatos: cęcos
illuminatos: flagellis verberauerūt: clauis
confixerunt: cum diuina eius opera negare
nō poſſent? Q̄ ſcribis ⁊ pontificibus au/

ctoribus ⁊ principe ſacerdotū caipha pariter ſequiente cōmiſſum: euangelij ſeries declarauit. Et ideo ſanctus ꝓpheta refugit tanti ſceleris participatum: ne per ſucceſſionē generis auderēt tanti patriarchę ſibi arrogare conſortiū.

De ꝓphetia eorum que euentura erant filijs ſymeon ⁊ leui: quoꝝ nominibus tribus deſignātur. Et de confutatione opinionis iudeorum circa myſticam ⁊ pulcherrimā iſtius benedictionis interpretationem: Ca. III.

Conteſtatur iuſtus ⁊ abdicat poſteritatē quę patriū non ſeruaret affectum: ⁊ quia ꝓuidit flagitiū: ꝓhorreGen̄.49. ſcit cōſilij contagiū. In conſiliū inquit eoꝝ non veniat anima mea: ⁊ in congregatione eorū non cōtendant viſcera mea: quoniā in ira ſua occiderūt homines: ⁊ in cupiditate ſua ſubneruauerūt taurū. Nō dicit: de filijs quidē dicit ſymeon ⁊ leui: ſed eorum nomine trib⁹ ſignatur: quę appellatione ſimili vocabatur. Quā interp̄tationē pulcherrimā deriuant iudęi vt arbitrant̄: q2 ꝓpterea arguat filios iacob: q2 ꝓpter ſtuprum ſororis: ſicimas iſti duo p̄ ceteris fratribus vlciſci cupiētes: ſimulauerūt cū ipſis inire velle ſe gratiam: ⁊ ideo oportere circūcidi eos ſuaſerunt illis vt religione ꝯcordi pax inter eos: ⁊ recipiendę affinitatis ſocietas formaretur: ſed circūciſos adorſi: recētibus adhuc vulnerib⁹ ⁊ inualidis viribus quas dolor ſoluerat fractas: die ſuperueniente tertio necauerunt. Ideo ⁊ fortaſſe iſti duo vltores p̄ ceteris: quia ſcribarū ⁊ ſacerdotū auctores ſunt. Nulli enī magis q̄ ſapiētes ⁊ ſacerdotes debēt caſtimoniā vindicare. Sz in hoc quoq̄ errāt iudęi. Iſti enī cauſas doloris ſui p̄ſtiterant patri: aſſerētes ſe in illa licet ętate iuuenili vindices lęſę fuiſſe pietatis: ⁊ violatę caſtitatis vltores. Nō vtiq̄ ſanctus cōdemnare nō poterat: q2 nō paſſi ſunt inultā ſororē ſuā loco eſſe meretricis: quę ⁊ virginitatē amiſerat: ⁊ vindictę ſolatium nō habebat: maxime cū ipſe ſic factū ꝓbauerit: vt ſicimā poſſideret in mortem: donaretq̄ eā filio ſuo dilectiſſimo ioſeph dicens ad eū: Do tibi ſicimā p̄cipuā ſup omnes fratres tuos: quam accepi de manibus amorreorū in machera mea ⁊ arcu. Quod factū negari nō poteſt. Interp̄tari tamen poſſumus per ſicimā humeros ſignificari: ꝑ humeros opera. Herede ergo bonorū benedictionibus operū ſanctū ioſeph pre ceteris elegit: cuius opera fratres equare nō poterant. Quis enī facta chriſti poterat adequare? Tum p̄terea immaculatus ⁊ caſtus de hoc terreno diuerſorio: et impuritatis auctoribus manubias reportauit: locū ſtupris ⁊ flagitijs vacantē ad incolatū ſanctoꝝ verbis celeſtibus ⁊ gladio capiens ſpiritali: vt vbi inhabitatores ante laſciuię ⁊ principes luxurię verſabant̄: vbi fuerant incentiua libidinis: ⁊ fomenta nequitię: ibi nunc ſancti ſacerdotes magiſteria doceant caſtitatis: ⁊ plurima virginalis integritatis exēpla quodam ſupnę lucis fulgore reſplendeāt. Tribus igitur ſunt quę deſignant̄ nominibus patriarcharū: quia de tribu ſymeon ſcribę ſunt: de tribu leui principes ſacerdotū: qui ꝑfecerunt nequitiā ſuam in domini paſſione: menſurā omnē paternę impietatis implentes. Ipſi conſiliū cogitauerūt aduerſus dominū ieſum vt occiderent eum: ſicut eſaias dicit: Vę animę ipſorū: quia cogitauerunt conſiliū malū aduerſū ſe dicentes: Eſa.3. Alligemus iuſtum: quia inutilis eſt nobis.

Ipſi occiderūt ꝓphetas ⁊ apoſtolos: annūciantes dn̄i ſaluatoris aduentū: paſſionis ⁊ reſurrectionis gloriā p̄dicantes. Ipſi poſtea in ſua cupiditate terrena flagitia deſiderabant: diuina conſortia refugiētes: corporis caſtimoniā: ſobrietatē mentis: cōtemptū pecunię: lucrū gratię. Subneruauerūt autē taurū: illum videlicet cornua ꝓducentē ⁊ vngulas: quē vident pauperes ⁊ lętant̄: quoniā verbum dei exaltauit cornu populi ſui: quo ⁊ inimicos repulit: ⁊ premium coronę celeſtis emeruit. Hic eſt taur⁹ quo eccleſia figurat̄ in luna: tunc plenior cū velut cornibus nixa taurinis: ſpaciū totius orbis includit. Tamē ꝓphetię huic videtur etiā gratiam benedictionis adiungere. Nam ⁊ ad primogenitū ruben dicēdo: Nō efferueas vt aqua: peccatū ſtatuit: q2 aqua mundare magis delicta menteſq̄ noſtras ab omni ſolet vitiorū feruore reuocare. Et iterū dicēdo ad ſymeon ⁊ leui: Diuidā vos in iacob: ⁊ diſpergā in iſrael: oſtendit gentium cōgregatione redimendos. Percuſſo enī paſtore: grex ille diſperſus eſt: qui fuerat ante collectus: vt qui nō erat introiret: ⁊ ſic omnis iſrael ſalu⁹ fieret. Et maxime ꝓpter Ro.11. tribū leui debemus hoc credere: q2 ex ea tribu domin⁹ ieſus videt̄ ſm corporl' ſuſceptionem genus ducere. Ex qua tribu ſunt ſacerdotes leui et nathan: quos ſanct⁹ lucas in euangelij libro quē ipſe ſcripſit: inter maiores dn̄i cōputauit. Sacerdos enī patris ⁊ princeps omniū ſacerdotū: ſicut ſcriptum Ps.109. eſt: Tu es ſacerdos in eternū: ſacerdotalis originis ſucceſſionē debuit vendicare. Unde ⁊ moyſes benedixit hanc tribum dicēs: Deut.33. Date leui ſortē ſuffragij eius: ⁊ veritatē ei⁹ viro ſancto. Benedixit etiā moyſes tribū ruben: ſicut habes ſcriptū: Viuat ruben et nō moriatur: ⁊ ſit mult⁹ in numero. Nec enī benedixiſſet ſi ſm patriarchę ſententiā benedictione ſciſſet indignos. Certe qđ ſtrictim ille p̄terijt: iſte cōpleuit.

De benedictione Jude: ⁊ myſtica eiuſdē ſignificatione: Ca. IIII.

Et quia ꝑ admixtionē generis iuda ⁊ leui tribus iunctę ſunt: Ideo mattheus ex tribu iuda deſcripſit eius familiā. Et ap̄ſus ait: Qm̄ de iuda ortus eſt dn̄s noſter: vt ex tribu leui ſacerdotalis ⁊ plena ſanctitatl' annumeraret̄ hereditas.

Ex tribu aūt iuda ex qua dauid ⁊ ſalomō ⁊ reliqui reges fuerunt: regalis ſucceſſionis ſplendor refulgeat: vt idē rex ⁊ ſacerdos ſcripturarū teſtimonio demōſtret̄. Meritoq̄ ſe circa gratiā iudę iacob ſanctus effudit diGen̄.49. cēs: Iuda te laudabūt fratres tui: manus tuę ſup dorſū inimicoꝝ tuoꝝ: adorabūt te filij patris tui. Catulus leonis iuda ex germine fili mi aſcēdiſti: recūbens dormiſti vt leo: et tanq̄ catulus leonis: quis ſuſcitabit eū? Nō deerit iudex ex iuda: et princeps de femorib⁹ ei⁹: donec veniat cui repoſitū eſt: ⁊ ipſe erit expectatio gentiū: alligans ad vitem aſinā ſuā: ⁊ ciliciū pullū aſinę ſuę. Lauabit in vino ſtolā ſuam: ⁊ in ſanguine vuę anaboladiū ſuū. Hilares oculi eius vino: ⁊ dentes cādidiores q̄ lac. Ad iudā quidē patriarchā dirigi videt̄ alloquiū: ſed iuda ille poſterior ver⁹ ꝯfeſſor exprimit̄: qui ex ea tribu nat⁹ eſt: q̄ ſolus laudat̄ a fratrib⁹: de Ps.21. qb⁹ dicit: Narrabo nomē tuū fratrib⁹ meis. Dn̄s ꝑ naturā: frater ꝑ gratiā: cui⁹ man⁹ quas expādit ad ꝓpl'um nō credentē ſup dorſū inimicoꝝ. Hiſdē enī manib⁹ atq̄ eadem paſſione ſuos texit: ⁊ ſubiugauit aduerſarias ptātes: oēſq̄ fidei ⁊ pietatis exortes ſubditos ſibi fecit. Et dn̄aberis inimicoꝝ tuorū: quos inimicos ſua malicia fecit: nō xp̄i volūtas. In quo magna gr̄a dn̄i. Etenī ſpiritales neq̄tię: quę an̄ ceruicē noſtrā iugo ſolebāt captiuitatis inflectere: ita vt dauid ip̄e man⁹ quodāmodo triūphantiū ſentire ſe ſcriberet dicens: Sup dorſum meū fa- Ps.128. bricauerūt peccatores: ipſe nūc ſubditę triūpho chriſti: ⁊ quibuſdā manib⁹ ei⁹: id eſt: factis operibuſq̄ ſubiectę: ꝑpetuę ſubeūt captiuitatl' erumnā. Ipſe vtiq̄ qui adorat̄ a filijs patris ſui: q̄ſi adorat̄ a nobis q̄bus ipſe ꝓmiſit vt patrē vocem⁹: cui⁹ ſeruū eſſe virtutis eſt. Catul⁹ leonis iuda. Nōne euidēter ⁊ patrē exp̄ſſit: ⁊ filiū declarauit? Quid tā euidēs q̄ vni⁹ naturę fili⁹ dei cū p̄re eſſe doceat̄? Leo ille: h̄ catul⁹ leonis. Vili cōparatiōe: eiuſdē naturę ac potētię vnitas itelligit̄. Rex ex rege ꝓceſſit: fortis ex forte: q2 futuros ꝓuidebat q̄ filiū aſſererēt iunioris ętatis: occurrit his ſubijciēs. Ex germine mihi aſcēdiſti: recūbens dormiſti vt leo: et tāq̄ catulus. Et alibi habes: Quia ipſe eſt Apoc.5. leo de tribu iuda. Ergo q2 catulū dixerat: hn̄ ſtatim leonē poſuit: hoc ē dicere: Nō capiant̄ aures vr̄ę: q2 catulū audierūt: filiū expſſi: nō dixi minorē. Et ip̄e eſt leo ſicut pat̄.

Audiāt q2 ⁊ leonē ⁊ catulū appellauit: leonē quaſi ꝑfectę plenęq̄ virtutis: catulū q̄ſi filiū: ne quis cū audiret ęq̄lē patri nō putaret filiū. Nō ſic laudat̄ fili⁹ vt ſeparet̄ a p̄re. Ille ꝓbat ęqualē qui filiū ꝯfitet̄. Mirifice aūt ⁊ incarnationē ei⁹ expreſſit dicēs: Ex germine mihi aſcēdiſti: eo ꝙ tāq̄ frutex terrę in aluo virginis germinauit: ⁊ vt flos boni odoris ad redēptionē mundi toti⁹ materni viſcerib⁹ in ſplendore nouę lucis emiſſus aſcēderet: ſicut eſaias dicit: Exiet virga Eſa.11. de radice ieſſe: ⁊ flos ex radice ei⁹ aſcendet.

Radix familia iudęoꝝ: virga maria: flos marię chriſt⁹ eſt: q̄ fetorē mūdanę colluuionis aboleuit: odorē vitę eternę infudit. Habes ꝗ incarnationē: accipe paſſionē. Recūbens inquit dormiſti vt leo: q̄ſi iacuit in ſepulchro: velut q̄dā corpis ſui ſomno ꝗetus: ſicē ipſe ait: Ego dormiui: ⁊ req̄eui: ⁊ ſurrexi: Ps.3. qm̄ dn̄s ſuſcepit me. Unde ⁊ iacob ait: Qui ſuſcitabit eū: hoc ē: quē dominus ſuſcipiet. Quis eſt alius qui reſuſcitet: niſi ipſe ſe ſua patriſq̄ reſuſcitet ptāte? Video natū auctoritate ꝓpria: video mortuū ꝓpriā voluntate: video dormientē poteſtate ꝓpria. Qui oīa ſuo fecit arbitrio: cui⁹ alterius vt reſur-

gat egebit auxilijs? Ipſe igiť reſurrectio⸗
nis ſuę auctoꝛ eſt: qui moꝛtiſ eſt arbiter: qui
expectať a gentibus. Et ideo donec ille ve⸗
niat nō deficiet dux ex iuda: vt vſqꝫ ad eiuſ
oꝛtum regalis ſucceſſionis fides incoꝛrupta
ſeruet. Poſtea eñ vt docuimus tractatu
habito in euãgelio: per herodeꝫ adulterata
ſucceſſio ꝓrogatiuã dignitatẜ amiſit. Eteñ
quia verũ regem negauerunt: falſos habe⸗
re cęperũt. Ergo hoc dicit patriarcha: Ser
uabitur in iudicibꝰ vel regibus iudęoꝝ in⸗
temeratę ſuccceſſionis hereditas ducta per
reges: donec veniat cui repoſitũ eſt: vt ec⸗
cleſiam dei cõgreget ex cõuentu nationum
omniũ: ⁊ gentiliũ deuotione populoꝝ: hoc
eſt: ipſum manet: ipſi debitũ ſeruať: ipſi tã⸗
tę gratię ꝓrogatiua defertur. Et ipſe eſt ex
pectatio gentiũ. Plus dixit ꝗ̃ ſi dixiſſet:
ipſũ expectant gentes: eo ꝙ omnis ſpes ec⸗
cleſię in ipſo recumbat. Ideo dicitur moy
Exo.3. ſi: Solue calciamentum pedum tuoꝛum: ne
ipſe ſponſus eccleſię crederetur: qui dux plę
bis eligebatur. Ideo ſoluit calciamentuꝫ
ſuum ieſus naue: vt venturo tanti muneris
gratiã ⁊ ipſe ſeruaret. Ideo dicit iohan⸗
Luc.3. nes: Poſt me venit vir: cuius nõ ſum dig⸗
nus ſoluere coꝛrigiam calciamentoꝛũ eius.
Ioh.3. Ideo dicit: Qui habet ſponſam ſponſus
eſt: amicus autẽ ſponſi qui ſtat ⁊ audit euꝫ:
et gaudio gaudet: hoc eſt: ipſe ſolus vir eſt
eccleſię: hic eſt expectatio gentiũ: huic defe⸗
rentes copulę gratiã nuptialis: calciamẽtũ
ſuum ſoluerunt pꝛophetę. Hic ſponſus eſt:
ego amicus ſpõſi: gaudeo qꝛ venit: quia vo
cem audio nuptialẽ: quia iam nõ dura pec⸗
catoꝛũ ſupplicia: dura legis toꝛmenta: ſed re
miſſionẽ criminũ: vocem lętitię: ſonũ iocũ⸗
ditatis: exultationem feſti nuptialis audi⸗
Gen.49. mus. Hic eſt ille alligans ad vitem aſinũ
ſuũ: ⁊ cilitium pullũ aſinę ſuę: vt feruoꝛẽ ſpi
ritusſancti habeat cõgregatio nationũ an⸗
te remiſſa ⁊ negligens: ſed iã deuota ꝑ chꝛi⸗
ſtum: ⁊ viti illi ꝑpetuę: hoc eſt: domino ieſu
Ioh.15. qui ait: Ego ſum vitis: pater meus agrico⸗
la: velut fructuoſi palmites quibuſdã inex⸗
olubilibus vinculis fidei alligemur. Hoc
eſt illud myſterium: quod pullũ aſinę ſolui
iuſſit in euangelio: ⁊ ipſe dominus ieſus ſe⸗
dit ſuꝑ eum: vt alligatus ad vitem ꝑpetua
Gen.49. ſanctoꝛũ ſuauitate requieſceret. Lauit in⸗
quit in vino ſtolam ſuã. Bona ſtola eſt ca
ro chꝛiſti: quę omniũ peccata operuit: omni
um delicta ſuſcepit: omnium erroꝛes texit.
Bona ſtola quę vniuerſos induit veſte io⸗
cunditatis. Lauit hãc ſtolã in vino: quã⸗
do cum baptizareť in eufrate: deſcendit ſpi
ritusſanctꝰ ſicut colũba: ⁊ manſit ſuꝑ eum.
Quo ſignificatur: ꝙ plenitudo ſpiritusſan⸗
cti indiuidua in eo fuerit: nec receſſerit. Vn
de ⁊ euãgeliſta ait: Quia plenus ſpiritusſan Luc.4.
cto dominꝰ ieſus regreſſus eſt ab ioꝛdane.
Lauit ergo ieſus ſtolam ſuã: nõ vt ſuam
quę nõ erat: ſed vt noſtram quę erat ſoꝛdeꝫ
ablueret. Deniqꝫ ait: Et in ſanguine vuę
anaboladium ſuũ: hoc eſt: in paſſione coꝛ⸗
poꝛis ſui diluit gẽtes ſuo ſanguine. Eteñ
verbi anaboladiũ gentes ſunt: ſicut ſcriptũ
eſt: Viuo ego dicit dominꝰ: niſi omnes eos
induam ſicut veſtimentũ. Et alibi: Sicut Ps.101.
amictũ mutabis eos: ⁊ mutabunť. Non er⸗
go ſanguie ꝓpꝛio ſuo peccata quę nõ erãt:
ſed noſtra quę fecimus delicta mundauit.
Et bene vuam dixit: quia ſicut vua pepẽ
dit in ligno. Ipſe eſt vitis: ipſe vua. Vitẜ
ligno adhęrẽs. Vua qꝛ lancea militis aper
tũ latus emiſit aquã ⁊ ſanguinẽ. Sic eniꝫ
dixit iohãnes: Quia exiuit de eo aqua ⁊ ſan Ioh.19.
guis. Aqua ad lauacrũ: ſanguis ad pꝛeciũ.
Aqua nos abluit: ſanguis redemit. Et iõ
ait ꝓpheta: Hilares oculi eius vino: ⁊ den⸗ Gen.49.
tes candidioꝛes ꝗ̃ lac: ſignificãs ꝓphetas ⁊
apłos. Alij eñ ſicut oculi chꝛiſti ꝓuiderũt
⁊ annũciauerunt eius aduentũ: de quibus
ipſe dicit: Abꝛaam diẽ meum vidit: ⁊ gaui⸗ Ioh.8.
ſus eſt. Et vnus de pꝛophetis dicit: Vidi
dominũ ſabaoth: quẽ videntes ſpiritali lę⸗
ticia cõplebantur. Alij vero: hoc eſt: apo⸗
ſtoli: quos dñs a peccatoꝛum labe munda⸗
uit ſuꝑ lac candidioꝛes facti ſunt: quos ma⸗
cula nulla poſtea fuſcauit. Eteñ lac tẽpo⸗
rale eſt: gratia autẽ apoſtoloꝛũ ꝑpetua ma⸗
net: qui nobis ſpiritalia illa atqꝫ cęleſtia cõ⸗
ficiẽtes alimẽta: mẽtis internę viſcera ſagi⸗
narũt. Sunt etiã qui mãdata dñi lucida:
quę diuino oꝛe depꝛompta ſunt ſicut lac no
bis facta arbitrenť: quibꝰ nutriti ad panis
cęleſtis ꝑuenimꝰ alimoniã. Vnde ⁊ paulus
ait: Lac vobis potũ dedi: nõ eſcam: Nõdũ 1.Cor.3.
enim poteratis. Coꝛinthios in pꝛincipio fi⸗
dei potu lactis imbuit. Sancti illi quoꝝ fi⸗
des annũciať in vniuerſo mũdo: tanꝗ̃ ab⸗
lactati eſca ſolidioꝛe firmanť.

De benedictiõe Zabulon: ⁊ myſterijs illius: Ca. V.

Gen.49. Zabulon iuxta mare habitabit: ⁊ ip
ſe ſecus acceſſus nauium: ⁊ ꝑtendit
vſqꝫ ad ſidonẽ. Ipſa nominis in⸗
terp̃tatio melioꝛa ꝓmittit: eo ꝙ latina exp̃ſ⸗
ſio liberationẽ ſignificet a nocturnis: qđ eſt
vtiqꝫ bonũ: ⁊ eius qui ſperat in penniſ dñi:
quẽ circũdat veritas eius: ne timeat a timo
re nocturno: ⁊ a negocio ꝑambulante in te⸗
nebꝛis. Hic ergo zabulon iuxta mare in⸗
quit habitabit: vt videat alioꝛũ naufragia:
ipſe immunis periculi: ⁊ ſpectet alios fluc⸗
tuantes in freto iſtius mundi: qui circũferã
tur oĩ vẽto doctrinę: ipſe fidei radice imobi
lis ꝑſeuerans: ſicut eſt ſacroſancta eccłia ra⸗
dicata atqꝫ fundata in fide ſpectans hęreti⸗
coꝛũ ꝓcellas: ⁊ naufragia iudęoꝛũ: quoniã
gubernatoꝛem quẽ habuerãt abnegarunt.
Circa fluctus itaqꝫ habitat: nõ fluctibus
cõmouetur: magiſqꝫ ad ſubueniendũ parat
aquã periculo obnoxiaꝫ: vt ſi qui tẽpeſtati⸗
bus acti grauibꝰ cõfugere ad poꝛtũ velint:
pꝛęſto ſit eccleſia tanquam poꝛtus ſalutis:
quę expanſis bꝛachijs in gremiũ trãquilli⸗
tatis ſuę vocet periclitantes: locũ fide ſtati⸗
onis oſtendens. Eccleſię igiť in hoc ſecu⸗
lo tanquã poꝛtus maritimi ꝑ littoꝛa diffuſa
occurrũt laboꝛantibꝰ: dicentes eſſe creden⸗
tibus refugiũ pꝛęparatũ: quo ventis quaſ⸗
ſata nauigia poſſint ſubducere. In his ec
cleſijs ſunt pꝛincipes zabulon: et pꝛincipes
neptalim: ſicut docet quinquageſimꝰ ſepti
muſdecimꝰ pſalmus: quoꝛũ alij liberatoꝛes
Ro.13. ſunt a tẽpeſtate nocturna: clamãtes: Abijci
amus ergo opera tenebꝛaꝝ: ⁊ induamur ar
ma lucẜ: Alij ſunt latitudinis apłicę qui poſ
2.Cor.6. ſunt dicere: Os noſtrũ patet ad vos o coꝛin
thij: coꝛ noſtrũ dilatatũ eſt. Ipſi ſunt iſti
qui cũ eſſent in tenebꝛis: lucem viderũt ma⸗
Esa.9. gnã: ſicut ꝓpheta teſtať dicens: Regio za⸗
bulon ⁊ regio neptalim: via maris tranſ ioꝛ
danẽ: populus qui ſedebat in tenebꝛis vi⸗
derũt lucẽ magnã: qui ſedebant in regione
vmbꝛę moꝛtis: lux oꝛta eſt eis. Exploꝛato⸗
res igiť ſecꝰ acceſſus nauiũ poſuit dñs deuſ
noſter patriarchę huiꝰ hęredes: cuiꝰ cura ꝑ⸗
uigil ⁊ ſpiritalis ſucceſſio ꝑtendit vſqꝫ ad ſi⸗
donẽ: hoc eſt: vſqꝫ ad gentes ꝑuenit: vt dñi
miſericoꝛdia peccata abluat nationũ. Si⸗
don eñ pꝛimitiuꝰ eſt filius cham: illiꝰ vtiqꝫ
qui ꝓpter irreuerentiã paternę pietatis ma
ledictione dãnatus eſt. Patris ergo libe⸗
ratio nocturna: tanquaꝫ in excubijs poſita
ꝓpugnaculi ſpiritalis: ne quis ſcopuloſa vi
tę huius itinera poſſit icedere: ꝑtendit vſqꝫ
ad grauiſſimoꝛũ criminum peccatoꝛes: ⁊ ſi⸗
dones ipſos: qui ante ſupſtitione vehemẽ⸗
ti venatoꝛes ſcelerũ nuncupabanť: ⁊ vt in⸗
terp̃tatio docet ſoluta hęreditate maledicti
donat: atqꝫ hęreditate benedictionis abſol
uat: vt vbi maioꝛ reatus erat: ibi nunc vbe⸗
rioꝛ ſit gratia.

De benedictione Iſachar: ⁊ myſtica eiꝰ expoſitione: Ca. VI.

Iſachar bonũ ꝯcupiuit: requieſcẽs Gen.49.
inter medias ſoꝛtes: ⁊ videns requi
em: qꝛ bona eſt: ⁊ terrã qꝛ pinguis:
ſuppoſuit humerũ ſuum ad laboꝛandũ: ⁊ fa⸗
ctus eſt vir agricola. Iſachar merces dici
tur: ⁊ ideo referť ad chꝛiſtũ: qui ẽ merces no
ſtra: ꝙ euꝫ nobis ad ſpem ſalutis ęternę nõ
auro: nõ argento ſed fide ⁊ deuotione mer⸗
cemur. Vnde ⁊ dauid de ipſo dicit: Ecce hę Ps.126.
reditas dñi filij merces fructus ventris. Et
ideo dicit moyſes: Merces circa mare inha
bitantiũ. Hic eſt qui bonũ cõcupiuit ab ini⸗
tio: ⁊ quod malũ eſt deſiderare neſciuit. De
quo eſaias ait: Pꝛiuſquã ſciat puer vocare Esa.8.
patrẽ aut matrem. Nõ credidit malicię eli⸗
gens quod bonũ eſt. Requieuit inter ſoꝛ⸗
tes veteris vel noui teſtamenti: vel in me⸗
dio ꝓphetarũ. Ideoqꝫ inter moyſen ⁊ he
liam mediꝰ apparuit: vt oſtẽderet nobis ꝙ
eoꝛum ſermonibꝰ requiẽ habeat: ꝑ quos plę
riqꝫ peccatis renũciantes credunt in deum
viuum: vel ꝙ ipſi ſint teſtes reſurrectionis
eius ⁊ beatę quietis. Itaqꝫ vt ad reſurrecti
onis ſuę gratiã vocaret gentes. Ipſa eſt
eñ pinguis ⁊ fertilis terra: quę fructꝰ gene⸗
rat ęternos: fructus centeſimos et ſexageſi⸗
mos. Subiecit humerũ ſuum ad laboꝛan
dũ: ſubijciens ſe cruci vt noſtra peccata poꝛ
taret. Ideoqꝫ dicit ꝓpheta: Cuius pꝛin⸗ Esa.9.
cipatus ſuper humerum eius: hoc eſt: ſuper
coꝛpoꝛis paſſionẽ diuinitatis poteſtas: vel
crux ſupereminens coꝛpoꝛi. Suppoſuit er
go humerũ incũbens aratro: omnibus ſub
eundis contumelijs patiens: ita ſubiectus
laboꝛi: vt vulneraret ꝓpter iniquitates no⸗
ſtras: vt infirmaretur ꝓpter peccata noſtra.
Et factꝰ eſt agricola: ſciens terrã ſuam bo
no ſeminare frumẽto: ⁊ fructiferas arboꝛes
alta radice plantare.

De ꝓphetica benedictiõe Dan: ac myſtico eiuſdẽ intellectu: Ca. VII.

Geñ.49 D An iudicabit populū ſuū tanquā
vna tribus iſrael. Et factus eſt dan
ipſe ſerpens in via ſedens: ⁊ in ſemi
ta mordens calcaneū equi: ⁊ cadet eques re
troꝛſum: ſalutē expectās a dño. Simplex
quidē intellectus hoc habet: qđ etiam dan
tribus iudicē dederit in iſrael. Etenī poſt ie
ſum naue iudices fuerunt plebis de diuer-
ſis tribubus. Fuit autē ⁊ ſamſon de tribu
dan: ⁊ iudicauit iſrael viginti annis. Sꝫ nō
hunc ꝓphetia ſignificat: ſed antichriſtū qui
futurus eſt ex tribu dan. Seuus iudex et
tyrannꝰ immanis iudicabit populū ſuum.
Tanquā ſerpens in via ſedēs deijcere tē-
ptabit eos qui viam ambulāt veritatꝭ: ſup
plantare cupiēs veritatē. Hoc eſt enī mor
dere eq̄ calcaneū: vt veneni ſuffuſione equꝰ
ſaucius ⁊ vulneratus dente ſerpentis leuet
calcaneū ſuum. Sicut iudas ꝓditor tēpta-
tus a diabolo ſup dominū ieſū leuauit cal
caneum ſuū vt deijceret equitē: qui ſe deie-
cit vt omnes leuaret. Cecidit igiť non ꝓ-
ſtratus in faciē: quaſi dormitans: ſed retror
ſum: vt a ſuperioribꝰ ad priora ſe extēdens
a domino expectaret ſalutē. Sciebat enī ſe
reſuſcitandū: ⁊ ideo iacentē adam expecta-
bat erigere. Unde nos cū bene in via cur-
rimus: caueamus: necubi ſerpens lateat in
ſemita: ⁊ ſubruat veſtigiū equi: hoc eſt: cor-
poris noſtri: ⁊ deijciat ſubito equitē dormi-
entē. Nā ſi vigilamus: cauere debemꝰ ali
quatenꝰ: ⁊ morſus declinare ſerpētis. Nō
ergo nos opprimat ſomnus negligētię: ſom
nus ſęculi: nō opprimat diuitiarū ſomnus:
Pſ.75 ne de nobis dicať: Obdormierūt ſomnum
ſuū: ⁊ nihil inuenerūt omnes viri diuitiaꝝ.
Sed ſunt ⁊ ęquites dormientes: de quibꝰ
ſcriptū eſt: Dormierūt qui aſcenderūt eq̄s.
Si auaricia pectus tuū vulneret: ſi libido
inflāmet: dormis equeſ: ⁊ ideo corpus tuū:
hoc eſt: equū tuū nō potes refrenare. Ui-
gila ergo vt etiam ſi deiectꝰ fueris: hoc eſt:
mortuꝰ fueris nō obdormias. Qui enim
obdormiūt ſomnū ſuū: nihil inueniūt. Tu
autē expecta ſalutē a dño venturā: reſpice
vt gratiam reſurrectionis inuenias. Dor-
miebat iudas: deniq verba chriſti nō audi-
ebat. Dormiebat iudas: equidē ſomnum
diuitiarū: qui mercedē de ꝓditione quęre-
bat. Uidit eū dormientē diabolus ⁊ op-
preſſū auaricię ſomno graui: miſit ſe in cor
eius: vulnerauit equū: deiecit equitē quē
ſeparauit a chriſto. Hanc tribū benedixit
moyſes dicens: Dan catulus leonis: ⁊ effu- Deutꝫ.33
giet ex baſan: hoc eſt: ex cōfuſione. Unde
ſm grecum magis intelligere debemus: ex
quo latinus tranſtulit: qđ dan ipſe factꝰ ſit
ſerpens in via ſedens. Dan iudiciū inter-
pretať. Et ideo graue iudicij periculū tri-
bus iſta ſubijt: cui ſerpēs illapſus antichri-
ſtus eſt: qui currētē ſuis ſauciaret venenis.
Sed tamē ipſa tribus liberabiť a cōfuſio-
ne: cū fuerit cōfeſſa equitem reſurgentē qui
ait: Qui me cōfeſſus fuerit coram homini- Luc.12
bus: cōfitebor ⁊ ego eū corā patre meo qui
eſt in cęlis: qui autē me cōfuſus fuerit corā
hominibꝰ: confundā ⁊ ego eū coram patre
qui in cęlis eſt.

De benedictione Gad: ⁊ myſtica interp̄tatione: Ca. VIII.

G Ad temptatio. Temptauit eū ⁊ ip-
ſe: tēptauit eum ſecus pedes. Tē
ptatio eſt cōgregatio ⁊ aſtutia ſcri-
barum ⁊ ſacerdotū: qui dominū de tributo
cęſaris: ⁊ de iohānis baptiſmate vt docuit
ſcriptura temptabāt: quibꝰ dñs ieſus in ſua
iuſticia tēptamentū retorſit. Secꝰ pedes:
hoc eſt: cōtinuo ſine vlla deliberatione refe
rens: quo tēptātes magis ipſe cōcluderet.
Dicentibꝰ enī: In qua ꝑtāte hęc facis: nō Matth.21
ad quęſita reſpōdit: ſed etiā ipſe ꝓpoſuit di
cens: Interrogabo ⁊ ego vos vnū verbū:
qđ ſi dixeritꝭ mihi: ⁊ ego vobis dicā in qua
ꝑtāte hęc facio. Iterū dicētibꝰ: Licet tri- Matth.22
butū dare cęſari an nō: ait: Quid me tēpta
tis hypocritę? Oſtēdite mihi nūmiſma cen-
ſus. Et offerentes: iterum interrogauit: Cu
ius eſt imago ⁊ ſupſcriptio? Dicunt ei: Cęſa
ris. Ubi igiť eos ligauit ipſorū ſermonibꝰ:
ipſorū obligatione cōſtrinxit: tunc ait illis:
Reddite quę ſunt cęſaris cęſari: ⁊ quę ſunt
dei deo: vt cōtra verba ſua venire non poſ-
ſent. Deniq mirati abierūt ab eo. Sꝫ nō
eſt mirū ſi ſecꝰ pedes reſpōdebat: qui añ ꝑe
des videbat. Expoſuit moyſes euidēter
hanc ꝓphetiam iacob ſancti eſſe de chriſto.
Sic enī ait: Benedictꝰ qui ampliauit gad. Deutꝫ.33
Sicut leo requieuit confringens brachia et
princeps: ⁊ vidit ab initio ſuo q̄ꝛ ibi diuiſa
eſt terra principū collectorum ſimul cū prin
cipibus populorū: Iuſticiā fecit dominꝰ et
iudiciū in iſrael. Agnoſcimus itaq quis
requieuerit ſicut leo: ꝯfregerit brachia potē
tium: quis ab initio diuiſiones tēptationū

vidit. Ibi igiť hiatus eſt terrę qui abſorbe-
at calūniantes: vbi tēptatio ꝑfidoꝝ eſt.

De benedictione Aſer: ⁊ de myſterio eiuſdem: Ca. IX.

Geñ.49. A Ser: pinguis eius panis: ⁊ ipſe da-
bit eſcam principibus. Aſer inter-
pretatione latina: ſignificat diuiti-
as. Quis igiť diues: niſi vbi altitudo di-
uitiarū eſt ſapiētię ⁊ ſcientię? Quis diues
niſi dñs ieſus: qui abūdat ſemꝑ: ⁊ nunq̄ de
ficit? Pauꝑ venit in hunc mundū: ⁊ omni-
bus abūdauit: vniuerſos repleuit. Quā-
tus eſt in diuitijs: qui pauꝑtate ſua omnes
diuites fecit? Sed pauꝑ ꝓpter nos: diues
cum patre. Pauper ille vt nos ab inopia
2.Cor.8. vēdicaret: ſicut apľus docet dicens: Quia
ꝓpter vos pauꝑ factus eſt cū diues eſſet:
vt illius inopia vos ditaremini. Cuiꝰ ino
pia ditat: ſanat fimbria: fames ſatiat: mors
viuificat: ſepultura reſuſcitat. Hic ergo di-
ues eſt theſaurꝰ: huiꝰ pinguis panis: quem
qui māducauerit eſurire nō poterit. Hunc
panē dedit apľis vt diuiderent populo cre-
dentiū: hodieq dat nobiſ eū: quē ipſe quo-
tidie ſacerdos cōſecrat ſuis verbis. Hic ꝗ
panis factus eſt eſca ſanctoꝝ. Poſſumus ⁊
ipſum dominū accipere: qui ſuā carnē no-
Ioh.6. bis dedit: ſicut ipſe ait: Ego ſū paniſ vitę.
Patres veſtri manducauerūt manna in de-
ſerto ⁊ mortui ſunt: hic eſt aūt panis qui de
cęlo deſcēdit: vt ſi quis ex eo māducauerit
non moriať. Et ne quis putaret q̄ꝛ de hac
morte dicit: quę ꝑ animę ⁊ corporis ſeceſſio
nem venit: ⁊ iure dubitet cum ſciat ſanctos
apoſtolos hac morte eſſe defunctos: addi-
dit: Ego ſum panis viuꝰ: qui de cęlo deſcē-
di. Si quis māducauerit ex hoc viuet i ęter
num: hoc eſt: nō de tēporali vita dixi ſupra:
nec de morte iſtius vitę: qua etiā ſi q̄s mor-
tuus fuerit: tamē ſi panē meū acceperit: vi-
uet in ęternū. Ille enī accipit qui ſeipſum
ꝓbat: qui aūt accipit non moriť peccatoris
morte: q̄ꝛ panis hic remiſſio peccatorū eſt.
Moyſes quoq pulcherrime ꝓphetauit
Deutꝫ.33. in benedictionibꝰ ſuis dicēs: Benedictus a
filijs aſer: ⁊ erit acceptꝰ a fratribꝰ ſuis: ⁊ in-
tinget in oleo pedē ſuū: ferrum ⁊ ęs calcia-
mentū eius. Et ſicut dies tui ſunt: ſic erunt
virtutes tuę. Nō eſt quiſquā ſicut eſt deus
tuꝰ in cęlo: adiutor tuus ⁊ magnꝰ dñs firma-
menti: ⁊ ꝓtegēs deus initij: ⁊ per vires bra
chiorum potentiū eiecit a facie tua inimicū
dicens: pereat. Et inhabitabit iſrael fidens
ſolus ſuper terram iacob in frumento et vi-
no: ⁊ cęlum tibi cū nebula roris erit.

De benedictione neptalim: ⁊ myſtica illiꝰ declaratione: Ca. X.

N Eptalim vitis remiſſa: porrigēs in Geñ.49.
germine decorem. Sarmentū vi-
tis aliud amputatur quod videtur
inutile: ne caſſa vitis ſarmentoꝝ exultatio-
ne luxuriet: ⁊ aliud pauliſper reciditur ac re
mittitur: vt fructū afferat: cuiꝰ decus in ge-
neratione porrigiť: quia dū ad ſupna ſe ſub
rigit vitem amplectiť ⁊ ad verticem aſcen-
dens iugi: quędā colla vitium p̄cioſi palmi
tis veſtit monili. Eſt ⁊ ille decorus in ge-
neratione: q̄ꝛ plenis palmitibꝰ multus fru-
ctus exundat. Decorū hoc: ſed multo il-
lud pulchrius: q̄ hęrentē palmitem vitis ſi-
gnificat ſpiritalis: cuiꝰ nos ſarmentū ſumꝰ:
⁊ fructū afferre poſſumus ſi maneamꝰ in vi
te: ſin autē p̄cidimur. Sanctꝰ patriarcha
neptalim erat palmes abundans. Unde et
moyſes dicit: Neptalim ſatietas accipienti Deutꝫ.33.
um: replebiť benedictōe a dño: mare ⁊ afri-
cum poſſidebit: exponēs hoc qđ iacob dixe
rat: quid ſit vitis remiſſa ꝑ fidei gratiā: hoc
eſt: vinculis mortis exutꝰ: in quo ſignificať
populus dei ad libertatē fidei: ⁊ vbertatē
vocatꝰ gratię toto orbe diffuſus: qui iugū
chriſti bono fructu veſtiat: ⁊ ligna verę illiꝰ
vitis: hoc eſt: myſteria dñicę crucis ambiat:
nec timeat ꝑſecutionis eius periculū: ſed ma-
gis etiā in ꝑſecutionibus poſitus chriſti no
mine gloriet. Hic eſt vere remiſſus a vin-
culis: qui nullo nexu formidinis alligetur.
Unde ꝓpheta dicit: Exibunt et trepida- Malachie.4.
būt ſicut vituli reſoluti vinculis. Ideoq
in germine ſuo decorē porrigit: quia in loco
paſcuę collocatꝰ: ⁊ ſuꝑ aquā refectioniſ edu
catus: ꝑ ſacramēta regenerationis ſuę ger-
minat bonū verbi decorē: ⁊ aſſumiť in illā
pulcherrimā chriſti gratiā qui pōt venuſta-
tem tui decoris augere. Deniq ſuꝑ om-
nes decorus qđ habet donat: q̄ꝛ nemo pōt
donare qđ nō habet. Ideoq dictum eſt: Pſ.92.
Dominꝰ regnauit: decorem induit. Induit
enī decorē eccleſię gratiā: quę in illo lauacro
deponēs fęditatē omniū delictorū ſplendo
re gratię cęleſtis enituit. Ideoq ſponſuſ Cant.6.
de ea dicit: Quę nā eſt hęc ꝓſpiciens tanq̄
diluculum: electa ſicut ſol: ſpecioſa ſicut lu-
na: mirabilis ſicut ornatus?

De benedictione ioſeph: ⁊ qua ratione ſuper omnes filios eū pater vberius ꝓſecutus ſit: ac de myſtica illiꝰ benedictionis expoſitione: Ca. XI.

n Unc vt tanꝙ̄ epilogo quodā ꝯcludamus hiſtoriā: ſicut ⁊ ſcriptura diuina cōcluſit ꝓphetiā ſancti iacob:
Geñ.49. de ſancti ioſeph nomine digeramus. Filius meꝰ ampliādus ioſeph: filiꝰ ampliādus meus zelatꝰ: filiꝰ meus adoleſcētior ad me reuertere. In quē cōſilia cōferentes maledicebant: ⁊ intēdebant in eū dñi arcū: ⁊ cōtriti ſunt cū potentia arcus eorum: ⁊ diſſoluti ſunt nerui brachiorū manus eorū ꝑ manus potētis iacob. Ille qui ꝑualuit a deo iſrael patri tuo: ⁊ adiuuit te deꝰ meus: ⁊ benedixit te benedictione celi a ſummo: ⁊ benedictione terrę habētis omnia: ꝓpter bñdictionē vberū ⁊ vuluę: benedictiones patris tui ⁊ matris ꝑualuit. Benedictiones montiuʒ manentiū: ⁊ deſideria colliū ęternorū erunt ſuꝑ caput ioſeph: ⁊ ſuꝑ caput eoꝝ quibꝰ ꝑfuit fratrū. Quę cauſa eſt ꝙ ſuꝑ oēs filios ioſeph vberiꝰ ꝓſecutus eſt pater: niſi qꝛ ꝑfigurata in eo iam chriſti videbat myſteria? Unde benedicēs illū magis qui expectabatur ꝙ̄ illū qui videbaẜ ait: Filius ampliandus meꝰ ioſeph. Qui eſt ampliādus: niſi chriſtus cuiꝰ gratia ſemꝑ augeẜ: ⁊ finē ꝓceſſus ſui nō habet gloria? De quo et iohānes
Joh.5. dicit: Illū oportere creſcere: me aūt minorari: qꝛ ꝑ illius illud ſalutare ꝑfectūꝙ nomen: cumulata eſt in hoc mūdo ⁊ abūdauit gratia. Filiꝰ meus ampliādus. Et ideo qꝛ videbant eū creſcere fratres: ⁊ inuidere cęperunt. Intelligibilis aūt ioſeph ⁊ zelū incidit ab his quos magꝭ fouebat. Deniꝙ di
Matth.15. cebat: Nō veni niſi ad oues ꝑditas domus
Joh.9. iſrael. Et illi dicebant: Neſcimꝰ vnde ſit. Ille curabat eos: ⁊ illi negabant eū. Filius inquit meꝰ adoleſcētior. Reuera adoleſcentior: qui erat pene vltimꝰ natoꝝ. Deniꝙ et
Geñ.37. ſcriptura dicit: Amabat euʒ iacob: qꝛ filius erat ſenectutis illiꝰ. Qđ etiā ad chriſtum referẜ. Seneſcēti eñ mundo ⁊ iā occidēti illuceſcēs dei filius ꝑ marię virginis partuʒ: ſero aduenit quaſi filiꝰ ſenectutis ẜm ſacramentū ſuſcepti corporis: qui erat añ ſęcula ſemꝑ apud patrē. Unde dicit ad eū paẜ: Ad me reuertere: vocans eū ad cęlū de terris: quē ꝓpꝫ noſtrā ſalutē miſerat. Itaꝙ reſuſcitans filiū ſuū vnigenituʒ: euacuauit cōſiliū maledicentiū. Unde et eſaias dicit: Uanū cōſiliū ſpiritꝰ veſtri. Et ꝯuitia quę q̄ſi iaculātes ſagittas dirigebāt: ſoluit oīa: cōtriuit eoꝝ potentiā qui in ſuis virtutibꝰ ⁊ nō in deo cōfidentes erāt. Ille inquit q̄ ꝑualuit a deo iſrael patri tuo: et adiuuit te deꝰ meus. Quis eſt qui ꝯfortauit iſrael: ⁊ adiuuit filiū: niſi ſolus deꝰ pater: qui dixit: Jacob puer meꝰ ſuſcipiā eū: iſrael electꝰ meus: ſuſcipiat eū anima mea? Et benedixit eū bñdictione cęli deſuꝑ: ⁊ bñdictione terrę habētis oīa. Omnia eñ ſubiecit ei: cęleſtia ſicut benedictionē cęli: ⁊ terrena ſicut bñdictionē terrę: vt ⁊ hominibꝰ ⁊ angelis dñaretur. Itaꝙ in illo velut cōtemptibili corpore ꝑualuiſti inqꝫ ꝓpter benedictionē vberū ⁊ vuluę. Bñdictiones patris tui ⁊ matris vbera: vel duo teſtamēta dixit: quoꝝ altero annūciatus eſt: altero demōſtratus. Et bene vbera: qm̄ velut quōdaʒ nos ſpiritali lacte nutritos educauit: et obtulit deo filios. Uel marię dicit vbera: quę vere bñdicta erant: quibꝰ ſancta virgo ꝑplo dñi potū lactis immulſit. Unde ⁊ illa mulier in euan
gelio ait: Beatꝰ vēter qui te portauit: ⁊ vbe Luc.11.
ra quę ſuxiſti. Qđ aūt ait: Uuluę bñdictionē patris tui ⁊ matris. Si vuluā ſolaʒ marię velimꝰ intelligere: cur vtrūꝙ benedictione ꝯiunxerit: latebit cauſa. Potuit eñ dicere de ſola vulua matris. Sed pulchrius arbitror: vt ẜm ſpiritale myſteriū intelligamus vtrāꝙ generationē dñi ieſu: ⁊ ẜm diuinitatē: ⁊ ẜm carnem: qui ante ſęcula eſt ge
neratus ex patre. Unde ⁊ pater ait: Eru Pſ.44.
ctauit cor meū verbū: eo ꝙ ex illa intima: eo ꝙ irrepꝛ̄henſibili patris ꝓceſſit ſubſtantia ⁊ in ipſo eſt ſemper. Unde ⁊ euāgeliſta ait:
Deū nemo vidit vnquā: niſi vnigenitꝰ filiꝰ Joh.1.
qui eſt in ſinu patrꝭ ipſe enarrauit. Sicut ergo ſinus patrꝭ ſpiritalis intelligiẜ intimū quoddā paternę charitatis naturęꝙ ſecretum: in quo ſemꝑ eſt filiꝰ: ita etiā patris ſpiritalis eſt vulua interioris arcanuʒ: de quo tanꝙ̄ ex genitali aluo ꝓceſſit filiꝰ. Deniꝙ diuerſe nunc legimus vuluā patris: nūc cor eius quo verbū eructauit: nunc os eius ex quo iuſticia ꝓceſſit: ex quo ꝓdiuit ſapiētia:
ſicut ipſe ait: Ex ore altiſſimi ꝓdiui. Ita cū Eccl.24.
vnum nō definitur: et vnuʒ omnia ſonant: ſpiritale magis myſteriū generationis paternę ꝙ̄ membrū aliqđ corporale ſignificat.

Sed ſicut illā ex patre generationē intelligimus: ita etiā ad cōſummationē fidei generationē marię intelligamuſ: qm̄ benedicitur vulua matris: illa vtiꝙ marię virginalis: q̄ nobis edidit dñm ieſuʒ. De quo partu di
Hiere.1. cit dñs ꝑ hieremiā ꝓphetam: Priuſꝙ̄ te formarē in vtero noui te: ⁊ ꝓuſꝙ̄ exires de vulua matris ſanctificaui te. Geminā igiẜ ꝓpheta in chriſto ſubſtantiā declarauit: diuinitatis ⁊ carnis: alterā ex patre: alteram ex virgine: ita tamē vt nō exors ſuę eſſet diuinitatis cū ex virgine naſcereẜ ⁊ eſſet in corpore. Unde ⁊ cōualuit ſuꝑ omnes mōtes: ⁊ deſideria colliū ęternoꝝ. Suꝑ oēs eñ illos ſublimis meriti veros patriarchas ⁊ ꝓphetas ⁊ apłos: ſed etiā vltra ſolem lunam archangelos tanꝙ̄ cęli lumen emicuit: ſicut
Luc.6. ipſe ait: Nō eſt diſcipulus ſuꝑ magiſtrum: nec ſeruus ſuꝑ dñm. Quis eñ illoꝝ fuit cui ſubiecta eſſent omnia: quibꝰ ipſe donauit qđ erant? In quo benedicunẜ oēs ſancti eius: qꝛ ipe eſt ſuꝑ capita omniū: caput om
1.Cor.11. niū. Caput eñ mulieris vir: caput viri chriſtus. Et ſuꝑ vertices montiū: qꝛ ipſe eſt ſuꝑeminens vertex vniuerſoꝝ. Sed iuſtoꝝ eſt vertex altiſſimus: quos fratres vocauit acquiſitos ꝑ gratiā: ⁊ quoddā regenerationiſ cōſortiū. Unde ex fratribꝰ ioſeph illos magis fratres ītelligimꝰ: de quibꝰ dicit in pſal
Pſ.21. mo: Narrabo nomē tuū fratribus meis: in medio eccleſię laudabo te. Deniꝙ ⁊ moyſes cōpleturus vitę iſtius curſum cū benediceret tribū ioſeph: nō illū vtiꝙ defunctum ioſeph: ſed chriſtū benedicebat: ſicut habes
Deut.33. ſcriptū de ioſeph: A benedictione dñi terra eius: a finibꝰ cęli: ⁊ a rore: ⁊ abyſſis fontium deorſum: ⁊ ẜm horam factā ſolis curſus: ⁊ a cōuenientibꝰ menſibꝰ: ⁊ a vertice montium ab initio: ⁊ a vertice colliū ęternoꝝ: ⁊ ad horam terrę plenitudinis: ⁊ ab eo qui viſus eſt in rubo: veniat ſuꝑ caput ioſeph bñdictio: ⁊ ſuꝑ verticē ipſius: honorificꝰ ſit inter fratres. Primogenitꝰ tauri decꝰ eius: cornua vnicornui. In ipſis gentes ventilabit: ſiꝉꝙ ad extremū terrę ipſe myſteria de ſe fremet: ⁊ ipſe chyliades. Manaſſes bñdictio eadem eſt: quę omnē habet ⁊ cęleſtium ⁊ terreſtriū plenitudinē: ⁊ ſpecialē chriſti gratiam.

Qui viſus in rubo dixit ad ipſū moyſen:
Exo.3. Solue calciamentū pedū tuorū. Qui eſt ſuꝑ omnes deos: qꝛ ipſe eſt caput corporis
Col.1. eccleſię. Qui eſt principiū primogenitus ex mortuis vt ſit in omnibus ipſe primatū tenens: qm̄ in ipſo cōplacuit omnē plenitudinē inhabitare. Et ideo ſoli benedictiōis huius ꝑrogatiua deferẜ: a ſummitate cęli vſꝙ
ad extremū terrę. Ipſe eſt eñ ante oēs: in Col.1.
quo cōſtant omnia: qui etiā ꝑ ſanguinē crucis ſuę pacificauit omnia: ſiue quę in cęlo: ſiue quę in terris ſunt. Cuiꝰ typum ꝑferēs pulchre benediciẜ ſanctus ioſeph: vt honorificeẜ inꝭ fratres. Primogenitꝰ tauri decus eiꝰ: habens cornua vnicornui: in quibꝰ gentes vētilabit. Et bene taurꝰ quaſi hoſtia ꝓ delictis: ⁊ totius mūdi victima: vt pacificaret omnia. Cuiꝰ decus ſanctū. Omne eñ ſanctum primogenitū: ſicut alibi demonſtrauimꝰ. Unde ⁊ leui: nō ętatis ordine: ſed ſacrę ſucceſſionis ꝑrogatiua primogenitꝰ meruit nūcupari. Et vere ſanctum
decꝰ eius: de quo ſcriptū eſt reſurgēte: Spe Pſ.44.
cioſus forma ꝑ filijs hominū: qꝛ ipſe eſt primogenitꝰ ex mortuis: habēs cornua vnicornui. Sed cū dixerit cornua: quō poſuerit vnicornui: requirendū: cū ipſe vnicornuus inter generationes ferarū vt periti aiūt: nō inueniaẜ? Et ideo verbū vnicū magis ęſtimare debemus: qꝛ ſubſtantiuū verbuʒ dei vnum eſt: nō multa verba. Unde ⁊ anna
ait: Dñs iudicat fines terrę: ⁊ dabit virtutē 1.Reg.2.
regi: ⁊ exaltabit cornu xp̄i. Et eſaias ait:
Uinea facta eſt dilecto in cornu in loco vbe Eſa.5.
ri: qm̄ in dei filio vnigenito floret eccleſia tenens vnicū dei verbum: in quo eſt virtutis atꝙ ſapientię plenitudo: cuius vbertate ſeges fidei pullulauit. Qđ verbū ſequuntur
ſancti. Decem milia inquit effrem: ⁊ milia Deut.33.
manaſſe: id eſt: ⁊ iudęoꝝ ⁊ gentiū domineẜ: ⁊ ex vtroꝙ populo acquirat ſibi eccleſię plenitudinē. Ideoꝙ dexterā ſuam ſuꝑ effreʒ poſuit ſanctꝰ iacob: eo ꝙ legis dicente eccle
ſia in canticiſcanticoꝝ: Frater meus candi Cant.5.
dus ⁊ rubeꝰ: electus ex decē milibus. De 1.Reg.18.
niꝙ etiā dauid iuuenculę marię auctorē: ex cuius ſucceſſione chriſtꝰ eſt natꝰ ꝑ virginis partū: in decē milibus ꝑdicabant: ſaul aūt in milibus: cū reuerentię gratiā circa regeʒ magis ꝓponere debuiſſent. Qui ergo cornu chriſti exaltauerit cōfeſſus eius gloriaʒ: ipſe quoꝙ accipiet cornua. Uñ etiā ſancti vnicornui dicti ſunt in pſalmi verſiculo:
Et dilectꝰ quēadmodū filius vnicornuorū. Pſ.28.

Etenim ſicut animal hmōi cū ei oriuntur cornua: ꝓceſſuʒ ſignificat plenioris ętatis:

ita cū e capite quodaʒ noſtrę animę cornua pullulare cęperint: ꝓceſſum videnť ꝑfectionis ſignificare virtutis: ⁊ tamdiu creſcunt ꝙ̄ diu cōpleanť. Hoc cornu dn̄s ieſus cōminuit gentes: vt ſupſtitionē obtereret: ſalutē

Exo.32. redderet: ſicut ipſe ait: Percutiā ⁊ ſanabo. Ideoqꝫ tanꝙ̄ imitator tauri huiꝰ ꝓpheta:

Ps̄.43. dicit: In te inimicos noſtros ventilabimꝰ: id eſt: altitudinē omnē eleuantē ſe aduerſuſ dei ſcientiā deſtruentes. Et ideo iuxta legē munda animalia cornua habēt. Lex em̄ ſpiritalis eſt. Qui em̄ poſſunt ſęculi huiꝰ illecebras verbo deo ⁊ virtutis obſeruantia ꝓpulſare: cornibꝰ velut quibuſdaʒ capitis ſui armis videnť eſſe muniti. Meritoqꝫ ⁊ tuba cornea diciť: virtus ſermonis mirabilis: quę bonos chriſti milites accendit ad ꝑlium: vt de hoſte diabolo manubias reportemus. In acie igitur ſumus: ⁊ plurimos ex nobis videmus in aduerſarij caſtris eſſe captiuos: hi nobis iugo grauiſſimo exuendi ſunt.

De bn̄dictione Beniamin: ⁊ myſtica repſentatione eiuſdē: Ca. XII.

Plurimos lupos habet diabolus: quos ad chriſti oues dirigit: ⁊ ideo intelligibilis ioſeph vt oues ſeruaret ſuas: ipſum inimicū venientē ad diripiendas oues rapuit lupū paulū: faciens ex pſecutore doctorē. De quo dicit iacob: ſicut

Gen.49. ſcriptū eſt: Beniamin lupus rapax mane edet adhuc: ⁊ ad veſperū diuidet eſcam ꝓ̄ncipibus. Lupus erat: cū diſpergeret ⁊ deuoraret oues eccleſię. Sed qui lupus venerat paſtor eſt factus. Lupus erat cū ſaulus erat: quādo intrabat in domos et viros ac mulieres trahebat in carcerē. Lupus erat quādo ſpirans minas ⁊ homicidia in diſcipulos dn̄i: petebat epiſtolas a principe ſacerdotum vt iuaderet ſeruos chriſti. Quē tanquā lupum nocturnis tenebris oberrantem: offuſa ieſus luce cęcauit. Ideo rachel cuʒ pareret beniamin: vocauit nomē eius: filius doloris mei: futurum ꝓphetans ex ea tribu paulum: qui affligeret filios eccleſię ꝑſecutionis ſuę tēpore: ⁊ graui matrē dolore vexaret. Sed tamē idem poſtea principibus eſcam poſteriore diuiſit tempore: euangelizans gentibꝰ dei verbum: et plurimos ad fidem ꝓuocans: qui eo diſputante ſicut legatꝰ pauli ꝓcōſulis: ⁊ publius princeps: domini gratiā receperunt. Pulchre etiaʒ moyſes cū benediceret beniamini tribū dixit: Dilectus a domino: habitabit fidens: ⁊ Deut.33.

deus obumbrabit ſup euʒ omnibꝰ diebus: ⁊ inter humeros requieſcet dilectꝰ a domino. Qui etiā vas electionis eſt factꝰ. Neqꝫ em̄ aliter niſi dn̄i eſt miſeratione ⁊ amore cōuerſus. Unde ⁊ ipſe nihil merito tribuens ſuo: ſed totū deferens chriſto ait: Ego enim 1.Cor.15.

ſum minimꝰ apoſtolorū: qui nō ſum dignꝰ vocari apoſtolus: quoniā pſecutus ſum eccleſiam dei. Gratia autē dei ſum id qđ ſum: ⁊ gratia eius egena in me nō fuit. Habitabit fidens in domo: quā ante vaſtabat: habitabit i tabernaculis chriſti: qui ante ſicut lupus errabat in ſiluis. Et deꝰ obumbrauit ſup eum quādo viſus eſt ei chriſtꝰ. Qui licet apertis oculis videret nihil: tamē chriſtum videbat. Et merito videbat ꝑſentem: quē etiam audiebat loquentē. Nō cęcitatiſ eſt obūbratio iſta: ſed gratię. Deniqꝫ marię dicitur: Spiritusſanctꝰ ſupueniet in te: ⁊ Luc.1.

virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Et inter humeros requieſcet: hoc eſt: inter bonos actus: ⁊ opera ꝑcioſa. Nam ⁊ ſupra habes: ꝙ iſachar ſupoſuit humerum ſuū ad laborandū: ⁊ factus eſt vir agricola. Quē paulus imitatus poſuit fidei nouella plātaria: ideoqꝫ quaſi bonꝰ agricola dixit: Ego plantaui: apollo rigauit. 1.Cor 3.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de benedictionibus patriarcharū explicit.

Capitulorum libri de nabuthe iezraelita ſancti Ambroſij epiſcopi recollecta annotatio.

Quō exemplo nabuthe ⁊ achab regis iſrael pauperes quotidie a diuitibꝰ opprimantur: cuʒ tamen natura omnes ęquales ꝓduxerit. Ca. I.
Q̄ꝫ homines quanto ditiores cenſu: tanto pauperiores affectu. Et quos inſatiabiliſ auaricia graduſ habeat. Et quid hęc vox: da mihi: ꝑ ſe ferat. Ca. II.
Q̄ꝫ omnia animātia ſocialia ſint: ⁊ cōmertium viuendi quęrāt: ſolus autē homo conſortē excludat: ſoluſqꝫ omnia poſſidere cōtendat. Et ꝙ̄ turpe ſit agrū paternū ꝓ vili vſu alienare. Ca. III.
De rep̄henſione diuitum: qui magꝭ alienū ꝙ̄ ſuū panē manducāt: ⁊ ꝙ ideo miſere luant pauptatis erūnas. Ca. IIII.
Q̄ꝫ menſa diuitum multorum pauperū inſtruitur ſanguine. Et de patre qui cogebatur a diuite cuius menſę vinū defuit vt filium venderet. Et quomodo ſępe mulieres incitamenta ſint extorſionis a pauperibus. Ca. V.
Q̄ꝫ nullę diuitię aliquid cōferre poſſint contra iminentē fati neceſſitateʒ. Et vnde diuites appellentur. Q̄ꝫ qꝫ diues dormire nō poſſit: nec ipſe ſe q̄etū eſſe patiať. Ca. VI.
Q̄ꝫ diuites qui humanitatis prędicatione imitari deberent ſanctum ioſeph: potius de bonis faciant mala ꝙ̄ de malis bona acquirāt. Et in quę horrea diuites frumēta cōdere debeant. Ca. VII.
De admonitione diuitis vt timeat ⁊ ſpe vana nō fallatur: ac rep̄henſione eorum qui dicunt nihil dandū paupibꝰ: qꝛ deos eos maledixerit vt egerent. Ca. VIII.
Quomodo iezabel quę eſt auaricia ꝓmittat diuitibus contra iuſticiā poſſeſſioneʒ quā deſiderant. Ca. IX.
De cōſuetudine diuitum qui aliena rapere nō poſſunt. Et quid facere debeant vt deus vel eorum preces exaudiat: vel eorū ieiuniū reſpiciat. Ca. X.
Quid eſt ꝙ duo falſi teſtes atteſtati ſunt nabuthe deum benedixiſſe ⁊ regem. Et quō diuiteſ cū calumniati nocuerint: ſimulent ſe dolere. Et q̄d ſibi velit ꝙ meretrices lauerūt ſe in ſanguine achab. Ca. XI.
Q̄ꝫ omnis auarus pauperiorē ſe iudicet: eo ꝙ ſibi deeſſe arbitreť quicq̄d ab alijs poſſideť. Et quō helias achab inueniſſe dicatur. Quō etiā diues puteum ſuum exundantē: vſu aliquo exercere nō ocio corrūpi ſinere debeat. Ca. XII.
Q̄ꝫ ſtultia ſit ſupbia diuitū gloriātiū de nobilitatis ꝓſapia. Et ꝙ meritū heredum nō in auro: ſed in virtute cōſiſtat. Ca. XIII.
Quomodo diuites cuſtodes ſint ⁊ ſerui diuitiarū: Et ideo illas potius pauperibus erogare debeant ꝓ melioribus rebus acquirendis. Et de pauperibꝰ abūdantibꝰ ⁊ diuitibꝰ egentibꝰ. Ca. XIIII.
Q̄ꝫ omnes viri diuitiarū inſipientes dicantur: ⁊ corde turbati. Et quomō dormiant ſomnū ſuū. Quomō etiā dormitarint qui aſcenderunt equos. Ca. XV.
Quomodo diuites quieſcere ⁊ feriare debeant a flagitijs: ⁊ cōfiteri dn̄o in fide: humilitate: ⁊ deuota oratione. Et ꝙ multi diuites ꝓpter ꝑfidiā perierint. Ca. XVI.
Quemadmodū achab dicať cōmotus ante faciē dei: vt in diebus eius nō inducerenť ſup euʒ mala. Et ꝙ dn̄s etiā circa indignos ꝓmiſſa ſua ſeruet. Ca. XVII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Nabuthe iezraelita: In quo diuitum inſolentiā ⁊ auaricie ſtudium reprehendit: Et parſimonie ac paupertatis virtutem commēdat: fęliciter incipit.

Quomodo exemplo nabuthe et achab regis iſrael pauperes quotidie a diuitibus opprimanť: cum tamen natura omnes equales ꝓduxerit: Ca. I.

Nabuthe hiſtoria tēpore vetus eſt: vſu quotidiana. Quis enim diuitū nō quotidie cōcupiſcit aliena? Quis opulentiſſimorū nō exturbare ꝯtendit agellulo ſuo pauperē atqꝫ inopē auiti ruris eliminare finibus? Quis cōtentus eſt ſuo? Cuiꝰ nō inflāmat diuitis animū vicina poſſeſſio? Nō igiť vnus achab natꝰ eſt: ſed qđ peiꝰ eſt quotidie achab naſciť: et nūquaʒ huic ſęculo moriť. Si vnus occidat

aſſurgūt plurimi:plures qui rapiant ꝗ̃ qui
amittant. Non vnus nabuthe pauper occi
ſus eſt:Quotidie nabuthe ſternitur:quoti-
die pauper occidiť. Hoc metu percitum hu
manū genus cedit iam ſuis terris: migrat
cū paruulis pauper onuſtꝰ pignore ſuo: ſe-
quitur vxor illachrymans tanꝗ̃ ad buſtum
ꝓſequať maritū. Minus tamē deplorat il-
la:que deflet ſuorū funera: quia etſi amiſit
cōiugis ꝑſidium:ſepulchrū patet:etſi filios
nō tenet:tamē exules nō dolet: nō ingemit
grauiora funeribꝰ tenere ꝓlis ieiunia. Quo
uſqꝫ tenditis diuites inſanas cupiditates?
Nunquid ſoli inhabitatis ſup terram? Cur
eijcitis conſortē nature:⁊ vendicatis poſſeſ
ſionē nature? In cōmune omnibꝰ diuitibꝰ
atqꝫ pauperibꝰ terra fundata eſt. Cur vobis
ius ꝓprium ſoli diuites arrogatis? Neſcit
natura diuites:que omnes pauperes gene
rat. Neqꝫ eñ cū veſtimētis naſcimur:nec cū
auro argētoqꝫ generamur. Nudos fudit in
lucem: egētes cibo:amictu: poculo:nudos
recipit terra ꝗs edidit: neſcit fines poſſeſſio
nū ſepulchro includere. Ceſpes anguſtus
eque ⁊ pauperi abūdat ⁊ diuiti: ⁊ terra que
viuētis nō cepit affectū:iam diuitē capit.
Neſcit ergo natura diſcernere quādo naſci-
mur:neſcit quādo deficiamꝰ. Omnes ſimi-
les creat:omnes ſimiles gremio claudit ſe-
pulchri. Quis diſcernat ſpecies mortuorū?
Redoperi terrā:etſi potes diuitē depꝛehen-
de. Eruderato paulopoſt tumulū: etſi cog-
noſcis egentē argue: niſi forte hoc ſolum ꝙ
cū diuite plura pereūt. Sericeȩ veſtes ⁊ auro
intexta velamina:qbꝰ diuitis corpꝰ ambiť:
dāna viuētiū: nō ſubſidia defunctoꝝ ſunt.
Unguētū accipis diues: pꝰ mortuꝰ es ⁊ fe-
tidus es: ꝑdis alienā gratiā:nec acquiris tu-
am. Heredes relinquis qui litigent cū here
dibus:relinquis depoſitū magis heredita-
rium ꝗ̃ cōmodū voluntariū:qui qꝺ relictū
eſt minuere ac violare formident. Si frugi
heredes ſunt cuſtodiunt:ſi luxurioſi exhau-
riunt. Itaqꝫ aut bonos heredes ꝑpetua cō
demnas ſollicitudine:aut malos dimittis:
quo tua facta cōdēnent.

Quod homines quanto ditio- res cenſu:tanto pauperiores affe- ctu. Et quos inſatiabilis auaricia gradus habeat. Et quid hec vox: Da mihi:ꝑ ſe ferat: Ca. II.

ſ Ed quid arbitraris ꝙ dū viuis abū
das omnibꝰ? O diues neſcis ꝗ̃ pau-
per ſis:ꝗ̃ inops tibi ipſi videaris:q
te diuitē dicis? Quanto plus habueris plꝰ
requiris: ⁊ quicquid acquiſieris tamen tibi
adhuc indiges. Inflammať lucro auaricia
nō reſtinguitur. Quaſi gradus quoſdā cu-
piditas habet:quo plures aſcenderit:eo ad
altiora feſtinat:vnde ſit grauis ruina lapſu
ro. Tolerabilior tamē iſte cum minus habē
ret ſenſus:cōtemplatione mediocria requi-
rebat. Acceſſione patrimonij acceſſit cupi-
ditatis augmētū. Nō vult eſſe degener vo-
tis pauper in deſiderijs. Ita duo intolera-
bilia ſimul iungit: vt ambitioſam ſpem di-
uitis augeat :⁊ non deponat mendicitatis
affectum. Deniqꝫ docet nos ſcriptura di-
uina:ꝗ̃ miſer egeat:mendicet abiecte. Rex
achab in iſrael erat:et paup nabuthe. Ille
regni opibus affluebat:⁊ tamē ceſpitē pau
peris flagitabat:pauper nihil de poſſeſſio-
nibus cōcupiuit diuitis. Rex ſibi egere vi-
ſus eſt:quia vineā habebat pauper vicinꝰ.
Quis igiť tibi pauper videť: qui cōtentus
eſt ſuo:an qui cōcupiſcit alienū? Alter certe
pauper cenſu videtur:alter pauper eſt affec
tu. Affectus diues egere non nouit: cenſus
abūdans nequit auari pectꝰ explere. Idōqꝫ
diues cupidus:in inuidia poſſeſſiōis ⁊ pau
pertatis querela eſt. Sed iam ſcripture ver
ba cōſideremus. Et factum eſt inquit poſt 3. Reg. 21.
hec verba:Erat vinea nabuthe iezraelite in
iſrael iuxta domū achab regis ſamarie. Et
locutꝰ eſt achab ad nabuthe dicens:Da mi
hi vineā tuam:⁊ erit mihi in hortum olerū:
quoniā ꝓpinquat domui mee:⁊ dabo tibi
ꝓ ea aliā vineā. Si vero placuerit tibi: da-
bo tibi pecuniā ꝓ vinea iſta: ⁊ erit mihi in
hortū olerum. Et dixit nabuthe ad achab:
Nō fiat hoc a deo:vt dem tibi hereditatem
patrū meorum. Et turbatus eſt ſpiritꝰ eius
⁊ dormiuit in lecto ſuo:⁊ velauit faciē ſuam
⁊ non manducauit panem. Expoſuerat ſu-
pra ſcriptura diuina:quia heliſeus cū eſſet
paup reliquit boues ſuos:⁊ cucurrit ad heli
am:⁊ occidit eos: ⁊ erogauit populo: ⁊ ad-
heſit ꝓphete. Ad cōdemnationē igitur pre
miſſa ſunt diuitis qui in iſto rege deſcribiť:
eo ꝙ habens beneficia dei ſicut iſte achab:
cui dominus ⁊ regnū donauit:⁊ pluuiā he-
lie vatis oratione cōceſſit:diuina mandata
violauerit. Audiamus ergo quid dicat: Da

mihi inquit. Que alia vox egentis eſt? Que
vox alia ſtipem publicā poſtulātis: niſi: da
mihi? Hoc eſt:da mihi:qꝛ egeo. Da mihi:qꝛ
aliud viuendi ſubſidiū habere nō poſſum.
Da mihi:quia nō eſt mihi panis ad victū:
nūmus ad potum:ſumptus ad alimentū:
ad indumentū ſubſtantia. Da mihi: qꝛ tibi
dominꝰ dedit vnde largiri debeas:mihi nō
dedit. Da mihi:niſi tu dederis habere non
Luc. 11. potero. Da mihi:quia ſcriptū eſt: Date ele-
moſynā. Hec ꝗ̃ abiecta:ꝗ̃ vilia? Nō habēt
eñ humilitatis affectū: ſed cupiditatis in-
cendiū. In ipſa autē deiectione:quāta im-
pudentia? Da mihi inquit vineā tuam. Cō-
fiteť alienā:vt poſcat indebitā. Et dabo in-
quit tibi ꝓ ea aliā vineam. Diues qꝺ ſuum
eſt quaſi vile faſtidit:qꝺ alienū eñ eſt quaſi
precioſiſſimū cōcupiſcit. Si vero placuerit
tibi :dabo tibi pecuniā. Cito repꝛehēdit erro-
rem ſuum:pecuniā offerendo ꝓ vinea. Ni-
hil eñ vult alienū poſſidere:qui totū deſi-
derat ſuis poſſeſſionibꝰ occupare.

Quod omnia animātia ſocialia ſint:⁊ cōmertium viuendi querāt: ſolus autē homo conſortem exclu- dat:ſoluſqꝫ omnia poſſidere côten dat. Et ꝗ̃ turpe ſit agrū paternum ꝓ vili vſu alienare: Ca. III.

T erit mihi inquit in hortū olerū.
e Hec erat igiť omnis inſania:hic oīs
furor:vt ſpaciū vilibus oleribꝰ que-
rereť. Nō tā ꝗ ipſi cupitis quaſi vtile poſſi-
dere:ſed alios vultis excludere. Maior vo
bis cura de pauperum ſpolijs:ꝗ̃ de veſtris
emolumentis eſt. Iniuriam veſtram puta-
tis:ſi quid pauper habeat qꝺ dignū poſſeſ-
ſione diuitis eſtimetur. Damnū veſtrū cre-
ditis:quicquid alienū eſt. Quid vos delec-
tant nature diſpendia? Uniuerſis creatꝰ eſt
mundus:quē pauci diuites vobis defende
re conamini. Nō enim terrena tantū poſſeſ
ſio:ſed celū ipſum:aer:mare:in vſum pau-
corum diuitū vendicatur. Hic ager quē tu
diffuſis includis poſſeſſionibꝰ:quātos ale-
re populos poteſt? Nūquid angeli diuiſa ce
li ſpacia habent:vt tu terram poſitis diſtin
Eſa. 5. guas terminis? Clamat ꝓpheta: Ue his q̇
iungunt domū ad domum:⁊ villā ad villā.
Arguit eos inefficacis auaricie. Fugiūt eñ
cohabitare hominibꝰ:⁊ ideo excludūt vici-
nos. Sed fugere nō poſſunt:quia cū hos ex
cluſerint :alios rurſū inueniūt:⁊ cum illos
ꝓpulſauerint :ad aliorū neceſſe eſt eos vici
niam ꝑuenire. Soli eñ ſuper terrā habita-
re nō poſſunt. Auis auibus ſe aſſociat: De
niqꝫ ingentis plerūqꝫ agminis volatu celū
obtexiť:pecus pecori adiungiť:piſcis piſci-
bus:nec damnū ducunt:ſed commertiū vi
uendi cum plurimū comitatū capeſſunt: et
quoddā munimentū ſolatio frequentioris
ſocietatis affectant. Solus tu homo cōſor-
tem excludis:includis feras:ſtruis habita-
cula beſtiarū:deſtruis hominū. Inducis ma
re intra predia tua ne deſint belue: ꝓducis
fines terre ne poſſis habere finitimū. Au-
diuimꝰ vocē diuitis aliena querētis: Audi-
amus vocem pauperis ꝓpria vendicātis.
Nō fiat inquit hoc a deo: vt dem tibi here-
ditatē patrum meorū:quaſi quandā conta-
gionem ſui pecuniā eſſe diuitis arbitretur.
Quaſi dicat: Pecunia tua tecū ſit in perdi- Act. 8.
tionē:ego autē hereditatē patrū meorum
nō poſſum vendere. Habes qꝺ ſequaris di
ues ſi ſapias: vt nō vendas agrum tuū pro
nocte meretricis:nō trāſfundas ius tuū ꝓ
ſūptu comeſſationis delitiarūqꝫ impenſis:
non adiudices domū tuam ad ludum alee:
ne ius hereditarie pietatis amittas. His au
ditis turbatus eſt ſpiritꝰ auari regis:⁊ dor-
miuit in lecto ſuo:⁊ velauit faciē ſuam:⁊ nō
manducauit panem ſuū. Lugent diuites:
ſi nō potuerint aliena diripere: ſi ſuis paup
nō ceſſerit facultatibus:vim meroris tege-
re nō poſſunt. Dormire deſiderant: velant
faciē ſuam ne quicquā in orbe terrarū alie-
num videant:ne quicquā in hoc mundo nō
eſſe ſuū nouerint:ne audiant vicinū iuxta
ſe aliquid poſſidere:ne audiant pauperē ſi-
bi cōtradicentē. Horum ſunt anime quibꝰ
dicit ꝓpheta: Mulieres diuites exurgite.

De repꝛehenſione diuitum: qui magis alienū ꝗ̃ ſuum panem man ducant:et ꝙ ideo miſere luant pau pertatis erūnas: Ca. IIII.

T nō manducauit inquit panē ſu-
e um:quoniā querebat alienum. Et
enim diuites magis alienū panem
ꝗ̃ ſuum manducant:qui rapto viuūt: ⁊ ra-
pinis ſumptū exercent ſuum. Aut certe nō
manducauit panem ſuū: volens ſe morte
multare ꝙ ei aliquid negaretur. Compara
nunc affectum pauperis. Nihil habet: ⁊ ie-
iunare voluntarius niſi deo neſcit: ieiuna-
re niſi ex neceſſitate nō nouit. Diuites eripi

tis quidē pauperibꝰ vniuerſa: aufertis om/
nia: nihil relinquitis: pœnā tñ pauperū vos
potius diuites ſuſtinetis. Illi ieiunant cuꝫ
nō habeant: vos nō ieiunatis cū habeatis.
Vobis igit̃ ꝑ́uſ pœnā exigitis: q̄ pauperibꝰ
eroget̃. Vos igit̃ veſtro affectu luitis miſe
re paupertatis erūnas: ⁊ pauperes quidem
nō habent quo vtant̃. Vos autem nec ipſi
vtimini: nec alios vti ſinitis. Eruitis auruꝫ
de metalli venis: ſed rurſum abſconditis.
Quantoꝝ vitas in illo infoditis auro? Cur
illa ſeruant̃: cum legeritis de auaro diuite:
Theſauros cōdit: ⁊ ignrat cui cōgregat eos?
Heres ocioſus expectat: heres faſtidioſus
increpat ꝙ ſero moriamini. Odit incremen
ta hereditat̃ ſuę: ad damna feſtinat. Quid
igitur miſerius: quando nec apud illum cui
laboratis gratias derelinquit̃? Propter il/
lum totis męſtam diebus toleratis fameꝫ:
quotidiana menſę veſtrę damna metuētes:
ꝓpter illū diurna adamatis ieiunia. Noui
ego diuitē in agrum ꝓficiſcentē: panes bre/
uiores vrbe delatos numerare ſolere: vt ꝓ
numero panis ęſtimaret̃ quot dies in agro
futurus eſſet. Nolebat obſignatuꝫ aperire
horreū: ne quid de cōdito minueretur. Pa/
nis vnꝰ ſingulis diebꝰ deputabat̃: q̄ tenacē
vix ſatiare poſſet. Cōperi etiā viri fidē: ſi qñ
ei ouū eſſet appoſitū: quęri ꝙ pullus eſſet oc
ciſus. Hoc ideo ſcribo: vt cognoſcatis vin/
dicem eſſe dei iuſticiā: quę lachrymas pau/
perū veſtro vlciſcat̃ ieiunio.

Quod menſa diuitum multoꝝ pauperꝝ inſtruitur ſanguine. Et de patre qui cogebatur a diuite cuius menſe vinum defuit vt filium venderet. Et quomodo ſepe mulieres incitamenta ſint extorſionis a pauperibus. Ca. V.

q Vam religioſum eſſet ieiuniū: ſi ſū/
ptū cōuiuij tui deputares pauperi/
bus. Tolerabilior iam diues ille cu
ius de menſa ea quę cadebant pauper laza
rus colligebat: ſaturari cupiens: ſed etiā ip
ſius menſa multoꝝ pauperū cōſtabat ſan/
guine: ⁊ ipſius pocula multoꝝ quos ad la/
queum coegerat rubebant cruore. Quanti
necant̃ vt vobis qđ delectat paretur? Fune/
ſta fames veſtra: funeſta luxuries. Ille de
ſummis culminibus ruit: vt frumentis am
pla veſtris receptacula prępararet. Ille de
ſublimi arboris cacumine decidit: dum ge/
nera vuarū explorat: quo deferat: quibꝰ di/
gna cōuiuio tuo vina fundantur. Ille mari
merſus: dum veret̃ ne piſcis menſę tuę de/
ſit aut oſtrea. Ille brumali frigore dū lepo/
res inueſtigare: aut laqueis ſtudet aues ca/
ptare diriguit. Ille ante oculos tuos ſi q̄d
forte diſplicuit verberatur ad mortem: atqꝫ
ipſas epulas fuſo reſpergit cruore. Deniqꝫ
diues erat qui ſibi ad menſam caput ꝓphe
tę pauperis iuſſit afferri: ⁊ aliud vnde ſalta/
trici pręmiū ſolueret non inuenerat: niſi vt
pauperē iuberet occidi. Vidi ego pauperē
duci: dū cogeretur ſoluere qđ nō habebat:
trahi ad carcerē: quia vinū deeſſet ad men
ſam potētis: deducere in auctionē filios ſu/
os: vt ad tempꝰ pœnam deferre poſſit: inuē
tum forte aliquē qui in illa neceſſitate ſub/
ueniret. Redit ad hoſpitium cū ſuis paup
diruta ſpectans omnia: nihil ſibi ad cibum
relictū: ingemiſcens filioꝝ famem: dolens
ꝙ eos non potuis ei qui poſſet paſcere ven/
didiſſet. Redit ad conſiliū: vendendi ſumit
arbitriū. Compugnabāt tamē inopię iniu/
ria: et paternę pietatis gratia: fames vrge/
bat ad preciū: natura ad officium: commori
filijs paratus: q̄ a filijs ſeparari. Sępe gra/
dum ꝓtulit: ſępe reuocauit. Vicit tamē in
eo neceſſitas nō voluntas: ⁊ ipſa cōceſſit pi
etas neceſſitati. Conſideremuſ nunc patrię
mentis ꝓcellas: exęſtuantis: quē de liberis
prius traderet. Quē inquit vendā prioreꝫ?
Scio eñ ꝙ non ſatis eſt vnius preciū ad pa
ſtum reliquoꝝ. Hoc ſolū diues fęcunditas
ad erūnam. Quē offerā? Quē frumenti auc
tionator libenter aſpiciat? Primogenitum
offeram? Sed primus me patrem vocauit.
Hic eſt maior ex filijs: quē congrue honoro
ſeniorem. Sed iuniorē dabo? At iſtum tene
riore amore cōplector. Illū erubeſco: huius
miſereor. Illius gradū ſuſpiro: huiuſ ętatē.
Ille iaꝫ ſentit erumnā: iſte ignorat. Flectit
me illius dolor: huiꝰ inſcitia. Ad alia me cō
feram. Ille mihi plus blanditur: iſte plus
verecundatur. Ille parenti ſimilior: hic vti/
lior. In illo imagineꝫ meam vendo: in iſto
ſpem meam ꝑdo. Me miſerū: non inuenio
quid faciā: nō habeo quid eligam. Circum/
uallant me facies calamitatū: erūnarū cho/
rus. Ferina hęc rabies eſt: eligere quem tra
das. Ferę ipſę cū pericula imminere ꝑſpi: ac

ſibi ſentiunt: ſolent eligere quos liberēt: nō
quos offerant. Quomō igitur diſcernā affe
ctum naturę? Quomō obliuiſcar? Quomo
do exuam patris mentē? Quomō filij aucti
onem cōſtituam? Quo ſermone paciſcar p̄/
cium? Quibus tradā manibꝰ in ſeruitutem
filium? Quibus oculis aſpiciam ſeruientē?
Quibus oculis diſcedenti valedicā? Qui/
bus factū excuſeꝫ ſermonibꝰ? Fili: ego te ꝓ
meo cibo vendidi. Funeſtior ergo iam pau
peris mēſa: q̄ diuitis. Ille adijcit alienos:
ego meū vendo. Ille neceſſitateꝫ imponit:
ego affero voluntatem. Vt ſit excuſabilior
cauſa adijciā: Fili ꝓ fratribus tuis ſeruies:
vt illis quęrant̃ alimēta. Et ioſeph a fratri/
bus ſuis in ſeruitutē venūdatꝰ eſt: poſtea et
ipſos ⁊ patrē pauit. Reſpōdebit ⁊ ille: Sed
nō eum vendidit pater: ſed fleuit amiſſum.
Sed poſtea etiam ipſi in poteſtatē diuitis
venerūt: ⁊ vix potuerūt poſtea liberari. Ge
nus eius diuitijs ęgypti multa ętate ſerui/
uit. Vende me poſtremo pater: ea cōditio/
ne ne diuites emāt. Hęc ſi fateor veꝝ: quid
faciam? Nullū vendam. Sed cū vnum con
ſidero: omnes videbo fame pereuntes. Si
vnū tradā: quibꝰ oculis videbo cęteros de
mea impietate ſuſpectoſ: ne alios q̄ vēdā?
Quo pudore regrediar domū? Quomodo
intrabo? Quo habitabo affectu: qui mihi
abnegaui filiū quē nō morbus abſumpſit:
nō mors abſtulit? Qua cōſcientia cōſidera/
bo menſam meam: quā ſicut nouella oliua/
rum in circuitu tot filij veſtiebant? Hęc pau
per te p̄ſente deplorat: ⁊ tibi auaricia aureꝫ
obſtruit: nec mens tua facti miſerabilis hor
rore mollitur. Totus populus ingemiſcit: ⁊
ſolus diues nō flecteris: nec audis ſcriptu/
Eccl. 29. ram dicentē: Perde pecuniā ꝓpter fratrem
⁊ amicū: ⁊ nō abſcondas eam ſub lapide in
mortem. Et quia non audis: ideo exclamat
Eccſ. 5. eccleſiaſtes dicens: Eſt languor malus quē
vidi ſub ſole: diuitias cuſtodiri in malū poſ
ſidentis eas. Sed fortaſſe redeas domū: cū
vxore conferas: illa te hortetur: vt redimas
venundatum: immo magis hortabitur: vt
mundū muliebrē cōferas. Vnde poteſt vel
pauper pauperē liberare? Illa tibi imponit
ſumptuū neceſſitatem: vt gemma bibat: in
oſtro dormiat: in argētea ſponda recūbat:
auro oneret manus: ceruicē monilibus. De
lectant̃ ⁊ cōpedibus mulieres: dūmodo au
ro ligentur. Non putant onera eſſe ſi preci/
oſa ſint: nō putant vincula eſſe: ſi in his the
ſauri coruſcent. Delectant ⁊ vulnera: vt au/
rum auribus inſerat̃: ⁊ margaritę depende/
ant. Habent ⁊ gemmę pondera ſua: habēt
⁊ veſtimenta frigora ſua. Sudatur in gem/
mis: algetur in ſericis: tamen p̄cia iuuant:
⁊ q̄ natura aduerſatur cōmendat auaricia.
Smaragdos: ⁊ hiacynthos: berilluꝫ: acha/
ten: topazion: amethiſtū: iaſpin: ſardium:
ſummo quęrūt furore: vel ſi dimidiū patri/
monij petatur. Nō parcunt diſpendio: duꝫ
indulgent cupiditati. Non abnuo gratiam
quandā lapidū iſtorum eſſe fulgorē: ſed ta/
men lapidum. Nec ipſi admonent cōtra na
turā expoliti vt ſaxoꝝ deponerent aſperita
tem: rigorem magis mētis eſſe expoliendū
q̄ lapidum.

Quod nulle diuitie aliquid conferre poſſint cōtra imminentē fati neceſſitatē. Et vnde diuites appellētur. Quodqꝫ diues dormire nō poſſit: nec ipſe ſe quietum eſſe patiatur: Ca. VI.

q Vis artifex vnum diem vitę homi/
nis potuit adiungere? Quem diui/
tię eius ab inferis redemerūt? Cuiꝰ
ęgritudinē pecunia mitigauit? Nō in abun
dantia diuitiarū inquit vita eius. Et alibi:
Nihil ꝓſunt theſauri iniuſti: iuſticia auteꝫ Prouer. 10.
liberat a morte. Merito clamat propheta:
Diuitię ſi affluant: nolite cor apponē. Quid Pſ. 61.
eñ mihi ꝓſunt: ſi me a morte liberare non
poſſunt? Quid mihi ꝓſunt: ſi mecum poſt
mortē eſſe nō poſſunt? Hic acquirunt̃: hic re
linquūtur. Somniū igitur loquimur nō pa
trimoniū. Vnde bene ait idē ꝓpheta de di
uitibus: Dormierūt ſomnum ſuum: ⁊ nihil Pſ. 75.
inuenerunt omnes viri diuitiarū in mani/
bus ſuiſ. Hoc eſt dicere: Nihil inuenerūt in
operibꝰ ſuis diuites: qui nihil pauperibus
cōtulerunt. Nullius inueniūt inopiā: nihil
ad vtilitatē ſuam ꝓficientes reperire potu/
erunt. Ipſum nomē cōſidera. Ditem dicūt
gentiles inferni p̄ſulem: arbitrum mortis
ditem appellant ⁊ diuitem. Quid niſi mortē
diues inferre nouerit: cui regnum de mor/
tuis: cui ſedes inferna ſint? Quid eſt enim
diues: niſi inexplebilis auri fames ac ſitis?
Quo plus hauſerit: plus inardeſcit. Sic ꝓ/
pheta admonet: Qui diligit argentū nō ſa

Eccls.5. tiabitur argento. Et infra idem: Equidem
hic peſſimus languor. Sicut eñ fuit: ita et
abijt: ⁊ abũdantia eius laborat in ventum.
Equidẽ omnes dies eius in tenebris ⁊ luc/
tu: ⁊ iracũdia multa: ⁊ languore ⁊ ira. Tole
rabilior cõditio ſeruulorũ. Illi eñ domini/
bus ſeruiunt: iſte peccato. Sic inquit apo/
Ro.6. Job.8. ſtolus: Qui eñ facit peccatũ: ſeruus eſt pec
cati. Semꝑ in laqueis: ſemꝑ in vinculis eſt:
nunquã liber a cõpedibus: q̄r ſemꝑ in crimi
nibus. O miſera ſeruitus: ſeruire peccatꝭ.
Nature ipſius neſcit omnia: nec ſomnij ipſi
us nouit vices: aut cibi fungitur ſuauitate:
Eccls.5. cuius nullũ eſt immune ſeruitium. Dulcis
eñ ſomnus ſerui: etſi modicuꝫ vel multum
edat. Et ſatiato diuitijs nõ eſt qui eũ ſinat
dormire. Excitat eum cupiditas: excitat cu/
ra ꝑuigil: aliena rapiendi: torquet inuidia:
mora vexat: ſterilitas ꝓuentuũ infecunda
ꝑturbat: ſollicitat abundãtia. Unde illi di/
uiti cuius poſſeſſio vberes fructus attulit:
Luc.12. qui cogitauit dicens: Quid faciaꝫ q̄r nõ ha/
beo quo congregem fructus meos: ⁊ dixit:
Hoc faciã: Deſtruã horrea mea: ⁊ maiora fe
ciam: illo cõgregabo omnia que nata ſunt
mihi: ⁊ dicã anime mee: Anima habes mul
ta bona in annos multos poſita: requieſce:
mãduca: bibe: epulare: reſpondit deꝰ: Stul
te hac nocte animã tuam repetunt a te: que
autẽ paraſti cuiꝰ erunt? Ne ipſe quidẽ deus
eum dormire ꝑmittit. Interpellat cogitan/
tem: excitat dormientẽ. Sed ipſum quietũ
eſſe patitur: qui de abundãtia diuitiarum
ſuarum ſollicitatur: ⁊ in vbertatẽ fructuum
vocem gementis emittit? Quid faciam in/
quit? Nõne hec pauperis vox eſt: nõ habẽ/
tis ſubſidia viuendi? Egens omniũ huc at/
q̄ illuc reſpicit: ſcrutatur hoſpitiũ: nihil in/
uenit ad vſum alimenti: cõſiderat nihil mi/
ſerius q̄ fame cõfici: ⁊ cibi indigentia mori.
Querit mortis compendia: et tolerabiliora
abeundi ſupplicia rimaꝰ. Arripit laqueum:
ſuſpendit laqueuꝫ: ignem adolet: explorat
venenum: ⁊ inter hec quid eligat dubius di
cit: Quid faciã? Deinde vite huius ſuauita
te reuocatꝰ: cupit reuocare ſententiã: ſi poſ/
ſit viuendi ſubſtantiaꝫ reperire. Aſpicit nu
da omnia: vacua omnia: ⁊ ait: Quid faciã?
Unde mihi alimenta: vnde veſtitus? Uo/
lo viuere: ſi habeã quomodo poſſim vitam
hanc ſuſtinere. Sed quibus cibis? Quibus
ſubſidijs? Quid faciam inquit q̄r non ha/
beo? Clamat ſe diues nõ habere. Pauper/
tatis hic ſermo eſt: de inopia queriꝰ: abun/
dans fructibus. Non habeo inquit quo cõ
gregem fructus. Putares illũ dicere: Non
habeo fructus vnde viuendũ eſt mihi. Be/
atus qui de abũdantia periclitaꝰ: immo mi
ſerior iſte fecũditatibus ſuis: q̄ pauper cui
periculũ de egeſtate eſt. Habet ille vnde ex/
cuſet erumnã: habet certe iniuriã: nõ habet
culpam: iſte nõ habet quẽ preter ſe arguat.
Et dixit: Hoc faciã: horrea mea deſtruam.
Putes adhuc dicere illum: Aperiaꝫ horrea
mea: ingrediãtur qui tolerare famẽ nõ que/
unt: veniant inopes: intrent pauperes: re/
pleant ſinus ſuos. Deſtruant parietes: qui
excludunt eſurientes. Ut quid ego abſcon
dam: cui deus facit abundare quod largi/
ar? Ut quid repagulis portarum claudam
frumenta?

Quod diuites qui humanitatis ꝑdicatione imitari deberent ſanctum ioſeph: potius de bonis faciant mala q̄ de malis bona acquirãt. Et ĩ que horrea diuites frumẽta cõdere debeant: Ca. VII.

a Udiant hec quibus deus totũ re/
pleuit camporũ ambitum: que ſine
cuſtode naſcunꝰ: et victu abũdant.
Eſt ſpes auaro ſi reſpicit pauperẽ. Rumpũ
tur vetuſta horrea meſſibus nouis. Minus
habui: ⁊ fruſtra ſeruaui: plus natum eſt: cui
congregabo? Dum incremẽta preciorũ au/
cupor: amiſi vſum beneficiorũ. Quãtas an
ni ſuperioris frumento animas pauperũ re
ſeruare poſſem. Hec me magis delectarent
precia: que nõ nummo eſtimanꝰ ſed gratia.
Imitabor ſanctũ ioſeph humanitatis pre/
dicatione: clamabo voce magna: Uenite
pauperes edite panes meos: expandite gre
mium: ſuſcipite frumentũ. Fecũditas diui/
tie totius orbis abũdantia: omniũ debet eſ
ſe fertilitas. Tu vero nõ hoc dicis: ſed ais:
Deſtruam horrea mea. Recte deſtrues ea:
quibus nullus pauper onuſtus reuertitur.
Horrea iniquitatis ſunt receptacula: nõ pi/
etatis ſubſidia. Recte deſtruet qui ſapiẽter
edificare nõ nouit. Deſtruet ſua diues: qui
neſcit eterna. Deſtruet horrea: qui non no/
uit ſua frumenta diuidere: ſed claudere. Et

maiora inquit faciã. Infelix: vel id diſpen/
ſato pauperibus: qđ ꝓ ſumptu edificatio/
nis impendis. Dũ liberalitatis gratiã refu/
gis: damna edificationis reſoluis. Et addi/
dit: Illo congregabo omnia que nata ſunt
mihi: ⁊ dicã anime mee: Anima habes mul
ta bona. Cõfitetur auarus ſemꝑ vbertateꝫ
ꝓuentuũ: dum vilitate alimonie calcatur.
Fecunditas eñ vniuerſorũ eſt: ſterilitas ſo/
li auaro eſt. Queſtuoſa delectatur magꝭ in
enormitate preciorũ q̄ abundantia copia/
rum: et mauult habere ſolus q̄ q̄r cum om/
nibus vendat. Uide timentẽ ne ſuperfluat
cumulus frumentorũ: ne ſuꝑ horrea redun/
dans tranſfundaꝰ in pauperes: ⁊ boni ali/
cuius occaſio indigẽtibus acquiratur. So/
li ſibi partus terraruꝫ vendicat diues: nõ q̄r
vti ipſe velit: ſed alijs denegare. Habes in/
quit multa bona. Neſcit auarus bona: niſi
ea que queſtuoſa ſunt nominare. Sed acq̄/
eſco ei vt bona dicantur que ſunt pecunia/
ria. Cur ergo de bonis facitis mala: cum de
Luc.16. malis bona facere debeatis? Scriptum eſt
eñ: Facite vobis amicos de mãmona ini/
quitatis. Ei ergo qui vti ſciat: multa bona
Ps.111. ſunt: ei qui vti neſciat: recte mala. Diſperſit
dedit pauperibꝰ: iuſticia eius manet in eter
num. Quid hoc melius bono ſi pauperibꝰ
largiaris: in quo tibi debitorẽ deum quadã
pietatis feneratione cõſtituas? Bona ſunt
ſi apias horrea iuſticie tue vt ſis panis pau
perum: vita egentiũ: oculus cecorũ: orbato
rum infantiũ pater. Habes vnde facias: q̄d
vereris? Tua te voce cõuenio. Habes mul/
ta bona in annos multos poſita: potes ⁊ ti
bi ⁊ alijs abundare. Habes fecunditatẽ pu
blicam: quid deſtrues horrea tua? Oſtendo
tibi vbi melius tua frumẽta cuſtodias: vbi
bñ ſepias: vbi fures ea tibi auferre non poſ
ſint. Include ea ĩ corde pauperũ: vbi nulla
tinea: nullus gurgulio ꝯſumat: nulla corrũ
pat vetuſtas. Habes apothecas inopum ſi/
nus: habes apothecas viduarũ domos: ha
bes apothecas ora infantium orphanorũ:
Ps.8. vt dicaꝰ tibi: Ex ore infantiũ ⁊ lactentiũ ꝑfe
ciſti laudẽ. Iſte ſint tibi apothece: q̄ mane/
ant in eternũ: iſta ſint tua horrea: que fecun
ditas futura nõ deſtruat. Nã q̄d iterũ faci/
as: ſi tibi plus natuꝫ fuerit anno ſequenti?
Iterum ergo ⁊ illa deſtrues: que nunc face/
re paraſ: ⁊ maiora facies. Dat eñ tibi fecun
ditatem deus: vt aut vincat: aut cõdemnet
auariciaꝫ tuã: quo excuſationẽ habere non
poſſis: Tu vero qđ per te multis naſci volu
it tibi ſoli reſeruas: imo et tibi ipſi adimis.
Magꝭ eñ ſeruares tibi: ſi diſpertires alijs.
Bonoruꝫ enim fructus munerum in eos ip/
ſos qui cõtulerunt conuertũtur: ⁊ gratia li/
beralitatis in auctorẽ boni operꝭ redit. De/
Osee.10. niq̄ ſcriptũ eſt: Seminate vobis ad iuſtici/
am. Eſto ſpiritalis agricola: ſere qđ tibi ꝓ/
ſit. Bona ſatio in corde viduarũ. Si terra ti
bi reddet fructꝰ vberiores q̄ acceperit: quã/
tomagis miſericordie remuneratio reddet
multipliciora que dederis.

De admonitione diuitis vt timeat ⁊ ſpe vana nõ fallatur: ac reprehenſione eorum qui dicunt nihil dandũ pauperibꝰ: quia deus eos maledixerit vt egerent: Ca. VIII.

d Einde homo neſcis quia terre par/
tum ꝑuenit dies mortis: miſericor/
dia autẽ incurſum mortis excludit.
Aſſiſtunt iam qui repoſcant animã tuam: ⁊
tu adhuc differs operum fructus tuorꝫ? Ad
huc tu tibi tẽpora viuendi longa meditarꝭ?
Stulte hac nocte anima tua auare repoſci/
tur: a tenebris incipit: ⁊ in tenebris perſeue
rat. Auaro ſemꝑ nox eſt: dies iuſto: cui dici/
tur: Amen amen dico tibi: hodie mecũ eris Luc.23.
in paradiſo. Stultꝰ ſicut luna mutatur: Iu Eccl.27.
ſti autẽ fulgebunt ſicut ſol in regno patris Matth.13.
eorum. Recte arguitur ſtulticie: qui in man
ducando ⁊ bibendo locarit ſpem ſuam. Et
ideo ei tẽpus mortis vrgetur: ſꝫm quod dic/
tum eſt ab ipſis qui gule ſeruiunt: Mandu Esa.22.
cemus ⁊ bibamꝰ: cras eñ moriemur. Stul/
tus q̄r anime ſue corporalia ſubminiſtrat:
que recõdit: que cui ſeruet ignorat. Et ideo
ei diciꝰ: Que autẽ paraſti cuiꝰ erunt? Quid
quotidie metiris: ⁊ numeras: ⁊ obſignas?
Quid aurũ trutinas: argentuꝫ ponderas?
Quantũ meliꝰ eſt liberalẽ eſſe diſpẽſatorẽ:
q̄ ſollicitũ cuſtodẽ. Quãtũ tibi ꝓdeſſet ad
gratiã multorũ pupillorũ patrẽ numerari:
q̄ inumeras ſtateras in ſacculo obſignatas
habere. Pecunia eñ hic relinquiꝰ: grã autẽ
operum bonorũ nobiſcũ ad iudicem meriti
defertur. Sed fortaſſe dicas qđ vulgo ſole/
tis dicere: Nõ debemus ei donare: cui deꝰ
ita maledixit vt eum egere vellet. Sed non

pauperes maledicti: cū dictuꝫ ſit a deo: Be
Matth.5. ati pauperes ſpiritu: qm̄ ipſoꝝ eſt regnum celorū. Nō de paupere ſed de diuite ſcriptura dicit: Captans precia frumēti maledictꝰ erit. Deinde non requiras quid vnuſquiſq; mereat̃. Miſericordia nō de meritis iudicare cōſueuit: ſed neceſſitatibꝰ ſubuenire: iuuare pauperē: nō examinare iuſticiam. Scriptum eſt em̄: Beatus qui intelligit ſuꝑ egenum
Ps.40. num ⁊ pauperē. Quis ē qui intelligit? Qui compatit̃ ei: qui aduertit conſortē eſſe nature: qui cognoſcit ꝙ ⁊ diuitem ⁊ pauperez fecit dominꝰ: qui ſcit ꝙ ſanctificet fructus ſuos ſi de his delibet aliquā pauperibꝰ portionem. Ergo cū habeas vnde largiaris: vide ne differas dicens: Cras dabo: ne largiendi amittas copiaꝫ. Periculoſa eſt de alterîꝰ ſalute dilatio. Poteſt fieri vt duꝫ tu differs illum: ille moriat̃. Magis ante morteꝫ precurre: ne auaricia te ⁊ cras impediat: ⁊ ꝓmiſſa fraudentur.

Quomodo iezabel que eſt auaricia ꝓmittat diuitibus contra iuſticiam poſſeſſionem quam deſiderant: Ca. IX.

f
Ed quid dicā ne differas liberalitatem? Utinam non approperes rapinam: vtinam qđ cupieris nō extorqueas: vtinam alienū non petas: negatum pretermittas: excuſatuꝫ patiēter feras: non audias illā iezabel que eſt auaricia: quodam ꝓfluuiū vanitatis dicentem: Ego tibi dabo poſſeſſionē quā deſideras. Tu triſtis es: quia vis menſuraꝫ cōſiderare iuſticie vt alienū nō eripias: ego habeo mea iura: meas leges: calūniabor vt ſpoliem: ⁊ vt poſſeſſio eripiat̃: vita pulſabitur. Quid em̄ aliud in illa hiſtoria niſi diuitū auaricia deſcribitur: que eſt vanū ꝓfluuiuꝫ qđ omnia fluuij more rapit: et nullo vſui ꝓfutura traducit? Hec eſt iezabel illa non vna ſed multiplex: nō vnius tēporis: ſed tēporū plurimorum: hec omnibꝰ dicit: ſicut in illa dicit viro ſuo achab: Surge ⁊ manduca panem: ⁊ redi ad
3.Regi.21. te: ego dabo tibi vineā nabuthe iezraelite. Et ſcripſit libruꝫ nomine achab: ⁊ ſignauit anulo illius: ⁊ miſit illū ad ſeniores ⁊ ad liberos: eos qui morabant̃ cum nabuthe. Et erat ſcriptū in libro: Jeiunate ieiuniū: ⁊ cōſtituite nabuthe in principē populi: ⁊ cōſtituite duos viros: filios iniquitatꝭ ex aduerſo eius: vt falſum teſtimoniū ꝓhibeant aduerſus eū dicentes: Benedixit deū ⁊ regeꝫ: ⁊ ꝓducite illum ⁊ lapidate.

De cōſuetudine diuitū qui cōtriſtant̃ ſi aliena rapere non poſſunt. Et quid facere debeat vt deus vel eorū p̄ces exaudiat: vel eoruꝫ ieiuniū reſpiciat: Ca. X.

q
Uam euidenter expꝛeſſa eſt diuitum ꝯſuetudo. Contriſtant̃ ſi aliena nō rapiant: renūciant cibo: ieiunant: nō vt peccatū minuāt: ſed vt crimen admittant. Uideas illos tunc cōuenientes ad eccleſiam officioſos: humiles: aſſiduos: vt effectum ſceleris impetrare mereant̃. Sed dicat illi deus: Nō hoc ieiuniū elegi: nec ſi flectas vt circulū collum tuū: cinerem etiā ⁊ cilitium ſubſternas: nec vocabitis ieiuniū ac
Esa.58. ceptum. Non tale ieiuniū elegi dicit dominus: ſed ſolue omnē colligationē iniuſticie: diſſolue obligationes violentarū cōmutationū: dimitte cōfractos in remiſſionē: conſcriptioneꝫ iniquā dirumpe: frange panem tuū eſurienti: egenos nō habentes tectum induc in domū tuam: ſi videris nudū cooperi: ⁊ domeſticos ſeminis tui nō deſpicieſ: tunc orieſ tibi matutinū lumen tuū: ⁊ ſanitas tua matutina orieſ: ⁊ p̄cedet ante te iuſticia: ⁊ maieſtas dei circūdabit te: tunc clamabis ⁊ deus exaudiet te: adhuc te loquente dicet: Ecce aſſuꝫ. Audis diues quid dn̄s deꝰ dicat: Et tu ad eccleſiā venis: nō vt ꝯuiuij aliquid pauperibꝰ largiaris: ſed vt auferas. Jeiunas nō vt conuiuij tui ſumptꝰ ꝓficiat egenis: ſed vt ſpoliū de egentibus adipiſcaris. Quid tibi vis cū libro: ⁊ charta: et ſignaculo: ⁊ conſcriptione: ⁊ vinculo iuris? Nō audiſti: Solue omnē colligationē iniuſticie: diſſolue obligationē violentarū commutationū: dimitte confractos in remiſſionē: ⁊ omnē ꝯſcriptionē iniquā dirūpe? Tu mihi tabulas offerſ: ego tibi recito dei legē. Tu attramēto ſcribis: ego ſpū dei inſcripta repeto oracula ꝓphetarū. Tu teſtimonia falſa cōponis: ego teſtimoniū cōſciētie tue poſco: quia iudicē tuū effugere ⁊ declinare nō poteris: cuius teſtimoniū non poteris recuſare in die qua reuelabit dn̄s occulta hominum. Tu dicis: Deſtruā horrea mea. Et dominus dicit: Sine magꝭ: quicqd intra hor

reū eſt pauperibꝰ deputari: ſine cellas iſtas pauperibꝰ ꝓdeſſe. Tu dicis: maiora faciaꝫ: ⁊ illo ꝯgrebabo omnia que nata ſunt mihi.
Esa 58. Dominꝰ dicit: Frange eſuriēti panem tuū. Tu dicis: tollaꝫ pauperi domū ſuā. Dominus autē dicit: vt egenos non habentes tectum inducas in domū tuam. Quomodo vis vt deꝰ te exaudiat: cū tu deuꝫ nō putes audiendū? Si nō acquieſcat̃ arbitrio diuitis: ſcena componit̃. Dei eſtimat̃ iniuria: ſi diuitis petitio refutet̃.

Quid eſt ꝙ duo falſi teſtes atteſtati ſunt nabuthe deum benedixiſſe ⁊ regem. Et quomō diuites cum calumniati nocuerint: ſimulent ſe dolere. Et quid ſibi velit ꝙ meretrices lauerunt ſe in ſanguine achab: Ca. XI.

o
Eum inquit bn̄dixit ⁊ regeꝫ. Equalis videlicet perſona: vt ſit equalis
3.Regi.21. cōtumelia. Benedixit inquit deum ⁊ regem. Ne diuitē maledicti nomen offendat: ⁊ ſermonis ipſo ledatur ſono: benedictio ꝓ maledicto vocat̃. Queruntur duo teſtes iniquitatis. Duobꝰ em̄ teſtibus ⁊ ſuſanna eſt appetita: duos teſtes ⁊ ſynagoga inuenit: qui aduerſum chriſtū falſa iactarent: duobꝰ teſtibus pauper occiditur. Produxerunt igit̃ nabuthe foras: ⁊ lapidauerūt eū. Utinaꝫ vel in ſuis ei liceret mori. Pauperi ipſam diues inuidet ſepulturā. Et factum eſt inquit cū audiſſet achab: qꝛ mortuus eſt nabuthe: cōſcidit veſtimenta ſua ⁊ cooperuit ſe cilitio. Et factū eſt poſt hec: ⁊ ſurrexit ⁊ deſcendit achab ad vineā nabuthe iezraelite poſſidere eam. Iraſcunt̃ diuites ⁊ calumniant̃ vt noceant: ſi non obtineant qđ deſiderauerint. Cū autem calūniati nocuerint: dolere ſe ſimulāt: triſtes tamē ⁊ tanquā meſti: nō corde ſed vultu in poſſeſſionis direpte locū ꝓdeunt: ⁊ impꝛeſſionis ſue iniquitate potiunt̃. Hic diuina moueſ iuſticia: ⁊ auarū digna ſeueritate cōdemnat dicens: Occidiſti ⁊ poſſediſti hereditatem. Propter hoc in loco in quo linxerūt canes ſanguinē nabuthe in eo lingent canes ſanguinē tuū: ⁊ meretrices lauabunt̃ in ſanguine tuo. O iuſta: quam ſeuera ſentētia: vt quā intulit alteri mortis acerbitatē: eam ipſe mortis ſue horrore diſſoluere ꝑderet̃. Inhumatū pauperez deus aſpicit: ⁊ ideo inſepultū diuitē iacere decernit: vt ⁊ mortuus luat ſue iniquitatis erumnam: qui nec mortuo putauit eſſe parcēdū. Itaq; vulneris ſui cruore ꝑfuſum cadauer: ſpecie funeris vite ſue ꝑdidit crudelitateꝫ. Hec cū pertulit pauper: diues arguebat̃: cū diues excepit penā: pauꝑ vīdicabat̃. Quid ſibi autē vult ꝙ meretrices lauerūt ſe in ſanguine eius: niſi forte vt meretricia quedam in illa feritate fuiſſe regis ꝑfidia ꝑderetur: vel cruenta luxuries: qui ſic fuit luxurioſus vt olus deſideraret: ſic cruentus vt ꝓpter olus hominē occideret? Digna auaruꝫ: digna auaricie pena cōſumit. Deniq; ⁊ iezabel ipſam comederūt canes ⁊ volucres celi: vt oſtenderet̃ ꝙ ſpiritalis nequitie fiat preda diuitis ſepultura. Fuge ergo diues huiuſmodi exitū. Sed fugies hmōi exitum: ſi fugeris huiuſmodi flagitiū. Noli eſſe achab: vt poſſeſſionem finitimā cōcupiſcas. Non tibi cohabitet iezabel illa feralis auaricia: que tibi cruenta perſuadeat: que cupiditates tuas nō reuocet ſed impellat: que te faciat triſtiorē: etiā cū deſiderata poſſederis: que te faciat nudū cū diues fueris.

Quod omnis auarus pauperiorē ſe iudicet: eo ꝙ ſibi deeſſe arbitret̃ quicquid ab alijs poſſidet̃. Et quomodo helias achab inueniſſe dicatur. Quomodo etiā diues puteuꝫ ſuum exundantem: vſu aliquo exercere nō ocio corrumpi ſinere debeat: Ca. XII.

p
Auperiorē em̄ ſe iudicat oīs abundās: quia ſibi deeſſe arbitrat̃: quicquid ab alijs poſſidet̃. Toto mundo eget: cuiꝰ non capit mūdus cupiditates: Eius autē qui fidelis eſt totꝰ mundus diuitiarū eſt. Toto mundo fugit: qui cōſiderās conſcientiā ſuam metuit depꝛehendi. Et ideo achab ad heliā ſcđm hiſtoriā ait: ſcđm enigmata autē diues ad pauperē: Inueniſti me inimicus meus. O miſera cōſcientia: que ſe ꝓdita modulauit. Et dixit helias ad eū: Inueni: quoniā feciſti malū in cōſpectu domini. Rex erat ille: ⁊ rex ſamarie achab: helias pauꝑ ⁊ indigēs pane: cui victꝰ defeciſſet ſubſtātia: niſi corui alimoniā miniſtraſſent. Adeo deiecta erat ꝯſciētia pctōris: vt nec regalꝭ potētie faſtu attolleret̃. Itaq; q̄lis vilis et degener: Inueniſti me inqt inimicꝰ meꝰ: depꝛehendiſti in me que latere putabaꝫ. Nul

la mentis meȩ occulta te fallunt. Jnueniſti
me: patent tibi vulnera mea: captiuitas ꝑ-
ſto eſt. Jnuenitur peccator: cũ iniquitas ei⁹
Pſ.16. ꝑditur. Juſtus autẽ dicit: Jgne me exami-
naſti: ⁊ non eſt inuenta in me iniq̃tas. Adã
cum lateret inuentus eſt: moyſi autem ne-
quaquã inuenta eſt ſepultura. Jnuent⁹ eſt
achab: nõ eſt inuentus helias. Et ſapientia
Prouer.1. dei dixit: Querẽt me mali: ⁊ nõ inuenient.
Unde et in euãgelio dominus noſter ieſus
querebat̃: ⁊ nõ inueniebatur. Culpa igitur
3.Reg.21. auctorẽ ſuũ ꝑdit. Unde ⁊ theſbites ait: Jn
ueni: quoniã feciſti malũ in cõſpectu domi-
ni: quia culpȩ reos tradit domin⁹: innocen-
tes autẽ nõ tradet in poteſtatẽ inimicorum
ſuorꝫ. Deniqȝ ſaul querebat ſanctũ dauid
⁊ inuenire nõ poterat: dauid vero ſanct⁹ re-
gem ſaul quẽ nõ querebat inuenit: quoniã
tradidit eũ domin⁹ in poteſtatẽ ipſius. Ca-
ptiua eſt igit̃ opulentia: paupertas libera.
Seruitis diuites ac miſerã quidem ſeruitu
tem: qui ſeruitis errori: ſeruitis cupiditati:
ſeruitis auariciȩ quȩ expleri nõ poteſt. Gur
ges quidã inſatiabiliſ: rapidior eſt cũ illata
demergit: ⁊ putei modo cum exundat cȩno
inquinat̃: terram rodit: nihil ſibi ꝓfuturaꝫ.
Uel hoc exemplo vos admoneri conuenit.
Pute⁹ enĩ ſi nihil haurias inerti ocio ⁊ de-
generi ſitu facile corrumpit̃: exercitat⁹ autẽ
niteſcit ad ſpeciẽ: dulceſcit ad potũ. Jta et
aceruus diuitiarũ: cumulo harenoſus: ſpe-
cioſus eſt vſu: ocio autẽ inutilis habet̃. De-
riuato igitur aliquid de hoc puteo: igneꝫ ar
Eccl.3. dentẽ reſtingue: quia elemoſyna reſiſtit pec
catis. Aqua aũt ſtatiua cito vermes facit.
Nõ ſtet theſaurus tuus: ne ignis tuus ſtet.
Stabit in te: niſi eũ operibuſ tuȩ miſeratio
nis auerteris. Jn quãtis vero ſis diues in-
Luc.16. cẽdijs cõſidera. Tua vox ẽ iſta dicẽtis: Pa-
ter abraam dic lazaro vt extremũ digiti ſui
intingat in aqua: ⁊ refrigeret linguã meaꝫ.
Tibi igit̃ ꝓficit quicq̃d inopi cõtuleris: ti-
bi creſcit quicq̃d in pauperes erogaueris.
Prouer.19. Scriptuꝫ eſt: Qui miſeret̃ pauperi fȩnerat
deo. Jpſe cibo in paupere paſcitur: ⁊ fruct⁹
iam in his eſt miſericordiȩ. Seminat̃ in ter-
ra: germinat in cȩlo. Plantat̃ in pauperes:
apud deuꝫ pullulat. Ne dixeris inquit: de-
us cras dabo. Qui nõ patit̃ te dicere: cras
dabo: quomodo patitur dicere: non dabo?
Nõ de tuo largiris pauperi: ſed de ſuo red-
dis. Qđ enĩ cõmune eſt in omniũ vſum da-
tum: tu ſolus vſurpas? Omniũ eſt terra: nõ
diuitum: ſed pauciores qui nõ vtunt̃ ſuo q̃
q̃ vtunt̃. Debitũ igitur reddis: non largiris
indebitum. Jdeoqȝ tibi dicit ſcriptura: De- Eccl.4.
clina paupi animã tuã: ⁊ redde debitũ tuũ:
⁊ reſpõde pacifica in manſuetudine.

Quã ſtulta ſit ſuperbia diuitum gloriantiũ de nobilitatis ꝓſapia. Et ꝙ meritũ heredum nõ in auro: ſed in virtute cõſiſtat: Ca. XIII.

Uid enĩ ſuperbis diues? Quid di-
q cis pauperi: noli me tangere? Non-
ne ſic vtero cõceptus: ⁊ natus es ex
vtero: quemadmoduꝫ ⁊ pauper eſt natus?
Quid te iactas de nobilitatis ꝓſapia? So-
letis ⁊ canum veſtrorũ origines ſicut diuitũ
recenſere: ſoletis ⁊ equorũ veſtrorum nobi-
litatem ſicut conſulum ꝑdicare. Jlle ex illo
patre generat⁹ ẽ: ⁊ illa matre edit⁹: ille auo
illo gaudet: illis ſe ꝓauis attollit. Sꝫ nihil
iſtud currentem iuuat. Nõ datur nobilitati
palma: ſed curſui. Deformior eſt victus: in
quo ⁊ nobilitas generiſ periclitat̃. Caue igi-
tur diues: ne in te erubeſcant tuorũ merita
maiorũ: ne forte ⁊ illis dicat̃: Cur talẽ inſti-
tuiſti: cur talẽ elegiſti herȩdẽ? Nõ in aurati
laq̃arib⁹: nec in porphyreticis orbib⁹ herȩ-
dis ẽ meritũ. Laus iſta nõ hoim ſed metal-
lorum eſt: in quib⁹ homines puniunt̃. Per
egentes aurũ querit̃: ⁊ egentibus denegat̃.
Laborant vt querant: laborant vt inueni-
ant: qđ habere nõ norunt. Miror tamẽ cur
eo vos diuites iactandos putetis: cũ aurũ
materia magis offenſiõis q̃ cõmẽdationis
gr̃a ſit. Lignũ enĩ offenſionis eſt aurũ: ⁊ vȩ
his q̃ ſectant̃ illud. Deniqȝ bñdicit̃ diues q̃ Eccl.31.
inuent⁹ eſt ſine macula: ⁊ qui poſt aurũ non
abijt: nec ſperauit in pecuniȩ theſauris. Sꝫ
quaſi is cognitus eſſe nõ poſſit: cũ ſibi deſi
derat demonſtrari. Quis eſt hic inquit? Et
laudabimus eũ. Fecit enĩ qđ mirari magis
quaſi nouũ: q̃ qđ quaſi vſitatũ recognoſce
re debeamus. Jtaqȝ qui in diuitijs potue-
rit cõprobari: is vere perfectus ⁊ dignus eſt
gloria. Qui potuit inquit tranſgredi ⁊ non
eſt tranſgreſſus: ⁊ facere mala et non fecit.
Auruꝫ ergo vobis in quo tanta illecebra er
roris eſt: nõ tã ſua gratia q̃ hoim pȩna com
mẽdat. An vos ampla extollũt atria? Quȩ
magis debent cõpungere: q̄ cũ ꝑplos capi-
ant: vocem excludunt pauperis: q̃q̃ nihil
ꝓſit audiri eam: quȩ etiã audita nihil ꝓfi-

cit. Deinde nõ ipſa vos pudoris aula admo
net: quia ȩdificando veſtras vultis ſupera-
re diuitias: nec tamẽ vincitis. Parietes ve-
ſtitis auro: homines nudatis. Clamat ante
domũ tuam nudus: ⁊ negligis: ⁊ tu ſollicit⁹
es quibus marmorib⁹ pauimenta veſtias.
Pecuniã paup querit ⁊ nõ habet: panẽ po-
ſtulat homo: ⁊ equus tuus aurũ ſub denti-
bus mandit. Sed delectant te ornamẽta ꝑ-
cioſa: cũ alij frumenta nõ habeant. Quan-
tũ o diues ſumis tibi iudiciũ. Populus eſu
rit: ⁊ tu horrea tua claudis: populus deplo-
rat: ⁊ tu gemmã tuam verſas. Infȩlix cuius
in poteſtate eſt tantorũ animas a morte de-
fendere: ⁊ nõ eſt voluntas. Totius vitã po-
puli poterat anuli tui gemma ſeruare. Au-
Job.29. di plane qualis diuitẽ deceat ꝑdicatio. Li-
beraui inquit pauperẽ de manu potentis:
⁊ orphanũ cui nõ erat adiutor adiuui. Be-
nedictio perituri ſup me venit: os autem vi
duȩ me benedixit. Juſticiam induebar: ocu
lus eram cȩcorũ: pes autẽ claudorũ: ego erã
pater orphanorũ. Et infra: Ante fores me-
as nõ habitauit hoſpes: oſtium autem me-
um omni venienti patuit. Si autẽ peccaui
imprudens: nõ celaui culpam meã: neqȝ re-
ueritus ſum multitudinẽ plȩbis: vt non an
nunciarẽ ꝑſentib⁹ eis. Si paſſus ſum infir-
mum exire oſtiũ meũ vacuo ſinu. Cautionẽ
q̃ ſi quã habui debitoris: ſciſſã ſine debiti
recuperatione reddidi ſine mora. Nã quid
etiã illud repetam: ꝙ in omni infirmo fleuiſ
ſe ſe dixit: ⁊ ingemuiſſe ſe cũ videret virum
in neceſſitate: ſe autẽ in bonis. Sꝫ ⁊ tunc ſi-
bi magis fuiſſe dies malorũ cum ſe habere
cerneret: alioſ indigere. Si hoc ille dicit qui
nunquã viduȩ oculũ fecit tabeſcere: qui nũ
quã panem ſuũ ſolus manducauit: ⁊ nõ or-
phano tradidit: quẽ a iuuentute ſua nutri-
uit: aluit: inſtituit parentis affectu: qui nũ-
quã nuduꝫ deſpexit: qui morientẽ operuit:
qui velleribus ouium ſuarũ infirmorum ca
lefecit humeros: nõ oppreſſit pupillũ: nunq̃
diuitijs delectatus eſt: nunquã gratulatus
eſt lapſu inimicoruꝫ ſuorum: ſi qui fecit hȩc
de ſummis cȩpit egredi diuitijs: ſi nihil ex
patrimonio tanto niſi ſolum fructũ miſeri-
cordiȩ reportauit: quid de te futurũ eſt: qui
tuo neſciſ vti patrimonio: qui in ſummis di
uitijs dies ſuſtines mẽdicitatis: quia nulli
largiris: nulli ſubuenis?

Quomõ diuites cuſtodes ſint ⁊ ſerui diuitiaruꝫ: Et ideo illas potius pauperibus erogare debeãt ꝓ melioribus rebus acquirẽdis. Et de pauperibus abundãtibus ⁊ diuitibus egentib⁹: Ca. XIIII.

Uſtos ergo es tuaruꝫ nõ dominus
c facultatũ. Qui auruꝫ terrȩ infodis:
miniſter vtiqȝ eius nõ arbiter. Sed Matth.6.
vbi theſaurus tuus: ibi ⁊ cor tuum. Ergo in
illo auro cor tuũ infodiſti terrȩ. Uende po-
tius aurum: ⁊ eme ſalutẽ: vende lapidem et
eme regnũ dei: vende agrum ⁊ eme tibi vi-
tam ȩternam. Uera allego: q̄ verba aſtruo
veritatiſ. Si vis ꝑfectus eſſe inquit: omnia Matth.19.
quȩcũqȝ habes vende: ⁊ da pauperib⁹: ⁊ ha
bebis theſaurũ in cȩlo. Et noli cõtriſtari cũ
hȩc audis: ne dicatur ⁊ tibi: ſicut ⁊ illi adole
ſcenti diuiti dictum eſt: Q̃ difficile qui poſ Ibi.s.
ſeſſiones habent in regnũ dei intrabũt: ma
gis cũ hȩc legis conſidera: q̄ iſta tibi poteſt
mors eripere: poteſtas ſuꝑioris tollere. De-
inde quia poteris parua ꝓ magnis: caduca
ꝓ ȩternis: theſauros pecuniȩ ꝓ theſauris
gratiȩ vendere. Jſti corrumpunt̃: illi ꝑma-
nent. Cõſidera quia hos ſoluſ nõ poſſides.
Poſſidet enĩ tinea: poſſidet erugo: quȩ con
ſumit pecuniã. Has tibi conſortes auaricia
dedit. Uide autẽ quos tibi det gratia debi
tores. Splendidũ in panibus: benedicẽt la
bia iuſtorum: ⁊ teſtimoniũ bonitatis illius
fiet. Facit tibi patrẽ debitorẽ deum: qui ꝓ
munere quo paup adiutus eſt: fȩnus exol-
uet: quaſi boni debitor creditoris. Facit ti-
bi debitorẽ filiũ dei: qui ait: Eſuriui: ⁊ dedi Matth.25.
ſtis mihi manducare: ſitiui: ⁊ dediſtis mihi
bibere: hoſpes eram: ⁊ collegiſtis me: nudus
⁊ operuiſtis me. Qđ enĩ vnicuiqȝ minimorũ
collatum fuerit ſibi dicit eſſe collatum. Ne-
ſcis o hõ ſtruere diuitias. Si vis diues eẽ:
eſto pauper ſeculo: vt ſis diues deo. Diues
fidei: diues eſt deo. Qui diues eſt in miſeri
cordia: hic eſt diues in deo. Diues in ſimpli
citate: diues deo eſt. Diues ſapientiȩ ⁊ ſciẽ-
tiȩ: diues eſt deo. Sunt qui in paupertate
abundent: ⁊ qui in diuitijs egeant. Abun-
dant pauperes: quorũ ꝓfunda paupertas:
Abundauit in diuitijs ſimplicitatis ſuȩ: di
uites autẽ eguerunt ⁊ eſurierũt. Neqȝ enim
ocioſe ſcriptum eſt: Diuitum pauperes prȩ
poſiti erunt: et proprij ſerui dominis fȩne-
rabunt: quia diuites ⁊ domini ſuperuacua
et vana ſeminant: ex quibus non fructum

colligant: ſed ſpinas metant. Ideo pau/
peribus diuites erunt ſubditi: ⁊ ſerui domi
nis ſpiritalia fenerabunt: quemadmodum
diues rogabat vt ſibi ſtillam aque pauper
lazarus feneraret. Potes et tu diues iſtam
implere ſententiã: ſi largieris pauperi: ⁊ do
Prouer.19. mino feneraueris. Qui eñ largit pauperi:
dño fenerat. Pulchre aũt ſanctus dauid in
pſalmo ſeptuageſimoquinto: hymnũ deo
cõcinens ad aſſyriũ ſcriptum: hoc eſt: aduer
ſus neqtias ſpiritales: aſſyriũ inanẽ ac va/
Pſ.75. cuũ principẽ iſtius mũdi: ita cepit: Not⁹ in
iudea deus: in iſrael magnũ nomẽ eius: hoc
eſt: nõ in diuitib⁹: nõ in nobilib⁹: vel in po-
tentibus: ſed in anima cõfitente deo: nõ in
principib⁹ ⁊ cõſulibus: ſed in eo qui deũ vi/
det. Ipſe eſt eñ iſrael in quo pfunda fides
Abl.3. ad cognitionẽ dei potuit puenire. Et factuſ
eſt in pace locus ei⁹: ⁊ habitatio ei⁹ in ſyon:
vbi quietus affectus: nullis diuerſarũ cupi
ditatũ exagitat fluctib⁹: nullis auaricie tur
batur pcellis: nullis querendarũ diuitiarũ
igneſcit incẽdijs. Ipſe eſt qui ſpeculat eter-
na: ⁊ habitat in ſyon: cõfringens omnia ſpi
ritaliũ inſtrumenta bellox: cõterens arcus
quib⁹ diabolus ignita dirigens iacula: gra
ues pectorib⁹ hominũ ſolet inurere paſſio/
nes. Sed illa iacula iuſto nocere nõ poſſũt:
cui deus lux eſt: tantũqz abeſt a caligantiũ
horrore tenebrarũ: vt aduerſarius in eo lo/
cum habere nõ poſſit: qui etiã principibus
ſe cõſueuit infundere: ſicut infudit iude pdi
tori: cõcidens tanquã in ſilua lignorũ fidei
ianuas: vt in cor eius haberet ingreſſum: et
eterni nominis tabernaculũ poſſideret. Er-
go princeps huius mundi quaſi improbus
vſurpator cõcidit ianuas: vt violentus in-
troeat: domin⁹ autẽ quaſi pius illuſtrat ſer-
uulos: ⁊ eorũ fulgentib⁹ meritis: ⁊ claritate
virtutum: tenebras mundi hui⁹ illuminat.
Hanc pacifici atqz manſueti habent apud
deum gratiam: ſobria mẽtis ſue tranquilli/
tate fundati.

Qd omnes viri diuitiarũ inſipientes dicantur: ⁊ corde turbati. Et quomodo dormiant ſomnum ſuum. Quomõ etiã dormitarint qui aſcenderũt equos: Ca. XV.

Inſipientes aũt corde turbant: ⁊ ip
i ſi ſibi ſunt prie exagitationis auc
tores: qz deſideriorũ ſuox eſtu vol/
uunt: ⁊ quodã ſalo fluctuant. Qui aũt ſint
iſti: ppheta ſignificauit dicẽdo: Omnes vi Pſ.75.
ri diuitiax. Omnes dixit: nullũ excepit. Et
bene viros diuitiarũ appellauit: nõ diuitias
virorum: vt oſtenderet eos non poſſeſſores
diuitiarũ eſſe: ſed a ſuis diuitijs poſſideri.
Poſſeſſio eñ poſſeſſoris debet eſſe: nõ poſ/
ſeſſor poſſeſſionis. Quicũqz igitur patrimo
nio ſuo tanqz poſſeſſione nõ vtitur: qui lar/
giri pauperi ⁊ diſpenſare nõ nouit: is ſuarũ
ſeruulus eſt: nõ domin⁹ facultatũ: qz aliena
cuſtodit vt famulus: nõ tãquã domin⁹ ſuis
vtit. In huiuſmodi ergo affectu dicim⁹: qz
vir diuitiarũ ſit: nõ diuitie viri. Intellectus
eñ bonus vtentib⁹ eo: qui autẽ non intelli/
git: is vtiqz intellectus ſibi gratiã nõ poteſt
vendicare: ⁊ ideo ſomno temulentie cõſopi
tus obdormit. Huiuſmodi igit viri ſomnũ
ſuum dormiũt: nõ chriſti dormiunt ſomnũ.
Et qui ſomnũ chriſti nõ dormiũt: nõ habẽt
chriſti quietẽ: nõ ſurgunt xpi reſurrectione:
quia ipſe ait: Ego dormiui: ⁊ quieui: ⁊ ſurre Pſ.3.
xi: quoniã domin⁹ ſuſcepit me. In hoc quo
qz ſeculo dormiant digni habiti increpatio-
ne celeſti: quia aſcenderũt equos: quos re/
frenare nõ poterant. Legimus alibi dicen/
tem eccleſiã ſiue animã. Poſuit me currus Cant.6.
aminadab. Si ergo anima currus eſt: vide
ne equus caro ſit. Agitator autẽ vigor men
tis qui regit carnem: ⁊ motus eius velut qſ/
dam equos: prudẽtie habenis coercet. Dor
mitauerunt ergo qui aſcenderũt equos cor
poris voluptates: nullo eas moderamine
gubernãtes. Unde ⁊ aſcẽſores eos qz equi/
tes vel agitatores maluit nũcupare. Agita
tor eñ cum diſciplina et arte p arbitrio ſuo
equos agitat: vel currentes incitat: vel re-
flectit indomitos: vel reuocat fatigatos: vl
manſuetos p ſua voluntate conuertit. Un
de cũ reciperetur helias: ⁊ curru quaſi ad ce
lum ferretur: clamauit ad eũ heliſeus: Pa/ 4.Reg.2.
ter pater agitator iſrael ⁊ eques ei⁹: hoc eſt:
qui populum domini bono ductu regebas
cõſtantie merito: hos accepiſti currus: hos
equos ad diuina currẽtes: quia moderato
rem te animarum humanarũ dominus cõ/
probauit: ideo tanquã boni auriga certa-
minis victor eterno premio coronaris. In/
abachuc quoqz ppheta lectum eſt: ad ipſũ
dominũ dictum: Aſcende ſup equos tuos: Abacuc.
⁊ equitatus tuus ſalus. Agitauit eñ aplos
ſuos: quoſ per diuerſa mundi direxit: vt to
to orbi euangelium pdicarent. Aſcende ait

quaſi rectori: nõ quaſi equox aſcẽſori. Aſcẽ
dit eñ etiã eques: nõ tantũmodo vt ſedeat
ſed vt regat: eo qz deſidioſus et piger: ſom/
nolẽtus pferre nõ poſſit mentis inceſſum.
De equite aũt lectũ eſt: Et eques aſcendit
retrorſũ: expectans ſalutẽ dñi. Et eñ quia
nemo ſine lapſu eſt: etiã ſi quis ceciderit: et
terrenis aliquib⁹ vitijs fuerit implex⁹: ſi tñ
nõ abijciat ſpem reſurgendi: fret⁹ miſerati/
one diuina pueniet ad ſalutẽ. De aſcenſore
vero manifeſtũ eſt indiciũ: qz repheñſibilis
habeat: qñ moyſes ipſe ait in cantico exo/
Exo.15. di: Equũ ⁊ aſcenſorẽ picit in mare. Et in
Zacharie.12. zacharia locut⁹ eſt dñs dicens: Percutiam
omnẽ equũ in amẽtia: ⁊ aſcenſorẽ ei⁹ in inſi
pientia. Nõ dixit ſolũ equũ: ſed aſcenſorẽ:
quõ in exodo habes: equũ ⁊ aſcenſorẽ. Ubi
eſt eñ aſcenſor: qui nõ põt equũ prium gu
bernare: ſi indomito furore in prupta ⁊ peri
culoſa raptat? Quid igit vobis in equis cõ
Pſ.32. fiditis diuites? Mendax eſt equ⁹ ad ſalutẽ.
Pſ.19. Quid in currib⁹ vobis plauditis? Hi in cur
ribus: ⁊ hi in equis: nos aũt in nomine dei
magnificabimur. Ipſi obligati ſũt ⁊ ceciderũ
re: nos autẽ ſurreximus et erecti ſum⁹. No/
lite amare adhinnientes: nolite fremitu li/
bidinis excitari. Terribilis eſt domin⁹: ⁊ cui
nemo poſſit potens ⁊ diues reſiſtere: iudi-
cium celeſte iaculat.

Quõ diuites quieſcere ⁊ feriare debeant a flagitijs: ⁊ cõfiteri domino in fide: hũilitate: ⁊ deuota oratione. Et qz multi diuites pter pfidiã perierint: Ca. XVI.

Onum eſt vt iam quieſcatis: ⁊ a fla
b gitijs feriãtes: reuereamini dñi po-
teſtatẽ. Ideo dictũ eſt parricide ca/
Geñ.4. in: Peccaſti quieſce: vt modũ peccato ſuo
poneret. Cogitationes veſtre confiteantur
dño: nõ dicatis: nõ peccauim⁹. Dixit tñ ſan
1.Cor.4. ct⁹ paulus: Etſi nihil mihi cõſcius ſũ: addi/
dit tamẽ: Sed nõ in hoc iuſtificat⁹ ſum. Et
vos etiã ſi nihil eſtis cõſcij: cõfiteamini ta/
men dño: ne quid ſit qd vos pterceat. Et eñ
cõfitetur dño: etſi reliquas cogitationes ad
bibuerit ad cõfeſſionẽ: diem feſtum mentis
1.Cor.5. celebrabit arcano: ⁊ epulabit nõ in fermen/
to malicie ⁊ nequitie: ſed in azymis ſinceri-
tatis ⁊ veritatis. Itaqz in cõcluſione cõuer/
Pſ.75. ſus ad vos ppha dicit: Orate ⁊ reddite do/
mino deo veſtro: id eſt: Nolite diſſimulare
diuites: dies inſtat: orate p peccatis veſtri:
reddite p beneficijs que habetis munera.
Ab ipſo accepiſtis qd offeratis: ipſi⁹ eſt qd
ei ſoluitis. Dona inquit mea ⁊ data mea: h
eſt: que offertis mihi dona: data ſunt mea.
Ego ea dedi vobis atqz donaui. Deniqz p/
pheta ait: Quoniã bonox meorũ nõ eges: Pſ.15.
tua tibi offero: quoniã nõ habeo qd nõ de/
diſti. Fides eſt que dona cõciliat: humili/
tas eſt que oblata cõmẽdat. Fide abel plu/ Heb.11.
rimã hoſtiã obtulit deo. Ideo ſup cain fra-
tris munera: placuit munus abel: qz fide vi
cit. Nam vnde pauperis magis qz diuitis
placet? Quia paup fide ditior eſt: ſobrieta/
te locupletior: ⁊ cuĩ ſit paup ex illis eſt qui/
bus dicit: Tibi offerent reges munera. Nõ Pſ.67.
eñ purpuratis offerentib⁹: ſed motus pri
os regentib⁹ ieſus dñs delectat: qui corpo/
rali laſciuie mẽtis dominent imperio. Ora/
te ergo diuites: nõ habetis in operib⁹ quod
placeat. Orate p peccatis veſtris atqz flagi
tijs: ⁊ reddite dño deo veſtro munera: Red
dite in pauperes: in egenos: ſoluite in ino/
pes: fenerate que placare poſſint deũ pter
flagitia veſtra. Aliter eñ nõ poteſtis. Ergo
quẽ vltorẽ timetis: facite vobis eum debi/
torem. Nõ accipiã inquit de domo tua vitu Pſ.49.
los: neqz de gregibus tuis hircos: quoniã
mee ſunt omnes fere ſiluarũ. Quicqd obtu
leritis meũ eſt: qz totus orbis me⁹ eſt. Non
exigo qd meũ eſt: ſed eſt qd de veſtro mihi
poſſitis offerre. Studio deuotionis ⁊ fidei:
nõ ſacrificiorũ ambitione delector. Tantũ/ Abl.3.
modo o homo immola deo ſacrificium lau/
dis: ⁊ redde altiſſimo vota tua. Aut certe ſi
placet ſic accipiã. Quoniã dixit obdormiſſe
ſomnũ ſuum diuites: increpationes pmiſit
domini in eos: terrorẽ ſubtexuit: potentiã
pdicauit: cui nec diuites reſiſtãt: ⁊ cõuerſus
ad vniuerſos ait: Diuites dormitent: diui/
tes increpentur. Oro vos: orate et reddite Pſ.75.
domino deo veſtro omnes qui ĩ circuitu ei⁹
offerunt munera: id eſt: gratias agite pau/ Act.10.
peres: quia nõ eſt perſonarum acceptor de/
us. Illi diuitias ſeruent: cõdant pecuniam
auri: aggerent argenti theſauros: vos ora/
te qui aliud non habetis: voſ orate qui hoc
ſolum habetis quod eſt auro precioſius et
argento. Uos reddite munera qui a domi/
no non receditis: qui eſtis in circuitu: quo/
niam qui eratis longe facti eſtis pe. Qui
autem prope ſibi videntur eſſe per diuitias
ac potentiã: longe facti ſũt pter auariciã.

Nemo em̄ foris ē: niſi quē culpa excluſerit: ſicut ejecit adā de paradiſo ⁊ euā neglexit: nemo longe: niſi quē flagitia ꝓpria relegauerint. Ergo vos ꝓpe poſiti orate ⁊ reddite munera terribili deo: ⁊ ei qui aufert principū ſpiritū: terribili apud reges terrę: eo ꝙ nullo redimat̃ diuitis p̃mio: nullo inflectatur potentiū ſup̄cilio: qui culpę ꝑcia diſcriminat: qui quo plus alicui contulerit: eo pluſ exigit ab eo. Saul ꝑuato ꝯtulit regnū: ſed qꝛ mandatū nō cuſtodiuit: ⁊ regnū amiſit ⁊ ſpiritū. Multos reges gentiū ꝓpter ꝑfidiā fecit ꝑſo patrū eſſe captiuos. Et vt iā de ꝓpoſita loquamur hiſtoria: qui achab regē cęleſtib⁹ ingratū beneficijs ita iuſſit occidi: vt canes ei⁹ vulnera lamberēt. Etem̄ qꝛ pauperis vineā cōcupierat: nequaq̄ tantis opib⁹ explet⁹ imperij: infra oēm inopiā redactus eſt a dn̄o. Nō qui vulnera ei⁹ lauaret inuētus eſt: nō qui corpus operiret. Defecit circa eū hominū humanitas: canū ſucceſſit aſperitaſ. Dignos plane ſui miniſtroſ funeris auarus inuenit. Pſ.75.

Queādmodū achab dicat̃ cōmotus ante faciē dei: vt in dieb⁹ ei⁹ nō inducerent̃ ſup eū mala: Et ꝙ dn̄s etiā circa indignos ꝓmiſſa ſua ſeruet: Ca. XVII.

Oc loco orit̃ illud q̄ſtionis: quō legimus dixiſſe dn̄m ad heliā: Vidiſti queādmodū cōmotus eſt achab a facie mea? Nō inducā in dieb⁹ eius mala: ſed in dieb⁹ filij eius inducā mala. Aut quō dicimus: qꝛ valet apud dn̄m pęnitētia? Ecce rex mot⁹ eſt a facie dei: ⁊ ibat plorans: et cōſcidit veſtimēta ſua: ⁊ operuit ſe cilitio: ⁊ erat indut⁹ ſacco ex illo die quo iterfecit nabuthe iezraelitā: ita vt deū miſcōia cōmoueret ⁊ mutaret ſententiā. Ergo aut pęnitentia nō valuit: nec inflexit dn̄m miſericordē: aut oraculū falſum eſt: Nā achab vict⁹ eſt ⁊ occiſus. Sed cōſidera qꝛ iezabel habuit vxorē cuius inflāmabat̃ arbitrio: quę cōuertit cor eiuſ: ⁊ nimijs ſacrilegijs execrabilē fecit. Et hunc ꝗ pęnitētię eius reuocauit affectū. Dn̄s aūt nō pōt mutabilis ęſtimari: ſi ꝯfeſſionis imemori nō putabat eſſe ſeruandū qꝺ ꝓmiſerat cōfitenti. Accipe aliud verius: Et idigno ſeruauit dn̄s tenorē ſentētię ſuę: ſed beneficia circa ſe diuina ipſe nō tenuit. Intulerat bellū rex ſyrię: victus eſt ⁊ ſeruatus ad veniā: captiuus q̄ʒ libertati donat⁹: ⁊ remiſſus ad regnū eſt. Qꝺ fuit diuinę ſententię nō ſolū euaſit achab: ſed etiā triūphauit: ꝙ ipſius ignauię hoſtem ſibi quo vinceret armauit: ⁊ certe fuerat monitus a ꝓpheta dicente: Cognoſce ⁊ vide q̄d facias. Monitus inquā erat eo ꝙ cōtra ſyrię regis pueros deberet̃ gratię cęleſtis auxiliū: qm̄ dixiſſent: Deus montiū: de⁹ iſrael: ⁊ nō deus baal: propter hoc inquit obtinuerūt ꝓ nobis. Et ideo inquit ſi nō plene obtinuerim⁹ eos in locū ſyrię regis ſatrapas ꝯſtituite: vt virtutem illis ⁊ potentiā regis auferret. Denique primo cōgreſſu vicit vt fugaret hoſtē: ſecundo vicit quando captum imperio ſuo reddit. Qua cauſa vincendi eius euidēter reſultauit oraculum: dicente vno ex filijs ꝓphetarum ad ꝓximum ſuum: Occide me. Et noluit homo occidere eum. Et dixit: Eo ꝙ non obediſti verbo domini: ecce tu recedes a me: et interficiet te leo. Et receſſit ab eo: ⁊ inuenit eū leo: ⁊ interfecit eū. Et poſt hoc alius ꝓpheta aſtitit ante regem iſrael: ⁊ dixit ad eum: Hęc dicit dominus: quoniā dimiſiſti tu virum exterminationis de manu tua: ecce anima tua ꝓ anima illius: ⁊ populus tuus ꝓ populo illi⁹. Liquet igit̃ his oraculis: ꝙ domin⁹ etiā circa indignos ꝓmiſſa ſua ſeruet: ſed impioſ aut ſtulticia ſua opprimi: aut alia p̄uaricatiōe dānari: etiā ſi primę p̄uaricationis laqueos euaſerint.

b 3.Regl.21.
3.Regl.20.
Abl.ſ.

Plurima hr̄e cupit qui poſſidet oīa diues:
 Nēpe inopes reddit copia magna viros.
Vn̄ habeant/cura eſt paucis: ſ oportet hr̄e
 Per ſcelus atq̄ʒ nefas: paup vbiq̄ʒ iacet.
Hoc pſ Ambroſi⁹ Nabuthe teſtat̃ i vmbra:
 Qui ꝓ rure ſuo/rege volente/cadit.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Nabuthe iezraelita explicit.

Liber De Helia et Jeiunio

Capitulorū libri de Helia ⁊ Jeiunio ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratione diuinū ad patres reſultauerit oraculū: vt egredientes ad bellū tuba canerent: ⁊ cur nos etiā tuba canere debeamus. Ca. I.

Qꝛ magna virtus ſit ieiunij: q̄ʒq̄ʒ ſpecioſa ac valida eius militia: Exēplo chriſti atq̄ʒ ſancti helię cōprobata. Ca. II.

Quid ſit ieiuniū. Et de ieiunio ſancti iohānis: ⁊ q̄lis eſca a nobis q̄rēda ſit. Ca. III.

De origine ⁊ antiquitate ieiunij: a quo primus vſus mundi cępit: qꝺ in paradiſo ꝓ prima lege cōſtitutū fuit. Qꝛq̄ʒ ieiunium operiat id qꝺ gula denudauerit. Ca. IIII.

Qꝛ ebrietas noe obdormire fecerit: ⁊ ꝑ ignorantiā nudauerit. Qꝛq̄ʒ ebritas ſeruitutē ⁊ incęſtum induxerit. Et quō abraam nō miniſtrauerit vinū in ſuo conuiuio. Neq̄ʒ iohānes eo vſus fuerit: neq̄ʒ moyſes amaritudines aq̄ruʒ vino tēperauerit. Ca. V.

De lege ieiunij a moyſe data: et de ieiunio eiuſdē. Et ꝙ ſterilitatē matrum ſamſon ⁊ ſamuelis abſtinentia vini fęcundauerit: quibuſq̄ʒ cibis heliſęus filios ꝓphetaruʒ aluerit. Ca. VI.

Qꝛ tres pueri hebręorū ieiuni in caminū ignis intrantes: non ſolum nō lęſi: ſed ⁊ illic refrigerati fuerint. Et ꝙ danielis ieiuniū etiā leones ieiunare docuerit. Ca. VII.

De vtilitatibus ieiunij. Et de eſcarū laqueis: et inquietudine et periculis conuiuiorum. Ca. VIII.

Qua ratione potētes ꝓhibeant̃ vina bibere. Et de ieiunio iudith. Qꝛq̄ʒ heſter pulchrior facta ſit ieiunio: Aman aūt ſuę ebrietatis pęnā exoluerit. Ac de multis excellentibuſq̄ʒ ieiunij p̄conijs. Ca. IX.

Queādmodū myſtica menſa ieiunio cōparetur. Et quę fames faciat acceptabile ieiunium. Quidq̄ʒ ſit qꝺ dicitur: Cum ieiunatis vngite capita veſtra: et de duplici capite: ac de vnguēto ſobrietatis ⁊ oleo lęticię. Ca. X.

Qꝛ amara optabiliora ſint dulcioribus. Et quō eſca ad horā dulcis: in poſterū exemplo eſau amarior efficiat̃. Et ꝙ nihil ꝓſit ieiuniū ad iactantiā factū. Ca. XI.

Queādmodum ebrietas in omne facinus p̄cipitet. Et de conuiuijs lubricorum hominū. Ca. XII.

De cōuiuijs pręliatorū ⁊ fortiſſimorū adoleſcentū. Et de potu ad ęquales calices. Et de furoris poculo. Ca. XIII.

De reprehenſione eorum qui cōuiuia illicita p̄parant. Et ꝙ maior ſit vis vini q̄ʒ veneni. Ca. XIIII.

Quid de ebrietate eſaias loquat̃. Et ꝙ non ſolū vinū ſed etiā ſicera inebriet. Et quid ſignificet: Calix aureus babylon i manu domini. Et quomō vas apoſtoloꝝ fictile ſit. Ca. XV.

De magna ebrietatis deteſtatiōe. Ca. XVI

De obteſtationib⁹ ⁊ ſacramentis potantiū quę violare nefas arbitrant̃. Et quō ſępe vino ſecretiora hoīs extorqueant̃. Qꝛq̄ʒ frequens ingurgitatio interiora hominis abſumat. Ca. XVII.

Quō etiā fęminę vſq̄ʒ ad ebrietatē bibant: ⁊ inde in platęis inuerecundos viris ſub cōſpectu adoleſcentulorū intēperantium ducāt choros. Et quid boni ſit ſobrietas: quid mali intēperantia. Ca. XVIII.

Quid ſibi ſperare debeant bene paſti ⁊ luxurioſi. Et de viſione tyri. Qꝛq̄ʒ mare nulla neceſſitate ſed ſola humana intēperantia inquietatū fuerit. Et quō luxurioſi nauibus aſſimilent̃. Ca. XIX.

Quis dicat̃ cant⁹ meretricis: de quo in eſaia: Eritq̄ʒ poſt annos ſeptuaginta tyrus vt canticū meretricis. Et de miſericordia medici: ⁊ ſaluatoris gratia: ⁊ quibus modis quęrēda ſit. Ca. XX.

Quō intelligendū ſit illud ꝓphetę: Ecce venit dn̄s diſperdere orbem terrarū. Et quō athletę ſimus quibus multis certaminibus in ſtadio currēdū eſt ꝓ brauio: ⁊ ideo ſobrietate et abſtinentię exercitio nobis opus ſit. Ca. XXI.

Qua ratione corpus noſtrum ieiunijs caſtigandū ſit: comeſſationeſq̄ʒ indecorę fugiendę: ne ſuccūbētes in ſtadio: exortes venia: multis fautoribus mcrorē afferam⁹. Et de ablutione aquę baptiſmatis: ꝙq̄ʒ feſtinandū ſit ad gratiā. Ca. XXII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Helia ⁊ Ieiunio: In quo ieiunij ac ſobrietatis virtutē excellēter cōmendat: Ebrietatiſq́ ⁊ gule vitium arguta diſputatione cōdēnat: feliciter incipit.

Qua ratione diuinū ad patres reſultauerit oraculū: vt egredientes ad bellū tuba canerent: ⁊ cur nos etiā tuba canere debeam⁹: Ca. I.

d
Iuinum ad patres reſultauit oraculū: vt cū egrederent̄ ad bellum tuba canerēt: cui⁹ ſonitu dn̄s reminiſceretur populi ſui: quo petitum conferret auxilium: pluſq́ miſericordię ſuę incētiua cognoſtētes in dieb⁹ lętitię ſuę: in neomenijs ſuis cōcinerent tubarum ſono.
Ps. 80. Unde ⁊ dauid dicit: Canite initio mēſis tuba: in die inſigni ſolēnitatis veſtrę. Ueniet igit̄ nobis dies ſollēnitatis ⁊ iam appropinquat: Cananus tuba tanquā in prœliū progredientes: Canam⁹ tuba vt annūciemus ſollēnitatis diē: ſimul nobis ⁊ certamē imminet: ⁊ victoria repromittit̄. Uictoria noſtra crux chriſti eſt: tropheū noſtrum paſcha eſt dn̄i ieſu. Sed ille ante eſt ꝓliatus vt vinceret: nō ꝙ ipſe egeret certamine: ſed vt nobis formā debellādi ꝑſcriberet: ⁊ poſtea daret gratiā triūphandi. Certamē noſtrū ieiuniū eſt. Deniq́ ieiunauit ſaluator: ⁊ ſic tēptator ad eū acceſſit. Et primū gulę direxit ſpiculū dicens: Si filius dei es dic lapidi huic vt
Matth. 4. panis fiat. Ille cibū velut eſcam laquei prętēdit: vt ſic illaquearet appetentiā corporalē. Domin⁹ ieiuniū ꝓtulit: vt laqueos tēptatoris ſui ⁊ vincula diſſolueret. Deniq́ ſic habes ſcriptū:
Deut. 8. Nō in ſolo pane viuit homo: ſ in omni verbo dei. Illo laqueo adā fuerat ſtrangulat⁹: hac abſolutione diabolicę q̄ſtionis ois homo eſt liberatus.

Quā magna virtus ſit ieiunij: q̄ ꝗ ſpecioſa ac valida eius militia: Exemplo chriſti atq́ ſancti helie cōprobata: Ca. II.

m
Agna virtus eſt ieiunij. Deniq́ tam ſpecioſa militia eſt vt ieiunare delectaret ⁊ chriſtū: tam valida vt ad cęlum hoies eleuaret. Et vt humanis magis q̄ diuinis vtar exemplis: Helię ieiuno ore vox emiſſa: cęlū clauſit ſacrilego populo iudęorū. Etenī cū a rege achab altare eſſet idolo cōſtitutū: ad verbū ꝓphetę tribus annis
3. Reg. 17. ⁊ ſex menſib⁹ ros pluuię non cecidit ſup terram. Digna pęna quę intēperantiā digne coerceret: vt cęlū impijs clauderet̄: qui terrena polluerāt. Dignū etiā vt ad cōdemnationē regis ſacrilegi ꝓpheta ad viduā in ſareptā ſidonię mitteret̄: quę qm̄ deuotionē cibo ꝓtulit: meruit vt ariditatis publicę ſola nō ſentiret erumnā. Itaq́ nō defecit hydria farinę: cum torrētis fluenta deficerent. Quid ei⁹ reliqua cōtexam? Ieiunijs filiū viduę ab inferis reſuſcitauit. Ieiun⁹ pluuias ore depoſuit: ieiunus ignes de cęlo: ieiun⁹ curru raptus eſt ad cęlū: ⁊ quadraginta dierū ieiunio diuinā acquiſiuit ꝑſentiā. Tunc deniq́ plus meruit: qn̄ plus ieiunauit. Ieiuno ore ſtatuit fluēta iordanis: ⁊ redundātē fluminis alueū repente ſiccatū puluerulēto trāſmigrat veſtigio. Merito illū dignū cęlo diuina iudicauit ſentētia: vt cū ipſo raperetur corpore: quoniā cęleſtē vitam viuebat in corpore: ac ſupernę vſum cōuerſationis exhibebat in terris.

Quid ſit ieiunium. Et de ieiunio ſancti iohannis: ⁊ qualis eſca a nobis querēda ſit: Ca. III.

q
Uid eſt enī ieiuniū: niſi ſubſtantia ⁊ imago cęleſtis? Ieiuniū refectio animę: cibus mētis eſt: ieiuniū vita eſt angelorū: ieiuniū culpę mors: excidium delictorū: remediū ſalutis: radix gratię: fundamentū eſt caſtitatis. Hoc ad deū gradu citius ꝑuenit̄. Hoc gradu helias aſcēdit anteq́ curru hanc hęreditatē ſobrietatis ⁊ abſtinētię ad cęlū abienſ diſcipulo dereliquit. In hac virtute ⁊ ſpiritu helię venit iohannes. Deniq́ in deſerto ⁊ ille vacauit ieiunijs.
Matth. 3. Eſca aūt eiuſ erat locuſta ⁊ mel ſilueſtre. Et ideo q͛ vitę hūanę poſſibilitatē cōtinentia ſupgreſſus fuerat: nō homo ſed angelus
Matth. 11. ęſtimat⁹ eſt. De ipſo legimus: Etiā plus q̄ ꝓpheta. Hic eſt de quo ſcriptū eſt: Ecce mitto angelū meū ante faciē tuā qui ꝑparabit viam ante te. Quis humana virtute equos igneos: curr⁹ igneos potuiſſet aſcendere: regere curr⁹ aereos: niſi qui naturā humani corporis incorruptibilis ieiunij virtute mutaſſet? Sed de helię geſtis plurima iā freq̄nti diuerſorū librorū ſermone digeſſimus: et cauendū arbitror: ne in eadē recurram⁹: cū ꝑſertim in ope ſuo ipſe laudet̄. Imitemur ḡ illū ⁊ eā eſcā quęram⁹: cui⁹ virtute dieb⁹ ac noctib⁹ ꝓgrediētes: ad ſupnoꝝ poſſim⁹ cognitionē venire. Nō enī oiſ eſca materialis: nec omnis cib⁹ corpalis. Eſt cib⁹ mentis vt dixim⁹ quo epulat̄ animę: de quo ait dn̄s:
Ioh. 4. Meus cib⁹ eſt vt faciā voluntatē pr̄is mei q̇ in cęlis eſt. Hic cib⁹ angeloꝝ eſt: vt diuino famulent̄ imperio. Nulla illis cura mēſarū: nullus cōuiuioꝝ vſus: nullę repoſitę epulę: nullus vini potus aut ſicerę: nulla diſtēſio corpis: nulla vētris offenſio.

De origine ⁊ antiquitate ieiunij: a quo prim⁹ vſus mūdi cepit: qđ in paradiſo ꝓ prima lege cōſtitutū fuit. Qđq́ ieiuniū operiat id qđ gula denudauerit: Ca. IIII.

i
Taq́ ne terrenū quis aut nouellū putet eſſe ieiuniū: primus vſus mūdi a ieiunio cępit: qn̄ lux clara reſplēduit. Secūdus dies in ieiunio: qn̄ cęli factū eſt firmamētū. Tertio die pabulū terra germinauit: natura obſequiū ꝑbuit: ieiuniū tn̄ cęleſtis diſciplina ſeruauit. Quarto die luminaria facta ſunt ſolis ⁊ lunę: ⁊ adhuc ieiunium. Quinto die ꝓduxerūt aquę repētia aiaꝝ: ⁊ volatilia volātia ſup terra ſm̄ firmamentū cęli: et vidit de⁹ q͛ bona ſunt: ⁊ bn̄dixit eis dicens:
Gen. 1. Creſcite ⁊ multiplicamini: et replete aq̄s q̄ ſunt in mari: ⁊ volatilia multiplicent̄ ſup terrā: ⁊ adhuc ieiuniū. Deniq́ bn̄dixit ea. Scriptū ē: Et dixit: creſcite: ⁊ nō dixit: edite et manducate. Sexto die beſtię ſunt creatę: ⁊ cū beſtijs orta edēdi ptās eſt ⁊ vſus eſcarū. Ubi cib⁹ cępit: ibi finis fact⁹ eſt mundi: vbi cępit ſua incremēta neſcire: ibi cęperūt diuina circa eū opa feriari. Quo indicio declaratū eſt: ꝙ p cibos mūdus haberet iminui: p quos deſijt augeri. Nemo delictū ſciebat: nemo pęnā timebat: nemo
Gen. 2. nouerat timorē. Plantauit dn̄s paradiſum ad gratiā beatorū: poſuit ibi hoiem opari ⁊ cuſtodire eū. Et vt ſciam⁹ nō eſſe nouū ieiuniū: primā illic legē cōſtituit de ieiunio. Sciebat enī ꝙ p eſcā culpa haberet intrare. Intrauerat ꝑma pęna đ ieiunij ꝑuaricatiōe: dicēte mādato dei: De ligno qđ eſt ſciētię boni ⁊ mali nō comedetis: q̄ die aūt manducaueritis ex eo morte moriemini. Eouſq́ autē nemo ꝑuaricari nouerat: vt adhuc orta non eſſet: q̄ prima eſt ꝑuaricatio. Indictū ieiuniū abſtinētię lex a dn̄o deo: ꝑuaricatio legi a diabolo: culpa p cibū: latebra poſt cibū: Cognitio infirmitatis in cibo: virt⁹ firmitatis in ieiunio. Deniq́ q̄diu interdicti abſtinuere: neſciebāt eſſe ſe nudos: poſteaq̄ mā ducauerūt de interdicta arbore: nudatoſ eē ſe cognouerūt. Merito ḡ mulier vbi culpę agnouit auctorē: interrogata reſpōdit: Serpens pſuaſit mihi ⁊ māducaui. Serpēs gulę pſuadet: dn̄s ieiunare diſcernit. Deniq́ ipſe ait: Ieiunate ⁊ orate ne intretis in tēp/
Matth. 26. tationē. Itaq́ gula de paradiſo regnātē expulit: abſtinētia ad paradiſum reuocauit errantē. Et dixit de⁹: Ecce adā fact⁹ eſt quaſi
Gen. 3. vn⁹ ex nobis. Irridens vtiq́ de⁹: nō approbans dicit. Hoc ē: putabaſ te ſiſem fore nr̄i: q͛ voluiſti eē qđ nō eras: deſiſti eē qđ eras. Itaq́ dū ſupra te eſſe affectas: infra te eſſe cępiſti. Deniq́ veſtiuit eū tunica pellicia ꝑnus: ⁊ ſic ait: Ecce adā: q̄ſi dicat: Ecce amict⁹ tuus: ecce dignū indumentū tuū: Hic te veſtitus decet. Qui diuina affectāt tali digni habent̄ ornatu. Ecce quo te tua culpa deduxit: ecce nunc in hac tunica pellicia: tāq́ vn⁹ ex nobis aperuiſti oculoſ. Circūſpice diligēter: nudū te aſpicis quē veſtitum putabas. Gula ḡ nudos facit: ieiunia operiunt ⁊ exutos.
Ps. 68. Uñ dn̄s ait: Operui in ieiunio animā meā. Bonū operimētū qđ aiam tegit: ne a tēptatore depħēdat̄: ne a tēptatore nudet̄. Bonū velamē qđ tegit culpā: tegit abſtinē
Ps. 31. tia: tegit gratia. Beati enī quoꝝ remiſſę ſūt iniq̄tates: ⁊ quoꝝ tecta ſūt pctā. Tegit gratia dū remittit ⁊ omnē abolet errorē. Tegit abſtinentia dū abluit vitiū: ⁊ męſto abſcondit affectu atq́ extenuat pęnitēdo. Etenim ieiuniū ⁊ elemoſyna a pctō liberant. Opertus erat adā virtutū velamine priuſq́ ꝑuaricaret̄: ſ tanq́ exut⁹ ꝑuaricatiōe vidit ſe eē nudū: q͛ indumentū qđ habebat amiſerat.
Esa. 58. In dieb⁹ enī ieiunioꝝ veſtroꝝ oriet̄ inquit tibi magnū lumē tuū: ⁊ ſanitas tua matura oriet̄: ⁊ ꝑcedet ante te iuſticia: et circūdabit te maieſtas dn̄i. Bonū veſtimētū lux. Scriptū eſt enī:
Ps. 103. Circūdat⁹ luce ſicut veſtimēto. Bonū veſtimentū: qn̄ circūdat dn̄s ⁊ operit ieiunantes.

Qđ ebrietas noe obdormire fecerit: ⁊ p ignorātiā nudauerit. Qđq́ ebrietas ſeruitutē ⁊ inceſtū induxerit. Et quō abraā nō miniſtrauerit vinū in ſuo conuiuio. Neq́ io-

hāꝫ eo vſus fuerit:neqꝫ moyſes amaritudines aquarū vino tempe rauerit:Ca.v.

Nudatus erat noe qn̄ inebꝛiatꝰ eſt:
texit eū pietas filioꝝ. Sed nudatꝰ
erat ꝑ ignoꝛantiā nō ꝑ intēperātiā.
Adhuc eñ vinū neſciebaẜ. In pꝛincipio ge
neris hūani ignoꝛabaẜ ebꝛietas. Pꝛimꝰ ip/
ſe plantauit vineā: dedit naturā:ſed igno/
rauit potentiā. Itaqꝫ vinū nec ſuo pepercit
auctoꝛi. Quid mirū ſi cū dn̄s ipſe creaturas
ſuas laudauerit:⁊ iſte miratꝰ eſt? Itaqꝫ cuꝫ
eū delectaret repti muneriſ gratia:tēptauit
vehemētioꝛ creatura inſuetos ſenis artus:
turbauit noua potio. Doꝛmitauerūt inqt
Ps.75. qui aſcenderūt eqs. Aſcendit coꝛpis volu/
ptates:⁊ iuſtus obdoꝛmiuit. Sed illiꝰ ebꝛie
tas nobis ſuadet ſobꝛietatē. Semel eñ ine/
bꝛiatꝰ eſt noe. Ubi eñ malū ebꝛietatis ag/
nouit:iumentū ſuū ad remediū tēperauit:
1.Timoth.5. nō effudit ad vitiū. Un̄ ⁊ aplus ait: Modi
co vino vtere ꝓpter frequētes tuas infirmi
tates. Manebat an̄qꝫ vinū inueniretẜ oibꝰ
incōcuſſa libertas: nemo ſciebat a conſoꝛte
nature ſue obſeqa ſeruitutis exigere. Non
eſſet hodie ſeruitꝰ:ſi ebꝛietaſ nō fuiſſet. Ob
repſerat quidē iā fraterne ꝑlationis inuidia:
manebat tñ adhuc paterne pietatis reuerē/
tia. Leſa pietas eſt:dū ridetẜ ebꝛietas. Non
illis itaqꝫ ſolis nocent vina qs tēptant:ſ; et
illis amplíꝰ quoꝝ oculis temulēta ebꝛioꝝ
mēbꝛa nudantẜ. Hinc riſus irreuerēs naſcitẜ:
hinc libido flāmatẜ:vt multo maioꝛe temu/
lentia eos vina ꝑturbēt:quoꝝ oculoſ ac mē
tes inebꝛiauerint:qꝫ quoꝝ mēbꝛa ꝓſtraue/
rint. Legimꝰ etiā ꝙ patrē loth inebꝛiaue/
rint filie in monte:ad quē timētes incendiū
ſodomitarū cōfugerāt:⁊ habitabāt in ſpelū
ca. Cōuenit ebꝛietati atqꝫ ꝯcurrit etas:ſexꝰ:
ſolitudinis locꝰ:ferarū magis latibulis qꝫ
hūanis aptioꝛ domicilijs. Fuit itaqꝫ ebꝛie/
tas oꝛigo inceſti:peſſime regeneratricī par/
tus deterioꝛ. At nō abꝛaā vina in ſuo con
uiuio miniſtrabat:ſed imolabat vitulū: bu
tyrū ⁊ lac etiā angelis hoſpitibꝰ exhibebat.
Celi dn̄m mūdi agſcebat auctoꝛē:vinū ſ; ex
hibere nō poterat? Sꝫ recte illic deerat ma
teria pcti: vbi erat remiſſio pctoꝝ. Deniqꝫ
annūciauit eū iohānes:neqꝫ manducās pa
nē:neqꝫ bibens vinū. Qui eñ xp̄m annūci/
at:ab oī vitioꝝ incētiuo ꝑſtare ſe debet alie
nū. Uicit igitẜ ſctm̄ noe: vel etiā loth abꝛae
nepotē ebꝛietas:quoꝝ alter cū ieiunaret di
luuio ſupſtes fuit:alter icēdio. Moyſen qꝫ
cogimꝰ ſitiēti ꝑplo amaritudines aqꝝ tēpe
raſſe nō vina. Cui petra aquā vomuit: po/
tuit ⁊ vini abūdantia nō deeſſe. Deniqꝫ di/
xit deꝰ: Percuties petrā: ⁊ exiet aq ex ea: et Exo.17.
bibet ꝑplus. Nō dixit:exiet vinū ꝑplo. Peri/
culoſū eñ erat vinū ꝑplo miniſtrare: qd foꝛ/
tioꝛes ferre vix poſſent.

De lege ieiunij a moyſe data: et de ieiunio eiuſdē. Et ꝙ ſterilitatem matrū ſamſon ⁊ ſamuel abſtinētia vini fecūdauerit:qbuſqꝫ cibis heliſeus filios ꝓphetaꝝ aluerit. Ca.vi

Deniqꝫ moyſes ꝺ ieiunio legē dedit:
de vino nō dedit. Ipſū qꝫ ieiunan/
tē nō voceſ magne:nō fulgura ⁊ nu
bes nymboſa:nō fumigās ſyna perterruit.
Neqꝫ vero introiſſet in nubē:⁊ vocē dei lo/
quētis de medio ignis ſine ꝑiculo ſalutiſ au
diſſet:niſi munitꝰ armiſ ieiunij fuiſſet. Qua
draginta eñ diebꝰ ieiunauit in mōte cū le/
gē accipet a dn̄o deo noſtro. Et in ſuꝑioꝛibꝰ
quidē mōtis lex dabaẜ moyſi ieiunāti: i in/
ferioꝛibꝰ ꝑplo māducanti:ꝑuaricatio ſacrile/
ga:luxu accendebaẜ epulantiū. Quo ſpec/
taculo motꝰ fregit tabulas moyſes: idignū
iudicās:vt ebꝛio ꝑplo lex dareẜ. Itaqꝫ tabu/
las legis qs accepit abſtinētia:conteri fecit
ebꝛietas. Quid vero alia dicā? Nōne ſterili
tatē matris ſamſon vini abſtinētia fecūda/
uit:⁊ parientē fecit ſterilē? Qm̄ iuxta ꝑcep/
tū dn̄i vinū nō bibit. Nōne annā nō mādu/
cantē exaudiuit dn̄s: ⁊ infecūditatē eiꝰ ſol/
uere ieiunia? Ex qbꝰ duo generati ſūt:vnuſ
foꝛtiſſimꝰ:aliꝰ obſeruātiſſimus. Dignos ſe
ꝑbuerūt:qui ieiuno gremio diu foti: ⁊ quo/
dā abſtinēti effuſi vtero videreẜ. Idē itaqꝫ
ſamſon q matris ſobꝛietate generatꝰ eſt:al/
lophiloꝝ inſultantiū ſibi ebꝛietatē vindica/
tus eſt. Heliſeus vates qdē a magiſtro didi/
cerat parſimoniā:cū filios aleret ꝓphaꝝ vi/
tis agreſtiſ grumulis mēſas onerabat: ⁊ in/
eptis ſilueſtribꝰ oleribꝰ hoſpitalitatiſ hūani
tate iplebat officiū. Quoꝝ offenſi amaritu
dine cū manducare nō poſſent:leuis farine
aſperſione oēm illā amaritudinē tēperauit:
abſtinentie ꝓphetice munere veneni vires
euacuans.

Qd tres pueri hebꝛeoꝝ ieiuni in caminū ignis intrātes:nō ſoluꝫ nō leſi: ſꝫ ⁊ illic refrigerati fuerint.

Et ꝙ danielis ieiuniū etiam leones ieiunare docuerit:Ca:vii.

Est qdaꝫ creature natura quā adamā
tiū vocant:nullo facilis igni cōſumi:
que ipoſita focis igneſcit: ilico ſubla/
ta de flāma tanqꝫ aquarū infuſione mūda re/
ſplēdet. Talia erāt hebꝛeoꝝ pueroꝝ coꝛpoꝛa:
q de ieiunio adamāti trāſfoꝛmata natura:va/
poꝛe ignis: nō ad diſpēdiū ſui ſ; ad gratiā mu
tabanẜ. Deniqꝫ cū furerēt foꝛnacis incēdia:vt
vltra qdraginta cubitos flāma ꝑ circuitū fun/
dereẜ:ꝯſumēs plurimos quos reppererat chal/
deoꝝ:q napta pice ⁊ ſtuppa atqꝫ ſarmento ali/
mēta ignibꝰ miniſtrabāt:vbi cū ieiunio igreſ/
ſi ſunt:diſcuſſo ardoꝛe flāmarū in medio foꝛ/
nacis tepoꝛe:ſtatim roꝛis ſpū refrigerātis hu/
meſcere:ita vt eoꝝ nullus capillꝰ capitis exu/
rereẜ:qꝛ illa qꝫ ieiunia comā pauerāt. Daniel
triū hebdomadaꝝ ieiunio vir deſiderioꝝ:leo/
nes qꝫ docuit ieiunare miſſus in lacū: in ada/
mantis rigoꝛē abſtinētie ſoliditate mēbꝛa du/
rata nō patuerūt vulneri. Sic eū cōſtrinxerāt
ieiunia:vt in eiꝰ coꝛpoꝛe feraꝝ moꝛſibꝰ locꝰ eē
nō poſſet. Clauſa tenebāt feri leones oꝛa:que
abſtinētia ꝓphetice ſanctitatiſ cōpꝛimebat:vt
ea aperire nō poſſent:meriti qbuſdā vinculis
alligata. Ieiuniū itaqꝫ virtutē ignis extinxit:
ieiuniū oꝛa obſtruxit leonū:ieiuniū maris flu
enta ſolidauit:ieiuniū petraꝫ ſoluit in fontes
aquarū. Uirtute ieiunij ꝯ ſuā mutata naturā
⁊ fluctus obriguit ⁊ petra inundauit.

De vtilitatibꝰ ieiunij. Et de eſcarū laqueis:⁊ inquietudine ⁊ periculis cōuiuioꝝ. Ca.viii.

Sed quid vetuſtis vtar exēplis:cū abū
det ieiuniū etiā ꝑſentiū muneribꝰ gra
tiarū? Quis deterioꝛauit domū ſuā ie
iunio? Quis iminuit facultates? Cui nō ſuſpe
cta luxuries? Cui nō venerabilis abſtinentia?
Cuiꝰ thoꝛū appetiuit parſimonia? Cuiꝰ pudo/
rē nō leſit ebꝛietas? Ieiuniū cōtinētie magiſte
riū eſt:pudicitie diſciplina:hūilitas mētis: ca
ſtigatio carnis:foꝛma ſobꝛietatis:noꝛma vir/
tutis:purificatio anime:miſerationis expēſa:
lenitatis inſtitutio:charitatiſ illecebꝛa: ſenilis
gratia:cuſtodia iuuētutiſ. Ieiuniū eſt infirmi/
tatis alleuamentū:alimentuꝫ ſalutis. Nemo
crudelitatē ieiunādo incidit:nullus ꝑ ꝯtinen/
tiā ictū ſanguinis ſenſit:imo nullus nō repſſit
⁊ repulit. Bonū itineris viaticū:bonū totius
vite. Bonū in mari:ſedat naufragia:cibū ſer/
uat. Qui graue dicūt ieiuniū eſſe reſpōdeāt:
quis ieiunio defecerit? Multi in pꝛandio:ple
riqꝫ dū vomūt epulū:fudere aīam. Qd poſtre
mo animal:ieiuniū ſibi cauſam fuiſſe moꝛtiſ in
gemuit? Per eſcā laqueꝰ nō caueẜ:in eſca ha/
mus latet:⁊ cibꝰ deducit in foueā:cibꝰ inducit
in retia:cibꝰ viſco etiā aues illigat:cibꝰ volan
tes deponit ad moꝛtē. Que nō ꝓpter ventris
pericula muta aīalia crimē neſciūt: ⁊ in hoc ſo
lo tāqꝫ ꝓ crimine puniunẜ. Ieiuniū ſobꝛietas
mētis eſt:hoc vigent ſenſus:in hoc iudicia tra
ctanẜ:in cōuiuio pocula. Ieiuniū cuſtodit di/
ſciplinā:luxuriā ſequitẜ inopia. Mater ē luxu/
ria famis:ſm ꝓpheticū dictū. Ieiuniū quietē
diligit:luxuria inquietudinē. Obſonitoꝛ eſt q
anteqꝫ luceat:foꝛes pulſat alienas:⁊ tāqꝫ bel/
lū aliqd imineat excitat doꝛmiētes. Turbatū
vides:anhelātē aduertis:interrogas q cauſa
ꝑturbationis ſit: Poſcit inqt dn̄s meꝰ: vbi vi/
nū melius veneat querit vbi durioꝛ vulua cu/
reẜ:vbi iecur molliꝰ: vbi phaſianꝰ piguioꝛ:vbi
piſcis recētioꝛ. Curſitat ꝑ diuerſa:⁊ cū inuene
rit ſūmo curſu ꝓperat. Inqetat dn̄m ſomno/
lentū:auctionaẜ pcia:ſi preciū mouerit piſciſ:
nūqꝫ melioꝛē aſſerit inueniri:imo deeſſe. Heri
inqt tēpeſtas:hodie ꝓcella:vix iſtū potui la/
tenter depꝛhēdere. Multi cōcurſant in macel/
lo:ſi tu reddideris:alter plus dabit:⁊ qd exhi
bebis in pꝛandio iſtiꝰ vini? Ille natalis ē:hec
ex illo lacu lecta oſtrea: talis fit de ſingulis iac
titatio. Haſta qdā agitaẜ int obſonatoꝛē ⁊ pa
ſtoꝛē. Turbatꝰ addic pꝛimoniū: rogat adhuc
ꝑ quos ſuoꝝ bonoꝝ iura minuanẜ. Curritẜ ad
coqnā:ſit ingēs ſtrepitꝰ: ſit tumultꝰ. Tota ex/
agitaẜ familia:maledicūt oēs ꝙ nulla his req
es deẜ. Tandē aliqn̄ da requiē coquo. Inſtar
ſtatue pincerne dextera ſūmo gelu riget. Ille
ifrigidas exercet manꝰ:illi marmoꝛa lauaturi:
munda pauimenta vino madida:⁊ ſpinis co/
operta piſciū:⁊ quāti dū ambulāt vulneranẜ.
In ipſo cōuiuio clamoꝛ epulantiū:gemitꝰ v.../
pulantiū. Si qs foꝛte diſplicuit amicis: illi ri/
dent:tu indignaris. Sileat aliqn̄ domꝰ a mul
tis ꝑturbationibꝰ:huc atqꝫ illuc diſcurrentiū:
a ſono imoderatoꝝ aīaliū. Uacet fumo ⁊ ſe/
miuſtulatoꝝ nidoꝛe nō coqnā:ſ; carnificinam
putes:pꝛeliū geri:non pꝛandiū curari:ita ſan
guine oīa natāt. Male dn̄ice ſeruitẜ gule: q ſp
expetit:nūqꝫ expleẜ. Quid eñ inſatiabiliꝰ vē/
tre? Hodie ſuſcipit:⁊ cras exigit. Cū impletus
fuerit diſputaẜ de ꝯtinentia: cū digeſſerit va/
le virtutibꝰ dicitẜ:querit luxuriā. Inter pocu/
la philoſophia ꝑdicaẜ:inter phoſ vina laudā/

Ecci.31. tur. Vigilię iqꝫ ⁊ cholera: ⁊ tortura viro inſati
abili: mãducat ⁊ paulopoſt pęnitet: nõ illũ di/
Luc.16. utius ſua intẽperantia delectauit. Attende di
uitẽ qui induebat purpura ⁊ byſſo: ⁊ epulaba
tur quotidie ſplẽdide: cuiꝰ ad ianuas mẽdicuſ
ille lazarus iacebat plenꝰ vlceribꝰ: cupiens ſa
turari ex his q̃ de mẽſa cadebãt diuitis. Pau/
lopoſt cũ eſſet mortuꝰ: cępit rogare poſitus in
inferno: vt extremũ digiti ſui paup̃ ille i aquã
intingeret: ⁊ refrigeraret linguã eiꝰ quę arde/
bat icẽdio. Ubi illę copię? vbi illę ebrietates?
Sitit q̃ iebriabat: abũdat qui mẽdicabat. In
ipſo cõuiuio dũ bibunt ſitiũt: ⁊ cũ inebriati fu
erint amplius bibunt. Quaſi apto gurgite vi
nũ iam nõ bibit: ſed infundit: poculũ nõ liba/
tur ſed exinanit.

Qua ratione potẽtes ꝓhibeant vina bibere. Et de ieiunio iudith. Qð ꝙ heſter pulchrior facta ſit ieiunio: Aman autẽ ſue ebrietatis penã exoluerit. Ac de multis excellẽtibuſqꝫ ieiunij p̃conijs. Ca. IX.

Pinę inqt naſcunt i manibꝰ ebrioſi: ⁊
ſ · ipẽ ſe vulnerat: ⁊ vlcera ſibi i pectꝰ ad
ȷ̃cit. His ſpinis ſcidit veſtimẽtũ fidei
qð accepit: ⁊ theſaurũ ſuũ ſeruare nõ poterit.
Omnis eñ ebrioſus ⁊ fornicator egebit: ⁊ in/
duet ſe ſciſſa veſtimẽta inſipiẽtię. Et iõ poten
tes vinũ ꝓhibent bibere: ne cũ biberint obli/
uiſcant ſapiẽtiã. Deniqꝫ bibebãt vinũ in ebri
etate potẽtes: qui holoferni principi militię re
gis aſſyriorũ ſe tradere geſtiebãt: ſed nõ bibe/
bat fęmina iudith: ieiunãs oĩbus diebꝰ vidui/
tatis ſuę: p̃ter feſtorꝝ dierũ ſollẽnitates. His
armis munita ꝓceſſit: ⁊ oẽm aſſyriorꝝ circũue
nit exercitũ. Sobrij vigore cõſilij: abſtulit ho/
lofernis caput: ſeruauit pudicitiã: victoriã re/
portauit. Hęc eñ ſuccincta ieiunio: in caſtri ſe
p̃tendebat alienis: Ille vino ſepultꝰ iacebat:
vt ictum vulneris ſentire nõ poſſet. Itaqꝫ vni
us mulieris ieiuniũ: innumeros ſtrauit exerci/
tus ebriorꝝ. Heſter quoqꝫ pulchrior facta eſt ie
iunio. Dñs eñ gratiã ſobrię mentis augebat.
Omne genꝰ ſuũ: id eſt: totũ populũ iudęorꝝ a
p̃ſecutionis acerbitate liberauit: ita vt regem
ſibi faceret eſſe ſubiectũ: non libidinis ardore
flãmatũ: ſed cęleſti miſeratione cõuerſum: ita
vt ⁊ pęna retorqueret in impiũ: ⁊ honor ſacris
redderet altaribꝰ. Itaqꝫ illa quę triduo ieiu/
nauit ꝯtinuo: ⁊ corpus ſuum aqua lauit: plus
placuit ⁊ vindictã retulit. Aman aũt dũ ſe re/
gali iactat cõuiuio: inter ipſa vina pęnam ſuę
ebrietatꝭ exoluit. Eſt ḡ ieiuniũ recõciliationis
ſacrificiũ: virtutis incrementũ: qð fecit etiã fę/
minas fortiores: augmento gratię. Ieiunium
neſcit fęneratorẽ: nõ ſortẽ fęnoris nouit: nõ re/
dolet vſuras. Menſa ieiunantiũ nõ ſtrangu/
lat filiũ: ꝯtinentes viri paternę cẽteſimę. Non
vexat viduã oppignorata ſobrij viri: viri defũ/
cti nõ defęnerata excludit hęredẽ aula ieiunij.
Etiã ipſis ieiuniũ cõuiuijs dat gratiã. Dulcio
res poſt famẽ epulę fiunt: quę aſſiduitate faſti
dio ſunt: ⁊ diurna ꝯtinuatione vileſcũt. Cõdi/
mentũ cibi ieiuniũ eſt. Quãto auidior appetẽ/
tia: tanto eſca iocũdior. Cõmendat ſitis pocu
lũ: neſcit vinũ q̃rere. Uenꝰ quicquid hauſerit
trãſmittit ad ſatietatẽ: nõ ad iudiciũ nari ſuſ/
pendit. Uſu etiã p̃cioſa degenerãt: quorꝝ aũt
difficilis poſſeſſio: eorũ grata ꝑfunctio. Ipſe
ſol poſt noctẽ gratior: ipſa lux poſt tenebras
ſplẽdidior: ⁊ poſt vigilias ſopor dulcior: ipa ſa
lus poſt ęgritudinis tẽptamẽta iocũdior. Ab
ipſo mũdi cõditore didicimus: ſępe diuerſita/
tibꝰ cumulari gratiã. Patrocinat ḡ et cõuiuio
fames: vt gratior fiat mẽſa ieiunis.

Queadmodũ myſtica menſa ieiunio cõparet. Et que fames faciat acceptabile ieiuniũ. Quidqꝫ ſit qð dicitur: Cum ieiunatis vngite capita veſtra: ⁊ de duplici capite: ac de vnguẽto ſobrietatis ⁊ oleo leticie: Ca. X.

Yſtica quoqꝫ menſa ieiunio cõparat:
m Illa mẽſa de qua dicit dauid: Paraſti Ps.22.
in cõſpectu meo mẽſam aduerſus eos
qui tribulant me. Menſa iſta famis acquirit
p̃cio: ⁊ poculũ illud inebrians ſobrietate cęle/
ſtiũ ſacramentorũ ſiti quęrit. Dixit eñ dñs:
Qui ſititis ite ad aquã: ⁊ quicũqꝫ nõ habetis Esa.55.
argentũ: ite ⁊ emite: ⁊ bibite: ⁊ mãducate. Et
alibi ait: Ecce qui ſeruiũt mihi mãducabunt: Esa.65.
vos vero eſurietis. Qui vos: niſi q̃ ante pota/
ſtis? De quibꝰ ſupra dixi: Paraſtis dęmonijs
mẽſam: ⁊ impleſtiſ fortunę poculũ. Ergo ſi ad
mẽſam illã venerabilẽ ieiunia ſancta nos ꝑdu
cũt: ſi hac fame illa q̃ ſũt ęterna mercamur: qd
de his dubitamus: quę in vſu humano ſunt:
ꝙ etiam ſuauiora hęc nobis faciat ieiunium?
Nõ aũt omnis fames acceptabile ieiuniũ fa
cit: ſed fames quę dei timore ſuſcipit. Cõſide/
ra: Quadrageſima totis p̃ter ſabbatũ ⁊ dñi/
cã ieiunat diebꝰ. Hoc ieiuniũ dñi paſca ꝯclu/
dit. Uenit iam dies reſurrectiõis: baptizant
electi: veniũt ad altare: accipiũt ſacramẽta:
ſitientes totis hauriũt venis. Merito dicunt

ſinguli refecti ſpiritali cibo ⁊ ſpiritali potu:
Paraſti in cõſpectu meo menſam: ⁊ pocu/
lum tuum inebrians qꝫ p̃clarũ eſt. Nõ ſola
autẽ fames quęrit: ſed plane diſciplina ieiu
Esa.58. nij. Deniqꝫ alijs dicit: In diebꝰ ieiuniorũ
veſtrorũ inuenitis volũtates veſtras: ⁊ om
nes ſubditos veſtros ſtimulatis. Ad iudicia
⁊ rixas ieiunatis: ⁊ pulſatis pugnis. Ut qd
mihi tale ieiunium? Ita vt audiatur in cla/
more vox veſtra. Non hoc ieiuniũ ego ele/
gi: et diem ad humiliandũ animam ſuam
hominem: nec ſic flectas vt circulũ collũ tu/
um: cinerẽ etiam ⁊ ciliciũ ſubſternas: nec ſic
vocabitis ieiuniũ acceptũ. Nõ tale ieiuniũ
ego elegi dicit dñs. Qð ieiuniũ improbetur
audiuimus: Nũc audiamꝰ qð ſit ꝓbabile.
Sed ſolue oẽm colligationẽ iniuſticię tuę:
diſſolue obligationẽ violẽtarũ cõmutatio/
num: dimitte cõfractos in remiſſionẽ: ⁊ om
nem cõſcriptionẽ iniquã dirumpe. Frange
eſurienti panẽ tuũ: ⁊ ęgenos nõ habentes
tectũ induc in domũ tuam: etſi videris nu/
dum cooperi eũ: ⁊ domeſticos ſeminis tui
non deſpicias. Uides quę ſpecies ſit ⁊ for/
ma ieiunij? Quia mentes abditas ꝓbat: vt
orationi vaces: ⁊ in lege dei die ac nocte me
diteris. Ipſa figura corporis plena iuſticię
grauitate: nullus rubor ebrietatis circũfu/
ſus genaſ: intuentiũ offendat aſpectus: ſed
vultus caſto micet pallore reuerendus: ſer/
mo grauior: oculus verecũdior: greſſus ſta/
bilior atqꝫ moderatior. Plerorꝝqꝫ eñ in turba
tiõe inceſſu ꝓdit motꝰ aĩorũ. Ultꝰ inten/
tior: ⁊ quidã cogitationis ſuę arbiter: ⁊ taci
tus cordis interpres: vt neqꝫ triſticiam p̃te/
xat: neqꝫ ſoluat riſu incõtinenti. Nõ eñ ſu/
Matth.6. perfluũ hoc putes noſtrę cõmonitionis: cũ
ſapientia dicat in euãgelio: Cũ autẽ ieiuna
tis nolite fieri ſicut hypocritę triſtes. Ideo
dixit hypocritas: eo ꝙ ſimulatione alienã
p̃ſonã induãt: ſicut i ſcęna qui tragędias ca
nunt: ⁊ ꝑ eorũ dictis quorũ p̃ſonas gerunt:
motus ſuos excitant: vt aut iraſcantur: aut
męreant: vel exultent. Affectant enĩ iſti vt
ieiunare videant hominibus magꝭ q̃ deo:
Ibi.8. cupientes iſti ꝓbari quod faciebant iudęi.
Ideo nobis dicit: Uos autẽ cũ ieiunatis
vngite capita veſtra: ⁊ faciẽ veſtrã lauate:
ne pareatis hominibꝰ quia ieiunatꝭ: ſed pa
tri veſtro qui eſt in abſcondito: ⁊ pater ve/
ſter qui videt in abſcondito reddet vobis.
Quid eſt: vngite caput veſtrũ? Sed ⁊ luxu/
rioſi dicunt: Uino ⁊ vnguentis nos replea
mus. Unguento enĩ ſe vngũt: qui corpori
odoris gratiã q̃rũt. Sꝫ ⁊ illa vnguẽta libidi
nis illecebras mouẽ ꝯſueuerũt. Aliud eſt ſo Cant.1.
brietatis vnguentũ: de quo dicit eccleſia ad
ſpõſũ ſuũ: Unguẽtũ exinanitũ nomẽ tuũ. Ps.22.
Aliud oleũ quo artus animę ⁊ quędã mem
bra pingueſcunt. Unde ⁊ dauid dicit: Im/
pinguaſti in oleo caput meũ. Et hoc eſt ole/
um lęticię quo vnctus eſt chriſtus a deo pa
tre: vt p̃ omnibꝰ ſuis emineret cõſortibus.
Hoc iubet vngere caput noſtrũ: vt oleo lęti
cię obducat omnis ſimulata triſticia: ne vi/
dearis ieiuniũ tuum vendere hominibꝰ: ne
videaris cõtriſtari in animę tuę ſalute. Ne/
mo eñ triſtis coronat: nemo męſtus trium/ Eccl.2.
phat. Unge ergo caput tuũ: vbi ſenſus ſa/
pientis ſunt. Oculi eñ ſapientis in capite
eiꝰ. Ad myſteria vocaris et neſcis: diſcis cũ
veneriſ. Et reminiſcere illð: Sicut vnguẽtũ
in capite qð deſcendit in barbã aaron: tunc
cognoſces quid ſit: vngite caput veſtrum:
quando placueris deo: vt tibi ſua patefaci/
at ſacramẽta: ⁊ det gratiam ſpiritalem. Eſt 1.Cor.11.
⁊ aliud caput myſticũ. Quod eſt illud? Au/
di: Caput mulieris vir: caput autẽ viri chri
ſtus. Mitte in chriſtum: mitte etiã in caput
eius vnguentũ. Caput eius deus eſt. Illa
mulier eccleſię typum gerens: quę in caput
eius miſit vnguentum: cõfeſſa eſt eius diui
nitatẽ: ⁊ quę in pedes eius miſit: cõfeſſa eſt
eiꝰ paſſionẽ. Utraqꝫ laudat. Et tu fac quo
lauderis: quo remiſſionẽ accipias peccato/
rum. Laua faciẽ tuam: emunda animã tu/
am peccatricem: laua illam: ⁊ omnẽ cõſcien
tiam tuam. Iudex eñ facies plerũqꝫ eſt cõ/
ſcientię: ⁊ quidã tacitus ſermo mentis: cũ
aut peccato compungimur: aut integritate
lętamur. Noli hanc exterminare faciẽ: laua
illam: ⁊ omnẽ ſordem conſcientię tuę dilue.
Exterminat faciẽ ſuam: qui aliud corde ge
rit: aliud foris p̃tẽdit. Nõ nos velut qua/
dam impietate operiamus: quod intus eſt
foris luceat: quod foris eſt intus operetur.
Nemo in ieiunio culpam includat: p̃ferat
inocẽtiã. Ieiuniũ etenĩ culpę interfector eſt.

Quod amara optabiliora ſint dulcioribus. Et quomodo eſca ad horam dulcis: in poſterum exemplo eſau amarior efficiatur. Et ꝙ nihil proſit ieiunium ad iactantiã factum: Ca. XI.

n Emo amariorib' ꝓptet dulciora.
Dulcis voluptas videt̃:amarũ ieiu
niũ. Hoc amaro illud dulce tollat̃.
Solent amara etiã ipſis plus ꝓdeſſe corpi/
bus. Sicut eñ cũ in itimis puerorꝝ viſceri/
bus vermes ex cibi indigeſtiõe naſcunt̃: ex/
tingui nõ queũt niſi cũ amarior potꝰ infun/
dit̃:aut medicamentorꝝ vis inoleſcit aſperi/
or:quorꝝ odore moriant̃:ita ꝓfundũ aiȩ vir
tus ingreſſa ieiunij culpaꝫ latẽtẽ interficit.
Quid eſau ſeruũ fratri ſuo fecit? Nõne eſca
ad horã dulcis:amara in poſterũ? Quid ia/
cob diſm fratri dedit? Nõne ↄtẽptuſ cibi ad
tempus amarior: ſed ſalubris in reliquum?
Ipſa corpa dulcibꝰ frequẽter inflant̃:⁊ mel/
le iecur tendit̃:idẽ tñ eſcȩ amaritudine tẽpe
rat̃. Ideo nõ mediocris: ſed laudata q̃ſtio:
Iudic.14. De mãducante exiuit eſca:⁊ de forte dulce/
do. Alij hñt: Et de triſti dulce: greci codices
maxime:ſed ⁊ forte laborioſum eſt. Exit eñ
dulce de triſticia vel labore. Noli ꝗ te iacta/
re cũ ieiunas:noli gloriari: nihil tibi ꝓdeſt
ieiuniũ. Quȩ eñ ad oſtẽtationẽ fiũt: nõ in
futurũ fructũ extendũt ſuũ: ſ; ꝑſentiũ mer/
cede ↄſumunt̃. Helias in deſerto erat:ne qſ
eũ ieiunantẽ videret:niſi ſoli corui q̃ eũ pa/
ſcerent. Heliſȩꝰ in deſerto erat:vbi nõ inue/
niret̃ eſca: niſi amara. Iohãnes in deſerto
erat:vbi ſolas locuſtas ⁊ mel ſilueſtre iueni
ret. Ieiunãtibꝰ epulȩ pio angelorꝝ miniſte/
rio deferebant̃. Prandebat daniel inter ie/
iunãtes leones. Ille prãdebat alienũ pran/
diũ:ferȩ nõ tãgebant ſuũ. Ieiunãtibꝰ epulȩ
volãt:prandẽtibꝰ pedes vacillãt. Ieiunãti/
bus mãna de cȩlo deſcendit: epulãtibꝰ cul/
pa ꝑuaricationis aſcendit.

Queadmodũ ebrietas in omne facinus ꝓcipitet. Et de cõuiuijs lubricorꝝ hominũ: Ca. XII.

ſ Ed quid ẽ hoc dũ de ieiunio diſpu/
to:ſtrepitꝰ audio ↄuiuiorũ? Niſi fal
lor dũ i ſermone diſputo:meũ redo
luit prandiũ. Sonꝰ ꝗ litterarꝝ inuitat:impa
tiẽtiȩ exẽpla nõ terrẽt. Etenĩ q̃ ieiunantẽ:et
ea q̃ legis ſunt ferentẽ:expectare nõ paſſus
Exo.32. eſt ꝑlſ:vtiqꝫ ſedit mãducare ⁊ bibere: ⁊ ſur
rexerũt ludere. Videmꝰ ſacrilegiũ ebrietati
fuiſſe ↄiũctũ. Nã ſicut mater fidei ↄtinẽtia:
ita ꝑfidei mater ebrietas ẽ. In qđ facinꝰ nõ
iſta ꝓcipitat? Sedẽtes in foribꝰ tabernaruꝫ
hoies:tunicã nõ habẽtes:nec ſũptũ ſequẽ/
tis diei:de iperatoribꝰ ⁊ ptãtibꝰ iudicãt:im
mo regnare ſibi vident̃:⁊ exercitibꝰ iperare.
Fiunt ebrietate diuites q̃ ſunt i v̾itate ino/
pes. Aurũ donãt:diſpẽſant pecunias ꝓpliſ:
ciuitates ȩdificãt q̃ nõ hñt cauponi vñ potꝰ
ſui ꝑciũ ſoluãt. Feruet eñ vinũ in his:⁊ ne/
ſciũt q̃d loquant̃. Diuites ſũt dũ iebriant̃:
mox vbi vinũ digeſſerint cernũt ſe eſſe mẽ/
dicos. Vno die bibũt multorꝝ labores. De
ebrietate ad arma ↄſurgũt:calicibꝰ tela ſuc/
cedũt. Pro vino ſanguis effundit̃: ⁊ ipſum
ſanguinẽ vina fuderũt. Qꝫ fortes ſibi hoieſ
vident̃ i vino:qꝫ ſapiẽtes: qꝫ diſerti: qꝫ etiã
pulchri ac decori cũ ſtare nõ poſſint: Mens
titubat: lingua balbutit: pallor et ſanguis
ora ſuffundit. Fateor ebrietatis horror ſit:
barbari in ferrũ ruunt:vulgꝰ in rixas. Si qſ
eorꝝ pugno fuerit ꝑcuſſus:videas ora ſauci
orũ vini lachrymas fundẽ:miſerabiles epi/
logos decãtare. Habꝫ eñ hȩc temulẽtia:vt
⁊ molliat ⁊ reſoluat corda temulentorꝝ. Sic̃
ignis eñ ꝓbat ferrũ durꝝ:ita ⁊ vini incẽdio
etiã ſupborꝝ hoim cor liq̃ſcit. Oẽs ſibi in vi
no eq̃les vident̃:nullus inferior. Nõ paup̃
diuiti cedit:vtpote q̃ pauperẽ ſe eẽ neſcit.
Nõ infirmꝰ valido: cui oĩs in bibẽdo eſt for
titudo. Nõ mendicꝰ locupletiori:nõ ignobi
lis honorato:ſ; cũ bibũt illũ regẽ hñt: q̃ bi/
bendo ſupauerit viros. Meritoqꝫ ſcriptuꝫ
eſt:Eq̃lis vita hoibꝰ: vinũ in ebrietate. Sꝫ
vtinã ⁊ qđ ſequit̃ audires: Bibas illud mo
derate vt ſis ſobriꝰ. Nõ habes qđ accuſes:
vinũ in iocũditate creatũ eſt:nõ in ebrieta/
te. Ab initio exultatio aiȩ ⁊ cordis eſt:ſi mo
derate bibas. Immoderatio aũt potꝰ in ira
cundiã ↄcitat:⁊ ruinas multas efficit. Sed
forte dicãt has eſſe potatiões vulgariũ ⁊ le
uiſſimorꝝ hoim. Veniamꝰ ꝗ ad horꝝ poten/
tiũ ⁊ fortiſſimorꝝ cõuiuia. Nõ ego hic vng/
uẽtatos adoleſcẽtulos aut coronatos roſis
ꝓferã:q̃lẽ ferũt illũ fuiſſe q̃ delibutꝰ vnguẽ/
tis:redimitꝰ floribꝰ: ſubnixus meretricibꝰ:
antelucano potu ebriꝰ:⁊ diurno cȩreorꝝ co/
mitatꝰ lumine:phorꝝ auditoriũ diſputãtiũ
ingreſſus ſit. Quo audito coronas vt aiũt
ſenſim detraxerit:vnguẽta deterſerit:ſcort̃
valedixerit:phus poſtea tãtꝰ euaſerit vt eẽt
ſobrietatis exẽplũ:q̃ fuerat añ ebrietatis lu
dibriũ. Nõ eñ emẽdatũ illis iuideo:docẽ
genus corꝝ luxuriȩ a me non eſſe ſimulatũ.
Certe ille ſi reſipuit a vino: fuit tñ ſemp̃ te/
mulentus ſacrilegio.

De cõuiuijs ꝑliatorꝝ ⁊ fortiſſimorũ adoleſcẽtũ. Et de potu ad eq̃les calices. Et de furoris poculo. XIII.

Sit̃ hinc ad adoleſcẽtes lubricos iad
ↄuiuia ꝑliatorũ veniamꝰ:inter arma
prãdẽdũ ẽ. Stipatores hi ſũt bellici
q̃ miſtrãt ſuccincti auro:⁊ babylonicl lũboſ
ſuffulti baltheis:aureis torquibꝰ nitẽt col/
la:infantiũ aureis bullis ʒonã tegũt:aureiſ
thecis cultros includũt ſuos q̃buſ dimicẽt.
Cũ epulis diuidẽdis aſſiſtũt pueri coma ni
tentes:ex gente barbarica ad hos vſus ele/
cti:ꝑ ſingularꝝ diſtincti ȩtatũ vices. Cernas
poculorꝝ diuiſorꝝ ordines:aciẽ ordinatã pu/
tes:vaſa expoſita aurea ⁊ argẽtea põpã ar/
bitrerl:cornu in medio vini plenũ:nõ epula
ris ſ; ꝑliaris inſtrumentũ bucinȩ:qđ diſcũ/
bentes in certamẽ accẽdat:primo minoribꝰ
poculis velut voluntarijs pugna ꝓludit̃.
Verũ hȩc nõ ſobrietatis eſt ſpẽs:ſed biben
di eſt diſciplina. Etenĩ vt tragȩdiaruꝫ acto/
res primo ſenſim vocẽ excitant:donec viuȩ
vocl aperiãt iter:vt poſtea magnis poſſint
clamoribꝰ ꝑſonare:ita iſti qꝫ in principio ꝓ/
luſorijs ſe exercẽt poculiſ:vt irritẽt ſitim:ne
forte reſtinguant eã: ⁊ ſatiati poſtea bibere
nõ poſſint. Ergo vbi recalere cȩperint: po/
ſcũt maioribꝰ poculis:feruor inardeſcit. Ar
cius cibus ſiti exȩſtuat:⁊ vbi iminui vaſa cȩ
perint:potu meratiore reparant̃. Certãt po
cula cũ ferculis:⁊ inter moras ſȩpe geminã/
tur. Deinde ꝓcedente potu longiꝰ ↄtentio/
nes diuerſȩ ⁊ magna certamina q̃s bibẽdo
ꝓcellat. Nota grauis ſi q̃s ſe excuſet:ſi quis
tẽperandũ forte vinuꝫ putet. Et hȩc donec
ad mẽſas ꝑueniat̃ ſecũdas. At vbi cõſũma/
tȩ fuerint epulȩ:putes iã eſſe ſurgẽdũ: Tũc
de integro potũ inſtaurant ſuũ:⁊ cũ ↄſũma
uerint:tunc inchoare ſe dicũt:tũc deferunt̃
phialȩ: tũc maximi crateres quaſi inſtrumẽ
ta bellorũ. Ac ne imoderatũ hoc arbitreris:
mẽſura ꝓponit̃:certat̃ ſub iudice: ſub lege
decernit̃ agonithetis. Illic furor eſt ſtipen/
diũ debilitatl:victoriȩ ꝑmiũ culpa: pendet
anceps diu ⁊ dubiꝰ belli euẽtus. Furor eniꝫ
illic eſt ꝑliaris. Cedũt pincernarũ manꝰ vi/
na fũdentiũ:⁊ coquorꝝ labores calida mini/
ſtrantiũ. Cedũt qui mẽſuras ipſas bonas
ſupereffluentes diligẽti librãt examine: ne
q̃d effundãt:nõ cedunt bibentes. Sola illa
ſunt ſine excuſatione certamina. In bello ſi
q̃s ſe inferiorẽ viderit:arma cõuertit ⁊ mere
tur veniã: Hic ſi quis calicẽ cõuertat vrge/
tur ad potũ. In ſcãmate ſi quis te manu le/
uat:exors quidẽ palmȩ ſ; imunis iniuria ẽ:
In ↄuiuijs etſi manũ reuocet a vino:ori eiꝰ
infundit̃. Oẽs iebriant̃ victores:victiqꝫ om
nes ebrij iacent. Plȩriqꝫ ſopiti: nec portari
eos ad ſepulchrꝝ licet:priuſqꝫ q̃ paſcit de oi/
bus vindictã viderit: vt vlciſcant̃ diſpendi
um. Qui aũt dãna nõ ſentit:hanc mẽſȩ ſuȩ
gloriã putat:ſi ex ea vulnerati oẽs ac ſaucij
tanqꝫ de arena exeãt. Spectaculũ triſte xpi/
anorũ oculis ⁊ miſerabilis ſpẽs. Cernas iu
uenes:terribiles viſu hoſtibus: de cõuiuio
portari foras:⁊ inde ad cõuiuiuꝫ reportari:
repleri vt exhauriãt:⁊ exhaurire vt bibant.
Si q̃s verecũdior fuerit vt erubeſcat ſurge/
re:cũ iaꝫ imoderatos potꝰ tenere nõ poſſit:
anhelare vehemẽtiꝰ:ſudare:gemere:ſignis
ꝓdere:qđ pudet cõfiteri. Ibi vnuſq̃ſqꝫ pug
nas enarrat ſuas: ibi fortia facta prȩdicat:
narrat trophȩa. Vino madidi ⁊ ſomnolen/
ti:neſciunt mente q̃d lingua ꝓferat. Vnuſ/
quiſqꝫ ſtertit ⁊ potat:dormit ⁊ dimicat: etſi
qñ ↄſurrectũ fuerit:viri ꝑliatores ſtare non
poſſunt:greſſu vacillãt. Rident ſeruuli dñorũ
oꝓprobria:manibꝰ ſuis portãt militẽ bel/
latorẽ:imponũt equo. Itaqꝫ huc atqꝫ illuc
tanqꝫ nauigia ſine gubernatore fluctuãt: et
tanqꝫ vulnere icti in terrã defluũt:niſi exci/
piant̃ a ſeruulis: Alij referunt̃ in ſcutis: fit
põpa ludibrij. Quos mane inſignes armis
ſpectaueras: vultu minaces: eoſdẽ veſperi
cernas etiã a puerulis rideri:ſine ferro vul/
neratos:ſine pugna interfectos: ſine hoſte
turbatos:ſine ſenectute tremulos:i ipſo iu/
uentutis flore arentes.

De rephẽſione eorũ qui cõuiuia illicita ꝑparant. Et q̃ maior ſit vis vini qꝫ veneni: Ca. XIIII.

q Vis tale miſcuit furoris poculum?
Quis tñ infudit mẽtibus venenũ?
Periclitat̃ homo vltũ eſſe de corpe:
⁊ ipſe ſibi reus eſt inſaniȩ volũtariȩ: corrup
tela ſpontanea. ⁊ tñ nec voſ excuſamini qui
vocatis vt amicos:⁊ emittitis vt inimicos.
Quanto melius in terrã tuã vina fudiſſes?
Sed ⁊ terra inebriat̃:⁊ aſperiores etiã ipſas
feras reddit:ſi vini contigerit odor. Deniqꝫ
vindemiȩ tẽpore ſi vineam intrare volue/
rit ſolẽt ebrietate ſuccẽdi. Quid te delectãt
damna ſine gratia? Rogaſ ad iocunditatẽ:
cogl ad mortẽ. Inuitas ad mortẽ prandiũ:
efferre vis ad ſepulchrũ. Cibos ꝓmittl: tor
menta irrogas. Vina ꝑtendis:venena ſuf/
fundis. Omne eñ quicq̃d nocet venenum
eſt. Tollit ſenſus:viſcera exurit:ſomnuꝫ in/
fert:caput vexat. Etiã maior vis vini qꝫ ve/

neni eſt. Deniq̄ venenū vino excludit: non
veneno vinū. Merito deꝰ ꝑ moyſen: nō ſo-
lum veneno: ſed etiā draconū veneno vinū
Deut. 32. cōparauit dicens: Furor draconū vinū eo-
rum: ⁊ ira aſpidum inſanabilis. Et pulchre
addit: inſanabilis. Multi enī reliquorū ſer-
pentiū veneno curant: nemo ebrietate. Cer
te veneno caro vulnerat: vino mēs. Noxia
eſt ebrietas ad corporis ſanitatē: menti etiā
crimē adiungit. Aduerte etiā ⁊ pſidię vene-
nū: vini declaratum nomine. Ait enī ſupra
Ibi. 3. de alienigenis qui neſcirēt deum: De vinea
enī ſodomorū vinū eorū: ⁊ vitis eorū vitis
gomorrę: vua eorū vua fellis: botrus ama-
ritudinis in ipſis.

Quid de ebrietate eſaias loquatur. Et ꝗ nō ſolū vinū ſed etiam ſicera iebriet. Et quid ſignificet: Calix aureus babylon in manu domini. Et quomodo vas apoſtolorū fictile ſit: Ca. XV.

P Utatis me tanq̄ vino crapulatum
intēperantius ieiunij prędicatione
hunc miſiſſe ſermonē? Et adhuc ſm
ꝓphetas fortiſſimos viros quāta pręterij:
quāta minora dixi: q̄ dn̄s locutꝰ eſt. Audi-
ſtis q̄d ꝑ moyſen dixerit: audite quid ī libro
ſermonū eſaię ſcriptuꝫ ſit. Inuenit enī dn̄s
Eſa. 5. hmōi verbis vſus: ⁊ ait: Ve his qui conſur-
gunt mane ⁊ ſectant ſicerā: qui ebrij ſunt ve
ſpertina: vinū eos cōburet. Cū cithara enī ⁊
pſalterio ⁊ tympanis vinū bibūt: opera au
tē dn̄i nō reſpiciunt: ⁊ opera manuū eiꝰ non
ꝯſiderant. Cui vę inquit: cui iudicia: cui tu-
multꝰ? Diuerſa ſingulis: temulētis omnia.
Vę enī his qui ebrij ſunt veſperi. Quid er-
go illis qui ⁊ ante veſperā: ⁊ frequēter in lu-
ce madent? Ergo vę ſibi debitū. Habent cō
certationes: cōferunt lites: in cedē ꝓſiliunt:
⁊ veniunt ad iudicia vel vocant. Habent er
go ⁊ iudicia tanq̄ rei. Fit nōnunq̄ grauior
tumultus: q̄r vino mens ꝑuertit ebrioſi: et
nō meminit regis: nec magiſtratꝰ: vt ſcrip-
3. Eſdre. 3. tū eſt: Et oīa apta facit loqui: ⁊ nō memine-
rūt cū biberēt amicitię: nec fraternę neceſſi-
tudinis. Sꝫ nō poſt multū ſumūt gladios:
⁊ cū a vino merſi fuerit ⁊ ſurrexerint nō me-
minerint ipſi quę geſſerint. Habēt ꝗ etiā di
gnā mercedē tumultus. Pręteream certe ꝗ
citharā: pſalteria: tympana: q̄ cognouimꝰ
cōuiuijs hmōi frequēter adhiberi: vt vino ⁊
cantu excitent libidines. Pleriq̄ etiā ꝑſico
more mulieres dignas temulentorū [illegible]ortio
induci iubēt: ⁊ ab his phialas accipiūt atq̄
illis ſe ſubſternūt ſedētibus. Et hūc ritū ſa-
cratę habent obſeruationes in ebrietatꝭ mi-
niſteriū. Habent ꝗ vinū ⁊ barbari: libenter
his romanꝰ indulget: vt ⁊ ipſi ſoluantur in
potus: ⁊ eneruati ebrietate vincant. Nec ſo
lum vinū ebrietatē facit: ſed ſicera. Deniq̄
hebręi omnē potū qui inebriat ſicerę nomi-
ne vocant. Nō īmerito ergo vę illis q̄ mane
ebrietatis potū requirūt: quos cōueniebat
deo laudes referre: ꝓuenire lucem: ⁊ vacare
oratiōi: occurrere ſoli iuſticię: q̄ nos viſitat ⁊
exurgit nobis: ſi nos chriſto nō vino ⁊ ſicerę
ſurgamꝰ. Hymni dicūt ⁊ tu citharā tenes?
Pſalmi canūt: ⁊ tu pſalteriū ſonas aut tym
panū? Merito vę qui ſalutē relinquis: mor
tē eligis. Vix diluculū: ⁊ iam curſatur ꝑ ta-
bernas: vinū quęrit: excutiūtur tapetes: ac
cubitum feſtināt ſternere: lagenas argente-
as: auratos calices exponūt. Vę inquit iſta
quęrentibus. Calix aureus babylon in ma-
nu dn̄i inebrians oēm terrā. A vino eius bi
berunt omnes gentes: ideo commotę ſunt.
Et ſubito cecidit babylon ⁊ cōtrita eſt. Ca- Hiere. 51.
lix ergo aureus cōtritꝰ eſt: quia babylon cō-
trita eſt: quę eſt calix aureus. Sed q̄uis au-
ro ſe iactet ⁊ ꝓcio: in dn̄i ⁊ ipſa eſt poteſtate.
Deniq̄ diuina indignatiōe ꝯterit. Qua ra-
tiōe calix aureus? Q̄m qui a veritate deficit
quęrit illecebram: vt ſpecie ſaltim ꝓcioſa ad
bibendū aliquos poſſit illicere. Cōſtitue an
te oculos tuos pompā huiꝰ ſęculi: vide ſpe-
cioſam illecebrā: ſed inanē gratiā. Nō ſedu-
cant te aurea vaſa ⁊ argentea. Habemus et 2. Cor. 4.
nos theſaurū in vaſis fictilibꝰ. Vas apłorū
fictile eſt: ſed in eo theſaurꝰ eſt chriſti. Vę ſi-
ceram mane ſectātibus. Aureū eſt hoc vas:
poculū eſt: ⁊ in eo poculo venenuꝫ mortis:
venenū libidinis: venenuꝫ ebrietatis. Hoc
qui biberit cōmouet ⁊ cadit. Cōmouet non
ſolū corpore: ſed etiā corde turbato. Cōmo-
ueri enī peccati eſt.

De magna ebrietatis deteſtatione: Ca. XVI.

D Eniq̄ cain exiēs a ꝯſpectu dei habi Gen. 4.
tauit in terra naim: q̄ ꝑ interꝓtatio-
nē ſignificat cōmotionē. Ergo q̄ cali
ce aureo iebriat pctō mouet. Quid te ſb ma
ledicto ꝯſtituis cain illiꝰ parricidę vt tremēs
atq̄ ꝓfugꝰ mouearis? Sꝫ ⁊ ꝑſecutores dn̄i
trāſeūtes mouebāt capita ſua. Exagitabat

enī eos ſpiritꝰ neq̄q̄: qui repleta a ſe corpa
mouere cōſueuit. Et ille cū defuerit tremor
deſinit: ebrietas aūt ꝑpetuuꝫ dat tremorē.
Sudant vino corpora temulentorū: ſi leuiꝰ
ea tetigeris exprimis vinū. Ebrietas fomē-
tū libidinis: ebrietas incētiuū inſanię: ebri-
etas venenū inſipientię. Hęc ſenſus homi-
nū mutat ⁊ formas: ꝑ hanc fiunt ex hoībus
equi adhinniētes. Siquidē naturali vapo-
re corporis calidi: ⁊ ꝓter naturā vini calore
flāmati cohibere ſe nō queūt: ⁊ in beſtiales
libidines excitant: vt nullū tēpus ꝓſcriptū
habeant: q̄d doceat indulgere concubitui.
Vocē amittūt: colore variant: oculis igne-
ſcunt: ore anhelāt: fremūt naribus: in furo-
re ardeſcūt: ſenſu excedūt. Hinc freneſis pe-
riculoſa: hinc calculi grauis pęna: hinc exi-
tialis crudelitas: hinc vomitꝰ frequēs īmen
ſas epulas cū internorū viſcerū cruore fun
dentiū. Nam eadē dn̄s ꝑ hieremiā locutus
Hiere. 25. eſt dicens: Bibite ⁊ inebriamini: ⁊ vomite:
⁊ cadetis ⁊ nō cōſurgetis. Hinc etiam vanę
imagines: incerti viſus: inſtabilis greſſus:
vmbras ſepe tranſiliunt ſicut foueas. Nu-
tat his cū facie terra: ſubito erigi ⁊ inclinari
videtur: ⁊ quaſi vertit. Timentes in facieꝫ
ruunt: ⁊ ſolū manibꝰ apꝓhendunt: aut con-
currentibus montibus ſibi vident includi.
Murmur in auribꝰ tanquā maris fluctuan
tis fragor: ⁊ reſonātia fluctu littora. Canes
ſi viderint leones arbitrabant: et fugiunt.
Alij riſu ſoluunt incōdito: alij incōſonabili
męrore deplorant: alij cernūt irrationabiles
pauores. Vigilātes ſomniāt: dormiētes li-
tigant. Vita his ſomnium eſt: ſomnus his
mors eſt: excitari nullis vocibꝰ poſſūt: quā-
tolibet ſtimulando impulſu petas: niſi reſi-
puerint euigilare nō poſſunt. Vnde bn̄ hie
remias hmōi hominē tanquā ſuꝑfluā crea-
turā deflendū putat. Quid eſt homo ebriꝰ:
niſi ſuperflua creatura? Itaq̄ ſic ait: Sicut
fletū iazer defleo te vitis: q̄r deſerta eſt ciui
tas iazer. Et infra: Vinum erat in torculari
bus tuis: mane nō calcauerūt: meridie autē
nō fecerūt. Iazer: mobi: ticine: piccot: factu
ra ſuꝑflua eſt. Moderatio enī naturalis ē:
ſupra mēſurā quicquid eſt: ſuꝑfluū habet:
ita eſt ebrietas quę fletu ꝓphetico deplora-
Eph. 5. tur. Vnde ait apłus: Nolite inebriari vino
in quo eſt luxuria: ſed inebriamini ſpiritu.
Eſt ergo ebrietas culpę: ē ⁊ gratię. Et forte
hęc naturę quę gratię: qui ad imagineꝫ ⁊ ſi-
militudinem dei facti ſpirituſancto repleti
eſſe debemus.

De obteſtationibꝰ ⁊ ſacramētis potantium que violare nefas arbitrant. Et quō ſepe vino ſecretiora hominis extorqueant. Vn̄q̄ frequens ingurgitatio interiora hominis abſumat. Ca. XVII.

Q Vid autē obteſtationes potantiuꝫ
loquar? Quid memorē ſacramenta
quę violare nefas arbitrant? Biba
mus inquiūt ꝓ ſalute imperatorū: ⁊ qui nō
biberit fit reus in deuotione. Videt enī nō
amare imperatorē: qui ꝓ eius ſalute nō bi-
berit. O pię deuotionis obſequiū. Bibamꝰ
ꝓ ſalute exercituū: ꝓ comitū virtute: ꝓ fili-
orum ſanitate. Et hęc vota ad deū ꝑuenire
iudicant: ſicut illi qui calices ad ſepulchra
martyrū deferūt: atq̄ illic in veſperā bibūt:
⁊ aliter ſe exaudiri poſſe nō credūt. O ſtulti
cia hominū qui ebrietatē ſacrificiū putant:
qui ęſtimāt illos ebrietate placere: qui ieiu-
nio paſſiones ſuſtinere didicerūt. Quot de
intēperantia conuiuij nouimus ad tormen-
ta veniſſe: dū ꝑ ebrietatē de imperio ſuo cer
tant: ⁊ ſibi regna ꝓmittunt? Alijs honores
pollicent: infęlices ad pęnā ducti ſunt: qui
q̄d dicerent neſciebant. Vnde plęriq̄ boni
iudices: ea quę ꝑ ebrietatē dicta ſunt eſſe te
nenda ad crimē nō putauerūt. Plęriq̄ etiā
vino vtunt vt eculeo: ⁊ quibꝰ tormenta nō
eliciūt vocē ꝓditionis: eos tēptant bibēdo:
vt patrię ſtatū: ſaluteꝫ ciuium: defenſionis
ſuę ꝓdant conſilia. Virtus enī plęrūq̄ vin-
cit dolorē: fidem autē potus excludit. Cog-
noui plęroſq̄ fidiculis exulceratos nomē ſu
um negaſſe. Quis inter cyathos texit: q̄d
latere cupiebat? Quid retexaꝫ audita? Mi
hi non poculi: ſed ꝓfluuij genus eſſe videt:
q̄d in ora hominū tanq̄ ꝑ fiſtulas aut cana-
les vina fundunt. Hos homines an vtres
verius ęſtimauerim? Et tamen ipſi vtres: ſi
īmoderata trāſfuſio fit: ſępe rūpuntur. Per
cornu etiā fluentia in fauces hominuꝫ vina
decurrunt: et ſi quis reſpirauerit: cōmiſſum
flagitiū: ſoluta acies: loco motus habetur.
Aqua decurrens a libano cautes rūpit ⁊
ſoluit: quomō mollibus putāt nequaq̄ no-
cere viſceribꝰ vinolentorū impetꝰ fluctorū?
Elephātos q̄s ferūt ꝓmuſcide haurire aquę
plurimū: eoſdē tamē ad ſedandā ſitim mo-
derato potu eſſe contentos. Sed ſi forte ab

aliquo caupone fuerint mercede fraudati:
indignãtes replere cõcauuz ꝓmuſcidis: nõ
vt bibant ſed effundant: atqꝫ ita momenta
rijs inundationib⁹ irrigare eius tabernam:
de quo ſe putarint vindicãdos. Siccantur
ad potũ ſubito lac⁹: ac repente fundunt: na
tãt omnia. Cui nõ mirũ tam imania belua/
rũ corpora ſupfluũ nil tenere?

Quomodo etiaz femine vſqꝫ ad ebrietatẽ bibant: ⁊ inde in plateis inuerecundos viris ſub conſpectu adoleſcentulorũ intẽperantiũ ducant choros. Et quid boni ſit ſobrietas: q̃d mali intẽperãtia: Ca. XVIII

Sed quid de viris loquamur: quãdo
etiã feminę quas oportet ſollicitu/
dinẽ caſtitati: ſobrietatiſqꝫ adhibe/
re cuſtodiã vſqꝫ ad ebrietatẽ bibunt? Dein/
de ſurgẽtes quas etiã inter ſecreta domus:
vel audiri ab alienis nõ cõuenit vel videri:
ꝓdire audent in publicũ nõ velato capite:
1. Corſ. 14. vultu ꝓcaci. Apſus: Mulieres tacere etiaz
in eccleſia iubet: domi viros ſuos ꝑcipit in/
terrogare. Ille in plateis inuerecũdos viri
ſub cõſpectu adoleſcentulorũ intẽperantiũ
choros ducunt: iactãtes comã: trahẽtes tu/
nicas: ſciſſę amictus: nudę lacertos: plaudẽ
tes manibus: ſaltantes pedibus: ꝑſonãtes
vocibus: irritantes in ſe iuuenũ libidines:
motu hiſtrionico: petulãti oculo: dedecoro/
ſo ludibrio. Spectat corona adoleſcentũ: et
fit miſerabile theatꝝ: Int ſaltantiũ lapſus
ocello impuro ⁊ cõtaminato aſpectu: terra
turpi ſaltatione polluit: quę obſcęnis canti
bus verberatur. Quõ patienter loquar: pie
ꝑtereã: cõuenienter defleam? Uinũ nobis
tantarũ animarũ damna intulit. Etenĩ ſi vi
nũ ⁊ mulieres diſcedere a deo faciũt: qđ vel
ebrietas vł libido ꝑuaricatiõis illecebre ſint
ſi ſingula ac ſeparata h faciũt: q̃d faciũt vni
ta? Unde nõ imerito ait ſapiẽs ante nos q̃/
Eccl. 26. dam: Mulier ebrioſa ira magna. Quid au/
tem mirũ ſi vino decipiunt animę femina/
rũ: cũ omnes ille trib⁹ patrũ cũ de petra bi/
berent aquã: mãna manducarẽt: gentes va
lidiſſimas vincerent: ⁊ nõ erat in his vllus
infirmus: vbi vero carnes deſiderare cępe/
runt: ⁊ deſiderijs in egyptũ conuertebant:
nequaquã ex tot milib⁹ hominũ in terram
ꝓmiſſionis ꝑter duos ꝑuenire potuerunt?
Itaqꝫ quid boni ſit ſobrietas: quid mali in/
tẽperantia: hinc colligi dat: qñ qui murmu
rabant requirẽtes egypti delitias: a ſerpen
tibus mordebant: qñ per maris rubri tranſi
bant ſemitã: aquã bibebant. Nos ergo ve/
reamur exemplũ: nos fugiamus delitias:
ne nos futurorum bonorum adeptione de/
fraudent.

Quid ſibi ſperare debeant bene paſti ⁊ luxurioſi. Et de viſione tyri. Quoqꝫ mare nulla neceſſitate ſed ſola humana intẽperantia inquietatũ fuerit. Et quõ luxurioſi nauib⁹ aſſimilentur: Ca. XIX.

Et quid aliorũ vtar exemplis? Ipſi
bene paſti ac luxurioſi: quid ſibi ſpe
rẽt audiamus. Inducit eñ eos eſa/
ias ꝓpheta dicentes: Manducem⁹ ⁊ biba/ Eſa. 22.
mus: cras enim moriemur. Meritoqꝫ excla
mat: Ululate naues carthaginis: quia peri Eſa. 23.
erunt ⁊ ampli⁹ nõ erunt. Qđ eſt dictũ de vi
ſione tyri: quã luxurioſaz vrbẽ cognouim⁹.
Ideoqꝫ nona viſio ẽ: nõ ſeptima: aut octa/
ua: ꝙ ea neqꝫ legem cuſtodiat: neqꝫ euãge/
lij gratiã: cũ ⁊ ſabbato legitimo ignes libi/
dinis adolere ſit vetitũ: ⁊ euãgelij ſerie oc/
tauus dies reſurrectionis illuceat. Idẽ aũt
dies primus atqꝫ octau⁹: qꝛ dñica dies in ſe
recurrit. Luxuria ergo nec finem habet: nec
obſeruantiã diſciplinę: luxuria ſeminariũ ⁊
origo vitiorꝫ eſt. Nec arbitremini me aduer
ſus apoſtolũ dixiſſe: quia ille ait: Auariciã 1. Timoth. 6.
radicẽ eſſe vitiorũ omniũ: qñ luxuria ipſi⁹
eſt mater auaricię. Etenĩ cũ exhauſerit quiſ
luxuriãdo ꝓprias facultates: quęrit poſtea
auara compendia. Audiſtis hodie quid le/
ctũ ſit: Mercatores inquit phęnicũ: trãſme
antes mare. In aqua multa ſemina merca/
torũ ſicut meſſis quę defert. Uicinę ſũt iſtę
ciuitates: tyr⁹: phęnice: ſydon: vicinę vt lo/
cis: ita et vitijs. Mercaturis ac negociatio/
nibus ꝑiculoſa tranſfretatio maris. Lucel/
la quęrẽtes: ſollicita vita hominũ: inquieta
cõuerſatio: ⁊ quodã ſemꝑ in turbine: ventiſ
ipſis mobilior quibuſ voluit: huc atqꝫ illuc
ſepe iactat. Et vtiqꝫ accuſatis crebra nau/
fragia: q̃s vos nauigare cõpellit? Quaſi nõ
inuidia opum: ⁊ terras faciatis intutas: et
ad latrociniũ plurimos excitetis. Mare nõ
ad nauigandũ fecit de⁹: ſed ꝓpter elementi
pulchritudinẽ. Latius pelagi fudit ęquora:
certe vt freto includeret terras: ne longius
tu vagus ⁊ exul errares. Sed tẽpeſtate iac/
tat mare. Temere ergo non vſurpare debe/

tis. Elementũ innocẽs nihil deliquit: teme/
ritas hũana ſibi eſt ipſa diſcrimini. Deniqꝫ
qui nõ nauigat: neſcit timere naufragium.
Dñs dixit: Dominamini piſciũ maris: non
dixit: nauigate in fluctib⁹. Deniqꝫ ⁊ ꝓphe/
ta ionas: qui miſſus eſt in niniuẽ: vt pęnitẽ
tiaz ꝑdicaret: qꝛ voluit nauigare vt fugeret
a facie dei: tẽpeſtate turbat: ⁊ ſorte ductus
⁊ iactatus in mare: ⁊ except⁹ a ceto eſt. Pro
pheta quoqꝫ dauid ait: cũ dei circa hoiẽz cõ
Ps. 8. memoraret gratiã: Omnia ſubiecisti ſub pe
dibus eius oues ⁊ boues vniuerſas: inſuꝑ ⁊
pecora cãpi: Uolucres cęli ⁊ piſces maris q̃
ꝑambulant ſemitas maris. Piſcib⁹ dedit:
nõ hominib⁹ perambulare ſemitas maris.
Ad eſcã tibi mare datũ eſt: nõ ad ꝑiculũ: ci/
bo: nõ mercatu vtere. Cur tibi periculũ ge/
neras de voluptate? Cur ſeꝑationibus ele/
mẽti ꝓfunda rimaris? Cur inq̃etas mundi
altiora ſecreta? Cur poſtremo ſęꝑi⁹ ſulcare
atqꝫ exarare fluctus: impatiẽs nauta cõten/
dis? Cur tẽptas frequẽter innoxia equora:
irritas ꝓcellas? O ĩexplebilis auaricia mer
catorũ: cede tu: vbi ⁊ pelagus ⁊ mare inqui
etudinẽ tuã nõ põt ſuſtinere. Deniqꝫ totiẽs
recurrẽtibus mercatorib⁹ exaratũ: erubeſce
ſidon ait mare. Tanq̃ fatigati elemẽti vox
iſta dicẽtis eſt: Erubeſce ſidon: hoc eſt: me/
os fluctus negociator arguis: cũ ſis ipſe flu
ctibus inquietior: ⁊ erubeſce velut pudore:
qñ periculo nõ moueris. Uerecũdiores vẽ
ti ſũt: q̃ veſtrę cupiditates. Illi habẽt ocia
ſua: nũq̃ veſtra quęrendi ſtudia feriant. Et
cuz ocioſa tẽpeſtas eſt: nunq̃ veſtra ocioſa
ſunt nauigia. Uerſat vnda ſub remige: qñ
quieſcit a flamine. Nõ parturiui inquit nec
peperi: nec nutriui: iuuenes quid me inqui/
etant: quos neſcio: quos non agnoſco? Ite
in carthaginẽ: vlulate qui inhabitatis inſu
las. Supra dixit: Ululate naues carthagi/
nis. Carthaginẽ etenĩ tyrij ꝯdiderũt: ⁊ ideo
carthaginẽſes ſequunt luxuriã conditoruz:
trãſfuſa in ſe decolora ſucceſſione nequitię:
peſſimorꝫ vitiorꝫ hęredes deteriores. Et bñ
luxurioſos naues dixit. Sicut eñ illę vẽto:
ita hic cibo iactat et vino. Inſulęqꝫ repletę
potu inhabitant: corpora naufragijs circũ/
ſonant: Tundunt fluctibus ebrietatis: nec
ꝑ diẽ nec ꝑ noctẽ quieſcunt. Horũ igit mer/
catorũ ſemen in aqua: merces in fluctibus
eſt. In aqua enim labores ſuos ſeminãt: vt
pericula metant. In aqua eis ſeges pullu/
lat: in aqua iſtiſ exuberat fruct⁹. Ipſe in aq̃
eſt: nunq̃ tutus eſt ⁊ ſolidus. Uñ recte ait:
Qui ſeminabat in terra nõ introiuit in ne/
gociationẽ: imo qui ſeminabat in cęlo. Sz
eſt ⁊ bona terra in qua quicũqꝫ ſeminauerit
fructus ei cęleſtis oriat.

Quis dicat cantus meretricis: de quo in eſaia: Eritqꝫ poſt annos ſeptuaginta tyrus vt canticũ meretricis. Et de miſericordia medici: ⁊ ſaluatoris gratia: ⁊ quibus modiſ quęrẽda ſit: Ca. XX.

Ululate inquit iterũ naues carthagi
nis: qñ perijt munitio veſtra: ⁊ erit
in illa die: relinquet tyr⁹. Et infra: Eſa. 23.
Eritqꝫ poſt ſeptuaginta annos tyrus vt cã/
ticũ meretricis. Uidete quib⁹ verbis vtat
ꝓpheta: nec refugiat verborꝫ iſtiuſmodi vi/
litatẽ. Nos interdũ refugimus: nõ quo no/
bis q̃ illis lingua ſit caſtior: ſed auctoritas
inferior. Maior eñ vis rerũ in taliũ expꝛeſſio
ne ſermonuz ẽ: vt qui delicta nõ erubeſcũt:
erubeſcãt vel nomina delictorꝫ. Eritqꝫ tyr⁹
inquit vt canticũ meretricis. Uidete ne cũ
aliquis illos choros viderit: pia verba can/
tare dicat: Ecce tyrus facta eſt vt canticum
meretricꝭ: oraculũ ꝓphetice annũciationis
impletũ eſt. Et ſubiecit: Accipe citharam: ⁊
vacare ciuitas meretrix oblita bene cithari/
zare: multa cãta vt fiat memoria tui. Et p⁹
ſeptuaginta annos erit tyrus canticũ mere
tricis: ⁊ viſitationẽ faciet de⁹ tyri. Uñ poſ/
ſumus ⁊ in bonũ canticũ raab illi⁹ meretri/ Joſue. 2.
cis accipere: quę exploratores ieſu fideli mẽ
te ſuſcepit. Nã ⁊ dñs ait: Cantauimus vo/ Luc. 7.
bis ⁊ nõ ſaltaſtis. Et dauid ait: Cãtate dño Ps. 95.
canticũ nouũ: cãtate dño omnis terra. Hoc
eſt canticũ meretricis: qđ ante illa meretrix
in adã ⁊ eua terra cantauit: meretrix in ꝑſo
nationũ. Hęc meretrix bonas plurimas fe/
cit meretrices: de quib⁹ dictũ eſt a dño ieſu
ad illũ electũ ⁊ ſeniorem populũ dei: Publi
cani ⁊ meretrices ꝑcedent vos in regnũ dei.
Ergo qñ tam miſericordẽ habemus dñm:
qui etiã graui ignoſcat errori: Cõuertamur
nos a vitijs: nõ recedamus a lege: ꝑceptuz
dñi quaſi ſerui ſedulis ſtudijs exequamur.
Quid nobis cũ impuritatib⁹ ⁊ ipudicitijs?
Quid cuz operib⁹ diaboli? Audiſtis hodie
in lectiõe decurſa quid legio dixerit: Quid Luc. 8.
mihi et tibi eſt ieſu fili dauid? Et tu dicis: ſi
forte vides pugnare aduerſuz te diabolũ tẽ/

ꝑtamenta: quid mihi et tibi eſt belial? Ego
chriſti ſeruus ſum: illiꝰ redēptus ſanguine
illi me totū mācipaui. Quid mihi ⁊ tibi eſt?
Nō noui opera tua. Nihil tuū quero: nihil
tuū poſſideo: nihil tuum deſidero. Quāto
magis nos oportet ſeparare a diabolo: ſi ſe
ille diſcernit a chriſto? Et ſi fuimus ei aliqñ
obnoxij: iam nō ſimꝰ: cōfugiamus ad medi
cū qui vulnera ſupiora curauit. Etſi quid ſu
pereſt acerbitatis: medela nō deerit. Etſi qd
iniurie fecimꝰ: memor nō erit qui ſemel dona
uit. Etſi grauia deliquimꝰ: magnū medicū
inuenimus: magnā medicinā gratie eiꝰ ac-
cepimus. Medicina enī tollit peccata mag
na. Habemus etiā plura ſubſidia quibꝰ pec
cata noſtra redimamus. Pecuniā habes: re
dime peccatū tuū. Nō venalis eſt dñs: ſed
tuipſe venalis es. Peccatis tuis venūdatꝰ
es: redime te opibꝰ tuis: redime te pecunia
tua. Uilis pecunia: ſed ꝓcioſa eſt miſericor-
Tobie.12. dia. Elemoſyna inquit a pctō liberat. Et ali-
Prouer.13. bi dicit: Redemptio viri diuitie eius. Et in
Luc.16. euāgelio dñs dicit: Facite vobis amicos de
mām̄ona iniquitatis. Et veneno frequēter
antidotū tēperatur: hoc eſt: venenū veneno
excluditur. Ueneno mors repellitur: vita ſerua-
tur. Fac ⁊ tu quaſi bonus diſpenſator de in
ſtrumēto auaricie ſubſidiū miſcdie: ſinceri-
tatis gratiā de corruptionis illecebra.

Quō intelligendū ſit illud ꝓphe te: Ecce venit dñs diſperdere orbē terrarum. Et quomō athlete ſimus quibus multis certaminibus i ſta- dio currendū eſt ꝓ brauio: et ideo ſobrietate ⁊ abſtinētie exercitio no bis opus ſit: Ca. XXI.

Eſa.13. Udiſti quid lectū ſit hodie: Ecce ve
a nit dñs diſꝑdere orbē terraꝝ. Qua-
ſi manu ſanctꝰ ꝓpheta demōſtret:
quaſi oculis aduenientē videat iudicij diē:
ita dicit: Ecce venit dñs diſperdere terrarū
orbē. Immo qr in ſpiritu ꝓphetis etiā que
futura ſūt tanq̄ ꝓſētia reuelantur: Ideo que
videbant: nobis q̄ demōſtrare cupiebant:
vt nos ad cōuerſionē ab errore reuocarent.
Nec tñ quiſq̄ frangi debet cū audit: Quia
diſperdet dñs orbē terrarū. Ne forte dicat:
eſto: nos grauia pctā cōmiſimus: qd orbis
deliqt: qd terra: vt ⁊ illā diſꝑdat? Cur perit
tam pulcher ornatꝰ? Sz anguſtia eſt animi
iſtiuſmodi opinio. Ceterū ſi altius ſpectes:
inuenies hoc eſſe ꝓ nobis qđ putas eſſe cō-
tra nos: iudicabis hoc eſſe ꝓ mundo qđ ad-
uerſū mūdū arbitraris. Nō ſꝑ ſtadiū plenū
repertū eſt ſpectatoribꝰ: nō ſemꝑ certamini-
bus inquietū: nō ſemꝑ cōcretū puluere: ſed
qñ certamina tunc populꝰ in ſpectaculo: luc
tatur i ſcāmate: puluis i ſtadio. Ubi decur-
ſa certamina cōuentus ſoluitur: diſcedit vnuſ
quiſq;: aut victor ad gratiā: aut victꝰ ad op
probriū: euehit corona victorē: victū ꝓmit
verecundia: angit iniuria. Si quis ergo po
ſtea ingrediatur ſtadiū: videat vacuū celebri-
tatis: dicat agonithete: cur vacat ſtadium?
cur ſilent certamina? cur ſollēnia feriantur?
Reſpōdebit qui agoni ꝓeſt: oportet ſpecta
tores requieſcere. Qui enī laboris eſt fructꝰ
niſi requies poſt laborē? Siliter ⁊ orbis ter-
rarū aliqñ ſoluendus eſt: vt ſit requies fati-
gatis. Athlete ſumus: in quodā ſtadio de-
certamus ſpiritali. Deniq; bonꝰ athleta di-
cebat: Facti ſumus ſpectaculū huiꝰ mūdi. 1.Cori.4.
Et alibi: Sic curro: nō vt in incertū: ſic eni- 1.Cori.9.
tor nō vt aerem cedens: ſed caſtigo corpus
meū. Et alibi: Superiora obliuiſcēs: ⁊ que Phil.3.
ſunt priora appetens: ad deſtinatum ſequor
brauiū. Athlete ergo ſumus: legitime certā
dū eſt. Multa certamina ſunt: ⁊ qui hodie
victus eſt cras ſe reparet. Ante brauiū ꝯten
ditur ad coronam. Poſtea nūquid athleta
ocio vacat: cum ſemel dederit certamini no
men ſuū? Exercetur quotidie: vngitur quoti-
die: Ipſe cibus ei agoniſticꝰ datur: diſciplina
exigitur: caſtimonia cuſtoditur. Et tu dediſti
nomen tuū ad agonem chriſti: ſubſcripſiſti
ad cōpetitionē corone: meditare: exercere:
vngē oleo leticie: vnguēto exinanito. Libꝰ
tuus cibus ſobrietatis ſit: nihil habeat intē
perantie: nihil luxurie. Potus tuꝰ parcior:
ne quid ebrietatis obrepat: cuſtodi corpori
caſtimoniam vt poſſis eſſe habilis ad coro-
nā. Nec exiſtimatio tua offendat ſpectato-
ris affectū: nec te fautores tui negligentē vi
deant: ⁊ deſerant ſpectantes archāgeli ⁊ po
teſtates: ⁊ dñationes: ⁊ illa angelorū decē
milia ⁊ decem miliū. Sub tantis erubeſce-
re conſidera q̄ dedecoroſum ſit. Ingreſſus
ſtadiū: puluere rigorem anime tue excita: la
certos excute. Progreſſus in ſcāma: neceſſe
eſt vt excipias puluerē: ſubeas eſtiui ſolis
flagrantiā. Grauis eſtus: ſed dulcis victo-
ria. Moleſta caligo pulueris: ſꝫ ſpecioſa to-
lerantia. Nemo ſtadiū puluerulētus ingre-
ditur: ſed puluerulentū reddūt certamina.

Ubi colligitur puluis: ibi palma ꝓponitur.
Nemo iterū nitidus coronatur: puluerulentū
decet victoria. Ueni ergo dñe ieſu: exeat co
rona tua: admitte victores in requiē: victos
ad cōpūctionē. Etſi diſꝑdideris orbē terraꝝ:
plura ſūt inuiſibilia opera tua q̄ que vidimꝰ.
Qui anguſtioris eſt animi: illa non cernit:
dolet ꝙ diſperdas orbē terrarū. Sed q̄ no-
uit ſpectare que inuiſibilia ſunt: gaudet vt
venias: ⁊ omnes liberes. Gaudent athlete
Matth.6. qui poſſunt dicere: Ueniat regnū tuū: fiat
Ro.8. voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra. Gaude
bit creatura mundi: vt a vanitate mūdi iſti-
us liberetur: que nunc cōgemiſcit ⁊ parturit:
qr vanitati etiā illa creatura ſubiecta eſt: do
nec multiplicetur adoptio filiorum: et totius
corporis redemptio compleatur. In bono
ergo diſperdet orbē terrarū. Erit etenī celū
2.Cori.3. nouum: ⁊ nox non erit amplius. Deniq; re-
uelabit inquit faciem eius vt reuelata facie
ſpectemus gloriā chriſti.

Qua ratione corpus noſtrū ieiu nijs caſtigandū ſit: comeſſatiōeſq; indecore fugiende: ne ſuccumben- tes in ſtadio: exortes venia: multiſ fautoribus merorē afferamus. Et de ablutione aque baptiſmatis: ꝙ q̄ feſtinandū ſit ad gratiā: Ca. XXII

Duertimus ergo in ſtadio cōſtituti
a quātis aut delectationi aut dolori
erimꝰ: q̄ nunc fautores nobis ſunt:
Luc.15. ne ꝓ nobis incipiant erubeſcere. Sicut enī
erit gaudiū in celo ſuꝑ vno peccatore peni-
tentiā agente: ita erit meſticia ſuꝑ vno pec-
catore: ſi exors venie curſū huiꝰ vite cōfece-
rit. Caſtigemꝰ ergo corpus noſtrū ieiunijs:
fugiamꝰ idecoras comeſſatiōes. Caueamꝰ
ne nobis dicatur: Ululate a vino. Ne veniat
moyſes ⁊ leuitas aduocet: ⁊ quicūq; paratꝰ
ad dominū armatā dexterā gerat: ſeparet
ſe ab his qui manducando ⁊ bibendo gra-
uia cōtrahere peccata. Et hodie moyſes ve-
nit cū lex recenſetur. Moyſes vocat cū lex
ꝓcipit. Apoſtolꝰ docet vt ſeparemꝰ nos ab
omni fratre inquiete agēte: Percuciamꝰ eū
gladio ſpiritali qui eſt verbum dei. Nō fra-
tris: non ꝓpinqui accipiamus ꝑſonam: ſed
omnē immundū a chriſti ſecernamꝰ altari-
bus: vt emūdet ⁊ corrigat lapſus ſuos: quo
ad ſacramēta chriſti redire mereatur. Si quis
aūt nō ē baptizatꝰ: ſecurior ꝯuertatur: ⁊ remiſ
ſionē accipiat pctōꝝ: ſiqdē baptiſmꝰ velut
ignis qdā peccata cōſumit: qr chriſtus in ig
ne ⁊ ſpū baptizat. Deniq; hūc typū legis in
regnoꝝ libris inuenies: vbi helias ſuꝑ altare
ligna impoſuit: ⁊ dixit vt mitterent ſuꝑ de
hydrijs aquā: ⁊ dixit: Iterate tertio: ⁊ itera 3.Regl.18.
uerūt tertio: ⁊ cū maneret aqua: ꝓcatus eſt
helias: ⁊ ignis deſcendit de celo. Tu es ho-
mo ſuꝑ altare qui ablueris aqua: cuius exu
ritur culpa vt vita renouetur. Lignū enī ⁊ ſti-
pulam cōſumit ignis. Noli timere ignē per
quē illuminaris. Ideo tibi dicitur: Accedite Ps.33.
ad deū ⁊ illuminamini. Suſcipite iugū chri
ſti: nolite timere qr iugum eſt: feſtinate qr le
ue eſt. Nō cōterit colla: ſed honeſtat. Quid
dubitatis? Quid ꝓcraſtinatis? Nō alligat
ceruicē vinculis: ſed mentē gratia copulat:
nō neceſſitate cōſtringit: ſed voluntatē bo-
ni operis dirigit. Quid negas adhuc eſſe tē
poris? Omne tēpus oportunū ad indulgen-
tiam. Si aurū tibi offeram: non mihi dicis:
cras venias: ſed iam exigis. Nemo differt:
nullus excuſat. Redēptio aie ꝓmittitur: ⁊ ne
mo feſtinat. Johānes in penitētiā baptiza
bat: ⁊ ois iudea cōueniebat. Chriſtꝰ bapti-
zat i ſpū: chriſtus gratiā diſpēſat: ⁊ cū faſti-
dio ꝯuenitur. Typū baptiſmatis demōſtrauit
helias: ⁊ celū aperuit qđ fuit clauſum tribꝰ
annis ⁊ ſex menſibꝰ. Quāto maiora mune-
ra veritatis ſunt? Aperuit itaq; celum non
pluuia deſcendēs: ſed aſcendēs gratia. Ne-
mo enī niſi ꝑ aquā ⁊ ſpiritū aſcendit in reg-
nū celoꝝ. Clauſerat celū hoibꝰ ꝑfidia: ſꝫ ape
ruit fides. Patebat et ante hoc celū hoibꝰ.
Deniq; enoch raptꝰ ad celū eſt. Iterū clau-
ſū ē: ſꝫ aperuit helias q̄ raptꝰ ē curru igneo.
Et vos poteſtis aſcēdere ſi ſacramēti gratiā
cōſequamini. Quouſq; ad delectationes?
Quouſq; ad cōmeſſationes? Inſtat iudicij
dies: dum differs gratiā mors appropinqt.
Quis dicat: nūc mihi non vacat: occupatꝰ
ſum? Nō mihi demonſtres lumen: nolo tā
cito me redimas. Nō mihi adhuc opus eſt
regnū celeſte. Nōne hoc dicit q̄ excuſat ſe a
baptiſmate? Ad q̄tā gratiā vocaris o hō:
purgaris ⁊ nō exureris: ſanaris ⁊ nō doles: re
formaris ſed nō diſſolueris: ictū mortis nō
excipis ⁊ reſurgis: Et adhuc diſſimulas: ad
huc expectas vt viuas ſeculo: poſtea te re-
uerſas deo. An ignoras ꝙ cain ꝓpterea diſ-
plicuerit ſacrificiū: quoniā nō primitiua ob
tulit: ſed primitiuis ipſe ꝑfunctus eſt: de ſe-
quētibus munꝰ deo tēptauit offerre? Abel

autē primitiaꝝ ſuarum oblatione p̄ꝛelatus meruit inſigni pietatis laudari oꝛaculo.

Quę bona ſobꝛietas: q̄les gula ſęua reatus
Ebꝛietaſqꝫ ferant: cōtinet ille liber.
Abſtinet helias: viuuſqꝫ adit aſtra: ioānes
Eſurit: ⁊ meruit tingere in amne deū.
Jeiunās moyſes legē capit. Jdola adoꝛat
Ebꝛia gens: epulo diues ad ima ruit.

Sancti Ambꝛoſij epiſcopi liber de Helia ⁊ Jeiunio explicit.

Capituloꝝ libꝛi de Tobia ſancti ambꝛoſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qꝫ humiliter ac patiēter vir iſte iuſtus: miſericoꝛs et hoſpitalis tulerit captiuitatis erumnā: quā ob virtutes quibꝰ ꝑditus fuerat ſubijt: cōem magis iniuriam q̄ꝫ ꝓuatam dolens. Qꝫqꝫ nullū hūanitatis officium illo ſit ꝑſtantius qꝺ defunctis coꝛpoꝛibus cōfertur. Ca. I.
De cōmendatione ſancti viri: qui dū cęcitatē incidit nō ingemuerit nec cōqueſtus fuerit. Et qꝫ diligēter cauebat ne quid furtiuum domū ſuā intraret. Qꝫ etiā pecuniā quā ꝓximo ſuo cōmendauerat in tāta indigentia nō popoſcerit. Qꝫ ꝑterea in hoc qꝫ pecuniā cōmendauit ⁊ nō fęnerauit: iuſti ſeruauerit officiū. Et de duplici fęnoꝛe cū deteſtatione execrabilis ac mali fęnoris ⁊ cōmendatione boni. Ca. II.
De deteſtatione duricię et auaricię fęneratoꝝ. Ca. III.
Qua ratione fęneratoꝛes iudę ⁊ diabolo cōparent. Et quid ſignificet noībus creditoꝛis: debitoꝛis: fęnoꝛis ⁊ ſoꝛtis. Ca. IIII.
Quomō pecunia fęneratoꝝ nūq̄ꝫ quieſcat. Quō etiā impꝛudēter recipiētes ſub vſuris mutuo: ſtatim multos acquirant amicos: cum quibꝰ opipere ⁊ ſplendide cōiuuent: qui tñ exhauſta pecunia ſoli fęneratoꝛi dilacerādi relinquant. Et de illoꝛum ſera pęnitentia. Ca. V.
De nequitia fęneratoꝝ: qui aliena dāna arbitrantur ſua lucra: ⁊ quō ſibi fingant tectoꝛiolū ſuę iniuſticię. Ca. VI.
De increpatione adoleſcentū: qui ſub vſuris pecuniā mutuo recipiūt: ⁊ de vulnere remediū quęrunt. Et q̄ꝫ triſtis his ſit facies creditoꝛis occurſantis. Et de inducijs per eos poſtulatis: parum tamen ꝓfuturis. Ca. VII.
Qꝫ ꝓ paterno debito nonnūq̄ꝫ liberi in auctionē deducant: ⁊ publice ſub haſta vendant. Et quō obligatus fęneratoꝛi venditus dicatur. Ca. VIII.
Qꝫ fęneratoꝛ peccati noſtri diabolus ſit. Et de cōparatione ipſius ad vſurarium. Et qꝫ idem ſit exactoꝛ qui ſe creditoꝛem appellat. Ca. IX.
Qꝫ a fęneratoꝛibꝰ defunctoꝝ cadauera aliquādo teneant ꝓ pignoꝛe: ⁊ eis tumulus denegetur. Et qꝫ nihil intereſt inter funus ⁊ fęnus: inter moꝛtē ⁊ ſoꝛtē. Ca. X.
De vſura ab aleatoꝛibus extoꝛta. Et de inuiolabili lege aleę: cui ſubijciunt etiā ferociſſimi homines. Ca. XI.
De odibili fęneratoꝝ exactione. Et de varijs vocabulis ab eis ſub honeſtatis ſpecie excogitatis. Et qꝫ fęneratoꝛis pecunia ſit ethymia: et imitetur naturam ſerpentum. Ca. XII.
Unde dicatur vſura. Et quemadmodū ſimul naſcatur ⁊ enutriatur: ⁊ iam nata parturiat: ſemperqꝫ inexplebilis atqꝫ inſatiabilis ſit. Ca. XIII.
De vſura diuina lege ꝓhibita. Et qꝫ ſcḋm Catonē fęnerare ſit hominē occidere. Qꝫqꝫ omne quod ꝑter ſoꝛtē accipitur ſit vſura quocūqꝫ vocabulo appelletur. Ca. XIIII.
Quomodo intelligatur illud deuteronomij: Ab alienigena vſurā exiges: nō autem a fratre. Et de maledictione vſurarij ſcḋm ezechielē. Ca. XV.
Quibus dominꝰ in euangelio doceat fęnerandū. Et qꝫ fęneratoꝛes a deo peccatoꝛes appellent. Et quis poſſit eſſe bonus fęneratoꝛ: ⁊ quęrere bonas vſuras. Ca. XVI.
An liceat mutuum danti recipere pignoꝛa. Ca. XVII.
Quid fęnerandū: ⁊ quibus ſcḋm legis ſtatuta: ⁊ qꝫ etiā iuſtus ⁊ pauper hoc facere valeant. Ca. XVIII.
Quomō patres noſtri gētibus fęnerarint. Et quomodo hodie ſacerdotes fęnerare debeant. Ca. XIX.
Qꝺ ſit illꝺ pignꝰ qꝺ lex reddi iubet añ ſolis occaſū. Et de triplici pignoꝛe. Ca. XX.
De rep̄henſione debitoꝝ mutuū recipientium: ⁊ poſtmodum cōmodantibꝰ ingratoꝛum in redditione facienda. Et de obligatione molę et lapidis ſupermolaris ꝓhibita. Ca. XXI.
Quē fęneratoꝛē imitari debeamꝰ Ca. XXII
An fęneratoꝛes excuſet: qꝫ etiā ſup̄ioꝛes noſtri id fecerint: ⁊ qꝫ antiquū ſit vſurarū exercitium. Et quomodo Tobias neqꝫ pignus: neqꝫ fideiuſſoꝛē recepit. Quo pacto etiā quis pꝛo alieno debito fideiubere debeat. Ca. XXIII.
De alijs virtutibꝰ Tobię. Et quō mercēnario merces ſit ſoluēda. Ca. XXIIII.
Finis.

Sancti Ambꝛoſij epiſcopi liber de Tobia: Jn quo cōpendiario ſermone ſancti illiꝰ ꝓphete merita et opera: que ſcriptura moꝛe hiſtoꝛico latius digeſſit: ſtrictiꝰ cōpꝛehendendo recenſet: virtutūqꝫ eius genera velut quodā bꝛeuiario colligit. Et fęneratoꝛum vitia acri atqꝫ multiplici rep̄henſione deteſtatur: fęliciter incipit.

Quam humiliter ac patiēter vir iſte iuſtus: miſericoꝛs ⁊ hoſpitalis tulerit captiuitatis erumnā: quam ob virtutes quibus ꝑditus fuerat ſubijt: cōmunē magis iniuria q̄ꝫ pꝛiuatam dolens. Qꝺqꝫ nullū humanitatis officiū illo ſit ꝑſtantius qꝺ defunctis coꝛpoꝛibꝰ cōfert: Ca. I.

l

Ecto prophetico libro: q̄ inſcribitur tobias: q̄ꝫuis plene vob virtutes ſancti ꝓphetę ſcriptura inſinuauerit: tamē cōpendiario mihi ſermone de eius meritis recenſendis et operibus apud vos vtendū arbitroꝛ: vt ea quę ſcriptura hiſtoꝛico moꝛe digeſſit latius: nos ſtrictius cōpꝛehēdamus: virtutuꝫ eius genera velut quodā bꝛeuiario colligentes. Fuit vir iuſtus: miſericoꝛs: hoſpitalis: ⁊ ob virtutes quibꝰ ꝑditus fuerat: ſubijt erumnā captiuitatis quā ferebat humiliter atqꝫ patienter: cōmunē magis iniuriā q̄ꝫ pꝛiuataꝫ dolens. Nec ſibi virtutū ſuffragia nihil ꝓfuiſſe deploꝛans: ſed magis eā cōtumeliam minoꝛē peccatoꝝ ſuoꝛum pꝛecio illatā arbitratus: meruit edictū: ne queꝫ ex filijs captiuitatis moꝛtuū ſepultū daret. At ille interdicto nō reuocabatur magis q̄ꝫ incitabatur: ne deſerere officiū pietatis moꝛtis metu videretur. Erat miſcḋię pꝛeciuꝫ moꝛtis pęna. Talis flagitij dep̄henſus reus: vix tandē ꝑ amicū potuit direpto patrimonio ęgenus et exul reſtitui ſuis. Jterū in his verſabatur officijs: ſi qḋ alimenti foꝛet: peregrinū cū quo cibū ſumeret quęrens. Jtaqꝫ cū a ſepulturę feſſus reuerteretur munere: appoſitis ſibi edendis ſubſidijs: miſſo filio quęrebat cōſoꝛtem cōuiuij. Dū cōuiua accerſitur: nūciatis inſepulti coꝛpoꝛis reliquijs: deſerebat nec putabat piuꝫ vt ipſe cibū ſumeret: cū in publico coꝛpꝰ iaceret exanime. Hoc illi quotidianū opus: et magnū quidē. Nam ſi viuētes operire nudos ꝑcipit: quātomagis debemus operire defunctoꝝ coꝛpoꝛa? Si viantes ad lōgioꝛa deducere ſolemus: quātomagis in illā ęternam domū ꝓfectos vnde iam nō reuertentur? Ego inquit iob ſuꝑ omnē infirmum fle- Job. 30.
ui. Quis infirmioꝛ defuncto: de q̄ dicit ſcriptura alibi: Suꝑ moꝛtuum ploꝛa? Eccleſia- Eccl. 22.
ſtes autē ait: Coꝛ ſapientuꝫ in domo luctꝰ: coꝛ autē ſtultoꝛum in domo ępularū. Nihil Eccles. 7.
hoc officio ꝑſtantius ei cōferre qui tibi iam nō poſſit reddere: vindicare a volatilibus: vindicare a beſtijs cōſoꝛtē naturę. Ferę hāc humanitatē defunctis coꝛpoꝛibus detuliſſe ꝓduntur: hoīes denegabunt?

De cōmendatione ſancti viri: qui dum cecitatē incidit nō ingemuerit nec cōqueſtus fuerit. Et qꝫ diligenter cauebat ne quid furtiuū domū ſuam intraret. Quod etiā pecuniā quaꝫ ꝓximo ſuo cōmendauerat in tanta indigētia nō popoſcerit. Qꝺ ꝑterea in hoc qꝫ pecuniā cōmendauit ⁊ non fęnerauit: iuſti ſeruauerit officiū. Et de duplici fęnore cū deteſtatione execrabilis ac mali fęnoris ⁊ cōmendatione boni: Ca. II.

t

Am ſancto feſſus officio ꝓpheta dū requieſcit in cubiculo ſuo: cadēti de paſſerū nido albugine: cęcitatē incidit: nec cōqueſtus ingemuit: nec dixit: Hęc merces laboꝝ meoꝛuꝫ. Fraudari magis ſe doluit obſequioꝝ q̄ꝫ oculoꝛuꝫ munere: nec cęcitatē pęnā ſed impedimētū putabat. Et cum victū mercede leuaret cōiugis: ne quid furtiuū domū ſuam intraret cauebat: vxoꝛ hędum ꝓ mercede acceperat. At ille plꝰ honeſtati q̄ꝫ pietati cōſulens cui ſua deerant:

alimoniã cõmendauerat ꝓximo ſuo:quam
toto vitę ſuę in tanta indigentia nõ popo/
ſcit. Vix vbi ſe feſſum vidit ⁊ depoſitũ ſene
ctute:inſinuauit filio:nõ tam cupiens com/
mendatũ repoſcere:ꝙ ſollicitus ne frauda/
ret herede. Nõ igit̃ cõmendauit pecuniã: et
nõ fęnerauit:iuſti ſeruauit officiũ. Malum
eſt eñ fęnus quo quęrunt̃ vſurę:ſed non il/
lud fęnus malũ:de quo ſcriptũ eſt: Fęnera
Ecci.29. ꝓximo tuo in tẽpoꝛe neceſſitatis illiꝰ. Naꝫ
Pſ.36. dauid ait: Juſtꝰ miſeret̃ ⁊ cõmodat. Aliud
illud fęnus iure execrabile:dare in vſurã pe
cuniã qꝺ lex ꝓhibet. Sed tobias hoc refu/
giebat qui mõnebat filiũ ne p̃ceptũ dñi pręteriret:vt ex ſubſtãtia ſua elemoſynam face
ret:nõ pecuniã fęneraret:nõ auerteret faciẽ
ſuam ab vllo paupere. Hęc qui monet:con/
dẽnat vſuras fęnoꝛis:ex quo multi quęſtuꝫ
fecerunt:⁊ multis cõmendare pecunias ne/
gocio fuit. Et quidẽ eaꝫ ꝓhibuerunt ſancti.
Quo grauius malũ fęnus eſt:eo laudabili/
oꝛ qui illud refugit. Da pecuniã ſi habes: ꝓ
ſit alij quę tibi ocioſa eſt. Da quaſi nõ rece/
pturus: vt de lucro cedat ſi reddita fuerit.
Qui non reddit pecuniam reddet gratiã: ſi
fraudaris pecunia:acquires iuſticiã. Juſtꝰ
eſt eñ qui miſeret̃ ⁊ cõmodat. Si amittitur
pecunia:cõparat̃ miſcꝺia. Scriptũ eſt eniꝫ:
Ecci.29. Qui facit miſericoꝛdiã:fęnerat ꝓximo.

De deteſtatione duricie ⁊ auaricie fęneratoꝛũ. Ca. III.

m Ulti diſpendij metu non fęnerant:
dũ fraudẽ verent̃. Et hoc eſt qꝺ pe/
tentibꝰ cõſueuerunt referre. Hoꝛuꝫ
Tobi.5. vnicuiqꝫ dicit̃: Perde pecuniã ꝓpter fratrẽ
⁊ amicũ:⁊ nõ abſcondas illã in ꝑditionem.
Pone theſaurũ tuũ in p̃ceptis altiſſimi:⁊ ꝓ
derit tibi magis ꝙ aurũ. Sed obſurduerũt
aures hominuꝫ ad tam ſalutaria p̃cepta:et
maxime diuites ęre ſuę pecunię:auras clau
ſas habent. Dum pecuniã numerãt: reſpõ/
ſa nõ audiunt. Simul vt aliquis neceſſitate
cõſtrictus:aut ꝓ ſuoꝝ redẽptione ſollicitus
quos captiuos vendidit:rogare cęperit:ſta
tim diues vultũ auertit:naturam nõ recog
noſcit:humilitatẽ ſupplicis non miſerat̃:ne/
ceſſitatẽ nõ ſubleuat: fragilitatẽ cõmunem
nõ cõſiderat:ſtat inflexibilis:reſupinus:nõ
pꝛecibꝰ inclinat̃:nõ lachꝛymis mouetur: nõ
eiulatibꝰ frangit̃:iuranſ qꝺ nõ habeat:imo
⁊ ipſe fęneratoꝛẽ requirat:vt neceſſitatibus
ſubueniat ſuis. Quid addis duricię ⁊ auari
cię tuę ſacramentũ? Nõ abſolueris ꝑiurio:
ſed ligaris. At vbi vſurarũ mentio facta fu
erit aut pignoꝛis:tunc deiecto ſuꝑcilio fęne
ratoꝛ arridit:⁊ quẽ aſi ſibi cognitũ denega/
bat:eundẽ tanqꝫ paternã amicitiã recoꝛda/
tus oculo ſuſcipit:hęreditarię pignus chari
tatis appellat:flere ꝓhibet. Quęremus in/
quit domi ſi quid nobis pecunię eſt:frangã
ꝓpter te argentũ paternũ qꝺ fabꝛefacti eſt:
plurimũ damni erit ꝙ vſurę cõpꝛehẽſabũt
pꝛecia emblematoꝛũ:ſed ꝓ amico diſpendi/
um nõ refoꝛmidabo cũ reddideris reficiaꝫ.
Jteꝙ anteꝙ det recipere feſtinat:et qui in
ſũma ſubuenire ſe dicit:vſuras exigit. Ka/
lendis inquit vſuras dabis: fęnus interim
ſi nõ habueris vnde reſtituas non requiro.
Jta vt ſemel det frequẽter exagitat:⁊ ſemꝑ
ſibi debere efficit. Hac arte tractat virum.
Jtaqꝫ eum chirographis ligat: et aſtringit
vocis ſuę nexibus. Numerat̃ pecunia:addi
citur libertas: abſoluit̃ miſer minoꝛe debi/
to:maioꝛe ligatur. Talia ſũt veſtra diuites
beneficia. Minus datis ⁊ plus exigit̃. Ta/
lis humanitas vt ſpolietis etiã dum ſubue
nitis. Fęcũdus vobis etiã pauꝑ eſt ad que/
ſtuꝫ. Uſurariꝰ eſt ęgenus:cogentibꝰ vobis
habet qꝺ reddat:qꝺ impendat non habet.
Miſericoꝛdes plane viri quẽ alij abſoluit̃:
vobis abdicatis. Uſuras ſoluit qui victu
indiget. An quicquã grauius? Jlle medica/
mentũ quęrit:vos offertis venenũ. Paneꝫ
imploꝛat:gladiũ porrigitis. Libertatẽ ob/
ſecrat:ſeruitutẽ irrogatis. Abſolutionẽ pꝛe
catur:infoꝛmis laquei nodũ ſtringitis.

Qua ratione fęneratoꝛes iude ⁊ diabolo cõparentur. Et quid ſignificetur nominibꝰ creditoris: debitoris:fenoris ⁊ ſortis: Ca. IIII.

b Anc p̃cipue iniuſticiã deploꝛat ſan/
ctus dauid dicens: Uidi iniquita/ Pſ.54.
tem ⁊ cõtradictionẽ in ciuitate:⁊ nõ
defecit de plateis eiuſ vſura ⁊ dolus. Jtaqꝫ
cũ ꝓditionẽ iudę ſubiecerit:hoc p̃miſit:ſiue
ꝗ vltra ſacrilegij iniuriam coniuratis dñicę
necis: fęnoꝛis crimen acciderit: ſiue ꝗ tan/
tum ſacrilegiũ ſatis abundęqꝫ vſura fęnoꝛi
vltum iret. Mali fęneratoꝛes qui dederunt
pecuniã vt interficerent auctoꝛẽ ſalutis:ma
li ⁊ iſti qui dant vt interficiant innocenteꝫ.
Et iſte quoqꝫ qui pecuniã accepꝑit vt ꝓdi/
toꝛ iudas:laqueo ſe ⁊ ipſe ſuſpendit. Jpſuꝫ
iudã hoc maledicto putauit eſſe dãnandũ:

vt ſcrutaret̃ fęneratoꝛ eius ſubſtantiã:quia
qꝺ ꝓſcripto tyrannoꝛũ aut latronũ manus
operari ſolet:hoc ſola fęneratoꝛis nequitia
cõſueuit inferre. Doctioꝛes autẽ ipſi fęnera
toꝛi putant diabolũ cõparandũ:qui reſ ani/
mę:⁊ p̃cioſę mẽtis patrimoniũ fęnerat quo/
dam vſurarię iniquitatis:ſic ſumptu capit:
ſic auro illicit:ſic reatu inuoluit:ſic caput ꝓ
theſauro repoſcit. Quid vobis iniquiꝰ qui
nec ſic capitis ſolutione eſtis ꝯtenti? Quid
vobis iniquius qui pecuniã datis: ⁊ vitam
obligatis:⁊ patrimoniuꝫ accipitis: aurum
argentũqꝫ ꝓ pignoꝛe:⁊ adhuc illum debito
rem dicitis qui vobis plus reddidit ꝙ acce
pit? Uos creditoꝛes aſſeritis: qui amplius
debetis. Uos inquã dicitis creditoꝛes: qui
nõ homini ſed pignoꝛi credidiſtis. Bene fę
nus appellatur qꝺ datis:ita vile ac fęnũ eſt.
Soꝛtem dicitis qꝺ debetur. Eteñ velut vr/
na ferali miſera ſoꝛs voluitur: perituri debi
toꝛis luenda ſupplicio. Stant pallentes rei
ad ſoꝛtis euentũ. Non ſic trepidãt de quo/
rum dãnatione ſoꝛs ducitur: non ſic deiecti
ac ſuſpenſi pauitant: de quoꝛũ captiuitate
expectatur ſoꝛtis euentus. Jllic eñ vnius
captiuitas:hic plurimoꝛũ addicitur. Et foꝛ/
taſſe ideo ſoꝛs:quia in euẽtu ſunt patrimo/
nia quę ſub hac arte voluunt̃. Magnum et
memoꝛabile beneficiuꝫ dei. Hoc ſpecialiter
oꝛe ꝓphetico p̃dicatur qꝺ in patres ꝯtulit:
Pſ.71. quia ex vſuris ⁊ iniquitate liberauit eoſ. Et
ꝓpꝛie ait:ex vſuris liberauit eos:quia vſu/
rę inferunt ſeruitutẽ. Quaſi diceret: Ex ſer/
uitutis vinculo ereptos reddidit libertati.
Graue vocabulũ debitoꝛũ. Debita: pecca/
ta dicuntur. Debitoꝛes quoqꝫ criminoſi ap
pellãtur. Sic eñ iſti ſicut ⁊ illi de capite de/
cernunt. Culpę tamẽ habent nomen ſuum:
vt factoꝛũ diuerſitatẽ. Debita ꝗuis diuer/
ſę quãtitatis:vnum habent nomen: vnum
onus:vnum periculũ. Neſcit ergo quid po
ſcat infęlix qui pecuniaꝫ petit mutuã: quid
accipiat ignoꝛat.

Quomodo pecunia fęneratoꝛũ nunqꝫ quieſcat. Quomõ etiam impꝛudenter recipientes ſub vſuris mutuo ſtatim multos acquirant amicos:cũ quibus opipere ⁊ ſplẽdide cõuiuent:qui tamen exhauſta pecunia ſoli feneratoꝛi dilacerandi relinquũtur. Et de illorum ſera pęnitentia: Ca. V.

n On nouit pecunia fęneratoꝛis vno
diutius loco ſtare:ſolita trãſire per
plurimos:vno teneri ſacculo:verſa
ri ac numerari expetit:vſum requirit vt ac/
quirat vſuram. Fluctus eſt quidam maris:
nõ fructus. Pecunia nunquã quieſcit. La/
bitur velut ſcopulo illiſa:ita gremiũ debito
ris ꝑcutit:⁊ cõtinuo relabitur eo vnde ꝓceſ
ſit. Cũ murmure venit:cũ gemitu reuertit̃.
Frequẽter tamẽ placidum ſtat ventis ma/
re:ſemꝑ fęnoꝛis vnda iactat̃. Mergit nau/
fragos: expuit nudos: veſtitos exuit: inſe/
pultos relinquit. Nummũ ergo peti:⁊ nau/
fragium ſuſcipis. Hinc charybdis circũſtre/
pit:hinc ſirenę quę voluptati ſpecie ⁊ cano/
re dulcedinis ſuauitate: in vada deductos
cęca:repetendę domus (vt ferunt fabulę) ſę
pe ⁊ cupiditate fraudabant. Statim vendi
toꝛes vnguẽti ⁊ diuerſarũ ſpecierum irruũt
velut quidã canes: ſagaci pꝛędę vagantis
odoꝛe p̃ſtricti:venatoꝛes:aucupes: caupo/
nes quoqꝫ miſcentes mero aquã:qui nobi/
litatem vetuſti generis ⁊ patrię et natalem
diem viri circũſonent:circũſtantes repente
paraſiti:quẽ ante ſolebãt ſpernere:ſalutãt:
deducunt:ad lęticiã ꝓuocant:ad ſumptum
incitant dicentes: Uenite ⁊ fruamur bonis Sap.2.
quę ſunt ⁊ vtamur creatura tanquã in iuuẽ
tute celeriter:vino pꝛecioſo ⁊ vnguẽtis nos
impleamus:⁊ non p̃terat nos flos tẽpoꝛis.
Coꝛonemus nos roſis anteꝙ marceſcant:
nullum pꝛatũ ſit qꝺ non ꝑtranſeat luxuria
noſtra: vbiqꝫ relinquamꝰ ſigna lęticię: qm̃
hęc eſt pars et hęc eſt ſoꝛs nr̃a. Et vere ſoꝛs
omnis illoꝛũ facta eſt: Tu autẽ remanes ex
oꝛs bonoꝛũ. Non tales ſoꝛtes tibi ſcriptura
mõſtrauit. Nõ inter tales ſoꝛtes dauid me/
moꝛat doꝛmiendũ dicens: Si doꝛmiatiſ in/ Pſ.67.
ter medias ſoꝛtes. Nam ſi in medio illaruꝫ
doꝛmiſſes ſoꝛtiũ:id eſt:veteris ⁊ noui teſta/
menti:nõ te pecunię cupiditas in voꝛaginẽ
teterrimi fęnoꝛis demerſiſſet:gratia ſpirita
lis fidei tibi dediſſet argentũ:⁊ in ſpeciẽ au
ri diuinę ſapiẽtię inſtitutione foꝛmaſſet. Et
eñ ſi nos vnũ teſtimoniuꝫ diuinę ſcripturę
poſuimus:⁊ luxurioſum illud cõuiuiũ decli
nauimus: vtiqꝫ potuit ⁊ iſte ſaluari ſi oꝛacu
lis cęleſtibus inhęſiſſet. Reuertamur tamẽ
ad cõuiuium:nõ vt eius deguſtemus epu/
las:ſed cauendas alijs demõſtremus. One
ratur mens a peregrinis ⁊ exquiſitis cibis:
adhibentur nitẽtes miniſtri :magno empti

preċio:ſumptu paſcendi maiori:bibit in no
ctem;dies cōuiuio clauditur:ebrietati deficit.
Surgit ille vino plenus:vacuus opuꝫ:dor
mit in lucem:vigilās ſomniū putat. Etenī
vt in ſomnis ſibi videtur diues ex paupere:
ſic etiam egenus ex diuite.Dum defluit in/
terim pecunia: vſura ſupfluit:tempus mi/
nuitur:fenus augetur:theſaurus exinanitur:
ſors accumulatur:paulatim cōuiue ſe ſubtra/
hunt:ſponſores cōueniunt:mane fenerator
pulſat ad ianuas:queritur dies ſolutionis:
tranſiſſe pſcriptos:iniurijs vigilantē adori/
tur:in ſomnis dormientē excitat.Non noc/
tes quiete:nō dies ſuauis eſt:nō ſol iocun/
dus eſt.Detrahunt paulatim deaurate ac
ſerice veſtes:⁊ veniunt de medio minores.
Ponit cū lachrymis ornamenta cū vix tam
triſtior empta carius.Pueri cōſtituunt mē/
ſe miniſtri:⁊ male aſſueti emptorē auertūt.
Offertur pecunia creditori: vix inquit hec
ſoluit vſuraꝫ.Caput debes.Reddit exhau
ſto patrimonio:capitis reus:⁊ īminuto ac/
cipit fenore:accipit inducias triſtiores belli
cis quaſi poſt biduū preliaturus. In bello
enī incerta victoria:hic certa inopia. Illic ſe
clypeo tegit:hic nudus occurrit. Illic lorica
pectus includit:hic totus carcer includitur.
Illic manꝰ telis onerat:armat ſagittis: hic
ere vacuas offert vinculis alligādas.Duci/
tur plerūqꝫ vterqꝫ captiuus. Ille habet quē
accuſet aduerſum belli euentū:hic preter ſe
quē accuſet nō habet.Nihil eſt intolerabili
us hac miſeria:que excuſari nō poteſt.Acer
bat cōſcientia pondus iniurie.Tunc ſecum
reputat:tunc ſcripturas recordatur: tunc di/
Prouer.5. cit:Nōne mihi ſcriptum eſt: Bibe aquā de
tuis vaſis:⁊ de tuorum puteorū fontibus?
Quid mihi cū puteo feneratoris vbi ⁊ aqua
includitur?Suauiora erant olera cū ſecuri/
tate:qꝫ aliene epule paſte cuꝫ ſollicitudine.
Non oportuit aliena querere: deinde inci/
deram debita:de meis oportuit fontibꝰ re/
mediū querere.Erant domi vaſa minutio/
ra.Melius erat miniſteriū deeſſe qꝫ cibuꝫ:
melius veſtem venalē pponere qꝫ libertatē
adijcere. Quid pfuit ꝙ publicare pauper/
tatem meam verecūdatus ſum? Ecce alius
publicauit.Ego nolui nutritores vēdere:ec
ce alius adiudicat. Sera hec conſideratio:
Tunc decuit ſuccurrere cum vulnera prima
ſerperent.Melius fuerat in principio tenu/
are ſumptum:⁊ neceſſitatē debiti rei famili/
aris anguſtijs alleuare: qꝫ vt ad horam di/
tatꝰ alienis:poſtea exuereris ⁊ ex pprijs.

De nequitia feneratorū:qui aliena damna arbitrantur ſua lucra: ⁊ quomodo ſibi fingant tectoriolūꝫ ſue iniuſticie:Ca.VI.

Cauſamus debitorem:ꝙ impruden
a tius ſe geſſerit.Sed tamē nihil ne/
quius feneratoribus qui lucra ſua
aliena damna arbitrantur:⁊ diſpendio ſuo
deputant quicquid ab alijs poſſidetur. Au
cupantur heredes nouos:adoleſcētulos di
uites explorant p ſuos:adiungunt ſe ſimu/
lantes paternā ⁊ auitam amicitiaꝫ: voluut
domeſticas eorum cognoſcere neceſſitates.
Si quā cauſam inuenerint: accuſant vere/
cundiam:pudorē arguunt:qꝺ non ante de/
ſperatū atqꝫ preſumptuꝫ. Sin vero nullos
laqueos alicuiꝰ neceſſitudinis offenderint:
intexunt tabulas:aiūt nobile prediū eſſe ve
nale:amplam domū:accumulant puectus
fructuū:annuos redditus exaggerāt:hortā
tur vt coemant. Similiter faciūt precioſas
veſtes:⁊ monilia nobilia pdicantes. Negā
ti ſe habere pecuniā: ingerunt ſuā dicētes:
Vtere vt tuam de fructibus empte poſſeſſi
onis:preciū multiplicabis:debitū reddes.
Pretendūt alienos fundos adoleſcenti:vt
eum ſuis expolient: tendunt retia: Simul
vt indagine cuncta ſpacia fuerit ingreſſus:
cogunt eū in retia cautionū:laqueos vſura
rum:paternū ſepulchruꝫ:preſtituit dies ſo/
lutioni:diſſimulatur cōuentio:quando pōt
ſolutio ſuſtineri:vbi ſatis ſecurum reddide
rint repente ingruunt ⁊ inſtāt vehemētius:
cauſanti incumbūt dicentes: Tu poſſides
tua predia:nos noſtrā pecuniam nō habe/
mus.Aurū dedimus:lignū tenemus.Tibi
fructuū emolumenta pcedunt: nobis nihil
accreſcit pecunie.Ocioſa cauſatio eſt ſalteꝫ
renouetur chirographo.

De increpatione adoleſcentum: qui ſub vſuris pecuniā mutuo recipiunt:⁊ de vulnere remediuꝫ querunt.Et qꝫ triſtis his ſit facies creditoris occurſantis.Et de īducijs per eos poſtulatis:parum tamē pfuturis:Ca.VII.

Taqꝫ dum primū adoleſcens:nihil
i putat de veſtibus ſuis aut poſſeſſi/
onibus eſſe vendendū:ad hec faciē
da poſcit dilationē.Vſure applicantur ad ſor/

tē:accumulantur cenſure. Iam ſuſpirare inci/
pit:iam malū ſuuꝫ agnoſcere. Die ac nocte
vſurā cogitat:quicqd occurrerit feneratorē
putat:qcqd crepuerit :vocē ſibi videtur fene/
ratoris audire. Si habes cur non ſoluis: ſi
nō habes cur malū malo adiūgis:⁊ de vul/
nere remediū queris?Cur quotidie obſidio
nē pateris:feneratoris expugnationē times?
Vetus ſentētia eſt feneratoris et debitoris
ſibi occurrētiū: Proſpectū amboꝝ facit do
minꝰ.Alter quaſi pdaꝫ reqrit:alter quaſi fe
ra pdonē declinat. Ille quaſi leo querit quē
deuoret:iſte quaſi anſer aut fulica mauult
ſe vel in prupta deijcere: vel in pfunda de/
mergere:qꝫ iſtū hūani corporis accipitrē ſu/
ſtinere.Quid quotidie fugis?Etſi nō occur
rat fenerator:occurrit tibi inopia tanqꝫ bo/
nus curſor.Ambos ꝗ videt dñs:feneratorē
⁊ debitorē.Occurrētes ſibi ſpectat ambos:
teſtis alteriꝰ iniquitatis:alteriꝰ iniurie. Il/
lius auariciā cōdemnat:huiꝰ ſtulticiā. Ille
greſſus debitoris ſingulos numerat:aucu/
patur deflexus:iſte cōtinuo poſt colūnas ca/
put obūbrat.Nullā enī habet debitor auc/
toritatē.Ambobꝰ in digitis vſuraꝝ repetitur
ſepius calculatio.Par cura:ſed diſpar affe/
ctus.Alter letatur incremēto fenoris: alter cu
mulo deuotionis affligitur. Ille queſtus nu/
merat:hic erūnas.Quid fugis hoīem queꝫ
poteras ⁊ nō timere? Quid fugis: aut quo
uſqꝫ fugies?Si quis pulſauerit nocte:fene/
ratorem putas ſub lecto. Ilico ſi quē ſubito
intrare ſenſeris:tu foris exilis. Canis latrat:
⁊ cor tuū palpitat. Sudor effunditur: anheli/
tus quatitur:queris qd mentiaris vt fenera/
torē differas: ⁊ cū dilationeꝫ impetraueris
gaudes. Funē tuo ſimulat ſe fenerator gra/
uari:ſed libēter imptit quaſi venator qui fe/
rā cinxerit. Securus eſt pde:tu oſcularis ca
put:amplecteris genua:⁊ quaſi ceruꝰ ſagit/
ta toxicata ictus paululū pcedens: tandeꝫ
victꝰ veneno pcūbis:aut quaſi piſcis q fu/
ſcina fuerit infixus:quocūqꝫ fugerit: vulnꝰ
vehit. Et vere piſcis ille in eſca mortē deuo
rat:illū hamū glutit dū cibū querit.Sed ta
men hamū nō vidit quē tegit preda: tu ha/
mum cernis ⁊ glutis? Hamus tuꝰ fenus eſt
creditoris:hamū voras:ſed vermis te ſemp
obrodit. Ipſe ē eſca que decipit. Itaqꝫ ⁊ ti/
bi fenoris nec cibus vſui eſt: ⁊ hamus vul/
neri.An ignoras qr ſemel illaqueatꝰ nodo:
ſe magis ſi fugiat ipſe cōſtringit:⁊ intra re/
tia poſitus fugiendo magis deijciat ſup ſe
retia. In plateis fugis:cū intra parietes tu/
tus eſſe non poſſis. Inueniet te cū voluerit
fenerator.Deniqꝫ vbi tēpus impleueris: ſi/
cut lupus nocte irruit:dormire non ſinit:ex
lecto ad publicū trahit:aut tabulis venditi
onis cogit ſubſcribere. Vt fureris pudoris
diſpendiū ſubſcribis ilico. Vēditurus aui/
tum ſepulchrū:paternū ſane vt ptereatur ali/
quid verecūde emitur:ieiuniū ſolum iacta/
tur:qꝺ infecūda vendiderit:diſpendijs one
rauerit debitoreꝫ:⁊ ſuperioris tēporis aſcri
būtur diſpendijs damna pſentis. Mox et
laudata venduntur ⁊ inferuntur:iam nō inſtru/
menta ſed vincula. Tamē adhuc querendi
fideiuſſores: tribuuntur inducie: non vt pre/
dam libertatis inueniat: ſed vt conſortē ſer
uitutis adiungat qui ſe ſociet erūnoſo. At
quid iuuare poteſt aliene calamitatis acceſ
ſio? Iam ⁊ amici fugiunt:cōuiue non recog
noſcūt. Ipſe quoqꝫ conſpectꝰ omniū refu/
git:⁊ vt pugil ictus varios cōcertantiū: ita
iſte honeſtorum vitat occurſus: ⁊ ſollicitus
vbi in aliquem offenderit:vigilanti exit ob
tutu:redit paratus ad vincula:redit mortē
optans:cogitans eam ſibi vt moreretur infer
re:redit miſere ſe cōdemnans ꝙ alienā pecu
niam nō refugerit:⁊ feneratoris ſe eri deuin
xerit.O quātos miſeros aliena fecerunt bo
na.Quid inquā tibi vt bibas aquā gyon?
Quid inquā tibi vt biberes calicē fenerato
ris? Multi inquit mutuati ad tēpus: et ne/
ceſſitatibꝰ cōſuluerūt ſuis:⁊ pecuniā reddi/
derunt.Et quāti ſe ppter fenus ſtrangula/
uerunt? Illos cōſideras:hos nō enumeras.
Reminiſceris euaſiſſe aliquos:non remini
ſceris oppetiſſe. Nūmos redditos imputas:
laqueos appetitos non cōputas? Quos de/
formitate tam dedecoroſe cōuentionis ple/
riqꝫ verecūdiores ad cōtumeliā:fragiliores
ad iniuriam:expetito interitu ptulerūt:op/
probriū vite amplius qꝫ mortis ſuppliciū p/
timeſcentes.

Quod p paterno debito nonūqꝫ liberi in auctionē deducantur:⁊ publice ſub haſta vendantur. Et quo modo obligatus feneratori venditus dicatur:Ca.VIII.

Idi ego miſerabile ſpectaculū: libe
v ros p paterno debito in auctioneꝫ
deduci:⁊ teneri calamitatis heredes:
qui nō eſſent participes ſucceſſiōis.Et hoc

tã imane flagitiũ: non erubeſcere creditorẽ:
Inſtat: vrget: adijcit. Mea inquit nutriti
pecunia ꝓ alimonia ſeruitutẽ recognoſcãt:
ꝓ ſumptu illicitationẽ ſubeant. Agitetꝛ ha/
ſta de precijs ſingulorũ. Non imerito haſta
agitatꝛ vbi caput querit: nõ imerito ad auc/
tionẽ ꝑuenitur: vbi ſors poſcitur. Hęc eſt fę/
neratoris humanitas: hęc debitoris ſtulti/
cia: vt filijs quibꝰ nõ reliquit pecuniã: liber/
tatem auferat: ꝓ teſtimonio chirographuꝫ
dimittat: ꝓ emolumẽto hęreditatis: iniqui
tateꝫ obligationis. Quid ſibi vult paterni
in liberos ſcriptura maledicti: vbi nulla eſt
impij offenſa peccati? An põt durius aliqđ
eſſe maledictũ: grauiuſqꝫ ſeruitiũ? Et illa ſę
pe poſt morteꝫ habet defunctus cõpendia:
qđ nõ ſpectat miſerias filiorũ. Vendit plę/
rũqꝫ ⁊ pater liberos auctoritate generatio/
nis: ſed nõ voce pietatis: ad auctionẽ furi/
bundo vultu trahit dicens: Soluite filij gu
lę meę ſumptũ: ſoluite paternę menſę preci/
um. Vomite qđ nõ deuoraſtis: reddite qđ
nõ accepiſtis. Hoc meliores ꝙ vr̃o p̄cio redi
mitis patrẽ: veſtra ſeruitute paternã emitiſ
libertatẽ. Eſto vt aliquis qui ſubuenire poſ
ſit accedat: qſ tantã expleat charybdim? qs
rationes fęneratoris agnoſcat? quis auari/
ciam ſatiet? Quę non iſte precia exaggeret:
cum viderit redemptores? Nõ em̃ ſuo ma/
gis lucro q̃ alieno detrimento paſcitꝛ. Ve/
ra ꝑfecto: vera eſt vtpote dei diuina ſenten
tia: qui cũ iratus eſſet ꝑpter impietatẽ iudę
Eſa.50. orum: ꝙ poſt deos alienos abirent: Cui in/
quit vendidi vos fęneratori? Venditꝛ enim
qui obligatus fęneratori fuerit: ⁊ venditꝛ nõ
vno precio: ſed quotidiano: venditꝛ nõ cum
diffinitiõe: ſed cũ acceſſione diuturna. No/
ua vſurarũ auctio: ꝑ menſes ſingulos noua
ſub quotidiana licitatione venditio. Qui
plus obtulerit trahitꝛ: ſemꝑ venalis adijcitꝛ:
nunq̃ quaſi venditus ęſtimatꝛ. Magna igi
tur vis cęleſtis ſentẽtię. Nõ ſatis iudicauit
dñs dicere: Cui vendidi vos: ſed addidit: fę
neratori. Offenſus nihil potuit grauiꝰ inue
nire quo iudicaret in ꝑfidos. Derelictos ex/
poſtulat: cur ita fugerint ſalutis auctorem:
quaſi fęneratori alicui dñs vendidiſſet dig/
na pęna dominũ relinquẽtes. Habent ſer/
ui qđ amplius q̃ carceris pęnas et vincula
reformident: habent liberi qđ paueant ꝓ li/
bertatis incuria. Simul illud aduerte ꝙ fę/
neratio ꝑuaricationis materia iudicata ſit:
ꝙ is facile recedat a domino qui fęneratori
ſe potuerit obligare. Fęnus em̃ radix men/
dacij: cauſa ꝑfidię eſt. Ego inquit vos non
vendidi: ⁊ peccatis veſtris venditi eſtis. Er
go qui ſe fęneratori obligat: ipſe ſe vendit:
⁊ qđ peius eſt vendit ſe nõ ęre ſ3 culpa.

Quod fęnerator peccati noſtri diabolus ſit. Et de cõparatione ipſiꝰ ad vſurariũ. Et ꝙ idẽ ſit exactor qui ſe creditorẽ appellat: Ca.ix.

Vis iſte peccati ẽ fęnerator: niſi dia
q bolus: a quo eua mutuata peccatũ
obnoxię ſucceſſionis: vſuris defęne
ratur omne genus humanũ? Deniqꝫ quaſi
malus fęnerator chirographũ tenuit: quod
poſtea dñs ſuo cruore deleuit. Etem̃ quod
mortis erat ſcriptum apicibꝰ: debuit morte
diſſolui. Fęnerator ergo diabolus. Deniqꝫ
oſtendebat ſaluatori diuitias ſuas dicens:
Hęc omnia tibi dabo ſi ꝓcidens adoraueriſ Matth.4.
me. At vero dominꝰ ęris ſaluator alieni: ni/
hil ipſe debebat: qui poterat dicere: Ecce ve Joh.14.
nit huius mundi princeps: ⁊ in me ſuum ni
hil inuenit. Nihil debebat: ſed ſoluebat ꝓ
omnibus: ſicut ipſe teſtatur dicẽs: Quę nõ Pſ.68.
rapui tunc exoluebaꝫ. Quid diſtat malicia
huius principis mundi? Fęnerator pecunię
caput obligat: manuꝫ tenet: ſorte ducit. O
nomen triſte de dulci. Dominꝰ ouem cente/
ſimaꝫ liberauit. Illa centeſima ſalutis: hęc
mortis eſt: ⁊ terra bona centuplũ fructũ red
dit. Vę his qui dicunt ꝙ amarũ eſt dulce: ⁊ Eſa.5.
qđ dulce amarum. Quid amarius vſura?
quid dulcius gratia? Nõne hoc ipſo ſermo/
ne quo centeſimã appellant: reuocare debe/
rent in memoria redemptorẽ: qui venit cen
teſimã ouem ſaluare nõ perdere? Quis gra
uior exactor eſt? Et hoc triſte nomẽ. Deniqꝫ
dominꝰ ait: Populus meus exactores ve/
ſtri circumſcribunt vos. Et in euãgelio ha/
bes: Dum vadis cũ aduerſario tuo ad ma/ Luc.12.
giſtratum: da operã liberari ab illo ne forte
ꝑducat te ad iudicem: ⁊ iudex tradat te ex/
actori: ⁊ exactor mittat te in carcereꝫ. Quis
iſte ſit exactor agnoſce: qui etiã nouiſſimuꝫ
quadrantẽ exigit: ⁊ ideꝫ ſe creditorẽ vocat:
atqꝫ in hoc etiam nomine fraudem facit: vt
qui veneni pocula melle illinit: vt ſ3 grato
odore mors lateat: atqꝫ illita caliciſ ora: vim
fraudis abſcondat. Creditur: ꝑtexitur qua/
ſi fidelis: ⁊ quaſi incredulus ad quem fide/
lis oppignorat.

Qđ a fęneratoribus defunctoꝝ cadauera aliquãdo teneantꝛ ꝓ pig nore: ⁊ eis tumulus denegetꝛ. Et ꝙ nihil intereſt inter funus ⁊ fęnus: inter mortẽ ⁊ ſortẽ: Ca.x.

Votiens vidi a fęneratoribꝰ teneri
q defunctos ꝓ pignore: et negari tu/
mulũ duꝫ fęnus expoſcitꝛ. Quibus
ego acquieſcẽs libẽter: vt ſuũ cõſtringerent
debitoreꝫ: vt electo eo fideiuſſor euaderet.
Hę ſunt fęneratoris leges. Dixi itaqꝫ tene/
te reum veſtrũ: ⁊ ne vobis poſſit elabi do/
mũ ducite: claudite in cubili veſtro carnifici
bus duriores: qm̃ quẽ vos teneti carcer nõ
ſuſcipit: exactor abſoluit. Peccatorum reos
poſt mortẽ carcer emittit: vos clauditis. Le
gũ ſęueritate defunctꝰ abſoluitꝛ: vobis tene
tur: certe hic ſortẽ ſuam iam memoratꝛ iple/
ſe. Nõ inuideo tamẽ: pignus veſtrũ reſerua
te. Nihil intereſt inter funus et fęnus: nihil
inter mortẽ diſtat ⁊ ſortem. Perſonat fune/
brẽ vlulatũ fęnoris vſura: nunc vero capite
minutꝰ eſt quẽ cõuenitis: vehemẽtioribꝰ tñ
nexibus alligate: ne vincula veſtra nõ ſen/
tiat: durus ⁊ rigidus eſt debitor: ⁊ qui non
iaꝫ nouerit erubeſcere. Vnũ ſane eſt qđ nõ
timere poſſetis: qꝛ poſcere nõ nouit alimen
ta. Juſſi igitur lauari corpus: et ad fęnera/
toris domũ exequiarũ ordinẽ duci: ſed etiã
inde plauſoꝝ mugitu talia ꝑſonabant. Ibi
quoqꝫ funus eſſe crederes: ibi mortuos plã
gi putares. Nec fallebat ſentẽtia: niſi ꝙ plu
res cõſtabat illic eſſe morituros: victus reli/
gionis cõſuetudine fęnerator. Nã alibi ſuſ/
cepi pignora: etiaꝫ iſta ducuntꝛ: rogat vt ad
tumuli locũ etiã reliquię deferãtur: tunc tã/
tuꝫ vidi humanos fęneratores grauari me:
tamẽ ego eorũ humanitatẽ memorabã ꝓſi/
cere: ne poſtea ſe q̃rerentꝛ fraudatoſ eſſe: do
nec feretro colla ſubiecti: ipſi defunctum ad
ſepulchra deducerent: grauiori męrore de/
flentes pecunię ſuę funus.

De vſura ab aleatoribꝰ extorta. Et de iuiolabili lege alee: cui ſubij/ ciũtur etiam ferociſſimi homines: Ca.xi.

Llud nõ minoris acerbitatiſ accipi/
a te. Obſeruant iſti aleatorũ cõuenti/
cula: ⁊ ꝑdentis erumnã cõmodita/
tẽ ſuã iudicant: ſpondẽt ꝓ ſingulis: varios
primo ſors ludit euentus: ad diuerſos ſępe
transfertꝛ victoria: ſtipendiaqꝫ eius viciſſim
atqꝫ erumna mutantꝛ. Oẽs vincuntur ⁊ vin
cunt: fęnerator ſolus acquirit. Penes alios
manet nomẽ ꝙ vicerint: penes fęneratoreꝫ
ſolũ fructus eſt: nõ annuꝰ ſed momẽtarius.
Illi ſoli faciunt lucꝝ in omniũ detrimento:
illis ſolis eſt vſurę victoria. Videas reliq̃s
ſubito ęgentes: repente diuites: deinde nu
dos: ſingulis iactibus ſtatũ mutãtes. Ver/
ſatur enim eoꝝ vita vt teſſera. Voluitꝛ cen/
ſus in tabula: fit ludus de periculo: ⁊ de lu/
do periculũ: quot ꝓpoſitiones: tot ꝓſcripti/
ones. Clamor plaudentiũ: fletus deſpolia/
torũ: gemitus deplorantiũ. Sed ⁊ hos cre/
ditor vt tyrãnus damnãs: vnũquẽqꝫ ſorte
capitali: agitat haſtaſ: feralẽ inſtituit de ſin
gulorũ exuuijs auctionẽ. Alios ꝓſcriptioni
adijcit: alios ſeruituti: nõ tanti occiſi ſub ty
rannis ſunt. Vitę igitꝛ hanc aleã: rectius di
xerim q̃ pecunię: ſub momẽto fertur: qđ va
leat in ęternũ: ebrietas iudicat: ⁊ nullus ap
pellat. Habet ⁊ alea ſuas legeſ: quas fori iu
ra nõ ſoluant. Notatꝛ (ſi credi põt infamia)
qui putauerit renitendũ: ⁊ infamiũ ſenten/
tia grauiũ: quã cenſura iudicialis inurit op
probrium: qm̃ qui apud iudiceꝫ damnantꝛ:
apud illos glorioſi ſunt: qui apud illos dã/
nantur: apud iudicẽ criminoſi ſunt. Nobile
cõſtituit moyſes ſeniorũ iudiciũ: hi tamẽ de
leuioribus iudicabãt: veruꝫ graue: hoc eſt:
de potioribꝰ negocijs moyſi iudiciũ reſerua
re cõſueuerant. Hic dicitꝛ alionũ conciliũ iu/
dicauit: ⁊ plus eoꝝ timetꝛ potentia q̃ dęmo
num. Inter has feras viuis fęnerator atqꝫ
verſaris. His beſtijs cibũ eripis: his tetrior
ęſtimaris: hiſ crudelior plus timeris. Ferũt
hunorũ populos omnibꝰ bellum inferre na
tionibus: fęneratoribus tamen eſſe ſubiec/
tos. Et cũ ſine legibus viuãt: alee ſolius le/
gibus obedire: in procinctu ludere: teſſeras
ſimul ⁊ arma portare: ⁊ plures ſuis q̃ hoſti/
libus ictibus interire. In victoria ſua capti
uos fieri: ⁊ ſpolia ſuorum ꝑpeti: quę pati ab
hoſte nõ nouerint. Ideo nunq̃ belli ſtudia
deponere: ꝙ victus alee ludo: cum totius
pręde munuſ amiſerint: ludendi ſubſidia re
quirunt bellandi periculo. Frequẽter autẽ
tanto ardore rapti: vt cum ea quę ſola mag
na eſtimant victꝰ arma tradiderint: ad vnũ
alee iactum vitã ſuam poteſtati vel victoriſ
vel fęneratoris addicãt. Deniqꝫ conſtitit ꝙ
quidam eorum ⁊ imperatori romano cogni
tus in fide: precium ſeruitutis quã ſibi tali

ſorte ſuꝑatus intulerat: ſupplicijs imperate
mortis exoluerit. Premit ergo fenerator eti-
am colla hunorū ⁊ eos vrget in ferrū: premit
barbaros ſue terrore ſeuicie.

De odibili feneratorū exactione Et de varijs vocabulis ab eis ſub honeſtatis ſpecie excogitatis. Et ꝙ feneratoris pecunia ſit ethymia: ⁊ vnitet natura ſerpentū: Ca. XII.

Quid enim tetrius eo qui hodie fene-
rat: et cras exigit? Et odibilis inquit
homo hmōi. Oblatio quidem blan-
da: ſed īmanis exactio. Verū ipſa oblatōis
humanitas facit: ⁊ exactionis ſeuitiā ꝓtulit
pecunia: hypotechas exigit: ⁊ ī ſuis apothe-
cis recondit. Una pecunia a feneratoribus
datur: ⁊ q̄s multa a debitoribꝰ exiguntur. Quā-
ta tibi fecerūt vocabula? Nūmus datur: ⁊ fe-
nus appellatur. Sors dicitur: caput vocatur. Es
alienū ſcribitur: multorū hoc capitū īmane ꝓ-
digiū: numeroſam exactionem efficit. Syn-
graphā nūcupat: chirographū nomīat: hy-
pothecas flagitat: pignus vſurpat. Fiduci-
as vocat: obligationē aſſerit. Uſuras ꝓdi-
cat: cēteſimas laudat. Ethymia quidē eſt fe-
neratoris pecunia: que tāta mala parturit.
Ethymia tn̄ fecunda penis: viſcera trahēs:
partu ſuo rūpitur: ⁊ morte materna docet ſo-
bolē nō eſſe degenerē in matrē. Illam mor-
ſibus ſuis ſcindūt: illic vbi naſcitur venenum
primū ꝓbatur: Pecunia aūt feneratoris oīa
mala ſua cōcipit: parit: nutrit: atq; ipſa ma-
gis in ſobole ſua creſcit: triſti ꝓle numeroſi-
or. Nō minus flexuoſa q̄ ſerpēs: atq; in or-
bem ſe totā colligens vt caput ſeruet. Reli-
quos flagellat corpore: illud ſolū ꝓducit ad
vulnera ſpiris ingētibus: quos cōprehēde-
rit ligat: ſolo capite interficit: ſaluo capite
etiam ſi reliqua pars eius dilapidata fuerit
reuiuiſcit. Diuerſa quoq; ſerpentibꝰ ſūt cō-
ueniendi ⁊ parturiēdi tēpora: pecunia feno-
ris a die inite ꝯuentionis creſcētibus ſerpit
vſuris: que ꝑturire nō nouit: qr dolores ma-
Ps.47. gis ipſa in alios trāſfundit. Ibi dolores vt
parturiētis. Unde etiā όσφόυσ greci appella-
uerūt ſup: eo ꝙ dolores partꝰ aīe debitores
excitare videantur. Ueniūt kalēde: parit ſors
centeſimā. Ueniunt mēſes ſinguli: generā-
tur vſure. Malorū parentū: mala ꝓles: hec
eſt generatio viperarū. Creuit cēteſima: pe-
titur nec ſoluitur: applicatur ad ſortem. Fit ma-
ledictū ꝓpheticū: dolus in dolo: vſura ipro-

bi ſeminis: fetura deterior. Itaq; nō iam cē-
teſima icipit eſſe ſed ſūma: hoc eſt: nō feno-
ris centeſima: ſed fenꝰ cēteſime.

Unde dicatur vſura. Et quēadmodū ſimul naſcatur ⁊ enutriatur: ⁊ iā nata parturiat: ſemp̄q; īexplebilis atq; inſatiabilis ſit: Ca. XIII.

Vſuram quoq; ab vſu arbitror dic-
tam: ꝙ vt veſtes vſu: ita vſuris pa-
trimonia ſcindantur lugubre. Cetera
ꝓma littera ſonat: parturit vox doloris eſt.
Quid ibi pōt eſſe boni qđ a dolore incipit?
Et ab obligatione lepores ferūt generare:
ſimul ⁊ educare: ⁊ cōtinuo parturire. Iſti q̄s
anaglypharijs vſurarū generantur ⁊ ſupgene-
rantur: vſura enutritur ac naſcitur: ⁊ nata iam par-
turit. Radices q̄s arborum primo plantantur
vt prendāt: cū prenderint tunc vireſcere in-
cipiunt: poſtea pullulare. At vero pecunia
fenoris vix plantata iam pullulat. Semina
tēpore erūpunt: aīalia tēpore pariūt. Tem- Eccs.3.
pus enim pariendi: et tēpus moriendi: tēpus
plantādi: ⁊ tēpus euellendi qđ plantatū ē:
tēpus occidendi ⁊ tēpus ſanandi. Et infra:
Tēpus acquirēdi ⁊ tēpus reddendi: tēpus
cuſtodiendi ⁊ tēpus expellendi: vt eccleſia-
ſtes ait. Pecunia fenoris hodie ſeminatur:
cras fructificat: ſemp̄ parit et nunq̄ interit:
ſemp̄ plantatur: vix euellitur. Uult ſemp̄ fe-
nerator acquirere: nunq̄ ꝑdere: nunq̄ cuſto-
dire: pecuniā ſuam ſemp̄ explere. Nūquā ſa-
nare: ſemp̄ occidere. Et qr bonus ad omnia
magiſter eccleſiaſtes liber eſt: ſalomoni ipſi
paulisper inhereamus. Nō ſatiabitur oculus Eccs.1.
inquit videndo: ⁊ nō ſatiabitur auris auditu:
nec fenerator expletur accipiendo: nec affectꝰ
eius quotidiano numerādi eris ſatiabitur au-
ditu. Et iterū: Omne qđ fuit: ipſū ē qđ erit.
Creſcit ſemp̄ pecunia: ocioſum neſcit auari-
cia vſuras creas. Omnes inq̄t torrētes va-
dūt in mare: ⁊ mare nō adimpletur. Mare iſtud
fenerator eſt. Oim patrimonia tanquā fluc-
tus abſorbet: ⁊ ipſe neſcit expleri. Mari tn̄
plerique vtūtur ad queſtū: feneratore nemo
vtitur niſi ad diſpendiū. Illic multorū cōmo-
dū eſt: hic vniuerſorū naufragium. Multa
ſunt animātia que cito generare incipiunt:
ſed cito etiā generare deſiſtūt. Sors cito ge-
nerat: ⁊ nunq̄ deſinit: imo cū exordiū creſcē-
di acceperit: in infinitū extendit augmētū.
Omne deinde qđ creſcit cum ad nature ſue
formā atq; menſurā magnitudinēq; ꝑuene-

rit: vacat incremento: ſed feneratorū pecu-
nia: tēpore ſemp̄ augetur: ⁊ vltra formam ma-
terne ſortis ſe extēdens modū nō continet.
Pleraq; etiā animantiū cū ceperint ea que
ex his orta ſunt generare: tanq̄ effetis viri-
bus vſum generationis amittūt: Sors aūt
fenoris cū fuerit creſcētibus exequata cente-
ſimis: ⁊ vetuſtatē ſui renouat: ⁊ partus ſoli-
tos adiunctione multiplicat.

De vſura diuina lege prohibita. Et ꝙ ſm̄ Catonē fenerare ſit hominem occidere. Ac ꝙ omne qđ preter ſortē accipitur ſit vſura quocūq; vocabulo appelletur: Ca. XIIII.

Non nouū nec ꝑfunctoriū hoc malū
eſt: qđ veteris atq; diuine ꝑſcripte
legis inhibetur. Populꝰ qui deſpolia-
uerat egyptū: qui pede tranſierat mare: mo-
netur a fenoris pecunia cauere naufragia. Et
cū de alijs peccatis ſemel aut multū iterata
admonitione ꝑſcripſerit: de fenore ſepiꝰ in-
Exo.22. timauit. Habes in exodo: Et ſi pecuniā fe-
neraueris pupillo: orphano: paupi: apud te
nō ſuffocabis eum: nō impones illi vſuram.
Oſtendit quid ſit ſuffocare: id eſt: vſurā im-
ponere. Strangulat enim: et qđ peiꝰ eſt aīam
laqueat creditoris. Quo ſermone ⁊ ꝑdonis
violentiā: ⁊ deformis nodū mortis expſſe-
Ubi.s. rit. Et ſi pignus acceperis veſtimentū ꝓxi-
mi tui: ante ſolus occaſum reſtitues. Illud
eſt enim hoc opertorium eius tm̄: hoc veſtimen-
tū turpitudinis eius in quo dormiet. Et ſi
itaq; ꝓclamauerit ad me exaudiā eū. Audi-
ſtis feneratores quid lex dicat: de qua dixit
Matth.5. dn̄s: Non veni legē ſoluere ſed adimplere?
Quā dn̄s nō ſoluit vos ſoluitis. Uſurā in-
quit petere ſuffocare eſt. Hoc quoq; foris ſe-
ro eſt dictū a quibuſdā eorū prudentibus.
Quid eſt inq̄t fenerare? Hominē inq̄t occi-
dere. Sed vtiq; nō cato priuſq̄ moyſes qui
legē accepit. Multo ille poſterior. Si pignꝰ
acceperis veſtimentū ꝓpinqui tui: an̄ ſolis
occaſum reſtitues illud: ne nudati appareat
turpitudo. Vos autē exuitis atq; nudatis
⁊ nō redditis. Uidete ne ſol occidat ſup̄ aua-
riciā veſtrā: ne ſol iuſticie vobis occidat: qr
iuſticiā nō tenetis: aut iniquitas ſup̄ flagi-
cia veſtra condatur. Dies q̄s perit inuito: nox
Job.13. irruit ſicut iude. Qui cum diabolus miſiſſet
in cor eiꝰ: ſurrexit ad ꝓditionē ⁊ facta ē nox:
ſol enim iuſticie occiderat ei ⁊ recubuerat ſup̄
eum. Qui in cor eius intrauit fecit illi tene-

bras vt lucis nō videret auctorē. Ibi miſer
perijt in illo cōuiuio quo alij ſaluantur. Red-
dite igitur veſtimentū debitori: in quo dormi-
at ⁊ quietꝰ ſit. Si nolueritis reddere: exau-
diā inquit eū qr miſericors ſum. Si vos nō
exauditis: ego exaudiā: ego miſerebor: ego
nō deſpiciā iopis precē. In deuteronomio
q̄s ſcriptū eſt: Nō exiges a fratre tuo vſurā
pecunie: ⁊ vſurā eſcarū: ⁊ vſurā omniū rerū
quecūq; feneraueris fratri tuo. Si alienige-
ne credideris: vſuram exiges ab eo: a fratre
aūt tuo nō exiges. Uides quantū pondus
in verbis ſit. Noli inquit exigere vſurā a fra- Deut.23.
tre tuo: hoc eſt: cū quo habere debes oīa cō-
munia: ab eo tu vſurā exigis? Frater tuꝰ cō-
ſors nature: ⁊ coheres gratie. Noli ab eo exi-
gere ampliꝰ a quo durū eſt repetere qđ de-
deris: niſi cū habuerit vnde diſſoluat. Et qr
plerique refugiētes ꝑcepta legis: cū dederint
pecuniā negociatoribꝰ: non in pecunia vſu-
ras exigūt: ſed de mercibus eorū tanq̄ vſu-
rarū emolumenta ꝑcipiunt: ⁊ ideo audiant
quid lex dicat: Neq; vſurā inquit eſcarū ac-
cipies: neq; omniū rerum quas feneraueris
fratri tuo. Fraus enim iſta ⁊ circūſcriptio legis
eſt: nō cuſtodia. Et putas te pie facere: qr a
negociatore velut mutuū ſuſcipis. Inde ip-
ſe fraudē facit in merciū ꝑcio: vn̄ tibi ſoluit
vſurā. Fraudis illiꝰ tu auctor: tu ꝑticeps: ti-
bi ꝓficit quicq̄d ille fraudauerit. Et eſca vſu-
ra eſt: ⁊ veſtis vſura eſt: ⁊ qđcūq; ſorte acci-
derit vſura eſt. Qđ velis ei nomē imponas
vſura ē. Si licitū eſt: cur vocabulū refugis?
cur velamē obtexis? Si illicitū ē: cur icremētū
req̄ris? Qđ peiꝰ eſt: h̄ vitiū plurimorū eſt: ⁊
maxīe diuitū: quibꝰ hoc noīe inſtruūtur cella-
ria. Si quis inſtaurandū ꝯuiuium putat: ad
negociatorē mittit: vt abſynthiaci cupellam
ſibi gratis deferat: ad cauponē dirigit vt pi-
cenū vinū aut tyriacū requirat: ad laniū vt
hyllam ſibi ꝓcuret: ad aliū vt poma ſibi ad-
ornet. Itaq; humanitates indicāt q̄ alieno
periculo cōſtant. Tu bibis: ⁊ aliꝰ defluit la-
chrymis? Tu epularis: ⁊ alios cibo tuo ſtrā-
gulas? Tu ſymphonia delectaris: ⁊ aliꝰ mi-
ſerabili deplorat vlulatu? Tu poma degu-
ſtas: ⁊ aliꝰ ſpinā vorat? Nunq̄d colligūt de Matth.7.
ſpinis vuas: aut de tribulis ficus? Spina
vſura eſt: ſpina centeſima eſt: tribulus eſt fe-
nus: male vrit. Quomō potes fructū habe-
re de ſpinis? Si iſte fructus de ſpinis nō na-
ſcitur: illic naſcitur eternus. De erūnis dicatis:

de lachrymis lucruȝ qͤris:de fame aliena
paſceris:de exuuijs deſpoliatorū hominuȝ
cudis argentū:⁊ iudicas te diuitē qui ſtipē
poſcis a paupere? Sed audi quid dicat ſal/
Luc. 6. uator: Ve vobis diuitibus qui habetis cō/
ſolationem veſtram.

Quō intelligat illud deuteronomij: Ab alienigena vſuram exiges: nō autē a fratre. Et de maledictiōe vſurarij ſm ezechielē: Ca. XV.

Deut. 23. Si forte dicas:q: ſcriptū eſt: Alieni/
genę fęnerabis:⁊ nō ꝯſiderabis q̄d
euangeliū dicat qd eſt plenius. Sȝ
hoc interim ſequeſtremus:legis ipſius ver-
ba cōſidera. Fratri tuo inquit nō fęnerabis
ad vſurā:ſ ab alienigena exiges. Quis erat
tunc alienigena:niſi amelech:niſi amorre⁹:
niſi hoſtes? Ibi inquit vſurā exige: cui me-
rito nocere deſideras:cui iure inferuntur ar
ma:huic legitime indicant vſurę. Quē bel/
lo nō potes facile vincere:de hac cito poteſ
centeſima vindicare te. Ab hoc vſurā exige
quē nō ſit crimē occidere. Si mecū ferro di/
micat qui vſuram flagitat: ſine gladio ⁊ de
hoſte vlciſcit:qui fuerit vſurarius ⁊ exactor
inimici. Ergo vbi ius belli:ibi etiā ius vſu/
rę. Frater aūt tuus omnis fidei primū: de/
Ps. 21. inde romani iuris eſt popul⁹. Narrabo no/
men tuū fratrib⁹ meis:in medio eccleſię lau
dabo te. Deniq: in leuitico ꝑſcripſit etiā lex
vſurā a fratre nō eſſe poſcendā. Sic eñ ha/
Leuit. 25. bes: Et viuet frater tuus tecū: pecuniā tuā
nō dabis illi in vſurā:⁊ i ampli⁹ recipiendū
nō dabis illi eſcas tuas. Generalit hęc ſen/
tentia dei omne ſortis excludit augmentū.
Unde ⁊ dauid ait: et benedictū ęſtimauit:
⁊ dignū habitatione cęleſti:qui pecuniā nō
dedit in vſurā. Si ergo qui nō dedit bñdic/
tus:ſine dubio maledictus qui ad vſurā de
dit. Cur ergo maledictionē potius eligis q̄
benedictionē? Poteſtis benedicti eſſe ſi ve/
litis:poteſtꝭ iuſti eſſe. Homo eñ iuſtus ſm
Ezech. 18. ezechiel qui pignus debitori reddiderit: et
pecuniā ſuam in vſuram nō dederit: ⁊ ſuꝑ/
abundantiā nō accepit:⁊ ab iniuſticia auer
terit manū ſuam: Iuſt⁹ eſt inquit iſte:vita
viuet dicit dñs. Qui autē pignus nō reddi
dit:⁊ in ſimulacra apoſuit oculos ſuos: ini
quitatē fecit:cū vſura dedit ⁊ ſuꝑabundan/
tiam accepit:hic vita nō viuet. Omnes ini/
quitates iſtas fecit: morte moriet: ſanguis
eius ſuꝑ ipſum manet. Vide quomō fęne/
ratorē cū idolatria copulauit: quaſi crimen
ęquaret. Elige ergo qd dulcius eſt: cur ſem/
per triſtes:cur ſemꝑ amariſſimi:cur ſemper
ſolliciti? Procedat aliqñ a vobis miſcdia: ꝓ
cedat veritas. Obligetur mendaciū: fraus
odio ſit. Docuiſtꝭ ꝑiuriū. Fęneratoriū ſacra
mentū dicit:vbi parat ꝑiuriū. Paraſtis fre
quent:cū reddita fuerit pecunia: qd ſyngra
pha nō appareat:ꝑiuraſtis poſtea:qd nō re/
peritis pecuniā. Nolite ergo ſemꝑ miſeri eſ
ſe:ſemꝑ auari:ſemꝑ męſti. Leones ſunt ⁊ fe
ritatem ſuā mutant. De mādūcante inquit
Iudic. 14. exiuit eſca:⁊ d forte ⁊ triſti exiuit dulce. Græ
cus ⁊ triſti habet. Sic iuenim⁹. Tū de forte
hoc intelligit:quia leo fortis eſt feritate: et
qui fer⁹ triſtis. Et de vobis qui pecuniā de/
uoraſtis ⁊ auariciā:exeat miſericordia. Hęc
eſt eñ eſca ꝯgenorū. Et de triſti exeat dulce:
vt dimittatis ei qui non habet vnde diſſol
Eſa. 5. uat. Quid trahitis peccata vt fune lōgo:⁊
iugi loro vitulę? Qd fit vtiq: cū fęnus ꝓdu
citis. Tenetis pauperē debitoreȝ: velut ibi
ſit aliqua gratia:vbi nulla ſpes cōmodi. Et
hoc ſm auariciā veſtrā loquor.

Quibus domin⁹ in euāgelio doceat fęnerandū. Et ꝙ feneratores a deo peccatores appellent. Et q̄s poſſit eſſe bonus fęnerator:⁊ querere bonas vſuras: Ca. XVI.

Ceterū dñs in euāgelio talib⁹ magis
exiſtimat fęnerandū a quibus retri
Luc. 6. butio nō ſperet. Sic eñ ait: Etſi mu
tuū dederitis a quib⁹ ſperatis recipere:quę
vobis eſt gratia? Nā pctōres pctōribus fę/
nerant vt recipiant:verūtamē amate inimi
cos veſtros:⁊ benefacite eis: ⁊ mutuū date
nihil ſperātes:⁊ erit merces veſtra multa in
cęlo:⁊ eritis filij altiſſimi:quia ipſe benign⁹
ſuꝑ ingratos ⁊ malos. Eſtote miſericordes
ſicut ⁊ pater veſter miſericors eſt. Aduertitꝭ
ꝙ nomen fęnerator a dño acceperit: qd no-
men etiā qui fęnori veſtro fuerit obligatus.
Peccatores inquit peccatorib⁹ fęnerantur
vt recipiant. Uterq: peccator ⁊ fęnerator et
debitor:vos aūt inquit amate inimicos ve
ſtros. Nō diſcutiatꝭ quid mereant inimici:
ſed quid vos facere oporteat. Date mutuū
his a quibus non ſperatis vos qd datū fue
rit recepturos. Nullum hic damnū eſt: ſed
cōpendiū. Minimū datis:multū recipitis.
In terra datis ⁊ id vobis ſoluet in cęlo. Fę
nus amittitis: mercedē magnā habebitis.

Fęneratores eſſe deſinitis:filij eritis altiſſi/
mi. Eritꝭ miſericordes: qui vos patris ęter/
ni ꝓbetis heredes. Sȝ fęneratorū vos dele
ctat ⁊ vſurarū vocabulū. Id quoq: nō inui
deo. Docebo quō boni fęneratores eſſe poſ
ſitis:quō bonas quęratis vſuras. Dicit ſa/
Prouer. 19. lomon: Fęnerat dño qui miſeret pauperi:
ſm datū aūt eius retribuet ei. Ecce bonū fę
nus de malo factū eſt. Ecce irrep̄henſibilis
fęnerator:ecce vſura laudabilis. Nolite er/
go iam inuidentē a veſtris cōmodis ęſtima
re. Putatis ꝙ hoīem ſubtrahā vobis debi/
torē? Dñm ꝓuideo:chriſtū ſurrogo: illū de/
monſtro qui vos fraudare nō poſſit. Fęne/
rate ergo dño pecuniā veſtrā in manu pau/
peris. Ille aſtringit ⁊ tenet:ille ſcribit quic/
q̄d ęgenus accepit. Euangeliū ei⁹ cautio ē.
Ille ꝓmittit ꝓ omnib⁹ indigētibus:ille di/
cit fidē: q̄d dubitatis dare? Si quis vobis
diues hui⁹ ſęculi offeratur:qui fide ꝓmittit
ſua ꝓ aliquo debitore:ſtatim numeratis pe
cuniaȝ: Pauꝑ eſt vobis dñs cęli ⁊ conditor
mundi hui⁹:⁊ adhuc deliberatis quē ditio/
rē quęratis fideiuſſorē? Sed allegatis: q̄re
pauꝑ factus eſt cū diues eſſet? Vidiſtis er/
go q: fides ei⁹ diues eſt: fides eius idonea
eſt:pauꝑ fact⁹ eſt cū ꝓ nob ſoluerit:⁊ adhuc
pauꝑtas ipſa non decipit. Nos eñ diuites
fecit:quos paupes putabatꝭ. Dicit eñ apo
2. Cor. 8. ſtolus: Pauꝑ fact⁹ eſt cū diues eſſet vt illi⁹
inopia vos ditaremini. Bona inopia q̄ lar/
git diuitias. Nolite ḡ pauꝑtatē timere vt ſi/
tis diuites. Date ocioſam pecuniā:⁊ recipi/
etis fructuoſam gratiā:⁊ pauperū ſubueni/
etis neceſſitatib⁹:⁊ vobis cuſtodię ſollicitu
do minuet. Nō peribit qd pauꝑ acceperit:
⁊ vobis qd dederitis inopi ſine cuſtode ſer/
uabit. Qȝ ſi incrementū vſurarū quęritis:
in lege benedictio:in euāgelio cęleſtꝭ ē mer/
ces. Quid ſuaui⁹ bñdictione? quid mai⁹ eſt
cęlo? Si eſcarū deſiderant vſurę:a quoq: x̄/
ſto eſt:ſicut legim⁹: Is eñ qui miſeret pau/
peris ipſe paſcit.

An liceat mutuuȝ danti recipere pignora? Ca. XVII.

Reddite ḡ pignora q̄ tenetis: qm̄ fi/
deiuſſorē idoneū reperiſtis. Sȝ ob
murmurant adhuc dicētes: quia li/
cet tenere pignora. Et ſe lege defēdūt. Aiūt
Deut. 24. eñ. Scriptū eſt in deuteronomio: Si fuerit
tibi debitū a ꝓximo tuo qdcūq:nō introi/
bis in domū ipſi⁹ pignorare pignus: ſed fo
ris ſtabis:⁊ homo apud quē eſt debitū tuū
ꝓferet tibi pignus foris. Si autē homo ille
pauꝑ fuerit:nō dormies i pignore ipſi⁹: ſed
redditione reddes ei pignus ipſi⁹ ad occa/
ſum ſolis:⁊ dormiet in veſtimēto ſuo: ⁊ bñ/
dicet tibi:⁊ erit in te miſcdia coraȝ dño deo
tuo. Et alibi inquiūt ſcriptū eſt: Nō pigno/ Ubi. 8.
rabis molā neq: lapidē ſuperiorē molę: qm̄
hic pignorat. Et alibi: Nō accipies pignus Deut. 24.
veſtimēti viduę. Unde argumētant ꝙ ſpe/
cialia pignora ſunt interdicta:nō omnia:id
eſt:pauꝑis ⁊ viduę. Molā q̄ ⁊ lapidē ſupe
riorē molę ꝓhibitū pignorari. Sed cū ꝑ eze
chielē ꝓphetā dicat dñs: iuſtū eſſe qui pig/ Ezech. 18
nus reddidit:iuſtū qui tenuit: vtiq: nō ſpe
ciale aliqd:ſ generaliter omne pignus ſua/
det reddendū eſſe:cū dicat iob: Cōſcriptio/
nē quā habui aduerſus aliquē iuramēto cō
ceptā:imponēs coronā legebā. Et ſi nō ſcin
dens eā reddidi nihil accipiens a debitore.
Cū dñs nihil ab his quib⁹ mutuum dederi
mus ſperādū eſſe ꝑcipiat qd recipere debea
mus:quō pign⁹ ſm legē putāt retinēdū eē?

Quid fęnerandū:⁊ quib⁹ ſm legis ſtatuta:⁊ ꝙ etiā iuſtus ⁊ pauꝑ hoc facere valeant. Ca. XVIII.

At ne parere erubeſcāt mō:⁊ dicant
etiā ſe ad fęneranduȝ incitari legis
oraculo:q: ſcriptū ē: Fęnerabis gē/ Deut. 15.
tibus multis:tu autē nō mutuabis. Tēpus
eñ pleni⁹ ⁊ exꝓſſius diſputare:et docere q̄d
fęnerandū:⁊ quib⁹ legis ſtatuta ꝑſcribunt.
Pręcedit eñ fęnoris cauſa pignoris cauſā.
Mutuabit inq̄t pctōr ⁊ nō ſoluet: iuſt⁹ aūt Ps. 36.
miſeret ⁊ tribuet. Audis debitor q̄d debeaſ
declinare:audis creditor q̄d debeas imita/
ri. Et infra: Iuuenis fui ⁊ ſenui:⁊ nō vidi iu
ſtū derelictū:nec ſemē eius q̄rens panē. To
ta die miſeret ⁊ fęnerat. Uñ huic iuſto ꝙ to
ta die fęnerat? Ergo diues iuſtus eſt:⁊ quā/
to ditior vnuſq̄ſq: fuerit:tanto iuſtior. Qui
plus habet vñ fęnerat ipſe erit iuſtior. Sed
difficile diues intrat in regnū cęlorū. Quid Matth. 19.
ḡ fęnerat dic mihi ſancte dauid? Contra me
ꝓtuli teſtimoniū niſi mihi ſubuenis. Petr⁹
dicebat: Argentū nō habeo:nunq̄d nō erat Act. 3.
iuſtus? Tu mihi ḡ expone quid fęneret. Di/
xiſti eñ: Beatuſ qui miſeret ⁊ cōmodat:diſ Ps. 111.
ponet ſermōes ſuos in iudicio. Inuenis q̄d
fęneret iuſt⁹:q̄ dixit inopi attēdenti ad ſe et
ad iohānē: Argētū ⁊ aurū ñ habeo. Nihil ḡ
dabis pauꝑi apłe? Das tñ:⁊ pl⁹ das q̄ alij.

Das inopi qđ alij dare nō poſſunt. Das in/
opi quo egere nō poſſit. Das inopi qđ etiā
diuites accipere cōcupiſcūt. Das inopi qđ
hi qui iſtud argentū ⁊ aurū habēt ꝯferre nō
nouerūt: qꝛ auaricia eos impedit. Das ino/
pi qđ eū diuitibus facias ditiorē. Incitaſti
animū meū: cōcupiſco hoc donū tuuz. Dic
cito rogo quid des? Noli me diu ſuſpenſuz
reddere: cupio petere ſi cito ſolues: ſed ſol/
uiſti cito: nō diſtuliſti inopē: nō deſperiſti p̄
cem pauperis: nō diutius eū deſperare feci
ſti: nō vacuus ad tēplū aſcendiſti dicēs: Ar
Act. 5. gentū ⁊ aurum nō habeo. Nō illi ſoli pleni
manibus aſcendūt q̄ argentū ⁊ auꝝ habēt:
Aſcendit ⁊ pauꝑ nō vacuus: aſcendit ⁊ ille
nō vacuus: qꝛ aurū ⁊ argentū nō habet. Au
Abi. 3. diamus quid det iſte pauꝑ. Sed qđ habeo
inquit do tibi: In nomie ieſu nazareni ſur/
ge ⁊ ambula. O optanda pauꝑtas: o ditior
iopia. Claudicabat cui diuites dabāt. Vnꝰ
pauꝑ dabat: ⁊ ſtatim qui claudus erat ſanꝰ
eſt factus. Habet iuſtus qđ fęnoret: habet ⁊
argētū qđ fęnorat: ſermones ſuos fęnerat.
Ps. 11. Hoc eſt iuſti argentū: Eloquia eīn dñi: elo/
quia caſta: argentū igne examinatū: ꝓba/
tum terrę: purgatū ſeptuplū. Hoc fęnerat q̄
legē accepit: qui legē meditaꝛ: qui legē exer
cet. Hoc fęnerauit petrꝰ: hoc fęnerauit pau/
lus: quibꝰ dicitꝛ vt ad viros nationū ꝑgerēt.
Petrus ad corneliū centurionē: cui dicitur:
Act. 10. Surge vade nihil dubitās: qm̄ ego miſi il/
los: ⁊ ſurrexit ⁊ iuit. Et infra dixit: Nūquid
aqua vetare poſſumus ne baptizentꝛ hi qui
ſpiritūſanctū acceperūt? Iuſſitq; eos bap/
tizari: hoc eſt: fęnerabis gentibꝰ vt peccata
dimittas: debita auferas: tu aūt nō mutua
Ps. 36. beris. Mutuatꝛ eīn pctōr: ⁊ nō ſoluet pecca/
ta ſua: qꝛ peccator eſt. Paulo dicitꝛ: Fęnera/
bis gentibꝰ qui miſſus eſt ad gentes. Iohā
ni dicitꝛ: Fęnerabis gentibꝰ. Iacobo ⁊ cęte/
ris dicitꝛ: Fęnerabitis gentibꝰ: quibꝰ dictū
Matth. 28. eſt: Ite baptizate gentes. Dicitꝛ paulo: Si
patrū cuſtodieris mandata benedictꝰ eris:
⁊ fęnerabis gentibꝰ verbum. Deniq; nō de
pecunia dici ſignificāt ſequentia. Princeps
eris gentibus multis: tibi autē nemo dña/
Deut. 28. bitur. Cōſtituet te dñs deꝰ tuus in caput et
nō in caudā: ⁊ eris tunc ſupra ⁊ nō ſubter ſi
audieritꝭ vocez dñi dei veſtri. Et ſequitꝛ: Si
aūt nō audieritis: maledictus tu in ciuitate
⁊ maledictus in agro. Et infra: Maledicta
ꝓgenies ventris tui. Nō pecunia vtiq; be/
nedictū facit: ſed cognitio dei: p̄dicatio ver
bi. Si gratiā dñi fęneremus: ſi indigētibus
eloquia dñi cōferamus: ſi obſeruemus mā/
data cęleſtia. Et ꝯtra: maledictū nō facit: ſi
deſit pecunia quę fęneretꝛ: ſed ſi deſit ſtudi/
um: ſi deſit obſeruatio cęleſtium ſtatutorū:
maledictus eris.

Quomō patres noſtri gentibus fęnerarint. Et quō hodie ſacerdotes fęnerare debeant: Ca. XIX.

D Eniq; myſteriū eccleſię euidēter ex/
ꝑmitꝛ. Pꝛmū eīn qꝛ i deuteronomio
legis: Si audieris legē ⁊ cuſtodieris:
fęnerabis gentibuſ: qđ factū eſt a patribus
noſtris. Fęnerauit moyſes gentibꝰ qui ꝓſe/
litos acquiſiuit: fęnerauit ieſus naue: fęne/
rauit gedeon: fęnerauit ſamuel: dauid: ſalo
mon: helias: heliſęus: etſi quis volebat ver
bum cognoſcere ꝑgebat ad eos. Regina au 3. Reg. 10.
ſtri veniebat audire ſapientiaz ſalomonis.
Vbi cępit ꝑlus iudęorū nō cuſtodire legē:
cęperunt aduenę: hoc eſt: ex populo natio/
nū: qui in dñm ieſum crediderūt: interp̄tati
onem ſcripturarū fęnerare illi vetuſto popu
lo. Fęnerauit timotheuſ patre gręco ortus:
verbū iudęis cū ſacerdotiū recepiſſet. Fęne
ramus hodieq; ſacerdotes in eccleſia verbū
iudęis: qui de ſynagoga ad eccleſiā tranſie/
runt. Fęneramus ⁊ nouā ⁊ vetuſtā pecuni/
am. Etenī quā habuerunt iam nō habent.
Oculos habent ⁊ nō vident: aures habent Ps. 113.
⁊ nō audiunt. Pecuniā habent ⁊ nō habēt:
qꝛ vſum eius ignorant: preciū eius neſciūt:
figurā eius ⁊ formā nō cognouerūt. Nam ſi
cognouiſſent: nunq̄ auctorē pecunię dene/
gaſſent dicētes: Nolumus hunc regnare ſu Luc. 19.
per nos. Qui quidē rediens accepto regno
iuſſit vocari ſeruos ſuos quibꝰ dedit pecu/
niam: ⁊ eos qui fęneraſſent pecuniā ꝑdita/
uit: ei aūt qui pecuniaz tenuit ocioſam dñi
ſui reſpondit: Sciebas q̄ ego homo auſterꝰ
ſum: tollo qđ nō poſui: meto qđ nō ſemina/
ui: ⁊ quare nō dediſti pecuniā meā ad men/
ſam: ⁊ ego veniens vtiq; cū vſuris exegiſſez
illā? Audiſtis quę pecunia boni fęneratoris
ſit: quę pecunia bonas acquirat vſuras: q̄
pecunia nō infamet fęneratorem: non opꝑi/
mat debitorē. Quā pecuniā non erugo poſ
ſit obducere: non tinea demoliri: quę pecu/
nia nō de terreno ſit ſed de ęterno. Quę pe/
cunia diuitez faciat accipientē: nec aliquid
iminuat fęneranti. Hęc pecunia vſuraz ha/

bet: non centeſimam eius qđ dederis porti
onem: ſed centuplum ferat fructum. Expā/
de igitur ſinum mentis: vt huius pecunię
numeratā tibi ſuſcipias quātitatē. Inten/
de cordis obtutu: vt agnoſcas pecunię hu/
ius imaginem ⁊ inſcriptionem. Certe hanc
pecuniaz excute: tabulam ſupra menſā ani/
mę tuę: quę ſtabilis virtutibus ſit quadra/
tā cōſtitue: conde in theſauro pectoris tui:
de quo doctus ſcriba depromit noua et ve/
tera. Vides qualis hęc pecunia ſit quēad/
modum creditorem debitoremq; inuiſa i ſe
coniungit nomine. Qui iuebebar in fęne/
ratores: iam ꝓuoco debitorez. Huius ergo
fęneratores pecunię vos eē deſidero: vt ad
vos qni mutuum ſumant ſponte feſtinent:
per quam non nūmum ſed regnuz poſſitis
acquirere: per quā non maledicta quęratis
ſed benedictionis gratiam. Hanc pecuniaz
fęnerat populus nationum: qui ſciuit acci/
pere fęneratum: qui ſciuit cernere: qui ſciuit
excutere. Recuſaſti indicta fęnoris ſpirita/
lis: egere cępiſti. De te ergo dei filio dictuz
Ps. 36. eſt: Mutuabitur peccator ⁊ nō ſoluet. Tibi
dicitur: Aduena qui eſt in te aſcendit ſuper
te: tu autem deſcendes in imū. Neſcit ſum/
mum qui chriſtuz ignorat. In inferno ſem/
per eſt: qui non aſcēdit ad chriſtum: In ſū/
mo autez populus: qui verbum recipit: hic
habet fidei patrimonium omne. De hoc di/
Deut. 28. cit lex: Hic tibi fęnerabit: tu autez non fęne
rabis ei. Hic tibi erit caput: tu aūt eris cau/
da: hoc eſt: ille erit primus: tu vltimus ⁊ ab/
iectus. Auferam a iudęa caput et caudam:
initium ⁊ finem. Initium chriſtum: qui int/
Ioh. 8. rogatus quis eēt: reſpondit: Initiuz qđ et
loquor vobis. Finem quoq; chriſtum dicit:
Ro. 10. Ipſe ē eīn finis legis ad iuſticiam omni cre
denti. Ergo qui non credit ad iuſticiaz: nec
initiū nec finem habet: ſed ipſe finis ſui eſt.

Quod ſit illud pignꝰ qđ lex reddi iubet ante ſolis occaſuz. Et đ triplici pignore: Ca. XX.

C Ognouimus fęnus legitimū: cog/
noſcamus ⁊ pignus qđ lex reddi iu/
bet ante ſolis occaſū. Qđ ſit iſtud:
2. Cor. 1. audi dicentem apoſtoluz: Dedit deus pig/
nus ſpiritū in cordibus noſtris. Triplici/
ter ⁊ pignus et cōmendatum et depoſitum
dicitur. Pignus dicunt quod ꝓ mutuo ęre
ſuſceptum eſt. Cōmēdatum autem ⁊ depo/
ſitum quod cuſtodiatur cauſa alicuiꝰ com/
miſſi. Vnde ait apoſtoluſ: Scio cui credidi 2. Timoth. 1.
⁊ certus ſum: quia potens eſt cōmendatum
meū ſeruare in illum diem. Depoſitū quo/
q;: idem docuit qđ eſſet dicēs: Bonum de/
poſitum cuſtodi per ſpiritūſanctum qui ha
bitauit in nobis. Petamus ergo vt cuſto/
diat i nobis chriſtus hoc pignus quod ipſe
donauit: ⁊ depoſitum ſuuz cōmendatumq;
conſeruet. Nihil enim accepit a nobis: ſed
ipſe nobis credit quod noſtrū non erat. Et
ideo detrimēto honeſtatis afficitur: qui de/
poſitum violarit alienum. Si cōmendatuz
hominis nulla debemꝰ fraude violare: q̄to
magis diuinum ⁊ ſpiritale depoſituz bona
fide ſeruare nos congruit: ne ⁊ exiſtimatio/
nē et grauia damna ſubeamus. Hoc igitur
pignus eſt qđ lex prohibet pignorari ⁊ vio/
lēter auferre. Sic enim habet ſcriptura: Si Deut. 24.
debitum tibi fuerit a proximo quodcunq;:
non introibis in domum ipſius pignorare
pignus: Et homo apud quem ē debitū tu/
um: proferat tibi foras pignus. Si autē ho
mo ille pauper fuerit: nō dormiēs in pigno/
re ipſius: ſed redditione reddes ei pignꝰ ip/
ſius ad occaſum ſolis: et dormiet i veſtimē/
to ſuo: et benedicet te: et erit in te miſcdia.
Dices itaq; mihi: Ecce lex auferri pignꝰ ꝓ/
hibuit nō ſuſcipi: pauperi autem iuſſit red/
di: non omnibus. Ac de corporalibus qui/
dem pignoribus ſāctus etiam heſdras do/
cuit nos: q̄ iam fęneratores: aduūſus patruz
veſtrorum non poſſitis venire profeſſionē.
Nam cum iuberentur qui fęnerauerāt ⁊ ac/
ceperant aliena pignora vt reſtituerent ea:
dixerunt: Reddemus ⁊ ab ipſis nihil quęre Neemie. 5.
mus. Boni patres qui ſtatuerunt pignora
debitorum eſſe reddenda: boni etiam fęne/
ratores qui reſponderunt q̄ ⁊ pignora red/
derent: ⁊ pecuniam non requirerēt quā de/
diſſent. Et ſententia nos paternę cenſionis
his aſtringit: et profeſſio creditorē. Eſt au/
tem ⁊ aliud pignus qđ lex ſpiritalis prohi/
bet auferri: etſi datū fuerit: reddi iubet an/
te ſolis occaſum. Qđ homo debitū reddit:
et ipſe protulit. Debitor eſt autem omnis q̄
audit verbum regni et non intelligit: venit
malus et rapit quaſi ſeminatuz in corde ip/
ſius. Noli ergo introire in domum eius: vt
illud pignus accipias. Vę enim qui ſcāda/
lizauerit vnum de puſillis iſtis. Si ſua ſtul
ticia amiſerit pignus ſuuz: tu non habebis
delictū. Si autē pauper fuerit: redde pignꝰ

ante ſolis occaſum. Pignus autē veſtimē
tum eſt. Sibi diues videtur: ipſe ſe decipit
ſi pignus tradiderit ſuum. Si autem pau/
per qui nō habeat diuitias ſpiritus: redde
illi veſtimentum ſuum ante ſolis occaſum.
Si de corporali ageretur pignore: vtiq; ma
gis per diem reddendum fuit ne turpitudo
nudi corporis diuino lumie proderetur: te/
nebrę enim nudum non produnt. At ſi hoc
moueret ꝙ nō haberet pauper quo dormi/
ens tegi poſſet: vtiq; aut ſtragulū aut ami/
ctum diceret eſſe reddendum: Nūc autem
dicendo: veſtimentum: tunicaʒ magis ſig/
nificat qua induimur atq; veſtimur. Redde
ergo pauperi tunicam ſuam: vt dormiat in
ea noctu. Nōne tibi videtur illum pauperē
ſignificare: qui cuʒ tunica vna iubetur per/
gere: alteram non requirere: remiſſus a chri
ſto ad euangelium prędicandum? Ipſe eſt
enim paup̄ ſpiritu qui dormire poſſit. Naʒ
ſatiato diuitijs: non eſt qui ſinat eum dor/
mire. Dormit enim pauper ſomnum reſur/
rectionis: quem diues dormire non poteſt:
quia a diuitijs et voluptatibus ſuffocatur.
Ps. 5. Dormit chriſti quietem dicentis: Ego dor/
miui et quieui et ſurrexi. Nec eſt tunica illa
deſuper texta: qua erat indutus chriſtus:
quam ſcindere non potuerunt illi milites
quos agnoſcis. Nullus enim eorum veſti/
mentum chriſti ſcindit: ſed diuidit ſicut ſcri
Ps. 21. ptum eſt: Diuiſerunt veſtimenta mea ſibi:
et ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Di
uiſerunt ſibi euangeliſtę veſtimenta eius: ⁊
ſuper veſtem eius: hoc eſt ſuper prędicatio/
nem euangelij: qua veſtitur hodie dominꝰ:
miſerunt ſortem. Illaʒ vtiq; ſortem: quę ce
cidit ſuper matthiam: vt apoſtoloruʒ duo/
decimus numero excluſo nomine prodito/
ris adiungeretur. Bene autem de euangeli
ſtis dictuʒ eſt: quia miſerunt ſortem. Sors
enim veluti diuino pēdet examine. Et ideo
quia non in poteſtate propria ſunt locuti:
neq; omnes eadem omnia: ſed plęraq; dixe
runt diuerſa: quę alius non dixerat: ſancti/
ſpiritus gratiam velut ſorti tollas: ea tribu/
iſſe cognoſcimꝰ: quę loquerentur ſinguli de
operibus domini ieſu: vt eius deſcribēda:
Ro. 13. pro eius nutu geſta diuiderent. Eſt et alia
tunica quam demonſtrat apoſtolus dicēs:
Induite dominuʒ ieſum. Hęc ē tunica quę
inhoneſta operit noſtra: ⁊ in his abundan/
tiorem honeſtatem circumdat i chriſto. In/
duimus viſcera miſericordię ī chriſto: indu/
imus crucis gloriam: quę iudęis ſcandalū: 1. Cor. 1.
gręcis ſtulticia videbatur. Illi erubeſcant:
qui eam erubeſcendam putant: nobis autē Gal. 6.
abſit gloriari niſi in cruce domini ieſu. Hęc
ignobilia noſtra honorem abundantiorem
habent: quia per paſſionem domini regnū
nobis paratur ęternum. Quo eñ quis plꝰ
peccauerit: eo plus diligit. Conſepeliamur
igitur domino ieſu: vt participes reſurrecti Col. 3.
onis eius eſſe mereamur. Expoliemus ve/
terem hominem cuʒ actibus ſuis: iuduamꝰ
nouum: in quo remiſſio peccatorū ē. Bonꝰ
ergo amictus atq; veſtitus verbū dei. Hoc
veſtitu filij noe pudenda patris operuerūt:
accipientes ſuper humeros veſtimentum: ⁊
retrorſum pergentes ne viderent virilia pa
tris: hoc eſt: corporea quę habent pudorem
quendam generationis humanę. Et ideo ꝙ
videre voluit: anguſtioꝛ animi dignā mer/
cedem recepit: vt ſeruus fieret. Omnis eñ Joh. 8.
qui facit peccatum: ſeruus ē peccati. Unde
ille terrenus remāſit. Hoc paupi nemo tol/
lat veſtimentum: aut ſi tulerit: ſol non occi/
dat ſuper diſpoliatum. Eum autem reſtitu/
at: ne peccatum pauperis fęneratori poſſit
aſſcribi: ⁊ non ſolum ſuo: ſ; etiam alieno in/
cipiat laborare peccato. Hoc pignus in hac
ſęculi nocte reddatur: hoc veſtimento i his
mundi tenebris induatur. Hoc pignus illiꝰ
dominicę ſortis eſt: non illius cōtrarię. Le/
gimus enim duas ſortes in leuitico: de qui/
bus dictum eſt: Unaʒ domino facies: alte/
ram tranſmiſſori. Tranſmiſſor ſortem ſuaʒ
ad fęneratores tranſmiſit? Serui domini in
ſorte ſunt chriſti. In hac ſorte conſtitutus
aaron: contrarię ſortis excluſit erumnā: cuʒ
inter duas partes populi conſtitutus: mor/
tem a defunctis: ſerpere in ſortem ſui corpo
ris non permiſit. Obiectio huius ſortis bo/
num pignus eſt: verbi amictus. Hāc vobis
tunicaʒ nemo auferat debitoris: hanc tuni/
cam nulli oppignoretis ſi vultis nunq; tur/
pitudinem ſuſtinere: vt dormiatis inter cle
ros ſicut aaron: dormiatis inter duo teſta/
menta: vt dormiatis ſomnuʒ reſurrectiōis:
⁊ vos reparare poſſitis. Hoc eſt veſtimētuʒ
quod etiam ſi oppignoraueritis: recipiendū
in prouerbijs ſanctus ſalomon pręcipit di/
cens: Aufer veſtimentuʒ tuum: pręterit eñ
iniurioſus. Sapientię veſtimentum eſt: ex
illius veſtimentis quę ex byſſo et purpura

ſapientia ſibi fecit: hoc eſt: indumentū fidei
cōſtat ex prędicatione cęleſtium: ⁊ domini/
cę ſanguine paſſionis. Byſſo: ęthera figu/
rantur. Purpurę ſpecie: myſterium ſacri ſā
guinis declaratur: quo regnum cęleſte con/
fertur. Deniq; veſtimentum ſapientię ſigni
ficari ſup̄iora indicant. Pręmiſit eñ dicēs:
Sapiens eſto fili vt lętetur cor tuuʒ. Et in/
fra duos verſus ait: Imprudentes autē ſu/
peruenientes damnum patientur. Aufer
veſtimentum tuuʒ. Aufer igitur ne damnū
excipias imprudentię: ⁊ ne exutuʒ te ꝓprio
veſtimento: nequiſſimus ille cōmunis fęne
rator agnoſcens confuſionem tui detegere
conetur opprobrij: ⁊ perſuadeat tibi vt te fo
lijs tegas: ⁊ nudum te eſſe cōſpiciens: i dei
verearis venire conſpectum. Redde inquit
ꝓximo in tempore: coanguſta verbum: ⁊ fi/
deliter age cum illo: et in tempore inuenies
quod tibi neceſſariū ſit. Non amat multis
innocentia ſe defendere. Suſanna vocis aſ
ſertione non eguit. Uerbum coanguſtauit
ad dominum: ⁊ ſtatim adipiſci meruit caſti
tatis proprię teſtimoniū. Plurima pręſby/
teri loquebantur qui laborabant verboruʒ
fuco obducere veritateʒ: ſed nunc filia iuda
tacuit apud homines: locuta eſt deo. Eru/
beſcenda erat in plebe ipſa defenſio mulie/
bris. Et dum pudor defenditur: impudētia
pręetendebatur. Coanguſtauit verbum di/
Daniel. 13. cens ad dominum: Tu ſcis quia falſa dixe/
runt de me. Et dominus ſpiritum danielis
pueri: caſtitatis excitauit vltoreʒ. Coangu/
ſta verbum ergo vt redhibitio creditori: nō
ligua reſpōdeat. Siue myſtice: Coanguſta
Eſa. 10. verbum: hoc eſt conſūma. Uerbum eñ cō/
Ro. 9. ſūmans et breuians faciet dominus ſuper
terram. Hoc eſt: ex multis ratiocinijs abbre
uiata tibi ſūma conueniat. Deducito quod
expenſis diuerſis eſt erogatum: vt ſaluum
habeas qđ ſuperſit: quomodo dominus đ
multis diſpenſationibus iudęorum ex mul
to illo ratiocinio peccatorū: cōſūmauit tan/
dem atq; breuiauit: vt reliquię ſalue fierēt
per electionem gratię: ⁊ ſeruarent ad ſemē:
per quos inter mortuaʒ ſpem ſynagogę re/
ſuſcitaret.

De reprehenſione debitorū mutuum recipientium: et poſtmoduʒ cōmodantibus ingratorum in reddditione facienda. Et de obligatione molę ⁊ lapidis ſup̄molaris ꝓhibita: Ca. XXI.

Quam deforme eſt: vt ꝓ beneficio ei
qui te adiuuit rependas moleſtiā:
cum iſtum fraudaueris cui debes:
poſtea in tempore neceſſitatis tuę non inue
nies creditorem. Quā indignum vt cū victū
tuum ſuſtentare non queas: cum adhuc ni/
hil debeas: putes ꝙ et victum tuum poſſis
⁊ debitum ſuſtinere. Ante cogita vnde diſ/
ſoluas: ⁊ ſic mutuum ſume. Fructus inquit
agrorum capio: Sed qui nō abundāt vſui:
quomodo abundabunt contracti fęnoris
incremento? Sed poſſeſſionem meam ven/
do: Et vnde fructus quibꝰ vtaris ad ſum/
ptum? Fęnus nō pecunia ſua ſoluitur: ſed
augetur. Numerādo coaceruatur ⁊ creſcit.
Deinde non cogitas humiliatem et verecū/
diam poſtulantis donec accipias: oſcularis
manus fęneratoris ſuperbi: humilias vocē
tuam: ne clarior ſonitus vocis tuę aures eiꝰ
offendat: ne plures te audiant deprecantē.
Paupertas non habet crimē: nulla indigē/
tię infamia eſt: ſed debere verecundum eſt:
non reddere verecundius. Poſtulabis dila
tionem cum cęperis cōueniri in tempore ꝑ/
ſcriptę ſolutionis ꝓ pecunia: afferes tedia:
cauſaberis de tempore: excuſatiōes ſtrues.
Et cum totum promiſeris ne in vniuerſum
fraudare videaris: vix dimidium reſtitues:
De amico inimicum facies: de honore refe/
res contumeliam: pro benedictione maledi
ctum. Quā hęc opinionem lędant conſidera:
q; a viro bono diſcrepent recognoſce. Ergo
dum liber es a vinculis: ipſe te reuoca a iu/
go et onere ſeruitutis. Diues es: nō ſumas
mutuū: pauper: non ſumas mutuū. Diues
es: nullaʒ pateris petendi neceſſitatē: pau/
per es: conſidera ſoluēdi difficultatē. Opu/
lentia vſuris minuitur: paup̄tas vſuris nō
eleuatur. Nunq; eñ malum malo corrigit:
nec vulnꝰ curatur vulnere: ſed exaſperatur
vlcere. Hęc vide: nedū pecuniā petis: mo/
lam tuam obliges: aut lapidem ſupermola
rem. Mola eſt eñ qua ſimilago conficitur:
qua molit ſimilagineʒ vna mulier quę aſſu/
mitur: ⁊ altera relinquit. Fortaſſe illa aſſu/
mitur quę ſemper molit verbum dei vt ha/
beat ſimilaginē: ⁊ ſpiritalem facit farinam.
Expurgate vetus fermentuʒ: vt ſitis noua 1. Cor. 5.
conſperſio. Cuſtodit molam ſuaʒ: interpre/
tatur ſcripturas: ſeruat ſibi lapidem ſuper/
molarem. Illa relinquitur quę oppignerat

molam ſuā. Cum autem aliquid emolueriꞇ
ꝓfunctorie: oppignorat lapidē q̄ ē ſup molā.
Ps.117. Quis iſte ſit lapis quero. Legi: Lapidem
quem reprobauerunt edificantes: hic fact⁹
eſt in caput anguli. Quare ſuper molam?
Quia ipſe eſt qui molentes iuuat. Ipſe ē q̄
Iob.5. dicit: Scrutamini ſcripturas in quibus pu
tatis vos vitam eternaꝫ habere. Noli fene
rator hunc lapidem ſupermolarem oppigno
Luc.20. rare: ne cadas ſuper illum. Omīs enim qui
ceciderit ſuper hunc lapidē quaſſabitur: ſu/
per quem autem ceciderit cōminuet illum.
Nec vidue pign⁹ ſuſcipias: graue: et ſm lit/
teram: vtrūq̄ inſtrumentū viuendi: egeno
auferas: aut vidue pignus detrahas: ſ; gra
uius ſi anime q̄ꝫ verbi: vidua eſt verbuꝫ te/
neas vt ei ſterilitatē viduitatis inducas.

Quem feneratoreꝫ imitari debeamus: Ca. XXII.

Ecꝫ vt ſciatis ꝙ hec amanti affectu
a ſuadeam: oſtendam vobis quem fe
Luc.7. neratorem debeatis imitari. Duo
inquit debitores erāt vni feneratori: vnus
debebat denarios quingētos: alius quin/
quaginta. Non habentibus illis vnde red/
derent: donauit vtriſq̄ꝫ. Quis euꝫ ergo pl⁹
diligit? Reſpondens ſymon phariſe⁹ dixit:
Eſtimo: q: is cui pl⁹ donauit. Et laudata ē
ſnīa ei⁹ dicente dn̄o: Recte iudicaſti. Recte
iudicauit phariſe⁹: qui male cogitauit: pu/
tans ꝙ ignoraret magis dominus peccata
mulieris: q̄ꝫ donaret. Sed laudatur ei⁹ ſen/
tentia: vt excuſatio ei omnis adimat̄. Pl⁹
remiſſum eſt eccleſie que congregata eſt ex
populo nationum: quoniaꝫ plus debebat:
ſed ⁊ ipſa plus ſoluit: non exigēti ſed donā/
ti. Dedit aquam pedib⁹ chriſti: qua ſua pec
cata mundauit. Oſculata eſt pedes: ferens
pacis inſignia. Miſit oleuꝫ in pedes eius:
miſericordiam ⁊ ipſa in pauperes conferen
do. Iſti ſunt pedes chriſti: in his inocētius
ambulat chriſtus. Et capillis capit̄ ſui ter/
ſit. Chriſto em̄ humiliatur q̄cūq̄ꝫ habet hu/
militatis affectum. Et idō inquit: Dimiſſa
ſunt ei⁹ peccata multa quoniā dilexit mul/
tum. Aduerte ꝙ domin⁹ ⁊ miſcōiaꝫ imper/
tit vt liberalis: ⁊ iudicium cum miſeratione
diſpenſat. Ante donauit per gratiā: ſ; qui/
bus donaret ſciebat. Non habet ꝙ excuſet
iudeus. Mihi quaſi peccatori pl⁹ donauit:
illi quaſi ingrato minora cōceſſit. Sciuit ta
men ꝙ ⁊ ille quaſi ingratus nō poſſit ſolue/
re quod accepiſſet: ⁊ eccleſia memor gratie:
eo plura ſoluerit: quo plura meruiſſet.

An feneratores excuſet: ꝙ etiam ſupiores noſtri id fecerint: et ꝙ antiquum ſit vſurarum exercitiuꝫ. Et quomodo Tobias neq̄ꝫ pign⁹: neq̄ꝫ fideiuſſorem receperit. Quo pacto etiā q̄s ꝓ alieno debito fideiubere debeat: Ca. XXIII.

Abetis ergo quem ſequamini fene
b ratorem: ſi vult̄ donari: ſi vult̄ nō
eſſe quod reprehendatur a vobis.
Nos em̄ nō perſone obtrectamus ſed aua/
ricie. Nec fallit dixiſſe aliquos: cum ante bi
duum tractatus noſter eoruꝫ compunxiſſet
affectum: quid tibi voluit epiſcopus aduer
ſus feneratores tractare: quaſi nouū aliq̄d
admiſſum ſit: quaſi id non etiaꝫ ſuperiores
fecerint: quaſi non vetus ſit fenerare? Vetꝫ
eſt: non ego abnuo: ſed ⁊ culpa vet⁹ eſt. De/
niq̄ꝫ peccatū ab adam: ex illo culpa ex quo
⁊ eua: ex illo preuaricatio ex quo ⁊ humana
conditio. Sed ideo chriſt⁹ venit vt inuete/
rata aboleret: noua ꝯderet: ⁊ que inuetera/
uerat culpa: renouaret gratia. Idō ſe paſſi/
oni obtulit: vt renouaret̄ ſpiritu: et abſol/
ueret vniuerſos. Diabolus euam decepit:
vt ſupplātaret virum: obligaret hereditatē.
Quid feneratores faciunt? Decipiunt defe
neratos: obligant fideiuſſores. S; non to/
bias pignus queſiuit: aut fideiuſſorem po/
poſcit. Currendum eſt igitur vt fideiuſſorē
requiras: vt eum tuis nominib⁹ aſtringas.
Ecce paratur alter inimicus. Nam cum nō
habueris vnde debituꝫ ſoluas: ille ꝓ te te/
nebitur. Inueniris in eo circūuētor ⁊ fallax
qui amicū deceperis. Ille nudabitur: ille ꝓ
te in vincula ducetur. Illū grauiorē exacto/
rem creditore patieris: qui allegat: Stimu/
la ciuem tuum quē ſpopondiſti. Ita fiet vt
ipe quoq̄ꝫ eſſe incipias ingratus: ⁊ p̄tereas
illud quod ſcriptū ē: Gratiā repromiſſoris Eccl.29.
ne obliuiſcaris: dedit em̄ pro te animaꝫ bo/
nam. Neceſſe eſt dicas: Quis em̄ te quere/
bat fidem dicere? Nam niſi tu fidē dixiſſes:
ego non accepiſſem pecuniā. Adulterā ac/
cepi pecuniā: es auro admixto mihi dedit:
vtinam te non obtuliſſes. Fortaſſe creditor
te ſubneruauit: vl̄ tu illū. Ergo caue ne ali/
eno te obliges debito: ne hoc quoq̄ꝫ vendi/
diſſe dicaris: ne ſi quid tibi vt habet vſus
amicitie debetur: aut dederit gr̄e vt videat̄

emiſſe. Aut ſi vis interuenire: noueris ami/
ci obſecratus orātis erubeſces negare. Ita
interueni: vt ſi debitum ſolutum nō fuerit:
de tuo noueris eſſe ſoluendum. In hec pa/
Eccl.8. ratus accede. Legiſti em̄: Nō ſpondeas ſu/
per virtutem tuaꝫ: ſi em̄ ſpopōderis: quaſi
reſtituens cogita. Et infra: Recipe ꝓximuꝫ
tuum ſm virtutem tuam: ⁊ attende tibi ne
cadas: id ē: ne maiore te obliges nūmiſma/
tis quātitate q̄ꝫ ferre poſſunt ⁊ exoluere: tu/
arum copie facultatuꝫ. Si em̄ quod habes
tradas: amiſiſti opes: non amiſiſti fidē. Fa/
me tue damna non ſentis: redemiſti amicū
ſine tui fraude. Alibi quoq̄ꝫ id te monēt ꝓ/
uerbia ſalomonis dicentis: Spōdens ſpō/
de amico tuo quēadmodum qui obligat ſe
ſponſorem amicorum ſuorū. Si autē nō ha
bes: audi quid ſalomon dicat: Noli te dare
in ſpōſionem erubeſcens perſonā: ſi em̄ nō
habueris vnde ſoluas: auferet ſtramentuꝫ
de ſub laterib⁹ tuis. Bonus ergo fenerator
acq̄ret gratiā: improb⁹ execrationē.

De alijs ꝟtutib⁹ Tobie. Et quomodo mercennario merces ſit ſoluenda: Ca. XXIIII.

Ed non his tm̄ virtutum finib⁹ con
ſ tentus fuit ſanctus tobias: mercē/
nario quoq̄ꝫ ſciuit ſoluēdā eſſe mer/
cedem: dimidium vſq̄ꝫ obtulit: meritoq̄ꝫ ꝓ
mercēnario angelum inuenit. Et tu vn̄ ſcis
ne forte iuſtum aliquē mercede defraudes:
punis ne infirmum? Ve em̄ illi qui ſcanda/
lizauerit vnū de puſillis iſtis. Quid ſcis an
in eo angelus ſit? Neq̄ꝫ em̄ dubitare debes
ꝙ in mercēnario poſſit eſſe angelus: cū ipſe
chriſtus poſſit: qui in minimo quoq̄ꝫ eē cō/
ſueuit. Redde ergo mercēnario mercedem
ſuā: nec eū laboris ſui mercede defraudes:
quia ⁊ tu mercēnari⁹ chriſti es: et te condu/
xit ad vineā ſuā: ⁊ tibi merces repoſita ē ce/
leſtis. Nō ergo ledas ſeruū operantē in ve/
ritate: neq̄ꝫ mercēnariū dantē animā ſuam.
Non deſpicias inopem q̄ vitā ſuam ſuo ex/
ercet labore et mercede ſuſtentat. Hoc ē em̄
īterficere hominē: vite ſue ei debita negare
ſubſidia. Et tu mercēnarius es ī hac terra:
Da mercedē mercēnario: vt ⁊ tu poſſis dice
re dn̄o cuꝫ p̄caris: Da mercedē dn̄e ſuſtinē/
Tobie.4. tib⁹ te. Tobias tibi dicit: Luxuria mater ē
famis: in q̄ ꝯtinētiā docet. Dicit etiā: Mer/
cedē omni homini q̄ penes te opatus fuerit
redde eadē die: ⁊ nō maneat apd̄ te merces
homis: ⁊ merces tua non minorabit̄. Dicit
tibi: Noli vinū bibere in ebrietate. Dicit ti/
bi: De pane tuo ꝯmunica eſuriētib⁹. Vide
q̄d te fenerare cupiat. Et d̄ veſtimētis tuis
nudos tege. Ex omnib⁹ q̄ abundauerint ti
bi fac elemoſynaꝫ: omni tp̄e benedic dn̄m.
In his itaq̄ꝫ fen⁹ eternū ē et vſura ꝑpetua.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Tobia explicit.

Capitulor̄ libri primi de īterpellatiōe ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De approbatione ꝑ ſcripturā ⁊ exemplo ſan
ctor̄ ꝙ ꝯſolationes p̄cipue q̄ ex ſpe futu/
rorū habent̄ oīb⁹ p̄ſentib⁹ incōmodis ⁊ ꝑ/
turbationib⁹ que in hac vita ſunt incōpa
rabiliter p̄ponderēt. Ca. I.
Quō beat⁹ iob amiſſis omnib⁹ p̄ter vxorē:
tanq̄ꝫ bon⁹ athleta ꝑturbationib⁹ non ceſ
ſerit: nec certare recuſauerit. Ca. II.
Qꝫ miſera cōditio hoīs ⁊ quaſi mercēnaria
ſit: ⁊ ſe niſi ex aliena miſcōia ſuſtētare nō
poſſit: Qꝫq̄ꝫ vana ſomni delectatio pena
potius q̄ꝫ requies ſit dicenda. Ca. III.
Quō amici iob ad ꝯſolanduꝫ eū venerint:
et ꝙ optimū ſolamē in aduerſitatibus ſit
a culpa vacare. Ca. IIII.
Quō intelligat̄ illud: Qui facit montes in/
ueteraſcere ⁊c̄. Et d̄ cōmotione colūnar̄.
Quō etiam ſol iuſſus non oriebat̄: ⁊ quō
dn̄s mare tāq̄ꝫ pauimētū ambulet. Ca. V.
De multiplici hoīs tribulatione: ⁊ d̄ veloci
curſu vite nr̄e: cū deploratione ſancti viri
ꝓ cōmuni infirmitate. Ca. VI.
Quid ſignificet illd̄: Quare obſcripſiſti ad/
uerſū me mala: ⁊ appoſuiſti mihi adoleſcē/
tie peccata. ⁊c̄. Similit̄ et illud: Mortalis
filius mulieris: breuis vite eſt. ⁊c̄. Prete/
rea etiā iſtud: Cū aūt dormierit homo nō
reſurget vſq̄ꝫ dū celum aſſuat̄. ⁊c̄. Ca. VII.
De intelligentia illius: Vtinā in inferno cō
ſeruares: abſcōderes autē me donec deſi/
nat ira tua. ⁊c̄. VIII.
De rep̄henſione cor̄ q̄ curioſi⁹ inquirūt ſe/
creta altitudinis ſapie dei. Qꝫq̄ꝫ beatus
ſit ille q̄ ſapiētiam inuenerit. Et que ſit ve
ra ſapientia. Ca. IX.

Finis

Sācti Ambroſij epī de interpel/
lationeliber primꝰ: In quo inter/
pellationē ſancti Iob ꝓ nobis ꝑ/
pter humane cōditionis fragilita/
tem et imbecillitatē diſerta diſpu/
tatione exequit: feliciter incipit.

De approbatione ꝑ ſcripturā et
exempla ſanctoꝝ ꝙ ꝯſolationes ꝑ
cipue q̄ ex ſpe futuroꝝ habēt oibꝰ
ꝑſentibꝰ incōmodis et ꝑturbatio/
nibꝰ quę in hac vita ſūt incōꝑabili/
ter preponderēt: Ca. i.

m Vltas nobiſ per
turbationes in hac vita eſſe
ſubeūdas: ſcꝑtura diuina fre/
quētibꝰ demōſtrat locis: mul
taſq; ſuppetere cōſolationes:
qbus animꝰ capax vigoris: ⁊ recti ꝯſcius ab
ſorbere debeat q̄ ꝑſentiū incōmodoꝝ ſunt:
ſpectare quę habeant ꝑpetē iocunditatem.
Preponderāt em̄ ꝯſolationes ꝑturbatio/
nibꝰ: q̄ ⁊ ꝑſentiū ſedationē afferūt et ſpem
futuroꝝ. Vn̄ ⁊ apl's paulus: Indigne ſunt
inq̄t paſſiones huiꝰ tp̄is: ad ſuꝑuenturam
Ro.8. gloriā. Indigne vtiq; ad ꝯſolationis cōpa/
rationē: nō ad fructū redemptiōis. Quę eſt
tam ꝑclara: cuiꝰ ve vita in terra: vt adęqua/
re cęleſtē gloriā poſſit? Quid ſublimius
paulo: q̄ tantū periculoꝝ ſubijt: tantū do/
loꝝ atq; infirmitatū abſorbuit? In his q̄s
chriſti noie ſubijt paſſiōibꝰ: quotidie vt ipſe
dicit: moriebat: ⁊ nihil indignū ꝑpeti ſe in
h tp̄e ꝓ tātę glorię ſpe atq; expectatione cē/
ſebat. Helias famem: inſidiaſ: mortiſq; ter/
rores: laborū acerba tolerabat: ⁊ tn̄ ſolꝰ ig/
neis curribus: equis igneis de cęlo deductl
ad terras: ⁊ de terris reuectis ad cęlū: om̄e
meritum huiꝰ militię abſcondit: atq; vltra
humanā oēm gratiā pij aſcenſoris ſe vexit.
Nā d̄ petro q̄d loquar: q̄ crucē ſuā futura
remuneratiōe indignam arbitratꝰ: inuerſo
ſuſpendi popoſcit veſtigio: vt aliq̄d paſſio/
ni ſuę adderet: cuiꝰ acerbare ipſe ſibi ſuppli/
cia nō timeret? Vn̄ non imerito ſanctꝰ da
uid ad illam gloriā: cū in cętero oꝑe: tū ma/
xime i q̄dragesimoprimo pſalmo ſe feſtina/
Ps.41. re teſtat dicens: Qn̄ veniā ⁊ apparebo an̄ fa
ciem dei. In q̄ pſalmo et ꝑturbationes hu/
manę fragilitatis ⁊ cōſolationes a dn̄o eui/
dēter expreſſit. In q̄ etiam interpellat ꝓ
nobis deū: ꝙ oblitus opis ſui: oblitus col/
latę in hominē liberalitatis ⁊ grę: quem tu/
endū atq; ornandū acceꝑat dereliquerit: et
infirmū ac naufragū diuerſis infirmitatibꝰ
reiecerit ad terrēdū. Qd̄ idē ante ipſum
fecerat ſanctꝰ iob: Sz iſte moralius: ille ve/
hemētius. Vtriuſq; igit interpellationes
cōſiderare cordi eſt: qd̄ in his vitę humanę
forma exꝑmit: cauſa agit: ꝑrogatiua forma
tur. Suo igit ordine ſpectādę nobis ſūt.

Quō beatus iob amiſſis oibus
ꝑter vxorē: tanq̄ bonꝰ athleta per/
turbationibꝰ nō ceſſerit: nec certa/
re recuſauerit: Ca. ii.

a Miſſis itaq; iob liberis atq; oibus
ſuis ꝑter vxorē: q̄ ei ſola ad tēptati/
onē fuerat reſuata: Perfoſſus etiā
vlcere graui cū videret amicos ſuos nō ad
ꝯſolādū veniſſe: ſed ad exaggerandū ⁊ ad
aceruandū dolorē: aduertit a dn̄o datā in
ſe aduerſario tēptandi ſui ꝑtātē. Et q̄uis
ſagittas dn̄i in corpe ſuo ſentiret eſſe: a qbꝰ
cōpungi ſe diceret: tn̄ quaſi bonꝰ athleta q̄
dolori nō cederet: nec dura certamis recuſa
ret: addidit incipiēs: Dn̄s vulneret: in fine Job.6.
aūt nō perimat. Quę em̄ mea virtꝰ q̄ ſuſti/
neo: aut qd̄ meū tp̄s: vt ſufferat aīa mea?
Nunq̄d fortitudo lapidum fortitudo mea:
aut carnes meę ſūt ęrcę: aut nō in ipſo cōfi/
debam: adiutoriū aūt a me receſſit? Viſita/
tio aūt eiꝰ deſpexit me. Nōne tēptamētū ē Job.7.
vita hois ſuꝑ terrā: ⁊ ſicut mercēnarij quo/
tidiani vita eiꝰ: aut ſicut famulꝰ timēs dn̄m
ſuū: q̄ ſe ſub vmbra obtegat: aut ſicut mer/
cēnariꝰ expectās mercedē ſuā: ſic ⁊ ego mē/
ſes expectaui vacuos: noctes aūt dolorum
datę ſunt mihi? Si dormiā: dico qn̄ dies? Si
ſurgā: iterū qn̄ veſper? Plenꝰ ſū doloribꝰ.
A veſpere vſq; mane fermentat mihi corpꝰ
i putredine vermiū. Liquefacio aūt glebas
trę: ſaniē radēs vlcerū. Vita aūt mea leui/
or ē fauilla: in ſpe vacua perijt. Dicā: ꝯſola/
bit me lectulus meus: terres me i ſomnijs:
⁊ in viſionibꝰ me ꝑcellis.

Qd̄ miſera ꝯditio hois et quaſi
mercēnaria ſit: ⁊ ſe niſi ex aliena mi
ſericordia ſuſtētare nō poſſit. Qd̄/
q; vana ſomni delectatio pena po/
tius q̄ requies ſit dicēda: Ca. iii.

q Vā miſera hois ꝯditio q̄ q̄ſi mercē/
naria alijs laborat: ſibi indiget: et
niſi aliena miſcdia ſuſtentare ſe ne/
q̄t. Quotidie ſb formidine: ſb timore grauē
tolerās ſeruitutē: ⁊ ne deꝑhendat a dn̄o er/
ratica atq; fugitiua: ſb vmbra q̄dā ſęcli hu/

ius putat ſe poſſe deliteſcere. Cōſidera illū
Eccli.23. de q̄ ait i eccliaſtico ſyrach. Ois hō trāſgre/
diēs in lecto ſuo: cōtēnens ⁊ dicēs i aīa ſua:
Quis me videt? Tenebrę circūdāt me ⁊ pa
rietes: quē vereor? Nōne tibi videt iſte vir
eē mercēnariꝰ q̄ ꝑdiderit: vt ille adoleſcēs i
euāgelio: q̄ legit accepiſſe a patre ſbę porti/
onē: ⁊ egens atq; inops: q̄ famē leuaret: pa
ſcere greges cępit alienos: vt mercede ſum/
ptū exerceret ſuū? Sz ille tn̄ aliqn̄ cōuerſus
ē: q̄ reūtit ad patrē ⁊ peccata ſua nō reꝑſſit
ſ ꝑdidit. Hic aūt q̄ ſe exiſtimat ab eo q̄ oia
videt non videri: ⁊ tenebris putat cōmiſſa
ſua poſſe celari: vmbrā ꝑtēdit: ſ fruſtra la/
tere ſe credit: cū oculꝰ dn̄i lucidior ſole: oc/
culta oia deꝑhēdat: tenebroſa illuminet: et
itimi cordis penetret ꝯſciā: atq; i alta ⁊ ꝓ/
funda diſcendat. Vanꝰ ergo q̄ putat tene/
bris eē ſe tutū: cū lucē vitare nō poſſit: q̄ lu/
cet i tenebris: ⁊ tenebrę eā nō cōꝑhēderūt.
Quaſi fugitiuꝰ itaq; ⁊ malꝰ mercēnariꝰ deꝑ/
hēditur: ⁊ an̄q̄ ſe occultet agnoſcit: q̄ dn̄o
oia an̄q̄ q̄rat cognita ſūt. Non ſola q̄ facta
ſ etiā q̄ futura ſūt reperit. Igit i vacua ſpe
q̄ putat ꝙ ſuum crimē abſcōdat: fabula eſt
iſtud nō veritas. Deniq; fabula peccantiū
Eccli.21. ocioſa: nō habēs fructū ſ gemitum. Narra
tio em̄ fatui ſarcina i via. Quid em̄ aliud ē
pctm̄: niſi ſarcina? Quę huius ſęculi onerat
viatorē graui deꝑſſum faſce delicti: q̄ ſi nol
let oneri ſubiacere: debuit audire dicentē:
Matth.11. Venite ad me oēs qui laboratis et onerati
eſtis ⁊ ego vos reficiā. Quid autē ęrūnoſiꝰ
cū ipſe lectꝰ ad cōmunē quietē datus: gra/
ue vulnꝰ infligat? Tūc em̄ ſolemꝰ q̄ fecimus
recordari: ⁊ factoꝝ ſuoꝝ ſtimulis cōpungit
Ps.4. interior ꝯſcia. Vn̄ ſcꝑtura ait his: Quę dici
tis i cordibꝰ vr̄is: ⁊ i cubilibus vr̄is cōpūgi/
mini. Remediū q̄dē debiti: ⁊ tn̄ ꝯſciam vul/
nerauit. Sz eſto vt aliqn̄ feſſo ſomnus ob/
repat: terremur i ſomnijs: exagitamur viſi/
onibꝰ: vt nō iā reqes ſ pęna ſit. Ita em̄ ha/
bent diuitię ſęculi: veluti ſomniū exurgētl.
Surrexit aliq̄s iſtiꝰ corporis ſomno: ⁊ nihil
poſſidet: idq; ipſum qd̄ ſe credebat habere
amiſit. Cōſtituite mihi nūc diuitē illū q̄ q̄ti
diana lucra ⁊ q̄ſtus varios ꝯgerebat: ⁊ exa/
gebat cupiditatibꝰ ſuis ſubito reſipiſcentē.
Ps.48. Cōſiderate q̄ſtū: q̄ cum morit nō accipiet
oia: neq; deſcēdet cū eo glia domꝰ eiꝰ: ⁊ cū
ea q̄ poſſidet i hac vita habeāt aliq̄d volu/
ptatis: nō etiā i futuꝝ aperiūt oculos ad cę
leſtia. Nōne tibi videt ſic q̄ i ſomnis epulat
epulari: aperuiſſe oclos ⁊ cognouiſſe ꝙ aīa
eiꝰ inane ſperauit: ⁊ adhuc eſuriat: adhuc ſi/
tiat: q̄ modū nō habet auaricia: nec rapiē/
do explet ſ incitat: h egentior q̄ plura q̄ſie/
rit? Et h ergo ſurrexit: ⁊ vanū ē ſomnū.

Quō amici iob ad ꝯſolādū eū ve
nerint: ⁊ ꝙ optimū ſolamē i aduer/
ſitatibꝰ ſit a culpa vacare: Ca. iiii.

ſ Ed iteꝝ ipm̄ audiamꝰ dicētē: Incū/
bebāt illi amici q̄ ad ꝯſolādū vene/
rāt: ⁊ q̄ſi inimici amarl eū purgebāt
ſmonibꝰ. Vnū em̄ ſolatij genꝰ ē in ęrūna ⁊
i amaritudine cōſtitutis: a culpa vacare: vt
ea q̄ ꝑpetiunt adūſa: nō ꝓ delicti ꝑcio ſuſti/
nere videāt. Hoc q̄ ſācto viro adimere ge/
ſtiebant: vt videret ipſe ſuę auctor ęrūnę: q̄
peccatl grauibꝰ ꝯtraxiſſet offenſā: ⁊ ꝓ impi/
etatibꝰ ſuis illa toleraret: deſcribētes ipio/
rū ſupplicia: q̄ vitia ſererēt ⁊ meterēt ſibi do/
lores: q̄s mādata opirēt dei ⁊ ſpū vitę ipſiꝰ
interirēt. Qui inſufflaret domos luteas in/
habitātibꝰ ⁊ areſcerēt: cogitatiōes diſtitue/
rit: verſutorū os obſtruxerit iniuſte. Quę
vera q̄dē d̄ dn̄i ꝑtāte: ſ nō ꝯuenientia tāti vi/
ri meritl aſſerebāt. Is ergo rn̄dit: In vita/ Job.9.
te noui: q̄ ita ē. Quō em̄ iuſtꝰ mortal apud
dn̄m? Si em̄ voluerit iudicio ꝯtēdere cū eo:
nō audiet illū: vt nō ad vnū v̄bum eiꝰ mille
ſmonibꝰ ꝯtradicat. Sapiēs ē em̄ itellectu ⁊
fortl ⁊ magnꝰ: q̄s tā durꝰ vt i ꝯſpectu eiꝰ poſ
ſit ſubſiſtere? Qui fac mntes iueteraſcere: ⁊
neſciūt: ⁊ eūtit eos iracūdia. Qui cōmouet
orbē trāꝝ a fūdamētl: ⁊ colūnę mouet eiꝰ.
Qui dicit ſoli ⁊ nō orit: adūſus autē ſidera
ꝯſignat. Qui extēdit cęlū ſolꝰ: ⁊ ambulat ſi
cut i pauimēto ſupra mare. Qui facit vigili
as ⁊ veſpeꝝ: ⁊ ſeptētrionē: ⁊ auſtri miſteriū:
q̄ facit magna ⁊ iueſtigabilia: glioſa ⁊ imē/
ſa: q̄ꝝ nō ē numerꝰ. Si ꝑterierit me nō vide
bo: et ſi me ꝑtergreſſus fuerit nec ſic ſciam.
Quāto vehementiore tuba iſte crepuit de
dn̄i ꝑtāte? Sz i ea inſtoꝝ auxiliū: nō ruina
eſt. Deniq; videt exꝑmi potētia: ſ magl re/
dēptionis myſteria declarant.

Quō itelligat illud: Qui facit mō
tes iueteraſcere. ⁊c̄. Et d̄ cōmotiōe
colūnarū. Quō etiā ſol iuſſus nō
oriebat: et quō dn̄s mare tāq; pa/
uimentū ambulet: Ca. v.

q Vi ſūt em̄ mōtes quos iueteraſce/
re facit: niſi moyſes: aarō ⁊ helias:
ieſus naue: gedeon: ꝓphetę: omnes
libri veteris teſtamenti? Venit dn̄s ieſus:

nouū detulit teſtamentū:⁊ illud qđ erat ve
tus:factū eſt nouū. Innouatꝰ ē chriſtianꝰ:
inueterauit iudeus. Renouata eſt gr̄a:iue/
terauit littera. Euertit montes :vt ꝯuertit.
Euertit eñ et ſubruit itellectum ſm litterā:
⁊ ſtatuit intelligentiā ſpiritalē. Intellectus
ergo ille legis euanuit carnalis:⁊ factus eſt
Ro.7. ſpiritalis. Unde apl's ait: Scimus autē qꝛ
lex ſpiritalis eſt:ego aūt carnalis ſum. Sed
⁊ ipē qui carnalis erat:factus eſt ſpiritalis:
1.Cor.7. ſicut ipſe aſſeruit dicēs : Puto eñ ⁊ ego me
ſpiritū dei habere. Hos ergo mōtes inue/
1.Cor.2. terauit ieſus:et iudei neſciūt. Si enim cog/
nouiſſent:nunꝙ dn̄m maieſtatis crucifixiſ/
ſent : nūꝙ iudaica delyramenta ſequerent
adhuc. Ipſi ſūt ergo q̄ neſciunt. Unde ⁊ in
Luc.23. euangelio dicit dn̄s ieſus:Dimitte illis pa/
ter:qꝛ neſciunt q̄d faciunt. Sed nō excuſan
tur qui neſciūt: cū ſcire nolūt qđ debuerint
cognoſcere. Certe non illis inuidemꝰ ſi dn̄i
ſequant ſententiā. Sentētia eñ ſuꝑiora ſo/
let abſoluere:non futura. Sed nec ille imu/
nis a ſcelere q̄ crucifixit ſuę auctorē ſalutis:
⁊ poſtea veniā non popoſcit. Eſto vt ante
ignorauerit quē ꝑſequebat :in cruce tn̄ po/
ſitum debuit recognoſcere : vniuerſoꝝ eſſe
dn̄m elementoꝝ:ſub quo oīa elementa tre/
muerūt. Cęlū obſcuratū eſt:ſol refugit:ter/
ra diſſiluit: defunctoꝝ ſepulchra patuerūt:
mortui viuentiū receperūt ꝯſortia. Unde ⁊
Matth.27. centurio ait: Uere dei filius erat iſte. Cētu/
rio agnoſcit alienū : leuita non recognoſcit
ſuū: Gētilis venerat:hebręus abiurat. Nō
imerito ergo colūnę orbis terrarū motę ſūt
q̄n nō crediderūt ꝑncipes ſacerdotū. Sed
motę ſūt veteres:vt nouę ꝯfirmarent :ſicut
Ps.74. ipſe dignatꝰ eſt dicere : Ego ꝯfirmaui colū/
nas eius. Audi q̄s colūnas ꝯfirmauerit: pe
trus ⁊ iacobꝰ ⁊ iohēs: q̄ videbant colūnę eē
Gal.2. dexteras dederūt mihi ⁊ barnabę cōmuni/
onis. Quō ergo excuſant ſe neſciſſe: quorū
alij viderunt:alij cognouerūt ſolem non ex
pleto diei curriculo receſſiſſe: ⁊ rurſus an̄ ꝑ/
actū ſpaciū noctis egreſſum: noctē in die fe
ciſſe? In die noctē vtiꝙ intelligere debue/
runt:qꝛ ſol iuſſus ſe recepit: ⁊ iuſſus exiuit.
Matth.12. Prędixerat eñ dn̄s : qꝛ tribus diebꝰ futurꝰ
erat in corde terre:⁊ tribꝰ noctibus. Didice
rat hoc ſol:ſeruabat ꝓceptū. Dubitabat er/
go dicēs: Quid facio? Orior et dies ē:occi/
do ⁊ nox eſt. Si curſū meū ꝑuauero :demo/
rabor mūdi ſalutē. Feſtinemꝰ etiā ad redē/
ptionē noſtrā. Feſtinare etiā debeo ipſe ad
nouā vitam. Erit eñ beneficio crucis :quia
renouantur vniuerſa : et ſol nouus : cęlum
nouū. Feſtino ergo vt illum poſſim videre
ſolē iuſticię:illuminantē alas vniuerſorū.
Sed q̄d faciā? Ipē vult poſt triduū fieri re/
ſurrectionē. Inueni quid faciā: vt ⁊ moras
non faciā:⁊ numerū dierū cuſtodiā. Nō fa/
ciam integrū diem ⁊ integrā noctē. Abbre/
uiabo horas vt tribꝰ q̄dem diebꝰ ⁊ noctibꝰ
ſit inter mortuos dn̄s ieſus.

dierū ac noctiū interualla patiunt reſurgat
a mortuis. Abbreuiabo igit horas vbi aſcē
derit crucē. A ſexta hora ſtatim fiat nox: ne
videā dn̄i paſſionē:ſ fugiā patricidalis ꝑſe
cutionis ſpectaculū. Occidā ⁊ erit nox ho/
rarū trium:egrediar ⁊ inouabo diem :vt ſit
horaꝝ triū. Percuſſus ē primꝰ dies : ſequit
nox ſcđo:ſpacio ſuo:ſequit ſiliter dies:inci/
pict nox. Tertia reſurget dn̄s i nocte : ⁊ erit
dies in lumine reſurgētis: vt cōpleat illud:
Et nox ſicut dies illuminabit. Hic ē dies il/ Ps 138
le magnꝰ quā vidit abraā et gauiſus eſt: de Joh.8.
quo ⁊ dauid ait: Hęc ē dies quā fecit dn̄s: Ps.117.
exultemꝰ ⁊ lętemur in ea. Cui nō miniſterio
laboris:ſ fructu exultationis iterero. Ipſe
ergo dn̄s diē ducit:⁊ an̄ mūdi ꝯſūmationē
videbit lumē: qđ illumiat oēm hoiem veni/ Joh.1.
entē in hūc mūdū. Ipē ē dn̄s q̄ ſignat ⁊ nu/
merat multitudinē ſtellaꝝ. Ipſe eſt dn̄s q̄
cęlū ſolus extēdit: q̄ ambulat tāꝙ in paui/
mento ſuꝑ mare:q̄n petrus vidit eū ambu/
lantē ⁊ dixit: Dn̄e iube me venire ad te ſuꝑ Matth.14.
aq̄s. Et iuſſit dn̄s:ſ ille titubauit:⁊ niſi por
rexiſſet ei dn̄s dexteram:dimerſus fluctibꝰ
occidiſſet. Titubauit caro:ſaluauit dexte/
ra. Et ait illi : Modice fidei q̄re dubitaſti.
Fides ergo ābulauit i apl'o nō caro. Deni/
ꝙ fides titubauit:⁊ caro ſentire cępit nau/
fragiū. Qđ nō improprie dictū ē:quia caro
nauis eſt animę:ſicut ſcriptum eſt: Qui de/ Ps.106.
ſcendūt mare in nauibus. Et alibi: Ibi do/ Ps.47.
lores vt parturientis:in ſpiritu vehementi
cōteres naues tharſis. Animę eñ noſtrę cū
verbū parturiunt edūt dolores. Quę aūt Job.16.
peperit:iam non meminit preſſurę propter
gaudium:quia natus eſt illi homo qui mū/
dum redemit. Naues tharſis :id eſt:intelli/
gibiles quę ſalomoni aurum ferebant atꝙ
argentum:id eſt:corpora noſtra quę habēt
theſaurum in vaſis fictilibus: vt apoſtolus 2.Cor.4.

dixit. Uel ꝙ etiam hic partus dubio conte
Luc.21. runt :iuxta qđ dictum eſt: Uę pręgnantibꝰ
⁊ nutrientibus. Nam cū anima quatitur:
caro fluctuat: Uel ſpiritu vehementi agita/
buntur infuſo: cum expleto tempore fuerit
Ezech.37. reſurgendum:ſm qđ ſcriptū eſt: Ueni ſpi/
ritus ⁊ inſuffla in mortuos iſtos et viuent.
Unde ⁊ ipē iob in poſterioribus dicit: No/
ui eñ quia ęternus ⁊ potens eſt qui ſolutu/
rus eſt me in terra.

Conteruntur
autem:quia reſuſcitatur ad iudiciū. Eſt au/
Ps.50. tem bona contritio. Cor eñ contritū et hu/
Ps.?59. miliatum deus non ſpernit. Et alibi: Sana
contritiones eius. Sed ⁊ ad ioſaphat dictū
eſt: Contritę ſunt naues in tharſis : eo ꝙ ſe
ſacrilegio miſcuiſſet. Utrūꝙ igitur cōtritio
Joh.5. ſignificat:quia vtrūꝙ ē in die iudicij: quā/
do omnes qui in monumētis ſunt audient
vocē filij dei:⁊ ꝓcedent q̄ bona fecerūt i re/
ſurrectionem vitę:qui male egerunt i reſur/
rectionē iudicij. Quod etiam dauid ꝓphe/
Ps.47. ta ſignificat dicens: Ibi dolores parturien
tis:ſicut audiuimus ita ⁊ vidimus i ciuita/
te dn̄i virtutū:in ciuitate dei noſtri. Nāꝙ ⁊
dolorē futurū ⁊ lęticiā cōprehendit. Dolorē
de iudicio:de abſolutione leticiā.

De multiplici hominis tribulatione:⁊ đ veloci curſu vitę noſtrę:cū deploratione ſancti viri ꝓ cōmuni infirmitate:Ca.VI.

Sed ad propoſitę nobis interpellati
onis ſeriē reuertamur. Multas in/
quit ꝯtritiones fecit mihi : reſpirare
Job.9. me non ſinit. Impleuit me amaritudine:et
quia virtute eſt potēs:nemo poteſt iudicio
eius reſiſtere. Si iuſtus ſum
lingua mea errat. Magnum ⁊ potentē di/
ſpergit:irā improbi in morte graui:iuſti au
tem irridentur. Dati ſunt eñ in manus im/
pij. Uide ſingula. Potētibꝰ ira ſua grauis
eſt:improbis nequicia:iuſtis conditiōis in/
firmitas. Ita nihil periculo vacat. Fortitu/
do ⁊ magnitudo viri ſua poteſtate decipit:
improbitas afflictatur: virtꝰ ridetur. Ride/
tur ille quia plꝰ poteſt :labit iſte quia nihil
poteſt. Affligitur cōditiōis vitium:quia vi
ta noſtra leuior eſt curſore. Trāſiuit et nihil
vidit:tanꝙ nauis veſtigium:aut aquilę vo
lantis ⁊ q̄rentis eſcā:ita et pręterit vita ho/
minis. Qđ loquimur obliuiſcimur: nec vl/
lum trāſitus noſtri inſigne deprehenditur:
niſi qđ ſit plenum męroris ⁊ gemitꝰ. Cōcu/
tior inquit omnibus membris. Utinam ſit Job.10.
mediator noſter ⁊ arguens dijudicās inter
vtrūꝙ noſtrum. Dicam domino: Quare ſic
me iudicas? An bonum tibi eſt vt iuſtꝰ ego
ſim:quia repuliſti opera manuū tuarum:et
conſilio impiorū intendiſti? Nunquid ſicut
mortalis videt ſic videas:aut vita tua ſicut
hominis:aut anni tui ſicut viri:quia exqui/
ſiſti iniquitates meas:⁊ peccata mea inue/
ſtigaſti? Noſti quia impie non geſſi: ſ quis
ē qui de manibꝰ tuis eruat? Magna fides:
magna auctoritas cōſcientię :deum teſtem
mentis ſuę acceſſiri. Qđ cōditionis eſt non
negat:qđ impietatis eſt repellit:qđ infirmi
tatis eſt fatetur. Peccaſſe cōditionis eſt :qꝛ
nemo imunis lapſus eſt:impie agere nō cō
ditionis eſt:ſed ꝑfidię ⁊ nequiſſimę mentis
venenū. Non agnoſcit hoc iuſtus:ſed abſo
lutio hominis in dei miſeratione:non i ho/
minis poteſtate eſt. Manꝰ inquit tuę plaſ/
mauerunt me:poſtea conuertiſti ⁊ ꝑcuſſiſti
me. Memento quia lutum me feciſti:⁊ i ter/
ra me reſolues. Nunquid non vt lac mulſi/
ſti me:confeciſti me ſicut caſeū? Corio ⁊ car/
ne me induiſti:oſſibus ⁊ neruis me inſerui/
ſti. Uitā autē ⁊ miſericordiā in me poſuiſti:
⁊ viſitatio tua ꝓtexit ſpiritū meū. Quāta
deploratio ſancti viri ꝓ cōmuni infirmita/
te:quāta ꝯuentionis auctoritas: qđ deꝰ ho
minem manibꝰ ſuis fecerit. Excuſat culpa
infirmitatis obtētu:cōmendat gratia priui
legio operationis ęternę et ꝓtectione digna/
tionis cęleſtis. De quo loco etiā dauid pul/
cherrimę locutus eſt dicēs: Quid eſt homo Ps.8.
ꝙ memor es eius : aut filius hominis quia
viſitas eum? Nec inquit habes in te noui:
quia oīa potes:impoſſibile autem nihil.
Si eñ peccauero cuſtodies me:ab iniq̄tate Job.10.
aūt imaculatū me n̄ feciſti. Si impꝰ fuero: vę
mihi:ſi ſim iuſtꝰ:nō poſſū me erigere. Ple/
nus ſū ꝯfuſiōis:iueſtigor ſicut leo ad necē.
Uide tria. Si peccauero iq̄t cuſtodies me.
Et ideo o hō fatere peccatū vt veniā ꝯſequa
ris:dic iniq̄tates vt iuſtificeris. Qui erube/
ſcit fateri eas in q̄bꝰ natꝰ eſt:negātis nō fa/
tentis crimen eſt. Negare qđ natus ſis :qđ
accepiſti vtinā ſerues. Cur putas te habe/
re quod nō acceperis? Ergo peccator fateat:
impius ingemiſcat. Juſtus non ſe erigat ⁊
extollat:ne per arrogantiā fructum iuſticię
amittat. Et pulchre ait: Si iuſtus ſum:non

poſſum me erigere:plenus eñ ſũ confuſio-
nis. Juſtus eñ aduertit magis fragilitateꝫ
ſuam:ꝙ inſipiens agnoſcit. Non agnoſcit
inſipiẽs. Deniqꝫ lapſibus ſuis ſapiens cõ-
Prouer.18. pungitur:inſipiens delectaꝛ. Juſtus accu-
ſator eſt ſui:iniuſtus aſſertor. Juſtus pꝛeue-
nire vult accuſatorẽ confeſſione peccati:in-
iuſtꝰ peccatuꝫ ſuũ occultare deſiderat. Jlle
in principio ſmonis vt prodat errorem:iſte
multiloqo ſmonis ſui ſomnũ excuſationis
inuoluit:ne ꝓdat errorẽ.

Quid ſignificet illud: Quare ob-ſcripſiſti aduerſum me mala:et appoſuiſti mihi adoleſcentię peccata ꝛc. Similiť ⁊ illud: Moꝛtalis filiꝰ mulieris:bꝛeuis vitę ẽ ꝛc. Pꝛęterea etiaꝫ iſtud: Cum aũt doꝛmierit homo non reſurget: vſqꝫdum cęlũ aſſuatur: Ca. VII.

Job.13. Jterũ adijciens dicit: Quare obſcri-
pſiſti aduerſũ me mala: ⁊ appoſuiſti
mihi adoleſcẽtię peccata? Pulchꝛe
id ętatis arripuit ad querelã quę magis ad
vitiũ lubꝛica eſſe conſueuit. Habet eñ pue-
ricia inocentiã:ſenectus pꝛudẽtiã. Jpſa vi-
cina adoleſcentię iuuentus bonę exiſtimati-
onis intuitum:⁊ verecũdiam delinquendi.
Adoleſcentia ſola eſt inualida viribꝰ:infir-
ma conſilijs:vitio calens: faſtidioſa moni-
toꝛibus:illecebꝛoſa delitijs. Jn tãto igitur
cõfragoſo ⁊ ſcopuloſo mundi huiꝰ turbine:
cur tã crebꝛa naufragia inpꝛouide aſſcribũ-
tur ętati? Unde pꝛęclare dauid totius tem-
poꝛis eius veniaꝫ ſibi a domino poſtulauit
Ps.24. dicens: Delicta iuuentutis meę:⁊ ignoꝛan-
tię ne memineritis domine:quia tũc maxi-
me caloꝛ coꝛpoꝛis feruet: ⁊ ęſtu ſãguinis va-
poꝛãtis igneſcit. Sꝫ iterũ ipſuꝫ audiamꝰ.
Job.14. Moꝛtalis inquit filiꝰ mulieris bꝛeuis vitę ẽ
⁊ plenus iracũdię:qui ſicut flos floꝛuit a ce-
cidit. Diſcedit aũt vt vmbꝛa:⁊ non reſiſtit.
Nõne ⁊ ab hoc ratio quęriť? Et hunc feciſti
intrare in iudiciũ ſub conſpectu tuo. Quis
autem mũdus eſt a ſoꝛde? Sed nemo etiaꝫ
ſi vnius diei ſit vita eiꝰ ſuper terram. Uere
miſerabilis cõditio peccati ſui qꝺ vitare nõ
poſſit:rationẽ pꝛęſtare cogaꝛ:iudiciuꝫ ĩtra-
re:in conſpectũ ſubire domini omnipotẽtꝭ:
compelliť edere cauſas geſtoꝛum ſuoꝝ:quę
tot vitę ſuę ętatibus percurrerit:cum mun-
dus a peccato quis eẽ nõ poſſit: vt ab ĩpis
cunabilis ꝑus obꝛepat infantię culpa:ꝙ ſit
vllꝰ ſenſus erroꝛis. Quãqꝫ illud miſerabile
vt bꝛeuis ſit vita eiꝰ:dulcis illecebꝛa:multi-
plex erũna:iracũdia quotidiana. Jtaqꝫ in
exigua delectatiõe:amaritudo perpetua ẽ.
Est inqͭ arboꝛi ſpes. Si eñ fuerit exciſa vi- Ubi s
rideſcit:etſi in terra moꝛtuꝰ ramus eius fue-
rit:ab odoꝛe aquę floꝛebit: faciet autẽ ſicut
nouella. Uir autẽ defunctus abijt:cadens
aũt moꝛtalis homo:nõ vltra eſt: Tempoꝛe
autẽ fluctuat mare. Expectauimꝰ ꝓphetici
ſmonis ex duobꝰ inferioꝛibꝰ elementis ter-
ra ac mari:q̃ om̃i iniurię crebꝛiſqꝫ tempeſta-
tibus ſubiacent:ꝙ validuꝫ argumentũ no-
ſtrę expꝛęſſit erũnę. Terrena inqͭ virgulta:
nemoꝛoſaqꝫ arboꝛuꝫ etiam cũ fuerint moꝛ-
tua in vſus vitales reſurgũt. Mare quoqꝫ
ipſũ tempoꝛũ vicibꝰ ſolet fluctuare:at vero
caro noſtra ſemper exęſtuat:ſibiqꝫ ipa tem-
peſtas eſt:nec vnꝙ a motibus pꝛocellarum
miſerandiſqꝫ naufragijs feriaꝛ. Cum auteꝫ Job.14.
doꝛmierit hõ nõ reſurget vſqꝫdũ cęlũ aſſua-
tur: Quod videtur declarare donec cęlũ no-
uetur. Erit nouũ cęlum et terra noua: ſicut
ſcriptum eſt. Qꝺ eñ aſſuitur vetus eſt: qꝺ
vetus mutabitur. Deniqꝫ audi dauid dicẽ-
tem: Jnitio terram tu fundaſti domine:et Ps.101.
opera manuũ tuarum ſũt cęli. Jpi peribũt
tu aũt permanes: ſicut veſtimentũ vetera-
ſcent:⁊ ſicut opoꝛtoꝛiũ mutabis eos et mu-
tabuntur. Poſſumus etiam illud attexere:
quoniã quod vetus eſt aſſuitur:qꝺ nouum
cogitur. A diebus aũt iohãnis baptiſtę re- Matth.11.
gnum cęloꝝ cogitur:⁊ gẽtes diripiũt illud.
Aſſuebat ergo illud ſynagoga in paucis:ec-
cleſia cogit in multis. Uel qꝛ nũc cęlũ aſſui
videť nebulis et caligine nocturniſqꝫ tene-
bꝛis:⁊ croceo diei ſurgentis ruboꝛe diuerſa
⁊ diſcoloꝛi ſpecie ſępe contexitur. Tunc aũt Apoc.22.
nox non erit amplius ⁊ non indigebunt lu-
ce lucernę ⁊ lumĩe ſolis:quia dominus illu-
minabit ſuper eos ſicut dicit iohãnes. Uel
quia vę his qui aſſuũt ceruicalia ad euertẽ- Ezech.13.
das animas populi. Deploꝛãti ꝓphetę mi-
ſeriam noſtrę fragilitatis:q̃ ⁊ in hac vita re-
quiẽ nõ haberet:et vniuerſa ſubito incurſu
moꝛtis amitteret:ſpũſſanctꝰ infudit tã diu
nõ reſurrecturos hoĩes donec veniret q̃ nõ
aſſueret vetꝫ nouis:nec veſtimẽtũ nouũ cõ-
mitteret in veſtimentum vetus: ſed omnia
faceret noua:ſicut ipſe dixit: Ecce faciaꝫ no- Apoc.21.
ua. Jpſe eſt enim reſurrectio pꝛimogenitus
ex moꝛtuis:in quo omnes quideꝫ pꝛęroga-

tiuam futurę reſurrectionis accepimus: ſo-
lus tamen adhuc reſurrectione perpetua re-
ſurrexit.

De intelligentia illius: Utinã in inferno conſeruares: abſconderes aũt me donec deſinat ira tua ꝛc: Ca. VIII.

Audito igitur quid locutus eſſet in
eo deus:et cognito per ſpiritũſãctũ
ꝙ filius dei non ſolum veniret ĩ ter-
ras:ſed etiam deſcenſurus eſſet ad inferos
vt moꝛtuos reſuſcitaret:qꝺ tunc quideꝫ fa-
ctum eſt ad teſtimonium ꝑſentium ⁊ exem-
plum futuroꝛuꝫ:conuerſus ad dominũ ait:
Job.14. Utinam in inferno conſeruares: abſcõde-
res autem me donec deſinat ira tua: et ſta-
tuas mihi tempus in quo memoꝛiam mei
facias. Si enim moꝛtuꝰ fuerit homo: viuit:
conſũmans dies vitę ipſius:ſuſtinebo do-
nec iterum fiam:donec vocabis me:ego au-
tem te obaudiam:opera vero manuuꝫ tua-
rum ne deſpicias. Numeraſti autem meas
adinuentiones:nec pꝛęteribit te q̃cqꝫ ex pec-
catis meis. Signaſti auteꝫ iniquitates me-
as in ſacculo:et notaſti ſi quid inſcius pꝛę-
teriui. Ꝙ̃ ſuauis locus qui nos de reſurre-
ctione confirmat:⁊ ꝙ videtur voci domini-
cę conuenire: quę ĩ euangelio legiť vbi ait:
Luc.23. Tunc incipient dicere montibus:cadite ſu-
per nos:⁊ collibus:operite nos. Erit enim
in conſũmatiõe ſęculi ira domini. Recte er-
go ſanctus in iudiciuꝫ mauult reſurgere ꝙ
in tempus diuinę iracundię: quę terribilis
etiam inocentibus eſt. Simul etiam illud
pꝛophetare intelligitur dicendo: Statuas
mihi tẽpus in quo memoꝛiã mei facias:qꝺ
in paſſione domini reſuſcitãdus foꝛet:ſicut
in fine huius libꝛi teſtatur:nec tamẽ deplo-
rare deſinit:⁊ quo magis ĩtelligit ſibi reſur-
rectionẽ eſſe ꝓpoſitaꝫ:vitã hanc fugere de-
ſiderat videns ſe in manus traditũ aduer-
ſarioꝛũ:pꝛoiectũ ſe in poteſtate impioꝛum.
Cui etiã amici ĩ inimicos cõuerſi ſũt:qui cũ
debuerint conſolari:ruinã ſuper ruinã infe-
rant:memoꝛ tamẽ cõſciẽtię ſuę purę:et mũ-
Job.16. dę oꝛationis:ait: Terra nõ coopias ĩ ſãgui-
ne carnes meas: vt oꝛatio eiꝰ ſicut incẽſum
dirigaꝛ ad dominũ. Nõ ĩ terra diuerſeꝛ:ſã-
cti eñ oꝛatio nubes penetrat:peccatoꝛis oꝛa-
tionẽ: ſicut a deo cain dictum eſt parricidę:
aperiẽs os ſuũ terra in ſanguine carnis ab-
ſcondit. Maledictus inquit a terra q̃ apuit
os ſuũ accipe ſanguinẽ fratris tui de manu
tua:qm̃ opaberis terrã.

De repꝛehenſione eoꝛum qui curioſius inquirunt ſecreta altitudinis ſapientię dei. Quãqꝫ beatꝰ ſit ille q̃ ſapientiam inuenerit. Et q̃ ſit vera ſapientia: Ca. IX.

Flebiliter igitur ſãctus deploꝛat vi-
tę iſtius tẽpoꝛa. Pereo inquit et ſpi- Job.17.
tu circũferoꝛ:oꝛo autem ſepulturaꝫ
⁊ non impetro:pꝛecoꝛ laboꝛans. Et quid fa-
ciam? Dies mei trãſierunt in honoꝛe: diru-
pti ſũt articuli coꝛdis mei. Nec tamẽ dero-
gat iudicio dei. Scit eñ pꝛofundã eſſe alti-
tudinem ſapientię et ſcientię dei: ⁊ inſcruta-
bilia iudicia eiꝰ atqꝫ inueſtigabiles vias eiꝰ.
Non calcauerunt inquit eas filij gloꝛifican- Job.28.
tium:nec tranſiuit per eas leo. Quis enim
potuit vias eius cõpꝛehendere: quę abdite
occulta penetrant? Unde inquit inuenta
eſt ſapiẽtia: aut quis locus diſciplinę? Ne-
ſcit moꝛtalis homo viam eius: nec inuenta
eſt in hominibus. Abyſſus dixit:non eſt in
me:⁊ mare dixit: nõ eſt mecũ. Nõ tibi licet
ſcire o homo alta ſapię:ĩdo tibi ſcriptũ eſt:
Noli altuꝫ ſapere ſꝫ time. Quid curioſe q̃- Ro.11.
ris ĩueſtigare qꝺ tibi non expedit ſcire: nec
cognoſcere datur? Paulꝰ audiuit aliqua ſe- 2.Cor.12.
creta ſapiẽtię quę ꝓhibitus eſt alijs intima-
re:⁊ ideo raptus eſt in paradiſũ: raptꝰ vſqꝫ
ad tertium cęlum: vt audiret ea quę ĩ terris
audire nõ poterat. Si q̃ audiuit homo: nõ
licuit ei loqui:quẽadmoduꝫ quod nõ audi-
uit inquirit? Jmperatoꝛis huius ĩ terris nõ
licet tibi ſcire cõſilia:⁊ vis ſcire diuina? Nõ
licet tibi curioſius inueſtigare quę in terris
gerũtur:⁊ curioſius requiris quid ſupꝛa cę-
lum agatur? Cur tu diſputas vnde nata ſit
ſapientia? Neſcit homo viam eius:nec ĩ ho-
minibus inuenta eſt perfecta ſapiẽtia. Nõ
in moyſe:non in aaron: nõ in ieſu naue fu-
it:non ĩ ipſo dauid qui ait: Jncerta ⁊ occul- Ps.50.
ta ſapientię tuę manifeſtaſti mihi: quia ĩpe
dixit in poſterioꝛibus: Uelut iumentum fa- Ps.72.
ctus ſum apud te. Supꝛa te ẽ ſcire o homo
altitudinẽ ſapiẽtię: ſatis eſt tibi vt credas.
Si enim non credideritis inqͭ nec ĩtellige-
tis. Abyſſum ſcire nõ potes:abyſſũ nõ po-
tes cõpꝛehẽdere:quõ altitudinẽ ſapię cõpꝛehẽ-
des? Abyſſus dixit:nõ ẽ ĩ me:⁊ tu potes di-
cere:qꝛ ĩ te eſt ſapiẽtia? Abyſſus ergo dixit: Ps.15.
nõ eſt in me:qꝛ ipſe dominꝰ dixit: Nõ dere-

linques animam meam in inferno. Et apo/
Ro.10. ſtol⁹ dixit: Qui deſcendit in abyſſũ: hoc eſt:
chriſtuʒ ex mortuis deducere. Ergo ſi inter/
Job.28. rogaꝛ abyſſus: vbi eſt ſapiẽtia: reſpondet:
Nõ eſt mecum quia ſurrexit. Si interroga/
tur mare: vbi eſt ſapientia: dicit: Mecũ nõ
eſt: quia calcauit me: nec fluctus mei eã tur
bare potuerunt. Et tu ergo in hoc ſeculi iſti
us poſitus freto: noli perfectam illã dei ſa/
pientiam in hoc mundo querere: quia mũ/
dus eam non cognouit. Sʒ ſi vis eam inue
nire: calca fluctus huius mundi: ſicut calca/
uit petrus: ⁊ ambula ſuper aquas huius ſe
culi: ⁊ porriget tibi dexteraʒ ſapientia: ſicut
porrexit et petro: quia nemo fuit quem nõ
ſeculi huius vnda turbauerit. Turbauit et
abraam: turbauit et moyſen: turbauit ⁊ pe/
trum. Moyſes per mare trãſiuit: et per ma/
re peditum duxit exercitum: ſed ante ipſuʒ
turbatus ẽ. Petrus ſuper aquas calcauit:
ſed merſus fuerat corpore: quia infirmioris
fidei veſtigio claudicauit. Ergo noli ſapien
tiam in mari querere: quia non dixit cũ ma/
ri ſe futurum dominus ieſus: ſed cum diſci/
pulis ſuis: vt aliqua ex parte euʒ cognoſce/
Matth.28. rent: quib⁹ ait: Ecce ego vobiſcum ſum vſ/
qꝫ ad conſũmationem ſeculi. Beati cũ qui/
bus eſt: vtinam ⁊ nobiſcum ſit. Sed nobiſ/
cum mare eſt: petrus cuʒ chriſto: quia ⁊ ipſe
calcauit mare. Nobis aurum cordi atqꝫ ar/
gentum eſt: ſapientia autem ſupra aurũ nõ
in auro eſt. Ideo qui ſapientiam habere cu
Act.3. piebat: Argẽtum ait et aurum non habeo:
ſed quod habeo do tibi: in nomine ieſu chri
ſti nazareni ſurge et ambula. Quia aurum
non habebat: in nomĩe chriſti habebat pie
operatiõis gratiã. Ideo et tibi dicitur: At/
trahe ſapientiam in interiora. Latuit inq̃t
omnem hominẽ: ⁊ a volatilibus celi abſcõ
dita erat. Nec homĩes ſciebant vbi erat nec
angeli: quia ipſi ſunt aues celi: de quib⁹ di/
Apoc.14. ctum eſt: Et vidi angeluʒ volantẽ per celũ.
Nemo potuit noſcere ſapiẽtiã: quia nemo
Matth.11. nouit filium niſi pater: ⁊ nemo nouit patrẽ
niſi filius: et cui voluerit fili⁹ reuelare. Ipſe
ergo reuelauit iohanni cum quo eſſet ſapi/
entia: Et ideo dixit ille: non quod ſuũ erat:
Joh.1. ſed quod ſapientia infudit ei: In principio
erat verbum: et verbum erat apud deum.
Neſcit ſapientiam interitus: neſcit mali/
cia. Interitus enim tenere euʒ non potuit
1 Cor.15. q̃ dixit: Ubi ẽ mors victoria tua: vbi mors

aculeus tuus? Neſcit etiam malicia: quia
dixit: Querẽt me mali et nõ iuenient. Poſ/
ſunt dicere: Audiuimus gloriam eius. So/
lus eſt deus qui nouit eam: quia deus inq̃t
bene conſtituit viam eius. Ipſe nouit locũ
eius q̃d ſit receptaculum ſapiẽtie. Audi di/
ſcipulum eius dicenteʒ: Unigenitus filius Joh.1.
qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit. Agno/
uit enim patrem filius: quia ipſe ait: Sicut Joh.10.
aguouit me pater et ego agnoſco patrem.
Equa menſura eſt cognitionis: vbi vnitas
poteſtatis eſt. Pater ergo qui omnia nouit
ventorum libram: aquarum menſuraʒ: ipſe
vidit ſapientiam et enarrauit eam per pro/
phetas ſuos: quia pater enarrauit ſapien/
tiam et inueſtigauit eaʒ: ſicut ⁊ filius patrẽ
enarrauit quẽ nihil preterit: et dixit: O ho/
mo quid vis profunda ſcire ſapiẽtie que ſu/
pra te ſunt? Timere deum ſapientia ẽ: abſti
nere a malo diſciplina eſt.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
primus de interpellatiõe explicit.

Capitulorũ libri tertij de inter/
pellatiõe ſancti Ambroſij epiſopi:
recollecta annotatio.

Q̃ plerique etiã prudentes moueanꝛ cuʒ vi/
derint iniuſtos affluere reb⁹ ſcdis: iuſtos
aũt frequẽter ĩ hoc ſeculo affligi. Ca. I.
Quõ ſanct⁹ iob in aduerſis fortior fact⁹ ſit:
Et tacendo irridẽdoqꝫ ſuos cõuitiatores
redarguerit: oſtẽdens ꝙ a dño deo ſua tẽ/
ptatio venerit. Ca. II.
Quãtũ bonuʒ ſit taciturnitas: ⁊ ꝙ multi ꝑ
ſmonẽ decepti ſint. Q̃ pulchrũ etiã ſit ri/
dere cũ nobis maledicitꝛ: ex eo ꝙ iniuriaꝝ
cumul⁹ bone ↄſcie nõ ꝑiudicet. Ca. III.
Qua ratiõe ſi ꝓpter peccata hominib⁹ eue/
niant mala: impij tanta bonorum copia
abundent. Ca. IIII.
Q̃ orãdũ potius nobis hic ſit ſubire labo/
rem: q̃ꝫ rerũ tẽporaliũ abundantia efflue/
re: ꝓpter diuerſum ⁊ contrarium vtriuſqꝫ
finẽ: eo ꝙ ſic vera ſapiã inueniaꝛ. Ca. V.
Finis.

Sancti Ambroſij epĩ de ĩterpel/
latione liber tertius: In quo inter/
pellationẽ ſancti iob ob id ꝙ iniu/
ſti in hoc ſeculo rebus ſcdis afflu/
unt: iuſti autẽ frequenter affligun
tur: eleganti ſermone abſoluit: fe/
liciter incipit.

Q̃ plerique etiaʒ prudentes mo
ueantur cũ viderint iniuſtos afflu/
ere rebus ſcdis: iuſtos aũt freque/
ter in hoc ſeculo affligi. Ca. I.

Uperior nobis
diſputatio fuit de ĩterpella
tione ſanctorũ ꝙ fragilis et
imbecilla cõditio ſit huma/
na: que nuſq̃ꝫ ſui habeat fir
mitatẽ niſi in ꝓtectione celeſti: Nobis ho/
die ſumẽda eſt quo vulgus hominũ: plerique
etiã prudentiũ valde mouenꝛ cũ vident in/
iuſtos affluere rebus ſcdis: iuſtos autẽ fre/
quẽter affligi in hoc ſeculo. Et vere lubri/
cus hic locus: in quo etiaʒ ſancti vix potue
runt vere opinionis tenere veſtigiũ. De/
niqꝫ turbatus eſt ⁊ ipſe dauid q̃ in ſuperio/
Pſ.50. ribus dixerat: Occulta ſapiẽtie tue manife
ſtaſti mihi. Uerũtamen confirmauit ſe ipſe
poſtea: et ꝑfecte ratiõis viam inueſtigauit.

Job quoqꝫ ſanctus cũ tribus illis veterib⁹
amicis q̃ ad ↄſolandum venerãt de ea opi/
nione in ſermone luctat⁹ eſt. Utriuſqꝫ igi/
tur diſputationes in medium proferamus.
Digni eñ ſunt quo nobis magiſteriũ viuẽ/
di afferant: quãdo q̃dem in aduerſis poſiti
pl⁹ deo placere meruerunt. Audiam⁹ igiꝛ
vtrũqꝫ ſuo ordine. Increpauerãt vehemẽ/
ter ſanctum iob elephaʒ themaneoꝝ rex: et
baldach ſuitheoꝝ tyrãn⁹: ⁊ ſophar naama/
tenorũ rex: eo ꝙ ꝓpter peccata ſua tãtũ ſup
plicij ſuſtineret. Infirmo eteni ingenio nõ
aduertebant ꝙ dñs eum temptandũ dediſ
ſet: vt athleta chriſti tẽptationib⁹ erudit⁹:
ad maioris glorie coronã ꝑueniret. Non vi/
dentes itaqꝫ tantũ ſapiẽtie ſacramẽtuʒ: an/
guſti cordis timore: ne viderẽꝛ iniuſticie de/
um arguere: qui penis affici innoxium ꝑpe/
tereꝛ: in ſanctum iob penaruʒ merita retor/
quebãt dicentes: Quia oĩis vita impij in
ſollicitudĩe: ⁊ diuitie iniuſte cõgregate euo/
mẽtur: omnia que patiꝛ homo grauia ĩ ter/
ra ꝓpter peccata ſua eũ ꝑpeti. Qui etiaʒ ſi
in rebus ꝓſperis ſit: ꝑpetuari ei ſecũda non
poſſe: ⁊ tanq̃ꝫ ſomniũ cito euaneſcere: vt nõ
inueniatur locus eius: leticiam auteʒ impi/
orum eſſe grauiorẽ ruinã. Ideoqꝫ etiam ſã/
ctum iob a ꝓſperis in aduerſa mutatum: ⁊
delictorũ ſuorum precio ex ſũmis in vltima
corruiſſe: labi eum qui ſe aſſereret innocen/
tem: cum portio impij huiuſmodi ſit: vt ſu/
perueniens in eũ a dño indignatio iungat
ei dolores: ⁊ interitus domũ ei⁹ iuoluat.

Quomodo ſanct⁹ Job in aduer
ſis fortior fact⁹ ſit: Et tacendo irri/
dẽdoqꝫ ſuos ↄuitiatores redargu
erit: oſtendens ꝙ a dño deo ſua tẽ
ptatio venerit: Ca. II.

Udiebat hec ſanct⁹ iob: ⁊ q̃ſi athle/
a ta fortis in ſtercore ſedẽs in tantis
iudicibus ⁊ ſeui doloribus vulnerꝛ
totum corpus diris perfuſus vlceribus: my
ſteria loquebaꝛ: nec acquirẽdis ꝓprie reme
dijs egritudinis: ſed ſacris vacabat ſermo/
nibus. Fortiores itaqꝫ ſermones egri homi
nis q̃ꝫ illorum q̃ non egrotabant. Illi eñ lo
quebanꝛ iuſticias: ſed non ſm ſcientiã: pre/
dicabant diuina iudicia: penas reoꝝ: ꝓmia
ſanctorũ: ſed reum a iuſto diſcernere neſcie/
bant. De quo quẽ dominus ieſus iuſtũ ꝓ/
nunciauit: eum ↄdemnabant iniuſticie: ac/
cerſibant iniquitates. Ignorabãt ergo q̃d

vnicuiqꝫ cõueniret. Ac vir ſanctꝰ iob diſcer/
nebat ſpũ: quõ vnicuiqꝫ opteret loq̃. Forti/
ores ergo nũqd q̃ ſani ⁊ incolumes videbã/
tur? Et qd dicã fortiorẽ inuẽtũ cęteris? For
tior ęger ꝙ̃ cũ ſanꝰ eẽt ſeipſo iuẽtꝰ ẽ. Forti/
or eñ ęger iob ꝙ̃ cũ ſanꝰ fuerat: ſm qḋ ſcri/
2. Corſ. 12. ptũ ẽ: Virtus i infirmitate ꝯſũmaꝛ. Ergo ⁊
iob cũ infirmareꝛ tũc validior erat. Nõ eñ
ęgrotabat aĩo: etſi doleret corpe: qꝛ nõ erat
in carne eiꝰ aĩa cuiꝰ paſſionibus nõ adhęre/
bat: ſ; i ſpũ cuiꝰ virtute ſe texerat. Jdo ergo
nõ carnis gemitꝰ et corpis infirmitates: ſed
voces ſpũs loquebaꝛ: q̃bus vrgeret: nõ q̃-
bus cederet. Et pmo q̃dez leuiꝰ: vt illis pu/
dorẽ icuteret: qꝛ vrgebãt iuſtũ iniuſte: dicẽ
tes: ꝙ miora peccatis ſuis ſupplicia ſuſtine/
ret: ⁊ nõ erubeſcebant ipſi peccatores falſis
accuſare inocẽtẽ. Eſto inq̃t ego errauerim:
⁊ apud me deꝰ ille inhabitet: q̃ mentibꝰ ho/
minũ oſtẽdit errores: vt loquar ſmones q̃s
nõ optet ſicut vos dicitis: ⁊ errẽt v̈ba mea:
nec oportune ſmo meus promaꝛ: cur vos i
me inſilitis et ꝯuitiamini cõſiderantes: qꝛ a
dño mihi venit iſta tẽptatio q̃ me vallo q̃/
dam ꝑturbationũ arbitratꝰ ẽ ſepiẽdu;? Ex/
erceor aduerſis circũuallatus vndiqꝫ labori
bus ⁊ ꝑiculis: et inſultatis adhuc volentes
Job. 19. opprimere quẽ deberetꝭ iuuare. Ecce rideo:
nec reſpõdebo cõuitijs veſtris. Nõ eñ vos
eſtis q̃ iudicatis: ſ; q̃ iudicat me dñs ẽ: ⁊ ip/
ſius tamẽ iudicij tp̃s nõdũ aduenit. Quid
opꝰ clamare añ iudiciũ? Bonu; ẽ tacere dũ
expectaꝛ q̃ iudicat. Bonũ ẽ ꝯuitium ꝯuitio
nõ referre: ne ⁊ nos inꝛ detrahẽtes annume
remur. Jmitemur ergo hũc virum q̃ ſilẽtio
ſuo redarguebat vitiãtes. Oſtẽdebat enim
v̈tutẽ animi ſui quẽ ꝯtumelię nõ mouerẽt:
⁊ ꝯſcientię innocentiam manifeſtabat: qua
obiecta recognoſceret: ſ; quaſi aliena ride/
ret. At vero quaſi nobis aliq̃d obijciaꝛ dũ
nos purgare volumꝰ acerbamꝰ: dum vlciſci
cupimus confitemur: cũ dicat ſcriptura: vt
auertas dedecoris ſmone;: ⁊ auferas veſti/
mentũ tuũ: Pręterit eñ iniurioſus. Tacea/
mus ergo vt ꝑtereat: ne veſtimentũ noſtrũ
Ecci. 8. ꝓuocatus exurat. Scriptũ ẽ eñ: Noli incẽ/
dere carbones peccatoris: ne forte exuraris
i igne flãmę eiꝰ. Propterea ergo ſanctus ta
cet: etſi ſeruꝰ ꝓteruit: etſi pauper ꝯuitiatur:
tacet iuſtus: etſi peccator opprobria iacit: iu
ſtus ridet: ⁊ infirmꝰ maledicit: iuſtꝰ benedi/
2. Regl. 16. cit. Tacebat dauid cũ gera filiꝰ ſemei male/
diceret: iob ridebat: paulꝰ bñdicebat: ſicut Job. 19.
ipſe ait: Maledicimur ⁊ bñdicimus. Magi 1. Corſ. 4.
ſterio q̃ppe diuino ꝓceſſus hũanę v̈tutis ex
creuit: qꝛ iã venerat q̃ ex infirmis faceret for
tiores: ⁊ audierat dicẽtẽ: Benedicite male/ Matth. 5.
dicẽtes vobis: ⁊ orate ꝑ calũniantibꝰ vos.
Qḋ v̈bo dixit: exemplo ꝓbauit. Deniqꝫ ⁊ i
cruce poſitꝰ de ꝑſecutoribꝰ ſuis ꝯuitiãtibus
ſibi ait: Pater dimitte illis qꝛ neſciũt q̃d fa/ Luc. 23.
ciunt: vt oraret ꝑ calũniantibꝰ q̃bꝰ poterat
ipſe dimittere. Job ergo ridebat: qꝛ nondũ
venerat chriſtꝰ cui ſoli ſeruabaꝛ magna pr̨/
rogatiua v̈tutũ: qꝛ ipſe eſt virtutũ pncipiũ:
ſicut dixit: Dñs creauit me pncipium viaꝝ
ſuarum.

Quãtũ bonũ ſit taciturnitas: et ꝙ multi per ſermone; decepti ſint. Quãpulchrũ etiã ſit ridere cu; no/bis maledicit: ex eo ꝙ iniuriarũ cumulꝰ bonę ꝯſcię nõ ꝑiudicet: Ca. III

T Ridẽs tacebat. Qua rõne facien/
dũ ſit docet: Clamabo ⁊ nõdũ iudi
ciũ. Jpſe inq̃t voluit hęc me ꝑpeti.
Tanq̃ mirabilibꝰ tẽptationibꝰ clauſus non
poſſũ fugere: donec placeat deo deſtruere
altitudines tẽptationũ mearũ. Nũc eñ ſic
clamo: nõdũ iudiciũ. Adhuc in agone ſum:
adhuc luctor: adhuc certamen ſupeſt mihi.
Nõdũ eñ exiuit corona. Nemo aũt niſi q̃ le
gitime certauerit coronaꝛ. Debebaꝛ illi cer 2. Timo. 2.
tamẽ certũ: amiſerat oĩa ſua: id ẽ: patrimo/
niũ cum filijs. Patiebaꝛ vulnera: caro eius
manebat vt tẽptatiões v̈boꝝ vinceret. Nõ
mediocre certamẽ. Sermone deceptus eſt
adã: verbo victꝰ ſamſon. Nihil eñ ſic pene/
trat aĩa; ſicut ſermo fucatꝰ: nihil iterum ſic
mordet: vt durior ſmo. Multi cu; vicerint
adhibita tormẽta: ſermonũ duriciã non ſu/
ſtinuerunt. Laborabat iob ſ; ſuſtinebat: et
verboꝝ iuxta vulnera: onera portabat. Vi
dit eñ agonizeta ſuus: de nube et turbine
manũ laborãti dedit: ⁊ obluctãtes graui la
pſu cecidiſſe ꝓnũciauit: victorẽ aſſeruit: co/
ronã detulit. Quid autẽ pulchrius: ꝙ̃ ride/
re cũ maledicitꝛ nobis? Gaudere eñ debetꝭ
ſi aliena dicãꝛ. Primũ q̃dez qꝛ volẽs inimi/
cus aliq̃d dicere aduerſũ nos q̃ crimẽ affige
ret: nõ inuenit qḋ verũ ẽ: ſ; falſa ꝑ veris cõ
poſuitꝭ. Deinde qꝛ dixit ipſe dñs i euãgelio
de hmõi criminatione q̃ inocentibꝰ falſo ir/
rogareꝛ ꝓpter iuſticiã: Gaudete ⁊ exultate Matth. 5.
qm̃ merces veſtra multa eſt in cęlo. Tacere

ergo debet q̃ recognoſcit obiectũ: ne vulnꝰ
exaſperet ⁊ ſcindaꝛ cicatrix. Tacere et q̃ nõ
recognoſcit: audit eñ alterꝰ: nõ ſuũ crimẽ.
Qḋ ſi referat: ſuũ facit: ſi tacet retorquet et
ꝯuitiantẽ vulnerat. Tacere debet etiã ille q̃
ḋ memorata mercede ꝑſumit. Nõ eñ patiꝛ
ꝑiudiciũ: cui nõ ẽ iudiciũ. Etſi fuerit ꝑiudi/
ciũ: nõ erit in iudicio dei. Deinde vt cogno/
ſcas: qꝛ nõ prę iudicat ꝯtumelia bonę ꝯſcię:
audi ſãctũ iob dicentẽ: locupletiorẽ vtiqꝫ te
ſtem ꝙ̃ ſi impio vrbis romanę potitus eẽt.
Nũc obtumeſcam ⁊ derelinquã ſi nũc mihi
ꝑiudiciũ ẽ: tũc a facie tua nõ abſcõdar. Hęc
ergo partius i exordio rñdit: vt admoneret
illos iudicij dei: atqꝫ ab inſolẽtia ⁊ furore re
uocatos q̃ſi bonꝰ medicꝰ faceret reſipiſcere.
S; poſtea ꝙ̃ eos aduertit ꝑſeuerare i cõtu/
melijs: plura fortiora repetiuit: et tãq̃ pug/
no eos validiore ꝑcuſſit q̃ verborũ ſuorum
Job. 21. ſaxis lapidabãꝛ inoxiũ. Audite iq̃t: audite
v̈ba mea: nõ ſit mihi a vobis ꝯſolationem
q̃rere: portate me qꝛ fortiora loquar: graue
erit põdus v̈boꝝ meoꝝ. Dicã ⁊ ego ſm opi
nionẽ veſtrã: eo ꝙ multi abundãt in hoc ſę
culo rerũ ſecũdaꝝ ſucceſſibꝰ: ⁊ alij grauanꝛ
ęre. Jn erũna poſiti ſunt: ⁊ videꝛ hꝰ ſęculum
peccatoꝝ merito deſeri. Qḋ etſi dicã: noli/
te ridere q̃ſi vobis acquieuero: etſi peccator
ſũ: nõ hoĩs reus: qꝛ ſub peccato ẽ ⁊ ipſe q̃ iu
dicat: ⁊ ſibi i me ꝑtãte; vindicat. Aut ſi vi/
deor q̃ſi hõ: cõmune ẽ iſtud: increpari nõ de
beo. Jnfirmitas ꝯditionis ẽ: non ſpecialis
improbitas.

Qua rõne ſi ꝓpter peccata homi nibus eueniat mala: impij tãta bo/noꝝ copia abundẽt: Ca. IIII.

S Ed dicite mihi: Si ꝓpꝛ pctm̃ meu;
hꝰ patior ſicut obijcitꝭ: quare impij
viuũt? Nec ſolũ viuũt: ſ; etiã reple/
ti ſũt diuitijs ⁊ fructꝰ multiplicãt: ſ; etiam fi
lijs potiũꝛ. Abundãt domꝰ eoꝝ. Hęc euidẽ/
ter ſpecie bona: ſ; altiori myſterio iuenies:
qm̃ q̃ putãꝛ bona nõ ſũt bona: ⁊ q̃ putãtur
mala potiora illis eſtimẽꝛ. Jnueterauerũt i
diuitijs. ὑπάλλατιω dixit: vt nõ tam diu
turna diuitiaꝝ poſſeſſio ꝙ̃ iueterata copia/
rũ moleſtia ſignificata videaꝛ. Sic vidit ec/
cleſiaſtes: diuitias cuſtodiri i malũ poſſidẽ
ti eas: q̃ pereũt i ſũma diſtinctiõe ac ſollici/
tudine. Pereũt eñ q̃ hic relinquunꝛ ⁊ mor/
tuo ꝓdeſſe non poſſunt. Habuit igiꝛ defun
ctus ex illis ſollicitudinẽ: requiẽ iuenire nõ
potuit: q̃ reliq̃t q̃ erubeſceret: nec ſecũ abſtu
lit qḋ teneret: lõge diſpar ab eo de q̃ ſcriptũ
ẽ: Beatꝰ hõ q̃ repleuit deſideriũ ex his: nõ Ps. 126.
cõfundeꝛ cũ loqueꝛ inimicis ſuis in porta.
Cui hęreditas dñs eſt: ⁊ merces ex marię vir
ginis partu. Hic i exitu ſapię laudibꝰ ꝑdica/
tur: qm̃ nõ habuit q̃ erubeſceret: q̃ nihil eo/
rũ q̃ ſũt ſęculi ꝯcupiuit: ſ; aduerſariũ depo/
ſitis veteris hoĩs exuuijs: telo ꝯtinẽtię vul/
nerauerit: ⁊ obſtrepere ei i huiꝰ vitę fine nõ
poſſit vulnere claudus: ⁊ v̈tutũ admiratio/
ne ꝯfuſus. Habes ergo nõ eſſe laudabilẽ q̃
iueteratꝰ in pecunię cupiditatibꝰ ſit: non re/
nouatꝰ i ꝑceptiõe grę. Videamꝰ aliud. Se/
men eoꝝ inq̃t ſm aĩa;: id ẽ: nõ inꝛ iuſtos ha
beꝛ. Juſti eñ i ſpũ ſeminãt: ⁊ de ſpiritu me
tent vitã ęternã. Jlli v̈o q̃ ſm aĩa; ſeminãt
ſpiritalia metere non poſſunt: qꝛ aĩalis hõ 1. Corſ. 2.
nõ ꝑcipit ea q̃ ſunt ſpũs dei: ſtulticia eñ illi
ẽ: ⁊ nõ põt ſcire q̃ ſunt ſpũs: ⁊ ideo nõ reple
tur ſpiritalibꝰ ſ; iudicaꝛ. Filij eoꝝ in oculis
id ẽ: q̃ faciũt ideo faciũt vt videãꝛ ab hoĩbꝰ
nõ qꝛ boni ꝯſulãt vt hꝰ eligãt qḋ futuro iudi
cio cõprobeꝛ. Filios ergo ſcriptura ꝑ operi
bus frequẽter declarat: eo ꝙ locupletior in
bonis factis ꝙ̃ i filijs ſit noſtra poſteritas.
Vñ et ezechias de graui ęgritudine libera/ Eſa. 38.
tus: ex hodierno inq̃t filios faciã q̃ nuncia/
bũt inſticiã tuã dñe deꝰ ſalutꝭ meę: ⁊ nõ ceſ/
ſabo te bñdicẽs cũ pſalterio oĩes dies vi/
tę meę. Bona eñ poſteritas deuotiõis ⁊ fi/
dei: q̃ captiuitati neſciunt ſuccũbere: quã fi
lij ezechię ꝑtulerũt. Et addidit dicẽſ: Quia
nõ ẽ illis timor: nõ ẽ flagellũ a dño. Juſtus
aũt dicꝛ: Qm̃ flagellatꝰ ſũ tota die: ⁊ optat
flagellari: vt recipiatur a dño: ⁊ vult timere
dñm: qꝛ timor dñi initiũ ſapię eſt. Nec bea/ Ecci. 1.
titudinem putat ſi nõ abortit bucula ſua ſi/
cut putãt ſtulti. Per bouẽ eñ q̃d ſignificaꝛ
niſi ruralis culturę labor: q̃ ſemꝑ redit in or/
bem ⁊ nũq̃ deſinit: ſ; cũ explere videꝛ reuo/
catur i exordium. Jſti ſũt q̃ colũt ſodomã ⁊
gomorrã. Ergo q̃ colũt ęgyptũ glebaſqꝫ ter
rarũ aratro quodã mẽtis ſolidę inuertũt: la
borẽ ſibi pariũt: ⁊ dolorẽ metunt. Jdeo bu/
cula eorũ non abortit: ſ; parit vt augeaꝛ la/
bor eoꝝ: et q̃ ꝯceperũt oĩa generãt ſine ti/
more dei. Juſti aũt lõge aliter gl̃ianꝛ. Non
eñ in abundãtia diuitiaꝝ: nec i partu peco
rũ: ſ; in dño gl̃ianꝛ dicẽtes: De timore tuo Eſa. 26.
i vtero accepimꝰ ⁊ parturiuimꝰ ſpiritũ ſalu/
tis. De iuſtis ergo dicꝛ: qꝛ ſpiritum ſalutis

generauerũt quem acceperũt ỏ timore dei:
non de malicia huiꝰ ſeculi: de qua legimus:
Ps.7. Ecce parturiuit iniuſticiã: ꝯcepit dolorem ⁊
peperit iniquitatẽ. Melior ergo abortiuus
ꝙ̃ partus ſeculoꝝ. Deniq̃ de homie qui in
hoc ſeculo venit: ⁊ vanitatẽ mundi huius ⁊
tenebras ꝑtulit: longeuitate diuturna eccle
Eccl.6. ſiaſtes ꝓnunciauit: qꝛ melior illo abortiuꝰ.
Huic enĩ requies magis ꝙ̃ illi: qꝛ non expꝰ
varietatẽ ſeculi: ĩ qua etſi mille annos qui
vixerit qỏ bonum eſt videre nõ potuit. Fu-
giſſe ergo hec magis ẽ gratie: ꝙ̃ ſubiſſe eſt.
Job.21. Et fortaſſe moueat illỏ qỏ adiũxit: Quia
maneant ſicut oues eterne: pueri aũt eoꝛũ
ludunt accipientes pſalteriũ ⁊ citharã ⁊ de-
lectanꝶ voce pſalmi. Cõſũmarũt autem in
bonis vitam ſuã: in requie autẽ inferni dor
mierũt. Diſtingue hec: ⁊ qꝛ ſpiritalis es di-
iudica. Impij autẽ ſicut eterni ſũt: nõ eterni:
qꝛ non poſſunt eternitatẽ accipe ab eo ꝗ nõ
ſit eternus. Nõ ergo poteſt dare qỏ non ha
bet: nec põt illuminare: qꝛ nõ poſſidet lucẽ:
ſed tranſfigurat ſe in angelũ lucis vt decipi
at incredulos. Trãſfigurat autẽ ſe ſimulati-
one falſe lucis non ſplendore ꝑpetue. Vñ ⁊
Luc.10. ſaluator ait: Videbã ſathanaʒ ſicut fulgur
cadentẽ de celo. Nec fulgur eſt: ſʒ ſicꝫ fulgur.
Conſidera hereticũ aliquẽ intentũ abſtinẽ-
tie corpis ⁊ cognitioni celeſtiũ ſacramẽtoꝝ:
ſicut eternus putatur: nõ habet eterne vite
ſtipendiũ: qꝛ falſã habet imitationẽ: ꝗ fidei
non habet veritatẽ. Huiꝰ paruuli ludunt ſi-
cut illa ꝗ̃ cuʒ luxuriata fuerit: nubere vult.
Luxuriata ẽ in pſalterio ⁊ cithara: id eſt: in
ſono vocis: nõ in ſacramentoꝝ ꝓfundo: vt
labijs reſultaret: nõ ĩ corde ꝓferret.

Qỏ orandũ potiꝰ nobis hic ſit ſubire laborẽ: ꝙ̃ rerũ tꝑaliũ abundantia affluere: ꝓpter diuerſum et cõtrariũ vtriuſq̃ finẽ: eo ꝙ ſic vera ſapiã inueniaꝶ: Ca. V.

Huiuſmodi itaq̃ ĩ bonis ſeculi ꝯſũ-
mauerũt vitã ſuã: hãc vtiq̃ ꝗ̃ viue-
bãt: non illã cuiꝰ mercedẽ ſperabãt:
⁊ ideo ĩ requie inferni dormierũt: nõ in reqe
celeſti. Nos aũt oremus hic potiꝰ laborem
ſubire: vt in regno celoꝝ cõſolationẽ quietꝭ
eterne mereamur adipiſci. Magna enĩ ille-
cebra delinquẽdi ẽ rerum affluentia ſcdaꝝ.
Supina extollit: obliuionẽ auctoris infun-
Luc.16. dit. Cõſidera illũ ĩ euangelio ſupra oſtrum
⁊ purpurã recũbẽtẽ: cuiꝰ de mẽſa micas iu-
ſtus ille paupꝛ lazarus colligebat: Nonne ti
bi videꝶ diues ille ad deũ dicere: Diſcede a
me: vias tuas ſcire nolo? Et vere ſcire noluit
hmõi vias dñi. Si enim vellet cognoſceret.
Sʒ qꝛ plene ſũt laboris: fugiũt ⁊ declinãt a
ꝑditis. Quaſi ebrius itaq̃ non recognoſcit
ſalutis auctorẽ. Deinde ꝯuerſus ad cõpota
tores ſuos: Mãducemꝰ ĩqt ⁊ bibamꝰ: qd ꝓ
deſt ſi ſeruiamꝰ ei: aut ꝗ̃ vtilitas ſi obſerue-
mus eũ? Hec itaq̃ dicit ſeculariũ abundan-
tia rerũ temulentꝰ: qꝛ nõ ꝯtinuo in ſecula ſe
culoꝝ merita rependũꝶ. Supinabaꝶ enĩ: qꝛ
ĩ manibꝰ ei ad voluptatẽ oĩa ſuppetebãt: et
ꝯſcius impietatis ſue cuiꝰ pena ſeqſtrabaꝶ:
putabat ꝙ deꝰ impioꝝ ſcelera non videret.
Huic ꝗ̃ opinioni eiꝰ rñdit ſanctus iob: Noli
eẽ ſecurꝰ ac diſſolutꝰ: eſtimas ꝙ ad te ĩ hꝭ ſe-
culo dñi flagella nõ veniãt? Etiaʒ lucerna ĩ-
pioꝝ extinguiꝶ: ad tꝑs lucet: nõ habet lucẽ
eternã. Et ipſis ꝙ̃uis celũ faueat: qꝛ eius ꝗ
ꝑncipatũ habet ĩ hꝭ ſeculo faciũt volũtateʒ:
ſolet venire rex ꝯuerſio: ⁊ dolores ab ira et
indignatiõe celeſti: vt vẽtilenꝶ ſicut palee a
vẽto. Iniuſti ſicut palee ventilãꝶ: iuſti ſicut
Luc.22. triticũ. Deniq̃ audi dicẽtẽ petro dñm: Ec-
ce ſathanas expetiuit vos vt ventilet ſicut
triticum: ego aũt rogaui ꝓ te vt nõ deficiat
fides tua. Deficiũt illi ꝗ ſicut palee vẽtilãꝶ:
nõ deficit ꝗ ad ſiĩtudinẽ illiꝰ grani ẽ qỏ ce-
cidit ⁊ reſurrexit plurimoꝝ fructuũ acceſſio-
ne cumulatũ. Ideo dicit ꝓpha: Heu me: qꝛ
factus ſũ ſicut ꝗ colligit ſtipulã ĩ meſſe. Sti
pule igiꝶ ꝗ̃ cito exuriꝶ: impietas ꝯpaꝶ ⁊ pul-
ueri. Ideo poſtq̃ dixit: Erunt ſicut palee a
vẽto: ſubtexuit verſiculꝰ ſtatim dicens: aut
ſicꝫ puluis quẽ abſtulit vẽtꝰ. Deniq̃ vt cog-
Ps.1. noſcas: qꝛ ĩpiꝰ ſicut puluis cito fatiſcit atq̃
euaneſcit: habes ĩ ꝑmo pſalmo dictũ: Non
ſic impij nõ ſic: ſʒ tãq̃ puluis quẽ ꝓijcit ven
tus a facie terre. Et facit diſcretiões iter iu-
ſtum ⁊ impiũ. Hic igiꝶ moriꝶ ĩ ſimplicitatis
ſue potẽtia: totꝰ in abũdãtia et grã: interio-
ra aũt eiꝰ plena ſũt adipe. Medulla autem
eoꝝ ſupfluit: ille aũt ꝯficit ĩ amaritudie aie
ſue curſũ vite iſtiꝰ: nihilq̃ boni epulatꝰ finẽ
accepit: cui ꝓ meritis ſuis qd põt dignũ re-
ꝑſentari? In ſepulchra iduciꝶ: et in tumulo
vigilat ſuo. Ne hec qdem pena mediocris:
mortis requiẽ nõ habere: deferri eũ non ad
terrã viuentiũ: ſʒ ad tumulos mortuorum.
Qui viuit enĩ nõ inter mortuos ꝗ̃riꝶ: ſed in
abrae ſinu vitã carpit eternã. Ideo viri illi

duo in veſte fulgenti dicebant ad mulie-
Luc.24. res: Quid queritis viuentem cũ mortuis?
Job.24. Nõ eſt hic. Deinde enumerat ſcelera impi-
orum: ꝙ cõfinia tranſcenderint ⁊ cuʒ paſto-
re diripuerint gregem: ſubiunctoriũ pupil-
li abduxerũt: pignorauerunt boueʒ: vidue
agrum demeſſuerũt non ſuum: infirmi aũt
in vineis eorum ſine mercede ⁊ cibo opera-
ti ſunt. Detractis veſtimentis: nudos fece-
runt dormire. Pleroſq̃ quoꝝ anime operi-
mentum ademerint ſtillicidijs humeſcebãt
montium: ⁊ quia tegumentũ deerat: petra
ſeſe opꝑiebant. Rapiebanꝶ pupilli ab vberi-
bus matrũ ſuarum: lapſi opprimebãtur qui
magis erigi debuiſſent. Eſurientes frauda
bantur cibo: ⁊ anima infantuloꝛũ grauiter
ingemiſcebat. Nunqd hec ignorare potuit
Job.26. quem nihil preterit? Nuda inferna in cõſpe
ctu eius: ⁊ non eſt amictꝰ nequiſſimis: quia
latere non poſſunt. Extendit boreã pro ni-
hilo: ſuſpendit terrã in nihilo: alligãs aquã
in nubibus ſuis: ⁊ non eſt rupta nubes ſub
pedibus eius. Colũne celi diſſiluerunt ⁊ ti-
muerunt ab increpatione eius. Virtute cõ
peſcuit mare: diſciplina autem ſtruit cetum
maris. Clauſtra celi formidant eum: prece-
pto mortificauit draconem ꝑuaricatorem.
Virtutem tonitrui eius quis intelligit? In
tantis ergo flagitijs: que ſpes impio eſt?
Nunqd ſi cõfidit in domino ſaluabitur? Di
cam inquit vobis quid ſit ĩ manu domini:
⁊ deſinite inanibꝰ inania addere. Et deſcri-
bit ꝙ̃ miſerabilis impioꝝ portio ſit. Qỏ et
ſi plures habeant filios: ſine poſteritate ſũt
quibus deeſt bonorum meritoꝛũ ſucceſſio.
Illa enĩ vera poſteritas que non in terris ſʒ
in celo eſt. Huiuſmodi ergo viris hereditas
Job.27. inopia eſt: ⁊ mors ſucceſſio. Cũ diuitias co-
aceruauerint mendicabunt: quia cum mor-
tui fuerint indigebunt: qui requiem inueni
re non poſſunt. Viduas eoꝛũ nemo miſere-
bitur: ſed manebunt diſerti: atq̃ omnes co
pule ſolatio deſtituti. Etſi cõgregetur pecu
nia ſicut terra: atq̃ vt lutum ꝑparatum fue
rit aurum: inanis erit ſicut arena ſubſtãtia
eoꝝ: ⁊ omne patrimoniũ eorum tãq̃ tineis
cõſũmabitur. Dormiens diues nihil adijci-
et: aperuit oculos ſuos: iam non eſt: perma
net in doloribus. Nihil enĩ ſunt omnia que
in hoc mundo ſunt. Aurum in metallis: ar-
gentum in metallis. De metallo eruitur: et
in metallum reuertitur. Quid enĩ aliud niſi
metallũ eſt mens auari: que tãq̃ defoſſum
tenet quicq̃ deceperit: ⁊ in venis terre ac la
tibulis abſcondat: eo ꝙ vti neſciat de me-
tallis. Quotidie aurũ ỏ metallis premitur:
de auro ꝓferre quis potuit? Cum igitur ni-
hil ꝓſit: vana fames auri: quia qui congre-
gauerit labitur. Miſerandi ꝑfecto qui de-
ſeruerũt viam iuſtam ⁊ obliti ſunt eam: cui
precioſi lapides haud quaq̃ ſũt cõparãdi:
difficilis inueſtigatu: imperuia ſuperbis: ĩ-
tercluſa iactantibus: humilioribus plana:
aperta ſapientibꝰ. Et ideo ſapientiaʒ debe
mus querere vt ambulemus in via iuſta: ꝑ
quam aduerſarius ille ſicut leo rapiẽs ⁊ ru-
giens qui ꝑcurrit hunc mundũ tranſire nõ
potuit. Sed qui ſapientiam vult inueſti-
gare: non in abyſſo eam querat ſicut phi-
loſophi: qui arbitranꝶ ꝙ ipſi ſua ſponte ſuo
ingenio profunda eius poſſint cognoſcere.
Non ĩ mari eam requirant: Eteni vbi tem-
peſtas: vbi ꝓcella venti eſt: non poteſt ibi
eſſe ſapientia. Sed ibi querant vbi eſt tran
quillitas mentis ⁊ pax que ſuper omnẽ in-
tellectum eſt.

Sancti Ambroſij epi liber tertiꝰ de interpellatione explicit.

Capitulorum libri quarti de iter/pellatione ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.
De tranſitu auctoris ad interpellationẽ ſã/cti dauid: Qui i plurib⁹ locis pſalmorũ ꝺ vanitate ſeculi non tacuit: ꝛ inania eſſe q̃ bona in h̔ mũdo putãꝛ frequẽt aſſeruit: ꝛ maxie in pſalmis.xxxviij.ꝛ.lxxxxiij. Qui deniꝗ in ſeptuageſimoſecũdo ꝓteſtatur ſe non mediocriter doluiſſe cũ videret peccatores in hoc mundo affluere diuitijs et abundare rebus ſecũdis: ſe autẽ q̇ iuſtifi/cauerit cor ſuum eẽ in afflictionib⁹ et erũ/nis. Ca.I.
De ſerie pſalmi.lxxij.et exordio interpella/tionis prophetice ducta a p̃mo verſiculo: ſcilicet: Q̃ bon⁹ iſrael de⁹ rectis corde. Et ꝙ nemo poſſit deum bonum fateri niſi q̇ ex celeſtium myſteriorum ꝓfundo ꝛ diui/ne diſpoſitionis altitudine bonitatẽ ei⁹ cognoſcit. Q̃ꝗ iuſto ſemp bon⁹ ſit de⁹: ꝛ cũ torqueꝛ doloribus corpis: ꝛ cũ affligiꝛ acerbitate penarum. Ca.II.
Q̃ quaſi ꝓlapſus fuerit propheta cum vi/deret peccatores in hoc mũdo affluere di/uitijs ꝛ rebus ſcd̃is: bonos autẽ eẽ i affli/ctionibus ꝛ erũnis. Ca.III.
Q̃ flagella et caſtigatio in hac vita firma/mentum preſtent: non autem poſt mortẽ ꝓſint. Ca.IIII.
De veſtimento iniquitatis ꝛ de operimẽto ieiunij. Ca.V.
Quid ſit ponere in celum os: Et de ſciẽtia que eſt in deo. Ca.VI.
Q̃ poſt flagella ꝛ caſtigationẽ ſequaꝛ pra/ue opinionis correctio: ꝛ ꝙ bona tranſito/ria nõ ſint p̃miũ ꝟtutis: nec inopia pena peccati. Ca.VII.
Quid ſit itrare i ſãctuariũ dei: ꝛ itelligẽ no/uiſſima. Et ꝙ hi q̇ ꝓficiũt honorib⁹ et ca/dũt morib⁹: deijciãꝛ cũ alleuãꝛ. Ca.VIII.
Q̃ ꝓpt̔ iniq̇tatẽ ſuã perierint q̇ terrena cõ/cupierũt. Et ꝙ imago ipſorum ad nihilũ re/digaꝛ: q̇ vel in ſupbia euanuerunt: vel in voluptatib⁹ ſuis radicati ſũt. Ca.IX.
Q̃ iuſt⁹ q̇ ab exordio fuit turbat⁹: delecteꝛ cũ aio ꝯſiderat ꝙ de⁹ hũana curet ꝛ reſpi/ciat: Et ꝙ homo cõpatione celeſtiũ ſit q̃ſi mutũ iumentũ. Ca.X.
Q̃ q̇ ad dexterã ſuã deum habet non com/moueaꝛ. Ca.XI.
Q̃ nullas ſecli illecebras deſideret aut concupiſcat quẽ man⁹ dñi dirigit. Et ꝙ deus neminẽ repellat niſi q̇ ſe ab ei⁹ ꝯſpectu ſe/queſtrare putat. Quẽadmodũ etiã q̇ ſe/paraꝛ a deo pereat.

Finis

Sancti Ambroſij ep̃i de iterpel/latiõe liber q̃rt⁹: In quo iterpella/tionẽ ſancti dauid ꝓſperitatẽ ini/quorum i hoc ſeculo et afflictionẽ iu/ſtorũ admirãtis: diligẽti ſtudio ꝓ/ſequiꝛ: feliciꝛ incipit.

De tranſitu auctoris ad interpel/lationẽ ſãcti dauid: Qui i plurib⁹ locꝭ pſalmorum ꝺ vanitate ſeculi ñ ta/cuit: ꝛ iania eẽ q̃ bona i hoc mũdo putanꝛ frequenꝛ aſſeruit: et maxie in pſalmis.xxxviij.et.lxxxxiij. Qui deniꝗ in ſeptuageſimoſecũdo ꝓte/ſtaꝛ ſe nõ mediocriꝛ doluiſſe cum vi/deret peccatores i hoc mũdo afflu/ere diuitijs ꝛ abundare reb⁹ ſcd̃is: ſe aũt q̇ iuſtificauerit cor ſuũ eſſe in afflictionib⁹ ꝛ erũnis: Ca.I.

D Ecurſa eſt inter/pellatio ſãcti iob: nũc ador/amur eã interpellatiõeꝫ quã reperimus in pſalmis. Ipſe q̇dẽ dauid plurib⁹ locis ꝺ ſe/culi vanitate nõ tacuit: ꝛ inania eſſe q̃ puta/bãꝛ bona hui⁹ mũdi: frequẽter aſſeruit. Et in pſalmo maxime triceſimooctauo: in q̇ di/cit: Verũtñ vniuerſa vanitas oĩs homo Ps.38.
viuẽs: Q̃q̃ in imagine dei ambulet homo: tñ vane cõturbaꝛ: theſaurizat ꝛ ignorat cui cõgregabit ea. Et alibi: Vſqꝫquo peccato/ Ps.93.
res dñe: vſqꝫquo peccatores gl̃iabunꝛ: Q̃ hic habeãt vmbratilẽ gl̃iam: vbi de ſeculo exceſſerint: fructũ cõſolationis iuenire non poſſint. Idẽ tñ inſeruit pſalmũ ſeptuageſi/mũſecũdũ: in q̇ ipſe ſub aſaph noie ꝓteſtaꝛ ꝙ ei⁹ fuerit p̃mo ꝓlapſionis: vt nõ medio/cri dolore ꝯ̃ſtrictus ſit: cuꝫ videret peccato/res in h̔ mundo affluere diuitijs: abundare rebus ſcd̃is: ſe aũt q̇ iuſtificauerit cor ſuum eſſe in afflictionib⁹ ꝛ erũnis. Nec mediocrẽ traxiſſe offenſã i exordio: ſꝫ poſtea p dñi fla/gella correctũ: ꝛ illuminatũ diuine cogniti/onis gratia: vere didiciſſe finẽ traditionis. Nuſq̃ aũt iuenio ſanctũ aſaph aliq̇bus ad/

uerſis fuiſſe vexatũ. Atvero ſanctus dauid plurima grauia et ꝑiculorum plena tolerauit. De ſuis eñ laborib⁹ dicit. Vñ ei pſalm⁹ nõ q̃ſi ſancti aſaph: ſꝫ q̃ſi ſãcto aſaph vt docet titul⁹ ſupſcribiꝛ: q̇ꝺ ex greco pſalterio apti⁹ mãifeſtaꝛ: vt videaꝛ dauid etiã huic aſaph: ſicut ꝛ alijs: canendũ quẽ ſcripſerat ipe pſal/mũ dediſſe. Sꝫ q̇ꝛ ſcriptũ ẽ i ipſo titulo: de/feciſſe pſalmos dauid. Quõ aũt defecerũt cuꝫ decurſis his decẽ pſalmis: poſtea pſal/mus dauid titulorum inſcripſionẽ cõp̃hendit vſqꝫ i vltimũ finẽ.

De ſerie pſalmi.lxxij. ꝛ exordio i/terpellatiõis ꝓphetice ducta a pri/mo ꝟſiculo: ſcꝫ Quã bonus iſrael de⁹ rectis corde. Et ꝙ nemo poſſit deũ bonũ fateri niſi q̇ ex celeſtium myſteriorum ꝓfundo ꝛ diuine diſpo/ſitionis altitudine bonitatẽ eius cognoſcit. Q̃ꝺqꝫ iuſto ſemp bon⁹ ſit de⁹: ꝛ cuꝫ torqueꝛ dolorib⁹ cor/poris: ꝛ cũ affligiꝛ acerbitate pena/rum: Ca.II.

i Deo ſeq̇ſtrata mũdi hui⁹ diffiniti/one q̃ ſit pſalmi ſeries ꝯſiderem⁹: et a p̃mo ꝟſiculo iterpellatiõis ꝓphe/
Ps.72. tice ducam⁹ exordiũ. Q̃ bonus iſrael deus rectis corde. Elucet in p̃ncipio emẽdatiõis ꝓfect⁹. Nemo eñ põt deũ bonũ fateri: niſi hic q̇ nõ ex ſucceſſibus cõmodorum ſuorum: ſꝫ ex celeſtiũ myſteriorum ꝓfundo: ꝛ diuine diſpo/ſitionis altitudine: bonitatẽ ei⁹ cognoſcit: q̃ nõ ſpecie p̃ſentiũ: ſꝫ futurorum vtilitate pen/ſanda ẽ. Iuſto itaqꝫ ſemp bon⁹ ẽ de⁹: ꝛ cum torqueꝛ dolorib⁹ corpis: ꝛ cũ affligiꝛ acerbi/
Job.2. tate penarũ: ſemp dicit: Si bona accepim⁹ ꝺ manu dñi: q̃ mala ſũt cur nõ ſuſtineam⁹? Gratulaꝛ hic ſe ꝯteri: vt i futurum ꝯſolationeꝫ iuenire poſſit: ſciẽs qm̃ q̇ bona recepit i hac vita: habet mercedẽ ſuaꝫ: futura p̃mia ſpe/rare ñ poterit: q̇ nõ luctat⁹: nõ exercitat⁹ ſit diuſorum cetamie p̃liorũ. Qui vero ſiue iuſte ſiue iniuſte afficiꝛ in h̔ ſeclo: gratulaꝛ vel ꝙ h̔ ſoluat p̃cia delictorum ſuorum: vel q̇ꝛ nouit eã eſſe apud deũ vberiorẽ gr̃aꝫ: ſi iniuſte ꝓ ei⁹ noie: aut ꝓ bono aliq̇ ope: acerba aliq̃ pati/
1.Petri.2. tur: ſm̃ q̇ꝺ ſcriptũ ẽ: Quia nulla ẽ gloria ſi peccãtes punimini ꝛ ſuffertis: ſꝫ ſi bñfacien/tes: vt patiẽtes: hec ẽ gr̃a apud deuꝫ. In h̔ eñ vocati eſtis: q̇ꝛ chriſt⁹ ꝓ nobis mortuus eſt: relinquẽs vobis exemplũ vt ſequamini veſtigia eius: q̇ peccatũ nõ fecit: nec iuent⁹ eſt dol⁹ in ore eius. Qui cũ malediceret nõ maledixit: cũ pateret nõ cõminabaꝛ. Ergo iuſtus etiaꝫ ſi in eculeo ſit: ſemp iuſt⁹ eſt: q̇ꝛ iuſtificat deuꝫ: ꝛ minora ſe peccatis ſuis di/cit ſuſtinere. Semp ſapiẽs ẽ: nõ eñ auferũ/tur aculei tormẽtis. Vera ꝛ pfecta ſapia nõ amittit q̇ꝺ ẽ q̇ꝛ timorẽ excludit foras ſtudio ꝛ ꝓpoſito charitatꝭ: nouit vt ſapiẽs dicere: quia indigna ſunt que in hoc corpe ſuſtine/mus remuneratiõe future glorie. Et oẽs huius tpis paſſiones: ſupuenturã mercedẽ equare non poſſunt. Bon⁹ igiꝛ huic ſemp ẽ deus: q̇ nouit quo tẽpore metat. Et iꝺo q̃ſi agricola hic arat agrũ ſuũ: quodam rigidi/oris abſtinentie vomere: hic ſtirpat quadã falce ꝟtutũ amputatrice vitiorum: hic ſterco/rat humiliãdo ſe vſqꝫ ad terraꝫ: ſciens quia Ps.112.
de⁹ de ſtercore erigit pauperẽ. Deniqꝫ apo/ſtol⁹ paul⁹ niſi eſtimat⁹ eẽt vt ſtercora: nũq̃ Phil.3.
chriſtũ potuiſſet ſibi acq̇rere. Hic cuſtodit fruct⁹ ſuos: vt illic ſecuri⁹ recondat. Semp itaqꝫ ei bon⁹ de⁹: quia ſemp que bona ſunt de deo ſperat. Accipe illud. Q̃ bonus inq̇t deus iſrael rectis corde. Non ergo oib⁹ bo/nus eſt deus. Ille q̇dem oib⁹ bonus eſt: q̇ꝛ ſaluator eſt omniũ: maxime fideliũ. Et iꝺo Luc.19.
venit dñs ieſus vt ſaluũ faceret q̇ꝺ ꝑierat. Venit eñ vt peccatũ mũdi tolleret: vulne/ra nr̃a curaret. Sꝫ q̇ꝛ nõ oẽs medicinam ex/petũt: ſꝫ plerique refugiũt: ne medicamẽtꝭ cõ/pũgaꝛ vis vlceris: iꝺo volentes curat: non aſtringit iuitos. Accipiũt igiꝛ ſanitatẽ qui medicinã expetũt: illi aũt q̇ refutaut medi/cũ: nec req̇rũt bonitatẽ medici: quã nõ expe/riũꝛ ſentire nõ poſſũt. Qui aũt curaꝛ: etiaꝫ ſanaꝛ. Ideoqꝫ his bon⁹ eſt medic⁹ q̇s ſana/uit. His igiꝛ bon⁹ eſt de⁹ q̇b⁹ peccata dona/uit. Qui aũt inſanabile pctm̃ habet mẽtis ſue vlcere: quõ põt medicũ bonum habere quẽ refugit? Pulchre autẽ ap̃ls vt p̃miſim⁹ explanauit: q̇ꝛ ꝛ oib⁹ bon⁹ ẽ de⁹: q̇ vult oẽs 1.Timoth.4.
hoies ſaluos fieri: ꝛ maxie fidelib⁹. Diuine pietatꝭ p̃rogatiua ſuanꝛ: q̇b⁹ ꝛ volũtas dei opitulaꝛ ꝛ gr̃a. Sꝫ et pſalmiſta dicẽdo: Q̃ bon⁹ de⁹ iſrꝭ rectꝭ corde: ad ipſorum ſniaꝫ re/tulit q̇ aliꝛ de deo ſentire nõ norunt: niſi q̇ꝛ bonus ad oia ꝛ in oibus eſt.

Q̃ꝺ q̃ſi prolapſus fuerit ꝓpheta cũ videret peccatores in hoc mun/do affluere diuitijs ꝛ rebus ſcd̃is: bonos aũt eſſe i afflictionib⁹ ꝛ erũ/nis: Ca.III.

Eniqꝫ et in ſequentibꝰ exponit ipſe
Pſ.72. d quid ſenſerit dicendo: Mei autem
pene moti ſũt pedes: paulominus
effuſi ſunt greſſus mei: quia zelaui in pecca
Pſ.35. toꝛibus: pacem peccatoꝛum videns. Non
vtiqꝫ pedis coꝛpis greſſus: ſed directioneꝫ
mentis: et greſſum de quo alibi dicit: Non
veniat mihi pes ſuperbię: ⁊ manꝰ peccato/
ris non moueat me. Ideo ſemper petendũ
eſt: vt dirigat dominus noſtroꝛuꝫ animoꝛũ
veſtigia ne labantur: ⁊ lubꝛico quodam er/
roꝛis effuſa: ſtabilitateꝫ ſui tenere non poſ/
ſũt. Pꝛolapſionis autem ea cauſa eſt: ꝙ pa
cem ęmulatus eſt peccatoꝛum. Emulari au
tem debemus quę bona ſunt: non ea ꝗ ple/
na dedecoꝛis: Sicut et paulꝰ apoſtolus ex/
Gal.4. pꝛeſſit dicens: Bonum autem eſt ęmulari ĩ
bono ſemper. Nec te moueat ꝙ pacem ĩ ma
lo poſuit. Deniqꝫ ⁊ in euangelio habes eſſe
pacem quã reſpuit chꝛiſtus: vt ipſe ait: Pa
Ioh.14. cem relinquo vobis: pacẽ meam do vobis.
Nõ quomodo mundus dat ego do vobis.
Eſt eñ pax quę non habet offendiculum: ⁊
quę ſimulationem habet. Ideo et pꝛophe/
Ezech.13. ta ait: Pax pax: ⁊ non ẽ pax. Refugiamus
ergo pacem peccatoꝛum: conſpirant eñ ad/
uerſum innocentes: coeunt vt iuſtos oppꝛi/
mant: viduaꝫ exterminent: vel expugnent
eius pudoꝛẽ. Et ideo non eſt reclinatio moꝛ
ti eoꝛum. Nõ declinatio: vt plęriqꝫ codices
latini ſcripti ſũt: ſed reclinatio. Quãdo eñ
laboꝛamus et ĩcuruamur ad opus aliquod
atqꝫ inclinamur: nos reclinare conſueuimꝰ.
Peccatoꝛes autem grauium ſcilicet delicto
rum: ⁊ maxĩe impij ſe reclinare non poſſũt:
Pſ.68. de quibꝰ dictum eſt. Et doꝛſum eoꝛuꝫ ſem/
per incurua. Non eñ ſe erigunt ad cęleſtia:
qui chꝛiſto non adhęſerũt. Et ideo non re/
ſurgunt cum eo quoꝛuꝫ moꝛs peſſima: ſicut
Pſ.33. ſcriptuꝫ eſt: Moꝛs peccatoꝝ peſſima. Qui
autem chꝛiſto cõmoꝛitur: ⁊ conſepelitur cuꝫ
illo: non ſolum reclinatur: ſed etiam reſuſci/
tatur. De quo pulchꝛe ſe illud conuenit di/
Pſ.40 ctum: Vniuerſũ ſtratum verſaſti in infirmi/
tate eius. Maxime ſi martyr ſit: cuius infir
mitas paſſione ſoluiť: moꝛs reſurrectione.

Qd flagella et caſtigatio ĩ hac vi ta firmamentum pꝛęſtent: non aũt poſt moꝛtem ꝓſint: Ca. IIII.

Luc.16. Idimus illum diuitem: qui indutꝰ
v purpura ⁊ byſſo in hoc ſęculo recũ/
bat: ⁊ epulabať quotidie ſplẽdide:
de cuius menſa quę cadebant pauper laza/
rus colligebat: quemadmoduꝫ ĩ toꝛmentis
poſitus in inferno ſe reclinare nõ poterat:
ſed vix ad abꝛaam: non totuꝫ ſe ſed oculos
erigebat: rogans vt mitteret lazarum: qui
extremum digiti ſui in aquam intingeret et
linguam eius refrigeraret. Ergo moꝛti recli
natio non erat: nec firmamentuꝫ eius. Ni/
hil enim pꝛoſunt flagella poſt moꝛtem. Et
ideo dauid dum eſſet in iſtiꝰ coꝛpoꝛis vita:
in flagella ſe pꝛęparabat: vt eum dominus
reciperet caſtigatum. Conſidera iteruꝫ mi/
hi ſanctuꝫ iob: qui perfuſus erat vlceribus
⁊ concutiebatur omnibus membꝛis: et ple/
nus erat totius coꝛpoꝛis ſui doloꝛibus: gle
bas terrę vulnerum ſuoꝛuꝫ ſanie ⁊ humoꝛe
reſoluens: quemadmodũ cum ſe in hoc coꝛ/
poꝛe poſitus reclinare non poſſet: requiem
moꝛtl ĩuenerit: ideoqꝫ ꝯſciꝰ ſui dixit: Moꝛs
viro requies. Is igitur in plaga nõ motus
eſt: nec nutauit ſermonis ſui lubꝛico qui in
illis omnibus nihil peccauit labijs ſuis: ſi/
cut ſcriptura teſtatur: ſed magis plagę ſuę
repetierit firmamentum per quam cõfirma
tus in chꝛiſto eſt. Ergo et iob et dauid quia
flagellati hic ſunt: firmamentum habuerũt
in plaga ſua: quia flagellat pater filiuꝫ quẽ Heb.12.
recipit: ꝗ aũt hic non flagellanť: ibi non ſu/
ſcipiuntur vt filij. Ideoqꝫ in laboꝛibus ho/ Pſ.72.
minum non ſunt: et cũ hominibus non fla/
gellabuntur: vt in perpetuo cum diabolo
flagellentur.

De veſtimento iniquitatis: ⁊ de operimento ieiunij: Ca. V.

Deo obtinuit inꝗt eos ſupbia: co/
i operti ſunt iniquitate ſua. Maluꝫ
veſtimentum iniquitas: qđ ſi quis
voluerit in nob tenere: remittere nos opoꝛ/
tet ne ĩcipiat ĩ iudiciuꝫ venire nobiſcũ. Etſi
ꝗs tunicam noſtrã quaꝫ accepimus ſpirita
lem auferre conetur: remittere palliuꝫ iniꝗ/
tatis. Sume operimentum fidei atqꝫ pati/
entię: quo ſe dauid operiebat in ieiunio ne
amitteret tegumenta virtutis. Ipſum ieiu/
nium operimentum eſt. Deniqꝫ niſi ſanctũ
ioſeph texiſſet ſobꝛietas ieiuna: adulterę
ꝓteruitas exuiſſet. Quo ieiunio ſe tegere ſi
voluiſſet adã: nudus nõ fuiſſet effectꝰ. Sed
quia de ligno ſciẽtię boni ⁊ mali ꝯtra inter/
dictũ cęleſte guſtauit: ⁊ imperatum ieiuniũ
pꝛęuaricatus eſt: incõtinentię cibo nudum

ſe eſſe cognouit. Qꝫ ſi ieiunaſſet: fidei ſer/
uaſſet exuuias: nec ſe aſpexiſſet intectum.
Non ergo nos induamus iniquitate et im/
pietate: ne đ aliquo noſtrũ dicať: Et induit
ſe maledictionem. Male ſe induit ⁊ adam:
qui dum quęrit integumenta folioꝛuꝫ: ma/
ledictiõis excepit ſententiã. Induerunt ſe
maledictione iudęi: de quibus ſcriptuꝫ eſt:
Pſ.72. Pꝛodijt quaſi ex adipe iniꝗtas eoꝝ: trãſie/
runt in diſpoſitionẽ coꝛdis. Adeps dicitur
pingue. Sicut eñ anima bonis paſta et re/
ferta ꝟtutibꝰ: tãqꝫ adipe ⁊ pinguedĩe reple/
tur: vt ſcriptũ eſt: ſic iniquitas quę quaſi ex
adipe ꝓcedit: non tenuis ⁊ exilis ſignificať
ſ plena vitioꝝ.

Quid ſit ponere in cęlũ os. Et đ ſciẽtia quę ẽ in deo: Ca. VI.

Eniqꝫ non foꝛtuitu quodam lapſu
d in erroꝛem incidere: ſed conſilio et
diſpoſitione in ſacrilegium tranſie/
runt. Poſuerũt in cęluꝫ os ſuum ⁊ lingua
eoꝛum tranſiuit in terra. Ponere in cęlo os
ſuum quid ſit: docet nos ille ex fratribus
adoleſcentioꝛ qui regreſſus ad patrẽ dixit:
Luc.15. Pater peccaui in cęlum ⁊ coꝛam te. Ponũt
autem in cęlum os ſuuꝫ: qui ſibi criminum
auctoꝛes: vanitates putãt quadam neceſſi
tate deferri. Hi nec cęlo nec terrl parcere ſo/
lent: vt curſu quodam ſtellarum arbitrẽtur
vitam hominis gubernari. Nihil ꝓuiden/
tię: nihil bonis moꝛibus derelinquũt: atqꝫ
vtinam ⁊ iſti ſicut ille vnus de duobꝰ adole
ſcentibꝰ reuerterentur: bonus dominus re/
medium non negaſſet: ⁊ tamen etiam ipſi ſi
nolunt ſanari: reſeruat dominus regreſſio/
nis gratiaꝫ: vt qui in iſrael expulſi ſunt per
coꝛdis ꝓpꝛij cęcitatem: per plenitudineꝫ ec
cleſię reuertanť: ⁊ non vacuos dies vitę iſti/
us ducant: ſed plenos habeant bonę opati
onis ⁊ fidei: cum repleuerit eos gratia ſpiri/
tali. Quomodo autem reuertantur accipe.
Ro.11. Quia cęcitas inquit ex parte iſrael cõtigit:
donec plenitudo gentium intraret: ⁊ ſic om
nis iſrael ſaluus fieret. Sed quia myſteriuꝫ
opoꝛtebat impleri: vt cõcluderet deus om/
nia ĩ incredulitate: id eſt: redargueret atqꝫ
conuinceret. Cum enim duo contendunt: ſi
vnus ſuperioꝛ ſit: dicitur: concluſit illuꝫ al/
terum. Ideoqꝫ per ſuam miſericoꝛdiam vt
ſubditus fieret deo mũdus: regreſſus qui/
dem populus in hęredibus: ſeu celeri erroꝛe
traditus eſt: ⁊ deum non crederet occultoꝝ
eẽ ꝓſcium. Sed dominus illis vt quãdoqꝫ
redimantur ſalutis futurę gratiam reſerua/
uit dicenſ: Ideoqꝫ reuertatur huc populus Pſ.72.
meus. Quid eſt huc? Id eſt ad me: ad ęqui/
tatem ⁊ iuſticiam meam: ad cultum meum.
Et impleuit dies vitę ſuę. Qđ vtrũqꝫ ſic ac/
cipies: vt populus quidem redimatur: qui
crediderit in eo: etſi non redimanť qui non
crediderunt: tamen redempti populi dei ꝓ/
rogatiua defertur. Iſti ergo in erroꝛem po/
ſiti dixerunt: Quomõ ſciuit deus: etſi ẽ ſci/
entia hominis in altiſſimo? Putant eñ nõ
eſſe in deo ſciẽtiam: quia peccatoꝛes abun/
dant ꝓſperl ſęcularibus. Et adhuc inducit
loquentes: Ecce ipſi peccatoꝛes ⁊ abundã/
tes in ſęculo: obtinuerunt diuitias. Habes
hoc in euangelio planius expꝛeſſum: vbi ſy
mon ille phariſęus vidẽs ꝙ mulier illa pec/
catrix venit in domum eius: ⁊ ſuper pedes
chꝛiſti effudit vnguẽtum: dicebat intra ſe:
Hic ſi eẽt ꝓpheta: ſciret quę ⁊ qualis ẽ mu/ Luc.7.
lier quę tãgit eum: quia peccatrix eſt. Sed
patientia dei non pꝛęiudicat veritati: ⁊ pꝛę/
ſcientia eius et pꝛouidentia hoc ipſo ampli
us ꝓbatur ꝙ in peccato poſitus ſucceſſu af/
fluit ſęcularium ꝓſperoꝛum. Quod foꝛtioꝛ
vidẽs ridet: incautus traducitur ⁊ moueť.

Qđ poſt flagella et caſtigationẽ ſequať pꝛauę opinionis coꝛrectio: et ꝙ bona tranſitoꝛia non ſint pꝛe mium virtutꝭ: nec inopia pęna pec cati: Ca. VII.

Eniqꝫ pſalmiſta dicit: Dixi ergo ſi/ Pſ.72.
d ne cauſa iuſtificaui coꝛ meum: ⁊ la/
ui inter innocentes manus meas.
Hoc eſt: video illos abũdare: video illis cõ
moda omnia ſęcularia: me autem cõteri at/
qꝫ exagitari temptationibꝰ plurimis. Fru/
ſtra ergo dedi me inocentię: atqꝫ ad ſtudia
pꝛobę conuerſationis intendi. Et pulchꝛe
ait: Laui inter inocentes manus meas: vt Pſ.25.
non arrogare ſibi ſũmam innocentię: ſed il/
lum deferre ſtudium videretur. Interea nõ
impune huiuſmodi a ſe ſermonem exiſſe te
ſtatur. Nam tota die flagellatum ſe memo/
rat: quia fruſtra iuſtificare domino coꝛ ſuuꝫ
dixerat: poſt flagella autem cõtinuo ſecuta
ẽ pꝛauę opinionis coꝛrectio. Statim eñ iu/
dex meꝰ inꝗt in matutinis: id ẽ: in apto ⁊ ꝑ/
ſpicuo: lux eñ ꝟitatis cõphẽdẽs cũ: non ſi/
nit hęc ſentire quę dixit. Reuincebat itaqꝫ
et redarguebat me veritatis lumẽ effuſum

aio meo: eo ꝙ non recte dixerim: Sine cau-
ſa iuſtificaui cor meū. Locutus ſum enī illa
tanꝗ in tenebris cōſtitutus: recordanti illa
mihi cor cōpungebatur. Cōpuncto autem
corde illuminabaẜ affect⁹: vt fieret in corde
meo flāmigerās: ꝙ faciebat in me diei ſpiri-
tale p̄ncipiū. Illuminata itaq; oriēte mihi
die: ⁊ qſi in multis matutinis poſitus intel
ligebā: ꝙ extra aſtrictionez generationis fi
liorū dei fact⁹ ſū. Qui cū p̄mo credidiſſem:
eo ꝙ opaẜ mūdus ꝓuidens generationi hu
manę: oīa ad vtilitatez noſtri vel triſtia vel
ea q̄ parū delectēt fecerit: tam bonā ſenten-
tiā poſtea prauis opinionib⁹ turbat⁹ ami-
ſerim. Cōferebā itaq; cū corde meo: et dice-
bam mihi: Si narrabo ſic: ꝙ ſine cauſa iu-
ſtificaui cor meum: occurrebat mihi dei vox
dicēs: Ecce generatio filioꝝ tuorum: cui di-
ſpoſui: adeſt. Ecce his ſcriptur̄ inuenis: ꝙ
o tu adam diſpoſui generationi filioꝝ tuo-
rū. Quia fortuitu diuitię ad impios nō ali-
quo merito deferanẜ: ſed p̄mia ꝟtutis ſunt
emolumenta theſauri: nec ecōtrario inopia
pęna peccati ē: ſ indiſcrete veniūt iſta: que
modo fluminis quodā ſeculi ꝓfluuio volu-
taẜ. Et eſtimabā ⁊ videbar mihi cognoſce-
re hoc eſſe veꝝ: hoc cōgruere diuinę ꝓuidē-
tię ⁊ ɔuenire: me aūt fruſtra in his turbatuz
eſſe: in qbus adhęrere non debui.

Quid ſit intrare in ſanctuarium dei et itelligere nouiſſima. Et ꝙ hi q̄ ꝓficiūt honorib⁹ ⁊ cadunt moribus: deijciant cū alleuiaẜ: Ca. VIII.

Taq; ꝙ videbar mihi verā ſcientiā
i cōphendiſſe: ⁊ cognitionē rei ipſius
eſſe aſſecut⁹: dicebam mihi: Hoc la
bor eſt añ me: donec introeam i ſanctuariū
dei ⁊ intelligā in nouiſſimo. Id eſt: ſol⁹ mi
hi ſupeſt labor: vt ingrediar in ſanctuariuz
dei: vbi eſt cherubin: id ē: cognitionis ꝓfū-
dum: ⁊ non labor eſt in incertis ⁊ vanis opi
Eccl. 21. nionibus. Narratio enī fatui ſicut ſarcina i
via. Ideo ingrediamur aditū cognitionuz
ſacrarū: atq; interiora penetralia veritatis:
vt non ſit i nobis labor: ſapia enī nos a ſen
ſu laboris abducit. Deniq; non eſt labor in
iacob. Cauſa aūt laboris ignorantia ē: qm
qui neſcit iuſtis repoſita eſſe p̄mia: non reſi
citur a laborib⁹: ſed magis imprudētię ſuę
labore curuaẜ ⁊ frangiẜ. Ingrediamur igiẜ
ſanctuariū dei: vbi ſunt cherubin: in quib⁹
eſt recordatio ſacrę cognitiōis: ⁊ veri illius
atq; eterni luminis. In illo cādelabro ima-
go reſplendet: quo poſſumus intelligere in
nouiſſimo. Sanctus etenī in vltimo cogno
ſcit: ⁊ pfectā ſapientiā ꝓceſſu etatis adipi-
ſcitur dicens: Notum fac mihi dn̄e finē me- Ps. 38.
um: ⁊ numerū dierū vt ſciam quid deſit mi
hi. Quis eſt finis: niſi ille cū tradiẜ regnum
deo patri: quando reuelanẜ occulta ſapien-
tię: Hunc finem noſtri certaminis reqrebat
ꝓpheta: cupiens cognoſcere qd ſuę deeſſet
pfectioni. Finis enī diſciplinę noſtrę et ſtu-
diorum: pfectio ē. Hęc ergo p̄ma vera ratio
cognitionis: ꝙ fortuitu accidāt quę in ſecu
lo ſunt: ſecunda illa q̄ ꝓpter eoꝝ tergiuerſa
tiones poſuiſti eis ſucceſſus ꝓſpuos ſecula-
riū cōmodoꝝ: ⁊ abundantia diuitiarū: nec
cauſarenẜ ꝓpter inopiam: ſ acerbitatē ali-
cuius doloris ⁊ luct⁹: minus fuiſſe deuotos
atq; in culpā latrocinij ⁊ direptiōis ſtudiū:
neceſſitate egeſtatis impulſos. Non enī ad
tranquillitatē vitę vſuramq; legitime diui
tijs opimati: aut honorib⁹ eleuati ſunt: ſed
vt qrela excluderet: coaceruaretur erūna.
Deijciunẜ itaq; dum alleuantur huiuſmodi.
Nō enī gratia: ſed ruina eſt: vbi nec diutur-
ni vſus muneris reſeruanẜ: ⁊ adimitur excu
ſatio delinquēdi. Qd enī grauioris pōdus
querelę: ꝙ illud diuinū qd habes i michęę Michee. 6.
libro ꝓphetę: Popule meus quid feci tibi:
aut in quo ɔtriſtaui te: aut qd moleſtus fui
tibi: Reſponde mihi. Nōne eduxi te de ter-
ra egypti: ⁊ de domo ſeruitutis liberaui te:
Ecce quō deijcianẜ impij dum alleuanẜ: q-
rela eoruz excluditur: pęna accruatur. Cele
ſtibus enī beneficijs inuitati: deſerere non
debuerunt vitę ſecuritatis: ſed pſperitatis
datorem: cui magis debuerāt obtēperare.
Sed ſicut iuſticia dei magna: ita etiaz ſeue-
ra vindicta. Quādo enī ipius pſeuerare cō-
ſueuit: d quo ⁊ alibi habes ſcriptum: Vidi Ps. 36.
impium ſuperexaltatum ⁊ eleuatum ſuper ce
dros libani: ⁊ tranſiui ⁊ ecce non erat: ⁊ qſi-
ui eum ⁊ nō ē inuentus loc⁹ eius: incredibi-
lis celeritas extinctionis eius. Vides ſubi-
to impium in hoc ſeculo potentem: dum tu
tranſis: ille iam non eſt. Quāta eſt enī vm-
bra in terra: ꝙ diuturna: Tranſpone veſti-
gium: ⁊ vmbra pterijt. Aut ſi hic aliqd mo-
uēt ad ea q̄ futura ſunt: attolle mētis veſti
giū: ⁊ inuenies illic impiū non futuruz quē h
eſſe credebas. Nō enī ē q nihil ē.

Qd ꝓpter iniqtatē ſuā perierint

q terrena ɔcupierunt: Et ꝙ imago ipſoꝝ ad nihilū redigaẜ: q vel in ſuperbia euanuerūt: vel i voluptatibus ſuis radicati ſūt: Ca. IX.

2. Timoth. 2. Eniq; dn̄s eos cognouit q ſunt ei⁹:
d q aūt nō ſūt: eos nō agnoſcit: quia
ipſi eū q̄ ē nō agnouerūt. De ipſis er
Ps. 72. go ⁊ h dic. Defecerūt ⁊ perierūt ꝓpẜ iniq-
tatē ſuā: velut ſomniū exurgētī: id ē: ita de-
ficiūt ⁊ euaneſcūt impij ſic ſomniū exurgē-
te ſe ſōno p̄mū: q i tenebris ſūt ⁊ i tenebris
ambulauerunt: nec reſedit aliqd eoꝝ boni
opis veſtigiū: ſ filis eoꝝ q ſomniū vident.
Qui aūt ſomniat: i nocte ſomniat: nox aūt
in tenebris. Filij tenebraꝝ ſūt ꝓuati ſole iu
ſticię ⁊ ſplēdore ꝟtutis: dormientes ſemp ⁊
Ps. 75. nō vigilātes: de qb⁹ hi dicit: Dormierunt
ſomnū ſuū: ⁊ nihil iuenerūt. Eteni cum aię
eoꝝ a corpe ſepatę tāq reſoluti a corpis ſō-
no: nihil iuenerūt: nil tenebūt: ⁊ qd ſe tene-
re arbitraẜ amittēt. Qm̄ ſtult⁹ ⁊ inſipiēs cū
diuitijs exundauerint relinquēt alienis di-
uitias ſuas: neq; ſimul ad inferna deſcēdet
cum eis glia eoꝝ. Sequentia ꝙ demōſtrāt
Ps. 72. quō ipſi nō iueniāẜ ſ intereāt. Qm̄ imago
ei⁹ i ciuitate dn̄i illa ſupiore hieruſalē nō in-
ueniẜ. Dn̄s enī pinxit nos ad imaginē ⁊ ſili
tudinē ſuā: ſicipe docet dicēs: Ecce ego hie-
ruſalē pinxi muros tuos. Si hn̄ egerim⁹ ma
nebit i nobis iſta imago celeſtis: etſi male qs
agit: deleẜ i illo h imago: illi⁹ vtiq; q deſcen
dit de celo ⁊ ē i eo imago terreni. Vn̄ ⁊ apls
1. Cor. 15. dicit: Sicut portauim⁹ imaginē illius terreni:
portem⁹ imaginē hui⁹ celeſtł. Bonoꝝ ergo
imagines pſeuerāt: ⁊ in illa dei imagine re-
ſplēdēt. Si qs aūt ad grauiora peccata de-
fluxerit nec egerit pniaz: imago ei⁹ aboleẜ
vel deijciẜ ſicut adā de padiſo eiect⁹ eſt ⁊ ex
cluſus. Quicūq; aūt pie honeſteq; geſſerit:
itrat in ciuitatē dei: ⁊ infert imaginē ſuā: vt
i illa dei fulgeat ciuitate. Dn̄e i ciuitate tua
imagines ipſoruz ad nihilū rediges: Quia
iſti i lumie fulgere nō pſit qui tenebroſis ſe
opib⁹ induerūt. Exēplū accerſem⁹ de ſeclo.
Vide queādmodū i ciuitatib⁹ bonoꝝ p̄n-
cipū imagines pſeuerēt: deleanẜ imagines
tyrannorum.

Qd iuſt⁹ q̄ ab exordio fuit turbatus: delectet cū aio ɔſiderat ꝙ de⁹ humana curet ⁊ reſpiciat. Et ꝙ homo cōpatione celeſtium ſit qſi mutum iumentum: Ca. X.

Ec ergo conſiderans animoq; intē-
h dens ſanctus ꝓpheta delectat⁹ eſt
qui fuerat ante turbatus. Vnde ait
ipſe: Quia delectatum eſt cor meū: ⁊ renes Ps. 72.
mei reſoluti ſunt: ⁊ ego ad nihilū redactus
ſum et neſciui: ⁊ velut iumentū factus ſum
apud te: ⁊ ego ſemp tecum. Cum cognouiſ-
ſem inquit quia deus humana curat ⁊ reſpi
cit: requieuerūt renes mei: hoc eſt: ex maxi-
ma fatigatione veteris imprudētię: redeui
per agnitionē boni celeſtis et gratię. Sunt
etiam qdam renes animę: qui vexantur in
nobis per ignorantię laborem: hi reſoluunẜ
ad requieſcendum celeſtis agnitione doctri
nę: ⁊ quaſi pulchro quodam fulcro celeſtiū
p̄ceptorum ſubnixi fouentur. Tunc inquit
intellexi: quia vane patiebar: quoniā id qd
verum neſciebā: et velut iumentum factus
ſum. Pulchre addidit: Apud te. Compara-
tione enī celeſtiuz: homo quid eſt niſi iumē-
tum irrationabile: Nam ſtellę cuz ſint luci-
dę: vaneſcunt ſolis exortu. Et moyſes ait:
Non ſum idone⁹ ab heſterno die ex quo cę- Exo. 4.
piſti loqui cum ſeruo tuo: ⁊ tenui inquit vocē
⁊ tarde locutus ſum. Ita ergo ⁊ homo: non
dicam chriſti: ſed angeloruz cōpatione: mu-
tum videtur eſſe iumentū. Sed tamē nemo
deſperet: quia homines ⁊ iumēta ſaluos fa
cit deus. Et ideo qui nō ex me: ſed ex te di-
dici: tibi adhęrebo ſemp vt deſinam eſſe iu-
mētū: tu autē hic ſta mecuz. Circūfuſus enī
dei gra: homo incipit eſſe q p imprudentiā
ɔtēdebat inſenſibilitatē ⁊ inſcitiā beſtialē.
Homo enī ꝓbaẜ ſi capax ſit rōnis ⁊ gratię.

Qd qui ad dexterā ſuā deum habet non cōmoueaẜ: Ca. XI.

Taq; a mutis animalib⁹ ſeparatuz
i ſe eſſe gaudet: ⁊ i hominū aſcitum
eſſe ɔſortia: quę deus viſitat ⁊ tue-
tur. Quid enī eſt homo niſi quia memor eſt
ei⁹ dn̄s: aut quia a domino viſitaẜ: Vnde
quaſi viſitatus ab eo dicit: Tenuiſti manū Ps. 72.
dexteram meā: ⁊ in voluntate tua deduxi-
ſti me: ⁊ cum gloria aſſumpſiſti me. Sic acci
pimus: ⁊ ſm grecū ſic cōuenit. Dixit enī gre
cus: ἐκράτησας τῆς χιρός. id eſt: tenui
ſti manum dexterā meam. Bene dirigitur:
cuius dexteram manu ſua tenet. Poteſt di-
cere: Domin⁹ a dextr̄ meis: nō cōmouear. Ps. 15.
Adam ſi a dextr̄ ſuis dominū voluiſſet: nō
eſſet a ſerpente deceptus. Sed quia oblit⁹
eſt mandatum dei: ⁊ voluntatem ſerpentis

implevit : manum eius diabolus tenuit:et
ad lignum ſcientię boni ⁊ mali extẽdi fecit:
vt interdicta decerperet. Præiudicatum eſt in
illo omnibus : ⁊ cœpit vniuerſis aduerſarius
ſtare. Unde ⁊ illa in iudã maledicti forma
Pſ.108. proceſſit: Et diabol⁹ ſtet a dextris eius. Si
illud maledictum graue:maxima eſt iſta be
nedictio qua maledictiõis durę vincula la/
xantur. Ideo dominus ieſus ad dexterã ſi/
bi diabolum ſtatuit : ſicut in zacharię libro
legimus. Hominis enĩ cauſam locũq; ſuſce
perat. Ibi ergo ſtetit vbi aſtabat hereditas
Quaſi bonus athleta permiſit eum ad de/
xteram ſibi ſtare vt eum retrorſũ repelleret
Matth.16. dicens: Uade retro ſathanas. Itaq; aduer
ſarius loco deiectus receſſit: Tibi autem ne
Matth.9. diabolus a dextris ſtaret ait: Ueni ſequere
me. Præuidens igitur dauid aduẽtũ domi/
ni qui nos a poteſtate aduerſarij liberatur⁹
Pſ.15. deſcendit e cęlo ait: Dominus a dextris eſt
mihi ne cõmouear. Cui autẽ a dextris erat
diabol⁹ mouebatur. Merito ergo hic ait:
Pſ.72. Tenuiſti manum dexterã meam:id eſt:vt
iam peccare non poſſim:vt ille lubrico ante
fluctuabundus veſtigio:fidei poſſim ſtati/
one conſiſtere. Q̃ bene ƀ apoſtol⁹ dixit:qñ
eum turbatũ domin⁹ vidit:⁊ extendens de/
xteram manũ ſuaʒ turbare non paſſus eſt:
atq; intrepido firmauit acceſſu: Liberatus
itaq; petrus :quid aliud ẽ locutus niſi hos
ꝓpheticos verſus: Tenuiſti manũ dexterã
meaʒ:⁊ in voluntate tua deduxiſti me:⁊ cũ
gloria ſuſcepiſti me.

Qđ nullas ſeculi illecebras deſideret aut cõcupiſcat quem manus domini dirigit. Et q̃ deus neminẽ repellat niſi qui ſe ab eius ꝯſpectu ſequeſtrare putat: Queadmodum etiã qui ſepat̃ a deo pereat: Ca.XII.

q Ue eſt dextera niſi actuoſa animę
virtus: Quę ſi domini volũtate di
rigatur:nihil aliud deſiderat:nil q̃/
rit:nullas mũdi huius opes:nulla adiumẽ
Ubi.s. ta depoſcit. Ideo dicit ſãct⁹ dauid: Quid
enĩ mihi reſtat in cęlo : ⁊ a te quid volui ſup
terrã: Id eſt:tu portio mea es :abũdas mi/
hi ad omnia:nihil q̃ſiui aliud niſi vt te par/
tem haberẽ:nulli me ſceleſti vt gẽtiles ſub/
didi creaturę:nullas ſeculi huius diuitias
⁊ voluptatum illecebras ꝯcupiui. Nullius
ergo qui a te aſſumpt⁹ ſum : nec ſupereſt in
cęleſtib⁹ qđ ampli⁹ quęrã : nihil habẽs oĩa
habeo:q̃ chriſtũ habeo:cui pater altiſſim⁹
nõ pepercit:ſ ꝓ nobis oĩbus tradidit illum: Ro.8.
quõ ergo nõ cũ illo omnia nobis donauit:
ſicut apoſtol⁹ dixit: Omnia enĩ in chriſto:ꝑ
quẽ oĩa:⁊ in q̃ ſtant oĩa. Oĩa ergo in illo ha
bẽs:aliã nõ q̃ro mercedẽ:q̃ ipſe merces eſt
vniuſorũ. Ideoq; ꝑfecte dixit: Tolle crucẽ
tuã ⁊ ſeq̃re me. Qui illũ ſeq̃t̃: nõ p̃mio duci
tur ad ꝑfectionẽ:ſ ꝑfectiõe ꝯſũmat̃ ad pre/
miũ. Imitatores enĩ chriſti nõ ꝓpter ſpem
boni ſũt:ſ ꝓ amore ꝟtutꝭ. Chriſt⁹ enĩ ꝑ na/
turã bon⁹:non ꝓpter p̃mij cupiditatẽ. Idõ
paſſus ẽ:q̃ bñfacere eũ delectauit: nõ q̃ in
cremẽtũ glię ex ſua paſſione q̃rebat. Idõ q̃
illũ imitari cupit:nõ qđ ſibi: ſ qđ alijs ꝓſit
opat̃. Uñ nõ imerito deficit ſibi : alijs autẽ
ꝟtutꝭ icremẽto valeſcit. Et ꝯueniẽt̃ dic: De
fecit cor meũ ⁊ caro mea de⁹ cordis mei. Ne
q; enĩ poſſũt ꝑpetua ſuccedere:niſi trena de
fecerint. Deficit ergo caro : qñ mortificant̃ q̃
ſũt carnalia. Deficiũt ⁊ illi q̃ mortificationẽ
ieſu chriſti i ſua carne circũferũt. Mors enĩ
chriſti in illis opat̃:vt oĩs errorꝝ moriat̃ ille/
cebra. Uñ colligit̃ :q̃ et cor hoĩs deficit:qñ
mortificãt̃ cogitatiões malę:q̃ a corde ꝓce/
dũt:vt trena oĩa abſcõdat obliuio :⁊ fiat de
us cordis eorꝝ: q̃ beati mũdo corde deũ vi/
dere mereãt̃:vt appropinquẽt tibi ⁊ non ſe/
gregẽt. De⁹ enĩ appropiãs:nõ repulſor appro
piantiũ ẽ:oĩb⁹ enĩ vult ſalutis cauſa eſſe:nõ
mortꝭ. Deniq; neminem repellit niſi q̃ ſe ab
ei⁹ ꝯſpectu putauerit ſeq̃ſtrãdũ. Qm̃ ecce
q̃ elõgãt ſe a te ꝑibũt. Unuſq̃ſq; enĩ opi
bus ſuis:pietati tuę ſeſe aut iũgit aut ſepa/
rat. Fugit enĩ deuʒ q̃ opat̃ ea q̃ꝝ cogitatio/
nes metuat dep̄hẽdi:ſic ille q̃ tect⁹ parietib⁹
a dño deo ſeſe exiſtimat non videri. Uidet̃
aũt cũ dicit̃: Perdidiſti oẽs q̃ fornicãt̃ abſ
te. Sic enĩ mulier q̃ fornicat̃ nõ adhęret vi/
ro:nec vna caro cũ viro ſuo nec vn⁹ ſpũs ẽ:
ſ diuidit ſeſe ac ſepat fornicãdo:ita q̃cunq;
aĩa nõ adhęret deo:ſ vanis idolorꝝ cultib⁹
inſeruiẽs fornicat̃:⁊ diuidit ſe ſacrilegij ſce/
nitate:⁊ lõge fit a dño quę ꝓpe eẽ deberet.
Perit aũt q̃ ſepat̃ a dño. Uñ ſanct⁹ q̃ dei iu
dicium reformidat:ſemꝑ adhęrere vult chri
ſto:⁊ in eo ſpem ſuã ponere vt laudet deũ:
cui ẽ honor:glĩa:ꝑpetuitas a ſeculis et nũc
⁊ ſemꝑ:⁊ in oĩa ſecula ſeculorꝝ: Amen.

Sancti Ambroſij epĩ liber q̃rt⁹ de interpellatione explicit.

Capitulorꝝ libri de apologia :id eſt:excuſatione ſãcti Dauid: ſancti Ambroſij epĩ:recollecta ãnotatio.

Qua rõne auctor apologiã ꝓphetę dauid arripuerit ſtilo ſcribere: cũ recitatione hi/ſtorię đ adulterio ⁊ homicidio ꝑ eũ cõmiſ/ſis: excuſatione q̃ꝫ ipſius ex eo q̃ iudicari nõ debeat quẽ de⁹ iuſtificauit. Ca.I.
De altero errore ipſi⁹ dauid q̃ videlicet nu/merari fecerit populum : ⁊ de excuſatione eiuſdem. Queadmodũ etiã lapſus i pec/catũ ſepi⁹ ꝓſit. Et q̃ rõne diuina ꝓuiden tia curatũ ſit:vt ſãcti aliq̃ñ laberẽt̃. Ca.II
Qua rõne deus ſuos athletas in varijs cer taminũ generib⁹ exercitet et experiat̃. Et quõ talia nobis facta ſint in figuraʒ:cum multarꝝ allegoriarꝝ adductione. Ca.III.
Quale fuerit peccatũ dauid:et qualis pęni tentia. Queadmodũ etiã multi fortiſſimi viri in errorẽ ꝓlapſi ſint. Ca.IIII.
Quõ dauid lapſus:proprium pctm̃ deplo/rans:dñi miſcđiam non deſperauerit. Et de requiſitione ouis abductę. Ca.V.
Quib⁹ opibus dauid potuerit tegere pecca tum. Et quõ iuſtos peccata ſequant̃:ma/los aũt p̃cedant. Ca.VI.
De pugna dauid ꝯtra ꝓgeniẽ gigantuʒ:et quemadmodum aquam ſitiuerit ex lacu bethleẽ:quã tñ nõ biberit. Ca.VII.
De titulo pſalmi q̃nquageſimi:et de nume ro q̃nquagenario. Queadmodũ etiã pę/nitẽtia ſit agẽda: Et quõ q̃s mũdetur ab iniq̃tate ⁊ iniuſticia. Ca.VIII.
Quis dicat̃ agnoſcere ſuã iniq̃tatẽ. Et q̃ ꝯ ſapientẽ ſemꝑ ſit delictũ. Ca.IX.
Q̃ dauid q̃uis rex eſſet et ſolutus legibus hũanis: voluerit tñ ſubditus eſſe deo cui ſoli peccauerat. Et quomodo dicat̃ iuſtifi cari dñs. Ca.X.
An mortalis originis inquinamẽtũ in quo ꝯcipimur parentũ ſit an ꝓlis. Et q̃ prius incipiat in hoĩe macula q̃ vita. Ca.XI.
Q̃ ꝯfitenti peccata ſua ſubito ſplendor ve ritatis effulgeat: ⁊ ipẽ veritatẽ agnoſcat. Et quid ſit mundari hyſopo atq; lauari. Ca.XII.
Quõ dicãtur exultari oſſa humiliata ꝓpter peccatorꝝ remiſſioneʒ. Et quõ rogandus ſit de⁹ vt nos q̃deʒ reſpiciat:faciẽ aũt ſuã a peccatꝭ nr̃is auertat ea delẽdo. Ca.XIII
De poſtulatiõe ꝓphetę vt cor mundũ ſibi creet. Et quõ i eo in quo cor mundũ ẽ:in/nouet̃ in ei⁹ interiorib⁹ ſpũs ei⁹ : Quõ etiã peccator ꝓijciat̃ a facie dei. Ca.XIIII.
De lęticia ſalutarꝭ q̃ reddit̃ naturę rationa/bili: Et q̃s dicat̃ ſpũs p̃ncipalis. Ca.XV.
Q̃ ille magnus ſit fidei zelator:q̃ correct⁹ a peccatis docet etiã iniquos vt ſe ꝯuertãt. Et q̃d ſit liberari a ſanguinib⁹. Ca.XVI.
Q̃ os peccatoris de⁹ claudat ne loquatur iuſticias eius:illius autẽ labia aperiat : q̃ accipit verbũ in apertiõe oris ſui. Et quale ſacrificiũ deus eligat. Qui etiã dicãt̃ mu/ri hieruſalem:⁊ qđ ſit ſacrificium iuſticię. Ca.XVII.

Finis.

Sancti Ambroſij epĩ liber đ apologia:id ẽ: excuſatiõe ſancti dauid: In quo docet qua rõne idẽ ꝓpheta i peccato lapſus iudicari nõ debeat:meritaq; ipſius ac virtutes q̃bus effloruit: diligẽter exponit:fęliciter incipit.

Qua rõne auctor apologiam ꝓphetę dauid arripuerit ſtilo ſcribere:cum recitatione hiſtorię de adulterio et homicidio ꝑ eum cõmiſſis: excuſatione quoq; ipſius ex eo q̃ iudicari nõ debeat quem deus iuſtificauit: Ca.I.

a ·Pologiam pro
phetę dauid p̃ſẽti arripuim⁹
ſtilo ſcribẽ:nõ q̃ ille indigeat
ƀ munere q̃ tãtis meritiſ eni/
tuit ꝟtutibuſq; effloruit: ſed
quia pleriq; geſtorꝝ eius lecta ſerie:non in/
troſpicientes vim ſcripturaruʒ:vel occulta
myſteriorꝝ mirant̃:quõ tantus ꝓpheta ad/
ulterij p̃mo :deinde homicidij cõtagia non
declinauerit: Ideo nobis ſtudio fuit ipſã re
cenſere hiſtoriã:q̃ patuiſſe peccato videtur.
Nãq; in ſcđo regnorꝝ legim⁹ libro:qm̃ de/ 2.Reg.11.
ambulãs dauid i domo ſua regali: ꝓſpexe/
rit lauantẽ mulierẽ:nomen illi berſabeę:for/
mę gratę ⁊ vultus decore p̃ſtanti admodũ:
quibus illecebris delinitum potiendę eius
ſumpſiſſet affectũ. Erat autem mulier viro
nupta: vrie nomen: cui mandatis regis cõ/
poſita eſt ſcęna necis. Nã ⁊ ſi nihil ad impe
dimentũ cupiditatis:plurimũ tamẽ ad ve/
recundiã adulterij obſtare vita eius eſtima
bat̃. Itaq; vt a planiorib⁹ exoriamur: quẽ

deꝰ iuſtificauit tu diiudicas? Pꝛo minimo
1.Corſ.4. inqt mihi ē paulꝰ vt a vobis diiudicer: aut
ab humano die: ſed neq; meipſū diiudico.
Et adhuc erat in coꝛpe ſitus: adhuc tēpta/
tioni obnoxius. Sʒ idō ſe nō diiudicabat:
qꝛ ſpiritalis a nemine diiudicatur niſi a ſo/
lo deo. Deniq; ſubdidit: Qui diiudicat me
dñs ē. Itaq; nolite ante tēpus qdē diiudi/
care. Sed dauid iā tēpꝰ impleuit: ⁊ grām
meruit: ⁊ iuſtificatus a chꝛiſto ē: quādo qui/
dem dauid ſe dici filiuʒ ipſe dñs gratulaba
tur: ⁊ qui euʒ ita ꝯfitebanṫ: illuminabātur.
Cur homneʒ dei a p̄mio i iudicium vocas?
Judicauit iam de eo dñs: de quo dixit ad
3.Regſ.3. ſalomonē: Si ambulaueris in ꝯſpectu meo
ſicut ambulauit dauid pater tuus i ſancti/
tate coꝛdis et iuſticia: ad hoc vt faceret ſm
omīa que mādaui ei. Hic ergo iudicio dei
dignus an pꝛemio ē: qui fecit ſm omīa mā/
data celeſtia: ambulās in iuſticia ⁊ ſāctita/
te coꝛdis? Ubi alioꝝ vitia ⁊ peccata delite/
ſcunt: ibi dauid ꝟtutis ⁊ glīe ſue diuinū ac/
cepit teſtimoniuʒ? Et d̄ eiꝰ peccato diſputa/
mus ocioſi: ꝓ cuiꝰ merito ⁊ grā alioꝝ pecca/
la reuelata ſūt. Nam cū offendiſſet ſalomō
ꝙ nō cuſtodiſſet mādata dñi: et regnū eius
diſpoſuiſſet deus ſcindere i plurimas par/
3.Regſ.11. tes: ait ad eū: Uerūtñ in diebꝰ tuis non fa/
ciam h̄ ꝓpter dauid patrē tuū. De manu fi/
lij tui accipiā illud. Uerūtñ nō totū regnuʒ
accipiā: ſceptrū vnuʒ dabo ei ꝓpter dauid
ſeruū meuʒ. Juſtificāte igiṫ dño: quis eſt q̄
Act.10. tantū diiudicet virū? Qd̄ deus inquit mū/
dauit: tu cōmune ne dixeris. Saluo tamen
iudicio celeſti: quo etiā ipſe tantū honoꝛifi/
cat ꝓphetā: in eius actus moꝛeſq; ingrede/
re. Nō miraris hoieʒ ⁊ angelis adequādū:
iudicas plurimum vite ſue: imo a puericia
diuitijs: honoꝛibꝰ: imperijs demoꝛāteʒ: in
multꝭ tēptationibus poſitū: ſemel tñ locū
erroꝛi dediſſe: ⁊ ei erroꝛi quo etiaʒ angeli ce/
loꝝ vt ſcriptura memoꝛat: de ſua virtute et
gratia deiecti ſunt?

De altero erroꝛe ipſius dauid: ꝙ videlʒ numerari fecerit populū: et de excuſatione eiuſdē. Queadmodum etiā lapſus in peccatū ſepius ꝓſit. Et qua rōne diuina prouidētia curatum ſit: vt ſancti aliqñ laberentur: Ca.II.

ſ Ane ⁊ alter legiṫ erroꝛ ipſius: ꝙ nu/
merari fecerit populū. Unuſqſq;
noſtrū ꝑ ſingulas hoꝛas q̄ multa delinqt:
⁊ tñ vnuſqſq; de plebe peccatū ſuū ꝯfitēdū
nō putat. Jlle rex tantꝰ ac potēs ne exiguo
qdē momento manere penes ſe delicti paſ/
ſus eſt ꝯſciam: ſʒ p̄matura ꝯfeſſione atq; im
menſo doloꝛe reddidit peccatū ſuum dño.
Quē mihi nūc facile reperias honoꝛatū
ac diuitē q̄ ſi arguaṫ alicuiꝰ culpe reꝰ nō mo/
leſte ferat? At ille regio clarus imperio: tot
diuinis ꝓbatus oꝛaculis: cuʒ a priuato ho/
mine coꝛripetur ꝙ grauiter deliquiſſet: non
indignatꝰ infremuit: ſʒ ꝯfeſſus ingemuit cul
pe doloꝛe. Deniq; dñm doloꝛ intimi mouit
affectꝰ: vt nathan diceret: Qm̄ penituit te: 2.Regſ.12.
⁊ dñs trāſtulit peccatū tuū. Maturitas ita
q; venie: ꝓfundā regis fuiſſe penitētiaʒ de
clarauit: q̄ tanti erroꝛis offenſam traduxe/
rit. Alij hoies cuʒ a ſacerdotibꝰ coꝛripiūṫ:
peccatū ſuuʒ igrauāt dū negare cupiūt aut
defendere: ibiq; eoꝝ lapſus eſt maioꝛ: vbi
ſperaṫ coꝛrectio. Sancti aūt dñi q̄ ꝯſūmare
pium certamē geſtiūt ⁊ currere curſum ſalu
tis: ſicubi foꝛte vt hoies coꝛruerint nature
magis fragilitate q̄ peccādi libidine: acriꝰ
ad currendū reſurgūt: pudoꝛis ſtimulo ma
ioꝛa reparantes certamina: vt nō ſolū nulluʒ
attuliſſe eſtimetur lapſus impedimētū: ſed
etiā velocitati incētiua cumulaſſe. Ergo ſi
currentiū nō ſoluiṫ curſus cū foꝛte aliqui ce
ciderint: nō luctātiū ꝯtentio eſt: ſʒ inoffenſa
manēt certamia. Quin etiaʒ pleriq; pꝰ vnū
aut alterū lapſuʒ: grā maioꝛe vicerūt: quā/
to magis agonē pietatis ingreſſi: nō debēt
vnius ꝓlapſionis offenſione ceſſeri: cū bea/
tus ſit q̄ ſe potuerit reparare poſt lapſum.
Qm̄ poſt moꝛtē q̄ reſurgere: munꝰ beatoꝝ
eſt. Alias q̄ ꝓdeſſe pctm̄ poſſumus cōpꝛe/
hendere: ⁊ ꝓuidentia dñi ſanctis obꝛepſiſſe
delicta. Pꝛopoſiti enī ad imitanduʒ nobis
dati ſūt: ⁊ ideo curatuʒ eſt vt ⁊ ipſi aliqñ la/
berenṫ. Nam ſi inoffenſam a vitijs inṫ tot
lubꝛica huius ſeculi curricula ꝑegiſſent: de/
diſſent nobis occaſionē infirmioꝛibus eſti/
mandi cuiuſdam ſuꝑioꝛis eos nature ac di/
uine fuiſſe: vt delictū recipe ⁊ culpe cōſoꝛtiū
habere non poſſent. Que opinio vtiq;: vt
exoꝛtes nos i illius ſubſtātie ab impoſſibili
imitatione reuocaret. Pꝛeterijt igitur illos
pauliſper dei gratia: vt nobis ad imitatio/
nem vita eoꝝ fieret diſciplina: ⁊ ſicut inno/
centie: ita ⁊ penitentie magiſteriū de eoꝝ
actibꝰ ſumeremꝰ. Ergo dum lapſus eoꝝum

lego: ꝯfoꝛtes etiam illos infirmitatis agno/
ſco: dū credo: ꝯfoꝛtes imitandos eē p̄ſumo.
Admonet etiā apl's paulus ꝓſpexiſſe dñm
deū noſtrum: ne vel reuelationū ſublimita/
te: vel ſecūdo ope cōtinuāte ꝓceſſu: huma/
nus etiaʒ in ſanctis extolleret affectus: nec
ſibi deputarent virtutiq; attribuerent ſue:
qd̄ diuina ſibi opatione collatum foꝛet. Er/
go ne in tantū iudiciū ruerent ad qd̄ in per/
fidie foueam deciderent: paſſus eſt dominꝰ
illis ſubintrare culpam: vt ⁊ ipſi aduerterēt
diuinis ſe auxilijs indigere: ducemq; ſalutꝭ
ſue querendū eſſe cognoſcerēt. Deniq; pau
lus infirmitatem ſibi ꝓfuiſſe teſtatur: dicen
te domino rogāti ſibi: vt a ſe ſtimulus car/
2.Corſ.12. nis ſue diſcederet: Sufficit tibi grā mea: nā
virtus in infirmitate conſūmatur. Merito
q; gloꝛiatur in infirmitatibus: ſciebat enim
virtutis abundātia plurimos etiā ſanctos
ſine remedio coꝛruiſſe. Quāto igitur cōmo/
dius vni aut duabus repꝛehenſionibus lo/
cum dediſſe: q̄ traxiſſe in perpetuū diuini/
tatis offenſam.

Qua ratiōe deus ſuos athletas i varijs certaminuʒ generibꝰ exerciret et experiaṫ. Et quō talia nobis facta ſint in figuram: cū multaꝝ allegoꝛiaꝝ adductione: Ca.III.

q Uid etiaʒ illa adijciam que ex ipſo
vſu mūdi cōijcere poſſumus: quia
plerosq; cum pꝛobauerimus in ali/
quo officio: eoſdem quaſi induſtrios atq;
impigros in alio munere volumus expiri?
Q̄ multi athlete cum in iſto certandi gene/
re p̄ualuerunt: ad aliud genus vocātur cer/
taminis. Quid etſi te dominꝰ deus tuꝰ cuʒ
aliquod ſpecimē virtutis dederis tue: i alio
virtutum genere vult ꝓbare? Job ſanctuʒ
currentē inoffenſe: temptari tamen filioꝝuʒ
interitu: ⁊ coꝛpoꝛis totius vlceribus paſſus
eſt: vt in hoc quoq; eius virtutem ꝓbaret:
ſi nec iniurijs nec acerbitatibus coactus de
uotionem ſui minueret affectus. Nū liquet
ꝙ etiam ſanctum dauid fide nobilem: p̄ſtā/
tiſſimum manſuetudine: manu foꝛtē ꝓba/
re voluerit queadmodum vitium tegeret:
lapſū emēdaret: vt nos doceret queadmo/
dū admiſſū poſſimꝰ operire pctm̄? Niſi foꝛ/
te vilis cauſa alicui videtur vt ꝓpter nr̄am
coꝛrectionē tantus erraret ꝓpheta: cū ꝓpṫ
oīuʒ redemptionē infirmitates nr̄as chꝛiſtꝰ
ſuſceperit: qui peccatū ꝓ nobis factus eſt:
cum peccatuʒ nō cognouerit. Et indignum
eſtimatur nec veriſimile crediṫ ꝙ dauid ꝓ/
pter poſteritatꝭ ꝓfectum vniꝰ lapſus oppꝛo/
bꝛium inciderit: cuʒ ipſe dñs ſit ꝓ nobis fa
ctus oppꝛobꝛium ſicut ipſe ait: Ego autē ſū Pſ.21.
ꝟmis et nō hō: oppꝛobꝛiū hoiuʒ et abiectio
plebis. Et alibi: Et oppꝛobꝛia expꝛobrantiū Pſ.68.
tibi ceciderunt ſuper me. Ergo future diſpē
ſationis myſterium in ſuis ante p̄miſit. Et
ſeruili quidem cōditionis ſue peccata poꝛ/
tarunt: ideo non potuerunt etiaʒ ipſi exoꝛ/
tes eē peccati. Dñs aūt onus ſuſcepit alie/
num: ideo ſolus fuit ſine cōſoꝛtio delictoꝝ.
Ad ſūmam aplo quoq; dicente: Cognoui/
mus in figura geſta eſſe cōplura que tpibꝰ
geſta ſuperioꝛibꝰ ſunt. Nam cum dixiſſet i
deſerto patres a ſerpentibꝰ vulneratos: nō
aliter potuiſſe ſanari niſi moyſes ſerpenteʒ
ſuſpēdiſſet ereum: quo viſo letales illi moꝛ/
ſus infuſioneſq; veneni noxie curabāṫ: ſub/
iecit: Hec autem in figura facta ſūt illis ad 1.Corſ.10.
noſtram coꝛrectionem. Jn figura ereus ſer/
pens tanq̄ confixus cruci: quia verus cru/
cifigendus generi annūciabaṫ humano: q̄
ſerpētis diaboli venena vacuaret. Jn figu/
ra maledictꝰ: in veritate aūt q̄ totius mūdi
maledicta deleret. Alibi quoq;: id eſt ad ga
latas ait: Quia duos filios habuit abꝛaā: Gal.4.
vnum de ancilla et vnum de libera. Et ſub/
didit: Sed is quidem qui de ancilla: ſm car
nem natus eſt: qui autem de libera ꝑ repꝛo/
miſſionem que ſunt per allegoꝛiam dicta.
Quid ſit ꝑ allegoꝛiam: ſequentibꝰ expoſuit
euidenter dicens: Duas illas generatiōes:
vnam de ancilla: alteraʒ de libera: duo eſſe
teſtamēta. Unum qdem a mōte ſyna i ſer/
uitutem generās: in quo monte legē moy/
ſes accepit a domino. Alterū aūt ab hieru/
ſalē que eſt libera: que in iſaac filioſ: hoc eſt
i libertate gratie: nō i littere ſuitute genera
uit. Seruis enī pena decernitur: liberis cō/
fertur gratia. Nōne in typo gemine plebis
iacob duas accepit vxoꝛes: ex qbus diuer/
ſam ſobolem ꝓcreauit? Cur patriarcha iu/
das ꝓpꝛie nurus poſt filij ſui moꝛtem legiṫ
expetiſſe cōcubitum: quo geminoꝝ partus
ē editus: niſi vt figura p̄cederet vtroq; ie/
ſu domino teſtamento: quoꝝum alterum in
typo future moꝛtis eſt ei conditum: alteruʒ
in euangelij veritate duos populos eſſe ge
nerandos: quoꝝuʒ poſterioꝛ in crucis ſigno
ſepem omnē ac munitionē populi ſuꝑioꝛis

incideret? Hic eſt ꝓlus manu prior: ortu po
ſterior. Uel q2 ipſe dñs ieſus nat⁹ ex tribu
iuda opa ſua añ ꝑmiſit q̃ꝫ nobis ex virgine
naſceret. Quid de ioſeph loquar: q̄ a fratri/
bus appetitus: exutus patrio veſtimẽto: in
lacum miſſus: i ſeruitutẽ venditus: euidẽs
dominicę incarnationis expreſſit indicium
eſſe: quod ille dilectus patri cũ eſſet in dei
Phil.2. forma non rapinam arbitrareẗ eſſe ſe ęqua/
lem deo: ſed ipſe ſe exinaniret ⁊ formã ſerui
accipiens veniret: ⁊ ſe vſqꝫ ad mortem cruc̄
humiliaret: crucis precio ⁊ emptus ⁊ vendi/
tus a ſuis fratribus: genus redemit huma/
num? In cuius typo dauid minor elect⁹ ex
fratribus: vnctus i regnum ſolus belli gra/
uis periculo: ſingulari certamine vniuerſũ
populũ liberauit: triũphauit in decem mi/
lib⁹: ita vt puellę cum tympanis pſallerẽt:
1.Reg.18. Saul triũphauit in milibus: dauid in decẽ
milibus. Quę figura in illis iuuẽculis: niſi
animarũ quę triũphalem pſalmũ cõcinunt
chriſto? Genuit ex ſe duos filios: vnũ ince
ſtum: aliũ parricidã: eo ꝙ inceſtus ⁊ parri/
cidalis populus affixam patibulo cruc̄ car
nem ꝓprij iugulaturus eẽt auctoris. Deni/
qꝫ in tertio pſalmo abeſſalon titulus ꝑmit/
titur ⁊ paſſio domini ꝓphetatur. Quid de
ſalomone ſãcto loquar: cuius poſteriora cũ
graui errore non careant: vulgus tamen iu/
daicum ipſum ęſtimat veniſſe pro chriſto?
Et q̃ꝫ multos grauis erroris offenſa reuoca
uit? Maior itaqꝫ culpa plus ꝓfuit ne ſupra
hominẽ crederet qui vitio non caruiſſet hu
mano. Fuit igitur in eo mendacioſa ſapien
tia et culpa ſuaſoria: quę hominẽ compro/
baret. Quid igitur obſtat quo minus ber/
ſabeę ſancto dauid in figura ſociata fuiſſe
credatur: vt ſignificaretur congregatio na/
tionum: quę non erat chriſto legitimo quo/
dam fidei copulata coniugio: qđ trãſuerſa/
rijs quibuſdam foret veſtibulis in eius gra/
tiam pręter legis iura pręſcriptum: in qua
nuda mẽtis ſinceritas: ⁊ aperta ſimplicitas
lauacri iuſtificante myſterio: veri dauid et
regis ęterni mentem traduceret: laceſceret
charitatẽ. Merito venit occultus et qui fal
leret principem mundi tãq̃ꝫ viriã illũ qui in/
terpretatione dicitur lumen meum: tranſfi/
gurantem ſe in angelũ lucis. Uenit inq̃ꝫ in
hunc mundũ ⁊ venit occultus: tãq̃ꝫ adulter
intrauit vt ius legitimũ vindicaret.

Quale fuerit peccatum dauid: ⁊ qualis penitentia. Queadmodũ etiã multi fortiſſimi viri in errore ꝑlapſi ſint: Ca. IIII.

D Iſtinximus allegorias validas vt
arbitramur: ⁊ in figura fuiſſe textũ
huius hiſtorię cõprobauimus: nũc
ſuperiora repetamus: ⁊ tanq̃ꝫ exutum ſpiri/
talibus indumẽtis introſpiciamus errorẽ.
Peccauit dauid qđ ſolẽt reges: ſed pęnitẽ/
tiã geſſit. Fleuit: ingemuit: qđ nõ ſolent re/
ges. Confeſſus eſt culpã: obſecrauit indul
gentiam: humi ſtratus deplorauit erũnã:
ieiunauit: orauit: ꝯfeſſionis ſuę teſtimoniũ
in perpetua ſęcula vulgato dolore tranſmi/
ſit. Qđ erubeſcũt facere priuati: rex nõ eru/
buit confiteri. Qui tenẽtur legibus: audẽt
ſuum negare peccatum: dedignãtur rogare
indulgentiam: quã petebat qui nullis tene
batur legibus humanis. Qꝫ peccauit cõdi/
tionis eſt: ꝙ ſupplicauit correctiõis. Lapſus
cõmunis: ſed ſpecialis confeſſio. Culpã ita/
qꝫ incidiſſe naturę eſt: deleſſe virtutis. Quis
gloriatur inquit caſtum ſe habere cor? Nec Job.15.
vnius diei infans mundus eſſe ſcripturę te
ſtimonio declaratur. Da mihi aliquem ſine
ꝑlapſione delicti. Ualidiſſim⁹ omniũ ſam Judic.14.
ſon legitur qui leonem etiã ſuis manibus
ſtrangulauit: ſed vtinam amorem ſuũ ſuffo
care potuiſſet. Meſſes incẽdit allophilorũ: Judic.15.
et ipſe mulieris vnius arſit igniculo. Jepte Judic.11.
victor ab hoſte remeauit: ſed vexilla referẽs
triũphalia: ſuo victus eſt ſacramẽto: vt pi/
etatem occurrentis filię parricidio remune/
randam putaret. Primũ omniũ quid op⁹
fuit tam facile iurare: ⁊ incerta vouere ꝓ cer
tis quorum neſciret euẽtum? Deinde aliq̄s
ſacramenta triſtia domino deo reddidit: vt
cruentis ſoluat ſua vota funeribus. Nec đ
ſacerdotibus ſilẽdũ arbitror: ne noſtra diſ/
ſimulare videar delicta. Aaron ipſe ſũmus
ſacerdos: quo duce pariter ac moyſe rubrũ
pede mare tranſiuit populus hebręorũ: ro/
gatus a plebe vt deos ſibi faceret quos ad/
orarẽt: aurum popoſcit: in ignem miſit: ⁊ ca
put vituli figuratum eſt: cui ſunt oblata ſa/
crificia. Quo indicio claruit auri cupidita/
tem materiam eſſe ꝑfidię: ⁊ auaricię ſtudio
ſacrilegia ſolere generari. Iterum tãtus ſa/
cerdos locum incidit offenſionis cum ſoro/
re ſua maria. Nam dum fratri vterqꝫ obtre
ctat ꝙ alienigenam accepiſſet vxorem: ilico
maria contagio maculoſę carnis effloruit.
Quo loci euidẽtis fuit figura myſterij ꝙ ſa/
cerdotalis ille populus patrũ fraterno po
pulo poſterioribus tẽporib⁹ derogaret ęthio
piſſę illius neſciens ſacramentum. Nam ſi
cognouiſſet non reprehẽdiſſet qđ cum vete
ri myſterio cõuenerit. Itaqꝫ cum iudęus eũ
qui ex gentibus credidit dicit eſſe cõmunẽ:
⁊ vult a lege ſecernere leprã habet: quã non
poterit euadere niſi ſpiritalis ei legis agni/
tio ad veniam fuerit ſuffragata.

Quomodo dauid lapſus: proprium peccatũ deplorãs: domini miſericordiã nõ deſperauerit. Et đ requiſitione ouis abductę: Ca. V.

E Rgo ⁊ dauid qui ſciret hominem ſe
eſſe natũ lapſus: veniã poſtulauit:
domini autem non deſperauit mi/
ſericordiã. Nec parabola a myſterio videẗ
diſcrepare. Quis eñi diues niſi domin⁹ no/
ſter ieſus: qui de ſe ait: vt hodie lectum ẽ: ꝙ
Luc.19. homo quidam cũ diues eſſet abijt in regi/
onem longinquã accipere regnũ ⁊ reuerti.
Et vere diues erat maieſtatis ſuę opibus ⁊
diuinitatis ꝓprię plenitudine: cui angeli ⁊
archangeli: virtutes ⁊ poteſtates ⁊ princi/
patus: throni ⁊ dominatiões: cherubin ⁊ ſe/
Luc.15. raphin indefeſſo obſequio ſeruiebant. Sꝫ
tamen cum diues eſſet reliquit nonaginta
⁊ nouem in montibus oues: ⁊ vnam ouem
quę lapſa remãſerat requiſiuit. Hanc prin/
ceps iſtius mũdi: cõtemplatione illius diui
tis ęgenus et pauper: quaſi filiam alimẽtis
proprijs nutriebat. Merito itaqꝫ defecerat
cui ſubſtãtia erat cib⁹ ſęculi. Errauerat hęc
ouis in adã: inſidijs ſollicitata ſerpẽtis. Et
nõ mala ouis quę erat verbi plena: vtpote
rationabilis hebdomadis filia: ⁊ ſanctimo
nij ſanctioris: tamẽ non ꝑcioſis aliquibus:
ſed vilibus pauperis diu opibus alebatur.
Deniqꝫ de pane eius inquit mãducabat: ⁊
de calice eius bibebat: ⁊ in ſinu eius dormi/
ebat. Nõ bona eſca ęthiopum noxius calix
aureus babylonis qui gentes inebriat. Nõ
vtilis ſomn⁹ ẽ dormientibus: malo vigila/
Ps.75. re. Deniqꝫ turbati ſunt oẽs inſipientes cor/
de: obdormierũt ſomnũ ſuũ et nihil iuene/
rũt. Hoſpitij igitur gratia: quia ſuſceperat
hoſpitẽ vt ei epulas exhiberet: illã paupe
ris ouẽ abſtulit. De ſuis eñi vel gregib⁹ vel
armentis ſi qđ animal imolaret: nobis pro
deſſe nõ poterat: quos niſi imolaſſet nõ re/
demiſſet. Infirmitates igiẗ noſtrę fragilita
tis in ſua carne hoſpitali quodam ſuſcepit
affectu: cui⁹ leuandę cauſa vel potius refici/
endę carnẽ ſuã ſalutari illi obtulit paſſioni:
vt ⁊ vinũ nobis vitę ꝑberet ęternę. Et bene
agnã dixit ſcp̃tura qui erat virginis part⁹.
Bene dignus morte ꝓnunciatur diues iſte
iudicio ꝓphetico: quia ⁊ caiphas ꝓpheta/
uit dicens: Expedit vnum hominẽ mori ꝓ Joh.11.
populo. Solus autẽ domin⁹ ieſus tali dig/
nus elect⁹ morte: q̄ tolleret peccatũ mũdi.
Pulchre quoqꝫ addidit: Agnam reſtituet:
quia carnem ꝓpriam reſuſcitauit: carnem il
lam virginitatis integralis reddidit. Nec il
ludocioſũ qđ ait: In quadruplũ reſtituet.
Quadruplaẗ eñi reſurrectio mortuorũ: ſicut
docet apoſtolus dicens: Seminatur in cor/ 1.Cor.15.
ruptione: ſurget in incorruptione: ſeminaẗ
in ignobilitate: ſurget in gloria: ſeminatur
in infirmitate: ſurgit in virtute: ſeminaẗ cor
pus animale: ſurgit corpus ſpiritale. Reſti/
tuet plane in quadruplũ agnã etiã illo mo/
do q̄ poteſt homo dicere: Si cui aliq̄d abſ/ Luc.19.
tuli reddo quadruplũ. Conuenienter etiã
illđ adiecit: Quia nõ pepcit. Nõ eñi peper/
cit ſibi chriſtus vt omnib⁹ ſubueniret. Jđo
qꝫ dictũ eſt a domino ieſu chriſto ad ſeruũ
ſuũ dauid vt myſteriũ declararet: Quoniã 2.Reg.12.
tu hoc feciſti in occulto: ⁊ ego faciã hoc ver/
bum corã omĩ iſrael in ꝯſpectu ſolis huius.
Et primo quidẽ neſciẽs ſacramentũ: cõmo
tus eſt dauid indignatione: ſed nõ errauit
affectu. Poſtea ṽo vbi cognouit myſteriũ
magnũ: Magnũ eñi ſacramẽtũ chriſti ⁊ ec/
cleſię: videns remiſſionẽ futurã omniũ pec/
catorũ: ꝑuidens fulgorẽ gratię ꝑ lauacrũ re/
generatiõis ⁊ infuſionẽ ſpiritusſãcti: ait ſe/
cur⁹ venię: Peccaui dño: vt ⁊ ipſe in eorũ ve Ubi.s.
niret ꝯſortiũ q̄b⁹ culpę remiſſio ꝓueniſſet.

Quib⁹ opib⁹ dauid potuerit te/gere peccatũ. Et quomodo iuſtos peccata ſequanẗ: malos autẽ pręcedant: Ca. VI.

A Duertis queadmodũ pctm̃ ꝓpriũ
deplorauerat. Quis igiẗ mireẗ ei
eẽ dimiſſũ? Nunc ꝯſideremus opa ei⁹
q̄b⁹ potuit tegere peccatũ. Eteni quia non
poteſt ſine peccato eſſe humana fragilitas:
cauendũ ne plura peccata ſint q̃ꝫ opa virtu/
tũ. Qđ magna vi ſapientię ſanct⁹ paul⁹ ex
preſſit dicens: Quorũdã hoĩũ peccata ma 1.Timoth.5.
nifeſta ſunt ꝑcedentia ad iudiciũ: quoſdã
autẽ ⁊ ſubſequũtur. Hoc eſt: non inuenitur

quiſqꝫ illibatꝰ a culpa:habet quis bona me
rita:habet ⁊ vitia atqꝫ peccata.Oīa itaqꝫ
noſtra quaſi in trutina pōderāt. Si bonis
igitur factis peccata ꝑponderāt:ꝓcedūt ad
iudiciū. Vergūt eñ peccata q̄ſi ī ꝓfūdum:
vergūt qꝛ ⁊ manifeſta ſunt vel pōdere atqꝫ
acerbitate:vel multitudine. Quoſdā auteȝ
inquit ⁊ ſubſequūtur:hoc eſt eos qui ſe ege
rint ſobrie:ẜ fragilitate ꝯditionis dederint
aliqñ etiā errori locuȝ. Bona facta ꝓcedūt:
mala ſequūtur. Hi honeſtiores:ẜ tñ homi/
nes lapſi leuioribꝰ vitijs ⁊ erratis. Ergo iu/
ſtos ſequūẜ peccata non preeūt:iniuſtos ꝓ/
cedunt ⁊ ꝑponderant peccata que vergūt:
ſequūtur autem ſi qua recte facta ſūt quaſi
quodam ꝑiudicio peccatoꝝ ꝑeuntium pre/
grauata. Similiter ⁊ facta bona manifeſta
ſunt:lucent eñ ope virtutū ⁊ ſplendore me
ritorum:⁊ que aliter ſe habēt abſcondi non
poſſunt. Ergo talia nō tegūẜ:nō obumbrat
1. Petri. 4. ea charitas:que operit multitudinē pecca/
toꝝ:non operit bonoꝝ operum gratia:nō
abſcondit virtutū multitudo:quia nuda ⁊
intecta ꝓduntur. Non eñ eſt in his qui di/
Ps. 16. cat:Subvmbra alarū tuarum protege me.
Crux enim domini omnes abolet atqꝫ abſ/
condit errores. Quis igitur magis operuit
⁊ texit qꝫ ſanctꝰ dauid:q̄ ⁊ alibi ait:Et i vm/
bra alarum tuarum ſperaui donec tranſeat
iniquitas? Et ſic dilexit dñm vt nimia cha/
ritate peccatū omne tegeret atqꝫ abſconde/
ret. Eteni ſi apl's petrꝰ lapſū ſuū cōfeſſione
charitatis aboleuit:⁊ ille interrogatꝰ a dño
Joh. 21. dicēte ei tertio:Symon iohis amas me:vt
quē tertio negauerat:tertio fatereẜ:atqꝫ ita
trino quodā dilectiōis velamie:lapſū trine
negatiōis abſcōderet. Si qꝛ ſemel petrꝰ fle/
uit veniā reportauit:quāto magis dauid q̄
Ps. 6. lauabat ꝑ ſingulas noctes lectū ſuum et la/
Ps. 41. chrymis ſtratū ſuū rigabat:Cui erāt lachry
Ps. 101. me ſue panes die ac nocte:Qui cinerē tāqꝫ
panē manducabat:⁊ poculum ſuum cū fle/
tu miſcebat? Eteni ſi eius qui conuerſus in/
gemuerit miſereẜ ieſus:ſi petrum aſpexit et
ille fleuit:quāto magis qui diu fleuit a con
ſpectu domini non receſſit? Negauit petrꝰ
et non fleuit:quia nō reſpexerat ieſus. Ne/
gauit ſcdo ⁊ nō fleuit:quia non reſpexerat
dominꝰ. Negauit tertio:reſpexit ieſus ⁊ ſta
tim fleuit:⁊ fleuit amariſſime. Ideo dauid
Ps. 24. qui ſemꝑ fleuit dicebat:Oculi mei ſemper
ad dñȝ. Quia ſemꝑ videbaẜ a chriſto:dice/
bat:Per exitus aquaꝝ deſcenderunt oculi Ps. 118.
mei. Sed iam etiā facta eius conſideremꝰ.
Quis non tātaꝝ laude virtutū vniꝰ crimi/
nis obumbraret inuidiā? Diuio electꝰ exami
ne:ſtatim ꝓbauit indignū ſe tanto nō eſſe
iudicio. Proceſſit i preliū:⁊ trepidantibus
ceteris:ſolus allophilum goliam:verboruȝ
iactantia:⁊ immanis corporis mole terribi/
lem:concurrenti ſimul fide ac virtute ꝓſtra
uit. Vnius fortitudo facta eſt vniuerſorum
victoria. Conferatur ſi placet priuatum cri/
men:⁊ triūphus omniū:mors vnius:⁊ tan/
toꝝ quos liberauit a morte vita populoꝝ.
Veniamus ad alia. Inſidias patiebaẜ a re
ge:vitā eius ꝗrebat extinguere:ſed diſpoſi
tione diuina in eiꝰ rex ꝑtātē traditꝰ:cū totꝰ
pateret ad vulnꝰ:ſeꝑatꝰ a ſocijs:dauid ſan/
ctus occurrit:⁊ a corꝑe perituri vulnꝰ letale
retorſit dicēs:Nolite tāgere chriſtum dñi. 1. Reg. 24.
Quinetiā inimici illiꝰ vltꝰ ē mortē:flebiliter
ſatis deplorauit interitū:⁊ debituȝ ſibi iperiū
diu diſtulit:qꝺ ſciebat deo auctore deberi.
Quo ſolo docuit oēs hoies:ad ñ ꝑripiēduȝ
regnū etiam ſi debeatur:ſed expectāduȝ vt
ſuo tēpore deferaẜ. Vtinam hunc virū imi/
tati eſſent poſteri:non tantas bellorum per
tuliſſemus acerbitates. Arguis ꝙ vnū occi/
derit:non cōſideras quot docuerit:quēad/
modū pax orbi romano ꝑpetua ſeruaretur.
Qꝫ graui adhuc luimus vaſtitate:qꝫ publi/
co quodā totius orbis funere appetiti:necē
regis exoluimus. Heu dura ſupplicia. Inde
adhuc nobis barbarus hoſtis inſultat:dū
parata aduerſū ſe in nos arma vertūẜ. Sic
vires ceciderunt publice:ſic romana virtus
ſuis moribꝰ fracta ꝯſenuit:dum publico ra/
piẜ parricidio:qꝺ paterne ſollicitudinis re/
ligione ſuſcipiẜ. Ideoqꝫ eo vſqꝫ ꝓcauit:vt cū
adoniā filiū regnū ſibi vſurpare cōperiſſet:
⁊ ſerere ꝯuentus:non eum qui preripere ge/
ſtiebat:ſed eū qui expectaret eligeret. Sal/
tabat ante arcam potentiſſimꝰ regū:⁊ cum
a ꝓpria rephendereẜ vxore ꝙ denudatꝰ eēt
ante faciē puellaꝝ:rñdit:Coraȝ dño nuda/ 2. Reg. 6.
bor adhuc:et ero nugas ante oculos tuos:
vt honorificeẜ inquit dñs qui me pro patre
tuo aſſciuit in regnū:docens cōtuitū rega/
lis potentie nō habendū vbi religioni exhi
betur obſequiū. Honeſtū eſt eñ ꝓ religione
facere:etſi id incongruū poteſtati ſit. Spe/
cta aliud memorabile. Parricida filiꝰ regnū
patriū violēter inuaſerat:cedebat ꝑmo pa/

ter eiꝰ furori:⁊ locū prelij declinabat:vt vel
ſic impius a furore reſipiſceret. Bello qꝫ in/
tereſſe noluit:rogauit ad preliū ꝓfecturos
vt parcerēt filio. Securus erat victorie qui
rogabat vt parcerēt:nec pietatis alienus q̄
perire debere etiā impiū filiū nō putabat.
Fleuit:⁊ magno luctu deplorauit exitū par
2. Reg. 18. ricide dicēs:Filiꝰ meꝰ abeſſalō:quis dabit
mihi mortē ꝓ te filiꝰ meꝰ abeſſalon? Vindi
candum putabat euȝ q̄ ꝓ paterne vindicta
pietatis occiderat. Qꝫ vero iniurie patiens
⁊ doloris:cedebat vt dixi filij ſui abeſſalon
furori:vallatꝰ dextera leuaqꝫ validis bella/
2. Reg. 16. toribꝰ. Maledicebat ei vir cui nomē ſemei
cruentū appellās:⁊ virū ſanguinis:dignoqꝫ
iudicio dñi deiectū eē de regno. Sȝ ne tali/
bus qdeȝ mouebaẜ ꝯuitijs:mouebanẜ aūt
comites eius. Deniqꝫ vnus ex ſocijs abyſai
nomen:viro minatus eſt:ꝙ iniurie ꝑciū ca/
put eius auferret:ẜ rex cōuerſus ad abyſai:
Quid mihi ait ⁊ tibi eſt fili ſaruie? Idō ma
ledicit mihi qm̄ dñs dixit illi vt maledicat.
Qꝫ moraliter docuit ꝙ iniuriaꝝ vel ꝑiculo/
rū nroꝝ tꝑa:tēptationū certamina ⁊ exami
na ꝓbationuȝ ſint:et ideo non ſine diuino
ea irrogari ſolere iudicio. Exercetur bonus
athleta cōuitijs:exerceẜ laboribꝰ ⁊ ꝑiculis:
vt dignꝰ ſit cui deferatur corona iuſticie:et
ideo ferēda patiēter ſunt q̄ putāẜ aduerſa.
Deniqꝫ ⁊ alibi te docet ſcriptura diuina di/
Job. 2. cēte iuſto:Si bona accepimꝰ de manu dñi:
que mala ſūt cur nō ſuſtineamꝰ? Et addidit
2. Reg. 16. ſanctꝰ ꝓpha dicēs:Ecce filiꝰ meꝰ q̄ exiuit de
vētre meo querit aīam meaȝ. Si aūt gemi/
neus maledicit mihi:dimitte illuȝ vt male/
dicat:qm̄ dixit illi dñs:vt videat hūilitatē
meā:et retribuat mihi dñs ꝓ maledicto h̄.
O altitudo prudētie:O inſigne patientie:
O deuorāde ꝯtumelie grāde inuentū. Mo/
ueris inqt abyſai:ꝙ mihi maledicat extra/
neꝰ:quē parricidio petit filiuſ? Dñs dixit ei
vt maledicat mihi. Sȝ nō ē maledicꝰ dñs:
nec delectaẜ ꝯtumelijs. Vide qꝫ ſingula di/
ligēter cuſtodiat. Non accuſat dñm q̄ſi au/
ctorem iniurie:ẜ magis laudat ꝙ patiaẜ nos
minora ꝑpeti vt maioꝝ veniā pctōꝝ adipi/
ſcamur. Ecce verboꝝ ꝯtumelia parricidij le
uauit erūnā:abſoluit ꝓcacē:cuiꝰ maledicta
plꝰ ꝓſint q̄ diuina remuneratiōe donātur.
Quis ſecū talē nō cōpēſet iniuriā:vt quem
hō leſit:cū deꝰ melioꝝ retributiōe ſoleẜ?

De pugna dauid ꝯtra ꝓgeniem
gigantum:⁊ quēadmoduȝ aquam
ſitiuerit ex lacu bethleem:quam tñ
non biberit:Ca. VII.

Lia qꝫ eiꝰ geſta ꝯſideremꝰ. Pugna/
a uit adūſus ꝓgeniē gigantū:qñ vnꝰ
ex illis aduerſantē in ꝑlio regē pene
ꝑcuſſerat:quos auſus tñ aduerſariꝰ excepte
ꝑcio mortis ſoluit. Hoc qꝫ percepto:gētes
victe feroces triūpho:iterū in valle titanū
bellū imane ſuſcepit:nō minꝰ adūſus hoſtē
qꝫ aduerſus naturā. Sitiēs eñ cū verſareẜ i
bello:qꝺ biberet ñ habebat:Quis mihi po 2. Reg. 23.
tū inqt dabit de lacu q̄ eſt in bethleē ad por
tas? Erat aūt inẜ lacū ⁊ ſanctū dauid inter/
fuſus hoſtis:⁊ media hoſtiliū ſepta caſtro/
rū. Preciderūt tres viri multitudinē aduer
ſarioꝝ:⁊ impleuerūt aquā de lacu q̄ erat in
bethleē:⁊ obtulerūt regi bibendā:ẜ rex no/
luit bibere ⁊ ꝓfudit illā dño. Dignū etenim
tāto munere fuit vt q̄ erat viuide ꝟtutis in/
ſigne:fieret pietatis ſacrificiū. Dixitqꝫ dignā
ꝓphetico ſpū ſniaȝ:Nō ꝯtingat mihi h̄ fa/
cere:ne ſāguinē viroꝝ q̄ abierūt ex animis
illoꝝ bibā. Vicit ꝗ naturā vt ſitiēs nō bibe
ret:⁊ exēplū de ſe ꝑbuit:q̄ oīs exercitꝰ tole/
rare ſitim diſceret. Exercuit etiaȝ ſubditos
ad ꝟtutis officiū:vt etiaȝ ꝑ ꝑicula regali ipe/
rio volūtarij milites obtēperarēt. Qꝫ autē
noluit bibē declarauit ꝓbādoꝝ militū ſe i/
peraſſe grā:nō ſitis victū neceſſitate:ꝓſpe/
xiſſe etiā ne cui regū bibēdi vſus alienis pe
riculis ꝗrereẜ. Poſtremo pie vulnꝰ ꝯſcie de/
ꝑcatū:eo ꝙ aq̄ tot viroꝝ q̄ſita ſāguie:ſuaui
tatē bibēdi hre nō poſſet:q̄ ꝓpoſite mortis
horrore ꝯſtaret. Qꝺ ſi altiꝰ velis ſpectare:⁊
itroſpicē myſteriū:ſitiebat dauid ñ aquā ꝺ
lacu q̄ ē i bethleē:ẜ oriūdū ex ꝟgie xp̄ȝ i ſpū
ꝓuidebat. Volebat ꝗ bibē nō aquā fluminꝭ:
ẜ potū grē ſpiritaliſ:h̄ ē:nō aq̄ꝝ ſitiebat ele
mētū:ẜ ſāguinē chriſti. Deniqꝫ nō bibit ob/
latā aquam:ẜ dño fudit:ſignificās ſitire ſe
xp̄i ſacrificiū:non nature fluētū:illꝺ ſacrificiū
i q̄ eēt remiſſio pctōꝝ:illū ſitire ſe fōtē ęt̄nū
nō q̄ ꝑiculis ꝗrereẜ alienis:ẜ ꝑicula aliena
depelleret. Tot igiẜ oꝑibꝰ tā mirandis vniꝰ
ſanguinē tectum non vidimꝰ. Merito vox
ſanguinis abel iuſti clamauit ad dñm:quia
nullis Cain impij bonis oꝑibus tegebaẜ:
qꝛ parricidalis erat:qꝛ nō ꝯfitebaẜ flagitiū:
ſed negabat. Dauid vero occiderat q̄dē vi/
rum minime reum:ſed occiderat nō ſtudio
crudelitatis impulſus:ſed vt obumbraret

pudorē:tegeret verecūdiā ꝯcupiſcētię. Nō
audeo dicere ꝙ vi criminis fuerit oppreſſus.
Neqȝ eñ oppreſſus eſt:qui ſciuit queadmo/
dum a ruina illa peccati ſe poſſet leuare. Di
co tamē ꝙ vi temptationis inflexus ſit. Di/
Pſ.25. xerat enim ſupra: Proba me dñe ⁊ tempta
me:vre renes meos et cor meum. Et alibi:
Pſ.29. Ego aūt dixi in mea abundantia nō moue/
Pſ.16. bor in ęternū. Et Igne me examinaſti:⁊ nō
eſt inuenta in me iniquitas. Voluit eñ euȝ
ſubiacere domin⁹ temptationi:ne ſupra ho
2.Cor.12. minē ſibi aliquid arrogaret: Nam virtus ī
infirmitate ꝯſūmatur. Neqȝ eñ cruento ſe/
cit affectu: nihil min⁹ ſancto ꝓphetę aſſcri/
bi poteſt:qui etiam vita decedens ſuprema
voce ꝯuenit ſalomonē filium vt inocentem
ſanguinē a ſe tolleret quem fuderat dux ei⁹
exercitus ioab:qñ abner cuȝ de ineunda ſo
cietate tractaret dux lȝ aduerſarij agminis
inſidijs appetit⁹ occubuit:quē fleuit:et poſt
luctuȝ eius ambulās: depoſitis infulis po/
teſtatꝭ exequiarū iuſta curauit. Quo facto
docuit etiā aduerſarijs fidem ꝓmiſſam eſſe
ſeruandā:honorandā quoqȝ ⁊ in hoſte vir/
tutem. Nōne tam miti ſuę hereditate pieta
tis: etiā hui⁹ nęuū deterſit erroris? Q̄ ꝑ/
clarum autē ꝙ tribus oblatis ſibi cōditioni
bus quā vellet eligeret:quando numerato
populo contraxit offenſam:cum ꝓpoſitum
eſſet: vtrum triennio famē ſuper terraȝ fieri
vellet:aut trib⁹ menſib⁹ fugere a facie inimi
corum ſuorū ꝑſequentiū ſe: aut triduo fieri
mortem in terra: elegit ꝙ domini ſe mallet
q̄ hominū cōmittere poteſtati: Dñs eñ ci/
2.Regꝭ.24. to miſerat⁹ ignoſceret. Itaqȝ ſic ait: Angu/
ſtię ſunt mihi valde in his trib⁹: ſed magis
incidam in manus dñi(qm̄ miſericordia do
mini magna eſt valde)q̄ in manu hominū
incidā. Hac humilitate: prudētia: māſuetu
dine:fecit(vt verbis ſcripturę vtar)habere
dñm ꝓprię cōmotionis pęnitentiā. Deniqȝ
Hiere.18. ſic ſcriptū eſt:qꝛ pęnitentiā habuit domin⁹
ſup maliciam. Q̄ vero illud etiā admirabi
le: ꝙ angelo feriēti plebē: ſe obtulit dicens:
2.Regꝭ.24. Grex iſte quid fecit? Fiat manus tua ī me:
⁊ in domū pr̄is mei. Quo facto ſtatim dig/
nus ſacrificio iudicatus ē: qui abſolutione
eſtimabaꝛ indign⁹. Nec mirū ſi tali ſua ob/
latione ꝓ populo:peccati ſui adeptus ē ve/
niam: cū moyſes offerēdo ſe dño ꝓ plebis
errore: etiā plebis peccata deleuerit. Texit
giꝛ peccata ſua an nō? Sed quis hoc neget
cū hic ipſe docuerit ꝓpheta ꝙ remittantur
iniq̄tates:tegantꝛ peccata:non imputentur
a dño? Peccatū remiſſum ſibi eē docuit: ſi/
cut ſcriptū eſt: Delictū meū agnoſco:⁊ iniu
ſticiam meā nō operui: Dixi:pronunciabo Pſ.31.
aduerſū me iniuſticiā meā dño: ⁊ tu remiſi/
ſti impietatē cordis mei. Si dixit:pronun/
ciabo:⁊ veniā meruit anq̄ ꝓnūciaret:quā/
to magis vbi de ſe ꝓnūciauit dicēs: Iniq̄/
tatē meā ego agnoſco: remiſſū eſt ei omne
pctm̄? Licet ſpecialiter de h̄ ⁊ nathan reſpō
derit: Et dñs traduxit pctm̄ tuuȝ. Ergo re/ 2.Regꝭ.12.
miſſionē meruit iniq̄tatis et texit charitate
atqȝ operuit peccata ſua:texit opib⁹ bonis.
Nec imputatū eſt ei pctm̄: qꝛ non fuit in eo
dol⁹ malicię ſ lapſus erroris. Deinde quia
nō fuit improbitatis ęſtus:ſ vmbra myſte/
rij. Et tñ ꝯfeſſus ē delictū ſuū:agnouit iniq̄
tatē:vidit lauacrū: ⁊ vidit ⁊ credidit. Dile/
xit multū vt nimia charitate tegere quēuis
poſſet errorem.

De titulo pſalmi q̄nquageſimi: ⁊ ꝺ numero q̄nquagenario. Quem/ admodū etiā pęnitentia ſit agēda: Et quō q̄s mundeꝛ ab iniquitate ⁊ iniuſticia: Ca. VIII.

ſ Ed iā ſe ipſe defendat: naȝ q̄nqua/
geſimū pſalmū ad eā ſcripſit hiſto/
riā. Et cū priorū geſtoꝝ ſuoꝝ hiſto/
riā ſubiecerit: vt ꝺ ꝓditione doech ſyri: cui⁹
ē titul⁹ ī pſalmo q̄nquageſimoꝑmo: ⁊ ziphe
orū: q̄ cōprehēdi titulo videꝛ pſalmi q̄nqua
geſimiq̄rti: Iſtā q̄ poſterior ē ꝑmiſit hiſto/
riam: cuȝ doech ante ꝑdiderit vel ziphei q̄
regnū dauid ꝓpha ſuſciperet. Quādoq̄dē
regē ſaul fugiēs: adhuc ꝑ diuſa ſecreta exul
errabat: berſabeę aūt iam cū regnaret acce/
pit. Cur ſ̄m geſtoꝝ ordinē pſalmoꝝ q̄ or/
do nō quadrat? Quia non tā ordinē ordini
q̄ myſteriū geſtis voluit ꝯuenire: ideoqȝ nu
merū remiſſionis aptare huic voluit hiſto/
rię. Quinq̄geſim⁹ eñ numer⁹ remiſſiōis eſt
numer⁹: ſic in euāgelio dñs ipē nos docuit
dicēſ: Duo debitores erāt cuidā fęneratori: Luc.7.
vn⁹ debebat denarios quingentos: alius
quinquaginta. Non habētibus illis vnde
redderent: donauit vtriſqȝ. Quis ergo euȝ
plus diligit? Et in lege habes: quia iubilę⁹
dicitur numerus quinquaginta annorū re/
curſus: celebrabilis admodum: quo debita
vacuanꝛ: confirmanꝛ hebręorū libertates:
poſſeſſionum refuſiones. Hunc numerū le/

ti celebram⁹ poſt domini paſſioneȝ: remiſſo
culpę toti⁹ debito: chirographoqȝ vacuato:
ab omni nexu liberi: ⁊ ſuſcipimus aduenie/
tem in nos gratiam ſpiritusſancti: die pen/
tecoſtes vacante ieiunio: laus dicitur deo:
alleluia cantaꝛ. Deniqȝ ⁊ puellę pater illius
quę per vim cōcubitus nulli deſponſata ꝑ/
tulerit: q̄nquaginta didrachmata argētea
accipiet: ipſa autem in cōiugio ꝑmanebit.
Hoc etiam numero vitia vertūtur in grati/
am. Magnus igitur pſalm⁹ quo docemur
quemadmodū agēda pęnitentia ſit. Mi
ſerere inquit mei domine ſ̄m magnaȝ miſe/
ricordiam tuam. Et ſ̄m multitudinē miſera
tionum tuarum dele iniquitatem meā. In
multum laua me ab iniuſticia mea: ⁊ a deli/
cto meo munda me. Quoniaȝ iniquitatem
meam ego agnoſco: ⁊ delictum meum con/
tra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui et malū
coram te feci: vt iuſtificeris in ſermonibus
tuis et vincas cum iudicaris. Ecce eñ in
iniquitatibus conceptus ſum: et in delictis
peperit me mater mea. Quis noſtrū etiā
ſi confiteaꝛ delictum ſuum: non ꝑſtringēdū
potius q̄ repetendum putet qui ſecūdo re/
petat aut tertio? Vide quot verſib⁹ ꝓphe/
ta peccatū ſuū reſonet: q̄ nullus verſus ſi/
ne confeſſione delicti ſit. Cōgeſſit omnia ſi/
mul: iniquitates ſuas ⁊ iniuſticiam ꝑſonā/
do: iūgens delicta peccatꝭ: atqȝ ea ſępe repe
tendo: merito magnā miſcōiaȝ poſcit. Nec
ſolū magnā miſcōiaȝ: ſed etiā multitudinē
miſerationū. Qđ ergo peccatū talis nō di/
luat deploratio? Quā culpaȝ ꝑ̄catio huiuſ/
modi non emūdet? Ille ꝓ vno peccato mi/
ſerationuȝ multitudinē deprecatur: nos ꝑ
pluribus peccatis vix ſemel ei⁹ miſericordiā
Pſ.135. credimus obſecrandā. Deinde legimus: qꝛ
in virtute ſua magna ⁊ brachio ſuo excelſo
populū ſuū de terra ęgypti liberauit: quā/
do traduxit eum per mare rubrum: in quo
fuit figura baptiſmatis. Si ergo virt⁹ mag/
na in figura fuit ſacramentoꝝ: quāto magꝭ
in veritate eorum magna miſericordia eſt?
Recte quoqȝ illic poſcitur miſerationū mul
titudo: vbi multitudo peccātiū eſt. In mul
tum laua me ab iniuſticia mea: et a delicto
meo mnuda me. Non tam ſępius q̄ pleni⁹
lauari petit: vt ꝯceptam ſordem poſſit elu/
ere. Nouerat ſ̄m legem plura quidem mun
dandi eſſe ſubſidia: ſed nullum plenuȝ atqȝ
perfectum. Ad illud ergo perfectuȝ tota in/
tentione feſtinat quo iuſticia omnis imple/
tur: quod eſt baptiſmatis ſacramētū: ſicut
ipſe docet dominus ieſus. Naȝ cū veniſſet
ad iohānē ait baptiſta: Ego a te debeo ba/ Matth.3.
ptizari ⁊ tu venis ad me? Reſpondit domi/
nus: Sine modo: ſic eñ decet nos implere
omnē iuſticiam. Sed poſtea quādo bapti/
zatus eſt chriſtus: ⁊ ſpiritusſanct⁹ ſuper eū
tāq̄ columba deſcendit: ⁊ pater filiū ſigna/
uit e cęlo: iuſticia oīs impleta eſt. Ideo ꝓ
pheta dič: In multuȝ laua me ab iniuſticia
mea. Grandis enim ſqualor et macula: non
exiguo: ſed multo auferꝛ lauacro. Qđ ſi q̄s
aliter accipere vult: poteſt ita ſuuȝ formare
intellectū. Mundat ergo ſermo diuin⁹: mū
dat noſtra cōfeſſio. Ille dum audiꝛ: iſta dū
ꝓmitur. Mundat bona cogitatio: mūdat
honeſta operatio: bonę quoqȝ vſus conuer
ſationis. His mundatus vnuſquiſqȝ facili⁹
haurit: ⁊ tanq̄ in ſe rapit ſplēdorem gratię
ſpiritalis. Deniqȝ nō vna infuſione velleris
ſtatim ꝑ̄cioſus ſucus irradiat: ſ primū ſuco
ignobili vell⁹ inficiꝛ: deinde alijs atqȝ alijs
ſucis naturalis ei⁹ ſpecies frequenter elui/
tur: ⁊ diuerſo ſępi⁹ colore mutaꝛ: ac ſic poſt/
ea velut plenioris lauacri adhibeꝛ infectio:
vt purpurę verior atqȝ ꝑfectior fulgor irruti
let. Sicut igitur muricū pluriū in purpurę
infectione: ita in lauacro regenerationis mi/
ſerationū eſt multitudo cęleſtium vt iniq̄/
tas deleatur. Itaqȝ qui in multū lauatur:
ab iniuſticia mundatur ⁊ a delicto: ⁊ peccā/
di quandā inolitam ſtudijs ac moribus de/
ponit habitudinē ⁊ obliuiſcitur qualitatē.
Et bene lauatur ab iniuſticia vel iniquitate
q̄ maior eſt: mūdaꝛ a delicto qđ minus eſt:
Ideoqȝ addidit.

Quis dicaꝛ agnoſcere ſuaȝ iniq̄/ tatem. Et ꝙ ꝯtra ſapientem ſemper ſit delictum: Ca. IX.

q Voniā iniquitatē meā ego agno/
ſco: ⁊ delictum meuȝ contra me eſt
ſemper. Non mediocre eſt vt agno/
ſcat vnuſquiſqȝ peccatū ſuum. Ideoqȝ ⁊ ſu/
pra ait: Lapſus quis intelliget? Id ē: quis
eſt tantus vt intelligat? Quomodo illud:
Quis habitabit ī tabernaculo tuo: aut q̄s Pſ.14.
aſcendit in mōtem domini? Non vtiqȝ nul/
lus: ſed rar⁹. Qui eñ poteſt agnoſcere: pōt
declinare: poteſt quid ſequaꝛ eligere. Ple/
riqȝ in ſuis lapſibus gloriātur: et putant ea
laudi eſſe q̄ criminis ſunt. Si alienum coin/

quinauit thoꝛū: ⁊ pudicę fęminę expugna-
uit affectum: ſi viduę ꝓpoſitū aliqua frau-
de mutauit. Alius nece hominis: latrocinij
inſidijs et rapto viuere: putat eſſe virtutis.
Nōnulli circūuenire ac fallere: arbitrāť eſſe
ſapiētię. Ex his nullus poteſt dicere: Quo-
niam iniquitatē meā ego agnoſco: Sed ille
qui poteſt dolere qḋ fecerit: cōdemnare qḋ
deliquerit: quē ſua vitia cōpungūt. Unde
Pſ. 4. ⁊ ꝓpheta ait: Quę dicitis ī cordibꝰ veſtris:
⁊ in cubilibus veſtris cōpungimini. Pleri-
q; cecoꝝ cum ceciderint ſe iactare cōſuerūt:
⁊ quos caſus non lęſerit: iactando ſe debili-
tant ⁊ frangunt. Alij (qualis gręcoꝝ equo-
rum ferť natura) cū vel in certamine curu-
li eliſi fuerint vel foꝛtuito ceciderint: neq̄q̄
ſe mouere ꝯſuerunt: ⁊ quandā tenent quie-
tis ⁊ patiētię diſciplinam. His ſi caſus non
nocuit quies ꝓdeſt: certe non acerbatur of-
fenſio. Nonne mutis animalibꝰ deterioꝛes
eſtimandi: qui ſe in flagitijs ſuis iactant et
putant inſigne eſſe virtutis vbi lapſus ē cri-
minis? Ideo quaſi muto dicitur iumento:
Peccaſti q̄ſce. Unde pulchꝛe addidit: Et
delictum meū contra me eſt ſemꝑ. Inſipi-
ens eñ delectatur erroꝛibꝰ ſuis: ⁊ nouis ve-
tera obumbꝛando peccatis ſe exiſtimat ad-
iuuari: ideoq; exultat in crimine. Atvero ſa
piens aduerſū ſe iudicat eſſe delictū ſuū et
tanq̄ hoſtiles acies ita lapſus culparū ſua-
rum aduerſantiū modo ſibi arbitratur obſi
ſtere. Quicq̄d perſonuerit: quicquid incre-
puerit: culpa ei ꝓpꝛia ſemꝑ occurrit: quic-
q̄d fuerit dictum aut lectum: in ſe dictū pu
tat: q̄cq̄d intenderit: ſe nutu: ſe oculis ſigna
ri putat. Si epuleť: ſi cogitet: ſi oꝛet ac de-
pꝛeceť: ante oculos eius ſemꝑ eſt erroꝛ pꝛo-
pꝛius: ⁊ momētis omnibus culpa pulſat cō
ſcientiā: nec quieſcere nec obliuiſci ſinit: ve-
lut grauis cēſoꝛ exagitat ſe terroꝛe ꝑpetuo.
Oīa igitur aduerſa habet qui ipſe ſibi di-
ſpicet: ipſe ſui accuſatoꝛ: ipſe ſui teſtis ē: nec
inuenit quo fugiat: quippe ſe purget et ſti-
mulat. Sꝫ hoc bonę mentis ē: vulnꝰ ſenti-
re peccati. Nam qui expertes doloꝛis ſunt:
nō ſentiunt vulneris acerbitatē: quod ē im-
medicabilis ęgritudinis. Qui autē aliquo
doloꝛe punguntť: ſicut doloꝛis ſenſu non ca
rent: ita etiam non carent ſanitatis ꝑfectu.
Ubi eñ doloꝛis ſenſus: ibi etiā ſenſus ē vi-
tę: ſentire eñ vitalis vigoꝛis ac muneris ē.
Unde ⁊ ille qui erroꝛem ſuum nō agnoſcit:
inſanit: furit: deſipit: qui aūt agnoſcit: vti-
q; reſipiſcit: non reſpuit remedia ſanitatis:
ſed ipſe reſtringit: pęnitet eum culpę: ꝺ ipſa
ſemꝑ cogitat ⁊ cogitando ſe ipſe ꝯdemnat.
Juſtus enim in ꝑmoꝛdio ſermonis accuſa- Prouer. 18.
toꝛ eſt ſui. Qui ſe accuſat iuſtus eſt: ſobꝛius
eſt: ſanus ē. Juſtus fauere ſibi neſcit: rigo-
rem iudicij etiā circa ſe non nouit inflecte-
re: recoꝛdationē lapſus ꝓpꝛij perhoꝛreſcit:
⁊ cōmiſſum erubeſcit erroꝛem: omnē eiꝰ me-
moꝛiā pauet: metuit: refoꝛmidat: grauē ſi-
bi ſe iudicat: ſeipſū arbitrū refugit: nec ſeſe
ſibi audet cōmittere: ꝙ nullū putat ſibi eſſe
grauioꝛem: q̄ eum quem latere non poſſit:
fallere non queat: fugere ac vitare nō repe-
riat: niſi vt ſe ſibi abneget: ⁊ domini crucem
tollat. Magna vis obnoxię ꝯſcię. Magna
ſupplicia timebant adam ⁊ eua: ⁊ cū domini
vocem in paradiſo ambulantis audirēt cu-
piebant ſe abſcōdere: quos nemo q̄rebat.
Cain quoq; metuebat ne oīs eum q̄cūq;
īueniret occideret. Ita in ſe ipſe ferebat ſen
tētiā ꝙ dignus eſſet cui nullus ignoſceret.
Unde bene ait: Et delictum meū cōtra me
eſt ſemꝑ: hoc eſt ſine interuallo aliquo recoꝛ
datio ⁊ ſpecies ipſa mei me erroꝛis impug-
nāt. Conſidera quomodo nos cōfundat cū
aliquid deliquimꝰ: quomodo incurſet ocu-
los: quomodo ī memoꝛiā ſemper recurrat.
Quem cōmiſſi pudet: neſcit poſtea aliquid
tale committere: vnde ſimiliter erubeſcat.
Pręcedit autē iniquitas: peccatū ſequitur.
Radix eſt iniquitas: fructus aūt radicis eſt
culpa. Unde videtur iniquitas ad mentis
impꝛobitatē referri: peccatū ad ꝑlapſionē
coꝛpoꝛis. Grauioꝛ iniq̄tas tāq̄ materia pec
catoꝝ: leuiꝰ peccatū. Deniq; iniq̄tas ꝑ la-
uacꝝ remittiť: peccatū tegiť bonis factis: ⁊
tāq̄ malijs operibꝰ obumbꝛať. Unde bene
ſupꝛa hic ipſe ait: Beati quoꝛū remiſſę ſunt Pſ. 31.
iniq̄tates: ⁊ quoꝝ tecta ſunt peccata. Cha-
ritas eñ abſcōdit erroꝛē et operit multitu-
dinem pctōꝝ. Multa q̄ charitas remittit
etiā ipſa peccata: ſicut ſcriptū ē de ipſa mu-
liere q̄ ſuꝑ dñm fudit vnguētū: Remiſſa ſūt Luc. 7.
pctā eiꝰ mlťa: qm̄ dilexit multū. Sūt etiā q̄
accipiūt pꝛioꝛē ꝟſiculū de lauacro eē: ſcḋm
de pnīa. Qua gr̄a etiā petrꝰ q̄ añ fuerat ba-
ptizatus: iterrogatꝰ poſtq̄ viſus ē dñm ne-
gaſſe: Symō iohis dilig' me: dicit ei: vtiq;. Joh. 21.
Tu ſcis dñe qꝛ diligo te. Et iteꝝ īterrogatꝰ:
Symon iohānis diligis me: Et iterū r̄ndit:

Tu ſcis quia amo te: ⁊ tertio iterrogatꝰ ſy-
mon iohis amas me: ⁊ cōtriſtatus eſt: quia
dixit ei tertio: amas me: ⁊ dicit ei: Domine
oīa tu ſcis: tu noſti quia amo te. Et dictū
ē ei trina vice: Paſce oues meas: ſeq̄re me:
quaſi qui peccatū ſuū nimia charitate texiſ
ſet. Nec ocioſe poſt ꝯfeſſionē nimię charita
tis iubeť plebem regere q̄ etiam turbatꝰ nō
amiſerat quēadmodum ipſe ſe regeret. Hęc
ꝓpter gr̄am diximus charitatis: eo ꝙ pctm̄
tegat. Deniq; nōnulli ideo trinā interroga
tionē dilectionis factā eē dixerūt: qꝛ trina
fuerat negatio: vt trinę lapſum negatiōis:
ꝯfeſſio charitatis totiens repetita deleret.
Sequitur.

Qḋ dauid q̄uis rex eſſet et ſolutꝰ legibus hūanis: voluerit tñ ſubditus eſſe deo cui ſoli peccauerat. Et quō dicať iuſtificari dñs: Ca. x.

Ibi ſoli peccaui. Rex vtiq; erat nul
t lis ipe legibus tenebať: quia liberi
ſunt reges a vinculis delictoꝝ. Ne-
q; eñ vllis ad pęnam vocanť legibꝰ tuti im
perij poteſtate. Homini ergo non peccauit:
cui nō tenebať obnoxius. Sed q̄uis tutus
imperio: deuotione tamen ac fide erat deo
ſubditus: ⁊ legi ſuę ſubiectū ſe eſſe cogno-
ſcens: peccatū ſuum negare nō poterat: ſed
quaſi reus cū amaritudine fatebať qui ſci-
ret maioꝛibus vinculis ſe teneri: qꝛ maioꝛa
deberet: qm̄ plus ab eo exigitur cui plus cō
miſſum ē. Poſſumꝰ etiā ⁊ ita accipe. Quis
me dijudicat: cum omnes ſub peccato ſint?
Joh. 8. Deniq; dominus ꝺ illa adultera: Qui ſine
peccato inquit ē: pꝛioꝛ lapidet eam: ⁊ nemo
lapidauit. Hoc igitur ait ꝓpheta: Tibi ſoli
peccaui qui ſolus ſine peccato es. Qui aūt
peccato obnoxius eſt: quaſi peccatoꝛem nō
poteſt iudicare. Inexcuſabilis eſt eñ oīs
homo: qui in alio ea quę agit ipſe condem-
nat. In quo eñ alium iudicat: ſemetipſum
adiudicat. Tibi inquit peccaui ⁊ malum co
ram te feci: vt iuſtificer' ī ſermonibus tuis
⁊ vincas cum iudicaris. Tibi peccaui: q̄ me
ad virtutis ſtudia pꝛouocaſti: qui me erudi-
ſti in lege tua. Tibi ſoli peccaui: quem ſolū
abſcondita cogitationum ⁊ mentis occulta
non fallunť. Et malū coꝛā te feci: quem ſo
lū ſanctificatio decet. Hominis teſtimoniū
declinamus: ſed in conſpectu tuo ea q̄ ſunt
indigna cōmittimꝰ. Iniuria eſt homini ſpe
ctare flagicia: deum arbitrū omniū eſſe ſci-
mus: ⁊ eo ipſo teſte peccamus: ⁊ tamē ī his
iuſtificatur dominꝰ deus noſter: quia iniu-
ſticia noſtra dei iuſticiā cōmendat: ⁊ mēda-
cium noſtrum cōcelebꝛat veritatē dei. Sit Ro. 3.
eñ deus verax: omnis autē homo mēdax:
Ut iuſtificeris ī ſermonibus tuis. Sermo-
nes dei pleni veritatis ſūt atq; iuſticię: ideo
q; vera ſunt q̄cunq; locutus eſt dominus ꝺ
fragilitate humana: quia inclinatū eſt coꝛ
eoꝛum ad nequiciā: ꝓpendit ad fraudem: ⁊
quia definiuit eo ꝙ nō ſit homo qui nō pec 3. Reg. 8.
cet. Omnes eñ declinauerunt ⁊ inutiles fa Pſ. 13.
cti ſunt: ideo vincit dum iudicať: quoniam
ꝑlapſione vniuerſoꝛum ꝓbauit quęcunq;
de noſtra iudicauit fallacia. Ergo ſi dixeri-
mus: quia iniquitatē fecimꝰ: iuſtificamus
deum in ſermonibus ſuis. Si autē dixeri-
mus: quia non peccauimꝰ: mendacem faci-
mus deum: ſed impoſſibile eſt mentiri eū.
Nos igiť oēs ſub peccato eē manifeſtū eſt.
Utꝝ igiť crimē vt hō peccatoꝛē ſe neget?
Quoniā q̄tum in ipſo ē ſūmi dei videť ar-
guere ac refutare mendacium: qui tam mo
deratus ⁊ patiens eſt vt vincat cum iudica
tur. Veniēs eñ ad iudicium deꝰ dicit: Po- Micħee. 6.
lus meus quid feci tibi: aut quid cōtriſtaui
te: aut q̄d moleſtus fui tibi? Quia eduxi te
de terra ęgypti: et de domo ſeruitutis libe-
raui te: ⁊ miſi añ faciem tuā moyſen: aarō ⁊
mariā. Plebs mea in mēte habeto quid co
gitauerit ꝺ te balac. Singula in conſpectu
tuo locat beneficia ſua: vt tanq̄ ꝺ his iudi-
ces quę ſeruare debueras: quo magis reus
fias qui diuinis non potueris ſtare benefi-
cijs. Quid feci inquit tibi? Tāq̄ reum ſe cō
ſtituit: et te iudicem. Aut quid contriſtaui
te? Offenſi vultus non abnuit crimen: ſi tu
deo es cōtriſtatus auctoꝛe. Aut quid mole-
ſtus tibi fui? Interpellatiōis iniuriā ꝯfiteť.
Si moleſtioꝛ eſtimatus eſt: addit beneficia
quoꝝ gr̄ā nō erubuit: q̄ exiſtimabať ingra
tus. In hac quoq; cauſa cōſidera quō dñs
ſe ipſi dauid iudicādū pꝛębuit vt vinceret.
Dicit eñ nathan: Hęc dicit dominꝰ deꝰ iſrl':
Ego vnxi te in regē ſuꝑ iſrael: et ego libera- 2. Reg. 12.
ui te de manu ſaul: ⁊ dedi tibi omnia q̄ erāt
domini tui: ⁊ vxoꝛes illius in ſinum tuū de-
di: ⁊ dedi tibi domum ipſiꝰ iſrael: et ſi pauca
ſūt adijciam tibi. Et quare ꝓ nihilo duxiſti
dñm vt faceres neq̄ť in ꝯſpectu eiꝰ? Hoꝝ cō
memoꝛatiōe ꝯuētꝰ: cū vidēt iferioꝛē ſe eē cū
iudicat: ait: Peccaui dño. Ita iuſtificauit

dominũ: ꝗ peccatũ ſuum negare auſus nõ
eſt. Poſſumꝰ ⁊ ita accipe: Juſtificat dñm ꝗ
peccatũ fatet. Deniqꝫ in euangelio habes:
Luc.7. Quia publicani iuſtificauerunt deũ bapti/
zati baptiſmo iohis. Baptiſta autẽ iohes
baptiſmũ fec pęnitẽtię. Qui aũt agit pęni/
tentiam delicta non abnuit. Ergo quia da/
uid ſemper habebat delictum ſuum contra
ſe: vtiqꝫ non negabat quod et erubeſce/
bat: non negabat quod et agnoſcebat. Nõ
negando autem vtiqꝫ commiſſi pęnitenti/
am gerebat erroris: atqꝫ ita confitendo de/
lictũ iuſtificabat dñm ⁊ ipſe iuſtificabatur a
dño. Juſtificat eñ dominꝰ dum eius prędi
catur iuſticia: ⁊ ab eo venia poſtulatur. Si/
mul ⁊ ipſe iuſtificat ꝯfitentem ⁊ iuſtificat in
Eſa.43. ſermonibus ſuis: ſicut ſcriptũ eſt: Dic iniq/
tates tuas vt iuſtificeris. Sequitur.

An mortalis originis inqnamẽtum in quo ꝯcipimur parentum ſit an prolis: Et ꝙ prius incipiat ĩ homine macula ꝙ̃ vita: Ca.XI.

Ps.50. Ecce eñ in iniqtatibus conceptꝰ ſũ:
⁊ in delictꝭ peperit me mater mea.
Quis tanto affectu agit pęnitenti/
am? Humi ſtratꝰ iacuit fuſus ĩ lachrymas:
cibum non guſtauit: lauachro ſe abdicauit.
Quid iam reliq dicã ꝙ abſtinuerat ornatu
⁊ comitatu regio? Adiũxit ꝯfeſſionem iniq/
tatis ſuę: et in ꝑpetua ſęcula toto canẽdam
orbe trãſmiſit. Ecce inquit in iniqtatibꝰ cõ/
ceptus ſum: ⁊ in delictis peperit me mater
mea. Auerte faciem tuã a peccatis meis: et
omnes iniquitates meas dele. Ne ꝓijcias
me a facie tua: ⁊ ſpiritũſanctũ tuum ne au/
feras a me. Libera me de ſanguinibꝰ deus
deꝰ ſalutis meę. Anteꝗ̃ naſcimur macula/
mur ꝯtagio: anteꝗ̃ vſurã lucis: originis ipſi
us excipimus iniuriã: in iniquitate concipi
mur. Nõ expreſſit vtrũ parentũ an noſtris:
Et ĩ delictis generat vnũquẽqꝫ mater ſua.
Nec hic declarauit vtrũ in delictis ſuis ma/
ter pariat: an iam ſint aliqua delicta naſcẽ/
tis. Sed vide ne vtrũqꝫ intelligendum ſit.
Nec conceptus iniquitatis exors eſt: qm̃ et
parentes nõ carent lapſu. Etſi nec vniꝰ diei
infans ſine peccato: multo magꝭ illi mater/
ni ꝯceptus dies nõ ſine peccato ſunt. Con/
cipimur ergo in peccato parentuꝫ ⁊ in deli/
ctis eoꝝ naſcimur. Sed ⁊ ipſe partus habet
contagia ſua. Nec vnuꝫ tantũmodo habet
ipſa natura ꝯtagium. Bonum qdem coniu
gium ſancta copula: Sꝫ tamen qui habent 1.Cor.7.
vxores ita ſint ac ſi non habẽtes. Ipſe tho/
rus incoinquinatus: ⁊ nemo alterum frau/
dare debet: niſi forte ad tẽpus vt vacẽt ora/
tioni: tamen ſm apoſtolũ: non vacat orati/
oni qui eo tempore: quo vſum corporę il/
lius ꝯuẽtionis exercet: ⁊ mulieris mẽſtrua/
tę coinqnatus eſt pannus: nec põt illis die/
bus purgationis ſuę offerre ſacrificium: Et
mulierꝭ quę generauerit: dies partus ⁊ plę/
riqꝫ alij a ſacrificio feriati ſunt donec legiti/
mo ritu ſcta mũdet. Ideo in quo voluit do/
minus nulla hmõi originis eſſe ꝯtagia: di/
cit illi dominꝰ: Priuſꝗ̃ te formarẽ in vtero Hiere.1.
matris tuę noui te: ⁊ priuſꝗ̃ exires d' vulua
ſanctificaui te: ⁊ ꝓphetam in gentibꝰ poſui
te. Quis tãtus cui tam magna delata ſũt?
Nunqd hieremias? Sed non ille vtiqꝫ ĩ gẽ/
tibus ꝓpheta ꝓpoſitus: ſed in iudęa tunc
tẽporis: nunc autẽ etiam in nationibꝰ quę ĩ
ieſum dominũ crediderũt. Vide tamen ne
illi dicatur: qui anteꝗ̃ naſceret ex virgine:
iã dudũ erat ⁊ erat ſemꝑ: ⁊ opabat in vtero
marię conſtitutus: ⁊ ita ſanctus erat vt ſan
ctificaret ꝓphetas ſuos: in quo ſolo ⁊ con/
ceptꝰ virginalis et partus ſine vllo fuit mor
talis originis inquinamẽto. Dignum eteni
fuit vt qui nõ erat habiturus corporę pec/
catum ꝓlapſionis: nullum ſentiret genera/
tionis naturale ꝯtagium. Merito ergo da/
uid flebiliter in ſe deplorauit ipſa inqnamẽ
ta naturę: ꝙ prius incipet in homine macu/
la ꝙ̃ vita.

Qd cõfitenti peccata ſua ſubito ſplendor veritatis effulgeat ⁊ ipſe veritatẽ agnoſcat. Et qd ſit mũdari hyſopo atqꝫ lauari: Ca.XII

Dum hęc dic et pctõꝝ ſpecialiũ atqꝫ
cõmuniũ colluuiẽ cõfitet: ſubito ei
ſplẽdor veritatis ⁊ cãdor ſpiritalis effulſit.
Supgreſſus eñ vmbram ſpũ ꝓphetico ipa
vidit myſterioꝝ ſacramenta cęleſtiũ: quoꝝ
typum moyſes ꝑfigurauit ĩ lege. Vulnera/
tus igitur charitatis vulnere: ⁊ indagandę
captus veritatis cupiditate: in ſupiora ſuę
mentis extendit intuitũ: ⁊ in futura ꝓſpici/
ens theſauros ſapiẽtię et ſciẽtię vidit ĩ chri/
ſto: ꝑuidit baptiſmatis ſacramẽtũ: ⁊ mira/
tus grãm: exclamauit ſubito dicẽs: Ecce
eñ veritatẽ dilexiſti: incerta ⁊ occulta ſapi/
entię tuę manifeſtaſti mihi. Non incerta
myſteria: qꝛ certa ſũt: nec incerta ſecreta: qꝛ

arcana ſapię: ſ; non manifeſta. Hoc eñ ſig/
Eſa.64. 1.Cor.2. nificat: qꝛ nullis eẽnt manifeſta. Qd enim
oculꝰ non vidit: nec auris audiuit: nec in cor
hoĩs aſcẽdit: h' ꝑparauit deꝰ diligẽtibus ſe.
Vidẽs igit ea dicit: Ecce iã nõ ĩ vmbra: nec
ĩ figura: nec ĩ typo: ſed in veritate lux apta
reſplẽdet. Ecce nunc veritatẽ aſpicio: ſplen/
dorem veritatꝭ agnoſco: nũc te maiori dñe
deꝰ noſter veneror affectu. Ecce eñ ỽitateꝫ
dilexiſti: nõ p ſpeculũ: nõ in ęnigmate: ſ; fa/
cie ad faciẽ te mihi xp̃e demõſtraſti: ĩ tuis te
ĩuenio ſacramẽtꝭ. Hęc ſũt tuę vera ſacramẽ/
ta ſapię: qbꝰ mẽtis occulta mũdãt. Itaqꝫ iã
lętꝰ atqꝫ ſecurꝰ ꝙ vibraſſet ei ſapię plenitu/
do dicit ad dñm: Aſperges me hyſopo ⁊
mũdabor: lauabis me ⁊ ſuꝑ niuem dealba/
bor. Bene ⁊ veteris teſtamẽti ſacramenta
nõ euacuat: ⁊ euãgelica docet myſteria ꝑfe/
rẽda. Hyſopo mũdari ſm legẽ poſtulat: La
uari ſm euangeliũ ꝯcupiſcit: ⁊ ſupra niuẽ ſe
exiſtimat ſi lotꝰ fuerit dealbãdũ. Per hyſo/
pi faſciculũ aſpergebat agni ſãguine ꝗ mũ/
dari volebat typico baptiſmate. Lauatur
aũt ꝗ diluit ęterni fontꝭ irriguo: ⁊ ſupra ni/
uem dealbat cui culpa dimittit. Deniqꝫ de
ipſa aĩa dicit: Quę ẽ h' ꝗ aſcendit dealbata
añꝗ̃ baptizaret? ipa ẽ ꝗ dicebat: Nigra ſũ
⁊ decora filię hieruſalẽ. Erat eñ nigra: tene
broſo pctõꝝ horrore deformis: ſed poſtea ꝗ̃
abluta p baptiſmũ: remiſſionẽ meruit deli/
ctoꝝ: dealbata aſcẽdit ad chriſtũ. Inde ⁊ p
Eſa.1. eſaiã dñs locutꝰ ẽ dicẽs: Si fuerint peccata
veſtra ſicut fęniciũ: vt niuẽ dealbabo: id eſt
ſi cruẽta: ſi tetra: mũdabo. Hęc ẽ nix itelligi
Matth.17. bilis: d' qua ait: ꝙ dñi ieſu in euãgelio reful/
ſerint veſtimẽta ſicut nix: eo ꝙ pctm̃ nõ cog/
nouerit caro eiꝰ: qñ ſe induit veniẽs in hũc
mũdũ: ab omĩ fuerat mũda delicto. Quid
miraris ſi vidit baptiſmatꝭ ſacra: cũ ſupra
Ps.22. dixerit vbi deſcripſit paſſionẽ dñi: Dñs pa
ſcit me ⁊ nihil mihi deerit: in loco paſcuę ibi
me collocauit: ſuꝑ aquã refectiõis educauit
Ps.28. me. Et alibi: Vox dñi ſuꝑ aq̃s deꝰ maieſta/
tis intonuit. Et de ipſo ſacramẽto pleniꝰ di
Ps.22. xit: Paraſti in ꝯſpectu meo mẽſam: impin
guaſti in oleo caput meũ: ⁊ poculũ tuum in/
ebriãs ꝙ̃ ꝑclarum eſt.

Quod dicant exultari oſſa hũiliata propter pctõꝝ remiſſionẽ. Et quod rogãdus ſit deꝰ vt nos qdẽ reſpiciat: faciẽ aũt ſuã a peccatis noſtris auertat ea delẽdo: Ca.XIII.

Merito g' iſte ꝙ exultãſ ait: Auditui
meo dabis gaudiũ ⁊ lęticiã: ⁊ exul
tabũt oſſa hũiliata. Probaſti dñe
hũc: qꝛ nũꝗ̃ ỽba tua ꝑtereũt. Probaſti illd
euãgelicũ qd dixiſti: Multi ꝓphetę et iuſti Matth.13.
voluerũt videre ꝗ vos videtꝭ: ⁊ audire quę
vos auditis. Ecce dauid ſolo lętat auditu:
qꝛ futura eſſet pctõꝝ remiſſio ⁊ ꝓphetat: qꝛ
exultabũt oſſa hũiliata. Sicut oĩa iuſti oſſa
dicẽt: Dñe quis ſilis tibi: ſic exultabũt oſſa
hũiliata: Hũiliãtes ſcꝫ aĩaꝫ ſuã iuſti dicun/
tur: g' oſſa ỽtutꝭ dicũt oſſa velut qdã animi
motꝰ vel aię: ꝗ motꝰ hũiliant peccatis: ſ; ex
ultãt grę celeſtis munere. Dicunt ⁊ oſſa ipſi Ps.138.
eccliaꝝ. Vñ habes dictũ ĩ pſalmo: Non eſt
abſcõditũ os meũ ꝗ feciſti ĩ abſcõdito. Os
ſuũ ecclię dixit: ⁊ plebis deuotę ꝯuentꝰ ſa/
cros: qm̃ ſumꝰ membra corꝑis xp̃i de carne
ipſiꝰ ⁊ d' oſſibꝰ eiꝰ. Hoc igit dicit: quia eccle/
ſia dñi oĩa opa diuina cognoſcet: ⁊ fidem re
ſurrectiõis accipiet. Seqt. Auerte faciẽ
tuã a peccatꝭ meis: ⁊ oẽs iniquitates meas
dele. Viſitata ẽ depcatio: vt eos qs leſimꝰ
obliuiſci offẽſiõis ꝓpe poſtulemꝰ. Moralit
g' deũ rogat ꝓpha vt aũtat faciẽ ſuã a pec/
catis eius: ⁊ tanꝗ̃ obliuia pctõꝝ eius aſſu/
mat. Sꝫ qꝛ oĩa ſpectat ⁊ nihil eũ ꝑterit: ob/
liuiſci non põt: ſicut nos qs breui iteruallo
tpis eoꝝ ꝗ cognouerimꝰ memoria ſubterfu
git. Ideo bñ ait vt faciẽ ſuã auertat: nõ ab
ipſo: ne deficiat deſtitutꝰ: ſed a peccatꝭ vt vi
res nõ poſſint hr̃e peccata ipſiꝰ. Quos eñ
aſpicit dñs illuminat: ⁊ in vultu dñi pietas
atqꝫ indulgẽtia ẽ. Ideoqꝫ h' ipſe ait: De vul Ps.16.
tu tuo iudicium meuꝫ ꝓdeat. De vultu eñ
dñi venia: nõ pęna ꝓcedit. Rogãdꝰ ẽ g' vt
nos aſpiciat: auertat aũt faciẽ ſuã a peccatꝭ
nr̃is vt deleat ea. Quę eñ nõ aſpicit delet:
⁊ ꝗ deleuerit ea a memoria ſepeliet: ſic ipſe
dñs ait: Ego ſũ ego ſũ ꝗ deleo iiqtates tuas Eſa.43.
⁊ memor nõ ero: tu aũt memor eſto ⁊ iudice
mur. Pctm̃ aũt aut donat: aut delet: aut te
git. Donat p grãꝫ: delet p ſanguinẽ crucis:
tegit p charitatẽ. Siliter ⁊ iniqtas ꝗ ęſtima
tur habitudo mẽtis iniuſte: lꝫ iohes in epła
eũ ꝗ fecerit pctm̃ ⁊ iniqtatẽ feciſſe dixerit: ſi
cut habemꝰ ſcriptũ: Oĩs ꝗ facit pctm̃ ⁊ iniq
tatẽ fac: Pctm̃ ẽ iniqtas: qꝛ ĩ pctõ ipo iniq/
tas ẽ. Tñ vt nobis videt omẽ pctm̃ ẽ iniq/
tas: iniqtas autẽ opatrix culpę aut delicti.
Plꝰ ẽ g' vt ipa iniqtas deleat: excidat radix
⁊ ſeminariũ peccatoꝝ: mala tollat radix ne

malos fructꝰ ferat:aboleaꝛ erroꝛis oīs affe
ctus:vniūſa iniqtatū genera tollāꝛ. Itaqꝫ
quēadmodū intrās ī aīaꝫ ſapiētꝰ diſciplina
imprudētiā tollit ⁊ ſciētia ignoꝛātiā :ſic pfe
cta ꝟtus iniqtatē ⁊ remiſſio pctōꝝ delet oē
Col.2. pctm̄. Vn̄ ꝑclare apl̄s ait:Quia donauit
nobis pctā dn̄s ieſus : delēs chirographuꝫ
decreti qđ erat ꝯtrariū nobis : ⁊ ipſū inqt đ
medio tulit affigens illud cruci. Deleuit ſā
guine ſuo attramentū eiꝰ:deleuit obligati
onē hereditatꝰ obnoxię. Fides igiꝛ peccatū
minuit.Et ideo dn̄s dimittēs peccata dice
bat:Fiat tibi ſm̄ fidem tuā. Sequiꝛ.

De poſtulatiōe propheṫę vt coꝛ mūdū ſibi creet. Et quō in eo ī quo coꝛ mundū ē: innoueꝛ in eiꝰ iteriorībꝰ ſpūs eiꝰ. Quō etiam peccatoꝛ ꝓijciaꝛ a facie dei: Ca.XIIII.

c Oꝛ mūdū crea in me deꝰ: ⁊ ſpirituꝫ
rectū innoua in viſceribꝰ meis.Su
periꝰ mūdari ab occultꝰ ſe petit:hic
poſtulat coꝛ mūdū creari ſibi:qđ ei ꝓuenit
ꝗ renouaꝛ ſpiritu. In nouo em̄ hoīe coꝛ mū
dū eſt:in ꝗ veterꝝ delictoꝝ fuerit deleta col
luuies: nec inſcripta mānſerit aliq̄ iniqtatis
effigies. Grande aūt munꝰ coꝛdis eſſe mun
di. Vn̄ pulchꝛe ſalomon:Quis gloꝛiabitur
Matth.5. caſtū ſe habere coꝛ?Et dn̄s ī euāgelio:Bea
ti mūdo coꝛde :ipſi em̄ deū videbūt. Propte
rea etiā dauid coꝛ mūdum habere cupiebat
ne a facie dn̄i ꝓijcereꝛ. In ꝗ aūt coꝛ mūduꝫ
eſt:innouatur ī eius interioꝛibus ſpiritus.
Viſcera enim velut interioꝛa ſūt coꝛpoꝛis:
ita ſūt ⁊ intelligibilia viſcera animę: vt ſūt
viſcera miſericoꝛdię:vt ſunt interioꝛa q̄ be
Ps.102. nedicunt dn̄m:de q̄bꝰ ait:Benedic aīa mea
dn̄m: ⁊ oīa iterioꝛa mea nomē ſanctū eius.
Viſcera aūt aīę adinuētiones ſenſuū ſunt:
bonę cogitatiōis ſtudia:ꝟtutū pſeuerātia:
poſtremo ille q̄ grece eunome dicūtur. Re
ctꝰ aūt ſpūs ꝗ bene dirigit:ꝗ deducit in viā
rectā:h̄ ē ſpūs veritatꝰ :vel certe recta hoīs
ꝯſcia nullis inflexa peccatis : vel ſpūs qui ī
hoīe ē. Nō ꝑtermiſimꝰ q̄d aliȷ̄ ſentiāt :tn̄ no
bis videꝛ q̄ſi de myſterijs dicit lectio :⁊ fu
turę gr̄a renouatiōis exprimiꝛ:ſpūſqꝫ ſancti
īfuſio poſtulaꝛ. Deniqꝫ ſequiꝛ. Ne ꝓijci
as me a facie tua: ⁊ ſpiritūſāctū tuū ne aufe
ras a me. Si qs nos offenderit ſeruuloꝝ
auertere ab eo vultꝰ ſolemꝰ. Pleriqꝫ aūt di
uitū emēdare ꝯſuerūt mācipia ſua: ⁊ ꝑ agel
lulos relegare : ⁊ hęc pęna grauioꝛ eſtimaꝛ.
Deniqꝫ ſolēt magis ſe offerre verberibus ſi
apud hoīes hoc graue ducit : quāto magis
apud dn̄m deū noſtrū? Quaſi non hinc do
loꝛ parricidalis reprimēdus q̄dē ſi q̄ eū pie
tas tēptare potuiſſet eruperit:ꝙ faciē ſuam
deus a cain muneribꝰ auertit: reſpexit autē
ſuꝑ munera abel. Itaqꝫ tacito vultu alterū
īnocentē ꝓnūciauit:alterꝝ peccatoꝛē. Ergo
q̄ſi vltimꝰ ſeruꝰ humiliat ſe: ⁊ q̄ſi in peccato
dep̄henſus ⁊ offenſę reus obſecrat vt flagel
leꝛ potiꝰ q̄ꝫ ꝓijciaꝛ a facie dn̄i. Quō ꝓijciat
deꝰ a facie ſua:audi dicētē: Tollite illū ī te Matth.25.
nebꝛas exterioꝛes:ibi erit fletꝰ ⁊ ſtridoꝛ den
tiū. Qui nō emendaꝛ a facie eiꝰ in tenebꝛis
cōſtituiꝛ. Ideo iuſtꝰ ne tenebꝛas patiaꝛ ait:
Vultū tuū dn̄e requirā. Vbi em̄ dn̄i vultꝰ: Ps.26.
ibi lumē eſt:ſicut ſcriptū ē: Faciē tuā illumi Ps.118.
na ſuꝑ ſeruū tuū. Deniqꝫ vbi ꝑmū intuitus
petrū vidit ⁊ illuminauit. Grāde igiꝛ ſuppli
ciū ꝓijci a facie dei. Proiectꝰ eſt adā de pa
radiſo nec īmerito. Ipſe em̄ an̄ ſe abſconde
rat a facie dei. Exiuit et cain a facie dei : nō
ſolū poſt parricidale cōmiſſū : ſ; etiā poſtq̄ꝫ
deū putauit eſſe fallendū vt crimē negaret.
Peccatoꝛ igiꝛ excludiꝛ a facie dei:iuſtꝰ autē
dicit:ecce ego. Deniqꝫ ipſe dauid cuꝫ vide
ret iterire populū:ſemetipſū obtulit dicēs:
Ego ſū:ego peccaui: ⁊ ego paſtoꝛ male feci: 2.Reg.24.
et ſic ira dn̄i mitigata eſt : et venia donata.
Simul oſtēdit:qꝛ ſancti ꝑmanēt: criminoſi
ꝓijciunꝛ. Ideoqꝫ ſuādā ē nobis gr̄a ſpiri
talis:ne ꝓpꝛ peccata nr̄a auferaꝛ a nobis.
Nō em̄ ꝓijciꝛ in ꝗ ſpūſſanctꝰ ē: ſ; inoffenſo
muneris ſui fructu ſtudet ſe dn̄o ſemꝑ offer
re:ſicut ille ꝗ dicēti dn̄o: Nūq̄d ⁊ vos vultꝰ Ioh.6.
diſcedere:r̄ndit: Ad quē ibimus? Verba vi
tę eternę habes: ⁊ nos credimꝰ. Simul illđ
ꝯſiderandū:qꝛ non auferꝛ ſpūs niſi dn̄i vo
luntate:ſicut non datur niſi domini volun
tate. Qui vtiqꝫ cum daꝛ non quaſi coactus
opaꝛ:ſ; ꝑ ſua volūtate diuidiꝛ:ſicut ſcriptū
eſt dicēte aplo:Hęc aūt oīa opaꝛ vnus atqꝫ
idem ſpūs:diuidens ſingulis ꝓut vult. Cū 1.Cor.12.
igiꝛ non auferaꝛ niſi dn̄i voluntate:apparet
qꝛ vna trinitatis volūtas eſt.

De leticia ſalutaris q̄ reddiꝛ nature rationabili. Et q̄s dicaꝛ ſpūs principalis: Ca.XV.

r Edde mihi leticiam ſalutaris tui: ⁊
ſpiritu ꝑncipali ꝯfirma me. Cui de
betur ⁊ reddiꝛ. Reddiꝛ rationabili
naturę leticia ſalutaris. Leticia autē ⁊ gau Eph.5.

diū fructꝰ ē ſpūs. Firmamētū q̄ꝫ nr̄m ſpūs
ꝑncipalis ē. Deniqꝫ is ꝗ principali ꝯfirmaꝛ
ſpiritu nō ē obnoxius ſuituti:neſcit ſeruire
peccato:neſcit fluitare:neſcit errare :nec ſtu
dio nutat incertꝰ:ſ; firmatꝰ ī petra ſolido ſta
biliꝛ veſtigio. Quē putamꝰ dici ſpiritū ꝑn
cipalē? Pleriqꝫ ſpiritū rectū ad dn̄m referūt
ieſū:ꝗ pctm̄ mūdi abſtulit: ⁊ oīe hoīuꝫ ge
nus ſui ſāguinis effuſione renouauit : ⁊ ideo
dictū ē:ſpiritū rectū inoua ī viſceribꝰ meis.
Spiritū aūt ſāctū de ꝗ dicit :Et ſpiritūſan
ctū tuū ne auferas a me:ſpiritū intelligunt
veritatꝰ:ſpiritū ꝟo ꝑncipalē deū patrē arbi
tranꝛ. Qꝛ moꝛaliter aūt ait : Ne ꝓijcias me
a facie tua. Fideliꝛ timet auferri ſibi quā ac
Ps.24. ceperat gratiā. Ideoqꝫ alibi ait: Oculi mei
Ps.122. ſemꝑ ad dn̄m. Et in poſterioꝛibꝰ:Ecce ſicut
oculi ſuoꝝ in manibus dn̄oꝝ ſuoꝝ : ⁊ ſicut
oculi ancillę in manibꝰ dn̄ę ſuę:ita oculi nr̄i
ad dn̄m deū noſtrū:donec miſereaꝛ nobis.
Certe h̄ ē ſpūs:auctoꝛ ⁊ ꝑnceps:ꝗ regat mē
tem:ꝯfirmet affectū:quo velit trahat:in ſu
perioꝛē vitā dirigat. Sūt ⁊ ꝗ acceperint ſpi
ritū hoīs ꝗ in ipſo eſt. Ideo ait apl̄s:Quis
enim ſcit hominuꝫ q̄ homis ſunt: niſi ſpiri
tus qui in ipſo eſt:ꝗ poteſt ſcire omnia quē
hoīs occulta nō fallunt:pōt in hoīe habere
ꝑncipatū. Sequiꝛ.

Qđ ille magnus ſit fidei ꝑcatoꝛ:ꝗ coꝛrectꝰ a peccatis docet etiaꝫ iniquos vt ſe ꝯuertāt: Et q̄d ſit liberari a ſanguinibus: Ca.XVI.

d Ocebo iniquos vias tuas : ⁊ impij
ad te ꝯuertenꝛ. Ille ꝑcipuus eſt gu
bernatoꝛ ꝗ ſcopuloſo ī littoꝛe nauim
gubernat. Ille doctoꝛ bonꝰ ꝗ durioꝛa acuit
ingenia ad eruditiōis ꝑfectū. Ille bellatoꝛ
egregiꝰ:dux mirabilis:ꝗ timidioꝛes accen
dit ī ꝑliū: ⁊ exploꝛatis locoꝝ fulcit ingenijs
vt īfirma viriū cōmoda ſtatiōis opoꝛtunita
te cōpēſet. Ille ſiliꝛ magnꝰ etiā fidei ꝑcatoꝛ
ꝗ īiquos docet. Vnde pulchꝛe ait:Docebo
iniquos. Nō dixit:docebo iuſtos: nouerūt
em̄ iuſti vias dn̄i:ſ; iniquos inquit docebo.
Matth.9. Deniqꝫ auctoꝛ prudētię ⁊ mgr̄ oiuꝫ dic̄: Nō
veni iuſtos vocare ſ; pctōꝛes. Et medicꝰ ille
cęleſtꝰ:nō opꝰ ē ſanis inqt medicꝰ ſ; īfirmis.
Siue igiꝛ ex pſona illius ꝗ gētes vocauit:ſi
ue ex ſua:bn̄ poſuit:Docebo iniq̄s vias tu
as:qꝛ cōmutare vitioſos affectꝰ pōt ꝓpoſi
tūqꝫ ꝯuertere doctrina cęleſtis: ⁊ opatio di
uina ſacrilegis pectoꝛibꝰ ſtudia pietatis in
fūdere : vt hi ꝗ ſine lege viuebāt ꝯūtanꝛ ad
dn̄m. Vex ꝗ ante auertebāꝛ:regalis q̄ꝫ ex
emplo pnię:ꝗ iniqtates ⁊ acerba exercēt fla
gitia coꝛrigantꝛ: ⁊ fide atqꝫ ope ꝯuerſi doctri
nę remediū ſalutaris accipiāt :ingrediātur
dn̄i vias in q̄bꝰ nullos erroꝛis anfractꝰ: nul
la diuerticula ꝑcipitꝰ ꝓlapſionis offendāt.
Sicut em̄ bonę vitę ſpecimē ⁊ virtutꝰ exem
plar in his viris eſt ꝗ inoffenſa vitę ſuę tpa
ꝑcurrerint: ita ꝗ anteactis renūciātes flagi
tijs vel incredulitatiſ erroꝛibꝰ emēdauerint
curſū poſterioꝛis ętatis : his ad imitādū ꝓ
poſiti ſūt ꝗ vel ope vel cognitione labunꝛ.
Sequiꝛ. Libera me đ ſanguinibꝰ deꝰ deꝰ
ſalutis meę. Et ad vꝛie moꝛtē pōt referri:ꝙ
mādatę necis eiꝰ ꝯſcius: veniā tanti poſcat
admiſſi. Et q̄uis rex legibꝰ abſolutꝰ:ſuę tn̄
reus ſit ꝯſcię. Quibꝰ vinculis ſe enodari de
ſiderās diuinū ſibi ꝑcaꝛ auxiliū : vt ab oīm
criminis ꝑpetrati labe mūdeꝛ. Et reuera cū
mitis ⁊ coꝛde māſuetꝰ egregia ſemꝑ dederit
ſāctus ꝓpheta ſuę manſuetudinis ⁊ pieta
tis inſignia:ita vt aduerſarijs ſuis frequen
ter ignouerit atqꝫ ab eoꝛum nece putauerit
abſtinendū:non eſt mirum ꝙ tam grauiter
doleat fundendi ſanguinis innoxij ſibi ob
repſiſſe peccatum. Ideo liberari ſe a ſangui
nibus :hoc eſt a peccatis moꝛtalibus poſtu
lauit. Laudauit dn̄m deū ſuū:iuſticiam dn̄i
ꝑdicauit. Ideoqꝫ addidit:Exultauit lingua
mea iuſticiā tuā.

Qđ os peccatoꝛis deus claudat ne loquatur iuſticias eius: illiꝰ autem labia aperiat:ꝗ accipit verbuꝫ in apertiōe oꝛis ſui. Et quale ſacrificium deus eligat. Qui etiā dicāꝛ muri hieruſalē: ⁊ quid ſit ſacrificiū iuſticię: Ca.XVII.

d Omine labia mea aperieſ: ⁊ os me
um annūciabit laudem tuaꝫ. Qui
em̄ laudat dominū:ab inimicꝰ ſuis
erit ſaluus: vt ſcriptuꝫ eſt. Et certe ſupꝛa di
xerat in quadrageſimonono pſalmo : Pec Ps.49.
catoꝛi autē dixit deus:quare tu enarras iu
ſticias meas? Cum ergo per os ſuū dixerit
ꝙ peccatoꝛē ꝓhibuerit deus ſuas enarrare
iuſticias : vtiqꝫ ipſe enarrando iuſticiaꝫ dei
declarauit cōmiſſuꝫ hoc nequaq̄ꝫ ſibi impu
tatū eſſe peccatum. Et addidit: Labia mea
aperies: ⁊ os meum annūciabit laudē tuā.
Os peccatoꝛis deꝰ claudit ne loquatur iu
ſticias dei:iuſti aperit vt loquatur. Cuius

ergo labia aperit:hunc peccati abſoluit re/
atu. Illius autem aperit labia dominus:q
accipit verbũ in apertione oris ſui. Unde
⁊ apoſtol⁹ petit ſe adiuuari orationib⁹ ple/
Col.4. bis:vt aperiatur ſibi oſtium verbi ad loquẽ
dum myſterium chriſti. Linguã vero p ſer/
mone accipimus eius qui exultat i dei lau/
dibus. Unde ⁊ illud ſic eſtimatur: Lingua
mea calamus ſcribe velociter ſcribentis: ſer
mo infuſus prophetę. Qđ ſi ex pſona chri/
ſti dictum accipimus: vide ne ſcriba ſit ve/
lociter ſcribẽs verbum dei qđ animę viſce/
ra percurrat et penetret: et inſcribat i ea vl
naturę dona vel grę. Lingua aũt ſit ſactuz
illud ornatũ corp⁹ ex virgine: quo vacuata
ſũt venena ſerpentis: ⁊ euangelij opa toto
orbe celebranda decurſa ſunt. Accedit ad
euacuandum peccatuz qđ humilitatem ſu/
ſcepit. Contriuit cor ſuum: qđ magis ſacri/
ficium domini elegit ꝙ holocauſta pro pec
catis: quę ſm legem offerri ſolebant. Deni/
Pſ.39. ꝗ ſupra ait: Holocauſta et pro peccato nõ
poſtulaſti: tunc dixi: ecce venio: id eſt: nõ ra
pinam arbitratus eſſe me ęqualem deo ve/
nio formã ſerui accipiens: Uenio in ſpecie
ſuſceptiõis humanę: in veritate crucis mor
tis humilitatis obedientiam pbaturus: vt
inobedientia deleatur. Merito ergo et hic
dicit: Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium de/
diſſem vtiꝗ holocauſtis non delectaberis.
Sacrificiuz deo ſpiritus contribulatus cor
contritum et humiliatum deus non ſper/
nit. Et ſicut ſupra dixi: certum eſt myſterio
conuenire quod ipſe dominus ieſus vide/
tur h quoꝗ ex ſua perſona loqui: q ſuperi⁹
illud perſonę ſuę euidenti teſtificatione de/
prompſit. Ipſe enim verus dauid manufor
tis: verus humilis atꝗ mãſuetus: primus
⁊ nouiſſimus: ęternitãte primus: humilita/
te vltimus: per cuius obedientiaz humani
generis culpa deleta: refuſa iuſticia ẽ. Ipſe
inꝗ ieſus vmbrę finis ⁊ legis: aduenit hu/
militatis magiſter: docere ſuperbos ſenſu⁊
tumore cordis inflatos ad manſuetudinez
⁊ ſimplicitatem eſſe migrandum. Quomo/
do igitur i typo eius myſterij peccatum im/
putari poteſt: cuz in ipſo myſterio ſit remiſ
ſio peccatorũ: niſi forte ideo dauid iniquita
tem ſuaz peccatumꝗ confeſſus eſt eius ad/
miſſi: vt ⁊ ipſe ad remiſſionẽ peccati et gra/
tiã myſterij pertineret. Nam quid ſibi vult
ꝙ vir peccatum ſuum confitens de ſyon et
hieruſalem pſallit dicẽs: Benefac domine
in bona voluntate tua ſyon: et ędificentur
muri hieruſalem: niſi quia accelerari ei pla/
cet eccleſię congregationem: prouocationẽ
gentium: quę non ancillę filij ſed liberę hie/
ruſalem illius quę in cęlo eſt: fidei ſuę proſa
piam toto orbe diffunderet: et ſpiritalium
ſepta murorum doctrinę apoſtolicę funda/
ret aſſertione. Muri itaꝗ hieruſalem: fidei
propugnacula: diſputationum munimen/
ta: virtutum culmina ſũt. Muri hieruſalez
eccleſiarum conuentus ſunt toto orbe fun/
dati. Eccleſia enim dicit: Ego murus ⁊ vbe Cant.8.
ra mea turris. Et bene muri hieruſalem ec/
cleſiarum cõuenticula: quoniam quiſꝗ bo
na fide atꝗ opere ingreditur eccleſiã: fit ſu
pernę illi⁹ ciuis ⁊ incola ciuitatis quę deſcẽ
dit de cęlo. Hos muros lapidũ ędificat ſtru
ctura viuoꝝ. Unde magl igit hieruſalẽ ve/
ram ⁊ ſyon dixit: cum dixerit: In volũtate
tua hieruſalem ⁊ ſyon: Tunc acceptabis ſa
crificium iuſticię: hoc ẽ ſacrificium corporis
chriſti: qui ait cuz de propria paſſiõe loque
ret: Aperite mihi portas iuſticię et igreſſus Pſ.117.
in eas confitebor domino. Et in euangelio
ait ad iohãnez: Sine modo: ſic enim opor/ Matth.3.
tet nos implere omnem iuſticiaz. Et infra:
Beati q p pſecutionẽ patiũt ppt iuſticiaz.
Iuſticia chriſt⁹ ẽ. Sacrificium ḡ chriſti acce/
ptabile futurũ patri aſſerit. Hoc eſt ḡ de q ⁊
ſupra ait: Sacrificate ſacrificiũ iuſticię ⁊ ſpe Pſ.4.
rate in dño: hoc ẽ iuſticia ſpiritalis: oblatio
⁊ holocauſtũ feruẽtis deuotionis: ⁊ infuſio
nis ſpũſſancti: qđ dicit futurũ cum ad illud
ſpiritale dñi altare cęperint admoueri ani/
mę credentiũ: quę renunciãtes voluptatib⁹
atꝗ delitijs: tanꝗ aratrũ in viſcerib⁹ ſuis
ducãt: vt fruct⁹ poſſint ferre pię culturę: vt
ita cũ benedixeris eccleſiã ex gentib⁹ acqui/
ſitã: ⁊ ſpiritale ſacrificiũ iuſticię cęperit fre/
quẽtari: Tũc ⁊ martyres ſancti: qui ſuuz p
chriſto corp⁹ obtulerint exarandũ: tanꝗ vi/
tuli ſacris altaribus offerẽt: ſicut in apoca/
lypſi iohis ſcriptũ inuenim⁹: Quia ſb alta/ Apoc.6.
ri erãt aię eoꝝ q p dñi ieſu noĩe corpora ſua
obtulerũt martyrio: vt chriſti ſibi grãz mer
carent: cui eſt honor ⁊ glĩa: laus ppetua cũ
deo patre ⁊ ſpiritu ſancto a ſęculis ⁊ nunc ⁊
ſemp ⁊ in omnia ſęcula ſęculoꝝ. Amen.

Sãcti Ambroſij epĩ liber đ apolo/
gia: id ẽ: excuſatiõe dauid explicit.

Capituloꝝ libri de ſalomone ſan
cti Ambroſij: recollecta ãnotatio.

De inductione admirationis ꝙ ſapientiſſi/
mus omniũ hominum ſalomon prophe/
ta pponuerit tria impoſſibilia eſſe quę ſci/
re non poſſet: ⁊ quartuz adhuc eſſe quod
non valeret agnoſcere: cuz tam locuples
poſſeſſor ſapientię fuerit: vt oĩa cogno/
uiſſe viſus ſit. Et de iſtius admirationis
ſolutione. Ca.I.
De repetitione ſuperius propoſitorum: Et
apertione myſterij abſcõditi in primo qđ
ſalomon teſtatus eſt ſe ſcire non poſſe: vi
delicet veſtigia aqlę volãtis. Ca.II.
De expoſitione myſterij quod in ſecũdo im
poſſibili ad ſciendum occultatur: vias ſci
licet ſerpẽtis ſup petram. Ca.III.
Quid myſtice ſignificetur per tertiũ impoſ
ſibile quod ſalomon ſe ſcire non poſſe di/
xit: id ẽ: ſemitas nauis nauigãtl. Ca.IIII.
De myſterio quarti: viarum ſcilicet viri in
iuuẽtute: quod ſalomon ſe nõ valere cog/
noſcere aſſeruit. Ca.V.
Finis

Sancti Ambroſij epĩ liber de ſa/
lomõe: In quo myſteria quattuor
difficiliũ exponit q ipſe ſapientiſſi/
mus ſalomon teſtat⁹ eſt ſe ſcire nõ
poſſe: fęliciter incipit.

De inductione admiratiõis: qđ
ſapientiſſimus omnium hominuz
ſalomõ ppheta pponuerit tria im/
poſſibilia eſſe quę ſcire non poſſet:
⁊ quartũ adhuc eſſe qđ nõ valeret
agnoſcere: cuz tam locuples poſſeſ
ſor ſapientie fuerit: vt oĩa cogno
uiſſe viſus ſit. Et de iſtius admira/
tionis ſolutione: Ca.I.

M Irum ſatis eſt di
lectiſſimi fratres: ꝙ in h capi/
tulo ſapientiſſimus oĩuz ho/
minũ ſalomon ppheta ppo/
ſuit: tria impoſſibilia eſſe quę
ſcire non poſſet: quartum adhuc eſſe qđ nõ
valeret agnoſcere: Ueſtigia aquilę volãtl:
vias ſerpentis ſuper petram: et ſemitas na
uis nauigãtis: ⁊ vias viri in iuuẽtute. Hęc
ſe neſcire teſtatur ille ppha ſalomõ. Qui
vt primuz tranſactis infantia rudimentis:
annos iuuentutis ingreſſus eſt: in quibus
poſita adhuc infirma ętas: quem curſum vi
tę deligat: nutat incerta: nihil aliud a deo
ꝙ ſapientiam poſtulauit: inter ipſa: vt di/
xi: vitę temptamẽta iam ſapiens qui in di/
lectione rerum ꝙ omnibus pręiret elegit.
Sic eñ ipſe in libro ſapientię ſuę ſe domi/
num omnipotentẽ deprecatum fuiſſe cõme
rat: Da mihi inquit ſedium tuarum aſſiſtri Sap.7.et.9.
cem ſapientiam: vt ſciam diſpoſitionem or
bis terrarum: virtutes elementorum: initi/
um et conſũmationem et medietatem om/
nium rerum: diuiſiones ⁊ mutationes tem
porum: anni curſus et diſpoſitiones ſtella/
rum: naturas animaliuz et iras beſtiarum:
vim ventorum et cogitationes hominum:
differentias arborum et virtutes radicum.
Omnium enim artifex ait: docuit me ſapi/
entia. Et alibi ipſe in eodem libro: Inuo/ Sap.7.
caui inquit et venit in me ſpiritus ſapien/
tię. Et quidem dilectiſſimi fratres ꝙ tam
locuples poſſeſſor ſapientię ſalomon cum
omnia cognouiſſet quę in arcanis abdita/
rum diſpoſitionũ tenebãtur abſconſa: hęc
ſibi impoſſibilia eſſe pretendit. Quippe qui
a deo eſſet ſapientiam conſecutus: qui no/
uerat mundanę diſpoſitionis introitum: q/
liter eſſet hoc cęlum omne quod cernimus
ardua ſublimitate ſuſpenſuz: quemadmo/
dum fieret aereis iſtius circumiect⁹ ⁊ fuſus
ęquo moderamine librat⁹ i medio: qb⁹ mo
dis pigro ad imũ dilapſa pondere ťra ſub/
ſiſteret: qua rõne intra certas littoꝝ metas
liquidi elementi impatiens fluctus lapſus
exęſtuet: qđ principium rerũ: quis finis: et

quę eſſent media colle. Quē iterum diuiſi/
ones ⁊ mutationes tēporū non latebant: q̄
cōprehenderat q̄liter ſibi annoꝝ mutua vi/
ciſſitudo: redeūte orbe ſuccederet curſus p̄/
cedendo ſe non nunq̄ꝫ aut ſubito ſubſequē/
do: vnde eaꝝ eſſet ortus aut obitus: et alia
multa quę ſapientia docente cognouerat.
Mirū ꝙ iſta q̄ ſibi impoſſibilia eſſe dicit
aut ſcire nō potuit aut videre? Sed quia
omnia quę in libris diuinis ꝓphetarum an
nunciatione cōgeſta ſunt: ſuis ſunt tēpori/
bus reſeruata. Merito ſalomon ante ad/
uentum dñi noſtri ieſu chriſti: quid aq̄la vo
lans: quid ſerpens in petra: quid nauis na/
uigans: q̄ iuuenis via in iuuētute eſſet ſcire
non potuit. Adhuc nō erat tempus ꝙ vm/
bra corp⁹ fieret: aut veritas de figura. No-
bis vero q̄bus dñs noſter ieſus chriſt⁹ oſtē/
dit ꝙ oīa d̄ ipſo eſſent in lege conſcripta:
q̄bus aut nihil eſt occultuꝫ qđ non reueleť:
Et poſtea q̄ꝫ ſignatū illum ſeptem ſigillis
libruꝫ nemo alter potuit reſerare q̄ꝫ chriſt⁹:
permiſſum ⁊ indultum eſt nobis: vt omnia
⁊ videre poſſim⁹ ⁊ noſſe: ſicut ipſe dñs ait:
Matth.11. Pater qui abſcondiſti hęc a ſapientibus et
Luc.8. reuelaſti ea puulis. Et iterum: Uobis inq̄t
permiſſū eſt ſcire myſteriuꝫ hoc. Quę ido
retuli: vt nō tam ſalomonē ꝙ non potuiſſet
ſcire rep̄henderim: q̄ꝫ non fuiſſet temporis
vt ſciret.

De repetitione ſuperius ꝓpoſi/torū: Et apertione myſterij abſcō/diti in primo ꝙ ſalomon teſtatus eſt ſe ſcire non poſſe: videlicet veſti gia aquile volantis: Ca.II.

S Ed iam ne propoſita lectio diutius
differatur: pauca vobis quę ita in
queſtionē veniunt: propitio deo no
Prouer.30. ſtro cogitaui exponere. Tria ſūt inq̄t ipoſ
ſibilia ſcire: et quartū qđ non agnoſco: Ue
ſtigia aquilę volantis: ⁊ vias ſerpentis ſup
petram: ⁊ ſemitas nauis nauigantis: et vi/
as viri in iuuentute. Quis enim vnq̄ꝫ di/
lectiſſimi fratres potuit iſta cognoſcere: q̄ſi
vero ſit facile: vt ſuſpenſa aquila in altum
celeri elatione pennarum plauſus ſui et la-
pſus veſtigia manifeſta conſtituat: aut viā
ſignet in vacuo: ⁊ lineaꝫ ſui volatus ducat:
figat i liquido? Quis curſū nauis depre/
hēdat in fluctibus? Quis indiciū eius per
quos aggeres ⁊ limites feratur intelligat?
Crebra ſemper et inquieta mutatio: dū vn/
dis ſequacibus aut obruitur qđ pręceſſit:
aut opprimitur qđ ſecutuꝫ eſt. Quis in pe
tra ſignum aliquod ſerpentis agnouit: cuꝫ
⁊ materia ſit dura ſaxoruꝫ ⁊ lubrica natura
ſerpentū? Aut quomodo poſſunt vię viri
in iuuentute cognoſci: qui vnde veniat: et
quo eat non poteſt deprehendi? Hęc ſunt
quę ſapientiſſimus ſalomō propheta dixit
ſe non poſſe cognoſcere. Nunc ergo d̄ ſin/
gulis rebus iſtis q̄d dicam⁹ audite. Aqui
lam in hoc loco: chriſtum dominū noſtrum
debemus accipere: qui poſt venerandam re
ſurrectionem qua docuit humanum genus
in vitam redire poſſe poſt mortē: velut aq̄-
la reuolauit ad patrem: prędam ſecum refe-
rens: id eſt: hominem quem rapuerat d̄ fau
cib⁹ inimici. Hęc eſt aquila quā Ezechiel
propheta in illam quadriformem ſedem et
cherubim vidiſſe ſe retulit īter animalia: q̄
myſticum vehiculum rotis iūcta portabāt.
Unum eñ animal ſimile vituli: aliud leo-
nis: tertium hominis: quartuꝫ aquilę: ſicut
in apocalypſi iohannes ſe vidiſſe ꝯſcripſit.
Primuꝫ inquit animal ſimile vituli: ſecun-
dum leonis: tertium hominis: et quartum
aquilę. Sed de hac animalium ęqualita/
te alter locus ad tractandū neceſſarius eſt.
Nunc interim quod cępimus explicem⁹.
Hęc eſt aquila de qua ſcriptum eſt: Sicut
aquila tegit nidum ſuum: id eſt: chriſtus ec/
cleſiam. Et iterum inquit: In vmbra alarū Pſ.56.
tuarum ſperabo. Et iterū: Renouabitur ſi/ Pſ.102.
cut aquilę iuuentus tua. Nam vt aquila
colona quaſi ita mater nidi ſemper vni⁹ ē:
nec ad procreādam ſobolem aliud aliquan
do cubile perquirit: et cum primum calidis
ouis maturo ortu fęt⁹ eruperit interior pul/
los educit implumes: hos cōtra faciē ferui/
di ſolis opponit: vt q̄ ęgram et inualidā co/
ruſco radioruꝫ appulſu aciē ſubmiſerit ocu/
lorū: materno damnatus arbitrio ⁊ fratruꝫ
conſortio ſeparatur. et deijcitur in terrā. Et
ſicut auis iſta inimica ſerpentū eſt: quos cū
i aere alarū remigio ſubuectādo ſupportat:
hos obunco roſtro ⁊ armatis q̄ſi q̄buſdam
telis pedibus ſuis lacerat ac diuellit: q̄s cū
deuorat calore ſuo interno noxium illud vi
rus extinguit. Ita ꝫ ⁊ chriſt⁹ dñs vnaꝫ dili/
git eccleſiā vt aq̄la nidū ſuū: quā ab ęſtu p̄/
ſecutionis alaꝝ ſuaꝝ defendit vmbraculo.

Sic q̄ꝫ extra eccleſiā ꝓijcit in q̄b⁹ fidei lu/
men infirmū ē: q̄ igneā euāgelioꝝ lucem vi/
tijs ſęcularib⁹ inq̄nati ferre nō poſſūt. Et
vt aq̄la ſerpētes deuorat: ⁊ eoꝝ venena ca-
lore coquit interno: ita ⁊ chriſt⁹ dñs noſter
pcuſſo dracone: id ē: diabolo lacerato: dum
humanū ſibi corp⁹ aſſumit: pctm̄ illđ quod
hoīeꝫ tenebat obnoxiū tāq̄ꝫ pnitioſū virus
Ro.8. extinxit: ſicut apoſtolus ait: Et de peccato
damnauit peccatum in carne ſua. Et alibi:
2.Cor.5. Qui cum peccator nō eēt ꝓ nobis pctm̄ fe-
Numeri.21. cit. Ad h̄ q̄ꝫ moyſes ſerpētē ęreū i heremo
ſuſpēdit in ligno: q̄ ꝓpri⁹ erat typus corpis
chriſti: vt quicūq̄ꝫ i eo aſpiceret nō periret.
Corp⁹ eñ hoīs p̄ tranſgreſſionē vas fuerat
Exo.4. ſerpētis effectuꝫ. Sic ⁊ alibi ipſe moyſes
virgā ꝓijcit i terrā: q̄ in ſilitudinē eſt corpo-
rata ſerpētꝭ: q̄ ⁊ ipa imago erat corpis dñi:
ideo oīuꝫ ęgyptioꝝ ptātem his quia tantę
ꝟtutis i ſe typū gerebat abſorbuit. Hoc ē
ꝫ qđ ait: Ueſtigia aq̄lę volātis: q꞉ etſi poſt
paſſionē ⁊ reſurrectionē ſuā p̄ſentib⁹ aplis
dñs noſter aſcēdit ad cęlū: tñ cuius homis
tā alt⁹ ſenſus ⁊ tātus ē: vt explicare poſſit
quō illa tanta maieſtas de cęlo aut venire
dignata fuerat aut redire: cuꝫ h̄ ſolū nobis
ſcire liceat ꝙ aut venit aut rediit. Quis
eñ cognoſcere pōt queādmodū ꝟbū in vir/
ginē venerit vt repente ꝯceperit: vt tā fęlicē
fętū partus ꝟginalis effunderet: vt hoīem
de⁹ indueret: quem tot⁹ mūdus nō pōt nec
ſufferre nec cap̄e. Id ē: qđ ait: Ueſtigia aq̄/
lę volātꝭ: id ē: chriſti dñi aduenietꝭ ad terrā
ac redeuntis ad cęlos veſtigia comprehēdi
enarrariq̄ꝫ non poſſe.

De expoſitiōe myſterij qđ in ſcđo impoſſibili ad ſciendū occultať: vi-as ſcꝫ ſerpētis ſup petrā: Ca.III.

Prouer.30. E T vias inquit ſerpētis ſup petraꝫ.
Dixi iā charitati veſtrę ꝙ in vos
is labens mēbris nitid⁹ ⁊ volubilis
coluber tractib⁹ ſuis veſtigiū aliqđ i petra
q꞉ res ē dura nō faciat: indicium eñ mōſtri
hui⁹ ñ niſi mollis ſcptura ſignať i puluere.
Nūc ꝫ videam⁹ q̄d ſit iſte ſerpēs: aut q̄ pe
tra: in q̄ ſerpētis veſtigiū nō apparet. Hāc
petrā dñm nr̄m eſſe ambigere nō debem⁹.
1.Cor.10. Sic eñ apl's ait: Bibebāt aūt d̄ ſpiritali ſe/
quēti petra: petra aūt erat xp̄s. Et pſalmo
Pſ.60. graph⁹: In petra iq̄t exultaſti me. Et moy
Deut.32. ſes ni cantico deuteronomij: Lactauit eos
mel ex petra ⁊ oleū de ſolida petra: id eſt: ꝙ
dulcē datur⁹ his eēt euāgelij ſuauitatē: aut
ſpm̄ ſctm̄ p̄ chriſmatis vnctōeꝫ. Et alibi ait:
Beat⁹ q̄ tenet ⁊ allidet infantes ſuos ad pe Pſ.136.
trā: qđ vtiq̄ꝫ in religioſis parricidiū erat: ſi
petra iſta figurā xp̄i corpis nō haberet. Ne-
mo eñ beat⁹ i funere ē q̄ infantes ſuos alli/
dit ad petrā: ſed ideo beat⁹ eſt ꝙ illos ꝯiun/
git ad petrā. Dixi ꝫ petrā dñm et ſaluato/
rē nr̄m in ſcripturꝭ oīb⁹ inueniri. Serpens
aūt ex ipſo nomie ꝙ ſit diabol⁹ apparet ſicut
callidior oīuꝫ beſtiaꝝ q̄ ſunt ſup terrā: id ē:
diabol⁹: q̄ iđ ſerpēs d̄r ꝙ occulte ſerpiat: Et
ꝙ ſenſus hoīs tenuiter in labēdo ptēptat:
q̄s ſi cōuicerit medullis ſe hoīuꝫ atq̄ꝫ oſſib⁹
iplicat: ⁊ immergit. Qui in corpe hoīs qđ
oīpotēs xp̄s de⁹ induerat: nulla malicię ſuę
potuit imprimere veſtigia: q̄ꝫuis illđ auſus
fuerit ſępe tēptare: ſicut ipſe dñs i euāgelio
ait: Ecce venit p̄nceps mūdi: ⁊ nihil i me in Ioh.14.
uenit. Et alibi: Nihil ꝓficiet inimic⁹ i eo: et Pſ.88.
fili⁹ iniq̄tatꝭ nō nocebit eū. Hęc ē ꝫ petra:
id eſt: caro xp̄i: nulla inimici iniq̄tate reſper
ſa: i q̄ ſerpētis: id ē: peccati alicui⁹ veſtigiū
nō apparet: vt ſcriptū ē: Qui peccatū nō fe/ 1.Petri.2
cit: nec dolus inuētus ē in ore eius.

Quid myſtice ſignificeť p̄ tertiuꝫ impoſſibile qđ ſalomō ſe ſcire non poſſe dixit: id ē: ſemitas nauis na-uigātis: Ca.IIII.

A Dhuc q̄d ſubiungat: Audite. Et ſe Prouer.30.
mitaſ inq̄t nauis nauigātꝭ. Nauē
adęque eccl'iaꝫ debem⁹ accip̄e i ſolo
mūdi iſti⁹ ꝯſtitutā: q̄ crebris vētoꝝ fluctib⁹:
id ē tēptationuꝫ pelagis ⁊ ꝟberib⁹ fatigať:
quā turbidi fluct⁹: id ē: hui⁹ ſęcli ptās conať
ad ſaxa p̄ducē. Quę etſi vndaꝝ fluctib⁹ aut
ꝓcellis ſępe vexať: tamē nūq̄ꝫ pōt ſuſtinere
naufragium: q꞉ i arbore ei⁹: id ē: i cruce xp̄s
erigitur: In puppi pať reſidet gubernator:
Proraꝫ paraclit⁹ ſuat ſpūs. Hāc p̄ anguſta
hui⁹ mūdi freta duodeni in portuꝫ remiges
ducūt: id ē: duodecim apl'i: ⁊ ſilis numerus
ꝓphetaꝝ. Inde mōtani antra latratu falſi
carmis reſonāt: q̄ duab⁹ fęminis ꝓphetiſ/
ſis priſcillę ⁊ maximillę tāq̄ꝫ alicui⁹ ſcyllę ra/
bidis ſuccinct⁹ ē canib⁹. In iſta naue eccl'ię
ea fęliciť p̄terim⁹. Inde i fotinianā charyb
dim nō icidim⁹. Inde nll'o mō i illud bara
trū: q̄ſi dathā ⁊ abiron: id ē: i ꝓfundū mor-
tis vrſacij et valētis nō incurrim⁹. Inde
arriū archipiratā qui nos p̄ mare ſęculi ad
inſtar pharaonis inſequiť: nō timem⁹: illaꝫ

ſtellã fluantes in cęlo quę magos perduxit
ad chriſtũ: Per quã nos regnũ dei q̃ malo/
rũ omniũ futura eſt port⁹ expectat. Inde
nũq̃ nos ď hac naui ecclię ꝑcipitatus mar/
cion cęcus ille obſorbuit. Inde ſabellius
pirata nõ cępit. Inde nobis aq̃lo nocere
nõ poterit: quãuis inde ſint antichriſti vio/
Hiere.1. lẽta vaſra vẽtura: ſicut ſcriptũ ẽ. Ex aq̃lone
exardeſcẽt mala. Inde ſirtes gẽtiliũ ⁊ pe/
riculoſas hęreſes: ⁊ ſcopulos euitamus: q̃s
ſupiacẽs aquę tenuis occultat allapſus: q̄
heretici ſub ꝑtextu nomis chriſtiani abſcõ/
ſa ꝑfidię ſaxa fallaci ꝯfeſſiõe oris obducũt:
inique hoies dũ illis ꝙ chriſtiani ſint fides
adhibet̃ impingũt. Hęc ꝗ nauis ecclia ẽ: q̃
etſi quotidie ſęculũ iſtud tãq̃ aliqđ pelagũ
ſortit̃ infeſtũ: nunq̃ elidit̃ ad ſaxũ: nec mer/
gitur ad ꝓfundũ. Nauẽ aũt ecclia ʒ eſſe di
uinis teſtimonijs approbamus: ſic ait: Illic
trãſierũt naues tharſis. Et alibi: Aduerſus
oẽm nauẽ maris: q̄ ſũt ecclię ſęculi: q̃ totaʒ
ſibi ſpem qđ ſit in h̃ tpe: non tã de deo q̃ ď
poteſtatib⁹ hui⁹ ſęculi repromittũt. Sed
ꝙ ait: Vias nauis nauigãtis: proprie ſigni
ficat: ꝙ in tpe miro modo ꝑſecutiõis cõpre/
hẽdi oĩno nõ poſſet. Quemadmoduʒ viui/
da ꝑ interitũ ⁊ diues ꝑ dãna reddatur: ſicut
Ps.4. ait ex ꝑſona ipſi⁹ pſalmographus: In tri/
bulatiõe dilataſti me: Quę ob h̃ multis in
locis ſubito aut ſoli compat̃ aut lunę: q̃ etſi
tundit̃ non mouet̃: etſi moueat̃ reſurgit.

De myſterio q̃rti: viaꝝ ſcilicet viri in iuuẽtute: qđ ſalomõ ſe nõ valere cognoſcere aſſeruit: Ca. V.

e
T vias ait viri in iuuentute. Vir
iſte: chriſt⁹ dñs noſter ẽ. Sicut i acti
Act.2. bus apłoꝝ ſcriptuʒ ẽ: Viri iſraelitę
audite h̃ ṽba: Jeſum nazarẽnũ virũ a deo
electũ in vobis ṽtutib⁹ ⁊ ſignis ⁊ portentis
Eph.4. approbatũ. Et apłs: Vt oẽs in virũ ꝑfectuʒ
occurrere poſſim⁹ in menſurã corꝑis chriſti.
2.Cor.11. Et alibi: Deſtinaui vos vni viro ṽginẽ ca/
ſtam exhibere chriſto. Hic eſt vir cuius vię
cognoſci a iuuẽtute nõ poſſũt. Quis eñ
ęſtimare aio poſſit: aut caꝑe quãta ille oꝑe
exercuerit cuʒ ſm hoiem moraret̃ in terris?
Quę itinera virtutũ duxerit: in q̃s vias be/
neficioꝝ circa humanuʒ gen⁹ fuerit ingreſ/
ſus: dum claudis pedũ reſtituit firmitatẽ:
dũ cęcis lumina amiſſa reddit aut imponit
cognita: dũ eloquiũ ꝑſtat mutis: et ſurdis
inſinuat auditũ: dũ largũ in ſãguine fluxũ
ſiccat in martha: dũ dęmones pellit ex ma/
ria: dum corp⁹ rediuiui ſpũs calore conſtrin/
git: et qđ mors ſibi vendicauerat ad pęnã:
lux denuo recepit ad vitã? Quid ille ſoli/
dus greſſus i fluctib⁹: q̃d reliquię ď paucis
panib⁹ plus ſuꝑeſſe ſaturata multitudine
q̃ fuiſſe? Quid inopem in vino galilęi ꝯiu/
gis apparatũ ſ dñi opibus ꝑcioſuʒ? Et alia
multa ſicut i euãgelio dictũ ẽ. Quę ſi oĩa
ſcripta eſſent: mundus ea caꝑe non poſſet.

Aut quid poſtremo deſcẽſus ad inferos:
aut aſcẽſus ad cęlũ? Quid illud qđ i paſ/
ſione ipſi⁹ integrã lucis cõſuetudinẽ ſol ha/
bere nõ potuit: vt taceã ruptũ velũ: lapidẽ
reuolutũ? Hęc ergo vię ſũt in iuuẽtute: q̃s
non tã deꝑhẽdere ꝓpha: q̃ enarrare ſe nõ
poſſe teſtat⁹ ẽ. Tales h̃ etiã dicit vias me
retricis q̃ poſtea q̃ abluta eſt dicit ſe nihil
mali feciſſe. Meretrix iſta eccleſia ⁊ typus
eſt aliq̃n i gẽtibus cõſtituta: idoloꝝ cultib⁹
vitiata: quã vanę ſuꝑſtitionis ſtupra pollu
erant: quaʒ falſoꝝ deoꝝ adulteram fecerat
multitudo: laſciuoſq̃ ac turpes incõpoſitꝭ
motib⁹ ſaltus nemoꝝ ⁊ lucoꝝ inculta luſtra
bat: dedita luxurię: põpę gentiliũ mãcipa/
ta. Hanc poſtea q̃ dñs noſter ieſus chri/
ſtus puro baptiſmatis fonte ꝑfudit: abluti
onẽ ⁊ criminis accipit ⁊ nois ꝑ gr̃am fidei.

Poſt meretricẽ fit ṽgo: q̄ vni ſe deſtina/
uit ſponſo. Nã ⁊ raab illa meretrix hierich/
untis: quę ſpeculatores ieſu naue excepit
hoſpitio: et ꝙ ſigno cocci ſignata ẽ: qui co/
lor figuram chriſti ſãguinis indicabat: et ꝙ
euerſionẽ ciuitatis euaſit: eccleſię typũ ha/
buit: q̃ ꝑ ſanguinẽ chriſti ruinã mũdi iſtius
ſecura nõ metuit. Sic eñ ait ꝓpha: Accipe Osee.1.
inq̃t tibi vxorẽ fornicariã: et fac filios forni/
catiõis. Vbiq̃ eñ dilectiſſimi fratres cul
tura idoloꝝ fornicatio nũcupata eſt. Vt in
apocalypſi ſcriptũ eſt: Et ſinis fornicari ſer/ Apoc 2.
uos meos et manducare idolis immolata.

Deniq̃ hieruſalẽ ciuitas illa quondaʒ no
bilis hebręorum: quotiẽſcũq̃ a veritate de/
fluxerat ⁊ idolis ſeruiebat: ſtatim meretricis
vocabulo nomiabat̃: Sicut clamat eſaias:
Quomodo facta ẽ meretrix ciuitas fidelis Esa.1
ſion? Inde ẽ ergo: quod ait ſalomõ: Talis
autẽ via mulieris meretricis: quę poſtea q̃
abluta eſt dicit ſe nihil feciſſe.

Sancti Ambroſij epi liber de ſa/
lomone explicit.

Capituloꝝ libri de myſterijs ini/tiandis ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De cõtinuatione hui⁹ libri ad ſuperiores:
cũ exhortatione auditorũ: vt aures aperi/
ant ⁊ bonũ odorem vitę ęternę inhalatuʒ
munere ſacramẽtoꝝ carpãt: quẽadmodũ
ipſis etiã prius auctor ſe id ſignificaſſe cõ
memorat. Ca. I.
Qua rõe ingreſſus regeneratiõis ſacramẽ/
tum repetere debeat quid interrogat⁹ fue
rit cum baptizaretur ⁊ q̃d viderit. Ca. II.
Q idcirco inuiſibilis gratia diuini ſpiritus
pręſens operetur in aquis baptiſmatꝭ: vt
omne abluat̃ peccatum: per multoꝝ exẽ/
ploꝝ ⁊ figurarum cõprobatione. Ca. III.
Q tres ſint qui teſtificamur i baptiſmo: ⁊
de myſterio ⁊ forma baptiſmatꝭ: ac de an/
gelo qui cõmouit natatoriaʒ piſcinã: De
baptiſmo pręterea chriſti ⁊ columba quę
ſuper eũ deſcendit de cęlo. Q ſępe ſpe/
cies pro veritate accipiatur. Ca. IIII.
Q in his quę a ſacerdotibus fiunt: nõ me/
rita perſonarum ſed officia conſideranda
ſint: Et quomodo in baptiſmo ęqualiter
promittatur in patrem ⁊ in filium ⁊ in ſpi
ritum ſanctum credere debere. Ca. V.
Quare fiat vnctio in capite: Et de lotione
pedum diſcipulorum. Et quare petr⁹ qui
mũd⁹ erat plantã lauare debebat. Ca. VI
De myſterio veſtimentorũ candidoꝝ qui/
bus induũt̃ infantes: Et quomodo eccle
ſia hęc habens veſtimẽta dicat in cãticis:
Nigra ſũ ⁊ decora: ⁊ cętera quę ſequunt̃:
Ca. VII.
De ſacroſancti corporis dominici cõmuni/
one ⁊ cõuiuio cęleſti. Q antiquiora ſũt
eccleſię ſacramẽta q̃ ſynagogę. Et ꝑſtan/
tiora q̃ fuerit manna. Ca. VIII.
De virtute ſacramenti corporis ⁊ ſanguinis
chriſti: ⁊ cõparatione per exceſſum ipſius
ad mãna ⁊ ad aquas petrę. Et de per plu/
rima exempla probatione ꝙ corpus chri/
ſti qđ accipim⁹ nõ panis ſit ſed caro quę
ex virgine nata: quę crucifixa: quę ſepul/
ta fuerit. Ca. IX.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Myſterijs initiãdis: In quo ꝑambulam ac ſuccinctam de myſte/rijs ⁊ rõne ſacramentorum initiandorum: premittit inſtructionẽ: Feliciter incipit.

De cõtinuatione huius libri ad ſuperiores: cum exhortatione auditoruʒ vt aures aperiant ⁊ bonũ odorem vite eterne inhalatum munere ſacramentorum carpant: quẽadmodũ ipſis etiã prius auctor ſe id ſignificaſſe cõmemorat. Ca. I.

d
E moralib⁹ quo
tidianũ ſermonẽ habuim⁹: cũ
vel patriarchaꝝ geſta vł pro/
uerbioꝝ legerẽtur ꝑcepta: vt
his informati atq̃ inſtituti aſ
ſueſceretis maioꝝ ingredi vias: eorũq̃ iter
carpere: ac diuinis obedire oraculis: q̃ reno
uati per baptiſmũ: ei⁹ vitę vſum teneretis
quę ablutos deceret. Nũc de myſterijs di/
cere temp⁹ admonet: atq̃ ipſã ſacramẽto/
rum rationem edere: quã añ baptiſmum ſi
putaſſemus inſinuandam: nõdũ initiatis:
prodidiſſe potius q̃ edidiſſe eſtimaremur.
Deinde ꝙ inopinãtibus melius ſe ipſa lux
myſterioꝝ infuderit: q̃ ſi eã ſermo aliquis
ꝑcucurriſſet. Aperite igitur aures ⁊ bonum
odorẽ vitę ęternę inhalatuʒ vobis munere
ſacramẽtoꝝ carpite: qđ vobis ſignificaui/
mus: cũ apertiõis celebrãtes myſteriũ dice
rem⁹: Effeta: qđ ẽ adaperire: ⁊ vẽtur⁹ vnuſ/
quiſq̃ ad gratiã quid interrogaret̃ cogno/
ſceret: quid reſpõderet meminiſſe deberet.
Hoc myſteriũ celebrauit chriſt⁹ i euãgelio: Marci.7.
ſicut legim⁹ cũ mutũ curaret ⁊ ſurdum. Sʒ
ille os tetigit: q̄ ⁊ mutũ curabat et virum.
In altero vt os ei⁹ infuſę ſonũ vocis aperi/
ret: In altero q̄ tactus iſte virum decebat:
feminam nõ decebat.

Qua rõne ingreſſus regenerationis ſacramentum repetere debeat quid interrogatus fuerit cũ baptizaretur: ⁊ quid viderit: Ca. II.

p
Oſt hęc reſerata tibi ſũt ſancta ſan
ctoꝝ: Ingreſſus es regeneratiõis
ſacrariũ: repete quid interrogatus
ſis: recognoſce quid reſpõderis. Renũcia/
ſti diabolo ⁊ operib⁹ ei⁹: mũdo ⁊ luxurię ei⁹
ac voluptatib⁹. Tenet̃ vox tua: nõ in tumu
lo mortuoꝝ: ſ in libro viuentiũ. Vidiſti il/
lic leuitã: vidiſti ſacerdotẽ: vidiſti ſũmũ ſa/
cerdotẽ: Noli cõſiderare corpoꝝ figuras: ſ
miſterioꝝ gr̃am. Pręſentib⁹ angelis locu/
tus es: ſicut ſcriptũ eſt: Quia labia ſacerdo Malachie.2.

tis cuſtodiūt ſciam: ⁊ legē exquirunt ex ore
ipſius: qm̄ angelus ē dn̄i oipotentis. Nō ē
fallere: nō eſt negare. Angelus ē q̄ regnum
chriſti ⁊ vitam ęternam annunciat. Nō ſpe
cie tibi eſtimādus ē ſed munere. Quid tra
diderit conſidera: vſum eius expende: ⁊ ſta
tum eius agnoſce. Ingreſſus igiť vt aduer
ſariū tuū cerneres: cui renunciādū mox pu
tares: ad orientem conuerteris. Qui eni re
nūciat diabolo ad chriſtū cōuertiť: illū dire
cto cernit obtutu.

Qđ idcirco inuiſibilis gratia diuini ſpiritus preſens opereť i aquis baptiſmatis: vt omne abluať peccatum: per multorū exemplorum ⁊ figurarum cōprobatiōe: Ca. III.

q
Uid vidiſti? Aquas vtiq;: ſed non
ſolas. Leuitas illic miniſtrātes. Sū
mū ſacerdotē interrogantē ⁊ conſe
crātē. Primo omniū docuit te apoſtolus:
2.Cor.4. nō ea cōtēplanda nobis quę videnť: ſ; quę
nō videnť: quoniā quę videnť tpalia ſunt:
quę autē nō videnť ęterna. Nam ⁊ alibi ha
Ro.1. bes: Quia inuiſibilia dei a creatura mundi
per ea quę facta ſunt cōprehenduntť: ſempi
terna quoq; virtꝰ eius ac diuinitas opibus
Joh.10. eſtimanť. Unde ⁊ dominꝰ ait: Si mihi non
creditis vel operibus credite. Crede ꝙ diui
nitatis illic adeſſe pręſentiā. Operationē
credis: nō credis pręſentiā? Unde ſequereť
operatio: niſi pręcederet añ pręſentia? Con
ſidera autē ꝙ vetꝰ myſteriū ſit in ipiꝰ mun
di ꝑfiguratū origine. In principio ipo quā
Gen.1. do fecit deus cęlū ⁊ terrā: ſpūs inquit fere
bať ſuꝑ aquaſ. Qui ſuꝑferebať ſuꝑ aq̄s: nō
oꝑabať ſuper aquaſ? Sed quid dicam: oꝑa
batur: qđ ad pręſentiam ſpectat: ſuꝑfereba
tur. Nō operabať qui ſuꝑferebať? Cogno
ſce: qr oꝑabatur in illa mundi fabrica: quā
Pſ.32. do tibi dicit ꝓpheta: Uerbo dn̄i cęli firma
ti ſunt: ⁊ ſpū oris eius oīs virtus eoꝝ: vtrū
q; ꝓphetico ſubnexū eſt teſtimonio: Et qr
ſuperferebať: ⁊ quia operabať. Quia ſuꝑfe
rebať: moyſes dicit. Quia oꝑabať: dauid
teſtificatur. Accipe aliud teſtimoniū. Cor
rupta erat caro omniſ ab iniquitatibꝰ ſuis:
Gen.6. Nō permanebit inquit deus ſpiritus meꝰ i
hoibus: qm̄ carnes ſunt. Quo oſtendit de
us: quia carnali imundicia grauioris labe
peccati gratia ſpiritalis auertiť. Unde vo
lens deus reꝑare qđ deerat: diluuiū fecit: ⁊
iuſtū noe in arcam iuſſit aſcendere. Qui iā
decedente diluuio coruū dimiſit prius: qui
nō reuertitur. Dimiſit columbā quę cuȝ ra
mo oleę legitur reuertiſſe. Uides aquā: vi
des lignū: columbā aſpicis ⁊ dubitas de my
ſterio? Aqua eſt ꝙ qua caro mergiť: vt om
ne abluať pctm̄. Sepeliť illic omne vitiuz.
Lignū eſt in quo ſuffixus ē dominꝰ ieſus cū
patereť pro nobis. Colūba ē in cuiꝰ ſpecie
deſcendit ſpūſſanctus: ſicut didiciſti in no
uo teſtamento: qui tibi pacē animę tranq̄l
litatemq; mentis inſpirat. Coruꝰ eſt figura
peccati qđ exit ⁊ non reuertiť: ſi in te quoq;
iuſti cuſtodia ⁊ forma ſeruetur. Tertiū ꝙ
teſtimoniū ē ſicut te apl's docuit: Qm̄ pr̄es 1.Cor.10.
noſtri oēs ſub nube fuerunt: ⁊ omnes mare
tranſierunt: ⁊ omnes i moyſe baptizati ſūt
in nube ⁊ in mari. Deniq; ⁊ ipſe moyſes di
cit in cantico: Miſiſti ſpiritū tuū ⁊ operuit Exo.15.
eos mare. Aduertis ꝙ in illo hebręoꝝ tran
ſitu: iam tunc ſacri baptiſmatis figura prę
ceſſerit: in quo ęgyptiꝰ perijt: et hebręꝰ eua
ſit. Quid eni aliud in hoc quotidie ſacramē
to docemur: niſi quia culpa mergiť: ⁊ error
aboleť? Pietas autē et innocentia tota ꝑ
manſit. Audis qr ſub nube fuerūt pr̄es no
ſtri? Et bona nube: quę carnaliū refrigera
uit incendia paſſionū. Bona nubes obum
brat: quos reuiſit ſpirituſſanctꝰ. Deniq; ſu
peruenit in mariā virginē: Et virtus altiſſi Luc.1.
mi obumbrauit ei: quando redemptionem
genti genuit humanę. Et illud miraculū ꝑ
moyſen in figura factū eſt. Si ergo in figu
ra affuit ſpiritus: nō adeſt in veritate: cum
ſcriptura tibi dicat: Quia lex ꝑ moyſen da Joh.1.
ta eſt: gratia autē ⁊ veritas per ieſum chri
ſtū facta eſt? Marath fōs amariſſimꝰ erat: Exo.15.
miſit in eum moyſes lignum: ⁊ dulcis ē fa
ctus. Aqua enim ſine prędicatione domi
nicę crucis ad nullos vſus futurę ſaluť eſt.
Cum vero ſalutaris fuerit crucis myſterio
conſecrata: tunc ad vſum ſpiritalis lauacri
⁊ ſalutaris poculi temperatur. Sicut ergo i
illum fontem moyſes miſit lignum: hoc eſt
propheta: ⁊ in hunc fontem ſacerdos prędi
cationē dominicę crucis mittit: ⁊ aqua fit
dulcis ad gratiam. Non ergo ſolis corporť
tui credas oculis: magis videtur qđ nō vi
detur: quia iſtud temporale: illud ęternum
aſpicitur. Qđ oculis non comprehenditur
animo autem ac mēte cernitur. Deniq; do
ceat te decurſa regnorum lectio. Naaman 4.Reg.5.
ſyrus erat ⁊ leprā habebat: nec ab vllo mū

dari poterat. Tunc ait puella ex captiuis:
Quoniam eſſet propheta in iſrael: qui poſ
ſit eum a lepręcontagione mundare. Sum
pto inquit auro ⁊ argento perrexit ad regē
iſrael: Qui cognita aduētus eius cauſa: ſci
dit veſtimenta ſua: dicens ꝙ temptaretur
magis: cum de ſe ea quę nō eſſent poteſtať
regię poſcerentur. Heliſęus autem regi inti
mauit vt ad ſe dirigeret ſyrum: quo cogno
ſceret ꝙ eſſet deus in iſrael. Et cum veniſſet
mandauit ei vt ſepties mergereť in iordane
fluuio. Tunc ille ſecum tractare cępit: ꝙ me
liores aquas haberēt patrię ſuę in quibꝰ ſe
pe merſiſſet ⁊ nūq; a lepra eēt mūdatꝰ: Eo
q; reuocatꝰ nō obediebat mādatiſ ꝓphetę:
ſed admonitu ⁊ ꝑſuaſionibus ſeruuloꝝ ac
quieuit ⁊ merſit. Mundatuſq; ilico intelle
xit nō aquarū eſſe ꝙ vnuſquiſq; mundať:
ſ; gratię. Recognoſce nunc quę ſit illa puel
la ex captiuis: Junior ſcz ex gentibus ꝯgre
gatio: id eſt eccl'ia dn̄i: depreſſa ante capti
uitate peccati: quādo libertatē adhuc gra
tię nō habebat: Cuiꝰ cōſilio vanꝰ ille popu
lus nationū verbū audiuit ꝓpheticum: de
quo diu ante dubitauit: poſtea tamen vbi
credidit exequendū: ablutus eſt ab omni
contagio vitiorum. Et ille dubitauit ante
q̄ ſanaretur: tu iam ſanatus es: ⁊ ideo du
bitare nō debes.

Qđ tres ſint qui teſtificanť in baptiſmo: ⁊ de myſterio ⁊ forma baptiſmatis: Ac de angelo qui cōmouit natatoriam piſtinā: De baptiſmo preterea chriſti ⁊ columba que ſuꝑ eū deſcēdit de celo. Qđq; ſepe ſpes pro veritate accipiať. Ca. IIII.

i
Deo tibi ante prędictū eſt: vt non
hoc ſolum crederes qđ videbas: ne
forte ⁊ tu diceres: Hoc eſt illud ma
1.Cor.2. gnum myſterium qđ oculus non vidit nec
auris audiuit nec in cor hominis aſcendit?
Aquas video quas videbam quotidie: iſte
me habent mundare? In q̄s ſępe deſcēdi ⁊
nunq; mundatꝰ ſum. Hinc cognoſce ꝙ aq̄
nō mūdat ſine ſpiritu: Ideoq; legiſti ꝙ treſ
1.Joh.5. teſtes in baptiſmate vnum ſint: aqua: ſan
guis ⁊ ſpiritus: Quia ſi vnum horū detra
has nō ſtat baptiſmatis ſacramētū. Quid
eſt enim aqua ſine cruce chriſti? Elemētum
cōmune: ſine vllo ſacramenti effectu. Nec
iterū ſine aqua regenerationis myſteriū ē.
Joh.3. Niſi eniz quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpi
ritu: non poteſt introire in regnum dei. Cre
dit autem etiam cathecuminꝰ in crucē do
mini ieſu: quia ⁊ ipſe ſignatur. Sed niſi ba
ptizatus fuerit in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpi
rituſſancti: remiſſionē non poteſt accipere
peccatorū: nec ſpiritalis gratię munꝰ hauri
re. Ergo ille ſyrus ſeptieſ merſit in lege: Tu
autem baptizatus es in nomine trinitať:
confeſſus es patrem: recordare quid feceriſ:
confeſſus es filium: cōfeſſus ſpiritūſanctū:
Tene ordinē rerū in hac fide: mundo mor
tuꝰ es: ⁊ deo reſurrexiſti: Et quaſi i illo mū
di es cōſepultus elemēto: peccato mortuꝰ:
ad vitam es reſuſcitatus ęternā. Crede er
go qr nō ſunt vacuę aquę. Ideo tibi dictuz Joh.5.
eſt: quia angelus domini deſcendebat ſcđz
tempus i natatoriā ⁊ mouebať aqua: ⁊ qui
prior deſcendiſſet in natatoriā poſt cōmoti
onem aquę: ſanꝰ fiebat a languore quocun
q; tenebatur. Hęc piſcina in hieroſolymis
erat: in qua vnus annuꝰ ſanabať. Sed ne
mo ante ſanabať: q̄ deſcendiſſet angelus:
vt eſſet indicium quia deſcenderat angelꝰ:
mouebatur aqua propter incredulos. Illis
ſignū: tibi fides. Illis angeluſ deſcēdebat:
tibi ſpirituſſanctus: Illis creatura moue
batur: tibi chriſtus operatur ipſe domi
nus creaturę. Tunc curabatur vnus: nunc
omnes ſanantur: Aut certe vnus ſolus po
pulus chriſtianus. Eſt enim in aliquibꝰ et
aqua mendax: nō ſanat baptiſmꝰ perfidō
rum: non mūdat ſed polluit. Iudęꝰ vrceos
baptizat ⁊ calices: quaſi inſenſibilia vel cul
pam poſſint recipere vel gratiam: Tu ba
ptiza hūc calicem tuum ſenſibilē in quo bo
na opera tua luceant: in quo gratię tuę ſplē
dor fulgeat. Ergo ⁊ illa piſcina in figura vt
credas: quia in hūc fontem vis diuina de
ſcendit. Deniq; paralyticꝰ ille expectabat
hominem: quem: niſi illum dominū ieſum
natum ex virgine: cuius aduentu iam non
vmbra ſanaret ſingulos: ſ; veritas vniuer
ſos? Iſte eſt ergo qui expectabať vt deſcen
deret. De quo dixit deus pater ad iohannē
baptiſtam: Super quem videris ſpiritum Joh.1.
deſcendentem de cęlo ⁊ manentē ſuꝑ eum:
hic eſt qui baptizat i ſpirituſancto. De quo
teſtificatꝰ eſt iohannes dicens: Quia vidi Ibi.
ſpiritum deſcendentem de cęlo quaſi colū
bam ⁊ manentem ſuper eum. Et hic quare
ſpiritus ſicut columba deſcendit: niſi vt tu
videres: niſi vt tu agnoſceres columbā etiā

illam quam noe iuſtus emiſit ex arca: iſtius
columbe ſpeciem fuiſſe: vt typum agnoſce
res ſacramenti? Et fortaſſe dicas: Cum illa
vera colũba fuerit ꝗ emiſſa ẽ: hic quaſi colũ
ba deſcenderit: quõ illic ſpeciẽ fuiſſe dicim⁹
hic veritatẽ: cum ſm grecos in ſpecie colũbe
ſup aquã diuinitatis ſpm̃ deſcẽdiſſe ſit ſcptũ?
Sed qd tam verꝝ ꝙ diuinitas ꝗ manet ſem
per: creature autẽ nõ põt veritas eſſe: ſ; ſpe
cies ꝗ facile ſoluit᷑ atq; mutat᷑: Simul qꝛ eo
rũ q baptizant᷑: nõ in ſpecie eẽ debeat: ſ; ve
Matth.10. ra ſimplicitas. Unde ⁊ dñs ait: Eſtote aſtu
ti ſicut ſerpẽtes: ⁊ ſimplices ſicut columbe.
Merito ergo ſicut colũba deſcendit: vt ad
moneret nos ſimplicitatẽ colũbe habere de
bere. Speciẽ autẽ pro veritate accipiendã.
Phil.2. Legimus ⁊ de xp̃o: Et ſpecie inuent⁹ vt ho
mo. Et de pr̃e deo: Neq; ſpeciẽ ei⁹ vidiſtis.

Qd in his que a ſacerdotib⁹ fiunt nõ merita perſonaꝝ ſed officia conſideranda ſint: Et quomodo in baptiſmo equaliter promittatur ĩ patrem ⁊ in filium ⁊ in ſpiritũſanctu; credere debere. Ca. V.

e St ne adhuc qd dubitare debeas:
cũ euidenter tibi clamet in euange
Matth.3. lio pater: qui ait: Hic eſt filius me⁹
in quo cõplacui? Clamet filius ſup quem ſi
cut colũba ſe demonſtrauit ſpũſſanct⁹. Cla
met ⁊ ſpirituſſanctus: qui ſicut columba de
Ps.28. ſcendit. Clamet dauid: Uox dñi ſuper aq̃s
de⁹ maieſtatis intonuit: dñs ſup aq̃s mul
Judic.6. tas. Cũ tibi ſcriptura teſtet᷑ ꝙ ad hieroboal
ꝓces ignis deſcenderit de celo: Et rurſus ꝓ
3.Reg.18. cante helia ignis ẽ miſſus q ſacrificiũ cõſe
crauit. Nõ merita pſonaꝝ cõſideres: ſ; offi
cia ſacerdotũ. Et ſi merita ſpectas: ſic heliã
cõſideres. Petri quoq; merita ſpectato vel
pauli: qui accepto a dño ieſu: hoc nobiſ my
ſteriũ tradiderũt. Ignis illis viſibilis mit
tebatur vt crederent: nobis inuiſibilis ope
ratur qui credim⁹. Illis in figuram: nobis
ad cõmonitionez. Crede ergo adeſſe domi
num ieſum inuocatum precibus ſacerdotũ:
Matth.18. qui ait: Ubi fuerint duo vel tres: ibi ⁊ ego
ſum: Quantomagis: vbi ẽ eccleſia: vbi my
ſteria ſua ſunt: ibi dignat᷑ ſuã impertire pre
ſentiam? Deſcendiſti igitur: recordare quid
reſponderis: ꝙ credas in patrẽ: credas in fi
lium: credas in ſpiritũſanctum. Nõ habes
illic: Credo ĩ maiorem ⁊ minorẽ ⁊ vltimum:
Sed eadem vocis tue cautione cõſtringeri;
vt ſimiliter credas in filium ſicut in patrem
credis. Similiter in ſpiritumſanctũ credaſ:
ſicut credis in filium: hoc ſolo excepto ꝙ in
cruce ſolius domini ieſu fateris tibi eſſe cre
dendum.

Quare fiat vnctio ĩ capite. Et de lotione pedu; diſcipulorũ. Et quare petrus qui mundus erat plantã lauare debebat. Ca. VI.

p Oſt hec vtiq; aſcendiſti ad ſacerdo
tem: ꝯſidera quid ſecutũ ſit: Nõne
illud qd ait dauid: Sicut vnguen Ps.132.
tum in capite qd deſcendit in barbam bar
bam aaron. Hoc eſt vnguẽtũ de quo ⁊ ſalo
mon ait: Unguentũ exinanitũ eſt nomẽ tu Cant.1.
um: propterea adoleſcẽtule dilexerunt te ⁊
attraxerunt te. Quante hodie renouate aie
dilexerũt te domine ieſu dicentes: Attrahe
nos poſt te: in odorem veſtimentoꝝ tuoru;
curremus: vt odorem reſurrectionis hauri
rent. Quare hoc fiat intellige: Quia oculi Eccle.2.
ſapientis in capite eius. Ideo in barbã de
fluit: id eſt in gratiã iuuentutis. Ideo ĩ bar
ba; aaron: vt fias electũ gen⁹: ſacerdotale;
ꝓcioſũ. Omnes eñ ĩ regnũ dei ⁊ in ſacerdo
tium vngimur gratia ſpiritali. Aſcẽdiſti de
fonte: memento euangelice lectiõis. Etẽi
dominus noſter ieſus in euãgelio: lauit pe
des diſcipulis ſuis: Quãdo venit ad ſymo Joh.13.
nem petrũ: Et ait petr⁹: Non lauabis mihi
pedes in eternũ: Nõ aduertit myſteriũ: ⁊ iõ
miſteriũ recuſauit qd grauari humilitatem
ſerui crederet: ſi ſibi obſequiu; dñi patiẽter
admitteret. Cui rñdit dñs: Si nõ lauero ti
bi pedes nõ habebis partẽ mecũ. Quo au
dito petrus: Dñe nõ tm̃ pedes inqt: ſ; ma
nus ⁊ caput. Rñdit dñs: Qui lotus ẽ: non
indiget niſi vt pedes lauet: ſed eſt mundus
totus. Mundus erat petr⁹: ſed plantam la
uare debebat. Habebat enim primi homi
nis de ſucceſſione peccatũ: quãdo eũ ſupplã
tauit ſerpens ⁊ perſuaſit errorẽ. Iõ planta
eius abluit᷑: vt hereditaria peccata tollant᷑.
Noſtra enim propria per baptiſmum rela
xant᷑. Simul cognoſce myſterium ipſũ hu
militatis cõſiſtere in miniſterio. Ait enim:
Si ego laui voƀ pedes domin⁹ ⁊ magiſter:
quãtomagis ⁊ vos debetis lauare pedes
inuicem vobis? Cũ eñ ipſe auctor ſalutꝭ p
obedientiã nos redemerit: quãtomagꝭ noſ
ſeruuli eius humilitatis ⁊ obedientie exhi
bere debemus obſequiũ?

De myſterio veſtimentoꝝ candidorũ quib⁹ induunt᷑ infantes: Et quõ eccleſia hec habens veſtimẽta dicat in canticis: Nigra ſum ⁊ decora: ⁊ cetera que ſequũtur. Ca. VII

a Ccepiſti poſt hec veſtim̃ta cãdida:
vt eẽt indiciũ ꝙ exueris inuolucru;
pctõꝝ: indueris innocẽtie caſta ve
Ps.50. lamina. De quib⁹ dixit ꝓpha: Aſpges me
hyſopo ⁊ mũdabor: lauabis me ⁊ ſup niue;
dealbabor. Qui eñ baptizat᷑ ⁊ ſm legem et
ſm euãgeliũ videt᷑ eẽ mũdat⁹. Scdm lege;:
qꝛ hyſopi faſciculo moyſes aſpgebat ſang
uinẽ agni. Scdm euãgeliũ: qꝛ xp̃i erãt cãdi
da veſtimenta ſicut nix: cũ reſurrectiõis ſue
gl̃iam in euãgelio demõſtraret. Sup niue;
dealbat᷑: cui culpa dimittit᷑. Uñ ⁊ p eſaiam
Esa.1. dñs ait: Si fuerit pctã vr̃a ſicut fenicíu;: vt
niuẽ dealbabo. Hec veſtimẽta habẽs eccl̃ia
p lauacrũ regeneratiõis aſſũpta dicit in cã
Cant.1. ticꝭ: Nigra ſũ ⁊ decora filie hierl̃m: Nigra p
fragilitatẽ cõditiõis hũane: decora p gr̃am.
Nigra: qꝛ ex pctõrib⁹: decora fidei ſacramẽ
to. Hec veſtimẽta cernẽtes filie hierl̃m: ſtu
pefacte dicũt: Que ẽ hec ꝗ aſcẽdit dealba
ta? Hec erat nigra vnde nũc ſubito dealba
ta? Dubitauerũt eñ etiã angeli cũ reſurge
ret xp̃s: dubitauerũt ptãtes celoꝝ vidẽtes
ꝙ caro in celũ aſcẽderet. Deniq; dicebant:
Ps.23. Quis ẽ iſte rex gl̃e? Et cũ alij dicerẽt: Tolli
te portas principis veſtri: ⁊ eleuami porte
eternales ⁊ itroibit rex gl̃ie: Alij dubitabãt
dicẽtes: Quis ẽ iſte rex gl̃ie? In eſaia q; ha
Esa.63. bes dubitãtes virtutes celoꝝ dixiſſe: Quiſ
ẽ iſte q aſcẽdit ex edõ: rubor veſtimẽtoꝝ ei⁹
ex boſor: ſpecioſus in ſtola cãdida? Chriſtuſ
aũt vidẽs eccl̃iam ſuã in veſtimẽtis cãdidiſ
Zacharie.3. p ꝗ ipſe (vt habes in zacharie libro ꝓphe)
ſordida veſtimẽta ſuſceperat: vel animam
regenerationis lauacro mundã atq; ablutã
Cant.4. dicit: Ecce formoſa es ꝓxima mea: ecce es
formoſa: oculi tui ſicut colũbe: In cui⁹ ſpẽ
ſpũſſanct⁹ deſcendit de celo. Formoſi oculi
ſicut dixim⁹ ſupra: qꝛ ſic colũba deſcẽdit. Et
infra: Dentes tui ſic grex tonſaꝝ ꝗ aſcende
rũt de lauachro: ꝗ oẽs geminos creant: ⁊ in
fecunda nõ ẽ in eis: vt reſticula coccinea la
bia tua. Nõ mediocrꝭ iſta laudatio: Primũ
dulci cõparatione tonſaꝝ. Capras eñ ⁊ in al
tis paſci ſine piculo nouim⁹: ⁊ ĩ ꝓruptis ſe
curas cibũ ſumere. Deinde cũ tondent᷑: de
onerari ſupfluis. Haꝝ gregi compat᷑ eccl̃ia:
multas in ſe habẽs aiaꝝ virtutes: ꝗ p lauã
chrũ ſupflua pctã deponãt: ꝗ myſticã fidem
⁊ moralẽ gr̃am deferãt xp̃o: ꝗ crucẽ dñi ieſu
loquant᷑. In his formoſa ẽ eccl̃ia. Uñ ad eã
verbũ de⁹ dicit: Tota formoſa es proxima Cant.4.
mea ⁊ repheñſio non ẽ in te: quia culpa de
merſa ẽ. Ades huc a libano ſpõſa: ades huc
a libano: trãſibis ⁊ ptrãſibis a principio fi
dei: Eo ꝙ renũciãs mũdo trãſierit ſeculum:
ptranſierit ad xp̃m. Et iteꝝ dicit ad eã deuſ
verbum: Q; pulchra ⁊ ſuauis facta ẽ chari Cant.7.
tas in delitijs tuis. Statura tua ſilis facta
ẽ palme: ⁊ vbera tua botris. Cui rñdit eccle
ſia: Quis dabit te frat᷑ mihi: lactẽtẽ vƀa ma Cant.8.
tris mee? Inueniẽs te forꝭ oſculabor te. Et
qdẽ nõ ſpernẽt me: Aſſumã te ⁊ inducã te ĩ
domũ mr̃is mee ⁊ in ſecretũ ei⁹ que cõcepit
me: docebis me. Uides queadmodũ dele
ctata munere gr̃aꝝ ad interiora cupit myſte
ria ꝑuenire: ⁊ oẽs ſenſus ſuos ꝯſecrare xp̃o?
Adhuc ꝗrit ſuſcitantẽ: ⁊ ſuſcitari eã ſibi poſ
cit a filiab⁹ hierl̃m: quaꝝ gr̃a: hoc ẽ aiaꝝ fi
deliũ: ſponſũ in amorẽ ſui vberiorẽ deſide
rat ꝓuocari. Uñ dñs ieſus ⁊ ipſe iuitat⁹ tã
te ſtudio charitatis: pulchritudine decoris
⁊ gr̃e: ꝙ nulla iã ĩ ablutꝭ delicta ſorderẽt: di
cit ad eccl̃iam: Pone me vt ſignaculũ ĩ cor
de tuo: vt ſigillũ in brachio tuo: hoc ẽ: deco
ra es ꝓxima mea: tota formoſa es: nihil ti
bi deeſt. Pone me vt ſignaculũ ĩ corde tuo:
quo fides tua pleno fulgeat ſacr̃o. Opa q;
tua luceant ⁊ imaginẽ dei ꝓferant: ad cuius
imaginẽ facta es. Charitas tua nulla pſecu
tione minuat᷑: q; multa aq̃ excludere: flumi
na inundare nõ poſſint: Uñ repete: qꝛ acce
piſti ſignaculũ ſpiritale: Spm̃ ſapie ⁊ itelle Esa.11.
ctus: ſpũm cõſilij atq; virtutis: ſpm̃ cogniti
onis atq; pietatis: ſpm̃ ſancti timoris: ⁊ ſer
ua qd accepiſti. Signauit te de⁹ pat᷑: ꝯfirma
uit te xp̃s dñs: ⁊ dedit pign⁹ ſpũs ĩ cordib⁹ 2.Cor.5.
tuis: ſicut apl̃ica lectione didiciſti.

De ſacroſancti corpis dñici communione ⁊ conuiuio celeſti. Qd q; antiquiora ſint eccl̃ie ſacramenta q; ſynagoge. Et preſtantiora q; fuerit manna. Ca. VIII

h Is abluta plebs diues inſignibus
ad xp̃i cõtẽdit altaria dicẽs: Et in Ps.42.
troibo ad altare dei: ad deũ qui leti
ficat iuuẽtutẽ meã. Depoſitis aũt inuetera
ti erroris exuuijs: renouata in aquile iuuen
tutẽ: celeſte illud feſtinat adire conuiuium.

Venit igiꝛ ⁊ vidēs ſacroſcm̄ altare cōpoſi-
Pſ. 22. tū: exclamās ait: Paraſti in conſpectu meo
menſā. Hūc loquētē inducit dauid dicens:
Dn̄s paſcit me ⁊ nihil mihi deerit: i loco pa
ſcue ibi me collocauit: ſup aquā refectionis
educauit me. Et infra: Nā ⁊ ſi ambulē i me-
dio vmbre mortis: nō timebo mala: qm̄ tu
mecū es: Virga tua ⁊ baculꝰ tuꝰ ipſa me cō
ſolata ſūt. Paraſti in cōſpectu meo mēſam
aduerſus eos q̄ tribulāt me. Impinguaſti
in oleo caput meū ⁊ poculū meū inebrians
q̄ ꝑclarū ē. Nūc illud ꝯſideremꝰ ne q̄s forte
viſibilia vidēs: qm̄ q̄ ſūt inuiſibilia nō vidē
tur: nec pn̄t humanis ocul' cōprehēdi dicat
forte: Judeis deꝰ manna pluit: pluit cotur-
nices: Eccl'ie autē illi dilecte hec ſūt q̄ ꝑpa-
1. Cor. 2. rauit: de quibꝰ dictū ē: Qd̄ oculꝰ non vidit
nec auris audiuit: nec in cor hoīs aſcēdit q̄
ꝑparauit deꝰ diligentibꝰ eū? Ergo ne q̄s h
dicat: ſūmo ſtudio volumꝰ cōprobare: q̄ et
antiquora ſūt ſacramēta eccl'ie q̄ ſynagoge:
et preſtātiora q̄ māna ē. Antiquiora docet
lectio geneſis q̄ decurſa ē. Synagoga enim
ex lege moyſi principiū ſūpſit: Abraam vo
longe anterior qui vict' hoſtibꝰ ⁊ nepote ꝓ
Gen. 14. prio recepto: cū potireꝛ victoria: tūc illi oc-
currit melchiſedech ⁊ ꝓtulit ea q̄ abraā ve-
neratꝰ accepit: nō abraam ꝓtulit: ſ melchi-
ſedech qui iduciꝛ ſine pr̄e: ſine mr̄e: neq̄ in-
itium dieꝝ: neq̄ finē habēs: ſiſis autē filio
Heb. 7. dei. De q̄ ait paulꝰ ad hebreos: Quia ma-
net ſacerdos in ꝑpetuū: q̄ interp̄tatiōe lati
na diciꝛ rex iuſticie: rex pacis. Nō agnoſcis
quis iſte ſit? Pōt hō eē rex iuſticie: cum vix
iuſtꝰ ſit? Pōt eē rex pac': cū vix poſſit eē pa-
cificuſ? Sine matre ſm̄ diuinitatē: q̄ ex pr̄e
deo genitꝰ eſt vniꝰ ſubſtātie cum pr̄e. Sine
pr̄e ſm̄ incarnationē: qui natꝰ ex virgine ē.
Initiū ⁊ finē nō habēs: q̄ ipſe ē initiū ⁊ fi-
nis oīm: primꝰ ⁊ nouiſſimꝰ. Nō igiꝛ huma-
ni ſ diuini ē muneris ſacramētū qd̄ accepi-
ſti ab eo prolatū: qui bn̄dixit fidei patrem
abraā: illū cuiꝰ grām ⁊ geſta miraris. Proba
tū ē antiquiora eē eccl'ie ſacramēta: nunc co
gnoſce potiora. Reuera mirabile ē q̄ māna
deꝰ pluerit patribꝰ ⁊ quotidiano celi paſce-
Pſ. 77. banꝛ alimento. Vn̄ dictū ē: Panē angeloꝝ
mādicauit hō. Sz tn̄ panē illū qui mandu
cauerūt oēs in deſerto mortui ſunt. Iſta au
Joh. 6. tē eſca quā accipis: iſte panis viuꝰ q̄ deſcen
dit d celo: vite eterne ſubām ſubminiſtrat:
⁊ quicūq̄ hūc panē mādicauerit nō morie-
tur in eternum ⁊ corpus eſt chriſti.

De virtute ſacramēti corporis et ſanguinis chriſti et cōparatiōe per exceſſū ipſiꝰ ad manna ⁊ ad aquas petre: Et de per plurima exēpla ꝓbatiōe q̄ corpꝰ xp̄i qd̄ accipimꝰ nō panis ſit ſed caro q̄ ex virgīe nata: q̄ crucifixa que ſepulta fuit. Ca. IX.

Conſidera nūc: vtrū ꝑſtantior ſit pa
nis angeloꝝ: an caro xp̄i q̄ vtiq̄ cor
pus ē vite. Māna illud e celo: h ſu-
pra celū. Illud celi: hoc dn̄i celoꝝ. Illd̄ cor-
ruptioni obnoxiū ſi in diē alterū ſeruareꝛ: h
alienū ab omni corruptiōe: qd̄ quicūq̄ reli-
gioſe guſtauerit: corruptionē ſentire nō po-
terit. Illis aqua de petra fluxit: tibi ſāguis
e xp̄o. Illos ad horā ſatiauit aqua: te ſan-
guis diluit in eternū. Judeꝰ bibit ⁊ ſitit: tu
cū biberis ſitire nō poteris. Et illud in vm-
bra: hoc in veritate. Si illud qd̄ mirar' vm-
bra eſt: quantū iſtud ē cuiꝰ ⁊ vmbrā mirar'?
Audi q̄ vmbra eſt: q̄ apud pr̄es facta ē: Bi 1. Cor. 10.
bebāt inquit de ꝯſequēti petra: petra autē
erat xp̄s. Sed nō in pluribꝰ eoꝝ cōplacitū
eſt deo: nā proſtrati ſunt in deſerto. Hec au
tē in figurā facta ſūt noſtri. Cognouiſti pre
ſtātiora? Potior eteni lux q̄ vmbra: veritas
q̄ figura: corpus auctoris q̄ māna de celo.
Forte dicas: Aliud video quō tu mihi aſſe-
ris: q̄ xp̄i corpuſ accipiā? Et hoc nob adhuc
ſupeſt vt ꝓbemꝰ. Quāt' igiꝛ vtimur exem-
plis? Probemꝰ nō hoc eē qd̄ natura forma-
uit: ſ qd̄ benedictio conſecrauit. Maiorēq̄
vim eē bn̄dictiōis q̄ nature: quia bn̄dictōe
etiā natura ip̄a mutaꝛ. Virgā tenebat moy
ſes: ꝓiecit eā ⁊ facta ē ſerpēs. Rurſus appre-
hēdit caudā ſerpētis ⁊ in vge naturā reuer-
titur: Vides igiꝛ ꝓphetica grā: bis mutatā
eē naturā ⁊ ſerpent' ⁊ vge. Currebāt egypti
flumina puro aquaꝝ meatu: ſubito de fon-
tiū venis ſanguis cepit erūpere. Non erat
potꝰ in fluuijs. Rurſus ad ꝓphe p̄ces cru-
or ceſſauit fluminū: aquaꝝ natura remea-
uit. Circūcluſus vndiq̄ erat p̄pl's hebreorū:
hinc egyptijs vallatus: inde mari clauſus.
Virgā leuauit moyſes: ſeꝑauit ſe aq̄ ⁊ i mu
roꝝ ſpeciē ꝯgelauit: atq̄ iter vndas via pe-
deſtris apparuit. Jordanis retrorſū ꝯuerſuſ
ꝯtra naturā in ſui fontis reuertiꝛ exordiū.
Nōne claret naturā: vl' maritimoꝝ fluctuū
vl' fluuialis curſus eē mutatā? Sitiebat po
pulus patrū: tetigit moyſes petrā: ⁊ aq̄ de
petra fluxit. Nūq̄d nō ꝑter naturā opata ē
grā: vt aquā vomeret petra: quā nō habe-

Exo. 15. bat natura? Marath fluuiꝰ amariſſimꝰ erat
vt ſitiens p̄pl's bibere nō poſſet: miſit moy-
ſes lignū in aquā ⁊ amaritudinē ſuā aq̄rū
natura depoſuit: quā infuſa ſubito grā tē-
4. Reg. 6. perauit. Sub heliſeo ꝓpha: vni ex filijs ꝓ-
phetaꝝ excuſſū ē ferrū de ſecuri: ⁊ ſtati mer
ſū ē: Rogauit heliſeū q̄ amiſerat ferꝝ: miſit
etiā heliſeꝰ lignū in aquam: ⁊ ferrum nata-
uit: vtiq̄ ⁊ hoc ꝑter naturā factū eē cogno-
ſcimꝰ. Grauior eſt em̄ ferri ſpēs q̄ aq̄ꝝ liq̄r.
Aduertimꝰ igiꝛ maioris eē vtut' grām q̄ na
turā: ⁊ adhuc tn̄ ꝓphetie bn̄dictiōis nume-
ramus grām. Q̄ ſi tm̄ valuit hūana bn̄di-
ctio vt naturā ꝯuerteret: q̄d dicimꝰ de ipſa
ꝯſecratiōe dīna: vbi vba ipſa dn̄i ſaluator'
opanꝛ? Nā ſacr̄m iſtud qd̄ accipis: xp̄i ſmo
ne cōficiꝛ. Q̄ ſi tm̄ valuit ſmo helie vt ignē
de celo deponeret: nō valebit xp̄i ſermo vt
ſpēs mutet elemētoꝝ? De totiꝰ mundi opi-
Pſ. 148. bus legiſti: Quia ipſe dixit ⁊ facta ſūt: ipſe
mādauit ⁊ creata ſūt. Sermo g̃ xp̄i q̄ potuit
ex nihilo facere qd̄ nō erat: nō pōt ea q̄ ſunt
in id mutare qd̄ nō erāt? Nō em̄ minꝰ ē no-
uas rebꝰ dare: q̄ mutare naturas. Sz q̄ad
argumētis vtimur: ſuis vtamur exemplis:
incarnatiōiſq̄ aſtruamꝰ myſterij vitatem:
Nunq̄d nature vſus ꝑceſſit: cū ieſus dn̄s ex
maria naſcereꝛ? Si ordinē q̄rimꝰ: viro mix-
ta femina generare ꝯſueuerat. Liquet igiꝛ
q̄ ꝑter nature ordinē vgo generauit: ⁊ h qd̄
ꝯficimꝰ corpꝰ ex vgine ē. Quid hic q̄ris na-
ture ordinē in xp̄i corpe: cū ꝑter naturam ſit
ipſe dn̄s ieſus ꝑtus ex virgine? Vera vtiq̄
caro xp̄i q̄ crucifixa ē: q̄ ſepulta ē: vere g̃ car
Matth. 26. nis illiꝰ ſacr̄m ē. Ip̄e clamat dn̄s ieſus: Hoc
ē corpꝰ meū. Añ bn̄dictionē vboꝝ celeſtiū:
alia ſpēs noiaꝛ: pꝰ ꝯſecratiōez corpꝰ xp̄i ſig-
nificaꝛ. Ipſe dic̄: ſanguinē ſuū: añ ꝯſecratio
nē aliud diciꝛ: poſt ꝯſecrationē ſanguis nū-
cupaꝛ. Et tu dicis: amē: hoc ē: veꝝ ē: qd̄ os
loquiꝛ: mens interna fateaꝛ. Qd̄ ſermo ſo-
nat: effectꝰ ſentiat. His igiꝛ ſacramentis pa
ſcit eccl'iam ſuā xp̄s: quibꝰ aie firmaꝛ ſubā.
Meritoq̄ vidēs ꝑfectū eiꝰ grē cōtinentem
Cant. 4. dicit ad eam: Q̄ decora facta ſūt vbera tua
ſoror mea ſpōſa: q̄ decora facta ſūt a vino:
Et odor veſtimētoꝝ tuoꝝ ſup oīa aromata:
Fauus diſtillās labia tua o ſpōſa: mel ⁊ lac
ſub lingua tua: ⁊ odor veſtimētoꝝ tuoꝝ ſic
odor libani. Hortꝰ ꝯcluſus ſoror mea: ſpōſa
mea: hortꝰ ꝯcluſus: fons ſignatꝰ. Quo ſigni
ficat ſignatū debere apud te manere myſte

riū: ne violeꝛ opibꝰ male vite atq̄ adulte-
rio caſtitat': ne diuulgeꝛ quibꝰ nō cōuenit:
ne garrula loquacitate diſpgaꝛ i perfidos.
Bona debet g̃ fidei tue eē cuſtodia: vt inte-
merata vite ac ſilentij integritas ꝑſeueret.
Vn̄ ⁊ eccl'ia altitudinē ſeruās myſterioꝝ ce
leſtiū: reijcit a ſe grauiores vēti ꝓcellas ⁊ i-
uitat vernātis grē ſuauitatē: ⁊ ſciēs q̄ hortꝰ
ſuꝰ xp̄o diſplicere nō poſſit: aduocat ipſum
ſponſū dicēs: Exurge aquilo ⁊ veni auſter Ibi. 5.
ꝑfla hortū meū: ⁊ fluant vnguēta mea. De-
ſcēdat frat meꝰ i hortū ſuū ⁊ edat fructū po-
miferaꝝ ſuaꝝ. Bonas em̄ arbores ⁊ fructi-
feras habēt q̄ radices ſuas tinxerint in ſa-
cri fontis irriguo: ⁊ in bonos fructꝰ noue fe-
cūditatis germine pullulauerint: vt nō iā
ꝓphetica cedāꝛ ſecuri: ſ euāgelica vbertate
fecundenꝛ. Deniq̄ fertilitate eaꝝ dn̄s dele
ctatꝰ: rn̄det: Ingreſſus ſū i hortū meū ſoror
mea ſponſa: vindemiaui mirrhā cū vnguē-
tiſ meiſ: mādicaui cibū meū cū melle meo:
bibi potū meū cū lacte meo. Quare cibū et
potū dixerim fidelis intellige. Illud aūt nō
dubiū q̄ in nobis ipſe manducat ⁊ bibit: ſi-
cut i nob legiſti: q̄ in carcere eē ſe dicit: Vn̄
⁊ eccl'ia vidēs tantā grām: hortaꝛ filios ſu-
os: hortaꝛ ꝓximos: vt ad ſacra ꝯcurrāt: di-
cēs: Edite ꝓximi mei et bibite ⁊ inebriami Cant. 5.
chariſſimi mei. Quid edamꝰ: q̄d bibamus:
alibi tibi ꝑ ꝓpham ſpūſſanctꝰ expreſſit di-
cēs: Guſtate ⁊ videte qm̄ ſuauis ē dn̄s: bea Pſ. 33.
tus vir q̄ ſperat in eo. In illo ſacr̄o xp̄s eſt:
q̄ corpꝰ ē xp̄i: nō g̃ corpalis eſca: ſ ſpiritalis
ē. Vn̄ ⁊ ap'ls de typo eiꝰ ait: Quia pr̄es nr̄i 1. Cor. 10.
eſcā ſpiritalē mādicauerūt ⁊ potū ſpiritalē
biberūt. Corpꝰ em̄ dei corpꝰ ē ſpiritale. Cor
pus xp̄i corpꝰ ē dīni ſpūs: Quia ſpūs xp̄i vt
legimꝰ: Spūs ante faciē nr̄am xp̄s dn̄s. Et Thren. 4.
in petri ep'la habemꝰ: Chriſtꝰ ꝓ nob mortu 1. Petri. 2.
us ē. Deniq̄ cor nr̄m eſca iſta confirmat: et
potus iſte letificat cor homīs: vt ꝓpha me- Pſ. 103.
morauit: vnde adepti oīa ſcimus regenera-
tos nos eſſe. Nec dicamꝰ quō regenerati ſu
mus: nunq̄d in ventrē mr̄is nr̄e introiuimꝰ
⁊ renati ſumꝰ? Nō agnoſco vſū nature. Sz
nullus hic nature ordo: vbi excellentia grē.
Deniq̄ nō ſemp vſus nature regeneratiōē
facit: Generatū ex virgine chriſtū dn̄m con-
fitemur ⁊ nature ordinē denegamꝰ. Nō em̄
ex viro maria cōcepit: ſ de ſpūſancto i vte-
ro accepit: vt dicit mattheꝰ: Quia inuenta Matth. 1.
ē in vtero habēs de ſpūſancto. Si g̃ ſupue-

niens ſpiritusſanctꝰ in virginē: ꝯceptionem
opatus eſt ⁊ generatiōis munus impleuit:
nō vtiqꝫ dubitandū ē ꝙ ſupueniens in fon-
tem: vł ſup eū qui baptiſmū ꝯſequitur: ve-
ritatem regenerationis cooperetur.

Sancti Ambroſij ep̄i liber de myſterijs initiandis explicit.

Capitulorū libri primi de ſacramētis ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De fide chriſtiani: ⁊ quō baptizatꝰ ꝯſiderare debeat peracta myſteria adapertiōis: Qua etiā rōne i exorciſmo aures et nares tāgāť vt aperiāť: ⁊ q̄re nareſ ⁊ nō os. Ca. I
De vnctione in baptiſmo ⁊ abrenūciatiōe tūc facta. Et q̄ rōe ſacerdos dicať angelꝰ: ⁊ de ſeruāda fide xp̄o ꝓmiſſa. Ca. II.
Qꝫ licet in baptiſmo ſacerdos ⁊ miniſter videanť: alia tamē maiora ſint que operanť ⁊ non videntur. Ca. III.
Qꝫ ſacramēta chriſtianoꝝ diuiniora ⁊ priora ſint q̄ꝫ iudeorum: Et quid paſcha ſignificet. Ca. IIII.
Quid ſignificat lotio naaman ſyri leproſi: Et ꝙ nō aq̄ ſ ꝯſecratio mūdet: Qꝫqꝫ i baptiſmate oīs iuſticia ſit cōſtituta. Et de columba ſup xp̄m deſcendente: ⁊ quare xp̄s prior deſcenderit in aquā ⁊ poſtea ſpirituſ ſanctus. Ca. V.
Quō typus baptiſmatis p̄figuratus fuerit p tranſituꝫ rubri maris: Et de malo murmuratiōis. Quid etiā ſignificet columna lucis p̄cedēs ⁊ nubis ſubſequēs: Et ꝙ i diluuio figura baptiſmi p̄ceſſerit. Ca. VI.
Finis.

Sancti Ambroſij ep̄i de ſacramētis liber primꝰ: In quo de myſterijs eoꝝ q̄ i baptiſmi collatiōe gerūť: figuriſqꝫ ipſiꝰ ⁊ forma a xp̄o data: diuto ſmōe diſputat: Feliciť icipit.

De fide xp̄iani: ⁊ quō baptizatus conſiderare debeat peracta myſteria adapertiōis: Qua etiā rōe in exorciſmo aures ⁊ nares tāgatur vt aperiāť: Et q̄re nareſ ⁊ nō os. Ca. I.

D E ſacramentis
q̄ accepiſtis ſermonē adorior: cuiꝰ rōnem nō putaui
ante p̄mitti. In chriſtiano eñ viro prima ē fides:
Ideo romę fideles dicunť q̄ baptizati ſūt:
Et pať noſter abraam ex fide iuſtificatꝰ ē nō
ex opibꝰ. Ergo accepiſtis baptiſmū: credi-
diſtiſ. Nefas eſt eñ me aliō eſtimare. Neqꝫ
eñ vocatꝰ eēs ad gr̄am niſi dignum te xp̄s
ſua gr̄a iudicaſſet. Ergo q̄d egimꝰ ſabbato?
Nēpe aptionē. Quę myſteria celebrata ſūt
aptōis: q̄ſi tibi aureſ tetigit ſacdos ⁊ nareſ?
Qδ ſignificat in euāgelio dn̄s nr̄ ieſus xp̄s
cū ei oblatꝰ eēt ſurdus ⁊ mutꝰ ⁊ tetigit aures eiꝰ ⁊ os eiꝰ. Aures quia ſurdus erat: os
q̄r mutꝰ. Et ait: Effeta: qδ hebraicū v̄bū ē ⁊
latine diciť adaperire. Iō ẽ tibi ſacerdoſ aures tetigit: vt aperirentur aures tuę ad ſermonē ⁊ ad eloquiū ſacerdotl. Sꝫ dicl mihi:
q̄re nares? Quia mutꝰ erat: os tetigit: vt q̄r
loqui nō poterat ſacr̄a cęleſtia: vocem acciperet a xp̄o. Et ibi q̄r viri: hic quia mulieres
baptizanť: ⁊ nō eadē puritas ſerui: quāta ⁊
dn̄i. Cū ille pctā ꝯcedat: huic pctā donenť:
q̄ pōt eē cōparatio? Ideo propť gr̄am opis
⁊ munerl ñ os tāgit ep̄s ſ nares. Quare nares? Ut bonū odorē accipias pietatl ęternę
vt dicas: Chriſti eñ bonus odor ſumꝰ deo: 2. Cori. 2.
quēadmodū dixit apl's ſanctꝰ: Et ſit in te ſi
dei deuotioniſqꝫ plena fragrantia.

De vnctione in baptiſmo ⁊ abrenunciatione tunc facta: Et qua rōe ſacerdos dicatur angelus: ⁊ de ſeruanda fide chriſto ꝓmiſſa. Ca. II.

V Enimꝰ ad fontē: ingreſſus es: conſidera quos videris: quid locutꝰ ſis
ꝯſidera: repete diligēť. Occurrit tibi leuita: occurrit preſbr: vnctꝰ es q̄ſi athleta xp̄i: q̄ſi luctamē huiꝰ ſęculi luctaturꝰ: profeſſus es luctaminis tui certamina. Qui luctať habet qδ ſperet: vbi certamē: ibi corona. Luctaris i ſęculo: ſ coronaris a chriſto:
⁊ pro certaminibꝰ ſęculi coronaris. Nā ⁊ ſi
i cęlo premiuꝫ: hic tñ meritū p̄mij collocať.
Qñ te interrogauit: abrenuncias diabolo
⁊ opibꝰ eiꝰ: quid reſpondiſti? Abrenuncio.
Abrenūcias ſęculo ⁊ voluptatibꝰ eiꝰ: quid
reſpōdiſti? Abrenūcio. Memor eſto ſermonis tui: ⁊ nunq̄ꝫ tibi excidat tuę ſeries cautiōis. Si chirographū homini dederis: tenerl obnoxiꝰ: vt pecuniā eiꝰ accipias: tenerl
aſtrictꝰ: ⁊ reluctātē te fęnerator aſtrigit atqꝫ
illic tua cautōe ꝯuicerl: vbi ꝓmiſerl ꝯſidera
vł q̄bus ꝓmiſerl. Leuitā vidiſti: ſ miſter ē
xp̄i. Uidiſti illum añ altaria miſtrare: Ergo
chirographū tuū teneť nō i terra: ſed in cęlo. Cōſidera vbi capias ſacramētā cęleſtia.
Si hic corpꝰ ē xp̄i: hic ⁊ angeli cōſtituti ſūt:
Ubi corpꝰ ibi aquilę: Legiſti in euangelio:
Ubi corpꝰ xp̄i ibi ⁊ aquilę volare ꝯſuerunt:
vt terrena fugiāt: cęleſtia petāt. Quare hoc
dico: q̄r ⁊ homines angeli quicūqꝫ annunciant xp̄um: ⁊ in angelorum aſciſſi videnť locum. Quomodo? Accipe baptiſtę rationē.
Iohānes natꝰ erat ex viro ⁊ muliere: Attamen audi: q̄r angelus ē ipſe: Ecce mitto an- Matth. 11.
gelum meum ante faciem tuā ⁊ parabit viā
tuam ante te. Accipe aliud: Malachias ait Malachie. 2.
propheta: Quia labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam: ⁊ legem exquirunt ex ore ipſius: Angelus eſt enim dei omnipotentis.
Hęc ideo dicuntur: vt ſacerdotis gloriā prędicemus: non vt aliquid pſonalibꝰ meritis
arrogetur. Ergo abrenunciaſti mundo: abrenunciaſti ſęculo: eſto ſollicitus. Qui pecuniam debet ſemper cautionē ſuā cōſiderat:
Et tu qui fidem debes chriſto: fidem ſerua:
quę multo precioſior q̄ꝫ pecunia eſt. Fides
enim eternum patrimonium ē pecunia tēporale. Et tu ergo ſemper recordare: q̄d promiſeris. Cautior ſi teneas promiſſionē tuā:
tenebis ⁊ cautionem.

Qδ licet in baptiſmo ſacerdos ⁊ miniſter videatur: alia tamē maiora ſint que operantur ⁊ non videntur. Ca. III.

D Einde acceſſiſti propius: vidiſti fōtem: vidiſti ⁊ ſacerdotem ſup̄ fontem. Nec hoc poſſuꝫ dubitare ꝙ in
animū veſtrū nō potuerit cadere qδ cecidit
in illum ſyrum naamā. Quia ⁊ ſi mundatꝰ
eſt: tamē ante dubitauit. Quare dicā accipe? Ingreſſus es: vidiſti aquam: vidiſti ſacerdotem: vidiſti leuitā. Ne forte aliquis dixerit: hoc eſt totum: immo eſt totuꝫ: vere totum: vbi tota innocentia: tota pietas: tota
gratia: tota ſanctificatio. Uidiſti quę videre potuiſti oculis tui corporis ⁊ hūanis conſpectibus: non vidiſti illa quę operantur et
non videntur. Illa multo maiora ſunt quę
2. Cori. 4. non videntur q̄ꝫ quę videntur: Quoniam
quę videť tēporalia ſūt: q̄ nō videť ęterna.

Qδ ſacramenta chriſtianoꝝ diuiniora ⁊ priora ſint q̄ꝫ iudeoruꝫ. Et q̄d paſcha ſignificet. Ca. IIII.

E Rgo dicamus primū: tene cautiōꝫ vocl meę: ⁊ exige. Miramur myſteria iudeoꝝ quę p̄ribꝰ noſtris data ſūt. Primū vetuſtatē ſacramētoꝝ: dein de ſcitatem
p̄ſtantiū. Illud ꝓmitto ꝙ diuiniora ⁊ priora ſacr̄a ſunt xp̄ianoꝝ q̄ꝫ iudęoꝝ. Quid pręcipuū q̄ꝫ ꝙ per mare trāſijt iudęoꝝ pp̄ls? vt
de baptiſmo interim loq̄mur. Attñ q̄ tranſierunt iudei mortui ſunt oēs in deſerto. Cęterꝝ q̄ p hūc fontē trāſit: trāſit a trenis ad cęleſtia: h̄ ē eni trāſitꝰ iō paſcha: h̄ ē trāſitꝰ eiꝰ:
trāſitꝰ a pctō ad vitā: a culpa ad gr̄aꝫ: a b iq̄namēto ad ſanctificationē: qui p hūc fontem tranſit nō moritur ſed reſurgit.

Quid ſignificet lotio naaman ſyri leproſi: Et ꝙ nō aq̄ ſed conſecratio mūdet: Qδqꝫ in baptiſmate oīs iuſticia ſit ꝯſtituta: Et de columba ſuper xp̄m deſcendente: ⁊ quare xp̄s prior deſcenderit in aquā ⁊ poſtea ſpiritusſanctus. Ca. V.

N Aaman ẽ leproſus erat: puella quędā ait vxori illius: Dn̄s meꝰ ſi vult 4. Reg. 5.
mūdari vadat in terrā iſrł: ⁊ ibi inueniet eū qui poſſit ei leprā tollere. Dixit illa dn̄ę ſuę: vxor marito Naamā regi ſyrię:
q̄ eū quaſi acceptiſſimū ſibi: miſit ad regem
iſrł. Audiuit rex iſrł: ꝙ miſiſſet ad eū cuiꝰ leprā mūdaret: ⁊ ſcidit veſtē ſuā. Tūc heliſeꝰ
ꝓpha mādat ei: Quid ē ꝙ ſcidiſti veſtē q̄ſi
ñ ſit deꝰ potēs q̄ mūdet leproſū? Mitte illū
ad me. Miſit illū. Cui aduenīēti ait ꝓpha:
Uade deſcēde i iordanē merge ⁊ ſanaberl.
Ille cępit cogitare ſecū ⁊ dicē: Hoc ē totū?
Ueni de ſyria i t̄rā iudęā: ⁊ dr mihi vade in
iordanē merge ⁊ ſanaberl: q̄ſi flumia meliora ñ ſint i patria mea? Dixerūt ẽ ſerui: Dn̄e
q̄re ñ facl v̄bū ꝓphę? Magl fac ⁊ experire.
Tūc ille iuit i iordane merſit ⁊ ſurrexit ſanꝰ.
Quid eñ ſignificat? Uidiſti aquā ſ non aq̄
oīs ſanat: ſ aq̄ ſanat q̄ habet gr̄aꝫ xp̄i. Aliud ē elemētū: aliud ꝯſecratio: aliud opꝰ: aliud opatio. Nō ſanat aq̄ niſi ſpūſſanctꝰ deſcēderit ⁊ aquā illā ꝯſecrauerit. Sicut legiſti ꝙ cū dn̄s nr̄ ieſus xp̄s formā baptiſmatl
daret: venit ad iohānē: ⁊ ait illi iohannes:
Ego a te debeo baptizari ⁊ tu venis ad me. Matth. 3.
Rn̄dit illi xp̄s: Sine mō. Sic eñ decet nos
implere oēm iuſticiā: Uide q̄r oīs iuſticia i
baptiſmate cōſtituta ē. Ergo q̄re xp̄s deſcēdit: niſi vt caro iſta mundareť: caro quā ſuſcepit de nr̄a ꝯditōe. Nō eñ ablutio pctōꝝ
ſuoꝝ xp̄o neceſſaria erat q̄ pctm̄ nō fecit: ſ
nobis erat neceſſaria qui pctō manemꝰ obnoxij. Ergo ſi ꝓpter nos baptiſmi nob fo-

ma ē ꝯſtituta:fidei nr̃e forma ꝓpoſita ē.Deſcēdit xp̃s:iohānes aſtabat q̄ baptizabat:et ecce quaſi columba ſpũſſanct⁹ deſcēdit.Nō colūba deſcēdit:ſ q̄ſi colūba.Memento quid dixeriꝫ:xp̃s carnē ſuſcepit:nō ſicut carnē ſ carnis iſti⁹ ꝟitatē:vere carnē xp̃s ſuſcepit.Spũſ eñ ſanct⁹ī ſpecie colūbe:nō in veritate colūbe:ſ in ſpecie colūbe deſcēdit de celo.Ergo vidit iohānes ⁊ credidit.Deſcēdit xp̃s:deſcēdit ⁊ ſpũſſanct⁹.Quare prior xp̃s deſcendit:poſtea ſpũs:cū forma baptiſmatis ⁊ vſus h̃ habeat:vt ante fons cōſecret:⁊ tūc deſcēdat q̄ baptizandus ē:Nā vbi primū ingrediť ſacerdos:exorciſmū facit:ſcḋo ſuꝑ creaturā aque iuocationē:poſtea ⁊ ꝓcem defert:vt ſanctificeť fons ⁊ aſſit ꝑſentia trinitatꝭ eterne.Xp̃s aūt añ deſcendit:ſecut⁹ ē ſpũs.Qua rōne:Ut nō q̄ſi ip̃e egere dn̄s ieſus ſanctificatiōis myſterio videreť:ſ ſcificaret ipſe:ſcificaret ⁊ ſpũs.Ergo deſcendit in aquā xp̃s:⁊ ſpũſſanct⁹ ſicut columba deſcendit.Pater q̄ꝫ de⁹ e celo locutus eſt.Habes ꝑſentiam trinitatis.

Quō typ⁹ baptiſmatis ꝑfigurat⁹ fuerit ꝑ trāſituꝫ rubri maris:Et de malo murmuratiōis:Quid etiā ſignificet colūna lucis ꝓcedēs ⁊ nubis ſubſequēs:Et ꝙ ī diluuio figura baptiſmi preceſſerit.Ca.VI.

In mari aūt rubro figurā iſti⁹ baptiſmatis extitiſſe ait apl̃us dicens:
1.Cor.10. Quia pr̃es nr̃i oēs baptizati ſunt ī nube ⁊ in mari.Et ſubdit:Hec aūt oīa in figura facta ſūt illiſ.Illis in figura:ſ nobis ī ꝟitate.Tunc moyſes ꝟgā tenebat:ꝯcluſus erat ꝑpl̃s iudeoꝝ:inſtabat egypti⁹ cū armis ex vna pte:mari claudebāť hebrei:neqꝫ maria trāſire poterāt:neqꝫ in hoſteꝫ recurrere:murmurare ceperūt.Uide:nō te ꝓuocet qꝛ exauditi ſunt.Et ſi exaudiuit dn̄s:tñ culpa nō carēt q̄ murmurauerūt.Tuū ē vbi ꝯſtrigeris credere ꝙ euadas nō murmurare:iuocare:rogare:nō querelā expromere.Tenebat virgā moyſes ⁊ ducebat ꝑpl̃m hebreoꝝ in nocte ī colūna lucis:in die in colūna nubis.Lux q̄d ē niſi ꝟitas:q̄ aptū ⁊ plenū lumē effundit:Colūna lucꝭ q̄d ē:niſi xp̃s dn̄s qui tenebras infidelitatꝭ depulit:lucē ꝟitatis ⁊ gr̃e ſpiritalis affectib⁹ infudit hūanis:At ꝟo colūna nubis ē ſpũſſanct⁹.In mari erat ꝑpl̃s et ꝑibat colūna lucis:deinde ſeq̄bať colūna nub̃ q̄ſi vmbratio ſpũſſācti.Ui

des ꝙ ꝑ ſpm̃ſcm̃ ⁊ ꝑ aquā typū baptiſmatiſ dmōſtrauerit:In diluuio q̄ꝫ fuit iā tūc figura baptiſmatꝭ:⁊ adhuc vtiqꝫ nō erāt myſteria iudeoꝝ.Si ḡ hui⁹ baptiſmatis forma ꝑ̃ceſſit:Uides ḡ ſuꝑiora myſteria xp̃ianoruꝫ q̄ꝫ fuerint iudeoꝝ.Sꝫ interim ſm̃ fragilitatē vocis nr̃e:⁊ ſm̃ tp̃is rōneꝫ:ſatis ſit hodie tāta de ſacro fōte libaſſe myſteria:Craſtina die:ſi dn̄s dederit loquēdi ptātē vel copiā:pleni⁹ intimabo.Op⁹ ē vt ſcitas vr̃a aures paratas habeat:ꝓmptiorē animuꝫ vt ea q̄ nos colligere poſſumus de ſerie ſcripturaꝝ ⁊ vobis intimauerim⁹:tenere poſſitꝭ:vt habeatis gr̃am pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti:Cui trinitati perpetuū eſt regnū:a ſeculis ⁊ nunc ⁊ ſemper:⁊ in omnia ſecula ſeculorum.

Sancti Ambroſij liber primus de ſacramentis explicit.

Capituloꝝ libri ſecūdi de ſacramētis ſancti Ambroſij epiſcopi:recollecta annotatio.

Qꝫ diluuiū nihil aliḋ ſit niſi baptiſma quo pctā diluunť:ſola aūt mens iuſti ⁊ gr̃a reſuſciteť:Et de multis generibus baptiſmatum.Ca.I.

Quid ſignificet angel⁹ deſcēdēs in piſcinā:Et quid ſit ꝙ paralytic⁹ reſponderit xp̃o:hominem nō habeo.Ca.II.

De varijs generib⁹ ⁊ figurꝭ baptiſmi.Ca.III

Quid ſignificet ꝙ ad ꝓces heliſei ferrū ſecuris demerſū ſuꝑnatauerit.Quid etiam ꝙ moyſes lignū miſerit in fonteꝫ:quo aqua antea amara dulceſcebat.Ca.IIII.

De efficaci ꝓbatiōe ꝙ ad inuocatiōꝫ ſacerdotis ſuꝑ fontē veri baptiſmi potius aſſit ꝑſentia trinitatis q̄ꝫ ad ſupratactas figuras baptiſmi:Et q̄d ſignificet columba:Quid etiā ſpũs magno ſono ī die pētecoſtes deſcēdēs ⁊ apparens in diſpertitis linguis.Ca.V.

Qꝫ baptiſmū inuētū ſit ad reſurrectionem ⁊ viuificatōeꝫ nature hūane:q̄ ꝑ peccatū morti obnoxia erat.Ca.VI.

De triplici imerſione in baptiſmū ⁊ triplici interrogatione:⁊ ꝙ in vno noīe baptizari oportet.Et quō ī morte ieſu baptizemur ⁊ vngamur in vitam eternam.Ca.VII.

Finis.

Sancti Ambroſij ep̄i liber ſecūd⁹ de ſacramētꝭ.In quo multa baptiſmatū genera diſtiguit:figuraliūqꝫ baptiſmatū myſteria:ac rōem iuentionis ipſius baptiſmi luculenter aperit:Feliciter incipit.

Qḋ diluuiuꝫ nihil aliud ſit niſi baptiſma quo pctā diluunť:ſola autē mēs iuſti ⁊ gr̃a reſuſcitentur:Et de multꝭ generib⁹ baptiſmatū.Ca.I.

In diluuio figurā baptiſmatꝭ ꝑ̃ceſſiſſe heſterno cepim⁹ diſputare.Quid ē diluuiū:niſi ī q̄ iuſt⁹ ad ſeminariū iuſticie reſeruať:pctm̃ moriť:Iḋ dn̄s cū vidit hoim pullulare delicta:iuſtū ſolū cū ſua ꝓgenie reſuauit.Aquā āt ſupra mōtes q̄ꝫ exire ꝑ̃cepit.Et iḋ in illo diluuio oīs corruptela carnis iterijt:ſola iuſti ꝓſapia ⁊ forma ꝑmanſit.Nōne h̃ ē diluuiū qḋ ē baptiſma:q̄ pctā oīa diluunť:ſola iuſti mēs ⁊ gr̃a reſuſcitať:Multa ſūt genera baptiſmatū:ſ vnum baptiſma clamat apl̃s.Quare:Sūt baptiſmata gētiū:ſ nō ſūt baptiſmata:lauacra ſūt:baptiſmata eſſe non pñt.Caro lauať:non culpa diluiť:immo in illo lauacro cōtrahiť.Erant aūt baptimata iudeoꝝ:alia ſuꝑflua:alia ī figura:Et figura ipſa nobis ꝓficit:qꝛ veritatis eſt nuncia.

Quid ſignificet angel⁹ deſcēdēs ī piſcinā:Et q̄d ſit ꝙ paralytic⁹ reſpōderit xp̃o:hoieꝫ nō habeo.Ca.II.

Job.5. Quid lectū ē heri:Angelus inq̄t ſm̃ tēpus deſcēdebat in piſcinā:⁊ q̄tieſcunqꝫ deſcēdiſſet angel⁹ moueba ť aqua:⁊ q̄ prior deſcēdiſſet ſanabať ab omni languore quocunqꝫ tenebať.Qḋ ſignificabat figurā vēturā dn̄i nr̃i ieſu xp̃i.Angel⁹ q̄re:Ipſe ē eñ magni cōcilij angel⁹.Scḋm tp̃s:qḋ ad horā nouiſſimā ſuabať:vt ī occaſu ipſū diē depꝛ̄henderet ⁊ differret occaſuꝫ.Quotieſcūqꝫ ḡ deſcēdiſſet angel⁹ moueba ť aq̄.Dicis forte:Quare modo nō mouetur:Audi q̄re.Signa incredulis:fides credentibus.Qui prior deſcēdiſſet:ſanabať ab omni infirmitate.Qui prior:tēꝑe an honore:Utrūqꝫ intellige.Si tp̃e prior q̄ deſcēdiſſet ſanabatur:hoc eſt de populo iudeoruꝫ magis q̄ꝫ de populo nationuꝫ.Si honore:qui prior deſcendiſſet:hoc eſt q̄ haberet dei meritū:ſtudiū iuſticie:gr̃am charitatꝭ:caſtitatiſ affectū:ipſe magis ſanabatur:Tñ tūc tp̃is vn⁹ ſanabať.Tūc inq̄ꝫ tp̃is in figura q̄ prior deſcēdiſſet:ſol⁹ curabať:q̄ꝫto maior eſt gr̃a eccl̃ie in q̄ oēs ſaluāť q̄cunqꝫ deſcēdūt:Sꝫ videte myſteriū:venit dn̄s noſter ieſus xp̃s ad piſcinā:multi egri iacebāt.Et facile ibi multi egri iacebāt vbi vn⁹ tātūmō curabať.Deinde ait ad illū paralyticū:Deſcende.Ait ille:hoiem ñ habeo.Uide vbi baptizaris:vñ ſit baptiſma:niſi de cruce xp̃i:de morte xp̃i.Ibi ē oē myſteriū:quia ꝓ te paſſus ē:In ipſo redimeris:in ipſo ſaluaberꝭ.
Hoieꝫ inq̄t ñ habeo:hoc ē:qꝛ ꝑ hoieꝫ mors 1.Cor.15.
⁊ ꝑ hoieꝫ reſurrectio mortuoꝝ:Nō poterat deſcēdere:nō poterat ſaluari q̄ nō credebat ꝙ dn̄s ieſus carnē ſuſcepiſſet ex ꝟgine.Hic aūt q̄ operiebať mediatorē dei ⁊ hoim:hominē ieſū expectās eū de q̄ dictū ē:Et mittet dn̄s hoiem q̄ ſaluos faciat eos:dicebat hoiem nō habeo:⁊ iḋ ad ſanitatē meruit ꝑuenire qꝛ credebat in aduenienteꝫ.Melior tñ ⁊ ꝑfectior fuiſſet ſi crediḋiſſet iā veniſſe:quem ſperabat eſſe venturum.

De varijs generib⁹ ⁊ figuris baptiſmi.Ca.III.

Nunc vide ſingula.Diximus figuraꝫ ꝑ̃ceſſiſſe ī iordane:qñ naaman lepro ſus ille mūdat⁹ ē.Puella illa ex captiuis q̄ ē:niſi q̄ ſpēꝫ habebat eccl̃ie ⁊ figurā reꝑ̃ſentabat:Captiu⁹ eñ erat ꝑpl̃s nationum.Captiu⁹ erat:nō dico captiuitatē ſub hoſte aliq̄ ꝑpl̃o ꝯſtitutā:ſ eā captiuitatē dico q̄ maior ē:qñ diabol⁹ cū ſuis ſeuo dn̄ať impio:⁊ captiua ſibi colla ſubijcit pctōrum.Ergo habes vnū baptiſma.Aliḋ ī diluuio.Habes tertiū gen⁹ qñ in mari rubro baptizati ſunt pr̃es.Habes quartū gen⁹ in piſcina qñ moueba ť aq̄.Nūc te cōſulo:vtrū credere debeas quia habes ꝑſentiā trinitatis in hoc baptiſmate q̄ baptizať in eccleſia.

Quid ſignificet ꝙ ad ꝓceſ heliſei ferrū ſecuriſ demerſū ſuꝑnatauerit Quid etiā ꝙ moyſes lignū miſerit in fontem:quo aqua antea amara dulceſcebat.Ca.IIII.

Idem itaqꝫ dn̄s noſter ieſus xp̃s in euāgelio ſuo dic̄ ad apl̃os:Ite ba- Matth.28.
ptizate oēs gētes in noīe pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti.Sermo hic ſaluatoris eſt.Dic
mihi o hō:Inuocauit helias ⁊ deſcēdit ig 3.Reg.18.
nis de celo.Inuocauit heliſeus dn̄i nomen 4.Reg.6.
⁊ de aq̄ ferrū ſecuris aſcēdit qḋ demerſū fuerat.Ecce aliud gen⁹ baptiſmatis.Quare:Quia oīs hō ante baptiſmū q̄ſi ferrū ꝑmiť atqꝫ demergiť.Ubi baptizat⁹ fuerit:nō tāquā ferrū ſ tanq̄ꝫ iam leuior fructuoſi ligni ſpecies leuať.Ergo ⁊ hic figura altera.Securis erat q̄ cedebanť ligna.Cecidit manu

bꝛiū de ſecuri:hoc ē:ferrū demerſū ē. Filiuſ ꝓphete neſciuit qd faceret:ſed hoc ſolū ſciuit:vt rogaret heliſeū ꝓphetā ⁊ remedium poſtularet. Tunc ille lignū miſit ⁊ ferrū leuatū eſt. Uides ergo ꝙ in cruce chꝛiſti:oim hoīz leuat̃ infirmitas? Aliud:⁊ ſi non oꝛdinem tenemꝰ. Quis eni poſſet oia geſta cōꝓhendere xp̄i:ſicut apl̄i dixerunt? Moyſes cū veniſſet in deſertū ⁊ ſitiſſet pp̄ls:⁊ veniſſet ad marath fōtē ⁊ bibē veller:aquā vbi pꝛimū hauſit ⁊ amaritudinez ſenſit:⁊ cepit bibere nō poſſe:Jō moyſes miſit lignuz in fontē ⁊ cepit aqua q̄ ante erat amara dulceſcere. Quid ſignificat:niſi qꝛ ois creatura coꝛruptele obnoxia aq̄ amara ē omnibus? Et ſi ad tēpus ſuauis ē:ad tēpus iocunda:amara tñ eſt q̄ nō pōt auferre peccatū. Ubi biberis:ſities:vbi poꝰ ceperis ſuauitatem iterꝝ amaritudinē ſenties. Amara ergo aq̄:ſ vbi crucez xp̄i:vbi acceperit celeſte ſacramentū:incipit eē dulcis ⁊ ſuauis. Et merito dulcis:in qua culpa reuocat̃. Ergo ſi in figura tm̄ valuerūt baptiſmata:quātoamplius valet baptiſma in veritate?

De efficaci probatione ꝙ ad inuocationē ſacerdotis ſuꝑ fontē veri baptiſmi potiꝰ aſſit preſentia trinitatis q̄ʒ ad ſupra tactas figuras baptiſmi:Et qd ſignificet colūba:Quid etiā ſpiritus magno ſono in die pentecoſtes deſcendens ⁊ apparens ī diſpertitis linguis. Ca. V.

n Unc ḡ cōſiderem⁹:Uenit ſacerdoſ ꝓcem dicit ad fontē:inuocat patriſ nomē:ꝑſentiā filij ⁊ ſpūſſancti:vtitur verbis celeſtib⁹. Celeſtia v̄ba q̄ xp̄i ſūt:ꝙ baptizem⁹ in noie pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Si ḡ ad hois ſermonē:ad inuocationē ſancti:aderat ꝑſentia trinitatis:quantomagis ibi adeſt vbi ſermo opat̃ eternus? Uultꝭ ſcire qꝛ deſcendit ſpūs? Audite:qꝛ quaſi colūba deſcēdit. Quare q̄ſi colūba? Ut increduli vocarent̃ ad fidem. Jn ꝑncipio ſignū debuit eſſe:in poſterioꝛib⁹ debet eē perfectio. Accipe aliō. P⁹ moꝛtē dn̄i nr̄i ieſu xp̄i:apl̄i

Act. 2. erāt ī vno loco ꝯgregati ⁊ oꝛabāt ī die pēteceſtes:⁊ ſubito factꝰ ē magn⁹ ſon⁹:q̄ſi cū vi magna ſpūs ferret̃:⁊ viſe ſūt lingue diſperſe ſicut ignis. Quid h̄ ſignificat:niſi deſcenſum ſpūſſancti:q̄ ſe voluit incredulis etiaz coꝛpoꝛaliter demōſtrare? Hoc ē coꝛꝑaliter ꝑ ſignū:ſpirialiter ꝑ ſacramētū. Ergo manifeſtū teſtimoniū ei⁹ aduent⁹:nobis autē iam fidei ꝓrogatiua defert̃:qꝛ in ꝑncipio ſigna incredulis fiebāt:nobis iaz in plenitudine eccl̄ie nō ſigna:ſ fide v̄itas colligenda eſt.

Qd baptiſmū inuentū ſit ad reſurrectionē ⁊ viuificationē nature humane:que ꝑ peccatū moꝛti obnoxia erat. Ca. VI.

n Unc diſputem⁹ qd ſit ꝙ dꝛ baptiſma. Ueniſti ad fōtē:deſcēdiſti i eū attēdiſti ſūmū ſacerdotē:leuitas et pꝛeſbr̄m in fonte vidiſti. Quid ē baptiſmū? Jn pꝛincipio deꝰ nr̄ hoiem fecit:vt ſi pctm̄ nō guſtaret moꝛte nō moꝛeret̃. Pctm̄ ꝯtraxit:factꝰ ē obnoxi⁹ moꝛti:eiectꝰ ē de paradiſo. Sʒ dn̄s q̄ ſua vellet bn̄ficia ꝑmanere:et inſidias oēs abolere ſerpētis:reſcindere q̄ʒ oē qō nocuit:pꝛimū q̄dez ſententia tulit in hoiem:Terra es ⁊ in terrā ibis:⁊ moꝛti ho- Gen. 3.
minē fecit obnoxium. Erat dina ſnia:ſolui hūana ꝯditione nō poterat. Remediuz datū ē vt hō moꝛeret̃ ⁊ reſurgeret. Quare? Ut ⁊ illud qō ⁊ añ dānatiōis loco ceſſaret:loco cederet bn̄ficij. Quid illō ē niſi moꝛs? Queris quō? Quia moꝛs interueniēs finē facit pctī. Qñ eñ moꝛimur vtiq̄ʒ peccare deſiſtimus. Satiſfactū ḡ ſnie videbat̃:qñ hō q̄ factus fuerat vt viueret:ſi tñ nō peccaret incipiebat moꝛi. Sʒ vt dei ꝑpetua gr̄a ꝑſeuerarer:moꝛtu⁹ ē hō:ſ xp̄s inuenit reſurrectiōz:id ē:vt reditegraret celeſte bn̄ficiū:qō fraude fuerat ſerpētis amiſſū. Utrūq̄ʒ ḡ ꝓ nob̄. Quia ⁊ moꝛs finis ē pctōꝝ:⁊ reſurrectio nature ē refoꝛmatio. Uerꝝ tñ ne i h̄ ſeculo diaboli fraus vl̄ iſidie ꝑualerēt:inuētū ē baptiſma. De q̄ baptiſmate:audi qd dicat ſcꝑtura:imo filius dei:Quia phariſei q̄ noluerūt Luc. 7.
baptizari baptiſmo iohānis:ꝯſiliū dei ſpꝛeuerūt. Ergo baptiſmū ꝯſiliū dei ē. Quāta ē gratia vbi ē cōſiliū dei? Audi ḡ:Nam vt in hoc ſeculo nex⁹ diaboli ſolueret̃:inuētuz eſt quō homo viu⁹ moꝛeret̃:⁊ viu⁹ reſurgeret. Quid ē viu⁹? Hoc ē vita coꝛpis viuēs cū veniret ad fontē ⁊ mergeret̃ in fontez. Quid ē aqua niſi de terra? Satiſfit ḡ ſententie celeſti ſine moꝛtis ſtupoꝛe. Qō mergeris ſoluit̃ ſentētia illa:Terra es ⁊ ī terrā ibis:Jmpleta ſentētia:locꝰ ē beneficio:remedioq̄ʒ celeſti. Ergo aq̄ de terra:poſſibilitas autē vite nr̄e nō admittebat vt terra opiremur:⁊ de terra reſurgerem⁹. Deinde nō terra lauat:ſ aq̄ lauat:Jdeo fons q̄ſi ſepultura ē.

De triplici imerſione ī baptiſmū ⁊ triplici interrogatiōe:⁊ ꝙ in vno

noie baptizari opoꝛtet:Et quō in moꝛte ieſu baptizemur ⁊ vngamur in vitam eternam. Ca. VII.

i Nterrogatꝰ es:Credis ī deū patrē omnipotentē? Dixiſti:credo:⁊ merſiſti:hoc eſt ſepultuſ es. Jterꝝ interrogatus es:Credis in dominum noſtrum ieſū xp̄m ⁊ ī crucē ei⁹? Dixiſti:credo:⁊ merſiſti:Jdeo ⁊ xp̄o es cōſepultꝰ. Qui eñ xp̄o cōſepelit̃:cū xp̄o reſurgit. Tertio īterrogatus es:Credis ⁊ ī ſpm̄ſctm̄? Dixiſti:credo:t̃tio merſiſti:vt multiplicē lapſū ſuperioꝛis etatis abſolueret trina cōfeſſio. Deniq̄ʒ vt vobis afferam⁹ exēplū:ſanctꝰ apl̄s petrus poſtea q̄ʒ in paſſione dn̄i lapſus videt̃ infirmitate cōditōis humane:qui ante negauerat:poſtea vt illū lapſū aboleret ⁊ ſolueret:tertio interrogatꝰ a xp̄o:ſi xp̄m amaret:tūc ille

Joh. 21. dicit:Tu noſti dn̄e qꝛ amo te. Tertio dixit:vt tertio abſolueret̃. Sicut ḡ peccatū dimittit pater:ſic dimittit fili⁹:ſic ⁊ ſpūſſanctus. Jn vno aūt noie baptizari noſ opoꝛtet:hoc eſt in noie pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Noli mirari:qꝛ dixi vnū nomē:vbi ē vna ſubſtātia:vna diuinitas:vna maieſtas. Hoc ē nomē:

Act. 4. de quo dictū eſt:in quo opoꝛtet oēs ſaluos fieri. Jn hoc noie oēs ſaluati eſtis:redditi eſtꝭ ad gr̄az vite. Clamat ḡ apl̄s ſicē audiſtꝭ ī

Ro. 6. lectōe ꝑſēti:Qm̄ quicūq̄ʒ baptizat̃:ī moꝛte ieſu baptizat̃. Quid ē ī moꝛte? Ut quō xp̄ſ moꝛtu⁹ ē:ſic ⁊ tu moꝛtē deguſtes. Quō xp̄s moꝛtu⁹ ē peccato ⁊ deo viuit:Jta ⁊ tu ſupeꝛioꝛib⁹ illecebꝛis pctōꝝ moꝛtu⁹ ſis ꝑ baptiſmatis ſacrm̄ ⁊ ſurrexeriſ ꝑ gr̄am xp̄i. Moꝛs ḡ ē:ſ nō in moꝛtis coꝛꝑalis veritate:ſ in ſimilitudine. Cū eñ mergis:moꝛtꝭ ſuſcipis ⁊ ſepulture ſilitudinē. Crucꝭ illius accipis ſacramentū:qō in cruce xp̄s pependit:⁊ clauis ꝯfixū ē coꝛp⁹. Tu ḡ cum crucifigerꝭ:xp̄o adheres:clauis dn̄i nr̄i ieſu xp̄i adheres:ne te diabol⁹ poſſit abſtrahere. Teneat te clauus xp̄i:quē reuocat hūane cōditiōis infirmitas. Ergo merſiſti:veniſti ad ſacerdōtē:qd tibi dixit? Deꝰ inq̄t pat̃ omnipotēs q̄ te regenerauit ex aq̄ ⁊ ſpūſancto:ꝯceſſitq̄ʒ tibi pctā tua:ipſe te vngat in vitā eternā. Uide vbi vnctꝰ es:Jn vitā inquit eternaz. Noli hāc vitā illi vite anteferre. Uerbi gr̄a:ſi exurgat inimicꝰ aliq̄s:ſi velit tibi fidē tuā auferre:ſi minat̃ moꝛtē:vt ꝑuaricetur q̄ſquā:vide qd eligas:noli eligere illud in q̄ nō es vnctus:ſ elige in quo vnctꝰ es:vt vitā etnā vite ꝑferas tp̄ali ꝑ chꝛiſtū dn̄m nr̄m Amē.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber ſecundus de ſacramētis explicit.

Capitulorum libri tertij de ſacramentis ſancti Ambroſij epiſcopi:recollecta annotatio.

Quare demerſi in baptiſmum recipiāt vnguentū in capite:Et quid ſit regeneratio:Qua rōe etiā hoc ſeculū mare ſit:nos autē piſcis imitari naturam opoꝛteat. Et de myſterio lotionis infantium. Ca. I
Qꝫ per inuocationē ſacerdotis ſeptifoꝛmis ſpūs infundat̃:Quid etiā ſignificet lutuz ex ſputo ſuꝑ oculos ceci poſitū:Et ꝙ q̄ baptizat̃ ſine cōfeſſione etiam a pctō abluit̃:Et quid ſit aqua ſiloe. Ca. II.

Finis.

Sancti Ambroſij epī liber tertius de ſacramētis:Jn quo definit q̄ ſit ꝑfecta generatio:⁊ q̄ rōe cōmerſio in baptiſmate reſurrectio ſit ⁊ regeneratio:cū multorū myſteriorū explanatione:Feliciter incipit.

Quare demerſi in baptiſmū recipiāt vnguentū in capite:Et qd ſit regeneratio:Qua rōne etiā hoc ſeculū mare ſit:noſ aūt piſcis imitari naturā oporteat:Et de myſterio lotionis infantium. Ca. I.

b Eſterno die de fōte diſputauim⁹:Cuiꝰ ſpēs veluti q̄dā ſepulchꝛi foꝛma ē:Jn quē credentes in patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſcm̄ recipimur et demergimur ⁊ reſurgim⁹:hoc ē reſuſcitamur. Accipis aūt myſteriū:hoc ē vnguētū ſupꝛa caput. Quare ſupꝛa caput? Quia ſenſus ſa- Eccl. 2.
pientꝭ in capite ei⁹:ſalomon ait. Friget eñ ſapiētia ſine gratia:ſed vbi gratia acceperit ſapiētiā:tūc op⁹ ei⁹ incipit eſſe ꝑfectū. Hec regeneratio dꝛ. Quid ē regeneratio? Habeſ ī actib⁹ aplōꝝ ꝙ ille v̄ſicul⁹ q̄ dicit̃ ī pſalmo ſecūdo:Fili⁹ me⁹ es tu:ego hodie genui te: Ps. 2.
ad reſurrectionē ſpectare videat̃. Nāq̄ʒ ſanctus apl̄s petrꝰ in actib⁹ aplōꝝ ſic interꝑtatus ē:ꝙ tūc qñ reſurrexit fili⁹ a moꝛtuis:patrꝭ vox reſultauerit:Fili⁹ me⁹ es tu:ego hodie genui te. Uñ et pꝛimogenitꝰ a moꝛtuis dicit̃. Ergo reſurrectio qd ē:niſi qñ de moꝛte ad vitā reſurgim⁹? Sic ḡ ⁊ in baptiſmate quoniaz ſimilitudo moꝛtis ē:ſine dubio dū mergis ⁊ reſurgis:ſilitudo ſit reſurrectiōis. Recte itaq̄ʒ ſcd̄m interꝑtationem apoſtoli

petri:ſicut illa reſurrectio generatio fuit ita
⁊ iſta reſurrectio regeneratio eſt. Sed quid
dicis:q̄ in aquā mergis? Ideo peregrina/
ris:ideo te dubitatio tenet. Legimꝰ q̄dem:
Gen.1. Producat terra ex ſe fructū germinantem.
Similit̄ ⁊ de aquis legiſti: Producāt aquę
animātia: ⁊ nata ſūt animātia. Illa quidez
in p̄ncipio creaturę: Sz tibi reſeruatum eſt
vt aqua te regeneret ad gratiam: ſicut illa
generauit ad vitam. Imitare illum piſcem
qui minorē quidē adeptus eſt grāz: tamen
debet tibi eſſe miraculū. In mari ē ⁊ ſuper
vndas eſt. In mari ē ⁊ ſuper fluctus natat.
In mari tempeſtas furit: ſtridunt p̄cellę: ſ
piſcis natās nō demergit̄: q̄ natare cōſue-
uit. Ergo tibi ſęculum hoc mare eſt. Habet
diuerſos fluctus: vndas graues: ſęuas tē-
peſtates. Et tu eſto piſcis: vt ſęculi te vnda
nō mergat. Pulchre autē pater dicit ad fili/
Ps.2. um: Ego hodie genui tę: hoc eſt q̄n redemi
ſti populū: quādo ad cęli regnum vocaſti:
quādo impleſti voluntatem meam: proba-
ſti meū te eſſe filium. Aſcendiſti de fonte:
quid ſecutū eſt? Audiſti lectionē. Succīctꝰ
ē ſacerdoſ. Licet eñ ⁊ preſbri fecerint: tamē
exordiū miniſterij a ſūmo ē ſacerdote. Suc/
cinctus inquā ſūmus ſacerdos pedes tibi
lauit. Quid iſtō myſteriū? Audiſti vtiq̄ q̄
dñs cū lauiſſet diſcipulis alijſ pedes: venit
Joh.13. ad petrū: ⁊ ait illi petrꝰ: Tu mihi lauas pe/
des? Hoc eſt: tu dominꝰ ſeruo lauas pedes.
Tu immaculatꝰ mihi lauas pedes: tu au/
ctor cęlorū mihi lauas pedes. Habes hoc ⁊
alibi: Venit ad iohannem: ⁊ ait illi iohan/
Matth.3. nes: Ego a te debeo baptizari: ⁊ tu venis
ad me? Ego ſum pctōr ⁊ tu venis ad me pec
catorē: vt tua quaſi peccata deponas q̄ pec
catuz nō feceris? Vide oēm iuſticiam: vide
humilitatē: vide gratiā: vidi ſanctificatōz.
Niſi lauero inq̄t tibi pedes nō habebis me
cū p̄tē. Nō ignoramꝰ q̄ eccleſia romana hāc
ꝯſuetudinē nō habeat: cuiꝰ typū i oībꝰ ſeq̄/
mur ⁊ formā: hāc tñ ꝯſuetudinē ñ hz vt pe-
des lauet. Vide ḡ: forte propt̄ multitudinē
declinauit. Sunt tamē qui dicāt ⁊ excuſare
conent̄: quia hoc in myſterio faciendū eſt:
nō in baptiſmate: nō in regeneratione: ſed
quaſi hoſpiti pedes lauandi ſint. Aliud eſt
humilitatis: aliud ſanctificatiōis. Deniq̄
audi quia myſteriū eſt ⁊ ſanctificatio: Niſi
lauero tibi pedes nō habebis mecū p̄tem.
Hoc ideo dico: nō q̄ alios reprehendaz: ſed
mea officia ipſe cōmendē. In omnibus cu-
pio ſequi eccleſiā romanā. Sed tamē ⁊ nos
homies: ſenſū habemꝰ: Ideo q̄d alibi rectius
ſeruatur: et nos recte cuſtodimus. Ipſū ſe-
quimur apoſtolū petrū: ipſiꝰ inherēmꝰ de/
uotioni. Ad hoc eccl̄ia romana quid reſpō-
det? Vtiq̄ ipſe auctor ē nobis huiꝰ aſſertio
nis petrꝰ apoſtolus: qui ſacerdos fuit eccle
ſię romanę. Ipſe petrꝰ ait: Dñe nō ſolū pe Joh.13.
des ſed etiā manꝰ ⁊ caput. Vide fidē: q̄d añ
excuſauit humilitatis fuit: q̄d poſtea ſe ob/
tulit: deuotiōis ⁊ fidei. Reſpondit illi dñs:
quia dixerat manus ⁊ caput: Qui lauit: nō
neceſſe habet iteruz lauare niſi vt ſolos pe
des lauet. Quare hoc? Quia in baptiſma-
te oīs culpa diluit̄. Recedit ergo culpa. Sz
quia adam ſupplantatus a diabolo eſt: ⁊ ve
nenū ei effuſum eſt ſupra pedes: ideo lauaſ
pedes: vt in ea parte in qua inſidiatꝰ eſt ſer
pens: maius ſubſidiū ſc̄ificatiōis accedat: q̄
poſtea te ſupplātare nō poſſit. Lauas ḡ pe-
des vt laues venena ſerpentis. Ad humili
tatē quoq̄ proficit: vt in myſterio nō erube
ſcamus q̄d nō dedignamur in obſequio.

Q̄d per inuocationē ſacerdotis ſeptiformis ſp̄us infundat̄. Quid etiam ſignificet lutum ex ſputo ſup̄ oculos ceci poſitū. Et q̄ qui baptiſatur ſine cōfeſſione etiā a pctō abluitur. Et q̄d ſit aqua ſyloe. Ca. II.

Sequitur ſpiritale ſignaculū q̄d au-
diſtis hodie legi: q̄ poſt fontē ſup̄-
eſt vt perfectio fiat: quādo ad inuo-
cationē ſacerdotis ſpirituſſanctus infundi-
tur. Spiritus ſapientię ⁊ intellectus: ſpiritꝰ Esa.11.
conſilij atq̄ virtutis: ſpiritus cognitionis
atq̄ pietatis: ſpirituſſancti timoris. Septē
q̄ſi v̄tutes ſp̄us. Et oēs q̄dē v̄tutes ad ſp̄m
p̄tinēt. Sz iſtę q̄ſi cardinales ſūt: q̄ſi princi
pales. Quid eñ tam principale q̄ꝫ pietas?
Quid tā principale q̄ꝫ cognitio dei? Quid
tam principale q̄ꝫ virtus? Quid tam princi
pale q̄ꝫ cōſilium dei? Quid tam principale
q̄ꝫ timor dei? Sicut timor ſęculi infirmitas:
ita timor dei magna eſt fortitudo. Iſtę ſūt
ſeptem virtutes quādo cōſignaris. Naz vt
ait ap̄ls ſanctꝰ: Quia multiformis eſt inq̄t Eph.3.
ſapiētia domini noſtri: ⁊ multiformis ſapi/
entia dei: ita multiformis ē ſpirituſſanctus
q̄ habeat diuerſas variaſq̄ virtutes: Vn-
de ⁊ deus virtutum dicitur. Quod aptari
poteſt patri ⁊ filio ⁊ ſpirituiſancto. Sz hoc

alterius diſputationis: alterius eſt tempō/
ris. Poſt hec quid ſequitur: Venire habes
ad altare. Cū veniſti: videre habes q̄ an-
te nō videbas: hoc ē myſteriuz q̄d legiſti in
euangelio: ſi tamē legiſti: certe audiſti: Cę-
cus obtulit ſe ſaluatori vt curaret̄. Et ille q̄
alios verbo tantum et ſermone curabat et
refundebat imperio lumen oculorū. Tamē
in libro euangelij qui ſcribit̄ ſm iohannez:
qui vere prę cęteris vidit magna myſteria
⁊ deſignauit ⁊ declarauit: myſteriū hoc in il
lo voluit prefigurare. Omnes quidem ſan-
cti euangeliſtę: omnes apoſtoli p̄ter prodi-
torem: omnes ſancti: Tamen ſanctꝰ iohan/
nes qui vltimꝰ ſcripſit euāgeliū: q̄ſi neceſſa
riꝰ requiſitus ⁊ electuſ a xp̄o: maiore quadā
tuba fudit ęterna myſteria. Quicq̄d locutꝰ
eſt: myſteriū eſt. Aliꝰ dixit cęcū curatū: di-
xit mattheus: dixit lucas: dixit marcꝰ: So-
Joh.9. lus iohannes quid ait? Tulit lutū ⁊ liniuit
ſup̄ oculos eiꝰ: ⁊ dixit ei: vade laua in ſyloā:
Et exurgens iuit ⁊ lauit ⁊ venit vidēs. Con
ſidera et tu oculis cordis tui. Videbas quę
corporalia ſūt corporalibus oculis: Sed q̄
ſacramētorū ſunt: cordis oculis adhuc vide
re nō poteras. Ergo q̄n dediſti nomē tuuz:
tulit lutū ⁊ liniuit ſup̄ oculos tuos. Q̄d ſi-
gnificat vt peccatū tuū fatereriſ: vt cōſciam
tuā recognoſceres: vt pęnitentiā ageres de
lictorū: hoc eſt: ſortem humanę generatiōis
agnoſceres. Nā etiam ſi nō cōfiteat̄ pecca-
tum qui venit ad baptiſmū: tamē hoc ipſo
implet cōfeſſionem oīum peccatorum q̄ ba
ptizari petit vt iuſtificet̄: hoc eſt vt a culpa
ad gratiam tranſeat. Nolite ocioſum puta
re. Sunt quidam: Scio certe aliquez fuiſſe
qui diceret cuz illi diceremus: In hac ętate
magis baptizari debes: Dicebat ille: Qua
re baptizer? Peccatum non habeo: Nun-
quid peccatum contraxi? Hic lutum nō ha-
buit q̄d ei chriſtus non lauerat: hoc eſt non
ei aperuerat oculos. Nullus enim homo ſi/
ne peccato. Ergo agnoſcit ſe hominem: qui
confugit ad baptiſmum chriſti. Itaq̄ ⁊ ti-
bi impoſuit lutum: hoc eſt verecundiā: pu/
dentiam: cōſiderationē fragilitatis tuę: ⁊ di
xit tibi: vade i ſyloā. Quid eſt ſyloas? Q̄d
interpretatur inquit miſſus. Hoc eſt vade
ad illum fontem in quo crux domini prędi-
cat̄: Vade ad illum fontē in quo omnium
chriſtꝰ redemit errores. Iſti: lauiſti: veniſti
ad altare: videre cępiſti quę añ nō videraſ:
hoc eſt per fontē domini ⁊ prędicationē dō
minicę paſſionis: tunc aperti ſunt oculi tui
qui ante corde videbaris eē cęcatus: cępiſti
lumen ſacramentorū vide re. Ergo frēs dile
ctiſſimi: venimꝰ vſq̄ ad altare: ad tractatū
vberiorem. Et ideo quia id tēporis eſt: diſ-
putationē integraz nō poſſumus incipere:
quia prolixior tractatus eſt: ſatis ſit q̄d di-
ctum eſt hodie: ⁊ craſtino die ſi dño placet:
de ſacramentis ipſis tractabimus.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber tertius de ſacramētis explicit.

Capitulorum libri quarti de ſacramentis ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Quomodo baptiſteriū ſit ſecundū tabernaculum. Et de expoſitione eorum quę in tabernaculo cuſtodiebantur. Ca. I.

De excellentia ablutionis ſacramenti quā etiā angeli admirāt̄. Et quomō ibi renouari debeamus vt bona aquila. Ca. II.

Q̄ deus amplius pręſtiterit fidelibꝰ in ſacramento q̄ꝫ iudęis in manna. Et de ſignificatiōe oblatiōis melchiſedech. Ca. III.

Q̄ chriſtus ſit auctor ſacramentorū ⁊ quēadmodum ſuo ſermone ſacramentum cōficiat. Quomodo etiam manducans venerabile corpus ſuū noua efficiatur creatura. Ca. IIII.

Quibus verbis cōſecret̄ corpꝰ dñicū ⁊ ſanguis. Et quomodo manducans non moriatur in ęternum. Ca. V.

De magnitudine ⁊ excellentia huius ſacramenti: Ca. VI.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber quartꝰ de ſacramentis: In quo de myſterio tabernaculi: altaris: ⁊ ſacramento corporis chriſti elegāter diſſerit: Feliciter incipit.

Quomodo baptiſterium ſit ſecundū tabernaculū. Et de expoſitione eorum que i tabernaculo cuſtodiebant̄. Ca. I.

In veteri teſtamē
to ſacerdotes frequent̄ in pri
mum tabernaculū intrare cō/
ſueuerāt. In ſecundū taber-
naculū ſemel in anno ſūmus
intrabat ſacerdos. Q̄d euident̄ ad hebręos

recolens:ſeriem veteris teſtamẽti explanat
Heb.9. apl'ſ paulus. Erat autẽ in ſecũdo taberna-
culo mãna:erat etiã virga aaron que aruit
⁊ poſtea refloruit: thymiamaterium. Quo
ſpectat hoc? Ut itelligat̃ q̃d ſit ſcd̃m taber-
naculũ in qd̓ vos introduxit ſacerdos:i qd̓
ſemel in anno ſummus ſacerdos intrare cõ
ſueuit:hoc eſt ad baptiſteriũ vbi virga aarõ
floruit. Ante arida erat:poſtea refloruit. Et
tu aridus eras:⁊ cepiſti in fonte irriguo re-
floreſcere. Arueras peccatis: arueras erro-
ribus atq̃ delictis:ſed fructum iam afferre
cepiſti:plantatus ſec⁹ decurſus aquaꝝ. Sꝫ
forte dicas:Quid hoc ad populuꝫ ſi virga
ſacerdotis aruerat ⁊ refloruit? Popul⁹ ipſe
quid eſt niſi ſacerdotalis? Quib⁹ dictũ eſt:
1.Petri.2. Uos autẽ genus electũ regale ſacerdotiũ:
gens ſancta:vt ait apoſtolus petr⁹. Unuſ-
quiſq̃ vngit̃ i ſacerdotium:vngit̃ i regnũ.
Sed ſpiritale regnũ eſt ⁊ ſacerdotiũ ſpirita
le. In ſecũdo quoq̃ tabernaculo ẽ thymia-
materiuꝫ. Thymiamateriũ ẽ qd̓ bonũ odo
rem fragrare cõſueuit. Ita ⁊ vos iã bonus
odor chriſti eſtis:iã nulla in vobis ſors de-
lictoꝝ:nullus odor grauioris erroris.

De excellentia ablutionis ſacramenti quã etiã angeli admirantur. Et quomodo ibi renouari debeamus vt bona aquila. Ca.II.

Sequitur vt veniatis ad altare. Ce-
piſtis venire:ſpectarunt angeli:vi-
derunt vos aduenientes:⁊ hũanaꝫ
cõditionẽ illã que ante peccatoꝝ tenebroſo
ſqualore ſordebat:aſpexerũt ſubito refulge
Cant.3. re. Ideoq̃ dixerũt:Que eſt hec que aſcẽdit
a deſerto dealbata? Mirant̃ ergo ⁊ angeli.
Uis ſcire quia mirãt̃? Audi ergo apoſtolũ
paulũ dicentẽ:ea nobis eſſe collata que cõ-
1.Cor.2. cupiſcũt ⁊ angeli videre. Et iterũ:Qd̓ ocu-
lus nõ vidit nec auris audiuit que prepara
uit de⁹ diligẽtib⁹ ſe. Deinde quid acceperiſ
recognoſce. Sanctuſ dauid propheta hanc
grãm in figura vidit ⁊ cõcupiuit. Uis ſcire
Ps.50. quia cõcupierit? Iterũ audi dicentẽ: Aſper
ges me hyſopo ⁊ mũdabor:lauabiſ me ⁊ ſu
per niuẽ dealbabor. Quare? Quia nix quã
uis ſit candida:cito aliqua ſorde nigreſcit
atq̃ corrũpitur. Iſta gratia quam accepiſti
ſi teneaſ qd̓ accepiſti:erit diuturna atq̃ per
petua. Ueniebas ẽ deſiderãs ad altare:vt
pote q̃ tãtã gratiã videras:veniebas deſi-
derãs ad altare: quo acciperes ſacramẽtũ.
Dicet aĩa tua:Introibo ad altare dei mei: Ps.42.
ad deũ qui letificat iuuentutẽ meã. Depo-
ſuiſti peccatoꝝ ſenectutẽ:ſumpſiſti grẽ iu-
uentutem. Hoc preſtiterunt tibi ſacramẽta
celeſtia. Deniq̃ iterũ audi dicẽtem dauid:
Renouabit̃ ſicut aquile iuuentus tua. Bo Ps.102.
na aquila eſſe cepiſti: que celũ petis: terre-
na faſtidis. Bone aquile circa altare. Ubi Matth.24.
eñ corp⁹ ibi ⁊ aquile. Forma corporis alta-
re eſt:⁊ corpus xp̃i eſt in altari. Aquile vos
eſtis:renouate ablutione delicti.

Qd̓ deus amplius preſtiterit fidelibus in ſacramento q̃ iudeis in manna. Et de ſignificatione oblationis melchiſedech. Ca.III.

Veniſti ad altare: vidiſti ſacramẽta
poſita ſuper altare:⁊ ipſã quidẽ mi
ratus es creaturam. Tamẽ creatu-
ra ſolennis ⁊ nota. Forte aliq̃s dixerit: Iu-
deis de⁹ tantam grãm preſtitit: mãna illis
pluit e celo:Quid plus dedit fidelib⁹ ſuis?
Quid plus tribuit his quibus plus ꝓmi-
ſit? Accipe que dico:anteriora eſſe myſteria
chriſtianoꝝ q̃ iudeoꝝ:⁊ diuiniora eẽ ſacra-
menta chriſtianoꝝ q̃ iudeorum. Quõ? Ac-
cipe. Iudei qñ eſſe ceperũt? Ex iuda vtiq̃ ꝓ
nepote abrae. Aut ſi vis ⁊ ſic intellige:Ex
lege: quam iudei accipere meruerunt. Er-
go ex ꝓnepote abrae iudei dicti ſũt: tẽpore
ſancti moyſi. Et ſi tũc de⁹ iudeis mãna mur Exo.16.
murantib⁹ pluit e celo: Tibi aũt ſacramẽto
rum horum figura ꝑceſſit qñ abraam erat: Gen.14.
qñ vernaculos trecentos decẽ ⁊ octo colle-
git:⁊ ibi perſecutus eſt aduerſarios:de ca-
ptiuitate eruens nepotẽ ſuũ. Tũc victor ve
nit:occurrit illi melchiſedech ſacerdos ⁊ op
tulit ei panem ⁊ vinũ. Quis habuit panẽ ⁊
vinũ? Abraaꝫ nõ habuit. Sꝫ quis habuit?
Melchiſedech. Ipſe ergo auctor ſacramen
toꝝ. Quis ẽ melchiſedech? Qui ſignificat̃
rex iuſticie:rex paci. Quis ẽ iſte rex iuſticie?
Nunquid homo quiſq̃ põt rex eẽ iuſticie?
Quis ergo rex iuſticie:niſi iuſticia dei qui
eſt dei pax:dei ſapientia? Qui potuit dice-
re: Pacem meã do vobis:paceꝫ meã relin- Joh.14.
quo vobis. Ergo primo intellige ſacramen
ta hec que accipis anteriora eſſe q̃ ſint moy
ſi ſacramenta quecunq̃ iudei habere ſe di-
cunt:⁊ prius cepiſſe populũ chriſtianũ q̃ ce
piſſe populũ iudeorũ. Sed nos in ꝑdeſtina
tione:illũ in nomine. Obtulit ergo melchi-
ſedech panẽ ⁊ vinũ. Quis ẽ melchiſedech?

Heb.7. Sine pr̃e inquit:ſine matre:ſine gñationis
ordine:neq̃ initiũ dieꝝ neq̃ habẽs finẽ vi-
te. Hoc habet apud hebreoſ ep̃la. Sine pr̃e
inquit eſt:ſine mr̃e:ſimilis aũt filio dei. Si-
ne mr̃e nat⁹ eſt dei fili⁹ generatione celeſti:
q2 ex ſolo deo pr̃e nat⁹ ẽ. Et iteꝝ ſine patre
nat⁹ ẽ:qñ nat⁹ ex virgine ẽ. Nõ eñ ex virili
ſemine generat⁹ ẽ:ſ natus de ſpiritu ſancto
ex virgine maria: vtero edit⁹ virginali. Si-
milis per oĩa filio dei. Sacerdoſ quoq̃ erat
melchiſedech:q2 ⁊ chriſtus ſacerdos:cui di-
Ps.109. cit̃:Tu es ſacerdos in eternum ſm̃ ordineꝫ
melchiſedech.

Qd̓ chriſtus ſit auctor ſacramẽtorũ:⁊ quẽadmodum ſuo ſermone ſacramentũ cõficiat: Quõ etiã mãducans venerabile corpus ſuũ noua efficiatur creatura. Ca.IIII.

Ergo auctor ſacramẽtoꝝ quis ẽ niſi
dñs ieſus? De celo iſta ſacramenta
venerũt. Conſiliũ eñ omne de celo
eſt. Uere aũt magnũ ẽ ⁊ diuinũ miraculuꝫ
ꝙ ꝑplo pluit de⁹ mãna d̓ celo ⁊ nõ laborabat
ꝑpl's ⁊ mãducabat. Tu forte dicis: Me⁹ pa-
nis eſt vſitat⁹:ſ panis iſte panis ẽ ante ver
ba ſacramentoꝝ:vbi acceſſerit ꝯſecratio de
pane fit caro xp̃i. Hoc igitur aſtruam⁹: quõ
põt qui panis ẽ corp⁹ eſſe xp̃i cõſecratione?
Conſecratio igit̃ quib⁹ verbis eſt: ⁊ cui⁹ ſer
monib⁹? Dñi ieſu. Nã reliqua oĩa que dicũ
tur:laus deo defert̃:oratione petit̃ ꝓ popu
lo:pro regib⁹:ꝓ ceteris:vbi venit̃ vt cõficia
tur venerabile ſacramentũ:iã nõ ſuis ſmo-
nibus ſacerdos:ſ vtit̃ ſermonib⁹ xp̃i. Ergo
ſermo xp̃i hoc cõficit ſacramentũ. Quis ſer
mo xp̃i? Nempe is quo facta ſũt oĩa. Iuſſit
dñs ⁊ factũ ẽ celum. Iuſſit dñs ⁊ facta ẽ ter
ra. Iuſſit dñs ⁊ facta ſunt maria. Iuſſit do
minus:oĩs creatura generata eſt. Uides ẽ
q̃ operatori⁹ ſit ſermo xp̃i? Si ergo tãta vis
eſt in ſermone dñi ieſu vt inciperẽt eẽ q̃ nõ
erãt:quãtomagis operatori⁹ eſt vt ſint que
erãt ⁊ in aliud cõmutent̃? Celũ nõ erat: ma
re nõ erat:terra nõ erat. Sed audi dicentẽ:
Ps.148. Ipſe dixit ⁊ facta ſũt:ipſe mãdauit ⁊ crea-
ta ſunt. Ergo tibi vt reſpondeã:nõ erat cor
pus xp̃i ante ꝯſecrationẽ. Sed poſt ꝯſecra-
tioneꝫ dico tibi:ꝙ iam corpus eſt xp̃i. Ipſe
dixit ⁊ factũ eſt:ipſe mandauit ⁊ creatũ eſt.
Tu ipſe eras:ſed eras vet⁹ creatura:poſtea
q̃ ꝯſecrat⁹ es:noua creatura eẽ cepiſti. Uis
2.Cor.5. ſcire q̃ noua creatura? Oĩs inquit i chriſto
noua creatura. Accipe ẽ quẽadmodũ ſmo
xp̃i creaturã oĩm mutare cõſueuerit:⁊ mu-
tat qñ vult inſtituta nature. Quõ requiriſ?
Accipe:⁊ primo omniũ de generatiõe ei⁹ ſu
mamus exemplũ. Cõſuetudo eſt vt nõ ge-
nerer̃ homo niſi ex viro ⁊ muliere ⁊ cõſuetu
dine cõiugali. Sed q2 voluit dñs:q̃ hoc ele-
git ſacramẽtũ: de ſpũſancto ⁊ virgine nat⁹
eſt:chriſt⁹:hoc eſt mediator dei ⁊ hominum
hõ xp̃s ieſus. Uides ergo q2 cõtra inſtituta
⁊ ordinẽ:hõ eſt nat⁹ ex virgine. Accipe ali-
ud. Urgebat̃ popul⁹ iudeorũ ab egyptijs: Exo.14.
interclusus erat mari:diuino imperio virga
moyſes tetigit aquas:⁊ ſe vnda diuiſit:nõ
vtiq̃ ſm̃ ſue nature ꝯſuetudinẽ:ſ ſm̃ grãm
celeſtis imperij. Accipe aliud. Sitiebat po- Exo.15.
pulus:veniebat ad fontẽ:amar⁹ erat fons:
miſit lignũ ſanct⁹ moyſes in fonteꝫ:⁊ fact⁹
eſt dulcis fons qui amarus erat: hoc ẽ mu-
tauit cõſuetudinẽ nature ſue:accepit dulce
dinẽ grẽ. Accipe ⁊ q̃rtũ exẽplũ. Ceciderat 4.Reg.6.
ferrũ ſecuris in aq̃s:q̃ſi ferrũ ſua ꝯſuetudĩe
demerſuꝫ ẽ:miſit lignũ heliſe⁹:ſtatim ferrũ
eleuatũ ẽ ⁊ aquis ſupnatauit:vtiq̃ ꝯtra cõ-
ſuetudinẽ ferri. Eſt eñ materies grauior q̃
aquaꝝ eſt elemẽtũ. Ex his igit̃ oĩb⁹ nõ itel-
ligis quãtũ opet̃ ſermo celeſtis? Si opat⁹ ẽ
in fonte terreno:ſi opat⁹ ẽ ſermo celeſtis in
alijs reb⁹: nõ opat̃ in celeſtib⁹ ſacris? Ergo
didiciſti ꝙ ex pane corpus fiat xp̃i: Et ꝙ vi-
nũ ⁊ aq̃ in calicẽ mittit̃:ſ fit ſanguis ꝯſecra-
tione verbi celeſtis. Sꝫ forte dicis: Spẽm
ſanguinis nõ video:ſ hꝫ ſilitudinẽ. Sicut
eñ mortis ſilitudinẽ ſũpſiſti:ita etiã ſilitu-
dinẽ p̃cioſi ſanguinis bibis:vt nullus hor-
ror cruoris ſit ⁊ p̃ciũ tñ opet̃ redemptionis.
Didiciſti ẽ quia qd̓ accipis corpus ẽ xp̃i.

Quibus verbis cõſecretur corpus dominicuꝫ ⁊ ſanguis: Et quõ manducans non moriatur in eternum. Ca.V

Uis ſcire q2 v̓bis celeſtib⁹ ꝯſecratur:
Accipe q̃ ſũt v̓ba. Dicit ſacerdos:
Fac nobis inq̃t hãc oblationẽ aſcri
ptã:rõnabilem:acceptabilem: Qd̓ ẽ figura
corpis ⁊ ſanguinis dñi nr̃i ieſu xp̃i: Qui pri
die q̃ pateretur i ſanct̃ manib⁹ ſuis accepit
panẽ:reſpexit ad celũ:ad te ſcẽ pat̃ oĩpotẽs
eterne de⁹ grãs agẽs:bñdixit:fregit:fractũq̃
ap̃lis ſuis ⁊ diſcipl'is ſuiſ tradidit dicẽs: Ac
cipite ⁊ edite ex h̓ oẽs:Hoc eñ ẽ corp⁹ meũ
qd̓ ꝓ multiſ ꝯfringet̃. Silr̃ etiã calicẽ poſtq̃

cenatū eſt: pridie ꝙ pateretur accepit: reſpe
xit ad celū: ad te ſctē pat̄ oīpotēs eterne deꝰ
grās agens bn̄dixit apl̄is ⁊ diſcipulis ſuis
tradidit dicēs: Accipite ⁊ bibite ex eo oēs:
hic ē eñ ſanguis meꝰ. Uide: oīa illa verba
euāgeliſte ſūt vſq ad: Accipite: ſiue corpꝰ:
ſiue ſanguinē. Inde v̄ba ſunt xp̄i: Accipite
bibite ex eo oēs: h ē eñ ſanguis meꝰ. Uide
ſingula. Qui pridie inquit ꝙ pateret̄: i ſan
ctis manibꝰ ſuis accepit panē. Anteꝙ cōſe
cret̄ panis ē: vbi aūt verba xp̄i acceſſerint:
corpus eſt xp̄i. Deniq audi dicentē: Accipi
te ⁊ edite ex eo omnes: hoc ē corpus meū.
Et ante v̄ba xp̄i: calix ē vini ⁊ aque plenus:
vbi v̄ba xp̄i opata fuerint: ibi ſanguis effi
citur qui plebē redemit. Ergo videte quāt̄
generibus potēs ē ſermo xp̄i vniuerſa con
uertere. Deinde ipſe dn̄s ieſus teſtificat̄ no
bis ꝙ corpꝰ ſuū accipiamꝰ ⁊ ſanguinē: Nū
quid debemꝰ de eius fide ⁊ teſtificatiōe du
bitare? Jam redi mecū ad ꝓpoſitionē meā.
Magnū quidē ⁊ venerabile: ꝙ māna iude
is pluit e celo. Sed intellige q̄d ē amplius:
manna de celo: an corpus xp̄i? Corpꝰ chriſti
vtiq qui auctor ē celi. Deinde māna q̄ mā
ducauit mortuꝰ eſt. Qui māducauerit hoc
corpus: fiet ei remiſſio pctōꝝ ⁊ nō morietur
in eternū. Ergo nō ocioſe tu dicis: Amē: iā
in ſpū ꝯfitens ꝙ accipias corpꝰ xp̄i. Dicit ti
bi ſacerdos: corpus xp̄i: Et tu dicis: amē: h
eſt veꝝ. Qd̄ ꝯfitet̄ lingua: teneat affectus.

De magnitudine ⁊ excellētia huius ſacramenti. Ca. VI.

Ut ſcias aūt hoc eē ſacr̄m: huiꝰ figu
ra ante ꝓceſſit. Deinde quātū ſit ſa
cramentū cognoſce: vide q̄d dicat:
Quotienſcunq h feceritis: totiēs cōmemo
rationē mei facietis donec iterū adueniā.
Et ſacerdos dicit: Ergo memores glorioſiſſi
me eiꝰ paſſionis ⁊ ab inferis reſurrectionis
⁊ in celū aſcēſionis: offerimꝰ tibi hāc imma
culatā hoſtiā: rōnabilē hoſtiā: incruentam
hoſtiā: hūc panē ſcm̄ ⁊ calicē vite eterne: et
petimꝰ ⁊ p̄camur vt hāc oblationē ſuſcipias
in ſublimi altari tuo p manꝰ angeloꝝ tuoꝝ
ſicut ſuſcipe dignatꝰ es munera pueri tui iu
ſti abel: ⁊ ſacrificiū p̄riarche nr̄i abrae: ⁊ qd̄
tibi obtulit ſummꝰ ſacerdos melchiſedech.
Ergo quotienſcunq accipis: quid tibi dicit
1. Cor. 11. apl̄s? Quotiēſcūq accipimꝰ: mortē dn̄i an
nūciamꝰ: ſi mortē ānūciamꝰ: annūciamꝰ re
miſſionē pctōꝝ. Si quotienſcunq effundit̄
ſanguis: in remiſſionē pctōꝝ fundit̄: debeo
illū ſemp accipe vt ſemp mihi pctā dimittā
tur. Qui ſemp pecco: ſemper debeo habere
medicinā. Interim ⁊ hodie quātū potuimꝰ
explanauimꝰ: Sed craſtina die ſabbato et
dn̄ica de orationis ordine dicemꝰ quemad
modū poſſumus. Dn̄s deus nr̄ ꝯſeruet vo
bis grām quā dedit: ⁊ oculos q̄s vobis ape
ruit: pleniꝰ illuminare dignet̄ p vnigenitū
filiū ſuū regē ac ſaluatorē dn̄m deū noſtrū:
p quē et cum quo ſibi ē laus: honor: gloria:
magnificētia: ptās cū ſpūſcō a ſecul̄ ⁊ nunc
⁊ ſemp ⁊ in oīa ſecula ſeculorum: Amen.

Sancti ambroſij epī liber quartꝰ de ſacramentis explicit.

Capituloꝝ libri quinti de ſacramentis ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratiōe i calice aqua admiſceat̄ vino: ⁊ de myſterio illius. Ca. I.
De glorioſa chriſti inuitatiōe ad celeſte cōuiuium per oſculū oris ſui. Ca. II.
Qd̄ accipienti ſacramēta nihil deſit: Et quō eccl̄ia gaudeat de aſſociata multoꝝ epulatione: Et q̄ dicat̄ arbor pomifera. Ca. III.
Quēadmodū orādū ſit: ⁊ de breui expoſitione orationis dominice. Ca. IIII.

Sancti Ambroſij epī de ſacramētis liber quintꝰ: In quo de myſterio admixtionis aque cum vino ac ꝑceptione ſacramēti altaris: modo quoq ⁊ forma orandi diſſerit: Feliciter incipit.

Qua ratione i calice aqua admiſceat̄ vino: ⁊ de myſterio illiꝰ. Ca. I.

Heſternus ſermo
noſter ac tractatꝰ vſq ad ſci
altaris ſacra deductꝰ eſt. Et
cognouimꝰ ſacramētoꝝ iſto
rū figurā abrae tpibꝰ ꝓceſſiſ
ſe qñ obtulit ſacrificiū ſanctꝰ melchiſedech:
neq initiū neq finē habens dieꝝ. Audi hō
q̄d dicat paulꝰ apl̄s ad hebreos. Ubi ſūt q̄
filiū dei dicūt eē ō tpe melchiſedech? Dictū
ē qr neq initiū neq finē dieꝝ hꝫ. Si melchi
ſedech nō hꝫ initiū dieꝝ: Num xp̄s hr̄e po
tuit? Sꝫ nō ē plus figura ꝙ v̄itas. Uides ꝙ
qr ipſe primꝰ ⁊ nouiſſimꝰ. Primus: quia au
ctor ē oīm. Nouiſſimus: nō ꝙ finē iueniat:
ſ ꝙ vniuerſa ꝯcludat. Diximꝰ ꝙ ꝙ in altari

ꝯſtituat̄ calix ⁊ panis. In calice inq̄t mitti
tur vinū. Et q̄d aliud? Aqua. Sed tu mihi
dicis: Quō ꝙ melchiſedech panē ⁊ vinū ob
tulit? Quid ſibi vult admixtio aque? Rōeꝫ
accipe. Primo oiuꝫ: figura q̄ añ ꝓceſſit tpe
moyſi q̄d habet? Quia cū ſitiret ppl̄s iudeo
rū ⁊ murmuraret ꝙ aquā iuenire nō poſſet:
iuſſit deꝰ moyſi vt tangeret petrā de virga.
Tetigit petrā: ⁊ petra vndā maximā fudit:
1. Cor. 10. ſicut apl̄s ait: Bibebāt aūt de ꝯſequēti pe
tra: petra aūt erat xp̄s. Nō imobilis petra:
q̄ ppl̄m ſequebat̄: Et tu bibe: vt te xp̄s ſeq̄t̄.
Uide myſteriū. Moyſes: h eſt ꝓpha. v̄ga:
hoc eſt verbū dei. Sacerdos v̄bo dei tāgit
petrā: ⁊ fluit aqua ⁊ bibit ppl̄s dei. Tāgit ꝙ
ſacerdos calicē: redundat aq̄ in calice: ſalit i
vitā eternā: ⁊ bibit ppl̄s dei: q̄ dei grām ꝯſe
cutus ē. Didiciſti ꝙ hoc: Accipe ⁊ aliud. In
tpe dominice paſſionis cū ſabbatū magnū
inſtaret: qr viuebat dn̄s noſter ieſus chriſtꝰ:
vel latrones: miſſi ſūt q̄ ꝑcuterēt eos: veni
entes inuenerūt defunctū dn̄m ieſuꝫ xp̄m:
tūc vnꝰ de militibꝰ lancea tetigit latꝰ eiꝰ: et
de latere eiꝰ aq̄ fluxit ⁊ ſanguis. Quare aq̄?
quare ſanguis? Aqua vt emūdaret: ſāguis
vt redimeret. Quare de latere? Quia vnde
culpa: inde grā. Culpa p feminam: gratia
per dominum ieſum xp̄m.

De gratioſa chriſti iuitatione ad celeſte ꝯuiuiū p oſculū oris ſui. Ca. II

Veniſti ad altare: vocat te dn̄s ieſus
Cant. 1. vel aīam tuā vl̄ eccl̄iam ⁊ ait: Oſcu
let̄ me ab oſculis oris ſui. Uis ad
xp̄m aptare? nihil gratiꝰ. Uis ad aīam tuā?
nihil iocundiꝰ: oſculet̄ me. Uidet te mūdū
eſſe ab omni pctō: qr delicta de terra ſūt: iō
te ſacramētis celeſtibꝰ dignuꝫ iudicat: et iō
inuitat ad celeſte ꝯuiuium. Oſculet̄ me ab
oſculis oris ſui. Tñ propt̄ ſequētia aīa tua
vl̄ hūana ꝯditio vl̄ eccl̄ia videt ſe ab oībus
mūdatā eē pctīs: ⁊ dignā q̄ ad altare chriſti
poſſit accedere. Quid eſt eñ altare: niſi for
ma corporis xp̄i? Uidit ſacramēta mirabi
lia ⁊ ait: Oſculet̄ me ab oſculis oris ſui: hoc
eſt: oſculū mihi xp̄s infigat. Quare? Quia
meliora vbera tua ſup vinū: hoc ē meliores
ſenſus: meliora ſacr̄a tua ſup vinū. Super
illud vinū qd̄ ⁊ ſi ſuauitatē habet: leticiam
habet: grām habet: tñ in illo leticia ſecula
ris: in te autē iocunditas ē ſpiritalis. Jam
tūc ꝙ ſalomō inducit nuptias vl̄ xp̄i ⁊ eccl̄ie:
Ubi. s. vl̄ ſpūs ⁊ carnis ⁊ aīe: ⁊ addidit: Unguētū
exinanitū ē nomē tuū: ꝓpterea adoleſcētu
le dilexerūt te. Que ſunt iſte adoleſcētule:
niſi aīe ſinguloꝝ q̄ depoſuerūt iſtius corpo
ris ſenectutē: renouate p ſpm̄ſcm̄? Attrahe
nos: poſt odorē vnguētoꝝ tuoꝝ currimus.
Uide q̄d dicat: Nō potes ſeq̄ chriſtum niſi
ipſe attrahat. Deniq vt ſcias: Cū exaltatꝰ Joh. 12.
inquit fuero oīa trahā ad meipſū. Induxit Cant. 2.
me rex i cubiculū ſuū. Grecus: In promptu
arium ſuū ⁊ in cellarium ſuum: habet: Ubi
bona libamia: vbi boni odores: mella ſua
uia: vbi fructus diuerſi: vbi epule varie: vt
plurimis epulis tuū prandiū cōdiatur.

Qd̄ accipienti ſacramenta nihil deſit: Et quō eccleſia gaudeat de aſſociata multoruꝫ epulatione: Et que dicat̄ arbor pomifera. Ca. III.

Ergo veniſti ad altare: accepiſti cor
pus xp̄i. Audi iteꝝ q̄ ſacramēta es
ꝯſecutꝰ: Audi dicētē ſanctū dauid:
Et ille in ſpū hec myſteria ꝓuidebat: ⁊ leta
batur: ⁊ nihil ſibi abeſſe dicebat. Quare?
Quia qui acceperit corpꝰ chriſti nō eſuriet
in eternū. Quotiēs audiſti vigeſimū ſecun
dū pſalmū ⁊ nō itellexiſti? Uide quēadmo
dum aptus ſit celeſtibus ſacramētis: Dn̄s Ps. 22.
paſcit me ⁊ nihil mihi deerit: in loco paſcue
ibi me collocauit. Sup aquā refectiōis edu
cauit me aīaꝫ meā ꝯuertit. Deduxit me ſup
ſemitas iuſticie: propter nomē ſuū. Naꝫ ⁊ ſi
ambulē in medio vmbre mortis: nō timebo
mala: quoniā tu mecū es. Uirga tua ⁊ ba
culus tuꝰ ipſa me ꝯſolata ſunt. Uirga ipe
rium: baculus paſſio ē: hoc ē eterna diuini
tas chriſti: ſ etiā paſſio corporalis. Illa cre
auit: hec redemit. Paraſti in cōſpectu meo
mēſā: aduerſus eos qui tribulāt me. Impin
guaſti in oleo caput meū: ⁊ poculū tuuꝫ in
ebrians ꝙ preclarū eſt. Ueniſti ergo ad al
tare: accepiſti gratiam chriſti: ſacramēta es
celeſtia conſecutus. Gaudet eccleſia redem
ptione multoꝝ: ⁊ aſtare ſibi familiā cādida
tā ſpiritali exultatiōe letat̄. Habes hoc i cā
ticis cāticoꝝ: Letata inuocat xp̄m: parū ha
bens cōuiuiū: qd̄ dignū celeſti epulatione
videat̄. Jōq ait: Deſcēdat frat̄ meꝰ i hortū Cant. 5.
ſuū ⁊ capiat fructuꝫ pomiferaꝝ ſuaꝝ. Que
ſunt iſte pomifere? Lignū aridū factꝰ eras
in adā: Sed nunc p grām xp̄i: pomifera ar
bor pullulaſti. Libent̄ accepit dn̄s ieſus: et
dignatione celeſti reſpōdit eccleſie ſue: De
ſcēdi inq̄t i hortū meū: vindemiaui mirrhā

cũ vnguētis meis. Mãducaui panẽ meum
cum melle meo: ⁊ bibi vinũ meũ cum lacte
meo. Edite inqt frēs mei: ⁊ inebriami: vin-
demiaui mirrham cũ vnguētis meis. Que
eſt iſta vindemia? Cognoſcite vineã ⁊ agno
Pſ.79. ſcetꝭ videmiã. Vineã iqt ex egypto trãſtuli
ſti: h̄ ē ꝑpl̄m dei. Vos eſtis vinea: vos eſtꝭ vi
demia: q̄ſi vinea plãtati: q̄ſi videmia fructũ
dediſtis. Vindemiaui mirrhã cũ vnguētis
meis: hoc ē i odorẽ quē accepiſtis. Mandu
caui panẽ meũ cũ melle meo. Vides ꝙ in h̄
pane nl̄la ſit amaritudo ſ; oīs ſuauitas ſit?
Bibi vinũ cũ lacte meo. Vides huiuſmōi
eẽ leticiã quę nulliꝰ peccati ſordibꝰ polluat?
Quotienſcũqꝫ eñ bibis: remiſſionẽ accipiſ
pctōꝝ ⁊ inebriaris in ſpũ. Vnde ⁊ apl̄s ait:
Eph.5. Nolite inebriari vino: ſed implemini ſpiri-
tuſancto. Vino eñ qui inebriat: vacillat et
titubat. Spũ qui inebriat: radicatuſ in xp̄o
eſt. Et ideo p̄clara ebrietas: q̄ ſobrietatem
mentis operat. Hęc ſunt q̄ de ſacramentis
breuiter percurrimus.

Queadmodum orandũ ſit: ⁊ de breui expoſitione orationis dominice. Ca. IIII.

Nunc quid ſupeſt: niſi oratio? Et no
lite putare mediocris eſſe virtutis:
ſcire queadmodũ oretis. Apl̄i ſan-
Luc.11. cti dicebãt ad dñm ieſũ: Dñe doce nos ora-
re: queadmodũ iohãnes docuit diſcipulos
ſuos. Tunc ait dñs orationẽ: Pater noſter
qui es in cęlis: ſanctificet nomẽ tuum: ve-
niat regnũ tuũ: Fiat volũtas tua: ſicut i cę-
lo ⁊ in terra: Panẽ noſtrũ quotidianum da
nobis hodie: ⁊ dimitte nobiſ debita noſtra
ſicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribus noſtris.
Et ne nos patiaris induci in tẽptationem:
ſed libera nos a malo. Vides ꝙ̄ breuis ora-
tio: ⁊ oīm plena virtutũ? Primꝰ ſermo ꝙ̄tę
ſit grę? O hō faciẽ tuã nō audebas ad cęluꝫ
attollere: oculos tuos in terrã dirigebas: ⁊
ſubito accepiſti grām xp̄i: oīa tibi pctã di-
miſſa ſunt. Ex malo ſeruo factꝰ es bonus fi-
lius: Ideo p̄ſume: nō de opatione tua: ſ; de
Eph.2. xp̄i gratia. Gratia eñ ſaluati eſtiſ: apoſtolꝰ
ait. Non ergo hic arrogantia eſt ſed fides:
p̄dicare qđ acceperis: nō eſt ſupbia: ſ; deuo-
tio. Ergo attolle oculos ad patreꝫ: qui te ꝑ
lauacrũ genuit: ad patrẽ qui te per filiũ re-
demit: ⁊ dic: Pat noſter. Bona p̄ſumptio:
ſ; moderata. Patrẽ dicis q̄ſi filiꝰ: ſed noli ti
bi ſpecialiter aliquid vendicare. Solius xp̄i
ſpecialis ē pater: nobis oībus in cōmune ē
pater: qꝛ illum ſolũ genuit: noſ creauit. Dic
ergo ⁊ tu per grāꝫ: Pater noſter: vt filiꝰ eſſe
merearis. Eccl̄ię cōtuitu ⁊ cōſideratione: te
ipſe cōmenda. Pater noſter qui es in cęlis.
Quid ē in cęlis? Audi ſcripturã dicentẽ: Ex Pſ.112.
celſus ſup oēs gentes dñs. Et vbiqꝫ habes
ꝙ ſuper cęlos cęlorũ dñs ſit: quaſi nō in cę-
lis ⁊ angeli: quaſi nō in cęlis ⁊ dominatio-
nes: Sed in illis cęlis de quibꝰ dictum eſt:
Cęli enarrãt gl̄iam dei. Cęlũ eſt ibi: vbi ceſ- Pſ.18.
ſauit culpa. Cęlũ ē ibi: vbi flagitia feriant.
Cęlũ ē ibi: vbi nullũ mortis ē vulnꝰ. Pater
noſter qui es in cęlis: ſanctificet nomẽ tuũ.
Quid ē ſanctificet? Quaſi optemꝰ vt ſancti
ficet ille qui ait: Eſtote ſancti qꝛ ego ſanctꝰ Leuit.19.
ſum: Quaſi aliqđ ei ex nr̄a p̄dicatiōe ſancti
ficatiōis accedat? Nō vtiqꝫ. Sꝫ ſanctificet i
nob: vt ad nos eiꝰ poſſit ſanctificatio perue
nire. Pater noſter qui es in cęlis: ſanctifice
tur nomẽ tuũ: veniat regnuꝫ tuum. Quaſi
nō ęternũ ſit dei regnũ. Ipſe ieſus dic: Ego Ioh.18.
in hoc natus ſuꝫ: ⁊ tu dicis p̄ri: veniat reg-
num tuũ: quaſi nō venerit? Sed tunc venit
regnũ dei qñ eiꝰ eſtis grām ꝯſecuti. Ipē eñ
ait: Regnũ dei itra vos ē. Veiat regnũ tuũ
Fiat voluntas tua ſicut i cęlo ⁊ i terra: Pa-
nẽ noſtrũ quotidianũ da nobis hodie. Sã-
guine xp̄i pacificata ſunt oīa vel in cęlo vel
in terra. Sanctificatũ ē cęluꝫ: deiectꝰ ē dia-
bolus. Ibi verſat: vbi ⁊ hō quem ille dece-
pit. Fiat volũtas tua ⁊c̃. hoc eſt: ſit pax i t̄ra
queadmodũ i cęlo: Panẽ noſtrũ quotidia-
nũ da nobis hodie. Memini ſermōis mei:
cũ de ſacramentis tractarem. Dixi vobis ꝙ
ante verba xp̄i: qđ offert panis dicat: vbi
xp̄i verba deprompta fuerint: iã non panis
dicit: ſ; corpus appellat. Quare ꝙ̄ in oratiōe
dñica quę poſtea ſequit ait: Panẽ noſtrũ.
Panẽ qdẽ dixit: ſ; ἐπιούσιον dixit: hoc ē:
ſupſubſtantialẽ. Nō iſte panis ē qui vadit
in corpꝰ: ſed ille panis vitę ęternę: qui ani-
mę noſtrę ſubſtantiam fulcit. Ideo gręce
ἐπιούσιον dicit. Latinꝰ autẽ hũc panem
quotidianũ dixit: quē gręci dicũt aduenięn-
tem. Quia gręci dicunt γεμῶ ἐπιούσιαμ
ἡμέραν: aduenientẽ diem. Ergo qđ lati-
nus dixit: ⁊ qđ gręcus: vtrũqꝫ vtile videt.
Gręcꝰ vtrũqꝫ vno ſermone ſignificauit: la-
nus quotidianum dixit. Si quotidianꝰ eſt
panis: cur poſt annuꝫ illum ſumis: queãd-
modũ gręci in oriēte facẽ cōſuerũt? Accipe

quotidie: quod quotidie tibi proſit. Sic vi-
ue vt quotidie merearis accipere. Qui non
meret quotidie accipere: nō meret poſt an-
Iob.1. num accipere: Quō iob ſanctꝰ ꝓ filijs ſuis
offerebat quotidie ſacrificiũ: ne forte aliqđ
vel in corde vel in ſermōe peccaſſent. Ergo
tu audis ꝙ quotienſcũqꝫ offert ſacrificium:
mors dñi: reſurrectio dñi: eleuatio dñi ſigni
ficet: ⁊ remiſſio pctōꝝ: ⁊ panẽ iſtũ vitę: non
quotidianũ aſſumis? Qui vulnꝰ habet: me
dicinã requirit. Vulnꝰ eſt: qꝛ ſub pctō ſumꝰ
Medicina ē: cęleſte ⁊ venerabile ſacramen
tũ. Panẽ noſtrũ quotidianũ da nobis ho-
die. Quotidie ſi accipis: quotidie tibi ho-
die eſt. Si tibi hodie eſt: xp̄s tibi quotidie
Pſ.2. reſurgit. Quō? Filiꝰ meus es tu: ego hodie
Heb.13. genui te. Hodie ꝙ̄ eſt qñ xp̄s reſurgit. Heri
⁊ hodie ipſe ē: Apl̄s paulꝰ ait. Sꝫ alibi ait:
Ro.13. Nox p̄ceſſit dies aũt appropinq̄uit. Nox he
ſterna p̄ceſſit: dies hodiernꝰ appropinquit.
Sequit. Dimitte nob debita nr̄a: ſic ⁊ nos
dimittimꝰ debitoribꝰ noſtris. Debitũ qđ ē
niſi peccatũ? Ergo ⁊ ſi non acciperes alieni
fęnoris pecuniã nō egeres: ⁊ iō peccatũ tibi
iputat. Habuiſti pecuniã cũ qua diues na-
ſceris. Diues eras ad imaginẽ ⁊ ſimilitudi-
nẽ dei factꝰ: perdidiſti qđ habebas: hoc eſt:
humilitatẽ: dum arrogantiã deſideras ven
dicare: perdidiſti pecuniã: ſicut adã nudus
es factꝰ: accepiſti a diabolo debitũ: qđ non
erat neceſſariũ. Et iō qui eras liber in xp̄o:
debitor factꝰ es diaboli. Cautionẽ tuã tene
bat inimicꝰ: ſed eã dñs crucifixit: ⁊ ſuo cruo
re deleuit. Abſtulit debitũ tuũ: reddidit li-
bertatẽ. Bene ꝙ̄ ait: Et dimitte nobis debi
ta noſtra ſicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribuſ
nr̄is: Vide qđ dicas. Quō ego dimitto: ſic
⁊ tu dimitte mihi. Si dimiſeris: bn̄ cōuenit
vt dimittat tibi. Si nō dimittis: quō eũ cō
uenis vt dimittat tibi? Et ne patiarꝭ indu-
ci nos in tẽptationeꝫ: ſ; libera nos a malo.
Vide qđ dicat: Et ne patiaris induci nos
in temptationẽ quã ferre nō poſſumꝰ. Non
dicit: Nō inducas in tẽptationem: ſ; quaſi
athleta talem vult tẽptationẽ quã ferre poſ
ſit hũana cōditio: ⁊ vnuſquiſqꝫ a malo: hoc
eſt ab inimico a pctō liberet. Potẽs ē autẽ
dñs qui abſtulit pctm̄ veſtrũ ⁊ delicta vr̄a
donauit: tueri ⁊ cuſtodire vos aduerſũ dia-
boli aduerſantis inſidias: vt nō vobis obre
Ro.8. pat inimicꝰ q culpã generare ꝯſueuit. Sꝫ q
deo ſe cōmittit: diabolũ nō timet. Si enim
deꝰ ꝓ nobis qs contra nos? Ipſi ꝙ̄ laus et
gl̄ia a ſęculis ⁊ nunc ⁊ ſemper ⁊ in omnia ſę
cula ſęculorum Amen.

Sancti Ambroſij ep̄i liber quintꝰ de ſacramentis explicit.

Capitulorũ libri ſexti de ſacramẽtis ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Quō panis chriſti ſit vera caro ⁊ verꝰ ſan-
guis. Et q̄re ſb aliena ſpẽ accipiat. Ca. I.
Q in omnibus ſacramentis ſit myſterium
trinitatis connexum. Ca. II.
Vbi orare debeamus: Et qđ ſit orare oſtio
clauſo. Ca. III.
Quare ſecrete potius orandũ ſit ꝙ̄ cum vo
ciferatione: Et quare viri i omni loco ora-
re debeant ⁊ non mulieres: Et quid ſit le-
uare puras manus. Ca. IIII.
De inordinata diſceptatione orantium. Et
ꝙ mulieres nō in ornamentis orare debe-
ant. Et de inchoatiōe oratiōis eiuſqꝫ me-
dio ac fine cum iterata dominicę oratiōis
expoſitione. Ca. V.

Finis.

Sancti Ambroſij ep̄i de ſacramẽtis liber ſextus: In quo de veritate carnis et ſanguinis chriſti in ſacramento altaris diſerte diſputat: Et formã ac virtutem orationis latiori ſermone proſequitur: Feliciter incipit.

Quō panis chriſti ſit vera caro ⁊ verus ſanguis: Et quare ſub aliena ſpecie accipiatur. Ca. I.

Sicut verus ē dei
filius dñs noſter ieſus chriſtꝰ:
nō queadmodũ homines per
grām: ſed quaſi filiꝰ ex ſubſtã-
tia p̄ris: ita vera caro: ſicut ipē
dixit quã accipimꝰ: ⁊ verus eſt potus. Sed
forte dicas qđ dixerũt tunc tẽporis etiã di-
ſcipuli chriſti audientes dicentem: Niſi qs Ioh.6.
manducauerit carnem meã ⁊ biberit ſang-
uinem meum: nō manebit in me: nec habe-
bit vitam ęternam. Forte dicas: Quomo-
do vera? Qui ſimilitudinẽ video: nō video
ſanguinis veritatẽ. Primo omnium dixi ti
bi de ſermone chriſti qui operatur vt poſſit
mutare ⁊ conuertere genera inſtituta natu-
rę. Deinde vbi nō tulerũt ſermoneꝫ chriſti

diſcipuli eius:ſed audientes ꝙ carnē ſuam
daret manducare:⁊ ſanguineꝫ ſuum daret
bibendū recedebant:Solus tamen petrus
Job.6. dixit:Verba vitę ęternę habes:⁊ ego a te
quo recedaꝫ?Ne igitur plures hoc dicerēt:
veluti quidam eēt horroꝛ cruoꝛis:ſed mane
ret gratia redemptionis:ideo in ſimilitudi
nem quideꝫ accipis ſacramentum:ſed verę
Ubi.s. naturę grām:virtutemqꝫ cōſequeris. Ego
ſum inquit panis viuus qui de cęlo deſcen
di.Sꝫ caro nō deſcendit e cęlo:hoc eſt car
nem in terris aſſumpſit ex virgine.Quō er
go deſcendit panis e cęlo:⁊ panis viuus?
Quia idē dn̄s noſter ieſus xp̄s cōſoꝛs eſt ⁊
diuinitatis ⁊ coꝛpoꝛis.Et tu qui accipis pa
nem:diuinę eius ſubſtantię in illo partici
paris alimento.

Qd in omnibus ſacramentis ſit myſteriū trinitatꝭ cōnexum. Ca.II.

e Rgo accepiſti de ſacramentis:ple
niſſime cognouiſti oīa:ꝙ baptizatꝰ
es in noīe trinitatis. In omnibꝰ ꝗ
egimus ſeruatū eſt myſteriū trinitatꝭ:Ubi
qꝫ patꝛ:⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſāctꝰ:vna operatio:vna
ſanctificatio:⁊ ſi quędā veluti ſpecialia eſſe
videantꝛ.Quō?Deꝰ qui te vnxit:⁊ ſignauit
te dn̄s:⁊ poſuit ſpm̄ſanctum in coꝛde tuo.
Accepiſti ergo ſpiritūſanctū in coꝛde tuo.
Accipe aliud:qꝛ queādmodū ſpūſſanctꝰ in
coꝛde:ita etiā chꝛiſtꝰ in coꝛde.Quō?Habes
hoc in canticis cāticoꝝ:xp̄m dicentē ad ec
Canti.8. cleſiā:Pone me ſicut ſignaculū ī coꝛde tuo:
ſicut ſignaculū in bꝛachijs tuis.Ergo vnxit
te deꝰ:ſignauit te xp̄s.Quō?Quia crucis
ipſiꝰ ſignatꝰ es foꝛma ad illiꝰ paſſionē:acce
piſti ſignaculū ad illius ſilitudinem:vt ad
ipſiꝰ foꝛmā reſurgas:Ipſiꝰ viuas figura ꝗ
pctō crucifixus ē:⁊ deo viuit. Et tuꝰ homo
vetꝰ in fontē demerſus:pctō crucifixus eſt:
ſed deo reſurrexit.Deinde habes alibi ſpe
ciale:ꝙ te vocauerit deꝰ:in baptiſmate au
tem quaſi ſpēalitꝛ crucifigeris xp̄o.Deinde
quaſi ſpecialiter qn̄ accipis ſpiritale ſigna
culum:vide diſtinctionē perſonaꝝ eſſe:ſed
cōnexum omne myſteriū trinitatꝭ.Deinde
quid apl's tibi dixit:vt lectū ē nudiuſtertiꝰ:
1.Cor.12. Diuiſiones aūt grāꝝ ſūt:idē aūt ſpiritus:
Diuiſiones myſterioꝝ ſūt:idē aūt dominꝰ.
Diuiſiones opationū ſūt:idē aūt deꝰ ꝗ opa
tur oīa ī oībus. Omnia inquit opatꝛ deus.
Sed ⁊ de ſpū dei lectū eſt:Unus atqꝫ idem
ſpūs:diuidēs ſingulis ꝓut vult.Audi ſcri
pturā dicentē:Quia diuidit ſpūs ꝓ volun
tate ſua nō ꝓ obſequio.Ergo diuidit vobiſ
ſpūs grām pꝛout vult:non pꝛout iubetꝛ.Et
maxime qꝛ ſpūs dei:ſpūs chꝛiſti ē. Et illud
tenete ipſū eſſe ſpm̄ſcm̄:ip̄m ſpm̄ dei:ipſuꝫ
ſpm̄ chꝛiſti:ipſū ſpm̄ paraclytum. Arriani
putāt ſe derogare ſanctoſpiritui:ſi dicant
illū ſpiritū paraclytū.Quid ē paraclytꝰ ni
ſi cōſolatoꝛ?Quaſi nō ⁊ de patre lectuꝫ ſit:
qꝛ ipſe ē deꝰ cōſolationis.Uides ḡ:qꝛ in co
derogandū putāt ſpūiſancto:in quo patrꝭ
ęterni poteſtas pio pꝛędicatur affectu.

Ubi orare debeamus:Et quid ſit orare oſtio clauſo. Ca.III.

n Unc quō oꝛare debeamꝰ accipite.
Multę virtutes oꝛatiōis ſunt.Ubi
oꝛare debeamuſ:non eſt mediocre:
nec mediocris queſtio.Ait apl's:Volo aūt 1.Timoth.2.
viros oꝛare in omni loco leuātes puras ma
nus ſine ira ⁊ diſceptatione.Et dn̄s dicit in
euāgelio:Tu aūt cū oꝛas:intra in cubiculū Matth.6.
tuū ⁊ clauſo oſtio oꝛa p̄rem tuū.Nō tibi vi
detꝛ eē ꝯtrariū:vt dicat apl's In oī loco oꝛa:
Et dn̄s dicat:Intra in cubiculū tuū ⁊ oꝛa?
Sꝫ nō ē ꝯtrariū.Hoc ḡ abſoluamꝰ.Deinde
quō debeas incipere oꝛationē:⁊ quo oꝛdi
ne diſtinguere:quid ſubtexere:quid allega
re:queādmodū claudere oꝛationē:Deinde
ꝓ quo oꝛare debeas. Hęc oīa dicamꝰ:Pri
mo:vbi oꝛare debeas.Aliud paulꝰ videtur
dicere:aliud dn̄s.Nunquid potuit paulus
ꝯtra chꝛiſti docere ꝑcepta?Nō vtiqꝫ.Qua
rōne?Quia nō ꝯtrarius:ſꝫ interpꝛes ē xp̄i.
Imitatoꝛes inquit mei eſtote:ſic̄ ⁊ ego xp̄i. 1.Cor.11.
Quid ḡ?Potes vbiqꝫ oꝛare:⁊ in cubiculo
tuo ſemꝑ oꝛare.Habes vbiqꝫ cubiculū tuū.
Et ſi inter gentes:intꝛ iudęos poſitꝰ ſis:ha
bes tn̄ tuū vbiqꝫ ſecretū.Cubiculuꝫ tuum:
mens tua eſt.In populo licet poſitꝰ:tn̄ in
interioꝛe hoīe:arcanū tuum ſecretūqꝫ cōſer
uas.Tu autē cū oꝛas intra in cubiculū tuū.
Bene addit intra:nec ſic oꝛes:quō iudęus:
cui dicitur:Populus hic labijſ me honoꝛat Eſa.29.
coꝛ autē eoꝝ longe eſt a me.Nō ergo de la
bijs tātūmodo tua ꝓcedat oꝛatio:Animo
totus intende:intra in receſſū pectoꝛis tui:
totus ingredere.Nō te perfunctoꝛium vide
at ille cui te placere deſideras:videat qꝛ ex
coꝛde oꝛas:vt te ex coꝛde oꝛantē dignetꝛ au
dire.Tu autē cum oꝛas:intra in cubiculum
tuū.Habes hoc ⁊ alibi:Ambula pp̄l'e meus Eſa.26.
⁊ intra in receſſus tuos:abſcōdere puſillum

donec tranſeat ira dn̄i. Hoc locutꝰ eſt dn̄s
Matth.6. per ꝓphetā.In euāgelio aūt dixit:Tu aūt
cū oꝛas intra in cubiculū tuū ⁊ clauſo oſtio
oꝛa p̄rem tuum.Quid eſt clauſo oſtio?Au
di ꝙ oſtiuꝫ habeas qđ debeas claudere qn̄
oꝛas?Utinā mulieres audirēt.Audiſti iam
Ps.140. ſanctꝰ dauid te docuit dicēs:Pone dn̄e cu
ſtodiā oꝛi meo:⁊ oſtiū circuitꝰ labijs meis.
Eſt alibi oſtium ꝙ ait apl's paulus dicens:
Col.4. Ut aperiatꝛ inquit mihi oſtiū verbi ad lo
quendū myſterium xp̄i.Hoc ē qn̄ oꝛas:noli
ſermone clamare:nec diffundere orationeꝫ
tuam:nec iactare per pp̄l'os. In ſecreto tuo
oꝛa ſecurus:vt te in ſecreto poſſit audire ꝗ
oīa videt:atqꝫ audit vniuerſa.Et oꝛa p̄rem
tuū in abſcondito:⁊ audit te depꝛecantem.

Quare ſecrete potius orandum ſit qꝫ cum vociferatione:Et quare viri in omni loco orare debeant et nō mulieres:Et quid ſit leuare puras manus.Ca.IIII.

q Uid pꝛoſit aūt interrogemus:qua
ratione ſecreto magis oꝛare debea
mus qꝫ cum vociferatiōe?Audi:de
cōſuetudine hominū ſumamus exempluꝫ.
Si aliquem rogas qui cito audit:nō opus
putas eſſe clamoꝛem:ſed rogas voce mode
rata.Si ſurdum aliquē rogas:nōne incipiſ
vociferari vt te ille poſſit audire?Qui ergo
clamat:putat ꝙ aliter deꝰ nō poſſit niſi cla
mantē audire.Et cum rogat eū:eius dero
gat poteſtati.Qui autē in ſilentio oꝛat:fi
dem defert ⁊ cōfitetur:ꝙ deus ſcrutatoꝛ coꝛ
dis ⁊ renis ſit:⁊ oꝛationē tuam ante ille au
diat:qꝫ tuo oꝛe fundatur.Ergo videamus:
1.Timoth.2. Volo aūt viros oꝛare in omni loco. Qua
rōne viros dixit?Utiqꝫ cōmunis oꝛatio ē ⁊
mulieribus ⁊ viris.Qđ nō inuenio:niſi foꝛ
te ſanctꝰ apl's ideo viros dixit:ne mulieres
vſurparent ⁊ male intelligerēt in omni lo
co:⁊ inciperent vbiqꝫ clamare:quas ī eccle
ſia ſuſtinere nō poſſumꝰ.Volo autē viros:
hoc eſt:qui poſſint ſeruare pꝛęceptum:oꝛa
re in omni loco:leuātes puras manꝰ.Quid
eſt leuantes puras manꝰ?Nunqđ debes in
oꝛatione tua crucē domini gētibus demon
ſtrare?Illud quidē ſignum virtutis eſt:nō
pudoꝛis.Eſt tn̄ quō poſſis oꝛare nec figurā
demōſtres:ſed actꝰ tuos leues.Si vis ope
rari oꝛationē tuam:leua puras manus per
innocētiam.Leua eas non quotidie:ſemel
leuaſti:non opus eſt vt iteruꝫ leues.Volo
autem in omni loco viros oꝛare:leuantes
puras manus:ſine ira ⁊ diſceptatione.Ni
hil verius.Ira inquit perdit etiam ſapien
tes.Ideo cum omni tempoꝛe quātuꝫ fieri
poteſt:chꝛiſtianꝰ vir iracūdiam debeat tē
perare:maxime quādo ad oꝛationem acce
dit:ne perturbet animū ſuum indignatio:
ne irę quidaꝫ furoꝛ impediat oꝛationē ſuā.
Magis placido accede pectoꝛe.Quid eni
iraſceris?Seruus peccauit.Tu accedis ad
oꝛationē:vt tua tibi delicta donētur ⁊ alij
indignaris?Hoc eſt ergo ſine ira.

De inordinata diſceptatiōe oꝛā tium:Et ꝙ mulieres nō in ornamē tis orare debeāt:Et de inchoatio ne oratiōis:eiuſqꝫ medio ac fine: cum iterata dominice orationis ex poſitione.Ca.V.

n Unc de diſceptatōe videamꝰ.Ple
rūqꝫ negociatoꝛ venit ad oꝛationē:
aut auarus de pecunia cogitat:altꝛ
de lucro:alter de honoꝛe:alter de cupidita
te:⁊ putat ꝙ eum deus poſſit audire.Et iō
quādo oꝛas:diuina humanis ꝑferre te con
uenit.Similiter ⁊ mulieres iquit volo oꝛa 1.Timoth.2.
re:nō iactātes ſe in oꝛnamētis neqꝫ in mar
garitis:ait apoſtolus paulus. Sed ⁊ apo
ſtolus petrus:Mulieris inquit grā pluri 1.Petri.3.
mū valet:vt viri eius conuertatur affectꝰ
per vxoꝛis ſuę bonam cōuerſationē:⁊ incre
dulus ſe cōuertat ad gratiā chꝛiſti. Hoc va
let mulieris grauitas ⁊ pudicitia ⁊ eiꝰ bo
na cōuerſatio:vt virū ſuū vocet ad fideꝫ ⁊
deuotionē:qđ pꝛudētis viri ſermo frequen
ter opatur.Ergo mulier inqt nō in oꝛnatu Ubi.s.
capilloꝝ:nō in toꝛtis crinibus oꝛnamentū
ſuū habeat:ſed oꝛatiōe ⁊ coꝛde puro:vbi ē
abſcōditꝰ coꝛdis hō:qui ſemꝑ eſt apud de
ū locuples.Habes ḡ in quo ſis diues:in
quo diuitię tuę pudicitię ſūt ⁊ caſtitatis in
ſulę:fides:deuotio:⁊ miſericoꝛdia.Hi ſunt
theſauri iuſticię:ſicut ꝓpheta memoꝛauit.
Deinde vnde debeas incipere.Dic mihi:ſi
velis hoīeꝫ rogare:⁊ ſic incipias:Da mihi:
ecce illud qđ te peto:nōne arrogās videtur
oꝛatio?Et ideo inchoari oꝛatio debet a dei
laude:vt roges oīpotentē deum cui poſſi
bilia ſunt omnia:qui habet volūtatē ꝑſtā
di.Sequitꝛ obſecratio:ſicut apl's docuit di
cens:Obſecro ḡ pꝛimū fieri obſecratiōes: 1.Timoth.2.
gratiarūactiones.Pꝛima ergo oꝛatio lau
dem debet habere dei.Secūda ſupplicatio

nē. Tertia poſtulationē. Quarta gratiarū
actionē. Nō debes quaſi famelicus ad ci/
bum de cibo incipere: ſed ante a laudibus
dei. Unde ⁊ oratores iſti ſapientes hāc ha/
bent diſciplinā: vt iudicem fautorē ſibi prę
ſtent: incipiunt a laudibꝰ eius: vt beniuolū
ſibi faciant cognitorem. Deinde paulatim
incipit rogare iudicē: vt patienter digneẗ
audire. Audet ⁊ tertio poſtulationē ſuā de/
promere: q̄d petat exp̄mere. Quarto quo/
modo cępit a laudibꝰ dei: ſic debet i dei lau
de deſinere. Habes hoc in oratiōe domini/
ca. Pater noſter qui es in cęlis. Laus dei:
q̄ pater prędicatur: in eo pietatis gloria.
Laus dei: quia in cęlis habitat et in terris.
Pater noſter qui es i cęlis: ſanctificetur no
men tuū: id eſt: vt ſanctificet ſeruos ſuos.
Nomen enim illius ſanctificatur in nobis:
quādo prędicantur homines chriſtiani. Er
go optantis eſt: Sanctificetur nomē tuū.
Ueniat regnum tuum: Poſtulatio vt i no/
bis ſit regnum chriſti. Si deus in nobis re/
gnat: locum habere aduerſarius nō poteſt.
Culpa nō regnat: peccatum nō regnat: ſed
regnat virtus: regnat pudicitia: regnat de/
uotio. Deinde: Fiat voluntas tua: ſicut in
cęlo ⁊ in terra: panem noſtrū quotidianum
da nobis hodie. Hęc poſtulatio maxima ē
eorum quę poſtulantur. Et dimitte inquit
nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittimꝰ
debitoribus noſtris. Ideo quotidie accipi/
to: vt quotidie debito tuo indulgentiā pe/
tas. Et ne patiaris nos induci in temptati/
onem: ſed libera nos a malo. Quę ſequun/
tur audi: quid dicat ſacerdos: Per dominū
noſtrum ieſum chriſtū in quo tibi eſt: cum
quo tibi eſt honor: laus: gloria: magnificen
tia: poteſtas cū ſpiritu ſācto a ſęculis ⁊ nūc
⁊ ſemper ⁊ i omnia ſęcula ſęculorū. Aliud:
Pſalmorum dauid: licet vnus libellus ſit:
habens eas virtutes orationis quas ſupra
diximus: tamē plerūq; ⁊ in vno pſalmo om
nes iſtę orationis partes inueniunẗ. Quō
in octauo pſalmo inuenimus. Deniq; ſic cę
Ps.8. pit: Domine dominꝰ noſter: q̄ admirabile
eſt nomē tuū i vniuerſa terra. Oratio ē pri/
ma. Deinde obſecratio: Quoniā videbo cę
los opera digitorum tuorum: hoc eſt cęlos vi/
debo: lunā ⁊ ſtellas quas tu fundaſti. Uti/
q; nō cęlum dicit videbo: ſed videbo cęlos:
in quibus incipit albeſcere gratia ⁊ ſplēdor
cęleſtis. Hos ſibi cęlos tunc p̄mittebat p/
pheta dari: qui cęleſtē gratiā a domino me/
rerenẗ. Lunā ⁊ ſtellas quas tu fundaſti: lu/
nā eccl'iam: ſtellas cęleſtis gratię reſurgen/
tes. Deinde vide poſtulationem eiꝰ. Quid
eſt homo q̄ meminiſti eius: aut filius homi
nis quoniā viſitas eum: Minoraſti eū pau
lominus ab angelis: gloria ⁊ honore coro/
naſti eum: ⁊ conſtituiſti eum ſuper opa ma/
nuum tuarum. Et alia gratiarū actio: Oia
ſubiecīſti ſub pedibꝰ eiꝰ: oues ⁊ boues vni/
uerſas: inſuper ⁊ pecora campi. ⁊c̄. Docuimꝰ
pro captu noſtro forſitan q̄ð nō didicimus:
vt potuimꝰ expreſſimus. Sanctitas veſtra
inſtitutis ſacerdotalibus informata: labo/
ret tenere q̄ð accepit a deo: ⁊ oblatio ſit ho/
ſtia pura ⁊ in vobis ſemper ſuū ſignaculū
recognoſcat: vt ⁊ ipſi ad gratiam ⁊ ad p̄mia
virtutū peruenire poſſitis: Per dominum
noſtrum ieſū xp̄m: cui ē gloria: honor: laus:
perpetuitas a ſęculis ⁊ nunc ⁊ ſemper et in
omnia ſęcula ſęculorū Amen.

Myſteriū hic ſacri fontiſq; ⁊ initia ponit:
Quęq; illic fiant myſtica cuncta docet.
Et quanto potius corpꝰ venerabile: māna:
Sanguis: ⁊ a petrę flumie diſtet: habes.
Hoſtia panis erat: ſpēs manet: ⁊ mō carnē
Et verum domini corpus adeſſe ſcias.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber ſextus de ſacramentis explicit.

Capitulorū libelli de dignitate ſacerdotali ſancti Ambroſij: recol/lecta annotatio.

De cauſis auctorē mouētibꝰ vt ꝯſacerdotes
atq; conſeruos ſuos de vita perfecta com
monere: ac laborem propoſiti operis ſuſci
pere curauerit. Ca. I.
De aggreſſu deſiderati laboris ⁊ cohortati
one auditorum: ſacerdotaliſq; p̄rogatiuę
⁊ dignitatis pręmōſtratione. Ca. II.
Q; idcirco cōmendationē ſacerdotalis di/
gnitatis auctor pręmiſerit: vt oſtenderet
nihil eſſe in hoc ſęculo excellentiꝰ ſacerdo/
tibus: nihil ſublimius epiſcopis repiri: ſic
tamē ſi nomē cōgruat actioni: ⁊ actio re/
ſpondeat nomini. Q; q; ſicut nihil ep̄o ex/
cellentiꝰ eſt: ita nihil miſerabiliꝰ ſit ſi ep̄s
de ſancta vita periclitetur: ⁊ ſi ſacerdos in
crimine teneaẗ. Q; pręterea q̄to p̄ cęteris
gradus ep̄alis altior eſt: tanto ſi p negligē
tiā delabaẗ ruina grauior ſit. Ca. III.
De ſpeciali depictione formulę ab epiſco/

pis ⁊ ſacerdotibꝰ iuxta apoſtolicā regulā
obſeruandę: cū pulchra ac ſuccincta eiuſ/
dem regulę expoſitione. Ca. IIII.
De deteſtatione ep̄orum ſacerdotalē honorē
diffamantiū: qui Giezi ⁊ Symonis ſectā/
tes ſententiā: gradū ſacerdotalē ⁊ epiſco/
palem dignitatem: pecunijs comparare
non vereneẗ. Ca. V.
De oſtenſiua repetitiōe malorum: ad q̄ deifi/
cus ordo voluiẗ: probrorūq; ad quę prola
pſi ſunt ſacerdotes: cū acri eorundem re/
prehenſione. Ca. VI.
De clauſiōe huius libelli per breuē epilogū
eorum q̄ in ipſo demōſtrata ſūt: ⁊ notatiōes
ſacerdotum quos auctor nouit ſibi infide
liter detracturos: Inuocationēq; ſancti/
ſpiritus vt adiuuet cūctos ſacerdotes ad
faciendū ea quę ipſo inſpirante in h̄ opu/
ſculo elocutus eſt. Ca. VII.

Sancti ambroſij epiſcopi libellꝰ de dignitate ſacerdotali: q̄ ⁊ de cura paſtorali a pleriſq; inſcribiẗ: In quo ſacerdotum excellentiā ſimul ⁊ caſum diſertiſſimo ſermōe demōſtrat: Feliciter incipit.

De cauſis auctorē mouentibꝰ vt cō ſacerdotes atq; ꝯſeruos ſuos de vita perfecta cōmonere: ac laborē p̄poſiti op̄is ſuſcipe curauerit. Ca. I.

I quis fratres
oraculi reminiſcatur dn̄i:
quo frugi famulū: de ſer/
uata ſibi pecunia: quam
ad p̄rogandū ſuſcepat: i/
crepauit dicēs: Tu dediſ
Luc.19. ſes pecuniā meā: ⁊ ego veniēs cū vſuris exe/
giſſē eā: non iā ocioſus auditor: collatā ſibi
diui muneris grām: ſuis tm̄ vſibꝰ reſuabit:
ſ; cūctis eā cōicabilē faciēs: copioſiꝰ p̄rogā/
do: ſecuriꝰ poſſidebit: vt ſibi p hęc ⁊ plīmis
ędificatiōis exhibeat fructū: ⁊ velut decora
arbor pomis referta n̄ infructuoſe p̄baẗ oc/
cupare trā dū viuit: cū ⁊ p ſeipā ſuis pomiſ
ornaẗ: ⁊ ois q̄ ex ea fructū pceperit ſaginaẗ.
Beato nos etiā ap̄lo ad hęc eadē inuitāte:
Phil.2. Nolite q̄rere q̄ vr̄a ſūt: ſ; q̄ aliorum. Et alibi:
1.Cor.10. Nō q̄ro q̄ð mihi vtile ē: ſ; q̄ð multi: vt ſalui
fiāt. Idcirco nos q̄bꝰ in v̄bis diuinis credi/
ta ē diſpēſatio: ⁊ q̄ gregē xp̄i alēdū nutrien/
dūq; ſuſcepimꝰ: nō ſine ingētis p̄iculi noxa
nos credimꝰ euaſuros: ſi n̄ ſm hūc modū vi
uamus: aut etiā ſi mime p̄dicemꝰ. Et licet
ad hęc p̄dicāda nos retardet vitę huiꝰ ipro
bitas: inuitat nos tn̄ p̄cepti neceſſitas. Et
vę iā mihi ē: ſi mime p̄dicauero: ⁊ ſi ſuſcep/
tū theſaurum in trā defoſſū: id eſt i meo corde
diu occulero: ⁊ lucernā diui v̄bi cōpreſſam
ſub modio retētauero: ⁊ nō ſup cādelabrū
p̄poſitā: cūctorum oculis māifeſtauero: ⁊ clau
ſtra hūanę iperitię: p claues illas regni cęlo
rū q̄s in btō petro ap̄lo cuncti ſuſcepimꝰ ſa/
cerdotes mime reſerauero: vt audire p hęc
merear p̄ linguę meę modulo: Euge ſue bo/ Matth.25.
ne ⁊ fidelis: q; in pauca fuiſti fidelis: ſup̄ mul
ta te ꝯſtituā: itra i gaudiū dn̄i tui. Un̄ ve/
rēs his increpationibꝰ ⁊ ſupplicijs ſubdi: ti/
more pęnę pculſus: amore fratno iuitatus:
nō iā ad ſubditū loq̄r vulgꝰ: q̄s mgiẗ mone
re ꝯſueui: ſ; ad ipos iā p̄dicatores vulgi mea
v̄ba ꝯuerto ⁊ meis ꝯſeruis: velut obediēs
ſeruꝰ: id eſt ep̄s ſacerdotibꝰ: antiſtites pō/
tificibꝰ: audacter p̄dicare ſalutis cōia nō retar
dabo. Nec p̄rogatiuā mihimet ſcię: ſi hęc
meis ꝯſacerdotibꝰ charitatis intuitu p̄rogē:
vēdicabo: aut vitę pfectę me eē fateor: cū de
vita pfecta alios moneo: ſ; potiꝰ cū hęc ad
illos loq̄ audeo: ſit cū illis q̄ loquor: audiā.

De aggreſſu deſiderati laboris: ⁊ cohortatione auditorum: ſacerdotaliſq; prerogatiue ⁊ dignitatiſ premonſtratione. Ca. II.

Ggrediar iā diua ope ſuffultꝰ: facul
a tate q̄ valeo: ⁊ eorum p̄cibꝰ adiutꝰ: ad
q̄s nr̄ reſpicit ſermo: deſideratū car/
pā iter: ⁊ in gremio q̄ſi ꝯſacerdotū poſitus:
ipſos alloquor ſacerdotes. Audite me be
atiſſimi p̄res: ⁊ ſi dignū ducitis: ſcīſſimi frēs.
Audite me ſtirps leuitica: germē ſacerdota
le: p̄pago ſcīficata: duces ⁊ rectores gregis
xp̄i. Audite me rogātē vos piter ⁊ timētē:
⁊ cōmodis cōmonitiōibꝰ ſolito ꝯſulentē: ⁊
honorē ep̄atꝰ demōſtrare volētem: vt cum
honoris vob̄ p̄rogatiua mōſtremꝰ: merita
etiā ꝯgrua req̄ramꝰ: Nec falli poſſimꝰ i op̄e:
q̄ cognoſcimus v̄itatē. Dignū ē em̄: vt di
gnitas ſacerdotalis priꝰ noſcaẗ a nob̄: ⁊ ſic de
inde ſeruet a nob̄: vt pſalmographi ſētētia
queat repelli a nob̄: Hō cū in honore eēt nō Ps.48.
intellexit: cōparatꝰ ē iumētis inſipiētibꝰ ⁊ ſilis
factꝰ ē illis. Honor igiẗ frēs ⁊ ſublimitas
ep̄alis: nullis poterit cōparationibꝰ adeq̄ri.
Si regū fulgori cōpares: ⁊ pricipū diade/
mati: lōge erit inferius: q̄ ſi plūbi metallū
ad auri fulgorē cōpares. Quippe cū videas

regū colla ⁊ ꝑncipū ſūmitti genibꝰ ſacerdo-
tū: ⁊ exoſculatas eoꝝ dexteras: oꝛonibꝰ eo-
rū credant ſe cōmuniri. Quid iā de plebeia
dixeri multitudine: cui nō ſolū ꝑferri a dn̄o
meruit: ſ vt eā ꝗꝫ iure tueaꝛ patrio: ꝑceptꝰ
iperatū ē euāgelicꝰ: Sic certe a dn̄o ad btm̄
Joh.21. petruꝫ dr: Petre amas me. Et ille: Tu ſcis
dn̄e qꝛ amo te. Et cum tertio fuiſſet interro
gatus: et trina reſpōſione fuiſſet ſubſecutꝰ:
repetitū ē a dn̄o tertio: Paſce oues meas.
Quas oues ⁊ quē gregē nō ſolū tūc beatuſ
ſuſcepit petrꝰ: ſ ⁊ nobiſcū eas ſuſcepit ⁊ cū
illo eas noſ ſuſcepimꝰ oēs. Vn̄ regēdꝫ ſacer
dotibꝰ ꝯdunꝛ: merito rectoribuſ ſuis ſubdi
dicūꝛ: qꝛ euāgelico coruſcāte mādato: vide
Luc.6. mus nihilominꝰ eē ꝑfixū: Nō ē diſcipl's ſuꝑ
magrm: nec ſeruꝰ ſuꝑ dn̄m ſuū: ſ ſuffic diſci
pulo: vt ſit ſic magr eiꝰ: ⁊ ſuo ſic dn̄s eius.

Nō idcirco cōmēdationē ſacerdo-
talis dignitatiſ auctoꝛ ꝑmiſerit: vt
oſtēderet nihil eē in hoc ſeculo ex-
cellentiꝰ ſacerdotibꝰ: nihil ſublimi
us epīs repiri: ſic tn̄ ſi nomē cōgru-
at actioni: ⁊ actio reſpōdeat nomi.
Nōꝗꝫ ſicut nihil epo excellentiꝰ ē:
ita nihil miſerabiliꝰ ſit ſi eps de ſan
cta vita piclitetꝛ: ⁊ ſi ſacerdos in cri-
mie teneaꝛ. Nō pterea quāto pꝛe
ceteris gradus epiſcopalis altioꝛ
eſt: tanto ſi per negligentiam dela-
batur ruina grauioꝛ ſit. Ca. III.

Ec vo cūcta frēs: ideo nos ꝑmiſiſſe
b debetis cognoſcē: vt oſtēderemus
nihil eē in h ſeculo excellentiꝰ ſacer-
dotibꝰ: nihil ſublimiꝰ epīs repiri: vt cū di-
gnitatē epatꝰ epoꝝ oculꝰ demōſtramꝰ: ⁊ di-
gne noſcamꝰ qd ſumꝰ: ⁊ qd ſumꝰ ꝓfeſſione:
actiōe potiꝰ ꝗꝫ noie demōſtremꝰ: vt nomē
ꝯgruat actōi: actio rn̄deat noi: Ne ſit nomē
ſane: ⁊ crimē imāe. Ne ſit honoꝛ ſublimis ⁊
vita defoꝛmis: Ne ſit deifica pꝛofeſſio et il-
licita actio: Ne ſit religioſus amictꝰ: ⁊ irre-
ligioſus ꝓuectꝰ: Ne ſit gradꝰ excelſus: ⁊ de
foꝛmis exceſſus: Ne habeaꝛ i eccl'ia cathe-
dra ſublimioꝛ: ⁊ ꝯſcia ſacerdotꝰ repiaꝛ hūili-
oꝛ: Ne locutiōꝫ ſimulemꝰ colūbinā: ⁊ mēteꝫ
habeamꝰ caninā: Ne ꝓfeſſiōꝫ mōſtremus
ouinā: ⁊ ferocitatē habeamꝰ lupinā: Ne di-
Eſa.29. gne nob p ꝓphetā reſpōdeaꝛ a dn̄o: Popu
lus h labijs me honoꝛat: coꝛ aūt eoꝝ lōge ē
a me. Ergo frēſ ſic ſenatoꝛē chlamys oꝛnat:
ſic agricultura ruſticū: ſic barbaꝝ arma: ſic
nautā nauigatōis ꝑitia: ⁊ ſinglos ꝗſꝗꝫ opi-
fices opis ſui q̄litas ipos demōſtrat aucto-
res: ſic epm̄ nō aliō niſi epal' opa deſignat:
Vt ex bono oꝑe magꝰ ꝗꝫ ꝓfeſſiōe noſcatur:
plꝰ meritꝰ eſſe eps ꝗꝫ ꝙ noie vociteꝛ. Quia
ſic nihil eē diximꝰ epo excellētiꝰ: ſic nihil eſt
miſerabiliꝰ: ſi de ſcā vita eps periclitetꝛ: ſi ſa
cerdos in crimie teneaꝛ. Et vt leuiꝰ ē de pla
no coꝛruere: ſic grauiꝰ ē q de ſublimi cecide
rit dignitate: qꝛ ruina ꝗ ō alto ē grauioꝛi ca
ſu collidiꝛ. Honoꝛ qdē epal' coꝛā hoibꝰ ꝑcla
rus ē: ſ ſi ruinā ſuſtieat doloꝛ magnꝰ ē. Nā
ꝗꝫtū ꝑ ceterꝰ gradꝰ epal' altioꝛ ē: tāto ſi p ne-
gligētiā delabaꝛ ruina grauioꝛ ē. Magna
ſublimitas: magnā dꝫ hr̄e cautelā. Honoꝛ
grādis grādioꝛi dꝫ ſollicitudine circūualla-
ri. Cui plꝰ crediꝛ: ab eo plꝰ exigiꝛ: ſic ſcꝑtū ē:
Quia optimis ꝑmixta ſūt peſſima. Et ali-
bi: Potētes potētioꝛa toꝛmēta patiunꝛ. Et
ſciēti legē ⁊ nō faciēti eā: pctm̄ ē grande. Et
ſeruꝰ ſciēs volūtatē dn̄i ſui ⁊ nō fecerit eam
vapulabit mltū. Aliud ē em̄ qd ab epo re-
qrit deꝰ: ⁊ aliud qd a pſb'ro: ⁊ aliud qd a dia
cono: ⁊ aliud qd a clerico: ⁊ aliud qd a laico
vl' a ſingul' qbuſꝗꝫ hoibꝰ. Et licet oim hoim
opera deꝰ in ſuo examinet iudicio: plus tn̄
ab eo exigiꝛ cui plus cōmittiꝛ. Amplioꝛes
em̄ penas luit: cui numeroſioꝛ regendoꝛum
populoꝛum fuerit cura cōmiſſa.

De ſpeciali depictiōe formule ab
epiſcopis ⁊ ſacerdotibꝰ iuxta apo-
ſtolicam regulam obſeruande: cuꝫ
pulchra ac ſuccincta eiuſdem regu-
le expoſitione. Ca. IIII.

e T vt ſpēalit ipſiꝰ epatꝰ modū ⁊ foꝛ
mulā oibꝰ ſacerdotibꝰ depingamꝰ:
apl'ica ē nobiſ regula reuoluēda: ꝗ de his p
ſingula epaleſ actꝰ depingit. Sic ad cūctos
epos beatꝰ ait apl's: Fidel' ſmo. Ac ſi dicēt: 1.Timoth.3.
De q ſū locuturꝰ veracit' loquoꝛ: nec qſ exiſti
met me fuiſſe mētitū. Subiūxit: Si quis
epatū deſiderat bonū opꝰ deſiderat: Hoc ē:
Si eps eē deſideras: magnū ē qd eē cupis:
ſ ſi ⁊ opꝰ bonū ſil' amplectarꝰ. Nā ſi alit eē
cupis: eps eē n̄ potes. Quia ſeqꝛ: Opoꝛtet
em̄ epm irrepheſibilē eē. Irrepheſibilē ait.
Nā ſi eps rephēdiꝛ: defoꝛmit' ſubdiꝛ culpe.
Et ꝓfecto culpa ad reatū trahit: reatus ad
penā: pena ꝑducit vſꝗꝫ ad moꝛteꝫ. Ecce ad
qd voluiꝛ dignitas epalis. Et pꝰ paululū
ait: Vniꝰ vxoꝛis viꝝ. Si ad ſuꝑficiē tn̄ l're
reſpiciamꝰ: ꝓhibet bigamū epm oꝛdinari.
Si vo ad altioꝛē ſenſū ꝯſcēdimus: inhibet
epm duas vſurpare eccl'ias. Et ſi adhuc in-

troꝛſꝰ ꝓfūdioꝛa ꝑſcruterꝰ: mōet ne pꝰ catho
licū dogma ſenſū iueniaꝛ eps hr̄e hereticū:
ſ xp̄ianā tn̄ oꝛthodoxā ⁊ catholicā ſibi aſſo
ciet fidē: vt vniꝰ tātūmō vxoꝛis ⁊ catholice
eccl'ie vir eps vociteꝛ. Sequiꝛ deide ⁊ ait:
Sobꝛiū: hoc ē: nō vino tn̄: ſ ⁊ vitijs parcū:
vt nec vino ampliꝰ indulgeat ꝗꝫ opoꝛteat:
⁊ mēte ſp ſobꝛiꝰ inueniaꝛ. Et adiūxit ſeqn
tia dicēs: Prudētē. Prudētiā qꝑpe nō mun
dialē: de q dr: Q ſtulticia ſit apud deū: ſed
pꝛudentiā ſpiritalē: id ē q ⁊ oꝑe circūſpecta
ſit: ⁊ vbo perita: vt ſit aſtutꝰ ſic ſerpēs ⁊ ſim
plex ſic colūba. Et denuo infert: Oꝛnatū.
Qd ſi iuxta ſenſū l're tn̄ reſpiciamꝰ: nō aliō
ſacerdotes ꝗꝫ amictū q̄rimꝰ clarioꝛē. Verbi
gr̄a: Caſtoꝛinas q̄rimꝰ ⁊ ſericas veſtes. Et
ille ſe int' epos credat eē altioꝛem qveſtē in-
duerit clarioꝛē. Sꝫ ſanctꝰ apl's talit' ſe intel
ligi nō vult: qꝛ nō carne epm: ſ mēte docet
eē oꝛnatū: vt ille ſacerdos placeat deo: qui
aīaꝫ habuerit cōpoſitā deo. Et pꝰ hec addi
dit. Hoſpitalē. Vt hūanitatꝰ intuitu hoſpi
tio recipiat nō hn̄tes hoſpitiū: ⁊ egenū ſine
tecto inducat i domū ſuā: nec ſoluſ deuoꝛet
dona xp̄i q largita ē boitas xp̄i. Et vt hila-
rē datoꝛē diligat xp̄s: ſine murmure ꝯtribu
at pauperibꝰ xp̄i. Seqtur deinde ⁊ ait: Do
cibilē: id eſt: ſic polleat eps ſapia: vt nō ſo-
lū creditū ſibi ꝑplm ſufficienꝛ doceat: veruꝫ
etiā ⁊ cūctaꝝ queat hereſiū ꝯdictiōes a ca-
tholica repellere eccl'ia: ne ſua iperitia iperi
tos mime doceat: ⁊ hmōi caſu ꝑuentꝰ eue-
Matth.15. niat illi qd ſcꝑtū eſt: Ceco cecus ducatū ꝑ-
bēs ambo i foueā cadūt. Qui vo talē ſe vt
diximꝰ eē igrat: ſacerdotiuꝫ mime aꝑpetat:
nec locū alteriꝰ vſurpare ꝑſumat: ꝑſerti illi-
us q fulgoꝛe ſue ſapie ꝑploꝛum pōt coꝛda lu
ſtrare. Subiūxit ⁊ ait: Nō vinolentū: h ē:
nō multo vino deditū: vt ſic credaꝛ ⁊ videa
tur eps: vtꝝ biberit an nō: ignoꝛeꝛ: ne poſt
largā potionē vini: mulieꝝ delecteꝛ illece-
bꝛa: ne p vinū ſic ait apl's: ois nutriaꝛ luxu-
ries. Demū ſubſequiꝛ: dicēs: Nō ꝑcuſſoꝛē
ſ modeſtū: Id eſt manꝰ ipꝛobas ad cedem
nō habeat: ⁊ ſuſpitiōibꝰ pꝛauis mime ꝑcuti
at cōſciētias alioꝝ: nedū petulans inueniꝛ
ad cedē: athleta magis ꝗꝫ epus iudiceꝛ. Sꝫ
magis e diuerſo ab alijs illatas patienꝛ fe-
rat iniurias: vt mētis modeſtiā cūctis hoi-
bus trāquillā demōſtret: ⁊ firmā patiētiaꝫ
cūctis oſtendat. Iteꝝ addidit dicēs: Nō
litigioſū: Id eſt: nō linguā ad ꝯuitiū relax-
et eps: ne p eādē linguā p quā laudes refert
deo ⁊ dina libat ſacrificia: litiū venena ꝓ-
ferat: qꝛ nō decet de oꝛe epi bn̄dictiōeꝫ ſil' ⁊
maledictionē egredi: ne p eādē linguaꝫ per
quā deꝰ laudaꝛ: hō maledicaꝛ. Qꝛ non pōt
de vno fōte dulcē ⁊ amarā ꝓducere aquā.
Deinceps ſubſecutꝰ ē dicēs: Nō cupidū:
Id eſt nō turpis lucri cupidū: ne lucri cupi-
ditate eps teneaꝛ obnoxiꝰ: ⁊ nutriat auari-
ciā: q ē radix oim maloꝝ. Qui ſtipēdijs tn̄
cōtentꝰ eccl'ie ſue: penitꝰ nō ambiat q intel
ligit eē ſuꝑflua: ſ de ipſa potiꝰ paupertate
eccl'ie ſue: libenꝛ impꝑtiat pauꝑibꝰ xp̄i: ſicut
ſcriptū ē: Hilarē datoꝛē diligit deꝰ. Et con 2.Cor.9.
nexuit ſubſequētia dicēs: Domui ſue bene
ꝑeſſe: filios habentē ſubditos: cū oi caſtita
te. Domui ſue bn̄ ꝑeſſe pōt: q coꝛpis ſui ſer
uauerit caſtitatē. Domui inqt: h eſt coꝛpoꝛi
ſuo iꝑerioſo iure dn̄etur: ne ſubdaꝛ ipſe coꝛ
poꝛi ſuo: ⁊ in deſiderio luxurie deditꝰ: i pꝛe-
cipitiū demergaꝛ. ſ potiꝰ filios ſuos: ſuo ca
ſtitatis exēplo: ad pudicitie regulā doceat.
Nā ſiqs domui ſue ꝑeſſe neſciat: quō eccl'ie 1.Timoth.3.
dei diligentiā adhibebit: Hoc ē em̄ de q ſu-
periꝰ diximꝰ: Qui coꝛdis ſui domū excole-
re nō valet: quō plurimoꝛuꝫ adhibebit dili
gentiam: Et q pcti trabē de ſuo non poteſt
eruere oculo: quō ex alterius oculo poterit
amputare feſtucā: Itē ſequiꝛ ⁊ ait: Non
neophitū: hoc ē q nuꝑ ad fidē ex gētilitate
aduenit: aut certe ex militia ſeculari ad cle-
ricatꝰ ē officiū ſociatꝰ. Hi g nō tā paſſim ſa-
cerdotalē arripiāt gradū: ne elati i ſuꝑbiā:
in iudiciū icidāt: ⁊ in laqueū diaboli: qꝛ qd
lōgo tꝑe mime diſcūt: i ꝑuo tꝑe ſeruare nō
pſſt. Et ꝯcludēs regulā ⁊ epalē foꝛmaꝫ: ad
extremū intulit dicēs: Opoꝛtet aūt ⁊ illum
teſtimoniū bonū hr̄e ab his q foꝛis ſūt: Id
eſt hereticis ⁊ ſciſmaticis q extra ſcām eccle
ſiam catholicā ꝯuēticula ſibi ꝓphana ꝑfici
unt: qs tn̄ teſtes apl's ⁊ teſtimoniū dic debē
bonū hr̄e de imaculata vita ⁊ ſcā epi cōuer
ſatiōe: ne foꝛte accipiāt iimici locū epo ob-
trectādi ⁊ ifamare icipiāt catholicū dogma

De deteſtatione epoꝛuꝫ ſacerdota
lem honorē diffamantiū q Giezi ⁊
Symonis ſectāteſ ſentētiā: gradū
ſacerdotalē ⁊ epalē dignitatē: pecu
nijs cōparare non verentur. Ca. V.

Is ita ꝑlibatis vt reoꝛ: in h oꝑe ve
h lut a grādi fenoꝛe nos ꝑſenſim libā
tos: cū nō nr̄a ꝯ epos ſ ſci apli oꝑpo
ſuimꝰ teſtionia: ne velut vulgaribꝰ fabulis
nr̄m irriderent opꝰ. Cū vo auctoꝛitas nob

per ſingula ſancti arriſerit ap̄li pauli: ipſuꝫ
poti⁹ apoſtolū ſi auſi ſūt q̄ꝫ nos rep̄hēdāt.
Et licet iā coartet nos libelli hui⁹ prolixi-
tas: ⁊ tempus nos vrgeat: vt ad finē huius
op̄is veniam⁹: ſollicitudo t̄n fratni nos re-
tardat amoris: illoꝝ p̄cipue ſacerdotū q̄ mē-
tis tepore hebetati: ſacerdotalem diffamāt
honorē: ⁊ q̄ nouā ꝓdigalit̄ regulā ac tēpeſta
tē pepiſſe deflēt: ⁊ giezi ſectātes ⁊ ſymonis
ſniaꝫ: ſc̄i ep̄at⁹ gr̄aꝫ pecunijs coemerūt: ne-
q̄q̄ timētes: cū honorē ſacerdotalē pecunijs
emerēt: a bt̄o petro ap̄lo ſe cū ſymōe ſuiſſe
Act. 8. dānatos: ſic ait: Pecunia tua tecū ſit i ꝑdi-
tiōe: q̄ꝛ donū ſc̄iſp̄ūs te credidiſti pecunijs
4. Regl. 6 compare Et leprā cū giezi a ſcō ſuſcepiſſe ſe
credāt heliſeo q̄ ḡdū ſacerdotalē eſtimāt pe
cunijs ꝯpare. Quib⁹ cū iſta dixerim⁹: ſufficē
debuit ſuā cōparādo leprā poſſidē. Nā ſic
validiorib⁹ morbis capite vitiato: reliquuꝫ
ncc̄e ē corpus iundatiōe ſuꝑioris morbi lęta
liter irrigari: ita ⁊ hi q̄ caput videt̄ eē ecclię:
morbo peſtifero fratnū vitiāt corp⁹: vt ni-
hil ex toti⁹ corpis compage iſauciatū poſſit
euadē: qd̄ negligētiū ſacerdotū vitioſitatis
mortale iſecerit vir⁹: ita vt videas in eccl̄ia
paſſim q̄s nō merita ſ; pecunię: ad ep̄at⁹ or-
dinē ꝓuexerunt: nugacē populū ⁊ indoctū:
qui taleꝫ ſibi aſciuerūt ſacerdotē. Quos ſi
ꝑcunctari fideliter velis: q̄s eos ꝑfecerit ſa-
cerdotes: reſpōdent mox ⁊ dicūt: Ab archi
epiſcopo ſū nuꝑ ep̄s ordinat⁹: cētūq̄ꝫ ei ſo-
lidos dedi: vt ep̄alem gr̄am ꝯſeq̄ meruiſſē:
quos ſi minime dediſſē: hodie ep̄s nō eſſē.
Unde meli⁹ ē mihi auꝝ de ſaccello iuehere
q̄ꝫ tantum ſacerdotiū perdere. Auꝝ dedi: ⁊
ep̄atū cōꝑaui. Quos t̄n ſolidos ſi viuo rece
ptuꝝ me ilico nō diffido. Ordino preſb̄ros:
cōſecro diaconos: ⁊ accipio aurū. Naꝫ ⁊ de
alijs nihilominꝰ ordinibus: pecunię queſtū
ꝓfligare cōfido. Ecce et aurum qd̄ dedi: in
meo ſaccello recepi: ⁊ ep̄atū gratis accepi.
Nēpe hoc ē qd̄ doleo: q̄ꝛ archiep̄s carnalit̄
ep̄m fecit. Naꝫ propter pecunias ſpiritalit̄
leproſū ordiauit. Pecunia inq̄t tua tecū ſit
i ꝑditionē: q̄ꝛ donū ſanctiſp̄ūs grę: p̄cio cō-
paraſti: ⁊ cōmertiū miſerabile i aiaꝝ exitiū
peregiſti. Et neſcij hoīes ⁊ indocti: in ordi-
nationib⁹ eoꝝ clamāt ⁊ dicūt: Dign⁹ es: et
iuſtus es: ⁊ cōſcia miſera: indign⁹ es: ⁊ iniu
ſtus es dic̄. Pronūciat em̄ ep̄s hm̄ōi ad po-
pulū dicēs: Pax vobis. Oculis quidē car-
nalib⁹ videt̄ quaſi ep̄s magn⁹: ⁊ diuis obtu
tib⁹ inſpicit̄ leproſus magn⁹. Per pecuniā
acq̄ſiuit indebitū ordinē: ⁊ deū ꝑdidit i ite-
riore hoīe. Caro ſuſcepit dignitatem: ⁊ aīa
ꝑdidit honeſtatē. Caro ancilla dn̄a facta ē
aię: ⁊ aīa q̄ erat dn̄a facta eſt famula carni.
Caro dn̄atur ꝑplis: ⁊ aīa ſeruit dęmoni. Car
ni ſacerdotiū cōꝑauit: ⁊ aię detrimentū pa-
rauit. Et q̄d prodeſt hm̄ōi hoī: ſi totū mun- Matth. 16.
dū lucret̄: ⁊ aię ſuę detrimentū patiat̄? Aut
quā dabit hō cōmutationē ꝓ aīa ſua? Qd̄
dedit cū ordinaret̄ ep̄s: auꝝ fuit: ⁊ qd̄ perdi
dit: aīa fuit. Cuꝫ aliū ordinaret qd̄ accepit:
pecunia fuit: ⁊ qd̄ dedit lepra fuit. Hęc ſūt
mercimonia iniquoꝝ in ꝑniciē eoꝝ. Inter-
rogo t̄n frēm ⁊ coep̄m noſtruꝫ: q̄ꝛ ⁊ ego ep̄s
ſū: ⁊ cū ep̄o loquor. Dic ḡ mihi pauliſꝑ frat̄
epiſcope: cū dares pecuniam q̄d accepiſti?
Gr̄am ep̄alē accepi. Ergo interrogo te: hęc
gr̄a: cur tali vocabulo nuncupat̄? Rn̄det:
Cur inq̄s? Ut reor: ꝓ eo q̄ꝛ gratis dat̄: ideo
gr̄a vocitat̄. Ergo ſi gr̄a gratis dat̄ ⁊ auro
nō eſtimat̄ a te: cur gr̄a pecunijs compat̄?
Rn̄det: Nō inq̄t mihi daret̄ ſi pecunijs nō
emeret̄: nec ep̄s fuiſſem ordinat⁹: ſi pecuni-
as nō dediſſē. Ergo vt apparet ex reſpōſio-
nib⁹ tuis: gr̄am cū ordinareris nō ſuſcepiſti:
q̄ꝛ grauito eā n̄ meruiſti. Et iō frat̄ ſi gratiā
nō accepiſti: quō ep̄s effici potuiſti? Nam ⁊
ad diſcipulos ſuos dn̄s dicit: Gratis acce-
piſtis: gratis date. Cur ḡ gratuitā eſtimaſti
te p̄cio poſſidere gr̄am? Nā vt video auruꝫ
dans perdidiſti: ⁊ gr̄am ſcām nō acq̄ſiſti.
Adhuc t̄n ſemel adijciens frēm perquiro
ep̄m: ne q̄d de approbamentis veridicis nos
ꝑtermiſiſſe videamur. Quis dat frat̄ ep̄alē
gr̄am: deus: an hō? Rn̄des ſine dubio: de-
us: ſ; tamē ꝑ hoīeꝫ dat de⁹: hō imponit ma-
nus: de⁹ largit̄ gr̄am. Sacerdos iponit ſup
plicē dexterā: ⁊ de⁹ bn̄dicit potēti dextera.
Ep̄s initiat ordinē: ⁊ de⁹ tribuit dignitatē.
O iuſticia: O eq̄tas. Si homini pecunia da
tur q̄ nihil in ordine ampli⁹ oꝑat̄: niſi ſoluꝫ
ſeruitiuꝫ qd̄ ei creditur: cur deo totū negat̄
q̄ ipſū ordinē tibi largit̄? Iuſtū ne tibi vide
tur: vt ſeru⁹ honoret̄: ⁊ dn̄s iniuriā patiat̄:
et iniuſte accipiat ſacerdotes pecuniam: ⁊
de⁹ patiat̄ ab hoīe iniuriā? Sꝫ q̄ꝛ ꝓ cōceſſo
ordine de⁹ a te nihil expectat: cur a te ſacer-
dos impudent̄ pecuniaꝫ expectat? De⁹ hoi
ꝯcedē voluit gratis: ⁊ ep̄s rapax pecuniā ab
hoīe expetit gratis? De⁹ hoi vt certe benig-
nus gratis donauit: ⁊ ſacerdos malign⁹ cū
ſine cā ꝑdauit? Quid em̄ hēs qd̄ nō accepi- 1. Cor. 4.
ſti? Si āt accepiſti: q̄d gl̄iaris q̄ſi n̄ acceperis?

De oſtenſiua repetitione maloruꝫ
ad que deificus ordo voluit̄: pro-
brorūq̄ꝫ ad que prolapſi ſūt ſacer-
dotes: cum acri corundeꝫ reprehē
ſione. Ca. VI.

Ecce ad q̄ mala voluit̄ deific⁹ ordo:
Ecce ad q̄ ꝓbra ſūt ꝓlapſi ſacerdo-
tes: q̄ audire meruerūt a iudice mū
Matth. 5. di: Uos eſtis lux huius mūdi. Ecce quib⁹
ſubijciunt̄ gentes: quib⁹ a domino dictū ē:
Ibi. 5. Uos eſtis ſal terrę. Ergo ſi lux eſt eccleſię
ep̄s a domino ordinat⁹: ita vt imperitię te-
nebras p̄dicatiōis ſuę eloquio rutilante cō
ſcientiarum latebras illuminet: cur ipſe pal
pabilib⁹ tenebris tenet̄ obſtrict⁹? Et nō ſo-
lum q̄ꝛ ipſe dū male agit digne perit: inſuꝑ
⁊ alios ſecū indigne perdit. Si eni merui-
ſti ſalis poſſidere ſaporem: vt inſipientium
poſſis arua cōdire: cur infatuat⁹ tali vitio:
imundis te porcoꝝ conculcandūꝫ pedibus
prębuiſti: ita vt nec alios: nec teipſū poſſis
condire? Oculorum etiam in corpore offi-
cium: id eſt in eccleſia voluntarius appetiſti:
vt reliquū per te corpus ducatum lucis ha-
beret: ⁊ nunc quadaꝫ lippitudine ⁊ caligine
vitioꝝ obtenebratus: nec teipſū luci idone-
um prębes: ⁊ alijs adimis lumē. De quib⁹
Matth. 6. oculis in euangelio dicitur: Si oculus tu⁹
ſimplex fuerit: totum corpus tuū lucidum
erit: Id eſt ſi epiſcopus qui lumē promeruit
ꝑeſſe in corpore: ſimplicitate eſt ſancta ⁊ in-
nocentia decoratus: omnis eccl̄ia ſplēdore
luminis radiatur. Si autē oculus tuus ne-
quā eſt: totum corpus tuum tenebroſum ē:
Id eſt ſi epiſcopus qui videbat̄ corpori ſub
dito lucem prębere: obnubilet̄ nequitię cę-
citate: quid cętera facient membra: quibus
lux adempta eſt oculorū? Id eſt quid ſęcu-
laris factura eſt multitudo: cū voluptatib⁹
illicitis ⁊ actionibus vetitis ad ſimileꝫ faci
norum voraginem epiſcopus multitudinē
populi prouocauerit: vt nulli iam iamq̄ꝫ il-
licitum eſſe videat̄: qd̄ ab epiſcopo quaſi li
citū perpetratur: Sed ipſum magis credūt
homines eſſe laudabile: quicquid ep̄s ha-
buerit delectabile. Nec quiſq̄ꝫ qd̄ agere pō
tifex non dubitat: ſe indubitanter agere di
cat. Epiſcopus enim a cunctis indubitan
ter vocaris: pręſertim cum ipſo nomine cē-
ſeris: ſi tamen actio concordet nomini: ⁊ no
men ſe ſociet actioni. Nam quid aliud iter-
pretatur epiſcop⁹: niſi ſuperinſpector: ma-
xime cum ſolio in eccleſia editiore reſideat:
⁊ ita cunctos reſpiciat vt ⁊ cunctorum ocu-
li in ipſū reſpiciāt. Ergo quia ita eſt: cur te
velut tetrum ſpeculum vniuerſorum oculis
demonſtras: ita vt non poſſint obſcuritate
tua ſe comptius exornare?

De clauſione huius libelli ꝑ bre-
uem epilogum eorum que in ipſo
demonſtrata ſunt: et notatione ſa-
cerdotum quos auctor nouit ſibi
infideliter detracturos: Inuocati-
oneq̄ꝫ ſanctiſpirit⁹: vt adiuuet cun-
ctos ſacerdotes ad faciendum ea
que ipſo inſpirante in hoc opuſcu-
lo elocutus eſt. Ca. VII.

Ufficiat hucuſq̄ꝫ nūc noſtris cōſa-
cerdotibus: paululum dilataſſe ſer
monem: in quo eorum excellentiaꝫ
ſimul ⁊ caſum demonſtrauimus: ne fidētes
in ſublimitate honorum: minime req̄rerent
perfectioneꝫ moꝝ: ⁊ in ſolo ſe crederent ſa-
cerdotis nomie plus q̄ꝫ opere gloriari. Et
q̄q̄ꝫ ſciam pro hoc libello plurimos mihi ſa
cerdotes qui hęc quę loq̄mur agere nolūt:
infidelit̄ eſſe detracturos: credo tamē pluri-
mos qui hęc agūt vel agere obnitunt̄: fide-
liter ꝓ nob̄ oraturos. Sed ſicut laceratiōib⁹
obtrectatorū minime pręgrauamur: ſic de-
mū probatoꝝ ⁊ ſctōꝝ viroꝝ orōib⁹ adiuua
mur. Age iā nunc ſanctific⁹ ſp̄ūs: q̄ nos i h̄
opere diuinis inſpirationibus adiuuiſti:
cunctos ſacerdotes adiuua ⁊ pręſta: vt faci
ant quę in hoc opuſculo ipſe eloqui inſpi-
raſti: vt eis vna mecum tribuas ſęculorum
regna: quę ſanctis in regna ſęculoruꝫ dare
promiſiſti: Amen.

Sancti ambroſij epiſcopi: libellus
de dignitate ſacerdotali explicit.

Sancti ambroſij epiſcopi oratio
preparatiua ad miſſe celebratione̅
prima.

Summe ſacerdos
⁊ vere pontifex ieſu chriſte: q̄
te obtuliſti deo patri in ara
crucis hoſtiam puram ⁊ im-
maculatam pro nobis miſeris
peccatoribus: ⁊ qui dediſti nobis carnē tu-
am ad manducandum: ⁊ ſanguinē tuū ad
bibendum: ⁊ poſuiſti myſterium in virtute
ſpiritusſancti dicēs: Hęc quotienſcunq̄ꝫ fe-

ceritis: in mei memoriam facietis. Rogo ꝑ
tuum ſanguinẽ precioſum: magnum ſalu-
tis noſtrę precium. Rogo per hanc miram
⁊ ineffabilem charitatem qua nos miſeros
⁊ indignos ſic amare dignatus es: vt laua
res nos a peccatis noſtris ĩ ſanguine tuo:
Doce me ſeruum tuum indignũ quem in-
ter cętera dona tua ad officium ſacerdota-
le vocare dignatus es: nullis meis meritis
ſed ſola dignatione miſericordię tuę. Doce
me quęſo per ſpiritum tuum: tantũ myſte-
rium tractare ea reuerentia ⁊ honore: eaꝗ
deuotione ⁊ timore quibꝰ oportet ⁊ decet.
Fac me domine ieſu chriſte per gratiã tuaꝫ
ſemper illud de tãto myſterio credere ⁊ in-
telligere: ſentire ⁊ firmiter retinere: dicere ⁊
cogitare: quod tibi placet ⁊ expedit animę
meę. Intret ſpiritus tuus bonus in cor me
um q̃ ſonet ibi ſine ſono ⁊ ſine ſtrepitu ver-
borum: Loquatur omnẽ veritatẽ tantorũ
myſteriorũꝫ. Profunda ſunt nimis ⁊ ſacro
tecta velamine. Propter magnam clęmen
tiam tuam concede mihi hodie ⁊ ſemꝑ miſ
ſarum ſolennia puro corde ⁊ pura mente ce
lebrare. Libera cor meũ ab immũdis ⁊ ne-
fandis vanis et obnoxijs cogitationibus.
Muni me beatorum angelorum pia ⁊ fida
tutela atꝗ fortiſſima cuſtodia: vt hoſtes
omniũ bonorũ cõfuſi diſcedant per virtu-
tem tanti myſterij ⁊ per manũ ſancti ange-
li tui. Repelle a me domine ieſu chriſte ⁊ a
cunctis ſeruis tuis duriſſimũ ſpiritũꝫ ſuꝑ-
bię: cęnodoxię: inuidię: iracundie: fornica-
tionis ⁊ immundicię: dubietatis ⁊ blaſphe
mię. Confundantˀ qui nos perſequũtˀ: pere
ant illi qui cũcta perdere feſtinãt. Rex vir-
tutum: caſtitatis ⁊ integritatis amator de-
us: cęleſti rore benedictionis tuę extingue
in corpore meo totum fomitẽ ardentem li-
bidinis: vt maneat in me tenor totius ca-
ſtitatis animę ⁊ corporis. Mortifica in me
carnis ſtimulos: ⁊ omnes libidinis cõmo-
tiones: ⁊ da mihi veram ⁊ perpetuam caſti
tatem cum cęteris donis tuis: quę tibi pla
cent in veritate: vt ſacrificium laudis caſto
corpore ⁊ mundo corde valeaꝫ tibi offerre.
Quanta enim domine ieſu chriſte cordis
contritione ⁊ lachrymarum fonte: quanta
reuerentia ⁊ tremore: quanta corporis ca-
ſtitate ⁊ animi puritate iſtud diuinũ et cę-
leſte ſacrificium eſt celebrandum: vbi caro
tua in veritate ſumitur: vbi ſanguis tuus
in veritate bibitur: vbi ſũma imis iungun-
tur: vbi adeſt pręſentia ſanctorũ angeloꝝ:
vbi tu es ſacerdos ⁊ ſacrificium mirabiliter
⁊ ineffabiliter conſtituꝰ. Quis digne hoc
celebrare poterit: niſi tu deus omnipotens
offerentem feceris dignũ? Scio ⁊ vere ſcio
⁊ ipſum pietati tuę confiteor: quia non ſuꝫ
dignus accedere ad myſterium tantum ꝓ-
pter nimia peccata mea ⁊ infinitas negligẽ
tias meas: Sed ſcio veraciter: ⁊ credo ex to
to corde: ⁊ ore confiteor: quia potes me fa-
cere dignum qui ſolus potes mundũ face-
re de immundo couceptum ſemine: de pec
catoribus facere iuſtos ⁊ ſanctos. Per hãc
omnipotentiam tuam te rogo: vt cõcedas
mihi peccatori hoc cęleſte ſacrificiũ celebra
re cum timore ⁊ tremore: cum cordis purita
te ⁊ lachrymarũ fonte: cum lęticia ſpiritali
⁊ cęleſti gaudio. Sentiat mens mea dulce-
dinem beatiſſimę pręſentię tuę: ⁊ excubias
ſanctorum angeloꝝ tuorũ in circuitu meo.
Ego enim domine memor venerãdę paſſi-
onis tuę accedo ad altare tuum: licet pecca
tor: vt offeram tibi ſacrificium qd̓ tu inſti-
tuiſti: ⁊ offerri pręcepiſti in cõmemoratiõe
tui pro ſalnte noſtra. Suſcipe ergo iſtud q̃-
ſo ſũme deus: dulciſſime ieſu chriſte pro ec-
cleſia tua ſancta: ⁊ pro cuncto populo tuo
quem acquiſiſti ſanguine tuo precioſo. Et
quoniam me peccatorem inter te ⁊ eundeꝫ
populum medium eſſe voluiſti: licet in me
boni operis teſtimonium nõ agnoſcas: of-
ficium diſpenſationis creditę non recuſes:
nec per me indignum famulum tuum eoꝝ
ſalutis pereat preciuꝫ: pro quibus victima
factus ſalutaris dignatꝰ es eſſe redemptio.
Profero ergo domine (ſi dignaris ꝓpitius
intueri) tribulatiões plebium: pericula po-
pulorum: captiuorum gemitum: miſeriam
orphanorum: neceſſitates peregrinorũ: in-
opiam debiliũ: deſperationes languẽtiuꝫ:
defectus ſenum: ſuſpiria iuuenũ: vota vir-
ginum: lamenta viduarum. Tu enim miſe
reris omniũ domine: ⁊ nihil odiſti omniũ
quę feciſti. Memorare quę ſit noſtra ſub-
ſtantia: quia tu pater noſter es: ne iraſcariſ
ſatis: neꝗ multitudinẽ viſcerum tuorũ ſu-
per nos contineas. Non enim in iuſtificati
onibus noſtris proſternimꝰ preces noſtras
ante faciem tuam: ſed in miſerationibus
tuis multis. Aufer a nobis domine iniqui
tates noſtras: ⁊ ignem ſanctiſpũs in nobis

clemẽter accende: Aufer cor lapideũ de car-
ne noſtra: ⁊ da nobis cor carneum qd̓ te ti-
meat: diligat: ⁊ honorificet: te delecteᵗ: te ſe
quaᵗ: ⁊ te perfruatur. Oramus domine clę-
mentiam tuam: vt ſereno vultu familiã tu-
am: ſacri tui nominis officia pręſtolãtẽ aſ-
picere digneris. Et vt nullius ſit irritũ vo-
tũ: nulliꝰ vacua poſtulatio: tu nob̄ p̃ces ſug
gere: quas ip̄e audire ꝓpitiꝰ ⁊ exaudire de-
lecteris. Rogamus etiã te ſancte pater pro
ſpiritibus fideliũ defunctorum: vt ſit illis
ſalus ęterna ac perpetua ſanitas: gaudiũ ⁊
refrigeriũ ſempiternum: hoc magnũ pieta-
tis ſacramẽtũ. Dñe deꝰ meus ſit illis hodie
magnum ⁊ plenũ gaudiũ de te pane viuo ⁊
vero qui de cęlo deſcẽdiſti: ⁊ das vitã mun-
do de carne ſancta ⁊ benedicta: agni videli-
cet immaculati qui tollis peccatũ mundi.
Et potari de fonte pietatis tuę: qui per lan
ceaꝫ militis de latere emanauit crucifixi do
mini noſtri: vt conſolati exultent in laude ⁊
gloria tua ſancta. Peto domine clęmenti-
am tuam: vt deſcendat ſuꝑ hunc panẽ ⁊ ca-
licem iſtum plenitudo diuinitatis tuę. De-
ſcendat etiã domine illa ſanctiſpũs tui in-
uiſibilis forma ⁊ incõprehenſibiľ maieſtas:
ſicut quondã in patrũ hoſtias deſcẽdebat:
qui ⁊ oblationes noſtras corpuſ ⁊ ſanguinẽ
tuum efficiat: ⁊ me indignũ ſacerdotẽ tuuꝫ
doceat tantũ tractare myſteriũ: ita vt placi
de ac benigne ſacrificiũ ſuſcipias de mani-
bus meis ad ſalutẽ omniũ tam viuorum q̃
defunctorum. Rogo te domine per ipſũ ſa-
croſanctum myſteriũ corporis ⁊ ſanguinis
tui quo quotidie in eccleſia tua paſcimur ⁊
potamur: abluimur ⁊ ſãctificamur: atꝗ vni-
us tuę ſũmęꝗ diuinitatis participes effici-
mur: quatenus des mihi virtutes tuas ſan
ctas: quibus repletꝰ bona cõſcientia ad al-
tare tuũ accedã: ita vt hęc cęleſtia ſacramẽ-
ta efficiantˀ mihi ſalus ⁊ vita. Tu eñ dixiſti
Ioh. 6. ore tuo ſancto ⁊ benedicto: Panis quẽ ego
dedero: caro mea eſt ꝓ mundi vita. Et qui
manducat me: vita viuet propť me: ip̄e ma-
net in me: ⁊ ego in eo: ego ſũ panis viuꝰ qui
de cęlo deſcendi. Si quis mãducauerit ex h̄
pane: viuet in ęťnum. Panis dulciſſime ſa-
na palatũ cordis mei: vt ſentiã ſuauitatem
amoris tui. Sana ab omni languore: vt nul-
lam p̃ter te ameꝫ pulchritudinẽ. Panis cã-
didiſſime habens in te omne delectamẽtuꝫ
⁊ omnis ſaporis ſuauitatẽ: qui nos ſemper
reficis: comedat te cor meũ: ⁊ dulcedine ſa-
poris tui repleantˀ viſcera animę meę. Mã-
ducat te angeluſ pleno ore: mãducet te per-
egrinus homo pro modulo ſuo: ne deficere
poſſit in via tali recreatꝰ viatico. Panis ſã
cte: panis viue: pãis pulcher: panis mũde:
qui deſcendiſti de cęlo: ⁊ das vitã mundo:
veni in cor meũ: ⁊ munda me ab omni inq̃-
namẽto carnis ⁊ ſpũs. Intra in aĩam meã:
ſana ⁊ ſanctifica me intus ⁊ exterius. Eſto
tutamẽ ⁊ perpetua ſalus corporis ⁊ animę
meę. Repelle a me inſidiãtes mihi. Hoſtes
recedant procul a p̄ſentia tua: vt foris ⁊ in-
tus per te munitꝰ recto tramite perueniam
ad tuũ regnũ: vbi nõ myſterijs ſicut in hoc
tẽpore agiť: ſed facie ad faciẽ te videbimꝰ:
cũ tradideris regnũ deo patri: ⁊ erit deꝰ oĩa 1. Corſ. 15.
in omnibus. Tunc me de te ſatiabis ſatie-
tate menſtrua: vt nec eſuriam: nec ſitiam in
ęternum. Qui cum eodem deo patre ⁊ ſpiri
tuſancto viuis ⁊ regnas per omnia ſęcula
ſeculorum Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi oratio preparatiua ad miſſe celebrationẽ ſecunda.

ſ Omnia ⁊ in com
prehenſibilis natura: virtꝰ vi
taꝗ beata: lux inacceſſibilis:
vera: ſingularis ⁊ vna ſapien
tia: veritas incommutabilis:
ſancta incõparabilis ⁊ ęterna dilectio: tem
poralium rerum ſine tempore conditor viſi-
bilium ⁊ inuiſibilium: inuiſibilis ęternuſꝗ
patrator: pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctꝰ: vnꝰ
⁊ verus in trinitate deus. Pater nõ habẽs
a quo ſis: habens tamen ſapientiam: id eſt
filium: cui maior vel anterior nõ ſis. Filius
habens patrem a quo ſis: nõ tamẽ habens
cui minor vel poſterior ſis. Spirituſſanctuſ
habens patrem ⁊ filium a quibus ſis: non
tamen habens quibus inęqualis vľ impar
ſis: quia totum in hac tua diuinitate cui tẽ-
pus nunquã accidit: ęternum ac coęternuꝫ
ęquale ac coęquale eſt: in qua alius pater:
alius filius: alius ſpirituſſanctuſ: ſed pater
in filio ⁊ ſpirituſancto: filius in patre ⁊ ſpiri
tuſancto: ſpirituſſanctus in patre et filio:
quia ſicut tua deꝰ noſter natura perſonas
recipit: ſic ptes nequaq̃ admittit: cui nec ſu
pra nec ſubtꝰ: ante vľ retro ꝯuenit: qꝛ corpo
rum liniamenta non recipit. Unde ⁊ tota

in locis ſine loco habet̄:nec tñ tota cõphen
dit̄. Tota nãqꝫ vbiqꝫ habet̄:qꝛ pfectio ꝑs i
ea nulla repit̄. Tota autẽ nõ cõphendit̄: qꝛ
videlicet cũ in creaturl vnicuiqꝫ p̃ſens effici
tur:etiã vltra creaturas tot⁹ inuenit̄. Quã
obꝛem cũ cęlũ ꝛ terrã implet:tot⁹ ẽ cũ hoiez
vnũ implet:tot⁹ eſt:nec variat̄ p ſingula :q̃
in ſingulis tota ẽ:nec de loco ad locũ trãſit:
cũ vnũ deſerẽs alterꝝ petit:q̃ ſemetipſã ſine
loco ꝛ tpe mouet. Hinc merito colendus:
hinc adoꝛandus es:hic incõmutabilis :hic
1. Timoth. 2. circũſcript⁹ agnoſceris:hinc mediatoꝛ dei ꝛ
hominũ hõ xp̃s ieſus ſm diuinitatiſ eſſentiã:
tot⁹ cũ hoibus in terris:totus erat cũ p̃re i
Joh. 3. cęlis:cũ diceret: Nemo aſcẽdit in cęlũ niſi q̃
Phil. 2. de cęlo deſcẽdit fili⁹ hois:qui in cęlo ẽ. Qui
videlicet cũ in foꝛma dei eẽt:nõ rapinã ar
bitratus ẽ eẽ ſe ęqualẽ deo:ſ ſemetipſũ ex
inaniuit:foꝛmã ſerui accipiens in ſilitudine
hominũ:fact⁹ obediẽs vſqꝫ ad moꝛtẽ: moꝛ
tem aũt crucis. Per hunc te beata trinitas
humanitatis habitũ:p huius ſuſceptionis
humilitatẽ depcoꝛ:p hui⁹ ſacratiſſimã obe
dientiã:per hui⁹ beatiſſimã moꝛtẽ exoꝛo in
pꝛimis:vt te deũ meũ diligã:te ſitiã:te to
to coꝛde perquirã:deinde vt pꝛoximũ iuxta
vires atqꝫ menſurã in hac ipſa tua dilectõe
charũ ſemp atqꝫ dilectũ attẽdã. Sed hanc
dilectionẽ nulli dñe pꝛęſtabis:niſi cui vitia
pꝛius odiſſe donaueris. Obſecro ꝙ pia ꝛ ve
ra miſericoꝛdia:ſolida atqꝫ vnica ſpes mea:
vt ſupbię regnũ auferas ab aia mea. Hoꝛrẽ
dũ dñe pauendũqꝫ tam maximũ maluꝫ:qꝺ
angelos de cęlo pꝛoiecit:qꝺ hoies de para
diſo minauit:qꝺqꝫ initiũ ois peccati eſt: et
ad ipſũ ptinet q̇cquid vitij ꝛ iniq̇tatis ẽ :cu
ius pꝛimę ſoboles ſeptẽ nimiruꝫ p̃ncipalia
vitia:ꝛ hac virulẽta radice pferunt̄:ſcꝫ in
anis glã:inuidia:ira:triſticia:auaricia: ven
tris ingluuies atqꝫ luxuria:ſ ꝛ numeroſa p
paginis turba ex ſingulis generat̄. Inanis
ꝙ gloꝛia cũ plene mentẽ ceperit :mox ſepti
foꝛmẽ in illa nequiciã gignit:inobedientiã:
iactãtiã:hypocriſim:cõtẽtionẽ:ptinaciam:
diſcoꝛdiã:ac nouitatis p̃ſumptionẽ. Sed ſi
huic vera humilitas opponat̄:ois ei⁹ nequi
tia vacuat̄. Te ꝙ depcoꝛ humilitatis magi
ſter:vt hãc coꝛdi meo inſeras:inſertãqꝫ cu
ſtodias:quę dũ cunctiſ inferioꝛẽ ſe attẽdit:
ſubiectionẽ ptin⁹ gignit:iactantiã exting
uit:hypocriſim excludit: cõtẽtionẽ refugit:
ptinaciã emollit:diſcoꝛdiã p̃cauet: nouita

tum p̃ſumptionẽ abhoꝛret. Hoc beatę hu
militatis medicamine moꝛbũ elatiõis ſanã
dũ p̃uideras:cũ p hoiem aſſumptuꝫ auctoꝛ
noſtrę ſalutis tuis ad te veniẽtib⁹ diceres:
Diſcite a me qꝛ mitis ſũ ꝛ humilis coꝛde: et Matth. 11.
inuenietis requiẽ animab⁹ veſtris. Et rur
ſum: Niſi cõuerſi fueritiſ:ꝛ efficiamini ſicut Matth. 18.
paruulus iſte:nõ intrabitiſ in regnũ cęloꝝ.
De inuidia q̃ꝫ odiũ: ſuſurratio: detractio:
exultatio in aduerſis pximi:afflictio auteꝫ
in pꝛoſperis ei⁹ ppagat̄. O mala pgenies:
quę ſi animo intromiſſa dominari cęperit:
omnẽ ſanctitatis ſobolem extinguit. Qui
itaqꝫ inuidet vł odit:nõ aliũ pꝛiuſq̃ꝫ ſeipſũ
occidit. Qui ſuſurrat:ꝛ detrahit:pꝛius ſuaſ
q̃ꝫ alioꝝ radices euellit. Qui exultat in ad
uerſis pximi:ꝛ affligit̄ in pſperis ei⁹: alie
no pꝛimũ ſe petit gladio. Hoc ſecundũ ſup
bię virgultũ tunc pꝛimo fuit exoꝛtũ: cũ ille
de quo ſcriptũ ẽ: Inuidia diaboli moꝛs in Sap. 2.
troiuit i oꝛbẽ terraꝝ: Caim pſuaſit vt liuoꝛl
odio fraternũ funderet ſanguinẽ. Sꝫ nimi
rum idem caim iuidus:pꝛi⁹ ſuã animam q̃ꝫ
alterius carnẽ peremit. Scriptũ quippe eſt:
Qui odit fratrẽ ſuũ homicida ẽ. Et ſcitl qꝛ 1. Joh. 3.
ois homicida nõ habet vitã ęternã in ſe ma
nentẽ. Hinc dñe apparet:cui⁹ pꝛimũ homici
da eſt:qui alterũ odit:in quo vita non eſt.
Qꝺ cõtra moyſes oim mitiſſim⁹ admonet:
dicẽs: Ne oderiſ pꝛoximũ tuũ in coꝛde tuo. Leuit. 19.
Et qꝛ ille qui inuidet ꝛ odit:conſequent̄ ſu
ſurrat ꝛ detrahit:hoc malũ ſcriptura ſancta
p̃cauendũ denũciat: Nõ eris(inquit) ſuſur Abd. 5.
ro in populis:ꝛ nolite detrahere alterutruꝫ
fratres. Qui eñ detrahit fratri:detrahit le Jacobi 4.
gi. Qui eñ ſuſurrat ꝛ detrahit :ꝯſequenter
eſt vt in aduerſis pximi exultet:in pſperis
autem animi triſticiaꝫ cõtrahat. Sed occur
rit beat⁹ apl̃s ꝛ dicit: Gaudere cũ gaudenti Ro. 12.
bus:flere cũ flentib⁹. Et ecce ali⁹ p terrenis
rebus terreniſqꝫ honoꝛib⁹: ali⁹ pꝛo virtutũ
ſucceſſib⁹ cuilibet inuidet:quemlibet odit:
contra quẽlibet ſuſurrat:de quolibet detra
hit:de cuiuſlibet aduerſis exultat: de pſpe
ris animũ męſtificat. Sed vt in cunctis hoc
multiplex malũ ſuperet̄: occurrat dñe quę
ſo illud multifoꝛme bonum qꝺ potenti vir
tute reſiſtens non det inuidię locum:chari
tas ſcꝫ quę fundamẽtũ eſt omnium virtu
tum ꝛ bonoꝝ: quę non inuidet ſ ꝯgaudet:
nõ odit ſed diligit:nõ ſuſurrat ſ obiurgat:
nõ detrahit ſ arguit:nõ de aduerſis pximi

gaudet ſ męret:nõ pſperis afflictõꝫ ſ ꝯſo
lationẽ recipit. Merito aũt tale nomẽ acce
pit:ꝙ illo cari⁹ iueniri nõ põt:quã q̇ habet:
1. Joh. 4. te vtiqꝫ habet. De⁹(inq̇t)charitas eſt:ꝛ qui
manet in charitate: in deo manet:ꝛ de⁹ in
eo. Cui vt p̃fatũ inuidię ſupet malũ:coꝛdis
ſimul ꝛ oꝛis iũgenda cuſtodia eſt:coꝛdis ſcꝫ
ne inuideat:ne in aduerſis pximi exultet:
ne in pſperis męſticiã ꝯtrahat. Oꝛis v̾o ne
ſuſurret ne detrahat:ſcp̃tũ q̇ppe ẽ: Omni cu
ſtodia ſerua os tuũ. Coꝛ:qꝛ ex ipſo vita pce
Prouer. 18. dit. Et rurſũ ſcriptũ ẽ: Moꝛs ꝛ vita i mani
bus linguę:citi⁹ malũ qꝺ int̾ latet extiguit̄:
Ps. 140. ſi a pꝛauo eloquio foꝛis lingua frenet̄. Po
ne dñe cuſtodiã oꝛi meo: ꝛ oſtiũ circũſtãtię
labijs meis:vt nõ declines coꝛ meũ in v̾ba
malicię. Libera aiam meã a labijs iniq̇s et
a lingua doloſa. Ira autẽ inuidiã ſequitur:
qua inter cętera vitia nihil aſperi⁹:nihil in
uenit̄ amari⁹:quę dũ vltra modũ efferbue
rit:atrociter mentẽ exulcerat:ſenſum hebe
tat:linguã immutat:oculos obũbꝛat:totũ
qꝫ coꝛp⁹ pturbat. Hinc ptin⁹ rixę:ꝯtumelię
clamoꝛ:indignatio:tumoꝛ mẽtis ꝛ blaſphe
mię ſuſcitant̄. De qua nimiꝝ ſcp̃tura ſãcta
Eccl̃s. 7. teſtat̄ dicẽs: Ira i ſinu ſtulti req̇eſcit: Et ira
Jacobi. 1. viri iuſticiã dei nõ opat̄. Sed obijce dñe cõ
tra tam amariſſimũ iracũdię malũ ſuauiſſi
mũ patientię bonũ:in q̇ ſpecialit̄ aiaꝝ no
ſtraꝝ ſalus collocat̄:cũ nobis p euãgelium
Luc. 21. dicit̄: In patiẽtia vr̃a poſſidebitis animas
vr̃as. Quę nimiꝝ dũ arcẽ ꝛ pꝛincipatũ i mẽ
te ſuſceperit:oẽs mox pturbatões cõpeſcit:
Rixas ꝛ cõtumelias in exhoꝛtationẽ cõuer
tit:cõfuſũ clamoꝛẽ ſub oꝛdinato ſilẽtio pꝛe
mit:indignationẽ tumoꝛẽqꝫ mẽtis manſue
tudine vincit:blaſphemias gr̃arũ actiõe re
pellit. Qꝺ ſi foꝛte in immenſum ira ſuccen
ſa ad hoꝛã patientia ſuccubuerit:nulluꝫ ne
dñe remediũ erit? Erit certe. Nã cũ hui⁹ ma
Matth. 5. li dãnationẽ denũciat dicẽs: Qui iraſcitur
fratri ſuo:reus erit iudicio: qui autẽ dixerit
fratri ſuo:racha:reus erit cõcilio:qui auteꝫ
dixerit:fatue:reus erit gehenne ignis: Pꝛo
tinus recuperationẽ ſubiũgit:cuꝫ dicit: Si
offers mun⁹ tuũ ad altare:ꝛ ibi recoꝛdatus
fueris:qꝛ frater tu⁹ habet aliq̇d aduerſũ te:
relinque ibi mun⁹ tuum ante altare:ꝛ vade
pꝛius recõciliari fratri tuo:ꝛ tunc veniẽs of
Marci. 11. fer mun⁹ tuũ. Et illud: Cũ ſtatis ad oꝛadũ:
remittite ſi q̇d habetis aduerſus alterꝝ i coꝛ
dibus vr̃is. Hãc mihi dñe de⁹ ſecundã tri

bue victoꝛiã:ſi furoꝛe cęcat⁹ a miſero pꝛimã:
cũ nõ tuo zelo ſ meo vitio cuiuſlibet animũ
offendo. Triſticia q̃ꝫ iram pſequit̄: q̃ dum
coꝛdis arcana penetrat: pꝛotin⁹ in eius cu
biculo maliciã:rancoꝛem:puſillanimitatẽ:
deſperationẽ:toꝛpoꝛẽ circa p̃cepta: vagati
onẽ mẽtis erga illicita generat: Quę int̄ cę
tera vitia q̃ꝫ ſit deteſtanda:beat⁹ paul⁹ in
dicat:ſęculi (inquiẽs) triſticia moꝛtẽ opat̄. 2. Cor. 7.
Sꝫ dñe de⁹ me⁹ oppone ꝯtra ſęculi triſticiaꝫ
futurę beatitudinis lęticiã: q̃ ex męroꝛe con
tractã maliciam vincat beniuolentia:tędio
pcuratũ rancoꝛẽ pellat ſinceritate :puſilla
nimitatẽ foꝛtitudine roboꝛet: deſperationẽ
ſpei fiducia erigat:toꝛpoꝛẽ circa p̃cepta exer
citio ſpiritali repellat: vagationem mentis
erga illicita:inconcuſſa ſtabilitate refrene
Qꝺ ſi ad momentũ ſubtracta lęticia ſpiri
tali maluꝫ triſticię p̃ualuerit: agam q̃ſo qꝺ
monet beat⁹ iacob⁹: Triſtat̄ quis in vobis: Jacobi. 5.
oꝛet ęquo aio ꝛ pſallat. Auaricia ſequit̄ tri
ſticiã: q̃ in vtroqꝫ teſtamẽto pari notat̄ exe
cratiõe. In veteri nãqꝫ dicit̄: Auaro nihil ẽ Eccl. 10.
ſceleſti⁹. In nouo aũt: Et auaricia q̃ eſt ido Col. 3.
loꝝ ſeruit⁹. Ex qua pfecto ſepteꝫ nequitię
pcreant̄ :ſcꝫ pꝛoditio:fraus:fallacia: periu
riũ:inquietudo:violẽtia:ꝛ contra miſcꝺiaꝫ
obduratio. Et ecce dñe de⁹ quilibet amatoꝛ
mundi ꝛ nõ tui ppter metalla p̃cioſa arden
tes fulgẽteſqꝫ lapides:ſeruos ꝛ ſeruas:pꝛę
dia ꝛ fundos:ad moꝛtẽ pximũ tradit: frau
dẽ incurrit:fallaciã obducit:piuriuꝫ cõmit
tit:ꝛ ali⁹ inquiet⁹ ꝛ violent⁹ ẽ pꝛopt̄ villam:
alius pꝛopt̄ gallinã:alius obdurat̄ cõtra mi
ſericoꝛdiã:ne tribuat aurum:alius ne poꝛri
gat potũ. Sꝫ peto mihi de⁹ amatoꝛ caſtus
ꝛ verus:vt cui p̃ter te nulla poſſeſſio debet̄
in terra:nihil qꝺ tu nõ es ꝯcupiſcã in terra:
ſemp illi⁹ ſentẽtię meminerim qua dicitur:
Nud⁹ egreſſus ſũ de vtero mr̃is meę:nud⁹ Job. 1.
reuertar illuc. Atqꝫ illi⁹: Nihil intulimus in 1. Timoth. 6.
hunc munduꝫ:ſ nec auferre q̇d poſſumus.
Quę nimirũ dũ pie cõſiderat̄:mũdi cõtem
ptũ afferre videt̄:qui auaricię ꝯtrarius eſt.
Poſt hęc reſtat vẽtris ingluuies:q̃ a neceſſi
tate quidem incipit:ſed modum neceſſitatl
excedẽs ad voluptatem ptrãſit:dumqꝫ a li
citis ad illicita peruenerit:mox ineptã lęti
ciã:ſcurrulitatem: imũdiciam: multiloqui
um:ſenſuſqꝫ hebetudineꝫ circa intelligẽtiã
parturit:cui⁹ moꝛtifex virus tũc vtcũqꝫ va
cuat̄:cũ nõ q̃litas:ſ libido in eſcis p̃cauet̄.

Prima eñ mulier nõ exq̄ſitaꝝ dapũ ſ ſola
pomi delectatiõe mortez mundo induxit: ⁊
antiquꝰ hoſtꝭ regẽ nr̃m nõ de carne ſ de pa
ne tẽptauit: ⁊ ſodoma idcirco igne ⁊ ſulphu
re perijt: qꝛ inter cętera mala panẽ in ſaturi
tate comedit. Quapropꝭ clęmẽtiã tuã deuſ
imploro: vt ſicut ęger ad medicinã: ſic ad ſu
mẽdas dapes accedã: nequaquã in eis vo-
luptatẽ appetẽs ſ neceſſitati ſubueniẽs. Au
fer a me propꝭ magnã miſericordiã tuaz oẽ
ciboꝝ noxiũ deſideriũ: ꝯgruamq; ſeruo tuo
eſcaꝝ ꝓpitius tribue abſtinentiaz: vt intra
neceſſariũ modũ ꝓpriũ tẽperẽ appetituz: re
motaq; a me omni ꝓrſus crapula ⁊ ebrieta-
te ſciam in virtute tua abũdare: ſciam ⁊ pe-
nuriã pati: nouerim q; in quibꝰ mihi ſuffici
ens eẽ poſſim. Ita dñe: ita patꝭ bone noxijs
caſtrimargię ſucis arefactis inepta lęticia
vel ſterilitas nõ pullulabit: q̃ illos maxime
ad inſaniã ꝑducit: in quibꝰ crapula ⁊ ebrie-
Exo.32. tate dominiũ ſumit. Sedit eñ pp̃ls mandu-
care ⁊ bibere: ⁊ ſurrexit ludere. Cõtra quos
Luc.6. illa ſentẽtia venit: qua dicitꝭ: Vę vobis di-
uitibꝰ qui habetis ꝯſolationẽ vr̃am. Et vę
vobis q̃ ridetis nũc: qꝛ plorabitis ⁊ flebitꝭ.
Nõ ꝯtra ij q̃ carnẽ ſuã crucifixerunt cuz vi-
Job.16. tijs ⁊ ꝯcupiſcẽtijs eiꝰ: audiunt: Mundꝰ gau
debit: vos vero ꝯtriſtabimini: ſ triſticia ve
ſtra vertetꝭ in gaudiũ: ⁊ gaudiũ vr̃m nemo
Matth.5. tollet a vobis. Et rurſũ: Beati q̃ lugẽt: qm̃
ipſi ꝯſolabuntꝭ. Immundicia q; quę iuxta
ap̃lm quibuſdã regni cęleſtiſ aditũ claudit:
vigilantẽ nunq;: dormientẽ vero tardiꝰ ſua
colluuione fędabit. Multiloquium inedia
preſſũ ſilebit. Hebetudo ſenſus circa intelli
gentiaz ſpiritalis acuminis ingenio cedet:
qđ ſancta parſimonia in mente ꝓpagabit.
Venter eñ cõtractꝰ hũanos in altũ eleuat
ſenſus. Luxuria caſtrimargiã ſequitꝭ: q̃ duz
licentię metas excedit: mox de ſe cęcitatem
mentis: incõſiderationẽ: incõſtantiã: pręci-
pitationẽ: amorẽ ſui: odiũ dei: affectuz pręſ-
ſentis ſęculi: horrorem aũt vꝭ deſperatiõez
gignit futuri. Sed peto dñe vt q̃ ab ipſo pu
bertatis tp̃e a cõplexu carnalis copulę alie-
num me eẽ voluiſti: delectatiõis eius ſenſu
Abi.3. nõ tangar. Quid eñ prodeſt dñe deꝰ virgi-
nem eſſe corpore: ſi contingat mẽte eſſe cor-
ruptũ? Qui eñ viderit mulierẽ ad cõcupi-
ſcendum eã: iam męchatꝰ ẽ eã in corde ſuo.
Huic profecto necdũ caſtitatẽ ꝓfeſſo iuxta
1.Cori.7. ap̃lm: Melius ẽ nubere q̃ vri: Sed obſecro
domine vt cui nõ licet nubere: ne cõtingat
aduri. Ecce dũ pro me ſollicitus talia poſtu
lo: meminiſſe charitatis debeo: vt ⁊ ꝓ alijs
exorem. Te igitꝭ amatorez ecclię tuę depcor
deꝰ pro ſacerdotibꝰ eius: vt verbis ſitꝭ ⁊ me-
ritis vitę populũ ſibi creditũ ad cęleſtẽ pa-
triã inuitẽt. Pro regibꝰ ducibꝰ ⁊ ijs q̃ i ſub-
limitate poſiti ſunt: vt p̄res orphanoꝝ ⁊ iu
dices viduaꝝ ſemetipſoſ exhibeãt: miſerijs
inopũ ⁊ gemitibꝰ pauperum doleãt: nil niſi
qđ iuſtũ eſt: in iudicio quęrant: ſicq; admi-
niſtrent ꝑſentia: ne amittant bona futura.
Pro virginibꝰ cõtinentibus ac mundo re-
nunciantibꝰ: vt ꝑſentia deſpiciant: futura
requirant: ne ſe negocijs ſęcularibus impli
cent: vt tibi militãtes placeãt: cui ſe ꝓbaue
runt. Pro cõiugatis: vt ſic ſibi inuicẽ carniſ
debitũ ſoluãt: ne a deſiderio patrię cęleſtis
exorbitent. Sz q̃d ago dñe q̃ſi oblitꝰ pctõꝝ
meoꝝ pro alijs orare ꝑſumo? O q; in multꝭ
offendi atq; offendo: ſ nõ ſubrepit deſpera
tio: cũ publicanũ in tẽplo iuſtificatũ atten- Luc.18.
do: cum latronẽ in cruce ꝯfitentẽ ⁊ de cruce Luc.23.
ad paradiſum trãſeuntẽ aſpicio: cuz mariã
poſt multas criminũ culpas fonte pietatis Luc.7.
abiutam: cũ petrũ poſt negationẽ apoſtola Luc.22.
tus gratiã recuperaſſe intueor. Sz rogo in-
effabilis pietaſ: vt cui de tantis exẽplis ꝑſu
mere donaſti: gemitus publicani: ꝯfeſſionẽ
latronis: lachrymas meretricis: fletuſq; ne-
gantis ap̄li ꝯcedas. O dñe ſi flagello tẽpo-
rali ſcelera mea vindicãda ꝓuideris: lachry
moſus imploro: vt dũ cõtra hęc iratꝰ deſę-
uis: ſemꝑ i ira miſericordię recorderꝭ. Quẽ
eni diligis corripis: flagellas aũt oẽm filiũ
quẽ recipis: quibꝰ nimirũ verbis ⁊ ſi virga
ꝑcuſſionis minatur: paternus tñ pietatꝭ af-
fectus monſtratꝭ. Da ergo inter flagella to-
lerantiam: ne murmurationis notas vt ma
lus ſeruꝰ incurram: ſed magis quaſi bonus
filius gratiarum actiones rependam. Illud
etiã magnopere peto: vt diẽ obitus: diẽ ex-
tremi iudicij: dãnationẽ ęt̃ni ſupplicij: beati
tudinẽq; regni futuri ſemꝑ meminerim: qđ
nemo indeſinentꝭ põt: niſi q̃ ad vitã ꝑordia-
tus ẽ ęternã. Indeſinentꝭ dñe recolẽda ẽ di-
es illa in q̃ lux cũ tenebris pugnat: miſcđia
cũ credulitate deſudat: in qua aduerſarius
noſter mala q̃ fecimꝰ: locuti ſumus vel cogi
tauimus: violentiſſimus accuſator retexet:
iuſticiam tuam ad hęc punienda depoſcet.
Ubi quid ſum dñe: niſi tu qui iuſte iudicas

⁊ miſericorditꝭ defendis? Recordare qꝛ ad-
uocatꝰ meꝰ es ipſe q̃ iudicas. Quid ſi etiã i
illo adhuc ſęculo aliq̃d i me vindicãdũ reſer
uas? Peto ne me poteſtati dęmonũ tradas
dũ ſcelꝰ meũ purgatoria pęna detergꝭ. Nũ-
q; dñe obliuioni tradẽda ẽ dies illa: de q̃ di
xit ꝓpha: Dies (inq̃t) irę dies illa: dies tri-
bulatiõis ⁊ anguſtię: dies calamitatꝭ ⁊ miſe
rię: dies tenebraꝝ ⁊ caliginis: dies tubaꝝ ⁊
Matth.13. clãgoris: in q̃ cęlis ⁊ terris ardẽtibꝰ exibũt
angeli: ⁊ ſeꝑabũt malos de medio iuſtoꝝ: ⁊
mittẽt eos in caminũ ignis: in quẽ meſſoreſ
collecta zizania alligabũt faſciculos ad cõ-
burẽdũ: In q̃ a ſiniſtrꝭ poſiti audiẽt impij:
Matth.25. Diſcedite a me maledicti in ignẽ ęternuz: q̃
paratꝰ ẽ diabolo ⁊ angelis eiꝰ. In q̃ iã obſe
ratis vitę ianuis: cũ extinctis lãpadibꝰ ſtul-
tę virgines a thalamo excluſę plorabũt: dã
nationẽq; ingemẽtes clamabunt: Dñe dñe
aperi nobis: ⁊ tũc dices illis: neſcio vos. In
q̃ etiã qui miraculis coruſcauerũt: ſitꝭ lamẽ-
Matth.7. tabũtꝭ repulſi ⁊ dicẽt: Dñe dñe: nõne i noie
tuo ꝓphetauimꝰ: ⁊ in noie tuo dęmoĩa eie-
cimus: ⁊ in tuo nomie virtutes multas feci
mus? Et tunc ꝯfiteberis etiã iſtis: qꝛ nunq;
nouiſti eos: ſubijciẽs: Diſcedite a me oẽs q̃
oꝑamini iniq̃tatẽ. Quis hic dñe deꝰ terribi
lis in cõſilijs: mirabilis in maieſtatibꝰ: faci-
enſq; ꝓdigia? quis (inquã) hic nõ paueat: ⁊
a fundo cordis nõ tremiſcat: cum etiã illos
dãnari audiat quos i hac vita ꝯtigit mira-
culis coruſcare? Ad q̃ nimiꝝ valet illa ſnĩa
Eccs.9. qua dicitꝭ: Neſcit hõ vtrũ amore an odio di
gnus ſit: ſ oĩa reſeruantꝭ in futuꝝ incerta: i
quo ⁊ ſi iuſtꝰ vix ſaluabitꝭ: pctõr ⁊ impiꝰ vbi
parebũt? Etiã dñe deꝰ indeſinentꝭ meditan
dũ ęternę dãnatiõis ſuppliciũ: in q̃ q̃cq̃d pę-
naꝝ excogitari põt: q̃cq̃d etiã nõ põt: ſemꝑ
adeſt: cuiꝰ vermis imortalis: ignis inextin-
guibilis: fetor intolerabilis ẽ: cuiꝰ terra te-
nebroſa: ⁊ mortis caligine cooperta: t̃ra mi
ſerię ⁊ tenebraꝝ ẽ: cuiꝰ torrentes in picẽ cõ-
uertuntꝭ: ⁊ humꝰ in ſulphur: ardebitq; i ſem
piternũ: cuiꝰ lacꝰ ſanguine igneq; ꝑmixtꝰ ẽ:
⁊ quoſcũq; ſuſcipit: demergit ſimꝭ ⁊ exurit.
O q; horrẽda: O q; ſtupẽda ſunt iſta: ſ ma-
ior eſt dñe cruciatus amiſſio tuę claritatis.
Sufficit eñ ad plenã miſeriã: tua nõ ꝑfrui
beatitudine: in qua iuſti receptis corporibꝰ
ſanctorũq; angeloꝝ celſitudini coęquati in
ęternã lucẽ aſpiciẽtes ſicut ſol refulgebunt.
Nec imerito ſole ⁊ luna nõ indigebũt: qꝛ te
perenne lumẽ habebũt. Nõ eſuriẽt neq; ſi-
tient: nõ laborabũt neq; deficiẽt: nõ mœre-
bunt neq; lugebũt: qꝛ q̃cquid ſatietatiſ: q̃c-
quid quietis: q̃cquid gaudij ẽ: tua viſitatio
ꝑſtabit: q̃ in oibus oĩa erit. Nec tempꝰ iam
illis accedet: qꝛ totos ęternitas poſſidebit:
nec timebũt vltra iam mori: q̃ meruerũt be-
ata imortalitate veſtiri. Quid autẽ de hac
beatitudine miſer ego ampliꝰ dicere valeo:
qꝛ de illa q̃cquid dixero: illa ſententia repri
mor: quã ꝑ ꝓphetã ⁊ ap̃lm dictã intelligo:
Nõ oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec Eſa.64.
in cor hoĩs aſcẽdit: q̃ ꝑparauit deꝰ diligen- 1.Cori.2.
tibus ſe. Erunt certe in illa beata vita hęc
bona q̃ ꝑmiſi ineffabili ⁊ nobis adhuc incõ
ꝑhenſibili modo. Huiꝰ deſiderio dñe deus
formator ⁊ reformator meꝰ: huiꝰ amore per-
agã quicq̃d in hac vita ꝑcipis vt agam: nec
ſic vltra timor in charitate: ſed ꝑfecta chari
tas foras mittat timorem. Et vt efficax hęc
mea ſit depcatio: beatę marię virginis ſuf-
fragia peto: quam tanti meriti eẽ feciſti: vt
prima inter mulieres nouũ munꝰ offerret: ⁊
nulla ꝑter ipſã tam nouũ acciperet nouum
ſcz munꝰ prima offerret: vt puella v̾go ꝑſe-
ueraret. Nulla ꝑter ipſã tã nouũ acciꝑet: vt
deũ virgo pareret: ⁊ poſt partũ v̾go mane-
ret. Apoſtoloꝝ itẽrceſſionẽ imploro: q̃ bea-
tiſſimã mediatoris pauꝑtatẽ eiuſq; paſſio-
nes veſtigio inſeq̃ntẽs: ad tantã cęlſitudi-
nis culmẽ ꝑuenerũt: vt q̃cunq; ligarent ſuꝑ
terrã: eſſent ligata ⁊ in cęlis: ⁊ q̃ ſoluerent
ſuꝑ terrã eſſent ſoluta ⁊ in cęlis: atq; i extre-
mis ſederẽt ſuper duodecim thronos iudi-
cãtes duodecim tribꝰ iſrael. Martyrũ pre-
ces depoſco: qui ꝓ veritate nõ dubitarunt
ſanguinẽ fundere: nec offerre ãias ſuas
vſq; ad mortẽ: vt mortis ſuꝑarent auctorẽ.
Confeſſorũ orationes expoſtulo: qui bella
tẽptantis inimici dũ pie viuerẽt in catholi-
ca pace: vꝭ etiã hęreticoꝝ cõflictationẽ diu-
turno certamine pertulerũt: atq; vt verum
dicã: longioris occultiq; martyrij palmas
acceperunt. Taliũ domine deꝰ ꝑces nunq;
ſpernis: ſi vt pro me exorent: ipſe inſpiraue
ris: qui ęternitate perenni viuis et regnas
cuncta ꝑ ſęcula ⁊ in oibus ſęculis: Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi oratio
ſecunda ad miſſe celebrationẽ pre-
paratiua: explicit.

UNIVERSIDAD Y PROV. BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

[...] q̃ est pini
Ilex .i. enzina de belletas chicas
populus .i. olmo blan[co]
buxus .i. box
terebinta .i. arbor in[...]
[...]ceteru .i. arbor gomia
[...]nas. buxe[...]

Aves et in aqua

Bubo
Mergus [...]
Fulica .i. [...]
Ardea .i. garza
Aster
[...]ulus .i. cornejo pequeño de corneja
Cornix .i. la aue cornera
Grus
hirundo . la golondrina
fulica .i. cerceta aue
Vultur .i. buyre
Herodius .i. [...] melles
Luscinia .i. [...]
Vespertilio murciegalo

[...]
Scorpio . la [...]
polipus .i. el pulpo
[...]trans . lupus
caratos
Cancer

Genera marinus

Draco
Murena .i. morena pescado [...]
Anguilla
Scorpius . escorpio e alacran
Rana
Testudo .i. galapago
Mustela cierto pescado
canes marini
Vitulus marinus . lobo marino
Cete [...]abile ballena
Delphines . dalphin
[...]
L[...]alis
Mustella
Corallium
purpura
perna marina
Trutta
Scorpena escorpion . alacran
Scarus cierto pescado
Silurus cierto pescado [...]
polipus . pulpo
Echinus el erizo de la mar
Murex [...] perla purpura
Conchilia La ventosa o [...] baca
Ostrea . hostia de la mar

Operũ ſancti Ambroſij pars ſecũda.

Opus primũ.

Expoſitio ſancti Ambroſij in pſalmum Beati immaculati per xxij ſermones diſtincta

I 258

N.º 11246

UNIVERSIDAD Y PROV. BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

Operum huiꝰ ſecunde partis annotatio

j Expoſitio in Pſalmũ cẽteſimũ ꝛ octauũdecimũ: videlicet Beati imaculati.
ij Expoſitio in Euãgelium ſcõm Lucam.
iij Expoſitio in Epiſtolas Pauli Apoſtoli.

258 I III
285

**Sancti: deuoti: diſertiſſimiqꝫ ec-
cleſię doctoꝛiſ Ambroſij Mediola
nenſis epi: In expoſitionez pſalmi
centeſimi et octauidecimi ꝓlogus
incipit.**

l Icet myſtico ꝗꝫ veluti tubę incre
puerit ſono dauid ꝓpheta: tamē
moralium magnꝰ magiſter ꝗtuz
i eo excellat ethica: pſalmi eiꝰ ſū-
ma declarat gratia. Siquidem cum ſuauis
omnis doctrina moralis ſit: tū maxie ſuaui-
tate carminis ⁊ pſallēdi dulcedine delectat
aures: animumqꝫ demulcet. Meritoqꝫ ple-
riſqꝫ locis moralium pſalmoꝛuz ſententias
tanꝗꝫ ſtellarū diffundit lumina: quę lucent
atqꝫ eminent: Centeſimuz vero et octauum
decimū pſalmū: velut pleni luminis ſolem:
meridiano feruentē caloꝛe: in ꝓceſſa lib: icō
ſtituit ętate: vt neqꝫ matutini ortꝰ ſemile-
na exoꝛdia: neqꝫ veſpertini occaſu [illegible] az
ſenilis defectꝰ: claritati aliquid pſe[illegible] en-
doꝛis decerperēt. Quę p ſingulas [illegible] ro-
rum digeſſit lr̃as: vt queēadmodū p [illegible] o-
rum ingenia pmis litteraꝝ elemētis [illegible] ſ-
cunt diſcendi vſum aſſumere: ita et [illegible] os
hmōi elementis vſum diſcamus vi[illegible].
Litteris aūt ſingulis octonos verſ[illegible] s
aſſcripſit: vt ſimul ⁊ vnitatem doc[illegible]ret nu
pluralitatē. Unitas em̄ coer[illegible] ia ⁊ r-
git: cui ſubiecta omnia ſunt: [illegible] tionę
legitimę ſanctificationis. [illegible] em̄ oc
ſollennis purgatio: vl' ex le[illegible] octaui
die circūciſionis ſollēnitas [illegible] ſtatuta
eſt: vel qꝛ totꝰ mūdus coirt[illegible] at pecca
tis noſtris: ⁊ ſeptē illis po[illegible] is. Ubi
aūt [illegible] ſurrecti[illegible]

quaſi rudis hoſtia: ſꝫ quaſi rōnis capax: tūc
demum ſuū munus altaribꝰ ſacris offerat:
cum ceperit eſſe inſtructioꝛ: ne offerētis in-
ſcitia contaminet oblationis myſterium.

Titulus autē pſalmi: Alleluia eſt:
hoc eſt: laus dei. In his em̄ vere deꝰ lau
daꝛ in quibꝰ eſt peccatoꝝ remiſſio. Deniqꝫ
in ſupioꝛe pſalmo paſſio dn̄i pmiſſa eſt: que
mundū hūc diluit: vt dignos faceret pplos:
ꝗ deū imaculato oꝛe laudarēt. Ipſa ꝗꝫ lit-
terarum elemēta: vt omnia hebręa nomina
nō ſunt rōnabilis interptatiōis vacua atqꝫ
imunia: quoꝝ ſignificationes locꝭ ſuis ape-
riemus. Centeſimꝰ ⁊ vndecimus pſalmus
p has litteras in hebręo in pncipijs verſicu-
loꝝ digeſtus eſt: ⁊ eſt totus ethicus: ⁊ cente
ſimus ⁊ decimus mihi ita ſcriptus videꝛ.
Deniqꝫ vicenos ⁊ binos verſus habent: et
ſingulis verſibus ſingulę explicanꝛ ſenten-
tię: Unde ⁊ p metra aſſeranꝛ eſſe deſcripti.

Explicit pꝛologus
ſancti Ambꝛoſij.

**Incipit expoſitio eiuſdem in pſal
mum centeſimū et octauūdecimū.
Sermo pꝛimus.**

Aleph. א

p **Rima littera**
Aleph dicit: cuiꝰ inter-
pꝛetatio: doctrina eſt.
Sollicitꝰ ergo auditoꝛ
plenos doctrinę eēver-
ſus qui ſequūtur: debes
pꝛęſumere.

Verſus. I b **Eati immaculati inquit in via:
qui ambulāt in lege domini.**
Verſus. II. **Beati qui ſcrutanꝛ teſtimo-
nia eius: in toto coꝛde exquirūt eū.**
Q pulcher oꝛdo: ꝗꝫ plenꝰ doctrinę ⁊ gra-
tię: nō pꝛius qui ſcrutanꝛ teſtimonia eiꝰ di-
xit: Potuit em̄ cōuenire ſm lr̃am: ſed pꝛiuſ:
beati immaculati in via. Ante enim vita: ꝗꝫ
doctrina quęrēda eſt. Uita em̄ bona ⁊ ſine
doctrina habet gr̃am: doctrina ſine vita in-
Sap̄. 1. tegritatē nō habet. In maliuolā etem̄ aiaz
nō cadit ſapientia. Ideoqꝫ ait: Quęrēt me
mali: ⁊ non inuenient: qꝛ impꝛobitate cęcaꝛ
mentꝭ oculus: ⁊ caligāte ſibi iniquitate: my
ſteria ꝓfunda inuenire nō poteſt. Pꝛimum
ergo exercēda eſt vitę militia: coꝛrigēdi mo-
res: cū hęc inſtituerimꝰ ad curſum debitum
vt ſit offenſionis coꝛrectio: puritatꝭ gr̃a: tūc
ad ſtudia pcipiendę cognitionis veniamus
ſuo oꝛdine ⁊ via. Pꝛima igiꝛ ſunt moꝛalia:
ſecūda myſtica. In illis vita: in his cogni-
tio: ita vt ſi pfectōez reqraſ: nec vita ſine co
gnitione: nec cognitio ſine vita ſit. Utrūqꝫ
aſſtipulaꝛ alteri. Ideoqꝫ ait ſcriptura: Se-
minate vob ad iuſticiā: vindemiate ad fru-
ctum vitę: illuminate vobis lumē cognitio-
nis. Nō pꝛiꝰ illuminate: ſꝫ ſeminate: nec ſo-
lum ſeminate pus ad iuſticiā: ſed etiā vinde
miate inquit ad fructū vitę: ⁊ ſic illuminate
lumen cognitionis: vt pfectio nō ſolum cō-
ſitis: ſed etiā receptis fructibꝰ approbeꝛ. In
pmo ꝗꝫ pſalmo hūc oꝛdinē tenuit: vt in via
ambulandū doceret pus: ⁊ tūc in lege medi
tandū. Qui em̄ nō abijt in ꝯſilio impioꝛuz:
vtiqꝫ de pietatꝭ via ⁊ iuſticię ſemita non re-
ceſſit: meritoqꝫ in via ambulās beatꝰ ꝓnū-
ciaꝛ: ⁊ die ac nocte meditatōez legꝭ exercēs:
habet gr̃az beatitudinis. Quā inſtitutionē
ſecutus ſalomon: librū de ꝓuerbijs ſcripſit:
quo moꝛalē locū vberiꝰ expꝛſſit: naturalē in

eccl'iaſt: myſticū i canticis canticoꝝ: qua[illegible]
ſi diligꝛ diſcutias: et in ꝓuerbijs myſtica
pleraqꝫ reperias: ⁊ i canticꝭ moꝛaliū ſuaui-
tatē. Il vtiqꝫ myſticū eſt: Sapia edificauit Prouer. 9.
ſibi domū: ⁊ ſubdidit colūnas ſeptē: interfe
cit ſuas hoſtias ⁊c̄. Hoc ꝗꝫ in canticis: licet
tā myſtū ꝗꝫ moꝛale: in ꝗ blanditiaꝝ ſuaui
tas ⁊ actus amantis expꝛimitur:

o Sculetur me ab oſculo oris ſui: quo- Pꝛīcipiū libri
m optima ubera tua ſuper uinū: cāticoꝝ ſalomo
& odunguētorū tuorū ſup omnia aro- nis huic operi
mata. Cōſtitue ꝗ ꝟginē deſpōſatā multo inſertoꝛum
tpe: ⁊ eo feruentē amoꝛe: quę multa pcla-
ra opa electi ꝓbabiliū teſtiū aſſertione co-
gnouę deſiderijs ſuſpenſis dilatā frequē
ter: iā nō ferentez moꝛas ꝗ omnia feciſſet
vt ſpōſum videret: aliqn̄ votꝭ potitā ſuis:
ad imꝓuiſuz ſponſi aduentū gaudio tur-
batā: querere pmoꝛdia ſalutationis: nō
verbo ꝟꝰ ices: ſed ſtatim qđ deſideraſſet ex-
igere [illegible] ꝗ ⁊ ſancta eccl'ia ꝗ in pꝛimoꝛdijs
mūdi ponſata in paradiſo: pfigurata in
diluuio annūciata p legē: vocata p ꝓphe-
tas: redemptionē hoim: euāgelij deco-
rem: diu expectaſſet aduentū: impatiēs
moꝛę: oſcula ruit dicēs: Oſculetur me ab
oſculo oris ſui. Et delectata oſculis adiecit:
Qm̄ ema vbera tua ſup vinū. Et vt mo-
raliꝰ agamus: Intellige mihi carnē illam
quę ꝯfacta fuerat in adam ſerpentꝭ ve-
neno ⁊ criminū marcebat fetoꝛe: que ꝓ-
cedebat filiabꝰ ſyon alta ceruice: ⁊ nutibꝰ
oculo: itinere pedū trahēs tunicas: ⁊ pe-
dibus ludens: criniū cincinnis ⁊ cōpo-
ſitis vibꝰ atqꝫ redimiculis ⁊ omni affecta
to dec plus dedecenſ: eandē tn̄ plurimis
edoctā oraculis ꝗꝛ venturus eſſet ꝗ ſerpentꝭ
illecebras excluſis: ſanctiſpiritꝰ infunderet
[illegible] ois caro videret ſalutare dei: ois ca
[illegible] cum veneret: inarſiſſe deſiderio: ſed
mentē ne vt impatiens: vt laſciua: vt lu
xuri: vt querula ſicut an̄ fuerat diſplice-
ret: [illegible]s longioꝛe ꝗꝫ ferre iam poterat: mo-
ran aduentꝰ dn̄ici expectatione quatereꝛ:
nō murmurantē tn̄: nec tranſgredientē:
ſed antē in omni loco puras manus ſine 1. Timoth. [illegible]
ira diſceptatiōe: in habitu oꝛnato: cū vere
cundia ⁊ ſobꝛietate oꝛnantē ſe: nō in toꝛtis
crinꝰ: aut auro: aut margaritis: aut veſte
pcioſa: ſed his quę caſtitatꝭ ⁊ bonę cōuerſa-
tioꝫ decerent gr̃az oꝛare dicentē: Oſcul[illegible]
me oſculo oꝛis ſui: qm̄ optima vbera [illegible]

ſup vinū. Jam volebat adherere chriſto ca-
ro: iam feſtinabat innubere: vt eſſet vnus ſpi
ritus: et fieret caro chriſti que erat ante me-
retricis. Oſculetur inquit me. Oſculatur vos dei
verbū: qn̄ ſenſum noſtrū ſpūs cognitionis
illuminat: Et tanꝗ deſpiciens oēs immundi
tates ⁊ delectationes ſuas: celeſtib⁹ ꝓceptis
inherere mandatis: ait: Quia optima ſepta
teſtamentoꝝ tuoꝝ ſup oēm appetentiā car-
nis ⁊ ſeculi voluptatem. Meminerat em̄ ſe
in eua añ ſic lapſam: at dū voluptati corpo
Cantic.1.a. ris ꝑfert mandatis celeſtib⁹: ait. Vnguentū
exinanitū nomē tuū: hoc eſt: totum mun-
dis impuritatib⁹ diuerſoꝝ facinoꝝ ſcatebat
hic mūdus: nūc ſpirat vbiꝗ ſuauitas pudi
citie: vnguentū fidei: flos integritatis. Et a
Ibidem. moralibus venit ad myſtica dicēs: Introdu
xit me rex in cubiculū ſuū: exultemus &
lætemur i te: diligam⁹ ubera tua ſuꝑ vinū.
Simplex eſt em̄ oſculū: negocioſum eſt cu-
biculi ſecretū. In ipſo ꝗ euāgelio vberrimus
rimus de moralib⁹ locus eſt: vt vnuſquiſꝗ
Matth.23. vas ſuū mūdet: dicēte dn̄o: Phariſee:
mūda ꝑus qḋ intus eſt calicis ⁊ paropſidis:
vt fiat ⁊ id qḋ foris eſt mūdum. Nam niſi ſe
vnuſquiſꝗ intus mūdauerit: etiā ſi foris
ſpecioſus videatur ⁊ iuſt⁹: ſimilis erit alba
tis ſepulchris: vt foris ꝗdem iuſtus eat:
intus vero ſit fetidus. Sic ē doctrina vite
innocentia. Sz nec ipſa doctrina pōt merce
dem habere: vbi gr̄a nō habet innocentiā.
Pſ.49. Peccatori em̄ dixit deus: quare tu narras
iuſticias meas? Sed reuertamur ad pro-
poſitum pſalmum.

Verſus. I b Eati inquit imaculati in via qui
Verſus. II. ambulant in lege dn̄i. Beati q
ſcrutantur teſtimonia eius: in toto
corde exquirunt eum. Primus ver-
ſus moralis: ſecūdus myſticus. Quid di-
cit? Propheta vtiꝗ q fungebatur cantico
quio: ⁊ dicit hoc poſt eū pſalmū quo ſcri-
pta eſt dn̄i noſtri ieſu chriſti paſſio. Ergo
diuina ſacramēta reuelata ſūt: ⁊ indubi-
te reſurrectiōis leticiā: ⁊ paſſionis dete-
uit gr̄am: vidit iuſtoꝝ cōgregationes et
redemptoꝝ: ꝑditoꝝ ſalutē: mortuoꝝ re-
ſurrectionē: ſanctificationē ſacramento
exclamauit dicens: Beati immaculati in
hoc eſt: ecce maledicta terra i adam cepit
bere beatitudinē: ſi tn̄ legem dn̄i nō de
uat. Ecce imaculatus eſt hō: qui erat
pollutus. Quā ꝓcioſum eſt cuſtodire ꝓce

dn̄i: quā ꝓcioſum etiam ꝓcepti vni⁹ ſcire my-
ſterium. Sz qs eſt imaculatus? Nō vtiꝗ q
in quacūꝗ via ambulat: ſed q in chriſto am
bulat. Ipſe em̄ dixit: Ego ſum via. In hac Job.14.
via q ambulat: errare nō nouit: ſi tn̄ ab hac
via nunꝗ recedat. Eſt ⁊ via lex: et ideo dū
immaculatus eſt: in lege dn̄i ambulet: nec
ambulare in hac via deſinat: ne imaculat⁹
eē deſiſtat: Nō declinet i dexterā aut leuā:
nō titubet: nō reſiſtat: nō expectet: ſꝫ ambu-
let: ſuꝑiora obliuiſcens: et ea q ſunt priora Phil.3.
appetens: ad deſtinatū ſequatur brauium:
feſtinet: ꝯtendat vſꝗ in finē. Finis em̄ legis Ro.10.
eſt chriſt⁹. Multi volūt ambulare in via: ſꝫ
nō vſꝗ ad finē. Nō ambulāt iudei vſꝗ ad
finem: q nō vſꝗ ad chriſtū ambulant. Non
ambulat maniche⁹ in via: q legē refutat: ſꝫ
ambulat vera fides: q ⁊ legē ſuſcipit: ⁊ pleni
tudinē legis agnoſcit. Si qs ꝗ in via ambu-
lat: ſcrutetur teſtimonia dn̄i. Qḋ licet myſti-
cum ſit: tn̄ etiā moralia i ſe habet: qm̄ meli⁹
pōt ambulare in via q ſcrutatur dn̄i teſtimo-
nia. Nam vt qs intemꝑantiſſimis capt⁹ ad-
ulterine cupiditatis eſtu: ⁊ vict⁹ libidine: vel
indulgens flagitijs: q repugnare nolit appe
tentie ſue carnis: conuerſus huc atꝗ illuc ſi
neminē forte videat flagicij ſui teſtem in fa-
cinus ruit: Idem tn̄ ſi quis inueniat paratā
occaſionē potiēdi: explorat diligenter oīa: in
diūſū oculos ſuos incurioſus iuſticie: ſolli
citus fame detorquet frequenter: erubeſcens
teſtimoniū erroris q non erubeſcit errorem:
Ac ſi quē forte ſpectatorē cognouerit facino
ris ſui verecūdia ſequeſtrat intemꝑantiā: ⁊
ſi quis cū ācilla vel meretrice vulgari vbi nullū
ſit deꝑhendēdi ꝑiculū temptamēta moliatur
libidinis: pudore tn̄ inceptū deſerit: Quanto
magis ſi qs alleuet mentis oculos: ⁊ cōſideret
plena eſſe angelorū oīa: aerē: terras: mare:
eccl'ias: qb⁹ āgeli ꝑſunt: mittit em̄ dn̄s ange
los ſuos ad defēſionē eoꝝ: q heredes futuri
ſunt ꝓmiſſorū celeſtiū: ꝯcepto pōt renūcia-
re peccato? Vn̄ iſta turba innocētiū: niſi ex
illis peccatorib⁹? eadem natura eſt oim: ſed
diuerſa diſciplina. Circūciſio nihil ē: ⁊ gēti-
litas nihil eſt: ſed obſeruātia mādatoꝝ dei:
nature ipſius auget gr̄am: merita cōmutat
ille q dicit: Tenebre i circuitu: ⁊ parietes me Eccl.23.
operiunt: peccatoꝝ meoꝝ nō erit memor altiſ
ſim⁹. Nō reuerit⁹ eſſes angeloꝝ ꝑſentiam: ſi
ꝑſentes eſſe crederes: nō metueres: nō dicā
facere: ſꝫ loqui: aut etiā cogitare qḋ prauū

eſt: ſi tibi diuina ſcriptura ſuaſiſſet: q2 deus
cogitationū arbiter ſecretoꝝ teſtis ē verax:
Eſa.43. ſicut ipſe ait: Eſtote mihi teſtes: ⁊ ego teſtis
dicit dn̄s de⁹: ⁊ puer me⁹ quē elegi. Hoiem
vereris ꝑſentē: dei patris ⁊ filij nō vereris ꝑ-
ſentiam? Sz nō vis credere ne poſſis caue-
re: nō vis audire cū legitur: q2 de⁹ nouit occul
ta hominū: ne incipias ſcire qḋ timeas ⁊ ti-
mere ne pecces. Audi ꝗ ſcripturā diuinam:
vt cōuertaris a via praua et maligna. Noli
ſicut cecus oculis corꝑalib⁹: aut ſicut ſurd⁹:
q eo ꝙ non pōt videre nec audire ꝑn̄tes: ſo-
lum eſſe ſe credit: ⁊ in plurimoꝝ cetu dū pu
tat nullū eſſe ꝑn̄tem: ꝑpetrare adoritur: qḋ ar
bitratur eſſe ſecretū: non pōt em̄ videntes vi-
dere: q nō videt. Similiter ⁊ tu mentis cecat⁹
oculis: noli eſtimare ꝙ ſine teſte delinquas:
q2 hois ꝑſentiā declinare potuiſti. Plures
ſunt q redarguūt: quos cauere potuiſti.
Ipſum te fugere cui accuſatorē non potes:
quē conuenit ꝓpria cōſcientia. Et ſi negas
alijs: tibi nō negas. Et ſi homini inficiaris:
deo fateris. Et ſi volueris negare: tue te co-
4.Reg.6. gitationes reuincunt. Heliſeo aſſiſtebāt an
geli quos videbat: ⁊ ideo agmina hoſtiū nō
timebat: ſꝫ timebat puer ei⁹ q angelos non
videbat. Aperuit oculos ei⁹ ad vocem pro-
phete gr̄a dei: vidit angeloꝝ exercit⁹: ⁊ cre-
didit eſſe ꝑſentes: qs antea q2 non videbat
putabat abſentes. Et tu lege ꝓphetā vt vi
deas: lege vt apiat oculos tuos: nec te hoſti
lis legio ꝑterreat: ⁊ obſeſſum eē te credas: q
liber es: q munit⁹ es ſpiritalib⁹ turmis: ſi ꝓ-
phetam nō derelinquas. Cū tibi ꝓpheta lo
Hiere.23. quitur: q2 de⁹ dixit: Ego celū et terrā cōpleo:
Cū tibi ꝓpheta dicit: quia plures nobiſcū
ſunt: q2 in circuitu nr̄o angeli ſunt: Attolle
oculos mentis et videbis nō ſolum angelos
Cantic.5.a. ſed etiā deū: q dicat tibi: Aperi mihi ſoror
mea ꝓxima mea. Pulſat ad ianuā: ⁊ qn̄ tu
dormis: ſi tn̄ vel excitatus euigiles: vel vo-
catus ianuā tui pectoris aperias: introibit.
Quod ſi fugias lectionem ꝓpheticā: ſi domi
non legas: in eccl'ia audire nolis: nōne ſicut
ille qui auerſo cōniuet obtutu ne videat qḋ
poſſit videre: claudit oculos ne aſpiciat: cui
poteſtas vidēdi eſt? Aut ſic i furore pleriꝗ
inijcere man⁹ oculis ſuis: ita ⁊ tu ꝑmo auer-
teris cōniuenti magis diſſimulatione: quā re-
fragatione ꝑrupta? Nam cū ad eccl'iam ve-
nis: ⁊ chriſtianū te aſſeris: ſan⁹ videris: ape
ris oculos quib⁹ poſſis videre: ſed dum au-

dire diſſimulas q leguntur: claudis ne videas
tibi: ⁊ ſi alijs videre videris: inijcis etiā qſ-
dam ꝑfidie et intemꝑantie man⁹ oculis aie
tue: ⁊ cecitatē infers cordi tuo: qḋ ē grauí⁹
voluntariā: vt vidēs nō videas: audiēs nō
audias. Putas te ſolū eſſe cū fornicaris: et
nō recordaris: q2 oculi dn̄i vident orbē ter-
rarum? Nō audis dicentē: Ecce venit hora Job.16.
vt diſpergamini vnuſqſꝗ in ſua: ⁊ me ſolū
relinquatis: ſed nō ſū ſolus: q2 pater mecū
eſt? Adeſt ꝗ pater: adeſt ⁊ filius dei: aſſunt
miniſtri: aſſunt cherubim ⁊ ſeraphim: q di-
cunt: ſanct⁹: ſanct⁹: ſanct⁹: plena eſt terra ma- Eſa.6.
ieſtatis tue. Plen⁹ eſt em̄ mūdus ſanctarū
virtutū: q2 plen⁹ eſt nequitiaꝝ. Plenus eſt
orbis terraꝝ remedijs: q2 plen⁹ eſt laqueis.
Putas ꝙ in lupanari chriſtus te nō videat:
quē videt lupanar intrare? Putas ꝙ in ad-
ulterio te nō deꝑhēdat quē videt adulteriū
cogitantē? Num parietes refugit: q ſpectat
errores: ⁊ ſecretū criminis aduerſatur: qui
ſcenam criminis intuetur? An putas tunc
primum te intrare meritorium: cū fornicem
meretricis ingrederis? Intraſti iam: qn̄ co-
gitatiōes tuas meretrix introiuit. Intraſti
iam: qn̄ ad potiendā ꝓſtibuli cupiditatem
greſſu mentis intraſti. Pulſaſti lupanaris fo-
res: qn̄ ad mulieris ꝯcupiſcēde decorem ocu-
los mentis aperuiſti. Et ſi verū audire vis
quō te in lupanari nō vidit chriſt⁹: qn̄ te vi-
dit: q adulterando in corde tuo teipſum lu-
panar eē feciſti? Deniꝗ ipe dicit dn̄s ieſus:
Qui viderit mulierē ad ꝯcupiſcendū eam: Matth.5.
iam adulterauit eam in corde ſuo. Vnde tn̄
tam religioſus in opinione: q tam ꝓbroſus
in crimine? Sed acquieſco tibi: ꝙ ieſus te
nolit videre: nolit reuincere q nolit accuſa-
re. Nolunt videre ⁊ angeli: ſꝫ videt diabol⁹:
qui tecū introiuit: imo q te introduxit. Vi-
dent miniſtri ei⁹: qui te circūdederūt: ne vi-
deres angelos dei. Vidit belial: vidit legio
qui te impulerunt ne qs reuocaret: ne quis
teneret. Noli putare ꝙ colludiū tibi preſtet
ſilētij: q volet tecū ſupplicij hr̄e ꝯſortiū. Stu
det plures ſimiles ſui videre: ⁊ in eo habet
gloriā: ꝙ plures ꝑditos fecerit. Ipſe ē incen
tor: ipſe accuſator: ipſe in iudā introiuit: ipe
eū ad ꝑditionē ipulit: ipſe miſit ad laqueū.
Quāti dicturi ſunt in illo die aduſus eū: tu
nos circūueniſti: tu ipuliſti. Exēplū queris:
accipe dicentē euā: ꝑuaricationis ſue aucto
rem fuiſſe ſerpentē. Sz illū implicauit: non

Gen.3. ſe abſoluit. Cui rñdit dñs: Non ꝑceperam
ne guſtareſ de ligno ſolo: qd eſt i medio pa
radiſi? Rñdebit ꝗ dítas ⁊ plibus. Diabolũ
audiſtis ſuadentẽ noxia: me nõ potuiſtſ au
dire vitalia mãdãtẽ? Et iõ opemur iuſticiaſ.

Verſ. III Non enim qui operanṫ iniquita-
tem: in vijs eius ambulauerunt.

Verſ. IIII. Tu mãdaſti: mãdata tua cuſtodi
Verſ. V. re nimis. Utinã dirigant viȩ meȩ
ad cuſtodiẽdaſ iuſtificatiões tuas.

Verſ. VI. Tunc nõ confundar: cũ pſpiciam
Al' pſpexero in omnibꝰ mandatis tuis. in omnia mandata tua. Non ſolum
mandaſti inquit cuſtodire mãdata tua: ſed
etiã cuſtodire nimis. Qñ hoc mãdauit? In
paradiſo qdez mandauit adȩ vt cuſtodiret
mandata. Sz fortaſſe nõ mãdauerat nimis
cuſtodire: ⁊ ideo lapſus eſt: ideo inflexꝰ vo-
ce mulieris ſuȩ: ideo deceptꝰ erat a ſerpẽte:
putãs ꝙ ſi i parte aliq̃ recederet a mãdato:
nõ penitꝰ erraret: ſꝫ qꝛ ſemel a ſemita mãda-
torum receſſit: totã deſeruit viam. Inuenit
eũ ſerpẽs extra viã: ⁊ expoliauit oibuſqꝫ nu
dum reliquit. Ideo dñs qꝛ lapſus erat q̃ in
paradiſo erat: poſtea te ꝑ legẽ: ꝑ ꝓphetas:
ꝑ euangeliũ: ꝑ apl'os monuit vt nimiũ cu-
ſtodias mandata dñi dei tui. Omne inquit
verbũ qd locutꝰ fueris: reddes ꝓ eo rõnem.
Noli diſſimulare ab aliq̃ mãdato: iota vnũ
aut vnus apex non ꝑterit. Noli recedere de
via: ſi in via ambulãs vix tutꝰ es a latrone:
q̃d facies ſi te extra viã vagantẽ inuenerit?
Diriganṫ greſſus tui: ⁊ ne infirmꝰ ſis ad di-
rigendum: ꝑcare vt dirigat dñs vias tuas.
Hic optat: vtinã diriganṫ viȩ meȩ: alibi di-
Pſ.39. cit: Expectans expectaui dñm: ⁊ exaudiuit
me: ⁊ ſtatuit pedes meos in petra ⁊ direxit
greſſus meos. Roga ꝗ ⁊ tu: vt dñs dirigat
veſtigia mentſ tuȩ: quo poſſis dñi cuſtodi-
re iuſtificationeſ: Nõ ꝯfunderis cũ reſpexe-
ris in oia mãdata eiꝰ. Ante eñ ꝯfuſus es in
adã ⁊ eua. Deniqꝫ nudus factꝰ es: operuiſti
te folijs: qꝛ ꝯfundebarſ: abſcõdiſti te a ꝯſpe
ctu dei quia erubeſcebas ita vt tibi diceret
Gen.3. deꝰ: Adã vbi es? Cũ illi dicit: tibi diċ. Adã
eñ interꝑtatione latina hõ dꝛ. Hoc ẽ: homo
vbi es? Et adã rñdit: Timẽs qꝛ nudus erã:
⁊ tota mẽte ꝯfuſus: añ ꝯſpectum tuũ venire
nõ auſus ſum. Ergo ne ꝯfundamur: cuſtodi
amus mandata dñi: ⁊ cuſtodiamꝰ oia. Nã
ſi q̃s vnũ mandatũ cuſtodiat: ⁊ aliud ꝑuari
ceṫ: nihil ei ꝓdeſt. Cuſtodiuit ſe aliq̃s a ſan
guine: non cuſtodiuit ab adulterio: vtiqꝫ in
vno cõuictus: puniṫ etiã legibꝰ ſecularibꝰ:
nec ꝓdeſt ei alterius criminis abſtinentia:
ſi in altero fuerit deprehenſus.

Verſ. VII Cõfitebor tibi dñe in directione
cordis. Aduertis quas vias dirigas.
Verſ. VIII. In eo cum didicero iudicia iuſticie
tuȩ. Iuſtificatiões tuas cuſtodiã:
non me derelinquas vſqꝫquaqꝫ.
Hoc loco myſtica plenꝰ cognoſcere ſe velle
teſtaṫ: vt ingrediaṫ penetralia myſterioꝝ cȩ
leſtiũ: ⁊ aperianṫ ſibi theſauri ſapiȩ ⁊ ſcien-
tiȩ in chriſto abſconditi. Unñ ⁊ ſalomon ait:
Attrahe nos poſt te: in odore unguẽtoꝝ Cant.1.a.
tuoꝝ curramus. Introduxit me rex in cu-
biculum ſuum. Et fortaſſe illud qd ait ſup̃:
Oſculeṫ me ab oſcul' oris ſui: ſignificat ſpũſ
ſancti ſupueniẽtis gr̃az: ſicut angelꝰ ad ma-
riam dixit: Spũſſanctꝰ ſupueniet i te: ⁊ vir- Luc.1.
tus altiſſimi obũbrabit tibi. Qñ aũt intro-
duxerit eã rex i cubiculũ ſuũ: paſſionis tem
pus: lateris cõpunctio declarat: ſanguinis
effuſio: ſepulturȩ vnguentũ: reſurrectionis
myſteriũ: vt oſculũ quaſi ſponſa accepit: in
cubiculum autẽ chriſti ſit introducta eccl'ia:
nõ iam quaſi tantũmodo deſpõſata: ſꝫ etiã
quaſi nupta: nec ſolũ thalamũ ſit ingreſſa:
ſed etiã legitimȩ claues copulȩ ꝯſecuta ſit:
Ideoqꝫ q̃ſi in thalamo ſita ait: Colligatio Cant.1.d.
guttæ frater meus mihi: inter media ube-
ra requieſcit. Qd ſit cubiculuz querimus:
ipſe nos edoceat: qui ait: Tu aũt cũ orabis Matth.6.
intra i cubiculũ tuũ: ⁊ clauſo oſtio ora patrẽ
tuũ in abſcondito. Cubiculũ eccl'iȩ corpꝰ eſt
chriſti. Introduxit eam rex in oia interiora
myſteria: dedit ei claues vt apiret ſibi the-
ſauros ſciȩ ſacramẽtoꝝ: clauſas antea fores
panderet: cognoſceret q̃ſcẽtſ gr̃az: defũcti
ſomniũ: virtutẽ reſurrectionis. In illo cubi-
culo iuſticias dñi ieſu nupta reꝑerit. Quȩ
ſũt illȩ iuſticiȩ? Utiqꝫ ſacra baptiſmatſ: ſicͭ
legimꝰ: quia cũ veniẽti ad baptiſmũ diceret
iohes: Ego a te debeo baptizari: ⁊ tu venis Matth.3.
ad me: rñdit ieſus: Sine modo. Sic eñ de-
cet nos adimplere oẽm iuſticiã. In illo cubi
culo iuſtificationes didicit: cognouit ꝯſiliũ
dei: ſicut ſcriptũ eſt: Quia ois ꝑplus audiẽs Luc.7.
⁊ publicani iuſtificauerũt deũ: baptizati ba
ptiſmo iohis: phariſei aũt ⁊ legiſperiti cõſi-
lium dei ſpreuerũt i ſe: nõ baptizati ab eo.
Qd illi ſpreuerũt nos elegimꝰ: ⁊ ſeq̃mur cõ
ſilium dei: quo nihil põt eſſe ſublimiuſ: hoc
eñ diuinũ: q̃ ſit remiſſio peccatoꝝ. Cũ didi-

cerit itaqꝫ iuſticias dñi: deũ timẽs nõ ꝯfun-
Phil.1. deṫ. Deniqꝫ ⁊ paulus ait: In nullo ꝯfũdar.
Et qꝛ nullus põt ꝑfectuſ eſſe ſine fauore dei
neqꝫ tutꝰ: ideo rogare debet ne penitꝰ eũ re-
linquat deꝰ. Nã ſupra rogauit dauid ne de-
relinquereṫ dicẽs: Ne derelinquas me dñe
deꝰ meꝰ: h̃ ait: Ne derelinq̃s me vſqꝫquaqꝫ:
hoc eſt: multũ. Supra forte quaſi adhuc im
ꝑfectꝰ ⁊ i magnis ꝑturbationibꝰ poſitꝰ ſe de-
relinq̃ timebat: hic aũt iam fortior nõ timet
derelinqui vt tempteṫ: ſꝫ rogat ne penitus
derelinquaṫ. Plerũqꝫ eñ derelinq̃t deꝰ q̊s
vult ꝓbari: penitꝰ aũt dereliquit quos de-
ſerit. Dereliquit penitꝰ iudam: nõ dereliq̃t
aũt ſanctum iob: in cuiuſ patrimonium ius
tyrannidis aduerſario tribuit: in cuiꝰ corpꝰ
ꝑtãtem diabolo dedit: i aiam aũt nõ dedit.
Nam ſi dediſſet in animã: penitꝰ dereliq̃ſſet
eum. Nunq̃d nõ ideo relictꝰ eſt iob: vt reli-
ctus ꝓbareṫ: ꝓbatꝰ coronareṫ? Dereliquit
Ioh.13. igiṫ iudã: cui ait: Qd facis: fac celeriꝰ. Dere
liq̃t eñ penitꝰ quẽ ſcelerſ ſui ꝑmiſit effectui.
Alios aũt ñ dereliq̃t apl'os: q̊s cũ vidiſſet eẽ
turbatoſ: qꝛ dixerat: Quo ego vado vos nõ
poteſtſ venire: addidit: Nõ turbeṫ cor vr̃m:
Et ifra: Iteꝝ venio ⁊ accipio vos ad meip̃m
vt vbi ſum ego ⁊ vos ſitis. Deniqꝫ turbatꝰ
petrus q̃ derelinqui timebat: ait: Dñe: q̊ va
dis? Uidit dñs turbari eũ: et rñdit ei: Quo
ego vado: nõ potes me modo ſeq̃: ſequeris
aũt poſtea. Sic ⁊ i mari cũ titubaret clama-
uit ad chriſtũ: ⁊ porrexit ei dexteram chriſtꝰ
ne penitꝰ derelictꝰ periret. Nemo aũt debet
inflari qd nunqꝫ derelinquaṫ: vl' dolere qd
aliqñ derelinquaṫ. Siquidez ipſe filiꝰ ſe diċ
Pſ.21. derelictuz: ſicut habes: Deꝰ deꝰ meꝰ reſpice
in me: q̃re me dereliq̃ſti? Et ille qdez nunqꝫ
derelictꝰ a pr̃e eſt: cũ q̊ pater ſemꝑ eſt. Scri-
Ioh.16. ptum eſt eñ: Ecce iam venit hora vt diſper
gamini vnuſq̃ſqꝫ in ſua: ⁊ me ſolũ relinqua-
tis: ſꝫ nõ ſuz ſolus quõ pať mecũ eſt. Sz ſꝫm
corpus in q̊ eſt traditꝰ paſſioni: vox iſta pro-
ceſſit: qm̃ derelinq̃ nob̃ videmur qñ ſumus
in ꝑiculis ꝯſtituti. Unñ ⁊ paulꝰ ait d pr̃e deo:
Ro.8. Qui filio ꝓprio nõ pepcit: ſꝫ ꝓ nobis oibus
tradidit eũ. Dereliq̃ſſe videṫ: qꝛ nõ pepcit q̃
tradidit morti: ſꝫ nõ penitꝰ dereliquit cui di
Pſ.15. ciṫ: Quia nõ derelinques aiaz meã in infer
no: nec dabis ſctm̃ tuũ videre corruptionẽ.

Explicit ſermo primus.

Incipit ſermo ſecundus.

i N quo corrigit
iuuenior viã ſuã. ſ Upe
rioꝝ octo verſuum nõ ab-
ſurda nobis cecidit diſpu-
tatio: ideoqꝫ ⁊ ſequẽtia ꝑſe-
qui ſtudiũ fuit. Et ꝑmũ lr̃ȩ Beth. ב
ſecũdȩ: hoc eſt Beth interꝑtatio ꝯſiderãda
eſt: quȩ i latinũ ꝯuerſa: ꝯfuſio declaraṫ. Sz
q̃ viam ſuã corrigit: nõ ꝯfundeṫ. Uerũ qꝛ is
qui corrigit: añ i errore fuit: quõ eñ corrigiṫ
niſi qd añ deflexit a vero: vtiqꝫ in lapſu po-
ſitus: et adoleſcentiȩ luxu: ac laſciuȩ ȩtatis
captꝰ illecebris: vbi ad iuuentutſ ꝓuectꝰ cõ
finia ſobria mente reſipiſcet: tanqꝫ cõfuſus
animo: quõ erubeſcẽda deponat: ⁊ plena ꝓ
bitatis aſſumat: diu ſecũ voluit: et diuerſis
fluctuãs cogitationibꝰ librat atqꝫ examinat
ſuꝑiora obliuiſcẽs: ⁊ ea q̃ ſũt priora appetẽs:
quẽadmodũ viaz ſuã corrigat offenſionẽqꝫ
adoleſcẽtioris ȩtatis: ſeria iuuẽtutis fronte
ꝑtexat. Unñ ne diu dubitet hmõi: ⁊ i incerto
hȩreat: dat ꝓpheta cõſiliũ: quaſi cũ eo ipſe
deliberãſ. Tũc eñ ſalubriora ꝯſilia credimꝰ
ſi ꝓpenſiore meditatõe examinata videãṫ.
Sz ipſa deliberationis ſuſceptio: docta de-
finitione diſtinguiṫ: vt diuerſarum cogita-
tionum anfractꝰ conuerſus auferat dicens:

Verſus I i N quo corrigit iuuenior viam
Al'. iunior. ſuam? Hic enim deliberantis eſt fi
nis: quo viam ſuam corrigat. Et reſpondit.

In cuſtodiendo verba tua. Et Al'. ſermones tuos.
bene ad deum cõuerſus rñdit deliberanti:
q̃ſi prece atqꝫ orõne delata: cõſiliũ h̊ dñi in-
ſpiratione reꝑiret: vt nõ ꝑſumptiõis hu-
manȩ: ſꝫ dignationis diuinȩ remediũ crede
reṫ. Mens eñ nr̃a verboꝝ cȩleſtiũ cõſperſa
ſeminibꝰ: q̃ añ degenerabat in ſtirpibꝰ: me-
liorſ cultꝰ ȩdere fructuſqꝫ afferre icipit. Diri
gamꝰ igiṫ ſemitas nr̃as: nec tortuoſi ſerpẽtſ
ſequamur anfractꝰ. Uiȩ eñ dñi rectȩ: ꝑuer-
ſȩ aũt viȩ errantiũ: de q̃bꝰ diciṫ: O q̃ dereli-
querũt ſemitas rectaſ. In ordinẽ ſeges lȩta
porrigiṫ: atqꝫ i uerſuz quẽdã vineta ponũṫ:
ceruoꝝ curſus directior: vulpeculȩ flexuoſꝰ:
Ideo de herode dꝛ: Ite dicite vulpi illi: qꝛ Luc.13.
deflexerat a via recta: nec iter ſuũ i iuuẽtute
correxerat: dignꝰ hieremiȩ threno: q̃ defleṅṫ
pctõres: q̃ iugũ verbi in iuuẽtute ſuſcipe re-
cuſarũt. Ideo captiui ducti ſũt: ideo deplo-
ranṫ tãqꝫ mortui: qꝛ vitȩ neſcierũt ſemitas:
⁊ digna opa cadaueꝝ buſto ñ declinauerũt.

Flens ꝙ mortẽ ꝑpetuã iudeoꝝ dicit hieremi-
Threñ.3. as: Bonũ ẽ viro cũ tollit iugũ in iuuẽtute:
ſedebit ſingularit ⁊ ſilebit: q2 tulit in ſe. Nõ
ſolũ tollere iugũ ꝟbi: ſ in iuuẽtute debem9
tollere. Si eñ ſero tollam9: incipim9 pniam
ſuperioꝝ magl hfe: ꝙ tenere grãm. Preue-
niam9 ꝙ iuuẽtutl annos correctione cõgrua
vt magis dicam9 ſinguli: De9 q paſcit me a
iuuẽtute mea: quã recordationẽ habẽtes la
Pſ.24. pſuũ defleam9 dicẽtes: Delicta iuuentutis
meę: ⁊ ignorãtię meę ne meminerl. Hoc de-
bilitatl eſt remediũ: illud robur ſalutis. Sa
lutis medicina vulneri quęrit: gr̃a ſanitati:
ideoq3 ait: Bonũ eſt viro cũ tollit iugũ i iu-
uentute. Ei aũt q poſt decurſę iuuẽtutl an-
nos iugũ tulerit: nõ eſt ſtatim ꝑfectũ bonũ.
Stimulãt eñ eũ pctã ſua: exagitat cõſciam
ꝯſuetudo peccandi: ⁊ vſus erroris inſtabilẽ
facit. Luctãdũ ẽ diu hmõi viro: vt abolere
faciat inueterata atq3 diuturna. Huic in pe
riculo res eſt: illi i bono. Deniq3 ſedebit ille
ſingulariter: q̃ſi is q facile nõ inueniat ęqua
lem: ſingularib9 donat9 ꝑmijs: ⁊ ſilebit qui-
etus ⁊ feriat9 ab omni interpellatiõe mũda-
nę ſollicitudinis ⁊ voluptatl: ⁊ diuinis va-
cabit oraculis: q̃ ſolent ſingularit ſedentib9
Pſ.4. reuelari: ſicut ſancto dauid: qui ait: Qm̃ tu
ſingularit in ſpe ꝯſtituiſti me. Et h qdẽ non
in ſecreto ſolus ſedebat: ſ cũ ꝑeſſet ꝑplis: ſin
gulari tñ gr̃a ꝑminebat. Helias ſolus ſede-
bat cũ ab angelo vel etiã coruis cibũ defe-
rentib9 paſceret. Solus nõ ſolũ ſecret9 a tur
bis: verũetiã ſegregat9 a meritl plurimorũ.
Deniq3 reuelationes illi diuinę gr̃ę refulge-
bant: cui9 muneris fructũ ꝓ mercede adipi-
ſcebat: q2 a iuuẽtute ſua iugũ verbi ſuſcipi-
endũ putauit: nec trahẽda lõgo diuti9 fune
peccata. Põt iuuenior iſte q fecit bonũ: tol-
lendo in iuuẽtute iugũ verbi nõdũ ꝑfect9: q
adhuc iunior ſegregãs ſe a colloquijs ęqua
lium: q̃ plęrũq3 corrũpunt bonos mores: et
ꝯtagia volẽs fugere peccantiũ: ita intelligi
ſingularit ſedere ⁊ ſilere: ne rudis ętatl faci-
litate labat: ſ intẽdere ſenioꝝ ꝑceptl: ꝓphe
taꝝ oraculis: apl'oꝝ magiſterijs: laudãdus
eo: q2 ꝑus vult loquẽda cognoſcere: ꝙ ꝓfer
re q̃ ſentiat: anteq3 loq diſcat: timẽs ne mul
tiloquio peccatũ cõtrahat. Vñ puto ⁊ py-
thagorã illũ phm imitatorẽ iuuenis hui9 ꝓ-
phetici inſtituiſſe ſectã: vt diſcipuli ſui qn-
quẽnio nõ loquẽtes tãto ſilẽtio loqui diſce-
rent: cũ ꝑſertim ⁊ dauid ſupioris ętatl ꝙ py
Pſ.38. thagorã fuiſſe nõ dubiũ ſit: qui ait: Dixi cu-
ſtodiã vias meas: vt nõ delinquã in lingua
mea: Poſui ori meo cuſtodiam. Et q2 forte
aliqñ aliqd locut9 eſſet incauti9: ideo poſtea
a deo poni ori ſuo cuſtodiã poſtulauit. Eſai
am ꝙ pythagoricl anteriorẽ fuiſſe qs neſci-
at: q cũ audiſſet: Clama: nõ ꝑus clamauerit
ꝙ audiret qd clamare deberet. Rñdit eñ:
Quid clamabo? Vñ dictũ eſt ei: Ois enim Eſa.40.
caro fęnũ: verbũ aũt dñi manet in ęternuz.
Et ꝓphetica voce clamauit. Vterq3 igitur
iuuenis ꝑdicãdus: ille tñ ſerius: hic caut9:
ille ſeipſo cõtent9 ⁊ nunꝙ ſibi ſol9: iſte pul-
chram ętati lubricę diſciplinam aſciſcens ſi-
lentij: nec adhuc ſibi abundãs: ſ alijs ſe ti-
mens credere: quęrẽs tñ a iuuẽtute congre-
gare q̃ in ſenectute ⁊ ſibi ⁊ ꝓximis ſuis pro-
ſint: ne dicat ei: Quę i iuuẽtute nõ collegi- Eccl.25.
ſti: quõ inuenies in ſenectute? Ergo is ſi in
conſilio ſenioꝝ ſederit: manũ adhibebit ori
ſuo: vt audiẽs ſnias colligat qd ſibi ad ma-
turiorẽ ſeruet ętatẽ. Queadmoduz maria:
cũ verba chriſti audiret: cõferebat ea oia in
corde ſuo. Queadmodũ iohes cũ caput ſuũ
ſupra pect9 ieſu dñi reclinaret: hauriebat ꝓ-
funda ſecreta ſapię. En tibi iuuenẽ q viam
ſuã in iuuentute correxit. Piſcator erat cuz
fratre ſuo: vidit dñm ieſum cũ plicaret retia
ſua: ⁊ audiuit dicentẽ: Venite: faciam vos Matth.4.
piſcatores hoim: ⁊ relictis retib9 ſuis et pr̃e
ſecut9 eſt eũ. Viam ſęculi cęperat currere: ſ
auditis chriſti imperijs: deſeruit viã mũdi:
ſecut9 eſt chriſtũ: ꝓbauit: q2 in eo corrigit iu
uenior viã ſuã: ſi chriſti ꝟba cuſtodiat dicẽs
ad eum: Diligamus ubera tua ſup uinum. Cant.1.a.
Sic tñ bibens: vt nõ abſorberet vino: ſ gr̃a
ei9 lęticiã cordis hauriret: nõ corꝑis ebrieta-
te titubaret. Deniq3 bibẽs h vinũ: aperuit
oculos ſuos: ⁊ vidit viã rectã: reliqt tortuo-
ſas vias dicẽs: Ęquitas dilexit te. Hoc eſt:
nõ flexuoſa itinera te ſequũt: ſ ſolus ad te
põt iuſticię trames ꝑuenire. Qui eñ diligit
iuſticiã: nõ ſe aũtit a chriſto. Quõ eñ arbi-
trũ iuſticię remuneratorẽq3 meritoꝝ inocẽs
metuat cõſcientia? In hoc ergo iuuene ſpe-
ctato: hoc eſt in iohanne ꝑuide magna my-
ſteria: quę in canticl canticorum ſanctus ſa-
lomon repletus dñi ſpũ reſultauit. Conſti-
tue dñm ieſum recũbentẽ in conuiuio: recli-
nantẽ ſe iohem ſup pect9 ei9: mirãtes alios
qd ſeru9 ſupra dñm reclinaret: qd caro illa
peccatrix ſupra templũ verbi recũberet: qd
aia illa carnis vinculis innexa: aulã diuinę
plenitudinis ſcrutaret. Hęc ꝙ mirãtib9 alijs:

Cant.1.b. rñdit aia iohãnis: Fuſca ſum & decora filia
hieruſalem. Fuſca ꝑ culpã: decora ꝑ gr̃am.
Dicit ⁊ caro: Fuſca ſum ⁊ decora. Fuſca pul
uere ſęculari: quẽ certando collegit: decora
oculo ſpiritali: q mũdi hui9 puluerẽ ſqualo-
remq3 deterſit. Fuſca ꝑ vitiuz: ſ decora iam
ꝑ lauacꝝ: q abluit omne delictũ. Fuſca ſum
q2 peccaui: decora q2 iam me diligit chriſt9:
quã relegauerat i eua recepit ex ꝟgine: ſuſce
pit ex maria. Dicit etiã ſynagoga: cui9 my-
ſteria h loco plęriſq3 vident exꝑmi: q̃ cum ſe
reijci iã videret ꝓpt toti9 plębis ipietatẽ: ſo
labat ſe tñ: q2 ipm xp̃m d ꝑplo ſuo nõ tñ ſ ⁊
petꝝ: iohez: iacobũ: chriſto adherẽtes vide
bat: q2 habebat eloqa ſibi credita: ⁊ ideo di
cebat: Fuſca ſum ⁊ decora filia hieruſalem.
Fuſca ꝑ incredulitatẽ: decora ꝑ legez: fuſca
ꝑ lapſum: decora: q2 dilexit me ſol: ⁊ ꝑor fa-
Cant.1.b. cta ſuz ꝯgregatio dei. Nolite refugere me
quia fuſca ſum: ideo fuſca ſum: quia ſol me
reliquit: iuſticię: q añ illumiare cõſueuerat:
amiſi colorẽ vult9 mei: obtũſa facta ẽ acies
oculoꝝ meoꝝ qb9 añ ſolẽ videbã: i tenebrl
ambulo: q̃ diẽ chriſti neſcio. Nolite tñ deſpi
cere me: qm̃ qui reliqt põt rurſuz aſpicere:
miſereri iteꝝ. Solet ꝯgregare diſꝑſoſ: deſer
tos reqrere: colligere deſtitutos. Oẽs trib9
iſrl cõuenite: aſpicite me decorã añ dilectã:
Nolite aſpicere me: qm̃ offuſcata ſũ: hoc ẽ:
nõ h ſolũ aſpiciatl: q2 obfuſcata ſuz. Nõ eſt
intuit9 me ſol: ⁊ iõ offuſcata ſum. Sz lucet
ſol ſup iuſtos ⁊ iniuſtos. Sup iuſtos ꝓ gr̃a:
ſup iiuſtos ꝓ miſericordia: illis mercedẽ me
ritoꝝ tribuẽs: iſtl pctã dimittẽs. Et gẽtib9
ñ lucebat añ: nũc lucet. Nũc illis orit: q orie
bat mihi: q illis remiſit: remittet ⁊ mihi. No
lite arbitrari: qm̃ offuſcata ſum qd penitus
reliquerit me ſol: et iã nõ intueat: nõ reqrat
⁊ gr̃az. Diſſimulauit a me: q2 nõ ſuaui man
data ei9: recõciliabit cũ viderit meoꝝ pęni-
tentiã delictoꝝ. Nõ vidit me ſol: q2 nõ rece-
pi aduenientẽ: nõ apui feneſtras vt lumen
vitę intraret. Cũ aperuero: illuminabit ocu
los meos: q venit vt totũ mũdũ illumiaret
Cant.1.b. ⁊ videãt etiã nõ vidẽtes. Filii matris meæ
pugnauerũt aduerſus me. Poſuerunt me
cuſtodẽ i uineis: Vineã meã nõ cuſtodiui.
Putãt alij h d illis dici: q ſynagogã ad legl
ꝑcepta ꝯſtringũt vt legẽ cuſtodiat: vineam
ſuã tueat quã cuſtodire ñ potuit. Deniq3 cu
ſtodiebat vt faceret vuas: fecit aũt ſpinas.
Quę ſit igit vinea: veit dauid teſtificare no-
Pſ.79. bis dicẽs: Vineã ex ęgypto trãſtuliſti: eie-
ciſti gẽtes ⁊ plantaſti eã. Põt ⁊ apl'i eſſe filij
matrl ei9: q vere ipugnauerũt ſynagogã di-
centes: Ecce ꝯuũtimur ad gẽtes: ⁊ nationib9 Act.13.
ꝟbũ dei ſeminare cęperũt. Põt ⁊ ꝓphetę in-
telligi: q monẽdo denũciandoq3 vt vineaz
ſuã cuſtodiret ſynagoga: nihil ꝓfecerũt. Fe
cit eñ ſpinas iprobitatl: q̃ ꝟtutl vberes fru
ctus deferre debuerat. Et iõ ꝯfitet: q2 ꝑplm
ſuũ cuſtodire nõ potuit. Meritoq3 ſero q̃rit
tenere: quẽ cũ teneret amiſit: multo diſſimi
lior ei9 q̃ dicit. Inueni quẽ dilexit aĩa mea: Cant.3.b.
tenui eum & non relinquã eũ. Deniq3 illa
inuitat i hortũ ſuũ ſpõſuz: hęc vbi paſcat re
quirẽs: dicit ad ipm. Annũcia mihi quem Cant.1.b.
dilexit aĩa mea. Cur quẽ dilexit aĩa mea di-
cis: ⁊ nõ quẽ diligit? Cur dimiſiſti quẽ tene-
bas? Dilexiſti patrũ fide: amiſiſti increduli-
tate: tenebas charitatl vincul: amiſiſti lõgo
fune ꝑfidię. Ideo neſcis vbi paſcat: vbi ma
neat: naz ſi ſcires nõ quęreres. Dicis enim:
Vbi paſcis: ubi manes i meridie? Meridiẽ Ibidem.
noſti eſſe eccl'iam q̃ tenet chriſtuz: ⁊ tu eũ in
noctib9 q̃ris? Dic inqt mihi chriſte: rñde vel
ꝓpt id q2 añ carus fuiſti atq3 dilect9 mihi:
et ſi ego tãtę ꝑrogatiuã charitatis amiſi: tu
tñ q̃ſi pi9 rñde mihi: vbi paſcis: vbi manes?
Reliquiſti me: abijſti ad gẽtes: receſſiſti lon
ge a me: ⁊ illis ꝓpior fact9 es a qbus longe
eras. Sz fact9 es ꝓpe: q2 crediderũt ſangui-
ni tuo. A me receſſiſti: q2 ego crucẽ tuã ñ ſu-
ſcepi vt mũdi redẽptionẽ: ſ vt noxij dãna-
tionẽ. Qui aũt receperũt ſic ſalutl auctorez
i meridie ſũt: Illis luces: illis refulges: illis
calet gr̃a tua: ſic meridies. Mihi matutinus
eras cũ adhuc crederẽ: ſ nõ credebã plene:
quia non ſum inuenta in meridie: ſicut io-
ſeph qui cũ fratribus ſuis cęnabat meridie.
Illis meridies fact9 es: q paſcunt i diuitijs
tuis: ⁊ in te ſperãt. Iõ vt dixit dauid: dedu Pſ.36.
ces eoꝝ iuſticiã tanꝙ lumen: ⁊ iudiciũ eorũ
tãꝙ meridiẽ. Quęres ꝙ tãꝙ aliena: q̃ ꝓpria
eras: tanꝙ paup q̃ diues fuiſti. Vis ſequi
q̃ ꝑcedebas: atq3 vtinã vl ſeqrl: qs ꝑcedere
debuiſti. Mercennaria eſſe deſideras: q̃ añ
mercẽnarios colligebas. Mercẽnarię vtiq3
vox iſta dicẽtis eſt: Ne forte fiam circum- Cant.1.b.
amicta ſup greges ſodaliũ tuorum. Quę
ꝓſelitos ex gentibus ante ſuſcipiebas: nũc
ipſa in nationibus vis proſelitis ſuſcipi: et
tanꝙ aduena cõgregari. Reſpondit ieſus:
Niſi noſcas te decoram inter mulieres. Cant.1.c.
Quid eſt ſe noſcere: niſi vt ſciat vnuſquiſq3

hoiem ad imaginē ꝛ ſiſitudinē dei factū: rō-
nis capacē: q̄ terrā ſuā excolere tanq̄ bon⁹
agricola debeat aratro q̄dam et falce ſapiē:
vt vel dura findant: vel luxuriantia recidat
q̄ inferiorē ſui portionē animi impio debe-
at gubernare. Vn̄ etiā i lege ſcriptū eſt: At-
tende tibi: ne fiat verbū abſconditū i corde
tuo. Tibi inquit attende: nō vtiq̄ dicit pe-
cunię tuę: nō poſſeſſionib⁹ tuis: nō viribus
corpis: ſ; aio tuo ac mēti tuę vn̄ oia conſilia:
facta cogitationeſq̄ manāt. Tibi ḡ attende
ibi: vbi potiorez eſſe te noſti: Noſce teipſū.
Q̄d apollini pythio aſſignāt gentiles viri:
q̄ſi ipſe auctor fuerit hui⁹ ſnię: cū de noſtro
vſurpatū ad ſua trāſferāt: et longe anterior
moyſes fuerit: q̄ ſcpſit libꝝ Deuteronomij:
quā pħi q̄ iſta finxerit. Vn̄ ꝛ ſalomō oraculū
diuinū ſecut⁹: ſcripſit in canticis canticorū.
Cant. i. c. Niſi ſcias te decorā inter mulieres: h̄ ē: niſi
cognoſcas te mortalē: ratiōalem: ꝛ cito tua
peccata fatearis: cito dicas iniq̄tates tuas vt
iuſtificeris: niſi ꝯuertaris ꝛ prior accuſes de-
licta tua: venit dies mortis: et iā nullū con-
uerſionis remediū eſt: ꝑueneris dū nō cogi
tas. Accende facem tuam p̄uſq̄ ſponſi tibi
claudat ianua: q̄ expectare diu nō ſolet ne-
gligētes. Niſi ſcias te inq̄t decorā int̄ mulie
res: ꝛ dicas: Fuſca ſum ſ; decora. Fuſca ſum
q̄ peccaui: ſ; decora: q̄ diligor: q̄ gen⁹ ſum
abrahę: electum gen⁹: dilectuȝ deo: nihil tibi
Matth. 3. ꝓderit patrū gr̄a: potens eſt eī de⁹ de lapi
dibus iſtis ſuſcitare filios abrahę. Et alibi in
Luc. 13. euāgelio legiſti: Quia abrahę filiam ligauit
diabolus nequitię ſuę vinculis: quā ſoluit
dn̄s die ſabbati. Niſi ḡ ſcias te: nihil tibi ꝓ-
derit. Et ſi dicas: Abrahe ſuȝ filia: que nō cre
dis: que errorē nō corrigis: abrahaam quidem
ſaluat: ſed te nobilitas generis nō iuuabit:
niſi fides ꝓuauerit. Nō te decipiat data pa-
trib⁹ repromiſſio: Nō ſuſcipio pſonā hoīs:
nō ſuſcipio ꝓrogatiuā generis: niſi videro cō
gruentē generi moꝝ nobilitatem vt fiat iu-
ſti generis electio. Q̄ ſi ſcias te ꝛ cognoſcas
Cant. i. c. q̄ peccato obnoxia es: Exeundum in cal-
caneis gregum eſt tibi. Exi ergo nuda pe
de: & paſce hedos tuos in tabernaculis
paſtorū. Que ſine peccato ē: agnos paſcit:
oues paſcit. Que aūt pctō obnoxia ē: paſcit
hedos q̄ a ſiniſtris ſunt. Nō eī pōt eſſe in
dextera paſtoris boni: ſequat magis dicentē
petro: vade retro me ſathā. Sequēdo petr⁹
Marci. 8. in dextera meruit collocari. Ideoq̄ ei dicit:

Paſce agniculos meos. Sȝ quo exeat audi. Iob. 21.
Ad tabernacula inquit paſtorū: hoc eſt: ad
gentes: ad diſperſionē: ideoq̄ dixit: Percu Zacharie. 13.
tiam paſtorē: et diſpergent oues gregis: vt
repleat tot⁹ orbis terraꝝ grege chriſti: ſigni
ficās tūc fore ſaluā ſynagogā: cū ſe huic diſ-
perſiōi ꝛ ipſa ſociauerit: q̄ repleuit oēm mū
dum. Tabernacula eī paſtorū: regna ſunt
terrę: ideoq̄ ꝓpħeta dauid nationes annū
cians crediturus ait: Regna terrę cātate deo.
Ergo ſciat ſe iuuenior vt corrigat viaȝ ſuā.
Sed dicis: quis pōt cognoſcere viā ſuā iu-
nior vt corrigat: cū ꝓpħeta dicat: Tria ſunt Prouer. 30.
impoſſibilia mihi intelligere: ꝛ quartuȝ q̄d
nō agnoſco: veſtigia aquilę volantis: viā ſer
pentis in petra: ꝛ ſemitas nauis nauigantis:
ꝛ vias viri in iuuentute: Si ſalomon fatet
q̄d nō cognoſcat vias viri in iuuētute: quō
pōt iuuenior cognoſcere: Cui r̄ndebit: Q̄
ille vię viri in iuuentute non cognoſcant: q̄
ſunt ſecus vias ſerpentis in petra: ꝛ ſecus ſe-
mitas nauis fluctuātis: ꝛ veſtigia volantis
aq̄lę q̄ vngues aſperos hȝ: et ſupra nubes
volat: in aere errat: in mari piſcē interficit: ꝛ
tn̄ impoſſibile non eſt h̄ quartū ſic illa tria.
Cognoſcit eī dn̄s q̄ ſūt ipſi⁹: ꝛ vult vt ſciat
ſe vnuſquiſq̄: ſciat ſe ꝑplus dei. Sȝ eſto: nō Luc. 13.
cognoſcant errantiū vię: ſicut dicit dn̄s: Nō
noui vos: diſcedite a me operarij iniquitatis.
Hic aūt iuuenior qui pōt corrigere viā ſuaȝ
fortaſſe iunior ſit ętate: nō morib⁹: ꝛ habeat
in pmo flore iuuētutis ſuę ſenilē intellectū:
de quo ait: Canicies aūt eſt intellect⁹ homi
nib⁹: q̄b⁹ maturitas cōſilij grauitaſq̄ ſupe-
tit. Vn̄ ꝛ hieremię dicit: Noli dicere q̄ iu- Hiere. 1.
uenis ſum. Et vtiq̄ erat ętate iuuenis: ſ; ꝓ-
hibet eū iuuenē ſe dicere: q̄ eſſet maturioris
prudētię. Daniel cū puer eēt accepit ſpm̄ q̄
dign⁹ ſenectutis ꝑmit⁹ haberet vt redargue-
ret ſenes: ipſe nō ſenior longęuitate: ſ; gr̄a.
Erat eī in illo ętas ſenectutis vita imacu-
lata: Cui bn̄ cōpetit dauiticū illō dicē: Sup
ſeniores intellexi: ideoq̄ tanq̄ de veterani
ꝯſilij ꝛ ſenilis cōſciē viro: diuinū ꝓnūciauit
oraculū. Quis prudētior ē daniel: Nūc illō
adūtam⁹ ſi poſſibile eſt vt corrigat iuuenior
viam ſuaȝ: an nō. Si nō eſt: ḡ mentit ꝓpħe
ta: ſ; q̄ nō mentit poſſibile eſt. Ita tn̄ poſſi-
bile: vt q̄d impoſſibile videat: fiat poſſibile
ſi cuſtodiat iuuenior verba dei: ſi aūt nō cu
ſtodiat impoſſibile. Unde illud euāgelicū:
Facilius eſt camelū p foramen acus trāſire: Matth. 19.

q̄ diuitem intrare in regnum celoꝝ. Quod
q̄ in libro euāgelij impoſſibile eſſe dixit: ſic
intelligim⁹ impoſſibile eſſe: q̄ diuites non
cuſtodiūt mādata dei: ſi aūt cuſtodiant: fit
poſſibile q̄d impoſſibile videbat. Hic eſt ca
melus q̄ intrat p anguſtaȝ viam que illū aū
cape nō poterat ꝯcupiſcentē: capit cuſtodi-
entem mādata diuina: cuſtodientē aūt v̄ba
diuina: q̄ cuſtodit ea. Moyſen q̄ſi ſenioreȝ
elegit: ꝛ nūc q̄b⁹ hoc ſpū dei cōmittit officij
vt eligant ſeniores viros: eligūt ſine dubio
int̄ ſeniores iuuenē corrigente viā ſuā in cu-
ſtodiendo v̄ba dei. Et ſi ſenioris ętatis virū
elegerint: nō quaſi longeuū vtiq̄ elegerūt:
ſ; quaſi cuſtodientē verba dei: q̄d ſi reperit
in iuniore: vtiq̄ ꝛ ipſe eſt eligēdus. Liquet
igit ex his q̄ nō ſenectutis lōgeuitas eligat:
ſed cuſtodia verboꝝ dei. Deniq̄ ipſe moy-
ſes ieſum naue ꝛ chaleb: iuuenes p̄ ceteris
approbabat: quoꝝ conſiliū in terrę electione
magiſq̄ multoꝝ ſenioꝝ ꝛ ipſe ſecutus eſt: ꝛ
deus ꝓtulit. Vn̄ ꝛ illud de iacob q̄d ſup di-
ximus: Deus qui paſcit me a iuuētute mea:
manifeſtat nobis de eo dictū: q̄ tulerit iugū
verbi in iuuētute ſua: ꝛ recedēs ab eſau ꝛ ſi-
milib⁹ eius: ſedet ſingularis in ſyon temp⁹
expectās quo poſſit cū diſciplina ꝓferre ſer-
monē: ꝛ ꝓpterea ſpiritali ē donat⁹ alimēto:
adhuc qui integer: ſ; veteranus ꝯſilio. Nec q̄
eī dignuȝ eſt: vt credam⁹ q̄ tant⁹ pħiarcha
de corpali cibo dixerit: De⁹ q̄ paſcit me a iu-
uentute mea: q̄ nec corpalē panē deſidera-
Gen̄. 28. bat: cū diceret. Si dn̄s de⁹ mecū ē: det panē
mihi manducare: ꝛ veſtē indui: oīm q̄ das
mihi decimā decimabo tibi. Nam ſi patres
nr̄i ſpiritalē eſcā māducauerūt: ꝛ ſpiritalem
potū biberūt: q̄tomagis ſanctus iacob cibo
paſtus ē ſpiritali. Ille q̄ intellect⁹ hoc loco
ſuppetit: nec alien⁹ a vero eſt: q̄ iuuenior ex
cōgregatione gentiū ꝑplus: q̄ anteq̄ in chri-
ſto crederet: tortuoſo errabat anfractu: i eo
corrigit viaȝ ſuā: q̄ dei v̄ba cuſtodiuit: que
noluit cuſtodire ꝑplus iudeoꝝ: et iō ille viā
ſalutis inuenire nō potuit. Conſiderem⁹
et ſequentem verſum.

Verſus. II. **In toto corde meo exq̄ſiui te: ne
repellas me a mandatis tuis.** Si
deus repellit vnūquēq̄ quē repellendū pu-
tat: videam⁹ ne excuſationeȝ ei tribuat qui
cū ſeq̄ deū velit: repulſus ſit. Et pmū quē-
admodū bon⁹ de⁹ repellit ſequentē: niſi ipē
Matth. 8. mereat repelli: ſicut ipē dn̄s ait: Vulpes fo

ueas hn̄t: ꝛ ideo q̄ſi vulpē repellit. Et alibi:
Quia omni habēti dabit: ab eo aūt q̄ non Matth. 25.
habet: ꝛ q̄d videt hr̄e: auferet ab eo. Cui ad
didit: niſi ei q̄ toto corde exq̄rit eū: vt q̄d de-
eſt naturę id dei opatione acq̄rat ꝛ gr̄a: Si- 3. Reg. 3.
cut ſalomon: q̄ ex toto corde exq̄rēs deū: ſa
pientiā poſtulauit: ꝛ q̄ nō opes ſibi regias:
ſ; diuinę mun⁹ gr̄e depopoſcit: accipere me-
ruit ſapię diſciplinā: repletus eſt dei ſpū: vt
cognoſceret mandata oīa. Qui aūt non ha
bet vt in corde ſuo exq̄rat deū: ꝛ facit q̄dem
opus dei ſed negligent facit: maledicto ſub
iectus eſt: ſicut legim⁹: q̄ maledict⁹ ois qui Hiere. 48.
opus dei facit negligēt. Merito ḡ repellit:
q̄ maledicto dign⁹ eſt: q̄ polluit magis ꝛ im
pedit opus q̄d negligēter putauerit exequē
dum. Conſiderem⁹ ḡ vtrū bonitas ſit repel
li ab ope negligentē: an v̄o retineri. Et ima
ginē rei hui⁹ ex alijs ſumam⁹ artib⁹. Curat
medicus egrotū: ſ; negligēter: ꝛ deſidia me-
dici vir⁹ alta vulneris ſerpit: Q̄to igit meli⁹
remoueri hmōi medicū q̄ temp⁹ terit: cū ꝓ
fectum nullū ſentiat vulnerat⁹: vt curandi
officiū ad eū medicum transferat q̄ maturi⁹
poſſit egroto ſua diligentia ſubuenire: Nō
ne clementior eſt qui repellit nihil ꝓficientē
q̄ qui retinet ad diſcrimen egroti: Cōſtitue
aliquē ꝓpoſitū edificantib⁹ vel etiā texenti-
b⁹: q̄ debeat ſūmam opis explicare: vtrū is
tibi ꝓbabilior videt ſi i id diliget inſiſtat: ac
ſi quē forte incurioſuȝ adūterit de his q̄ ope
rant in domo aliqua ꝯſtruenda repellat eū:
meli⁹ credens nō edificare: q̄ hiantib⁹ rimis
ędificata diſſolui: atq̄ aliquē i ei⁹ ſubſtituat
locū q̄ cū diligētia ędificet: Similiter etiam
textrini ꝓpoſitum repulſorē negligentiū: vt
ſubſtituat diligētes: ne longa textrinū cor-
rumpat incuria: nō magis ꝓbabis q̄ illum
qui deſides in ſua negligētia pſeuerare pa-
tiat: Trāſi nūc ad eos q̄ mandata edificāt:
ꝛ legē intexūt: ꝛ alam vnuſcuiuſq̄ recepert
ſanādaȝ: Nōne ſi q̄s eoꝝ edificat domū dei
cū iuſticia: texit idumētū cū diligētia: ſanat
aīaȝ cū gr̄a: op⁹ bonū facit: Si v̄o incurioſ⁹
ac remiſſ⁹ aliq̄s fabri textoris medici ſpirita
lis locum occupet: vt ſacerdos ſummus: vt
pſbyter: vt miniſter altaris ſacri: Nōne cō-
modius eſt nō ſubire vnūquenq̄ id mune-
ris q̄d implere non queat: q̄ ſubeuntē neq̄
ipſum ſtrenue ſuſcepto fungi munere: ꝛ eri-
pere locū alteri qui nauit eum poſſit tueri:
Quid q̄ etiam ipſi conſulit q̄ remiſſior cum

ſit repellit: ne pl⁹ offenſiõis ꝯtrahat? Quid
Pſ.87. ſit aũt repelli ꝯſiderem⁹. Lectũ ē eñ: Sicut
vulnerati doꝛmiētes ꝓiecti in monumentl:
quoꝝ nõ meminiſti amplius: ꝛ qdem ipſi de
manu tua repulſi ſunt. Aduertam⁹ igit qs
vulneratos ꝛ ꝓiectos in monumētis repel-
lit: quoꝝ nõ meminerit ampli⁹. Iſti ſunt q
Pſ.49. a mandatis dei repellunt. Peccatoꝛi autez
dixit de⁹: quare tu enarras iuſticias meas?
Et qꝛ a mādatl dei repellũt: repellunt vtiqꝫ
d mãu dei. Et bñ ꝓſpexit: ne qs d manu dei
videat eripi: qꝛ nemo poteſt quenqꝫ rape de
manu dei. Qui ꝙ priuat munerl ſuſcepti of-
ficio vl gr̃a: non rapit ſ reijcit: vt dixit dñs
Luc.13. ieſ⁹ ad hieruſalē: Quotiēs volui cõgregare
filios tuos ꝛ noluiſti: ecce relinquet vob do-
m⁹ vr̃a deſerta. Abſtulit illis ſanctificatio-
nem: altare thymiamatis ꝛ oꝛõnis ſacrariũ:
ꝓpitiatoꝝ: altare ſacrificioꝝ: ſacerdotũ ꝛ le
uitarũ miniſteria: ꝛ tñ cum hec ſublata eēnt
oĩa q̃ ſm legis mandata habebāt: ait apo-
Ro.11. ſtolus: Nunqd repulit de⁹ hereditatē ſuā?
Nõ inquit repulit: ſ ꝯcluſit oĩa in incredu-
litate: vt omniũ miſereat. Sunt ꝙ q ad tem
pus a mandatl ꝓpt miſericoꝛdiā repellunt:
ſicut ꝛ illis ꝯſulit qui vomunt. Nam quēad
modũ manens in coꝛpe qd vomendum eſt
plus aceſcit: ita q debet excludi ſi retineat
nec ſe coꝛrigat: totũ coꝛpus exulcerat. Me-
Apoc.3 ritoqꝫ angelo laodicie dr: Hec dic teſtl fidel
ꝛ verus: ſcio opa tua: qꝛ neqꝫ frigid⁹ es neqꝫ
calidus: vtinā frigidus eſſes vel calidus: ſ
qꝛ tepid⁹ es: incipiā te euomere ex oꝛe meo.
Apte negligentiā grauioꝛi damnat iudicio
ꝙ imprudentiā. Frigidus eſt eñ q fidez ne-
ꝙ ſpũſſancti feruoꝛe ſuccen-
ſcit: calidus eſt q ſpũſſancti feruoꝛe ſuccen-
ſus eſt. Qui eñ caloꝛē fidei nõ habet: tole-
rabili⁹ illi fuerat fidem non accepiſſe: ꝙ ne-
glexiſſe. Eſt eñ tepidus peioꝛ frigido: vt iu-
deus q ſibi videt fidem hr̃e quā non habet.
Quāto tolerabilioꝛē cām gentilis habet: q
põt dicere: Nõ cognoui legē: nõ audiui pꝛo
phetas: ideo nõ credidi: ꝙ ille qui legit oĩa
ex quib⁹ venturũ ieſum crederet ꝛ nõ credi-
dit. Neuter qdē excuſat: nec ille q legit: nec
ille q legere noluit: ſ plus delinqt qui nega
uit qd legerat: ꝙ q opa non fecit q̃ facienda
non nouit. Vita aũt fidei ꝛ iuſticie gr̃a ē: vt
in oꝛe dei ſit q fidē tenet ꝛ opa exercet iuſti-
cie: ꝛ ꝙtũ amittit quē euomuerit ex ſuo oꝛe
dñs ieſus: ꝛ ex ſuis viſcerib⁹ eiecerit: ꝙ pius
tñ qui ꝛ iuſtos i oꝛe ſuo tenet: ꝛ iniuſtos nõ
ante euomit ꝙ deũciet euomēdos: vt vel
hmõi admonitione cõuerſi: dignuz aliquid
efficiant quo non vomant. Nũc tertium
verſiculum conſideremus.

In coꝛde inquit meo abſcondi elo Verſ⁹. III
quia tua: vt nõ peccem tibi. Pꝛopte
rea ꝙ myſteriuz regis bonũ eſt abſcondere.
Peccat eñ deo: q cõmiſſa ſibi ſecreta myſte
ria putauerit indignis eſſe vulganda. Peri
culũ itaqꝫ ē nõ falſa ſolũ dicere ſ etiā vera:
ſi qs ea inſinuet qb⁹ nõ opoꝛtet. Qd vitiũ
quadripertitũ eſt: vel adulationis: vel aua-
ricie: vel iactantie: vel loquacitatl incaute:
qꝛ dũ adulari vult aliqs: ei cui loquit effun-
dit myſteriũ. Nõnulli etiā ſtudio lucri: mer-
cedem ꝓditionis ſequunt: vt tegenda ſilen
tio vendāt loquēdo. Alij vt plura noſſe vi-
deant: ꝛ ſciaz ſuā iactitēt: aperiũt qd celare
deberēt. Pleriqꝫ duz ſine ꝓiudicio loquũt:
verbũ emittunt: qd reuocare nõ pſſit: Ideo
vir laudat ſerius ꝛ nõ ocioſus. Erat homo
abſcondēs ſermones ſuoſ: vt apl's paulus:
qui nouit qd loquat ſingulis: ꝛ qñ qd loqui
debeat. Vñ ꝛ coꝛinthijs dicit: Lac vob po- 1.Coꝛ.3.
tum dedi nõ eſcam. Nõdum eñ poteratis:
ſed nec adhuc qdē poteſtl. Idõ hos in tranſi
tu vidit: manet aũt apud epheſioſ: qd oſtiũ
ſibi magnũ apertũ eēt: notũ facere gentib⁹
myſteriũ chꝛiſti. Ideo ꝛ ſalomon temp⁹ ta- Eccs.3.
cendi: ꝛ temp⁹ eſſe loquēdi docet. Pꝛe cete-
ris aũt dñs ieſus in euangelio declarat ſuo
dicēs: Simile eſſe regnũ celoꝝ theſauro ab- Matth.[illegible]
ſcondito in agro. Vtiqꝫ nõ aurũ: nõ argen-
tum: nõ pecunia cõparari põt regno celoꝝ:
ſed eloquia dñi: eloquia caſta: argētuz igne
examinatũ: qb⁹ ipſum regnũ acquirit. Hũc
ꝙ theſaurũ ſapie et cognitionis abſconditũ
in agro: in q plantata ſunt vba ſcripturarũ
celeſtiuz: cũ inuenerit homo: abſcondit illũ
in coꝛde ſuo: nec diuulgat eũ: ſciens quia ſi
diuulgauerit babylonijs theſaurũ dei: ma-
gnam offenſam ꝯtrahet: vt dicat ei ſermo-
ne ꝓphetico: De ſemine tuo accipient ꝛ fa- Eſa.39.
cient ſpadones in domo regl. Per q̃ ſignifi-
cat: qꝛ is q ꝓdiderit diuina myſteria: poſte-
ritatem anime ſue: ſeminariũqꝫ meritoꝝ ha
bere nõ poſſit. Caue ergo ne diuitias tuas
pfidis ꝓdas: et ſi amicitiā ſimulent: nõ illis
apias interioꝛa dom⁹ tue: nõ reſeres theſau
ros regios: qs babylonij ſcire nõ dñt: ne ve
niāt ꝛ capiāt poſteros tuoſ: ꝛ ſemiariũ vtutl
abſcidāt. Hoc ē qd etiā i euāgelio dic dñs:

Matth.7. Nolite mittere margaritas vr̃as poꝛcl. Idõ
bñ facit q abſcõdit eloquia dñi i coꝛde ſuo:
Luc.2. ſicut abſcondebat ꝓpheta dauid: ſicut ma-
ria que ꝯſeruabat oĩa verba dñi ieſu i coꝛde
ſuo. Etenĩ ſi bonum eſt viro ſermones ſuos
abſcondere: ꝙtomagis ſermonē dei coꝛdis
noſtri gremio debem⁹ operire: debem⁹ ab-
ſcondere. Quarto verſu dicit:

Verſ⁹. IIII. **Benedictus es domine: doce me**
iuſtificationes **iuſticias tuas.** Nõ eñ quicũqꝫ dixerit
Matth.7. dñe dñe: ipſe intrabit in regnũ celoꝝ: ſ qui
voluntatē dei fecerit. Ideo iſte q correxerit
viaz ſuā a iuuētute: ſua cuſtodierit vba dei
in toto coꝛde: queſierit dñm deũ ſuũ: nec re-
pulſus ſit a mandatis dei: ꝛ dign⁹ habitus
cui cõmitterent arcana ſapie: abſconderit
ea in coꝛde ſuo ne peccaret deo: qſi habens
eloquia dei: gr̃as agit dicēs: Bñdict⁹ es do
mine: ꝛ ſic deſiderat ipſum doctoꝛē habere:
cupiēſ cognoſcere ſecreta legl. Et quēadmo
Exo.21. dum interp̃tationē habeat: Si emerl puerũ
hebreũ: ꝛ ſeruierit tibi annis ſex: et reliqua:
qb⁹ ꝓmiſſuz ē: has iuſticias dicere qs ꝓpo-
nit in ꝯſpectu filioꝝ iſrael: hec a dño querit
diſcere: q̃ hoies docere non poterāt: niſi de⁹
ante docuiſſet: que poſtea ꝙ a chꝛiſto didi-
Cant.2.a cerunt apl'i: eccl'ia dicit. Introduxit me rex
in cubiculũ ſuũ: Hoc ē: in illud ſecretũ ſuũ:
in q ſunt theſauri ſcientie et cognitiõis ſue.
Matth.6. Ideo tibi dicit: Cuz oꝛas intra in cubiculũ
tuũ: qd ſignificat mētl animiqꝫ ſecretũ. In
hoc cubiculũ iuſticiaꝝ ſpõſa ſe popoſcit in-
duci: cum poſt odoꝛē vnguēti excurrerit: qd
ſemp fluit ꝛ nunqꝫ deficit: Ideo qſi edo-
ctus ꝓpheta iuſticias quinto verſu dicit:

Verſ⁹. V. **In labijs meis ꝓnũciaui omnia**
Pſ.35. **iudicia oꝛis tui.** Et quõ alibi dic: Iu-
dicia tua ſic abyſſus multa. Quõ apl'us ait:
Ro.11. O altitudo ſapie ꝛ ſcie dei: ꝙ inſcrutabilia
ſunt iudicia eius: ꝛ inueſtigabiles vie eius:
quis eñ cognouit ſenſum dñi? Si inſcruta-
bilia ſũt iudicia: quõ ergo iudicia? Quõ ait
ꝓpheta: Pꝛonunciaui oĩa iudicia oꝛis tui?
Sz foꝛtaſſe ſi eadē ſũt iudicia dei: q̃ iudicia
Pſ.39. oꝛis ei⁹. Si alia ſunt: bene dicit: Cogitatio-
nibus tuis qs ſimilis erit? Et ideo inſcruta-
1.Coꝛ.13. bilia ſũt iudicia ei⁹: qꝛ ex parte cognoſcim⁹:
et ex parte ꝓphetam⁹. Si aũt eadē: nullus
Ioh.10. niſi chꝛiſtus hoc dicit: qui põt dicere: Ego ꝛ
pater vnũ ſum⁹. Diſtinguam⁹ tñ nec verea-
mur ne impugnet ſe velut ꝯtrarijs ſcriptu-
ra venerabilis. Cõſiderem⁹ eñ: qꝛ nõ dixit
iudicia oꝛis ei⁹: ſicut abyſſus multa: ſ iudi-
cia tua dixit: nec apl's poſuit iſcrutabilia iu-
dicia oꝛis ei⁹: ſed inſcrutabilia iudicia eius.
Poſſum⁹ eñ iudicia dei eſtimare: q̃ occulta
nobis nõ patefecerit: iudicia aũt oꝛis eius
que annũciauerit: id eſt que per os pꝛophe-
tarum locutus eſt. Os enim dei pꝛopheta
itelligit: cui dicit: Clama. Et ille ait: Quid Eſa.40.
clamabo? Et inſpiratũ eſt vt diceret: Om-
nis caro fenũ. Qd vtiqꝫ locut⁹: oꝛis dei fun
ctus officio eſt: qꝛ locut⁹ eſt iudiciũ dei. Er-
go ꝓphetica oꝛacula iam nõ ſicut abyſſus:
ſed etiam ipſa abyſſus: quia nemo potuit
in celo ꝛ in terra aperire libꝛuz niſi chꝛiſtus.
Veniamus nũc ad ſextum verſum.

In via inquit teſtimonioꝛũ tuoꝛũ Verſ⁹. VI.
delectat⁹ ſum: ſicut in oĩb⁹ diuitijs.
Alij in auro: alij in argento: alij in veſti-
bus: alij i poſſeſſionib⁹: vinetis: oleis: ſege-
tibus: alij in operib⁹ picture: marmoꝛuz: in
diuerſis deniqꝫ ſinguli delectatiões habēt:
ſpiritalis in via teſtimonioꝝ celeſtium dele
ctat: tanqꝫ omne poſſidens patrimoniũ: in
oĩbus diues: ſicut apl'us dicit: Gratias ago 1.Coꝛ.1.
deo meo ſemp ꝓ vobis: in gr̃a dei que data
eſt vobis in chꝛiſto ieſu: qꝛ in oĩbus diuites
facti eſtis in ipſo: in omni vbo ꝛ i omni ſci-
entia. Tantũ doctrina apl'i coꝛinthij ꝓfece-
runt: vt q ante nõ poterāt: niſi ſicut paruull
lac ſolũ bibere: poſtea in oĩb⁹ diuitijs abun
darēt cognitiõis ꝛ vbi. Delectabat ꝙ dauid
in oĩbus diuitijs cognitionis ſcie: ſapie: in
omni actu bonoꝝ operum. Et ſi quis nunc
intent⁹ diuinis: triplicem illam ſapie hau-
riat diſciplinaz θεωρηΤιχημ πραχΤιχημ
λογιχημ. bon⁹ ſtudio ꝑcipiende cognitio-
nis: pulchꝛioꝛ erit exequende rõnalis moꝛa-
liſqꝫ doctrine gr̃am tenēs. Qui pꝛophetica
enigmata dei ſpũ reuelāte cognouerit euā-
gelij altitudinē in opibus comp̃henderit et
ꝯſilijs: apl'ici ſermonis moꝛalitatem aduer-
terit: is tanqꝫ in oĩbus diues vberez capiet
voluptatē. Et qꝛ ſuauis eſt coꝛpalis volup-
tas: ideo nõ quaſi ꝓ gr̃e qualitate cũ ſpirita
lib⁹ cõparat: ſ quaſi ad teſtimoniũ ſuauita
tis arcerſit. Siqdē ꝛ apl's docet inuiſibilia
ꝛ ſempiterna dei a nobis ꝑ ea intellecta eſſe
que facta ſunt. In canticl ꝙ habem⁹ ſcp̃tũ:
Equæ meæ i currib⁹ pharaonis aſſimilaui Cant.1.c.
te ꝓxima mea. In quo dũ velociũ equoꝛũ
curſui ſimilitudo eccl'ie cõparari videt: eſti-
mat diues eius gr̃a. Nõ igit vnā equā diui-

tis regis accipias:ſed abſolute ꝓ equitatu:
vt ſepe dixim⁹: qualis ouis illi⁹ eſt ꝓ grege
ouium. Pharao igit̃ vt potentiſſimus rex ⁊
ꝑdiues: habebat equos potentes: vnde et
ſcriptura dicit: Curr⁹ pharaonis q̃ſi poten-
tiſſimũ gen⁹ ad bellox̃ vſum ⁊ ſubſidiũ prẽ
liandi. Deniq; his currib⁹ pharao fugiẽtes
hebreos facile comprehendit. Sicut ẽ equi
iuncti ↄcorditer trahũt currum: ⁊ patienter
ſuſcipiũt iugũ: ⁊ portãt ↄgrua cũ gr̃a: ⁊ iugi
illi⁹ ſuſceptione mãſueſcũt: ſic ⁊ cõgregatio
nationũ gentilib⁹ indomita morib⁹ ſe ante
iactabat: Ubi vero ſuſcepit iugũ dicentis:
Matth.11. Tollite iugum meũ q; leue eſt: ⁊ onus meũ
q; ſuaue eſt: et cepit ſponſa chriſti cõcordia
⁊ manſuetudine ꝑplorũ eſſe ſublimis: ⁊ toto
circũferri orbe: tanq̃ currus equis velocib⁹
ſupra mundũ rapta aſcendit ad ſponſum.
Deniq; ⁊ in poſteriorib⁹ canticox̃ partibus
Cant.6.d. dicit: Poſui te currus aminadab. Multos
currus habet i ſe eccl̃ia: quos oẽs ſpiritali-
bus habenis dñs regit: ⁊ vna aĩa mltas co-
gitationes habet: quas dñi habena reſtrin-
git ⁊ reuocat: ne q̃ in p̃ruptum noſter h̃ cur-
rus ferat̃. Aminadab aũt interp̃tatione: ſi-
gnificat̃ pater bñplaciti: cui⁹ filius legit̃ in
Numer. naaſon p̃nceps ꝑpl̃i. Quis ſit intel
ligis interp̃tatione: ſerpentinuſ: ⁊ agnoſcis
iſtud ſi repetaſ: q; ſicut ſerpens pependit in
ligno q̃ te redemit. Ergo aĩa currus eſt dei:
vt ira eius ⁊ libido ⁊ timor: ⁊ omnes ſecula-
res cõcupiſcẽtie refrenent̃. Eccleſia q̃ curr⁹
eſt dei: que regẽda eſt gubernaculis chriſti:
ne diũſox̃ populox̃ mot⁹ eã diſſenſioneſq;
ꝑturbẽt. Ille q̃ naaſon bene intelligit̃ chri-
ſtus: q; virga aaron conuerſa in ſerpentem
illos ſerpentes egyptios deuorauit. Has ẽ
diuitias habeam⁹: his delectemur: vt cur-
rant nobiſ equi rationabiles: ⁊ cõmoremur
in preceptis eorum: Et ideo ait:

Verſ⁹. VII. **In mãdatis tuis exercebor: ⁊ cõ-
ſiderabo vias tuas.** Qui eñ exerce-
tur in verbis apl̃orũ: ieſu dñi mandata co-
gnoſcit ⁊ ↄſiderat vias ei⁹: quibus finis eſt
Joh.14. chriſtus: qui ait: Ego ſum via.

Ver. VIII. **Et in tuis iuſticijs meditabor: nõ
obliuiſcar verborũ tuox̃.** Admo-
net hic locus memores ſcripturarũ nos eſſe
debere: ⁊ iuſticias ei⁹ non ſolũ ſermone: ſed
etiã operis imitatione meditari. Non eñ q̃
diſputant legem ⁊ nõ faciũt que legis ſunt:
ſed qui factores legis ſunt iuſtificant̃.

Al' iuſtificatio nibus tuis

Al' ſmones tu-os

Explicit ſermo ſecundus.

Incipit ſermo tertius.

Ertia littera ſcd̃m Gimel.

ג

t ·hebreos ẽ Gimel: que latine re-
tributio dicit̃. Deniq; p̃mo ſta-
tim verſu hoc dicitur:

Etribue inq̃t ſeruo tuo. Quõ Verſus. I.
r ſupra ipſe dauid ait: Nõ ſm peccata Pſ.102.
noſtra reddas nobis: neq; ſm iniqui
tates nr̃as retribuas nobis: et h̃ poſcit retri
butionẽ? Illa videt̃ vox peccatoris eſſe: hec
bene ſibi conſcij: q̃ p̃mia boni operis expoſ-
cat. Uñ poſſum⁹ etiam h̃ intelligere: qđ de
eius pſona pſalm⁹ iſte formet̃: qui natus ex
virgine ꝓ toti⁹ mundi redẽptione: ad dex-
teram patris ſedere preſumat: ſicut ipſe ait:
Amodo videbitis filium hois ſedentez ad Matth.26.
dexterã virtutis. Non eſt tñ alienũ: nec ar-
rogãs: ſi etiã dauid remuneratione a dño
deo ſuo ꝓ egregijs laborib⁹ poſtulet. Pre-
rogatiua eſt fidei atq; iuſticie de dñi fauore
mercedẽ vſurpare. Deniq; rep̃hendit̃ petr⁹:
q; ſup fluctus ambulans: hũano magis du
bitauit affectu: q̃ apl̃ica auctoritate p̃ſum-
pſit. In euãgelio q̃ docemur habere fidez:
⁊ nõ heſitare de his que ſupra hoiem ſũt ge
rendis. Merito ẽ dauid in ſupiorib⁹ quaſi
adhuc impfect⁹: ſm peccata ſibi reddi refu-
git atq; declinat: in hoc autẽ pſalmo qui eſt
poſterior: quaſi fundat⁹ virtutis ꝓceſſu: re-
tribui ſibi ſm fidei opiſq; certamia dep̃cat̃.
Siqdẽ etiã paulus q̃ ante dixerat: Nõ ſum 1.Cor.15.
dign⁹ vocari apl̃s: poſtea ait: Repoſita eſt 2.Timoth.4.
mihi corona iuſticie: quaz reddet mihi dñs
in illa die iuſtus iudex: nõ ſolũ aũt mihi: ſ ⁊
his q̃ diligunt aduentũ ei⁹. Et apl̃us polli-
cet̃ ſibi: hic autẽ verecundi⁹ adhuc p̃cat̃: qđ
vtiq; nõ inſolent. arrogantie: ſ innocẽt. eſt
ↄſcie ab ipſo cui ſeruieris petere mercedez:
quam deſperare ſegniciei materia: ſperare
aũt incentiuũ laboris eſt. Pete igit̃ ↄſident
ſi merita ſuffragãt̃: vt talia petẽdo: ſtudio-
ſe elabores: q̃ ea petitiõe ſis dignior. Quis
athleta ſi deſperet coronã deſcẽdat i ſtadiũ:
aut ſi eã poſtulet victor offẽdat? Probatio
ſpez facit: ſpes ↄfidẽtiã. Juſti ẽ talis oro ẽ:
delectat̃ dñs tali p̃catione: vt ꝓ puritate cõ
ſcie vtaris aucte. Tñ q̃ min⁹ videat̃ petitio
arrogans: bene addidit: Seruo tuo: i quo ⁊
hũilitatis eſt gr̃a ⁊ p̃miũ ſeruitut. Qui eñ

vocatus eſt in dño ſeruus: libertus eſt dñi.
Quare nõ p̃ſumat fauorez dñi: tam p̃cioſo
empt⁹ ſanguine? Magnũ tibi eſt vocari pu
erum meũ: quaſi ad ſeruuz dicit̃. Si quis ẽ
eſt ſeruus ⁊ bene ſeruit dño: ⁊ nihil facit q̃ſi
ſeruus peccati: ſed qui dicit: Seru⁹ inutilis
ſum: qđ debui facere: feci: bene is dicit: Re-
tribue ſuo tuo. Glorioſa ſeruit⁹: qua ꝓ no-
bis ſeruiuit ⁊ chriſtus: Beata ſeruitus qua
et tu ſeruis: ſ ita ſi nihil poſſit adũſarius de
tuo ſibi ſeruitio vendicare. Amat ẽ chriſtus
boni libertatem ſeruuli. Deniq; in canticis
Cant.1.c. dicit: Quã ſpecioſæ factæ ſunt genæ tuæ
ſicut turturiſ: ceruix tua ſicut redimicula.
Uultus liberior ẽ: vbi eſt caſtitat. conſcia: ⁊
portare chriſti iuguz ſuaue eſt: ſi ornamẽta
putes ceruicis tue eſſe non onera. Attolle ẽ
oculos ſemp ad dñm deũ tuũ: ⁊ quere deũ:
⁊ iuenies. Erige ceruicẽ: redimicula nõ vin-
cula geriſ. Muta quoq; animalia redimicu
lis gaudent: ⁊ falerari ſibi magis q̃ nudari
videntur. Gene ſicut turturis p̃ferent inſi-
gnia verecũdie: redimicula ceruicis liberta-
tis attollent fiduciam. Leue eſt eñ iugum
chriſti: ⁊ ideo ceruix eo nõ premit̃: ſed leuat̃.
Ibidem.c. Similitudines inquit auri faciem⁹ tibi: ex
diſtinctionib⁹ argenti: quoaduſq; rex eſt
in declinatione ſua. Ex his eñ que ex lege
ſunt ⁊ ꝓphetis: mediocriter añ crediderant
gloriam dñi ieſu: ſ hereditas eius diffuſa ꝑ
ꝑpl̃os: quo frequẽti⁹ examinata hoc ampli⁹
eſt ꝓbata. Crebre eñ pſecutiones eccl̃ie: il-
luſtrorum nobiſ titulos: martyrij victorias edi
derunt. Itaq; ſicut auruz bonum: ita eccl̃ia
cum vrit̃ detrimenta nõ ſentit: mag. fulgor
eius auget̃: donec chriſtus veniat in regnũ
ſuũ: ⁊ reclinet caput ſuũ i eccleſie fide. Qui
cum veniſſet ad oues perditas dom⁹ iſrael
nõ habebat vbi caput ſuũ reclinaret: nunc
aũt iam redolet fides: ideoq; dicit eccleſia:
Cant.1.d. Nardus mea dedit odorem ſuum. Et di-
cit cũ p̃ſumptione: expectãs retributionẽ.
Fragrat vnguentũ gratie: ex quo virgo ge-
nerauit: ⁊ dñs ieſus ſacramẽtũ incarnatio-
Ibidem. nis aſſumpſit. Colligatio inquit guttæ: cõ-
ſobrinus meus: botrio cypri: frater meus
mihi inter media ubera mea requieſcit.
Corpus eñ ſuſcipiẽs dñs ieſus: charitatis
ſe vinculis illigauit: ⁊ nõ ſolum ſe membris
noſtris ⁊ paſſionib⁹ naturalib⁹: ſed etiã cru-
ci vinxit: ideoq; ſicut botrio in eccl̃ie fide: et
Ibidem. morali requieſcit gratia. Nardus cypri cõ-
ſobrinus me⁹ in uineis engaddi. Si locuz
querimus: regionis cuiuſdã que in iudea ẽ
locus ſic dicit̃: in quo opobalſamũ gignit̃:
ſi interp̃tationẽ: tẽptatio latine ſignificat̃.
In illis ergo vineis lignũ eſt: qđ ſiquis cõ-
pungat: vnguentũ emittit: hic fruct⁹ eſt li-
gni. Si nõ incidat̃ lignum: nõ ita fragrat et
redolet: cum aũt cõpunctum fuerit artificis
manu: tũc lachrymã diſtillat. Sicut ⁊ chriſt⁹
in illo temptationis ligno crucifix⁹ illachry-
mabat populũ: vt peccata noſtra dilueret:
⁊ de viſcerib⁹ miſericordie ſue: fundebat vn
guentũ dicẽs: Pater dimitte illis: quia ne- Luc.23.
ſciunt quid faciunt. Tunc ẽ in ligno cõpun-
ct⁹ ẽ lancea: et exiuit de eo ſanguis et aqua
omni vnguento ſuauior accepto deo hoſtia
ꝑ totum mundũ odorẽ ſanctificatiõis effun
dens: ⁊ quaſi balſamũ ex arbore: ſic virtus
exibat e corpore. Uñ ait: Sentio virtutem Ibidem.8.
exiſſe de me. Inde opobalſamũ exp̃ſſius di
cit̃: eo qđ cõpunctione ligni: balſamũ ꝑ ca-
uernaz punctionis erumpit. Cõpunct⁹ igit̃
ieſus odorẽ remiſſionis peccatox̃: ⁊ redem-
ptionis effudit. Nam ⁊ conſtrictus erat ver
bum: cum eſſet homo fact⁹: ⁊ pauper factus 2.Cor.8.
eſt cũ diues eſſet: vt nos illius inopia dita-
remur. Potẽs erat ⁊ deſpiciendũ ſe prebuit
ita vt herodes ſperneret euz: ⁊ illuderet ei.
Terrã mouebat ⁊ herebat in ligno: celũ ob
ducebat tenebris: mũdũ crucifigebat ⁊ cru-
cifixus erat: inclinabat caput ⁊ exibat ꝟbũ:
exinanit⁹ erat ⁊ replebat omnia. Deſcendit
deus: aſcẽdit homo: verbum caro factũ eſt
vt caro ſibi vbi ſolũ in dei dextera vendica-
ret. Uuln⁹ inflictũ erat ⁊ fluebat vnguẽtũ.
Scarabe⁹ audiebat̃ ⁊ de⁹ agnoſcebat̃. Re-
ſpondit ⁊ chriſtus: Ecce es bona proxima Cant.1.d.
mea: ecce es bona. Quoniam cognouerat
eccl̃ia myſteriuz: ⁊ ꝓ toti⁹ mũdi redemptio-
ne crucifixũ dñm ieſum p̃dicabat: meret̃ au-
dire: Ecce es bona que me bonũ dic.: ⁊ ipſa
bona es que vidiſti glorie mee decorem: et
ipſa ſpecioſa es ⁊ decora. Quid eſt aũt chri-
ſtum dicere: bona es: et decora es: niſi illud
euangelicũ: Cõſtans eſto filia: remiſſa ſunt Matth.9.
tibi peccata tua. Ergo cui chriſtus peccata
donauit: recte dicit:

Etribue ſeruo tuo vt viuã: et Verſus. I.
r **cuſtodiam verba tua.** Non Al' viuifica me
habet in retributione qđ deſperet: Al' ſmones tu-os
q; dñs ieſus venit mũdũ ſaluare: nõ ꝑdere.
Ideoq; imemor eſt iiurie: memor gr̃e: ſicut

Eſa.43. in ꝓphetico libro teſtificaẜ ipſe dicēs: Ego
ſum: ego ſū q̄ deleo iniq̄tates tuaſ: ⁊ nō me-
mor ero. Tu autē memor eſto ⁊ iudicemur:
dic iniquitates tuas vt iuſtificeriſ. Quicūꝫ
ergo dicit: iniquitates ſuaſ deo: iuſtificaẜ: ⁊
quicūꝫ iuſtificaẜ: retributioneʒ nō timet: ſꝫ
expoſcit: q̄ retributionem non timet: viuet.
Sed q̄re dixit: viuā: ⁊ nō dixit viuo? Quia
hec vita nō eſt loco p̄mij: que in loco mortiſ
eſt. Dolet ꝓpheta in puluerem mortiſ ſe eſſe
deductum: Apl̄us cupit ex hoc mortis cor-
pore liberari: et putamus ꝙ de hac vita ſibi
blandiaẜ ꝓpheta? Omnia hic plena mortis
ſunt: Intrat mors ꝑ feneſtrā: intrat ꝑ oſtiū:
niſi dn̄s oſtio tuo ponat cuſtodiaʒ. Deniꝫ
ex multiloquio peccatū naſciẜ: lege manda-
Numeri.19. ta legis: inuenies ſcriptū: Qui viuens mor-
tuū ꝯtigerit inquinaẜ. Quātos tangimus
mortuos: inter quātos mortuos verſamur?
Matth.8. Ideo tibi auctor vite dicit: Relinque mor-
Eph.5. tuos. Ideo tibi alibi dr̄: Surge q̄ dormis: ⁊
exurge a mortuis. Quō tibi diceret: ſurge a
mortuis: niſi int̄ mortuos viueres? Pona-
mꝰ te mūdū eſſe ab opibꝰ mortuis: a pecca-
ti colluuione: quō mundus es: qui in corꝑe
mortiſ es: q̄ inter ſepulchra viuis mortuorū?
Oportebat petrum loqui mortuis: vt ꝓce-
derēt de ſepulchris ſuis. Indigemꝰ ḡ purga
tione: q̄r tetigimꝰ mortuos: lex nos mūdari
iubet. Quis tantꝰ vt ſupra legem ſit? Ipm̄
nazareū ſctm̄ dei lege ſi is tetigerit mortuū:
lex imundū ꝓnūciat. Ideoꝫ radit caput ſuū
⁊ deponit capillū quaſi nō ſanctū: ⁊ iterum
orat vt exaudiaẜ: qui ante ꝓpter mortui at-
tactū exorare nō potuit: irrōnabiles duxit
dies: q̄r irrationabili appropiquauerat. De-
ponit igiẜ mortua ⁊ ſuperflua capitiſ ſui: vt
chriſto recōcilieẜ. Ergo ſi nazareꝰ purificaẜ
⁊ nos purificari oportet: omnes contigimꝰ
mortuū. Quis em̄ gloriabiẜ caſtum ſe habe
re cor: aut q̄s audebit dicere: purū ſe a pec-
catiſ? Sit aliquis fortaſſe q̄ in ſermone non
deliquerit: licet rarus ſit iſte de q̄ deꝰ dicat:
ſicut de ſancto iob: ille non peccauit labijs
ſuis: tñ non ſemꝑ habere potuit mūdas cor
dis ſui cogitationes: inijcit ſe diabolus in
cor hominis. Pone: parata ſemꝑ et ꝑuigili
cuſtodia quiſq̄ cor ſuū ſepſerit: tñ in medio
peccatoꝝ verſaẜ: neceſſe habet etiā ipſe pu-
Eſa.6. rificari: vt eſaias cum dixiſſet: Miſer ego:
quoniā immūda labia habeo: ⁊ ī medio po
puli verſor immūda labia habentis: ſtatim

deſcendit vnus de ſeraphin: ⁊ contigit la-
bia eius carbone: vt immūda eiꝰ labia mū-
daret. Nō vnuʒ eſt baptiſma: vnum eſt qđ
hic tradit eccl̄ia ꝑ aquam ⁊ ſpūmſanctum: q̄
neceſſe eſt baptizari cathecuminos. Eſt et
aliud baptiſma: de quo dicit dn̄s ieſus: Ba
ptiſmo habeo baptizari: qđ vos neſcitiſ. Et
vtiꝫ iam baptizatus in iordane fuerat: ſicͭ
ſuꝑiora declarant: ſed ſit hoc baptiſmū paſ-
ſionis: quo etiam ſanguine ſuo vnuſquiſq̄
mūdaẜ. Eſt etiā baptiſmū in paradiſi veſti-
bulo qđ antea nō erat: ſed poſtea q̄ꝫ pecca-
tor excluſus eſt: cepit eſſe rūphea ignea quā
poſuit deus: que antea nō erat q̄ñ peccatuʒ
nō erat: culpa cepit: ⁊ baptiſmū cepit q̄ puri
ficenẜ qui in paradiſum redire cupiebāt: vt
regreſſi dicerēt: Tranſiuimꝰ ꝑ ignē ⁊ aquā. Ps.65.
Hic ꝑ aquā: illic ꝑ ignem. Per aquā vt ablu
antur peccata: ꝑ ignē vt exuranẜ. Sʒ qđ eſt
grauiꝰ ſi ⁊ hic ignem ⁊ illic ſuſtinemꝰ. Quis
eſt qui in hoc igne baptizat: nō p̄ſbyter: nō
ep̄us: nō iohānes qui ait: Ego vos baptizo
in penitentia: nō angeluſ: nō archangelus:
nō dn̄ationes: nō poteſtates: ſed ille đ quo Joh.1.
iohānes ait: Qui venit poſt me: fortior me Matth.3.
eſt: cuiꝰ nō ſum dignus calciamenta porta-
re: ipſe vos baptizabit in ſpūſancto ⁊ igne.
Habet ventilabrum in manu ſua: ⁊ ꝑmun-
dabit aream ſuam: ⁊ congregabit triticū in
horreū ſuū: paleas aūt comburet igni inex-
tinguibili. Non de hoc baptiſmate qđ fit ꝑ
ſacerdotes eccl̄ie dictuʒ ipſe dn̄s teſtificaẜ.
Siquidē poſt cōſummationē ſeculi: miſſis Matth.13.
angelis: qui ſegregent bonos ⁊ malos: hoc
futurum eſt baptiſma: q̄ñ ꝑ caminum ignis
iniq̄tas exureẜ: vt in regno dei fulgeāt iuſti
ſicut ſol in regno patris ſui. Et ſi aliquis vt
petrꝰ ſit: vt iohānes baptizaẜ hoc igni: Ve-
niet ḡ baptiſta magnus: ſic em̄ eum nomi-
no: quō nominauit gabriel dicens: Hic erit Luc.1.
magnꝰ: videbit multos ante paradiſi ſtan-
tes veſtibuluʒ: mouebit rumpheam verſa-
tilem: dicet his qui a dextris ſunt: nō habē-
tibꝰ grauia peccata: Intrate qui ꝓſumitis:
qui ignem nō timetis. Predixeram etiā vo
bis: ecce venio ſicͭ ignis. Et ꝑ ezechiel dixe- Eſa.66.
ram: Ecce ꝓficiſcar in hieruſalem: ⁊ inſuffla Ezech.22.
bo vos in igne ire mee: vt tabeſcatiſ a plum-
bo ⁊ ferro. Veniet ḡ ignis ꝯſumens: exurat
in nobis plumbū iniquitatiſ: ferrū peccati:
faciatꝫ nos aurū ſinceꝝ. Vrat reneſ meos
⁊ cor meum: vt bona cogitem: ea ḡ caſtitatiſ

ſunt ꝯcupiſcam. Sed q̄r hic purgatus iterū
neceſſe habet illic purificari: illic quoꝫ nos
purificet: q̄ñ dicat dn̄s: Intrate in requiem
meam: vt vnuſquiſq̄ noſtrum vſtus rom-
phea illa flāmea: non exuſtus: introgreſſus
in illam paradiſi amenitatem: gratias agat
Ps.65. dn̄o ſuo dicēs: Induxiſti nos in refrigeriū.
Qui ḡ ꝑ ignem tranſierit: intrat in requieʒ:
Tranſit a materialibꝰ atꝫ mūdanis: ad illa
incorruptibilia atꝫ ꝑpetua. Aliꝰ iſte ignis
quo exurunẜ peccata nō voluntaria ſed for-
tuita: queʒ parauit ſeruulis ſuis dn̄s ieſus:
vt eos ab iſta cōmoratione que ꝑmixta eſt
mortuis emūdet. Alius ille igniſ: quē depu
Matth.25. tauit diabolo ⁊ angelis eiꝰ: đ quo dicit: In-
Luc.16. trate in ignem eternuʒ: quo ille diues arde-
bat: qui ſtillari ſibi đ lazari digito poſcebat
humorem. At vero lazarus in abrae ſinu re
cumbens: vitam carpebat eternaʒ: quā ſibi
ꝓmittit ꝓpheta dicēs: Viuam ⁊ cuſtodiaʒ
verba tua. Viuam ait: quaſi nondum vi-
uēs: hic em̄ in vmbra viuimꝰ. Ergo iſta vi-
ta in corpore: vmbra eſt vite atꝫ imago nō
veritas. Deniꝫ in imagine ambulat homo
⁊ in regione vmbre mortis cōſiſtimus. Sed
ſi quis nō ad terrena oculos mētis intēdat:
ſed ad ſpiritalia erigat: vt poſſit dicere ſan-
ctus: Ante faciem noſtrā chriſtꝰ dn̄s: dignꝰ
erit qui dicat: In vmbra eius viuemꝰ. Chri-
ſtus em̄ vita eſt: ⁊ ideo qui in vmbra chriſti
viuit: in vmbra vite eſt. Meritoꝫ alibi di-
Ps.16. cit ſanctus dn̄i: In vmbra alarū tuarum ꝓ-
tege me. Omnes ḡ etiā ſancti ī vmbra ſunt:
q̄ꝫdiu ſunt in corꝑe non ꝑfecte vident: ſed ex
1.Cor.13. parte cognoſcunt. Ipſe paulus ait: Ex par-
te em̄ cognoſcimuſ. Ipſe vas electionis cui
chriſtus oculos reddidit: et ſua illuminauit
gr̄a: nō facie ad faciem ſed ꝑ ſpeculuʒ vide-
bat. Et dauid reuelari oculos ſuos petit: vt
remouereẜ vmbra: que integrū oculoꝝ im-
pediebat obtutum. Regionē aūt hanc mor
tuorum eſſe q̄s dubitet cū ſanctꝰ ipſe dicat:
Ps.114. Placebo dn̄o in regione viuorum? Quia ꝑ-
fecte hic placere nemo pōt: vbi etiam ſi fieri
poſſit: vt ſua peccata non habeat: in ipſa tñ
mortuoꝝ regione viuēdo purificatione in-
diget: que a cōtagione cū regionis huiꝰ ab-
ſoluat. In vmbra igiẜ hic viuimꝰ: ⁊ ideo in
vmbra cuſtodimꝰ verba dei. Et vt exemplo
vtamur: vtiꝫ ante eramꝰ ſub vmbra legis:
q̄ñ cuſtodiebamꝰ homines ſabbata: q̄ ſunt
vmbra futuroꝝ: ſicut hodieꝫ iudei q̄ veℓū

ſabbatum nō vident: qui exemplari et vm-
bre ſeruiūt. Nos q̄ꝫ ſm̄ euangeliū nunc vi-
uētes: vmbram ſequimur verboꝝ dei. Na- Joh.
thanael ſub arbore fici videẜ: dauid in vm- Ps.
bra alarum dn̄i ieſu ſperare ſe dicit: Zacheꝰ Luc.
in arborē ſycomori aſcendit vt chriſtum vi-
deret. Nobis q̄ꝫ expandit manꝰ ſuas ieſus
vt totum mundū obumbraret. Quō nō ſu-
mus in vmbra: qui crucis eiꝰ ꝓtegimur ve-
lamento? Quō non ſumus in vmbra: quos
crucifixꝰ a malignitate ſeculi ⁊ corꝑis ardo-
re defendit? An neſcimꝰ: quoniā verbū dei
veniens in hūc mundū: nō ſicut verbū ad-
uenit: quale ī p̄ncipio erat: quale erat apud
deum: ſed ſemetipſum exinaniuit: formam
ſerui accipiēs? Venit in nube leui: ⁊ cū eſſet
virtꝰ altiſſimi obumbrauit marie: vt tranſfi
guraret corpus hūilitatiſ noſtre ꝯforme fieri
corpori glorie ſue. Sicut ille ḡ mutauit for-
mam cū ex virgine naſcereẜ: ita ⁊ nobis ſer-
mones dei tranſfigurati videnẜ: cū legunẜ
in euāgelio: cuʒ ſpecies eoꝝ videẜ in ſcriptiſ
quaſi ꝑ ſpeculū: quia tota veritas h̄ nō pōt
comp̄hendi. Cuʒ aūt venerit qđ ꝑfectū eſt:
nō iam per deſcenſionem: non ꝑ ſpeciem vt
tranſfigurati: ſed integra atꝫ exp̄ſſa verita
te reſplēdēt. Neꝫ te moueat qđ ait: Mul-
ta v̄ba cuſtodiā: qui vnū verbū cognouerit
multa v̄ba cognoſcit. In vno multa ſunt: ⁊
in multis vnū eſt. Probandum eſt igiẜ quō
vnū verbū multa ſint: ⁊ multa verba vnuʒ
verbuʒ ſit. Nec difficile doceri: cum dixerit
apl̄us: Quia ipſe eſt imago dei inuiſibilis:
p̄mogenitus omnis creature: in quo creata Col.1.
ſunt omnia in celeſtibus ⁊ in terra: ſiue viſi-
bilia: ſiue inuiſibilia: ſiue ſedeſ: ſiue dn̄atio-
nes: ſiue p̄ncipatus: ſiue poteſtates: omnia
ꝑ ipſum ⁊ in ipſo creata ſunt. Vnuʒ eſt igiẜ
verbū qđ operaẜ in ſingulis: ⁊ cū in ſingu-
lis operaẜ: oꝑaẜ omnia ⁊ in oībꝰ. Hoc v̄bū
vnicum apud patrē ſe diffudit in plurima:
q̄r de plenitudine eius oēs accepimꝰ. Itaꝫ Joh.1.
ſi videas ſingula omniū que creata ſunt in
ipſo: videbis in ſingulis vnuʒ verbum eſſe
omniū: cuiꝰ ꝓ captu nr̄o participes ſumus.
In me verbū eſt humanū: in alio verbū ce-
leſte: verbum angeloꝝ: pleriꝫ ſunt qui ha-
bent verbū dominationū ⁊ poteſtatū. Ver
bum eſt iuſticie: verbum caſtitatis: verbum
prudentie: verbū pietatis: verbū etiaʒ vir-
tutis. Sic vnū verbum: multa ſunt: ⁊ mℓta
verba: vnum ſunt. Nec vero arduum iſtud

eſtimari: cũ legerimꝰ: qꝛ omnia poteſt ſpũs
1. Cor. 12. ſapientię. Itaq; ſicut alij datur ꝑ ſpũm ſer-
mo ſapientię: ⁊ alij ſermo ſcientię ſm eundẽ
ſpũm: alij fides in eodem ſpũ: alij gr̃a cura-
tionuz in vno ſpiritu: alij operatio virtutũ:
alij ſpũs cognitionis: alij ſpũs conſilij ple-
nioris: alij ſpũs fortitudinis: alij pietatꝭ ſpi
ritus: ⁊ in omnibꝰ vnus atq; idem ſpũs eſt
diuidẽs ſingulis ꝓut vult. Ita ẽ ſpũs ꝓphe
tarum: eſt ſpũs apoſtoloꝝ: eſt etiã artificuz
Exo. 36 ſpũs: ſicut ⁊ beſeleel ⁊ ooliab: quos iple uit
dñs ſpiritu diuino ſapię ⁊ ſcientię et omnis
artis: vt facerent amictum ⁊ tabernaculum
atq; altare ſm ſenſum quẽ dedit his deus:
ſed etiã cęteris ſapientibꝰ intelligere ⁊ face-
re omnia opa: ſm omnia quę deꝰ impabat.
Itaq; fecerunt quę nõ didicerant nec vide-
rãt: ſm ea quę his ſpũſ dei demõſtrabat. Et
plęriſq; videť alius apoſtolorũ ſpũs: alius
ꝓphetaꝝ: et diuerſus in ſingulis: ſed nõ eſt
diũſus: ſ; vnꝰ ẽ ſpũs: diuidẽs genera diũſa
ꝟtutũ. Vñ nõ dubium videri debet: ſi alijs
verbum apoſtolicũ: alijs ꝓpheticum: alijs
euangelicũ: alijs verbum operatoriũ eſt da
tum: et vnũ eſt verbũ diuidẽs ſe ſingulis ꝓ
noſtra poſſibilitate: vel ꝓ ſua volũtaria lar
gitate. Hoc verbum igiť qđ eſt caput oim ħ
ꝑ ſpeculum video: ⁊ ideo verba dei ħ cuſto-
dire nõ poſſum: ſed cũ videro gloriam eius
reuelata facie: tũc viuã: ⁊ ita viuens etiam
ꝟba diuia cuſtodiã. Ideo ꝗ ſecũdo ꝟſu dič.

Verſ. II. **Adaperi oculos meos: ⁊ conſide**
Al. Reuela **rabo mirabilia de lege tua.** Qui ad-
aperiri ſibi oculos petit: vtiq; ⁊ grauari in-
telligit. Neq; eñ medicũ rogat: niſi qui re-
mediũ egritudini ſuę poſcit. Dicit ꝗ iſte ad
medicum venientẽ de cęlo: Adaperi oculos
meos. Si turbatus eſt oculus: facile dolor
omnis ſedať collyrio: ſin vero acies eiꝰ hu-
moris ſuffuſione ꝑtexiť: maiora remedia ꝗ-
runť. Eſt ꝗ ſicut in oculis corpis: ita etiaz in
oculis aię hmõi quędã paſſio quę ingraueſ-
cat neceſſe eſt: niſi bonꝰ medicus velamen
illud abſtulerit: ⁊ nebulam quandã cõcreti
humoris quę impedire vel potiꝰ opire ne vi
deat quę videbat: mentꝭ eſtimať obtutum.
Irrepſit egritudo veteri fermẽto: eo qđ nõ
exuimus vel gentilẽ vel iudaicã ſuffuſionẽ:
cũ primũ veniremꝰ ad ecclãz: nõ audiuimꝰ
Col. 3. docentẽ boni medici diſciplinã: expoliãtes
veterẽ hoiem cũ actibꝰ ſuis: induite nouuz
qui renouať in agnitione ſm imaginẽ eiꝰ ꝗ
creauit eum? Supueſtiuit ꝗ ſe aliqs: non ex-
poliauit: ſerpit grauior egritudo: ꝗuat ocu-
los diuturnũ velamen: nõ põt quiſq; illud
auferre: nõ angelus: nõ ꝟtutes: nõ dñatio-
nes: nõ poteſtates. Manet velamen: lectio
nem impedit: viſionẽ obducit: qđ nõ reue-
lať inquit apſus: hoc eſt a quocũq; alio: niſi
in chriſto fuerit euacuatũ. Cum ꝟo ꝯuerſus
hmõi fuerit ad dñm: auferet velamen. Ha-
bes igiť quõ auferas velamẽ qđ manet ſu-
pra oculos cordis tui. Cõuertere ad dñm: ⁊
velamen cadet. Cõuerſus eſt paulus: ad be
nedictionẽ ananię velut ſquamę ceciderũt
ab oculis eiꝰ: ⁊ vidit qui ꝑ triduũ ante nõ vi
derat: ſimul oculus corpis animeq; ſanatꝰ:
qꝛ medicamentũ ei medicus demonſtraue-
rat ille de cęlo: de quo ſcriptũ eſt: Miſit ver Ps. 106.
bum ſuũ ⁊ ſanauit eos: ⁊ ex oibus infirmita
tibus ſuis liberauit eos. Nõ eſt medicꝰ iſte
de terris: ꝗ omnes curat infirmitates: ⁊ po-
pulos integros ſanat. Mitte ꝗ pater medi-
cum iſtũ: Veniat verbũ tuum: aperiat ocu-
los meos. Et apſoruz oculi clauſi erant: niſi
eos ieſus aperuiſſet. Deniq; duobus ex his
euntibꝰ in caſtellum cui nomen emaus: cuz
interp̃tareť ſcp̃turas: ⁊ bñdiceret eos: Apti Luc. 24.
ſunt inquit oculi eoꝝ: ⁊ cognouerunt eum.
Ergo niſi ieſus apuiſſet nobis ocl̃os: nemo
vidiſſet: niſi ieſus ſuſtuliſſet velamen: nulli
euangelij gr̃a refulſiſſet. Et petrus clauſos
habebat oculos: ⁊ iohannes clauſos hẽbat
oculoſ: ⁊ iacobus clauſos habebat. Deniq;
in monte grauati erãt ſomno: ſ; excitati ma
ieſtatꝭ fulgore diuinę: oculos cordis ſui ape
ruerũt. Et qꝛ ſiti in corpore plene videre nõ
poterant: obumbrauit eos nubes: ne corpo
ris oculos: glorię cęleſtis fulgor hebetaret.
Quis igiť tantꝰ vt aperiat oculos ⁊ legꝭ vi-
deat ſacramẽta: niſi ei chriſtus demonſtret?
Nõ moyſes tantꝰ. Deniq; iubente dño vir- Exo. 4.
gam ꝓiecit: ⁊ facta eſt ſerpens ⁊ fugit ab ea:
apprehendit caudam ſerpentꝭ: ⁊ facta ẽ vir-
ga: ⁊ adhuc nõ cognoſcebat myſteriũ ꝗ de-
clarabať deſcenſurũ in terras dñm ieſum: ꝗ
cũ ſe exinaniſſet poni in crucem ⁊ deponi pa
tereť in tumulũ: q̃ſi ſerpẽs de virga factꝰ: qꝛ
in tumuluz ꝓiectꝰ: de quo ſm oracula legis
reſurgenſ: in gl̃iaz dei diuineq; ſedis regale
ꝯſortium de ſerpẽte remearet. Apprehenda-
mus ꝗ ⁊ nos caudã ſerpentis illius crucifixi
vt ptãtem eiꝰ regiam poſſimus agnoſcere.
Et illa quę in pedes eiꝰ miſit vnguentũ: te-

nuit eũ. Caudam ergo ſerpentis apprehẽdit
moyſes: ⁊ apertũ eſt os eius. Nõ ꝗ locutus
eẽt de eo: niſi ipſe dñs os eiꝰ aperuiſſet. Da
uid adaperiri ſibi oculos ħ petit: ⁊ in ſupio-
Ps. 4. ribus dixit: Quis oñdit nobis bona? Erat
ſub lege nutritꝰ: ſciebat qꝛ lex vmbram ha-
bet futuroꝝ bonoꝝ. Ipſa bona iam nõ per
vmbram: ſ; apertis oculis videre cupiebat.
Nouerat qꝛ exemplari ⁊ vmbrę cęleſtiũ my-
ſterioꝝ ſeruiebant: ꝗ ſm legem moyſi deſer-
uiebant. Volebat ipſam cultꝰ diuini cõpre-
hendere veritatem: ⁊ ideo vt ab oculis ſuis
velamen decuteret: conuerſus ad dominuz
dep̃cabať dicens: Adaperi oculos meos: et
conſiderabo mirabilia de lege tua. Intelli-
gebat vere militiaz eſſe cęleſtem: quã poſſit
vnuſqſq; ex lege cognoſcere: cui tñ dñs re-
uelaſſet. Quis eñ de trenis ad cęleſtia: de
vmbra ad claritatẽ: de exẽplari ad penetra-
lia veritatꝭ humano gradu ſine diuino du-
ctu poſſit aſcendere? Quis põt ꝯſiderare al
tare illud cęleſte: verũq; illud templũ: ſacer-
dotes ⁊ leuitaſ: nõ iſtos ſm carnis officia: ſ;
illos ſm ſpũs gr̃am? Deniq; hanc ſolaz ſibi
gr̃az ꝓ maximis optauit dauid dicẽſ: Vnã
Ps. 26. petij a dño hanc requirã: vt inhabitẽ in do-
mo dñi oẽs dies vitę meę. Et vt videaz de-
lectationez dñi: ⁊ ꝯſiderẽ templũ eiꝰ. Quis
poterat cognoſcere quod offerret diues ma
gnum munꝰ: ſm ꝙ poteſt manꝰ eiꝰ: vt ſolua
tur eius peccatũ? Quis poterat intelligere
ſi nõ haberet qs offerre: verbi gr̃a: arietem:
qꝛ nõ ſoluebať eius peccatũ? Quis poterat
aduertere quę eẽnt illę imundicię q̃s ſoluit:
nõ lex quã putant iudęi: ſ; lex ſpiritalis quã
paulꝰ agnouit? Quis poterat videre remiſ-
ſiones peccatoꝝ veras: quarũ exemplar in
lege: veritas i euãgelio eſt: dicẽte dño ieſu:
Luc. 7. Dimiſſa ſunt tibi peccata: nõ ꝑ hyrcoꝝ ſan-
guinem: ſ; ꝑ hoſtiã ſui corpis? Ille vtiq; di-
ues in lege: ꝗ ꝑfectę maieſtatꝭ in chriſto ple-
nitudinem ꝯfitendo: ⁊ quaſi eaz qbuſdã ad
illud altare cęleſte: fidei manibuſ offerendo
peccatũ ſuũ ſoluerit. Ille videt verũ ſacer-
dotẽ: qui videt pncipẽ ſacerdotũ. Ille tẽplũ
Ioh. 2. verũ ꝯſiderat: ꝗ audit dicentẽ: Soluite tem
plum ħ: ⁊ i triduo reſuſcitabo illđ. Magnũ
templũ: de ꝗ virtus exiebat ⁊ curabat oẽs.
Mirabile illud altare: in ꝗ vniꝰ agni ſacrifi
cium tulit peccata mundi. Ille ꝑſtantiſſimꝰ
leuita: ꝗ venit non vt miniſteriũ exigeret: ſ;
vt oibꝰ exhiberet ſuę miniſteriũ paſſionis:
cui portio deuſ: ꝗ hic nihil poſſideret: et oĩa
poſſideret. Quid aũt dicã de hebręo: quem Exo. 21.
lex ſex tantũmõ iubet ſeruire annis: ⁊ ſepti-
mo anno exire a ſeruitio? Quis iſte hebręꝰ
ſeruꝰ: qs hebręꝰ liber poterat itelligi? Quis
tantꝰ: vt annos ęternos in mẽte hñs: vide-
at verũ hebręũ ꝗ nõ in ꝑpetuũ manet ſeruꝰ
ſed ſex annis ſeruili functꝰ obſeqo: ſeptimo
anno gr̃am libertatis adipiſciť? Cuiꝰ videť
Iſaac p̃triarcha ſeruitutꝭ ⁊ libertatꝭ nõ igno
raſſe myſteriũ: qui ait: Seruies fratri tuo: ⁊ Gen. 27.
erit cũ depoſueris ⁊ ſoluerꝭ iugũ eiꝰ a collo
tuo: ſignificans fore tempꝰ: ꝗ et ſiqs ſeruie-
rit ħ poſitꝰ fratri ſuo: poſtea tñ exactꝭ annis
ꝗ ſex iſtis diebus atq; iſtis q̊s hic exigimus
menſibꝰ colliguntť: ſoluat iugũ a ceruice ſua
qđ fit ſeptimo anno remiſſionis. Conijcere
poſſumꝰ veri hebręi typum in ioſeph: ꝗ por
tauit ſeruitutꝭ iugũ: ſ; eũ culpa nõ cępit: nõ
carcer incluſit: nõ ęgyptꝰ colorauit. Conijci
mus in petro: iohẽ: iacobo: ꝗ creati ⁊ inſtitu
ti ſub iugo legis: ſoluerunt tñ fratris ſui iu-
daicũ iugũ: vbi legitimę tempꝰ quietꝭ aduc
nit: qñ refulſit his remiſſio peccatorum: et ħ
tñ hic in vmbra adhuc geſtũ cõparatione cę
leſtiũ. Quãta aũt quies illa ꝗ ex lege conij-
ciť: in euãgelio reuelať: dicẽte dño ieſu: Vo Ioh. 17.
lo vt vbi ego ſum: ⁊ iſti ſint mecũ. O beatꝰ
ꝗ iſtiꝰ habitationis fructũ qtis ꝯſortiũ illic
potuerit ꝓmereri. Tũc intelligit qđ ſit ape-
ruiſſe ocl̃os vt videret mirabilia đ lege dei.
Vñ admonuit lectio euãgelij ꝗ decurſa eſt:
in qua ſanatꝰ eſt leproſus ille ꝗ ait: Si vis Luc. 5.
potes me mũdare: in volũtate dñi ꝯſtituẽs
ptãtis effectũ. Cui rñdit ſilr: volo: mũdare.
Premiſſa pietas volũtatꝭ: ſecuta ptãtꝭ au-
ctoritas eſt. Omnibꝰ dicit ieſus: volo: ꝗ nõ
vult eẽ peccatũ. Velle chriſti cõmune i oẽs
eſt: mũdari: fidei ẽ credẽtis i chriſtũ. Et teti-
git eũ: Tãgit eos quoꝝ fide tangiť. Deniq;
dicit: Tetigit me aliqs: ſentio virtutẽ exiſſe Luc. 8.
de me. Habes opationẽ imaculati corpis:
habes remiſſionẽ diuinitatꝭ. Sz vt plenus
ſanareť: apuit oculos eiꝰ dicẽs: Vade oñde
te ſacerdoti. Multos ſacerdotes hẽbat ſy-
nagoga: ſ; ꝗ ocl̃os aperit: falſos nõ vidit ſa
cerdotes: verũ aſpicit. Quis eſt verꝰ ſacer-
dos: niſi ille ꝗ ſacerdos ẽ in ęternũ? Et ideo
pr̃ dixit ad eũ: Tu es ſacerdos in ęternum. Ps. 109.
Aperuit ꝗ oculos eiꝰ ⁊ vidit ⁊ intellexit q̃le
munꝰ ꝓ emũdatõe ſua debere offerre. Btũſ
ꝗ audit hęc: q̃to beatior ꝗ vidit. Qui ſe ꝟo

pōt ꝯfidere ſacerdoti: vt nō habeat qđ time
at i ſe videri: q ſe priꝰ aſpicit facie reuelata.
Nā niſi ipſe ſe ꝑus viderit: nō audebit oſtē
dere: ſic adam q ſe occultare cupiebat: qꝛ nō
agnoſcebat. Sꝫ iā etiā id qđ ſeqꝉ ꝯſideremꝰ.

Verſus. III Aduena ego ſum in t̄ra: ne abſcō
Al. Incola. das a me mandata tua. Non cuiuſ
cunqꝫ vox iſta ē: ſ eiꝰ q t̄renis renūciauerit
voluptatibꝰ ⁊ oīs mūdanę cupiditatꝭ exue
rit affectu. Ille ē in hac t̄ra aduena: q pōt di
Phil. 3. cere: Nr̄a aūt ꝯuſatio in cęlis ē: q ſuā habet
in dn̄o portionē: qui pōt dolere qđ diutius
viuat i terrꝭ: q vitę huiꝰ longęuitate laſſaꝉ:
cui ꝓlixitas habitatōis huiꝰ faſtidio ſit: quā
ſanctꝰ aduſaꝉ ⁊ dicit: Vę hiſ q habitāt i t̄ra:
q diſſolui nō timet: ⁊ ſi ſoluaꝉ ꝑſumat ſe cū
chriſto futurū. Hic vere ꝑegrinꝰ in t̄ra eſt: qꝛ
ſanctoꝝ eſt ciuis ⁊ domeſticꝰ dei: ⁊ theſauꝝ
ſibi condit i cęlo. Nō vtiqꝫ is exiens de ęgy
pto: i hāc intelligibilē ęgyptū remeare deſi
derat: nec ꝯpoſitę ſenectutꝭ ⁊ mortꝭ paueſcit
ꝯfinia: nec horrea ſtruit meſſibꝰ recōdendis
iā aliēis victurꝰ ętatibꝰ: ſ ſola diueſ ꝟtutū fę
cūditate ea ꝯgregat q ſibi nec ſenectꝰ ꝑditū
dare: nec mors poſſit auferre. meritoqꝫ dicꝉ:

Verſꝰ. IIII Cōcupiuit aīa mea deſiderare iu
Al' iuſtificatio dicia tua in omni tp̄e. Qđ vtiqꝫ non
nes tuas. facit: niſi liber a vinculis. Nō ſolū a vinculꝭ
ſollicitudinis ſęcularꝭ: ſ etiā a vinculis cha
ritatis hūanę. Vincula cōplura ſunt in hoc ſę
culo: vincula ſunt deſideria viuēdi: vincula
ſunt oblectamēta voluptatū: vincula ſunt
honoꝝ: vincula ꝯiugij. Deniqꝫ dicit tibi bo
1. Cor. 7. nus mgr̄: Solutꝰ es ab vxore: ne quęſieris
vxorē. Nec tn̄ peccat q vxorē accepit: ſ inne
ctit ſibi vincula mentꝭ: qꝛ ſollicitꝰ ē quō pla
ceat vxori. Beatior eſſet ſi deo ſoli placere
deſideraret. Cernis aūt: qꝛ ligatus eſt q ſui
nō habet corꝑis ꝑtātem. Ergo qꝛ mandatū
dei eſt: qđ legꝭ oraculo ⁊ apl̄ico ſermone de
ꝓmptū eſt: ne qs vxorē: diuitias: honorē:
neceſſitudines deo ꝑferat: q aūt ꝑtulerit fit
obnoxiꝰ iudicijs dei: ideo ꝑus popoſcit: ne
abſcōdat ab eo deꝰ mādata ſua. Qui enim
mādata cognouerit ⁊ cuſtodierit: nō refugit
iudicia diuina: ſed deſiderat: meritoqꝫ tāq̄
reuelatꝭ ſibi mandatꝭ ait: Cōcupiui deſide
rare iudicia tua in omni tp̄e. Non dixit ꝯcu
piui iudicia: ſ ꝯcupiui deſiderare. Sicut eñ
vita viuere plus eſt q̄ viuere: viuere nanqꝫ
cōmune etiā huiꝰ eſt vitę: vita aūt viuere be
atoꝝ ē: ſic ꝯcupiſcere vt deſideremꝰ iudicia
dei: pluſ eſt q̄ deſiderare iudicia. Cōcupiſci
mꝰ eñ deſiderare: q̄ſi nō ſit ꝑtātꝭ nr̄ę deſide
rium: ſ grę dei. Cū eñ dn̄s oblectari nos vi
derit cupiditate deſiderij iudicioꝝ ſuoꝝ: ſo
briū auget affectū. Cū aūt peccamꝰ nō ꝯcu
piſcimꝰ ꝯſiderare iudicia dei. Neqꝫ eñ ęgro
tus vri deſiderat vel inci di vt poſſit recipe
ſanitatē. Refugit q grau iꝰ ęgrotat ne vraꝉ:
ne incidaꝉ: ne alligeꝉ: ne abſtineat a cibo:
Qui aūt ſalutarē habet valitudinē: medico
ſecurꝰ occurrit. Vn̄ etiā dn̄s non ocioſe ait:
Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare Luc. 22.
vobiſcū: nō ſolū deſiderās: ſ etiā gemiato
deſiderio ꝯcupiſcēs remiſſionē tribuere pec
catoꝝ. Cōcupiſcamꝰ ergo ⁊ nos deſiderare iudi
cia dei. Bona ꝯſcia: cum examinaꝉ ꝓbatur:
⁊ ꝯcupiſcamꝰ deſiderare in omni tp̄e: vt nul
lum momentū bonę ꝑtereat vacuū cupidi
tatis. Sequitur verſus quintus.

Increpaſti ſuꝑbos: maledicti qui Verſ. V.
declinant a mandatis tuis. Cū eñ
dn̄s ieſus ꝑ obedientiā genꝰ humanū rede
merit: iuſticiā reformauerit: ſerpens aūt per
iobediētiā peccatū itroduxerit: qđ vitij ha
beat ſuꝑbia: hinc ęſtimare poſſumꝰ: cuiꝰ au
ctor diabolꝰ ē: quē inducit ꝓpheta dicentē:
Ponā thronū meū ſuꝑ nubes: ⁊ ero ſilis al Eſa. 14.
tiſſimo. Itaqꝫ cū ſit neq̄ſſimꝰ vt honorē nō
dederit dn̄o deo nr̄o: peiores tn̄ diſcipulos
erudiuit. Ille enim ſe ſic exaltauit vt vellet
ęq̄ri ⁊ ſilis eſſe altiſſimo: diſcipulꝰ aūt eiꝰ vt
ſignificaꝉ ab apl̄o: indignaturꝰ: ęqualē ſe ſi
milēqꝫ eſtimari deo. Scꝑtū ē eñ: Cū reue 2. Theſſal. 2.
latꝰ fuerit hō iniq̄tatꝭ ⁊ filiꝰ interitꝰ q aduſaꝉ
⁊ extolliꝉ ſuꝑ oē qđ dicꝉ deꝰ. Mgr̄ igiꝉ ſilē
honorē ꝑſumit: hic ſuꝑiorē: ideoqꝫ ⁊ dn̄ſ ad diſci
puloſ ſuoſ dixit: Maiora his facietꝭ: vt qbꝰ
ſpēs plꝰ ademerat q̄ ipe admiſerat: maiora
chriſtꝰ facere donaret: q̄ ipſe in terrꝭ fecerat.
Ipſe eñ voluit ꝑncipē mūdi fallere: in diſci
pulis triūphare. Itaqꝫ a tāto volēs crimine
vindicare hūanū genꝰ: introduxit phariſęū
⁊ publicanū in tēplo orātes: ⁊ docuit etiā ſi
bona cętera habeat: qꝛ magꝭ ſuꝑbꝰ offendat
q̄ humilis q nulla ꝟtutū dote ſubnixus ſit.
Studet eñ ſupplātare diabolꝰ bonis opibꝰ
intētoſ. Quātū laborauit phariſęus ille ne
rapet aliena: ne iniuſtꝰ eēt: ne adulteraret?
Q̄tū laborauit ne peccaret ſic peccabat pu
blicanꝰ? Q̄tū laborauit vt bis i ſabbato ie
iunaret? Q̄tū laborauit vt decimam daret
oium q acq̄reret? Quis nr̄m hęc facit? Q̄ti
hn̄t poſſeſſiones: ⁊ ſoli incūbunt fructibꝰ: et
ſolis ſibi meſſes recōdūt? Aduētit hoc diabolꝰ

et ꝑfudit eū vlcere graui: vt nō teneret caput
mente carnis inflatuſ: ⁊ in eo in q laudabilis
fore crederet: ibi repheſibilior iudicareꝉ. Age
bat eñ grās deo: qđ nō eſſet raptor: adulter:
iniuſtus. Q̄ noxie ei luctatꝰ eſt ſerpēs: ⁊ gra
uibꝰ eū ſpiris ligauit: ſuꝑiorem fecit vt de al
tiore deijceret: inferiorē ſe ꝑbuit vt ſublimio
rem caſu grauiore ꝓſterneret. Mala ruina ē
arrogantię: ſuꝑiores obruit. Mala hęc lucta
ſerpentꝭ: qua ſe i plurimos torquet anfractꝰ.
Inflare volebat ⁊ paulū. Quē paulū? Illū
vtiqꝫ apl̄m: nō ab hominibꝰ neqꝫ ꝑ hoiem: ſ
ꝑ ieſum chriſtū. Et pene deceperat: ita vt ſti
mulū carnis ſuę q ſe humiliabat: rogaret au
ferri. Sꝫ bonꝰ dn̄s q paulū infirmitatibꝰ vel
let facere fortiorē: adhibuit ei angelū ſatha
ne: vt ſuis diabolꝰ artibꝰ vincereꝉ. Nō men
tiebaꝉ phariſęꝰ: imo etiā vera dicebat: ſ oīs
qui ſe exaltat: etiā ſi vera dicat offendit. De
niqꝫ ꝓbabilior phariſęꝰ ingreſſus eſt templū
q̄ publicanꝰ: ⁊ ꝯdemnatꝰ exiuit. O quātum
crimen ſuꝑbię: vt ei etiā adulteria pręferanꝉ.
Deniqꝫ dn̄s q alijs donat: ſuꝑbis reſiſtit: et
tanq̄ cōgrediꝉ his q ſe exaltant: ſibiqꝫ hoc cer
tamen vendicat: ⁊ qui alijs cōpatiꝉ: arrogan
tes increpat: qꝛ nihil grauius q̄ vt frēs nr̄os
pauꝑeſ ſuꝑbo oculo deſpiciamꝰ: ꝯformes no
bis intolerabili repellamꝰ faſtidio: nr̄a indi
gnos grā iudicantes qꝛ ſunt inopes: cū pau
pertas facilꝰ ſit deo q̄ theſaurus acceptior.
Maledicti inquit q declināt a mandatꝭ tuiſ.
Supra dixerat: Ne abſcondas a me mādata
tua: et ideo q̄ſi reuelata ſibi mādata cogno
ſcenſ: ꝯdēnat eos q declinauerint a mandatꝭ
cęleſtibꝰ. Et bn̄ dixit: q declinant: directū eñ
mandatū ē: ideo ab eo nemo deflectat. Mo
uet aūt qua rōne hoc dixerit: ne abſcōdas a me
mandata tua: Qđ eñ abſcondiꝉ obſcurū fit
⁊ occultū: dū ſuꝑ dixerit: mandatū dn̄i luci
dum illuminās oculos. Si lucidū mandatū:
quō abſcondiꝉ: cū lucernā nemo ponat ſub
modio? Niſi forte lucidū eſt vnū mandatū:
multa aūt mādata abſcōdita ſunt. Nā iudi
cia tua inq̄t ſicut abyſſus multa: nō iudiciū
ſicut abyſſus: ſ iudicia dicunꝉ. Vide aūt or
dinē. Supra ait: Ne repellas me a mandatꝭ
tuis: in ſequēti ait: Ne abſcōdas a me māda
ta tua: hic ait: Maledicti q declināt a mādatꝭ
tuiſ. Vere maledicti q declināt a mādatꝭ tuiſ
q referre grāꝫ debuerūt: ꝑmo qꝛ nō ſūt repul
ſi: ſecūdo qꝛ ñ abſcōdi a ſe diuia mādata me
ruerūt. Declinat ergo aliqs qđ optauit. Seqꝉ.

Aufer a me opprobriū ⁊ ꝯtemptū: Verſ. VI.
qm̄ teſtimonia tua exq̄ſiui. Si ꝯtēptꝰ
opprobrij loco duciꝉ: quō ſcꝑtū eſt: Cōtēptibi 1. Cor. 1.
lia mūdi elegit deꝰ? Sꝫ ꝯſidera: qꝛ mūdi ꝯtē
ptibilia dixit: nō dei. Qđ eñ i hoc mūdo ꝯtem
ptui: hoc ꝑcioſum ē apud deū. Deniqꝫ hūilitas
in hoc mūdo cōtemniꝉ: ſ dei iudicio cōꝓbaꝉ.
Et ſi publicanꝰ ſe hūiliauerit exaltaꝉ. Audi
quē ꝓ nihilo habeat deꝰ. Quicūqꝫ ſctūs eſt:
q ſine macula viuit: veritatē cuſtodit: nō appe
tiuit ꝓximū ſuū: ad nihilū deductꝰ ē in ꝯſpe
ctu eiꝰ malignꝰ: oia q malicię ſūt reꝓbauit:
hic talis etiā ſi ſit gentilꝭ deuotione hūilitatꝭ
a deo comꝓbaꝉ. Superbi autē velut pha
riſęus: arrogantia ſua pro nihilo ab illo eſti
manꝉ. Deniqꝫ gentilitas nō eſt: deuotio aūt
manet in ęternū. Caue ergo ne chriſto opprobrio
ſis. Nolo mihi q̄cūqꝫ maledicat: ⁊ q̄ſi pecca
torē deſpiciat. Q̄ graue ſi chriſtꝰ dignū oppro
brio ducat: Vę tibi inq̄t chorozaim ⁊ bethſai Luc. 10.
da q ꝯdēnanꝉ: qꝛ nō egerūt pęnitentiā deli
ctoꝝ ſuoꝝ. Nos ergo agamꝰ vt a nobis auferaꝉ
opprobriū. Quis aūt ē qui nō eſt opprobrio di
gnꝰ? Qui exq̄ſiuit dn̄i teſtionia. Multi q̄dē
ſunt q volūt inferre opprobriū ſuis tuis: ſed
ipſi ſunt magis ꝓbroſi: quia pro nomine tuo
pati opprobrium glorioſum eſt. Et ideo ait:

Etenim ſederūt ꝑncipes: ⁊ aduer Ver. VII.
ſus me detrectabant. Vox martyrꝭ eſt Al' loq̄bantur
q ꝑductꝰ ad iudiciū ꝑſecutoꝝ: cū cogereꝉ ido
lis imolare: ⁊ ꝯſtanꝉ reſiſteret: iudices aūt ſe
dentes i tribunalibꝰ ſtipati officijs indignā
tes qꝛ ſuis nō obſecundareꝉ impijs: ꝯferrēt q
dignū ſupplicio cenſerēt: ſtabat intrepidꝰ di
cēs: Sederūt ꝑncipes: ⁊ aduſus me detrecta
bāt. Eſt etiā dn̄i vox iſta: cū ꝯueniſſet ꝑſbyte
riū plębis ⁊ ꝑncipes ſacerdotū et ſcribę: ⁊ ad
ꝯciliū iudęoꝝ deductꝰ eēt dicētiū: Quid ad Matth. 26.
huc deſideramꝰ teſtes: audiuimus eñ de ore
ipſiꝰ. Et cū ſtaret an̄ ꝑſidē ⁊ duceret ad crucē:
qđ pulchriꝰ diceret q̄: ſederūt ꝑncipeſ: ⁊ aduſū
me detrectabāt? Hoc ē: me ſtante ſederūt ꝑn
cipes. Et qꝛ tribunaliū fulcro ſublimes erāt:
dn̄m nō videbāt. Sedebāt ergo elati faſtigio ꝑn
cipatꝰ: nec ꝑncipē ꝑncipū cogitabāt. Sed pa
rum hoc: aduſuſ me inq̄t detrectabāt. Ego eoꝝ
redemptor aduenerā: ego venerā vt omniū
peccata mūdarē: vt recuperarē amiſſos: reſti
tuerē paradiſo ſancti iacob hereditatē: et illi
aduſus me detrectabāt. Et ideo imitatores
mei: diſcipuli mei: nolite iniuriam erubeſcere
ſi ſtetis an̄ ꝑncipes ꝓ nomine meo: cum ego

ſteterim ꝓ vr̃a ſalute. Deniq̄ꝫ traditꝰ in cuſto
diam petrꝰ cũ ceteris apl̃is: ⁊ poſtera die ſta
Act. 4. tutus an̄ ↄcilium: ↄſtanᷓ dicebat: Principes
ppl̃i ⁊ ſeniores iſrael: ſi nos hodie ⁊c. vſq̄ꝫ in h̄
iſte aſtat corã voƀ ſanꝰ: hoc eſt: vos eſtꝭ q̄ ſta
tuiſtis ⁊ chriſtũ. Glĩe loco ducimꝰ iſtã iniuriã:
q̄ꝛ arguimur ꝓ egroti hoĩs ſanitate: hanc he
reditatẽ ſeruulis ſaluator omniũ dereliquit.
At illi ↄferebant inter ſe dicẽtes: Quid facie
mus iſtis hoĩbus? Et dimiſerũt eos. Gloria
baᷓ ꝗ petrus: ⁊ vnuſq̄ſq̄ꝫ aploꝝ: q̄ꝛ digni ha
biti ſunt: qui iniuriã ꝓ chriſti noĩe ſuſtinerẽt.
Recte ꝗ tunc dicerent ſinguli: Etenĩ ſederũt
ꝓ̄ncipes: ⁊ adũſus me detrectabãt. Sederũt
ꝓ̄ncipes aduerſus eſaiam: ⁊ diſputauerũt vt
Eſa. 1. ſecareᷓ: ſ̄ nõ timebat eos: q̄ dicebat: Audite
ꝓ̄ncipes ſodomoꝝ. Sederũt aduerſus hiere
miaꝫ: vt mittereᷓ in lacũ: Sederũt aduerſus
zachariã: qui occiſus ẽ inᷓ templum ⁊ altare.
Reſiderũt aduerſus ſuſannã: ⁊ ↄtra caſtitatꝭ
feminã iudicabãt. Sed vt oñdereᷓ ꝓ̄ncipum
bonũ nõ eẽ ↄſiliũ: excitauit pueri ſpũm dñs:
⁊ quã ꝓ̄ncipes ream mortꝭ ꝓnũciauerãt: ean
dem ꝓpheta totiꝰ innoxiã criminationis ab
ſoluit. Sunt ⁊ alij principes q̄ aduerſus nos
Eph. 6. detrectant: de quibꝰ diciᷓ: Qm̃ nõ eſt nobis
colluctatio aduerſus carnẽ ⁊ ſanguinẽ: ſ̄ ad
uerſus ꝓ̄ncipatꝰ ⁊ ꝑtãtes: adũſus mũdi huiꝰ
rectoreſ tenebraꝝ haꝝ: adũſus ſpiritalia neq̄
tie ꝗ ſunt ĩ celeſtibꝰ. Iſti ſedent ⁊ explorãt: q̄
iuſtꝰ ſit ĩ h̄ ſeculo: q̄ chriſtianꝰ intente deo ſer
uiat: ſtudioſus boni opis ⁊ facti: Detrectant
de eo dicẽtes: Inſidiemur illi: ĩpediamꝰ euꝫ:
ꝓhibeamꝰ eũ efficere ꝗ deſiderat. Cõteramꝰ
eiꝰ mentẽ: frangamꝰ animũ adũſis frequẽti
bus ac repẽtinis: ⁊ ſi deo ꝓbatꝰ eſt ꝓpᷓ iuſti
ciam: rogemꝰ dari nobis temptationes eiꝰ.
Neq̄ꝫ enĩ intm̃ ꝓphetã temptationũ eius q̄s
plĩmas ſubijt ↄpotes ꝑtãteꝫ hr̃e potuiſſent:
niſi dñs ꝓbãdi ſui militꝭ cãꝫ dediſſet: vt ma
iore eũ gloria coronaret. Quis igiᷓ regẽ ſaul
excitauit in eũ: niſi ſpũs malus: ſicut legimꝰ:
q̄ ſe dolebat excludi q̄tienſcũq̄ꝫ dauid vel cy
thare ſono: vel bonoꝝ conſiliorũ operumq̄ꝫ
fidibus ac neruis mentẽ regis animũq̄ꝫ mul
cebat? Quis excitauit doech ſyri nequitiaꝫ:
vt ſanctũ virũ ꝓderet: ⁊ hoſpitalem hũanita
tem deduceret in periculũ ſacerdotis? Quis
inflãmauit ardorẽ ammon: vt domũ inceſta
ret ꝓpheticam: ⁊ ↄtriſtaret animũ patris: al
terius inceſti libidine: alteriꝰ iniuria: vt qui
alijs ꝓphetabat: domꝰ ſue mala ꝓuidere nõ
potuit? Quis armauit furorẽ abſalon: vt pa
trẽ domo excluderet: et parricidali ꝑſequereᷓ
ꝑlio? Sꝫ cũ ꝓpe viribꝰ regni iam eſſet ſctũs
inferior: h̄ vno incenſa adũſum ſe diaboli re
ſtrinxit ſpicula: qd̓ cũ filiꝰ neceꝫ peteret pr̃is:
ille tñ ſalutem filij pietatꝭ mãdabat affectu.
Ergo ꝓ̄ncipes ppl̃i vt achitofel ⁊ ceteri bellan
tium duces ſederũt: Tractabant ꝗ principes
ppl̃i cuꝫ abſalon adũſus ꝓphetã: Et ideo diᷓ:
Etenĩ ſedeꝛ̄t ꝓ̄ncipes ⁊ adũſꝰ me d̓trectabãt.

Seruus aũt tuus meditabaᷓ in iu Al' exercebaᷓ
ſtificationibꝰ tuis. Aduertimus arma
iuſti: quibus oẽs aduerſarioꝝ repellat impe
tus. Alibi ait: Circuierunt me: ⁊ expugnaue Ps. 108.
runt me gratꝭ: ꝓ eo vt me diligerẽt detrahe
bant mihi: ego aũt orabam: Hic ait ꝙ ſtudiũ
ei nõ exercende ad belli artes fuerit iuuẽtutꝭ
nõ decipiẽdi adũſãtis aſtutia vlla cordis: vt
illũ vinceret quẽ videbat: ſ̄ adũſum eos pre
liabaᷓ q̄s non videbat: maiorq̄ꝫ in eo pietas
q̄ꝫ virtꝰ corpis militabat. Itaq̄ꝫ in dei exerce
baᷓ iuſtificationibꝰ: vt ↄtrario ictu diaboluꝫ
vulneraret. Ille eũ ab intentiõe iuſticie ⁊ ſtu
dio deuotionis: occupationibꝰ bellicis cona
baᷓ abducere: hic magꝭ ſe diuini opis ⁊ cultꝰ
meditatiõe occupabat. Itaq̄ꝫ dñs ꝓtexit eũ
in quẽ ſperauit: cum quo loquebaᷓ: cui toto
adherebat affectu. Iuſtus enĩ aut cũ deo lo
quiᷓ orando: aut diuia loquiᷓ opa laudãdo:
⁊ ſemꝑ loquiᷓ opa dei: ne loquaᷓ os ſuũ opa
hominũ. Nihil terrenũ iuſtus loquitur: nihil
mortale agit: Ideoq̄ꝫ dicit:

Etenim teſtimonia tua meditatio Ver. VIII
mea eſt: ⁊ cõſilia mea iuſtificatio tua. Al' Nam et
Aduertis q̄d doceat: ꝙ hec debeant eſſe
ↄſilia iuſti: vt mediteᷓ mandata dei: ⁊ exerce
atur in dei laudibꝰ ⁊ oraculis: vt iuſtificet do
minũ ſemꝑ. Qui facit ꝗ deꝰ mãdat: q̄ credit
deo placere: deũ iuſtificat. Qd̓ ex lectiõe euã
gelij poſſumꝰ intelligere: dicente euãgelio: q̄ꝛ
phariſei ſpreuerũt ↄſilium dei non baptizati
baptiſmo iohãnis. Hoc in vno libro: in alio
habes aũt: Nõ iuſtificauerũt deuꝫ: q̄ꝛ bapti
zari noluerunt. Ideo dñs ad iohem dicentẽ:
Ego a te debeo baptizari: ⁊ tu venis ad me:
Rñdit: Sine modo: Sic enĩ oportet nos im
plere oẽm iuſticiã. Qui ꝗ facit mandata dei:
iuſtificat deũ: q̄ꝛ facit eius iuſticiã: ⁊ bonum
eſt vt ↄſilium dei ſequanᷓ hominũ cõſilia: q̄ꝛ
dei ↄſilium certum ſemꝑ: noſtra aũt plerũq̄ꝫ
incerta conſilia: ex rerum ꝓbanᷓ euentu.

Explicit ſermo tertius

Incipit ſermo quartus.

Daleth ד q **Quarta littera ſe**
cundũ hebreos Daleth: ſigni
ficat latine timorẽ: vel vt ali
bi inuenimꝰ: natiuitatẽ. Sed
vtrũq̄ꝫ põt congruere ⁊ cõue
nire ſenſui. Natiuitas enĩ eoꝝ eſt que gene
ranᷓ in h̄ ſeculo: ꝑ quã intelligimꝰ corꝑalia et
materialia ꝗ ſunt caduca: ⁊ ideo a timore nõ
diſtat. Ex corꝑalibꝰ enĩ et materialibꝰ naſciᷓ
timor. Quid enĩ eſt terrena natiuitas: niſi ti
mor? Deniq̄ꝫ inde cepit verſus.

Verſus I a **Dheſit pauimento anima mea:**
viuifica me ſ̄m verbum tuum.
Per pauimentũ t̃rã intelligimꝰ: ꝑ terrã mate
Gen. 3. rialia. Peccatori aũt dictũ eſt: Terra es: ⁊ in
terrã ibis: eo ꝙ diuinis mandatiſ inherendũ
nõ putauerit: ſed in materialia ⁊ corꝑalia de
flexerit: cui imꝑſſa fuerit vite huius ſecularᷓ
delectatio. Deniq̄ꝫ eiectꝰ de paradiſo: h̄ ẽ: ex
illo ſublimi ⁊ celeſti loco: ad quẽ raptꝰ ẽ pau
lus: ſiue in corꝑe: ſiue extra corpus neſciens.
Ex illo ꝗ eminẽti loco deiectus ĩ terrã: deplo
rat adam dicẽs: Adheſit pauimento anima
Ps. 43. mea. Sicut alibi ait: Humiliata eſt in pulue
re aĩa mea: ⁊ adheſit in terra venᷓ meꝰ. Peni
tentiã gerentꝭ hec vox eſt: q̄ meminiſſet adhe
renteꝫ ſe deo neſciſſe nec potuiſſe diſcernere:
qd̓ non diſcreuit ⁊ paulus vtrũ in corꝑe eſſet
an extra corpus: ita infirmitatẽ pigriciamq̄ꝫ
corꝑis mĩme ſentiebat: cui dñi adherebat ꝑ
ſentia. Spũs ꝗ ꝓpheticus dolorẽ expꝛ̃ſſit: vlᷓ
dñs q̄ ſuſcepit eiꝰ infirmitatẽ: ꝑſonã repꝛ̄ſen
tat ade: ⁊ aſſumit eiꝰ affectũ. Loq̄ᷓ ꝗ adã: Ad
heſit pauimento aĩa mea: qui an̄ beatiſſimꝰ
aurã carpebat ethercam: curas vite huius et
tedia neſciebat: is nũc ſollicitudine mũdi hu
ius luxurie ſtudio: pecunieq̄ꝫ cupiditate cur
uatꝰ: atq̄ꝫ vulpiũ foueis ſe inſerit latibuliſq̄ꝫ
t̃reſtribꝰ. Merito adherebat pulueri: q̄ ſe le
uare nõ poterat: niſi eũ ſuꝑ crucẽ ſuã xp̃us le
uaſſet. Merito adherebat pauimẽto: qui ſe
abſcõdebat a chriſto. Nõ adheret pauimẽto
cui dicit ieſus: Sequere me. Nõ adheret pa
uimento: q̄ audit: ⁊ ſequiᷓ legẽ dicentẽ: Poſt
dñm deum tuũ ambulabis ⁊ ipſi adherebis.
Quõ ꝗ pauimẽto adhereat vnuſquiſq̄ꝫ: quõ
1. Cor. 6. deo: audi dicẽtẽ: Qui adheret meretrici vnũ
corpꝰ eſt: q̄ aũt adheret deo: vnꝰ ſpũs ẽ. Ter
ra iſta quã gerimus meretricijs q̄buſdã nos
illecebris capit: ⁊ q̄ſi vultꝰ q̄ſdã voluptatum
corꝑaliũq̄ꝫ delectationũ fucꝭ illinit: vt lateat
in his veritaſ: ⁊ forenſi quadã ſpecie decipiãt
aꝑpropinquãteſ. Sꝫ cũ interiorẽ oculũ mentꝭ
ad tempꝰ abduxerint: poſtea tñ decuſſo ve
lut q̄daꝫ puluere voluptatũ hmõi decore: q̄ꝫ
ſit inanis gr̃a ſeculi huiꝰ aut corꝑis: facile de
ꝓ̄hendiᷓ. Bonũ eſt igiᷓ adherere deo: nec in
flexam ceruicẽ hr̃e ad iugũ mũdi. Ideoq̄ꝫ ec
cleſie vel forti aĩe dicit ſapia. *Sicut turris da* Cant. 4. b.
uid ceruix tua: quæ ædificata ẽ in thalpio:
mille oſtia pendent in ea: oĩa iacula poten
tium. Erecta enĩ ad deũ ceruix: ⁊ iugo chriſti
habilis: ꝗ nulla in terraꝝ illecebras inflexiõe
curueᷓ: ſicut chriſti regalis ẽ turrꝭ: cui iugum
ſuũ nabuchodonoſor nõ poſſit ĩponere. Con
didit enĩ turrim illã dauid: ille manu fortꝭ: et
ſuꝑ muroꝝ edificauit excelſa: vt ſubſidio pa
riᷓ ⁊ decori ſit. Subſidio: q̄ꝛ hoſtẽ ꝓuidet ⁊ re
pellit. Decori: q̄ꝛ nõ ſolũ inᷓ humilia: ſ̄ etiaꝫ
inᷓ excelſa ſuꝑeminet. Ita tñ ſ̄bſidio vlᷓ deco
ri: ſi habeat in ſe v̄bi dogmata: velut quedã
phalerũ monilia: habeat etiã iacula potẽtiũ
ꝓphetaꝝ: ꝗ adũſus oẽm extollentẽ ſe altitu
dinem: lacertꝭ q̄buſdam fidei diriguntᷓ. Noli
igiᷓ in puluerẽ mortis deducere aĩam tuam:
cui dñs etiã naturalẽ altitudinẽ tribuit ⁊ vi
gorem: q̄ ſe excitet ⁊ aſſurgat. Vñ etiã de hac
ↄiunctione aĩe ⁊ corꝑis dictũ oportune acci
piᷓ: eo ꝙ ĩ naturali vite nr̃e myſterio cõnexa
anima corꝑi: velut humi reptet et pauimẽto
adhereat: partim ꝓpter h̄ t̃renũ habitaculũ:
partim q̄ꝛ corpꝰ iſtud e t̃ra ẽ. Et regionis igiᷓ
diuerſoꝝ: ⁊ materia ipſa corꝑis nr̃i huic ↄcur
rit ſnĩe. Ideoq̄ꝫ pulchre apl̃s de mortꝭ huius
corꝑe liberari cupit q̄ꝛ carcere q̄dã claudimur
⁊ in quodã luxurie gurguſtio ſiti tenebris in
uoluimur delictorũ. Ergo ſ̄m voluntatẽ dei
ambulemus: vt adherere diſcamꝰ deo. Naꝫ
qui ſ̄m corporis aꝑpetentiam viuit: caro eſt:
qui ſ̄m precepta dei: ſpũs eſt. Non ergo fiat
anima noſtra caro: hoc eſt: vt dicamur caro:
ſicut ⁊ illi q̄ in diluuio perierũt: de q̄bꝰ dictũ
eſt: q̄ꝛ caro ſunt: ſed magꝭ caro nr̃a obediens
aĩe gubernaculuꝫ fiat anime: et hoc aꝑpellari
mereaᷓ noĩe. Sicut aꝑpellata ẽ familia patri
arche iacob ⁊ generationis eiꝰ ſancta poſteri
tas. Sic enĩ ſcriptũ ẽ: Hi filij bale quã dedit
laban rachel filie ſue: ⁊ peperit hec iacob om
nes animas ſeptem. Et alibi: Omnes auteꝫ Gen. 46.
anime que intrauerunt in egyptuꝫ: que exie
runt de femoribus illius ꝑter mulieres ſexa
ginta inquit et ſex. Et in principio exodi le

Exo.1. gim⁹: Erāt aūt oēs aię ꝺ iacob q̄ncꝫ ꝛ ſeptua
ginta q̄ erāt cū iacob. Ergo illi q̄ habitabant
cū ioſeph: et de egypto exierūt aię ſunt. Qui
aūt cū eſſent angeli dei: hoc eſt: vitę ꝓbitate
angeloꝝ imitātes grām: Qui eñ nō ducunt
vxores: ꝛ q̄ nō nubūt: erūt ſicut angeli i cęlo.
Qui ꝗ cū angeli viderent̃: capti ſūt decore fę
Gen.6. mineo: hi caro ſunt ſicͭ dn̄s de⁹ dixit: Non p
manebit ſpūs me⁹ in hoibus iſtꝭ in eternum:
ꝓpter qꝺ caro ſunt. Et merito exptes libidi
niſ: angelis cōparant̃: caro nō ſunt: qꝛ nō ſūt
in carne ſ; in ſpū. Quales erāt illi q̄ doctorē
apl̄m ſequebant̃: qb⁹ ait: Uos aūt nō eſtꝭ in
carne ſ; in ſpū. Qui aūt corporea ſeiaꝝ capi
unt̃ libidine: caro ſūt: atqꝫ vtinā caro tantū:
Hiere.5. ꝛ nō etiā equi adhinniētes: qꝛ in vxorē inq̄t
ꝓximi ſui adhinniebāt. Rogat ꝗ q̄ deiectio
nem aię ſuę ſentit ad pauimentū vſqꝫ curua
tę: vt viuificet̃ ſm verbum dei: qꝺ aīas ad ſe
trahit quaſcūqꝫ ꝛ miſeratiōe ſui liberare cupi
ens abducit a terris. Uiuificat̃ autem anima
q̄ vias ambulat chriſti: pctō mortua: deo vi
uens: ita vt mors peccati dn̄atum in ea poſt
hęc hr̄e nō poſſit: poſteaqꝫ cōſepulta cū chri
ſto: iuſtificata ē a pctō. Sꝫ q̄ iuſtificari cupit
vias ſuas añ ꝓnūciet: Ideo ſecūdo xſu ait:

Uerſ⁹. II. Al' enunciaui

Uias meas ꝓnūciaui et exaudiſti me: doce me iuſtificationes tuas.

Pulchro ordine ad iuſtificationes dei pue
niendū putat: vt primū ſua peccata fateat̃.
Sic eñ docemur ꝛ alibi: Dic iniq̄tates tuas
vt iuſtificeriſ. Itaqꝫ ſcire debem⁹: q̄d ſit vias
ſuas ambulare hominē: ꝛ vias dei. Qui facit
volūtates carnis: ꝛ viuit ſm cōcupiſcentiam
mūdi hui⁹: vias ſuas ambulat: quib⁹ delecta
tur ꝛ gaudet. Qui aūt venit volūtatē facere
patrꝭ ſui q̄ in celis ē: cui cib⁹ eſt vt mandatū
dei cōpleat: q̄ nō querit qꝺ voluptatis ſit: ſ;
qꝺ placeat deo: ille viam dn̄i pergit: illā viā
Job.14. quę ait: Ego ſum via: veritas ꝛ vita. Uides
ꝗ: qꝛ ille viuit ſm verbum dei: q̄ viā ambulat
chriſti. Ipſe etiā dn̄s de⁹ i deuteronomio do
Deut.10. cet quō in vijs ſuis ambules dicēs: Et nunc
iſrael q̄d dn̄s de⁹ petit a te: niſi vt timeas do
minū deū tuū: ꝛ ambules in vijs ei⁹ ꝛ diligas
eū: et ſeruias dn̄o deo tuo ex toto corde tuo:
ꝛ ex tota aīa tua cuſtodias mādata ei⁹ ꝛ iuſti
cias eius? Liquet igit̃ alias vias eſſe carnis:
alias dei: ꝛ ſi quis velit ambulare vias dei: ei
ꝑus eſſe vias carnis ꝛ corpis et ſecularꝭ ſapię
deſerendas. Relinquens itaqꝫ eas dauid ꝓ
nunciat: ꝛ apud deū nō tacet. Confitet̃ erro
Ps.31. res: nō negat lapſus. Sicͭ illi ꝟ dixit: āñūcia
bo aduſū me iniq̄tatē meā dn̄o. Si eñ ſe ac
cuſauerit iuſt⁹: vocē parati accuſatoris exclu
dit: q̄ ſolet aceruare pctā ꝛ vniuſcuiuſqꝫ exag
gregare flagitia. Obſtruit ꝗ os ei⁹: q̄ ipſe de
ſe fuerit añ ꝯfeſſus: ꝛ ꝓſtruit veniā ꝯfitentis:
verecūdia excuſat reum: pudor ſuus accuſat
auctorē. Qui eñ ſua delicta nō tacuit: videt̃
in ſe doluiſſe qꝺ fecit: in diabolo ꝑdidiſſe qꝺ
ſuaſit. Ideoqꝫ ait ſcriptura: Iuſt⁹ in exordio Prouer.18.
ſermonis: accuſator ē ſui. Qui ſe accuſat: etſi
peccator eſt: iuſt⁹ eē incipit: qꝛ nec ſibi parcit:
ꝛ dei iuſticias ꝯfitet̃: quem putat latere nihil
poſſe. Utinā adam ſe ꝑus accuſare q̄ꝫ celare
voluiſſet. Sꝫ nō ſatis eſt vt ꝯfiteamur erro
rem: verūetiā ſi corrigi volum⁹: a dn̄o poſtu
lemus vt doceat nos iuſtificationes ſuas: ne
poſtea errare poſſimus. A dn̄o igit̃ doceri pe
tit: qꝛ vn⁹ eſt mgr̄ noſter: vt ait chriſtus: Nec
ocioſe ꝟ petit: nō eñ ille beat⁹ quē docet hō:
ſed quē tu erudierꝭ dn̄e. Ubiqꝫ meminit ſui:
nec putat ſatis eſſe vt doceat cū iuſtificatio
nes ſuas dn̄s deus noſter. Sed addidit:

Uerſ⁹. III. Al' iuſtificationum tuarum iſtrue me

Uiam iuſticiaꝝ tuaꝝ inſinua mihi: et exercebor in mirabilibus tuis.

Uide ordinē. Pri⁹ eſt vt diſcam⁹ dn̄i iuſti
ficationes: deinde vt gradus q̄ſdam iuſtifica
tionū ꝛ ordinē nouerim⁹: q̄d ꝑus: q̄d ꝯſequēs
eſſe debeat. Nā ſcire q̄d facias: ꝛ ordinē neſci
re faciendi: nō eſt pfecte cognitiōis: offendūt
plerūqꝫ ꝑpoſtera. Denīqꝫ iuſt⁹ eſt q̄ ſe in exor
dio ſermonis accuſat: iniuſt⁹ aūt qui qꝺ ꝑus
negauerat ꝯfitet̃. Ille verecūdię inuenit gra
tiam: hic notā incurrit impudētię. Ita ordi
nis ignorātia ꝯturbat negocioꝝ naturā: for
māqꝫ meritoꝝ. Ille aūt q̄ didicerit ꝑmo my
ſteria dei: deinde ordinē myſterioꝝ exercetur
in mirabilibus dei. Grecus ἀδολεσχήσω
poſuit: qꝺ dicͭ latin⁹ allucinabor. In q̄ videt̃
eſſe aliq̄ ſmonis offenſio: ſm vulgarē ꝯſuetu
dinē: qꝛ ἀδολεσχῆσαι vulgo eſtimat̃: vel
allucinari: pluſqꝫ oportet aliq̄d loqui: ꝛ ſup
fluū videre qꝺ audienti faſtidio eſt: ꝛ videt̃ eē
ꝑter ordinē: cū ordo rerū videat̃ afferre faſti
diū: vt ſi cām velis enarrare aliquā ꝛ ordinē
nō ſerues: auditor aūt ad rerū feſtinet exitū:
ſupiora faſtidit. Sꝫ nō pōt plene inſtrui: niſi
q̄ ordine ſui cūcta cognouerit: inde nō ſolum
factū dependit̃: ſ; etiā facti pōdus ꝛ facientꝭ
affect⁹. Ideoqꝫ dauid quaſi bonus ſui iudex
atqꝫ arbiter: ꝓpe vſqꝫ ad faſtidium vult do
ceri: ꝛ vel ſupfluo immorari tempe: q̄ꝫ neceſſa
riū ordinē ꝑterire. ἀδολεσχία eñ vel allu
cinatio videt̃ lōga q̄dam eē meditatio: ꝛ mo

roſa quedā mētꝭ intētio: a q̄ nō longe abeſt
exercitiū vel animi vꝭ corpis. Nā vt ille qui
exercet mēbra ſua paleſtra: diuti⁹ exercet vt
roboret: ita qui exercet mentē ſuam in ſcri
pturis diuinis vel in conſilijs: diutius ex
ercere debet. Exiuit in campum iſaac. Gre
cus dixit ἀδολεσχῆσε: latin⁹ deambu
lare vel exerceri. Rebecca veniebat: typus
in ea ꝑfigurabat̃ eccl̄ię: parabant̃ nuptię: in
quib⁹ ſacrm̄ foret magnū. Uidēs ꝑriarcha
iſta myſteria: exiuit i campū: diffundēs acri
moniā ſuę mentꝭ: ꝛ deambulās i innocētia
cordis ſui. Diuſis vtiqꝫ cogitationib⁹ exer
cebat aīm: ꝛ i mirabilib⁹ myſterijs delecta
bat̃: cui⁹ vt imitator euaderet ſcūs ꝓpheta:
doceri iuſtificatiōes dei: ꝛ viā iuſticiaꝝ cęle
ſtium cognoſcere geſtiebat: vt nō dormiret
aīa ei⁹ ſeculi iſti⁹ ſomnū: nec mūdanę capt⁹
vanitatꝭ illecebrꝭ: a pſeq̄nda vitatꝭ intētiōe
diffluerēt. Qua rōe ꝗ doceri velit: Subtexuit

Uer. IIII. Al' dormitauit

Stillauit aīa mea ꝓ tedio: dicēs: **ꝯfirma me in verbis tuis.**

Aliq̄ co
dices habēt dormitauit: qꝛ νύσταξεν et
ἔσταξεν duab⁹ lrīs diſſonāt. Potuit int
pꝛeſ vꝭ antiq̄ri ſcriptor ꝟ falli. νύσταξεν
dormire eſt. ἔσταξεν ſtillare. Perfect⁹ nō
dormitat: q̄ diuinis aīm intendit myſterijſ.
Ps.131. Denīqꝫ ipſe alibi dicͭ: Si dedero ſomnū oculꝭ
meiſ: aut palpebris meis dormitationē: ſed
vigilat ſp: ꝛ ſi caro dormit: cor vigilat. Nō ꝗ
dormiebat: q̄ templū cōdere dn̄o cogitabat
ꝟboꝝ celeſtiū ex edificatiōe nō lapidū. Uer
bū eñ dei repulſoriū tediorū ē: q̄ ſomn⁹ aię
ſopor mētis excludit̃. Ex triſticia eñ ꝛ ſolli
citudine ſeculariū: ſomn⁹ irrepit. Qui autē
adheret deo: curas fugitās: voluptatē ca
pit cognitiōis eternę: nullā illic mutationē
rerum ſicͭ ſeculariū ꝑtimeſcēs. Qui faciliori
bus igit̃ laboꝝ vtunt̃ cōpedijs: dormitauit
acceperūt: ſ; origenes q̄ mltoꝝ interptatiōes
diligēti diſcuſſit idagine: ſtillauit ſecut⁹ ē:
eo q̄ pfecti aīa q̄ſi bn̄ cōpoſita ꝛ confirmata
nō ſtillat: vt faſtigia culminū q̄ bn̄ tecta atꝫ
munita ſunt: ceterū incōpoſita cito ſtillant.
Inde vſurpatū eſt ſtillicidia eijciūt hoiem
in die hyemali de domo ſua: in qua frigoris
aſperitate ꝛ frequēti aeris mutatione tem
Matth.24. ptamur. Denīqꝫ docemur ꝓuidere: ne fuga
nr̄a fiat hyeme vel ſabbato. Probatos eñ
iam nos dies debet reperire vel iudicij vel
mortꝭ: ne viduatos viriditatib⁹ ꝓſperoꝝ: ꝛ
omni ſpoliatos ſecūdoꝝ flore ſucceſſuū: exi
tus mortꝭ inueniat. Caueam⁹ ꝗ ne vnuſq̄ſqꝫ
nr̄m eijciat̃ de ſtatu mētis ſue: ꝛ naturali q̄
dam māſione ſi habeat foramina māſionū
e quib⁹ fluētia ſtillicidia tanq̄ ex fūdamētꝭ
ſubruāt hoiem nulla ſapię ſoliditate fūda
tum. Ideo ait ꝓpheta: Fili ne defluas. Cō
firmāda ē igit̃ aīa nr̄a ne ſtillet: ꝛ indiuidua
virtutū cōpage ſolidāda: vt poſſit regꝭ ętni
ſeruare myſteriū. Ceterū is q̄cunqꝫ ē facilis
in ꝟbis: velut plen⁹ rimarum: hac atqꝫ illac
effluēs: interiora euacuat ſua: ꝛ exteriorib⁹
paſſionib⁹ inundat̃: tegere ſe neſciēs: nec te
nere verbū qꝺ accepit: ſicut ſcā maria q̄ cō
ſeruabat oīa verba in corde ſuo: ne qꝺ ex ei⁹
ore deflueret. Tali ſe munitā dote ꝟtutum
eccl̄ia loquit̃: vt digna videat̃: in cui⁹ inuita
tus ſpōſus ſuccedat hoſpitiū. Hinc ꝑmū ſe
ꝑſumit eē placiturā: ſi bn̄ tectā ꝛ fidā ꝑuarē
ſilētia chriſt⁹ aſpiciat. Ecce es inquit formo Cant.1.d.
ſus cōſobrin⁹ me⁹: & quidē pulcher: accli
natio noſtra opaca: trabes domoꝝ noſtra
rum cædri: lacunaria noſtra cupreſſi. Lau
dat ſponſi decorē eccl̄ia: quē plus vnuſq̄ſqꝫ
tacito laudat affectu: ꝛ fidus myſterioꝝ int
pꝛes tacēdo plus pͥdicat. Nā qui arcana di
uulgat iminuit chriſti decorem. Ideo nemo
mittat margaritas ſuas porcis: ne pculcari
faciat ornamēta pͥcioſa. Nō ꝗ in tabernacu
lo loquacꝭ ꝛ garruli: qꝛ multiloq̄o peccatū
admittit̃: ſ; in viri ſerij q̄ ſit parcus alloquij
nec ſmonis intempans: ꝛ ꝟboꝝ ſobrietate
temulentiā loq̄citatꝭ euitās: caput ſuū chri
ſtus reclinat. Et merito opacā ſignificat ac
clinationē: qꝛ in eccl̄ia ꝯſtitutos: virt⁹ obum
brat altiſſimi. Hac vmbra dauid protegi ſe
poſtulabat: ne eū ꝑ diē ſol vreret: vel luna ꝑ
noctē. Hāc vmbrā ſpiritat̃ miſtrat gr̄a: torri
da ſeculi hui⁹: ꝛ mūdi eſtiua fugiētib⁹. Opa
ca igit̃ acclinato xp̄i ꝛ eccl̄ię ſūt qb⁹ dei pr̄is
ęterna illa reqͥes aſpirat. In hac ꝗ reqͥeſca
m⁹ vmbra pctoꝝ nr̄oꝝ ęſtib⁹ fatigati. Si q̄s
aduſſit libido: hos dn̄i crux refrigeret: i qua
ſe reclinauit vt nr̄a delicta ſuſcipet: ſi quos
culpa laſſauerit: hos ieſus gremio ſuſcipiat
ſuo: ꝛ molli foueat amplexu. Uñ audeo di
cere: qꝺ caro chriſti acclinato ſit eccl̄ie. Tra
bes domoꝝ nr̄aꝝ cedri. Cedri ſpecie maioꝝ
q̄ iuſti fuerūt gl̄ia declarat̃. Iuſt⁹ eñ vt pal Ps.91.
ma florebit: ꝛ ſicut cedrus q̄ i libano ē mul
tiplicabit̃. Sicut eñ cedr⁹ nō putreſcet: ita
nec maiorum gloria vlla vetuſtate corrum
pit̃. Lacunaria noſtra cupreſſi. Gen⁹ hoc ar
boris nunq̄ amittit viriditatem ſuam hye
me: iuxta ver atqꝫ eſtatē comam paſcit: nec

diuerſo colore mutatꝛ. Solam hāc arborem ventꝰ ſuo nūq̄ honore deſpoliat: ſola nūq̄ veteri exuitꝛ amictu: aut nouo flore veſtitur. Sic apl'ica q̄ gr̄a neſcit defectū ꝫ venuſtate ſui floret. Anima ꝗ corrumpi neſcit: q̄ florentibus mēbris viget ſemꝑ iuſticie: ceterarū q̄ virtutum culmina patiēti magnimitate ſuſtētat: ⁊ iō nō defluit neq̄ deficit: qꝛ nihil in ea rimoſum ē ac remiſſum: nihil mobile: nihil lubricū: nihil qđ vitio ſmonis ex ea poſſit effundi. Ideoq̄ ꝯfirmari ſe petit i verbis ſuis ꝓpheta: ne moueātꝛ pedes eiꝰ: ne effundantꝛ greſſus eiꝰ. Que ſi q̄s recto vigeat corde nō patitꝛ: ꝫ radicatꝰ atq̄ fundatꝰ adūſus omnes paſſionum fluctus: immobilis perſeuerat. Confirmatus igitꝛ in verbis ait:

Verſꝰ. V. Al. de

Viam iniquitatis amoue a me: et lege tua miſerere mei. Nō dixit: amoue me a via iniq̄tatꝭ: ꝫ viam iniq̄tatis amoue a me: q̄ſi in nobis ſit: ⁊ nobis ineſſe videatur. Q̄diu eñ exercemꝰ aliq̄d improbum: via iniq̄tatꝭ interiꝰ manet ⁊ nō recedit a nobis: ideoq̄ ſtudioſe agamꝰ: vt eā a nobis ſeparemꝰ. Sꝫ qꝛ hereditariū iniq̄tatis glutinum mentibꝰ inheſit hūanis: opus eſt liberantꝭ auxilio: p̄care: ⁊ tu dicito: Infelix ego (Ro. 7.) homo: q̄s amouebit a me iniquitatis viaꝫ? Gr̄a dei: ꝑ ieſum xp̄m dn̄m nr̄m. Et pulchre viā dixit iniq̄tatis: nō iniquitatē: eo qđ nō quaſi naturalis iniq̄tas ſit in nobis: ꝫ maiorum poſt peccata currentium ſit attrita veſtigijs. Meritoq̄ qꝛ vulnꝰ grande ac vetus ē ⁊ diu ſerpēs: ꝑfectioris medicine remedia depoſcit: obſecrans vt dn̄i legitima miſeratione curetꝛ. Cito eñ refricatꝛ vulnꝰ qđ ſanatū medicine lege nō fuerit: imo etiā ſeriorē curatio ſentit ꝓfectū. Ideoq̄ ſi virꝰ in interiora ꝓſerpit: medicamēta foris appoſita nō ſentit. Exigit ꝗ medicine rō: vt aut ſectione aut aduſtione curetꝛ. Niſi eñ putrefacta recidantꝛ: aut humor inutilis decoquatꝛ: fruſtra medicine manꝰ adhibentꝛ ad vulnera. Iōq̄ bonus medicus hmōi egrum legitime dicit eſſe curandū: vt poſſit medicina ꝓficere. Lege ꝗ miſeretꝛ qui cū iuſticia ſapiaq̄ miſeretꝛ: vt ea dimittat que ſcit iure poſſe dimitti: ne cū alteriꝰ miſeretꝛ: ſeipſum legi faciat obnoxium. (1. Regꝭ. 15.) Agag poſtq̄ miſeratione donatꝰ eſt: fecit peccare ſaul. Peccauit eñ in ipſa miſericordia: ⁊ ideo peccauit poſt miſericordiā. Cōſideremꝰ etiā ne ⁊ ipm̄ deteriorē faciamꝰ cuiꝰ miſeremur iniuſte. Plerūq̄ eñ nō coercere delinquētes: maioris auctoritatis ē q̄ ſi vlciſcaris. Traduntꝛ eñ in paſſiones ignominie: qui cū aliquid inhoneſtū cōmiſerint nullum culpe p̄cium ferūt. Deniq̄ eos q̄ cognitorem deū ſuoꝝ ſcelerum nō putabant: ⁊ quaſi ſine iudice: ⁊ ſine lege viuebant: tradidit illos inq̄t deꝰ i reprobū ſenſū: (Ro. 1.) qꝛ elegerunt viam iniq̄tatis: viam aūt veritatꝭ eligere noluerunt: Sed propheta qui ſincero conuerti voluit affectu:

Verſꝰ. VI.

Viam inquit veritatis elegi: iudicia tua non ſum oblitus. Nō poteſt h̄ dicere q̄ errat in vano dogmate. Nō pōt arrianus dicere: nō pōt ſabellianus: nō manicheus: nō poteſt dicere auarꝰ qui ſecularia ⁊ materialia ꝯcupiſcit: non poteſt dicere qui negociatꝛ: nō eſt eñ via veritatis habendi ſtudium: cupiditas poſſidendi. Quō via veritatis: cum ille diues in ſeculo nequeat ſecū ſuas trāſferre diuitias: ⁊ incipiat mendico illo lazaro egentior eſſe poſt mortem? Non eſt via veritatꝭ: honor ſeculi: ſollicitudo mūdi. Deniq̄ q̄ viā veritatꝭ elegit: paulopoſt dicit: Auerte oculos meoſ ne videāt vanitatē. Vanitas temporaliū eſt: veritas eternoꝝ. Si volumus igitꝛ ambulare viam veritatꝭ: ꝑegrinemur ſeculo magiſq̄ deo: et ambulemꝰ ꝑ fidem. Qui eñ ꝑ fidem ambulat: deo ꝓn̄s ē: q̄ aūt ambulat ꝑ ſpeciē adeſt ſeculo: peregrinatꝛ a domino: ſed hic cito cōfunditꝛ. Vñ refugꝰ ab hmōi viro dicꝭ dauid:

Ver. VII. Al. noli me confundere.

Adheſi teſtimonijs tuis dn̄e: ne confundas me. Adheret teſtimonijs dn̄i: q̄ eiꝰ mandata nō reſpuit: iudicia nō obliuiſcitꝛ: nec voluptatibꝰ indulget ſuis. Qui adheret dn̄i teſtimonijs renūciat mūdo: ſuperiora obliuiſcitꝛ: ad priora ꝯtendit: vt ꝑueniat ad brauiū: qđ ē inſigne victorie. Nō ꝗ ꝯfūditꝛ: quē mūdi huiꝰ illecebroſa ſi ceꝑint: nō ꝯfunditꝛ etiā ſi erubeſcēda cōmiſerit: q̄ veniā delictoꝝ poſcit a chriſto. Ideoq̄ rn̄detꝛ ei: Dimiſſa ſunt tibi pctā tua: vade in pace. (Luc. 7.) Sꝫ ita nō ꝯfunditꝛ: ſi fuerit i eo oꝑata pctōꝝ remiſſio: vt nō ſoluꝫ pctā: ſed etiā peccandi affectū auferat. Iuſticia remittit iniq̄tates: fortitudo timorē: tꝑantia impuritatē: vt nō ſolū tꝑalꝭ: ꝫ etiā ꝑpetua fiat remiſſio pctōꝝ. Intret in animā tuā chriſtꝰ: inhibitet i tuis ieſus mentibus: vt in tabernaculo virtutꝭ peccato locus eſſe nō poſſit.

Ver. VIII. Al. dilataſti

Viam inquit mandatorū tuorum cucurri: cum dilataris cor meum. Neq̄ eñ poterat viaꝫ currere: ſi cor eius coartaretꝛ anguſtijs. Deniq̄ currentibꝰ viaꝫ

(2. Corꝭ. 6.) dn̄i: ait ap̄lus: Dilatamini ⁊ vos ⁊ nolite iugum ducere cū infidelibus. Et de ſe ait: Os noſtrū patet ad vos o corinthij: cor noſtruꝫ dilatatū eſt. (3. Regꝭ. 4.) Ideo ⁊ de ſalomone dicitꝛ: Latitudo cordis eiꝰ: ſicut arena mariſ. Et vide diſtantiā: via ſit anguſtior: cor latius: vt patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti ſuſtineat manſioneꝫ: ne veniat vbū dei ⁊ pulſet: ⁊ videns cordis eius anguſtias dedignetꝛ habitare. Deniq̄ ſapientia in exitu canit: in plateis aūt cum fiducia agit: platee late ſunt: nō igitꝛ in vijs ſed in cordis latitudine ſapiētia decantat. In hoc igitꝛ campo interioris hominis: non in anguſtijs mētis currendum nobis eſt: vt (1. Corꝭ. 9.) cōp̄hendamꝰ. Scriptū eſt eñ: Sic currite vt oēs comp̄hendatꝭ. Deniq̄ comp̄hendit (1. Timoth. 4.) q̄ ita cucurrit: vt diceret: Curſum ꝯſūmaui. Cucurrit eñ vt bonus equꝰ. Siq̄dē habet equos ſuos chriſtuſ: de q̄bus dicit ꝓpheta: (Abacuc. 3.) Immiſiſti in mare equos tuos turbantes aquas multas: eo qđ gentiū ap̄l'os qui mouentꝛ vt aque multe ⁊ excitantur vt fluctus aquaꝝ multaꝝ: euāgelizando cōmouerint ap̄li: vt aſſurgentes a terrenis idoloꝝ cerimonijs in chriſtū crederēt. Et ſuꝑ ait: Aſcēdiſti in equos tuos: equitatꝰ tuus ſanitas. O bonoꝝ equoꝝ duodeca iuguꝫ mirabile: quibꝰ frena pacis: habene ſunt charitatis: ꝯſtricti inter ſe ꝯcordie vinculis: ⁊ iugo fidei ſubiecti: quattuor rotis euāgelij myſteriuꝫ totiꝰ orbis finibꝰ inuehentes: bonā aurigā portantes dei verbū: cuius flagello fugate ſunt illecebre ſeculares: exterminatꝰ mundi iſtius p̄nceps: iuſtorū curſus impletꝰ eſt. O rationabiliū equoꝝ grande certamen: o mirandum myſteriū: rota intra rotā currebat ⁊ nō impediebatꝛ: nouū teſtamentū in veteri teſtamento erat: intra illud currebat ꝑ qđ annūciabatꝛ. In quattuor partes ibāt rote: et nō conuertebantꝛ retrorſum: qꝛ ſpūs vite erat in his qui currebāt in quattuor partes totiꝰ mūdi: ⁊ ſine offenſione currebāt: quia bona equoruꝫ vita quadrabat. Currebant igitꝛ equi: quia nō dormiebat qui aſcēderat equos. Animaꝝ igitꝛ noſtraꝝ auriga ieſus: qui nos quoq̄ vult aſcendere equos nr̄os: hoc ē: nr̄a corꝑa: ſed vigilare ſemꝑ: ne dicatꝛ nobis: dormitauerūt qui aſcēderūt equos. Tranſcūdū eſt hoc mare impigre: vix trāſitur a vigilantibꝰ. Siquis autem dormierit tranſire nō poterit: ſed demergitꝛ vt egyptiꝰ (Exo. 15.) cuius ⁊ anima ⁊ corpus interijt. Equū eniꝫ ⁊ aſcenſorem ꝓiecit in mare: qui non ſequebantꝛ legem ſed ꝑſequebantur.

Explicit ſermo quartus.

Incipit ſermo quintus.

He. ה

Equitur quinta littera he: que latine ſignificat eſt: vel vt alibi inueniműſ: viuit. Conuenit ſibi vtraq̄ interp̄tatio: q̄ eñ eſt: viuit: ⁊ qui viuit eſt. Deniq̄ gentiles nō ſunt: ⁊ ideo nō viuunt: ſed mortui ſunt. Ieſus aūt heri ⁊ hodie ipſe eſt (Heb. 13.) ⁊ i ſecula: ⁊ q̄ eſt viuit. Viuo eñ ego dicꝭ dominus. Quō eñ pōt nō eſſe q̄ viuit? Viuit aūt ieſus: q̄ etiā mortuos viuificat: ⁊ vocat que nō ſunt tanq̄ ea q̄ ſunt. Nihil mirum ſi dn̄o cedit natura: vt viuificentꝛ ⁊ mortui: et incipiāt eſſe qui nō erāt. Et ideo qꝛ via etiā vita eſt: ſm illum qui ait: Ego ſum via: veritas ⁊ vita: (Ioh. 14.) viam queramꝰ vt vitam habere mereamur. Audiamꝰ ꝗ illum q̄ viuit in chriſto. Viuit aūt qui ait: ſed nos q̄ viuimꝰ bn̄dicimꝰ te dn̄e. In chriſto eñ ieſu: etiaꝫ quicunq̄ mortuus fuerit viuit. Audiamus inquam qui dixit vt viueret:

Verſus I. Al. pone Al. iuſtificationum

Legem mihi conſtitue dn̄e viam iuſticiaꝝ tuaꝝ: et queram illaꝫ ſemꝑ. Miles q̄ ingreditꝛ iter: viādi ordinē nō ipe diſpōit ſibi: nec ꝓ ſuo arbitrio viā carpit: nec voluptaria captat cōpendia: ne recedat a ſignis: ꝫ itinerarium ab imꝑatore accipit ⁊ cuſtodit illud: p̄ſcripto incedit ordine: cū armis ſuis ambulat: rectaq̄ via cōficit iter: vt inueniat cōmeātiuꝫ parata ſibi ſubſidia. Si alio ambulauerit itinere annonaꝫ nō accipit: māſionē paratā nō inuenit: qꝛ imꝑator his iubet h̄ p̄pari oīa q̄ ſequūtꝛ: nec dextra nec ſiniſtra a p̄ſcripto itinere declināt: meritoq̄ nō deficit q̄ imꝑatoreꝫ ſeq̄tꝛ ſuū. Moderate eñ ambulat: qꝛ imꝑator n̄ qđ ſibi vtile: ꝫ qđ oibꝰ poſſibile ꝯſiderat: iō ⁊ ſtatiuaſ ordinat: triduo ambulat exercitꝰ: q̄rto reqeſcit die. Eliguntꝛ ciuitates in q̄bus triduū: q̄triduū ⁊ plures interponantꝛ dieſ: ſi aq̄s abūdant: cōmercijs frequētantꝛ: ⁊ ita ſine labore ꝯficitꝛ iter: donec ad eam vrbem ꝑueniatꝛ: q̄ quaſi regalis eligitꝛ: in q̄ feſſis exercitibꝰ requies miniſtretꝛ. Hāc legē viandi eē p̄ſcriptā xp̄o ducēte: ſanctꝭ cōmeātibꝰ recognoſcaſ: velim. Profecti ſūt eñ ⁊ p̄reſ nr̄i de terra egypti ꝑ lōga ſpacia terraꝝ: quorū

ſtatiuę: omnes manſioneſq; deſcriptę ſunt:
donec cades: id eſt ad ſanctam terrã perue-
niret. Iſtę ſũt ſtatiuę filioꝝ iſrael: quas de-
ſcripſit moyſes ex pͤcepto domini. Aduerti-
mus ꝗ qs has ordinauerit manſiones: quõ
Exo.13. ambulare oporteret filios iſrl'. Pręibat eñ
illos deus ꝑ diem in columna nubis: vt re-
frigeraret viantibus: noctu aũt in columna
ignis: vt viam oſtenderet ambulantibꝰ: et
tenebras dimoueret. Lex viarum columna
erat: ⁊ ignis ⁊ nubis. Deniq; in colũna nu-
bis loquebaꝛ ad eos: vbi volebat exercituꝫ
requieſcere a labore itineris: nõ mouebatur
columna ignis: nec tranſibat nebula lucis.
Qñ aũt volebat exercitum mouere ꝓcede-
baꝛ ⁊ columna ignis in nocte: columna aũt
nubis ĩ die. Illa aũt columna nubis ſpecie
q̃dem pͤcedebat filios iſrael: myſterio aũt ſi-
gnificabat dñm ieſuꝫ in nube venturꝝ leui:
ſicut dixit eſaias: hoc eſt in virgine maria:
quę nubes erat ſm hęreditatem euę. Leuis
erat ſm ꝟginis integritatẽ. Leuis erat quę
nõ homini quęrebat placere: ſꝫ dño. Leuis
erat quę nõ iniquitate ꝯceperat: ſed ſpiritu
ſupueniente generabat: nec in delicto: ſꝫ cũ
gratia parturiebat. Aliter quoq; hãc inter-
ꝑtationem ſumere licet. Uenit in nube leui
chriſtus in ęgyptum: hoc eſt: venit in ſuſce-
ptiõe corpis in hͦ ſęculũ. In nube venit quẽ
nebula corporis obumbrabat. Sed leuis
erat caro: quã nulla ſua grauabant delicta.
Quõ eñ peccatis grauareꝛ ſuis: qui auferre
bat omniũ peccata populoꝝ? Ecce inq̄t io-
Joh.1. hannes agnus dei: ecce qui tollit peccatum
mũdi. Ante heſternũ lectuꝫ eſt: quia ſtabat
ieſuſ: ⁊ habebat veſtimẽta ſordida: mea eñ
peccata portabat. Sumpſit veſtimẽta nr̃a:
vt nos ſplendore immortalitatis indueret.
Uenit in nube leui quaſi iuſticia: iniquitas
eñ in talento plumbeo ſedet: chriſtꝰ in cor-
de iuſtoꝝ: in quibꝰ peccata non erant. Et iõ
Ps.115. bene lectũ eſt hodie: Quid retribuam dño
ꝓ omnibus quę retribuit mihi. Pro nobis
verbum ſuſcepit carnis infirmitatẽ: ꝓ no-
bis eſuriuit: vapulauit: crucifixus eſt: mor-
tuus eſt: vt nobis in quibꝰ ante vita ignobi
lis et degener habebaꝛ: inciperet mors eſſe
pͤcioſa. Sed reuertamur ad ꝓfectionẽ itine-
ris ⁊ ordinem mãſionũ. Et tu ſequere ſpiri-
taliꝛ hãc legem viandi: vt exeas ex ęgypto:
⁊ ide ꝓmoueaſ. Fige tabernaculũ ĩ ſochot:
hęc p̃ma tibi ſtatio ſit. Sochot p̃ma mãſio
eſt: ſignificãs tabernaculũ. Fige ꝗ taberna
culum qꝺ in te eſt: mentiſq; tuę ſtationẽ cõ-
firma: vt radicatus atq; fundatus: maneas
in fide chriſti. Sequiꝛ manſio in mara: hoc
eſt: in amaritudine. Nõ omnes manſiones
ęquales ſunt. Inde ventũ eſt in helim: vbi Exo.15.
fontes duodecim ſunt ⁊ ſeptuaginta arbo-
res palmarũ. Poſt amaritudinẽ ne populꝰ
deficeret: debuerũt amena ⁊ fęcunda ſucce-
dere. Inde raphidin: qꝺ ẽ laudatio iudicij:
inde ſequiꝛ ſyna habens in ſe ⁊ populi tem-
ptationem: ⁊ legis ꝓmulgationẽ. Uariaꝛ
merita manſionũ: quia nulli iugis in hͦ ſęcu
lo viuendi põt eſſe ſucceſſus. Bonus igitur
impator alibi manna eſuriẽti ꝑſo miniſtra-
uit: alibi potũ de petra fluere: quo ſitim po-
puli reſtingueret auguſta ꝓuiſione pͤcepit:
alibi legẽ dedit: alibi triumphos donauit:
vt his beneficijs fotus exercitꝰ: nullum ꝓ-
lixi itineris ſentiret laborẽ. Itaq; in illo po-
pulo typus fuit: in nobis veritas. Nos igiꝛ
cõmittamus iter noſtrũ ductui dñi ieſu qui
legem p̃mo introduxit: ⁊ antea ꝑ ieſum ťraꝫ
repromiſſionis in poſſeſſionem populo ſuo
dedit. Sed etiã qñ moyſes videbaꝛ ductor
eſſe: aderat illi ieſus: aderat illi autem non
palam: nec aperte ductorem aut principem
populi ſeſe gerenſ. Expectabat enim donec
moyſes tempꝰ expleret ſuũ: quo completo
ſucceſſit ieſus. Itaq; ſi ꝯſideres ſcripturam
dicentẽ: Erũt dies eoꝝ anni centũ viginti: Gen.6.
videbis myſteriuꝫ plenitudinis temporum
ex centũ viginti annis: poſt quos ⁊ moyſes
in monte requieuit: ⁊ ieſus manifeſte man-
ſionis ſuę cępit principatum: vt iam nõ ſub
legis timore ſit populus: ſed reſuſcitatus a
mortuis: fructu vitę fruaꝛ ęternę. Ambule-
mus igiꝛ ſm legis doctrinam: via nobis lex
dei ſit. Hanc viam ambulans eccleſia dicit:
Ego flos campi: & lilium cõuallium: ſicut li Cant.2.a.
lium in medio ſpinarum. In totam eñ ter
ram fides populi credentis exiuit: ⁊ in ſpa-
cioſo poſuit pedes ſuos chriſtꝰ. Et ideo pul
uere ait: florem ſe eſſe campi. Flos erat etiã
paulus: qui dicebat: Bonus odor chriſti ſu 2.Cor.2.
mus deo. Et vere flos: q̃ poterat noua ⁊ ve
tera de ſui cordis ꝓferre theſauro. Pulchre
etiam lilium diciꝛ eccl'ia. Sicut eñ liliũ ful-
get: ita etiam ſplendent opa ſanctoꝝ. Pul-
cherrime etiam dictũ eſt: lilium conuallíuꝫ:
quia in humilibꝰ magis elucet gr̃a. Sꝫ hoc
lilium in medio ſpinaꝝ: hoc inter iudęos et

hęreticos: hoc inter ſollicitudines iſtius ſę-
culi: quę mentem hominis animũq; cõpun
gunt. Poſſumus etiaꝫ aliter accipere: quia
ſicut lilium inter ſpinas eminet: ita ſup om-
nes cõuentꝰ eccl'ia dei refulget. Refert etiã
conſiderare: ꝙ hoc lilium ſplendore circũfu-
ſum ſit: intus aũt qꝺ habet rubeum ſit: bo-
ni ⁊ ipſuꝫ odoris: eo ꝙ caro chriſti velut mo
rali diuinitatis claritudine circũſepta: cęle-
ſtis habuerit ꝓtectionem gr̃ę. Deniq; in po
Cant.5.c. ſterioribus ait: Fraternus meus candidus
& rubeus. Cãdidus claritate diuina: rubeꝰ
ſpecie coloris humani: quẽ ſacramẽto incar
nationis aſſumpſit. Meritoq; ⁊ ipſum qꝺ ẽ
rubeum bene olet: q2 caro chriſti ſine pecca-
to eſt: quã pfidi ꝯtrectãtes manus ſuas in-
quinauerunt: ſancti venerãtes pietatꝭ odo-
re fragrarunt. Accepit hunc odorem domi-
nus ieſus fragrantis eccl'ię ſuę: et ait: Ecce
ꝓxia mea bona. Et eccl'ia dicit ad chriſtuꝫ:
Cant.2.a. Ecce bonꝰ fraternꝰ meꝰ: ecce es bonꝰ tanq̃
malum in lignis ſiluæ. Huiuſmodi pomum
odoreꝫ gratũ habet: vt cęteroꝝ pomoꝝ fra
grantiã vincat. Chriſtus ꝗ affixus ad lignũ
ſicut malum pendens in arbore: bonũ odo-
rem mũdanę fundebat redemptionis: quę
peccati grauis deterſit fętorẽ: ⁊ vnguẽtũ po
ſitꝰ vitale effudit. Tãq; malũ inq̄t in lignis
ſiluę: ita ꝯſobrinus meus in medio filioruꝫ:
eo qꝺ ſup ꝓphetas ⁊ apoſtolos intima cor-
da hominum verboꝝ ſuauitate mulcebat.
Sed nõ ſolum odor: verũetiã cibus ſuauis
in malo eſt. Ergo cibus ſuauis eſt chriſtus.
Ibidem. In umbra inquit eius concupiui & ſedi. Le
gem eñ acceperat: hanc ſequebaꝛ: hãc cur-
rebat viã. In lege itaq; requieſcens: in vm-
bra chriſti requieſcebat. Bona vmbra quę
nos ab iniquitatis ſole defendit. Cui autẽ
dubium ꝙ lex dei vmbra ſit chriſti? Quid
eſt lex diei feſti neomenię: ſabbatorum: niſi
vmbra futuroꝝ? Qui dies ſm legem moyſi
vt videam ſex dies: ⁊ iterũ ſeptimũ diem: ⁊
ſic ꝑpetua ſęcula? Qui menſis ſm legẽ moy
ſi: vt ſciens menſem: ſciã primã menſis neo-
meniam ⁊ vera ſancta in neomenijs offeren
da? Qui ſm legẽ moyſi annꝰ: ſex illis diebꝰ
Exo.21. conſtat: de quibꝰ ait: Sex annis ſeruiet he-
bręus: ⁊ ſeptimo anno liberabiꝛ: vt inueni-
anꝛ ſex anni quibꝰ aliquis operaꝛ terram:
ſeptimo aũt anno remittet illam ꝓſelitis: ⁊
paupibus ⁊ͥ beſtijs terrę? Qui ſeptimꝰ an-
nus: quo ꝯcedũꝛ debita omnia hebręis? In
hac vmbra requieſcebat patrũ fides: ꝓphe
tarum ſancta deuotio. Dicit ꝗ congregatio
religioſa: vel ſancta anima: In vmbra eius
ꝯcupiui ⁊ ſedi. Umbra eiꝰ eſt iubileꝰ annꝰ.
Quis eñ eiꝰ myſtica videt: vt facie ad faciẽ
cognoſcat: quę anno q̃nquageſimo cõplen-
da lege pͤſcripta ſunt? Umbra ſũt dies feſti
ſm legem p̃mo menſe: decima menſis vſq;
ad quartãdecimaꝫ: ⁊ inde vſq; ad viceſimã
p̃maꝫ menſis. Quę vmbra ẽ celebritas illa
inter primũ ⁊ ſeptimũ menſem: in tempore
illo ãno q̃nq̃geſimo q̃ iubileꝰ dr̃? Umbra ẽ:
ſctificata libertas ĩ ſabbato. Umbra ẽ dies
feſtꝰ ſeptimi mẽſis neomenię: ⁊ mẽoriale tu
baꝝ ſeptimi mẽſis: dieſ decimꝰ dies ꝓpitia
tionis. Uides q2 monas: ⁊ decas duo feſti
dies. Item q̃ntuſdecimus dies: dies taber-
naculoꝝ ꝑ octo dies In vmbra hęc omnia.
In vmbra prima dies vocata: ⁊ octaua dieſ
vocata in vmbra: quę in ſcenophegijs prę-
ſcripta ſm legem. Cõſtitue mihi aliq̃s ex cir
cũciſione credẽtes: in lege doctos: obſeruã-
tię ſollicitę viros: ⁊ nũc euangelij agnitiõe
illuminatos: ſpiritali ſaginatos gr̃a. Dicit
in his eccl'ia quę videt chriſtum: quę ſpõſuꝫ
recipit: quę cibo eius paſciꝛ: In vmbra eiꝰ
ꝯcupiui ⁊ ſedi: ⁊ fructus eiꝰ dulcis in fauci-
bus meis. Qui fructus eius dulcis niſi pͤdi
catio dñicę paſſionis: vt ipſe ait: Ecce here- Ps.126.
ditas dñi: filij merces fructus ventris? Qui
eñ dulcior fructus põt eſſe in faucibus no-
ſtris: q̃ remiſſio peccatoꝝ? Et bene flos eſt
eccl'ia quę fructũ annũciat: hoc ẽ: dñm ieſuꝫ
chriſtum: de quo dictum eſt marię: Benedi Luc.1.
cta tu inter mulieres: ⁊ bñdictus fructꝰ ven-
tris tui. Ergo vbi guſtauit fructũ ſuauitatꝭ:
impatiens ad pfectiora feſtinat dicẽſ: Intro Cant.2.a.
ducite me in domũ uini: cõſtituite in me
dilectionem: confirmate me in unguẽtis:
ſtipate me ĩ malis: quia uulnerata charita-
tis ego ſum. Leua eius ſub capite meo: & Ibidem.b.
dextera eius cõplecteꝛ me. Adiuraui uos
filiæ hieruſalem in uirtutibꝰ & fortitudini
bus agri: ſi ſuſcitaueritis & reſuſcitaueritis
dilectionẽ uſq; quo uoluerit. Merito quę-
rit eum: merito deſiderat: q2 bene omnia in
occurſu atq; itinere diſpoſuit impator no-
ſter. Primũ omniũ: fidei fundamẽto taber-
naculum hoc ꝯfirmandũ putauit. Deinde ſi
qua eſt nob aſpera atq; arida ⁊ pͤrupta man
ſio: impator tñ iſte turbata diſcernit: arida
irrigat: deſerta fęcundat. Si quid amaritu-

dinis: ſi quid temptatiōis: ſi ꝗd infirmitatꝭ
eſt: ductor noſter ⁊ amara tempat: ⁊ ſollici-
ta mitigat: dura diſſoluit ⁊ inualida confir-
mat. Sic vbi vult requieſcere rex terrę exer-
citum ſuū: nō ignobilē vicum: nō cōmeati-
bus indigētē: nō arenoſa ⁊ nuda gignētiū:
ſed vrbem ędificijs nobilem: refertā: ⁊ vbe-
rem copiaꝝ: aut agrum amenū ⁊ virentem
paſcuiſ: aut nemeroſa ⁊ campeſtria ſtatiuis
opoꝛtuna decernit. Ergo ſi reges terrę no-
runt cōmoda pręuidere ſequētibꝰ ſe: quāto
magis deus ꝙ bonus ē nouit quēadmodū
ꝓfutura diſponat diligentibꝰ ſe? Ac ꝑmuꝫ
ſi incognitum carpendum eſt iter: duces eli-
gunꝶ viarum: qui ꝓcurrant agmini. Sꝫ hoc
impatores iſti iniurioſum ſibi arbitrāꝶ: Deꝰ
aūt pręibat: cum hebręi facerēt iter. Deniqꝫ
Pſ.98. i colūna nubis loquebaꝶ ad eoſ. Et vt ſcias
Exo.13. quia pręibat: Deus inꝗt pręibat illoꝝ iter:
die quidē in columna nubis oſtendēs illis
viam: noctu aūt in columna igniſ: ⁊ nō deſi
ciebat colūna nubis intꝰ diē. Hanc ꝓcedētē
nub columnā ſequēs eccl̄ia nō deficiētē: ne
ipſa deficeret: vmbꝛa eiꝰ refrigerabaꝶ: et iō
Cantſ.2.a. dicit: In umbra eius cōcupiui & ſedi: & dul
cis eius fructus in faucibꝰ meis: quia a do-
mino paſcebaꝶ ⁊ deducta in locū paſcuū: ⁊
Ibidem. aquā refectionis. Introducite me in domū
uini. Ab his copijs ꝓparatꝭ ꝗrit ꝓgredi ad
aliā māſionē: in ꝗ myſterioꝝ grām: ⁊ lęticię
capiat ſuauitatē. Hinc quoqꝫ ꝓmouens ve
Ubi ſ. rum iter ait: Conſtituite in me dilectionē:
bona ſtatiua: vbi plenitudo eſt charitatis.
Confirmate me inquit in unguentis: ſtipa
te me in malis. Habes alias manſioneſ: ad
quas eccl̄ia cum delectatione ſuccedit. Iſtę
manſiones ſunt crucis chꝛiſti ⁊ ſepulture: in
quibꝰ vulnerata eſt eccl̄ia: ſed vulnere chari
tatis. Uulnus eñ eſt qđ chꝛiſtus excepit: ſ
vnguentū eſt qđ effudit: Pomum eſt qđ pe
pendit. Hoc pomuꝫ guſtauit eccl̄ia ⁊ ait: Et
fructus eius dulcis in faucibus meis. Et vt
ſciaſ: quia pomū eſt dominꝰ: Legiſti ſupꝛa:
Ut ſ. Tanꝗ malum i lignis ſiluæ: ita cōſobrinus
meus. Nos ꝗꝫ vulnus fatemur cū ꝓdicamꝰ
chꝛiſtum crucifixū: ſed bonꝰ odoꝛ ſumꝰ deo:
1.Corſ.1. qꝛ crux chꝛiſti iudęis ſcandalū: gręcis ſtulti
cia: nobis aūt virtus dei atqꝫ ſapientia eſt.
Hoc vulnere eccl̄ia vulneranꝶ: cū ſaluatoꝛis
ſui ꝓdicat moꝛteꝫ: ſ hoc vulnꝰ eſt charitatꝭ.
Deniqꝫ qui nō credit negat: qui diligit con-
fiteꝶ. Manichęus negat: chꝛiſtianꝰ fateꝶ: et
iō ſcriptū eſt: Utilioꝛa vulnera amici: ꝗꝫ vo Pꝛouer.27.
luntaria oſcula inimici. Pulchꝛe ꝰ dicit ec-
cleſia: qꝛ vulnerata charitate ego ſum. Nu-
demꝰ mēbꝛa noſtra bono vulneri: nudemꝰ
ſagittę electę. Sagitta hęc chꝛiſtus eſt: ꝗ di-
cit: Poſuit me ſicut ſagittā electā. Bonuꝫ ē Eſa.49.
ꝰ hac vulnerari ſagitta: nō mediocris man-
ſionis iſte ꝓceſſus: nō omnes poſſunt dice-
re: qꝛ vulnerati ſunt dilectiōe. Dicebāt apo
ſtoli: cum ꝓ chꝛiſto lapidarenꝶ: ⁊ chꝛiſtū ꝓdi
carent. Dicebat paulus: cū ter virgis cede-
reꝶ: ⁊ die ac nocte chꝛiſtū adoꝛandū gentibꝰ
diſputaret. Dicūt hoc martyres: qui vulne-
ranꝶ ꝓ chꝛiſto: et quia vulnerari ꝓ eius me-
ruerūt nomine: plus diligunt. Ad hāc ergo
veniēs manſionē eccleſia: ad hunc ꝓceſſuꝫ:
vt pꝛo chꝛiſto filios ſuos offerat: vt excipiat
vulnera charitatis: quaſi bona fidei alimen
ta reꝑiens: pietatiſqꝫ fructꝰ guſtauit ipſa:
⁊ hoꝛtari cępit cęteros dicens: Guſtate ⁊ vi- Pſ.33.
dete: qm̄ ſuauis eſt dñs ſicut malū: Et i ma-
lo vulnus eſt: ſed tñ ſuaue eſt. Uenit iteruꝫ
ad vallem botrionis: vidit ingentis vuam
magnitudinis: quaꝫ duo poꝛtare vix pote-
rant: vnuſ qui ꝓcederet: alius qui ſequereꝶ:
Guſtauit myſteriū in ieſu naue: guſtauit in
chaleb: qui dicebant populo: Uidimus ter Numeri.13.
ram ꝓfluentem mel ⁊ lac. Guſtate ⁊ videte
qm̄ ſuauis eſt dñs. Et addidit eccl̄ia dicere:
Leua eius ſub capite meo: & dextera eius Cantſ.2.b.
complecteꝶ me. Adiuraui uos filiæ hieru
ſalem in uirtutibꝰ & fortitudinibus agri: ſi
ſuſcitaueritis & reſuſcitaueritꝭ charitatem
uſqꝫquo uoluerit. Et iſte māſiones ſunt via
regali incedētꝭ eccl̄ię. Multę eñ ſunt māſio
nes apđ patrē meū: teſtificaꝶ dñs ieſuſ: ecce
venio ⁊ accerſio vos. Bona manſio ſapien
tię: ⁊ ſiue i leua eiꝰ ſiue i dextera. Bona man
ſio: qꝛ via regalis eſt. Ideoqꝫ ſapiētes nūcij
dicūt: Uia regali ibimꝰ: nō deuertemus in
dextera neqꝫ ſiniſtra: ꝗaduſqꝫ trāſeamꝰ ter-
minos tuos. Hoc dixerūt miſſi a moyſe nūcij
ad regem edom: hoc eſt terrenū: qꝛ terrena
omnia: ſiue in dextera: ſiue in ſiniſtra mala
ſunt. Mala manſio inſipiētia: mala māſio
intemꝑantia: ⁊ ideo ꝑtranſit has māſiones
hebręus: nō diuertit ad eas: ſed ꝑtranſit vt
ꝑueniat ad ſiniſtrā ſapientię ⁊ dexterā: et in
ipſis maneat: vbi diuitię ſimplicitatis: vbi
gloꝛia: vbi longitudo vitę eſt. Longitudo Pꝛouer.3.
eñ vitę in dextera eiꝰ: vt ait ſalomon: in ſi-
niſtra autē eius diuitię ⁊ gloꝛia. In dextera

vita eſt: in ſiniſtra requies. Utinam ſup ſi-
niſtraꝫ eiꝰ reꝗeſcaꝫ: ne querā ceruicalia. Uę
Ezech.13. eñ his ꝗ aſſuunt ceruicalia: Ezechiel dicit.
Has manſiones ꝓparat eccl̄ię ſuę bonꝰ du-
ctoꝛ: ⁊ ꝑ vias ſapientię dirigit iter eius. De-
Pꝛouer.3. niqꝫ laudat ſapiens vias eiꝰ. Uię eiꝰ vię bo
nę: ⁊ omnes ſemitę eius in pace. Sed qꝛ ſa-
pientia: honeſtas: claritas: ita ꝑfecta ſunt
Ro.13. ſi habeāt charitatē. Plenitudo eñ legꝭ cha-
ritas eſt: ſuſcitari ⁊ reſuſcitari vult charita-
tem. Suſcitari i veteri teſtamēto: reſuſcita-
1.Joh.4. ri in nouo. Charitas deꝰ eſt: vt legimꝰ: cha-
ritas chꝛiſtus eſt. Suſcitaꝶ vt leo: et catulꝰ
leonis vt iudę aſcendat ex germine. Reſu-
ſcitaꝶ vt doꝛmiens: vt recumbens: qꝛ nō hu
mana: ſed ſua ⁊ patris maieſtate eſt ſuſcita-
Geñ.49. tus a moꝛtuis. Uñ ait ſcriptura: Quis ſu-
ſcitabit illum? Nō eñ poterat illum aut an-
gelus: aut poteſtas ſuſcitare aliena: cū ipſe
alios reſuſcitaret. Ergo cum hic dicit: Si ſu
ſcitaueritis aut reſuſcitaueritis charitatem
vſqꝫquo voluerit: de his dicit qui reſurre-
ctionem eiꝰ poſſunt congrue ꝓdicare: vt au-
dientibꝰ ardoꝛeꝫ fidei ⁊ deuotiōis accēdāt.
Uel ſuſcitaꝶ chꝛiſtus in his qui pꝛimū acce
dūt: reſuſcitaꝶ in his qui poſtꝗꝫ acceſſerint
doꝛmierūt. Doꝛmit ꝰ chꝛiſtus negligētibꝰ:
ſuſcitaꝶ in ſanctis. Habet ergo eccl̄ia ꝑ quę
gradiaꝶ habitacula manſionū in quibꝰ re-
quieſcunt ſancti: de quibꝰ iſte eſt qui dicit:
Legem mihi ꝯſtitue dñe viaꝫ iuſticiaꝝ tua-
rum. Bene ait: Statue: vt in pectoꝛe eiꝰ im
mobilis ⁊ fixa ꝑmaneat: nec aliꝗ ſęculi tur-
bine ab eius conuellaꝶ affectu: vt ipſe lex ſit
ſibi: opus habēs legis ſcriptū in coꝛde ſuo.
Et querā inquit illam ſemꝑ. Nō eſt eñ me-
diocre qđ requiriꝶ paradiſi grā: dei regnuꝫ:
angeloꝝ conſoꝛtiū immoꝛtalitatiſqꝫ domi-
cilium. Non ꝰ vno die queriꝶ: nec duobus:
aut paucis menſibꝰ: ſed queriꝶ ſemꝑ: ⁊ quę-
ritur ꝑ omnia: vt meritoꝝ multa cōcurrant
ſuffragia. Διάπαντοσ enim ⁊ omne tem-
pus ſignificat: ⁊ ꝑ omnia. Cum dicit igitur:
querā: ſine fine dicit eē quęrēdū. Sꝫ nō ſatꝭ
eſt ꝗrere: niſi intelligas qđ reꝗris: Ideoqꝫ ait.

Verſ. II. **Da mihi intellectū et ꝑſcrutaboꝛ legem tuā: ⁊ cuſtodiaꝫ illam in toto coꝛde meo.** Quęrendū pꝛimū: deinde
intelligendū ꝑſcrutandūqꝫ legis omne my-
ſterium: ⁊ in coꝛde cuſtodiendū. Quis autē
poteſt cuſtodire legem dei: niſi intellectum
accepit? Qui aūt intelligit ⁊ ſcrutatur: ſcru-
tando in ſemitam mādatoꝛū deduciꝶ. In ꝗ
illud aduertendū: quia lex eſt iuſticia: man-
datū iudiciū. Sicut ⁊ in hac littera legimꝰ:
eſt legis via: ſtare in vijs legis. Eſt via iuſti-
ciaꝝ: ſm pꝛimū ꝟſiculū. Eſt ꝰ ⁊ teſtimonioꝝ
via. In via teſtimonioꝝ tuoꝝ delectabar.
Eſt ⁊ via mandatoꝛū: Uiā mādatoꝝ tuoꝛū
cucurri. Interrogemꝰ ergo has vias: vt dicaꝶ
nobis: ſtate in vijs legis: ⁊ interrogate ſemi
tas ęternas: ⁊ videte ꝗ via melioꝛ: ⁊ ambu-
late in ea. Cum omnes igiꝶ ambulauerimꝰ
vias: veniemus in omniū finem viarum: ꝗ
ait: Ego ſum via. Chꝛiſtꝰ ergo finis viarū: Joh.14.
ipſe eñ eſt finis legis ad iuſticiaꝫ omni cre- Ro.10.
denti. Hinc audeo dicere: qꝛ finis iuſticiarū
chꝛiſtus qui eſt iuſticia: finis teſtimonioꝛuꝫ
chꝛiſtꝰ: de quo dictuꝫ eſt: Eſtote mihi teſtes
⁊ ego teſtis dicit dominꝰ: ⁊ puer meus queꝫ
elegi. Aduertimus igiꝶ quantū nobis am-
bulandum ſit: vt veniamꝰ ad chꝛiſtum: am-
bulandū in lege: quia finis legis chꝛiſtꝰ eſt.
Sine lege ergo nō perueniꝶ ad chꝛiſtū. Uñ
manifeſtum eſt qđ hęretici qui legem veterꝭ
nō accipiunt teſtamenti: ⁊ ſi dicant qđ chꝛi-
ſtum teneant: tñ non poſſunt tenere finem
qui initiū nō tenuerūt: Ipſe eſt ieſus initiū
⁊ finis. Opoꝛtet igiꝶ vt ambulemus ſm le-
gem ſpiritalem: vt veniamꝰ ad legis finem
dñm ieſum. Opoꝛtet vt ſequamur teſtimo-
nia: vt ꝑuenire poſſimꝰ ad magnū teſtioniū
dñm ieſum. Opoꝛtet etiā vt in ꝓceptis dñi
ambulemus: vt ꝑueniamus ad magnū pꝛę-
ceptum: de quo legiſti: Dictuꝫ eſt antiquis
nō occides: ego aūt dico vobis: hoc eſt: ſuꝑ
omne ꝓceptū dico. Itaqꝫ nō vſurpatoꝛie di
xerim: ſed vere: qꝛ ſicut ſūt ſancta ſanctoꝝ:
ita ꝓceptum eſt ꝓceptoꝛum. Sed vt iſta ſer-
uare poſſimus: intellectū petamus a domi-
no. Intelligamus ꝗd ſit circūciſio. Circum
cidit ieſus petrinis gladijs: ⁊ abſtulit oppꝛo
bꝛium ęgypti a filijs iſrꝉ. Petra chꝛiſtus eſt. 1.Corſ.10.
Circūcidat te ꝟbum dei: ⁊ gladius oꝛis eiꝰ:
⁊ ſic ęgypti carebis oppꝛobꝛio. Non igiꝶ coꝛ-
poꝛis: ſed coꝛdis intelligēda eſt circumciſio.
Si intellexeris legem: ſeruabis eam i coꝛde
tuo. Iudęus in coꝛde legeꝫ nō ſeruat: ſed in
labijs legem recitat: ⁊ legē ignoꝛat. Deniqꝫ
populus hic inquit labijs me honoꝛat: coꝛ Matth.15.
autem eoꝛū longe eſt a me. Quō poteſt le-
gem tenere: ꝗ longe eſt a legis auctoꝛe? Ter
tius verſiculus quid habeat: ꝯſideremus.

Deduc me in ſemita mandatoꝛū Verſ. III.

Al. quia ipſam voluí. tuorum: quoniã volui eam. Quis
hoc dicit: niſi qui ſequit̃ chriſtum? Non põt
ali⁹ hoc dicere: niſi qui illud exequit̃: qđ ſcri
ptũ eſt: Poſt dñm deum tuũ ambulabis: ⁊
ipſi adhęrebis: q: ipſe te deducit. Quõ de-
Matth. 10. ducat audi. Niſi qui tulerit crucẽ ſuã ⁊ poſt
me ſecutus fuerit: nõ eſt me dignus. Prece-
dit ğ chriſtus: vt nos ſequamur: p̃cedit ver-
bum. Principium chriſt⁹ eſt: ideo ſapientia
Eccl. 24. dicit: Dñs creauit me ꝑncipium viaꝝ ſuaꝝ.
Aduertimus ꝙ ⁊ ꝑncipium chriſtuſ: et finis
viarum ſit. Nõ vereor ne q̃s dicat: creatum
ergo chriſtũ aſſeris? Reſpondebo: ita crea-
tum dico: queẽadmodum factũ legi: hoc eſt:
factum ex muliere: factũ ſub lege: hoc ẽ: ſm
ſuſceptionem carnis creatum: ſcđm qđ eſt
nat⁹ ex ꝟgine. Creat⁹ eſt: vt redimeret crea
turas: homo fact⁹ eſt: vt homines a morte
ꝑpetua liberaret. Creatus eſt: vt vias mihi
demonſtraret ęternaſ: quibus homo redire
poſſit ad dei regnũ. Ergo quia principiũ eſt
viaruꝫ dei: hoc principiũ ſequamur. Prius
viam noui ingreſſus ẽ teſtamẽti: vt viã de-
uotionis ſterneret nobiſ. Si ieiunam⁹: ante
nos ille ieiunauit: ſi ꝓ noĩe ei⁹ ſuſtinemus
iniurias: ꝓus ille ſuſtinuit ꝓ noſtra redem-
ptione. Ceruices ſuas poſuit i flagella: ma-
xillas ſuas in palmas: aſcendit crucẽ: vt do
ceret mortem nõ eſſe metuẽdaꝫ. Deniq; q̃ſi
Joh. 21. p̃cedens: ait petro: Tu me ſequere. Et ideo
petrus curſum conſummauit: quia ſecutus
eſt chriſtum. Sequitur verſus quartus.

Verſus IIII Inclina cor meum in teſtimonia
tua: et nõ in auariciam. Vtilitatem
alij habent: ⁊ puto ꝙ ideo mutatum ſit: q:
vtilitas bonę rei videt̃ eſſe expetenda poti⁹
q̃ꝫ declinanda. Sed q: plęriq; lucrum pecu-
niarum vtilitatẽ ſuam putãt eſſe: ideo ſi le-
gimus vtilitatẽ: nõ animę vtilitatẽ accipe-
re debem⁹ ꝓphetam declinare: ſed vtilitatẽ
pecunię. Sanctus eñ lucra iſta nõ nouit: ſꝫ
omnia hęc detrimentũ arbitrat̃: vt chriſtuꝫ
lucret̃: ⁊ recte. Qđ eñ putamus lucruꝫ eſſe
pecunię: damnũ eſt animę: q: virtutꝭ eſt de-
trimentũ. Ergo ſm eos qui ita acceperunt:
vt optet ꝓpheta inclinare cor ſuum in teſti-
monia ⁊ nõ in auariciam: ⁊ nos cõgruimus
aſſenſu: atq; vtinam p̃cem ſancti ſequẽtes:
et oremus qđ ille orauit: ⁊ qđ oramus imi-
tetur effectu. Quid eñ mihi ꝓdeſt: ſi orem
vt auertat cor meũ deus ab auaricia: et ipſe
diebus ac noctib⁹ pecunię quęrã cõpendia?
Si oramus ſermone: cõpatiamur ⁊ mente.
Audit ſenſum nr̃m ieſus: ⁊ cognoſcẽs duo-
bus iſtis nõ cõuenire ſermoni et cupiditati:
nõ exaudit loquentẽ. Et ideo q̃ bñ volebat
orare dicebat: Orabo ſpũ: orabo et mente: 1. Corꝭ. 14.
pſallã ſpũ: pſallã ⁊ mente. Ita magꝭ audit
orantẽ ſi aſpernet̃ auariciã. Sed q: inualidi
ſumus: ⁊ plęrumq; volẽtes auertere cor no-
ſtrum a pecunia vel auro vel argento: capi-
mur aſpectu: ⁊ agrum aut ędificiuꝫ videntes
alienũ ꝯcupiſcim⁹: bñ addidit ꝓpħa dicẽs:

Auerte oculos meos ne videant Verſ⁹. V.
vanitatem: in via tua viuifica me.
Etenim qui in via eſt dei: vanitates non
aſpicit. Via ꝑfecta chriſtus eſt. Qui igit̃ in
chriſto eſt: quõ poteſt vanitates aſpicere: cũ
chriſtus i carne ſua omnes mũdi hui⁹ cruci-
fixerit vanitates? Auertam⁹ igit̃ oculos no
ſtros a vanitatib⁹: ne qđ ocul⁹ viderit: ani-
mus ꝯcupiſcat. Myſtica eñ differamus in-
terim. Vtinã hac interp̃tatiõe poſſim⁹ reuo
care ad diuerſa circenſium ludoꝝ atq; thea-
traliũ ſpectacula feſtinãtes. Vanitas ẽ illa
quã cernis. Pantomimũ aſpicꝭ: vanitas ẽ:
Luctatores aſpiciſ: vanitas ẽ: q: cernis eos
de viridi luctantes corona. Illi eñ veri ſũt
luctatores: qui aduerſuꝫ hui⁹ ſęculi luctant̃
illecebras. Nõ capiat oculos tuos paleſtra
membrorũ. Equos currentes aſpicis: vani-
tas eſt: quia vane currunt: qui aſcendenteꝫ
ſaluare nõ poſſunt. Deniq; recurſus ipſe te
doceat: q: vane currunt: qui nõ directũ con
ficiũt iter: obliuiſcẽtes ſuꝑiora: ⁊ ea q̃ poſte-
riora ſunt appetẽtes. Ante nos ẽ chriſt⁹: añ
nos brauium eius: ad qđ ꝑuenit qui non in
incertuꝫ cucurrit: nec reuocauit curſum ſuũ
ſed incitauit. Ad hunc dirige oculos tuos:
auerte ab ſpectaculis: auerte ab omni ſęcu-
lari pompa. Sicubi populares cognoueris
plauſus: auerte ocꝉos tuos ab his: inflecte:
deprime: ⁊ ſerua eos vt erigas melioribus.
Erige ad cęlum: vel nocte ſtellarũ monilia:
orbẽ lunę decorum: vel die ſolẽ aſpice: Spe
cta mare: terrã circũſpice: vt opere facta di-
uino omniſ creatura te paſcat. Quę forma-
rũ gr̃a in ipſis beſtijſ? Qui᷒ decor in homi
nibus? Quanta in auib⁹ pulchritudo? Hęc
intuere: ⁊ nõ videbis iniquitatem ⁊ ꝯtradi-
ctioneꝫ in ciuitate. Hęc vide: ⁊ nõ introibit
mors ꝑ fenſtras oculoꝝ tuorum. Si videris Matth. 5.
mulierẽ ad ꝯcupiſcendũ eam: intrauit mors
ꝑ feneſtram. Si videris poſſeſſionẽ minorꝭ:

aut viduę: ⁊ ꝯcupieris eripẽ eã: itrauit mors
ꝑ feneſtrã. Si videris aliena monilia: aurũ
argentũ: ⁊ cõcupieris vt extorqueas: intra-
uit mors ꝑ feneſtrã. Claude ergo hãc fene-
ſtrã: cũ videris alienę mulieris pulchritudi
nem ne mors poſſit intrare. Oculi tui ne vi
deant aliena: nec lingua peruerſũ loquatur
Tuã ergo feneſtrã claude: ne morti pateat
intranti: ſed etiã alienã feneſtrã caue. A fe-
neſtra eni dom⁹ ſuę itrat fornicaria. A fene-
ſtra ſua intrat: cũ aliquem petulantis oculi
temptat laſciuia. Exclude igit̃ hãc feneſtrã
verbi oſtio: ne capiaris oculis meretricis: ⁊
arripiaris palpebris. Sꝫ nõ ẽ vna feneſtra:
ꝑ quã mors cõſueuit intrare. Eſt ⁊ feneſtra
verboꝝ: ꝑ quã ſermones cõmeant meretri-
cis. Et ideo te ab aliena vxore cuſtodi: ne te
ſermonib⁹ gratioſis adorat̃: A feneſtra eni
domus ſuę intrat. Intrat mors ꝑ oſcula: ⁊
ideo caue: ne te laqueis labiorum tuoꝝ alli
get. Intrat mors: ſi meretrix te oſculet̃. In-
trat mors: ſi cito acquieſcas loquẽti: intrat
mors ſi loquaris: intrat mors ſi multũ loq̃-
Prouer. 10. ris. Multiloquio eni peccatũ incurrit̃. In-
trat mors etiã ſi nõ loquaris: ⁊ xp̃m timeaſ
Ro. 10. ꝯfiteri. Ore eni ꝯfeſſio fit ad ſalutẽ. Intrat
mors etiã per cauernas auriũ: ⁊ ideo aures
ſunt ſpinis ſepiendę: vt illecebras mere-
tricij ſermonis excludas. Hęc moralia. Sũt
etiã myſtici oculi: quos auertere debeas a
vanitate. Eſt eni ⁊ ſenſuũ vanitas: quã ocu
li animę tuę videre nõ debeant: q: illi eã vi-
dent: quos apl̃s dãnat. Cognoſce q̃ ſit va-
nitas ſenſuũ: quã oculi tui myſtici vidẽ nõ
debeant. Vnde ipſo magis auctore diſca-
mus: quę vanitas: ⁊ qui oculi ſint. Manife
ſtũ ẽ eni eẽ plęroſq; qui vanitate ſenſus ſui
obſcurati ſunt corde: et alienati a via dei
propter ignorãtiã quę in ipſis ẽ: ꝓpter cę-
citatẽ cordis eoꝝ: illos tñ gẽtes apl̃s dicit.
Ignoret igit̃ gentilis ille qđ nõ didicit: ig-
noret qđ nõ credidit: tibi ignorare non licet
qđ cõfiteris. Xp̃s nõ in vanitate venit: ſꝫ in
virtute: nõ in antiquitate ſed in nouitate:
nõ inflauit ſenſuꝫ hominis: ſed viuificauit:
nõ cęcitatẽ cordis: ſed illuminatiõeꝫ mẽtis
operatus ẽ. Inflãmauit cor tuũ: vt cõphen
das q̃ mandatoꝝ cęleſtiũ ratio: quę aĩę ſub
ſtantia: q̃ vitę futurę gr̃a: in q̃ ſtatu p⁹ hęc
erim⁹. Erige igit̃ mentẽ: vtere naturali īge-
nio: ad imaginẽ dei fact⁹ es: vt ſuꝑna aſpi-
cias: ⁊ terrena nõ q̃ras. Noli curuare cerui-
cem tuã mundi premẽdã pondere: noli in-
hiare auro atq; argento: ne te ſęculi vīculis
alligãdũ prębeas. Ideo dixit dñs: Nolite
poſſidere auꝝ atq; argẽtũ: ne nos auri atq;
argenti cupiditas auara poſſideat. Noli er
go inſerere collũ tuũ diaboli laqueis. Strã
gillat auaricia pauperẽ in hoc ſęculo: ſꝫ in ꝑ
petuũ diues ſuis laqueis ſuffocat̃: Cui⁹ ſen
ſus in vanitate ẽ: in tenebris ambulat q̃ in
his laborat: quę ſibi ꝓdeſſe nõ poſſint. Va
nitas ẽ ſollicitudo vitę hui⁹. Vnde nõ i cra-
pula ⁊ ebrietate: nõ in delitijs corporꝭ: ſꝫ in
cognitione p̃ceptoꝝ cęleſtiũ: delectationẽ
noſtrã debem⁹ ponẽ. In vanitate currit: q̃
ſibi ſucceſſib⁹ videt̃ affluere ſęcularib⁹: qui
tãquã vmbra p̃tereunt. Auerte igit̃ oculos
tuos ne vanitatẽ videãt. Sꝫ nõ ſatis eſt vt
tu auertas: ne forte velis ⁊ nõ poſſis: effun-
dat tibi diabolus vanitatũ ſpectacula: incẽ
tiua inſerat voluptatũ. Pete vt dñs auer-
tat ocꝉos tuos. Et hęc gratia dei: ⁊ hoc mu-
nus ẽ dñi: vt oculos aĩę nr̃ę a negocijs mũ-
di hui⁹ auertat. Beatitudo eni oĩs a dño ẽ.
Beatus aũt vir: cui nomẽ dñi ſpes ei⁹: ⁊ nõ Pſ. 39.
reſpexit i vanitates ⁊ inſanias falſas. Qui
nõ reſpicit hęc: beatus ẽ: qui aũt reſpicit i-
ſanus atq; furioſus ẽ: et iõ reſipiſcat vnuſ-
quiſq; a furore ſęculariũ cupiditatum: q̃ ita
mentẽ animũq; ꝑturbant: vt cõpos ſui eſſe
nõ poſſit. Si in nauigio fluctuante ſis cõſti
tutus: auertis a ſentina oculos: ne vomitũ
moueat tibi. Si in ciuitate ambulãs aliq̃d
fętidi odoris offendas: longe refugis atq;
declinas. Si q̃d occurrat qđ horreat oculuſ
tu⁹: claudit̃ aut auertit̃. In ſalo ſęculi hui⁹
fluctuas: influit ſẽtina vitioꝝ. In hoc naui-
gio tui corporis mouet̃ ęſtus cupiditatum:
⁊ nõ auertis oculos aĩę tuę ne videãt ſenti-
nam libidinũ: ne aſpiciãt mundi hui⁹ ſter-
cora: ne fętor imũdus nares repleat tuę mẽ-
tis: in quib⁹ ſpũſſanct⁹ eẽ cõſueuit: vt poſ-
ſis dicere: Spũs diuin⁹ qui ẽ i narib⁹ meis. Job. 27.
Nares igit̃ aĩę tuę a fętore auertãt̃ criminũ
diuerſoꝝ. Eſt eni in his velut quoddã inſi-
gne iudicij. Vñ dr̃ ſpõſę: Nares tuæ ſicut Cantꝭ. 7. b.
turris libani proſpiciens faciẽ damaſci: eo
qđ vnguentũ veri ſacerdotis qđ deſcendit
de capite in barbã: hoc ẽ odor ille diuinus:
odor gr̃ę ſpũalis: q̃ de pr̃e in xp̃o erat: ⁊ ſa-
cramento incarnatiõis deſcẽdit i terras: vt
oĩa fuſo replerent̃ vnguẽto: emineat p̃celſi
ptãte iudicij: ⁊ nares repleat aĩę: vt bñ olen

tia diſcernat: ⁊ fetida: ſuauia ſcōꝝ ꝙ poſſūt
2.Cori.2. dicere: Xp̄i eni bonꝰ odoꝛ ſumꝰ deo: a fetidiſ
pctōꝝ. Hę ſunt nares ſicut turris libani pręcelſę ſupra mundū: ⁊ iō ꝓſpicit faciē damaſci: gentilē ſcꝫ populū: odorās fidē eiꝰ: cuiꝰ
gr̄a delictoꝝ ſuoꝝ detergit fetorem. Facies igitur damaſci: fides ē gentiū nullo obumbrata amictu: nullo adoperta veſtitu:
nuda ac libera: celo magis intenta ꝙ terris. Hanc ſpeculanꝭ ⁊ ꝓſpiciūt nares eccleſię: qꝺ ſuaue in ea ⁊ odoꝝ eſt aſpirationis ⁊
gr̄ę colligentes. Et bn̄ nareſ eius ſicut turrꝭ libani: qꝛ i ſacrificijs odoꝛ ſuauis eccleſię ē:
in quibꝰ ē boni odoris hoſtia: remiſſio peccatoꝝ. Sume igiꝭ has nares o hō: vt a graue olentibꝰ floꝛulenta ſecernas: ⁊ tūc viuificabit te dn̄s. Cū enim aduerterit qꝺ de ip̄o
petis: vt auertat oculos mentis tuę a vanitate: cooperaꝭ aię tuę vt ſi ſpecie aliq̄ capiꝭ
aut duritia ⁊ infirmitate non flectiꝭ: flectat eā iugo verbi: ⁊ habenis ſuis regat: vt volūtate dei abducaꝭ a vitijs: ⁊ vitę odorē capiat eternę. Nō eni hęc vita ꝑfecta ē: ſed hęc
vita i vmbra ē. Ideo vt hō xp̄s ieſus ex virgine naſcereꝭ: obumbrauit virtus altiſſimi
matrē ꝓfuturā: qꝛ i vmbrā deſcēdit: ab vmbra incipiens operari ſalutē hoīs ⁊ cōſūmaturus claritate ſolis eterni. Umbra ē ergo
vita hęc: feſtina ad ſolē: vt te defendat ab
vmbrę huius frigore: ⁊ calorē tibi ꝓfundat
eſtiuū. Et iō ſuadet orandū: ne fiat fuga noſtra hyeme vel ſabbato: nō tempus diemq̄
ſignificans: ſ3 frigere nos meritis prohibēs
⁊ bonoꝝ opeꝝ eſſe ieiunos. Diſce nūc quēadmodū auertat oculos eiꝰ cui miſereatur
dn̄s a vanitate. Ex his eni quę ſequūꝭ: hoc
intelligere poſſumus. Subiecit enim:

Ver. VI. **Statue ſeruo tuo eloquium tuū**
Ps̄.110. **in timore tuo.** Initiū eē ſapientię timorē dn̄i dicit ꝓpheta. Quid ē aūt iitiū ſapiētię: niſi ſeculo renūciare? Qꝛ ſapere ſecu
1.Cori.1. laria ſtulticia ē. Deniq̄ ſapientiā huiꝰ mundi: ſtulticiā eē apud dn̄m: apl̄s dicit. Sed ⁊
ipſe timoꝛ dn̄i: niſi ſcđm ſcientiā ſit: nihil ꝓdeſt: imo obeſt plurimū. Siquidē iudei ha
Ro.10. bent zelum dei: ſ3 qꝛ nō habēt ſm ſcientiaꝫ:
in ipſo zelo ⁊ timore: maiorē cōtrahūt diuinitatis offenſaꝫ. Qꝺ circūcidūt infantulos
ſuos: qꝺ ſabbata cuſtodiūt: timorē dei habent: ſed quia neſciunt legē ſpiritalē eē: circūcidunt corpus: nō coꝛ ſuū. Ignē ſabbato
adolere formidant: cū lex ſanctificatōis die
libidinū ignē ꝓhibeat accendi. Et quid de
iudeis dicam? Sūt etiā in nobis qui habēt
timorē dei: ſed nō ſm ſcientiam: ſtatuentes
duriora p̄cepta: q̄ nō poſſit hūana conditio
ſuſtinere. Timoꝛ i eo ē: qꝛ videꝭ ſibi ꝯſulere
diſciplinę: opus virtutis exigere: ſ3 inſcitia
in eo ē: qꝛ nō cōpatiunꝭ naturę: nō eſtimāt
poſſibilitatē. Nō ſit ergo irrōnabiliſ timoꝛ.
Etenim vera ſapiētia a timore dei incipit:
nec ē ſapientia ſpiritalis ſine timore dei: ita
timoꝛ ſine ſapientia eē non debet. Baſis q̄dam verbi: ē timoꝛ ſcūs. Sicut eni ſimulacrū aliqꝺ in baſi ſtatuiꝭ: ⁊ tunc maiorem habet gr̄am cū in baſi ſtatua fuerit collocata:
ſtandiq̄ accipit firmitatē: ita verbum dei:
vꝭ rōnabile dei i timore ſcō melius ſtatuiꝭ:
foꝛtius radicaꝭ: hoc eſt in pectore timētꝭ dominū: ne labaꝭ verbū de corde viri: ne veniant volucres ⁊ auferant illud de incurioſi ⁊
diſſimulantis affectu. Sed etiaꝫ verbo dei
timoꝛ ipſe aptari ad vtilitatē ⁊ conſtabiliri
videꝭ: vt non ſit alienꝰ ſcię: ſicut baſis accepta ſtatua nō eſt aliena gr̄ę. Timoꝛ ḡ verbi
ē locus: ſicut in pace locꝰ eiꝰ. Timoꝛ quideꝫ
ſtatuaꝫ verbi: verbū timorꝭ ē diſciplina. Plenus eni diſciplinę timoꝛ nō nutat ad lapſū.
Et quia baſim verbi timorē diximus: ne qđ
alienū a ſcripturis poſuiſſe nos quiſquā putet: accipiat lectū de dei verbo i cāticis can
ticorum. Crura eius columnæ marmoreæ Canti.5.d.
fundatæ ſup baſes aureas: Significās columnas eſſe eccl̄ię apl̄os: qui fundati ſūt in
timore ſcō. Nā ſicut petrꝰ: iacobꝰ: iohānes
⁊ barnabas colūnę eē videbāꝭ eccl̄ię: ſic ⁊ q̄cunq̄ vicerit hoc ſeculū: fit colūna dei: quā
ꝯfirmat ꝙ dicit: Ego ꝯfirmaui colūnas eiꝰ: Ps̄.74.
ita ⁊ baſis aurea tioꝛ plenꝰ diſciplię: qꝛ iitiū
ſapię ē. In tiore ḡ ſapiētiū apoſtolica p̄dicatio: tanquā ſup baſem aureā: colūna con
firmaꝭ. Xp̄i igitur eloquio ⁊ apoſtolico ſermoni tribunal eſt timoꝛ iuſti: ⁊ baſis aurea
plena prudētię: ſimulacꝝ autē bonū tāquā
effigies veritatis ſermo ſcōꝝ. Et vide tanquā baſim aureā eē ſcōꝝ tiorē. Lege eſaiā:
vide quātis ſubiecerit timorē: vt faceret irrep̄henſibilē ⁊ bonū timorē. Spūs inq̄t ſa Eſa.11.
pientię ⁊ intellectꝰ: ſpūs cōſilij atq̄ virtutꝭ:
ſpūs cognitionis atq̄ pietatis: ſpūs ſancti
timoris. Quantis timorē ſubiecit: vt habe
ret qꝺ ſequi poſſit? Informaꝭ per ſapiētiā:
inſtruiꝭ per intellectum: conſilio dirigiꝭ: vir
tute firmaꝭ: cognitōe regiꝭ: pietate decoraꝭ

Tolle timori domini iſta: ⁊ eſt irrationabi
2.Cori.7. lis ⁊ inſipiens timoꝛ vnus ex illis: Foris pugnę: intus timores. Quibus afflictus eſſet
⁊ paulus: niſi habuiſſet dominum conſolātem. Nec ocioſum eſt in Prouerbijs: Tunc
intelliges timoreꝫ domini. Quid eſt tunc?
P:ouer.2. Cū ſapientiam inuocaueris: ⁊ prudētię dederis vocem tuam: et ſi quęſieris illam vt
pecuniā: ⁊ vt theſauros ſcrutatꝰ fueris eā:
tunc intelliges timorem domini. Et ideo
tanq̄ ſuper baſim bonam dicit: Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo. Plena diſciplinę oratio: per quā docemur quēadmodū debeamus orare vnuſquiſq̄. Sermo doctrina eſt dep̄candi. Et quia docuit
nos orare: qui ſit iſtius orationis effectus:
oſtendit ſeptimus verſus.

Ver. VII **Aufer opprobrium meum quod**
Al. Amputa **ſuſpicatus ſum.** Subobſcure dictum
videtur: ſed explanauit apl̄s qꝺ hic videba
1.Cori.4. tur obſcurum: vbi ait: Nihil quidē mihi cōſcius ſum: ſed nō in hoc iuſtificatꝰ ſū. Sciebat enim ſe eē hominem: ⁊ ſi cauebat vt poterat: ne poſt ſuſcepta baptiſmi ſacramēta
peccaret: ideoq̄ delicti cōſcius ſibi nō erat:
ſed quia homo erat: peccatorē ſe fatebatur:
1.Petri 2. ſciens vnum eſſe ieſum lumē verū: ꝙ peccatum nō fecit: nec ē inuentus in ore eius dolus: ipſū ſolū iuſtificari qui vere alienꝰ eēt
a lapſu. Similiter ergo propheta: ⁊ ſi peccatū declinare cupiebat: tamen quaſi deuꝫ
repulſorem peccati eē cupiebat. Sui volebat auferri opprobriū qꝺ ſuſpicatus ē: vel
quia cogitauerat in corde ⁊ nō fecerat: ⁊ penitentia licet abolitū: ſuſpectus tamē erat:
ne forte adhuc maneret eius opprobrium: ⁊
iō deū p̄catur vt illud auferat: ꝙ ſolꝰ nouit
qꝺ neſcire poteſt etiā ipſe qui fecit. Deniq̄
Ps̄.68. alibi ipſe dixit propheta: Scis opprobrium
meū: Quāquā iſtud opprobrium chriſti ſit:
1.Cori.1. qꝺ nō ē verū opprobriū: ſed gloria dei. Crux
eniꝫ chriſti: iudeis ſcādalū: grecis ſtulticia.
Illis ergo opprobrium: mihi virtus eſt: per
quā aduerſariū repello: ſeculum vinco. Mihi ſapientia: p quā inſipientię laqueos eua
Heb.11. do. Hoc opprobriū theſauris egypti moyſes pretulit: maius inquit eſtimans egypti
theſauris opprobriū chriſti. Si opprobrium
tuum gloria eſt domine ieſu: quāta eſt gl̄ia
tua? Tuę igitur gl̄ię ꝑticipatione quid erimus: cuius ſumus opprobrio gl̄ioſi? Dorſum meū poſui in flagella: maxillas meas i
palmas: os autem meum non auerti a confuſione ſputoꝝ. Ecce opprobriū tuū domine: in quo ſalus ē vniuerſorum: in quo mūdi redemptio: p qꝺ opprobriuꝫ cępimꝰ non
erubeſcere: qui erubeſcebamꝰ: non cōfundi
qui confundebamur. Deniq̄ ſcriptum eſt:
Accedite ad eum ⁊ illuminamini: ⁊ vultus Ps̄.33.
veſtri nō erubeſcent. Hoc opprobriuꝫ auferri a nobis nolumus: opprobrium crucis domini ieſu: quo noſtra auferunꭲ opprobria.
Sicut eni maledictum factus eſt: vt noſtra
maledicta deleret: homo factus ē: vt leuaret hominis infirmitates: ita opprobriū factus ē: vt omnium auferret opprobria. Nō
vno tempore: nō ſemel abſtulit opprobria:
aufert quotidie: peccatū icidimus: nō vnū
ſed multa: cooperti ſumus opprobrio ⁊ confuſione. Venimus ad baptiſmū: dilutū eſt
omne peccatū: ⁊ cum peccato opprobrium.
Abſtulit opprobriū meū dn̄s ieſuſ opprobrio
ſuo: qꝛ crucifixꝰ ē mihi: qꝛ quicūq̄ baptizati ſumꝰ in chriſto: i morte ipſiꝰ baptizati ſumus. Non habeo qꝺ auferri petam: ſ3 poſt
baptiſmuꝫ incidi opprobrium: debeo agere
penitentiā vt dicam: Aufer a me opprobriū
meū: cum hoc ipſū peccati opprobrium ſit:
quia nō ago penitentiā. Si aūt penitentiā
vt opoꝛtet ago: recte dico: Aufer a me opprobriū meū qꝺ ſuſpicatus ſum. **Iudi** Al. Quia iudi
cia eni tua dulcia. Quō oportet cōfi cia tua iocūda
teri? Quid timeo confiteri: qđ timeo dicere
pctā mea? Quid vereoꝛ opprobrij mei mentioneꝫ facere apud eum cuiꝰ iudicia dulcia
ſūt? Qꝺ ſeuerum i alijs: in chriſto dulce eſt
in chriſto ſuaue eſt: qꝛ ipſe ſuauis ē. Deniq̄ guſtate ⁊ videte: qm̄ ſuauis eſt dominꝰ. Ps̄.33.
Dulcia iudicia cōfitēti: qꝛ ip̄e dicit: Ego ſū Eſa.43.
ego ſū ꝙ deleo iiquitates tuas: ⁊ memoꝛ nō
ero: tu aūt memoꝛ eſto: ⁊ iudicemur: dic iniquitates tuas: vt iuſtificeris. Dulcia iudi
cia agenti penitentiā: qꝛ ipſe dixit: Gaudiū Luc.15.
erit in celis ſup vno peccatore penitentiam
agente: ꝙ i nonaginta ⁊ nouem iuſtis qui
nō indigent penitentia. Si dulcia ſunt igiꝭ
iudicia domini: ſuauitatis fructus ꝑcipere
elaboremꝰ. Vis ſcire ꝙ dulcia iudicia domini. Non reſurgūt impij in iudicio. Qui
aūt in iudicio reſurgunt: habent ſpem venię: quoniā crediderunt. Impij non ſunt:
peccatores eſſe poſſunt: fidem habent: et ſi
culpam non declinarunt: per fidē credunt.
Qui autem credit i ipſo: nō iudicatur. Dul

cia ergo iudicia credentibus. Qui autē nō
credunt: nō chriſti iudicio dānati ſunt: q̄ ve
nit nō vt iudicet mundū: ſed vt ſaluet ⁊ re-
dimat: ſed impietatiſ ſue ſubiere iudiciū qui
in remiſſionē peccatorū credere noluerunt.
Non enim poſſunt ad eius pertinere bene-
ficium: quē cognoſcere refutarunt. Ergo q̄
non crediderunt in eū: iudicio eius videnť
indigni. Judiciū eni eius quid ſit agnoſce:
Joh.3. dicēte ipſo: Hoc autē iudicium eſt: quia lux
venit in hunc mundū. Dulce ergo qđ lux ē:
dulce iudiciū: qđ precedit miſericordia. Sic
Pſ.100. eni ſcriptum ē: Miſericordiam ⁊ iudiciū cā-
tabo tibi domine. Et quia cognouit dulcia
iudicia dicit:

Ver. VIII. **Ecce concupiui mandata tua: in**
Al' i eq̄tate tua **tua iuſticia viuifica me.** Bona iudi-
cia auctoritate ait. Ecce amat libertatē fidei
q̄ libertatē dedit. Diligi ſe gaudet: q̄ iō vēit
in hūc mūdū: q2 hūc mūdū dilexit. Amari
exigit: qui omnes amat: quia charitas eſt.
Concupiuit mandata dei: vt bonus ſeruꝰ:
vt cultor ſedulus. Cōcupiuit nō vt amator
meretriciā copulam: nō vt auarus pecuniā:
nō vt luxurioſꝰ laſciuiā. De illis eni lex diċ:
Exo.20. Non cōcupiſces. Dn̄m aūt deū precepit di
ligēdum: ⁊ tenero: id eſt: tenaci quodā atqꝫ
īterno amādū cupiditatis affectu. Et quia
amicus ē qui diligit: ſeruus ē qui timet: q̄ſi
amicus qui omnia fecerit que p̄cepit ei do-
Joh.15. minus: Vos iquit amici mei eſtis: ſi feceri-
tis que ego precipio vobis. In tua iuſticia
viuifica me: audiet ⁊ diċ: eo qđ illa ſit vera
vita: que viuit ſm dei iuſticiā: quā viuebāt
apl'i: imo qua viuūt. Sunt eni qui viuētes
mortui ſunt: ⁊ qui mortui viuūt. Deniqꝫ alij
deſcendunt in infernū viuentes: alij cū ſint
Matth.16. corpore mortui: meritis ſuis viuunt. Sunt
enim qui nō guſtabunt mortē: donec vide-
ant filiū hominis die iudicij reuertentem:
quādo cum gloria ſancti reſurgent.

Explicit ſermo quintus.
Incipit ſermo ſextus.

Vau.
ו

Sexta littera vau

ſ Cuiꝰ iterp̄tatio ē vt ille. Aliꝰ
interpres: non eſt: ait.

e **ET veniat ſuper me**
Verſus I **miſericordia tua do**
mine: ſalutare tuū ſecūdū eloquiū
tuū. Quid ſignificet interp̄tatio littere:
qm̄ ſubobſcura ē: ex pſalmi ſerie colligēdū
putaui. Nā cū propheta poſtulet: Veniat
ſuper me miſericordia tua dn̄e: veniat ſalu-
tare tuū: nō eſt dubiū quē videre depoſcat:
hoc ē: in q̄ fructus ⁊ miſericordie veniat ⁊ ſalu
tis. Deniqꝫ in ſuperioribꝰ idem popoſcit: in
pſalmo octuageſimoquarto: in quo euidē-
tius domini ieſu prophetauit aduentum.
Nam terram quā benedici poſtulet: ſatis no
tum ē: illam videlicet que peccatū in adam
cōtraxerat: cui diciť: Terra es: ⁊ i terrā ibis. Gen.3.
Maledixerat aūt deꝰ: nō elementū nature
carnis: ſ; carnē p̄uaricātiū. Benediciť caro
igitur in chriſto: vt maledicto ſuperato ca-
ro ſoluatur. Benediciť caro: quā benedictꝰ
filius dei aſſumpta hominis cōditione ſu-
ſcepit: Et ideo ſubdidit: Deus tu cōuertēs Pſ.84.
viuificabis nos: ⁊ plebs tua letabitur i te.
Oſtende nobis dn̄e miſericordiā tuā: ⁊ ſalu
tare tuū da nobis. Audiā quid loquatur in
me dn̄s deꝰ: quoniā loqueť pacē in plebem
ſuā. Et ſup ſanctos ſuos: ⁊ in eos qui cōuer
tunt ad ipſum cor ſuū. Verūtamē prope ti-
mentes eū ſalutare ipſius: vt inhabitet glo
ria in terra noſtra. Totus hic locus ieſū do
minū ſonat: qui viuificauit mortuos: laza-
rum ante paſſionē: plurimos tēpore ꝓprie
paſſiōis. Ipſe ē miſericordia: vt pote remiſ
ſio peccatoꝝ: Ideo dicit: Oſtende: quē vi-
dere poſſit in corpore. Nam deū i maieſta-
te ſua videre nō poterat: q2 deū nemo vidit Joh.1.
vnquā. Auidus propheta deſiderat videre
quē ſperat tenere: quē ſi viderit deſiderat ꝑ
prijs manibꝰ cōprehēdere: Ideoqꝫ ait: Et
ſalutare tuū da nobis. Salutare dei virtus
eſt: ſalutare dei chriſtus eſt: ⁊ ideo prope ti-
mentes hoc ſalutare. Longe erat chriſtus a
nobis: longe erat a nationibus: deſcēdit in
terras: factus ē prope: cepimus nō timere.
Nam qui chriſtum timet: nō timori ē ſubdi
tus: ſed deuotioni pietatis. Hic timor nō i-
firmitatis ē. Deniqꝫ nihil deeſt timētibꝰ eū.
Quō autē factus ſit prope audi: vt inhabi-
tet inquit gloria in terra noſtra. Quis ē glo
ria: niſi dn̄s ieſus? Unde ⁊ apl's paulus ait:
Deꝰ dn̄i noſtri ieſu chriſti pater glie. Meri-
to cōplacet in eo pater: q2 patris gloria eſt.
Hunc qui a patre ſeparat: maiorē patri in-
iuriā facit: quē vult eē ſine gloria. Hūc quiſ-
quis equalē patri nō putat: inferiorē ⁊ pa-

trē iudicat: cū alio verbo patrē plus lauda-
re nō poſſit: cū ſūma laus glie xp̄s eſt. Ro-
gatur ergo vt veniat ſalutare dei. Ille eſt q̄
rogatur: hoc ē dn̄s ieſus: ⁊ nō eſt alius ſicut
habet littere interp̄tatio eſt. Vel ſi nō ſolus
pater rogatur: eſt ⁊ ille: hoc eſt: ⁊ filiꝰ qui ro-
gatur: ⁊ rogatus aduenit: ⁊ ſalutare mūdo
dedit. Ideo σωτηρ: hoc ē ſaluator: ideo ie-
ſus ſicut angelus dixit: quia ſaluū fecit po-
pulū ſuum. Cum inuocaret igitur prophe-
ta aderat: vt probaret illud: quia adhuc lo
quentibus nobis dicit aſſum. Adeſt: quia
ſuſcitatus a filiabus iudee: quaſi reſuſcita-
tus a filiabus hieruſalē: audit eccl'ia ſonum
Cant.2.b. vocis eiꝰ ⁊ dicit: Vox conſobrini mei: ecce
hic aduenit ſaliēs ſuper montes: trāſiliēs
ſuper colles. Manipularis ē liber: multas
habens pſonas nobiles: velut manipulos
triumphales: multoſqꝫ actus ſignificās: q̄s
intelligere magis q̄ expreſſos tenere poſſu
mus. Nam quaſi aduenientē ſponſum au-
dierit: cū aliquibus pariter viantibꝰ collo-
quentibꝰ dicit ſponſa: Vox cōſobrini mei.
Dum loquiť cum filiabus hieruſalem: ⁊ ro
gat vt excitent ⁊ reſuſcitent ſponſū: ſubito
tanq̄ de longinquo miſſe vocis ſonū ſenti-
ens dicit: Vox conſobrini mei: annunciās
quē nunciari ſibi ante querebat: quē cupie-
bat ab alijs ſuſcitari: ſua prece reſuſcitatū
a patre venire iam credens: leta dicit: Vox
cōſobrini mei. Bene addidit: ꝯſobrini mei:
vt nō alie: ſed cōſobrina ſola ſibi eius vēdi-
caret aduentū. Ecce inquit iſte aduenit: ad
huc ego eū quero: ⁊ ille iā venit: adhuc ego
ſuffragia capto vt veniat: ⁊ ille iā ꝓximus
eſt. Ego ſuſcitari mihi charitatē cupio: ego
me vulneratā charitate puto: ⁊ ad me plus
charitas ipſa feſtinat. Ego dixi: veni: ille
ſalit ⁊ tranſilit: ego rogo eū venire cum gr̄a:
iſte gr̄aꝝ operať augmēta: ⁊ dū venit incre
menta gratie ſecū vehit: et veniendo acqui
rit: q2 ſtudet etiā ip̄e ſue placere dilecte. Sa
lit ſup excelſa: vt aſcendat ſup ſponſā. Spō
ſe eni thalamus: tribunal eſt chriſti. Salit
ſup eccl'iā: tranſilit ſup ſynagogā. Salit ſu
per gentes: tranſilit ſup iudeos. Videamꝰ
ſalientem: ſalit de celo in virginē: de vtero
in preſepe: de p̄ſepio i iordane: de iordane i
cruce: de cruce i tumulū: i celū de ſepulchro.
Proba mihi dauid ſaliētē: proba currentē.
Pſ.18. Tu enim dixiſti: Exultauit tanq̄ gigas ad
currēdam viam: a ſummo celo egreſſio eiꝰ:
⁊ occurſus eius vſqꝫ ad ſummū eius: nec eſt
q̄ ſe abſcōdat a calore eiꝰ. Ergo ⁊ nūc ſalit ⁊
nunc currit de corde p̄ris ſup ſctōs ſuos: de
oriēte ſup occidētē: de ſeptentrione ſup me-
ridiē. Ipſe ē qui aſcendit ſup occaſū: ip̄e ſu-
per celos celoꝝ ad orientem. Ipſe aſcendit
ſuper montes: ipſe ſup colles. Utinam ego
miſer dicam: dicat anima mea: ecce iſte ad-
uenit: ⁊ aduenit nō ſup terrena: nō ſup val-
les: ſed aduenit ſaliens ſup montes. Deus
eni deus montiū eſt: nō valliū. Ubi ergo ſa
lit ſuper montes ſalit. Si ſis mons: ſalit ſu-
per te. Salit ſup eſaiam: ſalit ſup hieremiā:
ſalit ſuper petrum: iohānem: iacobū: Mō- Pſ.124
tes in circuitu eius. Si non potes mons eē
nec p̄uales: eſto vel collis: vt ſuper te chri-
ſtus aſcendat: ⁊ ſi tranſilit: ita tranſiliat vt
te tranſitus eius vmbra cuſtodiat. Diximꝰ
de chriſto ⁊ eccleſia: dicamus de anima ⁊ ver
bo. Anima iuſti ſponſa eſt verbi: hec ſi deſi
deret: ſi cupiat: ſi oret: ⁊ oret aſſiduo: ⁊ oret
ſine vlla diſceptatione: ⁊ tota intēdat i ver-
bum: ſubito vocem ſibi videtur eius audi-
re quem non videt: et intimo ſenſu odorem
diuinitatis eius agnoſcit: quod patiuntur
plerunqꝫ qui bene credūt. Replentur ſubi-
to nares anime ſpirituali gratia: ⁊ ſentit ſibi
preſentie eius flatum aſpirare: quem que-
rit: ⁊ dicit: Ecce iſte eſt quem requiro: ipſe
quem deſidero. Nonne cum aliquid de ſcri
pturis cogitamus: ⁊ explanationem eiꝰ in-
uenire non poſſumus: dum dubitamꝰ: dū
querimus: ſubito nobis quaſi ſuper mōtes
altiſſima dogmata videntur aſcendere: de-
inde quaſi ſuper colles apparens nobis illu
minat mentē: vt infundat ſenſibus quod
inuenire poſſe difficile videbatur? Ergo q̄-
ſi ex abſente fit preſens verbum in cordibꝰ
noſtris. Et rurſus cū aliquid nobis ſubob-
ſcurum eſt: tanq̄ ſubducitur verbum: ⁊ tan
q̄ abſentis aduētum deſideramꝰ. Et cū ite
rum apparet oſtēdit ſe nobis tanq̄ preſens
ſit nobis in his que requirimus cognoſcen
dis. Salit ergo i vniuſcuiuſqꝫ corde frequē-
ter: trāſilit et exit ⁊ reuertitur. Si ſequaris:
ſi requiras: ſi tibi fidelium gratia diſcepta-
tione doctorum: verbuum qđ exierat atqꝫ
trāſierat poſtules reſuſcitari: ſicut illa que
queſiuit: et inuenit: que dixit: Frater me-
us tranſiuit: anima mea exiuit in verbo

eiꝰ. Ergo ⁊ ſi ſuper montes ſalit: ſequere: ⁊
ſi ſuper colles: ſequere. Reperiuntur enim
in montibus ⁊ in collibus venatores do-
mini: qui inueſtigant eos qui capiuntur ad
vitã. Sic enim dixit per Hieremiam deus:
(Hiere.16.) Ecce mitto multos piſcatores: ⁊ multos ve
natores: ⁊ venabunt eos ſup oēm montez:
⁊ ſup oēm collē. Ibi ergo populꝰ dei q̃rat:
⁊ inueniat in petri ⁊ in pauli doctrina: gr̃a
diſciplinę: vt nõ in cõualle ſint vbi fletꝰ: ſ; i
montibꝰ a quibꝰ vnũquẽq; chriſtus illumi-
nat. Et cũ petrũ legimꝰ: chriſtus illuminat.
Et cũ paulũ legimꝰ: chriſtus illumiat. Cu-
rauit paulus: chriſtus illuminauit: qm̃ in-
uocato dñi ieſu noīe reſurrexit: cuiꝰ ſanatꝰ
eſt munere. Suſcitauit mortuã petrus: chri
(Ps.75.) ſtus illuminauit. Et iõ ait: Illuminans tu
mirabiliter a montibꝰ ęternis. Nos igit q̃
montes eẽ nõ poſſumꝰ: ſtemꝰ in montibꝰ vl'
in collibꝰ: vt cũ miſerit piſcatores ſuos dñs
⁊ venatores: vt veniant eos qui ſup omnez
montē ſũt: vl' ſup oēm collē: id eſt in legis ⁊
prophetarũ p̃ceptis: ⁊ noui ⁊ veteris teſta-
menti cognitione oēm habentes cõuerſati-
onē: inueniant nos paratos: ⁊ velut bonas
colligãt ſpicas oportuno miſſi meſſores tē-
pore: qꝛ ſi quis extra montē aut collē fuerit
repertus: colligi velut bona ſpica nõ pote-
rit: ab his qui vt cõparationis faciamꝰ alte
rius mentionē: triticũ a paleis ſepare mit-
tūt. Plurimaꝝ igit opationũ ſollertes mini
ſtros dñs habet. Idē piſcatores: idē etiã ve
natores ſunt: atq; meſſores. Si in tempore
meſſis quo dirigunt iſti meriti maturus ex
pectes: ſalientez in mõtibꝰ poteris intueri:
et videbis dñm ieſum ſilem capreolo: aut
hinnulo ceruoꝝ ſup montes bethel. Salit
eniz ſup eccl'iam: quę ē domus panis: eo q'
fideliũ corda cõfirmet. Merito ſicut capre-
ola: qꝛ caprea in altis paſcit. Dorcas dicit
a videndo. Dorcaticon eteni viſus acutior
ē. Quid hoc aptius chriſto: qui patrē vidit
quē vidit nemo? Aut ſi quis vidit i chriſto:
ipē filius reuelauit. Merito ſicut hinnulus
ceruorũ: hinnulus quaſi filius cui paternę
inoleuerit vis naturę: vt eũ occulta nõ late
ant: ſerpentes fugiant: venena nõ ledant.
Deniq; eductus de latibulis ſuis ſerpens
(Matth.8.) qui producebat ex hoīe dicebat: Quid ve-
niſti ante tēpus torquere nos? Spectemus
ergo ſalientē hunc hinnulũ: vt nõ poſſimꝰ
timere ſerpētē. Nõ timebat dauid. Deniq;
de his dicebat ſerpentibꝰ:
Et reſpondebo exprobrantibus (Verſ. II.)
mihi verbum: quia ſperaui in ver- (Al'. ſ mõnibus tuis)
bis tuis. Quaſi bonus ceruus qui bi-
biſſet de fontibꝰ aquaꝝ: nequaquã huma-
norũ ſerpentiũ ſpiras: ⁊ maledicoꝝ venena
metuebat. Coluber illi ñ erat noxa: ſ; p̃da.
Cibus erat ſerpentini virus alloquij: ⁊ cibꝰ
laudis: De quo dicebat: Deus laudē meaz
ne tacueris: qꝛ os peccatoris ⁊ doloſi ſuper
me apertũ ē. Saginabat venenatoꝝ ſermo
nibꝰ. Illi ſibila obtrectationũ ora tollebãt:
⁊ ſermonibꝰ odij circũdabant innocentem.
Bonus cerꝰ inter multos colubros poſitꝰ
nõ timebat: ceruus amicitię ⁊ pullus grati
arum. Simulabãt charitatē: fundebãt ob-
trectationē: ego aũt inquit orabam. Bonꝰ
ceruus in medio viperaꝝ innocuus paſce-
bat. Illi triſulcis ora linguis micabãt: hũc
aũt ſancta paſcebat oratio: imo cibũ obtre-
ctantibus offerebat: Reſpondit obtrectan
tibus ſibi verbũ. Verbũ eni cibꝰ ē. Deniq;
nõ in pane ſolo viuit homo: ſed in oī verbo (Matth.4.)
dei. Videbant me inquit: ⁊ mouerũt capi-
ta ſua. Maledicebãt: ego aũt benedicebã.
Maledicebant qui obtrectabãt: benedice-
bam: qui verbum domini prędicabam. Qꝛ
bonũ eſt ferre conuitium: ⁊ cõuitiũ nõ refer
re. Deũ p̃ſulem acquirit: qui cõuitianti ne-
ſcit iraſci. Deniq; quanta patientię gr̃a di-
centis: Maledicẽt ipi: ⁊ tu benedices. Bea
tus qui maledicta nõ ſentit. Beatus quem
maledicta nõ pmouent. Nõ eni poteſt ma-
ledicto moueri: qui maledicta hominũ diui
nę munere benedictionis excludit. Nõ põt
ſentire maledictũ: qui habet verbum: ⁊ nõ
põt referre maledictũ: cui in ore ſemp ē ver-
bum. Sed ē etiam bonus ſerpens: quē iſte
cerꝰ ñ lędat. Eſtote iq̃t aſtuti ſicut ſerpētes
Et ſicut moyſes exaltauit ſerpentez i deſer
to: ita exaltari oportet filium hominis. In
ſerpente ęreo figuratus eſt meus ſerpens.
In ligno illo exaltatus eſt meus ſerpēs bo
nus. Bonus ſerpens qui de ore ſuo reme-
dia: non venena fundebat. Poteſt nõ time
re ſerpentes: qui hunc nouit adorare ſerpē-
tem. De hoc ſerpente dicit illa quę diligit: (Cant.2.b.)
Ecce hic ſtat pꝰ parietem noſtrum proſpi (Ibidem.c.)
ciens per feneſtras: eminēs per retia. Re
ſpõdit cõſobrinus meꝰ: & dicit mihi: Sur-
ge ueni pxia mea: formoſa mea: colũba
mea: qa ecce hyems p̃terijt: iber abijt: diſ

ceſſit ſibi: flores uiſi ſunt in terra. Serpēs
profecto ē: qui decurſa hyeme: amictu cor-
poris ſe volebat exuere vt ſpecioſo decore
vernaret. Idē ergo ē ceruus ⁊ ſerpens. Cer
uus habens cornua legis ⁊ gr̃ę. Cornua eiꝰ
duo ſunt teſtamenta: velox greſſu: impiger
inceſſu: qui totũ facile orbez percurrat vno
momento: vbiq; celebrabilis. Serpens q̃q;
bonus: cuiꝰ priora dētes legis imordeant:
poſteriora nõ vulnerent euãgelij lenitate.
Caput defēdit a vulnere: qui legem venit
nõ ſoluere ſed tueri ab interp̃tationibꝰ per-
fidorũ. Caudã in flagella diffundit liberaz:
cupiens aduerſarios magis flagellare q̃ p-
dere. Bonus coluber in gremium dilectę:
atq; in ipſũ intimę ſinũ mentis facilis illa-
bit: ⁊ attactu nullo implicans ignē oſſibꝰ:
p̃cordia ipſa depaſcit. Pulchre lectũ eſt ho-
(Luc.10.) dic: Ecce ego mitto vos: ſicut oues i medio
luporum. Celebramus eni diem: quo reue-
lata ſunt populis corpa ſcõꝝ martyrũ: q̇ ve
lut boni ſerpentes: depoſitꝭ carnis exuuijs:
temptationũ hyemaliũ rigore ſupato: ⁊ ſpi
rituſſancti renouati gr̃a: ęſtiua mundo luce
fulſere: miſſi vero vt agni in medio luporũ.
Lupi ſunt eni pſecutores: lupi ſunt hęretici
oēs: docere neſciunt: vlulare cõſuerũt. Sed
nemo moueat: ſi i mediũ lupoꝝ mittit. Bñ
ficio xp̄i ⁊ lupus ipē mutatus ē. Beniamin
lupꝰ rapax apl's paulꝰ factꝰ ē: nõ iã iſidiator
ouiliũ xp̄i: ſed defenſor ⁊ cuſtos. Cum hoc
lupo verſari libet: p hunc lupũ factũ ē: vt ſi-
mus tuti i medio lupoꝝ. Nemo iã veretur
(Eſa.65.) lupos: cũ his paſcimur: ſicut ſcriptũ ē: Tũc
lupi ⁊ agni ſil' paſcent. Sed iã cõſideremus
quid ſit: qđ ait pphcta. **Et ne auferas** (Verſ. III.)
ex ore meo verbuz veritatis vſque
(Al'. ſup ſperaui) **quaq;: quia in iudicijs tuis ſperaui**
Viderat eccleſia vl' aīa iuſti ſalientē ſicut
hinnulũ ſup montes: repente pximũ aſpi-
ciens poſt parietē domus ſuę: proſpicientē
p feneſtras: eminētē ſup retia: exultat ⁊ gau
det: qꝛ etiã ipſa amat a ſponſo: qui tanquã
⁊ ipſe vulneratus charitatis decore: dilectę
primo cuz abeſſet ad oſcula rogatus affue
(Cant.1.a.) rit. Rogat eni cũ dicit: Oſculet me ab oſcu
lo oris ſui. Deinde p̃ces ſpõſę blandiciaſq;
nõ ſpreuerit: dilecta ſibi vbera prędicantis
atq; in interiora domus eã benignꝰ induxe
rit. Deinde tanquã laſciuienti ludēs amo-
re: qꝛ velit ptemptare ſenſus amantis: ſępe
egreſſus vt quęreret a ſpõſa: ſępe regreſſus
vt inuitaret ad oſcula: aſtiterit poſt parie-
tem: proſpexerit per feneſtras: eminēs ſup
retia: vt non totus abeſſet: nec quaſi totus
intraret: ⁊ ipſe ad ſe ſponſã vocaret: vt veni
endi ad ſe inuicē fierent gratiora cõmertia:
amoriſq; vim mutuis adolerent ſermõibꝰ.
Exurge inquit: ueni proxima mea: formo (Cant.2.c.)
ſa mea: columba mea. Et tu ſi habeas fun-
datum parietē: nõ illũ mediũ qui domꝰ vni
us ſeparet membra: ſ; ędificatũ ſupra fũda-
mentũ apl'oꝝ ⁊ prophetaꝝ: vt cõpaginata
eius ſtructura creſcat in templũ: nec diſter-
minet eius interna: ſ; muniat. Si habeas
ergo i te ędificationē dei: ⁊ ad orientē pate-
ant ſemp feneſtrę tuę: venit verbũ: ſtat poſt
tuum parietem. Oculi enim domini ſup iu- (Ps.33.)
ſtos: proſpicit p feneſtras tuas. Quę ſũt fe
neſtrę iſtę? Legimꝰ feneſtras: de quibꝰ dicit
Hieremias. Intrauit mors p feneſtras: per (Hiere.9.)
quas intrauit auaricia: itrauit libido. Ocu-
lus tuus feneſtra ē: intrauit mors p oculum
tuũ. Si videris mulierē ad cõcupiſcendum
eã: intrauit mors p oculum tuum. Si vide-
ris poſſeſſionē viduę vel minoris: ⁊ cõcupie
ris inuadere: ⁊ indefenſam putãs ętatē eſſe
vel ſexũ: ſed nõ ſunt indefenſi quos domi-
nus vult eſſe defenſos: intrauit mors p fe-
neſtrã. Si videris decorē mulieris: aut the-
ſauros minoris: ⁊ tuas excitaueris cupidi-
tates: intrauit mors p feneſtrã. Sicut ergo
p hęc intrat mors: itrat ⁊ vita. Si decorem
puellę aſpiciens ſacrę: venereris dñm ieſuz
q' in teneros annos venerit ętas ſenectutꝭ:
vita imaculata: ⁊ ipſe filiã tuam offeras vt
pio cõſecret velamine: ſi poſſeſſionē minoris
nõ tanquã ſollicitus inuaſor aſpicias: ſ; q̃ſi
parens ſedulus religioſo tuearis affectu: p
has feneſtras pſpicit xp̄s: vt vocet ſponſã
eminens ſup retia. Bene eminēs: qꝛ ſolus
eſt quē retia nõ inuoluerint peccatoꝝ. Oēs
intra retia erãt: imo adhuc itra retia ſumꝰ:
qꝛ nemo ſine peccato niſi ſolus ieſus: quem
nõ cognoſcentē pctm̃: pctm̃ pro nobis fecit
pater. Eteni tradidit eũ laqueis: tradidit
eũ retibꝰ: mittēs eũ nõ in pctõ in q̇ erãt oēs
hoīes: ſ; in ſilitudine carnis peccati: vt de
pctõ damnaret pctm̃ in carne. Pctm̃ erat
caro: ſm illud: qꝛ hęreditario erat damnata
maledicto. Pctm̃ erat illecebra: ⁊ miniſtra
peccati: venit dñs ieſus ⁊ in carne peccato
obnoxia: militiam virtutis exercuit. Facta
ſunt mēbra noſtra iam non arma libidinis:

ſed arma virtutis. Nã ubi erant incen-
tiua libidiniſ: ibi nũc ſũt domicilia caſtitatꝭ
Hic ergo venit ad laqueos: ſ voluntarius:
venit ad retia: ſed ſecurus. Plena erãt om-
nia laqueis: referta retibus. Audi dicẽtem:
In via hac qua ambulabã: abſcõderũt ſup-
bi laqueũ mihi. Et i libro ſapię Syrach: mo
neris: vt cognoſcas qꝛ in medio laqueoꝝ
ambulabas. Quot vitia tot retia: q̃t pec-
cata tot laquei: hereditarij iã te nexus tene
bãt. Venit ad laqueos ieſus vt adã ſolue-
ret: venit liberare qđ perierat. Oẽs retibus
tenebamur: nullus aliũ eruere poterat: cũ
ſeipſũ nõ poſſit exuere. Talis ergo neceſſa-
rius fuit: quẽ vincula generatiõis humanę
delictis obnoxia nõ tenerẽt: nõ cepiſſet aua
ricia: nõ ligaſſet dolus: is ſolus erat ieſus:
qui cũ hui⁹ carnis ſe circũdediſſet vinculis:
captus nõ erat. Nõ erat alligatus: ſed di-
rũpens ea atq̃ diſſoluẽs: ad ſe magis voca
uit eccleſiã: ꝓſpiciẽs ꝑ laqueos: eminẽs ſup
retia: vt ⁊ ipſa diſceret vinculis non teneri.
Deniq̃ euuſq̃ nõ longe a vinculis fuit: vt
ꝓ nobis ſubiret ⁊ mortẽ: ſ tñ nõ ſeru⁹ mortꝭ
effectus: ſ liber inter mortuos. Liber enim
erãt: qui ſoluendę mortis ptãtẽ habebat.
Joh.2. Deniq̃ ipſe te doceat: qui ait: Soluite hoc
tẽplũ: ⁊ in triduo reſuſcitabo illud. Audia-
Canti.2.c. mus itaq̃ q̃d dicat: Exurge ueni ꝓxima
mea: hoc ẽ ſurge a mortuis: exurge a vincu
lis: quibus circũdata tenebaris. Exurge qꝛ
ego reſurrexi tibi: ſolue vincula iniquitatis
qꝛ ego iã ſolui tibi. Veni: qꝛ iã retia ſoluta
ſunt: Virgo peperit: puer natus ex virgine
ẽ. Nihil debẽ muliebri hereditati qꝛ q̃ſi fili⁹
mulieris nõ tenet̃. Cerne medium parietẽ
macerie iã ſolutũ: qui interioꝝ affectuum
cõcordiã diuidebat: ⁊ i diuerſum excitabat
diſſentiones corporaliũ paſſionũ. Veni er-
go ſecura: cupio videre faciẽ tuam: ⁊ audire
vocẽ tuã: veni vt iam me nõ per retia vide-
as: ſed facie ad faciẽ vultib⁹ amatorijs dile-
cta potiariſ. Ethice iſta decurſa ſint. Myſti
ca autẽ illa ſi poſſumus vꝉ linea intueamur
extrema. Sedebat intra domũ ſpõſa deuo-
ta dño: itra parietẽ legis ⁊ ꝓphetaꝝ ſpirita
liũ lapidũ ex ędificatõe fũdatũ q̃ claudebat
atq̃ vallabat domũ regiã: plenã iocũdita-
tis atq̃ lętície. Mirabat̃ theſauros regios
⁊ intuebat̃ ſollicite: cupiens ſapiẽtiã q̃ has
ſibi diuitias demonſtraret aſciſcere. In ſe-
creto erat: ſed ſecreti ipſi⁹ interp̃tem requi-
rebat. Venit dñs ieſus ſaliens ſup mõtes:
Nobis ſero videbat̃ veĩre: ſ ille ꝓperabat.
Saliebat deniq̃ ⁊ tranſiliebat: vt iudęoꝝ
corpalia ⁊ ſaxoſa dogmata tranſiliret. Aſti-
tit poſt parietẽ dom⁹ q̃ erat in veteri teſta-
mento: ꝓſpiciens per legis feneſtrã ꝓphe-
tarũ cauernas. Nõdũ erãt domus illi⁹ aper
ta veſtibula: nõdũ claues ſcię portaꝝ clau-
ſtra patefecerant: quib⁹ legis claudebãtur
interna. De ſuperiore tñ: hoc ẽ ſpiritali pte
ꝓſpectãs eccl'iam vocat: vt ꝑ legẽ ⁊ prophe
tas: euangelij vertice ſublimis aſſurgens:
retia iudaicę interp̃tationis ⁊ nodos intre-
pido calcet veſtigio. Iõq̃ ꝓxima vocat̃: vt
adhęreat xp̃o: mundana nõ quęrat. Iõ for-
moſa vt ſpecioſos euangelizantium pedes
ꝓferat. Ideo columba: vt ſpiritalia petat:
terreſtria derelinquat. Ecce inquit hyems Canti.2.c.
præterijt: imber abijt diſceſſit ſibi: flores
uiſi ſunt in terra. Ante aduentũ xp̃i hyems
erat: venit xp̃s fecit ęſtatem. Tunc omnia
erant florum indiga: nuda virtutũ: paſſus ẽ
xp̃s: ⁊ oĩa ceperũt nouę gratię fecũdare ger
minib⁹. Imber abijt luxurię ꝓfluentꝭ: ⁊ nu-
bila tetris ora flagitijs: ęſtiua iam purę con
ſcientię ſerenitate laxant̃. Ideo nõ euadũt
quorum fuga hyeme fit: qꝛ nõ ſequunt̃ do-
mini paſſionem. Non tollunt crucẽ ſuam: ⁊
xp̃m ſequũt̃. Imber impedit flores: at nũc
flores videntur i terra. Boni flores apoſto-
li: qui diuerſorum ſcriptorum atq̃ operum
ſuorum fuderũt odorem. Tempus ſecandi Ibidem.
aduenit: quo matura in horreis frumẽta cõ
dunt̃: ⁊ qui metit: mercedem accipit. Vox Ut ſ.
turturis audita eſt. quia inuenit ſibi nidũ.
Eccleſia enim domus eſt caſtitatis. Ficus:
quę propter infęcunditatem iubebatur ex-
cidi: fruct⁹ iã ferre cœpit: Vinea tranſlata
ex ęgypto: iã ñ macerijs deſtructa depoſitꝭ:
icurſat̃ a beſtijs: ne iformis fẽtib⁹: ſ odora
iã florib⁹ q̃ ſolebat facẽ ſpinas: fructu curue
ſcit vuarum. Merito igitur ſanctus dauid
paſca domini celebrans: ⁊ feruenti ſpiritu
tempora ingreſſus ęſtiua: qui in verbo dei
fructus varios colligebat: hyemis aduerſa
declinans ait: Et ne auferas ex ore meo ver
bum veritatꝭ vſquequaq̃: qꝛ in iudicijs tu-
is ſperaui. Quantus labor ẽ vt verbũ per-
cipias? Quantũ iterum periculum ſi amit-
tas? Et ideo tibi dicit̃: Noli negligere gra- 1. Timoth. 4.
tiã quę in te eſt. Excole diligenter quaſi bo
nus agricola campum tuum: vt paſcantur

agni tui: ⁊ ſata tua floreãt. Nõ auferatur ex
ore tuo verbũ: ne forte verbis facta nõ con-
gruant: ⁊ deforment iniq̃tatis opa magiſte-
rium diſciplinę. Tollit̃ ex ore verbum: cum
dicit̃ peccatori: q̃re tu enarras iuſticias me-
as? Et ipſa obmuteſcit facundia: ſi ęgra ſit
ꝯſcientia. Veniũt aues cęli: etiã ipſę tollũt
verbũ ex ore tuo. Sunt ⁊ tpa temptationũ
q̃ tollũt vbi ſemẽ e ſaxo ne radicẽ hñtes fru
ctũ afferãt. Nũc ꝯſiderem⁹: vtrũ etiã ex cor-
de poſſit auferri verbũ veritatis. Radicatũ
eñ verbũ atq̃ depꝛeſſum: ⁊ infixum mentib⁹
nr̃is: difficile auferri põt. Deniq̃ dictum eſt
a dño: quare tu enarras iuſticias meaſ? Nõ
dixit: q̃re cogitas iuſticias meas: ⁊ aſſumis
teſtamẽtũ meũ ꝑ os tuũ: nõ dixit ꝑ cor tuũ.
Sermo cohibet̃ indigni animi: nõ obſtruit̃
pęnitentia: Inſolentiã ꝓhibet: nõ excludit
correctionẽ. Cauendũ tñ eſt: ne ⁊ ip̃a interi⁹
corda turbent̃: ⁊ offũdat tenebras malicia:
vt cor vanis cogitationib⁹ obcęcatũ: lucem
veritatis amittat: fulgoremq̃ verbi capere
nõ poſſit. Si igit̃ dauid orat: ne auferat̃ ex
ore ſuo verbũ: ⁊ ſi auferat̃ nõ vſq̃quaq̃: id
eſt nõ penit⁹ auferat̃: q̃s tant⁹ eſt qui in po-
teſtate ſua gr̃am diſputatiõis eſſe cõmemo
ret: pręſertim ſi vita redarguat qđ doctrina
ꝑſumat: ⁊ iudicio dei damnanda cõmittat.
Is eñ qui in iudicijſ dei ſperat: ſeruare põt
verbũ veritatis: quia dum veretur pęnam:
cuſtodit gratiam. Ideoq̃ ait:

Ver. IIII. **Et cuſtodibo legem tuã ſemper:**
Al. cuſtodiam **in ęternum ⁊ in ſęculum ſeculi.** Duo
Al. in ſeculum dixit: cũ vnũ ſatis eſſe poſſet ſi vnũ ſignifi
care voluiſſet. Sed qꝛ nõ ſolum in p̃nti vitę
hui⁹ tpe: ſ etiã i futuro poſt hui⁹ vitę curri-
culum cuſtodienda lex ꝓmittit̃: iõ arbitror:
et qꝛ ſm eos qui exemplari ⁊ vmbrę ſeruiũt
cęleſtium: ⁊ ſm eos qui in cęleſtibus ſiti: ſm
veram legem cultus deo deferunt: pollicet̃
ſibi eſſe viuendũ: vt ⁊ h̃ ⁊ ibi legẽ cuſtodiat.
Hic in exemplari: in ſpeculo: in ęnigmate:
illic in ipſa facie veritatis. Poſſum⁹ ⁊ illud
intelligere: quia διάπαντος nõ ſolũ id ſi-
gnificat qđ dicit̃ ſemꝑ: ſed etiã id qđ ꝑ oĩa:
quia ille ꝑ omnia legẽ cuſtodiat: qui cum ſit
eruditus in lege: ſub lege natus: ⁊ ſupra le-
gem deuotionis ſuę gradum promouens:
liberat̃ a lege. Chriſt⁹ eñ nos redemit a ma
ledicto legꝭ: ⁊ iõ nõ ſine lege dei: ſ in lege fa
ctus eſt chriſti. Aut certe ſic ꝑ omnia legem
cuſtodiemus: ſi legitimã pueritię atq̃ ado-
leſcentię diſciplinã: iuuẽtutis ꝯuerſationẽ:
ſenectutis maturitatẽ: tramitemq̃ ſingulis
ꝑſcriptum ętatibus: nequaq̃ vitę nr̃ę vſus
excedat. Similit̃ etiã aię nr̃ę quędam eſſe
vident̃ ętates: ꝑ quas percurrit ⁊ tranſit: vt
poſſit dicere: Curſum cõſummaui. Deniq̃
animę ętas eſt illa: de qua dicit̃: Et ętas ſe- Sap. 4.
nectutis: vita imaculata. Per omnia ġ legẽ
cuſtodit: qui ⁊ in his corpis noſtri ętatibus:
et in illis animę noſtrę ꝓceſſibus nõ deuia-
rit a lege. Quintus verſus eſt.

Et ingrediebar ĩ latitudine: quia Verſ⁹. V.
teſtimonia tua exquiſiui. Qui ſm Al. ambulabã.
mandata anguſtam ⁊ artam gradit̃ viã: am Al. mandata
bulat in latitudine. Vñ legimus: In tribu- Pſ. 4.
latione dilataſti mihi. Et alibi: In tribula- Pſ. 117.
tione inuocaui dñm: ⁊ exaudiuit me in lati-
tudine. Sapiẽs eñ in cordis ſuis ambulat
innocentia: ⁊ de eius fonte ſupfluunt aquę
ſup eius plateas: qui mentẽ ſuam nõ intra
corpalia ⁊ terrena ꝯcludit: ſed dirigit ad cę-
leſtia: vt cõuerſatio eius in cęlo ſit. Audi in
illas anguſtias ſentientẽ: Preſſurã inquit 2. Cor. 4.
patimur: ſed nõ anguſtiamur. Et quõ coan
guſtari poterat: cuius os ſemꝑ patebat: ne
credentes coartarent̃? Ipſe exponat q̃d ſit
ingredi in latitudine. Dicit eñ: quia ⁊ ſi cor
pus anguſtũ eſt: cor noſtrũ dilatatũ eſt. Nõ
anguſtiamini in nobiſ: coartamini aũt in vi
ſceribus veſtris. Coanguſtari in paulo non
poterant: in quo erat altitudo ſapientię: et
fidei latitudo. Quõ enim poterant coartari
in eo: qui erat vas electionis ęternę? Sẽ co-
artabant̃ in ſemetipſis: quia improb⁹ in ſe
ipſo coartat̃: malicię ſuę laqueis ſtrangula-
tus. Conſtitue mihi auarum villanũ quoti-
die terminos ꝓferentem: excludentem vici-
nos: vtrum is tibi dilatari: an coanguſtari
videt̃: quẽ terra ipſa nõ capit? Quantacũq̃
ſpacia domus ſuę porrexerit: claudit̃ angu-
ſtis opinionis ſuę finibus: cui qđ habet nõ
eſt ſatis: Sed nõ talis eſt qui poteſt dicere:
Et ingrediebar in latitudine. Addidit etiã
cauſã: quia teſtimonia tua inq̃t exquiſiui.

Et loquebar in teſtimonijs tuis Ver. VI.
in ꝯſpectu regũ: ⁊ non ꝯfundebar.
Grate cõuenit iſta vox martyri: qui vocat̃
ad ſacrilegiũ: exprobrantib⁹ ſibi regib⁹ cruci
fixũ ieſum nõ erubeſcebat: ſ magꝭ gl'iabat̃
in cruce chriſti: ⁊ illam mũdi ſalutem eſſe te-
ſtimonijs cęleſtibus aſtruebat. Hos vocat
chriſt⁹ in ſponſa; dicens in canticꝭ canticoꝝ:

Cant. 2. c. Et ueni o columba mea in tegimento petræ: iuxta præmunitionem. Hoc eſt: veni iuxta euangeliũ: ꝓpugnacula fidei tuę geſta ſunt chriſti: muri tui ſubſidia verba ſunt dñi: paſſio dominici corporis: tua virtus eſt.
Cant. 2. d. Oſtende mihi faciem tuã: & inſinua uocẽ tuam: quia uox tua ſuauis eſt: & facies tua
Ro. 10. pulchra. Suauis ẽ vox: q2 ore ꝯfeſſio fit ad ſalutẽ: ⁊ decora facies q̃ nõ erubeſcit auctorez: nõ ꝯfũdiť redẽptore. Oñdit ĝ faciẽ ſuã: ſignaculũ crucis pferens: ⁊ inſinuat vocem ſuam auctoritate pdicationis aſſumẽs. In tegimento em̃ corporis chriſti: quo redempta eſt a peccato: munimẽtũ gr̃e ſpiritalis inuenit: vt ſalutaria ſibi ⁊ ſentiat et loq̃r. Suauis ĝ vox que in diuinis teſtimonijs loquebať: decora facies que in ꝯſpectu regum nõ ꝯfundebať. Poſſumus ⁊ illos reges intelli-
1. Petri. 2. gere: quib⁹ diciť a petro: Uos aũt gen⁹ electum: regale ſacerdotiũ: gens ſancta: ꝑplus in adoptionem. Sunt em̃ reges q̃ offerunt in hieruſalem ſapiẽtię ſuę munera: quibus data eſt gr̃a verbum loqui: ⁊ quadam poteſtate regali flectere populos: ⁊ animas multorum ſanctoꝝ: nõ erubeſcentes in eo: q2 nihil alienum ab honeſtate loquunť: Quos nemo redarguat et repellat: q̃ſi nõ ſint digni: q̃s idoneos chriſt⁹ miſtros noui fecerit teſtamenti: et iaz in illo nõ erubeſcẽtes: eo ꝙ nõ metuerent ne ꝯfunderenť diſceptãtium cõtra aſſertionẽ ſuperati. Rex igiť eſt qui non erubeſcit: ne in actu reꝑhendať: redarguať in ſermonibus: eo q̃d ⁊ vita debeat eſſe fundatus ⁊ verbo. Itaq3 q̃uis pfectus ita eſſet ꝓpheta vt nõ erubeſceret in ꝯſpectu regũ: tamen meditabať in pręceptꝭ dei omni vitę ſuę tempore: et opa ſua eleuatus: nihil agẽs q̃d ſ̃renis cupiditatib⁹ adhereret. Ideo ait:

Ver. VII. **Et meditabar in mandatis tuis: que dilexi nimis.**
Ver. VIII. **Et leuaui manus meas ad mãdata tua que dilexi nimis: et exercebar in iuſtificationib⁹ tuis.** Pulcherrim⁹ ordo iſte: vt p̃mo meditemur: ⁊ eorum p̃ceptorũ que diligimus ſit nobis aſſueta meditatio. Meditatione em̃ mandatorũ celeſtium operis boni vſus inoleſcit. Nam ſicut meditationi verborũ finis memoria eſt: vt quę meditamur verba teneamus: ſic meditationis p̃ceptoꝝ celeſtium intentio vł finis: operatio eſt actuſq3 directus ad implenda p̃cepta diuina: q̃ niſi quis diligat: implere nõ poterit: nec ſolum diligat: ſed etiam nimis diligat. Ideo pus poſuit: Et meditabar in p̃ceptis tuis q̃ dilexi nimis: ⁊ ſubiecit. Et leuaui manus meas ad p̃cepta tua que dilexi nimis. Poſt meditationem etem̃ bonum eſt leuare actus noſtros ad p̃cepta dei: atq3 id facere cũ charitate ⁊ gaudio: vt nõ ex neceſſitate ſit bonũ noſtrum: nõ cum merore atq3 meſticia: ſ3 voluntariũ: quia ſeruus inuitus facit: amicus voluntari⁹. Nos aũt ſtudeam⁹ vt dicať no-
bis: Iaz nõ dicã vos ſeruos ſed amicos: q2 Job. 15.
quaſi amici mandatũ dei ex voluntate feciſtis. Qui aũt meditať et diligit: ⁊ act⁹ ſuos leuat vt faciat que placeãt deo: is debet nõ negligere: nec tranſcurrere mandata diuina: ſed exercere i his: immorari plurimũ iuſtificationes dei crebro reuoluens ſollicite mentis affectu.

Explicit ſermo ſextus.
Incipit ſermo ſeptimus.

l **Ittera ſcdm hebreos Saen**: ſignificat latine duc te: alibi ſignificat huc. Quid ſibi velit iſta interꝑtatio nõ ſatꝭ liquet: niſi forte vt vnuſquiſq3 ſe regat: et ipſe ſui ductor ſit. Uel huc: id eſt q̃ lr̃e hui⁹ ꝟſiculi vocãt: dirigat iter. Meritoq3 i p̃mo ſtatim verſu requiem ſuam poſtulat: q2 ipſę litterę ſeptim⁹ numerus ẽ quietꝭ. Que aũt maior requies: q̃ vt i verbo dei requieſcat: atq3 eius ſe gr̃a ⁊ ꝯſolatione demulceat? Saen.

Verſus I Al'. Memor eſto
m **Emento inquit domine verbi tui ſeruo tuo: in quo mihi ſpez dediſti.** Uerbũ dei deiectos nos atq3 deꝑſſos ad celeſtẽ gr̃az ꝓuocauit: vt deſiderem⁹ eternitatẽ: deſpiciam⁹ p̃ntia tp̃aliũ incurſionũ: ſi futura ⁊ inuiſibilia requiramuſ. Uocat igiť nos ad ſe dei verbũ: ſicut habet
ſcriptũ: Uenite ad me oẽs qui laboratis et Matth. 11.
onerati eſtis: ⁊ ego reficiã vos. Ideoq3 ſequamur vocantẽ dñm ieſu3: vt a ſecularib⁹ ad ꝑpetua trãſeam⁹: noſq3 ipſos regere valeam⁹. Ergo dauid vocatus erat v̈bo dei ⁊ ſpe3 in eo habuit: qm̃ ſepe reſpõſis erat inuitatus celeſtibuſ: q̃b⁹ remunerationẽ fidei meritorũq3 ſperaret fore: ſicut habes ſcp̃tũ: dicẽte deo p nathan ꝓpheta3: Accepi te d ouili ex vno grege: vt ſis in p̃ncipẽ in ꝑplm meũ iſrael: ⁊ erã tecũ i oib⁹ q̃b⁹ ingrediebarꝭ ⁊ exterminaui oẽs inimicos tuos a facie tua. Et

infra: Et requiẽ tibi dabo ab omnib⁹ inimicis tuis. Quo reſponſo accepto ait dauid:
1. Reg. 7. Quis ſum ego dñe deus meuſ: ⁊ que dom⁹ mea: qm̃ dilexiſti me in his: ⁊ mẽorata ſunt minima in ꝯſpectu tuo dñe: ⁊ locutus es ꝑ domo ſerui tui i lõginquo. Et infra ait: Et nunc dñe de⁹ me⁹: dñe tu es de⁹ ⁊ verba tua ſunt vera: ⁊ locut⁹ es ꝑ ſeruo tuo bona hec: ⁊ nunc incipe benedicere domũ ſerui tui: vt ſim in eternũ in ꝯſpectu tuo: qm̃ tu domine de⁹ meus locut⁹ es: ⁊ b̃ndictione tua benediceť domus ſerui tui in eternum. Hoc igiť reſponſo ⁊ alijs vocitat⁹ dauid ſperare non deſinit: ⁊ ꝓphetice fidei auctoritate ꝯuenit dñm: vt meminerit ꝓmiſſoꝝ ſuoꝝ: quorum imemor eſſe nõ ſoleat. Sanctis em̃ q̃cũq3 ſpoponderit implere ꝯſueuit: noſtraꝝ imemor iniquitatũ: ſuaꝝ nõ immemor ſponſio-
Eſa. 43. num. Deniq3 ſcriptũ eſt: Ego ſum: ego ſu3: qui deleo iniq̃tates tuas et memor nõ ero: tu aũt memor eſto: ⁊ iudicemur. Uult obliuiſci quecũq3 minitatus fuerit peccatorib⁹ ſi vias aliq̃n conuertant. Uult etiam cõueniri: vt ſi quis ꝓpoſita ſecut⁹ v̈tutib⁹ p̃mia bene certauerit: fructu3 remunerationis expectet: q̃n etia3 exigat: ſicut habes ſcriptũ:
1. Timoth. 4. Certamen bonũ certaui: curſu3 ꝯſummaui: repoſita eſt mihi corona iuſticię. Nõ eſt em̃ arrogans vſurpatio: ſed fidelis: quia veru3 deum nõ poſſe fallere ꝯfiteť. Ideoq3 admonet ⁊ dauid dicẽſ: vt meminerit dñs v̈bi ſui: q̃ nos ad ſperandũ ꝓuocat vt ſ̃renis renũciemus: inheream⁹ celeſtib⁹. Dicit ĝ dauid: Certamen certatus ſum: brauiu3 peto verbi tui q̃d ꝓmiſiſti mihi: memor eſto ꝓmiſſorũ tuoꝝ que ſpopondiſti ſeruo tuo. Nõ vſurpatorie ſperaui: que vt ſperare3 ipſe feciſti. Seru⁹ ſum: expecto alimentũ a dño: miles ſum: exigo ab imꝑatore ſtipendiu3: vocat⁹ ſum: poſtulo ab inuitante ꝓmiſſum. Uerecunde aũt auctoritatem ſue fidei tempauit dicendo ſe ſeruũ: quia oculi ſeruoꝝ in manibus dñoꝝ ſuorum. Hec ex pſona dauid ꝓpria bene ꝓmpta ſunt. Ceterũ ſi quis inſormationẽ cuiuſq3 hominis cõſiderat: poteſt leuitꝭ cõmunia ꝓmiſſa librare: ſicut habes: Date leui viros eius: date leui manifeſtos eius. Poteſt etiã populi credentꝭ electis alloquiũ iſtud optari: poteſtꝫ ſurrecturę eccleſię ꝯuenienter aptari: cui per typum ioſeph p̃mo in typo ei⁹ nominis: deinde p tribuũ in p̃mę electionis heredes tranſfuſa eſt diuina ꝓmiſſio: dicente moyſe: Primogenit⁹ Deut. 33.
tauri: decus eius cornua eius: in ipſis gentes ventilabit ſimul vſq3 ad ſũmitate3 tr̃e. Unicum em̃ verbũ dei h ꝓpheťe oraculo toto pergẽtes orbe fundendũ. Hoc ĝ ſurrecturę ecclię ꝓmiſſum dauid verecũdus ſui: impatiens vero cõmunis ꝓfectus moranťꝭ exigere videť. Et addidit:

Hec me conſolata eſt in humilitate mea: quoniam verbum tuum viuificauit me. Hec ſpeſ: hec que v̈bo tuo obuenit mihi cõſolata eſt me: vt tolerarem acerba p̃ſentiũ. Dũ facit paulus ꝯtra nomẽ nõ habet ſpei ꝯſolationẽ: dum patiť ꝑ noie haurit ſpem de ꝯſolatione ⁊ fidelis futuros quõ nos conſoleť accipe. Quis nos ſepara- Verſ⁹. II. Al'. q2 eloquium
bit inquit a dilectione chriſti: tribulatio: an Ro. 8.
anguſtia: an pſecutio: an fames: an piculũ: an gladius? ſicut ſcriptũ eſt: Quia ꝓpter te Pſ. 43.
morti tradimur tota die: eſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et qua rõne illa patienter tolerari poſſint: addidit: Sed in his oibus ſuperamus ꝓpter eum q̃ eos dilexit. Ergo ſi quis vult aduerſa ſuꝑare: ſi eſt pſecutio: ſi eſt periculũ: ſi mors: ſi egritudo grauis: ſi incurſus latronu3: ſi facultatũ ꝓſcriptio: ſi q̃cq̃d eoꝝ que putanť i iſto aduerſa ſeculo: facile ſuperantur: ſi ſit ſpes que ꝯſoleť. Nam ⁊ ſi illa acciderint: tñ grauia eſſe nõ poſſunt dicenti: Exiſtimo enim ꝙ indigne ſint paſ- Ro. 8.
ſiones hui⁹ tẽporis ad futurã gloriã. Quiſquis em̃ meliora ſperat: nũq̃ leuiorib⁹ frangiť. In tempore igiť humilitatꝭ noſtrę ſpes ꝯſolatoria eſt: que nõ ꝯfundit: tempus autẽ temptationũ: temp⁹ humilitatꝭ aie nr̃e arbitror. Humiliať em̃ anima nr̃a: dum tradiť temptatori duris examinãda laboribus vt lucteť ⁊ exerceť: cõgreſſum ꝯtrarie experiẽs poteſtatis: ſed in his temptationib⁹ viuificať alloquio dei. Hec eſt em̃ animę nr̃e vitalis ſubſtãtia: qua alitur ⁊ paſciť: gubernať. Nec quicq3 eſt aliud quod viuere faciat rationabilem animam q̃ alloquiũ dei. Sicut eni3 augetur ſermo dei in anima noſtra dũ ſuſcipitur: dum intelligitur: dum compꝛhendiť: ita etiã vita ei⁹ augeť. Et queãdmodũ ecõtrario alloquiũ dei deficit in aïa noſtra: ita ⁊ incurrit eius vita defectũ. Itaq3 vt cõnexio iſta animę ⁊ corporis noſtri ſpũ vitali animať atq3 alitur ⁊ teneť: ita v̈bo dei ⁊ ſpiritali gr̃a: anima noſtra viuificať. Uñ omni genere ſtudere debem⁹: vt reliqua oia poſt

habētes: cōgregemꝰ nobis alloquia dei: et
cōgeramꝰ in ꝑncipale nr̄m: in ſenſus i ſollici
tudines: ꝯſiderationes actuſqꝫ nr̄os: vt al
loquijs ſcripturaꝝ facta noſtra cōueniant:
nec a ſerie p̄ceptorū cęleſtium actus noſter
diſcordare videatur: quo poſſimus et nos
dicere: Quoniam eloquium tuum viuifica
uit nos. Tertius verſus eſt.

Verſus. III **Superbi inique agebant nimis:**
Al. vſqꝫ quaqꝫ **a lege aūt tua nō declinaui.** Maxi
mum peccatū in homine ſupbia eſt: q̄ſiqui
dem inde manauit noſtri origo delicti. Hoc
telo nos primū diabolus vulnerauit: ⁊ per
cuſſit. Nā niſi homo ſerpentis ꝑſuaſione de
ceptus: ſicut deus eſſe voluiſſet: ⁊ verū fal
ſumqꝫ cognoſcere: qd̄ penitꝰ diſcernere hu
mana fragilitate non poterat: ideoqꝫ q̄d ſe
querę̄ accepat: ne temeraria vſurpatiōe de
illa paradiſi fęlicitate decideret: niſi in quā
hō ſuis nō ꝯtentꝰ finibꝰ interdicta temeraſſet:
nunq̄ꝫ feralis culpę ad nos tranſiſſet hęredi
tas. Quid de homine dicam? Ipſe diabolꝰ
ꝑ ſuperbiā naturę ſuę amiſit gr̄am. Deniqꝫ
Eſa. 14. dum dicit: Ponā thronū meū ſup nubeſ: et
ero ſilis altiſſimo: ꝯſortijs excidit angelorū:
cuius criminis digna mercede damnatꝰ: ho
minem ſibi participē requiſiuit: in quē con
ſortiū ſuę tranſfunderet offenſę. Quid igit
hoc peccato pōt eē deteriꝰ qd̄ a dei cępit in
Jacobi. 4. iuria? Ideoqꝫ ſcriptura dicit: Dn̄s ſuperbis
reſiſtit: Tanq̄ꝫ ſuę ꝯtumelię ꝓpulſator: velu
ti q̇ddam ſuſcepit adūſus ſupbiam ſpeciale
certamen. Tanq̄ꝫ dicat: meus iſte aduerſa
rius eſt: qui me laceſſit: mihi debeę̄ iſta con
greſſio. Vn̄ ⁊ apoſtolus: multiplicis culpę
materiem eſſe ſupbiam declarauit: dicēs de
1. Timoth. 6. hęretico: Quia ei quę ſm̄ pietatē eſt doctri
nę ſuperbit: nihil ſciens: ſ; langueſcēs circa
queſtiones ⁊ pugnas verboꝝ: ex quibꝰ ori
unę̄ inuidię: ꝯtentiones: ſacrilegia: ſuſpitio
nes male: ꝯflictationes hominū mēte corru
ptoꝝ: ⁊ a veritate alienorum: exiſtimantiū
queſtum eſſe pietatē. Quātoꝝ itaqꝫ exp̄ſſit
cauſam eſſe delictoruꝫ ſupbiam? Vn̄ dauid
cōmendare volens deuotionē ſuā: nōnulla
ſupborū iniquitate attemptatā: ait: Supbi
inique agebant nimis. Nō ſolum iniquita
tem agentium: ſ; etiam nimiam iniq̄tatem
pariter declarauit: quę conueniret ſupbis.
Quoꝝ ne aliquo temptarę̄ contagio: audi
Pſ. 100. alibi dicentē. Supbo oculo ⁊ inſatiabili cor
de: cum hoc nō edebam. Itaqꝫ q̄m quanta
vis mali in ſupbis eēt exp̄ſſerat: quēadmo
dū vincerę̄: debuit nos docere. Meritoqꝫ
quaſi bonus doctor demonſtrat remediuꝫ:
qui exaggerauit venenum. Audi ergo quō
excludas virus ſupbię. A lege inquit tua nō
declinaui. Lex igię̄ dei ſola poteſt ſuperbię
virus hebetare: quę informauit virū deuo
tioni deditū: quali ſe regere debeat cautio
ne. Multi em̄ nō ſolum alieni a fide: ſ; etiaꝫ
qui videnę̄ nō mediocria ſcripturaꝝ p̄cepta
guſtaſſe: temptari ſolent ꝓſperis ſuporuꝫ
ꝓceſſibus: videntes eos qui p̄uaricanę̄ le
gem: impietatis arbitros arrogantes: con
temptores fideliuꝫ: extollentes ſe aduerſus
eos qui humiliant cor ſuū: ſm̄ timorem dei:
⁊ p̄cepta cęleſtia: abundare in hoc ſęculo di
uitijs: p̄conijſ: honoribus: poteſtatibꝰ: eiſqꝫ
quo grauiora commiſerint: eo affluētioribꝰ
ſucceſſibꝰ cōmodoꝝ ſęcularium ſecūdare. Cō
tra aūt iuſtos viros plęrūqꝫ laborare iopia
amiſſionibꝰ filiorū: ſterilitatibus cōiugum:
quo exagitati atqꝫ turbati: ſenſum mentis
inclināt: vt putent dei in hoc quodā errare
iudicium: nō tenentes caput veritatis: quo
euidētiſſime compꝛehendię̄: nō in hoc ſęculo:
ſed in futuro repoſitam noſtroꝝ remunera
tionem eſſe meritorū. S; paucorū eſt iſtud
aduertere. Deniqꝫ in ꝑncipijs etiam dauid
ipſe temptatꝰ eſt: ſicut habes ſcriptū: Ecce Pſ. 72.
ipſi peccatores ⁊ abūdantes in ſęculo: obti
nuerunt diuitias ⁊ dixi: Nū quid ſine cauſa
iuſtificaui cor meum: et laui inter innocētes
manꝰ meaſ: ⁊ fui flagellatꝰ tota die? Ita igię̄
⁊ noſtrum vnuſquiſqꝫ qui ꝑfecti nō ſumus:
hęc videns dicit: Vbi eſt ꝓuidētia dei: vbi
iuſticia? Supbꝰ iſte abundat: arrogans iſte
locupletaę̄: impius iſte beatus ⁊ potēs eſt.
Juſtus aūt ille vides quēadmodum iacet?
deiectus atqꝫ deſpectꝰ eſt: quēadmodū ip̄o
victu idiget: afficię̄ ꝯtumelijſ ab iſto impio:
ab iſto inſolente cōculcaę̄: excludię̄? Nō me
diocris vtiqꝫ ita temptatio ē: niſi ad ea quę
ſunt ventura ꝓſpicias: niſi p̄ceptis plenius
cęleſtibꝰ inſtruarl. Deniqꝫ ⁊ dauid putabat
ſe ante hęc cognoſcere ſed neſciebat: et ideo
anxius fluctuāti animo laborabat. Vn̄ ait:
Et eſtimabaꝫ me ſcire: hoc labor eſt an̄ me:
donec ingrediar in ſanctuariū dei: ⁊ intelli
gam in nouiſſimis. In quibꝰ ꝑ id qd̄ ſe extu
lerūt ſupbi: vidit ꝓphetico ſpū: deiectiores
fore ⁊ ait: Quomodo facti in deſolationeꝫ:
ſubito defecerunt ⁊ exterminati ſunt ꝓpter

iniquitatem ſuā: ſicut ſomnium exurgentl.
Cognouit igię̄ impioꝝ ſucceſſus in hoc ſę
culo ſomnij eē ſimiles nō veritatis: quoruꝫ
emolumenta tamdiu videnę̄ eē dū dormi
unt. Vbi edormierit ſomnū ſuuꝫ: qui vide
bātur ſibi potare iam ſitiunt: qui epulabāę̄
eſuriunt: nihil ſolidum ex iſto ſomnio per
fectūqꝫ referentes. Et bene ſomniū dormi
unt ſęculares viri: q̄ licet ſęculo vigilēt: deo
dormiunt. De quibus bene ſanctus iob q̄
Job. 21. eorū antea fluentiā mirabaę̄ ait: Quia ſic
paleę iactanę̄ a vento: ⁊ ſicut puluis turbi
ne diſſipanę̄: moriunę̄ aūt cuꝫ amaritudine
animę ſuę: nihil manducātes: nihil qꝫ boni
habentes. Juſtus aūt habēs bonę fiduciā
conſcientię: in ſuis magis nouiſſimis gra
tulatur: ⁊ ſe vitę huiꝰ exitu a laboribꝰ intel
ligit liberari: mercedemqꝫ boni operis ⁊ fa
2. Timoth. 4 ctorū requirit dicens: Repoſita eſt mihi co
rona iuſticię: quā reddet mihi dominꝰ i illa
die iuſtus iudex. Non ſolū aūt mihi: ſ; etiā
his qui diligunt aduentū eius. Sed hoc il
le ait: qui poterat dicere: A lege aūt tua nō
declinaui. In quo nō ſolum boni ꝑis elu
cet gr̄a: ſ; etiā intimę puritas ꝯſcientię. Lex
eni nō ſolum agendi munus informat: veꝝ
etiā ſecretę emundat mentis affectū. Non
eni ſolum in operibꝰ: ſ; etiā in ipſis occultis
ſm̄ legem domino militamꝰ: q2 lex dič: Nō
fiat verbū in iuſticia occultā i corde tuo: vt
nō ſolū nihil i opere factiſqꝫ delinquas: cuꝫ
ſuperbos videris gloriari: nec ſermōe laba
ris: ſed ne in corde quidē intimo dū de dei
iudicio diſceptas: cōtrahas iniquitatis of
fenſam: quę quo putaę̄ occultior: eo frequē
tior eē conſueuit: q2 tuto putat vnuſquiſqꝫ
ꝙ huius diſceptatione velut ſeptꝰ viſceribꝰ
ſuis: conſcię ſuę credat: cū ip̄e ſui accuſator
die iudicij ſit futurꝰ: q2 reuelanę̄ cordis ab
ſcondita teſtimoniū perhibente cōſcientia
accuſationibꝰ noſtris. Cuiuſmodi igię̄ ſit ꝓ
poſitū viri ſancti: hoc euidentius loco expo
ponię̄. Primū eni memor eē debet ꝓmiſſo
rum cęleſtiū: ſcd̄m q̄ viuentibꝰ merces ſta
tuta debetur. Deinde aliud ꝓpoſitum viri
ſancti ē: vt etiā ſi in periculis ⁊ aduerſis po
ſitus ſit: ſpe tn̄ quā hauſit ex ſerie ſcriptura
rum ſe debeat conſolari. Tertiū propoſitū:
vt ⁊ ſi impios ⁊ ſacrilegos videat: ⁊ ſupbos
inique agentes abundare diuitijs in hoc ſę
culo: non quaſi incredulus declinet a lege:
ſ; in eiꝰ ſemitis ꝑſeueret: ⁊ fugiat ſuporum
contagia. Cōtaminat eni omnis imūdus.
Immūdus aūt ſuperbus: de quo ſcriptū ē.
Immūdus āte deū omnis tumidi cordis.
Quartū propoſitū viri: vt memor ſit iudi
ciorū cęleſtiū: ſicut dauid aſſerit: q̄ dicebat.
Memor fui iudiciorū tuorū quę Ver. IIII.
a ſęculo ſunt: ⁊ me cōſolatus ſum. Al. a ſcl'o dn̄e
Niſi eni vnuſquiſqꝫ legis inſtructꝰ ⁊ for Al' non habet
matus exemplis: credat ſemꝑ vera eſſe dei
iudicia: cito declinat a lege. Qui aūt p̄teri
ta repetit ⁊ ſemper colligit ſeriē vetuſtatis:
cognoſcit ꝙ neqꝫ peccator pęnā ſuę impro
bitatis euadat: neqꝫ iuſtus ęquitatis ſuę p̄
mijs defraudeę̄. Retexit eniꝫ animo: ꝙ ab
initio adam propter mandati cęleſtis p̄ua
ricationē: de paradiſi erectus ſit incolatu: ⁊
cain paricidalis ſcelerl p̄ciū: diuinę ſentētię
auctoritate damnatꝰ exoluerit: ꝙ enoch ꝓ
pter deuotionē raptus ad cęlū terrenę mali
cię virus euaſerit: ꝙ noe propter iuſticiam
diluuij victor: generis factus ſupſtes hūani
ſit: ꝙ abraam propter fidem ſeminariū po
ſteritatis ſuę toto orbe diffuderit: ꝙ iſrl' ꝓ
pter laboꝝ tolerātiā: populū credentiū ꝓ
prij nois ſignaculo conſecrauerit: ꝙ ip̄e da
uid ꝓpter manſuetudinē: regali honore do
natus ſenioribus fratribuſ antelatus ſit: ꝙ
helias propter zelū dei curru eleuatꝰ i aerē:
cęleſtis ſedis hoſpitium noui generis acq̇
ſierit incolatu. Hęc qui nouit retexere: ha
bet vnde gratiā ſuę cōſolationis acquirat.
Econtra qui non nouit non habet vnde cō
ſoleę̄. Quapropę̄ cuſtodiamus iudicia dei:
q2 iudicia dei vera iuſtificata in ſemetipſa:
deſiderabilia ſup auꝝ ⁊ lapidē p̄cioſum: et
dulciora ſup mel ⁊ fauū: etenī ſeruus tuꝰ cu
ſtodit ea. Cuſtodienti igię̄ dulcia ſunt diui
na iudicia: negligenti aūt ea amara eē non
dubiū eſt: q2 nō aduertit i opprobrij turpitu
dine peccatorū propoſitū ſibi diuinę euētū
eſſe ſententię. Qui aūt bene ſibi conſcius ē
nō turbaę̄ vtiqꝫ dicens: Heredes ſumꝰ dei: Ro. 8.
coheredes aūt chriſti: ſi tamen cōpatiamur
vt ⁊ ſimul glorificemur. Sed quis noſtrum
huiuſmodi vt ſe diuinoꝝ iudicioꝝ ſerie cō
ſoleę̄? Terribilia ſunt peccatoribꝰ etiam hu
mana iudicia: quātomagis diuina formidi
ni ſunt? Deniqꝫ vt hoc illa quę ęterna ſunt
colligamus exemplo: videmus in hoc ſęcu
lo innocētes lętos ad iudiciū feſtinare: odiſ
ſe moras: celeritatem affectare iudicij: reos
aūt refugere ⁊ pauere: differre: vitare: iura

re:meſtificari: deniqꝫ cū diē iudicij audierit
conſtitutum. Beatus itaqꝫ ille: qui illud cę
leſte iudicium lętus expectat. Scit enim ſi
bi regnū cęloꝝ angeloꝝ ꝯſortiū: coronā ꝗꝫ
bonorum repoſitam eſſe meritorum. Conſi
deremus nunc qđ ſit aliud propoſitum viri
ſancti: ⁊ ex ſequentibus eſtimemus.

Verſ⁹. V. Al. Defectio **Puſillanimitas inquit detinuit me a peccatoribus derelinquētib⁹ legem tuam.** Non eſt hoc cōmune cuꝫ
multis. Nam plurimoꝝ eſt ↄtriſtari: ſi quā
ab aliquo patiantur iniuriam: ſi leſi: ſi appe
titi: ſi decolorati ſint. Noſtra enim cauſa ē:
nos infirmiores fraudi nobis aliquos dole
mus fuiſſe. At vero qui fortior eſt: nō ꝓpri
am contumeliā dolet: ſed aliena peccata: et
in ſua iniuria lapſū alteri⁹ ingemiſcit: ⁊ cau
ſam ſe fuiſſe deplorat lędentiſ errore. Exem
plū accipe apoſtolicū. Paulus eni in pecca
2. Cor. 2. to flebat alieno: ſicut ipſe ait. Nam ex mul
ta tribulatione ⁊ anguſtia cordis ſcripſi vo
bis ꝑ multas lachrymas. Et cū ipſe triſtare
tur: eoſipſos quos arguebat contriſtari no
lebat. Deniqꝫ addidit. Nō vt ↄtriſtemini: ſꝫ
vt ſciatis quā charitatem habeo in vobis
abundantius. Contriſtari eni volebat vſqꝫ
ad pęnitentiam lapſos: non vſqꝫ ad męſti
ciam profundiorem: tātū vt eorū qui argue
bantur męſticia gaudium fieret arguenti.
Vñ ait: Si enim ego contriſto vos: quis ē
qui me lętificet: niſi qui cōtriſtať ex me? Ar
guit itaqꝫ vt alleuet diuturnitatē męſticię:
quo pęnitentia fieret in ſalutem. Damnat
vt abſoluat: excludit vt recipiat: non igno
ſcit vt liberet. Ideo talis paulus qui bene
peritus in lege cognouerat ꝓceptū dicētis:
Puſillanimitas detinuit me: a peccatori
bus derelinquentibus legē tuam. Dolebat
dauid: nō quia contemnebať: nō quia ipſe
appetebatur: ſꝫ quia lex dei relinquebatur:
⁊ eorum qui hoc faciebant damnum dole
bat ꝙ perirent deo. Sicut bonus pater in
freneſi conſtituti filij cū ab eo maledicatur:
verbereť: afficiatur iniurijs: nō ſuā ſꝫ egro
ti deflet ерūnam ⁊ cōtumeliā dolet: non ꝙ
ſibi ſit irrogata: ſed qꝛ per furorē quid faci
at eger ignorat: ita vir bonus cū videt pec
catorē non revereri: nō honorare etiā canoſ
ſenioris: quo ꝓſente faciat aliquid īdignū:
nō agnoſcere quadam peccandi inſania ꝗꝫ
inhonora ⁊ inhoneſta cōmittat: quaſi mori
turum dolet: quaſi deſperatum a medicis
ingemiſcit: et vt bonus medicus primo mo
net: deinde etiā ſi grauia patiatur: tamē tā
quā ille egrum ⁊ ſi cędatur ſuſtinet: et ſi ma
ledicatur nō relinquit: ⁊ quicqđ poteſt me
dicinę adhibere nō denegat: nec tanqꝫ con
tumacem deſerit: ſed tanqꝫ bene de ſe meri
tum omni ſtudio ſanare contendit: exercēs
nō ſolū artis peritiā: ſed etiā mentis beni
gnitatem. Ita ergo etiā iuſtus et cum con
temnitur a peccatore nō auertiť: ⁊ cum lędi
tur: furoris illud putat eſſe nō improbitatiſ:
magiſqꝫ vulneris eius medicinam afferre
deſiderat ⁊ cōpatitur ⁊ dolet: nō propter ſe
ſed propter illum qui deſperato laborat in
cōmodo: ⁊ dicit hunc vnum ex fratribus ſic
laborare: ſic affici: vt faciat mihi iniuriam:
qui ſi agnoſceret: me honoraret vtiqꝫ: certe
non lęderet. Quid enim? Lęſus ē in eo fa
cto vt habeat lędentis affectum? Ergo cuꝫ
nō ſuppetit cauſa lędendi: non poteſt culpa
eſſe propoſiti. Ergo ſi iuſt⁹ ſum: afficior pro
pter charitatem: propter dilectionem: pro
pter eccleſię damnū: propter corporis detri
mentum. Poſſum etiam illud dolere ꝙ eti
am ſi ego lędentē nō lęſerim: ⁊ nō ſim mihi
conſcius ꝙ eum in me aliquib⁹ iniurijs ex
citauerim: tamē cauſa illi fuerim lapſus ei⁹
ꝙ innocentem me lędendo delinquat: ꝙ fa
ctus ſim ei materia peccati. Hoc ergo do
let dauid: ⁊ ideo dolet: quia cum vnū mem
brum patitur: ⁊ cętera membra ↄpatiūtur.
Ideo forte ⁊ illud poſitū eſt: Iuſtus ī exor Prouer. 18.
dio ſermonis accuſator eſt ſui. Nā ⁊ ſi poſ
ſit iuſtus habere in ſe qđ accuſet ⁊ iuſt⁹ eſſe:
quia nemo ſine peccato ꝓter vnuꝫ deum: ⁊
poſſit etiā peccator hocipſo iuſtus eē: quia
accuſator eſt ſui: ſcđm illud: Dic īiquitates Eſa. 43.
tuas vt iuſtificeris: attamē forſitan etiam
aliquibus non videatur abſurdum: vt etiā
de illo dictum ſit: ꝙ iuſtus ſit qui ſe accuſat
ꝓ alio: etiam ſi in ſe nihil habeat qđ accu
ſet. Quꝫ igitur in his omnibus ſancto dauid
viri iuſti prima conueniant: conſideremus.
Accuſauit ſe nullo accuſante: peccatū con
feſſus eſt propriū: quādo ꝑcuſſus ē in corde
eo ꝙ numerauit plebeꝫ. Qui ⁊ dixit ad do
minū: Peccaui domine ꝙ fecerim hoc ver 1. Paral. 21.
bum: Et nūc dñe aufer iniquitatē ſerui tui
ꝙ deliqui vehemēter. Itaqꝫ ꝗuis ſcriptu
ra habeat ꝙ appoſita eſt ira dei vt iraſcereť

in iſrael: ꝙ regis prolapſū excuſare videre
tur: tamen cū vidiſſet angelū qui ſtragē ple
bis efficiebat: percutientiſ ictui ſeipſum ob
iecit dicens: Ecce ego peccaui: ⁊ ego paſtor
malignū feci: ⁊ hic grex quid fecit? Fiat ma
nus tua in me: ⁊ in domū patris mei. Qua
ſi iuſtus ergo accuſator ſui in ipſo ſermonis
exordio: ⁊ peccatuꝫ ſuum agnouit: ⁊ iniqui
tatem propriā cōfitēdo: iuſtificatus ē in ſe
2. Reg. 12. metipſo. Alibi quoqꝫ de vrię morte coargu
tus a propheta ait: Peccaui dño: cui reſpō
ſuꝫ eſt: propter pęnitentiā ablatū a domio
2. Reg. 16. eius eē peccatum. Item alio loco: cū ſemei
malediceret ei: ⁊ lapidaret eum ſeptū bella
toribus: cum per quos vindicare ſe poſſet
patienter ferebat: ne verbo quidem referēs
contumeliā: Quinetiā cum abiſai dux eiuſ
caput maledicentis vellet auferre: ait rex:
Quid mihi ⁊ tibi eſt fili ſaruię? Quꝫ maledi
cit mihi: domin⁹ dixit ei maledicere dauid.
Primum igiť culpam eius excuſauit: ⁊ cau
ſam ad dñi retulit voluntateꝫ. Secūdo ī ſu
um meritum retorſit: vt non illū erraſſe: ſed
ſe meruiſſe ſignificaret. Tertio maledictōeꝫ
illius ſibi nō ſolum nō nocere: ſed etiā pro
deſſe memorauit: ſicut ſcriptum ē: Et dixit
dauid ad abiſai: ⁊ ad omnes pueros eius:
Ecce filius meus qui exiuit de ſemine meo
quęrit animā meā: quātomagiſ fili⁹ gemini?
Grandē impetum fregit vltoris. Quō eniꝫ
maledictum extranei pro regis iniuria vin
dicaret: cū filij adhuc parricidiū inultū ma
neret? Nō vtiqꝫ extranei maledictuꝫ: et filij
parricidium ęqua eſſet lance penſandū. Et
addidit: Sine illū maledicere: qm̄ dixit illi
dñs: donec videat humilitateꝫ meam ⁊ re
tribuat mihi dominus bona ꝓ maledicto.
Eſt ⁊ aliud iuſti ꝓpoſitum longe oibus per
fectius ⁊ potentius: interuenire pro ꝑſequē
Luc. 23. tibus ⁊ excuſare peccantes. Qđ legimus ī
euāgelio dicente dño ieſu: cū crucifixus eēt
a perfidis: Pater dimitte illis: nō eni ſciunt
quid faciunt. Liquet igitur his magiſterijs
doctrinę cęleſtis ꝙ iuſtus ſe accuſare malit:
ꝗꝫ aliū deformare. Deniqꝫ de ioſeph cui de
ſponſata erat maria mater dñi ſcriptuꝫ eſt:
Matth. 1. ꝙ cum eā grauem vtero vidiſſet: cū eſſet iu
ſtus noluit eam traducere: ⁊ vtiqꝫ nullū ad
huc audierat oraculum. Ita nō ſolū ab vl
tionis atrocitate: ſed etiaꝫ ab accuſationis
ſeueritate iuſti aliena perſona eſt: potiuſqꝫ
ducit ſuam remiſſionem accuſari ꝙ nō iudi
cauerit: ꝗꝫ alienum crimen arguere. Sꝫ di
ces: quō dixit ipe dauid: Lętabiť iuſtus cū Pſ. 57.
viderit vindictam impioꝝ? Mihi videtur
quia lęteť ꝙ ipſe euaſerit: nō quia impij pu
niantur. Quęramus aliud propoſitū ex ſe
quentibus: itaqꝫ dicit:

Cantabiles mihi erāt iuſtificatio nes tuę: in loco peregrinatiōis meę Verſ⁹. VI

Merito peregrinatiōibus nō frangebā
tur: ſuperbos declinabat: eorūqꝫ proſperis
ſucceſſibus nō mouebať. Conſolabať ſe in
iudicijs cęleſtibus: angebať in alienis pec
catis: qꝛ cantabiles habebat iuſtificatiōes
dei. Quę eni bene tenemus: cantare cōſue
uimus: ⁊ que melius cantāť: melius noſtriſ
adhęrent ſenſibus. Non enim perfunctorie
tranſeamus quę legim⁹: vt tunc tantū cum
legimus ea in memoriam eorum redire vi
deamur: ſed etiaꝫ cū abeſt codex manibus:
tanqꝫ animantia quę probanť: ⁊ mūda ha
bentur in lege etiam cum nō paſcunť: rumi
nare conſuerunt ex ſemetipſis alimenta ſi
bi recondita ꝓferentes: ita ⁊ nos de noſtrę
memorię theſauro de interioribus noſtris
ruminandum nobis pabulū ſpūale ꝓma
mus. Hymni nobis: canticū nobis: pſalmi
nobis iuſtificationes domini ſint. Pſalla 1. Cor. 14.
mus ſpiritu: pſallamus ⁊ mente: ne cum ob
liti fuerimus: in tempore neceſſitatis dicať
vnicuiqꝫ noſtrū: Abieciſti ſermones meos
poſt te. Ideoqꝫ vt expelleređ ⁊ eliminaretur
obliuio a domo ſancta ſua: cātatores ſibi fe
cit rex verus ſalomon: qui toto ſpiritu inq
rendo cognitionē diuinitatiſ intenderēt: ne
pſallentes deeſſent eccleſię ſuę: quorū can
tu nequā ſpiritus fugareť. Sicut dauid ſan
cti docemur exemplo: quo pſallēte: malus 1. Reg. 16.
ille ſpūs expellebať: qui ſaul regiſ corda ve
xabat. Prophetę quoqꝫ vt ꝓphetarēt: pſal
lendi peritum iubebant pſallere: quo ſuaui
inuitata dulcedine ſpūalis infundereť grā.
Et in euangelio legim⁹: in domo pr̄is illiuſ Luc. 15.
filiū recupantis ꝑcrepuiſſe ſymphoniā: qua
epulantes delectabanť fideles: ꝑfidus autē
impatienter audiebat. Dulcis igitur cātile
na q̄ nō corp⁹ effęminat: ſꝫ mentē animūqꝫ
confirmat. Idqꝫ canticū diciť dñi teſtamen
tū: qꝛ remiſſionē omniū peccatoꝝ dñiqꝫ iu
ſticias in ſcripturis euāgelij ſuaui mētis ex
ultatione cōcinimus. Ipſe quoqꝫ dñs non

Luc.7. dedignatus eſt dicere: Cãtauimus vobis
⁊ non ſaltaſtis. Cantauit nobis in euange-
lio veniam delictorum: debuerũt iudei mẽ-
tem attollere: non hiſtrionico corporis mo-
tu ſed ſancto ſpiritu. Non fecerunt: ideo re-
ꝓbendunt. Sed etiã corporis ſaltatio in ho-
norem dei laudabilis habetur. Deniqꝫ ſal-
2.Reg.6. tauit dauid ante arcam domini: ⁊ vidit mi-
chol filia ſaul eum ſaltantem ⁊ ꝑcutientem
in organis armꝫatis ĩ conſpectu domini: ⁊
ait ad euꝫ poſtea ꝙ̃ ſe domũ recepit: Quid
vtiqꝫ honorificatus ẽ rex iſrael: qꝛ denuda-
tus ẽ hodie in oculis puellarum ſuaꝝ ancil-
larum: ſicut vnus ex ſaltatoribus? Et dixit
dauid ad michol in cõſpectu domini: Bene
dictus dominus qui elegit me ſuꝑ patrem
tuum: ⁊ ſuper omnẽ domũ illius voluit con
ſtituere in principem ſuper plebem iſrael et
iuda in conſpectu domini: ⁊ denudabor ad
huc ſic: ⁊ ero nugas in ꝯſpectu tuo: ⁊ cũ pu-
ellis cum quibus dixiſti me nudatũ gloriſi-
cabor. Et michol inquit filię ſaul nõ erat fi-
lius vſqꝫ in diem mortis eius. Euidẽs itaqꝫ
exemplũ ꝙ ⁊ propheta qui ⁊ percutiebat in
organis: ⁊ ſaltauit ante arcam dñi iuſtifica
tus eſt: ⁊ illa quę reprehendit eum ſterilita-
te damnata eſt. Sed nõ ſatis eſt vt aliquis
cantabiles habeat iuſtificationes dei: niſi
terrenarum exeat ſeruitio ſollicitudinum:
Ideoqꝫ addidit: In loco ꝑegrinatõis meę:
Cõuenit ſibi. Siquidem ⁊ alibi ait: Adue-
Eph.2 na ſum ego in terra hac. Unde ⁊ apoſtolus
nõ vult nos in domo dei fideiqꝫ vocatione
aduenas eſſe ⁊ peregrinos: ſꝫ ciues ſancto-
rum ⁊ domeſticos dei. Qui enim domeſti-
cus dei eſt: exul eſt mundo: qui cõuerſatur
in cęleſtibus peregrinus eſt terris. Peregri
nabantur ĩ hoc mũdo hebręi: id eſt: tres pu-
eri: naturam incendij non ſentientes. Can-
tabiles habeant iuſtificatiões dei: cũ hym-
num deo de creaturaꝝ laudatione cãtarẽt.
Deinde ꝗ cãtat vacuꝰ eſt: ⁊ diuiſaꝝ cogitati-
onũ curas relegat: culpas religat: ſeqſtrat
auariciam: ⁊ non ſolum corporis vocem: ſꝫ
etiam mentis ſuę vanitates emulcet. Non
enim tanꝙ̃ męſtus inopię ſollicitudine: ſed
tanꝙ̃ liber ab omnibus corporaliuꝫ affecti-
Ps.70. bus paſſionũ canebat idẽ propheta: Pſal-
lam tibi in cithara ſanctus iſrael. Gaude-
bunt labia mea cum cantauero tibi: ⁊ ani-
ma mea quã redemiſti. Cantabat hęc lętus
tanꝙ̃ his melioribus epulis paſcereť. Epu-
labatur enim animus pię deuotiõis alimẽ-
to. Non ſolum itaqꝫ hymni ⁊ pſalmi: ſꝫ etiã
legis pręcepta cantabilia ſanctis ſunt. De-
niqꝫ cantauit moyſes: qui legeꝫ accepit: cũ
pretergreſſus pedibus mare ſeruati popu-
li ductor iuſtificationes domini prędicaret.
Supeſt adhuc ꝓpoſituꝫ egregiũ viri iuſti:
qꝛ omni tempore circa dei laudeſ eſſe debet
intẽtus: nõ ſolũ die: ſed etiã nocte: Ideoqꝫ
addidit:

Memor fui nocte nominis tui domine: ⁊ cuſtodiui legem tuam. Uer. VII.

Uideamus ſi ⁊ ille memor eſt qui vocat
dominũ verbo: non cuſtodit autem manda
ta diuina. De quo dictum eſt ſatis: qꝛ non
quicũqꝫ dicit: domine domine: acceptꝰ eſt:
ſed qui operibus bonis fidelem ſuum pro-
bare potuerit affectũ. Fides ergo: ꝓbitas:
innocentia memorem probant. Qꝫ autem
ait: Memor fui nomĩs tui: plena deuotio
eſt: quia nemo dicit dominuꝫ ieſum: niſi in
ſpiritu ſancto. Hoc nomen inuocetur diebꝰ
ac noctibus: nullum tempus pręedicãdi va-
cuum ſinat ſancta deuotio pręterire. Si ſtu
dentes igitur doctrinis ſęcularibus perpa-
rum ſomno indulgent: quãtomagis qui de-
um cupiunt cognoſcere: non debent ſom-
no corporis impediri: niſi quantuꝫ naturę
ſatis eſt? Dauid per ſingulas noctes lectuꝫ Ps.6.
ſuum lachrymis diluebat: ſurgebat etiam
noctis medio vt domino cõfiteretur. Et ne
totam nocteꝫ ſopori exiſtimes deputandã:
tunc magis tibi orandus ẽ dominus: tunc
pręſidia poſtulanda: culpa cauẽda: quãdo
videtur habere ſecretũ: tunc maxime quan
do tenebrę in circuitu meo: et parietes me
operiunt: conſiderandũ quia dominus oĩa
intuetur abſcõdita. Ne dixeris ergo: circũ- Ecci.23.
fuſus tenebris: quis me videt? Et quẽ vere
or ſeptus parietibus ⁊ incluſus? Quia vul- Ps.33.
tus dñi ſuꝑ faciẽteſ mala. Deinde ſi arbitꝝ
nõ vides: teipſũ nõ vides? Tuę conſcientię
teſtimoniũ nõ vereris? Neſcis illã caliginẽ
noctis: non opertorium ſed incentiuũ eſſe
peccati? Cũ ſomno ⁊ cibo feruent corpora:
tunc etiã vigor mentis ſopore laxať: ſomno
reſoluiť: tũc irrepit impuri libido cõcubitꝰ:
tunc perturbatur cor: ſqualorẽ immundicię
nõ vereť: caſtitatis puritas nõ conſiderať:
pudicitię gloria non recenſetur. Nox erat

quãdo iudas prodidit: qñ petrus negauit.
Illo igitur ꝑcipue tẽpore iuſtificatiões dei
animo retexendę ſunt: relegenda mandata
hortatoria. Illa de caſtitate ꝑcepta nõ ab-
ſint: vt his occupata mens flagrantiaꝫ libi
dinis carnis reſtringat ardoreꝫ. Tene illud
Ps.6. animo: Lauabo per ſingulas noctes lectuꝫ
meũ. Quis enĩ ſtupris deditus: flagitijs i-
uolutus: lauat ꝑ ſingulaſ noctes lectũ ſuũ?
Neſcit flere qui flenda cõmittit: ⁊ cũ ſit ipſe
lachrymabiliſ ñ habet pęnę lachrymas ſuę.
At ille qui caſtigat corpus ſuũ ⁊ ſui ſollici-
tus gubernator eſt: atqꝫ ingemiſcens ⁊ do-
lens lapſus ſuꝑioris offenſam: quęrit quõ
abluat fluctibus pęnitentię. Hic lauat ꝑ ſin
gulas noctes lectũ ſuũ. Nõ dormiamꝰ ergo
totis noctibꝰ: ſed maximã partẽ eaꝝ lectio-
ni ⁊ orationibꝰ deputemꝰ. Audi ecclię vocẽ
Cant.3.a. quęrentis etiã in noctibꝰ chriſtuꝫ. In cubili
inquit meo in noctibus quæſiui quem di-
lexit anima mea. Accipe ſcdm litterã. Quę
ſiuit in noctibus: orando: deꝑcando: etiam
lachrymis deplorando. Quęſiuit in nocti-
Ps.17. bus: qꝛ poſuit tenebras latibulũ ſuũ: vt ꝗ-
rere eũ ſollicitius diſceremꝰ. Quęſiuit igiť
in ꝓphetis ecclia ex gentibꝰ cõgregata: ⁊ iõ
credidit. Deniqꝫ aduentus dñici teſtimoĩa
de ꝓphetis euangeliſtę pſalmiſqꝫ poſuerũt.
Ps.18. Unde ſcriptũ eſt: quia nox nocti indicat ſci
entiã. Quęſiuit in noctibꝰ: in ꝑſecutionibꝰ
⁊ aduerſis: in tribulatiõibꝰ ⁊ laboribus du
ris. Nox ẽ omnibus quibus non ẽ perfecta
Job.9. ſecuritas. Uñ ait dñs: Ueniet nox: quãdo
nemo põt oꝑari. Cũ in hoc mundo ſuꝫ: lux
huius mundi ſum. Nõ ergo oꝑemur ĩ tene-
bris. Si eniꝫ lucent opera nr̃a: nõ oꝑamur
in tenebris: ſꝫ ĩ lumĩe. Dies ẽ qbꝰ adeſt xp̃s:
Nox eſt qbꝰ ſe denegat. Nõ magnũ ẽ ſi tũc
dño grãs agas: quãdo ĩ proſperis ⁊ ſecun-
dis es: ſed ſi tunc adhęreas chriſto: quãdo
te ꝑſecutor exagitat: quãdo aliqua ꝓcella
ꝑturbat. Amiſiſti filiuꝫ in illo dolore: in illa
nocte: in illa deſtitutione: memento dñi dei
tui: ne quaſi nõ exauditus ingratus ſis: ⁊ ĩ
tua ꝑuariceris erũna. Pulſus es in exiliũ:
memẽto dñi dei tui: ne patrię ĩterdictę cha-
ritatẽ deo ꝑferas. Alicuius diuitis oppreſſus
potẽtia amiſiſti ꝓprias facultates: indiges
ſumptu: memẽto domini dei tui: ne nox te
ęgeſtatis abducat a deuotiõis affectu. Hoc
eſt enĩ mandatũ legis: vt in nocte magis ꝗ-
ras: quãdo magis exaudiaris a dño: ⁊ poſ-
ſis dicere: In tribulatione inuocaui domi- Ps.117.
nũ: ⁊ exaudiuit me ĩ latitudine. Sed nec ꝗ-
rere ꝑfunctorie abũdat ad grãꝫ: ſꝫ vt iſiſtas
⁊ itẽdas muneri. Deniqꝫ iſta vł ecclia vł aĩa
quę requiſiuit ĩ cubili: ꝗſiuit in noctibꝰ: pri-
mo nõ inuenit: quia fortaſſe in cubili quęſi-
uit: ſed poſteaꝙ̃ ſurrexit et abijt in ciuita-
tem. Uide ne in illã ciuitatem in qua domi
nus celebraturꝰ paſcha: diſcipulos deſtina
uit dicẽs: Ite in ciuitatẽ ad quẽdã. Poſtea Matth.26.
ꝙ̃ ĩ foro: vt dixi: quęſiuit: ĩuenit quem dile-
xit: vbi oleũ vẽdiť: qđ expectãtes ſponſum
emere conſuerũt: vbi ius: vbi leges. Si lex
ſpũalis: ⁊ foruꝫ ẽ vtiqꝫ ſpũale: vbi diſputãt
periti legis ęternę: Qđ forũ nõ litibꝰ tumul
tuoſum eſt: ſed chriſti tribunalibus glioſũ.
Ubi ꝗſiuit ĩquã? In foro: ⁊ poſt ꝗſiuit ĩ pla
teis: de quibꝰ hi qui ad patriſfamilias euã
gelici prandiũ conuenirent: colligebantur:
qui vocati excuſandũ ab huiuſmodi epulis
nõ reputarũt. Poſteaꝙ̃ in foro inquã ⁊ pla
teis quęſiuit: incidit in eos qui circueunt ci
uitatem: ⁊ tunc demũ potuit iuenire. Quę-
rit fortaſſe: ꝙ in tribulatione ⁊ metu poſita
magis inueniat grãm. Deniqꝫ poſteriꝰ ait:
Inuenerunt me qui circueunt ciuitatẽ: tu- Cant.3.a.
lerũt mihi pallium. Habuit ergo certamẽ: et.5.c.
ſed qua ratione ſupra nõ tulerit palliũ: hę-
reo reperire: niſi forte quia ibi interrogaſſe
ſe dixit: Nunquid quem dilexit aĩa mea Cant.3.b.
uidiſtis? Quę chriſtũ loquebať: nec exuta
eſt pallio: ⁊ quẽ quęrebat iuenit: diſce quẽ-
admodum quęreť chriſtus. Ab his vtiqꝫ ꝗ
nõ perfunctorie quęrunt: violenter retinẽt.
Sicut iſta ꝗ ait: Tenui eũ & nõ dimiſi eũ. Ibidem.
Fide inuenit: meditatione ꝯſtrinxit. Si bo
nos cuſtodes accepimꝰ: vtiqꝫ angeli ſunt.
Qui vero angelos trãſiuit: verbũ inuenit:
iõ nõ multũ interualli fuit cum tranſiuit ab
his ⁊ inuenit ieſũ. Quõ ergo infra tulerunt
palliũ: niſi forte qꝛ ꝓceſſu oꝑe ſuę fidęi eccle
ſia dũ nudať: dñs plus amať: expolians ſe
veterem hominẽ vt nouũ induat: quẽ non
operiũt indumenta: ſꝫ mentis ſecreta clariſi
cant: aut qꝛ amictũ ſapię ſęcularis ad chri-
ſtum ventura depoſuit. Et noe exutꝰ ẽ pal-
liũ poſteaꝙ̃ cępit eſſe ꝑfectior. Simus ergo
memores iuſtificationũ cęleſtiũ: vt dũ eas
ſecreta mentis voce cantamꝰ: memores ſi-
mus ĩ nocte nõis dñi: ⁊ dicamꝰ vt ſcꝑtum ẽ:

Ver. VIII. Hec facta eſt mihi: quoniā iuſtifi
Al. quia cationes tuas exquiſiui. Hoc ē: hec
memoria facta eſt mihi: vt memor eſſem et
in nocte nominis tui: nō ebrietate ſopitus:
nō epulis reſolutus in ſomnū: non curis ſe-
cularib⁹ occupatus: obliuia mihi tue vene-
rationis irreperent: ſ; quotidiana meditati
one membra caſtigans: ⁊ intentionē mētis
exercēs: vt aſſiduitate fiat nobis curſuſ iſte
ſolēnis: vt dn̄m ieſū etiā i noctib⁹ toto vene
remur affectu: cui ē glā: lauſ: ppetuitas a ſe
culis: ⁊ nūc ⁊ ſp ⁊ i oīa ſecula ſeculoꝝ Amē.

Explicit ſermo ſeptimus.

Incipit ſermo octauus.

Heth

Ctaua littera heth

que interp̄tatione latina dicitur
pauor. Sanctoꝝ pauor eſſe
conſueuit. Deniq; pauor cecidit
Gen. 15. in abraam cum ſacrificium offerret plenum
myſterij ſpiritualis. Ipſe quoq; dauid ait:
Ego dixi i pauore meo: oīs hō mēdax. Re-
Ps. 115. ligionis eni reuerētiā ſignificat magꝭ q̄ ifir
mitatē timoris: licet etiā iþe timor ſm deuz
ſctūs ſit. Initiū em̄ ſapie timor dn̄i. Ergo q̄
Eccl. 1. timēt deū ſapiētes ſūt. Qui āt ſapiētes bti.
Btūs eni quē tu erudierꝭ dn̄e: ⁊ de lege tua
Ps. 93. docueris eū. Hi q̄; q̄ timēt deū bti ſūt: ſic ex-
empli extat auctoritas: q̄ bti oēs q̄ timent
deū. Hoc ita colligiꝭ: q̄ timētes deū: ⁊ ſapi
entes ſūt ⁊ bti. Sanct⁹ igiꝭ timor dn̄i: quia
vere ſanctoꝝ ē pauor. Deniq; premiſſa hac
littera: ſtati ſeqꝭ pſona iuſti dicēs.

Ortio mea domie: dixi cuſto
Verſus I. dire legē tuā. Codices pleriq;
hūc verſiculū q̄ prim⁹ ē littere octaue: vltio
loco littere habēt ſeptime. Sꝫ ſcdm hebre-
os emēdatus: apud grecos pſalmoꝝ liber
hūc verſū docuit nos octaue littere copulā-
dū. Deinde ordo ipſe ⁊ numerus verſuū ita
cōuenit: vt ab eo incipiat octaua lr̄a. Por-
tio inqt mea dn̄s. Q̄ rarus in terris q̄ pōt
dicere: portio mea dn̄s: q̄ alienus a vitijs:
q̄ ſegregatus ab oi labe peccati: q̄ nihil ha-
beat cōe cum ſeculo: nihil mundi hui⁹ vēdi-
cet ſibi: nō ſit corporaliū poſſeſſio cupidita-
tū: quē nō inflāmet libido: nō ſtimulet aua-
ricia: nō laſciuia effeminet: nō luxuria deco
loret: nō ſternat ambitio: nō maceret inui-
dia: nō aliqua negocioꝝ ſeculariū cura ſolli
citet: verus miniſter altaris: deo nō ſibi na-
tus. Leui eniꝫ: vt habet interp̄tatio: ſignifi
cat iþe mihi aſſumpt⁹: ſignificat ⁊ iþe me⁹:
ſignificat ⁊ tm̄ aſſumpt⁹: ſignificat ⁊ aſſum-
ptuſ mihi: Iþe idē ⁊ mihi leui ⁊ deo eſt: quō
idē ⁊ mihi ſacerdos ⁊ deo ē: ⁊ mihi aduoca-
tus ⁊ dn̄i dep̄cator: p me offerēs ſacrificiū:
⁊ idē ſe offerēs dn̄o. Deniq; ⁊ alibi leui iter
p̄tatiōe dicaꝭ: id eſt: p me. Eteni ſi a me no
mineꝭ leui p me ē. Sin aūt vocēꝭ a dn̄o: iþe
mihi diciꝭ: hoc ē: nō alij tributari⁹: nō deci-
marius: nō de poſſeſſione munific⁹: iþe mi-
hi: hoc ē tanq̄ abūdans. Pro his oibus nō
ab hoc decimas: nō fruct⁹: nō dona q̄ro: nō
munera: ipſe mihi p munere ē: iþe ē pro tri-
buto: nō in poſſeſſione ſua munific⁹ mihi: ſ;
iþe mihi poſſeſſio: iþe me⁹ fruct⁹: ipſe meus
cenſus: aſſumptus mihi vel aſſumpt⁹ a me.
Nō pōt hoc ſine diuina eē grā. Sicut enim
poſſeſſio nō pōt mea eē: niſi emero eam: ſic
nō pōt eſſe leui niſi fuerit aſſumpt⁹ a domi-
no. Cū eni aſſumpt⁹ fuerit: recte diciꝭ ipſe
me⁹. Deniq; cū moyſi dictū eēt: vt populo
iudeoꝝ per tribus ſingulas diuideret inco-
latus: ⁊ diſtribueret ſingulis tribub⁹ porti-
ones: tribū leuiticam excepit deus dicens:
Filijs leui nō erit portio neq; ſors i medio
fratꝝ ſuoꝝ: q̄ dn̄s de⁹ pars eoꝝ ē. Et alibi:
Ego dn̄s portio eoꝝ. Negaꝭ his terrena di
uiſio: vt ipſi dū ſecularem ſibi nō vendicāt
portionē: fiant celeſtis poſſeſſio. Vt h̄ ſolū
nouerint poſſidere: hoc eſt: fidei ⁊ deuotio-
nis obſequium: multo ditiores: q̄ qui poſ-
ſeſſionū ſuarum ſpacia ampla diffundunt.
Quātūlibet fines ſuos extendant: ⁊ terra
deficit: ⁊ mare icludit inſanas cupiditates:
⁊ pendūt tributa maiora q̄ fructus ſūt. At
vero iſte nihil poſſidens: nulli niſi deo mili-
tat: ſupra terrā ei⁹ ē portio: nō cū terra defic:
nō mari claudiꝭ. Cui portio deus ē: totius
poſſeſſor ē nature. Pro agris igiꝭ iþe ſibi ſa
tis ē: habens bonū fructū: qui nunq̄ poſſit
pire. Pro domibus ſatis eſt ſibi: vt ſit habi
tatio dn̄i: ⁊ templū dei: quo nihil pōt eē pre
cioſius. Quid eniꝫ precioſius deo? Aut q̄d
Gal. 6. deeſt ei viro qui poteſt dicere: Nō cōtingat
mihi gloriari: niſi i cruce domini noſtri ieſu
chriſti: per quē mihi mundus crucifixus eſt:
⁊ ego mundo? Nō pōt in hoc princeps mū-
di huius ſibi cōſortiū vendicare: i quo nihil
ſuū inuenit. Ideoq; domin⁹ q̄ venit docere
Iob. 14. vt fieret nobis deus portio: ait: Venit eniꝫ
huius mundi princeps: ⁊ in me inuenit ni-
hil. Meritoq; imitatores ſui eſſe volēs: ait:

Matth. 10. Nolite poſſidere aurū neq; argentum: neq;
pecuniā. Unde petrus oſtendens i deo por
Act. 3. tionē ſibi eē nō in ſeculo: ait: Argentū ⁊ au-
rū nō habeo: ſ; qd̄ habeo: h̄ tibi do In noie
ieſu chriſti nazarei ſurge ⁊ ambula: hoc eſt:
portio mea hec eſt: portio mea chriſtus eſt.
In noie igiꝭ chriſti ieſu ſurge ⁊ ambula: hoc
eſt: in portiōe mea diues ſū: in portiōe mea
potens ſum: Merito tales p̄ſumo fruct⁹ iſti
us portionis: vt ſalus ⁊ vita doneꝭ: q̄ hoc
eſt iſtius patrimoniū portionis quā elegi
mihi. Dixit hoc claudo: ⁊ ſurrexit qui erat
claudus ab vtero matris ſue. Quō ergo pe
trus poterat portionis ſue dāna ſentire: q̄
nature dāna reparabat? Quare nō habeas
argentum atq; auruꝫ petre: dic nobis? Dic
etiā quid ſit iſtud: qd̄ habere te dicis: q̄ oīa
que habebas te reliquiſſe dixiſti? Sic enim
Matth. 19. locutus es domino: Ecce nos omnia dereli
quimus: ⁊ ſecuti ſumus te: hoc eſt: nō queſi
uimus que ſeculi ſunt: nō queſiuim⁹ parteꝫ
de poſſeſſionib⁹: ſed te elegimus portionē.
Reliquiſti omnia ergo petre que habebaſ:
vn̄ habes qd̄ habere te dicis? Surgit clau-
dus: ⁊ ſono tui ſermonis erigiꝭ. Sanitateꝫ
alijs donas: qui indigebas ipſe tue ſalutis
auxilio. Reliquiſti ergo que habebas: ⁊ ce-
piſti que nō habebaſ. Chriſtus tibi portio:
chriſtus tibi poſſeſſio eſt. Illius nomē tibi
munificum: illius nomen tibi ē fructuoſuꝫ:
illius nomē tibi tributa depēdit: ⁊ bona tri
buta nō pecunie: ſ; gratie. Portio tua non
ariditate ſiccaꝭ: nō imbre diluiꝭ: nō frigore
Ps. 120. vriꝭ: nō tempeſtate quaſſatur. Per dieꝫ ſol
nō vret te: neq; luna per nocteꝫ. Serua por
tionē quā elegiſti. Ea ē eni portio: quā ter-
rene partes equare nō poſſunt. Quid eni ē
qd̄ conferri poſſit his de quib⁹ deus dic: Et
inhabitabo in his? Quid magnificenti⁹ ho
ſpiti celeſti? Quid beatius poſſeſſione diui
na? Et deambulabo inquit i his. Alij que-
runꝭ de ſui ruris anguſtijs: in te deo eſt am-
pla poſſeſſio: in quo deambulare ſe dic: hoc
eſt: laxe ſpacia habitationis iueniens: q̄ ter
ram includit manu. Sic enim ſcriptum eſt:
Eſa. 40. Quis menſus ē manu aquam: ⁊ celuꝫ pal-
mo: ⁊ vniuerſam terram clauſa manu? Cui
mundus anguſtus ē: tu ei ampla es dom⁹.
Portio inqt mea dn̄s dicit. Dicit h̄ martyr
Ipi ergo viuam⁹: cui mori ē glorioſū. Alijs
verbis q̄ bene dixit hoc paulus: oſtēdens
nullam habere ſe in hoc ſeculo portionem.
Sic eni ſcriptum eſt: Uſq; ad hāc horam: et 1. Cor. 4.
eſurimus ⁊ ſitimuſ: ⁊ nudi ſum⁹: ⁊ colaphis
vapulamus: ⁊ inſtabiles ſum⁹ ⁊ laboram⁹:
opando manibus noſtris. Maledicimur ⁊
benedicimus: perſecutionē patimur ⁊ ſuſti
nemus: blaſphemamur ⁊ obſecram⁹. Tanq̄
luſtramenta huius mundi facti ſum⁹: oīum
luſtramenta vſq; adhuc. Fortaſſe moueat:
qd̄ purgamentuꝫ ſe eſſe dixit. Nō enim eſt:
ſed hoc ſecularib⁹ videꝭ: qui putant ſūmaꝫ
in diuitijs eſſe gliam vel decorē. Nōne iſti
vniuerſos purgamenta eē putant quicūq;
illis obſequuntur propter diuitias: ⁊ mirā-
tur eos propter opes: timent propter potē-
tiam: laudant propter nobilitatē? Sed hec
omnia paulus detrimenta magis putabat
eſſe q̄ cōmoda. Ideoq; ait: Que mihi lu- Phil. 3.
cra fuerūt hec duxi pp̄ter chriſtum detrimē
ta eē: propter eminentem ſciam chriſti ieſu
dn̄i mei: propter quē omniū detrimentum
paſſus ſū: ⁊ eſtimor ſtercora vt xp̄m lucrifa-
faciā. Eſtimor iqt n̄ ē hec mea ſ; aliena ſnīa.
Frequēter em̄ eſtiaꝭ paup ille irridēd⁹: ⁊ ex
ecrād⁹ pp̄ter illuuiē veſtiū aut vulneꝝ cica
trices: eo q̄ i terra nullā habeat portiōem: ⁊
tm̄ portio ei⁹ i celo ē. Aia ei⁹ ibi ſibi patroci-
niū collocauit: q̄ audiuit ieſū dicētē: Noli- Matth. 6.
te theſauꝝ vobis cōdere i terra: ſ; theſaurū
inqt vobis cōdite i celo. Sꝫ h̄ diuites audi
re non pn̄t. Clauſas aures hn̄t: ⁊ ſono eris
obtuſas: nūmus magꝭ illꝭ reſonat q̄ vba di
uina. Deniq; acceſſit qdā diues ad dn̄m: q̄
portōꝫ dn̄m nō hēbat. Hēbat eni mlꝭtaſ poſ
ſeſſiōes: ſ; dn̄s n̄ int mlꝭta nūeraꝭ: nō em̄ di
gnaꝭ hr̄e cū ſeclo ꝯſortiū. Que em̄ portio iu
Luc. 18. ſticie cū iiqtate? Dic ḡ h̄ diues: Quid facieſ
vitā etnā poſſidebo? Rn̄dit ei dn̄s: mādata
noſti: nō homicidiū facies: nō adulterabis:
nō falſū teſtioniū dices: oīdēs vitā etnā in
hiſ eē mādatꝭ. At ille iuſtificare ſe voleſ dic:
Hec oīa feci: q̄d mihi reſtat? Ad quē dn̄s ait
volēs ei dn̄m fieri portōꝫ nō pecuniā: n̄ poſ
ſeſſiōes: ſ; vtiq; veꝝ deū: Si vis pfect⁹ eſſe
vēde oīa q̄ habes ⁊ da paupib⁹: ⁊ habebis
theſauꝝ i celo: ⁊ veni ſeq̄re me. Veꝝ ille cui
portio auꝝ atq; argētū erat: ſine q̄b⁹ eē non
poterat: ꝯtriſtat⁹ ē. Vn̄ dn̄s pnūciauit ipoſ
ſibile eē vt diueſ itret i regnū celoꝝ. Sꝫ qd̄
ipoſſibile p hūanas cupiditates: h̄ p dinaꝫ
grām ſolam poſſe eē poſſibile: Alibi q̄; ait:
Matth. 19. Quicunq; reliqrit patrē aut matrē: domū
aut frēſ aut ſororeſ: cētuplū accipiet i h̄ ſecu

lo ⁊ vitam eternaȝ poſſidebit. Forſitan au-
tem dicas: vtiqȝ qui relinquendo domum:
per domum autem totuȝ cenſum intellige:
qui relinquendo propinquos deum ſecu-
tus fuerit: portio domini eſt: ⁊ portio deus
illi eſt: habet etiā vitam eternaȝ: ⁊ quia ac-
cepto centuplū fiet ī hoc ſeculo diues: Di-
ues inquit intrat in regnum celorum. Dein
de ſi centuplū dat dominus eorū que etiaȝ
ſimpla impedimentum afferre conſuerunt:
ad perceptionem hereditatis eterne: centū
ergo poſſeſſiones reddit pro vna poſſeſſio-
ne: centuȝ pondera auri: pro vno pondere.
Multos quidem in hoc ſeculo qui ſua pau
peribus donauerunt vberiore theſauro lo-
cupletatos fuiſſe cognouimus. Et pulcher-
rime locutus: vt etiam ad miſericordiā pro-
uocentur. Sed non debent a domino ſecu-
larem huiuſmodi exigere mercedē: nec ſpe-
rare que mundi ſunt: ſed magis quia his q̄
omnia reliquerint deus portio eſt. Ipſe eſt
vtiqȝ merces perfecta virtutum: qui nō cen
tupli enumeratione: ſed perfecte plenitudi
nis eſtimatione cenſetur. Ego iuquit deus
tuus ſum. Nō dixit ero: ſed iam ſum: iā in-
habito: iā poſſideo. Aufert dilationē: vbi
inuenit iuſti confeſſionem. Sane alibi ait:
Luc.23. Hodie mecum eris in paradiſo. Futuꝝ pro
mittit: ſed id qđ futurum eſt: vnius diei ſpa
cio nō patitur protelari. Deniqȝ potuit di-
cere: Mecū eris ī paradiſo: ſ; addidit: Ho-
die: ne dilatiōe gratia minueret̄. S; nō illi
ſoli dicit dominus ieſus: Hodie mecuȝ eris
in paradiſo: ſed ⁊ tibi dicit: mecum eris in
paradiſo: ſi confitearis dominū ieſum: ſi eiꝰ
patrociniū tibi poſcas: ſi ⁊ ipſe dicas: Me-
Ibidem. mento mei domine dum veneris in regnuȝ
tuū. Sed tibi nō dicit: hodie mecū eris: di-
cit martyri: hodie mecum eris in paradiſo.
Tibi nō dicit: quia adhuc ī hoc febrīēti cor-
pore conſtitutus es: in hoc concupiſcenti:
in hoc terrena adhuc deſiderāti: ſed cū po-
Ps.115. tueris dicere: Dirupiſti vincula mea: hoc ē:
ſoluiſti curſū iſtius vite: liberaſti me ex hoc
mortis corpore: tunc tibi dicit: Hodie mecū
eris in paradiſo. Habes igit̄ homo iter mul
ta propoſita: etiam huiuſmodi portionem.
Propoſuit tibi dominꝰ in portione poſſeſ-
ſiones: in portione aurum: in portione ar-
gentum: in portione honores: in portione
nobilitatē. Propoſuit etiam in portione ſe-
ipſum. Habes igit̄ plīmas portiones: elige
quā putas. Non te numerꝰ pturbet: ſed ex-
citet gratia: non te labor auertat: ſed fructꝰ
inuitet. In portione diuina gemitꝰ ⁊ labo-
res ſunt. Unde ⁊ ſanctꝰ apoſtolus: cui por-
tio deus erat: ait: Heredes ſumꝰ dei: cohe- Ro.8.
redes autē chriſti: ſi tamen cōpatimur vt ſi-
mul glorificemur. Uides quia vbi heredi-
tas chriſti ē: ibi debeat eē ꝯpaſſio. Qui aūt
compatitur non perfunctorie compatitur:
ſed vt tribulationes chriſti in corpore ſuo i-
pleat: ſicut iplebat ⁊ paulus. Implebat et
hieremias: q̄ ait ſub hac ipſa littera: Miſe- Thren.3.
ricordia domini eſt ꝙ nō defecimus: q2 nō
ſunt conſūmate miſerationes eius: renoua
bit illas ſicut lux matutina. Multi ſunt ge-
mitus mei: ⁊ cor meū defecit. Sors mea do
minus dixi: ideo ſuſtinebo eum. Qui ergo
ſuſtinuit dominum: ſors domini eſt. Unde
⁊ dauid qui ait: Suſtinui dominū: ⁊ reſpe-
xit me: hoc loco portionem ſibi deum eſſe
profitetur. Q; rarus qui iſtud vſurpet ſibi:
nō nobilitate: nō diuitijs vſurpatur. Deni-
qȝ rex ille diues ait: Sum quidē ⁊ ego mor- Sap.7.
talis homo ſimilis omnibꝰ: ⁊ ex genere ter-
reno illius qui prior fictus eſt: ⁊ in vētre ma
tris figuratus ſum caro. Decem menſiū tē-
pore coagulatus ſum in ſanguie ex ſemine
hominis: ⁊ delectamento ſomni conuenien
tis: ⁊ ego natus hauſi cōmunē aerem: et in
ſimiliter factā decidi terram: ⁊ primā voceȝ
ſimilem omnibus emiſi plorans: in inuolu-
mentis nutritꝰ ſum: ⁊ curis magnis. Et ad-
didit: Nemo eīm ex regibꝰ habuit aliud nati
uitatis initium. Unus ergo omnibus ē in-
troitus ad vitam: ⁊ ſimilis exitus. Et q2 vi-
dit cōe eſſe natiuitatis exordiū: elaborauit
eē portio dei: ⁊ inuocauit ⁊ venit in eū ſpūs
ſapie. Sed luxurioſi aliā partē eligūt: q̄ di-
cūt: Uino p̄cioſo ⁊ vngentꝭ nos impleamꝰ: Sap.2.
⁊ nō p̄tereat nos ros tp̄is. Coronemus nos
roſis antēqȝ marceſcāt. Et infra: qm̄ hec pars
nr̄a: ⁊ hec ſors. Q; magnū cōtemnere diui-
tias: ſ; q̄ꝫ rarū hoc ipſū eſt. Utiqȝ ⁊ moyſes
potuit regis eē ſucceſſor: nutritꝰ a regꝭ filia.
Potuit ergo eſſe non ſolū q̄ſi pharao: ſ; eti-
am ⁊ pharao potuit eſſe. Uterqȝ enim ho-
mo: ſ; oīs potētia hoīs in affectu. Moyſes
noluit rex eſſe cū poſſet: ſ; opprobriū chriſti Heb.11.
theſauris egypti arbitratꝰ ē preferendum:
ſed fugiendo potentiā: potentior factus ē.

Factus eſt enim in deum regi ꝓharao. Rex
erat pharao: ſed deus non erat. Moyſes fa
ctus eſt illi deus: hoc eſt: regi ipſi terribilis
quem rex metueret ⁊ timeret. Sed hec erat
potentia ſanctitatis. In taliū congregatio
ne deorum: deus ſtat atqȝ diſcernit. Et tu ſi
vis deus peccatoribus eſſe terroris: regibꝰ
reuerentie: vt tanqȝ deo tibi videāt̄ eſſe ſub
iecti: quia operaris in dei nomine: contem-
ne que ſeculi ſunt: ⁊ dominice paſſioniſ op-
probrium contende omnibus preferre diui
tijs. Opprobriū dico qđ illis videatur oppro
1.Cori.1. brium: hoc eſt: iudeis ſcandalū: gentibꝰ ſtul
ticia: nobis autem virtus dei atqȝ ſapiētia.
Sed hoc pharao opprobriuȝ putās: hoc eſt:
inopiaȝ: ignobilitatē: contumelias: maluit
diaboli eē q̄ꝫ dei portio: ⁊ ideo qui deo ſub-
iectus eē nolebat: interceſſioni hominiſ ipē
ſe ſubiecit. Ergo quia portio dei erat ſanctꝰ
ꝓpheta dauid: recte ait: Dixi cuſtodire le-
gem tuam: ſpūalem vtiqȝ legē dicit: ſicut et
paulus oſtendit. Nam qui corporaliter le-
gem interpretati ſunt: nō cuſtodiunt legem
ſed preuaricantur. Ueniamus ad ſecūdū
verſum: qui ita eſt.

Verſꝰ. II.
Al. Dep̄catus ſū faciem tuam

Deprecabor vultū tuū domine in toto corde meo: miſerere mei ſecundū eloquium tuū. Legimus in
veteri teſtamēto: ꝙ dep̄catus ſit moyſes vt
Exo.33. vultū dei videret: ⁊ reſponſum ſit ei: nemo
videbit faciem meam ⁊ viuet. Myſtice hoc
primū intelligamꝰ. Moyſes legis figuram
accepit. Lex per occulta myſteria nūciauit
chriſtum: nō facie ad faciem demonſtrauit:
ſicut euangeliū demonſtrauit. In ip̄o enim
facie ad faciē loquebat̄: licet ī euangelio ho
mo natus ex virgine apparuerit: verbū autē
ſe per opera demonſtrauerit: ⁊ fortaſſe hoc
declaratū ſit moyſi: ꝙ populꝰ iudeorū mori
turus eſſet: ⁊ ꝙ facie ad faciem chriſtū vidiſ
ſet ⁊ non crediſſet. Qđ ſi ad legē referas:
etiā finis legis chriſtus ē: ſcđm illud apoſto
Ro.10. licū: Finis eni eſt chriſtus ſm̄ legē omni cre
denti. Et mortua eſt legis ĩterp̄tatio corpo-
ralis: vbi dominꝰ chriſtus ieſus ſpiritualeȝ
ei gloriā demonſtrauit. Uel certe q2 omnes
qui chriſtum vidimus et baptizati in chri-
ſto ſumus: mortui ſumus peccato: q2 viuen
tes legis vinculis tenebamur. Ubi autē in
chriſto mortui ſumus: mortificati vtiqȝ ſu-
mus legi per corpus chriſti: vt ſimus alteriꝰ
qui ex mortuis reſurrexit. Sed hoc myſticū
eſt. Morale autem hiſtorie veteris fac nos
meminiſſe debere que ē de ſcō moyſe: q̄ ro-
gauit deū vt ſe demōſtraret ei: ⁊ facie ad fa
ciem eum videret. Norat vtiqȝ ſanctꝰ vates
domini: ꝙ inuiſibilem deum facie ad faci-
em videre non poſſit: ſed deuotio ſcā men-
ſuram ſupgredit̄: ⁊ putauit deo etiā hoc eē
poſſibile: vt corporeis oculis faceret id qđ ē
incorporeum cōprehendi. Non reprehenſi-
bilis hic error: ſed etiā grata cupiditas atqȝ
inexplebilis: ꝙ dominuȝ ſuum velut manu
tenere: ⁊ obtutu oculoruȝ videre cupiebat.
Sciebat enim ad imaginem ⁊ ſimilitudinē
dei factum eē hominē. Quādo enim electꝰ
a domino deo ē ad populū liberandum: im
pletus eſt ſpiritu ſapientie: Uiderat ange-
lum illum ⁊ faciē eius in gloria. Deniqȝ ful-
gente eius lumine pauefactus ē: ⁊ vidit ru-
bum vri ⁊ nō exuri. Uiſu cepit fulgorē: quē
miratus acceſſit: cupiditate ⁊ gratia prouo-
catus: vt diligentius fulgorem illum ī rubo
conſideraret. Itaqȝ ſi tantū accepit ardorē:
tantam ſubijt cupiditatē cum angelum vi-
diſſet in flāma ignis de rubo: vt licet pauo-
re apprehenſus conſiderare non auderet: cō
ſiderare tamen velit: quātomagꝭ vultū do-
mini corporaliter videre deſiderabat: Dicēſ
intra ſe vultū illum plenū lucis: plenū glie:
plenū virtutis: plenum diuinitatis quē eē
dicam? Non plus poſſum dicere vel ſentire
de deo. Cū eni cōſūmauerit hō: tūc incipit:
⁊ cū finierit tunc aporietur: vt ſcriptum eſt:
quia incōprehenſibilis eſt dei eterna maie-
ſtas. Irritus quidam erat poſtulatiōis af-
fectus: ſed affectus probabilis ſerui: qui vl
tra naturā ſuam deuotione progreſſus de
domini angelis eſtimabat: quātū in domi-
ni vultu plus deſideraret quo cupiditatem
ſuam geſtiret explere. Nouerat in ipſo ho-
mine aliam poſt mortem futuram gloriam:
aliā claritatē. Sicut eni ſtella in claritate ē: 1.Cori.15.
ita ⁊ reſurrectio mortuorum. Que ⁊ ſi ſemi-
natur in corruptione: ſurgit tamen in incor
ruptione: ſurgit in gloria: ſurgit in virtute:
ſurgit corpus ſpiritale. Qui ergo hec ſcire
poterat: merito p̄ſumebat vt vultū dei vidē
cuperet: quē eēt ſopitꝰ corpis morte viſurꝰ.
Talem certe etiam formā receperat: talem
dominus iam probabat: vt nō diſtaret ab
angelis celeſtis miniſter ⁊ executor oraculi.

Et ideo cum ſciret: quia angeli puſillorum
quotidie viderēt faciē patris q̄ i cęlis ē: pu-
tauit ꝙ iam eam videre deberet: tanꝗ obli
2.Cori.12. tus corporis: ⁊ carne depoſita: ſicut ille qui
in corpore adhuc poſitus cum raperetꝛ i pa-
radiſum: vtrum in corpore ſiue extra corpꝰ
raptus eſſet ad tertium cęlum: neſcire ſe di-
xit. Sancti enim etiaꝫ cum gerunt corpus:
non ſunt tamen in carne ſed i ſpiritu: quo-
niam qui in cupiditate ⁊ conuerſatione ſūt
carnali: deo placere nō poſſunt. Sancti au-
tem conuerſatione in carne non ſunt ſed in
cęlo: ſicut Paulus oſtendit. Et quid dica-
mus de probabili deſiderio vultus diuini?
Homines q̄ ſunt: ⁊ ſi quem nobilem: ſi quē
fortem: ſi quem ſapientem eſſe audiunt: tā-
ꝗ ſupra hominem arbitrantes: cōcupiſcūt
videre. Procedit imperator cuius regię po
teſtati cōmiſſa pars eſt orbis terrarum: cō-
currunt omnes ⁊ in tanta multitudine illuꝫ
ſolum aſpicere geſtiunt: ⁊ de fulgore purpu
rę plus quiddam eſſe in vultu imperatoris
exiſtimāt. Miraris ſi dei deſiderabilis vul-
tus eſt: cū conformem ſui hominem huma-
nus omnis miratur affectus. Hinc datꝛ in-
telligi etiaꝫ illud qđ imperatori vnuſquiſqꝫ
nullius reus criminis geſtit occurrere. Naꝫ
⁊ ſi crimen habeat conſcientia: tegunt illud
tamen cordis occulta: dūmodo publico nō
ſit inuolutus reatu: nec ſit aliquod eius cri-
men expreſſum. Deniqꝫ vbi rei aliqui fue-
rint aduocati: ⁊ imperatori ſe ⁊ ipſis iudici-
bus offerre prohibentꝛ: quēadmodū turpes
lenonum meretricūqꝫ perſonę a conſpectu
vel iudicis vel imperatoris arcentur: ne tur
piſſimorū viſus offendat vultus regij clari-
tatem. Qui autem bene ſibi conſcius ē: nul
lius criminis reus: quaſi innocens ꝓcedit
in medium. Ex his ergo ſancti moyſi cōpre
hendamus affectum: videre dei vultū qua-
ſi innocens volebat: velut quodā vultu cō-
ſcientię deſiderabat aperire ei faciem men-
tis internę. Cognoſci plenius geſtiebat: et
Ps.25. moyſes: ⁊ ipē ſanctꝰ dauid: q̄ alibi ait: Pro-
ba me dn̄e ⁊ tēpta me. Nō enim vellet ꝓba
ri ſi in ſe crimē agnoſceret: nec tēptari ſi paſ
ſionibus grauibus ſe ſciret obnoxium. Li-
ber igitur a peccato: deo ſe cupidus offere-
bat. Sꝫ fortaſſe quia adhuc frequentiorib⁹
dei viſitationibꝰ mundus a vitio nō foret:
nec fuerit in principio perfectus: vtpote cui
ante paululum dictū erat: Solue calciamē- Exo.3.
tum pedū tuorum: illud vtiqꝫ calciamētum
qđ de egypto detulerat: hoc ē: corporeę cō-
uerſationis īuolutū. Ideoqꝫ dicit ei domi-
nus: Nemo hominū videbit faciem meam Exo.33.
⁊ viuet. Quādo dictū ſit cōſidera. Nōdum
ei dictum erat: Faciam te i deum regi pha-
raonis. Adhuc homo erat: ideo iſtud ei di-
citur. Proceſſu ei debebatur vt deus fieret:
⁊ ideo dictū ē ei. De hoīe dixit. Deſiſte ho-
minis habere peccata: ⁊ videbis faciē meā.
Qui enim faciē meam videt: debet eſſe ſine
peccato. Sꝫ quia homo ſine peccato eē nō
pōt: ideo vt in dei appellatione poſſit excre
ſcere cōmonetꝛ. Et quid de dei appellatione
dicamus? Eſto angelus: hoc eſt: diuini mi-
niſter imperij: obſequere mandatI domini.
Cuꝫ fueris angelus: videbis faciē domini.
Magnū eſt videre dei vultuꝫ. Lex tibi dic:
vt tertio te offeras in hieruſalem. Ipſe do-
minus ieſus ait: Beati mūdo corde: ipi eni Matth.5.
deum videbunt. Aduertis quid a te exigatꝛ
vt videas deum: cui vitę ꝓpoſita ſit ꝑroga-
tiua videndi deum. Emunda igitꝛ cor tuum
vt quaſi nouuꝫ creetur renouato ſpū. Oēs
pollutas cogitationes de corde tuo abijce:
nihil ſit quo tuus inquinetur affectꝰ. Sim-
plex mens: pura ſinceritas ſit. Talibꝰ ſe do
minus cū volucrū corporis depoſuerint: de
monſtrare dignatꝛ. Nunc de reliqua ipſius
verſus parte dicamus.

**Miſerere (inquit) mei ſecūdū ver-
bum tuū.** Miſericordia quidē iuſticię
portio eſt: vt ſi velis donare pauperibꝰ: hęc
miſericordia iuſticię eſt. Scđm illud: Diſ- Ps.111.
perſit dedit pauperibꝰ: iuſticia eiꝰ manet in
eternū. Deinde qꝛ cōformis tuus: iniuſtū ē
vt nō adiuuetꝛ a ſocio: cū preſertim dn̄s deꝰ
noſter terrā hanc poſſeſſionē oīm hominuꝫ
voluerit eē cōmunē: ⁊ fructus omniū mini-
ſtrare: ſed auaricia poſſeſſionū iura diſtri-
buit. Iuſtū eſt igitꝛ vt ſi aliquid tibi priua-
tim vēdicas: qđ generi humano: imo omni
bus animantibꝰ in cōmune collatū ē: ſalteꝫ
aliquid inde pauperibꝰ aſpergas: vt quibꝰ
iuris tui cōſortiū debes: his alimenta non
deneges. Eſt etiā miſericordię donare pec-
catū: ⁊ miſericordię eſt ⁊ iuſticię eſt. Deniqꝫ
iuſticię aſcribit ſcriptura diuina veniā pec-
catorum: ſcđm illud qđ hodie lectum ē: Be Sap.14.
nedictū lignū qđ fit ꝑ iuſticiā: maledictum

autē lignum qđ fit per manum hominum.
Superius ad crucem domini retulit: poſte-
rius ad errorem gentilium: qui ligna vene-
rantur. Iuſticia auteꝫ quę eſt crucis: niſi ꝙ
aſcendens illud patibulum dominus ieſus
chriſtus: peccatorū noſtroruꝫ chirographū
crucifixit: ⁊ totiuſ orbis peccatum ſuo cruo-
re mundauit? In quo ergo iuſtus deus: ni-
ſi in eo: quia ſciuit ꝙ de limo terrę homineꝫ
figurauit: quę terra vtiqꝫ corruptelę obno-
xia eſt: ac vitio lubricę paſſiōis? Propterea
ergo dominꝰ qui ſm animā te ad imaginē
⁊ ſimilitudinē ſui fecit: hoc eſt: rationalem:
iuſtum: pudicuꝫ. In eo enim ad imaginem
dei es: ſi ſis iuſtus vt ſis imago iuſticie: ſi
ſis caſtus vt immaculata in te figura prę-
fulgeat. Sciens ergo ſm corporis fragili-
tatem corruptelę patere hominem: quaſi iu
ſtus fragili lubricęqꝫ naturę delicta cōceſſe-
rit. Ac ne forte dicat aliquiſ: cur ergo adam
maledicto ſententięqꝫ ſubiacuit: nunquid
iniuſtus deus? Non vtiqꝫ ſꝫ quia quaſi fra-
gili atqꝫ infirmo quid caueret āte ꝑſcripſit.
Infirmus eni nō vſurpare debet: ſed obedi
re mandatis: iō ꝑuaricationis reuꝫ tenuit:
quē ꝓlapſioni addixit. In illū igitꝛ iuſta ſe-
ueritatiſ proceſſit ſentētia: quia ſcire voluit
qđ ſcire nō ꝓfuit. Nobis aūt qui hęredita-
rio vinculo tenemur aſtricti: qui in hac car-
ne ſumus quę priorum ꝑiudicio detrita iaꝫ
atqꝫ aſſuefacta peccatis nō poterat emerge
re: quaſi iuſtus indulſit. Iuſte eniꝫ ignouit
hęredi: qui pręiudicio laborat auctoris. Eſt
ergo iuſta miſericordia: eſt etiā iniuſta miſe
ricordia. Deniqꝫ in lege ſcriptū eſt de quo-
dam: Non miſereberis illius. Et i libris re-
1.Regi.15. gnorum legis: quia ſaul poſtea cōtraxit of-
fenſam: quia miſeratus eſt agag hoſtiū re-
gem: quē prohibuerat ſententia diuina ſer-
uari. At ſi quis latronis filijs deꝑcātibꝰ mo
tus: ⁊ lachrymis cōiugis eius inflexus: ab-
ſoluendum putet: cui adhuc latrocinādi aſ-
ſpiret affectus: nōne innocentes tradit exi-
tio: qui multorū liberat exitia cogitantem?
Certe ſi gladiuꝫ reprimit: vincula diſſoluit.
Cur laxat exilio? Cur latrocinandi qua pōt
clementiore via non eripit facultatem: qui
voluntatem extorquere nō potuit? Deniqꝫ
inter duos: hoc eſt: accuſatorem ⁊ reuꝫ pari
periculo de capite decernentes: alterū ſi nō
probaſſet: alterū ſi eēt ab accuſatore conui-
ctus: nō id qđ iuſticię eſt iudex ſequatꝛ: ſꝫ dū
miſeretur rei: damnet probantem: aut duꝫ
accuſatori fauet qui probare nō poſſit: ad-
dicat innoxium. Non poteſt igitur hęc dici
iuſta miſericordia. In ipā eccleſia vbi maxi
me miſereri decet: teneri ꝗ maxime debet
forma iuſticię: ne quis a cōmunionis cōſor-
tio abſtentus: breui lachrymula atqꝫ ad tē-
pus parata: vel etiam vberioribus fletibuſ
communionem ꝗ plurimis debet poſtula-
re temporibus: facilitate ſacerdotis extor-
queat. Nonne cum vni indulget indigno:
plurimos facit ad prolapſionis contagium
prouocari? Facilitas eniꝫ venię: incentiuū
tribuit delinquenti. Hoc ideo dictuꝫ eſt: vt
ſciamus ſecūdū verbum dei: ſcđm rationeꝫ
diſpenſandam eſſe miſericordiam debitori-
bus. Medicus ipſe ſi ſerpentis interius in-
ueniat vulneris cicatricem: cum debeat re-
ſecare vlceris vitiuꝫ ne latius ſerpat: tamē
a ſecandi vrendiqꝫ propoſito lachrymis in-
flexus egroti: medicamentis tegat qđ fer-
ro aperiendum fuit: nonne iſta inutilis mi-
ſericordia eſt: ſi propter breuem inciſiōis vꝉ
exuſtionis dolorem corpus omne tabeſcat:
vitę vſus intereat? Recte ergo ⁊ ſacerdos
vulnus ne latius ſerpat a toto corpore eccle
ſię: quaſi bonus medicus debet abſcidere:
et prodere virus criminis qđ latet: non fo-
uere: nedum vnum excludendum non pu-
tat: plures faciat dignos quos excludat ab
eccleſia. Iure ergo apoſtolus diuino nos
hortatur exemplo: dicens: Uide ergo boni Ro.11.
tatem ⁊ ſeueritatem dei: in eos quideꝫ qui
ceciderunt ſeueritatem: in te autem bonita
tem ſi permanſeris in bonitate: oſtendens
iudęorum populuꝫ iure eſſe a corpore eccle-
ſię ſeparatum: ne perfidię virus contamina
ret eccleſiam: Populum autem gētium bo-
nitate domini receptum: ⁊ obedientię mu-
nere gloriari. Iure igitur huic diuia pietas
ſuffragatur: ꝗdiu in diuina bonitate ꝑma-
neat. Si vero ⁊ ipſe deſciſcat: pro criminis
ſui qualitate damnabitur. Qua gratia do-
minus ⁊ lux ⁊ ignis eſſe deſcribitur: vt i te-
nebris ambulanti luceat quaſi lumen: ne
diutius poſſit errare qui quęrit luminis cla
ritateꝫ. Ei autem qui multa fuerit operatꝰ:
quę manē nō debeāt: ſꝫ ardere ignis ē dn̄s:
vt operis nr̄i fęnum ſtipulamqꝫ conſumat:
atqꝫ vtili nos faciat ſaluos detrimēto: ſicut

auꝝ qḋ dũ excoquiť: plus probať. Fortaſſe dicat aliquis: qua rõne ſcripſerit propheta: Miſerere mei ſcḋm verbũ tuũ? Verbũ eni dei iuſticia ē. Si igiť iuſticia fretus erat: cur miſericordiã añ pręmiſit: Aut ſi miſericordiam requirebat: cur eã ad menſuram iuſticię putauit eſſe poſcendã? Qui eni bene agit ꝛ beneviuit: op⁹ nõ hꝫ miſcḋia: q̃ miſcḋia a peccato liberat. Deniq; nõ diuitibus: non fortib⁹ ꝛ fęlicitate ſubnixis miſericordia cõferri cõſueuit a nobis: ſ; egentib⁹ vel debilibus: vel his qui ex diuitijs in paupertatem aut captiuitatẽ: aut neceſſitateꝫ aliquã deciderũt. Ergo qui eget miſericordia: peccator eſt: qui aũt peccator nõ eſt: vtiq; iuſtus ē: ꝛ nõ eget miſericordia dei. Secũdũ quid igiť vnuſquiſq;: hoc ē ſm quẽ ſtatum egeat miſericordia: aut iuſticiã habeat: cõſiderandũ eſt. Aliter eni eget iuſticia dei angelus: aliter homo. Aliter eget miſericordia archãgel⁹: aliter homo. Angelica enim natura: nõ vtiq; ita corruptelę obnoxia ē vt natura generꝭ humani: ꝛ ideo illa eget miſericordia dei ne poſſit errare: ꝛ auerſa a ſe dei gr̃a labať i vitiũ. Homo aũt ꝛ ſi iam firmiore ꝓpoſito eſt: tamẽ ꝓpter cõtractorũ ſeriẽ peccatorum: miſericordiã dei quęrit. Itaq; ꝛ ſi vterq; miſericordia dei indiget: aliter tamẽ ãgelo miſericordia: aliter homini debetur. Leue eni vitiuꝫ in angelo iudicio grauiore cenſeť. Peccatũ quoq; adoleſcentię in homie: mitiore ſententia q̃ peccatũ ſenectutiſ aſtringitur ꝛ citius relaxať. Propħa igitur in iſto verſiculo diuidit cauſas: vt ꝛ miſericordiã q̃ſi homo poſtulet: q̃ nemo ſine ſorde peccati: ꝛ iuſticiã quaſi propheta depoſcat: vel certe q̃m licet peccauerit ſicut hõ: ꝛ quaſi peccator miſericordia egeat: tamẽ correxit errorem: pęnitentiã geſſit: abſtinuit a temulentia delinquẽdi ſobrietate virtutꝭ. Petit ergo iuſticiã ſcḋm verbũ dei: q̃ verbi dei ſentẽtia ē: vt cõuerſis venia doneť: ſi legitime eſt freta conuerſio.

Verſus III. **Cogitaui vias meas ꝛ cõuerti pedes meos in teſtimonia tua.**

Diuidu⁹ ſenſus: aut quia vias ſuperiores meas cogitaui plenas lapſus atq; peccati: ꝛ ideo vt remiſſioneꝫ peccatoꝝ poſſim mereri: morũ cõuerſione ſtudioq; virtutuꝫ: auerti pedes meos in teſtimonia tua: vt nõ iam meis greſſib⁹ quib⁹ ante ſum lapſus: ſ; teſtimonioꝝ tuoꝝ itinerib⁹ ambularẽ: quo tuoꝝ ſemitę mandatorũ me errare nõ ſinerent: nec veſtigiũ in deuia ꝛ tortuoſa deflecterem. Frequẽter eni ignorãtes iter: ſi ſtrata viarũ ſequanť: ꝑueniunt quo deſiderant ꝑuenire: ꝛ carent erroris anfractu. Sin autẽ vſurpent ſcire qḋ neſciunt: ꝛ putent aliqua ſequenda cõpendia: a publici tractus itinere recedentes: erroris labyrinthos frequenter incurrunt: vt eos de itinere deflexiſſe pęniteat: ꝛ ideo poſt multa laboꝝ diſpendia ad iter qḋ reliquerant redire cõtendũt. Hic ergo ſenſus vnus ē. Alius aũt ita. Cogitaui vias meas: nõ ſuperiores ſed futuras: vt ante meos actus cogitationib⁹ ꝑuenirem: ne incõſulta operatione ꝓgreſſus: aliq̇d in ip̃is coactionib⁹ offenſionis inciderem. Ut ſi agere aliquid velim: ante cogitẽ vtrũ agẽdum ſit illud qḋ deſidero: aut quo agendũ modo: ſimiliter ſi alloquendũ: vtrũ alloqui debeam: deinde publice an ſecreto loq̇: pręſentib⁹ aliquib⁹: aut nullis. Sic̃ illud ē: vt ſi velis fratrẽ corripere: primo ſolus corripias: ſcḋo ꝑſentib⁹ duob⁹ aut trib⁹ teſtibus: tertio ſi nõ audierit corã eccl̃ia. Itaq; ſi pręMatth. 18.termiſſo ordine velis corã eccl̃ia fratrẽ increpare: quẽ ante monere debueras: erratum ip̃e cognoſcis. Omnia igitur cũ cogitatiõe facito: vt nõ te pęniteat aptio oris tui. An vero ſi viam ingreſſus cũ venerꝭ ad cõpitũ aliqḋ (ita eni appellať plurimaꝝ velut quidam concurſus viaꝝ) ſi neſcias qḋ iter igredi debeas: ſtas tamen ꝛ cogitas ip̃e tecum: vtrũ primã: an ſecundã: an tertiã: an quartam: vel certe quintã: ſi ita ẽ viã eligas quã ſequaris: nec putas prius adoriendũ iter: q̃ aimo definieris: ꝛ pleniore mentis intentione decideris. Stas igiť cogitans quę ſit via q̃ in ciuitatem ducat: ad quã tibi putas eſſe pergendũ. Quanto igiť magis aio debes ac mente conſiſtere: q̇ ad regnũ cęleſte contendis: ꝛ cogitare tecũ quia non omnis via illo ducit: non omnis via illo dirigit ad hieruſalem illã quę in cęlo eſt. Sũt vię quę malos exitus habent: quas diaboli tẽptamenta triuerũt: ꝛ ideo exitus eaꝝ: exit⁹ mortis ſunt. Hę nempe ſunt vię: de quib⁹ legiſti in prouerbijs: quia ſunt vię quę vidẽtur viro recte eſſe: vltima autẽ eaꝝ aſpiciunt in ꝓfundũ inferni. Eſt autẽ via anguſtior illa q̃ ducit ad dei regnũ. Volens ergo eam ingredi viã quę ad deũ ducit: nõ circũſpicies: nõ tecum ipſe tractabis: non conſiderabis

(Matth. 18.) (Prouer. 14.) (Matth. 7.)

ne facile capiaris affectu: ſi vię latitudie ꝓuocat⁹ igrediaris iter qḋ ad inferna deducat. Cogita ergo ante atq; ꝑpende quid facias. Qui viderit inq̇t mulierẽ ad concupiſcendũ eã: iam adulterauit eam i corde ſuo. Hic vtiq; cogitauit vt videret mulierem: vt videret ad cõcupiſcẽdũ: ſed mala hęc cogitatio relinquat vias ſuas. Alius nõ cogitauit quidẽ: ſed ſubito aſpexit: ꝛ captus eſt: ꝛ vidit ꝛ cõcupiuit: ꝛ ideo lapſus ē. Q̃ ſi fragilem ſuũ ꝯſideraſſet affectũ: ꝛ ante timuiſſet: ne cum vidiſſet mulierem mente: capeť animo: vtiq; nõ proſpexiſſet ad mulierem: ne cõcupiſceret eam. Videns ergo mulierẽ nõ direxit pedeꝫ ſuũ in teſtimonia dñi: qui ſi ante lapſũ ſuũ cogitare potuiſſet: forſitã direxiſſet. Unuſquiſq; ergo prius cogitet quõ videat mulierem: vt nõ videat ad concupiſcendũ eã: aut nõ attendat eã. Si autẽ videns repente vel bona cogitatiõe fundatus: dirigat pedẽ ſuũ ad teſtimonia dñi: ne in captiuitate ꝑmaneat: vtiq; ei profuit cogitatio. Poſtremo amans mulierẽ: ſi auerterit nõ tantũ pedẽ: ſed ꝛ mentẽ: vt diligẽs concupiſcẽs chriſtũ cõſideret iudicium ei⁹: teſtimonia eius de ꝑmijs caſtitatis: ꝛ relinquat vias cõcupiſcẽtię: ſequať vias chriſti: ꝛ habebit laudẽ in eis. Si cõtemplat⁹ dñm ieſũ cõtemnat carnis ardorẽ: flãmãq; libidinis: quaſi quodaꝫ fonte extinguat: allidat teneras ꝛ infirmas cupiditates ad petram chriſti. Cogitet ergo ꝓmũ vt eadẽ repetam: quẽadmodũ videat: quẽadmodũ loquať. Bene cogitauit qui dixit: Pone dñe cuſtodiã ori meo: ne forte dũ mens inflãmat ardorem: lingua ſermone labať: aut multiloquio incauto etiã qḋ mens nõ cogitauit incurrat loquendi facilitate: cogitet quẽadmodũ pedẽ ſuũ dirigat: manuꝫ ad ſe ferat: ne impetu indignationis impulſus: cuꝫ repellere debeat iniuriam: ip̃e alteri iactũ notabilis cędis illidat. Cogitandũ ē igiť quid geram⁹. Ubi eni pręcedit cogitatio: maturitas oꝑationis adhibeť. Itaq; pes iſte fidei veſtigiũ eſt: quẽ meditatione perpenſa a corporalibus motib⁹ ad teſtimonia diua deflexit. Quid igiť proſit cogitare ante: qḋ poſtea factur⁹ ſis: Docet verſicul⁹ q̇ ſeq̇tur.

(Matth. 5.) (Ps. 140.)

Ver .IIII. **Paratus ſum ꝛ nõ ſum turbat⁹: vt cuſtodiam mandata tua.**

Ubi cogitatione quis pręuenit qḋ actur⁹ ē: ſemper paratus ad agendũ ē: ſemꝑ fixus ꝛ validus: vt nõ queat ſubita aliqua accidentiuꝫ offenſione turbari. Nulla eñ flabra ſcopuloſę nimis ambitionis excutiunt: nulla ꝓcella atq; tempeſtas iniuſtę inuaſionis exagitat: nõ petulantis oculus meretricis illaqueat. Oculus eni meretricis: laque⁹ amatoris eſt. In aliena miſer capitur poſſeſſiõe qui improuiſo igne ꝑuentus: poſſeſſionem ſuę mentꝭ amiſit. Si perſecutio ingruit: inuenit iam paratũ: vt vbi poſſit eſſe ꝑturbatio ſalutis incertę: ibi ſpata ſacri corona certaminis: ꝓuida futura meditatione demulceat. Sed maledictꝭ obtrectatoꝝ frequẽter obrodiť: cogitet quia nõ ē diſcipulus ſuper magiſtrũ: neq; ſeruus ſupra dñm. Si ſupra dei filiũ opprobria exprobrãtiũ nefanda ceciderunt: quẽadmodũ ſeru⁹ exortem coruꝫ ſperare ſe poterit? Ideoq; mentẽ ſuã pręparare debet: vt cuꝫ iſta acciderint: turbare ſe nõ queant. Pręparet animũ: ꝛ meditatiõe cõponat: vt poſſit dicere: ſi tñ poſſit: Quis nos ſeꝑabit a charitate chriſti? Tribulatio an anguſtia: an fames? ꝛ cętera. Quare autẽ nõ ſepareť adiecit: ſed in his omnib⁹ ſuperamus: inquit: ꝛ vincimus ꝓpter eũ qui dilexit nos. Meritoq; cõfirmat⁹ ait: Cõfido eñ quia neq; mors: neq; vita: neq; angeli neq; poteſtates: neq; ꝑſentia: neq; futura ſeparare nõ poterunt a charitate dei: quę ē in chriſto ieſu. Multa apl̃s dixit: cõtra quę lucta nobis ē: ſed alia facilia ſunt: vel certe nõ huius tẽporis: aut loci: vt diſcutere oĩa debeamus: q̃ ſint q̃ nos ſeparare poſſint a charitate dei: niſi diligentius reſiſtam⁹. Illud nunc qḋ videť obſcuri⁹ nõ prętermittimus: quia ait: Neq; altitudo: neq; ꝓfũdũ: quę ſunt grauia tẽptamẽta. Deniq; habes in eſaia ſcriptũ ad regẽ achaꝫ. Pete tibi ſignum a dño in ꝓfundũ aut in altũ. Reſpõdit ille Nõ petã ꝛ neq; tẽptabo dñꝫ. Myſticum illi ꝓpoſitũ eſt: ſed nõ intellexit: ꝛ veritus ē ne tẽptare dñm videreť ſi ſignũ peteret in altum: aut in ꝓfundũ. Dñs autem volens grauia tẽptamenta remedio ſupplãtare diuino: ait: Ecce virgo concipiet i vtero. Hoc ē magnũ ſignũ: qḋ altitudis ꝛ ꝓfundi tẽptamenta deſtruxit. Dñs eñ ieſus nõ rapinã arbitrat⁹ ē eſſe ſe ęqualem deo: neq; quę ſua ſunt requiſiuit: ſed formã ſerui accepit: humiliauit ſe vſq; ad morteꝫ. Itaq; neq; elatus eſt ꝓſ̃te: neq; mortis quadã deiectione turbatus. Hoc igiť ſignuꝫ proponiť

(Ro. 8.) (Ibidem.) (Eſa. 7.) (Phil. 2.)

regi vt petat ſibi remedium:ꝑ qđ nec regię
ꝑtãtis extolleret̃ ſupcilio:nec certe erumnę
alicuiꝰ exceptõe ꝑturbaret̃: vt erat corde tur
batus: cũ bellũ ſibi videret a ſyrijs inferri.
Diuini igit̃ exẽplo oraculi volumꝰ oſtẽdere
ꝗ eẽnt hęc grauia tẽptamẽta :ꝗbus remedi
um ſolus potuit xp̃s afferre. Verũtñ ⁊ pro
phetico ſermõe facile ẽ docere ſarcinã quã
dã hoꝝ tẽptamẽtoꝝ. Hęc enim tẽptamẽta
duo maxima:ſcũs ſalomon :orõne propria
declarauit: ⁊ rogauit vt poſſit excludere di
Prouer.30. cẽs: Diuitias aũt ⁊ pauꝑtatẽ ne dederl mi
hi:ſed ordina mihi ꝗ opꝰ ſunt: ⁊ ꝗ abundẽt:
ne repletus mẽdax fiam: ⁊ dicã: quis me vi
det? Aut pauꝑ rapiã ⁊ ꝑiurẽ nomẽ dñi. Po
tes igit̃ tu iſta tẽptamenta ꝯtẽnere: ꝗ formi
dauit ſalomon: ꝗ ſapiam poſtulauit ⁊ meru
it? Diues erat:timuit extolli:pauꝑ fieri for
midauit:ne pauꝑtatis neceſſitate abſtinen
tię grãm nõ teneret. Q̃ multi ꝗ videbant̃
ſancti eẽ ceciderũt ab altitudine cordis ſui.
Q̃ mlti aliqua neceſſitate deiecti nõ potu
erũt ꝯtenti eẽ iniuria: qui fuerãt virtutũ ex
ercitio roborati. Rarus iob inuenit̃ i terrl:
qui ⁊ diuitias amiſit ⁊ filios : ⁊ vibicibꝰ cor
poris exarat̃:cũ vermes toto corpore fluc
rent:a xp̃i tñ charitate nõ potuit ſepari. Pa
remus igit̃ affectũ noſtrũ:ne imparatũ vis
repentina perturbet. Deniq̃ ſciẽs dñs cito
Iob.14. nos frãgi ſolere ait: etiã aplĩs: Non turbet̃
cor vr̃m:neq̃ formidet. Si te cupiditas ap
petentiaq̃ tẽptauerit :lege euãgeliũ :dicat
tibi ieſus xp̃s: Nõ turbet̃ cor tuũ. Si ꝗs ter
ror ingruerit :dicat tibi xp̃s : Nõ turbet̃ cor
tuũ:neq̃ formidet. Si ꝗ ſupplicia ꝑſecutor
inflixerit:lege euãgeliũ: dicat tibi ieſus Nõ
turbet̃ cor tuuz:neq̃ formidet. Lege aplm
Ro.8. dicentẽ: Indignę eñ paſſiões ſũt huiꝰ tem
poris ad ſupuenturã gl'iam. Si in mari na
uiganti grauis fluctꝰ inſurgat :tempeſtas
atra deſęuiat: tibi dicat ieſus : Ego ſũ: noli
turbari. Venicus igit̃ in certamẽ aliqđ ma
gnũ ⁊ graue:dic prius: Paratus ſum: ⁊ nõ
ſũ turbatꝰ vt cuſtodiã mãdata tua. Et qđ đ
ſecularibꝰ dicamꝰ? Eſto paratus:nõ ſolũ ad
uerſus ea ꝗ vides: ꝫ etiã aduerſus ea ꝗ non
2.Corl.7. vides. Foris inꝗt pugnę: intꝰ timores. In
teipſo tibi bellũ ẽ: bonũ ẽ:vt in tranquilli
tate ſit animꝰ tuꝰ: ⁊ in quadã ſerenitate. Sz
gubernator ille melior ẽ: qui i tẽpeſtate na
uim gubernat. Rege igit̃ teipm: qñ turbat̃
animus: mẽs fluctuat. Laudauerim ꝟtutẽ
gubernatoris qui nullas ꝓcellas ſenſerit: ⁊
curſũ nauigij direxerit:nulla tempeſtate ia
ctatus? Sz illũ laudauerim: ꝗ aduerſus vẽ
tos renitit̃:inſurgit aduerſus fluctus: nõ ti
met: vel cũ eleuat̃ vndis nauigiũ: vel cũ ad
ꝓfundi ima deponit̃. Ita ⁊ ille laudãdus ẽ
gubernator ſui ꝗ ea ꝗ aduerſa ſũt vincit pa
tientia: virtute ſuꝑat: ſecũdiſ nõ extollitur:
aduerſis nõ frangit̃. Bellũ tibi ẽ etiam ad
uerſus nequicias ſpũales. Aduertis cum
quãtis tibi ẽ pręliũ? Et ideo meditare ⁊ ſta
tue aio vt ꝓcedẽs ad ꝑlia dicas: Paratꝰ ſũ
⁊ nõ ſũ turbatꝰ: vt cuſtodiam mãdata tua.

Seꝗtur verſus quiutus.

Funes pctõꝝ circũplexi ſũt mę. ⁊ legẽ tuã nõ ſũ oblitꝰ. Verſ. V.
Hoc ẽ funibꝰ me
circũdederũt peccatoreſ: vt mea implicarẽt
veſtigia: ne poſſim icurſus eoꝝ ꝓuidẽdi ce
leritate euitare. Nõ ꝫ illi funes ſunt de ꝗbꝰ
ſcriptũ ẽ : Funes ceciderũt mihi in ꝑclaris. Ps.15.
Sunt eni funes illi ꝗbus vtunt̃ ꝗ terminos
metiuntur agroꝝ: limiteſq̃ diſtinguunt: et
poſſeſſionũ ſpacia diſterminant. Tendunt̃
ergo illi funeſ quoad poſſeſſio vniuſcuiuſq̃
diffunditur. Sic factus eſt funiculus hęre
ditatis ſuę iſrl. Boni ꝫ illi funes. Iſti autez
funes ꝗbꝰ trahunt̃ pctã: vt fune longo: ⁊ vt
loro iugi vitulę iniꝗtatis. Vitula eñ indo
mita pluſ ſe iactat ⁊ excutit cũ tenet̃: nec ac
quieſcit iperio: nec aſtringit̃ vinculo: ꝫ ma
gis cũ loro retrahit̃: exaſꝑat̃. Itaq̃ nec co
acta ſe ſubijcit: nec tñ libera vinculoꝝ ẽ. Si
cut ꝫ trahit vitula loꝝ iugi: ꝗ ⁊ ſi nõ tenet̃ e
ꝓximo: tenet̃ tñ nec ſe explicat ⁊ abſoluit:
ita trahit vnuſꝗſq̃ pctõr indomitis moribꝰ
iniꝗtates: qui putat ſe libeꝝ: qr non ẽ iugo
ſubditus ſubiectuſq̃ iudicio: ⁊ neſcit ꝙ nõ
ſit exutus: ꝫ magis vt illa vitula ⁊ ip̃e ſe im
plicat ſuoꝝ nexibus pctõꝝ. Hi ſũt ꝫ funes
delictoꝝ nr̃oꝝ ꝗbus iuoluimur ⁊ ligamur:
quẽadmodũ ſunt ⁊ vincula delictoꝝ. Et iõ
ſaluator ꝗ habet in ꝑtãte peccatũ dimittẽ:
dicit his qui ſunt in vinculiſ: Exite. Vtinã
⁊ mihi dicat: Exi de vinculis tuis: exi de ne
xibus pctõꝝ tuoꝝ. Solue funes erroris tui
ꝗbus circũdatus ⁊ ligatus es. Et ſi eniz ne
quiſſimꝰ ſim oim: ⁊ deteſtabilis ſim vſu pec
catoꝝ: illo tñ iubente liber ero: qui ſub vno
momẽto latrocinijſ dãnatũ reũ ſupplicio eri
puit: cõſtituitq̃ in regno ſuo. Sunt ꝫ vin
cula quibus ꝯſtringimur: ⁊ ſi videamur no
bis liberi. Beatus ꝗ hęc ſoluit ſibi vincula.

Ps.2. Et iõ dauid ait: Dirũpamus vincula eoꝝ:
⁊ abijciamus a nobis iugũ ipoꝝ. Nõ manu
vtiq̃ viſibili vincula dicit eẽ rumpenda: ꝫ
inuiſibiles criminũ nexus morũ cõfeſſione
⁊ fidei ꝓfeſſiõe ſoluẽdos. Aut manu: hͦ eſt:
opa manus tuę eroga paupibꝰ: debiles ele
Tobie.4. uato: redime captiuos: ⁊ ſoluiſti vicula tua.
Prouer.24. Elemoſyna eni a pctõ liberat. Eripe eũ qui
ducit̃ ad mortẽ: hoc ẽ: eripe eũ interceſſiõe:
eripe grã tu ſacerdos: aut tu imꝑator eripe
ſubſcriptione indulgentię: ⁊ ſoluiſti pecca
Prouer.5. ta tua: exuiſti te e vinculis. Vinculis enim
peccatorum ſuoꝝ vnuſꝗſq̃ ꝯſtringit̃: ſicͭ ip̃e
legiſti. Ligat nos vinculis carnis illecebra.
Vinculũ noſtrũ auaricia ẽ: vinculũ noſtrũ
ebrietas ẽ: vinculũ noſtrũ cõcupiſcẽtia eſt:
vinculũ noſtrũ ſupbia ẽ. Sũt ⁊ diaboli vin
Luc.13. cula. Deniq̃ ſcriptũ eſt: Hãc aũt filiã abrę
quã ligauit ſathanas decẽ ⁊ octo annis. Li
gat nos etiã diabolus criminũ nexu : ligat
nos vinculo fornicationis: vinculo adulte
rij: vinculo ꝑfidię qua chriſtꝰ negat̃: vincu
lo inuidię qua frequẽter etiã frater appetit̃:
vinculo crudelitatis qua nõnũq̃ ſocius et
cõformis occidit̃. Hęc ſunt vincula quibus
ligatus vnuſꝗſq̃ inclinat̃: vt aiam ſuã leua
re nõ poſſit: nec obtutꝰ ad cęlũ mentis eri
gere: niſi ei dicat dñs: Dimiſſus es ab infir
mitate tua: ⁊ munere eũ ſuę bñdictiõis ere
xerit. Hęc ſũt ſceleratoꝝ vincula: ꝗ dure pec
catores ligant: hoc ẽ: diabolꝰ ⁊ miniſtri eiꝰ:
vel certe nemroth: hoc ẽ: amaritudo: vl' cer
te eſau: hoc ẽ terrenus ⁊ callidus. Iſti enim
venatores erant: qui feras laqueis captare
conſuerũt: ⁊ muta animantia vinculis illi
gare. Inutiles venatores qui capiant beſti
as quę in põpam ſpectaculo populari ꝑbe
ant miniſteriũ crudelitati. Deniq̃ nullũ in
uenimꝰ diuinaꝝ in ſerie ſcripturaꝝ de vena
toribꝰ iuſtũ. At vero alia vincula ſunt vt di
xi dñi ieſu: quẽ ſequũtur inquit alligati vin
culis: hoc ẽ: vinculis aſtricti charitatl ⁊ ſpei
amatores fidei vicul' alligati. Licet ſic poſ
ſit itelligi: alligati vinculis chriſtũ ſequũt̃:
hoc ẽ peccatoꝝ ⁊ criminũ remiſſorẽ: fontem
indulgentiaꝝ: redemptionis auctorẽ. Seꝗ
mur ergo vincula chriſti: fugiamus vincula
venatoꝝ: nedũ incidimus dũ ignoramus:
laqueos eorũ pes noſtrę mentis incurrat:
nec aię nr̃ę ceruicẽ nexibus inſeramus. In
ſidiantur enim quaſi peſſimi venatores: et
qñ proſperoꝝ euentu animũ relaxamus: ac
ſecundis rebꝰ remittimꝰ: nec excubias cau
tionis habemus intentas: tunc plus iactãt
laqueos ſuos: aut in via qua ambulamꝰ ab
ſcõdunt: vt cuz fuerint eoꝝ laqueis innexa
veſtigia trahãt quo ſecurum ſupplantẽt vi
antem: vel collo aſtricto ſtrãgulent cõmeã
tes. Noli ꝫ alta ambulare ceruice: ſicut filię
iudę. Altis eni ceruicibus cito laqueus ino
dat̃. Noli ad ſecularia mentẽ animũq̃ defi
gere: ſed circũſpice oculis aię diligenter: qr
pluit dñs laqueos ſuꝑ peccatores: ne cadẽ Ps.10.
tes illigare te poſſint: quos poteris euitare
ſi legẽ dñi nõ obliuiſcaris. Eteni etiã qui li
gatus ẽ ſi ſibi ſit cõſcius libertatl: obliuiſci
libertatẽ ſuã nõ deſinit: ⁊ cauſam nõ nunq̃
dicit e vinculis: eãq̃ ſibi leguz ꝑſcripto de
fendit: ac iudicio frequẽter abſoluit. Ergo ⁊
tu ſi peccaueris: memor eſto legis. Si pecca
uerl: memor eſto chriſti qui te liberat: dicẽſ:
Ego ſum: ego ſum qui deleo iniquitates tu Eſa.43.
as: ⁊ memor nõ ero. Ipſum diebꝰ ac nocti
bus tene: ipſi tua cõfitere peccata. Docet te
propheta quõ timeas dominũ ieſum.

Media nocte (inquit) ſurgebã ad cõfitendũ tibi ſuper iudicia iuſticię tuę. Verſꝰ. VI Al' iuſtificationis
Nõ ſatis eſt dies ad deꝑcandũ: ſur
gendũ ẽ ⁊ nocte: ⁊ media nocte. Ip̃e dñs ꝑ
noctauit in oratione: vt te proprio ad deꝑ
candum inuitaret exẽplo: ⁊ vtiq̃ peccatl tu
is ille indulgentiã poſtulabat. Poſtulabat
a patre: opabat̃ propria voluntate. Nõ tibi
dicit propheta: vt tãtũmodo media nocte
ſurgas: ſed vt ſurgas nocte: ⁊ maxime no
cte media. Nocte eni ſurgendũ ante premi
ſit dicẽs: Memor fui i nocte nois tui domi
ne. Poteſt vnuſquiſq̃ memor eẽ: ⁊ non ſur
gere. Poteſt vnuſquiſq̃ ⁊ ſurgere: ⁊ cũ ſur
rexerit ea quę proprio arbitrio ſederint po
ſtulare. Addidit: media nocte ſurgebã: do
cens te ſurgendũ eẽ media nocte. Nec ocio
ſum eſt ꝙ adiunxit: Ad confitendum tibi: hͦ
eſt: vt illo maxime tempore deprecari deũ:
⁊ propria debeamus deflere peccata: nec ſo
lum preteritis veniam poſtulare: ꝫ etiã prę
ſentia declinare: futuris cauere. Multa eñ
illo in tempore temptamenta proſerpunt.
Tunc feruet carnis illecebra: tunc tempta
tor illudit. Coquitur cibꝰ: potuſq̃ digerit̃:
ſtomachus eger: mens ſomnolenta: animꝰ
occupatus eſt. Itaq̃ aut quieſcenti calor ſo
poris augetur: aut vigilanti nonduz pleni
or refuſus ẽ vigor qui errorum cauere poſſit

incurſus. Tunc igit̃ tẽptator aſſiſtit: tũc re-
tia iacit: quibus turbare poſſit mentẽ ipꝛo-
uidã: Tunc ſpiritales nequitię tenebras of-
fundunt: Tũc oẽ nefas ſuadere contẽdunt:
qſi nullus arbiter culpę: nullus criminis cõ
ſci⁹: nullus põt eẽ erroris teſtꝭ. Tũc varias
diſceptationes pectori dormitãtꝭ infũdũt:
vt primo de ſtatu mẽtis deijciãt reluctãtẽ:
⁊ aliquoꝝ qui ſancti habent̃ ꝓponat̃ exem
plũ: ꝙ illi aliqñ deliquerint: ſ; poſtea veniã
ſint adepti: ⁊ texerint ſupioꝛa delicta. Naꝫ
⁊ ſi oẽm emẽdationẽ nr̃i inimic⁹ exoſus ſit:
tñ ad tẽpus vt ſobꝛię mentis virũ poſſit eli
dere: ꝑtendit futurã indulgentiã: vt ꝑſẽtia
peccata pſuadeat: ⁊ cũ impulerit aliquẽ ad
erroris aſſenſũ: ſi viderit eũ iã nõ amore vir
tutis a culpa: ſ; pęnę ꝯtẽplatione reuocari:
inſerit varias diſceptationes: vt dicat ſibi:
Eccl.23. Quis me videt? Et tenebrę circundant me
⁊ parietes: quẽ vereoꝛ? Nõ videt altiſſim⁹:
nõ ad eũ peccata noſtra ꝑueniũt: nõ digna-
tur ſpectare quę turpia ſunt. Hęc vtiq; vſu
exẽploq; cognoſcim⁹. Nemo eñ põt eẽ ex-
pers tẽptationis. Itaq; vt tẽpus habile ẽ
tẽptamentis: ita etiã tẽpus eſt pęnę quo ex
lectione diuina poſſum⁹ edoceri. Nõ enim
ocioſe dñs de⁹ noſter cũ poſſet quocũq; mo
mento pꝛimitiua ęgyptioꝝ extinguere: hoc
tñ tẽpus doloꝛi ⁊ luctui peccatoꝛis opoꝛtu-
Exo.12. nius iudicauit. Sic eñ ſcriptũ eſt: qꝛ media
nocte pꝛimogeniti ęgyptioꝝ liberi ab exter
miatore ſint iteremptil: Ideoq; ſanct⁹ moy-
ſes ꝓpheta: vt hoc ꝑueniret temp⁹: ac ſine
hebꝛęoꝝ fraude tranſiret: agnũ ante imola
uit: hoc ẽ: veſperi: vt mãducãtes eum ⁊ pa-
ſcha dñi celebꝛantes non occuparent̃ exter-
minatoꝛis inſidijs: ne inermes et vacuos
ſpiritalis alimenti nocturna ſpicula tene-
bꝛoſi hoſtis opꝛimerent. Hęc diligenter in-
tende: pꝛudenter intellige: ſollicite require.
Nõ pfunctoꝛie iſta dicunt̃: ſ; diuina tibi my
ſteria declarant̃. Pꝛęueni ⁊ tu inſidias tem
ptatoꝛis: inſtaura pꝛius cęleſte cõuiuiũ. In
dictũ ẽ ieiuniũ: caue ne negligas. Et ſi te fa
mes quotidianũ cogit ad pꝛãdiũ: vt intem
perantia declinet ieiuniũ: tñ cęleſti magꝭ te
ſeruato cõuiuio. Nõ epulę paratę extoꝛque
ant: vt cęleſtib⁹ ſis vacuus ſacramentꝭ. Dif
fer aliquãtulũ: nõ longe finis ẽ diei: immo
pleriq; ſunt eiuſmodi dies: vt ſtatim meri-
dianis hoꝛis aduenienđũ ſit in eccl̃ia: canẽ-
di hymni: celebꝛanda oblatio. Tunc vtiq;
paratus aſſiſte: vt accipias tibi munimẽtũ
vt coꝛpus edas dñi ieſu: i quo remiſſio pec-
catoꝝ eſt: poſtulatio diuinę recõciliationis
⁊ ꝓtectiõis ęternę. Suſcipe ante dñm ieſũ
tuę mentis hoſpitio. Ubi coꝛp⁹ ei⁹: ibi chꝛi
ſtus ẽ. Cũ hoſpitiũ tuũ aduerſarius viderit
occupatũ cęleſtis fulgoꝛe ꝑſentię: intelligit
locũ tẽptamentis ſuis interclũſũ eẽ ꝑ xp̃m:
fugiet ac recedet: ⁊ tu mediã noctẽ ſine vlla
offenſione tranſibis. Admonet etiã ſacriſi-
ciũ veſpertinũ: vt nũq; chꝛiſtũ obliuiſcaris.
Nõ potes obliuiſci cũ lectũ aſcendes ei⁹ do
mini: cui in occaſum ꝑcẽ fuderis diei: q̃ eſu-
rietẽ te ſui coꝛpoꝛis epulis expleuerit. Ete-
nim qđ veſperi cogitaueris: cito cũ euigila
ueris recẽſebis. Excitabit te ip̃e dñs ieſus:
admonebit vt ſurgas: ⁊ eo tempoꝛe arma
oꝛationis aſſumas: quo ſolet incurſare tem
ptatoꝛ. Unde nõ ocioſe paulus apl̃us et ſi- Act.16.
las truſi in carcerem: cũ in neruo pedes ha-
berent: media tñ nocte ſurgebant: Mentis
veſtigio exoꝛabant dñm: ⁊ laudis ſacrificiũ
deferebãt. Ideoq; vbi nõ defuit deuotiõis
officiũ: affuit etiã abſolutiõis remediũ. Su
bito eñ media nocte terremot⁹ factus ẽ grã
dis: ita vt mota ſint fundamẽta carcerꝭ: val
uę apertę: omniũ vincula ſoluta ſint. Au-
dis quẽadmodũ ſi ligatus fueris: quib⁹ ma
nibus: quib⁹ opibus ip̃e te ſoluas: quẽad-
modũ cuſtodes timere non poſſis? Surge
igit̃ ad ꝑcandũ. Ea hoꝛa ẽ qua tẽptatoꝛ no
cere cõſueuit: ꝯſueuit irruere. Ea hoꝛa eſt q̃
ſolet aduerſus tẽptationes graues remedi-
um venire cęleſte. Excubandũ tibi ẽ: ne qua
fraude vincaris: ꝓuidendũ vt eo tẽpoꝛe q̊
potes vincere: nequaq; vincendi tempus
amittas. Et qꝛ oꝛationẽ eẽ ſubeũdã media
nocte diximus: nõ minus etiã de eiuſmodi
hoꝛa diei dicendum videt̃. Cõtraria enim
diei nox ẽ. Quid enĩ luci cõe cum tenebꝛis?
Et iđ aduerſa ſibi eadẽ nocturna ẽ diurna.
Sicut enĩ media nocte ꝓmitiua ęgyptioꝛuꝫ
tẽptatoꝛ occidit: ⁊ ex eo cognoſcit̃ ꝙ ea ma-
xime hoꝛa opetur aduerſarius: ita econtra-
rio ꝙ meridiano tempoꝛe virtus diuinę lu-
cis opetur. Unde ⁊ abꝛaam circa meridiem
ſobꝛias tendebat excubias: ⁊ boni aliquos
expectabat euentus: leuãs oculos ſuos ac
finitima perluſtrans: ꝙ eo tempoꝛe adue-
nientẽ grãm ſibi quęreret. Illo igitur tẽpo-
re cum duobus angelis ſuis diuinus ei ho-
ſpes aduenit. Illo tempoꝛe chꝛiſtũ ſuſcepit

hoſpitio: Illo tempoꝛe illa q̃ legis ⁊ itelligꝭ
celebꝛata myſteria ſunt. Quãdo enĩ magis
debuit fidelem viruꝫ illuminare ꝑſentia: q̃
quo lux diei plenioꝛ refulgeret? Meritoq;
etiã ſanctus ioſeph receptis fratribus ⁊ ac-
cerſito iunioꝛe germano quẽ maxime dilige
bat: meridie inſtaurat cõuiuiuꝫ. Erat enim
meridies in ſancto ioſeph pectoꝛe: quando
lętas epulas fratribus ſplendentis grẽ mi-
niſtrabat: ſuauiſſimiq; cibos alloquij diui-
debat: vt cũ illi pęnã fratris metuerẽt appe-
titi ⁊ venditi i ſeruitutẽ: ille diuino iudicio
ip̃is diceret eẽ pꝛouiſuꝫ: vt in ęgyptũ dedu-
ceretur: qui famẽ ſuſtinentibus alimoniam
nõ negaret. Habeamus ergo i nobis meri-
diẽ. Meridies ẽ ei cui iuſticię ſol refulget: ⁊
cui⁹ ope bono: vel cogitationib⁹ innoxijs:
⁊ pura mente atq; ſincera paſcit̃ chꝛiſt⁹. Di-
ſce igit̃ quẽadmodũ tibi ip̃i fias meridies.
Ps.36. Reuela inquit dño viam tuã: ⁊ ſpera in eũ:
⁊ ip̃e faciet: ⁊ educet ſicut lumẽ iuſticiã tuã:
⁊ iudiciũ tuuꝫ ſicut meridiẽ. Ubi enĩ vera ẽ
fides: ibi veri luminis grã ẽ. Ubi innocẽtię
ꝓlixioꝛ cuſtodia: virtutumq; longa medita
tione ꝓceſſus: ibi ſplendoꝛ bonę cõſcientię
diu ꝑmanens: ibi intelligibilis ẽ meridies:
ibi ⁊ tu chꝛiſto mẽtis tuę epulas exhibebis:
⁊ i diuitijs ei⁹ etiã ip̃e paſcerꝭ: ita vt ñ lumis
ꝑmatur⁹ veri ſequat̃ occaſus: nec quidã ſtu
dijs tuis tenebꝛoſus cito veſper incumbat:
⁊ opera bona interiectus ipediat. Q; ſi tem
ptationũ nox aduenerit: nõ imerito media
nocte ſurgendũ ⁊ oꝛandũ diu: ⁊ pꝛotrahẽda
pſalmis tempoꝛa: donec veniat dies ⁊ illu-
ceſcat tibi chꝛiſtus. Uide igit̃ ne ⁊ ꝑ diẽ tibi
media nox fiat: quo mundi ꝓnceps tenebꝛo
ſus ⁊ ſqualid⁹ plenitudinẽ tibi tẽptationis
offundat. Surge igit̃ ⁊ excita tuã mentem:
nõ doꝛmitat qui cuſtodit te: ſi te non reppe-
riat doꝛmientem: ſed ſurgit: ſi ⁊ ipſe fuerit
tuę aię vigilijs excitatus: ⁊ iperabit vento:
⁊ fiet tranquillitas in tuo pectoꝛe: qđ diuer
ſaruꝫ ꝓcellarũ turbine fluctuabat. Surgẽ-
duꝫ igit̃ nobis ẽ. Solet ſponſus media no-
cte venire: caue ne te doꝛmiẽtem inueniat:
caue ne facẽ tuam nõ queas ſomnolent⁹ ac-
cendere. Surgẽdũ inquã ⁊ dño ꝯfitẽdũ eſt
vt gratias agas. Cõfitenda etiã ei⁹ iudicia
ęterna: quicquid nobis boni accidit: vt ei⁹
iuſticię deputem⁹: ac ſiue diuites ſum⁹: ſiue
ſalubꝛiter valemus: iuſticię dñi deferam⁹:
qꝛ iuſtus ẽ vt op⁹ ſuũ tueat̃ ac ſeruet: vt q̊s
nudos indotata quadã naturę ſoꝛte i hanc
ꝓiecit coꝛpoꝛis infirmitatẽ: vigoꝛe animi ⁊
miſericoꝛdię ſuę dote paupes veſtire digne
tur. Qđ vtiq; omni agendũ tẽpoꝛe manife
ſtum ẽ: vt nec die nec nocte nec vllo tẽpoꝛe
a gratiaꝝ actione debeamus vacare. Se
quitur verſus ſeptimus.

Particeps ego ſum omniũ timẽ- Uer. VII.
tiũ te: ⁊ cuſtodientiũ mandata tua.

Habet ⁊ chꝛiſt⁹ participes atq; cõſoꝛtes
ſuos. Deniq; dauid pꝛobat dicẽs: Unxit te Ps.44.
de⁹: deus tuus oleo letitię pꝛę ꝯſoꝛtib⁹ tuis.
Habet participes carnis: qꝛ carnẽ ſuſcepit.
Habet ꝓphetię: qꝛ ꝓphetã inq̃t vobis ſu- Deut.18.
ſcitabit dñs de⁹ veſter de fratribus veſtris:
tanq; meip̃m audietis ꝑ omnia quęcũq; lo-
quet̃ vobis. Erit aũt oĩs aĩa quę nõ audie-
rit ꝓphetã illũ: exterminabit̃ de plebe. Ip̃e
ẽ verus ꝓpheta: qui ſine alteri⁹ munere fu-
tura cognoſcit: qui ea quę ventura erant lo
cutus ẽ in ꝓphetis. An nõ ẽ ꝓpheta q̃ facit
alios ꝓphetare? Ip̃e eſt qui audit̃ ſicut lex:
qꝛ ⁊ lex ẽ ipſi⁹. Deniq; ſi moyſen inq̃t ⁊ pꝛo- Luc.16.
phetas nõ audiũt: nec ſi quiſ ex moꝛtuis ad
illos abierit credent. Ideoq; popul⁹ iudęo
rũ qꝛ nõ audiuit hunc ꝓphetã: de plebe ex-
terminat⁹ ẽ: vt populus dei eẽ deſineret: q̃
ante popul⁹ dei dicebatur. Habet cõſoꝛtes
baptiſmi: qꝛ baptizatus ꝓ nobis ẽ. Habet
cõſoꝛtes iuſticię: qꝛ ip̃e iuſticia ẽ: ⁊ nobis de
ſuo dedit ſui habere cõſoꝛtiũ. Habet cõſoꝛ-
tes veritatis: qꝛ ip̃e veritas eſt: ⁊ nos tene-
re voluit veritatẽ. Habet cõſoꝛtes reſurre-
ctionis: quia ip̃e ẽ reſurrectio. Habet cõſoꝛ-
tes imaculatę vitę: qꝛ ip̃e imaculat⁹ ẽ. Et q̃-
cuuq; in nouitate vitę ambulauerit: q̃cũq;
tramitẽ iuſticię tenuerit: particeps chꝛiſti ẽ.
Habet etiã tribulatiõis ſuę participes: iđq;
qui ꝑticeps ei⁹ eẽ cupiebat dicit: Nũc gau- Col.1.
deo in paſſionib⁹ ꝓ vobis: ⁊ adimpleo ea
quę deſunt tribulationũ chꝛiſti i carne mea
pꝛo coꝛpoꝛe ei⁹ quod ẽ eccleſia. Sepulturę
quoq; ei⁹ ꝑticipes ſumus. Quiſquis enim
cõſepultus ẽ cũ ip̃o per baptiſmũ in moꝛtẽ:
particeps eius ẽ. Ideoq; ip̃e apl̃s aſtruens
quã nobis grãꝫ dederit dñs ieſus ait: Par Heb.3.
ticipes enĩ ieſu chꝛiſti facti ſumus. Sꝫ ⁊ ille
ꝑticeps chꝛiſti ẽ: qui lugentẽ meſto cõſolat̃
affectu: qui in carcere conſtitutũ ꝓpꝛio non
defraudat officio: qui lecto ęgrotãtꝭ aſſidet:
nõ vt capiendę hęreditatis tẽdat aucupiũ:
ſed vt moꝛbi vim ſollicito mitiget miſterio:

vt ſedulo feſſum ſermone demulceat: q̄ nu-
dos veſtiat: eſurientes reficiat. In his eni
Matth.25. frequenter ē chriſtus: ſicut ipē ait: In carce-
re eram: ⁊ veniſtis ad me. Nudus erā ⁊ ope
ruiſtiſ me. Quod eni vni eorū feciſtis: mihi
feciſtl. Si oderim mendaciū: particeps chri
ſti ſum: q̄ꝛ veritas chriſtꝰ ē. Si fugiā iniqui-
tatē: particeps chriſti ſū: q̄ꝛ chriſtus iuſticia
ē. Beatus qui hoc pōt dicere. Sicut eñ mē
brum pticeps eē dicimꝰ totiꝰ corporis: ſic cō
iūctū oibus timētibꝰ deū q̄ nō dicat alteri:
nō es de corpe meo: hoc eſt: non dicat pau-
peri diues: nō ignobili nobilis: nō egro ſa-
nus: nō fortl debili: nō impito ſapiēs dicat:
nō eſtis mihi neceſſarij: pticeps corporl xp̄i
ē: qꝺ ē eccl̄ia. Sed qui ſciat ꝙ hi qui videnꝭ
in eccl̄ia debiles: paupes: iprudētes: et iam
pctōres abundātiori indigeant honeſtate:
⁊ maiore p̄ſidio fulciendi ſint? Qui hoc no-
uerit ipē pōt dicē: Particeps ego ſū oim ti-
mentiū te. Qui cōpatiaꝭ magis hmōi ho-
minibus q̄ꝫ faſtidiat eos: cōpatiaꝭ infirmis
vt ſciat ꝙ vnū corpꝰ oēs ſumꝰ: ⁊ mēbris mē
bra cōnexa: vt alteꝝ ſine altero eē n̄ poſſit: ⁊
cū alterū dolet: cōpatiaꝭ alteri. Iſte ꝯ recte
pōt vſurpare huiꝰ vocis auctoritatē. Uide
autē q̄ꝫ verecunde ꝓpħa dixerit: Particeps
ſū ego timentiū te. Nō dixit imitantiū: ſed
Eccl.1. timentiū. Initiū eni ſapiē ē timor dn̄i. Inꝭ
rudes ſe cōſtituit hūilitate: cum veteranos
deuotiōe ſuparet. Sꝫ tñ ⁊ timere virtutis ē:
Ps̄.33. q̄ꝛ ſcriptū ē: Timete dn̄m ſancti eiꝰ. Sꝫ qui-
bus timor iſte nō ſanctꝰ videaꝭ? Quia ſūt q̄
ignaua formidine ptimeſcūt: ⁊ hebeti trepi
dant metu: addidit: Et cuſtodientiū māda
ta tua: vt oſtenderet ſe ſancti timoris eē cō-
ſortē. Aut ſic pōt quidē timere corde deuo-
tus: ſed ope piger: vt ſit religioſus affectu:
ocioſꝰ actu. Nō tñ p̄t piger eē q̄ mādata dn̄i
cuſtodit. Qui ꝯ timet cuſtodit. ꝯ eiꝰ ē cuſto-
dire q̄ timeat. Sctūs itaq̄ꝫ h̄ dic̄: Ego aūt h̄
mihi vſurpare nō poſſū. Quāti eni ſunt q̄ ti
meant deū: ⁊ nō illis compatior? Querunt
opē ⁊ ferre nolo miſcdiam: indigēt ſumptu:
⁊ nō adiuuo. Quiſq̄s aūt hec facit: ipſe pōt
dicere ſe timentiū xp̄m eſſe conſortem.

Uerſꝰ. VIII **Miſericordia tua domine plena ē terra: iuſtificatiōes tuas doce me.**

Quō miſericordia dn̄i plena ē terra: niſi
p paſſiones dn̄i nr̄i ieſu chriſti: quā futuraꝫ
p̄uidens quaſi promiſſā ꝓpħa cōcelebrat?
Prophetis aūt ea q̄ ventura ſunt p̄uidenti
bus moris ē: vt quaſi iā decurſa memorenꝭ
q̄ poſterioris etatis ſūt. Plena ē ꝯ terra mi-
ſericordia dn̄i: q̄ꝛ oibus ē data remiſſio pec-
catoꝝ. Sup oēs ſol oriri iubeꝭ. Et hic q̄deꝫ
ſol quotidie ſup oēs oriꝭ: Myſticus aūt ſol
ille oibus ortus ē iuſticie: oibus venit: oibꝰ
paſſus ē ⁊ oibꝰ reſurrexit. Ideo aūt paſſus
eſt vt tolleret peccatū mundi. Si quis autē
nō credit i chriſtū generali beneficio: ipſe ſe
fraudat: vt ſi quis clauſis feneſtris radios
ſolis excludat: nō iō ſol nō ortus ē omnibꝰ:
q̄ꝛ calore eius ſe ipſe fraudauit: ꝟ qꝺ ſolis ē
p̄rogatiuā ſuā ſeruat: qꝺ imprudentis ē cō-
munis a ſe gratiaꝫ lucis excludit. Sup oēs
pluuia ē: ⁊ hoc diuie miſericordie deputaꝭ:
q̄ꝛ pluit ſup iuſtos et iniuſtos. Aut certe ſic Matth.5.
iterp̄tandū: ꝙ miſericordie diuine plena ſit
terra: q̄ꝛ dn̄i ē terra ⁊ plenitudo eius: ipē ſu- Ps̄.23.
per maria fundauit eā: ⁊ ſup flumina p̄para
uit illā. Etenī p eccleſiā in oēs gentes diffu-
ſa ē miſericordia dn̄i: in oēs gentes diffuſa
ē fides. Fortaſſe dicas: qua rōne nō dictum
ē: miſericordia dn̄i plenū ē celū? Q̄ꝛ ſūt etiā
ſpiritales nequitie in celeſtibus: ſed nō ille
ad cōmune eius indulgentie dei remiſſio-
nē q̄ꝫ ptinent peccatoꝝ quibꝰ ignis ſeruaꝭ
eternus: ⁊ illa que celeſtiū vel poteſtatū vel
miniſterioꝝ ſūt: licet auxilio dn̄i fulciātur:
tñ nō tanta eius indigēt miſericordia: q̄ꝫta
ea q̄ ſunt inferiora atq̄ꝫ terrena. Nō eni illa
carnis i uolucro veſtiunꝭ: in qua ē frequen-
tis erroris illecebra. Ideoq̄ꝫ in ſupioribꝰ ait
idē ꝓpheta. Q̄ꝛ deꝰ dedit celū celi dn̄o: ter- Ps̄.113.
ram aūt filijs hominū. Uñ ⁊ celū puriꝰ ⁊ de
fecaciꝰ ab oñi labe peccati ē: longeq̄ꝫ remo
tius ab illo de quo ſcriptū ē: Sicut volati-
lia celi. Hoc eñ celum velut mediꝰ quidam
inter celum ⁊ terrā aeriꝰ locus diciꝭ: in quo
ſunt etiā ſpiritales nequitie i celeſtibꝰ. Nā
in illo nō appellatiuo: ſed vero celo etiam ſi
diabolum legerimꝰ: in conſpectu dei ange-
loꝝ nō defuiſſe cōcilio: puto tñ nulla opari
temptamenta nequitie. Deniq̄ꝫ ſcriptuꝫ ē:
q̄ꝛ angeli amauerūt filias hominū: eo ꝙ ter-
renis captivideāꝭ illecebris: princeps mūdi
iſtius ac miniſtri eius in quibꝰ nequitie ſpi-
ritalis venenis quibuſdā carnis huius im-
buta ⁊ humanis infecta criminibꝰ. Ideoq̄ꝫ
dn̄s in euāgelio ſuo ait: Fiat voluntas tua Matth.6.
ſicut in celo ⁊ in terra. Nō eadē ē illic iniqui
tas vicinū poſſeſſionis finitimo rure depel-
lere: viduā hereditatis fraudare cōpendijs

minores cōſortij iure detrudere: intra lignū
deniq̄ꝫ ⁊ qꝺcunq̄ꝫ argenti atq̄ꝫ auri vel eris
metallū: vl' vt effigiē quādā celeſtē includē
ptātē. Hec cū ſint maximi plena ſacrilegij:
Ps̄.32. in celis vacāt: in terris frequētanꝭ. Uerbo
eñ dn̄i celi firmati ſunt: nō terra firmata ē:
⁊ iō iuſtificationes dei ab ipō dn̄o vult do-
ceri: q̄ꝛ difficile ē in terra magiſtrū hmōi rep
perire: qui ea doceat q̄ ipē nō viderit. Ad il
lū igiꝭ doctorē intimo ꝓpħa ꝯtēdit affectu:
q̄ ſolus magiſter ē verus. Quō eni pōt hō
quaſi veꝝ docere qꝺ neſciat: cū ipē ſit men-
Matth.23. dax? Meritoq̄ꝫ ait dn̄s: vt nemo ſup terrā
vocet ſibi quēquā magiſtrū: q̄ꝛ vnꝰ ē magr
oim. Et quō poſſet dauid aliū doctorē q̄re-
Ps̄.93. re cū ipē de deo dixerit: Qui docet hominē
ſciam? Docet aūt deꝰ ⁊ mentes illumiat ſin
guloꝝ: ⁊ claritatē cognitiōis infundit: ſi tu
apias oſtia cordis tui: ⁊ celeſtis grē recipiaſ
claritatē. Qñ dubitas: diligēter inquiras.
Matth.7. Qui eni q̄rit inuenit: ⁊ ei qui pulſat apitur.
Multa obſcuritas in ſcripturis ꝓpheticl: ꝟ
ſi manu quadā mētis tue ſcripturaꝝ ianuā
pulſes: ⁊ ea q̄ ſunt occulta diligenter exami
nes: paulatim incipis rōem colligere dicto-
rū: ⁊ apieꝭ tibi nō ab alio: ꝟ a dei verbo: De
Apoc.5. quo legiſti in apocalypſi: ꝙ agnus librum
ſignatū apuit: quē nullus ante apire pote-
rat q̄ꝛ ſolus dn̄s ieſus in euāgelio ſuo pro-
phetaꝝ enigmata ⁊ legl myſteria reuelauit:
ſolus ſcie clauim detulit: ⁊ dedit aperire no
bis. Dicunt ſe iudei habere clauim ſcie: ſed
nō habent. Nā ſi haberēt: ipi ingrederenꝭ:
ipi agnoſcerent penetralia ſcripturaꝝ. Nūc
Luc.11. aūt ve vobis ſcribe ⁊ phariſei qui abſtuliſtl
clauim ſcie ⁊ ipi nō introiſtis: ⁊ introeūtes
ꝓhibuiſtis. Quō eñ clauim poteſtis habē
ſcie: qui ſcie negaſtis auctorē? Et iō ad ipm
cōuerſus dauid ait: Tu me inquit doce iu-
ſtificatiōes tuas: q̄ꝛ tu es vera iuſticia. Tu
doce que ſapiēꝭ dicta ſūt: q̄ꝛ tu es ſapiētia.
Tu aperi cor meū: q̄ꝛ apuiſti librū. Tu ape-
ri illꝺ oſtiū qꝺ i celo ē: q̄ꝛ ipē es ianua. Per
te ſi quis introierit: regnuꝫ illud poſſidebit
eternū. Per te ſi quis intrauerit nō decipie
tur: q̄ꝛ falli nō pōt quicunq̄ꝫ domiciliū fue-
rit veritatis ingreſſus.

Explicit ſermo octauus.
Incipit ſermo nonus.

Teth

Ona littera teth

n incipit: cuius interp̄tatio ē ex-
cluſio. Q uid ē excluſio? Nūquid ſic do
mo aliquis hoſpitioq̄ꝫ deijciꝭ: ita qui exclu
ditur a dei regno: bonis illius fraudaꝭ: Sic Matth.25.
ille excluſe ſunt virgines q̄ ſecū oleū nō tu-
lerunt: ⁊ dū venit ſponſus extincte ſunt fa-
ces caꝝ: atq̄ꝫ emēdo oleo inflāmandiſq̄ꝫ fa-
cibus occupate fecerunt morā: ⁊ ingreſſo iā
ſponſo introire cupientes leguꝭ excluſe?
Non arbitror. Nā quō diceret ſi bonis ſan-
ctus eſſet ꝓpheta deiectus: atq̄ꝫ excluſus a
dei regno: Iocunditatē feciſti cū ſeruo tuo?
Nec ꝓphete meritū huiuſmodi intellectuꝫ
videtur admittere: nec ſeries ſubditorum.
Audis dicentē: Suauis es dn̄e: ⁊ in iocūdi
tate tua doce me iuſtificatōes tuas: Audis
dicētē: Bonū mihi lex oris tui ſup milia au
ri ⁊ argenti: ⁊ pōt dicere ꝙ ſit excluſus a re-
gno qui nō ē excluſus a lege? Quid ergo in
telligimus? Heret interp̄tatio. Obſcuritatē
ſenſus ſui ſermonis videꝭ offūdere. Uocāt
merita ꝓphete: vocat eiꝰ grā: vocat ſubie-
ctorū ſeries: vt altioris intellectus aliquid
debeamuſ eruere: ⁊ occurrit i interp̄tatione
ꝙ interdū excludamur i bono. Scriptū eſt
eni: Perfecta charitas timorem excludit fo- 1.Ioh.4.
ras. Et generaliter quidem charitas exclu-
dit timorē: Ut miles qui impatorē diligit:
bella pro iperatore ſuſcepta non metuit: vt
ſeruus amās dn̄m: q̄ꝫuis p dubia ⁊ p̄rupta
mittaꭍ: tñ oia picula dn̄i amore contemnit.
Ac ſi quis dn̄ꝫ petat: ſeipm offerre nō trepi
dat: vt qui trans mare poſitos filios vide-
re deſiderat: nō metuit naufragia liberoruꝫ
charitate: ingrediꝭ maris fluctꝰ: ſubit incer
ta nauigij: ꝟ metū diſcriminis leuant deſi-
deria filioruꝫ. Q̄ꝛ pulchre etiā de martyribꝰ
diciꝭ: qui vere militant chriſto: qui pſecutio
nes: vngulas: gladios: incēdia nō timētes:
infeſtis ſe regibus obtulerūt. Timorē eteni
quē poterāt habere: penaꝝ excluſerūt amo
re martyrij. Hunc ſenſū aūt eē interp̄tatio-
nis huiꝰ: etiā de threnis hieremie poſſumꝰ
approbare. Nā ⁊ ibi ſub hac lr̄a ſcriptuꝫ eſt:
Bonus eſt dn̄s ſuſtinentibꝰ eū: aīe q̄ querit Thren.3.
eū. Bonuꝫ eſt ſuſtinere: ⁊ ſperare i ſalutare
dei. Bonū ē viro: cū portauerit iugū graue
a iuuētute ſua: ſedebit ſingulariter ⁊ ſilebit:
q̄ꝛ tulit iugum graue. Hec vtiq̄ꝫ q̄d aliud aſ-
ſtruunt: niſi bone excluſionis hāc interp̄ta-
tionem videri? Quis eni ſuſtinet dominuꝫ
niſi ſtudio charitatis? Quis eſt qui ſperat:
niſi qui qꝺ ſperat optat ⁊ diligit? Qꝺ enim

ſperamus per patientiā expectamus. Ergo
qui ſperat ſuſtinet. Qui ſuſtinet in patiētia
vtiqꝫ excludit affectū. Quis eſt ꝗ portat iu-
gū graue a iuuētute ſua: niſi qui delitijs re-
nunciat: luxuriā fugit? Quis eſt ꝗ ſingulari
ter ſedet: niſi qui ſecularibꝰ voluptatibꝰ ab
dicatis: moleſtiarū oīm excludit tumultus?
Iſte ꝗ nil timere poterit: qui charitatis gr̄a
vim timoris abſorbuit. Eſt ⁊ alius ꝗ exclu-
1.Cor.5. dať in bono: vt ille ꝗ apl̄ica auctoritate ſub
latus e medio plebis eſt: q: malū opꝰ fecit
eſt traditus in carnis interitū: vt eius ſpūs
ſaluareť. Ex quo intelligimꝰ: q: in bono ex-
cluditur qui iubetur agere penitentiam: vt
humilietur ⁊ cōpungať corde. Hec enī recō-
ciliationis ſolent eē ſuffragia. Deniqꝫ etiā
hieremie ſcripta ſub hac littera id videntur
ſignificare. Sic enī legimꝰ de hieruſalē illa
Threñ.1. terrena: Immūdicia eiꝰ ante pedes eiꝰ. Nō
fuit memor nouiſſimoꝝ ſuoꝝ: ⁊ cecidit ua-
lide: nō eſt qui cōſoleť eā. Vide dn̄e humili
tatē eius: q: magnificatꝰ ē inimicꝰ. Et quia
humiliať hierl'm: merito poſtea ei diciť: De
fecit iniq̄tas tua filia ſyon. Et oīm ꝗ penitē
tiā egerit: lachrymis ꝓprijs pctā defleuerit:
bene diciť: Defecit iniquitas tua. Alibi qꝫ
Threñ.4. ſub hac littera dicit hieremias: Boni erant
vulnerati gladio: qꝫ vulnerati fame. Abie-
runt cōpuncti a natiuitate agroꝝ. Cōpun-
gimur igitur qn̄ noſtroꝝ agimus penitētiā
delictoꝝ: cōpungimur etiā recordatiōe deli
Ps.4. ctorū. Unde ait ꝓpheta dauid: Que dicitꝭ
in cordibꝰ veſtris: ⁊ in cubilibꝰ veſtris com-
pungimini. Qui autē cōpungiť vtiqꝫ dele-
ctationē excludit erroris: ⁊ qui agit penitē-
tiā: excludit pudorē: ſequeſtrat verecundiā
flagicij cōfitendi: vt recuperande ſpem ſalutꝭ
inueniat. Meritoqꝫ ⁊ ip̄e dauid vbi agno-
uit errorem: Peccaui iquit dn̄o. Tantꝰ rex:
2.Reg.12. tantus ꝓpheta: nō erubuit peccatū ꝓpriū
cōfiteri: ⁊ iō dictū ē ei: Et dn̄s abſtulit pctm̄
tuū. Sublato igitur peccato ait:

Verſus I. Al. Bonitatē i **Iocunditatē feciſti cū ſeruo tuo domine: ſcd̄m verbū tuū**
Multa videnť in hoc ſeculo iocun-
da eē: q̄ nō ſunt multa ſuauia: bona pl'ima.
Luxuries videť eſſe iocunda: ſ; exhauſto fit
amara patrimonio. Dulcꝭ libido cū feruet:
ſed eadē horrida ⁊ execranda cū proditur.
Suaues epule cum ſumanť: ſ; fetide cū di-
geruntť. Bona multa in hoc ſeculo dū viui-
mus eſtimanť: q: vſui nobis ſunt: vt pecu-
nia: honor: aurum: argentū: poſſeſſiones:
eadē nihil poſſunt prodeſſe defunctꝭ: ħ oia
relinquūtur. Quinetiā maiori dolore quis
moriť: cū his ſe fraudari copijs ingemiſcit.
Nō ē ergo iocunditas vera: niſi illa q̄ ſcd̄m
verbū eius ē: vt quis bonoꝝ meritorū atqꝫ
virtutū ſubſidijs: gaudeat ſe eē munitum.
Hac dauid iocunditate vel bonitate dei le-
tať: quia iugū graue a iuuentute portauit ⁊
ſuſtinuit atqꝫ expectauit. Dñi i ſe gr̄am nō
ꝑripuit: qui ſepe occidendi regis ſaul tribu
ta ſibi copia: maluit tn̄ expectare a dn̄o de-
ferendi tempus imperij: qꝫ occiſo rege ꝑri-
pere. Semꝑ deꝰ bonꝰ ē: ideoqꝫ ⁊ paulus ait:
Vide ꝗ bonitatē ⁊ ſeueritatē dei. Bonitas Ro.11.
enī in oēs eſt: ſeueritas in paucos. Deniqꝫ
ſubdidit idē apl's: In eos ꝗ ceciderūt ſeue-
ritatē quidē: in te autē bonitatem. Si enim
non cecidiſſent vtiqꝫ vterenť ⁊ ip̄i bonitate
dei. Nā ⁊ tibi ideo bonꝰ eſt: quia ꝑmanes.
Qꝫ ſi nō permanſeris in bonitate: ⁊ tu exci-
deris. Nō ergo deꝰ propterea bonꝰ eē deſi-
ſtet: quia tu lapſus es: ⁊ indiges ſeueritate.
Siquidē ⁊ ſeueritas dei i bonitate vt recur
rat vnuſquiſqꝫ caſtigatus: pedem referat a
peccatis ⁊ ad virtutū tramitē bonāqꝫ cōuer
ſionē recurrat. Deniqꝫ docet de illis qui ce-
ciderunt apl's: Quia ſi nō ꝑmanſerint i in-
credulitate inſerenť. Potens ē enī deꝰ iteꝝ
inſerere illos: vt quēadmodum deſerta vir-
gulta: ita ⁊ hoīes velut caudicibus q̄buſdā
virtutis inſerti: bonoꝝ fructus poſſint fer-
re meritoꝝ. Accuſes neceſſe ē medicū crude
litatis: quia putrefactas vulnerū fibras fer
ro putauerit execandas: quia noxia ⁊ ſerpē
tia vlcera igni aduſſerit: ne virus in vlterio
ra ꝓſerperet: vel quia magiſter diſcipulum
verberauerit negligentē: vt metu verberū
indueret diligentiā. Caſtigare enī amantis
eſt nō execrantis: ⁊ iō bonitatis ē nō crude
litatis. Recte ꝗ ⁊ dn̄s vbiqꝫ ē bonꝰ: ⁊ cū re-
mittit flagitia: ⁊ cū peccata caſtigat. Caſti- Prouer.3.
gat enī dn̄s quē diligit. Caſtigatus ē etiam
dauid. Deniqꝫ ait: Et fui flagellatꝰ tota die. Ps.72.
Sed vir ſapiens qui intellexit caſtigatiōē
illam ſibi dn̄i ꝓfuiſſe ait: Bonitatē feciſti
cū ſeruo tuo dn̄e: ſcd̄m verbū tuū. Hoc eſt:
et ſi ad tempus amara viſa eſt mihi caſtiga
tio ſcd̄m carnē: ſcd̄m meſticiam corporis: tn̄
ſcd̄m verbū tuū caſtigatio illa fructꝰ boni-
tatis attulit. Illā mihi caſtigationē intelli-
go ꝓfuiſſe: illa caſtigatione me a vitijs eſſe

reuocatum: illa caſtigatione nō diu aliquid
in me licuiſſe flagitijs: per illā caſtigationē
dn̄i nihil i me aduerſario licuiſſe: nil morti.
Ps.117. Deniqꝫ caſtigās caſtigauit me dominus: et
morti nō tradidit me: ipſe ꝓpheta memora
uit. Caſtigatur enī qui recipiť: qui aūt non
Ps.72. recipiunť nō flagellanť. In laboribus enī
hominū nō ſunt: ⁊ cū hominibꝰ nō flagella
bunť. Ideoqꝫ ſupra ait: Qꝫ bonus iſrl' deꝰ:
rectis corde. Ergo bonus oībus: q: omnes
recto vult eē corde. Qui aūt cor declinaue-
rit: ipſe a ſe gr̄am diuine bonitatis auertit.
Sequitur verſus ſecundus.

Verſꝰ. II. Al. Bonitatē **Iocunditatē ⁊ diſciplinam ⁊ ſci-
entiam doce me: quia in mandatis
tuis credidi.** Iuxta apl'm: χρηϛου:
Ro.11. bonū intelligimus: q: dixit: Vide ergo bo-
nitatē dn̄i. Iuxta euāgeliū: χρηϛου: ſua-
Matth.11. ue accipimus. Dixit enī: Tollite iugū meū:
q: leue eſt: ⁊ onus meū: quia ſuaue ē. Dixit
enī: φορτιου εμου χρηϛου. Unde meri
to bonitatē dei ab ipſo querit doceri: ne for
te quis ꝑfunctorie accipiēs bonū deū eē: in
erroribꝰ ꝑſeueret: ꝙ ꝑ miſc'diā dei ſciat im-
punitatē ſuis dari peccatis: cū ⁊ ſi indulge-
at dn̄s: tn̄ feda ē cōuerſatio i criminibꝰ ſem
per herere. Nō ꝗ bonitas iſta vulgaris eſt:
ſ; q̄ ſemꝑ diſcipline expectet ꝓfectū. Iōqꝫ ꝗ
intelligit altā dei eē bonitatē: doceri deſide
rat etiā diſciplinā. Nā plerūqꝫ auertunť a
ſtudio diſcipline: dum eam ſeueram ⁊ triſtē
arbitrātur: ſed perſpicatior ſenſu intelligit
ꝙ diſciplina ſi triſtis ad tempus ſit: poſte-
rioribus fiat iocunda temporibus. Sed eſt
diſciplina vel correptio ſeuerior: eſt etiā mo
deratior. Moderatior ꝺ qua dicit dominꝰ:
Corripiā eos in auditu tribulationis eorū.
Eſt ſeuerior que eſt in ira ⁊ furore correptio.
Ps.6. Uñ refugiens eā correptōē diť dauid: Dn̄e
ne i ira tua arguas me: neqꝫ i furore tuo cor
Hiere.10. ripias me. Et hieremias: Corripe nos dn̄e i
iudicio ⁊ non in furore. Omnis ꝗ diſciplina
⁊ ſi ad tēpus habeat amaritudinē: habeat
ꝑturbationē: poſtea tn̄ pacificoſ fructꝰ gene
rare cōſueuit. Sꝫ ꝗ petit doceri bonitatē ⁊
diſciplinam: debet petere etiā ſcientiā doce
ri. Niſi enim habeat ſcientiam moleſta ē di
ſciplina: moleſta correptio. Quid ſit ſciētia
doceat te ſalomon: qui ait de dn̄o deo nr̄o:
Sap.7. Ipſe enī mihi dedit eorum que ſunt cogni-
tionē verā. Et alibi hic idē propheta ait:
Qui docet hominem ſcientiā. Qui autem Ps.93.
petit ſcientiam: credit mandatiſ dei. Aliud
eſt autem in mādatis dei credere: aliud mā
datis credere. Qui enim mandatis dei cre-
dit: cito efficit vt ſit in mandatis dei: et in
ip̄is conuerſetur. Per fidem igitur ſcientia
aſſumitur: per ſcientiam diſciplina. Qꝺ enī
ſcimꝰ placere deo poſſe: in eo nos ꝯuerſatio
ipſa delectat. Deniqꝫ ſcriptum eſt: Noſtra Phil.3.
autem conuerſatio in celis eſt. Preceſſit ſci-
entia: ſecuta eſt conuerſatio. De mandatis
dei credere diximus: in mandatis autē dei:
hoc eſt: in ipſis eſſe ⁊ credere: quia vera mā-
data ſunt. Niſi autem credideris mandatꝭ
dei: eorum vtiqꝫ ſcientiam que per manda-
ta dei docemur habere non poteris Se-
tur verſus tertius.

**Priuſq̄ humiliarer ego deliqui
propter hoc verbum tuum ego cu-
ſtodiui.** Verſus III Al. eloquiū tu um cuſtodiui Alia editio habet: Priuſqꝫ
humiliarer ego neſciui. Unde putant aliq̄
ꝙ anima hominis hoc dicat: priuſquā hu-
miliarer: vt in hoc lutum corporis introirē:
tua que non legeram mandata neſciui. Sꝫ
quia ſeptuaginta virorum ſententias ma-
gis ſequitur eccleſia: ⁊ hic ſenſus ē planior:
nihil offenſionis admittit: qꝺ poſſit aliqui-
bus ſcrupulū commouere: ideo accipiamꝰ
ita vt humiliarer ita dictū: eo ꝙ peccato vi-
deatur humiliatus. Propter peccatū enim
temptationes ſepe naſcuntur. Deniqꝫ adā
⁊ eua poſt culpā vtiqꝫ eiecti ſunt. Ergo hu
militatis noſtre cauſa: peccatum eſt vel hu
miliatiōis. Nō enim hoc fugio. Poteſt enī
de aduerſis plerumqꝫ intelligi humilitas:
vt eſt: Bonum mihi ꝙ humiliaſti me vt di-
ſcā iuſtificatōes tuas. Et niſi lex tua medi-
tatio mea ſit: tunc forſitan periſſem in hu-
militate mea: Et humiliatus ſum valde.
Hic ergo oſtendit humilitatem ortam eē de
culpa. Et quia culpa preceſſit: ideo humilia
tum oſtendit: hoc eſt: attritum temptatio-
nibus ⁊ aduerſis: ⁊ traditū anxietatibus:
quemadmodum ⁊ ille qui traditus ē a pau
lo in interitū carnis. Humiliatus vtiqꝫ eſt
vt poſtea poſſit reconciliationem mereri.
Sed qꝫuis humilitas iſta: hoc eſt: velut q̄-
dam deiectio perturbationis nō virtus ſit:
virtutē tn̄ ſepe generat: ⁊ fit non pena: ſ; re-
mediū delinquētis. Nā ſi peccatis tuis tri-
buas ꝙ humiliatꝰ es: q̄cquid acciderit in te

retorques: ⁊ ex reo incipies eē iuſtus: qui te
Prouer. 18. ipſe cōdēnas. Juſtus eni accuſator eſt ſui i
exordio ſermonis. Nec potes indignū te iu
dicare humilitate: qui ꝓpria errata cogno
ſcis: in quibꝰ nō erubeſcēdo nō vtiꝗ extol
leris: ſed humiliaris. Uides ꝗ q̄ꝛ ideo hūi
liatus es: qꝛ deliquiſti ⁊ nō ſeruaſti eloquia
dei. Unde ſerua diligentiꝰ ne pecces: ne ite
rū qꝛ deiectus es: triſticia abſorbearis: ⁊ fiat
tibi deiectio tua incrementū iniquitatis: q̄
debet correctionis eē occaſio. Eteni in tēp
tationibꝰ hō ſicut aurū in cōflatorio cōpro
batur. Uides ꝓphetā qui dicit: Priuſꝗ hu
miliarer inquit deliqui. Jure ꝗ tēptatiōibꝰ
traditꝰ ē: qm̄ delinquebat. Delinquebat au
tē qꝛ dei eloquiū nō tenebat. Uerū inde or
dinē emendationis iuenit: vnde culpa pro
ceſſerat. Cepit eē ſubiectꝰ eloquio diuino: ⁊
culpa deſiuit. Sequit̄ verſus quartus.

Uer. IIII. **Bonus es domine ⁊ in bonitate**
Al. tu. **tua doce me iuſticias tuas.** Etiam
Al. iuſtifica tiones vſus diſciplinę ſecularꝭ accepit: vt vnuſqſꝗ
iudicem ſuū laudet. Uñ apoſtolus ſequēs
diuinaꝝ ordinē ſcripturaꝝ: cū diceret cauſā
Act. 26. ita cępit: De oibus quibꝰ accuſor rex agrip
pa a iudęis: eſtimo me fęlicē apud te: incipi
ens rōnē reddere. Et ifra. Credis rex agrip
pa ꝓphetis? Scio quia credis. Ergo ſi lau
dant̄ homines in quibꝰ plerūꝗ aliena lau
dant̄: quātomagis vnuſquiſꝗ dei ſibi grāz
cōciliare debet: vt dicat: Bonꝰ es domine.
Nam ſi hoc dicat̄ homini vt eſſe admoneat̄
qđ forſitan nō ſit: ⁊ bonitatis etiā ipē ꝑdica
tione miteſcat: terrorēꝗ immitis deponat
affectus: quātomagis deo laus ſua eſt deſe
renda: qui niſi bonus eēt ſup terrā ſtare qs
poſſet? Propriū aūt dei ē vt bonus ſit. De
Matth. 7. niꝗ in euāgelio habeſ: Quia arbor bōa fru
ctus bonos facit. Fructꝰ angeli ſunt: fructꝰ
eius hoies ſūt: hoc eſt: rōnabiles ſcti ſi dñi
ꝑcepta cuſtodiūt. Fructꝰ eiꝰ ſūt hi q̄ naſcūt̄
in terris. Fructꝰ eiꝰ ſūt virtutes hoim. Me
rito ꝗ arbor bona bonos fructꝰ facit. Prius
igit̄ radix laudet̄: vt fructꝰ poſſit ꝓbari. Sꝫ
Ibidem. ⁊ alibi ait idē dñſ ieſuſ: Et pr̄ veſter q̄ bonꝰ ē
dabit bōa data petētibꝰ ſe. Sꝫ ꝗuis bonꝰ
deꝰ ſit: cuiꝰ etiā amara plus ꝓſunt: non em̄
inferūt̄ vt noceant: ꝫ vt corrigant: rogatur
tñ vt i bonitate ſua doceat nos iuſticias ſu
as. Cōſidera medicū vtilia apponentē me
dicamēta vulneribꝰ: ca tñ q̄ mordeāt vlcerꝭ
virus: aut certe ferro putrefacta reſecantē.
Cū in eoipſo bonꝰ ſit medicꝰ: qꝛ vtilitatem
opat̄ egroti: ⁊ faciat qđ ꝓdeſſe nouerit: tñ
qꝛ eger dolorē aut nō vult aut nō pōt ſuſti
nere ꝓpter infirmitatē affectꝰ ſui: rogat vt
medicꝰ eū quadā bonitate et ſuauitate ſua
curet: ⁊ nō aſperitatē adhibeat medicamen
toꝝ: nō ferro icidat vulneꝝ fibras: aut ſi ali
ter nō pōt: vt cū moderatiōe faciat: ⁊ q̄dam
ſubtilitate mitiget vim doloris: Et iō i euā
gelij bonitate meliꝰ docēt̄ iuſtificatōes dei:
ꝗ in legis ſeueritate. Opus autem iuſticię
Luc. 7. iuſtificatio ē. Uñ ſcptū ē: Quia phariſei ſe
iuſtificare voluerūt: nō baptiꝫati baptiſmo
iohānis. Jn eo em̄ iuſtificationē nō fecerūt
qꝛ noluerūt agere pęnitētiā delictoꝝ: quaꝫ
ꝓpheta i bonitate vult agere: vt ei fiat pec
catorū remiſſio ſine atrocitate dānationis
cū remiſſiōis grā. Seq̄tur verſus quintꝰ.

Multiplicata eſt ſuper me iniqui Uer. V.
tas ſuperboꝝ: ego autē in toto cor
de meo ſcrutabor mandata tua.
Quātomagis q̄s deo ſeruire deſiderat:
tantomagis in ſe excitat aduerſarios: ⁊ tā
ꝗ athleta fortis coronam iuſticię reportare
deſiderans: irritat in ſe plurimos: ⁊ laceſſit
qui inuidēt nr̄o ꝓfectui. Qđ etiā i poſterio
Ps. 119. ribus euident̄ oſtēdit. Cū odio habentibuſ
pacē: erā inquit pacificꝰ. Nihil tñ trāquilli
tas eiꝰ ꝓficiebat: vt eos q̄ pacē oderāt ſua
trāq̄llitate cōponeret: ⁊ eoꝝ ſtudia cōꝑmēt.
Cū loq̄bar illis impugnabāt me gratꝭ: hoc
eſt: cū cauſās ipugnādi nō haberēt: tñ ipu
gnādi ſtudiū nō deponebāt. Jta ꝗ mꝭtipli
cant̄ ſiue nequitię ſpiritales: ſiue hoies: et
multiplicat̄ iniquitas eoꝝ ſup iuſtū. Uer
bi grā. Si filiū iuſtꝰ amittat: qđ ſeculi vſu ſe
pe ꝯtingit: ſi amittat patrimoniū: vꝭ diuer
ſis afficiat̄ incōmodis reꝝ vel corpis ifirmi
tatibꝰ: tunc dicunt ſuperbi: Ubi eſt iuſticia
eius? Ubi miſericordia? Ecce qꝛ ſimulatꝰ
eſt: ecce quia ei innocētia ſua nihil prodeſt.
Jdeoꝗ ad vitę huiꝰ ſpecimē extrahenduꝫ:
tres illi ſancto iob ſpecie amici: obtrectati
one aūt iniqui: ꝓbitatis atꝗ iuſticię eiꝰ in
uidi: exprobrātes grauia opprobria cōgere
bant: ⁊ qui venerant ad cōſolandū: inſulta
re cęperūt. Sꝫ iuſtꝰ his nō mouet̄: iōꝗ nec
iob frangebat̄. Deniꝗ in amiſſionibꝰ filio
Job. 1. rū vel patrimonij dicebat: Dñs dedit: dñs
abſtulit: ſit nomē dñi benedictum. Ergo et
in aduerſis poſiti dicamꝰ: Bonitateꝫ feciſti
cū ſeruo tuo. Poteſt eni dñs in meliꝰ muta

re quę facta ſunt: vt iob ſancti habemꝰ exē
plum: ⁊ quę amiſſa ſunt reddere. Pōt quis
⁊ amiſſis filijs generare meliores. Nūquid
deo ē difficile meliora donare? Poteſt etiaꝫ
ſi nihil donet: hoc ipō tñ iuſto eē profectuꝫ:
ſi forte futuri improbi rapti ſūt ne mutaret
malicia cor eorum. Similiter ⁊ de patrimo
nio: quaſi nō videamus plurimos propter
opes patrimonij in periculū ſalutis eſſe de
ductos: plurimis ex diuitiarū abundantia
ortā eē cauſam peccandi. Qui eni nō habet
qđ donet: aſcribi ei culpa nō pōt qđ nō do
nauerit. Qui aūt habet qđ donet ⁊ nō dat:
vtiꝗ obnoxius eē incipit peccato. Sequi
tur verſus ſextus.

Uerſꝰ. VI **Coagulatū eſt vt lac cor eoꝝ: ego**
autē legem tuam meditatus ſum.
Subtile cor ſanctoꝝ: coagulatū eſt vero
cor ſupboꝝ. Ut eni lac natura ſui purū: ſpe
cioſum atꝗ ſincerum ē: ꝫ corruptiōe coace
ſcit: ſic mentis ⁊ cordis humani natura pu
ra: ſincera: perſpicua ē: priuſꝗ vitioꝝ admi
xtione coaleſcat. Coagulato em̄ lacte fit q̄
dam cōcretio: nec ſuauitatē habēs eandem
nec grām: ita hoies qui ante ſedulitate: grā
ſuauitate verborū lactis ſpeciē preferebāt:
nulla inuidia corruptā: hi ſi cęperint inuide
re: coagulat̄ in vitiū cor eoꝝ: ⁊ fit de ſuaui
tate amicitię amaritudo maliuolentię: ⁊ in
ſuauis quidā horror inuidię. Ergo coagula
tum ē cor per ſupbiā: ꝑ inuidiā: quę lenita
tē naturę fluentē beniuolentia malicię con
cretione vitiarunt. Jniquoꝝ ergo cor coa
gulat̄: iuſtus aūt humiliatur legis precepta
meditando: qui habet humilitatis magiſte
rium. Sequitur verſus ſeptimus.

Uer. VII. **Bonū mihi ꝙ humiliaſti me: vt**
diſcam iuſtificationes tuas. Hoc
2. Cor. 12. ſecutus apſ: placeo mihi ait in infirmitati
bus: in iniurijs: in neceſſitatibꝰ: in ꝑſecutio
nibus: in anguſtijs. Cū em̄ cōplacet i ifirmi
tatibꝰ ⁊ nō frāgit̄ aio: nec cedit iiurię: diſcē
iuſtificatōeſ dei ⁊ meruit ⁊ ipleuit. Ergo hic
hūiliaſti me: hꝫ ē: diuerſis tēptationibꝰ ⁊ in
cōmodis exercuiſti dicit. Qđ aperuit ⁊ ſym
machꝰ ſcribens: Profuit mihi ꝙ afflictꝰ ſū:
vt diſcerē iuſticias tuas. Ergo qui hūiliat̄
nō deijciat aim: neꝗ frangat ꝫ magꝭ humi
liando ꝓficiat: vt ſupbum hūilitate ſua mi
tiget: inſolentes moꝝ ſeueritate cōfundat:
cōtumelioſos patientia ſua frāgat: auaros
nōnūquā etiā ęquanimitate diſpēdij a iur
gij intentione deducat. Sic eni legiſti: quia Luc. 7.
iuſtificata ē ſapiētia a filijs ſuiſ: dū chriſtus
ſe offert ſupplicio: dedit iniurijs: non ſubdu
cit opprobrijs: nec a cōfuſione ſputoꝝ auer
tit faciē ſuā: ⁊ iō omnes ſapientia ſua inſtru
xit: ⁊ liuore ſanauit. Sequit̄ v̄ſus octauꝰ.

Bonū mihi lex oris tui: ſuper mi Uerſꝰ. VIII
lia auri ⁊ argenti. Non quicunꝗ
hoc dicit: imo rarus hoc dicit: id eſt: q̄ legeꝫ
dei auro atꝗ argento ꝑfert: qui pōt ꝓpter
legē dei oia relinquere. Sꝫ nec xp̄s hūc rep
perit: niſi de his quos ipē docere dignatꝰ ē.
Petrus hoc dixit: ꝓbauit affectu: qꝛ pluris
legem ꝗ auꝝ habuit: Jdeoꝗ ait: Aurum ⁊ Act. 3.
argentū nō habeo. Nō auarꝰ hoc dicit: qui
defoſſo auro incubat. Nō dicit pecunioſus
q̄ quotidiana emolumēta ſollicito rimatur
affectu: qui quotidie opes aggerat: qui he
reditatis tēdit aucupia: qui circa egrotātis
lectulū indefeſſas exercet excubias. Hic ali
qui legē oris dei tanꝗ legē verbi accipiunt:
vt ſi dicas: legē dexterę dei. Bene ꝗ ⁊ hꝫ con
uenit petro dicenti: Uerba vitę ęternę ha Joh. 6.
bes: ⁊ nos relinquimus te? hoc eſt: lex oris
tui ſup milia auri ⁊ argenti ē: et poſſumꝰ tā
tū deſerere bonū: ⁊ ſeculi hꝰ emolumēta ca
ptare? Sed ⁊ moyſes lex oris dei pōt dici: ꝑ
quē dñs locutus ē: ⁊ dedit legem.

Explicit ſermo nonus.
Jncipit ſermo decimus.

D Ecima littera in Joth. י
cipit apđ hebręos Joth: q̄ la
tina ſignificatiōe ꝯfeſſio dicit̄
vꝭ deſolatio. Nec diſcors
ac diſſonās videt̄ interꝑtatio.
Siquidē qui deſolati ſunt: citius cōfitent̄.
Magis eni ſecūdis rebus animꝰ extolli ſo
let. Cū aūt vrget̄ aduerſis: tūc diuinum im
plorat auxiliū. Nā ⁊ in his quę humana ſūt
hunc vſum eē cognoſcimꝰ: vt cui ſuccedunt
proſpera: animus elatior fit: cui mūdi huiꝰ
infeſta ſunt ex potentia alicuiꝰ aduerſa: tūc
confugiat: tunc opē quęrat: vt vel rogando
ſuperioris mitiget ptātem: vel ſe viribus ar
met aduinctis: ne quaſi inferior potentiori
bus viribus opprimatur. Deniꝗ hieremias
Thren. 1. ſub hac littera ſic ait: Manus ſuas extēdit:
qui tribulat in oia deſideria eiꝰ: Uidit eniꝫ
gentes introeuntes in ſanctificationē ſuā:
quibus mandaſti ne introirent in eccleſiam
eius. De hieruſalē vtiꝗ hoc dic̄ propheta:

cuius deplorat erũnã:cuiꝰ pręceſſit deſola-
tio ac deſtitutio:vt poſtea ſequeret̃ ꝯfeſſio.
Heb.12. Caſtigat eñ dñs oẽm filiũ quẽ recipit. Re-
cepturus igit̃ hieruſalẽ:ante captiuitat̃ fla
gellauit erũnis. Nimiũ enim inſoleuerat:⁊
inflato ſe corde iactauerat: vt caput tenere
nõ poſſet:dñm ieſũ:id eſt:hũilitatẽ:gratiã:
iuſticiã:ſapiam:hoc ẽ: verę fidei magiſteriũ
nõ teneret. Et iõ dñs caſtigauit eam:q̃ mo-
derator omniũ nouit quẽadmodum vnum-
quẽq; caſtiget. Ut eñ medicꝰ grauiora vul
nera aſperioribꝰ medicamẽtis curare cõſue
uit: leuiora leuioribꝰ:ita ⁊ deus noſter gra-
uiora pctã maiore ſeueritate caſtigat. Sed
ipa caſtigatio ad ſalutẽ ꝓficit. Dixit eñ do
Deut.32. minꝰ: Percutiã ⁊ ego ſanabo. Deniq; ꝺ hie
ruſalẽ ſpem cępit hieremias ꝓpha ꝓmittẽ.
Nã i poſterioribꝰ ſub hac littera ait: Dabit
Thren.3. ꝑcutiẽti maxillã ſuã: ⁊ ſatiabit̃ i opprobrijs.
Dabit in ſepulturę foſſurã os ſuũ:ſi tamẽ ẽ
ſpes patientię. In euãgelio dñs ieſus do-
cens virtutẽ atq; inſigne patiẽtię ait: Qui
Matth.5. te ꝑcuſſerit in maxillam:prębe ei ⁊ alteram.
Uult eni diſcipl'os ſuos ⁊ iniuriaꝝ eẽ patiẽ
tes:nec referire facile:ne dũ ferire potẽs in-
iuriã faceret:indiciũ humilitatis nõ exhibe
rent. Patiẽtia eni humilitatis indiciuꝫ eſt.
Et iõ qm̃ deſolata erat ac deſtituta hieruſa
lem: Dabit inquit ꝑcutienti maxillã ſuã:vt
non ſe ſubducat iniurię: nec declinet cędis
dolorẽ:ß percutienti maxillã offerat. Utrũ-
q; intelligi põt: ſiue ei q̃ ꝑcutere incipiat:ſi-
ue ei q̃ iã ꝑcuſſerit: vt illꝺ euãgelicũ cõpleat̃
Qui te ꝑcuſſerit in maxillã :ꝑbe ei ⁊ alterã.
Et ꝓphetice hoc poſitũ ẽ: vt docẽt hierl'm:
hoc eſt:plebis iudaicę eccl'iaꝫ nõ alit̃ eẽ ſer-
uãdã niſi ꝑ euãgelij diſciplinã: vt cũ cęperit
euãgelij pręcepta ſeruare: ⁊ opibus implere
mandatũ dñi ieſu:tũc iugũ captiuitatis de
ſuę aię ceruice deponat:cũ ſe ſubdiderit iu-
go chriſti. Et ſatiabit̃ inq̃t i opprobrijs. Nõ
dixit ſubibit opprobriũ. Facile ẽ eñ vnã aut
alterã cõtumeliã ſuſtinere:addidit: Satia-
bit̃ in opprobrijs:quo facilꝰ dñi moueat mi
ſericordiã:opprobrioꝝ cõpluriũ deformita-
te miſerabil'. Qꝺ vtiq; ex libro regnoꝝ po-
2.Reg.16. tes intelligere. Quippe cũ cõuitiaret̃ ſemei
filius gera ſcõ dauid: virũ ſanguinariũ ap-
pellans: ⁊ malediceret ei qñ fugiebat filiuꝫ
ſuũ abſalon:parricidalia ad tẽpus bella de
clinans:tacebat rex: ⁊ ſũmũ patientię inſi-
gne ꝑſtabat. Eteni cũ tẽptationis ſuę tẽpꝰ
intelligeret: vt ei parricidale ꝑliũ moueret̃:
magis hũilez ſe volebat videri quo dñi mi
tigaret offenſam:q̃ exaſperandũ eiꝰ arbi-
trabat̃ in ſua tẽptatione iudiciũ:ſi forte ſu-
as iniurias vltũ iret. Unde ⁊ ipſi duci abi-
ſai vindicare cupienti ait: Quid mihi ⁊ tibi
ẽ fili ſaruię? Iõ maledicit mihi:qm̃ dñs di-
xit illi vt maledicat. Ecce filiꝰ meꝰ qui exiuit
de ventre meo: quęrit aiam meã. Si autem
modo extraneꝰ maledicit mihi: dimittite il-
lũ vt maledicat:qm̃ dñs dixit illi : vt vide-
at humilitatẽ meã: ⁊ retribuet mihi dñs bo
na pro maledicto hoc. Qꝺ ⁊ ꝓphetico dixit
ſpũ ⁊ ꝓbauit euentu. Cũ eñ repleta fuerit
humilitas:peccatũ ſoluit̃. Deniq; ⁊ in eſaię
libro habes: q2 dixit dñs: Sacerdotes loq̃- Eſa.40.
mini in cor hierl'm: cõſolamini eã: q2 repleta
ẽ hũiliatio eiꝰ: ſolutũ ẽ pctm̃ eiꝰ: q2 accepit
de manu dñi duplicia peccata ſua. Aduert̃
igit̃: q2 vbi deſolatio:ibi hũilitas. Deſola-
tionẽ eni ſequit̃ humilitas iuſto ordine: hu
militatẽ patiã:patiam ꝓbatio: ꝓbationem
cõſolatio. Qꝺ habes ⁊ in apl'o ſcriptum: q2
tribulatio patientiã opat̃: patiẽtia aũt pro- Ro.5.
bationẽ: ꝓbatio aũt ſpem: ſpes aũt nõ con
fundit: q2 charitas dei diffuſa ẽ in cordibus
noſtris ꝑ ſpm̃ ſcm̃: qui vtiq; noſtroꝝ conſo-
lator eſt affectuũ. Qꝫ aũt ait: Dabit i ſepul-
turã os ſuũ: oſtendit quãdã ſupra modum
patientię taciturnitatẽ: vt tanq̃ ſepeliat os
ꝓpriũ ne loquat̃: ⁊ velut quodã aggere vir
tutũ obſtruat: ne vocẽ doloris emittat : tan
tũ pondus aſſerens patiẽtię quã ſpes foue
at: vt vocẽ ipſã velut buſto q̃dam ac tumu
lo ſepeliat ac icludat: quã nulla extorquere
nulla excitare poſſit iniuria. Huiꝰ q̃ litterę
iterp̃tationẽ: vt potuimꝰ explicauimꝰ: veni
amꝰ ad pſalmũ. Itaq; p̃mꝰ verſiculus ẽ.

M Anus tuę fecerũt me ⁊ paraue Verſus I.
rũt me: da mihi itellectũ vt di Al' plaſmaue
ſcã mãdata tua. Magno cõmẽ runt
datiõis exordio vſus ẽ: vt opꝰ dei eẽ ſe dice
ret: q̃ facilꝰ circa opis ſui gr̃am fauor incli-
naret̃ auctoris. Grãdis etiã ꝑrogatiua ẽ in
rebꝰ hũanis: vt aliq̃s opibꝰ ⁊ bñficijs faue-
at ſuis: nec meritũ ſpectet alienũ: ß i ſuę gr̃ę
munꝰ itẽdat ne videat̃ abrogare qꝺ ipẽ dõa
uit. Itaq; ⁊ ſi de luto corporis nr̃i ſubſtãtia
ſit: carne induamur: ⁊ corpꝰ oſſibus intexat̃
⁊ neruis: tñ q2 ſimus p̃cioſiſſimum opus dei
nemo dubitauerit. Nã ⁊ fabricã ipſam hu-
mani corporis ſi q̃s conſiderare velit: nihil

poterit i terra p̃cioſius iudicare. Eſt eñ hõ
ſtatu celſus: vultu decorus: ceſarię gratus:
nõ i aluũ cęteroꝝ more curuatꝰ aialiũ: ß ipo
naturę iure ſublimis: qui in cęlũ libero ſpe-
ctet obtutu: nulla captiuę ſeruitute ceruic̃
oppreſſus in terrã: ſed tanq̃ proprię cõſcius
libertatis: ⁊ locuples ſui teſt̃ auctoris. Ue-
rũtamẽ in cęteris animãtibꝰ membroꝝ for-
ma laudet̃: in quibus ꝑter gr̃am corpor̃ ni-
hil ẽ aliud qꝺ requiratur. Homo in eo ẽ pul
chrior qꝺ nõ videt̃: nõ in corpore qꝺ videt̃:
in ſe habẽs ęternitatis gratiã ⁊ pręſentium
venuſtatẽ. Quę eni vident̃ tẽporalia ſunt:
nã quę nõ vident̃ ęterna ſunt. In hoc i ter-
reſtri hoſpitio indutus habitatione cęleſti:
cui ſimul cõpetit ⁊ in terris videri: ⁊ deo cõ-
iungi. Magnũ ſane munꝰ: ſi ſe ipẽ cog̃ſcat:
⁊ quędam forma iuſticię mũdo magis q̃ ſi-
Prouer.20. bi naſci. Unde ſalomon ait: Grande homo
⁊ precioſum vir miſericors: virũ autẽ fidelẽ
opus ẽ inuenire. Et vere magnus ẽ: q̃ diui-
ni opis interpres ẽ: ⁊ imitator dei. Hõ ẽ eñ
1.Cor.11. qui potuit dicere: Imitatores mei eſtote ſicͤ
⁊ ego chriſti. Terrã excolit: mari tãq; poſſeſ
ſione vtit̃: cęli ornamẽta grãdis mirat̃ aſſer
tor. Euanuerat rerũ natura: niſi qui ea vte-
ret̃: diuina ꝓuidentia eſſet adiectꝰ. Deniq;
poſtq̃ fecit deus cęlũ ⁊ terrã ⁊ maria: poſtea
q̃ omnia reptilia: volatilia: animantia: po-
ſtea hominẽ fecit: quẽ animãtibꝰ viuẽtibus
anteferret. De quo nõ imerito cęleſti ſentẽ-
Gen.1. tia reſultauit: Faciamus hominẽ ad imagi
nẽ ⁊ ſilitudinẽ noſtrã. Cętera dixit et facta
ſunt: mandauit ⁊ creata ſũt. Ut hõ fiat: ſpe
cialis quidã dei accedit hortatꝰ: vt tanq̃ la
borantis dei in huiꝰ munere creaturę ſigni-
ficet̃ opatio. Deus quidẽ expers laboris ẽ:
ß tñ ſcripturę verba: quid aliud niſi ſtudio-
ſam tui ob gr̃am opationẽ eius oſtendunt?
Ergo ſi deus maiore quodã ſtudio te crea-
uit: cur ipẽ tui ſtudiũ relinquis? Si deꝰ in te
laborauit qui laborare nõ nouit: cur ipẽ fu-
gitãs ſis laboris? Manꝰ tuę inquit fecerũt
me ⁊ parauerũt. Clamat ad deũ propheta:
Opus tuũ dñe ne deſeras: nõ derelinquas:
Te auctorẽ ꝯuenio: te teneo cõditorẽ: pręſi-
dia aliena nõ quęro. In adiumentũ accin-
gere q̃ accinctꝰ es vt creares. Dic ipẽ dauid
quid ſenſeris: cur dixeris: Manus tuę fe-
Pſ.137. cerũt me? Sꝫ dixiſti iferius: Dñe retribues
ꝓpter me: dñe miſericordia tua in ſęculum:
opa manuũ tuaꝝ nõ omittas: Hoc eſt: dice
re: Beſtias ñ fecerũt manꝰ tuę: ß dixiſti: ꝓ-
ducãt aq̃ reptilia aiaꝝ viuentiuꝫ: ⁊ ꝓduxit
terra ſcdm genꝰ quadrupedia ⁊ reptilia ⁊ be
ſtias terrę. Me autẽ inquit feciſti: me tuis
manibꝰ figuraſti: h̓ eſt: Nõ figuraſti beſtias
manibꝰ tuis: nõ reptilia: non volatilia: me
aũt fecerũt manꝰ tuę ⁊ parauerũt me. Non
mediocre opus ẽ qꝺ paratũ ẽ: cũ ſapia vnũ-
qꝺq; diſponit̃ ⁊ parat̃. Deniq; ſapia dicit:
Cũ pararet celoſ cũ illo erã. Qꝺ ꝺ hoibꝰ dicͭ Prouer.8.
idẽ ꝓpha: Uox dñi ꝑparãtis ceruos. Quę Pſ.28.
vox dñi dei ẽ: niſi: Faciamꝰ hoieꝫ? Qui ſunt
iſti cerui: niſi inimici ſerpentibus: qui ſuper
aſpides ambulãt ⁊ venena nõ ſentiũt? Nõ
vile igit̃: ñ corporale arbitror qꝺ ꝑauit deꝰ.
Noſce teipſũ hõ: tuę aię dicit̃ in cãticis can
ticoꝝ. Niſi cognoueris te formoſã in mu- Cant.1.c.
lieribus. Cognoſce te aia: q2 nõ de terra: nõ
de luto es: q2 inſufflauit in te deꝰ: ⁊ fecit in
aiam viuẽtẽ. Opꝰ ẽ magnificũ: dei genera-
tione inſpiratũ. Attende tibi vt lex dicit: h̓
eſt: tibi: id eſt: aię tuę. Sęcularia te ⁊ mũda-
na ne teneãt: terreſtria nõ moreñt. Ad illũ
tota intẽtiõe feſtina: ex cuiꝰ inſpiratiõe con
ſiſtis. Grãde iq̃t hõ ⁊ p̃cioſũ vir miſericors:
virũ fidelẽ opus eſt inuenire. Diſce hõ vbi
grãdis ⁊ p̃cioſus ſis. Uilem te terra demõ-
ſtrat: ß glioſũ virtus facit: fides rarũ: ima-
go p̃cioſũ. An quicq̃ tã precioſum: q̃ ima-
go ẽ dei: q̃ primũ tibi fidẽ debet infundere:
vt i corde tuo refulgeat quędã auctor̃ effi-
gies: ne q̃ mentẽ tuã interrogat non agno-
ſcat auctorẽ? An q̃cq̃ tam p̃cioſũ q̃ humi-
litas: vt naturã corpis aięq; ꝑſpiciẽs: altero
te ꝑſpiciens: altero ſubijcias: altero recog-
noſcas? Prona in vitiũ carnis illecebra: mi
ſericordia ſuadet: q2 qꝺ alteri cõtuleris tibi
ſoluis. Quicq̃d a te ꝓcedit: in te recurrit: et
q̃cq̃d fueris: tibi ſoluis: ⁊ q̃cq̃d fueris tibi ꝓ
ficit. Uiuacis aię vigor: ſenſus rõnis ⁊ itel-
lectus capax atq; iudicij: vt digna domꝰ tã-
to habitatore videat̃. Nõ amittet ſuę ꝑro-
gatiuaꝫ naturę: vt hoĩs nomen amittat.
Scriptura eñ eũ hoiem dicit: q̃ ẽ ad imagi-
nẽ ⁊ ſilitudinẽ dei: peccãtẽ aũt nõ hoieꝫ: ſed
aut ſerpẽtẽ aut equũ hinnientem fęminis:
aut vulpeculã: aut iumẽtũ vocare ꝯſueuit.
Nolite fieri ſicut equꝰ ⁊ mulus: q̃bꝰ nõ ẽ in- Pſ.31.
tellectꝰ. In chamo ⁊ freno maxillas coꝝ cõ-
ſtringe q̃ nõ appropinquãt tibi. Et dicite hu Luc.13.
ic vulpi: De herode ait. Sꝫ ꝺr generatio vi- Luc.3.
peraꝝ a iohãne plebs hoim. Magnũ ꝰ opꝰ

dei es hõ:magnũ ẽ qꝺ dedit tibi deuſ:vide
ne qꝺ deꝰ tribuit amittas. Magnũ illꝺ mu
nus:ꝙ es ad imaginem dei:⁊ h̄ in te punit̄
magis. Deꝰ eñ nõ punit ſimilitudinẽ ſuaꝫ:
ſ; eũ punit q̄ ad ſil̄itudinẽ dei factꝰ: hoc qꝺ
accepit ſeruare nõ potuit. Punit̄ ꝫ illud qꝺ
ad ſil̄itudinẽ dei eẽ deſiſtit:hoc ẽ pctm̄ tuũ.
Nã ſuã deꝰ nõ dãnat imaginẽ:nec illã i in-
cendiũ mittit ęternũ:ſ; magis vindicat ima
ginẽ ſuã de eo qui imagini illi fecit iniuriã:
vt ꝑ maliciã qꝺ eras eſſe deſineres: ⁊ ne fie-
res mulus ex hoie. Vindicat̄ ꝫ imago:non
cõdẽnatur:vindicat̄ quaſi expulſa:nõ cõdẽ
natur quaſi rea. Poſtq̄ꝫ enim peccaſti aliud
eſſe cępiſti:⁊ illud qꝺ eras eſſe deſiſti. Quõ
igit̄ punit̄ in te qꝺ in te nõ inuenit̄? Nã ſi i-
ueniat̄ in te imago dei ⁊ ſimilitudo:nõ ſup
plicio incipis dignus eẽ:ſed p̄mio. Ita ima
go illa qua ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ dei fa
ctus es:nõ cõdemnat̄ ſed coronat̄. Cõdem
naris autẽꝫ in eo ꝙ ipſe mutatus es:vt fie-
res ex hoie ſerpẽs: mulus equꝰ:vulpecula.
His nos eni noibus iã ſcriptura ꝯdẽnauit:
qꝛ exuti cęleſtis imaginis ornamẽto:etiam
nomẽ hoīs amittimꝰ:qui gr̄am hoīs nõ te-
nemus. In aliquibꝰ tñ codicibꝰ inuenimꝰ:
Job.10. Manus tuę fecerũt me ⁊ plaſmauerũt me.
Nec iſtud alienũ:quia ⁊ iob dixit: Manus
tuę plaſmauerũt me ⁊ fecerunt. Unde ⁊ hic
edicit̄ vt meminerit deus:qꝛ puluiſ ſumus;
⁊ vberioris gr̄ę munus ĩfũdat:nec infirmũ
opus deſerat. Gubernator fluctuante naui
gio plus laboris impendit: q̄ꝫ cũ ſecũdo re-
migio labit̄ fluctu:⁊ ventoꝝ flatũ ſuo ſupa
ro ſupante ꝑcurrit. Manꝰ tuę inq̄t plaſma-
uerunt me. Manus dicit pluraliter nõ ma-
nu. At ꝟo alibi ait: Ego manu mea ſolida-
ui cęlũ:⁊ manus mea fecit hęc. In hoīs con
ſtitutiõe videt̄ nõ abũdare:qꝺ toto mũdo
vt fieret abundauit. Cęlũ vna firmauit ma
nus:vt ſcriptũ ẽ:et vtraq̄ꝫ dei manꝰ hoiem
figurauit:vt legimꝰ. Cęlũ nõ ad ſil̄itudinẽ:
hõ ad ſil̄itudinẽ. Angeli eñ ad miniſteriuꝫ:
hõ ad imaginẽ. Eſto vt ⁊ ãgeli ad imaginẽ:
ſcriptura tñ de hoie locuta eſt ꝙ ſit ad ima-
ginẽ. Habemuſ eñ aliq̄d qꝺ fortaſſe angeli
Ro.5. nõ habeãt. Ubi eñ abũdauit pctm̄ ſuper-
abundauit gr̄a. Nobis ẽ natꝰ xp̄s ex virgie.
Eſa.9. Legimꝰ eñ: Puer natꝰ ẽ nobis:filiꝰ datꝰ eſt
nobis. Nobis carnẽ ſuſcepit:imo potiꝰ nos
in illa carne ſuſcepit:qñ filiũ hoīs i dei ſede
ꝯſtituit. Non lego angelos in dei ſede niſi

ſtantes:niſi miniſteriũ deferẽtes. Nõ lego
angelos ſ; hoies cõſepultos chriſto: ⁊ i xp̄o
reſuſcitatos. Deniq̄ꝫ ait apl̄s: Quia cõuiui Eph.2.
ficauit nos in chriſto:cuiꝰ gr̄a eſtis ſalutifi-
cati:⁊ ſimul ſuſcitauit:ſimulq̄ꝫ ſedere fecit i
cęleſtibus in xp̄o ieſu. Filius ꝫ hoīs ad de-
xterã dei:nõ angelus:nõ archangelus: nec
cherubin et ſeraphin. Illi laudant:filiꝰ ho-
minis ſedet. Filius hoīs angeloruꝫ ore lau
dat̄:ꝙ angelos malos vicerit:de nequicijs
ſpiritalibus q̄ ſunt in cęleſtibus triũphaue
rit:ꝙ fecerit ſimiles angeloruꝫ hoies in q̄bꝰ
ante erãt cõtagia mortuoꝝ. Uerbo inq̄t do Ps.32
mini cęli firmati ſunt:⁊ ſpũ oris eius omniſ
virtus eorũ. Homo q̄ꝫ ſpiritu dñi ꝑfectionẽ
vitę cõſũmationẽq̄ꝫ virtutis accepit. Inſpi Gen.2.
rauit in eũ dñs ſpũm vitę: ⁊ factus ẽ hõ in
aĩam viuentẽ. Uita ꝫ noſtra cępit ex inſpi-
ratione diuina:ſ; vita hęc ſeceſſione animę
corporiſq̄ꝫ diſſoluit̄:inſpiratio autẽ diuina
nõ ſoluit̄. Et iõ intellige aliud eẽ qꝺ figura-
tum ẽ:aliud qꝺ factũ eſt vel paratũ. Meri-
toq̄ꝫ dupliciter habes ſcriptũ de hoie. Pri-
mũ eni ſcp̄tũ ẽ: Faciamꝰ hoiem ad imaginẽ Gen.1.
⁊ ſimilitudinẽ noſtrã:⁊ dñabunt̄ inquit vel
principatũ habebũt:⁊ fecit deꝰ hominẽ ad
imaginẽ dei. Scꝺo aũt loco ita ſcp̄tũ ẽ: Et
accepit deus pulueręꝫ de terra ⁊ plaſmauit
hoiẽꝫ. Ubi puluis: ibi plaſmatio:vbi autẽ
nõ puluis:ibi nõ terra:nõ materia:ſ; incor-
poreũ:ſ; admirabile:ibi nõ materia: ſ; ima-
teriale. Qꝺ eñ ſcꝺm imaginẽ ẽ:nõ ẽ in cor-
pore:nec in materia: ſ; in aĩa rõnabili. Ibi
opat̄:ibi oſtẽdit̄ hõ ad ſil̄itudinẽ ⁊ imaginẽ
dei:vbi iuſticię:vbi ſapię:vbi oīs forma vir
tutꝫ aſſumit̄. Si itelligas imaginẽ:videbis
ad imaginẽ. Hõ eñ nõ ẽ imago dei:ſ; ad ſi-
militudinẽ factꝰ. Alius eſt imago dei inuiſi Col.1.
bilis:primogenitꝰ vniuerſę creaturę:ꝑ queꝫ
facta ſũt oīa. Ille nõ ad imaginẽ:ſ; imago:
tu nõ imago:ſ; ad imaginẽ. Habes ꝫ in tua
ſubſtãtia aliq̄d de imagine ⁊ ſil̄itudine dei:
qꝺ ſit dinę ſil̄e imagini. Propterea imago
ad eũ qui ẽ ad imaginẽ venit:⁊ q̄rit imago
euꝫ qui eſt ad ſil̄itudinẽ ſui:vt iterũ ſignet:
vt iterum ꝯformet:qꝛ amiſiſti qꝺ accepiſti.
Inſufflauerat eni tibi deꝰ: vt inſpiratiõis
ſuę dono haberes gr̄aꝫ:quã tibi tua culpa
ſuſtulerat. Factꝰ eras i animã viuẽtẽ: audi
quid dicat:nõ in carnẽ:ſ; in aĩam viuenteꝫ.
Sꝫ qꝛ peccator ſignaculũ tenere nõ potuit:
⁊ in crimie poſitꝰ nõ habebat quę dei ſũt:ſ;

quę hominũ:propterea venit dñs nr̄ ieſus
Job.20. chriſtus:vt legiſti in euãgelio:et a mortuis
reſurgẽs cũ clauſos diſcipulos repperiſſet:
clauſtris ingreſſus ẽ manẽtibꝰ:⁊ dixit: Pax
vobis: Sicut ꝫ miſit me pr̄ ⁊ ego mitto voſ.
Cũq̄ꝫ hoc dixiſſet inſufflauit ⁊ dixit eis: Ac-
cipite ſpũm ſanctũ. Videſ ne ꝫ q̄ manꝰ fece-
rint hoiem:aut quẽ hoiem fecerit? Illũ vti-
Col.3. q̄ꝫ quẽ ſcꝺm chriſtũ induimꝰ: expoliãtes ve
terẽ hoiem cũ actibꝰ ſuis:⁊ induimꝰ nouuꝫ
qui renouat̄ ad agnitionẽ ſcꝺm imaginẽ eiꝰ
qui creauit eũ:vbi nõ ẽ ſeruꝰ ⁊ liber:ſed oĩa
⁊ in oĩbus chriſtus. Chriſtũ ꝫ induimꝰ ſicut
Gal.3. ⁊ alibi dictũ ẽ: Chriſtũ induiſtis. Accepimꝰ
ſpm̄ ſcm̄ q̄ nõ ſolũ nr̄a peccata dimittet:ſed
etiã nos facit ſacerdotes ſuos alijs pctã di-
Ps.138. mittere. Iꝺ ait propheta: Tu finxiſti me et
poſuiſti ſup me manũ tuã. Finxit per lutũ:
poſuit ꝑ gr̄am ſpũalẽ:licet plęriq̄ꝫ hũc pſal-
mũ ex ꝑſona dictũ ſaluatoris accipiãt. Au-
di qꝛ manꝰ dñi etiã ſpũs dicit̄. Clamat iob:
Spũs diuinꝰ qui fecit me. Iſtę ſunt ꝫ ma-
nus q̄ hominẽ parauerũt chriſtꝰ ⁊ ſpũs. Er-
go dñs ieſus ⁊ corporis auctor ẽ nr̄i:qui pri
mũ fecit hominẽ ad imaginẽ:⁊ poſtea de lu
to finxit:⁊ voluit ſeruare qꝺ fecerat:ſaluare
qꝺ plaſmauerat:vt totũ hominẽ ſaluũ face
Job.7. ret. Sicut ip̄e dixit in euãgelio: Mihi iraſci
mini:qꝛ totũ hominẽ ſaluũ feci in ſabbato.
Qꝺ ſpẽaliter eccl̄ia docet:qꝛ nõ ſoluꝫ aĩa:ſ;
etiã caro nr̄a ſaluat̄. Anima ꝑ cognitionem
dei:caro ꝑ reſurrectionẽ:quoꝝ alterũ docu
it diuinę auctoritate ſermonis:alteꝝ ꝓprię
reſurrectionis exẽplo. Hic ẽ ꝫ homo gemi-
nę ſubſtãtię. Alia ẽ eni facti ſubſtãtia: alia
figurati. Iſta de dei ſpũ:illa de limo. Pro-
pterea ait iob: Reſuſcitabit coriũ meum:qꝛ
qꝺ de limo eſt reſuſcitat̄. Terra eni in terrã
redit: qꝺ autẽ factum eſt vt principatũ ha-
beret ſuper cętera animantia:id ꝑſtantiꝰ eẽ
intelligis. Luti etiã beſtijs nobiſcum cõmu
ne conſortiũ eſt:et ideo animę ſpecialis prę
rogatiua donata eſt. Ideo tamẽ quia cęte-
ris animantibus imperat: ſed vt poſſit im-
perare debet deo eſſe ſubiectꝰ. Docet̄ igitur
ſeruire: vt ad regnuꝫ ꝑuenire mereat̄. Qui
eñ ſeruit chriſto placet deo. Qui ſeruit chri
ſto:placet vtiq̄ꝫ veritati:⁊ debet neſcire mẽ
daciũ. Qui ſeruit iuſticię:debet repellere i-
iquitatẽ. Qui ſeruit imaculato:debet tene
re caſtionię diſciplinã. Qui fuit luci debet
odiſſe tenebras peccatoꝝ. Ergo qꝛ corpꝰ in-

firmũ ẽ:viſitationẽ dñi poſtulemꝰ. Uñ pro
pheta ait: Quid eſt hõ ꝙ memor es eiꝰ: aut Ps.8.
filius hoīs qm̄ viſitas eũ? Et nũc in reliqua
verſiculi portione ait:

**Da mihi intellectum vt diſcã mã-
data tua.** Spiritalem igit̄ ſe eẽ cog̃ſcit
ꝓpheta ꝑ gratiã ſpũſſancti: Etenĩ itellectũ
dari a dño:⁊ inter munera gr̄aꝝ primo con-
ſtitui loco in apl̄ica lectiõe didiciſti:qꝛ vni- 1.Cor.12.
cuiq̄ꝫ dat̄ manifeſtatio ſpũs ad vtilitatem.
Et in ꝓpha:primo loco ſapientię ⁊ itellectꝰ
ſpiritalꝫ gr̄a poſtulat̄. Petit̄ ergo dei donũ.
Deniq̄ꝫ vide ordinẽ. Da mihi intellectũ vt
diſcã mãdata tua. Intellectꝰ ꝑmittit̄:vt ſci
entia ſequat̄. Nã niſi q̄s intellexerit:doctuſ
eẽ nõ poterit. Doctrinã igit̄ intellectꝰ facit:
nõ memoria. Nihil eni ꝓdeſt multa legiſſe:
niſi intelligas ip̄e q̄ legeris. Et in apl̄o poſt
manifeſtationẽ ſpũs ſermonẽ ſcię legiſti po
ſtea ſubſtitutũ:vt ſcias intellectũ memorię
ꝑferendũ:⁊ illũ poſſe habere ſciaꝫ:cui ante
intellectꝰ affulſerit. Simul intellectũ ꝯſide-
ra. Si ꝓpha intellectũ dari ſibi poſtulat:q̄ſ
tã arrogãs:q̄ profiteat̄ i ſua ptãte eẽ intelli-
gentiã? Intellectũ petit vt ip̄e ſe nouerit:⁊
naturę ſuę poſſit ſcire rõnem. At illi q̄ de re-
rũ natura diſputãt:cęli ſcrutant̄ plagas:q̄
ſeip̄os ſcire nõ pñt:putãt itelligentiam ſine
dei dono poſſe cõcedi. Uñ ⁊ nos hũilitateꝫ
debemꝰ aſſumẽ: ne extollamur ſi forte vnã
aliquã de ſcripturꝫ parabolã cognouerimꝰ:
aut qꝛ interdũ ſcꝺm lr̄am plana legimus:ſi
forte ſcꝺm lr̄am aliq̄d intellexerimꝰ doctrię
nobis aſſumamꝰ ſciaꝫ. Propheta ille q̄ ac-
cepit ſpm̄ ſcm̄:poſtq̄ꝫ vnctꝰ ẽ in regnũ:vnctꝰ
ẽ in ꝓpham:centeſimũ octauũdecimũ pſal
mum ſcribens: intellectum ſibi dari poſcit:
vt mãdata dei intelligat:⁊ ſcit niſi a dño ac
ceperit gr̄aꝫ:intelligẽ eiꝰ ſe mãdata nõ poſ-
ſe. In euãgelio q̄ꝫ lego:qꝛ ꝓponebat para-
bolas dñs ieſus: ⁊ apl̄i nõ intelligebãt. De
niq̄ꝫ explanationẽ ꝓpoſitę parabolę poſtu
labãt. Ip̄e dñs ieſus cũ diceret:vt legiſti in
libro euãgelij ſcꝺm mattheũ ſcriptũ: Beati Matth.5.
paupes ſpũ:ſubiecit in poſterioribꝰ: Oĩs q̄ Matth.7.
audit ꝟba hęc ⁊ fecerit ea: ſil̄is erit viro ſa-
pienti. Nõ ꝫ q̄ audit tãtũmodo ſil̄is erit: ſ;
q̄ facit quę audierit. Ergo neq̄ꝫ factum ſine
auditu:neq̄ꝫ auditio ſine facto põt eẽ ſapiẽ-
ti ſimilis:ſed qui audit ⁊ facit. Audiamus
igit̄ intelligamꝰ:faciamꝰ vt intellexiſſe nos
qꝺ audiuimꝰ cõprobemꝰ. Seq̄t̄ ꝟſꝰ ſecũdꝰ.

Verſ⁹. II. Qui timent te videbunt me ⁊ le
Al. ſupſperaui tabūtur: quia in verba tua ſperaui.
Fortaſſe aliquib⁹ videatur hoc eē ꝯtrariū:
quia iuſtus dicit: Qui timent te videbunt
me ⁊ letabunt. Multis eni iuſtus grauis ē
Luc. 8. cū videt. Deniqꝫ i euāgelio pleriqꝫ dn̄m ie
ſum videre nō poterāt: ſicut geraſeni roga
bant eū vt abiret de regionibus coꝝ: ⁊ alij
ei tranſitū denegabat: qn̄ tn̄ ꝑ eos tranſire
nolebat. Vn̄ puto ꝙ ſicut illic iudaice for
ma impietatis exprimit: ita hic eccl'ie gr̄a re
uoletur. Prophetat eni totū orbē replendū
eſſe timore diuino: ⁊ ideo quaſi timētes dcū
ſanctoꝝ dicit cognitione letari. Qui eni vi
det iuſtū ⁊ gaudet: etiā ipſe vult eē iuſtus.
Pulchrū ē eni vt in alijs delectet: qḋ vult
ipē in ſe ſeruare ſi poſſit. Eſt eni inſituꝫ bo
nis: vt caſtum pudicus: prudentē ſapiens
affectu pio diligat miſericors liberalē ⁊ vir
tutes ſuas in alijs amet. Pleriſqꝫ eni iuſti
aſpect⁹: admonitio correctionis ē: ꝑfectiori
bus vero leticia ē. Qꝫ pulchrum ergo ſi vi
dearis ⁊ proſis. Bonū ergo vir iuſtus. Pro
Gal. 1. ptcrea deniqꝫ paulus apl's aſcēdit hieroſo
lymā vt iuſtos videret: ⁊ cū petro māſit die
bus quindecim: vt ex eius aliquid cohabi
Act. 15. tatiōe ꝓficeret. Propterea ipē paul⁹ ⁊ bar
nabas cū hieroſolymā ingrederent: magni
fice excipiebant ab eccl'ia: ab apl'is ⁊ maio
ribus natu. Cū aūt abire vellent: ne diſcede
rēt rogabant: ⁊ vt poſtea de paulo legim⁹:
cū lachrymis deducebat. Nam ſi ē tāta vis
in naturalib⁹: vt animal viſū proſit icterici:
ita vt mortui quoqꝫ cornu ei⁹ animātis pro
deſſe dicat: ſi fuerit demonſtratū his q̄ hu
iuſmodi inciderint paſſionē: dubitare poſ
ſum⁹ ꝙ iuſti ſanet aſpectus? Ergo vile ani
mal irrationabile tantā virtutē habet vt ſa
nare poſſit hominē momento exiguo: quid
videt homo iuſt⁹ ſi tamē cū fide ab eo con
ſpiciat: q̄ vtilitateꝫ ab eo ꝑcipere deſiderat
nihil cōfert? Num vl' ipi oculoꝝ radij virtu
tem quandā vident infundere his qui fide
liter cū videre deſiderāt? Sꝫ queādmoduꝫ
iuſtus letificat cor innocentiū cuꝫ videt: ita
⁊ improbi iuſtoꝝ cognitiōe torquent: quia
vel tacitis ſanctoꝝ morib⁹ arguuntur. Tor
quet caſtitas incōtinentē: auariciā liberali
tas: impietatē fides. De hoc qꝫ parile vilis
animantis ſumam⁹ exemplū. Nam ſicē pro
deſſe dixim⁹ mutū animal cū videt: ita ob
eſſe percipimus lupū: ſi aliquē videndū ꝑ
uenerit. Vocē eni ferunt amittere: quos pri
us lupus viderit. Baſiliſcus qꝫ: hoc ē: noxi⁹
ſerpens: ſi qḋcunqꝫ prior viderit animal: fer
tur occidere: ⁊ allegat ſtatim necari qui po
tuerit a ſerpēte huiuſmodi ꝓuideri. Ipē qꝫ
ſerpens mori dicit: ſi fuerit hois preuenitus
aſpectu. Ergo ſi tanta virtus vel in ocul' ſer
pentis vel in oculis ē homis: vt ſi alter alte
rū prior viderit poſſit occidere: nō ē virtus
in oculis iuſti: qui repletus virtutis ē gr̄a:
Matth. 9. cū ꝑſertim tātū opetur fides: vt ⁊ illa q̄ fim
briam dn̄i tetigit ſanaret: ⁊ ille cui intendit
dominus ieſus ſtatim ex eius oculis gratiā
ſanitatis hauriret? Sed qui videt iuſtum
debet ſcire quid videat: nō illū videt in cor
pore: nō in veſtimēto: nō in patrimonio: nō
in vultu: ſed intus videt. Nō inquā illū vi
det: niſi eius viderit mentē: niſi eius ſermo
nē intenderit: niſi ſenſus illius potuerit cō
ꝑhendere: ſapientiā de tractatu ei⁹ potuerit
aſſumere. Tunc igit letabit cū iſta ꝑſpexe
rit: cū iſta cognouerit. Ita ergo ⁊ nos ſicu
Luc. 7. bi audimus iuſtum: feſtinem⁹ videre: ſicut
illa mulier que audiuit i domo phariſei diſ
cumbere dn̄m ieſū: ⁊ ingreſſa ē: ⁊ ei⁹ pedes
ꝑfudit vnguento: illius imitatores ſimus:
Quia eccl'ie in illa muliere figuram eē quis
dubitet? Sicubi ergo iuſt⁹ ſedeat: ſicubi ac
cumbat: feſtinem⁹ videre eū. Precioſuꝫ eſt
videre virū iuſtū: vt videas eū ſcḋm imagi
nē dei. Qḋ foris ē nihil ꝓdeſt: qḋ itus ē ſa
nat. Sane ⁊ in eo qui foris ē: illū qui intus
ē frequenter aſpicimus: vt ſi viderimus in
Matth. 25. paupere illum ad cuius ſilitudinē factus ē:
honoremus in paupere: de quo ait: Dedi
ſtis mihi manducare: q: qḋ vni eoruꝫ dedi
ſtis: mihi dediſtis. Qui eīm coronat imagi
nem impatoris: vtiqꝫ illū honorat: cui⁹ ima
ginē coronauit: ⁊ qui ſtatuā ꝯtempſerit im
ꝑatoris: impatori vtiqꝫ cui⁹ ſtatuā cōſputa
uerit: feciſſe videt iiuriā. Gētiles lignū ado
rant: quia dei imaginē putant: ſed inuiſibi
lis dei imago nō in eo eſt qḋ videt: ſed i eo
vtiqꝫ qḋ nō videt. Vides ergo: q: int' mul
tas chriſti imagines ambulam⁹? Caueam⁹
ne coronā imagini detrahē videamur: quā
vnicuiqꝫ chriſt⁹ ipoſuit. Caueam⁹ ne aliq̄d
detrahamus his quibus debem⁹ adiunge
re. Sed qḋ peius eſt: nō ſolū nō honeſtam⁹
paupes: ſ etiaꝫ dehoneſtam⁹: deſtruimus:
ꝑſequimur: ⁊ ignoramus quas dei imagini
cōgregam⁹ iniurias: cū factos ad imaginē

dei putamus eē ledendos. Qui eni irridet
Matth. 25. pauperē: exacerbat eū qui fecit illū. Sꝫ ad
erit ille qui dicat: Eſuriui ⁊ nō dediſtis mi
hi māducare: ſitiui ⁊ nō dediſtis mihi bibe
re: eger erā ⁊ non viſitaſtis me. Et quanto
iſta leuiora ſunt: qꝫ ſi dicat: Iniurias mi
hi feciſtis: nudaſtis me: verberaſtis me?
Quē ſi quis interrogauerit: qn̄ tibi iniurias
fecimus: quādo ſpoliauimus: quādo etiam
verberauim⁹? Dicet: Quādo vni hoꝝ mi
nimoꝝ feciſtis: mihi feciſtis. Propterea ca
ueamus diligenti⁹ ne cui vel minimā contu
meliā irrogem⁹: ne ipſi dn̄o in illis minimis
cōtumelioſi fuiſſe videamur. Qua rōe autē
dixerit: Qui timent te videbunt me ⁊ leta
bunt: ipſe expoſuit dicēs: Quia i verba tua
ſupſperaui: hoc eſt dicere. Intus me vide
runt: intus me tetigerunt: intus me aſpexe
runt: vbi ſpem aſſumpſi de tuis verbis: vbi
tua verba ꝑcepi. Beati ḡ qui vidēt iuſtum
⁊ letant: quia ſperant in dei verba. Qꝫ mul
ti aūt ſunt qui oderūt iuſtos: q: perſcrutan
tur dei verba qui iuſti ſūt: ⁊ cū aliquos do
ctos audiunt: impie eos ꝓpter doctrinā vi
tare conſueuerunt. Sequitur verſus terti⁹.
Ver. III. Agnoui domine quoniā iuſta iu
Al. Cognoui dicia tua: ⁊ in veritate tua humilia
Al. q: eq̄tas ſti me. Qui pōt intelligere q̄ ſunt diuine
ꝓuidentie: vtiꝫ eo ſermone quo vſus ē pro
pheta ſanct⁹ dauid: Quia oia iudicio dei fi
unt vt egrū corpus aliquis habeat aut ſalu
bre: vt diues vt paup ſit: vt moriat iuuenis
vel ſenex. Si quis intendat ſcripturis diui
nis: intelligit hec fieri iudicio dei. Nihil eīm
ē ꝑter dei ſciam. Exemplū querimus: Nō ē
abſcōditū. Si quidē iob nūqꝫ amiſiſſet pro
prias facultates niſi eēt tradit⁹ aduerſarie
poteſtati. Dedit eīm dn̄s diabolo poteſtatē
in facultates eius: vt tēptaret qualē amiſſo
patrimonio haberet affectū: Dedit i filios:
dedit in corpus eius vt probaret. Num de
functorū dolore liberoꝝ: aut cruciatu corpo
ris a cōſtantia mētis animeqꝫ defeciſſet: ni
ſi fortis exiſteret? Dn̄s quidē nouerat fortē:
ſed in illo docere atqꝫ examinare nos volu
it: vtrū imitatores eius eſſe poſſem⁹. Deni
qꝫ ⁊ abraam tēptauit: quādo filiū ſenis vni
cum ſibi petit imolari. Sciebat vtiqꝫ mentē
abrae. Sed ſciens temptat dominus: ſicut
Joh. 6. legiſti in euāgelio: Quia cum interrogaſſet
domin⁹ ieſus diſcipulos: quot panes habe
rent: ⁊ illi reſpondiſſent: quia quinqꝫ tantū
haberent panes: ipſe ait. Quid faciem⁹ in
quit inter tantos hoies? Hoc autē dicebat
temptās eos: ſciebat eīm quid factur⁹ eſſet.
Qui ergo iuſtus eſt: examine iuſticie ſue cre
dit: q: dei iuſta iudicia ſunt: vl' ſcḋm grecū:
q: dei iudicia ſunt ipſa iuſticia. Sed hoc vt
agnoſceret fecit ꝑmiſſa precatio: qn̄ intelle
ctū ſibi dari popoſcit: vt mādata dei diſce
ret. Accepta ē ergo intellectus ⁊ cognitiōis
gr̄a: agnouit iuſta eſſe dei iudicia. Agnoſce
re aūt perfecti eſt. Deniqꝫ aliud eſt credere:
aliud agnoſcere. Fides timentis agnitio ē
ſapientis. Qui eni timet: rōnem nō querit:
ſapiens aūt ⁊ agnitionē eoꝝ iueſtigat q̄cū
qꝫ percipere deſiderat. Credidi inquit pro Ps. 115.
pter qḋ locutus ſum. Cognouit aūt intelli
gens qḋ locutus eſt. In quo ḡ iuſta iudicia
dei ſunt. Quia per labores ⁊ tribulationes
⁊ afflictiones ad celeſte premiū ꝑuenit. Sic
eīm certantibus athletis corona defert iuſto
iudicio hominū: ita legitime certātib⁹ chri
ſtianis: diuio iudicio palma decernit. Vin Apoc. 3.
centi inquit dabo ſedere mecū in ſede mea.
Vita ḡ noſtra examinat igne ſicut ſplēdor
argenti: vt virtus certaminib⁹ approbetur.
Tranſiuimus inquit per ignē ⁊ aquā: ⁊ in Ps. 65.
duxiſti nos in refrigeriū. Per hec igit vera
iudicia tua eſſe cognoui. Humiliat⁹ eīm ſum
vt hec viderē: q: hi qui exaltati ſunt corde:
oculos ad veritatem apire nō poſſūt. Cum
autē humiliamur peccata nr̄a cognoſcim⁹:
⁊ ipſa humilitate delicta nr̄a purgam⁹. Hu
miliat⁹ ſū iq̄t ⁊ ſaluū me fecit. In veritate ḡ
hūiliat⁹ ē q̄ hūiliat⁹ ē ad ſalutē: nec vane ꝑ
tulit paſſionē q̄ ſalutē veritatis ſecut⁹ ē. Diſ
tat igit int' cogſcere ⁊ timere. Vt eo reuerta
mur: Deniqꝫ euāgelij lectio docere nos de
bet. Ait eīm dn̄s ad eos q̄ credebāt ei ex iu Joh. 8.
deis: Si manſeritis i verbo meo: cognoſce
tis veritatē: ⁊ veritas liberabit vos. Si mā
ſeritis inquit cogſcetis. Vides q: nō a prin
cipio potuit cogſcere: quicūqꝫ timens deuꝫ
verbū ei⁹ audiuit? Nō ſolū aūt nō idem eſt
timor ⁊ cognitio: verūetiā nō idē eſt fides ⁊
cognitio. Siquidē etiā apl's docuit diuerſa
eē munera gr̄aꝝ. Alij eni inq̄t ꝑ ſpm̄ dat ſer i. Cor. 12.
mo ſapiētie: alij ſermo ſcie ſcḋm eūdē ſpm̄:
alij fides in eodē ſpū. Si ḡ alij fides datur:
alij cognitio: vides vbi fides nō ſtati cogni
tio. Vbi aūt cognitio ⁊ fides ē ⁊ prudētia:
nec ab eo poſſum⁹ diligentiā ſepare. Habu
it ḡ cognitionē ſanct⁹ dauid: vtpote ꝓpha
f

pfectus: qñ quidē ita pfecte cognouit vt hu-
miliaret in ipa veritate. Siue ꝙ in aduerſis
poſitus agnouit ꝓbatōis grām: ea q̄ labo-
rioſa ⁊ aduerſa ſunt ſuſtinēda: iuſtū aūt eſſe
dei iudiciū: ⁊ iō bene certantes nūq̄ deſeri
vel relinqui: ⁊ coronā his poſt laborē poſſe
deferri: ſiue in ſecūdis ⁊ pſperꝭ poſit⁹ cogūit
etiā diuitias rerū: diuerſoſq̄ ſucceſſus tem
ptatiōis: cauſas ſolere ſuppetere: vt is q̄ his
vtit: rex proſperitate tēptet. In eo igit pro
pheta dauid laudādus: Quia cū iſta agno
ſceret hūiliabat: vt hūilitate ſua vl pſpero-
rū excluderet tēptamēta vel aduerſoꝝ ſubi
ret cōſtātiā equanimitate tolerātie. Non ꝙ
magnope laudabilis eēt ꝓpha: ſi laudaret
iudicia dei vſus affluentia ſecūdoꝝ. Quid
eñ magnū facim⁹: ſi qñ in ſecūdis ſum⁹ lau-
damus deū: qñ in diuitijs ſum⁹: qñ nullis
vexamur iniurijs? Illud ē magnificū: ſi ſub
iectus iniurijs: cōtumelijs: iudiciū dei lau-
des: ſi vexat⁹ egritudie: iudicia dei pdices:
ſi te inopia nō reuocet: quo min⁹ laudes iu-
ſticiā dei. Ergo ſemp laudāda ſunt iudicia
Ps. 47. dei: ſicut ſcriptū ē: Exultauerūt filie iude ꝓ
pter iudicia tua. Que ſūt filie iude: niſi aie
religioſe: aie eccl'ie: que ieſū chriſtū dñm cō-
fitent: que videntes rōnem iudicioꝝ tuoꝝ
ſemp exultant? Qui eni nō ex aliquo ſecun
do ꝓuentu: ſ ex cognitione rōnis induit le-
ticiā: nō niſi in exultatiōe ppetua cōſtitut⁹
eſt. Sequitur verſus quartus.

Verſus. IIII **Fiat nunc miſericordia tua vt ex-**
Al. non. hꝫ. **hortetur me: ſcdm verbū tuū ſeruo**
Al. conſoletur **tuo.** Aliqui habent in hoc loco: Cōſolet
Al. eloquiū me. Sꝫ etiā in aplo legim⁹ exhortationē ꝓ
cōſolatione dictā: ⁊ cōſolationē ꝓ exhorta-
tione. Magna ē ꝙ miſericordia dei: q̄ nō ſo
lū remiſſionē tribuit peccatoꝝ: ſ etiā certā-
tibus adhibet exhortatiōis calcaria: ne ſu-
ſcepti certaminis paſſiōes in belli formidi-
ne derelinquāt. Nō ꝙ miſericordiā quaſi is
qui victus cedat: aut vt venie precator im-
plorat: ſ vt dei miſeratione ſuccinct⁹: maio
ra virib⁹ tanto munere fult⁹ expediat: egre
giā ⁊ ſingularē ꝓphe expectato ꝟtutē. Ali-
us eñ humiliat⁹ erūnis poſceret: vt circa eū
tēptamenta deſinerēt: ⁊ ſedare dñs aduer-
ſa dignaret: ne tribulationū ꝓcella in eum
ſeuiret: iſte autē tanq̄ athleta fortis ⁊ pati-
ens qui exerceri ⁊ cingi aīam ſuā tribulatio
nib⁹ noſſet: nō triſticiā dimouere: nō impu-
gnātia declinare deſiderat: nō oē illud deſi-
nere qđ fatigationē laboris afferret expo-
ſcit: ſ maiores in tempore laboris ſui aduer
ſus tēptationū ꝓcellas dari ſibi verbū con-
ſolationis expoſcit: vt poſſit forti q̄ ingerū-
tur mente tolerare: ne aliqua meſticie ꝑtur-
batione laſſet. In eo igitur obſecrat miſeri
cordiā dei: ne auxilio deſtitut⁹: expediendi
ceptā militiā derelinquat. Deniq̄ adhorta
tionis diuine eſſe miſericordiā: euidēs teſti
moniū docet. Moyſi eñ dicit de⁹: Miſere- Exo. 33.
bor cui miſertus ero: ⁊ miſcdiam pſtabo cui
miſericordiā pſtitero. Igit nō ē volentꝭ ne- Ro. 9.
q̄ currētis: ſ miſerentis dei ē. Forte dicas:
Ergo nō debem⁹ vel velle currere? Atq̄ ne-
gligentes deus deſerere ꝯſueuit. Nō ꝙ hoc
dicit: ſed quid dicat cōſiderem⁹. Nō volētiſ
neq̄ currētis hoīs pſeuerātia ē. Nō eſt eñ
in hoīs poteſtate: ſ miſerantis dei ē: vt poſ
ſis cōplere q̄ ceperis. Deniq̄ iterū moyſi di
cit: Quia in hoc ipſū te ſuſcitaui: vt oſtēdas
in te virtutē meā. Colligit igit adhortatio-
nē diuine miſericordie deputādā. Vñ ſeq-
tur: Ergo cui vult miseret: ⁊ quē vult obdu Ibidem.
rat. Hunc miserat⁹ hortat: illū non reuocat
execrat⁹. Et vere miſericordia ē dei noſtraꝝ
militia paſſionū: p quā nobis pctā minuun
tur. Deniq̄ lazarus paup: q2 in hac vita to Luc. 16.
lerauit mala cōplurima: in gremio abrae re
quiē cōſolatiōis inuenit: ille aūt diues qui
cōſolationē habuit in ſeculo: poſt curricula
vite hui⁹ fructū quietis amiſit. Quē ſi miſe
ratus eēt de⁹: caſtigaſſet poti⁹ in hoc ſeculo
vt poſtea nō flagellaretur. Deniq̄ iob licet
grauiter flagellat⁹: et quidē flagellis pluri-
mis inopie: amiſſionis filioꝝ: dolorib⁹ cor-
poris: opprobrijs amicoꝝ: cōſolatiōe tamen
fruit eterna. Ergo quāto maiores tribulati
ones fuerint: tanto vberior cōſolatio reſer-
uat. Et tñ ne cadas atq̄ ſuccūbas: q̄to ma
iores tēptatōes videris: tanto magis roga
verbū dei: vt adhortatiōē tibi afferat. Sic
rogauit ⁊ paul⁹: q̄ ait: Bñdict⁹ de⁹ ⁊ pr̄ dñi 2. Cor. 1.
nr̄i ieſu xp̄i: pater miſericordiaꝝ: ⁊ deus oīs
ꝯſolatōis: q̄ nos exhortat i omni anguſtia:
vt poſſim⁹ ⁊ ipſi ꝯſolari eos q̄ ſunt in omni
tribulatiōe p exhortationē qua ⁊ ipi aduo-
camur a deo: qm̄ ſicut abūdāt paſſiōes xp̄i
in nobis: ita p xp̄m abūdat etiā conſolatio
nr̄a. Tanta vis aplice petitionis rogat: vt
ꝯſolationē accipiat a dño in omni tribulati
one: quo nō ſolū ipe induat tolerātiā: verū
etiā alios ꝯſolet: vt ⁊ ipi poſſint ꝓprie mētꝭ

anguſtias ſuſtinere. Si igit ipe i omni tribu
latiōe fuerꝭ idone⁹ approbat⁹: tūc demū di-
gnus eris q̄ ꝯſolationē accipias in oī tribu-
latiōe. Et tñ nō oīs paſſio dina cōſolatio ē:
ſed q̄ paſſio ꝓ xp̄o eſt: hec ꝯſolationē chriſti
meret. Pulchre aūt addidit: Scdꝫ ꝟbū tuū
ſeruo tuo. Ipe eñ dñs ꝓ ſuo noie pliantib⁹
Matth. 10. auxiliū pollicet: dicēs: Cū ꝙ tradēt vos: no
lite cogitare quō aut q̄d loq̄mini: dabitur
eñ vobis in illa hora q̄d loquami. Non eñ
vos eſtꝭ q̄ loq̄mini: ſ pater me⁹ q̄ loquit in
vobis. Ergo ne ipares ſim⁹ certamini: diui-
num ſp orem⁹ auxiliū: vt nobis tribuat ad-
hortationē. Si eñ habeam⁹ eum q̄ nos ex-
hortet nō facile cedim⁹. Pleriq̄ aūt habēt:
qui conſolet nos: nec abhorret a vero. In-
ſtigantis eñ aliquē blāda quedā ē exhorta
tio: q̄ certantē ſtudio laudis accendat: ⁊ ve-
lut quadā cōſolatiōe demulceat: ne laboꝝ
aſperitate reuocet. Sequit verſus q̄ntus.

Ver. V. **Veniāt mihi miſerationes tue et**
viuā: q2 lex tua meditatio mea eſt.

Cui lex dei meditatio ē: huic pſto ſūt mi-
ſericordie: vt viuat in eternū. Quō eñ bea-
tus q̄s pōt eē ſine miſeratione dina? Bea-
Ps. 1. tus aūt q̄ in dñi lege die ac nocte meditat.
Sꝫ qui meditat in lege: erudit i lege: ⁊ quē
lex erudierit: dñs erudit q̄ locut⁹ ē legē. Io-
Ps. 93. q̄ ſcriptū ē: Beat⁹ quē tu erudieris dñe: et
de lege tua docueris eū. Diſcam⁹ ꝙ ⁊ nos in
lege meditari: nō auocemur ſecularib⁹ ille-
cebris: nō occupemur ipedimētꝭ: ſ ſemp ad
Ps. 36. legē ſim⁹ attēti. Scriptū ē eñ: Os iuſti me-
ditabit ſapiam: ⁊ lingua ei⁹ loquet iudiciū.
Hoc i veteri teſtamēto. Audi dicētē ⁊ in no-
Ro. 10. uo: Prope ē verbū in ore tuo ⁊ i corde tuo.
Et maxime hāc meditationē ſacerdotib⁹ ne
Titū. 1. ceſſariā oſtēdit: ad titū ſcribēſ: Quia debet
ep̄s amplecti eū q̄ ſcdm doctrinā ē fidelem
ſermonē: vt potens ſit exhortari in doctria
ſana: ⁊ eos qui ꝯtradicunt arguere. Qđ vti
q̄ ſollicite atq̄ intente meditatiōis ē: nō p-
functorie lectionis. Et ad timotheū ſcribēs
1. Timoth. 4. ait: Attēde lectioni: exhortationi doctrine.
Lectio eni frequēs nec intermiſſiōe aliq̄ de-
ſtituta doctrine mun⁹ opat. Qđ aūt poſcit
vt viuat: frequēter oſtēdim⁹ hui⁹ corporꝭ vi
tā vere vite grām nō hre: ſ illā verā vitā fo
re cui⁹ bona vnuſquiſq̄ ſcōꝝ credit ſe vide-
re i terra viuētiū. Qđ credim⁹ nos viſuros:
nō pſens vtiq̄ ſ futuꝝ ē. Seqt ꝟſus ſext⁹.

Verſ⁹. VI **Cōfundātur ſuperbi quoniam in-**
Al. quia.
iuſte iniquitatē geſſerūt in me: ego Al. fecerunt
aūt exercebor in preceptis tuis. Al. mandatis

Superius ait idem ꝓpha: Si reddidi re- Ps. 7.
tribuentib⁹ mihi mala: Nunq̄d hic maledi-
cit his q̄ in ſe iniqua geſſerūt? Nō vtiq̄. Vi
debat eni charitatē etiā inimiciſſimis defe-
rendā: cū veniſſet euāgelij pdicator. Vñ ar-
bitror: q2 quaſi medicus velit eos ipſos ſa-
nare qui leſerint: vt iniquitatis ſue contem
platione cōuenti: de ꝓprijs flagitijs erube-
ſcant: in quo nō ſolū ꝓphicā incipiūt ꝓbare
patientiā: verꝫ etiā emēdare ſuā inſolentiā.
Pudor eñ plerūq̄ corrector ē nr̄i. Et dū in-
cipit nos pudere cōmiſſi ne diutius pudeat
deſerē q̄ erubeſcēda ſūt admonemur. Nō ꝙ
maledicit ꝓpha: ſ quaſi bonus medic⁹ vult
illos cognoſcere quid fecerint: vt cū in ſuā
cōſciā receperint: quāta ſuoꝝ ſit colluuies
delictoꝝ incipiant erubeſcere. Erubeſcētes
aūt poſſint priorib⁹ pctis renūciare. Conſi-
deremus nūc aliquos fornicātes: inequitā-
tes viduis ac pupillis: aliena rapiētes: ⁊ in
his nō ſolū nō erubeſcere: ſ etiā gl'iari ſole-
re: tanq̄ vel pulchritudinis vl potētie ſue ti
tulos deferentes. De quib⁹ bñ dixit apl's:
q̄ eorum gl'ia in cōfuſione ipſoꝝ: eo deteſta
biliores ipſis criminib⁹ ſuis: q̄ cū tanta cō-
mittant: nō cōfundūt: veꝝ coꝝ ſi q̄s poſtea
veniat in eccl'iā: credat in dñm ieſū: audiat
euāgeliū: conpungat corde: tunc demū inci
piet q̄ atrocia ⁊ grauia deliquerit agnoſce-
re: ⁊ in his que agnouerit erubeſcere. Quid
ſit aūt exerceri in pceptis dñi quō exiſtimē:
niſi quia dixit: Ego aūt exercebor i pceptis
tuis. In lege didiciſti: hoc eſt: ſi bos aduer-
ſarij ceciderit vel iumentū: vt nō deſerendū
exiſtimes: ſ poti⁹ eleuādū. Qꝫ aūt ait: Iniu
ſte iniq̄tatē geſſerūt: i quē h̓ dicat cōſidera:
niſi i eū q̄ forte iuſte iiq̄tatē gerat: id ē: ſi leſ⁹
p legē ſe cupiat vindicare iuxta pcepta moy
ſi: iuſte videt facē iniq̄tatē: ſ nō ſcdm euan-
gelij pcepta. Et iō ait: Non veni vocare iu- Matth. 9.
ſtos ſ pctōres: q2 iudei ad vindicādū ſe au
ctoritate legꝭ vtunt. Habes h̓ ⁊ i aplo: So-
brij eſtote ⁊ iuſte. Nō ſolū ſobrios nos: ſed
etiā iuſte ſobrios eē debere docuit euident.
Pōt aliq̄s ⁊ ſobri⁹ eē: ⁊ nō iuſte ſobri⁹: vt ſo
brius ſit a vino: ⁊ nō ſit ſobrius eq̄tate atq̄
iuſticia. Eſt eñ crapula iniq̄tatis. Pōt ⁊ ali
q̄s ebrietati ⁊ luxurie ſp indulgens: dū alie-
na tñ diripere conat eo occupatus ſtudio ſo
brius eē a vino: ⁊ nō ſobrius a rapina: nec

iſte iuſte ſobꝛius. Jõ apls admonet vt ſit in
nobis iuſta ſobꝛietas. Deniꝙ addidit: Et
nolite peccare. Qui eñi peccat: ⁊ ſi ſobꝛiꝰ ſit
nõ põt tñ tanꝗ iuſte ſobꝛiꝰ ꝑdicari. Nolite
inqt ſeduci: hoc eſt: ne alieni errorꝭ ebꝛietas
1. Corĩ. 15. vos faciat temulentos. Corrũpunt bonos
moꝛes colloquia mala: eo ꝙ oꝛe ⁊ labijſ in-
fideliũ tanꝗ ebꝛietas ꝗdã moꝛibus audiẽtꝭ
infundiꝛ: Meritoꝗ addidit: Sobꝛij eſtote
iuſte: ⁊ nolite peccare. Jgnoꝛantiaꝫ eñi dei
quidã habẽt: vt ſobꝛius ille ſit ꝗ non habet
ignoꝛãtiã dei: nec titubat ebꝛietate ꝑfidię.
Juſte aũt ſobꝛius in ꝗ opeꝝ grã cũ fidei ſo-
bꝛietate reſplẽdet. Seqꝛ verſus ſeptimꝰ.

Ver. VII. **Conuertãtur ad me qui timẽt te: ⁊ qui ſciunt teſtimonia tua.** Aliꝰ ha-
Al. mihi. Al. timentes. Al. nouerunt
bet: maxie iuxta gręcũ: Cõuertanꝛ mihi. Si
ad me legimꝰ ꝯuertanꝛ ꝗ timẽt deũ: ne com
miſſis ꝓpꝛijs erubeſcãt: vꝉ certe luant ſup-
plicia delictoꝝ. Cõũtanꝛ aũt ad dei ſeruulũ
ꝓphetęꝗ doctrinã: vt dediſcãt pudẽda cõ
mittere: ⁊ tãti emẽdatiõe doctorꝭ exuãt mo
res ſuos delictoꝛũꝗ labe deterſa: ꝟtutũ in-
duãt diſciplinã. Si aũt ita legimꝰ: Cõuertã
tur mihi: hoc eſt: qm̃ exercebor i ꝑceptꝭ tuis
cõuertanꝛ mihi iã nõ peccãti: iã nõ erranti.
Cõuertanꝛ inqt ꝗ timẽtes te ꝓpꝛijs renun-
ciauere pctis: vt ꝯſoꝛtio iuſtoꝝ ꝓpꝛopha ad
uberius ꝓuehaꝛ: ⁊ ipe de ea grã ꝗ in ipo eſt
plurimũ vꝉ pꝛimũ ꝯferat audiẽtibꝰ. Cõuer-
tanꝛ igiꝛ iã nõ peccãte me: iuſti ad iuſtum.
De teſtimonijs aũt puto iã non opꝰ eẽ repe
tere: cũ ante iã dictũ ſit. Seqꝛ ꝟſus octauꝰ.

Ver. VIII **Fiat coꝛ meũ imaculatũ in iuſtifi catiõibus tuis: vt nõ confundar.**
Quãto excelſioꝛ ẽ ꝓpha vꝉ munere pꝛo-
phetię vꝉ regni grã: tãtomagis ſequiꝛ hũili
tatẽ: ⁊ docet qd nos debeamꝰ imitari: eo ꝙ
ꝓpha tantus imaculatũ coꝛ fieri ſibi depo-
Pſ. 50. ſcit. Supꝛa poſtulauit: Coꝛ mũdũ crea i me
deus. Nõ dixit fac: ſ crea: vt de integro coꝛ
eius inſtauret ⁊ mũdet. Maioꝛ quidã i hoc
ſermõe ambitus ẽ. Grãde eñi coꝛ eſt a dño
creatũ qd recipiat ꝟbũ ꝺ celeſtibꝰ ꝟtutibꝰ ac
poteſtatibꝰ. Grãde coꝛ qd recipiat ipſũ do-
2. Corĩ. 6. minũ dicentẽ: Jnhabitabo in illis ⁊ deam-
bulabo in ipis. Ut hęc igiꝛ recipiat creato-
rẽ ſibi coꝛdis ſui nõ angelũ fieri: ſ ipm dñm
depcatur: ꝗ celũ creauit ⁊ trã. Et bñ ait Jm
maculatũ: qꝛ coꝛ hois veluti indecentiũ co-
gitationũ colluuiõe maculaꝛ. Si cogitatio
ipa polluit: quãto etiã facta ipa ꝯtaminãt?
Noli extraoꝛdinarijs cogitatiõibus aduer-
ſa naturę cõtaminare penetralia: ne id inq-
namento graui polluas: qd putas habere
te mũduꝫ. Manus lauas ꝗſi poſſis crimia
eluere: cũ mẽtẽ tuã vꝉ nudis cogitatiõibus
inqnatã lauare nõ poſſis. Et pilatus manꝰ
lauit: ſed coꝛ ſuũ lauare nõ potuit. Manſit
ſcelere pollutus ꝗuis manꝰ ſuas aꝗ infuſi-
one lauiſſet. Audi qꝛ ⁊ cogitatio iqnat: Nõ Matth. 15.
qd intrat i os coinqnat hoieꝫ: ſ qd exit de
oꝛe. De coꝛde eñ exeunt cogitatiões male:
homicidia: adulteria: foꝛnicatões: furta: fal
ſa teſtimonia: blaſphemię. Hęc ſũt ꝗ coinq-
nant hoiem. Si ꝫ intꝰ coinqnarꝭ: pꝛius mũ-
da qd intus ẽ. Si qd intus ẽ mũdaueris: et
exterioꝛa mũdaſti: Ut ſi aqua turbida iflu-
at: fruſtra putas lacũ eẽ mundãdũ: Si fonſ
ꝓfluat cęnolẽtus: receptacula terſiſſe nihil
pꝛoderit: cum in fonte ſit vitium: Jpſe tibi
ante purgandus ẽ: vt fluat oẽ qd purũ eſt.
Coꝛ tuũ cogitationũ tuarũ ẽ ſcaturigo. Jn
illo fonte vꝉ turbida aꝗ ipuritatis euomiꝛ:
vel ſincere pietatis vnda ꝓrũpit. Didiciſti
coꝛ eẽ mũdãdũ: diſce quẽadmodũ mũdes.
Mundat hũc fontem iuſtificatio legitima:
hoc eſt: cõfeſſio pctõꝝ. Deniꝙ publicanus Luc. 18.
ille ꝗ pctã ꝓpꝛia fatebaꝛ: iuſtificatus magꝭ
de tẽplo ꝗ phariſęus exiuit: qꝛ ieiunia ſua
⁊ munera phariſeus atꝗ innocẽtiam ꝑfere-
bat. Munda ꝫ aquã tuã: illã aquã de ꝗ di-
ctũ ẽ: Aqua alta cõſiliũ in coꝛde viri. Bonã
tibi aquã natura dedit: niſi eã cęno tuo pol
luas: ipa te diluit: ſi pura: ſi ſimplex: ſi etiaꝫ
naturalis ſit: ſi nihil habeat ſoꝛdidum atꝗ
terrenũ. Quid mali ẽ: ſi ea aꝗ quę inunda-
re debeat polluat? Sꝫ nõ ẽ aqua tua quę te
polluit. Jſta aqua aliena ẽ. Deniꝙ dictũ ẽ
tibi: Ab aliena aqua abſtine te. Aliena aꝗ
mentiꝛ ⁊ fallit: ⁊ ꝯtrariũ naturę ꝓfluit. Jõ
ait: Filij alieni mẽtiti ſũt mihi. Nã ſi alieni Pſ. 17.
nõ fuiſſent: vtiꝗ nõ fefelliſſent. Nemo eñi
gꝉiẽꝛ caſtũ ſe hꝛe coꝛ: quẽadmodũ ſalomon
dixit: Sed ꝗ gꝉiaꝛ in dño gꝉiẽꝛ: qui ſcis ſuis 2. Corĩ. 10.
coꝛ mũdũ creare dignatꝰ ẽ: ⁊ imaculatũ fa-
cere iuſtificatiõibꝰ ſuis. Quę ſint iuſtificati
ones audiſti dicẽtẽ: Dic iniqtates tuas vt Eſa. 43.
iuſtificeris. Ergo ꝗ iiquitates ſuas dicit iu-
ſtificaꝛ: Qui aũt iuſtificaꝛ: nõ cõfundiꝛ: qꝛ
pudoꝛẽ peccatoꝝ matura ꝯfeſſione ꝑuenit.

Explicit ſermo decimus.

Incipit ſermo vndecimus.

Caph. ⊃ **Vndecima littera**
Caph: incipit: ꝗ latina inter-
pꝛetatione ſignificat curuati
ſunt. Sonus interꝑtati-
onis ipenos docet: qd ſit curuari. Qui eñi
inclinaꝛ i terrã: curuari videꝛ. Uñ ait ꝓphe
ta ſub hac lꝛa: Paulominꝰ ꝯſũmauerũt me
i trã. Curuaꝛ aũt ꝗ agit penitẽtiã: eo ꝙ cer-
uicẽ ſuã curuat dũ hũiliaꝛ ad dñm: ⁊ interi-
oꝛẽ magis ceruicẽ: id eſt: ceruicẽ mentꝭ ⁊ coꝛ
dis. Nã de hac ceruice dictum ẽ: Nec ſic fle-
ctas vt circulũ collũ tuũ. Qui eñ coꝛ ſuum
nõ flectit: fruſtra ceruicẽ ſuam flexerit. Do-
cet etiã hieremias ꝓpha humilitatẽ hac in-
terꝑtatione ſignari. Ait eñ ſub hac littera i
Thren. 3. thꝛenis: Quia nõ repellet in ęternũ dñs: qꝛ
cũ hũiliauerit miſerebiꝛ ſcdm multitudinẽ
miſcdię ſuę: qꝛ nõ hũiliauit toto coꝛde ſuo:
neꝗ repulit filios hoim. Bonum ꝫ curuari
vt hũiliemur dño: ⁊ dñs miſereaꝛ. Deniꝙ
⁊ i ſupioꝛibꝰ ſub hac lꝛa idẽ hieremias pꝛo-
pheta oſtẽdẽs gemitꝰ ⁊ hũilitatẽ plebis ait:
Thren. 1. Ois pꝉs eiꝰ igemiſcẽtes: ꝗrẽtes panẽ: dede
rũt deſideria ſua i eſcã vt reficiãt aiam. Ui-
de dñe ⁊ aſpice qꝛ facta ẽ ſine honoꝛe. Ergo
ꝗ aię ſuę ꝗrit refectionẽ hũilitate curueꝛ: ꝗ
poſſit citius ad dñi ꝑuenire miſcdiaꝫ. Jõꝗ
tanꝗ curuatꝰ multo ampliꝰ aia ac mẽte ꝗ
coꝛpoꝛe exoꝛſus eſt dauid dicens:

Verſus I. **Defecit i ſalutari tuo aĩa mea: ⁊ i verbũ tuũ ſperaui.** Nõ vſi-
Al. ſalutare tuum. Al. ſupſperaui
tatꝰ ſermo nos capiat: vt tanꝗ coꝛpoꝛeas
fatigationes defectionem hmõi iudicemꝰ.
Neꝗ eñ h ſolũ dixit: Defecit aia mea: ſ de
fecit in ſalutare tuũ. Jtaꝗ vt de vſu capia-
mus exẽplũ: ſi ꝟbi grã dicamꝰ: Defecit ille
in illã: videꝛ expmi hoc ꝟbo: ꝙ totꝰ in muli-
eris deſideriũ cupiditate trãſierit: Et qcqd
ẽ qd vehemẽter expetimꝰ: niſi ciꝰ maturioꝛẽ
habeamꝰ effectũ in nos videꝛ longa quadã
intentione laſſare. Amoꝛ ipatiẽs die noctu
ꝗ meretricias foꝛes pulſans: ſi diutiꝰ potiẽ-
di deſideria differanꝛ: ipa deficit expectatio
ne dũ ſperat: in quo vtiꝗ non finis amoꝛis
ſ incrementũ ẽ: Et qcqd ẽ deſiderabile ſi nõ
ꝯtingat deſiderãti: deficit in illud: ⁊ ꝗſi ipaꝫ
deponit aiam ꝗ deſiderat: ſi tñ ſpes ꝓpioꝛ
aſſurgat dat vires ſpes ꝓxima. Si autẽ ab-
ſentia ſit dilecti: eo ipo ꝗ abſentẽ deſiderat:
ꝗ ꝯcupiuit aię ſuę patiꝛ defectioneꝫ. Jtaꝗ
quãto longiꝰ ẽ illud qd deſideraꝛ: tãto ma-
gis deficit ꝗ deſiderat. Jdẽ ꝫ deficere ẽ: i id
vnũquẽꝗ totꝭ ſtudijs migrare qd diligat:
illud cogitat: illi adhęret: illud ꝑſonat: qd
receperit diligendũ: in id quadã aię defecti
one tranſfundiꝛ: vt ſi mater filij expectet ꝑ-
ſentiã: quẽadmodũ expectabat tobię vxoꝛ
filiũ pegrinantẽ: deficiẽs a deſiderio ⁊ i an-
guſtijs cõſtituta: ⁊ tanꝗ reſoluta viribus.
Quid eñ aliud niſi defectũ quẽdã eius ver
ba ſignificant? Sꝫ ꝗ magiſ laſſaꝛ affectꝰ: eo
amplius amoꝛ creſcit: ⁊ ꝗ diutiꝰ abeſt ꝗ de-
ſideraꝛ: eo expectãtis deſideria maioꝛe ꝗdã
vi amoꝛis igneſcũt. Caro deficit: ſ cupidi-
tas aliꝛ ⁊ augeꝛ. Hinc ꝫ colligere poſſumus
qd ſit: Defecit in ſalutare tuũ aia mea. Ete-
nim ſpũi adhęrens aia deficit ab eo qd eſt
aia: ⁊ fit vnꝰ ſpũs: qm̃ qui adheret dño vnꝰ 1. Corĩ. 6.
ſpũs ẽ. Jtaꝗ ſanctꝰ ⁊ timẽs deũ: neſcit alid
deſiderare: niſi ſalutare dei qd ẽ xp̃s ieſus.
Jllũ ꝯcupiſcit: illũ deſiderat: i illũ totis in-
tendit viribꝰ: illũ gremio mentis fouet: illi
ſe aperit ⁊ effundit: ⁊ hoc ſolũ vereꝛ: ne illũ
poſſit amittere. Jtaꝗ quãto maioꝛe deſide
rio exercitata fuerit aia cupiẽs adhęrere ſal
uatoꝛi ſuo: tantomagꝭ deficit. Ergo iſta de-
fectio iminutionẽ quidẽ fragilitatis: ſ aſſũ-
ptionẽ virtutꝭ opaꝛ. Deniꝙ ipe alibi dicẽs:
Sitiuit i te aia mea: ſubiecit infra: Adhęſit Pſ. 62.
aia mea pꝰ te: me aũt ſuſcepit dextera tua.
Qui eñ ſitit cupit ſemp adhęrere fonti: nec
aliud ſibi niſi aquã expetere ⁊ cõtingere vi-
deꝛ: vt ipo paſcaꝛ affectu. Suſcipiens ꝫ me
dei dextera aię meę inhians: ⁊ de ſua virtu-
te mihi impciens: facit eã eẽ qd non erat: vt
dicat: Uiuo aũt iã nõ ego: viuit autẽ in me Gal. 2.
xp̃s. Diſce aũt etiã hoc exẽplo defectionem
iſtã nimię eẽ cupiditatꝭ. Cõcupiſcit eñ ⁊ de Pſ. 83.
ficit aia mea in atria dñi. Ante ꝯcupiſcẽs in
quit: ⁊ quaſi totã ſe effundẽs in cõcupiſcen-
tiã: longo fine ſuſpenſa defectione diſſolui-
tur. Deniꝙ quõ deficiat aia in ſalutare dei:
hieremias docet. Et factũ ẽ iqt i coꝛde meo Hiere. 20
vt ignis ardens flãmans in oſſibus meis: ⁊
diſſolutꝰ ſũ vndiꝙ: ⁊ ferre non poſſum. Hoc
igiꝛ inflãmatꝰ deſiderio: ait dauid: Defecit
in ſalutare tuũ aia mea: ⁊ in verbũ tuũ ſpe-
raui. Recte ſperaui dixit in verbũ. Ante eñ
ſpes ꝑcedit: ⁊ iõ ſequiꝛ defectio. Sperauit
aũt in verbũ qd ꝑdicatũ ẽ eſſe venturꝝ: qd
põt intelligi de dei verbo: aut certe in ꝟbũ
ſperauit: ꝗ ꝟbo celeſti credidit: ꝗ dñi noſtri
ieſu xp̃i annunciaꝛ aduentꝰ: vꝉ quo eiꝰ gꝉiaꝫ

declarat. Ergo ꝓpħa ꝯſiderās q̄ legerat: et
cernens ꝙ cū adeſſet corpori velut q̄buſdaꝫ
ligat⁹ vinculis hui⁹ vitę: aberat a ſalutari
dei: cōcupiſcebat: deſiderabat: deficiebat:
ꝛ toto diſſoluebat affectu: vt tot⁹ illius fie/
ret qđ deſiderabat: ſic etiā i poſteriorib⁹ ip̄e
Pſ.141. dicit: Effundo in ꝯſpectu ei⁹ orationē meā:
tribulationē meā ante ip̄m ꝓnuncio: in de/
ficiendo ex me ſpm̄ meū. Defecit eīn ei⁹ ſpi/
ritus: imo ab eo defecit ſpūs ſu⁹ q̄ ſeip̄m ne
gat vt adhęreat xp̄o. Vñ ſemitę ei⁹ cogno/
ſcunt a dño: q꞉ nō ſunt carnis ſꝫ xp̄i ſemitę.
Etenī req̄rētiū deū via xp̄s ē. Et nos igit cō
cupiſcam⁹ illud ęternū ſalutare dei: nō ꝯcu
piſcam⁹ pecuniā quā auariſſimi ꝯcupiſcūt:
nō ꝯcupiſcam⁹ alienę vxoris decorē: nō am
bitionis exagitemur deſiderio: nō ſęculari
intēdam⁹ glię: nō fallacꝫ circūſcriptiōis ſtu/
dijs occupemur: nō ꝓximū circūuenire ini/
quitate cupiam⁹: nō poſtremo ptes vulpiū
ſimus in terrenę voluptatꝫ iteriora demerſi
tanq̄ꝫ exules ęternoꝝ: ꝛ de illa ſupnę ſpei ꝑ/
ſūptione deiecti. Attollat igit ſe aīa noſtra
deficiēs viribus ſuis: vt adhęreat ſalutari
dei q̄ ē xp̄s dñs ieſus: qđ interp̄tatiōe dicit
dñi ſalus. Ip̄e ē eni ſalus vera: veritas: vir
tus atq꞉ ſapīa. Qui igit deficit ſibi vt v̄tuti
adhęreat: amittit qđ ſuū ē: accipit qđ ęter/
num eſt. Sequitur verſus ſecundus.

Verſ⁹. II **Defecerunt oculi mei in verbum**
Al. eloquium **tuū: dicētes quādo cōſolaberis me.**

Supra πράχΤίχημ hic θεώρηΤίχημ.
Ibi i ſalutare defecit aīa: eo ꝙ ꝯcupiſcit eū
cui⁹ paſſiōe ſeruata ē: hic in verbū dñi pro/
phetę oculi defecerūt. Et videam⁹ ne quē/
admodū illic adhęrēs xp̄o aīa defecit i vnū
ſpm̄ ꝛ fit vn⁹ ſpūs: ita ꝛ deficiāt ocli vt fiat
vna mēs. Oculi eni mentis iſti ſūt oculi ſcꝫ
interioris hoīs: nō hi oculi q̄ miniſterio fun
gunt obtut⁹. Eſt eīn ocul⁹ ꝛ mēs carnis. Sꝫ
ille cęc⁹ eſt ocul⁹ q̄ nō videt q̄ dīna ſūt: q̄ fru/
ſtra mente carnis inflat⁹ ē. Eſt ꝛ ali⁹ ſenſus
xp̄i: q̄ ecclīa videt xp̄m: ſic ipſe dic ad ſpōſā:
Cant.4.c. Corde nos cœpiſti uno ab oculoꝝ tuoꝝ.
Merito vno oclo xp̄s videt: q꞉ ſi videt oclo
carnali: aut q꞉ duos oculos habēs eccleſia:
moralē ꝛ myſticū: fidei oculo pl⁹ videt xp̄m.
Myſtic⁹ eīn ocul⁹ acutior ē: moralis dulci/
or. Et fortaſſe iſti oculi ſunt: quibus paulus
videbat ęterna: vbi cępit corporalia nō vi/
dere. Deniq꞉ qui xp̄m nō videbat: priuſq̄ꝫ

oculos amitteret: vidit cū poſtea q̄ꝫ viſum
amiſit oculorū. Vidit cū q̄ dixit: Quid eſt Act.9.
dñe? Videbat vtiq꞉ xp̄m quē etiā dñm fate
bat. Et īfra: Dñe inq̄t q̄d me vis facere? Nō
ꝫ videbat eū: cui⁹ expectabat īperiū? Qui/
bus igit oculis videre paul⁹ plus cępit: niſi
his q̄s nobis ip̄e mōſtrauit: dicens: Orabo 1.Cor.14.
ſpū: orabo ꝛ mēte. Deniq꞉ vt ſcias q꞉ vidit
orando: Factū ē inq̄t reuertēte me i hierlm:
cū orarē in tēplo: pauorē habui: vidi illū di/
centē mihi: Feſtina ꝛ exi citi⁹ de hierlm: non
eīn recipiūt teſtimoniū tuum de me. Iſti ꝫ
oculi in verbū dei deficiūt: ꝛ dicunt: qñ con
ſolaberis me. Iſtis oculis ꝓphę dicebātur
vidētes: q꞉ ꝑ reuelationē ea q̄ erāt abſcōdi/
ta mente cernebāt. Quid ē oculos deficere?
De corporalib⁹ dicam⁹: vt intelligamus de
ſpiritalib⁹. Nōne qñ aliquē deſideramus ꝛ
ſperam⁹ affore: eo dirigim⁹ oculos vñ ſpera
mus eſſe venturꝝ? Itaq꞉ cōtenti diu quoti/
diana expectatione deficim⁹. Sic anna cir/
cūſpiciens in viam: ſollicitis aduentum filij
explorabat excubijs. Sic dauid ꝓpħa cur/
rente de ꝑlio altero poſt alterꝝ q̄ nunciaret:
poſitis in turre exploratorib⁹ iterrogare de
ſalute filij pater ſedulus geſtiebat. Sic te/
nerę vxor ętatis de ſpecula littorali idefeſſa
expectatiōe ꝑſtolat aduentū: vt quācunq꞉
nauim viderit: illic putet cōiugē nauigare:
metuatq꞉ ne videndi gr̄a dilecti ali⁹ añ ad/
uertat: nec ipſa poſſit p̀ma dicere: Video te
marite: ſicut anna dicebat ad filiū: video te
fili: āmodo libent moriar: mortis videlicet
dolorē exoptati ꝯſpect⁹ ſuauitate nō ſenti/
ens. Ergo vt illa q̄ aduenienti viro ſe optat
offerre: ablegatis oīb⁹ domeſticis occupati
onib⁹: ſemitas viantis aut pedū veſtigia le
git: ſic ꝓpheta curis exutus ſęcularib⁹ inte/
rioꝝ oculoꝝ in verbū dei ꝑuigil cuſtos vſq꞉
ad defectionē ſui intēdebat obtut⁹: corpus
ſuū redigens ſeruituti: ꝛ alaꝫ ſuā ad humili
tatis patiētiā araneę modo tabeſcētis eru/
diens. Deſiderabat eīn ſicut ceruus fontes
aquaꝝ: ꝛ ſitiebat in dñm deū ſuū: cupiens
ei⁹ videre ꝑſentiā: ꝛ apparere ante faciē dei:
nimioq꞉ deſiderio ꝛ vehementi cupiditate
deficiens: tunc ſe habiliorē his q̄ a dño po/
ſceret ipetrādis ꝓphetica gr̄a ꝑſumebat. Et
nos igit intendamus cor nr̄m vt poſſim⁹ in/
telligere ſeries ſcp̄turaꝝ: ꝛ verbū vitę nobis
venire a dño poſtulem⁹ atq꞉ intellectū dari.

Si quis de longinq̄ verbū dei obtutu men
tis aſpexerit: nōdū planū atq꞉ diſtinctum:
is velut q̄buſdā oculis interiorib⁹ verbi na/
uigiū appropiquare animę ſuę cernit. Quo
autem expreſſius videre cęperit: eo magis
q̄ſi ad portū veritatis feſtinet accedē: ꝛ fit ꝓ
ximus inuehendę. Defecerūt ꝫ oculi ꝓpħę
in verbū dei dicentis: Qñ conſolaberꝫ me?
Si oculi iſti ſignificati ſunt: quib⁹ cernimus
ꝛ videm⁹: dicere debuerūt: Qñ conſolaberꝫ
nos: hoc ē: nō ſingulariter ſed pluralit. Sꝫ
q꞉ oculus mentis ꝛ oculus carnis vn⁹ ocu/
lus fiunt: ꝛ tunc hō cōſolatione fulcit: cū ca
ro ꝛ mens diuerſa nō cupiunt: ſꝫ vnū deſide
rant: vnū req̄runt: iō intenti ad eū qui ait:
Ioh.10. Ego ꝛ pater vnū ſum⁹: iſti q̄ꝫ oculi vnū eſſe
ſe cōfitent: q꞉ vno atq꞉ eodē deſiderio offi/
cioq꞉ fungunt. Deficiebat ꝫ i verbū ꝓpħa.
Nos aūt ocioſos nos putam⁹: ſi verbo tan/
tūmodo ſtudere videamur: ꝛ plures eſtima
mus eos qui opant: q̄ꝫ eos qui ſtudium co/
gnoſcēdę veritatis exercent. Dicūt eni plę/
riq꞉: Ecce hō ꝛ opa ei⁹: quaſi qui verbo ſtu/
deat nō opet: cum magis opus iſtud q̄ꝫ cę/
tera ſint. Si eīn opus iuſticia ē: ſi opus tem
perantia: ſi opus fortitudo: vtiq꞉ op⁹ ē etiā
ſapiētia. Iſtę eni quattuor p̀ncipales virtu
tes habent. Nā ſi opat chriſtus ſcđm ꝙ iu/
ſticia ē: vtiq꞉ opat ſcđꝫ qđ verbū ē. Et opa/
bat cū eēt in principio apud patrē. Deniq꞉
Ioh.1. ꝑ ipſuꝫ oīa facta ſunt: vt ſcias opatorē oīm
eſſe: ꝛ op⁹ noſtꝝ eē chriſtū ieſū. Etenī ſcđm
qđ verbū eſt: verbū inquirentibus grande
opus verbū ē. Vñ cū martha feſtinaret cir/
ca miniſteriū: maria aūt verbū dñi audiret:
ea q̄ audiebat: ei q̄ miniſtrabat meruit ante
Luc.10. ferri. Dicenti eīn marthę: Dñe nō ē tibi cu/
rę ꝙ ſoror mea reliquit me ſolaꝫ miniſtrare?
dic ꝫ illi vt me adiuuet: Reſpōdēs dixit do
min⁹: Martha martha: maria bonā partē
elegit q̄ nō auferetur illi. Ita verbū cogno/
ſcere mai⁹ opus eſſe q̄ꝫ miniſtrare: dīnę au/
ctoritate ſnię definit. Sed fortaſſe dicat ali
1.Cor.4. quis dictū eē ab aplo: Quia nō in ſermone
regnū ē dei: ſed i virtute. Scriptū nō nego:
ſed in q̄ ſermone cognoſce. Nēpe quē effla/
tus effuderit: q̄ audientibus ſermo prodeſſe
non poſſit: qui ſine oſtenſione fit ſpūs atq꞉
virtutis: hunc ſermonē paulus nō dignat
cognoſcere. Vult enim magis virtutē ſer/
monis agnoſcere. Deniq꞉ nolebat talē ſuū
eſſe apoſtolus ſermoneꝫ: qui in infirmitate

veniebat vt alios ſaluos faceret ꝛ fortiores
in timore ꝛ tremore: vt timētes nihil metu/
erent niſi dominū ieſum: trementes pacem
eius tranquillitatemq꞉ ſeruarent. Audi er/
go qualeꝫ apoſtolus ſermonē habebat. Et
ſermo inquit meus ꝛ prędicatio mea non in 1.Cor.2.
perſuaſione ſapientię verborum: ſed in oſtē
ſione ſpiritus ꝛ virtutis: q꞉ fides nō in forē/
ſi ſermōe ſapiētię: ſed in oſtenſione ſpirit⁹:
ſed dei virtute firmatur. Ergo i ſermōe ſan/
ctorum virtus eſt: in ſermone autem foren/
ſi iſto ac philoſophico vanitas mundi. Vir
tutem autem eſſe in ſermone ſanctorū etiā
iſte propheta te doceat: qui ait: Domin⁹ da Pſ.67.
bit verbum euangelizantibus virtute mul
ta: hoc eſt: vt multa poſſint virtute euan/
gelium prędicare. Probatum eſt ergo ꝙ in
euangelij prędicatione ſit virtus. Prędica/
tio autem euangelij ſermo ſanctorum eſt.
Ita dubiū non reſidet: quin in ſermōe ſan/
cto ſit virtus. Sequitur verſus tertius.

Quoniā factus ſum tanquā vter Ver. III.
in gelicidio: iuſtificatiōes tuas nō Al. pruina.
ſum oblitus. Vox iſta: vox iuſti eſt: q̄
mortificauerit ſuum corpus. Recte eīn vter
dicitur iuſtus: qui expoliatus nō nudus in/
ueniatur. Vter nāq꞉ de exuuijs fit animan
tis mortui. Igitur ꝛ nos peccato moriamur
vt viuamus deo: atq꞉ repleti ſpirit⁹ iocun/
ditate ꝛ ſuauitate leticię: erim⁹ exuuię ſpiri
tales: carentes infirmitate corporea: ꝛ inte/
gro mentis ſinu infuſam nobis diuinorum
myſteriorum gratiam reſeruantes. De his
vtribus dicit: quia vinum nouum in vtres Matth.9.
nouos mittunt: qui volunt vtrunq꞉ ſerua/
re: ꝛ corpus ꝛ gratiam. Nō effluat igitur tu/
us hic vter: non rimoſus ſit: non terreno in/
ueteraſcat ſitu: nec vinum nouum veteres
vtres rumpat: quo ſcindantur vtres: funda
tur gratia. Non iteꝝ ſole iniquitatis ꝛ ni/
mia vi caloris areſcāt: ſꝫ feruentiū viſcerum
cupiditates diuerſę niuali quodā frigore tē
perent. Frigeſcat ęſtus libidinis: ꝛ q̄dā con
tinentię gelu ieiuniorumq꞉ reſtinctus ma/
tutina oratione perfletur: quando ſicut ros
ita ſuper terram noſtrā dei verba deſcēdūt:
ſicut imber ſup gramē: ꝛ ſicut nix ſup fęnū.
Neſcit vtrē bonū iſta nix lędere: nix q̄ diui/
ni ſplendore fulget eloquij. Nix hęc refrige/
rat nō adurit: fęcūdat ſata non internecat.
Nix hęc ꝑceptio ꝯtinentię ē: q̄ caloreꝫ facit
corporeū frigere: ꝛ oēm naturę interiorꝫ re/

ſtinguit ardorē. Et forte iō cū ieſus reſurre-
ctiōis ſuę demōſtraret gl'iam: veſtimēta eiꝰ
erāt cādida ſicut nix: vt nō ſolū ip̄e alienus
eſtimaret a ꝯtagione pcti: verūetiā ne q̇cū-
ꝙ reſuſcitaṫ: ꝯgelatis cōiugij cupiditatibuſ
Matth.22. reſurgere frigidus videreṫ. In reſurrectiōe
em̄ neqꝫ nubūt: neqꝫ vxoreſ ducūt: ſ erūt ſic̄
angeli dei in cęlo. Boni ḡ vtres frigidi: hoc
eſt: in gelicidio ꝯſtricti pruinis nō libidinis
calore reſoluti. Utrem aūt corpꝰ hoc dici li-
cet ex pluribꝰ locis: Tn̄ etiā inde intellige ꝙ
adā ⁊ eua vbi imaginē depoſuere cęleſtis:
quā ante portabant: imaginē terreni hōis
induētes: tunicas dicti ſūt veſtiti eē pellice
as. Corpales em̄ eos de ſpiritalibꝰ fecerat
culpa cōmiſſa. Nec illud abſurdū ad intelli
gendū: ꝙ ita ſe dicat factum dauid ſic̄ vtrē
in gelicidio: eo ꝙ in aſperitate licet poſitus
glaciali: mortificauerit tn̄ corpꝰ ſuuꝫ ne ſen-
tiret hyemis illiꝰ aſperitatē: quā ſaluator di
cit grauē futurā eē fugientibus. Sic̄ em̄ gla
ciem nō ſentit vter: qꝛ pellis eſt mortui: ita
mortuꝰ pctō ꝓpħa frigus peccati ſentire nō
poterat: vel certe ꝙ nō frangatur neceſſita-
tibus: nec reſiſtat caro menti: ſ molliori du-
ctu aię ſe inflectat imperijs: ⁊ in hoc mundi
gelicidio nō areſcat: vel qꝛ corpus afflictio-
nis ſumꝰ ⁊ mortē dn̄i ieſu ſemp in nr̄o corpe
circūferre debemus. Hic ē vter qui caſtigat
Exo.32. corpꝰ ſuū: nō vt ille incraſſatꝰ ⁊ obeſus po-
pulus: q̇ ſedit mādúcare ⁊ bibere ⁊ ſurrexe-
rūt ludere. Hic ē vter q̇ inebriat non vino ſ
ſpū: in q̇ nō botrio amaritudinis: nō draco
nū furor: nō furor aſpidū: ſ poculū inebriāſ
ꝙ̄ p̄clarꝝ. In hoc ḡ gl'iaṫ dauid: qꝛ factus eſt
ſicut vter in gelicidio: opationē pcti nō ſen-
tiēs. Et bn̄ pctm̄ gelicidio cōparaṫ. Sic̄ em̄
gelicidiū ad nullū vſū vtile ē: ad nullā opa-
tionē: ſic culpa nulli ꝓdeſt vſui: nulli opati-
oni: ⁊ iō ſic̄ gelicidiū declināda eſt: ne noce-
at ⁊ adurat. Bonū ḡ mihi ē fieri ſic̄ vtrē i ge
licidio: vt poſſim nō obliuiſci iuſtificatiōes
dn̄i: ⁊ eaꝝ liquore pfuſus: refrigeret oīs fer-
uor interne cupiditatꝭ. Nō ḡ vacuū ſ plenū
hūc vtrē eē oportet: plenū ſpū̄s: plenū iuſti
ficationū: vt pctā mea ip̄e ꝯfitear: vt luxuri-
am carnis mee cōprimā. Moriēdū eſt enim
mūdo vt viuamꝰ deo. Si aūt viuamꝰ carni:
mors vtiqꝫ ē carnis prudētia: viuere nō poſ
ſumꝰ deo: qꝛ inimica ē deo carnalis iſta ſa-
entia ⁊ vita ſecularꝭ. Seq̇tur verſus.

Verſus.IIII **Quot ſūt dies ſerui tui: quando**
Al' nō hꝫ mihi **facies mihi de perſequētibꝰ me iu-**
diciū. Pōt ſic accipi: Quot ſunt dies ſui
tui: quaſi dicat: Quāti ſūt dies hūani: quā-
tū tp̄s: quātū ſpaciuꝫ? Cur inuideṫ tā breui
vitę: ne trāquillo curſu iſtiꝰ ſęcl'i pfruamur?
Cur in breui ſpacio tā multi pſequētiū nos
laquei tendūṫ? Aſſit iā iudiciū i q̇ pęna ē p-
fidoꝝ: in q̇ pſecutoribꝰ digna ip̄ietatꝭ ſuę p̄-
cia redduṅṫ. Ul' ſic: Quouſqꝫ inſultare po-
terūt: q̇uſqꝫ inquietare: q̇ nos diuerſis mo-
dis q̄rūt affligere? Nō ſerus erit terminus.
Eteni ꝓpħa q̄ſi celeritatē trāſcurrendę iſtiꝰ
vitę: nō annoꝝ ſ dieꝝ eſtimatiōe ſubducit
dicēs: Quot ſunt dies ſerui tui. Et bn̄ dies
dixit: vt nō ſolū moras annuas ꝓpħica vi-
ſione tranſcurreret: verꝝ etiā ſplendidū ſibi
vitę huiꝰ curriculū ꝟtutū lumīe declararet.
Merito qꝫ ſecurꝰ ait: Qn̄ facies mihi de pſe
quētibꝰ me iudiciū. Mihi inq̇t iudiciū d̄ pſe
quētibꝰ facies: nō de me pſequētibꝰ iudiciū
dabis: qm̄ nō reſurgunt ip̄ij in iudicio. Sꝫ
mihi inq̇t da iudiciū vt cū remuneraueꝛꝭ in-
nocētiā: fidē ꝓuehas: miſcōiaꝫ corones: im-
pij pſecutores meritoꝝ p̄mijs ꝓpheticorum
iudiceṅṫ. Nō abſurdū etiā illud: vt qꝛ bre-
ues dies ⁊ pauci ſūt iſtiꝰ vitę: nō diutiꝰ grāꝫ
ſuā dn̄s circa ꝓphetā ſuū differat: ſ ip̄i iudi
ciū de pſequētibꝰ faciat. Nā hic qꝫ iudiciuꝫ
ē de pſecutoribꝰ. Si q̇dē q̇ nō credūt in xp̄o
iā iudicati ſūt. Iudiciū aūt hoc ē: qđ dedit
Luce.10 ſeruulis ſuis dn̄s ieſus dicēs: Habebitꝭ po-
teſtatē calcādi ſupra ſerpētes ⁊ ſcorpiones:
⁊ ſup oēm virtutē īimici. Et verꝝ iudiciū in
q̇ torqueṫ inimicꝰ: ſic̄ ip̄e ꝯfeſſus eſt dicens:
Matth.8. Quid veniſti ante tp̄s torq̄re nos? Hoc ḡ
depoſcit ꝟtutū ſtabilitate fundatꝰ ꝓpheta:
vt ſubijciaṫ ſibi nō hō: ſ ille q̇ locū ſibi i ho-
mine vendicauit. Un̄ ⁊ apl's ip̄ſū magis in
hoīs pctō putauit eē dānandū: ip̄m ſubijci-
Ro.16. endū: de q̇ ait: Cōterat deꝰ ſathanā ſub pe
dibꝰ vr̄is cito. Ex hoc ḡ pſecutore iudiciū ſi-
bi fieri geſtit: vt fidei ꝓphetice veſtigijs ad
uerſariꝰ ꝯteraṫ: ⁊ cōminuat eū ſub pedibꝰ ſu
is ꝓpħa ſicut puluerē: ⁊ i hac corpis ſui mili
tia ꝯſtitutꝰ: ꝙuis dies vitę breues ſint: triū-
phū tn̄ de aduerſario adipiſcaṫ: q̇ reformati
hoīs i veterē grāꝫ: quē ante delictoꝝ vincu
lis tenebat aſtrictū: ⁊ feruētꝭ libidinis laſſa-
bat ęſtu: libertatē igemiſcat: ptātē ſentiat.
Subiectꝰ ē igiṫ aduerſarius ſcđꝫ dn̄i ſn̄iaꝫ.
Eteni dn̄s ieſus veniēs i hūc mūdū p virgi-
niſ ptū ſubiecit aię nr̄ę oēſ ꝯtrarias ptātes:
vt fide tua: verbo tuo: ꝯuerſatiōe tua ⁊ opi-
bus cōteranṫ. Si ḡ nō cōteris aduerſariuꝫ:

tua culpa ē q̇ pmiſſa nō vteꝛꝭ ptāte. In no-
bis ē igiṫ vt aut ſubijciaṫ aduſarius: aut re
ſultet. Si em̄ actus nr̄ diſpliciat: incipit ad
uerſarius ſupbire: ſi aūt boniſ inhęreamus
opibus: vt exerceamꝰ ſtudia caſtitatꝭ: iuſti-
cię: ꝯtinētię: calcamus ſerpētē ⁊ ſcorpionē.
Calcamus em̄ illuꝫ pedibꝰ caſtitatꝭ: cōteri-
mus ⁊ ſcorpionē ne poſſit excutere: calcamꝰ
ꝯtinētię veſtigijs: verecūdię: iuſticięqꝫ greſ
ſibus. Poſſumus ḡ ⁊ in hac breui vita triū-
phum de aduerſarijs habere perpetuum.
Sequitur verſus quintus.

Ver. .V. **Narrauerūt mihi iniuſti exercita**
Al'.iniqui fa **tiones: ſed nō ſicut lex tua domine.**
bulationes Bn̄ optat iudiciū ſibi fieri de pſequenti
Al' vt bus: qui nō ſolū opa iuſti ip̄edire: verꝝ etiaꝫ
fidē ſupflua narratione conati ſūt. Etenim
q̄ſi fabulę cuiuſdā nenias narratas ſibi dic̄
ἀδολεσχίασ: h̓ eſt: ſupfluas loq̄citates.
Narratores em̄ ſupflui: ſicut hirūdines diſ-
putatiōis ſuauitatē loquacitatꝭ ꝯtinuatiōe
corrūpunt: vt ariſtotelis ſn̄ia ē. Superflua
igiṫ loquiṫ hęreticꝰ: qui nō loquiṫ veritatē:
nō loquiṫ ſcđm legē. Qui aūt fundatus i le
ge ē: nouit a veris falſa diſcernere: ſpiritaliſ
eruditione doctrinę: hęretica ab euāgelicis
dogmata ſepare: Iō ne multi decipianṫ iu-
Ps.49. beṫ a dn̄o tacere pctōr. Peccatori em̄ dixit
deꝰ: quare tu enarras iuſticias meas? Con-
ticeſcat igiṫ pfidia: q̄ tramitē veritatꝭ tenere
nō nouit: q̄ dei p̄cepta n̄ ſuat. Cur eni p os
ſuū aſſumūt pctōres euāgeliū veritatis: in
quoꝝ ore veritas nō ē? Oīa aūt p̄cepta dei
veritas: xp̄s aūt veritas. Nō ḡ ē xp̄s i diſpu
Ibidem. tationibꝰ pfidoꝝ: qui dicit pfido: Os tuum
abundauit nequicia: ⁊ lingua tua cōcinna-
uit dolū. Lingua em̄ q̄ vult aſtruere menda
ciū: dolū vtiqꝫ nectit aſſertis. Sꝫ hmōi fur
ē: ⁊ cū fure ꝯcurrēs. Multi em̄ fures ſūt: qui
verbū dei nō ad vtilitatē ſuā furanṫ ⁊ rapi-
unt: ſed ad fraudē: ⁊ patrimoniū qđdā cele-
ſtiū ſcripturaꝝ in ſua furta detorquēt: adul
terina ſibi cōpendia colligentes: dolo ma-
gis ꝙ̄ veritate q̄ſita. Sꝫ hi ſunt qui miſcēt
aquā vino: tanꝙ̄ caupones peſſimi adulte-
rātes ſermonē dei ⁊ i ſincerū ꝓferentes q̇c-
quid pfido ⁊ tanꝙ̄ ebrio ore deprōpſerint: ⁊
iō aliena loquūṫ a lege. Un̄ eos bn̄ propħa
refutat atqꝫ rep̄hendit: ſciēs q̇d p̄ſcripto le-
gis accepit. Recte ḡ ait ſequēti verſiculo.

Verſꝰ. VI **Omnia pręcepta tuę veritas: in**
Al' mandata **iuſte perſecuti ſūt me adiuua me.**
Al'.iniqui.

Quaſi bonꝰ miles bella nō refugit nec cō
flictꝰ: ꝙuis grauiū p̄lioꝝ bellator paueſcat
aſſuetꝰ: ſ fidelis ⁊ ꝓuidꝰ aſpirare ſibi diui-
nitus orat auxilia: ⁊ pie deuotiōis fidelia ſi-
bi adiumēta depoſcit. Iōqꝫ nō petit vt pſe-
cutiōes quieſcāt: ſ in pſecutiōibus ſe poſtu
2.Timoth.3. lat iuuari. Sciebat eni ꝙ oēs q̇ volūt pię vi
uere in xp̄o ieſu: pſecutiōes patiūṫ: mauult
ḡ pſecutiōes pati: vt pie viuere i xp̄o poſſit.
Et bn̄ nō vnā pſecutionē ſ multas pſecuti-
ones dixit: nec exp̄ſſit vocabula pſequētiū:
qꝛ multi pſecutores nō ſolū q̇s videmus: ſ
etiā q̇s nō videmꝰ. Perſequūṫ neq̇tię ſpiri-
tales: pſequiṫ hęreticꝰ: iudęꝰ: gentilis. Oēs
ḡ ſub pſecutoribꝰ q̇ volūt pie viuere: qꝛ vbi
multi pſecutores: nullū a pſecutoribꝰ vacat
tp̄s pie viuere geſtienti. Et fortaſſe cū pſe-
cutiones non patimur tanꝙ̄ ꝯdēnati habe
mur: qꝛ nequaꝙ̄ pie viuere volumus i xp̄o.
Nā vtiqꝫ cū ſit definita ſn̄ia ꝙ oēs q̇ volūt
pie viuere in xp̄o ieſu pſecutiōes patiūṫ: vi
deṫ is qui pſecutōes nō patiṫ abdicatus: ꝙ
nō ſit pię intētiōis i xp̄o. Deuotionē eteniꝫ
fidei p̄lia pſequūṫ. Si deſint certamia: vere
ore deeſſe videaṫ q̇ certare deſideret. Oīa
iq̇t p̄cepta tua veritaſ. Quę p̄cepta niſi illa:
Si me pſecuti ſūt ⁊ vos pſequenṫ? Hęc pręp- Iob.15.
cepta dauid anterior licet incarnatiōis ſa-
cramēto: iā tn̄ audiebat in ſpū: ⁊ quaſi xp̄i
diſcipulus nō ſubtrahebat ſe paſſionibus:
ſ certaminibꝰ offerebat. Sciebat h̓ ſolū ſibi
ad gl'iaꝫ fructuoſū: hoc ad cuſtodiā ſalutis
tutū: vt frequētibꝰ exercitijs iuſti pietas cō
firmareṫ. Cito eni fides inexercitata langue
ſcit: ⁊ crebris ocioſa tēptaṫ incōmodis. Re-
miſſas excubiaſ callidus inſidiator irrūpit:
aſſuetū aūt bello viꝝ externa fraus iſtruit:
⁊ gl'ioſę ꝓuehit palma victorię. Pax ḡ fidei
corruptelę materia eſt. Et pulchre nobis p-
ſecutiōis ꝓceſſere tp̄a. Intentꝰ ſicut medicꝰ
erat itime ad deū mētꝭ affectꝰ: illi adhęrebat
nec vllas cogitatōes obſtrepētes ſibi precā
tis animus ſentiebat: totꝭ viſceribus fūde-
baṫ oratio: et q̇daꝫ miſcebaṫ ſermo cū dn̄o:
quotidiana meditatio habebat iā cōtēptū
piculi: ⁊ vſū calcādę mortꝭ recepat: Qđ ami
ſimus exercitiū: temptant ocia quos bella
nō fregerāt. Periculoſa igiṫ ⁊ pacꝭ ocia. In
pace pl'es pſecutiōes eſſe cęperunt. Nullus
erat tpe pſecutiōis adulator: qui callida mē
tē adulatione tēptaret. Nō vacabat animo
corporis delectatione diſſolui: ⁊ huiuſmodi

que ſecundis reb⁹ excitari ſolent admittere paſſiones. Jō apli cū cederent̄: includerent̄: exultabant: ꝙ illis iniurijs eterne glie meritū lucrabant̄: Qui digni fuerāt ꝓ xp̄i noīe iīurias ſuſtinē: nō illꝭ erat cura de pr̄imonio: ſtudiū de poteſtatib⁹ ⁊ honorib⁹: nō de prelatione q̄ etiā iuſtos exagitare cōſueuit: ſed ille ſe preferri putabat qui eſſet plurib⁹ verberibus flagellatus. Merito ꝗ dauid occaſiones expetit triūphandi: ⁊ certandi copiā ꝓ deuotiōis eruditione nō metuit: q̄ nouerit pſecutiones iniquoꝝ ꝓficere ad incremēta virtutis. Nō eni dixit: q̄ perſecutōes patior: adiuua me: ſ; iniuſte inquit pſecuti ſūt me adiuua me. Pōt eni quis ⁊ pſecutiones pati: ſed nō iniuſte: q̄ ē etiā iuſta pſecutio ſi oderim⁹ obſcenos ſi infeſti ſumus iniuſtꝭ: ſi iniquos velim⁹ opprimere ne plurib⁹ noceant: ſi auaꝝ fraudis ſue cōpendijs exuam⁹: ſi execremur inſolentiā ſupboꝝ. Qui autez ꝓ fide: ꝓ iuſticia: ꝓ caſtitate: pſecutionē patitur: bene is dicit: Iniuſte perſecuti ſunt me adiuua me Sequit̄ verſus ſeptimus.

Ver. VII. **Paulominus conſūmauerūt me in terra: ego aūt nō dereliqui mādata tua.** Nō ſupfluo diuinū q̄ſiuit auxilium: qui ſciebat ſibi aduerſus fortes eſſe certamē pluraq̄ ſibi ꝑlia ꝑparata dimicaturo: nūc aduerſus nequicias ſpiritales q̄ ſūt in celeſtib⁹: nūc aduerſus calorez ſanguinis ⁊ innumeras corporis hui⁹ illecebras: quarū nexu vario ⁊ diuturna colluctatiōe laſſat⁹: pudendo corruiſſet certamie: niſi fidei ſe radice tenuiſſet. Diſcam⁹ cauere quē gerim⁹: hic nobis hoſtis domeſticus: hic inimicus grauis eſt nſi ipſius corporis: inflāmat̄ vino: ardet libidine: decore mulierꝭ occurſantis accendit̄: ſpe alitur: deſperatione vritur: illecebris exurit̄: nō euaporat affectu: tiore turbat̄: metu frāgit̄: luxuria mollit̄: laſciuia diſſoluit̄: labore afficit̄: ſollicitudie fatigat̄: paſſiōe ꝯterit̄. Miraris ſi inter tot aduerſarias paſſionū vices ſe etiā iuſt⁹ tenē vix poſſit: cū īpares ſimus etiā ſingulaꝝ certamini paſſionū. Quem vꝉ ſola libido nō iudicet: quē nō ſubiuget auaricia: quē formido non quatiat: quē luxuria nō eneruet: quē laſciuia nō emolliat: quē nō ſupplātet ebrietas? Quaſi cōſcius igit̄ carnalis infirmitatꝭ ⁊ explorator pſecutiōis hoſtilis dicit: Paulominus cōſūmauerūt me in terra. In hac vtiq̄ terra in qua adā p̄mus corruit: ⁊ pudēda ꝓlapſione deiect⁹ toti⁹ greſſū future poſteritatꝭ inflixit. In hac terra in qua cayn munera fraterna dolēs ſuis eē ꝑlata ruina ē ſtratus inuidie. Deniq̄ vox fraterni ſanguinis clamauit a terra. In hac t̄ra noe ſcūs quem toti⁹ orbis diluuia ī tantis ꝓcellis ⁊ fluctibus ꝑuigilē ꝓbauerūt: vbi tñ̄ ocioſo curas laxauit corpe: ibi ſōnū ebrietatis offendit: qñ mediaſtino filio delyrante cōtumeliā paterne pietatis incurrit: docēs ꝑiculoſa ocia ſecura eē virtuti. In hac terra loth reuerēdi parentis imitator: quē nō luxuriantꝭ ſodomitane plebis decolorauit īpuritas: nō flāma ſodome ardentꝭ inuoluit: veniabilis q̄dē ignorantie: pudēde tñ̄ cōmixtionis nō euaſit inceſtū. Vrit̄ ille flāmis mulieꝝ: quē ſulphurea flāma nō vſſit. In hac terra etiam dauid ꝓpe modū cōſūmatū eē ſe dixit. Si q̄dē pene motos pedes ſuos ⁊ greſſus ſuos paulomin⁹ ſenſit effuſos: q̄ diuitias ſeculares ⁊ ſucceſſus corporaliū ꝓſperoꝝ loco beatitudinis eſtimauit pctōrib⁹ abūdare. Propter qd̄ etiā flagellat⁹ ē: ſ; flagella iuſto remedia ſalutꝭ ſūt. Caſtigat eni dñs quē recipit. *Heb. 12.* Vñ etiā dauid cōuerſus ad dñi charitatē: atq̄ in ei⁹ erudit⁹ ꝑceptis: nō ignarās eo ꝙ caducꝭ caduca fortuito quodā deferāt̄ euentu: ⁊ q̄ nō diuitiaꝝ abūdantia: ſ; virtutum gr̄a vite probabilis merita penſant̄: dilexit magis q̄ reliquit mandata dei: quib⁹ ſolis potuit ingruentes neq̄tias ſpiritales ⁊ inſurgētes hui⁹ corporis appetit⁹ ī hac tā fragilis nature īfirmitate ſupare. Magna igit̄ virtus: que ſub tantis pſecutionib⁹ cōſtituta ⁊ pene oppreſſa: tñ̄ ſuū nō ē oblita ꝑſidiū: nec mādata dei dereliq̄t. Jō q̄ ſolū ſibi deum ꝓfuiſſe cognouit: ꝑces ad dominū dirigens ait: verſu ſequenti.

Ver. VIII **Secūdū miſericordiā tuā viuifica me: ⁊ cuſtodiā teſtionia oris tui.** Quā viuificationē ſui poſtulet: ſupra diximus: q̄ nō id peccat⁹ ē qd̄ habebat: ſ; qd̄ deſiderabat: id eſt: vt viueret in eternū: intelligens vite beatitudinē in hoc fluctuanti ⁊ īfido nobis corpore eē nō poſſe: cui⁹ inbecillitas ꝓpoſitū aīe derelinquat. Opus eſt ꝗ miſericordia dei: vt cōtinua ⁊ ꝑpetua ſit in hoc corpore viuificatio: quo quotidie iuſt⁹ deo viuat: peccatoq̄ moriat̄. Si eniz culpa moriat̄ in nobis erit vita deo viuēs: ⁊ cuſtodia ꝑceptoꝝ celeſtium perſeuerās: quā vtiq̄ ille cuſtodit qui viuificat̄ a dño. Deniq̄

viuificari ſe ante poſcit a dño: ⁊ poſtea cuſtodiā mandatorū celeſtiū pollicet̄. Nō eñ cōmunis hec vita cuſtodit celeſte mādatū: ſed illa q̄ munere fulcit̄ eterno ꝑ opationez gr̄e ſpiritalis. Poſſum⁹ etiā ſic intelligere: quia iā ꝓpheta q̄ erant legꝭ agnouerat: optat aduentus dominici miſericordiā: vt accipiat ꝑcepta quib⁹ lex adimpleat̄: vt nō ſolum adulterium ſciret eſſe vitandū: ſed etiā concupiſcentiā adulterij declinandam. Os eñ patris ieſus dominus locut⁹ eſt in euangelio: *Matth. 5.* Eū qui viderit mulierē ad cōcupiſcēdum eā: in corde ſuo adulteriū perpetraſſe. Quatū euāgelio profecerunt ſtudia caſtitatis: quo nō ſolum turpioris facti: ſed etiam ſtudij degeneris ablegatur opprobriū? Qui ſint aūt d̄ quibus dicit: ꝙ paulomin⁹ conſūmauerūt eū in terra: niſi pſecutores? De q̄ꝝ *Luc. 13.* vno ait dñs ieſus: Ite dicite vulpi illi: h̄ eſt de herode. Et alibi cū ſe fraudulenter inter*Matth. 8.* rogari aduerteret dixit: Vulpes foueas habent ⁊ volucres celi nidos vbi requieſcant: eo ꝙ fraudulenter in terreſtriuz paſſionum quibuſdā latibulis demorent̄. Inde etiam *Judic. 15.* ſamſon binas vulpes ſibi nexuit: ad quarū caudas alligauit faces ⁊ dimiſit eas ꝑ meſſes allophilorū: per hāc figurā ſignificās ꝙ improbi ac fraudulenti hoīes: ⁊ maxime heretici liberā linguā habeāt ad latranduz: ſ; exit⁹ īpeditos: aut religioſa p̄ncipia finē d̄o fraudis ſue incendio deputatū. Jōq̄ ⁊ trecentas vulpes dimiſit: eo ꝙ ꝑfidi crucꝭ quidē ſe ꝑdicatiōe cōmendare deſiderāt: ſ; myſteriū ei⁹ tenere nō poſſunt: qui hac ꝑdicatione compoſita et falſa atq̄ ſimulata vrere magis fructus conant̄ alienos: cū vtiq̄ vera crux dñi nō exurat aliena merita: ſ; fecundet. Meritoq̄ ſcriptū ē in cāticis canticoꝝ: *Cant. 2. d.* Prendite nobis uulpes puſillas exterminantes uineas: ut uineæ noſtræ floreant. Quo oſtēdit̄: ꝙ vel dñs ieſus vꝉ eccl̄ia fraudulētoꝝ dolos a vineis ſuis exterminādoſ eē ꝑcipiāt: ne pauxillulis vineis noceant: q̄ adultis iā vitib⁹ nocere nō poſſūt. Heretic⁹ eni īpfectū tēptare pōt: non pōt ſupplātare pfectū.

Explicit ſermo vndecimus Incipit ſermo duodecim⁹.

Lameth.

ל

Ameth littera duodecima incipit: Cuius interp̄tatio: cor. vel vt alia interpretatio habet: ſeruo.

Vnde videt̄ admonere vꝉ prudenter hec itelligēda vꝉ ſollicite ſeruāda ꝑcepta. Nā h̄ primus ſtatim verſicul⁹ admonet. Cor etenim ſibi mūdū creari in ſupiorib⁹ hic ꝓpħa vt legim⁹ poſtulauit: cor ſibi prudens dari orauit a dño fili⁹ huius ſalomon. Qui ꝗ habet cor mūdū: qui habet cor prudēs: ip̄e intelligit ſeriē ſubditoꝝ verſuū atq̄ virtutez. Vñ ⁊ alibi inuenim⁹: cor ſolū: id eſt: vel ſingulare: vꝉ qd̄ nulla illecebra huius ſeculi impediat: ⁊ carnis poſſit interturbare ſapia. Qui aūt habet cor: ſeruat mādata dei: quē admodū legiſti: Maria geſtabat oīa domini ſaluatoris in corde ſuo vel dicta vꝉ geſta. Circūcidam⁹ ꝗ cor noſtꝝ: nihil corporeū: nihil vile q̄ram⁹. Vile aūt oē terrenū. Nihil ꝗ terrenū: nihil ſeculare: nihil corporeū: nihil leue atq̄ mutabile in eloquijs cōſtituamuſ celeſtib⁹. Eloquia eñ dñi: eloquia caſta: vt *Ps. 11.* in his myſterioꝝ celeſtiū imaculata ⁊ pudica ſinceritas ſpiritali interp̄tatiōe reſplēdeat. Nō adulterina quadā opinione miſceamus terrena diuinis: ⁊ illud inuiolabile ſacramētū ꝓphetice viſionis aut ꝑennis oraculi nature nr̄e eſtimatione violem⁹. Ideo eñ addidit: Argentū igne examiatū: ꝓbatū terre purgatū ſeptuplū: vt tāq̄ boni nūmularij ſpū examinem⁹ ꝓphetici ſermonis argentū: ſecernentes dñi pecuniaz: atq̄ ab oī labe terrena ſalutaris fontꝭ infuſiōe purgantes: vt xp̄o digne ſentire videamur: qui ait: Nolite theſaurizare vobis in terra vbi *Matth. 6.* erugo ⁊ tinea exterminat: ſ; theſaurizate vobis ī celo. Theſaurus tu⁹ ē fides: pietas: miſericordia. Theſaurus tu⁹ xp̄s ē. Noli eum eſtimare de terris: hoc eſt: de creaturꝭ: quia dñs toti⁹ creature ē. Maledict⁹ inq̄t hō q̄ *Hiere. 17.* ſpem habet ī hoīe. Sed mihi ſalus ꝑ hoīem venit. Vide tamē quid ſcriptura vetus dixerit: Et hō ē ⁊ q̄s coḡſcet euz? Ille ꝗ hō nō humana mihi ſ; diuia ptāte oīa peccata donauit: deus in corpore dñs ieſus mundū reconciliās ſibi: quē redimebat a culpa. Theſaur⁹ noſter ꝑcioſus intellect⁹ ē. Si terren⁹ intellect⁹ fuerit: ſi fragilis: heretica eū tinea ⁊ impietatis erugo cōſumet. Leuem⁹ ꝗ ⁊ erigam⁹ ſenſus nr̄os: nec īpoſſibile iudicem⁹ vt hec hūani corpis īfirmitas ad cognitōez myſterioꝝ celeſtiū ꝓuehatur: cuz iā ad nos dñs ieſus ī q̄ abſcōditi erāt ſcie ſapientieq̄ theſauri dina ſua miſatōe deſcēdeit vt clauſa reſaret: apiret latētia: reuelaret occulta.

Ueni ergo domine ieſu: aperi nobis ⁊ iſtiꝰ
ꝓphetici ſermonis ianuã. Multis eñi clau
ſa eſt: ⁊ ſi prima ſpecie aperta videatur.

Uerſus primus incipit.

Uer. I. i N eternũ (inq̄t) domiẽ: perma
net verbũ tuũ in celo. Uides
etiã i te ꝑmanere debẽ: qđ etiã in celo ꝑma-
net ac perſeuerat? Serua ergo verbũ dei: et
ſerua in corde tuo ⁊ ita ſerua ne obliuiſcaris.
Serua legẽ dñi ⁊ meditare: ne iuſtificatiões
dñi de tuo corde labant̄. Docet te litterę in-
terp̄tatio: vt ſerues diligẽter. Docet ꝓphe-
ta in ſubditis dicens: Niſi qꝛ lex tua medi-
tatio mea ẽ: tunc forte periſſem in humilita
te mea. In eternũ nõ obliuiſcar iuſtificatio
nũ tuaꝝ. Legis ꝗ̄ meditatio facit vt tꝑa tri-
bulatiõis: tꝑa q̄bꝰ hũiliamur aliq̄bꝰ adũſis
ſuſtinẽ ⁊ tolerare poſſimꝰ vt neq̧ humiliato
nimis: neq̧ deiecto frangamur affectu. De
niq̧ dñs nõ frangi nos humilitate vſq̧ ad
deſperationẽ vult: ꝫ vſq̧ ad correctionem.
Threñ. 3. Unde ⁊ hieremias ſub hac littera i threnis
ait: Ut humiliaret ſub pedibꝰ oẽs vinctos
terre: ⁊ declinaret iudiciũ viri cõtra faciem
altiſſimi: ⁊ ad condẽnandũ hominẽ cũ iudi
catur dñs nõ dixit. Et īfra: De ore altiſſimi
nõ exibunt mala. Humilitas ꝗ̄ q̄ a deo eſt:
plena iuſticię plena ẽ equitatis: quia nõ ex-
eũt mala de ore dñi. Deniq̧ q̄ humiliabat̄
a dño dicebat: Humiliatus ſum ⁊ ſaluũ me
fecit. Ergo ſicut prudenter cõſiderandũ eſt:
quãdo humilitas a dño ſit cauſa ꝓbatiõis:
qñ etiã ipſa ab homine inferẽdę humilitatis
imꝑſſio: quę tamẽ ipſa ſolet patiẽtia ⁊ ma-
gnanimitate tolerari: ita etiã ſapienter con
ſiderandũ quid ſit in eternũ in celo verbum
dñi ꝑmanere: vel ſicut aliqui codices habẽt
i ſeculũ: qꝛ grecꝰ εἰσ Τομ αἰωμα poſuit: qđ
diuerſe interp̄tati ſunt tranſlatores: Alij in
eternũ: alij in ſeculũ. In ſeculum ꝗ̄ ꝑmanet
dñe verbum tuũ in celo. Et quomõ ipſe di-
Matth. 24. xiſti: Celũ ⁊ terra tranſibunt: verba autem
mea nõ preteribunt? In ſeculũ ꝑmanet ver
bum: nõ vltra ſeculũ ⁊ ſecula? Secula enim
tẽporis ſunt. Celũ ergo ⁊ terra: id eſt: iſtius
mundi opera preteribunt: ⁊ tẽpora ꝑmane-
bũt? Alius qui ſpiritalis ẽ: ⁊ iudicat verba
legis: In eternũ inquit dñe ꝑmanet verbũ
tuũ in celo. Eternitas eni verbi manẽtis opi
nionem verbi pretereuntis excludit. Quõ
autem ꝑmanet verbũ in celo: ſi ipſũ celum
preterit? Et quomõ poſſũt ſtare culmina: ſi
cadant fundamenta: aut quomõ permanet
habitator in habitatione ſua: niſi ⁊ habita-
tio perſeueret? Sed forte illud occurrat: qꝛ
ſcriptũ ẽ: Erit celũ nouũ. Uerũ nec ſic ab- Eſa. 65.
ſolubile: quia nec in hoc põt permanere qđ
p̄terit: nec illud põt dici manſiſſe cũ cępit.
Tinea intellectũ ſuũ ſcindet: ſi putes verbũ
ſicut celũ vel incipere vel p̄terire. Unde ſi vir
tutẽ prophetici ſenſus cognoſcere volumꝰ:
primũ in his quę viſibilia ⁊ ſenſibilia ſunt:
⁊ hic eũ locũ cõſideremus: vt ex eo q̄ ſũt in
telligibilia manifeſtemus. Si verbũ dei in
celo ꝑmanet: imitemur celũ vbi permanet
v̄bum: permanet ordo ſolẽnis celeſtiũ ſta-
tutoꝝ: ⁊ beneficioꝝ dñi crebrę vices ſolenni
bus muneribꝰ perſeuerant. Superius nẽpe
vel pluuijs vel calore vel fotu aeris huiꝰ in-
fundit̄ terris: atq̧ alitur larga fecunditas:
Celo annus labitur ꝑ dies ac menſes: ⁊ tꝑa
hiberni atq̧ hyemis: veris quoq̧ ⁊ purę di
geſtus eſtatis. De celo vitę tuę imaginẽ ca-
pe: etiã quãdo nõ germinas fructũ: fere tñ
ſemen ad fructũ. Sunt ſemina quę de celo
ſunt ⁊ ſerunt̄ in terris. Eſt etiã ſuꝑna vinde
mia: vnde ait ꝓpheta: Serite vobis ad iu- Oſee. 10.
ſticiã: vindemiate ad fructum. Et quando
nõ florent opera tua: foue tñ ſemina tua: ne
laſciuiendo luxurient. Qđ luxuriat in flore
ſermonis: tenuat̄ ⁊ hebetat̄ in fructu. Fru-
ctꝰ ipſos vſq̧ ad maturitatẽ decoque. Imi
tatores etiam ipſius celeſtis ſimus elemen-
ti: nõ ſemper ſole feruet ardenti: frequenter
nubibus tegitur: pluuijs vehementibꝰ in-
horreſcit: iactis niuibus tegit terrã. Non ꝗ̄
ſit in te diuturna laſciuia: ſuccedant męſta
ſenilium curarũ tempora: ⁊ tanq̧ cana ma-
turitas agrum hunc tui corporis reprimat.
Utilior ſepe triſticia ẽ: quę comitẽ ſolet ha-
bere grauitatem. Nunq̄d vlla in ipſo eſt ſo
le ꝑuaricatio? Nonne quotidianos curſus
ſuos ſeruat? Nunquid cõtinuos nõ nouit
luna defectus: ⁊ cõmiſſi munus deſerit mi-
niſterij? Hiſdẽ nempe vicibus annus redit:
eodem ſtatu reparant̄ tempora: hiſdem ob
ſequijs reformant̄. Sol diem illuminat: tem
pora ſtatuta cuſtodiens. Fulget ſplendori-
bus luna nocturnis: ⁊ lux eius in tenebris
micat. Stellarũ nitentium rutilat globus:
ſolenniq̧ ſtatione ⁊ conuerſione ac demuta
tione funguntur. Lex vna diuerſis cõſtitu-
torũ ſemel vices curſuum cuſtodire: nec fi-
nes trãſire p̄ſcriptos. Manet ipa imutabilis

demutatio: ⁊ cõuerſio vertere ordinẽ ſuum
neſcit. Una omnium obedientia: diſcretis
muneribus indiſcretam p̄ſcriptę cõſtitutio-
nis tenere cõcordiam. In celo ꝗ̄ permanet
verbũ: quia ſathanas de celo cecidit. Non
habebat in celo locũ: ꝓpterea cecidit. Quo
cecidit: niſi i terras? Ideo hic adulteria: ho-
micidia: ebrietates abundare cęperũt. In-
de excluſus acrior ad nos venit: ⁊ tẽptatio-
nes ſolito aſperiores: tãq̧ iratꝰ exercet. In
celo igit̄ ꝑmanet verbũ: quia inde deiectus
eſt diabolus. In t̄ris non permanet: qꝛ huc
totus aduenit. Et vide vtrũ hic permanere
verbum poſſit in nobis vbi tantos laque-
os diabolus aſperſit: qui cũ eſſet i celo: nec
ibi verbũ poterat ꝑmanere. Deniq̧ qꝛ ⁊ ipẽ
verbũ nõ tenuit cecidit e celo. In celo ꝗ̄ ver
bum ꝑmanet: ⁊ qđ ſcđm verbi diſpoſitionẽ
regit̄ ⁊ gubernat̄. Sed quia ipſum celũ pre-
terit: ideo nõ dixit in ſecula ꝑmanere: ſed in
ſeculum: quãq̧ ꝓpterea p̄tereat vt fiat no-
uum celum ⁊ noua terra: nouũ teſtamẽtũ:
vt facie ad faciẽ gloriã dñi videre poſſimꝰ.
Uerũ tamẽ qꝛ ⁊ in celo fuit vitijs locꝰ: nam
vtiq̧ nõ cecidiſſet inde aduerſarius niſi in
Eccl. 27. criminibꝰ dep̄henſus: nã ⁊ ſtultꝰ vt luna mu
tat̄: ⁊ celũ ipm tenebris obducit̄: videt̄ vtiq̧
nõ de elemẽto dictũ: ꝫ de virtutibꝰ poteſta
tibuſq̧ celeſtibꝰ. Sũt eni ſanctę virtutes in
celo: in quibꝰ nihil lubricũ atq̧ terrenũ ſit.
Sũt etiã in terris celi qui enarrant gloriam
1. Cori. 15. dei. Qui ſunt iſti celi? Audi dicentẽ: Sicut
portauimꝰ imaginẽ illiꝰ terreni: portemus ⁊
imaginẽ huiꝰ celeſtis. Iſti igit̄ ſunt celi: qui
Phil. 3. etiã in terris poſiti: audent dicere: Noſtra
aũt ꝯuerſatio in celis ẽ. Iſti ſũt celi i quibꝰ
fides: grauitas: continentia: doctrina: vita
celeſtis ẽ. Nã quẽadmodũ terra dictꝰ eſt: q̄
lapſus ex illa ꝑuaricatione celeſtis grę: ⁊ in
hec vitia terrena deiectus: ꝑuaricatõis ſuę
ſe vinculis religauit: ita ecõtrario celũ dici-
tur: qui vitã angeloꝝ cuſtodia integritatis
exercet: ⁊ corpus ſuũ ꝯtinẽti ſobrietate mo-
derat̄: mentẽ quoq̧ ſuã miti tranquillitate
cõponit: pecuniã paupibus miſericordi li-
beralitate diſpenſat. Eſt ꝗ̄ ⁊ i terris celum:
in quo poſſũt virtutes eẽ celeſtes. Celũ mi-
hi thronꝰ: ego magis iuſti affectum: q̧ ele-
mentũ intelligo. Illũ puto celũ ad cuiꝰ ani
mã venit xp̄s: ⁊ pulſat ianuã: ⁊ ſi aperueris
ingredit̄. Nec ſolus ingredit̄: ꝫ etiã cum pa
Ioh. 14. tre: ſicut ipẽ ait. Ego ⁊ pat̄ veniemus ⁊ mã-
ſionẽ apud eum faciemus. Uides igitur q̧
verbũ deus ⁊ ocioſũ ꝓuocat ⁊ dormientem
excitat? Qui eñi venit ⁊ ianuã pulſat vult
ſemꝑ intrare. Sed in nobis ẽ q̧ nõ ſemper
ingredit̄: nõ ſemꝑ manet. Pateat aduenien-
ti ianua tua: aperi ianuã tuã: expande gre-
miũ mentis tuę: vt videat diuitias ſimpli-
citatis: theſauros pacis: ſuauitatẽ gratię.
Dilata cor tuum: occurre ſoli lucis eternę: q̄
illuminat oẽm hoiem. Et illud quidẽ verũ
lumen oibus lucet: ꝫ ſi quis feneſtras ſuas
clauſerit: eterno lumie ſe ipẽ fraudabit. Ex-
cludit̄ ꝗ̄ ⁊ xp̄s ſi tu mentis tuę ianuam clau-
das: ⁊ ſi poſſit intrare: nõ vult tñ iportunus
irruere: nõ vult inuitos cogere. Ortꝰ ex vir-
gine: ꝓceſſit ex aluo: vniuerſa totiꝰ orbis ir
radians: vt luceret oibꝰ. Capiãt qui deſide
rant fulgoris ꝑpetui claritatẽ: quã nox nul-
la interpolat. Soli eni huic quem quotidie
cernimus nox tenebroſa ſuccedit: ſol autem
iuſticię nũq̧ occidit: qꝛ ſapiẽtię nõ ſuccedit
malicia. Beatꝰ ꝗ̄ ille: cuiꝰ pulſat ianuã xp̄s.
Ianua nr̄a fides ẽ: quę totã domũ ſi fuerit
robuſta cõmunit. Per iſtã ianuã xp̄s ingre-
dit̄. Unde ⁊ eccl'ia dicit in cãticis: Vox fra- Cant. 5. a.
tris mei pulſat ad ianuã. Audi pulſantem:
audi introire cupientem. Aperi mihi ſoror
mea ſponſa: columba mea: perfecta mea:
quia caput meũ repletũ eſt rore: & crines
mei guttis noctis. Cõſidera qñ maxie pul-
ſat ianuã tuã deus verbũ: cũ repletum ẽ ca-
put eius rore nocturno. In tribulatiõe ete-
nim ⁊ tẽptationibꝰ poſitos viſitare dignat̄:
ne quis forte ſuccũbat victus erũnis. Re-
plet̄ ꝗ̄ caput eiꝰ rore vel guttis: qñ corpꝰ eiꝰ
laborat. Tũc ꝗ̄ vigilandũ: ne cũ ſpõſus ve-
nerit recedat excluſus. Si eñi dormias ⁊ cor
tuũ nõ vigilat: diſcedit añq̧ pulſet. Si cor
tuũ vigilet pulſet: ⁊ aperiri ſibi ianuam po-
ſcit. Habemꝰ ꝗ̄ aię nr̄ę ianuã: habemꝰ ⁊ por
tas: de quibꝰ dictũ eſt: Tollite portas p̄nci Ps. 23.
pes vr̄as: ⁊ eleuamini portę ętnales: ⁊ itroi
bit rex glię. Eſt ꝗ̄ ⁊ celũ in his in q̄bꝰ portę
ſũt eternales. Si has fidei tuę portas velis
attollere: itrabit ad te rex glię: triũphũ por-
tãs ꝓprię paſſiõis. Habet etiã iuſticia por-
tas. Nã etiã de his legimꝰ ſcp̄tũ dicẽte do-
mino ꝑ ꝓphetã ſuũ: Apite mihi portas iu- Ps. 117.
ſticię. Et infra ait ꝓpha dauid: Lauda hie- Ps. 147.
ruſalẽ dñm: lauda deũ tuũ ſyon: Qm̄ cõfor
tauit ſeras portaꝝ tuaꝝ. Eſt ꝗ̄ aĩa q̄ habet
ianuã: eſt quę habet portas. Ad hãc ianuã

venit chriſtꝰ ⁊ pulſat: pulſat ⁊ portas. Ape-
ri ergo illi: vult ergo introire: vult ſponſam
inuenire vigilantē. Noli ꝙ bono amatori fa
cere moras: cito recedit: ⁊ tu ſomno torporē
tu videris excluſiſſe pulſantē. Excludis em̄
cū deſidioſus es: cū piger: cū ſomnolētus.
His repagulis chriſtꝰ excludit: ⁊ ſi caſtus ⁊
ſi ſobrius ſis: caue ne negligens ſis. Maio-
rē chriſto facit iniuriā: qui aduenientem re-
pellit. Nōnunꝙ etiā ſi moraris mittit ma-
Cant.5.b. nū ſuam per feneſtrā: ſicut ait ſponſa: Fra-
ter meus miſit manū ſuā de proſpectu: et
uēter meus cōturbatꝰ ē ſuper eū: Exurre-
xi ergo apire fratri meo. Manꝰ meæ diſtil
lauerūt mirrhā: digiti mei mirrha pleni.
Primū ꝙ tanꝙ de ꝓſpectu mittit manū ſuā
Iob.10. qſi deꝰ eē opibꝰ eſtimatur. Vn̄ ait: Si mihi
nō creditis: vel operibꝰ credite. Deinde au-
get amor ⁊ intimis viſceribꝰ conceptus ino
leſcit. Inde intelligibili vtero in quo ē rece-
ptaculū verbi: ſeminibꝰ eius infuſis pleni-
tudinē eius corporaliter inhabitantē hauri
re aīa noſtra deſiderat. Nō eni turbat vte-
rus fœminaꝝ: niſi que fuerint aluo graues.
Surgit igit aīa vt aperiat dei verbo: ſ duz
ſe expandit atꝙ aperit: vt opera mundi iſti
us verbi receptione mortificet: ſicut ille qui
2.Cor.4. ait: Mortificationē dn̄i ieſu in corpore nr̄o
circūferimus: ergo dū aperit trāſit ſpōſus.
Vult eni ſemꝑ queri: frequētius inueniri: ⁊
ſi clauſā inuenerit ianuā pulſat: ⁊ ſi ꝑ morā
fuerit excluſus: recedit. Sed cito redit ⁊ ite-
rum pulſat: vt vel poſtea ſponſaz inueniat
ꝑparatā. Pōt quidē ⁊ ſic accipi: Frater meꝰ
tranſiuit: ſicut legimus ꝙ penetrauit dile-
cte intima medullaꝝ: ⁊ quēadmodū ad ma
Luc.2. riā dictū eſt: Et tuam ipiꝰ aīam pertrāſibit
gladius: vt reuelent multoꝝ cordiū cogita
tiones. Deniꝙ addidit ſponſa animā ſuaz
exiſſe in verbo eiꝰ: qđ fit qñ anima ꝑegrina-
tur a corꝑe: ⁊ deo ꝑſens ē. Explanauimꝰ igi
tur vt potuimꝰ quid eēt: in ęternū dn̄e ꝑma
net verbū tuū in celo. Poſſumus tamē ⁊ ſic
intelligere: qꝛ in celo magis ꝑmanet i ęt̄nū:
vbi angeli ⁊ archāgeli: cherubin ⁊ ſeraphin:
qm̄ hoīes ꝙuis ſancti ſint: tamē affectꝰ eoꝝ
ſępe mutat: Nunc gaudemus: cōtinuo mę-
remus: iraſcimur: ingemiſcimꝰ: In ipſa pę-
nitentia nō vult nos ſatis contriſtari apl̄s:
ne triſticia abſorbeamur. Vbi ergo iracun-
dia: vbi triſticia grauis: nō ꝑmanet ibi ver-
bum. Deniꝙ de ſolo domino ieſu dictū eſt

a iohāne: Quia vidit ſpiritū ſanctū deſcen- Marci.1.
dentē de cęlo ſicut columbā: ⁊ manentē ſuꝑ
eū. Nam ⁊ prophetę non ſemper propheta-
bant: ſed cum infunderet his grām ſpiritus
ꝓphetandi. Deniꝙ nec dauid ꝑſciuit quid
annūciaret nathan ꝓpheta miſſus a dn̄o: ⁊
vtiꝙ inferior nathan ꝓpheta cognouit qđ
dauid ꝑſtantior neſciebat. Et alius dixit ꝓ
pheta: Cęlauit me dominꝰ. Unde ⁊ plęriꝙ 4.Reg.4.
accipiunt in cęlo ꝑmanere dei verbū in po-
teſtatibꝰ cęleſtibꝰ in quibꝰ nō ſunt affectuū
varietates. Aliqui aūt de ip̄a accipiūt trini
tate: que ſola immutabil' ſit: ⁊ iō i cęlo ꝑma-
net verbū: id eſt: in patre quia verbū dixit:
Ego in patre ⁊ pater in me. Iob.14.

In generationē ⁊ generationem veritas tua. Verſus II

Multi ſunt qui dicuntur
dij: ſed nō ſunt. Ergo in gentibꝰ mendaciū
eſt: in eccleſia veritas. Hanc tamē veritatē
habuit ꝑmo ſynagoga ꝙ habebat eloquia
dei. Eſt eni veritas ⁊ i veteri teſtamēto quę
fuit ante in populo iudęoꝝ. Notꝰ eni in iu- Ps̄.75.
dęa deꝰ: deus aūt veritas ē: Ergo in iudęa
veritas. Fuit igit veritas in patribꝰ: moyſe
⁊ ieſu naue: i ſamuel: i dauid: helia: heliſęo:
⁊ in illis ſeptē milibus viroꝝ: qui nō curua-
uerunt genua ante baal. Sꝫ quia poſterior
ſoboles iudęorū a patꝝ moribus deuiauit:
receſſit ab illis veritas: ⁊ ad eccl'iam venit.
Receſſit em̄ ab illis: quādo dixerūt de dn̄o
ieſu: Tolle tolle: crucifige crucifige eū. Tra- Iob.19.
diderūt em̄ veritatē: ⁊ elegerūt iniquitatez.
Oēs ergo alię generationes veritatis exor-
tes: omniū hęreticorū generationes nō te-
nent veritatem: ſola eccl'ia veritatē pio affe
ctu poſſidet: qꝛ generatio iudęoꝝ ꝙ ante eā
poſſidebat amiſit. Populus ꝙ iudęoꝝ prior
fidei generatio: ⁊ iō infantior ⁊ infirmior: qꝛ
lubrico adoleſcentię ſtare nō potuit: popu-
lus aūt chriſtianus fidei ſecūda generatio:
ideo robuſtior ⁊ venerabilis: qꝛ maturior ſe
nectute. Illa generatio legis: hęc grę. Vn-
de ⁊ alibi ait: In generationē ⁊ generatio- Ps̄.88.
nem annunciabo veritatem tuā. Seq̄tur.

Fundaſti terrā ⁊ permanet: Diſpoſitiōe tua permanet dies.

Quō
fundauerit deus terrā: ſcriptura nos docu-
it dicente ꝓpheta: Deus ſapiētia fundauit Prouer.3.
terrā: parauit aūt cęlos in intellectu. Terra
autē tanꝙ fundamentum eſt: in qua cōſiſti
mus: licet ipſā vl' in hemicyclo cęli eſſe: et is
qui foris eſt ſermo concelebrꝫ: ⁊ ſcriptura

Iob.26. ſignificare videat dicente iob: Suſpendēs
terrā in nihilo. Includit ergo orbe cęleſti: ⁊
iō ſol noctibꝰ nō videt: qꝛ gyrando i inferio
re inuenit orbis parte cęleſtis. Sꝫ nō eſt cu-
ra ſanctꝭ: axem cęli ⁊ elementoꝝ ſpacia phi-
loſophico more numeroſꝙ deſcribē. Quid
em̄ hoc ꝓdeſt ſaluti? Quia ſancti ſpirituali-
bus ſemꝑ intendunt: ⁊ vitę eternę ꝓfutura
vel cognſcere geſtiūt vl' docere. Deniꝙ hūc
locū pulchre nobis aperuit Eccl'iaſtes ſpiri
Eccs.1. talē eſſe nō materialē: dicēs: Quę abundā-
tia homini i oī labore ſuo quo laborat ſub
ſole? Generatio vadit: ⁊ generatio venit: et
terra ſtat i ſęculū: hoc eſt: quę abūdātia ſpi-
rituali homini laboranti ſub ſole iuſticię? Et
ſubiecit: Generatio vadit: ⁊ generatio vēit.
Ps̄.33. Vadit generatio: qꝛ diuites eguerūt ⁊ eſu-
rierunt: qui ante abundabāt grā: poſtea ta
mē ꝓpter ꝑfidiam ſuā egere cęperunt. Qui
autē pauperes erāt populi nationuz: iam ꝑ
fidē chriſti ſatiant ⁊ abundāt: ſicut ſcriptū
Ps̄.21. eſt: Edēt pauperes ⁊ ſaturabunt. Audierūt
eni dicentē: Abundātes in omni vbo: nō in
pecunijs vtiꝙ: nō in auro ⁊ argento: ſed in
omni verbo inquit ⁊ cognitōe. Et alibi ait:
In diuitijs ſimplicitatis. Hę diuitię ſūt ſa-
lubres. Nā copię ſęculares ſalutē afferre nō
poſſunt. Qui autē habuerit abundātiā ſpi
ritalē: huius terra fructifera ſtat in ſęculuz:
bene fundata radice virtutū: vel aīa bonos
vtiꝙ germinās fructꝰ: vl' caro nullis cupidi
tatibus mobilis ad prolapſionē. Hanc ter-
rā circuit ſol iuſticię ſalutaris: de quo ſcp̄tū
Eccs.1. eſt: Et orit ſol ⁊ occidit: ⁊ in locū ſuū vadit.
Ipſe oriēs illuc vadit ad auſtrū: ⁊ gyrat ad
aquilonez: gyrando gyrat ſpūs: ⁊ in gyros
eius cōuertit ſpiritus. Oritur ſol iuſtis: oc-
cidit autē iniuſtis: orit trāquillitati pię mē-
Eph.4. tis: occidit iracundię. Vnde ait: Sol nō oc-
cidat ſuꝑ iracundiā veſtrā. Hinc poteſt itel-
gi: qꝛ iſdē orit ⁊ occidit: quoꝝ ⁊ vitia ſepeli-
at: ⁊ gratiam illuminet. Mortuus eſt enim
peccato vt deo viueret: hoc eſt: peccato ſu-
mus in illo mortui: vt deo in perpetuuz vi-
ueremus. Vide ipſū myſteriū prenūciatū:
Et oritur inquit ſol ⁊ occidit: ⁊ in locū ſuuz
Iob.12. trahit. Hoc ē qđ ait dominꝰ: Cū exaltatus
fuero: oīa trahā ad meip̄m. Traxit enim ad
ſe omniū ſtudia: vt vl' peccata noſtra cruci-
figeret: vel bonū ingeniū ad iuſticiā prouo-
caret. Aduerte quēadmodum trahat ad ſe:
Iob.17. Pater: volo vt vbi ego ſuz: ⁊ iſti ſint mecū.

Et ad latronē ait: Hodie mecū eris in para Luc.23.
diſo. Aduerte quomō oīa trahat: Exaltatꝰ
ē in cruce: ⁊ totꝰ credidit mundus. Ip̄e ori-
ens inquit vadit ad auſtrū: ⁊ gyrat ad aqui
lonē: Ille vtiꝙ oriens: qui ait: Oriens no-
mē ē mihi: qui ſemꝑ orit pijs: nūꝙ occidit.
Ipſe oriēs populo hebręoꝝ: ad auſtrū iuit:
ad molliorē populum luxuria magis feruē-
tis corporis lubricum: ꝙ immanitatis in-
pietatē ꝑdurum: aut certe ad nobiliorē ple-
bem ꝙ erat genus electū: vendicās ſibi pa-
triarchaꝝ proſapiā. Sed qꝛ ꝑſeuerabat ivi-
tijs: nec emēdabat errorez: iō ſol iuſticię gy-
rauit ad gentes: ꝙ ante eloquijs cęleſtibus
defraudatę imanes ⁊ ignobiles habebant.
Aquilo eni grauis ventus: vt populi natio
nū. Sed qui erant graues ante in perfidia:
nunc ſuꝑ aquilas leuiores facti ſūt fide at-
ꝙ pietate: poſtꝙ venit qui diceret: Ab aqui
lone adduc. Et in euāgelio: Venient ab ori Luc.13.
ente ⁊ occidēte ⁊ ab aq̄lone ⁊ auſtro: ⁊ recū-
bent in regno dei. Et ecce ſunt nouiſſimi q̄
erant primi: ⁊ ſūt primi qui erāt nouiſſimi.
Deniꝙ ⁊ ip̄e pſalmiſta ait: Mons ſyon: la- Ps̄.47.
tera aquilonis: ciuitas regꝭ magni: hoc eſt:
qui erant aquilonis latus: populus factus
ē regis ęterni: qꝛ ſolus ē magnus dn̄s. Sed
forte dicas: Quō in canticis ē dictū: Exur- Cant.4.d.
ge aquilo & ueni auſter? Plęriꝙ em̄ accipi
unt quaſi proijciat aquilo: ⁊ inuitet auſter.
Qō ſi ita accipiunt: exturbat ab eccl'ia ꝑfi-
dię glacialis aſperitas: ne fiat fuga nr̄a hye
me vl' ſabbato: ⁊ inuitat auſtralis verna tē-
peries. Aut certe exurge aquilo: hoc eſt: ſur Eph.5.
ge qui dormis: ⁊ exurge a mortuis. Popu-
lus nationū qui diu ante dormiſti: euigila
aliquando: ⁊ illuceſcet tibi chriſtus. Poſtre
mo oēs inuitantur ad eccl'iam: ⁊ ſynagogę
populus ⁊ gentiliū: ſed prius ſynagogę: qꝛ
priores ex iudęis apoſtoli crediderunt: per
ipſos poſtea nationū populi ꝯgregati ſūt.
Vides ergo venientem ſolē noſtrum ad au
ſtrum: poſtea gyrantē ad aquilonē. Hieru-
ſalem hieruſalem. Venit vtiꝙ ad eā: quaz
etiā vocare dignatus ē. Sed hęc hieruſalez
terrena eſt: quę occidit ꝓphetas: hoc eſt: ſy
nagoga iudęoꝝ. Quoties inquit volui cō Matth.23.
gregare filios tuos: ſicut gallina pullos ſu-
os ⁊ noluiſti: Ecce relinquetur domus vr̄a
deſerta. Gyrauit igit ad gentes: gyrando
autem gyrauit ſpiritus dei: ⁊ in gyro ſuo cō
uerſus eſt: vt fieret deꝰ omnia ⁊ in omnibꝰ. 1.Cor.15.

Ideo ſanctus celum dicitur: quia vicinioꝛ
eũ claritas ſolis ſemꝑ illuſtrat. Habet ſplen
doꝛẽ ſuũ domeſticũ: vt tenebꝛas noctis nõ
ſentiat. Ideo eccl'ia ⁊ celũ dicitur ⁊ mũdus:
ꝙ habeat ſanctos: angelis ⁊ archãgelis cõ-
parandos: habet etiã plerosqꝫ terrenos. Di
citur ⁊ oꝛbis terraꝝ: qui ẽ fundatꝰ ſuper ma-
ria: ⁊ ſuꝑ flumina ꝑparatus. Deniqꝫ q̄ſi oꝛ-
Cant.1.b. bis terraꝝ dic̃ eccleſia: Nolite aſpicere me:
quoniã fuſca ſũ: quia non reſpexit me ſol:
eo ꝙ velut pꝛuinis hyemalibꝰ: geluqꝫ cõſtri
ctã gentilis erroꝛis cõgregationẽ gentium:
ſol iuſticie diu idignã eſtimauerit: quã ſere-
na vultus ſui luce luſtraret. Nõne tibi vide
bat' hiberni rigoꝛ tẽpoꝛis: quãdo notꝰ erat
in iudea tãtũmodo deꝰ? Nunc aũt plenitu-
do lucis effulget eſtiue: quãdo oĩa ⁊ in om-
Ps.23. nibus chꝛiſtus. Nõne terra dñi ⁊ plenitudo
eius? Et vere oꝛbis terraꝝ in eccl'ia: in qua
Col.3. nõ iudeus tãtũmodo aut grecus: nõ barba
rus aut ſcytha: nõ ſeruꝰ aut liber: ſ; omnes
in chꝛiſto vnũ ſumus. Sol oĩbꝰ fulget: dies
omnibus lucet: Ideoqꝫ ait:

Ver. III. **Diſpoſitione tua permanet dies.**
al. Oꝛdinatiõe Nã niſi ita accipias: quomodo permanet
Al. pſeuerãt dies: cum poſt breue momẽtum diei ſequa-
tur occaſus: ⁊ fiat noctis ſucceſſio? Sed ſũt
quibus ſemper dies eſt: illis vtiqꝫ quibus
chꝛiſtus adeſt: qui dicit: Ambulate dũ lucẽ
habetis. Hic ẽ dies quẽ vidit abꝛaam: dies
Ps.117. remiſſionis peccatoꝝ: de quo legis: Hic eſt
dies quẽ fecit dominꝰ: exultemꝰ ⁊ letemur i
eo. Sũt ergo ſancti quibꝰ ſol nunq̃ occidit:
qꝛ dominus lux eoꝝ ẽ: ſicut ſcriptum eſt: Et
erit illis dñs lumẽ eternũ. Expꝛeſſit cauſaꝫ
permanentis diei atqꝫ ſubtexuit:

Diſpoſitione (inquit) **tua perma-**
Al. omnia **net dies: quoniã vniuerſa ſeruiunt**
tibi. Videt' itaqꝫ ſignificare futuꝝ illud:
quãdo nox nõ erit amplius: ⁊ nõ indigebit'
lucerne vel ſolis lumine: qm̃ dñs illumina-
bit eos. Qui ſunt illi? Supꝛa ait dicens: Et
ſerui eiꝰ ſeruient ei: hoc eſt: domini facient
voluntatẽ. Nũc enim nõ omnes ſeruimus.
1.Cor.15. Cũ aũt tradiderit regnũ deo ⁊ pr̃i: tunc ſub
iecta erunt oĩa ei qui ſibi vniuerſa ſubiecit:
acquirens omniũ fidem ꝑ vnigeniti paſſio-
nem. Subiectio igit' mentiuꝫ facit ſedulam
ſeruitutẽ. Ergo cũ omnes crediderit in do-
minũ ieſũ: tunc vniuerſa deo ſeruient: vt ſit
deus omnia ⁊ in oĩbus. Nũc autem nõ oẽs
Job.8. ſerui dei: quia pleriqꝫ ſerui peccati. Qui em̃
peccatũ facit: ſeruus ẽ peccati. Dñs autem
nõ vult cũ alijs cõſoꝛtiũ habere dominatꝰ:
Permãet ergo dies imutabil'. Potuit ḡ di-
cere: permanebit: ſed ꝓphetis futura ꝓ pꝛe-
ſentibus pꝛeſto eſſe videntur in ſpiritu.

Sequitur verſus quartus.

Niſi quia lex tua meditatio mea Ver. IIII
eſt: tunc foꝛſitã periſſem i humilita- Al. foꝛte
te mea. Lucebat pꝛopheta vt dies: cui
meditatio lex erat. Eteni oleũ luminis acci
piebat ex lege. Deniqꝫ ne in coꝛpoꝛe moꝛtis
lux diei poſſit extingui ambulabat in lege:
⁊ ideo ambulabat in lumine. Alioquin in-
quit periſſem i humilitate mea. Humilitas
non ſemꝑ virtutis ẽ: ſed etiã afflictionis: h̃
eſt: nõ ſemꝑ voluntaria: ſed etiã que ex ne-
ceſſitate ſuſcipit': quãdo aliq̃ afflictiõe tem-
ptamur. Alioquin nemo perit in humilita-
te: que magis ſeruare cõſueuit. Ergo quan-
do in afflictiõis tempoꝛe ſumꝰ ⁊ quatimur
aduerſis: meditatio nobis in lege ſit: ne im-
paratos pꝛocella tẽptatiõis affligat. Athle
ta niſi exercitio paleſtre pꝛius fuerit aſſueſa
ctus: nõ audet ſubire certamẽ. Vngamus
igitur oleo lectionis noſtre mentl' lacertos:
Sit nobis tota die ac nocte exercitij vſus i
quadã celeſtiũ ſcripturaꝝ paleſtra: artuſqꝫ
animoꝝ noſtroꝛũ ſalubꝛis ſpiritaliũ fercu-
loꝛũ eſca cõfirmet: vt cũ aduerſarius aſſiſte
re ceperit: ⁊ puluere nos ſue tẽptationis aſ-
perſerit: ſtemus intrepidi: nitamur nõ vt in
incertum: nec vt aera cedentes. Melius ꝑ-
cutimus verberati: ſi ꝑcutienti maxillã alte
rã ꝑbeamus: ſi vindictã nõ requiramus: ſ;
Deut.32. ei qui dixit: Mihi vindictã: ego retribuam:
cauſam vindicte integrã reſeruemus. Cedi
mus aerias poteſtates: ſi noſipõs caſtigare
nouerimus. Caſtigabat carnẽ ſuã paulus:
vt aduerſarios verberaret: ⁊ ſeruituti redi-
gebat coꝛpus ſuũ vt dominaret' inimicis.
Exerceamur igit' indefeſſo meditatõis vſu:
exerceamur ante certamẽ: vt ſimꝰ certami-
ni ſemꝑ parati: ⁊ cum frequẽtioꝛ aduerſarij
ictus ingruerit: nunc inopia: nunc rapina:
nunc oꝛbitate: nũc coꝛpoꝛis egritudine: nũc
meroꝛe animi: nũc terroꝛe moꝛtis ⁊ acerbita
te penarũ: dicat vnuſquiſqꝫ noſtrũ qui po-
tuerit ſuſtinere ac pepertl: Niſi quia lex tua
meditatio mea ẽ: tũc foꝛſitan periſſem i hu-
militate mea. Quãta ſimul coaceruata ſũt
vt i illa afflictiõe iob ſanctꝰ periret? Sed qꝛ
patriarcharũ moꝛibꝰ infoꝛmatꝰ: oꝛaculoꝛũqꝫ

celeſtiũ ⁊ naturalis legl' erat inſtitutiõe foꝛ-
matus: ideo in tẽptationibus tantis perire
nõ potuit. Deniqꝫ cũ amiſiſſet tam amplas
ſubito facultateſ: cariſſimos filios: quaſi is
cui meditatio quotidiana eſſet in lege diui
Job.1. na ait: Nudus exiui de ventre matris mee:
nudus ibo eo. Dominꝰ dedit: dominꝰ ab-
ſtulit: ſicut domino placuit ita factũ eſt: ſit
nomen domini benedictũ. Perfuſus etiam
coꝛpoꝛis totius vlceribꝰ: cũ tẽptaretur vxo-
ris alloquijs: qui meminiſſet adam ſic eſſe
deiectũ: dum pꝛopꝛie credit vxoꝛi reſpõdit:
Job.2. Sicut vna ex inſipientibꝰ mulieribꝰ locuta
es. Q̃ ſi illã quaſi ſapienteꝫ voluiſſet audi-
re: ipſe ſapiens nõ fuiſſet. Temptatꝰ etiam
diuerſis alloquijs amicoꝛum cuꝫ fidei ſtabi
lis immobiliſqꝫ patiẽtie pꝛemia meruiſſet a
dño: nõne dicebat: Niſi quia lex tua medi-
tio mea eſt: tunc foꝛſitan periſſem in humili
tate mea? Q̃ grate h̃ dicit hodie q̃ in mar-
tyrio plurima flagella ſuſtinuit: eculeo ⁊ vn
gulis: plũbo lãminis ardentibus: gladioqꝫ
cõpꝛobatus. Potuit eni perire niſi medita-
tus in lege: grauioꝛa ꝑſentibus futura ſup-
plicia crediſſet. Quanta ſanctꝰ ioſeph ꝑ-
tulit: q̃ acerba: q̃ dura? Primũ fratrũ odia
degeneris ſeruitutis erumnas: parentibus
defraudatus: ablegatꝰ exilio: negociatoꝛũ
vernula ⁊ egyptij ignobilis vile mancipiũ.
Que potuit nobilis ꝓſapie puero grauioꝛ
eſſe tẽptatio: q̃ vt tanto familie ſplendoꝛe
deiectus: ſeruiret apud egyptios? Eſt cõſo-
labilis ſeruitus ſeruire vel iuſtis. Equitate
dñi leuat' iniuria ſeruitutis. Tanto igit' ge-
nere deiectus ſatis gratũ habebat: ſi mini-
ſtro regio ſuũ obſequiũ probaret'. Nec hoc
quidẽ ſatis fuit ad tẽptationis acerbitatẽ:
Redit aduerſarius ad ſuas artes: totaſqꝫ
vires ſuas omni fraude cõmouit: vt ꝑ mu-
lierẽ laqueos innoxie necteret conſcientie:
Cõcitauit in euꝫ libidinis ſtimulis vxoꝛem
dñi ſui: que adulterinos a ſeruulo cõcubitꝰ
flagitaret: vt ſi acquieſceret crimẽ impleret:
ſi recuſaret incideret offenſaꝫ: nexũ calũnie
nõ euaderet. Deniqꝫ truſus in carcerẽ ⁊ ino
cens inter noxios eſtimatus: ab eo ampliꝰ
cepit vrgeri: cui fidem ſuã cũ periculis pꝛe-
ſtitiſſet. Sed quia cõtumelie virũ frangere
nequiuerunt: mutata ẽ tẽptatio: lõge aſpe-
rioꝛ ſpecie ꝓſperoꝛũ. Plurimos eni ſupplan
tauerunt ſecunde reſ: quos ſupplicia acerba
nõ fregerãt. Pꝛoducit' e carcere nutu regio:
interꝑ̃tatur ſomnium: eligitur vt honoꝛe ꝓ-
ſtantioꝛ eſſet omnibus egyptijs: regi ſecun
dus eſurientibꝰ populis alimenta diuide-
ret: Obijciũt' ei fratres: qui cũ ad ſeruitutl'
iniuriã nõ fraterno amoꝛe vendiderãt: vt vl'
contumelie ⁊ appetite ſalutis doloꝛe tẽpta-
tus excuteret germanitatis affectũ. Sꝫ vir
iuſtus oblitus ẽ contumeliã: cumulauit gra
tiã: eo ſe magis fratrẽ voluit exhibere: quo
fratres ipſe nõ fuiſſet expertꝰ. Deniqꝫ h̃ mu
nere ⁊ fratres recepit: ⁊ patrẽ pia fraude q̄ſi
uit. Quid igitur aliud meliꝰ diceret ſanctꝰ
ioſeph q̃ iſtud ad dñm: Niſi qꝛ lex tua me-
ditatio mea eſt: tunc foꝛſitan periſſem i hu-
militate mea? Fertur ꝓphete cuidã: ⁊ pleri-
qꝫ ferunt: ꝙ eſaia in carcere poſito cuꝫ mole
imminentis vrgeret' exitij: dixiſſe diabolũ:
dic qꝛ nõ a domino locutus es que dixiſti: ⁊
omniũ in te mentes affectuſqꝫ mutabo: vt
qui indignant' iniuriã: abſolutionẽ ꝯferãt.
Sed ille gratius iudicauit ꝓ veritate ſuppli
tiũ: q̃ ꝓ adulatione beneficiũ. Qð vtiqꝫ nõ
feciſſet niſi meditatione legis fuiſſet exerci-
tatus. Sit ḡ nobis quotidiana lectio ꝓ ex-
ercitio: vt que legimus meditemur imitari.
In hac deſudemus virtutũ paleſtra: vt cũ
increpuerint tẽptamẽta: nõ tanq̃ inexerci-
tatos: nõ tanq̃ inexpertes ſpiritaliũ ciboꝝ
⁊ attenuatos ieiunio lectionis tẽptationuꝫ
tempus inueniat. Q̃ ſi athleticis epul' pa-
ſtam animã noſtraꝫ potuerit inuenire: ſi ſit
euãgelicus ſucꝰ in nobis: ſi ap'licis eſcis ma
turitas noſtre mẽtis thoꝛos animeqꝫ robu-
ſta ſolidauerit: ſi frequẽti meditatione me-
moꝛia tenax pꝛeceptoꝝ celeſtiuꝫ parata ad
tempus exẽpla depꝛompſerit: nulla tẽpta-
tionũ poterit nos perturbare congreſſio.

Sequitur verſus quintus.

In eternũ nõ obliuiſcar iuſtifica- Ver. V.
tionũ tuarũ: quoniã in ipſis viuifi- Al' iuſtificatio-
caſti me dñe. Lex ſcðꝫ ap'lm pedagogꝰ nes. tuas.
eſt ꝑuuloꝝ: donec ad ꝑfecte fidei maturioꝛẽ
quãdã veniamꝰ etatẽ. In lege aũt mãdata
ſũt iuſtificatiões: teſtimoĩa iuſticie ꝑcepta.
Viuificabimur ḡ in lege. Vñ ait ap'ls: Lex Gal.3.
aũt nõ ẽ ex fide: ſ; qui facit illam viuit in ea.
Sꝫ qꝛ idẽ ſupꝛa ait: Qm̃ in lege nemo iuſti-
ficatur: intelligis vtiqꝫ qꝛ iuſtificatio legis
ſpecies eſt ⁊ imago: nõ veritas. Scðm veri-
tatẽ ergo ⁊ perfectionẽ nemo iuſtificatur in
lege: ſcðm ſpeciẽ iuſtificatur. Ergo ſanctus
pꝛopheta qui adhuc in legis iuſtificatione

vivebat: videbat autẽ fulgorẽ euãgelij: q̃ſi
memor veteꝛ diſciplinę legꝛ: tanq̃ pędago
go vtili gratiã reſeruabat. Cõſidera aliquẽ
excedentẽ ex ephebis: in diuitijs ⁊ honori/
bus ꝯſtitutũ: pędagogo ſuo honorificentiã
reſeruatã habere: cuius officijs informatuz
ſe eſſe cognoſceret: vt maturiorẽ regere poſ
ſit ętatem. Monet ſiquidẽ etiã ipſa lex: vt
his quę nobis aliquãdo ꝓfuerũt: nequaq̃
eſſe debeamus ingrati. Nã ſicut habemus
in veteri teſtamento: paſcha celebratũ eſt in
ęgypti finibus cum adhuc ſub rege pharao
poſiti patres noſtri deplorarent miſerę ſer/
uitutis iniuriã: ⁊ poſtea liberati rurſus i ter
ra repromiſſionis paſcha celebrarũt: ſupiuſ
ad cõmonitionẽ: poſteriꝰ ad recordationẽ.
Si quis ergo interrogat hebręũ: qua rõe in
ęgypto paſcha celebratũ ẽ: reſpõdebit: qꝛ re
gi pharao adhuc ſeruituꝛ vinculo obnoxij
tenebamur. Ille agnus patrum populum
liberauit: ille agnus vocauit ad libertatem:
ille agnus maris ꝓfunda ſolidauit: vt ęgy/
ptum tranſire poſſemꝰ. Quotiens ẜ paſcha
celebramus: meminiſſe debemus veteꝛ ſer/
uitutis ⁊ nouę libertatis: quid fuerimꝰ ⁊ q̇d
accepimus. Nõ eñi põt plene quiſ intellige
re quid acceperit: niſi meminerit ante q̇d fu
erit. Nõ ergo obliuiſcamur: quia dominus
ieſus agnꝰ dei: mundi hoſtia ſoluit nos gra
uium nexibus delictorum: quibꝰ pharao il/
le teterrimus: nõ vniꝰ ęgypti: ſed ſęculi iſtiꝰ
princeps vinculo ſeruitij grauis nos tene/
bat aſtrictos. Nõ obliuiſcamur in ęternuz:
vt cũ venerimus in illã verę terrã repromiſ
ſionis vbi ẽ regio viuoꝝ: meminerimꝰ quã/
ta hic nobis pharao dirus intulerit: q̇d per
peſſi in hoc ſęculo ſimus: quibus tandẽ ere
pti malis: ⁊ agamus gr̃as eripienti nos do
mino ieſu qui ꝑturbatorẽ omniũ fecit eẽ ca/
ptiuum. Sequitur verſus ſextus.

Verſꝰ. VI **Tuus ſum ſalua me domine: quo**
Al. ego ſaluũ me fac **niam iuſtificatiões tuas exquiſiui.**
Facilis vox ⁊ cõmunis videt̃: ſed pauco/
rũ eſt. Satꝛ rarus ẽ cui: qui põt dicere deo:
Tuus ſũ. Ille eñi dicit: qui adhęret deo to/
tis ſenſibus: qui aliud cogitare non nouit.
Job.14. Ille hac voce vtit̃: q̇ põt dicere dño: Oſten/
de nobis patrẽ: ⁊ ſufficit nobiſ. Nunq̇d hac
voce vtit̃ auidus pecunię: honoris: ptãtis?
Multis nõ eſt ſatis deũ ſcire: Et quidẽ plu
ribus. Tanti populi: tantę nationes: tanti
diuites: paupꝛtatem putant dño ſeruire: ⁊ q̇
ſupra omnes eſt: illis exiguus ⁊ anguſtꝰ eſt:
illis non eſt ſatis dei filius: in quo ſunt oĩa.
Deniq̃ ille diues in euãgelio cui dictuz eſt:
Si vis perfectus eſſe: vende oĩa q̃ habes et Matth.19.
da pauperibus: deũ ſibi nõ ſufficere iudica
uit. Deniq̃ ⁊ ꝯtriſtatꝰ eſt: quaſi pluꝛ eẽt q̇ꝺ
relinquere iuberet̃: q̃ q̇ꝺ minus eligere. Il/
le ergo dicit: Tuꝰ ſum: qui põt dicere: Ecce Ibidem.
omnia reliquimꝰ: ⁊ ſecuti ſumus tc. Apl̃oꝝ
itaq̃ vox iſta eſt: nec omniũ tñ apoſtoloꝝ.
Nam ⁊ iudas apl̃s fuit: ⁊ in cõuiuio chriſti
inter apoſtolos recũbebat. Dicebat ⁊ ipſe:
Tuus ſum: ſed voce nõ corde. Venit ⁊ itroi
uit in eũ ſathanas: ⁊ cępit dicere: Nõ ẽ tuuſ
ieſu: ſed meus ẽ. Deniq̃ ea q̃ mea ſũt cogi/
tat: quę mea ſunt in pectore ſuo voluit. Te/
cum epulat̃: ⁊ mecũ paſcit̃. A te panẽ acci/
pit: a me pecuniã. Tecum bibit: ⁊ mihi tuũ
ſanguinẽ vẽdit. Tuus ẽ apl̃s: ⁊ meꝰ mercen
narius. Nõ põt dicere ſecularis: Tuꝰ ſum:
plures enim dominos habet. Venit libido
⁊ dicit: Meꝰ es: quia ea quę ſũt corporis cõ
cupiſcis: In illiꝰ adoleſcẽtulę amore te mihi
vendidiſti: in illius cõcubitu meretricꝛ pre/
cium pro te annumeraui. Venit auaricia et
dicit: Argentũ ⁊ aurũ q̇ꝺ habes ſeruitutis
tuę preciũ eſt: poſſeſſio quã tenes: iuris tui
emptio: venditio libertatis tuę eſt. Venit
luxuria ⁊ dicit: Meus es: vnius diei conui/
uium preciũ tuę vitę eſt: ille ſumptꝰ epulaꝝ:
tui capitꝛ litatio tui eſt ſũma cõtractꝰ: ⁊ q̇ꝺ
peius eſt: caro emptꝰ es p̃cio: vilior cibo es
tuo: precioſior eſt vnius diei menſa tua: q̃
totius temporis vita. Inter calices te rede
mi: inter epulas acquiſiui. Venit ambitio
⁊ dicit tibi: Plane meus es. Neſcis ꝙ ideo
imperare alijs te feci: vt mihi ipſe ſeruires?
Neſcis ꝙ ideo poteſtatẽ in te ꝯtuli: vt meę
te ſubijcerẽ poteſtati? An ignoras ipſi dño
ſalutari dictum eſſe ab huius mundi princi
pe cũ ei oſtendiſſet omnia regna mũdi: Hęc Matth.4.
omnia tibi dabo: ſi procidens adoraueris
me? Ante ergo ipſe ſubijcitur qui alios vult
habere ſubiectos. Veniũt oĩa vitia: ⁊ ſingu
la dicũt: Meꝰ es. Quem tanti cõpetũt: q̃
vile mancipiũ eſt. Quomodo ergo tu q̇ hu/
iuſmodi es: potes chriſto dicere: Tuꝰ ſum?
Reſpondebit tibi ille: Nõ q̇cunq̃ dicit mi/ Matth.7.
hi domine dñe: intrabit in regnum cęloꝝ:
non quicunq̃ dicit mihi: tuꝰ ſum: meus eſt.
Meus plane es: ſi vocẽ non redarguat con
ſcientia: ſi ſermonem tuuz animus aut opa

nõ refutent. Ego nõ nego meũ eſſe euz: qui
ipſe ſe nõ neget: aut certe ſi pro me ſeipſum
ſibi abneget. Nolo habere ſeruulum pluri/
mis dñis ſeruientẽ. Nã quõ meus es: ſi mi/
hi dicat verbo: Tuꝰ ſum: ⁊ opibꝰ neget: ⁊ fa
ctis ſe diabolo adiudicet ⁊ obſtringat? Nõ
ẽ meꝰ quẽ libido ſuccendit: qꝛ mea eſt caſti/
tas. Nõ eſt meꝰ quẽ cura ſpoliandi miores
exagitat: quia mea largitio ẽ. Nõ eſt meus
quẽ aura mobilitatꝛ inquietat: qꝛ mea trã/
quillitas eſt. Nõ eſt meꝰ vini crapula temu
lentus: illuuię ambitionis impurus: glorię
ſęcularis cupidus: ebrius in periculũ: q̇ nõ
poteſt ſobrię moderationis ſeruare veſtigi/
um. Pax ſum ego: litigare nõ noui. Ut q̇d
mihi cum: de quo veniat diabolus ⁊ dicat:
Meus ẽ? Nã mihi ſua colla curuauit: mea
in illo plura reperio: nomẽ ſibi tuũ vẽdicat:
⁊ meũ munus. Nõ ẽ ergo chriſti: niſi qui eſt
alienus a crimine. Nõ eſt chriſti: niſi qui po
teſt ſemꝑ ſe chriſti ſeruulũ demõſtrare. Naz
ſi quis mutabilis eſt vt ego: qui aut męrore
mutor: aut indignatione: non ẽ chriſti. Ve/
nit ira: ⁊ dic̃: Meus eſt: ante horã meꝰ erat:
ſpero ꝙ iterũ meꝰ fiat. Venit triſticia: ⁊ dic̃:
Meus eſt: ante horã i mea poſſeſſiõe fuit:
in meo iure erigere animum prę męrore nõ
poterat: nec oculos leuare: et ſi triſte aliq̇d
acciderit ad me ilico reuertet̃. Quis ergo ẽ
dei: niſi qui põt dicere: Nihil mihi ꝯſciꝰ ſũ?
1.Cor.4. Ideo dicebat paulus apl̃us dñi noſtri ieſu
chriſti: quia nulli alij obnoxius tenebatur.
Ego autẽ nũc dei mei ſuz: nũc triſticię: nũc
iracũdię: nunc verbi otioſi: Et iõ q̇ plures
dominos habet: nõ poteſt vni dicere: Do/
mine ieſu tuus ſum. Unde arbitror etiam
1.Cor.8. de huiuſmodi dominis dixiſſe paului: Nã
⁊ ſi ſunt qui dicant̃ dij: ſiue in cęlo ſiue i ter/
ra: nobis tamẽ vnꝰ deus pater: ex quo oĩa
⁊ nos in illo: ⁊ vnus dominus ieſus ꝑ quez
oĩa ⁊ nos per ipſũ. Verbi igitur totus erat
2.Cor.13 apl̃s paulus: ideo dicebat: Qm̃ experimen
tũ quęritis eius: qui in me loquit̃ chriſtus.
Ille ergo dicebat: Chriſti ſuz: ⁊ reſpõdebat
ei dñs: Meus es. Qui vere dicit: Tuꝰ ſum:
audit a domino: Meꝰ es. Deniq̃ de ipõ do
minus ad ananiã cũ mitteret eũ ad ſanãdũ
Act.9. paulũ ait: Vade: q̃m vas electionis ẽ mihi.
Et quia perſeuerauit chriſti eſſe: quaſi iple/
to certamine: coronã meruit inuenire iuſti/
cię. Recte ergo ꝓpheta dauid dixit: Tuus
ſum: qui ſemꝑ in deo manſit. Et qua rõne
dixerit: Tuꝰ ſum: addit: Iuſtificatões tuaſ
exquiſiui: hoc eſt: nihil alioꝝ quęſiui: ſed id
ſolũ q̇ꝺ tuũ eſt deſideraui. Alij quęrũt mo/
nilia precioſa: ego ſolas iuſtificationes tu/
as quaſi quędã ſerta iuſticię. Alij domũ ad
domũ: villã ad villã iungunt: quaſi ſoli ha/
bitare poſſint i terra hac: ⁊ elementũ volũt
occupare cõmune: alij poſſeſſionẽ aeris ipiꝰ
vendicare: mihi in tuis iuſtificationibꝰ om/
ne patrimoniũ eſt. Neſcio poſſidere niſi q̇ꝺ
tui iuris eſt. In tuis eloquijs ſpiritalis mi/
hi cura refulſit argenti. Mihi portio deus
eſt. Tuus ſũ ego: quia pars mihi hęredita/
tis nõ in auro: nõ in argento ẽ: ſed i chriſto
ieſu. Sequitur verſus ſeptimus.

Me expectauerũt peccatores vt Ver. VII.
perderent me: teſtimonia tua intel/
lexi. Poteſt vox iſta cõuenire martyrio:
i quo poſitus ſanctꝰ: iã de iudicio ꝑſecuto/
ris egreſſus dicat: Me expectauerũt pecca/
tores vt perderẽt me: hoc eſt: adhibuerunt
omnia genera pęnaꝝ: omnes artes ꝑſuaſio
num: ſed de ꝓpoſito abducere nequiuerũt.
Vicit fides vitę huius illecebrã corporiſq̃
cruciatuz: expectauerunt pctõres vt de me
triũphum referrent: ſed gr̃as chriſto qui mi
hi dedit de ꝑſecutoribꝰ triumphare. Redite
victi qui ſperabatis vos eſſe victores: redi/
te deiecti: qui veneratis ſupbi. Ubi eſt vi/ 1.Cor.15.
ctoria tua: vbi ẽ mors aculeꝰ tuus? Nõ tua
iam ſed noſtra cępit eſſe victoria: quia in te
vincimus: in qua antea vincebamur. Bene
ergo dicit martyr: Me expectauerũt pecca/
tores vt perderent me. Poſt momẽtũ imo
in corpore adhuc poſitus videt deducentiũ
choros: angeloꝝ gaudia. Qui eñi ſuꝑ vniꝰ
peccatoris cõuerſione letant̃: quanto magiſ
in paſſione iuſtorum? Videt gloriam ⁊ ait:
Me expectauerunt iuſti vt deducerẽt me.
Videt dñm ieſũ ⁊ ait: Me expectauit chri/
ſtus vt coronaret me. Aliter qui vult intelli
gere: Multi iquit peccata perſuadere: atq̃
ex pectore fidẽ extorquere conati ſũt mihi:
alius adulteriũ: alius hominis necem: aliꝰ
oppreſſionẽ viduę vel pupilli: alius aliud: et
putabant me ſuis retibꝰ eſſe capiendũ. Ex/
pectauerũt me: vt perderẽt cogitatiõe pec/
cati: ẜ ego nõ illecebris peccatoꝝ mentẽ ſtu
dio diuinę cognitionis auerti: nec intentio/
nẽ meã domine a mandatoꝝ tuoꝝ ſerie de/
clinaui: ſed intellexi teſtimonia tua. Si eñi
non intellexiſſem: peccatores me vtiq̃ illi

perdidiſſent. Que intellexi vtiq ſenſu: etiā
operibus ſecutus ſum. Neq eni nudus in/
tellectus ē: ſed quē etiā facta teſtant. Deni/
Ps.40. q beatus qui intelligit ſup egenū ⁊ paupe/
rem. Ille vtiq intelligit ſup egenū ⁊ paupe
rē: qui largitur pauperi. Nam quid prodeſt
miſereri inopis: niſi alimoniam eidem lar/
giaris? Sequitur verſus octauus.

Verſ. VIII **Omnis cōſūmatiōis vidi finem:**
Al. latum †**amplificu mandatum tuum† valde**
Al. nimis. No poſſum⁹ i oib⁹ vim greci ſmois expri/
mere. Maior i greco plerūq vis ⁊ pōpa ſer
monis eſt. τελοσ dicit grece: qđ nos latie
⁊ finē dicim⁹ ⁊ cōſūmationē. τελοσ aūt et
cōſūmationis ipſius finis ē: ſicut finis legiſ
Ro.1. ē chriſtus ad iuſticiā omni credenti. Habes
Matth.28. ſcriptū: Ecce ego vobiſcū ſum omib⁹ dieb⁹
vſq ad conſūmationē ſeculi. Cōſūmatio ḡ
ſcli: finis ſeculi ē: finis aūt oiuz chriſt⁹. Con
ſūmationes autē multe. Eſt cōſūmatio qſi
⁊ reſurrectio ad ſalutē. Cōſūmatū ꝗ opus
dicit: pfectū opuſ. Cōſūmata malicia dicit:
id eſt: plena: cui nihil deſit ad ſtudiū ⁊ artez
nocendi. Eſt conſūmatio hominis: ⁊ multe
conſūmationes donec ad perfectū veniat.
Legimus ergo ⁊ cōſūmationez ſeculi: legi/
mus ⁊ finē. De cōſūmatiōe ſeculi ſupra po/
1. Cor.15. ſuim⁹ exēplū: quā ſequitur reſurrectio. Sicͭ
eni in adam omnes moriunt: ita ⁊ i chriſto
oēs viuificabunt. Poſt reſurrectionē cōmu
tatio: vnuſquiſq autem in ſuo ordine: pmi/
tie chriſt⁹: deinde hi qui ſunt chriſti q in ad/
uentū eius crediderūt: deinde finis cū tra/
diderit regnū deo ⁊ patri: cum euacuauerit
omnē principatū ⁊ ptātem. Ergo cōſūmati
onē ſeculi ſequit finis: iuxta apoſtolū. Un/
de colligitur q ſequat finis omnē cōſūmati
1. Joh.5. onē. Mundus in maligno poſitus ē: vt di/
xit iohānes: ergo ⁊ ſeculū i maligno eſt: mū
dus plenus peccati. Cōſūmauerat maliciā
ſuā mundus: ſicut cōſūmauerat ſaul: cuius
1. Regl.20. videns cōſūmatā maliciā ionathas fili⁹ in
dauid prophetā: eidem nunciauit vt decli/
naret ⁊ fugeret. Eſt ergo ꝯſūmatio malicie:
cōſūmatio peccatoꝝ. Venit agnus dei qui
tulit peccata mundi: qui eſt chriſtus ieſus fi
nis legl: principiū ⁊ finis: ⁊ remiſſio pctōꝝ.
Hunc finē cōſūmationis vidit ꝓpheta i ſpi
ritu: qui cōſūmatū ſeculi aboleret errorem:
vidit ſanguine eius diuerſa omniū peccata
mundari. Bene ergo dixit: Ois cōſūmatio/
nes vidi finē: hoc eſt: vidi cōſūmati adulte/
rij remiſſorē: vidi cōſūmate luxurie atq la/
ſciuie: conſūmate crudelitatis atq ſeuicie:
ois poſtremo flagitij per crucē ſuaz delicta
donantē. Eſt ⁊ etiā conſūmata virtus: con/
ſūmata ſapientia: conſūmata iuſticia: ſ ha/
bet finem. Finis omniū virtutū chriſtus: q
finis eſt legis ad iuſticiā omni credenti. Vi Ro.10.
des: q finis ē fidei. Bene ergo ait: Ois con
ſūmationis vidi finē. Nūc q cōſūmatiōis
finē agnouim⁹: agnoſcam⁹ quid ſit latū mā
datū tuū valde. Legim⁹ q anguſta ſit por/
ta p quā ingrediantur: qui eterne vite fru/
ctum adipiſcant. Rara eni virtus: difficilis
eſt paſſionū tolerātia. Plures ſunt q ſeculi
huius ſpacioſa ſectent: qui dicāt: Anguſta
⁊ arta nobis eſt via que ad dñm ducit: con
terimur in illa: relinquam⁹ eā: Quomō er/
go dicit ꝓpheta: Latū mandatū dei: ⁊ val/
de latū? Jō quia anguſta via: latū mādatū
neceſſarium ē. Deniq hic ipſe ꝓpheta ait:
In tribulatione dilataſti mihi. Et iterum: Ps.4.
In tribulatione inuocaui dñm: ⁊ exaudiuit Ps.117.
me in latitudine. Hec latitudo mandatorū
celeſtiū cor ꝓphete dilatabat. Dilatabat ⁊
apli. Deniq ⁊ ipſe dicebat: Os nrm patet 2. Cor.6.
ad vos o corinthij: cor noſtrū dilatatuz eſt.
Diſpenſando eni celeſtia mādata cor ſuum
dilatauerat: ⁊ qđ ante pſecutionis perfidia
coartabat: hoc chriſti amplificauit gratia.
Et qua rōe latū mādatū? Ne nos coartare/
mur anguſtijs mandatorū. Vñ ait: Nō co/
anguſtamini in nobis. Si hoc paulus: ꝗto
magis chriſt⁹ qui clauſa reſerauit? Ergo di/
cit: Nolo coartetur in me pplſ meus i angu/
ſto virtutū tramite: debet latitudo pcepti
mei viantibus eſſe ſolatio: ne quis deficere
poſſit aut conteri. Ambulemus ḡ in dei mā
dato: q ſatis latū eſt. Eſt eni latū mādatū
ſapientia: q in exitu canit: in amplis autē fi
ducialiter agit. Platea eni greci ſermonis
eſt: que latine dicit latitudo. Dilatem⁹ igit
cor noſtrū: vt recipiamus apſice vim ſentē/
tētie: que ait: Capite nos. Recipiam⁹ ergo 2. Cor.7.
ei⁹ ſermōes in cor nrm: induam⁹ viſcera mi
ſericordie: benignitatē: hūilitatē: patiētiā.
O hō ꝗ latus es: ſi ad amplitudinē pcepto
rū celeſtium ſinum mētis tue expādas. Et
latū mādatū ē charitatl. Diligite inquit ini Matth.5.
micos vros. Oēs vtiq affectu charitatl in/
cluſit q ñ excluſit iimicoſ. Quis eni videt ex
cept⁹ cū recipiat iimic⁹? Unde aplſ ait: Si Ro.12.
fieri inquit poteſt: cū oibus hominib⁹ pacē

habentes. Non poteſt hoc iudeis dici: non
gentibus: vt cū oibus pacē habeāt. Illi vix
ſuos diligunt: Chriſtiano etiā inimicos nō
licet nō amare. Chriſtianū cū dico: pfectuz
Col.2. dico. In chriſto eni plenitudo diuinitatl ē:
cuius nomē vſurpas. Qui vocabulū geris:
interptationē vocabuli: pfectionēq cur re/
Ro.12. fugis? Audi latū mandatuz. Bñdicite eos
qui pſequūt vos: ⁊ nolite maledicere. Iſte
qui latū dicit eſſe mandatū: probauit ſupra
Ps.108. dicens: Illi detrahebāt: ego autē orabam:
Quid orabas dauid: dicito nobis ipſe? Sz
Ididem. dixiſti. Legi eni dicētē: Maledicēt illi: ⁊ tu
benedices.

Explicit ſermo duodecimus.

Incipit ſermo tertiuſdecimus.

Mem מ **Em littera ſonat**
m i latinū ex intimis: vl vt alij:
ignis ex vltimis. e t vtrū/
q nō diſcordat a textu. Nam
ſtatim primus verſus intno/
rū viſcerū charitatez exprimit: que vtiq ex
vltimis ꝓcedit medullis: ⁊ quodā nexu ca/
loris implicat oſſib⁹. Deniq in threnis hie/
Thren.1. remie textus littere hui⁹ hoc cōtinet: Ex al/
to ſuo miſit ignē oſſibus meis. Bon⁹ ergo
deus qui nobis immittit: vnde diligentes
eū: meritū ſub cōſpectu eius inuenire poſſi/
mus. Quē mittat ignem: ipſe nos doceat.
Luc.12. Ignē veni mittere in terram: ⁊ qđ volo niſi
vt accendat. Bon⁹ ignis quē deſiderat oim
ſaluator accendi: cū pſertim ipſū deū legeri
mus ignē eē: qui noſtra peccata conſumat:
intimiſq pectorib⁹ ſuis diuine cupiditatez
agnitionis infundat: atq ardeat in nobis
cor noſtrū: cū legimus diuinaꝝ ſeriem ſcri/
pturarum: ſi forte aliquid quo aperiant ꝓ/
phetice lectionis occulta: intellectu aſſuma
Luc.24. mus ſpiritali. Hoc igne cleophas cor ſuum
dicebat ardere: cū ipſi ⁊ ſocio eius chriſtus
ſcripturas aperiret. De hoc igne dixit dñs i
Ezech.22. libro Ezechiel: Ecce ꝓficiſcar in hieruſalē:
⁊ exufflabo in vos ignē ire mee: vt tabeſca
tis a plūbo et ferro ⁊ reliquis materialib⁹.
Profunda in verbis vſitatis videmus my/
ſteria. Totū hoc ſpiritale. Quib⁹ pcib⁹ eme
rear: vt veniat dei verbū: intret eccleſiā: fiat
ignis cōſumēs: vt exurat fenū ⁊ ſtipulam: ⁊
qcquid ē ſeculare cōſumat? Graue plūbum
iniquitatis: qđ i pleriſq eſt: liqueſiat igne
diuino: ⁊ ferreus qdē peccati rigor ſupno mol
leſcat incēdio. Melioreſ vaſa aurea ⁊ argē/
tea: vt ois ſapiētiū ſēſus: ois ſmo prudētiū
flagrātiū paſſionū calore decoct⁹ icipiat eē
precioſior. Bonuſ ignis charitatis: quo cor
puſ omne eccleſie in mutuā adoleſcit grati/
am. Bonus ignis dilectiōis: q vnuſquiſq
ſanctus ad reuerentiā ſui auctoris accēdit.
Sz qui deū diligit: nō pfunctorie diligit: ſ
diligit legē ei⁹: precepta cuſtodit: iuſtificat
cor ſuū: nō dictoꝝ ſonora predicatione: ſed
ſtudioſa factoꝝ imitatione. Doceat igitur
nos de⁹ quēadmodū a ſanctis ſuis diligit
deus: Sic inquiens propheta dicit.
Verſus primus:
Uomodo dilexi† mādatum Verſ⁹ .I
q **tuū dñe: tota die meditatio** Al. legem tuā
mea eſt. Diligentis circa ſtu/
dium cognoſcende legl hec vox eſt: que in/
ſtruit pfectionē hominis: quā tot⁹ hic pſal/
mus informat. Et quoniā maximū manda/
tum in lege eſſe cognouit: vt diligam⁹ do/ Matth.22.
minū deum noſtrum: ex toto corde nro: ⁊ ex
tota anima noſtra: ſui imitatiōe nos ꝗ qs
erudire ſtudet vult eē pfectos: dicēs: Quo/
modo dilexi mandatū tuum dñe. Hoc ipſo
charitas creſcit affectu: q ipſum teſtē aduo
cat: cuius mun⁹ dilectionis impendit: nec
ſpeciē ſed plenitudinem charitatl tali con/
uētione teſtatur. Hac vſus ē petr⁹: Tu ſcis Joh.21.
inquit domine: quia diligo te. Sed qui dili
git deum: legem eius diligit: ſicut maria di Luc.2.
ligens filium: omnia verba eius i corde ſuo
materno conferebat affectu. Diligens te fe/
ci voluntatem tuam: ſcriptum eſt. Ideo cō/
miſit chriſtus petro vt paſceret gregē ſuū:
⁊ domini faceret voluntatem: quia charita/
tem eius agnouit. Qui enim diligit: ex vo/
luntate facit que ſibi ſunt imperata: qui ti/
met ex neceſſitate. Itaq dominus opera/
tiones ſeruulorum ſuorum ſpōtaneas pro/
bat potius ꝗ coactas. Ideo ex ſeruis libe/
ros facit: vt magis voluntatū nraꝝ mune/
ra: ꝗ neceſſitatum obſequia conferamus.
Non poteſt dicere marcionita: Quomodo
dilexi legem tuam: qui legem non ſuſcipit:
Nō poteſt dicere iudeus: qui legē ſpiritalē
ignorat: ⁊ litteram legis nudam: nō ſenſum
legis intellectumq meditatur. Solus ergo
dicit chriſtianus: qui multum iam legis co/

gnitione profecerit: qui nō penam legis pa
uido corde formidet: ſed diuina myſteria ve
ri hebrei: veri ſabbati: vere remiſſionis in
trepido mireť affectu. Vere ꝗ diligit ꝗ ſine
triſticia: ſine timore: voluntario poti⁹ ſtudio
ꝙ coacto precepta conſeruat. Sequitur
verſus ſecundus.

Verſus II. Al. prudentem me feciſti mandato tuo: quia in eternum mihi eſt.

Super inimicos meos intelligere me feciſti mandata tua: quia tu es. Cito probauit diuturne medita
tionis effectum: quādo intellexit ſuper ini
micos ſuos domini mandatū. Sed ꝗs ha
bet inimicos propheta: qui aut ſui populi vi
ros legitima debet charitate complecti: aut
alienigenas euangelica narratione vel pre
dicatione inuitare ad dei gratiā? Fere con
ſortem nature ſue diligūt: Quomodo dilec
tionē conformis ſui propheta reſpueret?
Eſſe igitur iuſtā aliquā cauſā oportet qua
hi quos ſignificat iure videanť inimici. Ea
que ſit poſſumus inueſtigare: ſi memineri
mus quia alibi idem iſte dixit: Sup inimi
cos tuos tabeſcebam: ⁊ iuſto odio oderam
illos. Iſtos ergo euāgelica auctoritate ſuos
inimicos dicit eſſe: qui inimici ſūt dei. Naꝫ
ſi is qui nō relinquit parentes propter dei
nomē: nō eſt deo dignus: quātomagis qui
diligit eius inimicos acceptus deo eſſe non
poterit? Quos ergo inimicos habet? Si gen
tiles: quomō ſuper eos intellexit: quos ꝓ
phetico credituros ſpiritu preuidebat? De
niq; vt benedicant ⁊ ipſi dominū: in ſupiori
bus adhortatus eſt. Et que magna laus ſu
per eos intelligere: qui metalla ⁊ ſaxa vene
rādo ſimilem rigorem ſtuporis attraxerint?
Quos igitur habet inimicos: niſi hereticos?
Ipſi enī ſunt impugnatores fidei: veritatis
inimici. Quos niſi iudeos? Ipſi enim ſunt
grauiores inimici: qui ex amicis facti ſūt in
imici. Sup eos intelligit: qui legē ſpiritaleꝫ
eſſe intelligit. Quid ergo prodeſt lex: ſi finē
legis ignores: ſi myſterium neſcias: ſi ſacra
menta nō noueris? Iudeis ex ouib⁹ agnus
occiditur pro celebritate paſcali: nobis pro
redemptione mūdi vnigenitus dei partus
virginis imolatur. Quid ꝓficiunt iudei ꝙ
ſanguine agni domos ⁊ poſtes ſuos illini
unt? Nihil vtiq;: quoniā ligna hiis aut ſaxa
prodeſſe nō poſſunt. Nobis proficit omne
myſteriū: qui abhorrere credimus a gratia
ſpiritali: vt habitatiōes noſtras ſanguine
pecudis cruentemus: ora noſtra cruore tin
gamus: ſed corpora noſtra ſacramēto cru
cis dnice conſecremus: ⁊ confeſſione mortis
dñi noſtri ieſu chriſti ſanctificemus oris al
loquia. Corde eñi creditur ad iuſticiam: ore (Ro.10.)
autē cōfeſſio fit ad ſalutem. Quid prodeſt
ꝙ hebrei aurem ſerui ptundit ſubula: ⁊ pre
putia ſui circūcidunt corporis? Non intelli
gunt penitus quid lex diuia diſcernat. Si
gna ſunt iſta: nō veritas. Sed ille intelligit
qui cor ſuū ſpiritali circūciſiōe caſtificat: vt
colluuiē omnē corporee labis emundet. Il
le intelligit: qui ſubulā ⁊ aurē mentis vigo
re tranſcendit: ⁊ illaꝫ animā quā ptranſiuit
gladius ad reuelanda cordis occulta perpe
tue premio libertatis attollit: vel examinā
dis ſermonibus ſollicite ſeruiens: quoſcun
q; virtutis ſue aure ſuſcipit: myſterio ſancti
ficat ſpiritali. Azyma ſibi iude⁹ quot annis
facere cōſueuit: ⁊ neſcit ſe malicie eſſe fermē
tum. Sed qui intelligit quid ſit: vetus ex
purgat fermentū: ne totā maſſaꝫ corrūpat:
veterē hominē cum actibus ſuis expurgat:
vt fiat noua cōſperſio veritatis. Iudeo iſta
dicta ſunt: ⁊ chriſtianus audiuit: qꝛ dū aurē
ſuā illa ſubula ptundit: audire non potuit:
vulneratā aurē gerens: nō legis ſ; ſtulticie
ſue ſubula cruētauit aurē ſuam: illa audien
do que ſpiritaliter reuelantur. Perforauit
aurem ſuam ferro: Maluit eni in ferrū ꝙ in
verbū credere. Iō ſeruit: ideo liber eſſe non
meruit: iō nec cōpleti temporis ei gratia ſuf
fragať: qꝛ plenitudinē tpis nō recepit: ꝗ fili
us dei miſſus ē ad ſalutē: ⁊ venit ad redem
ptionē fact⁹ ſub lege: nat⁹ ex virgine: victor
mortis: largitor reſurrectiōis. Manet ergo
vulnus illi cui xp̄s nō reſurrexit. O vulnus
qđ ſarcire nō poſſit: niſi forte relinquat ſubu
lā: ⁊ ſumat ſibi gladiū ꝗ chriſti nomē nō re
futet: vel ꝗ corpalia a ſpiritalib⁹: vmbraꝫ a
veritate diſtinguat: ſumat dei verbū: gladi
um bis acutū: ⁊ ex illo diuo ore doceať mā
datū dñi pſcriptū legis agnoſcere: qđ nō tē
poralis habeat obſeruantiā celebritatis: ſed
ſalutaria ⁊ ſempiterna remedia ſuco gratie
ſpiritalis infundat. Tota ꝗ die in lege me
ditare: nō pfunctoria tibi debet eē tranſcur
ſio. Si agrū emere velis: ſi mercari domuꝫ:
prudētiorē adhibes: ⁊ qđ iuris ſit diligēter
conſideras: ⁊ ne in aliq forte fallaris: tibi ipſe
nō credis. At nūc tuipe emēd⁹es tibi: đ tuo
pcio tractať: conſidera ꝗ ſis: qđ nomē habe
as: qđ acqras tibi: nō agrū: nō pecuniā: nō

gēmaꝝ monilia: ſed chriſtum ieſum: cui nul
la poſſint precia: nulla ornamenta conferri.
Adhibe tibi cōſiliarios: moyſen: eſaiā: hie
remiam: petrū: paulū: iohannē: ipſum ma
gnum conſiliarium ieſum dei filiū: vt acqui
ras patrem. Cum his tractanduꝫ: cum his
cōferendū eſt tibi: tota meditādum eſt die:
Sic meditabatur dauid: ⁊ hec erat illi ſola
meditatio. Nō ſecularib⁹ animus traduce
batur illecebris: nō pecuniaria coaceruan
di patrimonij cupiditate flagrabat: nō pre
ferendi limitis: excludendiq; finitimi anxi⁹
curarum eſtus ſtudiū meditationis intētū
reflectebat affectū. Quicquid poterat tēpo
ris dies habere: hoc totū ſola ſibi i lege me
ditatio vendicabat. Sed etiam hoc parum
eſt diligenti: qui velit ad beatitudinis gra
tiam peruenire. Beatus enim die ac nocte
meditatur in lege: Anguſtior dies eſt me
ditatione doctrine. Nō tantus dies in tem
pore: quantus meditatus in lege. Vñ vide
ne illud magis videať ſignificare: ꝙ ei qui in
lege meditať ſemper dies ē: ⁊ lumē ſine de
fectu qđ nulle tenebre noctis iterpolēt. Alio
quin quomodo negligentiorē i pceſſu ope
ris declararet: quē diligentiorē in ipſis ope
ris ſui ꝓpheta principijs eſſe voluiſſet? In
die ergo meditatur legis ⁊ euangelij predi
cator. Et fortaſſe illi qui nouū nō recipiunt
teſtamentū: in nocte legerunt: ⁊ ideo neſci
erunt neq; intellexerūt. Vnde etiā ſaluator
ne nos legeremus in tenebris: admonet di
cens ambulandū in die: quia nō offendit ꝗ
in die ambulat: videt eni gratiā lucis. Qui
eni ambulat in tenebris: ſcopulū offenſio
nis incurrit. Sequitur verſus tertius:

Ver. III. **Super omnes docētes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea ē.** Doctrinā pfitenť ſcribe iudeoꝝ:
quia legem ⁊ ꝓphetas ipſi priores hēre me
ruerunt. Sed illi profitentur docere: ſed nō
docent. Ei autē populo qui ē ex gentib⁹ cō
petit dicere: Super omnes docētes me itel
lexi: quia illi nō intellexerunt. Reſpōdet iu
deus: Vnde habuiſti intelligere? Scriptuꝫ
(Deut.32.) eſt: Interroga patrē tuū: ⁊ annunciabit ti
bi: ſeniores: ⁊ dicent tibi. Ego ſū pater tu⁹:
me interroga. Sꝫ ⁊ ſi interrogauero non re
ſpōdebitis mihi. Dixit ieſus: ⁊ ex illo noui
reſpondere: ⁊ ex illo ſupra illos intelligo ꝗ
nō intelligebant: qꝛ teſtimonia didici: ꝗ ille
(Matth.16.) nō nouit. Didici: Qui ſeqť me: tollat crucē
ſuam. Didici: Diligite inimicos veſtros. Et (Matth.5.)
ideo optat anathema eſſe paulus ꝓ fratri (Ro.9.)
bus generis: inimicis fide. Videreť incōue
niens eſſe verecundie ꝓphetali huiuſmodi
vſurpatio: eo ꝙ preſumpſerit dicere: ꝙ ſu
per oēs docentes intellexerit: cū vel legem
moyſes acceperit a domino: ⁊ populo eius
inſtituta tradiderit: Aaron ſacrificiorū oim
decurſo ritu ſacerdotalē docuerit diſcipli
nā: Ieſus naue ſignificauerit quēadmodū
circūciſio poſſit iterari: Samuel vnctionis
ꝓphetice pariť ac regie ſacramēta mōſtra
uerit. Videreť inquā incongrua pſumptio
niſi pmiſiſſet ſuperiora: quibus nō īmerito
ſup docentes intellexiſſe ſe cōprobaret. De
buit hanc aſſumere confidentiam: qui doce
batur a domino: ⁊ mandatum quo doceba
tur domini erat: ⁊ ipſe domin⁹ qui docebat.
Merito ſup omnes intellexit: quē docebat
ipſa ſapientia. Vnde ⁊ alibi ait: Beat⁹ quē (Pš.93.)
tu erudieris domine: ⁊ de lege tua docueris
eum. Oſtendit igitur ꝙ diuinū eſt hominem
docere nō poſſe: ⁊ ideo qui docere pſumunt
neſciunt: ſed agnoſcit diſcipulus qui doce
tur. In quo: Propť donū ſciētie qđ de ſpi
ritu ſancto fuerat cōſecut⁹. Moralis quoq;
ſuauis locus eſt: ꝙ multi docentes ſunt qui
id qđ nō intelligunt docere ſe dicunt: ⁊ plu
rimi ſūt diſcipuli qui ſtudio ſuo aſſequūtur
⁊ induſtria: qđ nō didicerūt a magiſtris. De
niq; ante nos quidā intereſſe dixit inter do
cētes atq; doctores: Fortaſſe hoc arbitrat⁹:
qꝛ doctores ſunt alienoꝝ iudicio ad hoc mu
nus electi: docentes autē qui propria vſur
patione hoc ſibi munus aſſumpſerint. Sed
cedant neceſſe eſt: ei doctores quoq; quē te
ſtimoniorū meditatione celeſtiuꝫ doctrina
dei docentis imbuerit. Seqtur vſus qrt⁹

Ver. IIII. Al. ſenes. Al. mandata.

Super ſeniores intellexi: qꝛ precepta tua exquēſiui. Nec hꝫ quidē dif
ficile: vt is quē domin⁹ docuerit: ſup ſenio
res intelligat. Si quidē dei gratia erogata
ad doctrinā: maturitatē etatis ſupgreditur
ſenilis. Cum enim etas ſenectutis vita im
maculata ſit: vtiq; doctrina vite immacula
te ſenilem preſtat etatem. Deniq; excuſanti
hieremie ꝙ iuuenis eſſet: reſpōſum eſt: No (Hiere.1.)
li dicere: iuuenis ſum: eo ꝙ nō eſtimareť iu
uenis definitione diuina: qui canā haberet
prudētiā: ꝗ ſcificatiōis celeſti gřa relucerer.
Textū nō mihi videť ſcipm laudare ꝓpha
et preferre ſenioribus: cum legerit: Non te

Eccl.8. pręterea narratio ſeniorum: ⁊ ipſi eni didi-
cerunt a patribus. Nam ⁊ alibi ſirach dixit
Eccl.32. ſapientia: Ubi ſunt ſenes nō multū loqua-
ris: ſed nouit quibꝰ ſe pręferat ſenioribus:
inueteratis ſcilicet in peccato: ⁊ veterno im
pietatis atq; ſenio perfidię delyrātibꝰ. Iſti
ſunt ſeniores plebis: qui dn̄m ieſum pilato
Mar.14.et 15. preſidi tradiderunt. Cōuenerunt eni ſacer-
dotes ⁊ ſcribe ⁊ ſeniores: vt ait marcus. Et
iterū: Fecerunt ſacerdotes cōſilium cuȝ ſe-
Act.4. nioribus vt eū traderēt. Et aduerſū apoſto
los in actibus eorū: ꝙ ſeniores iſrael cōue-
nerint: petrus ſanctꝰ ⁊ lucas euangeliſta te-
ſtanẗ. Nō ergo ſenili derogauit ętati: ſ vo-
ce populi iunioris indocilem dei vetuſtum
illū dieꝝ iudęoꝝ fore populū ꝓphetauit: q̄
qđ in iuuentute ſua nō acquiſierit: ⁊ in ſene
ctute inuenire nō potuit. Nāq; a principio
frequētibus dn̄m exaſperauit offenſis. Cu-
ius igitur gratiā cum eſſet iuuenis nō pote
rat emereri: huius aduentum ſenex nō me-
ruit agnoſcere: huius donū tenere non po-
tuit. Specioſum autem in canę iudicium
ſenectutis ſenſu eſt: ⁊ veterani conſilij ſcien
tia: intellectus maturitate: non vitę lōge-
uitate proferẗ. Exquiramus ergo mandata
dei vt ſup ſeniores intelligamus. Fugiamꝰ
viam lubricā peccatorū: vt poſſimus pręce-
pta cuſtodire cęleſtia. Hoc enim declarāt ſe
quentia. Super ſeniorē eſau itellexit iacob
iunior frater: quia cum ſenior eſau ꝓrogati-
uam ſibi benedictionis priuilegio ętatis ex
poſcit: reliquit epulas mitiores duȝ quęrit
agreſtes. Profecto illo i venationē directo:
iunior frater veſtimenta eius accepit: ⁊ mi-
hi tradidit populo nationū: materno vſus
conſilio. Illam ergo ſapientię ſtolā quā ha-
buit antea populus iudęoruȝ induit me re-
becca. Stola eiꝰ bona: lex ⁊ prophetę. Hac
ſtola ille populus ē nudatus: nos induti ſu
mus. Induit nos mater illa hieruſalem: q̄
in celo ſurſum ē. Accedimus ḡ ad patrē: of-
ferimꝰ illi epulas mitiores: patiētię cibos:
miſericordię lenitatem: intellectus ſuauita-
tē. Accipio benedictionē: ꝓripio fratri ſenio
ri gratiā ſpiritalē. Uenit ille: iraſciẗ: non in-
uenit qđ accipiat. Mat occurrit: ⁊ pio nos
hortatu informat. Reſidet penes me ſtola
illa bonis intexta mandatis. Sequitur
verſus quintus.

Ver. V. **Ab omni (inquit) via mala prohi-
bui pedes meos: vt cuſtodiam ver-
ba tua.** Uere dignus: qui ſup ſeniores
intellexerit: qm̄ quidē diuino eſt honoratus
ſpiritu: vt ſeniores doceret: non ſolū intelle
ctus veritatē: verūetiam peccati fugam cul
pęq; cautelā. Itaq; cuȝ fragilitas humana
prona ſit vt labaẗ: nō ad vnū affectibus ma
lū: ⁊ currentem cuncta in pręceps ſuſcipiāt
probra: atq; toto e veſtigio feratur in vitiū:
docet quēadmodū vitę iſtius lubricā decli-
dinans ſemitā: itineris huius anfractꝰ vian
tem implicare nō poſſit. Prohibui iquit pe
des meos a maligna via: hoc eſt: ab iſtiꝰ ſę-
culi vanitate: qꝛ ſęculum in maligno poſitū
eſt. Dubiū quicquid eſt ⁊ ancipitis effectꝰ:
hoc malignū ē: vt lux dubia: maligna dici-
tur: ita malignū eſt quicquid admiſcet ma-
litię tenebras veritati. Reuoca ḡ ab iſtius
mundi lubrico pedes animi tui: ⁊ mētis in-
ceſſū. Prohibe inquā: reſiſte cupiditatibꝰ:
obſiſte motibꝰ: qui videnẗ irruere ſicut be-
ſtię atq; iumenta: vt teneros fructus ⁊ no-
ua ruris huius noſtrę culta depaſcāt. Pro-
hibui inquit pedes meos. Nō vtiq; corpo-
ris pedes ꝓhibuit: qui mentis pię plerūq;
obſequūtur arbitrio. Neq; eni prohibendi
ſunt cū prodeūt ad dei templū: viduę opē
ferre feſtinant: impiū pręuenire: ſupplanta-
re aliquē fraudulentum. Aliꝰ igiẗ eſt pes: q̄
iure prohibeẗ. Qui ille ſit: ipſe propħa nos
doceat. Nō veniat inquit mihi pes ſupbię. Ps.35.
Eſt etiā pes iiquitatis: qui cito labitur: ſta-
re nō poteſt: ſicut pſidorū eſt: de quibꝰ ſcri-
ptū ē: Ibi ceciderunt opantes iniquitateȝ: Ibidem.
expulſi ſunt nec potuerūt ſtare. Prohibe ḡ
pedes tuos ne cadas. Sunt eni non ſolum
criminū: ſ etiā infirmitatis pedes. Et vidē-
dū ne cadas. Et videris tibi forſitan bn̄ ſta-
re: ſed dicit tibi paulus: Et tu qui ſtas vide 1.Cor.10.
ne cadas. Diligenter attende viam tuam:
vt audias: tu autem hic ſta mecum. Stans
enim cum domino lapſum timere non po-
teris. Stās cū dn̄o: poteris dicere: Eruit pe
des meos a lapſu: ſed ita eruit dominꝰ pe-
des tuos ab omni lapſu: ſi cognouerit ꝙ tu
prohibeas pedes tuos a lapſu. Iō hoc me-
ruit dauid: vt deus a lapſu pedes eius erue
ret: quoniā pedes ſuos ipe ꝓhibebat: ne ꝓ-
cipiti atq; incauto peccatoꝝ laberentur ve-
ſtigio: vnde ⁊ potuit verba cuſtodire diui-
na. Nō eni cuſtodire quis poterit: niſi potu
erit prius ſtare. Cum autem cuſtodierit: ipe
incipit dei v̄bo ferre cuſtodiā. Prohibitos

pedes ſuos a via maligna bn̄ dicit: q̄ chriſtū
viā eſſe nouit. Sequitur verſus ſextus.

Versꝰ. VI **A iudicijs tuis nō declinaui: quia
tu legem poſuiſti mihi.** Expoſuit qđ
eſſet a via maligna ꝓhibere pedē: a iudicijs
vtiq; nō declinare diuinis: ⁊ firmū atq; im-
mobile pſeuerantis innocentię tenere veſti
giū: nō deflectere gradum: nec de curriculo
auertere diſciplinę: ſed ſemitis nō ſolū vete
ris in ſyna: ſed etiā nouę legis inſiſtere ſecū
dū euāgelij claritatē. Eſt etiaȝ euāgelij lex:
de qua dixit in ſuperioribus hic propheta:
Ps.9. Cōſtitue domie legiſlatorē ſuper eos: ſciāt
gentes qm̄ hoies ſunt. Aduentū vtiq; dn̄i
intelligimꝰ ꝓphetari: vocationē gentiuȝ: q̄
ante in lutū quoddā corporis huiꝰ videbāẗ
infixę: voluptati corruptiōis ſuę tanq; feci
⁊ libidini inhęrentes: quia dominū neſcie-
runt. Et iō iratꝰ: auertanẗ inquit pctōres in
infernū: vt nō viderēt deſcēdētē ⁊ aſcēden-
tem aiam dn̄i ieſu ⁊ cōuerterēẗ ad dn̄m: qui
cōuerti cū viuerent noluerūt. Sȝ de illis di
cit gentibꝰ quę obliuiſcunẗ dn̄m. Scierunt
ḡ ⁊ obliti ſūt: tn̄ ꝓphetica benignitate orat
vt exurgat dn̄s: nō pręualeat hō: vt cogita-
tiones terrenę ⁊ motus oēs feruētes huius
corporis cōquieſcāt. Iudicenẗ gentes: qm̄
tunc cognoſciẗ dn̄s cū timentiuȝ conuertit
affectus grauis terrore iudicij: ⁊ diſcāt gen-
tes qm̄ homines ſūt: luti corruptione ſolu-
biles ⁊ limo dureſcente formati: qđ an̄ qui
legem nō acceperāt neſciebāt. Un̄ ꝓpheta
quaſi ⁊ ipe pturbatus terrenę fragilitatꝭ cō-
templatione ait: Ut quid domine receſſiſti
longe? Bene timet qui hoiem ſe eē cognoſcit:
ſed quia plus timet nobis: qui ſumꝰ ex gen
tibus peccatores: precaẗ ne longe fiat a ſuiſ
gentibus: vt qui longe eramus incipiamuſ
eſſe ꝓpiores: ⁊ ſciamus qꝛ hoies ſumus ad
imaginē ſcȝ ⁊ ſimilitudinē dei facti: quibꝰ per
virginis vterū etiā chriſtus noſtri cōformis
ē factus. Recte ergo ⁊ ad infirmitatē accipi
tur ⁊ gratiā: ſciant gentes qm̄ homies ſūt:
altero per cōmune quoddā atq; carnale cō-
ſortiū beſtiaꝝ: altero per imaginē. Per ima
ginē dei ⁊ carnis dn̄icę ſacramentum: digni
tas eē cępit q̄ ignobilitas videbatur. Meri
to ḡ non declinauit a iudicijs dei populus
nationū qui poteſt dicere: Quoniā tu legē
poſuiſti mihi. Non per moyſen: nō per pro-
phetas: ſed ipſe per te ieſu legē poſuiſti mi-
hi: hoc eſt: euangeliū. Ideo non declinaui:
qꝛ te aſpexi ⁊ itinera tua cognoui: ⁊ te ſecu-
tus veram cognoui viam. Ideo itaq; prędi
cationem audiens euāgelij quā propheticꝰ
ſpiritus p̄canebat: ait:

Quā dulcia faucibus meis ver- Ver. VII.
ba tua ſuper mel ⁊ fauum ori meo. Al. eloquia Al. non hȝ
Et bn̄ dulcia: quibus prędicatur remiſſio
peccatoꝝ: vitę pennitas: reſurrectio etiam
defunctoꝝ: quę ppetuę mortꝭ ⁊ acerbę ama
ritudinē tēperarunt. Per hęc mortē cępimꝰ
nō timere: qui cępimꝰ dicere: Ubi eſt mors 1.Cor.15.
victoria tua? Et bene faucibus dulcia: eo ꝙ
intimis infuſa viſceribus gr̄a ſpiritalis ſit.
Sup mel ⁊ fauuȝ inquit ori meo dulcia. Et
ideo: qꝛ dulcia nobis verba tua eē ceperūt:
dicit ad eccleſiam. Fauū diſtillant labia tua Cant.4.c.
ſponſa. Qui ſit fauus: docet nos ſalomon.
Tu eni dixiſti: Fauꝰ mellis ſermones boni. Prouer.16.
Et vere bonus fauꝰ quē manducat eccleſia:
multorum prophetaꝝ velut apum ſpiritali
vbertate congeſta mella redolentē. Hoc eſt
mel: de quo ait: Manducaui panē meū cū Cant.5.a.
melle meo: bibi uinū meū cum lacte meo
Myſticꝰ ſermo cęleſtiū ſcripturaꝝ ſic panis
eſt: qui cōfirmat cor hois velut fortior cibuſ
verbi. Suaſorius aūt ethicus dulcis ⁊ mol
lior: eo ꝙ ethica p̄dicatione mentis interna
mulcenẗ. Amara febribꝰ: id eſt: pęnitentia
delictoꝝ: miti corda ſermōe dulceſcūt. Stil
lant mel labia p̄dicantis: qn̄ colliſa durꝭ ca-
ſibus vel ruinis: lapſę animę membra refo-
uentur. Eſt etiā vis feruentior verbi: ſicut ⁊
vini. Eſt etiā i lactis ſpecie ſermo lucidior:
Edite inquit proximi mei: & bibite & ine- Ibidem.
briamini. Bona ebrietas quę ad meliora at
q; iocunda facit quendam mentis exceſſū:
vt imemor ſollicitudinū animus noſter vi-
no iocunditatis hilaretur. Bona menſę ſpi
ritalis ebrietas. Deniq; poculuȝ inebrians Ps.22.
q̄ pręclarum. Sed ⁊ alibi habes: Riuos eiꝰ Ps.64.
inebria: multiplica generationes eius: eo ꝙ
ebrietas terrę cū infuſa fuerit imbre cęleſti:
ſuſcitare ſemina: fructus multiplicare con-
ſueuerit: Itaq; verbū qđ ſicut pluuia deſcē
dit de cęlo: vbi venas terrę noſtrę vel ani-
mę ac mentis noſtrę inebriauit prędicatiōe
diuina: excitauit virtutum ſtudia diuerſa-
rum: fructuſq; fidei ⁊ caſtę deuotionis ado-
leuit. Meritoq; ei dicitur: Uiſitaſti terram Ibidem.
⁊ inebriaſti eam. Suſceptione etenī corpo-
ris viſitauit vt ſanaret infirmos: inebriauit
gr̄a ſpiritali: vt anxioſ iocūditate mulceret.

Cant.4.c. Recte ergo ſponſe dicit: Fauum diſtillant
labia tua ſponſa: mel & lac ſub lingua tua.
Os enim iuſti diſtillat ſapientiā: de oꝛe iu-
ſti ſuauitatis ⁊ miſericoꝛdie mella ꝓcedunt.
In oꝛe iuſti null⁹ dolus: nulla fallacia: nul-
la eſt amaritudo peccati. Audit eccl'ia ver-
ba iuſti: audit plebs dei ꝓcepta ſapientis:
delectatur alloquij ſuauitate: moral' diſpu-
tationis iocūditate mulcetur dicēs: Ꝙ dul
cia faucibus meis verba tua: ſuper mel ⁊ fa
uum oꝛi meo: q2 mel apū ad horā delectat:
ſed cito ſapoꝛ ei⁹ euaneſcit: ⁊ plerūqꝫ viſce-
ra vitioſa ledunt: verboꝝ autē moꝛalium ⁊
ſi pungunt mella non ledunt. Cognoſce ta-
Prouer.23. mē cui illa credant. Scriptū ē enim: In au-
rem inſipiēt' nihil dicas: neqñ irrideat pꝛu-
dentes ſermones tuos. Euomet eni ⁊ reijci
et ſermonē tuū ſtultus: qui eius nō pōt ſen-
tire ſuauitatē. Sequitur verſus octauus.

Verſ⁹. VIII
Al. propterea odiui
A mandatis tuis intellexi: pꝛo-
pter hoc odio habui omnē viam in
iquitatis. Conſequēs huic verſiculo ē:
Concupiſcēs ſapientiā: ſerua mādata. Sꝫ
nemo pōt ſeruare: niſi qui itelligit. Deniqꝫ
reddunt quotidie omnia verba legis a qui-
buſdā ſenioꝛibus iudeoꝝ: ⁊ nemo eoꝝ pōt
cuſtodire mandatū. Neqꝫ enim arboꝛem di
xerim cuſtodire fecunditatē nature: q̄ luxu-
riat in folijs: vaneſcit in fructu. Nec terram
illā dixerim cuſtodire fruct⁹ ſuos: q̄ cū filicē
inuiſam paſcit: agricolis edere frumēta nō
ſoleat. Nec paſtoꝛ cuſtodire videtur pecus:
qui eligere pabula ꝓfutura nō nouerit: lu-
pos cauere: canibus vallare ouilia ſua: ne-
ſciat potum cum opus ſit miniſtrare. Nam
ꝓducere tantūmodo ſine vlla cura mutum
pecus: tantūdē eſt quātū ſcripturas legere
tm̄ populū iudeoꝛuꝫ: ⁊ neſcire vbi ſint ſpiri-
talis paſcua ſacramēti: vbi littera occidat:
vbi intelligibiles incurrāt lupi: vbi ſit req̄-
es refectionis: vbi ſpes reſurrectiōis: q̄ ſint
canes qui pꝛo gregis poſſint latrare cuſto-
dia: populus ⁊ ipō grege magis mutus ig-
noꝛat. Itaqꝫ ſi dicat mandata cuſtodio: re-
Ps.49. ſpondet ei: Tu vero odiſti diſciplinā: ⁊ pꝛo
ieciſti ſermones meos poſt te. Si videbas
furem ſimul currebas cū eo: ⁊ cū adulteris
poꝛtionē tuā ponebas. Os tuū abundauit
nequicia: ⁊ lingua tua concinnabat dolos.
Sedens aduerſus fratrē tuuꝫ detrahebas.
Nō eſt hoc cuſtodire mandata ſed ꝑuarica-
ri: ſtatutis facere contraria: nō ē intelligere
ſꝫ ignoꝛare. Quō poſſunt verba dei dulcia
eſſe in faucib⁹ tuis: in quibus ē amaritudo
nequicie? Quō mel ⁊ lac ſub lingua tua: cū
dolū lingua tua cōponat: vt aliud pectoꝛe
cōcipias: aliud foꝛenſi ſermone ꝑtendas: vt
decipias incautū: cū tibi petrus apl's dicat:
vt deponas omnē maliciā: ⁊ fucū ſimulati-
onis abijcias dicēs: Sicut dudū geniti in- 1. Petri. 2.
fantes rōnabiles: ⁊ ſine dolo lac cōcupiſci-
te? Oſtendens eīn nobis quid ſit mel ⁊ lac
habere ſub lingua: docet vt nō maledicere
maledicētib⁹ ſꝫ bñdictiōꝫ referre nouerim⁹:
neſciam⁹ odiſſe: niſi viam iniquitatis: vt fa
cere qd̓ execramur reluctanti caueam⁹ affe-
ctu. Ideo paul⁹ cauebat in carne ſua malū
q2 oderat. Idō iohānes monet i ep'la ſua: ne 1. Joh.2.
diligam⁹ ſeculū: q2 omne qd̓ i ſeculo ē: cōcu
piſcentia ē carnis: ⁊ concupiſcētia oculoꝛū:
⁊ iactantia vite. Eſt ḡ in nobis vt ⁊ bene ali
quid oderimus: ⁊ bñ aliquid diligam⁹. Sicꝫ
bene eni amare poſſum⁹ ſeruos dei: ⁊ bene
diligere poſſum⁹ inimicos nr̄os ſcd̓m man
datum dñi: ita bene odiſſe poſſumus inimi
cos dei: odiſſe iniquitatē: odiſſe ꝑfidiā: odiſ
ſe turpitudines: odiſſe mundi iſtius vanita
tes. Odio igitur eē debent que ſeculi ſunt:
ne ſecuris affectibus ⁊ ocioſis blanda conci
liatricula voluptatis irrepat illecebꝛa. Faci
le capit oculos petulantis foꝛma meretri-
cis: niſi eos odia ꝑmant iuſta: ⁊ inpuritatē
indignatus auertat affectus. Inflat plerū-
qꝫ homines: ⁊ tumido oꝛe ſupinat faſtigiuꝫ
nobilitatis iactantia: ⁊ rerum affluentia ſe-
cularium: niſi pudeat in te aliena magis q̄
pꝛopꝛia laudari. Chꝛiſtus cum diues eſſet: 2. Cor.8.
pauper factus eſt: in paupere non in diuite
te redemit. Confitentibus dei filium impa-
bat tacere: vt operibus magiſq̄ ſermonib⁹
deus agnoſceretur: ⁊ tu nobilem te dicis: q̄
es factus e terra? Dauid rex dicit: Memen-
to domine quia puluis ſumus: ⁊ tu in hͦ ca-
duco atqꝫ limoſo genere gloꝛiaris ⁊ diuiteꝫ
te putas: qui cras potes eſſe mendicus: cū
vita tua non in abundantia tua: ſed in dei
ſit miſericoꝛicoꝛdia. Cui honoꝛ: gloꝛia: laus
perpetuitas a ſeculis: ⁊ nunc ⁊ ſemper ⁊ in
omnia ſecula ſeculoꝛum Amen.

Explicit ſermo tertiuſdecimus.

Incipit ſermo decimuſquart⁹.

Nun.
נ n
Vn littera he-
bꝛea eſt quartadecima: Cu-
ius interp̄tatio eſt: vnicus.
vel ſicut i alia interp̄tatiōe
habet: paſcua eoꝝ. e cce
ipſe hebꝛeoꝝ littere teſtant dñm ieſū eē vni
cum patris filiū: verbuꝫ dei. Deniqꝫ pꝛimo
ſtatim verſu dauid de vnico filio dei dicit.

Verſ⁹. I
Al. lumen.
l Ucerna pedibus meis ver-
bum tuū domine: ⁊ lux ſemi-
tis meis. Unde intelligimus
ideo ꝑ litteras hebꝛeoꝝ pſalmū hunc eē di-
geſtū: vt homo noſter tanq̄ paruulus ⁊ ab
infantia ꝑ litteraꝝ elemēta foꝛmatus: qui-
bus etas puerilis aſſueuit: vſqꝫ ad maturi-
tatē virtutis excreſcat. Littere auteꝫ ſingu-
le velut tituli ſunt eoꝝ verſuū qui ſub hiſdē
litteris aſcribunt: ſeriē ⁊ cōtinentiā decla-
rantes: ſicut hic vnicum ſignificat littera: ⁊
de vnigenito dei filio atqꝫ ei⁹ etni luminis
claritate: pſalmi eius poꝛtio ꝓphetat. Nec
ſane ab iſta abhoꝛret etiā illa in alio reper-
ta codice littere huius interp̄tatio: que ē pa
ſcua eoꝝ: hͦ eſt: fideliū. Que ſūt paſcua niſi
chꝛiſtus? In cuius paſcuis ſe locatum pꝛo-
pheta letatus ē dicens: In loco paſcue ibi
Ps.92. me collocauit. Ipſe eni nos paſcit ⁊ reficit.
Bona paſcua: diuīa ſacramēta ſūt. Carpis
illic nouum floꝛem: qui bonū odoꝛem dedit
reſurrectiōis. Carpis liliū: in quo ſit ſplen-
doꝛ eternitatis. Carpis roſaꝫ: hoc eſt: dñici
coꝛpoꝛis ſanguinē. Bona etiā paſcua libꝛi
ſunt ſcripturaꝝ celeſtiū: in quib⁹ quotidia-
na lectiōe paſcimur: in q̄bus recreamur ac
reficimur: cuꝫ ea q̄ ſcripta ſūt deguſtamus:
vl' ſūmo oꝛe libata frequētius ruminamus.
His paſcuis grex dñi ſaginat. Bona etiam
xp̄i paſcua q̄ paſcit in lilijs: hoc eſt: in ſplen-
doꝛe ſcōꝝ. Bona paſcua etiā mōtes cōualli
um: ſic luīaria iſtius mūdi ſedula hūilita-
te fulgētes: q̄ virtutū diuerſaꝝ ꝑſtant cacu-
mine: ⁊ ſupꝛa mūdū meritis ſuis eminent.
Joh.17. Iſti ſūt de quibus d2: De hoc mūdo nō ſūt
ſic ⁊ ego nō ſū de hͦ mūdo: quia ſupꝛa mun-
dū ſūt q̄ xp̄m ſequūtur. Cōuallis aūt mun-
dus ē. Idōqꝫ diſpoſuit i ꝯualle fletus: eo q̄ i
hͦ mūdo fletus ſint lachꝛymeqꝫ. Et ꝓuidēs
dñs diſpoſuit in hoc mūdo teſtamētū ſuū:
vt magiſ hic fleamus pctā noſtra: q̄ flenda
ſeruemus. Paſcua nr̄a etiā iſti verſiculi ſunt:
de quibus hodie tractaturi ſumuſ: in q̄bus
dauid dicit: Paſcebā oues patris mei: oſtē
dens verā lucernā: docēs humilitatem. In
talib⁹ paſcuis ver⁹ dauid: verus humilis: ⁊
manu foꝛtis: qui non rapinā arbitratus eſt Phil.2.
eſſe ſe equalem deo: ſꝫ ſemetipſū exinaniuit
⁊ homo natus ꝑ virginis partū: humiliauit
ſe vſqꝫ ad moꝛtē: oues patris ſui diuina pꝛe
dicatione paſcebat: cū ſcd̓m ſcripturas ſuū
ꝓbaret aduentū: cū q̄nqꝫ panib⁹ ⁊ duobus Matth.14.
piſcibus: quiqꝫ hominū milia ſatiaret. Hec
ergo noſtra ſūt paſcua: hec eoꝝ qui poſſunt
dicere: Ꝙ dulcia faucibus meis verba tua.
Hec eoꝝ paſcua ſunt qui dicūt: Lucerna pe
dib⁹ meis verbū tuū dñe. Paſcit eīn os no
ſtrum verbo: cū loquimur mandata dei ver
bi. Paſcit ⁊ oculus noſter interioꝛ lucerne
ſpiritalis lumine: q̄ nobis i hac mūdi nocte
ꝑlucet: ne ſicut i tenebꝛis ambulātes incer-
tis titubemus veſtigijs: ⁊ viā verā inueni-
re nequeam⁹. Intelligibilis eni pedū greſ-
ſus: intelligibilis ⁊ lucerna: q2 verbū dei lu
cerna ē. Nōne hoc in pꝛincipio erat verbuꝫ Joh.1.
apud deū? Quō ergo lucerna eſt? Nonne hͦ
erat verum lumē qd̓ illuminat omnē hoīem
venientē in hunc munduꝫ? Quō ḡ lucerna
dicit? Eſaias clamat: Popul⁹ qui ſedebat Eſa.9.
in tenebꝛis: lucē vidit magnā. Quō hic di-
cit lucerna? Sꝫ videam⁹ ne foꝛte idē verbū
dei alijs magna lux ſit: alijs lucerna. Mihi
lucerna: angelis lux ē. Petro lux erat qñ aſ- Act.12.
titit ei angelus in carcere: ⁊ lumē refulſit ei.
Paulo lux erat: quādo euntē ad perſequen Act.9.
dum populum chꝛiſtianum circumfulſit eū
lux de celo: ⁊ audiuit dicentem ſibi: Saule:
ſaule: quid me perſequeris? Et magna qui-
dem lux. Deniqꝫ lucerne pauli lumen eua-
nuit: vbi diuine ſplendoꝛ lucis emicuit. Et
vere lucerna eſt mihi chꝛiſtus: quādo is no-
ſtro oꝛe recenſetur. Lucet in limo: fulget in
vaſe fictili theſaurus ille quē habemus i va 2. Cor.4.
ſis fictilib⁹. Lumē lucerne eſt: mitte oleū ne
deficiat tibi lumen lucerne: Et oleum non
olee terreſtris: ſed illud oleum miſericoꝛdie
celeſtis gratie quo vngebantur pꝛophete.
Oleum tuum humilitas eſt: quo ceruic' no
ſtre dura molleſcunt. Oleum tuū miſericoꝛ-
dia tua eſt: quo etiam colliſa ſcopulis pecca
toꝛum fouentur coꝛpoꝛa. Hoc oleū vulne- Luc.10.
rato illi a latronibus deſcendenti ex hieru-
ſalem: euangelicus ille ſamaritanus infu-
dit: qui vidēs eū: miſericoꝛdia motus eſt: et
alligauit vulnera ei⁹: infūdēs oleū ⁊ vinū.

Hoc oleũ curat egrotos. Miſcdia eñ a pec
cato liberat. Hoc oleum lucet in tenebris: ſi
opa nr̃a luceãt corã hoibus. Hoc oleũ lucet
Matth.25. in eccleſię ſolennitatibꝰ. Deniq; quibꝰ oleũ
nõ defuit: nec lumẽ fidei defecit: ſed cũ lam
padibus in locũ nuptiarum introire merue
runt: Quę autẽ in vaſis ſuis oleũ nõ tulerũt:
hoc eſt: nõ habuerũt fidem: nõ prudẽtiã: nõ
miſcdiam: aię in hoc cõſtitutę corpore meri
to infidelitatis excluſę ſunt. Ideo ⁊ tu ha
beto ſemp lucernã ardentẽ vł lucentẽ facẽ.
Si eni neq; lucerna neq; lãpas tua luceat:
ſtulta virgo diceris: nec introibis in thala
mũ ſponſi tui ſuperioris: ſed remanebis in
tenebris cęcitatis: qſi q oderis lucẽ: ne opa
Iob.3. tua flagitioſa ꝓdanť. Ois eni q male agit
odit lucẽ. Habeto fidem: habeto prudẽtiã:
vt ſemp habeas in vaſis tuis oleũ miſcdię:
deuotõis grãm: qꝛ prudẽtes acceperũt ole
um in vaſis ſuis cũ lampadibꝰ ſuis. Vngi
te o hoies lampades vr̃as: cũ ieiunatis vn
gite caput vr̃m. Infundamꝰ mentibꝰ nr̃is
oleũ: vt corpꝰ noſtrũ lucidũ ſit. Luceat tibi
ſemp lucerna verbũ dei: luceat ⁊ lucerna cor
poris tui oculus tuꝰ. Cõſcia tua lucẽs bene
in hoc corpe lucernę lux ẽ: ipa ẽ oculꝰ tuus:
Sit purus oculꝰ tuus. Si ꝯſcia tua munda
ſit: munda ẽ caro tua. Si aũt in te ẽ tenebro
ſa ꝯſcientia tua: etiã corpus tuũ conſcię tuę
nocte tenebroſũ erit. Lucernę ğ ⁊ nos ſumꝰ
toto opti corpore: vix aliquid exiguũ habẽ
tes vnde lucere poſſimus. Deniq; ⁊ iohan
Iob.5. nes lucerna erat: ſicut dixit dñs de eo: Ille
erat lucerna ardens ⁊ illuminans. Bona lu
cerna ꝗ lumẽ accipiebat a chriſto: vt lucere
poſſet in hoc ſęculo. Merito ardens: meri
to illuminans: qui erat nuncius xp̃i: illumi
nans p̃dicatione fidei pectora ſingulorum.
Sꝫ ⁊ iſtis lucernis dedit vt lux mundi eẽnt:
Matth.5. dicẽs ad apl̃os: Vos eſtis lux mũdi. Ergo
ſi gloria ſanctoꝝ nũc ſicut lucerna: nũc ſicut
lux mundi fulget in hoc ſęculo: quid dicimꝰ
de verbo dei qd̃ ⁊ lucerna ẽ pedibus meis?
Et fortaſſe vbi nõ ſũt tenebrę: nõ ẽ lucerna
verbum dei: ſed ſupra lucernã quia lux eſt.
Matth.13. Tenebrę his nõ ſunt qui vidẽt lucẽ. Deniq;
tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patrł
eorum. Et fortaſſe ſcd̃m legẽ: lucerna ẽ ver
bum dei: ſcd̃m euangeliũ: lux magna ẽ. Iu
dęis lucerna ẽ: ⁊ lucerna ſub modio. Lucet
lex: ſed nõ videtur: quia operta eoꝝ doctri
na eſt: ⁊ cogitatiõe vitioꝝ ⁊ cęcitate ꝑfidię:
populo autem nationũ lux eſt. Deniq; po Eſa.9.
pulo qui ſedebat in regione vmbrę mortis
lux orta ẽ eis. Aperi igiť feneſtras tuas: vt
ſplendor tibi magnę lucis introeat. Para
tũ fac candelabrum tuũ: vt lux tua nõ opia
tur in tegumento corporis tui ⁊ mẽſura ter
renę huiꝰ fragilitatis: ſed ſupra menſuram
corporeę infirmitatis alę tuę virtute pręful
geas. Aut ſi ad menſurã tenerł: vide ne ſu
perefficiãt ipſę menſurę: ne ſupeffluãt: ꝟ bo
nis ſeminibꝰ ſint contentę. Non ſit ocioſus
ſermo tuus: nõ feriať: ⁊ vacet verbũ tuũ: ne
ſtat lucerna ſub modio. Potẽs ẽ deꝰ qui ſu
pra candelabrũ cõſtituat lucernã tuã: vt lu
ceat oibus qui ĩ domo ſunt: ⁊ qui ingrediũ
tur vt lumen videant. Candelabrũ princi
pale noſtrum eſt: Pone ſermonẽ ĩ principa
li tuo: ⁊ omnibꝰ lucet qui ingrediunť in ec
cleſiã. Accipe ⁊ aliud candelabrũ. Cõſidera
os tuũ: conſidera ⁊ ſermonẽ tuũ. Nõne os
tuũ candelabrũ eſt: ⁊ verbũ tuũ lucerna eſt
cũ de ore tuo ꝓfertur? Hęc lucerna ſemp ti
bi luceat: hoc eſt: verbũ tuũ luceat: ⁊ nunꝗ̃
extinguať. Queris vt doceã quõ nõ poſſit
extingui? Scriptũ ẽ: Lumẽ iuſti ſemp inex
tinguibile ẽ: lumẽ autẽ impioꝝ extingueť.
Hoc lumẽ erat lucernę quę lucebat in taber
naculo teſtimonij: ⁊ hodie ꝗ lucet in eccl̃ia:
vir ſapiens. Hic ẽ oculus eccl̃ię: qui nõ dicit
manibꝰ: hoc eſt: operãtibus (cũ ſit quidem Al'.ꝟ nõ acu ad intelligẽ
anguſtijs opertus: ꝟ nõ anguſtꝰ ad intelli
gendũ) Nõ eſtł mihi neceſſarij. Ergo ſuper
candelabrum lucebat: qui dicebat: Noſtra Phil.3.
autẽ ꝯuerſatio in cęlis eſt. Nam ⁊ dauid to
ta mente iam cõuerſabať in cęlo: ⁊ adhuc ta
men dicebat: Lucerna pedibus meis ꝟbuꝫ
tuum. Aut fortaſſe quaſi bonꝰ magiſter mi
hi pręire cupiebat: vt lumẽ ſequi diſcerem:
⁊ illius pedibus ambularẽ. Oſtendit ğ mi
hi lucernã: hanc ſequar in iſtius ignorantię
operimento: in iſtius corporis tenebris con
ſtitutus: vt chriſtũ ſequens: nullum lapidẽ
offenſionis incurrã. Errabat petrus in tene
bris ignorantię: negabat chriſtum eſſe mo
riturum: quia adhuc nõ videbat moriturũ
⁊ reſurrecturũ eſſe ꝓ nobis. Cõuerſus ad cũ
dominꝰ ait: Vade retro poſt me. Oſtendit Matth.16.
illi lucernã quã deberet ſeq: poſt me dicẽs.
Secutꝰ verbum dei confirmatus ẽ: Poſtca
cępit inhęrere chriſto: timẽs ne iterũ aliquo
labereť errore. Nõne ⁊ ipe qui dicebat: Lu
cerna pedibꝰ meis verbum tuum: ad hanc

lucernã feſtinauit cũ diceret in mari: Domi
ne iube me venire ad te ſup aquam? Sꝫ qꝛ
nõ ſequebatur lucernã: motus eſt atq; titu
bauit naturę vehementioris mole turbatꝰ.
Sequamur ergo lucernã hãc ſicut lucernã:
⁊ ſicut in nocte ambulemꝰ ad lumen. Mul
tę fouęę: multi ſcopuli in iſtius ſęculi caligi
ne nõ videť. Pręfer tibi lucernã quã ꝓphe
ta monſtrauit: vide quo debeas tranſferre
veſtigiũ: contuere vbi pedẽ ponere mentis
internę: per ſingulos cura ſit greſſus: nulli
credas tuũ niſi p̃eunte lucernę iſtius luce ꝓ
ceſſum: ⁊ vbi putas ꝙ luceat ibi gurges eſt:
videť lucere ꝟ polluit: et vbi putas ſolidũ
eſſe vel ſiccũ: ibi lubricũ ẽ. Sed ⁊ ſi lucerna
tibi longius ſit: Sit ergo fides tibi itineris
tui preuia: ſit tibi iter ſcriptura diuina. Bo
nus eſt cęleſtł ductus eloquij. Ex hac lucer
na accende ⁊ tu lucernam: vt luceat interior
oculus tuꝰ qui lucerna ẽ tui corporis. Mul
tas habes lucernas: accende oẽs: qꝛ dictuꝫ
Luc.12. ẽ tibi: Sint lumbi veſtri pręcincti: ⁊ lucernę
ardentes. Quia multę ſũt tenebrę: mſte ſũt
lucernę neceſſarię: vt meritorũ noſtroruꝫ in
tantis tenebris lumen eluceat. Iſtas lucer
nas lex ſignificauit ſemp lucere debere ĩ ta
bernaculo teſtimonij: non illas quas iudęi
accendunt quotidie. Illę ſub vmbra lucent
⁊ extinguunť quotidie: qꝛ qd̃ faciũt nõ vidẽt:
qd̃ legunt neſciũt: accipiẽtes ſcd̃m litteram
qd̃ p̃cipiť ſcd̃m ſpiritũ. Tabernaculũ eñ te
ſtimonij corpus hoc noſtrũ ẽ: in quo chriſtꝰ
Heb.9. aduenit: peramplꝰ ⁊ pfectiꝰ tabernaculum
ſic ſcriptũ ẽ: vt p ſãguinẽ ſuũ ĩtraret ĩ ſãcta:
⁊ cõſcientiã noſtrã ab omni opere mortuoꝝ
⁊ labe mundaret: quo in corporibuſ noſtris
quę ſuoꝝ teſtimonio ⁊ qualitate factorũ: co
gitationũ noſtrarũ abſcondita ⁊ occulta te
ſtanť: lucernaꝝ modo luceat noſtrarum lux
clara virtutũ. Iſtę ſunt lucernę ardentes: ꝗ
die ac nocte in templo dei lucent. Si tẽpluꝫ
dei in corpore tuo ſeruas: ſi mẽbra tua: mẽ
bra ſunt chriſti: lucent virtutes tuę q̃s nul
lus extinguit: niſi eas tuũ crimẽ extinxerit.
Hoc lumine caſtę mentes: ⁊ pię deuotionis
ſolennitates noſtrę feſta reſplendeãt. Luce
at ergo ſemp lucerna tua. Arguit chriſtꝰ etiã
eos qui vtunť lucerna: ſi nõ ſemp vtanť di
cens: Sint lumbi veſtri p̃cincti: ⁊ lucernę ar
dentes. Nõ ad horã exultemꝰ in lumie. Ad
horã exultat qui audit verbũ ĩ eccl̃ia ⁊ gau
det: egreſſus autem obliuiſcitur qd̃ audiuit
⁊ negligit. Iſte ẽ qui ſine lucerna in domo
ſua ambulat: ideoq; in tenebris ambulat:
quia opera tenebrarũ facit: in comeſationi Ro.13.
bus ⁊ ebrietatibus: in cubilibus ⁊ impudi
citijs: in contentionibus ⁊ ęmulationibus:
indutus veſtimenta diaboli nõ chriſtũ. Hęc
fiunt quãdo verbi lucerna nõ lucet. Nunꝗ̃
ergo negligamus verbũ dñi: ex quo nobis
omniũ origo virtutũ eſt: vniuerſorũq; ope
rum quidã proceſſus. Si membra corporis
noſtri ſine luce opari recte nõ queunt: nam
pedes vacillant ſine lumine ⁊ manus errãt:
quãtomagis ad verbi lumen dirigẽdi ſunt
animę noſtrę veſtigia: atq; mentł inceſſus?
Sunt ⁊ manus animę quę bene tangũt vt
tetigit thomas dominicę reſurrectiõis indi
cia: ſi verbi pręſentis nobis lumen luceat.
Hęc lucerna accenſa ſit ĩ oĩ verbo: in omni
opere. Ad hanc lucernã greſſus noſter forẽ
ſis internuſq; moueať. Sꝫ iã progrediamur ad cętera: Et fiat pedibꝰ meis lucerna
verbũ dei: ⁊ ſemitis meis lux. Pedibus lu
cerna ſatis ad ambulandũ: ſemitis nõ ẽ ſa
tis ad illuminãdũ: idẽ ꝟbũ tñ ⁊ pedibꝰ lucer
na ẽ ⁊ ſemitł lux ẽ: quia idẽ vnigenitꝰ dei fi
lius ⁊ delinquentibꝰ aduocatus: ⁊ remune
rator eſt fortibus: peccatoꝝ remiſſor: p̃mio
rum largitor. Itaq; cui lucerna fuerit ꝟbuꝫ
dei: huic quocunq; pergit: lucent ſemitę: ſic
lucebant ſancto dauid: ⁊ ideo quaſi ĩ lumie
ambulans dicit:

**Iuraui ⁊ ſtatui cuſtodire iudicia Verſus. II.
iuſticię tuę. Hũiliatꝰ ſũ vſq;quaq;.**

Vox ambulantis ĩ lumine eſt cũ auctori
tate dicere: Iuraui ⁊ ſtatui. Qui eni ſtatuit
nõ moueť: nõ metuit ne cadat: qꝛ plus ẽ ſta
tuere ꝙ ſtare. Stat igiť dauid mẽtis ſtatio
ne fundatus: nec timet ne in his mundi te
nebris poſſit errare. Si eni metueret nõ iu
raret: ſi trepidaret vtrũ diuina poſſet cuſto
dire iudicia: nõ cũ iuriſiurandi ſtatueret ſa
cramento. Nemo bene iurat: niſi qui poteſt
ſcire qd̃ iurat. Iurare igitur indiciũ ſciẽtię:
teſtimoniũ cõſcientię eſt. Et bene iurat: qui
ad lucernã verbi pedes ſuos dirigit: q lucẽ
ĩ ſemitł ſuis cernit. Lux tibi pręeat: ſi iurare
diſponis: id eſt: cognitio veritatis p̃cedat:
vt vinculũ ſacramẽti tibi nõ poſſit nocereť.
Vbi religio ſanctior: ibi fides veritatis eſt
plenior. Deniq; ideo dñs qui venit docere
paruulos: imbuere nouos: firmare pfectos
ait in euangelio: Nõ iurãdũ omnino: quia Matth.5.

infirmis loquebatur. Deniqꝫ non ad ſolos
apl'os loquebat̄: ſ ad turbas. Voluit enim
te nõ iurare: ne piures. Et addidit: Nõ iura
re neqꝫ ꝑ celũ neqꝫ ꝑ terrã neqꝫ ꝑ hieroſoly-
mã: neqꝫ ꝑ caput tuum: per hęc videlicet ꝗ
ſubiecta nõ ſunt tuę poteſtati. Iurauit do-
Pſ. 109. minꝰ: nec pęnitebit euʒ. Iuret ꝗ ille quẽ ſa-
cramenti ſui pęnitere non poterit. Et qd iu-
rauit dñs? Quia chriſtꝰ in ęternũ ſacerdos
eſt. Nũqd incertũ? nũqd impoſſibile qđ iu-
rauit dñs? Nũquid poterat eſſe mutabile?
Noli ergo vſurpare exẽplũ ſacramenti: qui
implendi ſacramẽti nõ habes ptãtẽ. Quid
igit̄ iurauit dauid? Cuſtodire iudicia iuſti-
cię dñi. In nullo videlicet iã pfectũ: iã iſtru
ctuʒ diuinę iuſticię mouebãt iudicia. Quã-
ti mouent̄ cũ vident iuſtũ aliquẽ orbatũ li-
beris: diſpendijſqꝫ frequẽtibꝰ ad vltimę ege
ſtatis deductũ neceſſitatẽ: vt ipa alimẽtoꝝ
ſubſidia habere non poſſit: fractũ egritudi-
ne graui ⁊ perpetua debilitate vexatum: vt
obire nequeat cõmunia officia naturę. Sʒ ꝗ
firmus ẽ nõ mouet̄: ⁊ is magis intelligit iu-
ſticiã dei ꝓdicandã: qꝛ corripit dñs quẽ dili
git. Nunquid nõ frequẽtiꝰ corripit̄ filius ꝙ̃
ſeruulus? Iniuſta ꝗ pietas patris: magl' ꝙ̃
dñi ſeueritas. Aſperioribꝰ exercet pat' filiuʒ
ꝙ̃ dominus vernaculũ. Sʒ dura patris nõ
eſtimãt̄ impꝛita flagella: quia vult filiũ me-
liorẽ eſſe ꝙ̃ ſeruulũ. Eruditio ergo plena iu-
ſticię eſt. Orbatus ẽ ſanctꝰ iob liberis ſuis:
in quos dñs ptãtem diabolo dedit. Nũqd
iniquus deus? Abſit. Immo iuſtus: qꝛ pro
baturꝰ iuſtũ ſuũ per huiuſmodi exercitia in
quibus eius eſt probata ſapientia: magl' di
gnũ: qui probaret̄ effecit. Quo eni clarius
meritũ coronati: hͦ vberior iuſticia coronã-
tis. Nudatus ẽ facultatibꝰ cũ diues eſſet: ⁊
hęc deo ſubijt ꝑmittẽte diſpendia. Nõ erãt
pecunię iam dãna ſ vitę: cũ deeſſet alimo-
nia ademptis oĩbus. Quis accuſet iuſticiã
dei: cũ ſi iob oẽm amiſiſſet pecuniã: nõ tãtã
inueniſſet grãm? Athletã ſuũ nudũ vngere
voluit deꝰ oleo pęnitẽtię: vt ⁊ ſubeundo fa-
ceret certamine fortiorẽ ⁊ emerendo pręmio
Iob. 2. digniorẽ. Perfuſus totũ corpꝰ vlcere graui
ſedebat in ſtercore radens ſaniẽ: ſeuis vlce-
rum vibicibꝰ defluẽtẽ: ⁊ hoc ꝑmiſſu dñi dia-
bolus intulerat iuſto viro. Videret̄ viciſſe
ſibi diabolꝰ: niſi accepta quã popoſcerat po
teſtate eẽt etiã ipẽ ſupatꝰ. Quid igit̄ fuit il-
la tẽptatio? qd inopia facultatũ: deſtitutio
filioꝝ: tolerãtia vulneꝝ: niſi exercitiũ fidei:
inſigne patientię: eruditio glorioſa virtutꝭ:
confeſſio plena victorię: vt qui ante ꝯtradi
centẽ habebat diabolũ: poſtea nõ haberet?
Nemo ergo dura putet eſſe ꝗ iuſta ſũt. Nõ
videbant̄ dura ei qui poterat dicere: Nudꝰ Iob. 1.
natus ſum: nudꝰ exibo. Dñs dedit: dñs ab-
ſtulit: ſit nomen dñi benedictũ. Benedicit
eñ dñm iuſtus cum laborat: peccator cũ lu-
xuriat̄. Nõ ergo ex iſirmitate noſtra vis ęſti
manda iuſticię eſt: ꝗ duꝝ putamꝰ eẽ ꝗcquid
ꝑ imbecillitatẽ animi ferre non poſſumus.
Tolle perſecutiões ⁊ martyres deſunt. Sʒ
⁊ ꝑſecutores deꝰ atqꝫ ptãtes ſeculi ẽ paſſus
aſſurgere: ne deeſſent qui vincerẽt chriſto.
Quis tunc nõ dixit infirmus: Dñe cur dedi
ſti plebẽ tuã in ptãtẽ perſequentiũ? Sʒ qs
hodie neget beatiores illos eẽ qui paſſi ſũt
ꝙ̃ illos quos nulla vexarunt ſupplicia ꝑſe-
cutoꝝ? Iuſtus ergo optat ꝓbari: temptari
nõ timet. Qui eni ſtatuit cuſtodire iudicia
dei: nõ timet tẽptationes. Vbi ſtatuit: niſi
in corde? Illic eni radicati ⁊ fundati eſſe de-
bemus: nõ fluitantes neqꝫ mobiles oĩ ven-
to doctrinę. Intus ergo ſtatuamꝰ in corde
noſtro: in pectore: in animo: vt nobis fiat il
lud ꝓpheticũ: Cogitatiões iuſtoꝛũ ſemitę.
In his ſemitis bene ãbulat iuſtus: iõqꝫ di-
Pſ. 25. cit: Proba me dñe ⁊ tẽpta me. Deniqꝫ hͦ lo-
co auctoritati reſpondẽs ſuę qui iurauerat
⁊ ſtatuerat cuſtodire iudicia iuſticię dei: ꝓ-
bari ſe voluiſſe dicit: qui humilitatem ſub-
eundã credidit eẽ pro chriſto. Iõqꝫ ait:

Humiliatus ſum† nimis: viuifica me ſcđm verbum tuum. Verſus II Al'. vſqꝫquaqꝫ Al'. domine.
Nõ ſolum
humiliatũ: ſ etiam nimis humiliatũ ſe eſſe
gaudet. Beatus qui gloriat̄ humilitate ma
gis ꝙ̃ ptãte. Poteſtas decipit: humilitas
nõ deſtituit. Bona humilitas: quę etiaʒ in
chriſto laudem virtutis inuenit. Hanc ĩ illo
plus veneror ꝙ̃ creationẽ: qꝛ creati ad labo
rem ſumus: redempti ad quietem. Deniqꝫ
ipſe aduocans populos ad miſericordiam
ſuam: de humilitate propria gloriat̄ dicẽs:
Palam factus ſum non quęrentibus me:
apparui his qui me non interrogabant. Et
Eſa. 50. alibi: Scapulas meas dedi ĩ flagella: maxil
las meas in palmas: faciem autẽ meam nõ
auerti a confuſione ſputoꝛũ. Recte ergo da
uid humiliare ſe voluit: vt tribulationum
chriſti ĩ ſeipſo qđ deeſſet impleret. Poteſt ⁊
ipſe hoc ex ſua perſona per os dauid locutꝰ

dixiſſe: humiliatus ſum nimis: qui dixit in
Matth. 11. euãgelio: Venite ad me omnes qui labora
tis ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego vos reficiã. Tolli-
te iugũ meũ ſuꝑ vos: ⁊ diſcite a me: qꝛ mitꝭ
ſum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiem
aĩabus veſtris. Diſcamus ergo ab eo ꝗ do-
cere nos voluit qđ ꝓficeret ad ſalutem: ⁊ no
bis dicit: Diſcite a me. Nõ eſt mediocre qđ
dič: Diſcite: ⁊ addidit: A me diſcite. Nõ fa-
cile poteſt quiſqꝫ hũilitatẽ docere inflatus:
ꝙ̃uis ſit humana prędiłꝰ ſapiẽtia: mens tñ
inflat̄: quã ſuperbia carnis extollet. Et qui
pauꝑtate contentus eſt: nõ ẽ contentꝰ iniu-
ria: et qui põt ferre verberũ pęnas: exagita-
tur verboꝝ contumelijs: ⁊ qui põt admini-
ſtrationẽ cõtemnere: dolet ſibi aliquẽ hono
rificẽtia eſſe prælatũ. Grande ẽ in omnibus
humilitatis tenere menſurã. Suꝑbia hoieʒ
prima deiecit: Qua ꝓpter dũ plus volumꝰ:
etiã qđ minꝰ eſt ſolemꝰ amittere. Bona hu-
militas: ꝗ nihil appetendo totũ qđ contẽnit
adipiſcit̄. Ipſe eni dñs ieſus ſe humiliauit:
vt nos eleuaret: ⁊ humiliauit vſqꝫ ad crucẽ:
Phil. 2. Propter qđ exaltauit illũ ĩquit deus: vt in
nomine eius omne genu flectat̄. Quãta fe-
cit dñs: audeo dicere: ⁊ nõ flexi ei genu? Sʒ
flexi ei poſtꝙ̃ ſe hũiliauit. Sic eni: hoc eſt:
ꝑ humilitatẽ: per crucẽ ſibi eccleſiã ꝯgrega-
uit. Dauid rex erat: incerta ⁊ occulta ſapien
tię ſibi patefacta teſtat̄: ſ ideo ſe magis hu-
miliabat. At vero Ezechias cecidit ab alti-
tudine cordis ſui: Ille laudabilis rex qui de
obſidione: de egritudine beneficijs domini
mirabilibꝰ eſt liberatꝰ: cecidit ꝑ ſuꝑbiam: ⁊
gratiã meriti ſuperioris iminuit. Quid fuiſ
ſet ioſeph: ſi humilis nõ fuiſſet? Sciuit ſibi
ipſe obfuiſſe ꝙ prælatus erat fratribus: etiã
pius amor miſeriaʒ prælationis inuenerat.
Prælatio armauit fratres: humilitas cõcili-
auit extraneos. Prælatio cõcitauit germa-
nos: humilitas regẽ ſubditum fecit: vt vere
quaſi ex perſona ioſeph dictũ putemus: qđ
hic ipſe ſupra dixit: Humiliatꝰ ſum ⁊ ſaluuʒ
me fecit: quãꝙ̃ ſi cõſideremus ꝗ iſte tolera-
1. Reg. 18. uit: ex perſona ſua eũ dixiſſe reperiemꝰ. Go-
lia ſuꝑato occurrerãt iuuenculę pſallentes:
Saul in milibꝰ: dauid in decẽ milibus. Cõ-
motũ eſt fel regis: ⁊ quęrebat eũ occidere: ⁊
humiliauit ſe dauid ante ionathan filiũ re-
gis: ⁊ cõuertit eius affectũ: vt quẽ ſucceſſo-
rem patrij regni poterat habere ſuſpectuʒ:
eundẽ aduerſũ ſtudia paterna ſeruaret: di-
cens patri: Quid peccas in ſanguinẽ inno- 1. Reg. 19.
centis? Et id voce extorqueret inuito ꝙ nõ
mereretur occidi dauid. Recte ergo ait: Hu
miliatus ſũ: ⁊ ſaluũ me fecit. Et iterũ cũ ad 2. Reg. 12.
eum ꝓpheta veniſſet: ⁊ indignationẽ domi
ni in cauſa berſabee mulieris denunciaſſet:
humiliauit ſe ⁊ ait: Peccaui domino. Et di
xit nathan ad euʒ: Quoniã pęnituit te: ab-
ſtulit dominus peccatũ tuũ: non morte mo
rieris. Bona igit̄ humilitas. Deniqꝫ humi-
liatus ẽ: ⁊ ſaluus factus ẽ. Et alio loco cum 2. Reg. 24.
ꝓpter numeratũ populũ dominꝰ eẽt offen-
ſus: ⁊ miſiſſet ꝓphetam gad qui regi dauid
diceret: Elige tibi quid velis fieri: triennio
famẽ ſuper terram: aut tribus menſibꝰ fuge
re te a facie inimicoꝝ tuoꝝ ꝑſequentiuʒ te:
aut fieri triduo mortem in terra: reſpondit
dauid: Anguſtię ſunt mihi hęc tria: Sʒ ma
gis incidam in manu domini: quoniam ma
gna eſt miſericordia illius valde: ꝙ̃ in manꝰ
hominũ incidã. Et cũ dediſſet dominꝰ mor
tem in iſrael a mane vſqꝫ ad horaʒ prandij:
ſeptuagita milibꝰ hominũ mortuis: reſpe-
xit dauid ad dominũ: ⁊ cum vidiſſet angelũ
feriẽtẽ populũ ait: Ecce ego peccaui: ⁊ ego
paſtor male feci: ⁊ iſti in hoc grege quid fece
runt? Fiat manus tua in me ⁊ in domũ pa-
tris mei. Et propitiꝰ factꝰ eſt dominus: cuʒ
ſacrificium reconciliationis ei eſſet oblatũ.
Bona ergo humilitas quę regẽ plebẽqꝫ ſer
uauit. Itaqꝫ recõciliato domio: ait dauid:
Bonum mihi eſt ꝙ humiliatus ſum. Bo-
na ergo humilitas: præſertim ſi adiungatur
ei deuotio voluntaria: Ideoqꝫ ſe viuificari
ſcđm verbum petit: vt ſcđm verbũ viuat: ⁊
omnia cum ratione faciat: non ſcđm carnis
voluntatem. Vnde myſticuʒ illud etiã mo-
Ioh. 1. ralit̄ accipi põt: In ꝓncipio erat ṽbũ ⁊ ver-
bũ erat apud deũ ⁊ deꝰ erat ṽbũ: hͦ erat ĩ ꝓn-
cipio apud deũ: omnia per ipſum facta ſũt:
⁊ ſine ipſo factũ ẽ nihil. Et tu imitator eſto
dei. Quomodo imitator? Nunqd celuʒ po-
tes facere aut terram aut mare? Non vtiqꝫ:
ſed vt omnia per verbum facias: nihil ſine
verbo: omnia cum ratione: nihil ſine ratio-
ne: quia non es irrationabilis o homo: ſ ra
tionabilis. Sequitur verſus quartus.

Voluntaria oris mei comproba domine: ⁊ iudicia tua doce me. Ver. IIII Al'. beneplacita fac

Qui ſe humiliat: viuificatur ſcđm ꝓmiſ-
ſum domini: qui viuificatur ſpiritu dei: vo-
luntarius eſt miniſter. Plurimũ enim refert

vtrū ex voluntate quid faciaſ:an ex neceſſi
tate qđ placeat deo. Deniqꝫ voluntariꝰ mi/
niſter habet pręmiū:coactus diſpenſat ob/
ſequium:ſicut apoſtolo dicēte cognouimꝰ.
1.Cor.9. Scripſit eni: Ve eni mihi eſt ſi nō euangeli
zauero. Si eni volens hoc ago:mercedē ha
beo:Si autē inuitꝰ:diſpenſatio mihi credi/
ta ē. Vide voluntariū executorē cęleſtis ar/
bitrij. Liber erat ex omnibus:⁊ omniū ſer/
uus ē factus:voluntate vtiqꝫ nō neceſſita/
te:vt plurimos lucraret. His quoqꝫ qui le/
gis vinculo tenerēt: quaſi ſub lege eſſet: ſe
exhibuit cū ſub lege nō eſſet: vt eos ſerua/
ret qui ſub lege viuebant. Infirmis infirmꝰ
factus ē:vt infirmos aſſumptione infirmi/
tatis ꝓprię ſuſtineret. Omnibꝰ oia factꝰ eſt:
non legitima neceſſitate:ſ voluntatis obſe
quio. Aperuit mihi huius altitudinē conſi/
lij in epiſtola ad philemonem ſcripta:quia
qđ ipſe eſſet:alium eſſe vellet: vt voluntate
potius ꝙ̄ neceſſitate detuliſſe domino vide
retur. Itaqꝫ ꝓ oneſimo interueniēs:ſic ait:
Ad philemonē Tu autem illum vt mea viſcera ſuſcipe:quē
ego voluerā mecuꝫ detinere:vt pro te mihi
miniſtraret in vinculis euāgelij :ſed ſine cō
ſilio tuo nil facere volui:ne velut ex neceſſi/
tate bonuꝫ tuum eſſet: ſed voluntariū. O
ſedulus ſuaſor:qui cuꝫ eſſet vas electionis
diuinę:conſortiū ꝯſilij nō dedignabat alie/
ni:ne alterum fructu voluntatis ꝓprię de/
fraudaret. Recte ergo dauid ait quaſi pro/
pheta: Voluntaria oris mei cōproba dñe:
oris ſui offerens domino ſacrificiū volunta
rium: eo ꝙ vt apes illa ꝓphetica bonos flo
res colligere ore cōſueuerit:fauos ore finge
re:mella ore cōponere:⁊ ex herbis ſuauibuſ
ore flores legere:quę cum ſit inqt robore in/
firma:ſapientię prędicatione ſubſtantię ſuę
ꝓducit ętatē. Qđ ſit iſtud voluntariū oris
Ps.49. ſacrificiū recognoſce. Immola inquit deo
ſacrificium laudis. Expectat dominus vo/
luntarios miniſtros. Deniqꝫ i libro eſaię di
Eſa.6. cit dominꝰ: Quē mittā? Vtiqꝫ ſeruulo ſuo
poterat imperare:quē dignuꝫ qui mitteret
inuenerat:ſed maluit cū ſpontaneę oblati/
onis nō fraudare mercede:qui vt ipſe ſe of/
ferret pręſtolatus eſt. Et ꝙ̄uis eiꝰ ſciret affe
ctum:expectauit tamē vocem vt cumularet
gratiam. Unde ſe offerens eſaias ait: Ecce
ego:mitto me:⁊ ſic poſtea miſſus eſt ad po/
pulum. Idō de eo dictū eſt: Quia eſaias au/
dit ⁊ dicit. Eteni quaſi voluntariū organū

vberiore ſpiritꝰ ſui gratia chriſtꝰ impleuit.
Nec ocioſe hoc poſitū puto:quia volunta/
ria oris ſui placere deſiderat dño. Multi ꝓ/
phetę:ſed nō in oibus oris voluntaria pla/
cent. Excuſabat hieremias dicēs: Quis es Hiere.1.
dſiator domine? Ecce neſcio loqui: qꝛ iuue/
nior ſum ego. Et dixit ei dominus: Noli di/
cere: qꝛ iuuenior ſū ego: qꝛ ad oēs ad quoſ/
cūqꝫ miſero te adibis: ⁊ ſm omnia quecūqꝫ
mandauero tibi:loqueris. Verecū dę ꝓphe
ta ętatem corporis prętendebat:ne exequē/
dis cęleſtibꝰ impatis impar eſſe adoleſcētia
depꝛ̄henderetur. Sed deus qui i moꝝ vt ma/
giſ ꝙ̄ annorū iudicaret etatem ꝯſiderandā:
⁊ iuuenili corpore maturitatē robuſtę ſapiē
tię in ſuo ſeruulo ꝓuideret:ait: Noli dicere:
iuuenior ſum ego:hoc eſt:prohibuit euꝫ iu/
uenilis ętatis cōtemplatione vires ſuas ꝑ/
pēdere:cui fides caniciē ſapientię miniſtra/
ret. Et iteꝝ in poſterioribꝰ:cū dixiſſet idem
propheta: Seduxiſti me domine: ⁊ ſeductꝰ Hiere.20.
ſum. Et dixi: Nō nomiabo nomē eius:⁊ nō
loquar in nomine eius vltra:addidit: Et fa
ctus eſt in corde meo vt ignis ardens: flam
mans in oſſibus meis:⁊ diſſolutꝰ ſū vndiqꝫ
⁊ ferre nō poſſuꝫ. Aduertimus igitur ꝙ his
etiā qui excuſandum aut officium ſuum cer
ta aliqua cauſa negandum putauerint:do/
minus tamen noſter aut rōne perſuadeat:
aut cupiditate prophetice reuelationis in/
ſpiret:vt ad ſubeundum officium volunta/
te concurrant:nō neceſſitate cōcedant:quo
merces ad eos integre deuotiōis poſſit ple
nior peruenire. Prophetauit ⁊ caiphas: qꝛ
expedit vnum hominem mori pro populo: Ioh.11.
ſed hoc voluntarium oris miniſterium non
erat:quia loquebatur iuitus: Deniqꝫ quid
diceret neſciebat. Quę ergo volūtaria oris
ſui domino dauid placere deſiderat? Elegi Ps.83.
abiectus eſſe in domo domini magiſ ꝙ̄ ha/
bitare in tabernaculis peccatorum. Audiā Ps.48.
quid loquatur in me dominus deus. Ape/ Ps.77.
riam in parabolis os meum:loquar propo
ſitiones ab initio ſeculi. Paraui lucernam Ps.131.
chriſto meo. Corpus ſuum qđ erat ante li/
moſum:⁊ cęno hęreditarię colluuionis ob/
ſtructum:vt oleuꝫ ſpiritale recipere poſſet:
chriſto parauit vt luceat. Chriſto lucet:cuiꝰ
opera in chriſti lucent lumine. Chriſto luce/
bat petrus:cum diceret: In noie ieſu chriſti Act.3.
nazareni ſurge ⁊ ambula. Chriſto lucebat:
ille qui dicebat: Sanct te dominus ieſus. Act.9.

Chriſto lucet martyrum lucerna:q ꝓ chriſto
ſubiere martyrium. Chriſto lucebat dauid:
Ps.83. qui poterat dicere: Cor meuꝫ ⁊ caro mea ex
ultauerunt in deū viuū. Chriſto parauerat
mentem:cum de eo a quo frequēter ad mor
1.Reg.24. tem fuerat appetitus diceret: Nō mihi ꝯtin/
gat a domino:ſi fecero hoc verbum:domio
meo chriſto domini inijcere manuꝫ meam:
cum maiorem haberet cauſam ſalutis ſuę
vt occideret perſequentē:qui etiam alios q
ſuadebant inimico nō eſſe parcendū:quem
dominus iuxta promiſſum ſuum:in manuſ
ipſius tradidiſſet:ab eius necandi cupidita
te reuocabat. Chriſto lucebat propheta :cū
de eo qui patris domuꝫ turpi maculauerat
inceſtu:qui patris ſalutem parricidalibꝰ ꝑ/
lijs appetebat:pius tamen pater diceret ad
2.Reg.8. prælium ꝓfecturis: Parcite filio meo abſa/
lon. Tacebat improbitatis ſcelus: pietatis
autē gradū ⁊ nomen neceſſitudinis pręfere
bat:vt pugnaturi non aduerſarium regis:
ſed filiū cogitantes:dolorē lęſę pietatis in/
hiberent. Et poſt mortē eius operuit facieꝫ
ſuam:⁊ voce magna clamabat dicēs: Filiꝰ
meus abſalon:filius meꝰ. Hanc vocē parri
cida nō meruit:ſed chriſti prophetabat gra/
tiā. Didicerat propheta de chriſto bonꝰ eſſe
pater: qui bono filio fuerat. Deniqꝫ ideo
dicebat: Et iudicia tua doce me: qꝛ iudicia
Ps.35. dei ſicut abyſſus multa: et inſcrutabilia vt
Ro.11. apl's dicit: Ideo non poterat ea niſi chriſto
docente cognoſcere:qꝛ vnus magiſter oim
chriſtus eſt. Hęc autem chriſti iudicia ſunt:
vt his qui nobis inſidiati fuerit: nouerimꝰ
nō vicē iniurię rependendā:ſed pro iniuria
magis deferendā gratiā. Deniqꝫ maledicē/
tibꝰ nō remaledixit:ꝑcutiētes nō repcuſſit:ſ
magis etiam crucifixus ꝓ ꝑſequentibus ſe
pię interceſſionis apud patrē auxiliū defe/
Luc.23. rebat dicens: Pat dimitte illis:nō em̄ ſciūt
qd faciūt. Hęc igit qſqs ſpiritalit itellexerit
⁊ fecerit legis iudicia :remuneratiōe donat
a chriſto. Sꝫ qs iudicia dei docere pōt: niſi
qui animā ſuā ſemper intenderit ad domi/
num? Qui poteſt dicere:

Ver. V. **Anima mea in manibus †tuis ſem**
Al.meis. **per:⁊ legem tuā nō ſum oblitus.**

Aliqui habēt: Anima mea i manibꝰ me/
is ſemper:hoc eſt:in actibus meis: hoc eſt:
in operibus meis. Quāuis i ꝑiculis poſituſ
dicit iuſtus ad dominū: Propter te quoti/
die morior:quotidie ꝑiclitor. Periclitor ab
inſidiatore:periclitor ab obtrectatore:ꝑicli/
tor ab his quos arguo:quos reuinco :peri/
clitor pro veritate atqꝫ iuſticia: ꝓpterea in
manibus meis anima mea:ego tamē nec ꝑi
culis territus:tuę legis oblitus ſum. Sꝫ qꝛ
pleriqꝫ habent: Anima mea in manibꝰ tuis
ſemꝑ:hoc latiuſ explanandū arbitror. Scit
ꝓpheta:ſcit vbi animę ſuę ꝓſidiū locet: vn/
de opem ſperet:in manibus dei conſtituere
vult animā ſuam:quia cor regiſ i manu dei
eſt. Quicunqꝫ propriū corpꝰ ſubegerit: nec
eius paſſionibus turbari:animā ſuā rectōi
ſui congrua viuacitate ꝑmiſerit:is bene re/
gia quadam poteſta te ſe cohibēs :rex dici/
tur:ꝙ regere ſe nouerit :arbiter ſui iuris ſit:
nō captiuus trahatur in culpā:nec pręceps
feratur in vitiū. Huius anima non perit in
ęternum:nec quiſqꝫ rapit eā de manu patriſ
omnipotentis aut filij. Manus eni dei quę
ſolidauit cęlum:quos tenuerit nō amittit.
Quę ſint igitur iſti manus :conſideremus.
In canticis habes : Leua eius ſub caput Cant.8.a.
meū: & dextera eius complectitur me.
Hęc loquitur ſponſa de chriſto :aīa de ver/
bo dei. Chriſtus autem idem eſt verbū dei
atqꝫ ſapientia. Beata ergo anima quā com
plectitur ſapientia. Magna ē ſapientię ma
nus :magna dextera totam cōplectit aīaꝫ.
Tota eni munita eſt:q deſpōſata dei verbo
ē. Plenitudo em̄ ſapiētię: timere deū. Quę
ergo deuꝫ timet anima:pleno ſe munit ipa
pręſidio:mittit ſapientia leuam ſuā ſub col
lum eius:dexteram autē in cōplexum eius.
Vtrunqꝫ quidē brachium eius ad vtilia ex
tenditur. Habēt tamen propria ſua ſingulę
manus. Sapientia in dextera et longitudo
vitę eſt:in ſiniſtra aūt diuitię ⁊ gloria. Bo/
nis vtiqꝫ manus vtraqꝫ dotata eſt dotibꝰ.
In eo tamē habēt varietatē ſui muneriſ: qđ
⁊ ꝓſentia ⁊ futura tempora cōprehendunt:
vt leua pręſentiuꝫ remuneratrix:dextera fu
turorum ſit. Poſſumꝰ hoc etiā de prophetia
ſancti patriarchę iſrl' cognoſcere. Nā cū de/ Gen.48.
xterā ſuā poſuiſſet ſuꝑ effrem:ſiniſtrā auteꝫ
ſuꝑ manaſſen:⁊ conuertere eas ioſeph ęta/
tum cōſideratione voluiſſet:vt dexterā pa/
tris ſuꝑ caput manaſſe ſenioris filij colloca/
ret:noluit ⁊ dixit: Scio fili. Et hic erit in po
puluꝫ:⁊ hic exaltabit:ſ frater iunior maior
illo erit. In quo maior? In eo vtiqꝫ qꝛ bene
dictione prælatꝰ ē:dicentibus poſteris: Hoc
eſt effrem:faciat vos deus ſicut fecit effrem

⁊ manaſſen:vel quia ſemē eius multitudo
gentiū ſit:que in hoc ſeculo laborem elegit:
credens in dominū ieſū:vt cõſolationē ha-
beat futurorum. Manaſſes aūt ſemen:eſt po-
pulus obliuionis:qui propriū oblitꝰ aucto
rem exaltatꝰ ad tempus in hoc ſeculo: ē da-
turꝰ in reliquū penas graues:qꝛ deū ſuū ⁊
dñm denegauit. Hoc iõ diximꝰ vt ꝓbaremꝰ
ea eē potiora ꝙ futura ſunt. Deniqꝫ leua ſa-
pientie ſub capite ſponſe eſt:dextera autē
ſuperior:que totā cõplectit̃ ſpõſam. Itaqꝫ
illa quaſi fulcrum eſt quietis preſentis:quo
anima innixa requieſcit. Habet vbi reclinet
caput ſuū:quia leua ſapientie ſunt diuitie ⁊
gloria. Ad tempus hec demulcent: ⁊ ex ꝑte
ſolatio ſunt. Et ideo filius hominis nõ ha-
bebat vbi caput ſuū reclinaret:qꝛ cū diues
eſſet pauper factus eſt:nec gloriā aliquā iſti
us ſeculi requirebat:qꝛ venerat nõ vt i por-
tione:ſed vt vniuerſo humano generi ſub-
Job.7. ueniret dicens: Mihi indignamini:qꝛ totū
hominē ſanū feci in ſabbato. Hoc eſt totū:
nõ vt facultatū collatione ditaret:nõ vt ho
norū inſignibꝰ:nõ vt glorie ſecularis cumu
laret augmento. Hec eni nõ habent beati-
tudinis ⁊ gratie plenitudinē: ſed totū: hoc
eſt:qđ longitudinē vite cõplecteret̃ eterne.
Neqꝫ eni cõis vite ſiliis vita i dextera ē ſapiē
tie:ſed longitudo vite eſt:vt qui accipit vi-
tam a ſapiētia: nõ exiguitatē vite:ſ ꝑpetui
tatē ⁊ etnitatꝭ longitudinē adipiſcat̃. Bonꝰ
amictꝰ etnitatꝭ vite. Hoc palliū celeſtꝭ ſpõſe
cuſtodes murorum voluerūt auferre:quo ꝓmꝰ
hõ fuerat exutꝰ: ſed aīa deo deuota ꝗſitum
diu tenendo ⁊ non dimittēdo dilectum:pre
cioſo charitatꝭ diuine ſe veſtiuit inuolucro. Btī
igit̃ ꝗ tali pallio veſtiūt̃: ⁊ amictū hmõi legꝭ
obſeruatione meruerūt:qꝛ nõ ſunt legꝭ obli
ti:ſed que erant legis operati ſunt. Nã qui
ꝑter legem agit:legis oblitus eſt. Et iõ hec
anima candida aſcendit e terris: qꝛ fulget
amicta veſte ſapientie: ⁊ dicunt de ea virtu
Cantꝭ.8.b. tes ille que portas celi cuſtodiunt: Quæ ē
hæc quæ aſcendit candida: innitēs ſuper
fratrē ſuum? Quõ ea que poſuit caput ſu-
um ſuper leuam ſapiētie:vt aperiret manꝰ
pauperi ad ſubueniendū inopi: partitꝭ aūt
derelictis ſibi:nõ inuaſis atqꝫ direptis diui
tijs vteret̃:que glorie cupida bonis eā ope-
ribus acquiſiuit:nõ inani ſecularis iactātia
ambiuit dignitatis. Hoc eſt em̄ caput ſuū ⁊
quoddā ſenſuū principale ſupra manū con-
ſtituere ſapientie. Ea inquā anima meritis
aſcendit albentibꝰ:ex iſto vite huius vt ha
bent plerıqꝫ deſerto:ad illū florentē ſemper
locū iocunditatis eterne. Iſte ſunt virtutes
Eſa.63. que ⁊ i eſaie libro loqui dicuntur: Quis eſt
iſte qui aduenit ex edom: robur veſtimēto-
rum ex boſor:ſic ſpecioſus i ſtola? Iſte inqꝫ
ſūt ꝗ mirāt̃ ex iſto ꝯfragoſo ſcopuloſoqꝫ de-
ſerto:aliquā aſcēdē aīaꝫ poſſe ſine magno-
rū labe vitiorū: ⁊ ideo gratulant̃ repertā:ꝗ
veſtimēta innocētie naturalis nõ pollucrit
attramento inſipientie ſecularis:ſed magis
ſapientie ſpiritalis et gratie candore mun-
daret. Dicit ergo ea anima iam ſecura iam
leta: Verſus ſextus.

Poſuerunt peccatores laqueū Verſꝰ. VI
mihi ſed a tuorum mãdatorum nõ decli Al. ⁊ de man
naui ſemitis. Digna vox relinquentꝭ datis tuis
hoc ſeculū: eo ꝙ retia ꝑſequētiū: ⁊ inſidiatorum nõ erraui
laqueos euaſerit. Vox digna martyribꝰ ꝗ-
bus multa ſupplicia proponebantur: multa
etiam offerebant̃ premia:vt a martyrij ſtu-
dio vel terrore penarum: ⁊ ſeue mortis hor-
rore:vel premiorū reuocarentur illecebra.
Grauis laqueus proſcriptiõis: qui ſepe frã
git ſanctos inopie deformitate: quos mor-
tis formido nõ fregerit:laqueus alius incē-
dij: laqueus carceris: diuturniqꝫ ſupplicij:
Grandis laqueus:cū diuitie promittunt̃:
cum honores:cū amicitie tyrannorum. Qui
ergo hec euaſerit: ⁊ ad martyriū ꝑuenire po
tuerit:recte dicit: Poſuerūt peccatores la-
queum mihi:ſed a tuorū mandatorum non
declinaui ſemitis:cui deſpicienti preſentia:
futura querenti:regnum celeſte diuinitatis
tue promiſſione reſeratū eſt. Qui ſunt iſti
peccatores qui poſuerūt laqueos? Aperuit
tibi apoſtolus auctorē omniū peccatorum:
1.Timoth.6. ⁊ demonſtrauit dicens: Qui volūt diuites
fieri incidunt in temptationem ⁊ laqueum
diaboli. Aduertis laqueum diaboli eſſe di-
uitias:quem tetendit etiam ſaluatori. Sed
ille qui nihil habuit qđ poſſet princeps iſtiꝰ
mundi veniens ſuū dicere:laqueorum eius
vincula diſſoluit. Ac ne mediocrem hūc la-
queum putes:hic laqueus iudam apoſtolū
ſtrangulauit. Qui miſer cum eēt illaqueatꝰ
vt proderet dñm: vbi aduertit quātū ſcele-
ris eſſet admiſſum:laqueo ſe ipſe ſuſpēdit.
Sed ⁊ ipſe laqueus diaboli fuit:vt nõ age-
ret penitentiā:ſed laqueo ſe ſuffocaret. De
us enim etiam in ipos pius eſt proditores:
vt ad penitentiam prouocentur: atqꝫ a fla-
gitioſo propoſito reflectantur: ⁊ reſipiſcant

a diaboli laqueis: a quo capti tenentur ad
ipſius volūtatem. Iam nõ erumna eſt inci-
diſſe ſed crimen:qui non ſolum ſe dedere ca
piendos: ſed etiam ad voluntatem diabo-
Pſ.2. li tenent̃ aſtricti:cum poſſint dicere: Dirū-
pamus vincula ipſorum. Dedit eni tibi ſcri
ptura diuina:vt non ſolum caueas diaboli
laqueum:ſed etiam per penitentiā eius vin
cula dirūpas. Quid tibi homo cū delitijs
ac voluptatibꝰ? Nõ capit laqueus niſi ante
eſca te ceperit. Dum predam petis: laqueo
ipſe te nectis. Eſca laquei: auaricia eſt: eſca
diaboli luxuries eſt: quibꝰ nos vult ineſca-
Col.2. re:nõ paſcere. Et iõ clamabat apoſtolꝰ: Ne
attaminaueritis:ne guſtaueritis: que ſunt
omnia ad corruptelam ipſo vſu. Noli ergo
attaminare luxuriam: ⁊ illa te contaminare
nõ poterit. Noli guſtare auaricie corrupte-
lam: ⁊ eris imunis a laqueo. Quid tibi po-
ſtremo cum terris: qui cū chriſto reſurrexi-
Col.3. ſti? Que ſurſum ſunt querite:vbi chriſtꝰ eſt:
ꝗ ſurſū ſunt ſapite: nõ que ſuꝑ terrā. Mor-
tui ſumus terris: vitam noſtrā cū chriſto ab
ſcõdimus in deo nr̃o:nõ iam nos viuimꝰ:ſ
chriſtus viuit in nobis. Quid iterū ad ter-
Pſ.54. rena remeas? Ecce elongaui fugiens: dicit
ſanctꝰ. Vidi laqueos iniquitatis ⁊ cõtradi-
ctionis in ciuitate. Laquei ſunt enim: vbi ē
vſura ⁊ dolus. Elongauit ille fugiēs terre-
na dedecora: ideo ad celeſtia ꝑuenit ꝓmia.
Quid inquā te reflectis in terra: ſi in enoch
raptus ad celum es: in helia leuatus es cur-
ru: in paulo raptus ad paradiſum:conuer-
ſatus in celis: in dauid exauditus vt pēnas
columbe aſſumeres ⁊ volares: in chriſto ex
altatus volucris factus in ſpiritu? Quãdo
ſicut columba deſcendit: illas tibi alas de-
dit: vt tu diſceres euolare de terrꝭ. Neqꝫ ve-
ro cunctandum putes: quomodo tibi volã-
dum ſit: quibus alarū remigijs. Dixit qui
Ibidem. dem dauid: Quis dabit mihi pennas ſicut
columbe: ⁊ volabo ⁊ requieſcam? Et quaſi
dubitaſſe viſus eſt: a quo pennas poſſet ac
cipere: licet ſic ſoleat diuina gratia declara-
ri: que in terris non põt inueniri: idē tñ i po
ſterioribꝰ ꝗ ſint iſte pēne docuit euidentꝭ di-
Pſ.67. cēs: Si dormiatis intꝫ cleros medij pēne co-
lūbe deargentate: ⁊ poſteriora eiꝰ in ſpecie
auri. Et ſi dormias: exurgūt tñ penne tue.
Sūt em̄ ꝗ vigilant dormiētes: vt vigilabat
Cantꝭ.5.a. illa ꝗ dixit: Ego dormio & cor meū uigilat
Et ſi nox ē vigilat ſpūs: de ꝗ ſcriptū eſt: De
nocte vigilat ad te ſpūs meꝰ. Tunc tibi pã-
dentur ale ex eloquijs ſpiritalibꝰ: ꝓcioſeqꝫ
auri prudentie volatus aſſurgit. Vbi ergo
laqueos poteris ꝑtimeſcere: cui remigium
preſto ſpiritale ē? Si ſinceritas animi: ſi pu-
ritas mentis affulgeat: columba es. Iõ ti-
Matth.10. bi dictū eſt: Eſtote ſimplices ſicut colum-
be. Si maiora deſūt remigia: vꝭ minora ne
ſpernas. Eſto vel paſſer: vt laqueos ſagaci
indagine preuideas: ⁊ pene captꝰ illecebris
peccatorū: tamen aliquando reuocatꝰ: poſ-
Pſ.123. ſis dicere: Anima noſtra ſicut paſſer erepta
eſt de laqueo venantium: laqueus cõtritus
eſt: ⁊ nos liberati ſumus. De quo quoniam
alibi putauimꝰ eſſe tractandum: nunc alio
tranſeundū videtur. Satis ē tibi vt auem
te eſſe noueris: aſſumptum in naturam vo-
landi: dicente domino per ꝓphetam: Libe-
rate vos ex laqueo venatorum: ⁊ a verbo con-
turbationis. Non enim iniuſte tenduntur
retia auibus. Auis es o homo: qui ſicut auis
i quãdã aqle renouatꝰ es iuuētutem. Quid
em̄ te in terrã deicis: ꝗ iã celū petebas? Nõ
iniuſte renouato tēdunt̃ retia: qꝛ iã xp̄i eē ce-
piſti: venantiū eſſe deſiſti. Ante te laqueo
venator: ante quaſi predam ſuā diabolus
ſuo iure capiebat: nunc dominice crucꝭ mer
cem: cur alienus incurſat? Potes tamē etiã
hos laqueos euitare: ne dicas: Venãtes ce-
perunt me ſicut paſſerem: ſi laqueū cordis
euadas: quem miſit diabolus i corde iude:
⁊ ita eū in facinus ꝓditiõis armauit. Auer-
tat a nobis deus hos laqueos: quos ſuper
peccatores pluit. Et ideo dicit ꝓpheta: Da
bis illis domine laqueum cordis eorum quē
paraſti eis. Nobis autē da domine auxiliū
vt poſt te ſequamur: tuis alligati vinculis.
Nulla enim vehementiora: nulla ſunt gra-
tiora ꝙ vincula charitatis. Qui tibi liga-
tus ē: ſolutꝰ eſt mūdo. Verſus ſeptimꝰ

Hereditate quęſiui teſtimonia tua Ver VII.
in eternum: quoniā exultatio cor- Al. acquiſiui
dis mei ſunt. Etiam iſta vox martyrū
ē dicētiū: ꝙ hereditatē acceperint celeſtium
teſtimoniorum. Dicit ergo ꝓpheta: Heres ſū man-
datorum tuorum: ſucceſſionē tuã fidei pietatiſqꝫ
iure ꝗſiui. Nõ põt dicere iſtud: niſi ꝗ mãda-
ta cuſtodit: celo ⁊ terra teſtibꝰ acꝗſita. Di-
Eſa.1. xit em̄ dñs: Audi celū: ⁊ auribꝰ ꝑcipe terra.
Teſtat̃ elemēta dñs ad redarguēdos eos ꝗ
nolunt ꝓcepta diña ſeruare: vt refugia oīa
excuſatiõis obſepiat. Teſtat̃ ⁊ homines di-
cēs: Eſtote mihi teſtes: ⁊ ego teſtꝭ dicit dñs.

Mandata ergo domini plena ſunt teſtimonijs: ⁊ ipſa ſunt teſtimonia: quorū ſatis idoneus teſtis eſt qui non mentiť deus: apud quem ⁊ conſcientia tua teſtis eſt cogitationibus accuſantibus aut etiam defendentibus: ſatis fidelis etiam in infido pectore: quoniā arbitrum omniū quęcunq̧ cōmiſſa ſunt latere nō poſſunt. Nam ſi ī iudicio terreſtri: etiam is qui ad mentiendum venerit ſubornatus: tamen ſi teſtimonio fuerit conuictus: alterius ſolet prodere veritatē: quātomagis in iudicio cęleſti apud dominum ieſum: neceſſe habet quę vera ſunt cōfiteri: quem nouit ſcire qđ factuʒ eſt? Et bene ait: Hęreditate quęſiui teſtimonia tua: quoniā ſicut ante hęredes fuimꝰ peccatoris: ita nūc heredes ſumꝰ chriſti. Illa fuit criminū: hęc eſt virtutis hęreditas. Illa nos obligauit: hęc ſoluit. Illa obęratos fęnore delictoruʒ adiudicauit inimico: hęc redemptos titulo dominicę paſſionis chriſto acquiſiuit. Mala cuę ſucceſſio totum hominēʒ deuorauit: pręclara chriſti hęreditas totum hominem liberauit. Nō ad vnum quidē: non ad paucos: ſed ad omnes teſtamentū ſuuʒ ſcripſit ieſus. Omnes ſcripti hęredes ſumus: nō ꝓ portione: ſed pro vniuerſitate. Teſtamētuʒ cōmune ē et ius omniū: hęreditas vniuerſorum ⁊ ſoliditas ſingulorum. Nouuʒ tamen teſtamētum ſinguli adeunt: ⁊ omnes poſſidēt. Nec minuitur hęredi: quicquid a cohęredibus vendicať: manet emolumentū integrum: ⁊ eo magiſ ſingulis creſcit: quo pluribus fuerit acquiſitum. Alia cōditio eſt hęreditatis humanę. Si diuiſa fuerit: emolumēta minuunť: ⁊ hęredis ē damnum aſcriptio cohęredis. Indiuiſum regnum chriſti ē: indiuiſa hęreditas: quomodo fieri poterat vt diuiſa eſſet hęreditas: cū hęreditatis fructꝰ ſit indiuiſus: qđ eſt regnum celorū? Aurum argentum: pręedium: ab homine pluribꝰ derelictum diſtribuiť ac ſecatur: ſolida ad ſingulos chriſti dona perueniunt: omnes habent ⁊ nemo fraudatur. Audiamus igiť cōmoda hęreditaria. Remiſſio peccatorū: hęreditas chriſti eſt. Certe ſolida per ſingulos ⁊ in cōmune eſt lucratiua. Quibuſcūq̧ em̄ collata fuerit ſolida eſt: nulli decedit: accedit omnibuſ. Corpori acquiritur: quicquid vnicuiq̧ relaxatur. Nam ſi angeli ſup vno peccatore pęnitentiam agente lętanť: quia lucrum ſuū putant hominis redemptionē: quātomagis lucrū eſt generis: qđ eſt lucruʒ naturę? Hęreditas chriſti ē reſurrectio. Hāc quiſq̧ damnū ſuum dixerit: quę in vno cōmunis gratię nomen inuenit. Chriſtꝰ enim reſurgens: omnibus ſurrexit: quoniam per hominē reſurrectio mortuoruʒ. Quomodo igitur poteſt ſingulorū eſſe diſpendiuʒ: quę eſt totius corporis ⁊ humani generis reformatio? Reciteť igitur teſtamentū: ⁊ inſtitutiones eius conſideremus. Teſtis autē nobis eſt ſpirituſſanctuſ. Cū eni dixerit: teſtis ſum teſtamentorum meoꝝ: quę teſtificatus ſum in vobis: tunc teſtimoniū ꝓhibebit qđ teſtatus ſit dicens. Hoc autē teſtamentum Hiere. 31. qđ teſtabor ad illos dicit dn̄s: Dādo leges meas ī cordibꝰ eoꝝ: ⁊ ī ſēſibꝰ eoꝝ ſcribā eas: ⁊ peccati ⁊ iiuſticię eoꝝ ñ ero memor. O vere teſtator ęternꝰ: qui noſtris cordibꝰ leges affigit ſuas: ⁊ ſcribit in ſenſibus vt nihil aliud cogitare niſi diuina pręcepta: poſſimus nihil aliđ ſentire niſi dei oracula debeamꝰ. Dedit gratiā: reformauit naturā: ſibiq̧ cōminiſcens qui obliuiſci nihil ſolet: memoriam meorū abſtulit peccatorū: mihiq̧ dedit pręceptorum ſuoꝝ. Noli ergo tollere de corde tuo legeʒ dei: ⁊ affigere legē peccati. Noli ſcribere in ſenſibus tuis diaboli illecebraſ ⁊ dei delere mādata. Ecce ego inquit pinxi muros tuos: dicit dominꝰ ad hieruſalē: hoc eſt: ad animā ſtudioſam tranquillitatiſ ⁊ pacis: quā fecit ad imaginē ſuam. Noli inquā auferre imaginē cęleſtē: ⁊ imaginem mortis imponere. Recuſaſti hęreditatē ſęculi: ſerua chriſti teſtimonia: quoniā in his exultatio atq̧ lęticia eſt: quādo quidē omnis fletꝰ delebiť: ⁊ mors nō erit amplīꝰ: neq̧ luctus: Apoc. 21. neq̧ fletus: neq̧ clamor. Paſſio chriſti imago fuit regni cęleſtis. Nemo audiuit in plateis vocem eius: qꝛ illo ſilentio paſſiōis ſuę clamorem omnē in poſterū impię vociſ abolebat. Nolebat fleri: qꝛ dicebat ad filias hieruſalem: Filię hieruſalem nolite me flere: ſ Luc. 23. voſipſas flete. Ablaturus enim oēs lachrymas ſuę beneficio crucis: in paſſione ꝓpria futurę inſtar beatitudinis exhibebat: vt nemo fleret: niſi qui chriſti beneficia nō teneret. Merito igitur vir euangelicus diē: Hęreditate quęſiui teſtimonia tua in ęternuʒ: quoniam exultatio cordis mei ſunt. Quis nō exultet: qꝛ cęlū ⁊ terrā hęreditate q̄ſiuit? Quę duo elemēta ꝯteſtatꝰ ē etiā deꝰ cū legē daret: qꝛ quęſiuit deū: de quo dicit ſanctꝰ:

Portio mea dominꝰ. Quęſiuit dominū ieſum: quęſiuit ſpiritumſanctum: et poſt illa quęſiuit angelos: ⁊ cuʒ illis viuit: nō hodie tantum ⁊ cras: ſed in ęternum: nec vllis pro nomie domini contriſtatur iniurijs. Deniq̧ gaudebant apoſtoli cum verberarentur: cum in carcerem traderenť. Exultans autē in teſtimonijs domini iure dicebat:

Verſꝰ. VIII Al. iuſtificationes.

Inclinaui cor meum ad faciendas iuſticias tuas in ęternum: propter retributionem. Qui retributionem bonoꝝ operū ſperat a chriſto: ⁊ ad euʒ feſtinat: inclinat cor ſuū vt faciat chriſti iu-
Matth. 3. ſticias. Quę ē chriſti iuſticia? Sine nos inquit implere omnē iuſticiaʒ: qua peccatum minuiť: culpa laxať. Et bn̄ ait: Inclinaui: vt nō ſit tibi arduū atq̧ difficile cū menteʒ tuam quaſi ad humilia ⁊ plana cōuerteris: aut certe quoniā ſapiētia carnis legi dei nō ē ſubiecta: videť inclinare cor ſuum: qui legi facit eſſe ſubiectum: extollente ſe corporiſ ſenſu: contuituq̧ religionis inflectit: atq̧ ille dudū extollens ſe fruſtra: ⁊ inflatus mente carnis ſuę cum ſe humiliat inclinat. Humiliauit enim ⁊ ipſe ſe chriſtus: vt nouū cōderet teſtamentū. Cū lego euangelium: audio filium dei carnem ſumpſiſſe de maria: videor mihi cum chriſto ipſe deſcēdere. Le-
Phil. 2. go eni eū: Qui cū in forma dei eſſet: ſemetipſū exinaniuit. Exinaniuit autē vt formaʒ ſerui acciperet: ⁊ ſpecie inuentus vt homo: humiliauit ſe vſq̧ ad mortē. Lego eū dicen-
Matth. 11. tem: Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego reficiā vos: ⁊ diſcite a me: qꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde. Nō dixit: diſcite a me: quia potens ſum: non dixit: diſcite qꝛ glorioſus ſum: ſed diſcite quia humilis ſū: qđ poteſtis imitari. Nolite extollere vos: nolite exaltare cornu veſtruʒ. Docuit ꝙ me humiliari: ⁊ inclinare cor meū: ad faciēdas iuſticias: nō ad iniquitatē ſed ad ęquitateʒ inclinare propter retributionē. Retributio regnū celoꝝ: ⁊ paradiſi eſt incolatus.

Explicit ſermo decimuſquartus.
Incipit ſermo decimuſquintus.

Samech.

Samech littera decíaquíta: q̄ interp̄tatiōʒ habet audi. Eſt ⁊ alia eius īterp̄tatio: q̄ diciť firmamētum. Quid ē audi? Nō ocioſe dicitur: qđ cōmune ē omnibus: ⁊ ſuppetit vniuerſis ipſo iure naturę. Et iđ nō ē ocioſum qđ admoneris vt audias: cū etiaʒ inuiti ⁊ aliud agentes: ſonum tamē aut vocem audire ſolemus. Sed quia nō ē ſolum audire hoc qđ ſuppetit officio naturę: ſ etiā illud qđ maius eſt: vt audias non vſu tātū corporis: quantū intellectu mentis: ideo diligentius conſidera: iſtius litterę interpretationem: ſeriemq̧ verſuū qui ſequūtur. Vt noueris autem myſticum eſſe audire: vt audias ⁊ intelligas myſteria: de iudęis ſcp̄tuʒ eſt: quia myſteria legis audierunt: ſed non intellexerūt. Vn̄ ait dominus: Audi populus meus ⁊ loquar. Lex vtiq̧ ſpiritalis eſt: audi ergo ſpiritaliter. Deniq̧ ꝗ ſe ſciuit audire: ait: Audiam quid loquatur in me do- Ps. 84
minus deus: id eſt: vt cognoſcam q̇d locutus ī me fuerit deꝰ. Ideoq̧ alibi ait: Quā- Ps. 77.
ta audiuimus ⁊ cognouimꝰ ea: vt cōprehenderet nō ſolum audiſſe ſe: ſed etiam intellexiſſe. Nemo eni cognoſcit: niſi prius intellexerit. Audi ergo: ne ſi te videat negligentē: veniat petrus: arripiat gladiū: abſcidat auriculam tuam: q̄ ſuperflue habēs aureʒ corporis: ſis ꝗ audire ⁊ examinare nō noueris. Et fortaſſe virtutē animę quę examinat q̄cunq̧ audiuntur: habent amputatam: qui ea altitudine qua ſcriptū eſt audire nō poſſunt. Meritoq̧ hanc litteram firmamētum alij interp̄tati ſūt: qđ cū ſupiore īterp̄tatiōe cōcurrit. Niſi enim vnuſquiſq̧ audierit q̇d ſequi debeat: nemo firmať. In officio igiť audiendi omnium firmamentum eſt. Dicit igitur tibi in threnis hieremias propheta ꝑ litteram audi. Et vt ſcias myſticum eſſe qđ audire debeas: ſubiecit huiuſmodi ſeriem huic litterę: Abſtulit oēs fortes meos domi- Threñ. 1.
nus de medio mei: Vocauit in me tempus vt contereret in me electos meos. Lacum calcauit dominus virgini filię iudę. Non tūc abſtulit omnes iudeę fortes dominus: quādo in babyloniam regioneʒ captiuꝰ ductus eſt populus iudęorum: ſed qn̄ chriſtus aduenit ⁊ libertatem animę ſuę captiua nō vidit: neſciens grauibus incuruata peccatiſ mentis ſuę erigere ceruicē: et quędam fidei colla ad lucē cognitiōis attollere. Iđ lacus factꝰ ē iudęis paſſio ſaluatoris: q̄ gentibus portū ſalutis oſtendit: quia crux dn̄i nō credentibus pręcipitiuʒ eſt: ſ vita credentibꝰ. Hac rōne p̄miſit audi: vt futura cog̊ſceret. Alio q̧ loco litterę huic iſta ſubiecit: Tenu-

Threñ.2. erunt ſuꝑ te manꝰ oẽs tranſeuntes ꝑ viam:
Sibilauerũt ⁊ mouerũt caput ſuũ ſuꝑ filiā
hieruſalem. Hęc ē ciuitas dicēt corona gl'ię:
et iocunditas vniuerſę terrę. Paſſionē do/
mini ſaluatoꝛ'ꝓphetari liquet: ⁊ defleri ab
hieremia non excidium iudęoꝝ: qđ cum ex
alijs tum ex illo intelligi pōt: qꝛ in poſterio
Threñ.4. ribus habet: Spũs ante faciē noſtrā chriſtꝰ
dñs cōpꝛehēſus eſt i interitu noſtro: ſub cu/
ius vmbꝛa diximꝰ viuemus inter gentes.
Quid hoc manifeſtius: quando ⁊ nomen
expꝛeſſum eſt: ⁊ cōpꝛehenſio inter manꝰ ꝑſe
quentiũ perfidoꝛũ eſt declarata: ⁊ vmbꝛa vi
uificans: ⁊ gratia gentibꝰ cōferenda deſcri-
pta eſt? Sed etiā ipſa verba ſignificant quę
in euangelio de paſſione domini legimus:
quia hoc loco moꝛs eiꝰ annunciata eſt ꝑ pꝛo
Matth.27. phetā. Sic eni mattheus ſcripſit: Tranſeũ-
tes aũt blaſphemabāt eũ: mouentes capi-
ta ſua: ⁊ dicētes: Vah qui deſtruebat tēplũ
dei: ⁊ i triduo illud reedificabat: libera te ſi
filius dei es. Vulgus populi cũ inſultat ali
cui ſibilare cōſueuit: ſimul qꝛ vocē nō habe
bant qui verbũ negabāt: ſicut irrationabi-
lia animalia ſibilabāt. Et iđ tranſibāt viaꝫ
qui in via ſtare debuerant. Nō ſtabant er/
go quaſi cōſtantes: ſ; tranſibant quaſi mo/
biles. Juſti aũt pedes ſtabant in atrijs hie-
ruſalem: in quibꝰ ꝑfidi ſtare nō poterant: et
ideo ꝓteribāt: ſicut marcꝰ ſignificauit. Pꝛę/
terit vmbꝛa nō veritas. Dies eiꝰ ſicut vm-
bꝛa pꝛęteriet: qui obliuiſcitur qđ delinquit.
Sed ⁊ tranſire infideles legimuſ: ſic ē illud:
Pſ.79. Et vindemiant eā omnes tranſeuntes viā.
Quis eni niſi perfidus deſpoliat vineā chꝛi
Pſ.128. ſti? Sꝫ ⁊ alibi ſcriptũ eſt: Et nō dixerũt trāſ
euntes viā: benedictio dñi ſuꝑ vos. Stan-
Pſ.133. tibꝰ em̄ dicit̃: Ecce nũc benedicite dño. Ta
men ⁊ in bono legimus tranſire: vt eſt illud
Exo.3. moyſi: Tranſiens videbo hoc viſũ magnũ.
Et qui vidit impiũ exaltatũ vt cedꝛos liba/
Pſ.36. ni: Tranſiui iquit: et ecce nō erat. Et nemo
Luc.17. dicit ſeruo: trāſi: recumbe. Quę ergo diſtin
ctio ſit cōſideremus: niſi foꝛte illa: qꝛ vbi in
bono accipit̃ tranſire: abſolute dictũ eſt: nō
dixit: hoc aut illud tranſiens: ſ; tantũmodo
tranſiēs. Vbi in malo: tranſeũtes inq̄t viā.
Via eni bona eſt: quę a cōmeantibꝰ frequē
tat̃: nō facile icurſat̃ a latronibꝰ: qui auerſa
viarũ obſidere cōſuerũt. Jta regale iter mu
nitũ ē. Moyſes aũt nō trāſiuit viā: ſ; in via
Exo.33. ſtetit: Cui dictũ ē: Tu aũt hic ſta mecũ. Ste
tit cũ illo: q̄ ait: Ego ſũ via ⁊ veritas ⁊ vita. Joh.14.
Hāc qui viā trāſit labit̃. Moyſes aũt nō la
pſus ē: ſ; ꝑtranſiuit a ſęcularibus ad ſpirita
lia: a tēpoꝛalibꝰ ad ęterna. Et qui vidit im-
piũ nec remāſit: ſ; ꝑtrāſiuit: euaſit: qꝛ nō hę
ſit impio: ne fieret vnũ coꝛpꝰ: ſ; ſe ab eodem
ſeparauit. Et cui dicit̃: Trāſi recũbe: euadit
vtiq; laboꝛioſā ꝓſentē ſeruitutē: vt habeat
gl'ioſam futuroꝝ quietē. Et ſponſę dicitur:
Ades huc a libano ſponſa: ades huc a liba Cant. 4.c.
no: tranſibis & pertranſibis. A pꝛincipio fi/
dei tranſit ⁊ ꝑtranſit: q̄ feſtinat ad ſponſuꝫ.
Pertrāſit ſęculũ: ⁊ feſtinat ad chꝛiſtũ. Nũc
diſcutiamꝰ quid ſit mouere caput. Quis eſt
ipſi caput niſi xp̄s? Caput eni mulieris vir: 1.Cor.11.
caput aũt viri chꝛiſtꝰ. Sed etiā lex intelligi/
bilis caput mulieris. Deniq; mulier ſub le/
ge tanq̄ ſub viro fuit. Moꝛtificato aũt ritu
iudaico qui erat ſcđm litterā legis: innupſit
ei mulier qui a moꝛtuis reſurrexit. Vñ qui/
dā myſtice interpꝛetati: moꝛtificato ritu iu/
daico tanq̄ fratris defuncti ritu veteri euā
gelio mulierem illā intelligibileꝫ nubere ex
lege voluerũt: qꝛ lex euangeliũ fratña q̄daꝫ
pꝛędicatione ꝓceſſit. Ergo ſynagogę caput
moꝛtuuꝫ eſt: hoc eſt: caput eiꝰ lex moꝛtua ē:
obſeruatio videlicet legis: euacuata eſt le-
gis littera: ſpiritalis eius intellectꝰ aſtruit̃.
Huius cōmotionis meminit dauid in. xliij.
pſalmo dicens: Poſuiſti nos in parabolaꝫ Pſ.43.
gētibꝰ: cōmotionem capitis i populis: eo q꜡
a lege in euangelium ſit facta cōmotio qua-
ſi tranſitus quidam. Jn viceſimo autem et
pꝛimo pſalmo: in quo ⁊ totius pꝛophetatur
ſeries paſſionis: ſic habetur: Omnes q̄ con Pſ.21.
ſpiciebant me aſpernabant̃ me: ⁊ locuti ſũt
labijs: ⁊ mouerunt caput. Sperauit in do-
mino: eripiat eum: ſaluũ faciat eum quoni-
am vult eum. Mouerunt ergo legem q̄ im/
mobilis videbatur: ⁊ finis legis chꝛiſtus in/
trauit. Qui mouerant capita phariſęi fue/
runt: id eſt: a veritate diuiſi. Unde ⁊ in veri
tatē nō crediderũt. Sꝫ ⁊ ſic pōt accipi: Mo
uerũt caput ſuũ chꝛiſtũ: q̄ i ſua venerat. Sꝫ
mouerũt eũ: quia ſui eũ nō receperũt. Mo-
uerũt aũt dicētes: Tolle tolle crucifige euꝫ. Joh.19.
Et mouerunt capita ſua: qui onera ſua mo/ Matth.23.
uere nolebāt: cum ligarent onera grauia: et
alijs imponerent: ipſi autē digito inquit ea
mouere nolunt. Qđ eſt myſticũ: quia coꝛpo
ralis ritus obſeruationē nunq̄ mutare vo-
luerunt: ⁊ introducere intellectũ ſpiritaleꝫ.

Deut.9. Digitũ em̄ ꝑ ſpũ legimꝰ: Ut lex digito dei
ſcripta ē: ⁊ ideo lex ſpiritalis ē. Noluerũt er
go onera ſua mouere quę ſũt grauia: ⁊ leue
chꝛiſti iugũ atq; onus eiꝰ ſuaue ſuſcipe. Ue
rũ quia paſſio ſaluatoꝛis oēs redemit: non
abſurdũ ē intelligere ita hos mouiſſe capi-
ta ſua: ſicut pꝛophetabat pꝛinceps ille ſyna
Joh.11. gogę: Expedit vnũ moꝛi pꝛo populo. Aliud
dicē volebat: aliud ſignificabat. Et iſti alit̃
mouebant caput quaſi inſultantes: ⁊ aliud
annũciabant: qꝛ ipē erat qui venit vt pigrũ
illud atq; terrenũ pꝛincipale hominũ cōmo
ueret: quo euacuata obſeruatiōe litterę: my
Pſ.43. ſteriũ quęreremus i verbis. Unde ait: Po
ſuiſti nos in parabolā gētibꝰ: cōmotionē ca
pitis in populis. Qđ in bono vtiq; accipit̃:
qꝛ ꝓmiſit: Et i natiōes diſꝑſiſti nos. Diſper
ſi ſunt eni iudęi: vt reliquię eoꝛũ ſaluę fierēt
ſcđm electionē gratię. Jn parabolā aũt po/
ſiti ſunt: vt ea quę per parabolam dicta ſũt
reuelata eſſe illoꝝ exitu diſceremus: vel eo-
rũ exemplo admoneremur cauere ꝑfidiam.
Tũc eni cognouit magis hieremias iudęaꝫ
eſſe deflendā: ⁊ ideo hierl'm captā eſſe tunc
tempoꝛis pꝛophetauit: qñ redemptoꝛē pꝛo/
pꝛiũ nō recepit. Jlli igit̃ inſultatur: de qua
dicent: Hęc eſt inquit ciuita ſ vniuerſę terrę:
eo q꜡ vbi erat ante fidei iocunditas: ibi nũc
ſit amaritudo ꝑfidię. Uel certe mouēdo ca-
put ſuũ: ⁊ de coꝛpoꝛalibus ad ſpiritalia trāſ
eundo mercat̃ audire: cum crediderit i chꝛi-
ſtũ q꜡ coꝛona ſit gloꝛię. Quę ē auteꝫ coꝛona
gl'ię: niſi eccl'ia: quę caput ſuũ chꝛiſtum coꝛo
nat? Quę iocunditas vniuerſę terrę: niſi
domꝰ pōpuli chꝛiſtiani: aula ſanctoꝛum: de
Pſ.18. quibus ſcriptũ ē: Jn omnē terrā exiuit ſonꝰ
eoꝝ: ⁊ in fines oꝛbis terrę verba eoꝝ? Ergo
quia coꝛona gloꝛię eſt eccleſia: ideo dicitur i
Cant.3.d. canticis: Egredimini filiæ ſyon: & uidete
regem ſalomonē in corona qua corona/
uit eum mater eius: in die ſponſaliũ eius:
& in die iocunditatis cordis eius. Ad aīas
dicit̃: vt e gurguſtijs ⁊ clauſtr'exeant coꝛpo
ralibus: extra coꝛꝑis cogitationes exeant:
egrediant̃ a cupiditatibꝰ ⁊ a curis ⁊ cęteris
carnis iſtius ⁊ affectus lubꝛici paſſionibus:
Supꝛa mũdũ aſcēdāt: de hoc mũdo exeāt:
chꝛiſto occurrāt: paratę aſſint facibꝰ ardēti/
bꝰ relucētes. Quaſi āgeli xp̄i h̃ loquũt̃. Nō
poteſt' vidē claritatē eiꝰ: gl'iaꝫ eiꝰ niſi egre/
diami hũanę fragilitat' curas: filię hierl'm.
Quaſi dicāt: Quid viuentē inter moꝛtuos
quęritis? Nō intra hunc mũdũ q̄rit̃ chꝛiſtꝰ:
qui ſupꝛa mundũ ſuos voluit eē diſcipl'os.
Quę ē coꝛona q̄ coꝛonat̃ chꝛiſtꝰ: niſi coꝛona
gl'ię? Joſeph coꝛonā habuit caſtitat': paulꝰ
iuſticię: petrus fidei. Singulaꝝ virtutũ co-
ronę ſunt. Solus xp̄s habet coꝛonaꝫ gl'ię: q̄
eũ eccl'ia coꝛonauit. Jn hac coꝛona oēs co-
ronę ſũt: qꝛ gloꝛia nō poꝛtio vnius coꝛonę:
ſ; ꝓmiũ oim coꝛonaꝝ eſt. Tertia traditione
mouerũt caput ſuũ: hoc eſt xp̄m: q̄ eſt caput
ſuę plebis. Caput eiꝰ aurũ cephas. Unde ⁊
aquila petrũ auruꝫ dixit: ſymmachꝰ lapidē
aureũ: qđ ſignificat ſtabilē eminētēq; ſapiē
tiā. Coꝛpꝰ chꝛiſti: eccl'ia ē. Huiꝰ caput auꝝ:
id eſt: ſapiētia ꝓcioſa ſcōꝝ ē: hoc eſt: viri iu-
ſti atq; pꝛudētes. Crines eiꝰ abietes nigrę
ſic toꝛax: de q̄ alibi ait: Capillamētũ tuũ ut Cantꝰ.4.a. et 6.b.
grex tonſarũ. Jđ capillamētũ: qꝛ virtꝰ oim
ſenſuũ in capite ē. Oculi em̄ ſapiētis in ca/ Eccſ.2.
pite eiꝰ. Pꝛofunda igit̃ doctoꝝ pꝛudentia:
q̄ pōt ea q̄ obſcura ſũt reuelare: ⁊ alta apire
ſenſuũ. Et hmōi diſputatoꝛes crines eccl'ię
ſũt: ſic pulli coꝛuoꝝ: quibꝰ dñs eſcaꝫ dat: ſic
dedit ſctō iacob a iuuētute eiꝰ: ⁊ cuꝫ pauit.
Hos altos ac ꝓfundos vbertate doctrinę
paſcit dñs cęleſtibꝰ ſacramētis. Oculi quo/ Cant.4.a. et 5 c.
q; eius ſicut columbæ. Oculi ſunt viri vide
licet ſpiritalibꝰ oꝛnati ſenſibꝰ: qui ad viden
da myſteria ſũt acuti ⁊ parati ad penetrāda
ſcripturę ſecreta diuinę: ratiōabili lacte ful/
gentes: in quibꝰ nō ſit aliqua doli maculo-
ſa cōfuſio: ſ; ſimplicis affectꝰ pura ⁊ imacu-
lata ſinceritas. Jđ in aquaꝝ abundātia lo- Cant.5.c.
tas: has colũbas: in lacte memoꝛauit. Jam
cętera: Dentes & genas: ⁊ ſicut Coccineũ Cant.5.d.
reſticulũ labia ſponſæ: intelligimꝰ aię eſſe
virtutes: doctoꝛũq; diuerſitates: q̄ vel ſpiri
talē menti alimoniā diſpēſatiōe ſedula ſub
miniſtrēt: vl' ꝓdicatiōe dñicę cruc': ſic verbi
quadā linea alligēt audiētē: vl' modeſtia ve
recũdi ⁊ iuuētut' floꝛe gratiſſimi. Et ſi a tra
ctatu pudoꝛe reuocēt̃: redoleat tñ i his odoꝛ
xp̄i: et ſicut in geneſi: quaſi de capite ſacer/
dotali deſcēdit vnguētũ: eluceat pulchꝛitu-
do doctrinę. Et hoc caput mouit ſynagoga
et iđ abſtulit dñs mirabileꝫ cōſiliariũ ⁊ pꝛu-
dentē architectũ: ⁊ ſapientē auditoꝛem: Ca
put inquit ⁊ caudā: qm̄ qui caput nō tenue
rāt: nouiſſima hr̄e nō poſſũt. Sꝫ iaꝫ ea quę
annexa ſunt conſideremus.

i Niquos odio habui: ⁊ legē Uerſꝰ. I
tuam dilexi.

Quanto ergo dominus noſter perpen-
dat affectū: ſanctus ꝓpheta dauid hoc ver-
ſiculo declarauit: quia cū ſuos inimicos ne-
quaq̄ ſit perſecutꝰ: vtpote qui ⁊ regis ſaul
a cuius inſidijs periculū ſalutis cauere vix
poterat: nec vitā putauerit appetēdā: ⁊ mor
tem eſtimauerit vindicandā ⁊ parricide filij
ingemuerit interitum: ⁊ multorū pſequen-
tiū ſe flagitijs appetitꝰ ignouerit: vt ipſe ait:
quia vicē iniurię lędentibus nō rependerit:
preuaricatores tamen diuinę legis exoſus
horreſcat: In quo vtiq̄ ⁊ dementia morum
cius: māſuetudoq̄ pietatis: ⁊ vehemēs de-
uotionis apitur intentio: euangelici p̄cepti
cōueniens diſciplinę: quā ꝓphetico ſpiritu
p̄uidebat. Eteni dn̄s ieſus ⁊ noſtroꝝ inimi-
coꝝ dilectionē nobis expetendā eē p̄cepit:
⁊ dei hoſtes etiā ſi nobis: aut parentuꝫ: aut
filioꝝ aut cōiugij germanitatiſq̄ neceſſitu-
dine copulenť: odio pſequēdos. Sic eni ſcri
Luc. 14. ptū eſt: Si quis venerit ad me ⁊ non oderit
patrē ⁊ matrē: ⁊ vxorē: ⁊ filios: ⁊ frēs: ⁊ ſoro-
res: adhuc etiā ⁊ animā ſuā: nō ē me dignꝰ.
Qȯ ſi quis ocioſis accipiat auribꝰ: fortaſſe
Deut. 6. dicat: Tu dn̄e ieſu legē dediſti dicēs: Dili-
Leuit. 19. ge dn̄m deū tuū: dilige proximū tuū. Et vt
impleres hāc legē veniſti: Dixiſti p legem:
Deut. 5. Honora patrē ⁊ matrē: ⁊ in euāgelio iubes
vt parentes oderim? Quō ſibi ꝯueniūt iſta
p̄cepta? Sic mitis ⁊ humilis corde veniſti?
Nō poſſum ſaluo pietatis iure odiſſe prēꝫ:
cui debeo qȯ creatus ſum: nec matrē longo
decē menſiū faſtidio pij fętus onera portan
teꝫ: cui in abſolutione plus periculi: in dila
tione plus tedij eſt. Quid dulciſſimi merēt
filij vt paterno excludantur amore: cum ſit
impiū mori nolle pro liberis? Quid vxor ca
riſſima quedā vitę coheres: ⁊ cōſortiū com-
munis naturę? Quid fratres iſdē ꝯcreti viſ-
ceribus: atq̄ formati eodē naturę hoſpitio
in hunc vſū lucis emiſſi? Oderim ġ pignora
charitatis? Ita euāgelij lenitate rigorē prę-
durę legis iudeis inflectis: vt quoꝝ lex con
dēnat iniurias: coꝝ tu euāgelio tuo cōdem
nes gratiaꝫ? Video iſtiuſmodi aſſertiōi me
reſpōdere nō poſſe: ſ; tu dn̄e reſponde. Nec
eni indiges vt excuſeris: qui non eguiſti vt
vinceres. Reſpondebit igiť. Ego nō cōdē-
no pietatē: qui odi iniquitatē? Ego paren-
tes nō p̄cipio nō amādos: q̄ iimicos ſuadeo
Eccl. 3. diligendos. Sed nō legiſti tēpus amandi:
⁊ tempus odio habendi: ⁊ tempus belli: et
tempꝰ pacis? De quo hoc dicit Eccl'iaſtes?
Nōne de eo qȯ rōe tēporis fiat: vt aliquos
pie ⁊ amare ⁊ odiſſe poſſimus: vt quos dile
xeris odiſſe: ⁊ quos oderis amare ꝯueniat.
Nō ego parentū infudi odia pectoribꝰ fili-
orū: nec cōiugū ſuaſi faſtidia mentibꝰ mari-
toꝝ. Naturā interroga quid exegerim: quę
vtiq̄ auctoris arbitriū genitali ſingularuꝫ
neceſſitudinū teſtať affectu. Amare paren-
tibus filios lex naturę eſt: maritis cōiuges
lex diuina eſt: quę cōiugij charitatē in natu
ram vertit: vt fiat vna caro ⁊ vnus ſpiritꝰ.
Diligere fratribꝰ frēs naturę p̄rogatiua eſt:
quę codē domicilio diu fotos aſſuefecit ad
gratiā charitatl. Nō ergo neceſſitudinū in-
teſtina bella mandaui: ſ; illecebrā ſuſpectaꝫ
habui. An nō iure ſuſpectā: cuꝫ ſerpens ille
callidus ⁊ aſtutus ad conſtruendas neq̄cię
ſuę artes: quo icorruptę ac rudis naturę do
te fundatū primogeniti adā labefactaret af
fectum: fęmineis magis illecebris: q̄ ſuis
cōmiſit venenis? Itaq̄ fęmina virū quem
ſerpens temptare nō auſus ē: cibo oris ⁊ vi
amoris inflexū molli quadam ⁊ cōſiliatricu
la vxorię ſedulitatis affectione traduxit. Et
adhuc eua liberoſ nō habebat quoꝝ gratia
vti dulcl ad amorē: ita eēt facilis ad lapſū.
Q̄ plurimos a martyrij cōſūmatione ſępe
reuocauit. Deniq̄ ſępe cognouimꝰ: quoniā
quē formidoloſa carnificū pōpa nō terruit:
nec diuiſi lateris ſulcus infregit: nec arden-
tes lāmie a triūphał fortitudinis rigore ab
ducere potuerūt: eū inter ſacra iam pręmia
conſtitutū: vxor tenerę ſobolis oblatiōe mi
ſerabilis vnius lachrymę miſeratione dece-
pit. Samſon captꝰ eſt per vxorē: Nunquid
tu fortior? Salomon captus ē in vxore: Nū
quid tu ſapientior? Ille igiť cuius ſapiētia
totis celebratur ſęculis: factus eſt inſipiēs:
quia nimium amauit vxorem. Quid de fra
tribus dicā? Experta ē in liberis ⁊ prophe-
tę domus: deteſtabiliora inimici oſcula q̄
odia eē fraterna. Itaq̄ fratricidiū pať q̄dē
fleuit: ſed magis eſt indignatus inceſtum.
Deniq̄ licet parricidā: percuſſorē tamē re-
uocabat inceſti. Tempus igiť amādi: tem-
pus odio habendi: hoc eſt: tempus marty-
rij: quādo ea quę diuina ſunt omni charita-
ti neceſſitudinū p̄ferenda ſunt. Tempꝰ bel-
li: quo etiā bellū pro chriſti nomine perfidiſ
pignoribus inferamus. Tempus pacis: q̄r
in pace locus eius. Deniq̄ ipſe in euangelio
euidēter expoſuit: qua rōne nr̄os debeamꝰ
Matth. 10. odiſſe dicens: Qui diligit patrē aut matreꝫ.
plus q̄ me: nō ē me dignꝰ. Non dixit indi-
gnos eſſe qui parentes ſuos diligūt: ſ; eos
indignos ait: qui plus parentes q̄ xp̄m di-
ligunt. Si eni ideo deferimus parentibꝰ: q̄r
noſtrę generationis auctores ſunt: quāto-
magis chriſtū oportet amare: qui ipſorum
ē auctor parentū? Iſti dederūt qȯ nō pote-
ſtatis ē ſ; miniſterij ſui: chriſtꝰ donat ſalutē
qui parentū beneficia ꝯſeruat. Pulchre au
tem dixit: Iniquos odio habui: legē auteꝫ
tuā dilexi: quia ſi legē amamꝰ: odiſſe debe-
mus aduerſarios legis: qui opibus ſuis p̄-
cepta legis impugnant. Grecꝰ melius eos
⁊ ꝓprie nūcupauit dicēs: παράνομους.
καί πάράνομοσ exlex vocatur: qui ex-
tra legem eſt. Hos ergo odit: qui in lege xp̄i
eſt: q̄r legis mandata nō ſeruant. Nō ſoluꝫ
eñ qui legē neſcit: ſed etiā ille qui non agit
Ro. 2. ſcd̄m legē exors legis eſt: q̄r nō auditores le
gis tantū: ſ; factores legis iuſtificabūť. Re-
darguit me ipſe dauid ſi aliter intelligam.
Quomō iniquos homines oderat: q̄ parri-
cidam filiū cōmendabat p̄liatoribus: ne eū
aliquis occideret: qui ſaul regis mortē etiā
vīdicauit in eū q̄ a ſe nūciauit occiſū? Ergo
nō iniquos hoies: ſ; iniq̄s ſmones oderat.
Deniq̄ iniquos hos dixit odio habui: non
addidit viros. Deniq̄ cū dicat ieſus i euā-
Matth. 5. gelio: Diligite iimicos veſtros: dicat apl's:
Ro. 12. Benedicite eos qui pſequūtur vos: ⁊ noli-
te maledicere: quō excuſareť iſte vir euāge-
lica viuens diſciplina: ſi iniquos homines
odiſſet: niſi intelligas ꝙ iniq̄tatem odio ha
buit: nō eos qui ⁊ ſi operenť iniquitatem:
poſſent tamē euāgelica p̄dicatione ꝯuerti?
Aut certe niſi ita accipiamꝰ: q̄r ſicut ille qui
nō honorat patrē iniquꝰ eſt: idē tamē ſcd̄m
illud exoſus patreꝫ: qȯ ſcriptum ē. Qui nō
odit patrem aut matrem: aut fratres aut ſo
rores: aut animam ſuam: nō poteſt meꝰ eē
diſcipulus: etiā laudabilis habeť: ſic et iſte
iniquos odio habuit. Eodē mō ⁊ eos ode-
rat quo patrem p̄uaricantē: aut animā ſuā
p̄ferēs: videlicet vitę eiꝰ ſuauitati grām xp̄i.
Verſ. II Adiutor ⁊ ſuſceptor meus es tu:
Al. ſup ſperaui ⁊ in verbū tuum ſpero Adiutor per
legē: ſuſceptor p euāgeliū. Quos lege adiu
uit: in carne ſuſcepit: q̄r ſcriptū ē: Hic pecca
ta noſtra portat: ⁊ ideo in verbū eius ſpero.
Grecus tamē ἐπὶ ἐλπίζω habet: qȯ ē ſup-
ſperaui: qȯ de eo diciť qui ſemper addit ad
ſperandū: ⁊ cū ſperauerit aliquid iterū ſpe-
rat: ⁊ ſpe proficit: extēdēs ſe ſemp ad ſupio-
ra: ⁊ ea q̄ p̄terijt obliuiſcēs. Pulchre aūt ait
In verbū tuū ſperaui: hoc eſt: nō in ꝓphe-
tas ſperaui: nō in legem: ſed in verbū tuuꝫ
ſperaui: hoc eſt: in aduentū tuum: vt veni-
as ⁊ ſuſcipias peccatores: delicta cōdones:
ouem laſſam tuis in cruce humeris bonus
paſtor imponas. Si quis ſperat in chriſtū:
ſeparare ſe debet a conſortio perfidorum.
Ideoq̄ dicit:
Diſcedite a me maligni: ⁊ ſcruta- Ver. III
bor mandata dei mei. Cuius verſi-
culi teſtimonio ſignificatur: q̄r vbi maligni-
tas eſt: ibi cuſtodia mandatoꝝ cęleſtiū eſſe
nō poſſit. In maliuolam eñ aiam nō itrat Sap. 1.
ſapientia. Et alibi: Quęrent me mali: ⁊ nō
inuenient. Simplicē mentē ac defecatū ani
mū diligit chriſtꝰ: nec poteſt imaculatę vir-
tuti vllum cū maculoſis contuberniū eſſe:
Flagitia odit: refugit: aſpnať ꝯtagia: q̄ dic:
Diſcite a me quia mitis ſum. Malignos re
pellit: laborantes vocat. Dicit illis ieſus:
Diſcedite a me omnes qui operamini ini- Ps̄. 6.
quitatem. Iſtis ait: Venite ad me omnes Matth. 11.
qui laboratis ⁊ onerati eſtis: Nō vtiq̄ ma-
lignitate mētis: ſ; infirmitate carnis onera-
ti. Onerati iquā alieni hereditate peccati.
Laborantibꝰ ſubuenio: fraudulētis prodeſſe
nō debeo: ne pluribꝰ noceāt. Hos pena cō-
peſcat: illos emēdet grā. Malicia eñ fons
peccati ē: culpa infirmitatis eſt lapſus. Illi
debeo ſubuenire q̄ laborat: illū etiaꝫ odiſſe
q̄ decipit. Malaſ igiť opatiōes repellit. Nā
niſi ita accipias: videtur dicere: Diſcedite a
me: q̄r mūdus ſū: q̄r purus ſū. Hoc phariſęꝰ
dicebat ⁊ rep̄henſus a xp̄o ē. Non ergo pro
pheta dicit: Mūdus ſū: ſ; cor mūdū crea in Ps̄. 50.
me deꝰ. Idq̄ relegato cōſortio malignorū:
quaſi qui ante permixtus illis ſuſcipi non
poſſit a domino: dicit:
Suſcipe me ſcd̄m eloquiū tuum Ver. IIII
⁊ viuam: et nō confundas me ab ex
pectatione mea. Si viuit qui in ſinu
ē patriarchę abrahę: vt ille lazarus pauper:
quātomagis viuit q̄ ſuſcipitur a xp̄o? Quō
eñ pōt nō in ęternū viuere quē ſempiterna
vita ſuſcepit: quē totū ſibi xp̄s aſſūpſit: qui
totus verbi eſt: cuiꝰ vita abſcōdita ē in xp̄o
ieſu? Sꝫ q̄ in ſinu abrahę ſedet: ſuſceptus a
xp̄o ē. Intolerādę aūt p̄ſūptiōis videretur

dicere dño: ſuſcipe me: niſi ꝓmiſſum eiꝰ ad
iungeret: hoc eſt: vt h auderemꝰ: ipſe feciſti:
tuo te chirographo cõuenimus: qm̄ noſtrū
chirographū ſuſtuliſti. Nos fecimus chiro-
graphū mortis: tu ſcripſiſti chirographū vi
tę. Ergo nõ cõfundas ab expectatione ſua
Ro.5. ſeruulū tuū: q2 in te ſpero. Spes eni nõ con
fundit. Et ſi tribulamur: patientiā ſubmini
ſtra vt ferre poſſimus: vt q̄ a te expecto nõ
opprimar infirmitatibus: nõ ſuccūbam tem
ptationibus: nõ affligar ꝑcellis: in quibus
ē ꝓbanda patientia: vt ꝓbatio cõſequatur
ſpem q̄ ꝯfirmat ⁊ roborat: quę nõ cõfundit.
Hoc eſt: frangimur frequēter laboribꝰ: fati-
gamur: ſed ſi ſpes deſit: confundimur: ⁊ to-
ta mente turbamur. Sed eſto: ſint aliq̄ du-
ri ad labores: firmi ad iniurias ꝑferendas:
ſi ſpem auferas: non põt ꝑpetua eſſe patiē-
tia. Ipſa patientia nõ probat̄: ſi fides deſit:
cuiꝰ radix ſpes eſt. Quę eni põt ꝓbatio eē:
niſi ꝓ chriſti nomine vel incõmoda vel peri-
cula vniuerſa ſuſtineas? Jõ ſpes ē ſola quę
noſtrū nõ cõfundit affectum. Ubi eſt ſpes:
2.Cor.7. apoſtolicū illud: foris pugnę: itus timores:
nocere nõ poſſunt. Alia interp̄tatio habet:
Nõ erubeſcere facias. Non erubeſcet q̄ ſpe-
rat in chriſtum. Ideoq̄ qui bene ſperat: di-
Ps.24. cit: In te cõfido nõ erubeſcā. Et bn̄ ait: con
fido. Robur eni ſpei noſtrę: ⁊ quędā ſperan
di auctoritas: cõfidentia ē. Spera igit̄ ſem-
per: ⁊ nemo te ab expectatione confundit.
Expectatio nr̄a vita ęterna eſt: Expectatio
noſtra eſt regnū dei: angelorū cõſortiū: bn̄-
dictiones ſunt ſpiritales. Spera quotidie:
finē iſta res nõ habet: neſcit inducias. Spe-
ra etiā poſitus in aduerſis. Si quis dicat ti
bi aliqua forte neceſſitudinū amiſſione per
cuſſo: quid tibi prodeſt iuſticia tua? Tu ta-
mē ſpera: nõ deficiat fides tua. Si quis di-
cat tibi: quid tibi quotidiana profuere ieiu
nia: quid caſtitas corporis: pudor mentis:
ecce ſicut iniuſtus ⁊ impiꝰ vulneratꝰ es? Nõ
deficiat fides tua: nā etiā ſi infirmus es: fi-
delis tn̄: ſollicitus ē pro te chriſtꝰ. Dicit ad
Math.14. diſcipulos: Date illis vos mācucare: ne de
ficiant in via. Habes ap̄licū cibū: manduca
illū ⁊ nõ deficies. Illū ante mānduca: vt po-
ſtea venias ad cibū chriſti: ad cibū corporis
dñici: ad epulas ſacramenti: ad illud pocu-
lum quo fideliū inebriat̄ affectus: vt lęticiā
induat de remiſſiõe peccati: curas ſęculi hu
ius: metū mortis: ſollicitudineſq̄ deponat.

Hac ergo ebrietate corpus nõ titubat: ſ; re-
ſurgit: animꝰ nõ cõfundit̄: ſ; cõſecratur.

Adiuua me (inquit) ⁊ ſaluus ero: et meditabor† iuſtificationes tuas ſemper. Uer. V
Al. in iuſtificatiõibꝰ tuis

Qui ſperat p̄ſumit iuuari: vbi
autē adiumentū dei: ibi certum ſalutꝭ auxi-
liū. Supra dixit: Adiutor meus ⁊ ſuſceptor
meus es tu: hic iterū iuuari petit: q̄ſi dicat:
Sine ceſſatione me adiuua. Nõ mihi ſatis
eſt qȯ popoſci: iterū peto vt ſaluus ſiā. Hic
nõ magna: nõ vera ē ſalus: tunc ſaluus ero:
cū fuero in paradiſo: cū viuere cępero inter
electos tuos angelos: cū laqueos t̄rę huiꝰ
euaſero. Sꝫ ne forte adiuti in neceſſitatibꝰ
poſtea i ꝓſperꝭ poſiti negligamꝰ: docet nos
immemores beneficiorꝫ cęleſtiū nequaq̄ eē
debere: ſ; meditari iuſtificationes dñi: vt et
cū boni operis aliquid fecerimus: ſemꝑ ta-
mē ei noſtra peccata fateamur. Hęc em̄ ē iu-
ſtificatio dñi. Deniq̄ phariſęi non iuſtifica-
uerunt deū: qui baptizari baptiſmo pęnitē-
tię noluerūt. Ergo ille iuſtificat̄: quē ſuorꝫ
pęnitet delictorꝫ. Quē em̄ pęnitet confitet̄:
vt eſt illud: Tibi ſoli peccaui ⁊ malū coram Ps.50.
te feci: vt iuſtificeris i ſermonibꝰ tuis. Jõq̄ Luc.18.
publicanus magis iuſtificatus exiuit e tem
plo: q2 phariſęꝰ ſe iuſtificabat ſuas iuſticias
p̄dicando: publicanus autē iuſtificabat de-
um: iniquitates ꝓprias confitendo. Ergo q̄
meditat̄ iuſtificationes: ſemꝑ humiliatur.
Nõ hodie humiliat̄: ⁊ cras exaltat̄: ſ; ſemꝑ
humilis corde: ⁊ mitis affectu eſt. Plus eſt
autē ſemꝑ q̄ die ac nocte: vel tota die. h em̄
ſupra tēpus eſt. Ergo vel inter angelos an-
numeratꝰ dicas: oportet: iuſtificatiões dei
ſemꝑ ⁊ illam quā adeptꝰ es gloriā nõ tuis
meritis arroges: ſed diuinę miſeratiõi ſem-
per aſcribas: ne tibi dicat̄: Quid habes qȯ 1.Cor.4.
nõ accepiſti? Si autē accepiſti: qd gl̄iarꝭ q̄ſi
nõ acceperis? Oīs em̄ creatura quęcūq̄ bo
na habet: accepit a chriſto: qui totius ē au-
ctor creaturę.

Spreuiſti (inquit) omnes† qui diſcedunt a iuſtificationibus tuis: quia iniqua cogitatio eorꝫ. Uerſꝰ. VI
Al. diſcedentes a iuſticijs tuis q2 iniuſta

Oīs ſupbus
immundus eſt in cõſpectu dei: q2 nõ põt ꝑ
ſupbiā ſuā mundare peccata: qui arroganti
ſpū coaceruat errorē. Jõq̄ ſpernit̄ atq̄ de-
ſpicit̄: quia deſpectui habet diuina manda-
ta. Bene autē cęleſtis ſeruat̄ p̄rogatiua cle-
mentię: q2 nullum repellit: ſ; quicūq̄ nolue-
rint peccata propria confiteri: ipi diſcedunt

a domino deo nr̄o. Deniq̄ ille diſceſſit qui
ꝑegre ꝓfectꝰ: omne qȯ accepat a p̄re: fidei ⁊
gr̄e patrimoniū diſſipauit. Et q2 cū diſceſ-
ſiſſet pęnituit: poſtea ē regreſſus ad patrē
quē reliquerat tunc: cū peccatū ꝓpriū nol-
let cõfiteri. Nõ ergo interuallo locorꝫ deus
relinquit̄ ſ; prauitate morum ⁊ deformitate
geſtorꝫ. Diſcedit a dño q̄ ſe elongat a dño:
quēadmodū audita p̄ſentia dei: adā latere
cupiebat. Sꝫ diſcedens a dño ſalutē habe-
Ps.72. re nõ poterit: qm̄ ſcriptū ē. Ecce qui elõgāt
ſe abs te ꝑibūt. Unuſq̄ſq̄ igit̄ ſuis ſtudijs
ſeſe aut iungit aut ſeparat. Deniq̄ q̄ plę-
roſq̄ nec locorꝫ interualla ſecernant: vel fi-
nitima vꝭ vicina cõnectāt: indicio eſt: q2 ſūt
plęriq̄ in corpore ſiti q̄ ꝑegrinant̄ a corpore
Eſa.6. ⁊ aſſunt deo: vt ille qui dicente deo: Quem
mittā? reſpõdit: Ecce ego. Audet ⁊ paulus
adeſſe deo: q2 nihil in ſe p̄ter carnis materi-
am videbat eē corporeū. Exiuit cain a facie
Ge.4. dei: poſtq̄ cõmiſſo parricidio gerendā pec-
catorꝫ ſuorꝫ pęnitentiā non putauit. Recte
aūt ait: Ad nihilū deduxiſti p̄uaricatores.
Nõ peccatores dixit: ſ; p̄uaricatores. Nā q̄
nobis ſpes foret: quādo omnes ſub pctõ ſu
mꝰ? Etiā illȯ pulchre: Oēs ad nihilū dedu-
xiſti p̄uaricatores. Siue ille diues ſit: nihil
illi diuitię ſuę ꝓſunt: ſiue honoratus: nihil
dignitas: ſiue potens: nihil potentia. Sed
aliȯ ē p̄uaricatorē eē diſcedētē a iuſtificatio
nibus dei: aliud p̄uaricatorē eē terrę. Illud
grauiꝰ: hoc leuiꝰ. Jõq̄ ſubiecta ne turbēt:
vide quid ſubiecit his.

†Preuaricatores eſtimaui oēs peccatores terrę: †propterea dilexi teſtimonia tua ſemper. Uerſꝰ. VII
Al. Preuaricātes reputaui
Al. ideo.

Recte p̄uari
cator dicit̄: q̄ diſcedit a dño. Deniq̄ grece
a diſcedendo apoſtata nominat̄. Unde et
Eccl.9. ille: Uinum ⁊ mulieres faciunt apoſtatare.
Cauenda ḡ incentiua ⁊ lenocinia delictorꝫ:
ne in ſcelus vergant. Preuaricator autē la-
tine et tranſgreſſor vocatur: eo q2 a lege dñi
tranſeat ad errorē: ⁊ tranſgrediat̄ mandata
cęleſtia: cui dictum ē vt adhęreat dño deo
ſuo. Adhęreto igit̄ indiuiduo ſemꝑ affectu:
ne te ab eo vis vlla poſſit euellere. Si quid
rarū: ſi quid intermiſſū aduerſariꝰ viderit:
ſtatim ſe immittit in pectus ⁊ cor tuū: vt te
laqueo teneat ſuę fraudis: ⁊ hoſtilis vincu-
lo poteſtatis innexus a deuotione retraha-
ris. Sꝫ nõ ſolus ille p̄uaricator ē: q̄ poſt ha-
bita ecclia: ad cultꝰ tranſgredit̄ idolorum:

ſ; etiā q̄cūq̄ legꝭ mādata nõ ſeruat. Oīs em̄
peccator p̄uaricator. Uñ illud: Oīs p̄uari-
catio: iuſtā accipit remunerationē. Nomen
cõe: ſ; diuerſa merita delictorū: et p̄cia ḡ di-
uerſa culparū. Quid ſibi vult q2 ait: pecca-
tores terrę? Sunt ḡ ⁊ cęli peccatores: ſicut il
le qui ait: Peccaui in cęlū ⁊ coram te. Sunt Luc.15.
qui dicāt: q2 is q̄ cęleſtia non ſeruat oracula
p̄uaricator eſt cęli. Sꝫ ſiue hoc ſiue illud ſit:
e diuerſo vnū ſignificamus peccatorē: alte-
rum p̄uaricatorē: q2 minuit gr̄am quā acce-
pit e cęlo: quā ſpūs ſanctꝰ infudit: ſiue quia
auis cęli factꝰ: nõ debes in terrā redire de
cęlo. In cęlū ḡ peccas: ſi cęli incola cęlū re-
linquas. Diuerſitas igit̄ eſt eorꝫ: Alij pecca
tores cęli: alij peccatores terrę ſunt. In ma Ps.100.
tutinis inquit interficiebā oēs pctõres ter-
rę. Quõ vnꝰ oēs interficere poterat pctõres
terrę? Sed ſi ꝯſideres iuſtū: cui nox p̄ceſſit:
dies appropinquauit: potes videre quomõ
exoriēte tibi ſole iuſticię de luce vigilās in-
terficias fomenta oīa delictorꝫ. Utinā mi-
hi aſpiret hęc gr̄a: vt gladio ſpiritali qui eſt
verbū dei: ab eccleſia dñi incentiua vniuer-
ſa poſſim abolere vitiorꝫ: ⁊ terrena auferre
delicta: quibꝰ in foueā quādā lubrici p̄cipi-
tamur erroris: vt de ciuitate dei expellatur
iniq̄tatis op̄ator. Ciuitas dei: ecclia ē: eccle
ſia corpus eſt chriſti. Peccat in cęlū: qui cę-
leſtis ciuitatis iura cõtaminat: ⁊ imaculati
corporis violat ſanctitatē ſuorꝫ colluuione
vitiorꝫ. Et vide ne forte ſint q̄ cęli ⁊ t̄rę pec-
catores ſint. Nā vtiq̄ adam cū in paradiſo
eſſet cęleſtis erat: poſt lapſū aūt terrenus 1.Cor.15.
ē factus: ⁊ de paradiſo expulſus ē ⁊ eiectus.
Uñ ap̄ls ait: Primus hõ ȯ terra terrenus:
ſecūdus hõ de cęlo cęleſtis. Abijciat̄ ergo a
nobis imago terreni: ſuſcipiat̄ imago cęle-
ſtis: nõ fuco exp̄ſſa: nõ ceris: nõ coloribꝰ ad-
umbrata: ſ; moribꝰ i q̄ chriſtus ſe agnoſcat.

Cõfige† clauis a timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui. Uer. VIII.
Al. non h3 clauis a.

Qui diligit dñi teſtimonia: configit cla-
uis carnes ſuas: ſciens quia vetus hõ ſuus
cum chriſto cõfixus cruci: luxuriā deſtruat
carnis: ne cupiditates eius indomito feruo
re laſciuient: ne radix auaricię ſerpentibꝰ ſe
fundat radicibus. Cõfige ergo clauis ⁊ de-
ſtrue fomenta peccati: moriat̄ in carne tua
omnis illecebra delictorꝫ: libertatē vagan-
di cupiditas voluptatū cruci affixa non ha
beat. Eſt quidam clauus ſpiritalis: q̄ pati-

bulo crucis dñice affigat has carnes. Et for
taſſe ſunt carnes quedã aie ſicut corpꝰ ẽ aie.
Carnes anime ſunt carnales cogitationes.
Cõfigat has carnes timor dñi: ⁊ iudiciorū
eius: ⁊ ſeruituti redigat. Q ſi carnes iſte re
ijciunt clauos diuini timoris: haud dubie
Geñ.6. dicit: Nõ permanebit ſpũs meꝰ in his ho-
minibus: qm̃ carnes ſunt. Niſi igit affigan
tur cruci he carnes: ⁊ cõfigant clauis a timo
re dñi: nõ pmanebit in his ſpũs dei. Sic ſũt
aculei timoris: quibꝰ cõpungimur: ita ſunt
claui timoris quibꝰ cõfigimur. Qui cõpun-
git excitat: qui cõfigit mortificat: vt pecca-
to deficiat: deo viuat. Ut ſciamus autẽ cla-
uos ſpiritales eẽ: etiã ſtimuli ſpiritales ſũt:
Act.9. de quibꝰ ſcriptũ ẽ: Durũ tibi ẽ aduerſus ſti-
mulũ calcitrare. Hoc ſtimulo paulus ſtimu
latꝰ ſurrexit e terra: ⁊ ſe leuauit vt ꝯuerſare-
tur in celo. Cõfixus eſt clauis apls thomas
Joh.20. vt diceret: Niſi videro in manibꝰ eius fixu-
ras clauorꝝ: ⁊ mittã digitũ meũ in locũ cla-
uorum. Claui erãt bone cupiditates: claui
erãt: ⁊ ſi nõ pfecte fidei: tamẽ fidei incremẽ-
ta querentis. His cõfigit clauis: qui chriſto
cõmorit: vt cũ chriſto reſurgat. His cõfigit
clauis: qui mortificationẽ dñi ieſu in corpo
re ſuo portat. His clauis cõfigit: qui meret
Cant.8.b. audire dicentẽ ieſũ: Pone me ut ſignaculũ
in cor tuũ: ut ſigillũ i brachiũ tuũ: quia uali
da eſt ut mors charitas: durus ſicut inferi
zelus. Infige ḡ pectori tuo ⁊ cordi tuo hoc
ſignaculũ crucifixi: infige et brachio tuo: vt
opa tua peccato mortua ſint. Nihil in his
criminis reuiuiſcat: nihil erroris reſurgat.
Fortaſſe hãc imaginẽ claui nõ ſolũ timoris
ſ etiã charitatis affigunt: quia valida ẽ vt
mors charitas: durus ſicut inferi zelus. Nõ
te ḡ offendat duritia clauorꝝ: qr eſt duritia
charitatis: nec validus clauorꝝ rigor: qr va-
lida ẽ etiam charitas ſicut mors. Charitas
eni culpam ⁊ oia pctã mortificat. Charitas
ſicut mortis ictus interimit. Deniqꝫ mori-
mur flagitijs atqꝫ peccato: dũ dñi mãdata
diligimus. Charitas ẽ deꝰ: charitas dei ver
Heb.4. bũ ẽ: qḋ ẽ validũ: ⁊ acutꝰ omni gladio acu-
tiſſimo: vſqꝫ ad diuiſionẽ quidẽ aie ac ſpiri
tus: artuſqꝫ ⁊ intima penetrans medullarꝝ.
Eſt durus ḡ zelus charitatis: qui nõ cedat
infernis: cũ ꝓ dei zelo vnuſquiſqꝫ nec ſuis
parcat. His clauis charitatl cõfigat aia nr̃a
Cant.5.c. ⁊ caro nr̃a: vt ⁊ ipſa dicat: Quia uulnerata
charitate ego ſũ. Habet ḡ clauũ ſuũ chari-
tas habet gladiũ ſuũ: q̃ aia vulnerat. Felix
qui hoc gladio meruerit vulnerari. Hec ſũt
vulnera que oſculis pferunt: vtiliora vulne Prou.27.
ra amici: q̃ꝫ voluntaria oſcula inimici. His
nos vulneribus offeramꝰ: quibꝰ quicunqꝫ
mortuus fuerit: mortẽ guſtare non poterit.
Talis eorꝝ erat mors qui dñm ſequebãtur:
de quibus dictum eſt: Sunt aliqui de iſtis Matth.16
aſtãtibus: qui nõ guſtabunt mortẽ: donec
videant filiũ hominis veniẽtẽ i regno ſuo.
Merito petrus nõ timebat hãc mortẽ. Nõ
timebat eñ qui dicebat: quia ⁊ ſi oportuerit Matth.26
eũ ꝓ chriſto mori: nõ eũ relinqueret aut ne-
garet. Tollamꝰ ergo crucẽ dñi que configat
carnes noſtras: pctm̃ deſtruat. Eſt timor q̃
ꝯfigit carnes: Niſi inq̃t q̃s tulerit crucẽ ſuã
et ſecutus me fuerit: nõ eſt me dignus. Ille
enim dignus eſt qui habet chriſti timorem
vt crucifigat carnale pctm̃. Hunc timorem
ſequit charitas: q̃ ꝯſepulta cũ chriſto non
diuellat a chriſto: moriatur in chriſto: attu-
muletur chriſto: reſurgat cum chriſto.

Explicit ſermo decimuſquintus
Incipit ſermo decimuſſextus.

Eyn. ע

Yn littera deci-
e maſexta: cuiꝰ interp̃tatio ẽ
ocul ſiue fõs. O culo vti-
mur vidẽdi munere: ſed vi-
demus ea q̃ cõplacẽt ⁊ ſepe
q̃ diſplicẽt: nec in eo oculi ẽ vel culpa vl' pro
bitas: ꝓ eorꝝ qualitate que viderit. Oculi ẽ
eni officiũ nunciare que viderit. Eſt ſane of
fenſa vel gr̃a: ſi aut delectet ſuauibꝰ aut of-
fendat aduerſis. Ideo frequenter oculꝰ ſup
pliciorꝝ dicit: oculus tẽptatiõis: oculi hedi:
oculus vitule: oculus generatõis: aut fons
generatiõis. Legimꝰ in euãgelio: qr bapti- Joh.3.
zabat iohãnes i ẽnon. Ennon oculũ ſuppli-
ciorꝝ interp̃tati ſunt. Itaqꝫ nemo venit ad
baptiſmum: niſi qui deſiderat ſibi propria
pctã dimitti: quorꝝ ſupplicia corde prouido
phorreſcat. Itaqꝫ licet oculus ſuppliciorꝝ di
cat: puidẽtis eſt tñ ſupplicia nõ ſuſtinẽtis: li-
cet baptiſmũ penitẽtie habeat aliquam de
ſuppliciorꝝ ſuſceptiõe tolerantiã. Oculi ẽ vt
intuendi officio fungat: tuũ eſt cauere qḋ vi
deris. Deniqꝫ ⁊ oculus temptatõis dicitur:
qr per oculũ ſepe tẽptamur. Oculus mere-
tricis laqueus amatoris. Sꝫ oculꝰ nihil de-
linquit. Ideoqꝫ ſaluatoris ſententia plena
iuſticie eſt dicentis: Qui viderit mulierem Matth.5.
ad ꝯcupiſcendum eam: iã adulterauit eam
in corde ſuo. Nõ dixit: qui viderit mulierẽ:
ſ ad cõcupiſcendũ viderit. Oculũ abſoluit:
mentem ligauit. Nõ dixit: adulterauit eã
in oculo: ſed in corde. In oculo viſus eſt: in
corde pctm̃. Oculus hedi ad ſiniſtram ẽ: qr
ea que dextera ſunt peccator videre nõ poſ-
Ps.15. ſit. Sanctus autem dicit: Prouidebã dñm
in ꝯſpectu meo ſemp: quoniã a dextris eſt
mihi ne cõmouear. Et petro ſancto apoſto-
lo cum tota nocte nihil cepiſſet: vt legimus
Joh.21. in euangelio: a ſaluatore dictũ eſt: Mittite
in dexterã partẽ retia nauigij. Itaqꝫ fretus
impatis celeſtibus: miſit retia: ⁊ plurimum
piſciũ congregauit. In ſiniſtra nox erat: in
dextera diuini ſermonis claritudo fulgebat
diurna. Eſt ⁊ oculus vitule: qḋ eq̃ ad pecca
tores refert: quia ſicut iugi loro vitule: ita
peccatores attrahũt iniquitates: nõ dirum
pentes neqꝫ abſcindẽtes propriũ: ſed lõgo
trahentes fune peccatũ. Indomita eñ vitu
la ſero manſueſcit ⁊ trahit: lora nõ ſuſcipit:
quia impatiens eſt tenendi: q̃ diutius traxe
rit: eo amplius impedit. Oculus quoqꝫ ge-
nerationis: aut fons generationis dicit: qr
ex oculi cõſpectu: aut bona aut aduerſa ge-
nerant. Vidiſti mulieris pulchritudinem:
laudaſti artificis opus: venuſtatẽ nature:
generatio fidei: deuotionis eſt partꝰ. Con-
tentus fuiſti forme decore: nõ cenſus ambi-
tione. Sumpſiſti in vxorẽ: genuit filios libe
ralioris gr̃e: oculus tibi fuit generatio pro-
ſperorũ. Cõtemplatus es ſacrã puellã: preſ
ſit oculos tuos anguſte reuerentia caſtita-
tis: pdicaſti dñm ieſum: qui ſenilem dediſ-
ſet in adoleſcẽtula etate grauitatem: imma
culatamqꝫ vitã inter infirmas tam lubrice
carnis illecebras: hũanis infudiſſet affecti-
bus: fons bonorꝝ eſt. Vidiſti poſſeſſiones
pupillorꝝ: nõ ad inuadendũ ſ ad tuendum:
⁊ paternis ingemuiſti viſceribꝰ: ſi q̃d aduer
tiſti de minoris cõmodis eſſe neglectũ: re-
puliſti eũ qui fines eius volebat inuadere:
iudicaſti pupillo: oculus tuus fons tibi fuit
⁊ origo iuſticie. Judicaſti vidue. Sicut eni
mala dragma nõ ẽ dragma: ſic malũ iudici-
um nõ vtiqꝫ iudiciũ. Judicaſti ḡ ſicut iuſtus
⁊ bonus iudex. Vidiſti vſurpatorẽ impro-
bum: qui maritali auxilio deſtitutã ſuã pre-
dam putaret: iniquitatẽ non paſſus es: at-
tuliſti indefenſe opem: quo adiuta preſidio
inoffenſa opa caſtitatl exercuit: nec auxiliũ
querere maritale cõpulſa eſt: Dicit tibi do-
minus: Venite diſputemus: quia iudicaſti Eſa.1.
viduam: oculus tuus fons gratie tibi factꝰ
eſt: Vidiſti nudũ corpus inopis iacere de-
functi: nõ preteriſti: vt ille qui exponitur in
euangelio ſacerdos atqꝫ leuita: ſed cõtinuo
miſeratꝰ ſepulture te ſolatijs tradidiſti: ge-
nerauit tibi oculꝰ materiã redẽptionis. Cõ-
tra ſi aſpiciens agrũ pupilli vineis cõſitũ:
letum ſegetibꝰ: nemoribꝰ vmbroſis: aut flu
uijs decurrentibꝰ: aut fontibꝰ ſcaturientibꝰ:
aut riparꝝ herboſis amenũ thoris: ⁊ auari-
cie facibus accenſus: tranſtuliſti patrũ limi
tes: atqꝫ in poſſeſſionẽ indefenſã improbus
irruiſti: oculus tuꝰ tibi mortis ppetue acer-
ba generauit. Vicine vidue iura temeraſti:
coegiſti eã: que aut dolorẽ ſuũ aut pudorẽ
ſecretis iclauſa parietibꝰ fouere deberet pro
ſilire in publicũ: inuerecundius q̃ꝫ iniuſtiꝰ li
tigare: oculus tuus partus iniquitatis ẽ fa-
ctus. Vidiſti inopẽ ſuperbo oculo ⁊ inſacia
bili corde: deſpexiſti pcem pauperis: ⁊ quẽ
miſereri debueras cũ faſtidio pteriſti: oculꝰ
tuꝰ fons tibi fuit ⁊ origo peccati. Ideoqꝫ ocu-
li tui nõ lupi oculi ſint: et inſidiantes ad pre
dam: ſ ſicut ſponſe dicit: Oculi tui ſtagna Cant.7.b.
i eſebon: i portis filiæ multorꝝ: nares tuæ
ſicut turris libani. Stagna in eſebon quid
eſt: niſi in cogitationibꝰ rationabilibꝰ abũ-
dantia que eſt in portl eccl̃ie: cui merito de-
fertur multitudo doctrine? Filia eñ multo-
rum plurimarꝝ doctrinarꝝ poſteritas effectꝰ
eſt: cuius naris odor eſt ſacrificiorum flori-
bus omnibus preſtantius. Quid eñ chriſti
odore ſublimiꝰ: qui aboleuit thuris fragrã-
tiam? Oculus ergo iſte prouideat q̃ futura
ſunt: ⁊ ſi aduerſa iminere puiderit: fletu la-
chrymiſqꝫ emollire ac mitigare nõ deſinat.
Ideo hieremias in captiuitate gentl iudee
poſitus: futuram puidens ppetue captiui-
tatis erumnã: quã pfidie pcio iudeorum po
pulus habebat exoluere: dicebat i threnis
ſub hac eadẽ littera: In hoc ego fleo: oculi Thren.1.
mei caligauerunt a fletu: qr elongauit a me
qui me cõſolabat. Nõ igit abductum ſe eſſe
de terris ſuis dolebat: ſed a chriſto populũ
relinquendum: conſolationemqꝫ future vi-
te cernebat amiſſã. Hec ẽ vere dolẽda capti
uitas: que eterne ſpei libertate priuata vi-
debatur. Alio quoqꝫ loco ſub hac eadẽ litte
ra repetiuit in threnis dicens: Dominus q̃ Thren.2.
cogitauit conſũmauit verbum ſuum quod

mandauit a dieb⁹ antiquis. Deſtruxit ⁊ nõ
pepercit: ⁊ letificauit ſup te inimicũ: ⁊ exal-
tauit cornu tribulantis te. Nonne euidẽter
futurũ iudiciũ chriſti annunciat: ſicut in pſal-
mo quoq; pſenti declarari certũ eſt? Oculus
ergo puideat que futura ſũt: ⁊ ea aut profu
ſione lachrymarũ: aut terroris correctione
detorqueat. Deniq; hieremias flebat: quia
malã cauſam impie plebis ſuſceperat: q pſi
die pertinacia ppriũ negabat auctorẽ. Da-
uid autẽ pphetico ſpiritu iudiciũ puidens
chriſti: in quo nemo innocẽs piclitabit: ne-
mo ſceleratus eludit: bona fretus conſcien-
tia dicit:

Verſ⁹. I. Al' calũniãtib⁹ **F**Eci iudiciũ ⁊ iuſticiam: ne tra-
das me †nocẽtib⁹ me. Nõ qſi
glorioſus inſolens ſeipſe laudat: cum vtiq;
peritus legis alterius magis q̃ pprio ore
vnũquẽq; laudandũ eſſe nõ ignoraret. Nõ
inquã pdicatoris iactantia eſt hic vlla virtu
tum: ſ vite innocentis aſſertio iure pſũpta:
ne dignus eſtimaret qui ppter grauia pec-
cata a dño relinqueret: ⁊ nocentiũ poteſta-
ti traderet. Defenſio eſt igit: nõ arrogãtia:
quãdo nõ excellentia aliqua honoris aſſu-
mit: ⁊ formidabilis erumna ppulſat. Deni-
q; petrus hoc genere defenſionis vtitur di-
Matth.19. cens: Ecce nos reliquimus oia: ⁊ ſecuti ſu-
mus te: quid ergo erit nobis? In quo ſi di-
cti arrogãtis decolor aliquis neuus fuiſſet:
nõ tñ gre de dñi ſaluatoris ſententia retu-
liſſet: vt nõ ſolũ minime ſubdendus ipſe iu-
dicio: ſed etiã iudicaturus de alioꝝ meritis
ipſe nunciaret. Neq; eñ in iudicio ſi qs ino
cẽtie ſue tuende gra quid feciſſet apiret: ad
iactantiã potius q̃ ad defenſionẽ cauſe di-
ctum eſtimaret. Aliud ẽ dignũ ſe pmio dice
re: aliud indignũ iniuria. Et tñ ille ipe phi-
loſophie ſũm⁹ vt aiunt magiſter cũ accuſa-
retur: interrogatus qua tandem pena ſe di
gnũ putaret: reſpõdiſſe fert: vt in pytaneo
publico quotidie conuiuio ſuſcipetur. Ille
honorem vſurpauit: hic erumnã pcatus eſt.
Ille gliam arrogauit: hic humilitatẽ ſerua-
uit. Nam que maior eſſe humilitas poteſt:
q̃ vt conſcius ſibi iudicij ⁊ iuſticie reſerua-
te: tradi poteſtati diaboli vereat? Hominez
ſe eſſe cognouit: impar ſibi bellũ aduerſum
ſpiritalia nequitie in celeſtib⁹: raptũ enoch
eſſe: ne malicia mutaret cor ei⁹: noe inebria-
tum: loth inceſtatum: ſacerdotẽ primũ ipm
aaron cũ maria ſorore temptatũ: lepre ma-
culis aſperſam mariam primũ: poſt abſolu-
tã: moyſen pene interneccatum: niſi circum-
ciſione filij et eiuſmodi ſanguinis fuſione
ſephora mulier eius omne ab eo periculum
depuliſſet. His igit cõmonit⁹ exẽplis: neq̃q̃
ſe fortitudini ſue credit: ſ cauta humilitas
diuinũ ſibi pcando aſſciſcit auxiliũ: petens
ne tradat nocentibus. Scit enim auctorem
eſſe principem mundi omniũ delictoꝝ. Ipe
indiuiduos proximoꝝ irarũ ſtimulis excitat
ſcindit affectus: ipe flãmam accendit libidi
nis: ipe adolet auaricie cupiditates: vt quo
plus rapuerim⁹: ampli⁹ requiram⁹: ipe ſug-
gerit ⁊ miniſtrat fomenta luxurie: ipſe odia
exaſperat: ⁊ imodice ſtudia ambitiõis inflã
mat. Qd vitiũ: blandũ in exordio: ſeuũ in
pceſſu: nec fraterne germanitat potuit cõ-
tẽplatione reuocari: cũ dolet ſibi gre celeſt
ambitor fratrũ eſſe prelatũ: de ſacrificio p
ceſſit ad parricidiũ. Auctorem igitur incon-
1.Cor.7. tinentie diabolum eſſe apoſtolus docet: ne
tẽptet vos inquiens ſathanas propt incõ-
tinentiã veſtrã. Incentorẽ quoq; auaricie
1.Timot.6. ipſũ eẽ legimus: dicente paulo: Qui volũt
diuites fieri incidunt in temptationẽ ⁊ in la
Col.3. queum diaboli. Et alibi: Mortificate igit
membra veſtra que ſunt ſup terrã: fornicati
onẽ: imundiciã: libidinẽ: cõcupiſcẽtiam ma
lam: ⁊ auariciã que eſt idolatria. In his eñ
diaboli voluntatẽ facim⁹ ⁊ exequimur po-
teſtatẽ: q p carnis iſtius deſideria incẽtiuũ
ſue fraudis operat. Quẽcunq; ergo i vitio-
rũ ſuoꝝ poſſeſſione repperit: tãq; obnoxiũ
ſuo iuri vendicabit. Adulteriũ qui facit: lu-
xuriã exercet: aliena diripit: portio diaboli
eſt: pudicus autẽ ⁊ continens ⁊ miſericors:
chriſti portio eſt. Chriſti ergo ſeruũ ſibi non
põt vendicare niſi forte lapſum in vitia de-
phendit: nec tum quidem vendicat: ſ tanq̃
ſuum ſibi tradi poſtulat. Ideo ergo dic da-
uid: Feci iudiciũ ⁊ iuſticiã: vt non arroget:
ſed excuſet: ne quaſi peccator deſerat a chri
ſto. Exẽplo ſit nobis apoſtolica lectio: quã-
obrem vnuſquiſq; tradatur. Illum enim q
vxorem patris habuit: quia ſic operat⁹ eſt:
tradidit ſathane apoſtolus. Non ergo eſſet
tradit⁹ niſi opera feciſſet diaboli. Unde nõ
immerito recuſat propheta nocentibus tra
di: qui allegat non diaboli opera ſe feciſſe:
Eſa.1. ſed chriſti. Chriſt⁹ enim dicit: Judicate pu-
pillo ⁊ iuſtificate viduam: hoc eſt ergo: feci
iudicium ⁊ iuſticiam: in iudicio nõ contem-

pſi pauperem: non oppreſſi viduam: pſonã
diuitis nõ recepi: in omnibus operibus iu-
ſticiam ſeruaui. Judicij finis: iuſticia ẽ. In
altero veritatis cuſtodia: in altero fruct⁹ ẽ
equitatis: vtraq; tñ nõ priuata virt⁹ ſed pu-
blica. Nã immaculatũ corp⁹ a virili pmixti
one ſeruare: ⁊ palmam caſtimonie limoſo i
corpore vſq; ad angelorũ cõuerſationẽ cu-
ſtodia integritatis euehere: vtilitas priua-
ta: laus publica eſt. Frugi eſſe ac modeſtũ:
⁊ ſobrie parcitatis tenere menſurã pbat a
pluribus: ſ ſibi ſoli proficit. Fortitudo in p-
lijs eminet: in ocio friget: cui⁹ opus in tem-
pore neceſſariũ: in voto aduerſũ. Malunt
eñ homines nõ pugnare: q̃ vincere. Sola
iuſticia eſt que omnib⁹ temporib⁹ alijs po-
tius nata q̃ ſibi: quotidiano vſu ⁊ fructu:
publico ſuo damno alienas cuſtodit vtilita
tes: que nihil habeat vtilitatis: ⁊ plurimũ
laudis. Hanc igit ppheta pretendit ad ſui
meriti cõmendationẽ: dicẽs. Feci iudiciũ ⁊
iuſticiã: ne tradas me nocentibus me. Ubi
iuſticia: ibi miſericordia. Miſericordia a
peccato liberat. Quomõ ergo peccatoribus
trador? Simile illud in canticis: Exui tuni-
Cant.5.b. cam meã: quomõ induam eam? Laui pe-
des meos: quomodo iquinabo eos? Exui
tunicã peccatoris: vclamenq; terreni: cur q̃-
ſi peccator atq; terren⁹ adiudicor? Laui pe-
des meos: ne q̃ delicti ſors poſſet adherere
veſtigio: cur das in me delinquẽtibus po-
teſtatem?

Ver. .II. Al'.bonũ. **S**Uſcipe ſeruũ tuum in †bono nõ
calumnientur me ſuperbi. Quaſi iu
dicij ⁊ iuſticie ſibi cõſcius: auctoritate pphe
tica pgredit: vt ſeruũ dñi ſe dicere nõ refor
midet. Seruus eni dñi nihil debet alienis.
Precioſa hec ſeruitus: q virtutũ conſtat ex-
penſis. Cur autẽ timeat nocentibus tradi:
aperit euidenter: qr calumniatores ſũt: qui
oderint veritatẽ: impugnẽt innocentiã: qr
ſupbi ſũt. Qualis eñ aduerſũ ſeruulos dei
põt ſupbus eẽ qui aduerſus deũ ſe exaltat:
Eſa.14. ⁊ dicit: In celũ aſcendã: ſup ſidera celi po-
nã ſedẽ meã: ſedebo in monte excelſo: ſuper
montes altos: qui ſunt ab aquilone: aſcen-
dam ſup nubes: ⁊ ero ſilis altiſſimo? Quid
igitur mirum ſi grauare homines poteſt: q
puicaci ſpiritu nec deo cedit? Quomõ men
ſuram veritatis ⁊ fidem in homie ſeruabit:
qui ſacrilego impudentiq; mẽdacio omni-
potenti ſe dño adequandũ eſſe promittit?
Quõ nõ calumniat ſingulos: qui totã irri-
tauit terram: cõcuſſit reges: poſuit vniuer-
ſum orbẽ deſertũ: ⁊ ciuitates deſtruxit: eos
qui in abductione erant nõ ſoluit? Caueã-
mus ergo ne muros aie noſtre deſtruat: ne
ppugnacula noſtre mẽtis diruat: ne ſuper
ſidera thronũ ſuũ ponat. Ponit ſup ſidera:
quãdo electum decipit: quãdo iuſtũ circũ-
uenit: cuius opera elucent ſicut ſtelle i celo.
Nõne ⁊ iudas pditor inter ceteros audie-
Matth.5. bat: Vos eſtis lux mundi? Nõne diabolus
lumẽ ei⁹ extinxit? Quinetiam quos nõ po-
tuerit circũuenire calumniatur: inuidẽs re-
gni celeſtis gloriã: vt quos illecebris ſuis a
chriſto nõ potuit ſepare: eos calumnijs ſuis
debiti honoris fructu fraudare conet. Fu-
giamus g malos calũniatores: qui peccatũ
operantur in nobis: ⁊ ipi nobis calumnias
infeſtiſſima accuſatione cõponũt: id qd ipſi
fecerint arguentes. Ecce man⁹ dñi parata
ẽ: que te fugientẽ ab aduerſarijs tueat ac p
tegat. Pharao te tenebat ſupb⁹: in patrib⁹
immitis. Fugiſti ab eo: ſuſcepit te man⁹ do
mini: ⁊ de periculis liberauit. Nõ dimiſiſſet
pharao: niſi tu ad dñm cõfugiſſes. Dicebat
Exo.5. pharao: Dñm neſcio: ⁊ iſrl nõ dimitto. Ui-
des q̃ ſuperbus? Merito ergo ſuſceptus in
bono eſt qui malum fugit. Nõ patit g deus
in malo nos eſſe: ſuſcipit in bono: nec patit
ſuos calumnijs ſubiacere.

Oculi mei defecerunt in ſalutare Ver. III.
tuum: ⁊ in eloquium iuſticie tue.
Qui ſunt iſti oculi conſidera: qui in chri-
ſtum deficiunt: dum eius preſtolant aduen
tum: anime videlicet oculi nõ corporis tota
fidei intentione defixi. In eo enim quẽ dili
gimus totis oculis occupamur: nec quicq̃
aliud videre delectat. Non poteſt hoc dice-
re niſi qui a mundanis ſollicitudinib⁹ ⁊ ſe-
cularibus voluptatib⁹ intentionẽ omnem
ſue mẽtis auertit. Nã quõ hoc dicit: q thea
tralibus ludibrijs occupat? Sed ille hoc di-
cit qui ſupra dixit: Auerte oculos meos ne
videant vanitatem. Qui autẽ ſunt oculi q
deficiunt in eloquium dei: niſi oculi interio
ris hominis: obtutuſq; anime: qui tendun-
tur vt videant dei verbum: ⁊ nimia intẽtio
ne ⁊ expectatione deficiunt in ſalutare dei:
defectũ ſui patientes: vt aſſumant qd ver
bi eſt? Et quia eloquium dei pleroſq; moue
re poteſt: ideo addidit: Eloquiũ iuſticie: vt
mouere non debeat. Mouere autẽ poterat

Geñ.25. quia ſcriptũ eſt: Maior ſeruiet minori. Nã
niſi ad myſteriũ accipias: naturę iiuria eſt.
Ezech.20. Et dedi vobis ꝓcepta nõ bona. Ergo deus
mala dat ꝓcepta? Et ego dñs creans mala.
Sed ⁊ de ꝓceptis ſic ſoluit: q͛ infirmis non
debuit dare pfecta ꝓcepta: quę ſuſtinere nõ
poſſent. Quod ſi nõ faceret: qñ audiret iu-
dęus: Dimitte oĩa tua ⁊ ſeq̃re me? Quãdo
Matth.10. audiret iudęꝰ: Qui nõ tulerit crucẽ ſuã ⁊ ſe-
cutus me fuerit: nõ ẽ me dignus? Sꝫ hęc p-
fectiora ꝓcepta euangelio reſeruata ſũt. Et
mala nõ creauit deꝰ: ſed hęc q̃ videntˀ nobiſ
auſtera: verbera: mors ⁊ hmõi alia: q̃ pro-
1.Timoth.1. pter emendationẽ ꝓſcripta ſũt noxioꝝ. Iu-
ſtis eni nõ eſt lex poſita: ſ iniuſtis. Nam ſi
noxij nihil timerent: innocẽtes ſemp ptime
ſcerent. Qui ſunt igitˀ iſti oculi qui deficiũt
in ſalutare dei? Diximꝰ oculum ſuppliciorũ
eſſe: qui ꝓuidens futura ſupplicia peccatorũ
gerendam annunciet pęnitentiã. Demon-
ſtrauit hunc oculũ baptiſta iohãnes dicẽs:
Luc.3. Generatio viperarũ quis oſtẽdit vobis fu-
gere ab ira ventura? Facite ꝫ fructꝰ dignos
pęnitentię. Ad baptiſmũ iohãnis veniebat
qui habebat oculũ ſuppliciorũ: ad chriſti aũt
baptiſmũ venit: q̃ videt grãm. Hic eñ ocu-
lus ẽ: quẽ dñicę paſſionis vmbra tuetˀ ⁊ pro
tegit. Aliud ꝫ ennon: aliud eyn. In ennon
baptizatˀ conſcius grauiũ delictoꝝ: q̃ autẽ
purũ oculũ habet: grãm ſuſcipit ſpiritalẽ.
Et iperfectę fortaſſe aię oculus ſuppliciorũ
ẽ: perfecte aũt oculus gratiaꝝ eſt purior at-
qꝫ ſincerior: q̃ ſignificatˀ hac littera ad quam
iuſti forma dirigitˀ: q͛ impfecta peccati tan-
tũmodo iudiciũ declinare deſiderat: pfecta
vero meritum regni cęleſtis acquirere. Prę
ſumimꝰ tñ q̃ vtrũqꝫ oculũ vna aĩa habeat:
⁊ oculũ ſuppliciorũ ⁊ oculũ grę: leuũ oculum
ſuppliciorũ: dextrũ grę: q͛ nõ a pmo homies
poſſunt eſſe pfecti: ſ p ꝓceſſum virtutis aſ-
cendũt. Ante igitur vnaquęqꝫ aĩa quaſi ad
baptiſmũ iohãnis venit: vt ꝓmittat pęni-
tentiã delictoꝝ: ⁊ in proceſſu paulatim vbi
peccata ſua defleuerit: ſpiritali abluta bap-
tiſmate: chriſti accipit ſacramentũ. Vñ vi-
detur ⁊ in canticis canticoꝝ ecclĩa ꝓdicari:
Cant.4.c. cui dicitˀ: Cor meũ cœpiſti ſoror mea ſpõ-
ſa: cor meũ cœpiſti uno ab oculis tuis: Vt
iſte oculus grę ſit: qui chriſti ſibi pleniorem
acquerit charitatẽ. Plęriqꝫ tñ hoc loco acci-
piunt duos oculos ecclĩę: vnũ qui myſtica
videt: alterũ qui moralia: eo q̃ ſctã eccleſia
nõ ſolũ moraliũ teneat diſciplinã: ſed etiaꝫ
cęleſtis doceat ſecreta myſterij. Vñ dictum
ẽ de ea: Oculi tui ſicut colũbæ: extra taci- Cant.2.a.
turnitatẽ tuã: qd̃ ⁊ ſpiritalitˀ videat: ⁊ noue
rit tempus tacẽdi eſſe ⁊ tempus loquendi:
vt in tẽpore ſermonẽ ſuũ proferat: ne ĩpor-
tunitate loquendi peccatũ poſſit incurrere.
Habe ꝫ oculos colũbę ad ſilitudinẽ chriſti:
q͛ ⁊ de ipſo lectũ ẽ: Oculi tui ſicut colũbæ: Cant.5.c.
ſuper abundantiã aquarum lotæ in lacte
ſedentis ſuper plenitudinẽ. Baptizat i la-
cte dñs: id eſt: in ſinceritate. Et iſti ſunt qui
vere baptizãtˀ i lacte: qui ſine dolo credũt:
⁊ purã fidẽ deferunt: immaculataꝫ induunt
gratiam. Ideo candida ſponſa aſcendit ad
chriſtuꝫ: quia in lacte baptizata eſt. Idõ mi-
rantˀ eam virtutes dicentes: Quæ eſt hæc Cant.6.c. et.8.b.
quæ aſcendit dealbata? Ante paululũ dice
bat: Nigra ſum: Nunc dealbata cernitur: ⁊ Cant.1.a.
aſcendit ad cęlũ: ⁊ innixa dei verbo: alta iã
penetrat. Nec imerito illic aquaꝝ abundã-
tia vbi chriſtus: vnde mens humana reple-
ri cupiat. Has ſitit aquas ceruus: quas cuꝫ
biberit ſitire nõ poſſit. Has aquas ſitit pro
pheta cũ dicit: Sitiuit in te aĩa mea. Sedet Pſ.62.
ergo chriſtus ſup abundantiam aquaruꝫ et
ſuper plenitudinem: vnde ⁊ nos omnes de
plenitudine eius accepimus. Vnde ⁊ oculꝰ
ſuppliciorũ non alienus eſt ab eccleſia: q͛ ⁊ ſi
baptizabat iohãnes in ennon: baptizabat
iuxta ſaalim: vbi erat aquaꝝ abundãtia: ⁊
duodecim fontes: ⁊ ſeptuaginta palmaruꝫ
arboreſ. Hos fontes habet eccleſia: hoc eſt:
in veteri teſtamẽto duodecim patriarchas:
in nouo duodecim apoſtolos: Idcqꝫ dictũ ẽ
in eccleſia: Benedicamꝰ dñm de fontibꝰ iſrl.
His fontibꝰ ante perfunditˀ quicunqꝫ myſte
ria ſacroſancta cõſequitˀ. Iſti enim fontes
ex ęterno fonte manantes: toto orbe fluxe-
runt. Vbi iſti fontes: ibi aſcenſio animarũ.
Deniqꝫ ſaalim iterꝓtati ſũt: ipm aſcẽdentẽ.
Ille eni vere aſcendit: qui propria peccata
deponit. Hoc igitur verbo purificatorię ſan
ctificationis vſus exprimitur. Vnde etiam
bene in canticis chriſtus dicit ad eccleſiam:
Dentes tui ſicut grex tonſarum: quæ aſcẽ Cant.4.a. et.6.b.
derunt a lauacro: quæ omnes geminos
creant: & infæcunda nõ eſt in eis. Qd̃ ſpe
cie de capris dicitur: myſtice autem de eccle
ſię grege. Nec vilia tibi videantur iſta ani-
malia. Deniqꝫ audi quę de his ſanctus lo-
quatur ſpiritus: Capillamentum tuum ut Ibidem.
grex tonſarum: quæ reuelatæ ſunt a mon
te galaad. Dentes tui ut grex tonſarum:
quæ aſcenderunt de lauacro. Vides q̃ in
altis grex iſte paſcitur. Audiſti in montem.
Itaqꝫ vbi alijs ꝓcipitia: ibi capris nullũ pi-
culuꝫ: vbi alijs periculum: ibi gregl huiꝰ ali
mentum: ibi cibus dulcior: ibi fructꝰ electi-
or. Spectantˀ a paſtoribus ſuis dumoſa de
rupe pendentes: vbi luporum incurſus eſſe
nõ poſſunt: ibi fęcundę arboreſ fructũ in te-
grum ſubminiſtrant. Cernere licet vberi la-
cte diſtentas: ſuper tenerã ſobolem mater-
na pietate ſollicitaſ. Ideo elegit eas ſpiritꝰ
ſanctus: quibus cętum venerabilis eccleſię
compararet. Et vt myſtice audias: Capilla
mentum: verbi eſt altitudo ⁊ eminẽtia quę-
dam iuſtarum animarum: qm̃ ſenſus ſapiẽ-
tis in capite eius. In altitudine enim cogi-
tationis humanę certum eſt eſſe ſapientiã:
⁊ quemadmodum tondentˀ caprę vt ſuper-
flua deponant: ita etiam tonſaꝝ animaruꝫ
gregẽ: hoc eſt: multarum animarum virtu-
tes habet ſancta eccleſia: i quo grege nihil
poſſis inſenſibile reperire: nihil ſuperfluuꝫ:
qm̃ fides ſapientes fecit: ſpiritalis autẽ gra
tia ab omni ſupfluorũ labe mũdauit. Me-
rito igitˀ reuelatę ſunt animę iuſtoꝝ: ⁊ reue-
latę a monte galaad: hoc eſt: a tranſmigra-
tione teſtimonij: eo q̃ a ſynagoga ad eccle-
ſiam teſtimoniũ cęleſte migrauit. In h̊ ita-
qꝫ mõte naſcitur thymiama: reſina: ⁊ cęteri
odores: quos negociatores illi hiſmaelitę:
vt habes in primo libro teſtamenti veteris
deferebant. Hoſ odores habet ecclĩa: quos
mercatores ex gentibus cõgregati fide ⁊ de
uotione vexerunt. Itaqꝫ ſicut caprę bonis
refectę cibis ⁊ ſolis calore vernantes: lauã-
tur in flumine: ⁊ exultantes mũde ſurgunt
de flumine: ita animę iuſtoꝝ aſcendunt ab
ſpiritali lauacro. Iſtę ſunt vere quę gemi-
nos creant: in quibus nõ ẽ infęcunditas ali
qua virtutũ: ſterilitas vlla meritoꝝ. Bene
geminos creant: q͛ ꝯgeminãt ſenſus ſuos.
Vnde habes in prouerbijs ſcriptum: Et tu
ſcribe hęc tibi tripliciter: in cõſilio: in cogni
tione. Triplicẽ pręmiſit ſcriptionem: ⁊ duo
ſubdidit: conſilium ⁊ cognitionẽ. Sꝫ cogni
tio gemina eſt: vna incorporaliũ: altera cor-
poralium. Diximus de fęcunditate: dica-
mus de dentibus. Nã ⁊ nauigãtes plęriqꝫ
⁊ properantes itinere terreno: vbi viderint
ſpecioſũ aliquẽ locuꝫ: delectationis gratia
demorantur: paſcunt oculos: animũqꝫ ab-
leuant: nec mora vlla commeandi putatur
ſed gratia: ita ⁊ nobis pulcherrimos dẽtes
iuſtarum animarum conſiderare cordi eſt.
Docuit enim ſcriptura pulcherrimos den-
tes eſſe iuſtoꝝ: dicẽs ſcdm̃ litterã quidẽ de
patriarcha iuda: ſpiritaliter aũt de chriſto:
Hilares oculi eiꝰ a vino: ⁊ dentes ſicut lac. Geñ.49.
In quo nõ vtiqꝫ carnis hũanę officia: ſ di-
uinę grę munera ꝓdicauit. Docet igitˀ exem
plum: dentes nõ eſſe ꝓtereũdos vbi de ocu
lis diximꝰ. Qui ſũt igitˀ iuſtaꝝ dẽtes ani-
marũ: niſi qui informẽ ac durum accipiẽtes
cibum: vel frigidum plerũqꝫ vel ſupra mo-
dum calentẽ: nunc cõminuunt: nũc fouẽt:
nũc temperãt ꝓut qualitas fuerit alimẽto-
rum? Dura cõminuunt: ne aſperitas litterę
in veteri teſtamẽto ⁊ ſęcularis intellectus ri
gor: niſi fuerit ſpiritali dẽte ſolutus: vitalia
ipſa intercluſis ciborum ſalutariũ meatibꝰ:
⁊ gulam quandam animę incurioſa edacita
te ſuffocet. Par eſt igitˀ vt diuidas primum
ſi ſolida tibi videtur eſca quę ſumitˀ: ⁊ diſtin
guas eã: atqꝫ emollitam ſine noxa aliq̃ ani-
mę in oĩa eius membra naturali diuiſione
tranſfundas: vt vitalem ſucum omne eius
corpus epuletur. Nihil cadauero ſum: nihil
mortuũ ore tuo ſumas: ne dicatur: Sepul- Pſ.5.
chrũ patens eſt guttur eorum: ſed viuũ hau
rias verbum: vt in tuę mentis viſceribꝰ poſ
ſit opari. Hi dentes ſuper lac candidiores:
quia dentes iuſtorum ſunt. Deniqꝫ cũ om-
nes in moyſe baptizati in nube ⁊ i mari pa-
tres noſtri fuerint: non ocioſe tamẽ ſcriptũ 1.Cor.10.
eſt: quia omnes eandem eſcam ſpiritalẽ mã
ducauerunt: ⁊ omnes eundem potum ſpiri
talem biberunt: vt iſtis ſanctorum dentibꝰ
maior quidam fulgor accederet: quos poſt
tranſitum maris rubri mirrei fontis amari-
tudine per ligni gratiam temperata agno-
ſcimꝰ eſſe mũdatos: deinde duodecim fon-
tium potu: poſtremo petrę ſpiritalem vndã
vomentis irriguo. Petra eñ erat chriſtus.
Vnde ⁊ manna manducauerunt: vt totiẽs
abluti manducarent panem: vt ſcriptuꝫ eſt
angelorum. Nunc quoqꝫ in euãgelij myſte-
rijs recognoſcis: quia baptizatos licet toto
corpore: poſtea tamen eſca ſpiritali potuqꝫ
mũdari. Merito ꝫ dauid ⁊ oculos interio-
res purificatos: ⁊ dẽtes tanq̃ illuminatos
ſpiritaliũ dentiũ candore ſermõe profert di
cens: Feci iudiciũ ⁊ iuſticiã. Ille ẽ eñ vere

dectũ fulgor: vbi bñ ſibi ↄſcię mẽtis reſonat canora ↄfeſſio. Ille mund⁹ ocul⁹ quẽ pctõꝝ grauiũ trabes nulla depſſerit: quem purga mẽtoꝝ leuiũ feſtuca nulla turbauerit. Iſte
1. Cor. 6. ocul⁹ iuſticię deficit in verbũ iuſticię. Qui
Numeri. 23. eñ xpo adhęret: vn⁹ ẽ ſpũs. Et balaã petebat vt aĩa ſua deficeret in aĩa iuſtoꝝ: id eſt: vt ꝓprij obliuiſcereť error. Qđ ſuũ erat deponeret: qđ iuſticię et ęquitatis aſſumeret. Sed ꝓgrediamur ad cętera.

Ver IIII — Al. iuſtificationes.

Fac cũ ſeruo tuo ſcđm miſericordia tuam ⁊ † iuſticias tuas doce me.

Preſtruxit viã: ⁊ cõmendationis ſuę incremẽta pręſũpſit. Supra popoſcit ne nocẽtibus tradereť: iterũ petit vt ſuſcipeť in bono: ne calũniarenť ei ſupbi: hoc eſt: nõ declino iudiciũ: ſꝫ calũniã pſidoꝝ. Illi eni iudicare neſciũt: calũniari ſciunt. Ad te cõfugio: q noſti repſentare iudiciũ. Et bñ nõ vult calũniatoribus tradi. Multa eni iob paſſus eſt iuſtus poſtq̃ tradit⁹ eſt nocenti. Sꝫ difficile fuit illud ⁊ grande certamen: qđ niſi iob nimia patientia: haud facile quiſq̃ ſuperare potuiſſet: ⁊ tamen ille nõ totus ẽ tradit⁹ ſꝫ meliore except⁹ eſt portione. Qui dic: Nõ tradas me: quę maiora ſunt comprehendit. Plus aũt in aĩa: q̃ in carne ſum⁹. Iuſtꝭ eñ dicit: Vos aũt nõ eſtis in carne ſed in ſpũ. Tradi ĝ aĩam ſuã recuſat: qui corpe ſic aranea tabeſcebat. Hoc igiť loco maiore q̃dam familiaritatis vſu potiora pſumẽs ait: Fac cũ ſeruo tuo ſcđm miſericordiã tuã: ⁊ iuſticias tuas doce me. Miſericordiã ſibi deferri poſcit: iuſticias doceri. Alibi q̃: id eſt: i poſterioribus habes hunc ſenſum: Et ne itres in iudiciũ cum ſeruo tuo. Eteni nřoꝝ cõſcij peccatoꝝ: miſericordiã magꝭ petere dei noſtri: q̃ iuſticiaꝫ implorare debem⁹. Alijs veniam largiť: alijs examẽ impťit. Quę ſpes hoibus certãdi apud eũ quẽ occulta nõ fallunt: quẽ latere peccata nõ poſſũt? Ióq̃ ſci
Ps. 50. ens ei⁹ potentiã q hoieꝫ nõ timeret: ait: Tibi ſoli peccaui. Nõ põt hoc iuſt⁹ negare: q: nemo ſine pctõ. Nõ pt rex: q: ⁊ ſi leges i poteſtate habet vt impune delinquat: deo tñ ſubdit⁹ eſt: qui nulli debet: imo plus ipẽ debet: cui plus cõmiſſum eſt. Hoc ĝ dicit: Fac cũ ſeruo tuo ſcđm miſcđiam tuã: q: ⁊ ſi quid boni feci: plura debeo q̃ ſeruus. Nõ vno facto ſeru⁹ abſoluiť: q: nemo ſeruum habens
Luc. 17. arantẽ aut oues paſcentẽ: dicit illi: Tranſi: recumbe: ſed dicit illi: Para qđ cęnẽ: ⁊ pcinge te: ⁊ miniſtra mihi. Nũquid grãm habet ſeruo: ſi fecit qđ impatũ ẽ ei? Ergo ⁊ cũ fecerim⁹ qđ nobis impatũ ẽ: nõ ſtatim nos exaltare debem⁹: ſꝫ magis humiliare: q: nõ ſtatim ſi aliquid fecim⁹ impleuim⁹ oĩa ſeruitutis obſeqa. Quis tãta naturę munera vireſ ſalutiſq̃ ſeruare diuina bñficia digno poſſit ęquare ſeruitio? Quis poteſt ſoluere qđ accepit? Ióq̃ ſciẽs oĩa: miſcđiam petit potius q̃ audientiã: qm̃ inquit nõ iuſtificabiť
Ps. 142. in conſpectu tuo oĩs homo viuens.

Quintus verſiculus ſequitur.

Seruus tu⁹ ſum ego: da mihi intellectum vt ſciam teſtimonia tua. Ver. V

Intellectus ſpiritale mun⁹ ẽ: ⁊ iõ qđ dei ẽ a dño poſtulať. Nec q̃ſi extrane⁹ poſcit qui ſeruũ ſe ↄfiteť. Bñ ait: Seru⁹ tu⁹ ſũ. Seru⁹ eñ voluntatẽ dñi ſui facit. Seru⁹ q̃rit ſeruitutis ſtipendia: remunerationẽ non ſperat. Seruus dñi nõ põt idẽ eſſe ſeru⁹ peccati: et iõ intellectũ ſibi dari poſcit: vt poſſit cohibere peccatũ. Habebat q̃dẽ intellectũ: ſꝫ vt redundare ſibi crederet: vberiore inquirit. Eſt aũt ⁊ intellectus naturę: ẽ ⁊ intellectus nõ bon⁹. Ideo ⁊ ſalomon ait: Intellect⁹ autẽ bonus dat grãm. Nã ſi oĩs intellect⁹ bonus eẽt: nõ opus fuiſſet additamento. Iure ĝ grãm dñi ſui querit. Aliter eni ſcire nõ põt ſecreta dñi: niſi intellect⁹ ſpiritalis munus acceperit. Habes hoc in hieremia: Notũ mihi fac dñe: ⁊ ſcio q: niſi deus notũ fecerit hoibus myſteriũ ſuũ ſcire nõ poſſumus.

Verſ⁹. VI — Al. nõ bꝫ — Eccle. 3.

Tempus faciendi domine: diſſipauerũt legẽ tuam † iniqui. Bñ ait: tempus faciendi eẽ. Eſt eñ tempus tacẽdi ⁊ tempus loquendi. Sed loquendi tẽp⁹ aduenit: ac p hoc dñici aduent⁹ tps eſſe iã cõmemorat: vt q: legis facta ẽ pũaricatio: veniat finis legis ⁊ cõſũmatio ei⁹: ⁊ plenitudo dñs ieſus: q deleat vł donet hoib⁹ vniuerſa delicta: ⁊ abolito chirographo debitoꝝ: abſoluat oẽs ⁊ liberet pctores. Tẽp⁹ ẽ faciẽdi vt ſi ingraueſcente egritudine alicui⁹ incõmodi: curras ad mediciũ: vt citi⁹ veniat: ne poſtea ſubuenire nõ poſſit. Medic⁹ eni tũc ampli⁹ deſiderať: cũ grauis incubuerit ęgritudo languenti. Ergo cũ videat in ſpũ propheta pũaricatores pplꝭ: luxuriam: delicias: dolos: fraudes: auariciã: temulentiã: q̃ſi ꝓ nobis interueniat: currit ad chriſtũ: quẽ ſolum tãtis ſciebat ſubuenire poſſe peccatis: vrget vt veniat: nec patiť fieri moras. Tempus inquit faciendi domine: hoc eſt: vt pro nobis crucem aſcendas: mortẽ ſubeas. Totus in periculum vltimũ mundus vrgetur: veni vt tollas peccata mundi. Veniat vita morientibus: veniat reſurrectio iã ſepultis. Factum tuũ ſubueniat: quoniã nec tua pręcepta prodeſſe potuerũt. In lege pręceptũ eſt: in euangelio myſteriũ. Cęcus oĩs populus: ꝓpriũ nõ videbat auctorẽ. Claud⁹ erat mundus: ⁊ titubante veſtigio fidei fluctuabat. Non erat qui malagma iponeret: neq̃ oleum neq̃ alligaturã. Omne patrimoniũ ſuum medicis erogauerat mulier illa euangelica: ſpeciẽ habens congregatiõis humanę: quę coibat ex gentibus: cui nec fluentẽ ſanguinẽ ⁊ inueterate paſſionis letale ↄfluuium poterãt ſęculi hui⁹ medici reſtringere. Principis populi poſteritas interierat: et omnis occiderat ei⁹ hereditas. Vidẽs hęc ꝓpheta: dicit ad chriſtũ: Tẽpus faciẽdi domine. Nõ iubendi inquit: ſed faciẽdi: quia nõ legatus neq̃ nuncius: ſed dñs ſaluaturus erat populũ ſuum. Et ille quidẽ temp⁹ ſciebat ⁊ nõ differebat: ⁊ nos neſciebamus quo meli⁹ tẽpore ſubueniret: ⁊ iam venit et abijt: ⁊ iterũ vult venire: ⁊ tempus neſcire. Aut fortaſſe vult a nobis admoneri: vult rogari: immo ſi rogatus fuerit: ⁊ ante tẽpuſ venit: et venit ad ficulneã: ⁊ añ horã venit: vt dicit ad matrẽ. Illa rogabat pro nobis:
Ioh. 2. illa feſtinabat dicens: Vinuꝫ nõ habẽt fili. Rñdit ei ieſus: Quid mihi ⁊ tibi ẽ mulier? Nõdũ venit hora mea. Et mater q̃ ſciebat ei⁹ affectũ: dicit miniſtris: Qđcũq̃ dixerit vobis facite. Ieſus q̃ qui horã ſuã veniſſe negauerat: fecit qđ ante differebat. Omnia de⁹ tẽpora fecit. Quicquid facit non ẽ extra tempus: ſꝫ totũ oportunum eſt qđ fecerit: et mihi tẽpore ſuo aduenit. Omne eñ temp⁹ oportunũ ſalutis: nihil ꝑroperũ: ꝓ ſalute periclitantiũ: ſꝫ volebat expectare adhuc ſynagogę correctionẽ: iõ ante tẽpus ad ficulneã venit: hoc eſt: cito iudęis venit: oportune gentib⁹. Cito venit pituris: cõmode crediturus. Sequitur verſus ſeptim⁹.

Verſ⁹. VII — Ideo

† Propter hoc dilexi mãdata tua ſuper aurum ⁊ topazion. Lex annũciatrix xpi ẽ. Pręcepta ĝ legis ſpeꝫ futuroꝝ bonoꝝ deferunt. Mandatũ eſt eni domini: Attende tibi ne derelinquas leuiten p oẽ tẽpus qđ vixeris ſup terrã. Quis ẽ iſte leuites? Intelligis ſi cõſideres qui ſit: ille q venit miniſtrare: qui ſacerdos eſt i ęternũ. Aliud mandatũ audi: Cuſtodi menſem no Deut. 16.
uoꝝ ⁊ facies paſcha dño deo tuo. Et infra: In loco quẽ elegerit dñs deus tu⁹ inuocari nomẽ ſuũ: ibi occidas paſca veſpere: ad occaſũ ſolis i tẽpore quo exiſti de egypto. Ergo mandata dei habent futurę redẽptionis indicia: reſurrectionis inſignia: ideo ſup aurum ⁊ topazion memorat ſibi eſſe dilecta. Quid eñ ſalute gratius: reſurrectione pcioſius? Vel quia: quę ſtulta ſũt mundi chriſt⁹ 1. Cor. 1.
elegit: vt qm̃ p ſapientiã mũdus nõ cognouit deũ: p ſtulticiã pdicatõis ſaluté afferret credentib⁹: ideo ait: Sup ſapientiã opationis celeſtis: ⁊ mundanę cõſtitutionis: ⁊ ſup ornamẽta ſolis ⁊ lunę ſtellarũq̃ pcioſa monilia dilexi audien tiã dñicę paſſiõis. Plus eni redimẽdo mihi i cõtulit q̃ creando. Tũc eñ ſine ſenſu nat⁹ ſum: nũc cũ volũtate ſeruat⁹. Sꝫ nõ hoc q̃cunq̃ dicit: Dilexi mãdata tua ſup aurũ ⁊ topazion. Non dicit auarus: qui auro incubat: diuitijs inhiat: ornamenta deſiderat: ſꝫ ille dicit q poteſt dicere:
Aurũ ⁊ argentũ nõ habeo: qm̃ nõ requiro: Act. 3.
qm̃ nihil mihi aurũ prodeſt: pceptũ auteꝫ ⁊ maudatũ cęleſte me redemit. Dixim⁹ continentiã ſenſus: nunc de topazio lapide exp̃mamus hiſtoriã. De quo iuenim⁹ ſcriptum in hiſtoria xenocratis: qui ſcripſit q̃ſi lithoſnomon naſci eũ vel iueniri circa thebaidis ciuitatẽ: alabaſtrũ vł topazion: vt aliq putant: vnde ⁊ nominatus ẽ ab eo loco i quo gigniť. Sunt aũt qui putauerũt inſulã nũcupari topazion: ad quã appulſos trogoditas: orta ſubita cõmotione maritima: q: nauiũ vſũ non haberẽt reuerti nequiuiſſe. Deinde plurimo immoratẽs tpe: in inſula inueniſſe lapidẽ: ⁊ delectatos colore eius repetiſſe domũ: ⁊ arabis negociatorib⁹ aduenientib⁹ vendidiſſe: ab illis emiſſe philonẽ: ⁊ ad matrẽ ptolemęi ſecũdi: cui nomẽ erat beronice: ab ipſo eẽ platũ: illã aũt q̃uis regalib⁹ ornamẽtis abundaret: ſupra modũ tñ colore ei⁹ ſtupefactã: elaboraſſe vt diuiti⁹ ſpecies tã pcioſi lapidis nõ lateret: ióq̃ ſtudio eius q̃ſitũ lapidẽ in vſus frequentiores veniſſe. Dixim⁹ quõ innotuerit topazion lapis: nũc expſſi⁹ de ei⁹ q̃litate dicam⁹. Duoꝝ coloꝝ ẽ in hoc lapide χρασίσ: hoc ẽ: q̃dã tẽpata ꝑmixtio. πρασοειλησ ⁊ chryſopa: ſilis chryſopraſo: ſcđm vtrũq̃ velut q̃ſdã extẽdẽs coloꝝ figuras: et pleni⁹ q̃dẽ a pitꝭ ferť extẽdẽ.

Eſt aũt parychrus ⁊ ſatis pur⁹ ⁊ chryſochr⁹
⁊ pinguis reſplendenti ſimilis: maxime cũ
ſolis ſplendore ꝑcutit̃. Eſt etiam pulcherri-
mus ⁊ mirabilis ſuꝑ oẽs chryſopraſos ma-
gnitudie: vt dixi vſu pinguior. Natura hu-
iuſmõi: vt ſi polire ⁊ leuigare eũ velis: aſpe-
ret̃ magis: vſu minuit̃. Eſt aũt quodã geni
tali opere: naturę euglyphus: hoc eſt: bñ in
ſignitus: mirabilis: ſũmo ſtudio dign⁹ ha-
betur. Difficile inuenit̃: ⁊ repertus inſigni-
tur: raro tamen in vſu hominũ eſt: quaſi is
quẽ diues regina mirata ſit. Sꝫ iam ſic tro-
godite illi quaſi ꝑciſi ora manſionis lapide
inuento repetierunt domũ: ita ⁊ nos emo-
lumento more hui⁹ recepto redeam⁹ eo vn-
de diuertim⁹. Nec par eſt nos ornamentis
regijs diuĩ⁹ ſermonis noſtri quędã admo-
uere brachia: cũ habeamus in manib⁹ cru-
cẽ chriſti: quã admonet ꝓpheta ſuper auꝝ
⁊ topazion ꝑferendam: quę ab omni errore
culpaq̃ꝫ reuocat ⁊ corrigit. Quis eñ iuſtoꝝ
nõ ambiat chriſti in morte ſolaciũ: in reſur-
rectione cõſortiũ? Quis nõ reflectat gradũ
quando audit ſibi ſupiora omnia pctã do-
nari? Hoc eñ plęriq̃ꝫ ad cõuerſionis ſtudiũ
reuocare ſolebant: qđ delictoꝝ ſuorũ cõſcij
nullam ſpem venię ꝑſumerent: ⁊ eccl̃ię quã-
to ſanctiora ꝑcepta: tanto ſine venia puta-
rẽt eſſe ꝑcepta: Jdq̃ꝫ ait octauo verſiculo.

Vers. VIII. **Propterea ad omnia mandata**
Al. dirigebar **tua corrigebar: oẽm viam iniuſtam**
Al. iniquã **odio habui.** Merito corrigebat̃ qñ di
1. Petri 4. ligebat. Charitas eni operit multitudinem
pctõꝝ. Uide quanta operiat: quanta corri-
1. Corin. 13. gat. Charitas patiens ẽ: benigna eſt. Cha-
ritas nõ emulat̃: nõ agit perperã: nõ inflat̃:
nõ eſt ambitioſa: non quęrit q̃ ſua ſũt. Nõ
irritatur: nõ cogitat malum: nõ gaudet ſuꝑ
iniquitate: congaudet autem veritati. Oĩa
ſuffert: omnia credit: omnia ſperat: oĩa ſuſti
net: charitas nunq̃ꝫ excidit. Jn inferioribuſ
tria ꝑfecta poſuit: ſpem: fidẽ: charitatẽ: ma-
iorem aũt dixit charitatem. Et recte. Chari
tas eñ oĩa ſperat: oĩa credit. Cum igit̃ ſpes
⁊ fides in charitate ſit: nõ ẽ dubiuꝫ ꝙ maior
charitas ſit. Et bene ſibi reſpõdit ꝓpheta.
Supra enim dixit: Lex domini irreꝑhenſi-
bilis: ꝯuertens animã. Si lex animã ꝯuerte
rit: vtiq̃ꝫ qui diligit legis dilector ẽ. Deinde
in hocipſo centeſimo decimooctauo pſal-
mo primum poſuit: Beati imaculati in via:
qui ambulant in lege domini. Si imacula-
tus eſt qui in lege dei ambulat: vtiq̃ꝫ cõuer-
titur: qui diligit dei legẽ. Ergo ſi lex imma-
culatũ facit: recte charitas multitudinẽ ope
rit pctõrum: quia plenitudo legis charitas Ro. 13.
eſt. Omnẽ inquit viam iniuſtã odio habui.
Si is qui ꝑcepta iuſticię diligit: facit illa q̃
diligit: vtiq̃ꝫ is qui odit iniquitatẽ: nõ facit
qđ exoſum eſt. Nec immerito ad omnia ꝑce-
pta domini corrigit̃: qui omnẽ viã odit ini-
quitatis. Nam niſi omnẽ viam iniquitatis
oderis: nõ potes in omnib⁹ ꝑceptis dei cor
rigi. Poteſt eni fieri: vt aliquis ſe temperet
a crudelitatis horrore: lubrico tamen dece-
ptus amore meretricis: ⁊ ſemitas incõtinẽ-
tię iuuenilis ingreſſus: impꝛſſum ſemel non
queat reuocare veſtigiũ. Multos enim vi-
tia blandiora decipiunt: ecõtra auertit a ſe
plurimos triſtis ⁊ nimiũ ſeuera crudelitas.
Sed iuuent⁹ ad amorẽ liberior: ad lapſum
incautior: ad infirmitatẽ fragilior: ad corre-
ctionẽ durior ẽ. Alius ſe reſtringit a luxu: ſꝫ
auaricię cupiditate raptat̃. Plęrũq̃ꝫ eñ pec
cata huiuſmodi ſunt: vt ſi alterũ declines:
incurras alterũ: ⁊ naturę vſus adiuuat infir
mitatẽ. Odis tu luxuriã q̃ſi frugi: ſꝫ frugali-
tatis ſtudio habendi cupiditas frequenter
irrepit. Auaricię ipſi: rapina eſt ſubdita. Et
quanto tolerabilius eſt ꝓpria ꝓfundere: q̃ꝫ
aliena diripere? Sunt qui metuentes aliqđ
proprio minuere de cenſu: etiam inopibus
ſumptum negent: ⁊ miſericordiã detrimen-
tum putent. Sunt qui degenereꝫ vitantes
ignobilitatem: flabro ſęcularis ambitionis
agitent̃: ⁊ ſicut quaſſatę harundines huc at
q̃ꝫ illuc ferant̃ incerti. Sũt etiã qui dũ maio
rum ſuorum ſtatum ſequunt̃: veluti digna
conuerſatione contenti: ne errores quidem
patrios exiſtiment declinãdos: vt fide mu-
tandã perfidiã nõ arbitrent̃: cum in melius
mutare propoſitũ: nõ leuitas ſꝫ virt⁹: neq̃ꝫ
culpa ſed gratia ſit. Alius circẽſibus ludis
atq̃ꝫ theatralibus ſollicitatus voluptatib⁹
aut cęteris vanitatibus occupatus: eccleſi-
am non frequentat: aliũ ruris quieta dele-
ctant: eaq̃ꝫ cauſa ad eccleſiam rarus acceſ-
ſus eſt. Jtaq̃ꝫ diuerſo vſu in eũdẽ indeuoti-
onis errorem vterq̃ꝫ concurrit. Sed q̃ oẽm
viam iniquitatis odit: ad vniuerſa corrigit̃
⁊ emendatur. Et bene poſuit: viam iniqui-
tatis. Jlle enim facilius iniquitatem decli-
nat: qui vias ei⁹ nõ fuerit ingreſſus.

Explicit ſermo decimuſſextus

Pe. Jncipit ſermo decimuſſeptimus

C littera decima

D p ſeptima: latine ſignificat erra
ui: ſiue os apui. M erito hęc
lachrymabil̃ ſeries pſalmi ſub
iecta eſt huic litterę. Reſpice
in me ⁊ miſerere mei: ⁊ nõ dominet̃ mei oĩs
iniquitas. Faciẽ tuã illumia ſuꝑ ſeruũ tuũ:
vt ei qui erat in vmbra mortis populo cęle-
ſtis miſericordię lumẽ oriret̃: adueniret chri
ſtus: remiſſio peccatoꝝ: captiuoꝝ redẽptio:
ſubſidiũ laborantiũ. Sed quia venire tar-
dius deſiderantib⁹ videbat̃: Exitus inquit
aquaꝝ trãſierunt oculi mei. Jn hieremię q̃ꝫ
threnis lachrymabilior ſeries ſub hac litte-
Threñ. 1. ra ẽ: Expandit ſyon manus ſuas: non ẽ qui
cõſolet̃ eã. Dignã remunerationeꝫ recipit:
vt q̃ expandentẽ manus audire neglexit: ⁊
ſub alas eius ſuccedere: ipſa poſtea expãde
ret manus: ⁊ cõſolantẽ inuenire nõ poſſet.
Nam ⁊ ſi ante aduentum dñi hieremias ca
ptiuitatem iudęoꝝ a babylonijs illatã de-
flere videat̃: tamẽ ꝓphetico ſpiritu iſtã ma-
gis captiuitatem ꝓuidens: q̃ eos intelligi-
bilis babyloni⁹ in ꝑpetui erroris vnda ſub-
iecit: ⁊ domeſticę virtutis extorres de ſtatu
paternę deuotionis eliminans: longeq̃ꝫ af-
ficiens peregrinatiõis exilio: miſerabili do-
lore deplorat. Nulla eni patria verior q̃ꝫ fi-
des: quę eos qui longe erãt ꝓpe eſſe fecit: ⁊
aduenas atq̃ꝫ ꝑegrinos ciuitatis ſuꝑnę iu-
Ephe. 2. re cõnexuit: ſicut ſcriptũ ẽ: Ergo iã nõ eſtis
aduenę atq̃ꝫ ꝑegrini: ſꝫ eſtis ciues ſanctorũ
⁊ domeſtici dei. Alibi q̃ꝫ hieremias dic̃ ſub
Threñ. 2. hac littera: Aperuerunt in te os oẽs inimici
tui: ſibilauerũt ⁊ fremuerũt dentibus: dixe-
runt: deglutiuim⁹ eã: tamẽ hęc eſt dies quã
ſperabam⁹: inuenim⁹ eã: vidim⁹. Et hic ſic̃
iudęoꝝ pp̃ls os aperuit in chriſtum: queãd-
modũ in viceſimoꝑmo pſalmo de ei⁹ paſſi-
one legiſti: ꝙ aperuerunt os ſuũ maledicen
tes. Digne ſortẽ remuneratiõis agnoſcit: vt
ipſi ab iimicis ſuis talia ſuſtinerẽt: fremeret
in eos dentibus intelligibilis ille peccator
1. Petri 5. diabolus: ſicut leo rugiẽs ⁊ requirẽs quem
Ps. 123. deuoraret. Jſti igit̃ nõ dixerũt: Benedict⁹
dñs q̃ nõ dedit nos i capturã dentib⁹ eoꝝ:
qr ſperandũ de dño nõ putauerũt. Ergo ex
cidiũ eoꝝ diabolus qđ ꝓſumebat inuenit:
Deglutiuit eos qñ deerat paſtor offenſus:
qui extraheret de ore leonis crura ouis aut
cartilaginem: ſequi noluerũt: audire nolue-
runt: ideo decidente paſtore veſtigia eorum
atq̃ꝫ aures ſuis faucibus leo occupauit: qr
faciem ſanctoꝝ nõ receperunt: ⁊ nobilibus
miſcđiam nõ dederunt: vt tertio hieremias
ſub hac littera dicit in threnis. Qui erãt no
biles: niſi qui nõ obſcurã hãc vitã: ſꝫ i lumie
ſanctitatis egerũt? Et oĩbus quidẽ miſcđia
inopib⁹ iure debet̃. Sꝫ maior quędã cuꝫ ex
diuitib⁹ atq̃ꝫ nobilib⁹ in vltimo ſtatu atq̃ꝫ
ęgeſtatis neceſſitate aliquos erumna deie-
cit: miſerationis pulſat affect⁹. Hieremias
q̃ flebiliter ſatis: vtpote q̃ perpetuę aculeo
mortis deploraret amiſſos: Dauid vero mo-
derate quaſi qui obreptionẽ doleret erroris:
remediũ nõ deſperaret correctionis: vt con
triſtaret̃ nõ abſorberet̃. Deniq̃ꝫ cõfirmatus
ſobrietate ſub pietate pęnitẽtię ⁊ ſpe venię
prouocatus ſic cępit:

Mirabilia teſtimonia tua: Vers. I.
m **propterea ſcrutata ẽ ea anima** Al. ideo.
mea. Moralis oratio: vt qñ cũ
puderet erroris: deũ tñ ꝓprię miſerationis
teſtimonijs cõueniret. Hoc eſt dicere: Ego
in exordio ſermonis loquẽs mea pctã: non
audeo leuare oculos meos ad te deũ viuũ:
ſꝫ tu dñe me ad ſperandã veniã: tantaꝝ in-
dulgentiaꝝ titulis ꝓuocaſti. Mirabilia te-
ſtimonia tua: Cũ i abraam non lapſu incu-
rię iuuenilis offenſus es: Dum vt chaldęo-
rum errores: patrumq̃ꝫ cognationem relin-
queret: euocatum virtutis exercitijs erudi-
ſti: Cũ hebręorũ populum a paternę ſtudio
nobilitatis auerſũ: ⁊ viles eſcas ęgypti ſuꝑ
diuina munera pręferentem: non ſolum ſo-
lidatis rubri maris fluctibus liberaſti: ve-
rumetiam cum triumphis plurimis euexi-
ſti ad gloriam: ⁊ vberis terrę poſſeſſione do
naſti ad quietem: Te fotus ſecuritate deſe-
ruit: Te bellorũ acerbitate depreſſus inuo-
cauit: ⁊ vt iniurias tuas obliuiſcereris eme
ruit: Te ieſus naue ducem ſibi cęleſtis mili
tię veniſſe cognouit: Te populus triũpha-
tor vt madian ſibi domiaretur offenderat:
Te vt madian viceretur orauit: Tibi i ſaul
rege non obtemperauit vt de eo alienigenę
triũpharẽt: Tibi dauid pręeũte ſeruiuit: vt
de alienis victoriaꝫ reportaret. Ego q̃ꝫ pa-
ſtor malignũ feci: ⁊ ꝯfeſſiõe peccati veniam
reportaui. Pulcherrimus itaq̃ꝫ verſiculus

ad martyruꝫ cohortationē. Deniq; ꝓphica
anima ſic ꝓfecit in melius: duꝫ mirabile cre
dit dei teſtimoniū: ⁊ q̄ꝛ credidit diligēti in-
dagine queſiuit. Profectū queris: agnoſce
ex his verſiculis qui ſequūtur.

Verſ. II †Manifeſtatio ſermonū tuorū il-
Al' Declaratio luminat† me: ⁊ intellectum dat par-
Al' nō bꝫ me uulis. In euāgelio cū mitteret diſcipu-
los ſuos iohannes ad dn̄m ieſum dicebat:
Matth. 11. Tu es qui venturus es: an aliū expectamꝰ?
Reſpōdit ieſus: cecos videre: claudos am-
bulare: audire ſurdos. Hoc em̄ aduentꝰ ſui
teſtimoniū fore: ꝑ eſaiā prophetā ſignifica-
uerat. Hec ergo que annunciauit per ꝓphe
tas: i euāgelio manifeſtauit: ⁊ qḋ ipſe locu-
tus ē per ꝓphetas: i euāgelio ip̄e cōpleuit.
Ipſiꝰ ergo ſermo erat ꝓpheticus ſermo: ſic
Eſa. 1. habes ſcriptū: Audi celuꝫ: ⁊ ꝑcipe auribus
terra: quoniā dominꝰ locutꝰ eſt. Intellectꝰ
ergo datus ē etiā his qui perfectam ſapiē-
am non habent: dū muti loquūtur: mortui
reſuſcitant̄. His eni ſignis intellectū eſt ab
his qui rudes erant: ⁊ adhuc quaſi in cuna-
bulis fidei cōſtituti: vt erat populus natio-
nū: ipſū veniſſe q̄ expectabat̄. Illumiat igi-
tur fidei claritate reſurrectiōis ſue gl'ia: ⁊ di-
uinorum operū poteſtate: ⁊ intellectuꝫ dat
paruulis. Quibus vtiq;: niſi de quibus in
euāgelio gr̄as agit patri: i eo qḋ ip̄e oꝑaba-
tur filius: ꝙ myſteria ſua deus abſcondiſſet
a ſapientibus ⁊ paruulis reuelaſſet: oſten-
dens citius plebē ex gentibꝰ vel ſtatus in-
ferioris viros: q̄ꝫ ſcribas ⁊ pricipes iudeorū
⁊ diuites huius ſeculi crédituros. Ideo di-
Pſ. 33. uites eguerunt ⁊ eſurierunt: pauꝑ autē cla-
mauit: ⁊ exauditus eſt.

Ver. III Os meū aperui et† duxi ſpiritum:
Al' attraxi †quoniā precepta tua cōcupiſcebā.
Al' q̄ꝛ mādata tua deſiderabā Habemꝰ in euāgelio ꝙ dominꝰ ieſus ape
ruit os ſuū: cū benedictiōes daret. Sed ille
os aꝑuit vt daret alijs ſpirituꝫ: dauid ape-
Ioh. 20. ruit vt acciperet. Deniq; ieſus dicit: Accipite
Pſ. 80. ſpm̄ ſanctū. Ieſus dicit: Dilata os tuum: ⁊
adimplebo illḋ. Hoc ē homini dicit. Pleni-
tudo em̄ chriſtꝰ ē. Qui implet oia: iplet os
tuum. Scribe ergo q̄ dicit in latitudine cor
dis tui: hoc ē: os tuum clamet ad dn̄m. Cla
mat os tuū ⁊ cum tacet: ſicut ⁊ moyſes cum
taceret voce: clamabat ſpiritu. Ab homini-
bus nō audiebat̄: apud deum perſonabat.
Eſt enim interioris clamor affectus qui au-
1. Reg. 1. dit̄ e celo. Anna q̄ꝫ cuꝫ oraret: tacita clama-
bat: labia nō mouebat: ⁊ interiori voce pie
mētis excitabat ieſuꝫ. Deniq; cū effectu re-
dijt: q̄ cū ſilentio ꝑcabat̄: q̄ꝛ clamabat in ea
ſpūs dei: q̄ etiā tacētibꝰ nobiſ clamat: abba
pater. Intellige ꝑ quid os ſit: vtruꝫ cor: an
interioris hoīs habitꝰ. Habet ⁊ os aīa q̄ ha
bet mēbra. Hoc os aperi: nō ſolū chriſto: ſꝫ
etiā xp̄i diſcipulo: q̄ os ſuū chriſto iplenduꝫ
ꝑbuit: et iō dicit: Os noſtꝝ patet ad vos o 2. Cor. 6.
corinthij: cor nr̄m dilatatū ē. Iō imitatores
nos ſui eſſe debere admonet: ſic ip̄e xp̄i eſt.
Qui ſanctior eſt: xp̄o aperuit os ſuū: q̄ infe-
rior: apl'o. Priꝰ ꝓpha legit̄ ⁊ apl's: ⁊ ſic euā-
geliū in quo verba lucida: ſ; validiora ꝑce-
pta. Lex dicit: Diliges ꝓximū tuū: ⁊ euan- Leuit. 19.
geliū dicit tibi: diliges inimicū tuū. Dauid Matth. 5.
ꝑ quaſi ꝑfectꝰ ꝓpha: os ſuuꝫ xp̄o aꝑuit: ⁊ iō
in parabolis aperuit os ſuum. Aperuit os:
duxit ſpm̄. Merito ait: Q̄ꝫ dulcia faucibus
meis eloquia tua: ſuꝑ mel ⁊ fauuꝫ ori meo.
Sponſa chriſti os ſuū ſpōſo aꝑuit: percepit
omni melle dulciora ꝑcepta. Et iō teſtata ē
dicēs: Fauces eius dulcedinis: & totus de- Cant. 5. d.
ſideriū. Delectata igit̄ Tenuit eū: & nō di Cant. 3. b.
miſit eū. Et introduxi inquit eū i domum
matris meæ: & in ſecretū eius quæ me cō-
cepit. Fortaſſe domus ē in qua ꝑfulget mo
raliū diſciplina: ſecretū aūt illud ē in q̄ ſunt
altiora myſteria. Merito ꝑ cōcupiſcebat ꝑ-
cepta dn̄i: in quibus diuine gr̄e mella redole-
bant. An non oi melle dulcior pctōꝝ remiſ-
ſio? Nōne oi flore gratior reſurrectio mor-
tuorum?

†Reſpice in me et miſerere mei: ſe- Ver. IIII
cūdū iudicium diligentium nomē Al' Aſpice.
tuū. Pulchre addidit: Reſpice in me et
miſerere mei: q̄ꝛ reſpicit ⁊ iratus: vt reſpexit
ſuꝑ caſtra egyptioꝝ: ⁊ ligatꝭ axibꝰ curruum
oēs eos deiecit in fluctꝰ. Reſpexit ſuꝑ ſodo
mā ⁊ gomorrā: quaꝝ vtraq; pctōꝝ ſuoꝝ lui-
tura ſuppliciū: diuine ꝑciū ſoluit offenſe. Scri
ptū ē etiā: Aſpicies ſuꝑ terrā: ⁊ facies eam Pſ. 103.
tremere. Ecōtra reſpexit ſuꝑ munera abel: Geñ. 4.
ſuꝑ cain aūt munera nō reſpexit. Quo exaſ
peratꝰ cain parricidali crimie cruorē fratris
effudit. Quid ſit aūt reſpicere deū: euiden-
tiſſime illo teſtimonio declarat̄: q̄ꝛ reſpexit Pſ. 101.
ſuꝑ filios paupeꝝ: ⁊ nō deſpexit ꝑces eorū.
Oculus eni dn̄i nō aſpernat̄ iuſtoꝝ mune-
ra. Deniq; oculos nr̄os cū in aliquē moue-
mur auertimꝰ: q̄ſi indignū eū aſpectu iudi-
cemus quē oderimus affectu.

Ver. V Greſſus meos dirige ſcḋm ver-
bum tuum: et non dominetur mihi
Al' iniuſticia omnis† iniquitas. Greſſus pro profe
ctibus anime accipiendos frequētibꝰ ſcrip-
turarū teſtimonijs admonemur. Nā q̄s tā
ſtolido ingenio eſt: qui putet dauid de pe-
dū ſuoꝝ corporaliū greſſu eſſe ſollicitum: ⁊
his diuine directionis auxilium poſtulare?
Ille vero vt ſanctꝰ vite ſue curſuꝫ dirigi ge-
ſtiebat: ſicut ⁊ alibi ſcriptura teſtat̄ dicens:
Prouer. 20. A dn̄o dirigunt̄ greſſus viri. Deniq; ipſius
vtamur teſtimonio qui ait in ſuperioribus:
Pſ. 72. Paulominus effuſi ſunt greſſus mei: q̄ꝛ ze-
laui i peccatoribꝰ pacē: animi itaq; ſui oſtē-
dit claudicaſſe veſtigiū: dū pacē peccatorū
putat eſſe mirandā. Vident̄ quidē habere
tranquillitatē: vident̄ quiete frui: ſed nō eſt
quies: vbi animꝰ inquietus eſt: nō eſt tran-
quillitas mentis: vbi animꝰ exagitat̄ obno
xie ſtimulis cōſcientie. Quō ſecuritas: vbi
diuiſaꝝ pugna eſt paſſionū: vbi cōflictꝰ gra-
uium cogitationū? Unde dn̄s definiēs q̄d
Ioh. 14. ſit pacē habere: ait: Pacē meā do vobis: pa
cē meā relinq̄ vobis: non ſicut mundus dat
ego do vobis: oſtendēs pacē quā mundus
dat: vere pacis gratiā nō habere. Iōq; non
in homine eſſe pacē volēs docere: addidit:
Pacē meā relinq̄ vob: ⁊ iteꝝ: pacē meā do-
Hiere. 8. vobis. Deniq; ꝓpheta dicebat: Pax pax:
⁊ vbi eſt pax? Manifeſtū eſt igit̄ eū de titu-
batione ſue dixiſſe ſententie: in qua animi
non corporis titubauerat greſſus. Et moy-
Exo. 3. ſes ait: Tranſiens videbo hoc viſū magnū.
Eteni vt deū videret ꝓgreſſione quadam
virtutis ad altiora ꝓceſſit. Paſtor erat oui-
um: ⁊ dux factus ē ciuiū. Et ad ſponſā dicit̄
Cant. 7. a. in canticis: Specioſi facti ſunt greſſus tui
in calciamētis filiorū aminadab: Moduli
femorū tuorum ſimiles torquibus opere
artificiſ. Nō ē dubiū greſſus hic q̄ꝫ eccl'ie: vl'
Eſa. 52. aie ꝓfectꝰ ſignificari. Q̄ꝫ ſpecioſi pedes ſūt
euāgelizātiū pacē: euāgelizātiū bona. Uti
q; ſpecioſos dicit euāgelice ꝑdicatiōis ⁊ di-
Eſa. 47. ſputationis ꝓgreſſus: vt alibi dicit̄: Tranſ-
gredere flumina: hoc eſt: fluentia et lubrica
iſtius mundi tranſcurre ſtabili mentis inceſ
ſu. Q̄ꝫ de aie greſſibus dicit i poſterioribꝰ:
hic ipſe dauid euidenter oſtendit: aſſerēs ꝙ
torrentē iniquitatum ſua aia tranſiret. Sꝫ
reuertamur ad ſpōſe greſſuſ. Quid ſibi vult
qḋ ait: In calciamentis ſpecioſos greſſus
eccleſie. Legimus itaq; dictuꝫ ad moyſen:
Solue calciamentū pedū tuoꝝ: q̄ videt̄ ad- Exo. 3.
monitus ne corporalibus vinculis teneret̄
aſtrictus. Ergo ſpecioſam ſignificat in can-
ticis: anime pulchritudinē: q̄ carne tāq; cal-
ciamento vtitur: ⁊ in ipſo impedimentū nō
patitur: ſed inceſſus decore ꝑcellit. Calciat
ſe ergo carnis aia eccleſiaſtica gr̄a: vt curſū
vite huius ⁊ tranſitū cum decore pretereat.
Qḋ fit ſi calciamentū ſuum nō inq̄net luto
corporali: nec in vitioꝝ mergat voragine: ſi
caſtiget carnē ſuā ne moret̄ ad curſum: ⁊ ar-
uine pinguis pondere ꝑgrauet̄. Bonū cal-
ciamentū aie: pudicitia eſt. Bonꝰ greſſus ē
veſtigiū caſtitatis: Sapiētia aūt amictꝰ eſt
aie. Unde ſcriptū ē: Honora eā ⁊ amplecte- Prouer. 4.
tur te. Utamur ꝑ corꝑe tanq̄ꝫ calciamento:
ad inferioris opera virtutis: ad miniſteriuꝫ
nō ad ꝑcipicium: ad obſequium nō ad dele
ctationē: ad obedientiā nō ad diſſenſionē:
⁊ in via ſapientie veſtigium collocemus: ne
greſſus noſtros vis torrentis aliq̄ ꝯcludat.
Ideo ad moyſen dictū eſt: Solue calciamē Exo. 3.
tum: Dictum ē ⁊ ad ieſum naue: De chriſto
autem dictum nō eſt: ſed magis ſcriptū eſt:
dicente baptiſta: Poſt me venit vir: cuius Matth. 3.
nō ſum dignus calciamenta portare: quia
illi bene admonentur vt ſoluāt calciamētū
ſuum: qui ſine peccato eſſe nō poterāt: Hic
aūt nō ſolū calciamentū nō ſoluit: ſed etiaꝫ
calciamenta alioꝝ abſoluit: q̄ꝛ nō ſolū cor-
pus ſuū a peccatis imune ſeruauit: ſ; etiam
oim dedit indulgentiā peccatoꝝ. Ergo ec-
cleſia ad imitationē chriſti ſpecioſa ē: ⁊ i cal-
ciamentis omni abluta delicto. Et fortaſſe
q̄ſi ſapiētiā inter perfectos loquit̄: ſpecioſa
ē in ſuperioribus mēbris: q̄ſi autē etiā infe-
rioris ſtatus aut doctrine homines verbuꝫ
ſequūtur: fidei ſeriem non obliuiſcuntur: ſa
cerdotis precepta cuſtodiunt: ſpecioſa eſt i
calciamentis. Plerūq; clerus errauit: ſacer
dotes mutauerunt ſentētiam: diuites cum
ſeculi iſtius terreno rege ſenſerūt: populus
fidem propriam reſeruauit. Unde etiaꝫ de
domino ieſu bene poſſumus dicere: Quia
et his que corporalia ſunt ſpecioſos greſſuſ
verbum habeat: cum de moralibus diſpu-
tatur. Et apoſtoli ideo fortaſſe nudis mit-
tuntur pedibus: ne obumbretur eorum di-
ſputatio: ſ; eluceat. Itaq; eccleſia filia ami-
nadab: hoc eſt: voluntarij vel beneplaciti:
quia voluntarius eam ⁊ beneplacitus con-
gregauit: et in calciamentis ſpecioſa eſt.

Cant.7.a. Meritoq̄ʒ additū eſt in cāticis: Moduli fe/
morum tuorum ſimiles torquibus operi
manuum artificis: vt poſteritatꝭ eccleſię or
namenta canerentur. Per femur enim inſi/
gne generatiōis agnoſcimus. Juxta illud:
Ps.44. Accingere gladiū tuū circū femur potētiſſi/
me: quo ſignificatur ꝙ filius dei cuʒ ſemet/
ipſum exinaniſſet: verbi ſit accinctus diui/
nitate: ⁊ generatione calciatus humana: ꝓ
diret ex virgine: omnibus daturus ſaluteʒ.
Moduli autē dicunꝭ ornamēta precioſa q̄
ſuſpendi matronarū ceruicibus ſolent. Tā
tus ergo proceſſus ecclię ſignificatur: vt or/
namentis precioſiſſimis ꝯparatus ſit: ⁊ tor/
quibus triūphantiū. Hec enim ornamenta
ſunt bellatoꝝ. Unde ⁊ ſymmachus μεπι/
Τράχηλιά dixit: hoc eſt: q̄ ſunt circa collū.
Siue ergo generatio chriſti ex virgine: ſiue
eccleſię ꝓpagatio: ſpecie quidem tanq̄ʒ ma/
nu artificis torquibus adornatis: vere autē
virtutiſ inſignijs ſpiritalibus ceruices fide/
lium coronauit. Deniq̄ʒ tota iſta deſcriptio
membroꝝ eccleſię plena decoris ⁊ laudis ē.
Cant.7.a. Nā & umbilicꝰ eiꝰ tāquā crater tornatibilꝭ
predicator mixto non deficiens: eo ꝙ ī om
ni doctrina tornatus plenitudine cognitio/
Ubi.s. nis ⁊ potu nō deficit ſpiritali. Et uenter eiꝰ
non ſolum aceruo tritici: id eſt: cibis fortio
ribus celeſtis myſterij ſaginetꝭ: verūetiā tā/
q̄ʒ lilijs quibuſdā moraliū ſuauitate replea/
tur. Unde et ipſa tanq̄ʒ benemerita regina
chriſti ſanguine coronatꝭ: ſicut ſcriptum eſt:
Cant.7.b. Et ornatus capitis tui ſicut purpura. San
guis chriſti purpura ē: q̄ inficit ſanctoꝝ ani/
mas: nō ſolū colore reſplendens: ſed etiam
poteſtate: q̄ reges facit: et meliores reges
quibus regnū donet eternū. Meritoq̄ʒ ad
tantum eccleſię decorem: cui chriſti ſanguis
Cant.7.c. irrutilat: ſpiritusſanctꝰ exclamat: Quāpul/
chra & ſuauis facta es charitas in delitijs
tuis. Pulchra decore virtutis: ſuauis iocū/
ditate grē: remiſſione vitioꝝ: quā nulla ve/
xat amaritudo peccati: ⁊ ipā iaʒ charitas q̄
diligendo deuʒ ⁊ nomen acceperit: q̄ deus
charitas eſt. Recte ergo dauid petit greſſuſ
ſuos dirigi ſcdm verbū dei: vt fiāt ⁊ ipi ſpe/
cioſi: ⁊ nō dn̄etur ei iniquitas: Q̄ iure pre/
catus eſt. Sciebat eni ⁊ abraam greſſus ſu/
os ſcdm precepta domini dirigentē: ⁊ appe/
titu ſpecioſę vxoris pudore temptatū ꝫ nō
confuſum: ⁊ in vnici immolatione filij poſt
lata patrię mentis pietate luctatum: ſed co
ronatum: Se quoq̄ʒ in furore ſaul: inceſtu
amnon: abſalon parricidio: iniquitatꝭ im/
probę feralibus temptationibus appetitū:
hoc ſolo euaſiſſe: ꝙ dirigens greſſus ſuos
ſcdm pietateʒ domini a paterno nō receſſit
affectu: intra ſe gemens crimen inceſti: a ſe
relegans odia parricidę: Filius meus abſa 2.Reg.18.
lon: filius meus inquit abſalon: quis dabit
mihi mortē pro te: memor nature pietas: of
fenſę immemor: de quo ante quęſiuit: puer
ne viuit? Et fortaſſe querendū ſit: qua rōne
ante puerū dixit: poſtea filium nominauit:
cur nō in vtroq̄ʒ aut puerū dixit: aut filiuʒ?
Si viueret puer erat: quia parricidio pete/
bat patrem. Nō ergo pietatis nomen acci/
pere debebat: ſed infirmitatis. Ideoq̄ʒ vir
iuſtus qđ religiōis fuit tacuit: qđ infirmita
tis aſperſit. Ubi vero eſt mortuꝰ: apud piū
patreʒ perſonę crimē defecit: naturę nomē
remanſit.

Libera me a calumnia hominum et cuſtodiam mandata tua Vers. VI Al. Redime
Nō vnū
genus eſt noſtrę afflictiōis: Eſt ⁊ tēptatio:
eſt ⁊ calumnia: ſed temptatio leuior: calum
nia grauior. Si quidem tēptatio poteſt eſſe
calūnia: calumnia in ſe et tēptationem ha/
bet. Eſt hūana tēptatio quā ferre poſſumꝰ:
calumnia autē grauis eſt. Et iō dn̄s q̄ ſunt
grauiora ſuſcepit: ⁊ calūnijs appetitus: ſilē
tium detulit triumphale. Calūnia auteʒ co
grauior eſt: q̄ nō ſolū falſa cōponit: verum
etiā quę pie geſta ſūt decolorat: Ut ioſeph
nō ſoluʒ adulterij obiectione temptatꝰ eſt ⁊
inuitatus ad crimen herilis illecebrę: veruʒ
etiā tēptatus calumnijs cōpoſito elogio ꝙ
ipſū adulteriū dominę ſuę inferre voluiſſet:
cōprehenſuſq̄ʒ exuerit veſteʒ: ne fraudis in/
diciū atq̄ʒ inſigne criminis teneretꝭ: cū vtiq̄ʒ
amictū ideo fugiens dereliq̄rit: vt laqueos
vim ferentis ⁊ nexus illecebroſę artis eua/
deret. Ipe dauid ſēſerat qđ timebat. Qui/
bus enim ſaul regis calumnijs laborauit?
Proternitis omnibus: allophili impetum
luſit: ſingulari certamine ſummā belli ⁊ to/
tius prelij pondus excepit: virtute ſua ſolꝰ
cōmune crimen refellens: ⁊ totiꝰ retorquēs
in hoſtem plebis opprobrium: ⁊ tamen quia
iuuenculę dixerunt: Saul triumphauit i mi 1.Reg.18.
bibus: dauid in decem milibus: glia in inui
diā verſa: odio cepit vrgeri. Et vt de poſte/
rioribus loquamur: ſuſanna bene ſibi ꝯſcia
erat: ⁊ apud homies ſibi adeſſe nō poterat:

Duo preſbyteri ſenes falſum teſtimoniū de
ferebant: numerus ſacerdotū atq̄ʒ ſenectus
vocem auferebāt puellę: ſola ꝯſcientia erat
apud deū libera. Deniq̄ʒ hominū damnata
iudicio: nutu abſoluta diuino eſt. Iō ait ꝓ/
pheta: Libera me a calūnijs hominū: vt cu
ſtodiā mandata tua. Qui eni opprimitꝭ calū
nia: nō facile pōt cuſtodire mādata diuina.
Triſticię neceſſe ē plerūq̄ʒ aut timori cedat
⁊ affligatur vel metu calūnię vꝭ dolore.

Verſ. VII Al. Faciē tuā Al. iuſtificati/ones.
†Vultum tuum illumina ſuper ſeruum tuū: ⁊ doce me †iuſticias tuas.
Illuminat dn̄s ſanctos ſuos: ⁊ lucet i cor
de iuſtoꝝ. Itaq̄ʒ cū ſapiētē videris: cogſce
q̄ deſcēdit ſup eū dei glia: illuminauit eius
mentē ſcię fulgore: cognitioniſq̄ʒ diuinę. Il
luminauit autē etiā corporalitꝭ faciē moyſi:
Exo.34. ⁊ transfigurata ē glia vultꝰ eius: quē viden
2.Cor.3. tes iudei trepidauerunt: et iō factum eſt vt
moyſes velamen poneret ſup faciem ſuam:
ne in eā filij iſrael intenderent: ⁊ ſupturba/
rentꝭ. Simul declarabatꝭ myſteriū: qđ illud
velamen qđ in facie moyſi corporalitꝭ pone/
batꝭ: i cordibus iudęoꝝ myſtice poneretur:
eo ꝙ verā legis claritatē videre nō poſſent.
Vultus enim moyſi: fulgor eſt legis: fulgor
autē legis nō i littera ꝫ i intellectu ē ſpirita
li. Itaq̄ʒ q̄ʒdiu vixit moyſes ⁊ alloquebatur
iudęoꝝ populum: velamen habebat i facie
ſua. Mortuo aūt moyſę: ieſus naue iam nō
ꝑ velamē: ſed facie reuelata ⁊ p̄ſbyteros al/
loquebatꝭ ⁊ populū: ⁊ nemo trepidabat: cuʒ
vtiq̄ʒ ⁊ ipi dixerit deus: ꝙ cū ipſo ita eſſet fu
turus vt fuit cū moyſe: ⁊ eū ſimiliter illumi
naret: geſtoꝝ vtiq̄ʒ nō vultus glā: hoc ſigni
ficante ſpū ſcō: ꝙ venturus eſſet ieſus verꝰ:
Ad quē ſiquis cōuerteretꝭ: ⁊ eū vellet audi/
re: de corde ſuo velamē auferret: ⁊ reuelata
facie verū ſaluatorē videret. Ergo deꝰ om̄i/
potens pater q̄ in moyſi facie excęcauit po/
pulū iudęoꝝ: ñ duricia ꝫ ꝑſciētia: nec mali/
cia ſed ęquitate atq̄ʒ iuſticia. Ipſi enim ſibi
velamen poſuerunt: qui legē intelligere no
luerunt. Lex eni ſpiritalis ē: ſicut dixit he/
breus. Is vtiq̄ʒ ſcdm illud qđ dat vnicuiq̄ʒ
nr̄m: in quo nō tribuentis ſed diligentis eſt
culpa: iſte inquam dn̄s illuminauit cor ꝑſi
nationū in facie chriſti ieſu per eiꝰ aduentū.
Qđ euidentꝭ aplico declaratꝭ exēplo: ſic ſcri/
2.Cor.4. ptū habemꝰ: Q̄m deꝰ qui dixit de tenebris
lumen ſplendeſcere: illuxit in cordibꝰ noſtrꝭ
ad illuminationē ſcię claritatis dei in facie
chriſti ieſu. Iō ergo dicit dauid ad dn̄m ie/
ſum: Vultū tuū illumina ſup ſeruū tuū. Fa
ciem chriſti videre cupiebat: vt mens eiꝰ il/
luminari poſſet. Et ſcdm incarnationē pōt
accipi. Multi eñ ꝓphetę ⁊ iuſti videre vo/
luerunt: vt ipſe dn̄s declarauit. Qđ autem
negatum moyſi fuerat: nō quęrebat vt cor/
poraliter dei vultuʒ in corpore videret: ſi tñ
⁊ moyſes tam ſapiens ⁊ eruditus hoc potu
erit ſimpliciter magis q̄ʒ in myſterio poſtu/
lare: humanū tamē eſt deſideria ſupra nos
extendere. Nec imerito faciē eius aduenie/
tis ex virgine quęrebat videre: vt illumina
retur in corde: ſicut illuminabantꝭ etiam illi
qui dicebant: Nōne cor noſtrū ardebat i no Luc.24.
bis cū aperiret nobis ſcripturas? Qđ ſi q̄s
ad deū patrē dictū vult videri: poteſt acci/
pi vultus patris filius. Qui eñ videt filiuʒ
videt ⁊ patrē. Illuminat tñ vultꝰ dei ſcdm
qđ oculi eius ſuper iuſtos habentꝭ. Qđ cuʒ
ſpiritaliter ſit probandū: tñ quia incidit il/
luminationis vultus moyſi hiſtoria: ne q̄s
nō putet corporalitꝭ id fieri potuiſſe: cogno/
ſcat. Etenim vſu ſolis ꝙ multis etiā pallore
confectis totius corporis figura mutatꝭ: et
ignis vapore calefactis: ſpecies vultꝰ ruti/
lans offunditꝭ: Oriente die rubent terrę cro/
ceo colore ꝑfuſę imaginē de bñficio mutua/
tę: Gemmaruʒ quoq̄ʒ monilia coruſcantia
transfundūt finitimis qđ ipſa radiauerint:
⁊ miraris ſi moyſi vultus diuinę infectꝰ ſit
claritate preſentię? Miraris ſi refulgēte dei
grā iuſti vaporetꝭ ingenium? Nō dubitauit
ꝓpheta qui popoſcit illuminari priꝰ: vt iu/
ſticias dn̄i poſſit addiſcere.

†Decurſus aquarum †deſcēderunt oculi mei: quia non †cuſtodiui legeʒ tuam. Ver. VIII. Al. Exitus Al. deduxerūt Al. cuſtodierūt
Granditer affectum penitentiaʒ
gerentis expreſſit dicens: ꝙ aquaruʒ decur
ſus oculi ſui deſcēderint: ſiue q̄ per eos tā/
q̄ʒ per meatꝰ vndantiū fluentoꝝ ita exube/
rantiū lachrymaꝝ ſe quidē ductꝰ effuderit:
⁊ fletus irrigui ꝑ cōtinuū qđdā ⁊ iuge ꝓflu
uiū: ſiue ꝙ ipi deſcenderit oculi. Habet eñ
hoc vis ſūmi doloris: vt cuʒ lachrymis ocu/
li quodāmodo ipi videantꝭ deſcēdere: eo ꝙ
tanta vis lachrymaꝝ ſit vt putētꝭ oculi i fle/
tus reſolui ⁊ in lachrymis effundi. Oculi ḡ
ipi tāq̄ʒ i decurſus deſcēdunt aquaꝝ: q̄ ver/
bo impetus deplorantiū vehemēs expꝛſſiuſ
declaratꝭ: ſcdm illud qđ in cāticis ſcriptū ē:
Fons hortoꝝ puteꝰ aquæ uiuæ: & impetꝰ Cant.4.d.

deſcendens a libano. Hos impetꝰ eccleſia
deduxit a libano: hoc impetu diluunt pec-
cata: hoc impetu puri fontis ſpũſſancti af-
fluit a libano ſponſa: ⁊ a principio fidei trã-
ſiuit ſeculuꝫ: ⁊ ꝑtranſiuit ad regnum. Alijs
fons ẽ: alijs puteꝰ ꝓ captu nr̃o gr̃a ſpiritał:
alijs hortꝰ clauſus: fõs ſignatꝰ: Alijs horto-
rũ fons qui in eccłię dote numerat̃: alijs im-
petus deſcẽdens a libano: ⁊ magnꝰ impetꝰ
qui nunq̃ deficit. Nõ eni deficiũt de petra
vbera: neq̃ nix a libano: neq̃ aqua q̃ fertur
valido vẽto virgini hieruſalẽ. Deſcẽdit im-
petus a libano: qñ collectis in vnũ apłis: et
pluribꝰ credentibus: factus ẽ ſubito de cęlo
ſonus: tanq̃ vi magna ſpũs ferret̃: ⁊ repleti
ſũt oẽs ſpũ ſancto diuerſitates donante lin
guaꝝ. Bonꝰ impetꝰ qui lędere neſciat: norit
implere. Si qs igit̃ hũc impetũ ſupuenien-
tis e cęlo gr̃ę vult mereri: deſcẽdat etiã ipſe
oculis in decurſus aquaꝝ. Qui hũc p̃mum
impetũ fuderit: illũ merebit̃. Deſcẽdit ocu-
lis ſuis in hos ductꝰ aquaꝝ: quę lachrymis
irrigauit in euãgelio dñi pedes: ⁊ ideo fidei
ſuę p̃cio emit aię ſuę ⁊ corporis ſanitatẽ: iã
nõ ſanguinis ꝓflua: ſ; gr̃ę ſpiritalis. Deſcẽ-
dit ꝗ dauid ꝓpheta: iõ de pctõ gr̃aꝫ retulit.
Deſcendit in aquaꝝ ductꝰ: hoc eſt: repleuit
eos: ⁊ decurrentium aquaꝝ lachrymis ſuis
flucta cumulauit: Aut inanes ⁊ vacuos du
ctus ſolis repleuit fletibꝰ: an qd̃ elocutiõis
moralis quidam ſenſus oſtendit: deſcendit
in aquaꝝ ductꝰ: trãſiuit eos: et poſſemꝰ di-
cere: tranſcẽdit eos ⁊ ſupgreſſus ẽ: ſ; minuit̃
vis eloquij: q̃ vis maior affluentię deſcẽdẽ-
tis q̃ aſcendentis exp̃mit̃. Uide rogo quid
de vſu verba habeãt: impetũ ſuũ ſermo ꝓ-
pheticꝰ nõ amittat: licet vſus ip̃e ſcriptoruꝫ
ſenſui ſeruire maiore decore ꝯſueuerit. Di-
uerſe hoc ⁊ ſępe ſignificauit: ⁊ ꝓpe modum
incrementa ſemꝑ aſſũpſit. Dixit eni primo:
Pſ.6. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectũ meũ: in la
Pſ.41. chrymis ſtratũ meũ rigabo. Dixit iteꝝ: Fu
erũt mihi lachrymę meę panes. Dixit etiã:
Pſ.101. Et potũ meũ cũ fletu miſcebã. Hic addidit
dicẽs: Decurſus aquarum deſcẽderũt oculi
mei. Hoc ſecutus in threnis hieremias: affe
ctũ doloris exp̃ſſit: vim oculi deſcendentis
Thren.2. imitatꝰ. Sic eñ habes: Defecerũt in lachry
mis oculi mei: oculi mei caligauerũt. Tãq̃
deſcendũt oculi: qui deficiunt i lachrymis.
Thren.3. Et alibi: Oculꝰ meꝰ abſorptꝰ ẽ. Sed plus ẽ
aquas lachrymis vicere: q̃ oculos abſorbe
ri fletibus. Et alibi idem hieremias. Excla- Thren.2.
mauit cor eoꝝ ad dñm: Muri filię ſyon du-
cant torrentes: fluant lachrymas die ac no-
cte. Noli dare tibi requiẽ: nõ ſileat pupilla
oculi tui. Oculi igit̃ qui torrentes deducũt
lachrymis ſuis: ip̃i ductꝰ aquaꝝ deſcẽdunt:
hoc eſt: cumulant̃ vt faciant eos ſuis augẽ
tes fletibꝰ impetu exundare torrentiũ. Sũt
tñ codices q̃ habeãt Διέξοδοσ υδάτωμ
χάτεβιθασαμ οι οφθάλμοι μοι: hoc ẽ:
ductus aquaꝝ direxerũt oculi mei. Sꝫ ego
i greco codice meo χάτεβησάμ legi: h̃ eſt:
deſcenderũt: in quo põt fieri: vt i vtrãlibet
partẽ duaꝝ adiectiõe aut diminutiõe litte-
raꝝ ſcriptor errauerit. Et habuit q̃dẽ mul-
ta q̃ fleret: vel inceſtũ filię: vel interitũ filio-
rũ: ſ; hic nõ h̃ fleuiſſe ſe dicit: ſ; qꝛ ñ cuſtodi-
uit legẽ dñi. A ſcõ viro plus culpa q̃ erũna
defletur. Fleuit itaq̃ qñ ei nathan de vrię
morte indignatiõꝫ dñi nũciauit: ⁊ pctm̃ ſuũ
de p̃uaricatiõe legis agnouit. Deniq̃ filio i
egritudine ꝯſtituto: neq̃ cibũ ſumpſit: neq̃
regiũ thronũ aut cubile ꝯſcendit: ſ; ſtratus
in terra ieiuna ora lachrymis diluebat: non
tã filij mortem q̃ peccati pęnã in illo leuare
deſiderãs. Fleuit qñ numerato p̃p̃lo repẽte
corde ꝑcuſſus ẽ. Deniq̃ peccaui inq̃t graui-
ter: peccaui ſtulte. Fleuit igit̃ p̃mo qꝛ elatuſ
regia ptãte: q̃rendo numerũ plebis mẽſurã
egreſſus ẽ ꝯditionis hũanę. Deinde qꝛ ſui
erroris p̃cio vindicabat̃ in plebem: ſ; a dño
hęc ꝓpoſita pęna fuerat: nõ a rege ẽ poſtu-
lata: dñi tñ ſe cõmittẽdo miſcdię electionis
cauſã ꝓbauit: ſił qꝛ ꝓpter eum p̃p̃ls labora-
bat: ip̃eq̃ ſe offerẽdo ꝓ p̃p̃lo elatiõis ſoluit
iniuriã: pietatis probauit affectum.

Explicit ſermo decimuſſeptimus
Incipit ſermo decimuſoctauus. Zadik

Equitur zadik lit צ
ſ tera octauadecima: q̃ latina
iterp̃tatione dicit̃ conſolatio.
P oſt more torrentium la-
chrymas defluentes: ⁊ graueſ
fletꝰ doloris: oportebat conſolationem ſe-
qui. Nã q̃ in doloribꝰ ſũt ꝯſolatiõe indigẽt:
⁊ q̃ grauibꝰ erũnis pęnas cõmiſſoꝝ luent̃ cri
minũ: ſperãt indulgentiã: ⁊ qui fletibꝰ ⁊ la-
chrymis ꝓpria delicta lauerũt: requiẽ ꝓme
rent̃. Hęc oĩa i ſcripturis diuinis q̃ q̃rit iue-
nit. Nã ⁊ p̃mũ illud: vt in dolore poſitos cõ
ſolemur: docet illa q̃ in libro hieremię flebi-

liter clamat ad captiuoſ ⁊ exules iudęoruꝫ:
Baruch.4. Ite ꝓficiſcimini filij: ego eñ derelicta ſum
deſerta. Exui me ſtola pacis: indui aũt ſto-
lã p̃cationis meę: ⁊ clamabo ad excelſuꝫ in
diebꝰ meis. Animo ęquo eſtote filij: clama-
te ad deũ: ⁊ extrahet vos de manu p̃ncipuꝫ
inimicoꝝ: Ego eñ ſperaui in illo ęterno ſa-
lutẽ vr̃am. Credentibus igit̃ in dñm: eſt in
dñi miſcdia cõſolatio. Eſt etiã aliud conſo-
lationis genus his q̃ graues ſoluerint pę-
Eſa.40. nas: vt habes ſcp̃tũ i eſaię libro: Cõſolami
ꝯſolami populũ meũ dic̃ dñs: Sacerdotes
loquimini in cor hierłm: cõſolamini eã: qm̃
repleta eſt humiliatio eiꝰ: ſolutũ ẽ peccatuꝫ
eiꝰ: qm̃ accepit de manu dñi duplicia pecca
ta ſua. Etiam ſi fides deerat: pęna ſatiſfece-
rat. Releuant̃ ſolutione pęnaꝝ: qui abſol-
uũtur cõmendatione meritoꝝ. Tertiũ ẽ: cũ
Pſ.6. lachrymis crimẽ abluit̃: vt ẽ illud: Diſcedi-
te a me oẽs qui oꝑamini iniquitatẽ: qm̃ ex-
audiuit dñs vocẽ fletus mei. Qd̃ etiã h̃ lo-
co ⁊ plęriſq̃ locis in libro pſalmoꝝ facile re
ꝑitur. Conſolatio igit̃ p̃ma ordine ẽ: qm̃ nõ
obliuiſcit̃ deꝰ facere miſcdiam: neq̃ in ęter-
nũ ꝓijcit quos putauerit coercendos. Se-
cunda ꝙ decurſis ſupplicijs q̃ ꝓpter peccata
nr̃a tolerauimꝰ: ad veniã ꝑtinemꝰ. Uñ nõ-
nulli philoſophi diſputauerũt obeſſe ipro-
bis abſolutionẽ: ꝓdeſſe mortẽ: ꝙ in illa in-
cẽtiuũ ſit delinquendi: in morte autẽ abſũ-
ptũ eſſe de noſtris. Cui dubiũ: cũ in prouer-
Prouer.13. bijs ſalomonis ſit: Qui ꝑcit baculo odit fi-
liũ ſuũ: caſtigat aũt dñs quẽ diligit? Et in-
Prouer.26. fra: Flagellũ equo: ⁊ ſtimulos aſino impat:
virga aũt nationi imprudenti. Pęna enim
corrigit ⁊ emẽdat errantẽ. Si talis ẽ q̃ emen
dari nõ queat: auferi e medio ne grauiora
cõmittat. Mortuꝰ eñ iã neſcit errare. Jõq̃
Eccs.4. eccłiaſtes ait: Et laudaui ego mortuos ma-
giſq̃ viuentes: ⁊ optimũ iudicaui ſup̃ hos
eũ q̃ nõdũ natꝰ ẽ: q̃ non vidit hoc opꝰ mali.
Mortuꝰ p̃fert̃ viuenti: quia peccare deſiuit:
Mortuo p̃fert̃ q̃ natꝰ nõ ẽ: qꝛ peccare neſci-
uit. Nũc dicamꝰ etiã de his q̃ pęnas ſceleꝝ
ſoluerũt ſuoꝝ. Nõne iſti tulerũt culpę p̃ciũ
⁊ iã nõ integra his pęna debet̃? Clamat per
Eſa.40. eſaiã dñs: Cõſolamini p̃p̃łm meũ: qꝛ recepit
d manu dñi duplicia pctã ſua. Dicite vnde
plato hęc ſũpſerit: Eruditiõis gr̃a i ęgyptũ
ꝓfectꝰ: vt moyſi legis oracula: ⁊ ꝓphaꝝ di-
cta cog̃ſceret: audiuit ꝯſolationẽ p̃p̃li: qui ſu
pra peccati modũ videbat̃ fuiſſe punitꝰ. Et
hũc locũ quadã adoptum dote verborũ: in
dialogum tranſtulit quẽ ſcripſit de virtute.
Quẽ locũ tñ dñs in euãgelio plenꝰ cõpre-
hendit: ⁊ aptiꝰ declarauit dicẽs per abrahę ꝑ-
ſonã ad illũ diuitẽ ſeculi huiꝰ: Fili recorda- Luc.16.
re qꝛ recepiſti bona in vita tua: ⁊ lazarꝰ ſiłr
mala: nunc aũt hic ꝯſolationẽ habet: tu ve-
ro cruciaris: Et in his oĩbꝰ inter nos ⁊ vos
chaos magnũ firmatũ ẽ: vt hi q̃ volũt hinc
trãſire ad vos nõ poſſint: neq̃ inde huc trãſ-
meare. Sed iam audiamus quid iuſtus in
conſolando ſe loquatur.

Iuſtus es dñe: ⁊ rectũ iudici- Verſ. I.
um tuũ. Uere iuſtus vir qui la-
chrymis ꝓfluens: inuolutꝰ erũnis:
graui ſupplicio delicta ꝑſoluẽs: nõ tedio vin
cit̃: nõ metu frangit̃: nõ labore laſſat̃: nõ in-
gratꝰ aut triſtiſ ẽ. Plęrũq̃ eni vulgus hoĩm
ſua delicta nõ repetẽs: iniuſte ſe putat tole-
rare q̃ patit̃. At vero vir iuſtꝰ: qui ſeipſum
ſtatim in exordio ſermonis accuſat: iuſticiã
dñi p̃dicat: ꝙ meritis ſuis digna patiatur.
Dicẽdo aũt iuſtũ deũ: de ſua quidẽ iniuſti-
cia ante ꝓnunciat: ſ; de iuſticia dñi ſperat ⁊
veniã. Juſtꝰ eñ nõ ſemꝑ iraſcit̃: ſic̃ eñ vltor
culpę: ita moderator ẽ pęnę: ſicut videx pec
catoꝝ: ita remunerator ẽ virtutuꝫ optimo-
rũq̃ meritoꝝ. Qui vult dare premiũ: debet
expectare certamẽ: qꝛ nemo ſine certamine
coronabit̃. Sinit ꝗ nos ſępe tẽptari: volenſ
iuſta p̃mia dare: luctanti vtiq̃ nõ dormiẽti.
Nõ decet redimitos floribꝰ corona: ſed pul-
uerulẽtos: nec molles delitijs ſ; labore exer
citatos ornat victoria. Juſtꝰ ꝗ in aduerſis
ſuis iuſticiã dei laudat. Sed non hoc ſentit
amiſſis teneris parẽs liberis: non imaturo
nuptę viduatꝰ ꝯſortio: nõ eger in dolore: nõ
naufragꝰ i ꝑiculo: nõ reꝰ in iudicio: nõ capti
uus i laqueo. Clamat tñ hieremias: cũ futu
rę annũciãs p̃p̃lis captiuitatiſ erũnã i luti vo
ragine turpi necãduſ illuuie mergeret̃: iuſtꝰ
es dñe. Clamabat iteꝝ cũ victę plebis miſe
rãdis ſeruitijs angeret̃: iuſtꝰ ẽ dñs: qꝛ os eiꝰ
ad iracũdiã irritaui. Et ſub alia littera: Ita
foris ſine filijs fecit: ⁊ ab intus mors: hoc ẽ:
ſicut in paradiſo fecit: ita ⁊ i huiꝰ ſęculi erũ-
nã deſeuit. Inuidia eni diaboli mors itroi- Sap.2.
uit i orbẽ terraꝝ. Juſtꝰ es dñe. Clamabant
hebręi cũ ꝓpter virtuteꝫ deuotionis ⁊ fidei
gr̃am fornacis ardẽtis ambirent̃ incendijs:
Juſtꝰ es dñe in oĩbꝰ q̃ feciſti: ⁊ iõ meruerũt
vt illęſi ignibꝰ domini iuſticias prędicarẽt.

Daniel ꝙ ꝓpheta ſcdo in lacũ miſſus leonũ:
⁊ imaniũ ferarũ ſeuitia atqꝫ horrore circum/
datus: recta oia in ꝯſpectu eẽ dñi impterri/
to clamore iactabat. Jonas incluſus vtero
beſtiali: anhelandi ſpũs vix habens cõmea/
tũ: iuſtꝰ iniuſtoꝝ ſorte dãnatꝰ: clamabat de
ventre ceti in mari cũ voce laudis ⁊ cõfeſſi/
onis: ſupplico tibi. Dauid cũ fugeret a facie
abſalon: parricidalibꝰ armis ⁊ terris pulſus
⁊ regno egreſſus: cum ꝓ totiꝰ pplĩ ſe offerret
excidio: dicebat: Juſtus es dñe: ⁊ rectũ iudi
ciũ tuũ: Grex innocens iſte quid fecit? Ego
paſtor feci malũ apud iuſtũ deum: pena de
culpe auctore ſumat. Ipſe pater fidei abraã
cũ ad imolandũ vnicꝰ a ſene filiꝰ poſceret:
paterne pietatis affectũ diuine ꝯfeſſiõe iu/
ſticie tẽperabat dicẽs: Juſtꝰ es dñe. Nõ eñ
poſcis alienũ: ſ; tuũ repoſcis: ipſum tibi re/
ſtituo quẽ dediſti. Hũc imitatꝰ iob extinctl
liberl: patrimonioqꝫ nudatꝰ amiſſo: amictũ
ſui corporis ſcindens ait: Nudus natꝰ ſum:
Job. 1. nudus inqt ⁊ moriar. Dñs dedit: dñs abſtu
lit: ſit nomẽ dñi bñdictũ: Oẽs ergo iuſtum
dñm ꝑdicemꝰ: ⁊ q moribunda de ſepulchro
ſua mẽbra cõponit: ⁊ qui dãno ferit: aut fu/
nere filioꝝ: dicat: Juſtꝰ es dñe. Quid enim
nrm amittimꝰ? Clamat aplʼs: Quid habes
qd non accepiſti? Qd habemꝰ ꝗ accepimꝰ:
Qd igit amittimꝰ reddimus: nõ amittimꝰ.
Juſtꝰ dñs in ꝑiculis: iuſtꝰ in dãnis: iuſtꝰ in
vltionibꝰ eſt: nõ ſolũ q vnuſqſqꝫ iuſte culpe
ſue penas luit: verũetiã q dũ vnus punit
plurimi corrigũt. Annanias ⁊ ſaphira i acti
bus aploꝝ fraudati ꝑcij qd de agri venditi/
one ꝑceperãt: crimẽ admiſerũt: q poterant
nihil offerre ⁊ crimẽ euadere. Verꝫ ne qs im
pune circũſcribendos aplos arbitraret: aut
miſcdie ſue munꝰ fraude cõtaminare ꝑfidie
morti addictos eterne perfidos: vniuerſos
ad fidei ſtudiũ iuſto terrore cõpoſuit. Pha/
rao cũ pplo ſuo fluctibus merſus: mundane
ꝯuerſatiõis exẽpluꝫ ẽ: ne quis dei pplm ꝑſe/
quat. Deniqꝫ potuit eũ deꝰ volũtatl ſue fa/
cere obediẽtẽ: ſ; eiꝰ pena oẽs voluit emẽda/
ri. Jdqꝫ dicit ad eũ dñs: Quia ad hocipſuꝫ
te ſuſcitaui: vt oſtendã in te virtutẽ meã: et
annunciet nomẽ meũ in vniuerſa tra. Non
vtiqꝫ dñs ſue laudis: ſ; nre correptiõis icre/
mẽta qrebat. Oẽs ꝗ ſapiẽtes dicunt: Juſtꝰ
es dñe: ⁊ rectũ iudiciũ tuũ. Neqꝫ eñ tradi/
mur aduerſarijs ſine iudicio ipiuſ: neqꝫ ſine
ipius iudicio in tribulatiões venimus. Hec

iuſtoꝝ ẽ ꝯſolatio: h ẽ dñi iudiciũ. Deniqꝫ et
ſupra habes: Memor fui iudicioꝝ tuoꝝ q a
ſeculo ſũt: ⁊ me ꝯſolatus ſũ. Aduertl ꝗ quia
iudicia domini ꝯſolationes ſunt.

Mãdaſti iuſticiã teſtimonia tua: ⁊ veritatẽ tuã nimis. Ver. II.
Vtrꝫ nimis mã
daſti: an nimiã veritatẽ? Sꝫ ⁊ nimia ṽitas
plena laudis: ⁊ nimiũ mãdare ꝓuidẽtie at/
qꝫ cautele ẽ. Eteni infirmos nouerat: id ſe/
pius admonebat vt nõ obliuiſcerentur.

†**Exquiſiuit me zelus domus tue: quoniã inimici mei obliti ſũt verbo rũ tuoꝝ.** Ver. III. Al. Tabeſce re me fecit zelꝰ meꝰ: q obliti ſũt verba tua inimici mei
Eſt zelus ad vitã: ⁊ ẽ zelus ad
mortẽ. Ad vitã zelus ẽ dina ꝑcepta ſeruare:
⁊ amore dñi eius cuſtodire mãdata: vt fecit
phinees: de q legimꝰ i numeris dicẽte dño
ad moyſen: Phinees filiꝰ eleazar filij aarõ Numeri. 25.
ſacerdotl ſedauit furorẽ meũ a filijs iſrl: i eo
ꝙ emulatus eſt zelũ meũ i illis: ⁊ nõ ꝯſũma
ui filios iſrl in zelo meo ſicut dixi. Ecce ego
do ei teſtamẽtũ paciſ: ⁊ erit illi ⁊ ſemini eiuſ
poſt eũ: teſtamẽtũ ſacerdotij eternũ: propt
qd emulatus ẽ deũ ſuũ: ⁊ nõ exorauit pro fi
lijs iſrl. Ceſa iacebãt vigintiquattuor milia
ploꝝ: tẽdebat pena in oẽs: nec vllus finis
exitij: arripuit ſyromaſten phineeſ: duos oc
cidit interdicta ſibi ꝯſuetudine copulatos:
redemit oẽs: indignationẽ dñi mitigauit:
dedit victoriã qbus negabat ſalutẽ. Qꝫ ſa/
lutaris ẽ igit dei zelus: nõ vnius tꝑis illud
vitiũ fuit: ⁊ nunc madianitis miſcet iudeo.
Madianitis ẽ q nullo ẽ vxoris legitime co/
pulata ꝯiugio: nullo fidei iuncta conſortio.
Madianitis ẽ hereticoꝝ ꝑfidia: cũ pplm dei
temptat. Qꝫ multis pplis meretrix iſta feral
irrepſit: q publico funere totũ pplm cõmuni
morte tumulauit. Veni ⁊ nũc phinees arri/
pe gladiũ verbi: interfice ꝑfidiã: iugulato
hereſim: ne ꝓpter eam ppls vniuerſus inte/
reat. Vrget ira celeſtis: percute ipſam vul/
uã impietatis generatoriumqꝫ perfidie: ne
partus formet infelix: ne adulterina conce/
ptio diffundat ſeminariũ ꝑuaricatiõis ⁊ ſce
leris: vt dñs tecũ ſtatuat teſtamẽtũ pacl: et
teſtamẽtũ grẽ: teſtamẽtũ ꝓmiſſionũ celeſti/
um. Zelũ hre debet ſacerdos: q incorruptã
ſeruare ſtudet eccle caſtitatẽ. Et id pricepꝫ
ſacerdotũ dicit: Zelus domꝰ tue deuorauit
me. Et phinees ſacerdoſ erat: ⁊ nepos ſacer
dotis: ⁊ filius ſacerdotis. Bonus zelus et
vtilis in ſacerdote: ꝑcipue ne negligens: ne
remiſſus ſit. Melius ẽ vt vnius aut duorũ

dãnatione plurimi liberent: ꝙ duoꝝ abſo/
lutione pleſ ꝑdident. Exquiſiuit inqt me
zelus domꝰ tue. Vides q zelus dei grã eſt:
q exquirit: qui ſupuenit: qui ſe iuſti ifundit
pectori. Zelus dei vita eſt. Deniqꝫ dñs ait:
Zelus domꝰ tue deuorauit me. Sicẽ eñ an/
te in adã deuorauerat hoiem mors ꝑualẽs:
ita zelus deuorauit quẽ viuificauit in xpo.
Zelũ habuit helias: ⁊ id raptꝰ ad celuꝫ eſt:
3. Reg. 19 Zelans inqt zelaui dñm. Zelũ habuit ma/
thathias butanus: qui aduerſus ſacrilegia
antiochi excitauit dei plebẽ. Zelũ q habẽt
oẽs ſibi inimicos ſuos putãt q ſunt hoſtes
dei: ꝙuis patrẽ: fratres: ſorores: Omnibus
dicit: In hoſtes facti ſũt mihi: ſic dauid ait.
Quid multa? Aplʼs ꝙ dñi hoc declaratꝰ eſt
Luc. 6. noie: vt iudas zelotes diceret: ſic legimꝰ in
euãgelio. Zelo fidei ppls gentiliũ vitaꝫ ſibi
acqſiuit eternã: quã negligẽtia atqꝫ deſidia
iudeoꝝ ppls amiſit. Jdqꝫ ſcriptũ ẽ: Zelꝰ ap/
ꝑhendit pplm ineruditũ. Qm ppls qui erat
eruditus i lege: nullũ fidei habebat ardorẽ:
cõtulit ſe zelus ad gentes: cuius tãta ẽ grã
vt electiõis ꝑrogatiuã vicerit ⁊ eruditionis
induſtriã. Deniqꝫ apprehẽdẽs pplm inerudi/
tũ: fecit eẽ meliorẽ. Jtaqꝫ ea grã opata eſt i
pplo nationũ vt hereditatẽ dñi mereret quã
opatus ẽ dñs: vt eccleſiã ſibi ex natiõibꝰ co/
pularet. Zelus ꝗ charitas ẽ. Deniqꝫ valida
eſt ſicut mors charitas: durus ſicut inferi ze
lus. Durꝰ zelus: quẽ vite huiꝰ nulla vincit
illecebra. Durus ſicut inferi: ꝑ quẽ peccato
morimur: vt viuamꝰ deo. Angeli ꝙ ſine ze/
lo nihil ſũt: ⁊ ſubſtãtie ſue amittũt ꝑrogati/
uã: niſi eã zeli ardore ſuſtentent. Deniqꝫ in
apocalypſi iohis dñs ad angelũ laodicie di
Apoc. 3. cit: Scio opa tua: q neqꝫ frigidus es: neqꝫ
calidus: vtinã frigidus eſſeſ: aut calidꝰ: ſed
q tepidꝰ es: incipiã te euomere ex ore meo:
q dicis ꝙ diues ſũ ⁊ ditatus: ⁊ nulliꝰ egeo:
⁊ neſcis ꝙ tu es miſer ⁊ miſerabilis ⁊ mẽdi/
cus ⁊ nudus ⁊ cecꝰ. Conſulo tibi vt emas a
me auꝝ igne ꝓbatũ. Hic ẽ dei zelus: hic eſt
fidei vapor: deuotionis feruor: qui nos ve/
lut ſuauẽ cibũ in chriſto remollit ⁊ format.
Quãta dñi grã: vt nos in ſuo ore cõſtituat:
⁊ quaſdã meritoꝝ nroꝝ epulet dapes: ac ſi
meremur deuoret: ſi nri cibi ſuauitatibꝰ de/
lectet. Beatꝰ quẽ ſapiẽtia deuorauerit: quẽ
virtus hauſerit: quẽ iuſticia recepit. Culpa
in eo habere nõ põt portionẽ: quẽ abſorbu/
erit remiſſio peccatoꝝ. Vbi eñ error inue/
niet: quẽ integritas imaculata ſuſcepit? Et
qd miremur: ſi angeli eũ habẽt? Ipſe deus
pat ait: Zelanſ zelabo hierlm zelo magno.
Quia deꝰ magnꝰ: id ⁊ zelus eius magnꝰ ẽ:
⁊ ꝓ vniuſcuiuſqꝫ potẽtie qualitate: ita ⁊ ze/
lus aut mediocris aut magnus ẽ. Zelo vin
dicat hierlm: zelo eccla ꝯgregat: zelo fides
acqrit: zelo pudicitia poſſidet. Dñs ꝙ ieſꝰ
ait: Zelus domꝰ tue comedit me: icrepans Joh. 2.
iudeos: ꝙ domũ orõnis fecerũt ſpeluncam
latronũ: fecerint ⁊ domũ negociatiõis. Sꝫ
nõ ſolũ locũ eccle zelare debemꝰ: ſed hanc
ꝙ interiorẽ in nobis domũ dei: ne ſit domꝰ
negociationis aut ſpelunca latronũ. Si eñ
lucra: queſtus pecunie ⁊ emolumẽta aucu/
pemur: domũ negociationis fecimꝰ. Si in/
uadamus alienas poſſeſſiões: fines vidue
vel minoꝝ: fecimꝰ ſpeluncã latronũ. Veni/
at ꝗ ṽbũ dei: ⁊ d hac domo ꝓijciat fures: di
reptoreſ: caupones: vt mũdũ ſit cor tuũ: pe
ctꝰ tuũ Sꝫ ẽ zelꝰ ad culpã: ẽ zelꝰ ad grãꝫ. Nã
⁊ ipſe dauid ait: Zelaui i peccatoribꝰ pacẽ. Ps. 72.
Et in eccliaſtico ſcriptũ ẽ: Nõ zeles mulie/ Eccli. 9.
rem ſinus tui: ne oſtendat ſup te maliciã do
ctrine nequã. Et mulier zelotypa in mulie/
re fidele iure reprehendit. Aduertimuſ ꝗ ꝙ
menſura quedã ⁊ diſciplina ſit zeli: ſic diſci/
plina virtutis. Et id beatꝰ qui zeli nouerit
diſciplinã: ⁊ oderit eos qui dñi grãm relin/
quẽtes: ſalutẽ ꝓpriã deſerunt: errorem ſibi
fraudis aſciſcũt. Jdqꝫ ait: Qm obliti ſunt
ṽboꝝ tuoꝝ iimici mei. Qui ſũt iſti iimici?
Si ppls iudeoꝝ: quõ inimici erant ſub eius
impio ꝯſtituti? Dauid eñ iudeos omnes re
gno ꝓprio gubernabat. Si gentiles: quõ
obliti verboꝝ dei: qui legẽ dñi neſciebant?
Nemo eñ niſi id qd acceperit obliuiſci põt.
Jlli ꝗ inimici mei q inimici tui: q dñm i pro/
pria ſua veniẽtẽ nõ erãt recepturi. Hoſ gra/
ues hoſtes: hos inimicos ſuoſ ꝓpheta teſtat:
nõ q ſibi eẽnt ſ; q xpo rebelles. Deniqꝫ alibi
ait: Et ſup inimicos tuos tabeſcebã: Juſto Ps. 138.
odio oderã illos: grauiora putãs arma per/
fidie eſſe ꝙ pugne. Nemo enim grauior ho
ſtis oim: ꝙ qui oim ledit auctorẽ. Jd ꝗ zelo
magno acqſitus ẽ ppls nationum: qm a ſuo
deus pplo negabat. Nec eñ poterãt aut fi/
dei deuotionẽ aut diſciplinã tenere ṽtutl:
qui memoriã ꝑceptorũ celeſtiũ nõ tenebãt.
Sic adam de paradiſo eiectus ẽ: ſic ppls iu/
deoꝝ de ꝑrogatiua electiõis excluſus eſt.

Ignitũ eloquium tuum †nimis: ⁊ Ver IIII Al. vehemẽter

ſeruus tuus dilexit illud. Ignē qui-
dē dn̄s miſit in terrā: nō vt eā ſodomitano
rurſus: ſicut ſcriptū eſt: arderet incēdio: nec
vt eā donatę munere fęcūditatis aut vſu vł
flore viriditatis excluderet. Opus eñ ſuū
dn̄s ꝓbare magis atqꝫ augere ꝙ̄ minuere
aut dānare cōſueuit. Neqꝫ vero dignū erat
vt elementa innoxia nſi luerēt ſceleris vlti-
onē. Quid natura deliquerat ſi adulta iam
ſoboles errauit? Nō erat partus in vitio: ſi
deuio lapſa eſt errore progenies. Non eſt h̄
in natura: ſed vſus in culpa. Quē ergo dn̄s
ignē i nouo ſparſit teſtamēto: qui ſecretos
mentiū diuinę ardore cognitiōis inflāma-
ret affectus: qui vaporē fidei ⁊ deuotionis
adoleret: qui cupiditatē virtutis accēderet?
Hiere.20. Hoc igne calefactꝰ hieremias dicit: Et erat
ignis flāmigerās i oſſibꝰ meis. Hoc ſermo-
nū igne cęleſtiū vaporati cleophas ⁊ ille ali
us qui ſił cū dn̄o ab hierłm vſqꝫ ad caſtelluꝫ
Luc.24. cōfecerāt iter: dicebāt: Nōne cor nr̄m ardēs
erat in nobis: cū aperiret nobis ſcripturas?
Ignis ꝙ̄ hic: ſermo chriſti ē. Et bonꝰ ignis:
qui calefacere nouit: neſcit exurere: niſi ſola
peccata. Hoc igne ſuꝑ bonū fundamētū po
ſito: apłicuꝫ illud auꝝ ꝓbaꝛ: hoc igne illud
morū vel operū examinaꝛ argētū: hoc igne
ꝑcioſi illi lapides illuminanꝛ: fęnū autem ⁊
ſtipula cōſumitur. Mundat ꝙ̄ hic ignis ani
Job.15. mū: cōſumit errorē. Vñ ⁊ dn̄s ait: Jam vos
mundi eſtis ꝓpter ſermonē quē locutꝰ ſum
vobis. Hic eſt ignis qui ardet añ dn̄m. Niſi
eñ quis flagrātiā deuotionis ſumpſerit: ꝑ-
ſentiā dn̄i habere nō poterit. Accende hunc
primū ignē in mentibꝰ tuis: vt xp̄i tibi lumē
effulgeat. Hoc igne vrebaꝛ rubus: ⁊ nō ex-
urebaꝛ. Vrit eñ ſermo diuinꝰ: vt corrigat
ꝯſciam peccatoris: nō exurit vt perdat. Hic
ignis habitare xp̄m per fidem facit. Hic ig-
nis extinguere materialiū ſeua flāmaꝝ cō-
ſueuit incendia. Deniqꝫ hebręi hoc igne ſuc
cenſi: fornacis ardentis vaporē: nec timere:
nec ſentire potuerunt. Merito ꝙ̄ bonꝰ ſeruꝰ
diligit ignitū dn̄i alloquiū: quo induiꝛ cha-
ritas quę excludit timorē. Pulchre aūt ad-
didit: Nimis: qꝛ oīs quidē doctor iflammat
audiētis affectū: ſed ſupra oēs ē ſermo dei:
diuiſiones artuū ⁊ intima penetrās medul-
laꝝ. Tripliciter ꝙ̄ deſcribe tibi ignitū allo-
quiū dei: vel qḋ mundat: vł qḋ accēdit: vel
Sophonie.1. qḋ illuminat audientes. Iō ait dn̄s: Seru-
tatus ſū hierłm ad lucernā. Sꝫ neminē i ea
vel qui mundareꝛ: vł qui accēdereꝛ: aut illu
minareꝛ inuenit: iō eā in tenebris dereliq̄t.
Nec mireꝛ ſi ſeruus diligit ignitū dn̄i allo-
quiū: qḋ ⁊ ſponſa dilexit ꝙ̄ ait: Sicut reſti- Cant.4.a.
cula coccinea labia tua. In cocco eñ ſpēs
ignis ⁊ crucis dn̄icę ſanguis irrutilat. Cocci
nea labia dn̄i: ꝙ̄ paſſionē propriā loqueban
tur. Deniqꝫ in exodo: coccū pro igne colla-
tum ē. Nō eñ ex cocco mundus: ſꝫ ex quat-
tuor cōſtat elementis. Sed in cocco figura
ignis expꝛſſa eſt: cuiꝰ vapor niſi cęlum atqꝫ
aerem: maria terraſqꝫ penetraret: oīa tanqꝫ
effetis viribꝰ ſolucrenꝛ. Per reſticulā igitur
vinculū perſuaſionis agnoſcimus: ꝑ coccū
vel cupiditatis ardorē qui ſcintillat in ani-
mis audientiū: vel indiciū paſſionis. Vñ ⁊
alibi ait ſpōſa: Labia eiꝰ lilia ſtillantia mir- Cant.5.d.
rhā plenā. Per mirrhā eñ paſſiōis vnguen
tum ⁊ reſurrectionis grā declaraꝛ: ꝙ̄ redini-
uum vitę odorē ſuſcitatis mortuoꝝ viſceri-
bus infundit. Merito igiꝛ alloquij eius ac-
cipiens ſuauitatē exclamans ſponſa teſtaꝛ:
Fauces eiꝰ dulcedinis & totus deſideriū. Ibidem.

†Iuuenis ego ſum ⁊ †deſpectus: iu- Ver. V
ſtificationes tuas nō ſum oblitus. Al. adoleſcē tulus. Al. cōtemptꝰ

Multorū ſanctoꝝ qui a prima adoleſcē-
tia exercitati ſūt duris laboribꝰ: pōt hic ver
ſiculus cōuenire. Nā et ioſeph cū a fratribꝰ
iunior in ęgyptū vendereꝛ: iunior erat ⁊ de-
ſpectus qui ad ſeruitutis iiuriā vendebaꝛ:
⁊ poſtea cū ꝓductꝰ e carcere: ꝑpoſitus ęgy-
pto: ꝑꝑłis frumenta diuideret: fratribꝰ vicē
iniurię nō referret: ſꝫ refuſo ꝑcio alimēta do
naret: ſenilē patris a fame atqꝫ ieiunio ven
dicaret ętatē: curruqꝫ ſubmiſſo obuius: ⁊ fa
mulātibꝰ cęterł amplę ptātis iſignibꝰ adora
ret: iure dicebat: Iuuenis ego ſū ⁊ deſpectꝰ
iuſtificatiōes tuas nō ſū oblitꝰ. Ipē quoqꝫ
iunior fratribꝰ: cū pr̄is oues paſceret: tanqꝫ
vili ablegatꝰ obſequio: nō oblatꝰ ē ſacerdo
ti: quaſi indignus qui vngereꝛ in regnuꝫ: ſꝫ
a ſacerdote quęſitus: ⁊ arcerſitus a paſcuis
ꝑrogatiuam regię vnctiōis accepit. Poſtea
ꝙ̄ ꝓgreſſus ad bellum: cum golias totū po
pulum iudęoꝝ corporis ſui mole deſpiciēs:
ſingulari certamine ꝓuocaret: timentibus
cęteris: popoſcit a rege vt cōgrediendi ſibi
ꝑmitteret facultatē. Necdū quidē tāto cer-
tamini habilis ęſtimatus ē: rege dicēte: Nō 1.Reg.17.
potes ire ad allophilum: ⁊ pugnare cuꝫ eo:

quoniam tu puer es: ⁊ ille vir bellator eſt a
iuuentute ſua. Neqꝫ eſſet admiſſus: niſi fe-
ciſſet fidem: ꝙ in ſua adoleſcentia leonem
ſuis manibꝰ ſtrangulatum extractis raptę
ouis cruribus ꝑmiſſet. Ipē etiā deſpectus
ab allophilo ꝙ aduerſus armatuꝫ ꝑliatorē
cum virga ⁊ lapidibꝰ ꝓceſſiſſet: retulit non
viribus ſe fretū eſſe: nō armis: ſed in nomie
dn̄i confidentē ad ꝑliū eſſe ꝓgreſſum: vt la-
ceſſitę plebis auferret opprobriū. Hic ꝙ̄ iuue
nis atqꝫ deſpectꝰ ſtrauit allophilum: poti-
tuſqꝫ victoria in decē milibꝰ iuuencularum
pſallentiū teſtimonio triūphauit. Gerebat
eñ typum eiꝰ: qui quaſi deſpectus venturꝰ
eſſet in terras: ⁊ ſine legato: ſine adiutore: ſi
ne nuncio totū populum mūdi huiꝰ crucis
ſuę ꝑlio liberaret: cui applauderēt aię ſcōruꝫ
ꝑ baptiſmatis ſacramenta renouatę: ꝙ ve-
rum illū goliā reuelatū nobis ac proditum
verbi ſui gladio trucidaſſet. Jacet igiꝛ ve-
rus golias humilitate filij dei ſtratus: Ami
ſit caput qḋ i multas artes vertebat ⁊ frau-
des. Pſallunt ſecurę iā aię: ꝙ̄ ante peccato-
rū ſuoꝝ tormenta deflebant. Dicūt tympa-
nis: hoc eſt: corporibꝰ ſuis pctō mortuis re-
1.Reg.18. ſultantes: Saul triumphauit in milibꝰ: da-
uid in decē milibꝰ. Rex ille durus indigna-
tur ⁊ iraſcitur diabolus: eo ꝙ canerent iuuē
culę: qꝛ duricię filius paucos decepit: chri-
ſtus totū mundū redemit. Dicit ꝙ̄ chriſtus
natus ex virgine: Iuuenis ego ſū ⁊ deſpe-
ctus: iuſtificationes tuas nō ſum oblitꝰ. Di
cit etiā ꝑꝑłs nationū ille in ꝑma electiōe de-
ſpectus: rudis adhuc fide ⁊ ſtudio primeuę
deuotionis adoleſcens: vł certe renouatus
aquilę iuuentute ꝑ baptiſmatiſ ſacramēta:
Iuuenis ego ſum ⁊ deſpectꝰ: iuſtificatiōes
tuas nō ſuꝫ oblitus. Ille ego deſpectꝰ ante
iā ꝑferor: iam antepono electis. Ille añ de-
ſpectus ꝑꝑłs peccatoꝝ: habeo cęleſtiū ſacra-
mentoꝝ veneranda conſortia. Jam menſę
cęleſtis honore ſuſcipior: epulis meis non
pluuia vndaꝛ: nō terrę partus laborat: non
arborū fructus. Potui meo nō flumina ꝙ̄rē
da: nō fontes: chriſtus mihi cibus: chriſtus
mihi potus. Caro dei cibus mihi: ⁊ dei ſan-
guis eſt potus. Nō iā ad ſacietatē mei an-
nuos expecto prouentꝰ: chriſtꝰ mihi quoti-
die miniſtratur. Nō vereboꝛ ne qua mihi cę
li intemperies: aut ſterilitas ruris imineat:
ſi pij cultꝰ diligentia ꝑſeuerat. Non iam co-
turnicū pluuias mihi opto deſcēdere quas
ante mirabar. Nō māna qḋ ante cibis om-
nibus pręferebam: qꝛ qui manna manduca
uerunt patres eſurierunt. Meus cibus eſt:
quē ſi quis manducauerit nō eſuriet. Meꝰ
cibus eſt: qui nō corpꝰ impinguat: ſed cōfir
mat cor hominis. Fuerat mihi ante miran-
dus panis de cęlo: Scriptū eſt eñ: Panem
de cęlo dedit eis manducare: ſꝫ nō erat verꝰ
ille panis: ſed futuri vmbra. Panē de cęlo Joh.6.
illū verū mihi ſeruauit pater. Mihi ille pa-
nis dei deſcendit de cęlo: qui vitā dat huic
mundo. Non iudęis deſcēdit: non ſynago-
gę deſcendit: ſed eccleſię deſcendit: ſed po-
pulo dei iuueniori deſcēdit. Nā quō iudęis
deſcēdit panis ꝙ̄ vitā dedit: cū oēs qui illū
panem manducauerunt: hoc eſt māna: quē
putauerunt iudęi verum panem: in deſerto
mortui ſunt? Quomodo ſynagogę deſcen-
dit: cum ſynagoga omnis interierit: ⁊ ęter-
no ieiunio fidei macerata defecerit? Deniqꝫ
ſi accepiſſent panem verum: non dixiſſent:
Domine ſemper da nobis panē hūc. Quid Ibidem.
petis iudęe vt tribuat tibi panem: quē dat
omnibus: dat quotidie: dat ſemper? In
te ipſo eſt vt accipias hunc panem. Accede
ad hunc panem: ⁊ accipies eum. De hoc pa
ne dictum eſt: Omnes qui elongant ſe abs Pſ.72.
te peribunt. Si elongaueris ab eo peribis:
ſi appropinquaueris ad eum viues. Hic eſt
panis vitę. Qui ergo vitam māducat: mo-
ri non poteſt. Quomodo eni morietur: cui
cibus vita eſt? Quomodo deficiet: qui ha-
buerit vitalem ſubſtantiaꝫ? Accedite ad eū
⁊ ſatiamini quia panis eſt. Accedite ad euꝫ
⁊ potate: quia fons eſt. Accedite ad euꝫ ⁊ il
luminamini: quia lux ē. Accedite ad eum ⁊
liberamini: quia vbi ſpiritus domini: ibi li- 2.Cor.3.
bertas. Accedite ad eum: ⁊ abſoluimini: qꝛ
remiſſio peccatorum eſt. Qui ſit iſte quęri-
tis. Audite ipſum dicentem: Ego ſum pa- Joh.6.
nis vitę: qui venit ad me non eſuriet: ⁊ qui
credit in me non ſitiet vnqꝫ. Audiſtis eum
⁊ vidiſtis eum: ⁊ nō credidiſtis ei: ideo mor-
tui eſtis. vel nunc credite vt poſſitis viuere.
Sed miramini moyſen: quia patres ve-
ſtros per mare ſiccis duxit veſtigijs. Moy-
ſes non imꝑauit: ſed impetrauit: non iuſſit
mari: ſed ſeruiuit iubenti fluctibus. Moy-
ſen laudatis: qꝛ regē pharao cū exercitu ſuo
merſit. Moyſes orabat: ⁊ aliuſ imperabat.

Moyſes p̄cabat̄:xp̄s oꝑabat̄. Moyſes fu-
giebat:xp̄s inſeq̄bat̄. Moyſes colūnam ſe-
q̄bat̄ vt nocturnas tenebras declararet:xp̄s
illuminabat. Moyſen agnoſcis:quia aquę
amaritudinē tꝑauit. Moyſen agnoſcis:qꝛ
aquā ꝓduxit de petra:xp̄m nō agnoſcis:q̄
veri illiꝰ egyptij ſtrauit exercitum :et abyſſi
merſit ꝓfundo:q̄ nos liberat q̄tidie de mū-
di huiꝰ fluctibꝰ ne nos ſeculi ꝓcella dimer-
gat. Quid ꝓfuit patribus trāſire p mare ru
brū:q̄bus ad terrā repromiſſionis nō licuit
ꝑuenire? Quicūq; eñ exierūt ꝺ egypto:ꝑie
rūt i deſerto. Mortuꝰ ē aaron:mortua ē ma
ria:mortuus ē ⁊ ip̄e moyſes:ſolū ieſū naue
nōis ſacri ſilitudo ſeruauit. Plaudat iudęꝰ
qꝛ ſitienti illi vndā ſaxa vomuerūt:mihi de
corꝑe dei fons fluxit ęternus:meā amaritu-
dinē bibit xp̄s:vt mihi ſuę donaret gr̄ę ſua-
uitatē. Dicit ꝯ pp̄ls xp̄ianus: Juuenis ego
ſū ⁊ deſpectus:iuſtificatiōes tuas non ſum
oblitus. Bene h̄ dicit:qui iuſtificauit deuz
baptiſmatis ſacramētis. Qui eñ baptizat̄
iuſtificat deū:qꝛ pctā ꝓpria cōfitet̄:⁊ a dn̄o
ſuoꝝ p̄ſtolat̄ indulgentiā pctōꝝ. Juſtifica-
Ps. 50. uit dauid:q̄ ait:Tibi ſoli peccaui ⁊ malū co
rā te feci:vt iuſtificeris i ſmonibꝰ tuis:nō iu-
ſtificauerūt phariſęi q̄ baptizari iohīs bap-
tiſmo noluerūt:vt in euāgelio legiſti. Non
ſolū iuſtificare ſatis ē:ſ; etiā nō obliuiſci iu-
ſtificationū dei:id eſt:vt intemerata gratię
ſpiritalis dona cuſtodiat:⁊ ſacrę remiſſiōis
munera illibata atq; indefeſſa cōſeruet. Hęc
generalia. Sꝫ etiā ſpecialr̄ ſingulis xp̄ianis
ſuppetit ꝓrogatiua dicēdi: Juuenis ego ſuz
⁊ deſpectꝰ:ſi humilis corde:ſi mitis atq; mā-
ſuetus. Dicat ꝯ: iuuenis ego ſū ⁊ deſpectꝰ:
Premittat ętatis generalē iactantiā:q̄ pluſ
cōmendet humilitatis ſuę gr̄am. Nō mira-
bilis humilitas in ſenectute q̄ effeta viribꝰ:
fracta debilitatibus:triſtis doloribꝰ:anhe-
la ſuſpirijs:cocta curaꝝ ęſtibꝰ:⁊ ipſo viuēdi
męſta faſtidio:alacritatē eſt oblita iactātię.
Rara ſane in iuuenibꝰ ē humilitas:iōq; mi
randa:Dū ętas viget:dū vires ſolidę ſunt:
dū ſanguis ęſtuat:dū ſollicitudo neſcit̄: dū
ignorat̄ debilitas:dū lęticia frequētat̄: tūc
feruet iactantia:tunc ſe iuuentutis ſuꝑbus
extollit affectus:tunc hūilitas quaſi viliſcit
abiecta cōtēnitur:tūc ſubiectio degeneris cō
ſcientię ęſtimat̄ eē infirmitas. Grandis igit̄
morū ē aſſuefaciēda maturitas:q̄ vincat na
turā. Deniq; ſi cōſideremꝰ:in paradiſo defe
cit humilitas:⁊ iō venit e cęlo. Jn paradiſo
orta eſt inobedientia:⁊ iō obedientia cū ſal
uatore deſcēdit. Jnflabat caro:vnde ſubie-
ctio māſuetudinis inueniri nō poterat i ter
ris. Jntumuerat oīs p̄ęuaricatoris hęredi-
Phil. 2. tas:veniēs dn̄s ieſus:primū ſe exinaniuit:
nō rapinā arbitratꝰ ē eſſe ſe ęq̄lē deo:formā
ſerui ſibi accipiens:⁊ ſpecie inuentꝰ vt hō:
humiliauit ſemetip̄m factꝰ obediēs vſq; ad
mortē. Nō te moueat:qꝛ ſcriptū eſt: vt hō.
Nō eñ ſilitudinē ſuſcepit hoīs:ſ; veritatē.
1. Timoth. 2. Nā ip̄e ap̄ls ait alibi: Mediator dei ⁊ ho-
minū hō xp̄s ieſus. Et vt de euāgelio affe-
Joh. 1. ramus exēplū: Vidimꝰ inq̄t iohānes gl̄iaz
eiꝰ:gl̄iam q̄ſi vnigeniti a patre:plenū gr̄a ⁊
veritate. Nūq̄d qꝛ dixit:quaſi vnigeniti:ſi-
militudinē magis vnigeniti:q̄ veritatē vo
luit eſtimari? Nō eñ ſuperuacuo xp̄s adue-
nit. Jā pōt dicere hō: Juuenis ego ſū ⁊ de-
ſpectus: q̄ erat ante in pp̄lo priore ſenex ſuꝑ
bus. Dicit ꝯ: Juuenis ſum ⁊ deſpectꝰ:quō
Cant. 1. b. eccl̄ia: Nigra ſum & decora. Premiſit ni-
grā:vt augeret decorā. Sic ⁊ hic p̄miſit iu-
uenē:vt augeret humilitatē. Non dixit:ni-
gra ſū decora:ne qđ nigrū ē decoꝝ eſtimare
tur:nec dixit:iuuenis ſū deſpectꝰ:ne iuuen-
tus deſpicabilis putaret̄:ſ; ait:iuuenis:⁊ ꝗ
mireris:humilis nō ſuꝑbus: deiecto ꝓpior
q̄ tumenti. Sic ⁊ ibi: nigra ſū ſuꝑiore pec-
cato:ſed decora ꝯfeſſione peccati: ⁊ correcti
onis ſtudio:atq; amore virtutis. Quāuis
ꝯ:et:ſyllaba:vt grāmatici appellāt:cōiuncti
ua ſit:habet tñ diſtinctionē qua cōfuſio diſ
iungit̄ ac ſepat̄:vt ſi dicas:ambroſium baſ-
ſum intus eē:vnus putat̄:ſin autez aſſeras
ambroſiū ⁊ baſſū intus eē:duo vtiq; intelli
gunt̄. Dicat ꝯ:iuuenis ſū ⁊ deſpectus:quia
xp̄s in pauꝑe atq; deſpecto mūdū redemit:
qꝛ xp̄s humilitate diabolū vicit. Dicat de-
ſpectus ſū:qꝛ cor hūiliatū deus nō ſpnit:qꝛ
Luc. 16. deſpectꝰ ille lazarus in abrahę nunc requieſcit
ſinu:⁊ diues ille iactātior affligit̄ i inferno.
Exo. 3. Deſpectus erat moyſes:nec ſibi idoneꝰ vi-
debat̄:cū ad liberandū hebręoꝝ populum
mitteretur. Deſpectus erat hieremias: qui
Hiere. 1. dicebat:Dn̄ator dn̄e:ecce neſcio loq̄ : qꝛ iu-
uenis ſū ego. Sꝫ faciliꝰ iſte deſpectꝰ eligit̄.
Deniq; dr̄ ei: Noli dicere: qꝛ iuuenis ſū ego
qꝛ ad omnes quoſcunq; miſero te abibis:⁊
omnia quęcunq; mādauero tibi loqueris.

Ne timeas a facie eoꝝ:qꝛ ego tecū ſum dic
Luc. 18. dn̄s vt liberē te. Deſpectus erat ille publi-
canus:qui oculos ad cęlū nō audebat leua
re:⁊ iō faciliꝰ q̄ ille phariſęus exaudiebat̄:
Oīs eñ qui ſe exaltat humiliabit̄:⁊ q̄ ſe hu
miliat exaltabitur.

Verſ. VI **Juſticia tua iuſticia in ęternum:⁊
lex tua veritas.** Poſſunt quidē ſingu
li facere oꝑa iuſticię :ſ; nō i ęternū manētia.
Diues ille cui abundauerūt diuitię i hoc ſę-
culo:fortaſſe fecerat aliqua oꝑa iuſticię:q̄rū
remunerationē in p̄nti vita acceperit: q̄ ad
vitā ęternā nō ꝑtinuerint :ꝗ nō magna fu-
erint oꝑa illa:nec remuneratione digna ꝑ-
petua. Quid ꝗ etiaz ſi facimus oꝑa aliqua
iuſticię:facimus tñ nō cōtinua ſ; rara? Plę-
riq; nō rapiunt aliena ſ; neſciunt de ꝓprio
largiri. Alij inuadentes indebitas faculta-
tes:quo ſpeciem iuſticię ſibi quęrant: ſolēt
cōferre pauꝑibꝰ. Nō eſt iſta in ęternū iuſti-
cia. Multi iuſti plęrūq; grauiter deliq̄runt:
nō habētes ęternę fructū iuſticię : Soli deo
ſuppetit in ꝑpetuū ꝑ oīa poſſidere iuſticiam
qui paſcit iuſtos ⁊ iniuſtos. Nō eñ bñficijs
ſolis referenda iuſticia ē:ſ; illa vera iuſticia
ē:q̄ ipſis quoq; defert̄ inimicis. Meritoq;
Matth. 5. ait iuſticia dei: Diligite inimicos vr̄os. Er-
go ſicut in ęternū eſt iuſticia ſolius dei: ita
lex dei veritas. Sed quō iſtud accipimus?
vtrū qꝛ lex dei veritas ē:hoc ē vera:⁊ qđ ſta
tuit deꝰ oē vex ē:ſicꝰ infra ait: Oīa p̄cepta tua
v̄itas? An qꝛ v̄itas lex dei ē:qꝛ ſi mētit̄ deꝰ?
Apđ eū igit̄ v̄itas lex ē:fallaci p̄uaricatio ē.
Sed ⁊ ſic pōt accipi: Lex dei veritas ē. Apđ
iudęos ꝯ nō eſt lex dei:qꝛ nō recipiūt verita
tem. Lex dei ſpiritalis eſt:ſicut ap̄ls dixit.
Nō habēt ꝯ verā legē:qui eā nō acceperint
ſpiritaliter. Qđ aūt nō verū:mendax ē: qđ
mentit̄ occidit. Littera ꝯ quę occidit menti
tur:ſp̄us qui viuificat verus ē. Accipiamꝰ
⁊ ſic. Lex dei:nō typus:nō vmbra:nō exem
plar cęleſtiū:ſ; ip̄a cęleſtia. Vñ ⁊ ſcriptū eſt:
Ro. 10. qꝛ finis legis ē chriſtus . Nō defectus vtiq;
ſ; plenitudo legis in chriſto ē:qꝛ venit legez
nō ſoluere ſ; adimplere. Sicut eni teſtamen
tū vetus venit nō ſoluere ſ; implere:ita no-
uum certificare. Sꝫ ſicut oīs veritas in no-
uo ē teſtamento:ita ⁊ lex per moyſen data:
figura legis eſt verę. Ergo illa lex veritatis
exemplar ē. Jn exemplari eni agni ſanguis
effundit̄:in veritate xp̄s immolat̄. Merito
q; ap̄ls cū p̄miſiſſet vituloꝝ imolationē ſe-
cūdū legē:adiecit: Neceſſariū itaq; ē exem- Heb. 9.
plaria cęleſtiū his mundari: nā ipſa cęleſtia
melioribꝰ hoſtijs. Nō eñ in manufacta ſan-
cta intrauit xp̄s exēplaria veroꝝ:ſ; in ipſuz
cęlū:et nūc appareat vultui dei ꝓ nobis. Ut
cognoſcamꝰ aūt qꝛ legē nouā dedit dn̄s ie-
ſus habes dicentē ſpm̄: Hoc aūt ē teſtamen Hiere. 31.
tū qđ teſtabor ad eos dicit dn̄s:dādo leges
meas in cordibꝰ eoꝝ:⁊ in ſenſibꝰ eoꝝ ſcribā
eas:⁊ peccati ⁊ iniuſticię eoꝝ nō ero memor.
Ubi ꝯ remiſſio:iā nō oblatio pro peccatis.
Quo euidēter oſtēditur oēm veritatē euā-
gelio cōtineri: quia lex dei i ſenſibꝰ hominū
⁊ in cordibꝰ ſcribit̄:non in tabulis lapideis.
Qui ꝯ p̄cepta dei nō habēt in cordibꝰ ſuis:
nō habēt legē:ſiue qꝛ inueterat̄ in iudęis re
nouatur in nobis:vmbra ē non veritas: vt
cū fiat oblatio ꝓ pctis ſcđm legē nō fiat re-
miſſio pctōꝝ. Jmpoſſibile ē enim ſanguine
tauroꝝ ⁊ hircoruz peccata mundari. Men-
dax ꝯ erat illa remiſſio:donec remiſſiōis ve
ritas adueniret. Quid inde manifeſtius q̄
iohānis euāgeliſtę ſentētia q̄ ait: quia lex ꝑ Joh. 1.
moyſen data ē:gr̄a aūt ⁊ veritas ꝑ ieſū xp̄m
facta eſt? άμρ ɔε προσ αμΤιάσιασ Τοσμн
legis retulit veritatē. Nā cuz ſit aūt diſiun-
ctio:intelligendū ē diſiūctionē iō interpoſi-
tā:qꝛ ſi veritas fuiſſet in lege:nō fuiſſet gr̄a
facta ꝑ xp̄m. Poſſumꝰ ⁊ ſic intelligere. Ve-
ritas xp̄s ē:ergo veritas lex ē. Et ſi manda-
tū dn̄i lex ē:multomagis viuū ⁊ oꝑatorium
verbum dei lex eſt.

**Tribulatio ⁊[†] neceſſitas inuenerūt Ver VII.
me:mādata tua meditatio mea eſt.** Al. anguſtia
Quęrunt tribulatiōes ⁊ neceſſitates iu-
ſtū:⁊ interdū inueniūt:interdum nō inueni
unt eū. Jnuenit̄ cui corona debet̄:nō inue-
nit̄ qui idoneꝰ certamini nō ꝓbat̄. Tribula
tio igit̄ velut quędā gr̄a ē. Deniq; ſacrificiū
deo:ſp̄us cōtribulatꝰ. An nō ē gr̄a :q̄ oꝑat̄
patientiā? Qui ꝯ nouerat tribulatiōis ꝓfe-
ctū eē:quęſitꝰ a tribulatiōe:inuentꝰ eſt:nec
refugit. Dicit ſapīa:q̄rent me mali:⁊ nō in-
uenient:non quia dominus nolebat iueni-
ri ab hominibus:q̄ ſe oībꝰ etiā nō quęrenti-
bus offerebat :ſ; qꝛ his oꝑibꝰ q̄rebat̄ vt in-
digni eēnt q̄ q̄rerēt iuenire. Cęterū ſymeon
q̄ eū expectabat inuenit. Jnuenit andreas:
deniq; ait ad ſymonē. Jnuenimꝰ meſſiā:qđ
īterp̄tat̄ xp̄s. Philippꝰ q̄ dic̄ ad nathanael:
Quē ſcp̄ſit moyſes in lege ⁊ pp̄hę: inueni-
mus ieſum filiuz ioſeph qui eſt a nazareth.

Et vt oſtenderet quemadmodum chriſtus
Job.1. inueniretur ait: Ueni et vide. Qui ergo
chriſtuȝ q̃rit: veniat nõ corporis greſſu:ſed
mentis veſtigio:videat eũ non exteriorib⁹
oculis ſed internis. Etern⁹ eñ corpalib⁹ nõ
videt aſpectib⁹:qm̃ q̃ vident tpalia ſunt: q̃
aũt nõ vident eterna. Chriſt⁹ igit nõ tẽpo-
ralis:ſ; ex patre ante tpa quaſi de⁹ ver⁹ dei
filius:ꝛ quaſi virtus ſempiterna ſupra tpa
ẽ:quẽ nullus tẽporũ finis includat:q̃ſi vita
ſupra tpa:quẽ nunq̃ȝ dies mortis inueniat:
Ro.6. Q̃ eñ mortu⁹ eſt pctõ: mortu⁹ eſt ſemel:q̃
aũt viuit:viuit deo. Audis quid dixerit ho
die apl's: Peccato inquit mortu⁹ eſt ſel. Se-
mel tibi peccatori mortu⁹ eſt chriſtus. Noli
iterũ peccare poſt baptiſmũ. Oibus i cõmu
ne ſemel mortu⁹ ẽ:et ſingulis ſemel morit:
nõ frequẽter. Peccatũ es o hõ:iõ peccatum
fecit xp̃m ſuũ oipotens pater. Hoiem fecit:
qui pctã noſtra portaret. Mihi q̃ pctõ mor-
tuus ẽ dñs ieſus:vt nos in illo eſſem⁹ iuſti-
cia dei. Mihi ẽ mortu⁹:vt mihi reſurgeret.
Semel ẽ mortu⁹:ſemel reſurrexit. Et tu cuȝ
illo mortu⁹:cũ illo ſepultus:cũ illo i baptiſ-
mate reſuſcitatus:caue ne cum mortu⁹ fue-
ris ſemel:moriaris iterũ. Iã nõ pctõ morie-
ris:ſed venie:ne cũ reſurrexeris moriaris ſe-
cũdo. Chriſt⁹ eni reſurgẽs ex mortuis iã nõ
morit:mors i eũ iã non dñabit. Ergo mors
dominata eſt in eũ. Utiq̃ȝ q̃ dixit nõ dñabi
tur:oſtendit eẽ dñatam. Noli tantũ amitte
re beneficiũ o hõ. Propter te xp̃s dominati
oni mortis ſe ſubdidit:vt te iugo dñatiõis
exueret. Ille ſuſcepit mortis ſeruitutem:vt
tibi tribueret vite eterne libertatẽ. Qui q̃-
rit ergo chriſtũ:querit ꝛ tribulationẽ eius:
nec refugit paſſionẽ. Deniq̃ȝ dauid qui di-
gn⁹ erat vt a tribulatiõe q̃reret:tribulatõȝ
ꝛ ip̃e queſiuit. Nã niſi queſiſſet nõ inueniſ-
ſet. Q̃ inuenerit auteȝ:ipſe teſtat dicens:
Ps.114. Tribulationẽ ꝛ dolorẽ inueni:ꝛ nomen do-
Ps.117. mini inuocaui. Et alibi: In tribulatiõe in-
uocaui dñm:ꝛ exaudiuit me in latitudine.
Bona q̃ tribulatio q̃ dignos facit nos q̃ in
latitudine exaudiamur a dño. Gr̃a ẽ autem
exaudiri a dño deo nr̃o. Qui q̃rit igit tribu
lationeȝ nõ refugit:q̃ nõ refugit inuenitur.
Nõ eni refugit:qui mandata dei ſenſu opi-
buſq̃ȝ meditat. Nã vtiq̃ȝ illũ athletã certa-
mina inueniũt:q̃ in vſu exercitij fuerit cõſti
tut⁹:qui vero exercitium dereliq̃rit:ſine du
bio nõ poterit repiri:q̃ indign⁹ eſt vt q̃rat.
Dauid q̃ quaſi bonus athleta dicit: Tribu-
latio ꝛ neceſſitas inuenerunt me:q̃ paratũ
ſemp habuerũt:nõ refugientẽ neceſſitatum
ꝛ tribulationũ prelia:ſed petentem.

†Juſta teſtimonia tua i eternum: Uer. VIII
intellectum da mihi †eorum ꝛ viuifica Al. Eq̃tas
me. Quis tantus q̃ poſſit intelligere dñi Al. et viuã
teſtimonia? Et iõ intellect⁹ a dño poſtulan-
dus ẽ:cui⁹ tanta ẽ vis vt initiũ eius ſit ple-
nitudo virtutis. Deniq̃ȝ ſcriptũ eſt: Pietas
aũt in deũ initiũ intellectus:q̃ virtutũ oim
fũdamentũ ẽ:iuxta humanarũ rerũ ꝛ celeſti
um diſciplinã. Pietas amica deo: parenti-
buſ grata:dñm cõciliat:neceſſitudies fouet:
dei cultura ẽ:merces parentũ:filiorũ ſtipen-
diũ. Pietas inquã:iuſtorũ tribunal:egeno-
rũ portus:miſerorũ ſuffugium:indulgentia
peccatorum. Qui eni habet intellectuȝ:ip̃e
vere eſt pius. Intelligit eñ humane lubri-
cum fragilitatis:ꝛ cito ignoſcit erranti. In-
telligit cõe nobis datũ nature: vſuſq̃ȝ cõſor-
tiũ:ꝛ iõ paupibus tanq̃ȝ debitũ ſoluit: non
inficit tanq̃ȝ indebitũ. Intelligit vices eſſe
calamitatũ:ꝛ iõ tanq̃ȝ naufragijs mũdi iſti-
us portu quodam ſue hũanitatis occurrit.
Hec pfecta virtus in hoib⁹:hec plena i deo
laus ẽ. Merito intellectũ ſibi etiã ſalomon
magiſteriũ ſecut⁹ paternum:a dño poſtula-
uit dicẽs: Ego ſũ puer humilis:ꝛ ignoro in- 3.Reg.3.
troitũ meũ ꝛ exitũ meũ:ꝛ ſeruus tu⁹ in me-
dio pp̃li tui que elegiſti:populũ multũ ſicut
arena maris:q̃ dinumerari nõ põt pre mul-
titudine:ꝛ dabis ſeruo tuo cor prudens:au
dire ꝛ iudicare cũ iuſticia pp̃lm tuũ:ꝛ intelli-
gere inter bonũ ꝛ malũ. Uñ cõplacuit dño
q̃ nõ ſibi longeuitatẽ vite ꝛ regaliũ diuitia
rũ copias:ſed ſapientiã ad intelligẽda dñi
iudicia ꝛ iuſticias depopoſcit:ꝛ iõ tantum
pp̃lm regno pacifico gubernauit:q̃ nõ vſur
pauit vt adam boni ꝛ mali ſcire diſtantiaȝ:
ſ; intelligẽde ei⁹ gr̃am orauit a xp̃o. Q̃d eñ
ſcire diuinum eſt:hoc a domino deo tuo vt
poſſis cognoſcere promerendum eſt. Si pe-
tiſſet ꝛ adam ſicut petiuit ſalomõ: nequaq̃ȝ il-
los iextricabiles erroris laqueos incidiſſet:
quib⁹ ois ei⁹ hereditas ſtrangulat. Ideoq̃ȝ
mortu⁹ ẽ:ꝛ q̃d graui⁹ ẽ morte peccati:q̃ añ
vſurpauit ſcire:q̃ȝ intellectum quo viuifica-
retur acciperet. Uiuificat ergo intellectus
vt ſpiritus:quia ip̃e intellect⁹ gr̃a ſpiritalis ẽ:
iõq̃ȝ intellectũ munere ſuo ſpũſanct⁹ opat.
Intellectus aũt bon⁹ ẽ oibus qui eum facie

unt:quo docemur:q̃ nõ ſolũ ſenſu cõplecti
ſ; etiã factis:id q̃d itelligim⁹ exeq̃ debeam⁹.

Explicit ſermo decimuſoctauus
Rupb. Incipit ſermo decimuſnonus.

V ph cuius iter
k pretatio ẽ cõcluſio:ꝛ ſicut ali
bi inuenimus:aſpice. Diſ-
tat littera:congruit ſenſus.
Nam qui cõcludit circum-
ſpicere ſe debet:ꝛ cauſã periculi nõ diſſimu
lare:maxime cũ letale diſcrimen ſit. Cõclu-
ditur vnuſquiſq̃ȝ tumeſcentib⁹ viſceribus
interniſve faucibus:cũ intercluſo ſpũs cõ-
meatu: ſpirandi ac reſpirandi cõmertia coar
tant. Concludit femina cum ſit periculum
matricis:qua pectoris ipſius p̃mitur princi
pale:vnde graues oriunt anguſtie:ꝛ niſi in
locum ſuũ illa recipiendorũ ſeminũ aula re-
uocet:vitã conſueuit excludere. Ita etiam
qui animo angit:ꝛ quibuſdã aduerſis imi-
nẽtib⁹ perurget:cõcludi dicit nõ minorib⁹ an-
guſtijs mentis q̃ȝ corporis. Maiores enim
anime eſtus febreſq̃ȝ ſunt animorũ q̃ȝ corpo-
rũ. Concluſus igit viſcerũ tumore:medicũ
querit vt poſſit ppulſare periculũ ꝛ conſtri-
cta laxare. Ueniẽs medic⁹:temptat oia:ex-
plorat intña. Et tu ergo cõcluſus animi fer-
uore: aſpice teipſũ interiore oculo: Morbi
vis vrget: feruet noxia conſcientia: moles
peccatorũ premit:intercipiunt ſenſum men-
tis anguſtie: Cognoſce teipſuȝ:ꝛ orationis
quere medicinã:poſce vt veniat medic⁹ ille
qui deſcẽdit e celo:qui maxime egrotos re-
Matth.9. quirit:ſicut ipſe ait: Nõ opus ẽ ſanis medi-
cus:ſ; his qui male habẽt. Habes vulnera
ne differas:nõ ẽ apd̃ eũ vlla cõferẽdi dilatio
ſanitatis. Habes vlcera: ne timeas:verbo
nõ ferro curare conſueuit. Aſpice igitur illis
oculis: quibus dauid auxiliũ queſiuit ꝛ me
Ps.120. ruit. Leuaui inquit oculos meos ad mõtes
queſiui vnde mihi veniret auxiliũ. Non in-
ueni niſi a dño. Qui eni mũdũ cõdidit:tue-
tur accolas mundi. Aſpice q̃ ꝛ ſemp aſpice:
q̃ iuſti oculi ſp ad dñm. Hec monet te etiaȝ
hieremias i threnis ſub hac ipſa littera:di-
Thren.2. cens ad hierl'm: Surge:expgiſcere in nocte:
in p̃ncipio vigilie tue effunde ſicut aquam
cor tuũ corã facie dñi:extolle ad dñm man⁹
tuas p aiabus puulorũ tuorum q̃ deficiunt
a me i plateis oium itinerũ. Nõne ꝛ aperte
cõcluſionis oſtendit anguſtias:ꝛ monet vt
intentione cordis:in quo eſt oculi melioris
obtutus:remediũ tibi ſalutare prouideas?
Deniq̃ȝ etiã infra iterũ ſub hac littera ait:
Appropinquauit eni tempus noſtrũ:repleti Thren.4.
ſunt dies nr̃i:aduenit finis nr̃: Leues facti
ſunt qui pſecuti ſunt nos ſup aquilas celi:
In montibus accenſi ſunt:i deſerto inſidia-
ti ſunt nobis. Demonſtrauit ſũmã cõcluſio
nẽ:nec vllũ remediũ:niſi in aduentu domi-
ni noſtri ieſu chriſti:qui ſolus deſperatis poſ
ſit afferre medicinã. Et quaſi oſtendẽs cuȝ:
dicit: Spiritus ante faciẽ noſtrã:chriſt⁹ do-
minus cõprehenſus ẽ i interitu nr̃o. In vm
bra eius viuem⁹ inter gentes. Et infra: Bi-
bes inquit ꝛ inebriaberis. Adhuc viſitabit
iniquitates tuas: reuelabit ſuper pctã. Q̃
breuiter aduentũ ꝛ paſſionẽ eius expreſſit:
remiſſionẽq̃ȝ omnium peccatorũ:q̃ aperte
cõgregationẽ futuraruȝ gentiũ declarauit.
Hinc illud apoſtolicuȝ:q̃ cecitas ex pte iſrl' Ro.11.
contigit:donec plenitudo gentiũ intraret:
ꝛ ſic ois iſrl' ſaluus fieret. Ueni dñe ieſu:ſed
iam non in vmbra:ſed i ſole iuſticie. Si vm
bra pfuit:ſi paſſionis tue vmbra ptexit: ſi
corporis vmbra ſaluauit:quãtũ cõferre po-
terit claritas aperta virtutis? Per vmbram
lepra curata ẽ: Per vmbrã quoq̃ȝ illi⁹ femi-
ne que fimbriã veſtis dñice attigit ſanguis
ſtetit: Per vmbrã te vidim⁹: quãdo nõ ha-
bebas ſpeciẽ neq̃ȝ decorẽ. Umbra tua caro
fuit:que noſtrorũ eſtus refrigerauit cupidi-
tatũ:q̃ cõpeſcuit inſolẽtiã vitiorũ:q̃ reſtrin-
xit ignes libidinuȝ:q̃ auaricie diuerſarũq̃ȝ
paſſionũ incẽdia tẽpauit. Et quid dicaȝ de
vmbra dñi:qñ ꝛ aplorum vmbra ſanabat?
Uenientes eteni petro: vnuſquiſq̃ȝ offerebat
egros ſuos: quos tranſeuntis apli vmbra
reddidit ſanitati. Audi q̃ caro dñi vmbra
erat. Ecce dñs ſedet ſup nubẽ leuẽ:ꝛ veniet Eſa.19.
in egyptũ. Et dauid dicit: Sub vmbra ala- Ps.16.
rum tuarũ ptege me. Fact⁹ ẽ igit exinanit⁹
vmbra nobis q̃s ſol iniqtatis exuſſerat. Ui-
dim⁹ q̃ eũ in vmbra ei⁹ cũ adhuc fides p̃ma
pcederet. S; nũc iã totũ illumiat m[illegible]dũ:et
tñ adhuc eũ p ſui corpis q̃ ẽ eccl'ia vmbrã vi
dem⁹:nõdũ facie ad faciẽ. Neq̃ȝ enim oculi
corpis diuitatis poſſũt recipe fulgorẽ. Hec q̃ȝ
vmbra totũ quotidie ptegit orbẽ terraruȝ.
Profuit igit cõcluſio. Cõcluſit eñ de⁹ oia in Ro.11.
icredulitate:vt oim miſereat. S; iã conſide
remus quid in concluſione dicendum ſit:ꝛ
vnde incipiendum.

Verſ. I. Al. Clamaui al. iuſtificatioes †Exclamaui in toto corde meo
exaudi me domine †iuſticias
tuas requiram. Cum im-
preſſiones patimur corporales: exclamare
cōſueuimꝰ: vt alios ad preſidiū nobis voca
re poſſimus. Premebat ſanctus ꝓpheta:
appropinquantibus ſibi pſecutoribꝰ. Saul
pmo infeſtus armato cū inſequebat exerci-
tu: poſtea parricida filius iminebat: nō con
tentus fugientis exilio: vitā patris q̄rebat
eripere. Sed ab illis minus pati poterat q̄s
in preſenti videbat: q̄ ab alijs quos non vi
Eph. 6. debat. Eſt eni collucttatio ſanctis: nō ſolum
aduerſus carnē ⁊ ſanguinē: ſ etiā aduerſus
principatus ⁊ poteſtates huius mundi re-
ctoreſq̄ tenebrarū: q̄ latronū modo in iſtius
ſeculi nocte humanis inſidiant affectibus.
Horū igit ſanctꝰ dauid cū graues aduerſuz
ſe videret fieri incurſus: exclamauit in toto
corde ſuo. Eteni aduerſus diabolum nō vo
cis magnitudine: ſed magnanimitate cor-
dis vtendū eſt. Eſt tamē ⁊ vox cordis: quia
ē ⁊ vox ſanguinis que ad deū peruenit. De-
Geñ. 4. niq̄ deꝰ dicit: Vox ſanguinis fratris tui cla
mat ad me. Clamat ḡ cor nr̄m: nō ſono cor-
poris ſ cogitationū ſublimitate cōcentuq̄
virtutū. Grandis fidei clamor. Deniq̄ i ſpi
Ro. 8. ritu adoptionis clamamꝰ abba pr̄: ⁊ ipſe ſpi-
ritus dei clamat in nobis. Magna vox iu-
ſticie: magna ē caſtitatis: p quā ⁊ mortui lo
quūtur: nec ſolū loquūtur: ſ etiā ſicut abel
clamant. At vero iniuſti anima nec viuens
clamat: q̄ deo mortua ē. Nihil in illa ſubli-
me: nihil magnificū ē: quale corū: quorū ſo-
nus in oēm terrā exiuit: ⁊ verba in fines or-
bis terrarū. Gracili voce loquebat moyſes:
⁊ plus oibus audiebat. Quotidie audit in
eccl̄ia: ab illis ſolis: hoc eſt: a iudeis nō au-
dit qui aure audiunt: ſ corde non audiunt.
Eſa. 58. Prophete dicit alteri: Exalta viribꝰ vocez
1. Regl. 1. tuā. Anna tamen nō clamabat in corde ſuo
ſicut moyſes: ſ loquebat fortaſſe q̄ filios
poſtulabat: hoc eſt: bona q̄dē ſ priuata nō
publica clamabat. Sꝫ q̄ a dn̄o poſtulabat
q̄ dn̄o cū ſi quē ſuſcipet offerebat loquebat
deo. Clamat aūt moyſes: q̄ non ꝓ ſe: ſ pro
omni pp̄lo p̄cabat. Unde dictū ē ei a domi-
Exo. 14. no: Quid clamas? Clamabat affectu pio: ⁊
ſenſu ꝓfundo: ⁊ pſonabat i celo: miraculis
petens digna celeſtibꝰ: vt mundi elementa
mutaret. Deniq̄ vt ipiꝰ loci ſeriē receſeamꝰ:
Inſtabat pharao ⁊ innumeris egyptiorum
ſtipatus curribꝰ: vrgebat hebreos: hinc cir-
cūfuſus hoſtis: inde interfuſum mare plebē
dei clauſerat. Nulla in armis fiducia: ſpes
nulla in viribus. Strepebat tantummodo
querela miſerabilis q̄ commodius ſibi fo-
ret dura in egypto ſeruitutis onera ſubire:
q̄ acerba in deſerto morte conſumi: quere-
la nihil preſidij ferens: plurimū offenſe affe
rens. Stabat ḡ moyſes meſtꝰ: ſollicitꝰ: an-
xius populi ⁊ piculis ⁊ querelis: expectans
fidē celeſtiū ꝓmiſſorū: ⁊ tacitus ſecū ipſe vol
uebat qua tandē dn̄s ope iniurie imemor:
memor gr̄e ſubueniret. Dicit ad eum dn̄s:
Quid clamas ad me? Sonū eiꝰ non audio:
vocē eiꝰ agnoſco: ſilentiū eius lego: clamo-
rem eius in opibus dep̄hendo. Clamabat
populꝰ ⁊ nō audiebatur: tacebat moyſes ⁊
audiebatur.. Nō populo dictum eſt: quid
clamas ad me. Nō eni ad deū clamabat po
pulus: q̄ iniuſta ⁊ iuris indigna clamabat.
Sꝫ moyſi dictū ē: q̄d clamas ad me? hoc ē:
tu ſolꝰ ad me clamas q̄ de me ſperas: tu ſo-
lus ad me clamas: qui virtutē meā excitas:
tu ſolus ad me clamas: q̄ per vniuerſaz ter-
rā annunciari meū nomē expectas. Clama-
bat ergo moyſes in corde ſuo: ⁊ oīs ſapiens
in corde ſuo clamat. Deniq̄ ſapientia cū al
tiſſima p̄dicatione cōuocat ad craterem di-
cens: Relinquite inſipientiā: ⁊ q̄rite ſapien Prouer. 9.
tiā. Magne ſublimitatis: magne vocꝭ hec
p̄dicatio eſt: q̄ ſtultis ſapientiā pollicet. Et
ieſus dn̄s clamabat: Si q̄s ſitit veniat ad Ioh. 7.
me ⁊ bibat. Et voce vere magna clamabat
qui vocabat hoies ad regnū celorū: ad illuz
venerabilē potū q̄ vite eterne fluctꝰ infun-
dit. Et tu cū oras: magna ora: id ē: ea ora q̄
eterna ſūt: nō caduca. Ora que diuina ſunt
atq̄ celeſtia: vt ſis ſicut angeli in celo. Noli
orare ꝓ pecunia q̄ erugo eſt: noli ꝓ auro q̄
metallū ē: noli ꝓ poſſeſſiōe q̄ terra ē. Iſta
oratio ad deū nō puenit. Nō audit deꝰ: niſi
q̄d dignū ſuis ducit eē bn̄ficijs: ſ audit piā
vocē plenā deuotiōis ⁊ gr̄e. Nō ſolū ḡ cla-
mādū in corde: ſ etiā in toto corde claman-
dū ē. Sicut eni corpaliter tūc bn̄ clamat cuz
toto ore clamat: ita ſpiritaliter toto eſt cla-
mādū corde: ſi volumꝰ magna deferre: et a
dn̄o que poſcimꝰ ipetrare. Hāc dn̄s vocem
exigebat a pp̄lo: quā pp̄ls neſciebat. Ideo di
xit dn̄s: Populꝰ hic labijs me honorat: cor Matth. 15
aūt corū longe ē a me. Qui ḡ appropinque-
rit corde: ipſe audit a dn̄o. Cor ḡ priꝰ clamet:

vt ſermo poſſit audiri. Sꝫ nō ſatis ē clama-
re ad dn̄m: ſed etiam iuſticias eiꝰ exquirere.
Exquirit aut iuſticias: q̄ id q̄d in oibꝰ crea-
turis: ⁊ maxime in animantibus rationabi-
libus vel etiam irrationabilibus iuſtum eſt
prouidentie aſcribit diuine. Unde turturi
ſtudiū pudicitie que cōpare amiſſo: cōcubi-
tu indulgere nō nouit: q̄d hoies ſeruare nō
poſſunt. Uñ pleriſq̄ animātibꝰ tam ſobria
partꝰ cura ſeruandi: vt vbi ꝯceptiōis munꝰ
agnouerint: coitū nō putēt eſſe repetendū:
ne receptorū ſeminum fiat adulterina pmi-
xtio. Phenix coitꝰ corporeos ignorat: libi-
dinis neſcit illecebras: ſ de ſuo ſurgit rogo
ſibi auis ſupſtes ipſa: ⁊ ſui heres corporis: ⁊
cineris ſui fetus. Aquila ne degeneres par-
tus nutriat: diligenti librat examine: ⁊ ad-
huc teneros fetus pio vngue ſuſpendit: ſo-
liſq̄ offert radijs: vt ſi forte oculos ſuos vi
fulgoris inflexerint: tanq̄ degeneres laxa-
to in p̄ceps vngue dimittat: ſin vero natu-
re vigore cōſtanti aduerſū radios ſolis ob-
tutū potuerint vendicare: digne indolē ſo-
Matth. 6. bolis onere grato reportet. Uolatilia celi
oia nō ſerunt neq̄ metunt: ⁊ deꝰ paſcit illa:
q̄ iuſticias dn̄i cuſtodiunt: nihil ſibi ꝓpriū
vendicando: ſ ligno fructifero q̄d dn̄i iudi-
cio cōez ad eſcā datū ē famē releuare ꝯtēta.
Ex his igit nos cognoſcimꝰ q̄ diuine ſubſi
dia ꝓuidentie hoibus nō deeſſent: ſi dei iu
ſticiā ſeruare vellemꝰ. Qui alit aues nō ale-
ret hoies: q̄s ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſui
fecit? Nōne pluris ſumꝰ illis? Nature p̄ro-
gatiua pluris ſumꝰ: ſ inferiores diminutio
ne gr̄e: ⁊ p̄uaricationis iniuſticia.
Ver. II. al. ſaluū me fac Al. mādata Clamaui ad te †ſalua me: et cuſto-
diam †teſtimonia tua. Repetit q̄ ad
deū clamauerit: ⁊ cuſtodē ſe ꝓmittit celeſti-
um ſtatutorū que celo terraq̄ teſtibus dn̄s
deꝰ ſanxit: vt p̄uaricatores elemētorū teſti-
monijs arguant. Quō celum aſpiciat p̄ua-
ricationis ſue cōſcium? Quō fructꝰ de terra
expectet: que nouit ingratos? Uide igitur
q̄ non parua ꝓmittat ꝓpheta. In claman-
do fidelis ⁊ ꝓmptꝰ affectus exprimit: in cu-
ſtodiendo teſtimonia tua: continentie virtꝰ
obſequij ſedulitate declarat.
Ver. III. Al. Preuenit Al. quia Al. ſupſperaui †Anticipaui in maturitate ⁊ clama
ui: †in verba tua †ſperaui. Grecus
ἐν ἀωρίᾳ dixit: quod eſt ante horam: ante
tempus. Qui ḡ dn̄m dep̄catur: nō velut pre
ſcripta p̄cipue tpa p̄ſtolet: neſciens in obſe-
cratiōnibꝰ dn̄i tēpus eē aliq̄d: ſ ſemp i ipſis 1. Cor. 10.
ſit. Siue manducamꝰ ſiue bibimꝰ: chriſtum
annunciemꝰ: chriſtū rogemꝰ: chriſtū cogite-
mus: chriſtū loquamur in corde nr̄o ſemp:
ſemp in ore ſit chriſtus. Sed fortaſſe dicas:
Quō ſcriptū ē: tēpus oibus: ⁊ tēpꝰ omni rei Eccs. 3.
ſub celo ē? Sꝫ dn̄s ieſus ſupra celū eſt: nul-
lo circūſcriptus ē tpe. Claudat os ſuū arria
na pfidia. Tempꝰ inquit oi rei ſub celo: q̄to
magis ſub deo tēpus: nō ſupra deū? Gene-
ratio ex patre nō habet tēpꝰ: Neq̄ eni opꝰ
ante auctorē: ſ auctor ſupra operꝭ exordiū.
Fortaſſe obijciāt: q̄ dixit: Tēpꝰ meū nōdū Ioh. 7.
aduenit. Et iterū dixit: Pr̄: venit hora. Sꝫ Ioh. 12.
hec hora ē paſſionis. Eſt etiā tēpus virgina
lis ꝯceptionis: Ecce virgo in vtero accipiet. Eſa. 7. Matth. 1.
Quia virgo ſub tpe: ⁊ iō p̄ſcripta etate con
cepit. Qui rogat itaq̄: ſemp roget: ⁊ ſi non
ſemp p̄cat: paratū ſemp habeat p̄cātꝭ affe-
ctū. Pernoctabat i orōne dn̄s ieſus: nō in- Luc. 6.
digens p̄catiōis auxilio: ſ ſtatuens tibi imi
tatiōis exēplū. Ille ꝓ te rogās pnoctabat:
vt tu diſceres quō ꝓ te rogares. Redde igi
tur ei q̄d ꝓ te detulit. Audi ſupra dicentem
ꝓphetā: Media nocte ſurgebā ad cōfiten-
dū tibi. Et tu ſurge vel media nocte: ſi non
potes tota ſemp nocte vigilare: vt dū oras
nocte: veri ſolis pectori tuo ſplendor irradi
et: q̄ oīs aīa q̄ chriſtū cogitat i lumie ſemp
eſt. Dies lucet tibi: chriſtus aſpirat. Sed q̄
ſequēs verſiculus de tēpore precādi euidē-
ter expreſſit: in iſto verſiculo actuuz magis
operūq̄ arbitror q̄ orōnis tempus intelli-
gendū. Precurrit etatis maturitatē quiſq̄s
in adoleſcētia poſitus ſenilem grauitatē in-
duit: ⁊ iuueniles annos veterana quadam
cōtinentia regit: feruoreq̄ virentis corporꝭ
i cana morū maturitate cōp onit. Nā q̄d po
teſt habere laudis: ſi effetum corpꝰ volupta
tibus etiā ſenectutis gelu frigidum ad ſera
deuotionis officia: depoſito iam ſegnior vi
gore cōuertat? Nō eſt corona: niſi vbi fuerit
difficilioris lucta certaminis. Ad quaz rari
attingere poſſūt: nec oēs qui ingreſſi fuerit
ſtadiū puenire. Ille laudabilis cui eſt in ſe-
ipſo ante certamē: qui carnē ſuā reluctantez
ſibi mentis coercet imperio: parca frugali-
tate caſtigat ⁊ ſeruituti redigit: ne effrena-
ta libertate luxuriet: atq̄ indomita ferues
cupiditate: habenas animi regētis abrum-
pat. In hora eſt ergo ſenex: ſi munia ſobrie
maturitatis exerceat: ante horam p̄currens

iuuenis: ſi ſenili pōdere incentiua cōprimat
voluptatum: ac feruentes illecebras cupi-
Threñ.3. ditatis extinguat. Bonus eſt enim dñs ſu-
ſtinentibus: hieremias dicit. Et bonum eſt
viro qui graue portauit iugū a iuuentute:
ſedebit ſingulariter et ſilebit: quia tulit iu-
gum verbi. Qui enim a iuuētute iugū por-
tauerit: et habenis maturi moderaminis te-
neriora volens colla ſubdiderit: ſedebit ſin
gulariter remotus a ſtrepitu interpellantiū
paſſionū et quietus ſilebit: cui neceſſe ē iam
nō iurgari cum corpore: decertare cum va-
rijs cupiditatibus: quia tulit iugum verbi
anima que querit deū: que captiuas ſibi fe-
cit omnes delitias iuuentutꝭ. Unde fortaſ-
ſe et illud dominicū: Nō clamabit neqꝫ cōtē
det neqꝫ audiet quiſqꝫ in plateis vocē eius:
nō ſolū ad defenſionis ſilentiū abſolutio-
niſqꝫ cōtemptū et tolerātiā paſſionis: ſꝫ etiā
ad cōpreſſiones omniū accipe poſſumꝰ cor-
poraliū voluptatū. Unde et alibi ſcriptum
1. Petri. 2. eſt: Quia peccatū nō fecit. Recte igiꝛ tace-
bat in mortis periculo cōſtitutꝰ: qui mortis
aculeū nō timebat. In verba inquit tua ſpe
raui. Grecꝰ: ἐπήλπισα dixit: qđ eſt ad ſpe-
randū ſemper creſcere: et ſpem ſpei adiunge
re. Juſtus ſemꝑ ſperat: et in aduerſis poſitꝰ:
et frequētibꝰ afflictus erūnis deſperare non
nouit: ſꝫ quo grauiora tolerauit: magis ſpe-
rat et ſperandi ſumit ꝓfectū: ſcđm illud ora-
Eſa. 40. culū: Conſolamini: conſolamini populum
meū dicꝫ dñs: Sacerdotes: loquimini iuſti-
ciā in cor hierlm: conſolamini eā: qꝛ repleta
eſt deiectio: et ſolutū eſt peccatū eiꝰ quia re-
cepit ď manu dñi duplicia peccata ſua. Qꝫ
cito dixit plenitudinē deiectionis ſolutiōe
eſſe peccati: et repetiuit cauſā cōſolationis:
eo maius eē recōciliationis inſigne: quo nu
meroſior fuerit pena qꝫ culpa. Job tot gra-
uatus incōmodorū acerbitatibꝰ: pio ſpem
cumulabat affectu: diſcretā a pijs cauſā aſſe
rens impiorū: quorū lumen extinguitꝛ: Lux
autē ſcđm ſalomonē ſemꝑ iuſtis. Uñ colli-
gitur: qꝛ iuſtus ſemꝑ in verba dei ſperat: et
ſpem adijcit ſpei. Qđ euidentiꝰ expſſit eſai-
as dicēs: Tribulationē ſuꝑ tribulationē ex
pectat: ſpem ſuꝑ ſpem. Ad placratos et ab-
ductos ab vberibus loquebatꝛ: hoc eſt: ad
eos qui prima infantie alimēta tranſiſſent:
cibo iā habiles fortiori. Exemplo fit: qꝛ ab-
lactatus iſaac patriarcha tantus euaſerit:
vt adhuc inter rudimenta ꝑmeue poſitꝰ eta
tis: nequaqꝫ tū gladiū feriturī parentis hor
ruerit. Plures filios habuit abraam: nullū
ablactauit aliū: ſed in hoc ſolum feciſſe legi
tur epulū magnū. Et bene magnū epulum
ſcriptura dixit: quia typus erat eius quem
ſemper epulanꝛ corda ſanctorum.

Preuenerunt oculi mei† mane: Ueꝛ Al. ad te
meditari verba tua. Supra ait: Pre- luculo: m
ueni ἐν ἀωρίᾳ: hoc eſt: ante horas: ante tem ditarer
pus: hic ait: Mane: aliud ſignificās tempꝰ
orandi atqꝫ pſallendi dño: vt ſit illud prius
ſcđm qđ ait: Media nocte ſurgebā: hoc au-
tē iuxta illud: Preueni orientē ſolem. Gra-
ue eſt eñi ſi te ocioſum in ſtratis radiꝰ ſolis
orientis inuerecundo pudore conueniat: et
lux clara feriat oculos ſomnolentos adhuc
torpore depreſſos. Arguit nos tanti tēpo-
ris ſpaciū: ſine vllius deuotiōis munere ac
ſacrificij ſpiritalis oblatione feriata tranſ-
miſſum. An neſcis o homo: qꝛ primitias tui
cordis ac vocꝭ quotidie deo debeas? Quo-
tidiana tibi meſſis: quotidianus ē fructus.
Occurre ğ ad ſolis ortus: vt te oriens inue-
niat iā paratum: ne lumina tua madido ad
huc ſopore mergentia: ꝑmus diei fulgor ex-
agitet. In cubiculo meo in noctibꝰ quæſiui Cant. 3. a.
quē dilexit anima mea: dicit ecclīa: Ideo
meruit eū inuenire: iō eius gratiā ꝓmereri:
qꝛ etiā in cubiculo queſiuit. Queſiuit ī no-
ctibꝰ: propterea copia eius adepta: in poſte
rioribꝰ loquitur ad ſponſū. Veni frater me Cant. 7. d.
us: exeamꝰ in agrum: requieſcamus in ca-
ſtellis: diluculo ſurgamꝰ in uineas. Aduer-
tis quēadmodū ſponſa verbū inuitet dei:
vt veniat in terras: et tollat peccata mundi?
Ager hic erat ante deſertus: ſentibꝰ noſtro-
rū ſqualidus delictorū: horridus ſpinis. Ca
ſtellū erat in quo religatus adam perpetuo
ſue poſteritatis heredes ſtringebat exilio.
Illo ergo ducit ecclīa chriſtū: vt adam libe-
ret. Deinde exulibus abſolutis cepit mūdi
iſtius ager idoneos habere cultores: et qui
erat ante ieiunus: factus ē vitꝭ eterne plan-
tatione fecundus. Nec tū ſic ſpiritalibꝰ leta
palmitibus euagatur: ſed ad has vineas
vocat chriſtū vbi pſallentes ſint et orantes:
vbi noctibus ac diebus fructus inoxius ꝑ-
ſeueret. Ibi inquit dabo ubera mea: ibi de- Ubi. S.
derunt mādragoræ odorē. Pleriqꝫ diſcer-
nunt quendā inter mandragoras ſexū: vt et
mares putent eſſe et feminas. Sed feminas
grauis odorꝭ. Significat ergo gētes que añ
fetebant cū eſſent infirmiores: curata quā-
dā imbecillitate pfidie boni odoris fructus
ferre cepiſſe: poſtqꝫ in aduentum dñi credi-
derunt. Legimus etiam qꝛ mādragoras ac-
ceperit ſancta rachel a ſorore ſua lia: vt cō-
cederet ei illa nocte dormire cum ſcō iacob.
Mandragoras ruben primogenitꝰ attule-
rat matri ſue lie: que lippientibus oculis ſy
nagoge figurā accepit: qꝛ chriſti grām vide
re nō potuit: hebetato debilis mētis obtu-
tu. Quo declaratꝛ qꝛ fructus quos ante ſy-
nagoga a primogenito dei filio ſuſceperat:
ecclīe cōceſſit. Sed quia illius noctis poti-
ta cōcubitu cōcepit: et genuit lia ſue poſteri-
tatis heredē: impletꝛ myſterium: qm̄ creden
tibus apl̄is reliquie iudeorū per electionē
gratie ſalue facte ſunt. Uñ ait ecclīa: Noua
Cant. 8. a. & uetera frater meꝰ ſeruaui tibi: Quis da
bit te fratrē lactētem ubera matris meæ?
Inueniens te foris: oſculabor te: & quidē
nō ſpernēt me. Aſſumā te & inducam in
domū matris meæ: & in ſecretum eiꝰ quæ
cōcepit me: ibi docebis me. et cetera. Habēs
igitur informationē nouarum et veterum
ſcripturarū: nec deſpicabilem eſſe ſentiens:
nō ſolum orationibus in ſecreto cordis ver-
bum tenet: verūetiam pſallentis chori vo-
cibus: velut quibuſdam cum oſculis gratie
oſculatꝛ. Itaqꝫ malorū granatorū: hoc eſt: di
uerſorū et innumerabiliū fructuū et ꝑcipue fi-
dei odoribus: gratie: ſapientie et glīe: viteqꝫ
eterne ſubnixa diuitijs q̄ ſunt circa ſiniſtrā
et dexterā ſponſi: per animas ſanctas laudā
tiū cōgregationū plauſibus excitat chriſtū
Cant. 2. b. et. 3. b. et. 8. a. dicens: Adiuraui uos filiæ hieruſalem: ut
nō ſuſcitetis & reſuſcitetis dilectionē uſqꝫ
quo uoluerit. Unde eam mirantur filie hie
ruſalem ſancte anime patriarcharū et ꝓphe-
tarū veterūqꝫ iuſtorum: vel celeſtes potētie
Cant. 8. b. dicentes: Quæ ē hæc quæ aſcēdit dealba-
ta innitēs ſuper fratrē ſuū? Hoc eſt: talibꝰ
ſolennitatibus fulget ecclīa: et q̄ ante ꝑ diē
fuſca erat: iā ſplēdet in noctibus et relucet.
Ipſe qꝫ dñs tanto munere pſallentiū dele-
Ibidem. ctatus aitꝛ: Pone me ut ſignaculum in cor
tuum: ut ſigillum in brachiū tuū: quia uali
da eſt ut mors charitas: durus ſicut inferi
zelus tuꝰ. Alæ eius: alæ ignis flāmæ: aqua
multa excludere nō poterit charitatē: et
flumina nō undabūt eam. Quia vidit tā-
tam deuotionē ecclīe: idoneos putat eē iā
populos: qui in corde noſtro et ī brachio ſi-
gnaculum eius portare poſſumꝰ. Ipſe enim
pater ſignauit deus: et qui teſtimoniū eius
accepit ſignauit: qꝛ deus verax eſt: Et ideo
operantes cibum ꝑmanentē in vitā eternā:
ſignati ſunt ad imaginē et ſimilitudinē chri-
ſti: qui eſt imago inuiſibilis dei. Sicut ergo
deus verax eſt: et tu ſigna in tuo ſenſu et ope
re veritatē: vt os tuum nō loquatꝛ mendaci
um: Manus tue non operentꝛ opera homi-
nū que ſunt fallacis iſtius mundi: ſed illa q̄
dei ſunt: vt pauperibus largiātur: debiles
ſubleuent: mortuos honorent tumulis ſe-
pulture. His opibus charitas queritꝛ: vt ne-
mo poſſit a chriſto vel ꝑiculo mortis auelli.
Uñ ille ait: Quis nos ſeꝑabit a xpo? Tri- Ro. 8.
bulatio: an anguſtia: an ꝑſecutio? Et infra:
Cōfido enim: qꝛ neqꝫ mors: neqꝫ vita: neqꝫ
angeli. Ea ſpecie etiā zelus durus eſt chari-
tatis: et ale eius ale ignis. Habet alas ſicut
columba. Sunt eñi penne columbe deargē
tate quibus euolat qui diligit dicens: Ecce Pſ. 54.
elongaui fugiens: et manſi ī ſolitudine. Sꝫ
ale charitatis: ale ignis: q̄bꝰ dilectōis inflā-
mat ardorē. Hoc vapore feruētes fecꝫ dñs an
gelos ſuos ſpūs: et miniſtros ſuos ignē vrētē:
ſꝫ nō exurētē. Legimꝰ et alam templi ſupra
quā diabolus tēptans fecit aſcendere ſalua
torem: que erat in templi culmine. Sūt er-
go faſtigia pietatiſ: ſunt culmina charitatꝭ:
que vaporē gratie pectoribꝰ humanis ado-
lere conſuerunt: vt multa aqua extinguere
atqꝫ excludere nō queat charitatē: et flumi-
na eā ſecularium tempeſtatū nulla conclu-
dant. Cum ergo tanta eccleſie gratia: tanta
nos premia deuotionis inuitent: preueniā-
mus orientē ſolē: occurramus ad eiꝰ ortus:
anteqꝫ dicat: Ecce aſſū. Uult ſe preueniri
ſol iuſticie: et vt preueniatur expectat. Audi
quemadmodū expectet et cupiat preueniri:
Dicit angelo ꝑgami eccleſie: Age penitētiā Apoc. 2.
ceterū venio tibi. Dicꝫ angelo laodicie: Emu Apoc. 3.
lare ergo et penitentiam age: Ecce ſto ad ia-
nuam et pulſo: et ſi quis audierit vocē meā
et aperuerit ianuam: intrabo ad illum. Po-
terit intrare deniqꝫ: quia nec reſurgentē eū
cum corpore vlla clauſarū valuarum repa
gula retinere potuerunt: ſubito ſe apoſtoli-
cis penetralibus improuiſus infudit: ſꝫ ſtu-
dia deuotionis tue deſiderat experiri. Apo
ſtolos etiam probatos habebat: aut forte
in perſecutione preuenit. Ubi trāquillitas
eſt preueniri cupit. Preueni certe hūc quē

Eph.5. vides ſolem. Surge qui dormis: ⁊ exurge a mortuis: vt illuceſcat tibi chriſtus. Si hunc ſolem præueneris anteq̃ iſte ſurgat: aſpicies chriſtũ illuminantẽ. Ipſe prius i tui cordis illuceſcit arcano: ipſe tibi dicẽti: De nocte vigilat ad te ſpiritus meus: matutinum lumen temporibus faciet ſplendere nocturnis: ſi mediteris verba dei. Dum eni meditaris: lux eſt: ⁊ videns lucem non temporis ſed gratię: dices: quia lux præcepta tua. Cũ autem te meditantẽ verba diuina dies inuenerit: ⁊ tam gratũ opus orandi ⁊ pſallendi delectauerit tuã mẽtem: iterum dices ad dominũ ieſum: Exitus matutinos ⁊ veſpere delectabis. Exo.18. At vero moyſe magiſtro vſus eſt populus iudęorum quotidie in ſermonibus ſuis: a mane vſq; ad veſperam iudiciũ dei operiendo. Quod videns cognatus eius eſſe intolerabile: conſilium dedit negocij cõſũmãdi: partito cum alijs onere qui ad hoc munus electi ſunt. Noctibus ac diebus ſine vlla ceſſatione recenſeto ſcripturas diuinas: quia ⁊ ſi quid aliud ſeniorem interrogaueris: neſcit niſi ſcripturę diuinę ſeriẽ reſultare. Uacat illic ſermo de ſeculo: ſola illic ſcriptura cõtexitur: ſingulorum ſibi per vices ora ſuccedunt: ne quando ſacer ille ſonus mãdatorum celeſtium feriatur: ⁊ tu chriſtiane dormis: cui magiſter eſt chriſtus: ⁊ non vereris ne de te dicatur: Populus iſte nec labijs me honorat: Iudęus vel labijs: tu vero nec labijs. Si illius qui vel labijs honorat: cor lõge eſt a deo: quomodo poteſt cor tuum prope eſſe: qui etiam labijs nõ honoras: Quãdiu te ſonus: quãdiu te ſecularia tenẽt: quãdiu ſollicitudo iſtius vitę: q̃diu terrena: Diuide ſaltem deo ⁊ ſeculo tẽpora tua: vel qui non potes agere in publico quę ſunt iſtius mundi ⁊ tenebrę prohibent noctis: deo vacato: indulge orationibus: ⁊ ne obdormiſcas pſallito: ſomnum tuũ bona fraude fraudato: mane feſtina ad eccleſiam: Defer primitias pij voti: ⁊ poſtea ſi vocat ſecularis neceſſitas: non excluderis dicere: Præuenerũt oculi mei mane meditari verba tua: ⁊ ſic ſecurus procedis ad tuos actus. Q̃ iocundũ inchoare ab hymnis ⁊ canticis: a beatitudinibus quas in euãgelio legis: q̃ proſperum vt te chriſti ſermo benedicat: ⁊ dum recantas domini benedictiones: ſtudiũ alicuius virtutis aſſumas: vt etiam in te benedictionis diuinę meritũ recognoſcas.

Uocem meam† exaudi ſecundum miſericordiam tuam domine: ſecũdum iudicium tuum viuifica me. Verſ. Al. audi

Semper homo etiam ſi ſanctus: ſi iuſtus ſit: debet orare: vt exaudiat eum dominus ſecũdũ miſericordiam ſuam: nõ ſecundum merita virtutis alicuius: quia rara virtus: multa peccata. Et ſcd̃m iudicium ſuũ viuificet: vt infirmis opem ferat. Et maxime h̃ debemus orare: cum aliquibus vrgemur aduerſis. Unde non ocioſe a ſancto dauid h̃ miſſa eſt diuinę miſericordię poſtulatio.

Appropinquauerunt perſequentes me† iniquitę: a lege aute tua† elongauerunt. Verſ. Al. iniquitate. Al. lõge facti ſunt. Grecus ſic poſuit: Appropinquauerunt perſequẽtes me iniquitate: hoc eſt: cum iniquitate me perſequebantur. Quãtomagis mihi appropinquauerũt: tãto amplius ſe a lege tua ſeparauerunt: quoniã q̃ fratrem ſuũ perſequitur: a lege ſecernitur. Lex eni dicit: Diliges dominũ deum tuum: Deut.6. diliges proximũ tuũ. Leuit.19. Non ergo oderim fratrem: ne dicatur mihi: 1.Ioã.4. Si fratrem tuũ nõ diligis quẽ vides: quomõ potes deum diligere quem non vides: Neſcis fratrẽ tuũ mercem eſſe ſanguinis chriſti: Mercem ergo nõ diligis chriſti: ſi fratrẽ non diligis. Ergo perſecutor mihi appropinquat vt noceat: ſed is ⁊ a lege diſterminat. Quę enim portio iuſticię cum iniquitate: Qui autem a lege dei ſe ſeparat: ſeparat ſe ab eterna vita. Lex enim vita eſt. Deniq; oſtendens propheta legẽ dei ait: Ecce iſta eſt vita: quoniã qui facit ea q̃ legis ſunt viuet in eis: qđ legi cõuenit vtiq; ſpiritali. Et fortaſſe q̃ mihi appropinq̃t vt noceat mihi: dũ ſeparat a lege: ſeparat a chriſto: quia chriſtus ẽ vita. Ego aũt ſi adhęream xp̃o nec mihi appropinquat: quia etiã ſi corporis mei habeat poteſtatẽ: animę tamen meę nocere nõ poterit. Deniq; perſecutores martyrum q̃ longe ab eorum meritis ſeparati ſunt. Sed forte dicas: Quomodo ſancti adhęrent deo: Et iõ ſequitur.

Prope es† domine: ⁊† omnia pręcepta tua veritas. Ver. Al. tu. Al. et omnia vię tuę. Prope eſt dominus omnibus qui vbiq; adeſt: nec refugere eum poſſumus ſi offendimus: nec fallere ſi delinquimus: nec amittimus ſi colamus. Spectat omnia deus: omnia videt: aſſiſtit ſingulis dicens. Deus appropinquans ego ſum. Et quomodo poteſt deeſſe alicui deus: cuius de ſpiritu dei legeris: Sap.1. Spiritus domini repleuit orbem terrarum: Quia vbi domini ſpiritus: ibi dominus deus. Hiere.23. Celum ⁊ terram ego compleo: dicit dominus. Ubi igitur deficit qui implet omnia: aut quomõ de plenitudine eius omnes accepimus: niſi omnibus appropinquet: Deniq; dauid ſciens illum vbiq; eſſe: ⁊ implere celũ ⁊ terram ⁊ maria: Pſ.138. ait: Quo ibo a ſpiritu tuo: ⁊ quo a facie tua fugiã: Si aſcendero in cęlum: tu ibi es: ſi deſcendero in infernum ades. Si ſumpſero pennas meas ante lucem: ⁊ habitem in nouiſſimo maris: etenim ibi manus tua deducet me: ⁊ tenebit me dextera tua. Q̃ cito ſignificauit vbiq; deum eſſe: ⁊ vbi ẽ dei ſpiritus: ibi deum eſſe: ⁊ vbi eſt deus ibi ſpiritum dei eſſe preſentem. Quo loco indiuidua copula trinitatis expreſſa eſt. Si q̃dem hęc per os prophetę locutus eſt dei filius: i perſona hominis locutus: qui per icarnationem deſcendit in terras: per reſurrectionẽ aſcendit in cęlum: per corporis mortem penetrauit infernũ vt ſolueret alligatos. Aut ſi ad prophetam referas: aduertis expreſſum q̃ vbiq; manus ⁊ dextera dei chriſtus aſſiſtat: vbi pater deus: ⁊ ſanctus dei ſpiritus. An cũ de ſole dubitare nequeamus: q̃ procedens toto orbe radios diffundat ſuos: ⁊ omnibus lumen infundat: quem etiam illi qui videre non poſſunt: ſentiunt tamẽ acris ipſius fotu eſſe preſentem: Ubi enim deeſt calor illius: Quo radij eius nõ perueniunt: cũ diſcuſſis noctis aut nubiũ tenebris illuminat terrã: In celo fulget: in mari rutilat: feruet in terris. De ſole ergo non dubitas q̃ vbiq; reſplendeat: de deo dubitas: q̃ nõ vbiq; fulgeat ſplendor glorię eius ⁊ imago ſubſtantię: Quid nõ penetret h̃ dei: ſplẽdor eternus: qui etiam occulta mentis illuminat: q̃ non poteſt iſte ſol penetrare: Heb.4. Uerbum eni dei gladius ſpiritalis eſt: vſq; ad diuiſiões animę atq; artuum medullarumq; perueniens. Luc.2. De quo dic iuſtus ad mariam: Et tuã ipſius animam pertranſibit gladius: vt reuelentur multorum cordium cogitationes. Penetrat ergo animam: ⁊ quaſi candor ęterne lucis illuſtrat. Sed q̃uis diffuſe per omnes ⁊ in omnes: ⁊ ſupra omnes poteſtate ſit: quia omnibus ortus ex virgine eſt: ⁊ bonis ⁊ malis: ſicut ⁊ ſolem ſuũ oriri iubet ſuper bonos ⁊ malos: illum tamẽ fouet qui appropinquat ſibi. Sicut enim a ſe fulgorem ſolis excludit qui feneſtras domus ſuę clauſerit: locumq; tenebroſum in quo diuerſet elegerit: ita q̃ ſe auerterit a ſole iuſticię: nõ poteſt ſplendorẽ eius aſpicere. In tenebris ambulat: ⁊ i omniũ luce ipſe ſibi cauſa eſt cęcitatis. Aperi igitur feneſtras tuas: vt tota domus tua veri fulgore ſolis illuceat. Aperi oculos tuos vt videas orientẽ tibi ſolem iuſticię: ſed caue ne eos vlla ſtipulę feſtuca perturbet. Si qđ ſordis in oculo fuerit mentis tuę: nõ poteris eum intueri. Si quid egritudinis: plus grauabit eum confuſam oculorũ aciem lux ferit: maioremq; dolorem excitat. Sit ergo ſimplex oculus tuus: ne incipiat totum corpus tuum eſſe tenebroſum: ⁊ vacillet in lumine ſicut ſunt cęcorum veſtigia. Nũquid ſi quis oſtia domus ſuę claudat: ſolis eſt culpa: q̃ nõ illuminat domum eius: Ergo ſi q̃s peccatorum ſuorum repagulis obſerandam mentem ꝓpriã iudicauerit: ⁊ verbi a ſe ſplẽdorem ſtultus auertat: ac ſibi inferat inſipientię cęcitatem: cauſari poterit q̃ ſol iuſticię noluerit intrare: aut infirmitatem luminis cęleſtis arguere: Pulſat ianuã tuam dei verbum: Si quis mihi aperuerit inquit intrabo. Si quis ergo nõ aperuerit: nũquid nõ ingredientis ⁊ nõ magis nõ aperientis eſt culpa: Nihil quidem deo eſt obſeratum: nihil clauſum eterno lumini: ſed portas malicię dedignatur aperire: cõclauia nõ vult penetrare nequicię. An vero cũ animę noſtrę vigor putre corporis refugiat portionem: q̃ eius gratiam corrupti artus ſentire nõ poſſint: deus corruptę animę membra quędam dignatur habitare: Animę tamẽ vigor per corpus omne diffunditur: ſiue manus: ſiue pes: ſiue digitus: particeps ſenſus eſt: dei poteſt alicubi deeſſe ſapiẽtia: alicubi eius deeſſe maieſtas: Sane fugientes nõ retinet: nõ cogit inuitos: ſed neq; faſtidit appropinquãtes: ⁊ illius quidem virtus: illius verbum: deus omnibus prope eſt. In ipſo enim conſtant omnia: ⁊ ipſe eſt caput corporis eccleſię: in quo omnis inhabitat plenitudo diuinitatis. Sed pleroſq; ab eo peccata ſecernũt: de quibus dictum eſt: Ecce qui elongant ſe a te peribunt. Pſ.72. Unde ſanctus ait: Mihi autem adherere deo bonũ eſt. Et apoſtolus ait: Nõ eſſe longe deum ab vnoquoq; noſtrum: Act.17. In ipſo quoq; inquit viuimus ⁊ mouemur ⁊ ſumus. Uitalem etenim omnibus gratiam ſubminiſtrans: omnibus preſto eſt munere bonitatis ſuę: ſed propior eſt illis qui cõtri-

to ſũt corde. Qđ vetus quoqꝫ per enigma-
ta hiſtoria docet. Moyſes in montis ſyna
ſupercilio erat: ⁊ ſolus erat: populus in val
le in imo montis: preſbyteri in parte mon-
tis ſupra merita plebis: ſed plurimo inter-
uallo a moyſi meritis ſeparati. Non omneſ
in vertice: neqꝫ in imo omnes ſed populus.
Moyſes ſolus in vertice ſyna montis: qui
latina interpretatione dicit̃ temptatio. Et
tu ſi ſupra temptationes aſcenderis: ⁊ con-
trito corde detuleris precem: deo proximus
eris. Si mundo corde fueris: ⁊ tu deum vi-
Matth. 5. debis. Beati mundo corde: quia ipſi deum
videbunt. Qui ergo deo proximus ē dicit:
Prope es domine: ⁊ omnia pręcepta tua ve
ritas. Judęus hoc nõ poteſt dicere: qui nõ
recipit dominũ ieſum. Separauit enim ſe
nec in veritate ſed ĩ vmbra credit. Quomõ
dicit: pręcepta tua veritas: cum gratia ⁊ ve-
ritas per ieſum chriſtũ facta ſit: cũ eum non
agnoſcat: qui veritate ⁊ plenitudine circum
ciſionis ſuę totum mundũ redemit?

Ver. VIII **Initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia in ęternum fundaſti ea.**

De teſtimonijs inquit tuis ab initio co-
gnitionē ⁊ fidē aſſumpſi: ꝙ in ęternum fun-
data ſunt. Teſtimonium enim fidele eſt: et
pręſtat paruulis ſapientiã. Si cognouiſſet
adam ⁊ eua ꝙ quaſi paruulis data eēnt eis
cautiora pręcepta: ne vſurparent ſibi ſcien-
tiam boni ⁊ mali: q̃ recto diſcrimine defini-
re nõ poſſent: paradiſi incolatũ in ꝑpetuuꝫ
vendicare potuiſſent. Si cõſiderẽt homies
quia ſanguis hominis ad deũ clamat: ma-
nus proprias a nece hominis abſtinebunt.
Si cuſtodiant pręcepta quę dedit dominuſ
corã cęlo ⁊ terra teſtibus dicens: Audi cęlũ
⁊ auribus percipe terra: ſcientes q꞉ ꝗcquid
flagitij commiſerint aduerſus legē domini
feciſſe: ꝙ angelorũ ⁊ poteſtatũ: ſanctorũ q̃
hominum teſtimonijs arguant̃: ſupra hęc
teſtimonia fundamentũ ſibi conſtituent: q꞉
ęterna ſunt atqꝫ perpetua. Et nos ꝗ opus
noſtrum ędificemus ſupra fundamẽtũ teſti
moniorũ cęleſtiũ: vt nõ ardeat ſicut lignum
aut ſtipula: ſed ſicut aurum probet̃: vt ęter-
no maneat nixum fundamine.

Explicit ſermo decimuſnonꝯ.
Incipit ſermo viceſimus

Res. ר **Incipit littera Res**
quę latina interpretatione caput
dicitur vel primatus. Caput eſt: vt for-
mam generis humani conſideremus: qđ
fouet membra omnia: ⁊ dirigit atqꝫ implet
ſenſibus. Senſus eni ſapientis ĩ capite eiꝯ.
Inde ductus venaꝝ: meatuſqꝫ ſpiritꝯ: ſan-
guinis vires: in totiꝯ ꝑtes corporis diriuan
tur. Luſtrat omnia: ornat omnia. Sublato
capite: corpus ſine nomine eſt. Nõ agnoſci
tur: nec vlla ſupeſt vſura viuendi. Propter-
ea qui in aliquo damnatur crimine: eo ꝙ or
namentũ eſt totius corporis: capite abdica
tur: ⁊ q꞉ turpi vel ſceleſto reatu beluinę ob-
ſcenitatis illuuiem vel beſtialis immanita-
tis horrorē cõmiſiſſe detecti ſunt: tanq̃ hi q̃
ꝓpoſito humanę moderationiſ exciderint:
formã quoqꝫ humanę conditionis iubẽtur
exuere. Reciſo eniꝫ capite: reliqui corporis
truncus beſtiarũ corpori comparatur: ⁊ ſa-
pientię arce fraudat̃: qui ſapientię nõ potu
it tenere rationem. Sepelit̃ igit̃ ſine decore
ſuo corpus. In capite etenim vigor vitę: in
capite eſt gratia venuſtatiſ. Fertur: coluber
cum vrget̃ periculo: caput ſemꝑ abſcõdere:
⁊ in orbem ſe colligens obiecta reliqua par-
te corporis hoc ſolum tueri: qđ illęſa ferat̃
membra cętera ſaluo capitiſ vigore reꝑare.
Hoc ⁊ tu moraliter caput ſerua: hoc ſeruato
⁊ myſtice. Myſticũ caput chriſtus ē: q꞉ oia
in ipſo conſtant: ⁊ ipſe ē caput corporis ec-
cleſię. Hoc caput qui amiſerit: viuendi vſũ
habere nõ poterit. Hoc ſolo diſtamus a be-
ſtijs: ad imaginē dei ⁊ ſimilitudinē virtutũ
vigore formati. Fides nos ab irrationabi-
liũ pecuduꝫ cõparatiõe ſecernit. Hoc caput
humani ſeruate ſerpentes: etiam ſi omnia
mẽbra cędant̃: totum vratur corpus incen-
dijs: mergatur ꝓfundo: euiſceret̃ a beſtijs:
hoc tñ capite cuſtodito: vita integra: ſalus
tuta eſt. Nemo eñ põt perire: cui nõ ſubla-
tus eſt chriſtꝯ. Eſt ⁊ caput: ſũma ſtudij atqꝫ
oꝑis nři: ſũma negocij: ſũma ſpei: ſũma vir
tutũ. Ois aũt ſũma ē ſtudij nři: vt ſimꝯ hu-
miliores: veritatē ſeq̃mur: quã nõ videt ex-
tollens ſe fruſtra inflatus mẽte carnis ſuę:
⁊ nõ tenens caput. Quod ſit hoc caput: eui
Col. 2. denter expreſſit dicẽs: Ex quo oē corpus ꝑ
cõpaginationes ⁊ colligationes ſubmini-
ſtratũ ⁊ copulatũ creſcit in incrementũ dei.
Et in eſaię libro dicit dominꝯ ꝑ prophetã:
Eſa. 9. Auferam a iudęa caput ⁊ caudam: initiũ ⁊
finem. Hoc caput iudęa qđ tenebat ami-
ſit: q̃ ieſum dñm nõ recepit. Ubi fides eſt: ⁊

initiũ: ⁊ finē habemꝯ. Ubi ꝑfidia: nec initiũ
nec finis ē. Eccłię ꝑncipium eſt primogeni-
tus ex mortuis. Habet ⁊ finem: quia ipẽ eſt
Apoc. 22. primus ⁊ nouiſſimus. Ipſe eſt finis legł ad
Ro. 10. iuſticiam omni credenti. Synagoga nec in-
itium nec finem habet: quia nec ĩ principio
inuenit qđ ſequatur: nec in fine qđ ſperet.
Inflatus ergo caput nõ tenet: hoc eſt: illaꝫ
humilitatē chriſti qua deſcendit vſqꝫ ad cru
cem: deſcendit vſqꝫ ad inferos. Ideõ iudęꝯ
nõ credidit: q꞉ cõtempſit dicentem: Diſcite
Matth. 11. a me: quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Hęc
humilitas virtutũ omnium caput eſt: quę
totũ velut quoddam noſtroꝝ actuuꝫ fouet
corpus. Quãuis infirmus aliquis ſit: pau-
per: ignobilis: tamen ſi nõ ſe extollat ⁊ pre-
ferat: ipſa ſe humilitate cõmendat. Sit ali-
quis ꝑdiues ⁊ nobilis: idem ſi nobilitatem
generis ⁊ diuitias ſuas iactet: inſolentia ſi-
bi vilis eſt. Sit aliquis facundus ⁊ fortis: q̃
tumore facundię ac virtutis elatus: pluri-
mum ſibi arroget: nõne ei propter verecun
diã ⁊ inſipiens plerũqꝫ ⁊ inualidus antefer
Luc. 18. tur? Deniqꝫ phariſęus ĩ euãgelio cuꝫ abſte-
mius ⁊ parcꝯ eēt alieni: lĩbalis ſui: nõ refugꝯ
ieiunij vt ipſe dicebat: tamē propter iactan
tiam etiam illa quę habere poterat amiſit:
Nihil ei tot genera virtutum vno vitio de-
colorata prodeſſe potuerunt: Publicanus
qui nihil enumerare poterat: qđ poſſet pro
bari: propter humilitatem tamē iuſtificatꝯ
magis q̃ ille phariſęus deſcẽdit e templo:
Pſ. 33. ſcđm qđ ſcriptum eſt ĩ propheta: Quia hu-
miles ſpiritu ſaluabit. Hoc autē eſſe caput
qđ hęc littera exprimat: euidenter etiã ĩ hie
remię threnis docemur. Nam ꝑlata hac lit-
Thren. 4. tera ait ꝓpheta: Spiritus ante faciem no-
ſtram chriſtus dominus: ſub vmbra eius in
gentibus viuemꝯ. Hoc ergo caput vere eſt:
qđ omniũ caput ē. Diximꝯ de capite: Di-
camus ⁊ de ꝑmatu: qđ licet ſermone diſtet
hac littera: ſenſu tamē in eandem concurrit
intelligentiaꝫ. Primatus enim legimus in
veteri teſtamẽto: quos in ꝑmogenitis eſau
fratri ſuo ceſſit: ⁊ ideo vocatuꝫ ē nomē eius
edom: hoc eſt: terrenus ⁊ callidus. Iſti ſunt
autem fratres: de quibus rogatus eſt domi
nus ab iſaac patre eorum: vt daret ei ſuę po
ſteritatis hęredes de rebecca vxore ſua: quę
per viginti annos nullum dederat genera-
tionis ſuę inſigne. Exaudiuit eum: ⁊ conce-
pit rebecca: ⁊ rogauit dominuꝫ cum luctari
ſe paruuli viderent̃ in vtero eius: ⁊ reſpon-
ſum accepit: Duę gentes in vtero tuo ſunt: Gen. 25.
⁊ duo populi ab vtero tuo ſeꝑabunt̃: ⁊ po-
pulus populũ ſuperabit: ⁊ maior ſeruiet mi
nori. Nõne apertũ ē myſteriũ: duos ſignifi-
cari ꝑpłos: hoc eſt: ꝑpłm iudęorũ ſeniorem: et
chriſtianũ ꝑpłm iuniorē: q̃ ꝓpter cocturã len
tis ꝑmatus fratrł accepit ſenioris? Quo in-
dicio euidenter exꝑmit̃ ꝙ ꝑpłs ſenior ille ter
renus ꝓpter intẽperãtiã gulę ꝑmatũ quem
habuit amiſit: Populꝯ aũt eccłię ꝑ ſobrieta
tē ⁊ cõtinentiã ꝑmatus q̃s ordine nõ habe-
bat ętatł: ꝯfeſſiõe fraterna ⁊ pio furtu ꝑrnę
bñdictionis eripuit. Quid eſt igit̃ ꝙ popu-
lus rapuit chriſtianꝯ: niſi dominũ ieſum? A Matth. 11.
diebꝯ eni iohis baptiſtę regnũ cęloꝝ cogit̃:
⁊ cogentes diripiũt illud: ſic ipẽ dñs declara
uit. Bona fraus: q̃ vitã furat̃ ęternaꝫ. Sed
qm̃ ſatis dictũ de litterę huiꝯ interꝑtatõibꝯ
arbitramur: cõſideremꝯ ea q̃ huic litterę ꝓ-
pheta ſubiecit. Primꝯ itaqꝫ verſus eſt:

Verſꝯ. I. **Vide humilitatē meã ⁊ †erue me† quoniam legē tuam non ſum oblitus.** Al. eripe Al. quia

Fortaſſe dicat
aliqs: głiat̃ đ ſe ꝓpheta: ⁊ ſi głiat̃: głiat̃ ĩ in-
firmitatibꝯ ſuis: in quibꝯ ⁊ apłs głiat̃ dicẽs:
2. Cor. 12. Głiabor in infirmitatibꝯ meis. Alius in di-
uitijs: aliꝯ in titulis nobilitatis ac proſapię
ſuę: aliꝯ in adminiſtratiõibꝯ ⁊ honoribꝯ glo-
riat̃: iuſtus in humilitate głiat̃. Bona enim
głia xp̃o eē ſubiectũ. Ut ſcias autē q꞉ iacta-
re nõ ſe cupiat: ſꝫ domini in ſe gratiã ꝓuoca
re: alibi idē ꝓpheta ait: Vide humilitatem
meam ⁊ laborē meum. Ergo quaſi is q̃ hu-
miliauerit cor ſuũ: quaſi is qui plurimũ la-
borauerit: ibi ſibi dimitti pctã deſiderat:
hic erui ſe ꝑcat̃. Conſtitue aliquem ſacerdo
tem ꝓ miniſtri ſalute ſollicituꝫ: quē proba-
batum aduertat deo: aliquē patrem ꝓ filio
in ęgritudine cõſtituto graui: aliquã fęmi-
nã vł ꝓ filio vł ꝓ viro męſtã: orõibꝯ incubã
tem: fundentem vberes lachrymas noctibꝯ
ac diebꝯ: humiliantē ſe ac ſternentem ſolo:
multiplicantem ieiunia: ⁊ qđ his grauiꝯ eſt
mentis atqꝫ animi dolore confectaꝫ: morbi
ac periculi dilatione torpẽtem: dicere ad do
minum: Vide humilitatē meaꝫ ⁊ erue me.
Conſidera etiã quia ſpiritali quodam oleo
cęleſtium pręceptoruꝫ vngit nos atqꝫ exer-
cet quotidie ſcriptura diuina: ⁊ dominꝯ no-
ſter plurimos ad ſubeunda certamina geſti
ens prouocare: diuerſa poſuit pręmia coro-

narum. Conſidera inquā chriſti athletam
innumeris contentionibus fatigatum: ac
prope iam laſſatis viribus reſiſtentē: peri/
culi mole turbatū: cum videat ſibi nō ſoluʒ
aduerſus carnem ⁊ ſanguinē: ſed etiam ad/
uerſus ſpiritales nequicias que ſunt in ce/
leſtibus eſſe luctamen: dicere: Uide humili
tatē meam ⁊ erue me: quoniam legem tuaʒ
non ſum oblitus. Non eñ potuit obliuiſci
qui ſcd̄m eius pręcepta certauit. Contuere
etiam aliquē in martyrio conſtitutū: frequē
tibus afflictum ſupplicijs: retruſum in tene/
bras: graui fractū pondere catenarum: ner/
uis crura diſtentū: euiſceratū eculeo: exara/
tuʒ vngulis: aduſtū candentibus laminis:
perſeuerantis fidei virum: ſed iaʒ tediantis
animi ꝙ diutius differatur ſacrę mortis co/
rona dicentē: Uide humilitatē meā ⁊ erue
me: qm̄ legē tuā nō ſum oblitꝰ. Nō ſolū eñ
in ſtudijs atqʒ propoſitis: ſed etiā in temp/
tationibus humilitatem dici poſſe: teſtimo
nijs ſcripturaꝝ docemur. Siquidē lectū eſt
Hoies acceptabiles in fornace humilitatꝭ.
Τάπεἰμώτητοσ eñ grecꝰ dixit: qđ ē humi/
litatis. Hoc iō poſui: qꝛ plurimi habēt lati/
ni: in fornace afflictionis. Latinꝰ diſcernit:
grecꝰ nō ſeparat. Ταπεἰμώτησ ⁊ humilitas
virtutꝭ dicit̃ ⁊ hūilitas afflictiōis. Nihil ipe
dit ſi latinꝰ ſeparat. Nō eni grecꝰ ex latinis
tranſtulit: ſed latinus ex greco. Deniqʒ ⁊ he
brei quādiu in ęgypto erāt: in fornace erant
ferrea: hoc eſt in fornace tēptationis: in for/
nace afflictionis: cum duris affligerent̃ im/
Hiere.11. perijs. Uñ ⁊ ſcriptum eſt: Quia eduxit eos
deus de fornace ferrea ex ęgypto. Fornax
erat ferrea: qꝛ nullius adhuc in ęgypto opa
virtutum plena lucebāt: nullius auruʒ illic
fuerat cōprobatū: nullius plumbū iniqui/
tatis exuſtum. Dura fornax: fornax mortis
perpetuę. Quā fornacē nullus poterat eua
dere: quę omnes cōſumeret: in qua ſolꝰ do/
lor ineſſet ⁊ luctꝰ. At vero fornax in q̄ ānani
as: azarias: miſahel: hymnū deo canebāt:
fornax aurea illa: nō ferrea: per quam toto
orbe ſapientia fide deuotionis illuxit. Erat
quidem etiā hęc fornax i babylonia: vbi au
rum nō erat ſpiritale: niſi forte captiuū. Ca
ptiuā enim dominus duxit captiuitatem.
Hoc erat aurū in dei ſanctꝭ: qui captiui erāt
apud babylonios corpore: ſpū autem liberi
apud deū: ſoluti vinculis captiuitatis hu/
manę: iugo gratię ſpiritalis innexi. Et for/
taſſe eadem fornax ferrea fragilibus eſt: au/
rea perſeuerantibꝰ. Oēs oportet per ignem
ꝓbari: quicunqʒ ad paradiſū redire deſide/
rant. Nō enim ocioſe ſcriptum eſt: ꝙ eiectis
adam et eua de paradiſi ſede: poſuit deus
in exitu paradiſi gladiū igneum verſatileʒ.
Omnes oportet tranſire ꝑ flammas: ſiue il/
le iohānes euangeliſta ſit: quem ita dilexit
dominus: vt de eo diceret ad petrū: Sic eū Ioh.21.
volo manere: q̄d ad te: tu me ſeq̄re. De mor
te eius aliqui dubitauerūt: de tranſitu per
ignem dubitare nō poſſumus: quia in para
diſo eſt: nec ſeparatur a chriſto. Siue ille ſit
petrus: qui claues accepit regni celorū: qui
ſupra mare ābulauit: oportet dicat: Trāſi/ Pſ.65.
uimus per ignem ⁊ aquā: induxiſti nos in
refrigerium. Sed iohanni cito verſabitur
igneus gladiꝰ: qꝛ nō inuenit̃ i eo iniquitas
quem dilexit ęquitas. Si quid i eo vitij hu/
mani fuit: charitas diuina decoxit. Alę eñ
eius ſicut alę ignis. Qui habuerit hic chari
tatis ignē: illic ignē gladij timere non pote/
rit. Ipi petro qui totiens mortem ſuam pro
chriſto obtulit: dicet: Trāſi: recūbe. Sʒ ille Luc.17.
dicet: Igne nos examinauit: ſicut examina
tur argentū. Etenim in quo aqua multa ex
cludere nō potuit charitatē: quomodo eam
ignis excludet? Sed ille examinabitur vt ar
gentum: ego examinabor vt plumbuʒ: do/
nec plumbū tabeſcat ardebo. Si nihil argē
ti in me inuētum fuerit: Heu me: in vltima
inferni detrudar: aut vt ſtipula totꝰ exurar.
Si quid inuentū in me fuerit auri vꝉ argen/
ti: nō per meos actus: ſ ꝑ miſericordiam et
gratiā chriſti: per miniſteriū ſacerdotij: dicā
fortaſſe ego: Eteni qui ſperant in te nō con
fundentur. Illo igitur igneo gladio iniqui/
tas exuretur: quę ſedet ſuꝑ talentum plum
beum. Ideo vnus ignē illū ſentire nō potu
it: qui eſt iuſticia dei chriſtꝰ: qꝛ peccatū non
fecit. Nihil enim ignis in eo qđ exurere poſ
ſet inuenit. Deniqʒ illi ſoli eleuatę ſunt por/
tę ęternales: vt intraret rex glię: nō reꝰ cau/
ſę. Et hic quidē morteʒ caro illius guſtauit:
neqʒ eni alit̃ poſſet reſurgere. Qđ legi prę/
ſumo: qđ nō legi venerarꝰ ſciētibꝰ derelin/
quo: vnū confitens: quia quicq̄d caro illiuſ
ſubijt: iō ſubijt vt viā ceterꝭ vel triumphan/
di per martyrij paſſionē: vꝉ tranſeundi i pa/
radiſum ſuis veſtigijs reformaret. Nemo ꝗ
ſibi arroget: nemo de meritꝭ glīet̃: nemo de
poteſtate ſe iactet: ſ oēs ſperemꝰ per domi/

num ieſum miſericordiaʒ inuenire: qm̄ oēs
ante tribunal eiꝰ ſtabimꝰ. De illo veniā: de
illo indulgentiaʒ poſtulabo. Quę eñ ſpes
alia peccatoribꝰ? Et qui ſe hic aurum putat
habet plūbum: ⁊ qui putat ſe granū tritici:
habet palcā q̄ poſſit exuri. Sʒ hic ſibi mul/
ti aurū vident̃. Nō illis inuideo: ſ etiā auꝝ
examinabit̃: vretur vt poſſit ꝓbari. Sic eñ
Zacharie.13. ſcriptū eſt: Sicut aurū in cōflatorio ꝓbabo
illos. Ergo aduertāt: qꝛ examinabunt̃ oēs.
Multi ꝗ qui ſe aurū putant: ⁊ ipſi humilita
tē ſequant̃: vt vitia ſua decoquāt. Sed hic
inanis iactantia eſt: Ideo multis q̄ ſe maſ/
ſas putant auri: dicit ſapiētior auri maſſa:
Omnes nos fornax ꝓbabit. Ergo q uia ex/
aminandi ſumus: ſic nos agamꝰ: vt iudicio
ꝓbari mereamur diuino: Teneamus hic
poſiti humilitatem: vt cum vnuſquiſqʒ no/
ſtrū venerit ad iudicium dei: ad illos ignes
quos tranſituri ſumus: dicat: Uide humili
tatē meā ⁊ erue me. Naʒ ſi ſuꝑbus fuerit: ſi
arrogans: ſi contumax: nō poterit hoc dice
re. Nemo aūt dicet: vide ſuperbiā meā: ſed
vide humilitatē meā: vt eius gratia erui ab
illo igne mereatur. Eſt ergo humilitas labo
ris et fatigationis: eſt ⁊ humilitas virtutis
atqʒ ꝓpoſiti: quā ⁊ in ſecundis et proſperis
⁊ in ocio poſitꝰ tenet iuſtus. Nullo licet fra/
ctus labore: nullius certaminis dubiꝰ euen
tu: humilē oībus affectum exhibet: nec ſua
extollere ſtudet: ſed magis minuere operis
ſui precium: ⁊ meriti ſui gratiā. Audi iuſtuʒ
humiliantem ſe: Ego ſum inquit minimus
1.Cor.15. apoſtoloꝝ. Ille vas electionis diuinę: ille
gentiū doctor minimū eſſe ſe dicit: indignū
eius officij nomine qđ ſuis opibus pręfere/
bat: nihilqʒ ſibi arrogat: ſed totū gratię dei
deputat. Hoc vtiqʒ decet iuſtuʒ. Hac humi
litate abraam pater fidei nuncupatꝰ eſt: qui
cū diuino participaretur alloquio: terrā ſe
Gen.18. eſſe dicebat: ⁊ limum. Ipſe quoqʒ dñs ait:
Pſ.21. Ego aūt ſum vermis ⁊ nō homo: opprobriū
hominū ⁊ abiectio plebis: cum de ſui corpo
ris paſſione loqueret̃: qui non quę ſua ſunt
quęſiuit: ſ quę alioꝝ. Cuiꝰ nos imitatores
Philꝭ.2. vult fieri apoſtolꝰ: atqʒ hortat̃ dicens: Hoc
eñ ſentite in vobis: qđ ⁊ in chriſto ieſu: qui
cū in forma dei eſſet: nō rapinā arbitratus
eſt eſſe ſe equalē deo: ſed ſemetipſū exinani
uit formā ſerui accipiens. Nec nos igit̃ no/
bilitatē generis: nec diuitias requiramus:
ſi volumꝰ chriſtū ſequi. Exinaniuit ſe cū eēt
in dei forma: cū diues eſſet pauper factꝰ eſt.
Noli ⁊ tu cōtēnere plebeium qꝛ nobilis es:
noli deſpicere ſeruū qꝛ potens es: noli pau/
perem faſtidire quia diues es. Nunq̄d no/
bilior: nunquid potentior chriſto es? Ille ꝓ
te ſuſcepit illa quę tu deſpicis. Ille ꝓ te hu
miliauit ſe vſqʒ ad mortem ⁊ mortē crucis:
vt tuę lapſum aboleret ſuperbię: vt qđ per
vnius adę inobedientiā ꝑdideramus: per
chriſti humilitatem reciperemus. Propter
qđ deus inquit illum exaltauit: ⁊ dedit illi
nomen: qđ eſt ſuper omne nomē: vt in noīe
ieſu omne genu flectatur: qm̄ dominus ie/
ſus in gloria ē dei patris. Cōſidera o homo
quid legas: Nō laborauit apꝉs potentiam
chriſti ꝓbare: ſed obedientiā prędicare: ſed
demonſtrare quāta ſit humilitatis gratia:
quantus eius profectus. Si ſimplicibꝰ ac/
cipias auribus: ⁊ chriſtū exaltauit. Sʒ chri/
ſtus non quę ſua: ſed quę tua erant illa hu/
militate quęrebat. Ego inquit ſi exaltatus Ioh.12.
fuero a terra: omnia traham ad meipſum.
Accipe ergo argutis auribꝰ: Moraliter ti/
bi ꝓfuit: myſtice tuā redemit ſalutē. Quo/
modo vis intellige: Salus ē tua. Si putas
ꝙ chriſto profuit humilitas ſua: cui ergo nō
proderit? Si illum exaltauit: quem non au/
gebit? Factus eſt miniſter omniū dominꝰ:
⁊ auctor omniū vapulauit: pedes lauit: cru/
cifixus eſt: mortuus eſt. Sed in his omnibꝰ
detrimentuʒ nullū video diuinitatis eius:
profectum operationis agnoſco. Qui nihil
habebat qđ ad poteſtatem ſuam adderet:
habuit qđ ad cultum ſuę maieſtatis adiun/
geret. Audeo dicere: Operationis ſuę munuſ
amiſerat: niſi id humilitas recepiſſet. Itaqʒ
nos quidem redemit: ſed etiam ſibi acquiſi
uit. Nihil ergo humilitas affert diſpendij.
Ille qui ſe exinaniuit plenus eſt. Ille q̄ nō
rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualeʒ deo:
formam ſerui accipiens: in gloria eſt dei pa/
tris. Suſcepi quē neſciebā: agnoui quē nō
cognoſcebā: cōfiteor quē negabā. Ipi genu
corporis flecto: ipi genu mētis inflecto: ipm
adoro quem ante fugiebam. Grās tibi agi/
mus ieſu chriſte: ꝙ creaſti nos: ſ creatos fe/
ris beſtijs: mutis animantibus pręfeciſti.
Maiora ſunt viſitationis tuę munera. Ui/
ſitatos maieſtatis tuę conſortijs honoraſti
dicens: Narrabo nomē tuuʒ fratribꝰ meis. Pſ.21.

Suſcepto eniʒ corpore frater es factus:nec
dñs eē deſiſti. Maiorē redēptiōis gratiā ꝑ/
ſtitiſti:qꝛ piclitātes morte ꝓpria redemiſti:
Joh.11. ſicut ſcriptum eſt:Expedit vnuʒ hominem
mori ꝓ populo. Suſcitaſti mortuos dicēs:
Joh.2. Soluite templum hoc:⁊ in triduo reſuſcita
bo illud. In illo eni templo dñici corporis
omnibus reſurrectio accreuit. Reſurgētes
adequaſti āgelis:ſicut dixiſti: Qm̄ q̄ nō nu
bunt:neqꝫ hi q̄ ducunt vxores:erūt ſicut an
geli dei in celo. Poſtremo ad dexterā dei in
illo filij hominis ſolio collocaſti:ſicut ipē di
gnatus es dicere:Ex hoc autē erit filius ho
minis ſedens ad dexterā virtutis dei. Un/
de apl̄s admirans diuine dona pietatis:ſi/
mul oſtendens vnā patris ⁊ filij liberalita/
Eph.2. tem ait:Deus autē qui diues eſt in miſeri/
cordia propter multā charitatē qua dilexit
nos. Audis in quo debeas homo diues eē:
q̄s hr̄e ꝟtutes? Amorē dei te ꝓbato imitari:
bñficia miſcðie charitatiſqꝫ celeſtꝭ. Et addi/
dit:Et cū eſſemꝰ mortui peccatꝭ:cōuiuifica/
uit nos in chriſto:cuiꝰ gr̄a eſtis ſaluati:⁊ ſi/
mul ſuſcitauit:ſimul fecit ſedere in celeſtibꝰ
in chriſto ieſu. In chriſto vtiqꝫ honoratur ⁊
caro. Ille igitur qui ad dexteram dei ſedet:
propter nos humiliatus eſt. Idcoqꝫ dič no
Matth.11. bis:Diſcite a me:quia mitis ſum ⁊ humilis
corde. Nō dixit:diſcite a me quia potēs ſū:
ſed humilis corde:vt tu illuʒ imiteris:vt tu
ei dicas:Domine audiui vocem tuam :im/
pleui preceptū tuum. Dixiſti vt a te diſcere/
mus humilitatē :didicimus nō ſolū ſermo/
ne :ſed etiā actu tuo. Feci quod imperaſti:
vide humilitatem meam. Athleta bonꝰ mē
bra ſua monſtrat:vt cōuerſatiōis ſue appro/
bet diſciplinā. Monſtrat etiam tunc mem/
bra ſua:quando poſt aliqua certamina gra
uiora iterū certare compellitur:vt iudex vi/
dens feſſum corpus:nequaq̄ cū certare cō/
pellat:Et tu oſtende cordis tui humilitatē:
vt titulos virtutis oſtendas. Oſtende et
2.Timoth.4. corporis tui certamina:vt dicas:Certamen
bonum certaui:curſū conſūmaui :⁊ videns
ſpiritalis iudex certaminis agonē: coronaʒ
iuſticie decernat:quoniā legem agonis im/
pleſti.

Uer. .II. **Judica iudicium meum ⁊† libera**
Al.redime. **me:propter† verbum tuum viuifica**
Al.eloquiū **me.** Feſtinant innoxij ad iudiciū:⁊ pro/
prie innocentie arbitres:deſiderāt citius cō
probari. Habet hoc vſus etiam i ſeculo: qꝺ
eſt cōmune cū ſanctis. Uerum is qui apud
deum iuſtus eſt:habet aliam cauſam iudi/
cij non timēdi:quia apud miſericordem iu/
dicem ſibi cauſa eſt:apud redemptorē ſuuʒ
vult cito ⁊ ſperat abſolui. Abſolutio enim
matura ſanctorum eſt. Unde ⁊ dominꝰ ait
per ezechielē ad angelos qui miniſtri ſunt
vltionum: A ſanctꝭ meis incipite. Nō vult Ezech.9.
dominus cōmune ſanctis cū diaboli ſocijs
ꝯſortiū eſſe iudicij. Diabolus eñ ⁊ miniſtri
eius cum hominibꝰ nō flagellabunt. Sepa
rata ē pena vbi diſtat ⁊ culpa. Idqꝫ alio lo/
co ſcriptura ait:Tempus incipere iudiciuʒ 1.Petri.4.
a domo dei. Quos miſeratꝰ enim cito caſti/
gat:vt nō diutius afficiantur futuri expe/
ctatione iudicij:nō prolixius miſera reatus
ſorte macerentur:vt vnuſquiſqꝫ reddat eti/
am duplicia peccata:quo tandē poſſit ab/
ſolui. Pena enim reoꝝ: quedam abſolutio
delictoꝝ eſt. Uidemus in hoc ſeculo inſer/
tos nexibus catenarum reos in ſpecie pom
pe miſerabilis duci: ⁊ nōnunq̄ hoc patiun/
tur inſontes:vt tolerabilius ſit mori q̄ ta/
lia ſubire ſupplicia. Optant vtiqꝫ audiri:be/
ne ſibi conſcij. Optant etiam hi qui graui/
bus flagitijs vrgentꝰ:penā mortis celeritate
tranſigere:vt aliquanta compendia penaꝝ
lucrentꝰ. Spes eſt etiam de iudicis miſeri/
cordia:ipſo exilio clauſtra carceris duriora
ſunt:nec reditus in ꝑpetuū oībus interclu/
ditꝰ relegatis. Si hoc opatur humanū exa/
men:quātomagis chriſti eſt oībus expeten
dum? Differtꝰ diaboli iudicium:vt ſit ſemꝑ
in penis reus:ſemper improbitatis ſue in/
nexus catene:conſcientie ſue in perpetuuʒ
ſuſtineat ipſe iudicium. Ideo diues ille in
euangelio:licet peccator : penalibus vrgetꝰ
erumnis:vt citius poſſit euadere:Diabolꝰ
autē nequaq̄ puniri ad iudiciū demonſtra
tur:nequaq̄ adhuc penis eſſe ſubiectꝰ: niſi
quas ipſe tantorum conſcius ſcelerū ſoluit
timore perpetuo:ne aliquando ſecurus ſit:
immo vt verius dicā:ſanctus ad iudiciū ve
nit:impius non venit:quoniam non reſur/
gunt impij in iudicium. Hic petit vt abſol/
uatꝰ :vt coercitꝰ dimittatꝰ: q̄ aūt nō iudicatꝰ:
nō credidit: ſed ipietatꝭ ſue iudicio ipſe pu/
nitur. Apud imperatores iſtos nō puniun/
tur ſceleris rei barbari qꝺ in ſua gente com/
miſerint:qꝛ nō ſibi ſubditi: ꝫ grauiore noīe
hoſtes habentꝰ:q̄ ſine interrogatione ꝓuati
ſcelerꝭ puniuntꝰ. Ita ⁊ xp̄s ſuos caſtigat q̄s

diligit:alienos tanq̄ generali damnatione
impietatis aſtrictos pena damnat eterna.
Nouiſſima enim deſtruetur mors:⁊ tamen
verecunde docet propheta exemplo ſui: vt
etiā qui diffidit operibus ſuis:propter ver/
bum tñ dei clementiorē ſperet ſententiam.
Aliꝰ ꝓpter diuitias viuere cupit:aliꝰ ꝓpter
filios:hic propter verbum dei viuificari pe/
tit:Sicut ſymeon domini expectauit aduē/
tum:vnde ⁊ dominū accipiēs in tēplo ait:
Nunc dimittis ſeruum tuū in pace:quia vi
derunt oculi mei ſalutare tuū: aſſerens vi/
uendi ſibi cupiditatem aliā nō fuiſſe:niſi vt
chriſtū videret. Deniqꝫ vidit:⁊ vinculis ſol
ui corporis poſtulauit. Poſſumꝰ etiā intelli
gere: iudica iudiciuʒ meū:quaſi grauior no
bis cauſa ſit de iudicio noſtro: q̄ de errore
dicenda. Erranti enim faciliꝰ datur venia:
q̄ improbe in alium iudicanti. Neceſſe eſt
enim eā formā in te redire iudicij quā i aliū
ipſe decernendā putaueris.

Uer. III. **Longe† eſt a peccatoribus ſalus:**
Al.nō hʒ eſt **†quoniam iuſticias tuas non exqui**
Al.quia iuſti/ **ſierunt.** Quorū ſerū eſt iudiciū: eorum
ficationes ſalus longe ē:ſed ipſi ſunt ſui auctores peri
culi qui dño nō appropinquarunt. Idō facti
ſunt longe:quia a volūtate ſua a ſalutis ſe
gratia ſeparauerūt. Nō refugit eos ſalus:ꝫ
ipſi ſalutē: qui ſe elōgauerūt. Uenit ad iu/
deos: ſed illi ſalutem nō receperunt. Quō
non receperūt? Audi: Jeſus ſalus eſt:ieſus
Luc.19. filius hominis nuncupatus ē. Uenit filius
homis querere:⁊ ſaluuʒ facere qꝺ perierat:
ſed iudei dimitti ſibi latronē poſtulauerūt:
ieſum repudiauerunt. Quis autē eſt qui ſe
longe facit a domino:niſi qui non exquirit
iuſticias eius? Qui vero iuſticias exquirit:
ꝓpe ē:adheret deo. Et ideo iuſticias dei q̄/
Eph.2. rentibus dicit apl̄s: Uos qui eratis longe
facti eſtis prope:in ſanguine chriſti. Sang/
uis chriſti:iuſticia eſt. Deniqꝫ ipſe ait ad io/
Matth.3. hannē: Sine nos implere oēm iuſticiā.

Uer IIII **†Miſerationes tue multe† nimis**
Al.Miſeri **domine:ſecūdū† iudicia tua viuifi/**
cordie **ca me.** Et ſi longe ē a peccatoribꝰ ſalus:
Al.non hʒ tamē nemo deſperet:qꝛ multe ſunt miſeri/
Al.iudicium cordie dñi. Qui ſuo pctō pereūt:miſericor/
tuum.
Exo.33. dia domini liberantꝰ. Miſerebor inquit cui
miſereor. Palam apparuit nō querentibus:
vocauit refugientes:congregauit ignaros:
ꝓ omnibus ſe obtulit paſſioni. Nō ꝫ mul/
tū miſericors? Miſericordia eni hōis in ꝓ/
ximū ſuū:miſericordia dñi in omneʒ carnē:
vt oīs caro ad dominū aſcenderet: illa dñi
miſeratione donata. Sʒ quomodo cū dixe
rit multas eſſe dñi miſerationes:ſcðm iudi
cia eius viuificari petit: maxime cum alibi
ipſe dicat:Et nō intres in iudiciū cuʒ ſeruo Pš.142.
tuo? Sed aliud ē illud iudiciū beneficioꝝ
dei:cui reſpondere nō poſſumus. Quis eñ
poteſt debitū referre nature:debitū ſalutis
⁊ gratie? Aliud iudiciū qꝺ fragilitatꝭ noſtre
eſtimatione cenſemur. In hoc ipſo tamē iu
diciū cum miſericordia copulatū ē:vt veri/
tas iudicij miſeratiōe domini temperetur.
Aut forte quia dixerat: Judica iudiciū me/
um:ideo ſubtexuit: Miſeratiōes dñi nimi/
um multas eſſe. Graue eſt eni de alio iudi/
care. Unde etiā ſcriptum eſt: Nolite iudica Luc.6.
re ⁊ nō iudicabimini. Cum eni vnuſquiſqꝫ
ſit ſuoꝝ conſcius peccatorū: quomō poteſt
de alterius iudicare peccato? Judicet de al
terius errore:qui nō habet qꝺ in ſeipſo con
demnet. Judicet ille qui nō agat eadē que
in alio putauerit punienda:ne cum de alio
iudicat in ſe ferat ipſe ſentētiā. Judicet ille
q̄ ad ꝓnūciādū nullo odio:nulla offenſiōe:
nulla leuitate ducatꝰ. Audiſti hodie quid iu
dex verus ⁊ iuſtus locutus ſit : Nō poſſum
inquit ego a me facere quicq̄. Nōnulli he/
retici ſolebant hinc facere queſtiones:quaſi
infirmus eēt filius qui a ſe nihil faceret: q̄ſi
ſcðm diuinitatē quoqꝫ ſubditus ⁊ paterno
ſubiectus imperio:nec aduertunt ꝙ hoc q̄
magis poteſtatis diuine vnitas cōprobetꝰ:
vbi putant inter patrem ⁊ filiū eſſe diſtātiā
poteſtatis. Nihil a ſe facit filius:quia ꝑ vni
tatem operationis:nec filius ſine patre fa/
cit:nec ſine filio pater. Deniqꝫ pater dič ad
filium: Faciamus hominem ad imaginem Geñ.1.
⁊ ſimilitudinē noſtram:cōmunem aſſerens
operationem eſſe: vbi cōmune cōſilium eſt.
Quid ſine ſapientia facit: qui omnia in ſa/
pientia fecit? Ut lectū eſt: Omnia i ſapien/ Pš.103.
tia feciſti. Deniqꝫ ſapientia dixit: Cum face Prouer.8.
ret celos cum illo eram:⁊ ego eram cui ap/
plaudebat. Et euangeliſta ait: Omnia per Joh.1.
ipſum facta ſunt:⁊ ſine ipſo factum ē nihil:
vt doceret non ſoluʒ opatorem oīm filium:
ſed etiam paterne operationis conſortē eē.
Ego tamen arbitror: ꝙ hic locus ad iudicij
formam videatur eſſe referendus. Euange/
lium etenim non ſolum fidei doctrina: ſed
etiam morum eſt magiſterium: ⁊ ſpeculum

iuſtę conuerſationis. Inuenio i euangelio:
ꝙ dominus ieſus multoꝝ affectus ⁊ officia
ſuſcepit: vt doceret quomodo nos in his
conuerſari oporteret officijs. Suſcepit per-
Joh.10. ſonam paſtoris: ⁊ ait: Paſtoꝛ bonus animā
ſuam ponit pꝛo ouibus ſuis. Ideocꝫ ꝓ ra-
tionabili grege ſeipſū paſſioni coꝛpoꝛis nō
negauit: vt ouem laſſam crucis ſuę hume-
ris ſuperponens pij oneris functione recre-
1.Joh.2. aret. Suſcepit aduocati perſonā: Ipſū eñ
Luc.6. aduocatum habemus apud patrē. Perno-
ctabat i oꝛatione ꝓ nobis: vt nos ſuo infoꝛ
maret exemplo: quēadmodū veniam nr̄is
debeamus exoꝛare peccatꝭ. Non enim ideo
pernoctaret quaſi qui aliter patrem nobis
reconciliare nō poſſet: ſed vt qualis aduo-
catus eſſe debeat demonſtraret: qualis ſa-
cerdos: vt nō ſolū diebus ſed etiā noctibus
pꝛo grege chꝛiſti debeat p̄catoꝛ aſſiſtere. An
impetrādi egebat auxilio qui facere ipſe po-
terat qđ rogabat: quēadmodum ipſe dice-
Joh.16. bat: Ego ad patrē vado: Et qđcunqꝫ ab eo
Joh.14. petieritiſ in nomine meo hoc faciā? Deniqꝫ
alibi ait: cū lazarum reſuſcitaret: Sciebam
ꝙ ſemper me audis: Hic quaſi infirmus ꝑ-
noctabat: qui ſciebat ꝙ ſemper audit̄: ⁊ cla-
Joh.11. mauit: Lazare veni foꝛas. Locuta eſt reſur
rectio: moꝛs receſſit. Suſcepit etiā affectuz
rei: ⁊ ſtetit ante iudicē quaſi reus: nec dedi-
gnatus eſt dominus omniū pꝛęſidis vilita-
tem. Interrogatus tacebat: oſtendēs non
in clamoꝛe vocis: nec in foꝛenſis aſſertione
patrocinij: ſed in cōſcientię integritate eſſe
innocentię defenſionem: nec ſalutē coꝛpoꝛꝭ
ambiendā: ſed animi puritatem. Deniqꝫ q̇
ſuſannam abſoluit tacentē: ſe obtulit moꝛ-
ti. In illa cauſā oſtendit vt nemo deſpera-
ret: in hac vt redimendę vniuerſitatis ſacri
ficium nō negaret. Ceſus poſtremo nō con-
uitiatus ē: nō repercuſſit: ⁊ dominꝰ cęli atqꝫ
terrarum ſtudium depoſuit vltionis: vocē
Joh.18. humilitatꝭ emiſit dicens: Si male locutus
ſum: teſtimoniū perhibe de malo: ſi autem
bene: quid me cędis? Quaſi infirmꝰ: cędis
deploꝛat iniuriā: ⁊ cū ſe poſſet vlciſci: queri
maluit q̄ꝫ vindicare. Ergo ⁊ hic perſonā iu-
Joh.5. dicis ꝓpoſitiqꝫ ſuſcepit dicēs: Nō poſſum
a me facere quicꝫ̄. Bonus eniz iudex nihil
ex arbitrio ſuo facit et domeſticę pꝛopoſito
voluntatis: ſed iuxta leges ⁊ iura ꝓnūciāt:
Scitis iuris obtēperat: non indulget ꝓpꝛie
voluntati: nihil paratum ⁊ meditatum do-
mo defert: ſed ſicut audit ita iudicat: et ſi-
cut ſe habet negocij natura decernit: Obſe-
quitur legibus nō aduerſat̄: examinat cau
ſę merita non mutat. Diſcite iudices ſęculi
quē i iudicādo tenere debeatis affectū: quā
ſobꝛietatē: quā ſinceritatē. Dominꝰ omniū
dicit: Non poſſum ego a me facere quicꝫ̄.
Alibi lego: Negare ſemetipſū non pōt. Nō
poteſt vtiqꝫ: nō ꝑ infirmitatē: ſed ꝑ integri-
tatē: nō per impoſſibilitatem faciendi: ſed
per obſeruantiā iudicandi. Quid nō poteſt
qui oīa poteſt: niſi qđ poſſe nolit? Nō vult
poſſe qđ dānat: nō vult poſſe adūſus fidē:
nō vult poſſe aduerſus veritatē. Audi po-
ſtremo ipſū dicentez: cur nō poſſit a ſe face-
re quicꝫ̄. Sicut audio iquit iudico: hoc eſt: Joh.5.
nō ex mea poteſtate decerno qđ libitū: ſ; ex
iudicandi religione qđ eſt: ⁊ ideo iudicium
meū verum: qꝛ non volūtati meę indulgeo
ſed ęquitati. Audite quid iudex dicat cęle-
ſtis: Nō poſſuz a me facere quicꝫ̄: ſed ſicut
audio iudico. Et pilatus dicebat ad domi-
nū ieſum: Poteſtatem habeo crucifigendi Joh.19.
te. Vſurpas o homo poteſtatē quā nō ha-
bes: cum dn̄s neget ſe habere qui habet ſu-
per omnia poteſtatem. Audi quid iuſticia
dicat: Non poſſum a me facere quicꝫ̄. Au-
dite quid iudex ęquitatis aſſerat: Sicut au
dio ita ⁊ iudico. Audite quid iudex iniqui-
tatis loquatur: Poteſtatē habeo dimitten
di te: ⁊ poteſtatē habeo crucifigēdi te. Tua
pilate voce cōſtringeris: tua damnaris ſen-
tentia. Pꝛo poteſtate igit̄ nō pꝛo ęquitate
crucifigendum dominū tradididi: per pote
ſtatem abſoluiſti latronem: auctoꝛem vero
vitę interfeciſti. Sed nec iſtam a te habui-
ſti q̄ꝫ habere te aſſeris poteſtatem. Deniqꝫ
dicit tibi dominus ieſus: Non haberes po- Ibidem.
teſtatem aduerſum me vllam: niſi data tibi
eēt deſuper. Mala poteſtas licere qđ noce-
at. Poteſtas iſta tenebꝛarum eſt: verū non
videre: ſed ſpernere. Audite quid verus iu-
dex loquatur: Non quęro voluntatem me- Joh.5.
am: ſed voluntatē eius qui miſit me. Qua-
ſi homo loquitur: quaſi iudex docet: quoni
am qui iudicat: non voluntati ſuę obtem-
perare debet ſed tenere qđ legum eſt. Con-
ſtitue iudicem de hoc ſeculo: Nunquid pōt
aduerſum imperialis foꝛmam venire reſcri-
pti? Nūqđ pōt noꝛmam auguſtę definitio-
nis excedere: quanto magis diuini foꝛmam
debemꝰ ſeruare iudicij? Chꝛiſtus dicit: Nō

quęro voluntatem meaz: hoc eſt: hominis:
quę vel odio dirigitur: vel ſtudio intendit̄:
vel gratia inflectitur: vel alioꝝ mendacio
Pſ.115. depꝛauatur. Omnis enim homo mendax.
Sed voluntatem inquit eius qui me miſit:
hoc eſt: diuinę cognitionis foꝛmā veni do-
cere: vt i iudicando magis coꝛdi ſit veritatꝭ
cuſtodia: q̄ꝫ obedientia voluntatis. Non er
go hic quocꝫ infirmitas potētię: ſed foꝛma
eſt expꝛeſſa iuſticię. Juſtum igitur eſt iudi-
cium filij dei: quia eſt ſecundū voluntatem
dei: nō ſcđm hominis affectum. Deus eniz
miſericoꝛdiarum plenus eſt: ⁊ miſericoꝛdia
eius cū iudicio: ⁊ iudiciū cum miſericoꝛdia.
Necꝫ enim ſine iudicio miſeretur: necꝫ ſine
miſericoꝛdia iudicat. Deniqꝫ ſcriptum eſt:
Miſericoꝛdia eius in ſtateris. Filij autem
hominū mendaces in ſtateris vt decipiāt.
Examinat ergo ⁊ trutinat deus merita ſin-
gulorum: ⁊ quēadmodū per menſuram dat
gratiā: ne ſuper menſuram ſit: ita per men-
Luc.6. ſuram dat miſericoꝛdiā. Vnde ait: Menſu
ram bonā confertam: cōmotaz: ſupeffluen-
tem dabunt in ſinum veſtrū. Eadem vero
menſura qua menſi fueritis reddet̄ vobis.
Similiter i ſtatera ſinguloꝝ opera penſan-
tur: vt ſi bona malis pꝛęponderāt: remune-
ratio pꝛęmij deferat̄: ſi peccata virtutibus
triſtioꝛ reum pęna cōſtringat. Qđ expꝛ̄ſſum
habes ad timotheum: dicente apl̄o paulo:
1.Timoth.5. Quoꝝūdam hominū peccata manifeſta ſūt
p̄cedentia ad iudicium: quoſdā autē ⁊ ſub-
ſequūtur. Similiter ⁊ facta bona manifeſta
ſunt: ⁊ quę aliter ſe habent abſcondi nō poſ
ſunt. Omnia ergo a dn̄o deo noſtro menſu
ra quadā ⁊ pondere fiunt. Quis poſuit in-
Eſa.40. quit rupes in ſtatera? Et ſupꝛa: Quis men
ſus ē manu aquā: ⁊ cęlum palmo? Qui no-
ſtra examinat: ſua vticꝫ examinata largit̄: ⁊
ſaluo oīa decernit examine. Ponderat mi-
ſericoꝛdiā: ponderat vltionē: in vtrocꝫ cer-
tum pondus: habiliſcꝫ menſura ē. Vnde ⁊
Pſ.79. dauid ait: Et potū dabis illis in lachꝛymis
in menſura: ne ſine moderatiōe menſurę pę
nę cumulo grauarent̄ ⁊ ſuſtinere nō poſſēt.
Pſ 74. Et alibi idē ait ꝓpheta: Calix in manu do-
mini vini meri plenus ē mixto. Et inclina-
uit ex hoc in hoc: verumtamē fex eius nō eſt
Hiere.51. exinanita. Et hieremias ait: Calix aureꝰ ba
bylon in manu dn̄i: a quo inebꝛiatę ſūt gen
tes: hoc eſt: pęna a nationibꝰ ꝑſoluta eſt: ne
diutius inſultarent: ꝙ dei populuz acerbiſ-
ma populatiōe vexauerint. Senſus igitur
verſus dauitici hic eſt: Parata ⁊ plena ē pę
na quę debet̄ impijs: quā dominꝰ declinat
in perfidos: ſed tamē miſeratōe ſua nō vſqꝫ
ad fecē dignat̄ effundere: ne plenitudinem
ſupplicij ferre nō poſſent. Inclinat ġ calicez
nō euacuat. Qꝛ inclinat cenſura eſt: ꝙ non
euacuat miſericoꝛdię. Ergo iudiciū q̊ꝫ miſe-
ricoꝛdia tēperat dominuſ deꝰ noſter. Quis
eni noſtrū ſine diuina poteſt miſeratiōe ſub
ſiſtere? Quid poſſumꝰ dignū pꝛęmijs face-
re cęleſtibꝰ? Quis noſtrū ita aſſurgit in hoc
coꝛpoꝛe: vt animum ſuū eleuet quo iugiter
adhęreat chꝛiſto? Quo tādē hominū meri-
tuz defert̄: vt hęc coꝛruptibilis caro induat 1.Corꝭ.15.
incoꝛruptionē: ⁊ moꝛtale hoc induat imoꝛ-
talitatem? Quibꝰ laboꝛibus: quibus iniu-
rijs poſſumus noſtra leuare peccata? Indi- Ro.8.
gnę ſunt paſſiōes huiꝰ tēpoꝛis ad ſupuentu
rā gloꝛiā. Nō ergo ſcđm merita noſtra: ſed
ſcđm miſericoꝛdiam dei cęleſtiū decretoꝛuz
in homines foꝛma ꝓcedit.

Multi† perſequentes me ⁊† tribu- Ver. V
lantes me: a teſtimonijs tuis nō de Al. q̇ ꝑſequūt̄
clinaui. Nō eſt magnū ſi tunc a dei te- Al. tribulant
ſtimonijs nō declines: cū te nullus affligit:
nullus perſequit̄. Quis enim inoffenſe ſibi
ꝓſperoꝛum euentuū ſecūdo ſucceſſu fieret
ingratꝰ? Quis diuitijs affluens: iugi ſalu-
te robuſtus: nō ad dei gr̄am referat: qđ ſibi
illa conceſſa ſint? Deniqꝫ cū ſanctū iob pꝛę-
dicaret dominus: ait aduerſariꝰ: Nunquid Job.1.
gratis colit iob deū? Nonne tu vallaſti eū?
Mitte manum tuā in omnia quę habet: ſi
nō in faciem te benedicet? Tunc igitur pluſ
pꝛobatus eſt: quando amiſſis opibus ⁊ fili-
is a domini cultu ⁊ gratia non receſſit. Sz
non vnus perſecutoꝛ eſt: multos miniſtros
habet: ſed nō te terreat. Per multas enim Actꝭ.14.
tribulationes opoꝛtet nos introire i regnū
dei. Si multę perſecutiones: multę ꝓbatio
nes. Vbi multę coꝛonę: multa certamina.
Tibi ergo pꝛoficit: ꝙ multi ꝑſecutoꝛes ſūt:
vt inter multas ꝑſecutiōes facilꝰ inuenias
quomodo coꝛoneris. Vtamur exemplo ſe-
baſtiani martyris: cuius hodie natalis eſt.
Hic mediolanenſis oꝛiundus eſt: Foꝛtaſſe
aut iā diſceſſerat ꝑſecutoꝛ: aut adhuc nō ve-
nerat in hęc partiū: aut mitioꝛ erat. Aduer
tit hic aut nulluz eſſe: aut tepere certamen:
Romam pꝛofectus eſt: vbi ꝓpter fidei ſtu-
dium perſecutiones acerbę feruebant: ibi

paſſus eſt:hoc eſt:ibi coronatus. Itaq̄ illic
quo hoſpes aduenit:domiciliū immortali-
tatis perpetuę collocauit. Si vnus ꝑſecu-
tor fuiſſet:coronatus hic martyr vtiq̄ non
fuiſſet. Sed quod peius eſt:nō hi ſolū per-
ſecutores ſunt qui videnᷣ:ſed etiā qui nō vi
dentur:⁊ multo plures perſecutores. Sicut
enim vnus perſecutor rex multis perſecuti-
onis p̄cepta mittebat:⁊ per ſingulas vel ci-
uitates vel ꝓuincias erant diuerſi perſecu-
tores:ita etiaȝ diabolus multos miniſtros
ſuos dirigit:qui nō foris tantū ſed etiaȝ in-
tus faciāt ꝑſecutiones in animis ſingulorꝝ.
2.Timoth.3. De his dictū eſt ꝑſecutionibus: Omnes q̄
volunt pie viuere:in chriſto ieſu perſecutio
nes patiunᷣ. Omnes dixit: nulluȝ excepit.
Quis em̄ exceptus poteſt eſſe:cum ip̄e do-
minus perſecutionū temptamenta tolera-
uerit? Perſequitur auaricia:perſequiᷣ am-
bitio:perſequiᷣ luxuria: ꝑſequiᷣ ſuperbia:
1.Cor.6. ꝑſequitur fornicatio. Unde ⁊ apl's ait: Fu-
gite fornicatiōȝ. Nā q̄ cauſa fugeres:ſi nul-
la te ꝑſequereᷣ? Eſt eni malus ſpiritus for-
nicationis:eſt malus ſpiritus auaricię:ma-
lus ſpūs ſuꝑbię. Iſti ſūt ꝑſecutores graues
qui ſine gladij terrore mentem hominis fre
quenter elidūt: qui illecebris magis q̄ ter-
roribus animos expugnant fideliuȝ. Hi ti-
bi hoſtes cauendi:hi grauiores tyranni:ꝑ
quos adā captus ē. Multi in perſecutione
publica coronati:occulta hac perſecutione
2.Cor.7. ceciderunt. Foris inquit pugnę:intꝰ timo-
res. Aduertis q̄ graue certamen ſit: qđ eſt
intra hominē:vt ſecū ipſe cōfligat:cuȝ ſuis
cupiditatibꝰ p̄lieᷣ. Ip̄e apl's fluctuat:hę-
ret:aſtringiᷣ:captiuari ſe aſſerit in lege pec
cati:⁊ mortis corpore debellari:nec potuiſ-
ſe euadere:niſi eēt dn̄i ieſu liberatꝰ gratia.
Uerū vt multę ꝑſecutiones:ita multa mar
tyria. Quotidie teſtis es chriſti. Tēptatus
es ſpiritu fornicationis:ſed veritꝰ chriſti fu
turum iudicium:temerandā mentis ⁊ cor-
poris caſtimoniā nō putaſti:martyr es chri
ſti. Tēptatus es ſpiritu auaricię:vt poſſeſſi
onē minoris inuaderes:indefenſę viduę iu-
ra temerares:⁊ tamen contemplatione cęle
leſtiū p̄ceptorum:opem magis ferendam
q̄ inferendā iniuriā iudicaſti: teſtis es chri-
ſti. Deniq̄ tales vult teſtes chriſtus aſſiſte-
Eſa.1. re:ſcđm qđ ſcriptū ē: Iudicate pupillo:⁊ iu
ſtificate viduā:⁊ venite diſputemꝰ dic̄ dn̄s.
Temptatus es ſpiritu ſuperbię:ſed videns
inopeȝ atq̄ egenū: pia mente cōpaſſus es:
humilitatem magis q̄ arrogantiā dilexiſti:
teſtis es chriſti. Et qđ ē ampliꝰ:nō ſermōis
tantūmodo:ſ etiā operis teſtimoniū perhi
buiſti:teſtis es chriſti. Quis eni locupleti-
or teſtis eſt:q̄ qui confitetur dn̄m ieſum in
carne veniſſe:cum euangelij p̄cepta cuſto
dit? Nā qui audit ⁊ nō facit:negat chriſtū:
⁊ ſi verbo fatetur operibus negat. Qꝫ mul-
tis dicētibus: Dn̄e domine:nōne in tuo no Matth.7.
mine ꝓphetauimꝰ:⁊ dęmonia eiecimus:et
virtutes multas fecimus:in illa die reſpon-
debit: Diſcedite a me oēs operarij iniquita
tis? Ille ergo teſtiſ eſt:qui aſſtipulantibus
factis domini ieſu p̄cepta teſtatur. Quanti
ergo i occultis quotidie martyres chriſti ſūt
⁊ ieſum dominū cōfitentur. Nouit hoc mar
tyriū apl's:⁊ teſtimoniū chriſti fidele qui di-
xit: Hęc ē eni gloriatio noſtra: teſtimonium 2.Cor.1.
conſcientię noſtrę. Quanti foris cōfeſſi ſūt
⁊ intus negauerūt? Namq̄ vxoris ducēdę
gratia:quę gentili viro a chriſtianis paren-
tibus negabatur:ſimulata ad tempus fide
plerīq̄ produnᷣ qđ foris confeſſi ſunt: intꝰ
negaſſe. An fornicationis cauſa tantūmo-
do putamus dominum deū noſtrum in po-
pulū iudęorum tam ſeuere eſſe cōmotuȝ:vt
viginti tria milia de populo necarentur:ꝓ-
pterea ꝙ madianitę gentis fęminis ꝯcubi-
tu miſcerentur:ac non eo ꝙ per illos concu-
bitus alienigenarꝝ diſcedere a fide: negare
dominū cogerenᷣ? Nolite inq̄t omni ſpiri- 1.Ioh.4.
tui credere:ſ a fructibꝰ corꝝ cognoſcite q̄buſ
credere debeatl. Uenit q̄s in eccl'iam dū ho
norē affectat ſub imꝑatoribꝰ xp̄ianis:ſimu-
lato metu orōnē ſe fingit deferre: Inclinaᷣ
⁊ ſolo ſterniᷣ:qui genu mētis nō flexerit: vi
det illū hō:xp̄ianū putat:videt hō oranteȝ
ſuppliciter ⁊ credit:ſ deus audit negantem.
Diſcedit ꝓbatus ab hoīe: ſ cōdemnatus a
iudice: Quāto tolerabiliꝰ fuerat homi ne-
gaſſe:⁊ deo eē cōfeſſū? Licet hoc q̄ ſit rep̄-
henſibile. Perfecta enim confeſſio ⁊ animi
quęrit deuotionē:⁊ vocis profeſſionē. Cor- Ro.10.
de eni crediᷣ ad iuſticiā:oris autem cōfeſſio
fit ad ſalutē. Ergo in perſecutionibꝰ interio
ribus eſto fidelis ⁊ fortis:vt in iſtis forenſi
bus ꝑſecutionibꝰ approberis. Et in intimis
perſecutionibꝰ ſūt reges ⁊ p̄ſides:terribiles
iudicij poteſtate. Dabis exemplum in do-
mini temptatione quā pertulit. Demōſtra-
ta enim ſunt ei omnia regna:⁊ dictuȝ eſt ei:

Matth.4. Tibi dabo hęc oīa:ſi procidens adoraueris
Ro.6. me. Lectū eſt ⁊ alibi: Nō regnet peccatū in
vſo mortali corpore. Uides ante q̄s reges
ſtatuaris o hō:ante quos p̄ſides peccatorū
ſi culpa regnat? Quot pctā:quot vitia: tot
reges. Et ante hos adducimur: ⁊ ante hos
ſtamus. Habēt etiā iſti reges tribunal i mē-
tibus plurimorū. Sȝ ſi quis chriſtū fateaᷣ:
ſtatim regē illū facit eē captiuū:deijcit đ ſo-
lio ſuę mentis. Quō eni poterit diaboli tri
bunal manere in eo:cui chriſti tribunal aſ-
ſurgit? Multi ꝗ ꝑſequētes ⁊ tribulātes me.
Et fortaſſe chriſtus hoc dicit:⁊ dicit in voci
bus ſingulorꝝ. Ipſū em̄ aduerſariꝰ ꝑſequiᷣ
in nobis. Si declines ꝑſequenteȝ:chriſtum
abijcis:qui ſe temptari patiᷣ vt vicat. Ubi
illū viderit diabolus:ibi parat inſidias:ibi
tēptationuȝ machinas admouet:ibi dolos
nectit:vt illū ſi poſſit excludat. Ubi autem
diabolus p̄liaᷣ: ibi chriſtꝰ aſſiſtit. Ubi dia-
bolus aſſidet:ibi chriſtus includiᷣ:ibi mu-
rorū ſpiritaliū ſepta defēdit. Ergo qui per-
ſecutorē refugit:reijcit etiā defenſorē. Sed
cū audis: Multi perſequētes et tribulātes
Ro.8. me:noli timere qui potes dicere: Si deꝰ pro
nobis:quis contra nos? Uerū hoc dic̄:qui
a teſtimonijs domini nullo vitiorum decli-
nat anfractu.

Uerſ⁹.VI. Uidi† nō ſeruantes pactū ⁊ tabe-
Al' p̄uaricātes ſcebā:†quoniā verba tua non cuſto
Al'.q̄ eloq̄a dierunt. Beatꝰ q̄ in charitate dei tabe-
ſcit:q̄ videt nō ſeruātes pactū. Aliꝰ propter
vitioſos amores tabeſcit:qui deſtillat dū ē
dilatꝰ amore dilectę:⁊ dū ꝓtelaᷣ flagrantis
cupiditatis affectꝰ:animꝰ deficit: vires cor-
poris quadā deformitate palloris feſſorūq̄
artuū tabe minuunᷣ. Alius q̄ pecuniā ꝯcu-
piſcit donec potiaᷣ eā:auaro miſer tabeſcit
affectu. Alius immodice capeſſendi hono-
ris ip̄atiēs ſi deſideria lōga ſuſpiret:nō me-
diocrl mentis tabe ꝯficiᷣ. Non talis eſt qui
dicit: Qꝫ diſtabuit caro mea in terra deſer-
ta ⁊ in inuia ⁊ ſine aqua. Hic eni caſtigabat
carnē ſuā ⁊ tabeſcere faciebat:dū indefeſſo
deſiderio diuinę cognitiōis intentus:⁊ lucē
diei ſollicita expectatione p̄ueniēs:ante lu-
canū ſoluere dn̄o cāticl ⁊ hymnis geſtiebat
obſequiū. Tabeſcit ergo vir pacificus: qn̄
alios videt peccata reſcindere:ꝯſenſuū ab-
olere cōcordiā:iurgia de pace reparare:i tu-
multus redire de gr̄a. Qđ vtiq̄ nō facit:q̄
dn̄i p̄cepta cuſtodit. Nō facit qui audit di
centē: Pacem meā do vobis:pacē relinquo Ioh.14.
vobis. Ergo qui pactū ſeruat:is chriſti obe
dit imperijs. Qui aūt nō ſeruat:ille xp̄i p̄ę
cepta ꝯtēnit:⁊ qđ peius eſt compꝛta faſtidit
⁊ negligit:

Uide† quia p̄ęcepta tua dilexi do Uer VII.
mine:in miſcđiā tua†viuifica me. Al'q̄n̄ mādata
Hic quoq̄ inuitat dn̄m:vt plenū charita-
tis ſuę expectet affectū. Nemo dicit: vide:
niſi q̄ iudicat ſe ſi videaᷣ eē placiturꝰ. Et pul
chre dixit: vide:⁊ ſcđm legē dixit:q̄ lex p̄ę-
cepit vt vnuſquiſq̄ ter in anno ſe offerat in
conſpectu dn̄i. Quotidie ſe ſanctus offert:
quotidie apparet: ⁊ nō vacuꝰ apparet. Non
ē eni vacuꝰ:qui de plenitudine eiꝰ accepit.
Nō erat vacuꝰ dauid q̄ ait: Repletū ē gau- Ps.125.
dio os noſtrꝝ:q̄ gaudiū fructꝰ ē ſpiritusſan-
cti. Et ſicut de plenitudine xp̄i nos omnes
accepimus:quēadmodū dixit iohānes: ita
etiā ſpiritusſanctꝰ de plenitudine ſua reple
uit orbem terrarꝝ. Nō erat vacuꝰ zacharias
qui repletus eſt ſpiritu ſancto:⁊ ꝓphetauit
aduentū dn̄i ieſu. Nō erat paulus vacuꝰ: q̄
euangelizabat in abundātia: ⁊ repletꝰ erat
accipiens odorē bonę ſuauitatis: ab ephe-
ſijs placentē deo hoſtiā. Nō erant corinthij
vacui:in quibus abundabat dei gr̄a: iuxta
eiuſdē apl'i teſtimonium. Offerebat ſe ꝗ da
uid quotidie deo ⁊ non vacuus offerebat:
qui poterat dicere: Os meum aperui ⁊ ad-
duxi ſpiritum. Iō ergo dicebat: Uide quia
p̄ęcepta tua dilexi. Audi in quo te offerre
debeas chriſto. Nō in his quę videnᷣ: ſed i
occultis:ſed in abſcondito:vt pater tuꝰ qui Matth.6.
videt in abſcondito reddat tibi:⁊ fidelē re-
muneret affectum. Pręcepta inquit tua di-
lexi. Nō dixit ſeruaui:non dixit cuſtodiui.
Nam imprudentes non cuſtodierunt p̄ę-
cepta domini. Aliqui eniȝ codices habent:
ἀσύμετ ἐύμ Τάσ:hoc eſt:inſipiētes: nō in-
telligentes. Ergo qui non intelligunt nō ſa
piunt:hi qui nō cuſtodiunt. Qui autē per-
fectus eſt intellectu:perfectus ſapientia: di
ligit: qđ eſt amplius q̄ cuſtodire. Cuſtodi-
re eni neceſſitatl plerꝝq̄ eſt ⁊ timoris:dilige
re charitatis. Cuſtodit qui euangelizat:ſed
qui volens euangelizat:mercedem accipit:
quātomagis qui diligit mercede donatur.
Poſſumꝰ etiā nō amare qđ volumꝰ:nō poſ
ſumꝰ nolle qđ amamꝰ. Sȝ q̄uis mercedem
ꝑfectę charitatl expectet:⁊ miſeratiōis diuę
ſuffragiū poſcit:vt in ea viuificetur a dn̄o:

Non ꝙ arrogans debitę mercedis exactor: ſ verecundus miſericordię diuinę eſt deprę cator.

Ver. VIII. **Principium verborū tuorum veritas: i eternū oia iudicia iuſticię tuę.**

Cum principium verbor dei veritas ſit: veritas vtiq fidei fundamentū eſt. Primū eteni oportet vt credam⁹ vera eſſe dei ſūmi que in diuinis ſcripturis legim⁹ oracula: ſecundū eſt virtutē cor pleniore cognitiōe diſcam⁹. Sicut ē initium ſapientię timor dñi: ita plenitudo ſapientię dilectio. Lex enim ſapiētia: plenitudo aūt legl dilectio: ita plenitudo verbor dei: ſapiētia: cognitioq iuſticię. Nam ſicut a timore dñi pceſſus qdā ē ad grām charitatis: ita a veritate ad iudiciū iuſticię diuinę quidā videtur fieri pceſſus. Veniſti ad ecclīam: audiſti vnū deū dici: vnde lex incipit: ſicut habes ſcriptū: Audi iſrl: dñs de⁹ tu⁹: de⁹ vn⁹ ē: crede vnū deū eſſe: nō plures deos. Cū aūt cepl legere: dñm ieſū dei filiū in carne veniſſe pper totius mūdi redēptionē: diſtingue ſapienter: vnū deū patrē eſſe ex quo oia ⁊ nos in illū: ⁊ vnū dñm ieſū p quē oia ⁊ nos per ipſum. Cognoſce: qr ideo venit: vt virtutis ſemitiſ noſtros informet affectus: vt mor manſuetudinē cōuerſationis ei⁹ diſcerem⁹ exēplo: vt aboleref culpa p grām: ⁊ tunc a veritatiſ cōfeſſione ad cognitionē iuſticię proceſſiſti. Fides principiū chriſtiani ē: plenitudo aūt chriſtiani iuſticia ē. Fides i cōfeſſiōe pplor: iuſticia in marty paſſione. Sciētes igitur i eternū māſura iudicia omnia iuſticię dei: caueam⁹ ne opa noſtra diſpliceant: ⁊ in eternum incipiamus ſubire iudiciū: nec ſi aliqd boni fecimus reſupino ſoluamur affectu.

2.Cor.5. Oēs oportet nos ante tribunal chriſti aſſiſtere: vt recipiat vnuſqſq qđ geſſit ſiue bonum ſit ſiue malū. Vides quia ⁊ paulus aſſiſtet: vt ipſe cōmemorat. Caue ne ligna: caue ne ſtipulā ad iudiciū dei tecū deferas: ꝙ ignis exurat. Caue ne cū in vno aut duob⁹ habeas qđ probef: in plurib⁹ opibus defe-
1.Cor.3. ras qđ offendat. Si cui⁹ opus arſerit: detrimētū patief: poteſt tñ ⁊ ipſe p ignē ſaluari. Unde colligif: qr idē hō ⁊ ſaluaf ex parte: ⁊ condemnaf ex parte. Cognoſcentes itaq multa eſſe iudicia: opera noſtra examinem⁹ omnia. In viro iuſto graue eſt detrimentū: graue operis alicuius incendium: in impio pena miſerabilis: ſint magis omnia iudicia plena gratię: plena florentium coronarum: ne forte dum trutinātur facta noſtra: culpa prępõderet.

Explicit ſermo viceſimus

Incipit ſermo viceſimuſprimus. Schin.

Incipit littera ſchin ש

i que latinę dicitur ſuper vulnus. ſ uper vulnus quid eſt: niſi medicamētū: quo vulneris acerbitas mitigaf: Sup vulnus oleū infundif: vt oīs vulneris aſperitas molliaf. Sup vulnus malagma: ſup vuln⁹ alligatura a quib⁹ omne vulnus fouef. Ubi ꝙ ſpes refundende eſt ſanitatis: ibi adhibenf medicamenta vulnerib⁹. Ubi aūt omne caput in dolore: ⁊ omne cor i meſticia: nō eſt vulnus neq cicatrix: nō plaga cū feruore: hoc eſt: vbi non portio: ſed vniuerſitas periclitaf: ⁊ quedā corruptio totius corporis tabe cōſumif: ibi nō eſt malagma imponere: neq oleū: neq alligaturā. Multo igif cōmodius eſt: vt ſit vulnus qđ foueas atq conſtringas: ꝙ ſine vulnere mors ſerpat interior. Sed eſt nō ſolum corporis vuln⁹ ſed etiā mētis: qđ oleo quodā mollioris alloquij ⁊ pacifici ſermonis ſuauitate miteſcit. Sūt fomenta verborum: ſunt medicamenta cęleſtiū pceptorū: quibus omne nequicię virus abolef. Sunt legis vincula que nō adurant: ſed magis liberent alligatos: ⁊ malagma ſpiritale quo colliſa anime quedā membra ſolidef. Conſideremus igif quid ſit vulnus: quid ſupra vuln⁹. Principes perſecuti me gratis: vulnus eſt. Exulto ꝙ in verba tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa: ſupra vulnus ē: qr verbis diuinis vulnera dura curanf. In threnis quoq hieremię habes ſub hac lrā ſcriptū: Threñ.3.
Audiſti opprobrium eor domine: oia conſilia eor aduerſum me: labia inſurgētiū aduerſum me tota die: ſeſſionē eor ⁊ reſurrectionem eorum: vulnus eſt. Sed ſubiecit: Ibidem.
Aſpice in oculis eorum: redde illis retributionem eor domine: ſcđm opa manuū ipſorum: ſup vuln⁹ eſt: qr vindicta plerūq ſolet dolorē vulneris mitigare. Et infra idē hieremias ait: Gaude et letare filia idumee: ꝙ Threñ.4.
habitas in geth. Et quidē ad te pertrāſibit calix: bibes ⁊ inebriaberis adhuc: ſup vuln⁹ eſt. Calix enim domini remiſſio peccatorū eſt: quo ſanguis effundif: qui totius mūdi peccata redemit. Hic calix inebriauit gētes

ne pprij meminiſſēt doloris: ſ veterē obliuiſcerenf errorē. Bona igif ebrietas ſpiritalis ꝙ turbare neſcit corporis inceſſū: leuare mentis nouit veſtigiū. Bona ebrietas poculi ſalutaris: ꝙ meſticiā peccatricis abolet conſcię: iocūditatē vitę infundit eternę. Iđ
Pš.22. ſcriptura dicit: Et poculū tuum inebrias ꝙ pclarū eſt. Medicamētū igif ſup vuln⁹ eſt: qr dñs ieſus ipſe ē medic⁹: qui vulnera nra curauit: infundens vinū ⁊ oleū: ⁊ alligans vulnera ade illi⁹: qui deſcēdens ab hierlm a latronib⁹ vulnerat⁹ ē. Caueat igif vnuſqſq ne deſcendat ab hierlm. Peccatis eni ſuis vnuſqſq deſcendit: ⁊ meritis aſcēdit. Aut qr fragiles ſum⁹: ꝙ deſcendit currat ad illū ſamaritanū: cuſtodē corporis ſui: cuſtodē legis ⁊ grę: vt vulneri ſuo poſſit inuenire medicinā: qui alligaturā verbor celeſtiū
Matth.3. ſup vulnus imponat: dicens: Penitentiam agite: appropinquabit eni regnū celor. Bona alligatura: ꝙ fracta aię tuę oſſa pnectat: ⁊ ſoliditate reparata in pſtinas vires reformet: ac diſciſſos artus ſine vlla ſibi cicatricl offenſione reſtituat. De litterę interptatiōe ſatis p captu noſtro dictū putam⁹: adoriamur ſancti pphete verſus cōſiderare: quos ſpiritu ſancto reuelante ſubiecit.

Verſ⁹. I. Al. formidauit. **p Rincipes perſecuti ſunt me gratis: ⁊ a verbis tuis trepidauit cor meū.** Si veterē repetamus hiſtoriā: ⁊ ſaul ⁊ abſalon ⁊ multi alienigenę pncipes: ſanctū dauid pſecuti ſunt: ſ nemo potuit de eo triūphare. Sūt ⁊ pncipes mūdi: rectoreſq tenebrarū: ꝙ te in tuo pectore conanf opprimere: ⁊ perſecutionū ſeua int⁹ opantur: pmittētes regna trar: honores: atq diuitias: ſi fragili mente ſuccumbas: ⁊ obediēdū cor imperijs arbitrerl. Iſti pncipes interdū gratl pſequūtur: interdū non gratis. Gratis pſequūtur apud quem nihil ſuū inueniūt: ⁊ cū ſubiugare cōtendūt. Nō gratis pſequūf eū qui ſe cor dedent poteſtati: ⁊ in poſſeſſionē ſeculi tot⁹ intrauerit. In ſuos eni iure ſibi dominatū vendicant: atq ab his mercedē iniqtatis efflagitant. Bene hoc martyr dicit: ꝙ iniuſte pſecutionū tormenta ſuſtineat: ꝙ nihil rapuerit: nullū violent⁹ oppreſſerit: nulli⁹ ſanguinē fuderit: nulli⁹ thor putauerit eē violandū: ꝙ nihil legib⁹ debeat: ⁊ grauiora latronū ſuſtinere cogaf ſupplicia: ꝙ loquaf iuſte ⁊ nō audiaf: qui loquaf plena ſalutis ⁊ ipugnetur: vt poſſit dicere: Cū loquebar illis ipugnabāt me gratl. Gratis igif pſecutionē patif: Pš.119.
qui impugnaf ſine crimine: impugnatur vt nori⁹: cū ſit in tali pfeſſione laudabilis: impugnaf qſi veneficus: qui in noie dñi grāf: cū pietas virtutū oim fundamētū ſit. Uere fruſtra impugnaf: ꝙ apđ ipios ⁊ ifidos grā impietatl accerſif: cū fidei ſit magiſter: Uerū qui gratis ipugnaf: fortis debet eē ⁊ conſtans. Quō ꝙ ſubtexuit: Et a vbis tuis trepidauit cor meū. Trepidare infirmitatis ē: timoris atq formidinis. Sz ē etiā infirmitas ad ſalutē: ē etiā timor ſanctor. Timete Pš.33.
dñm oēs ſci eius: Et beat⁹ vir ꝙ timet dñm. Pš.111.
Qua rōne beat⁹? Quia in mandatis ei⁹ cupiet nimis. Pone ꝙ martyrē inter picula cōſtitutū: cū inde imanitas beſtiar ad incutiendū terrorē infremat: aliunde ſtridor cādētiū laminar: ⁊ flāma fornacis ardentis exęſtuet: ex pte alia perſonent tract⁹ grauium catenarū: hinc carnifex cruent⁹ aſſiſtat: pone inquā circūſpectātē oia plena ſupplicijs: deinde cogitātē mādata diuina: illū ignem ppetuū: illud ſine fine incendiū pfidor: illā penę recrudeſcētis erūnā trepidare corde: ne dū pſentib⁹ cedat: ppetuis ſe dedat exitijs: pturbari aio: dū futuri iudicij rhōphea illā terribilē quadā cōſpect⁹ ſpecie contuef: Nōne ad hāc trepidationē fiducię viri conſtantis equalis in eūdē cōcurrit effectū: confidētia cupientis eterna ⁊ dīna trepidant? Sit tñ fortior ille ꝙ ſperat: ſit fortior ꝙ pſumit. Utinā ego talis eſſe merear: vt ſi forte pſecutor ingruerit: nō cōſiderē ſuppliciorum meorū acerbitates: nō metiar tormēta: non penas: nō cogitē vlli⁹ atrocitatē doloris: ſ hec oia leuia ducā: trepidē āte xpm: ne xps me neget: ne xps excludat: ne me repellat ꝺ pſilio ſacerdotum ſi indignum collegio me iudicauerit: videat magis licet pmotū corporaliū terrore penar: plus tñ trepidantē futura iudicia: Et ſi dixerit mihi: Modice fidei quare dubitaſti: porriget tñ dexteram ⁊ inſurgentib⁹ hui⁹ ſeculi fluctib⁹ mole turbatū: fida mentis ſtatione firmabit.

Exulto i verbis tuis: ſicut qui inuenit ſpolia multa. Ver. II. Al. Letabor ego ſup eloqa tua
Bona ꝙ trepidatio a verbis dei: ſi exultatiōẑ generat. Qui eni trepidat a verbis dei: poſtea exultat in verbis dei. Ergo qui habet in aula ſua: corde videlicet ſuo verba dei: excludit ſermōeſ pncipū a corde ſuo: excludit timor: timorē:

Si eñ ingreſſus quis balneas ſolis depo-
nit eſtus: ⁊ caloꝛ excludit caloꝛē: quãto ma-
gis diuini iudicij terroꝛ hũc terroꝛē excludit
humanũ: feruoꝛem gῆe ſecularis: gῆe feruoꝛ
eterne. Exultat ꝗ qui habet verbũ dei. Ha-
bet enim ſpolia multa: ꝗ iudeis abſtulit: ha
bet ꝓſtrati hoſtiſ exuuias. Sic dauid abſtu
lit golie gladiũ: ⁊ ipiꝰ gladio caput eiꝰ exe-
cuit: ſic verus dauid humilis atꝗ manſue-
tus dñs ieſus: intelligibilis golie caput ar-
mis ipſiꝰ amputauit. Arma eni diaboli gē-
tes erãt: fide aũt gentiũ vulneratus: caput
qđ habebat amiſit. Diſtracta ſunt ſpolia ꝓ
ſtrato: vaſa eiꝰ direpta: quia alligatꝰ ē foꝛtꝭ.
Vas diaboli caro erat hoīs pctõꝛis: ſed po
ſtea ꝙ in chꝛiſtũ credidimus: caro nr̃a cepit
eē vas electiõis: vt habes de apl̃o paulo: ꝗ
ad gentes miſſus eſt: dictum a dño ieſu ad
Act.9. ãnaniã: Vade qm̃ vas electionis mihi eſt.
Eſa.8. Merito ꝗ vocatũ nomē ē chꝛiſti: velociter
ſpolia detrahe: diuide cito: qꝛ pꝛiuſꝗ ſciat
puer vocare patrē aut matrē: accipiet virtu
tē damaſci: ⁊ ſpolia ſamarie cõtra regē aſſy-
rioꝝ. Ergo rex aſſyrioꝝ eoꝝ ſcilicet quoſ va
nos ſua pfidia fecerat: amiſit ſpolia ꝗ tene-
bat. Et vt iterum cognoſcas: qꝛ ſpolia chꝛi-
ſtus a diabolo: que in adam ille inuaſerat:
vendicauit: ⁊ ſaba dona adduxit: viri excel-
ſi ad dominũ ieſum alligati vinculis tranſi-
erunt: atꝗ illũ ceperũt adoꝛare: qꝛ captiuã
duxit captiuitatem: ideo caput eius abſtu-
lit: vt ipſe caput eēt coꝛpoꝛꝭ itcrempti. Me
rito nunc gentes toto oꝛbe caput regale cir-
cũferunt: qꝛ mēbꝛa ſunt xp̃i. Cognouiſti de
nationibꝰ: cognoſce etiã de iudeis: quibus
dñs ieſus abſtulit ſpolia: hoc ē: regnũ celo-
rum abſtulit: ⁊ dedit genti facienti fructum
eius. Abſtulit virtutē panis ⁊ virtutē aque:
ꝓphetã ⁊ admirabilē cõſiliariũ: ⁊ pꝛudentē
architectũ: ⁊ ſapientē auditoꝛē. Illis abſtu
lit: nobis dedit. Merito exulto: ſicut ꝗ iue-
nit ſpolia multa. Sine laboꝛe meo inueni
ſpolia que ñ habebã. Inueni heptaticũ: in
ueni regnoꝝ libꝛos: inueni pꝛophetaꝝ ſcri-
pta: inueni eſdrã: iueni pſalmos: inueni ꝓ-
uerbia: inueni eccl̃iaſten: inueni cantica can
ticoꝝ: inueni admirabilē cõſiliariũ chꝛiſtũ:
inueni paulũ pꝛudentē architectum: inueni
ſapientē auditoꝛē: ꝑl̃m xp̃ianũ: ꝗ nouit ea
ꝗ leguntᷣ audire. Ille eñ audit: qui ea ꝗ au
dit itelligit. Lex ſpiritalis ē. Nõ illaꝫ audit
iudeus qui audit coꝛpaliter: ſ꞉ ille audit ꝗ
audit in ſpũ. Habent illi libꝛos: ſ꞉ ſenſum li
bꝛoꝝ nõ habēt. Habēt ꝓphetaſ: ſ꞉ nõ habēt
quē illi ꝓphetauerũt. Quõ eni habēt: quē
non receperũt? Ideoꝗ cum moyſe ⁊ helia
mihi apparuit: qꝛ ab illis receſſit. Multa ha
bet ſpolia: qui habet dei verbũ. Habet re-
ſurrectionē: habet iuſticiã: virtutē atꝗ ſapi
Exo.12. entiã: habet oĩa: qꝛ oĩa in ip̃o conſtant. He-
bꝛei ſpoliauerũt egyptios: ⁊ vaſa eoꝛum ab
ſtulerũt. Iudeoꝝ ſolia habet ꝑl̃s chꝛiſtianꝰ:
⁊ totũ habemꝰ qđ illi habere ſe neſciebant.
Illi aurũ ⁊ argentuꝫ materiale abſtulerũt:
nos aurũ mentis accepimꝰ: nos acquiſiui-
mus celeſtis ſermonis argentum.

Ver. I ✝ **Iniuſticiam odio habui ⁊ abho**
Ar. Iuſ. **minatus ſum: legē aũt tuam dilexi.**
Merito odit iniuiticiã: qui habet arma
iuſticie. Hebꝛeus cũ haberet hec arma: hoc
eſt: legē ⁊ ꝓphetas: murē vel hoiem abho-
Numeri.19 minabaᷣ moꝛtuũ: qꝛ lex dicit: Oĩs qui teti-
gerit moꝛtuũ immũdus erit: ⁊ humanitatiſ
ſup̃ma negabat officia defunctis: ſ꞉ legi nõ
ē moꝛtuꝰ: niſi qui iniuſtꝰ ē. Hec eñ imundi-
cia iuſtis que iniq̃tas? Quid eni imũdiꝰ: ꝙ
mentē qua nihil homini p̃cioſius ē datum:
turpibꝰ cõmaculare criminibꝰ ⁊ atrocibꝰ ef-
ferare cõmentis? Quid illis pꝛodeſt ꝙ moꝛ-
tuũ hoiem viſere foꝛmidãt? Vtinã vitia eo-
rum nõ polluerent appꝛopinquãtē: quoꝛum
moꝛs cõtaminare neminē põt. Moꝛs nemi
ni nocet: vtinã vita nõ noceat. Contagium
eñ colluuionis: cõſoꝛtium iniquitatis eſt.
Quõ ꝗ cõtaminare poteſt: ꝗ iniquꝰ eē iã nõ
põt: cũ etiã ſi fuit: tñ eē deſiuit? Fuge ꝗ iniq̃
tatē: ne te cõpꝛehendat. Fuge iniuſticiaꝫ ꝗ
viuentes adhuc moꝛtuos facit. Sed nemo
fugit iniq̃tatē: niſi ꝗ diligit equitateꝫ. Et iõ
ait: Legē autē tuã dilexi. In lege eq̃tas eſt
ſi ſpiritalē accipias legē: Si conſurgas cuꝫ
chꝛiſto: ⁊ ibi altare ſacroſanctũ illud celeſte
cõſideres: nõ altare terrenuꝫ: qđ hoſtili po-
pulatiõe deſtructũ ē: Si illã hierl̃m ſpectes
que in celo ē: nõ iſtã ꝗ a ꝑl̃o iudeoꝝ frequē-
tabaᷣ in terris: ꝗ ꝓpter incolaꝝ pfidiam a
romano exercitu triũphata: iniecto flagra-
uit incendio: Si intuearis illũ p̃ncipē ſacer-
Heb.4. dotũ: de quo ſcriptũ ē: Habentes itaꝗ ma-
gnũ ſacerdotē egreſſũ đ celis: ieſũ filiũ dei:
teneamꝰ cõfeſſionē fidelē: qui quotidie ad-
uocatus pꝛo nobis eſt apud patrē: vt ꝓ qui
bus in diebꝰ carnis ſue miſericoꝛdi eſt com-
paſſus affectu: pꝛo his opereᷣ remiſſionem

quotidie peccatoꝝ. Que eñ ſpes alia gene
ri humano niſi oĩm viuentiũ delicta donen
tur? Ille ꝗ p̃nceps ſolus eſt ſacerdotum: cui
aſtant pij ſacerdotes intra celeſtiũ ſacrariũ
illud altiſſimũ merito ꝓpꝛij cruoꝛꝭ ingreſſi.
Illa ꝗ lex diligenda ē: in qua verꝰ hebꝛeus
liber ab omni ſeruitute vitioꝝ: in qua ma-
gnũ ſabbatũ ⁊ inoffenſa requies defuncto-
rũ: in qua moꝛtui ꝑl̃i ſemē reſuſcitaᷣ: nõ cõ
mixtione: ſ꞉ fraterna redēptiõe. Scđm hãc
ꝗ legē odio habet ſanctꝰ iniuſticiã: nõ iniu-
ſtum qui põt ſepe cõuerti: nec moꝛtuoꝝ re-
liq̃as: ſ꞉ moꝛtuã iniq̃tatē execraᷣ ⁊ refugit.

Ver. IIII **Septies in die laudem dixi tibi:**
ſuper iudicia iuſticie tue. Et nume-
ro quidē ſtudiũ ſancte deuotiõis expꝛimiᷣ.
Sꝫ puto magis ꝙ purꝰ ⁊ quietꝰ ac vacuus
ab oĩ onere delictoꝝ declareᷣ affectꝰ: vt ſine
vllis iracundie imp̃catiõibꝰ: aut flagitioſe
cupiditatis incendio deferaᷣ oꝛatio: ⁊ nihil
qđ alio noceat poſtulemꝰ: nihil qđ nos ſe-
cularibꝰ petitionibꝰ decoleret. Laudemꝰ in
hymnis ⁊ canticis vera ſemꝑ ⁊ iuſta: ea que
de diuinis canimꝰ laudibꝰ cõfitentes. Non
ſit anceps ⁊ dubia ſentētia: nõ diſcoloꝛ mē-
tis intentio: nõ materialibꝰ negocijs occu-
pata a pꝛopoſiti ſpiritalis executione defle-
ctat. Iuſtificetur ſemꝑ iuſticia dei tranq̃llo
animo: nõ ocio feriato.

Ver. V **Pax multa diligentibus ✝ nomen**
✝ l. legē tuã. **tuũ: ⁊ nõ eſt illis ſcandalũ.** Supꝛa
diximus: qꝛ charitas excludit timoꝛem: nũc
dicimus: quia excludit omnem perturbati-
onē. Etenim qui deum diligit ꝓfunda eſt ei
Cant.8.c. cõfirmate mentis tranq̃llitas. Aquæ iquit
multæ excludere nõ potuerũt charitatē:
& flumia nõ inundabũt eã. Multa aq̃ di-
uerſaꝝ ē paſſionũ: ⁊ flumina ſeculariũ cupi-
ditatũ coꝛpoꝛalibꝰ motibꝰ incitata. Ideoꝗ
Ps.125. charitate fundatꝰ dicit: Toꝛrentē ꝑtrãſiuit
aĩa nr̃a. Nunq̃d aq̃ maris excludere moyſi
potuit charitateꝫ? Et vt ſcđm litteram tibi
pſalmoꝝ ſeries ſuffrageᷣ: nēpe diligēs deũ
tutũ ſibi credidit iter eſſe ꝑ maria. Qui aũt
nõ dilexerũt deũ: hi dimerſi fluctibꝰ dignũ
ſacrilegijs ſuis exitũ ꝑtulerũt. Helias atꝗ
heliſeꝰ ioꝛdanem tranſierãt pede: ⁊ hec fuit
nimie merces ⁊ gr̃a charitatis. Hi igitur vt
tranſirent aquas fluuij ioꝛdanis: paſſionuꝫ
fluenta nr̃aꝝ mentis pꝛiꝰ veſtigio trãſierũt.
Eſa.43. De hac aqua dicit dñs: Si tranſeas ꝑ aquã
tecũ ſũ: ⁊ flumina nõ inundabunt te. Adeſt
iuſtis ſuis ſemꝑ cũ aliquibus terum [illegible]
ſis: ſi tñ trãſeãt mente cõſtanti nõ [illegible]
nõ fidei turbenᷣ incerto. Tranſi ꝗ ⁊ tu [illegible]
lis animi directiõe: ſi diuinã vis tibi [illegible]
p̃ſentiã: ſi nõ ſolũ pax: ſ꞉ etiã multa ſit [illegible]
tuo dilectio: nulla te p̃lia diuerſe cupiditat[illegible]
impugnēt: nõ iracũdia ſtimulet: nõ libido:
⁊ ſi ē pugna: tñ foꝛis non intus ſit. Pꝛeliare
aduerſus ꝑſequētes: licet ⁊ ipſis ſilentio ſe-
pe cedendũ ſit: qꝛ tibi vincunt. Illoꝝ potē-
tia tua victoꝛia ē. Tunc deniꝗ triumphanᷣ
cũ ſe viciſſe crediderint. Nõ ꝗ te impugnet
auaricia: nõ cupiditas exagitet: nõ triſticia
deijciat: nõ inflãmet libido: nõ reſupinet ſu
perbia: nõ curuet ambitio: nõ foꝛmido con-
ſternat. Pax multa abũdet: ꝗ exuperat oēꝫ Phil.4.
mentē: ſcđm apl̃i ſniaꝫ: ꝗ nihil pulchꝛiꝰ dici
potuit. Sũmꝰ eñ ſapie finis ē: vt ſimꝰ men
te trãquilla. Nõ cõmenticijs poetaꝝ fabu-
lis lubꝛicꝰ turbeᷣ affectꝰ. Sũmꝰ finis ē iuſti
cie: vt iniq̃tas mētē iuſti mouere nõ poſſit.
Virtutis totiꝰ hic finis ē: vt coꝛpoꝛea ip̃ius
foꝛtitudiniſ efficiat miles bella: ⁊ ꝯfecto bel
lo pacē refoꝛmet. Paci ꝗ ⁊ ip̃a plerũꝗ mili-
tat foꝛtitudo bellandi. Nemo ꝗ pacificũ tur
bet affectũ. Multa generanᷣ ad ꝑturbatiõ
nē hoīs: ⁊ vxoꝛ plerũꝗ decepta ſerpentꝭ in-
ſidijs animũ viri exagitare conaᷣ: ⁊ pater ſi
dē filij frequenᷣ irridet: ⁊ vir cõiugis ſue mē
tē tēptat oppꝛobꝛijs. Sꝫ in his oībus ſupat
iuſtus: ⁊ dicit: Quis nos ſepabit a charita- Ro.8.
te chꝛiſti? Tribulatio: an anguſtia: an ꝑſecu
tio? Quotiens bene facta crimini danᷣ: q̃ti
ens virtꝰ oppꝛobꝛio duciᷣ: quotiēs ip̃a igra-
ta ē gr̃a. Vendidit iuſtꝰ facultates ſuas: di-
ſpenſauit paupibꝰ: nihil ſibi reliquit: cõtē-
niᷣ plerũꝗ in ipſa eccl̃ia: qꝛ diues eſſe deſi-
uit. Sicut ſcriptum eſt: Si dederit uir oēs Cant.8.c.
facultates ſuas in charitate: cõtemptu cõ-
temptus erit. Nõ ergo moueaᷣ. Non enim
mercedē huius ſeculi nec gr̃am: ſ꞉ vite que-
ſiuit eterne. Non indigneᷣ: quia homines
pecunijs magis ꝙ operibus bonis deferũ-
tur. Nam ſi ei pꝛopter bonum opus in hoc
ſeculo deferaᷣ: ⁊ huius ſtudij fructũ hic adi-
piſcaᷣ: diciᷣ de eo: Percepit mercedē ſuam.
Habet quidē opus bonum: ⁊ hic gratiam:
ſed bꝛeuis poꝛtio emerende ſalutis ē. Ser-
ua futuris mercedē tuam: ⁊ iſtius ſeculi op-
pꝛobꝛia incremēta mercedis tue iudica. Co
gita ſemper apoſtolicum illud: ꝙ indigne Ro.8.
ſint paſſiões huius tempoꝛis ad ſuperuen-

turam gloriã. Nullis ergo iuſtus frangatur
iniurijs: nullis moueat̃ piculis: nullis tem/
ptetur ꝓcellis: ſiue mors ingruat: ſiue vita:
ſiue angeli celorũ. Neq; deijciat̃ aduerſis:
nec extollat̃ ſecũdis. Nuſq̃ ſit ei9 infirmus
affect9. Et mors tẽptat: ⁊ vita temptat. Ca/
ueat ſcãdalũ qui pacẽ habet que omnẽ mẽ/
tẽ ſupat: magn9 ẽ: non ẽ de puſillis iſtis. Jõ
ſcãdalũ pati nõ debet: qꝛ puſilloꝝ ẽ exagita
Matth. 18. ri ſcandalo. Vñ ⁊ dñs ait: Quicũq; ſcãdali
zauerit vnũ de puſillis iſtis minimis. Non
ſolũ puſillos: ſ; etiã minimos dixit: q̃s ptur
bãt ſcãdala: ⁊ iõ grauı obnoxius pene ẽ: vt
legiſti: quicunq; turbauerit infirme mentis
infantiã. Sicut eñ grauiori dign9 ſupplicio
ẽ: qui perſuaſerit crimen infantulo: ⁊ incau/
tam p̃cipitarit etatẽ: ita qui inualidũ ⁊ inſi/
pientẽ ⁊ improuidum circũſcripſerit pſuaſi/
one erroris aut exagitatiõe cordis affectũ.
Vis ſcire q̃ infirmus ſit qui ſcãdalizatur?
1. Cor. 8. Nõ manducabo inq̃t carnẽ: ne fratrẽ meũ
ſcandalizem. Quãta infirmitas ⁊ quedam
infantia animi: vt cũ etiã eſca fratris exagi
tet. Vñ nõ põt homini eẽ p̃cipitiũ: qñ etiaꝫ
hinc ẽ piculũ? Et qδ pei9 ẽ: infirmitas hmõi
ſerpit in multos. Vides inopẽ iuſtũ: tẽpta/
ris: vides diuitẽ iniquũ tẽptaris: vides ſine
liberis ſctm̃ tẽptarꝭ: vides liberis: honorib9
laudib9 ſecularib9 abũdantẽ iniuſtũ tẽptarꝭ.
Quãte fouee: quãti laquei: ⁊ qδ ẽ graui9 q̃
multos ſtrangulent. In ſodomitana vrbe
vix vnus loth q̃ nõ tẽptaret̃ inuent9 ẽ: cui9
tñ vxor nõ potuit tẽptationis laqueos eua
dere. Hebreoꝝ ppls maria tranſiuit: ſed nõ
potuit tẽptamẽta tranſire. Temptati ſunt
oẽs p̃ter ieſum ⁊ caleph: qui iõ de ſeniorib9
terrã repromiſſionis introire meruerunt: qꝛ
fuerũt temptatiõis expertes. Nec aaron itroi
uit: nec maria: qꝛ ⁊ ipſi temptati ſunt. Nec
moyſes introiuit: qꝛ dux erat ppli qui temp/
tabat̃. Typus legis q̃ excludere temptamẽ
ta nõ poterat: nõ poterat in trãm reſurrecti
onis inducere: qꝛ iſta in euãgelio gr̃a debe/
bat̃. Lex pacẽ nõ potuit dare: iõ moyſes q̃/
adiuxit ſemp pꝛeliat9 ẽ. Semper legis ppls
verſatus in ancipiti belloꝝ eſt: ieſus autem
nauc plebis aĩos ꝓfunda pace compoſuit:
qñ q̃ ſub lege ẽ agitat̃ incertis: qui ſub euã
Job. 14. gelio audit dicentẽ: Pacẽ relinquo vobis:
pacẽ meã do vobis: ideoq; diligentib9 nõ ẽ
ſcandalũ. Accipe aliter. Crux chriſti: iudeis
1. Cor. 1. ſcãdalũ: grecis ſtulticia ẽ. Scãdalũ eſt perfi
do: qꝛ dicit iude9: Ergo hic de9 ẽ q̃ hõ viſus
eſt? hic de9 eſt q̃ ieiunauit: hic deus eſt q̃ va
pulauit: hic de9 ẽ: qui crucifixus eſt: qui de
cruce deſcẽdere: ⁊ ſe liberare nõ potuit? De/ Matth. 27
niq; hoc dicebãt tpe dñice paſſiõis: Deſcẽ/
dat de cruce: ⁊ credim9 ei: confidit in deo: li/
beret nunc ſi vult eũ. Nõ te iſta temptent:
nõ te iſta pturbent: nõ in animũ tuũ hmõi
ſe inſerant cogitationes. Vbi pax ẽ: ⁊ mul/
ta pax: ibi crux chriſti nõ in opprobrio: ſ; ſalu
ti ẽ. Nõ fuit opprobrio petro crux xp̃i: q̃ tan/
tũ ei glie dedit: vt inuerſis xp̃m honoraret
veſtigijs: metuens ne ſi ea ſpecie crucifixus
eẽt qua dñs affectaſſe dñi gl̃iam videretur.
Crux ẽ opprobriũ pfido: fideli aũt gr̃a: fide/
li redẽptio: fideli reſurrectio eſt: qꝛ ꝓ nobis
paſſus ẽ dñs: qꝛ illo nos redemit ſanguine:
illa ad paradiſũ reſurrectõe reuocauit. Qui
hec credit: quomodo põt turbari: cui ſpes
regni celeſtis aſſurgit?

Expectabã ſalutare tuum dñe: ⁊ Verſ9. VI
†precepta tua†feci. Qui expectat: ſpe/ Al. mãdata
rat charitatẽ. Ergo ſpes p̃cedit: ſequitur ſa Al. dilexi.
lus. Spes igitur precurrit effectum: ideo
qui expectauit ſaluteꝫ a dño: p̃cepta dñi fe/
cit. Vñ ⁊ dñs appellat amicos in euangelio
nõ ſeruos: qui ſua p̃cepta fecerunt. Qui di/
ligit eni facit: ⁊ qui fecerit merito dilectiõis
remuneratione donatur.

Cuſtodiuit anima mea teſtimõia Ver. VII
tua: ⁊ dilexit ea †nimis. Plus eſt dili Al. vehemẽ
gere q̃ cuſtodire: vt ſupra diximus: qꝛ cuſto
dire interdũ neceſſitatis ẽ vel timoris: dili/
gere charitatꝭ: Jõ cũ hic dixiſſet: cuſtodiui:
adiecit: dilexi: vt cuſtodia amantis fuerit
nõ timentis. Qui nimiũ diligit: nimiũ cu/
ſtodit.

Seruaui †precepta tua ⁊ teſtimo Ver. VIII
nia tua: quia oẽs vie mee in conſpe Al. mãdata
ctu tuo †domine. Beatus qui põt dice Al. nõ h;
re: Oẽs vie mee ante te: qui nolit abſcõde/
re oẽs cogitatiões ſuas: oẽs act9 ſuos. Ab/
ſcondebat adã viã ſuã: abſcõdebat eua p9
culpã: abſcondebat cain necem fratris. In
affectu habemus abſcondere non i effectu.
Plena abſcondentis perfidia: ⁊ ſi apud de/
um nulla ſit latebra. Ideo eccleſia in canti/
cis ſua ei ſecreta monſtrabat dicens: Aſſu/ Cant. 8. a.
mam te & ducã te in domũ matris meæ:
& in ſecretũ eius quæ cõcepit me. Nam ⁊
ſi deus omnia videat cordis occulta: bonũ
tamen eſt vt vnuſquiſq; animam ſuam ei

apiat ⁊ expãdat: ⁊ tãq̃ lumini vl' calori eius
occurrat. Nec imerito gl̃iatur eccl'ia dicẽs:
Cant. 8. d. Ego erã i oculis ei9 tãquã iueniẽs pacẽ: qm̃
uias ſuas ꝓdere nõ timebat. Juſti ẽ ẽ iſta
Pſ. 33. vox: Oculi eñ dñi ſup iuſtos: itaq; dño ie/
ſu xp̃o q̃ ẽ via ⁊ veritas: bñ hoc dicit̃ ab his
q̃ illã verã viã fide: moribus: actuq; deſide/
rãt ꝯuenire. Oẽs vie mee corã te dñe. Nul/
la enim põt via bona eẽ: niſi quã tu illumi/
nandã tui viſitatiõe luminis iudicauerꝭ: cui
ẽ honor ⁊ gl̃a: laus: ppetuitas a ſecul: ⁊ nũc
⁊ ſemp: ⁊ i oĩa ſecula ſeculorũ Amen.

Explicit ſermo viceſimuſprim9.

Incipit ſermo viceſimuſſecũdus

Tau. **Acipit Tau littera**

i que latina interpretatiõe ſignifi/
cat errauit. Alia iterpretatio ha/
bet conſummauit. q uid eſt
errauit? Viceſimaſecunda litte/
ra ẽ q̃ apud hebreos ẽ vltima: pſalmo autẽ
iſto: hoc eſt: centeſimooctauodecimo profe/
ctũ hois dixim9 ſignificari: q̃ doctrine mora
lis magiſterijs erudit9: deponeret oẽm inex
ercitate mẽtis infantiã: aſſumeret aũt vete
rani cõſilij ſciam: ⁊ prudẽtie ſenilis etatem.
Vbi aũt error ẽ: culpa ſignat̃: Hic ẽ ẽ profe/
ctus finis: vt culpa ſit. Sed vide q̃d interp̃/
tet̃. Errauit inq̃t: non errat: ſ; errauit. Erraſ
ſe p̃teriti ẽ tpis: errare p̃ſentis. Qui errauit
deſiuit errare: ⁊ veterẽ cõdemnat errorem.
De eo eñ dicit̃ errauit: qui i eo errore iã nõ
ſit. Nã is q̃ adhuc in errore pmanet: nõ er/
raſſe dicit̃ ſ; errare. Errare eñ pmanentꝭ in
vitio ẽ: erraſſe corrigentis ẽ lapſus. Deniq;
Titum. 3. emẽdator moꝝ ait: Eram9 eñ aliqñ inſipiẽ
tes: increduli: errãtes in deſiderijs ⁊ volup/
tatib9. Nõ dixiſſet vtiq; eram9 aliqñ inſipi/
entes: niſi q̃ adept9 eẽt poſtea ſapie diſcipli
nã. Neq; dixiſſet: eram9 errãtes: niſi ſupio/
rẽ depoſuiſſet errorẽ. Deniq; vt abolitũ la/
pſum doceret: nec vllũ offenſionis reſediſſe
Ibidem. veſtigiũ: ait: Cũ aũt benignitas ⁊ humani/
tas appuit ſaluatoris nr̃i: nõ ex opib9 iuſti/
cie q̃ fecim9 nos: ſ; ſcd̃m ſuã miſcdiaꝫ ſaluoſ
nos fecit p lauachrũ regenerationis ⁊ reno/
uatiõis ſpũſſcti. Veteri ẽ errore depoſito:
⁊ ſpũſcõ atq; oi moꝝ emendatiõe renouat9
dicit: Eram9 eñ aliqñ errãtes. Vides ẽ: qꝛ
errori renũciaſſe nõ vitij ſ; ꝓfectus eſt. Po/
ſtremo ipe te doceat dñs ieſus ſi hũanis cõ
ſilijs vl' ſentẽtijs nõ putas eſſe credendum.
Nãq; in euãgelio ſuo ipe aſſeruit: q̃ paſtor Lu.
reliq̃t nonaginta ⁊ nouẽ oues: ⁊ vnã req̃rit
q̃ errauit. Cẽteſima ouis ẽ: quã [illegible] erraſſe:
perfectio ⁊ plenitudo numeri: ipſa te inſtru
at ⁊ informet. Nõ imerito ceteris anteferẽ:
qꝛ plus eſt a vitio ſe reuocaſſe q̃ ꝓpe vitiã
ipa neſciſſe. Imbutos eñ vitijs aĩos excute/
re frenis cupiditatũ atq; emẽdaſſe: nõ ſoliũ
pfecte virtutis: ſ; etiã celeſtis ẽ grẽ. Emẽda/
re eteni futura attẽtionis hũane eſt: p̃terita
donare diuĩe ẽ ptãtis. Deniq; inueniẽs pa/
ſtor ouẽ humeris iponit ſuis. Agnoſcis vti/
q; myſteriũ quõ ouis laſſa reficiat̃: qꝛ ñ põt
alit̃ hũana cõditio lapſa recreari: niſi ſacra/
mẽto dñice paſſiõis ⁊ ſanguinis ieſu chriſti
cui9 p̃ncipat9 ſup humeros ei9. In illa eniꝫ
cruce infirmitates nr̃as portauit: vt ibi oĩm
pctã vacuaret. Merito gaudẽt angeli: quia
is q̃ errauit iã ñ errat: iã ſuũ ẽ oblit9 errorẽ.
Nõ error igit̃: ſ; cõſummatio ẽ: vt altera do
cet interp̃tatio. Cõſũmatio aũt: pfectio di/
ſcipline ẽ. Vñ ⁊ hieremias i ſuis threnis ſb
hac littera ait: Defecit iiq̃tas tua filia ſyon: Thren. 4.
nõ adijciat te expellere adhuc. Viſitauit in
iq̃tates tuas filia edom: reuelauit ſup pctã
tua. Aduertis: qm̃ iniquitas nõ potuit ſine
dei viſitatõe deficere: nec plena eẽ correctio
niſi p gr̃am dñi ſaluatoris. Quõ aũt defici/
at iniq̃tas: audi dicẽtẽ eccl'iam: Exui tunicã Cant. 5. b.
meã quõ induam eam? Laui pedes meos
quõ inquinabo eos? Veteris igit̃ hominiſ
veſtimẽtũ vitijs erroris intextuꝫ: in lauacri
regeneratiõe depoſitũ: neſcit quõ poſſit in/
duere. Studio eni correctõis inoleuerat ob
liuio pctõꝝ. Tãta vis cõſũmate emẽdatio/
nis ẽ: vt in quãdã puericie redeat ſpiritalis
etatẽ: que vias erroris ignoret: crimẽ etiam
ſi velit nõ poſſit admittere: quia deſueuerit
peccandi vſum noſſe. Et iã de huius littere
interp̃tatiõe ſatis dictũ arbitror: nũc cogno
ſcamus ex ſubditis que ſit viri ꝯſũmati ſen
tentia. Itaq; ſic ait:

Appropinquet †oratio mea in Verſ9. I.
a **cõſpectu tuo dñe: †ſecũdũ ver** Al. deprecatio
bũ tuũ itellectũ tribue mihi. Al. iuxta eloq̃/um tuum da mĩ hi intellectum
Volare facit orõeꝫ bona vita: ⁊ dat alas
p̃cibus ſpiritales: quib9 ſanctoꝝ ad deum
euehat̃ orõ. S; ⁊ ſpũs quo oram9 ſubleuat
p̃cem iuſti: maxime ſi corde ꝯtrito cõpatiẽs
eã cõmendet affect9. Cõſũmati aũt viri iſta
ẽ ꝯfidentia. Deniq; ipe dauid in ſupioribuſ
iſtius pſalmi lucernã ſuis pedib9 req̃rebat:

ne in hoc itinere terreno ambulãs: poſſet er
rare. Nũc aũt quaſi iam in fine poſitus: et
ꝓceſſu cõſũmato viandi munere totus aſ
ſurgit: ⁊ orationẽ ſuã dirigit in cęleſtia: mit
tit eã in cõſpectu dñi ſaluatoris dans illi fla
bra iuſticię: ſapientię flamina: remigia de
uotionis ⁊ fidei innocẽtię puritatiſq; ſubſi
dia. Peccato eni graueſcit oratio: ⁊ lõge fit
a deo. Tanto aũt plus grauat: quãto iproe
bior ẽ vita depcantis. Innocentiũ aſcendit
oratio ⁊ gemitus cõpatiẽtis affect⁹: ſi egyp
tium lutũ oderint: ⁊ opari terrena declinẽt.
Deniq; ſic legiſti: q hebręorum q dura egy
ptioꝝ imperia ferre nõ poterãt: ⁊ vt grauia
ita ⁊ lutulẽta opa indigna ſui nobilitate ge
neris recuſabant: gemit⁹ ⁊ vox aſcẽderit ad
dñz deũ nrm. Aſcẽdit eni oro: q ⁊ ſi opera
bant: tñ opabant inuiti. Deſcẽdebat itaq;
ad illos dei miſcdia: q illoꝝ ad deũ aſcẽde
bat deuotio. Aſcẽdebat itaq; non corpalit:
neq; eñ ꝓpha tant⁹ pcationẽ ſuaz petebat
corporaliter appropiquare. Nã q ita putat:
vtiq; is deũ certo aliquo loco ac ſede cõclu
dit: vt diffuſiorẽ locũ in quo de⁹ ſit arbitret:
cũ vtiq; inuiſibilis: ineffabilis: incõprehen
ſibilis impleat oia: ⁊ diuinitatis in eo habi
tet plenitudo. Legi moyſen appropiquaſſe
deo cum legẽ acceperit: ſ ſolita dauid vere
cundia nõ ſemetipſũ: ſ oronem ſuã deo ap
propinquare poſtulat: vt videat ordo qdã
eſſe diſtinctus: q hi qui pfectiores ſunt ipſi
appropinquent deo: ſequẽtis aũt ordinis iu
ſti viri ſatis habeãt: ſi coꝝ appropinqt oro.
Ex vſu aũt nri ſermonis ꝯſideremus qd ſit
appropinquare. Cõſtitue magiſtrũ atq; di
ſcipulũ: ſi diſcipul⁹ ſtudioſius magiſtri vel
hauſit ingeniũ: vel pcepto intendit: ita vt
ad ſilitudinẽ opis ei⁹ atq; doctrinę ꝓxime
videat accedere: nõne dicere ſolemus q ap
propinqͦuit magiſtro? Ergo ⁊ tu ſi imitato
1. Cor. 4. rẽ te prębeas xpi: ſicut ⁊ ille qui ait: Imita
tores mei eſtote: ſicut ⁊ ego xpi: ſi doluz ne
ſcias: mendaciũ oderis: veritatẽ ſequaris:
iuſticiã nõ refugias: diligas caſtimoniam:
appropinquaſti xpo ⁊ p xpm deo. Ipſe via ẽ
qua peruenit ad patrẽ: qui apud patrẽ ſem
per ẽ. Didicim⁹ quid ſit appropinquare ora
tionẽ: hoc eſt: eleuet actib⁹ nris: Si eleuas
actus tuos: eleuaſti oronez tuam. Qui no
uit leuare manus ſuas: dirigit orationẽ ſuã
Ps. 140. in conſpectu dei: ſicut infra legiſti: Dirigat
oro mea ſicut incenſũ in cõſpectu tuo: eleua
tio manuũ mearum ſacrificiũ veſpertinum:
hęc vtiq; oratio ad vitã. Alia oro in pecca
catũ: Et oratio inqt eius fiat in peccatũ. Et Ps. 108.
tu ſi ſęcularia petas: ſi flagitioſa poſtules:
oratio tua nõ ad deũ dirigit: ſ in peccatuz.
Iõq; intellige quę petas. Scdm inqt ver
bũ tuũ mihi tribue intellectũ. Aduerte qd
poſtulet. Nõ intellectũ generaliter dixit: ſ
intellectũ ſcdm verbũ dei. Eſt eñ intellect⁹
ad mortẽ: ſicut ẽ prudẽtia ad interitũ. Filij Luc. 16.
huius ſęculi prudẽtiores ſũt q filij lucis in
hac generatiõe. Sz prudẽtia iſta q ſęculi eſt
ad vitã nõ ſuffragat eternã. Circa honorẽ:
circa lucella ẽ: queſtib⁹ coaceruãdis intenta
nõ meritis cõparãdis: Poſtremo circa ele
menta mundi ẽ: phalerata magis q vera ſa
pientia: vt ẽ philoſophia ois: quę aliena q
rit: cũ ſua neſciat: ſcrutat cęli plagas: mun
di ſpacia rimat: quę ſibi ꝓdeſſe nõ poſſunt:
deũ ignorat: quẽ ſoluz deberet inqrere. Iõ
verus ſapiẽs dicit: Si qs videt ſapiens eẽ 1. Cor. 3.
inter vos in hoc ſęculo: ſtult⁹ fiat vt ſit ſapi
ens. Sapientia eñ hui⁹ mundi: ſtulticia eſt
apud deũ. Elaborandũ ẽ igit vt in hoc ſęcu
lo ſtulti ſimus: nihil nobis cuz philoſophia
ne fidem noſtrã p elementa mundi hui⁹ tra
ducat a vero: ne qs aſſertionẽ nraz per phi
loſophiam deprędetur. Sic eñ arrianos in
pfidiã ruiſſe cognouim⁹: dũ xpi generatiõz
putant vſu hui⁹ ſęculi colligendã. Relique
runt aplm: ſequũt ariſtotelem. Reliquerũt
ſapiẽtiã q apud deũ ẽ: elegerũt diſputatio
nis tendiculas: ⁊ aucupia verboꝝ ſecũdum
dialecticę diſciplinã: cũ clamaret apls: Ne Col. 2.
qs vos depdet p philoſophiã ⁊ inanẽ ſedu
ctionẽ: ſcdm traditiões hominuz: ſcdm ele
menta hui⁹ mundi ⁊ nõ ſcdm xpm. Utinã
poſſim imitari illã ſtulticiã qua ſim ſapiẽs:
illũ virũ habentẽ ãplas poſſeſſiões: ſ nõ ne
gligẽtẽ fructũ: intẽtũ deo: illũ virũ q hono
res etiã delatos ſibi reſpuat: doctrinã phi
loſophię nõ reqrat: etiã ſi aũ cognuit tñ ſcire
diſſimulet: ⁊ ſi reqrẽdo dediſcat. Nõ qrat q
ſua ſũt: ſ alijs ſua cõferat: ſibi acqrat ętna.
Hic põt dicere: ſcdm verbũ tuũ intellectum
tribue mihi: id eſt: nõ ſcdm philoſophos: ñ
ſcdm cauſidicos: nõ ſcdm mercatores hui⁹
ſęcli: nõ ſcdm architectos domoruz: ſ ſcdm
vbũ tuũ: qd ẽ verę ſapię bonorũq; opeꝝ fũ
damẽtũ: vt ſup illud ꝯſtituat ꝓpha aurum

cordis ſui: argentũ ſermonis ſui: lapides p
cioſos operationũ ſuarũ: vt opus ſuum la
bi ⁊ perire non poſſit.

Ver. II. **Intret poſtulatio mea coram te: ſe**
Al. in cõſpec tu tuo dñe Al. eloqũ tu um eripe me **cundũ verbũ tuũ libera me.** Vide
ordinẽ. Primũ dixit: Appropinqt oro mea:
poſtea itellectũ popoſcit: Scdm vbũ tuuz:
tertio ait: Intret poſtulatio mea coram te.
Nõne qdã dñs inuitat vſu: ⁊ ſuſcipe digna
tur affect⁹? Nõne cũ aliquẽ de pmarijs viri
deſideras ꝯuenire: primuz ad ei⁹ domũ ap
ꝓpinqs: poſtea qris informari atq; inſtrui:
vt cogſcas mẽtẽ patriſfamilias: deinde vt
ei⁹ domũ ingrediaris iploras: ne qs te abijci
at ⁊ excludat? Pulſa q ⁊ tu regiã illã cęleſtẽ:
pulſa nõ manu corpis: ſ qdã rõnis tuę de
Cant. 5. a. xtera. Nõ ſola man⁹ corpis pulſat: pulſat ⁊
vox. Scriptũ ẽ eñ: Vox fratris mei pulſat
ad ianuã. Pulſam⁹ ⁊ digito. Deniq; ⁊ tho
mas digito meruit ianuã reſurrectiõis api
Ioh. 20. re. Et tibi dicit ieſus: Infer digitũ tuũ huc:
⁊ mitte man⁹ tuas in lat⁹ meũ: ⁊ noli eẽ in
credulus ſ fidelis. Pulſa q digito: ſi nõ po
tes tota manu. Pulſa ianuã: Chriſt⁹ eſt ia
Ioh. 10. nua q ait: Per me ſi qs introierit ſaluabit.
Cũ hãc igit ianuã pulſaueris: vide quõ in
grediaris: ne forte iã ingreſſus extra conſpe
ctũ regis ſis. Multi ingrediunt palatia: et
nõ ſtatim regẽ iſtũ terrę vident: ſ frequẽter
obſeruant: vt aliqñ videri mereant. Nec p
ſumunt vidẽdi copiã: ſ iuſſi repſentantur ⁊
pcem fundũt: vt cũ beniuolẽtia ſuſcipiant.
Prim⁹ h ſui ſermonis ingreſſus ẽ: ne qd ti
tubet: ne qd offendat: Quãto magis rogan
dus ẽ de⁹: vt oſtiũ miſericordię ſuę nra in
grediat oro? Deniq; ⁊ paul⁹ rogat vt apiat
ſibi oſtiũ vbi ad loquẽdũ myſteriũ xpi. Sz
q gręc⁹ habet: εἰσελθάτω ἀξίωμά μου
hoc eſt: Intret dignitas mea: licet poterit
ſcptor errare ⁊ fecerit ἀξίοσις: hoc eſt dep
catio: tñ h q explanem⁹ vt poſſum⁹. Nẽpe
cũ hoiez rogas: regẽ te dicis: vt ꝯtẽplatõez
habeat honoris tui: tãgat eũ tuę ꝯtẽplatio
dignitatis: vt aut miſereat ſi venia eſt po
ſtulanda: aut deferat ꝓ ordine dignitatis.
Et qd dicaz? Rogas: ſic vnuſqſq; ingredit
vt dignitatib⁹ deferat. Recte q ⁊ deuotus
deo dicit: Intret dignitas mea corã te. Ha
bet ⁊ chriſtian⁹ dignitatẽ ſuã: q tanto impa
tori militat. Sũt maxime ⁊ vere fidei digni
tates: ſũt honoꝝ diuiſi ⁊ apud xpm ordines:
Poſuit de⁹ in eccla pmo aplos: ſcdo ꝓphe
tas: tertio doctores. Sz iſte adminiſtrãtiũ
dignitates. Sunt etiã priuatoꝝ: vt eſt pie
tas: iuſticia: ſobrietas: caſtimonia: diſcipli
na. Sũt etiã oronis dignitates: ſi ꝓ vidua
roges: ſi roges ꝓ pupillo: ſi roges ꝓ miſeri
cordi: ſi roges ꝓ nimium deuoto ac fideli: ſi
roges in tribulatiõe: roges cũ dolore: ſi mę
ſto ⁊ ipſe q rogas cõpatiaris affectu. Intrat
oratio tua dei grãm: intrat domũ ei⁹ ſi tecũ
eccla depcetur: ſi popul⁹ vniuerſus implo
ret: vt dñi iclinet fauorẽ. Quid aũt rogat?
Ut eruat: vt liberet: eo q iaz diu aduerſus
nequicias ſpiritales: aduerſus tẽptamenta
huius ſęculi pliet: eo q graue ẽ ſatis: longę
uo curſu iſti⁹ diuturnã ſuſtinere miliciã. De
niq; et infra dicit: Heu me q incolat⁹ meus
ꝓlongatus eſt. Ingemiſcit eñ q indefeſſas
iugi labore tendat excubias. Iõ petit a tot
aduerſantib⁹ liberari: nec cũ terrenis hoib⁹
vult habere cõſortium.

Eructabunt labia mea hymnũ: cũ Ver. III.
docueris me iuſtificationes tuas
Eructuat hymnũ: qui põt dicere: Bon⁹ 2. Cor. 2.
enim odor chriſti ſumus deo. Et bene eru
ctuat: qui plurima ⁊ ſuauia pręcepta domi
ni guſtauerit. Eructuat hymnum: qui eru
ctuauerit verbũ. Deniq; et dauid ante eru
ctuauit verbum bonum: hic eructuat hym
num. Bonum enim panem guſtauit qui de
cęlo deſcendit. Bonum panem quẽ ſi quis
manducauerit: nõ morietur in ęternũ. Ha
bet verbuz dei epulas ſuas: alias fortiores
vt ẽ lex ⁊ euangeliũ: alias ſuauiores vt ſunt
pſalmi ⁊ cantica cãticoꝝ. Eructuabat hym
num eccleſia vel aĩa pia: cui dicebat dei ver
bum: Inſinua mihi uocẽ tuã: quia uox tua Cant. 2. d.
ſuauis ẽ. Eructuabat hymnũ: cui dicebat: Cant. 4. c.
Fauum diſtillãt labia tua o ſponſa: mel &
lac ſub lingua tua. Sed non poteſt quis
ante eructuare hymnum: niſi didicerit iuſti
cias dei: et didicerit ab ipſo domino deo
ſuo. Ideo ſpecialiter h dauid petit: vt eum
doceat de⁹. Audierat eñ ⁊ cognouerat i ſpi
ritu: q vn⁹ magiſter eſt: ⁊ iõ vbiq; ipm do
ctorẽ fieri poſtulabat: vt ab ipo diſceret iu
ſtificationes ei⁹. Quõ eni cãtare põt in me
tu poſit⁹: ⁊ timore pęnaꝝ? Quõ eñ cãtare
põt grauiũ ſibi cõſci⁹ delictoꝝ: niſi pri⁹ fiat
venię ſecurus? Deniq; in poſterioribus ha
bes: Quõ cãtabim⁹ canticũ dñi i terra alie Ps. 136.

na:in qua impugnet:in qua captiuet in le/
ge peccati:in qua defleat:atq; deploret ſuę
captiuitatis erūnas? Et tu ergo ede ſcripturaꝝ
cęleſtiū cibos:⁊ ede vt ꝑmaneant tibi i vitā
ęternā:⁊ ede quotidie vt nō eſurias:ede vt
replearis:ede vt verboꝝ cęleſtium eructes
ſaginam. Spiritales epulę nō obeſſe ſolēt:
ſed ꝓdeſſe ſaciatis: ideoq; repleri volebat pro/
Ps.70. pheta qui dicebat: Repleat os meū laude
tua:vt cantē gl'iaz tuā. Qui cantat dei glo/
riā:hymnum domino cor eius eructuat.

Ver. IIII †Loquetur lingua mea †verbū tuū
Al. Pronūci/abit. quoniam oia mandata tua †iuſticia
Al. eloquium eſt. Qui didicerit iuſticias dei:loquitur
Al. equitas verbū dei:⁊ qui verbū dei loquit:ocioſum
verbū ñ loquit. Ocioſū verbū ē:loqui opa
hoim. Ideo ſanct⁹ dicit dari ſibi a dño gratiā
vt ñ loqt os ſuū opa hoim:q: ocioſū verbū
eſt:nec ſolū ocioſuz:ſed etiā periculoſum:pro
quo rōnem reddituri ſum⁹. Oē eni verbum
qdcunq; locuti fuerit'l:reddetis ꝓ eo rōnē.
Nō eni mediocre piculū ē:cū habeas tanta
eloquia dei:⁊ dei opa q fecit in geneſi: fecit
in exodo:fecit in leuitico:numeris:deutero
nomio:ieſu naue:iudicū libro:regnoꝝ at/
q; eſdrę libris:fecit in euangelio:in actibus
apłoꝝ:illis ꝑtermiſſis loquaris q ſęculi ſūt:
Eccl.28. audias q ſęcli ſūt. Sepi aures tuas ſpinis:
vtinaz ⁊ linguā obſepias:ne loquaris quę
ſęculi ſunt:audias q ſęculi ſunt. Sz qd pei⁹
eſt: circūdata eſt lingua tua ſpinis q cōpū/
gunt ⁊ vulnerāt loquentē quę mundi ſunt:
Ideo aduerſari⁹ etiā orantib⁹ frequēter ſęcu/
lares offundit cogitatōes. Si ergo nō debem⁹
audire aliena vel ſupflua: quātomagis nō
debem⁹ obloqui:cū dicat vnicuiq; noſtruz
ſcriptura venerabilis: Argētū ⁊ auꝝ tuum
alliga:⁊ ori tuo fac iugū ⁊ pond⁹? Alliga ſē/
ſum tuū fide:taciturnitate alliga ſermones
tuos:ipone iugū ori tuo:ne indomita ceruī
ce verboꝝ ſe iactet: Impone pōd⁹ vt cauto
oia q loqmur trutinem⁹ examine. Quib⁹ tñ
ſpinis ſepias aures tuas:ſcriptura tibi di/
cit:niſi contrito corde ⁊ timore iudicij? Sa/
lubrit iſta cōpungunt: ſtimulāt iſta nō vul/
nerāt:licet ⁊ vulnera vtilia ſint amici. Oia
inqt mādata dei iuſticia ē:q: ſūt mādata iu
ſticię:⁊ ideo ſine iuſticia eē nō poſſūt. Māda/
tū dei ē:vt diligas deū tuū. Unde ait apl's
Ro.13. paul⁹: Qui eñ diligit ꝓximū ſuū:legē im/
pleuit. Scriptū ē eñ: Nō adulterabis:non
occides:nō furaberis:nō cōcupiſces:⁊ ſi qd
ē aliud mādatū in hoc verbo inſtaurat. Si in
hoc verbo inſtaurat oē mandatū qd verbum
iuſticia ē:quid eñ tā iuſtū vt diligas deum
tuū:⁊ diligas fratrē tuū? Utiq; oia dei mā/
data iuſticia ē. Sicut eni q occidere pōt fra/
trē ſuū vtiq; nō diligit: qui adulterat fratr'
vxorē vtiq; nō diligit frēm:q furat:q ꝯcupi
ſcit alienū:vtiq; nō diligit eū quē fraudare
deſiderat:ita qui ſuperbe deſpicit fratrez:q
eū deformare conat:q paſcit ei⁹ iniurijs: a
conſortio charitatis alienus eſt.

Ver. V Fiat manus tua †ſaluū facere me:
Al. vt ſaluū quoniā mādata tua elegi. Aduentū
dñi videt orare:q: man⁹ dei xp̄s ē. Ipm le/
Ps.117. gimus dexteram dei: de qua ſupra ait: De/
xtera domini fecit virtutem:dextera domi/
ni exaltauit me. Cur ergo hic manuz dixit:niſi
forte nō ſolū ꝓpter diuerſitatē grę quā ſcri/
ptores nō ꝑtermittere ſolēt:ſed etiaz propter
quādā ꝓꝑetatē manuū dictū ē:vt ibi dexte
ra dicat: vbi ſcribit:qd exaltauit cū virtute:
hic man⁹:vbi intelligi oporteat: qd cū hu/
militate ſeruauit? Pōt ⁊ ſic intelligi manus
dñi:ſicut dicit in vſu: Magna ē man⁹ illius
regis:hoc eſt:magn⁹ exercit⁹:et illi⁹ inferior
ē man⁹:vt etiā hoc itelligam⁹: Fiat adiumētū
tuū atq; ſubſidiū:vt mittas angelos tuos:
opē tuā: ſubſidia potētię tuę ad liberādum
ꝓpl'm tuū. Hęc ē man⁹ dei:de qua ſcriptū eſt:
Heb.1. Nōne oēs miniſtri ſpūs ſūt:qui mittunt in
miniſteriū ꝓpt eos q futuri ſūt heredes ſa/
lutl? Qui ergo elegit mādata dei vtit ꝯfidētia:
vt cū auctoritate depoſcat ſibi dina ſbſidia.

Verſ⁹. VI Cōcupiui ſalutare tuū dñe:et lex
tua meditatio mea eſt. Ali⁹ lōgęuita/
te vitę iſti⁹ delectat ⁊ ꝯcupiſcit vſq; ad de/
poſitę ſenectutl tpa:corporis hui⁹ vitā ꝓdu
cere:alij frangunt ęgritudinis infirmitate:
2.Cor.12. de qb⁹ nemo pōt dicere: Cum infirmor tūc
potēs ſū:btōs ſe putāt ſi inoffenſa valitudi
nis cōmoditate potiant:qb⁹ ñ ē infirmitas
ad ſalutē. Hoꝝq; nemo pōt dicē: Cōcupiui
ſalutare tuū dñe. Suā eni magl ſalutē q̄ ſa
lutare dei q̄rūt:medicl poti⁹ ſūt q̄ ſcp̄turis
obedictel. Cōtraria aūt ſtudioſi ſūt dinę co
gnitiōis ꝑcepta medicinę. A ieiunio reuo/
cāt:lucubrare nō ſinūt:ab oi itētiōe medita
tiōis abducūt. Itaq; q ſe medicis dederit:
ſeipſuz ſibi abnegat:qui aūt quęrit ſaluta/
re dei:xp̄m ſequit qui dicit ſalus dei: nō q
corporis:ſed q ęterna ſunt quęrens:cū hoc cor/
pore cōſeruet qd ſalus quęrit. Qui autē ſa/

lutē dei quęrit:die vtiq; ⁊ nocte meditetur
in lege. Iugis illi meditatio ē diuinoꝝ de/
cretoꝝ:neq; aliqua cura corporis hui⁹ auer/
titur a ſtudio diſciplinę.

Ver VII. Uiuit aia mea ⁊ laudabit te: ⁊ iu/
dicia tua adiuuabunt me. Futurę
vtiq; vitę nō ꝑſentis ſibi remuneratōe blā/
dit. Hec eñ vita quō dici pōt: de qua ſcri/
Ps.21. ptū ē: Et in puluerez mortis deduxiſti me?
Qm multi viuentes in inferno ſūt. Ipe pau
lus cupiebat de corpore mortis hui⁹ libera/
ri:q vere cōcupiuit ſalutare dei dicēs: Diſ/
Phil.1. ſolui eni cupio:⁊ cuz chriſto eē:multo enim
melius:ꝑmanere aūt in carne magl neceſſa
riū q̄ volūtarium. Quō ergo viuit aia operta
mortis inuolucro? Aut q ē vita q in vmbra
eſt? In regione vmbrę mortis ſum⁹:abſcon
dita eſt vita nr̄a nō libera. Erit eni libera in
regione viuoꝝ:in qua fiduciā cōplacēdi iu/
ſtus aſſumit:vt placeat dño in regione vi/
uoꝝ. Ibi ergo viuit aia nr̄a:vbi nihil mortale:
nihil infirmū amicta ſit:nihil debitū pęnę.
Ibi laudabit dñm: vbi depoſito infirmita/
tis corpe:cōformis eſſe ceperit gl'ię corporis
chriſti. Nā duz in pctō ſum⁹:plene laudare
Ps.49. qd poſſumus? Peccatori eñ dixit de⁹:qua/
re tu enarras iuſticias meas? In vmbra ſu/
mus hic poſiti:in vmbra viuim⁹: ꝑfecte in
vmbra laudare nō poſſum⁹. Deniq; audiſti
Ps.136. in poſteriorib⁹ dicētes: Quō cantabim⁹ cā/
ticū dñi in terra aliena? Adiuuāt autē iudi/
cia dei ſanctos:cū bonis opib⁹ remunera/
tio vitę cōfert ęternę. Beatus qui dicit: Et
iudicia tua adiuuabunt me. Ego infirmus:
ego pctōr timeo iudicia dei ꝓpter cōſcietiā
delictoꝝ:mihi terrorem afferunt:me exagi/
tant:ſanctos adiuuāt: Sz tñ iuuabūt etiā
peccatorē:licet diuerſo modo. Sanct⁹ adiu
uabit dū ꝓbat:peccator adiuuabit dū hu/
miliat:dū caſtigat vt peccata ſoluat dupli/
cia:dū opus ei⁹ exurit:vt ipſe ſalu⁹ fiat:ſic
tñ quaſi ꝑ ignē. Fortaſſis etiaz ſic conuenit
ſenſus. Si dign⁹ fuero iudicio: dignus ero
vt exuar cōſortio impioꝝ:qm non reſurgūt
impij in iudiciū. Et adiuuabūt me iudicia:
qm qui credit in dño:iudicat. Proderit illi
fides ⁊ ſuffragabit ad veniam:etiam ſi qua
in operibus offenſa ſit.

Ver. VIII Erraui ſicut ouis quę †perierat: †vi
Al. perijt uifica ſeruū tuū: †quoniā mandato/
Al. quere rū tuoꝝ non ſū oblit⁹. Gręc⁹ habet:
Al. quia mā/data tua Quęre ſeruū tuū:hoc eſt: ζάτησον:et po/
tuit falli ſcriptor vt ſcriberet ζήσον:qd eſt
viuifica. Senſus quidē vterq; ꝯſtat:ſed opor
tunior eſt huic loco:quęre ſeruum tuuz:qm
ouis q errauit quęrenda ē a paſtore ne pere
at: ideo dicit: erraui. Dic ⁊ tu iniquitates Eſa.43.
tuas vt iuſtificeris. Qui lapſuz fateris:in eo
tibi cū omnib⁹ cōe cōſortiuz ē:q: nemo ſine
peccato:negare hoc ſacrilegiū ē. Solus eñ
deus ſine pctō ē. Confiteri hoc deo:impuni
tatis remediū ē. Erraui inqt. Sed qui erra/
uit in via:pōt redire in viā:reuocari pōt in
viā. Et pulchre addidit:ſic ouis q perierat.
Nō eñ perit qui agnoſcit errorē. Quęre in/
quit ſeruū tuum:qm mandata tua nō ſum
oblitus. Ueni ergo dñe ieſu:quęre ſeruū tuuz:
quęre laſſam ouē tuam:veni paſtor: quęre
ſicut oues ioſeph. Errauit ouis tua dum tu
moraris in montibus. Dimitte nonaginta
nouē oues tuas:⁊ veni vnā quęrere q erra/
uit. Ueni ſine canib⁹:veni ſine malis opa/
rijs:veni ſine mercēnario q per ianuā intro
ire nō nouerit. Ueni ſine adiutore:ſine nun
cio:iam duduz te expecto venturum. Scio
enim venturum: qm mandata tua nō ſum
oblitus. Ueni nō cū virga:ſed cum charitate
ſpirituſq; manſuetudine. Noli dubitare re/
linquere in montib⁹ nonagintanouē oues
tuas:q: in montib⁹ cōſtitutas lupi rapaceſ
incurſare nō poſſūt. In paradiſo ſel nocuit
ſerpens:amiſit ibi eſcā poſtq̄ adā inde de/
pulſus ē:illic iā nocere non poterit. Ad me
veni quē lupoꝝ grauiū vexat incurſus: ad
me veni:quē eiectum de paradiſo ſerpētini
diu vlceris venena ꝑtemptant: q: erraui a
gregib⁹ tuis illis ſupiorib⁹. Nā ⁊ me ibidez
collocaueras:ſed ab ouib⁹ tuis lupus noctur
nus auertit. Quęre me:q: ego te requiro:
quęre me:inueni me:ſuſcipe me:porta me.
Potes inuenire quez tu requiris:dignaris
ſuſcipe quē iueneris:ipone humerl quē ſuſ/
ceperis: Nō ē tibi piū onus faſtidio:nō tibi
oneri ē vectura iuſticię. Ueni ergo domine
quia ⁊ ſi erraui:tñ mandata tua nō ſum ob/
litus. Spem medicinę reſeruo. Ueni domi
ne:quia et erraticam ſolus es reuocare qui
poſſis:⁊ quos reliqueris non męſtificabis.
Et ipi eñ pctōris reditu ꝯgtulabūt: veni vt
facias ſalutē in terris:in cęlo gaudiū. Ueni
ergo ⁊ quęre ouē tuā iā nō per ſeruulos:nō per
mercēnarios:ſed ꝑ temetipſū. Suſcipe me in
carne q in adā lapſa ē. Suſcipe me nō ex ſa/
ra:ſed ex maria:vt incorrupta ſit virgo:ſed vir

go ꝑ grām:ab omni integra labe pcti. Por/
ta me in cruce ꝙ ſalutaris errātib⁹ ē : in qua
ſola eſt requies fatigatis:in qua ſola viuēt
quicunqꝫ moriuntur. Pulchre aūt etiā viui
fica pōt dici:eo ꝙ mori nō poſſit quē hume
ris ſuis virtus portauerit. Dicit ḡ ⁊ aīa: dicͨ
⁊ eccl'ia: Erraui ſicut ouis ꝙ perierat. Sꝫ dicͨ
Cantͨ.3.a. Quæſiui quē dilexit anima mea :hoc ē eni
dicere: Viuifica ſeruū tuū:qm̄ mādata tua
nō ſū oblit⁹. Ego te queſiui:ſ; inuenire non
poſſū te:niſi tu volueris īueniri. Et tu qui/
dē vis inueniri:ſ; vis diu queri:vis diligen
tius indagari. Nouit hoc eccl'ia tua:qꝛ non
vis vt te dormiēs querat:nō vis vt te iacēs
inueſtiget. Deniqꝫ pulſas ad ianuā:vt exci
tes dormientē:exploras ſi cor vigilat:⁊ ca/
Eph.5. ro dormit. Vis iacentē leuare dicens: Sur/
ge qui dormis:⁊ exurge a mortuis. Mittis
manū ꝑ cauernā vt ſurgat:⁊ ſi tardi⁹ ſurre/
xerit dereliꝗs. Vis vt querat iteꝝ: ⁊ quę/
rat a multis:⁊ nō obliuiſcat̄ querere:nō ob
liuiſcat̄ ſermones tuos:⁊ ſi tenet eos offe/
ras te videndū:nō refugias teneri. Quę cū
te meruerit amplecti:oſtēdit fruct⁹ ſuos:do
cebit nō oblitā ſe mandatoꝝ tuorū:diceteqꝫ
Cantͨ.7.d. tibi: Veni frater meus:exeamus i agrum
& in floribus noſtris omnis fœtus arborū
Noua & uetera frater meus ſeruaui tibi.
Hoc ē dicere: Teneo mādata oīa noui ⁊ ve/
teris teſtamenti. Sola h̄ dicere eccl'ia pōt.
Non dicit alia cōgregatio :non dicit ſyna/
goga:nec ſcd̄m litteram noua tenens: nec
ſcd̄m ſpiritū vetera. Non dicit hereſis ma/
nichea:vetera ſeruaui tibi:ꝙ ꝓphetas non
ſuſcipit. Merito dealbata cernit̄:ꝙ vtriuſqꝫ
fulget grā teſtamēti. Reſpōdit ei ſponſus:
Cantͨ.8.b. Pone me ut ſignaculū in cor tuū:ut ſigillū
in brachiū tuum:quæ noua & uetera ſer/
uaſti mihi. Signaculū meū es:ad imaginē
meā es ⁊ ſimilitudineꝫ. Fulget in te imago
iuſticię:imago ſapientię:imago virtut̄. Et
quia imago dei es:i corde tuo ē:ſit ⁊ in opi/
bus tuis:ſit effigies euāgelij in tuis factis:
vt in tuis morib⁹ mea pręcepta cuſtodias.
Effigies euangelij erit i te:ſi percutiēti ma/
xillam alteram ꝓbeas:ſi diligas inimicum
tuuꝫ: ſi crucem tuam tollas:⁊ me ſequaris.
Ideo crucē ego ꝓ te portaui: ne tu propter
me portare dubitares. Audierunt hoc filię
hieruſalem ꝙ iam dn̄s ieſus ſibi eccl'iam co/
pulabat :⁊ qꝛ cōſiderātes magnitudinē ver
bi:imparē tant̄ nuptijs eſtimabāt:ne forte
tātę copulę pōd⁹ ſuſtinere nō poſſent:excu/
ſant dicētes: Soror noſtra parua & ubera Cantͨ.8.c.
nō habet. Sic em̄ ꝗ volūt differre nuptias
excuſare cōſuerūt: vt ꝓtendāt imaturę ęta/
tis ifirmitatē ⁊ aſtruāt ꝙ vbera nō habeat:
quę nubilis ſignificant tp̄s ętatis. Hoc ſo/
let ſymbolū cōe oibus virginib⁹ eē nuptur̄:
vt cū vbera cęperint eminere:tūc ꝯiunctio/
ni habiles iudicent̄. Turbatę igit̄ ꝙ ſtudio
dilectionis vrgeat nuptias ſponſus:dicūt:
Quid faciemus ſorori noſtræ: in die qua Ibi ſ.
loquetur in ea? Vel vt ſymmach⁹:qua loꝗ/
tur ei:hoc eſt:ſponſaliū celebritate ſolet fie/
ri collocutio ⁊ cōfirmatio nuptiaꝝ. Quid ḡ
faciem⁹ dicunt turbatę:quia vrget̄ coniun/
ctio ſpiritalis:a tantis nuptijs excuſare nō
poſſunt. Nemo em̄ ē ꝗ copulā vl' aię ⁊ ſpūs:
vel xp̄i ⁊ eccl'ię nō beatā putet. Sꝫ qꝛ pleni/
tudo verbi vel ſpūſſancti vibrat ⁊ fulget:et
nihil ē qđ illis poſſit ęquari:iō differre deſi/
derant: vt illa dilatione vl' aīa vl' eccl'ia poſ/
ſit eſſe perfectior. Dicunt ḡ: Si mur⁹ eſt ædi Cantͨ.8.c.
ficem⁹ ſuper eū receptacula: & ſi ianua ē
ſculpam⁹ ſuper eā tabulas cedrinas. Mu/
rus ē aīa ſancti. Habet ⁊ eccl'ia muros ſuos
ꝙ iam ꝑfectior dicit : Ego ciuitas munita.
Hic ē mur⁹ ꝗ habet duodecim portas apo/
ſtolicas:ꝑ ꝗs ꝑpl'o nationū patet ingreſſus
i eccl'iaꝫ. Sꝫ mur⁹ ꝗuis ambitū toti⁹ vrbis
includat:tūc tn̄ ē munitior cum receptacula
habuerit ꝓparata:in ꝗbus propugnatores
vrbis tutū ſpectandi ac tuendi poſſint hr̄e
ſubſidiū. Sꝫ qꝛ rationalis hęc ciuitas eſt: ⁊
oīs ſpes ei⁹ in dei verbo ē:nō ferrea:ſ; argē/
tea ei ꝓpugnacula requirunt̄ eloquijs cęle/
ſtibus magis ꝙ̄ corpis voluptatib⁹ hoſti/
les ipet⁹ repulſare ꝯſueta. Eo fulta ꝓſidio:
eo ſplēdore fulgēs habilior xp̄i copulę iudi/
cat̄. Et qꝛ ianua xp̄s ē:ꝗ ait: Per me ſi ꝗs in Ioh.10.
troierit ſaluabit̄:⁊ eccl'ia ianua nūcupat̄:qꝛ
ꝑ ipſā patet ꝑpl'is adit⁹ ad ſalutē. Sꝫ ne he/
reticoꝝ corrūpat̄ tineis:aut vermib⁹: dicūt
filię hierl'm: vel angeli vel aię iuſtoꝝ: Ędifi/
cem⁹ ſuꝑ eā tabulas cedrinas:h̄ ē:fidei ſub/
limis bonū odorē. Eſt em̄ ſuauis hui⁹ ma/
terię odor:quā n̄ vermis: n̄ tinea corrūpat.
Iō hui⁹ materię vſus eligit̄ tectoꝝ faſtigijs
eleuādis:formādiſqꝫ lr̄aꝝ elemēt̄:ꝗb⁹ ętas
puerilis ad ſtudiū lib̄alis eruditiōis ībuit̄.
Eſt ḡ materia iſta ſublimis ad grām: leuis
ad onus:ſuauis ad odorē:vtilis ad inſtru/
mentū ſciē:habilis ad miniſteriū cognitio/
nis ęternę. Sed quēadmodū ſponſam ſuaꝫ
diligens chriſt⁹: vrgebat ad copulę ſpirita/
lis ſolennitatē:ita ⁊ eccl'ia verbi decore iam
capta feſtinabat ad nuptias . Iōqꝫ moraꝝ
⁊ dilationis impatiēs:ꝗs filię hierl'm inne/
Cantͨ.8.c. ctere geſtiebant :dicit : Ego mur⁹ & ubera
mea turres:h̄ eſt:nolite dubitare vtrū mu/
rus ſim. Illę eni dixerāt : Si murus eſt:ego
inquit mur⁹ ſum: ⁊ nō parua vbera habeo:
ſ; vt turres vbera mea ſūt: quō dicitiſ:qꝛ nō
habeo vberes ſenſus:ꝙ turres habeo ſapię:
i ꝗb⁹ ē abūdātia:ſicͨ ſcp̄tū eſt: Et abūdātia i
turrib⁹ tuis? His vberibus:id eſt :ſenſibus
habilē ſe tantis nuptijs eſtimabat:ſed filię
hierl'm adhuc nō poterāt eſtimare:quia ſen
ſuū ei⁹ abūdantiā nō videbāt: Et addidit:
Ibidem. Ego erā in oculis ei⁹ tāquā inueniēs pacē:
Hoc ē:deliberat̄ ꝺ meis ſenſib⁹ cū pacē dei
Phil.4. inuenerim:ꝙ exuperat oēm mentē: ⁊ cuſto/
dit ⁊ corda ⁊ ſenſus i chriſto ieſu . Talis in/
quit erā in oculis ſponſi:qualis ꝙ habet pa
cē. Scriptū ē em̄: Qui recte ꝗrunt pacē:ha/
bebunt eā teſtimoniū. Feſtinantib⁹ igit̄ di/
lecto atqꝫ dilecta:celebrata cōiunctio ſpiri/
talis ē:mutuo expetita cōſenſu: Iōqꝫ tanꝙ̄
nuptiale canēs carmē:exultauit ſpūs in ꝓ/
Cantͨ.8.d. pheta dicēs: Vinea facta ē ſalomoni in be
lāmon:dedit uineā ſuam his qui ſeruant.
Clamat ḡ ſpūs: plātata ē ꝯgregatio ꝑpl'oꝝ:
ſed vitis ęternę radice fundata: ⁊ ſpiritalia
ſub iugū verbi corde manſueto colla ſubie/
cit. Plantata aūt in multitudine nationū:
Hoc em̄ intelligendū belāmon:ſymmach⁹:
aquila:alięqꝫ trāſlatiōes greco ſermone do
cuerunt. Repudiata eſt vetus copula ꝙ fru
ctū afferre nō poterat:data eſt vinea nouis
fidelibuſqꝫ cultorib⁹:qui nō ſolū facere fru/
ctū poſſent:ſ; etiā cuſtodire. Vna igit̄ ouis
errauit:ſ; reuocata toti⁹ ſpacia orbis imple
uit. Vnā ouē error abduxerat:ſ; multitudi/
nem ꝑpl'oꝝ dn̄i gratia congregauit. Errauit
hō:ſ; eccl'ia iā murus ē:⁊ murus valid⁹. Er/
rauit adā:mur⁹ eſt dauid:qui mandata dei
oblit⁹ nō eſt. Cuſtodita igit̄ ⁊ vallata hęc vi
nea munimie ſpiritali:mille fruct⁹ dat chri/
ſto:ducētos aūt cuſtodib⁹. Iōqꝫ ait eccl'ia:
Ibi.ſ. Vitis mea in cōſpectu meo:mille ſalomo
ni:& ducenti ſeruantib⁹ fructū. Perfectio
⁊ plenitudo chriſti eſt portio ſeruuloꝝ . Ha/
bes hoc myſteriū in geneſi: vbi quinqꝫ ptes
beniamī fratri iuniori tribuit ioſeph:ſingu/
las reliꝗs fratrib⁹. Dn̄o igit̄ quinqꝫ ſenſuū
portio ⁊ ꝓrogatiua defert̄: quā illi vtiqꝫ tri/
buit ipſe quē diligit :ſicͨ dilexit ⁊ paulū: cui
dedit ad euocādas gentes ſapię pncipatū.
His igit̄ fructibus delectata eccl'ia dicit ad
chriſtū: Qui ſedes i hortis:amici intendē Cantͨ.8.d.
tes ſunt uoci tuæ: uocē tuā inſinua mihi.
Delectabat̄ em̄ ꝙ in hortis xp̄s ſedebat: ⁊ i
hortis poſiti amici intendebāt voci ei⁹. Sꝫ
qꝛ amici illi de cęleſtib⁹ erant: archangeli vl'
dn̄ationes ⁊ throni:hoīes eni expulſi de pa
radiſo fuerāt ꝓpter inobediētiā cęleſtium
mandatoꝝ:atqꝫ ideo adhuc eccl'ia vocē ei⁹
audire n̄ poterat:quā cupiebat audire: Iō
ait: Vocē tuā inſinua mihi. Vn̄ ⁊ nos ſi vo Ibi.ſ.
lum⁹ eū in nobis ſedere:ſimus horti clauſi
atqꝫ muniti:feram⁹ virtutū flores:grē ſua/
uitatē: vt diſputātē angelis dn̄m ieſū audi/
re poſſim⁹. Sꝫ qꝛ futuꝝ erat: vt cū ad pleni
tudinē eccl'ia ꝑueniſſet ꝑſecutionib⁹ varijs
tēptaret̄:iōqꝫ cū verbi grā delectaret̄: ſubi/
to cernit inſidias ꝑſecutoꝝ : ⁊ ꝙ plus ſpōſo
ꝙ̄ ſibi timeret:aut qꝛ a ꝑſecutorib⁹ chriſtus
maḡ appetit̄ in nobiſ:ideo ait: Fuge frater Cantͨ.8.d.
me⁹ & ſimilis eſto tu capreolæ:aut hinnu/
lo ceruorū ſuper mōtes aromatū. Propt̄
infirmos fugit:qui temptamenta grauiora
ferre nō poſſunt . Iō ſcriptū ē: vt de ciuita/
tibus ad ciuitates fugiamus: ⁊ ſi nos i hac
ciuitate fuerint perſecuti:fugiam⁹ in aliam.
Propter infirmos igit̄ vt diximus fugiat
ꝑſequētes:aut fugiat ab infimis ⁊ tranſeat
ad montes aromatū:ꝗ ꝓ martyrio odorem
poſſit beatę reſurrectiōis afferre. Montes
aromatū ſancti ſunt. Ad eos ꝯfugit chriſt⁹:
qꝛ fundamenta ei⁹ in montib⁹ ſcis. Ad eos
igit̄ ꝯfugit: qui ſūt ei⁹ ſtabilia fundamēta.
In nobis fugit:in illis fida ſtatione ꝯſiſtit.
Mons igit̄ aromatū paulus ē:qui pōt di/
cere: Bon⁹ em̄ odor xp̄i ſumus deo. Mons 2.Corͨ.2.
aromatū dauid:cui⁹ orōnis odor aſcēdebat
ad dn̄m:et iōꝗ dicebat: Dirigat̄ orō mea ſicͨ Pſ.140.
incēſum in cōſpectu tuo. Symmach⁹ auteꝫ
⁊ aquila interꝓtati ſūt: ꝙ chriſt⁹ dicit ad ec/
cleſiā: Quę ſedes i hort̄ :hoc ē:iā i hort̄ ſe/
des:ſupno digna es paradiſo: ⁊ ideo voceꝫ
tuā inſinua mihi:cui amici intendunt. Ego
ꝗqꝫ eā audire deſidero. Cępit in hortis eſſe
eccl'ia:poſtqꝫ in hortis paſſus eſt chriſtus.

Pręclaꝝ opus expoſitiōis ſancti Ambroſij
Epi in pſalmū Cēteſimū ⁊ octauūdecimū:
ꝑ vigintiduas ſectiones: iuxta litterarū al/
phabeti hebręoꝝ pręnotationē:ſub viginti
duoꝝ ſermonū titulis diſtinctū:explicit.

Annotatio notabiliū dictoꝝ iuxta alphabeticum ordinē: expoſitiōis ſancti Ambroſij epiſcopi: i pſalmū centeſimum ⁊ octauūdecimum.

a Lphabetū hebreoꝝ preponitur in hoc opere ſingulis ſermonibus: ⁊ litterl ſingulis octoni verſiculi aſcribūtur. Singule autē littere velut tituli ſunt eorum verſuū qui ſub hiſdē litteris aſcribuntur: ſeriem ⁊ continentiam declarantes. ſermone. xiiij. verſu. j.

Abrae ſinu ſi viuit lazarus paup: quātomagis viuit qui ſuſcipit a chriſto. ſermo. xv. verſu. iiij.

Abſcondita ſingula intuet deꝰ. ſer. vij. ver. vij. ⁊ ſermo. xxj. ver. viij.

Abſcondere i affectu habemus nō effectu: Plena abſcondētis pfidia. ſer. xxj. v. viij.

Abſolutio matura ſanctoꝝ ē cum a ſanctis inchoari precipitur. ſermo. xx. ver. ij.

Adam interptatione latina dicitur homo: ſermo. j. ver. vj.

Aduena in terra eſt qui renunciauit voluptatibus terrenis: ⁊ affectu omnis cupiditatis mūdane ſe exuerit. ſermo. iij. ver. iij.

Aduerſariū ſi nō conteris tua culpa eſt: qui pmiſſa nō vteris ptāte. ſermo. xj. ver. iiij.

Afflictionis noſtre nō eſt vnū genꝰ: ē tēptatio ⁊ ē calumnia: ſ; temptatio leuior calūnia grauior. ſermo. xvij. ver. vj.

Amare parentibꝰ filios lex nature: maritis cōiuges lex diuina eſt. ſermo. xv. ver. j.

Amari exigit qui omnes amat: qr charitas eſt. ſermo. v. ver. viij.

Ambulemus ſm dei voluntatē: vt adherere diſcamus deo. ſermo. iiij. ver. j.

Angelos mittit deus ad defenſionē eorum qui heredes futuri ſunt promiſſorum celeſtium. ſermo. j. ver. j. et. ij.

Angeloꝝ oia plena eſſe cōſidera: aerē: terras: mare: eccleſias. ibidem.

Anima corpori connexa velut humi reptat ⁊ pauimēto adheret: ⁊ carcere quodā clauditur. ſermo. iiij. ver. j.

Anima viuificat que vias ambulat chriſti: peccato mortua. ſermo. iiij. ver. j.

Apoſtatare faciunt vinū ⁊ mulieres: ⁊ preuaricari. ſermo. xv. ver. vij.

Aquilo ⁊ auſter venti: vides ſolem noſtrū venientem ad auſtrū ⁊ gyrantē ad aquilonem. ſermo. xij. ver. ij.

Auaricia ⁊ luxuria plerūq; huiuſmodi peccata ſunt: vt ſi alterum declines incurres alterum. ſer. xvj. ver. viij.

Audi: nō vſu tm̄ corporis: quantum intellectu mentis. ſermo. xv. in expoſitōe littere.

Aures tuas ſepias ſpinis: que ſunt cor contritū ⁊ timor iudicij. ſermo. xxij. ver. iiij.

Auriga animarum noſtrarum ieſus eſt. ſer. iiij. ver. viij.

Autem: diſiunctio ē. Unde: Gratia autem ⁊ veritas p ieſū xp̄m facta ē. ſer. xviij. v. vj

b Aptiſma vnum eſt qd̄ tradit eccleſia: aliud qd̄ in paradiſi veſtibulo eſt ⁊ antea nō erat. ſer. iij. ver. j.

Baptiſmū iohannis primū accedit aia: deinde baptiſmate chriſti accipit ſacramētū. ſermo. xvj. ver. iij.

Bona arbor fructus bonos fac ⁊ virtutes. ſermo. ix. ver. iiij.

Bonum eſt qd̄ humiliaſti me: pfuit plurimum. ſermo. ix. ver. iij. et. ver. vij.

c Ain munera fraterna dolēs ſuis eē plata: ruina eſt ſtratus inuidie. ſermo. xj. ver. vij.

Cantemus ſpiritu ⁊ mente: nō perfunctorie tranſeundo q̄ legimꝰ. ſer. vij. ver. vj.

Cantilena dulcis eſt que nō corpus effeminat: ſed mentem animūq; cōfirmat. ibidē.

Cantus etiā corporis ſaltatione in honorē dei laudabilis habet. ſer. vij. v. vj.

Cantabilia ſanctis ſunt: nō ſolum hymni ⁊ pſalmi: ſ; etiā legis pcepta. ſer. vij. v. vj.

Caput fouet oia membra: A capite ductus venarum: meatuſq; ſpiritꝰ: ſāguinis vires in totius partes corporis diriuāt. Luſtrat omnia: quo ſublato corpꝰ ſine nomine eſt. ſermo. xx. in expoſitione littere.

Caput myſticū chriſtus eſt: ⁊ ipſe eſt caput corporis eccleſie. Hoc caput q amiſerit viuendi vſū habere nō poterit. ſermo. xx. in expoſitione littere.

Charitas nō ſolum excludit timorē: ſ; etiā oēm perturbationem. ſer. xxj. ver. v.

Caſtigat dominus quē diligit: ⁊ caſtigatio fructus bonos affert. ſermo. ix. ver. j.

Cedrꝰ nō putreſcit: Ita nec maioꝝ gl'ia vlla vetuſtate corrūpit. ſermo. iiij. ver. iiij.

Celū. In celo fuit vitijs locꝰ vnde aduerſarius cecidit: ⁊ quomodo in terra ſunt celi. ſermo. xij. ver. j.

Chriſtus ſemel mortuꝰ ē peccato. Semel tibi mortuꝰ eſt peccatori: Noli iterū peccare poſt baptiſmū. ſermo. xviij. ver. vij.

Circumciſio non corporis ſed cordis intelligenda eſt in ſeruanda lege. ſer. v. ver. ij.

Clauū ſuū habet charitas ⁊ gladiū quo anima vulnerat. ſer. xv. ver. viij.

Clauoꝝ duricia nō te offendat. ibidem.

Cogitationes male exeunt de corde ⁊ coinquinant. ſermo. x. ver. viij.

Cogitatione peccati perdimur. ſermo. xij. verſu. vij.

Cogitaui vias meas: vt ſi agere aliquid velis ante cogites vtrum agendum: ⁊ quomodo. ſermone. viij. verſu. iij. ⁊ ſic omnia cum cogitatione facienda.

Cogitandum eſt quid faciemus: vbi enim precedit cogitatio: maturitas operatiōis adhibetur. ſer. viij. ver. iij.

Coitum non repetunt plura animantia cū conceperint. ſermo. xix. ver. j.

Concluſit deus omnia in incredulitate: vt omnium miſereatur. ſermone. xix. in expoſitione littere.

Conſcientia ſi egra ſit: obmuteſcit facūdia. ſermo. vj. ver. iij.

Conſilia hominum ſequi debent conſilium dei. ſermo. iij. ver. viij.

Conſolatio ibi eſt vberior vbi maior tribulatio. ſermo. x. ver. iiij.

Conſolatione indigent qui ſunt in doloribus. Unde prima conſolatio eſt quoniā nō obliuiſcetur deus facere miſericordiā: ſermo. xviij. in expoſitione littere.

Cōſmumatio ſeculi finis eſt ſeculi: Multe conſūmationes. ſermo. xij. ver. viij.

Cor hominis ſi anguſtijs coartatur: nō poteſt viam currere mandatorū. ſermo. iiij. verſu. viij.

Cor hominis indecentium cogitationū colluuione maculatur. ſermo. x. ver. viij.

Cor noſtrum circūdamus: nihil corporeum nihil vile queramus. ſermo. xij. in expoſitione littere.

Corde tuo ſerua verbum dei: ne obliuiſcari ſerua legem. ſermo. xij. ver. j.

Cor noſtrum dilatemus vt accipiamꝰ apoſtolice vim ſententie. ſer. xij. ver. viij.

Crux chriſti opprobrium perfido: fideli autē gratia: redemptio ⁊c. ſermo. xxj. ver. v.

Crucem ego pro te portaui: ne tu p me portare dubitares. ſermo. xxij. ver. viij.

Culpa ſicut gelicidium declinanda eſt. ſer. xj. ver. iij.

Currus multos habet eccleſia. ſer. ij. v. vj.

d Auid vnum e tribus: elegit mortalitatem dicēs: Anguſtie ſūt mihi hec tria. ſermo. xiiij. ver. iij.

Dauid fleuit multipliciter. ſer. xvij. v. viij.

Deficit anima cupiens adherere ſaluatori: tantomagis quanto maiore deſiderio excitata fuerit. ſermo. xj. ver. j.

Delinquentes nō coercere: maioris auctoritatis eſt q̄ ſi vlciſcaris. ſermo. iiij. v. v.

Deſiderare iudicium dei concupiſcimꝰ quaſi non ſit ptātis noſtre deſideriū ſed gratie dei. ſer. iij. ver. iiij.

Deus plerūq; eos derelinquit quos vult pbari: penitus autē derelinquit quos deſerit: exemplificat de iob ⁊ iuda. ſermo. j. verſus. viij.

Deo loquitur iuſtus orando: aut diuinia loquitur opera laudando. ſer. iij. ver. vij.

Deus vult obliuiſci quecūq; minitatꝰ fuerit peccatoribus ſi vias aliquando cōuertant. ſer. vij. ver. j.

Deum videre volens quid facere debet. ſermo. viij. ver. ij.

Diabolus videt te peccantē: qui tecum introiuit ⁊ te introduxit. ſer. j. ver. ij.

Diabolum audiſtis ſuadentem noxia: me non potuiſtis audire vitalia mandantem inquit veritas. ſer. i. ver. ij.

Diabolus ligat nos vinculis peccatorum. ſermo. viij. ver. v.

Diabolo dedit deus poteſtatē in iob. ſer. xiiij. ver. ij.

Diabolus multos miniſtros ſuos dirigit q non foris tantū ſed etiam intus faciāt pſecutiones in animis ſingulorum. ſermo xx. ver. v.

Dies breues ⁊ pauci ſunt iſtius vite: igitur triumphum de aduerſario petimꝰ. ſermo. xi. ver. iiij.

Dignitatem ſuam habet chriſtianꝰ qui tanto imperatori militat. ſer. xxij. ver. ij.

Dij multi dicuntur: ſed nō ſunt: ergo i gentibus mendacium eſt: in eccleſia veritas. ſermo. xij. ver. ij.

Diligere plꝰ ē q̄ cuſtodire: qr cuſtodire neceſſitatis eſt vel timoris: diligere vero charitatis. ſer. xxi. ver. vij.

Diligens chriſtum legem impleuit. ſermo. xxij.ver.iiij.
Diligere dominū deum: eſt maximum mandatum.ſer.xiij.ver.j.
Diuites non cuſtodiunt mandata dei: ideo dicitur: Facilius eſt camelum .⁊c. ſermo. ij.ver.j.
Diuites facti ſumus in omni verbo ⁊ ſcientia.ſer.ij.ver.vj.
Diuitibus nūm⁹ magis reſonat q̄ verba diuina.ſer.viij.ver.j.
Diuiti oſtendit dominus vitam ęternā eſſe in mandatis.ſer.viij.ver.j.
Diuitias aut paupertates ne dederl mihi: exponitur.ſer.viij.ver.iiij.
Docentes multi ſunt qui id quod nō intelligunt docere ſe dicunt.ſer.xiij.ver.iij.
Doctrina non poteſt mercedē habere: vbi gratia non habet innocentiam. ſermone. j.ver.j.
Dormire non debemus totis noctibus: ſed lectioni ⁊ orationi maximā partē deputemus.ſer.vij.ver.vij.
Dormis tu chriſtiane: nō vereris ne de te dicatur: Popul⁹ iſte nec labijs me honorat: iudęus vel labijs: tu vero nec labijs: ſer. xix.ver.iiij.
Dulcia faucibus: eo q intimis infuſa viſceribus gratia ſpiritalis ſit.ſer. xiij. v.vij.

e Rrauit quis in via: poteſt redire ⁊ reuocari in viam.ſermo.xxij. ver.viij.
Errauit vna ouis: ſed reuocata toti⁹ ſpacia orbis impleuit.ſer.xxij.ver.viij.
Erranti facilius datur venia q̄ improbe in alium iudicanti.ſermo.xx.ver.ij.
Error vbi ē: culpa ſignatur: ſed qui errauit deſiuit errare: errare enim permanētis in via eſt: erraſſe corrigentis eſt lapſus. ſer. xxij.in expoſitione litterę.
Eructuat hymnum qui eructuat verbum: ⁊ bene eructuat qui plurima ⁊ ſuauia pręcepta domini guſtauerit.ſer.xxij.ver.iij.
Eſaias vt ſecaretur diſputarunt principes: ſed non timebat eos.ſer.iij.ver.vij.
Et: coniunctio: habet etiam diſtinctionem qua confuſio diſiungitur ⁊ ſeparatur.ſer. xviij.ver.v.
Euangelium non ſolum fidei doctrina ſed etiam morū ē magiſterium ⁊ ſpeculū iuſtę conuerſationis.ſer.xx.ver.iiij.
Expectatio noſtra vita ęterna eſt: regnum dei: conſortium angelorum. ſermone. xv. ver.iiij.

f Auum diſtillant labia ſapiētis: ⁊ de ore iuſti ſuauitatl ⁊ miſericordię mella procedunt.ſermo.xiij. ver.vij.
Fides non in forenſi ſermone ſapientię: ſed in oſtenſione ſpiritus ⁊ dei virtute firmat: ſermo.xj.ver.ij.
Fides principium chriſtiani eſt. Plenitudo autem chriſtiani iuſticia eſt: fides in ꝯfeſſione populorum: iuſticia in martyrū paſſione.ſer.xx.ver.viij.
Firmamentum omniū in officio audiendi eſt. Niſi enim vnuſquiſq; audierit quid ſequi debeat: nemo firmatur. ſermo.xv. in expoſitione litterę.
Fleri nolebat chriſtus dicens: Filię hieruſalem nolite me flere.ſer.xiiij.ver.vij.
Frigidus eſt qui fidem neſcit. Calidus qui feruore ſpirituſſancti ſuccenſus eſt.ſermo. ij.ver.ij.
Fuſca per culpam: decora per gratiam filia hieruſalem.ſer.ij.ver.j.
Futura prophetis pro pręſentibus pręſto eſſe videntur in ſpiritu.ſer.xij.ver.iij.

g Elicidium ſicut ad nullū vſū eſt vtile: ad nullam operationē: ſic culpa nulli prodeſt vſui: nulli operatōi: ⁊ ideo ſicut gelicidium declināda ē. ſer.xj.ver.iij.
Gręci ſermonis vim non poſſumus in omnibus exprimere: cum in eo maior ſit vis ⁊ pompa ſermonis.ſer.xij.ver.viij.

h Ereditas vniuerſorum eſt: ⁊ ſoliditas ſingulorꝝ.ſer.xiiij.ver.vij
Hereditatē acceperūt martyres cęleſtium teſtimoniorꝝ.ſer.xiiij.ver.vij.
Hominis interioris cāpo currendū eſt: non in anguſtijs mentis.ſer.iiij.ver.viij.
Homo ad imaginē dei factus eſt vt ſuperna aſpiciat ⁊ terrena non quęrat: ſermone v.ver.v.
Homo ſine pctō eſſe nō poteſt.ſer.viij. v.ij
Homo in eo eſt pulchrior quod non videt. ſer.x.ver.j.
Hominem fecit deus poſt oīa vt animantibus viuentib⁹ anteferret.ſermōe.x.ver.j.
Hominis nomen amittit: qui exuit cęleſtis imaginis ornamento.ſermo.x.ver.j.
Hominē fecit deus ad imaginē ſuā ⁊ ſimilitudinem quo ad animam rationalem. ſer. x.ver.j.
Humilitatis in omnibus tenere menſuram grande eſt.ſermo.xiiij.ver.iij.
Humilitas bona eſt: quę etiam i chriſto laudem virtutis inuenit. ſermo .xiiij. ver.iij.
Humilitas bona eſt: pręſertim ſi ei adiūgat deuotio voluntaria.ibidem.
Humilitas rara eſt in iuuenibus: ideoq; miranda.ſermo.xviij.ver.v.
Humilitatem cordis tui oſtende: vt titulos virtutis oſtendas.ſermo.xx.ver.j.
Humilis ſum dixit chriſtus: diſcite a me: nō quia potens aut glorioſus ſum: ſed q2 humilis ſuē: qd poteſtis imitari.ſermo.xiiij. ver.viij.
Humiliauit ſe ieſus vſq; ad crucem vt nos eleuaret.xiiij.ver.iij.

i Anua chriſtus eſt per quem ſi quis introierit ſaluabitur.ſermo. xxij.ver.ij.
Ieſus venit mundū ſaluare non perdere: ideoq; immemor eſt iniurię: memor gratię. ſermo.iij.ver.j.
Ieſum eſſe vnicum filiū patris: verbū dei: teſtant hebręorum litterę .ſermōe. xiiij.in expoſitione litterę.
Ignis alius ē quem pauit domin⁹ ſeruulis ſuis: Ali⁹ quē diabolo ⁊ angelis eius deputauit.ſer.iij.ver.j.
Ignis bonus eſt quē ſaluator oim deſiderat accendi.ſer.xiij.in expoſitione litterę.
Ignitum eloquiū ſeu ignis eſt ſermo chriſti: qui calefacere nouit: neſcit exurere niſi ſola peccata.ſer.xviij.ver.iiij.
Imaginē imperatoris coronans: ipſum vtiq; coronauit ⁊ honorauit.ſer.x.ver.ij.
Immūdus. Quid enim immūdius q̄ mentem qua nihil homini precioſius eſt datū: turpibus cōmaculare criminibus.ſermo. xxj.ver.iij.
Intellectus pręmittitur vt ſcientia ſequat: Nihil enim prodeſt multa legiſſe niſi itelligas.ſer.x.ver.j.
Intellectus viuificat vt ſpiritus: q2 gratia ſpiritalis eſt: bonus ergo eſt omnibus q faciunt eum.ſer.xviij.ver.viij.
Iob nō frangebatur in aduerſis. ſermone. ix.ver.v.
Iob multa paſſus eſt iuſtus poſtq̄ tradit⁹ eſt nocenti.ſer.xvj.ver.iiij.
Iocunditas vera non eſt in mundo.ſermo. ix.ver.j.
Ioſeph multa pertulit ſupplicia: ſed ꝯtumęlię nequiuerunt eum frangere. ſermone. xij.ver.iiij.
Ioſeph in ęgyptū venditur deſpectus.ſer. xviij.ver.v.
Iudicia domini dulcia ſunt: igitur ſuauitatis fruct⁹ ꝑcipere elaboremus. ſermone. v.ver.vij.
Iudicia dei ſemper vera eſſe credat quiſq;: alias declinat a lege.ſermo.vij.ver.iiij.
Iudicia dei cuſtodienti dulcia ſunt: amara negligenti.ſermone.vij.ver.iiij.
Iudicij finis iuſticia eſt: in altero veritatis cuſtodia: in altero fruct⁹ eſt ęquitatis.ſermone.xvj.ver.j.
Iudiciū. Feſtinant innoxij ad iudicium: et proprię innocētię arbitres deſiderant citi⁹ comprobari.ſermone.xx.ver.ij.
Iudicium. Quorum ſerū eſt iudicium: eorꝝ ſalus longe eſt: ſed ipſi ſūt ſui auctores piculi.ſermo.xx.ver.iij.
Iudicium aliud eſt beneficiorum dei: aliud noſtrę fragilitatis. In hoc tamē iudicium cum miſericordia copulatū eſt vt veritas iudicij miſeratione domini temperet. ſer. xx.ver.iiij.
Iudex bonus nihil ex arbitrio ſuo facit ſed iuxta leges ⁊ iura pronunciat: iuri obtemperat: non indulget ꝓprię voluntati: ſicut audit ita iudicat: ⁊ ſic ſe habet negocij natura decernit.ſermo.xx.ver.iiij.
Iudiciū miſericordia temperatur: quis eñ noſtrum ſine diuina pōt miſeratione ſubſiſtere. Non ergo ſcōm merita noſtra: ſed ſcōm miſericordiam dei cęleſtiū decretorū in homines forma ꝓcedit.ſer.xx. ver.iiij.
Iudicia multa ſunt: igitur opera noſtra examinemus omnia: nec forte dum trutinātur facta noſtra: culpa prępōderet. ſermo. xx.ver.viij.
Iudicet de alterius errore qui nō habet in ſeipſo qd cōdēnet. Iudicet ille qui nō agat eadē quę in alio putauerit punienda .⁊c. ſermo.xx.ver.iiij.
Iugum chriſti portare ſuaue eſt ſi ornamenta putes ceruicl tuę eē nō onera. ſ.iij.v.j.

Iuret ille quē ſacramenti ſui pęnitere non poterit: ꝛ nemo bene iurat niſi qui pōt ſcire quod iurat. ſer. xiiij. ver. ij.

Iuſtificationes dei petim⁹ vt doceat nos quia nō ſatis eſt vt cōfiteamur errorē niſi corrigi velimus ꝛ petamus. ſer. iiij. v. ij.

Iuſtificatiōes ergo dei primum diſcamus: deinde gradus ꝛ ordinem. Nam ſcire qd faciendum eſt ꝛ ordinem neſcire: nō ē perfectę cognitionis. ſermo. iiij. ver. iij.

Iuſticia chriſti eſt qua peccatū minuit culpa laxatur. ſer. xiiij. ver. viij.

Iuſticię habens arma odit iniuſticiam. ſermone. xxj. ver. iij.

Iuſticię opera ſinguli facere poſſunt ſ non in ęternum manentia. Diues fecit aliqua opera iuſticię quorū remunerationē i pręſenti vita accepit. ſermo. xviij. ver. vj.

Iuſti multi plęrūq grauiter deliquerunt: non habentes ęternę fructum iuſticię. ſermone. xviij. ver. vj.

Iuſtus in exordio ſermoniſ accuſator ē ſui: ꝛ ſic iuſtus eſſe incipit. ſer. iiij. ver. ij.

Iuſtus ſe accuſare magis vult q̄ alium deformare. ſermo. vij. ver. v.

Iuſt⁹ multis grauis ē cū videt: iō geraſeni rogabant ieſu vt abiret de regionib⁹ eorum: ꝛ multi tranſitum ei denegabāt. ſermone. x. ver. ij.

Iuſtus nō ſemper iraſcitur ſed in aduerſis iuſticiam dei laudat. ſermo. xviij. ver. j.

Iuſtus dominus: quia dum vnus punitur plurimi corriguntur. ibidem.

Iuuenis ętate ꝛ iuuenis vel [illegible] gratia. ſer. ij. v. i.

Iuuenior autem quomodo poteſt cognoſcere viam cum ſalomon ſe fatetur nō cognoſcere. ſermo. ij. ver. j.

Iuuentutis annos pręueniamus congrua correctione. ſermo. ij. ver. j.

l Aqueus diaboli diuitię ſūt. ſermo. xiiij. ver. vj.

Laudandus ē quis alterius mag q̄ proprio ore. ſermo. xvj. ver. j.

Legem dei quis poteſt cuſtodire niſi intellectum acceperit? qui aūt intelligit ꝛ ſcrutatur: ſcrutando in ſemitā mandatoꝝ ducitur. ſermo. v. ver. ij.

Legem per omnia cuſtodit: qui ꝛ in his corporis noſtri ętatibus ꝛ in illis animę noſtrę proceſſib⁹ nō deuiant a lęge: hic in exemplari in ſpeculo in ęnigmatę: illic i ipſa facie veritatis. ſermo. vj. ver. iiij.

Legem viandi chriſt⁹ duxit ſanctis cōmeantibus. ſermo. v. ver. i.

Legis factoreſ nō diſputatores iuſtificant. ſermo. ij. ver. viij.

Legis initium ꝛ finis eſt chriſtus: vnde ſine lege nō peruenit ad chriſtū. ſer. v. ver. ij.

Leui: ſignificat: ipſe mihi aſſumptus: ꝛ nō pōt hoc eſſe ſine diuina gr̄a. ſer. viij. ver. j.

Leuiticā tribum excepit dominus dicens: ego portio eorum. ſer. viij. ver. j.

Lex dei. Cui eſt meditatio: huic pręſto ſunt miſericordię vt viuat in ęternum. ſermōe. x. ver. v.

Lex quez erudierit: dominus erudit qui locutus eſt legem. ſermo. x. ver. v.

Lex. Qui in lege fundat⁹ eſt: nouit a veris falſa diſcernere. ſermo. xj. ver. v.

Lex eſt pędagogus paruuloꝝ. In lege ſūt mandata: iuſtificatiōes: teſtimonia: iuſticię: pręcepta. ſer. xij. ver. v.

Lex dei ſpiritalis eſt: non eſt apud iudęos. Littera occidit ſpiritus viuificat. ſermōe. xviij. ver. vj.

Lex vita eſt: qui ergo ſeparat ſe a lege dei: ab ęterna vita ſe ſeparat. ſer. xix. ver. vj.

Lex dei dum relinquebatur doluit dauid: dicens: Puſillanimitas detinuit me a peccatoribus derelinquentibus legez tuam. ſermo. vij. ver. v.

Lilium dicitur eccleſia: ꝛ ſicut lilium fulget ita ſplendent opera ſanctorum. ſermone. v. ver. j.

Litterę ſingulę hebręorum in capite ſermonum velut tituli ſunt eorum verſuum qui ſub hiſdem litteris aſcribunt: ſeriē ꝛ continentiam declarantes. ſermo. xiij. ver. j.

Lucernam ardentem ſemper habeto: alias ſtulta virgo diceris. ſermo. xiiij. ver. j.

Lucernas multas habes: accende omnes. ſermo. xiiij. ver. j.

Lupanar teipſum feciſti in corde tuo adulterando. ſermo. j. ver. ij.

Lupi ſūt perſecutores ꝛ hęretici: docere neſciunt vlulare cōſueuerūt. ſermo. vj. v. ij.

Luxuria ꝛ auaricia plęrūq huiuſmodi peccata ſunt: vt ſi alterum declines incurres alterum. ſermo. xvj. ver. viij.

m Andaſti mandata cuſtodire nimis. ſer. j. ver. iiij.

Mandatum vnū cuſtodiens ſi aliud pręuaricet nihil prodeſt. ſer. j. ver. vi.

Mandatū domini directuz eſt: iō ab eo nemo declinat ſeu deflectat: vnde maledicti cenſentur qui declinant a mandatis. ſermone. iij. ver. v.

Mandata dei qui facit iuſtificat deum. ſermone. iij. ver. viij.

Mandatis dei credere eſt aliud q̄ in mandatis dei credere. ſer. ix. ver. ij.

Mandata dei nō intelligit qs nec ſcit: niſi a dn̄o acceperit gratiam. ſer. x. ver. i.

Mandata omnia dei: iuſticia eſt: ꝛ ideo ſine iuſticia eſſe non poſſunt. ſer. xxij. v. iiij.

Mandatum maximū in lege eſt vt diligamus dominum deū. ſer. xiij. ver. i.

Mandata nemo ſeruare pōt niſi qui intelligit ꝛ nouit ea. ſer. xiij. ver. viij.

Mandata dn̄i plena ſūt teſtimonijs: ꝛ ipſa ſunt teſtimonia. ſer. xiiij. ver. vij.

Mandatorum cęleſtiū cuſtodia ibi eſſe nō pōt: vbi malignitas eſt. ſer. xv. ver. iij.

Mane pręuenias orientem ſolem ſurgēdo: graue eſt enim ſi te ocioſum in ſtratis radius ſolis orientis inuerecūdo pudore cōueniat. ſermo. xix. ver. iiij.

Manus dei chriſtus ē: ꝛ dextera etiā dicit. ſermo. xxij. ver. v.

Mare hoc impigre tranſeundū eſt: qd vix tranſitur a vigilantibus. ſer. iiij. ver. viij.

Martyres deſunt ſi tollis perſecutiōes: vn̄ pſecutores ꝛ poteſtates ſęculi deus eſt paſſus. ſermo. xiiij. ver. ij.

Maxillam aliaz ſi pcutienti pbeamus verberati: melius percutimus: ſer. xij. ver. iiij.

Medicinę ratio exigit: vt aut ſectione: aut aduſtione curet. ſermo. iiij. ver. v.

Meditare tota die in lege: non pfunctoria debet eſſe tranſcurſio: ſi agrū emere velis: ſi mercari domum: prudentiorez adhibes ne fallaris. ſermo. xiij. ver. ij.

Meretricis forma facile capit oculos petulantis: niſi eos odia pręmant iuſta. ſermo. xiij. ver. viij.

Mirabile credidit dei teſtimoniū pphetica aīa: ꝛ ſic profecit i melius. ſer. xvij. v. i.

Miſericordia a pctō liberat: quę aliter homini: aliter angelo debetur. ſer. viij. v. ij.

Miſericordia domini plena ē terra. ſermone. viij. ver. viij.

Miſericordia dei vere eſt nraꝝ militia paſſionū: per quā nobis peccata minuūtur. ſermo. x. ver. iiij.

Miſericordia dei nō ſolum tribuit remiſſionē peccatoꝝ: ſ etiam certātibus adhibet exhortationis calcaria. ſer. x. ver. iiij.

Miſericordię dn̄i multę ſunt: q̄uis longe a peccatoribus ſalus: tamē nemo deſperet. ſermo. xx. ver. iiij.

Moyſes vt vultū dei videret depcatus ē. ſermo. viij. ver. ij.

Moyſes quoaduixit ſemper pręliatus eſt ꝛ temptatus. ſer. xxi. ver. v.

Mors nemini nocet: vtinā vita nō noceret. ſermo. xxi. ver. iij.

Mors intrat per feneſtras. ſermo. iij. ver. i. Item ſermo. v. ver. v. Itē ſer. vi. ver. iij.

Murus ē aīa ſancti. Eccl̄ia dicit: Ego ciuitas munita. Hic murus habet duodecim portas apl̄icas per quas populo patet ingreſſus in eccleſiam. ſer. xxij. ver. viij.

n Egligenter facięs opus dei: dicitur maledictus. ſer. ij. ver. ij.

Negligentia grauiori dānatur iudicio q̄ imprudentia. ſer. ij. ver. ij.

Nimia veritas plena laudis: ꝛ nimiū mandare pudētię atq cautelę ē. ſer. xviij. v. ij

Niſi te cognoſcas mortalē ꝛ cōuertaris: venit dies mortis. ſer. ij. ver. i.

Nocte ſurgendū eſt media: qm̄ multa illo i tpe tēptamēta pſerpunt. ſer. viij. ver. vi.

Nox veniet in qua nemo pōt operari: non opemur g in tenebris. ſer. vij. ver. vij.

Noſce te anima: non de terra: non de luto es. ſermo. x. ver. i.

Noſce teipſum: gentiles apollini aſſignāt. ſermo. ij. ver. i.

o Cioſum verbū eſt loqui opera hominum: ꝛ non ſolum ocioſum imo etiam piculoſū. ſer. xxij. v. iiij.

Oculi domini vident orbem terrarum: non ergo ſolus es cū pecces. ſermo. j. ver. ij.

Oculos aperi: lectionem propheticam non fugiens: domi legendo in eccleſia audiendo: ne cęcitatē inferas cordi tuo. ſer. j. v. ij.

Oculo turbato facile dolor omnis ſedatur collyrio. ſer. iij. ver. ij.

Oculos aperire ꝛ mirabilia dei videre. ſer. iij. ver. ij.

Oculi officium eſt nunciare quę viderit: tuum eſt cauere quod videris. ſermone. xvj. in expoſitione litterę.

Oculus meretricis laqueus amatoris: ſed oculus nihil delinquit. In oculo viſus: in corde peccatum eſt. ſermone. xvj. in expoſitione litterę.
Oculus prȩuidcat quę futura ſunt: ⁊ ea aut profuſione lachrymarum aut terroris correctione detorqueat. ibidem.
Oculis totis occupamur in eum quem diligim⁹: nec quicꝙ aliud videre delectat. ſer. xvj. ver. iij.
Oculi interioris hominis deficiunt in eloquium dei. ibidem.
Oculum ſuppliciorum ⁊ oculum gratię anima habet. ibidem.
Oculus domini nō aſpernaẗ iuſtorum munera. ſermo. xvij. ver. iiij.
Omnia iudicio dei fiunt: ęgruꝫ corpus aut ſalubrę: diues ⁊ pauper. ⁊c̃. ſer. x. ver. iij.
Opprobrio ne ſis chriſto. ſer. iij. ver. v.
Opprobrium chriſtus factus eſt vt omnium auferret opprobria. ſer. v. ver. vij.
Opus ſuum dominus probare magis atꝙ augere ꝙ̃ minuere aut dānare conſueuit. ſer. xviij. ver. iiij.
Orare volens intret in cubiculum ſuū. ſer. ij. ver. iiij.
Orando iuſtus loquitur deo. ſermone. iij. ver. vij.
Orationē volare facit vita bona ⁊ dat alas. ſer. xxij. ver. j.
Oratio graueſcit peccato ⁊ longe fit a deo: tanto auteꝫ plus grauaẗ: quanto improbior eſt via deprecantis. Innocētiū aſcendit oratio. ſer. xxij. ver. j.
Ora quę diuina ſunt atꝙ cęleſtia vt ſis ſicut angeli i cęlo. Noli orare pro pecunia: quia erugo eſt: nō pro auro: quia metallum eſt: non pro poſſeſſione: quia terra eſt. ſermo. xix. ver. j.
Orare ſemper homo debet: ſi ſanctus: ſi iuſtus ſit: debet orare vt exaudiat euꝫ dominus ſcōm miſericordiam ſuam: non ſcōm merita: quia rara virtus: multa peccata. ſermo. xix. ver. v.
Origenes multorum interpretationes diligenti diſcuſſit indagine. ſer. iiij. ver. iiij.
Os dei propheta itelligitur: cui dicitur: clama: et ait: omnis caro fenū. ſer. ij. ver. v.
Oſculatur nos dei verbum: quando ſenſuꝫ noſtrum ſpiritus cognitionis illuminat. ſermone. j. ver. j.

P Acem habens cauet ſcandalum. ſermo. xxi. ver. v.
Pacem quā mundus dat oſtendit chriſtus verę pacis gratiam non habere. ſer. xvij. ver. v.
Pacem ſeruās chriſti obedit imperijs. ſer. xx. ver. vj.
Panis vitę de quo dicitur: Omnes ꝗ elongant ſe abs te peribunt. Qui ergo vitam manducat mori nō poteſt. ſermone. xviij. ver. v.
Paſcua bona ſūt domini ſacramēta: libri: verſiculi iſti. ſer. xiiij. in expoſitiōe litterę.
Participes chriſti facti ſumus ſi opera miſericordię alijs impendim⁹. ſer. viij. v. vij.
Paſcitur os noſtrum cum loquitur mandata dei verbi. ſer. xiiij. in expoſitiōe litterę.
Patientiā operatur tribulatio: patiētia ꝓbationē: ꝓbatio ſpē. ſ. x. in expoſitiōe litę.
Patrem ⁊ matrem honorare dicit lex: ⁊ in euangelio iubemur parentes odire: quomodo ſibi ꝯueniūt iſta ꝓcepta. ſer. xv. v. j.
Pauimento adhęret anima adam qui ante beatiſſimus aurā carpebat ethęream. ſer. iiij. ver. j.
Paulus omnia eſtimat ſtercora: vt chriſtuꝫ lucrifaciat. ſer. viij. ver. j.
Paulus raptus ad tertium cęlum vtrum in corpore ſiue extra corpus ſe neſcire dixit xit. ſermo. viij. ver. ij.
Pax multa credentibus: quomodo eī poteſt turbari cui ſpes regni celeſtī aſſurgit. ſer. xxj. ver. v.
Peccatum. Nemo ſine peccato niſi ſol⁹ ieſus. ſer. vj. ver. iij.
Peccatum. Quot peccata tot laquei: quot vitia tot retia. ſer. vj. ver. iij.
Peccatū. Nemo ſine peccato ꝑter vnū deum. ſer. vij. ver. v.
Peccata aliena dolet ꝗ fortis ē. ſer. vij. v. v
Peccaſti aliud eſſe cępiſti ⁊ illud quod eras eſſe deſijſti. ſermo. x. ver. j.
Peccat in cęlum qui cęleſtis ciuitatis iura contaminat. ſermo. xv. ver. vij.
Peccatores terrę: peccatores cęli: ⁊ ꝗ omnis peccator prȩuaricator. ſer. xv. ver. vij.
Peccat plus ſciens ꝙ̃ ignorās: vel ſic: plus delinquit ꝗ negauit quod legerat ꝙ̃ qui opera non fecit: quę facienda non nouit. ſer. ij. ver. ij. in fine.
Peccat non ſolum falſa dicens ſed etiā vera eis quibus non oportet. ſermone. ij. verſu. iij.
Pecunię lucrum eſt damnum animę: quia virtutis eſt detrimentū. ſer. v. ver. iiij.
Perfect⁹ eſſe nullus poteſt ſine fauore dei neꝙ tutus: ideo rogare debet ne penitus eum derelinquat deus. ſermone. i. verſu. viij.
Perire nemo poteſt cui non ſublat⁹ eſt chriſtus. ſermo. xx. in expoſitione litterę.
Petrus dixit: argentum ⁊ aurū nō eſt mihi ſurge. ⁊c̃. Ecce nos reliquim⁹ omnia. ſer. viij. ver. i.
Phenix coitus corporeos ignorat. ſermōe. xix. ver. i.
Pilatus ſua voce conſtringitur et dānatur cum pro poteſtate non pro equitate dn̄m crucifigendū tradidit. ſer. xx. ver. iiij.
Portio mea domin⁹: pauci dicere poſſunt. ſer. viij. ver. i.
Prȩceptum domini cuſtodire ꝙ̃ precioſum eſt. ſer. i. ver. i. et. ij.
Prȩcepta dei cuſtodiens ⁊ ſcōm ea viuens ſpiritus eſt: ſcōm corporis autem appetentiam viuens caro eſt. ſer. iiij. ver. i.
Prȩcepta dei quis cuſtodire poterit: niſi intellectum acceperit. ſer. v. v. ij.
Prȩcepta domini facientes dominus amicos appellat. ſer. xxj. v. vi.
Principes gratis interdum perſequuntur: interdum non gratis. ſer. xxi. v. i.
Primitias tui cordis ⁊ vocis quotidie deo debes quotidiana meſſis: quotidian⁹ fructus. ſer. xix. ver. iiij.
Prudētia iſta quę ſęculi ē ad vitam nō ſuffragatur ęternam. ſer. xxij. v. i.
Pſallamus ſpiritu pſallam⁹ ⁊ mente: non perfunctorie tranſeam⁹ quę legimus. ſer. vij. ver. vi.
Pudor correctoꝛ eſt noſtri. ſer. x. v. vi.
Pulſa digito ſi nō potes tota manu. ſermone. xxij. ver. ij.

R Ationabilis es o homo: quapropter omnia cum ratione facias: non ſecundū carnis volūtatem. ſer. xiiij. ver. ij.
Regnum cęlorum a diebus iohānis baptiſtę cogitur ⁊ cogentes diripiunt illud. Bona fraus quę vitam furatur ęternam. ſer. xx. in expoſitione litterę.
Retributionem bonorum operum ſperā⁊ a chriſto: ⁊ ad cuꝫ feſtinās inclinat cor ſuū vt faciat chriſti iuſticias. ſermone. xiiij. ver. viij.
Rex eſt qui non erubeſcit ne in actu reprehendatur: redarguatur in ſermonibus: coꝙ ⁊ vita debeat eſſe fundat⁹ et verbo. ſer. vi. ver. vi.

S Alit montes ⁊ trāſilit colles chriſtus. ſer. vi. ver. i.
Salutare dei chriſtus eſt. ſermone. vi. ver. i.
Salutare dei quęrit qui chriſtum ſequitur: ſuam ergo ſalutem plus quęrunt homines ꝙ̃ ſalutare dei. ſer. xxij. ver. vi.
Sapientiā concupiſcens ſeruare debet mādata: ſed nemo poteſt ſeruare niſi qui intelligit. ſermo. xiij. ver. viij.
Sapiens in hoc ſeculo ſtultus fiat vt ſit ſapiens. ſer. xxij. ver. i.
Sapientię magna eſt manus: magna dextera: totam complectitur animam. ſermo. xiiij. ver. v.
Sebaſtianus mediolanenſ oriūdus: romā profectus eſt: vbi propter fidei ſtudiuꝫ ꝑſecutiones acerbę feruebāt: ibi paſſus eſt: ibi coronat⁹. ſer. xx. ver. v.
Secreta non ſunt indignis vulganda. ſer. ij. ver. iij.
Senſus ſapientis in capite eius: vnde ductus venarum: meatuſꝙ ſpiritus. ſermo. xx. in expoſitione litterę.
Seruitus eſt precioſa: quę virtutum cōſtat expenſis. ſer. xvi. ver. ij.
Seruus domini non eſt ſeruus peccati: ⁊ iō intellectum ſibi dari poſcit: vt poſſit cohibere peccatum. ſer. xvi. ver. v.
Seruitus beata eſt qua ⁊ tu ſeruis ſi nihil poſſit aduerſarius de tuo ſibi ſeruitio vendicare. ſer. iij. ver. i
Sex annis ſeruili functus obſequio: ſeptimo anno gratiam libertatis adipiſcitur. ſer. iij. ver. ij.
Sobrius qui peccat: non poteſt tanꝙ̃ iuſte ſobrius prȩdicari. ſer. x. ver. vi.
Somnus corporis non debet impedire ſtudentem quo minus deū cognoſcere curet. ſer. vij. ver. vij.
Spes prȩcedit: ſequitur ſalus. ſermone. xxi ver. vi.

Sperans in chriſtũ: ſepare ſe debet a cõſor/
tio perfidorum.ſermo.xv.ver.ij.
Spiritus vnus eſt diuidens genera diuer/
ſa virtutum.ſermo.iij.ver.i.
Spinis ſepias aures: quibus? contrito cor/
de ꝛ timore iudicij.ſer.xxij.ver.iiij.
Spolia multa abſtulit chriſtus: iudeis: de/
monibus ꝛc.ſer.xxi.ver.ij.
Statuere plus eſt ꝙ ſtare: nam qui ſtatuit
non mouetur: non metuit ne cadat.ſer.
xiiij.ver.ij.
Stillicidia eijciunt hominem de domo.ſer.
iiij.ver.iiij.
Superbia quid vitij habeat: ꝛ quomõ au/
ctor eius eſt diabolus.ſer.iij.ver.v.
Superbus omnis immundus eſt in cõſpe/
ctu dei.ſermo.xv.ver.vi.
Superbia maximum peccatum in homine
a quo manauit noſtri origo delicti.ſermo.
vij.ver.iij.
T Emptationis ſeu tribulatio
nis adhortationez petamus: ne im
pares ſimus certamini.ſermone.x.
verſu.iiij.
Temptati ſunt omnes preter ieſũ ꝛ caleph.
ſer.xxi.ver.v.
Tempus eſt tacendi ꝛ tempus loquendi.
ſer.ij.ver.iij.
Tempus amandi: tempus odio habendi:
tempus belli: tempus pacis.ſermo.xv.
ver.i.
Tempus faciendi eſt: tacendi et loquendi.
ſer.xvi.ver.vi.
Tepidus es incipiã te euomere: vtinã frigi
dus eſſes vel calidus.ſermo.ij.ver.ij.
Teſtimonijs domini adheret qui renunci/
at mundo.ſermo.iiij.ver.vij.
Teſtis ſum teſtamentorũ meorum que te/
ſtificatus ſum in vobis.ſer.xiij.ver.vij.
Teſtimonium. Qui a teſtimonijs domini
nullo vitiorum declinat anfractu: bene di
cit: Si deus pro nobis: quis contra nos?
ſer.xx.ver.v.
Timor domini initiũ dicit̃ ſapiẽtie.ſermo.
v.ver.vi.
Topazion lapidis qualitates deſcribunt̃.
ſer.xvi.ver.vij.
Trepidatio a verbis dei bona eſt ſi exulta/
tionem generat.ſer.xxi.ver.ij.
Tria ſunt impoſſibilia mihi intelligere ꝛ q̃r
tum non agnoſco.ſer.ij.ver.i.
Tribulatio bona eſt que dignos facit nos
vt exaudiamur.ſer.xviij.ver.vij.
Tribulatio. Per multas tribulatiões opor
tet intrare i regnũ dei. Si multe perſecutio/
nes: multe probationes: vbi multe coro/
ne: multa certamina.ſer.xx.ver.v.
Tribunal diaboli non poteſt manere in co
cui chriſti tribunal aſſurgit.ſermone.xx.
ver.v.
Turturi ſtudium eſt pudicitie que cõpare
amiſſo concubitu indulgere nõ nouit.ſer.
xix.ver.i.
Tuus ſum: ille dicit: qui dicere poteſt: Ecce
omnia reliquimus ꝛ ſecuti ſumus te. Iu/
das autem dixit: Tu9 ſum voce nõ corde:
ſed ſathanas cepit dicere: nõ eſt tuus ſed
meus.ſermo.xij.ver.vi.
V Anitas. In vanitate currit q̃
ſibi ſucceſſibus videtur affluere ſecu
laribus.ſermo.v.ver.v.
Vanitates aſpicere quomodo quis poteſt
cũ via perfecta chriſtus eſt.ſer.v.ver.v.
Venie facilitas incentiuũ tribuit delinquẽ
ti.ſermo.viij.ver.ij.
Verbum tollitur ex ore: cum dicitur pecca/
tori: quare tu enarras iuſticias meas? ſer/
mo.vj.ver.iij.
Verbum vnum multa ſunt: ꝛ multa verba
vnum ſunt.ſer.iij.ver.i.
Verbum tuũ permanet in celo: imitemur
ergo celum.ſer.xij.ver.j.
Verbum dei gladius ſpiritalis eſt.ſermo.
xix.ver.vij.
Verbum domini nunꝙ negligam9: ex quo
nobis omniũ origo virtutum eſt.ſer.xiiij.
ver.j.
Veritas eſt in eccleſia: ꝛ veritas in veteri te
ſtamẽto que fuit ante in populo iudeorũ:
ſ3 tradiderũt illi veritatẽ ꝛ elegerunt iniq̃/
tatem.ſermo.xij.ver.ij.
Veritatis exortes ſunt omniũ hereticorũ
generatiões.ſermo.xij.ver.ij.
Via chriſtus eſt: in qua qui ambulat errare
nõ nouit ſi tamẽ nõ recedat.ſer.j.v̄.j.et.ij
Via etiã lex eſt: in qua qui ambulat imacu/
lat9 eſt: ſi tñ nõ declinet.ſer.j.ver.j.et.ij.
In via ſi ambulas vix tutus es a latrone:
quid facies ſi extra viam te vagantem in/
uenerit? ſermo.j.ver.vj.

Viam dei ambulare docemur cuſtodiendo
mandata eius ꝛ iuſticias eius.ſermo.iiij.
ver.ij.
Via iniquitatis interius manet: ꝙdiu exer
cemus aliquid improbum.ſer.iiij.ver.v.
Viam veritatis ambulat qui per fidem am
bulat.ſer.iiij.ver.vj.
Via ſit anguſtior: cor latius: vt patris ꝛ fi/
lij ꝛ ſpiritusſancti ſuſtineat manſionem.
ſermõ.iiij.ver.viij.
Vigilat ſemper cor etiam ſi caro dormiat.
ſermo.iiij.ver.iiij.
Vincula cõplura ſũt: viuendi: voluptatũ:
bonorum: coniugij.ſermo.iij.ver.iiij.
Virtutes ſuas etiã in alijs quis amat.ſer.
x.ver.ij.
Virtutum omnium finis chriſtus eſt. Rara
eſt virtus ꝛc.ſer.xij.ver.viij.
Vita bona ſine doctrina habet gratiã: do/
ctrina ſine vita integritatem non habet.
ſermo.j.in expoſitione littere.
Vita ante doctrinã querenda eſt.ſer.j.v̄.j.
Vitia blandiora multos decipiunt: ꝛ iuuẽ/
tus ad amorẽ liberior eſt.ſer.xvj.ver.viij.
Viuet anima noſtra ibi vbi nihil mortale:
nihil infirmũ amicta ſit.ſer.xxij.ver.vij.
Vmbra hic viuimus ꝛ in vmbra cuſtodim9
verba dei.ſermo.iij.ver.j.
Vmbra bona que nos ab iniquitatis ſole
defendit: ꝛ quomodo in lege requieſcens in
vmbra chriſti requieſcebat.ſer.v.ver.j.
Voluntarius miniſter habet premium: co/
actus diſpenſat obſequiũ.ſer.xiij.v̄.iij.
Vter tuus non effluat: non ſit rimoſus: nõ
terreno inueteraſcat ſitu.ſer.xj.ver.iij.
Vtilitas bone rei videtur eſſe expetẽda po
tius ꝙ declinanda.ſer.v.ver.iiij.
Vulnerant̃ pro chriſto qui plus diligunt.
ſer.v.ver.j.
Vultus liberior eſt vbi eſt caſtitatis conſci/
entia.ſermo.iij.ver.j.
Vxore ſolutus non querat vxorem.ſermo.
iij.ver.iiij.
Z Elus ad vitã ꝛ zelus ad mor
tem. Zelus dei vita ẽ.ſermo.xviij.
verſu.iij.

Finis.

Expoſitio ſancti Ambro‑ſij in euangelium ſecun‑dum Lucam

Tituloꝝ expoſitioni ſancti Ambroſij in euangeliũ ſm̃ Lucã inſertorum: quib⁹ capitaliũ principaliumq; partiũ explanationis intentio aperitur: recollecta annotatio.

Tituli libꝛi primi.

Pꝛoemij euangelij ſm̃ lucam expoſitio.

Luce Caplo pꝛimo.

Caplm pꝛimũ. Narratio euangelij ſm̃ lucã.
De cõditione ac laude parentũ ſancti iohannis baptiſtę.
Expoſitio litterę.
De ingreſſu zacharię in tẽplũ dñi.
De angeli apparitione.
De turbati zacharię cõfirmatione.
De incredulitate zacharię: et eius punitione.
De cõceptione iohannis pꝛęcurſoris domini.

Tituli libꝛi ſecundi.

Ca. ij De miſſiõe angeli gabꝛielis ad virginem mariam.
De ſalutatõe marię: ⁊ ei⁹ turbatõe.
De marię turbatę cõſolatione.
De marię interrogatiõe ⁊ angeli reſponſione.
De aſſenſu marię: ⁊ ſaluatoꝛis conceptione.
Ca. iij De abitu marię in montana: ⁊ ſalutatione helizabet.
De iohannis in vtero exultatione: ⁊ matris ſpiritu ſancto repletiõe.
De marię ab helizabet bñdictione
De moꝛa marię cũ helizabet.
iiij De oꝛtu p̃curſoꝛis domini.
De nomine pꝛęcurſoꝛis: ⁊ reparatione vocis zacharię.
De ꝓphetatione zacharię.

Luce Caplo ſecundo.

v De tẽpoꝛe oꝛtus ſaluatoꝛis.
De natiuitate ſaluatoꝛis.
Interpoſitio narrationis de aduentu magoꝛum.
De nati ſaluatoꝛis manifeſtatione.
De angeloꝛum laudatione.
vj De paſtoꝛum collocutione.
De cõſeruatione dictoꝛmu in coꝛde marię.
vij De circumciſione ſaluatoꝛis: ⁊ eius oblatione.
viij De ſymeone ⁊ anna.
ix De exoꝛdio diſputationis ieſu.
De reſponſione ieſu ad matrem.
De ſubiectione ieſu.

Luce Caplo tertio.

x De exoꝛdio p̃dicationis iohãnis.
Confirmatio p teſtimoniũ eſaię.
xj Redargutio malicię iudęoꝛum.
De reſponſione iohãnis ad populum cogitantẽ eum eſſe chꝛiſtum.
Teſtimoniũ iohãnis de xp̃i aduẽtu
De virtute ⁊ iudiciaria xp̃i pt…
xij De ieſu baptizato: et dei patris teſtimonio.

Tituli libꝛi tertij.

xiij De genealogia dñi ſaluatoꝛis.

Tituli libꝛi quarti.

Pꝛęfatio.

Luce Caplo quarto.

xiiij De ductu ipſius ieſu in deſertũ.
De ꝓma tẽptatione xp̃i a diabolo.
De ſecũda tẽptatione chꝛiſti.
De tertia tẽptatione chꝛiſti.
De receſſu diaboli a chꝛiſto.
xv De egreſſu ipſius ieſu in galileã ad docendum.
Teſtimoniuz ſcripturę de miſſione ieſu ad p̃dicandũ ⁊ ſaluandũ.
xvj De reſponſiõe ieſu ad ꝯciues ſuos.
Confirmatio reſpõſionis exemplo helię ⁊ viduę.
Confirmatio eiuſdem: exemplo heliſęi ⁊ naaman.
De indignatione iudęoꝛum: ⁊ eiectione ieſu.
xvij Cõfirmatio doctrię xp̃i p miracula.

Luce Caplo quinto.

xviij De aſcẽſu ieſu in nauez ſymonis: vt doceret ⁊ miraculo quoſdaz ad ſe traheret.
De reſponſione ſymonis.

Tituli libꝛi quinti.

xix Confirmatio doctrinę chꝛiſti p miraculum de lepꝛoſo mundate.
xx Confirmatio eiuſdẽ p miraculũ de paralytico p tectum ſubmiſſe.
De ſubmittentiũ fide: chꝛiſtum ad curationẽ mor…te.
De ſcribaꝝ ⁊ phariſęoꝝ rep̃heſiõe.

xxj De myſtica vocatione publicani.
De excuſatione diſcipulorum.
De prima ſilitudine ꝑ ieſum data.
De ſecunda ſimilitudine.

Luce Caplo ſexto.

xxij De eo ꝙ in ſabbato ſecundo primo diſcipuli ieſu vellebant ſpicas.
xxiij De curatione hominis habētis manum aridam.
xxiiij De oratione ieſu in monte: ⁊ electione duodecim apoſtolorū.
xxv De deſcēſu ieſu ad docēdū turbas.
De ſermone ieſu de beatitudinib⁹ proborum.
xxvj De ve improboꝝ: ⁊ de inſtructione ad altiores gradus virtutis.
Inſtructio ꝑ exempla.
De dilectione inimicorum.
De ꝓhibitione iudicationis.
De arbore mala: ex cui⁹ ſimilitudine improbi hoies cognoſcunt.

Luce Caplo ſeptimo.

xxvij De ſeruo centurionis curato.
xxviij De filio viduę reſuſcitato.
xxix De miſſione diſcipulorum iohānis ad ieſum.
De ſcandalo in chriſto cauēdo.
De laudatione iohānis a conſtantia mentis.
De laudatione iohānis ab aſperitate veſtimentorum.
De laudatione iohannis ab excellentia cognitionis.
De intelligentia pręmiſſorū.

Tituli libri ſexti.

xxx De iuſtificatione dei a ꝑplo: ⁊ ꝯtemptu a phariſęis ⁊ legiſperitis.
De ſilitudine qua phariſęi et legiſperiti cōfutantur.
xxxj De muliere peccatrice ingrediente domum ſymonis ad ieſum.
De riſione ieſu ſymonē arguentis.

Luce Caplo octauo.

xxxij De reſponſione ieſu cū ei nunciatū eſſet matrē ⁊ fratres foris ſtare.
xxxiij De aſcenſu ieſu in nauem: ⁊ ſedatione tempeſtatis.
xxxiiij De eo ꝙ ſm mattheū duo homies demonijs afflati chriſto occurriſſe narrent: Lucas vero vnū iducat.
xxxv De filia principis ſynagogę reſuſcitata: ⁊ muliere fluxum ſanguinis patiente ſanata.

Luce Caplo nono.

xxxvj Qualiter diſcipuli a chriſto miſſi ſe habere debeant ad eos qui ipſos non receperint.
xxxvij De refectione turbaꝝ ex quinqꝫ panibus: ⁊ duobus piſcibus.
xxxviij De interrogatione ieſu quē ſe eſſe dicant diſcipuli: ac reſponſione ſymonis petri.
xxxix De eo ꝙ ieſus pręcepit diſcipuliſ ne eum manifeſtarent.

Tituli libri ſeptimi.

xl De eo ꝙ dn̄s ieſus quibuſdā ꝓmiſit viſionē glię ſuę in vita ꝑſenti.
xlj De eo ꝙ dn̄s ieſus aſſumpſit petꝝ: iacobū ac iohannē: ⁊ duxit eos in montē: oſtēditqꝫ illis maieſtatem ſuam.
xlij De reſpōſione ieſu reſpuētis eū qui ſe ſequi dixit quocūqꝫ ierit.

Luce Caplo decimo.

xliij De miſſione diſcipulorum ad prędicandum.
xliiij De inſtructione diſcipulorū ad cauendam cōcupiſcentiā tēporaliū.
xlv De ꝓhibitione ſalutationis in via.
xlvj De cōdemnatione ꝯtēptoꝝ euāgelij: humiliūqꝫ cōmendatione: ⁊ legis ignarorū cōfutatione.
xlvij De homine deſcēdente ex hierlm in hiericho: ⁊ incidēte in latrones.
xlviij De exēplo marthę ⁊ marię: ꝑ quas duę vitę deſignantur.

Luce Caplo vndecimo.

xlix De exēplo diſcipulos ad inſtantiā ⁊ frequentiā orationis inducēte.
l De argumentis quibus ieſus cogitationes phariſęorum falſas eſſe conuincit.
lj De increpatiōe generatiōis nequā ſignum quęrentis.
lij De ſimilitudine qua ad oſtenſionē fidei adhortamur.
liij De redargutione interioris immūdicię: multorūqꝫ vitiorum phariſęorum ⁊ legiſperitorū.

Luce Caplo duodecimo.

liiij De exemplo quo ⁊ timor mortis excluditur: ⁊ fides roboratur.

lv De irremiſſibilitate blaſphemię in ſpiritumſanctum.
lvj De reſponſione domini ad poſtulationem cuiuſdā: qua auaricia abolenda docetur.
De prohibitione ſollicitudinis: de victu ⁊ veſtitu.
lvij De vigilantia ⁊ negligētia ſeruoꝝ.
lviij De ſpiritali intellectu eius ꝙ dominus dixit ſe veniſſe nō vt daret pacem ſed ſeparationē.
lix De liberatione ab aduerſario i via.

Luce Caplo decimotertio.

lx De parabola arboris fici quid ſignificet.
De curatione mulieris quę ſpiritū infirmitatis decē ⁊ octo annis habebat.
lxj De comparatione regni cęloruꝫ ad granum ſinapis.
lxij De cōparatione regni dei ad fermētum quod mulier abſcondit in tribus menſuris farinę.

Luce Caplo quartodecimo.

lxiij De curatione hydropici: ⁊ ſuaſione humilitatis atqꝫ pietatis.
lxiiij De parata cęna magna: ⁊ multorū vocatione ſilr̄qꝫ oim excuſatione.

Luce Caplo q̄ntodecimo.

lxv De oue centeſima: ⁊ drachma decima perditis ⁊ inuentis.
lxvj De duobus filijs adoleſcentiore et ſeniore: quibus pater ſubſtantiaꝫ diuiſit.

Luce Caplo decimoſexto.

lxvij De eo ꝙ nemo ſeruus poſſit duob⁹ dominis ſeruire: ⁊ de villico iniquitatis: faciēdiſqꝫ amicis de iniquo mammona.

Tituli libri octaui.

lxviij Quomodo lex et prophetę vſqꝫ ad iohannem.
lxix De lege cōiugij: ⁊ vxore non dimittenda.
lxx De diuite induto purpura et byſſo: ⁊ lazaro mendico.

Luce Caplo decimoſeptimo.

lxxj De venia largiēda ijs q̄ in nos peccauerint: ⁊ ſe ab errore ꝯuerterint.
De virtute fidei per cōparationem ad granuꝫ ſinapis: ⁊ de obſequio qd̄ iure domino debet.
lxxij De eo ꝙ in hora aduentus domini ad iudiciuꝫ qui in tecto eſt nō deſcendat. ⁊c̄.
De duobus in vno lecto: ⁊ duabus molentibus in vnuꝫ duobuſqꝫ in agro: quorum vnus aſſumetur: et alter relinquetur.

Luce Caplo decimooctauo.

lxxiij De ꝑmittēdis pueris venire ad chriſtū: ⁊ ſimplicitate puerili ſectāda.
lxxiiij De reſpōſione ieſu ad interrogationē cuiuſdē ꝑncipis: qua aſſerit neminē eſſe bonū niſi ſolū deum.
lxxv De eo ꝙ facilius eſt camelum tranſire per foramen acus ꝙ̄ diuitē in regnum dei.
lxxvj De honorandis parētibus atqꝫ paſcendis.

Luce Caplo decimooctauo ⁊ caplo decimonono.

lxxvij De illuminatione cęci: ⁊ vocatione zachęi.
lxxviij De ſeruo q̄ vna mna a domino accepta: decem acquiſiuit.

Tituli libri noni.

lxxix De eo ꝙ dn̄s aſcenſurus hieroſolymam venit ad montem oliueti: ⁊ inde duos diſcipulos miſit. ⁊c̄.
lxxx De eiectione vendentium ⁊ ementium in templo: ac euerſione menſarum ⁊ cathedrarum.

Luce Caplo viceſimo.

lxxxj De vinea plātata: ⁊ colonis locata.
lxxxij De confutatione phariſęorum per interrogationē chriſti de imagine ⁊ inſcriptione denarij.
lxxxiij De tēptatione chriſti a ſaducęis.

Tituli libri decimi.

lxxxiiij De eo quod ſcriptum eſt: ⁊ a chriſto phariſęis obiectum: Dixit dominus domino meo. ⁊c̄.

Luce Caplo viceſimoprimo.

lxxxv De futura templi deſtructionę.
lxxxvj De ſignis futurę deſtructōis tēpli.
lxxxvij De ſigno appropinquantis deſolationis.
lxxxviij De vę pręgnantiū ⁊ nutrientiuꝫ in illis diebus.
lxxxix De orando ne fiat fuga hyeme vel

ſabbato.
xc De ſignis aduentus domini.

Luce Caplo viceſimoſecūdo.

xci De homine portante amphoram aquę: diſcipulis paſcha paraturis occurſuro.
xcij De ſponſione premij diſcipulorum chriſti qui ſecum in temptationibus permanſerunt.
xciij De ſaculo ⁊ pera tollēdis: tunicaqꝫ vendenda: ⁊ gladio emendo.
xciiij De triſticia: dolore: tedio ⁊ oratione chriſti.
xcv De iudę oſculo: ⁊ chriſti traditione: comprehenſione: ac ligatione: petriqꝫ percuſſione.
xcvi De petri proditione per ancillam: ⁊ eius negatione.
xcvij De caſſa ꝓditoris pęnitentia.

Luce Caplo viceſimotertio.

xcviij Cur dominus a pilato interrogatꝰ tacuerit.
Cur dominus coram herode tacuerit: nec aliquid fecerit: et de reprehenſione pilati manus lauantis: ⁊ facta nō diluentis.
Cur dominꝰ ab herode veſte alba indutꝰ ad pilatū fuerit remiſſus.
Quid deſignet ꝙ dominꝰ a militibus chlamyde coccinea et purpurea tunica indutus fuerit. Quid etiā corona: flagella: illuſoria adoratio: arūdo in manus tradita: capitis percuſſio: ſignificent.
xcix De crucis chriſti portatione: ⁊ veſtimentorum regaliū depoſitione.
c Chriſtus: qualis crucem aſcēderit: ⁊ de tituli ſcriptione ac poſitione ſuper crucem.
ci De diuiſione veſtimentorū dñi.
cij De duobus latronibus: vno rogāte ac veniam conſequente: ⁊ altero conuitiante.
ciij De oblatione aceti ⁊ potatiōe ieſu.
ciiij De commēdatione ſpiritus ieſu in manus patris: ⁊ traditione eiuſdem: de tenebrarum quoqꝫ offuſione: petrarum ſciſſione: ac cęteris ſignis tunc factis.
cv De cōmendatione marię matris diſcipulo iohāni: ⁊ de ꝑcuſſione lateris ieſu poſt mortem eius.
cvj De ſepultura corporis ieſu: ⁊ diligētia mulierum circa illam.

Luce Caplo viceſimoquarto.

De deuotarum mulierū atqꝫ diſcipulorum ad monumentū aduentu: angelorum quoqꝫ apparitione: ac dubitationibus circa hęc occurrentibus.
cvij De hora dominicę reſurrectionis: ⁊ de maria magdalena vtrum vna vel plures: De manifeſtatiōe prętereа domini ieſu poſt eius reſurrectionem.

Finis.

Sancti deuotiqꝫ eccleſie doctoris Ambroſij epiſcopi Mediolanenſis: diuinarū ſcripturaꝝ diſertiſſimi interpꝛtis: in explanationem euāgelij ſm Lucam ꝑfatio incipit.

[S]cripturi in librꝝ euāgelij vnū: quem ſanctus lucas pleniore quodāmodo rerū dominicaꝝ diſtinctione digeſſit: ſtilum ipſum prius exponendum putamus. Eſt enī hiſtoricus. Naꝫ licet ſcriptura diuina mundanę euacuet ſapiētię diſciplinam: ꝙ maiore fucata verborum ambitu ꝗ rerū ratione ſubnixa ſit: tamē ſi quis in ſcripturis diuinis etiā illa quę miranda illi putant quęrit: inueniet. Tria ſūt enī quę philoſophi mundi iſtiꝰ ꝑcellentiſſima putauerūt: triplicē ſcilicet eſſe ſapientiā: ꝙ aut naturalis ſit: aut moral: aut rationalis. Hęc tria iam ⁊ in veteri teſtamēto potuimꝰ aduertere. Quid enī aliud ſignificāt tres illi putei quorū vnus eſt viſionis: alius abūdantię: tertius iuramenti: niſi triplicem iſtam in patriarchis fuiſſe ꝟtutē? Rōnalis ē puteus viſionis: eo ꝙ ratio viſum mentis acuat: ⁊ animi purget obtutū. Ethicꝰ puteꝰ abūdantię: eo ꝙ cedentibꝰ allophilis: quoꝝ ſpecie vitia corporis figurant: viuę iſaac liquorem mentis inuenit. Purum enī ꝓfluūt boni mores: et bonitas ipſa popularis abundat alijs: ſibi reſtrictior. Tertiꝰ puteꝰ iuramēti: hoc eſt: ſapiētię naturalis: quę ea quę ſupra naturā vel naturę ſunt cōprehendat. Quod enī affirmat ⁊ quaſi deo teſte iurat: etiā diuina cōplectitur: cū dominus naturę fidei teſtis adhibet. Quid etiam tres libri ſalomonis: vnus de ꝓuerbijs: alius eccleſiaſtes: tertius de canticiſcanticoꝝ: niſi ternę huiꝰ oſtendūt nobis ſapientię ſanctū ſalomonē fuiſſe ſollertem? Qui de rationalibꝰ ⁊ ethicis in ꝓuerbijs ſcripſit: de naturalibꝰ in eccleſiaſte: quia vanitas vanitatū ⁊ omnia vanitas quę in hoc mūdo ſunt conſtituta:
Ro. 8. Vanitati enī creatura ſubiecta ē. De moralibus autē ⁊ rationalibꝰ in canticiſcanticorum: eo ꝙ cū animę noſtrę amor verbi celeſtis infundit: ⁊ rationi mens ſancta quadā ſocietate cōnectit: admiranda myſteria reuelant. Euāgeliſtis quoqꝫ quā putas defuiſſe ſapientiā: quorum alij cū varijs generibus ſint referti: ſinguli tamē diuerſo genere pręſtāt? Eſt enī vere ſapiētia naturalis in libro euangelij qui ſcribitur ſm iohānē. Nemo enī audeo dicere: tanta ſublimitate ſapiētię maieſtatē dei vidit: ⁊ nobis ꝓprio ſermone reſerauit. Tranſcēdit nubes: tranſcendit virtutes cęloꝝ: tranſcēdit angelos: ⁊ verbū in principio reperit: ⁊ verbū apud deū vidit. Quis autē moralius ſm hominem ſingula ꝓſecutus: ꝗ ſanctus matthęus: qui edidit nobis ꝑcepta viuēdi? Quid rationabilius illo admirabili copulatu: ꝗ ꝙ ſanctus marcus in principio ſtatim locādum putauit: Ecce mitto angelū meum: Et vox clamantis in deſerto: vt ⁊ admirationē moueret: ⁊ doceret hominē humilitate atqꝫ abſtinentia et fide placere debere: ſicut ille ſanctus iohānes baptiſta his ad imortalitatē gradibus aſcendit: veſtimēto: cibo nūcio? At vero ſanctus lucas velut quendā hiſtoricū ordinē tenuit: ⁊ plura nobis geſtorum domini miracula reuelauit: Ita tamē vt omnes ſapiētię virtutes euangelij iſtius cōplecteretur hiſtoria. Quid enī ꝑcellentiꝰ ad ſapientiā naturalē: ꝗ ꝙ ſpiritūſanctum creatorē etiam dominicę incarnationis extitiſſe reſerauit? Docet ergo naturalia ſi creat ſpiritus. Unde ⁊ dauid docens ſapientiam naturalē: Emitte inquit ſpiritū tuum ⁊ Ps. 103.
creabuntur. Docet moralia in eodem libro: cū me in illis beatitudinibus docet mores: quēadmodū amare inimicū debeā: quēadmodum nō referire ⁊ repcutere verberantē: quēadmodū benefacere: mutuū dare cum deſperatione recuperationis: ⁊ cū remuneratione mercedis. Merces enī faciliꝰ ſequitur nō expectantem. Docuit etiā rationabilia cū lego: Quoniā qui fidelis ē in minimo etiam in magnis fidelis eſt. Quid adhuc de naturalibus dicam: ꝙ docuit virtutes cęlorum moueri: dominū ſolū eſſe vnigenitum dei filiū: in cuiꝰ paſſione tenebrę per diē facte ſunt: terra obſcurata eſt: ſol refugit? Ergo omnē quē mundana ſibi prudentia falſo vendicat principatū: ſapiētia vere poſſidet ſpiritalis: pręſertim cū audacius vt aliquid vſurpemus: ipſa fides noſtra: ipſum myſteriū trinitatis ſine hac triplici ſapiētia eſſe nō poſſit: niſi credamus ⁊ illū naturaliter patrē qui nobis genuit redemptorē: ⁊ illum ethicum qui patri vſqꝫ ad mortē ſm hominē obediens nos redemit: ⁊ illum rationabilem ſpiritū: qui rationem colendę diui/

nitatis ⁊ vitę regendę humaniſ pectoribus
infundit. Nec quiſquā putet nos poteſtatꝭ
aut virtutis feciſſe diſtantiam: cū hęc caluͦ
nia etiam paulꝫ poſſit inceſſere. Neqꝫ em̄
1.Corī.12. diſtantiā fecit ille cū dixit: Diuiſiones gra/
tiarum ſunt: idem autꝫ ſpiritus: ⁊ diuiſio/
nes miniſteriorū ſunt: idem aūt dominus.
Et diuiſiones operationū ſunt: idem autē
deus: ꝗ operaꝭ omnia ⁊ in omnib⁹. Opera/
tur em̄ omnia ⁊ ī omnib⁹ filius: ſicut habes
alibi: Quia omnia in omnib⁹ chriſt⁹. Ope/
ratur ⁊ ſpiritusſanct⁹: quia omnia operatur
vnus atqꝫ idē ſpiritus: diuidens ſingulis ꝓ
vt vult. Nulla ergo operationum diſtātia:
nulla diſcretio eſt: vbi vel in patre vel in fi/
lio vel in ſpirituſancto: nulli ſecūda pleni/
tudo virtutis eſt. Hęc igiꝭ cum legimus di/
ligenter conſideremus: vt in ipſis locis no/
Matth.7. bis poſſint melius elucere. Qui enīꝫ quęrit
inuenit: ⁊ qui pulſat aperieꝭ ei. Aperit ſibi
diligentia ianuaꝫ veritatis: ⁊ ideo p̄ceptis
cęleſtibus parcamuſ. Neqꝫ em̄ ocioſe dictū
Gen.3. eſt homini: qꝺ nulli aliorūꝫ animantiū: In
ſudore vultus tui manducabis panē tuūꝫ.
His em̄ animalibus quę natura irrationa/
bilia ſunt: iuſſu dei terra pabulū miniſtrare
p̄cepta eſt. Soli aūt homini vt rationabile
qꝺ accepit exerceat: vitę curſus in labore p̄/
ſcribitur. Qui em̄ nō eſt contētus animaliū
pabulo cęterorū: cui nō ſatis eſt lignum fru
ctiferū cōmune omnib⁹ ad eſcam datū: ſed
delitias ſibi variarū exquirit epularū: deli/
tias ſibi tranſmarinis arceſſit e terris: deli/
tias verrit e fluctibus: recuſare nō debet ꝗ
labore victum requirit breuē: ſi laborē ꝓ vi
ta ſubeat ęterna. Itaqꝫ ſi ꝗs in hęc ſacrata/
rū diſputationū certamina veniēs: exuat ſe
vitę hui⁹ expoſitę ad errorē ſollicitudine: et
nudus malicię athleta pietatis: oleo ſpiri/
tali velut quędā animę mēbra ꝑfuſus: ſuſci
piat certamina veritatis: haud dubie ꝑpe/
tua ꝓmerebiꝭ ſacratarū p̄mia coronarum.
Bonorum em̄ laborū nobilis fruct⁹ eſt. Et
quāto plura certamina: tanto p̄cellētior co/
rona virtutū. Sed ad ꝓpoſitum reuerta/
mur. Hiſtorico em̄ ſtilo dixim⁹ hunc euāge/
lij librū eſſe digeſtum. Deniqꝫ deſcribēdis
magis rebus ꝙ̄ exprimendis p̄ceptis: ſtudi
um vberius cōparatione aliorum videmus
impēſum. Et ipſe euāgeliſta hiſtorico more
de narratione ſumpſit exordiū. Fuit inquit
in diebus herodis regꝭ iudęę ſacerdos qui/
dam nomine zacharias: Eāqꝫ hiſtoriā ple/
na digeſtione ꝑſequitur. Unde etiā hi qui
quattuor animaliū formas: quę in apocaly
pſi reuelantur: quattuor euāgelij libros in/
telligēdos arbitrati ſunt: hunc librū volūt
vituli ſpecie figurari. Uitulus em̄ ſacerdo/
talis eſt victima. Et bene ɔgruit vitulo hic
euangelij liber: quia a ſacerdotib⁹ inchoa/
uit: ⁊ cōſummauit in vitulo: qui omniū pec
cata ſuſcipiens ꝓ totius mundi vita eſt im/
molatus. Sacerdotalis enīꝫ ⁊ ille vitulus.
Idem quippe ⁊ vitulus et ſacerdos. Sacer/ 1.Ioh.2.
dos: quia ꝓpitiator eſt noſter. Aduocatūꝫ
em̄ ipſum habem⁹ apud patrē. Uitulus: q2
ſuo ſanguine nos diluit ⁊ redemit. Et bene
accedit: vt quoniā euāgelij librum ſm̄ mat/
thęum diximus eſſe moralem: opinio huiuſ
cemodi nō p̄termitteretꝭ. Mores em̄ pro/
prię dicunꝭ humani. Plęriqꝫ tñ hinc putāt
ipſum dominū noſtrum in quattuor euan/
gelij libris: quattuor formis animaliū figu/
rari: ꝙ idem homo: idem lęo: idem vitul⁹:
idem aquila. Homo: quia natus ex maria
eſt. Leo: q2 fortior eſt. Uitulus: quia hoſtia
eſt. Aquila: q2 reſurrectio eſt. Atqꝫ ita in li/
bris ſingulis forma animaliū figuratur: vt
vniuſcuiuſqꝫ libri ſeries: ꝓpoſitorum vide/
atur animaliūꝫ: aut naturę: aut virtutū: aut
gratię: aut miraculo conuenire. Quę licet
omnia in omnib⁹ ſint: tamē plenitudo quę/
dam in ſingulis virtutum eſt ſingularꝫ. Or/
tum hominis alius deſcripſit vberius: mo/
res quoqꝫ hominis p̄ceptis vberiorib⁹ eru/
diuit. Alius a potentię cępit expreſſione di
uinę: ꝙ ex rege rex: fortis ex forti: verus ex
vero: viuida mortem virtute cōtempſerit.
Tertius ſacrificiū ſacerdotale p̄miſit: ⁊ ip
ſam vituli immolationē ſtilo quodā pleni/
ore diffudit. Quartus copioſius cęteris: di
uinę miracula reſurrectionis expreſſit. Un⁹
igitur omnia ⁊ vnus in omnib⁹: ſicut lectū
eſt: non diſſimilis in ſingulis: ſed verus in
cunctis. Sed iam ipſum ſermonē adoria/
mur euangelij.

Explicit p̄fatio.

Expoſitiōis ſancti Ambroſij epi ſcopi in euangelium ſm̄ Lucam Liber primus incipit.

Proemij euangelij ſm̄ lucam expoſitio.

Q uoniā quidē mul
ti conati ſunt ordinare
narrationē rerum. Ple
raqꝫ noſtrorꝫ quēadmodū ve/
terū iudęorū: paribus ⁊ generib⁹ formanꝭ ⁊
cauſis: atqꝫ exemplorꝫ ſimiliū pari vſu exi/
tuqꝫ cōueniūt: principioqꝫ rerū ⁊ fine cōcor/
dant. Nā ſicut multi in illo ipſo diuino infu
ſi ſpū ꝓphetarunt: alij aūt ꝓphetare ſe pol
licebanꝭ ⁊ ꝓfeſſionē deſtituebāt mendacio.
Erāt em̄ pſeudo ꝓphetę potius ꝙ̄ ꝓphetę:
ſicut annanias fili⁹ azot. Erat autē ipſi gra/
tia diſcernere ſpirit⁹: vt cognoſceret quos
referre deberet in numerū ꝓphetarū: quos
aūt quaſi bon⁹ nūmularius improbare: in
quibus materia magiſ corrupta ſorderet ꝙ̄
veri ſplēdor luminiſ reſultaret. Sic ⁊ nūc in
nouo teſtamēto multi euāgelia ſcribere co/
nati ſūt: quę boni nūmularij nō ꝓbauerūt:
Unū aūt tantūmodo in quattuor libris di
geſtum ex omnib⁹ arbitrati ſunt eligendū.
Et aliud quidē ferꝭ euāgeliū qꝺ duodecim
ſcripſiſſe dicanꝭ. Auſus ē etiā baſilides euā
geliū ſcribere: qꝺ diciꝭ: ſm̄ baſilidē. Fertur
etiā aliud euāgeliū qꝺ ſcribiꝭ ſm̄ thomam.
Noui alibi ſcriptū ſm̄ matthiā. Legim⁹ ali
Al' negliganꝭ qua ne ſleganꝭ: legimus ne ignoremus: legi
mus: nō vt teneamus ſed vt repudiem⁹: et
vt ſciam⁹ qualia ſint in quib⁹ magnifici iſti
cor exaltāt ſuū. Sed eccleſia cum quattuor
euāgelij libros habeat: ꝑ vniuerſum mūdū
euāgeliſtis redūdat: hęreſes cū multa habe
ant: vnū nō habent. Multi em̄ conati: ſed
dei gratia deſtituti ſunt. Plęriqꝫ etiā ex q̄t/
tuor euāgelij libris: in vnū ea quę venena/
tis putauerūt aſſertionib⁹ cōuenientia refer/
ſerūt. Ita eccleſia quę vnū euāgeliū habet:
vnū deū docet. Illi aūt qui aliū deū veterꝭ
teſtamēti: aliū noui aſſerūt: ex multis euan
gelijs nō vnū deū: ſed plures fecerūt. Qm̄
multi inqͭt conati ſūt. Conati vtiqꝫ illi ſunt:
ꝗ implere nequiuerūt. Ergo multos cępiſſe
nec impleſſe etiā ſanct⁹ lucas teſtimonio lo
cupletiore teſtaꝭ: dicēs plurimos eſſe cona/
tos. Qui em̄ conat⁹ eſt ordinare ſuo labore
conat⁹ eſt: nec impleuit. Sine conatu ſunt
em̄ donationes ⁊ grā dei: quę vbi ſe infude
rit rigare cōſueuit: vt nō egeat ſed redūdet
ſcriptoris ingeniū. Nō conat⁹ eſt matthę⁹:
nō conatus eſt marc⁹: nō conatus eſt iohan
nes: nō conat⁹ eſt lucas: ſed diuino ſpiritu
vbertatē dictorꝫ rerūqꝫ omniū miniſtrante:
ſine vllo molimine cępta cōpleuerūt. Et iō
bene dicit: Qm̄ multi conati ſunt
ordinare narrationē rerūꝫ: que in
nobis cōpletę ſunt. Uel ꝗ in nobis re/
dundāt. Qꝺ em̄ redūdat nulli deficit: ⁊ de
cōpleto nemo dubitat: cū fidē effect⁹ aſtru/
at: exitus ꝓdat. Itaqꝫ euāgeliū cōpletū ē:
⁊ redūdat omnib⁹ ꝑ vniuerſū orbē fidelib⁹:
⁊ mētes oīm rigat: animūqꝫ ɔfirmat. Ergo
fundat⁹ in petra: ⁊ qui oēm fidei ſumpſerit
plenitudinē firmamentūqꝫ cōſtantię: recte
dicit: Quę in nobis cōpletę ſūt: qm̄ nō ſig/
nis ⁊ ꝓdigijs: ſ; verbo vera ⁊ falſa diſcrimi
nāt: ꝗ ſalutaria dn̄i geſta deſcribūt: vel qui
aīo mirabilib⁹ ei⁹ intēdūt. Quid em̄ tā rō/
nabile: ꝙ̄ vt credas cū legis ea geſta ꝗ ſup̄
hoīem ſūt potioris eſſe naturę? At vero cū
legis ea ꝗ ſunt mortalia: ſuſcepti credas eē
corpis paſſiōes? Ita verbo atqꝫ rōne: nō ſi/
gnis fides noſtra fundaꝭ. Sicut tradi/
derunt (inquit) nobis qui ab initio
ipſi viderūt: ⁊ miniſtri fuerunt ver
bi. Nō cōgruit iſta elocutio: vt magis mi
niſteriū verbi viſū ꝙ̄ auditū eſſe credam⁹.
S; q2 nō ꝓlatiuū vbū ſ; ſubſtātiale ſignaꝭ:
verbū iſtud qꝺ caro factū eſt ⁊ habitauit in
nobis: nō vulgare verbum ſed illud cęleſte
intelligamus: cui apoſtoli miniſtrarunt. Et
tñ in exodo lectū eſt: Quia popul⁹ videbat Exo.20.
vocē domini: ⁊ vtiqꝫ vox nō videꝭ ſed audi
tur. Uox em̄ quid eſt: niſi ſonus qui nō ocu
lis cerniꝭ ſed aure percipitur? Uerum altiſ/
ſimo igenio voluit declarare moyſes: quia
vox videt dei. Interioris em̄ mentis videꝭ
obtuitu. In euāgelio aūt: nō vox ſed illud
qꝺ voce p̄ſtantius eſt verbū videtur. Un
de ⁊ iohānes ſanctus euangeliſta: Qꝺ erat 1.Ioh.1.
inquit ab initio: qꝺ audiuimus ⁊ quod vi/
dimus: ⁊ oculis noſtris ꝑſpeximus: ⁊ man⁹
noſtrę ſcrutatę ſunt de verbo vitę: ⁊ vita ap
paruit: ⁊ vidimus ⁊ teſtamur: ⁊ anūciamuſ
vobis de vita: quę erat apud patrē ⁊ apparu
it nobis. Uides ergo ꝙ verbum dei et vi/
ſum eſt apoſtolis ⁊ auditum. Non ſolū em̄
ſm̄ corpus viderunt dominū: ſed etiam ſe/
cundum verbum. Uiderunt em̄ verbū: qui
cum moyſe ⁊ helia viderunt gloriam verbi.
Iſti em̄ viderunt ieſum: qui in ſua viderūt
gloria: alij non viderunt: qui corpus tantū
modo videre potuerunt. Non em̄ corpora/
libus ſed ſpiritalibus oculis ieſus videtur.

Deniq̧ iudei nõ viderũt eũ: qꝛ nõ videbãt
in ſpiritu: vidit eũ abraaz: quia ſcriptũ eſt:
Joh.8. Abraam diẽ meũ vidit ⁊ gauiſus eſt. Uidit
ergo cum abraam: qui dominũ vtiq̧ in cor
pore nõ videbat: ſed qui vidit in ſpiritu: vi
dit in corpore. Qui aũt vidit in corpore: et
nõ vidit in ſpiritu: nec in ipſo vidit corpore
qđ videbat. Uidit eũ eſaiaſ: ⁊ quia vidit in
Eſa.53. ſpiritu: vidit ⁊ in corpore. Deniq̧ nõ habe
bat inquit ſpeciem neq̧ decorẽ. Non vide
Ro.1. runt eum iudei: obcecatũ eñ erat inſipiens
cor eorũ. Ipſe quoq̧ nõ ſe poſſe a iudeis vi
Matth.24. deri teſtificaᷓ dicens: Duces ceci liquantes
culicẽ: camelũ autẽ glutiẽtes. Nõ vidit euz
Joh.19. pilatus: nõ viderunt illi qui clamabãt: Cru
1.Cori.2. cifige crucifige eum. Si eñ vidiſſent: nunq̃
dominũ maieſtatiſ crucifixiſſent. Qui ergo
deũ vidit: vidit emanuel: hoc eſt: vidit no
biſcũ deũ. Qui autẽ nobiſcũ deum non vi
dit: nõ potuit videre quẽ virgo peperit. De
niq̧ qui nõ crediderũt dei filiũ: nec filiũ vir
ginis crediderunt. Quid eſt ꝗ deuz videre?
Nolo me interroges: euangeliũ interroga:
ipſum dominũ interroga: immo dicentẽ au
Joh.14. di: Philippe qui videt me: videt ⁊ patrẽ qui
me miſit. Quõ tu dicis oſtende nobis pa
trem? Non credis quia ego in patre ⁊ pater
in me eſt? Utiq̧ nõ corpus videᷓ in corpo
re: nec ſpiritus videᷓ in ſpiritu: ſed ſolus il
le pater videᷓ in filio: aut filiꝰ videtur in pa
tre. Nõ eñ diſſimiles in diſſimilibus vidẽ
tur: ſed vbi vnitas operationis eſt atq̧ vir
tutis: ⁊ filius in patre: ⁊ pater videᷓ in filio.
Que ego inquit opera facio ⁊ ille facit. In
operibꝰ ieſus videᷓ: in operibꝰ filij et pater
cerniᷓ. Uidit ieſum qui galileũ illud myſte
rium vidit: qđ nemo poſſet niſi mundi dñs
elementa cõuertere. Uideo ieſum qñ lego:
Joh.9. quia ceco liniuit oculos luto: ⁊ reddidit vi
ſum. Ipſum eñ recognoſco: qui de luto fin
xit hominẽ: ⁊ ei viuendi ſpiritũ: videndi lu
men infudit. Uideo ieſum qñ peccata ꝯdo
nat. Nemo eniz põt peccata dimittere: niſi
ſolus deꝰ. Uideo ieſum qñ lazarũ ſuſcitat:
⁊ nõ viderũt qui viderũt. Uideo ieſum: vi
deo etiã patrẽ: qñ oculos ad celuz erigo: ad
Ro.1. maria cõuerto: ad terrã retorqueo. Inuiſi
bilia eñ eius ꝑ ea que facta ſunt intellecta
cõſpiciunᷓ. Sicut tradiderũt nobis ꝗ ab
initio viderũt: ⁊ miniſtri fuerũt verbi. Ge
mina virtꝰ eſt in homine ꝑfecto: vt ⁊ intẽtio
ſit ⁊ actio. Utrãq̧ igiᷓ virtutẽ ſanctꝰ euan
geliſta aplis defert. Nõ ſolũ eñ viderũt in
quit: ſed etiã miniſtri verbi fuerũt. Intẽtio
viſionis: actionis eſt miniſteriũ: finis autẽ
intentionis eſt actio: principiũ actionis in
tẽtio. Atq̧ vt ꝓprio aploꝝ vtamur exẽplo:
intẽtio eſt ꝙ petrꝰ ⁊ andreas audita dñi vo
ce dicẽtis: Faciã vos fieri piſcatores hoim: Matth.4.
ſine vlla cõperẽdinatiõe reliquerũt ſcalmũ:
verbũ ſecuti ſunt. Sz nõ ſtatim in intentio
ne actio. Ibi quidẽ adhuc nõ actio ſed intẽ
tio: vbi dicit petrꝰ: Dñe: quare nõ poſſũ te Joh.13.
ſequi modo? Animã ꝓ te ponã. Erat eñ in
tentio paſſionis: ſed nõdũ erat actio: Licet
in ieiunijs iam eſſet actio: eſſet in vigilijs:
eſſet in cõtemptu corporalium voluptatũ.
Hec eñ eſt actio chriſtiani. Neq̧ eñ in om
nibꝰ rebus ſimul ⁊ intẽtio ⁊ actio eſt: ſed cũ
ſit rei alterius actio: alteriꝰ adhuc intentio
eſt. Nã ⁊ ipſe petrus cũ multa aplica virtu
te ꝑpeti peregiſſet: poſtea tñ qñ dixit ei do
minꝰ: Tu me ſequere: tulit crucẽ ſuam ⁊ ſe Joh.21.
cutus eſt verbũ: atq̧ actionẽ ſubijt paſſio
nis. Sed fuerat in petro: andrea: iohãne: et
ceteris aplis: ⁊ intẽtionis ⁊ actiõis equali
tas. Eſt aũt nõnũq̃ plus in intẽtione q̃ in
actione: aut plus in actiõe q̃ in intẽtiõe: vt
in euãgelio cernimꝰ inter ſanctã mariam et
marthã fuiſſe diſtantiã. Alia eñ verbũ au
diebat: alia feſtinabat circa miſteriũ: Que
ſtetit ⁊ ait: Dñe: nõ eſt tibi cure: eo ꝙ dereli Jo.10.
quit me ſoror mea ſolã miniſtrare? Dic ꝗ il
li vt me adiuuet. Et dixit illi dñs: Martha
martha: maria optimã partẽ elegit: que nõ
auferetᷓ ab ea. Ergo in altera intẽtionis ſtu
diũ: in altera actõis miniſteriũ redũdabat:
vtriq̧ tñ vtriuſq̧ virtutis ſtudium ſuppete
bat. Siquidẽ ⁊ martha niſi audiſſet verbũ:
miniſteriũ nõ ſubijſſet: cuiꝰ actio intẽtionis
indiciũ eſt. Et marie tãtũ gratie de vtriuſq̧
retulit ꝑfectione virtutis: vt vngeret pedeſ
ieſu: ⁊ tergeret capillis: ⁊ totã domũ ſue fi
dei odore cõpleret. Eſt etiã nõnunq̃ maxia
intẽtio: caſſa actio: vt ſi medicine animũ ali
quis intẽdat: ⁊ cũ oĩa medendi ꝑcepta cog
nouerit nõ exequaᷓ officia: atq̧ ita fit vt qꝛ
caſſa actio: caſſa etiã intentio ſit. Eſt etiã in
nõnullis vberior aliqñ actio: exilior intẽtio:
vt ſi aliquis baptiſmi ſalutaris ſacramẽta
ꝑcipiat: ⁊ cognoſcẽdis variarũ virtutũ ꝑce
ptis animũ nolit intendere: fit plerumq̧ vt
ꝑ intẽtionis incuriã fructum actionis amit
tat. Ideo ergo vtriuſq̧ virtutis plenitudo

querẽda eſt: quã cõſequi potuerũt apoſtoli
de quibus dicit: Qui ab initio viderunt et
miniſtri fuerunt: vt per id qđ viderũt: diui
ne cognitionis intelligatur intentio: per id
quod miniſtri fuerunt: eorũ actio declareᷓ.
Uiſum eſt (inquit) mihi. Põt etiã nõ
ſoli viſum eſſe qđ viſum ſibi eſſe declarat.
Nõ eñ voluntate tantũ humana viſum ẽ:
ſed ſicut placuit ei qui in me inquit loquiᷓ
chriſtus. Qui vt id quod bonum eſt nobis
quoq̧ bonũ videri poſſit operatur: quẽ eñ
miſeratur ⁊ vocat. Et ideo qui chriſtũ ſequi
tur: poteſt interrogatꝰ cur eſſe voluerit chri
ſtianus reſpondere: Uiſuz eſt mihi. Quod
cũ dicit: nõ negat deo viſum. A deo eñ pre
paratur volũtas hominũ. Ut eñ deus ho
norificetur a ſancto: dei gratia eſt. Deniq̧
plurimi voluerunt ſcribere euangeliuz: ſed
quattuor tantũmodo qui diuinã meruerũt
gratiã ſunt recepti. Uiſum eſt (inquit) ⁊
mihi aſſecuto a ꝓincipio oĩa diligẽ
ter ex ordine tibi ſcribere. Prolixiorẽ
hunc euãgelij librũ q̃ ceteros eſſe nemo du
bitauerit. Et iõ nõ ea ꝗ falſa ſũt: ſed ꝗ vera
ſibi vẽdicat. Deniq̧ etiã a ſancto apoſtolo
paulo teſtimoniũ meruit diligẽtie. Sic eñ
2.Cori.8. laudat lucam: Cuius laus inquit eſt in euã
gelio per omnes eccleſias. Et vere laudabi
lis eſt: qui meruit a tãto gentiũ doctore lau
dari. Aſſecutum itaq̧ ſe nõ pauca dicit ſed
omnia: ⁊ aſſecuto omnia: viſum eſt ſcribere
non omnia ſed ex omnibꝰ. Non eñ ſcripſit
omnia: ſed aſſecutꝰ eſt omnia: quia que fe
cit inquit ieſus ſi ſcribãtur omnia: nec ipſũ
capere munduz arbitror. Aduertis enim ꝙ
cõſulte etiã ea que ab alijs ſunt ſcripta ꝑte
rijt: vt diuerſa in euangelio gratia refulge
ret: ⁊ ꝓprijs quibuſdã ſinguli libri myſteri
orum geſtorũq̧ miraculis eminerent. Diui
ſerunt eniz ſibi veſtimenta domini milites
chriſti: qđ ſuo loco plenius explanabitur.
Scriptũ eſt autem euangeliũ ad theophilũ
hoc eſt: ad eum quẽ deus diligit. Si deum
diligis: ad te ſcriptũ eſt. Si ad te ſcriptum
eſt: ſuſcipe munus euãgeliſte: pignus ami
ci: in penetralibus animi diligẽter aſſerua.
Bonũ depoſitũ cuſtodi: per ſpiritũ ſanctuz
qui datus eſt nobis: frequẽter inſpice: ſepi
us diſcute. Fides pignori prima debeᷓ: fi
dem ſequitur diligẽtia: ne cõmiſſa tibi pig
nora: tinea aut erugo cõſumat. Qđ eñ tibi
commiſſum eſt cõſumi poteſt: euangelium
cõſumi nõ poteſt. Euangeliũ bonũ pignus
eſt: ſed vide ne vel in animo tuo illud aut ti
nea aut erugo cõſumat. Conſumit tinea: ſi
qđ bene legeris male credas. Tinea hereti
cus eſt: tinea fotinus eſt: tinea tua arriꝰ eſt.
Scindit veſtimentũ: qui ſeparat a deo ver
bum. Scindit veſtimentũ fotinus cũ legit:
In principio erat verbũ: ⁊ verbũ erat apud Joh.1.
deum: ⁊ deus erat. Integrum eñ veſtimen
tũ eſt: ſi legas: Et deus erat verbũ. Scindit
veſtimentũ: qui ſeparat a deo chriſtũ. Scin
dit veſtimentuz qui legit: Hec eſt autẽ vita Joh.17.
eterna vt cognoſcant te ſolũ verum deum:
niſi cognoſcat ⁊ chriſtũ. Non eñ ſolum pa
trem vere deũ cognoſcere vita eterna ẽ: ſed
etiã chriſtum cognoſcere verũ deum: veruz
de vero: deum de deo: vita eſt ſempiterna.
Tinea eſt: chriſtum cognoſcere ſine diuini
tatꝭ fide aut corporis ſacramẽto. Tinea eſt
arrius: tinea eſt ſabellius. Patitur has ti
neas ſpiritus fluctuantiũ. Patitur has ti
neas: ſpiritus qui nõ credit quia pater ⁊ fi
lius diuinitate vnũ ſunt. Scindit quod ſcri
ptum eſt: Ego ⁊ pater vnũ ſumus: qui vnũ Joh.10.
per diſcretas ſubſtantias diuidit. Patitur
hanc tineã ſpiritus: qui ieſum chriſtũ in car
ne veniſſe nõ credit: ⁊ ipſe tinea eſt. Ipſe eſt
eñ inquit antichriſtus. Qui aũt de deo ſũt
fidem tenent. Et ideo tineã pati non queũt
que diuidit veſtimentũ. Omne eſt quod in
ter ſe diuidiᷓ: ſicut ſathane regnum: nõ põt
eſſe perpetuũ. Eſt etiã erugo animi: cum ſe
culariũ ſordibus cupiditatũ religioſe acies
intentionis obduciᷓ: aut fidei puritas deco
loratur nube ꝑfidie. Erugo mẽtis eſt: rei cu
piditas familiaris: erugo mentis incuria ẽ.
Erugo mentis eſt appetentia dignitatuz: ſi
in his ſumma ſpes vite ꝑſentis locetur. Et
ideo ad diuina cõuerſi acuamus ingeniuz:
exerceamus affectũ: vt gladium illũ quem
vendita veſte emi dominꝰ iubet: paratum
ſemꝑ ⁊ lucidũ tanquã in vagina mentis re
conditũ habere poſſimus. Arma eñ ſpiri 2.Cori.10.
talia ⁊ fortia deo ad deſtruendas munitio
nes: militibus chriſti debent ſemꝑ eſſe pre
ſentia: ne eum venerit dux celeſtis militie:
ſitu noſtrorũ offenſus armorũ a legionum
ſuarũ nos ſocietate diſcernat.

Explicit expoſitio ꝓemij.

Narratio euãgelij ſm̃ lucã incipit.

De cõditione ac laude parentuʒ
ſancti iohannis baptiſte.

Caplm̃ primũ.

Capitulatio expoſitionis Ca. I.

f Vit inquit in
diebꝰ herodis re/
gis iudee ſacer/
dos q̃dã nomine
ʒacharias de vice
abia: ⁊ vxor eiꝰ de
filiabus aaron: ⁊
nomen eiꝰ helizabet. Et erãt ambo
iuſti ante deũ: incedẽtes in oĩbus
mandatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi ſi-
ne querela.

Expoſitio littere.

d Ocet nos ſcriptura diuina: nõ ſolũ
mores in his qui ꝑdicabiles ſunt: ſ;
etiã parentes oportere laudari: vt
veluti trãſmiſſa imaculatę puritatis heredi
tas: in his quos volumus laudare ꝑcellat.
Quę em̃ alia intẽtio hoc loco ſancti euãge/
liſtę: niſi vt ſanctꝰ iohãnes baptiſta nobili/
tet parẽtibus: miraculis: moribꝰ: munere:
paſſiõe? Sic etiã ſancti ſamuel mater anna
laudat: ſic iſaac a parentibꝰ nobilitatẽ pie-
tatis accepit quã poſteris dereliquit. Sacer/
dos itaq; ʒacharias: non ſolũ ſacerdos: ſed
etiã de vice abia: id eſt nobilis inter ſupio/
res ſemine. Et vxor inquit eius de filiabus
aaron. Nõ ſolũ igit a parẽtibꝰ: ſ; etiã a ma/
ioribus ſancti iohãnis nobilitas ꝓpagat:
nõ ſeculari ptãte ſublimis: ſ; religionis ſuc/
ceſſione venerabilis. Tales em̃ maiores ha
bere debuit ꝑnũcius chriſti: vt nõ repẽte cõ
ceptã ſ; a maioribꝰ acceptã: ⁊ ipſo infuſã iu/
re naturę ꝑdicare fidẽ dñici videret aduẽtꝰ.
Erant inq̃t ambo iuſti añ deũ incedẽtes in
oĩbus mãdatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi ſine q̃/
rela. Quid ad hoc referũt: qui pctis ſuis ſo/
latia ꝑferẽtes: ſine peccatis frequẽtibꝰ hoĩeʒ
putãt eſſe nõ poſſe: ⁊ vtunt verſiculo: q; ſcri
Job.15. ptũ eſt in iob: Nemo mũdus a ſorde: nec ſi
vnius diei vitę ſit in terra: numeroſi mẽſes
eiꝰ ab ipſo? Quibꝰ reſpondendũ eſt priꝰ vt
quid ſit hominẽ ſine peccato eſſe diffiniãt:
vtrũ nũq̃ oĩno peccaſſe an deſiſſe peccare.
Si em̃ hoc putant ſine peccato eſſe deſiſſe
Ro.3. peccare: ⁊ ipſe cõſentio. Omnes em̃ pecca/
uerũt: ⁊ egent gloria dei. Si aũt cũ qui ve/
terem errorẽ correxerit: ⁊ in eam ſe vitę trãſ/
formauerit qualitatẽ vt tẽperet a peccato:
negãt abſtinere delictis: nõ poſſumꝰ in eo/
rum cõuenire ſententiã: cuʒ legamus: quia Eph.5.
ſic dñs dilexit eccleſiam vt exhibeat ſibi ipſe
glorioſam ⁊ nõ habentẽ maculã aut rugaʒ:
aut aliquid eiuſmodi: ſed vt ſit ſancta ⁊ im/
maculata. Nam cũ eccleſia ex gentibꝰ: hoc
eſt: ex peccatoribꝰ cõgregata ſit: quõ ex ma
culatis immaculata põt eſſe: niſi primo per
dei gratiaʒ q̃ abluta a delicto ſit: deinde q̃
ꝑ qualitatẽ nõ peccãdi abſtineat a delictis?
Ita nec ab initio imaculata. Humanę eniʒ
hoc impoſſibile eſt naturę: ſed ꝑ dei gratiaʒ
⁊ qualitatẽ ſui: q; iam nõ peccat: fit vt ima/
culata videat. Nec ocioſe iuſtos ante deuʒ
dixit: incedẽtes in mãdatis ⁊ iuſtificatiõibꝰ
dñi. In q̃ patrẽ oĩpotẽtẽ ⁊ filiũ cõphẽdit.
Filiũ eſſe q̃ legẽ tulerit: mãdata pſcripſerit
etiã ſanctꝰ euãgeliſta declarat. Et bene iu/
ſtos ante deũ. Nõ em̃ omnis qui iuſtꝰ ẽ an/
te homines: iuſtꝰ eſt ante deũ. Aliter vidẽt
hoĩes: aliter deus. Homines in facie: deꝰ in
corde. Et ideo fieri poteſt vt aliquis affecta
ta bonitate populari: iuſtus videat mihi:
iuſtus aũt ante deum nõ ſit: ſi iuſticia nõ ex
mentis ſimplicitate formet: ſed adulatione
ſimulet. Abſcondita em̃ in ea homo nõ po/
terit dephendere. Perfecta igit laus eſt: an/
te deũ iuſtũ eſſe. Unde ⁊ apoſtolus: Cuius
laus inquit nõ ex hoĩbus ſed ex deo eſt. Be
atus plane ille qui in cõſpectu dei iuſtꝰ eſt.
Beatꝰ ille de quo dñs dignatꝰ eſt dicere: Ec Joh.1.
ce vere iſraelita in quo dolus nõ eſt. Uerus
em̃ iſraelita qui deũ videt: ⁊ videri ſe nouit
a deo: ⁊ ipſi exhibet cordis occulta. Solus
em̃ pfectior: qui ab eo probatur qui nõ põt
falli. Judicia em̃ dñi vera: iudicia aũt homi
nũ ſepe fallunt: vt ⁊ iniuſtis iuſticię gratiaʒ
frequẽter aſcribãt: ⁊ iuſtũ aut odio pſequã/
tur: aut mẽdacio decolorẽt. Nouit aũt dñs
immaculatorũ vias: nec ꝓ peccatore lauda
bilẽ: nec ꝓ laudabili peccatorẽ: ſ; vnũquẽq;
ꝓ cõpetentiũ iudicat rõe meritorũ. Idẽ eſt
em̃ arbit mẽtis ⁊ facti. Diuina nãq; iudicia
meritũ iuſti ex mẽtis habitu: nõ ex aliq̃ fac/
toruʒ exitu metiunt. Plerũq; em̃ aut bona
mens facti rephenſibilis exitu deformatur:
aut improba cogitatio facti alicuius deco/
re velatur. Sed etiã qõ bene feceris: ſi ma/
le cogitaueris: diuino iudicio nõ poteſt cõ/
probari. Scriptum eſt em̃: Juſte qõ iuſtum Deut.16.
eſt pſequeris. Naʒ niſi eſſet vt iuſtũ iniuſte
faceres: nunq̃ dictũ eſſet: iuſte qõ iuſtũ eſt
pſequeris. Et certe poſſe iuſtũ iniuſte fieri:
Math.6. docuit nos ipſe ſaluator dicens: Cũ feceris
elemoſynã: noli tuba canere ante te. Et cuʒ
oratis: non eritis ſicut hypocritę. Bona eſt
em̃ miſcdia: bona eſt oratio. Sed põt iniu/
ſte fieri: ſi iactãtię cauſa aliquis pauperi lar
giat: vt videat ab hominibꝰ. Unde ſanctꝰ
euãgeliſta: non ſolũ iuſtos ante deũ ⁊ ince/
dẽtes in mãdatis omnibꝰ ⁊ iuſtificationibꝰ
dñi: ſed etiã ſine querela incedẽtes ait. Qõ
mire cũ ꝓphetico cõgruit dicto: quo ſanctꝰ
Prouer.20. ſalomon in ꝓuerbijs vſus eſt dicens: Pro/
Ro.12. uide bona ſemp corã deo: ⁊ coram homini/
bus. Nulla ergo querela eſt: vbi ⁊ mẽtis bo
nitas cõcordat ⁊ facti. Et plerumq; iuſticia
durior hominũ querelam excitat. Q̃ʒ vero
cõgruat verboꝝ ipſa diſtinctio ⁊ ordo ꝯue/
niat: diligẽter aduerte. Incedentes inq̃t in
oĩbus mãdatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi. Priꝰ
em̃ mandatũ: ſcđa eſt iuſtificatio. Itaq; cũ
mãdatis cęleſtibꝰ obedimꝰ: in mãdatis ince
dimus dñi. Cũ iudicamus ⁊ cõgrue iudica/
mus: facere dñi iuſtificatõees videmur. Ple
na igit laudatio: quę genꝰ: mores: officiuʒ:
factũ: iudiciũ cõprehẽdit. Genus in maiori/
bus: mores in ęq̃tate: officiũ in ſacerdotio:
factũ in mãdato: in iuſtificatiõe iudiciũ.

De ingreſſu ʒacharie in templuʒ
domini.

f Actum eſt aũt cum ſacerdotio
fungeret ʒacharias: in ordine
vicis ſue ante deũ: ſm̃ cõſuetudinẽ
ſacerdotij ſorte exijt vt incenſũ po
neret: ingreſſus in tẽplũ domini: ⁊
omnis populus foris orabat ho/
ra incenſi. Uidet hic ſanctꝰ ʒacharias
ſũmus deſignari ſacerdos: q; ſicut lectũ eſt
de priore tabernaculo in qõ ſemp intrabãt
ſacerdotes miniſteria ꝯſummãtes: vno tã/
tũ anni tẽpore intrabant in templũ: in ſcđo
aũt ſemel in anno ſingularis ſũmus ſacer/
dos: nõ ſine ſanguine quẽ offerret ꝓ ſe ⁊ po
puli delictis. Hic eſt ille ſũmus ſacerdos q̃
adhuc ſorte quęrit: q; verꝰ adhuc ignorat.
Qui em̃ ſorte eligit: hũano iudicio nõ com
ꝑhendit. Ille igit quęrebat: ⁊ alius figura/
bat. Ille quęrebat verꝰ in ęternũ ſacerdos:
[illegible]109. cui dicit: Tu es ſacerdos in ęternũ: qui non
hoſtiarũ cruore: ſ; ꝓprio ſanguine patrẽ de/
um generi recõciliaret hũano. Sed tũc ſan/
guis fundebat in ſpecie: in ſpecie ſacerdos
ordinabat: Nũc q; veritas venit: relinqua/
mus ſpeciẽ: veritatẽ ſequamur. Et tũc qui/
dẽ vices erant: nunc aũt eſt ꝑpetuitas. Erat
ergo ⁊ certe erat: cuiꝰ vices etiam gerebant.
Sorte ẽ eligebat vt introiret templũ ſacer/
dos. Si igit in typo nullus poterat teſtis ad
hiberi: quid aliđ ſignificabat: niſi eũ ſacer/
dotẽ eſſe venturũ cuiꝰ ſacrificiũ nõ eſſet cõ/
mune cũ ceteris: qui nõ in manufactis tem
plis ſacrificaret ꝓ nobis: ſed in ſui corporis tẽ
plo noſtra peccata vacuaret? Sorte ẽ quęre
bat ſacerdos. Jdeo fortaſſe ⁊ milites veſti/
mẽta dñi ſortiebant: vt qm̃ in tẽplo ſuo pro
nobis dñs deferre ſacrificiũ ꝑparabat: circa
ipſum q̃ʒ ſortis agitatio ꝑceptuʒ legis iple/
ret. Propter qõ ait: Nõ veni legẽ ſoluere ſ; Matth.5.
adimplere. Certe vt ipſe eſſet qui ⁊ expecta
tus veteri teſtamento ⁊ mandato dei vide/
retur electus. Deniq; ⁊ ſup aplm̃ matthiam Act.1.
ſors cecidit: ne apli electio a mãdato diſcre/
pare legis veteris videret.

De angeli apparitione.

a Pparuit autẽ illi angelꝰ: ſtãs
a dextris altaris incenſi. Non
immerito angelus videt in tẽplo: q; veri ſa
cerdotis iam nũciabat aduẽtus: ⁊ cęleſte ſa
crificiũ parabat in quo angeli miniſtrarẽt.
Et bene apparuiſſe dicit ei: qui eum repente
cõſpexit. Et hoc ſpecialiter: aut de angelis:
aut de deo ſcriptura diuina tenere ꝯſueuit:
vt qõ nõ poteſt ꝑuideri apparere dicat. Sic
em̃ habes: Apparuit deus abrae ad ilicẽ mã Gen.18.
bre. Nam qui ante nõ ꝑſentit ſed repenti/
no videt aſpectu: apparere memoratur. Nõ
em̃ ſimiliter ſenſibilia vident: ⁊ is cuiꝰ in vo
luntate ſitũ eſt videri: ⁊ cuiꝰ naturę eſt non
videri volũtatis videri. Nã ſi nõ vult nõ vi
detur: ſi vult videt. Apparuit em̃ deꝰ abrae
quia voluit: alij q; noluit non apparuit. Ui/ Act.7.
ſum eſt etiã ⁊ ſtephano cuʒ lapidaret a ꝓſo
aperiri cęlũ: viſus eſt etiã ieſus ſtans ad de/
xterã dei: ⁊ nõ eſt viſus a ꝓſo. Uidit eſaias Eſa.6.
dñm ſabaoth: ſed alius videre nõ potuit: q;
cui placuit apparuit. Et q̃d de hominibꝰ lo/
quimur: cũ etiã de ipſis cęleſtibꝰ virtutibus
⁊ poteſtatibus legerimꝰ: quia deum nemo Joh.1.
vidit vnq̃? Et addidit qõ vltra cęleſtes eſt
poteſtates: niſi vnigenitus filius qui eſt in
ſinu patris: ipſe enarrauit. Aut acquieſca/
tur igitur: neceſſe ẽ: ſi deũ patrẽ nemo vidit
vnq̃: filiũ viſum eſſe in veteri teſtamẽto: et

Narratio euãgelij ſm lucã incipit.

De cõditione ac laude parentuꝫ ſancti iohannis baptiſte.

Caplm primũ.

Capitulatio expoſitionis Ca.I.

f **Fuit inquit in** diebꝰ herodis re/
gis iudee ſacer/
dos qdã nomine
zacharias de vice
abia: ⁊ vxor eiꝰ de
filiabus aaron: ⁊
nomen eiꝰ helizabet. Et erãt ambo
iuſti ante deũ: incedẽtes in oĩbus
mandatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi ſi/
ne querela.

Expoſitio littere.

d **Docet** nos ſcriptura diuina: nõ ſolũ
mores in his qui p̄dicabiles ſunt: ſ
etiã parentes oportere laudari: vt
veluti trãſmiſſa imaculatę puritatis hęredi
tas: in his quos volumus laudare p̄cellat.
Quę eñ alia intẽtio hoc loco ſancti euãge/
liſtę: niſi vt ſanctꝰ iohãnes baptiſta nobili/
teꝛ parẽtibus: miraculis: moribꝰ: munere:
paſſiõe? Sic etiã ſancti ſamuel mater anna
laudaꝛ: ſic iſaac a parentibꝰ nobilitatẽ pie/
tatis accepit quã poſterl dereliquit. Sacer/
dos itaqꝫ zacharias: non ſolũ ſacerdos: ſed
etiã de vice abia: id eſt nobilis inter ſupio/
res ſemine. Et vxor inquit eius de filiabus
aaron. Nõ ſolũ igiꝛ a parẽtibꝰ: ſ etiã a ma/
ioribus ſancti iohãnis nobilitas ꝓpagaꝛ:
nõ ſęculari ptãte ſublimis: ſ religionis ſuc/
ceſſione venerabilis. Tales eñ maiores ha
bere debuit p̄nũcius chriſti: vt nõ repẽte cõ
ceptã ſ a maioribꝰ acceptã: ⁊ ipſo infuſã iu/
re naturę p̄dicare fidẽ dñici videreꝛ aduẽtꝰ.
Erant inqt ambo iuſti añ deũ incedẽtes in
oĩbus mãdatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi ſine q̄/
rela. Quid ad hoc referũt: qui pctis ſuis ſo/
latia p̄ferẽtes: ſine peccatl frequẽtibꝰ hoieꝫ
putãt eſſe nõ poſſe: ⁊ vtunꝛ verſiculo: qꝛ ſcri
Job.15. ptũ eſt in iob: Nemo mũdus a ſorde: nec ſi
vnius diei vitę ſit in terra: numeroſi mẽſes
eiꝰ ab ipſo? Quibꝰ reſpondendũ eſt priꝰ vt
quid ſit hominẽ ſine peccato eſſe diffiniãt:
vtrũ nũqꝫ oĩno peccaſſe an deſiſſe peccare.
Si eñ hoc putant ſine peccato eſſe deſiſſe
Ro.3. peccare: ⁊ ipſe cõſentio. Omnes eñ pecca/
uerũt: ⁊ egent gloria dei. Si aũt eũ qui ve/
terem errorẽ correxerit: ⁊ in eam ſe vitę trãſ/
formauerit qualitatẽ vt tẽperet a peccato:
negãt abſtinere delictis: nõ poſſumꝰ in eo/
rum cõuenire ſententiã: cuꝫ legamus: quia Eph.5.
ſic dñs dilexit eccleſiam vt exhibeat ſibi ipſe
glorioſam ⁊ nõ habentẽ maculã aut rugaꝫ:
aut aliquid eiuſmodi: ſed vt ſit ſancta ⁊ im/
maculata. Nam cũ eccleſia ex gentibꝰ: hoc
eſt: ex peccatoribꝰ cõgregata ſit: quõ ex ma
culatis immaculata põt eſſe: niſi primo per
dei gratiaꝫ ſit abluta a delicto ſit: deinde ꝑ
ꝑ qualitatẽ nõ peccãdi abſtineat a delictis?
Ita nec ab initio imaculata. Humanę eniꝫ
hoc impoſſibile eſt naturę: ſed ꝑ dei gratiaꝫ
⁊ qualitatẽ ſui: qꝛ iam nõ peccat: fit vt ima/
culata videaꝛ. Nec ocioſe iuſtos ante deuꝫ
dixit: incedẽtes in mãdatis ⁊ iuſtificatiõibꝰ
dñi. In q̄ patrẽ oĩpotẽtẽ ⁊ filiũ comphẽdit.
Filiũ eſſe q̄ legẽ tulerit: mãdata ꝑſcripſerit
etiã ſanctꝰ euãgeliſta declarat. Et bene iu/
ſtos ante deũ. Nõ eñ omnis qui iuſtꝰ ẽ an/
te homines: iuſtꝰ eſt ante deũ. Aliter vidẽt
hoĩes: aliter deus. Homines in facie: deꝰ in
corde. Et ideo fieri poteſt vt aliquis affecta
ta bonitate populari: iuſtus videaꝛ mihi:
iuſtus aũt ante deum nõ ſit: ſi iuſticia nõ ex
mentis ſimplicitate formeꝛ: ſed adulatione
ſimuleꝛ. Abſcondita eñ in ea homo nõ po/
terit dep̄hendere. Perfecta igiꝛ lauſ eſt: an/
te deũ iuſtũ eſſe. Unde ⁊ apoſtolus: Cuius
laus inquit nõ ex hoĩbus ſed ex deo eſt. Be
atus plane ille qui in cõſpectu dei iuſtꝰ eſt.
Beatꝰ ille de quo dñs dignatꝰ eſt dicere: Ec Job.1.
ce vere iſraelita in quo dolus nõ eſt. Uerus
eñ iſraelita qui deũ videt: ⁊ videri ſe nouit
a deo: ⁊ ipſi exhibet cordis occulta. Solus
eñ ꝑfectior: qui ab eo probatur qui nõ põt
falli. Iudicia eñ dñi vera: iudicia aũt homi
nũ ſepe falluntꝛ: vt ⁊ iniuſtis iuſticię gratiaꝫ
frequẽter aſcribãt: ⁊ iuſtũ aut odio ꝑſequã/
tur: aut mẽdacio decolorẽt. Nouit aũt dñs
immaculatorũ vias: nec ꝓ peccatore lauda
bilẽ: nec ꝓ laudabili peccatorẽ: ſ vnũquēqꝫ
ꝓ cõpetentiũ iudicat rõe meritorũ. Idẽ eſt
eñ arbiꝛ mẽtis ⁊ facti. Diuina nãqꝫ iudicia
meritũ iuſti ex mẽtis habitu: nõ ex aliq̄ fac/
torũ exitu metiunꝛ. Plerũqꝫ eñ aut bona
mens facti rep̄henſibilis exitu deformatur:
aut improba cogitatio facti alicuius deco/
re velatur. Sed etiã qᷦ bene feceris: ſi ma/
le cogitaueris: diuino iudicio nõ poteſt cõ/
probari. Scriptum eſt eñ: Iuſte qᷦ iuſtum Deut.16.

eſt ꝑſequeris. Naꝫ niſi eſſet vt iuſtũ iniuſte
faceres: nunqꝫ dictũ eſſet: iuſte qᷦ iuſtũ eſt
ꝑſequeris. Et certe poſſe iuſtũ iniuſte fieri:
Matth.6. docuit nos ipſe ſaluator dicens: Cũ feceris
elemoſynã: noli tuba canere ante te. Et cuꝫ
oratis: non eritis ſicut hypocritę. Bona eſt
eñ miſcdia: bona eſt oratio. Sed põt iniu/
ſte fieri: ſi iactãtię cauſa aliquis pauperi lar
giaꝛ: vt videaꝛ ab hominibꝰ. Unde ſanctꝰ
euãgeliſta: non ſolũ iuſtos ante deũ ⁊ ince/
dẽtes in mãdatis omnibꝰ ⁊ iuſtificationibꝰ
dñi: ſed etiã ſine querela incedẽtes ait. Qᷦ
mire cũ ꝓphetico cõgruit dicto: quo ſanctꝰ
Prouer.20. ſalomon in ꝓuerbijs vſus eſt dicens: Pro/
Ro.12. uide bona ſemꝑ corã deo: ⁊ coram homini/
bus. Nulla ergo querela eſt: vbi ⁊ mẽtis bo
nitas cõcordat ⁊ facti. Et plerumqꝫ iuſticia
durior hominũ querelam excitat. Qꝫ vero
cõgruat verboꝝ ipſa diſtinctio ⁊ ordo ꝯue/
niat: diligẽter aduerte. Incedentes inqt in
oĩbus mãdatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi. Priꝰ
eñ mandatũ: ſcda eſt iuſtificatio. Itaqꝫ cũ
mãdatis cęleſtibꝰ obedimꝰ: in mãdatis ince
dimus dñi. Cũ iudicamus ⁊ cõgrue iudica/
mus: facere dñi iuſtificatões videmur. Ple
na igiꝛ laudatio: que genꝰ: mores: officiuꝫ:
factũ: iudiciũ cõprehẽdit. Genus in maiori/
bus: mores in ęqtate: officiũ in ſacerdotio:
factũ in mãdato: in iuſtificatiõe iudiciũ.

De ingreſſu zacharie in templuꝫ domini.

f **Factum eſt aũt cum ſacerdotio fungereꝛ zacharias: in ordine vicis ſue ante deũ: ſm cõſuetudinẽ ſacerdotij ſorte exijt vt incenſũ po neret: ingreſſus in tẽplũ domini: ⁊ omnis populus foris orabat ho/ ra incenſi.** Uideꝛ hic ſanctꝰ zacharias
ſũmus deſignari ſacerdos: qꝛ ſicut lectũ eſt
de priore tabernaculo in qᷦ ſemꝑ intrabãt
ſacerdotes miniſteria ꝯſummãtes: vno tã/
tũ anni tẽpore intrabant in templũ: in ſcdo
aũt ſemel in anno ſingularis ſũmus ſacer/
dos: nõ ſine ſanguine quẽ offerret ꝓ ſe ⁊ po
puli delictis. Hic eſt ille ſũmus ſacerdos q̄
adhuc ſorte quęriꝛ: qꝛ verꝰ adhuc ignoraꝛ.
Qui eñ ſorte eligiꝛ: hũano iudicio nõ com
p̄hendiꝛ. Ille igiꝛ quęrebaꝛ: ⁊ alius figura/
baꝛ. Ille quęrebaꝛ verꝰ in ęternũ ſacerdos:
Pſ.109. cui diciꝛ: Tu es ſacerdos in ęternũ: qui non
hoſtiarũ cruore: ſ ꝓprio ſanguine patrẽ de/
um generi recõciliaret hũano. Sed tũc ſan/
guis fundebaꝛ in ſpecie: in ſpecie ſacerdos
ordinabaꝛ: Nũc qꝛ veritas venit: relinqua/
mus ſpeciẽ: veritatẽ ſequamur. Et tũc qui/
dẽ vices erant: nunc aũt eſt ꝑpetuitaſ. Erat
ergo ⁊ certe erat: cuiꝰ vices etiam gerebanꝛ.
Sorte ḡ eligebaꝛ vt introiret templũ ſacer/
dos. Si igiꝛ in typo nullus poterat teſtl ad
hiberi: quid aliᷦ ſignificabaꝛ: niſi cũ ſacer/
dotẽ eſſe venturũ cuiꝰ ſacrificiũ nõ eſſet cõ/
mune cũ cęteris: qui nõ in manufactis tem
plis ſacrificaret ꝓ nobis: ſed in ſui corꝑis tẽ
plo noſtra peccata vacuaret? Sorte ḡ quęre
baꝛ ſacerdos. Ideo fortaſſe ⁊ milites veſti/
mẽta dñi ſortiebanꝛ: vt qm̃ in tẽplo ſuo pro
nobis dñs deferre ſacrificiũ p̄parabat: circa
ipſum qꝫ ſortis agitatio p̄ceptuꝫ legis iple/
ret. Propter qᷦ ait: Nõ veni legẽ ſoluere ſ Matth.5.
adimplere. Certe vt ipſe eſſet qui ⁊ expecta
tus veteri teſtamento ⁊ mandato dei vide/
reꝛetur electus. Deniqꝫ ⁊ ſuꝑ aplm matthiam Act.1.
ſors cecidit: ne apli electio a mãdato diſcre/
pare legis veteris videreꝛ.

De angeli apparitione.

a **Apparuit autẽ illi angelꝰ: ſtãs a dextris altaris incenſi.** Non
immerito angelus videꝛ in tẽplo: qꝛ veri ſa
cerdotis iam nũciabaꝛ aduẽtus: ⁊ cęleſte ſa
crificiũ parabaꝛ in quo angeli miniſtrarẽt.
Et bene apparuiſſe diciꝛ ei: qui eum repente
cõſpexit. Et hoc ſpecialiter: aut de angelis:
aut de deo ſcriptura diuina tenere ꝯſueuit:
vt qᷦ nõ poteſt p̄uideri apparere dicaꝛ. Sic
eñ habes: Apparuit deus abrahę ad ilicẽ mã Gen.18.
bre. Nam qui ante nõ p̄ſentiꝛ ſed repenti/
no videꝛ aſpectu: apparere memoratur. Nõ
eñ ſimiliter ſenſibilia videnꝛ: ⁊ is cuiꝰ in vo
luntate ſitũ eſt videri: ⁊ cuiꝰ naturę eſt non
videri volũtatis videri. Nã ſi nõ vult nõ vi
detur: ſi vult videꝛ. Apparuit eñ deꝰ abrahę
quia voluit: alij qꝛ noluit non apparuit. Ui/ Act.7.
ſum eſt etiã ⁊ ſtephano cuꝫ lapidareꝛ a ꝑſo
aperiri cęlũ: viſus eſt etiã ieſus ſtanſ ad de/
xterã dei: ⁊ nõ eſt viſus a ꝑſo. Uidit eſaias Eſa.6.
dñm ſabaoth: ſed alius videre nõ potuit: qꝛ
cui placuit apparuit. Et q̄d de hominibꝰ lo/
quimur: cũ etiã de ipſis cęleſtibꝰ virtutibus
⁊ poteſtatibus legerimꝰ: quia deum nemo Job.1.
vidit vnqꝫ? Et addidit qᷦ vltra cęleſtes eſt
poteſtates: niſi vnigenitus filius qui eſt in
ſinu patris: ipſe enarrauit. Aut acquieſca/
tur igitur: neceſſe ẽ: ſi deũ patrẽ nemo vidit
vnqꝫ: filiũ viſum eſſe in veteri teſtamẽto: et

deſinãt hęretici ex virgine ei pncipiū dare:
qui anteq̃ naſcereť ex virgine: videbatur.
Aut certe refelli nõ põt vel patrē vel filium
vel certe ſpiritūſanctū: ſi tñ eſt ſpūſſancti vi
ſio: ea ſpecie videri quã voluntas elegerit:
nõ natura formauerit: qm̃ ſpiritū q̃ viſum
Joh.1. accepimus in colūba. Et ideo deū nemo vi
dit vnq̃: qꝛ eã quę in deo habitat plenitudi
nē diuinitatis nemo cõſpexit: nemo mente
aut oculis cõprehēdit. Uidit em̃: ad vtrūq̃
referendū eſt. Deniq̃ cū addiť: Unigenit⁹
fili⁹ ipſe enarrauit: mentiū magis q̃ oculo
rū viſio declarať. Species em̃ videť: virtus
vero narrať. Illa oculis: hęc mēte cõprehē
diť. Sꝫ qd de trinitate dicã? Seraphim qñ
voluit apparuit: ⁊ vocē eius eſaias ſolus au
diuit. Apparuit angelus: ⁊ nūc p̄ſto eſt: ſed
nõ videť. Neq̃ em̃ in ptãte noſtra ē videre:
ſed in ptãte illius apparere. Tamē etſi ptãs
nõ eſt videndi: eſt gratia ꝓmerēdi vt vide
re poſſimus. Et ideo qui habuit gratiã: me
ruit copiã: nos copiã nõ meremur: qꝛ deum
videndi gratiã nõ habem⁹. Et quid mirū ſi
in p̄ſenti ſeculo niſi qñ vult dñs non videť?
In ipſa q̃ reſurrectione nõ facile eſt deū vi
dere: niſi his qui corde ſunt mūdo. Et ideo
Matth.5. beati mūdo corde: ipſi em̃ deum videbunt.
Quãtos beatos iã numerauerat: ⁊ tñ vidē
di his deū nõ ꝓmiſerat facultatē. Si ḡ hi q
mundo ſunt corde deū videbunt: vtiq̃ alij
nõ videbūt. Neq̃ em̃ indigni deū videbūt:
neq̃ is qui deū videre noluerit põt deū vi
dere. Nec in loco de⁹ videtur ſed mūdo cor
de: nec corporalib⁹ oculis de⁹ queriť: nec cir
cūſcribiť viſu: nec tactu teneť: nec audiť af
fatu: nec ſentiť inceſſu. Et cū abſens putať
videť: ⁊ cū p̄ſens eſt non videť. Deniq̃ nec
apl'i omnes chriſtū videbãt: ⁊ ideo ait: Tã
Joh.14. to tēpore vobiſcū ſum: ⁊ adhuc me nõ cog
noviſtis? Qui em̃ cognouit quę ſit latitudo
⁊ longitudo ⁊ altitudo et ꝓfundū: ⁊ ſuper
eminētē ſciētię charitatē chriſti: vidit ⁊ chri
2.Cor.5. ſtum: vidit ⁊ patrē. Nos em̃ iã ſm carnē nõ
nouim⁹ chriſtū: ſed ſm ſpiritū. Spūs enim
ante faciē noſtrã xp̄s dñs: qui nos in omnē
plenitudinē dei miſcdia ſua implere digne
tur: vt videri poſſit a nobis. Ideo ḡ apparu
it zacharię angelus a dextris altaris incen
ſi: qꝛ apparuit cū voluit: non apparuit q̃diu
noluit. Apparuit aūt a dextris altaris incen
Ps.15. ſi: qꝛ diuinę inſigne miſcdię deferebat. Do
min⁹ em̃ a dextr̄ eſt mihi: ne cõmouear. Et
alibi: Dñs ꝓtectio tua ſup manum dexterę Ps.120.
tuę. Atq̃ vtinã nobis q̃ adolētib⁹ altaria
ſacrificiū deferentib⁹ aſſiſtat angelus: imo
p̄beat ſe videndū. Nõ em̃ dubites aſſiſtere
angeluꝫ: qñ chriſtus aſſiſtit: chriſt⁹ imolať.
Etem̃ paſcha noſtrū imolatus eſt chriſtus. 1.Cor.5.
Nec verearis: ne turbeť cor tuū angeli viſi
one. Perturbamur. n. ⁊ a noſtro alienamur
affectu: qñ p̄ſtringimur alicuius ſuperioris
poteſtat̄ occurſu. Idē em̃ angelus q̄ occur
rerit nobis cõfirmare nos poterit: ſicut tur
batū ante zachariã firmauit aio dicens:

De turbati zacharie ꝯfirmatiõe.

n E timeas zacharia: qm̃ ecce
oratio tua exaudita ē: ⁊ vxor
tua helizabet pariet filium: ⁊ voca
bis nomē ei⁹ iohannē. Et erit gau
dium tibi: ⁊ multi in natiuitate ei⁹
gaudebunt. Plena ſp ⁊ redundantia
ſunt diuina bñficia: nõ exiguo cõſtricta nu
mero: ſed vberi bonorū coaceruata ꝯgeſtu:
vt hic primo p̄cationis fructus: deinde ſte
rilis partus vxoris: tū lęticia plurimorū et
magnitudo virtutis: altiſſimi q̃ ꝓpheta ꝓ
mittitur. Quinetiã ne q̄ eſſet dubitatio: fu
turi quoq̃ vocabulum deſignatur. Tantis
igitur ſupra votum fluentib⁹: nõ immerito
diffidentię pęna ſilentiū eſt: qđ in poſterio
ribus explanabimus. Sollēnis aūt lęticia
eſt: in ortu ⁊ generatione ſanctorū. Sanct⁹
em̃ nõ ſolum parentū gratia: ſed etiã ſalus
eſt plurimorū. Unde admonemur hoc loco
ſanctorū generatione lętari. Admoneňť eti
am parētes gratias agere: nõ minus ꝓ ortu
q̃ ꝓ meritis filiorum. Nõ em̃ mediocre mu
nus eſt dei: dare liberos ꝓpagatores gene
ris: ſucceſſionis hęredes. Lege iacob duo
decim filiorum generatiõe gaudere. Abrae
filius datur: zacharias exauditur. Diuinuꝫ
igitur mun⁹: fęcunditas eſt parentis. Agãt
itaq̃ patres gratias: qꝛ generauerūt: filij qꝛ
generati ſunt: matres qꝛ ꝯiugij p̄mijs hono
ranť. Stipēdia em̃ militię ſuę: filij ſūt. Uer
net in dei laudē terra quia coliť: mūdus qꝛ
cognoſciť: eccl'ia qꝛ deuotę numerus plębis
augetur. Nec ocioſe in principio ſtatim ge
neſis: dei iuſſu cõiugiū copulať: niſi vt hęre
ſis deſtruať. Sic em̃ deus cõiugiū ꝓbauit
vt iungeret: ſic remuneratus eſt vt quibus
ſterilitas filios denegaſſet: pietas diuia cõ
cederet. Et erit magnus corã dño.
Nõ corporis hic: ſed animę magnitudinem

declarauit. Eſt corã dño magnitudo animę
magnitudo virtutis. Eſt etiã paruitas ani
mę: ⁊ pueritia virtutis. Iuxta em̃ animę et
corporis numeram⁹ ętates: nõ ꝓ ratione tē
poris ſed ꝓ qualitate virtutis: vt vir pfect⁹
ille dicať qui careat errore puericię: ⁊ lubri
cū adoleſcētię animi maturitate nõ ſentiat.
Puſillus aūt qui nullū adhuc virtutis vi
deať habuiſſe ꝓceſſum. Unde illud in hie
Hiere.31. remia: Cū miſereť dñs deflentis effrem: et
peccata ꝓpria dep̄cantis. A iuuētute inq̄t
mea dilect⁹ mihi eſt fili⁹ effrem: puer in de
litijs. Si em̃ nõ fuiſſet puer in delitijs: nun
quaꝫ peccauiſſet. Et bene vtrūq̃ dixit: et in
delitijs: ⁊ puer. Eſt em̃ puer qui nõ peccat.
Eſa.42. Ecce puer me⁹ quē elegi. Per delitias itaq̃
peccauit: qui non ita erat informat⁹ a dño:
vt neſcius eſſet erroris. Ergo etſi puer in de
litijs nõ fuiſſet: etſi in virū pfectuꝫ virtutis
ꝓceſſiſſet ętate: nunq̃ lapſus fuiſſet: vt illi
neceſſe eſſet veniã ſuoꝝ petere delictorū: cū
magis meritorū p̄mia ſperare deberet. Qđ
etiã dñs noſter in euãgelio videť exprime
Matth.18. re cū dicit: Nolite cõtemnere vnū de puſil
lis iſtis. Sed loco ſuo plura ſeruenť. Ergo
puſillus cõtrari⁹ eſt magno. Etſi iuxta apo
Gal.4. ſtolū: paruulus ſub elemēt̄ eſt. Cū em̃ eſſe
mus paruuli ſub elemētis huius mūdi era
mus. Ergo magn⁹ ſupra elementa mūdi ē.
Erit itaq̃ iohãnes magn⁹: nõ ꝟtute corꝑis:
ſ animi magnitudine. Deniq̃ nõ fines ali
cui⁹ ꝓpagauit imperij: non triūphos aliq̄s
bellici certaminis adoreis p̄optauit: ſed qđ
eſt ampli⁹ in deſerto p̄dicans: delitias ho
minū corporiſq̃ laſciuiã: magna animi vir
tute depreſſit. Paruulus ḡ in ſeculo: mag
nus in ſpū. Deniq̃ quaſi magnus: nec vitę
captus illecebris: ſentētię conſtantiã viuē
di deſiderio mutauit. Et ſpiritu (inquit)
ſancto replebiť adhuc in vtero ma
tris ſue. Nõ dubiū: verū hoc angeli eſ
ſe ꝓmiſſum. Siquidē ſanct⁹ iohãnes anq̃
naſcereť: matris adhuc in vtero poſit⁹: ſpi
ritus accepti gratiã deſignauit. Nã cū ⁊ pa
ter eius aut mater nulla ante mirabilia fe
ciſſent: in vtero parētis exiliēs dñi euãgeli
zauit aduentū. Sic em̃ habes: ꝙ cum adue
niſſet mater dñi ad helizabet: ait illa: Ecce
vt facta eſt ſalutatio tua in aurib⁹ meis: ex
ultauit infans in vtero meo. Nõdū em̃ erat
illi ſpūs vitę: ſed ſpūs gratię. Deniq̃ ⁊ ali
bi viuendi ſubſtantiã p̄currere ſanctificãdi
gratiã potuim⁹ aduertere: cū dicit dñs: Pri Hiere.1.
uſq̃ te formarē in vtero noui te: ⁊ priuſq̃ exi
res de vulua matris ſanctificaui te: ⁊ ꝓphe
tã in gentib⁹ poſui te. Alius em̃ eſt ſpūs vi
tę huius: ali⁹ gratię. Ille naſcēdo ſumit ex
ordiū: moriendo defectū: iſte nõ tēporibus:
nõ ętatib⁹ coerceť: nõ obitu extinguiť: non
aluo matris excludiť. Deniq̃ ⁊ ſancta ma
ria plena ſanctoſpū ꝓphetauit: Et heliſęus
mortu⁹ defunctū cadauer hois tactu ſui cor
poris ſuſcitauit: Et ſamuel poſt morteꝫ ſm
ſcp̄turę teſtimoniū futura nõ tacuit. Et ſpi
ritu inquit ſctõ replebiť. Cui em̃ adeſt ſpūs
gratię: nihil deeſt. Et cui ſpūſſanct⁹ infundi
tur: magnarū plenitudo virtutū eſt. De
niq̃ multos (inquit) filiorū iſrael cõ
uertet ad dominū deum ipſorum.
Nõ egem⁹ teſtimonio ꝙ plurimorū ſctūs
iohãnes corda cõuerterit: in quo nobis ꝓ
phetice ſcripturę ⁊ euãgelicę ſuffragantur.
Uox em̃ clamãt̄ i deſerto: parate viã dño: Eſa.40.
rectas facite ſemitas ei⁹: et baptiſmata ppl'i
frequētata declarãt: cõuerſę plębis nõ me
diocres factos eſſe ꝓceſſus: qꝛ dū crediť io
hãni crediť chriſto. Nõ em̃ de ſe ſed de dño
p̄dicabat p̄nūcius chriſti. Et iõ: Preibit
in cõſpectu dñi: in ſpiritu ⁊ virtute
helie. Bene iſta iunguť: Nunquã em̃
ſine virtute ſpūs: nec ſine ſpiritu virt⁹ eſt.
Et ideo fortaſſe in ſpū ⁊ virtute helię: qꝛ ſan
ctus helias ⁊ virtutē magnã habuit ⁊ grati
am. Uirtutē vt ad fidē aios ppl'oꝝ a pfidia
retorq̄ret. Uirtutē abſtinētię atꝫ patiētię: ⁊
ſpm̃ ꝓphetãdi. In deſerto helias: in deſer
to iohãnes. Ille coruis paſcebať: hic dū di
ues eſſet: calcata omni voluptat̄ illecebra:
parſimoniam p̄tulit: luxūq̃ ꝯtempſit. Ille
achab regis gratiaꝫ nõ queſiuit: hic ſpreuit
herodis. Ille iordanē diuiſit: hic ad lauacꝝ
ſalutare ꝯuertit. Hic cū dño verſať in terr̄:
ille cū dño apparet in gloria. Hic prioris: ille
ſequētis dñici p̄curſor aduētus. Ille p⁹ tri
enniū pluuijs terrã rigauit: ⁊ hic poſt trien
niū areſcētē nr̄i corꝑis humū fidei imbre p
fudit. Queris qd triēniū ſit? Ecce inq̄t anni Lu.13.
tres ſunt ex quo venio q̄rens fructū in ficul
nea hac ⁊ nõ inuenio. Myſticus em̃ nume
rus debebať vt ſalus ppl'is redderet. Unus
in patriarchis ann⁹. Deniq̃ de hominibus
tunc anni ꝓuent⁹ fuit: qualis ferme nõ fuit
poſtea ſup terrã. Ali⁹ in moyſe ⁊ ꝓphet̄ cę
ter̄: Terti⁹ in dñi ſaluatoris aduētu. Ecce

inqͭ annũ dñi acceptũ: ⁊ diẽ retributionis.
Et ille paterfamilias qui plantauit vineaꝫ
nõ ſemel exactores fructuũ ſed ſepiꝰ deſtina
uit. Primũ ſeruulos: ſecũdo alios ſeruulos
deſtinauit: tertio aũt filiũ ſuũ miſit. Uenit
ergo iohãnes in ſpiritu ⁊ virtute helię. Alte
rũ em̃ ſine altero nõ poteſt eſſe: ſicut etiam
in ſequẽtibus reperit̃ cũ dicitur: Spirituſ
ſanctus ſupueniet in te: ⁊ virtꝰ altiſſimi ob
umbrabit te. Sed fortaſſe hoc ſupra nos et
ſupra apl'os videat̃ exemplũ. Nã ⁊ ille ſub
helia diuiſo amne fluuialiũ recurſus vnda
rum in originẽ fluminis: ſicut dicit ſcriptu
ra: iordanis conuerſus eſt retrorſum: ſignifi
cat ſalutaris lauacri futura myſteria: ꝑ quę
in primordia naturę ſuę qui baptizati fue
riut paruuli malicia reformant̃. Quid ꝙ eti
am apl'is ſuis ipſe dñs virtutẽ ſpũs eſſe tri
Act. 1. buendã ꝓmiſit dicens: Accipietis virtuteꝫ
adueniẽte in vos ſpiritusſancto? Deinde in
Act. 2. ſequẽtibꝰ: Factus eſt inqͭ ſubito ſonꝰ de cę
lo: tanꝙ̃ vi magna ferret̃ ſpũs. Bene vi ma
Ps. 32. gna: qꝛ ſpũ oris eius oĩs virtus eoꝝ. Et vir
tus eſt illa quã a ſanctoſpiritu apl'i cõſecuti
ſunt. Bene etiã ꝑibit ante facieꝫ dñi ſanctꝰ
iohãnes: qui ꝑnũcius natus eſt: ⁊ ꝑnũcius
mortuꝰ eſt. Et fortaſſe hoc myſteriuꝫ in hac
vita noſtra hodieꝙ; celebrat̃. Pręcurrit em̃
animę noſtrę quędam virtus iohannis cuꝫ
credere paramuſ in chriſtũ: vt paret ad fidẽ
animę vias noſtrę: ⁊ de vitę iſtiꝰ tramite tor
tuoſo: rectas ſemitaſ noſtri faciat cõmeatꝰ:
ne anfractu labamur erroris: quo oĩs vallis
animę noſtrę virtutis fructibꝰ poſſit imple
ri: ⁊ omnis ſęculariũ altitudo meritoꝝ: dño
ſe humilit̃ magꝭ timore ꝓſternat: ſciẽs nihil
ſublime poſſe eſſe qꝺ fragile eſt.

De incredulitate zacharię: ⁊ eiuſ punitione.

e T dixit zacharias ad angelũ:
Unde hoc ſciaꝫ? Ego em̃ ſum
ſenex: ⁊ vxor mea ꝓceſſit in diebus
ſuis. Et reſpõdit ei angelus dicẽs:
Ego ſum gabriel angelus qui aſſi
ſto ante dominũ: ⁊ miſſus ſum hec
annũciare tibi. Et ecce eris tacẽs ⁊
non poteris loqui: vſꝙ; in diẽ quo
hec omnia fiãt: ꝓpter qꝺ nõ credi
diſti verbis meis: ꝗ implebunt̃ in
tẽpore ſuo. Cõdẽnat̃ ſilẽtio increduli
tas ſacerdotis: ⁊ fides ꝓphetarũ ꝓbat̃ ora
Eſa. 40. culo. Clama inquit. Et dixi: Quid clama
bo? Omnis caro fęnũ. Uides iubẽtis impe
riũ: obtẽperantis obſequiũ: interrogantis
affectũ: obſequẽtis oraculũ. Credit etiaꝫ et
quid clamaret expoſcit: ⁊ qꝛ credidit ꝓphe
tauit. At vero zacharias qꝛ nõ credidit: nõ
potuit loqui. Sed erat annuens il
lis: ⁊ remanſit mutus. Nõ vniꝰ my
ſteriũ: nec vniꝰ ſilentiũ eſt. Tacet ſacerdos:
tacet ꝓpheta. Niſi fallor: in vno vox totius
plębis obmutuit: qꝛ in vno totus ad dñm
ꝑ moyſen populus loquebat̃. Ceſſatio ſa
crorum: ⁊ ſilentiũ ꝓphetarũ: taciturnitas ꝓ
phetę: ⁊ taciturnitas ſacerdotis eſt. Auferã Eſa. 3.
inquit validã virtutẽ: ꝓphetã ⁊ cõſiliariũ.
Et vere abſtulit ꝓphetas: a quibꝰ abſtulit
verbũ qꝺ loqui in ꝓphetis ſolebat. Et vere
his abſtulit virtutẽ: a quibꝰ dei virtꝰ receſ
ſit. Abſtulit his ꝯſiliariũ: quos magni ꝯſilij
angelus declinauit. Abſtulit voceꝫ: qꝛ vox
ꝟbi: nõ vocis eſt verbũ. Nã ſi ꝟbũ illud nõ
operet̃ in nobis: nullus eſt ſonꝰ vocꝭ. Uox
iohãnes eſt: vox em̃ clamãtiſ eſt in deſerto.
Chriſtꝰ eſt verbũ: hoc ꝟbũ operat̃. Et ideo
vbi deſiuit operari: muta repẽte carẽs ſpũ
veluti quędã aię lingua cõticuit. Tranſiuit
em̃ ad nos dei verbũ: ⁊ in nobis non tacet.
Deniꝙ; iã nõ põt iudęus dicere: qꝺ põt di
cere chriſtianꝰ: qꝛ experimentũ quęritis eiꝰ 2. Cor. 13.
qui in me loquit̃ chriſtꝰ. Et ipſe erat annu
ens illis. Remãſit ꝗ mutꝰ zacharias: ⁊ erat
annuẽs illis. Quid eſt mutꝰ: niſi quidã ſine
verbo corporalis actꝰ: indicare moliẽs nec
exprimens voluntatẽ: quidã ſupͥma morte
voce ſuppreſſa: mutus ſermo moriẽtiũ? Nõ
ne tibi videt̃ huic ſimilis eſſe populꝰ iudęo
rũ: ita irrationabilis vt actuũ ſuoꝝ nõ poſ
ſit ꝑſtare rationẽ: qui in vltimo ſpei vitalis
obitu ꝯſtitutꝰ: vocẽ quã habebat amiſerat:
et titubãtis actu corꝑis ſignũ verbi cupie
bat explicare nõ verbũ? Mutus ꝗ ꝓſus: ſi
ne ratione: ſine verbo. Cur em̃ tibi magꝭ vi
deat̃ mutus eſſe: qui ſonũ ꝙ̃ ꝗ myſteriũ ne
ſcit? Eſt ⁊ ꝑfecto vox operũ fideiꝙ; clamor:
ſicut lectũ ẽ: Sanguis fratris tui ad me cla Ge[...]
mat. Et ille clamat: ꝗ in corde ſuo clamat ꝑ
diẽ. Qui ꝗ cordis clamoreꝫ ꝑdidit: ꝑdidit ⁊
linguę. Nã qui diſtinctionẽ fidei nõ tenet:
quõ põt tenere verboꝝ? Et aſi quidẽ moy
ſes dixerat: qꝛ loqui nõ poterat: ſꝫ poſteaꝙ̃
dixit: verbũ accepit: ⁊ bonoꝝ operũ edidit
claritatem. Ergo ſicut moyſes typꝰ populi
fuit: ⁊ typus legꝭ: ita etiã zacharias tacuit.

Singula itaꝙ; vt concurrãt: ꝯſiderandũ ẽ:
Uerbũ in vtero: lex in ſilentio: iohãnes ap
pellat̃: ⁊ zacharias loquit̃. Uerbũ edit̃: lex
abſoluit̃: Sed legis abſolutio: verbi eſt ex
plicatio. Et ideo qui dixerit verbũ: loquit̃
etiã ſi ante nõ ſit locutus. Ab angelo iubet̃
tacere zacharias: ab angelo vox pręmit̃ iu
dęorũ. Nõ em̃ humanę ſed diuinę hoc pote
ſtatis imperiũ eſt: vt nõ loquat̃ deo: qui nõ
credit chriſto. Et ideo credamus vt loqua
mur. Credat iudęꝰ vt loqui poſſit. Loqua
mur ſpiritu myſteria: intelligamꝰ rationem
ſacrificiorũ veterũ: ęnigmata ꝓphetarum.
Mutus eſt qui nõ intelligit legẽ: mutꝰ eſt
qui nõ intelligit diuinarũ ſeriem ſcriptura
rum. Uox em̃ noſtra fides eſt: ⁊ ideo mallẽ
in eccleſia quinꝙ; verba mẽte mea loqui vt
alios inſtruã: ꝙ̃ decẽ milia verborũ in ling
ua. Linguę em̃ in ſigno ſunt nõ fidelibꝰ: ꝓ
phetię autẽ nõ infidelibꝰ ſꝫ fidelibus.

De cõceptione iohãnis pręcurſoris domini.

p Oſt hos autẽ dies cõcepit he
liſabet vxor eius: ⁊ occultabat
ſe menſibus quinꝙ; dicens: Quid
mihi ſic fecit dominꝰ in diebꝰ qui
bus reſpexit auferre opprobrium
meũ inter homines? Magna ſanctꝭ
cura eſt verecũdię: vt plęrũꝙ; in ipis pudor
voti ſit: ſicut hoc loco aduertimus ſanctam
heliſabet: quę vtiꝙ; filios habere cupiebat:
occultantẽ ſe menſibus quinꝙ;. Quę cauſa
occultationis eſt: niſi pudoris? Eſt em̃ vni
cuiꝙ; officio pręſcripta ętas: ⁊ qꝺ tẽpore de
cet: tp̃e nõ decet: ęuiꝙ; mutatio facti vniuſ
cuiuſꝙ; mutat ſępe naturam. Sunt etiã ipi
quędã tẽpora ꝑſcripta ꝯiugio: qñ dare ope
ram liberis ſit decorum. Dũ anni vigẽt: dũ
ſuſcipiendorũ liberorũ ſpes eſt: dũ generã
di vſus eſt in exemplo: copulę quoꝙ; vſus
in ſtudio eſt. At vero vbi matura ęui ſenec
tus ſucceſſerit: ⁊ ętas regendis liberis habi
lior ꝙ̃ creandis: pudor eſt legitimi: licet coi
tus indicia geſtare: ⁊ grauari alienę ętatis
onere: ⁊ tumeſcere aluũ nõ ſui tẽporis fru
ctu. Senes em̃ ab ipſa cõcludunt̃ ętate: ⁊ iu
ſto intẽperãtię pudore reuocant̃ facere ope
ra nuptiarũ. Adoleſcentes ipſi plęrũꝙ; fili
orum vota ꝑtendunt: ⁊ excuſandũ arbitrã
tur ętatis calorẽ generationis affectu: quã
to magis ſenibus agere turpe eſt: qꝺ adole
ſcentibꝰ pudor eſt ꝯfiteri? Quinetiã ipſi iu
uenes ſobria timore diuino corda qui tẽpe
rant: ſuſcepta plęrũꝙ; ſobole renũciãt ope
ribus iuuẽtutis. Et quid mirꝝ de hominibꝰ
ſi pecudes quoꝙ; muto quodã ope loquun
tur: generandi ſibi ſtudiũ nõ deſideriũ eſſe
cocundi. Siquidẽ vbi ſemel grauẽ aluũ ſi
bi ſenſerint: ⁊ genitali aluo ſemen receptũ:
iam nec cõcubitu indulgent: nec laſciuiam
amantis ſed curã parentis aſſumũt. At ve
ro homines nec cõceptis: nec deo parcunt:
illos ꝯtaminant: hunc exaſperãt. Prius ꝙ̃ Hiere. 1.
te inquit formarẽ in vtero noui te: ⁊ in vul
ua matris ſanctificaui te. Ad cohibendã pe
tulantiã tuam: manus quaſdã tui auctoris
in vtero hominem formãtis aduertis. Ille
operat̃: ⁊ tu ſacri vteri ſecretũ inceſtas libi
dine: Uel pecudẽ imitare: vel deuꝫ verere.
Et quid de pecudibꝰ loquar? Terra ipſa a
generãdi opere ſępe requieſcit: ⁊ ſi impatiẽ
ti hominũ ſtudio iactis frequẽter ſeminibꝰ
occupet̃: impudentiã multat agricolę: ⁊ fę
cunditatẽ ſterilitate cõmutat. Ita quidẽ in
ipſis elemẽtis ac pecudibus ab vſu nõ ceſ
ſare generãdi naturę pudor eſt. Merito er
go etiã ſctã heliſabet erubeſcebat gratiã: ⁊
ſi nõ recognoſceret culpam. Nã ⁊ ſi cõcepit
de viro (Neꝙ; em̃ aliter ꝺ hominis ortu fas
eſt credere) tamẽ partꝰ ſui erubeſcat ętatẽ.
Et rurſus caruiſſe ſe gaudebat opprobrio.
Pudor eſt em̃ fęminis nuptiarũ pręmia nõ
habere: quibus hęc ſola eſt cauſa nubendi.
Hoc igit̃ opprobriũ conſolat̃ ſui pudore ſub
latũ: eo pudore vt dixi ꝙ pudebat eam ꝓ
pter ętatem. Unde intelligi põt: qꝛ iam nõ
cõueniebãt inter ſe cõcubitu ꝯiugali. Neꝙ;
em̃ ea quę ſenilẽ ñ erubeſceret coitũ: erube
ſceret partũ: ⁊ tamẽ erubeſcit onus parẽtꝭ:
ꝙ̃diu neſcit myſteriũ religionis. Illa ꝗ oc
cultabat ſe qꝛ ꝯceperat filiũ: iactare ſe cępit
qꝛ generabat ꝓphetã. Et quę erubeſcebat
ante benedicit: ⁊ quę dubitabat ante firma
tur. Ecce em̃ inquit vt vox ſalutationis tuę
facta eſt in auribus meis: exultauit in gau
dio infans in vtero meo. Itaꝙ; magna vo
ce clamauit vbi domini ſentit aduentũ: qꝛ
religioſum credidit partum. Nulla em̃ cau
ſa erat pudoris: vbi ꝓphetę ortus datę nõ
affectatę fidẽ generationis aſciſceret.

Expoſitionis ſancti ambroſij epi
ſcopi in euangelium ſm̃ lucam Li
ber primus explicit.

Liber eiuſdē ſecundus incipit.

De miſſione angeli gabrielis ad virginē mariam.

Ca. II.

Odem autē tem
pore miſſus eſt ange/
lus gabriel a domino
in ciuitatē galilee cui
nomē nazareth: ad vir
ginē deſpōſatā viro cui nomē erat
ioſeph: d domo dauid: ⁊ nomē vir
ginis maria. Latēt qdē diuina myſte
ria: nec facile iuxta ꝓpheticū dictū: quiſqꝫ
hoīm poteſt ſcire ꝯſiliū dei. Sed tñ ex cete/
ris factis atqꝫ preceptis domini ſaluatoris
poſſumus intelligere: ⁊ hoc ꝓpenſioris fuiſ
ſe conſilij: ꝙ ea potiſſimum electa eſt: vt do
minū pareret: que erat deſpōſata viro. Cur
autē nō anteqꝫ deſponſaret̄ impleta ē? For
taſſe ne diceretur ꝙ cōceperit ex adulterio.
Et bene vtrūqꝫ poſuit ſcriptura: vt ⁊ deſpō
ſata eſſet: et virgo. Virgo vt expers virilis
ꝯſortij videretur. Deſponſata ne temerate
virginitatꝭ adureret̄ infamia: cui grauis al/
uus corruptele videretur inſigne preferre.
Maluit aūt dominꝰ aliquos de ſui ortu qꝫ
de matris pudore dubitare. Sciebat enī te/
neram eſſe virginis verecundiā ⁊ lubricā fa
mā pudoris: nec putauit ortꝰ ſui fidē matrꝭ
iniurijs aſtruendā. Seruat̄ itaqꝫ ſancte ma
rie ſicut pudore itegra: ita inuiolabilis opi/
nione virginitas. Oportet enī ſanctos ⁊ ab
his teſtimoniuꝫ habere qui foris ſunt. Nec
decuit ſiniſtra virginibꝰ opinione viuētibꝰ
velamē excuſationis relinqui: ꝙ infamata
mat̄ quoqꝫ dñi videret̄. Quid aūt iudeis:
quid herodi poſſit aſcribi: ſi natū viderent̄
ex adulterio ꝑſecuti? Quēadmodū aūt ipſe
Matth. 5. diceret: Nō veni legē ſoluere: ſed adimple/
re: ſi videret̄ cepiſſe a legis iniuria: cū partꝰ
inupte lege damnet̄? Quinctiā locupletior
teſtis pudoris maritus adhibet̄: qui poſſet
⁊ dolere iniuriā ⁊ vindicare opprobriū ſi nō
agnoſceret ſacramentū. Quid ꝙ etiā fides
marie verbis maior aſciſcit̄: ⁊ mēdacij cau/
ſa remonet̄? Videret̄ enī culpaꝫ obumbra/
re voluiſſe mēdacio innupta ꝑgnans. Cau/
ſam autē mentiendi indeſponſata habuit:
deſponſata nō habuit: cū coniugij premiū
⁊ gratia nuptiarū partus ſit feminarū. Nō
mediocrꝭ quoqꝫ cauſa eſt vt virginitas ma/
rie falleret principem mūdi: Qui cū deſpō/
ſatam viro cerneret partū: nō potuit habe/
re ſuſpectum. Fallendi aūt (vt dixi) princi/
pem mundi fuiſſe conſiliū: ipſiꝰ domini ver
ba declarant: cuꝫ apoſtoli iubent̄ tacere de
chriſto: cū ſanati ꝓhibent̄ gloriari de reme/
dio: cū demones ꝑcipiunt̄ ſilere d dei filio.
Fallendi (vt dixi) principē mundi fuiſſe cō/
ſilium etiā apoſtolus declarauit dicēs: Sꝫ 1. Cor. 2.
loquimur dei ſapientiā in myſterio abſcon
ditam: quā nemo principū iſtius ſeculi cog
nouit. Si enī cognouiſſent: nunqꝫ dominū
maieſtatis crucifixiſſent: hoc eſt: nunqꝫ me
redimi dñi morte feciſſent. Fefellit ꝙ ꝓ no/
bis: fefellit ut vinceret: fefellit diabolū cum
tēptaretur: cū rogaret̄: cū dei filius diceret̄:
vt nuſqꝫ diuinitatis ꝓprietatem fateretur.
Sed tamē magis fefellit principē ſeculi. Di
abolus enī ⁊ ſi aliquādo dubitauit cū dice/
ret: Si filius dei es mitte te deorſum: tamē Matth. 4
vel ſero cognouit ⁊ diſceſſit ab eo. Cogno/
uerunt ⁊ demones qui dicebāt: Nouimus
te quia es ieſus dei filius: quid veniſti ante
tēpus torquere nos? Et ideo veniſſe cogno
uerūt: quia precognitū habebāt eſſe ventu
rū. Principeſ aūt ſeculi nō cognouiſſe: quo
maiore poſſumꝰ qꝫ apoſtolice ſentētie ꝓba/
re documēto? Si enī cognouiſſent nūqꝫ do
minū maieſtatis crucifixiſſent. Demonum
enī malicia facile etiā occulta deprehendit.
At vero qui ſecularibꝰ vanitatibus occupā
tur: ſcire diuina nō poſſunt. Bene autē ſibi
diuiſerūt euāgeliſte: ut ſanctus mattheꝰ io
ſeph ab angelo moneri induceret mariā ac/
cipere: lucas euāgeliſta teſtimonium ferret
ꝙ nō cōueniſſent: Hic ipſa maria fatet̄ cum
dicit angelo: Quō fiet iſtud quoniā virum
nō cognoui? Sed ⁊ ipſe ſanctus lucas virgi
nē declarauit dicens: Et nomē virginis ma
Eſa. 7. ria. Et ꝓpheta edocuit: q̄ ait: Ecce virgo in
vtero ꝯcipiet. Et ioſeph deſignauit: q̄ quo/
niā pregnantē videbat: quā nō cognouerat
dimittere geſtiebat. Dominuſ ipſe in cruce
Job. 19. poſitꝰ manifeſtauit cū dicit matri: Mulier
ecce filiꝰ tuus. Deinde diſcipulo dicit: Ecce
mater tua. Etiā vterqꝫ teſtatꝰ ē: diſcipulus
⁊ mater: Quia ex illa hora ſuſcepit eā diſci/
pulus in ſua. Vtiqꝫ ſi cōueniſſent: nūqꝫ vi/
rum ꝓpriū reliquiſſet: nec vir eā iuſtus paſ/
ſus eſſet a ſe diſcedere. Quomō autē domi/
nus diuortiū precepiſſet: cū ipſius ſit ſentē
Matth. 5. tia: Quia nemo dimittere debet vxorē ex/
cepta cauſa fornicationis? Pulchre autē do

cuit ſanctus mattheus euāgeliſta: quid fa/
cere debeat iuſtus qui ꝓbrum coniugis de/
prehēderit: vt incruentū ab homicidio: ca/
1. Cor. 6. ſtum ab adulterio preſtare ſe debeat. Qui
enī iungitur meretrici vnū corpꝰ eſt: Ergo
vbiqꝫ i ioſeph iuſti gratia ⁊ ꝑſona ſeruatur
vt teſtis ornetur. Os enī iuſti mendaciū ne
ſcit: ⁊ lingua eius loquet̄ iudiciū. Judiciuꝫ
eius loquit̄ veritateꝫ. Nec te moueat ꝙ fre/
quenter ſcriptura cōiugeꝫ dicit. Nō enī vir/
ginitatis ereptio: ſꝫ cōiugij teſtificatio: nup
tiarum celebratio declarat̄. Deniqꝫ quā nō
accipit nemo dimittit. Et ideo qui nolebat
dimittere fatebatur acceptā. Simul etiam
mouere nō debet qꝺ ait euāgeliſta: Nō co/
Matth. 1. gnouit eam donec peperit filiū. Illud eniꝫ
velut idioma ſcripture eſt: Sicut habes ali
bi: Et donec ſeneſcatis ego ſum. Nunquid
poſt illoꝝ ſenectutē deus eſſe deſinit? Et in
Pſ. 109. pſalmo: Dixit dñs domino meo: ſede a de/
xtris meis. Donec ponā inimicos tuos: ſca
bellū pedum tuoꝝ. Nūquid poſtea non ſe/
debit? Vel quia qui cauſam agit: ſatꝭ putat
quod cauſe eſt dicere: redūdantiā nō requi/
rit. Satis enī eſt ei vt cauſā ſuſceptā aſtru/
at: incidentē differat. Et ideo qui incarna/
tionis incorruptū ſuſceperat ꝓbare myſte/
riū: nō putauit vberius ꝑſequendū virgini
tatis marie teſtimoniū: ne defenſor magis
virginis qꝫ aſſertor myſterij crederet̄. Certe
quādo iuſtū docuit ioſeph: ſatis declarauit
ꝙ ſanctiſpiritꝰ templū: matrē domini: vte/
rum myſterij violare nō potuit. Didicimꝰ
ſeriem veritatis: didicimus conſiliū: diſca/
mus myſteriū. Vere deſponſata ſed virgo:
quia eſt eccleſie typus: que eſt immaculata
ſed nupta. Cōcepit nos virgo de ſpiritu: pa
rit nos virgo ſine gemitu. Et ideo fortaſſe
ſctā maria alij nupta: ab alio repleta: quia
⁊ ſingule eccleſie ſpiritu quideꝫ replentur ⁊
gratia: iunguntur tamē ad temporalis ſpe/
ciem ſacerdotis.

De ſalutatione marie ⁊ eius turbatione.

e T ingreſſus ad eā angelus di/
cit: Aue gratia plena dñs tecū:
benedicta tu inter mulieres. Ipſa
autē vt vidit eū: mota eſt in introi/
tu eius. Diſce virgineꝫ moribus: diſce
virginē verecūdia: diſce virginē oraculo: di
ſce myſterio. Trepidare virginum eſt: et ad
omnes viri ingreſſus pauere: omnes viri

affatus vereri. Diſcant mulieres propoſi/
tum pudoris imitari. Sola in penetralibꝰ:
quam nemo virorum videret: ſolus ange/
lus repperiret: ſola ſine comite: ſola ſine te/
ſte: ne quo degenere deprauaret̄ affatu: ab
angelo ſalutat̄. Diſce virgo verborū vita/
re laſciuiā. Maria etiaꝫ ſalutationē angeli
verebat̄. Erat enī (inquit) cogitans
qualis eſſet hec ſalutatio. Et ideo
cū verecūdia: q̄ pauebat. Cū prudentia: q̄
benedictionis nouā formulā mirabat̄: que
nuſqꝫ lecta eſt: nuſqꝫ ante cōperta. Soli ma
rie hec ſalutatio ſeruabatur. Bene enī ſola
gratia plena dicit̄: que ſola gratiā quā nul/
la alia meruerat ꝯſecuta eſt: vt gratie reple/
retur auctore. Erubeſcebat ergo maria: eru
beſcebat etiā heliſabet. Et ideo cognoſca/
mus quid interſit inter mulieris ⁊ virginis
verecundiā. Illa de cauſa erubeſcebat: hec
ꝑ verecundiā. In muliere modus pudoris
adhibet̄: in virgine pudoris auget̄ gratia.

De marie turbate cōſolatione.

e T ait angelus ad eam: Ne ti/
meas maria: inueniſti enī gra/
tiam apud deū. Et ecce cōcipies in
vtero ⁊ paries filiū: ⁊ vocabis no
men eius ieſum. Hic eniꝫ erit mag
nus. Dictum eſt quidē etiam de iohan
ne ab angelo: q̄ erat magnꝰ. Sed ille qua/
ſi homo magnus: hic quaſi deus magnus.
Magnus enī dominꝰ ⁊ laudabilis nimis: Pſ. 144.
⁊ magnitudinis eius non eſt finis. Et vere
eſt ⁊ ille magnus: q̄ maior inter natos mu/
lierum ꝓpheta iohāne baptiſta nemo eſt:
Habet tamē maiorē: quia qui minor eſt in Matth. 11.
regno dei: maior eſt illo. Magnus autē io/
hannes: ſed corā domino. Et magnꝰ iohan
nes: vinū ⁊ ſiceram non bibit: hic cum pu/
blicanis ⁊ peccatoribꝰ mādūcat ⁊ bibit. Il/
le abſtinentie meritū colligat: cui potentia
nulla nature: Chriſtus autē cui naturaliter
ſuppetebat delicta donare: cur eos declina
ret: quos abſtinētibus poterat preſtare me/
liores? Simul myſtice non dedignatur co/
rum conuiuiū: quibus daturus eſt ſacramē
tum. Hic ergo manducat: ille ieiunat. Vtri
uſqꝫ populi typus: in illo ieiunat: in hoc pa
ſcitur. Sed ieiunat ⁊ chriſtus: ne preceptuꝫ
declinares. Manducauit cum peccatoribꝰ:
vt gratiā cerneres: agnoſceres poteſtatem.
Magnus ergo ⁊ iohānes: ſed huiꝰ magni/
tudo habet principiū: habet finem. Domi/

nus aūt ieſus idem eſt finis atqꝫ principiū:
idem primus ⁊ nouiſſimus. Nihil ante pri/
muꝫ: nihil vltra nouiſſimū. Neqꝫ te genera
tionis humanę cōſuetudo in vitiū trahat:
vt putes non primū eſſe quia filius eſt. Se/
quere ſcripturas: vt errare nō poſſiſ: Primꝰ
1.Timoth.6. filius dicitur. Lectū eſt etiā: quia ⁊ ſolus pa
ter qui ſolus habet immortalitatē: ⁊ lucem
1.Timoth.1. habitat inacceſſibilē. Sicut legiſti: Et im/
mortali ſoli deo. Sꝫ neqꝫ primꝰ ante patrē:
neqꝫ ſolus ſine filio. Si alterū negas: alte/
rum deſtruis: vtrūqꝫ ſequere: ⁊ vtrūqꝫ cōfir
mas. Nō dixit ego prior: ⁊ ego poſterior: ſꝫ
ego primus ⁊ ego nouiſſimus. Primus eſt
filius: ⁊ ideo coęternꝰ. Habet eñ patrē cuꝫ
quo ſit ęternus. Audeo dicere: primꝰ eſt fi/
lius: ſed ſolus nō eſt: ⁊ bene dico: ⁊ religio/
ſe dico. Quid erigitis ad impietatē hęreti/
ci aures? Laqueos quos tendiſt incidiſtis.
Primus eſt filius ⁊ ſolus nō eſt. Primꝰ: qꝛ
cum patre ſemꝑ: ſolus non eſt: quia ſine pa
tre nunqꝫ eſt. Nō ego hoc dico: ſed ipſe di/
Joh.16. xit: Et nō ſum ſolus: quia pater mecuꝫ eſt.
Solus pater: quia vnꝰ deus: ſolus pater:
quia ſola diuinitas patris ⁊ filij et ſpirituſ/
ſancti. Et qꝺ vnū eſt ſolū eſt. Solus pater:
ſolus vnigenitus: ſolus et ſpirituſſanctus.
Neqꝫ eñ qui filius ⁊ pater: aut qui pater et
filius: aut qui ſpirituſſanctꝰ ⁊ filius. Alius
pater: alius filius: aliꝰ ſpirituſſanctꝰ. Legi/
Joh.14. mus enim: Rogabo patrē ⁊ alium paracly/
tum mittet vobis. Solus pater: quia vnus
deus ex quo omnia: ſolus filius: quia vnus
dominus per quē omnia. Solū diuinitas
facit: Generatio ⁊ patrē teſtificaꝛ ⁊ filiū: vt
nuſquā filius ſine patre: aut pater eſſe vide
atur ſine filio. Ergo nec ſolus: quia nō ſolꝰ
immortalis: nec ſolus lucem habitat inac/
Joh.1. ceſſibileꝫ: quia deū nemo vidit vnquā: niſi
vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris: qui
ſedet ad dexterā patris: Et huic quidā au/
dent dicere inacceſſibilē lucem eſſe quā ha/
bitat pater. Nunqd lux melior patre? Quę
autē lux inacceſſibilis ei: cui nō eſt inacceſ/
ſibilis pater? Et ipſe lux vera: ⁊ genitor luciſ
Ibidem. ęternę. De qua dictum eſt: Et erat lux vera
quę illuminat omnē hominē venientem in
hunc mundū. Uide ne illa ſit lux inacceſſi/
bilis quā habitat pater: habitat filiꝰ: quia
pater in filio ⁊ filiꝰ in patre. Bene ergo ma/
gnus: late eniꝫ funditur dei virtus: late cę/
leſtis ſubſtātię magnitudo porrigiꝛ. Nihil
pręſcriptum: nihil circūſcriptum: nihil emē/
ſum: nihil dimenſum trinitas habet. Non
loco clauditur: nō opinione cōprehenditur:
nō ęſtimatione cōcluditur: non ętate varia/
tur. Dedit quidē dominꝰ ieſus hominibus
magnitudinē. In oēm eñ terrā exiuit ſonꝰ
eoruꝫ: ⁊ in fines orbis terrę verba eorū: Nō
in fines tamē mūdi: nō in fines cęli: non vl/
tra cęlos. At vero in domino ieſu omnia cō
dita ſunt in cęlis ⁊ in terra: viſibilia ⁊ inuiſi
bilia: ⁊ ipſe eſt ante omnes: ⁊ omnia in ipſo
conſtāt. Cęlum aſpice: ieſus illic eſt: terram
intuere: ieſus adeſt. Aſcende verbo in cęlū:
deſcende verbo in infernū ieſus adeſt. Ete/
nim ſi aſcenderis in cęlū ieſus illic eſt: ſi de/
ſcenderis in infernum adeſt. Hodie cum lo
quor mecū eſt intra hoc punctuꝫ: intra hoc
momentū. Et ſi in armenia nūc loquiꝛ chri/
ſtianus: ieſus adeſt. Nemo eñ dicit domi/ 1.Corin.12.
nū ieſum niſi in ſpirituſancto. Abyſſus opi
nione ſi penetres: illic quoqꝫ ieſum videbis
operari. Scriptū eſt eniꝫ: Ne dixeris in cor/
de tuo: quis aſcendet in cęluꝫ: id eſt: chriſtū
deducere: aut quis deſcendit in abyſſum:
hoc eſt: chriſtū a mortuis reducere. Ubi er/
go nō eſt: qui cęleſtia: inferna: terrena com
pleuit? Bene ergo magnꝰ: cuius virtus mū
dum repleuit: qui vbiqꝫ eſt: ⁊ erit ſemꝑ: qꝛ
regni eius nō erit finis.

De marię interrogatione ⁊ ange li reſponſione.

D Ixit autem maria ad angelum:
Quō fiet iſtud qm̄ virū nō co/
gnoui? Uideꝛ hic nō credidiſſe maria:
niſi diligēter adūtas. Neqꝫ eñ fas eſt vt ele
cta ad generandū vnigenitum dei filiū fuiſ
ſe videatur incredula. Quo autē modo fie/
ri poſſet: licet ſalua pręrogatiua ſit matris:
cui ꝓfecto fuit amplius deferendū? Sed vt
pręrogatiua maior: maior etiaꝫ fides ei de/
buit reſeruari. Quo ergo modo fieri poſſet
vt zacharias qui nō crediderat: ſilentio cō/
demnaretur: Maria autē ſi non credidiſſet
ſpirituſſancti infuſione exaltareꝛ? Sed neqꝫ
non credere maria: neqꝫ tam temere debuit
vſurpare: nō credere angelo: vſurpare diui
na. Neqꝫ enim facile erat ſcire myſterium
abſconditū a ſęculis in domino: quod nec
ſuperiores poteſtates ſcire potuerunt. Et
tamen non fidem renuit: non officium refu
tauit: ſed accommodauit affectuꝫ: ſpopon/
dit obſequiū. Etenim cum dicit: Quomo/

do fiet iſtud: non de effectu dubitauit: ſed
qualitatē ipſius quęſiuit effectus. Quanto
tēperantior iſta reſponſio: qꝫ verba ſunt ſa/
cerdotis? Hęc ait: Quomodo fiet iſtud: Il/
le reſpōdit: vnde hoc ſciam. Hęc iam de ne/
gocio tractat: ille adhuc de nūcio dubitat.
Negat ille ſe credere qui negat ſcire: ⁊ q̄ſi ſi
dei adhuc aliū quęrit auctoreꝫ: iſta ſe facere
ꝓfitetur: nec dubitat eſſe faciēdū: qꝺ quo/
modo fieri poſſit inquirit. Sic enim habes:
Quomodo fiet iſtud quoniā virum nō cog
noui? Incredibilis ⁊ iaudita generatio: an/
te audiri debuit vt crederetur. Uirginē pa/
rere diuini eſt ſignū myſterij non humani.
Deniqꝫ accipe inquit ſignū tibi: Ecce virgo
in vtero accipiet ⁊ pariet filiū. Legerat hoc
maria: ideo credidit futurū: ſed quomodo
fieret ante nō legerat. Nō enim quēadmo/
dum fieret vel ꝓphetę tanto fuerat reuela/
tum. Tantum eñ mandati myſteriū nō ho
minis fuit: ſed angeli ore ꝓmēdum. Hodie
primū auditur: Spirituſſanctus ſu
perueniet in te. Et audiꝛ ⁊ creditur.

De aſſenſu marię: ⁊ ſaluatoris cō ceptione.

D Eniqꝫ Ecce (inquit) ancilla domi
ni: contingat mihi ſm verbum
tuum. Uide humilitatem: vide deuoti/
onem: ancillā ſe dicit domini: quę mater eli
gitur: nec repētino exaltata ꝓmiſſo eſt. Si/
mul ancillam dicendo: nullā ſibi pręrogati/
uam tantę gratię vēdicauit: quę faceret qꝺ
iuberetur. Mitem eniꝫ humilēqꝫ paritura:
humilitatē debuit etiam ipſa pręferre. Ecce
ancilla domini: cōtingat mihi ſm verbū tu
um. Habes obſequium: vides votū. Ecce
enim ancilla domini: apparatus officij eſt.
Cōtingat mihi ſm verbū tuum: conceptus
eſt voti. Vide cito ergo etiam de impari cōce/
ptione credidit maria. Quid enim tam im/
par qꝫ ſpirituſſanctꝰ ⁊ corpus? Quid taꝫ in/
auditum qꝫ virgo pręgnās cōtra legem: cō
tra conſuetudinē: contra pudorē: cuius ca/
rior cura eſt virgini? Zacharias autē nō de
impari conditione: ſed de ſenili ętate nō cre
didit: nam cōditio cōgruebat. Ex viro ⁊ fę/
mina: ſollennis eſt partus: nec incredibile
debet videri: vbi natura concordat. Cum
eñ ętas naturę ſit: nō natura ętatis: ſit plę/
rūqꝫ vt ętas impediat naturā: non eſt tamē
irrationabile vt minor cedat cauſa maiori:
⁊ potior pręrogatiua naturę vſum inferio/
ris excludat ętatis. Huic accedit qꝛ abraam
⁊ ſara filium in ſenectute ſuſceperant. Et io
ſeph filius ſenectutis eſt. Et ſi quia riſit ſa/
ra reprehenditur: iuſtius cōdemnatur: qui
nec oraculo credidit nec exēplo. Maria au/
tem cū dicit: Quomodo fiet iſtud quoniaꝫ
virum nō cognoui: nō videtur dubitaſſe de
facto ſed de facti qualitate quęſiſſe. Liquet
eniꝫ quia faciendū eſſe crediderit: quę quo/
modo fieret iterrogauit. Unde ⁊ meruit au
dire: Beata quę credidiſti. Et vere beata:
quę ſacerdote pręſtantior: cuꝫ ſacerdos ne/
gaſſet: virgo correxit erroreꝫ. Nec mirum ſi
dominꝰ redempturus mundū: operationē
ſuam inchoauit a matre: vt per quaꝫ ſalus
omnibꝰ parabatur: eadem prima fructū ſa
lutis hauriret ex pignore. Et bene quęſiuit
quomodo fieret. Legerat eñ: quia virgo cō
ciperet: nō legerat quēadmodum virgo ge/
neraret. Legerat (vt dixi) Ecce virgo in vte Esa.7.
ro accipiet: quō aūt acciperet in euangelio
primū angelus eſt locutus.

De abitu marię in montana: ⁊ ſa lutatione beliſabet.

E Xurgens autem maria in di Ca. III.
ebus illis: abijt in montana
cum feſtinatione in ciuitatē
iudę: ⁊ intrauit in domū zacharię:
⁊ ſalutauit heliſabet. Morale ē om
nibus: vt qui fidem exigunt fidem aſtruāt.
Et ideo angelus cum abſcondita nūciaret
vt fides aſtrueretur: exemplo ſenioris fęmi
nę: ſterilisqꝫ: conceptū virgini marię nunci/
auit: vt poſſibile deo omne quod ei placue/
rit aſſereret. Ubi audiuit hoc maria: nō qua/
ſi incredula de oraculo: nec quaſi incerta de
nuncio: nec quaſi dubitans de exenplo: ſed
quaſi lęta ꝓ voto: religioſa ꝓ officio: feſti/
na pro gaudio: in montana perrexit. Quo
enim iam deo plena: niſi ad ſuperiora cū fe
ſtinatione cōſcenderet? Neſcit tarda moli/
mina ſanctiſpiritꝰ gratia. Diſcite ⁊ vos ſan
ctę mulieres ſedulitatem quā pręgnātibus
debeatis exhibere cognatis. Mariam quę
ante ſola in intimis penetralibus verſaba/
tur: nō a publico virginitatis pudor: nō ab
ſtudio aſperitas montiū: nō ab officio pro/
lixitas itineriſ retardauit. In montana vir/

go cum feſtinatiõe: virgo officij memor: iniurię immemor: affectu vigente nõ ſexu: relicta perrexit domo. Diſcite virgines nõ circumcurſare per alienas ędes: non demorari in platęis: nõ aliquos in publico miſcere ſermones. Maria in domo ſera: feſtina in publico. Manſit apud cognatam ſuam tribus menſibus: Etenim quę ꝓpter officium venerat: inhęrebat officio. Manſit etiam menſibus tribus: nõ ꝙ domus eam delectaret aliena: ſed quia frequentius videri in publico diſplicebat. Didiciſtis virgines pudorem marię: diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximam: iunior ad ſeniorem. Nec ſolum venit: ſed etiã prior ſalutauit. Decet enĩ vt quanto caſtior virgo: tanto humilior ſit. Nouerat deferre ſenioribus honorẽ. Sit magiſtra hũilitatis: in qua ẽ ꝓfeſſio caſtitatis. Eſt ⁊ cauſa pietatis: ẽ etiaz norma doctrinę. Contuendũ eſt enim: quia ſuperior venit ad inferiorẽ: vt inferior adiuuetur: Maria ad heliſabet: chriſt⁹ ad iohãnem. Deniq; etiã poſtea vt ſanctificaret baptiſmũ iohannis: domin⁹ venit ad baptiſmũ. Cito quoq; aduentus marię: ⁊ pręſentię dominicę beneficia declarant.

De iohannis in vtero exultatione: ⁊ matris ſpirituſancto repletione.

Simul enĩ vt audiuit ſalutationem marię heliſabet: exultauit infans in vtero eius: et repleta eſt ſpirituſancto. Vide diſtinctionẽ: ſingulorũq; verborum ꝓprietatem. Vocẽ prior heliſabet audiuit: ſed iohãnes prior gratiam ſenſit. Illa naturę ordine audiuit: iſte exultauit ratiõe myſterij. Illa marię: iſte domini ſenſit aduentum: Fęmina mulieris: ⁊ pignus pignoris. Iſtę gratiaz loquunt̃: illi intus operãtur: pietatiſq; myſteriũ maternis adoriũtur ꝓfectibus: dupliciq; miraculo ꝓphetant matres ſpiritu paruulorũ. Exultauit infans: repleta mater eſt. Nõ prius mater repleta q̃ filius: ſed cum fili⁹ eſſet repletus ſpirituſancto: repleuit ⁊ matrẽ. Exultauit iohannes: exultauit ⁊ marię ſpirit⁹. Exultante iohãne: repletur heliſabet. Mariam tamẽ non repleri ſpiritu: ſed ſpiritum eius exultare cognouimus. Incõprehenſibilis enĩ: incõprehenſibiliter operabatur in matre. Et illa poſt cõceptũ repletur: iſta ante conceptum.

De marię ab heliſabet benedictione.

Benedicta tu inter mulieres: et benedict⁹ fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Nouit ſermonẽ ſuuz ſpirituſſanctus: nec vnq̃ obliuiſcitur. Et ꝓphetia nõ ſolum rerum cõpletur miraculis: ſed etiam ꝓprietate verboruz. Quis eſt ventris iſte fructus: niſi ille de quo dictũ eſt: Ecce hęreditas domini filij merces fructus ventris? (Pſ.126.) Hoc eſt: hęreditas domini filij ſunt: qui merces ſunt: fructus illi⁹ qui de marię ventre ꝓceſſit. Ipſe fructus ventris eſt: flos radicis: de quo bene ꝓphetauit eſaias dicẽs: (Eſa.9.) Exiet virga de radice ieſſe: ⁊ flos de radice eius aſcendet. Radix enim eſt familia iudęorũ: virga maria: flos marię chriſtus: qui veluti bonę arboris fructus ꝓ noſtrę virtutis proceſſu nunc floret: nunc fructificat in nobis: nunc rediuiua corporis reſurrectione reparatur. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Nõ quaſi ignorans dicit. Scit enĩ eſſe ſpirituſſancti gratiaz ⁊ operationem: vt mater ꝓphetę a matre domini ad ꝑfectum ſui pignoris ſalutet̃. Sed quaſi non humani hoc meriti: ſ; diuinę gratię munus eſſe cognoſcat: ita dicit: Unde hoc mihi? hoc eſt: quantũ bonuz mihi accidit: vt mater domini mei veniat ad me: nõ cognoſco meũ. Unde hoc mihi? qua iuſticia? quibus factis? ꝑ quibus meritis? Non vſitata hęc officia fęminarũ ſunt: vt veniat mater dñi mei ad me: Miraculũ ſentio: cognoſco myſterium: mater domini verbo fęta deo plena eſt. **Ecce eniz vt facta eſt vox ſalutationis tuę in auribus meis: exultauit in gaudio infans ĩ vtero meo. Et beata quę credidiſti.** Vides non dubitaſſe mariam: ſed credidiſſe: ⁊ ideo fructum fidei conſecutam. Beata inq̃t quę credidiſti. Sed ⁊ vos beati qui audiſtis ⁊ crediſtis. Quęcũq; enĩ crediderit anima: et concipit et generat dei verbum: ⁊ opera eius agnoſcit. Sit in ſingulis marię aĩa vt magnificet dominũ: ſit ĩ ſingulis ſpirit⁹ marię vt exultet in deo. Si ſ̃m carnẽ vna mater eſt chriſti: ſ̃m fidem tñ

omniũ fructus eſt chriſt⁹. Omnis enim anima accipit dei verbum: ſi tamen immaculata ⁊ immunis a vitijs ſit: ⁊ intemerato caſtimoniam pudore cuſtodiat. Quęcunq; igitur talis eẽ potuerit anima: magnificat dominum: ſicut Anima mariæ magnificauit dominum: & exultauit ſpirit⁹ eius in deo ſalutari. (…tatio hiſto/ cõſequenti …ãtico marie) Magnificatur enim deus: ſicut ⁊ alibi legiſti: (Pſ.33.) Magnificate dominũ mecũ: Non ꝙ domino aliquid humana voce poſſit adiũgi: ſed quia magnificatur in nobis. Imago enim dei chriſtus eſt: ⁊ ideo ſi quid iuſtum religioſumq; fecerit anima illa: imaginem dei ad cuius eſt ſimilitudinez creata magnificat. Et ideo duz magnificat eã magnitudinis ei⁹ quadam participatione ſublimior fit: vt illam imaginẽ ſplendido bonorum colore factorum: ⁊ quadam ęmulatione virtutis in ſe videatur exprimere. Magnificat autem anima marię dominũ: ⁊ exultat ſpiritus eius in deo: eo ꝙ ⁊ anima ⁊ ſpiritu: patri filioq; deuota: vnum deũ ex quo omnia: ⁊ vnum dominũ per quem omnia: pio veneretur affectu: ſed marię quo perſona melior: eo prophetia plenior. Nec ocioſum videtur ꝙ ⁊ ante iohannẽ heliſabet ꝓphetauit: et maria ante domini generationem. Serpunt enĩ iam temptamẽta ſalutis humanę. Nã ſicut peccatũ a mulieribus cępit: ita etiam bonũ a mulieribus inchoat̃: Ut fęminę quoq; muliebria opera deponẽtes infirmitati renuncient: ⁊ anima quę nõ habet ſexum vt maria quę neſcit errorẽ: religioſo imitetur ſtudio caſtitatẽ.

De mora marię cũ heliſabet.

Manſit autem maria cum illa menſibus tribus: et reuerſa eſt in domum ſuam. Bene inducitur ſancta maria: ⁊ exhibuiſſe officiũ: ⁊ myſticum numerum cuſtodiſſe. Nõ enim ſola familiaritatiſ eſt cauſa ꝙ diu manſit: ſed etiam tanti vatis profectus. Nam ſi primo ingreſſu tantus profectus extitit vt ad ſalutationem marię exultaret infans in vtero: repleretur ſpirituſancto mater infantis: quãtum putamus vſu tanti temporis ſanctę marię addidiſſe pręſentiam? Manſit autez maria cũ illa menſibus tribus. Ungebatur itaq;: ⁊ quaſi bonus atletha exercebatur in vtero maris ꝓpheta. Ampliſſimo enim virtus eius certamini parabatur. Deniq; tamdiu manſit maria: q̃diu heliſabet pariendi temp⁹ impleret. Qđ ſi diligẽter aduertas: inuenies hoc nuſquã poſitum: niſi in generatione iuſtorum. Deniq; impleti ſunt dies vt pareret maria: impletum eſt tẽpus vt pareret heliſabet: impletũ eſt vitę tẽpus: cum ſancti viri ex hoc vitę curriculo demigrarẽt. Plenitudinẽ iuſti vita habet: inanes autẽ dies ſunt impiorum.

De ortu ꝑcurſoris domini.

Eliſabet impletuz eſt tẽpus pariendi: ⁊ peperit filium: ⁊ audierunt vicini eius ⁊ cognati eius: quia magnificauit dominus miſericordiã ſuam cum illa: et cõgratulabantur ei. (Ca.IIII) Peperit ergo filium heliſabet: ⁊ congratulabantur vicini. Habet ſanctorũ editio lęticiam plurimorũ: quia cõmune eſt bonum. Iuſticia enĩ cõmunis eſt virt⁹. Et ideo in ortu iuſti futurę vitę inſigne pręmittit̃: ⁊ gratia ſecuturę virtutis exultatione vicinorũ pręfigurante ſignatur. Pulchre autem tempus quo fuit in vtero ꝓpheta deſcribitur: ne marię pręſentia taceatur: ſed tempus ſiletur infantię: eo ꝙ pręſentia domini matris in vtero roboratur: qui infantię impedimenta neſciuit. Et ideo in euangelio nihil ſuper eo legim⁹: niſi ortum eius et oraculum: exultationem in vtero: vocem in deſerto. Neq; enim vllã infantię ſenſit ętatem: qui ſupra naturã: ſupra ętatem in vtero ſitus matris a menſura perfectę cępit ętatis plenitudinis chriſti.

De nomine pręcurſoris: ⁊ reparatione vocis zacharię.

Et factum eſt in die octauo: venerunt circumcidere puerum: ⁊ vocabant euz nomine patris ſui zachariam. Et reſpondit mater eius ⁊ dixit: Non: ſed vocabitur iohannes. Et reſponderũt ad illam. Nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Annuebant ergo patri eius: quẽ vellet vocari eum. Et accepit pugillarem: ⁊ ſcripſit dicẽs: Iohãnes eſt nomen ei⁹. Et mirati ſũt omnes. Cõtinuo autem reſoluta eſt lingua ei⁹: ⁊ aper-

tum eſt os eius: ⁊ loquebatur benedicens deū. Mire ſanctus euāgeliſta pręmittendum putauit: ꝙ plurimi infantē patris nomine zachariā appellandum putauerunt: vt aduertas matri nō nomen alicui⁹ diſplicuiſſe degeneris: ſed id ſancto infuſuʒ ſpiritu quod ab angelo ante zacharię fuerat prenunciatū. Et quidē ille mutus intimare vocabulū filij nequiuit vxori: ſed ꝑ ꝓphetiam heliſabet didicit quod nō didicerat a marito. Johannes eſt inquit nomē eius. Hoc eſt: nō ei nos nomē imponimus: qui iam a deo nomen accepit. Habet vocabulū ſuum qđ agnouimus: nō quod eligimus. Habent hoc merita ſanctorū vt a deo nomē accipiant. Sic iacob iſrael dicitur: qꝛ deum vidit: Sic domin⁹ noſter ieſus nomi natus eſt anteꝙ̄ nat⁹: cui non angelus ſed

4.Eſdre.7. pater nomen impoſuit. Reuelabitur eñ inquit filius meus ieſus: cū his qui cum eo iocundabūtur: qui relicti ſunt in annis quadringentis. Et erit poſt annos hos: ⁊ morietur filius meus chriſtus: ⁊ cōuertetur ſęculum. Vides angelos quę audierint: nō quę vſurpauerint nūciare: Nec mireris ſi nomē mulier qđ nō audiuit aſſeruit: quādo ſpiritus ei ſanct⁹ qui angelo mādauerat reuelauit. Neqꝫ poterat domini ignorare prenūcium: quę ꝓphetauerat chriſtū. Et bene additur: Quia nemo in cognatione eius vocabatur hoc nomine: vt intelligas nomē non generis eſſe ſed vatis. Zacharias ꝙ̊ nutu interrogat: ſed quia incredulitas ei affatuʒ eripuerat ⁊ auditum: qđ voce non poterat: manu ⁊ litteris eſt locutus. Scripſit eniʒ dicens: Johannes eſt nomen eius. Et hic nomē nō imponitur ſed aſtruit: Meritoqꝫ cōtinuo reſoluta eſt lingua eius: quia quā vinxerat incredulitas: fides ſoluit. Credam⁹ et nos igitur vt loquamur: vt lingua noſtra q̄ incredulitatis vinculis eſt ligata: ratōis voce ſoluatur. Scribamus ſpiritu myſteria ſi volumus loqui: ſcribamus prenunciū chriſti: nō in tabulis lapideis: ꝟ in tabulis cordis carnalibus. Eteniʒ qui iohannē loquitur: chriſtū ꝓphetat. Loquamur iohānē: loquamur ⁊ chriſtum: vt noſtrū quoqꝫ os poſſit aperiri: quod in ſacerdote tāto irrationalis modo pecudis frena nutantis fidei coercebant.

De ꝓphetatione zacharię.

c Et zacharias pater ei⁹ implet⁹ eſt ſpiritu ſancto: ⁊ ꝓphetabat dicens. Vide ꝙ̄ bonus deus: et facilis indulgere peccatis. Nō ſolum ablata reſtituit: ſed etiā nō ſperata cōcedit. Jlle duduʒ mutus ꝓphetat. Hęc eñ gratia dei maxima: ꝙ eum qui negauerāt confitentur. Nemo ergo diffidat: nemo veteruʒ cōſcius delictorum pręmia diuina deſperet. Nouit dominus mutare ſententiā: ſi tu noueris emēdare delictum. Et tu puer ꝓpheta altiſſimi vocaberis. Pulchre cū de domino ꝓphetaret: ad prophetā ſua verba cōuertit: vt hoc quoqꝫ beneficiuʒ eſſe domini deſignaret: ne cuʒ publice enumeraret ſua: quaſi ingratus tacuiſſe quę acceperat beneficia videretur quę agnoſcebat in filio. Sed fortaſſe aliqui quaſi irrationabilē mētis exceſſum putent: ꝙ octo dieruʒ alloquitur infantem. Verū ſi teneamus: intelligim⁹ ꝑfecto ꝙ potuit vocem patris natus audire: qui marię ſalutationē antequā naſceretur audiuit. Sciebat propheta alias eſſe aures ꝓphetę: quę ſpiritu dei nō corporis ętate reſerantur. Habebat intelligēdi ſenſum qui exultādi habebat affectuʒ. Simul illud aduerte ꝙ̄ paucis helizabet: ꝙ̄ multis zacharias ꝓphetet: ⁊ vterqꝫ ſancto repletus ſpiritu loquebat: ſed diſciplina ſeruatur: vt mulier diſcere magis quę diuina ſunt ſtudeat ꝙ̄ docere. Nec facile vllam ꝓphetaſſe vberius ꝙ̄ matrē domini reperimus. Propheti ſſa maria ſoror aaron: ꝙ̄cito cantici verba cōcluſit? Eademqꝫ vbi prolixius eſt locuta cum fratre: nequaquā ſui pęnam ſermonis euaſit.

De tēpore ortus ſaluatoris.

Capitulū ſecundū.

f Factum eſt autē in diebus illis: exijt edictum a cęſare auguſto: vt cenſum ꝓfiteretur vniuerſus orbis terrę. Ca. V.

De ortu ſaluatoris dicturi: nō putamus alienum: vt quo natus ſit tempore requiramus. Quid eñ ꝓfeſſio ſęcularium ad generationem domini pertineret: niſi vt aduertam⁹ hoc quoqꝫ diuinū eſſe myſteriū: qꝛ dū ꝓfeſſio ſęcularis obtēdit: ſpiritalis implet: nō terrarū regi dicāda ꝟ cęli. Profeſſio

iſta fidei cenſus animorū eſt. Abolito enim ſynagogę cenſu vetuſto: nouus cenſus eccleſię parabat: qui tormenta non exigeret ſed auferret: ⁊ ſpiritaliter in typo plębs ſua iam chriſto nomina cōferebat. Non hic ſpacia terrarū: ſed mentium animorūqꝫ cenſentur. Nec deſcribuntur limites: ſed ꝓferunt. Nec ętas vlla diſtinguitur: ſed omnis aſcribitur. Nullus eñ ab hoc immunis eſt cenſu: qꝛ omnis ętas munifica chriſto eſt: queʒ vagientes pueri martyrio confitentur: quē intra vterū poſiti exultatione teſtātur. Nihil in hoc cenſu verere terribile: nihil immite: nihil triſte: ſola vnūquenqꝫ fides ſignat. Vis chriſti audire cenſores? Jubētur cenſere: ſed nō virgis: nec terrore: ſed gratia plębem quęrere. Recōdere gladiū: nō poſſidere aurū. Talibus cenſorib⁹ acquiſit⁹ eſt orbis. Deniqꝫ vt ſcias cenſum nō auguſti eſſe ſed chriſti: totus orbis iubet ꝓfiteri. Quādo naſcitur chriſtus omnes ꝓfitētur: quando mundus cōcluditur omnes periclitant. Quis ergo poterat ꝓfeſſionē totius orbis exigere: niſi qui totius habebat orbis impe

Pſ.23. riuʒ? Nō eñ auguſti: ſed domini eſt terra ⁊ plenitudo eius: orbis terraꝝ ⁊ vniuerſi qui habitant in ea. Gothis nō imperabat auguſtus: non imperabat armenijs: īperabat chriſtus. Acceperunt vtiqꝫ chriſti cenſoreʒ: qui chriſti martyres ediderunt. Et ideo fortaſſe nos vincunt vt ꝑſentia docent. Quomodo quē illi oblatione ſanguinis fatebātur: huic arriani quęſtioneʒ generis inferebant? Hęc (inquit) ꝓfeſſio prima facta eſt. Atqui plęraſqꝫ iam partes terrarū ſępe fuiſſe deſcriptas loquūtur hiſtorię. Hęc eſt ergo ꝓfeſſio prima: nō terrarum ſed mentiū: cui omnes ꝓfitemur: quia nullus excipit: non pręconis euocatiōe: ſed va

Pſ.46. tis: qui multo ante ꝑdixit: Omnes gentes plaudite manib⁹: iubilate deo in voce exultationis. Qm̄ deus ſumm⁹ terribilis: ⁊ rex magnus ſup omnē terram. Deniqꝫ vt ſcias cenſum eſſe iuſticię: veniunt ad euʒ ioſeph ⁊ maria: hoc eſt iuſtus ⁊ virgo. Jlle qui verbū ſeruaret: iſta quę pareret. Vbi aūt ꝓfitētur iuſtus ⁊ virgo: niſi vbi naſcit chriſtus? Omnis eñ ſpiritus qui ꝯfitetur ieſum chriſtum in carne veniſſe: de deo eſt. Vbi autē ſm altiorē rationē naſcitur chriſtus: niſi in

Ro.10. corde tuo ⁊ i pectore tuo? Prope eſt eñ verbum in ore tuo ⁊ in corde tuo. Pulchre aūt qđ ⁊ pręſidis nomē addidit: vt ſeriem temporis deſignaret. Preſide (inquit) cirino: Facta eſt hęc primā profeſſio: vt quaſi cōſulē quendā ſigni gratia huic libro euāgeliſta aſcripſiſſe videat. Nam ſi conſules aſcribūtur tabulis emptionis: quantomagis redemptioni omnium debuit tempus aſcribi. Habes ergo omnia quę in cōtractionibus eſſe cōſueuerunt: Vocabulū ſummaʒ illic poteſtatē gerentis: diem: locū: cauſam teſtes quoqꝫ adhibere ſolent. Hos quoqꝫ natiuitati ſuę ⁊ generationi ſm carnē chriſtus adhibuit: qui ſignarent euangeliū dicens: Vos eritis mihi teſtes in hieruſalē. Act.1.

De natiuitate ſaluatoris.

f Factum eſt auteʒ cum eſſent ibi: impleti ſunt dies vt pareret: ⁊ peperit filiū primogenitum: ⁊ pannis eum inuoluit: ⁊ poſuit in preſepio: quia nō erat ei locus in diuerſorio. Breuiter ſanctus lucas: ⁊ quomō ⁊ quo tempore: ⁊ quo loco ſm carnē chriſt⁹ natus ſit explicauit. At vero de cęleſti generatione ſi quęris: lege euāgeliū ſancti iohānis: qui a cęleſtibus exorſus ad terrena deſcendit: illic inuenies: ⁊ quādo erat: ⁊ quomodo erat: ⁊ quid erat: ⁊ quid egerat: quid agebat: ⁊ vbi erat: ⁊ quo venerit: ⁊ quomō venerit: quo tēpore venerit: qua cauſa venerit. Jn principio (inquit) erat verbū: habes quādo erat. Et verbū erat apud deuʒ: habes quomō erat. Habes etiā quid erat: Et deus inquit erat verbuʒ. Quid egerat: Omnia ꝑ ipſum facta ſunt. Quid agebat: Erat lux vera quę illuminat omnē hominē venientē in hunc munduʒ. Et vbi erat: Jn hoc mūdo erat. Quo venerit: Jn ſua ꝓpria venit. Quomō venerit: Verbum caro factum eſt. Quādo venerit: iohannes teſtimoniū perhibet de ipſo dicens: Hic eſt de quo dixi: qui poſt me venit: ante me factus eſt: quia prior me erat. Qua cauſa venerit: iohannes ipſe teſtatur: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatū mundi. Si igitur generationem vtrāqꝫ cognouimus: ⁊ vtriuſqꝫ vnā eſſe cauſā qua venit aduertimus: vt pereūtis mundi peccata ſuſcipiens: peccati labē ⁊ omniū mortem in ſe qui vinci non poſſet aboleret: Conſequens eſt: vt nunc quoqꝫ ſanctus lucas euangeliſta nos doceat: ⁊ vias domini ſm carnem creſcentis oſtendat. Nec quenquā mouere debet ꝙ altiori con

ſilio iohãnis infantiã diximus pretermiſſã:
Chriſti vero infantiã aſſeruimus eſſe deſcri
1.Cor.9. ptam. Nõ eñ omniũ eſt dicere: Factus ſuz
infirmis infirmus vt infirmos lucrifaciam:
omnibꝰ omnia factus ſum. Neqꝫ de quoqꝫ
Eſa.53. ita alio dici poteſt: qꝛ vulneratus eſt ꝓpter
iniquitatẽ noſtrã: ⁊ infirmatꝰ eſt ꝓpter pec
cata noſtra. Ille igitur paruulus: ille infan/
tulus fuit: vt tu vir poſſis eſſe ꝑfectus. Ille
inuolutꝰ in pãnis: vt tu mortis laqueis ab/
ſolutus ſis. Ille in ꝑſepibus: vt tu in altari
bus. Ille in terr: vt tu in celis. Ille aliũ lo/
cũ in eo diuerſorio non habebat: vt tu plu/
1.Cor.8. res haberes in celeſtibꝰ mãſiones. Qui cuz
diues inquit eſſet ꝓpter vos paup factus
eſt: vt illius inopia vos ditaremini. Meuz
ergo paupertas: illiꝰ patrimoniũ eſt: ⁊ infir/
mitas dñi mea virtꝰ eſt. Maluit ſibi egere:
vt omnibꝰ abundaret. Me illiꝰ infantie va
gietis abluũt fletus: mea lachrymę illę deli
cta lauerũt. Plꝰ igitur dñe ieſu iniurijs tu/
is debeo ꝙ redẽptus ſum: ꝙ operibꝰ ꝙ cre/
atus ſum. Nõ ꝓdeſſet naſci niſi redimi ꝓfu
iſſet. Sed nemo intra vſum corporis formã
omnẽ diuinitatis includat: Alia natura car
nis eſt: alia diuinitat gloria. Propter te in/
firmitas: in ſe potentia. Propter te inopia:
in ſe opulẽtia. Noli hoc eſtimare qđ cernis:
ſed quod redimeris agnoſce: quia in pãnis
eſt vides: qꝛ in celis eſt nõ vides. Infantis
audis vagitus: nõ audis bouis dominũ ag
Eſa.1. noſcentis mugitus. Agnouit eñ bos poſ/
ſeſſorẽ ſuũ: ⁊ aſina ꝑſepe domini ſui: imo ꝑ/
ſepium dixerim: ſicut ſcripſit qui tranſtulit.
Nihil eñ apud me diſtat in verbo qđ nõ di
ſtat in ſenſu. Nam ſi orator illoꝝ qui phale
ras ſermonũ ſequunt: negat i hoc fortunas
poſitas eẽ grecie: hoc an illo verbo vſus ſit:
ſed rem ſpectandã putat: ſi ipſi philoſophi
eorũ qui totos dies in diſputatione conſu/
munt: minus latinis eo receptis vſi ſermo/
nibus ſunt vt ꝓprijs vterentur: quãtoma/
gis nos negligere verba debemꝰ: ſpectare
myſteria: quibꝰ vincit ſermonis vilitas: qđ
operũ miracula diuinorũ nullis venuſtata
ſermonibꝰ: veritatis ſuę lumine refulſerũt.
Deniqꝫ aſinã illã irrationabilẽ ñ ſuco de/
litiaruz: ſed ſuco naturalis alimonię ꝑſepia
ſancta pauerunt. Hic eſt dominꝰ: hoc preſe/
pe: quo nobis diuinum myſteriũ reuelatuz
eſt. Irrationabiles gentes pecudũ intra ꝑ/
ſepia more viuentes: alimonię ſacrę vberta
te paſcendas. Agnouit ergo aſina: ſcz ſpeci
es ⁊ forma gentiliũ: preſepe domini ſui. Et
ideo dicit: Dominꝰ paſcet me: et nihil mihi Ps.22.
decrit. An mediocribus ſignis deus proba
tur: ꝙ angeli miniſtrãt: ꝙ magi adorant: ꝙ
martyres cõfitentur. Ex vtero funditur: ſed
coruſcat e celo. Terreno in diuerſorio iacet:
ſed celeſti lumine fulget. Nupta peperit: ſed
virgo cõcepit. Nupta cõcepit: ſed virgo ge/
nerauit. Docuit eñ nos ſanctus mattheus
nõ mediocre myſteriũ: qđ ſanctus lucas: qꝛ
plene iam erat expoſitũ ſilẽdũ putauit. Sa
tis ſe diuitem fore credens: ſi ꝑſepe ſibi do/
mini ex omnibꝰ vendicaſſet.

Interpoſitio narrationis de ad/uentu magorum.

i Stum igit paruulũ quem tu quaſi vi/
lem qui infidelis es arbitrar: Magi Matth.2.
ex oriente uenientes: tam longo ſpacio ſe/
quebantur: & ꝓcidentes adorant: & regẽ
appellant: & reſurrectur fatentur. Offe/
rentes de theſauris ſuis aurũ: thus & mir
rhã. Que ſunt iſta vere fidei munera? Au
rum regi: thus deo: mirrha defũcto. Aliud
eñ regis inſigne: aliud diuine ſacramentũ
eſt poteſtatis: aliud honor eſt ſepulture: q̃
nõ corrumpat corpus mortui: ſed reſeruet.
Nos quoqꝫ qui hec audimus ⁊ legimus: de
theſauris noſtris talia fratres munera ꝓfe/
ramus. Habemus eñ theſaurũ in vaſis fic/ 2.Cor.4
tilibus. Si igitur in teipſo non ex te debes
eſtimare quod es ſed ex chriſto: quantoma/
gis in chriſto nõ tua debes eſtimare ſed chri
ſti? Ergo magi de theſaur ſuis offerũt mu/
nera. Vultis ſcire ꝙ bonum meritũ habe/
ant? Stella ab his videt: ⁊ vbi herodes eſt
nõ videtur. Vbi chriſtus eſt rurſus videtur
⁊ viaz mõſtrat. Ergo ſtella hec via eſt: ⁊ via
chriſtus: qꝛ ſm incarnationis myſteriũ chri
ſtus eſt ſtella. Orietur eñ ſtella ex iacob: et Numeri.24.
exurget homo ex iſrael. Deniqꝫ vbi chriſtꝰ:
⁊ ſtella eſt. Ipſe enim eſt ſtella ſplendida et
matutina. Sua igit ipſe luce ſe ſignat. Ac/
cipe illud documentum. Alia venerunt via
magi: alia redeunt. Qui eñ chriſtum vide/
rãt: chriſtum intellexerãt: meliores vtiqꝫ ꝙ
venerant reuertũtur. Due quippe ſunt vie:
vna que ducit ad interitũ: alia que ducit ad
regnũ. Illa peccatoꝝ eſt que ducit ad hero/
dẽ: hec via chriſtus eſt qua redit ad patriã.
Hic eñ temporalis eſt incolatus: ſicut ſcri/
ptũ eſt: Multũ incola facta eſt anima mea. Ps.119.

Caueamus igit herodẽ: mũdane ad tẽpus
ꝑſulem poteſtatis: vt patrie celeſtis eternũ
ꝯſequamur habitaculũ. Non electis tantũ
ꝑmia iſta ꝑpoſita ſũt: ſed etiã omnibꝰ: qm̃
omnia ⁊ in oibus chriſtus. Vides eñ qꝛ nõ
ocioſe vel de chaldeis q̃ ꝑitiores in numer
habent: abraã deo credidit: vel magi qui li/
cet magicis artibus cõciliande ſibi ſtudium
diuinitatis impendũt: ortum in terris dñi
crediderunt. Nõ inquã ocioſe: ſed vt ex ad/
uerſarijs gentibꝰ ſancte religionis teſtimo/
niũ ſumeret: ⁊ diuini timoris exemplũ. Sz
tñ qui ſũt iſti magi: niſi qui vt hiſtoria que/
dam docet: a balaã genus ducunt: a quo ꝓ/
Numeri.24. phetatũ eſt: Orietur ſtella ex iacob. Iſti er/
go ſunt nõ minus fidei ꝙ ſucceſſionis here/
des. Ille ſtellã vidit in ſpiritu: iſti viderunt
oculis ⁊ crediderunt. Viderant nouã ſtellã
que nõ erat viſa a creatura mũdi. Viderãt
nouam creaturã: ⁊ nõ ſolum in terra ſed eti/
am i celo. Gratiã noui hominis requirebãt
ſm qđ moyſes ꝓphetice poſuit: qꝛ oriet ſtel
la ex iacob: ⁊ exurget homo ex iſrael. Et co/
gnouerunt hanc eſſe ſtellã: que hominẽ de/
umqꝫ ſignabat: ⁊ adorauerũt paruulũ. Vti
qꝫ nõ adoraſſent: ſi paruulũ tantũmodo cre
didiſſent. Magus ergo intelligit ſuas ceſſa
re artes: tu nõ intelligis tua dona veniſſe.
Ille fatetur alienũ: tu nõ cognoſcis ꝓmiſ/
ſum. Ille cõtra ſe credit: tu ꝓ te non putas
eſſe credendũ. Natũ ergo magi nũciant re/
gem. Perturbatus herodes cõgregat ſcri/
bas ⁊ principes ſacerdotũ: ⁊ interrogat vbi
chriſtus oriatur. Magi tantũmodo regem
nũciant: herodes autẽ chriſtũ reqrit. Ipſũ
igit regẽ reqrit: de quo interrogatus ꝯfitet.
Deinde cũ vbi naſci haberet inquirit: vtiqꝫ
ꝑnunciatus oſtendit. Neqꝫ eñ queri pote/
rat: qui non erat nũciatus. O amentes iu/
dei: veniſſe nõ creditis: quẽ veniſſe videtis:
veniſſe non creditis: quẽ dicitis eſſe ventu/
Matth.2. rum. Nunciate inquit mihi ut ueniam &
adorem puerum. Inſidiatur quidẽ hero/
des: ſed deũ nõ negat quem memorat ado/
randuz. Deinde infantes occidi iubet. Cui
alij: niſi deo tal victima debebat? Expers
licet ſenſus infantia: deũ tamen ꝓ quo in/
terimitur cõfitetur. Hec de mattheo pauca
libauimus: vt clareret infantie tẽpora a di/
uinitatis operibus minime vacauiſſe. Qꝛ
ſi etas carnis ignaua oper fuit: ꝑfecto deꝰ
erat: qui diuinitatis operibꝰ exercebat car/
nis etatẽ. Qui etiam paſtores faciebat Notatio hiſto/rie de vigilia paſtorum.
in illa regione uigilare: cuſtodientes uigili/
as noctis ſupra gregẽ ſuum. Videte eccle
ſie ſurgentis exordiũ. Chriſtus naſcit: ⁊ pa/
ſtores vigilare ceperũt. Qui gentiũ greges
pecudũ modo anteviuentes: in caulã domi
ni cõgregarent: ne quos ſpiritaliũ beſtiarũ
ꝑ effuſas noctium tenebras paterent incur
ſus. Et bene paſtores vigilant: quos bonꝰ
paſtor informat. Grex igit populus: nox ſe/
culum: paſtores ſunt ſacerdotes: aut fortaſ
ſe etiã ille ſit paſtor cui dicitur: Eſto vigilãs Apoc.3.
⁊ cõfirma: quia nõ ſolũ epiſcopos ad tuen/
dum gregẽ dominꝰ ordinauit: ſed etiã ange
los deſtinauit.

De nati ſaluator manifeſtatiõe.

e Cce angelus domini ſtetit an/
te illos. Videte quẽadmodũ di/
uina cura fidẽ aſtruat. Angelus mariã: an/
gelus ioſeph: angelus paſtores edocet. Nõ
ſatis eſt ſemel miſſum: duobus eñ ⁊ tribus Matth.18.
teſtibus ſtat omne verbum.

De angelorũ laudatione.

e T facta eſt cũ angelo multitu/
do exercitus celeſtiũ laudanti/
um deũ ⁊ dicentiũ: Gloria in altiſ/
ſimis deo: ⁊ in terra pax hominibꝰ
bone voluntatis. Bene angelorum
nominant exercitus: qui ducẽ celeſtis mili/
tie ſequebant. Cui igit laudem angeli: niſi
dño ſuo dicerẽt: iuxta qđ ſcriptum eſt: Lau Ps.148.
date dominũ de celis: laudate eum in excel
ſis: Laudate eũ omnes angeli eiꝰ. Imple/
ta igitur ꝓphetia eſt. Laudat de celis dñs:
⁊ videt in terris. De quo ſanctꝰ marcus ait:
Quia cũ beſtijs erat: ⁊ angeli miniſtrabant Marci.1.
ei. Vt in altero miſericordie inſigne: in alte
ro diuine iudiciũ poteſtatis agnoſcas. Tu/
um eſt ꝙ beſtias patit: ſuum ꝙ ab angelis
predicatur.

De paſtorum collocutione.

e T aiunt: Videamus hoc ver/
bum qđ factũ eſt: ſicut dominꝰ
oſtendit nobis. Et venerũt feſtinã
tes. Vides feſtinare paſtores. Nemo eñ
cũ deſidia chriſtũ requirit. Vides paſtores
angelo credidiſſe: ⁊ tu patri: filio: ſpũiſanc/
to: angelis: ꝓphetis ⁊ apoſtolis credere nõ
vis. Vide ꝙ ſignãter ſcriptura ſingulorũ li
bret momenta verboꝝ. Feſtinant inqt ver
bum videre. Etenĩ cũ caro dñi videt: verbũ
videtur: qđ eſt filius. Nõ mediocre fidei ti/

bi hoc videat̄ exēplū: nō vilis perſona pa/
ſtorum. Certe quo vilior ad prudentiā: co p̄
cioſior ad fidem. Nō gymnaſia choris refer
ta ſapientiū: ſed plebem domin⁹ ſimplicē
requiſiuit: q̄ phalerare audita ⁊ fucare neſci
ret. Simplicitas em̄ querit̄: nō ambitio de/
ſiderat̄. Nec cōtemnenda putes quaſi ver/
ba vilia ꝓphetarū. A paſtorib⁹ etiā maria
fidem colligit. A paſtoribus popul⁹ ad dei
reuerentiā cōgregatur. **Mirati enim ſunt de his que dicebant a paſtoribus ad ipſos.**

De cōſeruatione dictorū in corde marie.

m **Aria autē cōſeruabat oīa verba hec: cōferens in corde ſuo.**
Diſcamus ſancte virginis in omnib⁹ caſti/
tatē: que non minus ore pudica q̄ʒ corpore:
Argumēta fidei cōferebat in corde. Si ma/
ria a paſtoribus diſcit: cur tu declinas di/
ſcere a ſacerdotibus? Si maria ante ꝑcepta
apoſtolica tacet: cur tu poſt aplica ꝑcepta
magis cupis docere q̄ʒ diſcere? Diſce ꝑſone
vitiū eſſe nō ſexus: ſex⁹ em̄ ſanct⁹. Deniq̄ʒ
maria ꝑceptū nō accepit: exemplū edidit.

De circūciſione ſaluatoris ⁊ ei⁹ oblatione.

Ca. VII. c **Circūciditur em̄ puer.** Quis
Eſa.9. eſt ille puer: niſi ille de quo dictum
Gal.4. eſt: Puer nat⁹ eſt nobis: fili⁹ datus
eſt nobis. Factus eſt enim ſub lege vt eos
qui ſub lege eſſent lucrifaceret. **Siſtitur autem in hieruſalem.** Quid ſit autē in hie
ruſalem ſiſti domino dicerem: niſi in eſaie
cōmentis dixiſſem. Circumciſus enim vi/
tijs: dominico dignus iudicatur obtutui:
quia oculi domini ſuper iuſtos. Vides om
nes legis veteris ſeries fuiſſe typuʒ futuri.
Nā ⁊ circūciſio purgationem ſignificat de/
lictorū. Sed quoniā ꝓna quadā cupidita/
te peccandi humane carnis ⁊ mentis fragi/
litas inextricabilibus vitijs implicat̄: co p
octauū circūciſionis diem culpe totius fu/
ture purgatio: reſurrectionis ꝑfigurabatur
etate. Hoc eſt em̄ illud: **Quia oē maſculinū adaperiēs vuluā: ſanctū dño vocabit̄.** Verbis em̄ leg̃ ꝓmittebat̄ vgi
nis partus. Et vere ſanctus: q̃ imaculat⁹.
Deniq̄ʒ ipſum eſſe qui lege ſignetur: in eun
dem modū ab angelo repetita verba decla
rant. Quia qd̄ naſcetur inquit ſanctū voca
bitur filius dei. Nō em̄ virilis coitus vulue
virginalis ſecreta reſerauit: ſed immacula/
tū ſemē inuiolabili vtero ſpiritusſanct⁹ in/
fudit. Solus em̄ p omnia ex natis de femi/
na ſanctus dñs ieſus: qui terrene contagia
corruptele immaculati partus nouitate nō
ſenſerit: ⁊ celeſti maieſtate depulerit. Nam
ſi litterā ſequamur: quō ſanctus omnis ma
ſculus: cū multos ſceleratiſſimos fuiſſe nō
lateat. Nūquid ſanctus achab? Nūqd ſan/
cti pſeudo ꝓphete: quos ad helie p̄ces vl/
tor celeſtis iniurie ignis abſumpſit? Sed il/
le ſanct⁹ quē in figura futuri myſterij pia le
gis diuine preſcripta ſignabant: eo q̄ ſolus
ſancte eccleſie virginis ad generādos popu
los dei: immaculate fecunditatis aperiret
genitale ſecretū. Hic ergo ſolus aperuit ſi/
bi vuluam. Nec mirū: qui em̄ dixerat ad ꝓ
Hiere.1. phetā: Priuſq̄ʒ te formarē in vtero noui te:
⁊ in vulua matris ſanctificaui te. Qui eniʒ
vuluā ſanctificauit alienā vt naſceretur ꝓ/
pheta: hic eſt qui aperuit matris ſue vuluā
vt immaculatus exiret.

De ſymeone ⁊ anna.

Ca. VIII. e **T ecce homo erat in hieruſalem: cui nomē ſymeon: ⁊ homo iſte iuſtus ⁊ timorat⁹ expectans cōſolationē iſrael.** Nō ſo
lum ab angelis ⁊ ꝓphetis: a paſtorib⁹ ⁊ pa
rentibus: ſed etiā a ſeniorib⁹ ⁊ iuſtis gene/
ratio domini accepit teſtimoniū. Ois etas
⁊ vterq̄ʒ ſexus euentuumq̄ʒ miracula fidem
aſtruūt. Virgo generat: ſterilis parit: mu/
tus loquit̄: heliſabet ꝓphetat: magus ado
rat: vtero clauſus exultat: vidua cōfitetur:
iuſtus expectat. Et bene iuſtus: qui nō ſuā
ſed populi gratiā requirebat. Cupiens ipſe
corporee vinculis fragilitat̃ exolui: ſed ex/
pectauit videre ꝓmiſſum. Sciebat em̄ quia
beati oculi q̇ eū viderēt. **Nunc** (inquit) **dimitte ſeruū tuū domine.** Vide
iuſtū velut corporee carcere molis incluſū:
Phil.1. velle diſſolui vt incipiat eſſe cū chriſto. Diſ
ſolui em̄ et cū chriſto eſſe multo meli⁹. Sed
qui vult dimitti: veniat in tēplū: veniat in
hieruſalē: expectet chriſtū: dñm accipiat in
manib⁹: verbū dei cōplectat̄ velut quibuſ/
dā ſue fidei brachijs operib⁹ ſuis. Tunc di/
mittetur vt nō videat mortē: q̃ viderit vi/
tam. Vides vberē in omnes gratiā domini
generatiōes diffuſaʒ: ⁊ ꝓphetiā incredulis
negatā eſſe nō iuſtis. Ecce ⁊ ſymeon ꝓphe/
tat: in ruinam et reſurrectionē plurimorum

veniſſe dominū ieſum chriſtū: vt iuſtoꝝ ini/
quorūq̄ʒ merita diſcernat: ⁊ p noſtroꝝ qua/
litate factorū iudex verus ⁊ iuſt⁹: aut ſuppli/
cia decernat: aut ꝑmia. **Et tuā** (inquit) **ipſius animaʒ ꝑtranſibit gladius.**
Nec littera: nec hiſtoria docet: ex hac vita
mariā corporalis necis paſſione migraſſe.
Nō em̄ anima ſed corpus materiali gladio
traſuerberat̄. Et ideo prudētiā marie haud
Heb.4. ignarā myſterij celeſtis oſtēdit. Viuū enim
verbū dei ⁊ validū: ⁊ acutum omni gladio
acutiſſimo: penetrās vſq̄ʒ ad diuiſionē ani/
me ⁊ ſpiritus: artuū q̄ʒ ⁊ medulaꝝ cogitati/
ones cordis ⁊ ſecreta ſcrutat̄ animoꝝ: quia
nuda mentiū ⁊ aperta ſunt omnia dei filio:
quē ꝯſcientie ſecreta nō fallunt. Propheta/
uit itaq̄ʒ ſymeon: ꝓphetauerat copulata cō
iugio: ꝓphetauerat virgo. Debuit etiā vi/
dua ꝓphetare: ne qua aut profeſſio deeſſet
aut ſexus. Et ideo anna et diſpēdijs vidui/
tatis ⁊ morib⁹ talis inducit̄: vt digna plane
fuiſſe credatur: que redemptorē veniſſe om
niū nūciaret. Cui⁹ merita cū alibi deſcripſe
rimus cū viduas hortaremur: hoc loco qm̄
ad alia ꝓperam⁹ nō putam⁹ iteranda. Nō
icioſe tamē annos octogintaquattuor vi/
duitatis ei⁹ expreſſit: quia ⁊ ſeptē duo deca
des: ⁊ due quadrageſime: ſacrum videntur
numerū deſignare.

De exordio diſputationis ieſu.

Ca. IX. e **T cū facti eſſent illi anni duodecim.** A duodecimo anno vt
legimus dñice ſumit̄ diſputationis
exordiū. Hic em̄ ꝑdicāde fidei: euangelizan
tiū numer⁹ debebat̄. Nec ocioſe immemor
ſuoꝝ ſm carnem parentuʒ: qui ſm carnem
vtiq̄ʒ ſapiētia dei implebat̄ et gratia. Poſt
triduū reperit̄ in templo: vt eſſet indicio q̃
poſt triduū triumphalis illius paſſionis in
ſede celeſti ⁊ honore diuio fidei noſtre ſe re/
ſurrecturus offerret qui mortu⁹ credebat̄.

De reſponſione ieſu ad matrē.

q **Uid eſt q̄ me querebatis: neſciebatis q̃ in propria patris mei oportet me eſſe.** Due ſunt in chri
ſto generationes. Una eſt paterna: mater/
na altera. Paterna diuinior: materna vero
que in noſtrū laborē vſumq̄ʒ deſcendit. Et
ideo que ſupra naturā: ſupra etatē: ſupra cō
ſuetudinē fiunt: nō humanis aſſignāda vir
tutibus: ſed diuinis referēda ſunt poteſta/
tibus. Alibi eū ad myſterium mater impel/
lit: hic mater arguit̄: q̃ adhuc que humana
ſunt exigat. Sed cū hic duodecim deſcriba
tur annoꝝ: illic diſcipulos habere doceat̄.
Vides matrē didiciſſe a filio: vt exigeret a
validiore myſterium: que ſtupebat in iuni/
ore miraculum.

De ſubiectione ieſu.

e **T venit nazareth ⁊ erat ſubditus illis.** Quid em̄ magiſter vir/
tutis niſi officiuʒ pietatis impleret: ⁊ mira/
mur ſi patri defert q̇ ſubdit̄ matri? Nō vti/
q̄ʒ infirmitatis: ſed pietatis iſta ſubiectio ē.
Attollat licet ſeuis emiſſus latebris colu/
ber ꝑfidie caput: ⁊ ſerpētinis euomat vene/
na pectoribus: cū dicit ſe filius miſſum: ma
iorem hereticus appellat patrē: vt imꝑfectū
filium dicat: qui pōt habere maiorē: vt alie/
nis auxilijs aſſerat eū qui mittit̄ indigere.
Nūquid ⁊ humano egebat auxilio: vt ma/
terno ſeruiret imperio? Deferebat homini:
deferebat ancille. Ipſa em̄ dicit: Ecce ancil
la dñi. Deferebat ſimulato patri: ⁊ miraris
ſi deo detulit? An homini deferre pietas ē:
deo deferre infirmitas ē? Vel ex hūanis di/
uina ꝑpēde: et quid patri amor̃ debeatur:
agnoſce. Pater honorificat filiū: nō vis vt
filius honorificet patrē? Pater voce celeſti
in filio ſe placere ꝓfitetur: nō vis vt fili⁹ hu
mane amictu carnis indutus: cuʒ humana
voce humano loquat̄ affectu patrē dicat eſ
ſe maiorē? Nā ſi magnus dñs ⁊ laudabilis Pſ.144.
nimis: ⁊ magnitudinis ei⁹ nō ē finis: vtiq̄ʒ
magnitudo que finē nō habet: nec augmen
tū habet. Sed cur nō accipiā religioſis au/
ribus filiū patri in ſuſceptiōe corporis obe/
dientē: cuʒ religioſe accipiā patrē filio defe/
rentē? Diſce potius tue vtilitat̃ ꝑcepta: et
exempla pietatis agnoſce. Diſce quid parē
tibus tuis debeas: cū legis a patre filiū: nō
voluntate: nō opere: nō tempore diſcrepa/
re: Et ſi ꝑſonis duo: poteſtate vnū ſunt. Et
vtiq̄ʒ nullū pater ille celeſtis laborem gene/
rationis expertus eſt. Tu matri debes pudo/
ris iniuriā: virginitatis diſpendiū: partus
periculū: matri longa faſtidia: matri longa
diſcrimina. Cui miſere in ipſis votorū fruc/
tibus maius periculū eſt. Et cū ediderit qd̄
optauit: partu abſoluitur nō timore. Quid
anxios patres loquar ꝓ filioꝝ ꝓfecto: ⁊ mul
tiplicatos alienis vſibus cēſus: iactaq̄ʒ agri
cole ſemina poſteroꝝ etatib⁹ ꝓfutura? Nō/
ne ꝓ his obſeq̄a ſaltē oportet rependi? Cur

ímpio patris vita ꝓlixioꝛ:⁊ cõmunitas pa/
trimonij videatur anguſtioꝛ:cū chꝛiſtus nõ
refugiat cohęredes?

De exoꝛdio p̄dicatõis iohãnis.
Capitulo tertio.

Ca .x. f Actum eſt verbuꝫ domini
ſup iohannẽ zacharię fili/
um in deſerto. Cõgregatu/
rus eccleſiã dei filius:ante opera
tur in ſeruulo. Et ideo bene poſuit ſanctus
lucas:factū eſſe dei verbū ſup iohannẽ za/
charię filiū in deſerto: vt eccleſia nõ ab ho/
mine cęperit:ſed a verbo. Ipſa eñ eſt deſer
tum:qꝛ plures filij deſertę magis ꝙ̃ eius q̃
habet virum. Deniqꝫ ipſi dicit̃: Letare ſte/
rilis:⁊ exulta deſertum: quia nullis adhuc
cõuenę plębis operibus colebatur:neqꝫ vl/
lum adhuc arboꝛes illę quę fructū ferre po/
terant meritoꝝ ſuoꝛum verticẽ ꝓferebant.
Ps.51. Nõdum venerat qui diceret:Ego aūt ſicut
oliua fructifera in domo dñi. Nõduꝫ vitis
illa cęleſtis fructꝰ palmitibus ſuis verboꝛū
quodã ſuoꝛum traduce miniſtrabat. Factū
eſt ergo verbū:vt quę erat ante deſerta:fru
ctum nobis terra generaret. Factū eſt ver/
bum: vox ſecuta eſt. Verbū eñ priuſ intus
operat̃:ſequit̃ vocis officiū. Unde ⁊ dauid
Ps.115. dicit:Credidi ꝓpter qđ locutus ſum. Priꝰ
credidit vt loqui poſſet. Factū eſt autẽ ver/
bum:vt ſanctꝰ baptiſta iohãnes pęnitentiã
prędicaret. Et ideo plęriqꝫ ſancto iohãni ty
pum legis imponunt: eo ꝙ lex peccatū de/
nūciare potuit:donare nõ potuit. Lex eniꝫ
vnūquemqꝫ qui viam gentiū ſequebat̃:rę/
uocat ab erroꝛe:reſtringit a crimine:pęnitẽ
Math.16. tiam ſuadet vt gratiã cõſequatur. Lex aūt
⁊ ꝓphetę vſqꝫ ad iohannẽ: Iohãnes auteꝫ
p̄nuncius chꝛiſti. Ita lex eccleſię p̄nūcia:et
gratię pęnitẽtia eſt. Bene itaqꝫ ſanctꝰ lucas
cõpendio vſus eſt:vt iohannẽ declararet ꝓ
phetã:dicens factū eſſe ſupꝛa eum verbuꝫ
dei:alia non adderet. Nullus eñ eget indi/
cio ſui:qui verbo dei abundat. Unuꝫ itaqꝫ
dixit:⁊ omnia declarauit. At vero ſanctus
matthęus ⁊ marcꝰ: ⁊ veſtitu ⁊ cinctu ⁊ cibo
ꝓphetã declarare voluerūt: eo ꝙ veſtitum
de pilis cameloꝛū habuit: ⁊ zonã pelliciam
ſup lumbos ſuos. Locuſtas aūt ⁊ mel ſilue
ſtre edebat. Pręnūcius eñ chꝛiſti nõ patie/
batur immundarū perire exuuias beſtiaꝝ.
Ipſo quoqꝫ veſtitus indicio:deſignãs chꝛi
ſtum eſſe venturū:qui beluinis induuijs q̃
cõtexta ſunt ꝑ noſtroꝛū defoꝛmitatem meri
toꝛū:gentilitatis immūdę peccata ſuſcipi/
ens:in illo tropheo crucis amictu quodã ſe
noſtrę carnis exueret. Quid auteꝫ ſibi vult
cinctus zonę pellicię:niſi ꝙ caro iſta q̃ men/
tem prius grauare cõſueuerat:ea poſt aduẽ
tum domini nõ impedimẽto cępit eſſe: ſed
cingulo? Eo ꝙ ⁊ iuxta dauid: In ſalicibꝰ oꝛ/ Ps.136.
gana noſtra ſuſpẽdimꝰ. Et iuxta apoſtolū:
Confidentiã nõ habemus in carne:⁊ ꝯfidẽ/ Phil.3.
tiam habemus in coꝛpoꝛe: nõ habemus in
voluptatibꝰ: habemus in paſſionibꝰ: quo
ſpiritu feruẽs vigeat affectꝰ:et ad omne ac/
cingamur obſequiū cęleſtium p̄ceptoꝛū:de/
uotione mẽtis intenti:atqꝫ apparatu coꝛpo/
ris expediti. Cibus quoqꝫ ꝓpheticꝰ: index
officij:nūciuſqꝫ myſterij eſt. Quid eñ tam
ocioſū ad hominis officiū: ꝙ̃ locuſtas quę/
rere:⁊ quid tam plenū ad vatis myſteriuꝫ?
Nam quo magis ad fructū inutiles:ad vſū
laboꝛis inertes: ad tactum fugaces: vagę
ſaltu: oꝛe ſtridulę ſunt locuſtę:eo cõuenięti/
us his populi figura gẽtilis aptat̃:qui nul/
lo vſu laboꝛis: nullo operis ſui fructu: ſine
grauitate: ſine voce ſonum querelę ederet:
verbū vitę ignoꝛaret. Hic igit̃ populus cibꝰ
eſt ꝓphetarū. Nam quo numeroſioꝛ popu/
lus cõgregat̃:eo vberioꝛ ꝓphetici oꝛis vſus
augetur. Eccleſię quoqꝫ gratia p̄figurat̃ in
melle ſilueſtri:nõ intra aluearū legl plębis
iudaicę fętu reperta:ſed in cãpis ⁊ folijs ſil/
uę:gentiliū erroꝛe diffuſa:iuxta qđ ſcriptuꝫ
eſt: Inuenimꝰ eã in cãpis ſiluę. Et hic qui/ Ps.131.
dem mel ſilueſtre edebat:annūcians popu
los de petra melle ſaturandos:ſicut ſcriptū
eſt:Et de petra melle ſaturauit eos. Sic eti P.80.
am heliam coꝛui cibo aduenticio ⁊ lucrati/ 3.Reg.17.
uo potu inter deſerta pauerūt:vt indicio fo
ret populos nationū:tetro ſqualẽtes colo/
re meritoꝝ:qui ante cibū fętidis in cadaue/
ribus requirebãt: nunc de ſe aduenticiã ꝓ/
phetis alimoniã prębituros. Cibus eñ ꝓ/
phetarū diuinę volūtatis effectus eſt:ſicut
ipſe dominꝰ declarauit dicens: Meus cibꝰ Ioh.4.
eſt vt faciã voluntatẽ eius qui me miſit.

Confirmatio ꝑ teſtimoniū eſaię.

v Ox clamantis in deſerto. Be
ne vox dicitur iohãnes verbi p̄nunci/
us. Nam interrogatus ipſe iohãnes: quid
dicl de teipſo? Ait: Ego vox clamãtis in de/
ſerto. Et ideo ait: Qui poſt me venit ante
me factus eſt:qꝛ vox p̄cedit inferioꝛ: verbū

ſequitur qđ p̄cellit. Ideo ⁊ a iohanne bap/
tizari voluit:qꝛ in hominibꝰ verbū cõſecra/
tur voce doctoꝛis. Ideo foꝛtaſſe ⁊ zachari/
as vocẽ recepit:qꝛ vocẽ locutus eſt.

Redargutio malicię iudęoꝛū.

Ca.XI. g Eneratio viperarū:q̄s oſtẽ/
dit vobis fugere a ventura
ira? Facite ergo fructus dig
nos pęnitentię:⁊ ne cęperitis dice
re:pater noſter abꝛaã eſt. Dico au/
tẽ vobis:quia potens eſt deꝰ de la
pidibꝰ iſtis ſuſcitare filios abꝛaę.
Argui quidẽ videtur malicia iudęoꝝ: eo
ꝙ varij noxię mentis veneno ſerpentino la
pſus:⁊ terrena cubilia nõ diuinę aliqđ my/
ſteriū cognitionis opereut̃. Sed tamẽ cum
dicit̃: Quis oſtendit vobis fugere a ventu/
ra ira:oſtendit̃ his dei miſeratione infuſam
pꝛudentiã:vt gerant ſuoꝛū pęnitentiã deli/
ctoꝛum:futuri terroꝛẽ iudicij ꝓuida deuoti/
one metuẽtes. Ad generationẽ ergo nõ ad
ſucceſſionẽ referenda eſt cõparatio vipera/
Math.10. rum: Aut foꝛtaſſe iuxta qđ ſcriptū eſt: Eſto/
te pꝛudentes ſicut ſerpentes: oſtendunt̃ ha
bere pꝛudentiã naturalẽ: qui ꝓfutura vide/
ant ⁊ ſponte depoſcãt: ſed adhuc noxia nõ
relinquant. Et ideo admouent̃ claritatẽ ſi/
bi magis operis ꝙ̃ nobilitatẽ generis ven/
dicare: ꝙ nulla in ſucceſſione p̄rogatiua ſit
niſi fidei aſſtipuletur hereditas: quã dei nu
tu ad populos gentiliū trãſſerendã ſermo/
ne ꝓphetico reuelauit dicens: Potens eſt
deꝰ de lapidibus his ſuſcitare filios abꝛaę.
Nam licet deus poſſit diuerſas conuertere
⁊ cõmutare naturas: tamẽ quia mihi plus
myſteriū ꝙ̃ miraculū ꝓdeſt:in p̄nuncio chꝛi
ſti nihil magis ꝙ̃ ędificationem eccleſię de/
beo ſurgẽtis agnoſcere:quę non rupeis ſa/
xis ſed viuis lapidibꝰ extructa: in habita/
culū dei ⁊ faſtigiuꝫ templi conuerſione no/
ſtroꝛū ſurrexit animoꝛū. Eteñ parabat deꝰ
mentiū noſtrarum dura mollire: ⁊ de lapi/
dibus offenſionis excitare cultoꝛes religio/
nis. Quid eñ aliud ꝙ̃ lapides habebant̃:
qui lapidibus ſeruiebant:ſimiles vtiqꝫ his
qui facerent eos? Pꝛophetat̃ igitur ſaxoſis
gentiliū fides infundenda pectoꝛibꝰ ⁊ futu
ros ꝑ fidem abꝛaę filios oꝛacula pollicẽtur:
quibꝰ per duritiã mentis ſaxeus quidã in/
ſenſibilis irrationabiliſqꝫ naturę vſus ino/
leuerat. Nam ſi lapidibꝰ viuis firmatos vi
ros fidei roboꝛe ſentẽtia apoſtolica cõpara/
uit:iuxta qđ ſcriptū eſt: Et vos tanqꝫ lapi/ 1.Petri.2.
des viui edificamini domos ſpiritales in ſa
cerdotiū ſanctū:offerentes hoſtias ſpirita/
les:multo altius hic videntur voce ꝓpheti
ca lapidibꝰ homines cõparari:qui ita hūa/
nę ſenſum mẽtis amiſerant:vt dū lapidibꝰ
putant diuinitatis alicuiꝰ ineſſe rationẽ:ip
ſi in naturã lapidū: nõ vſu coꝛpoꝛis ſed mẽ
tis habitu verterẽtur. Deniqꝫ ex abꝛaę ꝑm
carnẽ ſucceſſione manantes: ⁊ pꝛincipes ſo
domoꝛuꝫ appellantur: ⁊ parietes dealbati:
Ita ſibi pręrogatiuã generis moꝛū magis
ſimilitudo vendicat:ꝙ̃ oꝛdo maioꝝ. Quin
etiã vt ſcias qꝛ lapidibus cõparati ſunt ho/
mines:arboꝛibꝰ quoqꝫ homines cõparauit:
ſubijciẽs ꝓpheta: Quia iam ſecuris
ad radices arboꝛū poſita eſt. Exẽ
pli autẽ ideo facta mutatio eſt: vt illo cõpa
rationis pręceſſu quidã intelligat̃ hominis
dementioꝛ iam ꝓfectus. Nam illi ante de/
foꝛmes ad vſum:nudi ad oꝛnatum: ſteriles
ad fructū:irrationabiles ad ꝓfectū: iam in
arboꝛum ſpeciem figurant̃:quę rationabili
quodã naturę munere:decoꝛe ad vſum: ad
aſpectum venuſtę: ad fructum opimę: ſur/
gunt cacuminibꝰ:fundūtur bꝛachijs:replẽ/
tur fructibus: frondibꝰ veſtiunt̃. Atqꝫ vti/
nã nos fęcundarū vſum arboꝛuꝫ poſſimus
imitari:meritiſqꝫ creſcẽtibꝰ longęuę humi/
litatis radice fundati: ſublimes ab humo:
decoꝛi ad ſpeciẽ:adultos fructuoſoꝛum ope
rum vertices erigamus:ne euangelici ſecu/
ris agricolę trunci radicẽ ſilueſtris excidat.
Vę enim mihi eſt ſi nõ euangelizauero: Sꝫ 1.Cori.9.
vox iſta apoſtolica eſt. Vę mihi ẽ:ſi nõ pec/
cata defleuero. Vę mihi eſt: ſi nõ media no
cte ſurrexero ad confitendū tibi. Vę mihi:
ſi dolum ꝓximo meo fecero. Vę:ſi locutus
nõ fuero veritatem. Ad radicem ſecuris eſt
poſita:faciat fructū qui poteſt gratię: q̃ de/
bet pęnitentię. Adeſt dominus qui fructuꝫ
requirat:fęcundos viuificet: ſteriles depꝛe/
hendat. Anni tres ſunt ex quo venit: ⁊ fru/
ctum in iudęis inuenire nõ potuit: vtinam
inueniat in nobis. Iuſſurꝰ eſt ſuccidi infru/
ctuoſos ne terrã occupent. Sed qui adhuc
nõ habet fructū:conetur vt afferat in futu/
rum. Bonus ille cultoꝛ agri: interueniet ꝓ
nobis infęcundis: pꝛo nobis infructuoſis:
vt detur ſpacium:patiẽtia deferatur:ne foꝛ
te ⁊ nos aliquẽ fructuꝫ ferre deo poſſimus.

Notatio reſpõſiõis Iohãnis baptiſte ad ſingulos interrogantes.

Singulis quoqꝫ generibꝰ hominũ: cõueniens tribuit ſanctus baptiſta iohãnes reſponſum unũ omnibus: Ita publicanis ne ultra præſcriptũ exigant: militibus ne calumniã faciant: ne prædam requirãt. Docens idcirco ſtipendia conſtituta militię: ne dũ ſumptꝰ quęrit prędo graſſet. Sed hęc et alia officiorũ pręcepta ꝓpria ſingulorꝫ miſericordia cõmunis eſt vſus. Ideo cõmune pręceptũ omnibꝰ officijs: omnibꝰ ętatibus neceſſaria: ⁊ ab omnibꝰ deferẽda. Nõ publicanus: nõ miles excipit: nõ agricola vel vrbanus: diues ⁊ paup: omnes in commune admonent: vt cõferant nõ habẽti. Miſericordia eñ plenitudo virtutũ eſt. Et ideo omnibus eſt ꝓpoſita ꝑfectę forma virtutis: ne veſtimẽtis alimẽtiſqꝫ ſuis parcant. Miſericordię tñ ipſius ꝓ poſſibilitate cõditionis humanę menſura ſeruat: vt non ſibi vnuſqſqꝫ totũ eripiat: ſed quod habet cum paupere partiatur.

De reſponſione iohãnis ad populũ cogitantẽ eũ eſſe chriſtum.

e Ttimante autẽ populo: et cogitante in cordibus ſuis de iohãne: ne forte ipſe eſſet chriſtꝰ: Reſpondit dicẽs: Ego quidẽ vos baptizo in aqua in pęnitẽtia. Videbat ergo iohãnes cordis occulta: ſed conſideremꝰ cuiꝰ hęc gratia. Nã quẽadmodũ aũt ꝓphetis palam fiant cordis occulta: paulꝰ oſtendit dicẽs: Occulta quoqꝫ cordis eius manifeſta fient: ⁊ ꝓcidens in faciẽ adorauit dominũ: ꝓnunciãs ꝙ vere deꝰ eſt in vobis. Dei ergo munus eſt qui reuelat: nõ virtꝰ hominis: qui diuino magis adiuuatur beneficio ꝗ̃ naturali cernat officio. Quo autẽ ꝓficit iſta cogitatio iudęorũ: niſi vt ſm ſcripturas veniſſe chriſtꝰ ꝓbetur? Erat eñ qui expectabatur: ⁊ ipſe vtiqꝫ qui expectabat nõ is qui nõ expectabat aduenit. Quid autez ineptius ꝗ̃ ꝙ is qui in alio ęſtimatur: in ſe ipſo eſſe nõ credit? Quẽ per mulierẽ vẽturꝫ putabant: per virginẽ veniſſe nõ credunt. Quę deo ſm carnẽ dignior generatio: ꝗ̃ vt immaculatus dei filius: imaculatę generationis ſeruaret: etiam in ſuſcipiẽdo corpore puritatẽ? Et vtiqꝫ diuini aduentꝰ ſignuz in virginis partu: nõ in mulieris conſtitutum eſt. Ego inqt vos aqua baptizo. Cito ꝓbauit nõ eſſe ſe chriſtũ qui viſibili operetur officio. Nã cum ex duabꝰ naturis homo: id eſt: ex anima ſubſiſtat ⁊ corpe: viſibile ꝑ viſibile: inuiſibile ꝑ inuiſibile myſterium conſecratur. Aqua eñ corpꝰ abluit: ſpiritu animę delicta mundant. Aliud agimus: aliud inuocamꝰ. Licet etiã in ipſo fonte ſanctificatio diuinitatis aſpiret. Nõ eñ aqua omnis ablutio eſt: ſed hęc inter ſe diuiſa eſſe nõ poſſunt. Et ideo aliud fuit baptiſmũ pęnitentię: aliud gratię eſt. Iſtud ex vtroqꝫ: illud ex vno. Nam cum cõmunia delicta ſint mentis ⁊ corporis: purificatio quoqꝫ debuit eſſe cõmunis. Et bene ſanctꝰ iohannes ſe intellexiſſe ſignificãs quid in cordibꝰ cogitarent: ⁊ quaſi nõ intellexerit declinãs maieſtatis inuidiã: nõ verbo: ſed opere declarauit nõ eſſe ſe chriſtuz. Opus eñ hominis eſt gerere pęnitentiã delictorꝫ: dei munꝰ eſt gratiam implere myſterij.

Teſtimonium iohannis de chriſti aduentu.

v Enit autẽ fortior me. Nõ comparationẽ fecit: vt ipõ ſe tantũ fortiorem dixerit chriſtũ. Neqꝫ eñ inter dei filiuz ⁊ hominẽ vlla poterat eſſe collatio. Sed qr multi fortes: nam ⁊ diabolus fortis. Matth. 12. Nemo eñ poteſt vaſa fortis diripere: niſi prius alligauerit fortẽ. Multi eñ fortes: fortior nemo niſi chriſtus. Deniqꝫ couſqꝫ nõ fecit cõparationẽ: vt addiderit: Cuiꝰ nõ ſum dignus calciamẽta portare. Euãgelicę p̄dicatõis oſtẽdens in apoſtolos gratiam eſſe collatã: qui ſunt calciati in euãgeliũ. Videt tamẽ ideo hoc dicere: ꝙ plęrũqꝫ iohãnes ꝑſonã accepit populi iudęorꝫ. Unde ad hoc referunt quod ait: Illuz oportet creſcere: me autẽ minorari: ꝙ oporteret minorem fieri populũ iudęorũ: creſcere in chriſto populũ chriſtianũ. Deniqꝫ ⁊ moyſes accepit ꝑſonam populi: ſed ille calciamentuz nõ dominicũ portabat ſed pedũ ſuorũ. Et iſti calciati ſunt calciamẽto fortaſſe nõ ſuorum pedum: Ille aũt ſoluere calciamentuz pedũ iubetur ſuorꝫ: vt animi eiꝰ egreſſus ⁊ mentis corporei nexus vinculis abſolutus iter ſpiritale gradiat. Apoſtoli autẽ calciamentũ depoſuerũt corporale: quãdo miſſi ſunt ſine calciamento: ſine virga: ſine pera: ſine zona: ſed nõ ſtatim dei calciamẽta portarunt. Fortaſſe poſt reſurrectionẽ portare cęperunt. Ante eñ ne cui geſta domini dicerent admonebant. Deniqꝫ poſtea his dicitur: Ite in orbẽ vniuerſũ: ⁊ p̄dicate euan- Marci. 16.

geliũ: vt euangelicę p̄dicationis veſtigium ꝓferẽtes: toto dominicorꝫ ſeriem circumferrent orbe geſtorũ. Eſt igitur calciamẽtũ nuptiale euãgelica p̄dicatio. Sz de hoc oppotunius aliquid in alijs explicabimus.

De virtute ⁊ iudiciaria chriſti poteſtate.

i Pſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto ⁊ igni. Habẽs ventilabrũ in manu ſua: ⁊ purgabit areaz ſuã. Et cõgregabit triticũ in horreum ſuũ: Paleas autẽ igni cõburet inextinguibili. Habens ventilabruz in manu. Vẽtilabri indicio diſcriminãdorꝫ dñs declarat ius habere meritorũ: eo ꝙ dũ frumẽta in areã ventilant: plena a vacuis: ab inanibꝰ fructuoſa velut quodã aurę ſpirantis examine ſeparant. Per hanc igitur cõparationẽ oſtendit: ꝙ dñſ iudicij die ſolide merita fructuſqꝫ virtutis ab inanis iactãtię exiliũqꝫ factoruz infructuoſa leuitate diſcernat: ꝑfectioris meriti viros locaturus in manſione cęleſti. Ipſe eñ ꝑfectior fructꝰ eſt qui meruerit eiꝰ eſſe cõformis: qui ſicut granum tritici cecidit: vt plurimos fructus afferret in nobis: inuiſus paleis inanibꝰ meritis nõ amictus. Et ideo ante cũ ignis ardebit: nõ natura ſui noxius: vtpute qui mala improbitatis exurat: ſplendorẽ probitatis accumulet.

De ieſu baptizato: ⁊ dei patris teſtimonio.

Ca. XII.

f Actum eſt autẽ cum baptizatus eſſet omnis populꝰ: ⁊ ieſu baptizato ⁊ orante: apertũ eſt cęlum: ⁊ deſcẽdit ſpiritusſanctus corporali ſpecie ſicut colũba in ipſuz. Et vox de cęlo facta eſt: Filius meꝰ es tu: in te cõplacui. Baptizatus eſt ergo dñs nõ mundari volens ſed mũdare aquas: vt ablutę ꝑ carnẽ chriſti quę peccatũ nõ cognouit baptiſmatis ius haberẽt. Et ideo qui ad chriſti lauacrũ venerit: peccata deponit. Pulchre autẽ in his quę a cęteris dicta ſunt: ſanctus lucas euãgeliſta compendium ſumpſit: ⁊ intelligendum magis ꝙ a iohãne dñs baptizatus eſt ꝗ̃ expreſſum reliquit. Quę autẽ dñici cauſa baptiſmatis: dñs ipſe declarat dicens: Matth. 3. Sine modo. Sic enim decet nos implere omnẽ iuſticiam. Cũ igit tanta ad ędificationẽ eccleſię ſuę diuino deus fauore conceſſerit: vt poſt patriarchas: ꝓphetas: angelos: vnigenitꝰ deſcenderet dei filiꝰ: ⁊ ad lauacrũ veniret: nonne vere atqꝫ diuine de eccleſia cognouimus dictũ: Niſi dñs ędificauerit domũ: inuanũ laborauerũt qui ędificant eam? Nec mirꝫ ſi homo ędificare non poteſt: qui nõ poteſt cuſtodire. Pſ. 126. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatẽ: inuanũ vigilauerunt qui cuſtodiũt eam. Hęc de ꝗdã pſalmo. Audeo tamẽ etiã ego dicere: ꝙ homo viam nõ poſſit adoriri: niſi dominũ habeat pręuiantez. Unde ſcriptũ eſt: Poſt dominũ deũ tuum ambulabis. Prouer. 20. Et a dño dirigũt vię viri. Deniqꝫ ille ꝑfectior qui intelligeret ſe ſine dño ambulare nõ poſſe: Vias inquit tuas edoce me. Et vt ad hiſtoriã veniamus. Nõ eñ ſimplicẽ tantũ rei geſtę ſeriem debemꝰ haurire: ſed etiã actus noſtros ad ęmulationez ſcriptorꝫ referre. Ex ęgypto populuſ exiuit: neſciebat viã quę ad terrã duceret ſanctaz. Miſit deus columnã ignis: vt ꝑ columnaz populus viã diſceret. Miſit etiã ꝑ diẽ colũnã nubis: vt neqꝫ ad ſiniſtrã: neqꝫ ad dexterã declinaret. Sed nõ es talis hõ vt merearis ⁊ tu ignis columnã: nõ habes moyſen: nõ accipis ſignũ. Nunc eñ poſt aduentum dñi fides exigitur: ſigna ꝯduntur. Time dominũ: ⁊ p̄ſume de domino. Pſ. 33. Immittit enim angelos dominꝰ in circuitu timentiũ eum: ⁊ eripiet eos. Vides vbiqꝫ quia dñi virtus ſtudijs cooperat humanis: vt nemo poſſit ędificare ſine dño: nemo cuſtodire ſine domino: nemo quicqꝫ incipere ſine domino. Et ideo iuxta apoſtoluz: 1. Cor. 10. Siue mãducatis: ſiue bibitis: ſiue quid facitis: omnia in gloria dei facite: in nomine dñi noſtri ieſu chriſti. In duabꝰ eniz epiſtolis: Alibi: in nomine dñi noſtri ieſu chriſti: Alibi: in gloria dei facere te p̄cepit: vt ſcias eandẽ eſſe patris ⁊ filij gloriã eandẽqꝫ virtutem: nec in aliquo circa ſui diuinitatẽ patrẽ ⁊ filium diſcrepare: qui circa p̄ſidia noſtra nõ diſcrepãt. Docuit igitur me dauid: ꝙ nemo ſine domino ędificet domũ: cuſtodiat ciuitatem. Docuit me etiã moyſes: ꝙ nemo niſi deꝰ fecerit mũdum. Gen. 1. In principio eñ fecit deus cęlũ ⁊ terraz. Docuit etiã: ꝙ hominẽ deus opere ſuo fecerit. Gen. 2. Nec ocioſe poſuit: Finxit deꝰ hominem de limo terrę: ⁊ inſufflauit in faciẽ eius flatum vitę: vt actum quendã dei circa ędificationẽ hominis vſu quodam corporalis operationis aduertas. Docuit etiã quia et

mulierẽ fecit deus. Immiſit em̃ deus ſopo-
rem in adã ⁊ dormiuit: ⁊ ſumpſit vnã coſtã
de latere eius: ⁊ repleuit locũ eius carne. Et
ędificauit domin⁹ deus coſtã quaȝ ſumpſit
ab adam in mulierẽ. Nõ fruſtra vt dixi cor-
poralibus quibuſdã manibus circa adaȝ ⁊
euam: moyſes deũ inducit operantẽ. Mun
dum de⁹ fieri iuſſit: ⁊ factus eſt: et vno ver-
bo opuſ mundi ſcriptura indicat abſolutũ:
Ad hominẽ venitur: ⁊ manus ipſas quodã
modo ſtuduit tibi ꝓpheta dei laborãtꝭ oſtẽ-
dere. Plus neſcio quid in his intelligere q̃
lego: opera dei elaborata me cogunt. Sub-
uenit apoſtolus ęſtuanti: ⁊ qđ ego nõ intel-
ligebã quid eſſet: os de oſſibuſ meis: ⁊ caro
de carne mea: ⁊ hęc vocabitᷣ mulier: quoniã
de viro ſuo ſumpta eſt: diuino mihi ſpiritu
Eph 5. reuelauit dicens: Sacramentũ hoc magnũ
eſt. Quod ſacramentũ? Quia duo erunt in
carne vna. Et q̄ reliquet hõ patrẽ ⁊ matrẽ:
⁊ adhęrebit vxori ſuę: ⁊ qm̃ membra ſumus
corpis ei⁹ de carne ei⁹ ⁊ de oſſib⁹ ei⁹. Quis
eſt iſte vir ꝓpter quẽ mulier parentes relin-
quat? Reliquit parẽtes eccleſia: quę de gẽ-
tilibus populis cõgregata eſt: cui ꝓphetice
Pſ.44. dicitᷣ: Obliuiſcere populũ tuũ: ⁊ domũ pa-
tris tui. Propt̃ quẽ virꝝ: niſi forte ꝓpt̃ illuȝ
de quo dicit iohãnes: Poſt me venit vir q̃
ante me factus eſt? De cui⁹ latere dormien-
tis coſtã deus ſumpſit. Ipſe em̃ eſt qui dor-
miuit: ⁊ quieuit: ⁊ reſurrexit: quoniã domi-
nus ſuſcepit eum. Quę eſt huius coſta: niſi
virt⁹? Quia tũc quãdo miles latus ei⁹ ape-
ruit: cõtinuo aqua ⁊ ſanguis exiuit: qui ef-
fuſus eſt ꝓ ſęculi vita. Hęc ſęculi vita: coſta
1.Cori.15. chriſti eſt: hęc coſta ſecũdi eſt adam. Prim⁹
em̃ adam in animã viuentẽ: nouiſſim⁹ adã
in ſpiritũ viuificantẽ. Nouiſſimus adã chri
ſtus eſt: coſta chriſti vita eccleſię eſt. Nos er
go mẽbra ſumus corporis eius: de carne ei⁹
⁊ de oſſibus eius. Et fortaſſe hęc eſt coſta đ
qua dixit: Sentio de me virtutẽ exiſſe. Hęc
eſt coſta quę de chriſto exiuit: nec corpuſ ei⁹
imminuit. Nõ enim corporalis: ſed ſpirita-
lis eſt coſta. Spiritus aũt nõ diuiditur ip̃e:
ſ; diuidit ſingulis ꝓut vult. Hęc eſt eua ma
ter omniũ viuentiũ. Si em̃ intelligas viuẽ-
tem cum mortuis queri: intelligis eos mor-
tuos eſſe qui ſine chriſto ſũt: qui participes
vitę nõ ſunt. Hoc eſt em̃ chriſti nõ eſſe par-
ticipes: q̄ chriſtus eſt vita. Mater ergo vi-
uentiũ eccleſia eſt: quã ędificauit de⁹ ĩ ipſo

ſummo angulari lapide chriſto ieſu: in quo
omnis ſtructura cõpaginata creſcit in tem-
plũ dei. Veniat ergo deuſ: ędificet mulierẽ
illã q̃dẽ adiutricẽ adę: hanc vero xp̃i. Nõ q̄
chriſtus adiumẽtũ requirit: ſed q̄ nos quę-
rimus: ⁊ deſideramus ad chriſti gratiaȝ per
eccleſiã ꝑuenire. Et nunc ędificatᷣ: et nũc for
matur: ⁊ nunc mulier figuratur: ⁊ nunc crea
tur. Et ideo nouo verbo vſa eſt ſcriptura:
q̄ ſupędificamur ſuꝑ fundamentũ apoſto-
Eph.2. lorum ⁊ ꝓphetarũ. Et nunc dom⁹ ſpiritalis
ſurgat in ſacerdotiũ ſanctum. Veni domi-
ne deus ędifica mulierẽ iſtam: ędifica ciuita
tẽ: veniat ⁊ puer tuus. Tibi em̃ credo dicen
ti: Ipſe ędificauit ciuitatẽ mihi. Ecce muli-
er omniũ mater: ecce domus ſpiritalis: ecce
ciuitas quę viuet in ęternũ: q̄ mori neſcit.
Ipſa em̃ eſt ciuitas hierl̃m q̃ nunc videtᷣ in
terris: ſ; rapietᷣ ſuꝑ heliã. Helias em̃ vn⁹ fu-
it. Transferetur ſuꝑ enoch: cui⁹ mors nõ in-
Sap.4. uenitur. Ille em̃ raptus eſt: ne malicia mu-
taret cor ei⁹: Hęc autẽ diligitᷣ a chriſto qua-
ſi ſponſa ſancta: immaculata: ſine ruga. Et
quãto melius totũ corpus aſſumitur q̃ vn⁹
aſſumpt⁹ eſt? Hęc em̃ ẽ ſpes eccleſię: Rapie
tur ꝑfecto: aſſumetᷣ: transferetur ad cęlum.
Ecce curru igneo rapt⁹ eſt helias: rapietur
1.Theſſa.4. eccleſia. Nõ mihi credis: crede vel paulo in
quo chriſtus locut⁹ eſt. Rapiemur inquit in
nubib⁹ obuiã chriſto in aera: ⁊ ita ſemꝑ cuȝ
domino erimus. Ad hanc igitᷣ ędificandaȝ
mittuntᷣ quidẽ plures: mittuntᷣ patriarchę:
mittũtur ꝓphetę: mittitur gabriel archan-
gelus: innumeri angeli dirigũtᷣ: Et multi-
tudo cęleſtis exercitus deũ laudat: quia ci-
uitatis hui⁹ ędificatio ꝓpinquat. Mittun-
tur plures ad eã: ſed chriſtus eã ſolus ędifi-
cat. Verum nõ eſt ſolus: q̄ pater p̃ſens eſt.
Et ſi ſolus ędificat: gratiã tamẽ tantę ędifi-
cationis nõ ſolus vſurpat. Scriptuȝ eſt de
templo qđ ędificauit ſalomon: in quo typ⁹
eccleſię fuit: quia tria milia ſexcenti erãt qui
in humeris portarent: et ſeptuaginta milia
lapidũ cęſores: ⁊ octoginta milia tollentes
onera. Veniant angeli illi: veniant lapidũ
cęſores: cędantᷣ ſuperflua lapiduȝ noſtroꝝ:
aſpera leuigentᷣ. Veniant ⁊ qui humerꝭ por
tant. Scriptũ eſt em̃: Supra humeros tollẽ
tur. Venit ergo ad iohannẽ: quoniã cętera
cõperiſtiſ. Venit ad iohãnis baptiſma: ſed
iohãnis baptiſma habebat pęnitentiã de-
lictoꝝ. Et ideo ꝓhibet eum iohãnes dicẽs:

Matth.3. Ego a te debeo baptiçari: & tu uenis ad
me? Cur venis ad me qui peccatũ nõ ha-
bes? Ille em̃ baptizandus eſt a me qui pec-
catũ habet. Qui aũt peccatũ non fecit: la-
uacrũ pęnitentię cur requirat? Sine inquit
modo: hoc eſt: dũ eccleſia ędificetᷣ: decet noſ
implere omnẽ iuſticiã. Quę eſt iuſticia: niſi
Pſ.111. miſericordia? Diſperſit eniȝ dedit pauperi-
bus iuſticia ei⁹ manet in ęternũ. Dedit mi-
hi pauperi: dedit mihi inopi gratiã: quã an
te non habui. Iuſticia eius q̃ manet in ęter
num. Quę eſt iuſticia: niſi vt quod alterum
facere velis: prior ipſe incipias: et tuo alios
horteris exemplo? Quę ẽ iuſticia: niſi vt q̄
carnem ſuſcepit: nõ quaſi deus ſenſum aut
miniſteriũ carnis excluderet: ſed quaſi ho-
mo carneȝ vinceret: vt vincere me doceret?
Docuit em̃ qua ratione poſſim terrenis cõ-
cretam vitijs obnoxię carnis illuuiem ſepe-
lire criminibus: renouare virtutibus. O ve
re diuinã in ipſa humilitate domini ꝓſpici-
entiã. Quãto em̃ abiectior humilitas: tãto
diuinior ꝓuidentia. Iniuriarũ ſuarum acer
bitate deus ꝓditur: ⁊ remediorũ ſuorũ vſu
qui nullis remedijs indigeret deus ꝓbatᷣ.
Quid em̃ tam diuinũ ad populos ꝓuocan
dos: q̃ vt nemo refugiat lauacrum gratię:
quãdo chriſtus lauacrũ pęnitẽtię non refu-
git? Nemo ſe dicat exortẽ eſſe peccati: quã-
do chriſtus venit ad remediũ peccatorum.
Si ꝓ nobis chriſt⁹ lauit: imo nos in corpo-
re ſuo lauit: quãtomagis nos noſtra delic-
ta lauare debemus? Quo igitᷣ magꝭ opere:
quo magis myſterio de⁹ (q̃q̃ deus in om-
nibus) q̃ hoc ꝓbatur: quãdo ꝑ totũ mũdũ
quo generis humani cõditio diffunditᷣ per
ſeparatarum diuortia tractuſq; regionum:
vno momẽto: ĩ vno corporẽ deus fraudẽ ve
tuſti erroris aboleuit: gratiã regni cęleſtꝭ ef-
fudit? Vnuſ em̃ merſit: ſed leuauit omnes:
Vnus deſcendit: vt aſcenderem⁹ oẽs: Vn⁹
omniũ peccata ſuſcepit: vt in illo omnium
peccata morerentᷣ. Purificate igitur vos vt
apoſtolus dicit: quia purificauit ſe ille ꝓ no
bis: qui purificatione nõ eguit. Hęc de no-
bis: Nunc conſiderem⁹ myſteriũ trinitatis.
Vnũ deũ dicimus: ſed patrem cõfitemur: ⁊
Deut.10. filiũ confitemur. Nam cũ ſcriptum ſit: Dili-
ges dominũ deuȝ tuum: ⁊ ipſi ſoli ſerui es:
Ioh.16. negauit filius eſſe ſe ſolũ: dicens: Sed non
ſum ſolus: pater em̃ mecũ eſt. Nec nunc ſo-
lus ẽ: Pater em̃ ſe adeſſe teſtatᷣ. Adeſt ⁊ ſpi

rituſſanct⁹. Nũquã em̃ poteſt a ſe trinitas
ſeparari. Deniq; apertũ eſt cęlum: deſcẽdit
ſp̃uſſanct⁹ corporali ſpecie ſicut columba.
Quõ ergo heretici dicũt: q̄ ſolus in cęlo ẽ:
qui non eſt ſolus in terris? Aduertam⁹ my-
ſteriũ: quare ſicut columba. Simplicitateȝ
em̃ lauacri requirit gratia: vt ſimus ſimpli-
ces ſicut colũbę. Pacem lauacri requit gra-
tia: quã in typo veteri columba quondã ad
illã arcaȝ quę ſola fuit diluuij immunis ad-
uexit. Docuit me cui⁹ typus colũba illa fue
rit qui nunc deſcẽdere dignatus eſt in ſpe-
cie colũbę. Docuit in illo ramo: in illa arca
typum fuiſſe pacis eccleſię: q̄ inter ip̃a mũ-
di diluuia ſpirituſſanct⁹ ad eccleſiã ſuã pa-
cem afferat fructuoſam. Docuit etiã dauid
qui ꝓphetico ſpiritu cernẽs baptiſmatis ſa
cramentũ ait: Quiſ dabit mihi pẽnas ſicut Pſ.54.
colũbę? Venit ergo ſp̃uſſanctuſ: ſed attẽde
myſteriũ. Venit ad chriſtũ. Omnia em̃ ꝑ ip
ſum facta ſunt: ⁊ in ipſo cõſtant. Sed vide
beniuolũ dominũ: qui ſol⁹ ſe iniurijs ſubdi
dit: ſolus gratiã nõ quęſiuit. Et vbi ędifica
uit eccleſiã? Rogabo inquit patrẽ ⁊ aliũ pa Ioh.14.
raclytũ dabit vobis: vt vobiſcuȝ ſit in ęter-
nũ: ſpiritũ veritatis: quẽ hic mũdus nõ po-
teſt accipere: quia nõ videt eũ: nec agnoſcit
eũ. Merito ergo ſe in corpore demõſtrauit:
qm̃ in diuinitatis ſubſtantia nõ videtᷣ. Vi-
dimus ſpiritũ: ſed in ſpecie corporali: videa
mus ⁊ patrẽ: ſed q̄ videre nõ poſſumus: au
diamus. Adeſt em̃ beniuolus de⁹: nõ relin-
quet templũ ſuũ. Vult oẽm exędificare ani
mã: vult eã ad ſalutẽ informare: vult lapi-
des viuos a terra ad cęlũ transferre. Diligit
templũ ſuũ: ⁊ nos diligamus eũ. Si diligi-
mus deũ: p̃cepta eius ſeruem⁹. Si diligim⁹
eum: nouerimus eũ. Qui em̃ dicit: quia no 1.Ioh.2.
uit eũ: ⁊ pręcepta ei⁹ nõ ſeruat: mendax eſt.
Quõ em̃ poteſt deũ diligere qui nõ diligit
veritatẽ: cũ deus veritas ſit? Audiamus q̃
patrẽ: Inuiſibilis em̃ pater: ſ; ⁊ fili⁹ inuiſi-
bilis ſm̃ diuinitateȝ. Deũ eniȝ nemo vidit Ioh.1.
vnquã. Cũ ergo filius dei in eo vtiq; q̄ de-
us eſt filius nõ videtᷣ: ſed demõſtrare ſe vo-
luit in corpore: ⁊ quia pater corp⁹ non gere-
bat: ideo ꝓbare voluit pater nobis in filio
ſe eſſe pręſentẽ: dicens: Filius me⁹ es tu: in
te complacui. Si vis diſcere filiũ cum patre
ſemꝑ eſſe pręſentẽ: lege filij voceȝ dicentis:
Si aſcẽdero in cęlũ tu ibi es: ſi deſcendero Pſ.138.
ad infernũ ades. Si patris teſtimoniũ quę-

ris :audiſti a iohãne. Crede igit̃ ei:cui ſe ba
ptizandũ credidit chriſtus. Cui pater filiuz
celeſti voce cõmiſit:dicens: Hic eſt filiꝰ meꝰ
dilectus in quo cõplacui. Ubi ſunt arriani:
quibꝰ nõ placet filius in quo cõplacuit pa/
ter? Hoc nõ ego dico:neq̃ hominũ quiſquã
locutus eſt:neq̃ ꝑ hominẽ deus:neq̃ ꝑ an/
gelos:neq̃ ꝑ archangelos: ſed ab ipſo pa/
tre vox de celo miſſa ſignauit. Deinde alibi
Matth.17. idem pater repetit dicens: Hic eſt filiꝰ meus
dilectus: in quo cõplacui :ipſũ audite. Di/
Joh.10. cente vtiq̃ audite: Ego ⁊ pater vnũ ſumꝰ.
Qui ergo filiũ non credit:non credit patri.
Teſtis eſt ille de filio. Si dubitat̃ de filio:
paterno nõ creditur teſtimonio. Deinde cũ
dicit: In quo cõplacui: nõ aliena ĩ filio ſed
ſua laudat. Quid eſt eñ dicere:in quo com
placui:niſi q̃ omnia que habet filiꝰ ⁊ pater
habet:ſicut ⁊ que patris ſunt filij ſunt? Fili/
Joh.16. us dixit: Omnia que habet pater mea ſũt.
Indifferẽtis eñ diuinitatis potẽtia non ſe/
cernit inter patrẽ ⁊ filiũ:ſed vnaz patri filio
q̃ participat poteſtatez. Credamus patri:
cuiꝰ voce elementa ſonuerũt. Credamꝰ pa/
tri:cuius voci elemẽta obſequiũ ꝓſtiterunt.
Credidit mũdus in elementis:credat in ho
minibꝰ. Credidit in exanimis: credat in vi/
uentibꝰ. Credidit in mutis:credat in loquẽ
tibus. Credidit in his que nõ habẽt ſenſũ:
credat in his qui ſenſum vt deum cognoſce
rent conſecuti ſunt.

Expoſitiõis ſancti Ambroſij epi
ſcopi in euangeliũ ſm lucam liber
ſecundus explicit.

Liber eiuſdẽ tertius incipit.

De genealogia dñi ſaluatoris.

Ca.XIII

Et ipſe ieſꝰ erat
incipiens fere annoꝝ
triginta qui putabat̃
filius eſſe ioſeph. De
generationibꝰ dicturi:qua/
rũ nõnullã videmꝰ in euãgelio ſm matthe/
um:vel in hoc cuius interꝑtationẽ habemꝰ
in manibus eſſe diſtantiã:qm̃ non eſt credi
bile aduerſantia ſibi ſanctos viros potuiſ/
ſe dicere de generationibꝰ:preſertim domi/
ni ſaluatoris : quãto ſtudio poſſumus non
dixiſſe eos diſcrepantia demõſtremus. Et
primum omniũ neminem mouere debet q̃
ita ſcriptũ eſt: Qui putabatur eſſe filius io/
ſeph. Bene eñ putabatur: quia natura nõ
erat. Sed ideo putabatur:quia eũ maria q̃
ioſeph viro ſuo erat deſponſata generaue/
rat. Sic enim habes: Nõne hic eſt filius io/
ſeph fabri? Diximus ſupra qua ratione per
virginẽ: diximus etiã qua ratione ꝑ deſpõ/
ſatam:⁊ quare cenſus tẽpore naſci voluerit
dominꝰ ſalutaris: Non alienum etiã videt̃
vt qua ratione fabrũ patrem habuerit de/
claremꝰ. Hoc eñ typo cũ prẽm ſibi eẽ demõ
ſtrat:qui fabricator omniũ ↄdidit mundũ:
Juxta quod ſcriptũ ẽ: In ꝑncipio fecit de/ Gen.1.
us celũ ⁊ terram. Nam ⁊ſi humana nõ ſunt
cõparanda diuinis:typus tamẽ integer eſt:
q̃ pater chriſti igne operat̃ ⁊ ſpiritu:⁊ tanq̃
bonus anime faber vitia noſtra circũdolat:
cito ſecurim admouens arboribus infecũ/
dis:ſecare doctus exigua :culminibꝰ ſerua/
re ſublimia:rigida mentiũ ſpiritꝰ igne mol/
lire:⁊ in varios vſus omne hũanũ genꝰ:di/
uerſa miniſteriorũ qualitate formare. Cur
autẽ ioſeph magꝭ q̃ marie generatio deſcri
batur:cũ maria de ſpirituſancto generaue/
rit chriſtũ:⁊ ioſeph a generatiõe domini vi/
deatur alienus:dubitare poſſemꝰ:niſi con/
ſuetudo nos inſtrueret ſcripturaꝝ: que ſem
per viri originẽ querit. Sic eñ habes: Pha Matth.1.
res fuit filius iude principis tribus: hic ge/
nerauit eſrom: et eſrom generauit aram: et
aram generauit aminadab:⁊ aminadab ge
nerauit naaſon:⁊ naaſon generauit ſalmõ:
⁊ ſalmon generauit booz:⁊ booz generauit
obeth:⁊ obeth generauit ieſſe: ⁊ ieſſe gene/
rauit dauid. Uiri eñ perſona querit̃ qui eti
am in ſenatu ⁊ reliquis curijs ciuitatum ge/
neris aſſerit dignitatẽ. Q̃ deforme autez ſi
relicta viri origine :origo femine quereret̃:
vt videretur patrẽ non habuiſſe:ille totius
mundi populis ꝑdicandus? Sed etiam ali/
bi diuerſo ordine generationẽ doceamus eſ
ſe decurſaz:ne hic quoq̃ euangeliſte diſcre/
pare videãtur:qui veterem ordinẽ ſunt ſe/
cuti. Sic enim habes: Fuit homo ex arath: 1.Reg.1.
⁊ nomen eius helcana:filius hieremihel:fi/
lius heli:filius ozi. Uides ⁊ a patribus ad
filios:⁊ a filijs ad patres originis deſcripti/
onẽ veteri more contextã. Uides vbiq̃ fa/
miliã per virorũ generationes eſſe decurſã.
Noli mirari ſi mattheus ab abraaz vſq̃ ad
ioſeph:lucas a ioſeph vſq̃ ad adaz ⁊ ad de/
um generationum ordinem percurrit. Noli
mirari q̃ ioſeph origo deſcripta eſt. Etenĩz

ſm carnẽ natus:vſum debuit ſequi carnis:
⁊ qui in ſeculũ venit:ſeculi debuit more de/
ſcribi:maxime cũ in ioſeph origine etiã ori/
go ſit marie. Nam cum vir iuſtus fuerit io/
ſeph :vtiq̃ ex tribu ſua ⁊ ex patria ſua acce/
pit vxorem:nec potuit iuſtus facere contra
id quod lege preſcriptũ eſt. Sic eñ habes:
Numeri.36. Quia vnuſquiſq̃ in hereditate tribꝰ ſue pa
trie adherebũt filij iſrael:nec de tribu ad tri
bum tranſibũt:⁊ omnis filia que habet he/
reditatẽ tribuũ filiorum iſrael:vni ex popu/
lo ⁊ ex tribu patris ſui erit vxor. Itaq̃ ⁊ cẽ/
ſus tempore aſcendit ioſeph de domo ⁊ de
patria dauid: vt ꝓfiteretur cũ maria vxore
ſua. Que ex eadem domo ⁊ ex eadez patria
ꝓfeſſionem defert:vtiq̃ eiuſdẽ tribus ⁊ ei/
uſdem patrie ſe eſſe deſignat. Cognata q̃
marie inducitur heliſabet:primo q̃ omnes
iudei cognati:queãdmodũ ⁊ apoſtolus do/
Ro.9. cuit dicens: Optabaz eñ anathema eſſe ip
ſe ꝓ fratribus meis:cognatis ſm carnẽ:qui
ſunt iſraelite. Cognate ergo:quia ambe iſ/
raelite erant:ſimul ⁊ cognate: q̃ ambe erãt
ex tribu iuda. Didiciſti ex tribu iuda mari/
am: diſce ⁊ heliſabet. Naz exurgens maria
in diebus illis:abijt in montana cũ feſtina/
tione:in ciuitatez inquit iude:et intrauit in
domũ zacharie. Cum eñ iuxta tribus ſuas
moyſes habitare vnũquẽq̃ ꝑſcripſerit:vti/
q̃ cũ in ciuitate iude mãſerit:erat ⁊ in tribu
iuda:maxime cũ ex genere heliſabet fuerint
ſacerdotes:quoꝝ deus portio eſt. Simul q̃
pulchrũ: vt cũ illa ꝑnũciũ chriſti:chriſtũ illa
generauerit: Et altera de ſpirituſancto con
ceperit:altera ſancto repleta ſpũ ꝓphetaue
rit:ſcdm carnẽ quoq̃ videant̃ fuiſſe cogna/
te:que ſm deũ ſpiritalis cognationis cõſor
Eph.5. tio nõ carebant. Q̃ ſi omnis femine caput
vir:ſm ſanctũ apoſtolũ: Et ſunt duo in car
ne vna ſm legez diuinam:vtiq̃ hi qui vna
caro erant ⁊ vnus ſpiritus:quõ poterat fie/
ri vt viderentur patriam:et tribum habere
diuiſam? Accedit illud quod etiaz angelus
gabriel de domino prenũciauerat: q̃ dabit
illi deus ſedem dauid patris ſui. Certuz eſt
igitur etiam mariam de dauid generatione
manaſſe. Simul etiã dicimus nihil referre
quo ordine generationis ſeries exꝓmatur:
cum iter hinc atq̃ inde ſit peruiũ. Cur autẽ
ſanctus mattheus ab abraam generationẽ
enumerare ceperit chriſti: ſanctus vero lu/
cas a chriſto vſq̃ ad deum ꝑduxerit: expla/
nandum videtur. Sed prius cur ſanctꝰ mat
theus cum ab abraaz ceperit generationis
ordinẽ:nõ ita poſuerit: Liber generationis
abrae: ſed Liber gnãtõis ieſu chriſti filij da
uid: filij abraã. Et cur hos duos potiſſimũ
noiauerit:nequaquã preterẽũdũ puto. Nõ
eñ occioſe fideliſſimi auctores generis eligũ
tur: vt intelligamus q̃ in ipſa generatione
carnis ſpiritalis magis ſucceſſio requirat̃.
Duo ſunt eñ iſti viri in quos manauerunt
ꝓmiſſa diuina. Prior abraã:qui ante moy/
ſi legem ⁊ ante populũ iudeorum ꝓpria de/
relinquens ⁊ cognoſcens deũ: meruit fidei
teſtimoniũ:quia credidit deo:⁊ reputatum Gen.15.
eſt ei ad iuſticiã:qui etiã a deo accepit ora/
culum dicente ſibi: Exi de terra tua: ⁊ de co Gen.12.
gnatione tua:et de domo patris tui: et va/
de in terram quã tibi monſtrabo:et faciam
te in gentem magnã:⁊ benedicam te: ⁊ ma/
gnificabo nomen tuũ;⁊ eris benedictus: et
benedicam benedicẽtes te: ⁊ maledicã ma/
ledicentes te:⁊ benedicent̃ in te omnes tri/
bus terre. Uides igitur cõgregationes gen
tium:⁊ ſacroſanctuz eccleſie cetum oraculo
diuino huic eſſe primo promiſſum. Et ideo
is auctor generis debuit deſignari: qui in/
ſtaurande eccleſie ſponſionẽ primus emeru
it. Dauid quoq̃ merito ⁊ ipſe auctor gene/
ris declarat̃:quia cũ iureiurãdo reſponſum
quod ex ipſo ſm carnem chriſtus futurus eſ
ſet accepit. Sic eñ ſcriptuz eſt: Jurauit do/ Ps.131.
minus dauid veritatem:⁊ nõ penitebit eũ:
de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem
meã. Et alibi: Semel iuraui in ſancto meo: Ps.88.
ſi dauid mentiar:ſemen eius in eternũ ma/
nebit:⁊ ſedes eius ſicut ſol in ↄſpectu meo.
Et in paralipomenon: Et erit cuz completi 1.Paralipo.17
fuerint dies tui ⁊ dormieris cũ patribꝰ tuis:
ſuſcitabo ſemen tuũ poſt qui erit de ventre
tuo:⁊ parabo regnũ eius:ipſe mihi edifica/
bit domũ:⁊ erigam ſedem eius in ſeculum:
Ego ero ei in patrẽ:⁊ ipſe erit mihi in filiũ:
⁊ miſericordiam meam non diſpergam ab
eo:ſicut diſperſi ab his qui ante te fuerunt.
Per eſaiam quoq̃ idem dominus deus ge
nerationẽ domini reuelauit dicens: Exiet Eſa.11.
virga de radice ieſſe:⁊ flos ex radice eiꝰ aſcẽ
det:⁊ requieſcet ſuper eũ ſpiritus domini:
ſpiritꝰ ſapiẽtie ⁊ intellectꝰ. Et infra: Et erit
radix ieſſe:⁊ qui exurget imperare gentibꝰ:
in ipſo gentes ſperabunt. Et alibi: Puer Eſa.9.
natus eſt nobis:filius datus eſt nobis: cu/

ius principiũ ſuꝑ humeros eius: ⁊ vocabit
nomen eius magni cõſilij angelus. Addu-
cam eñ pacem ſuꝑ principes ⁊ ſalutẽ: ⁊ ma-
gna ptãs eius: ⁊ pacis eiꝰ non erit finis: in
ſede dauid ⁊ in regno eiꝰ. In q̃ iuxta aquilę
quoqꝫ interp̃tationẽ nõ quaſi de homine ſꝫ
de eo qui vltra hominẽ eſſet videmus exti-
tiſſe ꝓmiſſum. Idem eñ interpretatus eſt:
Puer natꝰ eſt nobis: filius datꝰ eſt nobis:
⁊ facta eſt menſura in humero eius: ⁊ voca-
bitur nomẽ eius admirabilis cõſiliariꝰ: con
ſiliarius meus fortis: potens: pater ſęculi:
princeps pacꝭ. Eius impleta eſt diſciplina:
⁊ pacis eius nõ eſt finis: ſupra ſedem dauid
⁊ ſupra regnũ eius. Omnia ꝯuenire de chri-
ſto: euidẽtibus ſignatur oraculis: nec poſſe
diuinę fructũ potentię ad ſalomonis grati-
am deriuari: qui dauid filius fuit: cuiꝰ finis
haud dubie cognoſcitur. Finis eñ fuit reg-
ni ſalomonis ⁊ pacis: vt regnorũ lectioni-
bus demonſtrat̃. Unus eſt chriſtus: cuius
regnũ nõ habet finem. Deinde nullis ſalo-
mon gentibꝰ imperauit: Chriſtus vero ec-
cleſiaꝫ de nationibꝰ cõgregauit. Poſtremo
viuente dauid ⁊ natus eſt ſalomõ: ⁊ regnũ
eſt cõſecutus: Hic autẽ qui ꝓmittitur: poſt
mortẽ dauid ſurrecturꝰ eſſe monſtratur. Si-
2. Regi. 7. cut habes: Quia cuꝫ completi fuerint dies
tui: ⁊ dormieris cũ patribus tuis: ſuſcitabo
de ſemine tuo qui erit ex ventre tuo: ⁊ para
bo regnũ eius: ipſe mihi ędificabit domuꝫ:
⁊ erigam ſedẽ eius in ſęculũ. Nũquid in ſę-
culum regnauit ſalomon: qui annis tantũ-
modo quadraginta regnauit? Ego ero inq̃t
ei in patrẽ: ⁊ ille mihi in filiuꝫ. Quis eſt iſte
ꝓprius dei filius: niſi cui dictum eſt: Filius
meus es tu: ego hodie genui te? Et miſeri-
cordiã meam nõ diſpergaꝫ ab eo: ⁊ fidelem
eũ ſeruabo in domo mea: ⁊ regnũ eius in ſę
culũ. At vero ſalomonẽ erraſſe ideo fortaſ-
taſſe tam grauiter: ne errarẽt homines: ⁊ ad
ipſum crederent manaſſe ꝓmiſſum: qđ diui-
narum ſerie cognouimus lectionũ. Ędifica-
uit eñ templũ aſtarte idolo ꝓpter amorem
mulieris: ⁊ indignatus eſt dominꝰ in ſalo-
monẽ. Si igitur viuente dauid regnare cę-
3. Regi. 1. pit: Sic eñ habes: ꝙ cum eſſet nũciatũ da-
uid regnare ſalomoneꝫ: adorauit rex dauid
in cubiculo ſuo: ⁊ dixit: Benedictus domi-
nus deus iſrael: qui dedit mihi hodie de ſe-
mine meo ſedentem in throno meo: ⁊ oculi
mei vidẽt. Si errauit: ſi offẽdit: vides quo-
niam ꝓmiſſi ſeries chriſtum ſpopondit. Et
ideo iſtos duos generis auctores euangeli-
ſta delegit. Unũ qui promiſſum accepit de
congregatione populorũ: alterũ qui de ge-
neratione chriſti oraculũ conſecutus eſt. Et
ideo licet ordine ſit ſucceſſiõis poſterior: pri
or tamẽ q̃ꝫ abraam in domini generatione
deſcribitur: quia plus eſt ꝓmiſſum accepiſ-
ſe de chriſto q̃ꝫ đ eccleſia: quoniã eccleſia ip-
ſa per chriſtũ. Ergo vnus princeps generis
ſm carnem: alter princeps generis ſm ſpiri
tũ: alter ſm ſeminis gratiã: alter ſm popu-
lorum fidem. Potior eniꝫ qui ſaluat: eo qui
ſaluatur. Et ideo dauid filius dicit̃. Liber
generationis ieſu chriſti filij dauid. Eiꝰ eñ
primo loco debuit filius dici: cui clare filius
eſt ꝓmiſſus: licet apoſtolus etiã abrę chri-
ſtum dicat eſſe ꝓmiſſum. Abrę enim dictę
ſunt ꝓmiſſiones ⁊ ſemini eius. Nõ dicit: et
ſeminibꝰ tanq̃ꝫ in multis: ſed ſicut in vno: ⁊
ſemini tuo quod eſt chriſtus: vt alteri ꝓpri-
etas generationis: principatꝰ alteri defera-
tur. Illi delatũ eſt: vt ieſus eius filiꝰ dicere-
tur: huic quaſi principi familię gentiũqꝫ p̃-
rogatiua ſeruet̃: vt ab abraã generationis
dominicę manaret exordiũ. Qui enim fidei
auctor eſt: ipſũ aſſerere ſcriptura quoqꝫ de-
buit diuinę generationis auctorẽ. Unde et
lucas ad deũ putauit originẽ eius eſſe refe-
rendã: ꝙ verus chriſti generator deꝰ ſit: vel
ſm veram generationẽ pater: vel ſm laua-
cri regenerationẽ myſticã auctor muneris.
Et ideo nõ a primo generationẽ eius cępit
deſcribere: ſed poſteaq̃ꝫ baptiſmũ eius ex-
plicuit: auctorem omniũ deum ꝑ baptiſmũ
cupiens demonſtrare. Chriſtũ quoqꝫ adeo
ordine manaſſe ſucceſſionis aſſeruit vniuer
ſa contexens: vt ⁊ ſm naturã ⁊ ſm gratiam
⁊ ſm carnẽ dei filium demõſtraret. Qđ aũt
euidẽtius diuinę generationis indicium q̃ꝫ
qđ de generatione dicturus ipſum patrem
p̃miſit loquentẽ: Hic eſt filius meus dilectꝰ
in q̃ cõplacui? Hic quoqꝫ aliqui ſolent inſe-
rere quęſtiones: ꝙ matthęus ab abraam vſ-
qꝫ ad chriſtũ quadragintaduas generatio-
nes enumerauerit: lucas vero quinquagin
ta: ⁊ ꝙ ꝑ alias ꝑſonas matthęus: ꝑ alias lu-
cas generationeꝫ manaſſe deſcripſerit: in q̃
iam illud poteſt ꝓbari qđ diximꝰ: q꞉ cũ ali-
os matthęus maiores dñici generis: alios
vero lucas in ordine generationis texuerit:
ab abraã tamen ⁊ dauid reliquos auctores

generis vterqꝫ ſignauit. Qđ vero per Salo-
monẽ matthęus generationẽ deriuandam
putauit: Lucas vero ꝑ nathan: alterã rega-
lem: alterã ſacerdotalẽ chriſti familiã vide-
tur oſtendere. Qđ nõ ita accipere debemꝰ:
ꝙ alterum altero verius: ſed alter alteri pa-
ri fide ⁊ veritate cõcordet. Fuit enim vere ⁊
ſcđm carneꝫ regalis ⁊ ſacerdotalis familię.
Rex ex regibꝰ: ſacerdos ex ſacerdotibꝰ: licet
oraculũ nõ de carnalibus ſed de cęleſtibus
exprimat̃: quoniã ⁊ rex in dei virtute lętat̃:
cui iudiciuꝫ a patre rege defert̃: et ſacerdos
Pſ. 109. eſt in ęternũ: ſm qđ ſcriptũ eſt: Tu es ſacer-
dos in ęternũ ſm ordinẽ melchiſedech. Be-
ne igit̃ vterqꝫ tenuit fidem: vt matthęus ꝑ
reges ductaꝫ originem cõprobaret: ⁊ lucas
ꝑ ſacerdotes a deo tranſmiſſam in chriſtum
ſeriẽ generis deducendo: ſanctiorẽ ipſaꝫ ori
ginem declararet. Simul in hoc quoqꝫ vitu
li figura ſignat̃: ꝙ vbiqꝫ ſacerdotale myſte-
riuꝫ putat eſſe ſeruandũ. Nec mireris ſi ab
abraaꝫ plures ſm lucã ſucceſſiones vſqꝫ ad
chriſtũ ſunt: pauciores ſm matthęum: cũ ꝑ
alias ꝑſonas generationẽ fatearis eſſe de-
curſam. Poteſt eñ fieri vt alij longęuã trãſ-
egerint vitã: alterius vero generationis vi
ri immatura ętate deceſſerint: cũ videamuſ
q̃ꝫ plures ſenes cũ ſuis nepotibꝰ viuẽ: alios
vero viros ſtatim filijs obire ſuſceptis. Il-
lud quoqꝫ aduertimus ꝙ ſanctꝰ matthęus
iacob qui fuit pater ioſeph filiũ mathan eſ-
ſe memorauerit: Lucas vero ioſeph cui de-
ſponſata erat maria filiũ heli: heli autẽ filiũ
melchi eſſe deſcripſerit. Quomodo vnius
duo patres: id eſt: heli ⁊ iacob? Quomõ eti
am duo paterni aui: mathan ⁊ melchi? Sed
ſi requiris: inuenies ꝙ iuxta pręſcriptum le
gis veteris: duo fratres diuerſos filios vte
rinos ex vna vxore generauerint. Traditur
eñ mathan qui a ſalomone genꝰ duxit: ia-
cob generaſſe filiũ: ⁊ vxore ſuperſtite deceſ-
ſiſſe: quã poſtea melchi accepit vxorem: ex
qua generatus eſt heli. Rurſus heli fratre
ſine liberis decedẽte: heli copulatus eſt fra-
tris vxori: ⁊ generauit filium ioſeph qui iu-
xta legem iacob filius dicitur: quoniã ſemẽ
fratris defuncti frater iuxta legiſ veteris ſe-
riem ſuſcitabat: Ita duorũ filius dictꝰ eſt:
nõ ab vtroqꝫ generatus: ſed quia alterius
ſm generationẽ: alterius ſm legẽ factus eſt
filius. In quo pręſcripto legis: futurã ꝑpe-
tuitatẽ defunctorꝫ: ſeminis nobis eſſe ꝓmiſ-
ſam: quia fratris defuncti ſemẽ frater ſuſci-
tabat poſt mortẽ. Hoc nõ intellexit populꝰ
iudęorũ: ſed ſcđm litteram accipiens: grati-
am corrupit oraculi. Alius eñ erat frater: q̃
defunctorũ fratrum ſemẽ reſuſcitaret: non
frater ſm carnis germanitatem: ſed ſm gra
tię puritatẽ. Et ideo fortaſſe frater nõ rede-
mit: redimet homo: q꞉ nõ germanꝰ frater il
le: ſed dominꝰ ⁊ mediator dei ⁊ hominũ: ho
mo chriſtus ieſus reſurrectionis gratiã pro-
pagauit: Licet ſit verſiculi iſtiꝰ ⁊ alia interp̃
tatio: quã ſuo dicemus loco. Non abſurdũ
autem videtur: ꝙ geminato myſtico nume
ro: quater denas generationes diuidẽdas
ſanctus matthęus putauit: ab abraaꝫ vſqꝫ
ad dauid: a dauid vſqꝫ ad tranſmigrationẽ
babylonis: a trãſmigratione babylonis vſ-
qꝫ ad chriſtũ: in quo vices mutationũ pari-
ter deſignauit. Ab abraã eñ vſqꝫ ad dauid
tẽpora ſine regibus fuit populus iudęorũ.
Regnũ enim iuſtum a dauid cępit: deinde
ꝑ reges actum genus omne eſt iudęoruꝫ: et
intemerata vſqꝫ ad tranſmigrationẽ eoruꝫ
regna manſerũt. Poſt tranſmigrationẽ ve-
ro in occaſum degenerantis populi: nobili-
tas circũciſa mergebat. De quinquaginta
vero generationibꝰ quas ab abraam lucas
cõtexendas putauit: numeri myſtici ſerua-
ta gratia ſatis daret. Nam ⁊ decimus ⁊ ſep
timus numerꝰ myſticus eſt: et tertio vterqꝫ
repetitꝰ myſteriũ ſignat. Et pentecoſte cuiꝰ
lucas: ⁊ teſſeracoſte cuius matthęus ſecutꝰ
eſt gratiam: ſatis ſupqꝫ numeruꝫ myſticum
ꝓdiderunt. Plęriqꝫ etiã mirant̃: cur tha- De conceptu Thamar et geminis eius
mar mulieris famoſę: vt illis videtur: mat-
thęus cõmemorationẽ in dominica genera
tione cõtexendã putauerit: Cur etiaꝫ ruth:
cur eius quoqꝫ mulieris quę vrię vxor fuit:
⁊ occiſo marito in dauid nuptias cõmigra-
uit: cũ pręſertim ſarę: ⁊ rebeccę: ⁊ rachel ſan-
ctarũ fęminarũ nuſq̃ꝫ fecerit mentionẽ. Sic
eñ habes: Abraaꝫ genuit iſaac: iſaac genu
it iacob: iacob genuit iudam ⁊ fratres eius:
iudas autẽ genuit phares ⁊ zaram ex tha-
mar. Nõ ocioſe vtiqꝫ huius mulieris euan-
geliſta nomẽ inſeruit: de qua diuiſe interim
tractandũ videtur. Primũ eñ ſi veris intẽ-
das animum: nõ hęc mulier tam famoſa q̃ꝫ
iuſta. Non eniꝫ temporalis vſum libidinis
requiſiuit: ſed ſucceſſionis gratiam cõcupi-
uit. Erat enim deforme liberos nõ habere:
quod etiaꝫ legum ciuilium fuit auctoritate

multatū. Promiſerat eam filio ſuo iudas: ſ;
diu pactaruꝫ fœdera diſtulerat nuptiarum:
per moram ꝓmiſſi defunctus eſt ſponſus.
Nōdū virginitatis: nōdū viduitatis ante
chriſti aduētū vernabat gratia. Dolēs ſe ſi-
ne filijs remāſiſſe: dolū ſtudio generatiōis
cōmētata ē: ⁊ iudā cōſilio ꝑuertit vt ſe eidē
offerret ornatā: poſteaꝗ̄ defunctā eius cog
nouit vxorē. Uides vbiqꝫ mulieris vitaꝫ ꝓ
bari: ꝙ nō alienuꝫ ꝑripuit thorū: non mere-
tricio ſtudio quaſi meretrix adornata ē. Nō
enī vagam captauit libidinē: ſed diu ſoceri
fraudata ꝓmiſſis: ex ea familia quā delege
rat: cōuerſo dolo: fructū voluit ſucceſſionis
adipiſci. Quis vtiqꝫ caſtior illa que tādiu
expectauit ꝓmiſſum: an ille qui amorē ferre
nō potuit oblatū? Illa que ſpōſi familiā nō
refugit: an iſte q̄ meretriceꝫ putauit? Illa q̄
orā ſui corporis volentibꝰ nō ꝑmiſit ad co-
pulā: an iſte q̄ qꝺ ſtudio cepit errorꝭ: ad ſuc-
ceſſionis gratiā caſtitate mulieris cōſūma-
uit? Illa que filios nō habebat: ⁊ tēpꝰ cōce-
ptionis mora coniugij timebat excludi: illa
que grauitatē maturioris elegit: an iſte qui
etate adoleſcētiores adamauit? Deniqꝫ ipe
Gen.38. ꝯfeſſus eſt dicēs: Iuſtificata eſt thamar ma
gis ꝗ̄ ego: ꝓpter qꝺ nō dedi eam ſelom fi-
lio meo. Itaqꝫ illa expiri exactoreꝫ ipſū ſue
voluit caſtitatis. Deniqꝫ nunꝗ̄ poſtea viꝝ
expta eſt: amictū viduitatꝭ ſumpſit a coitu.
Ille vniꝰ hore impatiēs: qui annos a puel-
la exegerat caſtitatis: luctū expulit: veſtem
mutauit: comā totōdit: rogū deſeruit: tho-
rum amator aſcendit. Sed nō ita iſtā defen
dimus vt illū accuſemus: immo vtrūqꝫ ex-
cuſemus. Non autem nos: ſed myſterium
qꝺ copule illiꝰ fructus expreſſit. Generauit
enī mulier phares ⁊ zaram filios: generauit
geminos. Unde nō ocioſe matthēꝰ vtrūqꝫ
ſignauit: cū phares tantūmodo cōmemora
tioneꝫ cauſa depoſceret. Phares enī genu-
it eſrom: eſrom genuit arā: deinde ꝑ ordinē
ſinguli. Cur aūt cū iſaac duos generauerit:
iacob plures: ſinguloꝝ tātūmodo quos ſuc
ceſſionis dñice cauſa poſcebat: fecit ſcriptu
re ſeries mentionē: horum autē vtrūqꝫ me-
morauit: niſi qꝛ hic in vtroqꝫ myſteriuꝫ eſt?
Tractauimꝰ moralē locū: qꝛ nō opa mere
tricis exercuit: ſed munera fecunditatis ele-
git: Tractemꝰ hiſtoricū: ⁊ myſticuꝫ ventile-
mꝰ. Neqꝫ enī ſine myſterio pōt eſſe: ꝙ anu-
lum ⁊ monile accepit ⁊ virgā. Nō vilis per-
ſona que merer̄ accipere ornamentū: ſigna-
culū: poteſtatē: factorū ſignaculū: pectoris
ornamentuꝫ: regie libertatis inſigne. Ergo
vt ordiamur hiſtoriā: cū generaret thamar:
legiſti quia vnꝰ de vtero eius ꝑmiſit manū:
quā apprehēdēs obſtetrix: coccū ī eā ligauit
dicēs: Hic exiet prior. Ut aūt reuocauit ma
num puer in matris vterū: ſtatim exiuit fra
ter eius. Dixit aūt obſtetrix: Quid inciſa ē
ꝑ te ſepis? Et vocauit nomē eiꝰ phares. Et
poſt ipſum exiuit frater eius: in cuiꝰ manu
erat coccū: ⁊ vocauit nomē eiꝰ zarā. Uides
quāta enigmata myſteriū ꝓdant. Manus
ꝑmiſſa: coccū ligatū: ⁊ reducta manus: vox
obſtetricis gemina: ꝙ prior alter exiret: ſe-
pem alter incideret. Cur autē alter manum
ꝑmiſit ex vtero: alr̄ genitali ꝓceſſit ex ortu:
niſi quia ꝑ geminorū myſteriū gemina de-
ſcribir̄ vita populorū: Una ſm legē: altera
ſm fidem: vna ſm litterā: altera ſm gratiā.
Prior gratia ꝗ̄ lex: prior fides ꝗ̄ littera. Et
ideo gratie typus manū ante ꝑmiſit: qꝛ gra
tie actus ante ꝓceſſit: qui fuit in iob: melchi
ſedech: abraā: iſaac ⁊ iacob: qui ꝑ fideꝫ ſine
lege viuebant. Credidit enī abraā deo: ⁊ re- Gen.15.
putatum eſt ei ad iuſticiam. Melchiſedech
quoqꝫ ſancti gratiam precedens ſacrificij fi-
gura monſtrauit. Preuenientes enī legeꝫ pa
triarche ſancti: preſcriptoꝝ vinculis abſolu
ti: libera ⁊ conſimili nobis euangelij gratia
refulſerunt. Iunior horū frater: ſecūdus or-
do pietatis. Primus ergo in patriarchis: ſe
cundus in regibꝰ ⁊ ſacerdotibꝰ eſt. Utraqꝫ
enī vita ſm deū: quia illi quoqꝫ qui ſm legē
moyſi religioſam ⁊ piam militiā militabāt:
non ſunt gratie ⁊ honoris exortes: ſed prior
pietatis fructus in auctoribus ꝗ̄ heredibꝰ.
Prior enī zara: qui interꝑtatione ſignifica-
tur oriens. Lux enim pietatis: veri ſplēdor
orientis eſt: illiꝰ vtiqꝫ qui dixit: Oriens no-
men eſt mihi: cuius in patriarchis primitꝰ
radius lucis illuxit. Hi enī prime vite ſue ac
tum in hoc ſeculo ꝑmiſerunt: in quorū ma-
nu noſtri quoqꝫ actꝰ tanꝗ̄ plenioris corpo-
ris: qui adhuc nature quodā generātis vte
ro tenebamur: figura ꝓceſſit. Sed media tā
ꝗ̄ ſepis obiecta legis eſt obſeruatio: ⁊ q̄dā-
modo vita maioꝝ vider̄ inciſa: de qua in ty
po illa obſtetrix fortaſſe iuſticia q̄ nos emiſ-
ſos aluo nature matrꝭ excepit: dixiſſe ꝓdir̄:
hic exiet prior. Et reuera mirabilis ille erat
ordo pietatis: nō a moyſe: nec ab aliq̄ hoīe:

nec ꝑ hominē: ſed munere quodā ſapientie
ſponte ſe infundentis impſſus. Prima igir̄
diſciplina pietatis ſm euangeliū: qꝛ ꝑ crucē
Joh.8. ⁊ ſanguinē credimus chriſti: Cuiꝰ abraā diē
vidit: ⁊ gauiſus eſt: cuiꝰ noe gratiā in typo
eccleſie figurataꝫ: ſpirituali cognitione ꝑſen-
ſit: cuius iſaac vicē in ſacrificio non recuſa-
uit: quē iacob cū vinceret adorauit: cuiꝰ eſa
ias ruborē vidit veſtimentoꝝ. Nā ſm euan
geliū: vita etiā ꝓphetarū eſt: in cuiꝰ ſangui
ne inter excidia mundi publice futurū ſalu-
tis inſigne: raab illa typo meretrix: myſte-
rio eccleſiā figurauit: que multorū cōuena-
rū copulā nō recuſat: ⁊ quo cōiunctior plu-
ribus: eo caſtior: immaculata virgo ſine ru-
ga: pudore integra: amore repleta: caſta me-
retrix: vidua ſterilis: virgo fecūda. Mere-
trix: qꝛ a pluribꝰ amatoribꝰ frequētatur: cū
dilectionis illecebra: ⁊ ſine colluuione deli-
1.Corꝭ.6. cti. Qui enī adheret meretrici: vnū corpus
eſt. Uidua ſterilis: que viro parere nō norit
abſente: venit vir ⁊ hūc populū plebēqꝫ ge
nerauit: Uirgo fecūda: que hāc genuit mul
titudinē cum fructu amoris: ſine vſu libidi-
nis. Sꝫ vt ad hiſtoriā reuertamur: quid ſi
Gen.38. bi volunt obſtetricis eloquia dicentis: Hic
exiet prior: niſi qꝛ eiꝰ typū gerebat: qui ortu
corporis poſterior: virtute ⁊ veritate primꝰ
exiſtēs: principatū ſibi omniū vendicauit?
Inde ⁊ iohānes: Poſt me venit vir: qui anͣ
me factꝰ eſt. Quid ſibi vult: ꝙ coccū in ma-
nu eiꝰ ligauit: niſi qꝛ typꝰ eius erat: q̄ crucis
īdicio ſue ⁊ ſanguinis fuſione actū illuſtra-
uit humanū? Itaqꝫ poſteaꝗ̄ manum redu-
xit: quaſi inciſione facta ſepis: exiuit frater
eiꝰ: Quē quaſi mediū parietē ſepis vel ma
cerie aplꝰs nominauit: atqꝫ ipſe de inciſio-
ne nomē accepit. Phares enī diuiſio ē. Un
de ⁊ phariſei nūcupati: eo ꝙ a multoꝝ ſe cō
iunctionibꝰ ſepararēt. Beatius autē ⁊ mul
to melius fuiſſet: nō incidi ſepem: ſed vnaꝫ
eādē ⁊ indiuiduā ꝑmanere. Qꝺ fieri potu-
it: ſi ei vite que prior manum miſit: hoc eſt:
actum oſtendit ſuū: ꝯſequens fuiſſet eiꝰ vi-
te militia que ſecuta eſt. Multo enī melius
ſi circūciſus populus vitā maiorū voluiſſet
imitari. Sic enī fuiſſet vna ſepis: vna mace
ria: vna edificatio ꝓorum ac ſequentiū. Sꝫ
qꝛ primū illū vite actum poſterioris infirmi
tas nō potuit implere: inciſione ſine dubio
facta ſepis eius ſiue macerie que ſm deum
edificata erat: tanꝗ̄ medius paries interie-
ctus eſt: vt illa ſepis: hoc eſt: ꝑpetua atqꝫ cō
tinua bonorū morum edificatio rūperetur.
Sepis enī eſt qua ager circūdatur fructuo-
ſus: furis remouer̄ incurſus: que culta con-
cludit: deſerta ſecernit. Maceria quoqꝫ do-
mum claudit: hec ſi maneat: domus tuta ē.
Deniqꝫ auferā inquit maceriā eius: ⁊ erit in Eſa.5.
direptionē. Optemus vt hec integra ſit ma
ceria domus noſtre: domꝰ ſpiritalis que in
nobis eſt. Nō enī ab homine exedificari po
teſt: ſed a deo viuo qui ait: Et maceriaꝫ cir-
cūdedi. Perdiderūt igir̄ ſalutē q̄ maceriā ꝑ-
diderūt. Maneat ḡ maceria: maneat hec ſe
pis. Uis ſcire ꝗ̄ ſit vtilis ſepis? Sepi aures Eccl.28.
tuas ſpinis ⁊ tribulis: ⁊ noli audire linguaꝫ
nequā. Sepis enī iſta te defēdit a culpa. Er
go dñs ieſus q̄ poſtea ſm carnē venit: ī lucē
veterꝭ illiꝰ munitionē ſepis inſtaurās: ī ma
iorū nos actuū ⁊ antiquā ſimplicitatē fidei
reformauit. Unͣ de eo ⁊ ꝓpha dixit: Uoca- Eſa.58.
berꝭ edificator ſepis. Tulit enī illuꝫ obicē q̄
vnitatē mentis ⁊ corporis: ſeriēqꝫ vite ſim-
plicis diuidebat: atqꝫ ipſe factus eſt pax no Eph.2.
ſtra: qui fecit vtraqꝫ vnū: ⁊ mediū parietem
ſepis ſoluēs. Quē parietē exponit apoſtolꝰ
inimicitias eſſe in carne. Has ergo inimici-
tias tulit dominus: ⁊ pacem refudit: legēqꝫ
mandatorū in decretis euacuauit: vt duos
conderet in vno nouo homine: In quo nō
ſolum exteriorē ⁊ interiorem: ſed etiā iudeū
ſignificat ⁊ grecū: vt eſſet omnia ⁊ ī omnibꝰ
chriſtus. Dominꝰ enī ſabbati: ſuꝑſtitionem
tulit ſabbati corporalis: ⁊ quaſi mediū ſol-
uit legis parietē: qui nos ab ea pietate que
ſm deū eſt: decretoꝝ difficultate ꝓhibebat:
eo ꝙ iuxta moyſi legem non erat facile atqꝫ
poſſibile gentibꝰ militare deo: cū inanis ſu
perſtitio iudeorū: purū affectum gentium a
ſubeūda obſeruatione reuocaret. Quid er-
go? Lex inutilis? Abſit: ſ; vtilis incredulis:
infirmis neceſſaria: que lubricos ⁊ errantes
ꝑcepti ſalutaris auſteritate cohiberet: ⁊ ob-
ſeruationū attētione cōcluderet. Bona aūt
lex eſt: quia ſpiritalis. Ei aūt nō bona: qui
nō putat ſpiritalē: qui mente exiguꝰ: humi-
liſqꝫ factus: eam que ſuꝑ legem eſt maieſta-
tem ſcꝫ chriſti videre nō potuit. Quā vtiqꝫ
tanꝗ̄ ſupra illū parietem reſpiciens: ille mē
te ſublimis eſaias gloriam dei vidit: que vi
detur in montibus nō in collibus. Docuit
itaqꝫ nos eccleſia in canticiſcanticoꝝ: ꝙ iſte
paries dño noſtro ieſu chriſto obſtare non

potuit:vel ei qui ſecut⁹ eſt chriſtuz:dicens:
Cant.2. Uox fratris mei: ecce hic venit ſaliens ſup
montes:⁊ tranſiliens ſup colles: ſimilis fra
ter meus capreę vel hinnulo ceruoꝝ:in mõ
tibus bethel:Ecce hic retro poſt parietẽ no
ſtruz:ꝓſpiciens p feneſtras:ꝓſpiciens p re/
tia. Reſpondit frater me⁹ ⁊ dixit mihi:Sur
ge veni ꝓxima mea:ſpecioſa mea:columba
mea:qm̃ ecce hyems trãſiuit: pluuia abijt:
diſceſſit:flores viſi ſunt in terra:tẽpus ſecã/
di aduenit:vox turturis audita eſt. Flores
apl'i:tẽpus meſſis:fruct⁹ eſt chriſt⁹:vox tur
turis:vox eccleſię. Jure igiꝰ dei fili⁹ poſtea
ꝙ̃ terrenos homines:nec gradientes ad ſu/
perna ⁊ corporalib⁹ inſpexit anguſtijs coar
Ps.13. tatos(Non eñ erat qui faceret bonum:nõ
erat vſq̄ ad vnũ) deſcendere in terras ipſe
dignatus eſt:vt parietẽ illuz legis:hoc eſt:
molẽ quandã:⁊ ſupſtitionẽ intellectus cor/
poralis auferret:quę quaſi p̄meret:⁊ obum
braret corda populoꝝ. Melior igiꝰ maceria
ꝙ̃ paries. Deniq̄ nõ bonus paries dealba/
tus. Qđ nõ ocioſe dictũ eſt p̄ncipi ſacerdo/
tũ:eo ꝙ medij parietis impedimẽta ſerua/
bat:quẽ dñs ieſus abſtulit quaſi durã mili/
tiã:quo clariorẽ obſeruantiã religionis in/
funderet:vt iam nõ vnũ iudęorũ gen⁹ qua/
ſi corporalis quodã pſcripto legis incluſuz:
ſed omnes gẽtes ad dei cultũ p euangeliuz
vocarẽtur. Duo igiꝰ gemini:duę geminę vi
tę:duę geminę ſunt militię:ita vt prior me/
lior ſit ſequẽte. Et ideo qđ ẽ meli⁹:reforma
tum eſt. Quis aũt neget euangeliuz p̄ſtare
legi? Bona tñ lex:ſi ſupra litterã mentẽ eri/
2.Cor.3. gas. Littera eñ occidit. Quid aũt haberet
hęc hiſtoria gratię:niſi lucẽ tanti myſterij vi
derem⁹? Docuit eñ nos apl's ſanct⁹: in ſim
plicitate hiſtorię ſecretũ quęrere veritatis:
⁊ in quaſdã non intelligibiles ꝯm litterã di/
Gal.4. ſputatões ſenſum referre ſcribẽs:Dicite mi
hi ſub lege volẽtes eſſe:legem nõ audiſtis?
Scriptũ eñ eſt:quia abraã duos filios ha/
buit:vnũ ex ancilla: ⁊ vnũ đ libera:ſed qui
ex ancilla:ꝯm carnẽ natus eſt:qui aũt de li/
bera:ꝯm ꝓmiſſionẽ. Quę ſunt inqt p allego
riã dicta. Hęc eñ ſunt duo teſtamẽta. Et in
fra:Quę autẽ ſuꝰ ſũ eſt hieruſalẽ: libera eſt.
Ad illã igiꝰ quã medi⁹ paries incidere ⁊ di/
uidere nõ potuit:mẽtis ſublimitate tenda/
mus. Solut⁹ eñ eſt ꝯm intellectũ corporalẽ
veteris ille paries teſtamẽti:expulſa eſt an/
cilla:teneꝰ libera. Ex libera ſum⁹ liberi. Li/
bera ẽ eñ eccleſia:expulſa ſynagoga ẽ. Ser/
uiebat eñ populus iudęoꝝ:remotũ eſt ſer/
uitutis iugũ:qđ noſtrę aię quędã colla rep/
mebat:ne vltra parietẽ vitę prioris poſſim⁹
aſpicere. Habemus iuguz bonũ ac leue: qđ
habenis pacis ac gratię vinculis magis eri
gat ꝙ̃ dep̄mat copulatos. Hic eſt dñs cui⁹
in zara typus ante p̄ceſſit:eo ꝙ ex tribu ⁊ ex
ſemine illi⁹ zarę dñs ieſus ꝯm carnẽ:non ſo/
lum a fęmina:ſed etiã ſub lege generat⁹ eſt:
vt eos qui ſub lege erant redimeret p̄cio ſui Ibidem.
ſanguinis. Cuius figura ideo in manu illi⁹
zarę p̄ceſſit:vt p̄mitteret nobis: qꝛ vẽturus
erat:qui veteris vitę reuocaret vſũ:⁊ liber/
tatẽ quã tribuerat primo illi adaz: in adam
nouiſſimo reformaret:vt iam gen⁹ hominũ
ſine lege eẽt ſeruituti. Si igiꝰ thamar cog
nouimus ꝓpter myſteriũ inter dñicas gene
ratiões eſſe deſcriptã: Ruth quoq̄ ſine du/
bio pari ratione mime p̄termiſſaz eſtimare
debemus. De qua ſenſiſſe videꝰ apl'us ſan/
ctus:cũ alienigenaꝝ vocationẽ gentiũ ſpi/
ritu p̄uideret:p euangeliũ eſſe celebrandaz
dicens: ꝙ lex non ſit iuſtis poſita: ſed iniu/ 1.Timoth.1
ſtis. Quõ eñ ruth cũ eẽt alienigena iudęo
nupſit? Et qua ratione in chriſti generatiõe
eius putauit euãgeliſta copulę cõmemora/
tionẽ eſſe faciendã:quę legis ſerie vetabaꝰ?
Nõ ergo ꝙ ex legitima ſaluator generatiõe
manauit:videtur eſſe deforme:niſi ad apo/
ſtolicam ſententiã reuertaris: quia lex non
eſt iuſtis poſita:ſed iniuſtis. Hęc eñ cuz ſit
alienigena ⁊ moabitis:p̄ſertim cũ lex moy/
ſi ꝓhiberet has nuptias:moabitaſq̄ exclu/
deret ab eccleſia. Sic eñ ſcriptũ eſt: Moa/ Deut.23.
bitę nõ intrabũt in eccleſiã dñi:vſq̄ ad ter/
tiã ⁊ quartã generationẽ:⁊ vſq̄ in ſęculum:
Quõ intrauit in eccleſiã:niſi quia ſancta et
immaculata morib⁹ ſupra legẽ facta eſt? Si
eñ lex impijs ⁊ peccatorib⁹ poſita eſt:vtiq̄
ruth quę definitionẽ legis exceſſit:⁊ itrauit
in eccleſiã:⁊ facta eſt iſraelitis: ⁊ meruit inꝰ
maiores dñici generis cõputari: ꝓpter cog
nationẽ mentis electa nõ corporis:magnũ
nobis exemplũ eſt:qꝛ in illa noſtrũ omniuz
qui collecti ex gentib⁹ ſumus: ingrediendi
in eccleſiã domini figura pręceſſit. Hanc igi
tur ęmulemur:vt qꝛ hęc moribus hanc p̄ro/
gatiuã meruit aſciſcẽdę ſocietatis ſuę: ſicut
hiſtoria docet:nos ꝙ̃ ꝓpꝰ morũ electionẽ:
in eccleſiã dñi meritis ſuffragãtibus alliga/
mur. Etem̃ cũ iſraelitas in diebus iudicũ Ex libro Ruth

ſuperiorib⁹ fames tẽporib⁹ vrgeret: a beth
leem ciuitate iudę:in qua nat⁹ eſt chriſtus:
abijt vir colere in agro moab:cũ vxore ⁊ du
ob⁹ filijs:elimelech viro nomẽ: mulieri no/
emi. Filij eius acceperũt ſibi vxores moabi
tidas:nomẽ vni orpha:⁊ nomen ſcđę ruth:
⁊ habitauerũt illic quaſi decẽ annis:⁊ mor/
tui ſunt. Sz derelicta mulier a duob⁹ filijs:
⁊ viro ꝓprio deſtituta:cognito ꝙ deus viſi
taret iſrael:regredi domũ parãs:cępit ſua/
dere vt domũ ꝓpriam repeterẽt vxores fili/
oruz ſuoꝝ. Una cõceſſit:ruth vero cũ ſocru
manſit. Cui cũ diceret ſocr⁹:Ecce iam ꝯſpõ/
ſata tua ad populũ ſuũ regreſſa eſt:⁊ ad de/
os ſuos:⁊ tu reuertere pariter cũ cõſponſa/
ta tua: Reſpondit ruth: Non ꝯtingat mihi
dimittere te ⁊ redire ad deos meos:quia q̄/
cunq̄ tu ieris:ibo tecũ:⁊ vbi habitaueris ha
bitabo: Populus tu⁹ ꝑplus meus:⁊ de⁹ tu/
us deus me⁹. Et vbi mortua fueris moriar:
⁊ vbi ſepulta fueris ſepeliar. Atq̄ ita duę p
uenerunt in bethleez. Hos igiꝰ mores:atq̄
hanc ſanctitatẽ erga ſocrũ:pietatẽ erga de/
functũ: religionẽ erga deũ:cuz cognouiſſet
booz ꝓauus dauid:iuxta legez moyſi vt ſe/
men defuncti ꝓximi ſuſcitaret:eam ſibi ele/
git vxorem. Refert autem aduertere ꝙ ⁊ in
agro pleno meſſis repta: manipulos(ſicut
ſcriptũ eſt)colligens:⁊ ſocrui fructus reſer/
uans: ⁊ non poſt iuuenẽ abijt:ſed virũ pfe/
ctũ ſecuta eſt: vnde ⁊ meruit audire: Quia
mulier virtutis es tu: ⁊ qꝛ bñ feciſti miſcdiaz
tuã nouiſſimã:pl⁹ ꝙ̃ primã. Nouiſſima eñ
miſcdia eccleſię cõgregatę:pręſtat p̄ori. Qđ
breuius hic cõprehẽdi: qꝛ plenius in libris
digeſſimus quos de fide ſcripſi. Appropin/
quauit eñ qui lõge erat:qꝛ elongauit qui ꝓ
ximus erat:⁊ calciamentum ꝓximi muliere
acq̄ſiuit accepta. Mos eñ erat vt qui ꝓxi/
mus erat:ſi nollet accipere in cõiugiũ ꝓpin
quã ſuam:calciamẽtũ ſuũ ſolueret:⁊ alij ce/
deret. In quo nõ mediocre myſteriuz: eo ꝙ
is qui alienigenã in typo ſumpſit:euangeli
zãdi accepit facultatẽ. Deniq̄ in typo has
fuiſſe nuptias:teſtaꝰ benedictio ſeniorũ di/
centiũ:Det deus mulierẽ quę intret in do/
mũ tuaz ſicut rachel:⁊ ſicut lya: quę ędifica
uerũt vtrẽq̄ domũ iſrael:⁊ facere virtutẽ in
effrata:⁊ ſit nomẽ in bethleem: ⁊ fiat dom⁹
tua ſicut domus phares:quem peperit tha
mar iudę. De ſemine tuo det tibi dominus
ex hac puella. Et accepit booz ruth: ⁊ facta
eſt ei in matrimoniũ:⁊ peperit obeth patrẽ
ieſſe: auũ dauid. Recte igiꝰ ſanct⁹ matthe/
us p euãgeliũ gentes ad eccleſiã vocatur⁹:
auctorẽ ipſum dñm gentilicę cõgregatiõis
alienigenarũ generationẽ ꝯm carnẽ aſſum/
pſiſſe memorauit:vt iam tũc eſſet indiciuz:
ꝙ illa generatio ederet gentiũ vocatorem:
quẽ ſequeremur oẽs ex alienigenis congre/
gati: relinquẽtes paternã domũ:⁊ dicẽtes
ei: qui nos ad dei cultuz vocaret(verbi gra
tia) paulo:aut cuicũq̄ epiſcoporuz: Popu/
lus tuus populus meus:⁊ deus tuus deus
me⁹. Ergo ruth ſicut lya ⁊ rachel oblita po/
pulũ ⁊ domũ patris ſui: ſoluens vinculũ le
gis:ingreſſa eſt in eccleſiã. Soluit autẽ cal/
ciamentũ q̄ nõ accepit eccleſiã. Et moyſi di
citur:Solue calciamentũ pedũ tuorum: ne Exo.3.
ipſe ſponſus eccleſię crederet. Solus ille nõ
ſoluit:qui ver⁹ eſt ſponſus. Et ideo dicit io
hannes:Cui⁹ nõ ſum dignus ſoluere corri/
giã calciamẽti eius. Ergo ⁊ hic typus eſt:eo
ꝙ ędificaret domum iſrael. Qꝛ vero cõme/
moratio eius dñicę ꝓſapię fuerit inſerẽda:
declarat myſterij altioris expꝛſſio:qua ꝓphe
tatũ eſt ex genere eius in effrata chriſtũ eſſe
generandũ: cũ dicitur: Det tibi dñs facere
virtutẽ in effrata:⁊ ſit nomen in bethleem.
Quę eſt eñ virtus:niſi quę p chriſtũ gentiũ
populos ꝯgregauit? Qđ aũt nomen:niſi il/
lud qđ bethleem patria dñi ꝯm carnẽ naſcẽ
tis eſt facta: Unde p ꝓphetaz dictũ eſt:Et Michee.5.
tu bethleem iudę nõ es minima inter prin/
cipes iuda: Ex te eñ exiet princeps qui re/
gat populũ meũ iſrael. Uidemus igiꝰ mu/
lierum commemorationi hiſtoriã:moribus
myſteriũ cõuenire. Neq̄ tñ abnuo cũ tha
mar ⁊ ruth defendo:peccatores quoq̄ inter
maiores dñici generis cõputatos: quoꝝ cõ
memorationẽ ſanctus lucas declinare deſi/
derãs:aliũ quendã ſucceſſionũ ordinẽ tenu
it. Neq̄.n.achab neq̄ iechoniã neq̄ poſtre
mo vrię vxorem nominãdos putauit:vt im
maculatã ſacerdotalis generis ſeriez decla/
raret. Sed vt illi talis cõſilij ſui ratio ſubſi/
ſtit:ita etiã ſancti matthęi conſiliũ a ratiõe
iuſticię nõ abhorret. Naz cũ euangelizaret
dominũ ꝯm carnem de zara eſſe generatũ:
qui omniũ peccata ſuſciperet:ſubiectũ iniu
rijs:ſubditũ paſſiõi: ne hui⁹ quidẽ putauit
exortẽ aſſerendũ eſſe pietatis:vt maculatę
quoq̄ originis nõ recuſaret iiuriã: ſimul ne
puderet eccleſiã de peccatorib⁹ ꝯgregari:cũ

dñs de peccatoꝛibꝰ naſceret. Poſtremo vt
beneficiũ redẽptionis: etiã a ſuis maioꝛibꝰ
inchoaret: ne quis putaret oꝛiginis maculã
impedimento poſſe eſſe virtuti: nec ſe inſo/
lens de ſui generis nobilitate iactaret: ne
ve parentũ crimina verecũdioꝛ erubeſceret:
cui obumbrandę oꝛiginis facultas daretur
floꝛe virtutis. An vero ſanctus dauid licet
multa eius in myſterium figurentur: nõ eo
pręcelſioꝛ ꝙ hominẽ ſe eſſe cognouit: ⁊ con/
miſſum ſuꝑ abrepta vrię vxoꝛe peccatũ: pę/
nitentię putauit lachꝛymis abluendũ: oſtẽ/
dens nobis: neminẽ virtuti pꝛopꝛię debere
cõfidere? Habemus eñi aduerſariũ magnũ
qui vinci a nobis ſine dei fauoꝛe nõ poſſit.
Et plerũqꝫ illuſtribus ⁊ beatis virĳs grauia
peccata fuiſſe reperies: vt quaſi hoĩes tem/
ptationi patuiſſe cognoſcas: ne virtutibus
egregĳs pluſqꝫ hoĩes crederent. Si eñi da/
uid q̄ ꝑſumptione virtutis elatus dixerat:
Ps. 7. Si reddidi retribuẽtibus mala mihi. Et ali
Ps. 29. bi: Ego aũt dixi in mea abũdantia: nõ mo/
uebor in ęternũ: ſtatim inſolentię huius pę
Ibidem. nam ſe ſubiſſe memoꝛauit: dicens: Auerti/
ſti faciẽ tuã a me: ⁊ factus ſum cõturbatus:
Si ipſe dñici generis auctoꝛ inſolentię exce
pit offenſam: quantomagis nos cęteri pec/
catoꝛes: quibꝰ nulla ſuffragatur ꝑrogatiua
meritoꝛũ: inſolẽtię ſcopulũ timere debemꝰ
in quo naufragiũ ſit bonoꝛũ: Pręſertim cũ
tãtus vir nobis ⁊ magiſterĳ auctoꝛ ſit ⁊ ex/
empli: qui quaſi pſalmodiã quandã ad re/
pꝛopitiandũ dominũ in poſterioꝛibꝰ canen
Ps. 130. dã putauit dicens: Dñe nõ eſt exaltatũ coꝛ
Ps. 15. meũ: neqꝫ elati ſũt oculi mei. Et dñs a dex/
tris meis ne cõmouear. Sciuit eñi quando
ſe ſibi credidit eſſe lapſum. Deniqꝫ nihil ali
ud eſſe in hoĩe deſignauit: niſi quia deũ no/
uit. Sic enim habes: Quid eſt homo ꝙ in/
Ps. 143. notuiſti ei: aut filiꝰ hominiſ qꝛ cõputas eũ?
Si ergo dauid inſolentiã dãnat: humilita/
tẽ induit: recte in hiſtoꝛia vxoꝛis vrię magi/
ſteriũ iſtud affectandę humilitatis aſciſcit.
Et tñ ſi ex ea natꝰ eſt ille pacificus ſalomõ:
videamus ne foꝛte myſteriuꝫ ſit: ꝙ ſublato
eo de medio: qui ante cõiugio ſuo plębẽ gẽ/
tium vendicabat: alĳ eccleſia vno nupſerit
viro dauid. Dauid eñi vocatus eſt chꝛiſtꝰ:
in parẽtis nomẽ aſcitus: Iuxta qd ſcriptũ
Ps. 88. eſt: Inueni dauid ſeruũ meũ: cui nupſit ec/
cleſia: quę verbi ſemine ⁊ ſpiritu dei plena:
chꝛiſti coꝛpꝰ effudit populũ ſcꝫ chꝛiſtianuꝫ.

Eſt ergo mulier: q̄ viuẽte viro alligata eſt le
gi: ⁊ ideo moꝛtuꝰ eſt vir eiꝰ vt nõ eſſet adul/
tera: ſi eſſet cũ alio viro. Myſteriũ igitur in
figura: peccatũ in hiſtoꝛia: culpa ꝑ hominẽ:
ſacramentũ ꝑ verbũ. De qua hiſtoꝛia quo/
niã alibi plenius diximꝰ: hic trãſcurrenduꝫ
videt. Meritoqꝫ ſanctus dauid: de hac hi/
ſtoꝛia myſticũ pſalmũ quinquageſimũ ſcri/
pſit: ꝓpter berſabee nuptias: dicẽſ: In plu Ps. 50.
rimum laua me ab iniuſticia mea: ⁊ a delicto
meo mũda me. Si iniquitatẽ ſuã dei amicꝰ
cognoſcit: ⁊ meritis ſuis obſtare delictuꝫ: ſi
deniqꝫ deo ſe peccaſſe cõfitetur: cur tu de cõ
feſſione criminis erubeſcas: cũ criminis cõ/
mentũ nõ cõfeſſio ſit pudoꝛi? Ergo cum da/
uid berſabee hiſtoꝛiã nõ prętermiſerit in ſu/
is pſalmis: vt in ea vel myſteriũ vel actum
ꝑfectę pęnitẽtię nos doceret: iure videmus
etiã in generationibus dñicis non ꝑtermiſ/
ſam: quia ⁊ ipſe dauid qui eã accepit in vx/
oꝛem ſibi: generationis dñicę ſm carnẽ pꝛę/
ceſſoꝛ aſſeritur. Cuiꝰ ſpeciale vt diximꝰ me/
ritũ: vt eccleſię in hoc myſterio videret exoꝛ
tum: ⁊ acciperet oꝛaculum ꝙ ex ſuo chꝛiſtus
genere naſceret. Alterũ eñi ad eccleſiã perti
net: qd dixit: Ecce audiuimus eã in effrata: Ps. 131.
inuenimus eã in cãpis ſiluę. Alterũ ſpecia/
lit ad dñici coꝛpoꝛis ſuſceptionẽ: qd oꝛacu/
lo manifeſtiſſimo reuelat cũ dicitur: Ex fru/ Ibidem.
ctu ventris tui ponã ſuꝑ ſedem meaꝫ. Noli
tñ tanto negligens eſſe ꝓmiſſo. Nõ eñi ſine
definitione datũ eſt. Sꝫ ſi cuſtodieris teſta
mentũ meũ: ⁊ teſtimonia ſeruaueris domi/
ni: quę in euãgelio ſe pollicet eſſe dicturuꝫ:
tibi quoqꝫ copia ſedis patebit ęterne. Hęc
de vxoꝛe vrię. De achab aũt ſatĭ claret: cui
vxoꝛ iezabel. Et de iechonia: de q̊ ſatĭ ido
neus auctoꝛ eſt hieremias: maximi reũ eſſe
delicti: cui etiã qd habuit nomẽ eripuit. Et
ideo qui ioachim in regnoꝛũ libꝛis dicitur:
iechonias ab hieremia eſt noĩatus: dicente
eo: Abiectus eſt iechonias vt vas: nõ eſt
vſus in eo: ꝓpter qd ꝓiectus ẽ ipſe ⁊ ſemen
eius. Terra terra audi verbum dñi: Scribe
virũ iſtum abdicatũ: quia nõ exurget ex ſe/
mine eius ſedẽs in thꝛono dauid: pꝛinceps
adhuc in iuda. Eo eñi regnãte iudęã: baby/
lonĳ vaſtauerũt: Neqꝫ poſtea vnquã de ſe/
mine eius: regnũ quiſqꝫ in iudęa potuit ob/
tinere. Poſtea eñi populus de captiuitate
dimiſſus ſub ſacerdotibꝰ ⁊ tetrarchis fuit.
Vñ etiã vſqꝫ ad chꝛiſti generationẽ mãſere

tetrarchę: ne ipſi quidẽ quantũ hiſtoꝛia do/
cet regalis dignitatem generis reſeruãtes.
Qd herodis regnũ nõ fuerit legitimũ
Fert eñi ab his qui ſiue argumẽtati: ſiue
ſimpliciter docẽtes: ſiue vere aſtruẽtes tra/
diderunt nobis: qꝛ idumei latrones aſcalo/
nẽ vꝛbẽ palęſtine ingreſſi: de phano apolli/
nis qd vicinũ murĭ erat: antipatrũ herodis
cuiuſdã ierodoli filiũ: inter alios abducere
captiuũ: quẽ pater redimere ꝓpter pauꝑta/
tẽ nequiuit. Is igit imbutꝰ diſciplinis ⁊ my/
ſterĳs iudęoꝛũ hircano iudęę regi amicitia
copulat: quẽ ꝓ ſe ad pompeiũ hircanus le/
gatũ direxit: ⁊ quia legationis fructu poti/
tus eſt: ꝑ eam gratiã partẽ regni affectauit.
Occiſo aũt antipatro ꝓpter fęlicitatis inui/
diã: filiꝰ eiꝰ herodes poſtea ſub antonio ſe/
natuſcõſulto iudęis regnare ꝑceptꝰ ẽ. Cuiꝰ
herodes filiꝰ ⁊ alĳ tetrarchę: qd ideo ex grę
coꝛũ hiſtoꝛĳs putauimꝰ trãſferendũ: vt cla/
reat herodẽ nullo affineꝫ generi iudęoꝝ: re/
gnũ adulterina fraude quęſiſſe. Deniqꝫ cõ/
ſcius ignobilitatis ſuę: ne qua poſteris ſuiſ
vel de ꝑſcripto veteri quęſtio moueret: ſcri/
pturas eoꝝ incendit: ęſtimans ꝙ ſi indicia
de publico ſuſtuliſſet: nullis alĳs teſtimo/
nĳs clarere poſſit: quin de patriarchaꝝ vel
ꝓſelitoꝝ veterũ genere emanaret. Sed vt
plęra curę humanę ſunt cognitiõi: hoc ⁊ in/
dagini veritatĭ ꝑiudicare nõ potuit. Ne no
bis tñ poſſit ꝑiudicare videamus: qui veri
regaliſqꝫ generĭ dicimꝰ chꝛiſtũ: ⁊ ꝑ veros et
nobiles reges actũ dñi genus. Sꝫ vbi adul
terina regnũ affectauit ꝓpago: ſucceſſionẽ
nobilitatis ſuę: nõ potẽtię: ſed generatiõis
oꝛdo ſeruauit. Tñ ipſum regẽ ſm honoꝛẽ ſę
culi: nõ accepimus chꝛiſtũ. Quõ ergo ex fru
ctu ventris tui ponã ſuꝑ ſedem meã? Quõ
⁊ angelꝰ de eo dicit: ꝙ dabit illi dñs deꝰ ſe/
dẽ dauid patris ſui: ⁊ regnabit in domo ia/
cob in ęternũ? Quõ ergo regnare ꝓmittit
nec oſtẽdit? Aut quõ ex ſemie iechonię nul
lus regnaturus dicit ꝑ ꝓphetã? Si eñi chꝛi/
ſtuſ regnauit: ex ſemine aũt iechonię chꝛiſtꝰ
eſt: ꝓpheta mentitꝰ eſt: mentita ſunt ⁊ oꝛa/
cula. Sꝫ illic futuros ex ſemine iechonię po
ſteros nõ negatur: ⁊ ideo de ſemine eius eſt
chꝛiſtꝰ: et ꝙ regnauit chꝛiſtus: nõ cõtra pꝛo/
phetiã ẽ. Nõ eñi ſęculari honoꝛe regnauit:
nec in iechonię ſedibꝰ ſedit: ſed regnauit in
ſede dauid. Verũ cuꝫ ipſe iechonias dauid
ſederit ſedẽ: quẽadmodũ ſoluitur qd dictũ
eſt: quia dauid ſedẽ iechonię poſteri nõ ſe/

derũt: cũ eadẽ ſedes fuiſſe videat amboꝛũ.
Itaqꝫ ⁊ nos ſedẽ dauid fuiſſe negare ñ poſ/
ſumus: non eandẽ tñ regis dauid ſedẽ chꝛi/
ſtus: quã iechonias ſedit: imo nec quiſqꝫ ali
us ex genere dauid ſedẽ eius potuit ſedere
q̄ chꝛiſtus: qꝛ nec in aliquo alio ſemen eius
ęternum eſt: ſed in chꝛiſto: ſicut deꝰ ipſe re/
ſerauit dicẽs: Semel iuraui in chꝛiſto meo: Ps. 88.
ſi dauid mentiar: ſemẽ eius in ęternũ mane
bit: ⁊ ſedes eius ſicut ſol in conſpectu meo.
Quẽ igit dicit hic? Nõ ſalomonẽ vtiqꝫ: nõ
roboam: nõ nathan: ſed illũ de qu. ſolo po
teſt dicere: Ponã in mari manũ eiꝰ: ⁊ in flu/ Ibidem.
minibus dexterã eiꝰ. Ipſe inuocabit me pa
ter meus es tu: ⁊ ponã in ſęculũ ſęculi ſemẽ
eius: ⁊ thꝛonũ eius ſicut dies cęli. Nõ vtiqꝫ
hunc thꝛonũ ſalomõ ſedit: nõ roboam: nec
iechonias. Vis ſcire qui ſederit? Is eſt d q̄
dicit angelus ad mariã: Ecce cõcipies ĩ vte
ro ⁊ paries filiũ: ⁊ vocabis nomẽ eius ieſũ.
Hic erit magnꝰ: ⁊ filius altiſſimi vocabitur:
⁊ dabit illi dominus deꝰ ſedẽ dauid patris
ſui: ⁊ regnabit in domo iacob in ęternum: ⁊
regni eiꝰ nõ erit finis. Si angelo nõ credis:
ipſi ſaltẽ dño crede dicenti: Tu dicis quia Ioh. 18.
ego rex ſum. Nũquid ergo ⁊ ipſe mentitus
eſt: quia regnare ſe dixit: qui nõ regnauit in
terris? Quomodo ſcriptura ſoluitur quę re
gnare eum dicit: ⁊ regnare non aſtruit? In
abꝛuptum diſputationis venimꝰ: hęremus
in vado: ⁊ quodam veritatis naufragio flu
ctuamꝰ. Excitemus igitur chꝛiſtum: ipſum
interrogemꝰ: ipſe reſpõdeat. Interrogemꝰ
ſcripturas: inuenimus qꝛ regnũ dñi nõ ẽ de
hoc mũdo. Ipſe eñi dixit: Regnũ meũ non Ibidem.
eſt de hoc mundo. Qui dicit nõ eſſe de hoc
mũdo regnũ ſuũ: oſtẽdit eſſe ſupꝛa mũduꝫ:
Ita ⁊ erat regnũ eiꝰ: ⁊ nõ erat. Non erat in
ſęculo: ſupꝛa ſęculũ erat. Erat eñi regnũ ali/
ud veri dauid: qd ſolus chꝛiſtus accepit: et
erat ſemẽ aliud dauid qd in ęternũ manet:
de quo ſolus generatꝰ eſt chꝛiſtus: qui ſolꝰ
verus filiꝰ dauid: cuius etiã ſolus nomẽ ac/
cepit: Iuxta qd ſcriptũ ẽ: Inueni dauid ſer Ps. 88.
uum meũ: in oleo ſancto meo vnxi eũ. Qd
vtiqꝫ non de ꝓpheta dauid ſed de dño dici
ꝑmiſſa declarãt. Scriptũ eſt eñi: Poſui ad/ Ibidem.
iutoꝛiũ ſuꝑ potentẽ: ⁊ exaltaui electũ de po
pulo meo. Solus eñi potens: ſolus electus
eſt chꝛiſtus. Sanctoꝛũ eñi maius in fide: q̄
in generatione ſemẽ eſt. Et ideo aplus: Si
eñi qui ex fide ſunt hi filĳ ſunt abꝛaę. Illud

quoq; non ꝑtermittendū putamus: ꝙ a da
uid tēporibꝰ vſq; ad iechoniā: hoc eſt: vſq;
ad captiuitatē: cū decē ⁊ ſeptē fuerint reges
iudeę: quattuordecim generationes ſanctꝰ
matthęꝰ poſuerit: et rurſus a iechonia vſq;
ad ioſeph cū viritim generationes duode
cim cōputent̃: poſtea quattuordecim gene
ratões deſcriptas eē memorauerit. Sic eñ
habes: Omnes generatiões ab abraā vſq;
ad dauid: generationeſ quattuordecim: ⁊ a
dauid vſq; ad tranſmigrationē babylonis
generationes quattuordecim: ⁊ a tranſmi
gratione babylonis vſq; ad chriſtū genera
tiões quattuordecim. Et primū oportet co
gnoſcere qđ añ iā diximꝰ poſſe plures eſſe
ſucceſſiones: pauciores generatiões. Poſ
ſunt eñ diutius viuere aliq̃ ⁊ ſerius gene
rare: aut certe penitꝰ exortes generis exiſte
re. Itaq; nō quę regū: eadē generationū tē
pora. Unde ⁊ matthęꝰ eos quos ad genera
tionē nō putauit ꝑtinere ꝑterijt. Nā ſi ꝓpo
ſitū eſſet ei ſucceſſiones deſcribere: rationa
biliter moueremur: cur cū in regnorū libris
⁊ paralipomenō cōueniat: ꝙ poſt iorā ocho
zias regnauerit ⁊ ioas et amaſias: amaſię
autē ſucceſſerit ozias: ſanctꝰ matthęus tres
illos reges ꝑterierit: ochoziā: ioā ⁊ amaſiā:
⁊ poſt ioram oziam ſubiecerit: ſed nō eū in
regū ſucceſſione: ſed in generatiōe ſubiecit.
Deniq; generationū relatorē fuiſſe memo
rauit. Potuit aūt fieri: vt ⁊ iorā tardius ge
nerauerit: ⁊ ioſaphat ſeriuſ ꝑceperit regnū:
atq; ita ioram patri ſuo cui in ꝑtāte nō ſuc
ceſſit in generatione ſucceſſerit. Q vero
poſt iechoniā duodecim generatōeſ enume
raſſe videt̃ euāgeliſta: ſi diligēter aduertas:
hic quoq; quattuordecim generationū po
teris inuenire rationē. Duodecim eñ vſq;
ad ioſeph numerāt̃: nō vſq; ad chriſtū. Ter
tiuſdecimus eſt chriſtꝰ: ſed nihil refert vtrū
in duabꝰ generationibꝰ an vna mendaciū
ſit. Tū ne hic quidē capere aliquē ſcopulū
aut naufragiū poſſis: inuenies veritatem.
Duos eñ ioachim: hoc eſt: duos iechonias
fuiſſe hiſtoria indicat: vnū añ tranſmigrati
onē: alterū in ipſa tranſmigratione genera
tū: id eſt: patrē ⁊ filiū. Ergo pater inter ge
neratiões ſuperiores eſt cōputatꝰ: qui ſucceſ
ſit ioſię: filius inter poſterioreſ: qui ſucceſſit
patri: id eſt: nepoſ ioſię. Duos aūt fuiſſe re
gnorū libri indicant. Sic eñ ſcriptū eſt: Et
iꝑerauit pharao ſuper iſrael: ioachim filio

Qđ ab Iechonia vſq; ad Ioſeph xij generationes ſcripte ſint: et xiiij cōputentur.

4. Reg. 23.

ioſię regnāte in iudęa ꝓ ioſia patre ſuo: ⁊ cō
uertit nomē ioachim i regnādo: ⁊ vndecim
annos regnauit in hieruſalē. Quibꝰ ſubie
cit: Et reliqua verboꝝ ioachim: ⁊ oīa quę fe
cit: nōne ſcripta ſunt in libro verborū regū:
⁊ in diebuſ eoꝝ quibꝰ regnauerūt in iudęa?
Et dormiuit ioachim cū patribꝰ ſuis: ⁊ reg
nauit ioachim filius eiꝰ ꝓ eo. Filiꝰ decē ⁊ oc
to annorū erat ioachim: ⁊ cū regnaret tribꝰ
mēſibꝰ regnauit in hieruſalē: nomē matris
eiꝰ meſola: ⁊ oīa quę fecit ſub oculis dñi pa
ter eiꝰ ⁊ ipſe fecit: ⁊ in diebꝰ eius aſcēdit na
buchodonoſor rex babylonis in hieruſalē.
Uides igit̃ ꝙ alius fuit ioſię filiꝰ: alius ne
pos: filius ille cui hieremias nomen impo
ſuit: nepos iſte qui patris vocatꝰ eſt noīe.
Et bene ſanctꝰ matthęꝰ a ꝓpheta noluit diſ
crepare: vt nō ioachim ſ3 iechoniā noīaret:
Simul vt ſupra diximꝰ maiorē fructū dñicę
pietatis aſtruxit: ſi generis nobilitatē nō in
omnibꝰ dñs requiſiuit: ſ3 de captiuis ⁊ pec
catoribꝰ cōgrue naſci voluit: qui remiſſionē
veniebat ꝑdicare captiuis. Non igitur ſup
ꝑſſit alteruꝫ euāgeliſta ſed vtrūq; ſignauit:
qđ vterq; iechonias dictus ſit. Ita addito
iuniore iechonia: generatiões quattuorde
cim cōputant̃. Ergo illa matthęꝰ. Pulchre
aūt lucas: qm̃ filios iacob plures nō pote
rat cōprehēdere: ne extra generationis eua
gari ſuꝑfluā ſeriem videret̃: licet in alijs: id
eſt: longe multo poſterioribꝰ: patriarcharū
tñ nequaquā noīa ꝑtermittēda arbitratus
ſit: ſ3 ꝑ cęteris eligēda: ioſeph: iudę: ſymeo
nis ⁊ leui. Quattuor eñ genera in his quo
rū iſti poſteri ſūt cognoſcimꝰ fuiſſe virtutū:
In iuda: id ē: illo ſuꝑiore dñicę ꝑ figurā paſ
ſionis myſteriū ꝓphetatū: in ioſeph ꝑceſſiſ
ſe caſtitatis exemplū: in symeon vindictaꝫ
lęſi pudoris: in leui officiū ſacerdotis: Per
nathan quoq; exꝑſſam aduertimꝰ ꝓphetię
dignitatē: vt q2 vnus oīa chriſtꝰ ieſus: In
ſingulis quoq; maioribꝰ genera virtutū di
uerſa ꝑcederēt. Noe quoq; iuſti iter dñicas
generationes cōmemoratio nō debuit prę‑
termitti: vt q2 ędificator eccleſię naſcebat̃:
cū ſui generis auctorē ꝑmiſiſſe videat̃: q̇ eā
in typo ante fundauerat. Nā de mathuſala
quid dicā: cuiꝰ vltra diluuiū numerant̃ an
ni: vt qm̃ ſolus eſt chriſtꝰ: cuius vita nullaꝫ
ſentit ętatē: in maioribꝰ quoq; ſuis nō ſen
ſiſſe diluuia videret̃. Enoch vero: nōne ma
nifeſtū ⁊ pietatiſ dñicę ⁊ diuinitatis indiciū

4. Reg.

eſt: eo ꝙ nec mortē ſenſerit dñs: ⁊ ad cęlum
remeauerit: cuius generiſ auctor raptus ad
cęlū eſt? Unde manifeſtū eſt: ⁊ chriſtū potu
iſſe nō mori: ſed voluiſſe: vt nobis mors il
la ꝓdeſſet. Et ille quidē raptus eſt ne mali
cia mutaret cor eius: Dominꝰ aūt quē mali
cia ſęculi mutare nō poterat: eo vnde vene
rat naturę ſuę maieſtate remeauit. Siletur
plane parricida fratris. Neq; eñ rationabi
le erat: vt is qui ꝑcuſſerat fratrē: iter domi
ni numeraret̃ auctores: cū ſeruulus iſte ſer
uauerit: vt fraterni nominis honore dona
ret. Sed nec illud ocioſuꝫ ꝙ ſeth ꝑteritꝰ nō
eſt: quē poſteriorē adam generatione ſuſce
pit: vt cū duę ſint populi generationes: ſig
naret̃ in typo dñi noſtri ieſu chriſti in poſte
riore potius q̄ in priore generatione nume
randum. Iam de ipſo adaꝫ qui iuxta apo
ſtolū figurā accepit chriſti: quid pulchriꝰ po
tuit cōuenire: q̄ vt ſacroſancta generatio a
dei filio inciperet: ⁊ vſq; ad dei filiū ducere
tur: creatuſq; pręcederet in figura: vt natus
in veritate ſequeret̃: ad imaginē factus prę‑
iret: ꝓpter quē dei imago deſcēderet? Et ſi
myſteriū primi diſcutiamus erroris: lignuꝫ
ſciētię boni ⁊ mali fallēte diabolo: eua ſua
dente ille guſtauit: vt iſte nobis priuſq̄ ſci
ret malū eligeret bonū: diriq; ſerpētis inſi
dias eccleſia ſuadēte euacuaret. Iuxta qđ
ſcriptū eſt: Qm̃ priuſq̄ ſciat puer bonū aut
malū nō credit malicię: vt eligat qđ bonuꝫ
eſt. Et priuſq̄ ſciat vocare patrē aut matrē:
accipiet virtutē damaſci: et ſpolia ſamarię.
Hic eñ eſt puer: cuiꝰ incunabula magi ſpo
lijs oriētalibꝰ referſerūt: quia gens añ chri
ſtum incredula: de exuuijs idolorū mutata
iam fide manubias obtulit dño triumpha
les. Hęc tibi frat̃ de generatiōe chriſti nō
incognita putaui ꝓlixius ꝓſequēda: ne q̇s
cū iſta in euāgelijs minus attēto animo re
cenſeret: aliquatenꝰ fluctuaret: q̄ ſancti euā
geliſtę ad maiora miracula: ⁊ diuiniora dñi
geſta ꝓperantes: perſtringenda breuius q̄
diffundenda vberiꝰ putauerūt. Eorum igi
tur more qui ſatis putāt ignaris viaꝝ qua
ſi notas quaſdā itineris ⁊ ſemitas demon
ſtrare: ſpiritalis vię ſemitas colligētes: vi
dero vtruꝫ ſecūdo veritatis euētu: certe re
ligioſo fidei ductu: in myſteriorū ſecreta cō
tendimꝰ: verētes ne quis iſta cū legerit: qđ
ꝓuerbialiter dicit̃: quaſi puer macherā tra
ctare ꝑ infantiā fortiora arma neſciret: ma

giſq; vulnus ex imprudētia: q̄ ſalutē ex lec
tione ſentiret. Infirmos eñ tela ſua vulne
rant: nec pōt bene vti armis: qui ea ferre nō
nouerit. Et ideo circa fidem vir ꝑfectus exi
gitur: in quo nō ꝑ humū ſciētię reptet infan
tia: non debilis quędā: nec carens ſenſibus
myſticę cognitionis titubet ętas: quę virtu
te iuuētutis amiſſa: coronā glorioſi certami
nis nō requirat: ⁊ ſeneſcētis aquilę mō quę
prius aut leporē rapere pedibꝰ cōſueuerat
aut anſerē: ęuo feſſa minorū auiuꝫ fętus im
plumes requirat: qui ſolidiorem cibum af
ferre nō poſſit.

Expoſitiōis ſancti Ambroſij epiſcopi in euangeliū ſcđm lucam liber tertius explicit.

Liber eiuſdē quartus incipit.

Prefatio.

n On abſurdū opinor de gene
ratione dñi cōfecimus opus:
certe infructuoſum nō fuit do
minicis diutius inhęrere ma
ioribꝰ. Nā ſi hi q̇ magnū ma
re litorali parant nauigatione trāſmittere:
altioris cōpendiū curſus itidē vt nos fidu
cię infirmitatē vitantes: agrū ⁊ vrbes litore
deductas: capti locorum decore frequenter
inuiſunt: quātomagis nos in tanto nō ele
mentorū: ſed geſtorū cęleſtiū ſiti ꝓfundo vi
ciniores legere portus: ⁊ frequentes amare
debemus excurſus: ne quis lōgę nauigati
onis tedio fatigatꝰ: faſtidio vomitū tenere
nō poſſit. Certe ſi quis intute ratis vitia in
fida ꝑſpexerit: tanq̄ frequēti librorū portu
obiecto: licet vt auriū vela deponat: lectio
nis anchorā figat: non videt̃ deſeruiſſe na
uigium: ſed cōfeciſſe curſum: qui deſcendit
in portum. Et plęriſq; locis fortaſſe ameni
tas locorum ipſa inuitet ꝑtermeantē. Nam
ſi vlyxem illū vt fabulę ferunt: licet ⁊ ꝓphe
ta dixerit: Habitabūt in ea filię ſirenarū: et
ſi nō dixiſſet ꝓpheta: nemo tamē iure repre
henderet: cū ⁊ gigantes ⁊ vallē titanuꝫ ſcri
ptura cōprehenderit. Si ergo vlyxem illuꝫ
poſt decē annoruꝫ exilia: quibus bellatum
in ilio eſt: decēq; erroriſ annos feſtinantē ad
patriā: lotophagi ſuauitate baccarū tenere
potuerūt: ſi horti alcinoi retardarunt: ſi po
ſtremo ſirenes cantu vocis illectuꝫ ad illud
famoſum voluptatis naufragiū pene dedu
xerant: niſi aduerſus illecebroſę ſonitus cā

tilenę inſerta cęra ſociorū clauſiſſet aures:
quātomagis religioſoſ viros cęleſtiū facto/
rū decet admiratione mulceri? Atqꝫ hic iā
nō baccarū ſuauitas haurienda: ſed panis
ille qui deſcēdit de cęlo: nō olera alcinoi ſpe
[Ro.14.] ctanda: ſed ſacramēta ſunt chriſti. Naz qui
infirmus eſt olera manducet. Nō clauden/
dę igitur aures: ſed reſerādę ſunt: vt chriſti
vox poſſit audiri: quā quiſqꝫ perceperit: nau/
fragiū nō timebit. Non corpalibꝰ vt vlyxes
ad arborem vinculis alligādus: ſed animꝰ
ad crucis lignū ſpiritalibus nexibus vinciē
dus: ne laſciuiarū moueatur illecebris: cur/
ſumqꝫ naturę detorqueat in periculū volu/
ptatis. Figmentis eñ poeticis fabula colo
raī: vt q̄dā puellę ſcopuloſo in litore maris
habitaſſe ꝓdantur: quę ſi quos deflectere
nauigiū ꝓpter auriū ſuauitatez dulci voce
pepuliſſent: in vada cęca deductos: ꝛ infida
ſtatione deceptos naufragij miſerabilis ſor
te cōſumerent. Cōpoſitū hoc ſpecie ꝛ ambi/
tioſa cōparatiōe fucatū eſt: vt mare: vox fę/
minę: litora vadoſa fingaī. Qđ autē ma/
re abruptius q̄ſ ſęculū: tam infidū: tam mo/
bile: tam ꝓfundū: tam immūdorū ſpirituū
flatibus ꝓcelloſum? Quid ſibi vult puella/
rū figura: niſi euiratę voluptatis illecebra:
quę cōſtantiā captę mētis effęminat? Quę
autē illa vada: niſi noſtrę ſcopuli ſunt ſalu/
tis? Nihil eñ tam cęcum q̄ſ ſęcularis ſuaui/
tatis periculū: quę dū mulcet animū: vitaz
obruit: ꝛ corporeis q̄buſdā ſcopulis ſenſuz
mētis illidit. Merito igiī dominꝰ noſter ie/
ſus chriſtuſ ieiunio ſuo nos atqꝫ deſerto ad
uerſus voluptatū informat illecebras: ꝛ tē/
ptari ſe a diabolo dñs omniū patitur: vt in
illo omnes vincere diſceremꝰ. Aduertamꝰ
igitur quia tria nō ocioſe a dño ꝑncipaliter
ordinata euāgeliſta deſcripſit. Tria ſūt eñ
quę ad vſum ꝓficiunt ſalutis humanę: ſa/
[2.Timoth.2.] cramentū: deſertum: ieiuniū. Nemo eñ ni/
ſi qui legitime certauerit coronatur. Nemo
aūt ad certamē virtutis admittiī: niſi prius
ab omnibꝰ ablutus maculis delictorū: gra/
tię cęleſtis munere cōſecretur. Uenit igitur
dominꝰ ad lauacꝝ: vt myſterij gratia nobis
ꝛ viſu ꝓbaretur ꝛ ſenſu. Et quoniā lex cęlo
ꝛ terris teſtibus ꝓmulgaī: vt myſteriū diui
nitatis abſconditū a ſęculis in deo plus cre
deres eſſe q̄ſ legem: nō iam ad teſtimoniuz
cęlū vocatur: ſed vtiī teſtis officio cum vox
dei deferī e cęlo. Simul ne fidei myſterium
dubio mētis offendas: inuiſibilia tibi viſi/
biliter declaranī operari. Uenit dñs ad la/
uacrū. Omnia eñ ꝓ te factus eſt: his q̄ ſub
lege ſunt: quaſi ſub lege eſſet: cū ipſe ſub le/
ge nō eſſet. Circūciſus eſt vt eos qui ſub le/
ge ſunt lucrificaret. His qui ſine lege erant
cōuiuij cōmunitate ſociatꝰ eſt: vt lucraretur
eos qui ſine lege viuebant. Factus eſt infir/
mis infirmꝰ per corporis paſſionez vt infir/
mos lucrifaceret. Omnibꝰ poſtremo oñia
factus eſt: pauꝑ pauperibus: diues diuiti/
bus: flens flentibꝰ: eſuriens eſuriētibꝰ: ſiti/
ens ſitiētibus: profluus abūdantibus. In
carcere cū paupere eſt: cū maria flet: cū apo
ſtolis epulatur: cū ſamaritana ſitit. In de/
ſerto eſurijt: vt cibꝰ primi hominis quē per
ꝑuaricationē guſtauerat: ieiunio dñi ſolue/
retur. Noſtro ille periculo adā ſcientię boni
ꝛ mali famē ſoluit: noſtro emolumēto famē
iſte ſuſcepit.

De ductu ipſius ieſu in deſertū. Capitulo quarto.

t **Unc ieſus duc/** [Ca. XIIII]
tus eſt in deſertū a ſpi
ritu: vt tēptareī a dia/
bolo. Cōuenit recorda/
ri quēadmodū de paradiſo
in deſertū adam primus eiectꝰ ſit: vt aduer
tas quēadmodū de deſerto ad paradiſum
adā ſecūdus reuerterit. Uidete eñ quēad/
modū ſuis nodis ꝑiudicia reſoluanī: ꝛ ſuis
diuina beneficia veſtigijs reformentur. Ex
terra virgine adā: chriſtus ex virgine. Ille
ad imaginē dei factus: hic imago dei. Ille
oibus irrationabilibꝰ animalibꝰ: hic omni/
bus animātibus antelatꝰ. Per mulierē ſtul
ticia: ꝑ virginē ſapiētia. Mors ꝑ arborē: vi
ta ꝑ crucem. Ille ſpiritaliuz nudus arboris
ſe texit exuuijs: hic ſęculariū nudus: corꝑis
nō deſiderauit exuuias. In deſerto adā: in
deſerto chriſtus. Sciebat eñ vbi poſſet in/
uenire damnatū: quē ad paradiſum reſolu/
to errore reuocaret. Sed quoniā ſęcularibꝰ
indutꝰ exuuijs redire nō poterat: nec para/
diſi incola poteſt eſſe niſi nudꝰ a culpa: exu/
it veterē hominē: nouū induit. Et quia ſol/
ui nō queunt diuina decreta: placuit deo vt
ꝑſona magis q̄ſ ſentētia mutaretur. Sed q̄
in paradiſo ſine duce iter amiſit acceptum:
quēadmodū de deſerto ſine duce iter repe/
tere poſſet amiſſū: vbi tēptationes plurimę

niſus ad virtutē difficilis: lapſus facilis ad
errorē? Cum eadē ſit virtutiſ natura quę ne
morū: vt ſi adhuc exigua de terrenis ad ſu/
perna ſe ſubrigunt: dū teneris ętas adole/
ſcit frondibꝰ ſeui veneni dētis obnoxia faci
le aut ſuccidi poſſit aut vri. Si vero alta ſe
radice fundauerit: ꝛ ramorū ſublimitate ſuſ
tulerit: fruſtra iam vel ferarū morſibus vel
lacertis agreſtiū: vel diuerſorū flatuū ꝓcel/
lis arbor robuſta tēptetur. Quē igitur ap/
poneret ducē contra tot illecebras ſęculi: cō
tra tot verſutias diaboli: cū ſciret nobis pri
mo cōtra carnē ꝛ ſanguinē: deinde cōtra po
teſtates: contra rectores mūdi tenebrarum
harū: aduerſus ſpiritalia nequicię quę ſunt
in cęleſtibꝰ eſſe luctamen? Angeluz appone/
ret: ꝛ ipſe lapſus eſt: legiones angelorū: vix
ſingulis ꝓfuerunt. Seraphim dirigeret: et
ipſum deſcēdit in terras in medium populi
immūda labia habētis: ꝛ vniꝰ tantū ꝓphe/
tę appoſito labia carbone mundauit. Alius
dux requirendus fuit quē ſequeremur oēs.
Quis tātus eſſet dux qui ꝓdeſſet omnibꝰ:
niſi ille qui ſupra omnes ē? Quis me ſupra
mundū ꝯſtitueret: niſi qui maior eſt mūdo?
Quis tantus eſſet dux qui poſſet maſculū
ꝛ fęminā: iudęū ꝛ gręcū: barbarū ꝛ ſcythaz:
ſeruum ꝛ liberū: vno regere ductu: niſi ſolꝰ
qui eſt omnia ꝛ in omnibꝰ chriſtus? Multi
eñ laquei quacūqꝫ ꝓgredimur. Laquei in
corpore: laquei in lege: laquei in pinnis tē/
plorū: in crepidinibꝰ parietū tendūtur a di/
abolo. Laquei in philoſophis: laquei in cu
piditatibꝰ. Oculus eñ meretricis laqueꝰ ē
peccatoris: Laqueꝰ in pecunia: laqueꝰ i reli
gione: laqueꝰ in ſtudio caſtitatis. Exiguis
eñ momētis mens inclinaī humana: ꝛ huc
atqꝫ illuc ꝑ verſutia ſuadētis frequēter im/
pelliī. Uidet aliquē diabolus religioſuz vi
rū: deo venerabiliter deferentez: ꝛ qđ ſacro
ſanctū eſt ęſtimātē: nullius capacē iniurię:
in ipſa cū religione ſupplantat: vt faciat nō
credere q̄ dei filiꝰ vere hanc noſtrā ſuſcepe/
rit carnē: hoc noſtrū corpus: hanc noſtrorū
membroꝝ fragilitatē: cum vtiqꝫ paſſio cor/
poris fuerit: diuinitaſ exorſ iniurię māſerit.
Ita de religione fit culpa. Omnis eñ q̄ ne/
gat ieſuz chriſtū in carne veniſſe: de deo nō
eſt. Uidet integrū ꝛ illibatū caſtimonię vi/
rum: ſuadet vt nuptias dānet: quo eijciaī
ab eccleſia: ꝛ ſtudio caſtitatis a caſto corpo
re ſeparet. Audiuit alius quia vnus deꝰ ex
quo oia: adorat atqꝫ veneraī. Inſidiatur ei
diabolꝰ: claudit aures ne audiat: quia vnꝰ
deꝰ ꝑ quē omnia: ita nimia pietate impiū eſ
ſe cōpellit: vt dū patrē a filio ſeparat: patrē
filiūqꝫ cōfundat: ꝛ ꝑſonā vnā putet eſſe nō
poteſtatē. Itaqꝫ dū menſurā fidei neſcit: ꝑ/
fidię incurrit erūnam. Quō igiī hos laque/
os euitabimꝰ: vt poſſimꝰ ꝛ nos dicere: Ani [Ps.123.]
ma noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo
venantiū: laqueꝰ cōtritus eſt: ꝛ nos liberati
ſumus? Nō dicit: ego cōtriui laqueū: nō au
ſus eſt hoc dicere dauid: ſed: Adiutoriū no
ſtrum in nomine dñi: vt oſtenderet vnde la
queus ſolutereī: vt ꝓphetaret q̄ venturꝰ eſ/
ſet in hanc vitā qui ꝯtereret laqueū fraude
diaboli ꝑparatum. Sed nō potuit meliꝰ cō
teri laqueus: niſi prędā aliquā diabolo de/
monſtraſſet: vt dū ille feſtinaret ad predam
ſuis laqueis ligareī: vt ego poſſim dicere:
Laqueos parauerūt pedibꝰ meis: ꝛ ipſi in/
ciderunt in eos. Quę potuit eſſe pręda: niſi
corpus? Oportuit igiī hanc fraudez diabo
lo fieri: vt ſuſciperet corpuſ dñs ieſus: ꝛ cor/
pus hoc corruptibile: corpꝰ infirmū vt cru/
cifigeretur ex infirmitate. Si eñ fuiſſet cor/
pus ſpiritale: nō dixiſſet: Spiritꝰ ꝓmptus: [Matth.26.]
caro autē infirma. Audi igitur vtrāqꝫ vocē:
ꝛ carnis infirmę: ꝛ ſpiritus ꝓmpti. Pater ſi
poſſibile eſt trāſeat a me calix iſte: Hęc car/
nis eſt vox. Sed nō qđ ego volo: ſed qđ tu
vis: Habes quēadmodū deuotionē docea/
mꝰ ſpiritū ꝛ vigorē. Quid repudias digna/
tionez domini? Dignationis eſt q̄ ſuſcepit
corpus meuz: dignationis eſt q̄ ſuſcepit in/
iurias meas: ſuſcepit infirmitates meas:
quas vtiqꝫ natura dei ſentire nō potuit: cū
etiā natura hominis cōtēnere dididerit vel
ſuſtinere ac perpeti. Et ideo ſequamur chri
ſtū: iuxta qđ ſcriptuz eſt: Poſt dominū de/
um tuuz ambulabis: ꝛ ipſi adhęrebis. Cui
adhęrebo: niſi chriſto: ſicē paulꝰ dixit: Qui
adhęret dño: vnus ſpiritꝰ eſt? Illius igitur
de deſerto: vt ad paradiſum redire poſſimꝰ
veſtigia ꝓſequamur: Et videte q̄bꝰ itineri/
bus reducamur: Nunc in deſerto chriſtꝰ eſt:
agit hominē: inſtruit: informat: exercet: vn/
git oleo ſpiritali. Ubi videt robuſtiorē: ꝑ ſa
ta ꝛ fructuoſa traducit: Qñ querebanī iu/
dei q̄ diſcipuli eius ſabbato de ſegete ſpi/
cas vellerent: iam enim apl'os ſuos in agro
culto: et fructuoſo ope collocauerat: poſtea
in paradiſo cōſtituit tēpore paſſionis. Sic

Joh.18. eñ habes: Hec cū dixiſſet ieſus: cū diſcipu/
lis ſuis trāſiuit trās torrentē cedrō vbi erat
hortus: in quē itroiuit ipſe cū diſcipulis ſu/
is. Agro eñ fecundo hortum eſſe potiorem
docet ꝓpheta in canticiſcāticorum dicens:
Canti.4. Hort⁹ clauſus ſoror mea ſponſa: hort⁹ clau/
ſus: fons ſignatus: emiſſiones tuę paradi/
ſus. Illa eſt eñ animę pura ⁊ imaculata vir
ginitas: quę nullo terrore pęnaruꝫ: nullis a
fide ſęcularī voluptatis illecebris: nullo vi/
tę amore traducitur. Deniqꝫ virtute dñi ho
minē eſſe reuocatū pręceteris hic euangeli/
ſta teſtatur: qui ſolus inducit dominū dicē/
J.23. tem latroni: Amen dico tibi: hodie mecum
eris in paradiſo. **Plenus igit̄ ieſus
ſpirituſancto agitur in deſertū:** Cō
ſilio vt diabolum ꝓuocaret. Nā niſi ille cer
taſſet: nō mihi iſte viciſſet. Myſterio vt illū
adā de exilio liberaret. Exemplo vt oſtēde/
ret nobis diabolū ad meliora tendētib⁹ in/
uidere: et tūc magis eē cauēdū: ne myſterij
gratiā deſerat mentis infirmitas. Quadra
ginta aūt dies: myſticū numerum recogno/
ſcis. Tot eñ diebuſ aquas abyſſi effuſas eſ
ſe meminiſti ⁊ tot ieiunio dierꝝ ſanctificato:
ꝓpheta refuſam cęli ſerenioris eſſe clemen/
tiam. Tot ieiunio dierū ſanctus moyſes ꝑ/
ceptionē legis emeruit. Tot annos in here
mo cōſtituti patres: panem angelorū ⁊ cęle
ſtis alimonię gratiā cōſecuti ſunt: nec ante/
quā myſtici numeri tēpus explerent: terraꝫ
repromiſſionis intrare meruerūt. Tot ieiu/
nio dierū dñi nobis in euangeliuꝫ pateſcit
ingreſſus. Unde ſi quis euāgelij gloriā fru/
ctūqꝫ reſurrectionis optat adipiſci: myſtici
ieiunij ꝑuaricator eſſe nō debet. Qd̄ ⁊ in le/
ge moyſes: ⁊ in euāgelio ſuo chriſtus: vtri/
uſqꝫ teſtamēti auctoritate pręſcripſit fidele
virtutis eſſe certamen. Quid vero ſibi vult
ꝙ euangeliſta dominū eſuriſſe ſignificauit:
cū de moyſi atqꝫ helię ieiunio nihil tale vi/
deamus expſſum? Nūquid dominū patien
tia deo fortior? Sed qui quadraginta dieb⁹
eſurire nō potuit: oſtendit ſe cibū nō eſurire
corporis ſed ſaluteꝫ: ſimul vt aduerſariū la
ceſſeret iam timentē: qui quadraginta die/
rū fuerat ieiunio vulnerat⁹. Et ideo fames
dñi pia fraus eſt: vt in quo diabol⁹ maiora
metuēs iam cauebat: famis ſpecie lactat⁹
temptaret vt hominē: ne impedireſ trium/
phus. Simul illud diſce myſteriū: ſpiritus
opus hoc eſſe: diuinū fuiſſe iudicium: vt tē/
ptandū ſe diabolo chriſtus offerret.

De prima temptatione chriſti a diabolo.

D **Jxit autē illi diabolus: Si fi/
lius dei es: dic lapidi huic vt
panis fiat.** Tria ꝑcipue docemur tela
diaboli: quibus ad cōuulnerandā mentem
hoīs ꝯſueuit armari. Gulę vnū: aliud iactā
tię: ambitionis tertium. Inde aūt cępit: vñ
iaꝫ vicit. Et ideo inde incipio in chriſto vin
cere: vnde in adam vict⁹ ſum: ſi tamen mihi
chriſtus imago patris virtutis exemplū ſit.
Diſcam⁹ igitur cauere gulā: cauere luxuriā:
qꝛ telū eſt diaboli. Laqueus tendiſ: cū mē/
ſa regalis cōuiuij ꝑparatur: quę ꝯſtantiā ſę/
pe mentis inclinat. Non ſolū eñ cum audi/
mus verba diaboli: ſed etiā cū videmus ei⁹
copias: laqueuꝫ vitare debemus. Didiciſti
igiſ diaboli telum: ſume ſcutū fidei: loricaꝫ
abſtinētię. Sꝫ quid ſibi vult talis ſermonis
exorſus: Si filius dei es: niſi qꝛ cognouerat
dei filiū eſſe venturū: ſed veniſſe ꝑ hanc in/
firmitatē corporiſ nō putabat? Aliud explo
rantis: aliud tēptantis eſt: ⁊ deo ſe ꝓfitetur
credere: ⁊ homini conaſ illudere. Sed vide
arma chriſti: quib⁹ tibi nō ſibi vicit. Nā qui
maieſtate ſua lapides in panē poſſe cōuerti
naturę alteri⁹ tranſfuſione monſtrauit: do/
cet nihil tibi ꝓ diaboli arbitrio: nec declarā
dę virtutis ꝯtemplatione faciendū. Simul
in ipſa tēptatione: artificē diaboli diſce ver
ſutiā. Sic tēptat vt exploret: ſic explorat vt
tēptet. Ecōtra dñs ſic fallit vt vincat: ſic ad
huc vincit vt fallat. Nā ſi ꝯuertiſſet naturā
ꝓderet creatorē. Medie ꝗ reſpōdit dicens:
**Scriptū eſt: Quia nō i pane ſolo
viuit hō: ſꝫ in oī verbo dei.** Uides
quo genere vtaſ armorum: ꝙ hominē a ſpi/
ritalis nequicię incurſione defendat: aduer
ſus irritamēta gulę ſeptū atqꝫ munitū. Nō
eñ quaſi de⁹ vtitur ptāte. Quid eniꝫ mihi
ꝓderat? Sꝫ quaſi homo cōe ſibi arceſſit au/
xiliū: vt diuinę pabulo lectionis intētus: fa
mē corporis negligat: alimentū verbi cęle/
ſtis acquirat. Huic intētus moyſes panem
nō deſiderauit: huic intētus helias: fameꝫ
ꝓlixioris nō ſenſit ieiunij. Non eñ pōt qui
verbū ſequiſ: panē deſiderare terrenū: cum
panis ſubſtantiā cęleſtis accipiat. Hūanis
eñ diuina ꝑſtare nō dubiū ē: ⁊ corporalib⁹
ſpiritalia. Et ideo qui vitā verā deſiderat:
illum panē expetat: qui ꝑ inſenſibilem ſub/

ſtantiā humana corda cōfirmat. Simul cuꝫ
dicit: Nō in pane ſolo viuit homo: oſtendit
hominē eſſe temptatū: hoc eſt: ſuſceptionē
noſtrā nō ſuā diuinitatē. Sequiſ iactantię
telū quo ꝓcliue delinquiſ: qꝛ dū hoies glo/
riā virtutis ſuę iactare deſiderant: de loco
meritorū ſuorum ⁊ ſtatione decidunt.

De ſecūda tēptatione chriſti.

E **T duxit illuꝫ (inquit) in hieruſa/
lē: ⁊ ſtatuit eū ſupra pinnā tem
pli.** Ita eñ eſt iactantia: vt dū ſe putat
vnuſquiſqꝫ ad altiora cōſcendere: ſublimiū
vſurpatiōe factoꝝ ad inferiora trudantur.
**Et dixit illi: Si fili⁹ dei es: mitte
te deorſum.** Uere diabolica vox quę
mentē hominis de gradu altiore meritoruꝫ
ꝑcipitare cōtendit. Quid eñ tam ꝓpriū di
abolo: ꝗꝫ ſuadere: vt vnuſqſqꝫ ſe mittat de/
orſuꝫ? Diſce ergo ⁊ tu diabolū vincere: agit
te ſpūs: ſequere ſpiritū. Nō te reuocet car/
nis illecebra: ſpiritu plenus diſce cōtemne/
re voluptates. Ieiuna ſi vis vincere. Cōſe/
quens eſt vt ꝑ hominē diabolus te putet eſ
ſe temptādū. Chriſt⁹ quaſi fortior facie ad
faciē tēptatur: tu ꝑ hominē. Et illud diabo
li verbū eſt: cū dicit: homo fortis eſto: man
duca ⁊ bibe: ⁊ ſimilis mane. Noli te tibi cre
dere: nō erubeſcas egere ꝑſidijs: quib⁹ non
egebat chriſt⁹: ⁊ tñ ea non negligebat vt te
J.21. doceret dicēs: Cauete ne grauēſ cor veſtrū
in vino ⁊ crapula. Nō erubuit paulus ꝗ ait:
1.Cor.9. Sic enitor nō vt aerē cędens. Aera quidem
nō cędebat apl'us: ſed ptātes aerias verbe/
rabat. Sed caſtigo inqt corp⁹ meū ⁊ i ſerui/
tutē redigo: ne forte cū alijſ ꝑdicauerim: ipē
reprob⁹ inueniar. Simul infirmitatē ſuā di
abol⁹ maliciāqꝫ deſignat: qꝛ neminē poteſt
nocere diabolus: niſi ipſe ſe miſerit. Nā qui
relictis cęleſtib⁹ terrena eligit: voluntariuꝫ
quoddā ꝑcipitiū vitę labentis incurrit. Si/
mul qm̄ telum ſuū diabolus vidit obtuſū:
quo oēs homines ꝓprię ſubiecerat ptāti:
plus cępit ꝗꝫ hominē iudicare. Sed dñs rur
ſus nec ea quidē ꝗ d̄ ſe fuerāt ꝓphetata: ad
arbitriū diaboli putauit eſſe faciēda: ſed di
uinitatī ꝓprię auctoritate ſeruata: verſutię
ei⁹ occurrit: vt qꝛ ſcripturarū exemplū ꝑten
derat: ſcripturaruꝫ vincereſ exēplis. Ptās
eñ eſt deo vincere: ſcriptura mihi vicit. Di/
2.Cor.11. ſce hic quoqꝫ qꝛ ſathanas transfigurat ſe ve
lut angeluꝫ lucis: et de ſcripturis ipſis ſępe
diuinis: laqueū fidelibus parat: Sic hęreti/
cos facit: ſic euiſerat fidem: ſic iura pietatis
impugnat. Ergo nō te capiat hęreticus: qꝛ
pōt de ſcripturis aliꝗ exēpla ꝓferre: nec ſi/
bi arroget ꝙ doctus videſ. Utitur ⁊ diabo
lus teſtimonijs ſcripturaruꝫ: nō vt doceat:
ſed vt circumſcribat ⁊ fallat. Cognouit ali/
quē attentū religioni: virtutibus clarū: ſig/
nis ⁊ operib⁹ ꝑpotentē: iactantię tendit la/
queū vt huiuſmodi virū inflet tumore: quo
pietati ſe nō credat: ſed credat iactātię: nec
deo deputet: ſed ſibi arroget. Ideoqꝫ apl'i
nō in ſuo ſed in chriſti noīe dęmonijs impe/
rabant: ne arrogare ſibi aliquid videreſ.
Sic petrus paralyticū curat dicēs: In noīe Act.9.
ieſu nazareni ſurge ⁊ ambula. Diſce etiā de
paulo fugere iactantiā. Scio inquit hoīem 2.Cor.12.
ſiue in corpore ſiue extra corpus neſcio: de⁹
ſcit: qm̄ raptus eſt in paradiſum: et audiuit
verba ineffabilia quę nō licet homini loꝗ.
Pro hmōi gloriabor: ꝓ me autē nō gloria/
bor: niſi in infirmitatibus meis. Ergo ⁊ hic
diabolus qm̄ fortem ſenſit: iactantiā ꝑten/
dit: quę etiā forteſ decipit. Sed dñs reſpon
dit ei: **Nō tēptabis dominū deuꝫ
tuū.** In quo ⁊ dñm ⁊ deū chriſtū ⁊ patrē
⁊ filiuꝫ poteſtatis vni⁹ eſſe cognoſcit: iuxta
qd̄ ſcriptū eſt: Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. Et iō Joh.10.
ſi vnū: obtēdit diabol⁹ occurrere ei: qꝛ ſcri/
ptū eſt: ſumus. Et diſtingue vnū: ne diſcer/
nas poteſtatē: diſtingue vnū: ne patrem fi/
liūqꝫ ſecernas.

De tertia tēptatione chriſti.

E **T duxit illū diabol⁹ iteꝝ ī mō/
tē altiſſimū: ⁊ oſtēdit illi oīa re/
gna orbis terrę in momēto tēporī.**
Bñ in momentō tpis: ſęcularia ⁊ terrena
demōſtranſ. Nō eñ tā ꝯſpect⁹ celeritas in/
dicaſ: ꝗꝫ caducę fragilitas ptātis exprimiſ.
In momēto. n. cūcta illa ꝑtereūt: ⁊ ſępe ho/
nor ſęculi abijt anteꝗꝫ venerit. Quid eñ ſę/
culi pōt eſſe diuturnū: cū ipſa diuturna nō
ſint ſęcla? Docemur hic inanis ambitionis
flabra deſpicere: ꝙ oīs dignitas ſęcularī di/
abolicę ſubiaceat ptāti: ad vſū fragilis: ⁊ ia
nis ad fructū. Sꝫ quō h̄ dat diabol⁹ ptātē:
⁊ alibi legī: Quia oīs ptās a deo eſt? Nun/ Ro.13.
quid poteſt quis duobus dñis ſeruire: aut
a duob⁹ accipere poteſtatē? Num ergo con
trariū eſt? Minime. Sꝫ vide quia omnia a
deo. Neqꝫ eñ ſine deo mundus: quia ⁊ mū Joh.1.
dus ꝑ ipſum factus eſt. Sed licet a deo fac/
tus ſit: tamē opera eius mala: quia ſęculuꝫ 1.Joh.5.

in maligno poſitũ eſt: ⁊ ordinatio mundi a
deo: opera mũdi a malo. Ita etiã a deo po/
teſtatũ ordinatio: a malo ambitio poteſta/
Ro.13. tis. Deniq̃ nõ eſt inquit poteſtas niſi a deo:
Quę aũt ſunt a deo ordinatę ſunt: nõ date
ſed ordinatę: et qui reſiſtit poteſtati: dei in/
quit ordinationi reſiſtit. Hic quoq̃ licet di/
cat dare ſe diabolus poteſtatẽ: omnia tamẽ
illa ad tẽpus permiſſa ſibi eſſe non abnuit.
Itaq̃ qui permiſit ordinauit: nec poteſtas
mala: ſed is qui male vtitur poteſtate. De/
niq̃ vis nõ timere poteſtatẽ? Fac bonum ⁊
habebis laudem ex illa. Nõ ergo poteſtas
mala: ſed ambitio. Deniq̃ eo vſq̃ adeo or/
dinatio poteſtatis: vt dei miniſter ſit qui be/
ne poteſtate vtitur. Dei inquit miniſter eſt
tibi in bonum. Non ergo muneratoris ali/
qua culpa eſt: ſed miniſtri: nec dei poteſt or/
dinatio diſplicere: ſed adminiſtrãtis actio.
Nam vt de cęleſtibꝰ ad terrena diriuemus
exemplũ: dat honorem imperator: ⁊ habet
laudẽ. Qz ſi quis male honore vſus fuerit:
non imperatoris eſt culpa: ſed iudicis. Ha/
bent reũ ſua crimina: nõ qꝛ poteſtas vnum
quẽq̃: ſed malicia ſua ĩplicat. Quid ergo?
Bonũ ẽ vti poteſtate: ſtudere honori. Bo/
num ſi deferatur: non eripiatur: diſtingue ta/
men hoc ipſum bonũ. Alius eñ bonꝰ in ſę/
culo: alius ꝑfectę virtutis vſus. Bonum eſt
eñ cognoſcẽdę diuinitatis ſtudium: nullis
occupationibꝰ impediri. Nã ⁊ ſi multa bo/
Joh.17. na: vna tamẽ eſt vita ęterna. Hęc eſt autẽ
vita ęterna: vt cognoſcãt te ſolum verũ de/
um: ⁊ quẽ miſiſti ieſum chriſtũ. Et ideo vitę
ęternę maximus fructus: ⁊ ſolus deus vitę
remunerator ęternę eſt. Solum deum ⁊ do/
minũ noſtrũ adoremus. ⁊ ipſi ſoli ſeruiamꝰ
vt ſolus ipſe nos fructu remuneret ampliſ/
ſimo. Fugiamus omnia quę diabolicę ſub/
iacent poteſtati: ne tanq̃ malus tyrannꝰ in
eos quos intra ſuũ regnũ inuenerit: accep/
tę ſęuicia poteſtatis vtatur. Nõ ergo a diabo
lo poteſtas eſt: ſꝫ obnoxia tamẽ inſidijs dia
boli. Nec tamen ideo mala ordinatio pote/
ſtatũ: qꝛ malo obnoxię poteſtates. Bonuz
eſt eñ deũ quęrere: ſed quidã ipſius inqui/
ſitionis anfractꝰ error obrepit. Nã ſi inqui/
ſitor in ſacrilegiũ ſęua interꝑtatione verta/
tur: in deteriꝰ vertitur quęrẽtis offenſa q̃ ſi nõ
quęſiſſet: nec tñ inquiſitionis: ſed quęſito/
ris eſt culpa: nec inquiſitio obnoxia malo:
ſed quęrẽtis affectꝰ. Qz ſi is qui deũ quęrit
ꝓpter fragilitatẽ carnis ⁊ mentis anguſtiã
ſępe temptatur: quãtomagis qui ſęculũ quę/
rit obnoxiꝰ ẽ? Atq̃ hoc ipſo ꝑniciosior am/
bitio: ꝙ blanda quędã eſt cõciliatricula di/
gnitatũ: ⁊ ſępe quos vitia nulla delectant:
quos nulla potuit mouere luxuria: nulla aua/
ricia: ſubruere facit ambitio criminoſos. Ha
bet eñ forenſem gratiã: domeſticũ pericu/
lum: ⁊ vt dominetur alijs: priꝰ ſeruit. Curuatur
obſequio vt honore donetur: et dũ vult eſſe
ſublimior ſit remiſſior: cuz in ipſa poteſtate
qđ ꝓcellit alienũ ſit. Regibus eñ imperat:
ſibi ſeruit. Dicet fortaſſe aliquis: quia ſolꝰ
qui malum fecerit timet: tamen ⁊ qui mare
nauigat: plus timet: Ecõtra in immobili ter
rarũ ſtatione cõſiſtens: nõ ſolet timere nau/
fragiũ: At ſi mobile cõſcẽdat elementũ fre/
quentioribꝰ obnoxius fit periculis. Fuge ꝗ
ſęculi mare: ⁊ naufragiũ ñ timebis. Et ſi fre
quẽter arborũ vertices ſpirantiũ verberent
flabra ventorũ: ſolidatis tamẽ radicibꝰ nul
lus occaſus eſt. At in mari furẽtibus vẽtis:
⁊ ſi nõ omniũ naufragiũ: omniũ tamẽ peri/
culũ eſt. Ita etiaz aduerſis flatibꝰ nequicię
ſpiritalis: nullus in harena vel in ſolo turꝰ
eſt: Et naues tharſis vehemẽti ſępe ſpũ cõ/
terũtur. Hęc moraliter. Ceterũ qđ ad myſti
cũ ordinẽ ſpectat: cernis vetuſti erroris vin
cula ſuis reſoluta veſtigijs: vt primo gulę:
ſecũdo facilitatis: tertio ambitionis laqueꝰ
ſolueretur. Pellectus eſt eñ adã cibo: ⁊ in lo/
cũ interdictę arboris ſentẽtię facilitate trãſ/
greſſus. Temerarię quoq̃ ambitionis cri/
men incurrit: dum ſimilitudinẽ diuinitatis
affectat. Et ideo prius dñs veteris nexꝰ ſol/
uit iniurię: vt nos iugo captiuitatis excuſ/
ſo: vincere crimina ſcripturarũ ꝓſidio diſce/
remus. Qz ſi dñs ieſus ꝓpria nõ deſidera/
uit: tu aliena cur quęris? Si creator omniũ
ſęculi gloriã ſubeundę paupertatis virtute
cõtempſit: cur tu faſtidias qđ natus es: ap/
petas qđ indebitũ eſt? Cur ea quę ad vſum
tibi diuturna eſſe non pñt ad ſupplicũ diu/
turna depoſcas? Caue inſidias: caue frau/
des. Et hoc ipſo qđ ad ſubruendũ hominẽ
totũ verſuta diabolus mundũ fraude cõcu
tiat: totiꝰ ſęculi pugnet illecebris: eius tibi
blandicię plus cauẽdę. Nõ euam cibus fle/
xerat: non mandatorũ deſtituerat obliuio:
ſed ꝓmiſſi honoris ambitio illecebroſa de/
cepit. Quę ſi ſolũ dominũ adorare voluiſ/
ſet: indebita nõ quęſiſſet. Et iđ remediũ datur

quo telũ ambitionis obtundas: vt ſoli do/
mino ſeruias. Caret enim ambitione religi
oſa deuotio.

De receſſu diaboli a chriſto.

e T conſũmata omni temptatio
ne: diabolus receſſit ab illo vſ
q̃ ad tẽpus. Prope omniũ criminum
fontes: hęc tria genera demonſtrant eſſe vi
tiorum. Neq̃ eñ: cõſummata omni tẽptati
one ſcriptura dixiſſet: niſi in his tribus cẽt
omniũ materia delictorũ: quorũ ſemina in
ipſa origine ſunt cauenda. Finis ergo tem/
ptationũ: finis eſt cupiditatũ: quia cauſę tẽ
ptationũ cauſę cupiditatũ ſunt. Cauſę aũt
cupiditatũ ſunt: carnis oblectatio: ſpecies
glorię: auiditas potentię. Qz religioſum vi
detur vt cõmemorationẽ chriſtianę fęminę
nõ recuſes: ſed crebra inde tẽptatio. Si at/
tẽtos deo viderit diabolus: ſuggerit vt de/
cipiat. Sed tu q̃uis de ꝓpoſito pręſumas:
caue temptationez ſciens naturã. Hęc tria
ſi recorderis: etiã paulus cauenda ꝓſcripſit:
deſignãs tres eſſe ſpecies peccatorũ: a qui/
1.Theſſal.2. bus liber expectat iuſticię coronã. Neq̃ eñ
inquit in verbo adulationis fuimꝰ: neq̃ in
occaſione auaricię: deus teſtis eſt: neq̃ glo/
riã quęrẽtes ab hominibꝰ: Et ideo diabolũ
vicit: coronã petiuit. Uides ergo ipſum di/
abolũ nõ eſſe in ſtudio pertinacẽ: cedere ve/
rę ſolere virtuti. Et ſi inuidere nõ deſinat: ta/
men inſtare formidat: quia frequẽtius reſu
git triũphari. Audito itaq̃ dei nomine: re/
ceſſit inquit vſq̃ ad tẽpus. Poſtea eñ non
tẽptaturus ſed aperte pugnaturꝰ aduenit.
Docet igitur te ſcriptura diuina: nõ ſolum ti/
bi cõtra carnẽ ⁊ ſanguinẽ: ſed cõtra inſidias
ſpiritales eẽ certamẽ. Uides magnificẽtiã
chriſtiani viri: qui certat cũ rectoribus mun
di: et licet cõſtitutus in terris: aduerſus ſpi/
ritalia nequicię quę ſunt in cęleſtibꝰ animi
virtute decernit. Nõ eñ de terrenis cõten/
dimus: vt dimicemꝰ in terra: ſed ſpiritalibꝰ
ꝓpoſitis pręmijs de regno dei ⁊ chriſti hęre
ditate: neceſſe eſt ſpiritalia priꝰ impedimen
ta ſuperẽtur. Corona ꝓpoſita eſt: ſubeũda
certamina ſunt. Nemo poteſt niſi vicerit co
ronari. Nemo põt vincere: niſi ante certaue
rit. Ipſius quoq̃ coronę maior eſt fructus:
Matth.7. vbi labor maior eſt. Arta eniz ⁊ anguſta eſt
via quę ducit ad vitã: lata vero et ſpacioſa
quę ducit ad mortẽ. Et ideo temptationez
nunquam timere debemus. Et enim cauſa
victorię materia triũphorũ. Diues ille qui
temptationẽ non ſentit in hoc ſęculo: in pę/
nis eſt apud inferos: Pauper ille lazarꝰ qui
ita paupertate morboq̃ afflictus eſt ⁊ attri
tus vt vibices eiꝰ a canibus lamberentur: vi
tę iſtius labore miſerabilis: coronam glorię
quęſiuit ęternę. Multę eñ tribulatiões nõ
quorũcunq̃ ſed iuſtorũ. Deniq̃ quos dili/
git dominꝰ ſępe caſtigat. Petrus tẽptatus
eſt vt negaret: negauit vt fleret. Et quid de
cęteris dicã? Nempe iob erat ꝓbatꝰ a deo:
ſed licet ꝓbatus erat: victor tamẽ nõ erat.
Probata erat deuotio virtutis: tamẽ ꝓmi/
um nõ habebat. Et ideo tẽptandus offertur:
vt glorioſior redderetur. Illius quoq̃ certami/
nis refert vt gradum ſpectes. Nõ vnuz te/
lum diabolus habet: frequentat ſpicula: vt
aut ꝓmio vincat: aut tedio. Primo cupidi/
tate vulnerat: ſecũdo pietate: tertio ſanita/
te. Mentis enim pariter ⁊ corporis pugnat
vlceribus. Diuerſitas quoq̃ ipſa tẽptatio/
nũ ꝓ diuerſitate certãtiũ eſt. Auaricię dam/
no diues vrgetur: pater diſpendio filioruz:
homo doloribꝰ: corpus vlceribus. Quãta
hęc tela? Uñ dñs noluit habere qđ ꝑderet:
et ideo pauper huc venit: ne haberet diabo
lus qđ auferret. Uis ſcire q̃ verũ ſit? Ipſuz
dñm dicentẽ: audi: Uenit huius mũdi ꝓn/ Joh.14.
ceps: ⁊ in me inuenit nihil. Noluit etiã pau
poruz eſſe pater: vt eſſet omniũ. Fruſtra au
tẽ corporis temptaretur vlceribus qui contẽ/
neret oẽs corporis paſſiones: ſimul vt oſtẽ/
deret nobis: ꝙ immaculata ſibi corporis ho
ſte depulſo victoria deberetur. Sed ille quaſi
homo ſuis temptatur: hic publicis. Illi pa
trimoniũ aufertur: huic regnũ orbis offertur.
Nec totus ſine fraude diabolus qui exaſpe
rare dei filiũ vereretur: illum iniurijs tẽptat:
hũc pręmijs: Ille q̃ſi ſeruulus dicit: Domi/ Job.1.
nus dedit: dominꝰ abſtulit: hic naturę ſuę
diſpoſitioniſq̃ cõſcius ſua ſibi ridet offerri.
Et vt ad illud reuertamur: ingruit nũciꝰ ſuꝑ
nunciũ: cõgeminãt vulnera: nec tamen for/
tis athleta mente turbatur. Adhibetur muli/
er primę fraudis illecebra: hic ꝑ virginẽ na/
tus errori obnoxiã nõ habebat. Amici ad/
hibentur qui prauis cõſilijs opprimãt reluc/
tantẽ: ſed in omnibꝰ quę acciderant ei nuſ/
quã peccauit iob labijs ſuis in ꝯſpectu dei.
Nã ꝙ maledicit diei dicens: Pereat dies il Job.3.
la in q̃ natꝰ ſũ. Et infra: Et maledicat ei is
qui maledixit diẽ illã: q̃ habet magnũ cętũ

oppꝛimere ad ꝓphetiã ptinet: eo ꝙ diabolũ
tanꝗ̃ ꝓcelloſi ſeculi iſtius cętũ domin⁹ no/
ſter ieſus chꝛiſtus oppꝛeſſit: et generationis
ſuę carnalis diẽ perire deſiderat: vt dies ei⁹
in regnãtione numeret. Pereat inquit di/
es ſeculař: vt dies ſpiritalis oꝛiaꝛ. Ergo in
temptatione ſanctus iob myſteria loquiꝛ.
Qui eñ vincebat ſeculũ: chꝛiſtu₃ videbat.
Nos igiꝛ nõ timeamus tẽptatiões: ſed ma/
gis in tẽptationibus gloꝛiemur: dicentes:
2.Corſ.12. Quãdo infirmamur: tũc potentes ſumus:
tunc eñ nectiꝛ coꝛona iuſticię. Sed illa pau
lo foꝛtaſſis accõmoda: nos aute₃ q₂ plures
coꝛonę ſũt: quãcũq₃ ſperare debem⁹. In ſę/
culo laurus coꝛona eſt: coꝛona eſt ⁊ ſcutum.
At vero tibi ꝓpoſita ẽ coꝛona delitiaꝝ. Co
rona eñ delitiarũ obumbꝛabit te. Et alibi:
Scuto volũtatis ſuę circũdabit te. Gloꝛia
quoq₃ ⁊ honoꝛe: quẽ dilexit domin⁹ coꝛona
uit. Ergo qui vult coꝛonã dare tẽptationes
ſuggerit. Etſi quando tẽptariſ: cognoſce q₂
paratur coꝛona. Tolle martyrũ certamina:
tuliſti coꝛonas. Tolle cruciatus: tuliſti bea/
titudines. Nonne tẽptatio ioſeph virtutis
eſt ꝯſecratio? Nõne iniuria carceris coꝛona
eſt caſtitatiſ? Queãdmodũ regni in ęgypto
cõſoꝛtiũ potuiſſet adipiſci: niſi vẽditus fuiſ
ſet a fratrib⁹? Qđ dei factũ ẽ arbitrio: vt iu
ſtus ꝓbaretur: ipſe mõſtrauit dicens: quẽ/
admodũ fieret in hodierno: vt paſcereꝛ po/
pulus multus. Nõ debemus igiꝛ tẽptatio/
nes ſeculi ꝓ malis timere: quib⁹ bona pręę/
mia cõparanꝛ: ſed magis rogare cõtempla/
tione cõditionis humanę: vt eas tẽptatio/
nes ſubeamus quas ferre poſſimus.

De egreſſu ipſius ieſu in galileã ad docendum.

Ca.XV. e T egreſſus ieſus in virtute
ſpiritus in galileã. Cõpletur
hoc loco ꝓphetia eſaię dicẽtis: Re/
Eſa.9. gio zabulon ⁊ terra neptalim: ⁊ ceteri farſa/
liam inhabitãtes: ⁊ qui ſec⁹ maritima tranſ
ioꝛdanẽ galilęę: gentiũ popul⁹ qui ſedebat
in vmbꝛa moꝛtis lucem viderunt magna₃.
Quis eſt eñ lux magna: niſi chꝛiſt⁹: qui il/
luminat omnẽ hominẽ veniẽtẽ in hunc mũ
dum? Deinde libꝛũ accepit: vt oſtẽderet ſe/
ipſum eſſe qui locut⁹ eſt in ꝓphetis: ⁊ remo
ueret ſacrilegia ꝑfidoꝛum: qui aliũ deum di
cunt veterř teſtamẽti: aliũ noui: vel qui ini/
tiũ chꝛiſti dicunt eſſe ex virgine. Quõ enim
cępit ex virgine: qui añ virginẽ loquebaꝛ?

Teſtimoniũ ſcripture de miſſio/ne ieſu ad p̃dicandũ ⁊ ſaluãdũ.

ſ Piritus domini ſup me. Vi/
des trinitatẽ coęternã atq₃ perfecta₃.
Ipſum loquiꝛ ſcriptura ieſum deum homi/
nẽq₃ in vtroq₃ ꝑfectum: loquiꝛ ⁊ patrẽ ⁊ ſpi/
ritumſanctũ. Spiritus eñ ſanct⁹ coopera/
toꝛ oſtendiꝛ: quãdo coꝛpoꝛali ſpecie ſicut co
lumba deſcẽdit in chꝛiſtũ: cũ dei filius bap/
tizareꝛ in fluuio: pater loquereꝛ e cęlo. Qđ
igiꝛ maius querim⁹ teſtimoniũ ꝗ̃ ꝙ ſe fuiſ/
ſe qui locut⁹ eſt in ꝓphetis: ꝓpꝛia voce ſig/
nauit? Vngitur oleo ſpiritali ⁊ virtute cęle
ſti: vt paupertatẽ cõditionis humanę the/
ſauro reſurrectionis rigaret ęterno: captiui/
tatẽ mentis auerteret: cęcitatẽ illuminaret
animaꝝ: annũ domini ꝑpetuis diffuſum tẽ
poꝛibus p̃dicaret: qui redire in oꝛbẽ laboꝛis
neſciat: cõtinuationẽ fructus hominibus ⁊
quietř indulgeat: Atq₃ ille ita ad omnia ſe
curuauit obſeqa: vt ne lectoꝛis quidẽ aſper
nareꝛ officiũ. Nos vero impij qui diuinita/
tis fidem miraculis operũ colligendã ꝯtem
platione coꝛpoꝛis negabamus.

De reſponſione ieſu ad conci/ues ſuos.

Men dico vobis ꝙ nemo ꝓ Ca.XVI.
a pheta acceptus eſt in patria
ſua. Nõ mediocriꝛ inuidia ꝓdiꝛ
quę ciuicę charitatis oblita: in acerba odia
cauſas amoꝛis inflectit. Simul hoc exẽplo
pariter ⁊ oꝛaculo declaratur: ꝙ fruſtra ope₃
miſericoꝛdię cęleſtis expectes: ſi alienę fruc/
tibus virtutis inuideas. Aſpernatoꝛ eñ do
min⁹ inuidoꝝ eſt: ⁊ ab his qui diuina bene/
ficia in alijs ꝑſequunꝛ: miracula ſuę poteſta
tis auertit. Dominicę quippe carnis actus:
diuinitatis exemplũ eſt: ⁊ inuiſibilia nobis
eius ꝑ ea quę ſunt viſibilia demonſtrãtur.
Nõ ocioſe itaq₃ ſaluatoꝛ excuſat: ꝙ nulla in
patria ſua miracula virtutis operatus ſit:
ne foꝛtaſſis aliquis viliorẽ patrię nobis eſ/
ſe debere putaret affectum. Neq₃ eñ ciues
poterat nõ amare: qui amaret oẽs: ſed ipſi
ſe charitate patrię qui inuidẽt abdicarunt.
Charitas eñ nõ ęmulaꝛ: nõ inflatur: nec ta 1.Corī.13.
men exoꝛs beneficioꝝ patria diuinoꝛu₃ eſt.
Qđ eñ maius miraculu₃ ꝗ̃ ꝙ in ea natus
eſt chꝛiſtus? Videte igiꝛ quid mali inuidia
afferat. Indigna ꝓpter inuidiã patria iudi
caꝛ: in qua ciuis opereꝛ: quę digna fuit in
qua dei filius naſcereꝛ.

Cõfirmatio reſponſionis exem/plo helię ⁊ viduę.

i N veritate dico vobis: multę
viduę fuerũt in diebus helię.
Nõ quia helię dies fuerunt: ſed in quib⁹
helias operatus eſt: aut quia dies faciebat
illis: qui in ei⁹ operibus lucẽ videbant gra/
tię ſpiritalis: ⁊ cõuertebanꝛ ad dominũ. Et
ideo aperiebaꝛ cęlu₃ videntib⁹ ęterna ⁊ di/
uina myſteria: claudebatur qñ fames erat:
quia nulla erat cognoſcẽdę diuinitatř vber
tas. Sed de hoc plenius ſcripſimus: cu₃ de
viduis ſcriberemus.

Cõfirmatio eiuſdẽ: exemplo heli/ſęi ⁊ naaman.

e T multi lepꝛoſi erãt tẽpoꝛib⁹
heliſęi ꝓphete: ⁊ nemo eoꝛum
mundatus eſt niſi naaman ſyrus.
Euidẽter hic ſermo nos dñi ſalutaris in/
foꝛmat: ⁊ ad ſtudiũ venerandę diuinitatis
hoꝛtaꝛ: ꝙ nemo ſanatus oſtendiꝛ: ⁊ macu/
loſi moꝛbo coꝛpoꝛis abſolutus: niſi qui reli/
gioſo officio ſtuduit ſanitati. Nõ eñ doꝛmi
entibus diuina bñficia: ſed obſeruãtib⁹ de/
ferunꝛ. Et bene apto cõparatiõis exemplo
arrogãtia ciuiũ retũditur inuidoꝛu₃: domi/
nicũq₃ factũ ſcripturis doceꝛ veterib⁹ cõue/
nire: qđ in libꝛis quoq₃ regnoꝝ legimus: gẽ
tilem virũ naaman ꝓphetico oꝛaculo lepꝛę
maculis abſolutũ: cũ plurimos iudęoꝛũ le/
pꝛa coꝛpoꝛis pariter ⁊ mẽtis abſumeret. Si
quidẽ etiã quattuoꝛ illos qui cogente fame
in caſtra pꝛimi regis ſyrię tetẽderũt: tradit
hiſtoꝛia fuiſſe lepꝛoſos. Cur igiꝛ non cura/
bat fratres: nõ curabat ciues: non ſanabat
ꝓpheta cõſoꝛtes: cũ ſanaret alienos: ſana/
ret eos qui obſeruantiã legis et religionis
conſoꝛtiũ nõ habebant: niſi q₂ voluntatis
eſt medicina nõ gẽtis: ⁊ diuinũ munus vo/
tis eligiꝛ nõ naturę iure defertur? Diſce ro/
gare qđ cupias impetrare: faſtidioſos vi/
ros cęleſtiũ ꝓfectus munerũ nõ ſequũtur.
Sed ꝗ̃uis ſimplex expoſitio moꝛalẽ infoꝛ/
met affectũ: gratia tamẽ nõ eſt occulta my/
ſterij. Etenim cum poſterioꝛa a ſuperioꝛib⁹
deriuenꝛ: tum etiã ſuperioꝛa poſterioꝛibus
aſtruunꝛ. Dixim⁹ eñ in libꝛo alio: in vidua
illa ad quã helias directus eſt: typũ eccleſię
ꝑmiſſu₃: Popul⁹ eccleſiã cõgregauit: vt ſe/
queꝛ populus ille ex alienigenis cõgrega/
tus: Populus ille ante lepꝛoſus: popul⁹ il/
le ante maculoſus: pꝛiuſq₃ myſtico baptiza
retur in flumine: idem poſt ſacramẽta bap/
tiſmatis maculis coꝛpoꝛis ⁊ mẽtis ablut⁹:
iam nõ lepꝛa ſed immaculata virgo cępit eſ
ſe ſine ruga. Merito ergo magnuſ naaman
in cõſpectu dñi ſui: ⁊ admirabilis facie de/
ſcribitur: qm̃ in eius typo ſalus futura gen/
tibus declaraꝛ: qui ſacratę conſilio puellę q̃
fractis viribus ciuiũ in hoſtile₃ captiua ve/
nerat ptãtẽ: a ꝓpheta ſalutẽ ſperare cõmoni/
tus: nõ terreni regis iperio: ſed diuinę miſe
ricoꝛdię liberalitate ſanaꝛ. Cur myſtico nu/
mero mergere iubeꝛ? Cur ioꝛdanis fluuius
eligitur? Nõne boni iquit abana ⁊ pharfar 4.Regſ.5.
fluuij damaſci ꝑ ioꝛdane? Sed iratus hos
ꝓtulit: ioꝛdanẽ meditatuſ elegit. Neſcit eñ
ira myſteriũ: fides nouit. Diſce baptiſmatř
gratiã ſalutaris: qui lepꝛoſuſ merſerat: fide/
lis emerſit. Diſce ſpiritalia ſacramenta ſig/
nari: coꝛpoꝛis remediũ petitur: mentis acq̃/
ritur: abluiꝛ caro: affectus abluiꝛ. Nõ enim
magis coꝛpoꝛis ꝗ̃ mentis lepꝛã video fuiſ/
ſe mundatã: quãdo poſt baptiſmũ veteris
erroꝛis colluuione deterſa: negat ſe dijs ali/
enis hoſtias quas ſpondit dño litatuꝝ. Di
ſce etiã cõgrue pꝛęcepta virtutis: pꝛobauit
fidem: qui p̃mia recuſauit. Diſce vtroq₃ di/
ctoꝛũ factoꝛũq₃ magiſterio quid ſequaris.
Habes domini p̃ceptũ: vatis exemplũ: gra
tis accipere: gratis dare: nec vendere mini/
ſterium: ſ₃ offerre. Nõ eñ pꝛecio taxatur dei
gratia: nec in ſacramẽtis lucrum quęriꝛ: ſed
obſequiũ ſacerdotis. Nõ tñ ſat eſt ſi lucru₃
ipſe non quęras: familię quoq₃ tuę cohiben
dę manus ſunt: nec hoc ſolũ expoſciꝛ: vt te
ſolũ caſtum immaculatũq₃ cuſtodias. Non
eñ dixit apl's: te ſolum: ſed teipſum caſtum
cuſtodi. Queriꝛ ergo nõ ſolu₃ tua ab huiuſ
modi nũdinis: ſed etiã domuſ tuę caſtitas.
Opoꝛtet eñ irrep̃henſibilẽ eſſe ſacerdote₃: 1.Timoth.3.
ſuę domui bñ pꝛępoſitũ: filios habẽte₃ ſub/
ditos: cu₃ omni caſtitate. Si quis autẽ do/
mui ſuę pꝛęeſſe neſcit: quomõ eccleſię diligẽ
tiam habebit? Inſtrue ergo familiã: hoꝛta/
re: cuſtodi: ⁊ ſi te fefellerit ſeruulus: huma/
nam eñ nõ excipio facultatẽ: ꝓphetico de/
pꝛehenſus repudieꝛ exemplo. Cito turpem
ſequiꝛ lepꝛa mercedẽ: ⁊ pecunia coꝛpus ani/
mũq₃ male quęſita cõmaculat. Accepiſti in/ 4.Regſ.5.
qt pecuniã ⁊ poſſidebis ex ea agrũ ⁊ vineas
⁊ olivueta ⁊ greges: ⁊ lepꝛa naaman adhęre/
bit tibi ⁊ ſemini tuo vſq₃ i ęternũ. Vides q₂
facto auctoꝛis: ſucceſſio dãnaꝛ heredis. In/

expiabilis ē cū vēditi culpa myſterij: ⁊ gra/
tię vindicta cęleſtis trāſijt ad poſteros. De/
niqȝ moabitę ⁊ cęteri n̄ itrabūt eccłiam vſqȝ
ad tertiā ⁊ q̄rtā gnātionē: tamdiu videlicet
vt ſimpliciꝰ interp̄temur: donec culpam au
ctoꝝ multiplicis ſucceſſio generatiōis abo
leret. Sed cū illi qui in deū idolatrię errore
deliquerint: in quartā generationē videan/
tur eſſe multati: ꝓfecto durior videtur eſſe
ſentētia qua giezi ſemen vſqȝ in ęternū pro
cupiditate habēdi: prophetica auctoritate
damnatᷣ: ꝑſertim cū dn̄s noſter ieſus chriſtꝰ
ꝑ lauacri regenerationē omnibꝰ remiſſionē
dederit peccatorū: niſi vt vitiorū magis q̄
generis ſemen intelligas. Sicut enim qui fi
lij ꝓmiſſionis ſunt: ęſtimanᷣ in ſemē bonū:
ita etiā qui filij erroris ſunt: ęſtimanᷣ in ſe/
men malū. Nā ⁊ iudęi ex patre diabolo: nō
vtiqȝ carnis ſucceſſione: ſed criminis. Ergo
omnes cupidi: omnes auari: giezi lepraȝ cū
diuitijs ſuis poſſident: ⁊ male quęſita mer/
cede: nō tam patrimoniū facultatuȝ q̄ the/
ſaurum criminū cōgregarunt: ęterno ſuppli/
cio ⁊ breui fructu. Nā cum diuitię ſint cadu
cę: pęna ꝑpetua eſt: quia neqȝ auarus: neqȝ
ebrioſus: neqȝ idolis ſeruiens regnum dei
poſſidebunt.

De indignatione iudęorū ⁊ eie/ ctione ieſu.

e **T repleti ſunt ira omnes in ſy/ nagoga hęc audiētes: ⁊ ſurre/ xerunt ⁊ eiecerunt illū extra ciuita/ tem.** Sacrilegia iudęorū quę multo an/
te dominꝰ ꝓnunciauerat ꝑ ꝓphetā: ⁊ pſal/
mi verſiculo declarauerat quę paſſurus eſ/
Ps. 57. ſet in corpore cōſtitutus: dicens: Retribue/
bant mihi mala ꝓ bonis: in euāgelio docet
eſſe cōpleta. Nam cū ipſe ꝑ populos beneſi
cia diffunderet: illi iniurias irrogabāt. Nec
mirū ſi ꝑdiderunt ſalutē: qui eiecerūt de ſu/
is finibꝰ ſaluatorē. Moralis enī dn̄s: ⁊ qui
docuerit exēplo ſui apoſtolos ſuos omnibꝰ
omnia fieri: nec volētes repudiat: nec inui/
tos alligat: nec eijcientibus reluctatᷣ: nec ro
gantibꝰ deeſt. Sic geraſenos alibi cū virtu/
tes eiꝰ ſuſtinere nō poſſent: quaſi infirmos
⁊ ingratos reliquit. Simul intellige non ex
neceſſitate fuiſſe: ſed voluntariā corꝑis paſ
ſionē: nec captū a iudęis: ſed a ſe oblatum.
Etenim qn̄ vult capitur: qn̄ vult labitur: qn̄
vult ſuſpenditᷣ: qn̄ vult nō tenetur. Et hic in
ſuperciliū montis ꝑcipitandus aſcēderat: ⁊
ecce ꝑ mediū illorum: mutata ſubito vel ob
ſtupefacta furentiū mente: deſcēdit. Nōdū
enī hora venerat paſſionis: quinetiā malle/
bat adhuc iudęos ſanare q̄ ꝑdere: vt ineffi/
caci furoris exitu deſinerent velle: qđ imple
re nō poſſent. Uides igitᷣ et hic diuinitatis
eſſe qđ non captus eſt: ⁊ illic volūtatis eſſe
qđ captus eſt. Nam quēadmodū a paucis
teneri potuit: q̄ a populo nō tenetᷣ? Sȝ no/
luit ſacrilegiū eſſe multorum vt in auctores
culpę crucis inuidiā retorqueret: atqȝ a pau
cis q̄dē affigeretᷣ: ſed ꝓ toto orbe moreretᷣ.

Cōfirmatio doctrinę chriſti per miracula.

Ca. XVII.

e **T i ſynagoga erat homo ha/ bens ſpirituȝ immundū. (Et infra) Surgens autē de ſyna/ goga intrauit in domū ſymonis et andreę. Socrus autē ſymonis te/ nebatᷣ magnis febribus.** Uide cle
mentiā domini ſaluatoris: nec indignatiōe
cōmotus: nec ſcelere offenſus: nec iīuria vi/
olatus iudęaȝ deſerit. Quinetiā immemor
iniurię: memor clemētię: nūc docēdo: nunc
liberādo: nunc ſanādo infidę plebis corda
demulcet. Et bene ſanctꝰ lucas: virū ab ſpi
ritu nequicię liberatū ante ꝓmiſit: ⁊ ſubdi/
dit fęminę ſanitatē. Utrūqȝ enī ſexum dn̄s
curaturus aduenerat: ⁊ prior ſanari debuit
qui prior creatꝰ eſt: nec ꝓtermitti illa q̄ mo/
bilitate magis animi q̄ prauitate peccaue/
rat. Sabbato medicinę dn̄icę opera cępta
ſignificat: vt ide noua creatura cęperit: vbi
vetus creatura ante deſinit: nec ſub lege eſ/
ſe dei filiū: ſed ſupra legeȝ in ipſo principio
deſignaret: nec ſolui legē: ſed impleri. Neqȝ
enī ꝑ legē: ſed verbo factus eſt mūdus: Si/
Ps. 32. cut legimꝰ: Uerbo dn̄i cęli firmati ſunt. Nō
ſoluitᷣ ergo lex ſed impletᷣ: vt fiat renouatio
Eph. 4. hoīs iam labentis. Unde ⁊ ap̄ls ait: Expo/
liantes vos veterē hominē: induite nouuȝ
qui ſm̄ deū creatus eſt. Et bene ſabbato cę
pit: vt ipſuȝ ſe oſtenderet creatorē: qui ope
ra operibꝰ intexerat: ⁊ ꝓſequeretᷣ opꝰ qđ ip/
ſe iam cęperat: Ut ſi domū faber renouare
diſponat: nō a fundamētis: ſed a culminibꝰ
incipit ſoluere vetuſtatē. Itaqȝ ibi priꝰ ma/
num admouet: vbi ante deſierat: Deinde a
minoribꝰ incipit: vt ad maiora ꝑueniat. Li/
berare a dęmone ⁊ hoīes: ſed in verbo dei
poſſunt: reſurrectionem mortuis imperare
diuinę ſoliꝰ eſt ꝑtātis. Nec quēquā mouere

debet: q̄ ieſu nazareni nomen in libro hoc
diabolus dixiſſe primꝰ inducitᷣ. Nec enī ab
eo chriſtus nomē accepit: qđ de cęlo angelꝰ
ad virginē detulit. Eſt enī huius impuden/
tię: vt inter hoīes aliquid primꝰ vſurpet: et
ad homines quaſi nouū deferat: quo terro/
rem ſuę poteſtatis incutiat. Deniqȝ ⁊ in ge/
neſi primuſ deū homini nūcupauit. Sic enī
Gen. 3. habes: Et dixit ſerpens mulieri. Quid vti/
Gen. 2. qȝ dixit deꝰ? Ne edatis ab oī ligno. Uterqȝ
igitur deceptus a diabolo eſt: ſanatꝰ a chri/
ſto. Sequere cętera: ⁊ euāgelicę lectionis di
ſce myſteria: atqȝ in duorū ſanitate publicę
1. Cor. 15. ſacramentū ſalutis agnoſce. Sicut enim in
adā omnes moriuntᷣ: ita ⁊ in chriſto oēs vi/
uificabūtᷣ. Quis eſt ille qui in ſynagoga ſpi
ritū dęmonis habebat immūdū: niſi ꝑplus
iudęoꝝ: qui quaſi ſerpētinis ſpiris reuinctꝰ
⁊ innodatus diaboli laqueis ſimulatā cor/
poris mundiciā interioris mentis ſordibus
inquinabat? Et bn̄ in ſynagoga hō erat qui
ſpiritū imūdū habebat: qr ſpiritūſanctum
amiſerat. Introierat diabolꝰ: vnde chriſtꝰ
exierat. Simul oſtenditᷣ natura diaboli nō
improba: oꝑa iniqua. Nā qui ꝑ ſuperiorem
naturā deū cōfitetᷣ: opere negat: ⁊ in hoc ap
paret eiꝰ nequicia: ⁊ improbitas iudęorum:
q̄ ita populo veſanę cęcitateȝ mentis effu/
dit vt ꝑplus neget: quē dęmones ꝯfitentur.
O peior magiſtro diſcipuloꝝ hęreditas: il/
le v̄bo dominū tēptat: hi facto. Ille dicit:
Mitte te: iſti adoriuntᷣ vt mittant. Si alti/
ore cōſilio iſta penſamus: animi debemꝰ in/
telligere ⁊ corporis ſanitatē: vt priuſ animꝰ
qui ſerpētinis laborabat inſidijs abſolutꝰ
ſit. Anima enī nunq̄ a corpore vinceretᷣ: ni/
ſi prius a diabolo tēptaretur. Nā cū anima
corpꝰ agat: viuificet ⁊ gubernet: quēadmo/
dū in eius illecebras captiua raperetᷣ: niſi ⁊
ipſa ſuperioris alicuiꝰ poteſtatis vinculis
ſtringeretᷣ? Deniqȝ nō prius eua eſuriuit: q̄
ſerpentis verſutia temptauit: et ideo aduer
ſus ipſum auctorē peccati prius debuit me/
dicina ſalutis operari. Fortaſſis etiā in ty/
po mulieris illiꝰ socrꝰ ſymonis ⁊ andreę va/
rijs criminū febribꝰ caro noſtra languebat:
⁊ diuerſaꝝ cupiditatū immodicis ęſtuabat
illecebris. Nec minorē febrē amoris eſſe di/
xerim q̄ caloris: itaqȝ illa animū febris: hęc
corpuſ inflāmat. Febris enī noſtra auaricia
eſt: febris noſtra libido eſt: eo q̄ ignitę ſint
1. Cor. 5. cupiditates. Unde ⁊ ap̄lus ait: Si nō ſe cō/
tinent nubant: melius eſt nubere q̄ vri. Fe
bris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambi/
tio eſt: febris noſtra iracūdia eſt. Quę licet
corporis vitia ſint: ignem tn̄ oſſibus impli/
cant: mentē: animū ſenſūqȝ ꝯtemptāt. Hęc
prior diaboli ſollicitatᷣ arte. Etenī ager bo/
nus: veſtꝭ: monile: ſuadela ſerpētis eſt: Ho
norū gratia: ſublimitas poteſtatū: epularū
ſuauitas: forma meretricis laqueꝰ eſt diabo
li: ⁊ quaſi quidā nequicię ſpiritaliſ illecebro
ſus affectus: qui ꝑ carnis illecebrā quę cito
fęminea quadā leuitate mollitur: animū q̄
de gradu deijcit. Neqȝ enī formaȝ mulieris
animꝰ priuſq̄ corꝑis oculꝰ ꝯcupiſcit. Deniqȝ
qđ nō videris nō amabis: ſȝ vbi caro ꝯcupi
erit: cōpatiētis q̄ animi ꝯſtātia defetiſcit: ⁊
mens cōſortio amoris inflectitᷣ. Duo enī in
carne vna ſunt: atqȝ ita mors irrepit ſceleri
effectu temptāte diabolo: carne ſuadente.
Uehemētior tn̄ ē animi q̄ corporis febris:
et ideo ꝓ animi volūtate: corporis ſalꝰ ple
rūqȝ ꝯtemnitᷣ: nec a periculis abſtinetᷣ. Un̄
non alienū videtur repetere: quēadmoduȝ
theotimus cum graui oculoꝝ incōmodo la
boraret: ⁊ amaret vxorē: iterdicta ſibi a me/
dico facultate coeundi: cupiditatis impati/
ens: atqȝ impetu libidinis raptꝰ ſe modera/
ri nequiuerit. Sciens enī prudenſqȝ q̄ eſſet
oculos amiſſurꝰ priuſq̄ cōueniret vxori: in
ipſo ęſtu feruētis cupiditatis ⁊ ꝯſuetudinis
apparatu: Uale inquit amicū lumē. Sic fe/
bre libido flagrātior ē: grauiuſqȝ ꝑcipitat ⁊
inflāmat. Sed vbi quis reſipuerit a furore:
tunc cōſcientię interioris viſus aperitᷣ: facti
qȝ ſuccedit pęnitentia: ⁊ pudenda ſui vnuſ/
quiſqȝ facinoris erubeſcit. Tunc deꝰ timetᷣ
⁊ peccator cupit ſe celare ſed nō poteſt: tūc
caro arguitur: diabolus accuſatᷣ. Hęc quaſi
lena vitiorū: ille quaſi auctor erroris. Pate/
ſcit deformitas. Nudū eſt enī deo omne ſe/
cretū: nec illius ficus folijs: hoc eſt: tegimine
corporali: vel iactātia ſęculari: flagitiorū ſe/
creta velantᷣ. Et vnuſquiſqȝ diuinū peccati
cōſcia formidat mente iudiciū dicens: Qui
ſuꝑ me mōtes cadant: in quibꝰ me abſcōdā
fiſſuris petrarū cum venerit cōfringere ter/
ram? Tunc tribulos ⁊ ſpinas animo caro: hoc
eſt: curarū morſus ſollicitudinūqȝ generat:
ęſtuſqȝ quos ſibi ꝑ cōcupiſcentiā carnis ani
mus ipe circūdedit. Etenī quaſi clauis qui/
buſdā ſuffigitur anima corporeis volupta/
tibus: ⁊ cū ſemel adhęſerit cupiditatibꝰ de/

merſa terrenis: difficile in altū pōt vndē de/
ſcendit ſine dei fauore reuolare. Actuū eñ
ſuorū vincta laqueis: ⁊ delitiarū ſeculariuꝫ
illecebris obnoxia iaꝫ tenet. Hūc ergo adā:
hanc euam dñs liberatur⁹ aduenit: quoruꝫ
alter ad imaginē dei factus: altera virtuteꝫ
ſui accipiens viri: ꝙdiu fuit ſubdita fortio/
ri: vnā gerebant in vno ſpū deo placitā vo/
lūtatē; ⁊ in paradiſo poſiti dei vitę cęleſtis
operabant alimoniaꝫ. Poſtea vero ꝙ caro
ſuadere diuerſum: ⁊ legē cępit ꝓpriam non
timere: paradiſi exules facti in huc inferiorē
dimerſūq; locum peccati merito reciderūt.
Nec quiſq; putet incōgruū eſſe: ſi adā atq;
eua in typo animę ⁊ corporis ęſtiment: cum
in typo eccleſię eſtiment ⁊ chriſti. Naꝫ cum
duo eſſe in vna carne apl̄us diceret: adiecit:
Eph.5. Sacramentuꝫ enim hoc magnum eſt. Ego
autē dico in chriſto ⁊ in eccleſia. In quo er/
go ſupni dei: in eo multomagl animi noſtri
pōt eſſe myſteriū. Sꝫ hęret: ſubfixus eſt: ca
ptus eſt: ⁊ corporeis ſuccēſus eſt febrib⁹: cō/
paſſione carnis egreſcit: Quęrēdus eſt me/
dic⁹. Sed quis iſte tātus eſt: qui ſaucię mē/
tis medeatur vlcerib⁹? Quis tantus eſt ho/
mo qui poſſit alijs ſubuenire: cum ſibi ipſe
nō poſſit? Quis alijs poſſit vitā reddē: cuꝫ
ipſe mortē nō poſſit euadere? Omnes enim
Ro.5. in adā moriūtur: q: ꝑ vnum hominē in hūc
mundū peccatū itroiuit: ⁊ ꝑ peccatū mors:
⁊ ita omnes hoīes ꝑtranſijt: in quo omnes
peccauerunt. Illius igit culpa mors omniū
eſt. Deniq; miſſi ſunt ſancti: miſſi ſunt ⁊ ꝓ/
phetę: qui oracula diuina loquerentur: nec
quicquā ꝓmouere potuerūt. Quęramus ꝙ
aliquē de angelis aut archangelis medicū.
Sed queādmodū mihi poſſunt ꝑſidiū fer/
re ne peccem: cū ipē archangelus a peccato
nō potuerit abſtinere? Queādmodū ad pa
radiſum angelus reuocare me poterit: cum
ipſe ſathanas ⁊ angeli ſui ſedē quā accepe/
rant ſeruare nō potuerunt?

De aſcenſu ieſu in nauē ſymonis vt doceret: ⁊ miraculo quoſdaꝫ ad ſe traheret.

Capitulo quinto.

Ca.XVIII A Scendens aūt in vnā na/
uim q̄ erat ſymonis: roga/
uit eum v a terra duceret
puſillū. Ubi dñs multl ipar/
tiuit varia genera ſanitatuꝫ: nec tēpore nec
loco cępit ab ſtudio ſanandi turba cohibe/
ri: Veſper incubuit: ſequebant: ſtagnū oc/
currit: vrgebant. Et ideo aſcēdit in petri na
uim. Hęc eſt illa nauis quę adhuc ſm mat/
theū fluctuat: ſm lucam replet piſcibus: vt
⁊ principia eccleſię fluctuantis: ⁊ poſteriora
exuberātis cognoſcas. Piſces eñ ſunt qui
hanc enauigant vitā. Ibi adhuc diſcipulis
chriſtus dormit: hic ꝑcipit. Dormit eñ tepi
dis: ꝑfectis vigilat. Sed queādmodū dor/
miat chriſtus: audiſti dicentem in ꝓpheta:
Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Et ſanctus Canti.5.
matthęus recte non ꝑtermittendū putauit
ęternę iudiciū poteſtatis: vbi imperat ven/
tis. Nō eſt eñ humana doctrina: ſicut audi
ſti iudęos dicere: Verbo imperat ſpiritib⁹:
ſed cęleſtis maieſtatis inſigne. Qꝫ turbatū
ſedatur mare: ⁊ diuinę vocis imperio obſe/
quunt elemēta: atq; inſenſibilia ſenſum ac/
cipiunt obſequēdi: diuinę myſteriuꝫ gratię
reuelat. Qꝫ fluctus miteſcunt ſęculi: verbo
immūdus ſpiritus cōquieſcit: nō alterū al/
tero refellitur: ſed vtrūq; celebratur. Habes
miraculū in elementis: habes documentuꝫ
in myſterijs. Ergo q: ſanctus matthę⁹ illaꝫ
ꝑlibauerat: ſanct⁹ lucas eam ſibi nauim in
qua petr⁹ piſcaret elegit. Nō turbatur iſta
quę petrū habet: turbat illa quę iudam ha/
bet. Et ſi multa illic diſcipulorū merita na/
uigabant: tñ ea adhuc ꝑfidia ꝓditoris agi/
tabat. In vtraq; petr⁹: ſed qui ſuis meritis
firmus eſt: turbat alienis. Caueamus igit
ꝑfidum: caueamus ꝓditorē: ne ꝑ vnū pluri/
mi fluctuemus. Ergo nō turbat hęc nauis
in qua prudētia nauigat: abeſt ꝑfidia: fides
aſpirat. Queādmodū eñ turbari poterat:
cui ꝑerat is in quo eccleſię firmamentū eſt?
Illic ergo turbatio vbi modica fides: hic ſe/
curitas vbi ꝑfecta dilectio. Deniq; etſi alijs
imperatur vt laxent retia ſua: ſoli tñ petro
dicit: **Duc in altum:** Hoc eſt: in ꝓfū/
dum diſputationū. Quid eñ tam altuꝫ: ꝙ
altitudinē diuitiarū videre: ſcire dei filium:
⁊ ꝓfeſſionē diuinę generationis aſſumere?
Quā licet mens nō queat hūana plene ra/
tionis inueſtigatione cōprehēdere: fidei tñ
plenitudo cōplectit. Nā etſi non licet mihi
ſcire queādmodū natus ſit: non licet tamē
neſcire ꝙ natus ſit. Seriē generationis ig/
noro: ſed auctoritatem generationis agno/
ſco. Nō interfuim⁹ cū ex patre dei filius na/
ſceret: ſed interfuim⁹ cū a patre dei filius di
ceretur. Si deo nō credimus cui credemus?

Omnia eñ quę credim⁹: vel viſu credimus:
vel auditu. Viſu ſępe fallimur: audit⁹ in fi/
de eſt. An aſſerētis ꝑſona diſcutitur? Si vi
ri boni dicerent: nefas putaremus nō crede
re: deus aſſerit: ꝓbat filius: refugiens ſol fa
tetur: tremēs terra teſtatur. In hoc altū di/
ſputationis eccleſia a petro ducitur: vt vi/
deat hinc reſurgentē dei filiū: inde ſanctum
ſpiritū ꝓfluentē. Quę ſunt autē apoſtoloꝝ
quę laxari iubent retia: niſi verboꝝ comple
xiones: ⁊ quaſi quidā orationis ſinus: ⁊ di/
ſputationū receſſus: qui eos quos cęperint
nō amittant. Et bene apoſtolica inſtrumen
ta piſcandi retia ſunt: quę nō captos peri/
munt: ſed reſeruāt: ⁊ de ꝓfundo ad lumen
extrahunt: ⁊ fluctuātes de infernis ad ſuꝑ/
na perducūt. Eſt ⁊ aliud apoſtolicū piſcan/
di genus: quo genere ſolū petrū piſcari do/
Matth.17. minus iubet dicens: Mitte hamū: ⁊ eū pi/
ſcem qui primus aſcenderit tolle. Magnuꝫ
quidem eſt ⁊ ſpiritale documentū: quo chri
ſtiani viri ſublimiorib⁹ poteſtatib⁹ docētur
debere eſſe ſubiecti: ne quis conſtitutioneꝫ
regis terreni putet eſſe ſoluendā. Si eñ cen
ſum dei filius ſoluit: quis tu tantus es: qui
nō putes eſſe ſoluendū? Et ille cēſum ſoluit
qui nihil poſſidebat: tu auteꝫ qui ſęculi ſe/
queris lucrū: cur ſęculi obſequiū non recog
noſcas? Cur te ſupra ſęculū quadā animi ar
rogantia feras: cū ſęculo ſis miſera cupidi/
tate ſubiectus? Pendit igitur didrachma:
qđ erat preciū noſtrę redēptionis ⁊ corporl
in lege ꝓmiſſum: in euangelio ꝑſolutū: nō
ocioſe in ore piſcis inuentū: Ex ore eniꝫ tuo
iuſtificaberis. Etenim preciū immortalita/
tis eſt nobis noſtra cōfeſſio: q: ſicut ſcriptū
Ro.10. eſt: Ore cōfeſſio fit ad ſalutē. Et fortaſſe pri
mus hic piſcis: primus eſt martyr: in ore ha
bens didrachma: hoc eſt: preciū cenſus. Di
drachma noſtrū chriſtus eſt. Habebat igit
primus ille martyr ſtephan⁹ ſcꝫ: in ore the/
ſaurū: cū chriſtū in paſſione loqueret. Sed
reuertamur ad ꝓpoſitū locum: ⁊ diſcamus
apoſtolicā humilitatem.

De reſponſione ſymonis.

P Receptor (inquit) ꝑ totam noc/
tem laborātes nihil cepimus:
ſed in verbo tuo laxabo rētia. Et
ego dñe ſcio: q: nox mihi eſt qñ nō iperas.
Nemo adhuc nomē ſuum dedit: adhuc no/
ctem habeo. Miſi iaculum vocis ꝑ epipha/
niā: ⁊ adhuc nihil cępi. Miſi ꝑ dies: ſpecto
vt iubeas: in verbo tuo laxabo retia. O va/
cua ꝑſumptio: o humilitas fructuoſa: q ni/
hil ante cęperant: magnā in verbo dñi con/
cludunt piſciū multitudinē. Nō hoc huma/
nę facundię opus: ſed ſuꝑnę vocationis eſt
mun⁹. Cedunt diſputationes hominū: fi/
de ſua plebs credit. Rumpunt retia: nec la/
bitur piſcis: vocantur ad adiumentū ſocij:
qui erant in alia naui. Quę eſt illa alia na/
uis: niſi forte iudęa: ex qua iohānes ⁊ iaco/
bus eliguntꝰ? Facta eſt eniꝫ iudęa ſignifica/ Ps.115.
tio eius. Hi igitur de ſynagoga ad nauē pe/
tri: hoc eſt: ad eccleſiā cōuenerunt: vt imple
rent ambas nauiculas. Omnes eniꝫ in no/
mine ieſu genu flectunt: ſiue iudę⁹: ſiue gręcus:
omnia ⁊ in omnib⁹ chriſt⁹. Sꝫ mihi cu/
mulus iſte ſuſpectus eſt: ne plenitudine ſui
naues pene mergant. Oportet enim ⁊ hęre
ſes eſſe vt ꝓbent boni. Poſſumus tamē et
aliā eccleſiam intelligere nauem alteri⁹. Ab
vna eñ plures eccleſię diriuantur. Ecce alia
ſollicitudo petri: cui ſua iam pręda ſuſcepta
eſt. Sed nouit ꝑfectus queādmoduꝫ ſerua/
re poſſit reconditos: qui ſcit queādmodum
poſſit capere diſperſos. Quos in verbo ca/
pit: verbo credit: negat ſuā prędā: negat ſu
um munus. **Exi (inqt) a me domine: quia homo peccator ſum.** Admi/
rabatur eniꝫ dona diuina: ⁊ qđ plus meru/
erat: hoc prę ſumebat minus. Dic ⁊ tu: Exi
a me dñe: q: homo peccator ſum: vt reſpon
deat tibi domin⁹: noli timere. Indulgentl
dño peccatum fatere. Noli timere etiā quę
tua ſunt dño deferre: quia quę ſua ſunt: no/
bis ille ꝯceſſit. Neſcit inuidere: neſcit eripe/
re: neſcit auferre. Vides ꝙ bon⁹ dominus:
qui tantū tribuit hominib⁹: vt viuificandi
habeant poteſtatē.

Expoſitiōis ſancti Ambroſij epi
ſcopi in euangeliū ſm lucam liber
quartus explicit.

Liber eiuſdē quintus incipit.

Cōfirmatio doctrinę chriſti per miraculū de leproſo mundato.

E T factum eſt eū Ca.XIX.
eſſet in vna ciuitatuꝫ:
ecce vir plenus lepra:
⁊ ipſe ꝓcidens in faci/
em: rogauit eū dicēs:
Domine ſi vis potes me mūdare.

Et extendēs manum: tetigit illum
dicens: Uolo: mundare. Bene vbi
leproſus mundat: certus nō exprimitur lo/
cus: vt oſtendat nō vnum populū ſpecialis
alicuius ciuitatis: ſed omniū populos fuiſ/
ſe ſanatos. Bene aūt ⁊ ſm lucaʒ: quarto ſi/
gno ex quo in capharnaū dn̄s venit: iſte ſa
natur. Nam ſi quartū diē ſole illuminauit:
⁊ clariorē ceteris fecit diebus cū illuceſcerēt
elementa mundi: ⁊ hoc clarius opus eſtima
re debemus. Et ſm mattheum primus hic
poſt benedictiones a domino ſanatꝰ indu/
Matth. 5. cit: vt quia dixerat dn̄s: Nō veni legem ſol/
uere: ſed adimplere. Ille qui excludebat a
lege: purgari ſe dn̄i poteſtate pſumens: nō
ex lege: ſed ſupra legē eſſe gratiā iudicaret:
que leproſi maculā poſſet abluere. Uerum
vt in dn̄o poteſtatis auctoritas: ita in illo fi
dei cōſtantia declarat. Ille in faciē pcidit:
qđ humilitatis eſt ⁊ pudoris: vt vnuſquiſqꝫ
de ſue vite maculis erubeſcat. Sed cōfeſſio
nē verecundia nō repreſſit: Oſtendit vulnꝰ:
remediū poſtulauit: ⁊ ipſa religionis ⁊ fidei
plena confeſſio eſt. Si vis inquit potes me
mundare. In volūtate domini tribuit po/
teſtatē: De volūtate autē domini: nō quaſi
pietatis incredulus dubitauit: ſed quaſi col/
luuionis ſue cōſcius nō pſumpſit. Cui mo/
rali quadā dn̄s ſanctitate reſpondit: Uolo
mundare. Et cōtinuo lepra eius diſceſſit ab
eo. Nihil eñ mediū eſt inter opus dei atqꝫ
preceptū: qꝛ in pcepto eſt opus. Deniqꝫ di/
xit: et facta ſunt. Uidetis igitur ꝙ dubita/
ri non poteſt: qꝛ voluntas dei poteſtas eſt.
Si ergo voluntas eiꝰ poteſtas eſt: qui vniꝰ
voluntatis trinitatē aſſerūt: vnius vtiqꝫ aſ
ſerunt poteſtatis. Itaqꝫ ſtatim lepra eiꝰ diſ
ceſſit: vt itelligas medētis affectū: ꝗ verita
tem operi addidit. Deniqꝫ ſm marcū miſe/
ratus eſt dominꝰ eius: qđ eſt pulchre poſi/
tū. Et pleraqꝫ talia poſuerunt euāgeliſte: ꝗ
nos vtraqꝫ fundare voluerūt: deſcribentes
ſigna virtutis ad fideʒ: exprimentes opera
virtutis ad imitationē. Unde ⁊ tangit non
dedignatꝰ: ⁊ imperat nō diffiſus. Hoc eniʒ
eſt indiciū poteſtatis: qꝛ quaſi habens po/
teſtatē ſanādi: ⁊ iubendi auctoritatē: ⁊ ope/
randi teſtimoniū nō refugit. Uolo ergo di/
cit: ꝓpter fotinū: imperat ꝓpter arriū: tan/
git ꝓpter manicheū. Nec vniꝰ tantū lepra
Iob. 15. curatur: ſed omniū: quibus dicit: Iam vos
mundi eſtis ꝓpter ſermonē quē locutꝰ ſum
vobis. Si igitur lepre medicina verbū eſt:
cōtemptus vtiqꝫ verbi lepra mentis eſt. Sʒ
ne lepra tranſire poſſit in medicū: vnuſqſqꝫ
dominice humilitatis exemplo iactantiā vi
tet. Cur enim precipitur nemini dicere: niſi
vt doceret nō vulganda noſtra beneficia: ſʒ
premenda: vt nō ſolum a mercede abſtinea
mus pecunie: ſed etiaʒ gratie? Aut fortaſſe
etiam illa ſilentij cauſa eſt imperati: ꝙ meli
ores putabat qui fide magis ſpontanea ꝙ̄
ſperatis beneficijs credidiſſent. Offerre au/
tē iuxta legem ſe precipitur ſacerdoti: nō vt
aliū deferat: ſed vt ſeipſum deo offerat ſpi/
ritale ſacrificiū: vt actus preteriti colluuio/
ne deterſa: per cognitionē fidei: ⁊ ſapientie
diſciplinā: placitura deo hoſtia cōſecretur.
Omnis enim victima ſale ſalietur. Unde ⁊
paulus ait: Obſecro ergo vos fratres ꝑ mi/ Ro. 12.
ſericordiā dei vt exhibeatis corpora veſtra
hoſtiam acceptabilē: placenteʒ deo. Simul
illud mirabile: ꝙ eo ſanauit genere: quo fu/
erat obſecratus: Si vis potes me mūdare.
Uolo inquit: mūdare. Habes voluntateʒ:
habes etiā pietatis affectuʒ. Et extendens
manū tetigit eum. Lex tangi leproſos ꝓhi/
bet: ſed qui dominꝰ legis eſt nō obſequitur
legi: ſed legem facit. Non ergo tetigit: quia
ſine tactu mundare nō poterat: ſed vt ꝓba/
ret quia ſubiectus nō erat legi. Nec cōtagi/
um timebat vt homines: ſed quia contami
nari non poterat qui alios liberabat: ſimul
econtrario lepra tactu domini fugaret: que
ſolebat cōtaminare tāgentē. Oſtendere au
tem ſe ſacerdoti iubetur: ⁊ offerre ꝓ emūda
tione ſua: vt dū offerret ſacerdoti ſe intelli/
geret ſacerdos: non legis ordine: ſed gratia
dei ſupra legeʒ eſſe curatū. Et dum mūdat
per ſacrificiū ſm preceptuʒ moyſi: oſtende/
ret dominꝰ: quia legem nō ſolueret ſed im/
pleret: qui ſm legem gradiens: ſupra legem
ſanare eos quos remedia legis nō ſanaue/
rant videret. Et bene addidit: ſicut pcepit
moyſes. Lex eñ ſpiritalis eſt: ideoqꝫ vide/
tur ſacrificiū ſpiritale mādaſſe. Deniqꝫ ad/
didit: vt ſit in teſtimonium hoc vobis. Hoc
eſt: ſi deo credatis: ſi impietatis lepra diſce/
dat: ſi occultorum cognitor ſit ſacerdos: ſi
puri teſtis affectus: vnde poteſt ille magis
ſacerdos videri: quiem occulta non latent:
cui dicitur: Tu es ſacerdos in eternum: ſm Ps. 109.
ordinem melchiſedech.

Cōfirmatio eiuſdē per miraculū

de paralytico ꝑ tectum ſubmiſſo.

Ca. XX. **Et ecce viri portātes in lecto**
hominē qui erat paralyticꝰ:
⁊ querentes eum inferre: et
ponere ante illum. Et nō inuenien/
tes qua parte illū inferrēt pre tur/
ba: aſcenderunt ſuper tectuʒ: ⁊ per
tegulas ſubmiſerunt illuʒ in lecto
in mediū ante ieſum. Nō ocioſa hu/
ius paralytici: nec anguſta medicina eſt: qñ
dominꝰ et oraſſe pmittitur: Nō vtiqꝫ ꝓpter
ſuffragium: ſed ꝓpter exemplū. Imitandi
eñ ſpeciē dedit: nō precandi ambitū requi/
ſiuit. Et cōuenientibꝰ ex omni galilea: ⁊ iu/
dea: ⁊ hieruſalē legis doctoribus: inter ce/
terorū remedia debiliū: paralytici iſtiꝰ me/
dicina deſcribit: Primū omniū quod ante
diximus: vnuſquiſqꝫ eger petende precato/
res ſalutis debet adhibere: ꝑ qs noſtre vite
cōpago reſoluta: actuūqꝫ noſtroruʒ clauda
veſtigia verbi celeſtis remedio reformēt.
Sint igitur aliqui monitores mentis: ꝗ ani
muʒ hominis: ꝗuis exterioris corporis de/
bilitate torpentē ad ſuperiora erigant. Quo/
rum rurſus adminiculis ⁊ attollere ⁊ humi/
liare ſe facilis ante ieſum locet: dominico vi
deri dignus aſpectu. Humilitatē eniʒ reſpi
cit dn̄s: qꝛ reſpexit humilitatē ancille ſue.

De ſubmittentium fide: chriſtuʒ ad curationē mouente.

Quorum fidem (inquit) vt vidit.
Magnus dominꝰ: qui aliorū meri/
to ignoſcit alijs: ⁊ dum alios ꝓbat: alijs re/
laxat errata. Cur apud te homo collega nō
valeat: cum apud deum ſeruꝰ ⁊ interueniē/
di meritum: ⁊ ius habeat impetrandi? Di/
ſce qui iudicas ignoſcere: diſce qui eger es
impetrare. Si grauiū peccatorum diffidis
veniā: adhibe precatores: adhibe eccleſiam
que ꝓ te precetur: cuiꝰ cōtemplatione: qđ ti
bi dominꝰ negare poſſet: ignoſcit. Et ꝗuis
hiſtorie fidem debeamꝰ nō omittere: vt ve/
re paralytici iſtius corpꝰ credamus eſſe ſa/
natum: cognoſce tamē interioris hominis
ſanitatē: cui peccata donant. Que cū iudei
aſſerunt a ſolo deo poſſe cōcedi: deuʒ vtiqꝫ
cōfitentur: ſuoqꝫ iudicio pfidiam ſuā ꝓdūt:
vt opus aſtruant: perſonā negēt. Itaqꝫ ab
ipſis ⁊ operis ſui dei filius accepit teſtimo/
nium: ⁊ vocis ſuffragiū nō requirit. Perfi/
dia eñ confiteri poteſt: credere non poteſt.
Itaqꝫ teſtimoniū nō deeſt diuinitati: fides
deeſt ſaluti. Nam ⁊ validius eſt ad fidē qđ
cōfitentur inuiti: ⁊ pnicioſius ad culpaʒ qđ
negant: qui ſuis aſſertionibꝰ reuincuntur.
Magna itaqꝫ infide plebis amentia: vt cū
ꝯfeſſa fuerit ſolius dei eſſe donare peccata:
nō credat deo peccata donanti. Dominus
autē ſaluos volēs facere peccatores: ⁊ occul
toꝝ cognitione deū ſe eſſe demōſtrat: ⁊ ad/
miratione factorū adijciens:

De ſcribarum ⁊ phariſeorum re/ prehenſione.

Quid eſt faciliꝰ dicere: Dimiſſa
ſūt tibi pctā tua: aut dicere: ſur
ge ⁊ ambula. Quo loco plenam ſpeci
em reſurrectionis oſtendit: qui mentis vul/
neribus corporiſqꝫ ſanatis peccata donat
animoꝝ: debilitatē carnis excludit: hoc eſt
eñ totum hominē eſſe curatum. Quis igi/
tur magnū ſit hominibꝰ peccata dimittere(
Quis eñ poteſt peccata dimittere: niſi ſo/
lus deus: ꝗ ꝑ eos ꝗ̄ dimittit quibus dimit
tendi tribuit poteſtatē) tamē multo diuiniꝰ
eſt reſurrectionē donare corporibꝰ: qñquí/
dem ipſe dominꝰ reſurrectio eſt. Hic lectus
qui tolli iubet: quid eſt aliud: niſi qꝛ huma/
nuʒ iubet corpus attolli? Ipſe eſt qui ꝑ ſin/
gulas noctes lauat a dauid lectus doloris:
in quo anima noſtra graui conſcientie egra
cruciatu iacebat. Sed ſi quis ſm chriſti pre/
cepta ſe geſſerit: iam nō lectus doloris eſt:
ſed quietis. Miſeratione etenī domini ce/
pit quies eſſe: qđ mors erat: qui nobis ſopo
rem mortis vertit in gratiā voluptatis. Nec
ſolum leuare lectum: ſed etiā domū ſuaʒ re/
petere: hoc eſt: ad paradiſum redire cenſe/
tur. Ea eſt eñ vera domus que hominē pri
ma ſuſcepit: nō iure amiſſa ſed fraude. Me
rito ergo reſtituit domus: quoniā venerat
qui nexū fraudis aboleret: ius reformaret.
Nec mora vlla ſanitatis interuenit: vnū di
ctoruʒ remediorūqꝫ momentū eſt. Spectāt
ſurgentē increduli: mirant abeuntē: ⁊ diui/
ni operis miracula malunt timere ꝙ̄ crede/
re. Nā ſi credidiſſent: non timuiſſent vtiqꝫ:
ſed dilexiſſent. Perfecta eñ dilectio timorē 1. Ioh. 4.
excludit foras. Et ideo iſti quia non dilige/
bant calūniabantur. Calūniantibꝰ aūt di/
cit: **Quid cogitatis mala in cor/**
dibus veſtris? Quis hoc dicit? Sacer
dos magnus: qui lepraʒ videbat in cordibꝰ
iudeorum: oſtēdit eos peiores eſſe leproſo.
Ille ſacerdoti eſt ſe iuſſus offerre purgatꝰ:

hos ſacerdos repudiat:ne alios ꝗ̄ lepra eo
rum cōtaminet.

De myſtica vocatione publicani.

La. XXI. Equit myſtica vocatio publicani:
ſ quē ſequi iubet:nō corporis greſſu
ſed mentis affectu. Itaqꝫ ille prius
auara de mercedibus:dura de laborib⁹: pe
riculiſqꝫ nautarum emolumēta cōuertens:
verbo vocatus:ꝓpria dereliquit:qui rapie
bat aliena:ac vile illud ſedile deſtituēs: to/
to poſt dominū veſtigio mētis incedit:Cō/
uiuij quoqꝫ magni exhibet apparatū. Qui
eñ domicilio chriſtū recipit interno: maxi/
mis delectationib⁹ exuberantiū paſcit vo/
luptatū. Itaqꝫ domin⁹ libenter ingredit: ⁊
in eius qui crediderit recūbit affectu. Sed
rurſus accendit inuidia ꝑfidiorum:⁊ futurę
pęnę ſpecies ꝓfiguratur:Epulātibus eñ fi/
delibus:⁊ in illo cęlorū recūbētibus regno:
ꝑfidia ieiuna torquebitur. Simul oſtendit
quantū interſit inter ęmulos legis ⁊ gratię:
ꝙ illi qui legem ſequunt: ieiunę mentis fa/
mem patiant ęternā:Qui vero verbū in in
terioribus animę receperūt: alimēti cęleſtis
⁊ fontis vbertate recreati:eſurire ⁊ ſitire nō
poſſūt. Et ideo qui animo ieiunabāt:mur/
murabant dicentes: Quare cū publicanis
⁊ peccatoribus manducat ⁊ bibit? Serpen/
tina vox iſta eſt. Deniqꝫ hanc primā vocem
Gen.3. ſerpens emiſit dicens euę:Quid vtiqꝫ dixit
deus: Nolite manducare ex omni ligno? Er
go patris ſui venena diffundūt: qui dicūt:
Quid vtiqꝫ cū publicanis ⁊ peccatorib⁹ mā
ducat ⁊ bibit? Unde dominus cū peccatori
bus māducando:etiā cū gentilibus nō ꝓhi
bet nos inire conuiuiū dicens: Nō egēt qui
ſani ſunt medico:ſed qui male habent. No
uum medicamentū:nouus magiſter adue/
xit. Hoc de terra nō pullulauit. Imprudēs
eñ eſt creatura hui⁹ cōfectiōis. Uenite om
nes qui incurriſtis peccatorū varias paſſio
nes: vtimini peregrino medicamento:quo
venenū ſerpentis excludit:qđ nō ſoluz paſ
ſionum abſtulit cicatricē:ſed etiam cauſam
diri vulneris amputauit. Hoc medicamen/
tum non famem indicit: ſed cibum animę
ſubminiſtrat. Uenit eñ filius hoīs mandu
cās ⁊ bibēs:⁊ dicūt: Dęmoniū habet:⁊ vo/
rax eſt. Et ideo mens noſtra non eſt ieiuna:
Ieiunāt hi quib⁹ abeſt chriſtus: bonorūqꝫ
meritorꝫ copijs egent. At vero cui virt⁹ ſua
volūtate ſufficit:qui ſua domo recipit chri/
ſtum:conuiuiū magnū exhibet:hoc eſt:bo/
norꝫ operum ſpiritale conuiuiū: quo diues
populus eget:pauper epulat.

De excuſatione diſcipulorum.

e T ideo (inquit) ieiunare nō poſ/
ſunt filij ſponſi:ꝗ̄diu cum illis
eſt ſponſus. Ueniet autem dies cū
auferetur ab illis ſponſus: et tunc
ieiunabant in illis diebus. Qui
ſunt illi dies quib⁹ a nobis chriſtus aufert:
maxime cū ipſe dixerit: Uobiſcum ero vſqꝫ Matth.28.
ad ꝯſummationem mundi? Ipſe dixit: Nō Joh.14.
relinquā vos orphanos. Certuz eſt eñ ꝙ ſi
nos relinquat:ſalui eſſe nequeam⁹. Nemo
tibi chriſtum poteſt auferre: niſi teipſe au/
feras. Non te auferat iactantia tua :non te
auferat arrogantia: nec tibi de lege prę̄ſu/
mas. Nō eñ vocare iuſtos venit:ſed pecca/ Matth.9.
tores. Quomō igitur dominus iuſticias di
lexit:neqꝫ dauid vidit iuſtuz derelictū? Aut
quę iſta ęquitas ſi iuſtus relinquitur:pecca
tor aſciſcitur:niſi intelligas ꝙ eos iuſtos di
cit:qui ex lege prę̄ſumant:⁊ euangelij grati
am nō requirant? Nemo aūt iuſtificat ex le
ge:ſed redimit ex gratia. Eſt igit in lege iu/
ſticia:ſed nō ꝑ legem iuſticia. Nā ipſe apo/ Phil.3.
ſtolus hebręus ex hebręis:ſm legē phariſę/
us:ſm iuſticiā quę in lege eſt cōuerſatus ſi/
ne querela: ꝗ gloriat ex lege: quę mihi inꝗt
lucra fuerunt:hęc duxi ꝓpter chriſtuz detri/
menta eſſe:hoc eſt:abiecit iuſticiam ⁊ glori/
am legis. Iuſticia eñ legis ſine chriſto va/
cua eſt:quia plenitudo legis chriſtus eſt. Et
ideo etſi eſt in lege iuſticia:nō eſt tamen per
legem iuſticia. Si eñ per legem iuſticia:er/
go chriſtus gratis mortuus eſt. Mortuus
eſt enim chriſtus:vt impleret iuſticiaz. De/
niqꝫ iohanni dicenti:Ego a te debeo bapti
zari:⁊ tu venis ad me: Reſpōdit: Sine mo
do: ſic enim decet nos implere omnem iu/
ſticiam. Ergo nō gratis mortuus:ſed ꝓ no/
bis mortuus ē chriſt⁹: vt iuſti fulgerent ſi/
cut ſol in regno patris ſui. Sꝫ nō iudęi iuſti
quibus dicitur: Cū videritis iuſtos intrare
regnū cęlorū. Iſti ſunt iuſti qui ꝑcutientem
nō repercutiūt:qui inimicū diligunt. Si ſic
nō accipimus:inuenit contrariū: Nō veni
vocare iuſtos. Sed illos nō vocat:qui ſe iu
ſtos dicunt. Ignorantes eñ deum: ⁊ ſuam Ro.10.
iuſticiā quęrentes ſtatuere: iuſticię dei non
ſunt ſubiecti. Ergo vſurpatores iuſticię nō
vocātur ad gratiā. Nam ſi gratia ex pęnitē/

tia:vtiqꝫ qui faſtidit pęnitentiam abdicat
gratiam. Iſti erunt vulnerati:qui ſe ſancti/
ficant. Iſtis ſponſus aufertur: Nobis autē
nō caiphas:nō pilatus chriſtū abſtulit: nec
poſſumus ieiunare:qꝛ chriſtum habemus:
⁊ chriſti carne epulamur et ſanguine. Quō
eñ videtur ieiunare qui nō eſurit? Quomō
autē ſitire pōt qui bibit chriſtū: cū ipſe dixe
Joh.4. rit: Qui biberit de aqua quā ego dabo: nō
ſitiet in ęternū. Deniqꝫ de animi dictū ieiu/
nio etiā ſequentia declararunt.

De prima ſilitudine ꝑ ieſū data.

d Ixit enim ſimilitudinem ad il/
los:quia nemo cōmiſſuraz de
veſtimento nouo immittit in veſti/
mentū vetus. Dixerat filios ſponſi:
hoc eſt:filios verbi:qui ꝑ lauacri regenera/
tionez in ius diuinę regenerationis aſſum/
pti ſūt:ꝗ̄diu cū illis eſt ſpōſus:ieiunare nō
poſſe. Nō vtiqꝫ hoc ieiuniū relegatur: quo
conficit caro:⁊ corporalis luxuria caſtigat.
Hoc eñ ieiuniuz nos cōmendat deo. Nam
quēadmodū diſcipulos ieiunare ꝓhiberet:
cū ipſe dñs ieiunaret:⁊ cū poſtremo diceret
neqꝗſſimos ſpiritus nō niſi ieiunijs ⁊ oratio
nibus ſuperari poſſe? Deniqꝫ etiā hoc loco
ieiuniū veſtimentū appellauit vetus:qđ ex/
Col.3. uendū apoſtolus ęſtimauit dicens: Expoli
ate vos veterem hominē cū actibus eius:⁊
induamus eū qui baptiſmatis ſanctificati
one renouat. In eandē igitur formā ſeries
conuenit pręceptorū:ne actus veteris ⁊ no/
ui hominis miſceam⁹:cū ille corporalis ex/
terior opera carnis operet:⁊ hic interior qui
renaſcitur:nō verſiculorū ſpeciem veterum
nouorūqꝫ debeat habere geſtorū:ſed conco
lor chriſto illū ſtudio mentis imitari: cui re/
natus eſt in lauacro. Abſint igit decolora
mētis velamina:quę diſplicēt ſponſo. Diſ/
plicet eñ ei qui veſtē non habuerit nuptia/
lem. Sponſo aūt quid pōt placere: niſi pax
animi:puritas cordis:charitas mētis? Bo/
nus ſponſus dñs ieſus:hic nouo partu na/
turam initiauit: huic deſponſata corrupte/
lis carnis abſoluitur. Nō filios mortales re
quirit:nō eu ę delectatur dolorib⁹:nō viruz
obnoxiū culpę:nō hęreditate ꝯdemnati pa
tris. Uidit eñ carnis vlcera:quę antea con
cupiſcebat :aduertit nō eſſe pulchritudinez
verā:quę vitiorū habebat deformitatē. Et
ideo quid tibi cuz tali ſpōſo fęmina? Requi
re diligēter:⁊ in omni corpore iuenies cica/

tricem. Cognoſce aliū magis ſponſum qui
circūdatur luce:cuius ſpecies nō poteſt in/
terire. Hunc tolle in animū tuū:conſecra in
templo tuo: Tolle in corpore tuo :ſicut ſcri/
ptuz eſt: Tollite dominū in corpore veſtro.
Hui⁹ thalamos ingredere nouos:hui⁹ ſpe/
ctato ꝑegrinū decorē:hunc indue: hūc vide
ad dexterā pr̄is:⁊ gaude ꝗa talē habes ſpō/
ſum:hic te veſtiet benedictione:ne qua no/
ceat ſciſſura peccati. Seruemus igit veſtem
qua nos ſacro dñs emergentes fonte veſti/
uit. Cito ſcindit veſtis:ſi facta nō cōgruāt:
cito tineis carnis atteritur: ⁊ veteris homi/
nis errore maculat. Ergo hic noua veterib⁹
copulare. In apoſtolo autē etiam nouis ve
tera ſuꝑueſtire ꝓhibemur: ſed exuere vet⁹:
nouū ſumere: vt expoliati:nō nudi inuenia
mur. Expoliamur eñ meliora ſumpturi:nu
damur aūt cū indumētū nobis aliena frau/
de detrahit:nō noſtra volūtate deponit.

De ſecunda ſimilitudine.

e T nemo mittit vinum nouum
in vtres veteres. Fragilitas
humanę conditionis aperit:cū corpora no/
ſtra exuuijs defunctorū animaliū cōparan/
tur. Atqꝫ vtinā bonorum vtriuz vſum poſ/
ſimus implere:vt ſacramentū qđ accepim⁹
reſeruem⁹. Leuat iniuriā induſtria:ſi reno/
uatis vtribus noua vina creduntur: Et ideo
vtres hos plenos ſeruare ſemꝑ debemus.
Uacuos eñ cito tinea ⁊ erugo cōſumit:gr̄a
ſeruat impletos. Pulchre aūt operi huic ta
lia pręcepta ꝯueniunt. Sextū eſt eñ opus:
quo matthęus leui noua quadaz figuratur
forma. Sexto autē die factus eſt homo. Se
xto igitur chriſti opere reformat:iam nō ve
tus ſed noua creatura:⁊ quędā forma pere/
grina. Et ideo tanꝗ̄ noua creatura conuiui
um chriſto exhibet:eo ꝙ ⁊ in ipſo chriſt⁹ de/
lectaret:⁊ ipſe partē delectationis mereret
habere cū chriſto. Ad hunc igitur informā/
dum ꝓ̄cepta dat domin⁹. Sequebatur eñ
iam lętus:alacer ⁊ exultans dicēs: Iam nō
publicanū gero:iam non porto leuin. Exui
leuin:poſtꝗ̄ chriſtū indui. Odi genus meū:
fugio vitam meā priorem:ſolū te ſequor do
mine ieſu ꝗ ſanas vulnera mea. Quis eniz
me ſeparat a charitate dei:quę in te eſt? Tri
bulatio:an anguſtia:an fames? Ligat⁹ ſum
fidei clauis quibuſdā:⁊ bonis compedibus
charitatis innex⁹ ſum. Omne mandatū tu/
um ſicut cauteriū impꝛeſſuz tenebo. Et ſi vrit

cauteriū mandati: tamen putrefacta carnis
exurit: ne ad viuū ſerpat cōtagio. Et ſi mor/
det medicamentū: tamē vitium vlceris tol/
lit. Aufer igit domine ieſu potēti machęra
tua meoꝝ putredines pctōꝝ: Dum me ha/
bes ligatū charitatis vinculis: ſeca qđcūqꝫ
vitium eſt. Ueni cito incidens occulta: ꝛ la
tentes varias paſſiones: aperito vulnꝰ: ne
noxius ſerpat humor. Emūda omne qđ fę/
tiduꝫ eſt: peregrino lauacro. Audite me ter
reni homines: qui in peccatis veſtris cogi/
tationes ebrias geritis. Et ego leuis talibꝰ
paſſionibꝰ eram ſauciatus: Inueni medicū
qui in cęlo habitat: ꝛ in terris ſpargit medi/
camēta. Hic ſolus pōt ſanare vulnera mea
qui ſua neſcit: hic auferre cordis dolorē: pal
lorem animę: qui nouit occulta.

De eo ꝙ in ſabbato ſecūdo ꝑmo diſcipuli ieſu vellebant ſpicas.

Capitulū ſextum.

Ca. XXII. f Actum eſt autē in ſabbato
ſecundo primo: cuꝫ tranſi/
ret ieſus per ſata: vellebāt
diſcipuli eius ſpicas ꝛ mā
ducabant: ꝯfricantes eas manibꝰ
ſuis. Nō ſolū cōprehenſione verboꝝ:
ſed etiā vſu ipſo: ſpecieqꝫ geſtorum: incipit
hominē dominꝰ ieſus veteris obſeruatione
legis exuere: nouoqꝫ indumēto veſtire gra/
tię. Itaqꝫ eum iam in ſabbato ꝑ ſeminata
traducit: hoc eſt: admouet fructuoſis itine/
ribus. Quid ſibi ſabbatum velit: quid ſe/
ges: quid ſpicę: non mediocre myſteriū eſt.
Ager eñ eſt om̄is hic mūdus. Agri ſeges:
in ſatione humani generꝭ fęcūditas nume/
roſa ſanctoruꝫ. Spicę agri: fructus eccleſię:
quos operibꝰ diſcutiētes ſuis apoſtoli pa/
ſcebant: noſtro ſe alentes ꝓfectu. Stabat
igit ſeges iā fęcunda virtutū: pullulantibꝰ
ſpicis: quibꝰ noſtri fructus merito cōparan
tur. Eque eñ aut imbre marceſcūt: aut ſole
torrētur: aut pluuijs humeſcūt: aut tēpeſta
tibus elidūtur: aut a meſſoribus intra hor/
reoꝝ fęlicia receptacula recōduntur. Rece/
perat ergo terra iaꝫ dei verbū: ꝛ cęleſti ſemi
ne ſatus diuites fętus ager almus effude/
rat. Eſuriebāt diſcipuli ſalutem hominū: et
tāqꝫ folliculis corporū: mentiū fructus ad ſi
dei lucem ꝑclaris operū ſuorum miraculis
eruebāt. Sed hoc putabant iudęi ſabbato
nō licere. Chriſtus autē nouę gratię mune/
re deſignabat ociuꝫ legis opus gratię. Nec
ſine myſterio hoc ab euangeliſta ſm mat/
theum ꝛ marcū ſabbatū ſcđm poſitū puto:
qm̄ ſabbatum perpetuę ferię ſunt reſurrecti
onis ęternę. Uel in hoc igitur ſęculo feriatꝭ
ac vacantibus ſupſtitionibus iudęoꝝ: vel
in futuro ferias ipſi ꝑpetua ſollēnitate cele/
brantes: quę bona ſunt terrę mādučabimꝰ:
Iuxta quod ſcriptū eſt: Illi manducabunt Eſa. 65.
vos vero eſurietis. Mire tamē ſm lucam:
ſecūdo primū: non primo ſecundū ſabbatū
dixit. Δευτερουπρωτον eñ ſcriptū ē. Prę
ferre eñ debuit qđ pręceſſit. Secūdū ideo:
qꝛ primū ante ex lege ꝓceſſit: in quo etiā pę/
na pręſcripta eſt: ſi quis operaret. Primum
autē ideo: quia ſabbatū illud ex lege ſolutū
eſt: qđ erat primū: ꝛ hoc primuꝫ factum eſt:
qđ ſecūdo eſt conſtitutū. Nam ꝛ cū operari
ſabbato liceat: et operantis nulla ſit pęna:
ſabbati vtiqꝫ ex lege: cuiꝰ vis ſoluta eſt: nec
nomen hęrebat: ſed tamen fuerit illud pri/
mum ordine: hoc primum munere: nec ideo
minus hoc: quia ſecundū. Nam ꝛ adā pri/
mus: nec cōparandus ſecundo adā. Primꝰ 1. Cor. 15.
eñ adam in animā viuentē: nouiſſimꝰ adā
in ſpiritu viuificanteꝫ. Et primus homo de
terra terrenus: ſecundus homo de cęlo cęle
ſtis. Pręlatꝰ vtiqꝫ ſecūdus primo. Ille eñ
cauſa mortis: hic vitę. Sic ꝛ ſecūdo primū
ſabbatū dicitur: ſecundū iuxta numerū: pri
mum iuxta operationis gratiā. Melius eſt
enim ſabbatū quo impunitas datur: ꝙ̄ quo
pęna pręſcribitur. Prima lex: ſecūdū euan/
geliū: inferior tamē formido: ꝙ̄ gratia: Aut
forte ꝛ primū hic in ꝑdeſtinatione conſilij: ꝛ
ſecundū in ſanctione decreti. Bene aūt do/
minus in lege typū futuri hoc quoqꝫ demō
ſtrat loco: ꝛ defenſores legis arguit neſcire
quę legis ſunt: Exemplū afferens: ꝙ dauid 1. Reg. 21.
cum eſuriret ipſe cū ſocijs intrauit in domū
dei: ꝛ panes ꝓpoſitionis ſumpſit ꝛ mandu
cauit: ꝛ dedit his qui cū ipſo erāt. Magnū
ꝛ vere exemplū ꝓpheticum: quo primū nō
inania legis: ſed ſolius vtilitatis nobis ſe/
quenda ꝓduntur. Deinde qꝛ dauid cuꝫ ſo/
cijs fugiens a facie regis ſaul: hic pręfigura/
tus in lege chriſtꝰ eſt: qui cū apoſtolis prin/
cipem mundi lateret. Quomō autē ille ob/
ſeruator legis atqꝫ defenſor: panes ꝛ ipē mā
ducauit: ꝛ dedit his qui ſecum erant: quos
non licebat manducare niſi tantūmodo ſa/
cerdotibus: niſi vt per illā demonſtraret fi/
gurā ſacerdotalē cibum ad vſum tranſituꝝ

eſſe populorum? Siue ꝙ omnes vitā ſacer/
dotaleꝫ debemus imitari: ſiue quia omnes
filij eccleſię ſacerdotes ſunt. Ungimur eniꝫ
in ſacerdotiū ſanctū: offerentes noſmetip/
ſos deo hoſtias ſpiritales. Legi igitur iam
ſuperfluit doctrina chriſti: nec legē ſoluit ſ
implet: quia nec ſabbatū ſoluit. Si eñ ſab/
batuꝫ ꝓpter homines factū eſt: vtilitas au
tem hominis poſtulabat eſurientē hominē
qui diu fuerat terrę fructibus abdicatꝰ ve/
teris famis ieiunia vitare: non vtiqꝫ lex ſol/
uitur ſed impletur. Quomō igitur domino
ad crimē obijcitur: qđ in ſeruo ꝓ crimine nō
tenetur? Quid auteꝫ euidētius hac figura:
quę ꝑ totā currit hiſtoriaꝫ? Intrauit dauid
in domū abimelech ſacerdotis: ſed nec peri
culo mortis ꝓpoſito hoſpitem recuſat: de/
clinat exulē ſanctus animꝰ ſacerdotis. Tan
ta hoſpitalitatis eſt gr̃a: vt libenter in nos
aliena pericula transferamus. Uerū hoc in
hiſtoria morale: in myſterio ꝓpheticum eſt:
ꝙ nec ꝑſumpto futurę mortis exitio: verum
illum dauid hoſpitio ſuę mētis religioſi ex/
cluderēt ſacerdotes: Nec ſolū i huiuſcemo/
di domo vatis receptꝰ docet chriſtus hoſpi
tium: ſed etiā per figurā nequicię ſpiritalis
manubias ꝛ arma ſumpturꝰ: Nam qui chri
ſtū recipit hoſpitio: intelligibilē illum goli/
am ſpoliat ſuis telis. Quid vero euidētius
ꝙ̄ ꝙ in abimelech domo quinqꝫ panes pe/
tit dauid ꝛ vnū accepit: demōſtrante typo
ꝙ iaꝫ nō quinqꝫ libris: ſed chriſti corpore ci/
bus fidelibꝰ pararet: vt chriſtus corpus aſ/
ſumeret: ne quis de fidelibus eſuriret? Nec
doech figura vacat qui erat cuſtos muloꝝ:
eo ꝙ nemo aliꝰ niſi infructuoſi gregꝭ cuſtos
iudę typū ꝓditoris impleret. Iam illud ꝙ
dauid receptiōe oēm abimelech domū ꝓter
abiathar principem tunc tēporis ſacerdotē
ſaul perſecutus eſt: oſtendit ꝓphetia nobis
ꝙ nemo poſſit nocere vero principi ſacerdo
tum: qui ſolus eſt chriſtus.

b Inc ad alia ꝓgredit dñs ieſus. Nam
qui totū hominē ſaluum facere diſpo/
ſuerat: ꝑ ſingula membra curabat: vt vere
diceret: Mihi iraſcimini: qꝛ totum hominē Job. 7.
ſanū feci in ſabbato.

De curatione hominis habētis manum aridam.

Ca. XXIII e Et erat ibi homo: ꝛ manꝰ ei/
us dextera erat arida. Itaqꝫ
hoc loco manū illam quā extendit
adam: ꝛ interdictę arboris poma decerpſit
ſucis bonorū factorum ſalutaribꝰ irrigauit:
vt quę crimine aruerat: bonis operibus ſa/
naretur. In quo iudęos redarguit chriſtus:
qui malis interꝑtationibꝰ legis pręcepta vi
olarent: ęſtimantes ſabbato etiam a bonis
operibus feriandū: cum lex in ꝑſentibꝰ for/
mam pręfigurauerit futuroꝝ: in quibus vti
qꝫ malorū ferię futurę ſunt: nō bonorū. Nā
licet ꝛ ſecularia opera conquieſcāt: non oci/
oſus tamē boni operis actus eſt in dei lau/
de requieſcere. Audiſti igitur domini verba
dicentis: Extende manū tuam. Cōmunis
iſta generaliſqꝫ medicina eſt. Et tu qui pu/
tas manuꝫ habere te ſanam: caue ne auari/
cia: caue ne ſacrilegio ꝯtrahatur. Extēde ſę/
pius eam: extēde ad illū pauperē qui te ob/
ſecrat: extende vt ꝓximū iuues: vt viduę ꝑ/
ſidium feras: eripias iniurię quē vides in/
iuſtę cōtumelię ſubiacere. Extēde ad deum
ꝓ peccatis tuis. Sic manus extendit: ſic ſa
natur. Sic hieroboam manū cum idolis ſa
crificaret contraxit: ꝛ rurſus cum deū roga/
ret extendit.

De oratione ieſu in monte: ꝛ electione duodecim apoſtolorū.

f Actum eſt autē in illis diebꝰ Ca. XXIIII.
exijt in montē orare: ꝛ erat ꝑ
noctās in oratione dei. Nō
omnis qui orat aſcēdit in mōtē. Eſt eñ ora/
tio quę peccatū facit: ſed qui bene orat a ter
renis ad ſuperiora ꝓgrediens verticeꝫ curę
ſublimis aſcendit. At ille nō aſcēdit in mō/
tem: qui de ſęculi diuitijs aut de honore ſol/
licitꝰ eſt: nō aſcēdit in montē: qui fundi ius
optat alieni. Aſcēdit ille qui deū ꝗrit: aſcē/
dit ille ꝗ curſus ſui dñica adiumenta depo/
ſcit. Oēs magni: oēs ſublimes: montē aſcē/
dunt. Nō eñ cuicūqꝫ ꝓpheta dicit: Aſcēde Eſa. 40.
in montē excelſum: qui euāgelizas ſyon: ex
alta in virtute vocē tuā ꝗ euangelizas hie/
ruſalē. Nō veſtigijs corpalibꝰ: ſ factis ſub/
limioribꝰ in hunc montē ſi aſcēdas: ſequerꝭ
chriſtū: vt ipſe eē mons poſſis. Mōtes eñ Ps. 124.
in circuitu eiꝰ. Quęre i euāgelio: iuenies ſo
los cū dño mōtē aſcēdiſſe diſcipulos. Orat
ꝗ dñs: nō vt ꝓ ſe obſecret: ſ vt ꝓ me impe/
tret. Nā etſi oīa poſuerit pater i ꝑtāte filij:
filius tñ vt formā hoīs impleret: obſecrādū
patrē putat eſſe ꝓ nobis: qꝛ aduocatꝰ ē no/
ſter. Noli iſidiatrices apire aures: vt putes
filiū ꝗſi infirmū rogare: vt impetret qđ im/

plere nõ poſſit. Poteſtatis auctor:obedien
tię magiſter:ad ꝓcepta virtutis ſuo nos in/
1.Job.2. format exemplo. Aduocatũ inquit habemꝰ
apud patrẽ. Si aduocatus eſt:debet ꝓ me/
is interuenire peccatis. Non ergo quaſi in/
firmus:ſed quaſi piꝰ obſecrat. Uis ſcire qꝛ
omnia quę velit poſſit:et aduocatꝰ ⁊ iudex
eſt. In altero pietatis officiũ:in altero inſi/
gne eſt poteſtatis. Et erat inqt ꝑnoctãs in
oratione dei. Species tibi datur:forma pię
ſcribitur quã debeas ęmulari. Quid eñ te
ꝓ ſalute tua facere oportet:quãdo ꝓ te chri
ſtus in oratione ꝑnoctat? Quid te facere cõ
uenit:cum vis aliquod officiũ pietatis ado
riri:quãdo chriſtus miſſurus apoſtolos ora
uit prius:⁊ ſolus orauit? Nec vſquã alibi ſi
nõ fallor oraſſe cuꝫ apoſtolis reperit: vbiq̃
ſolus obſecrat. Dei eñ cõſiliũ humana vo/
ta nõ capiunt:nec quiſquã interiorũ poteſt
eſſe participes chriſto. Uis ſcire qꝛ mihi nõ
ſibi orauerit. **Uocauit (inquit) diſci/
pulos ſuos et elegit duodecim ex
ipſis:** Quos ad ꝓpagandũ auxiliũ ſa/
lutis humanę per terrarũ orbem ſatores fi/
dei deſtinaret. Simul aduerte cęleſte conſi/
liũ:non ſapientes aliquos:nõ diuites:non
nobiles:ſed piſcatores ⁊ publicanos quos
dirigeret elegit:ne traduxiſſe prudentia: ne
redemiſſe diuitijs:ne potẽtię nobilitatiſq̃
auctoritate traxiſſe aliquos ad ſuã gratiaꝫ
videretur:vt veritatis ratio:nõ diſputatio/
nis gratia ꝓualeret. Eligit et iudas:nõ per
imprudentiã:ſed per ꝓuidentiam. Quãta
eſt veritas:quam nec aduerſarius miniſter
infirmat? Quanta moralitas domini: qui
periclitari magis apud nos iudicium ſuuꝫ
q̃ affectum maluit? Suſceperat eñ homi/
nis fragilitatẽ:et ideo nec has partes recu/
ſauit infirmitatis humanę. Uoluit deſeri:vo/
luit ꝓdi:voluit ab apoſtolo ſuo tradi:vt tu
ſi a ſocio deſertus: ſi a ſocio ꝓditus fueris:
moderate feras:tuum erraſſe iudicium:pe/
riſſe beneficiũ.

De deſcenſu ieſu ad docendum turbas.

Ca.XXV. e **Et deſcendit(inquit)cum illis
⁊ ſtetit in loco cãpeſtri.** Ad
uerte omnia diligẽter: quomõ ⁊ cũ
apoſtolis aſcendat:⁊ deſcendat ad turbas.
Quomõ enim turba niſi in humili chriſtuꝫ
videret? Non ſequit ad excelſa:nõ aſcendit
ad ſublimia. Deniq̃ vbi deſcendit:inuenit
infirmos. In excelſis eñ infirmi eſſe nõ poſ
ſunt. Sic eñ mattheus docet:in inferioribꝰ
debiles ſanatos eſſe. Prius eñ vnuſquiſq̃
ſanatus eſt:vt paulatim virtutibꝰ ꝓcedenti
bus aſcẽdere poſſet ad montẽ. Et ideo vnũ
quẽq̃ in inferioribus ſanat:hoc eſt:a libidi
ne reuocat:iniuriã cęcitatis auertit: ad vul
nera noſtra deſcẽdit: vt vſu quodã ⁊ copia
ſuę naturę:cõparticipes nos faciat eſſe reg/
ni cęleſtis. Et ſanabat hos quidẽ:ſed in in/
ferioribus relinquebat. Videns autẽ tur Matth.5.
bas:ut legiſti: aſcendit in montem. Et cũ
ſediſſet acceſſerunt ad eũ diſcipuli eius.
Euangelizaturꝰ eñ ⁊ benedictionũ de the/
ſauro diuinitatis ꝓmpturus oracula incipit
eſſe ſublimior. Hic aũt etſi i humili ſtabat:
tamen oculos eleuauit. Sic etiam cum la/
zarũ ſuſcitaret:infremuit ſpiritu:ſic etiã ca/
put leuauit cũ mulieri adulterę peccata do/
naret. Quid eſt eñ leuare oculos:niſi inte/
rius lumẽ aperire? Deniq̃ ſanctꝰ matthęꝰ: Ibidem.
Aperuit inquit os ſuum: Theſauros ſcilꝫ
ſapientię ⁊ ſciẽtię dei:recluſis aditis templi
ſui ora reſerauit. Ergo ⁊ tu aperi os tuum:
ſed prius vt aperiat implora. Si eñ paulus
in adaptione oris ſui iplorat auxiliũ:multo
magis implorare te cõuenit. Oſtendit eniꝫ
tibi clauem ſciẽtię:qua os aperire tuũ debe
as:dicẽs ꝓpheta: Aperi os tuũ verbo dei.
Uerbum dei clauis tui oris eſt:clauis ſcien
tię oris tui clauis eſt:qua laxatis ſilentij ca/
tenis:imperitię clauſtra reſerant.

De ſermone ieſu de beatitudinibus proborum.

b **Beati pauperes:quia veſtrũ eſt
regnum dei. Beati qui nũc eſu
riunt ⁊ ſitiunt:quia ſaturabuntur.
Beati qui nunc fletis:quia ridebi/
tis. Beati eritis cũ vos oderint ho
mines.** Quattuor tantũ beatitudines
ſanctus lucas dominicas poſuit. Octo ve/
ro ſanctus matthęus: Sed in iſtis octo illę
quattuor ſunt:et in quattuor iſtis illę octo.
Hic eñ quattuor velut virtutes amplexus
eſt cardinales:illę in illis octo myſticum nu
merũ reſerauit. Pro octaua eñ multi ſcribũ
tur pſalmi:⁊ mãdatũ accipis:octo illis par
tem dare fortaſſe bñdictionibꝰ. Sicut enim
ſpei nrę octaua ꝑfectio eſt: ita octaua ſũma
virtutũ eſt. Sed priꝰ q̃ ſunt ampliora vide/
amꝰ. Beati inqt pauperes ſpiritu: quoniã
ipſorum eũ regnũ cęlorum. Primã benedi/

ctionem hanc vterq̃ euãgeliſta poſuit: Or/
dine eñ prima eſt:⁊ parens quędã genera/
tioq̃ virtutũ: quia qui contempſerit ſęcula
ria:ipſe merebitur ſempiterna:nec põt quiſ
quã meritũ regni cęleſtis adipiſci:qui mũ/
di cupiditate poſſeſſus:emergendi non ha/
bet facultatẽ. Secũda benedictio: Beati in
quit mites. Tertia: Beati q̃ lugẽt. Quarta:
Beati q̃ eſuriũt ⁊ ſitiũt iuſticiã. Quita: Be
ati miſericordes. Sexta: Beati mundo cor/
de. Septima: Beati pacifici. Et bñ ſeptiã:
qm̃ eo die ab omnibꝰ mundi operibꝰ requi/
euit deꝰ. Dies eñ quietis ⁊ pacis ẽ. Octa/
ua: Beati qui perſecutionẽ patiũtur ꝓpter
iuſticiã. Ueni domine ieſu: doce nos ordi/
nem beatitudinũ tuarum. Neq̃ eñ ſine or/
dine dixiſti: ꝑmo beatos pauperes ſpiritu:
ſecũdo beatos mites:tertio beatos qui lu/
gent. Etiã ſi cognoſco aliquid: tamẽ ex par
te cognoſco. Si eñ paulus ex parte cogno/
uit: quantũ ego poſſum cognoſcere:q̃ pau/
lo quantũ vita: tantũ etiam verbo inferior
ſum. Uita eñ verbũ exigit ⁊ acquirit: Ser/
mo aũt ſine vita: ñ ẽ ſermo dei. Quãto me
ſapiẽtior paulus? Ille gloriat in periculis:
ego glorior i ſucceſſibꝰ. Ille gloriatur: quia
reuelationibꝰ nõ extollitur:ego ſi quę reue/
lationes mihi cõtingerẽt gloriarer. Sed ta/
men poteſt deus de lapidibꝰ homines ſuſ/
citare:⁊ verbũ ꝓferre de clauſis:vocẽ elice/
re de mutis. Qui ſi aſinę oculos aperuit vt vi
deret angelũ:potens eſt ⁊ nobis quoq̃ ape
rire oculos:vt poſſimus dei videre myſteri/
um. Beati iquit pauperes: nõ oẽs btĩ pau/
peres. Paupertas eñ media eſt:poſſunt et
boni eſſe ⁊ mali pauperes. Niſi forte ille in/
telligendus pauper beatꝰ: quẽ ꝓpheta de/
Prouer.19. ſcribit dicens: Quia melior iuſtus pauper:
q̃ diues mendax. Beatus pauper qui cla/
mauit:⁊ dominꝰ exaudiuit eũ. Pauper a cri
mine:pauper a vitijs:pauper in quo mũdi
princeps nihil inuenit. Pauper illiꝰ ęmulꝰ
pauperis:qui cũ diues eſſet:ꝓpter nos pau
per factus eſt. Unde plene matthęꝰ aperu/
it dicens: Beati pauperes ſpiritu. Pauper
eñ ſpiritu nõ inflatur: nõ extollitur mente
carnis ſuę. Prima ergo iſta benedictio eſt:
cũ depoſuero omne peccatũ: ⁊ exuero oẽm
maliciã: ⁊ ſimplicitate ꝯtentus fuero:inopſ
malorũ:ſupereſt vt mores meos temperez.
Quid eñ mihi ꝓdeſt carere ſęcularibꝰ: niſi
fuero mitis atq̃ mãſuetus? Nam qui ſequi
tur viã rectam:ſequit vtiq̃ illũ qui ait: Di/ Matth.11.
ſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde.
Depone igitur quę improba ſunt: egeto vi
tijs ſm bonã paupertatẽ: mitiga affectum
tuuꝫ vt nõ iraſcaris:aut certe iratus ne pec
caueris:iuxta qȯ ſcriptuꝫ eſt: Iraſcimini et Ps.4.
nolite peccare. Pręclarũ eſt enim motũ tem
perare cõſilio:nec minoris virtutis docetur
cohibere iracũdiã: indignationẽ cõpeſcere:
q̃ omnino nõ iraſci:cum plerũq̃ illud lenti
us:hoc fortius ęſtimet. Cũ hoc feceris:me/
mento qꝛ peccator es:⁊ lugeto peccata tua:
lugeto delicta. Et bene tertia benedictio eſt
peccata deflentis:qꝛ trinitas eſt quę pecca/
ta ꝯdonat. Ablue igit te lachrymis tuis:la
ua fletibꝰ:ſi tuipẽ te fleueris:alius te nõ fle
bit. Nam ſi ſaul defleſſet peccata ſua:ſamu
el eũ ñ fleuiſſet. Habet vnuſquiſq̃ q̃s fleat
mortuos ſuos. Mortui ſumus:quãdo pec/
camus:quãdo implemur oſſibus mortuo/
rũ. Mortuus eſt ſermo malꝰ qui exit ex ore:
exit eñ de ſepulchro malo. Sepulchrũ aũt Ps.5.
patens eſt guttur eorũ. Ideo dicit apoſto/
lus: Imitatores mei eſtote: vult nos delic/ 1.Cor.4.
torũ meminiſſe noſtrorũ. Paulus nõ habe/
bat qȯ lugeret:ex quo in chriſtũ credidit:et
tamẽ priora defleuit dicens: Quia nõ ſum 1.Cor.15.
dignus vocari apoſtolus:qꝛ ꝑſecutus ſum
eccleſiaꝫ dei. Ille igitur peccator ante fidẽ:
nos vero adhuc peccamꝰ pꝰ fidẽ. Qui pec/
cator ẽ defleat ſe: ⁊ arguat ſe vt fiat iuſtus:
Iuſtꝰ eñ accuſator eſt ſui. Ordinẽ igit ꝑſeq̃ Prouer.18.
mur:quia ſcriptũ eſt: Ordinate in me chari Cant.2.
tatẽ. Depoſui peccatũ:tẽperaui mores:de/
licta defleui: eſurire incipio ⁊ eſurire iuſtici/
am. Ęger eñ cum in graui morbo eſt nõ eſu
rit:qꝛ egritudinis dolor excludit famẽ. Sed
quę eſt iſta fames iuſticię? Qui ſunt iſti pa/
nes:quos eſurit iuſtus? Ne forte panes illi
de quibꝰ dictũ eſt: Iuuenis fui ⁊ ſenui:⁊ nõ Ps.36.
vidi iuſtum derelictũ: nec ſemen eius quę/
rens panẽ. Qui eſurit: vtiq̃ viriũ quęrit au
gmentũ. Qȯ autẽ maius virtutis incremẽ/
tum:q̃ norma iuſticię? Poſt has: Beati in/
quit miſericordes. Iuſticiã eñ ſequit miſe/
ricordia. Uñ dictũ eſt: Diſperſit dedit pau/ Ps.111.
peribus:iuſticia eius manet in ęternũ. Sed
etiã q̃ miſericordiã defert:mercedẽ amittit:
niſi mundo corde miſereat. Nã ſi iactantiã
q̃rat:nullꝰ eſt fructꝰ. Emũda igit interiora
mẽtis tuę:⁊ ſi diligẽter pectoris tui ſecreta
mundaueris: cõpatere his qui impugnant:

⁊ intellige quanti hominũ: quanti fratrum
tuorũ auxiliũ tuũ quęrãt. Sed niſi tu prius
interiora tua vacua fecerꝭ ab omni labe pec
cati: ne diſſenſiones cõtentioneſqꝫ ex affec/
tu tuo ꝓdeant: nõ potes alijs ferre medici/
nam. A te igiꝉ pacem incipe: vt cũ fueris ip
ſe pacificus: pacem alijs feras. Quomõ enĩ
potes aliorũ corda mundare: niſi tuũ mun/
daueris ante. Profuiſti igitur alijs: tuliſti
auxiliũ pluribus: feſtina cõtende ad finem.
Multi cum eſſent exitꝰ vitę: vnus domino
cõpetebat. Nã quod natum erat ſm carnẽ:
oportebat ſm carnẽ mori. Elegit paſſionez
vt moreretur ꝑ nobis: ⁊ tu dic de omnibꝰ q̃
Ps. 115. retribuit tibi dñs: Calicem ſalutaris accipi/
am: ⁊ nomẽ domini inuocabo: hoc eſt: paſſi
onem. Unde etiã illis qui ad dexterã vel ſi/
Matth. 20. niſtram ſedere cupiebant: ait: Poteſtis ca/
cẽ bibere: quẽ ego bibiturus ſum? Uſqꝫ ad
finem te ducit: vſqꝫ ad martyriũ ꝓſequitur:
⁊ conſtituit beatitudinũ palmaz. Uide igi/
tur ordinem. Oportet te pauperẽ fieri ſpiri/
tu. Humilitas enĩ ſpiritus diuitię virtutuz
ſunt. Niſi pauper fueris: mitis eſſe nõ pote
ris. Qui mitꝭ eſt: poteſt lugere p̃ſentia. Qui
ĩferiora luget: põt deſiderare meliora. Qui
ſuperiora quęrit: inferiora deuitat: vt ⁊ ipſe
a ſuperioribꝰ adiuuetur. Qui miſeretur: cor
ſuũ mundat. Quid eſt enĩ mundare animũ
Tobie. 4. niſi ſordẽ mentis abluere? Elemoſyna eniz
a morte liberat. Patiẽtia vero perfectio eſt
charitatis. Qui autẽ patitur perſecutionez
in vltimo certamine cõſtitutus ꝓbatur ad/
uerſis: vt cũ legitime certauerit coronetur.
Hos quidẽ gradus volunt eſſe virtutũ: per
quos ab vltimis ad ſupiora poſſimus aſcẽ/
dere. Deniqꝫ ſicut incremẽta virtutum: ita
etiã ſunt incremẽta pręmiorũ. Plus eſt enĩ
dei eſſe filium: q̃ꝫ poſſidere terram: ⁊ cõſola/
tionẽ mereri. Sed quia ⁊ primũ pręmiũ reg
num celoꝝ eſt: ⁊ vltimũ pręmiũ regnũ cęlo/
rum eſt: Nũquid ęquale pręmiũ incipienti/
bus atqꝫ ꝑfectis eſt? Ne forte myſtice doce/
mur: quia eſt primũ regnũ cęlorũ: illud apo
Phil. 1. ſtolicum: Diſſolui ⁊ eſſe cuz chriſto? Habes
1. Theſſal. 4. primũ regnuz: quãdo ſancti rapiunꝉ in nu/
Daniel. 12. bibus obuiã chriſto in aera. Multi enĩ dor/
mientiũ ſurgẽt: iſti in vitã ęternã: illi in op/
probriũ. Primũ ergo regnum cęlorum ſan/
ctis ꝓpoſitũ eſt in abſolutiõe corporis. Se/
cundũ regnum celoꝝ eſt: poſt reſurrectionẽ
eſſe cũ chriſto. Cũ fueris in regno cęlorum:

tunc ꝓceſſus eſt manſionũ: etſi vnũ regnũ ſit
diuerſa tamẽ merita ſunt in regno cęloruz.
Poſt reſurrectionẽ terrã tuam incipies poſ
ſidere abſolutus a morte. Ille enĩ cui dicitꝉ:
Terra es ⁊ in terram ibis: nõ poſſidet terrã Gen. 3.
ſuam. Non enĩ poteſt eſſe poſſeſſor: qui nõ
capit fructũ. Abſolutꝰ igitur per dominicã
crucem: ſi tamẽ intra iugum domini fueris
inuentus: ꝯſolationẽ in ipſa poſſeſſione re/
peries: cõſolationẽ ſequitur delectatio: de/
lectationẽ diuina miſeratio. Quẽ autẽ mi/
ſeratur dominꝰ ⁊ vocat: qui vocatur videt
vocantẽ: qui deũ viderit in ius diuinę gene
rationis aſſumiꝉ: tunc demuz quaſi dei fili/
us celeſtis regni diuitijs delectaꝉ. Ille igi/
tur incipit: hic repletur. Nã ⁊ intra hoc ſęcu
lũ multi in imperio romano ſunt: ſed maio
rem imperij gratiã qui ꝓpiores imperatori
ſunt cõſequunꝉ. Nunc dicamꝰ quẽadmo/
dum in quattuor benedictionibꝰ: ſanctꝰ lu/
cas bñdictiones ſit octo amplexus. Et qui/
dem ſcimus virtutes eſſe quattuor cardina
les: temperantiã: iuſticiã: prudentiaz: forti/
tudinẽ. Qui pauꝑ eſt ſpiritu: auarꝰ non eſt.
Qui flet non ſuperbit: ſed mitis eſt ⁊ paca/
tuſ. Qui luget: humiliaꝉ. Qui iuſtus eſt nõ
negat qḋ ſcit omnibus ad vſum cõmuniter
datũ. Qui miſereꝉ: largiꝉ de ſuo. Qui ſuuz
donat: nõ quęrit alienũ: nec dolum ꝓximo
ſuo inſtruit. Cõnexę igitur ſibi ſunt cõcate/
natęqꝫ virtutes: vt qui vnã habeat: plures
habere videtur: ⁊ ſanctis vna cõpetit virtꝰ:
ſed eius quę fuerit vberior: vberius eſt pręſ/
miũ. Quanta hoſpitalitas in abraã: quan/
ta humilitas: quãta ſanctitas: vt fratris fi/
lium ab hoſte ſeruaret: ⁊ quãta abſtinẽtia:
vt nihil de pręda quęreret? Sed quia fide p̃/
ſtitit: fidei pre cęteris meruit principatũ. Er
go vnicuiqꝫ plura pręmia: qꝛ plura incẽtiua
ꝟtutũ. Sed qḋ in aliquo merito copioſius:
h etiã in p̃mio redũdãtiꝰ. Beati igiꝉ paupe
res ſpiritu. Habes tẽperantiaz quę a pecca
to abſtinet: ſęculũ calcat: illecebroſa nõ quę
rit. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt. Qui enim
eſurit: eſuriẽti cõpatitur: cõpatiẽdo largiꝉ:
largiendo ſit iuſtꝰ: quia iuſticia eius manet
in ęternum. Unde ⁊ in matthęo ſitim ⁊ fa/
mem intelligimus ſpiritalem: qua cibus
iuſticię deſideratur aut potus: quia virtus
quaſi materia quędam virtutum eſt: vt iu/
ſtus ęqualem ſe inferioribus pręſtet: do/
lum excludat: veritatẽ requirat. Beati qui

nunc fletis: quia ridebitis. Habes pruden/
tiam: cuiuſ eſt flere occidua: ⁊ ea quę ęterna
ſunt quęrere: lugere ſęcularia: quę ſeipſa
cõpugnent: deũ pacis inquirere: qui ſtulta
1. Corĩ. 1. mundi elegit: vt cõfundat ſapientes: et qui
ea quę nõ ſunt deſtruat: vt quę ſunt poſſit
adipiſci. Beati eritis cũ vos oderint homi/
nes. Habes fortitudinẽ: ſed eã quę nõ odiũ
mereaꝉ ex crimine: ſed perſecutionẽ patiaꝉ
ex fide. Sic enĩ ad paſſionis ꝑuenitur coro/
nam: ſi gratiã hominũ negligas: diuinã ſe/
quaris. Deniqꝫ vt ſcias cõſummationẽ eſſe
fortitudinis paſſionẽ: ſecũdũ hęc inquit fa/
ciebant ꝓphetis patres eorum: quia ꝓphe
tas iudęi vſqꝫ ad mortẽ corporꝭ ꝑſecuti ſũt.
Eſt etiam fortitudinis irã vincere: indigna/
tionẽqꝫ cohibere: ac ꝑ hoc fortitudo animũ
corpuſqꝫ confirmat. Nec perturbari ſinit ti/
more aliquo vel dolore: quibꝰ velut prauis
interpretibꝰ plęrũqꝫ ꝑcellimur. Ergo tempe
rantia cordis habet animiqꝫ mundiciã: iu/
ſticia miſericordiã: pacem prudentia: man/
ſuetudinẽ fortitudo.

De vę improborũ: ⁊ de inſtructi one ad altiores gradus virtutis.

Ca. XXVI. **Evobis diuitibꝰ qui habe/
v tis conſolationem veſtram.**
Licet in pecuniarijs copijs mul/
ta ſint lenocinia delictorum: plęraqꝫ tamen
ſunt etiã incentiua virtutũ. Qꝫq̃ꝫ virtꝰ ſub/
ſidia nõ requirat: ⁊ cõmendatior ſit collatio
pauperis q̃ꝫ diuitꝭ liberalitas: tamẽ nõ eos
qui habeãt diuitias: ſed eos qui vti his ne/
ſciant: ſentẽtię cęleſtis auctoritate condem/
nat. Naz vt ille pauꝑ laudabilior: qui ꝓm/
pto largitur affectu: nec repagulis impẽdẽ/
tis egeſtatis inhibeꝉ: inopẽqꝫ ſe non putat
qui habet qḋ naturę ſatis eſt: Ita hic crimi
noſior diues: qui vel deo referre gratiaz de
eo debuit quod accepit: nec cẽſum ad com/
munẽ vſum datum: ſine vſu abdere: defoſ/
ſiſqꝫ terrę incubare theſauris. Nõ cẽſus igi
tur ſed affectꝰ in crimine ẽ. Et q̃ꝫq̃ꝫ tota ęta/
te cuſtodię miſerabilꝭ: ſollicitas auara mens
tendat excubias: quo nulla pęna grauior ẽ:
ſucceſſorũ ꝓfutura cõpendijs: anxio timore
ſeruare: tamẽ quoniã auaricię ſtudia: et de/
ſideria congerendi: inani quadã voluntate
paſcũtur: qui conſolationẽ vitę p̃ſentis ha/
buerunt: remunerationẽ ꝑpetuę ꝑdiderũt.
Poſſumus hic tamẽ diuitẽ intelligere po/
pulũ iudęorũ: vel hęreticos: vel certe mũdi

philoſophos: qui vbertate verborũ: ⁊ quo/
dam ambitioſę facũdię patrimonio delecta
ti: ſimplicitatẽ verę fidei ſupergreſſi: theſau
ros inutiles cõdiderunt. Nõne tibi videtur
hęreticus aliquis cũ audis cũ de generati/
one domini iuxta vſum ſęculi diſputantez:
diues in verbis: pauper in viribus: qui pu/
tat ſe in hoc tẽpore locupletes habere diui
tias: ſed in futuro egeſtatem ſuę fidei recog
noſcet: cibũqꝫ ꝑfidię quẽ pręſenti ętate ruc/
tauerit: ęterno fidei cõmaceratꝰ ieiunio cau
ſam tanti ſciet eſſe ſupplicij? Eritqꝫ tẽpus vt
riſus ſuos lugeant qui dicta noſtra nunc ri/
dẽt. Quibꝰ bñ diciꝉ: **Uę cũ vobis bñ/
dixerint oẽs homĩes.** Nõne tibi vi/
deꝉ his dicere q̃ dudũ in ariminẽſi ꝯcilio ꝑ/
fidę p̃uaricationis auctores: cum imperato
ris gratiã ſequuntur dei gratiã ꝑdiderunt?
Qui cũ placere potẽtibus aucupanꝉ: male/
dicto ſe perpetuo ſubdidere. Ergo ſanctus
matthęus pręmijs ad virtutẽ ⁊ fidez popu/
los ꝓuocauit: hic etiã criminibus atqꝫ pec/
catis futurorũ ſuppliciorũ denũciatione de/
terruit: qui nõ ocioſe plurimorũ factorũ cę/
leſtium enumeratione ꝓgreſſus: ad benedi
ctionũ locum ſerius venit: vt populos diui
norum miraculis roboratos: vltra legis tra
mitem virtutuz ꝓgredi veſtigijs edoceret.
Fuit cauendum illic vbi adhuc infirmę plę/
bis corda nutabant: hic tubę clangorę exci/
tanda virtꝰ fuit. Docet hoc libri huiꝰ quę in
ꝓęmijs: ⁊ quę in ꝓceſſu ſermonis aperitur
oratio. Illic qui infirmi ſunt adhuc quodã
legis lacte potanꝉ: ⁊ ideo per legis tramitẽ
ducuntur ad gratiã: audiũt quę legis ſunt
vt vltra legẽ: legẽ ſequendo ꝓcedant: hic ec
cleſia fundatior nõ lacte imbuitur: ſed cibõ
veſcitur. Cibus enim validior eſt charitas.
Deniqꝫ iter tria maxia: ſpẽ: fidẽ: charitatẽ:
maior ẽ charitas. Ordinaꝉ igiꝉ charitas cũ
dicitur: **Diligite inimicos veſtros:**
Ut cõpleatur illud eccleſię: qḋ ante iam
dictũ ẽ: Ordinate i me charitatẽ. Ordinaꝉ
enĩ charitas: cũ charitatis p̃cepta formanꝉ.
Uide q̃ꝫ ab altioribꝰ cęperit: ⁊ legẽ poſt be/
nedictionis euangelicę terga reiecerit. Lex
viciſſitudinẽ imperat vltionis: euangeliuz
inimicitijs charitatẽ: benignitatẽ odijs: vo
ta maledictis: ſubſidia perſequẽtibus: pa/
tientiam eſuriẽtibus: ⁊ gratiã remunerati/
onis impartiꝉ. Quanto athleta perfectior:
qui non ſentit iniuriã? Et ne videretur dñs

legem diſſoluere:in beneficijs vicez ſeruat:
quã negligit in iniurijs. Sed tamẽ dicẽdo:
Prout vultis vt faciant vobis homines:facite illis ſimiliter. Ui
ciſſitudo ipa cumulator ẽ:qſi votꝫ act⁹ ęquã
tur. Neſcit eñ virtus menſuram gratię:nec
cõtenta referre qꝺ acceperit.

Inſtructio per exempla.

e **T ſi diligitis eos qui vos diligunt:q̃ vobis eſt gratia?** Uult
cumulare qꝺ ſumpſerit:ne inferior ſit bene/
ficio:licet equetur officio. Non eñ cumulo
tantũ: ſed ordine ⁊ tẽpore beneficia penſan
tur:cũ in beneficio pari prior ſit qui prior cę
pit. Benefic⁹ eñ ẽ qui gratiã cęperit:debi
tor qui retulerit. **Et ſi mutuũ dederitis hiſ a quibus ſperatis recipere: que vobis eſt gratia?** Aliud itaqꝫ bñ
ficiũ ẽ bñficij pncipat⁹. Nã ſi q̃ pecuniã red
didit:nõ ſoluit gratiã: manetqꝫ gratię debi
tor:⁊ ſi iam nõ ſit pecunię. Cur gratiã refe/
rendo putemus poſſe vacuari:cuiuſ relatio
acceptę magis eſt teſtimoniũ q̃ ſolutę? Bo
no itaqꝫ exemplo imbuitꝛ chriſtianus:vt nõ
cõtentus iure naturę gratiã ei⁹ requirat.

De dilectione inimicorum.

v **Erũtamen dico vobis: Diligite inimicos veſtros.** Si enim
cõmune eſt omnib⁹ etiã peccatoribus reda/
mare:cui genus pfeſſionis excelſius: ſtudi/
um quoqꝫ debet eſſe virtutis vberius:vt di
ligat etiã ñ amãtes. Nã etſi nulla merita di
ligendi: vſum amoris excludant:nõ tñ vir/
tutis excluſerint. Sicut eñ in eo qui te dili/
git:pudet gratiã nõ referre: ⁊ gratię amore
referendę :amor tibi eius inoleſcit quẽ an/
tea nõ amabas:ita etiaz in eo qui nõ amat
debes amare virtutẽ: vt dũ virtutẽ amas:
incipias eũ amare quẽ nõ amabas: cũ rara
⁊ caduca remuneratio ſit amãtis ſempiter/
na virtutis. Quid autẽ tam mirũ:q̃ pcuti/
enti maxillã pbere alterã? Nõne omnis in/
dignãtis frangitꝛ impet⁹:ira ſedatur? Nõne
ſit per patientiã vt ſua amplius pęnitentia
reuerberes verberantẽ? Ita erit vt ⁊ iniuri/
as repellas ⁊ gratiam queras:et ſępe maxi/
me cauſę amoris exiſtũt:cũ patientia inſolẽ
tię gratia refertur iiurię. Et quidẽ vt audire
me memini: vel hoc ſolo preſſum philoſo/
phię ſuperciliũ putam⁹:q̃ in tres partes il/
la ſibi videtur diuiſiſſe iuſticiam. Unam in
deũ quę pietas vocatur:alterã in parentes
vel reliquum humanũ gen⁹: tertiã in mor/
tuos:vt his exequiarũ iuſta ſoluantur. At
vero domin⁹ ieſus legis oraculũ ac philoſo
phię faſtigiũ ſupergreſſus:in eoſ quoqꝫ qui
lęſerint pietatis porrexit officiũ. Etenim ſi
hoſtis qui tecũ bello armiſqꝫ certauerit:de/
poſitis armis miſericordiã ſuę ſalutis adi/
piſcitur:idqꝫ plęrumqꝫ vel contemplatione
naturę:vel ipſius belli iure defertꝛ vt ſubie/
ctis vita tribuatur: quanto amplius meli/
ore religionis cõtuitu deferendũ eſt? Nam
cũ pręliatorẽ appetitę ſalutꝫ cauſa nõ moue/
at: nunquid mouere debet militem pacis?
Itaqꝫ illud apoſtolicũ:quia charitas pati/ 1.Cor.13.
ens eſt:benigna eſt:nõ ęmulatꝛ:nõ inflatur:
in his pceptis conſũmatũ videmus. Si pa
tiens eſt:debet patientiã verberanti. Si be
nigna eſt:nõ debet reſpondere maledictis.
Si nõ quęrit quę ſua ſunt:nõ debet reſiſte/
re diripienti. Si nõ ęmulatꝛ:odiſſe nõ debet
inimicum: Et tamẽ apoſtolicis diuinę ſup/
fluunt pcepta pietatiſ. Plus eſt eñ donare
q̃ cedere:plus ẽ amare inimicos q̃ nõ ęmu
lari. Quę omnia domin⁹ ⁊ dixit ⁊ fecꝫ: Qui 1 Petri.2.
cũ malediceretꝛ nõ remaledixit: qui cuz per/
cuteretur nõ repercuſſit: cũ ſpoliaretur non
reſtitit:cuz crucifigeretur ipſis pſecutorib⁹
veniã poſtulauit:dicens: Pater dimitte il/ ī.23.
lis peccatũ:quia neſciunt quid faciunt: Cri
minatores ſuos excuſabat a crimie. Illi cru
cem parabant :hic ſalutẽ ⁊ gratiã repende/
bat. Et tamẽ quoniã ſtudia ipſa virtutũ ſi/
ne remuneratione torpeſcunt: ⁊ exemplum
nobis attulit:⁊ mercedem ſpopondit e cęlo
filios dei futuros pollicens:qui fuerint imi
tatores eius. Qui eñ feſtinat ad premium:
faſtidire nõ debet exemplũ: quia quãto pręe
cellentius premiũ:tãto impenſius officiuz.
Quanta autez miſericordię merces: quę in
ius diuinę adoptioniſ aſciſcitꝛ? Sequere igi
tur miſericordiã:vt merearis gratiaz. Late
patet benignitas dei:ſuper ingratos pluit:
malis fęcũda nõ negat terra puẽtus: Idez
mundi ſol:ſacrilegos religioſoſqꝫ pariter il
luminat. Aut vt myſticę iſta pendam⁹: pro
pheticis populũ iudęorum dñs pluuijs irri
gauit:⁊ ſolis ęterni refulſit radijs:etiã non
merentib⁹. Sed quoniã illi mundano rore
maduerunt:eccleſia dei ad cęleſte lumẽ aſci
ſcitur:ita tamen vt illis quoqꝫ miſericordia
ſi credant progatiua ſeruetur.

De phibitione iudicationis.

n **Olite iudicare:⁊ nõ iudicabimini.** Addidit nõ temere iudican/
dũ:ne cum ſis tui conſci⁹ ipſe delicti in alte
rum cogitaueris ferre ſententiam.

De arbore mala:ex cui⁹ ſimilitudine improbi hoies cognoſcantꝛ.

n **On eſt arbor bona: quę facit fructus malos.** Magnã etiam
diſciplina virtutis:vt de infructuoſis fruc/
tuoſa nõ quęras:nec de incultis puentũ fę
cunditatis expectes. Unicuiqꝫ eñ ſua cul/
tura dat fructus. **Neqꝫ eñ de ſpinis colligunt ficus.** In ſpinis iſtius mũ/
di ficus illa nõ poteſt reperiri:quę q̃ fęcun/
dis fructib⁹ melior eſt: bene ſpecies ei reſur
rectionis aptatur:vel q̃ vt legiſti:ficus de/
derũt groſſus ſuos: qꝺ iã imaturus ⁊ inuti/
lis ⁊ caducus in ſynagoga fruct⁹ ante pceſ/
ſit:vel quia immatura vita noſtra eſt in cor
pore:matura in reſurrectione. Et ideo pcul
a nobis debemus ſęculares ſollicitudines
abdicare:quę mordeãt animũ mẽtẽqꝫ adu/
rant: vt maturos fructus culturę diligẽtis
poſſimus adipiſci:qꝺ in icultis iſtius mũdi
reperire nõ poſſumus:quia nõ legũt de ſpi
nis ficus:neqꝫ de tribulis vindemiãt vuaz.
Alterũ ad mundũ ⁊ reſurrectionẽ: alterum
ad animã ⁊ corpus refertꝛ: vel q̃ nemo pec/
catis fructũ acq̃rit animę ſuę: quę ſicut vua
pxima terris corrũpitur:in ſuperiorib⁹ ma/
turatur: vel q̃ nemo poteſt damnationem
carniſ euadere: niſi quẽ chriſtus redemerit:
qui ſicut vua pepẽdit in ligno. Procul igitꝛ
ab illa carne quę damnato homini tribuloſ
generare pcepta eſt: leuemus oculos ſpiri/
tales:tendamus manus vt chriſtũ vinde/
miare poſſimus. Omniũ autẽ fundamẽtuz
docet eſſe virtutũ obedientiã cęleſtiũ pręce/
ptorũ:p quã domus hęc noſtra nõ pfluuio
voluptatũ:nõ nequicię ſpiritalis icurſu:nõ
imbre mundano:nõ hęreticorũ poſſit nebu
loſis diſputationib⁹ cõmoueri. Pulchre au
tẽ vbi pcepta compleuit: formã docet ſuoꝝ
pręceptorum exequi.

De ſeruo centurionis curato.

Capitulũ ſeptimũ.

XXVII
e **T factũ eſt cum conſũmaſſet omnia verba ſua in aures plebis:itrauit capharnaum. Cẽturionis autẽ cuiuſdã ſeruus. Et reliqua.** Nãqꝫ ſta
tim gentilis cẽturionis ſeruus domino cu/
randus offertur:in quo populus nationum
qui mũdanę ſeruitutis vinculis tenebatur
ęger:lętalib⁹ paſſionib⁹ beneficio dñi ſanã/
dus exprimitꝛ. Q̃ autẽ moriturũ dixit euã/
geliſta :nõ fefellit. Moriturus eni erat:niſi
fuiſſet ſanatus a chriſto. Impleuit igitꝛ pręe/
ceptũ charitate cęleſti:qui ſic dilexit inimi/
cos:vt morti eriperet:atqꝫ ad ppetuę ſpem
ſalutis aſciſceret. Quantũ autẽ diuinę hu/
militatis inſigne:vt cęli domin⁹ nequaquã
dedignaretur centurionis ſeruulũ viſitare?
Elucet fides in operibuſ :ſed plus operatur
humanitas in affectib⁹. Qꝺ vtiqꝫ nõ ideo
faciebat:q̃ abſens curare non poterat: ſed
vt formã tibi daret humilitatis imitandę:
qua iuxta humiliorib⁹ doceret ac ſuperiori/
bus deferenduz. Deniqꝫ alibi regulo dicit:
Uade filius tu⁹ viuit: vt ſcias ⁊ potẽtiã di/ Job.4.
uinitatis ⁊ humilitatis gratiaz. Ibi noluit
pgere:ne in reguli filio videretꝛ magis diui/
tijs detuliſſe:hic ipſe perrexit:ne videretꝛ in
cẽturionis famulo cõditionẽ deſpexiſſe ſer/
uilem. Omnis eñ ſeruus et liber in chriſto
vnũ ſumus. Sed vide fidem progatiuã eſ/
ſe medicinę. Aduerte etiã in ipo populo gẽ/
tili:pſpicaciam eſſe myſterij. Dñs pergit:ex
cuſat centurio:militariqꝫ depoſito tumore
reuerentiã ſumit:⁊ ad fidem facilis:⁊ ad ho
norificentiã pmptus. Et bene lucas etiã in
occurſum amicos dicit eſſe a cẽturione trãſ/
miſſos:ne pſentia ſua grauare dñi verecun
diaz videretꝛ:⁊ officiũ officio puocaſſe. Hęc
moraliter. Myſticę autẽ quẽ iudęorũ popu
lus crucifixit:inuiolatuz ab iniuria manere
deſiderat populus nationũ:⁊ qꝺ ad fidẽ p/
tinet:ſermoni credidit:hoc eſt: nõ hominis
ſed dei poteſtate conijciẽs dari a chriſto ho
minib⁹ ſanitatẽ. Qꝺ vero ad myſteriũ ſpe/
ctat:vidit in pectore adhuc gentiliũ nõ eſſe
penetrabilẽ chriſtũ. Et ideo qui nec dũ cogi
tationis pteritę maculas abluiſſet:grauari
ſe magis dñi putauit dignatione q̃ iuuari.
Sic illa vidua ſareptena indignã ſe pphe/
tico iudicauit hoſpitio. Ideoqꝫ dñs in vno
iſto fidez gentiũ pfert. Et quidẽ ſi ſic legas:
In nullo tantã fidẽ inueni in iſrael: Simplex intellect⁹ ⁊ facilis eſt. Sin
vero iuxta gręcos: Nec in iſrael tantã fidez
inueni. Fides huius etiã electioribus ⁊ de/
um vidẽtibus antefertur. Uidete autẽ ęco/
nomiaz domini: pbatur fides domini:⁊ ſer
ui ſanitas roboratur. Põt ergo meritũ dñi

etiā famulis ſuffragari:non ſolū fidei meri/
to:ſed etiā ſtudio diſciplinę. Expectate etiā
alteraꝫ ęconomiā dominicę humilitatis: ꝗ
nō ſpondet:operatur:naꝫ etſi nondū impe
rauerat ſanitatē:tamē ſerui qui miſſi fuerāt
ſanum ſeruulū repererunt.

De filio viduę reſuſcitato.

Ca. XXVIII

c Um appropinquaret auteꝫ
porte ciuitatiſ:ꝛ ecce fereba/
tur defunctus filiꝰ vnicꝰ ma
tris ſuę. Et hec erat vidua: ꝛ turba
multa cum illa. Quā cū videret do
minus miſericordia motꝰ eſt:ꝛ di/
xit illi: Noli flere: et acceſſit et teti/
git loculum. Et hic locuſ ad vtrāqꝫ re/
dundat gratiā:vt ꝛ cito flecti diuinā miſeri
cordiā matris viduę lamentatiōe credamꝰ:
eius precipue quę vnici filij: vel labore: vel
morte frangatur. Cui tamē viduę grauitatl
meritum exequiarū turba conciliet: ꝛ hanc
viduā populorū turba ſeptam: plus videri
eſſe ꝙ fęminā:quę reſurrectionē vnici ado/
leſcentis filij ſuis lachrymis meruerit impe
trare:eo ꝙ ſancta eccleſia populū iuniorē a
pompa funeris:atqꝫ a ſupmis ſepulchri: ſu
arum reuocet ad vitā ꝯtemplatione lachry/
marū:quę flere ꝓhibetur eū:cui reſurrectio
debeatur. Qui quidē mortuꝰ in loculo ma/
terialibus quattuor ad ſepulchꝝ ferebatur
elemētis. Sed ſpeꝫ reſurgendi habebat: qꝛ
ferebaꝛ in ligno. Qd ꝛ ſi nobiſ ante nō ꝓde
rat:tñ poſteaꝙ ieſus id tetigit ꝓficere cępit
ad vitā:vt eſſet indicio ſalutē populo ꝑ cru
cis patibuluꝫ refundendā. Audito igiꝛ dei
verbo:ſteterūt acerbi illi funerl portitores:
qui corpus humanū lętali fluxu naturę ma
terialis vrgebāt. Quid eñ aliud: niſi qua/
ſi in quodā feretro:hoc eſt: ſupremi funeris
inſtrumēto iacemus exanimes:cū vel ignis
immodicę cupiditatl exęſtuat: vel frigidus
humor exundat: vel pigra quadā corporis
habitudine vigor hebeaꝛ animorū: vel con
creta noſter ſpūs labe purę lucis vacuꝰ alit
mentē? Ibi ſunt noſtri funerl portitores. Sꝫ
ꝙuis ſupma mortis ſpem vitę omnis abo/
leuerint: ꝛ tumulo ꝓxima corpora iaceant
defunctoꝝ:verbo tñ dei iaꝫ moritura reſur/
gunt cadauera:vox redit:reddiꝛ filius ma/
tri:reuocaꝛ a tumulo: eripitur a ſepulchro.
Quis iſte eſt tumulus tuꝰ:niſi mali mores?
Tumulus tuꝰ ꝑfidia eſt:ſepulchrū tuū gut/
tur eſt. Sepulchrū eñ patens eſt guttur eo/
rum:vnde verba mortua ꝓferuntꝛ. Ab hoc
ſepulchro te liberat chriſtus: ab hoc tumu/
lo reſurges ſi audias verbū dei. Et ſi graue
peccatū eſt:qđ pęnitentię lachrymis ipſe la
uare nō poſſis:fleat ꝓ te mater eccleſia:quę
ꝓ ſingulis tāꝙ ꝓ vnicis filijs vidua mater
interuenit. Cōpatiꝛ eñ quodā ſpiritali do/
lore naturę:cū ſuos liberos lętalibus vitijs
ad mortē cernit geri. Viſcera ſumus de vi/
ſceribꝰ eius. Sunt eñ ꝛ ſpiritalia viſcera:ꝗ
habet paulus dicens: Ita frater ego te fru/ Ad philemon
ar in dño:refice viſcera mea in chriſto. Nos Eph.5.
ergo viſcera ſumꝰ eccleſię:qm̄ mēbra ſumuſ
corporis eiꝰ:de carne eiꝰ:ꝛ de oſſibus eius.
Doleat igiꝛ pia mater:aſſiſtat ꝛ turba:non
ſolū turba: ſed etiā multa:cōpatiatur bonę
parēti:iam reſurges in funere:iam liberabe
ris a ſepulchro. Stabunt illi miniſtri tui fu/
neris:incipies vitalia loqui: timebūt oēs.
Vnius eñ exēplo:plurimi corrigūtur. Lau
dabunt etiā deū:qui tanta nobis remedia
vitandę mortis indulſerit.

De miſſione diſcipulorū iohan/nis ad ieſum.

Ca. XX

e T conuocauit duos de diſci
pulis ſuis iohannes:ꝛ miſit
ad dominū dicens: Tu es ꝗ
venturuſ es:an aliū expectamus?
Nō ſimplex intellectus in ſimplicibꝰ eſt
verbis. Alioquin ꝑſentibus ſuperiora cōpug
nant. Quō eñ iohannes quē in ſuperioribus
deo patre demōſtrante cognouit:hic neſci/
tur? Quō ꝛ ibi quē ante neſciuit agnouit: ꝛ
hic iā quē ſciebat ignorat? Neſciebā inquit Joh.1.
eū:ſed qui miſit me baptizare:ipſe mihi di/
xit:Sup quē videris ſpiritū deſcēdentē de
cęlo. Et dicto credidit:ꝛ demonſtratū agno
uit:ꝛ baptizatū adorauit:ꝛ venientē ꝓphe
tauit. Deniqꝫ ego inquit vidi:ꝛ teſtimoniū
ꝑhibui qm̄ hic eſt electus dei. Vnde ꝙ fieri
poſſet vt ſic ꝓpheta tātꝰ erraret: vt de quo
dixerat: Ecce qui tollit peccatū mundi: ad/
huc eū dei filiuꝫ eſſe nō crederet? Aut eñ in
ſolentię eſt ei tribuere diuina queꝫ neſcias:
aut de dei filio dubitaſſe ꝑfidia eſt. Non ca
dit igiꝛ in talē ꝓphetam tanti erroris ſuſpi/
cio. Itaqꝫ ſi intellectꝰ ſimplicis formę cōpu
gnat:ſpiritalē quęramus figurā. Et quia ſu
pra iam diximus in iohāne typum eſſe legꝭ
quę ꝑnūcia fuit chriſti: recte lex ꝗ pectoribꝰ
ꝑfidorū tanꝙ ęterna carceribꝰ luce vacuatl
corporaliter tenebaꝛ incluſa:quā viſcera ſę/

cūda pęnaꝝ ꝛ fores amētię coercerēt:plenū
exitū teſtimonij dñicę diſpēſatiōis ſine euā
gelij neqꝫ aſtipulatione ꝑferre. Propheta/
uit quidē lex in exodo:baptiſmatis gratiā
ꝑ nubem ꝛ mare: ſpiritalē in agno ꝑnunci/
auit eſcam:fontē perēnnē deſignauit in pe/
tra:remiſſionē peccatoruꝫ in leuitico reue/
lauit:regnū cęloꝝ annunciauit in pſalmis:
terram repromiſſionis in ieſu naue manife/
ſtiſſime declarauit. Hęc omnia cū iohannis
quoqꝫ cōgruunt teſtimonio:ſed tñ tyranni/
cis mundi iſtiꝰ poteſtatibꝰ quo minus lucē
dñicę reſurrectionis offunderet incluſa cohi
betur. Mittit ergo ſuos diſcipulos ad chri/
ſtum iohānes:vt ſupplementū ſcientię cōſe/
quaꝛ:qꝛ plenitudo legis chriſtꝰ eſt: vt qm̄
nutant plerūqꝫ dicta ſine factis:ꝛ fides ple/
nior geſtorū teſtificationibus ꝙ verborum
ſponſionibꝰ exhibeꝛ:quę tunc in pectoribꝰ
iudęoruꝫ velut obſerata lege nutabat: ipſo
ſpectaculo dñicę crucis:ꝛ pleno reſurrectio/
nis teſtimonio pandereꝛ. Et fortaſſe iſti di/
ſcipuli ſunt duo populi:quoꝝ vnꝰ ex iudę/
is credidit:alter ex gentibꝰ: qui ideo credi/
dit qꝛ audiuit. Voluerūt ergo iſti videre ꝓ/
pter illud: Veſtri aūt beati oculi qui vidēt:
ꝛ aures veſtrę quę audiūt. Sed etiā nos vi/
dimus in iohāne:oculis noſtris ꝑſpeximus
in apoſtolis:ꝛ manibꝰ noſtris ꝑſcrutati ſu/
1.Joh.1. mus in thomę digitis. Qđ eñ erat ab ini/
tio:qđ audiuimus:ꝛ qđ vidimus oculis no
ſtris ꝑſpeximuſ:ꝛ manꝰ noſtrę ſcrutatę ſunt
de verbo vitę:ꝛ vita apparuit nobis. Quā/
do apparuit? Qñ vidimꝰ: non ſic apparebat
anteꝙ videreꝛ. Gratias ergo dño qui cruci/
fixus eſt ꝓ fide noſtra:crucifixus pro cupidi
tatibus noſtriſ. Mens mea in illo crucifixa
eſt. Itaqꝫ ꝛ nunc qui vetꝰ teſtamentū recen
ſent anteꝙ cognoſcant euangeliuꝫ: ꝛ quaſi
quędā dñici corporis veſtigia legūt: ventu/
rum putāt:ꝛ requirūt vtrū ipſe ſit chriſtꝰ dei
filius qui venturꝰ eſt. Et cū legunt quando
cū abraam locutꝰ eſt: vel qñ ſe ducem mili/
tię cęleſtis oſtendit:dicunt vtriqꝫ: Tu es qui
venturus es:an aliū expectamus? Cū autē
venerint ad euāgeliū:ꝛ cognouerint illumi
nari cęcos:ꝛ ambulare claudos:audire ſur/
dos:mūdatos eſſe leproſos:mortuos reſur
rexiſſe:tunc dicūt: Vidimus eū ꝛ oculis no
ſtris ꝑſpeximus:ꝛ in veſtigia clauoruꝫ eius
digitos noſtros inſeruimus. Videmur eni
nobis vidiſſe quē legimus:ſpectaſſe pendē
tē:ꝛ vulnera eiꝰ ſpiritu eccleſię ſcrutāte tem
ptaſſe. Si eñ digito dei eijciunꝛ demonia:
fides quoqꝫ digito eccleſię reperiꝛ: aut for/
taſſe in parte quadā operatricē corporis no
ſtri:omnes videmur inueſtigaſſe dñicę ſeri/
em paſſionis. Fides eñ per paucos ad plu
res ꝑuenit. Lex ergo chriſtū venturū annū/
ciat:euangelij ſcriptura veniſſe confirmat.
Nōnulli etiam de ipo iohāne ſic intelligūt:
magnū quidē ꝓphetam: ita vt chriſtū ag/
noſceret: annunciaret remiſſioneꝫ peccato/
rum futuraꝫ:ſed tñ non tanꝙ dubium: ſed
tanꝙ pium vatē:quē vēturū crediderat nō
crediſſe moriturū. Nō igitur fide: ſed pie/
tate dubitauit. Dubitauit ꝛ petrus dicens:
Propitiꝰ tibi eſto dñe:nō fiat hoc. Ille fidei Matth.16.
ꝑnceps: cui ſe chriſtꝰ nōdū dei filiū dixerat:
et tamen ille crediderat de morte chriſti:nec
chriſto credidit:pietatl affectus nō indeuo/
tiōis eſt lapſus. Deniqꝫ alibi lauari ſibi pe/
des recuſat: vbi myſteriū nō agnoſcit:dum
dñico grauatur obſequio. Ergo morituruꝫ
chriſtū:nec ſancti crediderunt. Qđ eñ ocu/ 1.Cor.2.
lus nō vidit:nec aurl audiuit:nec in cor ho/
minis aſcendit:hęc ꝑparauit deus diligēti/
bus eum. Religioſus itaqꝫ lapſus amoris:
fidem nō impedit. Deniqꝫ dñs ſciens nemi
nem ſine euāgelio plene poſſe credere:quia
ſicut fides a veteri incipit teſtamēto: ita im
pletur in nouo: Interrogatꝰ de ſe:nō verbo
aliquo:ſed factis ſe eſſe ſignauit: Ite (in/
quit) annūciate iohanni que vide/
tis:ꝛ auditl: Cęci vidēt: claudi am/
bulant:ſurdi audiunt: leproſi mū/
dantur:mortui reſurgunt: paupe/
res euāgelizantur. Plenū ſane teſti
moniū: quo dominū ꝓpheta cognoſceret.
De ipſo eñ nō de alio fuerat ꝓphetatū:qa:
Dñs dat eſcam eſurientibꝰ:dñs erigit eli/ Ps.145.
ſos:dñs ſoluit cōpeditos:dñs illuminat cę
cos:dñs diligit iuſtos:dominus cuſtodiet
aduenas:orphanū ꝛ viduā ſuſcipiet:ꝛ viaꝫ
peccatoruꝫ exterminabit. Quis iſta inquit
faciet? Regnauit dñs in ęternū. Ergo non
hūanę iſta ſed diuinę virtutis inſignia ſūt:
Cęcis perpetuę tenebras noctiſ aperire:de/
foſſorūqꝫ oculorū vulnera infuſa luce ſana/
re:auditum inſinuare auribꝰ ſurdorū: laxa/
tis ſoluta mēbra reformare cōpagibꝰ: i lucē
quoqꝫ refuſo vigore viuendi reuocare de/
functos. Hęc ante euangelium vel rara vel
nulla. Receperit licꝫ tobias oculos:vnꝰ eſt

in exemplo: ⁊ tamen angeli fuit illa medici/
na nõ hominis. Helias mortuum ſuſcitaue
rit: ille tamẽ rogauit ⁊ fleuit: hic iuſſit. Heli/
ſeus leproſum mũdari fecerit: nõ tamẽ illic
valuit ꝓcepti auctoritas: ſed figura myſte/
rij. Nõ defecerit ad eſcam viduę eſurientis
ꝓpheticis ſe multiplicãs farina preceptis:
vnã tamẽ viduã farina illa: vel potius eadẽ
quoqꝫ ſacramenti ſpecies ꝑfigurata ſerua/
uit. Sed tamẽ parua adhuc iſta dñicę teſti/
ficationis exẽpla ſunt: plenitudo fidei crux
domini: obitus ſepultura eſt. Et ideo cũ il/
la ſuperiora dixiſſet addidit:

De ſcandalo in chriſto cauẽdo.

b Eatus (inquit) qui in me nõ fue/
rit ſcandalizatus. Crux eñ eti/
am electis ſcandalũ poſſet afferre. Sed nul
luz hoc maius diuinę ꝑſonę eſt teſtimoniũ:
nihil eſt qḋ magis eſſe vltra humana vide/
atur: ꝙ vt toto vnũ ſe obtuliſſe ꝓ mundo:
hoc vel ſolo plene domin⁹ declarat. Deniqꝫ
ſic deſignat⁹ eſt a iohãne: Ecce agn⁹ dei: ec/
ce qui tollit peccatũ mundi. Verũ hoc non
duobus illis viris iohannis diſcipulis: ſed
nobis reſpondet omnibus: vt ita credam⁹
in chriſtũ ſi facta ꝯueniunt. Veniet eñ qui
hoc ſibi nomen vſurpet: quẽ licet nominis
nõ queas appellatione ſecernere: factorũ ta/
men cõſideratione diſcernas.

De laudatione iohãnis a conſtã tia mentis.

q Uid exiſtis in deſertum vide/
re? Arundinem vento moue/
ri? Ubi ꝓmonuit diſcipulos iohãnis in
crucẽ dominicã eſſe credendũ: redeuntibus
illis cõuerſus ad turbas cępit ad virtutem
pauperes ꝓuocare: ne exaltati corde: mẽte
inſtabiles: ꝯſilio infirmi: ſpecioſa vtilibus:
ęternis caduca ꝓferrent: ſed humili ſpiritu
crucẽ poti⁹ tollerẽt: ꝙ phaleras mũdi hui⁹
extollerent: et quaſi beati pauperes qui ni/
hil haberent ſęculi qḋ amitterẽt: libẽter cor
poris vitam cũ immortali gloria commuta
rent. Nõ ocioſe igitur ſancti iohãnis hic ꝑ/
ſona laudatur: qui vitę amore poſthabito:
iuſticię formaz nec mortis terrore mutauit.
Quid inquit exiſtis in deſertũ videre? De/
ſerto mũdus hic cõparari videt. Adhuc in/
cult⁹: adhuc ſterilis: adhuc infęcũd⁹: in quẽ
negat nobis ita domin⁹ ꝓcedundũ: vt men
te carnis inflatos vacuoſqꝫ virtutis internę
viros: ⁊ fragili ſe glorię ſęcularis ſublimita/
te iactantes: ꝓ exemplari quodã ⁊ imagine
nobis putem⁹ imitãdos: quos ꝓcellis mũ/
di huius obnoxios vita mobilis inquietat:
iure arundini cõparandos: in quibus ſoli/
dę iuſticię nullus eſt fructus: qui forenſib⁹
criniti phaleris: nodis obſiti: vacuoſoꝝ ſtre
pitu ſonorum: nulla ſui vtilitate: frequenti
etiã offenſione: intus inania: foris ſpecioſa
ſectantur. Arundines ſumus: nulla validi/
oris naturę radice fundati. Et ſi leuis aſpi/
rauerit ꝓſperioris aura ſucceſſus: vago mo
tu ꝓximos verberamus: inopes ad ſuffra/
gandum: faciles ad nocenduz. Arundines
fluuios amant: ⁊ nos labẽtia mundi cadu/
ca delectant. Tamen hanc arundinẽ ſi quiſ
de terrę euellat plantarijs ⁊ ſuꝑfluis exuat:
expolians veterẽ hominẽ cuz actibus eius:
⁊ ſcribę velociter ſcribentis manu tẽperet:
incipit non arundo eſſe ſed calamus: qui ꝓ/
cepta cęleſtium ſcripturarum penetralibus
mentis imprimat tabulis cordis inſcripta.
De quo calamo habes dictũ: Lingua mea Pſ. 44.
calamus ſcribę velociter ſcribẽtis: quod ad
chriſtũ alij referre volunt. Uno igit loco: et
verbum: ⁊ calam⁹ legitur ⁊ ſcriba. Verbuz
quia de genitali patris ꝓceſſit arcano: Eru
ctauit cor meum verbũ bonum. Calamus:
quia caro chriſti paternę ſeriẽ volũtatis ex/
preſſit: ⁊ linguę mandata diuinę ſacri effuſi
one cruoris impleuit. Scriba: quia calamo
ſuo indiuidua quadaz diſtinctione: noui et
veteris teſtamenti: vel diuinitatis ⁊ carnis
paternę nobis diſpoſitionis myſteria reue/
lauit. Hunc calamũ imitare tuę carnis tẽpe
ramento. Et calamũ tuum: hoc eſt: carnem
tuã tinge non atramento ſed ſpiritu dei vi/
ui: vt quod ſcribis ęternuz ſit. Tali calamo
paulus illam epiſtolã ſcripſit: de qua dicit:
Epiſtola noſtra vos eſtis: inſcripta nõ atra 2. Cor. 3.
mento ſed ſpiritu dei viui. Tinge carnem
tuã in chriſti ſanguine: ſicut ſcriptũ eſt: Ut Pſ. 67.
tingatur pes tuus in ſanguine. Et tu ergo
veſtigiũ animi tui ⁊ mẽtis inceſſum: indubi
tata cõfeſſione dominicę crucis tinge. Tin/
gis carnez tuam in chriſti ſanguine: ſi vitia
diluas: peccata detergas. Mortẽ chriſti in
tua carne circũferas: ſicut apoſtolus docuit
dicẽs: Mortificationẽ ieſu chriſti in corpo/ 2. Cor. 4.
re noſtro circũferentes. Noli ad terrena in/
flecti: ne arundinẽ tuã frangas. Et ideo de
chriſto: quia nõ erat ad terrena curuãd⁹: ꝓ/
phetatũ eſt: Arundinẽ quaſſatã non ꝯfrin/

get: quoniã carnẽ quã peccata ꝗſſauerant:
reſurrectionis virtute ſolidauit. Bona arũ/
do caro chriſti: quę ſerpentis diaboli caput
⁊ mũdanę cupiditatis illecebras: patibulo
crucis affixit.

De laudatione iohãnis ab aſpe/ ritate veſtimentorũ.

ſ Ed quid exiſtis in deſertuz vi/
dere? Arundinẽ vento moue/
ri? Quid exiſtis videre? hominem
mollibus veſtimẽtis indutũ? Nõ
hic domini ſermo de veſtibus: ꝙꝙ pleroſqꝫ
mollioris cura veſtis effęminet: qui quaſi la
nę onus ferre nõ poſſint: ſericas veſtes tec/
tis per terrã verrunt veſtigijs: vſuqꝫ faciũt
vt amictus honori ſit. Sed tamẽ alia vide/
tur hic idumẽta ſignare: ⁊ niſi fallor: huma/
na corpora quib⁹ anima noſtra veſtit. De/
niqꝫ ⁊ ioſeph tunica ad ſpeciẽ dñici corporl
cruentata eſt. Et apꝉicũ illud: exuens ſe car/
nem: principatus et poteſtates omnes tra/
duxit. Quid aliud oſtẽdit: niſi vice indumẽ
ti corpus fuiſſe: quo ſe ita expoliauit dñs
in paſſione: vt diuinitas libera immuniſqꝫ
maneret iniurię? Totus igit hic loc⁹: exem/
plo nos ꝓphetico ad virtutẽ ſubeundę paſ
ſionis hortatur. Deniqꝫ addidit: Ecce ꝗ
in veſte precioſa ſunt: in domibus
regum ſunt. Sunt etiam mollia indu/
menta delitioſior actus ⁊ mores: ꝓpter qḋ
Col. 3. nos hortatur apl̃us: vt expoliantes veterẽ
hominẽ cũ actibus eius induamus nouuz:
in quo non dulcis illecebra ſit luduſqꝫ laſci/
uię: ſed vſus laboris et fructus: eo ꝙ tenera
corporis cura: luxuqꝫ ⁊ laſciuiarũ cupidita/
te mollitos: nequaquã cęleſtis aula ſuſcipi/
at: ad quã duris laborioſę gradibus virtu/
tis aſcendit. Ibi vero quib⁹ fluuida delitijs
membra ſoluũtur: regni cęleſtl extorres: in/
tra mũdi hui⁹ habitacula ꝯſeneſcũt: ꝙs rec/
tores hui⁹ mũdi atqꝫ tenebraꝝ vocat apl̃s.
Ibi ſũt eñ reges qui ſęculari ꝗdã ꝑtãte do/
minant: ſuorũ ęmulos operũ receperũt.

De laudatione iohannis ab ex/ cellentia cognitionis.

ſ Ed quid exiſtis videre? Pro/
phetã? Utiqꝫ dico vobis pluſ/
quã ꝓphetam. Hic eſt de quo ſcri/
ptum eſt: Ecce ego mitto angelum
meum ante faciẽ tuam: qui prepa/
rabit viam tuã ante te. Quomõ igi
tur in deſerto iohannẽ videre cupiebãt: qui
erat clauſus in carcere? Quẽ nobis dñs ꝓ/
ponit imitandũ: qui viam dño nõ ſoluz na
ſcendi ſm carnẽ ordine fideiqꝫ nũcio: ſed eti
am ꝓcurſu quodã glorioſę parauerit paſſio/
nis. Maior ſane ꝓpheta: in quo finis eſt ꝓ
phetarũ. Maior ꝓpheta: qꝛ multi cupierũt
videre quẽ iſte ꝓphetauit: quẽ iſte ꝯſpexit:
quẽ iſte baptizauit. Sz tñ nũquid ⁊ illo ma
ior: de quo moyſes dixit: quia ꝓphetaz vo/ Deut. 18.
bis ſuſcitabit dñs deus veſter? De quo di/
xit: Erit autẽ omnis anima quę nõ audierit
ꝓphetã illũ: exterminabit de plębe. Si igi/
tur chriſtus ꝓpheta: quõ maior hic oĩbus?
Nũquid chriſtũ ꝓphetã negamus? Immo
⁊ dñm ꝓphetarũ aſſero: ⁊ hunc oĩbus dico
eſſe maiorẽ: ſed inter mulieris non virginis
natos. Maior eñ fuit his: quib⁹ ęqualis eſ
ſe poterat ſorte naſcẽdi. Alia iſta natura ẽ:
nec cũ humanis generationib⁹ cõparanda.
Nõ põt homini cũ deo vlla eſſe collatio: ſu/
is eñ quiſqꝫ ꝓfertur. Deniqꝫ eouſqꝫ cuz dei
filio nõ poterat iohannis eſſe vlla collatio:
vt ⁊ infra angelus ęſtimetur.

De intelligentia ꝓmiſſorum.

n Am qui minor (inquit) eſt: in re/
gno celorum maior eſt eo. Et
eñ qm̃ angelũ dixerat: hoĩbus iure ꝑlatus
eſt: ⁊ quia inter natos mulierũ potiorez de/
clarauerat: ideo addidit: Nã qui minor eſt
in regno cęlorũ: maior eſt eo: vt angelis ſci/
ret eſſe credendũ. Merito aũt iohãnes ſuis
ꝓfertur ęqualib⁹: a cuius dieb⁹ regnũ cęlo/
rũ cogit. Quę ſuboſcura videt eſſe locutio:
et ideo eã de alio libro euãgelij putauimus
deriuandã. Nam ſi litterã ſequamur: vtiqꝫ
inferior a potiore cogit. Regnũ autẽ cęli ꝓ/
ſtat humanis: ſed cũ ſint aliqua quę cogen/
do denſari ferunt: nõ eſt abſurduz: qꝛ cogit
regnũ: qſi pluribus frequẽtat: cogẽteſqꝫ di/
ripiunt illud. Si repetamus dñicũ illud qḋ
ſcriptũ eſt: dicẽte filio dei: Regnũ dei intra
vos eſt: aduertimus in nobis regnũ cęleſte
ſolidari: cũ chriſtus exploſo mũdani princi/
pis regno: fugatiſqꝫ delitijs ſęcularib⁹: ĩtra
noſtrorũ ſecreta regnat animorũ. Uis igit
menti affert humanę: quę diuerſis illecebrl
delinita laborẽ fugit: voluptatẽ expetit: cũ
vel metu ſupplicij coercita vel pręmio ꝓuo/
cata vincere ipã ſentit: ⁊ tanqꝫ exhalatis la
boribus palmã quę ſibi plurimis aduerſan
tibus ſubtrahebat: eripere cõtendit. Rapi/
mus eñ ex hoc mundo palmã ſalutis: ⁊ qſi

excubantibus obſeſſos ſerpentibꝰ: fructus
ꝑuigili labore decerpimus:ita tamē vt non
furtiua ſublatio ſed direptio triūphalis ſit.
Eſt ⁊ aliud direptionis genus: quādo alijs
oblata diripimꝰ. Qui ſint igitur raptores
iſti nō laboramus intelligere:cuꝫ de benia/
min lupi rapacis genere nos manare noue/
rimus: Pręceſſerat iohannes vt iuſtificaret
populum iudęorū: ipſe dominꝰ venerat ad
oues ꝑditas domus iſrael:apoſtolos deſti/
nauerat:vt fidē populi iudęorū vel diſputa
tione:vel ſignis miraculiſqꝫ fundarent: ſed
cū illi munera ſibi oblata defugerēt:publi/
cani ⁊ peccatores in deū credere in fide coi/
re cęperunt. In his igiť apoſtolica ꝑdicati/
one regnū cęlorum cogitur: ⁊ fidelis populi
aſpiratione ſolidať. Diripit regnū illa quę
fluxu ſanguinis laborabat. Naꝫ cū dñs ad
filiam principis ſynagogę tenderet:furtiuo
quodā tactu ſanitatis remediū pręlibauit.
Diripit regnū illa chananęa: quę a finibus
Matth. 15. ſuis ęgreſſa clamabat dicēs: Miſerere mei
dñe fili dauid:filia mea male a dęmonio ve
xatur. Vere hęc regnū coegit:ꝑtinax in pre
cibus:ſapiēs in reſpōſis:fidelis in verbis.
Prętereūtē reuocat:tacentē rogat: excuſan
tem adorat:negantē inclinat. Nōne tibi vi
detur eripere:cuꝫ elicit qđ negatur:ꝑripere
qđ alijs reſeruatur? Negauerat em̄ dñs pa/
nem filiorū dari canibꝰ oportere. At illa cō/
ſenſit: ⁊ cōſentiendo diripuit dicens: Utiqꝫ
domine: Nam ⁊ catelli edunt de micis quę
cadunt de menſa dominoꝝ ſuorū. Didiciſti
quēadmodū regnum cęleſte rapiatur. Lo/
gamus igiť ⁊ nos: diripiamus illud. Nemo
em̄ niſi feſtinās paſcha mādūcat. Sed quę
eſt iſta que rapit regnum? Nō improbitas:
nō laſciuia:nō voluptas:ſed illa de qua di/
Ibidem. ciť: Magna eſt fides tua:fiat tibi ſicut vis.
Ecce rapuit:quę qđ voluit impetrauit: qđ
rogauit extorſit. Rapuit ⁊ illa vidua:q̄ fre/
quenter orando ſi nō ꝓpter innocentiā:ſal/
tim ꝓpter importunitatē vt exaudiatur ex/
torquet. Rapuit igiť eccleſia a ſynagoga re
gnū. Regnum meū chriſtꝰ eſt:rapio illū iu/
dęis miſſum ſub lege: natū ſub lege: nutri/
tum iuxta legē: vt me qui eram ſine lege ſer
uaret. Rapiť chriſtus:cū alijs ꝓmittiť:alijs
ꝑdeſtinať. Rapiť chriſtus:cū alijſ naſcitur:
alijs ſuffragať. Rapiť chriſtꝰ:cū ab alijs oc
ciditur:ſepeliť a nobis. Rapiť inſidiātibꝰ:
rapitur dormientibꝰ. Habes vbi ipſi cōfeſſi

ſunt nos rapuiſſe:ſe dormiſſe dicentes: Di/ Matth. 28.
cite quia diſcipuli eiꝰ nocte venerūt: ⁊ fura/
ti ſunt eum nobis dormiētibus. Surge igi/
tur qui dormis: ne ⁊ tu cū dormis chriſtum
amittaſ. Surge qui dormis: ⁊ exurge a mor Eph. 5.
tuis. Vides mortuos eſſe qui dormiūt. Et
ideo nō inuidemus alijs:ſed ꝓuidemus no
bis. Non em̄ mortui poterāt ſeruare viuen
tē. Exurgant vel ſero qui dormierūt: etiam
qui chriſtū ꝑdiderunt. Non ſic amittiť chri/
ſtus vt nō reperiať ſi tamē requirať :ſed vi/
gilantibꝰ regrediť: ⁊ exurgentibꝰ prę ſto eſt:
immo omnibꝰ adeſt qui vbiqꝫ ſemꝑ eſt: qa
cōplet omnia. Nulli em̄ defecit: nos defeci/
mus. Nulli inquā defecit:ſuꝑabundat om/
nibus. Suꝑabundauit em̄ peccatū: vt ſuꝑ/ Ro. 5.
abundaret grā. Gratia chriſtꝰ eſt: vita chri/
ſtus eſt:et chriſtus eſt reſurrectio. Qui ſur/
git igitur:inuenit eſſe ꝑſentē. Rapitur ergo
regnū cęlorum:cū chriſtus a domeſticis de/
negať:a gentilibꝰ adorať. Rapiť cum ab il/
lis repudiať:coliť a nobis. Rapitur cū per
hęreditatē nō agnoſcitur: per adoptionem
acquiritur.

Expoſitiōis ſancti Ambroſij epi ſcopi in euangeliū ſm lucam liber quintus explicit.

Liber ſextus eiuſdē incipit.

De iuſtificatione dei a pplo: ⁊ cō tēptu a phariſęis ⁊ legiſperitis.

Ca. XXX.

Tomnis popu lus audiens ⁊ publi/
cani iuſtificauerūt de/
um: baptizati baptiſ/
mo iohannis. Phari
ſęi aūt ⁊ legiſperiti cōſiliū dei ſpre/
uerunt in ſe:non baptizati ab eo.
Aperuit ſanctꝰ lucas ſpecialibꝰ additis:
qđ quaſi generalibꝰ ſanctꝰ matthęꝰ ſubob/
ſcurū reliquerat. Ille em̄ ait: Et iuſtificata Matth. 11.
eſt ſapientia a filijs ſuis. Primū quę ſit illa
ſapiētia:hic videmus exꝑſſum. Ait em̄: Iu/
ſtificauerūt deū. Deus ģ ſapientia eſt: qꝛ ſa
pientia dei filiꝰ eſt. Sapientia ꝑ naturā:nō
ꝑ ꝓfectū. Alia eſt ſapiētia:dei patris virtꝰ:
alia ſapiētia:virtꝰ animę. Illa nata eſt:hęc
creata. Alia ſapiētia auctor opeꝝ:alia opꝰ.
Opus em̄ mētis ſapere prudēter:ſentire vi
uaciter. Hęc dona naturę ſūt. Operator au
tē nō creatura eſt:ſed creator:hoc eſt nō na/

turę munus:ſed munerator naturę. Iuſtifi/
catur igiť deus ipſe ꝑ baptiſmū:dū ſe homi
nes peccata ꝓpria ꝯfitendo iuſtificāt: ſicut
Eſa. 43. ſcriptū eſt: Dic tu iniqtates tuas vt iuſtifi/
cerl. Et iuſtificať in eo:qꝛ nō ꝑ ꝯtumaciā re/
Pſ. 10. futať:ſed ꝑ iuſticiā dei munuſ agnoſciť. Iu
ſtus em̄ dñs: ⁊ iuſticias dilexit. In eo ģ iu/
ſtificatio dei eſt:ſi nō ad indignos ⁊ ad no/
xios: ſed ad innocentes ꝑ ablutionē factos
videať ⁊ iuſtos ſua munera tranſtuliſſe. Iu
ſtificemus igiť dñm: vt iuſtificemur a dño.
Quid ſit iuſtificari deum impenſiꝰ requira/
Ro. 3. mus. Apľus dicit: Sit autē deus verax: oīs
aūt homo mēdax:ſicut ſcriptū eſt: Ut iuſti/
ficeris in ſermonibꝰ tuis: ⁊ vincas cū iudica
Pſ. 50. ris. Ipſe dauid quoqꝫ dicit: Tibi ſoli pecca
ui: ⁊ malū corā te feci: vt iuſtificerl in ſermo
nibꝰ tuis: ⁊ vincas cū iudicarl. Ergo is qui
peccat ⁊ cōfiteť deo peccatū:iuſtificat deuꝫ
cedens ei vincenti: ⁊ ab eo gratiā ſperans.
In baptiſmate igiť iuſtificať deus: in quo
eſt ꝯfeſſio ⁊ venia peccatoꝝ. Nō ꝯtēnamus
igiť ſicut phariſęi ꝯſiliū dei:cōſiliuꝫ dei eſſe
in baptiſmate iohānis. Quis igiť dubitet:
dei eſſe cōſiliū in chriſti lauacro? Hoc eſt: cō
ſilium:qđ magni ꝯſilij angelus reꝑperit: qđ
Ro. 11. nemo cognouit. Quis em̄ cognouit ſenſuꝫ
dñi? Hominis ꝯſiliū nemo cōtemnit: dei cō
ſiliū quis refutet? Ergo quaſi filij matrē iu/
ſtificemꝰ:matrē ſequamur. Scimus qꝛ ma/
ter ꝓ filijs ſe offert periculo:matris ſapiētię
cōſilio:matris obediamus imperio.

De ſimilitudine qua phariſęi ⁊ le giſperiti confutantur.

Cantauimus vobis ⁊ nō ſalta/
ſtis:lamētauimus ⁊ nō plora/
ſtis. Etſi nō incōgrua hęc puerorū vide
antur eſſe ꝑſonę:qui leuē corporis motū im
prudentia adhuc maturioris grauitatis ex/
ercent: tñ ad altiorē ſenſum referri poſſe ꝓ/
ſumo:eo ꝙ videanť iudęi nec pſalmis ꝑmo
nec threnis poſtea ꝓpheticl crediddiſſe: pſal
mis ad ꝑmia ꝓuocati:threnis ab errore re/
uocati. Cātauit dauid: vt in ſalicibꝰ noſtra
ſuſpenderemꝰ organa. Cantauit ⁊ ipſe: ⁊ añ
arcam dñi nō ꝓ laſciuia ſed ꝓ religione ſal/
tauit. Ergo nō hiſtrionicl motibus ſinuati
corporis ſaltꝰ:ſed impigrę mētis ⁊ religioſa
corporis agilitas deſignať. Sed nō in triū/
phis:nō in excidijs iudęoꝝ ſecuta correctio
eſt qui diuinę idulgētię muneribꝰ ꝓuocati:
leuare mentē: corpus attollere:terrena de/

ſerere:cęleſtia quęrere debuerūt: et iniurijs
captiuitatis attriti deſiere peccatū qđ cul/
pa eſſet auctor iniurię. Iuſtificata eſt
ergo ſapiētia: ab omnibꝰ filijs ſu/
is. Bene ab oībus:quia circa oēs iuſti/
cia reſeruať: vt ſuſceptio fiat fidelium:reiec
tio ꝑfidorum. Unde plęriqꝫ gręci ſic habēt:
Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibꝰ operi/
bus ſuis. Qđ opus iuſticię ſit:circa vniuſcu
iuſqꝫ meritū ſeruare menſurā. Bene ģ dič:
Cantauimꝰ vobis ⁊ nō ſaltaſtis. Cantauit
em̄ moyſes qñ in mari rubro ad tranſitū iu/
dęorū fluctus obriguit: vnda circūſtetit:ca/
dēqꝫ equos ęgyptiorum aſcenſoreſqꝫ refuſa
demerſit. Cantauit eſaias dilectę vinęę ſuę
canticū:ſignificans aſperā flagitijs fore plę
beꝫ: quę fęcūdis prius erat virtutibꝰ fructu
oſa. Cantauerūt hebręi cū veſtigia eorū ta/
ctu flāmę rorātis humeſcerēt: ⁊ intꝰ extraqꝫ
ardentibꝰ omnibꝰ:ſolos tamē ignis innoxi
os lamberet:nec adureret. Abachuc qꝫ can
tico publicā doctuſ mulcere męſticiā: ꝓphe
tauit dulcē dñi fore fidelibꝰ paſſionē. Can/
tauerūt ģ ꝓphetę ſpiritalibꝰ modulis: pu/
blicę ſalutis oracula reſultātes. Fleuerūt ꝓ
phetę threnis flebilibus:dura iudęorū cor/
da mulcentes. Docuit nos ſcriptura canta/
re grauiter:pſallere ſpiritaliter. Docuit etiā
ſaltare ſapiēter:dicēte domino ad ezechiel:
Plaude manu: ⁊ percute pede. Neqꝫ em̄ hi/ Ezech. 21.
ſtrionicos fluxu corporis motꝰ: deꝰ motum
cenſor exigeret:aut indecoros ſtrepitꝰ iuris
plauſuſqꝫ fęmineos imperaret: vt tantū ꝓ/
phetā deduceret ad ludibria ſcenicoꝝ ⁊ mol
lia fęminaruꝫ. Nō cōgruunt reſurrectionis
reuelata myſteria: ⁊ oꝑprobria ſaltatiōis ex/
acta. Et ſane eſt quidā ꝓprius bonoruꝫ ac/
tuū factorūqꝫ plauſus:cuius ſonꝰ in orbem
exeat: ⁊ bene geſtorū reſultet gloria: eſt ho/
neſta ſaltatio:qua tripudiat animꝰ ⁊ bonis
corpus operibꝰ eleuatur:qñ in ſalicibus or/
gana noſtra ſuſpendimꝰ. Iubeť ergo ꝓphe
ta plaudere manu ⁊ ꝑcutere pede: iubetur
pſallere:quia ſponſi nuptias iam videbat:
in quibꝰ deſponſatur eccleſia:chriſtus ada/
mať. Et bonę nuptię:quādo verbo anima:
ſpiritui caro nubit. In his propheta dauid
ludere nos nuptijs voluit:ad has iuitauit:
quia ſuos poſteros copulabat: ⁊ ideo lętior
qꝫ cęteri:quaſi in ipſo actu poſitus nuptia/
rum nos ad celebritatem feſti muneris ad/
hortatur dicēs: Exultate deo adiutori nřo: Pſ. 80.

iubilate deo iacob. Sumite pſalmū ⁊ date
tympanū: pſalteriū iocunduȝ cum cithara.
Nōne actum quendā ꝓphete ſaltantis ad/
Ps.70. uertiſ? Deniqȝ alibi: Pſallā tibi de⁹ in citha
ra ſanct⁹ iſrael. Gaudebūt labia mea cū cā/
tauero tibi: ⁊ anima mea quā redemiſti. Au
dis citharizantiū voces: audis ſaltantium
ſtrepit⁹: nuptias crede. Sume ⁊ tu citharā:
vt pulſata ſpūs plectro: interiorum chorda
venarū boni operis ſonū reddat. Sume et
pſalteriū: vt harmonia dictorum factorūqȝ
tuorū concinat. Sume ⁊ tympanū: vt orga
num tui corporis ſpirit⁹ moduleẗ interior:
factiſqȝ operantib⁹ dulcis morū tuorum ſu/
auitas exprimaẗ. Sic pſallebat ꝓpheta cū
Canti.4. diceret: Ueni huc a libano ſpōſa: veni huc
a libano. Hoc canticū cecinerunt pueri: nec
auditi ſunt. Qui pueri? De quib⁹ dicit: Ec/
ce ego ⁊ pueri quos dediſti mihi. Sed hoc
canticū: non in foro: nō in plateis canebaẗ:
ſed in hieruſalē. Ipſa eſt eñ dominicū forū:
in quo ꝑceptorū celeſtiū iura cōdunẗ.

De muliere peccatrice ingredien te domū ſymonis ad ieſum.

Ca.XXXI Et ecce mulier que erat in ci/
uitate peccatrix. Hoc loco ple
riqȝ pati videntur ſcrupulū ⁊ ſerere
queſtiones: vtrūnam videanẗ euangeliſte
duo diſcordaſſe de fide: an vero aliquaȝ in
dictoruȝ diuerſitate: diuerſitatē ſignare vo
Matth.26. luiſſe myſterij. Habes enim in euāgelio ſm
matthēū: quia Ieſus cū ueniſſet in betha/
niam in domum ſymonis leproſi: acceſſit
ad eum mulier habens alabaſtrū unguen
ti precioſi: & recūbēte illo fudit ſuper ca/
put ei⁹. Deinde iſte phariſæus intra ſe di/
cit: ꝙ ſi eſſet ꝓpheta ſciret peccatricē: &
unguentū eius uitare deberet. Illic vn/
guento effuſo diſcipuli cōquerunẗ. Utrūqȝ
igitur explicādū eſt: ſed ante qđ ſcriptura/
rū ordine prius eſt: priorē quoqȝ ordinē in/
terp̄tationis accipiat. Uenit ergo domin⁹
ieſus in domum ſymonis leproſi: Apparet
economia ꝙ leproſum nō refugit: nō vitat
īmundū: vt maculas humani corporis poſ/
ſit abolere. Dom⁹ aūt leproſi erat in betha/
nia: que ꝑ interpretationē: domus obedien
tie diciẗ. Omniſ igitur locus bethania: por
tio autē totius loci: domus ſymonis. Non/
ne tibi videtur bethania mūdus hic eſſe: in
quo ſeruitij obedientis debemus obſequi/
um: domus autē ſymonis leproſi: terra eſſe
que mundi portio eſt? Princeps autē ſeculi
huius quidā leproſus eſt ſymon. Ergo dñs
ieſus chriſtus ex illis ſuperiorib⁹ locis venit
in hunc munduȝ: ⁊ deſcendit in terrā. Non
erat in hoc mūdo: ſed obediēte pietate miſ/
ſus eſt in hunc mūdū. Ipſe dicit: Sicut me Joh.20.
miſit paẗ in hunc munduȝ. Audiuit ꝗ muli/
er iſta veniſſe chriſtum: intrauit in domū ſy
monis. Neqȝ eñ ſanari potuiſſet hec muli/
er: niſi chriſtus veniſſet in terrā. Et fortaſſe
ideo etiam ipſa ingrediẗ domū ſymonis ꝙ
ſpeciē cuiuſdā habeat ſuperioris anime: ſcȝ
vel eccleſie que deſcendit in terraȝ: vt bono
odore ſibi populum cōgregaret. Hanc ergo
mulierē inducit ſanct⁹ mattheus ſupra ca/
put chriſti effundentē vnguētū: Et ideo for
te noluit dicere peccatriceȝ. Nam peccatrix
ſm lucā ſupra chriſti pedes effudit vnguen/
tū. Pōt ergo nō eadē eſſe: ne ſibi ꝯtrarium
euāgeliſte dixiſſe videanẗ. Pōt etiā queſtio
meriti ⁊ tēporis diuerſitate diſſolui: vt ad/
huc illa peccatrix ſit: iam iſta ꝑfectior. Etſi
eñ nō ꝑſonam mutat eccleſia vel anima: tñ
mutat profectū. Itaqȝ ſi ꝯſtituas animā fi/
deliter appropinquantē deo: nō peccatiſ tur/
pibus ⁊ obſcenis: ſed pie ſeruientē dei ver/
bo: habentē immaculate fiduciā caſtitatis:
aduertis ꝙ ad ipſū chriſti aſcendat caput.
Caput aūt chriſti deus eſt: ⁊ odorē merito/
rū ſpargit ſuorum. Chriſti eñ bonus odor 2.Cor.2.
ſumus deo. Deū quippe honorat: bonū fra/
grans odorē vita iuſtorū. Si hec intelligas:
videbis hanc feminā: videbiſ plane beatā:
vbicūqȝ predicatū fuerit hoc euangeliū no/
minari: nec eius vnquā exoleſcere memori/
am: eo ꝙ ſuꝑ caput chriſti bonorū fragrātiā
morū: iuſtorūqȝ factoruȝ effudit vnguentū.
Qui accedit ad caput: neſcit extolli: ſicut il/
le fruſtra inflatus mente carnis ſue ⁊ nō te/
nens caput. Sȝ qui caput non tenet chriſti:
vel pedes teneat: quia corpus vnū copula/
tū ⁊ ſubminiſtratū: creſcit in augmētū dei.
Altera eſt illa vel ꝑſona: altera vel ꝓfectu
que ꝓpinqua nobis eſt. Nondū eñ pecca/
tis noſtris renūciauim⁹: vbi ſunt noſtre la/
chryme: vbi gemit⁹: vbi fletuſ? Uenite ado Ps.94
remus ⁊ ꝓcidam⁹ ante eū: ⁊ ploremus ante
deū qui fecit nos: vt ſaltē ad pedes ieſu ve/
nire poſſim⁹. Nōdū eñ poſſumus: q2 pctōr
ad pedes: iuſt⁹ ad caput. Habet tñ ⁊ q̄ pec/
cauit vnguentū. Defer mihi ⁊ tu poſt pecca
ta penitētiā. Quocūqȝ vel in domū indig/

ni: vel in domū phariſei audieris iuſtū ve/
niſſe: ꝯtēde ꝑripere hoſpitis gratiā: ꝑripere
Matth.11. regnū celorū. A diebus eñ iohānis bapti/
ſte regnū celorū cogiẗ: ⁊ cogentes diripiūt il
lud. Ubicūqȝ audieriſ chriſti nomē occurre:
in cuiuſcūqȝ interiorē domum ieſum intraſ/
ſe cognoueris: ⁊ tuipſe feſtina. Cū reperériſ
ſapientiā: cū reppereris iuſticiā in alicuius
penetralib⁹ recūbentem: accurre ad pedes:
hoc eſt: vel extremā partē quere ſapientie:
Noli faſtidire pedeſ: fimbriā illa tetigit ⁊ ſa
nata eſt. Lachrymiſ ꝯfitere delicta: dicat de
te quoqȝ iuſticia illa celeſtiſ: lachrymis ſuis
rigauit pedes meoſ ⁊ capillis ſuis terſit. Et
fortaſſe ideo nō lauit pedes ſuos chriſt⁹ vt
eos lachrymis nos lauem⁹. Et bone lachry
me que non ſolū noſtrū pſit lauare delictū:
ſed etiā verbi celeſtiſ rigare veſtigiū: vt greſ
ſus in nobis eius exuberent. Bone lachry/
me in quibus nō ſolū redemptio pctōrū: ſed
Ps.41. etiā refectio eſt iuſtorū. Juſti eñ vox eſt: Fu
erunt mihi lachryme mee panes die ac noc/
te. Etſi ad caput chriſti accedere nō potes:
tangat pedib⁹ ſuis caput tuuȝ chriſtus. Et
fimbria ei⁹ curat: ⁊ pedes curant. Expande
capillos: ſterne ante eū oēs tui corporis di/
gnitates. Nō mediocres capilli ſunt q̄ pſīt
tergere pedes chriſti. Teſtaẗ hoc ille qui q̄/
diu capillos habuit vinci nequiuit. Deniqȝ
⁊ mulierē decaluatā orare nō decet. Habeat
plane capillos quib⁹ chriſti circūuoluat ve/
ſtigia: quib⁹ ſue criniculis pulchritudinis ⁊
decoris ſapientie pedes tergat: vt extremo
ſaltē diuine rore virtutis humeſcāt: figat iu
ſticie pedibus oſcula ſua. Nō mediocriſ hec
meriti eſt: de qua pōt dicere ſapiētia: Ex
quo intraui nō ceſſauit oſculari pe
des meos. Ut aliud niſi ſapiētiā loqui
neſciat: vt aliđ niſi iuſticiā diligere neſciat:
vt aliud niſi caſtitatē libare neſciat: vt aliđ
niſi pudicitiā oſculari neſciat. Oſculū enim
mutui amoris indiciū eſt: oſculū pignus eſt
charitatis. Beat⁹ qui pōt ⁊ oleo vngere pe/
des chriſti. Deniqȝ adhuc ſymon nō vnxe/
rat: ſed beatior que vnxit vnguento. Mul/
torū eñ florū in vnū collecta gratia ſpargit
odoruȝ varias ſuauitates. Et fortaſſe iſtud
vnguentū nō poſſit ali⁹ niſi eccleſia ſola de/
ferre: q̄ diuerſi ſpiraminis inumerabiles ha
bet flores: que merito ſpēȝ accepit peccatri/
cis: q2 chriſtus q̄ȝ formā peccatoris accepit.
Et ideo nemo tm̄ pōt diligere: quātū illa q̄
in plurib⁹ diligit. Nec petr⁹ ipſe qui dixit: Joh.21.
Dñe tu noſti: q2 diligo te. Nec petruſ ipſe q̄
doluit: quia interrogat⁹ eſt: Amas me. Qđ
eñ manifeſtū erat: nolebat quaſi icognituȝ
queri. Ergo nec petr⁹ ipſe: q2 eccleſiā dilexit
in petro: Nec paulus ipſe: q2 paulus q̄ȝ eſt
ei⁹ portio. Et tu plurimū dilige: vt ⁊ tibi di/
mittaẗ plurimū. Multū peccauit paulus: q̄
etiā ꝑſecutor fuit: ſed multū dilexit qui vſqȝ
ad martyrium ꝑſeuerauit. Remiſſa ſunt ei
peccata multa: q2 ⁊ ipſe multū dilexit: q̄ ſan
guini ꝓprio ꝓ dei nomine nō pepcit. Uide
economiā: in domo phariſei peccatrix glori
ficaẗ: in domo legis ⁊ ꝓphete nō phariſeus
ſed eccleſia iuſtificaẗ. Phariſe⁹ eñ nō credi/
dit: iſta credebat. Deniqȝ ille dicebat: Si
eſſet ꝓpheta ſciret vtiqȝ q̄ ⁊ qualis
eſſet mulier q̄ tangit eum. Domus
aūt legis iudea: q̄ nō in lapidib⁹ ſcribiẗ: ſed
in tabulis cordiſ: in hac iuſtificaẗ eccleſia iā
lege maior. Lex.n. pctōrū neſcit remiſſionē:
lex myſteriū nō hȝ q̄ occulta mūdanẗ. Et iđ
qđ in lege min⁹ eſt: cōſummaẗ in euāgelio.

De rmſiōe ieſu ſymonē arguētis.

D Uo (inquit) debitores erāt cui/
dā feneratori: vn⁹ debebat de/
narios quingētos: ali⁹ q̄nquagin/
ta. Qui ſunt iſti debitores duo: niſi po/
puli duo: vn⁹ ex iudeis: alter ex gentib⁹: fe/
neratori illi theſauri celeſtis obnoxij? Unuſ
inquit debebat denarios q̄ngentos: ali⁹ q̄n
quaginta. Nō mediocris eſt iſte denari⁹: in
quo regiſ imago formaẗ: qui tropheū habet
imperatoris exp̄ſſum. Nō materialē fenera
tori huic debemuſ pecuniā: ſed meritorū ex/
amina ꝯra ꝟtutū: q̄rū meritū grauitatiſ pon
dere: iuſticie ſpecie: ſono ꝯfeſſioniſ expēdiẗ.
Ue mihi ſi nō habuero qđ accepi: aut q2 diſ
ficile q̄ſq̄ȝ ē q̄ feneratori huic integrū debitū
poſſit exoluere. Ue mihi ſi n̄ petiero ꝯcedi
mihi debitū. Nō eñ nos ita dñs orare do/
cuiſſet vt peterem⁹: Dimitte nobis nr̄a de/
bita: niſi ſciret difficile aliq̄s fore idoneos
debitores. Sȝ q̄s eſt ꝑplus iſte q̄ ampli⁹ de/ Matth.6.
bet niſi nos quib⁹ ampli⁹ creditū eſt? Illis
credita ſūt eloq̄a dei: nobis crediẗ part⁹ vir
ginis. Habes talētū virginis partū: habes
fidei cēteſimū fructū. Credit⁹ ē emanuel no
biſcū de⁹: credita dñi crux: morſ: reſurrectio
Etſi xp̄s ꝓ oīb⁹ mortu⁹ ē: ꝓ nobis tñ ſpāliẗ
paſſus ē: q2 ꝓ eccl̄ia paſſ⁹ ē. Itaqȝ n̄ ē dubiū
ꝙ pl⁹ debeat q̄ pl⁹ accepit. Et ſm hominеȝ

plus foꝛtaſſe offẽdit ꝙ plus debuerit: ſed ꝑ
miſcđiam dñi cã mutaꝛ: vt ampliꝰ diliga tꝗ
ampliꝰ debuit: ſi tñ gratiã ꝯſequaꝛ. Gratiã
eñi ⁊ qui reddit habet: ⁊ qui habet in eoip/
ſo qđ habet ſoluit. Nã ⁊ reddendo habeꝛ: ⁊
habendo reddiꝛ. Et ideo qm̃ nihil eſt qđ di
gne deo referre poſſumus. Quid eñi refera/
mus ꝓ ſuſceptę carnis iniuria? Quid ꝓ ver
berib⁹: quid ꝓ cruce: obitu: ſepultura? Ve
mihi ſi nõ dilexero. Audeo dicere: Nõ red/
didit petr⁹: ⁊ ideo plus dilexit. Nõ reddidit
paulus: reddidit quidẽ moꝛtẽ ꝓ moꝛte: ſed
alia nõ reddidit: qꝛ multa debebat. Audi ip
Ro. 11. ſum dicentẽ: quia nõ reddidit: Quis prioꝛ
dedit illi: ⁊ retribueꝛ ei? Reddam⁹ licet cru/
cẽ ꝓ cruce: funus ꝓ funere: nunquid reddi/
mus qđ ex ipſo: ⁊ ꝑ ipſuʒ: ⁊ in ipſo habem⁹
omnia? Reddamus ergo amoꝛẽ ꝓ debito: cha
ritatẽ ꝓ munere: gratiã ꝓ ſanguinis ꝑcio.
Plus eñi diligit: cui donaꝛ amplius. Sʒ re
uertamur ad illã ſuperioꝛẽ cuius cõſiliũ ad/
huc nec apl'i intelligunt: qđ erat abſcondi/
Ibidem. tũ a ſeculis in deo. Quis eñi cognouit ſen/
ſum dñi? Conquerebanꝛ ergo diſcipuli: qꝛ mu/
lier ſuꝑ caput effudit vnguẽtũ: ⁊ quereban/
Matth. 26. tur dicentes: Quare hoc ſic periꝫt? Potuit
eñi venũdari ꝑcio: ⁊ dari pauperib⁹. Quid
vtiqꝫ in eoꝛũ ſermonib⁹ diſplicuerit: nõ põt
depħendi niſi myſteriũ intelligas. Luxuri/
oſi eñi hominis vel poti⁹ nõ hoïs: eſt olere
vnguẽtuʒ. Certe ⁊ ipſi qui olent: vngere ſe
nõ ꝓfundere ſolent. Quid diſplicet qꝛ dictũ
eſt: Potuit hoc venũdari pꝛecio: ⁊ dari pau
Matth. 25. perib⁹? Certe ⁊ ipſe ſupꝛa dixerat: Quicꝗd
vni minimoꝛũ hoꝛũ feciſtis mihi feciſtis: ip
ſe moꝛtẽ ſuã ꝓ pauperib⁹ offerebat. Nõ eſt
igiꝛ ſimplex figura: et iõ reſpondit illis dei
verbũ: Quid moleſti eſtis mulieri? Semꝑ
pauperes habetis vobiſcũ: me aũt non ſꝑ.
Semꝑ ergo tecum pauperẽ habes: ⁊ ideo bene
fac. Num igiꝛ differre pauperẽ debes: qꝛ ſꝑ
Prouer. 3. tecum eſt: cũ tibi ꝓpheta dicat: Ne dixeris
pauperi craſ dabo? Sed ille de ſola miſcđia
locutus eſt: hic aũt miſcđię fidẽ ꝑtulit: quę
tunc habet meritũ ſi fide ꝑcedẽte conferaꝛ.
Mittens eñi hoc vnguẽtũ in coꝛpus meũ:
ad ſepeliendũ me fecit. Nõ ergo vnguẽtũ dñs
ſed charitatẽ dilexit: fidẽ ſuſcepit: humilita/
tẽ ꝓbauit. Et tu ſi deſideras gratiã: charita
tẽ auge: mitte in coꝛpus ieſu fidẽ reſurrecti/
onis: odoꝛẽ eccleſię cõmunis: charitatis vn
guentũ: ⁊ ita ꝓgrediẽs pauperibus dabis:
Plus tibi pecunia illa ꝓderit: ſi nõ tanꝙ af
fluentẽ tribuas: ſed tãꝙ ꝓfuturã chriſti no/
mine largiaris: ſi ita eaʒ conferas pauperi:
vt deferas chriſto. Nõ ergo iuxta litterã tantũ/
modo accipias ſuꝑfuſum capiti vnguẽtuʒ:
Littera eñi occidit: ſed ſꝫm ſpiritũ: qꝛ ſpirit⁹ 2. Cori. 3.
vita eſt. Qđ ergo iſtius mulieris vnguẽtũ eſt?
Quis hoc audire põt: quis tales aures ha
bet vt dicẽte ieſu: verbũ qđ accepit a patre:
immo quia ipſe verbũ poſſit tantã altitudi
nẽ capere myſterij? Et diſcipuli ex parte in/
telligunt: etſi nõ totũ intelligunt. Unde et
quidã putant dixiſſe diſcipulos: vnguẽti ꝑ/
cio emi fidẽ gentiũ debuiſſe quę ſanguinis
dñici tantuʒ pꝛecio debebaꝛ: qđ videꝛ veri
ſimile. Deniqꝫ iohãnes euangeliſta inducit
ſermone iudę ſcarioth: ęſtimatũ trecẽtis de/
narijs illud vnguẽtuʒ: ſicut habes: Potuit Ioh. 12.
eñi venũdari trecentis denarijs: ⁊ dari pau
peribus. Trecentoꝛũ autẽ ęra: crucis inſig/
ne declarant: ſed de⁹ nõ ꝑfunctoꝛiã myſterij
ꝑſcientiã quęrit: ſed cõſepeliri in ſe fidẽ cre/
dentiũ mauult. Id tñ de cęteroꝛũ apoſtolo/
rũ vocibus intelligim⁹. Iudas aũt cõdem/
naꝛ auaricię: qui pecuniã dñicę ꝑtulit ſepul
turę: qui etiam ſi de paſſione ſenſit errauit.
Tã charactione vili ſe vult ęſtimari chriſt⁹:
vt ab omnib⁹ emaꝛ: ne quis pauꝑ deterrea
tur. Gratis inꝗt accepiſtis: gratis date. Pe
cuniã nõ quęrit diuitiarũ altitudo: ſed gra/
tiã. Ipſe nos ꝑcioſo ſanguine emit: nõ ven
didit. De quo plenius diceremus: niſi a no
bis ipſis tractatũ alibi recoꝛdaremur. Ergo
ſꝫm dicta dñi in quo ſunt theſauri ſapientię
⁊ ſciẽtię abſconditi: quos nemo potuit ꝑui/
dere: operari me opoꝛtet in ſepulturaʒ ei⁹:
vt caro ei⁹ requieuiſſe nõ coꝛruptionẽ vidiſ/
ſe credaꝛ: ⁊ moꝛſ coꝛpoꝛis eius ita domũ no
ſtrã odoꝛe ſui cõpleat: vt credam⁹ qꝛ in ma/
nus patris cõmendauit ſpiritũ ſuũ: ⁊ a moꝛ
te ſequeſtrata diuinitas: coꝛꝑaliũ nõ ſubijt
cõſoꝛtiũ paſſionũ. Intellige quẽadmodum
coꝛp⁹ filij vnguẽtũ oleat. Coꝛpus illud ẽ qđ
exutũ eſt: nõ qđ amiſſum eſt. Coꝛpus eius:
traditiones ſunt ſcripturarũ. Coꝛpus eius
eccleſia eſt: coꝛpoꝛis ei⁹ odoꝛ ſumus: ⁊ ideo
decet vt moꝛtẽ coꝛpoꝛis eius oꝛnemus. Etſi
noſtros illa nõ requirat oꝛnat⁹: ſed reꝗrunt
pauperes. Oꝛnabo coꝛpus ei⁹: ſi fiã ſermo/
nũ ei⁹ ꝑdicatoꝛ: ⁊ poſſim gentib⁹ crucis ape
rire myſteriũ. Oꝛnauit ille qui dixit: Quia 1. Cori. 1.
ꝑdicamus chriſtũ crucifixũ: iudęis quidem

ſcandalũ: gentibus autẽ ſtulticiã: ipſis ve/
ro vocatꝭ iudęis atqꝫ gręcis: chriſtũ dei vir/
tutẽ: ⁊ dei ſapientiã. Oꝛnatur crux: cũ id qđ
ꝑ imperitiã ſtultũ putatur: ꝑ euangeliũ ſa/
pientius ęſtimaꝛ: vt poſſimus docere quẽ/
admodũ virtus aduerſaria per crucẽ domi/
ni deſtruaꝛ. Miſſi in dñi coꝛpus vnguẽtuʒ:
ſpirare incipit qđ moꝛtuum putabaꝛ. Ideo
vnuſquiſqꝫ adoꝛiaꝛ emere laboꝛe ſuo niſuqꝫ
virtutũ alabaſtrũ vnguẽti: nõ vile aliquod
atqꝫ cõmune: ſed ꝑcioſum vnguẽtũ alaba/
ſtri ⁊ vnguentũ piſticũ. Si eñi quis fidei cõ
greget floꝛes: ⁊ ꝑdicet ieſum chriſtũ crucifi/
xum in oẽm eccleſiã quę chriſti coꝛp⁹ eſt mũ
do moꝛtua: requieſcẽs deo: fidei ſuę trãſfun
dit vnguẽtũ. Olere incipit tota domus dñi
paſſionẽ: olere incipit moꝛtem: olere incipit
Gal. 6. reſurrectionẽ: vt poſſit vnuſquiſqꝫ ex hoc ſa
crę plębis numero dicere: Mihi autẽ abſit
gloꝛiari: niſi in cruce dñi noſtri ieſu chriſti.
Spirat odoꝛ: olet vnguẽtuʒ in coꝛpoꝛe. Si
quis poſſit atqꝫ vtinã ego poſſim confiden/
ter loqui: Mihi autẽ mundus crucifix⁹ eſt.
Nõ amanti diuitias: nõ amanti honoꝛes ſę
culi: nõ amanti quę ſua ſunt: ſꝫ quę ieſu chri
ſti: Nõ amanti quę videnꝛ: ſed quę nõ vidẽ
tur: Nõ cupido vitę: ſꝫ ei qui feſtinat diſſol/
ui ⁊ cũ chriſto eſſe: crucifix⁹ eſt mũdus. Hoc
eſt eñi cruceʒ tollere ⁊ ſequi chriſtũ: vt ⁊ nos
cõmoꝛiamur ⁊ ꝯſepeliamur cũ eo: vt vnguẽ
tum qđ iſta mulier in ſepulturaʒ eius miſit
olere poſſimus. Nõ mediocre iſtud vnguẽ/
tuʒ eſt: quo chriſti longe lateqꝫ diffunditur
Can. 1. nomẽ. Unde etiã ꝓphetice dictũ eſt: Un/
guẽtũ exinanitũ eſt nomẽ tuum. Ideo exi/
nanitum: vt maioꝛe fides odoꝛe fragraret.
Ex hac ergo muliere ĩtelligimus illud apo/
Ro. 5. ſtolicum quid ſit: Suꝑabundauit peccatũ:
vt ſuꝑabundaret gratia. Nam ſi in iſta mu/
liere nõ ſuperabundaſſet peccatũ: nõ ſuper/
abundaſſet gratia. Agnouit eñi peccatũ: et
detulit gratiaʒ. Et ideo lex neceſſaria: Per
legeʒ eñi peccatũ agnoui. Si lex nõ fuiſſet:
peccatũ lateret. Agnoſcẽdo peccatũ: veniã
peto. Per legem eñi genera peccatoꝛũ: pꝛę/
uaricationis quoqꝫ crimen agnoſco. Curro
ad pęnitentiã: gratiam cõſequoꝛ. Lex ergo
auctoꝛ eſt boni: quę mittit ad gratiã.

De reſponſione ieſu cum ei nun/ciatum eſſet matrem et fratres foris ſtare.

Capitulo octauo.

Mater ⁊ fratres mei hi ſunt: Ca. XXXII
qui verbum dei audiunt
⁊ faciunt. Moꝛalis magi/
ſter qui de ſe cęteris pꝛębet exem
plũ. Atqꝫ ipſe ꝑceptoꝛ: ipſe etiã ſuoꝛuʒ exe/
cutoꝛ eſt pꝛęceptoꝛũ. Pꝛęſcripturus eñi cęte
ris: Quoniã ꝗ non reliquerit patrẽ aut ma/
trẽ ſuam: nõ eſt filio dei dignus: ſentẽtię hu
ic pꝛimus ipſe ſe ſubiecit. Nõ quo maternę
refutet pietatis obſequia: Ipſi⁹ eñi pꝛęcep/
tũ eſt: Qui non honoꝛauerit patrẽ aut ma/
treʒ moꝛte moꝛiaꝛ: ſed quia paternis ſe my/
ſterijs amplius ꝙ maternis affectibus de/
bere cognoſcat. Neqꝫ tamẽ iniurioſe refutã
tur parentes: ſed religioſioꝛes copulę mẽti/
um docentur eſſe ꝙ coꝛpoꝛũ. Ergo nõ debu
erant foꝛis ſtare: qui chriſtum videre quęre/
bant. Pꝛope eſt eñi verbum in oꝛe tuo ⁊ in Ro. 10.
coꝛde tuo. Intus igitur verbum: intus ⁊ lu
men. Unde ⁊ ille ait: Accedite ad eũ ⁊ illu/
minamini. Si eñi foꝛis ſtantes: nec ipſi cog
noſcunꝛ parentes: ⁊ ꝓpter noſtrum foꝛtaſſe
nõ agnoſcunꝛ exempluʒ: quẽadmodũ nos
agnoſcimur ſi foꝛis ſtemus? Nec putet ali/
quis offendiculũ eſſe pietatis: vbi manda/
tum legis impletur. Si eñi relinquet homo Eph. 5.
patrem aut matrẽ ⁊ adhęrebit vxoꝛi ſuę: et
erunt duo in carne vna: recte ſacramentum
hoc in chriſto ſeruaꝛ ⁊ ĩ eccleſia. Et ideo pa/
rentes coꝛpoꝛi ꝓpꝛio non opoꝛtuit antefer/
ri. Ergo hic non vt quidã hęretici tendicu/
las aucupantur mater negatur quę etiã de
cruce cognoſcitur: ſed neceſſitudini coꝛpoꝛa
li: pꝛęſcriptoꝛũ cęleſtiũ foꝛma ꝑfertur. Illud
quoqꝫ intelligere nõ abhoꝛret: quia ꝑ figu/
ram parentũ demonſtrat iudęis ex quibus
eſt chriſtus ſꝫm carnẽ: eccleſiã quę credidit ꝑ
ferẽdã. Itaqꝫ ꝗ ſe intelligeret ꝓpter diuinũ
in terras veniſſe myſteriũ ecclię ꝯuentũ:

De aſcenſu ieſu in nauem: ⁊ ſedatione tempeſtatis.

Electis nauem aſcendit parẽ Ca. XXXIII
tibus. Neqꝫ eñi quiſꝙ poterat
hũc mundũ enauigare ſine chriſto:
qñ eos ꝙ quib⁹ dñs adeſt: tẽptationũ ſęcu
lariũ ſępe ꝓcella ꝑturbat. Et ęconomia ſer/
uatur ĩ apoſtolis: vt aduertas ſine tempta/
tione neminẽ poſſe ex hoc vitę curriculo de/
migrare: quia exercitiũ fidei temptatio eſt.
Subiecti igitur ſum⁹ nequicię ſpiritalis ꝓ/
cellis: ſed quaſi ꝑuigiles nautę gubernato/
rem excitemus. Uex ⁊ ipſi periclitari ſolẽt.

Quē igitur gubernatorē requiram? Illum
vtiq; qui nō ſeruiat ſed imperet ventis. De
quo ſcriptū eſt: **At ille ſurgens incre
pauit ventum et tēpeſtatem aque:
et facta eſt tranquillitas.** Quid eſt
ſurgens? Quieſcebat enim. Sed quieſcebat
corporis ſomno: cū intenderet diuinitatis
myſterio. Ubi enī ſapientia? vbi verbum?
nihil ſine verbo fit: nihil ſine prudētia. Su-
pra habes: Quia pernoctabat in oratione:
quomō hic in tēpeſtate dormiret? Sed exp-
mitur ſecuritas poteſtatis: q; omnibus ti-
mentibꝰ ſolus intrepidus quieſcebat. Non
eſt ergo cōſors nature: qui nō eſt conſors pe
riculi. Et ſi corpus dormit: operatur diuini-
tas: operatur fides. Deniq; dicit: **Modi-
ce fidei: quare dubitaſtis?** Et bene
arguūtur qui preſente chriſto timebāt: cum
vtiq; qui ei adhereat perire nō poſſit. Ergo
cōfirmauit fidē: refudit tranquillitatē. Uē-
tum ceſſare precepit: nō aquilonem: nō afri
cū: ſed illum vtiq; ventū: cui dictū eſt ab an
Iude. 1. gelo michael in epiſtola iude: Imperet tibi
Matth. 8. dominꝰ. Unde etiā ſanctus mattheus: Im-
perauit inquit uento & mari. Atq; vtinam
in nobis flatus eius aſperos cohibere dig-
netur: vt fluctuāti vite refuſa tranquillitas:
naufragij metū demat. Et ſi iam nō dormi-
at ſui corporis ſomno: caueamus tamen ne
noſtro corporis ſomno in nobis dormiat et
quieſcat. Et qm̄ que loco ſuperiori pſtrin
ximus delibaſſe ſatis eſt.

De eo q̄ ſcdm mattheū duo ho-
mines demonijs afflati chriſto oc-
curriſſe narretur: Lucas vero vnū
inducat.

Ca. XXXIIII N Unc quia in libro ſcdm mattheū du-
Matth. 8. os homines in regione geraſenorū
demonijs afflatos chriſto occurriſ-
ſe cognouimꝰ: hic autē ſanctꝰ lucas: **Et
cum egreſſus eſſet ad terram occur-
rit illi quidā qui habebat demoni-
um iam multis tēporibus:** vnum
inducit eundēq; nudum. Nudus enī eſt qui-
cūq; tegumentū nature ſue et virtutis ami-
ſit. Qua ratiōe de numero euāgeliſte diſſo-
nare videantur: nō ocioſe pretereundū ſed
requirendū arbitror. Et quidē licet diſcor-
det numerus: tamē cōcordat myſteriū. Uir
enim iſte qui habebat demoniū: populi fi-
gura gentilis eſt: opertus vitijs: nudus er-
rori: patens crimini. Duo illi quoq; ſimili-
ter figurā populi gētilis accipiunt: quoniā
cū tres filios noe generauerat: ſem: cham et
iaphet: ſem tantūmodo familia in poſſeſſi-
onē aſcita eſt dei. Ex duobus illis diuerſa-
rum nationū populi pullularunt: Quorū al-
ter maledictus: q; nudatū patrem non texe-
rat: benedictꝰ alter: quo auerſus licet ne cō-
fuſionē nudati parentis hauriret: duce ta-
mē patrē pietate texiſſet: et fraterni maledi-
ctum ſeminis eluiſſet. **Qui multis (in
quit) temporibus agebat:** Utpote
qui a diluuio vſq; ad aduentū domini vexa
batur furore dementi: rūpens vincula natu
re. Nec immerito etiā ſanctus mattheus in
monumētis illos habitaſſe ſignificauit. Si
quidē talium anime in quibuſdā habitare
videant tumulis ſepulchrorū. Quid enī ali
ud ſunt corpora perfidorū: niſi quedā defun
ctorum ſepulchra: in quibꝰ dei verba nō ha
bitent? Agebatur ergo in loca deſerta: ſpiri
talium ſcz infecunda virtutū. Profugus a
lege: diſcretus a ꝓphetis: remotꝰ a gratia.
Non enī vno demonio: ſed totius legionis
laborabat incurſu: Que cū dominū vidiſ-
ſet: cognouiſſetq; preſcia dominici aduen-
tus tēpore in abyſſos ſe eſſe trudendā: cepit
rogare vt introeundi in porcos acciperet fa
cultatē. Et primū clementiā domini debe-
mus aduertere: q; nullū prius ipſe condem-
nat: ſed vnuſquiſq; ſibi auctor eſt pene. Nō
mittunt in porcos demones: ſed ipſi petūt:
quia celeſtis luminis claritatē ſuſtinere nō
poterant: vt qui oculos dolent: radiū ſolis
ferre nō poſſunt: ſed tenebroſa eligūt: et ſplē
dentia derelinquūt. Fugiāt ergo demones
ſplendorē lucis eterne: et ante tēpus debita
ſibi tormēta formidēt: non p̃diuināt es que
futura ſunt: ſed que ꝓphetata ſunt recordā
tes. Dixit enī zacharias: Et erit illa die: di- Zacharie
ſperdet dn̄s nomina idolorū de terra: et nō
erit vlteriꝰ memoria eorū: et ſpiritū immun-
dū exturā de terra. Docemur ergo eo q; non
ſemꝑ manebūt: nec malicia eorū poſſit eſſe
ꝑpetua. Nunc igit illā metuētes penam ai-
unt: Veniſti perdere nos. Sz q2 adhuc eſ- Matth. 8
ſe deſiderant iā ab hominibꝰ recedētes: ꝓ-
pter quos penā ſciūt ſibi eſſe ſubeundā: pe-
tunt mitti in porcos. Qui ſunt iſti porci: ni-
ſi forte illi de quibꝰ dictum eſt: Nolite dare Matth. 7
ſanctū canibꝰ: neq; miſeritis margaritas ve-
ſtras ante porcos: ne forte conculcēt eas pedibꝰ
ſuis: illi ſcz qui imundorū vſu aialiū vocis et

rationis expertes: lutulētis vite ſue actibꝰ
naturaliū coinquinauerint ornamenta vir-
tutū? Qui impetu ferunt in p̃ceps: quoniā
nullius meriti cōtemplatione reuocant: ſed
tanq; de ſuperioribꝰ ad inferiora ꝑ improbi
tatis ꝓcliue detruſi: ſuffocant in aquis: in-
ter fluctuātia mundi iſtius ſtrangulatorum
in modū: intercluſo pereūtes ſpiritus cōme
atu. Neq; enī in his q̄ fluuido eſtu volupta
tū huc atq; illuc ferūtur incerti: vllius ſpiri-
tus pōt eſſe vitale cōmertium. Uidemꝰ igi-
tur: quia homo ipſe ſibi eſt auctor erumne.
Nam niſi quis porci more vixiſſet: nunquā
accepiſſet in eum diabolus poteſtatē: Aut ſi
accepiſſet nō vt ꝑderet ſed ꝓbaret: Aut for-
taſſe quia poſt dn̄i aduentū bonos iam de-
prauare nō poterat: nō omniū hominū ſed
leuiū iam querit interitū: vt latro nō arma-
tis inſidiat ſed inermibꝰ: et iniurijs laceſſit
infirmū: qui ſe intelligit: vel a forte contemni:
vel a potēte dānari. Sed dicit aliquis: Cur
hoc a deo ꝑmittitur diabolo? At ego dico:
vt boni ꝓbētur: improbi puniant. Hec enī
pena peccati ē. Deniq; lege: quia immittit
dn̄s febrem: et tremorē: et malos ſpiritꝰ: et ce-
citatē: et oīa flagella iuxta merita peccato
rū. Sed redeamus ad lectionē. **Uide-
runt (inquit) hoc magiſtri gregum: et
fugerunt.** Neq; enī aliquā philoſophie
ꝓfeſſores: vel principes ſynagoge pereunti
bus populis poſſunt ferre medicinā: Solꝰ
eſt chriſtus qui aufert peccata populorū: ſi
tamē medendi patientiā nō recuſent. Cete-
rū curare nō dignat inuitos: et cito infirmos
deſerit: quibꝰ oneri videt eſſe p̃ſentiā ſuam:
Sicut geraſenorū populis: **Qui exeūtes
de ciuitate:** In qua ſpecies ſynagoge vi-
det exiſtere: **Rogabāt vt diſcederet:**
quia timore magno tenebant. Infirma enī
mens non capit dei verbū: nec pōt pondus
ſuſtinere ſapiētie: fatiſcit et ſoluit. Et ideo
diutius moleſtus nō fuit: ſed **aſcendit:** et
regreſſus eſt. Aſcendit vtiq; ab inferioribꝰ
ad ſuꝑiora: a ſynagoga ſcz ad eccleſiā. **Et
reuerſus per ſtagnū eſt:** Ut hic ait:
Aut ſicut matthꝰ: ꝑ fretū. Inter nos enim
et illos fretum magnū eſt. Itaq; nemo de ec
cleſia ad ſynagogā ſine periculo trāſit ſalu-
tis: ſed et ille qui de ſynagoga ad eccleſiā trā-
ſire deſiderat: crucē ſuā tollat vt diſcrimen
euadat. Cur autē nō recipitur liberatꝰ: ſed
domū redire cenſet: niſi vt et iactātie cauſa
vitetur: et infidelibus ſit exemplo: q̄ꝫ do-
mus illa naturale ſit diuerſorium. Et ideo
quia remediū ſanitatis fuerat cōſecutus: a
tumulis et ſepulchris in illā ſpiritalē domū
redire precipitur: vt fiat dei templū in quo
erat mentis ſepulchrū.

De filia principis ſynagoge reſu
ſcitata: et muliere fluxū ſanguinis
patiente ſanata.

E T ecce vir cui nomē iairus et Ca. XXXV.
**ipſe p̃nceps ſynagoge erat.
Et cecidit ante pedes ieſu: ro
gans eum vt intraret domū ſuam:
quia filia vnica erat illi: fere anno-
rum duodecim: et hec moriebatur.**
Reliquerat in geraſenis ſynagogā chri-
ſtus vt diximus: et quē ſui nō receperant: ex
cepimus alieni: excepimus quē expectaba-
mus. Nec nobis igitur a quibꝰ expectaba-
tur diu defuit: nec ad illos ſi roget redire fa
ſtidit. Uir enim iſte princeps ſynagoge cui
filia erat vnica: ꝓ ſynagoge pereuntis reme
dio precabat: que vrgebat in mortem: quia
deſerebatur a chriſto. Quē putamus ſyna-
goge principē eſſe niſi legem? Cuius cōtem
platione dominꝰ ſynagogam non penitus
dereliquit: medicinā ſalutis credētibꝰ reſer-
uauit. Ad hanc ergo principis filiam dū ꝓ-
perat dei verbum: vt ſaluos faceret filios iſ
rael: ſancta eccleſia ex gentibus cōgregata:
que inferiorū lapſu criminū deperibat: pa-
ratam alijs fide p̃ripuit ſanitatem. Morali-
ter hunc locū ſatis putauimus exprimēdū.
Et ideo nō illa que dicta ſunt recenſemus:
ſed myſtica breui volumus ſermone pſtrin-
gere. An nō ita factum eſt vt dei verbū cum
veniſſet ad iudeos aſciſceret a gentibus: et
prius ab illis qui in legē nō crediderant: in
gratiā crederetur. Nam ſicut illa que in me-
dicos erogauerat omnē ſubſtantiā ſuā: ita
etiam cōgregatio gentium amiſerat omnia
dona nature: et patrimoniū vitale prodege-
rat: ſancta: verecunda: religioſa: fide prom-
ptior: pudore cunctatior. Hoc eſt enī pudo-
ris et fidei agnoſcere infirmitatē: non deſpe-
rare veniā. Uerecunda ergo fimbriam teti-
git: fidelis acceſſit: religioſa credidit: ſapi-
ens ſanatā ſe eſſe cognouit. Sic ſctā plebs
gētiū que deo credidit: pctm̄ erubuit vt de-
ſereret: fidē detulit vt crederet: deuotionem
exhibuit vt rogaret: ſapiam īduit vt ſanita
tē ſuā et ipa ſentiret: fiduciā ſūpſit vt fateret

qꝺ preripuiſſet alienū. Cur autē retro tan/
gitur chriſtꝰ? An quia ſcriptū eſt: Poſt do/
minū deū tuū ambulabis? Quid etiā ſibi
vult ꝙ ⁊ principis filia annorum duodecim
moriebatur: ⁊ mulier iſta fluxu ſanguinis ab
annis duodecim laborabat: niſi vt itelliga/
tur: quia ꝗdiu ſynagoga viguit: laborauit
eccleſia? Defectꝰ illius huiꝰ virtꝰ eſt: qꝛ illo/
rum delicto ſalus gentibꝰ: ⁊ cōſūmatio illiꝰ
huius exordiū: non nature exordiū ſed ſalū
tis: qꝛ cecitas ex parte iſrael contigit: donec Ro.11.
plenitudo gentiū intraret. Non igitur tempo
re: ſed ſpecie ſanitatis: antiquior ſynagoga
ꝙ eccleſia: quia ꝗdiu illa credebat: iſta non
credidit: ⁊ per varias corpis atꝗ anime paſ
ſiones immedicabili remedio egra langue/
bat. Audiuit egrotare populū iudeoꝝ: ſpe/
rare cepit ſalutis ſue remediū: tēpus veniſ/
ſe cognouit: quo medicꝰ adeſſet e celo: ſurre
xit vt occurreret verbo: vidit qꝛ comprime/
batur a turbis. Nō eñ credunt ꝗ cōprimūt:
credunt qui tangūt. Fide tangitur chriſtus: fi
de chriſtus videtur: nō corpore tangitur: non
oculis cōprehenditur. Neqꝫ eñ videt: qui vi-
dens non videt: Neqꝫ audit: ꝗ ea que audit
nō intelligit: neqꝫ tangit: ꝗ non fideliter tā/
git. Deniqꝫ vt fidē tangētis exprimeret ait:

**Tetigit me aliquis: nā ego cog-
noui virtutem de me exiſſe.** Quod
eſt euidentis indicij: quia nō intra poſſibili
tatē conditionis humane: atꝗ intra corpo/
ris clauſtrū incluſa ſapiētia diuinitatis co-
artata eſt: nō capitur: anguſtijs corporalibꝰ
nō tenetur: ſed vltra fines noſtre mediocrita/
tis virtꝰ exundat eterna. Non eñ humana
ope plebs gentiū liberatur: ſed dei munus
eſt ꝯgregatio nationū: que etiam breui fide
miſericordiā inclinat eternā. Nā ſi cōſidere/
mus quāta ſit fides noſtra: ⁊ intelligamus
quantus ſit filius dei: videmus qꝛ cōpara/
tione eius fimbriā tantūmodo tangimus:
ſuperiorē vero veſtimēti eius partē nequi/
mus attingere. Si igitur ⁊ nos curari volu/
mus: fide tangamus fimbriā chriſti. Nō la/
tet eum quicūꝗ fimbriā tetigerit: qui teti/
gerit auerſum. Neqꝫ eñ deꝰ indiget oculis
vt videat: neqꝫ corporaliter ſentit: ſed in ſe
habet cognitionē omniū. Beatus ergo qui
vel extremā partē verbi cōtigerit: Nam to/
tū quis pōt cōprehendere. Verū vt ad illā
que adhuc egra eſt reuertamur: ne ꝑ noſtrā
morā dū diu chriſti moramur ingreſſum:

mortua eſſe credatur. **Venerunt** (inquit)
**ſerui dicentes principi: Noli vexa
re illum: filia tua mortua eſt.** Et pri
mū illud cōſideremus: ꝙ ſuſcitaturus mor/
tuā ad faciendā fidem emoriuoſam ante cu/
rauit. Et vt ſcias: exēpli gratia: ſtetiſſe ſan/
guinis fluxum: dū ad illā petitur: iſta cura/
tur. Sic ⁊ reſurrectio tēporalis in dñi paſſi/
one celebratur: vt ꝑpetua illa credatur. Sic ⁊
paritura ſterilis indicatur: vt cōceptura virgo
credatur. Deniqꝫ audiuit paritura helíſabet
maria: nec de ſua gnātione dubitauit. Ve/
nerūt inqt ſerui dicētes ꝑncipi: Noli vexa/
re illum. Adhuc ⁊ hi increduli ad reſurrecti/
onē quā ieſus in lege ꝑdixit: in euāgelio cō-
pleuit. Itaꝗ cum veniſſet i domū: paucos
future reſurrectōis arbitros aſciuit. Nō eñ
a multꝭ ꝯtinuo ē credita reſurrectio. Deniqꝫ
dicente dño: **Nō eſt mortua puella:
ſed dormit. Deridebant** (inquit) **eū.**
Quicumqꝫ eñ nō credit: irridet. Fleant igi
tur mortuos ſuos qui putāt mortuos: Vbi
reſurrectionis fides eſt: nō mortis ſpecies
ſed quietis eſt. Nec illud abhorret matthei
qꝺ ait: Tibicines fuiſſe in domo principiſ Matth.9.
& turbā tumultuantē. Vel qꝛ more veteri
tibicines ad incēdēdos excitandoſꝗ luctꝰ
ferebantur adhiberi: vel quia ꝑ legis ⁊ litte
re cantilenā: exultationē ſynagoga nō pote
rat capere ſpiritalem. **Tenens ergo
manū puelle ieſus ſanauit eam: et
iuſſit dare ei manducare:** Qꝺ eſt te/
ſtimoniū vite: vt nō phātaſma ſed veritas
crederetur. Beatus ille cui manū ſapiētia te/
net. Vtinā meos quoꝗ teneat actus: tene/
at manū iuſticia: teneat dei verbū: inducat
in penetralia ſua: ſpiritū auertat erroris: cō
uertat ſalutis: dari mihi iubeat mādúcare.
Panis eñ celeſtis dei verbū eſt. Ideo ⁊ il-
la ſapiētia que diuini corporis ⁊ ſanguinis
ſacroſancta altaria repleuit alimentis: Ve/ Prouer.9
nite inquit edite paneſ meos: ⁊ bibite vinū
qꝺ miſcui vobis. Que tñ tante diuerſitatꝭ
eſt cauſa? Supra publice vidue filius ſuſci/
tatur: hic remouentur plures arbitri: Sed pu
to ꝙ in eo quoꝗ pietas ibi dñi declaretur:
quia vidua mater vnici nō patiebatur mo-
ras: ⁊ ideo ne amplius afficeretur maturitas
additur. Eſt etiā forma ſapiētie in vidue fi/
lio: cito eccleſiā crediturā: in archiſynagoge
filia credituros quidem iudeos: ſed ex pluri
bus pauciores.

**Qualiter diſcipuli a chriſto miſ-
ſi ſe habere debeant ad eos qui ip/
ſos non receperint.**
Capitulo nono.

Ca.XXXVI
**Et quicunqꝫ non receperit
vos: exeuntes de ciuitate
illa etiam puluerē de pedi
bus veſtris excutite in te/
ſtimoniū ſupra illos.** Qualis debe
at eſſe qui euāgelizat regnum dei: ꝑceptis
euāgelicis deſignatur: vt ſine virga: ſine pe-
ra: ſine calciamento: ſine pecunia: Hoc eſt:
ſubſidij ſecularis adminicula nō requirēs:
fideꝗ tutus putet ſibi quo minus ea requi/
rat magiſ poſſe ſuppetere: Que poſſunt qui
volunt ad eū deriuare tractatū: vt ſpiritalē
tantūmodo locus iſte formare videatur affec
tum: qui velut indumentū quoddā videatur
corporis exuiſſe: nō ſolū poteſtate reiecta:
cōtemptiſꝗ diuitijs: ſed etiā carnis ipſiꝰ il/
lecebris abdicatis. Quibus primo omniū
datur pacis atꝗ ꝯſtantie generale mandatū:
vt pacē ferant: ꝯſtantiā ſeruent: hoſpitalis
neceſſitudiniſ iura cuſtodiant: alienū a pre/
dicatore regni celeſtis aſtruens: curſitare ꝑ
domoſ: ⁊ inuiolabilis hoſpitij iura mutare.
Sed vt hoſpitij gratia deferenda cenſetur: ita
etiā ſi nō recipiantur: excutiendū puluerem ⁊
egrediendū de ciuitate mandatur. Quo man
dato nō mediocris boni remuneratio doce/
tur hoſpitij: vt nō ſolum pacē tribuamꝰ ho
ſpitibus: verūetiā ſi qua eos terrene obum
brant delicta leuitatis: receptis apl'ice ꝑdi/
cationis veſtigijs auferantur. Nec ocioſe ſm
mattheū domus qua ingrediantur apl'i eligē
da decernitur: vt mutandi hoſpitij neceſſitu/
diniſꝗ violande cauſa nō ſuppetat. Non tñ
eadē cautio receptori mandatur hoſpitij: ne
dū hoſpes eligitur: hoſpitalitas ipſa minu
atur. Sed hec vt ſm litterā de hoſpitij reli/
gione venerabilis eſt forma ꝑcepti: ita etiā
de myſterio ſententia celeſtis arridet. Etenī
cū domus eligitur: dignus hoſpes inquiritur:
Videamus ne forte eccleſia ꝑferenda deſig
netur ⁊ chriſtꝰ. Que eñ dignior domꝰ apo/
ſtolice ꝑdicationis ingreſſu ꝙ ſancta eccle/
ſia? Aut quis ꝑferēdus magis omnibus vi
detur eſſe ꝙ chriſtꝰ: qui pedes ſuis lauare con
ſueuit hoſpitibus: ⁊ quoſcūꝗ ſua receperit
domo: pollutis nō patiatur habitare veſti-
gijs: ſed maculoſos licet vite prioris in reli-
quū tñ dignetur mutare ꝓceſſus? Hic eſt igitur

ſolus: quē nemo deſerere debet: nemo mu/
tare. Cui bene dicitur: Dñe ad quē ibimus? Ioh.6.
Verba vite eterne habes: ⁊ nos credimus.
Vides executorē celeſtiū ꝑceptorum: ꝗ qm̄
nō mutauit hoſpitiū: celeſtis conſortiū con
ſecrationis emeruit. Fides igitur in primis ec
cleſie querēda mandatur: in qua ſi chriſtus
habitator ſit: haud dubie ſit legēda. Sin ve
ro populus ꝑfidus: aut ꝑceptor hereticꝰ de/
formet habitaculū: vitanda hereticoꝝ com
munio: fugiēda ſynagoga cenſetur. Excutien
dus pedū puluis: ne fatiſcentibꝰ ꝑfidie ſte-
rilis ſiccitatibꝰ tanꝗ humi arido harenoſo
ꝗ mentis tue veſtigiū polluatur. Nam ſicut
corporeas infirmitates populi fidelis ſuſci/
pere in ſe debet euāgelij ꝑdicator: ⁊ tanꝗ ꝓ
prijs inania geſta pulueri cōparāda alleua/
re atꝗ abolere veſtigijs: iuxta qꝺ ſcriptum
eſt: Quis infirmatur ⁊ ego nō infirmor: ita ſi 2.Corſ.11
qua eſt eccleſia que fidē reſpuat: nec apl'ice
ꝑdicationis fundamenta poſſideat: ne quā
labem ꝑfidie poſſit aſpergere: deſerēda eſt.
Qꝺ apl'us ꝙ euidenter aſſeruit dicēs: He/ Titum.3.
reticū hominē poſt vnā ⁊ ſecundā correpti/
onem deuita.

**De refectione turbarū ex quinꝗ
panibus: ⁊ duobus piſcibus.**

Dixit autē ad eos: Date illis Ca.XXXVII
**vos manducare. At illi dixe
runt: Nō ſunt nobis pluſꝗ
quinꝗ panes.** Que ratio eſt: ꝙ cū in
poſterioribꝰ iohānis paſſio deſcribatur: hic iā
mortuꝰ verbis herodis oſtenditur? Ne forte il
la: qꝛ poſt legis defectum euāgelicus cibus
incipit ieiuna paſcere corda populorū? De/
niꝗ poſteaꝗ illa que eccl'ie typū accepit: a
fluxu curata eſt ſanguinis: poſteaꝗ apl'i ad
euangelizandū regnum dei ſunt deſtinati:
gratie celeſtis imꝑtitur alimentū. Sꝫ quibꝰ
impartitur aduerte: Nō ocioſis: nō i ciuitate
quaſi in ſynagoga: vel ſeculari dignitate re
ſidentibꝰ: ſed inter deſerta querentibꝰ chri/
ſtum. Qui eñ nō faſtidiunt: ipſi excipiuntur
a chriſto: ⁊ cū ipſis loquitur dei verbū: nō de
ſecularibus ſed de regno. Etſi qui corpora/
lis gerunt vlcera paſſionis: his medicinam
ſuā libēter indulget. Conſequens igitur erat:
vt quos a vulnerum dolore ſanauerat: eos
alimonijs ſpiritalibus a ieiunio liberaret.
Itaꝗ nemo cibū accipit chriſti: niſi fuerit
ante ſanatꝰ. Et illi qui vocantur ad cenā: priꝰ
vocando ſanantur. Si claudus fuit: gradiēdi

facultatē vt veniret accepit. Si lumine erat
priuatꝰ oculoꝝ: domū vtiq; dñi niſi refuſa
luce intrare nō potuit. Ubiq; igiꝛ myſterij
ordo ſeruaꝛ: vt pꝰus p repromiſſionē pecca/
toꝝ vulneribꝰ medicina tribuaꝛ. Poſtea ali
monia mēſe celeſtis exuberet: q̄q; nondum
validioribꝰ hec turba reficiaꝛ alimētis: neq;
1.Cor.3. chriſti corpore ⁊ ſanguine ieiuna ſolidioris
fidei corda paſcanꝛ. Lacte inquit vos pota
ui nō eſca: nondū eñ poteratis: ſed nec ad/
huc quidē poteſtis. In modū lactis quinq;
ſunt panes: eſca aūt ſolidior corpus eſt chri
ſti: potꝰ vehemētior ſanguis eſt dñi. Nō ſta
tim a pmo epulamur oia: neq; potamꝰ oia.
Hoc pmū iquit bibe. Eſt ergo primū: eſt eti
am ſecūdū: eſt tertiū. Primo quinq; panes
ſunt: ſcdo ſeptē: tertiū ipſum corpꝰ eſt chri/
ſti. Nequaquā igiꝛ talē dñm deſeramꝰ qui
p vniuſcuiuſq; viribꝰ impꝑtire nobis alimē/
ta dignaꝛ: ne aut infirmū validior cibus op
primat: aut validū exilia alimenta nō ſati/
Ro.14. ent. Qui eñ infirmꝰ ē: olera māducet. Et il/
le qui iam videꝛ laqueos infirmitatis eua/
dere: de quinq; iſtis manducet panibꝰ: ⁊ duo/
bus piſcibus. Certe ſi petere cibū validiorē
veretur: ipſe relictis ſuis oibus feſtinet ad
dei verbū: dū audire incipit: incipit eſurire.
Incipiunt apli eſuriētes videre: Etſi illi ad
huc nō intelligūt quid eſuriāt: itelligit chri-
ſtus. Scit ꝙ nō ſecularē cibū eſuriant: ſed ci
bū chriſti. Dicat: dimittere eos ieiunos no-
lo: ne deficiant in via. Bonꝰ dñs ſtudia exi
git: vires miniſtrat. Utinam dñe ieſu velis
mecū iſtos ieiunos nō dimittere: ſed impꝑti/
tis a te epulꝛ reficias eos: vt poſſint tuis ali
monijs fortiores infirmitatē ieiunij non ti-
mere. Dicas vtinā etiā ꝺ nobis: nolo eos ie
iunos dimittere. Cauſam mihi dicito: qua/
re nō vis eos ieiunos dimittere? Immo iā
dixiſti: qꝛ ſi quez dimiſeris ieiunū deficit in
via: hoc eſt: deficit vel in iſtiꝰ curſu vite vel
anteq; ad caput ꝑueniat vie: anteq; ꝑueni-
at ad patrē: ⁊ intelligat ꝙ ex patre chriſtus
eſt: ⁊ intelligat ꝙ chriſtus e celo: ⁊ intelligat
ꝙ chriſtꝰ qui deſcendit: ipe eſt q aſcendit: ne
forte cū acceperit ꝙ natus ex ꝩgine eſt: inci
piat nō dei virtutem ſed hominis eſtimare.

**Ergo ne deficiāt in via (inquit) da
te illis vos manducare. At illi di/
xerūt: Non ſunt nobis pluſq; quinq;
panes ⁊ duo piſces: niſi nos eamꝰ
⁊ emamꝰ in oem hanc turbā eſcas.**

Nōdum intellexerāt apli cibū ꝑti credē/
tis nō eſſe venalē: nouerat chriſtꝰ: nouerat
ipſe nos potius eſſe redimēdos: ſuas vero
epulas gratuitas donat. Nōdū ꝗ habebāt
diſcipuli cibū: qui redimere nos poſſet. Ha
bebant tñ iam cibū qui ſatiare poſſet nos:
habebant cibum qui cōfirmare nos poſſet.
Panis eñ ꝯfirmat cor hois. Miſereꝛ ꝗ do/ Ps.103.
minꝰ: ne quis deficiat in via. Si quis ꝗ de/
fecerit: non p dñm ieſum ſed p ſe deficit: nec
habes qꝺ aſcribas dño: qui vincit cū iudi-
caꝛ. Quid eñ dicas ei: qui in te cōtulit oia
firmamenta virtutū? Nōne te ipſe genuit?
Nōne te ipſe pauit? Cibus eiꝰ virtꝰ eſt: cibꝰ
eius fortitudo eſt. Sed ſi tu negligētia tua
ꝩtutē quā acceperas ꝑdidiſti: nō alimētoꝝ
celeſtiū ſed tue mētis tibi ꝑſidia defuerunt.
Deniq; dñs ſicuti ſup iuſtos ⁊ iniuſtos plu
it: ita etiā iniuſtos paſcit ⁊ iuſtos. Nōne in
eſce virtute cū iam deficeret in via ſanctus
helias: q̄draginta ambulabat diebꝰ: ⁊ illaz
eſcā angelꝰ dedit? Si aūt te pauerit ieſus:
⁊ acceptā eſcam ſeruaueris: ambulabis nō
quadraginta diebꝰ ⁊ q̄draginta noctibus:
ſ; audeo dicere ſcripture fretꝰ exēplis: q̄dra/
ginta annis egrediēs ab egypti ſinu donec
ꝑuenias in terrā multā: in terrā fluentez lac
⁊ mel: quā iurauit dñs daturū ſe patribꝰ no
ſtris. Huiꝰ terre tibi virtꝰ reqrēda ē quā poſ
ſidet mitꝭ. Nō iſtā terrā dico q arida eſt: ſ; il
lā q xpi ꝯfirmaꝛ alimētis: q ſub imperio cō/
ſtituta regis eterni: ſanctoꝝ incolatibꝰ fre/
quentaꝛ. Diuidit ergo eſcas dñs ieſus: ⁊ il/
le quidē vult dare oibus: negat nemini: diſ
penſator eñ eſt oim. Sed cū ille panes fran
gat: ⁊ det diſcipulis: ſi tu manus nō exten/
das tuas vt accipias tibi eſcas: deficies in
via: nec poteris in eū culpā tuaz referre qui
miſereꝛ ⁊ diuidit: ſ; his diuidit qui cū eo eti
am i deſerto ꝑmanēt: qui ⁊ pmo ⁊ ſcdo die
⁊ tertio nō recedūt. Sic eñ habes alibi: Mi Matth.
ſereor huius turbæ: quia triduū eſt iam ꝙ
ꝑſeuerant mecū. Quāta dignatio: quāta
in eo hoibus inſpiraꝛ humanitas. Nō vult
ieiunos dimittere: nō vult ne deficiāt i via.
Noli ꝗ deficere a diſciplina dñi: neq; fatige
ris cū ab eo increparis. Nō fatigeris nunc:
ne poſtea fatigeris. Quid enim rñdebis ei?
Aut quō te excuſabis: ſi eſce virtutē quā mi
niſtrat amiſeris? Nō poteſ dicere qꝛ eſcā nō
dedit: qꝛ dat oibus. Nō potes dicere qꝛ no/
luit te bonū facere: ante quē poſuit bonū ⁊

malū: vt nō ex neceſſitate bonū tuū eſſet: ſ;
volūtariū. Multū eñ refert inter eū qui ex
neceſſitate inuitꝰ aliquid agit: ⁊ inter euz q
1.Cor.9. ex voluntate qꝺ bonū eſt eligit. Si eñ inui
tus hoc ago: diſpenſatio mihi credita eſt: ſi
volens: mercedē habeo. Cōſideremus ꝗ
qꝛ ſtabimus añ tribunal chriſti: ⁊ ſi opꝰ no/
ſtrū arſerit: nō habebimus qꝺ excuſare poſ
ſimꝰ. Dicet eteñ qꝺ iā p ꝓphetā locutꝰ eſt:
Michee.6. Populus meꝰ quid feci tibi: aut in quo mo
leſtus tibi fui? Reſponde mihi. Dicet et ei
qui in via defecerit: Qua ratiōe defeciſti in
via? Nōne panes fregi? Nōne bñdixi? Nō/
ne iuſſi dari? Sed cur tu accipere noluiſti?
Quanti etiā ꝑſentiū deficient in via: ⁊ poſt
hos ſermoneſ: q licet noſtri ſint: tñ qꝛ nemo
dicit dñm ieſū niſi in ſpūſancto: panes eſti/
mandi ſunt. Quāti inquā deficient: ⁊ in vi/
as gentiū tranſuerſarijs itineribꝰ fornican/
tes abibunt: Atq; vtinā vnꝰ ⁊ nō plurimi.
Sed nō ieſus auctor defectꝰ etiā ſi quis de/
fecerit: oibus eñ diſtribuit qui ſequunꝛ: ſi/
ue quinq; milia: ſiue q̄ttuor milia ſint. Non
ocioſus numerꝰ: nō ocioſus ordo: nō ocioſe
reliquie māducantiū. Cur eñ plures: id eſt:
quinq; milia: quinq; panibꝰ: hoc eſt: nume/
ro minori ſatianꝛ: pauciores vero q ſūt q̄t/
tuor milia: ſeptē panibꝰ: hoc eſt: numero re/
dundatiore paſcunꝛ? Si eñ facti tñ ſequa/
mur miraculū: videꝛ eſſe diuinius ꝙ de mi/
nori modo pluribꝰ abundauit. Cur ꝗ qꝺ mi
nus eſt: ei qꝺ eſt ampliꝰ: quaſi ꝑſtaret adie/
ctum eſt? Prius eñ quinq; milia quinq; pani
bus: poſtea etiā quattuor milia ſeptē pani/
bus ſatiata legimus. Queramus ꝗ myſteri
um qꝺ miraculo ꝑſtet. Itaq; videnꝛ illa quin
q; milia quaſi quinq; corporis ſenſus adhuc
corporalibꝰ ꝓxima alimēta accepiſſe ꝺ chri/
ſto: quattuor vero milia etſi adhuc in corpo
re ſint: ⁊ in hoc mundo qui ex quattuor con
ſtat elementis: non ocioſe tñ ferunꝛ myſtice
accepiſſe eſcā quietis. Iā eñ equanꝛ mūdo
ſupra mundū futuri. Nā etſi in hoc mundo
ſunt: intra mundū tñ nō ſunt: quibꝰ myſti/
ce quietꝭ impꝑtitur alimentū. Sex eñ diebꝰ
mūdus factus eſt: ſeptimo requietū ē die:
⁊ dñs ſanctificauit eū. Ultra mundū ꝗ qes:
vltra mundū etiaz fructus quietis. Deniq;
Matth.5. Beati pacifici: ipſi eñ filij dei vocabuntur.
Nam cū deus ſupra mundū ſit: nemo vtiq;
pōt deuz videre: niſi mundū prius ſpiritali
trāſcēdat obtutu. Septima itaq; bñdictio

pacatorū: ſeptē etiā illis q̄ttuor milibꝰ frag/
mentorū ſporte ſupſunt. Nō mediocris hic
panis eſt: ſabbatorū panis ſanctificatꝰ: pa/
nis quietis. Et fortaſſe ſi primū quinq; pa/
nes ſenſibiliter māducaueris: audebo ⁊ di/
cam: poſt quinq; panes ⁊ ſeptez: tertio iam
in terra nō manducabis panē: ſed ſupra ter
rā manducabis octo panes: ſicut q ſunt in
celeſtibꝰ. Sicut eñ ſeptē panes: panes qui/
etis: ita octo paneſ: panes ſunt reſurrectio/
nis. Ergo iſti q ſeptez alunꝛ panibꝰ: triduo
ꝑſteterunt: ⁊ fortaſſe integrā reſurrectionis
future fidē ⁊ cōſtantiā ꝯſecuti. Deniq; ſanc/
torū vox eſt: tribꝰ diebus ambulabimꝰ: vt
epulemur dño deo nr̄o. Sed illa ſuo loco.
De quinq; vero panibꝰ ſanctꝰ iohānes do/
cuit me qꝺ neſciebā: qꝺ nō docuerat ſanctꝰ
matthēꝰ: nō docuerat ſanctꝰ lucas. Singu/
liſ eñ diuerſa impꝑtita eſt gratia. Docuit in/
quā me: quinq; iſtos panes ordeaceos fuiſſe:
Et ideo nō inepte diximus eſcā iſtā eſſe ha/
bilē corporalibus. Cur eñ pmo ordeaceos?
Quia pmo lacte: deinde eſca nutriēdus eſt
qui accedit ad fidē. Nondū eñ poteramuſ:
⁊ fortaſſe pleriq; nec adhuc poſſumus. Nā
cū ſint inter nos cōtentiōes ⁊ diſſenſiones:
nōne carnales ſumꝰ: ⁊ ſm hominē ambula/
mus? Suis queq; apta ſunt alimēta virtu/
tibus: ⁊ ideo pꝰus ordeū: deinde triticū no/
bis ad alimoniā daꝛ. Fortiori vero ſicut he
lie de interioribꝰ frumenti: panis farinatius
miniſtraꝛ: Que aūt nō queunt cōtaminare
ſed paſcere pctōres. Nec ſolū paniſ ⁊ nume
ri: ſed etiā accubitiōis eſt differētia. Illi eñ
ſupra fenū diſcūbunt: iſti ſupra terrā recum
bunt. Supra fenū quinq; milia: ſupra terrā
q̄ttuor milia. Plus eſt terrā ꝑmere: q; ſupra
fenū iacere. Illi eñ adhuc quibꝰ ſenſus ſūt
corporales: mollioribꝰ delectanꝛ: ⁊ ideo ſu/
pra fenū recūbunt. Ois eñ caro fenuz. Iſti Eſa.40.
ꝩo ſup̄ terrā q triticū ⁊ vinū gignit ⁊ oliuā:
cibū gr̄e ꝯſequunꝛ. Illi diſcumbūt: iſti recū
būt: Maior eñ ē q̄dā reqes recūbētis. Ibi
duo piſces: hic ſine numero. Unde pleriq;
ſeptiformis ſpūs gr̄am in panibꝰ diffinitā:
in piſcibꝰ q; duplicis teſtamēti figurā intel
ligendā putarunt. Non piget ꝗ eſtimare: ꝙ
q̄ttuor milia ex q̄ttuor mūdi collecta parti/
bus in qbuſ eccleſia figuraꝛ: maioris gratie
cibū ſumāt: iuxta qꝺ ſcriptū eſt: Quia veni Matth.8.
ent ab oriēte ⁊ occidēte ⁊ a ſeptētrione ⁊ au
ſtro: ⁊ recūbent cū abraaz ⁊ iſaac ⁊ iacob in

regno celorū. Unde hic gratie patri agunt̄ a chriſto. Nō enī fruſtra illic bndictio tantū: hic etiā gratiarū eſt actio. Pro eccleſia q̄ ꝓpe ſua dñs patri gratias agere ꝯſueuit: q2 que abſcondit a ſapiētibus: ea paruulis reuelauit. Benedictio igit̄ ſup nos qui inferiores ſumus. Gratiarūactio ſup eos: qui de infirmitatib⁹ corpoꝝ ſuorū ſacratis paſſionib⁹ triūpharunt. Iā illud in ſupiorib⁹ ꝓlibauimus: q2 cū quinquageni diſcūbere iubent̄: licet ſacrato numero diffinito: tñ videt̄ hic fundatioīs eccleſie ꝓlus: qui ſine diffinitione numeri recumbit. Myſticum ꝙ eſt: ꝙ ꝛ manducans ꝓlus ſatiat̄: ꝛ apłi miniſtrant. Nā ꝛ in ſatietate: repulſe impetū famis indiciū deſignat̄: q2 nō eſuriet qui acceperit cibū chriſti: ꝛ in apłoꝝ miniſterio futura diuiſio dñici corporis ſanguiniſq3 ꝓmittitur. Iam illud diuinū queadmodū quinq3 panes: qnq3 milib⁹ ꝓli redundauerint. Nō enī exiguo ſed multiplicato cibo ꝓlm liquet eſſe ſatiatū. Uideres incōꝓhēſibili quodā rigatu: inter diuidentiū man⁹ quas nō fregerint fructificare particulas: ꝛ intacta frāgentiū digitis ſpōte ſua fragmēta ſubripere. Qui hec legit: queadmodū iuges aquarū miret̄ meatus: ꝛ liquidis fontib⁹ ſtupeat ꝯtinuos fluere ſucceſſus: qn etiā panis exūdat: ꝛ nature ſolidioris rigatus exuberat? Hec igit̄ facta ſūt: vt illa ꝙ q̄ ſi cernim⁹ cernerem⁹. His euidēter illoꝝ ꝙ ſe deſignauit auctorē: ꝛ toti⁹ nature creatorē materiaꝝ exiſtere: que nō vt philoſophi volunt repta: ſꝫ facta gignendis oībus reb⁹ ſucceſſus defluos ſubminiſtrat. Hoc quidē mirū: qcqd de fluminib⁹ haurias: ſigno diſpendij nō notari: quicqd de fontibus auferas: vſurario quodā reparari meatu. Sed et fluminib⁹ ſi nihil decederet: nihil tñ videt̄ accedē ꝛ fontibus: vt cumulata fluenta cernunt̄: ita dū minuunt̄ fluēta ꝓdunt̄. At vero hic panis que frangit ieſus: myſtice quidē dei verbū eſt: ꝛ ſermo de chriſto: qui cū diuidit̄ auget̄. De paucis enī ſermonib⁹: oībus ꝓlis redūdantē alimoniā miniſtrauit. Dedit ſermones nobis velut panes: qui cū in nro libantur ore gemināt̄. Uiſibiliter ꝙ panis iſte: incredibili rōne dū frangit̄: dū diuidit̄: dū editur: ſine vlla diſpendij cōꝓhēſione cumulat̄. Nec dubites vel ꝙ in manib⁹ miniſtrantiū vel in ore edentiū cibus creſcat: qn vbiq3 nri operꝭ teſtimoniū ad firmamentū credulitatis aſciſcit̄. Sic in nuptijs ex fontibus vina miniſtris operātib⁹ colorant̄: ꝛ ipſi qui ipleuerant hydrias aqua: vinū qđ nō detulerant hauriebāt. Cōꝓhēde ſi potes tanta reꝝ miracula. Hic edentib⁹ ꝓlis creſcunt ſuis fragmēta diſpēdijs: ꝛ de quinq3 panibus maiores reliquie ꝙ ſūma eſt colligunt̄: illic in alienā ſpeciē vertunt̄ elemēta: nec ſuos patit̄ natura defect⁹: nec ſuos agnoſcit ortus: vſus tñ proprios recognoſcit. Quinetiā melior eſt mutati vini natura ꝙ nati: q2 in arbitrio creatoris ē: ꝛ qs vſus velit aſſignare naturis: ꝛ qs naturas imptire gignendis. Unde quātis operib⁹ op⁹ aſtruat: dū aquā miniſter infundit: odor tranſfuſus inebriat: color mutat⁹ informat: fidē ꝙ ſapor hauſtus accumulat. Cōferant gētiles ſi placet cū chriſti beneficijs: deoꝝ ſuorū nō facta ſed ficta. Ferunt certe eoꝝ fabule fuiſſe regē quendā: qui qcqd tangebat auꝝ fiebat: ſed etiā cōuiuia ipſa feralia. Nā ꝛ ipſa mantilia digitis apphenſa riguerūt: ꝛ cib⁹ in ore crepitabat: ferens nō alimenta ſꝫ vulnera: ꝛ in gutture potus herebat: nec penetrare facilis nec redire. Digna bñficia votꝭ: digna tanto munera ꝓcatore: digna liberalitas cōferēte. Talia ſunt idoloꝝ bñficia: vt cū vident̄ ꝓdeſſe plus noceāt. At vero chriſti munera parua vident̄ ꝛ maxīa ſunt. Deniq3 nō vni collata ſed ꝓlis. Nā ꝛ cibus edētiū in ore creſcebat: ꝛ videbat̄ eſſe corporalis alimonie: ſꝫ ſumebat̄ ſalutis eterne. Cur aūt quinq3 milib⁹ hoīm plus redūdat: quattuor milib⁹ minus? Quia q̄ttuor milia iſta triduo cū chriſto fuerūt: ꝛ iō ampli⁹ celeſtis pabuli alimoniā receperunt. Nec ocioſe q̄ turbe ſupſunt a diſcipulis colligunt̄: q2 ea q̄ diuina ſunt: apud electos facilius poſſis ꝙ apud ꝓlos repire. Utinā mihi cōtingat audire: Collige q̄ ſupſūt. Si audiero ꝛ fecero: habebo multa que turbe: habebo multa q̄ pueri ꝛ mulieres edere nequiuerūt. Beat⁹ ille qui pōt colligere: q̄ etiā doctis ſupſunt.
Uideamus quō colligat. Dixit lex: Nō mechaberis. Exo. 20.
Fregit hunc panē chriſt⁹: diuiſit hoc verbū: nō aliūde adijciēs: ſꝫ de ſuo partiens.
Qui viderit inquit ad ꝯcupiſcendū mulierē: iam mechat⁹ eſt eā. Matth. 5.
Habes fragmētū: de ſuo addidit: Si ocul⁹ tu⁹ dexter ſcandalizat te: erue eū. Habes aliud: Et ſi dextera tua ſcādalizat te abſcide eā: Et q̄ dimiſſā a viro ducit: mechat̄. Uides ex vno ꝙ multa fragmēta.
Gen. 21. Moyſes dixit: ꝙ abraā duos filios habuit: vnū de ancilla: ꝛ vnū de libera.
Gal. 4. Paulus dixit: Hec ſunt duo teſtamēta. Diuiſit hoc verbū: ꝛ inuenit myſteriū. Beatus q̄ qui colligit q̄ diuidit chriſt⁹. Qua ratione aūt cophinos duodecim chriſt⁹ impleuit: niſi vt illud ꝓli iudaici ſolueret:
Ps. 80. q2 manus ei⁹ in cophino ſeruierūt? Hoc eſt: ꝓlus qui añ lutū in cophinis colligebat: hic iam ꝑ crucē chriſti vite celeſtis operat̄ alimoniā: ꝛ eo fidei cibū cōgerit: vbi erat ante cenū ꝑfidie gentilis. Nec paucoꝝ hoc munus: ſed oīm eſt. Nā ꝑ duodecim cophinos tāq3 tribuū ſingularū fidei firmamentū redūdat.
Ps. 103. Panis enī cōfirmat cor hominis.

De interrogatione ieſu que ſe eſſe dicant diſcipuli: ac reſponſione ſymonis petri.

Ca. XXXVIII

Dixit autē illis: Uos quē me dicitis eſſe? Reſpōdit ſymō petrus: Chriſtū dei. Nec turbe quidē ocioſa opinio ē: q2 alij heliā quem ventuꝝ putabāt: alij iohannē quē decollatū ſciebāt: aut vnū de ꝓphetis ꝓorib⁹ ſurrexiſſe credebāt. Sꝫ hoc q̄rere ſup nos eſt:
1. Cor. 2. alteri⁹ ſentētie: alteri⁹ ꝓudētie ē. Nā ſi paulo apło ſatis eſt nihil ſcire niſi chriſtū ieſum ꝛ hunc crucifixū: quid ampli⁹ mihi deſiderādū eſt ſcire ꝙ chriſtū? In vno enī hoc noīe: ꝛ diuinitatis: ꝛ incarnatiōis expſſio: ꝛ fides eſt paſſiōis. Et iō licet ceteri apłi ſciant: petrus tñ reſpōdet ꝓ ceteris: Tu es chriſt⁹ fili⁹ dei viui. Cōplexus eſt itaq3 oīa: q̄ ꝛ naturā ꝛ nomē expſſit in quo ſūma virtutū eſt: etiā ne nos de gnātione dei diſſeram⁹ q̄ſtiōes. Cū paulus iudicauerit nihil ſcire niſi chriſtū ieſum ꝛ hūc crucifixū: petrus nihil ampli⁹ ꝙ dei filiū putauerit ꝯfitendū: nos ꝛ qn ꝛ quō nat⁹ ſit: ꝛ quātus ſit hūane infirmitatis cōtēplatione rimamur? Sciuit paul⁹ ꝙ in iſtꝭ magis offendiculum q̄ſtionis ꝙ edificationis ꝑfect⁹ eſſet: et iō iudicauit nihil ſcire niſi chriſtū ieſum. Sciuit petrus: ꝙ in filio dei oīa ſint. Oīa enī dedit pater filio. Si oīa dedit: eternitatē quā habet maieſtatēq3 tranſfudit. Sꝫ q̄ ꝓlabor longi⁹? Finis fidei mee chriſt⁹ eſt: finis fidei mee dei fili⁹ eſt. Nō licet mihi ſcire gnātionis ſeriē: nō licet tñ neſcire gnātionis fidē. Crede igitur ſic: queādmodū petr⁹ credidit: vt ꝛ tu beat⁹ ſis: vt et tu audire merearis: Qm̄ nō caro ꝛ ſanguis tibi reuelauit: ſed pater me⁹ q̄ in celis eſt. Caro enī ꝛ ſanguis nō q̄unt niſi q̄ terrena ſūt reuelare: At vero q̄ ſpū loquit̄ myſteria: nō carnis ꝛ ſanguinis magiſterio: ſꝫ diuina inſpiratione fundat̄. Noli ꝙ accreſcere carni ꝛ ſanguini: ne carnis ꝛ ſanguinis ꝓcepta haurias: atq3 ipſe ſanguis et caro fias.
Qui enī carni adheret caro ē: et q̄ adheret deo: vn⁹ ſpūs ē. 1. Cor. 6.
Nō ꝑmanebit inquit ſpūs meus in hoībus iſtis in eternum ꝓpter qđ caro ſūt. Gen. 6.
Sꝫ vtinā caro ꝛ ſanguis nō ſint qui audiūt: ſed a carnis ꝛ ſanguinis remoti cupiditatib⁹: poſſint dicere ſinguli: Nō timeo qđ mihi faciat caro. Ps. 55.
Qui enī carnē vicerit: eccleſie fundamētū eſt: etſi equari petro nō pōt: imitari pōt. Magna ſunt enī dei munera: q̄ nō ſolū nobis que fuerāt nra reparauit: verūetiā q̄ ſunt ſua ꝓpria cōceſſit. Refert tñ: qđ ſibi velit ꝙ non aliū turba opinabat̄: niſi aut heliā: aut hieremiā: aut iohannē baptiſtā. Et heliā forte: q2 rapt⁹ ad celū ē: ſꝫ nō helias chriſt⁹. Ille rapit̄: iſte regredit̄: iſte rapinā nō arbitrat⁹ eſt eſſe ſe eq̄lē deo. Ille petitis ignib⁹ vindicat̄: hic ꝓſecutores ſuos maluit ſanare: ꝙ perdere. Cur aūt hieremiā putabāt? Fortaſſe q2 ſanctificat⁹ in vulua eſt: ſed nō hic hieremias. Ille ſctificat̄: iſte ſctificat. Illius ſctificatio cepit ex corpe: hic ſctūs ex ſancto. Cur etiā iohannē putabant: niſi forte q2 i matris vtero poſitus dñi ꝓſentiā ſentiebat? Sed nō hic iohānes. Ille adorabat in vtero: hic adorabatur. Ille baptizabat in aq̄: chriſt⁹ in ſpū. Ille penitentiā ſuadebat: hic pctā donabat. Et iō petr⁹ nō expectauit ꝓli ſententiā: ſꝫ ſuā ꝓmpſit dicēs: Tu es chriſt⁹ filius dei viui. Qui eſt ſꝑ eſt: nec cepit vt eſſet: ꝛ eſſe nō deficit. Magna aūt chriſti grā: q̄ oīa ꝓpe vocabula ſua diſcipulis donauit ſuis.
Ego ſū inqt lux mūdi: Joh. 8.
ꝛ id tñ qđ ipe gloriat̄ diſcipulis nomē indulſit dicēs: Uos eſtis lux mundi. Matth. 5.
Ego ſū panis viu⁹: ꝛ nos oēs vn⁹ panis ſumus. Joh. 6. 1. Cor. 10.
Ego ſū vitis vera: ꝛ tibi dicit: Plātaui te vitē fructuoſam oēm verā. Joh. 15.
Petra ē chriſt⁹. Bibebāt enī de ſpirituali ſequenti petra: petra aūt erat chriſt⁹. 1. Cor. 10.
Etiā diſcipło ſuo hui⁹ vocabuli grām nō negauit: vt ꝛ ipſe ſit petr⁹: ꝙ de petra habeat ſoliditatē cōſtātie fidei firmitatē. Enitere ꝙ vt ꝛ tu petra ſis. Itaq3 nō extra te ſꝫ intra te petrā reqre. Petra tua act⁹ eſt: petra tua mēs eſt. Sup hāc petrā edificet̄ domus tua: vt nullis poſſit neq̄cie ſpiritalis euerberari ꝓcellis. Petra

tua fides eſt:fundamentū eccleſię fides eſt.
Si petra fueris in eccīa eris:q̄ eccleſia ſu/
pra petrā eſt. Si in eccleſia fuerꝭ:portę infe/
ri nō ꝑualebūt tibi. Portę inferi:portę mor
tis ſunt. Portę aūt mortis: portę eccleſię eē
nō poſſunt. Quę aūt ſunt portę mortꝭ: hoc
eſt:porta inferi:niſi ſingula queqꝫ pctā? Si
fornicatꝰ fuerꝭ:portas mortis ingreſſus es.
Si fidē leſeris:portas penetraſti inferi. Si
peccatū mortale cōmiſeris:portaſ mortꝭ in/
traſti. Sed potēs eſt deꝰ q̇ exaltet te de por/
Pſ.9. tis mortis:vt annūcies oēs laudes eius in
portis filię ſyon. Sunt em̄ portę eccleſię:ſūt
portę caſtitatis. Sūt portę iuſticię:quas iu/
Pſ.117. ſtus intrare cōſueuit dicens: Aperite mihi
portas iuſticię:et ingreſſus in eas cōfitebor
dn̄o. Sed vt portę mortis portę inferi: ita ⁊
Ibidem. porta iuſticię dei porta ē. Hęc em̄ porta dn̄i:
iuſti introibūt ꝑ eā. Et ideo fuge ꝑtinaciam
delictoꝝ:ne portę tibi poſſint inferi ꝑuale/
re. Si em̄ dn̄atū fuerit peccatū in te:mortis
porta ꝑualuit. Fuge ḡ ꝯtētiones ⁊ diſſenti/
oneſ:ſtrepitꝰ tumultuſqꝫ diſcordię:ne ꝑ por
tas mortis ingreſſus incurras.

De eo q̄ ieſus p̄cepit diſcipulis ne eū manifeſtarent.

Ca.XXXIX D ominus em̄ ieſus chriſtꝰ p̄dicari ſe
ꝓmo noluit:ne vllꝰ ſtrepitus naſce/
ret. Increpat em̄ diſcipl'os
ſuos ne cui hec dicerēt: q̄ oportet
filiū hois multa pati:et reprobari
a principibꝰ ſacerdotū ⁊ ſenioribꝰ
⁊ ſcribiſ: ⁊ occidi: ⁊ die tertio reſur
gere. Et fortaſſe iō hoc addidit:quia ſci/
ebat dn̄s difficile paſſiōi ⁊ reſurrectioni eti/
am diſcipulos credituros: Et iō paſſionis ⁊
reſurrectiōis ſuę aſſertorē ſe eſſe maluit: vt
ex facto fides:nō ex auditu diſcordia naſce/
ret. Ergo chriſtꝰ noluit gloriari: ſed maluit
ignobilꝭ videri: vt paſſionē ſubiret: Et tu q̇
ignobilis natꝰ es gloriaris? Eadē tibi qua
chriſtꝰ ambulauit:gradiēdū eſt via. Hęc eiꝰ
agnitio:hęc eiꝰ imitatio:ꝑ ignobilitatē ⁊ bo
nam famā:vt glorieris in cruce dn̄i ſicut ipe
eſt gloriatꝰ. Sic ambulauit paulꝰ: ⁊ iō glo/
Gal.6. riaꝭ dicens: Mihi aūt abſit gloriari: niſi in
cruce dn̄i nr̄i ieſu chriſti. Sed videamuſ cur
ſm̄ mattheū reperiamꝰ admonitos diſcipu
los ne cui dicerēt q̄ ipſe ſit chriſtꝰ:hic autē
ſcriptū ſit:increpatoſ eſſe:ne cui dicerent q̄
eſſet multa paſſurꝰ ⁊ reſurrecturꝰ. Videtis
q̄ in vno chriſti noīe oīa ſint. Ipſe ē em̄ xp̄s
q̇ natꝰ ex ꝟgine: ipſe ē q̇ mirabilia fecī ī ꝑl'o:
ipſe q̇ mortuꝰ eſt ꝓ pctis nr̄is: ⁊ reſurrexit a
mortuis. Vnū hoꝝ ſi retraxerꝭ:retraxiſti ſa/
lutē tuā. Nā etiā hęretici habēt ſibi xp̄m vi/
denꝭ. Nemo em̄ xp̄i nomē negat: ſed negat
xp̄m:q̇ nō oīa quę xp̄i ſunt ꝯfiteꝭ. Multꝭ igi
tur ex cauſis iubet tacere diſcipulos: vt fal/
lat principē mundi:vt declinet iactātiā:do/
ceat hūilitatē:ſil' ne rudes ⁊ imꝑfecti adhuc
diſcipuli maxie p̄dicationis molibꝰ opprimā
tur. Nunc qua cā etiā imūdos ſpūs iubeat
tacere:ꝯſideremus. Sed ⁊ h̄ nobis ſcriptu/
ra aperuit:q̄ peccatori dixit deus:quare tu
enarras iuſticias meas? Et ne q̇s dū p̄dicā/
tē audit:ſequaꝭ errantē. Improbꝰ em̄ magi
ſter eſt diabolus:q̇ falſa veris ſępe ꝑmiſcet:
vt ſub ſpecie veritatis: teſtimoniū fraudis
obtexat. Etiā iſtud ꝯſideremꝰ:vtrū hic pri/
mū mādauerit diſcipulis ne cui dicerent q̄
ipſe eſſet chriſtꝰ:an vero ⁊ aū mādauerit qn̄
apl'os duodecim deſtinauit:denūcians illꝭ:
In viā gentiū ne abieritis: ⁊ in ciuitates ſa Matth.10.
maritanorū ne introieritꝭ: Ite aūt ad oues
q̄ perierūt domꝰ iſrꝭ: Egrotos curate: lepro
ſos mūdate:dęmones inq̇t eijcite:et diſcite
quis in ea dignꝰ ſit:atqꝫ ibi manete. Itaqꝫ
nec hic mandatū videꝭ:vt xp̄m dei filiū p̄di
carent. Ordo igiꝭ diſputatiōis eſt: ordo tra
ctatus: ⁊ iō etiā nos cū aliqui ex gētibꝰ vo/
canꝭ ad eccleſiā:ita p̄ceptorū ſeriē formare
debemꝰ:vt primo vnū deū auctorē mundi Act.17.
oimqꝫ eſſe doceamꝰ:in q̇ viuimꝰ ⁊ ſumus et
mouemur:cuiꝰ ⁊ genus ſumus: vt nō ſolū
ꝓpter munera lucis ⁊ vitę: verūetiā ꝓpter
cognationē quādā generis diligēdus a no/
bis ſit. Deinde opinionē illā q̄ eſt de idolis
deſtruamꝰ: ⁊ q̄ nō poſſit auri argentiqꝫ vel
ligni materia vim in ſe habere diuinā: cum
vnū deū eſſe ꝑſuaſeris:tūc iudicio eiꝰ aſtru/
es ꝑ xp̄m nobis ſalutē datā: īcipiēs ab illis
q̄ geſſit in corpore: ⁊ ea diuina deſcribēs: vt
pluſqꝫ hō fuiſſe videaꝭ:victā vnius virtute
mortē:mortuūqꝫ ab inferis ſuſcitatū: Pau/
latim em̄ fides creſcit:vt cū ſupra hoīes fuiſ
ſe videaꝭ:deꝰ eſſe credaꝭ. Nā niſi ꝓbaueris
q̄ facere illa ſine diuina virtute non potuit:
quēadmodū potes ꝓbare in eo vim fuiſſe
diuinā? Sꝫ fortaſſe nobis paꝝ auctoritatis
⁊ fidei deferatur: lege ſermonem apl'i apud
athenīēſes habitū:q̇ ſi a primo deſtruē vo/
luiſſet cerimonias idoloꝝ:ſmonē eiꝰ aures
gentiliū reſpuiſſent. Ab vno igiꝭ deo opa/

Act.17. tore mūdi incipit dicēs: Deꝰ qui fecit mun/
dū: ⁊ cūcta q̄ ſunt in eo:negare nō poterāt
vnū operatorē eē mūdi:vnū deū: vnū oim
creatorē. Adiunxit: eo q̄ cęli ⁊ terrę dn̄s in
manufactis nō digneꝭ habitare. Deinde q̄
intra auri argētiqꝫ caſſā materiē nequaquā
veri ſimile ſit artificio hois vim diuinitatis
includi:erroris remediū docēs eſſe ſtudium
pęnitēdi. Tūc venit ad chriſtū:nec tn̄ deum
maluit qꝫ hoiem nūcupare dicens: In viro
q̇ definiuit oibus fidē:ſuſcitans eū ab infe/
ris. Qui em̄ tractat:debet audiētiū ꝯſidera
re ꝑſonas:ne ꝓus irrideaꝭ qꝫ audiatur. Qn̄
em̄ athenīēſes crederēt:q̄ verbū caro factū
eſt: ⁊ de ſpū virgo ꝯcepit: qui irridebant q̄
reſurrectionē audierāt mortuoꝝ? Tn̄ ⁊ dio/
nyſius ariopagites credidit: ⁊ alij credide/
rūt in virū:vt in deū crederēt. Quid inteſt
quo q̇ſqꝫ credat ordine? Nō in ꝓncipijs ꝑfe/
cta q̄runꝭ:ſed de ꝓncipijs ad ea q̄ ꝑfecta ſūt
ꝑueniꝭ. Ergo tali athenīēſes informauit p̄/
cepto:talis nobis apud gētiles ordo ſeruā/
dus eſt. At vero cū iudęos alloq̄renꝭ apl'i:
ip̄m xp̄m eſſe dicebāt:q̇ ꝓpheticis nobis eſ/
ſet ꝓmiſſus oraculis:quē nō priꝰ auctorita/
te ſua dei filiū noīabant:ſꝫ virū ꝓbatū:viꝝ
iuſtū:virū a mortuis ſuſcitatū:illū virū de
Pſ.2. quo dictū eſt in ꝓphetis: Filius meꝰ es tu:
ego hodie genui te. Ita ḡ ⁊ tu ad ea q̄ diffi/
cile credūꝭ:auctoritatē diuini ſermonis aſci
ſce: ⁊ ꝓmiſſum eiꝰ aduentū ꝓphetaꝝ voce
deſigna:reſurrectionē qꝫ multo aū comꝑtā
ſcripturaꝝ teſtimonijs edoceto: nō vſitatā
cū cęteris atqꝫ cōem:vt in ipſa ſuſcitati cor/
poris aſſertiōe:ęternę teſtimoniū diuinita/
tis acq̇ras. Cū em̄ cęteroꝝ corpora corrupti
onē ꝓbauerꝭ ſubiſſe poſt mortē:hunc vtiqꝫ
Pſ.15. de quo diciꝭ: Nō dabis ſctm̄ tuū videre cor/
ruptionē:cōprobas hūanę fragilitatꝭ exper
tē: ꝓbas hūanę ꝯditiōis merita ſuꝑgreſſū:
deo magis qꝫ hoibus ꝯferendū. Qꝫ ſi ad ſa/
cramēta fideliū tēdens cathecuminꝰ imbuē
dus ſit:dicendū q̄ vnꝰ eſt deꝰ ex quo oia: ⁊
vnꝰ ieſus xp̄s ꝑ quē oia: nō duos deos eſſe
dicēdos:perfectū q̇dē patrē: ꝑfectū eſſe et
filiū:ſꝫ vniꝰ patrē ⁊ filiū eſſe ſubſtantię:ver/
bū ęternū dei:non qd̄ ꝓferꝭ ſed qd̄ operaꝭ:
ex pr̄e genitū:non voce editū. Prohibētur
ḡ apl'i euāgelizare eū dei filiū: vt euāgeliza/
rent poſtea crucifixū. Hęc eſt fidei gloria: ſi
vere intelligas crucē chriſti. Alię cruces ni/
hil mihi ꝓſunt:ſola crux chriſti mihi vtilis
eſt. Et vere vtilis:ꝑ quā mihi mūdus cruci/ Gal.5.
fixus eſt: ⁊ ego mundo. Si mihi crucifixꝰ eſt
mūdus:ſcio q̄ mortuꝰ eſt:nō diligo eū:ſcio
q̄ p̄terijt:nō cōcupiſco eū:ſcio q̄ corrupte/
la cōſumet hunc mundū:quaſi fętidū vito:
q̄ſi luem caueo:q̄ſi nociturū relinquo. Sꝫ
nō ſtatim ꝑ crucē pn̄t aliqui credere ſalutē
mūdo refuſam: Aſtrue ḡ ꝑ hiſtorias gręco/
rū hoc fuiſſe poſſibile. Sic iterdū etiā apl's
ſuadet incredulis:nec verſus refugit poeti/
cos:vt fabulas deſtruat poetarū. Si em̄ re/
uoceꝭ in memoriā q̄ legiōes ſępe ⁊ magnoſ
ꝑpl'os oblatis aliquorū mortibꝰ hiſtorię gręcorū
corū aſſerant liberatos: Si recordenꝭ q̄ ipe
ratoris filia ꝓpter gręcoꝝ exercitus tranſfe
rēdos ad ſacrificiū ſit vocata: Si nr̄m illud
ꝯſideremus q̄ ſanguis tauroꝝ ⁊ hircoꝝ:et Heb.9.
cinis vitulę aſperſus inq̇natos ſctificat ad
carnē emūdandā:ſicut ad hebręos ſcriptū
eſt: Si peſtilētia regionū aliquibꝰ hoim cō/
tracta pctis:vniꝰ alicuiꝰ morte aſſeriꝭ eē re/
ſoluta:q̄ aut ratione ꝑualuit:aut diſpoſiti/
one cōualuit:q̄ faciliꝰ in crucē dn̄i credereꭍ:
ꝓcliue erit:vt q̇ ſua negare nō poſſunt: nr̄a
ꝯfirmēt. Sed qm̄ nullꝰ hoim tantꝰ eſſe potu
it q̇ totius mundi pctā tolleret:neqꝫ enoch:
neqꝫ abraā:nec iſaac:q̇ licet morti ſe obtule
rit:ſeruatꝰ tn̄ eſt:q̄ oim nō poterat abolere
peccata:quis em̄ tātus hō in q̇ oim peccata
morerenꝭ? Idcirco nō vnꝰ e plębe:non vnꝰ
e numero:ſꝫ filiꝰ dei a deo pr̄e electꝰ eſt: Qui
cū ſupra oēs eſſet: ꝓ oibꝰ ſe poſſet offerre:
quē mori oportuit:vt cū eſſet fortior morte
alios liberaret: Factꝰ inter mortuos ſine ad Pſ.87.
iutorio liber:ſine adiumēto ſcꝫ hois aut ali
cuiꝰ creaturę liber a morte. Et bn̄ liber: qui
ſeruitutē cupiditatum repulit: mortis vin/
cula neſciuit.

Expoſitiōis ſancti Ambroſij epiſcopi in euangeliū ſm̄ lucam liber ſextus explicit.

Liber ſeptimus eiuſdē incipit.

De eo q̄ dn̄s ieſus quibuſdā ꝓmiſit viſionē glorię ſuę ī vita pn̄ti.

D Ico autē vobis Ca.XL.
vere ſunt aliq̇ hic ſtan
tes qui nō guſtabunt
mortem: donec vide/
ant regnū dei. Semꝑ
dn̄s ſicut ad p̄mia erigit futura ꝟtutū: atqꝫ

vtilẽ ſeculariũ rerũ docet eſſe cõtemptũ:ita
etiã infirmitatẽ mentis humanę p̄ſentiũ re/
muneratione ſuſtentat. Arduũ quippe ẽ cru
cẽ tollere:ꝛ animã periculis:morti corpꝰ of/
ferre:negare qđ ſis:cuꝫ velis eſſe qđ nõ ſis:
raroq; q̄uis excelſa virtus:futuris commu/
tat p̄ſentia. Difficile quippe videt̃ hoībꝰ vt
ſpem periculiſ emãt:dãnoq; p̄ſentiũ futurę
lucrũ mercent̃ ętatis. Ergo bonus et mora/
lis magiſter:ne quis deſperatione frangat̃
aut tedio:qm̃ vitę dulcis illecebra:conſtan/
tẽ q̄ꝫ mulcet affectũ:cõtinuos viuendi ſuc/
ceſſus fidelibꝰ pollicet̃. Frigent em̃ ſolatia
ſub metu mortis:magnuſq; amor vitę:ęgrę
blandicias ſpei cũ appetitę ſalutiſ terrore cõ/
penſat. Nõ habes igit̃ qđ queraris: nõ ha/
bes qđ excuſes:arbiter omniuꝫ dedit ꝛ vir/
tuti p̄miuꝫ ꝛ infirmitati remediũ:vt p̄ſenti/
bus ſuſtineat̃ infirmitas: virtꝰ futuris. Si
fortis es:cõtemne mortẽ:ſi imbecillis fuge.
Sꝫ nemo pōt fugere mortẽ:niſi vitã ſequa/
tur. Uita tua chriſtꝰ eſt:ipſa ẽ vita quę mo/
ri neſcit. Itaq; ſi volumꝰ mortẽ nõ timere:
ſtemus vbi chriſtꝰ eſt: vt ꝛ de nobis dicat̃:
Uere ſunt aliqui hic ſtãtes:qui non guſta/
bunt mortẽ. Nõ ſatis eſt ſtare:niſi vbi chri/
ſtus eſt ſtetur. Soli em̃ non queunt guſta/
re mortẽ:ꝗ poſſunt ſtare cuꝫ chriſto:in quo
licet ex verbi ipſiuſ qualitate ꝑpendere:nec
tenuẽ quidẽ ſenſũ mortis habituros ꝗ chri/
ſti videat̃ meruiſſe cõſortia. Certe etſi mors
corporis libãdo guſtet̃:vita animę poſſidẽ/
do teneat̃. Sed ꝗd eſt guſtare mortem? Ne
forte quẽadmodũ panis vitę eſt:ita etiã pa
nis mors ſit. Sunt em̃ qui mãducant panẽ
doloris:ſunt etiã ęthiopũ p̄pl̃i qui acceperũt
in eſcã draconẽ. Abſit a nobis venenũ dra/
conis vorare. Habemus em̃ panẽ verũ:pa/
nem illũ qui deſcẽdit de cęlo. Panẽ illũ mã
ducat:qui ea quę ſcripta ſunt ſeruat. Sunt
ꝫ qui mortẽ nõ guſtent:donec videant reg/
nũ dei. Sunt etiã qui mortẽ nõ videbũt:ſi/
cut ſcriptum eſt: Quis eſt homo qui viuit:
Ps̃.88. ꝛ nõ videbit mortẽ? Sed quis eſt homo qui
nõ moriatur: cũ reſurrectio niſi mortui eſſe
nõ poſſit? Quis đ enoch ꝛ helia nullã mor/
tem corporis acceperintꝰ:ꝛ de euãgeliſta io/
Iob.21. hanne dñs dixerit:Sic eũ volo manere do/
nec venio:tñ qm̃ nõ de vno iohanne hic pu
tamus exp̄ſſum:ſed generale de multis hoc
eſſe p̄ceptuꝫ. Nõ hic mors corporis ſed ani/
mę denegat̃. Sunt em̃ qui mortui viuant:

quoniã ſunt qui viuentes mortui ſũt: ſicut 1.Timoth.5.
illa quę viuens mortua eſt:ſicut ſcriptũ eſt: Ps̃.54.
Ueniat mors ſuꝑ eos ꝛ deſcendãt in infer/
num viuentes. Si ergo viuus quis in infer
num deſcendit:peccato em̃ mortis in infer/
num deſcendit. Sunt ꝓfecto quibus nec in
morte corporis interruptꝰ ſit ordo viuendi:
ſicut abraam:iſaac ꝛ iacob:quos viuere di/
uinę ſeutẽtię auctoritate cõperimus:qm̃ cũ
ſit deus abraaꝫ:iſaac ꝛ iacob:nõ vtiq; mor
tuorũ eſt deus ſed viuentiũ. Itaq; non de
vno ſed de pluribꝰ dicit. Neq; enim petrus
mortuus eſt:cui ſm̃ dominicã ſententiã in/
feri porta p̄ualere ſi potuit: Nec iacobꝰ ꝛ io
hannes mortui filij tonitrui:quibꝰ in vſum
glorię cęleſtis aſſumptis nõ p̄ualẽt terrena:
ſed ſubiacent. Eſto ergo ꝛ tu petrus deuo/
tus:fidelis:pacificus:vt portaſ eccleſię ape
rias:portas mortis euadas. Eſto filiꝰ toni/
trui. Dices: Quõ poſſum eſſe filiꝰ tonitrui?
Potes eſſe:ſi nõ in terra ſed in pectore chri/
ſti recũbas. Potes eſſe filius tonitrui ſi ter/
rena nõ moueant:ſed ipſe potiꝰ ea quę ter/
rena ſunt mentis tuę virtute cõcutias. Tre
mat te terra:nõ capiat:vereat̃ caro poteſta
tẽ animi tui:ꝛ cõcuſſa ſubdatur. Eris filius
tonitrui:ſi fueris filiꝰ eccleſię. Dicat ꝛ tibi đ
patibulo crucis chriſtus: Ecce mater tua:di Ioh.19.
cat ꝛ eccleſię: Ecce filius tuꝰ. Tunc em̃ inci/
pis eſſe filiꝰ eccleſię:cũ in cruce victorẽ vide/
ris chriſtũ. Nã ꝗ crucẽ ſcãdalũ putat: iudęꝰ
eſt:eccleſię filiꝰ nõ eſt. Qui crucẽ ſtulticiam
putat:gręcus eſt. Ille eſt aũt eccleſię filius:
qui crucẽ triumphũ putat:ſi crucẽ chriſti tri
umphantis cognoſcat. Ergo vt ſcias quia
petrus:iacobꝰ:iohãnes mortẽ nõ guſtaue/
runt:gloriã reſurrectiõis videre meruerũt.
Solos em̃ tres iſtos.

De eo ꝙ dñs ieſus aſſumpſit pe/ trum:iacobum ꝛ iohannẽ:et duxit eos in montẽ: oſtenditq; illis ma/ ieſtatẽ ſuam.

Ca.XII

Poſt hec fere verba in diebꝰ
octo aſſũpſit:ꝛ duxit in mon
tem. Quid eſt ꝙ iſte dicit: in di/
ebus octo poſt hęc verba? Ne forte quia is
qui verba chriſti audit ꝛ credit: reſurrectio/
nis tempore gloriam chriſti videbit? Oct/
aua enim die facta eſt reſurrectio: vnde ꝛ plę
riq; pſalmi in octaua ſcribunt̃. Aut forte vt
oſtenderet nobis qꝛ dixerat:ꝙ is qui ꝓpter

dei verbũ ꝑdiderit animã ſuã:ſaluaꝫ faciet
eam:qm̃ ꝓmiſſa ſua in reſurrectione reſtitu
at. Sed matthęus ꝛ marcꝰ poſt dies ſex aſ/
ſumptos hos eſſe memorarũt. De quo poſ
ſemus dicere:poſt ſex milia annorũ. Mille
em̃ anni in cõſpectu dei tanq; dies vna: ſed
plures q̄ꝫ ſex milia cõputant̃ anni. Et malu
imus ſex dies ꝑ ſymboluꝫ intelligere ꝙ ſex
diebus mundi opera ſunt creata: vt ꝑ tem/
pus opera: ꝑ opera mundũ intelligamus.
Et ideo mundi tẽporibus impletis: reſurre
ctio futura monſtrat̃: aut quia is qui ſupra
mundũ aſcẽderit:ꝛ huiꝰ ſeculi momẽta trãſ
cenderit:velut in ſublimi locatus:futurę re
ſurrectionis fructũ expectabit ęternũ. Trãſ
cendamus igit̃ opera mundi: vt poſſimus
Eſa.40. facie ad faciẽ deũ videre. Aſcende in montẽ
qui euangelizas ſyon. Si in montẽ aſcẽdit
qui euangelizat ſyon:quãto magꝭ qui chri/
ſtum euangelizat:ꝛ chriſtum in gloriã reſur
gentẽ? Fortaſſe em̃ in corpore eum multi vi
derunt. Multi em̃ ſm̃ carnem cognouimuſ
2.Corſ.5. chriſtũ:nunc autẽ iam nõ nouimus. Multi
Eſa.53. cognouimus: qꝛ multi vidimꝰ. Uidimꝰ eũ
ꝛ nõ habebat ſpeciẽ:neq; decorẽ. Tres aũt
ſoli:ꝛ tres electi ducunt̃ ad montẽ: Putarẽ
in tribus myſtice genus hominũ cõprehen/
ſum:qꝛ ex tribus filijs noe genus omne de/
fluxit humanũ:niſi electos cernerẽ. Aut for
taſſe quia ſoli ex omnibꝰ ad reſurrectionis
ꝑuenire gratiã qui chriſtũ ꝯfeſſi fuerint me/
rebuntur:qꝛ impij in iudiciũ nõ reſurgunt:
ſed tanq; habito iudicio puniunt̃. Tres igi
tur eligunt̃ qui aſcenderẽt montẽ:qꝛ et duo
eliguntur qui cũ domino viderent̃. Utrũq;
ſacratus numeruſ. Et hoc fortaſſe ꝓpterea:
quia nemo poteſt videre reſurrectionis glo
riam:niſi qui integrũ myſterium trinitatis
incorrupta fidei ſinceritate ſeruauerit. Pe/
trus aſcendit:quia claues regni cęlorũ acce
pit: Iohannes cui cõmittit̃ mater: Iacobꝰ
qui primus ſoliũ ſacerdotale cõſcendit. In/
de apparent moyſes ꝛ helias:hoc eſt:lex ꝛ ꝓ
phetę cũ verbo. Neq; em̃ lex poteſt eſſe ſine
verbo:neq; ꝓpheta niſi qui de dei filio ꝓ/
phetauerit. Et illi quidẽ filij tonitrui:corpo
rali gloria moyſen quoq; ꝛ heliam ſpecula/
ti ſunt:ſed etiã nos quotidie videmus moy
ſen cũ dei filio. Uidemus em̃ legem in euã/
Deutſ.6. gelio cũ legimus:Diliges dominũ deũ tu/
um. Uidemus heliam cũ dei verbo cũ legi/
Eſa.7. mus:Ecce virgo i vtero accipiet. Unde bñ

lucas addidit: Quia dicebãt exceſſuꝫ
eiꝰ:quẽ cõpleturus erat in hierl̃m.
Docent em̃ te de exceſſu eiꝰ myſteria. Et ho
die moyſes docet:ꝛ hodie helias loquitur:
ꝛ hodie in maiore gloria moyſen videre poſ
ſumus. Quis em̃ nõ poteſt:qñ et populus
iudęoꝝ eũ videre potuit? Immo vidit. Ui
dit em̃ in gloria faciẽ moyſi: ſed velamẽ ac/
cepit:ſed in montẽ nõ aſcendit: Et ideo er/
rauit quia ſolũ moyſen vidit: dei verbũ ſi/
mul videre nõ potuit. Reuelemus igit̃ nos
faciẽ noſtrã: vt reuelata facie gloriã dei ſpe/ 2.Corſ.3.
culantes:in eandẽ imaginem reformemur.
Aſcendamus in montẽ:dep̄cemur dei ver/
bum:vt in ſpecie ꝛ pulchritudine ſua appa/
reat nobis:ꝛ confortet̃: ꝛ ꝓſpere ꝓcedat et
regnet. Et hęc em̃ myſteria ſunt: ꝛ referunt̃
altius. Etenim ꝓ tua poſſibilitate tibi ver/
bum aut minuitur aut creſcit: ac niſi altio/
ris prudentię cacumẽ aſcendas:nõ tibi ap/
paret ſapientia:nõ tibi apparet myſterioruꝫ
cognitio:nõ tibi apparet quanta ſit gloria:
quanta ſit ſpecies in dei verbo:ſed dei ver/
bum quaſi quodã apparet in corpore:nõ ha
bens ſuaꝫ ſpeciẽ neq; decorẽ:ꝛ apparet qua/
ſi homo in plaga qui ferre poſſit infirmita/
tes noſtras:apparet tibi quaſi quidam ſer/
mo natus ex homine:litterarũ opertus in/
uolucris: virtute ſpiritus nõ refulgens: ſed
ſi dum hominẽ cõſideras de virgine credas
eſſe generatum:ꝛ paulatim aſpiret fides ꝙ
de ſpiritu dei natus ſit:incipis montẽ aſcẽ/
dere: Si in cruce poſitum triumphantẽ de
morte videas:nõ peremptũ:ſi videas ꝙ ter
ra tremuit: ſol refugit: tenebrę offuſę ſunt
oculis perfidorũ:monumenta aperta ſunt:
mortui reſurrexerunt: vt eſſet indiciũ quia
gentilis populus qui mortuus erat deo tã/
quam reſeratis corporis ſui tumulis infuſo
crucis lumine reſurrexit: ſi hoc videas my/
ſterium:in excelſum aſcendiſti montem:al/
teram verbi gratiam cernis. Ueſtimenta
eius alia deorſum ſunt:alia ſurſum. Et for/
taſſe veſtimenta verbi ſermones ſunt ſcri/
pturarum: ꝛ quędam intellectus indumen/
ta diuini:quia ſicut ipſe petro et iohanni et
iacobo in altera ſpecie apparuit: et veſtitus
eius albus refulſit:ita et oculis tuę mentis
iam diuinarũ lectionum ſenſus albeſcit. Fi
unt igit̃ verba diuina ſicut nix: veſtimenta
verbi candida nimis qualia fullo ſuꝑ terrã
facere nõ pōt. Quęramꝰ hunc fullonẽ:q̄ra/

mus hanc niuē. Legimus ad villā fullonis
aſcendiſſe eſaiā. Quis eſt ille fulo: niſi forte
ille q̄ delicta nr̄a lauare ꝯſueuit? Deniqꝫ ipe
Eſa. i. dixit: Si fuerint delicta veſtra ſicut fenitiū:
vt niuē dealbabo. Quis eſt iſte fullo: niſi q̄
indumēta nr̄i intellectꝰ abluit: ⁊ induit nos
crucis indumēta virtutuꝫ: ablutis maculis
corꝑalibus: ſoli ſolet offerre diuioꝝ. Audiui
etiā vt ad redarguēdos eos de ꝯtrarijs ſu/
mamus exēplū: duoꝝ prudentiū facundiaꝫ
niui ⁊ apibꝰ cōparatā. Inueni ꝙ dixiſſe da
Pſ. 118. uid: Q̄ dulcia eloquia tua faucibꝰ meis ſuꝑ
mel ⁊ fauū ori meo. Et infra: Lucerna pedi/
bus meis verbū tuū dn̄e: ⁊ lux ſemitis me/
is. Verbū dei lux ē: verbū dei nix eſt. Suꝑ
mel ꝙ ⁊ fauum eſt dei verbū: qḋ ore diuino
melle dulcior fluxit oratio: et ꝑſpicue niuis
ritu mollioribꝰ cadūt verba ſentētijs. Vere
hic ſolꝰ ſermo niuibꝰ cōparādus: q̄ de cęlo
miſſus i terraſ: ieiuna noſtroꝝ arua pectoꝝ
fęcūdauit. Qḋ nō vſurpatorie ꝑ̄ſūptū ſ ex
lectionis ſerie deriuatū: deus ipſe teſtaꝝ di/
cens: Expecteꝝ ſicut pluuia eloquiū meū: ⁊
deſcendāt velut ros verba mea: ſicut imber
ſuꝑ gramē: ſicut nix ſuꝑ fęnū. Vtinā dn̄e ie/
ſu mens mea pluuię tuę humore virideſcat:
vtinā terram meā niuis iſtiꝰ cādore reſper/
gas: ne ꝑ̄ꝓpere calore vernātis corꝑis ar/
ua luxurient: ſ potiꝰ fotu niuali ſemina ver
bi cęleſtis ꝑ̄ſſa fęcūdent. Nix cū cadit: aues
celi vbi inhabitēt nō habent: et lętior ſolito
tritici ꝓuētus exuberat. Vidit hāc gratiaꝫ
petrus: viderūt ⁊ q̄ cuꝫ illo erāt: et lꝫ ſomno
grauati fuiſſent: ſicut ſcriptū eſt: **Petrꝰ
vero ⁊ q̄ cū illo erant grauati erāt
ſomno: euiglātes aūt viderūt ma/
ieſtatē eiꝰ: ⁊ duos viros q̄ ſtabāt
cū illo. Et factū eſt cū diſcederet ab
illo: ait petrꝰ ad ieſum: Preceptor
bonuꝫ eſt nobis hic eſſe: ⁊ faciamꝰ
tria tabernacula: vnū tibi: ⁊ vnum
moyſi: vnū helie: neſciens q̄d dice/
ret.** Premit em̄ incōprehēſibilis ſplēdor
diuinitatis nr̄i corporis ſenſus. Nā ſi ſolis
radiū e regione oculoꝝ ꝯtuentiū corꝑea ne/
q̄t acies ſuſtinere: quō dei gloriā hūanoruꝫ
ferret corruptela mēbroꝝ? Ideoqꝫ purior ⁊
ſubtilior corpoꝝ reſurrectio exhauſta cōcre/
tione formaꝝ. Et fortaſſe iō grauati ſomno
erāt: vt reſurrectiōis viderēt ſpeciem. Poſt
quietē itaqꝫ euigilātes: viderūt maieſtateꝫ
eiꝰ. Nemo em̄ niſi vigilās: gloriā videt xp̄i.

Delectatꝰ eſt petrꝰ: ⁊ quē ſęculi huius illece
broſa nō caperēt: gr̄a reſurrectionis illexit.
Bonū eſt inq̄t nos hic eſſe. Hinc ⁊ ille: Diſ/ Phil. i.
ſolui em̄ ⁊ cū chriſto eē: mlto meliꝰ. Nec lau
daſſe ꝯtentꝰ: nō ſolū affectu: ſed etiā factoꝝ
deuotione ꝑ̄ſtantior: ad ędificāda taberna/
cula tria: impiger operariꝰ cōis obſequij mi
niſteriū pollicetꝝ. Et ꝙuis neſciret quid dice
ret: tn̄ pollicebaꝝ officiū: in q̄ nō icōſulta pe
tulantia: ſ ꝑ̄matura deuotio fructꝰ pietatis
accumulat. Nā qḋ ignorabat ꝯditionis ſu/
it: qḋ ꝓmittebat deuotiōis. Sed non capit
hūana ꝯditio in hoc corruptibili: in h̊ mor/
tali corꝑe facere tabernaculuꝫ deo: Siue in
aīo: ſiue in corꝑe: ſiue aliq̄ alio loco: fuge q̄/
rere: qḋ nō licet ſcire. Si petrꝰ neſciuit: quē/
admodū tu potes ſcire? Si neſciuit ille q̄ ꝓ/
miſit: ⁊ q̄ corporis terminos magnitudine
animi neſciebat: quēadmodū ſcire nos poſ
ſumꝰ: deſidia q̄dā mentis intra ꝓſeptū car/
nis īcluſi? Deniqꝫ placuit tāta deuotio deo:
**Et inter hec verba facta ē nubes:
⁊ obumbrauit eos.** Diuini ſpūs eſt
obūbratio iſta: q̄ nō caligat affectibꝰ hoim
ſed reuelat occulta. Quę etiā alio loco cōꝑ/
ta eſt dicēte angelo: Et virtꝰ altiſſimi obum ſ. i.
brabit tibi. Cuiꝰ ꝑfectꝰ oſtendiꝝ audita dei
voce dicētis: **Hic eſt filiꝰ meꝰ dilec/
tus: ipm audite.** Hoc eſt: nō helias filiꝰ:
nō moyſes filiꝰ: ſed hic eſt filius quē ſolū vi
detis. Receſſerāt em̄ illi vbi cępit dn̄s deſi/
gnari. Vides hanc nō ſolū incipiētiū ſ etiā
ꝑfectoꝝ: imo etiā cęleſtiū fidē eſſe ꝑfectā: fi/
liū dei ſcire. Sed qm̄ hęc iā ſupra diximꝰ: co
gnoſce nubē iſtā nō fumigantiū eſſe mōtiū
nebuloſo humore ꝯcretā: ⁊ coacti aeris cali/
gine piceā q̄ cęlū tenebrarū horrore ſubtex/
at: ſed lucidā nubē quę nos nō pluuialibus
aquis ⁊ humētꝭ alluuiōe imbris imadidet:
ſed de q̄ mentes hoim voce dei oīpotentis
emiſſa: fidei ros rigauit. **Et dū fit vox:
inuētus eſt ieſus ſolꝰ.** Itaqꝫ dū tres
eēnt: vnꝰ eſt factꝰ. Tres in ꝑ̄ncipio videnꝝ:
vnꝰ in fine. Perfecta em̄ fide vnū ſunt. De/
niqꝫ h̊ etiā dn̄s patrē orat: vt oēs vnū ſimꝰ.
Nec ſolū moyſes et helias in xp̄o vnū ſūt:
ſed etiā nos vnū corpus ſumꝰ xp̄i. Ergo ⁊ il
li tanqꝫ in vno corpore recipiunꝝ in xp̄i cor/
pus: q: ⁊ nos vnū erimꝰ in xp̄o ieſu: Aut for
taſſe q: lex ⁊ ꝓphetę ex verbo: quę auteꝫ ex
verbo cęperūt: i verbo deſinūt. Finis em̄ le Ro. 10.
gis eſt chriſtus: ad iuſticiā omni credēti.

**De reſpōſiōe ieſu reſpuētis eū q̄
ſe ſequi dixit quocūqꝫ ierit.**

Ca. XLII. **Vlpes foueas habēt: ⁊ aueſ
celi nidos vbi req̄eſcant. Nā
filiꝰ hoīs n̄ habet vbi caput
ſuū reclinet.** Nō videꝝ cōuenire rōni: vt
ſimplicē fidelēqꝫ iſtū arbitremur: q̄ dn̄i dig/
natiōe reſpuiꝝ: cū indefeſſi famulatꝰ obſeq/
um ſpopondiſſet. Sed dn̄s nō obſequiorū
ſpeciē: ſ puritatē quęrit affectꝰ. Deniqꝫ ſu/
pra ait: Quicūqꝫ receperit puerū iſtū i noīe
meo. Quo loco dn̄s ſimplicitatē ſine arro/
gātia docet: charitatē ſine iuidia: deuotio/
nē ſine iracūdia debere eē. Nā et pueri mēs
ꝓuectioris: affectu recipiēda ſuadeꝝ: q: duꝫ
puer nihil ſibi vendicat: forma virtutis exc/
quiꝝ: etſi rationē neſcit culpā ignorat: tn̄ q:
plęriſqꝫ nō virtꝰ ſed infirmitas videꝝ ſine ra
tiōe ſimplicitas: vt tu verā ſuſcipias admo
neris: id eſt: vt exequaris induſtria munus
naturę. Et iō ait: **Quicūqꝫ receperit
puerū iſtū in noīe meo me recipit:
⁊ qui me recipit: recipit eū q̄ me mi
ſit.** Qui em̄ imitatorē chriſti recipit: xp̄m
recipit: ⁊ q̄ imaginē dei receperit recipit de/
um. Sed q: imaginē dei nō poteramꝰ vide/
re: facta eſt ad nos ꝑ incarnationē verbi pre
ſentia: vt recōciliareꝝ nobis q̄ ſuꝑ nos ē di/
uinitas. Q: aūt ꝓpenſiꝰ ſtudio charitatꝭ io
hānes plurimū diligēs: ⁊ iō redamatꝰ plu/
rimū: excludendū putat a bn̄ficio eū qui nō
vtaꝝ obſequio: recte nō rep̄hendiꝝ ſ doceꝝ.
Nō rep̄hēdiꝝ: q: amore faciebat: ſed doceꝝ
vt nouerit infirmoꝝ eſſe firmorūqꝫ diſtanti
am. Et iō dn̄s etſi fortiores remunerat: tn̄ n̄
excludit infirmos. **Sinite eos: ⁊ noli/
te ꝓhibere. Qui em̄ nō eſt aduerſū
vos: ꝓ vobis eſt.** Bn̄ dn̄e: nā ⁊ ioſeph
⁊ nicodemus occulti diſcipuli ꝓpter metū:
in tēpore tn̄ ſuū tibi officium nō negarunt.
ſ. 11. Sed tn̄ q: alibi dixiſti: Qui nō mecū eſt ad/
uerſū me eſt: ⁊ q̄ mecū nō colligit diſpergit:
aperi nobis ne videaꝝ eſſe ꝯtrariū. Et puto
q: ſi quis mentiū ꝯſideret ſcrutatorē: dubi/
tare nō debeat vniuſcuiuſqꝫ factū mēte diſ/
cerni. Deniqꝫ alij dicit: Seq̄re me: alij: Vul
pes foueas habēt. Ille cogiꝝ: iſte remoueꝝ:
vt ſcias q: deuotꝰ admittiꝝ: indeuotꝰ exclu/
ditur. Q: vero diſcipulos increpauit: q: ig/
nem ſupra eos deſcēdere geſtiebant qui nō
receperāt chriſtum: oſtendiꝝ nobis nō ſꝑ in
eos qui peccauerint vindicandū: q: nōnūqꝫ

ampliꝰ ꝓdeſt clemētia tibi ad patientiā: la/
pſo ad correctionē. Deniqꝫ ſamaritani citiꝰ
crediderūt: a quibꝰ hoc loco ignis arceꝝ. Si
mul diſce: q: recipi noluit nō ſimplici mēte
ꝯuerſos: Nā ſi voluiſſet: ex indeuotis deuo
tos feciſſet. Cur aūt nō receperint eū: euan/
geliſta ipſe memorauit dicēs: Quia facies
eiꝰ erat eūtis in hieruſalē. Diſcipuli aūt re/
cipi intra ſamariā geſtiebant: ſed dn̄s q̊s di
gnaꝝ vocat: ⁊ quē vult religioſū facit. Nec
diſcipli peccāt q̄ legē ſequunꝝ. Sciebāt. n. ⁊
phinees reputatū ad iuſticiā: q: ſacrilegos
interemerat: ⁊ ad ꝑ̄ces helię ignē deſcendiſ/
ſe de cęlo vt ꝓphetę vindicareꝝ iniuria. Sꝫ
vindiceꝝ q̄ timet: vindictā nō quęrit qui nō
timet. Et ſiꝭ oſtēdiꝝ nobis i ap̄lis fuiſſe me/
rita ꝓphetarū: qn̄ eandē ſibi ꝑtātem quā ꝓ
pheta magnus emeruit ipetrandi iure ꝑ̄ſu/
mūt. Et bn̄ ꝑ̄ſumunt: q: ad ſermonē ſuū ig/
nis de cęlo deſcēderet: qm̄ ſūt filij tonitrui.
Dn̄s autē mire oīa: nec illū temere ſe offerē
tē recipit: nec in hos indeuote dn̄m refutan
tes ꝓpriū cōmoueꝝ: vt oſtenderet q: nō ha/
bet vltionis ſtudiū ꝑfecta virtꝰ: nec vlla ſit
iracūdia vbi plenitudo eſt charitatꝭ: nec ex/
cludenda infirmitas ſed iuuāda. Procul a
religioſis indignatio: ꝓcul a magnanimis
cupiditas vltiōis: ꝓcul etiā a prudētibꝰ in/
cōſiderata ꝯiūctio ⁊ icauta ſimplicitas. Vn̄
⁊ iſti diciꝝ: Vulpes foueas habēt: nec obſe/
quiū eiꝰ admittiꝝ: cuiꝰ nō ꝓbaꝝ officiū. Cir/
cūſpectū etem̄ fidei eſſe debet hoſpitiuꝫ: ne
dū infidelibꝰ nr̄ę domus interna reſeramꝰ:
in alienę ꝑfidię caſſes improuida credulita/
te labamur. Sed ne illud improuide ꝑ̄teriſ/
ſe videamur: cur hic eos qui ꝑ̄ſt ꝑ manꝰ im
poſitionē immūdis imperare ſpiritibꝰ ſi in
noīe ieſu faciāt: neget eſſe ꝓhibēdos: Secū
dū mattheū aūt dicat his: Nō noui vos diſ Matth. 7.
cedite a me oēs operarij iniq̄tatis: Aduer/
tere debemꝰ nō eſſe diſtantiā ſenſus ſenten
tiarūqꝫ diſcordiā: ſed illud cēſeri eo ꝙ nō ſo
lū officia in clerico: ſed etiaꝫ virtutis opera
requiranꝝ: tn̄qꝫ eſſe chriſti nomē: vt etiā pa
rum ſanctis opituleꝝ ad ꝑ̄ſidiū: etſi nō opi/
tuleꝝ ad gratiaꝫ. Vn̄ nemo iactare ſe debet
nec purgati hoīs ſibi gratiā vendicare: in q̄
ęterni nominis virtus nō aliqua poſſibili/
tas humanę fragilitatꝭ operata ſit. Nō em̄
merito tuo diabolus: ſed odio ſuo vinciꝝ.
Q: poteſt homo ſinceram exhibeat fidem:
⁊ obſeruantiaꝫ mandatorū religioſa mente

cuſtodiat:ne dicaꝛ ei: Vulpes foueas hn̄t.
Fallax quippe aīal:⁊ inſidijs ſp̄ intentū: rapi/
nā fraudiſ exercet. Nihil tutū:nihil ocioſū:
nihil patiꝛ eē ſecurū:qḋ inter ipſa hoſpitia
hoīm prȩda requirat. Hȩreticis aūt vulpes
cōparat. Deniq̄ cū gentes vocet:hȩreticos
excludit. Vulpis eñ plenū fraudis eſt aīal:
foueā parās:⁊ in fouea ſp̄ latere deſiderās.
Jta ſunt hȩretici: qui domū ſibi parare nō
norūt:ſed circūuentionibꝰ ſuis alios deci/
pere conanꝛ. Jacob domū habitat: hȩreti/
cus in fouea eſt:vt fraudulenta vulpis gal/
linȩ illi euāgelicȩ dolū ſp̄ intēdens: de qua
Matth.23. ſcriptū eſt:Quotiēs volui cōgregare filios
tuos ſicꝫ gallina pullos ſuos:⁊ noluiſti: Ec/
ce relinqueꝛ vobis domꝰ vr̄a deſerta. Me/
rito ꝙ foueas habent:qꝛ domū quā habue/
rant ꝑdiderūt. Hoc aīal neq̄ manſueſcit vn
quā. Vñ ⁊ apl'us ait:Hȩreticū poſt vnā cor
Titum.3. reptionē deuita: Neq̄ vlliꝰ vſui ē:aut cibo
vtile. Nō eñ de hoc dixit chriſtus:Meꝰ ci/
Job.4. bus eſt vt faciā volūtatē patris mei q̄ in cȩ/
lis eſt:Quinetiā eas a fructibꝰ ſuis relegat
dicens:Capite nobis vulpes puſillas exter
Cant.2. minātes vineas:hoc eſt:ꝙ minorē vineā nō
maiorē exterminēt. Et ideo ſamſon ad cau/
das earuꝫ faces ligauit: ⁊ dimiſit in meſſes
alienigenarū:eo ꝙ hȩretici fructus incēde/
re conenꝛ alienos:latratibꝰ magis ſonori q̄
vocibus excitati. Qui eñ verbū negat nec
vocē habet:ad p̄ſens ore liberi ſed in futuꝝ
finē iam vincti:caudȩ facibꝰ ſignificātes ſui
finis incendiū. Volucres q̄ cȩli quȩ frequē
ter ad nequiciȩ ſpiritalis ſilitudinē deriuā/
tur:veluti nidos quoſdā inſtruūt in pecto/
ribus improboꝝ:et iō filiꝰ hoīs :qꝛ abūda/
bit iniquitas:nō habet vbi caput ſuū recli/
net. Eteñ dn̄ante verſutia: cū ſimplicitate
locꝰ nullꝰ ſit:nulla pōt in affectibꝰ ſinguloꝝ
diuinitatis eſſe poſſeſſio. Caput eñ xp̄i deꝰ
eſt:q̄ vbi mentē ꝓbarit inopiā:ſup̄ ipſaꝫ q̄/
dāmō vim ſuȩ maieſtatꝭ reclinat. Qḋ eē vi/
deꝛ indicio: qꝛ ꝓfuſiore quodā gr̄a bonorū
pectoribꝰ inſeraꝛ. Jtaq̄ vt aduertas deū ñ
cultus aſpernantē eſſe ſ; fraudis:q̄ repudia
uerit fraudulētuꝫ:eligit innocētem dicens:

Sequere me. Sed h̄ dicit ei:cuiꝰ pa/
trē iam ſciebat mortuū. Jllū vtiq̄ patrē de
q̄ dictū ē:Obliuiſcē domū patrꝭ tui. Vide
Ps.44. igiꝛ qꝛ dn̄s q̄s miſeraꝛ etiā iprudētes aduo
cat. Et poſtulāti patnȩ veniā ſepulturȩ rn̄/
dit:**Sine mortuos ſepeliāt mortu/**
os ſuos:tu aūt vade ānūcia regnū
dei. Jtaq̄ cū religioſū humādi accepimꝰ
officiū:quēadmodū h̄ paterni q̄ funerꝭ ſe/
pultura ꝓhibeꝛ: niſi vt itelligas hūana pꝰ
habenda diuinis? Bonū ſtudiū: ſ; maiꝰ im
pedimentū. Nā qui partiꝛ ſtudiuꝫ:deriuat
affectū. Qui diuidit curā: differt ꝓfectum.
Ergo priuſ obeunda q̄ maxima ſunt. Nā ⁊
apl'i ne occuparent ſtudiū diſputādi: mini/
ſtros pauperibꝰ ordinaſt. Et ipſis cū a dn̄o
mitterenꝛ: neminē in via ſalutare p̄ſcriptū
eſt:nō quo beniuolētiȩ diſpliceret officiū:ſ;
quo pſequēdȩ deuotionis intētio plus pla/
ceret. Quō autem mortui ſepelire mortuos
poſſunt:niſi geminā hic intelligas morteꝫ:
vnā naturȩ:alterā culpȩ? Eſt etiā mors ter/
tia:in qua pctō morimur:deo viuimꝰ: ſicut Ro.6.
chriſtꝰ qui pctō mortuꝰ eſt. Qꝫ aūt mortuus
eſt peccato:mortuus eſt ſemel: ꝙ aūt viuit:
viuit deo. Vna eſt igiꝛ mors: q̄ copula cor/
poriſ ⁊ animȩ ſeparaꝛ: nō formidabilis: nō
timēda:cū diſceſſio quȩdā noſtri videaꝛ eē
nō pȩna: nō metuenda fortibꝰ: deſiderāda
ſapiētibus:miſeriſ expetēda. De qua dictū
eſt:Quȩrent hoīes mortē:⁊ nō inuenient eā. Apoc.9.
Eſt ⁊ alia:q̄ ſȩculariū afferat interitū volu/
ptatū:in q̄ nō natura:ſed delicta moriunꝛ.
Hāc mortē ſubimꝰ:ꝯſepulti in baptiſmo:et
mortui cū xp̄o ab elemētis huiꝰ mūdi:cū ac/
tus patimur p̄oris obliuia. Hac morte mori
voluit cū ꝓphetaret balaā:vt deo viueret:
Et iō dixit:Moriaꝛ aīa mea in aīabꝰ iuſto/ Numeri.4
rū:⁊ fiat ſemē meū vt ſemē eoꝝ. Eſt ⁊ tertia
mors:qn̄ chriſtꝰ q̄ eſt vita nr̄a neſciꝛ. Scire
aūt chriſtū:vita eſt ſempiterna: q̄ nūc iuſtꝭ
p̄ſto eſt in vmbra:in futuꝝ aūt erit facie ad
faciē. Sp̄us eñ añ faciē noſtrā chriſtꝰ dn̄s: Ebreū.4
de q̄ dixit: Jn vmbra eius viuemꝰ in gētibꝰ.
Jn vmbra alarū eiꝰ ſperauit dauid:in vm/
bra eiꝰ ꝯcupiuit ⁊ ſedit eccl'ia. Si tātū dn̄e ie
ſu ꝯfert vmbra tua: quātū vtiq̄ veritas af/
fert? Quēadmodū viuemus:qn̄ iā nō erimꝰ
in vmbra:ſ; in ipſa vita? Nunc aūt vita nr̄a Col.3.
abſcondita eſt cū chriſto in deo:cū aūt chri/
ſtus apparuerit vita nr̄a: tunc ⁊ nos inq̄t cū
eo apparebimꝰ in gloria. Dulcꝭ illa vita eſt
q̄ nō habet mortē. Hȩc eñ vita corporis ha
bet mortē ſorte naturȩ:q̄ pleꝝq̄ etiā deſide
ratur. Habet etiā ipſa aīa plerūq̄ mortē la/
be peccati:Anima eñ q̄ peccat:ipa morieꝛ. Ezech.18
Cū autem firmitate beatitudinis robora/
ta cȩperit obnoxia nō eſſe peccato:iam non

erit mortalis:ſ; vitā carpet ȩternā. Ad hanc
vitā fratres feſtinemꝰ:mȩſti i ſȩculo: qꝛ ꝑe/
grinamur a dn̄o. Qui eñ nō ꝑegrinaꝛ a cor
pore:ꝑegrinaꝛ a dn̄o. Multo eñ meliꝰ diſ/
ſolui a corpore ⁊ adhȩrere deo:vt ⁊ noſ vnū
ſimus apud oīpotentē deū ⁊ vnigenitū dei
filium:videamus ꝑ reſurrectionis gloriā in
naturȩ claritatē cȩleſtis aſſumpti: ⁊ inuiola
bili cōcordia animorūq̄ fȩdere ſempiterno
vnitatē diuturnȩ pacis imitati:vt cōpleaꝛ
id qḋ de nobis dei filius patri orādo ꝓmi/
ſit:vt ⁊ ipſi vnū ſint ſicut ⁊ nos vnū ſumꝰ.
Nō ꝙ patri funeris ſepultura ꝓhibetur:ſed
neceſſitudini generis:diuinȩ religionis pie
tas anteferꝛ. Jllud cōſortibꝰ relinquiꝛ: hoc
mandaꝛ electis. Aut qꝛ ſepulchrum patens
guttur eſt impioꝝ:memoria eoꝝ abolenda
ꝑſcribiꝛ:quoꝝ ſimul cū corpore meritū occi
dit:nec reuocaꝛ ab officio patris filiꝰ:ſ; fide
lis a ꝑfidi cōione ſeceriniꝛ. Eſt eñ ꝓpria q̄/
dam ſepultura iuſtoꝝ:qualis illa de q̄ dic/
Matth.26. tū eſt:Hȩc eñ mittens hoc vnguētū in cor/
pus meū:ad ſepeliendū me fecit. Et ideo q̄
bona fide in ſe ſepelit chriſtū vt cū eo reſur/
gat:diaboli ꝑfidiā in ſe ſepelire non debet.
Eſt ⁊ illa ꝓphetica vt ſupra ſepulturā ma/
loꝝ quȩdā ponamꝰ:quȩ lector agnoſcit: in/
fidelis intelligere nō debet:non quo cibus
impereꝛ aut potꝰ:ſed ſacrȩ oblationis vene
rāda cōio reueleꝛ. Nō ꝙ interdictū eſt mune
ris ſed religionis myſteriū:cōionē nobis cū
gentilibꝰ mortuis nō futurā. Nam cū ſacra
menta viuoꝝ ſint: nō videntur mortui qui
habent vitam.

De miſſione diſcipulorum ad p̄/dicandum.

Capitulo decimo.

Ca.XLIII. **Ecce ego mitto vos: ſicꝫ ag/**
nos inter lupos. Ad ſep/
tuaginta diſcipulos dicit hoc:
Quos deſignauit ⁊ miſit
binos ante faciē ſuā. Qua ratiōe bi/
nos miſit? Quia bina miſſa ſūt aīalia in ar/
cam:hoc eſt:cū mare fȩmina:immūda ꝑ nu
merū:ſ; mūdata eccleſiȩ ſacramēto. Qḋ cō/
pletū eſt oraculo qḋ ſanctus petrꝰ accepit:
Act.10. dicēte ſibi ſp̄ūſancto: Qḋ deꝰ mūdauit tu
ne cōe dixeris. Et aduertit dictū eſſe de gē/
tilibus:q̄ corporeȩ magis generatiōis ſuc/
ceſſionē q̄ ſpiritalis gr̄ȩ ſequebāꝛ. Hos mū
dauit dn̄s:⁊ paſſiōis ſuȩ fecit hȩredes. Mit
tens ꝙ diſcipulos in meſſē ſuā: quȩ licet ver
bo dei inſita: tñ culturȩ laborē et ſollicitum
munꝰ operarij req̄rebat:ne aues cȩli aſper/
ſa ſemīa diſſiparēt:ait: Ecce ego mitto vos
ſicut agnos inter lupos. Cōtraria ſunt iſta
ſibi animalia:vt alia ab alijs deuorenꝛ. Sꝫ
bonus paſtor lupos gregi ſuo timere nō no
uit:ideoq̄ iſti diſcipuli non in prȩdā ſed ad
gratiā dirigūꝛ. Sollicitudo eñ paſtoris bo
ni efficit:vt lupi in agnos audere nihil poſ/
ſint. Mittit ꝙ agnos inter lupos: vt cōple/
retur illud: Tūc lupi et agni ſimul paſcenꝛ. Eſa.65.
Et qm̄ ꝓxime de vulpe nobis nō ingratus
tractatꝰ euaſit:ſi iudiciū veſtrū fidele: in fi/
gurā minuſculi animātis expertus ſum: p̄ſu/
mo ꝙ ꝓfunda myſteria quȩ luporum ſpecie
velanꝛ:ſtudioꝝ veſtroꝝ poſſim aperire ſuf/
fragio. Jn ſpecie vulpiū hȩreticos ſignifica
ri ſupra exp̄ſſimus:q̄ ꝓmittunt noīe ꝙ chri/
ſtum ſequanꝛ:ſed ſtudio fraudis abiurant.
Hos nō ſuſcipit dn̄s:ſ; a ſuo nido arcet ⁊ ꝓ/
hibet. Lupi quid ſignificare videanꝛ:debe/
mus aduertere. Beſtiȩ nēpe ſunt quȩ inſidi/
anꝛ ouilibꝰ:circa paſtorales verſanꝛ caſas:
habitacula domoꝝ intrare nō audent: ſom
nū canum:abſentiā aut deſidiā paſtoris ex
plorant:ouiū guttur inuadūt:vt cito ſtran/
gulent:feri: rapaces: idēq̄ natura corporis
rigidiores:vt ſe facile nō poſſint inflectere.
Jmpetu quodā ſuo feruntur:⁊ ideo ſȩpe lu
dunꝛ. Tū p̄terea ſi quē priores hoīem vide/
rint:vocē eius quadā naturȩ vi ferunꝛ eri/
pere:ſi aūt homo priꝰ eos viderit:exagitari
memoranꝛ. Et ideo cauendū mihi eſt: ne ſi
in hodierno tractatu ſpiritaliū myſterioruꝫ
gratia nō potuerit refulgere:lupi me priꝰ vi
diſſe credanꝛ: ⁊ ſollēne vocis extorſiſſe ſuf/
fragiū. Nōne lupis iſtis hȩretici cōparandi
ſunt:q̄ inſidianꝛ ouilibꝰ chriſti:fremunt cir/
ca caulas nocturno magꝭ tēpore q̄ diurno?
Semꝑ eñ ꝑfidis nox eſt:qui lucē chriſti ſce/
ue nebulis interp̄tatiōis obducere:⁊ quātū
in ipſis eſt fuſcare conanꝛ. Verſanꝛ ꝙ circa
caulas:ſtabula tñ chriſti intrare nō audēt.
Et ideo nō ſananꝛ:qꝛ i ſtabulū ſuū nō vult
eos chriſtꝰ inducere: in quo curatꝰ eſt ille q̄
de hieruſalē deſcendēs incidit in latrones:
quē vulneribꝰ alligatis infuſo oleo ⁊ vino:
imponēs in iumentū ſuū ſamaritanꝰ ille du
xit in ſtabulū:⁊ ſanandū ſtabulario dereli/
q̄t. Nō accipiūt ꝙ medicinā:q̄ medicū ñ req̄
rūt. Si eñ req̄rerēt: ñ derogarēt. Explorāt
paſtoris abſentiā:⁊ iō paſtores eccl'iarū vel

necare:vel in exiliũ agere ↄtendũt:q₂ p̃ſen/
tib⁹ paſtorib⁹ oues chriſti icurſare nõ pñt.
Spoliare ꝙ gregez dñi ⁊ diripe conant̃: qui
corporea quadã mẽtis intẽtiõe duri ac rigi/
di:nequaquã ſolent a ſuo errore deflectere.
Titum.3. Et ideo apl's ait:Hereticũ hoiem poſt vnã
corruptionẽ deuita:ſciens q₂ ſubuerſus eſt
q̃ eiuſmodi eſt. Hos ſcripturę ver⁹ intp̃res
chriſti illudit:vt inanes ſuos inuanũ effun-
dãt impet⁹:⁊ nocere nõ poſſint: Qui ſi quẽ
verſuta diſputationis ſuę circũſcriptione p̃
uenerint:faciũt obmuteſcere. Mut⁹ eſt eñ
qui verbũ dei nõ eadẽ qua eſt gloria ↄfitet̃.
Caue ergo ne tibi vocẽ tollat heretic⁹:ſi pri
or eũ nõ ipſe dep̃henderis. Serpit eñ dũ la
tet eius pfidia. Si aũt cõmenta ĩpietatꝭ ei⁹
agnoueris:iacturã pię vocis timere nõ po-
teris. Caue igit̃ verſutę diſputationis vene
na:aĩam petunt:guttur inuadũt: vitalibuſ
vulnus affigũt. Graues ſunt morſus hereti
coꝝ:q̃ ipſis grauiores ⁊ rapaciores beſtijs:
nullũ auaricię finẽ impietatiſq; nouerunt.
Nec vos moueat q̃ formã p̃tendere vident̃
humanã. Etſi foris hõ cernit̃:int⁹ beſtia fre
mit. Et ideo eos lupos eſſe nõ dubiũ eſt: iu
xta dñi ieſu diuinã ſententiã qui ait: Atten
dite vobis a falſis pphetis: qui veniũt ad
vos in veſtitu ouiũ:intus aũt ſunt lupi ra/
paces. Ex fructibus eoꝝ cognoſcetis eos.
Si quis ꝙ ſpecie mouet̃: fructũ interroget.
Audis aliquẽ ſacerdotẽ dici: rapinas eius
nõ agnoſcis: veſtitũ ouis habet:facta p̃do/
nis. Foris ouis:int⁹ lupus eſt:qui modum
nõ habet rapinaꝝ:qui tãq; ĩ nocte ſcythico
mẽbra duratus gelu: cruẽtus ora circumuo
lat quęrẽs quẽ deuoret. Nõne vobis videt̃
lupus:qui hũanę necis inſaturabili crudeli
tate fideliũ morte pploꝝ:rabiem ſuã deſide/
rabit explere? Vlulat iſte nõ tractat:qui ne/
gat vocis auctorẽ:⁊ ſacrilego ſermone beſti
ale murmur interſtrepit: qui nõ ↄfitet̃ dñm
ieſum ęternę p̃ſulẽ vitę. Audiuimus ei⁹ vlu
lat⁹:cũ in orbẽ gladi⁹ mitteret̃. Dẽtes aſpe/
ros:ora tumida p̃ferebat:⁊ putabat q̃ vocẽ
oibus abſtuliſſet:quaz ſol⁹ amiſerat. Et iõ
vt hos lupos effugere poſſimus:docet dñs
quid ſequamur dicens:

De inſtructiõe diſcipuloꝝ ad ca/ uendã cõcupiſcentiã tempozaliũ.

Ca.XLIIII n Olite portare ſacculũ: neq;
pera:neq; calciamẽta. Quid
ſit ſacculum nõ eſſe portandũ:alibi
euidẽter expſſit. Scripſit eñ mattheus:qñ
dixit ad diſcipulos dñs: Nolite poſſidere Matth.10.
aurũ neq; argentũ. Si phibemur aurũ poſ
ſidere:quid eripere:quid auferre conamur?
Si qđ habeſ donare p̃ciperis: quẽadmodũ
ↄgeris:qđ poſſidere phiberis? Qui p̃dicas Ro.2.
nõ furandũ: furaris? Qui dicis nõ męchan
dũ:męcharis? Qui execraris idola: ſacrile/
giũ facis? Qui in lege gloriaris: p p̃uarica-
tionẽ legis deũ inhonoras? Nomẽ eñ dei
p vos blaſphemat̃. Nõ ſic apl's petrus:qui
primũ dñicę executor ſentẽtię fuit:vt oſten/
deret nõ inuacuũ dñi effuſa mãdata:cũ po/
ſceret̃ a paupere vt ei aliquid pecunię largi
ret̃ ait: Argentũ atq; aurũ non habeo. Ille Act.3.
gloriat̃ q̃ nõ habeat argentũ atq; aurũ: vo
bis pudori eſt minus adhuc habere q̃ cupi
tis. Eſt ꝙ ⁊ pauperies glorioſa:q₂ eſt ⁊ bea-
ta paup̃tas:de qua ſcriptũ eſt: Beati pau/ Matth.5.
peres ſpũ. Tamẽ nõ tã hoc gloriat̃ petr⁹:q̃
argentũ ⁊ aurũ non habeat: q̃ q̃ ſeruet dñi
mandatũ qui pręcepit: Nolite auꝝ poſſide
re. Hoc eſt dicere: Vides me chriſti eſſe di/
ſcipulum:⁊ aurum a me requiris? Aliud no
bis multo p̃cioſius auro donauit:vt in no/
mine eius operemur. Itaq; non habeo qđ
nõ dedit:ſed quod dedit habeo. In nomi/ Act.3.
ne dñi ieſu:ſurge ⁊ ambula. Sicut ergo qui
horrea vult cõgerendis ędificare frumẽtis:
dñicę ſententię auctoritate rep̃hendit̃:ita q̃
ſacculũ vult auro parare cõdendo neuũ re/
prehenſionis incurrit. Nõ peram: non cal/
ciamenta. Vtrũq; de corio mortui animan
tis ↄfici ſolet:nihil autẽ in nobis dominus
ieſus mortale vult eſſe. Deniq; ad moyſen
dicit: Solue calciamentũ pedum tuorũ: lo/ Exo.3.
cus eñ in quo ſtas:terra ſancta eſt. Morta
le igit̃ atq; terrenũ calciamentũ iubet̃ ſolue
re:cũ mitteret̃ ad populũ liberandũ. Huiuſ
eñ miniſter munerꝭ timere nihil debet: nec
a ſuſcepto officio mortis periculo retarda/
ri. Ipſe eñ cũ defenſionẽ fratrũ:hoc eſt: iu/
dęorũ voluntarius recepiſſet:calumnię ter/
rore reuocatus eſt ab incepto:⁊ fugit ex ęgy
pto. Et ideo cum domin⁹ affectum eius p/
baſſet:conditionẽ autem vidiſſet infirmaz:
animi eius mentiſq; veſtigium mortalibus
vinculis cenſuit exuendũ. Q₂ ſi quem mo/
uet: qua ratione in ęgypto calciati iubẽtur
edere agnum:apoſtoli autẽ ſine calciamen/
tis ad prędicandum euangeliũ diriguntur:
Is ↄſiderare debet:q₂ in ęgypto poſit⁹ de/

bet adhuc morſus cauere ſerpentis. Mul/
ta eñ venena in ęgypto:⁊ q̃ in typo paſcha
celebrat patere põt vulneri: qui autẽ mini/
ſter eſt veritatꝭ:euitat venena nõ trepidat.
Act.28. Deniq; momordit paulũ vipera in mileta
inſula:⁊ videntes pendentẽ de manu eius
viperam incolę loci illius:putabant eũ eſſe
moriturũ. Sed vbi inoffenſum ſtare vide/
runt:deũ eſſe dicebant:cui venenũ nocere
nõ poterat. Et vt ſcias hoc verum eſſe:ipſe
dñs ait: Ecce dedi vobis poteſta/
tẽ calcandi ſuper ſerpentes ⁊ ſcor/
piones:⁊ ſupra omes virtutes ini
mici:⁊ nihil vobis nocebunt. Nõ
virgas in manu iubentur tollere apl'i. Sic
eñ mattheus ſcribendũ putauit. Quid eſt
virga:niſi p̃ferendę poteſtatis inſigne:⁊ vl
ciſcendi inſtrumentũ doloris? Ergo humi/
lis dñi:in humilitate eteñ iudiciũ eius ſub/
latum eſt:humilis inquã dñi p̃ceptũ: diſci/
puli eius humilitatiſ officijs exequũt̃. Eos
eñ miſit ad ſeminandã fidem:qui nõ coge/
rent ſed docerent:nec vim poteſtatis exer/
cerent:ſed doctrinã humilitatis attollerẽt.
Quo loco humilitati putauit etiã patienti/
am copulandã:quia ipſe quoq; iuxta teſti/
1.Petri.2. moniũ petri:cum malediceret̃ non remale/
dixit:cũ pcuteretur:nõ repcuſſit. Hoc eſt er/
go dicere: Imitatores mei eſtote: vltionis
ſtudia deponite:inſolentiã verberantiũ nõ
iniurię relatione:ſed magnanimitate pati/
entię ſupportate. Nemo i ſe debet qđ in alio
rep̃hendit imitari:grauiora ↄtumacib⁹ mã/
ſuetudo vulnera refert. Hoc pugno repcuſ/
Matth.5. ſit dñs verberantez dicendo: Qui te pcutit
in maxillã:p̃be illi ⁊ alterã. Fit eñ vt iudi/
cio ſuo ipſe ſe dãnet:⁊ quodã ſtimulo ſui cõ
pungat̃ affect⁹:qui relatã ſibi ſedulitatez p
iniuria quã fecit aduerterit. Habet tñ quos
⁊ cũ virga apl'os miſerit:ſicut paulus teſtifi
1.Cor.4. catur dicẽs: Quid vultis? In virga veniaz
ad vos:an in charitate ⁊ ſpiritu mãſuetudi
nis? Hanc virgã etiã ⁊ timotheo dedit apo
Timoth.4. ſtolus dicens: Argue:obſecra:icrepa. Aut
fortaſſe ante paſſionẽ dñi quę nutantiũ po/
puloꝝ corda firmauit:neceſſaria ſola fuerit
manſuetudo:poſt paſſionẽ correptio? Cer/
te mulceat dñs:increpet paulus:ſuadeat q̃
põt pectora etiaz dura mollire:arguat q̃ nõ
põt vniuerſa ſuadere. Virgã igit̃ paulus ex
Prouer.13. doctrina legꝭ aſſũpſerat. Legerat eñ: Qui
parcit baculo:odit filiũ ſuũ. Legerat etiaz:
Quia agnũ manducãtes:baculũ in mani/ Exo.12.
bus habere p̃cepto pphetico iubebant̃. Et
ideo dñs in veteri teſtamẽto ait: Viſitabo Ps.88.
in virga iniquitates coꝝ: In nouo aũt ſeip
ſum obtulit vt ignoſceret vniuerſis dicẽs:
Si me quęritꝭ:ſinite hos abire. Et alibi ha/ Joh.18.
bes: quia cũ apl'i ignẽ de cęlo petere vellẽt
vt cõſumeret ſamaritanos: qui ieſum dñm
ĩtra ciuitatẽ ſuã recipere noluerũt:cõuerſus
increpans illos ait: Neſcitis cui⁹ ſpũs eſtꝭ: s.9.
Filius eñ hois nõ venit animas hoim per/
dere:ſed ſaluas facere. Perfectiores ꝙ ſine
virga dirigunt̃:infirmiores cũ baculo man/
ducant. Sed ⁊ paulus virgã quidẽ minat̃:
ſed in ſpiritu mãſuetudinis viſitat delinq̃n
tes. Deniq; vt ſcias mitẽ eſſe doctorẽ: eorũ
ipſoꝝ quos arguit ↄſulit voluntatẽ. Quid
vultꝭ inquit? In virga veniã ad vos: an in
charitate ⁊ ſpũ manſuetudis? Semel virgã
dixit:bis mitiora ſubiecit:adijciens mãſue/
tudinẽ charitati. Prius tñ minatus eſt vir/
gã:ſed exhibuit manſuetudinẽ. Nã in ſc'da
epiſtola:ad eoſdez corinthios ſcribens ait:
Teſtẽ deũ inuoco in animã meaz:q̃ parcẽs 2.Cor.1.
vobis nõ veni corinthũ. Audi qua ratione
putauerit eſſe parcendũ: Ne iterũ inquit in 2.Cor.2.
triſticia venirẽ ad vos. Abiecit virgã:⁊ affe
ctum charitatis aſſumpſit.

De phibitiõe ſalutatiõis in via. Et neminẽ ſalutaueritꝭ ĩ via. Ca.XLV.

e Fortaſſe quibuſdã hoc durũ ⁊ ſu
perbũ:nec manſueti et humilis dñi
p̃cepto ↄuenire videt̃:q̃ ille q̃ etiã accubiti/
onis loco p̃cepit eſſe cedendũ:hoc loco mã/
det diſcipulis: Neminẽ ſalutaueritꝭ in via:
cum iſte cõis ſit vſus gratię: Sic inferiores
ſupioꝝ ſibi fauorẽ cõciliare ↄſuerũt: Genti/
les q̃; cũ chriſtianis habent hmõi officiorũ
cõmertia: Quõ dñs hunc vſum hũanitatis
auellit? Sed cõſidera nõ hoc eſſe ſolũ: Ne/
minẽ ſalutaueritꝭ:ſ; non fruſtra additũ: In
via. Deniq; ⁊ heliſę⁹ cũ mitteret ſeruũ ſuũ 4.Reg.4.
vt baculũ ei⁹ poneret ſupra corp⁹ pueri de/
functi:mãdauit ei ne p viam aliquẽ ſaluta/
ret. Feſtinato eñ iubebat eũ cõſcendere:vt
celebrãdę reſurrectionis exequeret̃ officiũ:
ne ↄfabulatione alicui⁹ obuij:mãdato flec/
teret̃ a munere. Ergo ⁊ hic:nõ ſalutationis
officiũ ac ſedulitaſ aufert̃:ſed obſtaculũ im
pediẽdę deuotiõis abolet̃:vt qñ diuina mã
dãtur:pauliſper ſequeſtrent̃ humana. Pul
chra eſt ſalutatio: ſed pulchrior q̃ maturior

executio diuinorũ: que p morã ſepe traxit
offenſam. Ideo aũt ⁊ honeſta ꝓhibent: ne
ſollennis gratia obrepat officij: ⁊ impediat
miniſteriũ: cuius mora culpa ſit. Iamiã illa
moralia ne de domo ad domum quis vaga
facilitate demigret: vt ſeruemus etiã hoſpi
tali in amore conſtantiã: nec coalitã amici/
tię neceſſitudinẽ facile reſoluamus: pacis ꝑ
feramus nunciũ: vt ipſe primus ingreſſus
pacis bñdictione celebret: cibo potuq̃ʒ ob/
lato oportere nos eſſe contentos: vexilla fi/
dei nõ ꝑmenda: ⁊ regni cęleſtis euangeliuʒ
pręedicandũ: excutiendum de pedibus pul/
uerem: ſi quis recipiẽdos ciuitatis hoſpitio
nõ putauerit.

De cõdemnatione contemptorũ euangelij: humiliũq̃ʒ cõmendatio/tione: ⁊ legis ignarorũ cõfutatiõe.

Ca. XLVI d Docet etiaʒ grauiori pęnę obnoxios
fore: qui euãgeliũ nõ ſequendũ: q̃
qui legẽ iudicauerint eſſe ſoluẽdaʒ:
eo q tyrus ⁊ ſidon ſi tanta operationũ cęle/
ſtiũ vidiſſent miracula: nõ deſpexiſſent re/
mediũ pęnitentię. Iſtã quoq̃ʒ vel affluenti/
am vel inſolentiã ſęcularẽ: neq̃ʒ cęleſti mu/
nere cõparandaʒ: neq̃ʒ rurſus ſine remedio
derelinqui: cũ vnicuiq̃ʒ ſit ſubſidiũ pęniten
di. Poſtremo aperit cęleſte myſteriũ: qđ
placuerit deo: vt paruulis magis q̃ prudẽ/
tibus iſti⁹ mundi ſuã gratiã reuelaret. Qđ
apoſtolus paulus ſtilo pleniori digeſſit di/
1. Cori. 1. cens: Nõne ſtultã fecit deus ſapientiã hui⁹
mundi? Nã qm̃ in dei ſapiẽtia nõ cognouit
hic mundus p ſapientiã deũ: placuit deo p
ſtulticiã ꝑdicatiõis ſaluos facere credẽtes.
Paruulũ ḡ accipiamus: qui ſe exaltare non
nouerit: ⁊ phaleratis ſermonib⁹ artẽ ſuę ia/
ctare prudentię: qđ philoſophi pleriq̃ʒ faci/
unt. Paruulus erat qui dixit: Dñe nõ exal/
Ps. 130. taui cor meũ: neq̃ʒ elati ſunt oculi mei: neq̃ʒ
ingreſſus ſum in magnis: neq̃ʒ in mirabili/
bus ſup me. Et vt ſcires paruulũ hunc non
ętate: nõ ſenſu fuiſſe ſed humilitate ſui: ⁊ q̃/
dã declinatiõe iactãtię: addidit: Sʒ exalta/
ui animã meã. Uides q̃ excelſus fuerit hic
paruulus: quãto virtutũ ſublimis vertice?
Tales nos paruulos vult eſſe apłus cũ di/
1. Cori. 3. cit: Si quis videt ſapiens eſſe inter vos in
hoc ſęculo: ſtultus fiat: vt ſit ſapiens. Sapi
entia em̃ huius ſęculi: ſtulticia eſt apud de/
um. Pulcherrim⁹ ↄnectitur de fide loc⁹: qm̃
omnia ſibi tradita dicit a patre ſuo. Cũ om
nia legis: omnipotentẽ agnoſcis: nõ deco/
lorẽ: nõ degenerẽ patris. Cũ tradita legl: fi/
lium ↄfiteris: cui p naturaʒ omnia vni⁹ ſub
ſtantię iure ſint ꝓpria: nõ dono collata per
gratiã. Addidit: **Nemo ſcit quis eſt fili⁹: niſi pater: ⁊ quis eſt pater niſi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare.** Quẽ locũ in his quos de fide ſcripſi
libelliſ: memini nõ eſſe ꝑteritũ. Ut ſcias au
tem quia ſicut filius patrem quibus vult re
uelat: etiaʒ pater reuelat quib⁹ vult filium:
Audi dicentẽ ipſum dominũ ieſum cũ lau/
daret petrũ q eum filiũ dei eſſe cõfeſſus ſit:
Beat⁹ es ſymon bariona: q2 nõ caro ⁊ ſan/ Matth. 16.
guis reuelauit tibi: ſed pater me⁹ qui in cę/
lis eſt. Adhęret his lectio qua exponunt
hi qui ſibi legiſperiti vident: qui verba le/
gis tenent: vim legis ignorant: ⁊ ex ipſo pri
mo legis capitulo docet eſſe legis ignaros:
ꝓbans q in principio ſtatim lex ⁊ patreʒ et
filiũ ꝑdicauerit. Incarnationis q̃ʒ dñicę an
nũciauerit ſacramentũ dicens: **Diliges dominũ deum tuũ: et diliges proximũ tuũ ſicut teipſum.** Unde dñs ait
ad legiſperitũ: **Hoc fac ⁊ viues.** Et ille
q̃ neſciret ꝓximũ ſuũ: q2 nõ credebat in chri
ſtum: Reſpõdit: **Quis eſt meus proximus?** Ita qui chriſtũ neſcit: neſcit et legẽ.
Quõ em̃ poteſt ſcire legẽ: cũ veritatẽ igno/
ret: cũ lex annũciet veritatẽ?

De hoie deſcẽdente ex hieruſalẽ in hiericho: ⁊ incidẽte in latrones.

Ca. XLVII b **Homo quidã ex hieruſalem deſcẽdebat in hiericho.** Ut
eum locũ qui ꝓpoſit⁹ eſt nobis pla
nius poſſimus abſoluere: uetereʒ ciuitatis
hiericho repetamus hiſtoriã. Meminimus
itaq̃ʒ q hiericho: ſicut legim⁹ in libro q̃ ſcri/
bit Ieſu naue: magna ciuitas fuerit: mura/
libus ſepta parietibus: quę non ferro ꝑuia:
nõ arieti poſſit eſſe penetrabilis: in ea raab
habitaſſe meretricẽ: quę exploratores quos
direxit ieſus hoſpitio recepit: cõſilio inſtru/
xit: poſtulantib⁹ ciuibus: abiſſe reſpondit.
Abſcondit in tecto: vt ⁊ ſe ſuoſq̃ʒ vrbis exci
dio poſſet eripere: coccũ in feneſtra ligauit.
Urbis aũt ipſius inexpugnabiles muros:
ſeptẽ tubarũ ſacerdotaliũ ſono: ⁊ populi iu
bilantis vlulatu conſono corruiſſe. Uidete
quẽadmodũ vnuſquiſq̃ʒ ꝓpriũ ſeruet offi/
cium. Explorator excubias: myſteriũ mere/
trix: fidẽ victor: religionẽ ſacerdos. Ibi peri/

culũ ꝓ laude nõ metuũt: illa ſuſceptos nec
in ꝑiculis ꝓdit. Iſte ſollicit⁹ fidẽ magis ſer/
uare q̃ vincere: meretricis pri⁹ mãdat ſalu/
tẽ q̃ excidiũ ciuitatis. Religionis aũt inſi/
gnia: arma ſunt ſacerdotiſ. Iam illud quis
nõ plenũ putet eſſe miraculi: qđ ex tota vr/
be nemo ſeruat⁹ eſt: niſi quẽ meretrix libera
uit? Hęc ſimplicis hiſtoria veritatis eſt: quę
ſi altius cõſideret admiranda ſignat myſte/
ria. Hiericho em̃ figura iſti⁹ mũdi eſt: i quã
de paradiſo: hoc eſt: de hierłm illa cęleſti eie
ctus adã: ꝑuaricationis ꝓlapſione deſcen/
dit: hoc ẽ: de vitalib⁹ ad inferna demigrãs:
cui nõ loci ſed morũ mutatio naturę ſuę fe/
cit exiliũ. Longe em̃ mutatus ab illo adaʒ:
qui inoffenſa beatitudine fruebat: vbi in ſę
cularia peccata deflexit: incidit in latroneſ.
In quos nõ incidiſſet: niſi his mandati cę/
leſtis deuius ſe feciſſet obnoxiũ. Qui ſunt
iſti latrones: niſi angeli noctis atq̃ʒ tenebra
rũ: qui ſe nõnũq̃ʒ trãſfigurãt in angelos lu/
cis: ſed pſeuerare nõ poſſũt? Hi ante deſpo
liant quę accepim⁹ indumẽta gratię ſpirita
lis: ⁊ ſic vulnera inferre ↄſuerũt. Nã ſi inte/
merata quę ſumpſim⁹ indumẽta ſeruem⁹:
plagas latronũ ſentire nõ poſſumus. Caue
ergo ne ante nuderis: ſicut adã ante nuda/
tus eſt mãdati cęleſtis cuſtodia deſtitutus:
⁊ exut⁹ fidei veſtimẽto: ⁊ ſic lętale vuln⁹ ac/
cepit. In quo omne gen⁹ occidiſſet huma/
nũ: niſi ſamaritan⁹ ille deſcẽdens: vulnera
ei⁹ acerba curaſſet. Nõ mediocris iſte ſama
ritan⁹: qui cũ quẽ ſacerdos: quẽ leuita de/
ſpexerat: nõ etiã ipſe deſpexit. Nec vocabu
lo ſectę deſpicias: quẽ verbi interꝑtatõe mi
raris. Samaritani eteniʒ vocabulo: cuſtos
ſignificat. Hoc habet interꝑtatio. Quis eſt
Ps. 114. cuſtos: niſi ille de quo dictũ eſt: Cuſtodiẽs
paruulos dñs? Itaq̃ʒ ſicut iudę⁹: ali⁹ in lit/
tera: ali⁹ in ſpũ: ita eſt ſamaritan⁹: ali⁹ foris
ali⁹ in occulto. Hic ergo ſamaritan⁹ deſcen/
Ioh. 3. dẽs: Quis eſt qui deſcẽdit de cęlo: niſi qui
aſcendit in celũ fili⁹ hoĩs qui eſt in celo? Ui
dens ſemiuiuũ quẽ nemo poterat ante cu/
rare: ſicut illã quę fluxu ſanguinis ꝓfluens
in medicos erogauerat omne patrimoniuʒ
ſuũ: venit ſec⁹ eum: hoc eſt: factus cõpaſſio
nis noſtrę ſuſceptione finitimus: ⁊ miſcđię
collatione vicin⁹: **Et alligauit vulnera eius: infundẽs oleum ⁊ vinum.**
Multa medicamina medic⁹ habet iſte: qui/
bus ſanare cõſueuit. Sermo ei⁹ medicamẽ/
tum eſt. Ali⁹ ei⁹ ſermo cõſtringit vulnera:
alius oleo fouet: alius vinũ infundit. Con/
ſtringit vulnera auſteriore ꝑcepto: fouet re/
miſſione peccati: ſicut vino cõpungit denũ/
ciatione iudicij. **Et impoſuit (inquit) in iumentũ ſuum.** Audi quõ te impo
nat. Hic peccata noſtra portat: ⁊ ꝓ nob do/
let: ⁊ paſtor impoſuit ouẽ laſſam ſup hume
ros ſuos. Homo em̃ iumẽtl ſimilis fact⁹ eſt:
⁊ ideo ſupra iumentũ ſuũ nos impoſuit: ne
nos eſſemus ſicut equus ⁊ mul⁹: vt p noſtri
corporis aſſumptioneʒ infirmitates noſtrę
carnis aboleret. Deniq̃ʒ **duxit nos in ſtabulũ:** qui eramus iumẽta. Eſt autẽ ſtabu/
lum: quo feſſi longo itinere ſuccedere ſolẽt.
Duxit itaq̃ʒ in ſtabulum dñs: qui ſuſcitat a Ps. 112.
terra inopem: ⁊ de ſtercore erigit pauperẽ.
Et curã egit. Ne ęger ea quę acceperat
nequaquã ꝑcepta ſeruaret. In quo cogno/ Eſa. 1.
uit aſina ꝑſepe dñi ſui. Sed nõ vacabat ſa/
maritano huic diu in terris degere: redeũ/
dũ erat eo vnde deſcẽderat. Itaq̃ʒ **Altero die.** Quis eſt iſte alt dies: niſi forte ille do/
minicę reſurrectionis: de quo dictũ eſt: Hic Ps. 117.
eſt dies quẽ fecit dñs? **Protulit duos denarios ⁊ dedit ſtabulario: ⁊ ait: Curam illi⁹ habe.** Qui ſunt iſti
duo denarij: niſi forte duo teſtamenta: quę
imaginẽ in ſe habent ęterni regis exꝑſſam:
quoruʒ ꝑcio vulnera noſtra curat? Redẽpti
em̃ ſumus ꝑcioſo ſanguine: vt vltimę mor/
tis vlcera vitarem⁹. Hos ergo duos dena/
rios: licet horũ quoq̃ʒ librorũ quattuor for/
mas nõ abſurdũ ſit intelligere: accipit ſta/
bulari⁹. Quiſ? Ille forſitan qui ait: Eſtimo Phil. 3.
vt ſtercora: vt chriſtũ lucrifaciã: quo curam
haberet hoĩs vulnerati. Stabularius itaq̃ʒ
eſt ille qui dixit: Miſit me chriſt⁹ euãgeliza
re. Stabularij ſunt illi quib⁹ dicit: Ite in or Marci. 16.
bem vniuerſum: ⁊ ꝑdicate euãgeliũ vniuer
ſę creaturę: ⁊ qui crediderit ⁊ baptizatus fu
erit: hic ſaluus erit. Saluus itaq̃ʒ a morte:
ſalu⁹ a vulnere qđ infixũ eſt a latronib⁹. Be
atus ille ſtabulari⁹ q̃ alteri⁹ vulnera curare
ꝑt. Beat⁹ ille cui dicit dñs: **Quodcũq̃ʒ ſupererogaueris reuertẽs reddam tibi.**
Bon⁹ diſpẽſator qui etiã ſuꝑerogat. Bon⁹
diſpẽſator paulus: cui⁹ ſermones ⁊ epłę ve/
luti ei rationi quã acceperat ſupfluũt. Mo/
deratũ dñi mandatũ ꝓpe inoderato labo/
re mentis ⁊ corporis execut⁹: vt multos ab
ęgritudine graui ſpiritalis alloquij diſpen/
b

ſatione releuaret. Bon⁹ ergo ſtabulari⁹ ſta
buli eius in quo agnouit aſin⁹ preſepe dñi
ſui:⁊ in quo greges claudunť agnoꝝ:ne fre
mentibus ad caulas rapacib⁹ lupis:facilis
in ouilia ſit incurſus. Spondit ergo merce/
dem ſe redditurū. Quādo reuerteris dñe:
niſi in iudicij die? Naꝫ licet vbiq; ſis ſemꝑ:
⁊ ſtans in medio noſtroꝝ nō cernaris a no/
bis:erit tñ tēpus quo vniuerſa caro te aſpi
ciat reuertentē. Reddes ergo qđ debes: be
ati quib⁹ es debitor:vtinā nos ſimus ido/
nei debitores:vtinā qđ accepimus poſſim⁹
exoluere:nec nos aut ſacerdotij aut miniſte
rij munus extollat. Quō reddes dñe ieſu:
ꝓmiſiſti quidē in celo bonis copioſam eſſe
Matth.25. mercedē. Reddes tñ ⁊ cū dicis: Euge bone
ſerue:qm̄ ſupra pauca fidelis fuiſti:ſuꝑ mul
ta te conſtituā:intra in gaudiū dñi tui. Er/
go qm̄ nemo magis ꝓximus ꝙ̄ qui vulne/
ra noſtra curauit:diligamus eū quaſi dñm:
diligamus ⁊ quaſi ꝓximū. Nihil em̄ tam ꝓ/
ximū:ꝙ̄ caput membris. Diligam⁹ etiā cū
qui imitator eſt chriſti:diligamus eū qui in/
opie alterius corporis vnitate cōpatiť. Nō
em̄ cognatio facit ꝓximū:ſed miſericordia:
quia miſericordia ſm naturā. Nihil em̄ taꝫ
ſm naturā ꝙ̄ iuuare conſortē nature. Dictū
eſt igitur de miſericordia: ſed nō vna eſt for
ma virtutis:

De exemplo marthe ⁊ marie:per quas due vite deſignanť.

Ca.XLVIII ſ Ubijcitur marthe exemplo ⁊ marie:
alterius operib⁹ actuoſa deuotio:
alteri⁹ religioſa mentis intētio dei
verbo. Que ſi cū fide ꝯgruat:etiā ipſis ope
rib⁹ anferť:iuxta qđ ſcriptū eſt: **Maria
optimam partē ſibi elegit: que nō
auferetur illi.** Studeamus igiť ⁊ nos
habere qđ nemo nobis poſſit auferre:nō vt
ꝑfunctoria ſed diligēs audiētia deferatur.
Solent em̄ etiaꝫ ipſi⁹ ſemina verbi celeſtis
auferri:ſi ſecus viaꝫ ſint ſeminata. Agat te
ſicut mariā deſideriū ſapientie. hoc em̄ ma/
ius:hoc ꝑfectius opus:nec miniſterij cura a
cognitione verbi celeſtis auertat:nec argu/
as eos ⁊ ocioſos iudices quos videas ſtu/
dere ſapiētie. Hanc em̄ ſibi cohabitantē: ſa
lomon ille pacificus aſciuit. Nec martha tñ
in bono miniſterio rephenditur: ſed maria
ꝙ meliorē partē ſibi elegerit:antefertur. Je
ſus em̄ multis abundat:et multa largitur:
Et ideo ſapientior iudicať:quia qđ princi/
pale aduertit:elegit. Deniq; apoſtoli opti/ Act.6.
mū nō putauerūt relinquere dei verbum ⁊
miniſtrare menſis:ſed vtrūq; munus ſapiē
tie eſt. Nam ⁊ ſtephan⁹ plenus ſapiētia mi/
niſter electus:et ideo qui miniſtrat doctori
deferat:⁊ miniſtrantē doctor inuitet ⁊ ꝓuo
cet. Unū em̄ corpus eccleſie:⁊ ſi diuerſa mē
bra:alterū altero eget. Nō pōt dicere ocul⁹ 1.Cor.12.
manui:opera tua nō deſidero: aut iterū ca/
put pedib⁹:⁊ auricula ſe negare eſſe de cor/
pore. Nā etſi alia principalia:tñ alia neceſ/
ſaria. Sapiētia in capite:actus in manib⁹.
Oculi em̄ ſapiētis in capite ei⁹: q2 ille vere Eccl.2.
ſapit:cui⁹ animus in chriſto eſt:⁊ cui⁹ interi
or oculus erigiť ad ſuꝑna. Et ideo ſapiētis
oculi in capite ipſi⁹:ſtulti autē in calcaneo.

De exēplo diſcipulos ad inſtantiā ⁊ frequētiā orationis inducēte. Capitulo vndecimo.

q **Uis veſtrum habēs ami/ Ca.XLIX
cū:⁊ ibit ad illū media noc
te:⁊ dicet illi:Amice:accō/
moda mihi tres panes?**
Ali⁹ p̄cepti locus eſt:vt oībus momētis nō
ſolū diebus:ſed etiā noctibus oratio defe/
rať. Uides em̄ ꝙ iſte q̄ media nocte ꝑrexit:
tres panes ab amico ſuo poſtulās:⁊ in ipſa
petendi intētione ꝑſiſtens:nō defraudetur
orās. Qui ſunt iſti tres panes:niſi myſterij
celeſtis alimentū? Q ſi diligas dñm deū tu
um:nō ſolū tibi ſed etiā alijs poteris emere/
ri. Quis aūt amicitior nobis: ꝙ̄ qui ꝓ no/
bis corpus ſuū tradidit? Petijt ab hoc me/
dia nocte panes dauid:petijt ⁊ accepit. Pe
tijt em̄ qñ dicebat: Media nocte ſurgebam Ps.118
ad ꝯfitenduꝫ tibi. Jdeo meruit hos panes
quos appoſuit nobis edēdos. Petijt cuꝫ di Ps.6.
cit: Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meuꝫ.
Neq; em̄ timuit ne excitaret dormiētē: quē
ſcit ſꝑ vibrare vigilantē. Et iō ſcriptoꝝ me/
mores:noctib⁹ ac diebus oratiōi inſtantes:
peccatis nr̄is veniā poſtulemus. Nā ſi ille
tā ſanct⁹ ⁊ qui regni erat neceſſitatib⁹ occu/
patus:ſeptieſ in die laudē dño dicebat:ma
tutinis ⁊ veſpertinis ſacrificijs ſꝑ intētus:
quid nos facere oportet: qui eo amplius ro
gare debem⁹:quo frequētius carnis ac mē/
tis fragilitate delinquim⁹: vt de via laſſis
⁊ iſtius ſeculi curſu:ac vite hui⁹ anfractu gra/
uiter fatigatis:panis refectiōis deeſſe non
poſſit:qui hoīs cor ꝯfirmet? Nec ſolū media
nocte dñs:ſed oībus ꝓpe docet vigilandū

eſſe momētis. Uenit em̄ ⁊ veſꝑtina ⁊ ſecun
J.12. da ⁊ tertia vigilia:⁊ pulſare cōſueuit. Bea/
ti itaq; ſerui illi:quos cū venerit dñs inue/
nerit vigilātes. Si ꝗ deſideras vt virt⁹ dei
p̄cingat ſe ⁊ miniſtret tibi: vigilandū eſt ſꝑ.
Multe em̄ inſidie ſunt bonis:⁊ grauis cor/
poris ſomn⁹:cū ſi dormire mens ceperit: vi
gorē ſue virtutis amittet. Excita igiť ſomnū
tuū:vt pulſes oſtiū chriſti. Qđ aperire ſibi
etiā paulus expoſcit:nō ſolū ſuis ſed etiam
ꝑplī oratiōib⁹:obſecrās ſe iuuari:vt aperia/
tur oſtiū ſibi ad loquendū myſteriū chriſti.
Et fortaſſe illud ē oſtiū:qđ apertū vidit io/
Apoc.4. hannes. Uidit em̄ ⁊ dixit: Poſt hec vidi: ⁊
ecce oſtiū apertū in celo:⁊ vox prima quam
audiui tanꝙ̄ tuba loquentē mecū:⁊ dicētē:
Aſcende huc:⁊ oſtendā tibi que oportet fie
ri. Apertū eſt igiť oſtiū iohāni:apertum eſt
oſtiū paulo:vt nobis panes ꝗs ederemus
acciperet. Perſeuerauit em̄ :oſtiū pulſans
oportune iportune:vt gētes mūdani trami
tis labore vexatas:alimonie celeſtis vber/
tate recrearet. Ergo p̄ceptiuus loc⁹ frequē/
ter orandi:ſpes impetrādi:oratio ꝑſuaden/
di:prius in p̄cepto:poſt in exēplo. Qui em̄
ꝓmittit aliquid:ſpem debet afferre ꝓmiſſi:
vt monitis obediētia deferatur: ꝓmiſſis fi/
des:que hūane cōtemplatione pietatis in
mai⁹ eterne ſpem pietatis acq̄rit:ſi tñ equa
poſcanť:ne in peccatū vertatur oratio. Nec
erubuit aliquid ſepi⁹ poſtulare:ne vel diffi
dere de dñi miſcdia videreť:vel arroganter
dolere ꝙ non prima prece aliq̄d impetraue/
2.Cor.12. rit. Propter hoc inquit ter dñm rogaui: et
oſtendit ꝙ frequēter deus ideo non ꝯcedat
oratus:ꝙ inutilia iudicet que nos profutu/
ra credamus.

De argumētis quib⁹ ieſus cogitationes phariſeorum falſas eſſe conuincit.

Ca.L. o **Mne regnū in ſeipſum diui
ſum:deſolabiť.** Cauſa dicti hu
ius ea eſt: ꝙ in beelzebub principe
demoniorū eijcē demonia dicebať: vt oſtē/
deret regnū ſuum indiuiduū eſſe atq; ꝑpe/
Joh.18. tuū. Meritoq; etiā pilato rn̄dit: Regnum
meū nō eſt de hoc mūdo. Et ideo qui nō in
chriſto ſpem gerūt:ſed in principe demoni/
oꝝ eijci demones opinenť:eos regni negat
eſſe ꝑpetui. Qđ ſpectat ad ꝑplm iudeorum:
qui huiuſcemodi paſſionib⁹ ad demonium
eijciendū:demonis arceſſat auxiliū. Nam
quēadmodū pōt cuꝫ fides ſcindať regnum
manere diuiſum? Etem̄ cū in lege ſit ꝑplſ iu
deorū:chriſtus ꝙ̄ ſm carnē ex lege genera/
tus ſit:quō regnū pōt iudeorū eſſe ꝑpetuū
qđ ex lege eſt:cū ꝑplſ ipſe diuidat legē:qñ a
legis ꝑplo ieſus negať qui ex lege debetur?
Jta ex parte ſe fides iudaice plebis impug
nat:⁊ impugnādo diuidiť: diuidēdo diſſol
uiť. Et ideo regnū eccleſie manebit in eter/
nū:q2 idiuidua fides:corpus eſt vnū. Un⁹ Eph.4.
em̄ dñs:vna fides:vnū baptiſmū: vn⁹ de⁹
⁊ pater oīm:qui ſuꝑ oēs ⁊ ꝑ omnes ⁊ in om
nib⁹. Quāta hic ſacrilegi furoris amentia:
vt cū dei fili⁹ ad immūdos ſpūs ꝯterēdos:
⁊ ad manubias mundani principis auferē/
das ſuſceperit carnē:⁊ deſtruende nequitie
ſpiritalis hoībus quoq; dederit ꝑtātem:di
uidens ſpolia ei⁹ qđ inſigne eſt triūphantis:
aliqui ſibi adiumētū ⁊ p̄ſidia diabolice po/
teſtatis aſciſcant:cū in digito dei:vel certe
ſm mattheū:in ſpiritu dei demones exclu/
danť? Unde intelligiť indiuiduū qđdā ve/
lut corpus eſſe diuinitatis ⁊ regnū: cū chri/
ſtus dei dextera ſit:ſpirit⁹ aūt digiti ſpecie
velut vni⁹ ſm diuinitatē corporis ſeriē vi/
deať exprimere: Nōne videť indiuiduū eſſe
regnū:cū velut corp⁹ ſit indiuiſū? Habitat Col.2.
em̄ (vt legiſti) corporaliter plenitudo diuini
tatis in chriſto. Qđ vtiq; ⁊ de patre nega/
re nō poteris:⁊ de ſpiritu negare nō debes:
nec tibi mēbroꝝ cōparatiōe nr̄oꝝ portio ꝗ/
dā videať faciēda virtutis. Jndiuidue em̄
rei nō pōt eſſe diuiſio:⁊ iō ad formā vnita/
tis nō ad diſtinctionē poteſtatis referenda
digiti nūcupatio eſt:cuꝫ dextera dei dicat:
Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. Sed licet indiuidua Joh.10.
diuinitatis diſtincta ꝑſona eſt: digit⁹ tñ cū
diciť ſpūs:opatoria virt⁹ ſignificať: ꝙ diui/
norū opeꝝ ſic pať ⁊ fili⁹:ita ⁊ ſpūſſctūs opa/
tor ſit. Dauid eniꝫ dicit: Qm̄ videbo celos Ps.8.
opera digitoꝝ tuoꝝ. Et in triceſimoſecūdo
pſalmo: Et ſpū oris eius oīs virtus eoꝝ. Et Ps.32.
paulus ait: Hec aūt oīa operať vn⁹ atq; idē 1.Cor.12.
ſpūs:diuidēs ſingulis ꝓut vult. Et hic cuꝫ
dicit: **Qđ ſi i ſpū dei ego eijcio de
monia: ꝑfecto ꝑuenit i vos regnū
dei.** Sic oſtendit iꝑialē quādā eſſe ſcti/
ſpūs ꝑtātē:in q̄ regnū eſt dei. Nos q̄ꝫ in q̄/
bus habitat ſpūs:regalē domū habemus.
Uñ ⁊ in poſteriorib⁹ dixit: Regnū dei itra
vos eſt. Et iō diuinitatis ⁊ dñatiōis ⁊ iꝑera/ J.17.
torie maieſtatis ꝯſortē debem⁹ eſtimare ſpm̄

2.Cor.3. ſanctũ:qꝛ dñs eſt ſpũs. Ubi aũt ſpũs dñi:
ibi libertas. **Cũ imũdus ſpũs exie/
rit ab hoie:ambulat ꝑ loca inaquo
ſa:querẽs requiẽ ⁊ nõ inueniens.**
Hoc de iudeoꝝ plebe dictũ ambigi non
põt:quã dñs a regno ſuo in ſuꝑiorib⁹ ſegre
gauit. Uñ oẽs ꝙ̃ hereticos ⁊ ſciſmaticos:a
regno dei ⁊ ab eccleſia intellige ſeparatos.
Et ideo nõ dei ſed imundi ſpũs oĩs ſciſma/
tũ hereticoꝝq; liquido claret eſſe ꝯuẽtus.
Itaq; in vno hoie toti⁹ iudaici ꝓpli cõpara/
tio eſt:a quo ꝑ legẽ ſpũs imundus exierat.
Sed qꝛ in nationib⁹ ⁊ gẽtibus ꝑ fidẽ chriſti
requiẽ reperiri nõ potuit(immũdis eñ ſpi/
ritibus chriſt⁹ incendiũ eſt: q̃ in pectoribus
gentiliũ q̃ ante arida erãt:poſtea ꝑ baptiſ/
mũ rore ſpũſſancti humeſcebãt: iacula ad/
uerſarij ignita reſtrinxerat) ideo regreſſus
ad plebẽ eſt iudeoꝝ:que forẽſi ⁊ ꝑfunctoria
ſpecie cõpta:animo manet interiore pollu/
tior. Neq; eñ ſacri fontis irriguo:aut ablu/
ebat aut reſtinguebat ardorẽ: Meritoq; ad
eã ſpirit⁹ rediebat immũdus:adducẽs ſecũ
ſeptẽ ſpũs nequiores ſe: qm̃ i hebdomada
legis ⁊ octaue myſteriũ ſacrilega mente cõ/
miſit. Itaq; vt nobis multiplicat̃ ſeptifor/
mis ſpũs gratia:ita illis imundoꝝ ſpirituũ
oĩs cumulat̃ iniuria. Uniuerſitas eniꝫ hoc
numero aliquotiẽs cõprehẽdit̃: ꝓpt̃ qḋ ſe/
ptimo die ꝯcluſis mũdi opibuſ reqeuit de⁹.
Iḋ ⁊ ſteril̃ ſeptẽ pepit:⁊ ꝑloſa in filijs infir/
mata ẽ. Deniq; vt ſcias ſynagoge ꝑſm de/
formari vbi eccl̃ie btitudo laudat̃:ſubiecit:

**De increpatiõe generationis ne/
quã ſignũ querentis.**

Ca.LI. **Generatio hec generatio ne/
quã eſt:ſignũ querit:⁊ ſignũ
nõ dabit̃ ei:niſi ſignuꝫ ione.
Nã ſicut ionas fuit ſignũ niniuitl̃:
ita erit ⁊ fili⁹ hois.** In hoc ꝙ̃ iudeo/
rũ plebe dãnata:eccleſie myſteriũ euidẽter
exprimit̃:q̃ in niniuitis ꝑ penitentiã:⁊ in re
gina auſtri ꝑ ſtudiũ ꝑcipiẽde ſapiẽtie de to/
tius orbis finib⁹ cõgregat̃: vt pacifici ſalo/
monis v̈ba cognoſcat. Regina plane: cui⁹
regnũ eſt indiuiſũ:de diuerſis ⁊ diſtãtibus
Eph.5. ꝑplis in vnũ corp⁹ aſſurgẽs. Itaq; ſacramẽ
tũ illud magnũ eſt de xp̃o ⁊ de eccleſia:ſ; tñ
hoc mai⁹ eſt:qꝛ illud in figura ante ꝓ̃ceſſit:
nũc aũt plenũ in veritate myſteriũ eſt. Illic
eñ ſalomonis typus:hic aũt xp̃s in ſuo cor
pore eſt. Ex duob⁹ igit̃ ꝯſtat eccleſia:vt aut
peccare neſcias:aut peccare deſinas. Peni/
tẽtia eñ delictũ abolet:ſapiẽtia cauet. Hoc
in myſterio. Ceteꝝ ione ſignũ vt typus dñi
ce paſſionis:ita etiã grauiũ que iudei cõmi
ſerint teſtificatio peccatoꝝ eſt. Sil̃ aduerte/
re licet:⁊ maieſtatis oraculũ ⁊ pietatis indi
ciũ. Nãq; niniuitaꝝ exẽplo ⁊ denũciat̃ ſup
plicium ⁊ remediũ demonſtrat̃. Uñ etiã iu
dei debent nõ deſperare indulgentiã: ſi ve/
lint agere penitentiã.

**De ſimilitudine qua ad oſtenſio
nem fidei adhortamur.**

Nemo lucernã accẽdit: ⁊ i ab/ Ca.LII.
**ſcondito ponit:neq; ſub mo
dio ſed ſuꝑ candelabrũ:vt q̃
ingrediunt̃ lumen videat.** Ergo qꝛ
in ſuperiorib⁹ eccleſiã ſynagoge ꝓ̃tulit: hor
tat̃ nos vt fidẽ poti⁹ noſtrã ad eccleſiã trãſ/
feram⁹. Lucerna eñ fides eſt:iuxta qḋ ſcri/
ptum eſt:Lucerna pedib⁹ meis verbũ tuũ Ps.118.
dñe. Uerbũ eñ dei fides nr̃a eſt:verbũ dei
lux eſt:lucerna eſt fides. Erat lux vera que Ioh.1.
illuminat oẽm hoiem venientẽ in hunc mũ
dũ. Lucerna eñ lucere non põt: niſi aliũde
lumẽ acceperit. Hec eſt lucerna q̃ accendit̃:
virtus ſcꝫ nr̃e mentis ⁊ ſenſus:vt drachma
illa poſſit q̃ perierat repiri. Nemo ꝙ̃ fidẽ ſb
lege cõſtituat. Lex eñ intra mẽſurã ẽ:vltra
menſurã gr̃a. Lex obumbrat:gr̃a clarificat.
Et iḋ nemo fidẽ ſuã intra menſurã legis in/
cludat:ſ; ad eccleſiã ꝯferat:in q̃ ſeptiformis
ſpũs relucet gr̃a:quã princeps ille ſacerdo/
tũ fulgore ſuꝑne diuinitatis illumiat:ne eã
legis vmbra reſtinguat. Deniq; lucerna illa
quã matutinis: veſꝑtiniſq; tꝑib⁹ ritu vete/
ri iudeoꝝ ꝓ̃nceps ſacerdotũ ſolebat accẽde/
re:velut ſub modio ſita legis euanuit: ⁊ ci/
uitas illa hierl̃m q̃ in terris eſt:q̃ occidit ꝓ/
phetas:q̃ſi in cõualle flet⁹ poſita deliteſcit:
illa aũt hierl̃m q̃ in celo ẽ: in q̃ militat fides
nr̃a:in illo altiſſimo oĩm locata monte: hoc
eſt:in xp̃o :eccl̃ia nõ põt tenebrl̃ ⁊ ruinis hu
ius mũdi abſcondi: ſed fulgẽs cãdore ſolis
eterni:luce nos gr̃e ſpiritalis illuminat.

**De redargutione interioris im/
mũdicie:multorũq; vitiorũ phari/
ſeorum ⁊ legiſperitorum.**

Nunc vos phariſei prius qḋ Ca.LIII.
**deforis ẽ calicis ⁊ catini mũ
datis.** Uides corꝑa nr̃a terreno/
rũ et fragiliũ exꝑſſiõe ſignari:q̃ breui lapſu
ꝓ̃cipitata frangant̃:⁊ facile ea q̃ mens vol/

uit interna: ꝑ ſenſus ⁊ geſta corporis ꝓdi:
ſicut illa que calix interi⁹ ꝯtinet:foris lucẽt.
Unde ⁊ in poſteriorib⁹ nõ dubiũ eſt voca/
bulo calicis paſſionẽ corporis declarari: cũ
Ioh.18. dicit dñs: Calicẽ quẽ mihi pater dedit:non
vis vt bibã illũ? Bibit eñ corp⁹ ſuũ:q̃ cor/
poralẽ fragilitatẽ ſpiritali abſorbet affectu:
⁊ quaſi in mentẽ animũq; trãſfundit: vt in/
teriorib⁹ exterioꝝ imbecillitas hauriat̃. Cer
nis igit̃ ꝙ nos nõ exteriora hui⁹ calicis aut
catini:ſed interiora ꝯtaminant. Et ideo q̃ſi
bonus ꝓ̃ceptor docuit: quẽadmodũ noſtri
mũdare corꝑis cõtagiũ debeamus:dicens:
**Date elemoſynã:⁊ ecce oĩa mũda
ſunt vobis.** Uides q̃nta remedia? Mũ/
dat nos miſcḋia:mũdat nos dei ſermo:iux
Ioh.15. ta qḋ ſcriptũ eſt: Iam vos mũdi eſtis ꝓpt̃
ſermonẽ meũ quẽ locutus ſum vobis. Nec
hoc loco ſolũ:ſed etiã in alijs quãta gratia
Tobie.12. ſit:exꝑſſum tenes. Elemoſyna eñ a morte
Eccl.29. liberat:Et ꝯclude elemoſynã i corde paupe
ris:⁊ hec ꝓ te exorabit in die malo. Totus
itaq; pulcherrim⁹ ab hic dirigit̃ loc⁹: vt qm̃
nos ad ſtudiũ ſimplicitatiſ inuitat:ſuꝑflua
iudeoꝝ ⁊ terrena cõdẽnet:qui ſm corp⁹ in/
telligẽdo que legis ſunt:vitro ⁊ catino ꝓpt̃
fragilitatẽ ſui nõ imerito cõparant̃:⁊ ea de
quib⁹ nobis nullus eſt vſus obſeruant: ea
autẽ in quib⁹ noſtre ſpei fruct⁹ eſt negligũt:
et ideo peccatũ grande cõmittunt:dũ me/
liora deſpiciunt: ⁊ tñ ipſis peccati abolitio
ꝓmittit̃: ſi miſcḋia cõſequat̃. Breuiter aũt
vitia eorũ multa ꝑſtringit:qui viliorũ fruc/
tuũ decimis ꝯferendis omne ſtudiũ inten/
dãt ſuũ:nec vllũ futuri iudicij metũ: nec ali
quã dei habeant charitatẽ:cũ opera ſine fi/
de vana ſint. Pretereũt eñ iudiciũ ⁊ chari/
tatẽ dei. Iudiciũ ideo:qꝛ nõ oĩa que agunt
in iudiciũ referunt. Charitatẽ ideo: qꝛ non
ex affectu deũ diligunt. Sed ne rurſus fidei
nos ſtudioſos faciat opeꝝ negligentia: ꝑfe
ctionẽ fidelis viri breui ſermone concludit:
vt ⁊ fide ⁊ operib⁹ aꝓ̃bet̃ dicens: **Hec
oportuit facere:⁊ illa nõ omittere.**
Arrogantiã ꝙ̃ iactantiãq; redarguit iude/
orum:dũ primatus accubitiõis in cõuiuijs
aꝑpetũt. In ipſos ꝙ̃ peritos legis: dãnati/
onis ſentẽtia ꝓmulgatur. **Ue vobis q̃
eſtis vt monumẽta.** Qui quaſi ſepul
chra que nõ aꝑparẽt:ſpecie fallũt:viſuq; de/
cipiunt:vt cũ foris ſpecioſa ꝓmittant: int⁹
plena fetoris icludant. Qḋ faciunt plerique
doctores qui ab alijs exigunt: que ipſi non
q̃ant emulari. Et ideo ipſi monumẽta ſũt:
ſicut ⁊ alibi dictũ eſt:Sepulchꝝ patens eſt Ps.5.
guttur coꝝ. Bonus etiã locus aduerſus ſu
perſtitionẽ vaniſſimã iudeorũ. **Ue vo/
bis qui edificatis monumẽta pro/
phetarũ.** Patres eñ veſtri q̃ edificãdo
ſepulchra ꝓphetarũ:patrũ ſuorũ facta dã/
nabant. Emulando aũt paterna ſcelera: in
ſeipſos ſententiã retorquebãt. Etenĩ ꝓphe
ticorũ edificatione tumulorũ ſceleris eos q̃
occiderunt arguebãt:⁊ ſimiliũ emulatione
factorũ ſe quoq; declarabãt paterne iniqui
tatis heredes. Nõ igit̃ edificatio: ſed emu/
latio loco criminis eſtimatur. Neq; eñ poſ
ſunt hereditarie iniquitatis abſolui:q̃ dei fi
lium crucifigendo qḋ graui⁹ eſt paternis cu
mulũ ſcelerib⁹ addiderunt. Et ideo bñ alibi
addidit:Implete menſuram patrũ ueſtro
rum. quia nihil eſt vltra dei iniuriã: graui⁹
peccare qḋ poſſint. Propterea mittit ad il/
los ſapiẽtia ap̃los ⁊ ꝓphetas. Quis eſt ſa/
pientia:niſi chriſt⁹? Deniq; in mattheo ha/
bes:Ecce ego mitto ad uos prophetas &
ſapientes. Arguunt̃ adhuc ſub noĩe iudeo/
rum:⁊ futuro ſuꝑplicio ſtatuunt̃ obnoxij: qꝛ
cũ doctrinã ſibi diuine cognitiõis vſurpẽt:
⁊ alios ipediãt:nec ipſi qḋ ꝓfitent̃ agnſcant.

**De exemplo quo ⁊ timor mortiſ
excludit̃:⁊ fides roborat̃.**

Capitulo duodecimo.

Nonne quinq; paſſeres ve/ Ca.LIIII.
**neũt dipondio? Et vn⁹ ex
illis nõ eſt in obliuiõe co/
rã deo. Sed ⁊ capilli capi
tis veſtri oẽs numerati ſunt. No/
lite timere:multis paſſerib⁹ pluris
eſtis.** Pulcherrimũ locũ tenẽde ſimpli/
citatis ⁊ emulãde fidei ſaluator intexuit:ne
iudaice ꝑfidie more alia ꝓmamus affectu:
alia voce ſimulem⁹:cũ vltimo tẽpore occul
ta cogitationũ accuſantiũ: aut etiã defẽdẽ/
tiũ:ſecretũ noſtre mentis apertura videan
tur. Que eñ maior ẽ ſimplicitatl̃ illecebra:
ꝙ̃ vt vnuſquiſq; cognoſcat latebrã fraudis
eſſe nõ poſſe? Sed qm̃ gemina eſt cauſa ꝑfi/
die:qꝛ aut̃ ex inolita malicia:aut ex acciden
ti metu naſcit̃:ne quis metu territ⁹ poteſta
tis:deũ quẽ corde cognoſcit:negare cogat̃.
Pulchre addidit aĩe tantũ formidabile eſſe
ſuꝑpliciũ:penã corporis nõ eſſe metuendã.
Mors eñ nature finis:nõ pene eſt. Et ideo

mortē ſupplicij corporalis eſſe defectū: pęnā
vero animę eſſe ꝑpetuā: coq̃ deū ſoluꝫ eſſe
metuendū: cuius ꝑtāti nō natura ꝑſcribat:
ſed eadē natura ſubiaceat: Mortē vero nō
eſſe terribilē: quā locupletiore fęnore ſit im/
mortalitas redēptura. Inſpirauerat domi/
nus ſimplicitatis affectū: virtutē mētis ere
xerat: fides ſola nutabat: bene eaꝫ de vilio/
ribus roborauit. Nā ſi deꝰ obliuionē paſſe/
rum nō habet: hominū habere quis putet?
Et ſi tanta eſt dei etiā ęterna maieſtas: vt
vnus ex paſſeribus aut noſtrorū numerus
capillorū pręter ſcientiā dei nō ſit: q̃ȝ indig/
num eſt ęſtimare ꝙ fidelium corda dñs aut
ignoret aut ſpernat: qui viliora cognoſcat?
Fortaſſe dicat aliquis: Quomō apl's dixit:
1. Cor. 9. Nūquid de bubꝰ cura eſt deo: cū vtiq̃ bos
paſſere ꝑcioſior ſit? Sed aliud eſt cura: ali/
ud ſcientia. Deniq̃ numerus capillorꝫ non
in actu cōputationis: ſed in facilitate cogni
tionis accipiť. Non eñ ſollicitā deꝰ curę nu
merantis intēdit excubiam: ſed cui cognita
ſunt oīa: quaſi numerata ſunt oīa. Bene tñ
numerati dicunť: q2 illa quę volumꝰ ſerua/
re: numeramus. Poſſumuſ tñ hic diſcutere
aliqđ intelligentię ſpiritalis arcanum: ꝑſer
tim cū h̊ videať abſurdū: vt hoīes nō potiꝰ
hominibꝰ q̃ȝ paſſeribꝰ cōparenť. Videntur
eñ quinq̃ iſti paſſeres: quinq̃ eſſe corporiſ
ſenſus: tactus: odoratꝰ: guſtus: viſus: audi
tus: qui modo paſſerū ſi terrenarū ſordium
rimenť illuuiem: atq̃ ex incultis locis ⁊ fęti
dis cibū quęrāt: delictorū ſuorū laqueis oc/
cupati: ad ſuperiorū operū fructus quibus
epulanť animi reuolare nō poſſūt. Eſt eniꝫ
lenocinātis quidā laqueus voluptatis: qui
noſtrorꝫ veſtigijs animorꝫ quędam vincula
ſubnectat: vt ſi igneū vigorē puritatēq̃ na
turę ṫrenę materię ſenſus hebetauerit: luxu
rię ꝑcio ſęcularis addictū: ſub quadā vitio/
rum auctione cōſtituat. Sunt etiā quędam
noſtrorꝫ nundinę delictorū. Itaq̃ variarū
capti illecebris voluptatū: aut venūdamur
ſub peccato: aut redimimur a peccato. Chri
ſtus nos redimit: aduerſariꝰ vendit. Ille au
ctionať ad morteꝫ: hic redimit ad ſalutem.
Unde bene matthęꝰ duos paſſeres poſuit:
corpus animāq̃ ſignificans: qm̃ caro q̃ȝ ſi
ꝯſentiens dei legi: ⁊ exuens ſe lege peccati:
in naturā animę ſenſuum puritate tranſie/
rit: alis ad cęluꝫ ſpiritalibus eleuať. Itaq̃
docemur: q2 volandi nobis gratiaꝫ natura
dedit: voluptas abſtulit: quę malorū eſcis
grauat animā: atq̃ in naturā corporeę mo/
lis inclinat. Meritoq̃ poſuit: q2 nemo illo/
rum cadit ſine volūtate dei. Qđ eñ cadit:
vergit in terrā: ⁊ qđ volat: faſtigio immorta
litatis euehiť. Ne cui auteꝫ dubiū eſſet: qđ
matthęus dixit: lucas euidenter abſoluit:
quia volūtas dei cognitio dei. Nō eñ quiſ
q̃ȝ voluntate dei cadit: ſed qui delictorum
ſuorꝫ mole ruerit: deū latere nō poterit. Nā
⁊ iob ex dei volūtate temptatur. Dedit tibi
aduerſariū: ſed ꝓpoſuit pręmiū. Nec excu/
ſes fragilitatē: qui habes imaginē: accepi/
ſti munitionē: vnde ⁊ hoc ꝓficit ad ſaluteꝫ:
vt ſine ꝑmiſſione dei diabolum nocere non
poſſe cognoſcas: ne potentiaꝫ diaboli ma/
gis timeas: q̃ȝ diuinitatis offenſam. Iam il
lud nō dubiū eſt: animę paſſerē cōparari cū
legeris: Anima noſtra ſicut paſſer erepta ē Ps. 123.
de laqueo venantiū. Et alibi: Quō dicitis Ps. 10.
animę meę tranſmigra in montē ſicut paſ/
ſer. Ipſum quoq̃ hoīem legimus cōparari
paſſeri: q2 ſcriptū eſt: Ego aūt quaſi paſſer Ps. 101.
vnicus in ędificio: ſcꝫ ex duobus paſſeribꝰ
in vnū paſſerem: hoc eſt: ſpiritalis ſubſtan/
tię ſubtilitatē cōcordans: vtriuſq̃ alę cōpa/
ge formatus. Ergo paſſer bonus eſt: cui vo
lādi natura ſuppeditat. Eſt etiā malus paſ
ſer: qui volandi vſū terrenę vitio labis abo
leuerit. Quales ſunt iſti paſſereſ qui dipon
dio veneūt: Alibi aſſe veneunt: alibi dipon
dio. Quanta vilitas delictorꝫ. Mors enim
vilis: ſed ꝑcioſa virtus. Eteñ aduerſarius
tanq̃ȝ captiua mancipia vilioris precio ęſti/
mationis addicit. At vero dñs tanq̃ȝ ſpeci/
oſa ſeruitia: quę ad imaginē ⁊ ſimilitudinē
ſui fecit: idoneus ſui oꝑis ęſtimator magno
ꝑcio noſ redemit: ſicut ſctūs apl's dixit: Em 1. Cor. 6.
pti eñ eſtis ꝑcio magno. Et bene magno:
qđ nō ęſtimať ęre: ſed ſanguine: q2 ꝓ nobis
mortuꝰ eſt chriſtus: qui ꝑcioſo nos ſangui/
ne liberauit: ſicut etiā ſanctꝰ petrus in epi/
ſtola cōmemorat ſua ſcribēs ad nos: Quia 1. Petr. 1.
nō corruptibilibꝰ argento ⁊ auro inquit re/
dempti eſtis de vana veſtra conuerſatione
paternę traditionis: ſed ꝑcioſo ſanguine q̃/
ſi agni incōtaminati ⁊ immaculati chriſti ie
ſu. Et bene ꝑcioſo: q2 immaculati corporis
ſanguis eſt: q2 ſanguis eſt vnici filij dei: qui
nō ſolū de maledicto legis: ſed etiā de impi
etatis morte ꝑpetua nos redemit. In ſum/
ma igiť hic ſenſus eſt: Si dñs vilibꝰ auibꝰ

⁊ infidelibꝰ hoībus: vel in oriundo ſole: vel
in terrena fęcūditate ꝓſpexit: ſi miſcdię ſuę
omnibꝰ munus imꝑtit: haud eſſe dubitādū
cōtemplationē apud illū fideliū valituram
eſſe meritorꝫ: ꝑdare aūt ⁊ fidē acuēdo inte/
xuit: ⁊ fidei ipſi virtutū fundamenta ſubie/
cit. Nam vt fortitudinis incētiuū eſt fides:
ita fidei firmamentū eſt fortitudo.

De irremiſſibilitate blaſphemie in ſpiritumſanctum.

Ca. LV. Et omnis qui dicit verbū in
filiū hominis remitteť ei: in
ſpiritū autē ſanctū qui dixe/
rit: nō remittetur ei. Utiq̃ filiū ho/
minis chriſtū intelligimus: qui de ſpūſanc/
to generatꝰ ⁊ virgine eſt: qđ parens eius in
terris ſola ſit virgo. Nūquid ergo maior eſt
ſpūſſanctus chriſto: vt in chriſtū peccantes
veniā cōſequanť: in ſpiritūſanctū delinquē
tes remiſſionē nō mereanť adipiſci? Sꝫ vbi
vnitas poteſtatis eſt: nulla cōparationis ē
quęſtio: neq̃ cōtrouerſia magnitudinis: cū
magnꝰ ſit dñs: ⁊ magnitudinis eiꝰ finis eſſe
nō poſſit. Si igiť qđ credimus vnitas trini
tatis eſt: indiſcreta vtiq̃ magnitudo: ſicut
indiſcreta operatio. Qđ in ſequētibus de/
monſtrať. Nā cum alibi dictū ſit: Pater vo
bis dat q̄d loquamini: hic ſubiecit: Spi
ritus eñ ſanctꝰ docebit vos in illa
hora que oporteat dicere. Ergo ſi
operatio vna eſt: ⁊ cōtumelia. Sed ad ꝓpo
ſita reuertamur. Hic videť quibuſdā: vt eū/
dem ⁊ filiū hoīs ⁊ ſpm̃ſanctū chriſtū intelli/
gamus. Salua diſtinctione ꝑſonarū ⁊ vni/
tate ſubſtantię: q2 vnus ⁊ deꝰ ⁊ homo chri/
ſtus: idē ſpūs ſicut ſcriptū eſt: Spiritꝰ ante
faciē noſtrā chriſtꝰ dñs. Idē ſanctꝰ: q2 ſicut
deꝰ pr̃ ⁊ filiꝰ dñs: dñs pr̃ ⁊ filiꝰ deꝰ: ita etiaꝫ
⁊ pater ſanctꝰ: ⁊ filiꝰ ſctūs: ⁊ ſpūs ſanctus.
Deniq̃ cherubim ⁊ ſeraphim indefeſſis vo
cibꝰ clamāt: Sanctꝰ ſctūs ſanctꝰ: vt trinitaſ
repetita tertia appellatōe ſigneť. Si ğ vtrū/
q̃ chriſtꝰ eſt: quę eſt diuerſitas: niſi vt ſcia/
mus q2 diuinitatē chriſti nobiſ negare nō li
ceat? Deniq̃ in ꝑſecutione quid quęriť: niſi
vt dñm chriſtū negemꝰ? Itaq̃ q̄cūq̃ nō cō/
fiteť i chriſto deū: ⁊ ex deo atq̃ in deo xp̄m:
veniā nō merebiť. Sed etiā q̄cūq̃ ſpūs nō
ꝯfiteť chriſtū in carne veniſſe: ex deo nō eſt.
Qui eñ hoīeꝫ negauit deū negauit: q2 deꝰ
in hoīe: ⁊ hō in deo xp̄s. Plęriq̃ tñ illud te/
nēt: vt eā blaſphemiā dicant nō eſſe venia/
bilē: ſi quis chriſtū dicat in beelzebub eijce/
re dęmonia: nō ꝑtāte diuina.

De rñſione dñi ad poſtulationē cuiuſdā: q̄ auaricia abolēda docet

Et ait quidā de turba: Ma/ Ca. LVI.
giſter dic fratri meo: vt diui/
dat mecū hereditatē. At ille
dixit ei: Hō: quis me cōſtituit iudi
cē: aut diuiſorē ſupra vos? Totus
hic locꝰ aut ſubeundā ꝓ ꝯfeſſione dñi paſſi/
onē: aut ꝯtēptu mortl': aut ſpe ꝑmij: aut mā
ſuri denūciatiōe ſupplicij cui nūq̃ venia la/
xeť iſtruiť. Et qm̃ auaricia plęrūq̃ ſolet tēp
tare ꝟtutē: etiā huiꝰ abolēdę ⁊ ꝑceptū ſubij
ciť ⁊ exēplū: dicēte dño: Quiſ me ꝯſtituit iu
dicē: aut diuiſorē ſuꝑ vos? Bñ terrena decli
nat: q ꝓpter diuia deſcēderat: nec iudex cē
dignať litiū ⁊ arbiť facultatū: viuorꝫ habēs
mortuorūq̃ iudicium: arbitriūq̃ meritorꝫ.
Nō ğ q̄d petas: ſ; a q̄ poſtules intuendū ē:
nec maioribꝰ intēto aīo putes minoribꝰ ob
ſtrependū. Uñ nō imerito refutať hic frať:
q diſpēſatorē cęleſtiū geſtiebat corruptibili
bꝰ occupare: cū inť ffes pr̄imoniū nō iudex
mediꝰ: ſ; pietas debeat ſeq̄ſtra diuidē: q̃ȝq̃ȝ
imortalitatl' pr̄imoniū nō pecunię ſit hoībꝰ
expetēdū. Fruſtra. n. ꝯgregat opeſ: q ſe his
neſcit vſuꝫ. Hoīs cuiuſdā diuitię
vberes fructꝰ poſſeſſio attulit. ⁊c.
Sicut ille q cū repleta horrea nouis meſſi
bus rūperenť: exuberātiū ſibi fructuū rece/
ptacl'a ꝑparabat: cui ꝯgregaret ignarꝰ. Re/
manent eñ in ſęculo cūcta quę ſęculi ſunt:
⁊ pereūt nobis q̄cunq̃ ꝯgreganť heredibꝰ.
Neq̃ eñ nr̃a ſunt: quę nō poſſumꝰ auferre
nobiſcū. Sola virtus comes eſt defuncto/
rū: ſola nos ſequiť miſcdia: q̄ cęleſtium dux
pręuia māſionū: pecunię vilis vſura: taber
nacula defunctis acq̄rit ęterna: ſicut dñi ꝑ/
cepta teſtanť dicētis ad nos: Facite vobis
amicos de iniq̄ mām̄ona: q vos recipiāt in
ęterna tabernacula ſua. Bonū itaq̃ ac ſalu
tare ꝑceptū ⁊ idoneū: qđ vel auaros poſſit
aīare: q ſtudeāt corruptibilia ꝑennibꝰ: ṫrena
mutare diuinis. Sꝫ qm̃ plęrūq̃ deuotio fi/
dei infirmitate reuocať: ⁊ ad cōferendū pr̄i/
moniū ꝓmpti: victꝰ ſui cōſideratione retra
hūť: ⁊ iō addidit dñs dicēs: De ꝓhibi
tiōe ſollicitudis: de victu ⁊ veſtitu.

Nolite ſolliciti eſſe anime quid
manducetis: neq̃ corpori q̄d
veſtiamini. Anima plus eſt q̃ȝ eſca:

⁊ corpus ꝙ̄ veſtimentũ. Nihil eñ moralius ad faciendã fidẽ: oĩa credẽtibus a deo poſſe ꝯferri: ꝙ̄ qđ aeriꝰ ille ſpũs vitale collegiũ anime corporiſꝙ̄ cõtubernio fede ratũ ſine noſtro labore ꝑpetuat: nec ſalutaris deficit vſus alimẽti: niſi cũ venerit dies ſupma moriendi. Cũ igiť aĩa indumẽto corporis veſtiať: ⁊ vigore aię corpus animeť: abſurdũ eſt vt victuũ nobis copiã defuturã putemus: q̄ viuendi iugẽ ſubſtantiã ꝯſequamur. Cõſiderate (inquit) volatilia celi. Magnũ ſane ⁊ aptũ ꝙ fide ſeq̄mur exemplũ. Nã ſi volatilibꝰ celi quibus nullũ exercitiũ cultionis: nullus de meſſiuꝫ fecũditate ꝓuentꝰ eſt: indeficientẽ tñ ꝓuidentia diuina largiť alimoniã: verũ eſt cauſa inopię noſtrę auariciã iudicare. Etenĩ illꝭ idcirco inclaborati pabuli vſus exuberat: ꝙ fructus ſibi cões ad eſcaꝫ datos: ſpeciali quodã neſciunt vendicare dñatu: nos cõia amiſimus cũ ꝓpria vendicamꝰ: nã nec proprium quicꝙ̄ eſt vbi ꝑpetuũ nihil eſt: nec certa copia vbi icertꝰ euẽtus. Cur eñ diuitias tuas ęſtimes: cũ tibi deꝰ etiã victũ cũ cęterꝭ animantibus voluerit eſſe cõem? Aues celi ſpeciale ſibi nihil vendicãt: ⁊ ideo pabulis indigere neſciũt: q2 nõ norunt alijs inuidere. Conſiderate lilia agri quõ creſcũt. Et infra: Si aũt fenũ qđ hodie in agro eſt: ⁊ cras in clibanũ mittiť deꝰ ſic veſtit. Bonus quidẽ ſermo atꝙ̄ moralis: quo ad fidẽ noſ diuinę miſcðię ꝯſcendę: vel iuxta litterã: q2 ad ſtaturã corporis noſtri: vel ſpiritaliter: q2 ſupˢ mẽſurã ſtaturę noſtrę ſine dei fauore nihil valemꝰ adiungere: cõparatõe nos floris ⁊ fenũ ſermo dñicus ꝓuocauit. Quid eñ tã morale ad ꝑſuaſionẽ: ꝙ̄ cũ videas ꝙ etiã quę ſunt irrationabilia ſic dei ꝓſpiciẽtia veſtiunť: vt nullo vſu vel ad gratiã egeãt vel ornatũ: multo magis credas rõnabilẽ hoiem ſi omneꝫ ſui vſũ in deo collocet: nec ſtudio nutandi violet fidẽ: nunꝙ̄ egere poſſe: eo ꝙ iure ꝑſũpſerit de fauore diuino? Sꝫ tñ vt etiã altiꝰ iſta pandamꝰ: q2 nõ ocioſũ videť ꝙ flos vel hõi ꝯferť: vel certe plus pene ꝙ̄ hoibus in salomone ꝑferť: qui tñ meruit vt vel in ſpẽ templũ deo cõderet: vel in myſterio xp̄i eccleſiã figuraret: Nõ alienũ videť vt ꝑ claritatẽ coloris: angelorũ celeſtiũ gloriã putemꝰ exp̄ſſam: qui vere mũdi iſtiꝰ flores ſunt: qđ eorꝫ claritatibꝰ mundus ornať: ⁊ bonũ odorem ſanctificatiõis aſpirãt: Quorũ ꝑſidio fulti poſſumus dicere: Bonus odor chriſti ſumꝰ 2. Cor. 2. deo in his qui ſalui fiunt: q̄ nulla ſollicitudine ĩpediti: nullo vſu laboris exercitati: diuinę in ſe liberalitatis gratiã: ⁊ cęleſtis ſeruãt dona naturę. Unde bene et hic veſtitꝰ gl̄ia ſua ſalomon: ⁊ alibi coopertꝰ oſtendiť: ꝙ infirmitatẽ corporeę naturę veluti virtute q̄dã mẽtis adopertã operũ gloria veſtiebat. Angeli vero quoꝝ natura diuinior expers manet iiurię corporalis: recte licet maximo viro: cõſideratiõe tñ noſtrę iniurię ꝑferunť. Ergo qm̄ ꝑ reſurrectionẽ erũt homies ſicut angeli in cęlis: nos ꝙ̄ exẽplo angelorũ glorię cęleſtis augmentũ dñs qui ⁊ illis eã tribuit ſperare pręcepit: q̄ abſorbeať hoc mortale a vita. Oportet eñ corruptibile hoc in 1. Cor. 15. duere incorruptelaꝫ: ⁊ mortale hoc induere ĩmortalitatẽ. Plęriꝙ̄ etiã cõparationẽ hãc ſm naturã floris ⁊ vſum putãt ꝓpoſiti germinis aptiorẽ: eo ꝙ lilia nulliꝰ annui vſus cultũ requirãt: nec ſicut erga ꝓuentũ fructuum cęterorũ: ita etiã erga generationẽ iſtiꝰ floris: ſollicitꝭ in orbẽ redeat labor actꝰ agricolis. Quibuſlibet eñ ſiccitatibus agri omne illud qđ aliť in florẽ: quadã virtute genitali ex ſeſe atꝙ̄ in ſe ſuci ſꝑ manẽtis animatur: ita cũ foliorũ pubeꝝ caulẽ videas aruiſſe: floris tñ natura viueſcit. Abſcondiť. n. viriditas: nõ amittiť. Aſt vbi vernis fuerit ꝓuocata blandicijs: indumentũ germinis: comã floris: lilij ſui reſumit ornatꝰ. Quẽ locũ nunc qm̄ alibi vberiꝰ tractatũ eſſe reminiſcimur: ꝑſtrinxiſſe ſatis eſt: ne in eadeꝫ ſit recurſus. Illud delectat aduertere: q2 nõ in aſperitatibꝰ montiũ incultiſꝙ̄ ſiluarũ lilia: ſ3 in hortoꝝ amenitate generanť. Sunt eñ horti quidã diuerſarũ pomiferi virtutũ: iuxta qđ ſcriptũ eſt: Hortꝰ ꝯcluſus ſoror mea Cant. 4 ſponſa: hortus cõcluſus: fons ſignatꝰ: eo ꝙ vbi integritaſ: vbi caſtitas: vbi religio: vbi fida ſilẽtia ſecretorũ: vbi claritas angelorũ eſt: illic cõfeſſorũ violę: lilia virginum: roſę martyrũ ſunt. Nec incõgruum quiſꝙ̄ putet ꝙ angelis lilia cõpareť: cũ lilium ſe chriſtꝰ ipſe memorauerit dicens: Ego ſum flos cã Cant. 2. pi: ⁊ liliuꝫ conuallliũ. Et bene liliũ chriſtus: quia vbi martyrũ ſanguis: ibi chriſtus: qui eſt flos ſublimis: immaculatus: innoxiꝰ: in quo nõ ſpinarũ offendat aſperitas: ſed gratia circũfuſa clareſcat. Sunt eñ ſpinę roſarũ: q2 tormẽta ſunt martyꝝ. Nõ habet ſpinas ioffenſa diuinitaſ: q̄ tormẽta nõ ſenſit.

Ergo ſi lilia vel angeli ſupra hoim gloriã veſtiunť: nec in nobis miſcðiam dei deſperare debemus: quibꝰ ꝑ reſurrectiõis gratiam dñs ſiꝭem angelis ſpẽm polliceť. Quo loco etiã illã videť ꝑſtringere q̄ſtionẽ: quã etiaꝫ apl̄s nõ omiſit: q2 gentes huiꝰ mũdi q̄runt quõ reſurgant mortui: ⁊ quali corpore veniant. Nã cũ dicat: Querite regnũ dei ⁊ hęc oĩa adijcienť vobis. Nec ad ꝑſens: nec in reliquũ fidelibꝰ oſtendit grãm defuturã: ſi mõ qui diuina deſiderãt: terrena nõ quęrãt. Indecorũ quippe eſt hoies curare de cibo q̄ militãt regno: Nouit rex quẽ admodũ familiã ſuã paſcat: alat: veſtiat: et

Ps. 54. ideo dixit: Iacta in dño cogitatũ tuũ: ⁊ ipſe te enutriet.

Ca. LVII. Ignẽ veni mittere ĩ terrã: ⁊ q̄d volo: niſi vt accendať? Baptiſma habeo baptizari: ⁊ quomõ angor vſꝙ̄ dũ ꝑficiatur?

De vigilãtia ⁊ negligẽtia ſeruoꝝ.

b Beati ſerui illi: quos cũ venerit dñs inuenerit vigilãtes.

In ſuperioribꝰ vigilare nos voluit: ꝑ oĩa expectãtes momẽta dñi ſalutaríſ aduentũ: nedũ aliq̄s remittit ⁊ negligit: et de die in diẽ opera ſua differt: iudicij futuri die: vel ꝓpria morte ꝑuentꝰ: meritũ ſuę cõmendationis amittat. Et illa quidẽ in oẽs ꝑcepti forma generalis. Qđ ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo: morã facit dñs meꝰ venire. Uerũ ſeries ſequẽtꝭ exẽpli diſpenſatoribꝰ: hoc eſt: ſacerdotibus videť eſſe ꝓpoſita: quo ſciant ſibi grauẽ in futurũ pęnã eſſe ſubeundã: ſi ſęcularibꝰ intenti delitijs: familiã dñi plębẽꝙ̄ cõmiſſaꝫ ſibi gubernare neglexerint. Ille aũt ſeruus q̄ cognouit voluntatẽ dñi ſui: ⁊ nõ ꝑparauit. ⁊c̄. Sed q2 exiguus eſt ꝓfectꝰ: ⁊ parua meritoꝝ gratia ſupplicij metu ab errore reuocari: maiorꝙ̄ pręrogatiua charitatꝭ ⁊ amoris: eo dñs ad ꝓmerẽdã ſui gratiã ſtudia noſtra acuit: ⁊ acq̄rendę cupiditatẽ diuinitatis inflãmat dicẽs: Ignẽ veni mittere in terrã. Nõ vtiꝙ̄ illum ignẽ cõſumptorẽ bonoꝝ: ſed bonę volũtatis auctorẽ: Qui aurea dñicę domus vaſa meliorat: fęnũ vero ꝯſumit ⁊ ſtipulã: ac ſęcularia oĩa mundi voluptate concreta perituręꝙ̄ opus carnis exurit: ille ignis diuinꝰ q̄ flãmigerabat in oſſibꝰ ꝓphetarũ: ſicut ſan

Hiere. 20. ctus hieremias dicit: Quia factus eſt ſicut ignis ardens: flãmigerãs in oſſibus meis.

Eſt eñ ignis dñi: de quo dictũ ẽ: Ignis añ Ps. 49. cũ ardebit. Eſt ⁊ ideꝫ dñs ignis: ſicut ⁊ ipſe dixit: Ego ſum ignis ardẽs ⁊ nõ ꝯſumens. Ignis eñ dñi: lumen ęternũ eſt. Quo igne illę accenduntť lucernę: de quibꝰ ſupra dixit: Sint aũt lumbi veſtri ꝑcincti: et lucerne ardẽtes. Et ideo q2 nox eſt dies huiꝰ vitę: lucerna eſt neceſſaria. Hunc ignẽ in ſe etiam ãmaus ⁊ cleophas a dño miſ Ar. Amaon ſum eſſe teſtanť dicẽtes: Nõne cor noſtrum 1. 24. ardens erat in via cũ aperiret nobis ſcripturas? Euidẽter itaꝙ̄ docuerũt qualis iſtiꝰ ignis ſit opatio: qui ſecreta cordis illuminat. Et ideo fortaſſe dñs in igne vẽturus eſt: vt reſurrectionis tẽpore vitia vniuerſa conſumat: ſuiꝙ̄ cõſpectu deſideria cõpleat ſingulorũ: meritorũꝙ̄ ⁊ myſterioꝝ lumen accendat. Tãta itaꝙ̄ dñi dignatio ẽ: vt infundẽdę nobis deuotionis: ⁊ ꝯſũmandę ꝑfectõis in nobis: ⁊ maturandę ꝓ nobis ſtudiũ paſſionis ſibi ineſſe teſteť: q̄ cũ in ſe nihil habuerit qđ doleret: noſtrꝭ tñ angebať erũnis: ⁊ ſub tẽpore mortis męſticiã ꝑtendebat: quã nõ ex metu mortis ſuę: ſed ex mora nr̄ę redẽptionis aſſũpſerat: iuxta qđ ſcriptũ eſt: Et quõ angor vſꝙ̄ dũ ꝑficiať? Utiꝙ̄ q̄ vſꝙ̄ ad ꝑfectionẽ angiť: de ꝑfectione ſecurꝰ eſt. Sed etiã alibi: Triſtis inq̄t eſt aĩa mea Matth. 26. vſꝙ̄ ad mortẽ. Nõ ꝓpter mortẽ: ſed vſꝙ̄ ad mortẽ triſtꝭ eſt dñs: quia eũ ꝯditio corporalis affectꝰ: nõ formido mortis offendit. Nã q̄ corpꝰ ſuſcepit: oĩa debuit ſubire q̄ corporis ſunt: vt eſuriret: ſitiret: angereť: ꝯtriſtareť. Diuinitas aũt cõmutari ꝑ hos neſcit affectus. Simul oñdit: ꝙ in certamine paſſionis mors corporis: abſolutio anxietudinis: nõ coaceruatio ſit doloris.

De ſpiritali intellectu eiꝰ ꝙ dñs dixit ſe veniſſe nõ vt daret pacẽ: ſꝫ ſeparationem.

p Putatis ꝙ pacẽ veni dare in terrã? Nõ: dico vobis: ſꝫ ſeparationẽ. Ca. LVIII. Erunt em ex hoc q̄nꝙ̄ ĩ domo vna diuiſi: tres ĩ duo: ⁊ duo ĩ tres diuidenť: Pr̄ in filiũ: ⁊ filiꝰ ĩ patrẽ ſuũ: mr̄ in filiã: ⁊ filia in matrẽ: ſocrꝰ in nurũ ſuã: ⁊ nurꝰ in ſocrũ ſuã. Cũ in oibꝰ fere euãgelicis locꝭ ſpiritaľ intellectꝰ opeť: tñ in ꝑñti maxie. Ne quẽ duricia nudę expoſitõiſ offẽdat: ſpiritali altitudine ſenſus ſeries tẽperãda eſt:

Præſertim cū ſacroſctā religio moꝛalibꝰ di/
ſciplinis ⁊ mitibus pietatis exēplis: etiā ſi/
dei exules ad reuerentiā tamē ſui clemēter
inuitet: vt præuia fidei diſciplina: manſue/
tudine ſui ſupſtitionū dura diſſoluat: ⁊ ob-
noxias erroꝛibus mentes cogat etiā fidem
credere: quas potuit pietate mulcere. Etenī
cū fidei alta pectoꝛibꝰ nō capiunt infirmis
ꝑ ea que ꝓcepta ſunt: ea que venerāda ſunt
eſtimant: vt iuſta de iuſto: ſancta ð ſancto:
bonoꝛū ſuoꝛū bonum teſtentur auctoꝛē: Er
go dominū illū qui ſimul diuinitatis reue/
rentiā ⁊ pietatis gratiā ſua lege cōplexꝰ eſt
Matth.22. dicens: Diliges dominū deū tuū: ⁊ diliges
ꝓximū tuum: ita nunc mutatū eſſe opina-
bimur: vt abolere neceſſitudinuꝫ nomina:
collidere pietatis affectꝰ: chariſſimoꝛū pig/
noꝛū diſcidia mandaſſe credamus? Et quō
ipſe eſt pax noſtra q̄ fecit vtraq̄ vnū? Quō
Joh.14. ipſe dicit: Pacē meā do vobis: pacē meam
derelinquo vobis: ſi parentes a filijs: filios
a parentibꝰ diſcidio neceſſitudinis ſepara-
turus aduenit? Quō maledictus qui nō ho
noꝛat patrē: religioſus qui deſerit? Sꝫ ſi ad
uertamus quia pꝛima cauſa religionis: ſe/
cūda pietatis eſt: in eodē etiā hanc eſtima-
bimꝰ queſtionē. Opoꝛtet enī vt diuinis hu
mana poſthabeas. Nā ſi officiū parentibꝰ
exhibendū eſt: quāto magis auctoꝛi paren/
tū: cui gratiā etiā ꝓ parētibus tuis debes?
Aut ſi illi oīno nō recognoſcūt parētē: quē/
admodū tu recognoſcas? Nō igit dic renū/
ciandū eſſe pignoꝛibꝰ: ſed deū oībus ꝓferē/
Matth.10. dū. Deniq̄ habes in alio libꝛo: Qui diligit
patrē aut matrē ſuꝑ me: nō eſt me dignus.
Nō diligere parētes: ſed deo ꝓferre ꝓhibe/
ris. Etenī nature pignoꝛa: dñi bñficia ſunt.
Nec quiſquā debet plus amare beneficiuꝫ
qð accepit: q̄ deū a quo beneficium ſeruat
acceptū. Ergo etiā ſm litterā pie intelligēti
bus expoſitio religioſa non deeſt: ſubeſt tn̄
quo altiꝰ referenduꝫ putemꝰ hunc ſenſum:
qꝛ addidit: **Erunt ex hoc quinq̄ in domo vna diuiſi: tres i duo: ⁊ duo in tres diuident.** Qui ſūt enī quinq̄
cū ſex ꝑſonaꝝ facta videat ſubiectio: pr̄is ⁊
filij: matris ⁊ filie: ſocrꝰ ⁊ nurus: q̄q̄ eadem
mater q̄ ſocrꝰ accipi poſſit. Que enī mater
eſt filij: ſocrꝰ eius vxoꝛis eſt: vt iuxta litterā
q̄ numeri non abſurda ſit ratio: liquidoq̄
clareat fidē vinculis nexā nō eſſe nature: qꝛ
licet officio pietatis obnoxij: fide tn̄ liberi
ſunt. Nō incōgruū quoq̄ videt: ſi myſtica
interꝓtatione enodemus hūc ſenſum. Do/
mus vna: hō vnus eſt. Vnuſquiſq̄ enī: do/
mus aut dei eſt: aut diaboli. Itaq̄ domus
ſpiritalis: hō eſt ſpiritalis: ſicut habemuſ in
epl'a petri: Et vos tāq̄ lapides viui edifica 1.Petri.2.
mini in domos ſpiritales: in ſacerdotiū ſan
ctū. In hac ergo domo: duo in tres: tres in
duo diuident. Duos legimꝰ frequēter: ani/
mā ⁊ coꝛpus. Qꝛ ſi duobꝰ in terra ꝯuenerit:
efficiunt vtraq̄ vnū. Et alibi: Ideo caſtigo 1.Cor.9.
coꝛpus meū: ⁊ ſeruituti redigo. Aliud ē qð
ſeruit: aliō qð ſubijcit. Si duos agnouimꝰ:
etiā tres agnoſcamus: qð ꝓcliue ex illis du
obus eſt intelligere. Tres enī anime in coꝛ/
poꝛe affectiōes ſunt: vna rationabilis: alia
cōcupiſcibilis: tertia impenetrabilis: hoc ē:
λογιστίχομ ορεχτίχομ ομούσύχομ.
Non ergo duo in duo: ſed duo i tres: ⁊ tres
in duo diuident. Etenī ꝑ aduentum chꝛiſti
homo qui erat irrationabilis: rationabilis
factus eſt. Ante eramus ſimiles beſtiarū q̄
rationē neſciunt. Eramꝰ carnales: eramus
terreni: iuxta dñi ſententiā: Terra es: ⁊ i ter Gen.3.
ram ibis. Venit dei filius: miſit ſpiritū ſuū
in coꝛda noſtra: facti ſumus filij ſpiritales.
Poſſumus etiā dicere: qꝛ in hac domo ſunt
alij quinq̄: id eſt: odoꝛ: tactus: guſtꝰ: viſuſ:
auditus. Ergo ſi ſm ea que audiuimꝰ aut le
gimus: ſeparato ſenſu viſus atq̄ auditꝰ: ex
cludamus ſuꝑfluas coꝛpoꝛis voluptates q̄
guſtu tactuq̄ ⁊ odoꝛe pariūtur: duo in tres
diuidemus: eo q̄ mentis habitꝰ vitioꝛū nō
capiatur illecebꝛis: ſed emulatione virtutis
a lenocinijs ſe voluptatis abducat: ne fiat
omniū vna cōſenſio que ꝓcipitet in erroꝛē:
ſed diuidēdo ſe ſeparēt deſideria coꝛdis et
officia virtutis. Aut ſi quinq̄ ſenſus accipi
mus coꝛpoꝛales: vitia iā coꝛpoꝛis ⁊ peccata
ſe ſeparēt: Et foꝛtaſſe q̄nq̄ ſunt q̄s fratres
ſuos ille in euāgelio diues luxurioſus appel
lat: q̄ cruciari deſcribit apud inferos: qui/
bus mādari rogat vt nouerint in hoc ſeclo
diuitias abdicandas: vt poſſint requiē hr̄e
pꝰ ſcl'm. Studia virtutis pn̄t etiā videri ca/
ro atq̄ aīa: ab odoꝛe: tactu: guſtuq̄ luxurie
ſeꝑata: in vna domo ſe aduerſus incurſan/
tia vitia diuidētes: caro ⁊ aīa ſubijciētes ſe
dei legi: remouentes ſe a lege peccati: quo/
rū licet diſſenſio ꝑ pꝛeuaricationē pꝛimi ho
minis ī naturā verterit: vt nequāq̄ ſibi pa/
ribꝰ ad virtutē ſtudijs cōuenirēt: tn̄ ꝑ crucē

dñi ſaluatoꝛis tam inimicitijs q̄ etiā man/
datoꝛū lege euacuatis in ſocietatis cōcoꝛdi
Eph.2. am cōgruerent: poſteaq̄ chꝛiſtus e celo pax
noſtra deſcendēs fecit vtraq̄ vnū: ⁊ mediū
parietē macerie ſoluens inimicitias in car/
ne ſua: legē mandatoꝛuꝫ in decretis euacu/
ans: vt duos cōderet in vno homine faciēs
pacē: ⁊ reconciliaret vtroſq̄ in vno coꝛpoꝛe
deo. Qui eſt vterq̄: niſi vnꝰ interioꝛ: alt ex/
terioꝛ? Alterū ad anime ſpectat vigoꝛē: alte
rum refert ad coꝛpoꝛis ſenſuꝫ: Qꝛq̄ inſepa/
rabilis affectus cōſpiratione cōcoꝛdent: cū
caro ſubiecta melioꝛi ſalutaribꝰ obedit im/
perijs: nō quo in naturaꝫ anime ſubtilitate
macerie trāſfuſa demigret: ſed quia delitijs
abdicatis ab omni defecata labe vitioꝝ: ce
leſtis cōuerſationis tramitē: obediētie affe/
ctione gradiat: iam nō vt antea legi mētis
repugnans: ſ ꝑ legē mentis ⁊ ſpiritū vite li
berata a lege peccati: vt anime caro fiat ap
pendix: nō iam lena vitioꝛū ſed emula que/
dam ⁊ quaſi pediſſequa virtutis. Et rurſus
qn̄ anima coꝛpoꝛis nō conniuet illecebꝛis:
nec carnaliū voluptatū delectatione vinci/
tur: ſed mens pura mundiq̄ huiꝰ exuta fa/
mulatu: ſenſus coꝛpoꝛis in ſuas illicit ⁊ at/
trahit volūtates: vt audiēdi legendiq̄ vſu
incrementa virtutis epulet: atq̄ interioꝛis
ſuci ſpiritalibꝰ neſcitura famē ſatiet alimē/
tis. Etenim ratio cibꝰ mentis eſt: ꝓclara q̄/
dam alimonia ſuauitatis: que membꝛa nō
oneret: neq̄ in nature pudēda ſed oꝛnamē/
ta conuertat: cū libidinū volutabꝛū cōmu/
tatur in dei templū: diuerſoꝛiūq̄ vitioꝛū ſa
crariū incipit eſſe virtutū. Qð vtiq̄ tūc fit:
cū caro in naturā regreſſa vigoꝛis ſui agno
ſcit altricē: atq̄ auſu depoſito contumacie:
moderātis anime coniugat arbitrio. Qua/
lis fuit cū inhabitāda paradiſi ſecreta ſuſce
pit: anteq̄ veneno peſtiferi ſerpentis infec/
ta: ſacrilegā famē ſciret: diuinoꝛūq̄ memo/
riā pꝛeceptoꝝ anime ſenſibꝰ inherentē: eda
citatis ſtudio ꝓteriret. Hinc peccatū manaſ
ſe ꝓdit tanq̄ coꝛpoꝛe animaq̄ genitoꝛibꝰ:
duꝫ coꝛpoꝛis natura temptat: anima male
ſana cōpatit. Que ſi appetentiā coꝛpoꝛis re
frenaſſet: in ipſo oꝛtu eēt extincta oꝛigo pec
cati: quaꝫ velut virili infuſam coꝛpoꝛis mo
tui male feta anima: etiā ſui vigoꝛe coꝛrup/
to alienis malis oneribꝰ parturiuit. Eteniꝫ
ille valentioꝛ ⁊ foꝛtioꝛ ſexus: quodā valido
impetu velut virilis fert affectus: hec mol/
lioꝛē q̄ vehemētioꝛē ſtudet tenere rationē.
Ex his itaq̄ diuerſarū cupiditatū motꝰ ad/
oleuit. Sed vbi in ſe anima redit: defoꝛmis
partus pudoꝛe ꝯuenta: degeneres abiurat
heredes: abdicās motꝰ: exoſa peccatū. Ca-
ro quoq̄ grauiū laboꝛū defenerata ſoꝛte: ⁊
vſura iniurie miſerabilis fatigata: vbi ſe cu
piditatibus ſuis quas ſibi ipſa generauit
tanq̄ ſentibꝰ mundi doluit eſſe cōfixā: vete
rē hominē feſtinat exuere vt ſe ſibi auferat:
ne impꝛouidā parentē ſucceſſio peritura de
ſtituat. Rurſus cupiditatuꝫ irrationabilis
motꝰ quaſi cuiuſdā foꝛme decoꝛe fucato vo
luptatis lenocinijs illectꝰ: eam ſibi tanq̄ in
vſum ſocietatl' aſciuit: ita velut quedā coꝛ/
poꝛis atq̄ anime nurꝰ voluptas: motui pꝛa
ue cupiditatis innubit. Ergo q̄diu manſit
in vna domo cōſpirātibus vitijs indiuidua
inſeparabiliſq̄ cōſenſio: nulla videbat eſſe
diuiſio. Vbi vero chꝛiſtꝰ igneꝫ quo delicta
coꝛdis exureret: vel gladiū qui ſignificat ex
erte aciē poteſtatis: quo ſpūs medullarūq̄
ſecreta penetrant: miſit in terras: tunc caro
atq̄ anima regenerationis īnouata myſte/
rijs: oblita qð erat: incipit eſſe qð non erat:
Ac ſe a veterl' vitij q̄uis ſibi ante dilecti ſo/
cietate ſecernit: ⁊ quaſi ꝓdige copulam po/
ſteritatis eliminat: vt diuidant parētes in
filios: dum intēperans motus temperātia
coꝛpoꝛis abdicat: ⁊ anima declinat conſoꝛ/
tiuꝫ culpe: nec extrarie illi ⁊ foꝛis ſumpte lo
cus remanet voluptati. Filij quoq̄ in parē
tes diuidūtur: dum renouati hominis cen/
ſuram ſenilem vitia vetuſta declinant: pie/
tatiſq̄ noꝛmā voluptas adoleſcentioꝛ tan/
quā ſeriem domus refudit diſciplinā. Non
incongruū quoq̄ eſt: ſi putemꝰ q̄ ⁊ iſti ideo
ſe diuidant vt melioꝛes fiant parentibus:
maxime cū in poſterioꝛibꝰ dixerit: Si quis .14
venit ad me ⁊ non odit patrem aut matreꝫ
⁊ filios ⁊ fratres ⁊ ſoꝛoꝛes: etiaꝫ animā ſuā:
nō poteſt meus diſcipulus eſſe. Et ideo ſm
ſimplicem intelligendi foꝛmā: gentilibꝰ pa/
rentibus qui chꝛiſtum ſequit filius antefer/
tur. Religio enī pꝛeſtat pietatis officijs. Il
lud quoq̄ ſm altioꝛē interꝓtationē qua de
carne peccatū naſcitur: ⁊ velut in vtero car/
nis operatur: de quo ait apoſtolꝰ: Si autē Ro.7.
qð nolo hoc ago: iam non ego illud operoꝛ
ſed quod habitat in me peccatū: cū ꝓ vita
mundi huiꝰ effuſus domini ſanguis abole/
uerit vitia: in gratiā ex offenſione cōuertit.

Supabundauit eñ peccatũ: vt ſupabunda
ret gratia: fitq̃ vt ex peccato orta pęnitẽtia
ad cõuerſionẽ me ꝓpoſiti: ⁊ ad cupiditatez
gratię ſpiritalis impellat. Itaq̃ qđ erat mi
hi ad mortẽ: hoc erit in ſalutẽ. Ergo pecca/
tũ irriguo fontis ablutũ ab ea vnde gene/
ratũ eſt carne ſecernit: ⁊ dũ vnuſquiſq̃ cu/
pit redimere delictũ: fit exertę culpę ſtudiũ
diſciplinę: cõcupiſcentia quoq̃ rerũ malaꝝ
⁊ quidã mot⁹ feruidior cupiditatis: dei ver
bo in appetitũ trãſfundit diuinę charitatis
⁊ amoris: atq̃ in eadẽ natura fit varia diſci
plina: multoq̃ meliorem q̃ antea volupta
tẽ ſibi myſterioꝝ cęleſtiũ ille corporis atq̃
animę appetit⁹ acquirit. Alit eñ animus co
gnitione rerũ: ⁊ cõperta futuroꝝ repromiſ/
ſione ſublimior: animę opa vetuſta faſtidit.
1.Cor.2. Animalis eñ homo nõ pcipit quę ſunt ſpi/
ritus dei: ſtulticia eñ illi eſt. Spiritalis aũt
dijudicat oĩa: ipſe aũt a nemine dijudicat.

De liberatione ab aduerſario in via.

Ca.LIX. Dum vadis cum aduerſario
tuo ad magiſtratũ in via: da
operã liberari ab illo: ne for
te cõdẽnet te apud iudicez: ⁊ iudex
tradat te exactori: ⁊ exactor mittat
te in carcerẽ. Dico tibi nõ exies in/
de: donec etiã nouiſſimũ quadran
tem reddas. Hoc etiã mattheus poſu
it: ſed ille ſpecialiter: iſte generalit. Ille eñ
de recõcilianda pace diſſidentiũ fratruz di/
cendũ putauit: hic de pęnitẽtia ⁊ oĩs emen/
datiõe delicti. Diſcutiamus igit qui ſit ad/
uerſarius: qui magiſtrat⁹: qui iudex: qui ve
exactor: quidve putem⁹ eſſe quadrãtẽ: quẽ
niſi quiſ exoluerit mittatur in carcerẽ. Et iu
xta mattheũ quidẽ aduerſari⁹ eſt: cum quo
minime tibi in hac vita ꝯueniſſe videatur:
qui apud iudicẽ futurũ viuoꝝ atq̃ mortu/
orum: manẽtis ſimultatis te crimie pſequa
tur. Iuxta lucã aũt eſt aduerſari⁹ noſter ille
ꝑcipue qui ſerit illecebras delictoꝝ: vt ha
beat in ſupplicio participes quos habuit in
errore conſortes: atq̃ ideo ſocios quęrit ad
culpã: vt obnoxios ꝓdat ad pęnã. Quẽ no
1.Petri.5. bis cauendũ petrus apľs monet dicẽs: Ad
uerſari⁹ veſter diabolus tanq̃ leo rapiens
⁊ rugiens: quęrit quẽ deuoret. Eſt aduerſa/
rius noſter iuxta mattheũ: omnis virtutis
vſus: ⁊ apľicus ⁊ ꝓpheticus ſermo: qui nos
ad aſperiora ꝑcepta ⁊ durioris vitę documẽ
ta cõſtringit. Cui nos cõſentire cõuenit: vt
eũ operib⁹ ęmulemur: ne aliqua nr̃i ꝯtuma
cia ab eo deſciuiſſe ꝓdamur. Iuxta lucã aũt
nemo nobis magis aduerſarius q̃ noſter
eſt lapſus: qui nos vitę noſtrę accuſat indi/
cijs: Nõ quo accuſationis vlli⁹ iudex futu/
rus quęrat officiũ: ſed q2 apud omniũ cog/
nitorẽ noſter nos actus accuſat: dũ ab vſu
virtutis apľiciſq̃ ꝑceptis inuenitur alien⁹.
Itaq̃ aduerſari⁹ nobis omnis vitioꝝ eſt
vſus. Aduerſaria nobis libido: aduerſaria
auaricia: aduerſaria omnis improbitas: ad
uerſaria oĩs iniqua cogitatio. Omnis de/
niq̃ mala eſt ꝯſciẽtia: quę nos ⁊ hic afficit:
⁊ in futuro accuſabit et ꝓdet: ſicut teſtatur
apľus dicẽs: Teſtimoniũ reddẽte illis con/ Ro.2.
ſcientia illoꝝ: ⁊ inuicẽ cogitationibus accu
ſantibus aut etiã excuſantib⁹. Q2 ſi conſci/
entia vnũquẽq̃ ꝓdit: quãtomagis geſtoꝝ
noſtroꝝ opus ante deũ preſto eſt: qđ expſ/
ſum in noſtro corpore vltimo tẽpore cenſe/
bitur: ⁊ ſecretũ cogitatiõis ſcriptũ in cordi/
bus noſtrĭ legetur? Demus igit operã vt dũ
in hoc ſumus vitę curriculo cõſtituti: tanq̃
a malo aduerſario: ita ab improbo liberemur
actu: nedũ imus cũ aduerſario ad magiſtra
tũ in via: noſtrum cõdemnet errorẽ. Ideo ⁊
ſm mattheũ: Eſto cõſentiens aduerſario
tuo cũ es cum illo in uia. εὔνοων autẽ gre/
cus dixit: hoc eſt: beniuolus. Si eñ dum ſu
mus in hac vita exoluamus nos a vinculis
diaboli: nec ille ꝓpter noſ damnabit: ⁊ nos
a vinculis ei⁹ erimus alieni. Unde ⁊ ꝓ aſſy
rio pſalm⁹ ſcribit ſeptuageſimuſnon⁹. Be/
ne eñ cõſulis aduerſario: ⁊ ꝓ illo aſſyrio: h
eſt: bene facis ſi eius laqueis exutus ꝑſtes
hanc beniuolẽtiã: vt pęnã tui lapſus ⁊ mor
tis euadat. Q2 ſi vinculis eius hęreas: tra/
det te tanq̃ reum magiſtratui: id eſt: accuſa
tor ⁊ ꝓditor. Quis eſt magiſtratus: niſi pe
nes quẽ omnis ptãs eſt: ⁊ qui pleni ⁊ pfecti
temporis ſublimẽ ſibi vendicat poteſtatẽ?
Bonoꝝ itaq̃ operũ fret⁹ cõſcientia non ti/
mens aduerſariũ: ſanct⁹ ꝓpheta feſtinat di
cens: Sitiuit anima mea ad deuz viuũ: qñ Ps.41
veniã ⁊ parebo ante faciẽ dei? Hic eñ magi
ſtratus tradet reum iudici: ei ſcz cui viuoꝝ
⁊ mortuoꝝ tribuit poteſtatẽ. Tribuit p na/
turaz: nõ p gratiã. Nõ eñ quã nõ habebat
accepit: ſed quã ex ſubſtãtia patris cũ gene
raret aſſumpſit. Hunc magiſtratũ tibi ⁊ iu/
dicem mõſtrat: qui mõſtrauit ⁊ accuſatorẽ:

Ro.2. ⁊ oſtendit qñ ſit reuelandus. In die inquit
qua iudicabit de⁹ occulta hominũ ſm euã/
geliũ meũ p ieſum chriſtũ dñm noſtrũ. Hic
igitur eſt iudex ieſus chriſtus: p quẽ omnia
occulta redarguunt: ⁊ improbi operis pęna
mandat. Uis ſcire chriſtũ eſſe iudicẽ: qui ex
actori tradit: ⁊ in carcerẽ mittit? Ipſum in/
terroga: immo ipſũ lege in euangelio dicen
Matth.22. tem: Tollite ⁊ mittite illũ in tenebras exte/
riores. Exactores quoq̃ ſuos ipſe monſtra
Matth.13. uit alio loco vbi dicit: Sic erit in cõſũmati/
one ſęculi: Exibunt angeli: ⁊ ſeparabũt ma
los de medio iuſtoꝝ: ⁊ mittent eos in cami
num ignis: ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiuz.
Supeſt nunc vt intelligamus qđ ſibi velit
figura quadrãtis. Et videt vſualis rei expſ
ſum nomine: intellect⁹ ſpiritalis arcanum.
Nam ſicut qui pecuniã ſoluunt debitũ red/
dunt: nec prius euacuat fęnoris nomen: q̃
totius ſortis ad nummũ vſq̃ quocũq̃ ſolu
tionis genere quãtitas vniuerſa ſoluatur.
Sic cõpenſatione charitatis actuũq̃ reliq/
rum vel ſatiſfactione quacũq̃ peccati pęna
diſſoluit. Nõ ocioſum etiã: q2 non ęra ſicut
alibi duo: nõ aſſem: non denariũ: ſed qua/
drantẽ hoc poſuit loco. Quadrantaria eñ
pmutatio velut quędã eſt cõpenſatio: cum
aliud reddit: ⁊ aliud ſignificat ſolutuz. Ita
⁊ hic aut ꝑcio charitatĭ redimit iniuria: aut
iniurię ęſtimatione pęna laxatur. Quadrã
tem autem in balneis dare ſolere reminiſci
mur: cui⁹ oblatione vt illic vnuſquiſq̃ lauã
di accipit facultatẽ: ita hic accipit eluendi:
q2 vniuſcuiuſq̃ peccatũ ſupraſcriptę gene/
re cõditionis eluit: cũ tãdiu exercetur noxi⁹
pęniſ: vt cõmiſſi ſupplicia erroris expendat.
De galileis autẽ illis quoꝝ ſanguinẽ pi
lat⁹ miſcuit cũ ſacrificijs eoꝝ: figura quędã
videt: eos tangẽs qui coactu diabolico nõ
pure offerunt ſacrificiũ: quoꝝ oratio in pec
catũ: ſicut de iuda ſcriptũ eſt ꝓditore: qui ꝓ
ditionẽ ſanguinis dominici inter ſacrificia
poſitus cogitabat.

De parabola arboris fici quid ſignificet.

Capitulo decimotertio.
Ca.LX. Arborem fici quidã habu
it plantatã in vinea ſua.
Quid ſibi vult q2 in euangelio
ſuo dñs fici parabolã frequenter
inducit? Habes eñ alibi: qđ iuſſu dñi viri/
ditas oĩs ligni hui⁹ frondẽtis aruerit. Un/
de intelligim⁹ omniũ creatorẽ: qui põt im/
perare naturis: vt vel areſcant ſubito vel vi
reſcant. Alibi ex teneritudine arboris hui⁹
⁊ folijs cõmemorat conijci ſolere ęſtatis ad/
uentuz: vtroq̃ ſignificans ⁊ iudaicę plębis
inanẽ quã ꝑtẽdebat gloriã velut florẽ in ad
uentu dñi decidiſſe: q2 operib⁹ infructuoſa
durabat: ⁊ iudicij diẽ velut ęſtatis aduẽtuz
quo adulti fructus terrarũ omniũ recõdun
tur: ex plenitudine eccleſię in quaz iudęi q̃
credituri ſunt eſſe metiendũ. Etiã hic ergo
altioris ſenſus aliqđ quęramus arcanũ. Fi
cus i vinea ẽ. Erat eñ vinea dñi ſabbaoth:
quã dedit in rapinã gentiũ. Itaq̃ qui vine
am ſuã diripi fecit: hic etiã ficum iuſſit exci/
di. Apta aũt ſynagogę arboris iſti⁹ cõpara/
tio eſt: q2 ſicut iſta arbor folijs redũdãs flu/
entibus ſpem poſſeſſoris ſui caſſa ſperatoꝝ
ꝓuentuũ expectatione deſtituit: ita etiã in
ſynagoga dũ doctores eius operib⁹ infęcũ/
di: verbis tñ velut folijs redũdantib⁹ glori/
ant: ianis vmbra legis exuberat. Spes aũt
falſi ſpectata ꝓuentus: populi vota credẽ/
tis illudit. Eſt etiaz in natura arboris: quo
magis credas ſynagogę ſpeciez cõparatiõe
hui⁹ expreſſam. Eteñ ſi diligẽter inquiras:
diſcretã ab vſu arboꝝ cęterarũ cõſuetudi/
nẽ naturę hui⁹ inuenies. Nãq̃ alię florẽ fe/
runt anteq̃ fructũ: pomaq̃ ventura ꝑnun/
cio ſui flore deſignãt: hęc ſola ab initio ger/
minat poma ꝓ floribus. In alijs flos diſcu
titur ⁊ poma naſcunt: in hac poma decidũt
vt poma ſuccedant. Ergo priora illa caſſa
fructuuz vice floris emergũt: ita ꝑcoq quo/
dam naſcendi vſu: quę ordinẽ naturę neſci/
unt: beneficium naturę ſeruare nõ poſſunt.
Eteñ quaſ e medio trudere de cortice gemi
na cõſueuit: ea minutiſſima quęq̃ hui⁹ ge/
neris poma ꝓrumpunt. De quib⁹ legimus
in canticiſcanticoꝝ: Ficus ꝓducit groſſos Cant.2.
ſuos. Itaq̃ cęteris albentibus primo vere
virgultis: ſola ficus ꝓprio neſcit flore cane/
ſcere: eo fortaſſe q2 nullus iſti⁹ maturior ſit
vſus in pomis. Nãq̃ ſuccedẽtib⁹ alijs: hęc
quaſi degenerãtia reſpuunt: ⁊ arenti infir/
ma radice: renouatis quib⁹ ſit ſucus vtilior
exurunt. Manent tñ aliqua prara nec de/
cidunt: quibus hic ꝓuentus arriſerit: vt de
medio duarũ virgarũ clauiculo breui erum
pẽte ꝓmergant: quo geminis tecta ꝑſidijs
tanq̃ naturę parẽtis gremio: ſuci fotu ple/
nioris inoleſcant: Ea clemẽtioris aurę ꝓuo

cara tẽperic:⁊ ꝓlixioribus adultiora tẽpo/
ribus vbi ſilueſtrẽ animũ ſuci prioris exuc/
rint:ſpecie ceteris ⁊ maturitatis gratia prę/
ferunt. Specta nunc cultus ⁊ animos iudę
orum:qui quaſi primi fruct⁹ male feracis ſy
nagogę groſſi labentis ſimilitudine corrue/
runt:vt mãſura ſupra ęuũ noſtri gener̃ po/
ma ſuccederẽt. Eteñ primus ſynagogę po/
pulus quaſi radice operũ infirm⁹ arentiuȝ:
vbertatẽ ſapientię naturalis haurire nõ po
tuit. Et ideo velut inutilis decidit fructus:
vt quaſi ex iiſdẽ clauiculiſ arboris fructuoſę
de pinguedine religionis antiquę nou⁹ ec/
cleſię ꝓſſus emergeret. Ergo ille qui erat:eẽ
deſiuit:vt inciperet iſte qui nõ erat. Primi
tũ ex iſrael quos naturę validioris ram⁹ ex/
tulerat: ſub vmbra legis ⁊ cruc̃ in vtriuſqꝫ
ſinu ſuco gemino:colorati groſſi matureſcẽ
tis exemplo:pulcherrimorũ gratia fructuũ
Matth. 19. ceteris ꝓſtiterunt:quib⁹ dicitur:Sedebitis
ſupra duodecim thronos:iudicãtes duode
cim trib⁹ iſrael. Nec illud alienuȝ qđ adam
atqꝫ eua primi illi noſtri vt generis ita erro/
ris parẽtes:qui hui⁹ arboriſ texere ſe folijs:
paradiſi exules eſſe meruerunt:cum dñi de/
ambulantis ꝑſentiã trãſgreſſionis ſuę con/
ſcij declinarẽt:vt ſignificarent futuꝝ qđ vl/
timis tẽporibus ꝓſſus iudęorũ ſub dñi ſal/
uatoris aduẽtu :qui eos vocatur⁹ aduenit:
exutũ ſe virtutib⁹ ꝑ diaboli tẽptamenta co
gnoſcẽs ⁊ intecta cõſcientię ꝓbra formidãs
a religione deuius:ꝑuaricatione cõfuſus eſ
ſet a dño receſſurus:verborũ fluentiũ velut
foliorũ velaminib⁹ adopert⁹ pudẽda geſto/
ruȝ. Ergo illi qui folia de ficulnea nõ poma
carpſerũt:eliminati ſunt a dei regno. Erãt
eñ in animã viuentẽ. Venit ſecũdus adã:
⁊ iam nõ folia ſed poma quęrebat. Erat eñ
in ſpiritũ viuificantẽ. In ſpiritu aũt fruct⁹
virtutis acquirit̃:dñs adoratur. Quęrebat
aũt dñs:non quia fructũ ficulneę deeſſe ne/
ſciret:ſed vt oſtẽderet in figura: qꝛ fructum
ſynagoga iã habere deberet. Deniqꝫ ex ſe/
quentib⁹ docet:nõ ſe ante tẽpus veniſſe: q̃
ꝑ trienniũ venit. Sic eñ habes. **Ecce an
ni tres ſunt ex quo veni quęrẽs fru
ctũ in ficulnea hac:⁊ non inuenio.
Succide ergo illã:vt quid etiã ter/
ram occupat?** Venit ad abraã: venit
ad moyſen:venit ad mariam:hoc eſt:venit
in ſignaculo:venit in lege:venit in corpore.
Aduentuȝ ei⁹ ex beneficijs recognoſcimus.

Alibi purificatio:alibi ſctificatio:alibi iuſti
ficatio eſt. Circũciſio purificauit:ſanctifica/
uit lex:iuſtificauit gratia. Vn⁹ in omnib⁹:⁊
vnũ omnia. Nemo eñ mundari põt: niſi q̃
metuit dñm. Nemo legẽ meretur accipere:
niſi purificat⁹ a culpa. Nemo accedit ad gra
tiam:niſi nouerit legẽ. Ergo popul⁹ iudęo/
rum neqꝫ purificari potuit: qꝛ circũciſioneȝ
non animi ſ3 corporis habuit. Neqꝫ ſanctifi
cari:qꝛ virtutẽ legiſ ignorauit: qui carnalia
magis q̃ ſpiritalia ſequebat̃: Lex aũt ſpiri/
talis ẽ. Neqꝫ iuſtificari:qui delictorũ ſuorũ
pęnitentiã nõ gerebat:⁊ ideo gratiã neſcie/
bat. Merito ergo nullus ĩ ſynagoga fruct⁹
inuẽtus eſt:⁊ ideo iubet̃ excidi. Sed bonus
cultor:⁊ fortaſſe ille ĩ quo eccleſię fundamẽ/
tũ eſt:ꝑſagiens alteꝝ ad gentes: ſe autẽ ad
eos qui ex circũciſione ſunt eſſe mittendũ:
⁊ religioſe ne excidat̃ interuenit:fretus vo/
catione ſua: etiã populũ iudęorũ ꝑ eccleſiã
poſſe ſaluari:ideoqꝫ dicit: **Dimitte il/
lam ⁊ hoc anno:vſqꝫ dũ fodiam cir
ca illã ⁊ mittã cophinuȝ ſtercoris.**
Vicito duriciã iudęoꝝ ſuperbiãqꝫ cauſas
eſſe ſterilitatis agnouit. Itaqꝫ nouit excole
re:qui nouit vitia deprehendere:pollicetur
dura cordis eorũ apoſtolicis ligonibus eſſe
fodienda:vt longo incultu ſitum mẽtis ob/
ductũ:ſermo bis acutus inuertat:⁊ corde ꝓ
ſciſſo excitet ſenſuȝ aerio ſpiramine iã vigẽ
tem:ne radicẽ ſapiẽtię terraruȝ aceruus ob/
ruat ⁊ abſcondat. Cophinũ quoqꝫ ſtercoris
dicit eſſe mittendũ. Magna ꝑfecto vis ſter
coris:quę tãta eſt vt de infęcũdis fęcunda:
de arentib⁹ virẽtia:de ſterilibus faciat fruc
tuoſa. In quo ſedit iob cũ temptaret̃:⁊ vin
ci nequiuit. Et paulus ęſtimat ſtercora: vt Phil. 3.
chriſtũ lucrifaciat. Deniqꝫ cũ ante iob plu/
rima ꝑdidiſſet:poſteaq̃ ſedit in ſtercore:nõ
habuit qđ ei diabolus poſſet auferre. Bo/
na ergo terra quę fodit̃:bonũ ſterc⁹ qđ mit/
titur. Deniqꝫ dñs de terra ſuſcitat inopẽ:et Pſ. 112.
de ſtercore erigit pauperẽ. Itaqꝫ ꝑ intellec/
tus exercitiũ:ſpiritalis ⁊ humilitatis affec/
tum:etiã iudęos in euangeliũ chriſti cultor
ille bon⁹ fore exiſtimat fructuoſos. Memi/
nerat eniȝ quia ꝑ aggęum dñs locutus eſt:
Qm̃ quarto ⁊ viceſimo noni menſis a die q̃ Agge. 2.
fundatuȝ eſt templũ domini omnipotẽtis:
vineam inquit ⁊ ficus ⁊ malogranata et lig
na oliuę:quę nõ afferũt fructum: ex hac die
benedicã:quo reuelat̃ ſub ipſum anni ver/

gentis occaſum:hoc eſt:ſęculi iam ſeneſcen
tis occiduo:ſanctũ dei templũ qđ eſt eccle/
ſia eſſe cõdendũ:cui⁹ gratia ꝑ ſanctificatio/
nẽ lauacri:iudęorũ nationũqꝫ populi: fruc/
tum ſuorũ poſſint habere meritorũ. Ergo ꝑ
naturaȝ arboris ſynagogę ſpecies indicat̃:
ſecũdis ꝓuentib⁹ fructuoſa. Nos eñ ex pa
trum ſemine. Meritoqꝫ iudęi groſſis laben
tibus comparant̃:qꝛ incraſſato corde ⁊ ꝑdu
ra ceruice ad ꝑennitatẽ ſui ꝑuenire nõ pñt.
Qui ſi moriant̃ ⁊ quaſi decidant huic mun
do:vt in interiorẽ hominẽ ꝑ lauacri gratiaȝ
renaſcant̃:erũt vtiqꝫ fructuoſi. Perfidia au
tẽ hominũ ꝑtinaciũ:ſynagogã inutilem fe/
cit:⁊ ideo quaſi ſterilis iubet̃ excidi. Qđ de
iudęiſ dictũ:omnib⁹ cauendũ arbitror:⁊ no
bis maxime ne ſęcundũ eccleſię locũ vacui
meritis occupemus:qui quaſi malograna/
ta bñdicti:fructus ferre debem⁹ internos:
fructus pudoris:fructus cõiunctionis:fruc
tus mutuę charitat̃ ⁊ amoris:ſub vno vte/
ro eccleſię matris incluſi:ne aura noceat:ne
grando decutiat:ne ęſtus cupiditatis exu/
rat:ne humor̃ imber elidat. Nõnulli tamẽ
ficũ iſtaȝ ꝑ allegoriã nõ ſynagogę ſed mali/
cię ⁊ improbitat̃ figurã putant: hi tamẽ in
nullo diſtant:niſi qꝛ ꝓ ſpecie genus eligũt.
Id autẽ cauere ſe dicunt:qꝛ dñs dixit ad fi/
cum: Nunq̃ ex te fruct⁹ naſcatur in ſempi/
ternũ:cũ vtiqꝫ plurimos ex iudęis credidiſ/
ſe ⁊ credituros eſſe nouerimus. Sed q̃ cre/
dit:nõ ſynagogę iam fruct⁹ eſt ſed eccleſię:
nec ex ſynagoga naſcit̃ qui renaſcit̃ in eccle
ſia. Sicut eñ ſunt qui ex nobis exierũt: ſed
nõ erant ex nobis:ſi eñ ex nobis eſſent no/
biſcũ mãſiſſent:ſic de his qui ex iudęis cre/
dũt dicimus:qꝛ ſi ex ſynagoga eſſent:in ſy/
nagoga manerent:ſed ꝓpterea exierunt de
ſynagoga:vt ex ea nõ fuiſſe credant̃. Dein/
de ꝓ malitia interueniret aliquis: ⁊ diceret
excolendã vt fructũ afferret:cum ideo vene
rit dñs vt ſemina improbitatis aboleret.

De curatione mulieris quę ſpiritum infirmitatis decem ⁊ octo annis habebat.

e **Rat autẽ docens in ſynagoga
eorum ſabbatis:⁊ ecce mulier
quę habebat ſpirituȝ infirmitatis
anniſ decẽ ⁊ octo:⁊ erat inclinata.**
Vicito qđ de ſynagoga diceret idicauit.
Ad ipſam vtiqꝫ arborẽ veniſſe ſe monſtrat:
qui in eadẽ ꝑdicabat. Deniqꝫ in muliere in/

firma:quaſi eccleſię figura ſuccedit:quę cuȝ
menſurã legis ⁊ reſurrectionis impleuerit:
in illa quiete ꝑpetua in ſublime erecta faſti
gium:inclinationẽ noſtrę infirmitatis ſen/
tire non poterit. Nec aliter curari potuiſſet
hęc mulier:niſi qꝛ legem impleuit ⁊ gratiã.
Legem in ꝑceptis:in lauacro gratiã:ꝑ quã
mortui ſęculo reſurgim⁹ chriſto. Nã in de/
cẽ verbis legis ꝑfectio eſt:in octauo nume/
ro:reſurrectiõis eſt plenitudo. Opus ergo
ſabbati ſignũ futuri eſt:qđ vnuſquiſqꝫ lege
ꝑfunctus ⁊ gratia:ꝑ miſcđiam chriſti corpo
rę fragilitatis moleſtijs exuet̃. Et ideo in
ſigno ante ꝑ moyſen premiſſa eſt ſanctifica
tio:vt eſſet exercitiũ futurę ſanctificationis
⁊ obſeruãtię ſpiritalis a ſęcularib⁹ operib⁹
abſtinendi. Deniqꝫ ⁊ de⁹ ab operibus mun
di quieuit:nõ ab operib⁹ cui⁹ ſempiterna ⁊
iugis operatio eſt:ſicut filius ait: Pat̃ me⁹ Joh. 5.
vſqꝫ modo operatur:⁊ ego operor:vt ad ſi/
militudinẽ dei ſęcularia noſtra opera nõ re/
ligioſa ceſſarẽt. Hoc aũt nõ intelligẽs archi
ſynagogus ꝓhibebat quẽquã curari ſabba
to:cũ ſabbatum futurarũ typus ſit feriarũ:
Et ideo nõ opis boni ſ3 mali ferię ſunt:coqꝫ
ꝑſcriptũ ſit:vt nullã ferentes ſarcinã delic/
torum:nec bonorũ ieiunij operum ſabbata
poſt mortẽ futura celebremus. Unde dñs
ſpiritaliter videt̃ reſpondere cũ dicit: **Hy/
pocritę:vnuſqſqꝫ veſtruȝ ſabbato
nõ ſoluet bouẽ ſuum aut aſinum:⁊
ducit ad aquare?** Cur eñ nõ aliud ani
mal indicauit:niſi vt oſtenderet aduerſan/
tibus:licet ſynagogę principib⁹: futurũ ta/
men vt iudaic⁹ ⁊ gẽtilic⁹ populus ſitim cor/
poris ęſtuſqꝫ mundi iſtius dñici font̃ vber/
tate deponat? Agnouit eñ bos poſſeſſoreȝ Eſa. 1.
ſuũ:⁊ aſinus ꝑſepe dñi ſui. Itaqꝫ ille popu
lus qui antea fęni vilis qđ priuſq̃ euellatur
areſcit alimonia paſcebat̃:panẽ illum qui e
cęlo deſcendit accepit. Et ideo ꝑ vocationẽ
duorũ populoꝝ eccleſiã dicit ſaluã futurã:
quę tẽpore legis impleto ⁊ dñicę reſurrecti/
onis ętate tẽpus ſuę abſolutõis acceperat.
Vi clemens ergo dñs:q̃ pi⁹ in vtroqꝫ:cum
aut miſeret̃:aut vindicat. In ſynagogę ty/
po arborem excidi iubet: in typo eccleſię fę/
minam ſaluat. Vi dulcis parabola: facilis
autẽ ſolutio. Vinculuȝ vinculo comparat:
vt inſimulatio iudęorũ:actu ipſorum redar
guatur. Nam cum ipſi animalib⁹ ſabbato
ſoluant vincula: reꝑhendunt dominuȝ qui

homines a peccatorū vinculis liberauit.

De cōparatione regni celorū ad granum ſinapis.

Ca.LXI. **Cui ſimile eſt regnū dei: ⁊ cui**
c **ſimile eē illud eſtimabo? Si**
mile eſt grano ſinapis: quod
acceptū homo miſit in hortū ſuuz:
⁊ creuit: et facta eſt arbor: et volu/
cres celi requieuerūt in ramis eiꝰ.

Docet nos p̄ſens lectio naturā cōparati/
onū ſpectandā eſſe nō ſpeciē. Itaqꝫ videa/
mus cur ſublime regnū celorum grano ſina
pis cōparetur. Nam memini etiā alio loco
granū ſinapis lectū: vbi fidei cōfertur: dicē
Matth.21. te dn̄o: Si habueritis fidē ſicut granū ſina/
pis: dicetis huic monti tollere: et iactare in
mare. Nec exigua hec ſed magna eſt fides:
que monti poſſit vt ſe transferat imperare.
Neqꝫ eñ mediocrē fidē dn̄s exigit ab apo/
ſtolis: quibꝰ aduerſus altitudinē extollentē
ſe nequitie ſpiritalis ſcit eſſe certādū. Vis
1.Corſ.13. ſcire magnā fidez requiri? Lege in ap̄lo: Et
ſi habeam omnē fidē: ita vt montes transfe
rā. Ergo ſi regnū celorū ſicut granū eſt ſina
pis: ⁊ fides ſicut granū ſinapis: fides vtiqꝫ
regnū celorū: ⁊ regnū celorū eſt fides. Itaqꝫ
qui fidem habet: habet ⁊ regnū celoruz. Et
regnū intra nos: ⁊ fides intra nos eſt. Legi
ĩ.17. mus eñ: Regnū dei intra vos eſt. Et alibi:
Habete fidē in vobiſipſis. Deniqꝫ petrus q̄
omnē habuit fidē: regni celorum claues vt
⁊ alijs reſeraret accepit. Nunc ex natura ſi/
napis que virtus cōparationis ſit: eſtime/
mus. Granum certe eius: res eſt vilis ⁊ ſim
plex: ſi teri ceperit: vim ſuā fundit. Etiam fi
des primo ſimplex videt̃: ſed ſi terat̃ aduer/
ſis: gratiā ſue virtutis effundit: vt alios q̄ꝫ
qui vel audiunt vel legūt: odore ſui cōple/
at. Granū ſinapis martyres noſtri ſunt: fe/
lix: nabor: ⁊ victor: geruaſius: ⁊ ꝓtaſius: et
nazarius. Habebant odorem fidei: ſed late
bāt. Venit p̄ſecutio: arma poſuerunt: colla
flexerūt: cōtriti gladio per totos terminos
mundi: gratiā ſui ſparſere martyrij: vt iure
Pſ.18. dicat̃: In omnē terrā exiuit ſonus eorū. Sz
alias teritur fides: alias p̄mitur: alias ſemi/
natur. Ipſe dn̄s granū eſt ſinapis. Erat in/
teger ab iniuria: ſed cū velut granū ſinapis
qui nō attigerat populꝰ neſciebat. Teri ma
2.Corſ.2. luit: vt diceremus: Chriſti eniz bonus odor
ſumꝰ deo. Cōprimi maluit: vnde ⁊ petrꝰ di/
ĩ.8. xit: Cōprimunt te turbe. Seminari maluit
velut granū: qđ acceptū homo miſit in hor
tum ſuū. In horto eñ chriſtus ⁊ captꝰ ⁊ ſe/
pultus eſt. In horto creuit: vbi etiā reſurre
xit: ⁊ factuſ eſt arbor: ſicut ſcriptū eſt: Sicut Cant.2.
arbor mali inter ligna ſilue: ita frater meus
in medio filiorū. Ergo ⁊ tu ſemina in horto
tuo chriſtum. Hortus vtiqꝫ locus plenꝰ eſt
florum ⁊ fructuū diuerſorū: i quo gratia tui
operis efflorеat: ⁊ multiplex odor varie vir/
tutis exhalet. Ibi ergo ſit chriſtus: vbi fruc
tus eſt. Semina dn̄m ieſum: granū eſt cum
cōprehēdit̃: arbor eſt cū reſurgit: arbor mū/
dum obumbrās. Granū eſt cū ſepelit̃ in ter
ra: arbor eſt cū eleuatur ad celū. Preme eti/
am cū chriſto: ⁊ ſemina fidē. Premit̃ fides:
cū crucifixū credimus chriſtū. Preſſit fidem
paulus cum diceret: Et ego veniēs ad vos 1.Corſ.2.
fratres: veni nō cū eminētia ſermonis: aut
ſapientie: p̄dicās vobis myſteriū dei. Neqꝫ
eñ iudicaui me ſcire aliquid inter vos: niſi
ieſum chriſtū ⁊ hunc crucifixū. Et qꝛ docuit
p̄mere fidem: docuit ⁊ leuare dicens: Nunc 2.Corſ.5.
eñ crucifixū iam non nouimus chriſtū. Se/
minamus aūt fidē: cū ex euāgelicis ⁊ ap̄licꝭ
⁊ ꝓpheticis lectionibꝰ credimus in dn̄i paſ/
ſionē. Seminamꝰ ergo fidem: cū eam velut
mollito ⁊ ſubacto ſolo dn̄ice carnis operi/
mus: vt quaſi vapore ⁊ cōpreſſu ſacri corpo
ris fides ſeipſa diſſeminet. Qui eñ credide
rit factū hominē dei filiū: credit mortuū eē
ꝓ nobis: creditqꝫ reſurrexiſſe ꝓ nobis. Se/
mino ergo fidē: cū ſepulturā eius interſero.
Vis ſcire granū chriſtū: ⁊ ſeminatū xp̄um?
Niſi granū tritici cadenſ in terrā moriat̃: ip Ioh.12.
ſum ſolū manet: ſi autē mortuū fuerit mul/
tū fructū affert. Ergo nō errauimꝰ: qꝛ dixi/
mus qđ ipſe iā dixerat. Eſt aūt ⁊ granū tri/
tici: qꝛ cōfirmat cor hois: Et granū ſinapis:
qꝛ cor hois accendit. Et licet ad oīa vtrūqꝫ
cōueniat: videt̃ tñ granū tritici cū de eiꝰ re/
ſurrectione tractat̃. Paniſ eñ dei eſt qui de
celo deſcendit: eo q̄ verbū dei ⁊ reſurrectio/
nis exemplū: mentē alat: ſpez acuat: firmet
affectū. Granū aūt ſinapis: eo q̄ amarior ⁊
acrior ſermo ſit đ dn̄i paſſione. Amarior ad
flendū: acrior ad cōmouendū. Itaqꝫ cū au/
dimus ⁊ legimꝰ ieiunaſſe dn̄m: ſitiſſe dn̄m:
lachrymaſſe dn̄m: vapulaſſe dn̄m: dicentez
dn̄m ſub tēpore paſſionis: Vigilate ⁊ ora/ Matth.26.
te ne intret̃ in tēptationē: velut ſuco ama/
rioris ſermonis icrepati: dulciores iuſto vo/
luptatū ſuauitates corporaliū tēperamus.

Ergo qui ſeminat granuz ſinapis: ſeminat
regnū celorū. Ne deſpicias hoc granū ſina/
pis: minimū quidē eſt omnibus ſeminibꝰ:
fit aūt cū creuerit maius omnibꝰ oleribus.
Si granū ſinapis chriſtꝰ: quēadmodū chri/
ſtus aut minimus aut creſcit? Verū nō per
naturā: ſed ꝑ ſpeciē noſtrā rurſus excreſcit.
Eſa.53. Vis ſcire minimū? Vidimꝰ eū: ⁊ nō habe/
Pſ.44. bat ſpeciē neqꝫ decorē. Diſce maximū: Spe
cioſus forma p̄ filijs hominū. Etenī ille qui
nō habebat ſpeciē neqꝫ decorē: excellentior
factus eſt angelis: vltra omnē gloriā ꝓphe
tarum: quos infirmus iſrael velut olera mā
ducauerat. Panē eñ quo corda confirman
tur: alterū refutauerat: alterū nō acceperat.
Gal.3. Semen aūt chriſtus: qꝛ ſemē abrae. Abrae
autez dicte ſunt ꝓmiſſiones ⁊ ſemini eius.
Nō dicit ſeminibus tanq̄ꝫ in multis: ſed ſi/
cut in vno: ⁊ ſemini tuo qđ eſt chriſtus. Nec
ſolū ſemen eſt chriſtus: ſed etiā minimū om
nibus ſeminibꝰ: qꝛ nō venit in regno: nō in
diuitijs: nō in iſtiꝰ mundi ſapientia. Subi/
to aūt velut arbor ſublimē ſue verticē pote
Cant.2. ſtatis effudit: vt dicamus: Sub vmbra eiꝰ
cōcupiui ⁊ ſedi. Et frequēter ſimul (vt arbi/
tror) videbat̃ ⁊ arbor et granū. Granum eſt
Matth.13. cū dicitur: Nōne hic eſt filius ioſeph fabri?
Sed inter hec verba creuit ſubito teſtanti/
bus iudeis: qui quaſi late arboris ramos ñ
Ibidem. poterant cōprehēdere dicētes: Unde huic
iſta ſapientia? Granū igit̃ eſt figura: arbor
eſt ſapientia. In cuiꝰ frondentibꝰ ramis il/
le nycticorax in domicilio: ille paſſer ſingu/
laris in edificio: ille raptus in paradiſuz: in
aera rapiendus ⁊ tuta nubis iam ſede reqe
ſcit. Requieſcūt etiā poteſtates ⁊ angeli ce/
lorum: ⁊ quicūqꝫ ſpiritalibꝰ factis euolare
meruerūt. Requieuit ſanctꝰ iohānes cū re/
cubaret ſuꝑ pectus ieſu: imo ⁊ ipſe eiꝰ arbo/
ris ſuco velut ramus extendit̃. Ramꝰ eſt pe
Phil.3. trus: ramus eſt paulus: poſteriora obliui/
ſcēs: ⁊ ea que ſunt priora appetens: In quo/
rum ſinus ⁊ quoſdā diſputationū receſſus:
qui eramus longe nos ſcꝫ ex nationibꝰ con
gregati: quos diu per mare mundi ꝓcella ⁊
turbo nequicie ſpiritalis agitabat: aſſum/
ptis virtutuz remigijs aduolamus: vt nos
vmbra ſanctorum ab iſtius mundi ardore
defendat: certe ſtationis iam ſecuritate ver
nantes: eo q̄ anima noſtra grauibus ante:
ſicut illa mulier inclinata peccatis: vt paſ/
ſer erepta de laqueo venātiū: in ramos do/
mini monteſqꝫ migrauit. Itaqꝫ ante ſuper/
fluis obſeruationibꝰ vani: ⁊ inani leuitate
volitantes: nunc iam ꝑ fidem chriſti ſoluti
manus: ⁊ liberi a vinculis ſabbatorum: bo
nis operibus intēdimus: ⁊ in ipſiꝰ epulis li
bertatez habemus: intemperantiā excludi/
mus: ne liberi a lege cupiditatibꝰ ſeruiamꝰ.
Lex eñ ligauit ſibi: vt abſolueret cupidita/
tibus: Gratia que minorē abſtulit ſeruitu/
tē: multo grauiora precepit. Omnia nobis
licent: ſed non omnia expediunt. Graue eſt
eñ poteſtate vti: vt ſub poteſtatē recidas.
Deſiſte eē ſub lege: vt virtute ſuꝑ legē ſis.

De cōparatione regni dei ad fer/ mentum qđ mulier abſcōdit in tri/ bus menſuris farine.

Cui ſimile eſtimabo regnum Ca.LXII.
c **dei? Simile eſt fermēto: qđ**
acceptum mulier abſcondit
in farina: donec fermētatum eſt to
tum. Hec de requirendis queſtionibus
cōparatio: que tantū ambiguitatis offūdit
vt diuerſas habeat ſententias plurimorū.
Oportune itaqꝫ granū tritici ſupra diximꝰ
chriſtuz: quia ſuberat nobis ſpiritale fermē
tum: eo q̄ plerīqꝫ fermentū chriſtuz putant
q̄ virtutē attollat acceptam. Et qꝛ fermētū
ex farina vim nō ſpeciem generi ſuo p̄ſtat:
Chriſtus quoqꝫ ex patribus equalis corpo/
re: ſed diuinitate incōparabili p̄minebat.
Igitur ſancta eccleſia que typo mulieriſ iſti/
us euangelice figuratur: cuiꝰ farina nos ſu/
mus: dominū ieſum in interioribus noſtre
mentis abſcondit: donec animi noſtri ſecre
ta penetralia calor ſapientie celeſtis obdu/
cat. Et quia in mattheo legimus tribꝰ men
ſuris abſconditū eſſe fermentū: cōgruere vi
ſum eſt vt dei filiū crederemus abſconditū
in lege: adopertuz in ꝓphetis: euangelicis
predicationibꝰ adimpletū: vt perfectā fidē
nobis acquirat ex omnibꝰ ⁊ ſcriptorum col/
latione formatus: in nobis qui ſumꝰ corpꝰ
ipſius omnia ⁊ in omnibus impleat̃. Ipſe
eñ erat verbum dei atqꝫ myſteriū qđ abſcō
ditū eſt a ſeculis ⁊ a generationibꝰ: quo ni/
hil poteſt ad expreſſionē penitatis eius atte
ſtātius dici. Erat eñ ꝑfecto: Nam ita erat
vt abſconditū eſſet ſacrilegis manifeſtatus
in ſanctis: p̄deſtinatus ante ſecula: ſeruare/
tur ad gloriam. Hec eſt autē gloria: vt poſſi
mus fratres iueſtigare myſteriū abſcondi/
tum a ſeculis in deo. Qđ in deo vtiqꝫ et ex

deo. Neqꝫ eñ deus alienę capax poteſt eſſe
naturę. Nec ſum dubius animi ꝙ aliqui de
hoc mundo dictum putent:donec fermen/
tetur in lege:prophetis ⁊ euangelio:vt do/
minū omnis lingua fateatur. Itaqꝫ diſcuti
amus omnia:diligentiuſ requiramꝰ:nemo
inuenit:niſi qui ante quęſierit. Ędificemus
turrē:cōputemus ſumptus ſcripturarū:cō/
feramus impenſas:ne quis etiaʒ de nobis
dicat:hic voluit ędificare:⁊ nō potuit con/
ſummare. Qui ędificat:bonū debet iacere
fundamentū. Bonū fundamētū eſt fides:
bonū fundamentū apoſtolorū ⁊ ꝓphetaꝝ.
Duobus eñ teſtamentis fides noſtra con/
ſurgit:nec iniuriā facit qui parem dixerit in
vtroqꝫ fidei eſſe menſurā:cū dicat ipſe do/
Ioh.5. minus:Si crederetis moyſi:crederetiſ ⁊ mi/
hi:quia ⁊ in moyſe dominꝰ eſt locutus. Be
ne ergo in vtroqꝫ ꝑfecta menſura:qꝛ ꝑfectꝰ
in vtroqꝫ:⁊ fides vtriuſqꝫ vna:quia vnius
eſt virtutis ⁊ ſenſus oraculum atqꝫ reſpon/
ſum. Me tamē ſequi iuuat:ꝙ ipſe dominꝰ
docuit fermentū eccleſię ſpiritalē eſſe doctri
Matth.16. nā. Nam cū ſcriptū ſit:Cauete a fermento
1.Cor.5. phariſęorū:Et cum apoſtolꝰ dixerit:Nō in
fermento nequicie ⁊ malicię:oſtendit quia
doctrina fermentū eſt. Sed aliud fermētuʒ
zizanię:aliud tritici. Unde ⁊ bonis auctori
bus acquieſcimus:vt dicamꝰ quia eccleſia
renatum hominē qui eſt in corpore ⁊ anima
⁊ ſpiritu:fermēto ſanctificat ſpiritali. San/
ctificatur eñ corpus atqꝫ anima ꝑ gratiam
ſpiritalē:⁊ accipit ſanctificationis augmen
tū:cum ꝑ eccleſię velut quoddā fermētātis
officiū ſcripturarūqꝫ doctrinā:quę velut cę
leſtium collatione ſermonū ⁊ vbertate con/
creſcit:infuſus toto homini atqꝫ permixtuſ
vſus inoleuerit:vt fiant vnū etiam ipſa fer/
mentū. Qđ vtiqꝫ tunc fit:cū ſibi tria hęc pa
ri quadā cupiditatū lance cōſentiūt:⁊ ęqua
lis aſpirat concordia voluntatū. Hoc igitur
eccleſię opus nō tumultuariū nec fortuitū:
ſed diuturna meditatione collatum:vt hęc
tria vnū ſint:integra a lege peccati. Cuius
ſententię aſſertorē habemus apoſtolū dicē/
1.Theſſal.5. tem:Ipſe autē dominus ſanctificet vos ꝑ
omnia:vt integer ſpiritus veſter ⁊ anima ⁊
corpus:ſine querela in die domini ieſu chri/
ſti ſeruetur. Qđ per ſęcularia quidē tempta
menta nō ꝓuenit:niſi fermentū illud cui cō
paratur regnū cęlorum:mulier illa euange/
lica abſcondat in farinę mēſuris tribus:do

nec fermētetur totū. Tres eñ menſurę ſunt
vt dixi:carnis:animę:⁊ ſpiritus. Sed ſpiri/
tus quo viuimus omnes in hoc corpore ſi/
ti:hoc veriꝰ:quādo carnis laſciuia nō redū
dat:⁊ anima corporalibus non incuruatur
erroribus:ac menſura viuēdi in toto homi/
ne inoffenſa ſeruat. Sed quia menſurarum
ęqualitas ſine adiumēto eccleſię atqꝫ doc/
trinę difficile ꝑſeuerat:idcirco mulier illa ꝗ
figurā eccleſię gerit:tādiu virtutē illis doc/
trinę ſpiritalis admiſcet:donec fermētetur
totus ille interior homo cordis abſconditꝰ:
⁊ in gratiam panis cęleſtis aſſurgat. Bene
eñ fermentū doctrina dicit chriſti:quia pa/
nis eſt chriſtus. Et apoſtolꝰ ait:Quia vnus 1.Cor.10.
panis vnuʒ corpus multi ſumus. Fit ergo
vnum fermentū:quādo caro nō cōcupiſcit
aduerſus ſpiritū:nec ſpiritus aduerſus car
nem:ſed facta carnis mortificamꝰ:⁊ anima
ex afflatu dei flatū vitę ſumpſiſſe ſe cōſcia:
ſęcularis neceſſitudinis cōtagia terrena de/
clinat. Unde ⁊ apſus:nō in carne ſed in ſpi Eph.4.
ritu ambulare nos ꝓcepit:vt ſanctificati ꝑ
lauacrū regenerationis veterē hominē cuʒ
ſuis deſiderijs exuentes:induti nouuʒ qui
ſm chriſtū creatus eſt:nō iam in vetuſtate
litterę:ſed in nouitate ſpiritus gradiamur:
quo poſſit nobis etiā reſurrectionis tēpore
incorrupta corporis ⁊ animę ⁊ ſpiritus ma/
nere cōmunio:⁊ tunc omnia quę petimꝰ im
petremꝰ. Qđ plęriſqꝫ videt etiā dominꝰ ſi/
gnificaſſe:cū dicit:Si duobus ex vobis cō/ Matth.18.
uenerit ſuper terrā:de omni re quācūqꝫ pe/
tieritis:fiet vobis a patre meo qui in cęlis
eſt. Itaqꝫ alij duos:animā ⁊ corpus accipi/
unt:alij animā ⁊ ſpiritum:vt ſi in terra:hoc
eſt:in corpore ſibi anima ſpirituſqꝫ cōſenti/
ant:nec ſe impugnent inuicē diuerſis cupi/
ditatibus:vt omnia in effectū videant ora/
ta poſſe deduci. Qđ ita fit cū fuerint vtraqꝫ
vnū:ſi ſubtractis inimicitijs vel ſolutiſ duo
condantur in vnū nouum hominē:id eſt:⁊
anima ⁊ ſpiritꝰ:vt oremus ſpiritu:oremus 1.Cor.14.
⁊ mente. Licet plęriqꝫ duos populos acci/
piant:ex iſrael ⁊ gentibꝰ in vnū reſurrectio/
nis tēpore cōgregandos:vt fiat in ęternuʒ
menſurę ꝑfectio:⁊ id qđ ex parte eſt deſtrua
tur. Plęriqꝫ aūt virū ⁊ vxorem ꝯſentientes
ſibi ſtudio charitatis accipiunt. Itaqꝫ ſi in
hac vita tres menſurę in eodē fermento mā
ſerint donec fermentētur ⁊ fiant vnum:vt
ęqualitatū nulla diſtātia ſit:nec compoſiti

ex trium diuerſitate videamur:erit in futu/
rum diligentibꝰ chriſtum incorrupta cōmu
nio:nec cōpoſiti manebimꝰ. Nam ⁊ qui cō/
poſiti nunc ſumꝰ:vnū erimus:⁊ in vnā ſub
ſtantiā tranſformabimur. Neqꝫ in reſurrec/
tione aliud erit alio inferius:ſicut nunc fra/
gilis in nobis eſt carnis infirmitas:⁊ corpo
ralis habitudo naturę vel vulneribꝰ patet
vel iniurijs ſubiacet:vel ſui oneris mole de
ꝑſſa ſupra terras nequit extollere altiꝰ atqꝫ
eleuare veſtigium:ſed in ſimplicis creaturę
gratiā figurabimur:cū completū fuerit qđ
1.Ioh.3. dictū eſt a iohanne:Chariſſimi nūc filij dei
ſumus:⁊ nōdum reuelatū eſt quid erimus:
Sed ſcimus quia cū reuelatus fuerit:ſimi/
les ei erimus. Itaqꝫ cum dei natura ſit ſim/
2.Cor.3. plex:ſpiritus eñ deꝰ eſt:Nos quoqꝫ in ean/
1.Cor.15. dem imaginē figurabimur:vt qualis cęle/
ſtis:tales ⁊ cęleſtes. Igitur ſicut portauimꝰ
imaginē illius terreni:portemus ⁊ imaginē
huius cęleſtis:quam animus noſter debet
induere.

De curatione hydropici:⁊ ſuaſi/
one humilitatis atqꝫ pietatis.

Capłm quartūdecimū.

Ca.LXIIII. Et factum eſt cum intraret
e in domū cuiuſdam princi
pis:⁊ ecce homo hydropi
cus erat ante illum. Ideo
primo ab hinc loco curatur hydropicus:in
quo fluxus carnis exuberans:animę graua
bantur officia:ſpiritꝰ extinguebat ardoreʒ.
Et reſpondens ieſus dixit illis:
Cum inuitatus fueris ad nuptiaſ:
nō diſcumbas in primo loco. De/
inde docet humilitas:dū in illo cōuiuio nu
ptiali:appetētia loci ſuperioris arcetur. Cle/
mēter tamē vt ꝑſuaſionis humanitas aſpe
ritateʒ coertionis excluderet:ratio ꝓficeret
ad ꝑſuaſionis effectuʒ:⁊ correctio emenda/
ret affectuʒ:huic quaſi ꝓximo limine huma
nitas copulat:quę ita dominicę ſententię
diffinitione diſtinguitur. Dicebat au/
tem ⁊ ei qui ſe inuitauerat. Cum fa
cis prandium aut cęnā. Si in pau/
peres ⁊ debiles cōferatur:nam hoſpitalem
remuneraturis eſſe:affectꝰ auaricię eſt. Po
ſtremū quaſi emeritę militię viro cōtemnē/
darū ſtipendium ꝓſcribitur facultatum.

De parata cęna magna:⁊ multo/
rum vocatione ſimulqꝫ omniū ex/
cuſatione.

Omo quidam fecit cęnam Ca.LXIIII.
b magnaʒ:⁊ vocauit multos.
Qꝛ neqꝫ ille qui ſtudijs intentus
inferioribus poſſeſſiones ſibi terrenas coe/
mit:regnū cęli poſſit adipiſci:cū dominꝰ di
cat:Uende omnia tua ⁊ ſequere me. Nec il ī.18.
le qui emat boues:cū heliſęꝰ occiderit ⁊ po/
pulo diuiſerit quos habebat. Et ille qui du
xit vxorem:cogitet quę mundi ſunt nō quę
dei. Nō quo cōiugium reprehendat:ſed qꝛ
ad maiorē honorē vocetur integritas:quo/ 1.Cor.7.
niam mulier innupta et vidua cogitat quę
ſunt domini:vt ſit ſancta corpore ⁊ ſpiritu.
Nam quę nupta eſt:cogitat quę ſunt mun/
di:quomō placeat viro. Sed vt in gratiam
vt ſupra cū viduis:ita nunc etiā cum cōiu/
gibus reuertamur. Nō refugimus opinio/
nem quā ſequunt plęriqꝫ:vt tria genera ho
minum a cōſortio magnę illius cęnę ęſtime
mus excludi:gentiliū:iudęorum:hęretico/
rum. Et ideo apoſtolꝰ auariciā dicit eſſe fu/
giendā:ne impediti more gentili iniquita/
te:malitia:impudicitia:auaricia:ad regnū
chriſti ꝑuenire nequeamus. Omnis eñ im/ Eph.5.
mundus:aut auarus qđ eſt idolorum ſerui
tus:nō habet hęreditatē in regno chriſti et
dei. Iudęi autē corporali miniſterio iuga ſi/
bi legis imponunt:et ideo ſm prophetam:
Dirumpamus vincula eorū ⁊ ꝓijciamus a Pſ.2.
nobis iugum ipſorum. Chriſtum eñ recipi/
mus:qui ceruicibus noſtris pietatis ſuę iu
gū mite ſuſpendit. Quinqꝫ autē iuga ſunt:
verborum decē:vel quinqꝫ libri veteris le/
gis:de quibus in euāgelio videtur ſamari/
tanę dicere:Quinqꝫ eñ viros habuiſti. At Ioh.4.
vero hęreſis velut eua fęmineo rigore fidei
temptat affectū:⁊ lubrica facilitate ꝓlabēs
lenocinia falſi decoris affectat:intemeratā
negligens pulchritudinem veritatis. Ideo
igitur excuſant:quia nemini intercluditur
regnū:niſi ei quē ſuę ꝓfeſſio vocis excluſe/
rit. Dominꝰ autē omnes clementer inuitat:
ſed noſ aut deſidia noſtra aut error auertit.
Ergo ⁊ ille qui villaʒ emit:alienus a regno
eſt. Ementes eñ atqꝫ vendentes:noe vt le/
giſti tempore:diluuia ſorbuerūt. Et ille qui
iuguʒ potius legis ꝙ̄ gratię munus elegit:
⁊ ille qui ꝓpter ducendaʒ excuſat vxorem:
Scriptū eſt enim:Si quis venit ad me et
nō odit patrē ſuum ⁊ matrem et vxorē:non
poteſt meus diſcipulus eſſe. Etenī ſi ꝓpter
te dominꝰ ſuę renunciat matri dicens:Quę

eſt mater mea: aut ꝗ fratres mei: cur tu do/
mino tuos cupias anteferre? Sed neqꝫ ig/
norare naturam: neqꝫ ſeruire naturę dñs iu
bet: ſed ita indulgere naturę vt venereris au
ctorem: nec ab eo parentū amore deſciſcas.
Itaqꝫ poſt diuitum reſupina faſtidia: cōtu/
lit ſe ad gentes: iubet bonos ⁊ malos intro
ire: vt bonos augeat: malorū affectū in me/
liora cōmutet: vt cōpleretur illud qꝺ hodie
Eſa.65. lectū eſt: Tūc lupi et agni ſimul paſcentur.
Inuitat pauperes: debiles: cęcos: quo oſtē
ditur nobis: vel ꝙ nullum debilitas corpo/
ris excludat a regno: rariuſqꝫ delinquat cui
deſit illecebra peccādi: vel ꝙ infirmitas pec
catorū p miſericordiā domini remittatur:
vt nō ex operibꝰ ſed ex fide redemptꝰ a cri/
mine: ſi gloriaꝛ i domino glorietur. Mittit
itaqꝫ ad exitus viarū: prudentia domini in
exitu caniꝛ. Mittit ad platęas: qꝛ miſit ad
peccatores: vt de latioribꝰ vijs ad anguſtā
viam venirent quę ducit ad vitam. Mittit
ad vias ⁊ circa ſepeſ: ꝙ hi videlicet apti ſint
regno cęlorū: qui nullis pręſentiū cupidita/
tibus occupati ad futura feſtinēt: in quodā
bonę voluntatis tramite ꝯſtituti: ⁊ qui mo
do ſepis quę ab incultis culta ſecernat: ⁊ in/
curſus arceat beſtiarū: nouerint bona ma/
laqꝫ diſtinguere: ⁊ aduerſus tēptamēta ne/
quitię ſpiritalis fidei munimē obtendere.
Deniqꝫ dñs vt vineā ſuam oſtenderet fuiſ/
Matth.21. ſe munitā: Et ſepe inquit circūdedi ⁊ circū/
fodi eā. Et apl's mediū parietez ſepis dicit
eſſe ſublatū: qui cōtinuationē munitionis
irruperat. Fides igitur ⁊ ratio quęriꝛ: ⁊ quę
ritur in platęis, hoc eſt: in meatibꝰ interio/
Prouer.5. ris affectus: quia ſcriptū eſt: In platęis tu/
is diffundanꝛ aquę tuę. Nec hoc tamē ple/
num eſt: vt aliquis vocatus adueniat: niſi
veſtem habeat nuptialē: hoc eſt fidez habe
at ⁊ charitatē. Et ideo qui pacem ⁊ charita/
tem nō detulerit ad chriſti altaria: tolletur
pedibus ⁊ manibuſ ⁊ mitteꝛ in tenebras ex
teriores: Ibi erit fletꝰ ⁊ ſtrido: dētiū. Quę
ſunt tenebrę exteriores? Nunquid illic quo
qꝫ carcer aliquis: lautumięqꝫ ſubeūdę ſunt?
Minime. Sed quicūqꝫ extra promiſſa ſunt
cęleſtium mandatorum: in tenebris exterio
ribus ſunt: quia mandata dei lumen ſunt.
Et quicūqꝫ ſine chriſto eſt in tenebris eſt: qꝛ
lumen in tenebris eſt chriſtꝰ. Ergo neqꝫ cor/
poralium ſtridor aliquis dētiuz: neqꝫ ignis
aliquis perpetuus flammarū corporaliuz:
neqꝫ vermis eſt corporalis. Sz hęc ideo: qꝛ
ſicut ex multa cruditate ⁊ febres naſcuntur
⁊ vermes: ita ſi quis nō decoquat peccata
ſua: velut quadā interpoſita ſobrietate ab/
ſtinentię: ſed miſcendo peccata peccatis: tā
quā cruditatem quādam cōtrahat veteruz
⁊ recentium delictorum: igne aduretur pro/
prio: ⁊ ſuis vermibus cōſumetur. Unde et
eſaias ait: Ambulate in lumie ignis veſtri: Eſa.50.
⁊ flamma quā accendiſtis. Ignis eſt quem
generat męſticia delictorū. Uermis eſt: eo
ꝙ irrationabilia animę peccata mentem rei
ſenſumqꝫ compūgunt: ⁊ quędā excedunt vi
ſcera cōſcientię: quę tanquā vermes ex vno
quoqꝫ naſcuntur: tanquā ex corpore pecca/
toris. Deniqꝫ dominꝰ id per eſaiam declara
uit dicens: Et videbunt membra hominuz Eſa.66.
pręuaricantiū in me: ⁊ vermis eorū nō mo/
rieꝛ: ⁊ ignis eoꝝ nō extingueꝛ. Stridor quo
qꝫ dētium prodit indignantis affectū: eo ꝙ
ſero vnumquēqꝫ pęniteat: ſero ingemiſcat:
ſero iraſcatur ſibi: quod tā peruicaci impro
bitate deliquerit.

De oue cēteſima: ⁊ drachma de/cima ꝑditis ⁊ inuentis.

Caplo quintodecimo.

q Uis ex vobis (inquit) ho/ Ca.LXV.
mo qui habet centū oueſ:
et ſi errauerit vna ex illis:
nonne dimittit nonagin/
tanouem in deſerto: ⁊ ibit ad illaz
que errauit? Didiceras in ſuperioribꝰ
abdicare negligentiam: vitare arrogātiaz:
deuotionē ſumere: ſecularibus occupatio/
nibus nō teneri: caduca nō ꝑferre perpetu/
is. Sed quia fragilitas humana firmuz ne/
quit in tanto ſęculi lubrico tenere veſtigiū:
etiam aduerſus errorem remedia tibi bonꝰ
medicus demonſtrauit: ſpem venię iudex
miſericors nō negauit. Itaqꝫ nō ocioſe ſan
ctus lucas ex ordine tres parabolas poſu/
it: ouis quę perierat ⁊ inuenta eſt: drachmę
quę perierat ⁊ inuenta eſt: filij qui erat mor
tuus ⁊ reuixit: vt triplici remedio prouoca/
ti vulnera noſtra curemus. Spartum enim Ecc's.4.
triplex non corrumpitur. Qui ſunt iſti: pa/
ter: paſtor ⁊ mulier. Nōne deus pater: chri/
ſtus ⁊ eccleſia? Chriſtus te ſuo corpore ve/
hit qui tua in ſe peccata ſuſcepit. Quęrit te
eccleſia: recipit paꝛ. Quaſi paſtor reuehit:
quaſi mater iquirit: quaſi pater veſtit. Pri/

ma miſericordia: ſecūda ſuffragatio: tertia
reconciliatio. Singula ſingulis quadrant.
Redemptor ſubuenit: eccleſia ſuffragatur:
auctor recōciliatur. Eadē diuini operis mi/
ſericordia: ſed diuerſa ꝓ meritꝭ noſtris gra/
tia. Ouis a paſtore laſſa reuocaꝛ: drachma
quę perierat inuenitur: ad patrē filius ſuis
veſtigijs redit: ⁊ plena condemnati erroris
regreditur pęnitentia. Unde bene ſcriptuz
Ps.35. eſt: Homines ⁊ iumēta ſaluos facies domi/
ne. Quę ſunt iſta iumenta? Dixit ꝓpheta:
Semen iſrael in ſemen hominum: ⁊ iuda in
ſemen animaliuz. Itaqꝫ quaſi iſrael homo
ſeruatur: quaſi ouis iuda colligitur. Malo
ergo filiꝰ eſſe, ꝙ̄ ouis. Ouis em̄ a paſtore re/
peritur: a patre filius honoratur. Gaudea/
mus igitur: quoniā ouiſ illa quę perierat in
adam: leuatur in chriſto. Humeri chriſti cru
cis brachia ſunt. Illic peccata mea depo/
ſui: in illa patibuli nobilis ceruice requieui.
Ouis illa: genere eſt vna nō ſpecie. Unum
em̄ omnes corpus ſumus: ſed multa mem/
1.Cor.12. bra. Et ideo ſcriptū eſt: Uos autez corpus
eſtis chriſti: ⁊ mēbra ex membris eiꝰ. Uenit
Ī.19. itaqꝫ filius homis ſaluū facere qꝺ perierat.
1.Cor.15. Omnes ſcilicet: quia ſicut in adam omnes
moriūtur: ita ⁊ in chriſto omnes viuificabū
tur. Diues igitur paſtor: cuiꝰ omnes nos cē
teſima portio ſumus: habet angeloruz: ha/
bet archangelorū: dominantiū: poteſtatū:
thronorū: aliorūqꝫ innumerabiles greges:
quos in montibus dereliquit. Qui quoniā
ſunt rationabiles: nō immerito hominū re/
demptione lętantur. Quiꝙ̄ hoc quoqꝫ profi/
ciat ad incentiua probitatis: ſi vnuſquiſqꝫ
cōuerſionem ſuam gratā fore credat cętibꝰ
angelorum: quorū aut affectare patrocini/
um: aut vereri debet offenſam. Et tu igitur
eſto angelis lęticię: gaudeāt de reditu tuo.
Non ocioſum etiam ꝙ mulier illa drach/
ma lętaꝛ inuenta. Nō mediocris hęc drach
ma eſt: in qua principis eſt figura. Et ideo
imago regis: cēſus eccleſię eſt. Oues ſumꝰ:
oremus vt ſuper aquā refectionis nos col/
locare dignetur. Oues inquā ſumus: peta/
mus paſcua. Drachmę ſumus: habeamus
precium. Filij ſumus: feſtinemus ad patrē.
Nec vereamur: qꝛ acceptū ſpiritalis patri/
monium dignitatis: terrenis ꝓdegimꝰ vo/
luptatibꝰ. Qꝛ pater ī filio quē habebat the/
ſauꝝ cōtulit: fidei cenſus nūꝙ̄ exinaniꝛ: li/
cet totum dederit: totū habet: qui qꝺ dona
uerit nō amittit. Nec verearis ne te nō reci/
piat: non enim delectatur deus perditione
viuoꝝ: iam occurrens venienti tibi cadit ſu
pra collū. Dñs em̄ erigit eliſos. Oſculū da/ Ps.145.
bit: qꝺ eſt pignꝰ charitatis ⁊ amoris. Sto/
lam: anulū: calciamenta ꝓferri iubebit. Tu
adhuc iniuriā metuis: ille reſtituit dignita/
tem. Tu ſupliciū vereris: ille oſculum de/
fert. Tu cōuitium times: adornat ille con/
uiuium. Sed iam ipſam parabolam diſcu/
tiamus.

De duobus filijs adoleſcentio/re ⁊ ſeniore: quibus pater ſubſtantiam diuiſit.

b Omo quidaz habuit duos Ca.LXVI.
filios: ⁊ dixit illi adoleſcen/
tior: Da mihi portionē ſub/
ſtantię: quę me cōtingit. Et cętera.
Uides ꝙ diuinum patrimoniū petenti/
bus datur: nec putes culpam patris ꝙ ado
leſcentiori dedit: nulla dei regno infirma
ętas: nec fides grauaꝛ annis. Ipſe certe ſe
iudicabit idoneū qui popoſcit. Atqꝫ vtinā
non receſſiſſet a patre: impedimentum ne/
ſciſſet ętatꝭ. Sed poſteaꝙ̄ peregre ꝓfectus
eſt: cępit egere. Merito ergo ꝓdegit patri/
moniū: qui receſſit ab eccleſia. Poſteaꝙ̄ do
mū inquit patriā derelinquēs: Peregre
ꝓfectꝰ eſt in regionē longinquaz.
Quid em̄ longinquiꝰ ꝙ̄ a ſe recedere: nec re
gionibꝰ ſed moribꝰ ſeparari: ſtudijs diſcre/
tum eſſe nō terris: ⁊ quaſi interfuſo luxurię
ſęcularis ęſtu: diuortio habere factorez? Et/
eniz qui ſe a chriſto ſeparat: exul eſt patrię:
ciuis eſt mundi. Sed nos nō ſumus adue/ Eph.2.
nę atqꝫ peregrini: ſed ciues ſumus ſanctorū
⁊ domeſtici dei. Qui em̄ eramus longe: fa/
cti ſumus ꝓpe in ſanguine chriſti. Non in/
uideamus de longinqua regione remean/
tibꝰ: qꝛ ⁊ nos fuimꝰ in regione longinqua:
ſicut eſaias docet. Sic eniz habes: Qui ſe/ Eſa.9.
debāt in regione vmbrę mortis lux orta eſt
illis. Regio ergo lōginꝗ: vmbra eſt mortꝭ:
nos autem quibus ſpiritus ante faciē: chri/ Thren.4.
ſtus eſt dominus: in vmbra viuimus chri/
ſti. Et ideo dicit eccleſia: In vmbra eius cō Cant.2.
cupiui: ⁊ ſedi. Ille igitur viuendo luxurioſe
conſumpſit omnia ornamenta naturę. Un
de tu qui accepiſti imaginez dei: qui habes
ſimilitudinem eius: noli eam irrationabili
fęditate conſumere. Opus dei es: noli li/

gno dicere: pater meus es tu:ne accipias ſi
militudineʒ ligni: quia ſcriptum eſt: Simi/
Pſ.113. les illis fiant qui faciunt ea. Facta eſt
autem fames per regionem illam.
Fames nõ epularũ: ſed bonorũ operũ atq̃
virtutũ: que ſunt miſerabiliora ieiunia. Et/
Matth.4. em̃ qui recedit a verbo dei eſurit: quia non
in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo
dei. Qui recedit a fonte ſitit: qui recedit a
theſauro eget: qui recedit a ſapiẽtia hebeta
tur: qui recedit a virtute diſſoluitur. Meri/
to ergo iſte egere cepit: qui theſauros ſapiẽ
tie ⁊ ſciẽtie dei: diuitiarũq̃ celeſtiũ altitudi
nem dereliquit. Egere ergo ideo cepit ⁊ fa/
mem pati: qꝛ nihil ꝓdigo ſatis eſt volupta/
ti. Semꝑ famẽ patit̃ ſui: qui alimẽtis ꝑpe/
tuis neſcit impleri. Abijt itaq̃ ⁊ heſit
vni ciuiũ. Qui em̃ heret: in laqueo eſt.
Et videtur ciuis iſte: princeps eſſe iſtiꝰ mũ/
di. Deniq̃ ad villã eius mittit̃ quaʒ emit q̃
excuſat a regno. Et paſcit porcos. Il
los vtiq̃ in quos petijt diabolus introire:
quos ꝑcipitat in mare iſtius mundi in ſor/
dibus ac fetore viuentes. Et cupiebat
(inquit) ſiliquis implere ventrem ſu
um. Neq̃ em̃ alia cura eſt luxurioſis: niſi
Phil.3. vt ventrẽ ſuũ impleant: quorũ deus venter
eſt. Qui autẽ aptior huiuſcemodi homini/
bus cibus: q̃ is qui ſilique modo vitijs ina
nis foris mollis eſt: quo corpus nõ reficitur
ſed implet̃: vt ſit magis oneri q̃ vſui? Sunt
qui porcos accipiant ꝓ gregibꝰ demoniorũ:
ſiliquas ꝓ exili virtute inanium hominum
ſermonũq̃ iactantia: qui nihil ꝓdeſſe poſ/
ſunt: inani quadã philoſophie ſeductione:
⁊ quodã ſonorũ facundie plauſu: pompam
magis q̃ vtilitatẽ aliquã demonſtrantes.
Sed hec diuturna oblectamẽta eſſe nõ poſ
ſunt: Et ideo nemo illi dabat. Erat em̃
in regiõe illiꝰ qui neminẽ habet: qꝛ eos qui
ſunt nõ habet. Omnes quippe gentes in ni/
hilum eſtimãtur. Solus aũt deus qui viui/
Ro.4. ficat mortuos: ⁊ vocat que nõ ſunt tanq̃ q̃
ſint. In ſe autem reuerſus dixit:
Quantis panibus mercenarij pa/
tris mei abundant? Bene in ſe reuer
titur: qui a ſe receſſit. Et em̃ qui ad dominũ
regredit̃ ſe ſibi reddit: et qui recedit a chri/
ſto ſe ſibi abdicat. Mercẽnarij autẽ qui ſũt
niſi qui ad mercedẽ ſeruiũt qui ſunt ex iſra/
el: nõ id quod bonũ eſt ꝓbitatis ſtudio ꝑſe/
quẽtes: nec virtutis gratia ſed vtilitatis ſtu
dio ꝓuocati? At vero filiꝰ qui habet ſancti
ſpiritꝰ pignus in corde: ſecularis mercedis
buccellaʒ nõ querit: qui ius ſeruat heredis.
Sunt etiã mercẽnarij qui conducunt̃ ad vi
neam. Bonus mercẽnarius petrus: iohan/
nes ⁊ iacobꝰ: quibꝰ dicit̃: Venite faciã vos Matth.4.
piſcatores hominũ. Iſti nõ ſiliquis: ſed pa
nibus abũdabant. Deniq̃ ⁊ collegerũt fra/ Joh.6.
gmentorum cophinos duodecim. O dñe ie
ſu: ſi nobis auferas ſiliquas: ⁊ panes tribu/
as: Tu em̃ diſpenſator in domo es patris.
O ſi nos quoq̃ mercẽnarios digneris con/
ducere: licet ſero veniẽtes. Nã ⁊ vndecima
cõducis hora: ⁊ equalẽ dignaris mercedem
ſoluere: equalẽ mercedẽ vite nõ glie. Neq̃
em̃ omnibꝰ repoſita eſt corona iuſticie: ſed
ei qui poteſt dicere: Certamen bonũ certa/ 2.Timoth.4.
ui. Quod ideo nõ pretermittendũ arbitratus
ſum: quia ſcio quoſdã dicere: ꝙ ad mortem
ſibi lauacri gratiã vel penitentiã reſeruent.
Primũ vnde ſcis: an nocte ꝓxima: tua a te
anima repoſcat̃? Deinde cur putas ocioſo
tibi omnia poſſe deferri? Pone vnã gratiã:
vnam eſſe mercedẽ: diuerſum tamẽ brauiũ
mercedem victorie eſſe: Ad quod ſe non fru
ſtra paulus extendit: qui poſt mercedẽ gra/
tie: brauium tamẽ vt cõprehenderet ſeque/
batur: quia ſciebat: etſi par eſſet merceſ gra
tie: palmã tamẽ eſſe paucorũ. Sed quo/
niam in vineaʒ domini venimus: nõ vacui
recedamus. Iuuat em̃ fructus legere: mer/
cennarios eiꝰ videre. Quid em̃ ſibi vult: ꝙ
vna die diuerſis horis ꝯducuntur operarij:
niſi qꝛ mille anni in oculis domini ſicut di/
es heſterna que ꝑterit: ⁊ hora ĩ nocte? Que
eſt nox: niſi que preceſſit: vt dies appropin/
quaret? Et bene hora in nocte: qꝛ mille an/
ni ſicut dies vna. Nouit vim diei huius: il/
le qui dixit: Jeſus chriſtus heri ⁊ hodie: ip/ Heb.13.
ſe eſt ⁊ in ſecula. Sciuit ⁊ ille diem eſſe mul/
tiplicem qui ſcripſit: Hic dies generationis Gen.2.
celi ⁊ terre cũ facta ſunt: qua die fecit deꝰ ce
lum ⁊ terram: ⁊ omne viride agri. Cum em̃
ſupra ſeptem deſcripſiſſet dies: poſtea vno
die omnia facta cõplexus eſt: totum mundi
tempus oſtendẽs in cõſpectu domini tanq̃
diem vnũ: eo ꝙ ex incõpoſitis atq̃ tenebro
ſis: forma iſtius mundi diuini operis clari/
tate proceſſerit. Ergo ſi dies totũ tẽpus eſt
mundi: habet vtiq̃ etiã in ſeculis horas ſu/
as: aut ipſa ſecl'a hore ſũt. Hore aũt diei du
odecim ſunt. Vñ bñ in myſterio dies xp̃s:

cuiꝰ apoſtoli duodecim: q̃ celeſti lumine di/
ſtinctis in ſe gratie vicibꝰ refulſerũt. Venit
ergo paterfamilias: ⁊ prima hora conduxit
operarios: fortaſſe eos qui a principio mun
di vſq̃ ad diluuiũ iuſti eſſe meruerũt: de q̃/
bus dicit: Et locutus ſuʒ ad vos ante lucẽ:
⁊ miſi ad vos ſeruos meos ꝓphetas ante
lucẽ. Tertia poſt diluuiũ incipit: noe cetero
rũq̃ tempora cõprehendẽs: qui quaſi boni
operarij in vineã deſtinãtur: Ideo quaſi in
prandio inebriatꝰ eſt noe. Sexta ⁊ reliquis
abrae ⁊ iſaac ⁊ iacob: patriarcharũq̃ meri/
ta diſtinguunt̃. Nona inclinãte iam ſeculo
⁊ tanq̃ palleſcente luce virtutis: lex ⁊ ꝓphe
te: decoloratos mores hominũ notauerũt.
Vndecimã ⁊ qd̓ ſupereſt diei: ſacer ꝓducit
Joh.12. aductus. Vnde ⁊ ipſe ĩ euãgelio dicit: Am/
bulate dũ lucem habetis. Sed iam rede/
amus ad patrẽ: licet nõ verear ne iſtiꝰ peni/
tẽtiam gerẽtis exemplo diu abfuiſſe videa/
mur. Nunq̃ em̃ abfuimus qui verſabamur
in vinea: in qua ⁊ ſi iſte manſiſſet: nõ receſſiſ
ſet a patre. Cauendũ tñ eſt ne nos ei recõci
liationis faciamus morã: quã nõ fecit pat̃.
Facile recõciliatur: quãdo impenſe rogat̃.
Et ideo diſcamus quali pater obſecratiõe
ſit ambiendus. Pater inq̃t. O miſericors:
q̃ piꝰ: qui nec offenſus patriũ dedignatur
nomen audire Pater (inquit) peccaui
in celum ⁊ coram te. Hec eſt prima cõ
feſſiõ apud auctorẽ nature: preſulem miſeri
cordie: arbitrũ culpe. Sed etſi deꝰ nouit om
nia: vocẽ tamẽ tue ꝯfeſſionis expectat. Ore
Ro.10. autẽ cõfeſſio fit ad ſalutẽ: quia ableuat pon
dus erroris quiſq̃s ipſe ſe onerat: ⁊ accuſa/
tionis excludit inuidiã: qui accuſatorẽ ꝑue/
Prouer.18. nit cõfitendo. Juſtus em̃ in primordio ſer/
monis accuſator eſt ſui. Fruſtra autẽ velis
occultare quẽ nihil fallas: ⁊ ſine periculo ꝑ/
das qd̓ ſcias eſſe iam cognitũ. Cõfitere ma
1.Joh.2. gis vt interueniat ꝓ te chriſtus: quẽ aduo/
catũ habemus apud patrẽ. Roget ꝓ te ec/
cleſia: ⁊ illachrymet populus. Nec vereare
ne nõ impetres: aduocatus ſpondet veniã:
patronus ꝓmittit gratiã: recõciliationẽ ti/
bi paterne pietatis pollicetur aſſertor. Cre/
de qꝛ veritas eſt: acquieſce quia virtus eſt.
Habet cauſam vt ꝓ te interueniat: ne ꝓ te
gratis mortuꝰ ſit. Habet ⁊ cauſam ignoſcẽ/
di pater: quia qd̓ vult filiꝰ vult ⁊ pater. Pec
caui in celum: ⁊ corã te. Non vtiq̃ elemen/
tum exprimitur: ſed peccato anime celeſtia
ſignificantur dona ſpiritus imminuta: vel
quia ab illius gremio matris hieruſalẽ que
in celo eſt nõ debuit deuiari. Jam non
ſum dignus vocari filiꝰ tuus. De/
iectus enim ſe exaltare nõ debet: vt merito
ſue poſſit humilitatis attolli. Fac me
ſicut vnum mercennariorũ tuorũ.
Nouit eſſe diſtantiaʒ inter filium: amicos:
mercẽnarios: ſeruos. Filius per lauacrum:
amicus ꝑ virtutẽ: mercẽnarius per laborẽ:
ſeruus per timorẽ. Sed etiã ex ſeruis ⁊ mer/
cennarijs fiunt amici: iuxta quod ſcriptum
eſt: Vos amici mei eſtis ſi feceritis que ego Joh.15.
ꝓcipio vobis: iam nõ dico vos ſeruos. Hec
apud ſe dixit. Sʒ nõ ſatis eſt dicere: niſi ad
patrẽ venias. Vbi illũ requiras? Vbi inue
nias? Exurge primo: hoc eſt: qui ſedens an/
te dormiebas. Et ideo dicit apoſtolꝰ: Sur/ Eph.5.
ge qui dormis: ⁊ exurge a mortuis. Iniqui/
tas in talento plumbeo ſedet. Moyſi dici/
tur: Tu autẽ hic ſta. Stantes elegit chriſtꝰ.
Exurge ergo: curre ad eccleſiam: hic eſt pa/
ter: hic eſt filius: hic eſt ſpiritusſanctus. Oc/
currit tibi: qui audit te intra mentis ſecreta
tractantẽ. Et cum adhuc longe ſis: videt et
accurrit. Videt in pectore tuo: accurrit ne
quis impediat: cõplectitur quoq̃: in occur/
ſu ꝑſentia eſt: in cõplexu clementia eſt. Et
quaſi quodã patrij amoris affectu ſupra col/
lum cadit vt iacentẽ erigat: ⁊ oneratuʒ pec/
catis atq̃ in terrena deflexum reflectat ad
celũ: in quo ſuũ querat auctorem. Cadit in
collum tuũ chriſtus: vt ceruicem iugo exu/
at ſeruitutis: ⁊ collo tuo iugum ſuaue ſuſpẽ
dat. Nõne tibi videtur cecidiſſe in collũ io/
hannis: quãdo erat iohannes in ſinu ieſu:
ceruice recũbens reflexa? Et ideo verbum
apud deũ vidit: quia erectus eſt ad ſupna.
Cadit in collũ cum dicit: Venite ad me qui Matth.11.
laboratis: ⁊ ego vos reficiam: tollite iugum
meũ ſuꝑ vos. Cadit ergo in collum hoc mo
do ſi conuertaris: ⁊ iubebit proferri ſtolaʒ:
anulum: calciamenta. Stola amictus eſt ſa
pientie: quo nuda corporis apoſtoli tegũt:
eo ꝙ ſe vnuſquiſq̃ conuoluat: ⁊ ideo ſtolaʒ
accipiunt: vt corporis infirmitatẽ ſapientie
ſpiritalis virtute conueſtiant. De ſapientia
em̃ dictũ eſt: Lauabit in vino ſtolam ſuaʒ.
Ergo ſtola ſpiritale indumentum: et veſti/
mentum eſt nuptiale. Anulus quid eſt ali/
ud: niſi ſincere fidei ſignaculum: ⁊ expreſſio
veritatis? Calciamentum autem euangelij

p̄dicatio eſt: et ideo accepit ſapientiam pri/
mā. Eſt em̄ ⁊ alia quę myſteriū neſcit: q̄ ac/
cepit dictorū ſuorum factorūqꝫ ſignaculū: ⁊
quoddā monimentū bonę intētionis ⁊ cur/
ſus: necubi offendat ad lapidem pedē ſuū:
⁊ ſupplantatus a diabolo: dn̄icę p̄dicationiſ
officium derelinquāt. Ecce p̄dicatio euāge/
lij ad cęleſtiū curſum dirigens p̄paratos: vt
nō in carne ambulemus ſed in ſpiritu. Occi
ditur ⁊ vitulus ſaginatus: vt carne dn̄i ſpi/
ritali opima virtute ꝑ gratiā ſacramēti my/
ſteriorum ꝯſortio reſtitutus epulet̄. Nemo
em̄ niſi qui timuerit deū: quod eſt initiū ſa/
pientię: niſi ſignaculū ſpiritale vel cuſtodie
rit vel receperit: niſi dominū p̄dicauerit: ſa/
cramentis debet intereſſe cęleſtibus. Qui
autē anulū habet: ⁊ patrē habet ⁊ filium ⁊
ſpiritūſanctū: qꝛ ſignauit nos deꝰ cuiꝰ ima/
go chriſtus: ⁊ dedit ſpiritū pignus in cordi/
bus noſtriſ: vt ſciamus hoc anuli iſtius qui
in manu datur eſſe ſignaculum: quo cordis
interiora factorūqꝫ noſtrorū myſteria ſignā
tur. Ergo ſignati ſumus: ſicut et legimus:
Eph.1. Credētes inquit ſignati eſtiſ ſpirituſancto.
Bene autē carnē vituli: qꝛ ſacerdotalis eſt
victima quę ꝓ peccatis fiebat: epulantem
patrē inducit filiꝰ: vt oſtēderet qm̄ paternꝰ
cibus eſt ſalus noſtra: ⁊ patris gaudiū: no/
ſtrorum redēptio peccatorū eſt. Et hic qui/
dem ſi ad patrē referas: qꝛ hoſtia ꝓ peccatiſ
filius eſt: delectat̄ pater reditu peccatoris.
Supra delectat̄ filiꝰ inuēta oue: vt ſcias qꝛ
vna patriſ ⁊ filij delectatio: vna operatio in
eccleſię fundamento. Lętatur autē pater:
Quia filius perierat ⁊ inuentꝰ eſt: mortuus fuerat ⁊ reuixit. Ille perit
qui fuit: nō em̄ pōt perire qui nō fuit. Itaqꝫ
gentes nō ſunt: chriſtianus eſt: iuxta qꝺ ſu/
1.Cori.1. pra dictum eſt: Quia elegit deꝰ quę nō ſūt
vt quę ſunt deſtrueret. Poteſt quoqꝫ et hic
in vno accipi ſpecies generis humani. Fuit
adam: ⁊ in illo fuimus omnes. Perijt adā:
⁊ in illo omnes perierunt. Homo igit̄ in il/
lo homine qui perierat reformatur: ⁊ ille ad
ſimilitudinē dei factus ⁊ imaginem: diuina
patientia ⁊ magnanimitate reparat̄. Quid
eſt ergo: Elegit deꝰ quę nō ſunt: vt quę ſūt
deſtrueret? Id eſt: elegit populū gētiū qui
nō erat: vt deſtrueret populū iudęorū. Po/
teſt ⁊ de agente pęnitentiā dictū videri: qꝛ
nō moritur: niſi qui aliquādo vixit. Et ideo
gentes nō moriunt̄: ſed mortuę ſunt. Etem̄
qui in chriſtum nō credit: ſemꝑ eſt mortuꝰ.
Et gentes quidē cum crediderint: ꝑ gratiā
viuificant̄. Qui vero lapſus fuerit: per pę/
nitentiā reuiuiſcit. Sequitur locus vt remit
tendis poſt pęnitentiā debeamꝰ fauere pec
catis: nedū venię alterius inuidemus: ipſi
eā nō mereamur a domino. Quis em̄ tu es
qui domino cōtradicas: ne cui velit culpā
relaxet: cū tu cui volueris ignoſcas? Uult
rogari: vult obſecrari. Si omnium iuſticia:
vbi dei gratia? Quis tu es q̄ inuideas deo?
Et ideo notat̄ hic frater vſqꝫ adeo: vt de vil
la venire dicatur: hoc eſt: terrenis operibuſ
occupatꝰ: ignorans quę ſunt ſpiritꝰ dei: vt
deniqꝫ nunq̄ ꝓ ſe vel hędū quęrat̄ occiſū.
Non em̄ ꝓ inuidia ſ; ꝓ venia mundi agnus
eſt immolatus. Inuidus hędum querit: in/
nocēs agnū ꝓ ſe deſiderat immolari. Ideo
⁊ ſenior dicitur: eo ꝙ cito aliquis ꝑ inuidiā
cōſeneſcat. Ideo ⁊ foris ſtat: eo ꝙ maliuolē
tia eum animi liuentis excludat. Ideo cho/
rū ⁊ ſymphoniā audire nō poteſt: hoc eſt:
nō illa theatralis incentiua laſciuię: nec au/
licorū concentus ſonorum: ſed plębis con/
cordia cōcinentis: quę de peccatore ſeruato
dulcem reſultet lętitię ſuauitatē. Conſtitu/
te mihi aliquē ex his qui ſibi iuſti vidētur:
qui trabem in oculo ſuo nō vident: ⁊ alieni
feſtucam vitij ferre nō poſſunt. Quomō in/
dignatur: quando alicui peccatū fatenti: et
diu indulgentiā deploranti venia relaxat̄?
Quomō aures eius ſymphoniā populi ſpi/
ritalē ferre nō poſſunt? Hęc eſt em̄ ſympho/
nia: quādo cōcinit in eccleſia diuerſarū ęta/
tum atqꝫ virtutū: velut variarū chordarū
indiſcreta cōcordia. Pſalmus reſpōdetur:
Amen dicit̄. Hęc eſt em̄ ſymphonia quā ſci
1.Cori.14. uit ⁊ paulus: ⁊ ideo ait: Pſallā ſpiritu: pſal
lam ⁊ mente. Hęc de parabola p̄ſenti puta/
uimus eſſe tractanda. Nec inuidemus ſi q̄s
duos fratres iſtos velit referre ad populos
duos: vt ſit adoleſcētior populꝰ ex gentibꝰ
tāqꝫ iſrael: cui frater maior bn̄ficiū paternę
benedictionis inuidit. Qꝺ faciebant iudęi
cū quererentur quia chriſtus cū gentibus
epularetur: ⁊ ideo hędū mali odoris ſacri/
ficium requiſierunt. Iudęus hędum requi/
rit: chriſtianus agnū: ⁊ ideo illis barrabas
ſoluitur: nobis agnus immolatur. Unde
apud illos fętor eſt criminum: apud nos re/
miſſio peccatorū: dulcis in ſpe: ſuauis in fru
ctu. Qui hędum quęrūt: expectāt antichri/

ſtum. Chriſtus em̄ boni odoris eſt victima.
Queri etiam in hędo vident̄: quia iudęi ri/
tum veteris ſacrificij ꝑdiderūt: vel qꝛ nulliꝰ
ſanguis his ꝓfuit: ſicut chriſti ſanguis eccle
ſię. Nō em̄ redimere eos ſanguis potuit ꝓ/
phetarū. Impudens autē ⁊ ſimilis illiꝰ pu/
blicani iuſtificantis ſe arrogāti p̄ce: qui pu/
tabat ꝙ nunq̄ p̄terierit mandatū dei: qꝛ le/
gem ſeruabat in littera. Impiꝰ qui accuſa/
bat fratrē: ꝙ cum meretricibꝰ paternā ſub/
ſtantiā ꝓdegiſſet: cū debuerit aduertere qꝛ
Math.21. ſibi dictum eſt: Meretrices ⁊ publicani p̄ce
dunt vos in regno cęlorū. Stat autē foris:
nec excludit̄ ſed nō ingredit̄: ignorās volū/
tatē dei de vocatione gentiū. Seruus iā fa
ctus ex filio: ſeruus em̄ neſcit q̄d dn̄s agat:
vbi cognouit: inuidet ⁊ torquet̄ eccleſię bo/
nis: ⁊ foris ſtat. Foris em̄ iſrael: audit chorū
⁊ ſymphoniā et iraſcit̄: qꝛ hic cōcinit plębis
gratia: ⁊ cōſonat p̄pl̄i iubilatio. Sed bonus
pater etiam hunc ſaluare cupiebat dicens:
Tu mecū ſemꝑ fuiſti. Uel quaſi iudę
us in lege: vel quaſi iuſtus in cōmunione: ⁊
es: ſi deſinas inuidere. **Et omnia mea tua ſunt.** Uel iudęꝰ ſacramēta poſſidēs
veteriſ teſtamēti: vel baptizatꝰ etiā noui.

De eo ꝙ nemo ſeruus poſſit duobus dn̄is ſeruire: ⁊ de villico iniquitatis: faciendiſqꝫ amicis de iniquo mammona.

Caplo decimoſexto.

Ca.LXVII **N**emo ſeruus pōt duobus dn̄is ſeruire. Nō quia duo
ſed qꝛ vnus eſt dn̄s. Nā etſi ſunt
qui māmonę ſeruiunt: tamē non
ille nouit aliqua iura dn̄atꝰ: ſed ipſi ſibi iu/
gum ſeruitutis impoſuūt. Neqꝫ em̄ iuſta po
teſtas: ſed iniuſta eſt ſeruitus. Et ideo ait:
Facite vobis amicos de iniquo mamona. Ut largiendo paueribꝰ an/
gelorū nobis cęterorūqꝫ ſanctorū gratiā cō
paremus. Nec rep̄henditur villicus: in quo
diſcimus: nō ipſi eſſe dn̄i: ſed potius aliena
rum villici facultatū. Et ideo licet peccaue/
rit: tn̄ qꝛ ſibi in poſterū ex indulgētia domi/
ni quęſiuit auxilia: p̄dicatur. Pulchre autē
iniquū māmonā dixit: quia varijs diuitia/
rum illecebris noſtros auaricia tēptabat af
fectus: vt vellemus ſeruire diuitijs. Unde
ait: Si in alieno fideles nō fuiſtiſ: qꝺ veſtrū
eſt quis dabit vobis? Alienę a nobis diui/
tię ſunt: qꝛ pręter naturā ſunt: neqꝫ nobiſcū
naſcuntur: neqꝫ nobiſcū tranſeūt. Chriſtus
autē noſter eſt: qꝛ vita eſt. Deniqꝫ in ſua ꝓ/ Joh.1.
pria venit: ⁊ ſui eum nō receperūt. Ergo ne/
mo dabit qꝺ veſtrū eſt: quia veſtrū nō cre/
didiſtis: veſtrū nō recepiſtis. Argui igit̄ vi/
dentur iudęi: ⁊ fraudis ⁊ auaricię. Et ideo q̄
in facultatibus fideles nō fuerunt: quas cū
alienas ſcirēt. Cōmunē em̄ ad vſum fructꝰ
terrarū a dn̄o deo datus eſt omnibꝰ: vtiqꝫ
debuerūt participare pauperibus: nec chri/
ſtum accipere meruerūt: quē zachęus vt ac/
quireret: dimidiā partē bonorū ſuorum ob
tulit. Ergo nō ſeruiamus alienis: qui nullū
dominū debemus ſcire niſi chriſtū. Unus
em̄ deus pater: ex quo omnia: ⁊ nos in ip̄o:
⁊ vnuſ dn̄s ieſus ꝑ quē omnia. Quid ergo?
Pater dn̄s: aut filius deus nō eſt? Sed pa/
ter dn̄s: quia verbo dn̄i cęli firmati: ⁊ filius
deꝰ: qui eſt ſuꝑ omnes deus benedictꝰ in ſę/
cula. Quō ergo nemo pōt duobꝰ dn̄is ſer/
uire? Unꝰ em̄ dn̄s: qꝛ vnꝰ deꝰ. Deniqꝫ dn̄m
deū tuū adorabis: ⁊ illi ſoli ſeruies. Unde
claret vnū patris ⁊ filij eſſe dn̄atū: vnꝰ autē
eſt ſi nō diuidat̄: ſed totus in patre: totꝰ in
filio ſit. Itaqꝫ qꝛ vnius deitatis atqꝫ dn̄atꝰ
aſſerimꝰ trinitatē: vnū deū ⁊ vnū dn̄m cōfi/
temur. Qui aūt aliā patriſ: aliā filij: aliā ſpi
rituſſancti memorāt p̄tātē: plures deos: et
plures dominos in eccleſiā gentilis vitio er
roris inducunt.

Expoſitionis ſancti ambroſij in euangelium ſm̄ lucam: Liber ſeptimus explicit.

Liber octauus eiuſdē incipit.

Quomodo lex et prophetę vſqꝫ ad iohannem.

Lex ⁊ prophete vſqꝫ ad iohannē: et ex eo regnū dei euāgelizatur: ⁊ omnes ĩ illud vim faciunt. Ca.LXVIII Nō quia
lex defecit: ſed quia incipit euangelij prędi/
catio. Uident̄ em̄ minora compleri cū po/
tiora ſuccedunt. Et ideo vim faciamꝰ regno
cęlorum. Omnis enim qui vim facit: vehe/
menti ſtudio properat: non torpenti lente/
ſcit affectu. Eſt ergo fidei religioſa violen/
tia: ſegnitia criminoſa. Lex multa ſecundū
naturā. Ut naturalibus indulgentior de/
ſiderijs ad iuſticię ſtudium nos reuocaret

chriſtus:naturaꝫ incidit:quia naturales ꝙ
amputat voluptates:⁊ ideo vim faciamus
nature vt non ad terrena demergat: ſed ad
ſuperna ſe ſubrigat.

De lege coniugij:⁊ vxore non dimittenda.

Ca.LXIX. O Mnis qui dimittit vxorem
ſuã ⁊ ducit alteram mechat:
⁊ qui dimiſſam a viro ducit:
mechatur. Prius dicendũ arbitror de
lege cõiugij:vt poſtea de ꝓhibendo diuor/
tio diſputemus. Quidaꝫ eñ putant omne
cõiugiũ a deo eſſe:maxime qꝛ ſcriptum eſt:
Matth.19. Quæ deus cõiunxit homo non ſeparet.
Ergo ſi omne cõiugiũ a deo:omne cõiugiũ
1.Cori.7. nõ licet ſolui. Et quõ apoſtolus dixit:Qꝫ ſi
infidelis diſcedit: diſcedat? In quo mirabi
liter ⁊ noluit apud chriſtianos cauſam reſi/
dere diuortij:⁊ oſtendit nõ a deo omne con
iugiũ. Neqꝫ eñ chriſtiane gentilib⁹ dei iudi
cio copulant̃:cũ lex ꝓhibeat. Sed occurrit
Prouer.19. illud qđ ait ſalomon: Domũ ⁊ ſubſtantiaꝫ
patres partiũtur filijs: a deo aũt ꝑparabit̃
viro vxor. Qđ qui in greco legit: nõ putat
eſſe contrarium. Bene eñ dixit grecus:ἁρ/
μοζεται. Harmonia eñ:cõueniẽs ⁊ apta
rerũ omniũ dicitur cõmiſſa ꝯnexio. Harmo
nia eſt:cũ fiſtule organi ꝑ ordinẽ copulate:
legitime tenent gratiã cãtilene:chordarũqꝫ
aptus ſeruat ordo concordiã. Itaqꝫ nõ ha-
bent harmoniã ſuã nuptie:quãdo chriſtia/
no viro gentilis mulier nõ legitime copula
tur. Ergo vbi nuptie :harmonia: vbi har/
monia de⁹ iũgit. Ubi harmonia nõ eſt:pu/
gna atqꝫ diſſenſio eſt:que nõ eſt a deo:quia
1.Joh.4. de⁹ charitas eſt. Noli ergo vxorẽ dimittere:
ne deũ tue copule diffitearis auctorẽ. Eteñ
ſi alienos: multomagis vxorios debes to/
lerare ⁊ emendare mores. Audi qđ dixerit
dñs: Qui dimittit mulierẽ:facit eã mecha/
ri. Eteñ cui nõ licet viuente viro mutare cõ
iugiũ:põt obripere libido peccandi. Itaqꝫ
qui auctor erroris:etiaꝫ reus culpe eſt:qꝛ cũ
paruulis feta dimittit̃:qꝛ titubanti veſtigio
grandeua detrudit̃. Durum ſi excludas pa/
rentẽ:pignora teneas:vt ad cõtumeliã cha/
ritatis:addas etiã pietatis iniuriã. Durius
ſi ꝓpter matrẽ etiã filios ſimul pellas: cum
magis redimere a patre liberi debeant cul/
pam parẽtis. Qꝫ periculoſuꝫ ſi fragilẽ ado/
leſcentule etatẽ errori offeras:ꝙ impium ſi
eius deſtituas ſenectutẽ: cui⁹ defloraueris
iuuentutẽ. Ergo inhonoratũ ſtipendijs et
veteranũ imperator dimittat inglorijũ:atqꝫ
imperij ſui poſſeſſione detrudat:⁊ ruſticum
laboris effetum agro ſuo ꝓpulſet agricola.
An qđ in ſubdito nefas ẽ:in cõparẽ fas eſt?
Dimittis ergo vxorẽ quaſi iure ſine crimie:
⁊ putas id tibi licere:qꝛ lex humana nõ ꝓhi
bet:ſed diuina ꝓhibet. Qui hominib⁹ ob/
ſequeris:deũ verere. Audi legẽ dñi:cui ob/
Matth.19. ſequuntur etiã qui leges ferunt: Que deus
cõiuxit:homo nõ ſeparet. Sed nõ ſoluꝫ hic
celeſte ꝑceptũ:ſed quoddã etiã op⁹ dei ſol/
uitur. Pateris ne oro liberos tuos viuente
te eſſe ſub vitrico:aut incolomi matre degẽ
ſub nouerca? Pone ſi repudiata ſi nubat:⁊
hec viuo viro tibi debuit diſplicere: cui ad-
ultero fidem ſeruat? Pone ſi nubat:neceſſi
tas illi⁹ tuũ crimen eſt:⁊ cõiugiũ qđ putas:
adulteriũ eſt. Quid eñ refert:vtrũ id aper/
ta criminis cõfeſſione:an mariti ſpecie ad/
ultera dimittas:niſi qđ grauius eſt: legem
criminis feciſſe ꝙ furtũ? Sed fortaſſe dicit
Ubi ſ. aliquis: Quomõ moyſes mandauit dare
librũ repudij:& dimittere uxorem? Qui
hoc dicit iudeus eſt: qui hoc dicit chriſtia/
nus nõ eſt. Et ideo qꝛ hoc obijcit qđ obiec/
tũ eſt dño: Reſpõdit ei dñs: Ad duriciam
inquit cordis ueſtri ꝑmiſit uobis moyſes
dare librũ repudij: & dimittere uxores:
ab initio aũt nõ fuit ſic. Moyſes ꝑmiſit in/
quit:nõ de⁹ iuſſit. Ab initio aũt dei lex eſt.
Que ẽ lex dei? Relinquet homo patrẽ &
matrem & adhærebit uxori ſuæ:& erunt
ambo in carne una. Ergo qui dimittit vx/
orẽ:carnẽ ſuã ſcindit:diuidit corpus. Oſtẽ/
dit aũt loc⁹ hic:ꝙ ꝓpter fragilitatẽ humanã
ſcripta ſunt:nõ a deo ſcripta. Unde ⁊ apl's:
1.Cori.7. Denũcio inquit nõ ego ſed dñs:vxorẽ a vi/
ro nõ diſcedere. Et infra: Ceteris inqt ego
dico nõ dñs. Si qs frater habet vxorẽ infi/
delẽ. Et reliq̃. Itaqꝫ vbi eſt impar ꝯiugiũ:
lex dei nõ eſt. Et addidit: Qꝫ ſi infidelis diſ
cedit:diſcedat. Sil' idẽ ⁊ hic apl'us negauit
legis eſſe diuine:vt ꝯiugiũ q̃lecũqꝫ ſoluat̃:
nec ipſe ꝑcepit:nec dedit deſerẽdi auctori/
tatẽ:ſed culpã abſtulit deſtituto. Hec mora
lit̃. Tñ qꝛ ſuꝑ ꝓpoſuit regnũ dei euãgeliza
ri:⁊ cũ dixiſſet de lege vnũ apicẽ ñ poſſe ca/
dere:ſubiecit: Oĩs qui dimittit vxorẽ ſuam
⁊ ducit alteram:mechatur. Recte admonet
Eph.5. apl'us dicens: Sacramentũ hoc magnũ ẽ:
ſed de chriſto ⁊ eccleſia. Inueni igit̃ cõiugi-

um qđ nemo dubitet a deo iunctũ: cuꝫ ipſe
Joh.6. dicat: Nemo venit ad me: niſi pater meus
qui miſit me attraxerit eũ. Ille eñ ſolus po
tuit has nuptias copulare. Et ideo myſtice
ſalomõ dixit: A deo ꝑparabitur viro vxor.
Prouer.19. Uir chriſt⁹:vxor eccleſia eſt. Charitate vx/
or:integritate virgo. Quẽ dñs traxit ad fi/
lium:nõ ſeparet ꝑſecutio: nõ auertat luxu/
ria:nõ philoſophia deꝑdetur:nõ maniche⁹
cõtaminet:nõ arrianus auertat: nõ ſabelli/
anus inficiat. Deus iunxit:iudeus nõ ſepa
ret. Adulteri ſunt omnes:qui adulterare cu
piunt fidei ⁊ ſapientie veritatẽ. Quis liber
Eſa.50. inquit iſte eſt repudij matris veſtre:quo di/
miſi eã? Audiſti repudiũ:crede ꝯiugiũ. Au-
Ibidem. diſti quid iudeorũ plebi ipſe vir dicat: Ecce
in iniquitatib⁹ veſtris venditi eſtis:⁊ pecca
tis veſtris dimiſi matrem veſtrã. Mane er
go tu in domo patris:mane cũ ſponſo:eni/
tere vt placeas viro:mens q̃ credidiſti deo
eſto fortis mulier:qualis illa vel anima ec-
cleſiaſtica:vel eccleſia de qua dicit ſalomõ:
Prouer.31. Mulierẽ fortẽ quis inueniet? Precioſior au
tẽ eſt lapidib⁹ ꝑcioſis: que talis eſt: cõfidit
in ea vir ſu⁹. Uideamus quid hec faciat vi/
ro ſuo:qđ opus eius:qđ ſit obſequium:cur
cõfidat in ea chriſtus. Bona vxor virũ ſuũ
veſtit. Ueſtiat ieſum fides nr̃a corpore ſuo:
veſtiat carnẽ eius diuinitatis ſue gloria: ſi/
cut ⁊ illa bina veſtimẽta fecit viro ſuo: vt et
in ꝑſenti ⁊ in futuro ſeculo honorificet euꝫ.
Nõ mediocris hec femina:cuius tale textri
num eſt:quã nõ mollia lane fila carpenteꝫ:
ſed precioſe virtutis penſa tractantẽ vir ei⁹
inueniat:que manus extollat in noctibus:
⁊ ad libram dirigat opus:morũqꝫ ſuoꝝ põ/
dus examinet. Geſtorum quoqꝫ nouerit ſer
uare mẽſurã:glorioſi ſubtegmẽ laboris in-
texẽs:ſollicita quãdo vir redeat:anxia atqꝫ
ſuſpirans ⁊ iam cũ viro ſuo eſſe deſiderans
dicens: Moras facit vir me⁹ venire:feſtina/
bo ipſa ad eũ:occurrã ei facie ad faciẽ:cũ ve
nire ceperit in gloria ſua. Ueni dñe ieſu: vt
inuenias ſponſaꝫ tuã :nõ contaminatã:nõ
adulteratam:que nõ violauerit domũ tuã:
Canti.5. nõ mandata neglexerit. Dicat tibi: Inueni
quẽ dilexit anima mea:introducat te in do
Ps.103. mũ vini. Uinum eñ letificat cor hominis:
inebrietur in ſpiritu:agnoſcat myſteriũ:lo-
quatur oraculum.

De diuite induto purpura ⁊ byſſo:⁊ lazaro mendico.

Ca.LXX. H Omo autem quidaꝫ diues
induebat̃ purpura. Et cete/
ra. Narratio magis ꝙ parabo-
la videtur:quãdo etiã nomẽ exprimit̃. Nõ
ocioſe autẽ hic diuitẽ domin⁹ ꝑfunctum de/
litijs ſecularib⁹ in ꝑpetue famis apud infe/
ros cõſtitutũ ſignificauit erũna: Cui nõ im-
merito quinqꝫ fratres:id eſt:quinqꝫ ſenſus
corporis:naturali quadã germanitate vidẽ
tur fuiſſe ſociati:qui imodicis atqꝫ innume
ris cupiditatib⁹ eſtuabant: Lazarũ vero in
abrae gremio quaſi in quodã ſinu quietis
⁊ ſanctitatis receſſu locauit: ne in lecti pre/
ſentiũ voluptate maneamus in vitijs: vel
tedio victi:laborum dura fugiamus. Siue
itaqꝫ lazarus pauꝑ in ſeculo:ſed deo diueſ:
ſiue apoſtolic⁹ aliquis pauꝑ in verbo:locu/
ples fide. Neqꝫ eñ omnis ſancta pauptas:
aut diuitie crimĩnoſe:ſ; vt luxuria infamat
diuitiaſ:ita pauꝑtatẽ cõmendat ſanctitas.
Siue ergo apl'icus qui verã teneat fidẽ: ver
borum infulas:fucum argumentorũ: ambi
tioſa ſententiarũ velamina nõ requirat: fe/
neratam mercedẽ accipit:impugnans here
ticos:manicheũ:martionẽ:ſabellium: arri/
um:fotinũqꝫ: Iſti eñ ñ aliud ꝙ fratres ſũt
iudeorũ:quib⁹ ꝑfidie germanitate nectun/
tur. Reprimens quoqꝫ carnis cupiditates:
que illis (vt dixi) quinqꝫ ſenſibus vaporan/
tur:feneratã inquã mercedẽ accipit:cui cõ/
penſatio exuberantiũ copiarũ ⁊ ꝑpetuitat̃
vſura eſt. Nec alienum putamus vt de fide
quoqꝫ opinemur hunc eſſe tractatũ:quã la/
ꝫarus abiectã de menſa diuitis colligit:cu/
ius vtiqꝫ vlcera ſ̃m litterã diues faſtidioſuſ
horreret:nec inter ꝑcioſas epulas vnguẽta/
toſqꝫ cõuiuas fetorẽ vlceꝝ lãbentib⁹ canib⁹
ſuſtineret:cui odor acris:⁊ ipſa eſſet natura
faſtidio:ꝙꝙ inſolentia ⁊ tumor diuitũ indi
tijs competẽtibus exprimatur: qđ ita con-
ditiõis immemores humane ſint: vt tanꝙ
ſupra naturam ſui:de miſerijs pauperum
incentiua ſuarum capiant voluptatuꝫ: Ri-
deant inopem:inſultent egenti: et quorum
miſereri deceat:his auferant. Utrũqꝫ ergo
qui volet:tanꝙ lazarus colligat. Cui ſimi/
lem illũ puto:qui ceſus ſepi⁹ a iudeis:ad pa
tientiam credentiũ ⁊ vocationẽ gentiũ: vl/
cera ſui corporis lambenda quibuſdã velut
canibus offerebat:quia ſcriptũ eſt: Conuer Ps.58.
tent̃ ad veſperaꝫ:⁊ famẽ patient̃ vt canes.
Qđ agnouit chananitidiſ illa myſteriũ:cui

Matth.15. dicitur: Nemo tollit panē filiorū ⁊ mittit ca
nibus. Agnouit hunc panē: nō panē eſſe q̄
videt: ſed illū qui intelligit: et ideo reſpon/
dit: Vtiq; dñe: nā ⁊ catelli edunt de micis
quę cadunt de mēſa dñoꝝ ſuorū. Micę iſtę
de illo pane ſunt. Et quia panis verbū eſt:
⁊ fides verbi eſt: micę velut quędā dogma/
ta fidei ſunt. Unde reſpondit dñs: vt oſten
deret fideliter dictū: O mulier magna eſt fi/
des tua. O fęlicia vlcera: quę ꝑpetuū exclu/
dunt dolorē. O vberes micę: quę repellitis
ieiuniū ſempiternū: quę colligentē paupe/
rem ęternis expletis alimentis. Abijciebat
vos de menſa ſua archiſynagogꝰ: cū ꝓphe
ticarū ſcripturaruꝫ ⁊ legis interna myſteria
refutaret. Micę eñ ſermones ſunt ſcriptu/
Ps.49. rarū: de quibus dicit: Et ꝓieciſti ſermones
meos poſt te. Abijciebat vos ſcriba: ſ; pau/
lus diligentiſſime colligebat: iniurijs ſuis
eligens plębeꝫ. Lambebant vlcera eiꝰ: qui
morſu ſerpentis intrepidū excuſſo ſerpente
viderūt ⁊ crediderunt. Lambebat ille carce
ris cuſtos: qui vulnera pauli lauit: ⁊ credi/
dit. Beati canes in quos vlcerū talium diſ/
tillat humor: vt adimpleat cor ⁊ impinguet
fauces corū: qui cuſtodire domum: ſeruare
gregē: cauere aſſueſcant lupos. Pone nunc
ante conſpectū: ſęcularibꝰ arrianos ſtudijs
intētos: qui ſocietatē potentię regalis affe/
ctant: vt armis militaribꝰ impugnēt eccle/
ſię veritatē. Nōne tibi videnť in quadā pur
pura ⁊ byſſo extructis iacentes thoris: qui
ꝓ veris fucata defendant: ditibꝰ abundare
ſermonibꝰ: cū iactant dñico terrā tremuiſſe
ſub corpore: cęlū tenebris obductū: excitata
verbo maria vel ſedata: verūtamen dei fili/
um denegātes? Cōſtitue ⁊ illū pauperē qui
ſciens nō in ſermone ſed in virtute regnum
dei eſſe: paucis quid ſentiret expſſit dicēs:
Matth.16. Tu es filius dei viui. Nōne tibi illę videnť
egere diuitię: hęc redundare pauꝑtas? Di/
ues hęreſis euāgelia multa cōpoſuit: pauꝑ
fidelis hoc ſolum euangeliū tenuit qđ acce/
pit. Diues philoſophia: plures ſibi deos fe
cit: pauper eccleſia vnū deum nouit. Inter
hunc igiť diuiteꝫ ⁊ pauperē: chaos magnū
eſt: quia poſt mortē nequeūt merita imuta/
ri: eo ꝙ in inferno diues inducit: cupiēs ali/
quid de pauperl ſpiritu refrigerātis hauri/
re. Aqua eñ refectio eſt animę in doloribuſ
Eſa.12. ꝯſtitutę: de qua dicit eſaias: Et ſaliet aqua
cū delectatione de fontibꝰ ſaluatoris. Cur

autē cruciatur ante iudiciū? Quia luxurio/
ſo carere delitijs: pęna eſt. Nā et dñs dicit:
Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiuꝫ: cum vide/ Ē.13.
ritis abraam ⁊ iſaac ⁊ iacob ⁊ omnes ꝓphe
tas in regno cęlorū. Serus auteꝫ diues iſte
magiſter eſſe incipit: cum iam nec diſcendi
tēpus habeat: nec docendi. Quo loco eui/
dentiſſime declarat dñs: vetꝰ teſtamentum
eſſe fidei firmamentū: retūdens ꝑfidiā iudę
orū: ⁊ excludens neqtias hęreticorū: a qui/
bus mens ſupplantať infirmior. Ipſi eñ pu
ſilli ſunt: qui adhuc neſciūt incrementa vir/
tutis. Licet auteꝫ aduertere ꝙ in villici illiꝰ
ſuperiore: ⁊ iſtiꝰ diuitis ꝓſenti cōparatione
incentiuꝫ miſcdię eſt. Et ibi fortaſſe ſanctis
quos amicos dicit: ⁊ quibꝰ tabernacula tri/
buit: hic vero docet pauperibꝰ ꝯferendū.

De venia largienda ijs qui in nos peccauerint: ⁊ ſe ab errore cō/uerterint.

Caplo decimoſeptimo:

SI peccauerit in te frať tuꝰ: Ca.LXX
increpa illū. Q; bene poſt
diuitē qui cruciať in pęnis: ſubie
cit ꝓceptuꝫ venię largiendę: his
vtiq; qui ſe ab errore cōuertunt: ne quē de/
ſperatio nō reuocet a culpa. Q; vero mode
ratus eſt: vt neq; difficilis venia: nec remiſ/
ſa ſit indulgētia: neq; vel auſtera ꝑcellat in/
uectio: vel cōniuentia inuitet ad culpā. Sic
⁊ alibi: Si peccauerit in te frater tuus: ua/
de & corripe eū inter te & ipſum. Plus
eñ ꝓficit amica correptio: q̄ accuſatio tur/
bulenta. Illa pudorē incutit: hęc indignati
oneꝫ mouet. Seruetur potiꝰ qđ ꝓdi metu/
at qui monetur. Bonū quippe eſt: vt amicū
magis te qui corripiť credat: q̄ inimicum.
Faciliꝰ eñ cōſilijs acquieſciť: q̄ iniurię ſub/
cumbitur. Unde ⁊ apoſtolus: Corripite in- 2.Theſſ.
quit vt fratrē vt erubeſcat: nō vt inimicum
cum exiſtimetis. Infirmus eñ cuſtos diu/
turnitatis eſt timor: Pudor autē bonꝰ ma/
giſter officij. Qui eñ metuit: reprimiť: non
emendať: quē pudet facere: in naturam ver
tit. Pulchre aūt poſuit: Si peccauerit i te:
nō eñ ęqua cōditio in deū hominēq; pecca
re. Deniq; apſus qui diuini eſt verus inter/
pres oraculi: Hęreticū inquit poſt vnā cor/ Titum.3.
reptionē deuita: q̄ nō eſt ęq ꝑfidia vt culpa
venialis. Et qm̄ plęrūq; per imperitiā error
obrepit: corripiendū ꝓcepit: vt aut ꝑtinacia
viteť: aut ꝓlapſio corrigatur. Verū qđ eſt

Si ſepties cōuerſus fuerit ad te: dimitte il
li? Nū venię numerꝰ ꝓfiniť? An vero q̄ cū
ſeptimo die requieuit deꝰ ab omnibꝰ operi/
bus ſuis: poſt hebdomadā iſtiꝰ mundi qui/
es nobis diuturna ꝓmittitur: vt quēadmo
dū mala iſtius mūdi feriata ceſſabūt: ita eti
am vindictę ſeueritas cōquieſcat? Sabba/
tum aūt non ſolū dierū ſed etiā menſiū eſt.
Et ideo ſeptimi menſis decima die ſabba/
ta ſabbatorū: nec ſolū menſiū ſed annoruꝫ
quoq;: nec annoꝝ tantūmodo ſed etiā rege
nerationū. Poſtremo ipſiꝰ mundi: cuiꝰ ty/
pus eſt ſabbatū magnū: ſicut in lege ē heb/
domada ſeptima: poſtq̄ celebrať annus iu
bileꝰ. Qđ myſteriū nobis dñs voluit reue/
Matth.18. lare cū dicit: Nō ſolum ſepties: ſed etiā ſe/
ptuagies ſepties. Quia ſeptima generati/
one vt habes ſm lucam: enoch raptꝰ eſt ne
malicia mutaret cor eiꝰ: ⁊ in eo aculeꝰ dolo/
ris quieuit. Septuageſima autē et ſeptima
generatione dñs natꝰ eſt ex maria: humani
generis in ſe peccata ſuſcipiēs: remiſſioneꝫ
tribuit omniū delictorū. Ergo q̄uis ſm lit/
teram diſcas frequēter ignoſcere: vel indig
nationē nō tenere: Nihil eñ eſt quo poſſit
offendi: cui ignoſcēdi eſt conſuetudo: tñ ag
noſce myſteriū. Neq; eñ ocioſe ſabbato di
Ē.13. xit dñs mulieri: Dimiſſa es ab infirmitate
tua: oſtendens plębi ſuę: quę ſicut mulier il
la vocata ſequereť: aduentu ſuo ſe remiſiſſe
Gen.4. peccata. Septuagies itaq; ⁊ ſepties lamech
cōdemnať: q̄ grauiꝰ delinquit: qui ſcelꝰ dū
punit admittit. Omnē aūt enormitatē ſce/
leris baptiſmi ſacramenta dimittūt. Diſce
ergo donare iniurias tuas: q̄ ꝑſecutoribus
ſuis chriſtꝰ ignouit. Nec illud ocioſū ꝙ ſab/
bato paſſus eſt: magnū ſignificās fore ſab/
batū: q̄ mors deſtrueret a chriſto. Q; ſi iu/
dei ſabbatū ita celebrant: vt ⁊ menſeꝫ ⁊ an
num totū quaſi ſabbatū habeāt: quātoma
gis nos reſurrectionem dñi celebrare debe/
mus? Et ideo maiores tradiderūt nobis pē
tecoſtes omnes quinquaginta dies vt paſ
cha celebrādos: q̄ octauę hebdomadis in/
itium pentecoſten facit. Unde ⁊ apſus q̄ſi
1.Corſ.16. chriſti diſcipulus: qui ſciret diuerſitatē eſſe
temporū: ſcribēs ad corinthios: Apud vos
inquit forſitan manebo ⁊ hyemabo. Et in/
fra: Manebo aūt epheſi: vſq; ad penteco/
ſten. Oſtiū eñ mihi aptū eſt magnū. Itaq;
apud corinthios hyemē agit: quorū errori/
bus angebať: qđ eorū circa dei cultū frige/

ret affectꝰ: Cū epheſis pētecoſten celebrat:
atq; his tradit myſteria: relaxat animū: q̄a
fidei cernebat ardore feruētes. Ergo ꝑ hos
q̄nquaginta dies ieiuniuꝫ neſcit eccleſia: ſi
cut dñica qua dñs reſurrexit: ⁊ ſunt oēs di/
es tanq̄ dñica. Erit ⁊ alia dñica: qua dñicū
corpus reſurgat. Nouit hanc paulus q̄ ait:
Vos aūt eſtl corpus chriſti: ⁊ mēbra ex mē/ 1 Corſ.12.
bris. Hoc eñ corpus dñi ⁊ oſſa de oſſibꝰ eiꝰ
capiti cohęrebūt: caput aūt eccleſię chriſtꝰ.
Tunc ergo ceſſabit ieiuniuꝫ: qm̄ in ꝑpetua
iocunditate fatigatio: cura: laſſitudo: ceſſa/
bit. Tunc mors deſtruetur: Nouiſſima eñ 1.Corſ.15.
mors deſtrueť. Nā ⁊ ſi ceſſauit i enoch ⁊ nō
eſt inuēta in eo: deſtructa tñ nō eſt. Ille eñ
raptus eſt vt euaderet: chriſtus vt deſtrue/
ret imolatus eſt. Et ideo bene dixit: Ubi ē Ibidē.
mors victoria tua? vbi eſt mors aculeꝰ tuꝰ?
Ergo in hac reſurrectione iterū chriſtus tā/
quā ſuo reſurget in corpore. Beatus itaq; Apocſ.20
qui habuerit partē in prima reſurrectione.
Sicut eñ primitię dormientiū chriſtus: ſic 1.Corſ.15
tunc primitię reſurgentiū eccleſię ſancti eiꝰ.
Hoc myſteriū petrꝰ ſcire nō potuit: fortaſſe
ſcierit de enoch. Quis tñ potuit myſterium
abſconditū in deo humana mēte cōprehen
dere? Veniat ergo dñs in meā animā: i me/
am mentē: atq; eā ſubijciat ſibi: vt cum ſub
iecta mēs fuerit mea: dicā: Nō timebo ma/ Ps.22.
la: qm̄ tu mecū es.

De virtute fidei per comparationem ad granum ſinapis: ⁊ de obſequio qđ iure dño debetur.

SI habueritis fideꝫ ſicut gra
num ſinapis: diceretis huic ar
bori moro: eradicare ⁊ iacta
re in mare: ⁊ obaudiet vobis. De
grano ſinapis ſupra dictū eſt: nunc de arbo
re moro eſt diſputandū. Arborē lego: nō tñ
arborē credo. Nam quę ratio: qui ꝓfectꝰ hic
noſter: vt arbor quę laborātibus agricolis
ferat fructꝰ: eradiceť ⁊ mittať in maria? Li/
cet hoc ꝓ virtute fidei poſſibile iudicemus:
vt ſenſibilibus imperijſ natura inſenſibilis
obſequať. Quid ſibi vult tñ etiā ipſa arbo/
ris ſpecies? Legi quidē: Paſtor eram capra
rū vellicans mora: ⁊ puto ꝓphetā ſignificaſ
ſe nobis: ꝙ ex peccatorū grege peccator ip/
ſe cōuerſus ſit: licet cōueniat vt futurus ꝓ/
pheta gētiū fructū quęſiſſe videatur in ſen/
tibus: cibū ex ſentibꝰ eruiſſe: decolores ⁊ fę
tidos greges gentiuꝫ populos nationū: in

ſuorũ ſcriptorũ paſcuis nutriturus: vt ſpiri
tali refectione pingueſcerent: ipſe autẽ de
peccatore ꝯuerſo lac ſpiritale mulgeret. Sȝ
cũ in alio euãgelij libro: de monte ſit dictũ:
cuius ſpecies nuda gignentiũ vitiũ: olea/
rũq3 ieiuna: infecunda meſſibus: apta lati/
bulis: beſtiarũ ferarũq3 curſibus inquieta:
extollentẽ ſe ad altitudinẽ neqtię ſpiritalis
Hiere. 51. videatur exprimere: ſicut ⁊ ſcriptũ eſt: Ecce
ego ad te mons corrupte qui corrũpis om/
nem terrã: Cõgruit vt hoc quoq3 loco opi/
nemur id dictũ: quoniã fides ſpiritũ exclu/
dit immundum: maxime cũ arboris natura
huic cõcurrat opinioni. Nam fruct⁹ eius pri
mo albet in flore: deinde iam format⁹ irruti
lat: maturitate nigreſcit. Diabolus quoq3
ex albenti angelicę flore naturę ⁊ poteſtate
rutilante ꝑuaricatione deiect⁹: tetro inhor/
ruit odorẽ peccati. En tibi illud arbori mo/
ro dicente: Eradicare ⁊ iactare in mare: cuȝ
legionẽ eiecit ex homine: in porcos tranſire
permittit: qui exagitati diabolico ſpiritu ſe
in maria demerſerunt. Hic igitur locus hor
tatorius ad fideȝ: docens moraliter etiã ea
quę ſolida ſũt fide poſſe diſſolui. Ex fide au
tem charitas: ex charitate ſpes: et rurſus in
ſe ſancto quodã circuitu refundũtur. Seq̃/
tur vt nemo in operibus glorieť: qꝛ iure do
mino debemus obſequiũ. Nã ſi tu nõ dicis
ſeruo aranti: aut boues paſcenti: tranſi re/
cumbe: vbi intelligiť qꝛ nullus recũbit: niſi
ante tranſierit. Deniq3 ⁊ moyſes ante tran/
ſiuit: vt magnũ viſum videret. Si ergo tu
nõ ſolum nõ dicis ſeruo tuo recũbe: ſed exi/
gis ab eo aliud miniſteriũ: ⁊ gratias ei non
agis: ita nec in te patitur dñs vni⁹ vſum eſ/
ſe operis aut laboris: qꝛ dũ viuimus debe/
mus ſemꝑ operari. Ergo agnoſce te eſſe ſer
uum: plurimis obſequijs deſgneratũ. Non
te ꝑferas quia filius dei diceris: agnoſcẽda
gratia: ſed nõ ignorãda natura. Neq3 te ia/
ctes ſi bene ſeruiſti: qđ facere debuiſti. Ob/
ſequiť ſol: obtemperat luna: ſeruiũt ange/
1. Corĩ. 15. li: Uas gentiũ electus a dño: Nõ ſũ inquit
dignus vocari apoſtol⁹: quia ꝑſecutus ſum
eccleſiã dei. Deinde alibi: nullius ſe oſten/
1. Corĩ. 4. dens ꝯſcium culpę: ſubiecit: Sed nõ in hoc
iuſtificat⁹ ſum. Et nos ergo nõ a nobis lau
dem exigamus: nec ꝑripiamus iudiciũ dei:
⁊ ꝑueniamus ſentẽtiã iudicis: ſed ſuo tem/
pori: ſuo iudici reſeruem⁹. Poſt hanc repre/
hendũtur ingrati: atq3 ita demũ ad tracta/
tum futuri iudicij venitur.

**De eo ꝙ in hora aduentus do/
mini ad iudiciũ: qui in tecto eſt nõ
deſcendat. ⁊c.**

In illa hora qui fuerit in tec Ca. LXX
**to et vaſa eius in domo: ne
deſcẽdat tollere illa. Et qui
in agro: ſimiliter non redeat retro.
Memores eſtote vxoris loth.** In/
terrogatus a diſcipulis dñs quãdo veniret
regnum dei: ait: **Regnum dei intra
vos eſt.** Utiq3 ꝑ veritatẽ gratię: nõ per
ſeruitutem culpę. Itaq3 qui vult eſſe liber:
ſit ſeru⁹ in domino. Ea eñ parte qua parti/
cipamur ſeruituti: participamur et regno.
Ait ergo: Regnũ dei intra vos eſt. Quãdo
autẽ veniret noluit dicere: ſed dixit iudicij
diẽ eſſe venturũ: vt terroreȝ omnib⁹ iudicij
imminẽtis incuteret: nec ſecuritatẽ dilatio/
nis afferret. Et ne videretur cõtriſtare diſci
pulos: ſi his aliquid negaret: ait in alio li/ Matth. 24.
bro: De die aũt & hora nemo ſcit: neque
angeli cælorũ: neq3 filius. Bene mediũ po
ſuit filiũ. Eſt eñ idem filius hominis: filius
dei: vt magl dictũ ſm filiũ hominis ęſtime/
mus: quia tẽporũ finem nõ ꝑ naturã homi/
nis ſed ꝑ naturã dei nouit. Nec alienum tñ
a fide eſt: ſi filiuȝ accipias dei. Quid eñ eſt
ꝙ bonus pater filiũ celauerit: cui omnia de/
dit? Aut quomõ nõ dedit cognitionẽ tem/
poris: qui dedit ipſi⁹ iudicij ptãtem? Quo/
modo aũt filius neſcire põt qđ pater nouit:
cũ in patre filius ſit: ⁊ ſpiritus ſcruteť etiaȝ
alta dei: cũ ipſe filius altitudo ſit diuitiarũ
ſapientię ⁊ ſciẽtię dei? Sed cur nolit dicere:
oſtendit alio loco: Nõ eſt veſtrũ ſcire tẽpo/ Actĩ. 1.
ra ⁊ annos: quę pater poſuit in ſua poteſta
te. Uidetis quo tendat qui trinitatẽ negat
vnius poteſtatl: vt ſit aliquid qđ neſciat fi/
li⁹. Cur eñ celaret filium ꝓpriũ pater? Aut
eñ inuidię cauſa nolum⁹ alijs intimare qđ
ſcimus: aut ne forte ꝑdamur. Sed nec inui
di in patreȝ: nec ꝓditoris in filium ſuſpitio
cadit. Ergo vnius ſunt cognitionis: qꝛ vni/
us ſunt poteſtatis. Deinde qui ſigna nouit
futuri iudicij: vtiq3 nouit ⁊ fineȝ. Quid eñ
eſt qđ neſciat ille ſicut fulgor coruſcans: eo
ꝙ lux dei filius interna myſterij cęleſtis illu
minet? In illa inquit hora. Ergo ⁊ horã no
uit: ſed nouit ſibi: mihi neſcit. Bene autem
cauſam diluuij ⁊ incendij ⁊ iudicij de noſtrl
aſſerit prodiſſe peccatis: quia deus malum

nõ creauit: ſ; noſtra ſibi merita repererunt.
Edebant eñ ⁊ bibebant: vxores ducebant
⁊ nubebant: Nõ quia cõiugia damnentur:
neq3 alimenta damneť: cũ in iſtis ſucceſſi/
ones: in illis naturę ſubſidia ſint: alioquin
de hoc mũdo eſt exeundũ: Sed in omnib⁹
modus quęriť: quicq̃d autẽ abũdantius: a
malo eſt. Sit aliquis cõſenſus ad tẽpus vt
vacemus orationi: ſit aliqua inter ſollicitu/
dines mundi ⁊ intẽperãtię crapulam: ſobri/
etas religionis et indutię caſtitatis. Ergo
quia ꝓpter improbos neceſſe eſt ꝓbi in hoc
ſęculo cõtritionẽ cordis animiq3 patiãtur:
quo vberiorẽ mercedẽ accipiãt in futurũ: re
medijs inſtruunť: vt qui in iudęa ſunt fugi
ant in mõtes. Quę eſt iſta iudęa? Noui eñ
⁊ aliam iudęã ſm ſpiritũ: non ſm litteram.
Ps. 75. Notus eñ in iudęa de⁹. Quales autem iſti
montes qui poſſunt motũ futuri cohibere
iudicij: cũ ſcriptũ ſit: Tremor ante te mon/
tes occupabit: cęlũ ⁊ terra tranſibũt? Quo/
modo terrarũ portio manebit imunis: aut
tueri me poterit: quę nec ipa ſe ſeruat? Ubi
me igitur ab ira eius abſcondã: qui contur/
bat ꝓfundum maris? Si aſcẽdero in cęlum
ibi eſt: ſi deſcẽdero in infernũ adeſt. Nõ er/
go falli poteſt qui vbi eſt: ſed placari. Adeſt
itaq3 iudicij dieſ: ſi vis nõ cõprehendi: quo/
tidie time: quotidie fuge. Quęrl quomõ fu
Eſa. 40. gias? Aſcende in montẽ qui euãgelizas ſy/
on: vt excelſorũ vertice poſſis eminere meri
3. Regĩ. 20. torium. Deus eñ montiũ: ⁊ nõ deus valliũ
eſt. Aſcende eo vbi chriſtus ſedet ad dexte/
ram dei: cuius fundamẽta in montib⁹ ſanc
tis: ⁊ montes in circuitu ei⁹. Mons tu⁹ pau
lus: mons tu⁹ petrus eſt. Supra illorũ fidẽ
mentis tuę locato veſtigiũ. In lege dei atq3
hereditate fidei cõſtitutos: iudicij dies non
ad pęnã inuenit: ſed ad gloriã. Si quis etiã
in tecto poſitus: hoc eſt: ſuperiora iam do/
mus ſuę eminentiũq3 virtutum culmẽ aſcẽ/
dit: ad terrena mundi huius opera nõ reci/
dat. Noui eñ tectum in quo raab illa typo
meretrix myſterio eccleſia: ſacramentorũ cõ
ſortio populis copulata gentilib⁹: explora/
tores quos ieſus direxit abſcondit. Qui ſi
ad inferiora deſcendiſſet domus: ab explo/
ratoribus qui ad corripiendos eos miſſi fu/
erant occiſi eſſent. Tectũ ergo ſublimis eſt
mentis officiũ animęq3 faſtigiũ: quo nuda
corporiſ operitur infirmitas. Unde mihi vi
detur etiã paralyticus ille idcirco eſſe ſana/
tus: qui a quattuor iuuenib⁹ dimiſſus e te/
cto eſt: qꝛ quattuor adminiculo virtutũ pru
dentię: fortitudinis: tẽperãtię: atq3 iuſticię:
ad pedes chriſti alta quadã ſe ratione ſubie
cit. Nihil eñ excelſius hũilitate: quę tanq̃3
ſuperior neſcit extolli: qꝛ nemo id affectat
qđ intra ſe iudicat. Sed quoniã in iudicio
verſamur: nõ digrediamur a tecto: nedũ va
ſa quę in domo ſunt cupimus auferre: capi
amur. Nõ eñ in omni domo ſunt vaſa au/
rea ⁊ argẽtea: ſed in plęriſq3 ſũt lignea: nec
omnes dom⁹ plenę: ſunt eñ ⁊ vacuę: quas
nouit ꝓpheta qui dixit: Quid factũ eſt ti/
bi nunc: qꝛ aſcẽdiſti in domos vacuas? Im
pleta eſt ciuitas clamãtiũ. Et ſubiecit: Om
nes principes tui fugierunt: quicunq3 in te
vulnerati ſunt: ⁊ ad ꝑfidiã de fide lapſi ſũt.
Uulnerat⁹ ẽ ſabellius: vulnerat⁹ eſt valen/
tinus: vulnerat⁹ eſt arrius: In domo enim
vacua ſunt reperti. Uis domũ videre ple/
nam? Sequere petrũ: cũ eſuriret ad domus
ſuperiora gradientẽ: ibi agnouit myſteriuȝ
eccleſię cõgregandę: vt gentilẽ populũ nou
iudicaret immũdũ: quẽ fides poſſet ab om/
ni mundare cõtagione. Uaſa autẽ de luto
ſunt. Ergo vas corpus eſt. Et ideo caue ne
deſiderio corporis: ꝑclara mẽtis ſtudia de/
relinquas. Si petrus nõ accepit myſteriuȝ
in inferiorib⁹ poſitus: tu quẽadmodũ acci/
pies? Ille accepit: quia aſcendit vt euãgeli
zaret dominũ: paſſionẽ corporis non time/
ret. **Ergo qui in tecto eſt non de/
ſcendat: ⁊ qui in agro eſt nõ reuer/
tatur retro.** Unde intelligã qui ſit ager:
niſi ipſe me doceat ieſus dicẽs: Nemo mit/ L. 9.
tens manũ in aratrum ⁊ reſpiciẽs retro: ap/
tus eſt regno cęlorum? Ocioſus in villa ſe/
det: laborioſus in agro ſeminat: debilis ad
focum: fortis ad aratrũ. Bonus odor agri:
odor eñ iacob: odor agri pleni. Ager plen⁹ Geñ. 27.
eſt florũ: plenus eſt fructuũ diuerſorũ. Ara
igitur agrũ tuuȝ: ſi vis dirigi ad dei regnũ.
Floreat tibi bonorũ ſeges fęcunda merito/
rum. Sit vitis abundans in laterib⁹ dom⁹ Ps. 127.
tuę: ⁊ nouella oliuarũ menſę tuę. Dicat ani
ma tua chriſto fertilitatis ſuę iam cõſcia et
ſeminata dei verbo: ſpiritalibus quoq3 in/
arata culturl: Ueni frater me⁹ exeamus in Cantĩ. 7.
agrũ. Ille reſpondeat: Introiui in hortum Cantĩ. 5.
meũ ſoror mea ſponſa: vindemiaui myrrhã
meam. Quę eniȝ melior q̃3 fidei vindemia:
qua reſurrectionis fructus recondiť: qua ꝑ/

petuę leticię fons rigatur? Itaqꝫ cum reſpicere ꝓhibearis: multomagis redire ꝓhiberis: ⁊ tollere tunicam. Comperiſti enī ꝙ ei qui tunicam te petierit: remittere debeas ⁊ palliū. Ergo directus ad dei regnū: opes et patrimoniū nō requiras. Nouit ⁊ aliā ſcripturā tunicā: de qua nos hortatur apoſtolꝰ
Col.3. dicens: Ut expoliantes veterē hominē cū actibus eius induti nouū: ſuperioris tunicam nō requiramꝰ erroris. Unde ⁊ illa ait:
Cant.5. Nocte exui me tunicā meā: quomodo induam eam? Quo nō ſolum renūciare peccatis: ſed etiam memoriā omnē debeas actus ſuperioris abolere. Deniqꝫ paulus: anteriora obliuiſcens: culpā exuit: pęnitentiā nō omiſit. Et ideo dominꝰ memores (inquit) eſtote vxoris loth. Quę ideo quia reſpexit retro: perdidit naturę ſuę munus. Retro enim ſathanas: retro ſodoma. Quapropter fuge intēperantiā: declinato luxuriā. Et vt cognoſcas quia nō omnes poſſumꝰ fugere in montē: recordare quia ille qui ſe a veteribus ſtudijs non reflexit: ſodomā enī ante delegerat: ideo euaſit: quia peruenit ad montē: Illa quę infirmior fuit: quoniā ad poſteriora reſpexit: nec mariti adiuta ſuffragio: ad mōtem peruenire nō potuit: ſed remanſit.

De duobus in vno lecto: ⁊ duabus molentibꝰ in vnum duobuſqꝫ in agro: quorū vnus aſſumetur: et alter relinquetur.

In illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus aſſumetur ⁊ aliꝰ relinquetur. Bene noctē dixit: quia antichriſtus hora tenebrarū eſt: eo ꝙ pectoribus hominū tenebras offundat: cū dicat ſe eſſe chriſtum. Exurgentibus pſeudo ꝓphetis qui aſſerant nunc in deſertis ieſum degere: vt vagę errore opinionis illudāt: nūc in penetralibus: vt qui audierint ꝓceſſe nomine poteſtatis arceantur. Chriſtꝰ autē ſicut fulgur coruſcans ꝑ vniuerſum mundū luminis ſui globos ſpargit. Et ideo nec in deſertis vagatur: nec aliquibꝰ locis claudit: quia
Hiere.23. celum ⁊ terrā ego compleo dicit dominus: Sed luce fulgoris ſui fulget: vt in illa nocte reſurrectionis gloriā videre poſſimꝰ. Quid igitur ſibi vult qđ ait: Duo in lecto vno: et duę molētes: ⁊ duo in agro: vnus aſſumet: ⁊ alter relinquet? Nunquid iniquꝰ deus: vt pares ſtudijs ⁊ ſocietate viuendi: atqꝫ indiſcreta actuum qualitate: meritorū remuneratione diſcernat? Nō ita eſt: ſed ꝓ actibus hominis: remunerationis eſt equalitas. Nō ergo merita hominū: copulę vſus exequat. Nam ⁊ pater in filiū ⁊ filius in patrē ſtudio religionis inſurgūt: quia nō omnes qđ adoriuntur efficiūt: ſed qui pſeuerauerit in finē Matth.10.
hic ſaluus erit. Cum deinde nō forenſe obſequiū: ſed interiorē dominꝰ rimatur affectū. Neqꝫ enī ſi iuſte offeras: ⁊ nō iuſte diuidas: acceptū eſt ſacrificiū deo. Ergo ex vno ſtrato (Eſt enī ſtratū infirmitatis humanę: Pſ.40.
quia ſcriptū eſt: Uniuerſum ſtratū eius verſaſti in infirmitate eius) vnus relinquet: alter aſſumetur. Qui aſſumet rapitur obuiā chriſto in aera: qui autē relinquet improbatur. Due molentes in piſtrino. Senſus quidē eſt: ꝙ hi ſignificari videantur: qui ex occultis alimenta quęrant: et in apertū ex interioribꝰ ꝓferant. Sed tamen quid molant iſtę mulieres requirendū eſt: Niſi forte qđ legimꝰ in eſaia: Si offerat ſimilaginē vanum eſt: vt ſimilago ſit quę a molentibꝰ offeratur. Diſcutiamꝰ ergo quę molant: quidue molāt: quidue piſtrinū ſit. Et fortaſſe mundus iſte piſtrinū ſit: in quo aptius reor ꝙ humani corporis forma referatur: in quo anima noſtra velut quodā carcere includitur corporali: panē ſibi vt cōſulat operatur cęleſtē. In hoc ergo piſtrino: vel ſynagoga: vel anima obnoxia delictis: triticū molendo madefactū: ⁊ graui humore corruptū: nō poteſt interiora ab exterioribus ſeparare: ⁊ ideo relinquet: quia eius ſimilago diſplicuit. At vero ſancta eccleſia vel anima nullis maculata contagijs delictorū: quę tale molit triticū qđ ſolis ęterni calore ſit torridū: qđ deꝰ quēadmodū voluit ſic veſtiuit: ⁊ angeli ab omni purgamētorū labe mundarūt: bonā ſimilaginē de penetralibus hominū deo offerens ſacrificij ſui liba cōmendat. Nec ſolū molentes duę: ſed etiam operātes. Duo erunt in agro vno: E quibus aſſumet vnus bonus ſeminator: qui nō ſupra vias ſeminauerit: ſed ſupra aratrū ⁊ cultum ſolū: vt fructū humilitate preſſum nō iactatione diſperſum: terra multiplicet. Relinquet aūt ſeminator zizaniorū: ex quibꝰ refutabilis ſimilago conficitur. Qui ſint aūt iſti agricolę differētes: poſſumus reperire ſi aduertamus qua ratione duos ponit: hoc eſt: duas mētes eſſe in no-

bis apoſtolus dixerit. Fortaſſe enī ideo: quia altera exterioris eſt hominis qui corrūpit: altera interioris qui ꝑ ſacramenta renouatur. Et eo ille fortaſſe deterior qui extollit fruſtra inflatus mēte carnis ſuę ⁊ nō tenēs caput: qui a dñi noſtri ieſu chriſti ſalutarium preceptorū obſeruatione declinat. Ipſe enī caput omniū qui auctor eſt omniū. Alter eſt ille ꝓſtabilior qui humilitatē diligit: ſapientiā querit: miſericordiā non omittit:
Pſ.111. bonus ſcilicet ſeminator. Diſperſit enī dedit pauperibus: iuſticia eius manet in ęternū. Hic igit ſpiritalis eſt: ille carnalis. Nā ſicut verbis apoſtolicis cōprehēdimus illum extollentē ſe tumido animo ſeductorē mente carnis inflari: ita etiā ſanctū virū renouari
Eph.4. ſpiritu mentis oſtēdimus: dicēte eodē: Renouamini autē ſpiritu mētis veſtrę. Duas ergo mentes eſſe demōſtrat: vnā quę mens carnis efficit victa peccato: alterā quę ſpiritui copulata carnis abiurat illecebras. Nec ſolū duę mētes: ſed etiā duę leges in nobis ſunt. Quarū vtraſqꝫ nobis apoſtolus explicuit dicēs:
Ro.7. Cōdelector enī legi dei ſm̄ interiorem hominē. Uideo aūt aliā legem in mēbris meis repugnantē legi mentis meę: et captiuantē me in lege peccati quę eſt in mēbris meis. Eſt ergo lex interioris hominis: eſt etiā exterior. Illa quę peccatū ꝓhibet: iſta quę ſuadet. Illa quę dānat errorē: iſta quę ſuggerit. Illa quę mentē inſtruit: iſta quę temptat. Sunt etiā duę alię vehementiores in nobis leges: vna dei: altera peccati
Ibidē. ſm̄ eūdem magiſtrū: qui ait: Igitur egoipſe mente ſeruio legi dei: carne autē legi peccati. Et oſtendit ꝙ ſi mētem tantūmodo dicas: cōtraria carnis oſtēdas. Cū enī dicit paulus ſe legi dei mente ſeruire: vtiqꝫ mentem ꝑ ſeipſam niſi carne vincat: bonam eſſe demōſtrat: ⁊ naturā ita creatā vt reſiſtat errori. Itaqꝫ cū vincit: mens carnis eſt: nō ex natura habēs ſed ex carne qđ labit: ⁊ quaſi in nomē ꝓprietateqꝫ victricis victa ſuccedit: natura autē aduerſa carnis eſt. Deniqꝫ mēte deo ſeruimus: carne peccato. Melior autē mens erit: ſi cooperaria ſanctoſpiritui religioſum nō intermittat officiū. Iſtę ſūt igitur operantes in agro noſtro: quarū altera bonū fructū diligētia dat: altera amittit incuria. Quā ſanguinē legiſlator appellat di-
Leui.17. cens: Anima ois carnis ſanguis eiꝰ. Quo
Gen.9. pleriqꝫ referūt etiā illud qđ ſcriptū eſt: Nō manducabis carnē in ſanguine: ne vulneribus animę cruētatas corporis voluptates: refectionis potiꝰ loco ꝙ reatu ſanguinis eſtimemus: quos oportet reſici dei verbo. Eſt ergo cibꝰ refectionis: eſt cibus ſanguinis. Sicut enī caro dñi vere eſt cibꝰ: ita ſanguis vere noſter eſt potus. Bonā ergo de noſtris operibus eſcam dño ſuggeramꝰ: ne rurſus cū venerit ⁊ ſicut in illa ficu pomū nō inuenerit: noſtrorū meritorum infecūditate ieiunijs ꝓpoſitum pietatis auertat: dicēs ad illam animā quā nudam pomorū reppererit ⁊ ſanguine cruentatā: Nūqꝫ ex te fructꝰ naſcatur in ſempiternū. Eſt ergo anima carnis omnis ſanguis eius. Eſt etiā ꝓſtabilior aīa: de qua dixit deus: Omnes animę meę Ezech.18.
ſunt: ſicut anima patris: ita etiā anima filij mea eſt. Nec illud ꝓterit: vt duos populos interꝑtemur: id eſt: ꝙ in hoc mundo: qui agro frequētiſſime cōparat: duo populi ſint: vnꝰ credentiū: alter qui nō credit relaturi meritorum vicē ſuorū. Et ideo alter qui fidelis eſt aſſumet: alter qui infidelis relinquetur.

Duę autē illę molētes: duę aię: vel certe eccleſia atqꝫ ſynagoga. Nō enī vna tātum figura ſed multiplex in diuinis ſcripturis eſſe cōſueuit: vt vnꝰ ſermo plures ſpecies cōprehendat. Itaqꝫ mens carnis ⁊ anima carnis ⁊ ſynagoga: idē triticū colligunt: ⁊ eā ſimilaginē molunt: quę offerunt inuanum. Mens autē quę iuncta eſt animę: ⁊ aīa quę receptrix ē ſalutis vbi: vel eccleſia dei: excolunt ⁊ molunt verę legis ſimilaginē ſpiritalem. Unde etiā panes ꝓpoſitionis fiunt: quos ſoli ſacerdotes edunt: quibꝰ puriorē panē manducare ꝓſcriptū eſt: illū vtiqꝫ qui deſcendit de celo. Omnes autē ſumꝰ ſi merita noſtra patiātur: iuſticię ſacerdotes: qui vnctione leticię in regnū ⁊ ſacerdotiū cōſecramur. Ergo ita exerceamꝰ ⁊ colamꝰ agrū noſtrū: in iſtius culturę munere cōſtituti: vt in illa ſuperiore hieruſalem vbi legis cuſtodia vera celebratur habeamꝰ ſimilaginem de manipulis noſtris: quos beati qui potuerint cōgregare: vt venientes veniāt in exultatiōe: tollētes manipulos ſuos. Iſti igitur fructus ſunt ſpiritales: ⁊ fęlices veri ꝓuentus labores: qui nullo inutili imbre madefiant. Fructus autē carnis corruptelę obnoxius: ⁊ ideo qui carnalia ſeminauerit carnalia metet. De agro vero quid dicā: cum manifeſtum ſit in opere cultoris: vel laudē

eſſe vel culpam? Et reſpondentes di
xerunt: Ubi domine? Hoc diſcipu/
li locuti ſunt: dñs autẽ vbi ꝓmonuit: ⁊ quo
fugiendũ: ⁊ vbi cõmorandum: et quid eſſet
cauendũ: cõplexus eſt ſummã diffinitione
generali dicens: Ubi fuerit corpus:
ibi congregabuntur aquile. Itaq̃
prius que ſint aquile conijciamus: vt quod
ſit corpus diffiniamus. Iuſtorum enim ani
me aquilis cõparantur: ꝙ alta petant: hu/
milia derelinquant: longeuam ducere refe/
rantur etatem. Unde ⁊ dauid anime ſue di
cit: Renouabitur ſicut aquile iuuẽtus tua.
Si igitur intelleximus aquilas: de corpore
iam dubitare nõ poſſumus: maxime ſi me/
minerimus ꝙ a pilato ioſeph corpus acce/
Pſ.102 perit. Nõne tibi videntur aquile circa corp⁹
maria cleophe: ⁊ maria magdalene: et ma/
ria mater dñi apl'orũq̃ ꝯuẽt⁹ circa dñi ſepul
turã? Nõne tibi videñt aquile circa corp⁹:
qñ veniet in illa die cũ intelligibilib⁹ nubi/
bus fili⁹ hominis: ⁊ videbit eũ omnis ocu/
lus: ⁊ qui eum compũxerunt? Eſt etiã corp⁹
Ioh.6. de quo dictum eſt: Caro mea vere eſt cib⁹:
et ſanguis meus vere eſt potus. Circa hoc
corpus aquile ſunt: que alis circumuolant
ſpiritalibus. Sunt ⁊ circa corpus aquile q̃
credunt ieſum in carne veniſſe: quia omnis
ſpiritus qui cõfitetur ieſum chriſtũ in carne
veniſſe de deo eſt. Ubi ergo fides: ibi ſacra
mentum: ibi diuerſoriũ ſanctitatis eſt. Eſt
etiã corpus eccleſia: in qua ꝑ baptiſmi gra/
tiam renouamur ſpiritu: ⁊ occidua ſenectu/
tis in rediuiuas reparãtur etates.

De permittendis pueris venire ad chriſtum: et ſimplicitate puerili ſectanda.

Caplo decimooctauo.

Ca.LXXIII. Sinite pueros venire ad
me: ⁊ nolite eos ꝓhibere:
talium eſt eniz regnũ dei.
Amen dico vobis: quicũ
q̃z non receperit regnum dei ſicut
puer non intrabit in illud. At quia
etas hec infirma eſt viribus: inualida inge/
nio: immatura conſilio: nõ ergo etas prefer
tur etati: alioqn obeſſet adoleſcere. Quid
votis opus eſt: vt eui maturitas conſequa/
tur: ſi mihi meritũ regni demptura celeſtis
eſt? Ergo deus vite ꝓceſſuz ad vitia dedit:
nõ ad incremẽta virtutis? Et cur ipſe apo/
ſtolos nõ puerilis ſed ꝓuectioris etatis ele
git? Cur autẽ pueros aptos regno dicit eſſe
celorũ? Fortaſſe quia malitiã neſciant: frau
dare nõ nouerint: referire nõ audeant: ſcru/
tari ignorent opes: honorem ambitionẽq̃
nõ appetant. Sed nõ ignorare iſta virt⁹ eſt:
ſed cõtemnere: nec cõtinẽtie laus: vbi infir/
mitatis integritas. Nõ igitur puericia: ſed
emula puerilis ſimplicitatis bonitas deſig
natur. Nõ enim virtus eſt nõ poſſe peccare
ſed nolle: atq̃ ita tenere perſeuerantiã vo/
luntatis: vt voluntas infantiã: vſus imite/
tur naturaz. Deniq̃ ipſe hoc ſaluator expſ/
ſit dicẽs: Niſi couerſi fueritis & efficiami/ Matth.18.
ni ſicut puer iſte: nõ intrabitis in regnum
cælorum. Quis eſt ergo puer imitandus
apoſtolis chriſti: nũ vnus ex paruulis? Hec
igitur virtus apoſtolorũ. Quis ergo puer?
Ne forte ille de quo eſaias dicit: Puer na/ Eſa.9.
tus eſt nobis: filius datus eſt nobis? Ipſe
eñi tibi puer dixit: Tolle crucẽ tuaz ⁊ ſeque
re me. Et vt agnoſcas puerũ: Cũ maledice/ 1.Petri.2.
retur nõ remaledixit: cum ꝑcuteretur nõ re/
percuſſit. Hec eſt eñi perfecta virtus. Itaq̃
⁊ in pueritia eſt quedã venerabilis morum
ſenectus: ⁊ in ſenectute innocens puericia.
Senectus eñi venerabilis eſt: nõ diuturna Sap.4.
nec numero annorũ computata. Cani ſunt
autẽ ſenſus hominiſ: ⁊ etas ſenectutis vita
immaculata. Unde ⁊ ſcriptũ eſt: Laudate Pſ.112.
pueri dominũ: laudate nomẽ domini: quia
nemo niſi ꝑfectus laudat dominuz. Nemo
enim dicit dominũ ieſum: niſi in ſpiritu ſan
cto. Qð videñ de eccleſie populo ꝓpheta/
tum: quia iunior ſeniorẽ populũ iudeorum Eſa.8.
virtutis ſtudijs anteiuit. Et ideo illud: Ec/
ce ego et pueri mei quos dediſti mihi. Iſti
ſunt pueri: qui dominũ pullo aſine ſuperue
ctum ꝓpheticis vocib⁹ ꝓſequentes: redem
ptionẽ gentium veniſſe dicebant: Iſti ſunt
pueri vel infantes: qui chriſti illa vbera ſu/
per vinũ hauſtu pleniore ſuxerunt. Ex ore Pſ.8.
eñi infantium ⁊ lactentiuz ꝑfeciſti laudem.
Durũ itaq̃ aliquib⁹ ⁊ immite videri poteſt
ꝙ diſcipuli ad dominũ infantulos adire ꝓ/
hibebant: niſi vel myſterium intelligas: vel
affectũ. Neq̃ eñi inuidie in pueros mentis
aſperitate faciebant: ſed ſedule ſeruitutis
obſequia domino deferebant: ne cõprime/
retur a turbis. Deniq̃ alibi ſcriptũ eſt: Ma Lu.8.
giſter cõprimunt te turbe. Reſpuenda ꝗp/
pe eſt vtilitas noſtra: vbi diuinitatis iniu/

ria eſt. Ergo fugiamus ſuperbiã: ſequamur
puerilem ſimplicitatẽ: quia veritas aduer/
ſaria ſuꝑbie: ſimplicitas autẽ cõcurrens ve/
ritati: in ipſa humilitate ſublimis. Nõ eniz
in abiecto corde habitat de⁹: ſed ſicut tradi
derunt nobis ꝓphete: thronus virtutis ex/
altatus eſt: in eo ſcz cuius eleuatur ſapien/
tia ad altitudinez veritatis. Nec ſicut cain
fraterna ſpecie doluz ꝑcuſſoris abſcondat:
ſed foris in vtraq̃ ſit frater. Hec in affectu:
In myſterio autẽ: quia prius ſaluari popu/
lum iudeorũ: ex quo ſm carnem nati fuerãt
geſtiebant. Sed ⁊ ꝓ chananea muliere ſup
plicarunt. Sciebant ergo myſteriũ qð vtri/
uſq̃ populi vocatio deberet: ſed fortaſſe ad
huc ordinẽ neſciebant. Nunc diſtantiã in/
tende verborũ. Ubi ad ſe infantes accede/
re iubet: vt eos vel ꝓdicatione vel manuuz
impoſitione benediceret: pueros appellat:
vbi precipit non ſcandalizandos: puſillos
appellat. Non eñi ſcandalizãtur qui tangũ/
tur a chriſto: nõ labuntur qui chriſto ꝓpin/
quant. Sed labuntur illi: quos puſillos nõ
etatis exiguitas ſed virtutis puſillitas fe/
cit. Simul etiã docet infirmos nõ eſſe tem/
ptandos: ne in nos eorũ delicta vertantur
quorũ preces ad dominũ: etſi ipſi virtutuz
meritis infirmi ſint: angelorum tamẽ patro
cinijs euehũtur. Nemo ergo irrideat pau/
perem: quia exarcebat illũ qui fecit eũ. Ne/
mo temptet inualidum: ne angelos ledat.
Nemo precipitet infirmũ: ne ſoluat benefi/
cium redemptoris. Et ideo dixit: Ue huic
mũdo ab ſcandalis: quia crucẽ domini ple/
riq̃ ſcandalum iudicarũt: cũ dominice hu/
militas paſſionis noſtre ſit ſacramentuz ſa
lutis: vt adoriamur virtutis officiũ: ſuma/
mus exemplũ humilitatiſ. Ue igitur ei qui
in crucẽ domini nõ crediderit: qua ſcandali
Matth.18. zantur infirmi. Expedit ei vt ſuſpendañ mo
la aſinaria in collo eius: ⁊ demergatur in ꝓ/
fundum maris. In diuinis quidẽ ſcripturis
non verborũ ſeriem: ſed rerum pondus ex/
aminare debemus. Plus enim proficit ad
reprimenda peccata: inauditi generis atq̃
deformis beluina quedã pompa ſupplicij.
Tamen ne cui hinc quoq̃ ſcandalũ genere/
tur infirmo: non ocioſe ſimul poſitum puta
mus: molam aſinariã: collum hominis: pro
fundum maris. Etenim cũ aſini typum po/
pulus gentiliſ acceperit: Nõne tibi videtur
tanquã molam aſinariã voluere q̃diu im/
peritie ſue errore verſatur? Nature quidem
vinculis alligatur vt verbũ emolat: deum
querat: ſed operte mentis cecitate ſuffuſus
eſt: vt vultum animi erigere ad deuz: ⁊ ocu/
los cordis aperire nõ nouerit. Et ideo ſine
vlla curſus alacritate veſtigijs in ſe ſepe re/
deuntibus inuitus vſui laborat alieno. Ta
men qui molã voluit: cõſummandi aliquã/
do finem operis habet: ⁊ exeunde ſpem ge/
rit cecitatis. Cui vero mola ad collũ ſuſpen
ditur: portat lapidem: qui portare iugũ do/
mini recuſauit. Aſinus ergo ad molã: cecus
ad lapidem: gentilis ad ſaxum: qui adorat
eum quẽ nõ videt nec agnoſcit. Deus eniz Act.17.
nõ in manufactis habitat: nec in ſaxo ag/
noſcitur: ſed in ſpiritu. Uterq̃ igitur popu
lus ⁊ gentilis ⁊ iudeus: põpa quadã ſermo
nis huius exponitur: ſed vehemẽtior in iu/
deos pena decernitur. Gentiliũ eñi memo/
ria ſeculi iſtius fluctibus obruetur: et ceno
mundi hui⁹ abolebitur: qui inter ea que nõ
ſunt eſſe voluerunt: ⁊ alienati a ſcientia dei
tanquã in ꝓfundum maris merſi ſunt. At
vero iudei per patriarchas aſſumpti: circũ/
ciſione ſignati: per legẽ eruditi: nõ tanquã
ignoti peribunt: ſed tanquã ſacrilegi puni/
entur. Etenim athenienſibus ignotus de/
us: in iudea notus ſed nõ receptuſ. Et ideo
qui ignorat ignorabitur: qui preuaricatur
damnabitur. Nec ille exutus a culpa qui ſu
um auctorem neſciuit: ⁊ ille exutus a venia
qui dominum nõ recepit. Tolerabilius ta/
men eſt fidem non detuliſſe chriſto: q̃ ma/
nus intuliſſe.

De reſponſione ieſu ad interrogationem cuiuſdaz principis: qua aſſerit neminem eſſe bonum niſi ſolum deum.

Interrogauit autem eũ qui/ Ca.LXXIIII
dam princeps dicens: Ma/
giſter bone: quid faciẽdo vi/
tam eternam poſſidebo? Dicit au/
tez ei ieſus: Quid me dicis bonũ?
Nemo bonus: niſi ſolus deus.
Uerſuta interrogatio: ⁊ ideo arguta reſpõ/
ſio. Temptator enim princeps iſte: magi/
ſtrum bonum dixit: qui deum bonum dice/
re debuiſſet. Nam licet ⁊ in diuinitate bo/
nitas ſit: ⁊ in bonitate diuinitas: nemo eñi
bonus niſi ſolus deus: omnis autez homo Pſ.115.
mendax. Quicquid autem mendax: vtiq̃

non bonum:tamen addendo:magiſter bo/
ne:in portione bonū dixit: nō in vniuerſita
te. Nam deꝰ vniuerſitate bonus: homo ex
parte. Propterea dominꝰ: Quid me dicis
bonū:quē negas deū? Quid bonū dicis:
cum bonus nemo:niſi vnꝰ deus? Nō ergo
bonū ſe negat:ſed deū ſignat. Bonus eniꝫ
quid eſt:niſi plenus bonitatis? At vero cū
Pſ.13. ſcriptū ſit: Non eſt qui faciat bonum: non
eſt vſqꝫ ad vnum: vtiqꝫ de hominibꝰ nō de
deo dixit. Deus eñ vnus eſt:nō vnus e nu
mero. Ita ⁊ dei filius quaſi vnicus exceptꝰ
eſt:nō quaſi vnꝰ ex multis: ⁊ vnigenitꝰ eſt:
non vnus ex genitis. Et ideo nemo bonus:
nō ꝯiudicat chriſto:quia nemo iudicat chri
ſtum. Nemo eñ:tanquā cōmuniter de no/
bis dicit:ſed nihil chriſto cōmune nobiſcū.
Qꝫ ſi quē mouet:quia nemo bonꝰ niſi vnus
deus:moueat ⁊ illud:quia nemo bonus ni/
ſi deuſ. Qꝫ ſi a deo filius nō excipitur: vtiqꝫ
nec a bono chriſtꝰ excipitur. Sed cū in deo
1.Cor.8. filiꝰ ꝑſona alter poteſtate vnꝰ ſit: Unꝰ eniꝫ
deus ex quo omnia: ⁊ vnus dominꝰ ꝑ queꝫ
omnia:deus autē ⁊ dominꝰ nō duo dij:ſed
Deut.6. vnꝰ deus ſit:quia dominꝰ deus tuꝰ dominꝰ
vnus eſt: vtiqꝫ cū ſm maieſtatē deus vnus
in vtraqꝫ ꝑſona ſit: ⁊ bonus vnus in vtroqꝫ
eſt. Nam quomō nō bonus:ex bono natꝰ?
Matth.7. Arbor eñ bona:bonos fructus facit. Quo
modo nō bonꝰ:cū bonitatis ſubſtantia aſ/
ſumpta ex patre nō degenerarit i filio: quę
nō degenerauit in ſpiritu? Et ideo ſpiritus
Pſ.142 tuꝰ bonus deducet me in viam rectā. Qꝫ ſi
bonus ſpiritꝰ qui accepit ex filio: bonꝰ vti/
qꝫ ⁊ ille qui tradidit. Et cum bonus pater:
vtiqꝫ ⁊ ille bonꝰ qui omnia habet quę pater
habet. Aut ſi negatis filiū habere bonita/
tem:negatis ⁊ patrem. Ratio euidēs exem
plis nō eget:tamē vel auctoritatē ſequimi/
ni ſcripturarū. Scriptū eſt eñ: Dominꝰ iu/
dex bonus domui iſrael. De filio an de pa/
Job.5. tre dicit? Sed pater nō iudicat quēquā: qꝛ
omne iudiciū dedit filio. Ergo dominꝰ bo/
nus filius. Accipe aliud. Trinitatē vtiqꝫ cō
fitentur qui ad baptiſmū veniūt: quia bap
tizātur in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſan
cti. Ergo ⁊ patri ⁊ filio ⁊ ſpirituiſancto cōfitē
Pſ.105. tur. Cum ergo dicitur: Cōfitemini domino
quoniā bonꝰ:bonus vtiqꝫ pater:bonꝰ ⁊ fi/
lius:bonꝰ ⁊ ſpiritusſanctꝰ:ſed deꝰ vnus eſt.
Et quia bonꝰ dominꝰ expectantibus eum.
An nō bonꝰ:qui bona tribuit animę quęrē
ti eum? An non bonus:qui ſatiat in bonis
Job.10. animā tuā? An nō bonus qui ait: Ego ſum
paſtor bonꝰ? Sed putatis ideo deū bonū:
quia iudiciū nō habet:in quo eſt neceſſitas
vindicādi. Qꝫ iam ꝓmiſſum ſit iudicē bo
num eſſe domui iſrael: Tamē alibi habes:
Pſ.72. Qꝫ bonus deus iſrael rectis corde. De quo
igit putatis dictū: de patre an de filio? Si
de patre:ergo nō omnibus bonus. Cur igi
tur filio derogatis? Si de filio: ergo bonuꝫ
S.2. deū: ⁊ filium cōfitemini. Ipſe eſt eñ benedi
ctus deꝰ iſrael:quia viſitauit ⁊ fecit redem/
ptioneꝫ plębis ſuę. Ipſe eſt rex ⁊ deꝰ iſrael:
cui dicitur: Rabbi:tu es filius dei:tu es rex
iſrael. Sic igitur huic dicit: Quoniā tu bo/
nū me nō potes ſentire qui temptas: quid
Sap.7. me dicis bonū? Bonus quidē ego: ſed rec/
tis corde:cui bonū eſſe ex natura ſuppetat:
nō ex verſutia. Bonꝰ ergo filius: Cādor eſt
eñ lucis ęternę: ⁊ ſpeculum ſine macula dei
maieſtatꝭ: ⁊ imago bonitatis illiꝰ. Quomō
ergo nō bonꝰ:qui eſt imago bonitatis? Si/
cut eñ imago dei deus:ſed vnus deꝰ:ita et
diuinę imago bonitatis bona:ſed vna bo/
nitas. Mihi certe vtile eſt bonū deum cre/
dere:quē meorū habiturus ſum iudicē deli
ctorū: illi viderint qui credere bonū nolūt.
Itaqꝫ quia legiſperitꝰ eſt iſte qui temptat:
ſicut in libro alio demōſtratur: bene dixit:
Nemo bonus niſi vnꝰ deus: vt admoneret
Deut.6. quia ſcriptū eſt: Nō temptabiſ dominū de/
um tuū:ſed magis cōfitereꝭ domino: quo/
niā bonus. Deniqꝫ eū ſępe ꝑſtringit. Nam
gloriāti i lege ꝙ a iuuētute ſua oīa cuſtodiſ/
ſet: vt inanē iactantiā eius exponeret: oſtē/
dit ei adhuc deeſſe qꝺ legis eſt. Et ideo ad
miſericordię ꝓceptū triſtis inducit: vt in eū
naturalis quędā detur forma ſentētię.

De eo ꝙ facilius eſt camelū tranſire per foramen acus ꝙꝫ diuiteꝫ in regnum dei.

Ca. LXX

f Acilius eſt camelū per fora/
men acus tranſire: ꝙꝫ diuitē
intrare in regnuꝫ dei. Ma/
gna vis:magnū pondus in verbis. Quibꝰ
eñ verbis alijs vehemētius exprimeret:nō
debere iactare ſe diuiteꝫ in diuitijs ſuis: ꝙꝫ
talibꝰ quibꝰ diffinitur cōtra naturā eſſe di/
ues miſericors? Aufer mihi lenocinia fucū
qꝫ verborū:quę ſolēt eneruare ſentētias: ia
ctari iſte nō debuit ſed frangi: q̄ miſcdiam

reſpuebat. Tū ſi quos verborū magis or/
namenta ꝙꝫ ſenſus virilis: naturalis quidā
habitꝰ et forma delectant: qꝺ boni faciunt
petitores in vxore ducenda: vt mores diſcu
tiant nō decorē:nec aſpectus offenſione re/
uocenꝭ:cū virtute animi ꝓuocanꝭ. Hi quo/
qꝫ in verbis myſteriū quęrant:qꝺ eſt mens
quędam ⁊ anima verboruꝫ:nec in myſterio
verba diſcutiāt. Camelus ergo in typo:po/
pulus gentilis accipit:quē leo ille quęrens
quē deuoret: onuſtum theſauro ꝓpheticis
agit affatibꝰ in deſertū. In tribulatiōe eñ
⁊ anguſtia:leo ⁊ catulꝰ leonis:aſpides ⁊ ꝓ/
genies aſpidū volantiū ferebant in aſinis
⁊ camelis diuitias ſuas. Et bene camelꝰ ꝓ
gentili figuratuſ eſt populo:qꝛ ſupſtitionis
deformitate degenerās:priuſꝙꝫ crederet po
pulus nationū:belluinę ſpeciē feditatꝭ: ab/
ſurda veſtigia:ora turpia ꝓferebat. Facilꝰ
igit iſte peccator ꝑ viam intrauit anguſtā:
quę eſt via chriſti:qui ꝓprij corporis paſſio
ne mortis penetrās viā: velut acu redinte/
grauit ſciſſa quędā noſtrę veſtimēta natu/
rę:quā populꝰ iudęorū diues in lege:egenꝰ
in fide:ꝯruptus in furore:ꝓbroſus in crimi
ne. Poteſt etiā moraliter de omni intelligi
peccatore: ⁊ de arrogāte diuite. Nonne tibi
videt publicanus ille oneratꝰ ſuorū cōſcien
tia delictorū: cū oculos ad deū nō auderet
attollere: velut quidā camelus in foramen
acus cōfeſſionis ſuę remedijs facilꝰ introi/
re:ꝙꝫ phariſęuſ ille in regnū dei:arrogās in
prece:iactans innocentię:ꝓſumptor glorię:
exprobrator miſcdię:ꝓdicator ſui: crimina/
tor alieni: qui magis cōueniret dominū ꝙꝫ
rogaret? Si quis igit horret camelū: horre/
ſcat eū qui factis fędior ſit camelo.

De honorandis parētibus atqꝫ paſcendis.

LXXVI

h Onora patrem tuum: ⁊ ma/
trem. Pulchre mihi hodie legit
legis exordiū: quādo mei natalis ē
ſacerdotij. Quotquot annis eñ quaſi ꝺ in/
tegro videt incipere ſacerdotiū: quādo tē/
porum renouat ętate. Bonū etiā qꝺ legit:
Exo.20. Honora patrē ⁊ matreꝫ. Uos eñ mihi eſtis
parētes:qui ſacerdotiū detuliſtis. Uos in/
quā filij vel parētes:filij ſinguli: vniuerſi pa
rentes. Libēter eñ meos dixerim vos vel
liberos:vel parentes: qui verbū dei auditꝭ
⁊ facitis. Filios:quia ſcriptū eſt: Uenite fi/
lij audite me. Parētes:quia ipſe dominꝰ di
Matth.12. xit: Quę mihi mater aut fratres? Mater et
fratres mei hi ſunt:qui audiūt verbū dei et
faciunt. Bene ergo lex quę ꝓmiſerat: Dili/
ges dominū deum tuū: ⁊ diliges ꝓximum
tuū:ſubiecit: Honora patrē tuum ⁊ matreꝫ
tuam. Primus eñ gradus iſte pietatis eſt.
Nāqꝫ hos auctores tibi eſſe voluit deꝰ. Ho
nora obſequijs: vt abſtineas a cōtumelijs:
quia ne vultu quidē lędenda pietas eſt pa/
rentum. Sed paruꝫ eſt non lędere: quia lex
Leuit.20. ꝓſpexit ne patiātur iniuriā. Qui eñ male/
dixit patri vel matri morte moriet:tu hono
ra vt bonus ſis. Aliud eſt legis beneficiuꝫ:
aliud pietatꝭ officiū. Honora tuos:quia ſu/
S.2. os dei filius honorauit. Legiſti eñ: Et erat
ſubditus illis. Si deus ſeruulis: quēadmo
dum tu parentibus? Honorabat igitur io/
ſeph ⁊ mariā chriſtus:nō naturę debito ſed
pietatis officio. Honorabat ⁊ patrē deum:
quēadmoduꝫ nemo potuit honorare: vt eſ/
ſet obediens vſqꝫ ad mortē. Honora ergo ⁊
tu parentes. Eſt autē honor:nō ſolū hono/
1.Timoth.5. rificentię:ſed etiā largitatis. Uiduas hono
ra:quę verę viduę ſunt. Honor enim eſt de/
ferre ꝓ meritis. Paſce patreꝫ tuū:paſce ma
trem tuā. Etſi paueris matrem: adhuc non
reddidiſti dolores: nō reddidiſti cruciatus
quos ꝓ te paſſa eſt:nō reddidiſti obſequia
quibus te illa geſtauit:nō reddidiſti alimē/
ta quę tribuit tenero pietatis affectu:imul/
gens labris tuis vbera: nō reddidiſti famē
quā ꝓ te illa tolerauit:ne qd quod tibi no/
xium eſſet ederet: ne quid qꝺ lacti noceret
hauriret. Tibi illa ieiunauit:tibi manduca/
uit:tibi illa quē voluit cibum nō accepit:ti/
bi quē noluit cibum ſumpſit:tibi vigilauit:
tibi fleuit: ⁊ tu illam egere patieris? O fili:
quantū tibi ſumes iudicium: ſi non paſcas
parentē. Illi debes quod habes:cui debes
qꝺ es. Quantum iudiciū:ſi paſcat eccleſia:
Ibidē. quos tu nolis paſcere. Si quis fidelis in/
quit aut ſi qua fidelis habet viduas:ſubmi
niſtret illis: vt nō grauetur eccleſia: vt his
quę vere viduę ſunt ſufficiat. Hoc de extra/
neis: Quid de parentibus? Non ocioſe di/
ximus proximę: quia nos matris querela
perſtrinxit:ſed maluimus eum qui talis eſt
publice monere: ꝙꝫ domeſtice coercere. Et
ſi noſtra voce non proditur: vel ſuo tamen
erubeſcat affectu. Ne commiſeris fili: vt pa
rentes tuos aliorum fames paſcat: ne com/
miſeris fili: vt ieiunia pauperū parentibus

tuis cibum quęrant: Si nõ ꝓpter gratiam
⁊ ſalutem: ꝓpter verecundiam paſce. Uel
tu filia:nõ pudet ſi te ingrediente in eccleſi/
am:alienis manus ſuas anus mater exten/
dat:⁊ ꝑtermiſſa filia de extraneis ſtipē po/
ſcat:cū tu tranſeas ſublimi collo ⁊ nutibus
oculorū:trahens veſtē:habens inaures et
dextralia ⁊ anulos:⁊ reliqua quę eſaias di/
cit? Qꝫ ſi in te ſermonē ſuū vertat:repoſcēs
naturę debitum:nutrimentorū preciū: ma/
nus tuę qđ generatrici debeant officiū: qd
reſpondebis? Dabis ne alijs? Quid ſi tibi
obijciant? Uade prius matrē tuam paſce.
Nam etſi pauperes ſunt:impiam tamē nõ
quęrunt collationē. Nõne audiſti ſupra: qꝛ
diues ille in byſſo ⁊ purpura recubans: cu/
ius de menſa micas lazarus colligebat:pę/
nis cruciaꝛ ęternis: qꝛ pauperi nõ imparti/
uit alimenta? Si nõ donaſſe extraneis gra/
ue eſt: quāto grauius excludere parentes?
Sed dicis te qđ eras parētibus collaturus
eccleſię malle cõferre. Nõ quęrit donū deuſ
de fame parētū. Unde reꝑhēdētibus iudę/
is qꝛ diſcipuli domini manus nõ lauarent:
Matth.15. reſpõdit ieſus:Quicūqꝫ dixerit:munus qđ
cunqꝫ eſt ex me tibi ꝓderit:non honorifica/
bit patrē aut matrē. Quod ꝓpter obſcuri/
tatē ſenſus: nõ imprudēter deflexímus: nā
iudęi dum hominū traditionē ſequunꝛ:dei
negligunt:Diſcipuli traditionem dei pręfe/
rentes hominū negligebāt vt manus nõ la
uarent cū panem manducarēt:quoniā qui
lotus eſt totꝰ:nõ habet neceſſe vt manꝰ la/
uet. Lauerat eos ieſus: lauacrū aliud non
quęrebant. Uno enī chriſtus baptiſmate
omnia ſoluit baptiſmata. Itaqꝫ quē laue/
rit eccl'ia: nõ habet neceſſe iterū lauare. Er/
go myſterio intēdebāt diſcipuli:nõ ſui mū/
ditiam corporis ſed animę requirētes. Hoc
reꝑhendebāt iudęi:ſed argute redarguunꝛ
a domino:qꝛ inania obſeruent: ꝓfutura de/
ſpiciant:Et ideo illis dicit:Uos quare dici
tis patri aut matri quos lex pręcepit hono/
rari:munus quodcūqꝫ eſt ex me tibi ꝓderit:
id eſt cū petat aliquid ad ſumptū egens pa
ter aut mater a filio:quia legē timens: excu
ſationē nõ dandi requirit:dicere ſolet: mu/
nus eſt quod ex me tibi ꝓderit:vt dicatam
deo pecuniā pater religioſus accipere for/
midet? Sed hęc traditio hominū:excuſati/
ones obtexentiū auaricię ſuę. Cęterum dei
traditio eſt:vt prius paſcas parentes. Naz
ſi iuxta diuinū oraculū cõtumelia parentis
morte luitur:quātomagis fames quę mor/
te grauior eſt? Quo loco inſolentē dominꝰ
infrenat iactantiā. Multi enī vt prędicētur
ab hominibꝰ:eccleſię cõferunt quę ſuis au/
ferunt: cuz miſericordia domeſtico ꝓgredi
debeat pietatis officio. Da ergo prius pa/
renti:da etiā pauperi:da illi preſbytero qđ
tibi abūdat terrenū:vt ab illo accipias ſpi/
ritale qđ tibi deeſt. Etenī qui honorat ho/
norabitur. Uide ergo quia ille cum accipit
tradit:⁊ accipit nõ quaſi inops:ſed quaſi re
muneraturus maiore menſura. Da paupe/
ri in requiē eiuſ:vt ⁊ tu cõmunicans de tuo
inopi requiē conſequaris. Sed vt paſcen/
dos ſcriptura dicit parētes:ita ꝓpter deuz
relinquēdos parentes ſi impediant deuote
mentis affectum.

De illuminatione cęci:⁊ vocatione zachęi.

Caplo decimooctauo: ⁊ caplo decimonono. Ca. LXXVII

Factum eſt autem cum appropinquaſſet hiericho: quidam cęcus ſedebat ſecus viam. In libro ſm mat
Matth.20 theū duo cęci īducūtur:hic vnus. Ibi egre/
diēte hiericho:hic appropinquāte. Sed nul
la diſtantia. Nam cū in hoc vno typus po/
puli gētilis ſit:qui ſacramēto dominico re/
cepit amiſſi luminis claritatē: nihil intereſt
vtrū in vno medicinā:an in duobus accipi
at:quoniā ex cham ⁊ iapheth noe filijs ori/
ginē ducens: in duobꝰ cęcis duos generis
ſui ꝑtendebat auctores. Qđ videtur etiā lu
cas nõ omiſiſſe:cū zacheū ſubijcit: qui ſta/
tura puſillus erat:hoc eſt:nulla nobilitatis
ingenitę dignitate ſublimis:exiguus meri/
tis ſicut populus nationū: audito domini
ſaluatoris aduētu:quē ſui nõ receperāt: vi/
dere cupiebat. Sed nemo facile ieſū videt:
nemo poteſt ieſum videre cõſtitutus in ter/
ra. Et quia nõ ꝓphetas:nõ alibi regnū ha/
bebat:tanqꝫ formę gratiā naturalis aſcen/
dit in ſycomorū:vanitatē ſcilicet iudęorum
veſtigio ſuo ꝓterens:errata quoqꝫ corrigēs
ſuperioris ętatis:⁊ ideo ieſuz interioris do/
mus recepit hoſpitio. Et bene aſcēdit in ar/
borem:vt arbor bona bonos fructus face/
ret:ac naturali excíſus oleaſtro:⁊ contra na
turam inſertus: in bonam oliuam fructum
poſſet legis afferre. Radix enim ſancta:etſi Ro.11

rami inutiles:quorū infructuoſam gloriam
plębs gentiū fide reſurrectionis quaſi qua/
dam corporis eleuatione tranſcendit. **Et ecce vir nomine zacheus.** Zachęus
in ſycomoro:cęcus in via: Quoruz alterum
dominus miſeraturꝰ expectat:alterū man/
ſionis ſuę claritate nobilitat. Alterū ſana/
turus interrogat:apud alterū ſe nõ inuita/
tus inuitat. Sciebat enī vberez hoſpitij ſui
eſſe mercedē. Sed tamē etſi nondū vocē in/
uitantis audierat:iam viderat affectū. Ue
rum ne cęcū illū tanqꝫ faſtidioſi pauperū:ci
to reliquiſſe videamur ⁊ tranſiſſe ad diuitē:
expectemus eū:qꝛ expectauit ⁊ dñs: inter/
rogemus eū:qꝛ interrogauit ⁊ chriſtꝰ. Nos
interrogemus qꝛ neſcimus:ille qꝛ nouerat.
Nos interrogemus:vt ſciamꝰ vnde iſte cu/
ratus ſit:ille interrogauit:vt in vno plures
diſceremꝰ vnde dñm videre mereamur. In/
terrogauit enī vt crederemꝰ niſi confitentē
nõ poſſe ſanari. **Et confeſtim (inquit) vidit:⁊ ſequebaꝛ eum magnificās dominū: ⁊ ꝑambulabat hiericho.**
Aliter enī non videret:niſi ſequereꝛ chriſtū:
niſi dñm ꝑdicaret:⁊ niſi ſeculū ꝑteriret. Cū
diuitibus quoqꝫ in gratiā reuertamur: no/
lumus enī offendere diuites:qui volumꝰ ſi
fieri poteſt ſanare oēs:ne in cameli cõpara/
tione ꝯſtricti:in zachęo citiꝰ qꝫ oportuit de/
relicti:iuſte habeant cõmotionis offenſaz.
Diſcant nõ in facultatibus crimen hęrere:
ſed in his qui vti neſciant facultatibus. Nā
diuitię vt impedimēta improbis:ita bonis
ſunt adiumenta virtutū. Diues certe zachę
us electus a chriſto:ſed dimidiū bonorū ſu
orum pauperibus largiēdo: reddendo etiā
in quadruplū quę fraude ſuſtulerat. Alterū
enī nõ ſat eſt:nec habet gratiā liberalitas:
ſi iniuria ꝑſeuerat:qꝛ nõ ſpolia ſed dona q̄/
runtur:vberiorē mercedē quā cõferebat ac/
cepit. Et bene princeps induciꝛ publicano/
rum. Quis enī de ſe deſperet: quādo et iſte
ꝑuenit cui cenſus ex fraude? **Et ipſe (inquit) diues.** Ut ſcias nõ omnes diuites
auaros. Quid ſibi vult qꝛ nullius alterius
ſtaturā ſcriptura niſi huiꝰ exꝑſſit: **Quia ſtatura puſillus erat?** Uide ne forte
malitia puſillus: aut adhuc puſillus fide.
Nõdum enī ꝓmiſerat cū aſcenderet: nõdū
viderat chriſtū:merito adhuc puſillus. De/
niqꝫ iohannes magnꝰ: qꝛ ⁊ chriſtum vidit:
⁊ ſpiritū ſicut columbā ſuꝑ chriſtum manē/
tem:ſicut ipſe ait:Uidi ſpiritū deſcenden/ Joh.1.
tē ſicut columbā:⁊ manentē ſuꝑ eum. Quę
autē turba:niſi imperitę cõfuſio multitudi/
nis:quę verticē nequit videre ſapiētię? Er/
go zachęus qꝫdiu in turba eſt:nõ videt chri
ſtum:ſupra turbā aſcendit et vidit: hoc eſt:
plębem iam trāſgreſſus in ſcientiaz meruit
quā deſiderabat aſpicē. Pulchre aūt addi/
dit: **Quia illa parte erat tranſiturus dominus.** Uel vbi ſycomorꝰ vel
vbi crediturus:vt ⁊ myſteriū ſeruaret:⁊ gra
tiam ſeminaret. Sic enī venerat vt ꝑ iudę/
os tranſiret ad gentes. **Uidit itaqꝫ zacheum ſurſum.** Iam enī ſublimitate fi
dei:inter fructus nouorū operū velut fęcun
dę altitudine arboris eminebat. Et qm̄ de
typo ad moralia deflexímꝰ:inter tot creden
tiū voluntates dñica die relaxare animū:fe
ſtiuitatē admiſcere delectat. Zachęus in ſy
comoro:nouū videlicet noui tēporꝭ pomū:
vt in hoc quoqꝫ cõplereꝛ illud:Arbor fici ꝓ/ Cant.2.
duxit groſſus ſuos. Ad hoc enī chriſtus ad/
uenit:vt ex lignis nõ poma:ſed homines na
ſcerenꝛ. Legimus alibi:Cū eſſes ſub arbo/ Joh.1.
re fici vidi te. Ergo nathanael ſub arbore:
hoc eſt:ſupra radicē:quia iuſtuſ. Radix enī
ſancta. Sub arbore tamē nathanael: quia
ſub lege:zachęus ſupra arborē:qꝛ ſupra le/
gem. Ille dñi occultus defenſor: hic publi/
cus prędicator. Ille adhuc chriſtum ex lege
quęrebat:iſte iam ſupra legem relinquebat
ſua:⁊ dominū ſequebaꝛ.

De ſeruo qui vna mna a dño accepta:decem acquiſiuit.

Ca. LXXVIII

Ecce mna tua decez mnas acquiſiuit. Bonus ordo vt voca
turus gentes ⁊ iudęos iuſſurus in/
terfici qui noluerunt regnare ſupra ſe chri/
ſtum:hanc pręmitteret cõparationē:ne di/
ceretur nihil dederat populo iudęoruz:vn/
de poterat melior fieri: Aut quid ab eo qui
nihil recepit: exigitur? Nõ mediocrꝭ iſta eſt
mna:quā ſupra mulier euāgelica: qꝛ nõ in/
uenit:lucernā accēdit:lumine q̄rit admoto:
gratulaꝛ iuentā. Deniqꝫ ex vna decē mnas
alius fecit:alius quinqꝫ. Fortaſſe iſte mora
lia habet:quia quinqꝫ ſūt corporis ſenſus:
ille decē duplicia:id eſt:myſtica legis:⁊ mo
ralia ꝓbitatis. Unde ⁊ matthęꝰ quinqꝫ ta/
lenta ⁊ duo talēta poſuit. In quinqꝫ talen/
tis vt ſint moralia:in duobꝰ vtrūqꝫ myſticū
atqꝫ morale: Ita qđ in numero inferius: re

vberius. Et hic poſſumus decē mnas: decē
ꝟba itelligere: id eſt: legis doctrinā: quinq̄
mnas magiſteria diſciplinę. Sed legiſperi/
1.Cor.4. tum in omnibꝰ volo eſſe ꝑfectum. Nō enim
in ſermone: ſed in virtute eſt regnū dei. Be
ne autē qꝛ de iudęis dicit: duo ſoli multipli
catam pecuniā detulerunt: non vtiq̄ ęris: ſed
diſputationis vſuris. Alia eſt em̄ pecunia
fęnoris: alia doctrinę cęleſtis vſura. Deniq̄
dn̄s cū dicit: Quare nō dediſti pecu/
niā meā ad mēſam? Nō nr̄ę ſ ſuę pecu/
nię q̄rit vſuram. Unus intra terrā abſcōdiſ
ſe ſe dicit: ꝙ rationē quę ad imaginē ⁊ ſimi/
litudinē dei data eſt nobis: ſtudio volupta
tis obruit: ⁊ tanq̄ in fouea carnis abſcōdit.
De alijs ſiletur: qui quaſi ꝓdigi debitores
quę acceperāt: ꝑdiderunt. In duobus illis
pauci ſunt: qui ꝑ duas vices ad cultores vi
neę deſtinati ſunt: in reliquiſ omnes iudęi.
Quā cōparationē mattheus etiā nobis vo
luit aptare: qꝺ ſimiliter vt diues qui pecu/
niam ſuā nō imꝑtit pauperibus: ita etiaꝫ q̄
doctrinę ſuę gratiā nō diuidit imperitis do
cere cū poſſit: haud mediocris reus eſt cul/
pę. De quo q̄m in libris de fide ſcriptis di/
ximꝰ: tranſcurrere meliꝰ fuit. Ciuitates aūt
decē eſſe quę poſſūt: niſi forte animę quibꝰ
iure ꝑponiť: qui pecuniā dn̄i et illa eloquia
caſta ꝓbata ſicut argentū: mentibus homi
nū fęnerauerit? Nā ſicut hieruſalē diciť ędi/
ficata ſicut ciuitas: ita ſunt animę pacificę.
Et ſicut angeli pręſunt: ita ⁊ hi qui vitā me/
ruerint angelorum.

Expoſitionis ſancti ambroſij in
euangelium ſm̄ lucam: Liber octa/
uus explicit.

Liber nonus eiuſdē incipit.

De eo ꝙ dn̄s aſcenſurus hiero/
ſolymā venit ad montem oliueti: ⁊
inde duos diſcipulos miſit. ⁊c̄.

Ca. LXXIX

Et factum eſt cū
e
appropinquaſſet ad
bethfage ⁊ bethaniā:
venit ad montem qui
vocať oliueti: miſitq̄
duos diſcipulos dicens: Ite in ca
ſtellū: quod cōtra vos eſt: In quo
introeuntes inuenietis pullū aſi/
nę alligatū: in quo nemo ſedit: ſol/
uite illum: ⁊ adducite. Pulchre re/
lictis iudęis: habitaturꝰ in affectibꝰ gentiū
templū dn̄s aſcendit. Hoc em̄ templū ē ve/
rum: in quo nō in littera ſed in ſpiritu dn̄s
adorať. Hoc dei templū eſt: qꝺ fidei ſeries:
nō lapidū ſtructura fundauit. Deſerūtur er
go qui oderant: eliguntť qui amaturi erant.
Et ideo ad montem venit oliueti: vt nouel
las oleas in ſublimi virtute plātaret. Quo/
rum mater eſt illa quę ſurſum eſt hieruſalē.
In hoc monte ē ille cęleſtis agricola: vt plā
tati omnes in domo dei poſſint viritim di/
cere: Ego aūt ſicut oliua fructifera in domo Pſ.51.
dn̄i. Et fortaſſe ipſe mons chriſtꝰ eſt. Quis
em̄ alius tales fructus ferret olearū: nō tur/
geſcētiū vbertate baccarū: ſed ſpiritus ple/
nitudine gentiū fęcundarū? Ipſe eſt ꝑ quē
aſcendimus: ⁊ ad quē aſcendimuſ. Ipſe eſt
ianua: ipſe eſt via qui aperiť: et qui aperit:
qui pulſať ab ingredientibꝰ: ⁊ a bene meri/
tis adoratur. Ergo in caſtello erat: et ligatꝰ
erat pullus cū aſina: non poterat ſolui: niſi
iuſſu dn̄i. Soluit eū manus apoſtolica. Ta
lis actus: talis vita: talis gratia. Eſto talis
⁊ tu: vt poſſis ligatos ſoluere. Nunc cōſide
remus qui fuerint illi qui errore detecto de
paradiſo eiecti: in caſtelluꝫ ſint religati. Et
vides quēadmoduꝫ quos mors expulerat
vita reuocauerit. Et ideo ſm̄ mattheū: ⁊ aſi Matth.21.
nam ⁊ pullū legimus: vt qꝛ in duobꝰ homi/
nibus vterq̄ fuerat ſexus expulſus: in duo
bus animalibꝰ ſexus vterq̄ reuoceť. Ergo
illic in aſina: matrē quaſi euā figurauit erro
ris: hic aūt in pullo generalitatē ꝑpl'i genti/
lis expꝛeſſit: et ideo pullo ſedeť aſinę. Sup̄ in
q̄ nemo ſedit: quia nullus aniq̄ chriſtꝰ nati/
onū populos vocauit ad eccleſiam. Deniq̄
ſm̄ marcū ſic habes: Quē nemo adhuc ſe/ Marci.11.
dit hoim. Alligatus aūt ꝑfidię vinculis te/
nebať iniquo addictus dn̄o: errore famula/
tus: ſed dn̄atum ſibi vendicare nō poterat:
quē reum fecerat nō natura ſed culpa. Et iō
cū dn̄s dicitur: vnꝰ agnoſciť. Nā ⁊ multi dij 1.Cor.8.
⁊ multi dn̄i: ſed generaliter vnꝰ deus ⁊ vnꝰ
dn̄s. Itaq̄ ſi nō exprimiť dn̄s: diffiniť: non
iam ꝑ adiunctionē ꝑſonę: ſed ꝑ vniuerſitatē
naturę. Marcus autem induxit ligatū an/
te ianuā: qꝛ extra chriſtum quicūq̄ eſt: foris
eſt a via: qui autē in chriſto eſt: foris nō eſt.
In tranſitu addidit: vbi nulliꝰ certa poſſeſ/
ſio: nō ꝓſepe: nō alimenta: nō ſtabulū. Mi
ſera ſeruitꝰ: cui vagum ius eſt. Plures eniꝫ
dn̄os habet: quę vnū nō habet. Alieni alli/

gant vt poſſideāt: iſte ſoluit vt teneat. Ve/
hementiora em̄ iura nouit eſſe: q̄ vincula.
Nec illud ocioſum ꝙ duo diſcipuli dirigun
tur: petrꝰ ad cornelium: paulus ad reliquos.
Et ideo nō ꝑſonas deſignauit: ſed numerū
diffiniuit. Tamē ſi quis eſt qui ꝑſonas exi/
Act.8. gat: pōt ęſtimare de philippo quē ſpūs mi/
ſit in gazam: q̄n candacl reginę baptizauit
eunuchum: ⁊ ab azoto in cęſareaꝫ ꝑ omnes
ciuitates verbū dn̄i ſeminauit. Nec illud ꝑ
tereundū qꝺ mox remittēdos aſſerit qui di
rigendi erant: qui dn̄m ieſum in finibꝰ gen/
tiū ꝑdicarent. Illi ergo directi cū ſoluerent
pullū: nūquid ſuis verbis vſi ſunt? Minime.
Sed dixerunt ſicut dixerat illis ieſus: vt ag
noſcas ꝙ non ſuo ſermone ſed dei verbo:
nec ꝓprio ſed chriſti nomine fidem populis
infudere gentilibus: atq̄ aduerſarię ptātes
quę ſibi nationū obſequia vendicabāt: mā
dato ceſſere diuino. Unde ⁊ apoſtoli ꝓpria
chriſto veſtimēta ſubſternūt: quo facti glo/
riam euāgelica ꝑdicatione ꝑferrent. In ſcri
pturis em̄ diuinis plęrūq̄ veſtimenta virtu
tes ſunt: quę gentiū duriciā in aliquātuluꝫ
ꝓpria quoq̄ virtute mollirent: vt inoffen/
ſa vecturę fęlicl obſequia: ſedulis affectibꝰ
exhiberent. Nō em̄ mundi dn̄s forenſi ſpe/
cie geſtari dorſo aſinę delectauit: ſed vt latē
te myſterio penetralia noſtrę mētis inſter/
neret: ⁊ in ſecretis animoꝝ interiore cōſeſſu
myſticus vector inſideret: quaſi quodā cor/
pore diuinitatis infuſus regens mentis ve
ſtigia: laſciuiā carnis infrenās: vt ductu pi/
etatis aſſuetū populi gentilis edomaret af
fectū. Fęlices illos: qui talē internis renibꝰ
recepere vectorē. Fęlices plane illos: quoꝝ
ora ne multiloquio ſoluerētur: verbi cęleſtl
habena reſtrinxit. Quę eſt iſta habena fra/
tres? Quis me doceat: quēadmodū ora ho
minū aut reſtringat aut ſoluat? Mōſtrauit
Eph.6. mihi habenā ille qui dixit: Ut deť mihi ſer
mo in apertione oris mei. Sermo ergo ha/
bena eſt: ſermo ſtimulus eſt: ⁊ ideo durū eſt
tibi aduerſus ſtimulū calces mittere. Docu
it igiť hic nos aperire cor: ſtimulū ꝑpeti: iu/
gum ducere. Doceat ⁊ alius linguę retina/
cula pati. Rarior em̄ tacendi virtꝰ eſt: q̄ lo/
quēdi. Doceat plane ille qui velut mutꝰ ad
uerſus dolū nō aperuit os ſuū: paratꝰ in fla
gella: ⁊ verbera nō recuſans: vt eſſet pia ſeſ
ſio deo. Diſce a domeſtico dei geſtare chri/
ſtum: q̄m prius te ille geſtabat: cū paſtor er
rantē reduceret ouem. Diſce ſedula mentis
tuę dorſa ſubſternere: diſce eſſe ſub chriſto:
vt poſſis eſſe ſupra mundū. Nō quicūq̄ fa/
cile vehit chriſtū: ſed ille qui pōt dicere: In Pſ.37.
curuatus ⁊ humiliatꝰ ſum nimis: rugiebā a
gemitu cordis mei. Qꝫ ſi deſideras nō mo/
ueri: ſuꝑ illa veſtimenta ſanctorū elutū fige
veſtigiū. Caue em̄ ne lutulentis pedibꝰ in/
cedas: caue ne tranſuerſarijs greſſibꝰ ꝑ ſtra/
ta tibi ꝓpheticarū viarum itinera derelin/
quas. Nāq̄ vt tutior venturis gentibꝰ eēt
inceſſus: ꝓprijs indumētis vſq̄ ad dei tem
plū qui ꝑibant ieſuꝫ: ſemitā munierūt. Ut
tu ſine offenſiōe gradiarl: diſcipuli dn̄i ami
ctu ſe ꝓprij corporis exuētes: inter aduerſa
turbarum: viaꝫ tibi ſuo ſtrauere martyrio.
Si quis t̄n ita vult accipere: nō renitimur:
ꝙ pullus iſte iam ſupra iudęoꝝ veſtimenta
gradereť. Quid aūt ſibi velint ramorū fra/
gmina: quę vtiq̄ incedentium greſſus im/
plicare cōſuerunt. Dubitarē ꝓfecto: niſi me
in ſuperioribꝰ bonus mundi totius docuiſ/
ſet agricola: qꝛ iam ſecuris ad radices arbo
rum poſita eſt: quę ſub aduentu dn̄i ſalua/
toris infęcūda ſuccidat: ⁊ infructuoſarū in/
anem gloriā gentiū ſolo ſternat fideliū pe/
dibus ꝓterendā: vt renouatę mētis ſpū na
tiones: velut nouellaꝝ arborum ſtirpes de
vetuſtis poſſint germinare caudicibus. Ne
ergo deſpicias hūc aſellū. Nā ſicut in veſti/
tu ouiū ſunt lupi rapaces: ita cōtra ineſt ho
mo cordis abſconditus ſub ſpecie beſtiali:
quia ſub exuuijs corporis qꝺ nobis eſt cō/
mune cū beluis: mens deo plena vegetať.
Qꝺ ad figurā hominū ꝑtinere ſanctꝰ iohā/
nes euidētius declarauit addēdo: quia ac/
ceperunt ſibi medullas palmarū. Iuſtꝰ em̄ Pſ.91.
vt palma floret. Et ideo aduentāte chriſto:
erigebāť iam ſupra humeros hominū vexil
la iuſticię: ⁊ inſignia triumphorū. Quid mi
ratur turba: qꝺ operať myſteriū? Etſi neſci/
at quid mireť: miratur t̄n qꝛ in illo pullo ſa/
pientia ſedet: virtus inhabitat: hęret iuſti/
cia. Ne deſpiciaſ aſinā quoq̄ iſtā: q̄ quōdā
angelū dei vidit: quē homo videre nō potu
it. Et vidit: ⁊ detulit: ⁊ locuta eſt: vt agno/
ſceres poſterioribꝰ tēporibus ſub aduentu
magni angeli dei: gētiles illos ante aſinos
locuturoſ. Pulchre aūt ſm̄ lucā: turbas lau
dantes deū ad deſcēſum montis occurriſſe
legimus: vt operatorē myſterij ſpiritalis ſi/
gnificarent ſibi veniſſe de cęlo. Turba igiť

agnoſcit deũ: regẽ appellat: ꝓphetiã repe-
tit: Oſanna filio dauid. Hoc eſt: re
demptorẽ domus dauid: expectatũ quoqꝫ
ſm carnem dauid filiũ veniſſe declarat. Et
hoc turba illa poſt exiguum crucifixura mo
mentũ: vere memorabile diuinę operatiõis
inſigne: vt aduerſum ſe teſtimonium extor-
queat inuitis cũ deũ negant affectioꝰ queꝫ
vocibus cõfiteant. Vñ ⁊ dñicũ illud: Si hi
tacuerint: lapides clamabũt. Neqꝫ
eñ mirũ ſi laudes dñi ꝯtra naturã ſuã ſaxa
reſpõdeant: quẽ ſcopulis duriores ꝑdicant
perẽptores. Aut fortaſſe quia obmuteſcẽti-
bus iudęis: poſt domini paſſionẽ viui erãt
ſm petrũ lapides clamaturi. Ergo cõpug-
nantibꝰ licet affectibus ſuis: turba deũ ta-
men ad templũ ſuũ cũ laude deducit. Sed
deus templũ ſuũ: nõ mercatoris vult eſſe di
uerſoriũ: ſed domiciliũ ſanctitatis: nec ven
dibili religionis officio ſed obſequio gratu
ito vſum miniſterij ſacerdotalis informat.
Conſidera igit quid tibi ad exemplũ viuen
di: dñica geſta ꝑſcribant.

De eiectione vendentium ⁊ emen-tiũ in templo: ac euerſione menſa-rum ⁊ cathedrarum.

Ca.LXXX. e Et eijciebat omnes venden-
tes ⁊ ementes in templo: et
menſas nummulariorum euer
tit: ⁊ cathedras vendentiũ colum-
bas. Generaliter itaqꝫ ſupra docuit ſęcu-
lares a dei tẽplo abeſſe debere cõtractꝰ: ſpe
cialiter autẽ nũmularios pepulit. Qui ſunt
nummularij: niſi qui de pecunia dñi lucrum
quęrunt: nec bona malaqꝫ diſcernũt? Pecu
nia eñ dñi: ſcriptura diuina eſt. Nam ⁊ de-
narios ſeruis diſtribuit ꝓfecturꝰ: ⁊ talenta
diuiſit: ⁊ ꝓ ſanitate hominis vulnerati duo
ęra ſtabulario dereliquit. Duobꝰ eñ teſta-
mentis vulnera noſtra curant. Sed tu qua-
ſi bonus nũmularius eloquia dñi eloquia
caſta: argentũ igne examinatũ recõde: pur-
gatũ ſpiritu ſeptiformi: nec adulterã imagi
nem regis: qꝛ ⁊ ſathanas transfigurat ſe in
angelũ lucꝭ: impia cõmutatione ſuſcipias:
nec imminutã principis tui figurã arrianę
fraude ꝑfidię theſauro tuo miſceas: nec pe-
cunię ſono aures temptes fideliũ: vt religi-
oſarum audientiam ſcripturarum tinnitus
ęris excludat: vel religioſis affectibꝰ haben
di cupiditas inſerat. Nõ ergo omnes exclu
dant nũmularij. Sunt eñ et boni. Deniqꝫ
pecuniã meã inquit dediſſes nũmularijs: ⁊
ego veniẽs cum vſuris recepiſſem eã. Qꝛ ſi
nũmus eſt ſcripturarũ: ⁊ vſura eſt ſcriptura
rum. Cathedras autẽ vendentiũ colũbas:
cur euertent ſm litterã non intelligo. Neqꝫ
eñ nundinatores auiũ vendicare ſibi pote
rant honorati alicuiꝰ in nundinis ſolij dig-
nitatẽ: nã ꝙ ꝑrogatiua dignitatꝭ eſt in colũ
bis? Admonet tñ dñici forma baptiſmatis
qñ deſcendit ſpũſſanctꝰ in colũbę typo: eie-
ctorum de templo hmõi mercatorũ: in eccleſia
dei conſortiũ eos nõ poſſe habere: qui ſan-
cti ſpiritus gratiã nũdinent. Gratis inquit
accepiſtis: gratis date. Deniqꝫ ſymoni qui
ſanctificãdi munus ꝑcio in ſe putauit poſſe
cõferri: reſpõdit petrꝰ: Pecunia inquit tua Act.8.
tecũ ſit in interitũ: quoniã gratiam dei pu-
tas te pecunia cõſequi poſſe: nõ ẽ tibi pars
neqꝫ ſors in hac fide. Vẽditores quoqꝫ oui-
um ⁊ boum: eos puto qui de labore alieno
vel ſimplicitate fędi auctionatores quaſdã
nũdinas aucupant. Aut quia oues eijciun-
tur ⁊ boues: colũbę iubent auferri: populꝰ
videt iudęus excludi. Effrem eñ ſicut colũ-
ba: qꝺ eorum dñs ⁊ ſucceſſiones oderit ⁊ labo
res. Es effundit: vt gratia colligat. Menſa
nũmulariorũ euertit: vt dñi ſubroget. Ara
deijcit: vt erigant altaria. Atqꝫ hoc nõ ali-
qua ſuccinctꝰ manu diuitijſqꝫ faciebat: ſed
flagello de reſtibus cędebat turbas: ⁊ nullꝰ
reſiſtere audebat. Et nunc virga vtit: nunc
flagello. Virga eñ recta eſt: vga regni tui. Ps.44
Virga vt corrigat: flagello vt ſuadeat. Di-
recta illic: hic moralis: quaſi inflexa ꝑceptio
qua peccatoris cõſcientia velut lento verbe
re flagellatur. Alij ſunt eñ terrores ꝓpheti
ci: alię aplicę ſuaſiones. In vtroqꝫ tñ vnius
verbi eſt diſciplina. Et ideo flagellum de re-
ſtibus fecit: qꝛ funes ceciderũt inquit mihi Ps.15
in ꝑclaris: etenim hereditas mea ꝑclara eſt
mihi. Funes eñ dicunt: quibꝰ agrimenſo-
res metiendorũ limites partiũtur agrorum.
Et ideo tanqꝫ bonus agrimẽſor ſynagogę
terminoſ diſtinguebat: ⁊ eccleſię ſacrilegos
de tẽplo iubebat exire. Nouus eñ venerat
feracium metator animarũ: qui agrorũ ge-
nera nõ ſpacia metiret. Pulchre tñ nõ extẽ-
tis funibꝰ modus aliquis poſſeſſiõis inclu-
dit: nec qſi definita dẽſitate rei limites fidei
terminant: ſed flagello in imenſum libero fi
nes eccleſię porrigũtur: eliminant iudęi: nõ
in ꝑſcripto aliquo exilio: ſed in termino: vt

nuſqꝫ ſynagogę locus in orbe remaneret.

De vinea plantata: ⁊ colonis locata.

Capitulo viceſimo.

Ca.LXXXI v Vineam plantauit homo.
Plerique varias ſignificationes
de vineę appellatione deriuant:
ſed euidenter eſaias vineã domi
ni ſabaoth: domum iſrael eſſe memorauit.
Hanc vineã quis alius niſi deus condidit?
Hic eſt ergo qui locauit: ⁊ peregre ꝓfectus
eſt: nõ quia ex loco ad locũ ꝓfectus eſt dñs
qui vbiqꝫ ſemꝑ ꝑſens eſt: ſed quia pręſenti-
or eſt diligẽtibus: negligentibꝰ abeſt. Mul
tis autẽ tẽporibus abfuit: ne ꝑꝓpera vi-
deretur exactio. Nam quo indulgẽtior libe
ralitas: eo inexcuſabilior peruicacia. Unde
bene ſm mattheũ habes: Quia ⁊ ſepe circũ
dedit: hoc eſt: diuinę cuſtodię munitiõe val
lauit: ne facile ſpiritaliũ pateret incurſibus
beſtiarum. Et fodit in ea torcular.
Quomõ intelligimus quid ſit torcular: niſi
forte quia pſalmi de torcularibꝰ inſcribunt:
eo ꝙ in his myſteria dominicę paſſiõis: mo
do muſti ſancto feruẽte ſpiritu ꝓphetarum:
redũdantius ęſtuauerint? Deniqꝫ ebrij pu-
tabantur: quibꝰ ſpiritusſanctꝰ inundabat.
Ergo ⁊ hic fodit torcular: in qꝺ vuę ratio-
nabilis fructus interior ſpiritali infuſione
deflueret. Edificauit turrem: verticẽ ſcilicet
legis attollens: atqꝫ ita hanc vineam muni-
tam: inſtructã: ornatam: locauit iudęis. Et
tẽpore fructuum ſeruulos ſuos miſit. Bene
tempꝰ fructuũ poſuit: nõ ꝓuentũ. Nullus
eñ fructus extitit iudęorũ: nullus vineę hu
Esa.6. ius ꝓuentus: de qua dominꝰ ait: Expecta-
ui vt faceret vuas: fecit autẽ ſpinas. Itaqꝫ
nõ lęticię vino: nõ ſpiritali muſto: ſed cruen
to ꝓphetarũ ſanguine torcularia redunda-
runt. Deniqꝫ hieremias in lacũ miſſus eſt.
Hęc enim erant torcularia iudęorum: nõ vi
no repleta ſed cruore. Et licet generaliter ꝓ
phetę videant exprimi: dat tamẽ lectio: vt
illũ qui lapidatus eſt naboth eſſe credamꝰ.
Cuius etſi nullũ acceperimus ꝓpheticum
verbũ: accepimus tamẽ ꝓpheticũ factum:
quia multos ꝓ hac vinea futuros martyres
ꝓprio ſanguine ꝓphetauit. Quis autẽ eſt
ille qui in capite vulneratꝰ eſt? Nimirũ eſa-
ias: cuiꝰ facilius compagẽ corporis ſerra di-
uiſit: qꝫ fidem inclinauit: conſtantiã ve de-
triuit: aut vigorẽ mentis excuſſit. Eo igitur
factum eſt: vt cum plures alios deſtinaſſet:
quos iudęi inhonoros ⁊ inanes ſibi de qui-
bus nihil potuerunt ꝓficere dimiſerũt: no-
uiſſime etiã filium vnigenitũ mitteret: quẽ
perfidi quaſi heredem remouere cupiẽtes:
occiderunt crucifigẽdo: eiecerũt negando.
Breuiter itaqꝫ qꝫ magna: qꝫ multa. Primũ
quia naturalis eſt bonitas: quę plerũqꝫ cre
dit indignis. Deinde quia poſtremũ malo-
rum remediũ chriſtꝰ aduenit. Tum quoniã
qui heredẽ negat de auctore deſperat. He-
res autẽ chriſtꝰ: idẽqꝫ teſtator. Heres: quia
morti proprię ſuꝑuiuit: ⁊ teſtamentorũ quę
ipſe condidit tanquã hereditaria in noſtris
ꝓfectibus emolumẽta cõſequitur. Pulchre
ergo interrogat: vt ſua ſe ipſi damnẽt ſentẽ
tia. Venturũ autem dominũ dicit vineę: ꝙ
in filio aſſit etiam paterna maieſtas: vel ꝙ
vltimis tẽporibꝰ pręſentior humanis aſpi-
ret affectibus. Ipſi itaqꝫ in ſe ſententiã di-
cunt: vt mali pereãt: ⁊ ad alios colonos vi-
nea transferat. Qui igitur ſunt coloni: quę
vinea: conſideremus. Vinea typus noſter
eſt: ꝙ populus de vitis ęternę radice fun-
datus ſuꝑeminet terris: ac ſolum vile ꝑtex-
ens: nunc gemmãte flore pubeſcit: nunc cir
cumfuſa viriditate veſtit: nunc mite iugum
ſuſcipit: cũ maturioribus brachijs quaſi ſar
mentis fęcundę vitis adoleuerit. Agricola
quippe omnipotẽs pater: Vitꝭ eſt chriſtus.
At vero nos palmites: qui niſi fructũ fera-
mus in chriſto: cultoris ęterni falce ſuccidi-
mur. Recte igitur vinea chriſti populus no
minatur: vel ꝙ crucis in fronte ꝑtexat indi-
cium: vel ꝙ fructus eiꝰ poſtrema anni lega-
tur ętate: vel ꝙ omnibꝰ vt ordinibus vine-
arum: ita pauperibꝰ atqꝫ diuitibus: humi-
libus atqꝫ potẽtibus: ſeruis ac dominis in
eccłia dei ęqua dimẽſio: nulla diſcretio ſit:
vt vitis maritatur arboribꝰ: ita corpus ani
mę: anima quoqꝫ corpori cõiugatur. Ut vi
nea dum iugatur erigitur: vt reciſa non mi-
nuitur ſed augetur: ita ſancta plębs dum li
gatur exuitur: dũ humiliatur attollitur: dũ
reciditur coronatur. Quinetiã vt tener ſur-
culus veteri abſciſus ex arbore: in alterius
fętu radicis inſeritur: ita populus hic ſanc-
tus ſurculi veteris cicatricibꝰ enodatis: in
nouo illo crucis ligno tanquam gremio pię
parentis fotus inoleſcit. Spiritusqꝫ ſanctꝰ
ſicut in altas dimiſſus terrarũ ſcrobes: ita
in hoc carcereũ corpus infuſus aquę ſalu-

taris irriguo: diluit quicquid eſt fetidū: mē
brorūq; noſtrorū habitus in celeſtem erigit
diſciplinā. Hanc vineam diligens agricola
fodere: rigare: tondere: conſueuit: crudera/
tiſq; terrene molis aggeribꝰ: operta corpo/
ris noſtri nunc ſolet rore: nūc imbre perfun/
dere: ſtirpare agrū ſolitus ne a ſentibꝰ gem
ma ledatur: ne luxuriet vmbra foliorū: ver/
borumq; infructuoſā iactātia virtutibꝰ ob/
umbrando maturitatem indolis naturalis
impediat. Sed abſit vt huic vinee quicquā
timeamus aduerſi: quā ꝑuigil cuſtodia do
mini ſaluatoris aduerſus omnes nequitie
ſecularis illecebras: muro vite vallauit eter
ne: extendens palmites eius vſq; ad mare.
Ps. 23. Domini eſt enī terra. Vbiq; deus pater co/
litur: vbiq; chriſtus dominꝰ adoratur. Hec eſt
noſtra vindemia. Leti igitur atq; ſecuri pars
gremiū ſuum: mitiū funiculis oneret vua/
rū: alij celeſtia munera ore libemus: pleriq;
bonarū greſſibus voluntatū diuini fructuū
munerū exprimentes: veſtigia coturnis nu/
da direptis: muſto fluente tingamus. Lo/
cus enī in quo ſtamꝰ terra ſancta eſt: ⁊ ideo
calciamenta ſoluēda ſunt: vt ſpiritale veſti
gium ſacroſancte ſedis tribunal aſcendens
corporei nexus vinculis exuatur. Decet enim
totius orbis hic eſſe vindemiā: vbi totiꝰ or/
bis eſt vinea. En tempus acceptabile: quo
nō hyemalibus ꝑfidie caligātis pruinis an
nus riget: nec altis nubibꝰ informis cruſta
blaſphemie gelu durante cōcreſcit: ſed pro/
cellis ſacrilegij liberata nouos fructus ter/
ra iam parturit: veteres ꝓterit. Diſſenſionū
quippe omniū ꝓcella deferbuit: cuncti ſecu/
laris cupiditatis ardores eſtuſq; omnes q̇/
bus italie populꝰ ꝑ iudaice olim arriane ꝓ/
xime ſceuitatis incendia coquebatur: ſere/
no iam ſpiramine temperantur. Sedata tem
peſtas eſt: cōcordia nauigat: fides inſpirat:
certatim naute repetunt fidei quos relique/
re portus: ⁊ dulcia patrijs oſcula oribus af/
figunt: liberatos ſe periculis abſolutos er/
roribus gratulātes. Salue vinea tanto dig
na cuſtode. Te nō vniꝰ nabuthei ſanguis:
ſed innumerabiliū ꝓphetarum: ⁊ qđ eſt am
plius: ꝓcioſus cruor domini cōſecrauit. Il/
le licet nō regalibus minis territus: conſtā/
tiam metu preſſerit: nō ꝓmijs vberrimis ꝓ/
uocatus religioſum vendiderit affectū: ſed
ſtudio regis obſiſtens: ne in hortulis ſuis
maluarū olus ſucciſa vite ſereret: quando
aliud facere nequibat: parata vitibus incē/
dia ꝓprio cruore reſtrinxerit: temporalē ta/
men vineam defendebat. Te vero in perpe
tuū multorū nobis martyriū plantauit in
terris. Te crux apoſtolorum emula domi/
nice paſſionis vſq; in orbis totiꝰ terminos
ꝓpagauit.

De cōfutatione phariſeorū per interrogationē chriſti de imagine ⁊ inſcriptione denarij. Ca. LXXXII

Cuius habet imaginem ⁊ in/
ſcriptionem? Docet hoc loco
dominꝰ: circūſpectos nos in reſpon
dēdo aduerſus hereticos vel iudeos eſſe de
bere. Alibi dixit: Eſtote aſtuti ſicut ſerpen/ Matth. 10.
tes. Quē locū pleriq; accipiūt: vt quia ſer
pente ſuſpenſo: chriſti crux annūciata eſt: q̄
ſerpentinum nequitie ſpiritalis virus abo/
leret: videatur aſtutus ita eſſe debere ſicut
chriſtus: ſimplex ſicut ſpiritꝰ. Imitare et tu
ſerpentē illum: qui caput ſemꝑ cuſtodiat:
letale vulnus excludat. Interrogatꝰ a iude
is vtrum de celo accepiſſet poteſtatē: reſpō
dit: Baptiſmum iohannis vnde
eſt: de celo an ex hominibus? Vt
dū illud de celo eſſe negare nō auderent: ip
ſi ſe amentie cōfutarent: qui eius auctorem
negarent eſſe de celo. Poſtulatus didrach/
ma: querit de imagine. Alia enī imago dei:
alia imago mundi. Unde ⁊ ille nos admo/
net: Sicut portauimꝰ imaginē terreni illiꝰ: 1. Cor. 15.
portemus ⁊ imaginē huius celeſtis. Imagi
nem ceſaris nō habet chriſtus: quia imago
eſt dei. Imaginē ceſaris nō habet petrꝰ: q̄r
dixit: Reliquimꝰ omnia ⁊ ſecuti ſumus te. Matth. 19.
Imago ceſaris nō reperitur in iacobo vel io/
hanne: quia filij tonitrui ſunt: ſed reperitur
in mari: vbi dracones illi ꝯtritis capitibus
ſuper aquā: ⁊ ipſe draco maior cōminutus
caput: datus ē in eſcā populis ethiopū. Si
ergo non habuit imaginē ceſaris: cur dedit
cenſum? Nō de ſuo dedit: ſed reddidit mū/
do qđ erat mundi. Et tu ſi vis nō eſſe obno
xius ceſari: noli habere que mūdi ſunt. Sed
ſi habes diuitias: obnoxiꝰ es ceſari. Si vis
nihil regi debere terreno: relinque omnia ⁊
ſequere chriſtū. Et bene prius que ceſaris
ſunt reddēda decernit. Neq; enī poteſt eſſe
quis domini: niſi priꝰ renūciauerit mundo.
Sed oēs renūciamus verbis: nō oēs renun
ciamus affectu. Nam cū ſacramēta ſuſcipi/
mus: renūciamꝰ. Q̄ grauia vincula ꝓmit/

tere deo ⁊ nō ſoluere. Melius eſt inquit nō
Eccl. 5. vouere: q̄ vouere ⁊ non reddere. Maior eſt
contractus fidei: q̄ pecunie. Redde promiſ
ſum dum in hoc corpore es: prius q̄ veniat
Matth. 5. exactor: ⁊ mittat te in carcerem. Amen dico
tibi: non exies inde: donec reddas nouiſſi/
mum quadrantem.

De tēptatione chriſti a saduceis. Ca. LXXXIII.

Si frater alicuius mortuꝰ fu/
erit. Saducei: hoc eſt: deteſtabili
or portio iudeorū: hoc loco domi/
nū temptant: Quorū aperte ſtulticia repre/
henditur. Myſtice autē ſentētia retorquetur:
quale de ſe dederūt caſtitatis exemplū: dū
ſm litteram nubere cogitur ⁊ inuita: vt de/
functi ſemen excitet frater. Ergo littera oc/
cidit quaſi lena vitiorū: ſpiritus aūt magi/
ſter eſt caſtitatis. Itaq; videamꝰ ne hec mu
lier ſynagoga ſit: que ſeptem viros habuit.
Ioh. 4. ſicut ſamaritane dicitur: Quinq; enī viros ha
buiſti: quia hec ſamaritana quinq; tantū li
bros moyſi: ſynagoga ſeptē ſequitur princi
paliter: ⁊ de nullo ꝓpter perfidiā ſuam he/
reditarie poſteritatis ſemē accepit. Et ideo
partem cū viris ſuis in reſurrectione habe/
re nō poterit: quia ſpiritale preceptū ſm ſen
ſum carnis iuertit. Non enī frater carnalis
aliquis enūciatus eſt: qui ſemen fratris re/
ſuſcitaret defūcti: ſed frater ille qui de mor/
tuo populo iudeorum ſapientiam ſibi diui
ni cultus aſſciſceret in vxorē: atq; ex ea ſe/
men in apoſtolis excitaret: qui quaſi defun
ctorum reliquie iudeoꝝ: informes adhuc in
ſynagoge vtero derelicti: ſm electionē gra/
tie reſeruari noui ſeminis admixtione me/
ruerunt. Synagoga enī frequēter ſtolam ac
cipit: qđ ē inſigne cōiugij: quaſi auctor fide
lium. Repudiata quoq; frequēter inducitur:
quia mater eſt perfidoꝝ: Cui lex occidit cor
poralis: vt ſpiritalis reſurgeret. Ergo ſan/
cta plebs dei ſi ſeptem libros legis quadā
cōiugij charitate dilexerit: ⁊ quaſi maritali/
bus obſecundarit imperijs: habebit in re/
ſurrectione celeſte conſortium: nō corporee
colluuionis pudore confuſa: ſed diuine gra
tie dotata muneribus.

Expoſitionis ſancti ambroſij in euangelium ſm lucam: Liber nonus explicit.

Liber decimus eiuſdē incipit.

De eo quod ſcriptū eſt: ⁊ a phariſeis obiectum: Dixit dominus domino meo. ⁊c. Ca. LXXXIIII.

Dixit dominꝰ do
mino meo. Conſum/
maturus ꝓcepta dominus:
etiā preuiā paſſioni fidē ac
miſericordiā teſtamenti ſui
fine cōcludit. Fidem in eo: vt chriſtum ⁊ do
minū ⁊ deū noſtrū: ⁊ ad dexterā dei ſedere
credamus: Non q̄ corporaliter ſedeat: qui
vbiq; eſt. Deniq; ipſe in patre: q̄r in ſubſtā/
tia dei: quia vna virtus: vna maieſtas. Ip
ſe ē in patre: ⁊ in ipſo pater: q̄r verbū i deo:
deꝰ in verbo. Ipſe in patre q̄r v̄bū: ipſe ad
dexterā patris: quia patri ꝯſors: nulli ſecū/
dus. Ipſe miſſus a patre qui deſcendit de
celo: paternum impleturus arbitriū. Tolle
hinc ꝑfidie queſtiones: et plena eſt religio.
Nec ꝓfertur filius qui ad dexterā ſedet: nec
iniuriam patitur quia mittitur. Gradus non
queritur dignitatis: vbi plenitudo eſt diuini/
tatis. Illud quoq; cōſiderandū: quia repre
hendit eos qui chriſtū dauid filiū dicunt.
Et quomō cecus ille dauid filiū cōfitendo
meruit ſanitatē? Quō pueri dicētes: Oſan
na filio dauid: ꝓcelſe ꝓdicationis deo glori
am deferebant? Sed nō rephenduntur hoc
loco: quia dauid filiū cōfitentur: ſed q̄r non
credunt filiū dei. Nō enī alterū: ſed alteru/
trum in fide vera eſt. Nam etſi in principio
iudicauimꝰ nos nihil ſcire niſi chriſtū ieſū ⁊
hunc crucifixū: nunc tamē vtpote iudicio ꝓ
ximi: crucifixū iam nō nouimus chriſtū: ſed
venientē in nubibus operimur. Incredulꝰ
vulnera aſpicit: fidelis obuiā chriſto in ae/
ra raptus occurrit. Ergo ⁊ deū chriſtū ⁊ ho/
minē eſſe credamus: vnū in vtroq; nō alte/
rum: cui a patre ſubijciuntur inimici: nō ꝑ in/
firmitatē poteſtatis ſue: ſed ꝑ vnitatē natu
re: quia in altero alter operatur. Nam etſi fili/
us ſubijcit inimicos patri: qui patrē clarifi/
cat ſuper terrā: ⁊ dedit pater filio nomē qđ Phil. 2.
eſt ſuper omne nomē. Sed ⁊ filius patri di/
cit: Nomē tuū manifeſtaui hominibꝰ quos Ioh. 17.
dediſti mihi. Dando autē nomen quod eſt
ſuper omne nomē: nō plus dedit q̄ habuit:
ſed totū quod habuit dedit. Dedit aūt hoc
nomen: vt omnis lingua ꝯfiteatur deo: q̄m

domīnꝰ ieſus in gloria eſt dei patris. Uide
ergo ſingula: Pater ſubijcit filio: filius ſub
ijcit patri: pater ſuſcitat filiū: filiꝰ ipſe ſe ſuſ/
Job.2. citat. Unde ait: Soluite hoc templuꝫ: ⁊ in
triduo illud reſuſcitabo. Et pater dñs: ⁊ fili
us dominꝰ. Dixit dominꝰ dño meo: ſed nō
duo domini: ſed vnꝰ dominꝰ: quia et pater
deus: ⁊ filius deꝰ: ſed vnꝰ deus: quia pater
in filio: ⁊ filius in patre. Unus deꝰ: qꝛ vna
Ps.44. deitas: Sedes tua deus in ſeculum ſeculi:
virga recta eſt: virga regni tui. Dilexiſti iu/
ſticiaꝫ ⁊ odiſti iniquitatē: ꝓpterea vnxit te
deus deꝰ tuus. Sed vnus deꝰ: in quo ⁊ no/
ui ⁊ veteris teſtamenti doctrina cōcordat.
Deut.6. et 10. Nam ⁊ in veteri teſtamēto ſcriptū eſt: Dili/
ges dominū deū tuū: Et dominū deū ado/
rabis: ⁊ ipſi ſoli ſeruies. In nouo: Unꝰ deꝰ
⁊ pater omniū. Sic ⁊ pater dominꝰ: ⁊ filius
dominꝰ: ſed vnus dñs. Deniqꝫ ſcriptū eſt:
Matth.6. Nolite duobꝰ dominis ſeruire. Hoc in no/
Deut.6. uo. In veteri autē ſcriptuꝫ eſt: Audi iſrael:
dominꝰ deus tuꝰ deus vnus eſt. Unde ad/
mirabiliter apoſtolꝰ ne duos deos diceret:
aut duos dños nominaret: aut derogaret
1.Cor.8. vel filio vel patri: Unꝰ inquit deus pater
ex quo omnia: ⁊ vnꝰ dominꝰ ieſus ꝑ quem
omnia. Nā qui deꝰ ⁊ dominꝰ: ⁊ qui dñs de/
Ps.99. us. Deniqꝫ ſcriptū eſt: Scitote qꝛ dominus
ipſe ē deꝰ noſter. Omnia ergo quę pater ha
bet ⁊ filius habet. Deus pater ſm̄ generati
onis rationē: deus filiꝰ ſm̄ imaginis vnita/
tem. Dominꝰ pater: qꝛ radix filij eſt. Sic no
bis pater in filio perſonarū diffinitione di/
ſtinguit: poteſtatis vnitate cōnectit. Itaqꝫ
alter in altero: ⁊ vnū in alterutro. Nā ⁊ pa/
tris gloria eſt: ſi nō degenerauit in filio: ⁊ fi/
lij gratia: ſi pater videt in chriſto. Ergo nō
degener in quo vnitatis ſumma maieſtas:
nō alienus in quo ꝓprietas generationis
exp̄ſſio veritatis eſt.

De futura templi deſtructione. Caplo viceſimoprimo.

Ca. LXXXV. n On relinquetur lapis ſu/
per lapidem: qui non de/
ſtruatur. Sequebat de vidua
locus: quā qm̄ in libro quē de vi
duis ſcripſimus pꝛedicauimus: nunc ſeque/
ſtramus. Uerū autē dictum eſt iuxta ꝓpo/
ſita dictū eſſe de templo qd̄ ſalomon condi
dit: idqꝫ primuꝫ ab hoſte iudicij eſſe tēpoꝛe
ſubuertendū. Nihil eſt eñ opere ⁊ manufa
ctum qd̄ nō aut vetuſtas conficiat: aut vis
ſubruat: aut ignis exurat. Tamē eſt ⁊ aliud
templū cōſtructū ex precioſis lapidibꝰ ⁊ oꝛ
natū donis: cuiuſ euerſionē dñs ſignificare
videat: ſynagogā ſcꝫ iudeoꝝ: cuius ſtructu
ra vetus: eccleſia ſurgente diſſoluit. Eſt eti/
am templū in vnoquoqꝫ qd̄ deficiente fide
labitur: ⁊ maxime ſi quis falſo chriſti nomi/
ne obtendat: quo interioꝛē expugnet affec/
tum. Poteſt etiā ea eſſe expoſitio: quę mihi
plus ꝓſit. Quid eñ ꝓdeſt mihi diem ſcire
iudicij? Quid mihi ꝓdeſt tantoꝛuꝫ conſcio
peccatoꝛuꝫ ſi dominꝰ veniat: niſi veniat in
meū animū: redeat in meā mentem: niſi vi/
uat in me chriſtuſ: in me chriſtus loquatur?
Ergo mihi chriſtꝰ debet venire: mihi debet
aduētus eius fieri. Fit aūt domini ſecūdus
aduētus in defectione mūdi: quādo poſſu/
mus dicere: Mihi aūt mūdus crucifixꝰ eſt: Gal.6.
⁊ ego mundo. Sed hunc virū talis mundi
defectꝰ: ſi in ſuperioꝛibꝰ domus inueniat vt
cōuerſatio huiꝰ in cęlis ſit: tunc deſtruet tē/
plum corpoꝛale atqꝫ viſibile: lex corpoꝛalis
⁊ paſcha corpoꝛale: ⁊ paſcha viſibile: ⁊ azy/
ma corpoꝛalia: ⁊ azyma viſſbilia. Audeo di
cere: chriſtus tēpoꝛalis vt fuit paulo anteqꝫ
crederet: quia in eo cui mundus deficit: chri
ſtus ęternus eſt. Huic ſpiritale templū: lex
ſpiritalis: paſcha etiā ſpiritale: quoniaꝫ ſe/
mel chriſtus occidit. Hic epulat azyma: nō
ex fruge terrena: ſed ex fruge iuſticię. Fit er/
go huic p̄ſentia ſapientię: p̄ſentia virtutis
atqꝫ iuſticię: p̄ſentia redemptionis. Hęc eñ
chriſtus ſemel quidē ꝓ peccatl populi moꝛ/
tuꝰ: ſed quotidie pctā populi redēpturꝰ.

De ſignis futurę deſtructionis templi.

Ca. LXXXVI. c Um autem audieritis pręlia
⁊ opiniones pręlioꝛum. In/
terrogatꝰ dominꝰ quādo templi fu
tura deſtructio: ⁊ qd̄ ſignū eēt aduentꝰ eiꝰ:
de ſignis docet: de tēpoꝛe nō putat intimā/
dum. Sed mattheus interrogationē tertiā
addidit: vt ⁊ tēpli tēpoꝛa deſtruēdi ⁊ ſignū
aduentus ⁊ cōſummatio ſeculi: a diſcipulis
quęreretur. Lucas ſatis putauit de cōſum/
matione ſeculi cognitū: ſi de aduentu domi
ni differetur: verboꝛuꝫ autē cęleſtium nulli
magis qꝫ nos teſtes ſumus quos mundi fi/
nis inuenit. Quanta eñ pręlia: ⁊ quas opi/
niones accepimꝰ pręlioꝛū? Huni in alanos:
alani in gothos: gothi in taifalos ⁊ ſarma/
tas inſurrexerunt. Nos quoqꝫ in illyrico ex

ules patria gothoꝛū exilia fecerunt: et non/
duꝫ eſt finis. Quę omniū fames: lues pari/
ter boum atqꝫ hominū: cęteriqꝫ pecoꝛis: vt
etiā nos q̇ belluꝫ nō ꝑtulimꝰ: debellatis tm̄
pares nos fecerit peſtilētia. Ergo quia i oc/
caſu ſeculi ſumus: p̄cedunt quędā egritudi/
nes mundi. Egritudo mūdi eſt fames: ęgri
tudo mundi eſt peſtilētia: ęgritudo mundi
eſt ꝑſecutio. Sunt aūt ⁊ alia bella: quę vir
ſuſtinet chriſtianus: Diuerſaruꝫ quoqꝫ prę/
lia cupiditatum: ſtudioꝛūqꝫ cōflictꝰ: multo
qꝫ grauioꝛes domeſtici hoſtes qꝫ extranei.
Nunc auaricia ſtimulat: nunc accendit libi
do: nunc metus terret: nūc iracundia exagi
tat: nunc ambitio mouet: nunc terrere tem/
ptant ſpiritalia nequitię quę ſunt in cęleſti/
bus. Itaqꝫ quaſi quibuſdam vrgetur prę/
lijs: et quibuſdā terręmotibꝰ quatitur mo/
bilis animi nutātis affectꝰ. Sed foꝛtioꝛ di/
Ps.26. cit: Si cōſiſtant aduerſum me caſtra: nō ti/
mebit coꝛ meū. Si exurgat in me pręliū: in
hoc ego ſperabo. Stat in acie: ferens hoſti
obuiū pectus: etiam ſi quis golias exurgat
immitis atqꝫ p̄celſus: timētibus tamē cęte/
ris: exurgit humilis quaſi dauid: regis abij
ciens arma terreni: ſumens fidei tela leuio/
ra: ⁊ triplici ſparto iaculum purę confeſſio/
nis intoꝛquēs: perſecutoꝛis vulnerat impu
dentiā: cōtemptoꝛ minarū: negligens pote
ſtatū: etiā idoneus in quo chriſtus loquat.
Alibi chriſtus: alibi pater: alibi ſpiritus lo/
quit patris. Nō diſcoꝛdant iſta: ſed cōgru/
unt. Qd̄ vnus loquit: tres loquunt: qꝛ vox
vna eſt trinitatis. Huic victoꝛi qui ſuo goli
am gladio ꝑemerit: dū moꝛtem ꝓ chriſto ex
cipit: fugatis allophilis: occurrūt iuuēculę:
1.Reg.18. illę ſcꝫ ſicut aquilę dicentes: Percuſſit ſaul
in milibus: dauid in decē milibus. Qd̄ in/
ditio eſt: victoꝛes ſeculi pꝛincipibꝰ antefer/
ri. Deniqꝫ moꝛtuis regibus in ꝑpetuū: mar
tyres regno cęleſtl gratię honoꝛe ſuccedūt.
Et illi fiūt ſupplices: hi patroni. Eſt ⁊ alius
golię gladiꝰ: aliud diaboli telum: ſermo ſci/
licet hęreticoꝛū: quē vir pſallere ſciens arri/
pit vt aduerſariū vincat: audiens hic bella
nō patiens: nec alicuiꝰ vento doctrinę mo/
bilis inquietꝰ: neſciens famē verbi: ⁊ ſcrip/
turę cęleſtis vbertate ſatiatꝰ: qui vanis hę/
reticum vocibus perſonantē laceſſere non
refoꝛmidet. Tunc qui eſt infirmuſ expectet:
ne pręiudiciū cęteris faciat cōgreſſu impa/
ri. Ueniat dauid cui chriſtus os aperiat ad
eloquēda myſteria: Ueniat ille nazareꝰ cu/
ius capillus nō cadat: vel nihil habens ſu/
perfluum qd̄ cadere poſſit: vel nihil de ſu/
perioꝛibus virtutibꝰ amiſſurus: integer ſo/
brietate: foꝛtis in pace: qui ſenſus omnes
vſqꝫ i finē ⁊ verba cuſtodiat: Pręḋicet euā/
gelium: vt ſeculū deſtruatur. Sicut eñ prę/
ceſſit in oꝛbem terrę euangelij p̄dicatio: cui
iam ⁊ gothi ⁊ armenij crediderunt: et ideo
mundi finem videmus: ita ⁊ a viro ſpiritali
euangeliū p̄dicatur: quādo omnes ſapiētię
ꝓceſſus: ⁊ omnes foꝛmas virtutis exequit:
pſallenti mente ⁊ ſpiritu nouiſſimā deſtru/
ens moꝛtē. Tunc eñ finis cuꝫ tradiderit in 1.Cor.15.
eo chriſtus regnuꝫ deo ⁊ patri: fueritqꝫ iſte
ſubiectꝰ ei qui ſibi ſubiecit omnia: vt ſit de/
us omnia in omnibꝰ: Et p̄dicabitur euan/
geliū ꝑ omnes ciuitates iudę. Notꝰ eſt eñ Ps.75.
in iudęa deus. Tunc eñ ciuitates ędifican/
tur iudęę: quādo virtutum fundamenta po
nuntur.

De ſigno appꝛopinquantis de/ ſolationis.

c Um videritis circūdari ab Ca. LXXXVII.
exercitu hieruſalē. Uere hie/
ruſalē ab exercitu obſeſſa eſt ⁊ expu
gnata a pꝛincipe romano. Uñ ⁊ iudei puta/
uerūt tūc factā abominationē deſolatiōis:
eo qꝙ caput poꝛci in tēplū iecerint illudētes
romani iudaicę rituꝫ obſeruantię. Qd̄ ego
nec furens dixerim. Abominatio eñ deſo/
lationis execrabilis aduentꝰ antichriſti eſt:
eo qꝙ ſacrilegijs infauſtis mentiū interioꝛa
cōtaminet: ſedens iuxta hiſtoꝛiā in templo
vt ſibi diuinę vendicet ſoliū poteſtatis. Iu
xta iterp̄tationē aūt ſpiritalē pulchꝛe indu/
citur ſtare: eo qꝙ in affectibꝰ ſinguloꝛū veſti/
gium ꝑfidię ſuę cōfirmare deſideret: ex ſcri/
pturis diſputās eſſe ſe chriſtū. Tunc appꝛo/
pinquabit deſolatio: quoniā a vera religio
ne pleriqꝫ lapſi erroꝛe deciſcent. Tunc erit
domini dies: quod etiā apoſtolus euidēter 2.Theſſal.2.
expoſuit dicenſ: obſeruādū eſſe nobis qua/
ſi inſtet dies domini: ne quis nos ſeducat
vllomodo: quia niſi venerit diſceſſio pꝛimū
⁊ reuelatus fuerit homo peccati: filius ꝑdi/
tionis: qui aduerſat ⁊ extollitur ſupꝛa om/
ne quod dicitur deꝰ aut qd̄ colitur: itavt in
templo dei ſedeat: oſtendēs ſe tanqꝫ ſit de/
us. Et reliqua. Ergo ſedebit in templo: ⁊ in
templo interioꝛe iudęoꝛū qui chriſtū nega/
būt: in templo nō inuiolabili ſed coꝛrupte/

lę obnoxio: qđ aut perfidię inuoluat ruina:
aut iracundię vis ſubruat: aut cupiditatū
ignis exurat. Et bene tunc veniet dies do/
mini: ⁊ breuiabuntur dies propter electos:
quoniã ſicut primus aduentus domini ꝓ/
pter redimenda peccata: ita ſecũdus ꝓpter
redimenda delicta: ne plures perfidię erro/
re labant. Tũc pſeudo ꝓphetę: tũc fames.
Repete mihi helię tẽpora: ⁊ inuenies tunc
ꝓphetas cõfuſionis: tunc iezabel: tunc fa/
mẽ: tunc ariditatē terrę. Qua rõne? Quia
abſidauerat iniquitas: refrixerat charitas.
Deniq; iuſtus in deſerto: iniquus in regno
eſt. Eſt ⁊ alius antichriſtus auctor huiꝰ: di/
abolus ſcilicet: qui meã hieruſalem: meam
animã: certe animã dei: animã pacificā ob
Eph.6. ſidere nititur ſuę legionis exercitu. Non eſt
enim colluctatio nobis aduerſus carnem ⁊
ſanguinem: ſed aduerſus principatus ⁊ po
teſtates: aduerſus mundi huius rectores te
nebrarum harũ. Tunc eſt diſceſſio: cū ani/
ma a ſeipſa deſciſcit. Et rurſus cũ dominũ
cogitat: tremit atq; turbatur. Tunc eñ iſte
antichriſtus tenet: donec de medio fiat: iu/
ſticia exulat: iniquitas regnat. Tunc fides
rara: vt ipſe quaſi addubitans dominꝰ di/
3.18. xit: Tunc veniens filius hominis: nũquid
inueniet fidem ſuper terram? Vel in noſtra
vtiq; terra: vel in orbe terrarũ. Sic ⁊ alibi:
Ps.13. Dominꝰ reſpexit ſuper filios hominũ ſi eſt
intelligens aut requirens deũ: Nõ quia du
bitet deus: ſed quia ita rara erat in homini/
bus fides: vt ſm opinionẽ hominũ videret
eſſe dubitandum. Ergo quando in medio
templi eſt diabolus: deſolatio abominati/
onis eſt: ſm daniel ꝓphetam. Cum autem
vnicuiq; laboranti: chriſti pręſentia ſpirita/
lis illuxerit: tollitur iniquꝰ e medio: et inci/
pit regnare iuſticia: quę omniũ fideliũ men
tibus euacuat principatū. Eſt etiã tertius
antichriſtus: arrius aut ſabellius: imo om/
nes ſunt antichriſti: qui praua nos interpre
tatione ſeducunt. Et ideo qui legit: intelli/
gat: qui intelligit non ſeducit: vt credat fal
ſa ꝓ veris: more vtiq; iudęorū qui verum
chriſtum negauerũt. Vnde cõſequens erit
vt credant verum eſſe qui falſus eſt: ſic ⁊ ar
riani qđ negant chriſto: antichriſto non ne/
gabunt.

De vę pregnantium ⁊ nutrienti/ um in illis diebus.

Ca. LXXXVIII

V E illis que in vtero habent:
⁊ vbera dant in illis diebꝰ.
Ergo cõceptio criminoſa eſt: atq;
liberi pręmia nuptiarũ ſunt. Et quomodo
ſarā dominꝰ benedixit ⁊ peperit? Quomõ
anna orauit ⁊ genuit? Quomodo rachel fi/
lios benedicta ſuſcepit? Nũquid errauerũt
ꝓphetę? Quoniã dominꝰ errare non potu
it: ſed in ꝓphetis eſt dominꝰ locutus: ideo
nec illi errare potuerũt. Qui igitur quadra
re poterit diſcordiam litterarũ? Sed qꝛ ibi
bellũ eſt: cõuertamur ad ſpiritũ pacis. Pax
Job.16. eñ dixit: Mulier cũ parturit triſticiam ha/
bet: quia venit hora eius. Cũ autẽ pepere/
rit iam nõ meminit triſticię: Et ſubiecit: Et
vos modo quidẽ triſticiam habetis: iterū
autẽ videbo vos ⁊ gaudebit cor veſtrũ: vt
oſtenderet perfectorũ eſſe lętari: nutare in/
firmorũ: quaſi adhuc incerta metuentium.
Sed ⁊ hic in ſuperioribꝰ dixit: Edebãt ⁊ bi/
bebant: nubebant ⁊ vxores ducebãt: ligan
tes ſcilicet ſe in hanc vitã: et ſollicitudinibꝰ
ſęcularibus vincientes. Hę ſunt vtiq; preg/
nantes quibus vę dicitur: quę aruinam ſuę
carnis extendant: ⁊ quibus intimorũ greſ/
ſus pigreſcant animorũ: effetę virtutū: fę/
tęq; vitiorũ. Sed nec illę pregnantes cõde/
nationis exortes ſunt: quę in bonorũ actu/
um molimine cõſtitutę: necdũ aliquos ſuſ/
cepti operis dedere ꝓceſſus. Sũt eñ ⁊ quę
de dei timore concipiunt: quę dicunt: De ti
more tuo concepimus ⁊ parturiuimus. Sē
nõ omnes pariunt: nõ omnes perfecti: non
omnes poſſunt dicere: Peperimus ſpiritũ
ſalutꝭ in terra: nõ omnes marię: quę de ſpi/
ritu ſancto chriſtum cõcipiant: verbũ pari/
ant. Sunt eñ quę abortiuũ excludant ver/
bum anteq̃ pariant. Sũt quę in vtero chri
ſtũ habeant: ſed nondũ formauerunt: qui/
Gal.4. bus dicitur: Filioli mei quos iterū partu/
rio: donec formetur chriſtus in vobis. Ergo
qui adhuc in vtero ſunt: parturiũtur quaſi
impfecti: iam illi pfectiores quibus dicitur:
1.Cor.4 Ego vos per euangeliũ genui. Multi pa/
tres per euangeliũ: ⁊ multę matres quę chri
ſtum pariũt. Quis mihi igitur chriſti mon/
Matth.12 ſtret parentes? Ipſe mõſtrauit dicẽs: Quę
mihi eſt mater: aut qui fratres? Qui fecerit
voluntatem patris mei qui in cęlis eſt: ipſe

mihi ⁊ frater ⁊ ſoror ⁊ mater eſt. Fac volun/
tatem patrꝭ: vt chriſti mater ſis. Multę cõ/
ceperunt chriſtum: ⁊ nõ generauerũt. Ergo
quę parit iuſticiam: chriſtum parit. Quę pa
rit ſapiẽtiã: chriſtũ parit. Quę parturit ver/
bum: chriſtum parturit. Eſt etiã quę partu/
riuit iniuſticiam: ⁊ peperit iniquitatẽ. Iſtis
vę pręgnãtibꝰ quę corpore graues: ad eua/
dendum periculũ pigriores ſunt. Iſtis vę:
quibus futuri partus quo corpus omne cõ
cutitur dolor integer. His futuri ſigna iudi
cij: initia ſunt dolorum. Docuit etiã moy/
ſes eſſe pregnantẽ: quã ſi duo cõculcauerint
litigãtes: abortiuū cito inducant. Et ideo
bona fęmina litem fugiat: ſequatur pacē:
vt partũ poſſit abſoluere: nec nouem men/
ſium tẽpus expectet. Verbi partus: non in
tẽporis ſed diligentię plenitudine eſt. Con/
ſummatus autẽ in breui iuſtus: impleuit tẽ
pora multa. At cõtra cito anima imperfec/
ta calcatur: ⁊ verbũ quod concepit amittit.
Sed vę illi qui ſcandalizauerit vnũ de pu/
ſillis iſtis: vę illi qui pręgnantẽ calcauerit.
Nam ſi informe adhuc pignꝰ excluſerit: pe/
Exo.21. cunię iactura eſt. Si vero formatū: reddet
animã ꝓ anima: oculum ꝓ oculo: dentem
pro dente: manũ pro manu. Sed cur oculũ
aut manũ: cum abortiuus ⁊ manũ habeat
⁊ oculũ habeat: qui iam formatus excuſſus
eſt? Vnde apparet: ꝓ eo modo quo nocuit
vnumquẽq; damnandũ. Si eñ cathecumi
num quis vel hęreticus vel ſciſmaticꝰ tan/
quã de vtero vel animę vel eccleſię parturi/
entis excuſſerit: leuius punitur: ſi fidelẽ gra
uius. Et ideo cauendũ: ne cũ talibus litigã
Timoth.2. do eccleſiã calces. Stultas eñ pugnas ⁊ ſi/
ne diſciplina queſtiones deuita: ſciẽs qꝛ ge
nerant lites: quibus eccleſia quaſi parturi/
ens: totius corporis cõculcatione vexatur.
Ergo cito reple ventrem tuũ: vt citius poſ/
ſis partum edere. Audi quomõ repleas: et
Prouer.12. quibus repleas. Ex fructibꝰ inquit oris ſui
vir implebit ventrem ſuũ: fructibus autem
labiorũ ſuorum ſatiabitur. De nutriẽti/
bus quoq; docuit me ſalomonis illud ſubli
me iudicium: ⁊ illa duarũ contentio fęmina
rum: qđ etiã ſi iam partus dolore ſint abſo/
lutę: adhuc tamen confirmandorũ pignorũ
metu nutent: quia per temulentiã nutrien/
tis ſomnus obrepat: paruulũ mater oppri/
mat: neget ſuum: quęrat alienum. Sed illã
quę filium nõ perimit periclitatur ſuo: quia
iudicio hęret incerto. Ergo et nos ne quaſi
imperfectorũ parentes operum: aut iudicij
dies: aut mortꝭ inueniat: paruulos noſtros
Gen.21. ablactare ꝓperemus. Ablactatus iſaac nõ
fuit ſomno matris obnoxius: ⁊ ideo epulũ
magnum exhibuit abraam: quãdo ablacta
uit filium. Ablactatus dauid retributionẽ
animę ſuę ſperat. Non eñ vt corinthius in
primordio fidei eſcę adhuc inualidus forti/
ori lacte potatur: ſed iam pane ſolido firma
tus: in plenitudinẽ perfectę ętatis adoleue/
rat. Ergo nõ ſat eſt cura generandi: niſi ſup
petat efficacia nutriendi. Itaq; ⁊ tibi tanq̃
marię verbum dei creſcat: ſapientia ⁊ ętate
ꝓficiat. Qđ ita fit: ſi omnia dicta iuſticię in
corde cuſtodias: nec ſenectutis tempus ex/
pectes: ſed in prima ętate deſponſatam vi/
ro iuſto ſapientiã ſine corruptela corporis
tui cito concipiaſ: cito parias: cito nutrias:
Vide mihi paulum heſterno perſequentẽ:
hodie credentem: die craſtina p̃dicantẽ.

De orando ne fiat fuga hyeme vel ſabbato.

Ca. LXXXIX.

O Rate ne fiat fuga ueſtra hyeme
uel ſabbato. Cum iudicij die vẽ/
turus ſit dominus ante quẽ ignis
ardebit: ignis autem vis aut ſemper eadē
aut citius adurat ęſtate. Quomodo oran/
dũ dicit: ne fuga noſtra hyeme fiat: niſi for/
te quia is qui in montes fugit: frigus ⁊ gla/
ciem: ꝓcellas ⁊ grandinem delictorũ time/
re non debet: ſed optare ęſtiuę lucis ſereni/
tatẽ: ne lubrico corporis veſtigia infirma la
bantur? Vnde ⁊ illa iam ſecura ꝓceſſu: iam
Cant.2. firmis radicibus nixa lętat dicens: Hyems
abijt: tempus ſecandi aduenit. Hyeme ete/
nim arbores ventus ſuo honore deſpoliat:
⁊ aſperitas frigoris teneras frondes in ſpe/
ciem mortis interficit. Vere autem reſugũt
ſemina: ⁊ tanquam noua ęſtas naturę viri/
dantis adoleſcit. Vere paſcha eſt: quando
ſeruatus ſum: ęſtate eſt pentecoſte: quãdo
reſurrectionis gloriā celebramus ad inſtar
futuri. Orandum etiam: ne ſabbato te: hoc
eſt: ab operibus ociantem veniens domi/
nus deprehẽdat. Et ideo iuxta legem ope/
rare diem in die: ⁊ eſto ſpiritu feruenti: ⁊ la/
bore peruigili. Nec ocioſum illud: quia ſcri/
ptum eſt: Sabbato humiliabis animam

tuam. Et quia ſeptuaginta annis populus
in captiuitate durauit: tūc violata religio:
obtrita libertas: pudicitia vulnerata. Ergo
tunc tibi emigrandū ex hac vita: quādo vir
tutes vigent: vitia captiua ſunt: nō quādo
captiua eſt anima: vigor eius ⁊ virtꝰ vacat:
corporis peccata dominātur.

De ſignis aduentus domini.

Ca. XC. Erunt ſigna in ſole ⁊ luna
e ⁊ ſtellis. Et ꝓphetię vera ſeri
es et integra cauſa myſterij: ꝙ ⁊ ca
ptiui iudęi ſecundo in babyloniā aſſyriāqꝫ
ducentur: captiui in toto erunt orbe: quia
negauerunt chriſtum: ⁊ hieruſalē quę vide
tur ab hoſtili exercitu calcabitur: cadentibꝰ
iudęis in ore gladij. Et iudęa omnis a nati
onibus credituris ſubijcietur in ore gladij
ſpiritalis: qui eſt ſermo bis acutus: et fient
ſigna diuerſa in ſole et luna et ſtellis. Quę
ſigna ſm mattheum euidētius exprimunt.
Tunc inquit ſol obſcurabitur: & luna nō
dabit lumen ſuum: & ſtellæ cadent. Plu
rimis enī a religione deficientibꝰ clara fideſ
obſcurabitur nube ꝑfidię: quia mihi ſol ille
cęleſtis in ea fide vel minuitur vel augetur.
Queādmodū ſi plurimi radios mundani
ſolis aſpiciant: ꝓ captu videntis aut palli
dior ſol videtur aut clarior: ita ꝓ deuotiōe
credentis vnicuiqꝫ ſpiritale lumen infundi
tur. Et queādmodū mēſtruiſ curſibus luna
vel terrę oppoſita cū fuerit e regiōe ſolis va
neſcit: ſic ⁊ ſancta eccleſia cuꝫ lumini cęleſti
vitia carnis obſiſtunt: fulgorem diuini lu
minis de chriſti radijs nō poteſt mutuari.
Namqꝫ in ꝑſecutionibꝰ lucem dei ſolus plę
rūqꝫ amor vitę huius excludit. Cadent ſtel
lę: illi vtiqꝫ reſurrectionis gloria iam mican
tes: illi viri ſicut luminaria in ſęculo verbū
vitę cōtinentes: Illi viri de quibꝰ abraę di
ctuꝫ eſt: Quia ſicut cęlum fulget ⁊ ſtellę: ſic
⁊ ſemen eius. Excident ergo hominibꝰ pa
triarchę: excidēt ꝓphetę: ſi ꝑſecutionis acer
bitas cōualeſcat. Quę oportet fieri: donec
eccleſię in omnibꝰ virtutibꝰ in ſingulis ple
nitudo cumuletur. Sic enī ꝓbantur boni:
ſic ꝓduntur infirmi. Ergo varij animorum
ęſtus ita graues erunt: vt delictorū multi
tudine male conſcijs futuri iudicij metu ſa
cri in nobis ros fontis areſcat. Aret eniꝫ ꝑ
fidia: fides rorat. **Nam virtutes cę
lorum cōmouebuntur. Et tunc vi
debunt filium hominis venienteꝫ
in nubibus.** Fortaſſe queādmodū do
mini expectatur aduentus: vt eius ꝑſentia
in toto fiat vel hominis orbe vel mūdi: quę
fit vtiqꝫ in ſingulis: cuꝫ omnibꝰ affectibus
receperint chriſtum: ſic etiā virtutes cęlorū
aduētu domini ſaluatoriſ ac reditu. Eſt enī
virtutū ofis: augmentū gratię cōſequātur
neceſſe ē: vt plenitudine diuinitatis ꝓpiꝰ ſe
infundente moueant. Sunt etiaꝫ virtutes
cęlorū quę enarrant gloriā dei: ⁊ quę pleni
ore chriſti infuſione moueant: virtutes ſpi
ritales quę vident chriſtū. Docuit nos da
uid queādmodū hę moueāt ꝟtutes dicēs:
Accedite ad eū ⁊ illuminamini. Docuit eti Ps. 33.
am paulus queādmodū chriſtum videas.
Cū enī cōuerſus fueris ad dominū: auferet 2. Cor. 3.
velamen ⁊ vides chriſtuꝫ. Vides illū in nu
bibus. Non equidē puto ꝙ in caligine te
nebroſa ⁊ horrore pluuiali chriſtus adueni
at. Nubes enī quę videntur: cęlū vtiqꝫ cali
ganti horrore ſubtexunt. Et quomō in ſole Ps. 18.
poſuit tabernaculuꝫ ſuum: ſi pluuialis erit
eius aduentus? Sed ſunt nubes: quę qꝛ ſic
oportet cęleſtis obtexūt myſterij claritatē.
Sunt nubes: quę rore gratię ſpiritalis hu
meſcāt. Aſpice nubē i veteri teſtamēto: In Ps. 98.
columna inquit nubis loquebatur ad eos.
Per moyſen vtiqꝫ loquebat: per ieſum na
ue: qui ſolē ſtatuit: vt plenioris luminis ac
ciperet claritatē. Ergo moyſes ⁊ ieſus: nu
bes ſunt. Aſpice quia viri ſancti nubes ſūt:
quia quaſi nubes volant: ⁊ quaſi colūbę cū Eſa. 60.
pullis. Suꝑ me nubes ſunt: eſaias: ezechi
el: qui mihi per cherubin ⁊ ſeraphin ſancti
tatē diuinę trinitatis oſtendūt. Nubes ſūt
omnes. In his nubibꝰ venit chriſtus. Ve
nit in nube in canticiſ canticorū: ſerena nu
be ⁊ ſponſi refulgens lęticia. Venit ⁊ in nu
be leui: incarnatus ex virgine. Vidit enī ꝓ
pheta: ſicut nubem venire ab oriēte. Et be
ne leuem nubē dixit: quā terrena vitia non
grauarēt. Vide nubē in quā ſpiritusſanctꝰ
ſuꝑuenit: ⁊ virtꝰ altiſſimi obumbrauit. Cuꝫ L. 1.
ergo apparuerit chriſtus in nubibꝰ: ꝯcident
ſe tribus terrę. Eſt enim quidaꝫ ordo crimi
num ⁊ ſeries peccatorū: qui chriſti dirima
tur aduentu. **Videte ficulneam et
oēs arbores: cū ꝓducunt iam ex ſe
fructum: ſcitis quia ꝓpe eſt ęſtas.**
Diuerſo quidem modo: in vnum tamen
concurrere videtur euangeliſtarum ſenten
tia. Mattheus enī de ſola dixit ficulnea: cū

ramus eius tener fuerit: hic de arboribꝰ om
nibus. Verum ſiue cū fructus in omnibus
vireſcit arboribus: ⁊ ficulnea fęcida iaꝫ flo
ret: vt omnis lingua cōfiteatur iaꝫ deo. Cō
fitente etiā populo iudęorū: ſperare domi
ni debemus aduentū: quo tanquā tēpori
bus ęſtiuis reſurrectionis fructꝰ metentur:
ſiue cum leuē fragilēqꝫ iactantiā homo ini
quitatis tanquā folia: ſynagoga ramos in
duerit: cōnijcere debemꝰ appropinquare iu
dicium. Nā remunerare fidē dominꝰ: ⁊ de
linquendi finē afferre feſtinat. Duplicē igi
tur habet figuram in ficulnea: vel cuꝫ dura
miteſcunt: vel cū peccata luxuriāt. Nā per
fideꝫ credentiū quę arebant ante: florebūt:
⁊ per gratiā delictorū peccatores gloriabū
tur. Ibi fructus eſt fidei: hic ꝑfidię laſciuia.
Fructum mihi ficulneę agricolę euangelici
cultura ꝓmittit. Deſperare nō debemus: ſi
folijs ficulneę peccatores ſe tanquā fraudis
veſte texerunt: vt cōſcientiā velarent. Ergo
folia ſuſpecta ſine fructu: tales veſtes para
diſi exules habent. Duplicem igitur habet
figuram.

De homine portante amphorā aque diſcipulis paſcha paraturis occurſuro.

Caplo viceſimoſecūdo.

Ca. XCI. **Ecce introeuntibus vobis
e in ciuitatem: occurret vo
bis homo amphorā aque
portans.** Bonū eſt cōſide
rare vbi dominus paſcha faciat. Secūdum
mattheū habes: Ite in ciuitatem ad quen
dam. Primū maieſtatē diuinitatis aduer
te: cū diſcipulis loquitur: ⁊ iam nouit quid
alibi ſit futuꝝ. Deinde dignationē eius in
tuere: quia non ꝑſona diuitis aut potentis
eligit: ſed pauper ambit: ⁊ anguſtum hoſpi
tium pauperis: amplis nobiliū ędibus an
tefertur. Ite inquit ad quēdā. Sciebas do
mine nomē eius: cuius ſciebas miniſteriū:
cuiꝰ ſciebas occurſum. Sed ideo ſine nomi
ne deſignat: vt ignobilis ęſtimetur. Nihil
hic cōpoſitū: vbi non exprimitur ꝑſona ſed
cauſa. Secundū marcū aūt lagenam aquę
portans. Hic ergo apoſtolis mādat ſequen
dus. Et quō paterfamilias? Vt agnoſcas
ſanctitatis diffinitionē eſſe nō cēſus. Quo
modo: in ſuperioribꝰ habens ſtratum mag
num? Vt meritū eius aduertas: in quo do
minus cū diſcipulis ſublimiū virtutū eius
delectatione requieſceret. Vtinam ergo mi
hi cōtingat amphoram aquę portare: con
tingat lagenam aquę portare: quaꝫ portat
paterfamilias: habens in ſuperioribus ſtra
tum magnum. Quid eſt enī amphora: niſi
menſura ꝑfectior? Nō mediocres qui mēſu
raꝫ habent. Deniqꝫ dominꝰ: menſurā inqt L. 6.
bonā: cumulatā: ſupereffluentē dabūt vo
bis. Nā de aqua quid loquar? Suꝑ aquaꝫ
ante ipſos mundi natales ſanctus vt legis
ſpiritꝰ ferebat. O aqua quę humano aſper
ſum ſanguine vt preſentiū lauacroꝝ figura
ꝓcederet orbem terraꝝ lauiſti. O aqua quę
ſacramentū chriſti eſſe meruiſti: quę lauas
omnia: nec lauaris. Tu incipis prima: tu cō
ples ꝑfecta myſteria. A te principiū: in te fi
nis: vel potius tu facis vt finem neſciamꝰ.
Per te fętor tabidę carnis aboletur: ⁊ pere
untia ſitu viſcera: aſperſo ſale in multā ſer
uantur ętatem. Per te arētibus ęſtu corpo
ribus: dulcis ad gratiā: ſalutaris ad vitaꝫ:
ſuauis ad voluptatē potus infunditur. Tu
nomē ꝓphetis ⁊ apoſtolis: tu nomē ſalua
tori dediſti. Illi nubes cęli: illi ſal mundi: il
le fons vitę eſt. Quę mōtibꝰ preſſa nō clau
deris: quę ſcopulis illiſa nō frangeris: quę
terris infuſa nō deficis: ſed intimis ſcaturi
ens venis: aut ſpiritū incluſa vitalem inha
las: aut ſucum diffuſa fertilē preſtas: aut ri
gatum ſuꝑfuſa ad cōmoduꝫ ſubminiſtras:
ne ſiccitatis exanimata vitalibꝰ tollēnes ne
get terra ꝓuētus: Omniū elementorū ſub
ſtantia: celum: aer: mare et terra te reddūt.
Te ꝓphetico ꝑcuſſa tactu vt ſitientiū riga
res corda populorū vomuit petra: te cū de
latere ſaluatoris erumperes: ꝑcuſſores vide
runt ⁊ crediderūt: ⁊ ideo regenerationis no
ſtrę de tribus vna es teſtibus. Tres enī te
ſtes ſunt: aqua: ſanguis: ⁊ ſpiritus. Aqua
ad lauacrum: ſanguis ad precium: ſpiritus
ad reſurrectionē.

De ſponſione premij diſcipulorum chriſti qui ſecum in temptationibus ꝑmanſerunt.

Et ego quidem diſpono vo Ca. XCII.
e **bis ſicut diſpoſuit mihi patꝰ
regnū.** Regnū dei nō eſt de hoc
mūdo. Nō ergo ęqualitatis homini ad de
um: ſed ſimilitudinis ęmulatio eſt. Solus
enī chriſtꝰ eſt plena imago dei: ꝓpter expſſā
in ſe patrię claritudinis vnitatē. Iuſtꝰ aūt
hō ad imaginē dei ē: ſi ꝓpt imitādā diuinē

ꝯuerſationis ſimilitudinẽ: mundũ hũc dei
cognitõe cõtemnat: voluptateſq; terrenas
verbi ꝑceptione deſpiciat quo alimur in vi
tam: vnde ⁊ corp⁹ chriſti edim⁹: vt vitę ęter
nę poſſimus eſſe participes. Nõ eñ victus
⁊ potus nobis ꝑmij loco ſpondet̃ ⁊ hono/
ris: ſed cõmunicatio gratię cęleſtis et vitę.
Neq; duodecim throni tanquã aliqua cor/
poralis ſunt receptacula ſeſſionis: ſed quia
ſcḋm diuinã ſimilitudinẽ iudicat chriſtus co/
gnitione cordiũ: nõ interrogatione factoꝝ:
virtutem remunerãs: impietatẽq; cõdem/
nans: ita ⁊ apoſtoli in iudiciũ ſpiritale for/
mant̃ remuneratione fidei ⁊ execratione ꝑ/
fidię: virtute errorẽ redarguẽtes: ſacrilegos
odio ꝑſequentes. Cõuertamur igit̃ ⁊ cauea
mus ne in perditionẽ aliqua inter nos de ꝑ̄
latione poſſit eſſe cõtentio. Si eñ cõtende/
bãt apoſtoli: nõ excuſationi obtẽditur: ſed
cautioni ꝓponitur. Si petrus aliquãdo cõ
uertitur quia primã dei ſecutus eſt vocem:
quis põt dicere cito ſe eſſe cõuerſum? Caue
ergo iactantiã: caue ſęculũ. Ille eñ ꝯfirma/
Matth.19. re iubet̃ fratres ſuos: qui dixit: Omnia reli
quimus: ⁊ ſecuti ſumus te. Deinde cõtuen/
dũ eſt: quia nõ omni honorificẽtię ſtudium
humilitatis diffinit̃. Poteſt eñ deferre ali/
cui ꝓpter ſęculi gratiã: potẽtię metu: vtili/
tatiſq; cõtuitu. Tua ędificatio quęrit̃: non
alteri⁹ honor: ⁊ ideo vna datur omnib⁹ for/
ma ſentẽtię: ut nõ de ꝑ̄latione iactantia ſit:
ſed de humilitate contentio: eo ꝙ ſe dñs ꝓ/
ponit imitandũ. Egebam⁹ omniũ: ipſe nul
lo: ⁊ tamẽ ꝑ̄buit ſe humilitatis auctorẽ cuꝫ
diſcipulis miniſtraret. Qḋ vtiq; faciebat:
nõ ſtudio vtilitatis: ſed exercitatione virtu
tis. Petrus aũt etſi ſpiritu ꝓmptus: corpo
ris tamẽ adhuc infirm⁹ affectu denũciatur
dominũ negaturus. Neq; eñ poterat con/
ſtantiã diuinę intẽtiõis ęquare. Paſſio do/
mini ęmulos habet: pares non habet. Ita
nõ reprehendo ꝙ negauit: laudo ꝙ fleuit.
Aliud cõmune cõditionis eſt: aliud ſpecia/
le virtutis. Et ideo inſtruitur ad cauendũ:
nõ cogitur ad negandũ.

De ſaculo ⁊ pera tollendis: tuni caq; vendenda: ⁊ gladio emẽdo.

Ca.XCIII. **Qui nõ habet (inquit) ſaculum tollat: ſimiliter et peram. Et qui nõ habet: vendat tunicã ſuam ⁊ emat ſibi gladium.** Cur eme
re iubes gladiũ: qui ferire me ꝓhibes? Cur
habere pręcipis quẽ vetas promi: niſi forte
vt ſit parata defenſio: nõ vltio neceſſaria: ⁊
videar potuiſſe vindicari ſed noluiſſe? Lex
tamẽ referire me nõ vetat: ⁊ ideo fortaſſe pe
tro duos gladios offerẽti: ſat eſt dicit: qua/
ſi licuerit vſq; ad euangelium: vt ſit in lege
ęquitatis eruditio: in euangelio bonitatis
ꝑfectio. Multis hoc iniquũ videtur: ſed nõ
iniquus dñs: qui cũ ſe poſſet vlciſci: maluit
immolari. Eſt eñ gladius ſpiritalis: vt vẽ/
das patrimoniũ: emas verbum quo nuda
mentis penetralia veſtiunt̃. Eſt etiã gladi/
us paſſionis vt exuas corpus: ⁊ immolatę
carnis exuuijs emat̃ tibi ſacri corona mar/
tyrij: qḋ ex benedictionib⁹ dominicis colli/
gere potes: qui ſummã omniũ coronaruꝫ ſi
quis ꝑſecutionẽ patiatur ꝓ iuſticia: ꝑ̄dica/
uit. Deniq; vt ſcias quia de paſſione locut⁹
eſt: ne turbaret diſcipuloꝝ animos: de ſe ex
emplũ ꝓtulit dicens: **Quoniã hoc qḋ ſcriptuꝫ eſt oportet impleri de me: Qḋ ⁊ cum iniuſtis deputatus eſt.** Eſa.53.
Mouet tamẽ adhuc ꝙ duos gladios diſci/
puli ꝓtulerunt: ne forte vnũ noui: alteꝝ ve/
teris teſtamenti: quibus aduerſus diaboli
armamur inſidias. Deniq; dicit dominus:
Sat eſt: quaſi nihil deſit ei: quẽ vtriuſq;
teſtamenti doctrina munierit.

De triſticia: dolore: tedio ⁊ ora/ tione chriſti.

Pater ſi poſſibile eſt: tranſfer a me calicem hunc. Ca.XCIIII. Hęrent
plęriq; hoc loco qui triſticiã ſaluato
ris ad argumentum inolitę potius a princi
pio: q̃ꝫ ſuſceptę ad tempus infirmitatis in/
clinãt: ⁊ naturalis ſenſum cupiũt retorque/
re ſententię. Ego autẽ non ſolum excuſan/
dum nõ puto: ſed etiam nuſquã magis pie/
tatem eius maieſtatẽq; demiror. Min⁹ eñ
contulerat mihi: niſi meũ ſuſcepiſſet affec/
tum. Ergo ꝓ me doluit: qui ꝓ ſe nihil habu
it qḋ doleret: ⁊ ſequeſtrata delectatione di/
uinitatis ęternę: tędio meę infirmitatis affi
citur. Suſcepit eñ triſticiaꝫ meam vt mihi
ſuã lęticiam largiret̃: ⁊ veſtigijs noſtris de/
ſcendit vſq; ad mortis erumnã: vt nos ſuis
veſtigijs reuocaret ad vitã. Confidenter er
go triſticiã nomino: qꝛ crucẽ prędico. Neq;
eñ ſpecieꝫ incarnationis ſuſcepit: ſed veri/
tatẽ. Debuit ergo ⁊ dolorẽ ſuſcipere: vt vin
ceret triſticiam non excluderet. Neq; enim
habent fortitudinis laudem: qui ſtuporem

magis vulnerũ tulerint q̃ꝫ dolorem. Homo
eñ in plaga ⁊ ſciens inquit ferre infirmita/
tes: nos voluit erudire: vt quia in ioſeph di
diceramus carcerẽ nõ timere: mortẽ vince/
re diſceremus in chriſto: et qḋ eſt amplius
quẽadmodũ futurę mortis męſticiã vince/
remus. Quomõ eñ te imitaremur domine
ieſu: niſi ſequeremur vt hominẽ: niſi mortu
um crederem⁹: niſi vulnera vidiſſem⁹? Quẽ
admodũ diſcipuli crederent fuiſſe mortu/
rũ: niſi morituri triſticiã cõperiſſent? Sic ad
huc dormiunt: ⁊ neſciunt dolere ꝓ quibus
Eſa.53. chriſtus dolebat. Ita eñ legim⁹: Qui pec/
cata noſtra portat: ⁊ ꝓ nobis dolet. Doles
eñ domine: non tua ſed mea vulnera: non
tuam mortem: ſed noſtraꝫ infirmitatem: et
nos ęſtimauimus te eſſe in dolorib⁹: cuꝫ tu
nõ ꝓ te ſed ꝓ me dolores. Infirmatus eñ
es: ſed ꝓpter peccata noſtra: nõ quia illa ti/
bi infirmitas erat ex patre aſſumpta: ſed ꝓ
me ſuſcepta: quia mihi ꝓderat vt eruditio
pacis noſtrę eſſet in te: ⁊ liuore tuo vulnera
noſtra ſanares. Sed quid mirũ ſi ꝓ omnib⁹
doluit: qui ꝓ vno fleuit? Et q̇d mirũ ſi mo/
riturus ꝓ omnib⁹ tediat: qui lazarum reſuſ
citaturus illachrymat? Sed ⁊ ibi pię ſororis
lachrymis cõmouetur qꝛ mentẽ humanam
tangebant. Et hic alto operatur affectu: vt
quia ĩ carne ſua peccata noſtra perimebat:
meroreꝫ q̃ꝫ aię noſtrę ſuę aię merore abole/
ret. Et fortaſſe ideo triſtis eſt: quia poſt adę
lapſum tali tranſitu nobis erat ex hoc ſęcu/
Sap.1. lo recedendũ: vt mori eſſet neceſſe. De⁹ eñ
mortem nõ fecit: nec lętatur in ꝑditione vi/
uoꝝ: ⁊ ideo faſtidit qḋ ipſe nõ fecit. Deniq;
ait: **Trãſfer a me calicẽ iſtũ.** Quaſi ho
mo mortem recuſans: quaſi deus ſententiã
ſuam ſeruans. Oportet eñ mori nos ſęculo
vt reſurgamus deo: vt iuxta diuinã ſenten
tiam: lex maledictionis reſoluta: in terrę li/
mũ naturę fine ſoluatur. Qḋ autẽ ait: **Nõ mea volũtas ſꝫ tua fiat.** Suã ad hoieꝫ
retulit: patris ad diuinitateꝫ. Volũtas eñ
hominis tẽporalis: volũtas diuinitatis ęter
na. Non alia volũtas patris: alia filij. Vna
enim volũtas: vbi vna diuinitas. Diſce ta/
men deo eſſe ſubiect⁹: vt nõ quod ipſe vis
eligas: ſed qḋ deo ſcias eſſe placiturũ. De/
inde verborum ipſorũ ꝓprietatẽ conſidere/
mus. **Triſtis eſt (inquit) anima mea.**
Et alibi: Nunc anima mea turbata eſt ual
de. Non ergo ſuſcipiens: ſed ſuſcepta tur/
batur. Anima eñ obnoxia paſſionib⁹: diui
nitas libera. Deniq;: Spiritus promptus:
caro autem infirma. Triſtis autẽ eſt nõ ip/
ſe: ſed anima. Nõ eſt triſtis ſapientia: nõ di
uina ſubſtantia: ſed anima. Suſcepit enim
animã meã: ſuſcepit corpus meũ. Non me
fefellit vt aliud eſſet: ⁊ aliud videretur. Tri
ſtis videbatur ⁊ triſtis erat: nõ ꝓ ſua paſſi/
one: ſed pro noſtra diſperſione. Deniq; ait:
Percutiã paſtorem & diſpergentur oues
gregis. Triſtis erat: quia nos paruulos re/
linquebat. Cęterũ q̃ꝫ cõſtanter ſe morti ob/
tulerit: cõſequentia declarant. Quãdoqui/
dem quęrẽtibus occurrit: turbatos cõfirma
uit: trepidos ꝓuocauit. Proditorem oſculi
dignatione ſuſcepit. Nec illud diſtat a ve/
ro: ſi triſtis erat ꝓ perſecutorib⁹ ſuis quos
ſciebat immanis ſacrilegij pęnas daturos:
Et ideo dixit: Tranſfer hunc calicem a me.
Non quia deus dei filius morteꝫ timebat:
ſed quia nec malos ꝓ ſe perire volebat. De/
niq; ait: Pater ne ſtatuas illis hoc pecca/
tuꝫ: ne exitialis eſſet populo paſſio ſua quę
eſſet omnib⁹ ſalutaris.

De iudę oſculo: ⁊ chriſti traditi/ one: comprehẽſione: ac ligatione: petriq; ꝑcuſſione.

Iuda oſculo filium hominis tradis? Ca.XCV. Magna diuinę ſignifi
catio poteſtatis: magna diſciplina
virtutis. Et conſiliũ ꝓditionis aperitur: et
adhuc patientia nõ negatur. Oſtendiſti do
mine quẽ ꝓderet dum occulta manifeſtas.
Oſtendiſti etiã quem traderet: dũ dicis: fi/
lium hominis: quia caro nõ diuinitas com
prehendit̃. Illud tamẽ plus confutat ingra
tum: ꝙ eum tradiderit: qui cũ eſſet dei filius
ꝓpter nos tamẽ filius hominis eſſe voluiſ/
ſet. Quaſi dicat: ꝓpter te ſuſcepi ingrate ꝙ
tradis. In hypocriſin ergo ꝑ interrogatio/
nem ꝓnunciandũ puto: quaſi amantis af/
fectu corripiat ꝓditorẽ: Iuda oſculo filium
hominis tradis? hoc ẽ: amoris pignore vul
nus infligis: ⁊ charitatis officio ſanguineꝫ
fundis: ⁊ pacis inſtrumento mortem irro/
gas? Seruus dominũ: diſcipulus ꝓdis ma Prouer.27.
giſtrum: electus auctorẽ: hoc eſt illud: Vti/
lia vulnera amici q̃ꝫ voluntaria oſcula ini/
mici. Proditori hoc. Pacifico vero quid di
citur? Oſculetur me ab oſculo oris ſui. **Et** Cant.1.
oſculat⁹ eſt. Nõ q̇ ſimulare nos doceat:
ſed vt ne ꝓditionem refugere videretur: et

plus afficeret ꝓditorem: cui amoris officia
Pſ.119. nõ negaret: quia ſcriptũ eſt: Cum odienti/
bus pacem erã pacificus. **Et ſigno da
to (inquit) ab his qui cum fuſtibus
venerant cõprehenditur.** Sed do/
minũ omniũ myſteria nõ arma tenuerunt.
Deniq; locutus eſt: Et ceciderunt retrorſũ.
Quo mihi legiones angelorum? Quo cęle
ſtẽ exercitũ? Vox domini ſola plus terret.
Hanc ille ad demonſtrandũ diuinę maieſta
tis indicium: qui in pectore chriſti recumbe
bat elegit. Volenti ergo iniicit manus tur/
ba: nectuntur vincula. O amẽtes: o ꝑfidi:
non ſic cõprehendit̃ ſapientia: nec ſic tenet̃
iuſticia. Nec diſcipulorũ ſtudia defuerunt.
Deniq; petr⁹ eruditus in lege: ꝓmptus af/
fectu: qui ſciret phineę reputatũ ad iuſticiã
ꝙ ſacrilegos ꝑemiſſet: ꝑcuſſit principis ſer/
uum. Sed domin⁹ vulnera cruẽta detorſit:
myſteria diuina ſubiecit: vt ſeru⁹ principis
mundi: hoc eſt: nõ naturę cõditione ſed cul
pę: ſęculariũ famulus poteſtatuʒ: auris ſuę
vulnus exciperet: q̃ nõ audiſſet verba ſapi
Iob.8. entię. Omnis deniq; qui facit peccatũ: ſer/
Eſa.50. uus eſt peccati. Peccatis inquit veſtris vẽ/
diti eſtis. Venditio ꝓpter peccata noſtra:
ꝓpter bonitatẽ autẽ dei redemptio pecca/
torum. Aut ſi petrus volens ꝑcuſſit aureʒ:
docuit ꝙ aurem habere in ſpecie nõ debe/
rent: quã in myſterio nõ haberent. Sed bo
nus domin⁹ ꝛ ipſi refundit auditũ: ſm pro/
phetica dicta: demõſtrans ꝛ ipſos ſi cõuer/
tantur poſſe ſanari: qui in paſſione dñi vul
nerati ſunt: eo ꝙ omne peccatũ fidei myſte/
rijs abluatur. Tollit ergo petr⁹ aurẽ. Qua/
re petrus? Quia ipſe eſt qui accepit claues
regni cęlorum. Ille eñ cõdemnat qui ꝛ ab/
ſoluit: quoniã ligandi idem ꝛ ſoluendi ade/
ptus eſt ptãtẽ. Tollit aũt aurẽ male audiẽ/
tis: tollit autẽ gladio ſpiritali aurem interi/
orem male intelligentis. Caueamus ne cui
tollat̃ auricula. Legitur paſſio dñi: ſi ad di/
uinitatẽ eius referimus infirmitatẽ corpo/
rę paſſionis: excidet̃ auricula: ꝛ exciditur a
petro: qui nõ paſſus eſt chriſtũ ꝓphetã ęſti
mari: ſed dei filium docuit fideli cõfeſſione
ſignari. Ergo cum legimus teneri ieſum: ca
ueamus ne ab aliquo audiamus ꝛ putem⁹
eum ſm diuinitatẽ teneri. Teneri inuitum:
teneri quaſi infirmũ. Tenetur quidem: ꝛ vt
dixit iohãnes: ligatur ſm corporis veritatẽ.
Sʒ vę illis q̃ ligãt verbũ. Verbũ eñ ligãt:

qui tantũmodo chriſtũ hominẽ putant: li/
gant qui pręſciũ nõ putant: qui omnipotẽ/
tem nõ cõfitentur. Mala vincula iudęoruʒ
quibus nõ chriſtum ligant: ſed ſeipſos alli/
gant. Ligatur autẽ in domo nõ pij alicui⁹
ꝛ iuſti: ſed in domo caiphę: hoc eſt: in impia
domo: vbi etiã moriturus ꝓ omnib⁹ ꝓphe
tat̃. Q̃ amẽtes igit̃ qui bñficia diuina cõfi/
tentur: ꝛ beneficiorũ auctorẽ perſequũtur.
Ideo aurẽ perdunt: quia ꝑdiderunt audit⁹
ꝓfectũ. Auditũ multi nõ habent: q̃ habẽ ſe
credunt. In eccleſia omnes habẽt: extra ec/
cleſiam nõ habent. Aut fortaſſe ideo aureʒ
tulit: ne amplius delinquerent audientes:
qui audita ſeruare nõ poſſent. Sic ꝛ aliquã
do cõfudit deus linguas extruentiũ turreʒ
ne ſe audirent: ꝛ opus ſuę impietatis auge/
rent. Cõprehende ſi potes: quomõ ad dex/
terę ſaluatoris attactũ fugiat dolor: ꝛ vul/
nera nõ medicamento aſperſa: ſed tactu ob
ducta ſanẽtur. Operatorem ſuũ limus ag/
noſcit: ꝛ operatricẽ ſuam domini manũ ſe/
quitur caro. Quomõ vult eñ opus ſuũ cre
ator inſtaurat. Sic ꝛ alibi cęco illi: viſus lu/
to ſupra oculos illito quaſi in naturam re/
dierit: reformat̃. Iubere potuit: ſed operari
maluit: vt cognoſcamus ipſum eſſe qui e li/
mo terrę corporis mẽbra noſtri varijs apta
formauit officijs: ꝛ infuſo vigore mẽtis ani
mauit. Venerũt ergo ꝛ cõprehenderũt eũ:
grauius perituri ſtudij ſui fructu: nec intel/
lexerũt infęlices myſteriũ: nec venerati ſũt
tam clementẽ pietatis affectum: ꝙ etiã ho/
ſtes ſuos non paſſus eſt vulnerari. Illi iu/
ſto mortem inferebant: perſecutorũ vulne/
ra iſte ſanabat.

De petri ꝓditione per ancillam ꝛ eius negatione.

Petrus vero ſequebatur a lõ/ ge. Ca.XCI
Et bene a longe ſequebatur
iam ꝓximus negaturo. Neq; enim
negare potuiſſet: ſi chriſto ꝓximus adhęſiſ/
ſet. Sed fortaſſe ꝛ in hoc nobis maxima ſit
admiratione reuerẽdus: ꝙ dominũ non re/
liquit etiã cũ timeret. Metus naturę eſt: cu
ra pietatis. Alienum qꝺ timet: ſuũ qꝺ non
fugit. Qꝺ ſequitur deuotiõis: qꝺ negat ob
reptionis. Cõmune qꝺ labitur: fidei qꝺ pę/
nitet. **Iam in domo principis ſa/
cerdotũ ignis ardebat. Acceſſit pe
tr⁹ vt calefaceret ſe.** Quia clauſo dño
calor mentis etiaʒ in ipſo refrixerat. Quid

ſibi vult ꝙ prima eum ꝓdit ancilla: cum vi/
ri vtiq; magis euʒ potuerint recognoſcere:
niſi vt ꝛ iſte ſexus peccaſſe in neceʒ domini
videret̃: vt ꝛ iſte ſexus redimeret̃ ꝑ dñi paſ/
ſionẽ? Et ideo mulier reſurrectionis accepit
prima myſteriũ: ꝛ mãdata cuſtodit: vt ꝛ ve/
terẽ p̃uaricationis aboleret errorẽ. Petrus
ergo ꝓditus negat. Ponamus eñ negaſſe
petrũ: quia dixit dñs: Ter me negabis. Et
malo negaſſe petrum: q̃ dominũ fefelliſſe.
Quid negauit? Qꝺ ꝓmiſit incaute. Deuo/
tionẽ cõſiderauit: nõ reſpexit conditioneʒ:
multatus q̃ dixit ſe animã ponere: qꝺ non
humanę infirmitatis ſed diuinę eſt poteſta
tis. Cum tam grauẽ imprudẽtis ſermonis
multã luerit: quãta eſt pęna ꝑfidię? Vbi ta
men negat petr⁹? Nõ in monte: nõ in tem/
plo: nõ in ſua domo: ſed in p̃torio iudęorũ:
in domo principis ſacerdotum. Ibi negat:
vbi veritas nõ eſt. Ibi negat: vbi chriſt⁹ ca/
ptus: vbi chriſtus ligatus eſt. Quomõ eñ
non erraret: quẽ intromiſit oſtiaria: ꝛ inter/
rogauit oſtiaria: ꝛ oſtiaria iudęorum? Ma/
le eua induxit adam: male petrũ introdux/
xit fęmina. Sed ille in paradiſo labitur vbi
non veniabilis culpa: hic in p̃torio iudęorũ
vbi difficilis innocẽtia. Illi interdictus lap
ſus: huic p̃dictus error. Ille cõmiſſus huic
p̃iudicauit: hic illum reſoluit. Cõſideremus
etiã quo in ſtatu neget. **Frigus (inquit)
erat.** Si tẽpus conſideremus: frigus eſſe
nõ poterat. Sed frigus erat vbi ieſus nõ ag
noſcebat̃: vbi nõ erat qui lucẽ videret: vbi
negabat̃ ignis ꝯſũmens. Frigus ergo erat
mentis: non corporis. Deniq; ad carbones
ſtabat petr⁹: q̃ algebat affectu. Mala flã/
ma iudaica vrit nõ calefacit. Malus focus
qui quondã etiã ſanctorũ mẽtibus fuliginẽ
erroris aſpergit: iuxta quẽ etiã petri interio
res oculi caligarũt. Illi oculi ñ carnis ꝛ ſan
guinis: ſed oculi mentis quib⁹ chriſtũ vide/
bat. Dicet aliquis: Tu iudęorũ etiã elemen
ta cõdemnas? Nõ cõdemno clemẽta: quia
nõ ſunt iudęoruʒ elementa ſed chriſti. Sed
alia eſt quã cõdemno flamma ꝑfidię. Hanc
flammã cõdemno iudęorũ: diuina ſecutus
Hiere.6. oracula. Dicit eñ dñs: Argentũ veſtrũ re/
probũ eſt. Si argentũ reprobũ eſt iudęorũ:
ꝛ focus reprobus iudęorũ eſt. Deniq; foco
ꝛ auro iudęorũ caput vituli figuratum eſt:
hoc eſt: ſacrilegij principat⁹. Sed videam⁹
negãdi tenorẽ: quẽ inter euãgeliſtas video

eſſe diuerſuʒ. Ita nouũ fuit petrũ potuiſſe
peccare: vt peccatũ ei⁹ nec ab euãgeliſt̃ po
tuerit cõprehendi. Itaq; petrũ ꝓdenti an/
cillę ꝙ ex illis eſſet qui cũ ieſu galileo erant:
prima voce mattheus poſuit reſpondiſſe:
Neſcio quid dicas. Hoc etiã marcus qui ſe/ Matth.26.
cutus eſt petrũ: ꝛ ex ipſo potuit verius cog
noſcere: prima vox negãtis eſt petri: qua ta
mẽ nõ negare dñm: ſed a ꝓditione ſe ſepa/
raſſe mulieris videt̃. Quid tamẽ negauerit
cõſidera. Ex illis vtiq; ſe eſſe qui cũ ieſu ga
lileo erãt. Vel vt marc⁹ poſuit: Cũ ieſu na/ Marci.14.
zareno. Nũquid negauit cũ dei fuiſſe ſe fi/
lio? Hoc ẽ dicere: Neſcio galileũ: neſcio na/
zarenũ: quẽ dei filiũ noui. Habeant hoĩes
locorũ vocabula: dei filiũ patria nõ poteſt
nũcupare: cui⁹ maieſtatẽ loc⁹ nullus inclu/
dit. Et vt ſcias hoc verũ eſſe: etiã exemplo
ꝓbatur. Nã alibi cũ interrogaret dñs diſci
pulos: Quẽ dicũt eſſe hoĩes filiũ hominis:
alij heliã: alij hieremiã dixerunt: aut vnum
de ꝓphetis: Petrus aũt ait: Tu es chriſt⁹ Matth.16.
filius dei viui. Nũquid ꝛ ibi negauit: quia
chriſtũ nõ hominis filiũ ſed dei maluit cõfi/
teri? Certe quid hic putamus ambiguũ: qꝺ
etiã chriſt⁹ ꝓbauit? Et aliud accipe. Inter/
rogat⁹ petrus: Et tu ex illis es qui cuʒ ieſu
galileo erant: verbũ ęternitatis refugit: nõ
eñ erant qui eſſe cęperũt: hoc eſt dicere: ille
ſolus erat qui in principio erat. Deniq; ait:
Non ſum ego. Illius eſt eñ eſſe: qui ſemꝑ
eſt. Vnde ꝛ moyſes ait: Qui eſt miſit me. Exo.3.
Rurſus cũ vrgeret̃ vt ex illis eſſet: ſm mar/
cũ negauit: vt ſcias euangeliſtã veritati q̃
gratię plus dediſſe. Sed tamẽ negauit ex il
lis ſe eſſe: nõ chriſtum negauit. Negauerat
hominum cõſortia: non dei gratiaʒ. Nega/
uerat ex illis ſe eſſe qui cum galileo erant:
non negauit cum dei filio. Deniq; ſm mat/
thęum proditus ꝙ cum ieſu nazareno fuiſ/
ſet ait: Neſcio hominem. Hoc idẽ ꝛ in ter/
tia voce: vterq; de quib⁹ ꝓpoſuimus euan/
geliſtę cum iuramẽto eũ reſpondiſſe poſue
runt: quia neſciret hominẽ. Et bene nega/
uit hominẽ: quẽ ſciebat deum. Deniq; vbi
iuſiurandũ eſt: cauta reſponſio eſt. Nam et
ſi negauit petrus: nõ tamen ꝑiurauit: quia
nec deũ periuraturũ eſſe memorauerat. Q̃
ſi in petro dubiũ eſt: q̃ periculoſum eſt iuſ/
iurandũ? Iohãnes aũt ſic poſuit: qm̃ inter
rogatus ab ancilla petr⁹: vtrũ ex diſcipulis
eſſet illi⁹ hominis: prima voce reſponderit:

Non sum. Nō enī erat hominis aplus: qui erat christi. Deniq₃ ꝛ paulus hoīs aplum se
Gal.1. esse negauit dicens: Paulus aplus non ab hominibꝰ neq₃ ꝑ hoīem sed ꝑ iesum christū ꝛ deum patrē. Sed ne videret ambiguū aliquid incarnatiōis afferre: subiecit: Qui suscitauit cū a mortuis: vt ꝛ hominē credas: cū deū ante credideris. Qđ alibi quoq₃ eodem tenore custodit: vbi dicit:
1.Timoth.2. Vnꝰ enī deꝰ ꝛ vnus mediator dei ꝛ hominū: homo christus iesus. Prius vtiq₃ mediatorē dei ꝙ hominū nūcupauit. Nō enī sat est vtrūq₃ credere: nisi fidei ordo seruet. Cōcordat igitur vbiq₃ responsio. Nam qui dixit: Nescio hominē: equū erat vt interrogatꝰ vtrū esset ex discipulis hominis: diceret: Nō sū. Itaq₃ nō christi discipulū se negauit: sed hoīs negauit esse discipulū. Itaq₃ ꝛ petrꝰ ꝛ paulus hominē negauerūt: quē dei filiū fatebant. Qđ sensit petrus: ꝛ paulꝰ expssit: hinc ꝛ ille pficit. Error petri doctrina iustoꝝ est: ꝛ titubatio petri omniū petra est. Deniq₃ sup vndas titubat: sed dexterā porrigit christo. In monte cadit: sed leuat a christo. Titubauit quidē petrus in mari: sed ambulauit firmior. Titubatio petri sup aquā: nostra est firmitudo. Ibi cadit quo nullus ascendit: ibi nutat vbi nemo ambulat. Et tū iter vndas licet titubat nō labit: nutat non cadit: fluitat nō pcipitatur. Etsi cecidit: in monte tū cecidit. Sed felicius ille cecidit ꝙ alij steterunt. Felicius cecidit quē christus leuauit. Iterū aūt interrogatū ꝙ ex discipulis eius esset: iohannes scripsit negasse. Et bene negauit: qꝛ ex eius dicebat eē discipulis: quē hoiēs in superioribꝰ sunt locuti. Nā ꝛ tertio ꝙ cū illo visus esset negauit: hoc ꝛ de superioribus deriuat. Cū illo quē hominē nūcupatꝰ nō fui: sed a dei filio nō recessi. Lucas quoq₃ scripsit petrū interrogatū vtrū ex illis esset: respondisse pma voce: Nō noui illum. Et bene dixit. Temerariū qppe erat vt diceret: qꝛ nouerat eū quē mens
Matth.11. humana nō potest cōprehēdere. Nemo enī nouit filiū: nisi pater. Rursus secūda voce: fm lucā idem petrꝰ ait: Non sum ego. Maluit videlicet se negare ꝙ christū. Aut qꝛ videbatur negare christi societatē: vtiq₃ se negauit. Certe cū de homine negat: in filiū peccauit hoīs vt remitteret ei: nō in spiritūsanctū. Tertio quoq₃ interrogatus ait: Nescio quid dicas. Hoc est: sacrilegia vestra nescio. Sed nos excusamus: dñs ipse nō excusauit. Nō enī satis est inuoluta responsio cōfitentis iesū: sed apta cōfessio. Quid pdest verba inuoluere: si videri vis denegasse? Et ideo petrus nō de industria sic respōdisse inducit: quia postea recordatꝰ est ꝛ tū fleuit. Maluit enī ipse suū accusare peccatū: vt iustificaret fatendo ꝙ grauaret negando.
Prouer.18. Iustus enī in principio accusator est sui: ꝛ ideo fleuit. Quare fleuit? Quia culpa obrepsit ei. Ego soleo flere: si culpa mihi desit: hoc est: si nō me vindicē: si nō obtineam qđ improbe cupio. Petrus doluit ꝛ fleuit: qꝛ errauit vt homo. Nō iuenio quid dixerit: inuenio ꝙ fleuerit. Lachrymas eiꝰ lego: satisfactionē non lego. Sed qđ defendi nō pōt: ablui pōt. Lauēt lachrymę delictū: qđ voce pudor est cōfiteri. Et venię fletꝰ cōsulunt: ꝛ verecūdię lachrymę sine horrore culpā loquunt. Lachrymę crimē sine offensione verecūdię cōfitentur. Lachrymę veniā nō postulāt sed merent. Inueni cur tacuit petrus: ne tam cito venię petitio plꝰ offenderet. Ante flendū ē: sic pcandū. Bonę lachrymę: quę lauāt culpā. Deniq₃ quos iesus respicit: plorant delictū. Negauit primo petrus ꝛ nō fleuit: qꝛ nō respexerat dñs. Negauit secūdo: nō fleuit: qꝛ adhuc nō respexerat dñs. Negauit ꝛ tertio: respexit iesus: et ille amarissime fleuit. Respice dñe iesu: vt sciamus nostrū deflere peccatū: lauare delictum. Vnde etiā lapsus sanctoꝝ vtilis. Nihil mihi nocuit ꝙ negauit petrus: pfuit ꝙ emendauit. Didici cauere alloquia pfidoꝝ. Petrus inter iudęos negauit: salomō cōtubernio gentili deceptus errauit. Fleuit ergo amarissime petrꝰ: fleuit vt lachrymis suum possit lauare delictū. Et tu si veniā vis mereri: dilue culpā lachrymis tuā: eodē momento: eodē tēpore respicit te christus. Si in aliquo fortasse laberis: quia secretoꝝ tuorum assistit testis: Respicit vt recorderis: ꝛ fatearis errorē. Imitare petrū dicentē alibi tertio: Dñe: tu scis qꝛ diligo te.
Ioh.21. Etenī qꝛ tertio negauerat: tertio cōfitet. Sed negauit in nocte: cōfitetur in die. Hęc autē ideo
Matth.26. scripta sunt: vt sciamus neminē iactare se debere. Nam si petrꝰ lapsus est: qꝛ dixit: Et si alij scandalizati fuerint ego nō scandalizabor: quis aliꝰ iure de se psumat? Deniq₃
Ps.29. ꝛ dauid qꝛ dixerat: Ego dixi in mea abūdātia nō mouebor in ęternū: eam sibi iactātiā

Ps.29. obfuisse pstet dicēs: Auertisti aūt faciē tuam a me: ꝛ factꝰ sū cōturbatꝰ. Unde te euocē petre: vt doceas me qđ flens cogitaueris? Unde inquā te euocē? De celo vbi iā choro insertꝰ es āgeloꝝ: an etiā de tumulo? Quia nō putas iniuriā ꝛ ibi eē vñ dñs resurrexit. Doce nos quid tibi pfuerint lachrymę tuę. Sꝫ docuisti ilico: Nā q lapsus es anteꝙ fleres: postꝙ fleuisti erectꝰ es: vt alios regeres qui teipsū añ nō rexeras. Habebat ꝗ lachrymas petrꝰ: pio quas fundebat affectu: non habebat pditor fletꝰ qbus culpā ablueret: ſ tormēta cōsciētię quibꝰ sacrilegiū fateret: vt dū suo reꝰ iudicio dānat ꝛ spōtaneo supplicio facinꝰ expiat. Pietas dñi: qui seipse nollet vlcisci ꝛ diuinitas pbaret: ꝙ cōsciētiā mentis inuisibili ptāte interrogaret.

De cassa pditoris penitentia.

Ca.XCVII.
Matth.27. Peccaui inquit ꝙ tradiderim sanguinem iustum. Et si cassa est pęnitētia pditoris: qꝛ peccauit in spiritūsctm: est tū vllus in scelere pudor culpā agnoscere. Et ꝗuis ille ñ absoluit: iudeorū tū impudētia cōfutat: qs cū pfessio redarguat vēditoris: scelerati tū sibi vēdicant iura ptractus: ꝛ exortes reatꝰ esse se credūt dū dicunt: Quid ad nos tu uideris. Amentes plane: qui putāt solui se magis auctoris scelere ꝙ teneri. In pecuniarijs causis refuso pcio ius soluit. Hi preciū recipiūt: ꝛ sacrilegiū psequunt: ac ptinacibꝰ studijs funestā sibi vendicāt sanguinis auctionē: cū refunderet vēditor sacrilegij mercedē. Euidenter itaq₃ dū pciū sanguinis a iudęoꝝ gazophylatijs separat: ꝛ ager figuli ea q vendit christus: cōparat pecunia: dū is locꝰ humādis pegrinoꝝ reliquijs dicat: ꝛ pphetię implet oraculū: ꝛ surgētis ecclesię mysteriū reuelat. Ager enī fm diuina pcepta: mūdus hic ōis est. Figulus aūt ille q nos formauit e limo:
Gen.2. De q habes i veteri testamēto: Quia finxit deꝰ hoiem de limo terrę: formādi p naturā: reformādi per grām: habens p suo arbitrio potestatē. Nā etsi pprijs vitijs corruamꝰ: p illiꝰ tū miscōiam resūpto mentis spū fm hieremię oracła reformamur. Preciū ꝙ sanguinis est pciū dñicę passionis. Ergo pcio sanguinis emit mūdus a christo. Venit enī vt saluet mūdus p ipsū: in quo iuxta vt opꝰ auctoris ꝛ ius est. Venit ꝗ vt cōsepultos p baptismū ꝛ cōmortuos christo: ad ppetuitatis gratiā reseruaret. Sed nō passim oibus ad sepeliendū est locus. Nā etsi oēs mūdus includat: nō oēs reseruat. Etsi cōis habitatio: tū legitima sepultura est eoꝝ scꝫ q nunc sunt p fidē domestici dei: sed fuerūt in lege peregrini. Qui sunt isti: nisi de quibꝰ dicit:
Ephe.2. Memores estote ꝙ aliqñ vos gētes q eratis in carne alienati a cōuersatione israel: et pegrini pmissionis testamentoꝝ? Sed hi nūc iam nō sunt aduenę atq₃ pegrini: qm ciues sanctoꝝ esse fidei iure meruerūt.

Cur dominꝰ a pilato interrogatus tacuerit.

Ca.XCVIII

Caplo vicesimotertio.

Sequitur admirabilis locus: quo subeūdę equanimiter iniurię moralis infundit patientia pectoribus hūanis. Accusat dominus: ꝛ tacet. Et bñ tacet: qui defensione nō indiget. Ambiāt defendi: q timent vinci. Nō ꝗ accusationē tacēdo cōfirmat: sed despicit nō refellendo. Quid enī timeret: qui nō ambiret salutē? Salus oim suā pdit vt acquireret omniū. Sed qd de deo loquor? Susanna tacuit ꝛ vicit. Melior enī causa: q nō defendit ꝛ pbat. Et hic pilatus absoluit: sed absoluit iudicio: crucifixit mysterio. Verū hoc speciale christi: illud hūanū vt apud iniquos iudices magis videat noluisse ꝙ potuisse defendi. Cur aūt dñs tacuerit: ipse pmisit dicens: Si vobis dixero non credetis mihi: si vos interrogauero nō respōdebitis mihi. Illud tū pstantissimū ꝙ maluit regem se pbare ꝙ dicere: vt cōdēnandi causam hre nō possent: qui qđ abijciunt hoc fatent.

Cur dñs coram herode tacuerit nec aliquid fecerit: ꝛ de reprehensione pilati manꝰ lauantis: ꝛ facta non diluentis.

Herode autē cupiēte aliq mirabilia eiꝰ videre: tacuit ꝛ nihil fecit: qꝛ nec illiꝰ crudelitas merebat videre diuina: ꝛ dñs iactātiā declinabat. Et fortasse typice i herode oēs impij significant: qui si legi nō crediderint ꝛ pphetis: mirabilia christi opera in euāgelio ꝙ videre non possint. Ad herodē mittit: ad pilatū remittit. Etsi vterq₃ reū nō pnunciāt: alienę tū crudelitatis studijs obsequūtur. Lauit qdē
Matth.27. manus pilatꝰ. ſ facta non diluit. Iudex enī nec inuidię cedere debuit: nec timori: vt sanguinē innocētis addiceret. Monebat uxor.

m

Lucebat in nocte gratia: diuinitas emine/
bat: nec ſic a ſacrilega ſentẽtia temperauit.
Siliter in hoc typũ omniũ iudicũ arbitroꝛ
eſſe ꝑmiſſum: ꝙ dãnaturi cẽnt eos quos in/
noxios ꝯſtimarẽt. Tolerabilioꝛes tñ gẽtiles
eſſe ꝙ̃ iudęos cõiuncta pilati pſona demon
ſtrat: ⁊ magis eos poſſe diuinis ad fidẽ ope
ribꝰ admoneri. Quales aũt illi ꝗ dñm ma/
ieſtatis crucifixerũt? Nec imerito homicidę
abſolutionẽ petũt: qui flagitabãt innocẽtꝭ
exitiũ. Tales leges iniquitas habet: vt ode
rit innocentiã: ſcelꝰ diligat. In quo tñ nois
iterp̃tatio ſpeciẽ dat figurę. Barrabas enĩ:
patris filiꝰ latine dicit. Illi ꝗ quibꝰ dicitur:
Joh.8. Uos ex patre diabolo eſtꝭ: xpo dei filio pr̃is
ſui filiũ antichriſtũ ꝑlaturi eſſe ꝓdunt.

Cur dñs ab herode veſte alba i/dutus ad pilatũ fuerit remiſſus?

Et indutũ illũ veſte alba remi/
ſit. Nõ ocioſum ꝙ veſte alba induit
ab herode: imaculatę tribuens indicia paſ/
ſionis: ꝙ agnus dei ſine macula: cũ gloꝛia:
mũdi peccata ſuſciperet. In typo etiã hero
dis atq̃ pilati qui amici ex inimicis ꝑ ieſuz
chriſtũ facti ſunt: plebis iſrael et ꝑp̃li gẽtilis
figura ſeruat: ꝙ ꝑ dñi paſſionez vtriuſq̃ ſit
futura cõcoꝛdia: ita tñ vt pꝛius ꝑp̃lus natio/
nũ capiat dei verbũ: ⁊ ad ꝑp̃lm iudęoꝝ fidei
ſuę deuotionẽ tranſmittat: vt illi ꝙ̃ gloꝛia
maieſtatis ſuę coꝛpus veſtiant chriſti: quez
ante deſpexerant.

Quid deſignet ꝙ dñs a militibꝰ chlamyde coccinea ⁊ purpurea tu/nica indutꝰ fuerit. Quid etiã coꝛo/na flagella: illuſoꝛia adoꝛatio: arũ/do in manus tradita: capitis ꝑcuſ/ſio: ſignificent.

Matth.27. Chlamydẽ aũt coccineã induũt a mili
tibus: & purpureã tunicã. In altera
deſignãs martyruz palmas: in altera regię
ꝑtãtis inſignia: ꝙ caro eius fuſum toto oꝛ/
be terrarũ ſanguinẽ eſſet ſuſceptura pꝛo no
bis: ⁊ paſſio regnũ paritura de nobis. Co
rona ꝙ̃ de ſpinis capiti eiꝰ annexa: quid ali
ud ꝙ̃ diuini operis munꝰ oſtẽdit: qꝺ de pec
catoꝛibꝰ mũdi tanq̃ ſęculi pęnis triũphalis
deo gloꝛia ꝗreret? Nec flagella vacãt: qꝛ
flagellatꝰ eſt ipſe: ne nos flagellaremur. Hõ
enĩ in plaga ꝯſtitutus: ⁊ ſciens ferre infirmi
tates ꝓ nobis dolet: a nobis qui deuz ante
fugiebamus flagella detoꝛquẽs tã patiens
dñs: vt fugitiuoꝛũ vinculis ꝓpꝛias manus
fugitiuoꝝ flagellis ſuũ coꝛpꝰ offerret. De/
teſtabili itaq̃ mẽtis affectu: honoꝛatũ tñ iu
dęi exitũ ꝓdũt. Nã ⁊ cõpungẽtes coꝛonãt:
⁊ illudẽtes adoꝛant. Etſi coꝛde nõ credunt:
quẽ ꝑimũt ꝯfitent. Illis lꝫ defuit boni ope/
ris affectꝰ: deo tñ ſuus non defuit honoꝛ: ꝗ
ſalutat vt rex: coꝛonat vt victoꝛ: quaſi deꝰ ⁊
dñs adoꝛat. Arũdo ꝙ̃ vel ſm mattheũ cõ
ꝑhendit manu eiꝰ: vt humana fragilitas iã
nõ ſicut arundo moueat a vento: ſꝫ operibꝰ
chriſti coꝛroboꝛata fundet: ⁊ affixo cruci chi
rographo qꝺ erat ꝯtrariũ nobis ſentẽtię ve
tuſtas ceſſaret: Uel ſm marcũ: caput eiꝰ ꝑ/
cutit: vt ſolidata diuinitatis attactu nr̃a cõ
ditio nutare nõ poſſit. Sꝫ iam trophęũ ſuũ
victoꝛ attollat.

De crucis chriſti poꝛtatiõe: ⁊ ve/ſtimentoꝛũ regaliũ depoſitione. Ca.XC.

Crux ſuꝑ humeros imponit: vt tro/
phęũ qꝺ ſiue ſymon ſiue ipſe poꝛta
uerit: ⁊ chriſtꝰ in hoie: ⁊ hõ poꝛtauit
in chriſto. Nec diſcoꝛdãt euãgeliſtarũ ſentẽ
tię: qñ cõcoꝛdat myſteriũ. Et bonꝰ oꝛdo nr̃i
ꝓfectꝰ: vt p̃us crucis ſuę trophęũ ipſe erige
ret: deinde martyribꝰ traderet erigẽdũ. Nõ
iudęꝰ eſt qui crucẽ poꝛtat ſꝫ alienigena atq̃
ꝑegrinꝰ: nec ꝑcedit ſed ſequit: iuxta qꝺ ſcri/
ptũ eſt: Tolle crucẽ tuã ⁊ ſequere me. Non
enĩ ſuã: ſed nr̃am crucẽ chriſtus aſcẽdit: nec
moꝛs illa diuinitatis: ſꝫ quaſi hois fuit. Unñ
⁊ ipſe ait: Deus deꝰ meꝰ reſpice i me: q̃re me
dereliq̃ſti? Pulchꝛe aũt aſcenſurus crucẽ re/
galia veſtimẽta depoſuit: vt ſcias q̃ſi hoiez
paſſum eſſe nõ quaſi deũ regẽ. Etſi vtrũq̃
chriſtꝰ: quaſi hoiez tñ: nõ quaſi deũ cruci eſ
ſe ſuffixũ. Sed milites nõ iudęi ſciunt: quo
tẽpoꝛe: q̃lia chriſto veſtimẽta ꝯueniãt. Judi
cio q̃ſi victoꝛ aſſiſtit: ad paſſionẽ tñ q̃ſi reus
humilis venit. Nũc qm̃ trophęũ iam vidi/
mus: currũ ſuũ triũphatoꝛ aſcẽdat: non ar/
boꝛũ truncis aut quadrijugis plauſtrꝭ ma/
nubias de moꝛtali hoſte q̃ſitas: ſed patibu
lo triũphali captiua de ſęculo ſpolia ſuſpen
dat. Nõ hic reuinctꝭ poſt tergũ brachijs gẽ
tes: nec exciſarũ vrbiũ imagines opidoꝝq̃
captoꝛũ ſimulacra cernimꝰ: aut ſubmiſſa ca
ptoꝛũ regũ colla miramur: qualis hũanoꝛũ
ſolet eſſe ſpecies triũphoꝝ: nec victoꝛię ter/
minos regionis fine diſtinctos: ſed ouãtes
ꝑp̃los nationũ: q̃ſitos nõ ad ſuppliciũ ſed ad
ꝑmiũ: Reges liberis affectibꝰ adoꝛãtes: vo
luntarijs vrbes ſtudijs deditas: et in meliꝰ

reformatas imagines opidoꝝ: quas nõ fu/
cus exp̃ſſerit ſed deuotio coloꝛauerit: fidei
arma victoꝛiarũq̃ iura toto oꝛbe currẽtia:
captiuũ pꝛincipẽ mundi: ⁊ ſpiritalia neq̃tię
quę ſunt in cęleſtibꝰ obediẽtia imperio vo/
cis hũanę: ſubditas dñationes: variarũq̃
virtutũ ſpecies: nõ ſericis ſed moꝛibꝰ emicã
tes. Fulget caſtitas: fides ſplendet: ⁊ indu/
ta moꝛtis exuuijs deuotio foꝛtitudinis: iaz
reſurgit vnꝰ dei triũphus: fecit oẽs ꝓpe iaz
hoies triũphatoꝛes crux dñi.

Chriſtus: qualis crucẽ aſcende/rit: ⁊ de tituli ſcriptione ac poſitio/ne ſuper crucem.

Ca.C. Refert igit ꝯſiderare qualiſ aſcẽdat:
Nudũ video. Talis ꝗ aſcẽdat: ꝗ ſę/
culũ vincere parat: vt ſęcli adiumẽ/
ta nõ quęrat. Uictꝰ eſt adã qui veſtimenta
q̃ſiuit: vicit ille qui tegimẽta depoſuit: ⁊ ta
lis aſcẽdit: quales nos auctoꝛe deo natura
foꝛmauit. Talis in paradiſo hõ pꝛimꝰ habi
tauerat: talis ad paradiſũ hõ ſcõs intrauit.
Et vt nõ ſibi ſoli ſed oĩbus vinceret: manꝰ
extẽdit: ꝗ oĩa traheret ad ſe: vt nodo moꝛtꝭ
exuta: iugo fidei ſuſpenſa: cęleſtibꝰ ea ꝗ pꝛi/
us erãt terrena ſociaret. Scribit etiã titulꝰ.
Solet ꝑcedere põpa victoꝛes. At vero cur/
rũ dñi triũphalẽ ꝑibat bona pompa reſur/
gentiũ defunctoꝝ. Solet etiã titulus ſubiu
gatarũ gentiũ numeꝝ deſignare. Sit in il/
lis triũphis oꝛdine quodã digeſta miſerabi
li deuictaꝝ ꝑeuntiũ ꝯtumellioſa captiuitas
nationũ: hic redẽptarũ gentiũ vernat gr̃a.
Digni tãto triũpho iugales: vt cęlũ: terra:
maria: inferna: a coꝛruptela mutent ad gra
tiã. Scribit aũt titulus ⁊ ſuꝑ crucẽ ponit: ñ
Eſa.9. infra crucẽ: qꝛ pꝛincipiũ ſuꝑ humeros eius.
Pꝛincipiũ aũt ꝗd eſt: niſi ſempiterna virtꝰ
eiꝰ atq̃ diuinitas? Unñ ⁊ ipſe introgatꝰ: Tu
Joh.8. ꝗs es: reſpondit: pꝛincipiũ qui ⁊ loquoꝛ vo
bis. Legamꝰ hunc titulũ: Jeſus (inquit)
nazarenus rex iudęoꝝ. Merito ſuꝑ
crucẽ titulus: qꝛ nõ hũani coꝛꝑis ſed diuinę
ꝑtãtis eſt regnũ qꝺ habet chriſtꝰ. Merito
ſupꝛa crucẽ titulꝰ: qꝛ licet in cruce erat dñs
ieſus: ſupꝛa crucẽ tñ regis maieſtate radia/
bat. Uermis in cruce: ſcarabęꝰ in cruce. Et
bonꝰ vermis qui hęſit in ligno. Bonꝰ ⁊ ſca/
rabęꝰ ꝗ clamauit e ligno. Quid clamauit?
Dñe: ne ſtatuas illis hoc peccatũ.
Clamauit latroni: Hodie mecũ eris in para
diſo. Clamauit q̃ſi ſcarabęꝰ: Deus deꝰ meꝰ
reſpice me: quare me dereliq̃ſti? Et bonꝰ
ſcarabęus: qui lutũ coꝛꝑis nr̃i ante infoꝛme
ac pigrũ: virtutũ verſabat veſtigijs. Bonꝰ
ſcarabęꝰ: qui ꝺ ſtercoꝛe erigit pauperẽ. Ere/
xit paulũ qui ꝯſtimatꝰ eſt ſtercoꝛa. Erexit et
iob: qui ſedebat in ſtercoꝛe. Nõ mediocris
ꝗ titulus. Ipſe aũt crucis locꝰ: vel in medio
vt ꝯſpicuus oĩbus: vel ſupꝛa adę: vt hebꝛęi
diſputant ſepulturã. Cõgruebat ꝗppe vt ibi
vitę noſtrę pꝛimitię locarentur: vbi fuerant
moꝛtis exoꝛdia.

De diuiſione veſtimentoꝝ dñi. Ca.CI.

Diuidunt veſtimenta alia: aliud ſoꝛ
te defertur. Dei enĩ ſp̃us nõ huma/
na opinione cõpꝛehẽdit: ſꝫ q̃ſi quo/
dã euentu inopinato illabit. Et foꝛtaſſe mi
lites iſti: q̃ttuoꝛ euangeliſtaꝝ habeãt typũ:
qui ſcripſerũt titulũ quẽ oẽs legamus. Le/
go titulũ regis iudęoꝝ: cũ lego regnũ meũ
nõ eſt de hoc mũdo. Lego cauſam chriſti ſu
pꝛa caput chriſti ſcriptã: cũ lego: Et deꝰ erat
verbum. Caput enĩ chriſti deꝰ. Iſti ꝗ ſerua/
bãt ieſuz: ⁊ hodie ſeruãt: ne cui foꝛte labat:
ne cui de paſſiõe deſcẽdat: qꝺ petebat ꝑp̃ls
iudęoꝝ. Mihi plane chriſtꝰ in paſſione mo
riat: vt poſt paſſionez reſurgat. Noluit de/
ſcẽdere: ne deſcẽderet ſibi: ſed vt moꝛeretur
mihi. Nobis ꝗ iaz chriſtꝰ ſeruat: ꝓpter nos
diuidunt veſtimẽta eiꝰ. Nõ pñt ſinguli ha/
bere oĩa: ⁊ ideo ſuꝑ tunica ſoꝛſ agitat: qꝛ nõ
ꝓ hois volũtate diuiſio fit ſp̃uſſancti. Diui 1.Cor.12.
ſiones enĩ gratiarũ ſunt: ſꝫ operatꝰ eſt ſp̃us
diuidẽs ſingulis ꝓut vult. Intuere nũc xp̃i
veſtimenta diuiſa. Ubi illa quęram? Que/
re in mattheo: inuenies penes ipſum ſolũ
chlamydẽ coccineã: penes iohãnẽ veſtẽ pur
pureã: penes marcũ purpurã tantũ: penes
lucã veſtẽ albã. Hac enĩ ſola ꝓ ſua fuit poꝛ/
tione ꝯtẽtus. Quãtos itaq̃ chriſtꝰ ſua veſte
veſtiuit? Puto aũt ꝙ nõ q̃ttuoꝛ tantũ ſꝫ oẽſ
veſtiuit milites: ⁊ oĩbus abũdauit. Sed re/
uertamur ad euãgeliſtas. Iſtę itaq̃ q̃ttuoꝛ
ꝑtes: nõ partes veſtiũ: ſꝫ q̃litates mihi vidẽ
tur eſſe virtutũ. Aliꝰ enĩ de regno ſublimiꝰ
ſcripſit: aliꝰ de hois inſtitutiõe diffuſiꝰ. Lu/
cas nitoꝛẽ ſibi ſacerdotal veſtꝭ elegit. Mar
cus verboꝛũ textuz nõ deſiderauit. Deniq̃
iohãnes q̃ſi quaſdã intexit ſententias: qui/
bꝰ veſtiat fidẽ nr̃am. Nõne tibi videt inte/
xtũ illud: In p̃ncipio erat verbũ: ⁊ verbum Joh.1.
erat apud deũ: ⁊ deꝰ erat verbũ: hoc erat in
pꝛincipio apud deũ: oĩa ꝑ ipſuz facta ſunt?

At vero marc⁹ tanq̃ purpure fulgore ꝯten/
tus: ſine vlla interꝑtione verboꝝ: Initiũ in/
quit euãgelij ieſu chriſti filij dei. Ergo cete/
ra veſtimẽta diuiſa ſũt chriſti: vel geſta vel
gra: tunica nõ potuit diuidi: fides ſcʒ: q̄m ñ
ꝑ portione ſingulorꝫ: ſed ꝑ iure cõis eſt om
niũ. Qd eñ nõ diuidit: ſingulis manet in/
tegrũ. Et bñ deſup texta legit. Sic eñ texit
fides chriſti: vt de diuinis ad hũana deſcen
dat: eo ꝙ ante ſecula ex deo nat⁹: poſterio/
re tpe ſuſceptionẽ carnis aſſumpſerit. Sig/
nificatur igitur nobiſ eo: ꝙ nõ debeat fides
ſcindi: ſed ſolida ꝑmanere.

De duobus latronibus: vno rogante ac veniam cõſequente ⁊ altero conuiciante.

Ca. CII. a Men amen dico tibi: hodie
mecũ eris in paradiſo. Pul
cherrimũ affectãdę cõuerſionis exẽ
pluʒ: ꝙ tã cito latroni venia relaxat: ⁊ vbe/
rior eſt gratia q̃ ꝑcatio. Semp eñ pluſ dñs
tribuit: q̃ rogatur. Ille eñ rogabat vt me/
mor ſui eſſet dñs cũ veniſſet in regnũ ſuuʒ:
dñs aũt ait: Amẽ amẽ dico tibi: hodie me/
cũ eris in paradiſo. Uita eſt eñ eſſe cũ xp̃o:
q: vbi chriſtus ibi regnũ. Cito igit ignoſcit
dñs: q: cito ille ꝯuertit. Unde ⁊ illud ſolui
videt: q: alij duos ꝯuitiãtes inducũt latro/
nes: iſte vnũ cõuitiantẽ: vnũ rogantẽ. For/
taſſe ⁊ iſte prius ꝯuitiatus eſt: ſ; repẽte ꝯuer
ſus eſt. Nec mirũ ſi cõuerſo culpam ignoſce/
bat: qui inſultãtibus veniã relaxabat. Po/
tuit etiã de vno dicere pluraliter: ſicut illud
Pſ.2. eſt: Aſtiterũt reges terrę: ⁊ ꝑncipes ꝯuene/
runt in vnũ. Solus eñ rex herodes ⁊ prin/
ceps pilat⁹: in aploꝝ actibus ꝯſpiraſſe ad/
uerſus chriſtuʒ petri voce ꝓdunt. Sic ⁊ ad
hebręos habes: In caprinis pellib⁹ ambu/
Heb.11. labãt: ſecti ſunt: ⁊ leonũ molas obſtruxeſt:
cũ ſolus helias melotẽ habuiſſe: eſaias ſec/
tus eſſe: daniel a leonib⁹ intactus manſiſſe
doceat. Q̃ execrabilis i facto iniquitas iu/
deoꝝ: vt quaſi latronẽ crucifigerent oim re/
dẽptorẽ. Bonus tñ in myſterio latro: q̃ inſi/
diat⁹ eſt diabolo: vt vaſa ei⁹ auferret. My/
ſtice tñ latrones: duos ꝑplos peccatores ſig
nificãt ꝑ baptiſmũ crucifigẽdos eſſe cũ chri
ſto. Quoꝝ diſſenſio: diuerſitatẽ pariter cre
dentiũ ſignat. Deniq; vn⁹ a ſiniſtris: alter
a dextris erat. Increpatio q̃ futurę crucis
ſcandalũ etiã circa credẽtes reuelat.

De oblatiõe aceti ⁊ potatiõe ieſu.

Ca. CIII. e T acetũ offerebant iudæi. Bene
ad cõſũmanda oia ⁊ corruptio ſin/
ceritatis haurit: vt oia cruci quę vi/
tiata fuerant figerent. Acetũ itaq; bibit: vi
num cũ felle nõ bibit: nõ q: fel: ſed q: admi/
xtę vino amaritudines recuſant. Nã vtiq;
amaritudines vitę noſtrę ꝑ corporis ꝯditi/
one ſuſcepit. Deniq; ipſe ait: Dederunt in
Pſ.68. eſcã meã fel: ⁊ in ſiti mea potauerũt me ace/
to. Sʒ ſinceritati nõ debuit amaritudo mi/
ſceri: vt oſtenderet ſine amaritudine futura
imortalitas reſurgẽtiuʒ. Quę q̄m imortali/
tas i vaſe coacuerat hũano: reparat in chri
ſto. Ergo acetũ bibit: hoc eſt: vitiũ corrup/
tę ꝑ adam imortalitatis abolet in calamo:
vt de corpore abſolueret humano. Nos q̃
vitia noſtra ꝑ incuriã mẽtis corporiſq; ꝯcre
ta trãſfundam⁹ in xp̃m: transfundam⁹ ꝑ ba
ptiſmũ: vt crucifigamur in chriſto. Trãſfun
damus ꝑ pęnitentiaʒ: vt ab illo nobis vini
ſanguiniſq; celeſt' incorrupta ſinceritas re/
fundat. Deniq; vbi acetũ bibit: cõſũmata
ſũt inqt oia: eo ꝙ aſſũptę mortalitat' ipletũ
eẽt oẽ myſteriũ: ⁊ exhauſt' oib⁹ vitijs imor/
talitatis ſola leticia remãſiſſet. Et iõ ait:

De cõmẽdatione ſpũs ieſu in manus patris: ⁊ traditione eiuſdẽ: de tenebraꝝ quoq; offuſione: petraꝝ ſciſſiõe: ac ceteris ſignis tunc fact'.

Ca. CIIII. p Ater: in manus tuas cõmen
do ſpiritũ meũ. Et bene cõmẽ/
dat ſpirit⁹ qui reſeruat. Qd eñ cõ/
mendat: vtiq; nõ amittit. Bonũ ꝗ̃ pign⁹ eſt
2.Timoth. ſpiritus: bonũ depoſitũ. Unde ⁊ ille ait: O
timothęe: bonuʒ depoſitũ cuſtodi. Cõmen
dat ꝗ̃ patri ſpũs: Et iõ ait: Q̄m nõ derelin/
Pſ.15. ques in inferno aiam meã. Uide autẽ mag
nũ myſteriũ. Nunc cõmẽdat in manib⁹ pa/
tris ſpm̃ ſuũ: nũc in patris gremio ſedet: q:
Joh.14. totũ ali⁹ nõ capit xp̃m. Deniq; ego inqt in
pr̃e ⁊ pr̃ in me. Cõmẽdat ꝗ̃ patri ſpũs: ſ; cũ
ſit in ſuꝑiorib⁹: illuminat ⁊ inferna, vt vniu/
ſa redimant. Etẽi xp̃s oia: ⁊ in xp̃o oia: lʒ
in ſingulis xp̃s operet. Caro morit vt reſur
gat: ſpũs patri cõmendat: vt cęleſtia q̃ ab
iniqtatis vinculo ſolueret: et pax fieret in
cęlo quã terrena ſeqrent. Et hoc dicto
tradidit ſpiritũ. Et bñ tradidit: q: nõ
iuit⁹ amiſit. Deniq; matthę⁹ ait: Emiſit ſpi
ritũ. Qd eñ emittit voluntariũ eſt: qd amit
titur neceſſariũ. Propterea addidit: Uo
ce magna. In q̃ vel ꝓfeſſio glorioſa vſq;

ad mortẽ ſe ꝑ noſtris deſcẽdiſſe peccatis an
nũciat. Ergo nec ego erubeſcã fateri ꝙ chri/
ſtus ſi erubuit voce magna ꝯfiteri: Uel eui
dens manifeſtatio ꝯteſtantis dei ſeceſſionẽ
Matth.27. diuinitatis ⁊ corpis. Sic eñ habes: Clama
uit inquit ieſus uoce magna dicẽs: Deus
de⁹ me⁹ reſpice me: quare me dereliqſti:
Clamauit hõ diuinitatis ſeꝑatione moritu
rus. Nã cũ diuinitas mort' libera ſit: vtiq;
mors eſſe nõ poterat: niſi vita diſcederet: q:
vita diuinitas eſt. Jã q̃ ſequunt oſtẽdunt:
ꝙ ꝓpter impietatẽ hoim finis ſeculi ſit fu/
tur⁹. Jtaq; ſignificat ꝑ dñi paſſionẽ occaſu
ra ꝑ̃ſentia: vt oriant futura. Tenebrę igit
offuſę ſunt oculis ꝑfidoꝝ: vt fidei lumen re/
fulgeret. Sol occidit ſacrilegis vel refugit:
vt funeſti ſpectaculũ ſceler' obũbraret. Pe
trę ſciſſę ſunt: vt ꝑ ꝑrupta ſaxoꝝ oſtenderet
futurꝝ: q̄m verbi vis pectoꝝ dura penetra/
ret: quo facili⁹ ex cauis petraꝝ illi venato/
res quos hieremias ꝑdixit dño venarent.
Monumẽtoꝝ aũt reſeratio qd aliud: niſi
clauſtris mort' effractis reſurrectionẽ ſigni/
ficat mortuoꝝ: quoꝝ in aſpectu fides: in ꝓ/
ceſſu typ⁹: ꝙ iñ ſanctã ꝓcedũdo ciuitatẽ pręſentiũ ſpecie declarabat: in illa hierlm̃ q̃ in
cęlo eſt futurę penne diuerſoriũ reſurgẽtiũ.
Etiã velũ ſcidit: q̃ vel duoꝝ ꝑploꝝ diuiſio
vel myſterioꝝ ſynagogę ꝓphanatio decla/
rat. Scindit ꝗ̃ velũ vetus: vt eccleſia noua
fidei ſuę vela ſuſpẽdat. Synagogę velamẽ
auferr: vt religionis interna myſteria reue/
lato mẽtis cernamus obtutu. Deniq; iaʒ
etiã cẽturio dei filiũ quẽ crucifixerat ꝯfitet.
O duriora ſaxis pectora iudęorũ. Findunt
petrę: ſed hoꝝ corda durant. Judex arguit
credit miniſter: ꝓditor ſcelus ſuũ volũtaria
morte ꝯdẽnat: elemẽta fugiũt: terra ꝯcutit:
monumẽta reſerant: iudęoꝝ tñ imobilis du
ricia manet orbe ꝯcuſſo.

De cõmẽdatione marię m̃ris diſcipulo iohãni: ⁊ de ꝑcuſſione lateris ieſu poſt mortẽ eius.

Ca.CV. Joh.19. ſ Tabant autem mulieres hæc ui/
dentes. Stabat ⁊ mater cũ ſtudio
pietat' q̃ ſua ꝑicula p⁹ haberet. Sʒ
⁊ dñs ſuſpẽſus in cruce: q̃ ſua ꝑicula ꝓ pęna
ꝯtẽneret: pio matrem cõmendabat affectu.
Qd nõ ocioſe iohãnes plurib⁹ ꝓſecut⁹ eſt.
Alij eñ mũdũ deſcripſere ꝯcuſſũ: cęlũ tene/
bris obductũ: refugiſſe ſolẽ. Addidert mat
thęus ⁊ marc⁹: q̃ hũana atq; mortalia vbe/
rius ꝓſecuti ſunt: De⁹ deus meus reſpice in
me q̄re me dereliquiſti: vt ad crucẽ xp̃i ſuſce
ptionẽ ꝓueniſſe crederem⁹ ꝯditionis huma/
nę. Lucas aũt cõpetere euidẽter aſſeruit la/
troni veniã ſacerdotali interceſſione dona/
tã: ⁊ iudęis ꝑſequẽtib⁹ eodẽ munere indul/
gentiã poſtulatã. Johãnes ꝗ̃ q̃ pleni⁹ diui/
na penetrauit myſteria: nõ imerito labora/
uit: vt q̃ deũ generauerat manſiſſe eã virgi
nẽ declararet. Solus ꝗ̃ me docet qd alij nõ
docuerũt: queãdmodũ in cruce poſit⁹ appel
lauerit matrẽ: pluris putãs ꝙ victor ſuppli/
cioꝝ atq; pęnaꝝ victor diaboli pietatis offi
cia diuidebat: q̃ ꝙ regnũ cęleſte donabat.
Nã ſi religioſũ eſt ꝙ latroni venia donat a
dño: multo religioſi⁹ ꝙ mater honorat a fi/
lio. Nec ꝑ̃poſterũ iudicet: ꝙ prius latronis
abſolutionẽ q̃ matris appellationẽ ſcripſi.
Qui eñ venerat ſaluos facere pctores: nõ
abſurdũ ſi ꝓuſ meis ſcriptis ſuſceptũ mun⁹
in redimẽda ſalute pctoris ipleuit. Deniq;
ipſe ait: Quę eſt mat mea: ⁊ q̃ ſũt fr̃es mei: Matth.12.
Quia nõ venerat vocare iuſtos ſ; peccato/
res. Sed ibi ꝓ loco: hic ⁊ i cruce nõ imemor
matris appellat eã dicens: Ecce filius tuus.
Et iohanni: Ecce mater tua. Teſtabat de Joh.19.
cruce chriſt⁹: ⁊ teſtamentũ ei⁹ ſignabat io/
hãnes. Dign⁹ tanto teſtatore teſtis: bonuʒ
teſtamẽtũ: nõ pecunię ſed vitę: qd nõ atra/
mento ſcribit: ſ; ſpũ dei viui. Lingua mea Pſ.44.
calamus ſcribę velociter ſcribẽtis. Sed nec
maria minor: quã vt matrẽ chriſti decebat:
fugiẽtib⁹ aplis ante crucẽ ſtabat: ⁊ pijs ſpe
ctabat oculis filij vulnera: q: expectabat ñ
pignoris mortẽ: ſ; mundi ſalutẽ. Aut fortaſ
ſe q: cognouerat ꝑ filij mortẽ mundi redem
ptionẽ: aula regalis putabat ſe et ſua mor/
te publico muneri aliqd additurã. Sed ie/
ſus nõ egebat adiutore ad oim redẽptionẽ:
q: dixit: Fact⁹ ſũ ſicut hõ ſine adiutorio in/ Pſ.87.
ter mortuos liber. Suſcepit qdẽ matris af/
fectũ: ſed nõ q̃ſiuit hois auxiliũ. Habemus
igit pietatis magiſtꝝ. Doceat lectio qd ma
ternus debeat affect⁹ imitari: qd ſequi reue
rẽtia filioꝝ: vt ille ſe offerant in filioꝝ peri/
culis: illis amplius ſollicitudo materna: q̃
ſuę mort' męſticia ſit dolori. Quo loco vber
rimũ teſtimoniũ marię virginitatis adhibe
tur. Neq; eñ abrogaret vxor marito: cũ ſcri
ptũ ſit: Qd de⁹ ꝯiunxit hõ nõ ſeparet. Sed Matth.19.
q̃ ꝓ myſterio ꝯiugiũ ꝓteruit: cõplet' myſte/
rijs iam cõiugio nõ egebat. Aut ſi moralia

ſequimur: in merore caſtitas imperaꝉ. My
ſticū tñ̄ eſt qđ cōmēdaꝉ iohanni inꝉ ceteros
iuniori: qđ nō ocioſiſ auribꝰ debemꝰ accipe.
Periculoſa eſt em̄ copula mulieribꝰ adole/
ſcētis ⁊ ſpēs iuuētutis: ne qua fortaſſe curi/
oſa exēpli: incurioſa myſterij: ꝗ luxuriari in
chriſto cupiēs: mariā ſpecie ꝑtēdat: nō imi/
teꝉ affectu. Sicꝉ vulgus nūc male audit mu/
lieꝝ: relicto ſeniore marito vt iuniorē ſequa
tur. Diſcat ꝗ eccleſie hoc eſſe myſteriuꝫ: ꝗ ꝓplo
ſeniori ſpecie añ copulata nō vſu: poſteaꝙ̄
peperit verbū ⁊ in corꝑibꝰ ac mentibꝰ hoim
ꝑ fidē crucꝉ ⁊ ſepulturā dñici corꝑis ſemina/
uit: ex ꝑcepto dei ſocietatē ꝓplꝉ iunioris ele/
git. Quero etiā cur añ mortē nō iueniamꝰ
eſſe ꝑcuſſum: pꝰ mortē inueniamꝰ: niſi forte
vt volūtariꝰ magis ꝙ̄ neceſſariꝰ exitꝰ eiꝰ fu
iſſe doceaꝉ: ⁊ ordinē myſticū nouerimꝰ: qꝛ ñ
ante altaris ſacramēta ꝙ̄ baptiſmū: ſꝫ bap/
tiſmū añ: ſic poculū. Deinde vt aduertamꝰ
qꝛ licet corꝑis eiꝰ fuerit natura mortis: licet
ꝗlitas ſiliſ: diſſiliſ tñ̄ gratia. Nā vtiqꝫ poſt
morteꝫ ſanguis in nr̄is corporibꝰ ꝯgelaſcit.
Ex illo aūt incorrupto licet corꝑe: ſꝫ defunc/
to: oim̄ vita manabat. Aqua em̄ ⁊ ſanguis
exiuit: illa ꝗ diluat: iſte q redimat. Bibamꝰ
ꝗ ꝑciū noſtrū: vt bibendo redimamur.

De ſepultura corporis ieſu: ⁊ di ligentia mulierū circa illam.

Ca.CVI.

Quid ſibi etiā vult ꝙ nō apl̄i ſed io/
ſeph ⁊ nicodemꝰ xp̄um ſepeliūt: vnꝰ
iuſtus ⁊ ꝯſtans: alter in q dolus nō
erat? Talis em̄ xp̄i eſt ſepultura: ꝗ fraudem
iniꝗtateꝙ̄ non habeat. Obſtruiꝉ igiꝉ tergi/
uerſandi locꝰ: ⁊ domeſtico iudei teſtimonio
reuincunꝉ. Nā ſi apl̄i ſepeliſſent: dicerēt vti
ꝙ̄ nō ſepultū: quē raptū eſſe dixerāt. Juſtꝰ
aūt xp̄i corpus operit ſyndone: innocēs vn
git vnguento. Nāꝙ̄ hec nō ocioſe diſtincta
reperimꝰ: qꝛ iuſticia veſtit eccleſiā: inocētia
gratiā ſubminiſtrat. Veſti ꝗ ⁊ tu dñi corpꝰ
gloria ſua: vt ⁊ ipſe ſis iuſtus. Etſi mortuū
credis: operi tñ̄ diuinitatis ꝓprie plenitudi
ne. Unge illud myrrha ⁊ aloe: vt bonꝰ odor
xp̄i ſis. Bonū linteū miſit ioſeph ille vir iu/
ſtus: ⁊ fortaſſe illud qđ petrꝰ vidit e celo ad
ſe eſſe dimiſſū: in q erant genera quadrupe
dū ⁊ ferarū ⁊ volucrū: ad ſimilitudinē gēti/
liū figurata. Myſtico igiꝉ vnguēto illo pi/
ſtico ꝯſepeliꝉ eccleſia: ꝗ diuerſitatē ꝓploꝝ fi/
dei ſue cōione ſatiauit. De hoc ioſeph in io/
hāne ſolo iuenio: ꝙ occultꝰ venerit ad pila/
tū ꝓpter metū iudeoꝝ. Quō iuſtꝰ latebraꝫ
ꝑiculi timore ꝗſiuit? Ego autē puto ꝙ ideo
occulte petierit: vt corpꝰ ipetraret: nō vt ꝑi/
culū caueret. Et tñ̄ qđ mirꝝ ſi occultabaꝉ in/
ſtuſ: qñ occultabanꝉ ⁊ apl̄i iuſtoꝝ magiſtri?
Ueni et tu vel ſero vel nocte vel ꝗcūꝙ̄ ho/
ra veneris: inuenies ieſū ad ſuſcipiēdū pa/
ratū: nec minorē ſeriꝰ veniētibus mercedeꝫ
ſoluentē. Nā ⁊ qui ſexta hora venit: non eſt
mercede fraudatꝰ: ⁊ q vndecima plenitudi/
nē mercedis accepit. Sꝫ etiā nicodemꝰ no/
cte venit. Nox erat: qꝛ adhuc nō erat reſur/
rectio. Deniꝙ̄ ſurrexit xp̄s: ⁊ iuſtꝰ ait: Nox Ro.13.
ꝑceſſit: dies aūt appropinꝗbit. Hūc ioſeph
iuſtū lucas dixit: matheꝰ diuitē. Et merito
diues hoc loco dr̄: vbi corpꝰ ſuſcepit xp̄i. Suſ/
cipiēdo em̄ diuitē: neſciuit fidei pauꝑtateꝫ.
Diues ē ꝗ q iuſtꝰ eſt. Juſtus igiꝉ ſyndone
inuoluit. Iſraelita vero et diuſos miſcet
ꝟtutū odores: ⁊ aloes mittit ꝗſi libraſ cētū:
hoc ē: ꝑfecte fidei ꝗntitatē. Et ligauerꝉ corpꝰ
ieſu iuxta cōſuetudinē ſpiritaliū iudæoꝝ.
Utiꝙ̄ nō nodis ꝑfidie: ſꝫ fidei ligaturis. Et
poſuerūt eū in horto. Cui freꝗnꝉ ecclia cō/
paraꝉ: ꝗ diuerſoꝝ hꝫ poma meritoꝝ: floreſ
ꝙ̄ ꝟtutū. Nec ocioſe aliꝰ monumētū nouū
dixit: aliꝰ monumētū ioſeph. Nō habebat
igiꝉ xp̄s tumulū ſuū. Etem̄ tumulꝰ his para
tur q ſꝫ lege ſūt mortꝉ: victor mortis tumu/
lū ſuū non hꝫ. Que em̄ cōio tumulo ⁊ deo?
Deniꝙ̄ eccl̄iaſteſ ait de eo: Qui meditaꝉ in
bonis: ⁊ ſepl̄tura nō ē illi. Specialꝉ igiꝉ ꝑter
cōem oim̄ mortē mors xp̄i ē: ⁊ idō nō cū alijs
ſepeliꝉ: ſꝫ ſolus tumulo includiꝉ. Oia em̄ in
ſilitudinē hoim̄ habuit icarnatio dñi: ſꝫ ſili/
tudo erat cū differentia. Natꝰ eſt ex virgine
ſilitudine generationis: diſſilitudine ꝯcep/
tionis. Curabat egros: ſꝫ imperat. Aꝗ iohā
nes baptizabat: hꝫ ſpū. Et mors ꝗ xp̄i cōis
ſcḋm naturā corꝑis: ſpecialꝉ ſcḋm virtutē. Quis
aūt eſt ioſeph cuiꝰ in tumulo poniꝉ? Utiꝙ̄
ille iuſtꝰ. Bene ꝗ xp̄s monumēto poniꝉ iu/
ſti: vt habeat filiꝰ hoīs vbi caput ſuū recli/
net: ⁊ iuſticie habitatione reꝗeſcat. Bñ aūt
nouo: ſcḋm litterā quidē: ne aliꝰ ſuſcitatꝰ a ꝑ/
fidis crederet. Myſtice vero qđ poſſumꝰ in/
telligere: niſi forte qꝛ legimꝰ: Sepulchꝝ pa/ Ps.5.
tens eſt guttur eoꝝ? Ergo ſepulchrū patēs
eſt guttur hoīs: in q ꝑfidia letalis ⁊ mortua
verba ꝯdunꝉ: qđ ꝑ vetuſtatē ⁊ incurſionem
aliquā beſtiarū pateſcit ⁊ ſoluiꝉ. Eſt ꝗ ꝯtrio
monumentū in ſecretꝉ hoim̄: qđ ſibi in pec/

toribꝰ duricie gētilis: penetrabili ꝟbo iuſtꝰ
excidit: fidei atꝙ̄ doctrine opibꝰ expolitum
vt ꝑtenderet in nationibꝰ virtꝰ xp̄i. Cui
pulcherrime lapis admotus eſt ne pateret.
Quicūꝙ̄ em̄ in ſe bñ humauerit xp̄m: diligen
ter cuſtodiat ne eū ꝑdat: neve ꝑfidie ſit in/
greſſus. Uides em̄ qꝛ petrus ⁊ iohānes ꝑo/
res intrare meruerūt. Deniꝙ̄ iohānes ipſe
nō añꝙ̄ crederet itroiuit. Et bñ in petra ex/
ciſum diciꝉ: hoc eſt: i fidei firmamēto: de q ve/
ri iſraelite dulcedinē mellis ⁊ oleū ſpiritale
ſuxerūt. Sepelierūt em̄ xp̄m: iuſtus ⁊ q deū
vidit. Nō em̄ ſepeliūt chriſtū: niſi q deū cre
dunt. Nō oēs pñt ſepelire xp̄m. Deniꝙ̄ ꝙ̄/
uis religioſe mulieres longe ſtātes: ſꝫ qꝛ reli
gioſe locū diligēter obſeruāt vt vnguēta af
ferant ⁊ ſuꝑfundāt. Sollicite tñ̄ a monumē
to poſteriores recedūt: ⁊ ad monumētū pri/
ores reuertunꝉ. Etſi deeſt cōſtantia: nō de/
eſt diligētia. Sexus nutat: deuotio calet.

De deuotaꝝ mulieꝝ atꝙ̄ diſcipu loꝝ ad monumentū aduentu: an/ geloꝝ quoꝙ̄ apparitiōe ac dubi/ tationibꝰ circa hec occurrētibꝰ.

Caplo viceſimoquarto.

Eniꝙ̄ reſurrectiōis tꝑe ꝑſto ſūt:
⁊ cū viri fugarenꝉ: ſole tñ̄ ab an/
gelo ne timeāt admonēꝉ. Petrū
euocāt ſtudio priores: ſꝫ poſterio
res fiducia. Deniꝙ̄ ille ſine metu aduenit ⁊
cōſtāter q poſterior venerat primꝰ ingrediꝉ:
ꝗſi qui claues regni vt alijs aperiret accepe
rat. Terremotꝰ aūt fidelibꝰ reſurrectio ē: im
peritis metꝰ. His qꝛ pigrū corpus a mortis
ſopore ſe cōmouet: illis qꝛ tremore corporis
⁊ terrena mobilitate turbati: a reſurrectōis
fide ⁊ credulitate deſciſcāt. Mane aūt
ſabbati venerunt valde tēpore ad
monumentū. Magna oriꝉ hoc loco a
pleriſꝙ̄ dubitatio. Nā etſi ñ videnꝉ euāgeli
ſte dixiſſe ꝯtria: tñ̄ diuerſa dixerūt. Si quidē
Marci.16. hic: Mane valde tēpore. Marcꝰ: Val
Matth.28. de mane: Mattheꝰ: Veſpere ſabbati: Jo/
Joh.20. hānes: Prima ſabbati cū adhuc tenebræ
cēnt. mulieres ad monumentū veniſſe dixe
rūt. Deinde hic duos viros: marcꝰ vnū iu/
uenē in albis ſedentē: mattheꝰ vnū angelū:
iohānes duos angelos in albis ſedētes vi/
ſos eſſe memorarūt. Poſtremo qđ vix eno/
dabile videaꝉ: iohānes ſcripſit dictū marie
Ibidē. magdalene: Noli me tangere: nōdum em̄
aſcēdi ad patrē meū. Mattheꝰ occurriſſe
dñm marie ſcripſit magdalene ⁊ altere ma/
rie: ⁊ illas acceſſiſſe ⁊ tenuiſſe pedes eius et
adoraſſe euidentiſſima deſcriptione digeſ/
ſit. Quō ergo ſoluendū: niſi ꝗttuor euāgeli
ſtas de diuerſis ꝗttuor putas dixiſſe tēpori
bus: vt ⁊ ꝑſonas alias mulierū: ⁊ alias con
ꝑtias viſiones? Deniꝙ̄ alie cum vnguento
prima ſabbati veniūt: alie ſine vnguēto ve
ſpere ſabbati. Iſtaꝝ nomē exprimiꝉ: ille de
galilea ſecute dñm deſignanꝉ. Quo loco ne
quē ſpinoſe interꝑtationis in fine offendat
aſperitaſ: vbi ſuauia forte ꝑſumpta ſūt: eſti
mate iam nos cōplendi ſermonis vela ſub/
mittere: qm̄ ad portū venimꝰ: et nauis que
curſu cōcito maria trāſmeauerit: vbi littori
ceperit appropinꝗre latētia cautiuꝫ curſu ꝯ/
ſtringit infracto. Ergo ne tāꝙ̄ inerti guber
natori i harenis littoris ſermo mihi hereat
tanꝙ̄ vada ceca legā: lētandum iter ꝙ̄ ꝑcipi
tandū arbitror: quo minꝰ rimoſa nobis pa
teſcat oratio.

De hora dñice reſurrectionis: et de maria magdalena vtrū vna vel plures: De manifeſtatione ꝑterea dñi ieſu poſt eiꝰ reſurrectionē.

Rimū igiꝉ illud ſpectādū ē: qđ ē qđ Ca.CVII.
ſcptū ē: Veſpere aūt ſabbati quæ Matth.28.
luceſcit i prima ſabbati: reſurrexiſ/
ſe dñm. Sic em̄ habes: Quia ueſpere ſab/
bati uenit maria magdalenæ & altera ma
ria uidere ſepulchrū. Et ecce terremotus
factus eſt magnꝰ. Nō em̄ die ſabbati: nā ſi/
luerūt die ſabbato ſcḋm mandatū: ſꝫ pꝰ ſab
bati diē: nocte vtiꝙ̄ reſurrexit. Deniꝙ̄ que
mane venerūt licet valde tꝑe: tñ̄ iā dñm re/
ſurrexiſſe cognouerūt. Sic igiꝉ tēperādū ē:
vt neꝙ̄ mane dñica ꝗ ē ꝑma poſt ſabbatū:
neꝙ̄ ſabbato reſurrectio facta credaꝉ. Naꝫ
quō triduū cōpleꝉ? Nō ꝗ veſperaſcēte die: ſꝫ
noctis veſpere reſurrexit. Deniꝙ̄ grecꝰ ſero
dixit: hoc eſt: ο+ε. Sero autē ⁊ horā ſignat
in occaſum diei: ⁊ cuiuſꝙ̄ rei ſignificat tardi
tatē. Quō ſi dicas: ſero mihi ſuggeſtū ē: id
eſt: tarde. Sero venit: id ē: qui poſt ꝯſtitu/
tum tempus aduenit: licet mane ſequenti
die venerit. Sero eſt tamē vbi agendū tem
pus emenſum eſt. Eſt ⁊ ſero tempus noctis
ꝓfundū: vt ſi dicas: ſero ad lucubrandū ſur
rexi: id eſt: nō veſpertino tempore: ſed pro/
funda nocte ſurrexi. Unde et mulieres ad
monumentum accedendi habent facultatē
iā vtiꝙ̄ cuſtodibꝰ deſcētibꝰ: ⁊ ipſi cuſtodes

UNIVERSIDAD Y PROV. BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

terrenť ampliꝰ qđ vſu venit ſomno excitis.
Poſtremo etiã pꝛincipes ſacerdotũ congre
gati cũ ſenioꝛibꝰ: nocte id factũ eẽ cõfirmãt
Matth.28. dicentes cuſtodibꝰ: Dicite qa diſcipuli eiꝰ
nocte uenerũt: & furati ſũt eũ nobis dor
mientibꝰ. Ex tẽpoꝛe.n. qđ a cuſtodibꝰ cõpe
rerũt: argumentũ fraudis arripiũt. Nã ⁊ io
hãnes mane cũ adhuc tenebꝛę eſſẽt: mariã
magdalenã ad ſe ⁊ ad petꝝ veniſſe ſignifi
cat: et tñ ignarã factę reſurrectiõis inducit.
Nã vtiqꝫ ſi aduesperaſcẽte die facta eẽt: ſta
tim potuit inoteſcere. Mane ẽ: ⁊ adhuc pe
trus neſcit: neſcit iohãnes. Nũquid patie
bať dñs diutiꝰ toꝛqueri diſcipulos ſuę moꝛ
tis incertos: ad quos angelꝰ ſtatim domini
geſtę rei nũcias mulieres deſtinauit? Et vt
ſcias nocte factũ: alię mulieres neſciũt: alię
ſciunt. Sciunt ꝗ obſeruabãt noctibꝰ ⁊ die
bus: neſciunt ꝗ receſſerũt. Neſcit vna mag
dalenę maria ſm iohannẽ: ſcit altera maria
magdalenę ſm matthęũ. Nã eadẽ ⁊ añ ſci
re ⁊ poſtea neſcire nõ potuit. Ergo ſi pluref
marię: plures foꝛtaſſe etiã magdalenę: cũ il
lud pſonę nomẽ ſit: hoc locoꝝ. Deniqꝫ alte
rã eſſe cognoſce. Illa admittiť pedes dñi te
nere: tãgere dñm iſta ꝓhibeť. Illa angeluz
videre meruit: hęc pmo quo venit neminẽ
vidit. Illa diſcipulis dñm reſurrexiſſe nũci
auit: iſta raptũ eſſe ſignificat. Illa gaudet:
hęc ploꝛat. Illi in gľa ſua iã chꝛiſtꝰ occurrit:
hęc adhuc moꝛtuũ quęrit. Illa dñm vidit ⁊
credidit: hęc nõ potuit agnoſcẽ cũ videret.
Illa fideli adoꝛabat ſpũ: hęc dubio męſtifi
cabať affectu: Merito nimiꝝ ꝓhibeť tãge
re dñm. Nõ em̃ coꝛpoꝛali tactu xp̃um: ſ fide
tangimꝰ. Nõdũ em̃ inq̇t aſcendi ad patrẽ:
hoc eſt: nõdũ tibi aſcendi: ꝗ viuentẽ cũ moꝛ
tuis quęris: ⁊ iõ ad foꝛtioꝛes mittiť: quoꝛuz
credere diſcat exẽplo: vt illi reſurrectionẽ ꝑ
dicent. Sicut em̃ in pncipio mulier auctrix
viro culpę fuit: vir executoꝛ erroꝛis: ita nũc
ꝗ moꝛtẽ pꝛioꝛ guſtauerat: reſurrectionẽ poꝛ
vidit: culpę oꝛdine remedio poꝛ. Et ne ꝑpe
tui reatꝰ apud viros oppꝛobꝛiũ ſuſtineret: ꝗ
culpã viro tranſfuderat: trãſfudit ⁊ gratiã:
veteriſqꝫ lapſus cõpenſat erumnã: reſurre
ctionis indicio. Per os mulieris moꝛs ante
ꝓceſſerat: ꝑ os mulieris vita reparať. Sz qꝛ
cõſtantia ad ꝓdicandũ inferioꝛ: ſexꝰ ad exe
quendũ infirmioꝛ: viris euãgelizandi man
dať officiũ. Nã ſicut muliez ꝑ ieſum nõ ſo
lũ culpa ſoluiť: ſed etiã multiplicať gratia
vt pluribꝰ ſuadeat ꝗ vnuz ante deceperat:
ita ⁊ vir q̃ temere ante crediderat fęneratuz
munus recuperare debuit: vt q̃ ſibi ipſe fue
rat ad credẽdũ lubꝛicꝰ: fieret alijs ad ꝓdicã
dũ idoneus. Sed aduertamꝰ ipſa v̾ba mã
Ioh.20. dati. Noli me tãgere: nõdũ em̃ aſcẽdi ad
patrẽ meũ. Vade aũt ad fratres meos &
dic eis: Aſcẽdo ad patrẽ meũ & pr̃em ue
ſtrũ: & ad deũ meũ & deũ ur̃m. Quõ nõ
aſcẽderas dñe ieſu? Quẽadmodũ aberas q̃
in manibꝰ pr̃is cõmẽdaueras ſpm̃? Aut qñ
abeſſe potes: qui ſꝑ n patre es: cum pr̃e ſꝑ?
Ps.138. Deniqꝫ ipſe dixiſti: Si deſcẽdero in infernũ
tu ades. Si ſumpſero pẽnas meas ante lu
cẽ: ⁊ habitẽ in extremo marꝭ. Etem̃ illuc ma
nus tua deducet me. Aut quõ aſcendẽs ab
eſſe potes: qui vbiqꝫ ſꝑ es? Deſcẽdiſti q̇dez
filius hoīs: nec patri cũ deſcẽderaſ abfuiſti:
ſed deſcẽdiſti nobis: vt te oculis ac mẽtibꝰ
videremus: vt in te crederemꝰ. Ergo ⁊ aſcẽ
de nobis: vt te ſequamur mẽtibus quẽ ocu
lis videre nõ poſſumꝰ. Aſcendiſti ap̃lis q̇bꝰ
Ioh.14. dixiſti: Qui me videt: videt ⁊ pr̃ez. Deniqꝫ
iohãnes vbi te ꝗreret ſciuit. Apud patrẽ q̄
ſiuit ⁊ repperit. Et ideo ait: Et verbum erat
Ioh.1. apud deũ. Aſcẽdiſti ⁊ paulo: q̃ nõ ꝯtentꝰ ſo
lus te ſeq̇: nos qꝫ docuit quẽadmodũ te ſe
Col.3. quamur: ⁊ vbi te reperire poſſimꝰ dicẽs: Si
ꝯſurrexiſtis cũ chꝛiſto: ꝗ ſurſuz ſunt ꝗrite
vbi xp̃s eſt ad dexterã dei ſedẽs. Et ne ocu
loꝝ magis hoc qꝫ aioꝝ putaremus officiũ:
addidit: Quę ſurſũ ſunt ſapite: ⁊ non ꝗ ſuꝑ
terrã. Ergo nõ ſupꝛa terrã: nec in terra: nec
ſm carnẽ te quęrere debemꝰ: ſi volumꝰ inue
2.Cor.5. nire. Nunc em̃ ſm carnẽ iã nõ nouimꝰ chꝛi
Act.7. ſtũ. Deniqꝫ ſtephanꝰ nõ ſupꝛa terrã ꝗſiuit:
qui ſtãtẽ te ad dexterã dei vidit: Maria au
tẽ quę quęrebat in terra: tãgere nõ potuit.
Stephanꝰ tetigit: qꝛ ꝗſiuit in cęlo. Stepha
nus inter iudęos vidit abſentẽ: maria inter
angelos nõ vidit ꝑſentẽ. Sed ꝗre nõ potu
erit illa tangere: euãgeliſta ipſe nos docuit
dicẽs: Quia cum te videret: neſciebat qꝛ tu
es. Sic em̃ habes: Cõuerſa eſt retrorſum
Ioh.20. & uidit ieſũ ſtantẽ: & neſciebat qa ieſus ẽ.
Merito tãgere nõ potuit: ꝗ videre nõ pote
rat. Nã q̃ videt: tãgit. Itaqꝫ q̇d interſit int̃
illã ⁊ hãc mariã: ſcptura diſtinguit. Illa oc
currit vt ieſũ videat: h̄ retroꝛſũ ꝯuertiť. Illa
ſalutať: h̄ redarguiť. Deniqꝫ ſic habes: Di
cit ei ieſus: Mulier. Mulier ꝗ ñ credit: mu
lier ẽ: ⁊ adhuc coꝛꝑei ſexꝰ appellatiõe ſignať.

Nã quę credit occurrit in virũ ꝑfectũ: in mẽ
ſurã ętatis plenitudinis chꝛiſti: carens iam
noīe ſęculi: coꝛpoꝛis ſexu: lubꝛico iuuẽtutꝭ:
multiloquio ſenectutis. Dicit ergo ieſus:
Ioh.20. Mulier quid ploras? Quaſi dicat: ñ lachꝛy
mas nudas deꝰ ſed fidẽ exigit. Bonę lachꝛy
mę: ſi chꝛiſtũ agnoſcas. Quẽ quæris: inq̇t?
Molimina em̃ dñs ſera ꝯdẽnat. Sed bene
addidit: Quẽ: nõ quo iſte dubitet quẽ req̇
rat: ſ qꝛ illa quẽ quęrebat ignoꝛet. Nõ eniz
chꝛiſtũ quęrit quẽ putat raptũ. Adeſt xp̃us
quẽadmodũ quęriť: neſciť ꝗ qui ꝗriť: qñ nõ
agnoſciť cũ videť. Deniqꝫ chꝛiſtũ videbat:
⁊ hoꝛtulanũ putabat. Sic enim habes: Illa
exiſtimãs qa hortulanꝰ eſſet: dixit ei: Dñe
ſi tu ſuſtuliſti eũ: dicito mihi: ubi poſuiſti
eũ: & ego tollã eũ. Etſi fide incerta: tñ ſer
mone ñ lubꝛica. Etſi hoꝛtulanũ putauit: tñ
dei filiũ deſignauit. Etſi adhuc nõ credat:
tñ affectat vt credat. Ipſe em̃ coꝛpꝰ tulit: q̃
ſuſcitauit. Ergo veniabilis erroꝛ mulieris:
ꝗ licet dubitare nõ debuit chꝛiſti coꝛpꝰ per
gloꝛiã reſurrectiõis aſſumptũ: doceri tñ ge
ſtit a chꝛiſto: ⁊ fidẽ ſuã iam deuota ꝓmittit:
vt ⁊ ipſa illud iã tollat e terris: ⁊ ad dexterã
dei quęrat. Deniqꝫ pꝰ hęc verba: nõ mulier
ſed maria vocať. Aliud eſt em̃ cõe vulgi no
men: aliud ſpeciale pſonę chꝛiſtũ ſequẽtis:
Et ad diſcipuloſ licet nõdũ arbitra: plenę fi
dei tñ nũcia deſtinať. Pꝛohibeť aũt tãgere
qꝛ nõdũ inhabitare in xp̃o coꝛpoꝛaliť pleni
tudinẽ diuinitatis: ſicut paulus acceperat:
nõduz euacuauerat lubꝛicũ ſęcłi carnis am
biguũ: nondũ vitã vixerat xp̃i. Deniqꝫ iſta
nec adoꝛat dñm: nec pedes tenet: ſicut illa
maria. In quibꝰ vtiqꝫ non tã obſequiũ coꝛ
poꝛale: qꝫ plenę fidei deſignať affectꝰ: qꝛ chꝛi
ſtũ ⁊ hoīem ⁊ deũ credat. Deꝰ eſt em̃ q̃ ado
rať: homo aũt qui teneť. Nõ igiť tangi dñs
faſtidit a fęmina: cuiꝰ ⁊ maria pedes vnxit
vnguẽto: nec tactũ dedignať ſed ꝓfectũ do
cet: qꝛ nõ oẽs chꝛiſtũ poſſunt tãgere reſurgẽ
tẽ: quẽ tetigerũt in hac vita ⁊ coꝛpoꝛe cõmo
rantẽ. Qui vult chꝛiſtũ tangere: ſua mẽbꝛa
moꝛtificet: ⁊ reſurrecturo ſimilis induat vi
ſcera miſcdię: nõ ambigat renũciare terre
nis. Quid ẽ igiť: Noli me tãgere? Noli ma
nũ adhibere maioꝛibꝰ: ſed vade ad fratres
Matth.12. meos: hoc eſt: ad ꝑfectioꝛes. Quicũqꝫ em̃ fe
cerit volũtatẽ patris mei q̃ in cęlis eſt: ipſe
meꝰ ⁊ frater ⁊ ſoꝛoꝛ ⁊ mater eſt. Quia reſur
rectio nõ facile niſi a ꝑfectioꝛibus capi põt:
fundatioꝛibꝰ huiꝰ fidei ꝓrogatiua ſeruatur.
Mulieribꝰ aũt docere i eccleſia nõ ꝑmitto: 1.Cor.14. 1.Timoth.2.
domi viros ſuos interrogẽt. Ad eos ꝗ mit
tiť qui domeſtici ſunt: ⁊ accipit ꝓſcripta mã
data. Nec fugit hoc loco ſenſiſſe quoſdã iõ
chꝛiſtũ noluiſſe tangi: qꝛ nõdũ receperat ty
pũ quẽ cõmẽdauerat patri: quaſi adhuc cũ
tangere nõ deberet. Aſcẽdo ad patrẽ me Ioh.20.
um & patrẽ ueſtrũ: deũ meũ & deum ue
ſtrũ. Bñ diſtinxit: qꝛ mulieri loquebať. Nõ
em̃ cõis nobis natura cũ chꝛiſto: niſi ꝯditio
nis hũanę. Illi pater generatiõe ꝓpꝛia: no
bis adoptione volũtaria. Illi ꝑ naturã: no
bis ꝑ gratiã. Illi deus vnitate myſterij: no
bis ꝓtãte cęleſti. Dicit aliquis: Quõ ꝗ tho
mas cũ adhuc nõ crederet: tetigit tñ xp̃um?
Sed ille nõ de reſurrectione dñi: ſed de re
ſurrectionis videť q̄litate dubitaſſe: ⁊ tactu
ſuo debuit me docere: ſicut docuit ⁊ paulꝰ.
Opoꝛtet em̃ hoc coꝛruptibile induere incoꝛ 1.Cor.15.
ruptionẽ: ⁊ hoc moꝛtale induere imoꝛtalita
tẽ: vt incredulus credat: ⁊ cũctatoꝛ dubita
re nõ poſſit. Faciliꝰ em̃ credimus qđ vide
mus. Habuit aũt admirãdi cauſã thomas
cũ videret clauſis oībus ꝑ inuia ſepta coꝛ
poꝛibus: inoffenſa cõpage coꝛpus inſertũ.
Et ideo mirũ quõ ſe natura coꝛpoꝛea ꝑ im
penetrabile coꝛpus infuderit: inuiſibili adi
tu: viſibili cõſpectu: tangi facilis: difficilis
ęſtimari. Deniqꝫ: Cõturbati diſcipuli:
eſtimabãt ſe ſpiritũ videre. Et ideo
dñs vt ſpeciẽ nobis reſurrectionis oſtende
ret: Palpate (inquit) ⁊ videte qꝛ ſpi
ritꝰ carnẽ ⁊ oſſa nõ habet: ſicut me
videtis habere. Nõ ꝗ ꝑ incoꝛpoꝛeã na
turã ſed ꝑ reſurrectiõis coꝛpoꝛeę qualitatẽ:
impꝑuia vſu clauſa penetrauit. Nã qđ tãgiť
coꝛpꝰ eſt: qđ palpať coꝛpus eſt: in coꝛꝑe aũt
reſurgemꝰ. Seminať em̃ coꝛpꝰ aīale: ſurgit Ibidē.
coꝛpus ſpiritale. Sz illud ſubtiliꝰ: h̄ craſſiꝰ:
vtpute adhuc terrenę labis q̄litate ꝯcretũ.
Naz quõ nõ coꝛpus in q̃ manebãt inſignia
vulneꝝ: veſtigia cicatricũ quę dñs palpan
da obtulit? In q̃ nõ ſolũ fidẽ firmat: ſ etiaz
deuotionẽ acuit: qꝛ vulnera ſuſcepta ꝓ no
bis cęlo inferre maluit: abolẽ noluit: vt deo
patri nr̃ę ꝓcia libertatꝭ oſtẽderet. Talẽ ſibi
pať ad dexterã locat: tropheũ nr̃ę ſalutꝭ am
plectẽs: tales illic martyres nobis cicatricꝭ
ſuę coꝛona monſtrauit. Et qm̃ ſermo huc nr̃
vſqꝫ euaſit: ꝯſideremꝰ q̄ gratia ſm iohannẽ
crediderint ap̃li q̃ gauiſi ſũt: ſm lucã q̄ſi in

credulí redarguant̄: ibi ſpiritūſanctū acce/
perint: hic ſedere in ciuitate iubeant̄ quoad
uſqꝫ induant̄ virtute ex alto. Et videt̄ mihi
quaſi apſus maiora et altiora tetigiſſe: hic
ſequētia τ hūanis ꝓxima: hic hiſtorico vſuſ
circuitu: ille cōpendio: qꝫ τ de illo dubitari
nō pōt: qui teſtimoniū ꝑhibet de his quib⁹
ipſe interfuit: τ verꝫ eſt teſtimoniū eius. Et
ab hoc ꝗ̄ qui euāgeliſta eſſe meruit: vel ne/
gligentię vel mendacij ſuſpitionē equū eſt
ꝓpulſari. Et ideo putam⁹ verū vtrūqꝫ: nō
ſententiarū varietate nec ꝑſonaꝝ diuerſita
te diſtinctū. Nā etſi in primo lucas eos nō
credidiſſe dicat: poſtea tñ̄ credidiſſe demon
ſtrat: etſi prima cōſiderem⁹ ꝯtraria ſūt: ſi ſe/
quētia certū eſt cōuenire. Ipſa igit̄ ſcriptu/
rę verba cōſideremus. Sic ait iohānes: Et
Ioh.20. gauiſi ſunt diſcipuli uiſo dn̄o. Dicit ergo
bis iterū: Pax uobiſcū. Sicut miſit me pa/
ter: & ego mitto uos. Et cū hoc dixiſſet:
inſufflauit bis: & dixit: Accipite ſpiritum
ſanctū: quoꝝ remiſeritis peccata remittū
tur bis: & quoꝝ retinueritis retēta ſunt.
Lucas autē dicit: **Et quō cognouerūt
eū in fractione panis. Cū hec autē
loquunt̄ ipſe ſtetit in medio eoꝝ: τ
dicit his: Pax vobis: ego ſum: no/
lite timere. Cōturbati vero τ cōter/
riti: eſtimabant ſe ſpm̄ videre.** Et
poſſent videri hic plures fuiſſe: ſed qꝫ τ hic
ſero reſurrectōis die: nā adueſperaſcēte iaꝫ
die qui fuerāt ingreſſi manere cū dn̄o: vbi il
le ſe repēte ſubtraxit: eadē hora ad diſcipu/
los hi duo remeaſſe ꝓdunt̄: qn̄ palpandū ſe
obtulit. Et ſm̄ iohānē ſero die illa vna ſab/
batorū: inducit̄ apparuiſſe diſcipulis: τ vul/
nera obtuliſſe palpāda. Ne qd ambiguita/
tis afferret: putauim⁹ diligētius requirendū.
Videt̄ eñ̄ ſeparatim ſe iſtī vndecim demō/
ſtraſſe: ſicut ſe āmaoni τ deophę ſeorſū iam
veſpere demōſtrauerat: τ quēadmoduꝫ iſti
duo: ita etiā τ illi vidēt vndecim ad ꝯfirmā
dos reliquos ꝯuenire potuiſſe. Deniqꝫ **Cō
turbati ſunt**: vt habes ſm̄ lucam: τ ideo
**Aperuit eis ſenſū vt intelligerēt ea
que ſcripta ſunt.** Huc aūt lati⁹: illū ſuc
cincti⁹ ſcripſiſſe nō dubiū eſt. Quō eñ̄ ſoli
cephę viſuꝫ diceret: ſi ab oibus erat viſus?
Sed ſicut ex mulieribus marię: τ alię marię
magdalenę: ita τ viris: Petro viſus eſt pri/
1.Cor.15. mo mane. Et paulus ſic ait: Tradidi eñ̄ vo
bis in primis: qꝫ chriſtus mortu⁹ eſt ſm̄ ſcri/
pturas: τ qꝫ ſepultus eſt: τ qꝫ reſurrexit ter/
tia die ſm̄ ſcripturā: τ viſus eſt cephę. Et iō
Marci.16 marcus ſpecialiter induxit iuuenē mandan
tem vt petro τ diſcipulis dicerēt mulieres
quia ſurrexit dn̄s. Petr⁹ ꝗ̄ vidit ſol⁹ dn̄m.
Deuotio eñ̄ parata ſp̄ τ ꝓmpta credebat: τ
ideo ſtudebat frequētiora fidei ſigna colli/
gere. Alibi cū iohāne: alibi ſol⁹: vbiqꝫ tñ̄ im
piger currit: vbiqꝫ aut ſolus aut prim⁹: non
ꝯtentus vidiſſe ꝗ̄ viderat: repetit intuēda:
τ querēdi dn̄i amore ſuccēſus: nō ſatiat̄ vi/
dendo. Vidit eū ſolus: vidit cū vndecim:
vidit cū ſeptuaginta: vidit τ qn̄ thomaſ cre
didit: vidit cū piſcaret̄: ſed nō vidiſſe ꝯten/
tus: impatiēs deſiderij: negligēs captiōis:
imemor periculi: nō tñ̄ immemor reuerētię:
vbi dn̄m vidit in littore veſte ſe texit: ſerium
eſtimās ſi cū ceteris nauigio ꝑueniret. Sic
cū in mare dn̄s ambularet ſup vndas mari
naturę ſuę oblitus occurrit: Sic cū a iudeis
dn̄s teneret̄: aduerſuꝫ turbas gladiū ſolus
exeruit: Sic τ nūc cū dn̄s ſtetiſſet in littore:
ꝑiculoſo cōpendio: religioſū maturauit ob/
ſequiū. Nō eſt igit̄ dubiū credidiſſe petrū:
et credidiſſe qꝫ dilexit: dilexiſſe qꝫ credidit.
Vn̄ τ ꝯtriſtat̄: qꝫ τ tertio interrogat̄: Amas
me. Is eñ̄ interrogat̄ de ꝗ̄ dubitat̄: ſ dn̄s
nō dubitat ꝗ̄ interrogabat: non vt diſceret:
ſed vt doceret: quē eleuādus in celū: amo/
ris ſui nobis velut vicariuꝫ relinqbat. Sic
eñ̄ habes: Symō iohānis diligis me? Vti
ꝗ̄ & tu ſcis dn̄e qa amo te. Dicit ei ieſus:
Ioh.21. Paſce agnos meos. Bn̄ ꝯſcius ſui nō ad tē/
pus aſſūptū: ſ iā dudū deo cognitū petr⁹ te
ſtificat̄ affectū. Quis ē eñ̄ ali⁹ q de ſe h faci
le ꝓfiteri poſſit? Et iō qꝫ ſol⁹ ꝓfitet̄ ex oib⁹:
oibus anteferts. Maior eñ̄ oibus charitas.
Illud ꝗ̄ diligēti⁹ intuēdū: cur cū dn̄s dixe/
rit: Diligis me: ille rn̄dit: Tu ſcis dn̄e quia
amo te. In ꝗ̄ videt̄ mihi dilectio animi hr̄e
charitatē: amor quedā ꝯſtū cōceptū corꝑis
ac mētis ardorē: τ petrū opinor nō ſolū ani
mi ſed etiā corꝑis ſui circa dei cultū ſignare
flagrantiā. Deniqꝫ tertio dn̄s: nō iā diligis
me: ſ amas me interrogauit: τ iā nō agnos
vt primo qdā lacte veſcēdos: nec ouiculas
vt ſcdo: ſ oues paſcere iubet̄ ꝑfectiores: vt
ꝑfectior gubernaret. Et ideo quaſi perfecto
Ibidē. in omnib⁹ quē caro iam reuocare nō poſſet
a gloria paſſiōis: corona decernit̄. Cū eſſes
inquit iunior cingebas te & ambulabas
ubi uolebas: cum aūt ſenueris: extendes
man⁹ tuas: & alius te præcinget & ducet
quo tu nō uis. Bona ſenect⁹: ſi vitę lōgeuę
imbecilla ad vſum: ſ maturitate virtut̄ ad
martyriū ꝑparata: ꝗ̄ laſciuiā corporaliū re/
primat voluptatū: nec idulgeat cupiditati/
b⁹: dulcia ꝗ̄qꝫ declinet: ſpecioſa nō appetat.
Gal.5. Caro eñ̄ ꝯcupiſcit aduerſū ſpm̄: τ trāſuerſa
rios tramites gradiēdi qua velit: diuerſaꝝ
ſibi inuenit voluptatū. Bona vō mētis ſe/
nectus: que nō id qd ſuaue corꝑi: ſ qd men
ti vtile putat eligit: nec volūtario corporis
capit̄ appetitu: ſ repugnāti moderamine ꝗ̄/
ſi inuita reuocat̄. Ergo τ petr⁹ etſi paratus
erat aīo ſubire martyriū: tñ̄ vbi periculū ad
uenit ꝯſtantiā mētis inflexit. Capit eñ̄ nos
ſuauitate ſui: celeſtis vſus muneris. Nā qs
martyriū nō eligeret ſi libēter mori poſſet?
Ergo τ petr⁹ videt̄ nolle: ſed parat vincere.
Et quid mirū ſi petr⁹ nolit: cum dn̄s dicat:
Pat̄ ſi fieri pōt transfer a me calicē hūc: ve/
rūtamē nō mea volūtas ſ tua fiat? Deniqꝫ
poſt tēptationē ꝑſumptiōis ſuę petr⁹ iā nō
audet volūtatis ꝑſeuerantiā polliceri: ſ qſi
ad ſolatiū ſui: cōſortiū querit alterius. Tot
igit̄ adducti virtutis exēplis: petrū credim⁹
nō potuiſſe dubitare. Iohannē ꝗ̄ credidiſ/
ſe manifeſtū eſt: dū ſaluatorē videret: ꝗ̄ iaꝫ
tūc credidit poſteaqꝫ vacuū corporis vidit
ſepulchrū. Cū ꝗ̄ lucas inducit fuiſſe turba/
tos: primo omniū qꝫ paucoꝝ opinione ſen/
tentiaꝫ maioris partis induxit. Deinde qꝫ
etſi petr⁹ de reſurrectione crediderat: turba
ri tñ̄ potuit cū videret qꝫ ſe dn̄s cuꝫ corpore
in ea que veſtibulis obſeratis et obſtructis
erant ſepta parietib⁹ improuiſus infunde/
ret. Lucas vero hiſtorice ſingula ꝓſecut⁹ ē.
Ille finē expectauit: hic ſeriē. Nā vtiqꝫ dicē
do: Tūc aperuit illis ſenſum vt intelligerēt
ea ꝗ̄ ſcripta ſunt: etiā ipſe diſcipulos credi/
diſſe ꝓfitet̄. Spiritū aūt ſanctū vel illis vn
decim quaſi ꝑfectiorib⁹ inſufflauit: et reliqs
poſtea tribuendū eſſe ꝓmittit: vel hiſdē ibi
inſufflauit: hic ſpōdet. Nec videt̄ eſſe ꝯtra/
Cor.12. riū: cū diuiſiones gratiarū ſint. Alij eñ̄ dat̄
ſermo ſapiētię: alij aūt ſermo ſciētię ſm̄ eun
dē ſpiritū: alteri fides in eodē ſpiritu: alteri
gratia curationū: alij genera linguaꝝ. Er/
go aliā inſufflauit ibi operationē: hic aliaꝫ
pollicet̄. Ibi eñ̄ remittendoꝝ gratia tribu/
ta eſt peccatoꝝ: qd eſſe videt̄ anguſti⁹: τ iō
inſufflat̄ a chriſto: vt credas ſpiritū chriſti:
ꝺ.5. τ credas de deo ſpiritū. De⁹ eñ̄ ſolus pctā
dimittit. Lucas aūt linguarū gratiā deſcri/
pſit effuſaꝫ. Deniqꝫ ibi habes: Accipite ſpi/ Ioh.20.
ritūſanctū: quoꝝ remiſeritis peccata remiſ/
ſa erunt. At vero in actib⁹ apl̄oꝝ ſic habes:
Et repleti ſunt oēs ſpūſancto: τ ceperūt lo/ Act.2.
qui varijs linguis: quō ſpūs dabat loq his.
Diuerſitas aūt viſionū: frequētiā famulan
tiū ſignificat angeloꝝ: iuxta qd dn̄s ipſe ꝓ/
miſerat dicens: Et videbitis angelos deſcē/ Ioh.1.
dentes τ aſcēdētes ad filiū hoīs. Atqꝫ vti/
nā cū euāgelij fine: noſter ꝗ̄ ſermo claudat/
tur: Cur ſm̄ mattheū τ marcū mādat diſci/
pulis: Precedā vos in galileā: ibi me vide/
bitis: ſm̄ lucā vero τ iohannē etiā intra cō/
clauē obtulit ſe videndū? Et quidē qꝫ ſe vi/
dendū frequēter obtulerit: τ pluſqꝫ quingē/ 1.Cor.15.
tis fratrib⁹ τ petro τ iacobo: etiā apl̄i cōpro
bauim⁹ teſtimonio. Et lucas in actib⁹ apl̄o/ Act.1.
rum docuit: qꝫ diſcipulis manifeſtauerit ſe
viuere poſt paſſionē ſuā in multis argumē
tis apparens his: τ diſputans de regno dei.
Ergo qꝫ ſepi⁹ τ diuerſis apparuit: cū in gali/
lea qꝫ ſit viſus nequaquā ꝑſcriptū ac defi/
nitū tēpus ſcptura ſignauerit: in hierl'm qñ
ſe obtulerit τ diē τ horā expſſerit: timidio/
res intra ꝯclauē viſitant̄: fortiores ad mon/
tē ꝯuenerint. Deniqꝫ itra ꝯclauē oſtijs clau
ſis inducit iohānes diſcipulos cōgregatos
ꝓpter metū iudeoꝝ: quos nō vndecim lu/
cas ſed plures ſcripſit fuiſſe. Iſtos aūt mat
theus vndecim ſolos in galilea ꝯueniſſe nō
ſiluit. Deniqꝫ ſic habes: Vndecim aūt di/ Matth.28.
ſcipuli abierūt in galileā in montē ubi cō/
ſtituerat illis ieſus: & uidētes eū adoraue
runt: quidā autē dubitauerunt: Quib⁹ do
cēdi τ baptizādi tribuit ꝑtātem. Vndecim
ꝗ̄ diſcūbentib⁹ diſcipulis: τ marcus in fine
appuiſſe ſcribit: qn̄ ſimiliter ꝑdicandi his
ꝑ totū orbem mandat officiū. Vnde hoc cō
ueniētius arbitror: qꝫ dn̄s quidē mandaue/
rit diſcipulis vt in galilea ſe viderent: ſed il
lis metu intra cōclauē reſidentib⁹ primo ſe
obtuliſſe: poſtea vero cōfirmat̄ animis vn
decim illos galileā petiſſe. Vel certe hoc ꝗ̄
diligētius ſcriptoribus placuiſſe reperio: ni
hil obſtat ſi dicamus pauciores intra cōcla/
uem: in monte cōplures fuiſſe.

Expoſitionis ſancti Ambroſij in euange
liū ſm̄ lucam liber decimus explicit.

Ambroſius ſuper epiſtolas pauli

Diſertiſſimi doctoris eccleſię ſan⸗ cti Ambroſij epi i expoſitione eplę pauli ad Romanos prefatio icipit

P Rincipia rerum requirēda
ſunt: vt noticia earū poſſit
haberi. Tunc demū eni fa⸗
cilius poterit cauſę rō decla
rari: ſi eius origo diſcatur.
Si ergo epiſtolę datę mo⸗
dū oſtenderimus: poteſt verū videri qđ di⸗
cimus. Conſtat tēporibus apoſtolorū iudę⸗
os ꝓpter qđ ſub regno romano agerent: ro
mę habitaſſe: ex quibus hi qui crediderunt
tradiderunt romanis vt chriſtū ꝓfitētes: le⸗
gem ſeruarent. Quia romani audita fama
virtutū chriſti: facileſ ad credendū fuerunt:
vtpote prudentes. Nec immerito prudēteſ
qui male inducti: ſtatim ſe correxerūt ⁊ mā⸗
ſerunt in eo. Iſti igiť ex iudęis credentes et
improbe ſentientes de chriſto: legeʒ ſeruan
dā dicebāt: quaſi nō eſſet in chriſto ſalꝰ ple⸗
na. Ideo negat illos ſpiritalē gratiā cōſecu
tos. Hi ſūt q̄ ⁊ galatas ſubuerterūt: vt a tra
ditiōe apl'i recedētes iudaiʒarent. Quibus
ideo iraſciť: qꝛ docti bene: facile fuerunt tra
ducti: Romanis autē iraſci non debuit: ſed
⁊ laudare fidem illorū: quia nulla virtutum
videntes inſignia: ſuſceperunt fideʒ chriſti
quāuis corrupto ſenſu. Nō enim audierūt
myſteriū crucis chriſti: ꝓpterea quibuſdam
de iudęa in vrbē romā aduenientibꝰ: ſicut ⁊
aquila ⁊ priſcilla qui recte ſentirēt: de eden⸗
da carne ⁊ non edenda queſtiones fiebant.
Igiť quattuor modis ſcribit romaniſ: argu
ens ab initio genus hominū: parti phyſica
ratiōe: partim per legē. Hi eñ caput ſūt om
nium gentiū: vt in his diſcāt. Primus mo⸗
dus eſt: quo ſe oſtendit quid ſit: ⁊ cuius ſit:
⁊ quid fuerit prius: quo ⁊ hereſes percutit.
Secunduſ modus eſt: quo arguit ꝙ naturę
ratione nō ſe ſubiecerint vni deo: ⁊ quę in⸗
hōeſta ⁊ turpia egerint: deſpecti ob hͦ a deo:
vt gratulētur credētes. Tertiuſ modus eſt:
ꝙ legem dataʒ ſpreuerunt: vnde anteponit
gręcis iudęos. Quartus modus ē: quo do⸗
cet iudęos exorbitaſſe a lege ⁊ ꝓphetis: in
cauſa chriſti ſimiles factos gentibus: vtriq̄ʒ
indigeant miſericordia dei: nō per legē ſpe⸗
rando ſalutē: ſed per fideʒ chriſti ieſu. Hinc
eſt vnde omni induſtria id agit: vt a lege
eos tollat: qꝛ lex ⁊ ꝓphetę vſq̄ʒ ad iohannē:
⁊ in ſola illos fide chriſti cōſtituat: quaſi cō⸗
tra legē euāgeliū vincat: non deſtruēs legē
ſed preferēs chriſtianiſmū. Oſtēdit enim ſic
ꝓmiſſū xp̄o: vt adueniente illo lex ceſſaret.
Non tota qꝛ abbreuiatio facta legis ē: quę
cōpendio daret ſalutē. Multa eni veteribꝰ
tradita ſunt propter duriciā cordis illoruʒ:
vt oneri eēt q̄ miſericordia dei abbreuiauit:
ꝑ chriſtū data p̄teritorū remiſſione. Ingra⸗
tus ē eni miſericordię dei qui vult eē ſub le⸗
ge. Nam dixerat moyſes: Sic timentes fa⸗
cietis filios iſrael: vt quacūq̄ʒ ſe verterēt: le
gē haberent: vt ſine ſollicitudine oīno non
eēnt. Ut ergo in chriſto ſine lege ſpem vitę
ſalutiſq̄ʒ ponēdā tradat: ⁊ ipſum eſſe domi⸗
nū omnium doceat: ſic incipit.

Explicit prefatio ſancti ambroſij. Incipit expoſitio eiuſdē in epiſtolā ad romanos. Capitulum primū.

P Aulus ſeruus ie⸗
ſu chriſti. Apđ veteres no⸗
ſtros ratiōe noīa cōponebā⸗
tur: vt iſaac propter riſum: ⁊
iacob propter calcaneuʒ: ita
⁊ iſte propť iquietudinē ſaulus ē nūcupatꝰ. In ātiq̄s ⁊ emē datis exemplaribꝰ diſtīguūť capl'a iuxta veterē ptitiōeʒ: q̄rū ānotatio ad illorū imitatiōnē ī marginibꝰ huiꝰ operis eſt appoſita
Poſtq̄ʒ aūt credidit: ex ſaulo paulum ſe di⸗
cit: hoc eſt: imutatuʒ. Et qꝛ ſaulus ſecundū
ſupradictū ſenſū: inq̄etudo ſeu tēptatio in⸗ Capl'm primum
terp̄tať: hic cū ad fidē chriſti acceſſit: paulū
ſe dicit: id eſt: quaſi ex tēptatore factū quie⸗
tū: humilēq̄ʒ vel paruulū: ⁊ quia pax ē fideſ
noſtra. Cū prius eñ tēptationes ex inquie⸗
tudine iudaiſmi dei ſeruis inferret: poſt ipē
tēptationes paſſus eſt: ꝓpter ſpem quā an⸗
te amore iudaiſmi negaret. Seruū autē ie⸗
ſu chriſti ſe profitēs: a lege ſe exutū oſtēdit.
et ideo vtrūq̄ʒ poſuit: id eſt ieſu chriſti: quia
in vtroq̄ʒ ē dñs: ſicut ⁊ petrus apl's teſtatur
dicēs: Hic ē omniū dñs. Quia ergo ⁊ domi
nus electꝰ ē: Et ſicut dauid dicit: Quia do⸗
minus ipſe ē: qđ hereſes negāt. Marcioni
eni videtur odio legis: chriſtum ⁊ corpus ei
negare: ieſum profiteri: Iudęis autē ⁊ foti⸗
no propter ʒeluʒ legis: ieſum negare ꝙ deꝰ
ſit. Nā quotienſcūq̄ʒ aut ieſū dicit aut chri⸗
ſtum: aliq̄n deum: aliq̄n hominē ſignificat.
Sicut hoc loco inter cętera: Et vnꝰ inq̄t do 1. Corſ. 8.
minus ieſus: ꝑ quē omnia: qđ vtiq̄ʒ ad dei
filiū ꝑtinet: iuxta qđ deꝰ ē. Et alio loco: Ie⸗ Luc. 2.
ſus autē inquit ꝓficiebat ętate ⁊ ſapientia:
qđ vtiq̄ʒ homini cōpetit. Uocatus apo
ſtolus. Propter qđ deū cognouit ⁊ fateť

factus idoneus ſeruus: ꝓmotum ſe oſten
dit dicẽs: Vocatus apoſtolus: hoc ē a dño
miſſus ad res eius agendas. Per qd̓ oſten
dit hunc meritū habere apud deuꝫ: qui ſer-
Matth.12. uit nō legi ſ chriſto. Dominus eſt eni filius
hois etiā ſabbati. **Segregatus i euā-
gelium dei.** Euangeliū dei: eſt bonū nun
ciū: quo peccatores ad indulgentiā cōuo-
cantur. Apoſtolus aūt qm̄ in iudaiſmo lo-
cū doctoris habebat: vtpote phariſeꝰ: ideo
a iudaiſmi pḙdicatiōe ſegregatū ſe dicit in
euāgeliū dei: vt a lege diſſimulans chriſtuꝫ
p̄dicaret: qui quod lex nō potuit: credētes
in ſe iuſtificaret: ſed nō cōtra legē ſed ꝓ lege
eſt. Ipſa eni hoc dicit futurū: dicente eſaia
ꝓpheta: Veniet ex ſyon q̄ eripiat ⁊ auer-
tat captiuitatē ab iacob: ⁊ hoc illis a me te-
ſtamentū cū abſtulero peccata eoꝝ. **Qd
ante promiſerat.** Vt probet ratā ⁊ inte-
grā fidei ſpem eē in chriſto: iam priꝰ euāge-
lium eius dicit a deo promiſſū: vt ex eo ido-
neū illū ſponſorē vitḙ doceret: priuſq̄ veni
ret teſtimoniū eiꝰ datū oſtēdit: paria teſtan
Act.4. te petro apl̓o. Nec eni aliud datuꝫ ē inquit
nomē ſub cḙlo in quo oporteat ſaluos fieri.
Per prophetas ſuos. Vt māifeſtiꝰ
ſalutarem eē aduentum chriſti ſignificaret:
etiā perſonas ꝑ quas ꝓmiſſionē ſignauerit
demonſtrauit: vt q̄ꝫ vera ⁊ magnifica ſit ꝓ-
miſſio ex his videreť. Nemo eni rē vilē ma-
gnis ꝑcurſorībꝰ nūciat. **In ſcripturis
ſanctis.** Hoc ad cumulū verḙ ꝓteſtatiōis
adiecit: vt maiorē fiduciā credētibꝰ faceret
⁊ legē cōmendaret. Sanctḙ eñ ſūt ſcripturḙ
quḙ vitia damnāt: ⁊ ſacramētū illic vniꝰ dei
⁊ incarnationis cōtineť filij dei ꝓ ſalute hu
mana: teſtibꝰ ſignoruꝫ ꝓdigijs. **De filio
ſuo.** Dignū fuit: vt quia deꝰ filiū ſuū ꝓpri-
um mūdo ꝓmittebat: ꝑ claros viros illum
ꝓmitteret: vt ex his q̄ꝫ potentiſſimꝰ eſſet q̄
p̄dicabať poſſit ſciri: vt ſcripturis ſanctis
aduentū eiꝰ futuꝝ insereret: ⁊ vt falſuꝫ non
poſſet videri qd̓ a ſanctis p̄dicatū ē ſcriptu-
ris. **Qui factus ē ei ex ſemie dauid
ſecūdū carnē.** Euꝫ qui erat dei filiꝰ ſcd̓m
ſpiritū ſanctū: id ē ſcd̓m deū: q̄ deꝰ ſpūs ē:
⁊ ſine dubio ſanctꝰ ē: factū dicit iuxta carnē
dei filium ex ſemine dauid. Iuxta illud: Et
Joh.1. vbū caro factū ē: vt iā vnꝰ ſit dei ⁊ hois filiꝰ
xp̄s ieſus. Qui eñ ex ḙterno dei filius erat:
Ignorabať aūt a creatura: dū vult manife
ſtari ꝓ humana ſalute: viſibilis debuit ⁊ cor

poreus fieri: q̄ ⁊ cognoſci ſe voluit ꝑ virtu-
tē ⁊ hoiem pctīs abluere in carne morte de-
uicta. Et id̓ ex ſemine dauid fit: vt ſicut de
deo deꝰ ante ſḙcula natꝰ ē: ita ⁊ ſcd̓m carneꝫ
ex rege ortū regiū caperet: factꝰ ope ſpiritus
ſancti de virgine: hoc ē natꝰ: vt reuerētia ei
reſeruata: ex hoc vltra hoiem cognoſcereť: q̄
ab humanḙ legis natiuitate diſtaret: ſic̄ p̄di
Eſa.7. ctū fuerat ab eſaia propheta: Ecce virgo in
vtero cōcipiet ⁊c̄. vt cū nouū factū videreť
ac laude dignū: ꝓuidentia quadā dei circa
viſitationē hūani generꝪ futura dinoſcereť.
**Qui prḙdeſtinatus ē filius dei in
virtute ſecūdū ſpiritū ſanctificatio-
nis ex reſurrectiōe mortuoruꝫ: ieſu
chriſti dñi noſtri.** Filiū dei dicēs: patrē
ſignificauit deū. Addito aūt ſpū ſanctifica-
tionis: oſtendit myſteriū trinitatis. Hic ꝫ q̄
incarnatꝰ q̄d eēt latebat: tū c prḙdeſtinatus
ē ſcd̓m ſpiritū ſanctificationis: i virtute ma-
Pſ.84. nifeſtari filiꝰ dei cū reſurgit a mortuis: ſicut
ſcriptū eſt in pſal̓. lxxxiiij. Veritas de terra
orta ē. Ois eni ambiguitas ⁊ diffidentia re
ſurrectione eiꝰ calcata ē ⁊ cōpreſſa. Siq̄dem
adhuc in cruce poſitū centurio vidēs mag-
nalia: dei filiū ꝯfiteť. Nā ⁊ diſcipuli i morte
Luc.24. eiꝰ dubitauerīt dicēte cleopha i emauſ: Nos
putabamꝰ q̄ ipſe erat qui incipiebat libera
Joh.8. re iſrael. Ipſe eni dñs ait: Cū exaltaueritis
filiū hois: tunc cognoſcetis q̄ ipſe ego ſuꝫ.
Joh.12. Et iterū: Cū exaltatus fuero a terra oia tra
haꝫ ad me: id eſt tūc cognoſcar oim eē dñs.
Id̓ aūt nō dixit: ex reſurrectiōe ieſu chriſti:
ſed ex mortuoꝝ: q̄ reſurrectio chriſti gene-
ralē tribuit reſurrectionē. Hḙc eñ maior vi-
deť virtus in chriſto ⁊ victoria: vt ea ꝑtāte
opareť mortuꝰ q̄ opatꝰ fuerat et viuꝰ. Quo
facto apparuit illuſiſſe morteꝫ: vt redimeret
nos: vñ dñm nr̄m hunc vocat. **Per quē
accepimus gratiaꝫ ⁊ apoſtolatū ad
obediendū fidei in omnibus genti
bus pro noīe eius.** Poſt reſurrectionē
manifeſtatꝰ filius dei i virtute gratiā dedit
iuſtificans pctōres ⁊ apl̓os noiauit: quorū
ſe hic ſociū dicit: vt apl̓atus cū grā eēt doni
dei: nō ſicut iudḙoꝝ ſunt apl̓i. A deo ꝫ pr̄e
ꝑ chriſtū dñm hāc acceperunt ꝑtātē vt vice
dñi ſignis doctrinā dñicam acceptabilē fa-
cerent: vt virtutē quā in ſaluatore zelareť
pfidi iudḙi: hanc in ſeruis eius a turbis ad-
mirari videntes vehementiꝰ torquerentur.
Teſtis eñ doctrinḙ virtus ē: vt quia quod

prḙdicatur: incredibile mundo eſt: geſtis fie
ret credibile. Miſſos igiť apoſtolos vocat:
vt prḙdicarent fidem omnibus gentibꝰ: vt
obedirent ⁊ ſaluarenť: vt donum dei nō iaꝫ
ſolis iudḙis: verumetiam omnibus genti-
bus conceſſum videreť: et hanc eſſe dei vo-
luntatem: vt in chriſto ⁊ per chriſtum omni-
bus miſereatur: vicarijs eius prḙdicantibꝰ:
hoc eſt: pro nomine eius: ſicut alibi dicit:
2.Cor.5. Pro quo legatiōe fungimur. **In quibꝰ
eſtis et vos vocati ieſu chriſti.** Hoc
eſt: legatione nobis fungentibus in omni-
bus gentibus pro nomine ieſu chriſti: inter
quos eſtis ⁊ vos vocati: quia donū dei om
nibus miſſum eſt: vt cum audiūt ſe inter cḙ-
teros vocatos: ſcirent ſe ſub lege agere non
debere: quia ſine lege moyſi ſuſceperunt cḙ
terḙ gentes legem chriſti. **Omnibus
qui ſunt romḙ dilectis dei vocatis
ſanctis.** Quāuis romanis ſcribat: illis ta
men ſcribere ſe ſignificat qui i charitate dei
ſunt. Qui ſūt hi: niſi qui de dei filio recte ſē
tiunt? Iſti ſancti ſunt ⁊ vocati dicunť. Sub
lege enim agentes male intelligunt chriſtū:
⁊ iniuriam deo patri faciunt: cum an in chri
ſto perfecta ſpes ſalutis ſit: dubitant: ideo
ſancti nō ſunt: neq̄ꝫ vocati dicunť. **Gra-
tia vobis et pax a deo patre noſtro
et domino ieſu chriſto.** Gratiam ⁊ pa-
cem cum his dicit eſſe qui recte credūt. Gra
tia eſt: quia a peccatis abſoluti ſunt. Pax
vero: quia ex impijs reconciliati ſunť crea-
Luc.10. tori: ſicut dicit dominus: In quācunq̄ꝫ do-
mū introieritis ⁊ receperint vos: dicite pax
huic domui. Et vt ſine chriſto nullā eſſe pa-
cem ⁊ ſpeꝫ doceret: adiecit: grām ⁊ pacē: nō
ſolum a deo patre eſſe: ſed ⁊ a chriſto ieſu.
Deū patrem noſtrū dicit propter origineꝫ:
quia ab ipſo ſūt omnia: Chriſtum autē di-
cit: quia eius ſanguie redempti: facti ſumꝰ
filij dei.

Ca.II. P**Rimum quidem gratias ago
deo meo ꝑ ieſū chriſtū ꝓ om-
nibus vobis: quia fides veſtra an-
nunciatur in vniuerſo mundo.** Fini
ta prḙfatione: ante omnia gaudiuꝫ ſuū eſſe
teſtatur: vtpote gentiū apl̓s: ꝙ cuꝫ romani
regnent in mundo: ſubiecerint ſe fidei chri-
ſtianḙ: quḙ prudentibꝰ ſḙculi humilis ⁊ ſtul-
ta videtur. Cum ergo multa eſſent ex qui-
bus gauderet in romanis: Erāt eni doctri-
nḙ memorabiles ⁊ boni operis cupidi: ſtu-
dioſiq̄ꝫ magis agendi bene q̄ꝫ ſermonis: qd̓
non longe eſt a religione diuina: In hoc ta
men primū ſe gaudere dicit: quia fides illo-
rum in omni loco currebat: quāuis nō ſcd̓m
regulā ab auctoribꝰ traditḙ veritatis: tamē
quia qd̓ ab vno deo erat: interpoſito nomi
ne chriſti cḙperāt venerari: gratulať: ſciens
illos poſſe proficere. Per qd̓ etiā charitatē
ſuam circa illos oſtendit: quādo cōgaudet
bono cḙpto illoruꝫ: ⁊ hortať ad profectum.
Gratias ꝫ agere ſe dicit deo ſuo dumtaxat:
q̄ adhuc illorum nō erat plene: quia ex ipo
eſt omnis paternitas: ſed q̄ omnis diſpo-
ſitio ſalutis noſtrḙ a deo quidē: ſed per chri-
ſtum eſt: nō per legem neq̄ꝫ per aliquē pro-
phetam. Gratias qnidē ſe agere dicit deo:
ſ per chriſtū: quia fama fidei illorū erat ꝓ-
fectus multoꝝ: vt hoc ipſū ad dei prouidē-
tiam referat per chriſtum. Aut enim gaude
bant roborati qui crediderant cḙteri: q̄ vi-
debant principes ſuos factos chriſtianos.
Aut certe qui nō crediderant: poterāt crede
re horum exemplo. Facile eni facit inferior
qd̓ fieri viderit a priore. **Teſtis eni mi-
hi eſt deus cui ſeruio i ſpiritu meo:
in euangelio filij eius: ꝙ ſine inter-
miſſione memoria veſtri facio ſem-
per in orationibus meis.** Vt ſuade-
at charitateꝫ: deū teſtem dat cui ſeruit. Ad
quē ⁊ preceꝫ pro his facit: nō in lege ſeruiē-
do ſed in euāgelio filij eius: hoc eſt: nō in eo
qd̓ moyſes ſeruꝰ tradidit: ſ in eo qd̓ filiꝰ di-
lectiſſimus docuit: vt quātū diſtat ſeruus a
dño: tm̄ diſtet euangeliū a lege: non ꝙ mala
ſit lex: ſed q̄ melius ē euāgeliuꝫ. Deo itaq̄ꝫ
ſeruit in euāgelio filij eius: vt oſtēdat dei eē
volūtatē: vt credatur in chriſtū. Et ſeruio.
Quomō? In ſpiritu meo inquit: non in cir-
cūciſione manufacta: neq̄ꝫ in neomenijs et
ſabbato ⁊ diſcretione eſcarum: ſed in ſpiri- 2.Cor.3.
tu: id eſt in mente: q̄ deus ſpiritus ē: ſpiri-
tu vel animo potiꝰ debet illi ſeruiri. Cui eñ
animo ſeruiť: ex fide illi ſeruiť. Hḙc ⁊ domi-
nus fatus eſt ad ſamaritidem: putantē ꝙ in
monte adorari ſe deꝰ velit dicēs: Venit ho- Joh.4.
ra ⁊ nunc ē: ꝙ veri adoratores adorabūt pa
trē i ſpiritu ⁊ veritate. Eteni pater tales q̄-
rit qui adorēt eū. Spūs ē deꝰ. Adorātes ꝫ i
ſpiritu ⁊ veritate oportet adorare: ⁊ nō lo-
cus oronē cōmendat: ſed deuotꝰ animus:
hoc ē in veritate adorare in ſpū deū ſpiritū
⁊ chriſtū vnū ex quo oia ⁊ vnū per quē oia.

Hos quęrit adoratores pater. Memorez ꝗ
ſe illoꝝ in orōnibꝰ ſuis flagitat: vt ſeminet
in illis charitatē. Facit eni illis deſiderium
ſui. Quis eni nō amet eū: quē audit memo
rē ſui eſſe? Si eni ab his qui miſſi nō erāt li
bēter acceperāt doctrinā ſub noīe xp̄i adul
teratis verbis: quātomagis ab eo quē ſci
rent eē apl'm: ⁊ cuius verba comitareꝛ vir
tus deſiderarēt audire? **Obſecrans ſi
quo modo tandē aliquādo proſpe
rū iter habeā in voluntate dei veni
endi ad vos.** Orationis ſuę ꝓ illis ſenſū
oſtendit. Deū eni ſe dicit petere vt veniret
ad vrbē: ad ꝑfectū illoꝝ cuz dei voluntate:
cuiꝰ ꝑdicat donū. Tunc eni profectꝰ adeſt:
ſi qđ agendū ē: cū dei volūtate agaꝛ. Orat
ꝗ vt quacunqȝ ex cauſa iā deꝛ occaſio: ꝗ ve
niret ad vrbē: qꝛ occupatꝰ erat alijs ꝑdican
do. Sic proſpeꝝ iter imputās ſi deo volen
te veniret: qꝛ ꝓuida ē dei volūtas. Proſpe
rū ꝗ iter ē nō incaſſū laborē itineris ſubire.
Hoc rogat vt deꝰ impleat vocando illos ad
ſuā gratiā. Auiditate animi loqꝛ. Deſide
rat eni illos: ſciens ⁊ illis ⁊ ſibi prodeſſe: ſic
alibi dicit: Qđ ē gaudiū noſtrum ⁊ corona:
nonne vos in aduentu dn̄i? Fructꝰ eni apl'i
ē vberior ſi lucreꝛ m'ltos. Pręterea qꝛ maiꝰ
gaudiū eſt ſi potētes mūdi ꝯuertenꝛ ad de
um: qꝛ quāto inimici graues ſunt: tāto ma
gis recōciliati neceſſarij. Volūtati itaqȝ eiꝰ
ſic occaſio data ē: vt coactus appellaret cęſa
rem: ⁊ dirigereꝛ ex alia cauſa ad vrbē romaꝫ
deo volente: vt impleret ꝓpoſitum volun
tatis ſuę. Deniqȝ i naufragio poſito aſtitit
Act.23. dn̄s dicēs: Noli timere paule. Sicē eni teſti
ficatus es de me hieroſolymis: ita ⁊ romę.
**Deſidero eni videre vos: vt grāz
ſpiritalem vobis adminiſtrē ad cō
firmandos vos.** Confirmatio hęc tres
ꝑſonas requirit: annuentis dei: miniſtrātis
apl'i: accipiētis populi. Nunc ꝗ deſiderij ſui
voluntatē oſtēdit: quo nā eſſet voto circa il
los. Cū eñ dicꝛ: Vt grāz ſpiritalē vobis mi
niſtrem: carnalē illos ſenſū aſſecutos ſigni
ficat: qꝛ ſub noīe xp̄i: nō illa ꝗ chriſtꝰ docue
rat fuerant aſſecuti: ſed ea ꝗ fuerāt a iudęis
tradita. Se autem cupere citiꝰ venire: vt ab
hac illos traditione abſtraheret: ⁊ ſpiritale
illis traderet donū: vt acquirat illos deo: ꝑ
ticipes illos faciens grę̄ ſpiritalis vt in pro
feſſione ⁊ fide ſua eſſent perfecti. Hinc daꝛ
intelligi ſuperiꝰ nō fidē illoꝝ laudaſſe: ſ; fa
cilitatē ⁊ votum circa xp̄m. Chriſtianos eñ
ſe ꝓfitentes: ſub lege agebāt ſimpliciꝛ: ſicut
illis fuerat traditū. Nā miſericordia dei ad
hoc data ē vt lex ceſſaret: qđ ſępe iā dixi: qꝛ
deꝰ cōſulens infirmitati humanę: ſola fide
addita legi naturali: hoīm genꝰ ſaluari de
creuit. Quid ē: vt cū ſcriptis illos corrigat:
⁊ a carnali ſenſu abſtrahat: ꝑſentiā ſuā ne
ceſſariā dicit: vt grāz illis ſpiritalē miniſtra
ret: cuz ꝗ ſcribit ſpiritalia ſint: niſi qꝛ aliter
dicta ad aliud ſolent rapi: ſicut ab hęreticis
fit? Ideo deſiderat vt ꝑſens doctrinā euan
gelicaꝫ ſenſu quo ſcribit his tradat: ne ſub
auctoritate lr̄aꝝ eius nō auferreꝛ error: ſ; fir
mareꝛ. Quippe cuz ꝑſens ꝗ verbis ſuadere
nō poterat: ſuaderet virtute vt magis illis
ꝓficiat additis. **Id eſt ſimul cōſolari
in vobis per eā quę inuicē eſt fideꝫ
veſtrā atqȝ meā.** Conſolari ſe dicit cum
illis: ſi apprehendant ſpiritalia: qꝛ ꝗuis con
gaudeat fidei illoꝝ: dolet tamē qꝛ nō rectā
accipiebant fideꝫ. Hoc affectu fuit apl's: vt
aliena vitia quaſi ſua doleret: ac ꝑ hoc cōſo
lemur inquit ꝑ vnā atqȝ eādē fidē: vt tūc cō
ſolatio vna ſit: ſi vniꝰ fidei efficerenꝛ i xp̄o:
vt adminiſtratio grę̄ ſpiritalis euāgelizātę
apoſtolo hunc pręſtaret effectum.

Ca.III. **Non autem arbitror ignorare
vos fratres: quia ſępe propo
ſui venire ad vos: et prohibi
tus ſū vſqȝ adhuc.** Propoſitum ⁊ vo
tum ſuū oſtēdit: qđ quidē ſcire illos nō am
bigit ꝑ eos frēs qui ab hierl'm vel cōfinibus
ciuitatibꝰ cauſa aliqua ſiue religiōis ad vr
bem veniebāt: ſicut aquila ⁊ priſcilla: votū
eiꝰ inſinuantes romanis. Cū eñ ſępe vellet
venire ⁊ ꝓhibereꝛ: ſic factū ē vt ſcriberet epi
ſtolā: ne diu in mala exercitatōe detenti: nō
facile corrigerenꝛ. Et frēs eos vocat: nō ſo
lū qꝛ renati erāt: ſ; qꝛ erāt inter eos licꝫ pau
ci qui recte ſentirent: vn̄ dicit: Vocatis ſan
ctis. Quid tn̄ eſt: vocatis ſanctis? Si eñ iā
ſancti ſūt: quō vocanꝛ vt ſanctificenꝛ? Sed
hoc ad dei ꝑtinet ꝑſcientiā: quia ꝗs ſcit deꝰ
futuros ſanctos: iā apud illū ſancti ſūt ⁊ vo
cati permanēt. Prohibitum tn̄ ſe dicit vſqȝ
ad tēpus datę epl'ę: a deo vtiqȝ: ꝗ ſciens ad
huc imparatos illos: ad alias vrbes direxit
apl'm: quę iā ad recipiēdā veritatē eſſent ca
paces: ꝗuis ſub noīe agerent ſaluatoris: ſ;
vitijs ꝓhibebanꝛ carnalibus: ne digni iam
eſſent addiſcere ſpiritalia. Deniqȝ volētes

Act.16. aliqñ i bithyniā ire: ꝓhibiti ſūt a ſcō ſpiritu
paulꝰ ⁊ ſylas. Cur: niſi ſciret adhuc effectū
deeſſe? Apud corinthios autez cōmonetur
Act.18. apl's dicēte dn̄o: Loqre ne tacueris: qꝛ ppl's
mihi multus ē in hac ciuitate. Nō ꝗ ocioſe
ꝓhibitū ſe dicꝛ: ſ; ⁊ cauſas moraꝝ diſcreuit.
Et hos vt ſe ꝑpararēt adhortatꝰ ē: vt audiē
tes ſibi grām ſpiritalē miniſtrādā fore: dig
nos ſe efficerēt: a vitijs carnalibꝰ abſtinētes
ad excipiendā eā. **Vt aliquē fructum
habeā et in vobis ſicut ⁊ in cęteris
gentibus.** Pro vtilitate cōi cupidū ſe ve
niendi ad hos declarat: vt ⁊ hi ſalutē ſpiri
talis grę̄ cōſequātur: ratā habētes fidei ſuę
ꝓfeſſionē: vt hic fructū habeat apud deum
miniſterij ſui: per qđ laceſſit illos ad fidem
rectā exēplo cęteraꝝ gētiū. Prōptior eni fit
ꝗs ad rē ſibi traditā: ſi illi multos videat aſ
ſentire **Grecis et barbaris: ſapienti
bus et inſipientibus debitor ſum.**
Debitorē ſe dicit hoꝝ ꝗs memorat: qꝛ ad hoc
miſſus ē: vt oībus ꝑdicaret. Per qđ etiam
oēs ſignificat debitores. Cōfiteri eñ creato
rē deū: ex ꝗ oīa: ⁊ per quē oīa: debitus ⁊ ho
nor ē ⁊ ſalus cōfitentis. Gręcos eni gentileſ
poſuit: ſed eos ꝗ romani dicanꝛ ſiue natiōe
ſiue adoptiōe. Barbaros vero eos ꝗ roma
ni nō ſunt: quoꝝ genꝰ aduerſū ē ⁊ nō ſūt gē
tiles. Sapientes aūt illos dixit: qui mūda
nis rōnibus eruditi: ſapiētes vocanꝛ in ſę
culo: dum aut ſiderū ſpeculatores ſūt: aut
menſuris: aut numeris: aut arti grāmaticę
ſtudent: aut rhetoricę: aut muſicę. His oībꝰ
oſtendit nihil hęc ꝓdeſſe: nec vere ſapiētes
eſſe niſi credant in xp̄m. Stultos vero hos
dixit: qui ſimplicitatē ſeqn̄tes: harū rerum
imperiti ſūt. His oībus miſſū ſe ꝑdicare te
ſtaꝛ. De iudęis autē tacuit: qꝛ magiſter gen
tiū eſt. Ac ꝑ hoc debitorez ſe ꝓfiteꝛ: qꝛ ad hoc
accepit doctrinā vt tradat: ⁊ cū tradit acq
rat. **Itaqȝ qđ i me ē prōptꝰ ſum: et
vobis qui romę eſtis euāgelizare.**
Quāuis miſſū ſe ꝑdicare oībꝰ dicat gētibꝰ:
prōptū tn̄ ſe romanis aſſerit tradere euāge
liū grę̄ dei: apđ quos regni romani caput ⁊
ſedes ē. Ad mēbroꝝ eñ vtilitatē ꝑtinet vel
requiē: ſi caput iquietū nō fuerit: Idō roma
norū pacē optat: vt nō m'ltū ſe iactet ſatha
nas: ⁊ vberiores fructꝰ habeat operis ſui.
**Nō eni erubeſco euāgeliū. Virtus
eni dei ē i ſalutē omni credenti.** Hoc
dicto illos tāgit: a ꝗbus acceperāt nō rectā
fidē. Apl'oꝝ tn̄ doctrinaꝫ virtꝰ cōmēdabat:
vt qꝛ incredibile videbaꝛ qđ ꝑdicabaꝛ: ſig
na ⁊ ꝓdigia ab apl'is facta teſtimonio eēnt:
nō diffidendū de his ꝗ ab illis dicebantur
in quibꝰ tāta virtꝰ ineſſet. Nulli eni dubiū
verba virtuti cedere: ac per hoc qm̄ illorum
nulla viſa erāt portenta: ꝑdicatio illoꝝ ſine
virtute dei erat. Idōqȝ nō ſe dicit erubeſcere
euangeliū dei: illos autez erubeſcere: qꝛ qđ
illis tradiderat: in reprehenſione veniebat:
nec quoquā teſtimonio firmabaꝛ ⁊ diſcor
dabat a doctrina apl'ica. Virtus igiꝛ dei ē:
ꝗ inuitat ad fidē ⁊ dat ſalutē oī credēti: duꝫ
peccata donat ⁊ iuſtificat: vt a ſcđa morte
detineri nō poſſit ſignatꝰ myſterio crucis.
Prędicatio eni crucis xp̄i: iudiciū ē mortis
euictę: dicēte apl'o iohē: Ad hoc eñ venit fi
lius dei vt ſolueret opa diaboli: vt oīs cre
dēs nō teneaꝛ a morte: qꝛ ſignū habet ꝙ vi
cta mors ē. **Iudeo primū et greco.**
Id eſt: huic qui ē ex genere abrahę: ⁊ huic ꝗ
ex gentibꝰ. In gręco eñ gētilem ſignificat:
in iudęo vero euꝫ ꝗ ex genere ſit abrahę. Nā
iudęi ex tp̄e iudę machabei dici cęperunt: ꝗ
in cauſa cladis reſtitit ſacrilegijs gentiū: ⁊
fiducia dei collegit ppl'm: ⁊ defendit genꝰ ſu
um. Fuit aūt ex filijs aaron. Quis ꝗ prępo
nat iudęū cauſa patrū: tn̄ ſimiliter etiā ipſū in
digere dicit dono euāgelij xp̄i. Si ꝗ ⁊ iudęꝰ
nō iuſtificaꝛ niſi per fidem chriſti ieſu: quid
opus eſt eſſe ſub lege? **Iuſticia enim
dei reuelatur in eo ex fide in fidem.**
Hoc dicit: quia in illo qui credit: ſiue iudę
us ſit ſiue grecus: iuſticia dei reuelatur. Iu
ſticia dei dicit: quia gratis iuſtificat impiū
per fidem ſine opibus legis: ſicut alibi di
cit: Vt in illo iueniar nō habēs meā iuſticiā Phil.3.
ꝗ ex lege ē: ſ; illā ꝗ ex fide ē. Quę ex deo eſt
iuſticia in fide: ipſā iuſticiā dicit reuelari in
euāgelio: dū donat hoī fidem per quā iuſti
ficeꝛ. Oſtēdiꝛ eni in eo veritaſ ⁊ iuſticia dei:
dū credit ⁊ profiteꝛ. Iuſticia ē dei: qꝛ qđ ꝓ
miſit dedit. Idō credens hoc eē ſe cōſecutuꝫ
qđ ꝓmiſerat deus per ꝓphetas ſuos: iuſtū
deū ꝓbat ⁊ teſtis iuſticię eiꝰ ex fide in fideꝫ.
Quid aliud ē ex fide in fidē: niſi qꝛ fides dei
eſt in eo quod de ſe repromiſit: ⁊ fides hois
qui credit ꝓmittenti: vt ex fide dei ꝓmittē

tis in fide hoīs credentis dei iuſticia reuele
tur? In credente enī iuſtus deus apparet: in
eo aūt qui nō credit iniuſtus videt̄. Negat
eñ veracē deū: qui nō credit deū dediſſe q̄d
promiſit. Hoc contra iudęos loquit̄: qui ne⸗
gant hunc eſſe chriſtum: q̄d promiſit deus:
**Sicut ſcriptum eſt: Iuſtus autꝫ
ex fide viuit.** Propterea ad exemplū ꝓ⸗
Abachuc.2. phetę abachuc ſe cōuertit: vt declaret olim
oſtenſum: iuſtū ex fide: nō ex lege viuere: h̄
eſt: nō iuſtificari hominē apud deū ꝑ legem
ſed ꝑ fidē. Uita eñ ex fide: nō hęc pręſens ē
ſed futura: q̄ȝ iuſtus ex fide viuit: ſed apud
deum.

Ca.IIII. **Reuelatur enī ira dei de celo in
omnē impietatē ⁊ iniuſticiam
hominū eorꝫ qui veritatem
dei in iniuſticia detinent.** Sicut eñ in
illo qui credit iuſticia dei reuelatur: ſicut ſu⸗
pra memoraui: ita ⁊ in eo qui nō credit im⸗
pietas ⁊ iniuſticia reuelat̄. Ex ipſa enī celi
fabrica iratus illi deus videt̄. Idcirco enim
tam pulchra aſtra condidit: vt ex his quan⸗
tus ⁊ quā admirabilis creator eoꝝ eſt poſſit
agnoſci: ⁊ ſolus adorari. Un̄ ſcriptū ē ī pſal
Ps.18. mo.xviij. Celi enarrant gloriaꝫ dei: ⁊ opera
manuū eius annunciat firmamentuꝫ. Per
naturalē ergo legem: reum facit genus hu⸗
manū. Potuerunt enim id per legem natu⸗
rę apprehendere: fabrica mundi teſtificante
auctorem deum ſolū diligendū: q̄d moyſes
litteris tradidit: ſed impij facti ſunt non co⸗
lendo creatorem: et iniuſticia in eis apparet
dum videntes diſſimulant a veritate nō fa
cientes vnū deum. **Quia q̄d notuꝫ ē
dei: manifeſtū ē ī illis.** Noticia dei ma
nifeſta eſt ex mundi fabrica. Ut enī deꝰ qui
natura inuiſibilis ē: etiam viſibilibus poſ⸗
ſit ſciri: opus factum eſt ab eo q̄d opificem
viſibilitate ſua manifeſtaret: vt per certum
incertum poſſit ſciri: vt per hoc q̄d cęteris i⸗
poſſibile eſt: ille eſſe deus omnium crederet̄
qui hoc opus fecit. **Deus enī illis ma
nifeſtauit: hoc eſt opus fecit: per q̄d
poſſit agnoſci fideſ. Inuiſibilia enī
eius a creatura mūdi per ea que fa⸗
cta ſunt intellecta conſpiciuntur.**
Idem ſenſus eſt quē repetit: vt abſolutius
doceat: quia cum per ſe potētia ⁊ maieſtas
dei creaturę oculis aſpici nō poſſit: oꝑe mū
di intellecta conſpiciunt̄. Hoc igitur genere
reos facit eos: qui ſine lege vixerūt ⁊ natu⸗
rę ⁊ moyſi. Cōſuetudine enim peccandi ob⸗
ruerunt legem naturę: obliti ſunt memoriā
eius. Legem autē que ad reformationē da⸗
ta fuerat: percipere noluerūt: vt duplici mo
do obnoxij fierent dānationi. **Sempi⸗
terna quoqꝫ eiꝰ virtus ⁊ diuinitaſ
ita vt ſint inexcuſabiles.** Ut oīno ex⸗
cuſari impietas nō poſſit: adiecit etiā virtu⸗
tes dei ⁊ diuinitatem ſempiternā cognitaꝫ
eſſe ab hominibus: ⁊ ſtupore quodaꝫ hebe
taſſe ad honorandū deum: quē ⁊ eſſe ⁊ ope⸗
rari ad vtilitatem ſui nō ignorarent. Ea eñ
que humanis vſibus euoluto anno gignū⸗
tur: ipſū decreuiſſe: nulli in dubium venit.
Eterna ergo virtus eius chriſtꝰ ē: q̄ȝ inſtitu⸗
it que nō erant ⁊ in eo manent. Cuius ſi du
dum perſona agnita nō eſt: opera tñ mani⸗
feſta ſunt: Diuinitas vero qua ī oꝑe ſibi de⸗
creto ꝑſeuerāt elementa reruꝫ vt ſint in ex⸗
cuſabiles. Multis eñ modis qui reus con⸗
uincitur: excuſari nō poteſt. **Quoniam
cum cognouiſſent deū: nō ſicut de⸗
um magnificauerunt: aut gr̄as ege
runt.** Uſqꝫ adeo nō ignorauerunt vt fate⸗
rentur vnuꝫ eſſe principiū: a quo om̄ia ini⸗
tium ſortita ſunt: cęleſtia ⁊ terreſtria ⁊ infer
nalia: ⁊ hunc vnū eſſe q̄ omnibus decreue⸗
rit ꝓprietates ⁊ officia naturaliter: ⁊ hęc ſci
entes nō egerūt gr̄as. De anterioribꝰ loq̄t̄:
vt p̄ſentes ⁊ futuros corrigat. **Sed eua
nuerunt in cogitationibus ſuis.**
Euanuerunt: Uidētes enī mundū miro or
natu aptatū: ab eo quē eius opificē cogno⸗
uerant diſſimulauerūt. **Et obſcuratuꝫ
eſt inſipiens cor eoꝝ.** Nebula erroris
texit cor illorum: q̄ȝ cū creatorē ex his que fe
cit pulchra plꝰ ampliꝰ honorificari debuerīt:
obtunſi ſunt: relicto illo hoc ſolū ſibi dicen⸗
tes ſufficere ad ſalutem. **Dicentes enī
ſe eſſe ſapientes: ſtulti facti ſūt.** Sa⸗
pientes enim ſe arbitrant̄: quia ratōes phy
ſicas inueſtigare putant: ſcrutantes curſus
ſiderum ⁊ qualitates elementorū: dominū
autem horum ſpernentes: ideo ſtulti facti
ſunt: cum ſi hęc laudanda ſint: quanto ma⸗
gis creator illorum? Solent tñ pudore paſſi
neglecti dei: miſera vti excuſatione dicētes
per iſtos poſſe ire ad deum: ſicut per comi⸗

tes peruenitur ad regem. Age: nunquid tā
demens eſt aliquis aut ſalutis ſuę imemor:
vt honorificentiam regis vendicet comiti:
cum de hac re ſi qui etiam tractare fuerint
inuenti: iure vt rei damnentur maieſtatis?
Et iſti ſe non putant reos: qui honoreꝫ no⸗
minis dei deferunt creaturę: et relicto do⸗
mino conſeruos adorant: quaſi ſit aliquid
plus quod ſeruetur deo. Nam ⁊ ideo ad re⸗
gem per tribunos ⁊ comites itur: quia ho⸗
mo vtiqꝫ eſt rex: ⁊ neſcit quibus debeat reꝫ
publicam credere. Ad deum autem quē vti
qꝫ nihil latet: omniū enim merita nouit: ꝓ⸗
merendum ſuffragatore nō opus eſt ſ; men⸗
te deuota. Ubicunqꝫ enim talis locutꝰ fue⸗
rit ei: reſpondebit illi. **Et mutauerunt
gloriam incorruptibilis dei ī ſimi⸗
litudinem imaginis corruptibilis
hominis.** Sic obcęcatū eſt cor illoruꝫ: vt
maieſtatem inuiſibilis dei quē ex his factis
agnouerāt: nō hominibus: ſ; q̄d peiꝰ ē ⁊ in⸗
excuſabile crimē: in ſiſ̄itudinē hoīm muta⸗
rent: vt forma corruptibilis hoīs deꝰ ab his
vocet̄: hoc ē ſimulachruꝫ hoīs: vt quos vi⸗
uos noīe donare nō audēt: mortuoꝝ imagi
nes in gl̄iaꝫ dei recipiāt. Quāta egritudo:
quāta ſtulticia hos ſe ſapiētes appellare ad
ſuā dānatiōꝫ: apud q̄s plus mortui poſſūt
q̄ȝ viui: ⁊ mortui potiores ſunt viuis? A vi⸗
uo enī deo recedētes: mortuis fauēt. In q̄ꝝ
numero ſūt ſic̄ ſcriptum ē: Mortalis fingit
mortuū manibꝰ iniq̄s. hoc de hm̄oi ſapien⸗
tia ſalomonis dictū ē. **Et volucrum ⁊
quadrupedū et ſerpētiū.** His ſubiect̄
cumulauit ad pęnam hebetudinis: vt vltra
ſtulticiā ⁊ vanitatē ſint hm̄oi. Sic enim dei
maieſtatē ⁊ gloriā minuerūt: vt hoꝝ que mi
nima ⁊ parua ſūt: ſiſ̄itudini dei honorificen
tiā darēt. Primi enī babylonij deū vocaue
rūt figm̄tū bel̄ cuiuſdā quōdā hoīſ mortui:
qui p̄ncipatū in eos dicit̄ egiſſe. Coluerūt ⁊
ſerpentē draconē quē occidit daniel hō dei:
cuiꝰ ſiſ̄itudinē habēt. Egyptij aūt colebant
quadrupedē quā dicebāt apem ī ſiſ̄itudinē
vaccę: q̄d malū imitatꝰ ē hieroboā: vaccas
inſtituēs ī ſamaria quibꝰ ſacrificarēt iudei:
Et volucres: q̄ȝ coracina ſacra habent paga
ni. Hoꝝ tamen omniū rerum quas memo⸗
raui ſimulacra coluerunt egyptij: ⁊ alia que
nūc dicere nō ē neceſſe. Hęc ab his facta ſūt
qui ſe ſapientes eſtimauerūt ī mūdo: quiā
eñ inuiſibilē deū nō honorauerūt iſta faci⸗
endo: nec his que viſibilia ſunt ſapere po⸗
tuerunt. Difficile enim in maioribꝰ prudēs
in minoribus non ſapit. **Propter q̄d
tradidit illos deus ī deſideria cor⸗
dis illorum in imundiciam: vt con
tumelijs afficiant corpora ſua in ſe
metipſis.** Quoniaꝫ inquit ad iniuriam
creatoris dei figmenta ⁊ ſimilitudines rerū
deificauerunt: traditi ſunt illudendi ⁊ tradi
ti non vt illa agerent que nolebant: ſed vt
illa perficerent que deſiderabant: ⁊ hic bo⸗
nitas dei eſt. Cum enī dignum fuiſſet ſubij
ci illos vt facerent que nolebant ⁊ cruciarē⸗
tur: quia licet bonum ſi contra voluntatem
fiat: amarum ⁊ malum eſt: iſti autem auer⸗
tentes ſe a deo traditi ſunt diabolo. Trade
re autēꝫ eſt: permittere non incitare aut im
mittere: vt ea que in deſiderijs cōceperāt:
adiuti a diabolo explerēt in opere. Nec eñ
poſſunt huiuſmodi bonum cogitatum ha⸗
bere: Traditi ergo ſunt in imundiciam: vt
contumelijs afficiant corpora ſua in ſemet⸗
ipſis. Cū pręterita recolat: etiam pręſentis
temporis ſignificat: quia traduntur nunc
vſqꝫ vt contumelijs afficiant corpora ſua.
Originis enim illius nunc vſqꝫ ſunt homi⸗
nes: qui dicuntur corpora ſua dehoneſtare
inuicem. Cum cogitatio animę ſit in crimi⸗
ne: corpora dicuntur dehoneſtare. Quare:
niſi quia macula corporis indicium eſt pec⸗
cati animę? Cum enim corpus contamina⸗
tur: nemo ambigit animę eſſe peccatum.
**Qui commutauerunt veritatem
dei in mendacium: et coluerunt et
ſeruierunt creature potius quā cre
atori qui eſt benedictꝰ ī ſecula amē.**
Cōmutantes veritatē dei ī mēdaciū: id eſt:
nomen dei qui verus eſt: dederunt his qui
non ſunt dij. Lapidibus enim vel lignis vel
cęteris metallis auferentes q̄d ſunt: dāt il⸗
lis q̄d nō ſunt: ⁊ hoc eſt imutare verū in fal⸗
ſum. Non enī vocant̄ iam lapis aut lignuꝫ
ſed deus: hoc eſt ſeruire potius creaturę q̄ȝ
creatori. Nō negant enim deū: ſed ſeruiunt
creaturę: quo nō excuſant̄ ſed accuſant̄ ma
gis: quia cognoſcentes nō honorant deuꝫ
qui eſt benedictꝰ in ſecula amen: hoc ē veꝝ.
Deus vero benedictus ait in ſecula: q̄ȝ per⸗

manet deus: dijs autē gentiū ad tēpus im-
pietas dat honorē: ideo nō eſt verū: in deo
autē manet veritas. Hāc benedictionē alio
loco filio dei aſſignat inter cętera: dicēs: Et
ex quibꝰ chriſtus ſcđm carnē qui eſt deꝰ be-
nedictus ſup oia in ſecula amen: aut vtraq̄
ad chriſtum pertinent: aut eadē dixit de fi-
lio quę ⁊ de patre.

Ca.V.
p
Ropterea tradidit illos deꝰ
in paſſiones ignominię. Nā
feminę eoꝝ imutauerūt natu-
ralem vſum in eū vſum qui eſt con-
tra naturam. Hęc irato deo propter ido-
latriā humano generi prouenisse teſtaꝛ: vt
mulier mulierē turpi deſiderio ad vſū appe-
teret. Qđ quidaʒ aliter interpretantur: nō
perſpiciētes vim dicti. Quid eſt eni immu-
tare naturalem vſum in eum vſum qui ē cō-
tra naturam: niſi ſublato conceſſo vſu aliter
vti: vt vna atq̄ eadem pars corporis vnuſ-
q̄ſq̄ intˀ ſe inuicē ſexus aliter ſe ad vſum ħ-
beat q̄ꝫ conceſſum eſt? Nam ſi illa eſt ꝑs cor-
poris quā putant: quomō imutauerūt vſū
naturę: cum habeat huiuſmodi vſum da-
tuʒ a natura? Superius iā dixerat traditoſ
in immundiciā: nō tamen qualitatē operis
imundicię ipſius oſtenderat: pro quo nunc
declarat. Similiter autem ⁊ maſcu-
li relicto naturali vſu feminę: exar-
ſerunt i deſiderijs ſuis i inuicē: ma-
ſculi in maſculos turpitudinē ope-
rantes. Nunc manifeſtauit quomodo ſu-
perius de mulieribus quod dixit intelligi
debeat. Quādo auteʒ ſubiecit: Siliꝛ ⁊ ma-
ſculi: dicēs: exarſerūt in deſiderium ſui: oſtē-
dit apertū peccatū mulieꝝ. Et quid mirum
cum hodieq̄ tales mulieres reperiantur: vt
ſicut illud a viris: ita ⁊ hoc a mulieribus ſit
inuentū? Denuq̄ mulieres inter ſe accuſāt:
et viri ſimiliter: manifeſtum eſt: vt qui iam
veritateʒ dei imutauerūt in mendaciū: im-
mutarent ⁊ naturalem vſum in eū vſuʒ per
quē dehoneſtarentur rei facti mortis ſecun-
dę. Qm eñ aliam legem dare nō poteſt ſa-
thanas: nihil eni habet. conceſſa ⁊ licita in
alium ordinem verſat: vt dum aliter fiūt q̄ꝫ
cōceſſa ſunt: ſint peccatum. Et mercedē
quā oportuit erroris ſui in ſemet-
ipſos recipientes. Hanc dicit cōpenſa-
tionē eſſe contempti dei: id eſt: turpitudinē
⁊ cōtaminationē. Hęc eſt enim prima cauſa
peccati. Quid enim peius: quid deterius ħ
peccato? Quantum eni idolatria ꝑ impiuʒ
⁊ grauiſſimum delictum eſt: tm̄ ⁊ cōpenſa-
tio eius horrenda ⁊ perſordida paſſio eſt.
Et ſicut nō probauerūt deum ha-
bere in noticia: tradidit illos deus
in reprobum ſenſum vt faciant ea
quę nō conueniunt. Propter errorem
ſimulacrorum traditi ſunt ad turpia facien-
da inuicem: ſicuti iam dictum ē. Et quia im-
punitatem hoꝝ eſtimauerūt: incurioſū deū
iudicātes: ac per hoc negligendū: hinc ad-
ditū eſt: vt magis ac magꝭ hebetati: ad om-
nia mala admittenda fierent promptiores:
vt facta quę hominibꝰ nō ambigerēt diſpli-
cere: deū nō crederēt vindicare. Nunc enu-
merat omnia mala quę illis ſuꝑaddita ſūt:
vt vꝉ ſic ꝯuerſi ad naturalē intellectū: intelli-
gerent irato deo hęc ſibi prouenisse. Re-
pletos ait omni iniquitate. Hic ſum-
matim locutꝰ ē: ⁊ ſubiecit membra iniq̄tatꝭ.
Malitia: fornicatiōe. Hęc fornicatio
habet in ſe ⁊ adulteriū. Si eni dixiſſet adul-
teriū: videbaꝛ excuſaſſe fornicationē: ſicut
legeſ romanę: Iđ qđ minus ē poſuit: vt qđ
maiꝰ ē: multū nō poſſit credi: ⁊ cętera q̄ ma-
nifeſta videꝛ. Auaricia: nequicia: ple-
nos inuidia: homicidijs: cōtentiōe
dolo: malignitate: ſuſurrōes: detra-
ctores: deo odibileſ: ꝯtumelioſos:
ſuperbos: elatos: inuētores malo-
rum: parentibus non obedientes.
Quāta aūt inſolentia arrepti ſūt: vt nec pa-
rentes ſuos q̊s auctores i natiuitate habēt
agnoſcerēt: quiq̄ ſe natos gauderēt: illos ꝑ
q̊s eē ceperāt contēnebāt: hoc ē eſſe ſine in-
tellectu: ſine charitate ſcʒ dei. Nā erat inter
illos charitas carnis. Hi dei iuſticiā cogno-
ſcentes ꝑ legē naturę: ſciuerunt eñ hęc deo
diſplicere: ſ hoc i animo ponere noluerūt.
Inſipiētes: incompoſitos: ſine af-
fectiōe: ſine miſericordia. Quonia
qui hęc agūt digni ſūt morte: ⁊ nō
ſolum qui faciunt ea: ſed etiam qui
conſentiunt facientibus. Aſſenſus
enim participatio eſt. Qui cum iuſtici-
am dei cognouiſſent non intellexe-
rūt: quoniaʒ qui talia agunt digni
ſunt morte. Vſq̄ adeo iuſticiam dei

cognouerunt: vt non negēt hęc oia q̄ faciūt
pęna digna ⁊ morte. Hęc omnia mala cor-
pus eſt peccatorum: cui mancipati facti ſūt
poteſtatis eiuſdem vt faciant punienda.
Hęc eñ malorum cauſa a ſodomitiſ cępta ē
offenſione dei: ſicut ſupra dictū eſt: et in om-
nē prope partē mundi ramos ſuos extēdit:
iram dei idolatrię cauſam nuncians: q̄ pri-
ma ꝑs ē erroris ⁊ impietatis: quā primū cō-
demnat: vt cū hęc emendata fuerint: facile
corrigaꝛ ⁊ morum vitia. Sublato eni ma-
licię ſemine: nequicię fructus areſcent. Nō
eni dat arbor fructus: cuius exciſę ſunt radi-
ces. Nam ideo ⁊ moyſes ſodomę ⁊ gomor-
rę geſta memorauit: exitumq̄ nō tacuit: vt
timorem poneret huius rei vitandę. Non ꝗ
h̊ vitiū ⁊ ꝯtamiatio dehoneſtatę vitę ab hoc
admittitur: qui in animo cogitat deū. Sūt
quidā qui ſe reos nō putāt: ſi nō operentur
quę mala ſunt: aſſentiūt autē facientibus.
Aſſentire eſt autē: ſi cum poſſit rep̄hendere
taceat: aut audiēs has fabulas aduleꝛ. Sci-
ens eni impuruſ ⁊ malignus: nō ignorari q̄
agit ⁊ minime ſe vitari ſ ⁊ honori eſſe: glo-
riatur fore ſe talē: nec cōfundi pōt in his q̄ſi
videt faueri ſibi ⁊ obſecundari ab his q̄ nō
ſunt tales: ⁊ ita eſt: vt qui fomitē prębeant
delictis illorum: ideoq̄ dignuʒ eſt: vt pari
crimine rei habeanꝛ. Sunt iterū alij qui nō
ſolū faciunt mala ſed etiā qui conſentiūt fa-
cientibus: vt nō ſolum faciant: ſed ⁊ talibꝰ
conſentiāt. Duplex ergo hoꝝ eſt nequitia:
Nō eni tam mali ſunt qui faciunt: ⁊ facien-
tibus contradicunt. Scientes eniʒ nefaria
nō illa vindicant. Illi eni tam neq̄ſſimi ſūt
qui faciunt ⁊ cōſentiūt facientibus: vt nec
deū timeāt increſcere cupiētes mala: iđ hęc
mime vīdicāt vt ſuadeāt nō illa eē vitāda.

Capitulum ſecundū.

Ca.VI.
q
Vapropter inexcuſabilis
es o homo omnis qui iu-
dicas: i quo enim iudicas
alterum: teipſuʒ cōdēnas.
eadē enim agis quę iudicas. Quoni-
am facientē maligna ⁊ conſentientē facien-
tibꝰ: morte dignos oſtēdit: ne forte hic qui
facit ⁊ nō conſentit facientibus excuſare ſe
poſſe putaret: docet huiuſmodi in excuſa-
bilem fore. Nō eni iuſtū eſt vt huic impune
concedaꝛ: quia per hypocriſim oſtēdit ſe nō
talem cū peior eſſe dep̄hendaꝛ. Fallit enim
vt dū puniendꝰ ſit: honore dignꝰ appareat.
Scimus autē quoniā iudiciū dei
eſt ſecūdum veritateʒ in eos qui ta-
lia agunt. Hoc eſt: nō ignoramus deū iu-
dicaturū de his in veritate: quando noſipſi
de his iudicamus. Si eni nobis diſplicēt:
quātomagis deo qui magis iuſtus ē: ⁊ opꝰ
ſuum zelatur? In veritate ꝗ cū dicit iudica-
turū deū: de his terrorē incutit: vt quem hi
incurioſum dicūt: iſte malos ſecūdū verita-
teʒ dicat iudicaturū: hoc eſt: veriſſime red-
dere ſm menſuram vniuſcuiuſq̄: nō ꝑcere.
Exiſtimas auteʒ hoc o homo qui
iudicas de his qui talia agunt et fa-
cis ea: quia tu effugies iudiciū dei?
Hoc eſt: nūquid q̄ tibi examē datū ē pote-
ſtatꝭ iudicādi de malis ⁊ ſtupris cuʒ eadem
agas: ⁊ nō eſt qui te ad pręſens iudicet: effu-
gies iudiciū dei? Nō vtiq̄: q̄ ſi iudiciuʒ dei
in mundo euaſiſti: q̄ omnis hęc poteſtas ⁊
iudiciū a deo ē: in futurū nō euades. Per ſe
eñ iudicaturꝰ ē deus: apud quē ceſſat adula-
tio ⁊ perſonaruʒ acceptio. Aut certe ſi iuſtū
alicui videꝛ: vt huiuſmōi imunis a pęna ſit
dicat. Q̄ ſi iuſtum eſt vt nō euadat: credat
deū iudicaturum: vt ⁊ qđ iuſtū eſſe iudicat:
verum ſit ⁊ impleatur: ⁊ deum conditorem
mundi prouidenter curioſi operis ſui meri-
ta requirere fateatur. Si eni fecit ⁊ negligit:
malus opifex dicitur: quia per id qđ negli-
git: nō bona ſe feciſſe quę fecit oſtendit. Sʒ
quia bōa feciſſe negari nō poteſt: Indignū
eſt enim ⁊ improbabile bonuʒ male feciſſe:
curam eoruʒ neceſſe eſt vt dicatur agere: q̄
contumelia eius erit ⁊ accuſatio ſi bonoruʒ
a ſe factorum negligens inducatur: Quippe
cum eius nutu ac ꝓuidentia vita ipſa ſuſtē-
tetur miniſterio elementoꝝ: ſicut ipſe domi-
nus dicit: Qui ſolem ſuū oriri facit ſuꝑ bo- Matth. 5.
nos ⁊ malos: ⁊ pluit ſuꝑ iuſtos ⁊ iniuſtos.
Qui ergo pręſtat curā: nō agit ꝯſeruare qđ
fecit: vt amantes ſe remuneret ſpernēteſq̄
condemnet. An diuitias bonitatis
eius et patientię et longanimitatis
contemnis? ignoras quoniā boni-
tas dei ad penitentiam te adducit?
Hęc dicit: vt nō iā ſe putet euaſiſſe: ſi illum
bonitas dei patiꝛ diu peccantē. Nec patiē-
tiam eius putet contēnendam quaſi nō cu-
rantē res humanas. Intelligat autē iđ a ſe
diſſimulari: q̄ nō in hac vita iudiciū dei ꝓ-
miſſū ē futuꝝ: vt in ventura vita penitcat
illū iudicē deū nō crediſſe. In pęna enim

poſitus ſine fructu penitentiam penitebit:
quia nō credidit iudiciū dei qd̄ videt ve̾.
Neceſſe eſt enī vt acrius emendetur: immo
penis perennibus torqueat̄: quē patientię
longanimitas nō emendauit. Seueriſſime
loquit̄: ſciēs malignā mentē nō poſſe niſi ti
more a vitijs facile reuocari. **Scd̄m du
riciam autē tuā ⁊ impenitēſ cor the
ſaurizas tibi irā in die ire ⁊ reuela
tōis iuſti iudicij dei: qui reddet vni
cuiqꝫ ſecūdū opera ſua.** Impunitatē
ſperanſ peccatorū: nō ſolū durat inconuerſi/
bilis ⁊ intractabilis manēs: ſed adhuc acer/
bius peccat: ſecurꝰ q̄ nō ſit vltio futura: cor
habens impenitēs: ignorās q̄ irā ſibi con/
gregat in die irę. Neceſſe eſt enim ſeueriori
pena vt plectat̄: immo flāmis perennibus
torqueatur: qui longa dei patientia non ſo
lum ſe emendare noluit: ſed adhuc addens
ad cōtemptū exaggerauit peccata. Dies irę
ē peccatoribꝰ quo punient̄: ideo ipſis eſt ira
qui ſentiūt penā in die reuelatiōis iuſti iu/
dicij dei. Reuelabit̄ eñ: id eſt agnoſcet̄: qd̄
modo futurū negat̄: idcꝫ cum oſtenditur qd̄
nō eſſe creditur: reuelat̄. His enim oſtendit̄
qui negant: q̄ credentibꝰ manifeſtum eſt vt
confiteantur etiam inuiti iuſtū iudiciū dei:
cum vnicuiqꝫ reddet ſcd̄m opera ſua. Nun/
q̄d nō hęc fatebūt̄ iuſte fieri: cū viderit mala
iuicē facta vlciſci? **His qui ſecūdū pa
tientiam boni operis gloria ⁊ ho/
norem ⁊ incorruptionem quęrenti
bus vitam ęternam.** Quoniā iudiciū
dei iuſtū p̄dicat: quale autem bonis futurū
eſt: declarauit. Hos dicit qui patientiā dei
ſcientes: partim ad correptionem: partim
ad maiorē vltionē nō ſe corrigentium prote
larint: priorū operum penitentes: bene ver/
ſantur: freti fiducia fidei: ne diu hic poſi/
ti damnum incurrant promiſſę vitę: Dabit
ergo eis gloriā ⁊ honorem. Et ne nō hoc val
de magnum ad cōparationem pręſentis vi
tę videretur: quia ⁊ hic glorioſi videntur et
honorati: adiecit: ⁊ īcorruptionem: vt ex eo
alia gloria ⁊ alter honor intelligeretur: quā/
do incorruptio ſimul comitabit̄. In pręſen/
ti enim honor vel gloria frequenter amitti/
tur: quia corruptibilis eſt qui dat ⁊ quod
dat: et qui accipit. In die enim iudicij dei
incorruptis iam dabitur honor ⁊ gloria: vt
ſint tota vita ęterna. Ipſa enim glorificabi
tur ſubſtantia quadam immutatione meri/
torum. Hi ergo quęrunt vitam ęternā: qui
qui non ſolum bonę profeſſionis ſunt ſed ⁊
vitę. **His vero qui ex contentione
⁊ qui diffidunt veritati: obediūt au
tem iniquitati: ira et indignatio: tri
bulatio et anguſtia.** Hoc eſt: iterata an
guſtia: diffidenteſ de futuro dei iudicio per
chriſtum: ac per hoc ⁊ patientiam eius con/
temnentes: contendunt euacuare illud cū
ſit verū ⁊ ſtabile. Credūt enim iniquitati.
Iniquitas eſt enim negare qd̄ deus futurū
prędixit. Tria ergo alia poſuit incredulita/
ti condigna: dicens: Ira ⁊ indignatio ⁊ an/
guſtia. Ira ē nō ei qui iudicat: ſed illi qui iu
dicatur dum ſit reus. Iraſci enī dicitur deꝰ:
vt vindicaturus credatur. Nam dei natura
ab his paſſionibus imunis ē. Et vt nō ſolū
iraſci ſed vindicare credatur: adiecit: ⁊ indi/
gnatio. Indignatio eſt quā addēdo ſuper
irā: iniuriam ſuam deū vindicaturū ſigni/
ficat. Anguſtię vero ſunt: quibus ſententia
conſtrictꝰ tribulabitur in pena. **Super
omnem animam hominis operan/
tis malum.** In hoc opere nō ſolum facta
ſignificat: ſed ⁊ perfidię profeſſionē. De in/
credulo enim dicit: ⁊ ideo ſuper animam di
xit: vt ſpiritalem penam intelligas nō cor/
poralem: quia anima inuiſibilibꝰ penis ar/
tabit̄. **Iudei primum ⁊ gręci.** Sem/
per iudęum anteponit prerogatiua patrū:
vt aut coronetur primuſ: aut damnet̄: quia
credens propter abraam honorificentior ē:
diffidens autē peius tractandus eſt: q̄ do/
num promiſſū patribus refutauit. **Glo/
ria autē et honor et pax omni ope/
ranti bonum: Iudeo primū: et gre/
co.** Quomodo incredulis tria penalia po/
ſuit: ſic ⁊ fidelibus tria magnifica vt hono/
rem habeant geminum: quaſi filij dei. Glo/
ria autem ſit pro imutatione. Pax vero eo
q̄ bene viuentes quieti erunt in futuro nul
la perturbatione cōmoti: Quippe q̄ omnis
homo a contrarijs ſe abſtinens: apud iudi/
cem habet pacē. **Non enim perſona/
rum acceptio eſt apud deum.** Quo/
niam oſtendit iudęum ſiue gręcum non de/
ſpici a deo: ſi tamen credat in chriſtum: ſed
accepto ferri ambobus iuſticiā fidei: ſic ite/
rum nō credentes pariter reos eſſe: q̄ ma/
gis oberit circumciſio ſine fide: et proderit
prępucium per fidem: ac p̄ hoc docet perſo/
narum acceptorē deū nō eē. Nec eñ p̄roga/

tiuā generis ſequitur vt ſuſcipiat cauſa pa/
trum diffidentem: aut abijciat a ſe propter
indignitatē parentum credentē: ſed vnum
quēqꝫ ꝓprio merito aut remunerat aut cō/
demnat. **Quicūqꝫ enī ſine lege pec/
cauerunt: ſine lege peribūt.** Quō pōt
ſine lege peccare: cū oēs ſimul ſubditi ſumꝰ
legi naturali? Sꝫ de moyſi lege dicit: cui iu
dęi obnoxij ſunt dū nō credūt: necnō ⁊ gen
tiles: ſ; iā dudū: q̄ adiungere ſe illis nolue/
runt. Nō credentes ꝙ gētiles duplici gene/
re ſiunt rei: q̄ neqꝫ legi datę p̄ moyſen aſſē/
ſerunt: neqꝫ chriſti gratiā receperūt: ideo di
gnū ē vt pereāt. Igit̄ ſicut qui ſine lege pec
cat peribit: ita et qui ſine lege legem ſerua/
uerit iuſtificabit̄. Iuſticiā naturaliter ſuās
cuſtos legis ē. Si enī iuſto nō ē lex poſita: ſ;
iniuſtis: qui nō peccat amicꝰ legis eſt: huic
ſola fides deeſt: p̄ quā fiat p̄fectus: quia ni/
hil illi proderit apud deū abſtinere a cōtra/
rijs niſi fide in deū acceperit vt ſit iuſtꝰ per
vtraqꝫ: quia illa tēporis iuſticia eſt: hęc ęter
nitatis. **Et quicūqꝫ in lege peccaue
rūt: per legē iudicabūtur.** Qm̄ iudęi
legem habēt i qua ſalus illis ꝓmiſſa ē: non
credentes vel nō recipiētes ꝓmiſſū: p̄ legē
iudicabunt̄: ſub qua vixerūt. Ipſa enī accu
ſante penas exoluent. Nā ꝓpe grauior iu/
dęorū cauſa ē apud eos ipſos ꝙ gentilium.
Sicut eñ credētes p̄ferunt̄: ita ⁊ cū diffidūt
peiores inueniunt̄. Plus enī diſplicet q̄ qd̄
habuit amiſit: ꝙ qui qd̄ nō ſperauit conſeq̄
nō potuit. Iſte enī nō intrauit in regia: ille
foras miſſus ē. **Nō enī auditores le/
gis iuſti ſūt apud deū: ſed factores
legis iuſtificabūtur** Hoc dicit: q̄ nō hi
iuſti ſunt q̄ audiūt legē: ſ; qui credūt in chri
ſtū quē lex ꝓmiſit: ⁊ hoc ē facere legē. Qis
autem non facit legem: qui non credit legi:
dū nō recipit: cui lex teſtimoniū perhibet.
Qui aūt in lege nō videt̄ eſſe: q̄ incircumci
ſus eſt carne: credit aūt in chriſtū: hic feciſſe
legē dicitur. Et ille qui ſe dicit in lege eſſe:
id eſt: iudęuſ: auditor legis ſit non factor: q̄
nō credit in chriſtum ſcriptū i lege: ſicut di
Ioh. 1. xit philippus ad nathanael: Quem ſcripſit
moyſes in lege ⁊ prophetę. Inuenimus ie/
ſum. **Cū enī gentes que legē nō ha
bent naturaliter quę legis ſunt faci
unt.** Gētes chriſtianos dicit alio loco: Uo
bis enim dico gentibꝰ: qui incircūciſi neqꝫ
neomenias neqꝫ ſabbatū neqꝫ eſcarū legē
ſeruant: ⁊ duce natura credunt in deū ⁊ chri
ſtum: id eſt: in patrem ⁊ filium. Hoc eſt enī
legem ſeruare: deū legis agnoſcere. Prima
enim ſapientię pars hęc eſt: timere deū pa/
trem: ex quo ſunt omnia: ⁊ dominū ieſū fi/
lium eius: per quē ſunt oīa. Ipſa ergo natu
ra ꝓprio iudicio creatorē ſuū agnoſcit: non
per legē ſed p̄ rōnem naturę. opꝰ enī opificē
cernit i ſe. **Hi legem nō habētes ipſi
ſibi ſunt lex: qui oſtendunt opus le
gis ſcriptum in cordibus ſuis.** Idē
ſenſus eſt: quia dum natura duce credunt:
opus legis oſtendūt: nō per litterā ſed per
conſcientiā. Opus autē legis ē fides: quā
cū dictis exhibet deo: naturali iudicio oſtē
dit ſemetipſū legē ſibi eſſe: q̄ qd̄ mādat lex
vltro facit vt credat in chriſtū. **Teſtimo
nium reddēte ipſis cōſciētia ipſorū.**
Teſte interiore conſcientia ſua credunt: q̄
conſcij ſibi ſunt cōuenire ſibi qd̄ credūt. Cō
gruum eſt enim creaturę credere ⁊ venerari
ſuum conditorem. Nec abſurdum eſt vt do
minū ſeruꝰ agnoſcat. **Et inter ſe cogi/
tationibus inuicem accuſantibus:
aut etiam defendentibꝰ in die qua
iudicabit deus occulta hominum:
ſecūdū euangelium meum per ieſū
chriſtum dominum noſtrum.** Quo/
niam iudęos diffidentes per legem dixit iu
dicādos fore. Lex enī illos accuſabit: q̄ chri
ſtum illis promiſit: quē venientē recipe no/
luerunt. Gentes aūt quę legem vtiqꝫ nō ha
bent: per conſcientiam iudicabuntur ſi cre/
dere noluerint. Primū quidem accuſatoreſ
erunt gentiles credentes nō credentium gē
tilium: ſicut iudęis non credentibꝰ dicit do/
minus de diſcipulis ſuis: Ipſi iudices ve/ Matth. 12.
ſtri erunt: quia perfidia iudęorum iudicabi
tur fide apoſtolorum: qui cū ex ipſis eēnt:
illis diffidentibus crediderunt. Deinde co/
gitationibus ſuis accuſabunt̄ gētiles ſi cō/
puncti creatoris fidem ⁊ virtutē noluerint
credere: aut ſi ſtupore quodam non conſi/
derant vt credant verbis ⁊ geſtis domini/
cis: defendentes ſe cōſcientia in die iudicij:
quia non cogitauit ſe debere credere: ⁊ iudi
cetur non quaſi maliuolus ſed quaſi igno/
rās: nō t̄ñ ſine pena futuroſ: q̄ nō licet ig̃ra
re. Gēteſ enī duplici genere ſignificat: tā cre
dētes ꝙ infidos. Supius eñ de gentilibus

credentibus dicit. Poſt autē ſubiecit etiam
de his gentilibus qui nō credunt: vt ſicut ꝑ
cōſcientiā ſuā laudantur credentes: ita ⁊ ꝑ
cōſcientiā ſuā accuſentur diffidētes. Quā-
uis eni ſibi videaꝛ minime reus qui nō cre/
didit: qꝛ apud ſe tractare iſtud nō potuit: ra
tione tamē cōuincitur: qꝛ nō ſibi ſuaſit verum
hoc eē qđ ⁊ virtutū teſtimonijs viderat con
firmari: ⁊ multos ſequi. Puto etiā ſic poſſe
intelligi: ſi tota queſtio de gentibus nō cre
1. Cor. 5. dentibus dixiſſe credatur: qꝛ qđ ait: Quid
mihi de his qui foris ſunt iudicare: Et q̄ nō
crediderit inq̄t iā iudicatus ē: Et qꝛ non re/
ſurgunt impij i iudicio. Sine lege eni peccā
tes: ſine lege ⁊ peribūt: ac ꝑ hoc ante tribu/
nal chriſti ſtare nō poterit: ⁊ reddere cauſas
quia reſurgentes ducenꝛ ad gehennā. Illi
enim quos dicit inuicē cogitationibus ſuis
accuſari aut defendi in die iudicij dei: chri-
ſtiani ſūt hi: qui diſcordāt a catholica diuer
ſa ſentientes de chriſto: aut de ſenſu legis
in traditione eccleſie: ſiue cataphrygie: ſiue
nouatiani: ſiue donatiani: aut ceteri heretı-
ci. Hoꝝ cogitationes inuicē ſe accuſabunt i
die iudicij. Si intellexit quis verā eē catho
licā: ⁊ ne videreꝛ emendatus ſequi noluit:
erubeſcēſ ab eo qđ diu tenuit recedere: i die
iudicij cogitatiōe ſua accuſabiꝛ. Due etenī
cogitationes in hoīe inuicē ſe accuſabunt:
bona ⁊ mala. Bona accuſabit malam: quia
contradixit veritati. Mala iterū accuſabit
bonā: qꝛ nō ſecuta ē vt ſenſit: ⁊ per hoc con/
ſtituitur reus qui cogitauit ſentiēs bonaꝫ ⁊
verā eē eccleſiā catholicā: ⁊ ꝑmanſit in here
ſi vel ſciſmate. Eius aūt cogitationes ſe in-
uicē defendent: qui ſemꝑ hoc cogitauit: pu-
tans vtile qđ ſecutus eſt. Dicturus eſt eniꝫ
ſemꝑ in cogitationibꝰ meis hoc putaui vti
le qđ ſecutꝰ ſum: hec fuit fides mea. Hic leui
orē habebit cauſā: quāuis emendādum ſit:
quia a cōſcientia ſua nō accuſabiꝛ in die iu-
dicij. Hoc modo iudicabunꝛ occulta hoīum
in die iudicij dei: per ieſū chriſtū dn̄m nr̄m.
Si aūt tu iudeus cognominaris.
Cognomē iudei ē: quia ex ꝑrogatiua parē/
tū eſt vt dicanꝛ iſraelite. Et tn̄ ſi totū veli-
mus qđ ad cauſā ꝑtinet cōꝑhendere: cogno
mē iudeis tripꝑtito genere ſignificādū debe/
mus aduertere. Primū qꝛ filij ſunt abrae: q̄
ob fidei ſue meritū pr̄ poſitꝰ ē cūctaꝝ gētiū.
Deinde propꝛ iacob: qꝛ augmentande fidei
gratia iſrael appellatus eſt. Cepta em̄ patrꝭ
dignitas nobilitaꝛ in filijs. Tertio non ma/
gis propter iudā ſed ꝓpter chriſtū: qꝛ ex iu/
da ortus ē ſm̄ carneꝫ: iudei cognominātur:
qꝛ in iuda hoc ſignificatū eſt: qđ futuꝝ erat
in chriſto. Dictū ē enim: Iudas erit dux ve Iudic. 20.
ſter: Et iuda te collaudāt frēs tui: Que lauſ Geñ. 40.
data iude nō probaꝛ: ſed xp̄o quē oēs quo-
tidie laudant hi: quos fratres ſuos dignatꝰ
eſt appellare. Ipſe em̄ dixit mulieribꝰ: Ite ⁊ Matth. 28.
dicite fratribꝰ meis: qꝛ ꝑ̄cedo vos in galile/
am. Quis eni nō laudet eū cuius beneficio
viuit? Apl's ꝙ ſub hac ſignificatione que po
ſterior numero ſed perfectior merito ē: totū
voluit cōprehendi: qđ iudei nō intelligētes
nomē ſibi carnalis iude defendūt. **Et re-
quieſcis in lege ⁊ gloriaris in deo:
⁊ noſti voluntatem eius ⁊ probas
vtiliora inſtructus per lege.** Nō ma
gnū valde videri vult ſi iudeꝰ credat: quippe
cū ſit inſtructꝰ per legē. Periculoſum autē
valde ſi nō credat: ducē eni habet legē. Sꝫ
vt preponaꝛ credens: merito facit patrum:
quia q̄uis aliquis ꝑ ſe floreat: erubeſcit tn̄
i ſuis. **Confidenſqꝫ teipſū ducē eſſe
cecoꝝ: lumē eoꝝ qui i tenebris ſūt:
eruditorē inſipiētiū: magiſtꝝ iſatiū
habētē formā ſcie ⁊ veritatis i lege.**
Uera ſunt hec: qꝛ legis documētū: hoc eſt:
erudire imperitos: ⁊ deo ſubijcere propha/
nos: vel ꝑ idolatrie culturā ipios. Promiſ/
ſio nāqꝫ facta ꝑ legem eſt ad melioris ſpei fi
duciā ꝓuocare. Recte ergo gloriaꝛ in his le
giſdoctor: qꝛ formā tradit veritatis. Si aūt
nō recipit eū quē lex ꝓmiſit: fruſtra gl'iaꝛ de
lege: cui iniuriā facit dum chriſtū ſpernit ꝓ/
miſſum in lege: ⁊ nec iā eruditor erit inſipiē
tiū: nec magiſter infantiū: nec lumen eoruꝫ
qui in tenebris ſunt: ſed dux omniū horum
ad perditionē. **Qui ergo aliū doces:
teipſū nō doces.** Hoc eſt: tu qui gētiles
arguis ꝙ ſine lege ⁊ deo ſint: teipſū non ar/
guis: diffidens eniꝫ de chriſto in lege ꝓmiſ-
ſum: in eiſdē que arguis: inueniris. **Qui
predicas nō furandū: furaris.** Facis
eni: qđ ꝑ̄dicas fieri non debere. Dū em̄ fidē
chriſti per malam interꝑ̄tationē ſubrepis:
negas chriſtū nr̄m i lege ꝓmiſſū. **Qui di
cis nō mechandū: mecharis.** Adulte
ras aūt legē: qn̄ veritatē chriſti tollis ⁊ men
daciū ponis. Un̄ alio loco dicꝛ: Adulterato
res verbi dei. **Qui execraris idola: ſa-
crilegium facis.** Sacrilegus es quando

xp̄m quē lex ⁊ ꝓpheticꝰ ſmo deū ſignificāt:
Eſa. 45. negaſ. Dicꝛ eni eſaias: Quia i te ē deꝰ ⁊ nō ē
deus ꝑter te. Tu em̄ es deus ⁊ neſciebamꝰ:
deus iſrael ſaluator. Nūquid iudei de deo
patre dicebāt: Tu es eni deꝰ ⁊ neſciebamꝰ:
cū tota lex dei patris auctoritatē predicet:
ex quo ſūt omnia? Sꝫ quia filius dei ſemꝑ
quidē apparuit: latebat aūt quis eſſet: cum
poſt reſurrectionē cognoſcitur: diciturqꝫ ei
in ꝯfeſſione: Tu eni es deus: ⁊ neſciebamꝰ.
Qui eni putabaꝛ in lege tātū angelꝰ ⁊ dux
exercitus dn̄i: at cū intelligiꝛ filius eſſe dei:
dicitur ei cū gratiarūactione: Tu eni es de/
us ⁊ neſciebamus. Per hoc ergo ſignificat
quia ipſe eēt qui apparuerat quidē patriar-
chis in deū: ⁊ poſt incarnatꝰ ē: ſed nō fuerat
itellectꝰ ab hoībꝰ. **Qui i lege gl'iaris:
ꝑ preuaricationē legis deū ihono/
ras.** Preuaricator legꝭ es: qn̄ ſenſū legis q̄
de incarnatōne ⁊ diuinitate chriſti ē ꝑteris:
Et deū inhonoras: duꝫ teſtioniū eiꝰ qđ de/
Matth. 3. dit de filio ſuo non recipis. Ipſe eniꝫ dixit:
Hic eſt filiꝰ meꝰ dilectus. **Nomen eni
dei per vos blaſphematur iter gen
tes. Sicut ſcriptum eſt.** Hoc dixit eſa-
ias propheta: quia dei nomen blaſphema-
tur inter gētes: quando iudeos pro noxijs
ſuis traditos ſibi non aduertebant: ſ; ido-
lis ſuis dabant glorias: quaſi iudeoꝝ deuꝫ
viciſſent in iudeis. Ita ⁊ tp̄e apoſtoloꝝ dei
nomē blaſphemabaꝛ i chriſto: qꝛ iudei chri-
Luc. 9. ſtū deū negando blaſphemabant: ⁊ patrē:
ſicut dicꝛ dominꝰ: Qui me recipit: nō me re-
cipit: ſed eū qui me miſit. Et ideo inter gen
tes blaſphemabaꝛ: qꝛ credētibus gentilibꝰ
iudei ſuadē nitebāꝛ xp̄m deū n̄ credēdū: vt
blaſphemiū gētiū a iudeis vl' fotini auctori
bꝰ ſit ꝑfectū. **Circūciſio q̄dē prodeſt
ſi legē obſerues.** Pōt dici econtra: ſi ꝓ/
deſt circūciſio: cur ꝑ̄termittiꝛ? Sꝫ tūc ꝓdeſt
ſi legē obſerues. Tenenda ꝙ circūciſio eſt: ⁊
vt poſſit prodeſſe ſeruanda eſt lex. Quid ꝙ
ꝓhibuit qđ ꝓdeſſe ſi lex ſeruetꝛ: oſtēdit? Ui/
detur ꝙ male ꝓhibitū qđ nō per ſe diſplicet
ſed ꝑ alterius negligentiā fruſtrari dicitur.
**Si autē preuaricator legis ſis: cir
cūciſio tua preputium facta ē.** Hoc ē
qđ dicit: qꝛ ſi lex ſeruata nō fuerit: iudeꝰ gē/
tilis efficiꝛ. Sed circūciſionē ꝓ genere poſu/
it abrae: qꝛ ex abraam circūciſio. Nec em̄ po
terat edificare q̄ deſtruxerat. Hoc enim ait
vt doceat tūc prodeſſe ſi ex genere abrae lex
ſeruetur: id eſt: ſi i chriſtū credatur qui pro/
miſſus eſt abrae: quia ⁊ ſuūmeritū habent
iuſtificati ꝑ fidem: ⁊ honore patrū ſublimā/
tur. Oīs eni ſalus in lege de chriſto ē. Hic ꝙ
ſeruat legē qui credit in xp̄o. Si autē nō cre
dit: tranſgreſſor legiſ ē: qꝛ nō recepit chriſtū
quē lex ad iuſtificationē vētuꝝ cecinit: quā
ipſa dare nō potuit: ⁊ nihil illi proderit dici
filium abrae: quia hic ſcđm meritum filiꝰ eſt
abrae qui fidem ſequiꝛ: ꝑ quā dignus deo
extitit abraā. Un̄ ait: Circūciſio tua ꝑ̄puti/
um facta ē: id eſt gentili ſilis factus es: non
credens in eū qui in ſigno circūciſiōis filius
promiſſus eſt abrae. **Si igitur prepu/
tium iuſticias legis cuſtodiat: nōne
preputiū illius in circūciſione repu
tabitur?** Iuſticia legis fides ē chriſtiana: R. 10.
ſicut alio loco dicꝛ: Finis legis chriſtꝰ ad iu/
ſticiam omni credenti. Idō manifeſtū ē: qꝛ ſi
gentilis credat i chriſtū: fit filius abrae qui
pater eſt fidei. **Et iudicabit quod ex
natura eſt preputiū: legē perficiēs
te qui per litterā ⁊ circumciſionem
preuaricator es legis.** Credēs genti-
lis duce natura in chriſtū: cōdēnat iudeum
cui lex promiſerat chriſtū: ⁊ aduenīēti ei cre
dere noluit. Quanta ꝙ gentilis dignus eſt
gloria: qui per ſolā naturā intellexit aucto- Act. 3.
rem: ſicut dicit petrꝰ apl's: Auctorē vero vi/
te interfeciſtis? Tanto magis iudeꝰ punien
dus ē: qui neqꝫ ꝑ naturā: neqꝫ per legē chri/
ſtū agnouit auctorē. **Nō eni qui i ma
nifeſto iudeus eſt: neqꝫ palā in car
ne circūciſiō: ſed q̄ in occulto iudeꝰ
ē: ⁊ circūciſio cordis in ſpiritu nōn
littera: cuius laus nō ex hominibꝰ
ſed ex deo eſt.** Nō ē obſcuꝝ qꝛ circumci-
ſionē carnis negat laudē habere apud deū.
Nec eni abraā idō iuſtificatus ē: qꝛ circumci/
ſus ē: ſed quia credidit iuſtificatuſ ē: poſtea
autē circūciſus ē. Cordis autē circūciſioneꝫ
laudabilem apud deū eē. Circūcidere enim
cor: amputato errore agnoſcere ē creatoreꝫ.
Et quia circūciſio cordis futura erat: primꝰ Deut. 10.
moyſes dixit: Circūcidetꝭ duritiā cordis ve
ſtri. Et hieremias ſiliter: Circūcidite prepu
tium cordis veſtri: hoc dixit iudeis idola ſe-
quētibus. Uelamē eſt eni circa cor: qđ con-
uerſus ad deū circūcidit: qꝛ fides aufert ne/
bulaꝫ erroris: ⁊ tribuit ꝑfectā dei cognitio/
nē in myſterio trinitatis: qđ incognitū erat
a ſeculis. Huius ꝙ circūciſionis laus ex deo

eſt occulta hoībus. Cordis eni meritū ē qđ
aſpicit deus nō carnis: Nā iudęoꝝ laus ex
hominibus ē. Gloriant̄ eni in carnis circū
ciſione ꝙ ex patribus ſit. Unde inter cętera
Phil.3. ait: Et glia in pudendis eoꝝ qui terrena ſa
piunt: hoc eſt qui circumciſionē carnis glo
riam putant. Terrena enī ſapit qui in car
ne gliatur. Qui vero in ſpiritu gliat̄: huius
laus ex deo ē. ſpiritu enī nō carne creditur.

Capitulum tertium.

Ca.VII. q Uid eni aplī⁹ ē iudęo: aut q̄
utilitas circūciſiōis? Mul
tū ꝑ omnē modū. Primū
quidē qꝛ credita ſunt illis
eloquia dei. Quid cum multa ſint q̄ ad
honorificētiā ⁊ meritū ꝑtineāt ſemis abraę:
h̄ ſolū aperte memorat: qꝛ maxie laudis eo
rū ē vt legē ꝑ quā addidicerūt rectū a puer
ſo diſtinguere: digni iudicarent̄ accipere: vt
poſt hoc primū: cętera qualia ſint poſſint in
telligi. Qm̄ aūt iudęis carnalib⁹: id eſt icre
dulis nihil ꝓficere teſtimoniū generl oſten
dit: ne oēs: id eſt ⁊ credentes male tractaſſe
videret̄: docet multū vtile eē iudęis creden
tibus: qꝛ filij ſunt abraę. His enī eloq̄a dei
ſunt credita: dum legē q̄ peccatis hominuꝫ
obſoleuerat: quaſi ipune peccaret̄ apđ deū:
merito patrū reformata accipiūt ⁊ populuſ
dei vocant̄. Egyptus quoqꝫ propt̄ iniurias
illoꝝ diuerſis plagis ꝑcutit̄: cęleſti pane ci
bant̄: omnib⁹ gentib⁹ terrori ſunt: teſtāte h̄
raab meretrice. Quib⁹ etiā chriſt⁹ ſaluator
ad ſanctificationē ꝓmiſſus eſt: Iđ ait mul
tum vtile iudęis per omnē modū: quia filij
ſunt abraę. Anteponunt̄ eni gentibus: ſ; q
credunt. Quid enī ſi quidam illoꝝ
nō crediderunt? Nūquid incredu
litas illoꝝ fidē dei euacuauit? Ab
ſit. Nō inq̄t qꝛ aliq̄ iudęoꝝ credere nolue
runt quę deus promiſit filijs abraę: idcirco
ꝑiudicabitur cęteris iudęis ne digni dican
tur accipere qđ de⁹ ꝓmiſit fidelib⁹: Quippe
cum ſic facta ſit promiſſio: vt credentib⁹ pro
ficeret. Igit̄ nō indignat⁹ deus ꝓpter illoꝝ
ꝑfidiā: id eſt: iudęoꝝ: nō dabit reliquis cre
dentibus vitā ęternā: quā promiſit futuraꝫ
ꝑ fidē chriſti: qꝛ q nō crediderūt ipſi ſe indi
gnos fecerūt ſine ꝑiudicio cęteroꝝ. His di
ctis cōmendat credētes iudęos: quia nihil
obeſt eis: qꝛ multi ex illis credere noluerūt.
Eſt enim deus verax: omnis autē
homo mēdax. Sicut ſcriptū eſt: vt
iuſtificeris in ſermonibus tuis et
vincas dū iudicaris. Ut firmaret qđ
ſupra dixit: ꝙ de⁹ in promiſſione ſua fidelis
eſt: ⁊ oīs homo mendax: exemplū ꝓpheti
cū ſubdidit: ex pſal. q̄nquageſimo: q̄ ⁊ deuꝫ
verbis ſuis iuſtificari: ⁊ hominē mendacem
incredulitatis cā ſignauit. Utrūqꝫ eni legit̄
in libro pſalmoꝝ: quia deus iuſtus ⁊ verax
eſt: ⁊ omnis homo mēdax. Mendacē homi
nem dicit: dū nō credit qđ ꝓmiſit de⁹. Ne
gans eni daturū deū qđ ꝓmiſit: mendax ē:
⁊ dū ipſe mendax ē: multis ex cauſis deum
mendacē ꝓnūciat: qn̄ ꝓmiſſis ei⁹ nō credit.
Igitur omnē hominē mendacē dicit q diffi
dens ē de ꝓmiſſis dei: Maxime tn̄ hoc ad
iudęos ꝑtinet: quoꝝ cauſa tractat hoc loco
apl's: qui videntes chriſtū negauerūt hunc
eſſe quē promiſit deus: ac per hoc mēdaces
ꝓnūciant̄. Deus autē verax eſt: quia miſit
chriſtū: ſicut ꝓmiſit: ⁊ ſic vincit cū iudicat̄:
qꝛ dabit qđ daturū negat̄. Dū eni nō ei cre
dit̄: mēdax iudicat̄. Ille aūt cū dat qđ iudi
cat̄ nō datur⁹: vincit: oſtēdens feveracē: il
lum autē mendacē: qui nō credit verbis ei⁹.
Uidebit eni đi filiū i maieſtate quē negat:
videbit ⁊ carnis reſurrectioneꝫ: ⁊ ſciet verā
eē ꝑfidiā pollicitatione ⁊ veritate dei. Nā ⁊
chriſtus cū iudicat⁹ ē vicit. Inique eni occi
ſus eſt: reū fecit diabolū quē nō iā peccādo
ſuꝑauerat: vt ſcđo vict⁹ amitteret: quos te
nebat in inferis: hoc eſt: quia omnis homo
mendax: deus autem ſolus verax.

Ca.VIII. ſ I autē iniuſticia noſtra dei iu
ſticiā cōmendat: quid dicem⁹?
Nunquid iniquus deuſ qui infert
irā? ſecūdū hoiem dico. Abſit. Hoc
iuxta ſenſum ꝓphetę dauid dicit apoſtol⁹.
Dauid aūt qn̄ peccauerat i cauſa vrię ethei:
ſciens qꝛ promiſſio peccatoribus dari non
poteſt: exorat vt iuſtificatio verboꝝ dei vin
cat iudiciū quo iudicant̄ hi qui peccāt: ⁊ pę
nitentē reformat ſanctificās: vt det eis qđ
iuſtis ſe daturuꝫ ꝓmiſit: Ac ꝑ hoc ſubiecit:
Si autē iniuſticia noſtra iuſticiā dei cōmen
dat: ⁊ reliqua: id eſt: ſi qꝛ nos peccatores ſu
mus: deus iuſtificat̄: iniqu⁹ erit ſi vindicet.
Nam ſi iniuſticia noſtra ei ꝓficeret: ſine du
bio iniquus erat ſi peccātes dānaret: qꝛ in
iuſticia noſtra deū facit iuſtū ſi peccantibuſ
nobis det qđ ꝓmiſit ſanctis: quia q̄uis pec
catores ſim⁹: reformati tn̄ per pęnitentiam
vt nō iā peccatores ſed abluti promiſſioneꝫ

mereamur accipere. Nō ergo hic ſenſus eſt
pſ.50. in verbis ꝓphetę dauid cū dicit: Tibi ſoli
peccaui ⁊ malū corā te feci: vt iuſtificeris in
ſermōibus tuis ⁊ vincas dūꝫ iudicarl: Qui
maloꝝ hominū praua interꝑtatione aſſeri
tur: vt peccata hominū ⁊ mali actus: dei iu
ſtificatione ꝓficiant: ⁊ per mala noſtra bo
nus appareat: ⁊ iniuſticia nr̄a illū iuſtū oſtē
dat. Qm̄ itaqꝫ iniqu⁹ nō eſt de⁹: cū irrogat
irā: iam non peccatis noſtris iuſtificat̄: qꝛ ſi
peccatis noſtris iuſtificaret̄: iniqu⁹ erit ſi vi
dicaret. Sed qꝛ nō eſt iniquus cū vindicat:
manifeſtū eſt: qꝛ iniuſticia nr̄a: dei iuſticiaꝫ
nō cōmendat. Si autē cōmēdaret: nō vin
dicaret: qꝛ iuſtus eſt. Ac ꝑ hoc ſubiecit: ſcđꝫ
hominē inquit dico: Abſit: hoc eſt: abſit ne
deus iniqu⁹ dicat̄: qꝛ hoc homini cōpetit:
quē conſtat ⁊ errare ⁊ falli ⁊ fallere. Nā de⁹
imutabilis ꝑſeuerat: nec pōt nō amare quę
fecit. Alioquin: quō iudicabit de⁹
hunc mūdum? Uerꝫ eſt: qꝛ nō erat iuſtū
vt iudicaret deus mūdū ſi peccata eius ipſi
proficerent: vt nutu eius peccantes dū ve
niā conſequūtur deus bon⁹ videret̄: ⁊ ſi nō
peccarent nō videret̄ iuſt⁹: ſi eni nō peccēt:
nō habendo cui remittat: non erit bonus.
Si enī veritas dei in meo mēda
cio abundauit in gloriā ipſi⁹: quid
adhuc ⁊ ego tanquā peccator iudi
cor? Manifeſtū eſt: quia ſi ad gloriam dei
ꝓficit mendaciū hominū: vt ille ſolus ver⁹
appareat: peccatores nō ſunt dicēdi qui pec
cant: qꝛ nō voluntate: ſed impulſu ei⁹ vide
buntur peccare: qđ abſit. Et nō ſic̄ blaſ
phemamur: et ſicut aiunt nos q̄dā
dicere: faciam⁹ mala vt veniant bo
na. Nunc aperit quoꝝ cauſa hęc ſollicite ⁊
cū reuerentia diſputat. A peruerſis eni hoc
opponebat̄: quaſi hic eēt ſenſus ꝑdicantiuꝫ
remiſſionem peccatoꝝ: vt facerent mala et
venirent bona: hoc eſt: peccarent vt remit
tēdo illis deus videret̄ bon⁹: ſcđm q̄ ſupra
dicta ſūt: qđ blaſphemiā appellat: ⁊ abijcit
a ſenſu diuinę doctrinę. Nec cm̄ peccare de
bere: fides tradit: quippe cū iudicaturū deū
ꝑdicet: ſed delinquētibus cōſulit vt recuꝑa
ta ſalute ſub lege dei viuētes: iā nō peccēt.
Ideoqꝫ ſubiecit. Quoꝝ dānatio iu
ſta ē. Id eſt: hoꝝ hoīm qui emulatiōe inui
dię iſtud de nobis interꝑtant̄ qđ ſupradi
ctū eſt: dānatio iuſta ē. Hęc enim iactabant
iudęi: vt doctrinā apoſtolicā criminarētur:
dicentes: Qꝛ cuꝫ remiſſionē peccatoꝝ ꝑdi
cant: peccandi fomitē prębeāt: vt quaſi ſe
curi hoīes de remiſſione: prōpte peccarēt:
cum conſtet poſt acceptā fidem periculoſuꝫ
eſſe peccare: ⁊ hoc ꝑdici credētib⁹.

Ca.IX. q Uid ergo: pręcellim⁹ eos? Ne
quaquā. Cauſati eni ſum⁹ iu
dęos et grecos oēs ſub pctō
eſſe. Hoc eſt: quid adhuc imoramur latius
loquētes? Oſtendimuſ eni redditis cauſis:
tam iudęos q̄ grecos: id eſt gentiles: omēs
reos eſſe: ideoqꝫ fruſtra legē ſeruari. Primū
eni grecos oſtendit reos iuxta legē naturę:
⁊ ꝙ neqꝫ legeꝫ moyſi reciperent: quāobrem
peſſima eoꝝ ⁊ ꝑgrauiſſima cauſa. Deinde
etiā iudęos oñdit reos qui ſub lege dei vi
uere vident̄: ac ſibi ex merito patrum defen
derent dignitateꝫ: ex eo ꝑcipue ꝙ ꝓmiſſio
nē patrū ſpreuerint: dei gratiā in irritū de
ducentes. Ad quā rem firmandam exēpluꝫ
ꝓpheticū ſubdidit ex pſal. xiij. dicēs: Si
cut ſcriptū ē: quia nō ē iuſt⁹ quiſq̄ꝫ.
Ab iniuſticia cępit mala oꝑa eoꝝ enumera
re: ⁊ parti peiora ſubijcere: vt manifeſtaret
in his nullā ſpem videri: niſi implorēt miſe
ricordiā chriſti qui peccata dimittit. Dein
de adiecit: Nō ē intelligēs. Uerū eſt:
qꝛ ſi daret operā itelligere: iniuſtus nō eēt.
Nō ē requirēs deū. Nec iſtud occul
tū eſt: qꝛ ſi intelligeret q̄d ꝓdeſſet: deū quę
reret: ⁊ nō ſicut aſa rex iuda: qui poſt multa
dei beneficia ſic deprauat⁹ eſt: vt infirmita
te pedū paſſus ꝓpheta ꝑſente nō quęreret
deū. Oēs declinauerunt ſimul in
utiles facti ſunt. Nemini dubium: quia
oēs nō quęrentes deum: inclinantur vt au
xilium requirant a vanitate: vanitas auteꝫ
eſt idolū: ideo inutilęs fiunt. Nō ē qui
faciat bonū: nō ē vſq̄ꝫ ad vnū. Quia
neglecto deo inutiles facti ſunt: bonū vtiqꝫ
facere nō poſſunt. iam eni deprauati: ꝓfici
unt in peius. Sepulchrū patens eſt
guttur eorū. Iam malis mancipati: bo
nos ſi poſſit fieri deuorare volebāt: vt ſicut
ſepulchrū patet ad recipiēda cadauera: ita
⁊ aduerſus bonos guttur eoꝝ. Linguis
ſuis doloſe agebāt. Qui tā malis opi
bus aſſueuerāt: q loq̄bant̄ in fallacia erāt.
Uenenū aſpidū ſub labijs eoruꝫ.
Hoc dicit: qꝛ vba hmōi hoiꝫ muſcipula ſūt.
Ad hoc eni loquūtur vt decipiant: vt ſicut
ꝑ labia ſerpentis venenuꝫ infūdit̄: ita ⁊ per

labia hoꝝ dolus ⁊ circūuentiões. **Quo/
rū os maledictione et amaritudine
plenū ē.** Manifeſtū ē: qꝛ cōtra bonos: ma
li ſemꝑ maledicta ⁊ amara ꝓponūt: in cōui
tiū illoꝝ ꝓrumpentes ⁊ detractionē. **Ue/
loces pedes eoꝝ ad effundēdū ſan
guinē.** Hoc de nece ꝓphetaꝝ dixit: quos
occiderūt impigre: ad bonū ſegnes: ad par
ricidiū veloces. **Cōtritio ⁊ infelicitas
in viis eoꝝ.** Qm̄ citati erāt ad malefaci/
endū: iter ipoꝝ vel greſſū tribulatū ⁊ infeli/
cem ꝓnūciat. **Et viam pacis non co/
gnouerūt.** Uia pacis lenis ē ⁊ iturbata.
Dis eniȝ bona vita trāquilla ē: ⁊ actus mo
deſti ipi ſunt pacifici: ⁊ ꝑ iſtos itur ad deuȝ.
Illi ꝗ̄ nolentes hęc ſcire: elegerūt viā tribu/
lationū: per quā itur in gehennā. **Nō eſt
timor dei ante oculos eoꝝ.** Quoniā
huiuſmodi ſine ſenſu ſunt: dei timorem nō
Ecci.1. habent. Initiū eniȝ ſapientię timor dn̄i: di
cit ſalomon. Et nō dixit timorē dei hos nō
habere: ſed nō eſt inquit timor dei an̄ ocl̄os
eoꝝ. Uidentes enim tam maligna opa ſua
⁊ nō horrentes: timorē dei dicuntur an̄ ocu/
los nō habere. Iſtos omnes ⁊ ꝓpheta hie/
remias ſignificat: dicēs inter cętera: Tunc
oēs inſurrexerunt in ꝓphetā dn̄i: volentes
occidere eū. Et ſequit̄: Omnis aūt popul⁹
nō permiſit. Illos ergo oēs dicit: ſ; malos:
⁊ hos oēs: ſ; bonos. Neq꜒ em̄ qꝛ dicit: omēs
declinauerūt: totā penit⁹ plebeȝ ſignificat:
ſ; hanc partē plebis: ſicut ⁊ memorat⁹ ꝓphe
ta dicit: in qua oēs mali ſe cōdiderant. Sē/
per eni duo populi ſunt in vna plebe. Hic ē
ꝗ̄ popul⁹ quē increpat dn̄s ſub noīe hierl̄m:
Matth.22. dicēs: Hieruſalē hierl̄m quę occidis ꝓphe/
tas Et alio loco: Generatio ait mala ⁊ adul
tera: ⁊ natio viperarū. De huiuſmodi que/
Eſa.1. rit̄ etiā ꝓpheta eſaias dicēs: Ue genti pec/
catrici ſemen peſſimū. Per malā eni volun/
tatem: dū fruct⁹ malos faciunt: ſemē peſſi/
mū ſunt. Et quia ſi voluerint: poſſunt ꝯuer
ti: vox probat apl̄i: i alia epiſtola dicentis:
Eph.2. Eram⁹ et nos aliqn̄ natura filij irę: ſicut et
cęteri. **Scimus quoniā q̄cunq꜓ lex
loquit̄: his qui in lege ſūt loquitur.**
Manifeſtum ē: qꝛ hos increpat lex q̄ ⁊ pri/
mū nō crediderūt duci ſuo moyſi: neq꜒ pro/
phetis parentibus ſuis: quos ⁊ perſequen/
tes occiderūt: neq꜒ apoſtolis cognatis ſuis
ſcd̄m carnē: quoꝝ ſanguinē effuderunt: ſē/
per impij ⁊ in deū rebelles: vt per legē dam
nentur. Sicut eni omniū maloꝝ vna ē cau
ſa in malo: ita ⁊ cunctoꝝ bonoꝝ. In iſtis ꝗ̄
omniū ſimiliū arguitur malū. Hęc ad iudę/
orum confuſionē pertinent: qui ſibi ⁊ parē/
tibus ſuis teſtimonium ex lege ferebant.

**Ut omne os obſtruat̄: ⁊ ſubdit⁹
fiat omnis mūdus deo.** Hoc dicit: qꝛ
iudęis in peccatis conſtrictis: oīs mundus
ſubditus fit deo. Nulli eni dubiuȝ eſt: quia
pagani obruti ſūt delictis ⁊ impietatibus:
ac per hoc totus mundus deo ꝓſtratus eſt
vt poſſit ad idulgentiā peruenire: quia oīs
mundus iudęi erāt ⁊ gentiles: a quibus ſe/
gregati ſunt fideles. Quando ergo iudęos
qui legē acceperūt a deo: ⁊ quib⁹ facta pro/
miſſio eſt: peccatis ꝓbat obnoxios: dubiuȝ
nō eſt oēs grecos reos eſſe mortis: quāobrē
omne os obſtruat̄ ait: ⁊ ſubditus fiat om/
nis mundus deo: dum omnes rei approba
ti: indigent miſericordia dei: tam iudęi q̄
etiā gręci. **Quoniā quidē nō iuſtifi/
cabitur ex operib⁹ legis omnis ca/
ro corā deo.** Non ideo minime iuſtifica/
tos homines aſſerit apud deum: quia legē
iuſticię nō ſeruauerunt in ꝓ̄ceptis: ſed quia
ſacramentū myſterij dei qđ in chriſto ē cre/
dere noluerūt. Per hoc em̄ decreuit de⁹ iu/
ſtificare hoīem nō per legē: quia lex ad tēp⁹
iuſtificat: nō apud deū. Ideo legem ſeruan
tes in tempore: iuſti dicuntur apud deū: qꝛ
fides per quā iuſtificantur hoīes apđ deuȝ:
non eſt in eis. Maior enim fides eſt q̄ lex:
quia lex ad nos pertinet: fides ad deū. Id/
circo lex temporalem habet iuſticiam: fides
ęternam. Nā omnē carnē dicēs: omnē ho/
minē ſignificauit: ſicͭ ⁊ propheta eſaias ait: Eſa.40.
Et videbit omnis caro ſalutare dei: id eſt:
videbit omnis homo chriſtuȝ dn̄m: in quo
ſalus omniū continetur. Et idcirco i carne
ſignificantur: qui peccatis obnoxij ſūt. Si/
cut eni iuſticia ſpiritales facit: ita ⁊ delicta
carnales: vt ex actu nomē accipiat homo.

Per legeȝ enim cognitio peccati.
Per fidem autē abolitio: iđ ſequenda fides
eſt. Quę eſt hęc lex per quā dicit cognitum
eſſe peccatū: ⁊ cognitū quomō? Uidemus
eni veteres nō ignoraſſe peccatū: quia ⁊ io/
ſeph in carcere miſſus ē: licet ꝑ calūniam: et
pincerna ⁊ piſtor pharaonis cauſa peccati.
Quō ꝗ̄ latebāt pctā? Triplex quidē lex eſt:
ita vt ꝓ̄ma ꝑs de ſacramēto dinitatꝭ ſit dei:
ſcđa aūt q̄ cōgruit lege naturali: q̄ iterdicit

pctm̄. Tertia vero legis factorū: id eſt: ſab/
bata: neomenię: circūciſio ⁊c̄. Hec eſt ergo
lex naturalis q̄ per moyſē parti reformata:
partim auctoritas ei⁹ firmata in vitijs cohi
bendis cognitū fecit peccatū: nō qđ lateret
ſicut dixi: ſ; oſtendit pctā quę fiunt nō ipu/
ne futura apud deum: ne forte q̄s ad tēpus
euadēs legē illuſiſſe putaret̄: hoc ē ꝗ̄ qđ lex
oſtēdit. **Nūc vero ſine lege iuſticia
dei manifeſtata ē: teſtimonium ha/
bēs a lege ⁊ ꝓphetis.** Apertū ē: qꝛ iu/
ſticia dei ſine lege apparuit: ſ; ſine lege ſab/
bati ⁊ circūciſionis ⁊ neomenię ⁊ vindictę:
nō tn̄ ſine ſacramēto diuinitatis dei: quippe
cū iuſticia dei de ſacramento dei ſit. Nā qn̄
quos lex reos tenebat: iuſticia dei ignouit
illis: ſine lege vtiq꜒ hoc fecit: qꝛ iniquos lex
vindicatura erat: donauit ill' pctm̄. Et ne h̄
forte ꝯtra legē factū putaret̄: adiecit iuſtici/
am dei teſtimoniuȝ hr̄e ex lege ⁊ ꝓphetis.
hoc eſt: quia ipſa lex ex alia ꝑte olim iſtud
futurū dixerat: qꝛ ventur⁹ erat qui hoīes
ſaluaret: qđ legi cōceſſū nō erat vt peccata
donaret. Ideo aūt iuſticia dei dicta ē: quę
videt̄ eſſe miſericordia: qꝛ de ꝓmiſſione ori
ginē habet: ⁊ cū promiſſum dei reddit̄: iuſti
cia dei dicit̄. Juſticia em̄ dei ē: qꝛ redditum
ē qđ ꝓmiſſū ē: ⁊ cū ſuſcipit cōfugientes ad
ſe: iuſticia dicitur: qꝛ nō ſuſcipere cōfugien/
tem iniq̄tas eſt. **Juſticia autē dei per
fidē ieſu chriſti.** Quid eſt aliud ꝑ fidem
ieſu chriſti: niſi qꝛ ipſa dei iuſticia manifeſta
tio chriſti ē? Per fidem em̄ ꝓ̄dicationis ieſu
chriſti agnoſcitur donū dudū ꝓmiſſū a deo
vel ſumit̄. **In oēs ⁊ ſuꝑ oēs qui cre/
dunt.** Hoc ē: ſuꝑ oēs iudęos ⁊ gręcos: cre/
dētes videri dei iuſticiā. **Nō enim ē di
ſtinctio: oēs peccauerūt ⁊ egēt glo/
ria dei.** Quia dixerat ſuper oēs iudęos et
gręcos dei eſſe iuſticiā: vt hoc ꝓbaret adie
cit: oēs em̄ ait peccauerūt. Hoc generaliter
accipiendū: vn̄ ait: nō eſt diſtinctio. Omēs
em̄ hic cōprehendit etiā ⁊ ſāctos: vt oſtēde/
ret nihil ꝓfuiſſe legē ſine fide. Sic eni lex da
ta ē: vt fides eſſet in lege q̄ futura ſperaret
ſalutē. Quāobrē mors chriſti oībus ꝓficit:
qꝛ ⁊ hic i ſeculo q̄d credendū et obſeruāduȝ
eſt docuit: ⁊ de inferno eripuit oēs. **Juſti
ficati gratis per gratiā ipſi⁹.** Juſtifi/
cati ſunt gratis: qꝛ nihil oꝑantes neq꜒ vicē
reddētes ſola fide iuſtificati ſunt dono dei.

Per redēptionē q̄ ē i chriſto ieſu.
Gratiā dei in xp̄o eē teſtat̄: qꝛ volūtate dei
a xp̄o redempti ſumus: vt manumiſſi iuſti/
ficaremur: ſicut ad galatas dicit: Chriſtus Gal.3.
nos redemit: offerens ſe pro nobis. Permi
ſit eni ſeuienti diabolo: ſ; in ꝓ̄ſcio. Putans
aūt ſe xp̄m poſſe retinere veluti accepit eū:
ſ; qꝛ virtutē eius ferre nō potuit: oēs quos
tenebat ſimul cū illo amiſit. **Quē pro/
poſuit deus propiciatorem fidei.**
Hoc dicit: qꝛ in xp̄o ꝓpoſuit deus: id eſt diſ
poſuit ꝓpitiū ſe futuꝝ hūano generi ſi cre/
dat. **In ſanguine ipſius.** Iđ in ſang/
uine ipius: qꝛ morte ei⁹ liberati ſum⁹: vt eē
manifeſtaret illū: ⁊ mortē paſſione ei⁹ dam
naret. **Ad oſtēſionē iuſticie ſue.** Hoc
ē: vt promiſſū ſuū palaȝ faceret: quo nos a
peccatis liberaret ſicut an̄ ꝓmiſerat: qđ cuȝ
ipleuit: iuſtū ſe oſtēdit. **Propter pro/
poſitū ꝓ̄cedentiū delictoꝝ: i patiē/
tia dei.** Sciens de⁹ ꝓpoſitū benignitatis
ſuę: quo cenſuit pctōribus ſubuenire: tā hiſ
qui ſunt apud ſuꝑos: q̄ qui in inferno tenē/
bātur: vtroſq꜒ diutiſſime expectauit: euacu
ans ſn̄iam qua iuſtuȝ videt̄ oēs dānari: vt
oſtenderet nobis ꝗ olim decreuerat libera/
re gen⁹ humanū ꝑ xp̄m: ſicut ꝓmiſit ꝑ hiere
miā ꝓphetā dicēs: Propiti⁹ ero iniq̄tatib⁹ Hiere 31.
eoꝝ: ⁊ delictoꝝ illoꝝ nō memorabor. Et ne
forte hoc donū ſolis iudęis ꝓmiſiſſe videre
tur: per eſaiā dicit: Domus mea dom⁹ ora/ Eſa.56.
tionis vocabit̄ in oīb⁹ gentibus. Quāuis
em̄ iudaiſmo facta ꝓmiſſio ſit: ſ; preſci⁹ de⁹
eo qđ donū ei⁹ reprobaturi eēnt ipij iudęi:
gentes ſe ad ꝑcipiendā grām ſuaȝ promiſit
admittere: quoꝝ emulatiōe in irā miſſi cru
ciaret̄ impij iudęi. **In hoc tēpore.** Id
eſt tp̄e nr̄o: quo dedit de⁹ qđ olim ꝓmiſerat
danduȝ tp̄e q̄ dedit. **Ut ſit iuſt⁹ iuſtifi
cās eū q̄ eſt ex fide ieſu chriſti.** Recte
ait: qꝛ vt ſit iuſtus dedit qđ ꝓmiſit: hoc aūt
ꝓmiſit iuſtificare ſe credētes i xp̄o. Dic̄ aūt
in abachuc: Juſtus autem ex fide viuit: vt Abachuc.2.
dum dei fidē habet ⁊ chriſti: ſit iuſtus.

**Ubi ē ergo gl'iatio tua? Exclu/ Ca.X.
ſa ē. Per quā legē? Factoꝝ.
Non: ſed per legē fidei.** Red/
dita ratione: ad eos loquitur qui agūt ſub
lege: ꝗ ſine cauſa glorient̄ blandientes ſibi
de lege: ⁊ ꝓpt' qđ gen⁹ ſint abrahę: videntes
nō iuſtificari hoīeȝ apud deuȝ niſi ꝑ fidem.
**Arbitramur eni iuſtificari hoīeȝ
per fidē ſine operib⁹ legis.** Gentilem

dicit hoīem ꝓ certo haberi ꝙ iuſtificet cre-
dens: nulla faciens opa legis: id eſt ſine cir-
cūciſione: aut neomenijs: aut veneratione
ſabbati. **An iudeoꝝ tātū deus: nō-
ne ⁊ gentiū? imo ⁊ gentiū.** Sine du-
bio oīm deꝰ vnꝰ ē. Nec eñ ſoli iudei pñt ſibi
vendicare ꝙ deꝰ illoꝝ nō etiā gentiū ſit: cuꝫ
relegāt ab vno adā oīm eſſe originē: ⁊ nullū
aduenā volentē ad legeꝫ accedere ꝓhiberi.
Deniqꝫ aliquanti exierūt cū illis in heremū
de egyptijs: quos ſuſcipe iubenẗ: tantuꝫ vt
circūciderenẗ ⁊ pariter cum illis ederēt azy-
ma vel paſcha: necnō ⁊ corneliū donum dei
accepiſſe gentilē nō iudaizanteꝫ: ⁊ ꝙ iuſtifi-
catus ſit diuino teſtimonio cōprobatum.
**Quoniā quidē vnꝰ deꝰ: qui iuſtifi-
cauit circūciſionē ex fide: ⁊ ꝑputiuꝫ
per fidē.** In circūciſiōe iudeos ſignificat:
eo ꝙ ex fide ꝓmiſſiōis iuſtificati ſunt: credē-
tes hūc eē xp̄m: quē in lege ꝓmiſerat deus.
In ꝑputio vero gētes ſignificat per fidem
chriſti iuſtificatos apud deū. Tam eñ gēti-
les ꝙ̄ iudeos: nō aliter ꝙ̄ credentes iuſtifi-
cauit. Quia eñ oīm vnꝰ ē deꝰ: vna rōne oēs
iuſtificauit. Quid ḡ ꝓdeſt carnis circūciſio:
aut quid obeſt ꝑputiū: qñ dignitatē ⁊ meri-
tū nō facit niſi fides? **Legem ergo eua-
cuamus per fidē? Abſit. Sed legeꝫ
ſtatuimꝰ.** Nō vtiqꝫ lex exinaniẗ ꝑ fidem:
ſ; adimpleẗ. Firmaẗ eñ ſtatꝰ eiꝰ qñ qḋ futu-
rum dixit: fides iſtud aduenīſſe teſtaẗ. Hoc
ꝓpter iudeos qui putāt fidē xp̄i legi eē ini-
micā: ignorātes ſenſū legis. Nō ḡ euacuat
legē: cū illā ceſſare debere iā docet: q2 tēpo-
re ſuo recte illā datā aſſerit: ſ; iā agere nō de-
bere. In ipſa eni lege dictum ē tp̄e exolute
ꝓmiſſiōis: legē ceſſare debere. Angelus eñ
gabriel: danieli ꝓphete deſiderium huiꝰ rei
ſciende habenti: oñdit inter cetera dicens:
Aduenīēte chriſto: chriſma: id ē vnctionem
regalē ceſſare: ꝗ ꝑtās intelligiẗ. Et iudiciuꝫ
ait nō erit ampliꝰ qḋ ē lex: ⁊ tolleẗ ſacrificiū
meū. Ideo inqt meū: vt ſcireẗ oblationē ve-
terē ceſſaturā. Quē ſenſū adaperiēs ſalua-
Luc. 16. tor: Lex ait ⁊ ꝓphete vſqꝫ ad iohānē. Et q2
lege moyſi ceſſante: meliora ꝑcepta daturꝰ
erat deꝰ: hieremias ꝓpheta cecinit dicens:
Hiere. 31. Ecce dies veniēt dicit dñs: ⁊ cōſūmabo do-
mui iſrẗ ⁊ domui iuda teſtamentū nouū: nō
ſcḋm ꝙ dedi prībꝰ eoꝝ. His vtiqꝫ q̄ venien-
tē xp̄m ex ꝓmiſſiōe receperūt: Ideo ſalua-
tor: nō veni ait ſoluere legē aut ꝓphas: ſed
adimplere. Et q2 domꝰ dei nō tantū in ſola
hieroſolyma: ſed ⁊ ī ceteris locis futura erat:
ait zacharias propheta: Ponā hieruſalem Zacharie
in omnibus gentibus: que eſt eccleſia.

Capitulum quartum.

**Quid ergo dicemꝰ iuenīſſe
abraā patrē noſtrū ſcḋm
carnē?** Poſtq̄ oſtēdit nō poſ-
ſe ꝑ opa legis quēquā iuſtifica-
ri apud deū: adiecit nec abraā potuiſſe ali-
qd mereri ſcḋm carnē. Carnē dicēs: circum-
ciſionē poſuit: q2 nihil queſiuit abraā ꝑ cir-
cūciſionē. Ante eni iuſtificatus ē ꝙ̄ circūci-
dereẗ. **Si eni abraā ex operibus le-
gis iuſtificatꝰ ē: habet gl'iam ſed nō
apud deū.** Hoc ꝓponentis ē. Nā abraaꝫ
ex fide iuſtificatus ē: qḋ nulli dubiū ē: ideo
habet gloriā apḋ deū. S; q2 qui legē ſuāt:
ſiue moyſi: ſiue nature: iuſtificanẗ ad ꝑſens
ne rei ſint ī ꝑſenti iudicio: Iḋ ait ex opibus
legis ſi abraā iuſtificatꝰ ē: nō habet apḋ de-
um gloriā: q2 q̄ fecerit inqt legē viuet in ea:
id eſt: nō morieẗ vt reꝰ: nec tñ meritū ex hoc
habebit apud deū: ſed fidei cauſa. **Quid
eni dicit ſcriptura: Credidit abraā
deo ⁊ reputatū ē ei ad iuſticiā.** Ma-
nifeſtauit nō ideo abraam gloriā apud deū
habere quia circūciſus ē: aut q2 abſtinuit ſe
a peccato: ſ; q2 deo credidit: hinc ⁊ iuſtifica-
tus eſt: laudis ſue premium in futuro con-
ſecuturꝰ. **Ei autē qui operaẗ: merces
nō iputaẗ ſcḋm grām: ſed ſcḋm de-
bitum.** Abſolutū ē ei qui legi factoꝝ: id ē:
moyſi ſubiectus ē aut naturali nō imputa-
ri meritū ad mercedē: vt gl'iaꝫ haberet apḋ
deū. Debitor ē eni facere legē: q2 neceſſitas
ipoſita ē per legē: vt velit nolit faciat legem
ne damneẗ: ſicut alio loco dicit: Qui auteꝫ Io. 15.
contēnunt: ipſi ſibi dānationē acquirūt: q2
ad ꝑſens rei ſūt. Credere aūt aut nō crede-
re: voluntatis ē. Neqꝫ eniꝫ quis cogi poteſt
ad id qḋ manifeſtuꝫ non eſt: ſed inuitatur:
quia nō extorquetur: ſed ſuadetur. Quāob
rem aſſentiēs premijs afficiendus ē: ſicut ⁊
abraam qḋ nō vidit credidit. **Ei vero q̄
nō operatur.** Id eſt ei qui obnoxiꝰ ē pec-
catis: q2 nō operatur qḋ mandat lex. **Cre-
denti autē in eum qui iuſtificat im-
pium: reputatur fides eius ad iuſti-
ciam.** Hoc dicit: quia ſine operibus legis
credenti impio: id eſt gentili in chriſtum: re-
putatur fides eius ad iuſticiaꝫ ſicut abrae:

Quomō ergo iudei per opera legis iuſtifi-
cari ſe putant iuſtificatiōe abrae: cū videāt
abraam nō ex operibus legis: ſed ſola fide
iuſtificatum? Nō ergo opꝰ ē lex: quādo im-
piꝰ per ſolā fidē iuſtificaẗ apud deū. **Se-
cundū propoſitū grē dei.** Sic decre-
tum dicit a deo: vt ceſſante lege: ſolā fidem
gratie dei poſceret ad ſalutē. **Sicut et
dauid dicit.** Hoc ipſū munit exēplo pro-
phete. **Beatitudinē hoīs: cui deus
accepto fert iuſticiā ſine operibus.**
Beatos dicit de quibꝰ hoc ſanxit deus: vt
ſine labore ⁊ aliqua obſeruatione: ſola fide
iuſtificentur apud deū. Temporis ḡ beatitu-
dinē ꝑdicat quo natus ē xp̄s: ſicut ipſe dñs
Math. 13. ait: Multi iuſti ⁊ ꝓphete cupierūt videre q̄
videtis: ⁊ audire que auditis: ⁊ nō audieẗ.
**Beati quoꝝ remiſſe ſūt iniquita-
tes: ⁊ quoꝝ tecta ſūt pctā. Beatus
vir cui nō iputabit dñs peccatum.**
Manifeſte beati ſunt: quibꝰ ſine labore vel
opere aliquo remittunẗ iniquitates ⁊ pctā
tegūẗ: nulla ab his requiſita penitētie opa
niſi tñ vt credāt. Beatꝰ etiam hic vir ē: cui
nō imputabit dominus peccatū. Remitte-
re ⁊ tegere ⁊ nō imputare: vna ratio ⁊ vnus
eſt ſenſus: Oīa eñ vno mō obtinenẗ ⁊ do-
nanẗ. Videẗ autē quibuſdam tripartita ra-
tio eſſe in his dictis: quia diuerſis ꝓpheta
vſus ē verbis: ⁊ q2 a plurali numero ad ſin-
gularē deſcendit. Cum eni verba dei ī vber-
tatē grē: q2 peccati diuerſa ſunt noīa: ꝑ deli-
lictoꝝ vocabula enumerare vult: latius lo-
cutus eſt: vnius tñ ſignificationis ſūt v̄ba:
q2 ⁊ cū tegit remittit: ⁊ cū remittit nō impu-
tat. Ad laudē eni grātie dei ꝓlixius loquiẗ:
vt amplificet gratiā. Tres eni gradus fecit
ꝓpter delictoꝝ varietatē. Quoꝝ primꝰ gra-
dus iniquitas eſt vel ipietas: dū nō agno-
ſciẗ creator. Scḋs: grauiū pctōruꝫ opibus.
Tertiꝰ vero leuiū. Hos tñ oēs ī baptiſma-
te oblitterari. Tribꝰ his grabibus totiꝰ pec-
cati corpus ſignificauit. Quēadmodū aūt
ad penitētiū perſonā pōt ꝑtinere: cuꝫ dicit:
Beati quoꝝ tecta ſūt peccata: cū cōſtet pe-
nitentes labore ⁊ gemitu remiſſionē pctōꝝ
acq̄rere? Aut quō martyrio cōgruit: qḋ dic̄:
Beatus vir cui nō iputabit dñs peccatum:
cū ſciamus gl'iam martyrij paſſionibꝰ ⁊ p̄ſ-
ſuris acquiri? Propheta autē tēpus felix ꝓ-
uidens in ſaluatoris aduentu: beatos nun-
cupat: quibus ſine labore vel aliquo opere
per lauachrum remittuntur ⁊ teguntur ⁊ nō
imputantur peccata. Apoſtolus tamē pro-
pter plenitudinem tēporū: ⁊ q2 plus gratie
in aplis eſt ꝙ̄ fuit in ꝓphetis: maiora pro-
teſtatur que ex dono baptiſmatis cōſequū-
tur: q2 nō ſolū remiſſionē peccatorū accipe-
re nos: ſed ⁊ iuſtificari ⁊ filios dei fieri ꝓfite-
tur: vt beatitudo hec perfectū habeat ⁊ ſe-
curitatē ⁊ gloriā. **Beatitudo ergo hec
in circūciſione tātuꝫ manet: an et in
preputio?** Id eſt: nūquid beatitudo iſta
abrae: tantū filijs cōceſſa ē: an ⁊ his qui in-
circūciſi ſunt? Si enim illo tempore nō pro-
hibite ſunt gentes accedere ad legē ⁊ pro-
miſſionē abrae: quin fieri poterat vt tēpo-
re chriſti ꝓhiberenẗ veniētes ad gratiā: qñ
deus plene incitauit? **Dicimus enim.**
Hoc ē ſenſu legis loqmur. **Quia reputa-
ta ē abrae fides ad iuſticiā.** Ab origie
incipit: vt omnē tergiuerſationē cauillatio-
nis excludat: quia qui a capite excludiẗ: nō
habet vñ icipiat facere queſtionē. **Quo-
mō ergo reputata ē? cū in circūciſio-
ne eēt: an in preputio? Nō in circū-
ciſione: ſed ī preputio: et ſignū acce-
pit circūciſionis: ſignaculū iuſticie
fidei que ē ī preputio: vt ſit prī oīm
credētiū per preputiū: vt reputeẗ et
illis ad iuſticiā.** Abraā cū eēt in ꝑputio
credidit deo. Quid credidit? Semē ſe habi-
turꝝ: id eſt: filiū in q̄ omnes gētes iuſtificarē-
tur ꝑ fidem in ꝑputio: ſicut ⁊ abraam iuſtifi-
catꝰ eſt. Nā circūciſionē ſignū accepit iuſti-
cie fidei. Credēs eni ſe filium habituꝝ huiꝰ
rei ſignū accepit quā credidit: vt qd credēs
iuſtificatꝰ ſit cerneretur. Nō ergo circūciſio
aliquid habet dignitatis: ſ; ſignū eſt tantū.
Qḋ ſignū iḋ accipiebāt filij abrae: vt ſcirē-
tur eiꝰ filij eē: qui credens deo h̄ ſignū acce-
perat: vt emuli eēnt prīs fidei: vt crederent
in ieſum qui promiſſus ē abrae: cuiꝰ in figu-
ra natus ē iſaac. Nec eñ in iſaac oēs gētes
bñdicuntur ſ; in xp̄o: q2 non ē aliud nomen Act. 4.
datū ſub celo in quo oporteat ſaluos fieri:
dicit petrꝰ apl's. **Ut ſit prī circūciſiōis
eoꝝ q̄ nō ſolū ex circūciſiōe ſūt: ſed
et eoꝝ qui ſequūẗ veſtigia fidei q̄ ē
ī preputio patris noſtri abrae.** Hoc
dicit: quia credens abraā: primus factus eſt
pater circūciſionis ſed cordis: nō tñ eorum
qui ſunt ex eius origine: ſ; eoꝝ qui ſimiliter
credunt ex gētibꝰ. Scḋm carnē eni iudeorū

pater eſt:ſcd̄m fidem vero oim̄ credentiuꝫ.
**Nō eniꝫ per legē promiſſio abrae
aut ſemini eiꝰ vt heres eēt mundi:
ſed per iuſticiā fidei.** Manifeſtū eſt: qꝛ
neqꝫ adhuc lex data erat:neqꝫ iā erat circū/
ciſio:qn̄ ꝓmiſſio facta ē abrae credenti ⁊ ſe/
mini eiꝰ qd̄ ē xp̄s :qui hoim̄ pctā abluerat.
Job.1. Unde dicit iohes baptiſta:Ecce agnꝰ dei:
ecce qui tollit pctm̄ mundi. Nō ẜ merito ſer
uatę legis hęres factꝰ ē mundi:ẜ fidei. Hę/
res autē mundi:hęres ē terrę:quā i filijs cō/
ſecutꝰ eſt. Chriſtꝰ aūt hęres ē gentiū:vt da/
Ps.2. uid canit:Et dabo tibi gentes hęreditateꝫ
tuā:⁊ poſſeſſionē tuā terminos terrę. Ipſi
em̄ moriemur ⁊ viuemus cū eo. **Si eni
qui ex lege hi ſūt heredes.** Id eſt:ſi hi
qui ex lege vel ſub lege ſunt hęredes ex lege
ſunt. **Euacuata ē fides: abolita eſt
promiſſio.** Manifeſtū ē:qm̄ ſi ex lege hę
reditas:ꝓmiſſio quę ex fide facta eſt ad ab/
raam in interitū venit. Sꝫ nō ē per legē fa/
cta ꝓmiſſio:ſed ꝑ iuſticiaꝫ fidei hęreditas.
Oſtendit eni apl̄s quid mali ſit hęreditatē
ſperare ex lege. **Lex enim irā operaẜ.**
Ut penitus oſtēdat nō poſſe iuſtificari ho/
minē per legem apud deū: neqꝫ ꝓmiſſionē
ꝑ legē fieri potuiſſe:Lex ait:irā opatur. Ad
hoc em̄ data ē: vt reos faceret delinquētes.
Fides autē donuꝫ eſt miſericordia dei:vt ꝑ
legē rei facti veniā cōſequanẜ :idcirco fides
gaudiū opatur. Nō cōtra legem loquiẜ:ſed
anteponit illi fidē:qꝛ qui ꝑ legem ſalui eſſe
nō poterant:gr̄a dei ſaluanẜ ꝑ fidem. Nō ẜ
lex ira ē:ſed irā opaẜ peccanti:id eſt pęnaꝫ:
dū non ignoſcit ſed vindicat. Pęna em̄ per
irā generaẜ:ira autē naſciẜ ex pctō:ac per h̄
relinqui vult legeꝫ:vt ad fidem cōfugiatur
quę delicta ignoſcit vt ſaluet. **Ubi eni
nō ē lex:nec preuaricatio.** Hoc dic̄: qꝛ
ſublatis reis de ptāte legis data venia :pre
uaricatio nulla eſt. Juſtificati em̄ ſunt: qui
per ꝓuaricationē legis fuerāt pctōres. Ceſ/
ſat eni factoꝝ lex:id eſt obſeruatio ſabbato
rū:neomeniaꝝ:circūciſionis :eſcaꝝ diſcre/
tio:aīalis mortui aut ſanguinis muſtelę ob/
ſeruatio. **Ideo ex fide ſcd̄m gratiaꝫ
vt firma ſit promiſſio omni ſemini:**
firma eē nō pōt ꝓmiſſio oī ſemini.
Hoc eſt:omni homini ex omni gente:niſi fu
erit ex fide:qꝛ origo promiſſionis ex fide eſt
nō ex lege:qꝛ qui ſub lege ſunt rei ſūt. Pro/
miſſio autē reis dari nō pōt:ac ꝑ hoc purifi/
candi ſunt prius ſed per fidē:vt digni fiant
dici filij dei:⁊ ſit firma ꝓmiſſio. Si enim fili
os dei ſe dicāt:cū ſint rei:hoc ē:ſub lege:nō
eſt firmū:qꝛ filij dei liberi ſunt a pctō. Si ẜ
qui ſub lege ſūt eruendi de ſub lege ſunt vt
ꝓmiſſionē mereanẜ accipe: quātomagis ꝗ
ſub lege n̄ ſūt? Nō ẜ expedit vt ſe mittat ſb
lege:vt poſſit cōpendio medelam vulneris
inuenire. **Nō ei qui ex lege ē tantuꝫ
ſed ⁊ ei qui ex fide ē abrae.** Hoc eſt qd̄
ſupra dixit:Omni ſemini :tam iudeoꝝ qui
vtiqꝫ ex lege veniebāt:ꝙ gētilium:ꝗ fidem
ſequūtur abrae: quā gētilis credidit vt eēt
iuſtus. Sine lege em̄ credidit abraā:ideoqꝫ
magis gentilibus iungiẜ abraā vt firma ſit
eis ꝓmiſſio:credentibus ei cui credidit ab/
raam. **Qui ē pr̄ omniū noſtrū:ſicut
ſcriptū ē:quia patrē multaꝝ gētiuꝫ
poſui te.** Confirmauit exēplo legis:abraā
oim̄ patrē eē:ẜ eoꝝ ꝗ credūt :⁊ ſic firmā eſſe
ꝓmiſſionē ſi fidei cauſa recedaẜ a lege:qꝛ ꝓ
miſſio regni celoꝝ iuſtis deputata ē:nō pec
catoribus. Et qui ſub lege ſūt: ſub peccato
ſunt:qꝛ oēs peccauerūt:nec poſſe aliquē et
ſub lege eſſe ⁊ gr̄am cōſequi: ſicut ⁊ ad gala
tas ait:Euacuati eſtis a xp̄o:qui i lege iuſti Gal.5.
ficamini:a gr̄a excidiſtis. **Ante eum cui
credidiſti deo.** Ut vnū deū oium doce/
at:alloquiẜ gentiles :abraam ipſi deo credi
diſſe ⁊ iuſtificatuꝫ eē ante eū:in quē ⁊ gētes
credūt vt iuſtificenẜ: vt nō ſit diſtātia iudei
⁊ grēci in fide:qꝛ ſublata circūciſione ⁊ ꝓpu/
tio:vnū fiunt in xp̄o:qꝛ ⁊ abraam in prepu/
tio credidit:⁊ iuſtificatus eſt. **Qui viui/
ficat mortuos :⁊ vocat ea q̄ nō ſunt
tāquā ea q̄ ſūt.** Hoc dicto:ad fideꝫ abrae
gentes inuitat:quia cum eſſet in preputio
credens deo:cuius nunc fides predicatur i
chriſto:iuſtificatus eſt cuꝫ ſua coniuge. Cū
eſſent eniꝫ obſoleta ętate ſeniores :reuixe
runt:ita vt non diffideret habiturum ſe ex
ſara filium:quā ſterileꝫ ſciebat:⁊ i qua iam
fluxus muliebris naturę deficeret: vt ꝑ hęc
non curent:neqꝫ de preputio neqꝫ de circū/
ciſione: ⁊ prompti ſint circa fidem :ſecuri qꝛ
cui credunt viuificat mortuos : nec alium
eſſe qui hanc habeat poteſtatem:⁊ cum vo
luerit eſſe qd̄ non ſunt:ſtatim eius volunta
te ſubſiſtūt: Ideo abraam cuꝫ pater adhuc
non eſſet:vocatus eſt pater multarū genti/
um:⁊ credidit ſecurus de dei potentia. Ut
autem pater chriſti idem eſſe deus credere/

tur cui credidit abraam:tale ſignum datuꝫ
eſt i zacharia ⁊ helizabet :cū promiſſio red/
ditur in mundo:iminente chriſto:quale da
tum fuit in abraam ⁊ ſara quādo ſignata ꝓ
miſſio eſt:vt ſimili genere emortua corpora
ſenectute generarent ſanctum iohannē: ſic
natus fuerat ⁊ iſaac. **Qui contra ſpeꝫ
in ſpem credidit.** Manifeſtum eſt: quia
dum ſpem nō haberet generandi abraam:
credidit deo:fidem habens contra ſpem ge
nerare ſe:ſed ſciens omnia poſſe deum.
**Ut fieret pater multarū gentium:
ſcd̄m qd̄ dictuꝫ eſt:ſic erit ſemē tuū.**
Hoc in geneſi. Oſtēdens illi enim ſtellas cę
Gen.15. li dixit:Sic erit ſemen tuum: qd̄ credens iu
ſtificatus eſt. Credidit eni ꝙ mundo impoſ
ſibile videẜ :dum in rerum naturā nō cadit
vt poſſint ſenes generare:⁊ tāta copia mul/
tiplicari ſemen eorum vt numerari nō poſ/
ſit. Ideoqꝫ precioſa ē fides: quia contra id
qd̄ ſit aut videt:credit futurū:hac ſpe cōſo/
lans ſe:quia deus eſt qui promittit:de quo
ſentiri plus par eſt:ꝙ humana imbecillitas
capit. **Et nō infirmatus ē fide:nec
cōſiderauit corpꝰ ſuū emortuū:cuꝫ
iam fere centum eſſet annorum :et
emortuam vuluam ſare. In repro/
miſſione aūt dei nō heſitauit diffi/
dentia:ſed cōfirmatꝰ eſt in fide dā/
do gloriā deo:certū habens quia ꝗ
ꝓmiſit potens ē ⁊ facere:iōqꝫ eſtia
tū eſt illi ad iuſticiā.** Hac laude dignuꝫ
ꝓdicat abrae:qꝛ cū ſe ſciret nō poſſe infirmi
tatē ſuam fide firmauit:vt crederet ſe poſſe
ꝑ deum:qd̄ ſciret fieri per mūdi decreta nō
poſſe. Magni ergo meriti ē apud deū: qui
contra ſcientiam ſuā deo credidit :nō dubi/
tans poſſe illum vtpote deū:qd̄ ſcit ſecūdū
mundi rationē fieri nō poſſe. Pro certo em̄
habet deū vltra rationē mundi eſſe. Nemo
enim intra id eſſe dicendus eſt qd̄ creauit.
Ideo huiuſmodi remunerandus eſt a deo:
qꝛ auctori ſuo plus tribuit ꝙ ipē ſapit. Qd̄
quidē nullius precij eſſet:ſi omnes ęqua ſē/
tirent:ſed multoruꝫ diffidentia cōmendaẜ
fides credentiū apud deum. Hortatur ergo
gentes ad hanc fidei firmitatē: vt dei ꝓmiſ
ſionem ⁊ gratiā ſine aliqua ambiguitate ſu
ſcipiant:ſecuri exemplo abrae: qꝛ inde cre/
denti laus creſcit:ſi qd̄ incredibile ē ⁊ mun/
do ſtultū videtur:credaẜ:qꝛ quāto impoſſi/
bile putaẜ qd̄ creditur:tanto magis hono/
rabilior erit credens:⁊ vere tamē ſtultū eēt
hoc credere:ſi ſine deo fieri diceretur: Et iō
tantū laudabilior eſt abrae fides cęteroruꝫ
fide:quia nullis ſignorum ꝓdigijs attracta
eſt. Qm̄ auteꝫ mundus certa lege ⁊ poteſta
te gubernaẜ ⁊ regitur modo diffinito a deo:
homines autē amore carnis circa rationem
ſtudioſi:deū huius opificē neglexerūt: deꝰ
vt errorem auferret:⁊ deū ſe omniū demon
ſtraret:hoc ſe poſſe ⁊ feciſſe predicari voluit
qd̄ mundo impoſſibile eſt:vt qui hoc crede
rent: damnatis his qui ratione mundi in/
flati deū neglexerunt:diſcreti ſaluarenẜ dei
dominio mancipati. **Non autem ſcri/
ptum ē tm̄ propẜ ipſū ſolū:quia re/
putatū eſt illi ad iuſticiam :ſed ⁊ ꝓ
pter nos:quibꝰ reputabiẜ creden/
tibꝰ i eum :qui ſuſcitauit ieſuꝫ xp̄m
dn̄m noſtrum a mortuis: qui tradi
tus eſt propter peccata noſtra: ⁊ re/
ſurrexit propter iuſtificationē no/
ſtram.** In abraam formā dicit datā iudę/
is ⁊ gentibus:vt exemplo eius credamꝰ in
deum ⁊ in chriſtuꝫ ⁊ in ſpiritūſanctum:⁊ re/
puteẜ nob̄ ad iuſticiaꝫ. Quāuis differat qd̄
nō creditur:vnū tamen donū habet fides:
Hoc ergo conſequimur:qd̄ credimus. Cre/
dentes enim chriſtum dei eſſe filium :a deo
adoptamur in filios. Nihil enim vltra po/
tuit donare credētibus ꝙ vt filij dei dican/
tur:perfidis abdicatis. Nos eni filij dei vo
camur: illi autem nec ſerui digni ſunt nun/
cupari. Pro infinita enim magnificētia ſua
deus hoc donauit diligētibus ſe:qd̄ ſuę di/
gnum eſt maieſtati. Nō ꝙ homines mere/
antur :quia in dono plus magis dantis ꝙ
accipientis cōſideratur ſublimitas :⁊ ex eo
plus accipiẜ laudis:cū paruulis magna do
na largitur per chriſtuꝫ:qui noſtri cauſa oc/
cidi ſe paſſus eſt:vt nos data venia:a ſecū/
da morte erueret:id eſt:a pęna inferni:⁊ ſur
rexit vt pro leticia triūphi mortis euictę gra
tiam nobis iuſtificationis donaret:vt dig/
ni eſſemus dici filij dei. Ante paſſionē enim
qui baptizati ſunt:ſolam remiſſionem acce
perunt peccatorum:quorum zelo ſathanas
occidit ſaluatorē. Poſt reſurrectionē vero:
tam hi qui prius:ꝙ iſti qui poſtea baptiza/
ti ſunt:omnes iuſtificati ſunt per dataꝫ for/
mam fidei trinitatis:acceptoqꝫ ſpirito ſan/
cto: qui ſignum eſt credentium :ꝙ ſint filij
dei. Et vt ad cumulū nobis iuſtificationis

ꝓficeret:reſurgēs ꝑceptis ſuis auctoritatē
tribuēs:emulos nos corū hac fiducia face
ret:per quā iuſtificemur:meritis nos auge
remus:ꝑ quā gloriam adepti clari appare
mus in regno dei:quia iuſtificati a morte te
neri nō poſſum⁹. Paſſione eñ ſaluatoris vi
cta mors:que prius cauſa peccati dñabaẗ:
iuſtificatos ab eo retinere nō audet.

Capitulum quintum.

Ca.XI. i Uſtificati igiẗ ex fide:pacē
habeam⁹ ad deū:per dñm
noſtrū ieſū chriſtū. Pacē cū
deo habere:fides facit: non lex.
Hec eni nos deo recōciliat ſublatis peccatꝭ:
q̄ nos deo fecerāt inimicos. Et qꝛ dñs ieſus
huius grē miniſter eſt:ꝑ ipſū pacificati ſu
mus deo. Maior enim fides:ꝙ lex eſt. Lex
eñ nr̄a cauſa ē:fides dei. Et lex ad ꝑſentem
diſciplinā ꝑtinet:fides ꝟo ad ſalutē ꝑtinet
ꝑpetuā. Sꝫ q̄ de xp̄o nō ita ſentit vt debet:
ad fidei ꝑmia nō poterit peruenire: qꝛ fidei
nō tenet veritatē. Per quē ⁊ acceſſuꝫ
habem⁹ ī grāꝫ iſtā in qua ſtamus:
⁊ gloriamur ī ſpe glorie filiorꝫ dei.
Manifeſtū ē per chriſtū nos additū habere
ad grām dei. Ipſe eñ ē arbiter dei ⁊ hoim:
qui nos doctrina ſua erigens: ſperare fecit
donum gratie dei: ſtantes fide eius. Ideo
ſtantes:qꝛ prius iacuimus:credētes autem
erecti ſum⁹ gl̄iantes in ſpe claritatis:quā ꝓ
miſit deus nobis. Non ſolū aūt ſed ⁊
gloriamur in tribulationib⁹ nr̄is.
Qm̄ per tribulationes oportet nos intra
re in regnū dei:ideoqꝫ ⁊ in his gl̄iandū do
cet. Spei autē addita tribulatio: augmētū
facit premij. Index eñ fixe ſpei tribulatio ē
q̄ teſtimoniū ꝑhibet ad coronā. Uñ domi
Matth.5. nus ait: Beati eritis cū vos ꝑſequenẗ:⁊ di
cēt omne malū aduerſū vos ꝓpter iuſticiaꝫ
dei: Gaudete ⁊ exultate:ecce enim copioſa
merces veſtra in celo. Cōtemnere eñ ꝑſen
tia ⁊ que oblectamēta ſunt:⁊ in ꝑſſura non
cedē ſpe futurorꝫ:magni meriti ē apd̄ deū.
Ideoqꝫ in tribulationib⁹ gl̄iandū eſt: quia
tanto plus accepturum ſe credit:quanto in
tribulatione ſe viderit fortiorē. Scien
tes qꝫ tribulatio patientiā operatur.
Hoc eſt tribulationē patientiā opari: ſi tri
bulatio ip̄a motū nō patiaẗ infirmitatꝭ aut
dubitationis. Patiētia autē probati
onem. Manifeſtū eſt:qꝛ patientia ſi talis
fuerit qualē diximus:firma videbitur pro
batio. Probatio autem ſpem. Spes
in eo qui ꝓbatus videtur:nō imerito diciẗ.
Dignus eñ ſcieẗ:accepturus remuneratio
nē in regno dei. Spes autē nō cōfun
dit:quia charitas dei diffuſa eſt in
cordibus noſtris: ꝑ ſpiritūſanctū
qui dat⁹ eſt nobis. Spes nō cōfundit:
dū ſtulti ⁊ hebetes a ꝑfidis iudicamur:cre
dentes q̄ mūdana carent ratione. Pignus
eñ charitatis dei habem⁹ in nobis ꝑ ſpiri
tūſanctū datū nobis. Fidele eni eſſe ꝓmiſ
ſū dei ꝓbat ſpiritusſanct⁹ dat⁹ ap̄lis: ⁊ no
bis q̄ diuerſis linguis imperiti loquerētur:
cū interꝑtationib⁹ ꝑſtitit ad cōfirmandam
ſpē:⁊ vt charitatē dei cōmēdaret in nob:vt
qꝛ caros falli īpoſſibile ē:ſecuros nos face
ret de ꝓmiſſiōe:qꝛ ⁊ de⁹ ē q̄ ꝓmiſit:⁊ his q̄s
caros habere vult ꝓmiſit. Quia enim fidei
nr̄e rōnē hūana verba aſſerere nō valēt:vir
tutū teſtimonio:q̄ cū tacent clamāt:rōabi
lis approbaẗ ad cōfuſionē prudentiū mūdi:
q̄ audacia verborꝫ terrenis cōtra celeſtia di
micāt:⁊ carnalib⁹ aduerſis ſpiritalia:⁊ pru
dētes ſe dicere nō erubeſcūt. Nā ſicut pere
grini hois īprobabilis origo in terra aliena
eſt:ita ⁊ fidei nr̄e veritas pegrinaẗ in terris:
⁊ qꝛ natura ei⁹ verbis explicari nō pōt: vir
tutis q̄ maior res ē teſtimonio cōmēdaẗ.

Ca.XII. v Ut quid eni xp̄us cum adhuc
peccatores eſſemus ſcd̄m tē
pus:pro impijs mortuus ē:
vix eni pro iuſto quis moriẗ: Nam
pro bono forſitan quis audeat mo
ri? Si pro incredulis ac dei inimicis chriſt⁹
ad tp̄s morti ſe dedit. Ad tēpus eñ mortu⁹
ē:quia tertia die reſurrexit:quātomagis cū
ī illū credim⁹ auxilijs ſuis muniet nos? Ad
hoc eñ ꝓ nobis mortu⁹ ē:vt ⁊ vitā ⁊ gl̄iam
nobis acquireret. Itaqꝫ ſi ꝓ inimicis mor
tu⁹ ē:quantuꝫ ꝑſter amicis debet intelligi.
Apud hoies ġ: id eſt:ſcd̄m tēp⁹ mori viſus
ē. Ille eñ apud inferos ꝓ ſalute aiarū irre
uerentes ⁊ nequā ſpiritus iudicabat. Tēpo
ra ī mūdo ſunt: vbi oriẗ ⁊ occidit ſol: ⁊ luna
crementū ⁊ detrimentū facit:⁊ dies ⁊ nox ī
ſtatu ſuo nō ꝑſeuerāt. Res eñ que tēpori ⁊
etati ſubiecta ē:mutabilis ſemꝑ eſt. Huic ġ
tēpori xp̄s mortu⁹ ē:dū exceſſit e corpe: Ubi
autē tēpus nō eſt ⁊ etas:ibi nō ſolū viuus:
ſꝫ ⁊ victor repert⁹ ē. Hinc voluit affectū ſal
uatoris erga nos cōmendare:cū dicit: Uix
ꝓ iuſto quis moritur:chriſtus autē pro im

pijs mortuus eſt. Si enim ꝓ iuſto vix aliq̄s
moritur: ꝓ impijs quō poteſt fieri vt quis
moriatur? Et ſi pro bono vno forte audeat
quis mori:aut forte non audeat: quia vtrū
qꝫ difficile eſſe ſignificat:quēadmodum vi
deri poteſt:vt audeat aliquis ꝓ multorꝫ im
pietatibus mori? Si enim quis ꝓ iuſto aut
bono audeat forte mori: miſeratione qua
dam illectus aut affectu bonorꝫ operꝫ eius:
pro impijs vero non ſoluꝫ qd̄ ſuadeat mori
deeſt:ſed ⁊ qd̄ in lachrymas ꝓuocet. Chri
ſtus aūt mortuus eſt ꝓ impietatibus popu
li adhuc non ſui: vt omnia que mundus dif
fidit: faceret credibilia. Duos ergo gradus
fecit iuſti ⁊ boni:quāuis ⁊ iuſtus bonus di
cendus ſit:tamē genera ipſa poſuit iuſtum
in exercitia ſignificans:bonum vero natu
ra qui ſimplicitate innocēs dicatur. Unde
quāuis melioris meriti ſit quātum ad locū
iſtum pertinet:iuſtus qꝫ bonus :tamen pro
bono inquit forte aliquis audeat mori: vt
qꝛ miſerabilior cauſa innocētia eſt:ad hͦ co
gi forte aliquem poſſe ſignificat. Deniqꝫ op
tant parentes ꝓ infantibus bonis mori:nō
dicam vxores ꝓ bonis maritis. Nam ſi ve
limus de bono ⁊ iuſto ꝓponere:aliquando
meliorem iuſtū deprehendimus :aliquādo
ꝑponenduꝫ bonū. Si enim iuxta dei legeꝫ
qui iuſtus eſt melior bono eſt:ſed illo q̄ nec
dum ſecum laborauit vt amplificaret ſe bo
nis. Exercitio eñ bonum nature ſue iuſtus
meliorabit. Si autē iuxta mundū fuerit iu
ſtus ꝑponitur illi bonus ꝓpter innocentiā:
qꝛ huiuſmōi nō ē ſine īpietate iuſticia. Ita
qꝫ omnis natura bona eſt:iuſticia autem le
gis dei:fructus eſt cōpetēs nature. Ideoqꝫ
iuſticia bonitas eſt: vnde iuſti ſemꝑ appellā
tur ⁊ boni. Nō tamen ſemper boni iuſti: qꝛ
nō ꝓpter opera vocantur boni: ſed ꝓpter
innocētiā. Iuſticia eni perfecta ē bonitas:
dum explet opere nature ſue bona. Com
mendat autē ſuā charitatē deus in
nobis. Sic cōmendat ſuā charitatem: dū
adhuc inimicis ſuis beniuolus ē:⁊ mittit q̄
ſaluet eos:cū vtiqꝫ nō mereāẗ. Quonia
ſi cū adhuc pctōres eſſem⁹ chriſtus
pro nobis mortu⁹ eſt:multomagis
iuſtificati nunc in ſanguine ipſius:
ſalui erimus ab ira per ipſū. Hoc diċ:
quia ſi ꝓ peccatoribus filiū ſuū deus occi
di permiſit:qd faciet ꝓ iuſtificatis:niſi ſuet
eos ab ira:id eſt:tutos illos ꝑſtet ab illuſio
ne diaboli: vt ſecuri ſint in die iudicij: cū ce
perit perfidos vltio deuaſtare? Qm̄ eñ bo
nitas dei nullum perire vult: mortē digniſ
ſimam dedit: vt intelligentibus dei grati
am circa ſe :adderet dignitateꝫ ⁊ gl̄iam:in
gratis cumularet penā. Ingrati hi ſūt qui
deo vocante diſſentiunt:dei gratiā abnuē
tes: vt in ꝓpoſito erroris ⁊ malignitatis ꝑ
maneant. Si eni cū inimici eſſemus
recōciliati ſum⁹ deo per mortē filij
eius:multomagis recōciliati ſalui
erimus in vita ipſi⁹. Manifeſtū ē:qꝛ ſi
vt recōciliaret nos ſibi de⁹: filiū ſuuꝫ morti
tradidit:quātomagis reconciliatos ſaluos
faciet ī vita ip̄i⁹? Si eñ mors ſaluatorꝭ ꝓfu
it nobis:q̄ntomagis vita ip̄i⁹ cū reſurgit a
mortuis? Quia ſic mors ei⁹ a diabolo nos
eruit: ita ⁊ vita ei⁹ de die iudicij dei nos li
berabit. Nō ſolū aūt hoc:ſed ⁊ glo
riamur in deo:per dñm nr̄m ieſum
xp̄m: ꝑ quē nūc recōciliationē acce
pimus. Nō tātū ꝓ accepta ſalute ⁊ ſecuri
tate:deo grās agendas docet:ſꝫ ⁊ gl̄ianduꝫ
per xp̄m ieſum in deo:qui dignatus ē ex im
pijs ⁊ inimicis:dici nos ſuos amicos: vt oīa
beneficia ꝑ xp̄m cōſecutos nos gaudeam⁹:
vt qꝛ ꝑ ip̄m cognim⁹ deū gl̄iantes in eo:red
dam⁹ ei honorificētiā parē deo prī:ipſo ſibi
idoneo teſte ꝑdicāte: vt honorificēt īqt filiū
ſicut honorificāt prēꝫ. Poſt dei ġ prīs ꝓui
dētiā ⁊ donū qd̄ dedit ꝑ xp̄m: vt ꝑſonā filij
nobis gratā faceret:qꝛ ꝑ vnuꝫ xp̄m redēpti
ſum⁹:ab vno deo prē:adiecit: Propte
rea ſicut ꝑ vnū hoīeꝫ pctm̄ in hunc
mūdū īt̄rauit: ⁊ per peccatū mors:
⁊ ſic in oēs hoīes pertrāſijt in quo
oēs peccauerūt. Qm̄ ſupius dei grāꝫ ꝑ
xp̄m datā oſidit ſm ordinē ꝟitatꝭ :nūc ipſū
ordinē vni⁹ dei prīs:ꝑ vnū xp̄m filiū ei⁹ de
clarat: vt qꝛ adā vn⁹:id ē eua:⁊ ip̄a eni adā
ē:peccauit in oīb⁹:ita vn⁹ xp̄s fili⁹ dei pctm̄
vicit ni omnibus. Et quia ꝓpoſitum gratie
dei erga genus humanum oſtendit: vt ipſa
primordia peccati oſtenderet: ab adā ince
pit q̄ primū peccauit : vt ꝓuidētia vni⁹ dei
per vnū reformaſſe doceret:qd̄ per vnū fue
rat lapſū ⁊ tractū in mortē. Hic ġ vnus ē per
quē ſaluati: hanc illi reuerentiā quā deo pa
tri debemus ipſo volente. Dicit enim idem
alio loco: Qui ī his ſuit chriſto:placet deo:
cū ſcriptū ē: Dñm deū tuuꝫ adorabis :⁊ illi
ſoli ſeruies. Si ergo ſoli deo ſeruiendū diċ:

⁊ xp̄o ſeruire pręcipit: in vnitate dei eſt chri/
ſtus: nec diſpar aut alter deus: qm̄ cum ſoli
deo ſeruiendū lex cōmonet: chriſto ſeruiēs
deo placere dicat̄. Igit̄ ſicut per vnum ho/
minē peccatū in hūc mundū intrauit: ⁊ per
peccatū mors: ita ⁊ per vnū chriſtum dam/
natio ⁊ mors peccati: p̄ſtans vitā eternam.
Qđ iferi⁹ declarat. In quo: id eſt: adā oēs
peccauerūt. Ideo dixit: in quo cū de muli/
re loquebat̄: q̄ꝛ nō ad ſpeciem retulit ſed ad
genus. Manifeſtū itaq̧ eſt in adā oēs pec/
caſſe quaſi in maſſa. Ipſe em̄ per peccatuꝫ
corrupt⁹: quos genuit oēs nati ſūt ſub pec
cato. Ex eo igit̄ cuncti pctōres: q̄ꝛ ex ipſo ſu
mus oēs. Hic em̄ beneficiū dei p̄didit: dum
p̄uaricauit indign⁹ fact⁹ edere de arbore vi/
te vt morerer̄. Mors autē diſſolutio corpo
ris eſt: cum aīa a corpe ſeparatur. Eſt ⁊ alia
mors: quę ſecūda dicit̄ in gehenna: quā nō
pctō adę patimur: ſ eius occaſione ꝓprijs
pctis acquirit̄: a qua boni immunes ſūt: tātū
q̄ in inferno erant: ſed ſuperiori quaſi in li/
bera: quia ad celos aſcēdere nō poterāt. Sē
tentia eniꝫ tenebant̄ data in adam: qđ chi
rographū in decretis morte chriſti deletuꝫ
eſt: ſententia autē decreti ſūt: vt vnius ho/
minis corpus ſolueret̄ ſup terrā: anima vo
vinculis inferni detenta exitia pateretur.
Uſq̧ ad legē eni peccatum erat in
hoc mundo: Peccatū aūt nō impu
tabatur cum lex non eſſet. In adam
oēs dic peccaſſe: ſicut ſupra memoraui: ⁊ vſ
q̧ ad legē datā nō imputatū eē pctm̄. Pu
tabāt em̄ ſe hoies apud deū ipune peccare:
ſ nō apud hoies. Nec eni lex naturalis pe
nitus obtorpuerat: q̄ꝛ nō ignorabāt: q̄ꝛ qđ
pati nolebāt: alijs facere nō debebāt. Naꝫ
vſq̧ adeo nō ignotū fuit peccatū inter ho/
mines: vt iacob cū idola ſua apud illū q̄re/
ret ſocer eius laban: in quo inuentū fuiſſet
furtū: morte dignū iudicaret: ⁊ ioſeph q̄uiſ
per calūniam: tn̄ quaſi re⁹ clauſus in carce
re eſt: ⁊ piſtor ⁊ pincerna pharaonis: ob de
lictū ſiſr paſſi ſunt: ⁊ moyſes occiſo egyptio
atterrit⁹ lege ē. Quō ergo nō iputabat̄ pec
catū cū lex nō eēt: aut quō vindicabat̄ niſi
lex ſciret̄? Lex naturalis ſemp eſt: nec igno/
rabatur aliqñ: ſ putabat̄ ad tempus tantū
auctoritatē habere: nō ⁊ apud deū reos fa/
cere. Ignorabat̄ enim q̄ꝛ iudicaturus ē de⁹
genuſ humanū: ac p hoc non imputabatur
pctm̄: q̄ſi peccatū nō eēt apud deū: incurio
ſum deū aſſerentes. At vbi aūt lex data eſt
p moyſen: manifeſtatū ē curare deū res hu/
manas: ⁊ nō ipune his futuꝝ qui male faci/
entes: quacunq̧ ex cauſa in p̄ſenti euadūt.
Nā vtiq̧ qui inter ſe: magiſtra natura: pec/
cata nō multa cenſebant: quātomagis deū
hęc quē mundi ſciebāt opificē requiſituruꝫ
nō debuerāt ignorare? Quippe cuꝫ ſodoma
⁊ gomorra p igneꝫ adiudicata ſit deperire:
qđ obliuio q̄dem texerat: moyſes autem vt
affirmaret deū iudicē fore: ſcribēdo maniſe
ſtauit. Sꝫ cū p̄termiſſo deo: figmenta cępe/
runt in honorē dei recipere: deprauati men
te: partē legis naturalis q̄ prima ē: calcaue/
rūt. Quia lex naturat̄ tres habet ptes. Cu/
ius p̄ma hęc ē: vt agnitus honoret̄ creator:
nec ei⁹ claritas ⁊ maieſtas alicui de creatur̄
deputet̄. Scđa aūt ps ē moralis: hoc eſt: vt
bene viuat̄: modeſtia gubernāte. Cōgruit
eni homini habēti noticiā creatoris: vitam
ſuā lege frenare: ne fruſtret̄ agnitio. Tertia
vo ps ē docilis: vt noticia creatoris dei ⁊ ex
emplū moꝝ ceteris tradat̄: vt diſcāt quēad
modū apud creatorem meritū collocatur.
Hęc eſt vera ⁊ chriſtiana prudētia.
ſ Ed regnauit mors ab adam Ca. XIII
vſq̧ ad moyſen. Cū nō impu/
tabat̄ pctm̄ antecq̧ lex daret̄ p moy/
ſen: ſicut dixi: ipa vſurpationis impunitate
regnabat mors: ſciēs ſibi illos deuotos. Re
gnabat q̄ mors ſecuritate dn̄atiōis ſuę: taꝫ
in hos q̄ ad tēpus euadebāt: q̄ in iſtos qui
etiā hic penas dabāt ꝓ malis ſuis opibus.
Oēs eni ſuos eē videbat: q̄ꝛ q̄ fac pctm̄: ſu⁹ ē Ioh. 8.
pcti. Impune em̄ cedere putātes: magl' de/
linq̄bāt: circa hęc tn̄ pctā ꝓmptiores q̄ mū/
dus q̄ſi licita nutriebat. Quo facto gaude/
bat ſathanas: ſecurus q̄ cauſa adę relictuꝫ
a deo hominem in poſſeſſionem habebat.
Regnabat ergo mors in eos qui
nō peccauerūt i ſilitudinē pręuari/
cationis adę: qui eſt forma futuri.
Qđ in ſubiectis mōſtrabimus. Itaq̧ nō in
omnes mortem regnaſſe manifeſtū ē: quia
nō peccauerunt omnes in ſimilitudinē pręⁱ
uaricationis adę: id eſt: nō oēs contempto
deo peccauerunt. Qui autem ſunt qui con
tempto deo peccauerunt: niſi qui neglecto
creatore ſeruierūt creaturę: deos ſibi p̄ſtitu
entes: quos colerent ad iniuriam dei. Naꝫ
⁊ thara pater abrahę ⁊ nachor ⁊ labā: propri/
os deos ſibi vēdicabāt: Et peccatū adę nō

longe eſt ab idolatria. Pręuaricauit eni pu
tans ſe hominem futurum deum. Eſtima/
uit enim hoc magis profuturum qđ diabo
lus ſuaſit q̄ qđ deus iuſſit: in loco dei dia/
bolum ſtatuēs: vnde ⁊ ſubiectus eſt diabo/
lo. Similiter ⁊ hi trangreſſo deo: dum crea/
turę ſeruiūt: peccant ſimili modo: nō eodē:
quia ſimili modo ſolet habere aliquid diſ/
ſimile. Nec eni poteſt dici: quia ⁊ hi q̄ pręce
ptuꝫ acceperunt nō edendi de arbore: ſicut
adam: fuerunt qui peccauerunt: non p̄teri/
to deo: ſed in lege naturali. Qui enim intel
lexit ⁊ veneratus eſt deum: nulli honorificē
tiaꝫ nominis ac maieſtatis eius impertiens:
ſi peccauit (quia impoſſibile ē non peccare)
ſub deo peccauit: nō in deum: quē iudicem
ſenſit: ideoq̧ in huiuſmodi mors nō regna
uit. In hos auteꝫ ſicut dixi regnauit: q̄ ſub
ſpecie idolorum ſeruierunt diabolo. Pro/
pterea q̄ lex in auctoritate non erat ꝓmul/
gata: iudicem deum p̄ſentire nequiuerunt.
Maxima pars mundi deū fore iudicē igno
rabat: perpauci autem in quos non regna/
uit mors. In q̄s aūt regnauit p⁹ iſtā mortē
q̄ p̄ma dr̄: a ſcđa excepti ſūt ad penā et pdi/
tionē futurā. In q̄s aūt nō regnauit: q̄ꝛ nō
peccauerunt in ſimilitudine pręuaricatio/
nis adę: ſub ſpe reſeruati ſunt: aduentu ſal/
uatoris in libera: ſicut legitur de abraam:
q̄ꝛ q̄uiſ apud inferos fuerit: diſcretus tamē
longo interuallo eſt: ita vt chaos eēt ingēs
inter iuſtos et peccatores: quantomagis
pijs et iuſtis eſſet refrigeriu m: ⁊ peccatori/
bus eſtus: impijs vero ardor: vt ante iudi/
ciū qđ vnuſquiſq̧ dignus eſſet nō lateret.
Ac per hoc ergo regnabat i eos mors: quia
videbat opera ſubtilitatiſ ſuę profeciſſe eis
ad penā quaſi inimicis. Nō enim latuit illū
ad hoc factum hominē in mundo: vt impe/
rium vnius dei prędicaret: qđ pręuaricatus
eſt ſathanas: Ac ſi i greco nō ita cautum di
cat. Sic eni dicitur ſcriptum: Etiam in eos
mortem regnaſſe qui nō peccauerunt in ſi/
militudine pręuaricationis adę. Totū eniꝫ
hic cōplexus videtur: vt quia mors: id eſt:
diſſolutio per inuidiā facta eſt diaboli: ⁊ in
eos qui nō peccauerūt regnaſſe mortē. Mo
riunt̄ em̄ qđ voti eſt ſathanę. Qđ ſi verꝫ eēt
nō oportuit dici: Regnauit mors ab adam
vſq̧ ad moyſen: ſi ab initio vſq̧ ad finē re/
gnat i omnes. Aut forte gradus fecit: vt ab
adam vſq̧ ad moyſen regnauerit: ⁊ a moy/
ſe vſq̧ ad chriſtum: a chriſto vero vſq̧ ad fi/
nem: vt ad quam vtilitatē hęc locutio pro/
ficeret: cum nec ſic locutus probetur. Dixit
enim ab adam regnauit mors vſq̧ ad moy/
ſen: propter qđ lex nō erat manifeſtata: vt
data lege ſub auctoritate eius viuerēt: ſcie
tes q̄d cauerēt ne regnaret i eos mors. Igi/
tur qui ante legem hoc ſeruauit natura du/
ce qđ poſtea lex mandauit: nunquid poteſt
dici: quia mors regnauit in eum? Naꝫ vide
quid de eo ſcriptū ſit: Peccatū inq̄t nō im/
putabatur cum lex nō eſſet: ⁊ adiecit: ſed re
gnauit mors ab adam vſq̧ ad moyſen: eo
vtiq̧ tempore quo lex non erat: ⁊ conuenit
vt quia antequaꝫ lex daretur mors regna/
uit: in eos regnaſſe dicatur qui peccauerūt
in ſimilitudine pręuaricatiōis adę: ſicut ſu/
pra memorauimus. Sicut enim poſt legem
datam: qui fornicationi aut idolis ſeruier̄t:
cōtemnentes legis latorem: regnauit i eos
mors: ita ⁊ ante legem q̄ ſe ſub lege pręceſſe
runt: honorificantes auctorē eius: nō vtiq̧
regnauit in eos mors. Propterea enim re/
gnaſſe dicitur: quia cognitio vnius dei eua
nuerat in terris. Deniq̧ ſic cępit data lex:
Ego ſum inquit domin⁹ deus tu⁹ qui edu/
xi te de egypto: de domo ſeruitutis: nō erūt Exo. 20.
tibi dij alij pręter me: ⁊ nō facies tibi idolū
neq̧ vllam ſimilitudinem. Data igitur lex
eſt: ne mors regnaret: vt abolitis peccatis
prioribus vni deo obſecundaretur gen⁹ hu
manum. Unde alio loco dicit idem apoſto
lus: Nō regnet peccatū i veſtro mortali cor/ ſ. 6.
pore vt obediatis ei. Quo dicto oſtendit
etiam nunc regnare mortem ſi lex cōtēnat̄.
Qđ eni regnum mortis eſt: niſi cū ſit volun
tas ei⁹ duꝫ imperat ad pernitiē obediētis?
Cuius imperij volūtas caput eſt idolatrię:
⁊ tamen ſic perſcribitur nobis de grecis co/
dicibus: quaſi nō ipſi ab inuicē diſcrepent:
qđ fecit ſtudiū cōtētionis. Quia eni ꝓpria
q̄s auctoritate vti nō pōt: ad victoriā vba
leḡ adulterat vt ſenſū ſuū q̄ſi vba leḡ aſſe
rat: vt nō ratio: ſ auctoritaſ p̄ſcribē videat̄.
Cōſtat aūt q̄ſdā latinos: porro oli de veteri
bus grecis trāſlatos codicibus quos icorru
ptos ſimplicitas tēpoꝝ ſuauit ⁊ pbat: poſt
q̄ aūt a p̄cordia animis diſſidētib⁹ ⁊ hereti/
cis perturbātib⁹ torqueri queſtiōes cęperūt:
mlta imutata ſūt ad ſenſū hūanū: vt h̄ cōti
neretur i lr̄is qđ homini videret̄. Un̄ et ipi
greci diuerſos codices habent. Hoc autem

verum arbitror: qñ ⁊ rõ ⁊ hiſtoria ⁊ auctori-
tas obſeruat. Nam hodie q̄ in latinis rep-
hendunt codicibꝰ: ſic inueniunt a veteribꝰ
poſita: tertulliano: victorino ⁊ cypriano.
Primũ eni i iudea cepit deſtrui regnũ mor-
Ps. 75 tis: quia notꝰ in iudea deꝰ. Nunc aũt in om
nibus gentibꝰ quotidie deſtruit: dum ma-
gna ex pte ex filijs diaboli fiãt filij dei. Ita-
qꝫ nõ in oẽs regnauit mors: ſꝫ in eos q̄ pec-
cauerunt in ſilitudine ꝑuaricationis ade: ſi
cut ſupra memoraui. Adam aũt ideoqꝫ for-
ma futuri ẽ: qꝛ iam tunc i myſterio decreuit
deus ꝑ vnũ chriſtũ emẽdare: qđ per vnum
adã ꝑuaricatũ erat: ſicut dicit i apocalypſi
iohãnis apli. Agnus inquit qui occiſus ẽ a
cõſtitutione mundi. Deniqꝫ ſubiecit.

Ca. XIIII. ſ Ed nõ ſicut delictuꝫ ita ⁊ do-
num. Propter qđ em̃ ⁊ formã eſſe
dixit vnius xp̄i vnũ adam: ne ⁊ cau
ſa ade talẽ ſignificaſſe putaret: qualis ⁊ xp̄i
eſt: ait: Sꝫ nõ ſicut delictũ: ita ⁊ donũ: qꝛ in
eo tantũ forma adã chriſti eſt: qꝛ qđ vnꝰ pec
cauit: vnus emẽdauit. Si eni i vnius
delicto multi mortui ſũt: multoma-
gis gr̃a dei: ⁊ donũ in gratia vnius
hois ieſu chriſti: in pl'es abũdauit.
Hoc eſt: ſi vnius delicto multi mortui ſunt
imitantes ꝑuaricationẽ eius: magis gratia
dei ⁊ donũ in plures abũdauit confugiẽtes
ad ſe. Plures eni gratiã cõſequunt qꝫ mor-
tui ſunt delicto ade. Unde manifeſtũ ẽ nõ
de hac morte q̄ omnibꝰ cois eſt ſignificaſſe:
qꝛ oẽs oino moriuntur: ⁊ nõ tamen omnes
gratiã cõſequunt. Neqꝫ mortẽ i omnes re-
gnaſſe: ſꝫ in eos qui delicto ade mortui ſunt
ſignificat: quos in ſilitudinem ꝑuaricatõis
ade dicit peccaſſe. Hi ſũt quos dicit i vnius
delicto multos mortuos: gratiã autẽ dei in
plures abundare: quia ⁊ his q̄ delicto ade
mortui dicũt: ſiliter peccãtes: ⁊ i his qui nõ
peccauerũt in hac ade ꝑuaricationis ſilitu-
dine: dei gratia abundauit. Paterno autez
peccato ex dei ſnia erant apud inferos: gr̃a
dei abundauit in deſcenſu ſaluatoris: oibꝰ
dans indulgentiã: cuꝫ triũpho ſublatis eis
in celũ. Et nõ ſicut per vnũ peccatẽ:
ita ⁊ donum. Nã iudiciũ quidẽ ex
vno in cõdemnationẽ: donũ autez
ex multis delictis i iuſtificationez.
Manifeſte diuerſũ eſt: qꝛ vno ade peccato
cõdemnati ſunt: qui in ſilitudine ꝑuaricati
onis eius peccauerunt: Gr̃a vero dei ꝑ xp̄m
non ex vno delicto ſed ex multis iuſtifica-
uit homines: dando illis remiſſionem pec-
catoꝝ. Hoc ad magnificentiã pietatis dei ⁊
xp̄i loquit: vt cũ delicto ade multi tenentur
a morte ſecunda i inferno inferiori: donũ tñ
gr̃e dei cũ iuſtũ eſſet plecti illos: nõ ſolũ ig-
noſcit illis: ſꝫ ⁊ iuſtificat. Si eni vnius
delicto mors regnauit ꝑ vnũ: mul-
tomagis abũdantia gr̃e ⁊ donatio
nis et iuſticie accipientes in vita re-
gnabũt per vnũ ieſum chriſtũ. Con-
tuendũ ẽ vnũ eſſe ſenſũ: ⁊ in nullo differre.
Mortẽ eni dicit regnaſſe: non regnare: qꝛ q̄
intellexerũt ꝑ legẽ iudiciũ dei: ſublati ſunt
de eius imperio. Regnauit aũt: qꝛ ſine ma-
nifeſtatõe legis timor dei in terris nõ erat.
Superior ẽ ſẽſus ẽ: vt qꝛ mors regnauit ab
adã vſqꝫ ad moyſen in eos qui peccauerũt
in ſilitudine ꝑuaricationis ade: multoma-
gis gr̃a regnet abundãtia doni dei in vitaꝫ
ꝑ vnũ ieſuꝫ xp̄m. Si em̃ mors regnauit: q̄re
nõ magis gratia regnet: que multopluresꝫ
iuſtificat qꝫ hi ſunt in quos regnauit mors?
quãtomagis gr̃a regnare credẽda ẽ: que cõ
fert vitã ꝑ chriſtũ? Igit ſicut per vni-
us delictũ in oẽs hoies in cõdena-
tionẽ: ſic ⁊ ꝑ vniꝰ iuſticia in oẽs ho
mines in iuſtificatõeꝫ vite. Hoc eſt: ſi
cut ꝑ vniꝰ delictũ oẽs cõdẽnatioꝫ meruert
ſiliter peccãtes: ita ⁊ in iuſticia vniꝰ oẽs iu-
ſtificabuntur credẽtes. Si q̄ aũt cõdẽnatõꝫ
hãc generalẽ eẽ putãt: ſili mõ ⁊ iuſtificatioꝫ
generalẽ accipiẽt. Sꝫ ñ ẽ verũ: qꝛ ñ oẽs cre-
dũt. Sic eni per inobediẽtiã vnius
hois pctõres cõſtituti ſũt plurimi:
ita ⁊ per vniꝰ obediẽtiam iuſti con
ſtituent multi. Quos ſupra: oẽs dixit: h̄
plures ⁊ multos ſignificat. Plures eni deli
ctũ ade ſecuti ſũt ꝑuaricãdo: nõ oẽs: ⁊ mlti
iuſti cõſtituent: nõ oẽs. Nõ ergo in eos re-
gnauit mors: q̄ nõ peccauerũt in ſilitudine
ꝑuaricationis ade. Lex autẽ ſubintra
uit: vt abundaret delictum. Poteſt
dici ecõtra: nõ ẽ oportuit dari legẽ: ne pctã
increſcerẽt. Si em̃ añ legẽ minꝰ pctm̃ ẽ: non
opꝰ fuit legi. Plane nccãria fuit lex vt oſtẽ-
deret iputari apđ deũ pctã: q̄ ipune fieri cre
debãt: vt đ cetero ſcirẽt qđ euitare deberẽt.
Uñ eſaias ꝓpha: Lex inq̄t adiutorio data
ẽ. Ut qꝛ ipi nature q̄dãmõ iſerta ſũt iuſticie
ſemia: addita lex ẽ: cuiꝰ auctoritate ⁊ magi-
ſterio: ingeniuꝫ nature ꝓficeret ad fructum

iuſticie faciendũ. Sicut eni natiuitas iterit
niſi nutrimenta habeat: quibꝰ fota adole-
ſcat: ita ⁊ naturale iuſticie ingeniũ: niſi ha-
beat qđ reſpiciat ⁊ veneret: nõ facile ꝓficit
ſꝫ egrotat: ⁊ ſuꝑueniẽtibꝰ cedit pctis. Con-
ſuetudine eni delinquendi ꝑmit: ne creſcat
in fructu: ⁊ ꝑ hoc extinguit. Prouidenter ẽ
data ẽ lex: ſicut teſtat ꝓpheta: ſꝫ ꝑls veterẽ
cõſuetudinẽ ſequẽs: multiplicauit peccata.
Ipſo enim vſu plus cepit peccare: qꝫ antea
peccauerat: ⁊ ſic factũ ẽ vt data lege: nõ mi
nuerent ſꝫ abundarẽt pctã. Apls eni oſten-
dit quid ꝓuenerit data lege: nõ quid lex fe-
cerit. Quõ autẽ legis vitio creſcebant pec-
cata: que cõminat ne peccet: ſed ſubintraſ-
ſe dicit: vt abundaret peccatum. Uexꝫ ẽ: qꝛ
quaſi profutura intrauit ⁊ cum humilitate:
poſtea aũt cepit dñari eis quibꝰ preceperat
ne peccarent: ⁊ peccabãt. Oſtendere em̃ ce-
pit lex abundantiã pctõꝝ: cumqꝫ interdixe
rat plus fiebãt: qꝫ facta erant. Igitur h̄ mo-
do vt abundaret delictũ data eſt lex. Cõmẽ
dans eni apoſtolus fidẽ per quã vtiqꝫ pctã
delentur: legem dixit feciſſe vt abundarent
peccata: ſicut ſupra dixi: quia nõ data ẽ vt
abolerentur pctã: ſed vt abundarent: dum
⁊ ante legem peccatores oſtendit: ⁊ poſt le-
gem reos omnes tenuit. Ubi aũt abũ-
dauit peccatũ: ſuperabũdauit gr̃a.
Manifeſtũ ẽ: quia cũ abundaret peccatuꝫ:
ſuꝑabundauit gr̃a: dum donũ dei venit ex
ꝓmiſſione: ⁊ oium peccata contexit: vt dia-
boli inuidia nihil ſe ꝓfeciſſe doceat. Quia
enim cũ data eſſet lex ad vtilitatẽ humanã
id egit diabolus vt ſuadendo illicita inuer-
teret: vt qđ ꝓfutuꝝ datum erat: i cõtrariuꝫ
ꝓficeret: duꝫ mandata contempta ſunt: vt
non vtilitas ex lege cõmendatio gratie dei:
ſed iudiciuꝫ ad vindictam procederet: Tũc
iuſtus atqꝫ miſericors deus: vt gloriaꝫ dia-
boli quã de triũphato hoie queſierat exin-
aniret: filium ſuũ venturũ decreuit: qui oia
peccata donaret: vt maior fieret leticia ex
dono gratie qꝫ fuerat luctus ex peccato.
Gaudium eni doni dei etiã his ꝓficit: de q̄-
bus triumphare nõ potuit ſathanas. Idcir
co ſuperabundauit gratia ſuper peccatum
qđ ſuaſit ſathanas. Ut queãdmodũ
regnauit peccatũ i morteꝫ: ita ⁊ gr̃a
regnet per iuſticiã in vitã eternam:
per ieſum chriſtũ dñm nr̃m. Peccatũ
regnauit videndo opus ſuũ peccãtibus in
mortẽ proficere: i qua gl'iabat ſili modo: vt
⁊ gr̃a regnet per iuſticiã in vitã eternã ꝑ ie-
ſum chriſtũ dñm noſtrũ: vt ſicut ꝑ adã cep-
tum pctm̃ regnauit: ſic ⁊ per chriſtũ gratia.
Sic autẽ regnat gratia per iuſticiam: ſi acce
pta remiſſione peccatoꝝ iuſticiã ſequimur:
vt videns gr̃a fructũ ſe habere in bonis q̊s
redemit: regnet in vita eterna: ſciẽs nos fu
turos eternos. Superabũdat ergo gratia:
quia peccatum ad tempus regnauit: gratia
autem in eternum. Dei enim regnum eſt
gratia regnãte: ſicut diaboli regnũ erat pec
cato regnante. Totũ tñ ad chriſtũ refert: vt
omnis gratia dei a chriſto diſcat. Ad ſuꝑio
rem igitur ſenſum reſpondit dicens:

Capitulum ſextum.

q Uid ergo dicemꝰ? Per-
manebimus i peccato: vt
gr̃a abundet? Abſit. Hoc ẽ
nunquid ſemper peccanduꝫ eſt
vt donũ dei abundet: tegens noſtra pecca-
ta: vt ſemper remiſſionem peccatorum ſpe-
rantes: quia deus pius ẽ: chriſti gratiam ꝓ-
feramꝰ? Nõ vtiqꝫ. Iđ eni nr̃i miſertꝰ ẽ deꝰ ꝑ
xp̄m: vt de cetero nõ peccãtes ⁊ meritũ no-
bis ⁊ dei gr̃am in nos regnare faciamꝰ. Au-
fert eñ regnũ gr̃e dei ⁊ tradit pctõ: qui rur-
ſus redit ad veterẽ hominẽ: id eſt: ad ritum
ꝑterite vite. Duabus eniꝫ ex cauſis miſeri-
cordiã accepimꝰ: vt ⁊ diaboli regnũ exclude
ret: ⁊ dei imperiũ ignorãtibus ꝑdicaretur: ꝑ
hoc ipſũ dignitate nobis q̄ſita. Qui eni
mortui ſumus pctõ: quomõ adhuc
viuemus in illo? Hoc dicit qm̃ viuẽtes
pctõ mortui eramꝰ apud deuꝫ. Qui peccat
em̃ viuit pctõ: ſic q' ñ peccat viuit deo. Suꝑ
ueniẽte em̃ gr̃a dei ꝑ xp̄m: ⁊ nos ꝑ fidem la-
uachro ſpiritali regenerãte: cepimus viuere
deo: mortui aũt eſſe pctõ qui eſt diabolus:
hoc eſt tñ mori pctõ: liberari a pctõ: fieri au
tẽ ſerui dei. Itaqꝫ mortui iã pctõ nõ redea-
mus ad mala priſtina: ne iteꝝ viuamꝰ pctõ
⁊ moriẽtes deo amiſſa dignitate penã quã
euaſimus incurramus.

a N ignoratis quia quicunqꝫ Ca. XV.
baptizati ſumus i chriſto ie-
ſu: i morte eius baptizati ſu-
mus? Hoc dicit: vt ſciamꝰ baptizatos nos
iã nõ debere peccare: qꝛ cũ baptizamur cõ-
morimur chriſto: hoc eſt in morte eiꝰ bapti-
zari. Illic eni oia pctã nr̃a moriũt: vt inoua
ti depoſita morte reſurgẽ videamur ad vitã

renati: vt quõ xp̄us mortuꝰ pctõ reſurrexit:
ita ⁊ nos per baptiſmuꝫ ſpem reſurrectiõis
habeamꝰ. Baptiſmum itaqꝫ mors peccati
eſt: vt alia ſequatur natiuitaſ: quę corporis
manente cõpagine: hoīeꝫ mente inouat ſe/
pulta oim maloꝝ actuũ vetuſtate. Cõſe
pulti eni ſumꝰ cũ illo ꝑ baptiſmũ in
mortē: vt quēadmodũ xp̄s reſurre/
xit a mortuis ꝑ virtutem p̄ris: ita ⁊
nos ĩ nouitate vitę ambulemꝰ. Hęc
dicēs: etiã iſtud ſignificat qđ primũ ē: quia
xp̄s corpꝰ ſuũ a mortuis excitauit. Ipſe em̃
Ioh. 2. virtꝰ eſt dei patrꝭ: ſicut dicit: Soluite tēplũ
hoc ⁊ ego tribꝰ diebus excitabo illud: hoc au/
tem dicebat de templo corporis ſui: ⁊ quia
reſurrexit ĩ nouã vitã q̃ iã mori neſciat. No
ua aũt dicitur: qꝛ a chriſto data ē: q̃ eſt diſci
plina chriſtiana. Nos aũt baptizati conſe/
pulti ſumꝰ chriſto: vt de cętero hãc vitaꝫ ſe/
quamur: in qua xp̄s reſurrexit. Baptiſmuꝫ
itaqꝫ reſurrectiõis pignꝰ ē ⁊ imago: vt iã in
p̄ceptis xp̄i manētes: ad p̄terita denuo nõ
reuoluamur. Qui em̃ morit̃: iã non peccat:
mors em̃ finis pcti eſt. Nã iõ per aquã cele/
bratur: vt ſicut aqua ſordes corporꝭ abluit:
ita ⁊ nos ꝑ baptiſmũ ab omni peccato ſpi/
ritaliter purgatos: nos et innouatos cre/
damus: vt qđ incorporale ē: inuiſibilit̃ ab/
luat̃. Si eni cõplãtati ſumꝰ ſilitudi
ni mortis eiꝰ: ſil ⁊ reſurrectiõis eri/
mus. Tunc nos fęliciter dicit poſſe reſur/
gere: ſi ſimilitudini mortis eius fuerimꝰ cõ/
plantati: id eſt: ſi in baptiſmo oĩa vitia de/
ponētes: in nouã vitã trãſlati: de cętero nõ
peccemꝰ: per qđ ſimul ⁊ reſurrectionis illiuſ
ſiles erimus. Siltudo em̃ mortis: ſimilem
p̄ſtabit reſurrectionē. Qđ in ep̄la ſua iohes
1. Ioh. 4. ap̄ls memorat: dicēs: Scimus cuꝫ apparue/
rit ſiles ei erimus: hoc eſt: immortalē ⁊ glo/
rioſuꝫ reſurgere. Nec em̃ hęc erit ſilitudo vt
nihil diſtet: quia ſilis erit ĩ corporis gloria:
nõ in diuinitatis natura. Sciētes hoc
quia vetꝰ hõ noſter ſil crucifixus ē:
vt deſtruat̃ corpꝰ pcti: vt vltra non
ſeruiamꝰ pctõ. Qui eni mortuꝰ eſt
iuſtificatꝰ eſt a pctõ. Multa innectit ⁊
iterat: vt baptizatos doceat iã non debere
peccare: maxime ne ad idolatriã reuertant̃.
Grauiſſimũ em̃ crimen ⁊ caput totius erro/
ris eſt: ne perdãt gratiã acceptam a deo per
xp̄m. Hominē ergo veterem: actus p̄teritoſ
dicit: qꝛ ſicut nouus hõ ꝑ fidē ⁊ purã vitam
dicit̃: ita ⁊ vetus homo ꝑ diffidentiã ⁊ ma/
los actus. Hos actus crucifixos dicit: id eſt
mortuos: vt corpus deſtruat̃ peccati: qđ eſt
cuncta crimina. Oĩa eni pctã ſimul corpus
appellat: qđ deſtrui dicit per bonã vitam: et
fidē catholicã. Si aũt mortui ſumuſ
cũ chriſto: credimus etiã qđ ſil viuē
mus cum illo. Manifeſtũ eſt hos q̃ car/
nē crucifixerũt: id eſt mũdum cũ vitijs ⁊ cõ
cupiſcētijs eius: mori mũdo ⁊ cõmori xp̄o:
ęternę quoqꝫ vitę ac ſalutari coimaginari:
vt glorię xp̄i ſiles effici mereantur. Caro vero
id eſt corpꝰ ſic crucifigit̃: ſi deſideria eius cal
cent̃: quę manēte in ea pctõ: creant̃ ex prę/
uaricatione p̄mi hoīs cępta. In carne enim
diabolus crucifigitur: Ipſe eni eſt qui fallit
ꝑ carnē. Caro q̃ aliquãdo mũdus: id eſt ele/
menta: aliqñ vero corpus hoīs intelligitur:
vel ip̄a aĩa ſequēs corporea vitia. Sciē/
tes ꝙ chriſtꝰ reſurgēs ex mortuis:
iam nõ morit̃: mors illi vltra nõ do
minabit̃: Qđ eni mortuus ē pctõ:
mortuꝰ ē ſel: ꝙ aũt viuit: viuit deo.
Securitatē ęternitatis in reſurrectione ſal/
uatoris oſtendit: ad quã venire cõtingit ſi
melioris vitę fuerit emulatio. Qui em̃ bene
agendo viuit deo: hic vere viuit: qꝛ ęternaꝫ
habet vitam. Ita ⁊ vos exiſtimate
vos mortuos eē pctõ: viuētes aũt
deo in xp̄o ieſu dño nr̄o. Sic loquit̃
vt doceat non aliter mori poſſe pctõ et deo
viuere: q̃ꝫ vt in chriſto ſit oĩs ſpes: quem do
minũ noſtrũ appellat: vt nihil legis ad ſalu/
tem ꝓficiat capeſſendã in futuro ſęculo: qñ
nõ aliter deo viuitur q̃ꝫ per chriſtum.
On ergo regnet pctm̃ in vr̄o C.X
n mortali corpe: vt obediat cõ/
cupiſcētijs eius. Mortale corpꝰ
eſt ex cauſa preuaricationis adę: ex fide au/
tem chriſti fore credit̃ imortale. Ut autē ad
promiſſionē hanc veniat̃: nõ obediendũ di/
cit peccato: ne regnet in veſtro mortali cor/
pore. Si aũt nõ regnat: ñ videbit̃ corpꝰ hoc
eē mortale: qꝛ in ſpe ęternitatis eſt. Nõ ꝓ/
pter diſſolutionē dixit mortale corpus: ſed
propter pęnã gehenne: vt ille mortalis di/
cat̃: qui in gehenna mittēdus ē: qꝛ qui pec/
cato obediũt: mortē inferni nõ euadũt: a q̃
ſaluator in ſe credentes liberauit. Mortale
q̃ dicens corpus: totũ hominē ſignificauit:
qꝛ qui obediũt pctõ: mortales dicũtur. Ani Ezech.
ma eni inquit quę peccat ipſa moriet̃: id eſt

totus hõ: nemo em̃ ſine corpe iudicabitur.
Sed neqꝫ exhibeatis mēbra ve/
ſtra arma iniquitatis peccato. Oſtē/
dit diabolũ noſtris nos iaculiſ expugnare.
Occaſio eni dat̃ illi ꝑ noſtra pctã: vt deſerē/
te nos deo: accepta p̄tãte: illudat ⁊ mortifi/
cet nos. Iõ mēbra noſtra ab omni ope ini/
quitatis cõtinere debemꝰ: vt inimicus no/
ſter iermis inuētꝰ ſubijciat̃. Et nõ dixit: ex/
hibete corpa vr̄a: ſ mēbra veſtra: membris
em̃ miſtris errat̃: nõ toto corpe. Sed ex/
hibete vos deo tanquam ex mor/
tuis viuentes. Mortē ignorãtiã ⁊ infi/
delitatē cũ mala vita ſignificat: quia vita ē
cognoſcere deũ per xp̄m. Quia eni nemo ſi/
ne parente ortũ ſumit vitę: oĩa aũt a deo or
ta ſunt ad vitã per chriſtũ: idcirco qui nõ co
gnoſcit parētē omniũ eſſe deũ per chriſtuꝫ:
vitã habere nõ dicit̃: hoc eſt: ſic habet̃ ac ſi
nõ ſit. Ipſe eni ſemetipſũ eē negat: dũ ſine
parente deo eē ſe putat. Itaqꝫ ignorantia ⁊
turpis vita mors ē. Uitia eni iſta mortē ac/
quirũt: ⁊ nõ mortē hanc q̃ cõmunis eſt om/
nibus: ſ mortē gehennę: ſicut ſupra memo/
raui: vt cognitio parentis dei ⁊ ſancta con/
uerſatio vita ſit: nõ hęc q̃ occaſui ſubiacet:
ſ illa futuri ſęculi: q̃ vocat̃ ęterna. Quãob/
rem exhibete vos deo inquit quē cognoſcē/
tes ꝓficiſtis in ſalutē: vt inhoneſtę vitę re/
nũciantes ſitis ex mortuis viuentes. Et
membra veſtra arma iuſticię deo.
Tãta nos modeſtia: cõuerſationē noſtram
vult gubernare: vt actus noſtri iuſticię dei
ꝓficientes: nõ mũdanę iuſticię: qꝛ mũdi iu/
ſticia ſine fide eſt xp̄i: ſine qua non vita ſed
mors eſt: arma prębeamꝰ illi ad defendēdoſ
nos: cui cũ arma ꝑ opera bona p̄bemꝰ: di/
gnos nos facimꝰ adiuuari ab ea: qꝛ iuſticia
dei indignos deſpicit. Ubi eni iuſticia dei
fuerit: ibi habitat ſpiritusſanctꝰ: ad adiuuã
dã imbecillitatē noſtraꝫ. Sicut eni peccato
arma prębemꝰ cũ male agimꝰ: ita ⁊ iuſticię
cũ recte verſamur mēbra cuſtodiētes ab oĩ
turpitudine. Peccatũ aũt veſtri iam
nõ dñabitur: non eni ſub lege eſtis
ſed ſub gratia. Si ſcđm p̄cepta quę dat
ambulemꝰ: peccatũ nobis dicit nõ poſſe do
minari. His eni dñat̃ qui peccãt: nõ em̃ ita
ambulãtes vt p̄cipit ſub lege ſumꝰ: ſi vero nõ
peccemꝰ nõ ſumꝰ ſub lege: ſ ſub grã. Si aũt
peccemꝰ: vertimur ſb lege ⁊ icipiet nr̄i dñari
pctm̃: qꝛ qui facit pctm̃: ſeruꝰ ē peccati: ⁊ ne/
ceſſe ē ꝙ ſit ſub lege q̃ꝫdiu remiſſa non acci/
pit. Pctm̃ em̃ auctoritate legis: reũ fac̃ pec/
catorē: ac per hoc cui data remiſſio eſt: ⁊ cuſto
dit ſe ne de cętero peccet: neqꝫ pctm̃ ei dña/
bit̃: neqꝫ ſub lege ē. Ceſſat em̃ circa eum au/
ctoritas legis: q̃ liberatꝰ ē a pctõ. Quos em̃
reos tenet lex: traditi ſunt illi a pctõ. Qui q̃
pctis exutus ē: nõ põt eē ſub lege. Quid
ergo? Peccabimꝰ quia non ſumꝰ
ſub lege ſed ſub grã? Abſit. Qm̃ lex a
deo ē: ac ꝑ hoc ne forte opponeret̃: ip̄e ſibi ꝓ/
poſuit: ſi ex deo ē lex inq̃t: cur nõ debemꝰ eē
ſb lege? Hoc cognſcit ac docet cũ dei volũta/
te q̃ legis auctor eſt: a xp̄o nos liberatos de
ſub lege. Quãuis em̃ recte data ſit lex: data
ē em̃ vt reos oſtēderet apud deũ q̃ peccaue
rũt ante legē: ⁊ timoris eēt vt de cętero non
peccaret̃: ſ quia ĩbecillitate infirmitatiſ ſuę
genꝰ hũanũ a pctis ſe inhibē nõ potuit: fa/
ctũ obnoxiũ mortis inferne: motꝰ deꝰ pieta
te demētię ſuę: qua ſꝑ hũano generi ſubue/
nit: ꝓuidit ꝑ xp̄m: qua rõne deſperatis iam
daret̃ medela: vt remiſſiõe pctõꝝ accepta:
eruti a lege q̃ illos habebat obnoxios: rele/
uati ⁊ reꝑati deo adiuuãte ꝑ fidē: vitijs a q̃/
bus priꝰ ſubacti fuerãt repugnarēt: iõqꝫ nõ
peccauimꝰ quaſi legē ſpernētes dei: ſ ipſiꝰ
dei ꝓuidentiã ſecuti ſumꝰ ꝑ xp̄m. Neſcit̃
quia cui exhibet̃ vos ſuos ad obe
diēdũ: ſui eſtiſ eiꝰ cui obediſtiſ: ſiue
pcti ĩ mortē: ſiue obeditiõis ad iu/
ſticiã. Nũc ne aliud ꝓfitētes: aliud facia/
mus: ⁊ cũ dei ſerui dicimur: geſtis ſerui dia/
boli iueniamur: p̄monet ⁊ denũciat eiꝰ nos
ſeruos eē: cuiꝰ ⁊ volũtatē explemꝰ opibꝰ: et
nõ parꝝ obeſſe deum ꝯfiteri dñm: ⁊ actibus
diabolo famulari. Nã hoc oliꝫ deꝰ denotat
⁊ accuſat dicēs: Plebs hęc labijs me hono/ Eſa. 29.
rat: cor aũt eoꝝ lõge ē a me. Et dñs ait ĩ euã
gelio: Nemo põt duobꝰ dñis ſeruire. Et in Luc. 16.
lege dictũ ē: Deꝰ nõ deridet̃. Grãs autē
deo ꝙ cũ fuiſſetis ſerui pcti: obedi
ſtis ex corde: ĩ eã formã doctrinę ĩ
q̃ traditi eſtiſ: credētes aũt ĩ xp̄o ſer
ui facti ſumꝰ iuſticię. Eius em̃ dicimur
ſui cui obedimꝰ. Et qꝛ iuſtũ ē obedire xp̄o:
ip̄e em̃ iuſticia ē: ⁊ q̃ p̄cepit iuſta ſunt: idcir/
co dicit ſeruos nos factos iuſticię ex corde
nõ ex lege: vt ꝓfeſſio nr̄a animi iudicio pro/
mat̃. Per naturã em̃ inducti ſumꝰ ad fideꝫ:
nõ ꝑ legē: in q̃ forma doctrinę dei iperio fa/
cti ſumꝰ q̃ finxit naturã. In natura eni ha/

bemꝰ:vt cognoſcamꝰ a quo ⁊ ꝑ quē ⁊ ī quo
ſumus creati. Forma ḡ doctrię ē: in quā tra
didit nos creator naturalr̄: hoc ē qđ ſup̄ di/
xit: ipi ſibi ſūt lex: dū vidēt naturę ſuę eē qđ
credūt: vt qđ iudęis lex ⁊ ꝓphetę p̄dicarūt
de chriſto: hoc gentiles ex corde cōfitentur.
Hinc gratias refert domino: qꝛ cum eſſemꝰ
ſerui peccati: obediuimus ex corde credētes
in chriſtū: vt ſeruiremꝰ deo: nō ꝑ legē moy/
ſi: ſed per legē naturę. **Humanū dico
propter infirmitatē carnis veſtrę.**
Dū infirmitatē carnis memorat: minus ſe
ſignificat exigere ab homine ꝙ dignum eſt
circa dei culturā. Deniqꝫ ſubinfert. **Si/
cut eni exhibuiſtis membra veſtra
ſeruire imundicię et iniquitati ad
iniquitatem: ita nunc exhibete mē/
bra veſtra ſeruire iuſticię in ſanctifi
cationem.** Ut occaſionē nobis auferret
timoris accedendi ad fidem: quę quaſi ipor
tabilis nobis ⁊ aſpera videref: ea menſura
nos deo ſeruire pręcepit: qua prius famula
bamur diabolo: cuꝫ vtiqꝫ propenſiꝰ debere
ſeruire deo ꝙ diabolo: Quippe cū hic ſalus
illic dānatio operef: medicus tn̄ ſpiritalr̄ nō
plus a nobis exigit: ne dum p̄cepta q̄ſi gra/
uia fugeremꝰ: ꝑpendētes infirmitatē nr̄aꝫ:
maneremus in morte. Un̄ dominus: Tol/
Matth.11. lite inquit iugū meū ſuper vos: quia ſuaue
eſt ⁊ onus meū leue. **Cū eni ſerui eſſetis
peccati: liberi eratis iuſticię: Queꝫ
eni fructū habuiſtis tunc in illis in
quibus nūc erubeſcitis? nā finis il
lorum mors eſt.** Manifeſtū ē: qꝛ qui li/
ber eſt a deo: eſt ſeruꝰ peccati. Dum peccat
eñ: recedit a deo ⁊ fit ſub peccato. Quales
ḡ ſunt fructus peccati in quibus addiſcen/
tes bonaꝫ vitam: cōfundimur: eo ꝙ dudum
turpiter vixerimus: ⁊ nō ſolū hoc qꝛ ⁊ ſentē
tia paganoꝝ turpis ⁊ fęda ē: maxieqꝫ i phry
gia inuenta eſt: in qua niſi ſpurcicijs iterſit
ſacramentū mutū ē ⁊ torpeſcit religio. Ecce
maculis plena libertas ⁊ ſqualoribus obli/
gata: cuius opus turpē mercedē habet: cuiꝰ
finis mors. Finem dixit exitū vitę ⁊ actuū:
cui aut mors aut vita ſuccedit. Sed h̄ loco
mors duplex: a morte eni ad mortē tranſit.
**Nūc vero liberati a pctō: ſerui fa/
cti deo: habetis fructuꝫ vr̄m in ſan/
ctificationē: finē vero vitā ęternaꝫ.**
Hoc eſt: ſi accepta remiſſione peccatoꝝ: bo
noꝝ actuū emuli fuerimus: acq̄rimus ſan/
ctitatem: finē vero habebimꝰ: id eſt exituꝫ:
vitā ꝑpetuā. A morte eni hac quā finem di/
xit: tranſimuſ ad vitā quę ſine fine ē. **Nā
merces peccati mors ē.** Queſtū pecca
ti morteꝫ dicit: qꝛ pctm̄ mors: Ac ꝑ hoc qui
de cętero abſtinēt ſe a peccatis: ſtipendium
accipiunt vitā ęternam: qꝛ qui nō peccant:
alieni ſunt a morte ſecūda. **Gr̄a autem
dei vita ęterna: i xp̄o ieſu dn̄o nr̄o.**
Sicut eni ſequētes peccatū: acq̄rūt mortē:
ita ⁊ ſequētes gr̄am dei: id eſt fidem chriſti:
quę donat peccata: habebūt vitā ęternam:
vt gaudeāt ſe ad tēpus diſſolui: ſcientes ſe
hanc vitā cōſecuturos: quę ⁊ oī tedio care/
at: ⁊ ſucceſſionē nō habeat. Quā ſanctꝰ ſy/
meon exoptās petijt ſe hinc diſſolui vt iret
in pace: id eſt vitā quę nullam patif inquie/
tudinē. Et hoc donuꝫ a deo ꝑ chriſtū nobis
datū dn̄m nr̄m teſtaf: vt deo p̄ri gratias ꝑ
nullū alterū niſi per ſuū filiū agamus.

Capitulum ſeptimum.

a **Nignoratis fratres: ſcien** Ca.vii
tibus eni legem loquor.
Ut animos eoꝝ firmet in doctri
na diuina: exēplo humanę legis
vtitur: vt ꝑ terrena ſuadeat cęleſtia: ſicut a
mundi creatura deus agnoſcif. Quia enim
vniꝰ eſt totū: licet diuerſę ſint res: ex aliqua
tamē parte ſibi inuicē ſīles ſūt. Sciunt ḡ le/
gem romani: qꝛ nō ſunt barbari: ſ; cōphen/
derunt naturalē iuſticiā: partim ex ſe: ꝑtim
ex gręcis: ſicut ⁊ gręci ex hebręis. Quāuis
eniꝫ ante moyſen nō latuerit lex: ſ; ordo nō
erat neqꝫ auctoritas: non leges romanis ex
athenis platę ſunt. Nō ignorātibus ḡ legē
dicit. **Quia lex dn̄atur hoi: quāto
tēpore viuit.** Nō eſt occultū oēm vitam
hominis eē ſub lege naturę quę data ē mū/
do: hęc lex generalis ē. Nūc vero aliā ꝓpo/
nit ſpecialē: ꝙuis ⁊ ipa generalis ē: ſed duꝫ
nō recipif ab omnibns fit ſpecialis: ꝑ quaꝫ
vult ꝓbare aſſertionē ſuā. Gradatim enim
vult tradere veritatē. Dicit ergo: **Nam
q̄ ſub viro ē mulier: viuente viro al
ligata ē lege viri: Qđ ſi mortuꝰ fue
rit vir eiꝰ: ſoluta ē a lege viri: igif vi
uente viro vocabif adultera: ſi fue/
rit iūcta alteri viro.** Hęc lex de euange/
lio eſt: nō ex moyſe: neqꝫ ex iuſticia terrena.
Aliquid ḡ duce naturę: aliq̄d ex lege moyſi
addiſcentes: perfecti ſūt per euangeliū xp̄i.
Sequenti ḡ exemplo apertius ſuadet chri/

ſtianiſmum exutum eſſe a lege factoꝝ: non
ab omni lege: nec vltra iā expedire eſſe ſub
lege: ne gratiā dei euacuet reuerſus ſub le/
ge: qꝛ dei gratia liberauit a lege hominē: vt
ſpiritu: id eſt: mente ſeruiat deo. Sicut eñ
mulier mortuo viro: liberata eſt a lege viri:
nō a lege naturę: ita ⁊ hi qui gr̄a dei libera/
ti a lege ſunt a q̄ tenebanf rei: vt mortua il/
la ſit: vt xp̄ianiſmo iuncti nō ſint adulteri.
Si enim lex apud illos viuit: adulteri ſunt
et nihil illis proderit dici chriſtianos: quia
obnoxij erunt vltioni. Nec enim legis erit
adulter: ſed euangelij: qui mortua legē iun
ctus euangelio: poſt redit ad legē. Mortua
enim lex dicif: q̄ñ quem tenebat reum: cog/
nitū ē ei auctoritate legis ceſſāte. **Qđ ſi
mortuꝰ fuerit vir eius: liberata eſt
a lege viri: vt nō ſit adultera iuncta
ſi fuerit alteri viro.** Sublati a lege acce
pta remiſſione peccatoꝝ ⁊ iuncti euāgelio:
nō ſunt adulteri legis: quia mortua apud il
los eſt. Si autē ſeruātes legē accedere ſe pu
tant ad euāgelium: rei erūt ⁊ adulteri: qꝛ vi/
ua lege iunxerūt ſe fidei: erūt in vtroqꝫ adul
teri. **Itaqꝫ fratres mei ⁊ vos mor
tificati eſtis legi: per corpꝰ chriſti.**
Qm̄ ſaluator noſter corpus ſuum diabolo
crucifigere ꝑmiſit: ſciens ꝓ nobis eē contra
illū: idcirco per corpus chriſti ſaluos nos di
cit factos. Mori eñ legi: deo viuere ē: quia
lex dominabitur peccatoribꝰ. Cui ḡ dimit/
tunf peccata morif legi: hoc eſt: liberari a le
ge. Itaqꝫ per corpus xp̄i hoc ꝯſequimur be/
neficiū. Tradēs eñ corpꝰ ſuū ſaluator: mor
tē vicit ⁊ peccatū dānauit. In ipſo eñ pec/
cauit diabolus: cū illū innocentē occidit: et
qui peccatū oīno neſciret. Cū eñ hominem
ſibi peccati cauſa defenderet: inuentus ē in
eo reus: in quo accuſabat. Hinc factuꝫ ē: vt
oēs credentes in xp̄m eruanf a lege ſublato
peccato: quia victū peccatū qđ eſt diabolꝰ
per corpus xp̄i: nō habet auctoritatē in eos
qui ad illū pertinent a quo victus ē. Dū eñ
nō peccat ⁊ occidif: quaſi reꝰ vicit peccatuꝫ
de peccato: hoc eſt: diabolū ꝓprio peccato
qđ in eo admiſit damnauit: ⁊ chirographū
qđ peccato adę decretū erat deleuit: q̄ñ ab
inferis reſurrexit data hmōi forma credenti
bus ſibi: vt a morte ſcđa teneri nō poſſent:
ac ꝑ hoc mortui ſumꝰ legi ꝑ corpus chriſti.
Qui eñ legi mortuꝰ nō fuerit: reus ē: ⁊ qui
reus ē: ſcđam mortē euadere nō pōt. **Ut
ſitis alterius qui ex mortuis reſur/
rexit: vt fructificemꝰ deo.** Hoc dicit: qꝛ
iō mortui ſumꝰ legi: vt de cętero xp̄i ſimus
ſerui ſolius: ⁊ hoc erit fructificare deo. Acq̄/
ritur enim deo: qui in gratia eius manet di
gnus reſurrectione ꝓmiſſa. **Cum enim
eſſemus in carne.** Cum in carne ſit: ne/
gat ſe eſſe in carne. Eſt enim i corpore: quia
hic dicif eſſe in carne: qui aliquid ſequif qđ
lege ꝓhibetur. Igif i carne eſſe multipha/
rię intelligitur. Nam oīs incredulus in car
ne eſt: id eſt carnalis: ⁊ chriſtianus ſub lege
viuēs in carne ē: ⁊ qui de hominibꝰ aliquid
ſperat in carne ē: ⁊ qui male intelligit xp̄m
in carne ē: ⁊ ſi quis chriſtianus luxurioſā ha
bet vitā in carne eſt. Hoc loco tamen in car
ne eſſe ſic intelligamus: quia ante fidem in
carne eramus. Sub peccato enim viueba/
mus: hoc eſt: carnales ſenſus ſequentes vi
tijs ⁊ peccatis ſubiacebamus: Senſus aūt
carnalis ē: non credere ſpiritalia: id eſt: ſine
cōmixtiōe virginē peperiſſe: ⁊ ex aqua ⁊ ſpi
ritu ſancto hominē denuo naſci: ⁊ ſolutam
animā a copula carnis rurſus in carne ſur/
gere: De his diffidēs: i carne ē. **Hinc vi/
tia ait peccatorū quę per legeꝫ oſtē/
duntur operabanf in membris no
ſtris: vt fructificarent morti.** Mani/
feſtū eſt: quia q̄ nō credit ſub peccato agit:
⁊ captiuus trahitur ad vitia admittēda: vt
fructū faciat morti ſecūdę. Lucrū eñ tūc fa/
cit mors cū peccaf. In membris tamē dicit
vitia operari: nō in corpore: ne occaſio eſſet
male tractantibus corpus: quia in malulo/
quio lingua arguitur: ⁊ in furto manus cor/
ripitur: ⁊ in diſſimulantes aures increpan/
tur: ⁊ ita in cęteris: ꝙuis de corde exeant:
membroꝝ tamē miniſterio explētur operi/
bus. Diſputatio hęc tangit iudęos: ⁊ eos q̄
xp̄iani dicunf ⁊ ſub lege volunt viuere: vt
ediſcētes carnales ſe eē recedant a lege. Ui
tia tamē peccatoruꝫ q̄ dominari in carne a
gentibus dici per legem oſtēdi: nō ꝑ legem
fieri demonſtrat: index enim peccati lex eſt:
non genitrix: reos faciens pctōres. **Nūc
autē ſoluti ſumus a lege mortis in
qua detinebamur.** Soluti ſumus a le
ge: dum remiſſionem peccatorū accepimꝰ.
Non enim habet i nos poteſtatem: infidis
eni ⁊ peccatoribus dominatur. Lex autem
mortis ideo dicta eſt: quia punit reos: mor/
tificat eni peccatores: non ergo mala eſt ſed

iuſta. Quãuis enim malum ſit patientibus
quod infertur a lege: ſed illa non eſt mala:
quia iuſte infert iram. Itaq̃ nõ mala ẽ pec/
catoribus: ſed iuſta: bonis vero ſpiritalis ẽ.
Quis enim dubitet ſpiritale eſſe ꝓhibere
peccare? Sed quia hoc nõ potuit vt ſalua/
ret hominẽ remittendo peccata: lex fidei da
ta eſt: quę credentes liberaret a dominio le
gis: vt poſſint reparare ſe ad vitã: quos lex
tenebat reos mortis. Ipſis eniꝫ lex mortis
eſt: quibus iram operatur cauſa peccati.
**Ita vt ſeruiamus in nouitate ſpi/
ritus: ⁊ non in vetuſtate litterę.** His
legem tangere putatur: quã quidẽ ad com/
parationẽ legis fidei inferiorem facit: nõ ta
men inimicã iudicat. Nã ideo dicit nos eru
tos a lege mortis: vt ſeruiamus lege fidei q̃
nobis ꝑſidium cõtulit ſalutare: qd vetꝰ lex
nõ potuit: ne gratię beneficiũ inanire vide/
amur: legi veteri ſeruientes. Lex vetus nõ
criminis vtiq̃ nomẽ ẽ: ſed tẽporis vel ętatis.
Senuit eñ quia ceſſauit. Lex autẽ ſpiritus
ipa eſt lex fidei: quia fides in anima eſt: nec
operibꝰ addiſcit ſed corde creditur: ⁊ mens
ipſa intelligit naturę ſuę eſſe qd credit: nec
oculis cernit: aut manibus palpat: ⁊ q̃ ſpe/
rant dona nõ viſibilia ſunt nec terrena: ſed
ſpiritalia. Vetus ergo lex in tabulis lapide
is formata eſt: lex autẽ ſpiritꝰ in tabulis cor
dis ſpiritaliter ſcribitur: vt ſit ęterna. Litte
ra autẽ legis veteris ętate conſumit. Eſt et
alia interꝑtatio legis ſpiritus: vt quia prior
lex ab opere malo inhibuit: hec autem cum
nec in corde peccare debere dicit: lex ſpiritꝰ
vocatur: vt totũ hominẽ faciat ſpiritalem.
**Quid ergo dicemꝰ? Lex peccatũ
eſt? Abſit.** Qm̃ legem mortis hanc dixit
⁊ erutos nos ab ea gratulat: ⁊ in illa deo ſer
uire negat: ne iniquã hãc aſſerere putaret:
hoc purgat cũ dicit: Abſit. **Sed pecca/
tum nõ cognoui niſi per legem.** Nõ
ergo peccatũ eſt lex: ſed index peccati. Oſtẽ
dit eñ ⁊ que latebant peccata: ⁊ quę impu/
ne futura nõ eſſent apud deum. Quo cõper
to homo factus ẽ reus: ⁊ ideo nõ videt gra/
tias agere legi. Quis enim libenter habeat
eum qui ſibi pęnam iminere annũciat? Le/
gi autẽ fidei gratias agit: quia qui ꝑ legem
moyſi reus factus ẽ: per legem fidei reconci
liatus eſt deo: q̃uis ⁊ illa iuſta ⁊ bona ſit.
Oſtendere etenim imminens periculũ bo/
nuꝫ eſt. Sꝫ huic magis gratias agit: ꝑ quẽ
ereptus de periculo viuit. **Nam concu
piſcentiã neſciebaꝫ: niſi lex diceret.
In exodo. Nõ cõcupiſces.** Non diſcre Exo.20.
uit concupiſcentiam hanc a peccato ſed mi/
ſcuit: hoc ſignificans: quia cuꝫ nec ſuſpitio
quidem eſſet iſtud: nõ liceret apud deũ. Co
gnoui inq̃t eſſe pctm̃. Sub ſua ꝑſona qua/
ſi generalem agit cauſam. Lex itaq̃ concu/
piſcentiã ꝓhibet: quę propterea ꝙ oblecta
mento eſt: nõ putabat eſſe peccatum. Sim
plex eñ videbat cauſa: cõcupiſcere aliquid
proximi: hoc lex prodidit eſſe peccatum: ſę/
cularibus nãq̃ hominibus nihil tam inul/
tum videtur et placidum: q̃ voluptas.
**Occaſione ergo accepta peccatũ
per mandatum operatuꝫ eſt in me
omnem concupiſcentiam.** Omnẽ di/
cens concupiſcentiã: cuncta peccata ſignifi/
cat. Supra enim cõcupiſcẽtiam iuxta legeꝫ
memorat: cui nunc cętera addens vitia: om
nẽ dixit concupiſcẽtiam operatam in homi
ne impulſu diaboli: quem in peccato ſigni/
ficat: vt in contrariuꝫ fieret homini lex: quę
data erat vt prodeſſet. Videns eni diabo/
lus auxilium per legem homini prouiſum:
quẽ in conditione ſe tam propter peccatum
adę: q̃ propter ipſiꝰ habere: gratulabatur:
intellexit factum aduerſum ſe. Quem vidit
enim factuꝫ ſub lege: ꝓ certo habuit de ſuo
ſublatũ dominio: Agnouerat eniꝫ hõ quo/
modo pęnaꝫ inferni euaderet: Hinc exarſit
iracundia aduerſus hominẽ: vt illi legẽ in/
uerteret: vt prohibita admittendo: deũ rur
ſus offenderet: ⁊ denuo in poteſtatẽ diabo/
li caderet: Cępit nõ imperare: ſed ſubtiliter
fallere: quoniã in lege data amiſit dominiũ
diabolus: ſciens hominẽ ad dei iudiciuꝫ de
cętero pertinere. **Sine lege enim pec/
catum mortuum erat.** Hoc duplici ge/
nere intelligendũ eſt: vt et diabolum ĩ pec/
cato ſciat ſignificatum: ⁊ hoc ipſũ peccatuꝫ
qd vocatur peccatum. Mortuꝰ enim dici/
tur fuiſſe diabolus: quia ceſſabat ab illuſio/
ne hominis ante legem: ſed erat quaſi quie
tus: ſecurus enim erat de poſſeſſione eius.
Peccatũ mortuuꝫ eẽ dixit: quia putabatur
ꝙ non imputaretur apud deum: ideo apud
hominem mortuũ erat: quaſi impune pec/
caretur. Nam non latebat peccatum: ſicut
ſupra dixi: ſed ignorabatur hoc quia deus
iudicaturus eſt: Qd cũ data lege manifeſtũ
eſt reuixiſſe pctm̃. Quare reuixit: niſi quia

ante vixerat: ⁊ poſtea deſidia hominũ mor/
tuũ eſtimatum ẽ cum viueret. Putabatur
enim nõ imputari peccatum cũ imputaret.
viuens ergo pro mortuo habebat. **Ego
autem viuebaꝫ aliquãdo ſine lege.**
Quid eſt ſine legẽ vixiſſe: cum lex ſemꝑ fue
rit: ſicut ſupra memoraui: niſi q: ſine timo/
re dei homo viuebat: ſecurus ꝙ nõ eſſet de
us iudicaturus actus humanos? **Sed
cum veniſſet mandatum: peccatuꝫ
reuixit.** Ideo dixit reuixiſſe peccatũ: vt ſi/
gnificaret quia ante vixerat: poſtea autem
deſidia hominũ mortuũ eſtimatũ ẽ cum vi/
ueret: ſicut aſſolet falſa fama fieri peregri/
nis. Hoc ergo ſignificat: ꝙ in initijs non la/
tuerit peccatũ putari apud deũ: hoc ẽ vixiſ
ſe: ſed cũ conſuetudo peccandi hoc oblitte/
raſſet: mortuũ eſtimatum eſt: vt crimen cuꝫ
perſona deficere putaret. Cum autem data
eẽt lex vel reformata: reuixit apud eos apd
quos mortuũ eſtimatũ erat: cęperunt enim
ſcire imputari peccatũ. **Ego autẽ mor/
tuus ſum.** Mortuus ẽ homo: quia videt
ſe reũ eſſe apud deum: qui ante ſe putabat
nõ futurum obnoxiũ ex his quę peccabat.
**Et inuentũ eſt mihi mandatũ: qd
erat ad vitã datũ: hoc eſſe ad mor/
tem.** Verũ eſt: q: lex ad vitã data eſt: ſ cuꝫ
hominẽ non ſolũ de pręterito: ſed ⁊ de futu
ro peccãtem reum fecit: facta eſt lex data ad
vitã: eſſe ad mortẽ: ſed vt dixi peccãti: quia
obedientibus proficit ad vitã. **Nã pec/
catum accepta occaſione per mãda
tũ ſeduxit me: ⁊ per illud occidit.**
Peccatũ hoc loco diabolũ intellige: qui au
ctor peccati eſt. Hic occaſionẽ per legem in/
uenit: quõ crudelitatẽ ſuã de nece hominis
ſatiaret: vt quia lex dñata eſt peccatoribus:
hõ inſtinctu eius ꝓhibita ſemꝑ admittens
offenſo deo vltioneꝫ legis incurreret: vt ab
ea quę illi profutura data erat dãnaretur.
Quia eni inuito illo data eſt lex: exarſit in/
uidia aduerſus hominẽ: vt eo amplius vi/
tioſis voluptatibus macularet: ne manus
eius euaderet.. **Itaqꝫ lex quidẽ ſan/
cta: ⁊ mandatũ ſanctũ ⁊ iuſtũ ⁊ bo
num.** Vt nihil aduerſę ſuſpitionis rema/
neret in lege: ſic illam cõmendat: vt nõ ſolũ
iuſtã hanc: ſed ⁊ ſanctã ⁊ bonã pronunciet.
Nam mandatũ legẽ intelligi euangelicus
Matth.19. ſermo teſtatur. Ait eñ: Si vis ad vitã ve/
nire: ſerua mandata. **Qd ergo bonuꝫ
eſt mihi: mors eſt? Abſit.** Vere abſit.
Unde enim fieri poteſt: vt qd bonũ eẽ pro/
batur: mors itelligatur? **Sed peccatũ
vt appareat peccatũ: per bonũ mi/
hi operatum eſt mortem.** Diabolum
per bonũ: occaſionẽ dicit accepiſſe vt malũ
operaretur hoi: dũ illũ ſeducit ad mortem:
quia vt ea quę ante legẽ male geſta ſunt: ꝑ
illecebrã cupidinis ꝓbarentur eẽ peccata ⁊
de cętero vitarent: data eſt lex manifeſtata
in litteris. Tunc incenſus eſt ſathanas per
bonum vtiq̃. Vidit eni prouideri homini:
⁊ illicita illi ſuaſit: vt ꝓ vita ex lege ei mors
ꝓueniret. Qd quidem negligentię huma/
nę aſſcribendum eſt: quę ſic vigorem natu/
rę ſuę infirmauit cupiditate peccãdi: vt ſug
geſtiones aduerſarij reprimere non poſſet.
Inimicus tamẽ quem in peccato ſignificat
vt appareat eſſe inimicꝰ: per legẽ accepit oc/
caſionem operari homini mortem. Duꝫ eñ
ad illicita illum ſuadet: apparet eſſe inimicꝰ.
Quãquã ⁊ ante legem: mortẽ homini pro/
curauerit excepta prima cauſa adę. Poſt le/
gem tamen maiores ei pęnas apud inferos
vbi mors ſecũda ẽ: adinuenit. Minꝰ eñ cri
minis eſt ante legem manifeſtatã peccaſſe:
q̃ poſt legem. **Vt fiat ſupra modum
ipſum peccatum peccans per man/
datum.** Quid eſt ſupra modum: quaſi da
tus ſit modus delinquentibus: cum pecca/
ri non liceat? Sed dei verba ſunt dicentis:
Non ſunt cõpleta peccata ãmorreoꝝ. Per
quod oſtendit menſuram quandam eſſe de
lictorũ: quã cuꝫ impleuerint peccatores: vi/
ta digni minime iudicẽtur: Sicut ⁊ pharao
quia iſtum modũ impleuerat: dei virtutes
⁊ ſigna ĩ illũ oſtenſa ſũt: per quę cęteri terri/
ti ad emolumenta vitę ſe exercerent: vt in
mortuo vita diſcatur. Sed alius eſt modus
quem tractat apoſtolus. Vt oſtendat enim
plꝰ peccatum eſſe ſub lege: q̃ fuerat ante le/
gem: ſupra hunc modum peccatorum am/
pliorem modum ſignificat creuiſſe poſt le/
gem: inuidia ⁊ aſtucia ſathanę. vt prouidẽ/
tia dei contraria fieret homini: cum timore
legis minime peccare debuerint. Ideo de/
us vt inuidiaꝫ diaboli vinceret: ⁊ prouiden
tiam homini ratam faceret: mutauit ordi/
nem: mittens ſaluatorẽ chriſtum: qui et dia
bolum vinceret: et ſtatuta dei erga homi/
nem firmaret.

Ca.XVIII. S Cimus enim ꝙ lex ſpiritalis
eſt. Quoniam ſcientibus legem lo-
quitur: ideo ait: Scimus qꝛ lex ſpi-
ritalis eſt. Ego autem carnalis ſum
venundatus ſub peccato. Legē moy
ſi ſpiritalem vocat: que eſt data in tabulis:
que qꝛ peccare prohibet ſpiritalis ē: quippe
cum viſibilia ⁊ carnalia coli prohibeat. Hec
ad cōmendationē legis pertinent: ne culpa
digna putaretur: qꝛ ſeueritatē exercuit in pec-
catores: Hominem autē carnalem appellat:
dū peccat. Venditus ſub peccato. Hoc eſt
venditum eſſe ſub peccato: ex adam qui pri
or peccauit originem trahere: ⁊ proprio deli
cto ſubiectū fieri peccato: ſicut dicit eſaias
Eſa.50. propheta: Venditi inquit eſtis peccatis ve
ſtris. Adam enim vendidit ſe prior: ac per
hoc omne ſemen eius ſubiectū eſt peccato.
Quāobrem infirmū eſſe hominem ad pre-
cepta legis ſeruanda: niſi diuinis auxilijs
muniatur. Hinc ē vnde ait: Lex ſpiritalis ē:
ego autem carnalis ſum venundat⁹ ſub pec
cato: hoc eſt: lex firma eſt ⁊ iuſta: ⁊ caret cul-
pa: hō autez fragilis ē ⁊ paterno ſubiugat⁹
delicto: vt poteſtate ſua vti non poſſit circa
obedientiam legis: ideo ē ad dei miſericor-
diā confugiendum: vt ſeueritatē legis effu-
giat ⁊ exoneratus delictis: de cetero deo fa-
uente inimico reſiſtat. Quid eſt enim ſubie
ctum eſſe peccato: niſi corpus habere vitio
anime corruptum: cui ſe inſerat peccatum ⁊
impellat hominē quaſi captiuuz delictis vt
faciat voluntatem eius? Hinc dñs inter ce-
Luc.8. tera ait: Venit enī diabolus ⁊ tollit qđ ſe-
minatū eſt in cor illoꝝ: ne ſalui fiant. Unde
Eph.6. idem apoſtolus in alia epiſtola ait: Nō eſt
nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſangui-
nem: ſed aduerſus principes ⁊ poteſtates:
ꝯtra ſpiritalia nequicie in celeſtibus: q̊s ſa-
tellites conſtat eſſe ſathane. Nam ante pre
uaricationem hominis: prius ꝙ̄ ſe mācipa-
ret morti: non erat his poteſtas ad interio-
ra hominis accedere: ⁊ cogitationes aduer-
ſas inſerere. Unde aſtutia eius factū eſt: vt
cōfabulatione ꝑ ſerpentē hominē circūueni
ret. Poſtꝙ̄ autē circūuenit eum ⁊ ſubiuga-
uit: poteſtatē in eū accepit vt interiorē ho-
minē pulſaret: copulans ſe menti eius: ita
vt nō poſſit agnoſcere: quid ſuum ſit in co-
gitatione: quid illius: niſi reſpiciat legem.
Qđ enim operor non intelligo.
Non intelligit qđ operatur: qꝛ videt aliud
ſe per legem ſcire ⁊ aliud agere. Nō enī
quod volo hoc ago: ſed quod odi
illud facio. Subiect⁹ peccato: facit vtiqꝫ
qđ non vult. Si aūt quod odi illud
facio: conſentio legi. Probat legem re-
cte prohibere: quādo inuitum ſe hoc facere
qđ lex vetat profitetur: ⁊ nature ſue dicit eſſe
qđ mādat lex: qꝛ quod extra facit: odioſum
ſibi dicit. Nunc aūt iam nō ego ope
ror illud: ſed qđ habitat ī me pecca
tū. Qm̄ audit legē ꝓhiberi qđ agit ⁊ ꝯſētit
nō debere fieri: ac per hoc aliud eſſe cui⁹ im-
pulſu hec agi declarat: id eſt peccatū. Pec-
catū autez ideo ſemper nominat: cū ſciatur
diabolus eſſe cū angelis ſuis: quia niſi pec-
caſſet primus homo: hec nō ꝓuenirent: ac ꝑ
hoc peccatū eſt: qđ ea omnia facit. Scio
enī qm̄ in me nō inhabitat: hoc eſt:
in carne mea bonum. Nō ſicut quibuſ
dā videtur carnē malā dicit: ſ qđ habitat ī
carne nō eſſe bonū: ſ eē peccatū. Quō īha-
bitat in carne peccatū: cū nō ſit ſubſtantia
ſ ꝑuaricatio boni? Qm̄ primi hominis cor
pus corruptū eſt per peccatum vt poſſit diſ
ſolui: ipſa peccati corruptio ꝑ cōditionē of-
fenſionis manet in corpore: robur tenēs di-
uine ſententie data in adam: qđ eſt ſignum
legis diaboli: cui⁹ inſtinctu peccauit adam.
Per id ergo qđ facti cā manet: īhabitare di
citur peccatū in carne: ad quā diabolus ac-
cedit: quaſi ad ſuā legem: ⁊ manet quaſi in
peccato pctm̄: qꝛ caro iam peccati eſt: vt de-
cipiat hominē ſuggeſtionibus malis: ne ho
mo faciat qđ ꝑcipit lex. Nam velle ad
iacet mihi. Tā bōa aſſerit que iubet lex:
vt naturaliter ſibi placere dicat ⁊ velit face-
re. Perficere autem bonum nō in-
uenio. Et placet ergo qđ a lege iubetur et
voluntas eſt faciendi: ſed vt impleatur: po-
teſtas ⁊ virtus deeſt: quia ſic preſſus ē pote
ſtate peccati: vt nō poſſit ire quo vult: neqꝫ
valeat contradicere: quia poteſtatis eius al
ter eſt dominus. Homo enim iam conſuetu
dine peccandi grauatur: ⁊ facilius ſuccūbit
peccato ꝙ̄ legi: quam ſcit bona docere: ac ſi
velit bona facere: premit illum conſuetudo
adiutore inimico. Non enim qđ vo-
lo facio bonum: ſed qđ nolo maluz
hoc ago. Sepe repetit vt dilucidet. Hoc
ergo eſt qđ ſupra dictum eſt: quia vt capti-
uus per ſupradictas cauſas illud cogitur fa-
cere qđ vult peccatum. Si autem quod

nolo hoc facio: iam nō ego operor
illud: ſed qđ habitat in me peccatū.
Hoc eſt qđ iā ſupra memorauit: qꝛ preſſus ⁊
ſubiugatus peccato: nō ſuā ſed illius perfi-
cit voluntatē. Nūquid quia inuituz hoīem
dicit peccare: imunis debet videri a crimīe:
quia hoc agit qđ non vult: preſſus vi pote-
ſtatis? Nō vtiqꝫ. Ipius enim vitio ⁊ deſidia
hec cepta ſūt. Quia em̄ mācipauit ſe per aſ-
ſenſū peccato: iure illius dominatur. Primuz
em̄ ſuadet vt victo iā dominetur. Apl's autez
vt grām dei referat: hec exponit de quātis
malis hoīem liberauerit: vt q̄ exitia ex adā
trahit: que vero beneficia per chriſtū conſe-
cutus ē: cui nec lex ſubuenire potuit: demō-
ſtraret. Inuenio igitur legem volē-
ti mihi facere bonū: quia ineſt mihi
malum. Legē moyſi aſſerit voluntati ſue
dare cōſenſū cōtra pctm̄ qđ in carne habi-
tat: quod aliud cogit facere ꝙ̄ qđ vult hō et
lex. Cōdelector enī legi dei ſecūdū
interiorē hominē. Animū his oblecta-
ri dicit: que a lege tradūtur: hic ē interior hō:
qꝛ nō in aīo habitat peccatuz ſ ī carne: qꝛ ē
ex origine carnis peccati: ⁊ per traducem fit
oīs caro peccati. Si em̄ aīa de traduce eſſet:
⁊ ipā ⁊ in ipā habitaret: qꝛ aīa ade magꝭ pec
cauit ꝙ̄ corp⁹: ſ pctm̄ anime corrumpit cor-
pus. In carne ḡ habitat pctm̄ quaſi ad ia-
nuas anime: vt nō illam permittat ire quo
vult. In aīa aūt ſi habitaret: nunquā ſe co-
gnoſceret hō: nunc aūt cognoſcit ſe: ⁊ dele-
ctatur legi dei. Video aūt aliaz legē in
mēbris meis: repugnātem legi mē-
tis mee: ⁊ captiuū me ducentē in le-
ge peccati quod ē in mēbris meis.
Duas leges memorat: ex quib⁹ vnā in mē-
bris ſuis videre ſe flagitat: id eſt: in exterio
re hoīe qui ē caro vel corpus. Hec eſt lex ad-
uerſa: hec repugnās aīo: trahens illū capti-
uum in cōditionē peccati: ne vltra egrediēs
inueniat aſſertorē. Alia eſt lex mentis: q̄ eſt
lex moyſi vꝪ naturalis: que ē ī aīo: Hec p̄ſſa
eſt violentia peccati: negligentia q̄dez ſua:
qꝛ dum diligit vitia: ſubiecit ſe peccato: vt
ipā cōſuetudine teneretur captiua. Domina-
tur enī homini cōſuetudo. Quattuor q̄dez
leges noīat. Primā legem ſpiritalē: que eſt
etiā naturalis: que reformata eſt ꝑ moyſen:
⁊ poſita in auctoritate: ipā eſt dei lex. Dein-
de legem mentis cōſentientē legi dei. Ter-
tiā legem peccati: quā ex ꝑuaricatiōe primi
hoīs in membris dicit habitare. Quartam
vero que in mēbris videtur dum ſuggerit ma
la ⁊ recedit. Sed he leges iterate quattuor
videntur: cuz ſint due: id eſt: boni ⁊ mali. Lex
enim mentis ipā eſt lex ſpiritalis ſiue moy-
ſi: que vocatur lex dei. Peccati vero lex eadē
eſt que ⁊ illa que in mēbris dicit videri: que
cōtradicit legi mentis nr̄e. Infelix ego
hō: quiſ me liberabit de corꝑe mor
tis huius? grā dei per ieſū chriſtuz
dñm noſtrū. Infelicē hominem dicit: qꝛ
naſcitur ſub pctō. Nunquid nō vere infelix
eſt homo: qui in hāc hereditatē ꝑuaricatio-
nis ſucceſſit: hoſpitē ſecuz habēs pctm̄: per
qđ ad illū aditū habet ſathanas? Grad⁹ em̄
fabricauit adaz: ꝑ q̊s ad filios ei⁹ expoliator
aſcēdit: niſi clementiſſimus dñs mor⁹ miſe-
ricordia gratiā ſuā ꝑ chriſtū dediſſet: vt re-
uelatum gen⁹ humanū: remiſſionē pctōꝝ
accepta: de cetero poſſit reſipiſcere rep̄ſſo ⁊
dānato pctō. Poteſt enī exoneratus malis
⁊ purgat⁹ reſiſtere aduerſario: poteſtate ac-
cepta cōtra illū dum adiuuatur a deo. Hic q̄ſi
legem fidei tertiam inducit potiorem: quā
⁊ gratiā vocat: que ex lege tm̄ ſpiritali origi-
nē habet: qꝛ ꝑ hāc liberat⁹ eſt hō: vt qꝛ moy
ſes dedit legez: deditqꝫ ⁊ dñs: due dicātur:
vna tamē intelligatur quātum ad ſenſum ⁊
prouidentiā pertinet. Illa enim initiatrix ē
ſalutis: hec vero cōſūmatrix. Sed non hāc
partem legis dico: que in neomenijs eſt et
in circumciſione ⁊ in eſcis: ſed que ad ſacra-
mentum dei pertinet ⁊ diſciplinam. Gratia
dei liberatus eſt homo de corpore mortꝭ hu
ius. Hanc dicit mortem: quā ſupra oſtendit
in necem hominis per peccatum inuentum
apud inferos: que appellatur ſecunda. Cor-
pus autē mortis eſt: cūcta pctā. Multa em̄
vnum corpus ſunt: ſingula quaſi membra
vno auctore inuenta: ex quibus homo ere-
ptus gratia dei ꝑ baptiſmum: ſupradictaz
mortē euaſit. Nec em̄ in carneo corꝑe poſit⁹
de eo ipō ereptū ſe diceret: ſ h̊ corpus dixit
qđ ſupius ꝑ baptiſmū ⁊ obſeruātiā legꝭ de-
ſtrui ſignificat. Nā ⁊ cū dicit: đ corꝑe mortꝭ:
oſtēdit aliđ corp⁹ eē nō mortꝭ. Igitur ego
ipſe mēte ſeruio legi dei. Legi dei: cū
dicit: ⁊ moyſi ſignificat legē ⁊ xp̄i. Carne
aūt legi peccati. Ego ipē: id eſt: qui libe-
ratus ſum de corꝑe mortis. In corꝑe ē: quō

liberatus eſt de corpore mortis:niſi quia li/
beratus eſt a cunctiſ malis?Remiſſio enim
peccatorum omnia tollit peccata.Liberat⁹
ergo de corpore mortis:gr̃a dei per chriſtuʒ
mente vel aio ſeruio legi dei:carne autē le/
gi peccati:id eſt:diaboli:qui per ſubiectam
ſibi carnē:ſuggeſtiones malas ingerit aię.
Quia ergo duplex ē homo:carne cōuerſus
⁊ animo:legi dei mēte ſeruire ſe dixit :quia
anim⁹ deuot⁹ ē deo:⁊ recupata ſui poteſta/
te: repugnare pōt pctō qḋ per carnē opat̃.
Quia enim caro corrupta eſt ⁊ morti ſubie/
cta:quę ſic facta erat vt ſocietate ⁊ coniun/
ctiōe aię nō morereẗ:recepit deſideria quo/
rũ quaſi honorem quendã tranſfert ad ani/
mum vt etiã ip̃e genereẗ.Sed quid reſpuit
illam mortem? Gratia dei.Mēte ſeruio le/
gi dei:carne aũt legi peccati:ſicut dictũ eſt.
Iam enim liber animus ⁊ in cōſuetudinem
bonã reuocatus: ſpiritu ſancto adiuuante:
malas ſuggeſtiōes pōt ſpernere.Reddita ē
enim illi auctoritas qua audeat reſiſtere in/
imico.Qui eñ iã nō ē obnoxi⁹:minime po/
terit indagari in vitijs.Caro autē qꝛ iudici/
um nō habet:neqꝫ capax ē diſcernēdi: ē eñ
bruta natura:nō pōt inimico aditũ claude/
re:ne veniēs introeat:atqꝫ animo cōtraria
ſuadeat:ac ꝑ hoc carne ait ſeruit legi pecca/
ti. Cum enim vnus homo carne conſtet et
anima:ex illa parte qua ſapit deo ſeruit:ex
altera autem qua ſtolidus eſt legi peccati.
Si autem homo in eo quod factus eſt per/
duraſſet:non eſſet poteſtas inimico ad car/
nem eius accedere:⁊ animę contraria ſuſur
rare.Ut autem totus homo minime repa/
ratus fuiſſet chriſti gratia ad ſtatum priſti/
num ſententia obſtitit data in adam. Ini/
quum enim erat ſoluere ſententiam iure de
promptam.Idcirco manente ſententia: ꝓ/
uidentia dei remedium inuētum eſt: vt red/
hiberetur homini ſalus: quã proprio vitio
amiſerat: vt hic ſanatus crederet:quia ad/
uerſarius eius deuictus potētia chriſti:non
auderet tranſpuncta ſententia primę mor/
tis hominē ſibi defendere:adunato genere
adę:ne ad primę originis reddereẗ facturaʒ
iam totus permanens immortalis.

Capitulum octauum.

Ihil enim nũc damnatio
n nis eſt his qui ſunt in chri
ſto ieſu:qui nō ſecundum
carnem ambulãt. Uerum eſt: quia nul
la erit dãnatio horum qui ſunt in chriſto ie/
ſu:legi dei ſollicite ſeruientes. Lex enim
ſpiritus vitę:in chriſto ieſu libera/
uit me a legē pcti ⁊ mortis.Securita/
tem flagitat homini per gr̃aʒ dei: vt de ſug/
geſtionibus diaboli nō ſit ſollicitus:dũmo
do ſpernat illas.Nihil eni oberunt hoi apḋ
mortē ſcḋam:qꝛ lex fidei:id eſt:ſpũs libera/
uit hominē a morte ſecunda dãnato pecca/
to. Nec obeſſe iã hoi : qꝛ carni ineſt pctm̃:ſi
mō repugnet ille memor auxilij dei:ſ ⁊ coro
nandus ē qui peccati manentis ꝑmit conſi/
lia. Magna eñ ſollertia ē domeſtici hoſtis
inſidias euitare.Lex ergo ſpũs vitę:ip̃a eſt
lex fidei.Nã ⁊ moyſi lex ſpiritalis ē: quia ꝓ
hibet peccare:nō tñ vitę:qꝛ reis mortl pctã
remittere non poteſt vt viuificet mortuos.
Hęc vero qꝛ ⁊ peccare nō vult:⁊ a morte re/
uocat:lex ſpiritus vitę appellaẗ:nō per litte
ram conſtãs:ſed per ſpiritum:qꝛ corde cre/
ditur ⁊ ſpiritus ē qḋ creditur.Hęc itaqꝫ lex i
chriſto ieſu:hoc eſt:per fidem chriſti liberat
credentem a lege peccati ⁊ mortis. Lex pec
cati ē:quã i membris dicit habitare: q̃ ſua/
dere nitiẗ aduerſa. Lex vero mortis moyſi
lex eſt: qꝛ mortificat peccatores. Nam ⁊ in
alia epiſtola inter cętera dicit de auctorita/
te legis: Si miſtratio mortis formata in la/
pidibus fuit in glĩa.Nō ergo mirũ:ſi lex ſpi
ritalis dicaẗ ⁊ lex mortis:cũ ⁊ euangeliũ eo/
dē modo ſit.Dicit eni alio loco inter cętera:
Alijs odor vitę ad vitã :alijs odor mortl ad
mortem.Quos eñ opinio virtutuʒ aut re/
rum geſtarũ: viſus aut auditus attrahebat
ad fidē :his odor vitę erat euangeliũ. Illis
autē quoꝝ ſenſum inflãmabat facta virtus
ad cōtradicendũ:mortis erat odor ꝑdicatio
fidei.Una ergo cũ ſit fides:diuerſitatē pręſtat
hominibus:ſicut ⁊ ſol cũ ſit vnus ceraʒ
ſoluit:lutum ſtringit.Qua ergo quis men/
te odoratus fuerit fideʒ:ſic proficiet illi.Sʒ
dicitur forte: Si cadē pręſtat fides q̃ et lex:
cur nō etiã ip̃a ex parte lex mortis dicatur.
mortificat eni nō credenteſ?Sʒ non ita eſt.
Fides eni data eſt quę iuſtificat cōfugiētes
ad ſe vt remittat eis quos lex tenet reos:
vt agentes ſub fide:liberi ſint a pctō.Nam
ſub lege agentes obnoxij ſũt.Qui ergo nō
obediunt fidei:nō occidentur a fide:ſed a le
ge:quia non accedentes ad fidem rei tenen

tur a lege:ideoqꝫ omnes qui malo aio odo/
ranẗ verba fidei:remanent in morte.Uide/
amus nũc quid interſit cũ diciẗ:lex ſpiritalꝭ:
⁊ lex ſpiritus.Hoc intereſt:quia idcirco dici
tur lex ſpiritalis:qꝛ pręcepta dat per q̃ non
pecceẗ:quia qui nō peccat ſpiritalis vocaẗ:
emulus ſuperioꝝ cęleſtiũ.Lex autē ſpirituſ
ꝓpterea vocatur:quia deus cuius fides eſt
ſpiritus ē.Illic ergo verba ſũt:hic res.Illic
quę dei ſunt:hic deus ip̃e. Quia qḋ im
poſſibile erat legis in quo infirma/
baẗ ꝑ carnē:de⁹ filiũ ſuum mittenſ
in ſilitudinē carnis pcti:de pctō dã
nauit peccatũ in carne.Hęc dicit vt ba
ptizatos ſecuroſ reddat:quia liberati a pec
cato ſunt. Qm̃ qḋ impoſſibile erat inq̃t le/
gis:cui impoſſibile?Nobis ſcʒ impoſſibile
erat mandatũ legis implere: quia ſubiecti
eramus peccato . Ob hoc deus filiuʒ ſuum
miſit in ſimilitudinē carnis peccati.Hęc eſt
ſimilitudo carnis:quia cum eadem caro ſit
quę ⁊ noſtra:non tamen ita facta in vtero ē
⁊ nata:ſicut ⁊ caro noſtra.Eſt enim ſanctifi
cata in vtero:⁊ nata ſine peccato:⁊ neqꝫ ip̃e
in illa peccauit.Ideo enim virginalis vte/
rus electus ē ad partũ dominicũ: vt i ſancti
tate differret caro domini a carne noſtra.
In cauſa enim ſimilis eſt:non in qualitate
peccati ſubſtantię.Propterea ergo ſimilem
dixit:qꝛ de eadem ſubſtantia carnis:nō eã/
dem habuit natiuitatē:qꝛ peccato ſubiectũ
nō fuit corpus domini.Expiata eſt auteʒ a
ſpiritu ſancto caro domini : vt in tali corpo/
re naſceretur quale fuit adę ante peccatum:
ſola tamen ſententia data in adam.Miſſo
ergo deus chriſto de peccato damnauit pec
catum:hoc eſt:peccatũ peccato proprio dã/
nauit.Chriſtus enim cum a peccato crucifi/
gitur:qḋ ē ſathanas:peccauit peccatum in
carne corporis ſaluatoris.Quo facto dam/
nauit deus peccatum in carne:ibi vtiqꝫ vbi
peccauit.Sicut ⁊ i alia epiſtola ait:Detriũ/
phans illos in ip̃o:id eſt in chriſto.Nã ſolet
dici de quocunqꝫ damnato in qua cauſa dã
natus ē:reſpōdetur: vtputa:in homicidio:
Ita ⁊ peccatum i carne damnatũ eſt:hoc ē:
in peccato qḋ admiſit i carne.Hoc itaqꝫ pec
cato reus factus ſathanas:amiſit dominiũ
retentarum animarũ: vt iaʒ ſignatos ſigno
crucis in qua victus eſt:in ſecũda morte te/
nere non audeat.Quãobrem ad ſecuritatē
noſtram hęc tractat apoſtolus. Ut iuſti
ficatio legis adimpleretur in nobiſ
qui non ſecunduʒ carnem ambula/
mus:ſed ſecundũ ſpiritum.Iḋ dam/
natum dicit peccatum: vt impleretur in no
bis iuſtificatio legis datę a moyſe.Sublati
enim de conditione legis:facti ſumus ami/
ci eiuſdem.Iuſtificati enim amici legis ſũt.
Quomodo autem impletur in nobis iuſti/
ficatio:niſi cum datur remiſſio omniũ pec/
catorum: vt ſublatis peccatis: iuſtificatus
appareat:mente ſeruiens legi dei :hoc ē: nō
ſecundũ carnem ambulare:ſed ſecundũ ſpi
ritum: vt deuotio animi qui eſt ſpiritus:nō
conſentiat deſiderio peccati:quia per carnē
ſeminat ↄcupiſcentias animę qḋ ineſt pec/
catuʒ .Si damnatum eſt peccatuʒ :quomo
do ineſt ? Dãnatũ eſt ⁊ a ſaluatore ⁊ triplici
genere damnatum.Primo eni in loco dam
nauit peccatũ: dum nō peccauit diſſentiēs
a peccato . Deinde in cruce peccatum quia
peccauit:damnatuʒ dicitur.Unde ſublata
eſt illa auctoritas quaſi peccati: qua deti/
nebat homines in inferno propter delictuʒ
adę: vt de cętero in quibus ſignuʒ crucis ē:
detinere non audeat.Tertio damnauit pec
catuʒ :dum irrita fecit delicta remiſſiōe pec
catorum conceſſa.Cum enim peccator cau/
ſa admiſſi peccati damnandus eſſet: igno/
ſcens autem ei:damnauit in eo peccatum.
Itaqꝫ ſi ⁊ nos ſaluatoris exemplo nō pecce
mus :damnamus peccatuʒ. Qui enim
ſecundum carnem ſunt:quę carnis
ſunt ſapiunt. Hoc dicit: quia qui ſug/
geſtioni quę efficitur per carnem obtempe/
rat:quę carnis ſũt ſapit. Hoc enim illi ſua/
ue videtur qḋ ſequitur:contra fas appetēs
vſum ⁊ ſententiam erroris carnis. in carne
enim mundamus error ſignatur quacunqꝫ
ex parte. Qui vero ſecundũ ſpiritũ
ea quę ſunt ſpiritus ſentiunt. Mani
feſtum eſt:quia qui ſe a carnis deſiderijs cō
tinet:iuxta legem mentis viuit. Hoc enim
illi vtile videtur ſapere:quod conueniat le/
gi.

Am prudentia carnis mors Ca.XIX
n eſt.Prudentia carnis pctm̃ eſt: qḋ
generat mortē.Prudentia eni ideo
dicitur:cũ res ſtulta ſit:qꝛ ſecularib⁹ homi/
nibus errores ex viſibilibus cōcepti:ſiue in
ſenſu ſiue in actu cōtra legē dei:prudētia vi/

dentur: maxime qꝛ omnis induſtria ⁊ aſtu-
tia illoꝝ in eo eſt vt peccent. Sapere eñ ſi-
bi videnť ſi iſtud diligenti⁹ curēt: cum nihil
ſtultius ſit ꝙ̄ peccare. Eſt ⁊ alia prudentia
carnis: que mundanis rõnib⁹ inflata: negat
aliquid fieri qđ mundi careat rõne. Uñ de-
ridet virginis partũ: carnis reſurrectioneꝫ.
Prudentia autē ſpũs: vita ⁊ pax.
Uere hęc eſt ſapientia: que vitã acquirit et
pacē. Sequens eni ſpiritalia cõtēptis illece
bris vitę p̄ſentis: ęternaꝫ habebit vitã cum
pace: id eſt ſine inquietudine. Ubi eñ ꝑtur
batio eſt: ⁊ pęna eſt. **Quoniã ſapien-
tia carnis inimica eſt deo.** Legi enim
dei nõ eſt ſubiecta. nec eni põt. Nõ carnē di
xit inimicã ſed ſapientiã carnis: id eſt: non
ſubſtãtiam ſed actus: aut cogitationeꝫ ſiue
aſſeuerationē que naſcitur de errore. Sapi-
entia ergo carnis ē primũ in loco aſtroꝝ ab
hominibus inuenta diſputatio: deinde vi-
ſibiliũ oblectatio. Hęc iimica deo ſũt: quia
elementoꝝ dñm: ⁊ opificem mundi his coe
quãt que fecit: aſtruētes nihil poſſe fieri p̄-
terquã mundi cõtinet ratio. Quãobrem ne
gant deũ feciſſe: vt virgo pareret: aut mor-
tuoꝝ corpora reſurgerēt: qꝛ ſtultũ ē inquiũt
vt deus fecerit vltra ꝙ̄ ſapit hõ. O pruden-
tes mundi: qui putãt deũ nõ debere aliť fa-
cere ꝙ̄ ab eo facit condita creatura: vt ipſe
ſimilis creaturis puteť: Sic cęcati ſũt ne vi-
deãt qualē cõtumeliã deo faciunt. Op⁹ eñ
qđ in laudē ſuam p̄dicandã facere dignat⁹
eſt: iſti vituperãtes incredulũ ⁊ ſtultũ aſſe-
runt: ac per hoc legi dei hoc ſtudiũ ſubiectũ
eſſe non poteſt: in eo ꝙ exercitať vt dei geſtl
repugnet. **Qui eni in carne ſũt: deo
placere nõ poſſunt.** Sapiētes mũdi in
carne ſunt: qꝛ reſpiciētes mũdũ: ſpiritali ſa
pientię reſiſtunt: qꝛ totus munduſ caro eſt.
Omne eni viſibile carni deputať. cognata
eñ ſũt carnis: imo elemēta carnis. Ideoq̄
qui mũdanis reb⁹ obtēperat: in carne eſt.
**Uos aũt non eſtis in carne ſed in
ſpiritu.** In carne poſiti dicunť: non eſſe in
carne: ſi aſſentiēteſ iohanni aplo mundana
nõ diligãt. Sentētia eñ homini ſua q̄ſi fin-
git natura: vt hoc appelleť qđ ſentit. **Si
tamē ſpiritus dei habitat i vobis.**
Hoc ideo ambigue dicit: qꝛ in lege inducti:
nõ adhuc ꝑfectę erant fidei: ſ; ſpem in eis vi
debat perfectionis. Uñ aliqñ quaſi ꝑfectis
loquitur: aliquãdo quaſi ꝑfecturis: hoc eſt:
aliquando laudat: aliquãdo cõmonet: vt ſi
ſcdm ſupra memorata verſenť iuxta legem
naturę: i ſpiritu eſſe dicũtur: qꝛ ſpiritus dei
in eo habitare nõ poteſt: q̇ carnalia ſequiť.
**Si quis aũt ſpiritũ xp̄i non habet
hic nõ eſt eius.** Spiritũ dei nunc ſpiritũ
dicit chriſti: qꝛ oĩa patris: filij ſunt. Hoc er-
go dicit: quia qui ſupradictis erroribus ſub
iectus eſt: ad chriſtũ nõ pertinet: ſpiritũ eñ
eius nõ habet: quē vt filius dei eſſet accepe
rat. Duabus eni ex cauſis deſerit hominem
ſpũſſanctus: cum aut ſenſuꝫ carnis habet:
aut geſta. Ita q̄ per hęc ad bonã ꝯuerſatio
nē cõpellit. Quãuiſ eñ bonitate dei erigãť
homines: nõ erũt tamen filij dei vocati niſi
ſic vixerint: ne ſatis indigni cõceſſo nomīe
videantur. **Corpus quidē mortuũ
ē propter peccatũ: ſpiritus vero vi-
ta propter iuſtificationē.** Peccati cau
ſa corpus mortuuꝫ aſſerit eoꝝ quos deſerit
ſpiritusſanctus: nec ad iſtũ: id eſt ſpiritũ ne
quis eoꝝ paſſione poteſt peruenire. Spiri-
tus eni dei neſcit peccare. Ad iuſtificatiõeꝫ
eni dať: vt adiutorio ſuo iuſtificet. Ergo qꝛ
peccare neſcit: vita eſt. Mori eni nõ poteſt:
quia ꝑ peccatuꝫ mors: ac per hoc ſibi pecca
tor oberit: nõ ſpiritui quē accepit. Nec eni
ſpiritus erit in cauſa: qui voluit iuſtificare.
Signũ enim iuſtificationis hoc ē in homīe:
vt ꝑ id qđ inhabitat in eo iuſtificatus appa-
reat eſſe filius dei. Nõ eni in ficto homine: Sap.i.
neq̄ in corpore ſubdito peccatis poteſt ha-
bitare ſpiritusſanctus: ſicut dicit ſalomon.
Si quis autem denuo carnaliter viuat: de-
ſertus ab ſpiritusſancto: iniuſticia ſua mo-
rietur. Corpus autem dicens: totum homi-
nē ſignificat mortuũ peccati cauſa: Sicut ⁊
a ꝓpheta ſb vocabulo animę totus hõ ſigni
ficatur: quaſi a parte totũ: Ait enim. Aĩa q̄ Ezech.18.
peccauerit ipſa morietur. Nunquid ſine cor
pore? Hic corpus pro toto homine poſuit:
ille autem animam. Et alius propheta car-
nem dicendo: totũ hominē ſignificauit. Ait
enim: Uidebit oĩs caro ſalutare dei. Et qñ Eſa.40.
baptizato dať ſpũſſãct⁹: etiã ip̄i⁹ eē ſpũs di
ciť. Idcirco cętera hoĩs ad cõꝑationē ei⁹ cor
pus appellauit: Pręterea ꝙ aĩa dum peccat
caro dicatur: hoc enim vocatur qđ ſequiť: ſi
cut ſepe iam dixi. Simili modo ⁊ dominus
cum in paſſione ſua diuinitatē ſuam mini-

me formidare vellet intelligi: ſed hoĩs eſſe
męſticiam: ait: Spirit⁹ quidē promptus eſt
caro vero infirma: vt in ſpiritu deum: in car
ne xo hominē ſignificaret. **Qđ ſi ſpũs
ei⁹ qui ſuſcitauit ieſũ a mortuis ha-
bitat in vobis: q̇ ſuſcitauit ieſum a
mortuiſ: viuificabit ⁊ mortalia cor-
pora veſtra: propter inhabitanteꝫ
ſpiritum eius in vobis.** Ipſum ſenſũ
eadē tractat ratione. Corpora eni dixit: per
que homĩes ſignificat. Et quia ſupra dixit
propter peccatũ corpuſ mori morte ſecũda:
hic iterũ propter bonã vitam: mortalia cor-
pora viuificari promiſit: id eſt: totũ hoĩem.
**Igitur fratres debitores ſum⁹ nõ
carni: vt ſecundũ carnem viuam⁹.**
Rectum ⁊ manifeſtũ eſt nõ nos adinuenti-
one adę quia carnaliter egit obſecũdare de
bere: qui prior peccans: mortē nobis hęredi
tatis titulo dereliquit: ſed legi chriſti ſerui-
re nos debere: qui nos ſpiritali ratõe a mor
te ſupradicta redemit. Huic enim debitoreſ
ſumus: qui nos carnalib⁹ vitijs ſordidatos
per lauachrum ſpirit⁹ ablutos iuſtificauit:
⁊ filios dei fecit. Prius enim in carne poſiti
exemplo adę viuebam⁹ ſubiecti peccatl: nũc
vero liberati reddere debem⁹ obſequiũ re-
demptori. Qđ quidē obſequiũ nõ illi vtiq̄
proficit: qui nullius eget: ſed nobis vitã ac-
quirit ęternã. Sic enim diligit nos: vt ſibi
imputet quod nobis promiſit. **Si enim
ſecundũ carnem vixeritis: morienī
ni.** Nihil enim verius: qꝛ ſi ſecundũ adã vi
xerimus moriemur. Adam eni pręuaricans
vendidit ſe peccato: carni deputať. Omne
enim pctm̃ caro eſt. Propter qđ enim defo-
ris vitia ⁊ delicta naſcuntur ex ſenſibus: de
auditu: viſu: odoratu: vel guſtu: carni depu
tãtur. Omnis enim cogitatio foras reſpici-
ens incurrit delictum. Nam ⁊ primi homi-
nis deforis peccatum natum eſt: ſecũdũ car
nem ergo viuere mors eſt. Omnis eñ actuſ
carnis extra legē eſt. **Si autem ſpiritu
facta carnis mortificaueritis viue-
tis.** Corpus vult lege aię gubernari. Unde
oſtendit: quia ſi duce ſancto ſpiritu: actus ⁊
conſilia carnis que huius mũdi inſtigãtib⁹
poteſtatibus concinnãtur fuerint repreſſa:
ne agendi accipiant poteſtateꝫ: vitã preſta-
ri. Mortificari eniꝫ dicunť ſi ceſſent: nõ ſũt
eni ſi ceſſant qꝛ pctm̃ nõ ē: ſi nõ fiat.
**Uicunq̄ꝫ eni ſpũ dei agunť
hi filij ſunt dei.** Hos diť ſpiritu dei agi:
in quoꝝ actibus cõſilia principum ⁊ pote-
ſtatum huius mundi nõ videnť. In quorũ
eni videntur: nõ ſunt filij dei ſed diaboli: qꝛ 1.Ioh.3.
qui de deo natus ē nõ peccat: dicit iohãnes
apl's. Hoc eſt eni qđ probat dei filios ⁊ dia-
boli. Uñ dñs ad iudęos ꝙ male agerent et
parricidiuꝫ cogitarent ait: Uos de p̄re dia- Ioh.8.
bolo eſtis. **Nõ enim accepiſtis ſpiri-
tum ſeruitutis iterũ in timore.** Hoc
dicit: qꝛ accepto ſpiritusſancto a timore ma-
lorum actuũ exuti ſumus: vt de cętero nihil
tale agamus: vnde iteꝝ timeam⁹. Ante eñ
ſub timore eram⁹: qꝛ lege data: oēs rei ſunt
conſtituti. Spũm ergo timoris legeꝫ dixit:
qꝛ hoĩes peccati cã in timore cõſtituit. Lex
autē fidei que in ſpiritu adoptionis ſignifi-
cať: lex ſecuritatis eſt: qꝛ a timore nos eruit
dum donat pctã: ac per hoc ſecuros nos fe-
cit: ac dicitur ſpiritus nõ timoris ſcdm hũc
mundũ. **Sꝫ accepiſtis ſpiritũ ado-
ptiõis filioꝝ in quo clamam⁹ abba
pater.** In quo clamam⁹ abba: id eſt pater.
Gr̃a dei a timore liberati: accepim⁹ ſpirituꝫ
adoptionis filioꝝ: vt cõſiderãtes q̇d eram⁹
⁊ q̇d dono dei ſum⁹ adepti: magna cũ dili-
gentia vitã noſtrã ordinem⁹: ne nomen dei
patrl i nobis iniuriã patiať: ⁊ ea oĩa q̄ euaſi
mus veluti igrati icurram⁹: vt audeam⁹ di-
cere deo: abba: id ē pr̃. Ideo q̄ cõmonet: ne ac
cepta fiducia in temeritatē vertať. Si enim
huic voci qua dicimus: abba pater: diſſimi
lē vitã exhibeam⁹: iniuriã deo facimus vo-
cãtes eũ patrem. Idcirco eniꝫ bonitate ſua
hoc nobis indulſit qđ ſuꝑ naturã noſtrã ē:
vt qđ ſubſtãtia indigni ſum⁹ opibus merea
mur. **Ipſe ſpũs reddet teſtimoniũ
ſpiritui noſtro: qđ ſumus filij dei.**
Bene agentibus nobis: ⁊ ꝑ hoc ip̄o manen
te in nobis ſpũſancto: huic voci ⁊ aĩo nr̃o q̇
clamam⁹ in oratiõe: abba: id eſt pater: ſpũs
dei teſtimoniũ dat dũ manet in nobis: qm̃
nõ temere dicimus: abba pater. Dignã eni
vitã huic voci exhibeam⁹: ⁊ hoc ē teſtimoni
um filioꝝ: ſi i eos ꝑ ſpũm videať ſignũ pat-
nũ. **Si aũt filij ⁊ heredes: hęredes
quidē dei: coheredes aũt xp̄i.** Cũ de
us pr̃ nullomodo mortu⁹ poſſit dici: xp̄s au
tē ei⁹ fili⁹ mortu⁹ dicať cã incarnatiõis: q̇d
ē vt h̄ qui mortuus eſt: ſemper viuentis hę-
res eſſe dicatur: cum hęredes vtiq̄ non niſi
mortuoruꝫ ſint? Sed hęc cauſa humanita-

tis eſt: Nã apud deum que apud nos here
ditas dicitur: donum eſt patris i filios obe
dientes tranſfuſum: vt viuus viuentis he/
res ſit: merito ꝓprio: nõ neceſſitate defũcti.
Vñ ⁊ dominus in euãgelio: non magis hu
mana ꝙ diuina ratione: viuũ viuẽtibꝯ ſub-
ſtantiã ſuã partitũ eſſe: licet in parabola ſi/
gnificauit. Nec enim parabola abſurda ra/
tione cõponitur. Ut ḡ prõptos nos ad obe
diẽdũ deo patri faceret: hac ſpe exhortatur
dicens: dei nos futuros heredes: coheredeſ
autem chriſti: vt quia ſpes magna premij ẽ:
tantomagis in dei rebus ꝓpenſiores eſſe/
mus: poſtponẽtes curã mundanorũ. Quid
ſit autẽ coheredem eſſe filij dei: ab apoſtolo
1. Job. 3. iohãne docemur. Inẽ cetera eni ait: Scimꝯ
quoniã cum apparuerit: ſimiles ei erimus:

Si tamen cõpatiamur: vt ⁊ ſimul glorificemur. Quõ coheredes chriſti fie
ri poſſimus declarat: dicens: Si tamẽ com/
patiamur: vt et ſimul glorificemur. Videa/
mus ergo quid ſit cõpati. Cõpati eſt ꝑſecu/
tiones tolerare propter ſpem futuroꝝ: car/
nemq̃ crucifigere cũ vitijſ ⁊ concupiſcẽtijs:
hoc ẽ: voluptates ⁊ põpas ſeculi ſpernere.
Cum eni hec omnia mortua fuerint apd ho
minem: crucifigit mundũ: futuri ſeculi vitã
credẽs: i qua ſe ſperat coheredẽ chriſti futu/
rum. **Exiſtimo ergo ꝙ non ſint con digne paſſiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabit in nobis.** Exhortatio hec ad ſuperiora ꝑ/
tinet: ꝑ quã oſtendit parua eſſe que hic poſ
ſunt a perfidis irrogari: ad cõparationẽ de/
creti munerꝭ in futuro ſeculo. Propterea ad
omnia exitia paratos eſſe debere: quia ma/
gna pro his repromiſſa ſunt premia: vt i tri
bulatione cõſoletur ſe animꝯ ⁊ ſpes creſcat.
Nam ⁊ quoſdã: imo multos ſcimꝯ: pro pre/
ſentibus lucris ad modicum vtiq̃ ꝓfuturiſ
ꝙ aſperos ⁊ duros ſubire labores: ⁊ ad que
aliquando quia ipſa vita fragilis eſt ⁊ icer/
ta: peruenire nõ poſſunt. Nautẽ pro quibꝯ
cõmodis tantis ſe procellis ⁊ tẽpeſtatibus
credunt: cum ſciant in his magis mortẽ an/
te oculos eſſe: ꝙ vitam. Et milites ſpe pre/
ſentis premij cum incerta victoria ſit: in gla
dios inſurgere nõ dubitãt. Quanto ḡ ma/
gis pro chriſto patiendũ eſt: cuius etiã pro/
telata ſunt nobis beneficia: qui pro paruis
magnifica: ⁊ ꝓ tẽporalibꝯ perpetua premia
cũ glã pollicet: Pro chriſto dicimur pati: cũ
nobis: nõ illi proficiat qd patimur. Sed q
ille occaſionẽ q̃rit remunerandi nos: h preci
pit. Ut bonus enim vel profuſus largitor:
cauſas querit: quõ donet aut indignis aut
verecundis. Deniq̃ vt ipſa exitia tolerari
poſſint: ipſe ſuggerit vires. **Nam expe ctatio creature reuelationẽ filiorum dei expectat.** Quoniam preſentis tẽpo/
ris paſſiones indignas dixit ad futurã glo/
riam: ſubiecit: ꝙ creatura hoc expectat: vt
cõpleat numerus filiorũ dei deſtinatus ad
vitã: vt tunc demũ etiã ipſa creatura poſſit
liberari a ſeruitute corruptiõis: ⁊ ceſſaret in
vitio. **Vanitati eni creatura ſubie cta eſt nõ volũtaria.** In domini ⁊ crea/
toris poteſtate poſita creatura: nõ vtiq̃ ſpõ
te ſubiecta eſt vanitati. Nõ eñ proderit ſi/
bi ꝙ ſubiecta eſt: ſed nobis. Quid ẽ ḡ: i quo
vanitati ſubiecta ẽ: niſi q que generat ca/
duca ſunt? Operatur eniʒ vt fructus faciat
corruptibiles. Corruptio ergo ipſa vanitas
eſt. Omnia eni que naſcunt in mundo: infir
ma: caduca ⁊ corruptibilia: ac per hoc vana
ſunt. Vana ſunt eni: quia ſtatuʒ ſuũ tenere
nõ poſſunt. Nã cuncta deformata ꝑ fluxuʒ
ſemper in ſe redeunt cõfuſa in naturã. Dic
de his et ſalomon: q oĩa hec vanitas. Nec Pſ. 38.
diſcordat ab his dauid dicens: Verũtamẽ Eccl. 1.
vanitas omnis homo viuẽs. Manducare
eni ⁊ bibere ⁊ res mundi curare: nõne vani/
tas eſt: ⁊ prodeſt tamẽ ipſa vanitas? Profi/
cit eni hominibus natis in mũdo: vt ꝑ hec
in corporibus exercitati: diſcant myſteriuʒ
creatoris. ad cõꝑationem eñ eternorum va
na ſunt. Nã ſuo bona ſunt: quippe cum ſint
neceſſaria. **Sed propter eũ qui ſub iecit illam in ſpe.** Que ſpes? ſtatim ſub/
iecit dicens: **Quoniã et ipſa creatu ra liberabitur a ſeruitute corrupte le in libertatem glorie filioruʒ dei.**
Qm̃ contradicere non poteſt creatura con/
ditori ſuo: eius cauſa ſubiecta eſt: non ſine
ſpe. Habet enim in labore poſita hoc ſolati
um: quoniã habebit requiẽ: cũ crediderint
omnes quos ſcit deus credituros: quorum
etiã cauſa ſubiecit. **Scimus eni quo niam omnis creatura ingemiſcit ⁊ parturit vſq̃ adhuc.** Parturire: do/
lere eſt. Ipſe ſenſus eſt: quia omnis creatu/
ra per quotidianum laborem ingemiſcit: et
dolet vſq̃ modo. Uſq̃ modo: tãdiu ſigni/
ficat: quãdiu legitur. Ipa enim clemẽta cũ

ſollicitudine operas ſuas exhibẽt: q ſol et
luna nõ ſine labore ſtatuta ſibi implẽt ſpa/
tia: ⁊ ſpũs animaliuʒ magno gemitu artant
ad exhibenda ſeruitia. Nam videmus illa
gementia cogi inuita ab laborẽ. Hec ḡ oia
expectant requiẽ: vt a ſeruili ope liberẽtur.
Si autẽ hec eſſet ſeruitus: que ad deũ profi
ceret ꝓmerendũ: gauderet nõ doleret crea/
tura: ſ; quia noſtri cauſa ſubiecta ẽ ſeruituti
corruptiõis: dolet. Videt eni quotidie oꝑa
ſua interire: quotidie enim oritur ⁊ occidit
opus eius. Recte ergo dolet: cuius oꝑatio
nõ ad eternitatẽ ꝑtinet ſ; ad corruptionem.
Quãtũ ergo datur intelligi: ſatis de nr̃a ſa
lute ſollicita ſunt: ſcientes ad liberationem
ſuã ꝓficere: ſi modo nos citius agnoſcamꝯ
auctorẽ. Hec itaq̃ ſcientes: omni cura dili/
gentiaq̃ dignos nos p̃beamꝯ: alijs quoq̃
vt exẽplo ſimuſ: nõ noſtra ſolũ miſeratione
cõmoti: ſed ⁊ eius cauſa que diebus ac no/
ctibus iniurias patiẽs ingemiſcit. Solemꝯ
enim in alienis cauſis propenſius vigilare.
Nõ ſolũ aũt illa ſed ⁊ nos q̃ rece ptaculũ ſpũs habemꝯ: noſipſi itra noſmetipſos ingemiſcimus expe ctantes redẽptionẽ corporis nr̃i.
Poſt creaturã mundanã adiecit etiam nos
hoc expectare ⁊ ingemiſcere ad deũ: vt hinc
liberemur cuncti deſtinati ad vitaʒ: q chri/
ſtianis mundꝯ h pelagus ẽ. Sicut eni mare
aduerſis excitat procellis: inſilit: ⁊ tẽpeſta/
tem nauigantibus facit: ita ⁊ ſeculũ ꝑfidoꝝ
cõſpiratione cõmotũ: perturbat fideliũ mẽ
tes: ⁊ tãta peruerſitate agit inimicus: vt q̃d
prius euitandũ ſit ignoretur. Si enim pote
ſtas deſinit eẽ aduerſũ nos: priuatoꝝ men/
tes exagitat: ſi ⁊ hi cõpeſcant ꝑ domeſticos
conflat incendiũ. Et ſi hoc poſitũ fuerit: ar/
te ſua inter ipſos germanoſ facit diſcordia:
vt quattuor angulis pulſata domꝯ: ex aliq̃
parte faciat ruinã: propter qd vno conſilio
fugiendũ ẽ hinc chriſtianis. Exemplũ eniʒ
debent ſequi ſancti ſymeonis: qui ſciẽs bel/
lum hic geri ꝯtra ꝑfidiaʒ: in pace dimitti ſe
poſtulauit. Hoc eſt qd ſinguli orantes: pro
oibus oramus: vt veniat regnuʒ dei. Tunc
eñ erit liberatio corporis noſtri: id eſt: oim
xp̃ianoꝝ. In corpore enim omnes ſignifica
uit: q ſumus alter alterius membra. Apl̃s
quidem quaſi vir diuinꝯ bene ſentit de no/
bis dicens: Quia ingemiſcimꝯ vt hinc libe
remur: ſicut ⁊ ingemiſcebat ſymeon. Sʒ vi/
deo oblectatione mũdi nos teneri: Igit ꝑ
hec que ſupradicta ſũt: oſtẽdit quã viui cre/
atura patiat noſtri cauſa: cũ quãdo nos q̃/
bus obſequium eius ꝓficit: quiq̃ dei ſpiri/
tũ adiutorẽ habemꝯ ingemiſcimus: vt hinc
liberemur: vt ꝓmiſſa ꝯſeq̃mur p̃mia. Quã/
tomagis ergo creatura ingemiſcit: que ne/
q̃ adiutorem habet ſpiritũſanctum: nec in
ſua cauſa laborat addicto hoc: vt ea que la/
bore ſuo generat: vt in alimentis ſeruorum
dei ꝓficiat: contra fas videt idolis imolari.
Vñ plus dolet ⁊ optat citius liberari: ſciẽs
hoc ad iniuriam ꝓficere creatoris.

Spe enim ſaluati ſumus. Hoc Ca. XXI.
dicit: quia ſperando quod ꝓmiſit
deus in chriſto: nobis meritum feci
mus vt liberemur. Ergo in ſpe liberati ſu/
mus: quia non aliud futurum putamus ꝙ
credimus. **Spes enim que videtur non eſt ſpes.** Manifeſtuʒ ẽ nõ eſſe ſpem
que videtur ſ; qd nõ videtur: ac ꝑ hoc ſpe/
rantes premijs afficiendi ſunt: q que nõ vi
dent ſperant. **Nã qd videt quis q̃d ſperat? Sed ſi qd nõ videmꝯ ſpera mus: per patientiam expectamus.**
Dubiũ nõ eſt ea ſperari que nõ vidẽtur: ex/
pectantur enim futura. Hec expectatio pa/
tiẽtia eſt: que multum meretur a dño: vt de
die in diem expectans cupiat venire regnũ
dei: ⁊ non dubitet q tardat. **Similiter autem ⁊ ſpiritus adiuuat infirmita tẽ noſtre orationis.** Qm̃ ſuperius in/
gemiſcere nos ⁊ precari liberationẽ memo/
rauit: ⁊ in dolore poſiti: aut que longe futu/
ra dicta ſunt: mox fieri volumꝯ: aut cito tol/
li per que ad meritũ peruenimꝯ: ⁊ videmur
imbecilla oratione p̃cari: dũ illi denegat af/
fectus. Infirma ẽ enim: quia contra rõnem
poſtulat: ac per hoc infirmitatẽ hanc a ſan/
ctoſpiritu data nobis adiuuari oſtẽdit. Ad
iuuat autem: quia que aut ante petuntur ꝙ
peti debeant: ⁊ ſunt contraria: ⁊ non ſinet
fieri. **Naʒ quid oremus ſicut opor tet neſcimus.** Infirmitatem oratiõis no
ſtre ignorãtiam ſignificare declarauit. Fal/
limur eni putãtes prodeſſe que poſcimꝯ: cũ
nõ ſint. Deniq̃ eidẽ apoſtolo tertio depre/
canti: vt tẽptatiões ab eo ceſſarẽt: q crebre
erãt: dictũ a dño eſt: Sufficit tibi grã mea: 2. Cor. 12.
nam virtus in infirmitate perficit: id eſt: ſic
merituʒ quis collocat dũ i tribulationibus
patiens inuenitur. Didicit ḡ contra ſe eſſe

qꝺ petebat. Eſt ⁊ aliquando ſupba ⁊ ſtulta
petitio: ſicut fuit duoꝝ apoſtoloꝝ iacobi et
iohannis: quibus incõgrua et imenſa petẽ-
Matth.20. nibus dictũ ẽ: Neſcitis qd petatis. Sed
ipſe spiritꝰ poſtulat pro nobis ge-
mitibus ienarrabilibus. Nõ huma-
nis eloquijs poſtulare pro nobis dicit ſpiri
tum domini: ſed more naturę ſuę. Cũ enim
qꝺ de deo eſt: deo loquiť: eo more loquatur
neceſſe eſt quo ille loquitur de quo eſt. Ne-
mo enim cu ciue ſuo alia lingua loquitur.
Supfundit enim ſe precibus noſtris ſpiritꝰ
datus nobis: vt imperitiam ⁊ improuiden-
tiam noſtram motu ſuo operiat: ⁊ illa nobiſ
a deo petat ꝗ proſint nobis. Qui autẽ
ſcrutatur corda ſcit quid deſideret
ſpiritus: quia ſcđm deum poſtulat
pro ſanctis. Manifeſtũ eſt: quia deo cui
nihil tacitũ eſt ⁊ occultum: nota ẽ precatio
omniũ ſpirituũ: quãtomagis ſpũſſancti: ꝗ
eiuſdem vtiqꝫ ſubſtãtię ẽ: eloquitur non im
pulſu aeris: neqꝫ vt angeli aut ſicut cętera
ex creaturis: ſed ſicut cõpetit eius diuinita-
ti. Deo ergo loquitur cum nobis tacere vi-
detur: quia ⁊ videt cũ nõ videatur: ⁊ hęc pe
tit ꝗ ſcit deo placere: ⁊ nobis ꝓdeſſe. Tunc
ſane pro nobis interponit ſe idem ſpiritus:
cũ ſcit nos per ignorãtiam nõ per iactãtiaȝ
cõtraria poſtulare. Scimus aũt quo-
niã diligentibꝰ deũ oĩa procedunt
in bonũ: his qui ſcđm propoſitum
vocati ſunt ſancti. Hoc dicit: quia dili-
gentes deum: ⁊ ſi iperite precati fuerint: nõ
illis oberit: quia propoſitũ cordis illoꝝ ſci-
ens deꝰ ⁊ ignauiã: nõ illis imputat ꝗ aduer
ſa poſtulant: ſed ea annuit quę danda ſunt
deum amantibꝰ. Unde ⁊ dominꝰ ait: Scit
Matth.6. autẽ inquit pater veſter quid vobis opꝰ ſit
anteqꝫ petatis ab eo. Hi autem ſcđm ꝓpoſi-
tum vocanť: quos credentes ꝑſciuit deꝰ fu-
turos ſibi idoneos: vt anteqꝫ crederẽt ſcirẽ-
tur. Nã quos preſciuit ⁊ predeſti-
nauit. Iſtos quos ꝑſciuit futuros ſibi de-
uotos: ipſos elegit ad promiſſa pręmia ca-
peſſenda: vt hi qui credere videnť ⁊ nõ per-
manẽt in fide cępta: a deo electi negentur:
quia quos deus elegit apud ſe permanent.
Eſt eñ qui ad tempus eligiť: ſicut ſaul ⁊ iu-
das: nõ de pręſcientia: ſ꜃ de ꝑſenti iuſticia.
Conſortes fieri imaginis filij ſui.
Hoc dicit: quia ideo ꝑdeſtinãť in futuꝝ ſę-
culũ: vt ſimiles fiant filio dei: qꝺ iam ſupra
memoraui. Ut ſit ipſe primogenitꝰ
in multis fratribus. Recte pmogenitꝰ
qui ante omnẽ creaturam nõ factus ſed na-
tus ẽ: ad cuius exemplũ deus homines i fi-
lios ſibi adoptare dignatus ẽ. Eſt ⁊ primo-
genitus in regeneratione chriſtus. Eſt ⁊ pri-
mogenitus ex mortuis: cuiꝰ natura ignora-
tur. Eſt ⁊ primogenitus poſt victoriã aſcen
deus in cęlos. Primogenitus igitur in om-
nibus frater noſter dicitur: quia hõ dignatꝰ
eſt naſci. Dominus vero ẽ: quia deus nr̃ ẽ:
ſicut diċ ꝓpheta hieremias. Hic ẽ deus nr̃.
Ca.X Uos autẽ predeſtinauit: il-
q los ⁊ vocauit. Uocare ẽ cogitã-
tem de fide adiuuare: aut cõpunge
re eum quẽ ſciat audire. Et quos voca
uit: ipſos ⁊ iuſtificauit: quos autem
iuſtificauit: hos ⁊ magnificauit.
Hoc dicit qꝺ ſupra: quia quos ꝑſciuit deus
aptos ſibi: hi credentes pmanẽt: qꝛ aliter fi-
eri nõ poteſt: niſi quos pręſciuit deus ipſos
⁊ iuſtificauit: ac per hoc ⁊ magnificauit illoſ
vt ſimiles fiant filio dei. De cęteris quos nõ
pręſcijt deus: non eſt illi cura in hanc gra-
tiam: quia non pręſcijt ac ſi credant: aut eli-
gantur ad tempus quia videntur boni: ne
iuſticia contempta videatur non pmanent
vt magnificẽtur: ſicut ⁊ iudas ſcarioth: aut
illi ſeptuaginta duo qui electi: poſt ſcanda-
lum paſſi receſſerunt a ſaluatore. Quid
ergo dicemus ad hęc? Si deꝰ pro
nobis: quis cõtra nos? Manifeſtum
eſt: quia deo nobis teſtimonium phibente:
quis eſt qui audeat accuſare nos: qñ ipſe ꝗ
iudex eſt ante preſcijt nos ⁊ idoneos iudica
uit? Qui proprio filio ſuo non pe
percit: ſed pro nobis omnibus tra-
didit illum. Sic ſecuros nos debere eẽ fi-
dei cauſa hortať: vt deum quo pręſcio ante-
quã ex ipijs fideles eſſemus: filiũ ſuũ ꝓ no-
bis morti tradidiſſe: oſtẽdat. Quõ nõ
etiam cum illo oĩa nobis donauit?
Deum olim decreuiſſe dicit remunerandos
credentes in xp̃m. Si eni qꝺ maiꝰ ⁊ ꝑcipuũ
eſt ꝑſtitit nobis: vt filium ſuũ verũ ⁊ cariſſi
mum traderet propter nos adhuc impios:
quare nõ quod minꝰ ẽ facturꝰ credať ꝓ no-
bis credẽtibus ſibi: quia iam parata ſũt cre
dentibꝰ ꝑmia? Minꝰ ẽ eñ nobis oĩa cũ illo
donare: qꝫ illum nr̃i cauſa morti tradere.
Quis accuſabit aduerſus electoſ
dei? Neminẽ audere nec poſſe iudicium et

XXIIII. pręſcientiam dei in nobis retractare: aptum
ẽ. Quis ẽ eni qui poſſit hęc quę deus ꝓbat
improbare: cũ nemo ęqualiſ ſit deo? Deꝰ
qui iuſtificat. Hoc in eſaia ꝓpheta ẽ: qꝺ
hic quaſi ſuũ ponit: qꝛ nemo ẽ alius qui qꝺ
ꝓbat deꝰ arguat. Aut ne forte ipſe nos de-
us accuſet: ſed nõ poteſt quos iuſtificat ac-
cuſare. Et quis erit qui cõdemnet?
Chriſtꝰ qui mortuꝰ eſt: imo qui ⁊ re
ſurrexit: ⁊ eſt in dextera dei: qui eti-
am interpellat pro nobis. Deũ quia
nos iuſtificat accuſare nos negat: ſiľ ⁊ chri-
ſtum dãnare nos nõ poſſe: qꝛ eo affectu dili
git nos vt moreretur pro nobis: ⁊ reſurgẽs ſꝑ
cauſas noſtras agit apꝺ patrẽ. Cuiꝰ poſtu-
latio ꝯtemni nõ poteſt: qꝛ in dextera dei ẽ:
hoc eſt in honore qꝺ deus eſt: vt de deo pa-
tre ſecuri ⁊ xp̃o filio eius qui iudicaturus ẽ:
in fide eoꝝ letemur. Hic illud ẽ qꝺ diċ petro
...c.22. apoſtolo: Ecce expoſtulauit ſathanas vt
vos ventilet ſic triticum: Ego aũt rogaui ꝓ
te: ne deficiat fides tua. Hoc ergo mõ inter-
pellat pro nobis ſaluator. Sciens eñ impu
dentiã ⁊ altitudinẽ aduerſarij noſtri: cum ſe
cõmouet aduerſũ nos: ſi nõ ei aſſẽtiamꝰ ſal-
uator noſter interpellat ꝓ nobis: ne aliqd
violenter ꝑſumat circa nos: vt arceať inſo-
lentia eius. Hac cauſa tamen dr̃ filius inter
pellare: cũ ipe agat totum: ⁊ ęqualis ſit deo
patri. Et quia vnꝰ diciť deus: ne pater ⁊ fili
us ſingularis vel vnio putareť: ad perſona-
rum diſtinctionẽ ſic loquitur ſcriptura: vt ⁊
filiũ nõ diſparẽ tradat: ⁊ patrẽ qꝛ pater eſt:
⁊ qꝛ ab ipo ſunt oĩa: ꝑferat. Quis nos
ſeparabit a charitate chriſti? Hoc eſt:
ꝗs nos auertere poterit a dilectõe xp̃i: ꝗ no
bis tam magna ⁊ innumera ꝑſtitit bñficia?
Tribulatio? Sed non facit: qꝛ dilectio-
nem firmi chriſtiani: nulla vincũt tormẽta.
Amantis eñ plus incitať charitas: ſi eũ cu
ius ſenſit beneficia: ꝓhibeať amare. Dum
eñ putãt ſe imerita eius ſemiare: memorat
beneficia. An anguſtia: an perſecu-
tio: an fames: an nuditas: an peri-
culum: an gladius? Sicut ſcriptum
ẽ. Quia ꝓpt te morte afficimur to-
ta die: eſtimati ſumꝰ velut oues oc
ciſionis: ſed in his oĩbuſ ſuperamꝰ
propter eum qui dilexit nos. Hoc ſcri
ptum eſt in pſal. xliij. Manifeſtum eſt ꝗ hęc
oĩa quę enumerat exitia: tribulationes: ꝑſ-
ſuras ⁊ mortẽ: non poſſe ꝯferri vel compari
charitati xp̃i quã ſeminauit in nobis. Mul
to eñ maiora eiꝰ beneficia habemus qꝫ hęc
ſunt oĩa ꝗ videnť aduerſa. Si eñ morimur
ꝓ illo qꝺ grauius videť i his: et ille mortuꝰ
ẽ ꝓ nobis. Sꝫ ille vt ꝓdeſſet nobiſ: nr̃a aũt
mors nõ illi ꝓficit ſ꜃ nob. Tẽporalẽ eni vitã
perdimꝰ: vt nobis rependať ęterna. Et qd
mirũ ſi ſerui moriant ꝓ bono domino: quã-
do dominꝰ mortuꝰ ẽ ꝓ ſeruis ⁊ malis? Uin
cunt ergo bñficia ⁊ exhortanť animũ ad pſe
uerãdũ ꝓpter eum qui dilexit nos. Con-
fido enim quia neqꝫ mors. Cõfiden-
tia hęc de ſponſione xp̃i eſt: qua promiſit in
tribulatione adiuuare ſibi dicatam fidem.
Neqꝫ vita: neqꝫ angelus: neqꝫ vir
tus: neqꝫ altitudo: neqꝫ profun-
dũ: neqꝫ ꝑſentia: neqꝫ futura: neqꝫ
alia creatura poterit nos ſeꝑare a
charitate dei quę eſt in chriſto ieſu
dño noſtro. Hęc ſunt oĩa quę ad abdu-
ctionẽ noſtrã a diabolo inferunť: quę idcir-
co memorat vt muniat nos: vt ſi aduenerit
confidentes de ſpe ⁊ auxilijs chriſti: armati
fide: aduerſus hęc repugnemus. Quid eñ
ſi mors illata fuerit: nõne lucrum eſt maxi-
mũ occaſionẽ inuenire qua citius eatur i re
gnum promiſſum? Neqꝫ ſi ꝑſens vita ꝓmiſ-
ſa nobiſ fuerit dignitate munita: debet noſ
auertere a ſpe ⁊ beneficijs chriſti: quẽ ſcimꝰ
quia nõ ſolum in futuro: ſed ⁊ in ꝑſenti pro
derit nobis. Nec quidem ſi ſe angelus no-
bis oſtendat ad ſeducendos nos: ſuborna-
tus fallacijs patris ſui diaboli: ꝑualere de-
bebit aduerſum nos: cũ ſciamus xp̃o vt ma
gni conſilij angelo nihil pręponẽdũ. Neqꝫ
ſi virtus ab aliquo facta fuerit: ſicut dicitur
facta a ſymone mago: qui diciť in aere ſur-
ſum vt populum chriſti ſcandalizaret volaſ
ſe: fidem noſtrã debebit minuere: ſcientium
ſaluatorem nube famulante ſuſceptũ aſcen
diſſe ſuper omnes cęlos. Neqꝫ ſi in altitudi
nem ſe nobis oſtẽdat: de qua dicit idẽ apo-
ſtolus: An ignoratis altitudinẽ ſathane: a
deuotiõe nos domini ieſu debebit auferre:
quẽ ſcimꝰ deſcendiſſe de cęlo vt terrena ſpi-
ritalibꝰ ſociaret. Neqꝫ ſi per phantaſiã qua
ſeducere meditatur: profundum nobis oſtẽ
dat errorem mirandũ: qua territi forte ſuc-
cumbamus illi: nec ſic dignum eſt vt chriſto
fidem frangamus: quem ſcimus noſtri cau-
ſa in profundum terrę deſcendiſſe: ⁊ morte
preſſa genus humanum liberaſſe. Neqꝫ ſi

futura nobis ſpondeat: quę promiſit euę:
aſſenſuȝ dabimus illi: diſcreti a chriſto quē
virtute ⁊ natura deum credimus ⁊ ſcimus.
Nec ſi arte ⁊ ſublimitate aſtucię ſuę aliam
creaturā fingat ad horā: ſicut finxerūt iam/
nes ⁊ mābres palam pharaone: incōueniēs
eſt vt per hęc a deo creatore vero nos reuo
cet: quē nō ignoramus per chriſtū filiū ſuū
creaturā condidiſſe in ęternum exiſtentem.
Quibuſdam videt̃ aliaȝ creaturā dixiſſe de
idolis: ſed nō eſt verū: quia hāc debuit ſig/
nificare quā ſub admiratōe ſeductōis vide
retur fingere ſathanas. Nam quis ſeducat̃
fidelium ad hęc a quibus receſſit manifeſta
to errore? Sed hęc meditat̃ ac iūgit per quę
etiā electos poſſit ſeducere. Nulla ergo ſūt
quę nos poſſint a charitate dei ſepare: q̄ eſt
in chriſto ieſu. Deus em̄ charitatem ſuā in
chriſto nobis oſtendit: dum tradidit illū ꝓ
nobis.

Capitulum nonum.

Ca.XXIIII. V Eritatem dico in chriſto ie
ſu nō mentior: teſtimoniū
mihi reddente conſcientia
mea in ſpirituſancto: quia
triſticia eſt mihi magna ⁊ cōtinuus
dolor cordi meo. Optabā eni ipſe
ego anathema eſſe a chriſto pro fra
tribus meis cognatis ſecūduȝ car/
nem qui ſunt iſraelitę. Quoniā ſuperi
us contra iudęos loqui videtur: qui ex lege
iuſtificari ſe putant: nūc vt votū ſuū ⁊ affe/
ctum circa eos oſtendat: teſte cōſcientia ſua
in chriſto ieſu ⁊ i ſpirituſancto dicit ſe loqui
vt nō velut inimico illoꝝ fides haberi non
poſſit: Ideo xp̄m ⁊ ſpiritū ſāctū: quos nihil
latet teſtes dat: ⁊ quoꝝ teſtimoniū reprobari
nō poteſt: qui ſic phibēt teſtimoniū apo/
ſtolo dū cōmendāt cum virtute ſignoꝝ quę
faciebant per illū. Quia eni tam magnum
p̄ſidiū xp̄i ⁊ p̄cipuam charitatē erga genus
humanū oſtendit: ⁊ dignatio eius glorioſa
⁊ imortalia p̄mia repromiſſa: ac per hoc do/
let genus ſuū qd̄ ē ſecūdū carnem: quia in/
credulitate ſua hoc perenni ⁊ ſalutari bene/
ficio ſe priuarūt. Ergo optabā ait: nō opto:
q̄ ſcit fieri nō poſſe: vt tā honeſtū mēbrum
nullo p̄cedente vitio abſcideretur a corpore
xp̄iano: affectū tamē ⁊ dilectionē circa genꝰ
ſuum oſtendit. Quoꝝ adoptio ē fi/
liorum. Iuſte ſe dolere probat: quādo p̄/
dicat laudē generis eoꝝ: quia olim filij adop/
tati: affectum ⁊ gratiā dei patris irritū ha/
buerunt. Adiecit adhuc: vt ⁊ alios dolere ꝓ
his faciat dicens: Et gloria ⁊ legiſla/
tio ⁊ teſtamenta ⁊ obſequiū ⁊ pro/
miſſa: quoꝝ patres et ex quibꝰ xp̄s
ſcd̄m carnē qui ē ſuper oīa deꝰ bndi
ctus in ſecula amen. Tanta p̄conia no
bilitatis ⁊ dignitatis generis iudęoꝝ ⁊ pro
miſſionū enumerat: vt omnibus ꝓ his do/
lorem incutiat: q̄ nō recipiendo ſaluatorē:
p̄rogatiua patrū ⁊ ꝓmiſſionis meritū perdi
derunt: peiores gentilibus facti: quos priuſ
quia ſine deo erāt abominabant̃. Propen/
ſius em̄ malum ē dignitatem perdidiſſe: q̄
nō habuiſſe. Interea de ſaluatore dic̄: Qui
ē ſup oīa deꝰ benedictus in ſęcula amē. Qñ
enim nulla paterni nominis fit mentio ⁊ de
xp̄o ſermo eſt: nō poteſt differri ne deꝰ dica/
tur. Frequēter eni ſcriptura ꝓpter vniꝰ dei
ꝓfeſſionē ſi de deo patre loquit̃: deo et ad/
iungit filiuȝ: deū patrem vocat ⁊ filiū dñm.
Si quis autē nō putat de xp̄o dictū: qui eſt
deus: det p̄ſonā de qua dictū eſt. De patre
em̄ deo hoc loco mentio facta nō eſt. Sȝ q̇d
mirum: ſi in hoc loco xp̄m deum ſup oīa ap/
ta voce loqueret̃: de quo alia in ep̄la: hunc
ſenſum tali ſermone firmauit dicens: Ut in Phil.2.
nomine ieſu omne genu flectat̃: cęleſtiū ter/
reſtriū ⁊ infernoꝝ? Hęc ſunt omnia: ſuper q̄
deus xp̄s eſt. Neq̄ enim exceptis his: ſunt
aliqua vt nō ſuper omnia deus xp̄s ſit: nec
pōt genu flecti ab oī creatura niſi deo. De/
niq̄ iohannes apoſtolꝰ: inſciꝰ cū angelū vt
deū vellet adorare: audit ab eo: Ne feceris Apoc.19.
quoniam conſeruus tuus ſuȝ: deum inquit
adora. Nec dominus vtiq̄ adorari ſe pate/
retur: niſi quia deus eſt. Si quominus vſur
paſſe dicendus ē ⁊ peccaſſe: quod abſit: cuȝ
ip̄e diabolum increpans: dominū deū ado/
randum: ⁊ ip̄i ſoli ſeruiendum: oſtēdat. Ni/
hil ſ p̄iudicat̃ deo patri cū adoratur xp̄s vt
deus: quia ⁊ cum ſoli deo ſeruiendū dicat̃:
ſeruitur ⁊ xp̄o. Dicit enim alio loco: Qui in J.14.
his ſeruit xp̄o: placet deo. Quid ergo ſuper
eſt: niſi vt pater deus: ⁊ filius deus: ⁊ nihilo
minus vnus deꝰ credatur vterq̄? Siue eni
patrem quis adoret: ſiue filium: vnū deum
dicitur adorare: ⁊ ſeruire patri aut filio: vni
deo ſeruitium exhibetur. Nulla igit̃ diſcre/
tio eſt: quia qui adorat filiū adorat ⁊ p̄rem:
⁊ qui ſeruit patri ſeruit filio. Et vt ſine adu/
latione deitatis huius cōfeſſionē eſſe doce/

ret: in concluſione poſuit: Amē: hoc eſt ve/
rum: vt chriſtum deum ſuper omnia in veri/
tate oſtenderet benedictū in ſęcula.

Ca.XXV. N On autē excidit verbuȝ dei.
Non excidit verbuȝ dei dicētis: In
iſaac vocabit̃ tibi ſemen: id eſt: hoc
Gen.21. euenit inquit qd̄ dixit deus futurū: vt non
hi dicerent̃ ſemen eſſe abrahę: qui filij eiꝰ eēt
ſecundū carnem: ſed iſti qui fideȝ acciperēt
per quam natus eſt iſaac: reformatam tem/
pore chriſti: nō iaȝ ſpeciale: ſed generale: vt
qd̄ abraam credidit de iſaac: iſti crederēt de
deo ⁊ chriſto: qui natus eſt dei filius ad ſa/
lutem humani generis redimendā. Ne/
q̄ omnes qui ſūt ex iſrael: hi ſūt iſ/
raelitę: neq̄ quia ſemen ſūt abrahę
omnes filij dei: ſed in iſaac vocabit̃
tibi ſemen. Hoc eſt qd̄ vult intelligi: non
iam ideo dignos eſſe omnes quia filij ſunt
abrahę: ſed illos eē dignos q̄ filij ꝓmiſſionis
ſunt: id eſt: quos p̄ſcijt deus ꝓmiſſionē ſuā
ſuſcepturos: ſiue ex iudęis ſiue ex gētibus.
Hi enim digni ſunt dici iſraelitę: id eſt: vi/
dentes deum qui credunt. Nā de iſaac: vti/
q̄ omnes hi filij ſunt abrahę: quia omnis ꝓ/
pago generis iudęorū ex abraā per iſaac ē.
Sed quia ſicut dixi: hi ſunt vere filij abrahę
qui ꝓmiſſionē ſequuntur: quę in iſaac facta
eſt: ac per hoc reliqui filij nō ſūt dicendi ab/
rahę. Abraam eni credens: iſaac accepit pro
pter fidē: quia credidit deo. In quo myſte/
rium futurę fidei deſignatū eſt: vt illi eſſent
fratres iſaac: qui eandē fidē haberent: in q̄
iſaac natus eſt: q̄ iſaac in typo ſaluatoris na
tus ē ex ꝓmiſſione: vt qui crediderit chriſtū
ieſum ꝓmiſſum eſſe abrahę: hic ſit filius ab/
rahę: frater vero iſaac. Dictū eſt ergo abrahę:
Gen.26. quia i ſemine tuo benedicentur oēs gētes:
qd̄ vtiq̄ in iſaac factū non eſt: ſ in eo qui in
iſaac promiſſus eſt abrahę: qui eſt chriſtus: i
quo omnes gentes benedicūtur credētes.
Ceteri ergo iudęi filij ſunt carnis: dum pro/
miſſione priuantur: nec deputari poſſūt me
rito abrahę: qui fidem nō ſequūtur per quaȝ
dignus extitit abraam. Id eſt: nō qui
filij carnis hi ſunt filij dei: ſed q̄ filij
ꝓmiſſionis eſtimantur in ſemine.
Apertum ē: quia nō poſſūt dici filij dei. Hi
enim ex concupiſcētia carnis nati ſunt: iſti
vero ex fide ſpiritaliter: ſcd̄m qd̄ promiſſuȝ
eſt abrahę: vt hi eſtimarentur ſemen eſſe qui
crederent. Promiſſionis enim ver/
bum hoc eſt: ad hoc tempus veniā
⁊ habebit ſara filium. Hoc i geneſi ha/ Gen.18.
betur: vt qd̄ prefiguratum in chriſto eſt: vt
futurꝰ chriſtus promitteretur filiꝰ abrahę: in
quo promiſſionis verbum impleretur: vt in
chriſto benedicerētur omnes gentes terrę.
Quando enim promiſſio facta eſt abrahę et
audiuit: Quia in ſemine tuo bñdicētur om
nes gentes terrę: chriſtus vtiq̄ illi promiſ/
ſus eſt ex traduce iſaac: in quo hoc imple/
tuȝ videmus. Nō ſolum autem hęc:
id eſt ſara: ſed et rebecca ex vno con
cubitu habēs iſaac patrem noſtrū.
Non tantum ergo ſaram in typo dicit gene
raſſe iſaac: ſed ⁊ rebeccā vxorem iſaac. Sed
alia cauſa eſt in iſaac: alia in iacob ⁊ eſau: q̄
iſaac in figura ſaluatoris natꝰ eſt: iacob ve/
ro et eſau duorum populorum habēt typū:
id eſt: credentium ⁊ nō credentiū: vt cum ex
vno ſint: diuerſi ſunt tamē. In ſingulis eni
⁊ genus ſignificatur: vt hi vnius generis di
cantur qui in cauſa fidei vnum ſunt vel per/
fidię. Unus enim ſignificatur in multis: nō
per traducē carnis ſed per cōmunem cauſā:
quia ⁊ ex eſau iacob filij dicēdi ſunt: ⁊ iacob
eſau imputandi ſunt filij. Nec enim quia ia
cob laudatur: omnes ex eo nati filij eiꝰ me/
rito dicendi ſunt: aut q̄ eſau diſplicet: om/
nes ex eius origine reprobi ſunt: cum videa
mus ⁊ de iacob traduce natos factos perfi/
dos: ⁊ de eſau fideles ⁊ deo caros. Nam q̄
⁊ de iacob multi ſunt perfidi: dubium non
eſt. Omnes eni iudęi nō credentes: aut cre/
dentes: ex eo habēt originem. Et q̄ de eſau
ſūt bōi ⁊ fideles: ꝓbat iob: q̄ ē ex filijs eſau
quintus ab abraam: hoc eſt: nepos eſau.

Nam cum nati nondum fuiſſent:
aut aliquid egiſſent bonum vel ma
lum: vt ſecūdum electionem propo
ſitum dei maneret: nō ex operibus
ſed ex vocante dictū eſt: Quia ma/
ior ſeruiet minori: ſicut ſcriptuȝ eſt:
Iacob dilexi: eſau aūt odio habui. Malachie.1.
Hoc in malachia habetur. Preſcientiaȝ dei
flagitat in his cauſis: quia non aliud poteſt
euenire q̄ nouit deus futurum. Sciendo
enim q̄ vnuſquiſq̄ illorum futurus eſſet: di
xit: Hic erit dignꝰ qui erit minor: ⁊ qui ma/
ior: erit indignus. Unū elegit preſcientia: ⁊
alteruȝ ſpreuit. Et in illo quē elegit: propo
ſitum dei manet: quia aliud non poteſt eue
nire q̄ ſcit et propoſuit in illo vt ſalute di/

gnus ſit. Et i illo quē ſpreuit: ſimili mō ma-
net propoſitū quod propoſuit de illo: quia
indignus erit. Hoc quaſi pręſcius nō perſo
narum acceptor. Nam neminē damnat an-
tequā peccet: ⁊ nullū coronat antequā vin-
cat. Hoc pertinet ad cauſam iudęorum: qui
ſibi pręrogatiua defendunt: ꝙ filij ſint ab-
raę. Apoſtolus autem cōſolatur ſe: vt quia
dixerat dolorem habere ſe cordis continuū
cauſa incredulitatis eorum: quorum adop-
tio erat filiorum: ⁊ legis cōſtitutio: ⁊ ex qui-
bus chriſtus ſaluator: ſicut ⁊ ipſe ait: qr ſa-
lus ex iudęis eſt: tractata lege inuenit: quia
nō omnes q̄ ex iſrael ſunt credituri ſūt: neqꝫ
quia dicuntur filij abraę: omnes abraę fili-
os dicēdos: ſicut ſupra memoraui. Minuit
ergo dolorem ſuum: inueniens olim prędi-
ctum ꝙ non omnes eſſent credituri: vt hi
ſoli doleant: qui per inuidiam in incredu-
litate laborant. Poſſunt tamen credere qđ
ex ſubiectꝰ aperit. Incredulis tamē ꝑdictis
nō valde dolendum eſt: quia non ſunt pręde-
ſtinati ad vitam. Pręſcientia enim dei
olim hos nō ſaluandos decreuit. Quis eñ
plangat eum: qui olim mortuus habetur?
Sed ſubintrantibus gētibus quę ſine deo
prius erant: ⁊ ſalutē quā illi perdiderūt ac-
cipientibus: exuſcitat̄ dolor: ſed iterū quia
ipſi ſibi perditiōis cauſa ſunt: ſopit̄. Pręſci
us itaqꝫ deus: malę illos voluntatis futu-
ros: nō illos habuit in numero bonorum:
ꝗuis dicat ſaluator illis ſeptuagintaduo-
bus diſcipulis: quoſ elegerat ſecūda claſſe:
Luc. 10. qui ab illo poſtea receſſerūt: Nomia veſtra
ſcripta ſunt in cęlo. Sed hoc ꝓpter iuſticiā:
quia hoc eſt iuſtū: vt vnicuiqꝫ pro merito re
ſpondeatur. Quia eni boni erant: electi ſūt
ad miniſterium: ⁊ erant ſcripta nomina illo
rum in cęlo propter iuſticiam: ſicut dixi: ſe-
cundū pręſcientiam vero i numero erāt ma
lorum. De iuſticia enim deus iudicat: nō de
Exo. 32. pręſcientia. Unde ⁊ moyſi dicit: Si q̄s pec-
cauerit ante me: delebo eū de libro meo vi-
tę: vt ſecundū iuſticiam iudicis tunc videa-
tur deleri cuꝫ peccat: iuxta pręſcientiā vero
nunquā in libro vitę fuiſſe. Hinc ⁊ apoſtolꝰ
1. Joh. 2. iohannes de huiuſmodi ait: Ex nobis exie-
runt ſed nō fuerunt ex nobis: Si eni fuiſſēt
ex nobis permanſiſſent vtiqꝫ nobiſcū. Nō
eſt perſonaꝝ acceptio in pręſciētia dei. Pręſcientia enim eſt: qua diffinituꝫ habet qua-
lis vniuſcuiuſqꝫ futura voluntas erit: i qua
manſurus ē: per quā aut damnetur aut co
ronetur. Deniqꝫ quos ſcit in bono manſu-
ros: frequenter ante ſunt mali: et quos ma-
los ſcit permanſuros: aliquotiēs prius ſūt
boni. Unde ceſſat querela: quia deus acce-
ptor perſonarum nō eſt. Naꝫ ⁊ ſaul ⁊ iudas
ſcarioth ante fuerūt boni: dicente ſcriptura
de ſaul: Erat vir bonus ⁊ nō erat illo melior 1. Reg. 9.
in filijs iſrael. Et de iuda ſcarioth dicit pe-
trus apoſtolus: Qui ſortitus eſt ſortem mi Act. 1.
niſterij huiuſ in ſignis ⁊ prodigijs faciēdis.
Quomō igitur miniſterium ſalutare ſorti-
retur: niſi eſſet bonꝰ? In ſorte eniꝫ dei iudi-
cium fuit: dignuꝫ illū fuiſſe tēpore illo quo
electꝰ eſt: ſicut illi ſeptuagitaduo quos ſupra
memoraui. Hinc eſt: vnde ⁊ iudas poſt ma- Matth. 27.
li totius admiſſum ſcelus: pęnitētia motus
laqueo vitam finiuit. Non poteſt enim i ali
quo omne bonuꝫ penitus oblitterari: quip
pe cum natura nō poſſit immutari ſed vo-
luntas: nō in omnibus tamē cauſis: quia re
manet i natura: qđ teſtimonio ſit creatori.

Quid ergo dicemus: nūquid Ca. XXVI.
iniquitas apud deū? Abſit.
Quia eñ vnum diligit et alterum
odit: nūquid ait Iniquꝰ eſt? Nō plane ſꝫ iu-
ſtus. Scit enim quid faciat: ⁊ nec retractan
dum eſt eius iudicium. Hoc in malachia ꝓ-
pheta habet̄: Jacob dilexi: eſau vero odio Malachi.
habui. Hoc iam de iudicio dic̄: Nam prius
de pręſciētia ait: Maior ſuiet minori. Sicut Gen. 25.
⁊ de pręſcientia pharaonem damnauit: ſci-
ens nō correpturum: Apoſtolum vero pau
lum perſequentem elegit: pręſcius vtiqꝫ ꝙ
futuruſ eſſet bonꝰ. Hunc ergo pręuenit an-
te tempus: quia neceſſarius erat: ⁊ pharao-
nem ante futurū iudiciū damnauit vt cre-
deretur iudicaturus. Moyſi enim di-
cit: Miſerebor cui miſertus ero: et Exo. 33.
miſericordiam preſtabo cui miſe-
ricordiam preſtitero. Ergo miſerebor
inquit eiꝰ cui miſertus ero: hoc eſt: eius mi-
ſerebor: cuius pręſcius eram ꝙ miſericordi-
am daturus eſſem: ſciens cōuerſurum illuꝫ
⁊ permanſurum apud me. Et miſericordiaꝫ
pręſtabo ei: cui miſericordiam pręſtitero: id
eſt: ei miſericordiam dabo: quē pręſcij poſt
errorem recto corde reuerſurum ad me: hoc
eſt: dare illi cui dandum non eſt: neqꝫ non
dare illi cui dandum eſt: vt eum vocet queꝫ
ſciat obaudire: illū autem nō vocet quē ſci-
at minime obaudire. Uocare eſt autē cōpū

gere ad recipiendam fidem. Igitur nō
volentis neqꝫ currentis: ſed miſe-
rentis ē dei. Recte dic̄: qr nō in volūtate
petentis: ſed i dātis arbitrio debet eſſe qđ
poſcitur. An enim dādum ſit: dantis debet
iudicio penſari. Nam ſaul peccās cum pe-
tiſſet veniā: nō accepit. At ꝯtra dauid pec-
cans: ⁊ ignoſci ſibi veniam poſtulans cōſe-
cutus ē. Ex hoc vtiqꝫ dātis dei ⁊ nō dantis
iudicium ſequēdum eſt: quia nō iniuſte iu-
dicat qui omnes ſaluos vult: manente iuſti
cia. Inſpector enim cordis ſcit petentē: an
hac mente poſcat: vt mereatur accipere. Et
quāuis periculoſum ſit iudiciū dei diſcerne
re: tamen propter diffidentes: vt mens eoꝝ
medelam cōſequi poſſit: ne putent iudiciuꝫ
dei iniuſtum dicentes: Unū vocat ⁊ alterū
negligit: ſic arbitrantes excuſari poſſe dam
nādos: rebus iſtud potius probemꝰ ꝗ̄ ver-
bis. Ubi enim rerum geſtaruꝫ exēpla ſunt:
nemo audet queri: nec aliquā excuſationeꝫ
obtendere. Duo fuerunt: dauid ⁊ ſaul: Re-
quiramus hiſtorias qualis vnuſquiſqꝫ eoꝝ
reperiatur poſt iudicium dei: vt ſi ſaul be-
ne ſe egiſſe poſtquā miſericordiā nō accepit
probetur: iniuſtū qđ abſit dei iudiciuꝫ arbi
tremur: Aut ſi dauid accepta miſericordia:
deum cōtempſiſſe inueniatur: an i eo man-
ſerit in quo miſericordiam cōſecutus eſt: et
vtatur diſpēdio: Uterqꝫ neceſſitatem paſ-
ſus ē regni. Et quāta fuit neceſſitas dauid:
vt filius eius vellet eum regno priuare: In
qua neceſſitate flens: nudo pede iter facie-
bat vt fugeret rex: et dux populi dei intan-
tum humiliatus: vt et in faciem ſibi ſeruo
ſuo maledicenti nō reſpōderet: vt per pati-
entiam deum ſibi propitium faceret: ꝑ quē
regnum ſibi credidit reſeruari. Saul autem
nec in tali neceſſitate inuentus: quia maiuſ
malum eſt inteſtinum bellum ꝗ̄ externum:
inſuper ferens quia ſemel ⁊ iterū nō ſit au-
ditus cum eſſet indignus: nec in prece ꝑſti-
tit vt meritum ſibi faceret ꝙ eſſet dignus:
ſed impatiens ⁊ de dei iudicio indignatus:
ab idolis quę prius velut nullius momen-
ti damnauerat: auxiliuꝫ requiſiuit. Ecce iu-
ſtum eſſe iudicium pręſcientię dei: etiaꝫ no-
lentibus manifeſtū eſt. Dicit enim ſcri-
Exo. 9. ptura pharaoni: Quia i hoc ipſo te
ſeruaui: vt oſtendam in te virtuteꝫ
meam: et vt nuncietur nomē meum
in vniuerſa terra. Alij codices ſic habēt
Ad hoc te ſuſcitaui vt oſtendam
in te virtutem meam. Siue ſeruaui: ſi-
ue ſuſcitaui: vnus eſt ſenſus. Hoc eni dicit:
quia cum pharao: quod nomē regum erat
apđ egyptios: ſicut ⁊ apud romanos reges
auguſti appellant̄. Hic ergo pharao cū tan-
tis malis eſſet reus vt viuere non deberet:
nūquā futurus bonus: ne ſe aut merito vi-
uere aut deum quē ſępe fallendū cenſebat:
ad vindictam dandam impotentem puta-
ret: audit a deo: Ad hoc te ſeruaui vt oſtē-
dam in te virtutem meam: ⁊ vt nunciet̄ no-
men meum in vniuerſa terra: vt in hoc cęte
rę gentes addiſcerent nō eſſe alium deū pręter hunc qui iudęorum erat: ⁊ factus ē chri-
ſtianorū: ꝗuis ⁊ illi chriſtiani fuerint: ⁊ nos
nūc ſumꝰ iudęi propter iudam: ex quo chri
ſtus eſt ſcđm carneꝫ: quia iudęi veteres ſpe
rando futurum chriſtū redemptorem: chri-
ſtiani erāt. Nam raab meretrix dicit explo-
ratoribus miſſis a ieſu naue: q̄ prius auxes
dicebatur: Audite ſunt hic virtutes et pla- Joſue. 2.
gę quę factę ſūt in egypto a deo veſtro: ⁊ cō
territi ſūt nimis: timēt enim a facie veſtra.
Ad hoc enim ſeruatꝰ eſt pharao: vt multa
ſigna ⁊ plagę oſtenderēt̄ in illuꝫ quaſi iam
mortuū. Suſcitatus autem dictus eſt: quia
cum apud deum mortuꝰ eſſet: modicū tem-
pus accepit vt viuere videretur: vt eſſet in
cuiꝰ pęnā ⁊ varia tormentoruꝫ genera vſqꝫ
ad mortem: omnes qui ſine deo erant me-
tu territi: hunc ſolum deum eſſe cū admira-
tione maxima faterētur: a quo hę vindictę
ſunt. Hoc etiaꝫ genere: antiqui medici i ho
minibus morte dignis vel mortis ſentētiā
conſecutiſ: requirebant quomō prodeſſent
viuis: quę in homie latebāt apertis: his co
gnoſcerent cauſas egritudinis: vt pęna mo
rientis proficiat ad ſalutē viuētis.

Igitur cui vult miſeret̄: et quē Ca. XXVII.
vult indurat? Dicis ita qꝫ mi
hi. Ex perſona contradicentis loq̄-
tur: qui quaſi putet deum neglecta iuſticia
alicui gratioſum: vt vnū e duobus paribuſ
accipiat: alterū reſpuat: hoc eſt: vnū cōpun
gat vt credat: alterū indurat ne credat. Cui
quidem ex auctoritate reſpōdit: ſeruata ta-
men iuſticia ex ſupra memorata pręſcientia
dei dicēs: Quid adhuc q̄rit̄? Uolū
tati enim eius quis reſiſtit? Primuꝫ

dicit:quia reſiſti ei nõ poteſt. Eſt eñ poten
tiſſimus vltra omnes. Deinde qꝛ deꝰ oium
ē ⁊ parens:⁊ iõ nulli male vult. Que fecit eñ
incoluma vult manere. Nec enim cõpetit ei
vt iniuſtus ſit:cuiꝰ bñuolentia tanta appa-
ret:vt nõ ſolū faceret eē que nõ erãt:verum
ea ipſa vita eterna donaret ⁊ glia: vt opꝰ eiꝰ
aliquid maieſtatis eiꝰ ſimile haberet. Qui
ꝗ tam ꝓuidus ⁊ bonꝰ eſt: ambigi nõ debet
qꝛ iuſtus eſt. O hõ tu quis es:qui re
ſpõdeas deo? Magna ē inquit indigni
tas ⁊ ꝑſumptio: hominē reſpondere deo in
aduerſis:iniquū iuſto:malū bono:impitū
ꝑfecto:infirmū fortiſſimo:corruptibilē icor-
rupto:mortalē imortali:ſeruū nequã dño:
Eſa.45. creaturã conditori. Nūꝗd dicit figmē
tū ei qui ſe finxit:quid me feciſti ſic?
Hoc de eſaia ꝓpheta ē: qđ hic quaſi ꝓpriū
ponit:quo oñdit cõtra auctorem opus eius
queri nõ poſſe. In ptãte eni auctoris ē qua-
lem velit cõdere creaturã. An nõ habet
ptãtem figulus luti ex eadē maſſa
facere aliud quidē vas in honorē
aliud vero ad cõtumeliã? Manifeſtū
eſt:vaſa aliqua fieri ad honorē que ad vſus
honeſta ſint neceſſaria:alia vero ad contu-
meliã que ſtrumēto ſint culinarū: vnius tñ
eſſe ſubſtãtie:ſed differre voluntate opificis
in honorē: Ita ⁊ deꝰ cū oēs ex vno atqꝫ ea
dē maſſa ſimus in ſubſtantia ⁊ cuncti pctõ-
res:alij miſeret ⁊ alterū deſpicit:nõ ſine iu-
ſticia. In figulo eñ ſola voluntas ē: in deo
autē voluntas cum iuſticia:ſcit eñ cuiꝰ de-
beat miſereri:ſicut ſupra memoraui.

Ca.XXVIII Quod ſi volens deꝰ oſtēdere
irã ⁊ manifeſtare potētiã ſu-
am:in multa ſuſtinuit patien
tia i vaſis ire preparatis i interitū.
Ipſe ſenſus eſt:qꝛ voluntate ⁊ longanimi-
tate dei:que eſt patientia:ꝑparãt infideles
ad penã. Diu eni expectati:conuerti nolue-
runt. A deo ergo expectati ſunt vt inexcuſa
biles perirent. Sciuit enim deus hos non
credituros. Et vt oſtēderet diuitias
glorie ſue i vaſis miſericordie que
preparauit ad gloriã. Patientia ⁊ lon
ganimitas dei ipſa eſt:que ſicut malos ꝑpa-
rat ad interitum:ita ⁊ bonos ꝑparat ad co-
ronã. Boni eñ ſunt in quibus ſpes fidei ē.
Oēs eñ ſuſtinet:ſciens exitū ſingulorū:ac
per hoc patientia eſt:que illos qui ex malis
corrigunt:aut in bono ꝑſeuerãtes ſunt:pre
parat ad gloriã dei. Diuitie aūt glie ſūt:di-
gnitas multiplex ꝑparata credētibus. Eos
aūt qui ex bonis fiunt mali:⁊ incepto malo
ꝑdurant: ꝑparat ad perditionē. Hoc ē autē
manifeſtare potentiam ſuam in multa pati
entia:qꝛ cū putat nõ vīdicaturus:quia diu
diſſimulat:cū ceperit vīdicare apparebit eiꝰ
potentia:qꝛ cū poſſit ſtatim vindicare diu
ſuſtinuit:vt ꝑfidi queri non poſſint dãnati.
Preparare eſt aūt:vnūquēqꝫ preſcire quid
futurum eſt. Quos et vocauit nos:
nõ ſolū ex iudeis ſed etiã ex gētibꝰ.
Hos ergo quos vocauit ꝑparauit ad gliã:
ſiue eos qui ꝓpe erant:ſiue illos qui longe
ſciens permãſuros in fide. Sicut i oſee
dicit:Vocabo nõ plebē meã:plebē
meã:et nõ dilectã dilecta. Erit eni i
loco vbi vocabunt non plebs mea
ibi vocabunt filij dei viui. Apertū eſt
iſtud de gentibus eē predictū:que prius nõ
erãt plebs dei:poſtea aūt ad opprobrium iu
deorū:miſericordiã accipiētes:vocate ſunt
plebs dei:⁊ qui dilecti ante nõ erant: abdi-
catis iudeis:adoptati in filios ⁊ dilecti ſūt:
vt in loco vbi nõ vocabantur plebs dei:ibi
vocarēt filij dei viui. Priꝰ eni nuſqꝫ vocabã
tur filij dei:niſi in iudea: hoc eſt hieroſoly-
mis:vbi domus dei erat:ſicut dicit in pſal.
lxv. Notus in iudea deus:poſtea autem in Ps.75.
ꝓpheta zacharia: Ponã inquit hieruſalem Zachari…
in omnibꝰ gentibꝰ:quia vbiqꝫ futuri erãt fi
lij dei:⁊ domus dei in omnibus locis:que ē
eccleſia. Hinc dñs ait iudeis: Quia tollet a Math…
vobis regnū dei ⁊ dabit genti facienti fru-
ctum eius.

Ca.XX… Eſaias autē clamat pro iſrl.
Hoc dicit:quia eſaias clamat ꝓ his
qui credūt in xpm. Hi eñ vere ſunt
iſraelite:ſicut dicit dominꝰ ad nathanael:
Job.1… Ecce vere iſraelita i quo dolus nõ eſt. Si
fuerit numerus filiorū iſrl tanquã
arena maris:reliquie ſalue fiet. Re-
cedentibus iudeis a merito ⁊ promiſſiõe pa
trū:dū illa nõ recipiūt:hi reliquie ſunt qui
credendo i fide ꝓmiſſionis patribus facte:
ſunt fideles effecti. A lege eñ recedunt:qui
in eū quē lex ſolū ad ſalutē ſufficere ꝓmiſit
nõ credunt. Igit apoſtate habeant neceſſe
ē:qui dñ xpm nõ recipiūt:rei ſunt violate le
gis. De maxia itaqꝫ multitudine ſolos cre-

dentes dicit ſaluari quos preſcijt deus.
Verbū eni cõſūmans et breuiãs
in equitate:quia verbū breuiatū faci
et dñs ſuper terram. Saluari hos pro-
mittit quos reliquos dicit per verbum qđ
iuſte definiēs breuiauit dñs ſup trã. Cõue-
nit eñ vt in ſolo noie dñi cõditoris cõſequa
tur ſalutē creatura:hoc eſt ꝑ fidem: qꝛ ſubla
tis oibus neomenijs ⁊ ſabbato ⁊ circūciſio-
ne ⁊ lege eſcaꝝ ⁊ oblationibꝰ pecoꝝ:ſola fi-
des poſita ē ad ſalutē:que abbreuiata ex le
ge eſt:quia qđ in fide eſt in lege habet qua-
Job.5. ſi principale legis:dicēte ſaluatore: De me
eñ ſcripſit moyſes. Abbreuiata ꝗ lege reliꝗ
iudeorum ſaluantur. Ceteri vero ſaluari nõ
poſſūt:qꝛ ꝑ definitionē dei ſpernunt:ꝑ quã
genus humanū ſaluãdū decreuit. Et ſic
ꝑdixit eſaias: Niſi dominus ſaba-
oth reliquiſſet nobis ſemē:ſicut ſo-
doma fuiſſemus: et ſicut gomorra
ſiles fuiſſemus. Hoc ſemē qđ de oibus
ſolū relictū ⁊ reſeruatū ē ad reformationem
generis humani:chriſtus ē ⁊ doctrina eius:
Luc.8. ſicut ⁊ ipſe dicit:Semē eſt verbū dei. Hoc
ꝗ nobis olim ꝓmiſſum:ſublatis que oneri
erant legis:reliquit ad redemptionē:vt da
ta remiſſione peccatoꝝ nõ periremꝰ a lege:
ſicut perijt ſodoma. Saluatorē ergo relictū
nobis dic ad ſuffragiū vite quã lex ꝓuidere
nõ potuit:quē ab initio deꝰ naſci decreuit:
qui propterea ꝙ ſolus ſine peccato inueni-
retur:deuicto humani generis hoſte omni-
um peccata deleret. Hoc ⁊ in apocalypſi io-
Apoc.5. hannis habetur. Quia nemo ait dignꝰ in-
uentus eſt ſiue in celo ſiue i terra ꝗ aperiret
librum ⁊ ſignacula eius:niſi ſaluator qui vi
cit mortē. Hoc ꝗ eſt ſemē qđ olim ꝓmiſſum
reſeruauit deus:vt tunc fructificaret:quan-
do omniū tam iudeoꝝ ꝙ̃ gentilium pctã re
pleta erãt. Fructꝰ autē eius eſt indulgentia
peccatorū. Niſi eñ chriſtus fuiſſet reſerua-
tus:quē idcirco ſemē dicit:quia per ipſū re-
paratū ē genꝰ humanū:interiſſet ꝓgenies
abrae: eo ꝙ peccatis obruti erant: ⁊ lex eis
ꝓdeſſe nõ potuit. Idcirco hūc ſequēdū do-
cet:qui preſidiū contulit vite.

Ca.XXX. Quid ergo dicemꝰ? Qđ gētes
que nõ ſectabant iuſticiã:cõ-
prehenderūt iuſticiam: iuſti-
ciã aūt que ex fide eſt. Quoniã iuſticia
eſt in lege:que credita mundo ē: que prohi-
bet peccare:idcirco gentes nõ hãc iuſticiam
dicit cõprehendiſſe:que natura magiſtra di
noſcit:ſed eã iuſticiã que ex fide eſt chriſti.
Deo enim hec vera iuſticia eſt ⁊ permanens
ſi ipſe agnoſcat. Quid eñ ē tam iuſtū ꝙ̃ cõ
gnoſcere deū patrē ex quo ſūt oia:⁊ chriſtū
filiū eius per quē ſunt oia? Prima ergo hec
iuſticia ē agnoſcere creatorē:deinde cuſtodi
re que ꝑcepit. Gentes ergo ꝗ prius nõ reꝗ-
rebãt iuſticiã:id eſt legem:que creatori teſti
moniū perhibebat: venientes inuenerunt
iuſticiã ſupabundantem plus ꝙ̃ ſcribarum
⁊ phariſeoꝝ. Qui eñ tunc qđ minꝰ ē nõ ſe-
ctabãt:cõprehēderūt poſtea qđ maius eſt:
iudei autē in lege poſiti:ꝗ ꝓficere magꝭ de-
buerãt:deteriorauerūt. Nam iſrael ſe-
ctando legē iuſticie:in legē iuſticie
nõ peruenit. Perfectio legis fides ē:quã
gentes apprehendentes totã legem implere
vident. Iudei autē dñ per inuidiã ſaluato-
ri nõ credunt:iuſticiã que in lege mandata
eſt vendicãtes:id eſt ſabbatū:circūciſionē ⁊
cetera:in legē nõ ꝑuenerūt:hoc eſt:legē nõ
perfecerunt:Et qui nõ ꝑficiūt legē: rei ſunt
iuxta legē. Hic eñ implet legem: qui a lege
moyſi peruenit ad fidē chriſti. Quare?
Quia nõ ex fide ſed ꝗſi ex operibꝰ.
Spernentes eni fidem:que ſicut dixi perfe-
ctio legis eſt:ex operibus legis iuſtificari ſe
dicebant:id eſt:ꝑ ſabbatū:neomenias:cir-
cūciſionē ⁊c. immemores ſcripture dicētis:
Quia iuſtus ex fide viuit. Iuſticia autē le- Abachuc.2.
gis idcirco dicit:qꝛ iuſto iudicio dei hec iu-
deis data ſunt ꝓpter duriciã cordis illorū:
vt ſi muſtelã forte quis mortuam calcaſſet:
aut tetigiſſet aliqua morticina: aut ſi ſorex
in vas ruiſſet:imundū diceretur:qđ magna
cum ſollicitudine obſeruantes: ex quacūqꝫ
cauſa incurrebant:vt imundi eſſent. Si au-
tē ſanguis muſtele pauimentū maculaſſet:
nõ leui cura expiãdū erat:⁊ vt a cibis melio
ribus abſtineret. Sabbatū vero ⁊ circūci-
ſio ꝓpriam habuerūt iuſticiã tempore ſuo:
quia in figura data ſunt. Hoc dominus per
ezechiel prophetam oſtēdit:inter cetera di-
cēs: Propterea dedi illis ꝑcepta nõ bona: Ezech.20.
quia erãt irreuerētes ⁊ infideles. In aduen
tu autem chriſti:qui ſalutare donū erat da
turus:per hieremiam ꝑdicat dicens:Dabo Hiere.31.
illis teſtamentum nouū:nõ quale dedi pa-
tribus illorum. Hoc teſtamentum:legē vo-
cat:in quã nõ peruenerunt:ſicut ſupra me-
moraui. Nã cū gentibus ꝗ crediderãt:hanc

ſarcinã obſeruationis iudęi credẽtes vellẽt
Act.15. iponere:tũc apl's petrus ait:Quid iponitiſ
iugũ ſupra ceruicẽ fratrũ:ꝙ neqꝫ nos: neqꝫ
pr̃es noſtri portare potuerũt? A tpe em̃ xp̃i
indulgentia data eſt ꝓmiſſa in lege. Ait em̃
eſaias ꝓpheta: Ueniet ex ſyon qui eripiat
⁊ auertat impietatem ab iacob:⁊ hoc illis a
me teſtamentũ cũ abſtulero pctã eoꝝ:h' eſt
nouũ teſtamẽtũ ꝓmiſſũ a deo in chriſto.
Offenderũt eni in lapidẽ offenſi-
Eſa.28. onis ſicut ſcriptũ eſt: Ecce pono in
ſyon lapidẽ offenſionis et petram
ſcandali:⁊ qui crediderit in illũ nõ
confundet. Hoc in eſaia habet. Multo-
rũ relatione cõpertuꝫ ẽ:in petra vel lapide
xp̃m eẽ ſignificatũ. Daniel em̃ ꝓpħa lapidẽ
Daniel.2. hunc dicit:qui abſciſus a monte ſine mani-
bus ꝑcuſſit ⁊ cõminuit oĩa regna:⁊ repleuit
oẽm terrã:qđ euidenter de xp̃o dictum eſt.
Et in lege:petra de qua fluxerũt aquę:xp̃s
eſt appellatus. Petra autẽ inquit erat xp̃s.
Et petrus apl's inter cętera ad iudęos ait:
Act.4. Hic eſt lapis qui reprobat⁹ eſt a vobis ędi-
ficantibuſ. Offenſio ḡ poſita in ſyon:xp̃s ẽ.
Syon vero altitudo ẽ ſiue ciuitas ip̃a hieru
ſalem:q̄ ꝓpter noticiã dei nõ immerito ex-
celſa dicta eſt:in qua ſaluator a deo pr̃e ſuo
poſitus p̄dicator:offenſio factus eſt iudęis
dum ſe filium dei prędicat:natus de ſpiritu
ſancto ex muliere. Per corpus aũt eius ſcã-
Iob.6. dalum paſſi ſunt ⁊ dicebãt: Nõne mater et
fr̃es eius apđ nos ſũt? Quomõ ergo hic di-
cit:quia de cęlo deſcẽdi? Nolebant eni x̄ba
geſtis cõꝑare:vt perinde agnoſcerẽt nõ ab-
ſurduꝫ eſſe qđ dicebat de cęlo ſe deſcẽdiſſe:
quaſi corpus oꝑaretur ⁊ nõ de⁹ latẽs:oꝑib⁹
tamẽ ſe ꝓdens in corpore. Petra ergo hęc
ſcãdalũ eſt iudęis ⁊ offenſio:quę petra ſine
dubio corp⁹ intelligit ſaluatoriſ. Hęc exciſa
ſine manib⁹ ꝓpterea:quia ſine viro de ſpi-
ritu ſancto facta de virgine eſt.

Capitulum decimum.

Ca.XXXI. f Ratres volũtas quidem
cordis mei et obſecratio
fit ad deũ pro illis in ſalu-
tem. Teſtimoniũ eniꝫ per-
hibeo illis:ꝙ emulationeꝫ dei ha-
bẽt:ſed nõ ſcđm agnitione. Quoniã
a lege vult eos auferre credẽtes: qꝛ vclamẽ
ẽ iudęis: Ne ꝙ hoc odio iudaiſmi facere vi-
deretur: oſtendit affectũ ſuum circa illos:⁊
legi dat multuꝫ:ſed docet tempus iam ſer-
uandę legis nõ eſſe:ac per hoc prouidere ſe
illis velle teſtatur:ſi modo audiant illuꝫ ac
probẽt ſuum nõ eſſe inimicum:quãdo ⁊ te-
ſtimonium perhibet illis nobilitatis ⁊ tra-
ditionis paternę. Ignorãtes eni dei
iuſticiam:⁊ ſuaꝫ querẽtes conſtitu-
ere:iuſticie dei non ſunt ſubiecti.
Per ignorantiã dicit non illos crediddiſſe in
chriſtũ. Emulationẽ quidem dei habẽtes:
ſed voluntatem ⁊ conſilium eius neſciẽtes:
contra deũ agebant:quẽ ſe defendere teſta
bantur. De his dicit:qui non maliuolentia
⁊ inuidia:ſed errore chriſtũ nõ receperunt.
Act.3. Quibus ⁊ petrus apoſtolus dicit: Scio fra
tres:quia per ignorantiam geſſiſtis hoc ma
lum:ſicut ⁊ principes veſtri. Ignorãtes em̃
hunc eſſe chriſtum:quẽ promiſerat deus:al
terum expectanduꝫ dicebãt. Huic iuſticias
ſuas quas ex lege habebant anteponentes
qui eſt dei iuſticia in fide. Iuſticia eniꝫ ipſe
eſt:quia qđ promiſerat deus: in ipſo imple
uit. Finis enim legis chriſtus ad
iuſticiam omni credenti. Hoc dicit:qꝛ
perfectionẽ legis habet:qui credit i chriſtũ.
Cum eni nullus iuſtificaretur ex lege: quia
nemo implebat legem:niſi qui ſperaret in
promiſſo chriſto:fides poſita eſt quę crede-
ret perfectionem legis:vt omnibus pręter-
miſſis:fides ſatiſfaceret pro tota lege ⁊ pro
phetis.
Ca.XXXII. m Oyſes eni ſcripſit iuſticiam
Leuit.18. que ex lege ẽ:quia qui fecerit
homo ea:viuet i eis. Hoc dicit
quia iuſticia legis moyſi reos illos nõ facie-
bat ad tempus ſi ſeruaretur: id eſt viuebãt
faciendo legem:debitores enim erant. Hoc
dictum eſt in numeris ⁊ in leuitico. Que
Deut.30. autẽ ex fide ẽ iuſticia:ſic dicit: Ne di
xeris in corde tuo:quis aſcendit in
celum? Hoc i deuteronomio dictũ eſt:qđ
hic interpretatur in chriſto dicens: Hoc
eſt chriſtum deducere:aut quis de-
ſcẽdit in abyſſum:id eſt chriſtum ex
mortuis reducere. Hoc proprium apo-
ſtoli eſt. Itaqꝫ iuſticiã hanc dicit eſſe fidei ſi
nõ dubitetur de ſpe dei quę in chriſto ẽ: ne
diffidens dicat: Quis potuit aſcẽdere in cę
lum:qꝛ ideo paſſus ẽ: vt expoliatis inferis
virtute patris:deuicta morte reſurgens:cũ
aiabus ereptis in cęluꝫ aſcenderet. Omnis
enim quicunqꝫ viſo ſaluatore apud inferos
ſperauit de illo ſalutem:liberatus eſt:petro

apoſtolo hoc teſtante. Dicit enim:qꝛ ⁊ mor-
tuis prędicatus eſt. Qui de his ergo in cor-
de ſuo nõ dubitat:iuſtificatus ẽ ex fide. Ex
lege autem iuſtificari timor facit. Timet em̃
legeꝫ:quia videt illã pęnã iferre peccãtib⁹.
Ideo nõ magna iuſticia legiſ eſt:nec meritũ
collocat apud deũ ſed ad pręſens:fides au-
tem quia incredulis iuſticia eſt:mercedẽ ha
bet apud deum: de quo qđ nõ videtur ſpe-
ratur. Sed quid dicit ſcriptura?
Deut.30. Prope ẽ verbũ i ore tuo ⁊ in corde
tuo. Hoc ſcriptum eſt in deuteronomio:qꝛ
nõ eſt longe ab aio noſtro vel ore:quod no-
bis dicitur:vt credamus. Quãuis eni ocu-
lis nõ videatur:a natura tamẽ animorum ⁊
loquendi ratione nõ diſcordat qđ credim⁹.
In ipſa eni natura inſerta ſunt velut ſemi-
na quę auditu ⁊ voluntate exculta fructifi-
cant teſtimoniũ creatoris. Hoc eſt ver
bum fidei qđ predicamus. Nullum
opus dicit legis:ſed ſolam fideꝫ dandaꝫ in
cauſa chriſti. Quia ſi confitearis in
ore tuo chriſtũ dñm ieſum: ⁊ credi-
deris in corde tuo:ꝙ de⁹ illuꝫ exci-
tauit a mortuis: ſalu⁹ eris. Corde
eni credit ad iuſticiã:ore aũt confeſ
ſio fit ad ſaluteꝫ. Queqꝫ ſuperius locu-
tus ẽ:hic illa manifeſtauit:hanc eſſe regulã
fidei:credere dñm eſſe ieſum:⁊ nõ erubeſce-
re ꝯfiteri:quia deus illum ex mortuis redu
cens:deduxit illũ in cęlum cum corpore vn-
de venerat incarnandus:ne incurrat ſentẽ-
Iob.12. tiam euangelicam dicentem: Multi inquit
ex principibus crediderunt in ieſum:ſed pa
lam nõ profitebantur propter iudęos. Ma
luerunt enim gloriaꝫ hominũ magis ꝙ̃ glo
riaꝫ dei. Dicit eni ſcriptura ꝑ eſaiã:
Eſa.28. Omnis qui credit in illum nõ con-
fũdetur. Cum examẽ cęperit fieri omniũ
rerum in die iudicij:⁊ omnia falſa cõmenta
vel dogmata in confuſionem deduci:tunc
in chriſtum credentes tripudiabũt vidẽtes
omnibus manifeſtari:quia qđ crediderunt
verum eſt ⁊ prudens: qđ putabatur ſtultũ.
Aſpiciẽt enim inter ceteros ſe ſolos glorio-
ſos ⁊ prudentes:qui eſtimati fuerãt cõtem-
ptibiles ⁊ ſtulti. Illic ẽ eni vera ꝓbatio:vbi
remuneratio ⁊ condemnatio. Non eſt
enim diſtinctio iudei et greci. Gene-
raliter omnes:aut cõfundi propter diffidẽ-
tiaꝫ dicit:aut ſublimari cauſa credulitatis:
quia ſine chriſto apud deum nulla ſalus ẽ:
imo pęna ẽ aut mors. Nec enim iudęos cõ-
mendare poterit pręrogatiua patruꝫ aut le
giſlatio:qui meritũ ⁊ promiſſioneꝫ patrum
nõ receperunt. Gentes autem nullũ habẽt
teſtimonium:quo vel ſcđm carnẽ cõmendẽ
tur niſi credant in chriſtum. Nam idem
dominus omnium:diues in omni
bus qui inuocant illum. Manifeſtũ
ẽ ad oẽs hoc pertinere: ſiue iudęos ſiue grę
cos:quia ſine inuocatõe domini chriſti:ne-
mo viuit apud deũ. Cũ ergo omniũ domi-
nus ſit: ꝯſentiẽte petro apoſtolo ⁊ dicente:
Hic ẽ inquit omniũ dñs:diues tamẽ nõ eſt
niſi in his qui inuocãt illũ:quia ipſi accipi-
ent remuneratioñẽ. Perfidis vero nõ ẽ di-
ues:quia participes nõ ſunt bonorũ eius.
Neqꝫ enim accipiẽt qđ daturum illũ nõ cre
diderunt:⁊ tamẽ nõ dixit deũ diuitẽ creden
tibus ſed inuocantibus illum: vt poſtq̃ cre
didit nõ deſinat animus id poſtulare qđ a
deo ſemꝑ doctus eſt poſtulandũ:qꝛ in euã-
gelio luce dicit:propť aduerſariũ quia ſub-
Luc.18. tilis ⁊ verſutus ẽ:ſemꝑ orandum eſſe. Cre-
dentibus autẽ ſola datur remiſſio peccato-
rum. Sequit aũt vt p̃cib⁹ deditus liberet a
malo ⁊ poſſit cõſequi qđ promiſit deus to-
to corde vigilantib⁹. Dis eni quicũqꝫ
inuocauerit nomẽ dñi:ſaluus erit.
In michęa dictum eſt. Ipſe deus qui viſus
eſt moyſi dicit: Nomẽ mihi dominus. Hic ẽ
filius dei:qui ideo ⁊ angelus ⁊ deus eſſe di-
ctus eſt: vt non ipſe eſſe a quo ſunt omnia
putaretur:ſed hic eſſe per quem ſũt omnia:
vt ad id pertineat: quia deus dictus eſt ꝙ
vnum ſunt pater ⁊ filius: Angelus autẽ ad
hoc:quia nũcius promiſſę ſalutis ẽ: miſſus
a patre:⁊ miſſus ideo dicitur:vt non ip̃e pa
ter eſſe credatur:ſed ab eo genitus:ideoqꝫ
quicunqꝫ inuocauerit nomen domini ſalu⁹
Deut.18. erit. Hoc ſenſu ⁊ moyſes locutus eſt: Qui-
cunqꝫ ait nõ audierit prophetam illum ex-
terminabitur de plebe. Si ipſe eſt omnium
domin⁹:ipſe inuocatur a ſeruis. Et quia ve
rus eſt:adiecit:
Ca.XXXIII. q Uomõ ergo inuocabunt: in
quẽ nõ crediderũt? Certe xp̃o
nõ credunt iudęi ipſi quẽ dixit do-
minũ. Hoc ſequitur qđ ſupra dixi:qꝛ prius
credendũ eſt vt ſit fiducia poſtulãdi. Aut
quõ credent ei quẽ nõ audierunt?

Apertũ eſt:nõ poſſe credi illi cui obediẽtia
denegaᵗ. Quõ aũt audiẽt ſine ꝑdi-
cante? Nec hoc obſcurũ ẽ:qꝛ qui ꝑdicanti
reſiſtit:auctorẽ eius nõ recipit. Aut quõ
ꝑdicabũt niſi mittanᵗ? Neqꝫ iſtud reci
pit queſtionẽ:qꝛ nõ erũt veri apl'i niſi a chri
ſto mittantur:nec poterũt prędicare ſine au
ctore:nulla eni his ſigna virtutũ perhibent
Naum.1. teſtioniũ. Sicut ſcriptũ ẽ:Quã ſpe-
Eſa.52. cioſi pedes euangelizantiũ pacem:
euãgelizãtium bona. Hoc propheta di
cit naum. Pedes dicẽdo:aduẽtũ ſignificat
apoſtoloꝝ circumeuntiũ mundũ:ꝛ regnum
dei aduentare ꝑdicantiũ. Aduentus enim
ipſorum illuminabat homines:viã oſtẽdẽs
qua itur i pace ad deũ: quã primũ iohãnes
baptiſta venerat preparare. Hęc pax eſt:ad
quã feſtinãt credẽtes in chriſto. Deniqꝫ ſan
ctus ſymeon:quia in mundo diſcordia erat
Luc.2. lętus i ortu ſaluatoris: Nunc ait dñe dimit-
tis ſeruuꝫ tuũ in pace:qꝛ regnũ dei pax eſt.
Omni em̃ amputata diſcordia:oẽs vni deo
genu flectunt. Deniqꝫ hieruſalem ſuperior:
ciuitas pacis interp̃tatur:quę eſt mater no-
ſtra. Sed nõ omnes obediũt euan
gelio. Uerũ eſt:quia quãuis illuſtreᵗ mun
dus ſplendore diſciplinę dominicę:ſunt ta-
men qui repugnent:qui lumẽ tenebras vo-
cant. Horũ em̃ ſic errore acies obtunſa ẽ mẽ
tis:vt nec veri luminis recipiãt ſplendorẽ.
Joh.1. Quos accuſat euangeliũ dicẽs: Lux in te-
nebris lucet:ꝛ tenebrę eã nõ cõprehẽderũt.
Eſa.53. Eſaias eni dicit:Dñe quis credi-
dit auditui noſtro? Hoc eſt:quis credi-
dit quę audiuimus abs te:ꝛ loquimur? Fir-
mauit iudęos eſſe ꝓphetico exemplo cõtra
dictores euãgelicę veritatis. Lex em̃ iudę-
os increpat:qꝛ ſicut fuit apud veteres:ita ꝛ
nunc eſt. Hunc em̃ numerũ nõ tangit:qui fi
deꝫ nõ recipit. Ergo fides ex auditu:
auditus autem per verbum chriſti.
Manifeſtum eſt:quia niſi dicatur aliquid:
nec audiri poteſt nec credi. Sed dico:
Nunq̃d nõ audierunt? Hoc eſt:audie
runt ꝛ credere noluerunt. Quis eniꝫ fides
ex auditu ſit:ſunt tamẽ qui audientes non
credunt. Audiunt eni ꝛ nõ intelligũt: quia
maliuolentia obcęcatum eſt cor illoꝝ. In
Pſ.18. omnẽ terrã exijt ſonus eoꝝ: ꝛ vſqꝫ
ad fines orbis terre verba illoruꝫ.
Uſqꝫ adeo ꝑdicationẽ dei a iudęis auditaꝫ
eſſe teſtatur:vt etiã impletum orbẽ diuina

annunciatione pronunciet. Ipſa eni fabri-
ca mundi ꝑdicat creatorẽ. Quod enim pſal
mographus de creatura dixit:hoc apoſtolꝰ
de euangeliſtis: Quia vbiqꝫ audita ẽ ꝛ ꝑue
nit in omneꝫ locũ ꝑdicatio nominis chriſti.
Ubi em̃ ꝑſentia hominis ꝑdicãtis defuit:
ſonus tamẽ ꝛ fama ꝑuenit:ſicut peruenerat
opinio factoꝝ virtutũ in ęgypto ad omnes
gentes:teſte raab meretrice. Si eni i omnẽ
locũ peruenit:nõ potuerũt nõ audire iudęi
apoſtolicã ꝑdicationem:vt nemo ex his ex-
cuſatus ſit a crimine diffidentię. Sꝫ di-
co: Nunquid iſr'l nõ cognouit? Hoc
eſt:cog̃uit:ne qꝛ ſupra dicta teſtimonia ge-
nus iſrael incredulitatis cauſa arguit: cum
dolore de oibꝰ iſraelitibꝰ queri videreᵗ: nõ
negat iſr'l cognouiſſe ꝛ aſſecutũ eẽ qđ illi ꝓ-
miſſũ fuerat in lege:ſꝫ eũ qui ſpũ magis iſr'l
eſt q̃ꝫ carne:quẽ ꝛ deꝰ ꝑſcierat crediturum.
Oẽs em̃ audierũt:ꝛ nõ omnes crediderũt.
Ideo primꝰ moyſes dicit. In cãti-
co deuteronomij. Ego ad emulatiõeꝫ Deut.32.
vos adducã in nõ gẽtẽ:in gẽtẽ inſi-
pientẽ:in iram vos mittã. Indignãtı
verba ſunt: ꝓpter q̃ ſemꝑ diffidẽtes inuen
ti ſunt iudęi: ꝛ oibus malis vnam aſſignat
generationẽ ꝛ cauſã:dũ preſentes increpat
ibidẽ:tangit magis futuroſ ad quos hoc ꝑ-
tinet. Omniũ eni hoꝝ vna damnatio eſt:ſi
ꝑmaneant in diffidentia. Emulatio ꝫ illis
data eſt iuidẽtię:dũ vidẽt gentẽ quę prius
quia ſine deo fuit:ſenſu bruta erat:deuꝫ ſu-
ũm appellare qui fuerat iudęorum:ꝛ donuꝫ
illis ꝓmiſſũ ſe aſſecutã:ꝑ quã zelũ paſſi ira-
cundia diſtendereᵗ: vt malicię ꝛ increduli
tatis ſuę mercedes exoluerent. Nulla enim
res ſic cõſumit hoiꝫ niſi zelus:quẽ iđ deus
vltorem poſuit incredulitatis: quia graue
peccatum eſt. Nã ſemper in ira miſſi excru-
ciantur:quando audiunt legeꝫ ꝛ ꝓphetas
ad nos pertinere qui in chriſtũ credimus.
Eſaias audit ꝛ dicit: Palaꝫ factꝰ Eſa 65.
ſum non querentibus me:ꝛ inuen-
tus ſum inter eos qui me nõ inter-
rogabant. Quoniam ſupra verbis moy-
ſi vſus eſt de excluſiõe iudeoꝝ:ad hoc quo-
qꝫ eſaię prophetę exempluꝫ ſubdidit: vt de
eius perſecutione apertius doceret deũ ex-
pulſis iudęis vltro gentibus gratiam obtu
liſſe ad opprobrium ꝛ necem iudęorum. Hęc
enim eſaias propheta:ex perſona chriſti te-
ſtaᵗ. Ad iſr'l aũt q̃d dicit? Tota die

expandi manus meas ad populuꝫ
nõ credentẽ ꝛ contradicentem. Hic
iſrael carnalis eſt:hoc eſt abrahę filij:ſed non
ſcđm fidem: Nam iſrael verus ꝛ ſpiritalis ẽ
qui credendo videt deũ. Tota die:ſemꝑ ſig
nificat. Semꝑ em̃ correcti ſũt:propterea in-
crepantur nõ credituri: vt ſciant quia ipi ſi-
bi cauſa ſunt perditionis. Poteſt hoc et de
ſaluatore accepi:qui in cruce extenſis mani
bus interficientiuꝫ eũ peccatũ arguit. Cau-
ſa enim illa clamat:ſceleratum facinꝰ iudęo-
rum:ſuperius qđ viſus ſit dicere eſaias de
his q̃ dei fuerãt inimici:oſtẽdit hos amicos
futuros:ꝛ eos qui iſraelitę dicebanᵗ: ꝓpter
qđ iobediẽtes erãt vt iimicos abijciẽdos.
Ca. XXXIIII. Dico igitur: Nũquid repulit
deus hereditatẽ ſuã? Abſit.
Quia ꝑſm iſr'l icredulũ oñdit: nũc
ne omnẽ iſrael dixiſſe diffidentẽ putaretur:
oſtendit nõ repuliſſe deum hęreditatẽ ſuaꝫ
quã ꝑſcijt:id eſt filios abrahę:quos fideles ſi
bi futuros ſcit. Nec eni promitteret eis re-
gnum ſi ſciret nullum ex his crediturũ. Hę-
reditas ꝫ domini iuxta legeꝫ: filij ſũt abrahę
ſed credentes. Nã ꝛ ego iſraelita ſuꝫ
ex ſemie abrae de tribu beniamin.
Exemplo ſuo docet partem iſrael ſaluatam
quã pręſcijt deus ſaluandã aut adhuc poſ-
ſe ſaluari:ꝛ partẽ iſrael propter iugem diffi-
dentiam perditioni deputataꝫ. Non re-
pulit deus plebẽ ſuaꝫ quã preſcijt.
Joh.17. Hoc ẽ qđ dicit ſaluator: Pater quos dedi-
ſti mihi cuſtodiui:ꝛ nemo ex his perijt: niſi
filius perditiõis. Ita ꝛ hi quos pręſcijt deꝰ
credituros:nemo ex his a promiſſiõe repul
ſus eſt:quia ſic factum eſt ſicut pręſcijt deuſ
3.Reg.19. futurum. An neſcitis in helia q̃d di-
cit ſcriptura:quomõ poſtulat deuꝫ
cõtra iſrael:Domine prophetas tu
os occiderunt:altaria tua effoderũt
ꝛ ego relictus ſum ſolus: ꝛ querũt
animam meam? Sed quid dicit illi
reſpõſum diuinum? Reliqui mihi
ſeptem milia virorũ:qui nõ curua-
uerunt genua ante baal. Aperta ſunt
hęc. Oſtendit em̃ nõ ſoluꝫ heliã remanſiſſe
q̃ deuotꝰ deo nõ adorauerit idola:ſed ꝛ mul
toſ qui in fide dei permanſerũt:ſicut ꝛ ex iu
dęis nõ pauci crediderunt. Huic rei ꝛ hiſto-
ria congruit:qꝛ multi per ſpelũcas occulta
ti ſunt propter achab regem ſamarie ꝛ ieza

bel vxorẽ eius:qui pſeudo prophetis credẽ
tes:dei prophetas perſequebantur:ꝛ popu
lum ad idolatriam hortabãtur. Sic igi
tur ꝛ in hoc tempore reliquie ſcđm
electionem gratie ſalue facte ſunt.
Hoc eſt:ita inquit:ꝛ nũc hi remanſerũt i le-
gis promiſſione:recedentibus multis quoſ
aň ꝑſcijt deꝰ. Qui eni ſuſceperẽt xp̃m q̃ſi i le-
ge ꝓmiſſũ:hi i lege ſteterẽt:qui em̃ nõ illũ re
ceperũt a lege receſſerũt. Iđ credẽtes reliq̃
dicuntur:hoc eſt remanentes in lege. Si
autem gratia:iam nõ ex operibus.
Manifeſtũ eſt:quia gratia donum dei eſt:
nõ debita merces operibus:ſed gratuita ra
tione: miſericordia interueniente conceſſa.
Alioquin gr̃a iam nõ eſt gr̃a. Uerũ
eſt:quia ſi merces eſt:nõ eſt gratia. Sed qꝛ
merces nõ eſt:ſine dubio gratia eſt:quia ve
niam dare peccantibus nõ eſt aliud q̃ꝫ gra-
tia:ꝛ his qui nõ requirunt: ſed offertur illis
vt credãt. Duplex ergo gratia eſt:quia hoc
cõpetit deo q̃ abundat miſericordia vt ꝛ re-
quirat quos gratis curet.
Quid ergo? Qđ querebat iſra Ca.XXXV.
el:hoc nõ eſt conſecutus:ele-
ctio auteꝫ conſecuta eſt. Iſra-
elitę hi carnales ſunt qui ex operibus legis
iuſtificari ſe putantes:nõ ſunt adepti vt iu-
ſti eſſent per fidem apud deuꝫ. Preterea cũ Deut.27.
omnes rei ſint per legem: quia maledictus
ois qui nõ permanſerit i omnibus quę ſcri-
pta ſunt in libro legis vt faciat ea. Qui aũt
per fidem iuſtificari ſe crediderunt: cõſecuti
ſunt electionem:vt iuſtificati filij dei fierẽt:
memores ſcripturę dicẽtis:quia iuſtus ex fi Abachuc.2.
de viuit:id eſt:nõ ex lege. Ceteri vero
excecati ſũt:ſicut ſcriptũ ẽ. Hoc ſubie-
ctũ in eſaia legiᵗ. Dedit illis deꝰ ſpiri
tũ cõpũctionis:oculos vt nõ vide-
ant:ꝛ aures vt nõ audiãt: vſqꝫ i ho
diernũ diẽ. Et dauid dicit: Fiat mẽ
ſa eoꝝ in laqueũ ꝛ in captionẽ et in
ſcãdalũ et i retributionẽ illis. Ob-
ſcureᵗ oculi eoꝝ vt nõ videãt ꝛ dor
ſum illorum ſemper incurua. Iđ mẽ
ſam maledicit maloruꝫ:quia illic ſolent de-
cipi innocentes. Dolo enim vocãtur ad cõ-
uiuiuꝫ vt perimanᵗ:qꝛ ſic ꝛ ãmon filius da-
uid deceptꝰ ẽ a frẽ ſuo abeſſalon: ꝛ malignꝰ
olofernis per epulum:ſanctam iudith pu-
tauit ſe poſſe decipere:ꝛ i mẽſa ſcelerati he-

rodis ſeuierũt maligni i caput iohis ꝓphe⸗
tę. Unus ſenſus ē duoꝝ ꝓphetarũ de hu⸗
iuſmodi hominibꝰ: qui ab initio infidi ⁊ re⸗
pugnãtes inuenti ſunt hoſtes bonoꝝ. Sꝫ
aliqui illoꝝ emendati ſunt ⁊ correcti: licet
tarde: Quidam vero i pertinacia manẽtes
ſeueritatẽ ſentẽtię nõ euaſerunt in perpetu
um curuati: hoc ē excęcati: ne de cętero poſ⸗
ſint veritatis viã aſpicere: quã maliuolẽtia
aſpernati fuerant declinãtes ab ea: ⁊ ad ſa⸗
lutis gratiam peruenire. Qui eni cum intel
lexiſſet: credere noluit: id debet cõſequi qđ
vult: ne de cętero poſſit fidem recipere ⁊ ſal
uari. Exempla igiť ꝓphetaꝝ ſupradicta
duplicem cõtinent ſenſũ. Duobus eni mo⸗
dis decreta ſũt ⁊ ſcripta. Duo etenim gene
ra hominũ hic cõtinẽtur. Unũ eſt qđ mali⸗
uolentię ſuę cauſa excęcatur in ſempiternũ
ne ſaluet. Sunt etenim peſſimę voluntatis
vſqꝫ adeo vt intelligentes dicant ſe neſcire
qđ audiunt. Deniqꝫ dicebant de ſaluatore:
Job.10. Quid eſt qđ dicit? Neſcimꝰ quid loquitur:
Quid eum auditis? Demoniũ habet ⁊ inſa⸗
nit. Alia autem pars quę vere iſrael eſt: cõ⸗
tradicebat illis: Hęc verba nõ ſunt demo⸗
nium habentis. Nunquid demoniũ poteſt
cęcorum oculos aperire? Dum inuidẽt ergo
ſaluatori: nolebãt videri intelligere quę au
diebant: vt dũ a legiſperitis ⁊ phariſęis nõ
intelligi videtur: res abſurdas et quę extra
legem eſſent loqui putaretur: quę res etiaꝫ
alios a fide poſſit auertere. Unde audiunt
a ſaluatore: Uos habetis clauem ſcientię:
Luc.11. ⁊ neqꝫ vos intratis: neqꝫ alios ſinitis intro⸗
ire. Quis enim nõ leuium ſed paulo graui⸗
orũ legiſperitorum ⁊ phariſęorũ conſilium
⁊ ſentẽtiaꝫ nõ ſequereť: et qui viderenť legi
defenſores? Deniqꝫ his ꝗ vere iſraelitę ſũt:
nunquid aliquis ex principibus credidit in
illum? vt inde iuſte viderẽtur nõ crediđiſſe
ſi multos ꝯſpirationis ſuę ſocios feciſſent.
Quia qđ a paucis defenditur: ſolet nõ pro⸗
batum videri. Ideo excęcati ſunt: ne de cę⸗
tero poſſint credere ⁊ ſaluari. In voluntate
ergo ſua adiuti ſunt: vt quoniã ſcientes ve⸗
rum: dicebant eſſe falſum: de cętero nõ intel⸗
ligerent qđ eſt verum: vt veruꝫ haberẽt fal
ſum qđ volebant. Alteruꝫ genus eſt: qđ cũ
iuſticias legis ſectať: iuſticiã chriſti nõ reci⸗
pit: ex quo iam nõ per inuidiam male volũ
tatis hoc agit: ſed errore emulando traditi⸗
onem patrũ cęcãtur ad tempus: quia cũ de⸗
berẽt magnalibus chriſti addiſcere: hũc nõ
poſſe fallere: cuius tã magnifica virtus i re⸗
bus geſtis appareret: ⁊ prędicationem eius
teſtamento nouo promiſſo per prophetas
cõparare: ⁊ exinde profiteri hunc eſſe ꝗ pro⸗
miſſus eſt: negligentes contra deum: ⁊ ho⸗
minibꝰ aſſentiẽtes inuenti ſunt. Propterea
ergo cęcantur: vt admiſcentibus ad ꝓmiſſi
onem eorum: ipſa emulatione duꝫ inuidẽt
gentibus reuertantur ad fidem chriſti.

Capitulum vndecimum.

D Ico ergo: Nũqđ ſic offen⸗ Ca.XX
derunt vt caderent? Abſit.
Hoc dicit qđ ſupra memoraui: qꝛ
nõ ſic diffiderũt vt nunquã iam
crederent: id eſt: nõ ita propter improbita⸗
tem ſuam cęcati ſunt vt curari nõ poſſent: ſi
cut ⁊ diabolũ legimuſ cecidiſſe: dicẽte eſaia Eſa.14
ꝓpheta: Quomõ cecidit de cęlo lucifer: ca⸗
ſũ apoſtaſiam ſignificauit. Nõ ergo hos ſic
offendiſſe dicit vt caderent: ſed offenſionis
ſuę cauſa ad tempus obtunſos. Sed il⸗
lorum delicto: ſalus gentibus vt il
los emulentur. Hoc eſt qđ dixit: qꝛ pro⸗
pter peccatũ illorum gẽtibus ſalus data ē.
Quia eni donũ dei recuſauerunt iudęi: trãſ
latũ hoc ad gentes vt emulatione zeli accẽ⸗
ſi iudęi cõuerterentur ad chriſtum: zelãtes
promiſſionem patrũ. Qđ ſi delictum
illorũ diuitię ſunt mũdi: ⁊ diminu⸗
tio eoꝝ diuitię gentiũ: quãto magiſ
plenitudo illorum? Manifeſtum ē: qꝛ
ſi delictum illorum profuit mundo dũ hoꝝ
diſpendio plures habet bonos: quia mul⸗
to plures ſunt gẽtes ꝙ iudęi: et diminutio
eorum qđ eſt damnum promiſſionis: diui⸗
tię gentium: per id qđ lucrati ſunt vitã ęter
nam: quantomagis plenitudo eorũ. Aper⸗
tum eſt: qꝛ magis diues erit mundus homi
nibꝰ bonis: ſi ⁊ hi qui excęcati ſũt cõuertãť.
Ex magna eñ pte ſaluabiť mũdus. Mũdꝰ
homines ſignificantur: ſicut dictum eſt de
ſaluatore: Ecce totus mundus abijt poſt il⸗ Job.11
lum.

V Obis enim dico gentibus: Ca. XXX
quamdiu quidem ego ſũ gẽ⸗
tium apoſtolus: miniſteriuꝫ
meũ glorificabo: ſi quo mõ emuler
carnẽ meã: vt ſaluos faciã aliquos
ex illis. Oſtendit gentibus: quo affectu

diligat iudęoſ: Nã miniſteriũ ſuũ quo apl's
gentium eſt honorificat: ſi propter affectuꝫ
generis ſui data opera: etiam iudęos acqui
rat ad fidem. Honorificentior enim fiet: ſi ⁊
illos ad quos non miſſus eſt lucretur ad vi
tã. Patribus enim in laude maxima erit: ſi
fratres inuenerit qui perierant. Si eni
amiſſio eorum reconciliatio ē mun
di: quę ē aſſumptio niſi vita ex mor
tuis? Hoc dicit: quia ſi nõ credentibus iu⸗
dęis gentes reconciliatę ſunt deo: ad incre⸗
mentum mundi circa fidem chriſti: quę erit
in hac parte: ⁊ quanta plenitudo ſalutis ſi
aſſumantur ⁊ iudęi ad fidẽ chriſti: niſi vt ex
mortuis viuificetur mundus in hominibꝰ?
Quia ergo profectus eſt: dandaꝫ dicit ope
ram vt credant: quoniam cęcitatis obtun⸗
ſio tempore compenſati delicti aufertur: vt
voluntatis ſuę recipiant liberum arbitriũ.
Qđ ſi delibatio ſãcta eſt ⁊ maſſa.
Manifeſtum eſt: quia qđ vnius ſubſtantię
eſt: vnum eſt: ac per hoc non poteſt deliba⸗
tio ſancta eſſe ⁊ maſſa immũda. Delibatio
enim de maſſa eſt. Ideoqꝫ oſtendit nõ poſ⸗
ſe indignos dici ad fidem: hos quoꝝ iam
patres adepti ſunt fidem: quia ſi pars iudę
orum credidit: cur non ⁊ alia pars poſſe cre⸗
dere dicatur? Et ſi radix ſancta ⁊ ra⸗
mi. Immutatis verbis eadem repetit: vt
ſenſum commendet duobus exemplis.
Qđ ſi aliqui ex ramis fracti ſũt. Id
eſt ſi aliqui nõ crediderunt ex eis exciſi a ꝓ⸗
miſſione. Tu autem cum eſſes olea
ſter: inſertus es in illos: ⁊ ſocius fa
ctus es radicis oliue. In illos ⁊ ſo⸗
cius factus es radicis olee. Hoc ſig⸗
nificat: quia non credentibus multis iudę⸗
is: gentes inſitę ſunt per fidem in ſpem pro
miſſionis: vt dolori eſſet iudęis. Sꝫ nõ iu⸗
xta legem agriculturę: qꝛ bonum ſurculum
inſerunt in nõ bonam arborem. Hi enim cũ
eſſent in radice mala: inſerti ſunt in bonam
arboreꝫ. Ideo oleaſtrum dicit inſertum: vt
fructum ſurculus radicis afferat ſocius eiuſ
effectus. Noli gloriari aduerſus ra
mos. Hoc eſt: noli gaudere in incredulita
te illorum. Diſplicet enim deo ſi quis exul⸗
tet in malis alterius: dicit ſalomõ. Nec eni
cauſa gentium abiecti ſunt vt gaudeãt: ſed
quia non crediderunt: occaſionẽ dederunt
vt prędicaretur gentibus. Qđ ſi tu glo
riaris: non tu radicem portas: ſed
radix te. Id eſt: ſi te extuleris ſuper illos i
quorum inſertus radicem es: inſultes gene
ri qđ te vt ex malo bonus eſſes ſuſcepit: nec
ſtabis ſi illud per quod ſtas deſtruis. Di
cis itaqꝫ: fracti ſũt rami vt ego inſe⸗
rerer. Ex perſona gentilis credentibus lo⸗
quitur: qui exultãdum putat in caſu iudęo⸗
rum diffidentium dicens: Illorum reproba
tio locum fecit gentilibus. Sꝫ non ſunt re⸗
probati a deo vt gentes intrarent: ſed ſeip⸗
ſos reprobos fecerunt ſpernẽtes donũ dei:
vnde occaſionem dederunt gentilibus ad
ſalutem. Quã extollentiaꝫ reprimi vult: vt
magis ſaluti congaudeatur: nõ egritudini
inſultetur. Facile enim decipitur qui gau⸗
det alienis malis. Bene. Id eſt recte di⸗
cis: quia fractis ramis inſertus es. Sed
incredulitate fracti ſunt. Hoc eſt: nõ ꝓ
pter te: ſed ſuo vitio: quia illis diffidẽtibus
ad emulationem illorum tu vocatus es ad
ſalutem. Ideo gratias debes agere dono
dei per chriſtum: nõ illis inſultare: ſed pete⸗
re ſi malum illorum tibi contulit ſaluteꝫ: vt
⁊ ipſi redeant ad originẽ: tunc placebis deo
qui tui miſertus eſt. Ideo enim te aduoca⸗
uit: vt per tuam emulationem reduceret et
illos ad gratiam. Tu auteꝫ fide ſtas.
Quia iudęi per diffidentiam lapſi ſũt: Hos
fide dicit ſtare: quia cum prius perfidię cau⸗
ſa iacerent: credẽdo ſtare cęperunt. Noli
altum ſapere: ſed time. Id eſt: noli ſu⸗
perbus eſſe: ſed caue ne ⁊ tu offẽdas. Si
enim deus naturalibus ramis nõ
pepercit: ne forte nec tibi parcat.
Uerum eſt: quia ſi illos qui pręrogatiua pa
trum dignitoſi erant: quibus etiã facta re⸗
promiſſio eſt: deo i filios adoptatꝗ: incredu
litatꝭ cauſa excęcauit: quid his ſi dubitaue⸗
rint aut ſi ſe extulerint faciet: qui nulla com
mendatione ſublimati ſunt: qui cum nullꝰ
dignitatis eſſent: honorati ſunt? Uide
ergo bonitatem ⁊ ſeueritatem dei:
in eos quidem qui cecidederũt ſe⸗
ueritatem: in te autem bonitatem
ſi permanſeris in bonitate: alioqn
et tu excideris. Bonuꝫ deũ gẽtibus eſſe
teſtatur: quia cum idola ſequerentur digni
vtiqꝫ mortis: patiẽtia ſua expectauit illos:
⁊ nec ſic requirẽtes ſe: vltro vocauit illos et
peccata eis remiſit: Iudęis autẽ ſeuerꝰ eſt:
excęcauit eni eos qꝛ donũ dei ſpreuerť. Hoſ
tñ nũc ſignificat iudęos: ꝗ ꝓpť maliuolẽtiã

ſuã in perpetuum cęcati ſunt: vnde eos ⁊ cę
cidiſſe dixit. Illos aũt q̃s ſupra memorauit
offendiſſe: nõ tamẽ cecidiſſe: quia ad tẽpus
cęcatos illos oſtẽdit: ac per hoc ſeuerũ deuȝ
in eos fuiſſe: vt in perpetuũ cęcati eẽnt apo
ſtatę. **Sȝ et illi ſi nõ permãſerint in
ĩcredulitate inſerẽtur: Potẽs ẽ eñi
deus iterũ inſerere illos.** Oſtendit iu
ſticiam dei: non in ſeueritate pmanere circa
illos quos excęcauit ad tempus: quia non
ſic illos excidit: vt nõ illos poſſit iterum in/
ſerere ſi cõuertanꝭ: qui per ꝓphetam dixit:
Reuertẽtes ad me replantabo: vt hoc ſcien
tes gentiles xpiani nõ inſultent iudęis: cer
ti: reſeruari illis quaſi lapſis miſericordiam
dei. **Nam ſi tu ex naturali excĩſus
es oleaſtro: et cõtra naturã ĩſertus
es ĩ bonã oliuã: quãtomagis hi ſe/
cũdum naturã inſerẽtur ſue oliue:**
Oliuam: fidẽ per quã abraam iuſtificatꝰ eſt
accipiamus: oleaſtrũ vero quia agreſtis et
infructuoſa natura eſt: perfidiaȝ ſignificat:
ac per hoc ſi hi qui ſemper inimici dei fuerꝭ
conuerſi in fidem abrahę: inſerti ſunt ex cuiꝰ
origine non ſunt: quãtomagis iudei ſi poſt
diffidentiam credant: paternę reddẽdi ſunt
naturę inſerti iterum in ſuam ꝓmiſſionem.

Ca. XXXVIII. n **Olo enim ignorare vos frẽs
myſterium hoc: vt nõ ſitis ipſi
vobis ſapiẽtes: quia obtũſio
quedã ex pte iſrael facta eſt: donec
plenitudo gẽtium ĩtraret: et ſic oĩs
iſrl' ſaluus fieret.** Non eſt obſcurum: qꝛ
ad tempus cęcitatis obtunſio data eſt iudę
is: his qui dum emuli legis ſunt: nõ viderũt
donũ veniſſe promiſſum a deo: qđ p̃dicaba
tur a chriſto. Zelo eñi excęcati ſunt: putan/
tes legem factoꝝ nunq̃ꝫ debere ceſſare. Vn
de ſabbatũ zelabantur: quia offenſione ex
parte obtunſi ſunt: vt pro incredulitate ſua
cruciarentur: vidẽtes gentes ꝓfiteri cũ gau
dio: conſecutos repromiſſionẽ abrahę: copia
tamẽ admiſſa gentiuȝ abſtergeretur caligo
ab oculis eoꝝ vt poſſint credere: vt ſpiritũ
cõpunctionis prohibens a cordibus eorum
qui eis pręſtat cęcitatem: reddat eis arbitri
um liberum voluntatis: quia non de mali/
uolentia erat incredulitas: ſʒ de errore emẽ/
darentur vt poſtea ſaluarentur. **Sicut
ſcriptum eſt.** Vt probaret donuȝ illis re/
ſeruatuȝ a deo: exemplum eſaię ꝓphetę in
ſubiectis ponit: vt hac gratia qua liberati
ſũt iudei credẽtes: ⁊ hos liberari poſſe doce
ret: qꝛ nõ erat exinanita ſed ſemp abundat.
Dicit ergo: **Veniet ex ſyon qui eri/** Eſa.59.
**piat et auertat impietatẽ ab iacob:
et hoc illis a me teſtamentum: cum
abſtulero peccata eorum.** Exẽpli hu/
ius ratio ſemper manet quãdiu ſunt q̃ cre/
dant. Hic enim dominus ieſus qui de cęlis
venturus promiſſus ẽ: ad liberationem hu/
mani generis: ipſe quotidie remittit pecca/
ta conuerſis ad ſe: nec ſtatim nõ credentes
condemnat ſed expectat: ſciens poſſe proſi/
cere ad agnitionem dei. **Scđm euãge/
lium quidem inimici propter vos.**
Cauſa incredulitatis inimici ſunt euãgelij:
vt error ⁊ delictum illorum gentibus aperi/
ret viam ante tempus intrandi ad fidem:
ſicut ſupra memoraui. Prius eñi vbiq̃ꝫ om/
nibus iudęis p̃dicandum erat: tunc demuȝ
⁊ gentibꝰ oportebat credi verbũ dei. Sȝ qꝛ
nõ crediderunt: ablatum ab eis regnũ: da/
tum eſt gentibus. Itaq̃ꝫ non inſultandum
eſſe his pręmonet: quorum delictum ꝓfuit
gentibus. Illi eniȝ inſultanduȝ eſt cuiꝰ pec
catum obfuit aliquibus. Non enim pfidię
illorũ gratulandum eſt: ſed dolendũ ſi tar/
dant conuerti: vt quomodo peccato illoruȝ
gauiſi ſunt gentes: quia ſaluatę ſunt: ſic cõ/
uerſione eorum lętentur: ipſoꝝ enim occaſi
one dei gratiã citius perceperũt. **Scđm
electionẽ autem dilecti propter pa/
tres.** Quãuis grauiter peccauerint iudęi
reprobando donum dei ⁊ digni ſint morte:
tñ qꝛ filij ſunt bonoꝝ q̃rũ p̃rogatiua ⁊ meri/
to plurima a deo beneficia pceperũt: regreſ
ſi ad fidem ſuſcipientur cum lęticia: qꝛ dile/
ctio ĩ his dei exuſcitatur memoria patrum.
**Sine penitẽtia enim ſũt dona et
vocatio dei.** Verum eſt: qꝛ gratia dei in
baptiſmate nõ quęrit gemitũ: aut planctũ:
aut opus aliqđ: niſi ſolam ex corde ꝓfeſſio/
nem. Ne enim quia grauiter deliquerãt nõ
recipiendo promiſſum dei: ⁊ quia quę gra/
ter peccantur: nõ niſi fletu ⁊ gemitu ad ve/
niam ptinent: ne ideo illos non poſſe iã ac/
cipere miſericordiam putarent: quia dolere
illos non videbant: oſtendit hoc inter pri/
mordia fidei non requiri. Donum enim dei
gratis donat peccata in baptiſmo. **Si/
cut enim ⁊ vos aliquando non cre
didiſtis deo: Nunc autem miſeri/
cordiam conſecuti eſtis propter il/**

**lorum diffidentiam: ita et iſti nunc
nõ crediderũt in veſtra miſeratiõe:
vt ⁊ ipſi miſericordiam ꝯſequãtur.**
Incredulitateȝ gentium memorat: vt ipſo
rubore nõ ſe iactarent inſultantes iudęis q̃
nõ crediderãt: ſʒ oblectarent illos agnoſce/
re ꝓmiſſũ dei. Quia enim vos inq̃t gentes
cum his eloquia dei credita ſint repugnan/
tes fuiſtis: nunc autem miſericordiã accepi
ſtis: nõ veſtro merito ſed ad hoꝝ opprobriũ:
quare nõ magis iſti conuerſi accipiant miſe
ricordiã qui priꝰ in lege dei cõuerſati ſunt: ⁊
quibus facta promiſſio eſt. **Concluſit
enim deus omnia in incredulitate:
vt omniuȝ miſereatur.** Gentes porro
ab antiquis tẽporibus in impietate ⁊ igno/
rantia verſabanꝭ: vtpote ſine deo: propter
qđ manifeſtata lex in litteris eſt: qua poſſẽt
infrenari p̃cipites. Et quoniã verſutia ad/
uerſarij cumulari peccata cęperũt: vt p iter/
dictũ magis reus homo cõſtitueretꝭ: deꝰ cle/
mentia bonitatis ſuę ſemp homini ꝓcurãs
vt ⁊ qđ ſine lege pctm̃ erat ⁊ ĩ lege poſſit de
leri: hoc decreuit vt ſolam fidẽ poneret: per
quã omnium pctã abolerentur: vt qꝛ nulla
ſpes p legẽ omnibꝰ hominibꝰ erat: dei miſe
ricordia ſaluarentur. Hoc eſt oĩa cõcluſiſſe ĩ
incredulitate: vt tunc decretũ donuȝ a deo
veniret: quãdo oẽs diffidentia laborarent:
vt gratia muneris eẽt gratiſſima. Itaq̃ꝫ ne/
mo ſe iactet: miſerũ eſt enim ſuperbum eſſe
eum cui ignotum eſt.

XXIX o **Altitudo diuitiarum ſapien/
tie et ſcientię dei: q̃ȝ inſcru/
tabilia ſũt iudicia eius: ⁊ in/
ueſtigabiles vie ipius.** Excelſum ⁊ im
mẽſum deuȝ in diuitijs ſapientię ⁊ ſcientię
ſuę cum omni laude ⁊ gr̃arum actione teſta
tur: eſt eñi conſiliũ ⁊ iudicium eius incõpre/
henſibile. Nam ſciens ab initio cõuerſatio/
nes ⁊ opera hominũ: qꝛ neq̃ꝫ ſola ſeueritate
iuſticię ſaluari poſſit hominũ genꝰ: neq̃ꝫ ſo/
la miſericordia ad ꝓfectum meritoꝝ perue/
nire: vnoquoq̃ꝫ tẽpore decreuit quid eẽt p̃/
dicandũ: ante tamẽ pmittens vnũquemq̃ꝫ
ſuo iudicio: quia natura ip̃a duce cognoſcitꝭ
iuſticia. Et quia auctoritas naturalis iuſti/
cię obtorpuerat cõſuetudine delinquendi:
data eſt lex vt humanũ genus terrore ma/
nifeſtatę legis frenaretur. Sed qꝛ nõ ſe co/
hibẽtes: rei tenebanꝭ a lege: pręedicata miſe
ricordia ẽ: quę ad ſe cõfugientes ſaluaret: re
futantes autẽ cęcaret ad tẽpus: ad ꝓmiſſio
nẽ eoruȝ gentes inuitans: quę prius iuſtici/
am dei per moyſen datã ſequi noluerũt: vt
horum ſaluti dum inuident: ipſo zelo ad ra
dicis ſaluatoris originẽ ſe reformarẽt ꝓmiſ
ſę in lege. Hęc ẽ altitudo diuitiarũ ſapiẽtię
⁊ ſcientię dei: qui tam iudęos q̃ꝫ gẽtes mul/
tifaria prouidentia acquiſiuit ad vitam.
**Quis eñi cognouit ſenſum domi
ni: aut quis illi cõſiliarius fuit: aut
quis prior dedit illi ⁊ retribuetꝭ ei:**
Hoc in eſaia ſcriptũ habetur. Manifeſtum
eſt ſoluȝ deũ eſſe qui nouerit omnia cõſilia:
et hunc vnum eſſe qui nullius egeat: qꝛ ab
ip̃o ſunt oĩa: ac per hoc cõſilium eius a nul/
lo nec cõprehenditꝭ nec metitur: quia inferi/
ora ſuperioris ſenſum ſcire nõ poſſunt. De/
niq̃ꝫ iudęis credentibꝰ impoſſibile videbatꝭ
conſilium eſſe ⁊ voluntatem dei ad redem/
ptionẽ gentium: ſimili modo ⁊ gentibus ar
duũ ⁊ incredulum videbatꝭ iudęos qui non
crediderant poſſe conuerti: aut credẽtes ſu/
ſcepi vt ſaluarentur. Inter cętera hoc ẽ con
ſilium dei qđ latuit nec potuit cõprehendi.
**Quoniam ex ipſo ⁊ per ipſum et
in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria.** Qua
ratione ſenſum ⁊ conſilium dei inueſtigari
non poteſt: declarauit. Ex ipſo enim inquit
⁊ per ipſum ⁊ in ipſo ſunt omnia: ip̃i gloria.
Hoc dicto aperuit ſenſuȝ qui occultus erat
mundo. Quia enim omniuȝ creator eſt de/
us (Fecit enim ea quę nõ erant vt eſſent) iõ
ex ipſo ſunt omnia. Et quoniã ab ipſo ſũt:
per filium eius qui eiuſdem vtiq̃ꝫ ſubſtãtię
eſt eſſe cęperũt: cuius opus: patris ẽ opus.
Quia ergo ipſe operatur per filiuȝ: per ip/
ſum ſunt omnia. Et quoniam quę ſunt ex
deo per deum ſunt: poſt renata in ſpiritu/
ſancto ſunt: in ipſo ſunt oĩa: quia ⁊ ſpiritus/
ſanctus de deo eſt patre: vnde ⁊ ſcit quę in
deo ſunt. Ergo ⁊ in ſpirituſancto pater eſt:
quia quod de patre eſt deo: non poteſt ali/
ud eſſe q̃ꝫ eſt deus pater. Ac per hoc ip̃i glo
ria: quia ex ipſo ⁊ per ipſum ⁊ in ip̃o ſũt om
nia. Itaq̃ꝫ ex ip̃o ⁊ per ipſum ⁊ in ip̃o vt eſ/
ſent: eſſe cęperunt: ſenſum ⁊ conſilium eius
ſcire non poſſunt. Ipſe auteȝ ſcit omnia: qꝛ
in ip̃o ſunt cuncta: Patefecit myſteriuȝ dei
quod ſuperius dixit nõ ab eis ignorari de/
bere.

Capitulum duodecimum.

Ca.XL. O Bſecro itaq; vos fratres
per miſericordiā dei: vt ex-
hibeatis corpora veſtra ho-
ſtiā viuam: ſanctā: deo pla
cētē: rōnabile obſequium veſtrum:
Et nolite ꝯformari huic ſeculo: ſed
reformamini in nouitate ſenſus ve
ſtri: vt probetis q̄ ſit voluntas dei:
qđ bonū ⁊ placitum ⁊ ꝑfectum eſt.
Per miſericordiā dei illos hortať: per quā
ſaluatur humanū genus. Poſt tractatum
eīn legis ⁊ fidei: populi natura iudaici ⁊ gē-
tilis ad bonam vitā agendā hortatur: per
hanc eni ſpes fidei obtinetur. Cōmonitio ē
ergo hęc vt memores ſint: q̄ miſericordiam
acceperunt ⁊ vigilent circa obſequium eius
a quo illis data eſt: per quē ex impijs gratiꝫ
iuſtificati ſunt: ſcientes hāc eſſe hoſtiā vitā:
ſanctā ⁊ deo acceptabilē: ſi corpora nr̄a in-
cōtaminata ſeruemus: diſſimiles a ſeculari
1.Theſſal.4. bus qui voluptatibꝰ ſtudent. Hęc eſt volū-
tas dei: ſanctificatio veſtra. Nam corꝑa ſub
iecta pctis: nō viua habenť ſed mortua: ſub
deſperatione eīn promiſſę vitę ſūt. Ad hoc
eīn pctis: dono dei abluimur: vt de cętero
mundā vitam agentes: dei amorē in nos ꝓ
uocemuſ: nō irritū facienteſ opus gr̄ę eius.
Nam apud veteres ideo oblata occideba-
tur hoſtia: vt homines pcti cauſa morti ſub
iectos ſignificaret. Nūc autē q̄ per donum
dei purificati ſūt hoīes: ⁊ a morte ſecūda li-
berati: viuā hoſtiā debent offerre: vt ſignū
ſit vitę ęternę. Nō eni ſicut tūc corpora pro
corꝑibus imolantur: nunc vero non corpo-
ra: ſed vitia corꝑis ꝑimenda ſunt. Ut autē
obſequij noſtri effectū habere poſſimꝰ: ſer-
uata iuſticia: pudorē cuſtodiamꝰ. Nihil eīn
ꝓficit pudor: nec rōnabilis poteſt videri: ne
glecta iuſticia. Hoc erit cōformē fieri ſpirita
lium: renouatum in ſpiritu ac fide: hoc ſcire
qđ placet deo: nec aliud bonū ⁊ ꝑfectū eſſe.
Ca.XLI. D Ico eni per gr̄am q̄ data ē mi-
hi oībus qui inter vos ſūt: nō
plus ſapere q̄ʒ oportet ſaꝑe:
ſed ſapere ad ſobrietatem: ⁊ vnicui
q; ſicut diuiſit deus meſurā fidei.
Aperte oſtendit hoc debere nos ſapere qđ
iuſticię terminos nō egrediatur: vt non no-
bis ſolis vtile ſit: ſed ⁊ nlli obſit. Hęc eſt eīn
prudentia: ꝓdeſſe magis aliquibus q̄ ob-
eſſe: ⁊ cōtentū eſſe debere ſorte q̄ menſus ē
deꝰ merito ⁊ fidei vniuſcuiuſq;: nec ſibi de-
fendere qđ non ſibi conceſſum videt: hoc ē:
nō plus ſapere: q̄ vni totū concedi non po
teſt. Nec eni ſi quis bonę vitę eſt: ex eo ſibi
etiā doctrinę prudētiā debet defēdere: aut
quia peritiā habet legis: leuitaꝝ ſibi obſe-
quia vendicare debebit. Hortať ergo ⁊ do-
cet ꝑ gratiā ſibi datā. Hęc gratia peritia in-
telligitur dn̄icę diſciplinę: ꝑ quā humilitati
iuſticię ſtudendū tradit.
Ca.XLII S Icut enim ī vno corpore mul
ta membra habemus: omnia
autem mēbra nō eadē habēt
officia: ita multi vnū corpus ſumꝰ
in chriſto: ſinguli autē alter alteriuſ
membra. Exēplo corporis docet nō poſſe
nos ſingulos omnia: q̄ ſumus inuicē mem
bra: vt alter alterius nō egeat: ac per hoc cu
ram noſtri inuicē nos agere debere: nec alte
rū alij obſiſtere: quia inuicem officijs noſtrꝭ
opus habemꝰ. Hoc erit diligere xp̄m: ſi in-
uicem ſe membra exhortenť: vt impleāt mo
dum quo corpus ī chriſto ꝑfectū ſit. Ha-
bētes autē donatiōes dei diuerſaſ
ſcđm gratiam quę data eſt nobis.
Nunc aūt ip̄a officia deputata mēbris me-
rito fidei enumerat: vt cū viderit mēbrū qđ
ſibi deputatū officiū eſt: nō perſtrepat alte-
ri cui viderit aliud traditū: ſed congerat: vt
corpus eccleſie ſit perfectuʒ. Siue pro-
phetiam ſcđm operationem fidei.
A ꝓphetia incipit: q̄ prima ꝓbatio ē ratio-
nabilem eſſe fidē noſtrā. Deniq; credentes
accepto ſpiritu ꝓphetabant. Hęc ergo dať
ꝓ modo accipientis: hoc eſt quantuʒ cauſa
exigit ꝓpter quā dať. Siue miniſteri
um in miniſtrando. Ad obſequiū frat-
nitatis prębendum intantū miniſter firma-
tur: quantū credidit debere ſe obſequi: ne
vltra fidem laborās in obſequio: fatigetur
incaſſum: quia hoc ſequitur vnūquemq; qđ
conatur ex corde. Siue qui docet in
doctrina. Similiter dicit adiuuari docto
rem in doctrina: vt inquantū fides eius eſt
ad docendū: intantū inſpireť ad tradendā
diſciplinā cęleſtem. Siue qui exhorta
tur in exhortādo. Et hunc eodē modo
in corꝑo in quo tendit auxilio ſpūs ꝑpara-
ri: vt habeat gr̄am dn̄ ꝓuocat. Laceſſit eīn
frēs ad bonum: aut incredulos ad fidem.
Qui largitur in ſimplicitate. Huic
dicit qui bono animo tribuit auxilia ſemꝑ
ſuppeditare ꝓcurāte ſpiritu: vt nō deſit tri-

Prouer.28. buenti ſimpliciter: dicente ſalomone: Qui
tribuit pauperibus nō indigebit. Hic ergo
tribuit ſimpliciter: q̄ nō in ſimulatione hoc
agit vt laus ei ab hominibus deť: ſed vt a
deo per hoc ipſū meritum cōſequať. Qui
preeſt in ſollicitudine. Eū qui curam
vt pręſit fratribus ſuſcepit: iuxta fidē ſuam
accipere vigilantiā ⁊ auctoritatē: vt profi-
ciat in quo ſollicitus ſit: habens in illis fru-
ctum quibus pręeſt. Qui miſeretur ī
hilaritate. Hunc quoq; ſcđm ſenſum ſuū
qui lęto animo miſericordiā facit: nō quaſi
nolēti extorqueri: fundari ⁊ roborari a deo:
vt ī hac re nullā infirmitatē patiať: ſcienſ di
ctū a ſalomōe: Dū habes occaſiōeʒ bn̄fac.
Sed hoc multifarie intellgendū eſt. Mul-
tiplex ē eni miſericordia ſub vno vocabulo.
Nā ſi ſupra dixit: Qui largiť ī ſimplicitate:
q̄d erat opus iterare: niſi quia ſub vno mi-
ſericordię nomīe multa bona opera ſignifi-
cauit? Peccātibꝰ etenī ig̃ſcere miſericordia
eſt: ⁊ in neceſſitate aliqua poſito vľ oppreſſo
opem ferre: miſericordia eſt: ⁊ nudū veſtire:
⁊ eſurienti panem frangere: ⁊ paruulū expo
ſitū colligere: ⁊ cadauer operire: ⁊ alia oꝑa-
ri: miſericordia eſt. Jđ ſi hęc impigre ⁊ ſine
tedio fuerit oꝑatus: habebit huius operis
⁊ in ꝑſenti ⁊ in futuro mercedē. Oīs ḡ miſe-
ricordia ⁊ ſimpliciter ⁊ cum gaudio fieri de-
bet: vt ſimplicitaſ excludat hypocriſiʒ: gau
diū vero fretū futurę ſpei teſtetur examen.
Dilectio ſine ſimulatione. Huic me
rito qui hoc meditať: vt iđ diligat fratrem
quia ſcit hoc placere auctori deo: ne adula-
tione ꝑſentis vitę hoc agat: ſubuenit ſpūs:
vt quia hoc deuota mēte quęrit: obſequijs
Joh.13. poſſit īplere. Audiuit enī dictū a dn̄o: Prę-
ceptū nouū do vobis vt diligatis inuicem.
O diētes malū: adherētes bono:
fraternitatꝭ amore inuicē benigni:
honore mutuo preuenientes. Non
magnū dicit euitare malū niſi adhęreať bo
no. Jllud eīn de timore fit aut ð amore: nec
benignū eſſe fraternitatis honorē: ſi nō mu
tuis ſe obſequijs ꝓuenerint. Sollicitu-
dine non pigri. Hoc ē qđ dicit ꝓpheta
Hiere.48. hieremias: q̄ maledictus qui facit oꝑa dn̄i
negligenter. Piger eni in cōuerſatiōe diui-
na: ſine ſpe ē: Jđ ſubiecit: Spū feruen
tes. Hoc eſt: vt in exercitio diuini oꝑis aut
legis nō ſit tepidus: ſicut diciť ī apocalypſi
Apoc.3. iohānis: Qm̄ tepidus es inquit: euomā te
ex ore meo. Quotidiana eni meditatio tol-
lit ſoporeʒ: ⁊ facit vigilantem. Oꝑa eni dn̄i
ſunt q̄ mandat fieri ꝓ vtilitate eccleſię: id ē
fratrū. Tempori ſeruiētes. Jn grę-
co dicitur ſic habere: Deo ſeruiētes: qđ nec
loco cōpetit. Quid eīn opus erat ſūmā hāc
ponere totius deuotionis: cum qn̄ ſingula
mēbra q̄ ad obſequia ⁊ ſeruicia dei ꝑtinent
memoret. Jn omnibus enim his quę enu-
merat: plenū deo ſeruitium exhibeť. Nam
ſeruire tēpori quid ſit: alibi ſoluit cū dicit:
Redimētes tempus qm̄ dies mali ſunt: vt Eph.5.
ſciatis quēadmodū vnicuiq; reſpōdeatis.
Quoniā aūt dixerat: Spū feruētes: ne hoc
ſic acciperent vt paſſim ⁊ iportune verba re
ligionis ingererēt: tēpore inimico ꝑ qđ for-
te ſcādalum excitarent: ſtatī ſubiecit: Tēpo
ri ſeruientes: vt modeſte ⁊ cū honeſtate ap-
tis ⁊ locis ⁊ ꝑſonis ⁊ apto tēpore religionis
fidē loquerenť. Sunt eni quidā etiā hoc tē-
pore quo pax ē: qui ſic perhorrent verba dei
vt audiētes cū magna ira blaſphemēt viaʒ
chriſtianā. Nā ⁊ ip̄e ſeruiuit tēpori qn̄ qđ no-
luit fecit. Jnuitus eīn circūcidit timotheū:
⁊ raſo capite purificatus ſcđm legē aſcendit
tēplum: vt iudęorū ſopiret inſaniā. Spe
gaudentes. Poſtq̄ꝫ dixit: Tēpori ſeruiē
tes: adiecit: Spe gaudēteſ: vt ſi forte propť
iniq̄tatē tēporis nō liceat de fide publice lo
qui ſed eſſe in metu: ſpe gaudeat: q̄ hęc tri-
ſticia parit lęticiā. In tribulatione pa
tiētes. Hoc eſt: ſpe gaudere: in tribulatiōe
patientē eſſe. De gaudio eni ſpei tolerat tri
bulationē: ſciēs multo maiora eſſe q̄ pro hiſ
promiſſa ſunt. Orationi inſtantes.
Neceſſaria eſt valde oratio: q̄ vt tribulatio
poſſit tolerari: precibꝰ inſiſtēdū eſt. Me
morijs ſanctorū communicantes.
Manifeſtū eſt: q̄ qui preces ſuas exaudiri
vult: emulus debet eſſe vitę ſanctoꝝ. Cum
imitať eīn cōmunicat: vt hoc ſit memorē eē
⁊ cōmunicatorē: imitari actus illoꝝ: ⁊ ſi ſū-
ꝑtibus indigēt: cōmunicādū eis: ſicut dicit
alio loco. De collectis autē quę fiunt in ſan 1.Cori.16.
ctos. Et ad galatas: Ut paupeꝝ memores Gal.2.
eſſemus. Hoſpitalitatē ſectantes.
Jmitator ⁊ ama tor ſanctoꝝ hoſpitalitateʒ
ſectať: exēplis ſancti abraę ⁊ loth viri iuſti.
Benedicite et nolite maledicere.
Ut chriſtianos per omnia nouos faciat: eti
am ab hac illos cōſuetudine auferre vult: q̄
omnibus cōmunis eſt: ne irato aīo incitati:

prius facile maledicere velint: ſed vt magis victa iracundia benedicãt: ⁊ laudis ſit diſciplina dominica. **Gaudere cũ gaudẽtibus: flere cum flẽtibꝰ.** Hoc eſt quod
1.Cor.12. alio loco dicit: Si quid patit̃ vnũ membrũ: cõpatiunt̃ omnia membra: ⁊ ſi lętatur vnũ membrum cõgaudent omnia mẽbra. Cum enim quis fideli ſolatio eſt in neceſſitate: erigit animũ eius ⁊ apud deũ ſibi collocat meritum: quia membruʒ diligit corpis chriſti: ⁊ ſi cum infideli condoleat: prouocat magis illum ad ꝑfectũ diſciplinę dominicę. **Id ipſũ inuicẽ ſentiẽtes.** Hoc eſt qđ dictũ eſt: cõpati debere vt fratres in tribulatiõe:
Gal.6. ſicut ⁊ in alia dicit epla. Cõſiderãs teipſum ne ⁊ tu tẽpteris: alter alterius onera portate. **Nõ alta ſapiẽtes.** Alta ſapere ſupbia eſt. Nã ⁊ diabolus cũ alta ſapuit: apoſtatauit. Ne elatio ſit in animo: ⁊ ꝓſumens forte de incolumitate actus ſui: nõ cõdoleat fratri ſuo: ſed exprobret quaſi peccatorẽ: hęc ſuperbia eſt: quę cum ſe ꝓponit offẽdit.
Matth.7. Qđ ⁊ dominus denotat dicens: Eijce trabem prius de oculo tuo: ⁊ tũc videbis eijcere feſtucã de oculo fratris tui. Ipſa eñ elatio peccatũ ẽ: ac ſi nõ ſit peccator: quod impoſſibile eſt: fit peccator dum ſuperbit. Deniqꝫ dicit ſalomon: Superbis deꝰ reſiſtit. **Sed humilibꝰ cõſentiẽtes.** Hoc eſt vt depoſita ſupbia alienã cauſã ſuã faciant ⁊ ſuã quaſi alienã: vt habeant gratiã apud deum: qꝛ qui ſe exaltauerit humiliabitur.

Nolite eẽ prudẽtes apud voſmet ipſos. Hoc in eſaia ꝓpheta ſcriptũ eſt: qđ hic quaſi propriũ ponit: vt iuſticia cõmunis habeatur: nõ vt ſibi quis iuſtus ſit: cęteris autẽ iniuſtus. **Nemini malum ꝓ malo reddẽtes.** Hoc eſt qđ dominus dicit:
Matth.5. Niſi abundauerit iuſticia veſtra pluſꝙ ſcribarũ ⁊ phariſęorũ: nõ intrabitis in regnum dei. Mandatum enim in lege erat: Diliges ꝓximũ tuũ: ⁊ odio habebis inimicũ tuum. Hęc quãtum videtur iuſticia eſt: ſed vt abũdet iuſticia chriſtianorum docent̃ nõ reddere malũ pro malo: vt perfecti ſint: ⁊ pro hoc merces illis reddat̃ in iudicio dei. Supgredi enim videt̃ ipſam iuſticiam: cũ ꝙ licet vt melior ſit: nõ facit cęleſtis iuſticię imitator. Mundi ergo iuſticia a deo illi cõceſſa innocentẽ facit: cęleſtis autẽ perfectũ vt meritũ habeat apud deũ. **Prouidentes bona: nõ tãtum coram deo: ſed etiam coram omnibus hominibus.** Prouidere eſt bona futura ante oculos habere: vt ea gerantur quę poſſint poſtꝙ facta fuerint in rephenſionẽ nõ venire: ſed magĩ laudi eſſe ſiue apud deum ſiue apud homines. Ne quis exiſtimet: quia deo licita non diſplicent: idcirco nõ curandũ ſi fratri ſcãdalũ ſint: hoc premonet: qꝛ illud fieri debet qđ et deo nõ diſpliceat: ⁊ fratri ſcãdalum non ſit. Ac ſi liceat eñ ⁊ fratrẽ ſcandalizet: deo non placet: qꝛ deus ſaluti ſtudendũ monet. Sic ergo prouident̃ bona corã deo ⁊ hominibus ſi ea quę licent ſic agant̃: ne ſcãdalũ faciãt.

Si fieri põt quãtum ex vobis eſt: cum omnibus hominibꝰ pacẽ habentes. Omnibus pacificos vult eẽ: qui diuinã ſeruant iuſticiã. Viderit ſi quis hãc pacem ſpreuerit: vt tali vero inimicus cum aut reprehendi forte ab illo nõ vult: aut inuidet bonis eius: qđ ad illum tamẽ ꝑtinet: nõ diſcordat a bene agentibꝰ. Hic eſt eñ im paciſicus: qui ꝑtermiſſa volũtate legis: ſuũ
Pſ.11 ius ſequit̃: quãquã dicat dauid: Cũ his qui oderunt pacẽ eram paciſicus: Sed hoc neceſſitatis erat propter potentiã perſonarũ: vt vel obſequijs humilitatis vincat̃: quem ſic extollit ſuperbia vt mandata legis ſpernat: poteſt fieri vt de timore dei pacificum ſe quis prebeat illi: qui odit pacem. Quando eñ vicẽ malis reddere nõ vult pacificꝰ ẽ: hoc ẽ de bono vicere malũ: vt vel obſequijs vincat̃: quẽ mãdata legis nõ vincũt. Ergo ſi fieri poteſt inquit qđ ex vobis ẽ: vt bene agentes pacẽ habere videamini. Jam ſi nõ fuerit amator pacis: tu tamẽ vis eſſe pacificus quantũ ad te pertinet. Si aũt irreuerẽs ⁊ blaſphemus quis ſit ⁊ pacẽ habere cũ illo nõ poſſis: nõ vtiqꝫ tibi aſcribendum erit: qꝛ iohãnes apoſtolus eos qui negãt in carne chriſtũ veniſſe nec ſalutari permiſit. Nos ḡ parati ſimꝰ ſi fieri poteſt: vt cũ omnibus pacem habeamꝰ: alijs vero repugnantibꝰ fiat impoſſibile nõ ex nobis: ſi de nobis tantuʒ querela nõ deponat̃. Qui eñ nulluʒ lędit: apparet eſſe pacificus. **Nõ voſmetipſos defendẽtes chariſſimi: ſed date locum ire:** Vt ⁊ pacĩ fędera ſeruari poſſint: ab ira diſſimulanduʒ monet: maxime qñ ꝑ irã ſolet peccari: cũ qñ quis furore cõmotus plus exigit ꝙ poſtulat cã delicti: aut ſibiipſi incõmodũ pręſtat: ſi grauiora peccata icõpetenti vindicta vult exequi. Debilẽ eñ efficit quẽ potuit emẽdatũ habere ⁊ ſanũ. Vñ ⁊ ſalomon: Noli ait iuſtus eſſe multuʒ. Eſt eñ inquit qui perit in ſua iuſticia. Volens enim ſingulis peccatis reſpondere circa vindictã: morteʒ põt inuenire tã ſibi ꝙ ⁊ quem plagis affligit. Solent enĩ ĩ pęnã delinq̃re. Nõ ſolum tam de ſubiectĩ vindictã ꝓhibet cõpetentẽ: ſed ⁊ de paribus ⁊ magnis: hoc eſt de fratre forte in nos peccãte nõ quęramus vindicari: ſed remittamꝰ dei iudicio reſeruãtes: nedũ ab ira detinemur: ĩueniat locum inimicus: ĩ quo ſuggerat ⁊ ſuadeat qđ contra nos eſt. **Scriptũ eſt enim.** Vt fortius ſuadeat: exẽplo legis hoc confirmat dicens: Scriptũ eſt in prouerbijs. **Mihi vindictã ⁊ ego retribuã dicit dominus.** Vt ſi minime a nobis fiat qđ docet: deũ a nobis contẽptũ oſtendit. Duplici ergo genere proficitur ſi deo remittat̃ vindicta: qꝛ ⁊ cum iracundiã vicit: perfectus ſit: ⁊
Prouer.25. dei iudicio vindicabit̃. **Si eſurierit inimicus tuus ciba illum: ſi ſitit potũ da illi: hoc enim faciens: carbones ignis cõgeres ſuper caput eiꝰ.** Non nudã vindictã deo reſeruari debere oſtẽdit: ſed ⁊ beneficia dari inimicis: vt vere oſtendamus nõ meritis noſtris habere nos inimicos: quos vt ab inimicitijs deſinãt obſequijs vincere nitimur. Qui ſi inimicitijs ꝑdurauerit impietate mentis ſuę: noſtra obſequia proficient illis ad pęnam: Aut certe obſequiorũ noſtroꝝ ſedulitate compuncti: veluti carbones mortui reuiuiſcant. Vt ergo nos intantum ꝑfectos faciat: vt nõ ſolũ noſipſos; ſ̄ ⁊ alios acq̃ramꝰ ad vitã: inimicis nõ ſolũ vicẽ reddere ꝓhibet dñs ꝑ ſalomonem: verumetiam humanitate ad amicitiam prouocare hortat̃. **Noli vinci a malo: ſed vince in bono malum.** Hęc interꝑtatio apoſtoli ẽ cohortantis: ne vicem reddamꝰ inimicis: ſicut dictũ ẽ. Multum eñ prodcrit nobis: ſi malicię cedamꝰ. Vincit eñ malum: qui ad tẽpus vinci videtur ab illo. Et ſaluator eñ ſic vicit malũ dũ nõ reſtitit. Contra ſe eñ agit malicia: ⁊ duʒ vincitur: vincere ſe putat. Id eñ agit inimicus: vt ⁊ nos de ꝓpoſito noſtro abſtrahat: occaſionẽ quęrens quomõ peccemꝰ. Jdeo ſi prouocati ab illo: vicẽ illi nõ reddamꝰ: vicimus illum in bono. Jđ enĩ nõ reſiſtimus vt bonũ ſeruemꝰ neglecta iuſticia: qꝛ cogit iuſticia ad retribuendum.

Capitulum decimumtertiũ.

o **Omnibus poteſtatibꝰ ſublimioribus ſubditi eſtote: Nõ eſt enĩ ptãs niſi a deo.** Ca.XLIII.

Quoniã cęleſtis iuſticię legẽ ſequẽdã mandauit: ne ab hac ꝑſenti diſſimulare videret̃: hãc cõmendat. Quippe cũ niſi hęc fuerit obſeruata: illa cuſtodiri ñ poſſit. Hęc eñ q̃ſi pędagogꝰ eſt quę ꝑuulos imbuit: vt poſſint potioris iuſticię viã ſequi. Nemini enĩ põt imputari miſericordia: niſi habuerit iuſticiã. Vt ergo ius ⁊ timorẽ legĩ naturalis confirmet: deũ auctorẽ eius teſtat̃: ⁊ miniſtrãtes eã dei ordiationẽ habere: Jđ adiecit: **Que aũt ſũt: a deo ordinata ſunt.** Vt nemo putet quaſi humana cõmenta contẽnenda: Videt eñ ius diuinuʒ humanis auctoritatibꝰ deputatũ. Hic ergo ſubiectus eſt poteſtati: qui ſe terrore dei ab his abſtinet quę prohibet. **Itaqꝫ qui reſiſtit poteſtati: dei ordinationi reſiſtit.** Hęc contra iſtos qui per potẽtiã forteʒ aut quia aliquid deꝑhendi ſe poſſe nõ credunt: ⁊ ꝑ hoc illudere ſe legem putãt: Oſtẽdit his dei eẽ legem: ⁊ nõ euaſuros iudiciuʒ dei: qꝛ ad tempus aliquo pacto euadunt.

Qui aũt reſiſtunt: ipſi ſibi dãnationem acquirunt. Manifeſtũ eſt: qꝛ vnꝰquiſqꝫ operibꝰ ſuis aut iuſtificabit̃ aut condemnabit̃. Qui enĩʒ audientes legẽ peccãt inexcuſabiles ſunt. **Nã qui pricipant̃ nõ ſũt timoris bonis operibus ſed malis.** Principes hos reges dic̃ qui ꝓpt̃ corrigendã vitã ⁊ ꝓhibẽda aduerſa creant̃: dei habẽtes imaginẽ: vt ſub vno ſint cęteri.

Vis aũt nõ timere ptãtem? Bonũ facito ⁊ habebis laudẽ ex illa. Laus ex ptãte tunc ſurgit: cũ q̃s innocẽs inuenit̃.

Dei enĩ miſter eſt tibi ĩ bono. Manifeſtũ ẽ ideo rectores datos ne malũ fiat.

Si enĩ malefeceris time: nõ enĩ ſine cauſa gladiũ portat. Hoc ẽ: ideo cõminat̃ vt ſi fuerit ꝯtẽptus vindicet. **Dei enĩ miſter eſt: vindex in iram ĩ eum q̃ male agit.** Quoniã futurũ iudiciũ deꝰ ſtatuit: ⁊ nullũ perire vult: hoc in ſęculo rectores ordinauit: vt terrore interpoſito oĩbus velut pędagogi ſint: ne in pęnã incidãt futuri iudicij. **Jđqꝫ ſubditi eſtote: nõ ſolum propter iram: ſed etiã ꝓpter cõſciam.** Recte dicit ſubiectos eſſe debere nõ ſolũ propter iram: id eſt vltionẽ ꝑſentẽ

Parit enī ira vindictā: ſ ⁊ propter futuruꝫ
iudiciū: qꝛ ſi hic euaſerint: illic eos pena ex/
pectat: vbi accuſante cōſcientia ipſa puni/
entur. **Nam idcirco tributa pendi/
tis. Miniſtri enim dei ſunt in hoc
ipſo ſeruiētes.** Jō dic̄ tributa ꝓſtari: vel
quę dicunt̄ fiſcalia: vt ſubiectionē pręſtent
per quā ſciāt nō ſe eſſe liberos: ſed ſub pote
ſtate degere: quę ex deo eſt. Principi enim
ſuo qui vicē dei agit: ſicut dicit daniel pro/
pheta. Dei ē enim inquit regnuꝫ: ⁊ cui vult
Matth.22. dabit illud. Vn̄ ⁊ dn̄s: Reddite ait quę ſūt
cęſaris cęſari. Huic ẜ ſubijciēdi ſūt ſicut deo
cuius ſubiectiōis ꝓbatio hęc eſt cū illi pen/
dunt tributa.

Eddite ergo oībus debita.
Ca.XLIIII. r Reddi vult ab oībus debita: quia ⁊
potentes ſunt debitores minorib⁹:
vt reſpōdeant meritis illoꝝ. **Cui tribu/
tū tributum: cui vectigal vectigal.**
Primuꝫ ea quę ſunt poteſtati regię debita
exolui iubet: qꝛ maior i his cauſa aut neceſ/
ſitas eſt. **Cui timoreꝫ: timorē.** Timo/
rem poteſtati exhibendū: qꝛ timor prohibet
peccatū: deinde aut parenti aut dn̄o terre/
no: vt gratiaſ agat in filio aut ſeruo chriſtia
no. **Cui honorem: honorē.** Pōt hic
honor etiā circa eos eē q̄ ſublimes vident̄ i
mundo: vt vidētes humilitatē ſeruoꝝ xp̄i:
laudent magis ꝙ vituperēt euangelicā di/
ſciplinam. **Nemini quicquā debeatis
niſi vt inuicē diligatis.** Pacē vult nos
habere ſi fieri pōt cum omnibus: dilectionē
vero cū fratrib⁹: ⁊ hanc tamē honore ſerua/
ta. Jdcirco autē debitores dicit: quia homi
ni qui dignus honore ē: ſiue ꝑſēte ſiue futu/
ro: dignū eſſet debitū iclinari. Jlli eni quis
inclinatur a quo honorē accepit: ideo debi/
tor dicitur. Si eni nō hoc feceris ꝑncipi tuo
ſuperbus es: aut em̄ merito quis aut ętate
honorandus ē. **Qui eni diligit proxi
mum: legē impleuit.** Legē datā a moy
ſe implet qui diligit ꝓximū: naꝫ nouę legis
mandatū eſt etiā inimicos diligere. **Naꝫ
Deut.5. nō adulterabis: non occides: non
furaberis: nō cōcupiſces.** Hoc moy/
ſes ſcriptū accepit a deo: ad reformationeꝫ
legis naturalis. **Et ſi qđ eſt aliud mā/
datū in hoc verbo ꝯſūmat̄: diliges
ꝓximū tuū ſicut teipſū.** Hoc ſcriptum
eſt in leuitico: manentib⁹ ſupradictis man/
datis. Jtaqꝫ in dilectione ipleri legē ſignifi/
cat: ſicut dixit: ac ſi ſint alia mādata q̄ nunc
tacuit: tamē ꝓ omnib⁹ mādatis dilectio ſa/
tiſfacit. Nā ſi ſe humanū genus ab initio di
lexiſſet: iniquitas in terris nō eſſet. Exordi/
um em̄ iniuſticię diſcordia eſt: ideoqꝫ iniqui
tatis dilectio iniqtas ē: qꝛ qđ malo malū ē:
bono bonū eſt. **Dilectio proximi ma
lū nō operat̄. Plenitudo eni legis
eſt dilectio.** Malū nō operat̄ qꝛ bona eſt
dilectio: nec peccari pōt illa q̄ legis eſt per/
fectio: per legis verba ad ſenſū euāgelicum
ꝑuenit. Jdeo eni qđ ſummū eſt legꝭ memo/
rat: vt huic euāgeliū ſociet: oſtēdens vnius
eſſe ſenſuꝫ auctoris. Sed qꝛ tempore chriſti
addi aliquid oportuit: nō ſolū ꝓximos ſed
inimicos diligere ꝑcepit. Vnde ſubditur:
Plenitudo legis ē dilectio: vt iuſticia ſit di/
ligere ꝓximū: abundans vero ⁊ ꝑfecta iuſti
cia etiā inimicos diligere. Jnimicū autē di/
ligere quid aliud ē: ꝙ optare deſinere illum
ab odio: ⁊ nihil aſpeꝝ petere aduerſus illū:
hoc eſt amare illū: ea illi optare per q̄ deum
habeat ꝓpitiū: hęc eſt cęleſtis iuſticia: hęc
deo patri ſiles facit: quę nō colentib⁹ ſe an/
nua dona largit̄. Nam ⁊ dominus in cruce
poſitus poſtulat pro inimicis: vt plenitu/
dinem iuſticię quam docuerat demonſtra/
ret.

**Et hoc ſciētes tēpus: quoniā
Ca.XLV. e hora ē iam nos de ſōno ſur/
gere.** Tempus eē dicit quo ad me/
ritum proficere debeam⁹: hoc eſt de ſomno
ſurgere: operari bonum: quaſi i die: hoc eſt:
palā. Jllicita enim in nocte: id eſt: in abſcō
dito fiunt. Jam em̄ in manifeſtatiōe poſiti:
qđ ē in noticia dei: agnoſcētes qđ ſequi de/
beamus: dare operā debem⁹: vt pure viuē/
tes ad promiſſum pręmiū veniam⁹ excuſſo
ſomno: id eſt ignorantia ſiue negligentia.
**Propior eni eſt nūc noſtra ſalus
q̄ꝫ cuꝫ credidimus.** Manifeſtū eſt: qꝛ
poſt lauachrū bene viuentes ⁊ charitati ſtu
dentes: nō longe ſunt a merito reſurrectiōis
ꝓmiſſę. Bona em̄ vita chriſtiani: ſignuꝫ eſt
ſalutiſ futurę. **Nox precesſſit: dies au
tem appropinquauit.** Noctē veterem
hominē ſignificauit: qui per baptiſmū in/
nouatus eſt. Hunc pręceſſiſſe dicit quaſi no
ctem: diem autem appropinquaſſe cuius lu/
mine veritas nobis apparuit: vt ſcirem⁹ qđ
agere deberemus. Prius eni ignorātes chri
ſtum in tenebris eramus: at vbi didicimus

lux nobis orta eſt: tranſiuim⁹ enim ex falſo
ad verum. **Abijciamus ergo opera
tenebraꝝ: et induamur arma lucis.**
Tenebrarū ſūt opera vita carnalis: q̄ illece
bris agit̄ ſęcularib⁹: hęc digna eſt tenebris
Matth.22. ſicut dicit dn̄s. Tollite illum ⁊ ligatꝭ mani/
bus ⁊ pedibus: mittite in tenebras exterio/
res. Jnduere arma lucis: geſta ſunt bona:
qꝛ ſicut mali actus tenebris deputant̄: quia
occulte fiūt: ita ⁊ qui bene agūt: palā agūt:
quia nō verent̄ ſ gaudēt. Boni ergo actus
arma lucis ſunt impugnātes tenebras quę
ſunt vitia carnis. **Sicut in die hone/
ſte ambulemus.** Verū eſt: vt qꝛ publice
nō peccat̄: ſic agam⁹ quomō agit̄ publice:
nihil enim tam publicū ꝙ veritas. **Nō i
cōmeſſationib⁹ aut ebrietatib⁹.** Cō
meſſationes ſūt luxurioſa cōuiuia: quę aut
collatione omniū celebrant̄: aut vicib⁹ ſo/
lent a cōtubernalib⁹ exhiberi: vt neminem
illic pudeat aliquid inhoneſte dicere aut fa
cere: quia vnuſquiſqꝫ pręſumit ꝙ ſuum con/
uiuiū ſit. Solent em̄ in aliena mēſa pudore
coerceri: ſed hic ad h̄ ꝯuenit̄: vt fęda illic ge/
rant̄ copia vini ⁊ icitet̄ libidinis diuerſa vo
luptas. Jdcirco euitāda ꝑcipit huiuſcemo/
di cōuiuia. **Non i cubilibus et impu
dicitijs.** Poſt luxurioſum cōuiuiū ⁊ ebrie/
tateꝫ hoc ſubiecit qđ ſequit̄: id eſt: cōcubit⁹
impudic⁹. Hoc gen⁹ hui⁹ laſciuietatis ē fru/
ctus. **Nō in contentiōe et emulatio
ne.** Recte ab his coerceri monet: quia oīs
cōtentio ⁊ zelus inimicitias parit: quas te/
nebras vocat: quia ad lucis ꝑmiuꝫ ꝑuenire
nō poſſūt. **Sꝫ induite dn̄m ieſū xp̄m.
Ca.XLVI. Et carnis curā ne feceritis in
e deſiderijs.** Curā carnis ꝓhibet:
id eſt voluptatē: vt oē qđ prohibet̄
ꝑ legē nō deſideret̄: aut certe deſideratum
vincatur. Jpſa ſunt em̄ opa carnis: vt his
exuti induāt dn̄m ieſū chriſtū: id eſt innoua
ti per chriſtū: ab his malis ſe retineant. Hic
eni induit xp̄m qui ſe ab omni errore ⁊ tur/
pitudine ſeparauerit: ne in cōuiuio nuptia/
rū ſine veſte eius inuentus turpiter abiect⁹
tenebris mancipet̄: ſi quo min⁹ nō ſunt in/
duti ieſum chriſtum dn̄m noſtrū: ſuper cui⁹
nouā veſtē veteres pānos induunt. Exuti
enim veterem hominē: in nouitate vitę ma/
nendum eſt.

Capitulum decimūquartū.

**Nfirmū aūt in fide aſſumi
i te: non in diſceptatione co
gitationū.** Quoniaꝫ ex iudęis
erāt qui romanos ad nomē chri/
ſti aſſumpſerant admixta lege: ſicut in pri/
mordio ep̄lę memoraui: iō quibuſdā vide/
bat̄ ꝓhibitā carnē edere nō debere. Aliq̄b⁹
autē qui ſine lege xp̄m ſequebant̄: videbat̄
contra legē licere edere. Et per hoc ipſū diſ/
ceptationes erāt inter eos: quas ap̄ls ꝯcor/
dię ⁊ ſaluti ſtudēs: diuina diſputatione au/
fert: oſtendēs neqꝫ edendi ꝓdeſſe apud deū
neqꝫ nō edendi obeſſe: Jnfirmū eſſe dicit q̄
ꝓpterea ꝙ iudęi ꝓhibiti ſunt: timet edere.
Hūc ẜ remitti iudicio ſuo: ne ſcādalum paſ/
ſus a charitate: q̄ q̄ſi mater eſt aiaꝝ: recedat
cū mentis ꝑturbatione: cum xp̄iani pacifici
debeat eē ⁊ quieti. **Alius em̄ credidit
edere oia.** Hic fiducia lectōis nō dubitat
oia edenda: q̄ data ſūt hūanis vſib⁹. Legit
em̄ in geneſi: oia bona valde eē quę creauit Gen.1.
deus: ideo nihil reijcienduꝫ: qꝛ nec enoch q̄
prim⁹ deo placuit: neqꝫ noe qui in diluuio
ſolus iuſtus inuent⁹ ē: neqꝫ abraā ille ami/
cus dei: aut iſaac aut iacob iuſti ⁊ dei amici
inter quos ⁊ loth fuit: aut cęteri iuſti ab his
abſtinuiſſe legunt̄. **Js vero q̄ infirm⁹
ē olera māducet.** Jgit̄ qꝛ hoc putat vt il
le olera edat: iō ſuadendū nō eſt vt carnem
edat: ne cū ſcrupulo edat ⁊ videat̄ peccare:
qꝛ ꝓpoſitū ſuū non cuſtodit. **Jtaqꝫ qui
edit nō edētē nō ſpernat: et qui nō
edit edētē nō iudicet.** Quia volūtatꝭ
ē edere aut non edere: ac ꝑ hoc queſtio hinc
fieri nō debet. Ad hoc em̄ facta ſunt oia vt
volūtati ſubiaceāt: qꝛ dn̄io hūano ſubiecta
ſūt. **De⁹ aūt illū aſſumpſit.** Aſſūpt⁹ a
deo ē: q̄ ad gratiā vocat⁹ ē. **Tu quis es
qui iudicas alienū ſeruuꝫ: ſuo dn̄o
aut ſtat aut cadit.** Manifeſtuꝫ ē ſuū nō
debere cōſerui volūtatē iudicare: cui lex in
hac parte tradita nō ē. Nā qua cōſcia edat
aut nō edat: de⁹ iudex ē cui⁹ ſeru⁹ ē. **Sta
bit aūt: potens ē em̄ de⁹ ſtatuere il/
lum.** Stabit inq̄t dn̄o ſuo: ꝓpterea qꝛ ne/
qꝫ ſi edat reus erit: neqꝫ ſi nō edat culpabi/
lis: ſi tamē deuotione h̄ agat nō euitās hāc
velut cōtrariā. **Nā alius quidē iudi/
cat diē inter diē.** Hoc ē alicui placet iter/
poſitis edere. Nā ſunt quidā qui q̄rta feria
carnē nō edēdā ſtatuerūt: ſunt q̄ ſabbatis:
ſūt iteꝝ q̄ a paſcha vſqꝫ ad pēthecoſtē edēt.

Alius aũt iudicat oēm diē. Hic oēm
diē iudicat: qui nũquã edet. Unuſquiſ-
qꝫ in ſuo ſenſu abũdet. Hoc ē vnuſqſ-
qꝫ ſuo cõſilio remittat̃. Qui ſapit diē:
dño ſapit. Verũ ē: qꝛ qui ſemꝑ abſtinet
ſe: deo placere ſe putat. Et ꝗ edet: do-
mino edet. Dño edet: qꝛ gr̃as agit creato
ri. Et qui nõ edet: dño non edet: et
gr̃as agit deo. Gr̃as agit: dum fatet̃ dei
eſſe creaturã ⁊ bona creata: ſ; ſe diſſimulat
ab ea nõ cõdemnare.

Ca.XLVII. n Emo eni nr̃m ſibi viuit: et ne
mo ſibi morit̃. Sibi viueret ali-
quis: ſi nõ ageret ſub lege. At ꝗ fre-
no legis moderat̃: nõ ſibi vtiqꝫ viuit: ſ; deo
qui legē dedit: vt ſcõm volũtatē eius viua-
tur. Et qui morit̃ ſimili mõ deo morit̃: quo
iudice aut coronabit̃ aut cõdemnabitur.
Siue em̃ viuimꝰ dño viuimꝰ: ſiue
morimur: dño morimur. Idē eſt ſen
ſus. Siue ẽ viuimꝰ ſiue morimur
dñi ſumus. Verũ eſt: omnes nos dñi q̃ſi
ſeruos i cõditione ⁊ redēptoris dñio: ⁊ vnũ
quemqꝫ pro merito ſuo tractari. In hoc
eni chriſtꝰ ⁊ vixit ⁊ mortuꝰ ē ⁊ reſur
rexit: vt et mortuoꝝ ⁊ viuoꝝ dñet̃.
Per xp̃m dñm facta ē creatura ꝗ ꝑ peccatũ
alienata ē ab auctore facta captiua: quã de-
us pater ne opꝰ eius periret: miſſo filio ſuo
de cęlis ad terraſ: docuit q̃d faciendo manꝰ
piratarũ effugeret. Propter qđ ⁊ occidi ſe
paſſus ē ab inimicis: qui deſcēdens ad infe
ros innocens erat occiſuſ: reũ faceret pctm̃:
vt quos tenebat apud inferos amitteret.
Quoniã ẽ viuis oſtēdit viã ſalutis ac ſe ob
tulit pro eis: mortuos vero liberauit de in-
ferno: tam viuorum ꝙ mortuoꝝ dñatur: ex
perditis em̃ iterũ reformauit ſibi illos in ſer
uos. Tu aũt quid iudicas fratrem
tuũ in nõ edendo: aut tu quare ſper
nis fratrē tuũ in edēdo: oes em̃ ſta-
bimus ante tribunal chriſti. Docet
enim nõ oportere iudicare hac re: qꝛ nõ cõ-
tinet̃ in lege: propterea cũ deũ iudicē expe-
Eſa.45. ctemus. Scriptũ eſt em̃: Uiuo ego
dicit dñs: qꝛ mihi flectet̃ oē genu ⁊
cõfitebit̃ omnis lingua deo. Hoc in
eſaia ſcriptum eſt: qꝛ oïs lingua cõfitebitur
deo in fide xp̃i. Naꝫ quia occiſus reſurrexit
futurus iudex: recte ait: Uiuo ego dič dñs:
⁊ nõ ſolũ viuo ſ; ⁊ iudicaturꝰ ſum: ⁊ inimici
fatebunt̃ in me: ⁊ genu flectent cognoſcen-
teſ me deũ de deo. Itaqꝫ vnuſquiſqꝫ
noſtrum pro ſe rõnem reddet deo.
Quoniã inquit nos ꝓ nobis inuicē reddi-
turi ſumꝰ rationē: nõ nos in hac parte quę
ſupraſcripta eſt alterutrum cõdemnemus.
Nõ ergo ampliꝰ inuicē iudicemꝰ.
Id eſt ſciētes hoc ceſſemꝰ a diſcordia. Sꝫ
in hoc iudicate magis ne ponatis
offendiculũ fratri vel ſcandalum.
In eo iudicandũ monet qđ ꝓſit: qđ poteſt
⁊ auctoritate legis defendi. Nulli autē fra-
trum carnē edēti aut nõ edenti fiat ſcãdalũ.

Ca.XLVIII. ſ Cio ⁊ cõfido i domino: quia
nihil cõmune per ipſũ. Mani-
feſtum eſt: quia ſaluatoriſ beneficio
omnia munda ſunt: qui de ſub iugo legis
eruens homines ⁊ iuſtificans: reddidit ſta-
tum priſtinum libertatiſ: vt digni ſint vti to
ta creatura: ſicut ⁊ veteres ſancti. Qui autē
adhuc ſub lege ſũt: nõ licet illis vti aut ede-
re quę prohibet lex: quia indulgentiam da-
tam ſpernunt. Nõ eni ſecundũ naturã ſuaꝫ
ſed cum contra edictũ edũtur immũda ſũt.
Deniqꝫ in lege ait: Erunt immũda vobis.
Ei plane qui exiſtimat aliquid eē
cõmune: illi cõe ē. Siue ꝗ ex iudęo chri-
ſtianus eſt: ſiue gentili fidelis putat eſſe ali
quid tale vitandum: ipſe eſt quem ſcriptu-
ra infirmum dicit. Dubitando enim eſt in-
firmus: apud iſtum immundum eſt qđ pu-
tat nõ edenduꝫ: ⁊ quia non hoc ſuperſtitio-
ſe facit ſed timore: ſuo iudicio remittēdum.

Ca.XLIX. n Am ſi propter eſcã frater tuꝰ
contriſtatur: iã nõ ſecunduꝫ
charitatem ambulas. In alia
1.Cor.6. epiſtola dicit: Eſca ventri ⁊ vēter eſcis: hũc
⁊ hanc deus deſtruet. Quia nõ de eſca aut
placet quis deo aut diſplicet: ideo charita-
tem ſectandam monet: qua nos deus libe-
Eph.2. rare dignatus eſt. Sic enim ait: Deus autē
propter charitatem nimiam miſertus ē no-
ſtri. Qui ergo huius beneficij memor ē: hãc
excolit nec illi aliquid anteponit: ſed pręter
mittit maxima: quę ſcit promiſſionem non
parare apud deum. Noli cibo tuo per
dere illum: pro quo chriſtus mor-
tuus eſt. Quantum valeat ſalus fratris
ex morte chriſti cognoſcitur. Itaqꝫ qui ſcit
ꝙtũ cõſtet: confirmare illum debet: nõ ſcan
dalizare vt ex re friuola faciat illi ſcrupuluꝫ
⁊ incipiat hęſitare an manducanda caro ſit
nec ne: ꝗ forte ſimpl̃r edebat: ſecurꝰ de ꝯſcia

ſua. At vero cum adeunt cõtrouerſię icipiet
perturbatione i dei creaturã peccare: ⁊ erit i
iiuriã creatoriſ ꝗ ꝓficiet ad ꝑditionē dubitã
tis. Non ergo blaſphemetur bo-
nũ nr̃m. Hoc ē: doctrina dominica cuꝫ ſit
bona ⁊ ſalutaris: non debet per rem friuo-
lam blaſphemari. Blaſphematur auteꝫ cũ
dubitat̃ de dei creatura. Poteſt ⁊ ſic intelli-
gi bonum noſtrum blaſphemari: quia qui
bona opera habet ſi in alia reprehendatur
re minima: bonum illđ ſuũ obfuſcat: ⁊ inci-
piet bonũ eiuſ blaſphemari per malũ eius:
Ezech.33. ſicut ſcriptum eſt in ezechiel. Iuſticia iuſti
non proficiet ſi errauerit. Tale eſt: ſi ꝗs de-
corus forte habeat in fronte aut naſum col-
liſuꝫ vnde deformetur ſpecieſ eius: Ideoqꝫ
illa monet ſectanda: quę bonis reliquis nõ
tollant fauorem. Non eſt eni regnuꝫ
dei eſca ⁊ potus. Manifeſtum eſt: quia
nemo per eſcam placet deo aut diſplicet.
Sed iuſticia ⁊ pax ⁊ gaudium in
ſpirituſancto. Hos in regnum dei dicit
intrare: qui iuſticiam ſequũtur: ſed chriſtia-
nam habentes pacem quã dominꝰ dedit di
Joh.14. cens: Pacem autem meam do vobis: pacē
relinquo vobis. ex quo oritur gaudium in
ſpirituſancto. Diſceptatio autē non habet
gaudium ſed iram: ideo nõ illic reſpicit ſpi-
rituſſanctus: quia gaudet i ſolis pacificis.
Sicut enim ex nobis contriſtatur: ſic ⁊ gau
det de nobis. Qui eniꝫ in hoc ſeruit
chriſto: placet deo: ⁊ probatus eſt
hominibus. Quoniam chriſtus nos re-
demit: ideo ait: Qui in hoc ſeruit chriſto: ꝗ-
ſi redemptori placet deo: Quare? Quia ipe
miſit chriſtuꝫ vt redimeret genus hominũ:
Joh.5. ſicut ipſe dominus ait: Qui nõ honorificat
filium: nõ honorificat patreꝫ qui miſit illũ.
Qui ergo placet deo probatus eſt homini-
bus. Quomõ? Accepit em̃ donũ per quod
appareat dignus deo. Itaqꝫ que pacis
ſunt ſectemur: et que edificationis
ſunt inuicem cuſtodiamus. Quoniã
diſceptatio diſcordiam parit: ideoqꝫ vt pa-
cifici eſſe poſſimus ab intētione edendi aut
non edendi diſſimulare nos docet. Ędifica-
tionis autem viam ſequi hortatur: vt cum
pace ea cõferamus: per quę inuicē nos ędi-
ficemus: ab his quę infructuoſa ſunt ⁊ ma-
gis contraria declinantes. Collatio eni po-
teſt prodeſſe. Eſt enim excitans menteꝫ: ſi
tamen vincendi ſtudium contemnatur: hoc
eſt enim qđ parit litem. Noli propter
eſcam ſoluere opus dei. Homo opus
dei eſt: ⁊ iterum opus dei eſt dum reforma-
tur per regenerationem: Et eſca opꝰ dei eſt:
ſed non homo propter eſcam: ſed eſca pro-
pter hominem. Multuꝫ enim diſtat: Ideo
noli inquit hoc opus dei qđ clarum eſt diſ-
ſoluere ꝓpter qđ humillimum eſt: hoc eſt:
ſalutem fratris ſtudere: non curã eſcę agere
vt fratrē cõtriſtes. Beneficiũ em̃ dei irrituꝫ
facit qui fratrem liberatum a peccato per di
ſceptationē rurſus ꝓuocat ad peccãdũ: ſol-
uēs in ipo opa xp̃i ꝗ geſſit vt hoiem a pctõ
liberaret. Oia quidē mũda ſũt. Ue-
rũ ⁊ manifeſtũ ē oia mũda eē. Quippe cũ in
geneſi legat̃: oia ꝗ deꝰ fecit eē bona valde. Gen.1.
Sꝫ malũ ē hoi ꝗ per offenſionem
edit. Cũ ẽ ꝑ naturã oia bona ⁊ mũda ſint:
dubitãtibꝰ tñ fiunt imunda: ⁊ erit illi offen-
diculũ qui cũ dubitat edet: tñ imũda ꝯſciã:
qꝛ qđ ſibi inutile putat facit: iõ nulli ꝯtradi-
cendũ ē quid i hac re ſequat̃. Bonũ ē nõ
edere carnē: et nõ bibere vinũ. Cum
de ſola carne ageret: adiecit ⁊ potũ: vt ꝯfo-
ueat eos qui ab his abſtinēt ꝑ id qđ licituꝫ
eſt ⁊ carnē edere ⁊ vinũ bibere: ne contriſta
rent̃ ab illis qui his vtunt̃: dedit eis reſpirã
di ſolaciũ: vt ⁊ in volũtate ſua quieſcerent:
⁊ diſceptatio per quã diſcordia fit ceſſaret.
Cũ em̃ nõ latet bonuꝫ eē ⁊ carnē edere ⁊ vi-
nũ bibere: ⁊ ecõtra carnē nõ edere ⁊ non bi-
bere vinuꝫ bonũ eē: addiſcũt: nemo litigat.
Creatura em̃ data ē ad vſũ volētibꝰ: non tñ
nccĩtas ē ipoſita aut volēti aut nolēti. Ne
qꝫ em̃ i quo frat̃ tuꝰ offēdit aut ſcã-
dalizat̃ aut ifirmat̃. Eãdē dič nõ debe-
re fratri ꝗ infirmũ animum ſibi cõſtituit ad
edendũ fieri queſtionē: ne ꝑturbatꝰ offēdat
neſciēs quid teneat. Tu fidem habes
penes temetipſum: habe corã deo.
Hoc ē: tu quis es ꝗ edes ſecurꝰ: qꝛ creatura
dei bona eſt: non opus eſt vt de altero iudi
ces: qꝛ plus ē vt pacē habeaſ cũ fratre. Hoc em̃
vtile ē apud deũ. In eſca em̃ vtilitas carniſ
ē: in pace vero ⁊ carnis ⁊ animę: ac per hoc
ab huiuſmodi diſceptatione ceſſandũ ē: vt
vnuſquiſqꝫ in ꝓpoſito cordis ſui maneat.
Beatꝰ ꝗ nõ iudicat ſemetipſuꝫ in
eo qđ probat. Unũquēqꝫ ꝓprio iudicio
cenſet condemnãdum: ꝗ qđ dicit nõ debere
ſe facere facit: ⁊ hunc beatũ ꝗ nõ aliud facit
ꝙ ſibi vtile probat. Qui autem diſcer-

nit q̄d ediderit dānatꝰ eſt. Verū ē: qꝛ
q̄ iudicat nō edendū ⁊ edit dānatus ē. Ipſe
eni ſe damnat: q̄ſi id qđ ſibi iutile aſſerit: fa-
cit. **Quia nō ex fide.** Non vti ex fide
edit: qui edendū negat ⁊ edit. **Dē autē
qđ nō eſt ex fide: peccatuꝫ eſt.** Recte
peccatuꝫ appellat: qđ aliter fit q̄ ꝓbatū eſt.
Qm̄ romani in lege inducti erāt ſicut i pri-
mordio eplē memoraui: Aduenie̅tibꝰ autē
qui rectius crederent: queſtiōes mouerent
de edenda carne ⁊ nō edenda: ⁊ horuꝫ pars
qui edendā ⁊ nō probandā diceret melior vi
deret: quia oīa mūda valde ſunt: infirmos
dicit qui edendā negarent: ſiue ex iudeis ſi-
ue ex gentibꝰ: ⁊ remitti illos in ꝓpoſito cor-
dis ſui. Nec em̄ obeſt nō edere: aut prodeſt
erga deum edere: ne q̄uis rōe aſtricti: ꝑ qđ
tamē cum ſcrupulo ederent delinquerent.

Capitulum decimūquintū.

D Ebemus autē nos firmio-
res infirmitates inualido-
rū portare. Recte ait debemꝰ:
qꝛ oportet doctores infirmos fir-
mare: ⁊ imperitos erudire cū manſuetudīe:
ne ꝓuocati dū cōtendere volūt: ⁊ ne dū hu-
miles videant̄ in peius ꝓficiāt. **Et nō no-
biſmetipſis placere.** Hoc eſt: nō qđ no-
bis proſit ⁊ placeat vendicare: ſed ⁊ qđ fra-
tri: qꝛ inuicē curam noſtri agere debemus.
**Vnuſquiſqꝫ proximo ſuo place-
at in bono ad edificationē.** Nūc per-
ſonā ſuaꝫ diſcreuit. Hos enim cōmonet: vt
charitati ſtudentes proximis placeāt: ad id
qđ eſt vtile. Hec eſt ędificatio ſicut alibi ait:
Ego inquit oībus ꝑ oīa placeo. **Nam ⁊
1.Corſ.10. xp̄s nō ſibi placuit: ſed ſicut ſcriptū
Pſ.68. ē: Detractiōes exprobrātiū cecide-
rūt ſuper me.** In pſal. lxviij. Saluatoreꝫ
nō ſibimetipſi dicit placuiſſe: ſ deo patri: qꝛ
Ioh.6. dicit: Nō em̄ deſcendi de cęlo vt faciā volū-
tatē meā ſ voluntatē eius qui miſit me pa-
tris. Et quia cum hęc diceret: cōtradicētibꝰ
iudęis quaſi pctōr occidit̄: pſalmographus
ex perſona eiꝰ verba facit ad deum patrē di-
cens: Detractiones exprobrantiū te cecide-
rūt ſuꝑ me. Hoc ē ego cū volūtatē tuā face-
rem: dixerunt me peccare in te: qui non me
recipiendo quē miſiſti exprobrauerūt te: qꝛ
iudęi cū peccarent in deū nō recipiētes quē
miſit xp̄m: inſuꝑ et occiderūt eū q̄ſi peccātē
in deū: ſic peccata peccātiū in deum cecide-
runt ſuꝑ chriſtū. Innocēs em̄ a peccatoribꝰ
occidit̄ quaſi blaſphemus: ſicut ſcriptū eſt
in euangelio.

Q **Vecūqꝫ enim ſcripta ſūt ad** Ca. L.
**nr̄am cōfirmationem ſcripta
ſūt: vt ꝑ patiētiam ⁊ exhorta-
tionē ſcripturaꝝ ſpem habeamus.**
Manifeſtū eſt em̄: qꝛ quęcunqꝫ ſcripta ſunt
ad noſtrā diſciplinā ſcripta ſunt: vt ex ipſa
exhortatione proficiamꝰ ad ſpem: nō diffi-
dētes de ꝓmiſſis ſi adhuc tardēt. **Deus
aūt patiētię ⁊ ꝯſolatiōis det vobis
vnū inuicē ſapere ſcđm ieſum xp̄m:
vt vnanimes vno ore honorificetꝭ
deū ⁊ patrē dn̄i noſtri ieſu chriſti.**
Quaſi ad ſalutem miſſus apl̄s: bono voto
plebē proſequit̄: optās vt deꝰ det eis vnuꝫ
ſenſū ſapiētię ſcđm ieſum xp̄m: vt iuxta do-
ctrinā chriſti ſapiāt. Tunc eni poterūt dile-
ctionē ſeruare exēplo dn̄i dicētis: Maioreꝫ
hac dilectione nemo habet q̄ vt aīam ſuaꝫ Ioh.15.
ponat pro amicis et fratribꝰ ſuis: et ita vno
ore: vna cōfeſſione laudere deū pr̄em i xp̄o:
ſi inuicē ſe iuxta ſenſū xp̄i fuerint exhortati:
vt ſine ceſſatiōe laudent deū: oīa q̄ fecit per
xp̄m: ⁊ poſt errorē lapſa: ꝑ eūdē iterū erige-
re ⁊ reformare dignatus ē: duplex dās bn̄fi-
ciū: miſcđiaꝫ ⁊ cognitōeꝫ. **Propter qđ
aſſumite alterutrū ſicut et xp̄s aſſu-
pſit vos i honorē dei.** Sic aſſumpti ſu-
mus a xp̄o: dum infirmitates nr̄as accepit:
et ęgritudines noſtras portauit: vt hoc ex-
emplo nos inuicē noſtras infirmitates per
patiētiā ꝯfirmemꝰ: vt nomē honoris dei aſſū-
ptū i nos ſi euacuet̄. Filij em̄ dicimur dei ꝑ
grām xp̄i. **Dico em̄ chriſtū miſtrū fu-
iſſe circūciſiōis propt̄ veritateꝫ dei
in hoc vt ꝯfirmaret promiſſiōes pa-
trū.** Originē cōmēdat iudęoꝝ. In circūciſi-
one em̄ filios ſignificat abraę: quibꝰ miſſus
xp̄s miſtrauit pr̄ibus grāꝫ repromiſſā. Vn̄
ſaluator: Ego em̄ ſū inq̄t i medio vr̄m: nō vt
miſtrer: ſ vt miſtrē: vt veritas i ꝓmiſſōe fa-
cta patribꝰ probaret̄. Circūciſio em̄ carnis
data eſt abraę: in figurā circūciſiōis cordis:
quā poſtea ꝓpheta futurā ſignificauit: di-
cēs: Circūcidite duritiā cordis veſtri. Huiꝰ
verbis circūciſionis ꝓmiſſę: miniſter chriſtꝰ
eſt: hoc eſt prędicator. Dehinc apl̄s vt cir-
cumciſis carne miniſtraret cordis circumci-
ſionē: ſic ait: Sicut me miſiſti in hūc mūdū: Ioh.17.
ita ⁊ ego miſi eos in hunc mundū. Circum-
ciſio autē cordis ē: ſublata erroris nebula:

agnoſcere creatorē: deū patrem ⁊ filium eiꝰ
chriſtū: per quē creauit omnia: vt dictas dei
impleretur. Promiſerat eni daturū ſe miſe-
ricordiam: ⁊ promiſerat patribꝰ iudęorum.
Gen.26. Nam dixerat abraę: In ſemine tuo benedi-
Pſ.131. cet̄ omnes gētes. Et ad dauid dixit: De fru-
Numeri.24. ctu ventris tui: ponā ſuꝑ ſedē meā: Et orietur
ſtella ex iacob. **Gētes aūt ſuꝑ miſeri-
cordiā honorare deū.** Quia enim his
nulla promiſſio erat quaſi indigni: ꝑ ſolam
miſericordiā aſſumpti ſunt ad ſalutē: vt per
cōfeſſionē honorent deū: qꝛ increduli inho-
norent. **Sicut ſcriptū eſt: Propter
hoc ꝯfitebor tibi in gētibꝰ: ⁊ nomi-
ni tuo canam.** Exēplo ꝓphetico probat.
Scriptū ē eni i pſal. xvij. Gentes admitten-
das ad grām dei ad ꝑcipiendā ſalutē. Vox
enim chriſti eſt: qua futurū dixit q̄ in genti-
bus p̄dicatio eius fructū habitura eſſet cō-
feſſionis ſacramēti dei: ideo grās ex h̄ agit
filius obedientię gentium. Vn̄ in euāgelio
Math.11. ait: Cōfitebor tibi pater domīe cęli ⁊ terrę:
qui abſcondiſti ea a ſapientibꝰ ⁊ prudētibꝰ
⁊ reuelaſti ea paruulis: qm̄ bonū placitum
ante te. Cōfeſſio ergo iſta vniꝰ dei ē in trini-
tate: ex qua ſurgit lęticia: vt poſt veri ꝯfeſſi-
onē lętus decātet miſericordiā ⁊ donū dei.
**Et iteꝝ dicit: Letamī gentes cū ple-
be eius.** Hoc in cantico deuteronomio.
**Et iterū dicit: Laudate omnes gē-
tes dn̄m: ⁊ magnificate eū oēs po-
puli.** Hoc i pſal. cxvj. Olim decreuiſſe deū
oſtendit: interueniente miſericordia ſua cō-
cordes facere iudęos ⁊ gentes: vt gratiam
adepti gentiles ſocij fierēt iudęoꝝ: qui ⁊ ipſi
olim dono dei plebs eius erat noīata. Sed
iam nobiles iudęi: hi vero ignobiles ꝑ miſe-
ricordiā nobilitati ſunt: vt ſimul oēs lęti ſint
agnitione veritatis: ⁊ laudātibꝰ gentibꝰ de-
um magnificēt oēs populi: duodecim tribus
vnū deū qui auxit numeꝝ plebi ſuę adiun-
ctis gentibꝰ. Deniqꝫ cū diſceptarēt iudęi cō-
tra apl̄m petrum cauſa cornelij: reddita ſibi
ratiōe: quieuerūt magnificātes dn̄m: dicen-
Act.11. tes: Forſitan deꝰ ⁊ gentibꝰ pęnitētiā tribu-
it ad cōſequēdā vitā. **Eſaias dic̄: Erit
radix ieſſe ⁊ qui exurget regere gen-
tes: in eū gentes ſperabūt.** Vt maio-
rem fiduciā gentibus faciat ⁊ ſpem nō du-
biam: multis teſtimonijs firmat decretum
dei hoc fuiſſe: vt omnes gentes benedicerē-
tur in xp̄o: ne inſolentia infidentiū iudęoꝝ
cōtriſtaret ⁊ dubios redderet credētiū ani-
mos gentiū: quaſi fruſtra ſibi ſpeꝫ ꝓmittāt
q̄ a deo abraę accepto ferat̄ fides iudęorū:
vt ipſa lęticia ⁊ ſecuritate creſcerēt. Quare
tū xp̄s ex radice ieſſe ⁊ nō ex radice booꝫ vi-
ri iuſti: aut ex radice obed? Sꝫ qꝛ dauid filiꝰ
dicat̄ propt̄ regnū: vt ſicut ex deo natꝰ in re-
gem eſt: ita ⁊ ex dauid rege ortū haberet iu-
xta carnē: iō radix ieſſe arbor dauid: q̄ fru-
ctū fecit per ramū qui eſt Maria virgo quę
genuit chriſtū. **Deus aūt ſpei repleat
vos oī gaudio ⁊ pace in credendo
vt abūdetis i ſpe ⁊ virtute ſpūſſan-
cti. Certꝰ ſum aūt fr̄es ⁊ ego ipſe de
vobis: quia ⁊ ipſi pleni eſtis dile-
ctiōe: repleti omni ſcīa: ita vt poſſi-
tis alterutrū monere.** Hęc exhortatio-
nes ſunt. Per laudē eni ꝓuocat eos ad me-
liorē ⁊ intellectū ⁊ vitā. Qui eni videt ſe lau-
dari: data opa elaborat vt vera ſint q̄ dicū-
tur. Ideo nō dixit vt inuicē ſe doceāt ſ ad-
moneāt. hoc em̄ ſolet moneri qđ cū ſciat̄ ali-
q̄n ſubterfugit aīo. Cętera nō ſunt obſcura
vt indigeāt explanatione. **Audaciꝰ aūt
ſcripſi vobis fr̄es ex ꝑte tāquā i me-
moriā vos reducēs propt̄ grām q̄
data ē mihi a deo: vt ſim miſter xp̄i
ieſu i gētibus: ſcīficās euāgeliū dei
vt fiat oblatio gentiū accepta ⁊ ſan-
ctificata i ſpūſancto.** Nō em̄ temere ſe
ſcpſiſſe ſignificat. Auctoritatē em̄ ſibi datā
ꝑ dei grāꝫ dicēs: vt oībꝰ gētibꝰ audeat ſcri-
bere: admonēs ⁊ ꝯfirmās ꝓpoſitū eoruꝫ in
xp̄o: vt ſollicitudineꝫ ſuā oñdat i miniſterio
euāgelij q̄ſi magiſter gētiū: ⁊ ſacrificiū eorū
poſſit acceptū fieri ſcīficatiōis cauſa in ſpū
ſcō. Quicq̄d enim fide integra ⁊ mente ſo-
bria offertur: a ſpirituſancto purificatur.
**Habeo igitur gl̄iaꝫ in chriſto ad
deū: nō eni audeo aliq̄d loqui eoꝝ
q̄ per me nō efficit chriſtꝰ i obedien-
tia gentiū verbo ⁊ factis: ꝑtāte ſig-
norū ⁊ prodigioꝝ in virtute ſpiri-
tuſſancti.** Gloriā habere ſe dicit apđ deū
ꝑ chriſtū ieſū. Credēs eni ⁊ ſeruiēs xp̄o ieſu
in cōſcientia pura: meritū ſibi fecit apđ deū
patrē: intantū vt nihil deeſſe dicat qđ non
ꝑ illū opatus ſit chriſtus: ad exhortationeꝫ
gentiū dando ſigna ⁊ ꝓdigia ꝑ manus eiꝰ:
vt p̄dicationē eiꝰ virtꝰ cōmēdaret. Hinc eſt
vnde gloriā ſe oſtēdit habere i xp̄o ad deū.
Seruiēs enim chriſto gloriā habet ad deuꝫ

intãtũ vt indigere nõ habeat aliquid diui-
nę virtutis: qꝺ ſibi pręſtitũ nõ ſit a deo: ſed
omnia: ſe qꝛ idoneꝰ inuentꝰ ẽ diſpẽſatoꝛ cõ-
ſecutũ: quę ad cõuerſationẽ gentiũ ꝑ ſigno-
rũ virtutẽ proficerent ꝓfitet: qꝺ eo ꝓficit ſe
minus potuiſſe ꝓbet ꝙ cęteri apl̃i qui fue-
rãt cũ dño: nec aliqd minus inter gẽtes vir-
tutũ operatũ eſſe deũ: vt ꝑ hocipſũ creſcãt:
videntes hãc ſe grãm aſſecutos: quã aſſecu
ti erãt iudęi: qui ſibi ꝓrogatiuã vendicãt pa
trum. Ita vt ab hierl̃m in circuitu
vſqꝫ illyricũ repleuerim euãgelium
dei & filij eius ieſu chriſti. Sic autẽ
hoc predicaui euangeliũ nõ vbi no
minatꝰ ẽ chriſtus: ne ſupra alienuz
fundamentũ edificarẽ. Nõ ſine cauſa
illic ſe ꝑdicare niti dicit: vbi nõ noiatus eſt
chriſtus: ſciẽs pſeudo apl̃os aliter ꝙ opoꝛ-
tebat xp̃m tradere. Ad hoc eñ circũibãt vt
ſub noie chriſti alijs dogmatibuſ populum
manciparent: quod poſtea coꝛrigere maxi-
mi erat laboꝛis. Idcirco ꝑuenire voluit: vt
inuiolatę ꝑdicationis verba traderet audi-
entibus: & integra linea ſupꝑficies oꝛdinata
incolomis fundamẽti robur haberet. Et qꝛ
magiſter datus ẽ gentibꝰ: opoꝛtebat eũ ſol-
licite hoc curare vt illic doceret vbi chriſtus
nõ fuerat nunciatus: & vt auctoꝛitatẽ ſuam
firmaret: & laboꝛũ ſuoꝛũ plenũ fructũ habe-
ret ex his quos plantauerat. Hinc ẽ vñ oĩa
loca ecclię occupauit: Hęreſeſ eñ poſtea ſb-
tilitate malignãtes: ſub noie chriſti legis et
fidei ſenſũ coꝛrũpere nitebant. Qꝺ teſtimo
Eſa.52. nio legl monuit dicens: Sic ſcriptũ ẽ:
Quia quibꝰ nõ ẽ annũciatũ de eo
videbunt: & qui nõ audierũt intelli
gent. In eſaia habetur. Ut ꝗ hic intellectꝰ
verus atqꝫ inuiolabilis ẽẽt ꝺ vero dei filio:
ſe feſtinaſſe ſemꝑ dicit imbuere gẽtes euan
gelica veritate. Propter qꝺ ĩpedie-
bar plurimũ venire ad vos: nũc ve
ro vlterius locum nõ habẽs in his
regiõibus: cupiditatẽ habẽs veni-
endi ad vos ex multis iã preceden
tibus annis: cũ in hiſpaniã profici
ſci cepero: videbo vos & a vobis ꝑ-
mitti illuc: ſi vobis primũ ex parte
fruitus fuero. Qꝺ in capite epl̃ę memo
rat dicẽs: Quia ſepe ĩquit pꝛopoſui venire
ad vos & ꝓhibitus ſũ vſqꝫ ad huc: Nũc ab-
ſoluit oſtẽdẽs qua cauſa impeditus ſit: vt
volens venire aliud ageret qꝺ iminebat: vt
excluderet pſeudo apl̃oꝝ pꝛaua cõmenta: &
deniqꝫ poſtꝙ oibus in circuitu ꝑdicauit: iã
vacari ſibi dicit venire romã: qꝺ olim opta-
uerat. Romanos igit qꝛ in lege inducti fue-
rãt iterim per epl̃az coꝛrigit. Illos aũt q̃ nõ
audierũt adhuc pꝛędicationẽ: vtilius ẽẽ pꝛę
ſentia ſui doceri: vt fundati recta fide diffi-
cile aliud aliquid reciperẽt: Uẽtuꝝ tñ ſe ꝓ-
miſit tẽpoꝛe quo ad hiſpaniam erat iturus:
qꝛ illic chriſtꝰ non erat ꝑdicatꝰ: vt occuparet
mentes illoꝛum. Et qꝛ pſeudo apl̃is diffici-
le fuit iter ad illos: ideo tardiꝰ ſi iret nõ erat
moleſtũ. Nunc vero proficiſcar in
hieruſalez miniſtrare ſanctis. Pro
bauerunt eni macedonia et achaia
collationẽ aliquã facere in paupes
ſanctorũ qui ſunt hieroſolymam.
Prius tamẽ iturũ ſe dicit miniſtrare ſanctl
hieruſalez: per quã rem romanos ſcire vult
qꝛ hmõi operibꝰ ſtudendũ eſt. Qui eni per
miſericoꝛdiã viuũt & iuſtificati ſunt apꝺ de-
um: huic inſeruire debent. Debitores
eñ ſũt eoꝝ: quoniã ſi ſpiritaliũ co-
rũ participes facte ſunt gentes: de-
bent et in carnalibꝰ miniſtrare eis.
Quippe cũ debitoꝛes eos dicat iudęoꝝ cre-
dentiũ: vt ſicut in ſpiritalibꝰ ꝑticipes eoꝛuz
facti ſunt: ita & hi cõicent coꝛꝑalibꝰ neceſſi-
tatibꝰ illoꝝ: vt gaudẽteſ ex iudęis credẽtes:
collaudẽt ꝓuidentiam dei in ſalutẽ ipſoꝝ ꝑ
miniſteriũ eoꝝ. Hi eñ totos ſe diuinis de-
dẽtes obſequijs: & nihil mundanũ curãtes:
exemplũ bonę cõuerſatiõis ꝑbebãt creden-
tibus. Intantũ deniqꝫ nos hũanos & miſe-
ricoꝛdes vult eſſe apoſtolus: vt & debitoꝛes
nos dicat circa elemoſynã largiendã: & bo-
nis opibus exercendũ cũ alacritate coꝛdis:
qꝛ qui miſericoꝛdiam a deo ſperat: debet ẽẽ
miſericoꝛs: vt ꝓbet ſe recte hanc ſperare: qꝛ
ſi hõ miſeret: quãtomagl deus. Retributio
eñ hęc eſt vel merces: vt q̃ accipiunt miſeri
coꝛdiã: miſericoꝛdiã faciãt. Uñ dñs: Beati Matth.
inqt miſericoꝛdes: ipoꝛũ eñ miſerebit deꝰ.
Hoc igit cũ cõſũmauero et aſſigna
uero eis fructũ hũc: proficiſcar per
vos in hiſpaniaz. Scio eñ quoni
am veniens ad vos in abundantia
benedictionis chriſti veniam. Cer-
tus de diſpoſitione & gratia dei: pꝛomiſit ſe
in abundantia benedictionis vẽtuꝝ quam
pꝛędicat chriſti. Benedictio autẽ hęc ſigno-
rum virtus eſt per quã confirmati ſunt.

Obſecro ergo vos frẽs per dñm
nrm ieſum chriſtũ: et per charitatez
ſpũſſancti: vt ſollicitudinẽ ĩpartia-
mini mihi ĩ oratiõibus ꝓ me ad do
minũ: vt liberer ab infidelibus qui
ſunt in iudea. Dehinc oꝛat vt adiuuet ĩ
oꝛationibus vt euaderet manus iudęoꝝ in-
fideliũ: nõ quia ipe minus mereat ſed oꝛdi-
nẽ ſequitur: vt ab eccleſia fiat oꝛatio pꝛo re-
ctoꝛe ſuo. Multi eñ minimi dũ cõgregãtur
vnanimes fiunt magni: & multoꝛũ pꝛeces ĩ-
poſſibile eſt vt nõ ĩpetrẽt. Si ergo & ipi cupi
di ſint videndi apl̃m: impenſiꝰ oꝛẽt vt inde
liberatũ poſſint ſuſcipere illũ ĩ gaudio cha-
ritatis. Et munez meoruz oblatio
accepta fiat in hieroſolyma ſanctis
vt veniã ad vos cũ gaudio per vo-
lũtatem ieſu chriſti et refrigerer vo-
biſcum. Etiã hoc oꝛãdũ dicit: vt miniſtra-
tio munerũ eiꝰ accepta fiat ſanctis in hieru
ſalem: & omnia cum voluntate dei facere ſe
oſtendat: vt quia deuotus ẽ animꝰ eiꝰ ad fe
renda munera: etiã illoꝝ aio dei iudicio re-
ſpondere ſibi vult: vt intellecta charitate il
lius erga ſe cũ illo vnianimes deo gratias
agãt. Magnꝰ eñ ꝓfectꝰ ẽ ei cuiꝰ miniſterio
lęti effecti: deum laudibus pꝛoſequuntur.
Deus aũt pacis ſit cum omnibus
Ioh.14. vobis amẽ. Deꝰ pacis xp̃s ẽ: q̃ ait: Pa-
cẽ meaz do vob: pacẽ relinquo vobis: quez
Mat.28. optat ẽẽ cũ his: ſciẽs dixiſſe ieſuz: Ecce ego
vobiſcuz ſũ oibꝰ diebꝰ vſqꝫ ad ꝯſũmatiõez
ſęculi. Tales ꝗ iſtos cupit eſſe: vt ſit cũ illis
dñs xp̃s ieſus: q̃ amputata omni diſcoꝛdia
erroꝛis humani: dedit ac oſtendit q̃d ſit ve-
rum: vt in ipſa veritate maneant pacifici.

Capitulum decimũſextũ.

C Ommẽdo aũt vobis phe-
ben ſororẽ nr̃am que ẽ mi-
niſtra ecclie apꝺ cenchris:
vt eam ſuſcipiatis in dño
digne ſctis: & aſſiſtatis illi ĩ quibuſ-
cũqꝫ deſiderauerit veſtri: eteni ipa
quoqꝫ aſtitit multis et mihi. Phe-
ben venientẽ cõmendat ſoꝛoꝛẽ cõem: id eſt:
de lege: quã vt merito cõmẽdet: ait hãc mi-
niſtrã eſſe eccleſię cenchꝛis: & qꝛ multis adiu
toꝛio fuit: dignaz ipſam dicit adiuuãdã pe-
regrinationis cã. Ut aũt ſine intermiſſione
excipiendã illã et aſſiſtendũ illi ĩ neceſſitate
ſi ꝓueniſſet: ſuaderet: etiam ſibi illã affuiſſe
teſtat: vt quãto ſublimioꝛ ꝑſona eius cęte-
ris ſit: tantomagis reddere huic debitũ ob-
ſequiũ per charitatẽ oſtẽderet. Saluta-
te aquilã et priſcillã adiutores me-
os ĩ chriſto ieſu: qui ꝓ aĩa mea ſuaſ
ceruices ſuppoſuerũt: quibus ego
nõ ſolũ grãs ago: ſed et cũcte eccle-
ſie gentiũ et domeſtica eoꝝ eccl̃ia.
Hi ex iudęis fuerũt: qui credentes facti ſũt
ſocij laboꝛis apl̃i: qꝛ recte crediderãt: vt etiã
ipſi exhoꝛtarent cęteros ad fidẽ rectã. De-
niqꝫ apollo ꝙuis fuerit exercitatꝰ in ſcriptu-
ris: ab his tamẽ viã dñi diligentiꝰ inſtructꝰ
eſt: ideo ſocios laboꝛis ſui dicit eos: ſed in
chꝛiſto ieſu. Cooperarij eñ eius fuerunt in
euangelio dei. Aquila vir pꝛiſcillę eſt: quos
nõ ocioſe romã veniſſe manifeſtũ eſt. Pꝛo-
penſioꝛes eni erant in dei deuotione. Nam
ad cõfirmationẽ romanoꝛũ: hi oẽs quos ſa
lutat his fuiſſe intelligunt. Unde dicit: nõ
ſolũ ſe: ſ; & oẽs gentiũ eccleſias grãs his re-
ferre: tangens & romanos vt his obediant:
quos ad pꝛofectũ gentiũ audiunt laboꝛare
ad exhoꝛtandã fidem in chꝛiſto. Quos intã
tum laudat: vt ꝑicula pati pꝛo eo nõ abnu-
erent. Inimicitias enim & iudęoꝛuz & falſo-
rum fratrũ ſubire nõ aſpernati ſunt: dũmo-
do apl̃m obſequijs & charitate iuuarẽt. Fal
ſi fratres hi erãt: qui credentes in chꝛiſtũ: le
gem tñ ſeruandã dicebant: non ſufficere ad
plenũ ſalutis effectuz xp̃m: putãtes ꝙ apl̃s
deſtruebat: quare & perſecutiões ab his pa-
tiebatur. Hoꝛũ etiam domeſticos & verna-
culos ſalutat: quos eccl̃iam appellat: qꝛ ſan-
ctoꝛũ viroꝛũ erãt diſcipuli circa fidẽ. Sa-
lutate ephenitũ dilectũ mihi: qui ẽ
ꝑmitiuꝰ aſye ĩ xp̃o. Huiꝰ epheniti etiã
ꝑſentẽ dignitatẽ nõ tacet: vt oſtendat & di-
gnitoſos credere: & inuitet pꝛimos romano
rũ ad fidem: aut certe humiles creſcerent.
Salutate mariã que multũ labo-
rauit in vobis. Cõmonet hos noie ma-
rię quã intelligimus ad exhoꝛtationẽ illoꝛũ
impenſius laboꝛaſſe: vt gratias illi agant.
Salutate andronicuz & iuliam co
gnatos & cõcaptiuos meos qui ſũt
inſignes in apoſtolis: qui ante me
fuerunt in chriſto ieſu. Hos cognatos
& iuxta carnem & ſecundũ ſpiritum: quomo-
do & ãgelꝰ dixit ad mariã: Ecce helizabet co Luc.1.
gnata tua &c. ꝗs etiã apl̃is ꝑoꝛibꝰ obſecutoſ
cũ teſtionio ſui declarat: & ſecũ ꝑ captiuita-
tẽ paſſos fidei cã: ideoqꝫ iſtos pleniꝰ honoꝛã-

dos. Salutate ampliaduʒ dilectū
mihi in xp̄o. Hunc quaſi amicū ſalutat:
ſed in dño amicū: nō tñ qui interfuerit labo
ri eius aut captiuitati. Salutate vrba
nū adiutorē meū i chriſto. Nō ſolum
iſtū ſuū adiutorē dicit: ſ ⁊ ceteroꝝ fuiſſe ſo/
ciū in exhortatōe credulitatis. Stachin
quoqʒ dilectum meum. Hunc ſtachin
q̄uis dilectū vocet: tamē ſubijcit illū vrba/
no ꝑticipi operis euan[illegible]. Salutate
apellen probum i chriſto. Hunc apel
len nō quaſi amicū ſuū aut ꝑticipē opis ſa/
lutat: ſed ꝓpt̄ qd̄ temptationibꝰ probatꝰ
eſt: ⁊ in chriſto fidelis inuentus. Salu/
tate eos qui ſunt ex ariſtoboli do/
mo. Ariſtobolus iſte cōgregator fuiſſe itel/
ligit̄ fratrū in chriſto: cuius factū ſic probat
vt eos quos cōgregabat dignos ſalutatiōe
ſua deſignet. Salutate herodioneʒ
cognatum nr̄m. Hunc quē cognatū tā/
tum vocat: oſtendit deuotū in charitate re/
naſcibilitatis: nō tamē vigilantiā illius de/
ſignauit. Salutate eos qui ſunt ex
narciſci domo: qui ſunt in domino
Narciſcuſ hic illo tempore preſbyter dicitur
fuiſſe: ſicut legit̄ in alijs codicibꝰ. Et qꝛ pre/
ſens nō erat: videris qua cauſa eos in dño
ſalutet vt ſanctos q̄ ex eiꝰ erant domo. Hic
autē narciſcus preſbr̄ officio peregrini fun/
gebat̄ exhortationibus firmās credentes:
⁊ quoniā nō ſciebat apl̄s merita illorū q̄ cū
illo fuerāt: ſic dixit: Salutate eos qui ſūt ex
narciſci domo in dño: hoc eſt: quos ſcitis di
gnos eſſe ex his ſalutatiōe mea q̄ i dño po/
ſuerūt ſpeʒ ſuā: illos ſalutate nomine meo.
Salutate triphenaʒ ⁊ triphoſam
que laborāt in dño. Has vno honore
dignas declarat in xp̄o. Salutate per/
ſidem cariſſimā: que multum labo/
rauit in dño. Iſta antepoſita videtur ſu
pradictis: qꝛ multuʒ laborauit in domino.
Labor hic in exhortatione ē: ⁊ in miniſterio
ſanctorū: ⁊ in preſſura: ⁊ in egeſtate propter
chriſtū: qꝛ domus ſuas relinquebāt fugati:
⁊ opprobrio erant infidis. Salutate ru/
fum electum i domino ⁊ matreʒ eiꝰ
⁊ meaʒ. Ideo iſtum rufum ꝑpoſuit matri
ꝓpter electionē adminiſtrationis gr̄e dei:
i quo mulier locū nō habet. Electꝰ eñ erat:
id eſt: promotus a dño ad res eius agēdas.
Matrē tamē tā ſanctā habuit: vt apl̄s ſuā
quoqꝫ mr̄eʒ hāc vocaret. Salutate aſin/
cletū: phlegontā: hermā: patrobā:
hermen: ⁊ qui cum eis ſūt fratres.
Hos ſimul ſalutat: qꝛ ſciebat eos eſſe cōcor/
des in xp̄o: hoc eſt: iūctos in amicitiā xp̄ia/
nam. Salutat ſimul ⁊ fratres q̄ erāt cū eis:
quoꝝ noīa ꝑtermiſit. Salutate philo
logū ⁊ iuliā ⁊ nereū: ⁊ ſororeʒ eius
olympiadē: ⁊ omnes qui cū eis ſūt
ſctōs. Hi omnes vnanimes intelliguntur
fuiſſe: quos hac cauſa ſil̄ ſalutat: quoꝝ meri
tum ex his qui ſimul cū eis erāt dinoſcitur.
Sanctos eñi nuncupat eos: vt merito illos
ſalutare videat̄. Salutate inuicem i
oſculo ſancto. Omnes quibus ſcribit et
quos nominat: iubet ſalutare ſe inuicem in
oſculo ſancto: id eſt in pace chriſti: nō in de/
ſiderio carnis ſed in ſpūſancto: vt religioſa
ſint oſcula nō carnalia. Salutāt vos
oēs eccleſie chriſti. Per hoc intelligitur
dici eccl̄iaʒ que nō ſit xp̄i. Unde ⁊ dauid cō
ſpirationē iniquoꝝ: eccleſiaʒ malignātium
vocat. Omniū ergo locoꝝ illorum eccleſias
dicit eos ſalutare: vt creſcant in fide. Hoc ꝙ
ad ſuperiorem ſenſū retulit: vt oſtēdat xp̄m
eſſe in quo ſalus eſt: ⁊ hunc eē cuiꝰ populus
fidelis eſt: ⁊ cuius nutu viuit cuncta creatu/
ra. Auctor eñ vite hic ē: ſicut dic̄ petrꝰ apl̄s:
non lex in qua q̄daʒ illoꝝ putabant ſperari
debere. Oro aūt vos fratres vt ob/
ſeruetis eos q̄ diſſentiōes et offen/
dicula preter diſciplinam quā vos
didiciſtis faciunt: ⁊ declinate ab il/
lis. Hi eñi tales xp̄o dño nr̄o non
ſeruiūt ſed ſuo vētri: et ꝑ illecebras
ac blādimēta ſermonum deprauat
corda inocētium. Ur̄a eñi obedien
tia i omni loco diuulgata eſt. Hoc in
loco de ꝑſonis rupit pſeudo apoſtoloꝝ: q̄s
i tota epiſtola cauēdos monuit: ſicut ⁊ nūc:
ſed ſine manifeſtatiōe traditionē illoꝝ com
preſſit. Hi eñ cogebant credentes iudaiza/
re: vt dei beneficiū circa ſe inanirēt: ſicut ſu/
pra memoraui. Compoſitis eñ genealogie
verbis tractatus ſibi coaptabāt ad cōmen/
dationē traditionis ſue: per quos ſimpliciū
corda deciperēt. Ueſtra eñi obedientia in/
quit i omnē locū diuulgata ē: hoc eſt: qd̄ in
ꝓmordio epiſtole dicit: quia fides veſtra ꝑ/
dicatur in vniuerſo mūdo: hoc ſignificat ꝙ
ſecurus ſit de obediētia eoꝝ. Erat eñ incre/
dulū ꝙ ſe ſubijcerent poſt cognitā veritateʒ
rei ſtulte q̄ſi pudētes. Gaudeo igit̄ de

vobis. Et hic ſenſus de ſuperiore ꝑte epl̄e
eſt. Gaudet eñi: qꝛ romani qui regnum ha/
bere vident̄: ſubiecerunt ſe fidei chriſtiane.
Uolo vos ꝓficere vt eruditi ſitis
in bonū: rudes vero in malū. Erudi
tus i bono hic ē qui bona opat̄. Rudes aūt
in malū hi ſunt qui ignorant opera mala:
id eſt vſum malicie neſciunt. Deꝰ auteʒ
pacis cōteret ſathanan ſub pedibꝰ
veſtris velocit̄: Id eſt breui. Hoc de ad/
uentu ſuo dicit: quia aduentus eiꝰ opprime/
ret diaboluʒ ob hoc ꝙ iſti ſpiritalē gratiam
accepturi erāt: cui rei iuidet ſathanas: quia
vult homines ꝑmanere in errore: vt diſcre/
pent cū ſint vnius ꝓfeſſionis. Gr̄a dñi
nr̄i ieſu chriſti vobiſcū. Grām quā ꝓ/
miſit illis in aduentu ſuo: iam optat eē cum
illis. Si eñ merent̄ accipere iā cū illis i ſpe.
Salutat vos timotheus cōſors
laboꝝ meoꝝ: et luciuſ et iaſon et ſo
ſipater: cognati mei. Timotheus con/
ſors laborū eius eſt quaſi coepiſcopus: ⁊ cū
magna ſollicitudine eccleſiam gubernabat
poſitus in inuidiā iudeoꝝ vſqꝫ adeo: vt in/
ter initia circūcideretur ꝓpter ſcandalū iu/
deorum: vt qꝛ matre iudea erat: doctor eſſe
nō poſſet icircūciſus. Illos vero cognatos
dicit: partim generis: partim fidei cauſa.
Saluto vos ego tertius qui hanc
epl̄am ſcripſi in dño. Tertiꝰ noīe non
numero: hic eſt ſcriba epl̄e: cui conceſſit ſuo
noīe ſalutare plebē romanā: ad quā ſcribit
vt ceteros ſalutēt quos noīat. Adhuc enim
rectores eccleſijs paucis erāt i locis. Sa
lutat vos caius hoſpes meꝰ et vni/
uerſe eccleſie. Hic caiꝰ vt arbitror ad quē
ſcribit iohānes apoſtolꝰ: exultans in chari/
tate eiꝰ quā exhibebat fraternitati: prebenſ
ſumptus illis neceſſarios. Et cū ſuperiꝰ di/
cat: Salutant vos oēs eccleſie xp̄i: Nūc ite/
rat dicens: Salutāt vos vniuerſe eccl̄ie: qd̄
puto nō ocioſe iteratū. Nihil eñ tantus vir
⁊ tam tractabilis ſuꝑfluū ponebat. Sed qꝛ
ſalutant vos inquit oēs eccl̄ie chriſti: id eſt:
Gal. 5. omnes ſancti: ſicut alio loco dicit: Qui aūt
ſunt chriſti carnē ſuā crucifixerūt: nūc ſubie
cit etiā hos ſalutare qui ſequentes ſunt: vt
benedictū populū ſignificet eccl̄ie: quia i oī
eccl̄ia duo ſunt populi. Pōt ⁊ duarū ꝓuin/
ciarū noīaſſe eccl̄ias: vt primū vnius: dein/
de alterius loci dixiſſet oēs eccl̄ias: aut cer/
te iudeoꝝ ⁊ gētiliū. Salutat vos era/
ſtus diſpēſator ciuitatis et quartuſ
frater. Diſpenſator ciuitatis ē quaſi cura/
tor: qui dictante iuſticia gubernabat ciuita
tem: maxīe in precijs moderādis. Hos oēs
ideo noīatim enumerat in ſalutatiōe roma/
norū: vt ſcirent quales ⁊ quāti congaudent
bono cepto illoꝝ. Ei aūt qui pōt vos
ſtabilire ſcd̄m euāgeliū meū et ꝑdi/
catiōeʒ ieſu chriſti: ſcd̄m reuelatōeʒ
myſterij qd̄ tꝑibus eternis in ſilen/
tio fuit. Manifeſtū ē aūt nunc ꝑ ſcri
pturas ꝓpheticas ſcd̄m iperiū eter
ni dei: ad obediētiā fidei in omnes
gentes cognitum ſoli ſapienti deo:
per ieſum chriſtū: cui glīa in ſecula
ſeculoꝝ: Amen. Deo patri ex quo ſunt
omnia dat gloriā: vt ceptū romanoꝝ: qꝛ po
tens eſt dignet̄ implere: confirmādo in fide
animas eorū ad profectū euāgelij ⁊ reuela/
tionē myſterij abſconditi a ſeculis: manife/
ſtati autē per chriſtuʒ vel in chriſto. Sacra/
mentuʒ eñ qd̄ latuit ſemꝑ in deo tꝑibꝰ xp̄i
declaratum ē: qꝛ nō ſingularis ē deus: quia
eſt apud illuʒ ex eternis ⁊ ſermo ⁊ paclitus:
in qua veritate omnem creaturam decreuit
ſaluā fieri per agnitionē. Cuius quidem ſa/
cramenti veritas ꝑ prophetas fuerat deſig/
nata figuri̅ q̄buſdā: ſoli deo cognitū ſapiē/
ti: cuius gratie participes voluit eſſe gētes
qd̄ latuit genus hominū. Solus ergo eſt ſa
piens: qꝛ ab ipſo eſt omnis ſapientia: ſicut
dicit ſalomon: Omnis ſapientia a domino Eccl. 1.
deo eſt ⁊ cū ipſo fuit ſemper. Sapientia iſta
chriſtus eſt: quia de ipſo eſt: ⁊ cum illo erat
ſemꝑ: per quē ipſi gloria in ſecula ſeculoruʒ
amen. Ideo nihil ſine chriſto plenū: qꝛ per
ipſum ſunt omnia: qui cum agnoſcitur: da/
tur deo patri laus per ipſum: quia intelligi
tur per chriſtum quaſi per ſapientiam ſuaʒ
in qua ſaluos facit credentes. Gloria ꝙ pa/
tri ꝑ filiū: hoc eſt: ambobꝰ glīa in ſpirituſan
cto: quia vterqꝫ in vna gloria eſt. Gr̄a
dñi nr̄i ieſu chriſti cum omnibꝰ vo/
bis amen. In concluſione chriſtū ponit:
per quē facti ⁊ iterum reformati ſumus gr̄a
eius: vt mentibus noſtris hereat: qꝛ ſi bñfi/
cioꝝ eius memores ſimꝰ: ſemꝑ nos tuebit̄:
ſicut dixit: Ecce inq̄t ego vobiſcū ſum om/ Matth. 28.
nibus diebꝰ vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi.

Explicit explanatio ſancti Ambro/
ſij epi in epiſtolam beati pauli ad
Romanos.

Incipit prefatio eiuſdē in epl'am beati pauli ad Corinthios prima.

Precepto domini admonitus apl's reſedit apud Corinthios annū vnū ⁊ menſes ſex: docēs inter eos verbū dei. Hinc eſt vt magna cum fiducia ⁊ charitatis affectu agit cū eis: aliquādo cōmonens: aliqñ arguēs: aliquādo blandiens vt filijs. Nā multe cauſe ſunt propter quas ſcribit ad eos. Quarum prima hec eſt: ꝙ more hereticoꝝ diſſentientes ab inuicem: hominibus deuoti: pauliani ⁊ petriani ⁊ apolloniaci dici volebant nō chriſtiani: quod valde exprobrat apl's. Erāt tamē inter eos qui ab his diſſentirent: chriſto ſoli dicati. Secūda hec ē: quia eloquentia delectari ceperāt ⁊ terrena philoſophia: vt ſub noie chriſti his imbuerent que contraria ſūt fidei. Tertia: eo ꝙ inflati eſſent ꝙ nō iret ad illos apl's. Quarta: propter fornicatorem fratrē quē inter ſe eſſe patiebātur. Quinta: vt cōmoneret de ꝑterita epl'a: quā ante hāc que prima dicit ſcripſerat. Sexta: quia inuicē ſibi iniurias ⁊ fraudes faciebāt: ⁊ infideliū potius examina requirebāt. Septima cauſa ē: in qua deſignat licere ſibi ſūptus accipere: ſꝫ cōtemnere: ne forma eſſet rapacibus pſeudo apoſtolis. Octaua vero eſt: vt reſpondeat epiſtole illorum. Perturbari enim ceperant ab hereticis de matrimonijs. Nona eſt: in qua declarat: ſic debere vnumquēqꝫ manere vt credidit. Decima autem de virginibus: eo ꝙ nihil ſit ſibi preceptum. Et reliquē ſunt cauſe que in corpore videbuntur.

Explicit prefatio.

Incipit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in epiſtolam beati pauli ad Corinthios primā. Ca. pmū.

Ca. I. Paulus vocat⁹ apl's chriſti ieſu per voluntatē dei. Ad romanos aliter cepit: quia altera cauſa eſt: hic vero apoſtolū ſe eſſe chriſti ieſu dei voluntate ſcribit: quia oīa que egit: filij dei egit voluntate: ꝙ dixit ad paulum: Vade ego longe ad gentes mittam te. Hinc vocatus eſt apoſtolus: hoc eſt dei voluntate miſſus ad gētes. Per qd etiam tangit illos: quos neqꝫ chriſt⁹ miſerat: neqꝫ verum erat qd docebant. Deum enim ⁊ chriſtum ideo frequenter nominat: vt chriſtum deum nō ipſuꝫ patrē oſtendat: ſed eſſe chriſtum filiū: eſſe ⁊ deū patrem: nō vnionem cū oſtendit filiuꝫ dici. Multe enī ſecte emerſerant: que euāgeliū chriſti ꝓ ſenſus ſui arbitrio aſſerebāt: ex quib⁹ rami aridi extant nunc vſqꝫ: quaꝝ aſſertores eccleſias euertebāt. Hinc apoſtolus omnia que hereſibus contraria ſunt ponit: ac ſe verum ꝑdicatorem per id qd a chriſto dei volūtate miſſus eſt: aſſeuerat. Et ſoſthenes frater. Etiam iſtum ſua cōmendat ſocietate.

Eccleſie dei que eſt corinthi: ſanctificatis in chriſto ieſu. Propterea eccleſie ſcribit: quia adhuc tunc ſingulis eccleſijs rectores nō erāt cōſtituti. Et cū in multis arguat eos ait: Sanctificatis in xp̄o ieſu. Sed ideo qꝛ regenerati in xp̄o ſanctificati ſunt: poſt autē ceperāt male cōuerſari: vt oſtenderet omnē eccleſiam ſanctificataꝫ fuiſſe in chriſto: ſed quoſdā illorum praua doctrina pſeudo apoſtolorum euerſos a traditione veritatis. Vocatis ſanctis. Hoc eſt: vocati eſtis vt ſancti ſitis: qd eſt: vt nō recedatis a regula ſanctificationis. Cum omnibus qui inuocant nomen domini noſtri ieſu chriſti: i omni loco ipſoꝝ ⁊ noſtro. Id eſt cum iudeis veris Ioā. 4. iungit ⁊ gentes: quia ſalus ex iudeis eſt: vt in omni loco vbi gentes que inuocant nomē domini noſtri ieſu chriſti: ⁊ vbi iudei ſupramemorati ſunt: ſimiliter ſint oēs vnuꝫ. Pſeudo apoſtoli eni qui nomē chriſti ꝑ prudentiā mundi ꝑdicabāt: id eſt admixta philoſophia: veterē legē ⁊ ꝓphetas reprobāt. Negabāt enim chriſtū vere crucifixum: ſed tantum viſum crucifigi: ſicut marcion ⁊ manicheus. Vñ apoſtolus: Nos autē inquit predicamus chriſtum crucifixum. Neqꝫ carnis reſurrectionē fatebantur: qd propheta eſaias clamat dicens: Qui in monumentis ſunt reſurgent. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro: et domino ieſu chriſto. Ne quia dixerat: Qui inuocāt nomē domini noſtri ieſu chriſti: patris aut nomen aut donum tacuiſſe videretur: ⁊ ſuſpitionem forte aut occaſionem daret vnionis: docet quidem chriſtuꝫ rite inuocandū: ſed omnem gratiam eſſe patris: vt ⁊ duos qui vnum ſunt per diuinitatē oſtenderet: ⁊ patris auctoritateꝫ preferret. Gras ago

deo meo ſemper ꝓ vobis. Quāquaꝫ omnibus i eccleſia ſcribat: ſed ita ſignificat cum aliquādo corripit: aliquādo laudat: vt vnuſquiſqꝫ cum epiſtola legit intelligat qd pro ſe: quid aduerſum ſe dicat. In vna enī plebe duobus populis ſcribit: vt cū arguit qui male cōuerſantur: ſciant ſibi hec ſcripta. Similiter ⁊ cuꝫ laudat: ſciat qui in regula manet ad ſe hoc dici. Ideoqꝫ inquit: Gratias ago deo meo ſemper pro vobis. Super gratia dei que data eſt vobis i xp̄o ieſu. Datā dicit gratiā a deo in chriſto ieſu: que gratia ſic data eſt i chriſto ieſu: quia hoc cōſtitutū ē a deo: vt qui credit in chriſtum ſalu⁹ ſit ſine opere: ſola fide gratis accipiēs remiſſionē peccatoꝝ. Quia in omnibus ditati eſtis i ipo: i oi verbo et in omni ſcia. Hoc ſignificat: quia in accepta gratia ⁊ i verbo veritatis doctrine ſcientiam ſpiritaleꝫ aſſecuti ꝑmanſerūt: ideoqꝫ gratias agit in his deo. Sicut teſtimonium xp̄i cōfirmatum eſt i vobis. Teſtimoniū chriſti ꝯfirmatū ē in his: quia roborati in fide nihil de hominib⁹ ſperabant: ſed oīs ſpes illorum in chriſto erat: nullis voluptatib⁹ illecebris capti. Ita vt vobis i nullo deſit aliqua grā expectantibus reuelationem dn̄i noſtri ieſu xp̄i. Manifeſtū eſt hunc expectare diem iudicij: qui circūſpectus ſollicit⁹ ē. Futurū iudicium dei dicit in quo dominus noſter ieſus chriſtus reuelabit tam fidis ꝙ infidis: vt cognoſcant increduli ac ſciāt verum eſſe qd credere noluerunt ⁊ pereāt: fidi vero gaudeāt plus boni inuenientes ꝙ putauerant. Qui et confirmabit vos vſqꝫ ad finem ſine crimie: i aduētu dn̄i noſtri ieſu xp̄i. Alacri animo confiſus de ſpe illorum ſecur⁹ eſt: quia inuiolati vſqꝫ ad futurū iudiciū erunt. Qui eni inter tot diſcrimina ſenſuū ⁊ perturbationes diuerſitatū imutari nō potuerūt: ꝓculdubio in eodem manſuros ſe oſtēdūt. Cū hos laudat: illos qui errore pſeudo apoſtoloꝝ deprauati fuerant: inuitat. Dum enim horum fidem predicat: illos ad penitentiā vocat.

Fidelis deus per quē vocati eſtis i ſocietatē filij eius ieſu xp̄i dn̄i nr̄i. Quis ambigat de promiſſis ⁊ fide dei: quia non erit aliter ꝙ dixit: filios nos adoptatos ſibi credentes in chriſtum. Hoc eni nobis donat qd credimus: vt quia credimus chriſtum filium eſſe dei: hoc nos eē incipiamus manſuri in eadem dignitate: ſicut manet chriſtus quē credimus filiū dei. Societas enim fraternitas eſt: vt quō fidem dei incolumem i hac cauſa nobis futurā oſtendit: ita nos nō diffidentes ⁊ perfidi inueniamur: ſꝫ perſeuerātes in adoptione.

Obſecro autem vos frēs ꝑ nomen dn̄i nr̄i ieſu xp̄i: vt idipſum dicatis oēs. Ca. II. Oēs nūc orat vt vnum ſentiant: hoc vtiqꝫ in quo renati dei filij appellati ſunt. Ad omneꝫ eni eccl'iaꝫ modo loquitur: vt hi qui diſſentire ceperāt reuerterent ad ceptā fidem: quā videbāt in his laudari qui in illa perſeuerabant. Et nō ſint i vobis ſciſmata: ſitis auteꝫ perfecti i eodeꝫ ſenſu et i eadē ſcia. Perfectos vult eos eſſe in eodem ſenſu quē illis tradiderat: vt non diſcreparent. Ad illorum enī exemplū quos ſupra laudat hos ꝓuocat vt hoc ſentiāt ac defendant.

Perlatū ē eni mihi de vobis fratres ab his q̄ ſūt cloes. Ca. III. Quāuis euerſi fuerāt: tamē frēs illos appellat: ſicut ⁊ in eſaia ꝓpheta dicit deus ad illos q̄ ſecum erāt: vt eis qui pſeudo ꝓphetis crederent dicerent: Fratres noſtri eſtis vos: vt per id nō diſſentirent ab his quaſi frēs. Qꝫ autem dicit: Ab his qui ſunt cloes: aliqbus videntur homines eſſe manētes ⁊ fructificantes in fide chriſti: aliquibus videtur locus eſſe: vtputa ſi dicatur: ab his qui ſunt antiochie: Aliquibus autē videt feminam fuiſſe deo deuotā: cum qua multi fuiſſet colentes deum: quibus fides non negaret: vt qd deferent de corinthijs verū eſſet. Quod cōtentiões inter vos ſint. Contentiones inter eos eſſe dixerunt: vt oſtenderent diuerſitatē mentis illorum de diſciplina dominica. Et que eēt: ſubiecit: dicēs: Hoc autem dico qd vnuſquiſqꝫ veſtruꝫ dicit: Ego quidem ſum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego autem chriſti. Errorem oſtendit: ſed auctorum nomina nō prodidit. Nec enim i loco ſtabant ſed circūibant ad euerſionē ſimpliciū. Nā hos quos noiat ſine dubio boni erant doctores: ſed ſub eorum ſpecie falſos apl'os tangit. Si eni in his gloriādū verat: quātomagis in malis doctoribus: quorum doctrinam prauā in ſubiectis ſignificat. Inter eos tamē hos ꝑſeuerātes deſignat q̄ di/

cebāt ſe chriſti eſſe: nō hominis: quos ſupe/
rius laudat. **Diuiſus eſt chriſtus?** Di/
uiſum dicit chriſtum: quia gloriaꝫ eius ho/
mines ſibi partiti ſunt. Sicͭ heretici qui ſe
aut fotinianos: aut arrianos: aut cataphry
gios: aut nouatianos: aut donatianos:
aut manicheos vocari nō abhorrent: ita et
corinthij diuerſoꝝ hereticorum nominibus
ſubijci ceperant: vt viderent̃ loco chriſti ho
mines venerari: qui dum diuerſa de chriſto
accipiunt: diuidūt chriſtum. Unus eñ ho/
minē tantum accipit chriſtū: alter deū purū
ſine homine vel corpore fatet̃: alius dicit ꝑ
prophetas ꝑdictū xp̄m: alter negat prophe
tas de chriſto locutos. Cuꝫ ergo chriſtꝰ vnꝰ
ſit deus ⁊ hō: iſti ſibi aliꝰ aliud eiꝰ vendican
tes diuidūt chriſtum: ⁊ qꝛ ſub noīe ſuo eccle
ſias faciūt multas. **Nunq̄d paulꝰ cru
cifixus eſt pro vobis?** Ideo a ſe cepit:
ne forte putaret̃ alioꝝ ideo refutare perſo/
nas vt ſuā cōmendaret. Si eni chriſtus pro
nobis inquit mortuꝰ eſt: quō gratiā eius et
beneficiū hominibus imputamus ad eius
iniuriam? **Aut in nomīe pauli bapti
zati eſtis?** Si credētes aūt inq̄t in chriſtū
baptizamur: vt ī noīe eius iuſtificemur: q̄d
eſt vt fidei huiꝰ homines nobis auctores fa
ciamus immemores cepte credulitatis?

Ca. IIII.

**G Ratias ago deo ꝙ nemineꝫ
veſtruꝫ baptizaui niſi criſpū
⁊ caiū: ne quis dicat ꝙ in no
mine meo baptizati eſtis. Baptiza/
ui autē ⁊ ſtephane domū: ceterorū
neſcio ſi quē alium baptizauerim.**
Gratias agit deo: qꝛ nō multos ex illis ba/
ptizauit: ne quia error ſub hac re ceperat: ex
nomine eius error eſſet in plurimis per hoc
arguendos ⁊ baptizātes ⁊ baptizatos: qui
ad iniuriam ſaluatoris baptiſmatis eiꝰ gra
tiam hominibꝰ deputabāt: illis diſſimulan
tibus glorie cauſa. Sic eñ erant: ſicut nunc
nouatiani ⁊ donatiani: qui baptiſmuꝫ ſibi
vendicant: a noſtris baptizatos reproban/
tes: ⁊ baptizati ab his gloriant̃ in perſonis
eorum. Denique chriſti nomine abdicati: no/
uatianos ⁊ donatianos vocari ſe gloriant̃.
Criſpus ergo ⁊ caius corinthij ſūt: quos ad
teſtimoniū noīat: quia ſic baptizati ſūt ab
apoſtolo vt nullam illi gloriā ex hac cauſa
dandā aſſererent. Stephane autē domꝰ pri
mitie ſunt achaie: ſicut in poſtrema ꝑte epi/
ſtole ſignificat: quibus teſtimonium dat: qꝛ
in miniſterijs ſanctis ſe cōſtituerūt. **Nō
eñi miſit me xp̄s baptizare ſed euā/
gelizare.** Quoniā maius eſt euāgelizare
ꝙ baptizare: iō nō ſe miſſum baptizare di/
cit: ſed euangelizare: quia in ep̄o omniū or/
dinationū dignitas ē: caput eſt enim cetero
rum membrorū. Per quod etiā illos humi/
liat: quibus illi multum dabant: propterea
qꝺ ab illis fuerant baptizati: vt ex eo ſcirēt
nō magnū eſſe baptizare: qꝛ nō oīs qui ba/
ptizat idoneus eſt et euangelizare. Uerba
enim ſolennia ſunt que dicunt̃ in baptiſma
te. Denique apoſtolus petrus credentē cor/
nelium cū ſuis iuſſit baptizari: nec dignatꝰ
eſt miniſtris aſtātibus hoc opus facere. Si
enim defuiſſent: ipſe hoc egerat neceſſitate
cōpulſus. Quanto ergo melior his ſit quoſ
illi venerabant̃ oſtendit: ⁊ nō tamē hoc no/
mini ſuo decerni ꝑmiſit: ſciens periculoſū
eſſe gloriā dei nomini hominis vendicare:
eſt eni q̄ſi idolatria. **Non in ſapientia
verbi: vt non euacuetur crux xp̄i.**
Quia predicatio chriſtiana non indiget pō
pa et cultu ſermonis: ideoque piſcatores ho/
mines imperiti electi ſunt qui euangeliza/
rent: vt doctrine veritas ipſa ſe cōmenda/
ret teſte virtute: ne hominum verſutia ⁊ cal
liditate humane ſapientie acceptabilis vi/
deretur nō veritate: ſicut diſcipline ab ho/
minibus inuente: in quibꝰ nō ratio: nō vir/
tus: ſed verborū queritur cōpoſitio: ac per
hoc gloriā ſuam querit: qui fidē xp̄i verbis
exornare vult. Obſcurat enim illam ſplen/
dore verborum vt non illa ſed ipſe laudet̃.
Sicut ⁊ pſeudo apoſtoli: ne ſtulti viderētur
prudentibus mundi: in ſapientia hominuꝫ
chriſtum ꝑdicabant duplici genere: vt ⁊ elo
quentie ſtuderent: ⁊ ea que mundus in no/
bis ſtulta iudicat euitarēt: vt neque incarna/
tum dei filium ⁊ de virgine natum docerēt:
neque carnis futuram reſurrectionē: qꝛ mun/
di iſtud ſapientie ratio ſtultum iudicat: ac ꝑ
hoc apoſtolus nō ſe in ſapientia hominum
dicit chriſtum predicare: ne euacuetur crux
chriſti: qui q̄ in ſapientia hominis chriſtū
annunciant: negant veritatē predicationis
ſicut ſupra memoraui.

Ca. V.

**V Erbum enim crucis pereun/
tibus quidem ſtulticia eſt.**
Manifeſtum eſt: quia quibus crux
chriſti ſtulticia eſt: in perditione ſunt: infer/
ne enim morti nō ſunt erepti. **His autē**

qui ſalui fiunt: virtus dei eſt. Nō eſt
obſcurum: quia his qui credunt dei virtus
eſt. Credunt eni non infirmitatem eſſe cru/
cem chriſti ſed virtutem: intelligentes mor/
tem victam eſſe in cruce: cuius ſignum qui
habent ſalui ſunt: quia ab illa teneri nō poſ
ſunt.

Ca. VI. Eſa. 29.

**S Criptuꝫ eſt eni in eſaia: Per
dam ſapientiam ſapientium
⁊ intellectum prudētium re/
probabo.** Perdit ſapientiaꝫ ſapientiuꝫ:
duꝫ que ille negat poſſe fieri facit. Et repro
bat intellectum prudētium: cū deum quem
incurioſum dicūt: aggreſſuꝫ probat ea que
ſtulta putāt: vt dei filius incarnatus de vir
gine crucifigeret̃ pro humana ſalute: qꝺ fa/
ctum vere teſtat̃ virtute nō verbis. **Ubi
ſapiens: vbi ſcriba: vbi cōquiſitor
huius ſeculi?** His dictis: tam iudeos ꝙ
gentiles inuehit: quia ⁊ iudeorum ſcribe et
legiſdoctores deū filium habere ſtultū pu/
tant credi. Similimodo ⁊ gentes iſtud riſui
deputant. Sed iudei quia hoc nō tam apte
in lege ſignificatū eſt diffidūt: Gentiles ve/
ro quia mundi ratio non iſtud recipit: nihil
eniꝫ dicit poſſe fieri ſine cōmixtione: ſtultū
iudicāt. Conquiſitor tamē ſeculi hic eſt: qui
a cōſtellationibus agi mundū: ⁊ duodecim
ſignis ortꝰ ⁊ occaſus fieri decernit, calculis:
nihil oīno ſine horuꝫ motu putans poſſe fi/
eri. **Nonne ſtultam fecit deus ſapi
entiam huius mundi?** Stulta facta ē
ſapiētia huius mundi: putās enim ſe ſape/
re: inuēta eſt imprudens. Qꝺ enim impoſſi
bile iudicabat: poſſibile declaratū eſt: deuꝫ
incurioſum eſtimans. Eſt aliquid hac aſſe/
ueratione ſtultius: vt feciſſe dicatur mūdū
⁊ curam eius non agere: vt quid fecit ſi non
ad illū pertinet qꝺ fecit? Sed quia vident
quoſdam feliciter mundo frui: quoſdaꝫ de/
primi: ⁊ bū agentes deſpici: maliuolos glo/
riari: idcirco incurioſum deum eſſe credide/
rūt. Qui icurioſum deū eſſe dicit: nō negat
maliuolum aut iniuſtum. Aut enim iudica/
turus eſt mūdum: aut iniuſtus eſt diſſimu/
lans de bonis ⁊ patiēs fieri mala. Si igitur
animaduertāt ſepoſito odio diuine legis:
poſſunt videre cauſam iſtā a nobis termia/
ri qui dei iudicium expectamus: in quo de/
preſſi exaltabunt̃ ⁊ violenti humiliabūtur:
Ro. 2. quia nō eſt perſonaruꝫ acceptio apud deū.
**Nam quia in ſapientia dei nō co
gnouit mūdus per ſapientiā deū:
placuit deo per ſtulticiam predica/
tiōis ſaluos facere credentes.** Non
cognouit mundus: id eſt homines deum in
ſapientia eius: qꝛ vnicam maieſtateꝫ illius
figmētis dederūt vel elemētis: diſſimulan/
tes de eo: per ſapientiā carnis putātes hec
debere coli que vidētur: Propterea placuit
deo predicationem ordinare que illis ſtulti
tia videretur: vt credentes que illi diffidūt:
ſalui fierēt: illis damnatis. Uiciſſitudo er/
go hec ē: per quā dei cōſilio falſū a vero dā
nat̃. **Qm̄ iudei ſigna petūt: ⁊ greci
ſapientiam querunt.** Iudei ſigna pe/
tūt: qꝛ non diffidūt potuiſſe fieri: ſꝫ an factū
ſit querunt: ſcientes virgā aaron aridā ger/ Numeri. 17.
minaſſe ⁊ fructuꝫ tuliſſe: Ionā a ceto gluti/ Ione. 2.
tum: in ventre eius tribus diebus ⁊ tribus
noctibus fuiſſe ⁊ viuum eiectum eē. Illud
tamē precipue querunt vt aliquid tale vide
ant: qꝺ vidit moyſes deū in igne: vnde di/
cunt: Nos ſcimus qꝛ moyſi locutus eſt deꝰ: Ioh. 9.
cū maius mortuū lazaruꝫ iam fetidū quar/
to die viuū de monumento exiſſe vidiſſent.
Greci vero ſapiētiam querūt: quia nolunt
audire preterque que mundi ratione poſſibi/
lia ſunt. **Nos auteꝫ predicamꝰ chri
ſtum crucifixuꝫ: iudeis quidem ſcā/
dalum: gentibus auteꝫ ſtulticiam.**
Scādalum eſt iudeis dum audiūt chriſtum
filium dei ſe profitentē ⁊ ſabbatū euacuan/
tem: Gētibus autē ſtulticia: quia ea audi/
unt predicari: que dum rationi humane nō
cōgruunt: inſenſata vident̃: vt partus vir/
ginis: ⁊ reſurrectio mortuorū. **Ipſis ve/
ro vocatis iudeis atque grecis: chri/
ſtum dei virtutē et dei ſapientiam.**
Suadente virtute que potior verbis eſt: cre
dentes in chriſtum intelligunt iudei primū
qui ſignum querebāt: chriſtum dei eſſe vir/
tutem: ⁊ greci ſimiliter vidēt chriſtū dei eſſe
ſapiētiaꝫ: Illam autē mundanam quā priꝰ
putabāt prudētiaꝫ: maximā eſſe ſtulticiaꝫ.
Uirtus ergo dei eſt: quia per ipſum omnia
fecit pater deꝰ. Sapiētiam autē idcirco: qꝛ
per ipſum cognitus eſt deus. Nec eni poſſit
cognoſci deus: niſi per eū qui eſſet de eo: qꝛ Luce. 10.
nemo nouit patrē niſi filius: et cui voluerit
filius reuelare.

Ca. VII.

**Q Uia qꝺ ſtultum ē dei: ſapien
tius ē hominibꝰ.** Stultū dei in/
q̄t: nō qꝛ vere ſtultū ē: ſꝫ qꝛ ab homi/

nibus dū rationi mūdane nō cōuenit: ſtul/
tum putatur cū ſit ratio ſpiritalis: ac ꝑ hoc
ſapienti⁹ dinoſcit eē hoīb⁹: qꝛ ſpiritalia pl⁹
ſapiunt q̄ carnalia. Nō enim ſpiritalia per
carnalia ſunt: ſed carnalia cōſtāt per ſpirita
lia: ideoq̄ ſubiecta ſunt carnalia ſpiritali/
bus. **Et qđ infirmū ē dei: fortius ē hominibus.** Sine dubio cęleſtia vincūt
terrena. Quāobrem infirmū dei nō eſt infir
mum: quia infirmitas chriſti magna victo/
ria eſt. Uicit enim cū victus videt: ſicut ait
Ps. 50. in pſal. l. Et vincas cum iudicaris. Uictor
enī exiſtit: qui iniuſte occiditur: reum ꝯſtitu
ens a quo occiditur. **Intuemini enim frēs vocationem veſtrā: quia non multi ſapientes ſcđm carnem: non multi potentes: nō multi nobiles.**
Manifeſtum eſt: qꝛ rari ſunt qui mundi ra/
tionibus inflati: magis q̄ eruditi ſunt: hoc
eſt qui ſtellaꝝ motus inſpiciūt ⁊ diſcernūt.
Ipſos aūt dicit et fortes ſcđm carnē: quos
⁊ prudētes. Et iō fortes: quia paſſionē cru/
cis chriſti infirmā aſſerūt. Iniquitas enim
fortiſ ⁊ vincere ſibi videt ad tēpus. Ipi etiā
nobiles per quos ſupſtitionis ſuę originez
antiquitatis aſſignāt: nos nouellos dicen/
tes. Nō ergo hāc aſſeuerationē elegit deus
quę in paucis eſt. **Sed ſtulta mundi elegit de⁹: vt cōfundat ſapientes.**
Stulta mundi ſūt: virginez peperiſſe: ⁊ dei
filiū crucifixum. Credi enī hoc ſtultū putat:
ideo deus vt hunc cōfundat: hos elegit qui
hoc credunt: qđ hic ſtultū iudicat. Confun/
duntur enī ſapiētes: dum quę pauci negāt:
multos vident fateri. Non eſt enim ambi/
guum multorū ſententias: paucorū antepo
ni ſententijs. **Et infirma mūdi elegit de⁹: vt confundat fortia.** Idem ſen/
ſus eſt: quia qđ pauci infirmū putāt: hi qui
ſe prudētes eſtimant i ſeculo diffidentes de
ſpe: a multis virtus aſſeritur: qꝛ multi cre/
dunt q̄ non credunt ad illorum robur. Ui/
dent etenim infirma chriſti nomīata: dęmo
nijs imperare: ⁊ ꝓdigia facere. Infirma au/
tem ſunt mundo: iniurię ⁊ paſſio ſaluatoris
neſcienti hęc ad virtutem proficere: qꝛ ideo
iſta pati ſe permiſit: vt vinceret mortē. In/
iuſte enim pati ⁊ poſſe reſiſtere ⁊ nolle: glo/
ria eſt patientis ⁊ damnatio occidentis.

Et ignobilia huius mundi ⁊ contēptibilia elegit deus que nō ſunt: vt ea que ſunt deſtrueret. Ignobilia
q̄ et contēptilia elegit: nō qꝛ vere ignobilia
⁊ cōtēptibilia ſunt: ſed ſic iudicant a mun/
do: quia ſpernunt rationes mundanas cre/
dendo in chriſtum: vt ea quę ſunt vere igno
bilia ⁊ contēptibilia deſtrueret: quia ipi ma
gis iudicandi ⁊ cōdemnandi ſunt qui iudi/
cāt. Aſſeuerationē enim illoꝝ error iuenit:
nec fuit ab initio: noſtra autē diſciplina ab
initio eſt. Deſtruit ergo: dū ſine teſtimonio
nudis verbis aſſeritur: noſtra vero nō ver/
bis ſolis ſ; ⁊ teſte virtute probat. **Ut nō glorietur omnis caro in conſpectu dei.** Id eſt: vt ſapientia carnis erubeſcat i
errore ſui iudice deo. Senſus eni carnis eſt
diffidere dei potentia virginē peperiſſe: qꝛ
hoc mūdi ratio qui cognatus eſt carnis nō
recipit. **Ex ipſo autem vos eſtis in chriſto ieſu.** Ex ipō: id eſt ex deo: qui om
nipotēs ē eſſe nos i fide chriſti. Dei enī pro/
poſitum eſt: vt veritatē eius ⁊ miſericordiā
per xp̄m diſceremus. Ueritas ē myſterium
trinitatis. Miſericordia vero qꝛ cū eſſemuſ
captiui redemit nos. **Qui fact⁹ ē ſapientia nobis a deo ⁊ iuſticia ⁊ ſanctificatio ⁊ redemptio.** Ad confirmatio/
nem credentiū chriſtum dei voluntate dicit
egiſſe quę geſſit: vt nos ſciamus vere ſapiē/
tiam didiciſſe ⁊ ſanctificatos eſſe ⁊ iuſtifica/
tos ⁊ redemptos a deo per chriſtuz. Nemo
enim redimit niſi qđ ſuum fuerat. Siue er/
go ꝙ redempti ſumus: ſiue ꝙ ſanctificati:
id eſt ab opere carnis ⁊ idoloruz immundi/
cia purgati: ſiue ꝙ iuſtificati (Iuſtū eſt enī
creatorem colere: cęteris ſpretis) ſiue ꝙ ſa/
pientes per id ꝙ mūdanos didicimus im/
peritos: totuz hoc dei beneficium ē ꝑ xp̄m.
Redemptio tamē noſtra hęc ē. Obtulit enī
ſe chriſtus diabolo cupienti vt peccati ipſe
ꝯtradictionē auferret: ⁊ ſic captiuos ei⁹ erue
ret. **Ut quēadmodum ſcriptuz eſt: Qui gloriatur i domino glorietur.**
Hoc ſcriptum eſt in hieremia propheta. Di Hiere. 9.
gnum eſt qđ dicit propheta: vt in domino
gloriemur: quia non poterit confundi q̄ glo
riatur in domino. Opera enim eius ⁊ magni
ficentia in rebus geſtis apparent: ideoq̄ cō/
fundantur inquit in idolis ſuis: qui nō plu/
unt nec fecerūt celuz ⁊ trā. Simili modo ⁊ q̄
in hominibus gloriātur: quos ſciunt vtiq̄
nullius eſſe virtutis. Quare ⁊ ait ſcriptura:
Uana ſpes eſt in homine.

Capitulum ſecundum.

Ca. VIII. **Et ego cū veniſſem ad vos frēs: veni nō cū eminentia ſermonis aut ſapiētię: predicās vobis myſteriū dei. Neqz enim iudicaui me ſcire aliq̄d inter vos: niſi chriſtū ieſuz ⁊ hunc crucifixū.** Qm̄ ſuperi⁹ gradatim formā di
ſciplinę noſtrę oſtēdit: nunc ſe nō aliter illis
tradidiſſe probat: q̄q̄ oſtēdit quia ⁊ in hu/
militate ſermonis ⁊ ſtulticia ꝑdicatiōis: ſi/
cut mundo videt: locut⁹ ē illis de xp̄o myſte
rium. Qđ ideo myſterium vocat: qꝛ qđ icar
natum ē occultum erat a ſeculis apud deuz
deus verbū. Hereticos autem eſſe in quib⁹
gloriabant: qꝛ ⁊ per eloquētiam prauā do/
ctrinam cōmendabāt: prudentiā mundi ſe/
ctantes: crucem xp̄i euacuabāt: erubeſcētes
ſtulti appellari a mundo: vt neq̄ natū xp̄m
ex virgine prędicarent: neq̄ vere crucifixuz
docerent: qꝛ ſtultū videt dei filium natum
hominē fateri ⁊ crucifixum. Hos ⁊ apoſtol⁹
1. Ioh. 2. iohannes deſignat dicēs: Qui negat xp̄m
in carne veniſſe: antichriſtus ē: ⁊ qui negat
filium: nec patrē habet: quia ipſū patrē ſibi
filium appellatū dicebant. Ex quibus mar/
cion traxit errorem: qui arguit quę clauſa vi
dētur: quia non illa manifeſtat ſed intelligi
vult ex eo ꝙ prudentia mundi inuenit quę
ē religioni inimica. Quę autē ſūt q̄ corripit
ex ei⁹ iudicio vult diſci: vt queq̄ noſtra de/
ridet velut ſtulta: ea ſe omnia in corinthijs
rep̄hendere oſtēdat. Corpus enī ipſum me/
morat: vt ex eo mēbrorum eius ratio dino/
ſcatur. Corinthijs tamē manifeſta erant: qꝛ
cauſas in quib⁹ arguebātur nō ignorabāt.

Et ego i infirmitate ⁊ timore ⁊ tremore multo fui apud vos. Chriſtum
enim in ſtulticia humanę ſapiētię ꝑdicans:
odium ſibi ⁊ perſecutōnes ꝓuocabat: qua/
ſi rem vanā annūcians: ⁊ inimicam iudęis
atq̄ gentib⁹. **Et ſermo meus ⁊ predicatio mea nō in perſuaſione ſapientie.** Oſtendit nō ſe vt hominū fauorem
acquireret humanę ſapiētię placuiſſe: neq̄
verborū arti ſtuduiſſe: ſed fidem auctori ex/
hibuiſſe: qui doctrinaz ſuam nō ornatu tra
ditionis humanę acceptabilem voluit eſſe
verboruz ſtrepitū: ſed ipſis rebus: quia res
ante verba ſūt. **Sed in oſtēſione ſpiritus ⁊ virtutis dei.** Ut quia verbis q̄
infirma iuxta virtutem ſunt: res fatuę com/
pre prudentes vidētur: deus prędicationez
ſuam nō teſtimonio verboꝝ voluit cōmen/
dari ſed virtutis: vt verbi ſtulticia iudicata
factis ſe ſapientiū demōſtraret ſpiritali ra/
tiōe fūdata. **Ut fides vr̄a nō ſit i ſapientia hoim: ſed i virtute dei.**

Sapientiaz autem loquimur iter ꝑfectos. Ca. IX. Hoc ē iter eos q̄ cru
cē xp̄i virtutis teſtimonio ſapientiā fatent.
Hi enim ſapientes ⁊ perfecti ſuut: qui fidez
nō magis verbis habent q̄ reb⁹. **Sapientiam autem nō hui⁹ ſeculi.** Recte
ait: ſapientiā nō hui⁹ ſeculi ſed futuri: i quo
veritas dei negantib⁹ apparebit. Hoc eni ſę
culum rationē hāc nō capit infirmitate co/
gitationis terrenę. **Neqz principum eius qui deſtruunt.** Manifeſtum ē nō
eſſe ſapientiā hāc principū huius mūdi qui
deſtruunt ab illa. Chriſtianitas eni errores
quos hi inſeruerūt excidit: id eſt idolatriā:
auariciā: ⁊ cętera vitia: ſicut dicit iohannes
apoſtolus: Propter hoc venit filius dei vt 1. Ioh. 3.
ſolueret opera diaboli. **Sed loq̄mur dei ſapientiā in myſterio que abſcōdita eſt.** Occultum ſenſum manifeſtare ſe
miſſum teſtat: quē neq̄ principes neq̄ po/
teſtates ſcirent: neq̄ mūdus audierit: ac ꝑ
hoc ſtultū putari: qꝛ incognitū eſt: Eſſe aūt
rationale ⁊ ſalutare teſte virtute: cui oīs in/
tentio cedit ratiocinatiōis humanę. Abſcō
dita ē ergo dei ſapientia: dū nō in verbis ſ;
in virtute ē: nō humana rōne poſſibilis: ſed
ſpiritus efficacia credibilis. **Quā ꝑdeſtinauit deus ante ſecula in gloriā nr̄am.** Uſq̄ adeo vera ſapiētia ⁊ cum deo
ſemper fuiſſe declaratur: vt ante ſęcula prę/
deſtinata i gl̄iaz nr̄az dicat q̄ credim⁹. Prę/
ſci⁹ enī de⁹: errores futuros i mūdo quē erat
facturus: hoc decreuit ad cōfuſionē illorum
qui ſibi ſtulticiam ſapientiā facturi erāt: ad
nr̄am autem gloriā qui credituri eramus et
credimus. **Quā nemo principū huius ſeculi cognouit. Si eni cognouiſſent: nūq̄ dominum maieſtatis crucifixiſſent.** Principes huius ſęcu
li nō ſolum homines accipiendos iudęoruz
ac romanoꝝ: ſed ⁊ hos principes ac ptātes
quos ſupra dixit: ad quos vere pertinet di/
ctuz hoc: aduerſus quos nobis colluctatio
eſt: ſpiritualia nequicię in cęleſtibus: quia

conſilio ac volũtate illoꝝ crucifixus ē chri/
Luc.4. ſtus. Deniqꝫ poſt temptationes: diabolus
receſſit ait vſqꝫ ad tempus. Et ipſe domi/
Iob.14. nus: Princeps inquit huius mũdi venit: ⁊
in me inuenit nihil. Principes ergo huius
ſeculi per ignorantiã dominum maieſtatis
crucifixerũt. Nã iudeoꝝ principes quomo/
do principes huius ſeculi poſſunt intelligi:
qui erãt ſubiecti regno romano? Et neqꝫ ro
manoꝝ principes crucifixerũt chriſtũ: quip/
Luc.23. pe cum dixerit pilatus: Nullam cauſã mor/
tis inuenio in eo. Unde ⁊ manꝰ lauit dicẽs
Matth.27. iudeis: Innocẽs ego ſũ a ſãguie iuſti huiꝰ:
vos videritl. Hi ergo principes crucifixerũt
dñm quos detriumphauit libere in ſemet/
ipſo: quãuis dicat Marcus euangeliſta de
demonibꝰ. Sciebãt eni chriſtũ ipſũ eẽ ieſũ.
Scierũt qdẽ ipſũ eſſe: ſed qui in lege ꝓmiſ/
ſus erat: myſteriũ tamẽ eius quo filiꝰ dei ē:
neſciebant. Hoc etiã ⁊ petrus apoſtolus ad
Act.3. populũ iudaicum dixit: Scio fratres: quia
per ignorãtiã egiſtis hoc malum: ſicut ⁊ pͥn
cipes veſtri: nõ tamẽ huius ſeculi. Si ergo
per ignorantiã ſerui occiderũt dominũ: pec
catũ eis aſcribi nõ debet. Sed nõ licet igno
rare. Et quãuis dominũ eſſe neſcirẽt: tamẽ
quia rem impiã faciebãt: nõ erãt neſcij. Do
minus tamẽ maieſtatis crucifixus dicit̃ cuꝫ
mori neſciat. Sed quia verbum caro factuꝫ
eſt: id eſt dei filius incarnatꝰ: hõ factus eſt:
ipſi aſcripta ē mors: qꝛ iudei nõ vtiqꝫ carnẽ
perſecuti ſũt ſed eum qui operabat̃ per car/
nem: ac per hoc quãuis dominꝰ maieſtatis
mortem ignorct: quãtum tamen ad iudeo/
rũ votũ pertinet ⁊ ad principẽ huius ſecu/
li: dominũ occiderunt in carne. Sꝫ ſicut
Eſa.64. ſcriptuꝫ eſt: Qđ oculꝰ nõ vidit: nec
auris audiuit: nec in cor homis aſ/
cendit: que preparauit deus dili/
gentibus ſe. Hoc ſcriptũ eſt in eſaia pro/
pheta alijs verbis. Per hoc exemplũ inopi
natam rem factã: ⁊ que nõ ſolũ in humanũ
ſenſũ nõ caderet: ſed ⁊ celeſtes potẽtias la/
teret: dei ſcilicet filiũ incarnatũ: vt qđ ſupra
dixerat firmaret: qꝛ ſi principes huius ſecu/
li deum hominẽ factũ nõ intellexerũt: quã/
tomagis homines. Sed ſi verba offendicu
lum vel ſcãdalum faciebãt: virtutibꝰ tamen
⁊ ſignis fides nõ debuerat denegari. Infir/
mitati eñ ⁊ ignorantie humane virtus de/
buerat preponi: et credi ꝙ humane rationi
impoſſibile videbat̃: ideoqꝫ diligẽtibꝰ deũ:

id eſt: credẽtibꝰ preparauit donũ hoc.

Obis vero reuelauit deus Ca.X.
n per ſpiritum ſuum. Quia prin/
cipes ſeculi hoc ignorabãt: deus hꝰ
per ſpiritum ſuũ reuelauit credentibꝰ: quia
res dei nõ põt ſine ſpiritu dei addiſci. Nam
nõ ſolũ hominibꝰ ſacramentũ iſtud miſſuꝫ
ſe dicit declarare: ſed ⁊ principibꝰ ⁊ poteſta
tibus in celeſtibꝰ qui dominũ crucifixerunt:
vt hoc predicante in terris diſcant qui ſunt
in carnalibus celis: qui degunt ſub elemen
tis firmamenti. Hic ergo ſingularis apoſto
lus ē: qui hãc gratiam cõſecutus eſt: qꝛ tri/
nitatis myſterium a nullo ſic potuit expla/
nari: vnde ⁊ vas electionis diuino iudicio Act.9.
vocitatus eſt. Spiritus enim omĩa
ſcrutatur: etiam profũda dei. Quia
eniꝫ de deo eſt hic ſpiritꝰ: omnia nouit dei.
Profunda autem ideo ait: quia omnẽ vir/
tutem et preſcientiam eius nouit: qđ omni/
no creature impoſſibile eſt. Quis enim
ſcit hominũ ea que ſunt hominis:
niſi ſpũs hoĩs qui in ipſo ē? Manife
ſtum ē cogitationes noſtras a nullo ſciri ni/
ſi ab animo noſtro quẽ ſpiritum dixit. De/
niqꝫ in euangelio inter cetera ſic ait: Et ſpi/
ritus eius reuerſus eſt ad illam. Sic ⁊ q̃
in deo ſunt: nemo nouit niſi ſpiritꝰ
dei. Hic ſpiritus dei docuit nos qđ ſcit na/
turaliter nõ doctus: ⁊ docuit nos de myſte/
rio chriſti: quia non ſolum ſpiritus dei eſt: ſꝫ
⁊ chriſti.

Os autem nõ ſpiritum huiꝰ Ca.XI.
n mundi accepimus: ſed ſpiri/
tum qui ex deo eſt. Hinc ſcimꝰ
quia ſpiritũ qui de deo eſt accepimus: quia
mundi ſpiritus nõ poteſt ſcire que ab hꝰ no/
bis inſinuata ſunt. Spiritꝰ tamẽ mundi hic
ē ꝑ quẽ arripiunt̃ phanatici: q̃ ſine deo ſũt.
Eſt enim inter mundanos ſpiritus potior:
vnde ſolet coniecturis que mundi ſunt di/
uinare: quẽ phitonem appellant. Hic eſt qui
ꝑ veri ſimilia fallitur ⁊ fallit: hic eſt qui per
ſibyllam locutus eſt ſenſuꝫ noſtroꝝ ſecutꝰ:
locum volens inter celeſtes habere. Ut
ſciamus que a deo donata ſunt no
bis. Quia enim dei ſpiritus datus eſt no/
bis: ſcimus que a deo donata ſunt nobis.
Nõ eni poſſemus ſcire: ſi mundi ſpiritũ ha/
beremus: quia nõ poteſt ſcire mundi ſpiri/
tus. Senſũ eñ dei nemo nouit niſi q̃ de deo
eſt ſpiritus dei. Inferiora eni nõ poſſũt ſu/

periorum ſcire cõſilium: neqꝫ creatura con/
ditoris ſui dinoſcere voluntatẽ. Que et
loquimur. Ut hinc manifeſtum ſit ſcire
nos que a deo nobis donata ſunt: quia hec
⁊ loquimur: vt ⁊ alij diſcãt per doctrinã ſpi/
ritalem. Predicatoribus eñ: id eſt apoſto/
lis: inſinuata diuinitus ſunt que traderent
populis: ⁊ addiſcerẽt principes huius ſecu/
li q̃d admiſiſſẽt mali. Non in doctria
verboꝝ humane ſapiẽtie: ſed ĩ do/
ctrina ſpiritus. Uerba eñ humane ſapi
entie hunc ſenſũ nõ vident: neqꝫ litteratura
ſtudijs apprehẽditur: ſed per fidem ſpiritali
Eſa.7. ratõe cõcipitur: dicẽte eſaia propheta: Niſi
credideritis neqꝫ intelligetis. Naturali eñ
magis lege: q̃ꝫ curſu ſiderum et calculis ſig/
norum que in firmamento denotãtur addi/
ſcitur. Deniqꝫ credẽtes nõ humanis verbis
ſed nature ſue vidẽt cõgruere qđ credunt.
Opus enim agnoſcit opificem: ideoqꝫ euã/
gelium animis noſtris loquitur ſpiritalia:
excitans illos ad cognitioneꝫ ſui creatoris.
Spiritalibus ſpiritalia cõparan/
tes. Hoc eſt: his qui mũdanam prudẽtiam
refutãt: ſpiritalem efficaciã tradere: que my
ſterio fidei ꝯtinetur: ad illuminãdos ſenſus
beniuolorum hominum. Credẽtes eni que
mũdi ſapiẽtia ſtulta iudicat: ſpiritales ſũt.
Animalis autem homo nõ perci/
pit ea que ſunt ſpũs dei: ſtulticia ē
enim illi. Pecoribus eni ſimilis: ſenſũ ſu/
um in terrã deprimit: ideoqꝫ nõ aſſequitur
niſi que videt: nec putat aliquid poſſe fieri
q̃ꝫ quomodo ſcit. Ideo quicquid aliter au/
dit q̃ꝫ nouit: ſtulticiã iudicat: nihil enim eſti
mat poſſe fieri ſine cõmixtione. Unde ridet
audiens deũ filiuꝫ genuiſſe quẽ ſcit ſimpli/
cem et incorporeum: et virginem peperiſſe:
⁊ reſoluta corpora rurſum reuocari ad vitã:
cum hec magis ad laudem dei proficiãt: vt
credatur feciſſe cuius operꝭ ratio inueſtiga/
ri nõ poſſit. Deꝰ eſt enim qui fecit. Inbecil
litas enim humana ſtultum putat: ꝙ ſcien/
tia ſua nõ cõcludit: cum hoc magis ſtultum
deberet habere ⁊ illud prudẽs: qđ quia dei
factum dicit̃: nõ poteſt cõprehẽdi. Et nõ
poteſt ſcire: quoniã ſpiritaliter iu/
dicat̃. Humanã traditionẽ ſequẽtes dum
vnius dei fidem abnegant: ſpiritaliter fa/
ctum eſt ꝙ ratione carnis inflati: putant fie
ri nõ poſſe: ⁊ ſic reprobi annotati: ſpiritali/
ter cõdemnati ſunt. Spiritalis auteꝫ

dijudicat omnia: ipſe auteꝫ a nemi/
ne iudicatur. Quoniã vera ratio ſpirita
liũ eſt: id eſt credentium: hoc eñ quis nũcu/
patur qđ credit: omnia iudicãt. Ipſorũ eni
exemplo infidelitas dijudicabitur: ipſi aũt
a nemine iudicabũtur. Quis eni cõdemnet
vera dicentẽ? Cum eñ cõſtet omnes inimi/
cos fidei falſa tenere pro veris: accuſatio il/
lorũ in irritũ iam deducta ē: veri iudicio cõ/
demnata: quia qui nõ crediderit inquit do/ Iob.3.
minus: iam iudicatus eſt. Quis eni co
gnouit ſenſuꝫ domini? quis inſtru/
xit eum? Senſus dei eſt: quo hec ſpiritali/
ter iuſſit fieri: per quẽ mundi ſapiẽtia ſtulta
probaretur negãs poſſe fieri qđ factum eſt.
Quẽ ſenſum nullus ē qui cognouerit: ⁊ diſ/
pliceat illi vt emẽdet cõſilium dei: quia qui
cognouit laudat potẽtiam dei: quẽ qui oĩa
negat poſſe: nec mũdũ credit feciſſe. Quid
eñ magnũ eſt: vt de ſe credatur generaſſe:
qui non ambigitur cuncta ex nihilo feciſſe?
Quippe cuꝫ dicat ſaluator: Apud deũ autẽ
omnia poſſibilia ſunt. Nos autem ſen/
ſum domini habemus. Hoc dicit: qꝛ
credẽtes ꝑticipes ſumꝰ eiuſdẽ: id eſt diuine
ſcientie.

Capitulum tertium.

T ego frẽs nõ potui vobiſ Ca.XII.
e loqui quaſi ſpiritalibꝰ: ſed
quaſi carnalibus. Nunc his
loquitur: qui propterea ꝙ ſeculi
adhuc voluptatibꝰ ſeruiebãt carnales erãt.
Quãuis iã baptizati eſſent: ⁊ ſpũm ſanctuꝫ
accepiſſent: tamẽ qꝛ poſt baptiſmuꝫ ſtatim
ad veterem hominẽ fuerũt reuerſi cui abre/
nũciauerãt: dicũtur carnales. Spiritus eñ
ſanctus tũc permanet in eo cui ſe infuderit:
ſi ꝑmaneat in ꝓpoſito regenerationis: ſi quo
minus abſcedit: ita tñ vt ſi ſe reformauerit
hõ redeat ad illum. Semper eñ paratꝰ ad
bonuꝫ eſt diligẽs penitẽtiã. Quaſi par
uulis in chriſto: lac vobis potum
dedi: nõ eſam. Quãuis renati eſſent in
chriſto: tñ nõ fuit dignũ tradi his ſpiritalia.
Accepta eñ fide que ē velut ſemẽ ſpiritale:
nullũ fructũ deo dignũ fecerũt: vt ꝑfectõis
verba mererẽt̃ addiſcere: ſꝫ q̃ſi ꝑuuli: impfe/
ctionis ſenſibꝰ ſtudebãt. Apl's aũt vir diui/
nus ⁊ medicꝰ ſpiritalis: vnicuiqꝫ ſcđm vireſ
eiꝰ tradebat: ne ꝑ ĩꝑfectioneꝫ ⁊ imperitiã q̃s
de rebus ſpiritalibus ſcandalũ pateretur.
Nondum enim poteratis. Oſtendit

aperte nõ illos debuiſſe audire que ꝯfirma‑
tis dicenda ſunt. **Sed neq̃ nũc pote‑
ſtis: adhuc enim carnales eſtis.** Hic
valde arguit temeritatẽ illorũ qui querebã‑
tur dudũ ſe nõ audiſſe ſpiritalia cum adhuc
digni nõ eſſẽt audire. Pſeudo apoſtoli em̃:
ꝓmiſcue oĩbus vno atq̃ eodem genere tra‑
debant nullius perſonã diſcernẽtes: vt ac‑
ceptabiles fierent per hypocriſim cõmẽda‑
ti: cũ ꝯſter dominũ ⁊ auctorẽ noſtrũ chriſtũ
aliter populis: aliter diſcipulis inter ſatum
⁊ inter ipſos apoſtolos fuiſſe diſtantiã. Tri‑
bus etenim diſcipulis gloriã ſuam in mon‑
te oſtendit: dicens illis: vt tacerent viſum
quãdiu a mortuis reſurgeret. **Cum eni
in vobis emulatio ⁊ contentiones
ſint: nõne carnales eſtis ⁊ ſcd̃m ho‑
minem ambulatis?** Indignitatis cau‑
ſas oſtendit: q2 de homine qui ſperat auxi‑
liũ: carnalis eſt. Qui autẽ ſpreta humani‑
Joh.4. tate de deo ſperat: ſpiritalis ẽ: quia deꝰ ſpi‑
ritus eſt. **Cum enim quis dicat: ego
ſum pauli: alius autẽ ego apollo:
nõne homines eſtis?** Sicut em̃ gloriã‑
tes in deo ⁊ de ipſo omnẽ gratiam ſperan‑
tes: dij dicuntur a deo adoptati: ita ⁊ in ho‑
mine gloriãtes: ⁊ homines ⁊ carnales dicũ‑
Pſ.81. tur: ſententia dei concluſi qui ait: Ego dixi
dij eſtis: vos autẽ ſicut homines moriemi‑
ni. A ſua ergo perſona incipit: ne forte puta‑
retur per inuidiã magis perſonas illoꝝ de‑
ſtruere: oſtendẽs magnũ errorẽ ⁊ ad dei cõ‑
tumeliã pertinere: quãdo deo p̃dicato glo‑
ria datur hominibus. Quid ergo minꝰ eſt a
gentilitate: dum adhuc aliquid de homini‑
bus ſperatur? **Quid igitur eſt apol‑
lo: quid vero paulus? Miniſtri eiꝰ
cui crediſtis.** Ut quia miniſtri ſunt:
ſpes in his nõ ſit: ſed in domino cuius mi‑
niſtri ſunt. Illi em̃ gratiarũactio deferẽda
eſt: cuius donũ eſt: hi vero ſerui quos etiã
inuitos oportet diſpẽſare. Nũquid nõ moy‑
ſes coactus eſt ire ad pharaonẽ: ⁊ ionas in‑
uitus miſſus eſt predicare niniuitis: ⁊ ana‑
nias cõtradicens miſſus eſt ſaulo manũ im‑
ponere? **Et vnicuiq̃ ſicut dominus
dedit.** Id eſt ſic voluit ⁊ ſciuit: diuiſit ſin‑
gulis officia miniſterij. **Ego plantaui:
apollo rigauit: ſed deus incremen‑
tum dedit.** Plãtare eſt euãgelizare: ⁊ ad
fidẽ attrahere. Rigare vero baptizare ſolẽ‑
nibus verbis. Peccata aũt dimittere ⁊ ſpiri‑
tum dare: dei ſolius. Si ergo effectũ ſalutis
deus dat: nulla gloria in hac re hominis ẽ.
Scimus em̃ ⁊ ſpiritũſanctum ſine manꝰ im‑
poſitione datum a deo: ⁊ nõ baptizatũ cõ‑
ſecutum remiſſionẽ peccatoꝝ. Nunqd non
hic inuiſibiliter baptizatus eſt: quando do‑
nũ baptiſmatis cõſecutus ẽ? **Itaq̃ ne‑
q̃ qui plãtat ẽ aliquid neq̃ qui ri‑
gat: ſed qui incrementũ dat deus.**
Et plantata em̃ ſolent emori: ⁊ rigata ad ef‑
fectum fecunditatis minime peruenire: niſi
det deus vegetam vitam. Quãtũ ergo ad
honorificentiã dei pertinet nihil eſt homo:
quãtũ aũt ad miniſteriũ ꝑtinet: neceſſariꝰ ẽ
vt honorificetur quaſi ſeruꝰ: non vt aliquid
de illo ſperetur ad iniuriã dei. **Qui aũt
plãtat ⁊ qui rigat vnũ ſũt.** Unũ ſũt:
quia ambo mercenarij ſũt: quãuis diuerſa
ſint illorũ officia. **Unuſquiſq̃ autem
propriã mercedẽ accipiet ſcd̃m ſuũ
laborem.** Quãuis eni vnũ ſint: ſed quia
maior ẽ qui euangelizat q̃ꝫ qui baptizat: iõ
diſcreuit mercedes illoꝝ: ⁊ nõ ſolũ ad hoc ſ;
ad doctrine ſinceritatem pertinet: vt merce‑
de ſit dignꝰ q̃ inuiolatã tradit doctrinã.

d **Ei eni ſumus operis partici‑ Ca. XIII.
pes: dei cultura: dei edifica‑
tio eſtis.** Hoc ad aploꝝ perſonã
pertinet: quos cõſtat dei eſſe adiutores dũ
vicarij ſunt chriſti. **Secũdũ gratiam
dei que data eſt mihi: vt ſapiẽs ar‑
chitectus fundamẽtũ poſui.** Gratiã
ſibi datã dicit: vt dignus eſſet p̃dicare euã‑
geliũ: vt ⁊ hoc dei eſſe oſtenderet nõ hois:
ſcd̃m hãc itaq̃ gratiã vt ſapiẽtẽ architectũ
fundamentũ ſe dicit poſuiſſe. Sapiẽs archi‑
tectus ẽ: qui iuxta diſciplinã auctoris collo‑
cat fundamentũ: id eſt: qui ſcd̃m traditiõnẽ
ſaluatoris euãgelizat. **Aliꝰ aũt ſuper‑
edificat.** Supedificia ſũt que poſt p̃dicati‑
onem apoſtolorum a ſuperuenientibus tra‑
duntur: aut malis aut bonis doctoribus.

**Unuſquiſq̃ autem videat quem
admodum ſuperedificet.** Id eſt: vt ſu‑
pedificia congruant fundamento: ne ſi obli‑
qua fuerint et friuola: ruinam faciant ma‑
nente incolumi fundamento: quia ſi male
docuerit: chriſti nomen permanet: quod eſt
fundamentum. Doctrina autem mala per‑
ibit: ſicut dicit dominus: Omnis plantatio Matth.
quã nõ plãtauit paṫ meꝰ celeſtiſ: eradicabiṫ.

**Fundamentum enim aliud nemo
poteſt ponere: preter id qđ poſitũ
ẽ: qđ ẽ chriſtus ieſus.** Ideo nemo po‑
teſt ponere aliud fundamẽtũ: quia quãuis
heretici ſint aliqui: nõ tamẽ docent niſi ſub
chriſti nomine. Aliter eni cõmenta erroris
cõmendare nõ poſſunt: niſi interpoſito ſal‑
uatoris nomine predicent: vt res cõtrarias
⁊ abſurdas nominis dignitas faciat acce‑
ptabiles. **Si quis autẽ ſuperedifi‑
cat ſupra fundamentũ hoc aurum:
argentum: lapides precioſos.** Lapi‑
des precioſi ſũt quos nõ corrumpit ignis.
Tria genera poſuit preclara in mundo: in
quibus bonã doctrinam ſignificauit. **Li‑
gna: fenum: ſtipulã.** Tria alia genera
ſunt: ſed friuola: vt in his corrupta ⁊ vana
doctrina deſignata dinoſcatur. **Qui fa‑
cit hoc opus manifeſtus erit: dies
eni domini declarabit: quia ĩ igne
reuelabitur.** Hoc ẽ mala doctrina ĩ igne
omnibus apparebit: nunc eni quoſdã fallit.

**Et vniuſcuiuſq̃ opus quale ſit ig‑
nis probabit.** Quia enim per ignẽ ex‑
aminatio fiet: ſi in aliquo non inuenerit qđ
exurat: manifeſtat illũ bonum fuiſſe docto‑
rem. Mala eni ⁊ adultera doctrina idcirco
in ligno: feno ⁊ ſtipula: ſignificata ẽ: vt oſtẽ‑
dereṫ ignis eſſe eſca. **Si cuiꝰ opꝰ man‑
ſerit qđ ſuperedificauerit: mercedẽ
accipiet.** Cum eni nihil in illo ſordis ĩuen‑
tũ fuerit praue doctrine: vt in bono auro:
ita erit vt tres fratres in camino ignis mer‑
cedem vitam eternam cum gloria acceptu‑
rus: quia ſicut aurum ⁊ argẽtũ ⁊ lapides q̃s
ignis non corrumpit: ita et bonus magiſter
incorruptibilis ꝑmanebit. **Si cuiꝰ opꝰ
arſerit: damnum patietur.** Opus qđ
ardere dicitur: mala doctrina ẽ que ĩteribit.
Cuncta enim mala peribunt: ſicut iter im‑
pioꝝ: quia nõ ſunt ſubſtantie: ſed aſſeuera‑
tiones peruerſe. Damnũ autẽ pati: ẽ penas
perpeti. Quis eni ĩ pena poſitus iacturam
non facit? **Ipſe tamẽ ſaluꝰ erit ſic ta‑
men quaſi per ignem.** Saluũ illum fu‑
turũ dixit: quia nõ interibit ſubſtãtia qua
cõſtat: ſicut ⁊ doctrina mala peribit: q2 acci‑
dẽs cauſa eſt. Ideo autem dixit: Sic tamẽ
quaſi per ignẽ: vt ſaluſ hec nõ ſine pena ſit:
quia nõ dixit: ſaluꝰ erit per ignẽ: vt merito
ſuo ab igni nõ cõbuſtꝰ ſaluus fiat examina‑
tus per ignẽ. Sꝫ cum dicit: Sic tamẽ quaſi
per ignem: oſtẽdit ſaluum illũ quidẽ futuꝝ
ſed penas ignis paſſurũ: vt per ignẽ purga‑
tus fiat ſaluꝰ: ⁊ nõ ſicut perfidi eterno igne
in perpetuum torqueaṫ: vt ex aliqua parte
operepretium ſit crediſſe in chriſtũ. Sem‑
per enim erubeſcat: neceſſe eſt: qui ſe videt
falſum defendiſſe pro vero. Et ſimili modo
ſemper fiduciam habebit dei: q̃ abiecto fal‑
ſo: ſecutus eſt verum: ⁊ ſpreta impietate ſuc‑
cubuit pietati. Extra catholicam eni quic‑
quid eſt: ꝯtrariũ eſt.

n **Eſcitis quia templũ dei eſtiſ Ca. XIIII.
⁊ ſpũs dei habitat in vobis?**
Templum dei nos eſſe dicit: vt de‑
um ni nobis habitare ſciamus. In templo
eni ſuo habitet: neceſſe eſt. Et quia ſpiritũ
dei dicit habitare in nobis: deum ſignificat
intelligẽdum ſpiritũſanctum. **Si quis
autem templum dei violauerit: diſ‑
perdet illum deus. Templum enĩ
dei ſactum eſt: qđ eſtis vos.** Hec id‑
circo premiſit vt illos cõpungat qui turpi‑
ter viuentes corpora ſua violando corrupe‑
rũt: maxime ille qui vxorẽ patris habebat:
vt ante eſſet reus q̃ꝫ cauſa illius in medium
prorũperet. Deniq̃ ſimili: imo eodẽ mõ cũ
cauſam illius iudicat: loquitur dicens: An
neſcitis quia corpora veſtra templum ẽ ſpi‑
ritusſancti quem habetis a deo? Superius
templũ dei dixit: hoc autem loco templum
ſpiritusſancti. Quis hinc dubitet: quia ſpi‑
ritũſanctum deũ ſignificauit?

n **Emo ſe ſeducat.** Id ẽ nemo ꝓprio Ca. XV.
vł hũano cõſilio putet ſe ſibi ꝓdeſſe.
Ad ſuperiorẽ ſenſũ redit: **Si q̃s videṫ ſa‑
piens eſſe inter vos in hoc ſeculo:
ſtultus fiat vt ſit ſapiens.** Hoc dicit:
quia ſi quis intelligit ſalutem promiſſam ⁊
myſterium incarnatiõis domini noſtri ieſu
chriſti: ſtultus fiat: id eſt ſapientiã huiꝰ mũ‑
di fugiat vt ſtultus ab ea iudicetur: ⁊ tunc
erit prudens: quia ſtultus ſeculo prudẽs eſt
deo dũ credit deum feciſſe que ratio mundi
nõ capit: ſicut ſupra memoraui. Pſeudo apo‑
ſtoli autem prudẽtes volẽtes videri mũdo:
neq̃ deũ filiũ habere: neq̃ incarnationẽ ve‑
rã eẽ: neq̃ carnẽ poſſe reſurgere p̃dicabant.

**Sapiẽtia enim huius mundi ſtul‑
ticia eſt apud deum.** Sic ſtulticia eſt ſa‑
piẽtia huius mũdi apud deũ: dum facit deꝰ
qđ mũduſ fieri poſſe negat: ſapientiã illius

ſtulticiam probat: ⁊ cū multos deos dicāt:
fides autem vnum probet: teſte virtute: in
prudentia ſua confundentur. **Scriptuꝫ**
Job.5. **eſt eni: Reprehendens ſapiētes in**
Pſ.93. **aſtutia eoꝝ. Et iterum: Dns nouit**
cogitationes ſapientiuꝫ: qm vane
ſunt. Iſtud i pſal. habetur. lxxxxiij. Deni-
qꝫ idem ſenſus ē. Sciēs enim vanas cogita
tiones illoꝝ vt ſtultos eſſe probaret: ſapiē-
tiam illorum reprehendit: oſtendens veruꝫ
eſſe qđ falſum dicebāt: ⁊ falſum qđ verū pu
Ca.XVI. tabant.

Taqꝫ nemo glorietur in ho-
i **mine.** Quoniā eñ humane cogi-
tationes ⁊ cōſilia improuida: ⁊ infir
ma ſunt: nō eſſe gloriandū in homie: ſed in
deo: cuius conſilium retractari non poteſt:
quicquid eni homines ſine deo ſapiūt: ſtul-
tum eſt. **Omnia enim vr̄a ſunt: ſiue**
paulꝰ: ſiue apollo: ſiue cephas: ſiue
mundus: ſiue vita: ſiue mors: ſiue
preſentia: ſiue futura: omia veſtra:
vos aūt chriſti: chriſtꝰ autem dei.
2. Corī.4. Alio loco dicit de eodem ſenſu: Nos auteꝫ
ſeruos veſtros propter ieſum. Seruos: pro
miniſtris poſuit: vt nō ſingulos ſibi defen-
derent cum omnibus vterentur: ſicut ⁊ do-
minus dicit: Ego ſum in medio veſtruꝫ: nō
vt miniſtrer: ſed vt miniſtrē. Nam mundus
vtiqꝫ noſter eſt: ſed vt de illo ſcđm dei volū
tatem ſentiamus: ⁊ decretos curſus eius in
dei voluntate ponamꝰ. Et vita preſens cō-
ceſſa nobis eſt: ſ vt modeſte illaꝫ ⁊ cum dei
gloria tranſigamꝰ. Siue mors: vt ꝓ chriſto
mori libenter habeamꝰ ſpe ꝓmiſſionis futu
re. Siue p̄ſentia: vt ſic p̄ſentibꝰ vtamur ne
offendamꝰ. Siue futura: vt futura credētes
ipſis nos magꝭ qꝛ meliora ſunt cōmēdemꝰ.
Vos autē chriſti: vt quō hec iudicio noſtro
cōceſſa ſunt ⁊ ſubiecta: ita nos chriſto ſubij-
ciamur: quippe cū per ipſuꝫ eſſe cepimus:
⁊ in prima origine ⁊ in regeneratione. Chri-
ſtus aūt dei: Chriſtus dei ē patris ſui ꝓpri-
us filiꝰ faciēs volūtatē eiꝰ: vt ⁊ nos ipiꝰ fa-
ciamus. Si ergo chriſti ſumus famuli: quid
eſt vt ad eiꝰ iniuriā de hominibꝰ aliqđ ſpe-
remus?

Capitulum quartum.

Ca.XVII. **Ta nos exiſtimet homo**
i **vt miniſtros xp̄i: ⁊ diſpen-**
ſatores myſteriorum dei.
Hoc ſignificat: qꝛ minꝰ de illo ſē-
tiebāt aliqui corinthioꝝ: ſed vt hoc homo
de illo ſentiret qđ ⁊ deus qui illuꝫ elegerat:
ideo miniſtros chriſti ait: ⁊ diſpēſatores my
ſteriorum dei. Quādo eni nō verborū ſtre-
pitu: neqꝫ humana ſapientia nitebatur: in-
telligi debuit ſacramētum chriſti diſpenſa-
re: in quo nō verba ſed virtus fulgebat: nō
per qđ homo: ſed deus glorioſus videreẜ.
Collega eni piſcatorum: nō aliter qꝫ illi chri
ſtum p̄dicabat. Cū ergo miniſtrū ſe chriſti ⁊
ſacramentorum dei probat: pſeudo apoſto-
los notat: ⁊ abnegat chriſti eē quod tradūt
per id qđ diſcordarent a traditione apoſto-
lica. **Hic iam queritur inter diſpē-**
ſatores: vt fidelis quis iueniatur.
Hoc qđ dicit nō ſoluꝫ ad pſeudo apoſtolo-
rū perſonā pertinet: ſed ad reliquoꝝ qui ac-
cepta diſpenſatione: aut verecundia: aut ti
more: aut certe cōmendatiōis ſue cauſa cō-
ſtanter arguere trepidabāt aut malos ſen-
ſus aut mores. Hic enim taꝫ conſtans erat
vt nec vite ſue parceret: dūmodo fideliẜ oia
celebraret. **Mihi enim pro minimo**
ē: vt a vobis dijudicer: aut ab hūa-
no die. Quos in tantis vitijs reprehēdit:
miſerum dicit ab his ſe iudicari. quippe cuꝫ
nec a iuſtis iudicandū ſe ſciret. Aut ab hūa
na autem die: hoc eſt: quia nec a legibꝰ mū-
do creditis iudicādus erat. Supergreſſus
enim humanam iuſticiā: celeſti iuſticie ſtu-
debat: ſicut dicit dominus: Niſi abundaue Math.5.
rit iuſticia vr̄a pluſqꝫ ſcribarū ⁊ phariſeorū:
nō intrabitis in regnuꝫ dei. Humanū ergo
diem cum dicit: ſignificat ⁊ diuinuꝫ: in quo
iudicaturus eſt chriſtus: quia ſicut iuriſcon
ſulti ſeu pōtifices: quos vocant ſacerdotes:
certos dies quibus iudicaẜ decreuerūt: ita
⁊ dies domini definitus eſt: quo iudicatu-
rus eſt munduꝫ. **Sed neqꝫ meipſum**
iudico: nihil enim mihi cōſcius ſū.
Apertum eſt: qꝛ cōſciētiam puram habens
ſollicitus de ſe nō erat. **Sed nō in hoc**
iuſtificatus ſum. Nunc humiliat ſe: ⁊ lo
quiẜ vt homo qui poſſit culpā incurrere ne-
ſcius. **Qui aūt iudicat me: dominꝰ**
eſt. Recte ait: qꝫuis humiliauerit ſe: tamē
dn̄o xp̄o plurimū dedit: qꝛ poteſt qđ homi-
nem latet: duꝫ occulta iudicat manifeſtare:
nō vt reum faciat ſ prudenteꝫ. Quāuis eñ
hō ē: quē nō pōt: niſi aliquid lateat. Inter-
dū eñ aliqđ vtile putamꝰ qđ inutile ē. Nec
eñ omnia membra aut latera ꝯuerſationis

humane deſcripta habemꝰ: ab his aūt que
grauia ſūt aperte prohibiti ſumꝰ. Nā que-
dam cauſe nos fallere ſolent ex cauſis ali-
qbus orte: vt qđ nō eſt vtile: putemꝰ vtile.
Qđ leue quidē eſt: quia propoſitū liberū ē.
Itaqꝫ nolite āte tempꝰ iudicare
donec veniat dominꝰ. Monet illos
ne iudicent cū iudicandi ſint: ⁊ habeāt du-
Math.7. plex peccatū: ſicut ait dominꝰ: Nolite iudi-
care vt nō iudicemini: ſed expectare diē iu-
dicij dei: ac ſi fideles ⁊ boni ſint. Iniuria eñ
iudicis ē: ſi ante cognitionē eius a ſeruo ꝓ-
cedat iudiciū aut ſententia. **Qui illumi**
nabit occulta tenebrarū ⁊ manife-
ſtabit cōſilia cordiū: ⁊ tūc laus erit
vnicuiqꝫ a deo. Hoc dicit: qꝛ in die iudi
cij nihil occultū erit eorum que geſta aut co
gitata ſunt: ⁊ ſimplicitas et hypocriſis illic
apparebit: ⁊ vt qui deſpectus habebaẜ forte
dignus appareat: ⁊ qui aliquid eē putabaẜ
inueniaẜ reprobus. Oia eñ nuda erunt in
die iudicij: ⁊ tunc laus erit bene agenti vel
cogitanti. Hic eñ qui laudaẜ improbabile
1. Corī.10. eſt an dignus ſit: ſicut ⁊ i alio loco diċ: Nō
eñ qui ſeipſum cōmendat: probatus ē: ſed
quē deus cōmendat: quē vtiqꝫ nihil latet.
Ca.XVIII. **Ec autē fratres trāſfiguraui**
b **in me ⁊ apollo propter vos:**
vt in nobis dicatꝭ ne ſupra
qꝫ ſcriptum eſt vnꝰ ꝓ vno infletur
aduerſus alterum. Tranſfigurauit hec
in ſe ⁊ apollo: dū pſeudo apoſtoloꝝ glorias
⁊ traditiones ꝑuerſas ſub ſua pſona ⁊ apol
lo euacuat: ſummatim illos deſignans non
ſingulatim: ne forte maior diſcordia in po-
pulo naſceretur. Nemo enim audiens no-
men ſuum taxari: aut eius cui fauet: cōten-
tus eſt tacere. Tacito auteꝫ nomine ſi quis
audiens: ac ſi de ſe intelligat: dictum diſſi-
mulat. Sub hac ergo propoſitione euacua-
uit perſonas illorum cū dicit: Ego plātaui:
apollo rigauit: ⁊c. vt i his diſcernerēt nihil
danduꝫ hominibus. **Quis enim te diſ**
cernit? Id eſt: ſunt aliqui qui ampliꝰ ac-
cipientes in baptiſmate aut in doctrina: ce-
teros dicāt minus cōſecutos. Hoc his loq-
tur qui baptizatos ab alijs plus aliquid eē
putabāt: quorū eloquentia ſeducebantur:
vt fuco quodā peruerſa recta putarēt. Tan
ta enim diſcordia erat in populo: vt multa
eſſent ſtudia diuerſarum partiū: ⁊ ſic omia
dicta ſua aptauit apoſtolus ſine manifeſta-
tione nominū omnibꝰ partibus: vt cū lege
retur epiſtola: vnaqueqꝫ pars ad ſe dicta ſu
ſciperet: audiens qꝛ cauſe ſue intendi cogno
ſceret. **Quid autem habes qđ non**
accepiſti? Nihil illū boni vltra dicit cōſe-
cutum ab alijs qꝫ ab eo acceperat: ideo fru-
ſtra queri. Qđ eñ habebant: ab ap̄lo acce-
perant. Ad vnū auteꝫ videẜ loqui: quia ad
partem plebis loquiẜ **Si autem acce-**
piſti: quid gloriaris quaſi nō acce-
peris? Hoc quaſi īſultatores apoſtoli age
bāt per imperitiā: vt eadeꝫ audientes q̄ ab
apoſtolo iam didicerāt: illū euacuantes de
eorum magiſterio glorienẜ. Eloquētia eniꝫ
cōmendati: predicatiōis gloriā in ſe conuer
tebāt: Apoſtolus vero cōtēptibilem ſe vo-
lebat videri: dūmodo dei gloriā faceret ac-
ceptabilem. **Iā ſaturati eſtis: iam di-**
uites facti eſtis: ſine nobis regna-
tis. Ironia eſt ſicut dicunt. Iraſcentis eñ
verba ſunt nō cōfirmantis. In quibꝰ enim
tanta vitia arguit regnare illos dicit: ſic eñ
putabāt gloriantes de his q̄ a pſeudo apo-
ſtolis tradebantur. **Et vtinam regnetis**
vt ⁊ nos vobiſcū regnemꝰ. Ut pius
pater etiam ingratꝭ filijs bene optat. Quin
enim poterat fieri: vt ſine apoſtolis regna-
rent. Quicqđ eñ nō ab apoſtolis tradituꝫ
eſt: ſceleribus plenum eſt. Sic tamē ordo fu
erat dicere: Ut nobiſcuꝫ regnetis: ſed quia
p̄miſerat: ⁊ vtinaꝫ regnetis: aliter dicere nō
potuit: niſi vt et nos vobiſcum regnemus.
Regnare autem eſt: de ſpe ⁊ promiſſis chri-
ſti ſecurum eſſe: ⁊ gaudere in his que aduer
ſa propter nomen chriſti accidunt. Lucrum
enim afferunt: nō detrimentuꝫ. Unde alio 2. Corī.12.
loco dicit: Cum infirmor tunc potēs ſum.
Uto enim deus nos apoſto Ca.XIX.
p **los nouiſſimos oſtendit q̄-**
ſi morti deſtinatos. Hoc ideo
perſone ſue deputat: quia ſemper in neceſſi
tate fuit: perſecutiones ⁊ preſſuras vltra ce-
teros paſſus: ſicut paſſuri ſunt enoch ⁊ he-
lias: qui vltimo tempore futuri ſunt apoſto
li. Mitti enim habent ante chriſtum ad pre
parandum populum dei: ⁊ muniēdas oēs
eccleſias ad reſiſtendum antichriſto: quos
⁊ pſecutiones pati ⁊ occidi: lectio apocalyp
ſis teſtatur. Horū ergo tēpus ſuo tēpori cō-
parauit ap̄ls dicēs: quaſi morti deſtinatos.
Ad hoc enim venturi ſunt vt occidantur.
Quia ſpectaculuꝫ facti ſumꝰ huic

mūdo ⁊ angelis ⁊ hominibꝰ. Quia
erunt ſpectaculū ⁊ enoch ⁊ helias vſqꝫ adeo
vt corpora eoꝝ in platea proijciantur in cō/
ſpectu totius populi infidelis: ita ⁊ apl̄i ſpe
ctaculum facti ſunt: qꝛ publice ridebantur:
poſiti ad iniurias ⁊ mortem quā paſſi ſunt.
Mundū autē angelos ⁊ homines dixit: qꝛ
⁊ angeli mali ſūt: dicēte dauid ī pſal. lxxvij.
Ps. 77. Vexabat illos ꝑ angelos malos. Et homi/
nes mali ⁊ increduli his apoſtoloꝝ iniurię
oblectamento ſunt. Mundus autē idcirco
infidelitas dicitur: quia viſibilia ſequitur.
Nos ſtulti propter chriſtū. Verum
eſt: qꝛ amātes chriſtum: ſtulti ſunt mundo.
Vos autē prudentes in chriſto.
Qui prudens in chriſto iudicatur a perfidiſ
nō recte aſſerit chriſtum. Deniqꝫ marcion ꝗ
negat filium dei ⁊ incarnari deuꝫ potuiſſe:
prudēs eſt mundo: ⁊ fotinus qui nō fatetur
chriſtū per id qđ natꝰ ē deū: ſapiēs videtur
mundanis. Nos infirmi: vos autē
fortes. Infirmi ideo: qꝛ ſine adulatione ⁊
cū ſtulticia ſicut videtur mundanis predi/
cātes chriſtū: iniurijs ſubijciebanť. Vos
autem fortes. Ideo fortes: qꝛ ſic profite/
bantur chriſtū: ne offenderent homines vt
eſſent ſecuri. Vos nobiles. Qui enim
chriſtū nō fatetur: qꝛ abrahę promiſſus eſt et
ab initio ꝑdicatus: hic nobilis cōtra chriſtū
eſt: quia antiquitatem promiſſi chriſti alijs
deputat. Nos vero ignobiles. Ig/
nobilis mundo ē: qui xp̄m qđ mundus de/
negat: ab initio ꝓfitetur. Hęc igitur oīa ſu/
pradicta quę negare videtur ꝯfirmat: ⁊ quę
quaſi cōfirmare videtur negat. Iraſcentis
eni verba ſunt: qui negando cōfiteť ⁊ confi
tēdo negat. Vſqꝫ in hāc horā ⁊ eſuri
mus ⁊ ſitimꝰ: ⁊ nudi ſumuſ: ⁊ labo
ramus nr̄is manibus operantes.
Libere eni ⁊ iuxta fidē verā ſine aliꝗ adula/
tione chriſtū ꝑdicātes: ⁊ geſta prauę vitę ar
guētes: gratiā apud homines nō habebāt:
⁊ colaphizabanť: id eſt iniurijs agebantur:
⁊ inſtabileſ erāt: qꝛ fugabanť ne in loco diu
manētes plures docerēt. Idō ⁊ manibꝰ opa/
banť: qꝛ nō ſolū grām apud hoīes nō habe
bant: verumetiā ab his accipere indignum
erat qui errori ſtudebant: ſicut dicit ī pſal.
Ps. 140. cxl. Oleū aūt pctōris nō īpiguet caput me/
um: qꝛ ⁊ libertatē arguendi amittit ⁊ peccat
qui ab eo accipit qui ideo dat ne corripiať.
Maledicimur ⁊ benedicimꝰ. Ma
le tractantes enī ſe hortabanť ad bonum.
Perſecutionē patimur: et ſuſtine/
mus. Quia perſequētibꝰ ſe nō reſiſtebāt.
Blaſphemamur et obſecramus.
Blaſphemātes eni rogabāt vt ꝑmitterent
ſibi reddi rationē. Tanquā purgamen
ta huiꝰ mundi facti ſumꝰ: omnium
peripſima vſqꝫ adhuc. Nō reſiſtendo
vlli: neqꝫ vicē in malis reddendo: ſed ſemꝑ
ſe ſubijciendo: vt per patiētiā ꝓuocaret ad
bonū: cōtemptibilis ⁊ deſpectꝰ fiebat. Vſ/
qꝫ modo: id eſt: vſqꝫ nūc etiā apud corinthi
os: pro quibus hęc ꝗ ſupra memorat mala
paſſus eſt. Et qm̄ humilitatē ſuā nihil ī his
ꝓficere videbat: queritur dolore cōmotus
tantam ſubiectionem ⁊ iniurias: nullū fru/
ctū habere potuiſſe: ſed quia ⁊ qđ deterius
eſt in peius ꝓfeciſſe. Nō vt confundā
vos hęc ſcribo. Hoc eſt: nō vt ruborem
vobis faciā: hęc ſcribo: ſed vt corrigatis.
Sꝫ quaſi filios chariſſimos mo/
neo. Adhuc ſe ſupplicē facť: ne correpti ⁊ ad
iram prouocati admonitionē eius ſperne/
rent: id agit vt medicus ſalutaris qui pu/
tramina abſcidens: dolorē illatū ſpe ⁊ blan
dicijs mitigat: vt eger ſe curari permittat.
Ca. XX. Si eni decē milia pedagogo/
rū habueritis in xp̄o: ſed nō
multos p̄res. Nā in chriſto
ieſu per euāgelium ego vos genui.
His dictis oſtendit nullum poſſe eo affectu
diligere illos quo ipſe eos diligebat. Quis
enī alienos filios ſuis preponat in amore?
Ac per hoc monita eius qui ⁊ pro his tanta
mala paſſus eſt: non debere eos ſpernere.
Obſecro ergo vos imitatores
mei eſtote. O beniuolentiam ſancti apo/
ſtoli: qui obſecratur filios vt imitenť p̄reꝫ:
hoc eſt: ſponte rogat ęgros vt recipiāt me/
diciuaꝫ. In his tn̄ ſui illos imitatores vult
eſſe: vt ſicut hic multa exitia pro ſalute eoꝝ
ab incredulis paſſus eſt: ⁊ nō ceſſit dūmo/
dō per dies ⁊ noctes euāgelizaret illis do/
nū gratię dei: ita ⁊ illi manētes in fide eius
et doctrina: non reciperent falſorū apoſto/
lorū praua cōmenta: ſed perſiſterēt: cōtēnē/
tes opprobria aut detractiones: vt p̄ri ſuo
ſpiritali inuiolatum ſeruarent affectum.
Ideo miſi ad vos timotheuꝫ qui
eſt filius meus chariſſimꝰ ⁊ fidelis
in domino: Hortatur eos in hoc eodem
timotheo: quē idō chariſſimū ⁊ fidelē filiū ob

teſtatur in domino: vt in hoc diſcerēt quid
peccarent. Cum enim huic teſtimoniū per/
hibet: illos arguit. Qui vos cōmone
faciat vias meas que ſunt ī chriſto
ieſu: ſicut vbiqꝫ in omni eccleſia do
ceo. Per iſtū quē fidelem filiū in dn̄o con/
firmat: reuerti illos vult ad regulaꝫ a ſe tra
ditę veritatis: vt cōmoniti verbis ⁊ exem/
plis operuꝫ eius reſipiſcerent: cognoſcētes
nō perperā ſe fuiſſe ab apoſtolo doctos: qm̄
eadem tenere omnes eccleſias diſcerent.
Ca. XXI. Tanquam nō venturus eſſem ad
vos: ſic inflati ſunt quidam. Indig/
nabanť quidā corinthiorū qꝛ nō ibat ad il/
los: non deſiderio ſed ſuperbia: qꝛ quaſi in/
dignos illos haberet: cū magis apoſtolo hꝰ
ſtudiū fuerit: vt đ indignis faceret dignos.
Habebat ergo votū eundi: ſed maiora erāt
quę agebat. Veniam autem cito ad
vos ſi dominus permiſerit. Poſt cō/
monitionē promittit ſe ire ad illos: ſꝫ ſi do/
minꝰ permitteret: vt quia plus ſcit deus ꝙ
homo: ſi ſciret operepretium eſſe permitte/
ret: et ſi nō iret dominū noluiſſe oſtenderet
cauſa vtiqꝫ indignitatis illorum. Et co/
gnoſcam nō ſermonem eorum qui
inflati ſunt ſed virtutē. Cōfundit illos
quia cum oblique cōuerſarenť: indignabā/
tur quaſi digni eſſent ab apoſtolo viſitari.
Nec enim in ſermone eſt regnum
dei: ſed in virtute. Sicut regnuꝫ dei nō
ſplendore verborum commendatur ſed vir
tute ſignorum: ita ⁊ hi nō verbis nudis: ſed
virtute operum ſpiritaliū dignos ſe oſtēde
rēt ab apoſtolo viſitari. Quid vultis?
In virga veniam ad vos: an ī cha/
ritate ſpiritus ⁊ manſuetudinis?
Terroris verba infert: vt pudoreꝫ paſſi qui
inflati erant humiliarentur: vt ſi vere apo/
ſtoli preſentiam deſiderarent: prepararent ſe
ad excipiendū eum: id eſt abluerent ſe ab oī
macula criminis: vt veniēs ad illos leticiaꝫ
haberet quaſi cum filijs chariſſimis.

Ca. XXII. Capitulum quintum.

Omnino auditur inter vos
fornicatio: ⁊ talis fornica/
tio qualis nec inter gētes.
Vt ꝙ graue ſit iſtud peccatum
oſtenderet: nec ab his hoc dixit admitti qui
deum neſciunt: vt perinde qua pena hꝰ mul/
tandus eſſet oſtenderet: qui ſub ęterna ⁊ di
uina iuſticia cōſtitutꝰ tanti ſceleris crimen
admiſerat. Ita vt quis vxorē patris
habeat. Premiſſi criminis prodidit genꝰ:
vt nō ſolum illū aperte reuꝫ mortis faceret:
ſed ⁊ adherētes illi nō imunes a crimine de/
monſtraret. In quo enī difficile peccať: plꝰ
facit reum. Et vos inflati eſtis: ⁊ nō
magis luctum habuiſtis. Supbiaꝫ il/
lorum intantum humiliat vt nō querulos
iam ſed magis ſupplices faciat. Erant enim
⁊ ipſi participes: dum paterenť reū tam in/
gentis facinoris ſecum incorreptum cōueni
re: vt omnes vno cōſilio abijcerent eū ſi ne/
garet emendare ſe. Si autē quis poteſtateꝫ
nō habet quē ſcit reum abijcere aut proba/
re nō valet: imunis eſt: ⁊ iudicis nō eſt ſine
accuſatore dānare: qꝛ ⁊ dominꝰ iudā cū fur
eſſet ſciebat: ſed quia nō ē accuſatus: mini/
me abiecit. Vt tolleretť de medio ve
ſtrum qui hoc opꝰ fecit. Cognito ope
iſto pellendū illum fuiſſe de cętu fraternita/
tis. Omnes eni crimen eius ſciebant ⁊ non
arguebāt: publice eni nouercā ſuā loco vxo
ris habebat. In ꝗ re neqꝫ teſtibꝰ opus erat:
neqꝫ tergiuerſatione aliqua poterat tegi cri
men.
Ego quidem ſicut abſens cor Ca. XXIII.
pore: preſens autem ſpiritu.
Ideſt abſens facie: preſens aūt au/
ctoritate ſpiritus ꝗ nuſquā abeſt. Iam iu
dicaui vt preſens eū qui ſic operatꝰ
eſt ī nomine domini noſtri ieſu chri
ſti: cōgregatis vobis ⁊ meo ſpiritu
cū virtute domini ieſu tradere huc
ſathane ī interitum carnis. Qm̄ oīs
carnalis voluptas a diabolo eſt: ac per hoc
cum huic voluptati remittiť: traditur ſatha
nę. Caro enim hoc habet in natura: vt inte/
reat. Anima ergo cū ſe iungit deſiderio eiꝰ
infirmās ſpiritalē ſuū vigorē: ſiľ iteritū pa/
titur. Itaqꝫ ſi hic correptus ſtupri admiſſi
erubeſceret eiectuꝫ ſe: nō interiret pęnitētia
ſubſequente. Nā omniū conſenſu ⁊ ꝑſentia
ſꝫ ⁊ virtute dn̄i ieſu: id eſt ſentētia: cuiꝰ lega/
tione fungebať apl̄s: abijciendum illum de
eccl̄ia: Cuꝫ eijciť: tradiť ſathanę ī iteritū car
nis. Et aīa eni ⁊ corpꝰ intereūt: quando quę
contra legē ſunt fiunt. Sed in hac aliter cau
ſa interitus carnis homini deputať. Quā/
quā eni oīa peccata carnalē hominē ꝑſtent:
hoc tamen ſpecialiter deſideriuꝫ carnis ē: qꝛ
ſordibus maculatā animā cū corpore tradit
gehennę: qꝛ victa aīa libidine carnis fit ca/

ro:ſicut ⁊ corpus recte gubernatū ſpiritale
appellaꝛ. Animꝰ tamē ē: qui aut victꝰ illece/
bris totum hoīem carneū facit: aut in vigo
re nature ſue manēs: carni p̄ſtat vt ſpirita/
lis dicaꝛ. **Ut ſpūs ſaluus ſit in die
dñi ieſu chriſti.** Tradi ꝯtaminatū ſupra
dictū ſathane vt ſpūſſanctus ſaluꝰ ſit in ho
minibꝰ eccl'ie in die iudicij. Niſi eñ eiectus
eſſet nō fieret saluꝰ ſpiritus eccl'ie in die iu-
dicij. Deſerebat eñ oēs cōtaminatiōis cau
ſa: vt ī die dñi nudi ab ſpiritusancto inuen
Matth.7. ti: audirent a iudice dño: Recedite a me: nō
Ro.8. noui vos: Sicut diꝛ ad romanos: Si quis
aūt ſpūm chriſti nō habet: hic nō ē eius: Et
Eph.4. in alia epiſtoala: Nolite ꝯtriſtare ſpiritum/
ſanctum dei. Si eñ cōtriſtaꝛ: deſerit: ⁊ non
erit saluꝰ: nō vtiq; ſibi q̄ impaſſibilis eſt: ſed
nobis quibus datus ē: vt per illū dei filij eē
ꝓbemur. Res enim que amittiꝛ ſalua nō ē:
nō vtiq; ſibi que vbicunq; ſit: neceſſe eſt ſit:
ſed ei a quo amittitur.

Ca.XXIIII. **On bona gloriatio veſtra.**
n Hoc eſt mala. Leti eñ erant cū ma-
gis cōtriſtari debuerāt in fratre taꝫ
acerbe peccante: ſicut triſtis fuit ſamuel in
ſaule peccante. A quo crimine mali docto-
res aut diſſimulabāt: aut negligentiꝰ argue
bāt: ſicut ⁊ heli ſacerdos filios ſuos peccan/
tes in deū: ne amarus eis eēt nō eos argue/
bat. **Neſcitis quia modicū fermen
tum totā maſſam corrūpit?** Ita ⁊ pec
catū vnius qđ cognitū non arguiꝛ: multos
ꝯtaminat: imo oēs qui norūt ⁊ nō deuitāt:
aut cū poſſint arguere diſſimulāt. Nō enim
ſibi videꝛ peccare qn̄ a nullo corripitur aut
vitatur. **Expurgate vetus fermētū
vt ſitis noua conſperſio.** Hoc duplici
genere accipiendū eſt: quia eſt ⁊ fermētum
Matth.16. humana doctrina: dicente ſaluatore: Caue/
te a fermēto phariſeorum: id eſt a doctrina.
Et ad malā ergo doctrinā cauendam: ⁊ ad
hanc cauſam dictum eſt: qꝛ ⁊ eiecto fornica/
tore: vetus fermentum eijciꝛ. Ideo autē ve
tus: quia antiqui erroris peccatuꝫ eſt: No-
ua autē cōſperſio: chriſti doctrina ē. **Sic
eſtis azymi.** Azyma ex cauſa ñ fermētate
farine dictuꝫ eſt: cū filij iſrael eiecti ſunt de
egypto: vt fermentū vetuſtas habereꝛ: azy
ma autē nouitas. Abiectis eñ veteribꝰ er-
roribus egyptioꝝ in nouā legē inducti ſūt:
ita ⁊ corinthij poſt paganoꝝ errores in euā-
gelium chriſti inducti ſunt. Hortaꝛ ergo vt
ſcdm̄ ꝓfeſſionē ſuā quā ab ap'lo ſub nomie
xp̄i acceperant: ⁊ viuerēt iā vite noue culto
res: hoc eſt azymos eſſe. **Eteni paſcha
noſtrum imolatus eſt chriſtus.** Se-
cundū legē docet nouitatē paſche ratiōe cō
ſiſtere: ⁊ ideo chriſtum eſſe occiſum: vt ex eo
noua p̄dicatio nouā faceret cōuerſationeꝫ:
vt qꝛ paſche rationē colimus: veterē vitam
nō ſequamur. Paſcha itaq; imolatio ē: nō
tranſitus: ſicut quibuſdā videꝛ. Prius eniꝫ
paſcha ⁊ ſic tranſitus: qꝛ ante exemplū ē ſal
uatoris: ⁊ ſic ſignuꝫ ſalutis. Nec enim ante
ſignum q̄ꝫ crux. Nā occiſo veſpere agno in
egypto filij iſrl' paſcha egerāt: ex cuiꝰ ſāguie
poſtes ſignauerūt: vt noctu āgelus trāſiēs
ea loca non contingeret que ſanguine agni
fuerant oblita. **Itaq; feſta celebremꝰ
nō in fermento veteri.** Hoc eſt: leticiā
habētes renouationis: facta vetera fugia-
mus: imundiciā omnē abijcientes a nobis
que eſt corruptio: quia ſicut fermentū totā
maſſam corrūpit: ita ⁊ mala vita totum ho-
minē. Ergo vt nō ſolum a turpitudine vite
nos obſeruemꝰ: ſed ⁊ ab iniquitatis ſtudio:
adiecit: **Nō in fermento malicie et
nequicie: ſed in azymis ſinceritatiſ
⁊ veritatis.** Hoc eſt: vt ſinceritas mūdaꝫ
vitam faciat: veritas auteꝫ omnē fraudem
excludat.

Ca.XXV. **Cripſi vobis in epiſtola: ne
ſ cōmiſceamini fornicariis.**
Scripſiſſe ſe ſignificat prius vbi cō/
monet illos ne cōiungerēt ſe male vite ho-
minibus. Et qꝛ nō intellexiſſe forte ea que
ſcripſerat videbanꝛ: nūc in hac epiſtola q̄d
ſcripſerit interp̄taꝛ dicens: Nō vtiq; forni-
carijs huius mūdi: ſed a fratribꝰ talibꝰ ſcri-
pſi recedendum **Aut auaris: aut rapa
cibus: aut idolis ſeruientibꝰ: alio-
qui debuerati de hoc mūdo exijſſe.**
Igitur intellectū eoꝝ arguit: qui putabant
forte qꝛ ab incredulis fornicarijs: aut aua-
ris: aut rapacibus: aut idolis ſeruientibus
ꝓhibuiſſet nō a fratribus: ⁊ ideo illum qui
vxorem patris habebat inter ſe eē non egre
ferebāt. Si igiꝛ his cōmiſcemini inq̄t meliꝰ
erat mori vos. Cōpēdium eſt eñ male agē/
tibus ſi citius morianꝛ q̄ꝫ ſi diutius in pec/
catis verſentur. **Nūc autē ſcripſi vo-
bis: non cōmiſceri. Si is qui frater
nominatur eſt fornicator: aut aua-
rus: aut idolis ſeruiēs: aut maledi-**

**cus: aut rapax: aut ebrioſus: cum
huiuſmodi nec cibū q̄dem ſumere.**
Cum infideli nō ꝓhibuit cibū ſumere: quip
.i.10. pe cum dicat: Si quis vos vocat ex infideli
bus ad cenā: ⁊ vultis ire: omne qđ appoſitū
fuerit māducate. Ideo ait: **Quid enim
mihi de his q̄ foris ſunt iudicare?**
Uerū eſt: qꝛ perfidos epos nō poteſt iudi/
care: cū fratre aūt ī quo vitia hec reperiūꝛ:
nō ſolū ſacramenta nō edēda: ſed nec cōmu
nem eſcam docet: vt erubeſcat cū vitatur et
corrigat. **Nōne de his qui intus ſūt
vos iudicatis?** Iudicat quis: dū diſcernit
cui fratri adhereat: quem arguat: quē deui/
tet. **Nā eos q̄ foris ſūt deꝰ dijudica
bit.** Superius: nolite ait ante tempꝰ iudica
re: hic nō ꝓhibet. Sꝫ ſuperiꝰ incognita per
ſuſpitionē maxime de rectore ꝓhibuit iudi
care: quia dei ſoliꝰ eſt occulta iudicare. Hoc
autē loco vt frater fratrē examinet etiaꝫ iu/
.ij.Cori.13. bet: ſicut alio loco dicit: Uos ipſi vos tem/
ptate: ſi eſtis in fide ipſi vos probate. Qui
aūt foris ſunt in die iudicij damnabuntur:
Joh.3. qꝛ dixit dñs: Qui nō crediderit iā iudicatuſ
eſt. In quo eñ ſpes nō eſt: pro mortuo ha/
bēdus ē. **Auferte malū a vobiſipſis.**
Ad hoc cōmonet vt diſcernātur a malis et
operibus ⁊ hominibus.

Capitulum ſextum.

Ca.XXVI. **Udet aliquis veſtrum ad-
a uerſus alterū habens ne/
gocium iudicari apud ini-
quos ⁊ nō apud ſanctos?**
Iniquos duplici genere ſignificat: qꝛ ⁊ nō
credūt: ⁊ leges a deo mūdo creditas frequē
ter cū adulatiōe īterp̄tanꝛ: auctoritatē hoꝝ
idolis deputātes: ideoq; iniqui ſunt. Et qꝛ
in eccleſia magis lex ē vbi dñs legis timeꝛ:
melius dicit apud dei miniſtros agere cau/
ſam: faciliꝰ eñ de dei timore ſententiā legis
veram promunt. **Aut ignoratis qm̄
ſancti de mūdo hoc iudicabūt?** Ni/
hil ocioſe dicit ap'ls. Ideo eñ hūc mūdum
dixit: vt oſtēdat ⁊ alterū: qꝛ ⁊ iohāneſ ap'ls:
i.Joh.2. Nolite ait diligere hūc mundū. Et dominꝰ
in euāgelio: Sic inquit dilexit deꝰ hūc mun
dum ⁊c̄. Hic ergo mūdus ī errore eſt: nō ille
ſuperior: ad cuiꝰ ſimilitudinē hic factus eſt.
Unde hō hic poſitꝰ ē ad imaginē dei factꝰ:
vt ſicut in ſupiore mundo ab vno deo ſunt
oīa: ita ⁊ ī hoc ab vno hoīe oēs haberēt ori-
ginē. Hinc ē vnde moyſes ī deuteronomio:
cū diuideret inquit altiſſimꝰ gentes: quēad
dū diſperſit filios ade: ſtatuit fines gentiuꝫ
ſcdm̄ numeꝝ angeloꝝ dei. Quid tā apertū
hūc mundū ſupioris eſſe imagineꝫ certa ex
cauſa? Eſt eñ ⁊ hierl'm iferior: ⁊ illa ſuperior
quā matrē noſtrā vocat idē ap'ls. Eſt ⁊ infe/
rior paradiſus: in quo hō poſitꝰ: mādatum
⁊ vt opareꝛ ibi et vt cuſtodiret accepit. Eſt ⁊
ille celeſtis: ī quo raptꝰ ap'ls audiuit verba
arcana. Iudicabūt ergo ſancti hunc mun-
dū: qꝛ exemplo fidei illorū: perfidia mundi
damnabiꝛ. **Et in vobis iudicabitur
hic mūdus.** Tūc iudicaꝛ hic mūdus ī no
bis: ſi opꝰ perfidoꝝ hoīm nō inueniaꝛ ī no/
bis. **Indigni ergo ſūt hmōi q̄ etiaꝫ
de minimis iudicent.** Hoc eſt: nō ſunt
vtiq; indigni hi qui ipſū mundū iudicaturi
ſunt: ea iudicare que mūdi ſunt. **Neſcitis
qm̄ angelos iudicabimꝰ?** Addit plꝰ
dicēdo: Angelos iudicabimꝰ: id eſt: poten/
tiaſ ſpiritales: quas alio loco tradit in cele/
ſtibus degere: eodē genere iudicādos ange
los a nobis: quo ⁊ mundus iudicabitur.
**Secularia igiꝛ iudicia ſi habueri-
tis: cōtemptibiles q̄ ſūt ī eccl'ia illoſ
ad iudicādū ꝯſtituite.** Secularia iudi
cia ſūt ad corpꝰ ꝑtinētia vel corporea. Et qꝛ
nō ſic fieri debet: adiecit. **Ad verecun-
diā veſtrā dico.** Ne ſupra: qꝛ negocium
noīauit: ſed quale nō ſignificauit: ſunt eniꝫ
⁊ diuina negocia: dicēte eodē: Adiutor ne-
gocij mei: ⁊ ſecularia forte iudicia qꝛ prohi-
buerat apud perfidos agēda: q̄uis in eccle/
ſia ſicut audierāt: a qualibuſcunq; tñ puta/
rent audienda aut terminānda: ad ruborem
eoꝝ ait: Cōtēptibiles qui ſunt ī eccl'ia: illos
ad iudicādum cōſtituite. Sūt eñ in eccleſia
⁊ lignea vaſa. Tam ꝙ intractabiles ⁊ conſi-
deratos eos ſignificauit: vt imperitos forte
ex fratribus iudices eligerent. hoc de exper
to ap'ls. Sciebat enim q̄ꝫ tepidi ⁊ improui-
di ī reliq̄s cauſis fuerāt deprehenſi. **Sic
nō eſt īter vos q̄ſq̄ā ſapiens: qui
poſſit iudicare īter fratre ſuū.** Quia
ꝙ ſūt inquit ſapiētes frēs: aliqui hoꝝ eligāꝛ
ad iudicāduꝫ: quoꝝ iudiciū mireꝛ mūdus.
Magnꝰ eñ pudor ē: ſi inter eos q̄ dicuntur
deū cognouiſſe: nō inueniaꝛ qui examina/
re poſſit negociū: iuxta ius euāgelicum. Iō
aūt fratrē iudicē eligendum dicit: qꝛ adhuc
rector in eccleſia illoꝝ nō erat ordinatus.
Sed frater cum fratre iudicio cō/

tendit: ⁊ hoc apud infideles. Manifeſtū ē: qꝛ īfideles: aut arbitros vt aſſolet fieri poſtulatos ſignificat: aut iudicē publicū cui dici ſolet: Hodie dies ſacrorū eſt: ius dici non poteſt.

Ca.XXVII. i **Am quidē oīno delictum in vobis eſt: qđ iudicia habetis inter vos.** Peccatū eē ſignificat: qꝛ frater cū fratre litigat: cum danda opa ſit vt cōcordes ſint quaſi germani: maxime cū fides noſtra paci ſtudeat. Quāq̄ eñ xp̄ianus litigere nō debeat: tamē ſi graue fuerit ⁊ qđ contēni nō poſſit: cauſā ad eccleſiā deferat: ne ⁊ damnū ad pꝛeſens ⁊ offenſionem forte incurrat. **Quare nō magis iniuriā accipitis: quare non magis fraudē patimini? Sꝫ vos iniuriā facitis ⁊ fraudatis: ⁊ hoc fratribꝰ.** Nūc hos corripit quoꝝ iniuſticia iurgiuꝫ generaꝛ: qꝛ nō ſolū per fraudē admiſſā rei ſunt: ſꝫ ⁊ partem habent delicti illorum qui coacti iniuria aut fraude eorum: infideles rogāt ad iudicādum: ⁊ cū fraudem aut iniurias illatas pſequi nō deberent: nō ſolū vindicāt: ſed ⁊ ipſi fraudē ⁊ iniurias faciunt: vt punienda exēpla fratribꝰ tribuāt. Ut q̄d alijs facere credatur: qui non parcet ſuis?

Ca.XXVIII a **N neſcitis: quia iniqui regnū dei nō poſſidebūt?** Hoc dicens oſtendit illos nō neſcios peccare: ac per hoc grauiꝰ vindicādum. Si eñ imiſericordes rei ſunt apud deū: quātomagis iniqui? **Nolite errare neq̄ fornicarij neqꝫ idolis ſeruiētes: neqꝫ adulteri: neq̄ molles: neqꝫ maſculorū cōcubitores: neqꝫ fures: neqꝫ auari: neqꝫ ebrioſi: neqꝫ maledici: neqꝫ rapaces regnū dei poſſidebūt.** Nō hęc ideo memorauit quaſi neſcirēt apud q̊s annū ⁊ ſex menſes ſedit: docens euāgelium dei: ſed cōmonuit vt reſuſcitaret in illis reuerentiā legis ⁊ meritū ad regna cęlorum.

Et hec quidem fuiſtis. Ne omnibus hoc aſcribere videretur: aut certe omnes ab his criminibus imunes faceret ſi taceret: ꝓhibuiſſe eñ videbaꝛ: non reuelaſſe crimina illoꝝ: idcirco ſic ait: Et hęc quidē fuiſtis. Et ne ad iram illos ꝓuocaret: adiecit: **Sed abluti eſtis.** Ut agnoſcentes crimina rei facti: ſtatiꝫ reſpirarent audiētes: ſed abluti eſtis. Solēt eñ aliqui pudorē pati ⁊ corrigere cū de ſe audiunt bona. **Sed ſcificati eſtis: ſed iuſtificati eſtis: ī noīe dñi noſtri ieſu xp̄i: ⁊ ſpū dei noſtri.** Hęc omnia beneficia puritatl in baptiſmate cōſecuti noſcunꝛ: qđ eſt fundamentū euāgelicę veritatis. Illic eñ omnibus peccatis depoſitis: abuiꝛ credens: ⁊ iuſtificaꝛ dñi nomine: ⁊ per ſpiritum dei noſtri deo filius adoptatur. Per hęc admonet illos quāta ⁊ qualis ſit gratia quā per verā traditionē aſſecuti ſunt: poſtea vero contra hāc regulā fidei impulſu maloꝝ doctoꝝ ſentiētes: his beneficijs ſe exuerint. Unde id agit vt reuocet illos ad pꝛimā ſententiā: vt recuperēt qđ fuerant cōſecuti.

Ca.XX o **Omnia mihi licēt ſed nō expediunt.** Quibuſdā videꝛ propter libertatē cōceſſi arbitrij dixiſſe ap̄lm: Omnia mihi licent ⁊c̄. vt liceat fornicari: ſꝫ nō tamē expediat. Sed quō licet qđ ꝓhibetur: aut certe ſi omnia licent: nihil poteſt dici illicitū? Sed licet: nō tamen expedit. Hęc ſuſurrāt potius q̄ aſſerūt: aut immemores aut negligentes. Dicit eñ iohannes baptiſta ad herodē: Nō licet tibi habere vxorem fratris tui. (Marc.6.) Sed forte iohānes expers fuerit humani eloquij inſpiratus in vtero: quia ſi hoc eſt: dicere debuit: licet tibi ſed nō expedit. Sed ⁊ dominꝰ ſiliter mulieri chananeę ait: Nō licet accipere panem filiorū ⁊ mittere canibus. (Matth.15.) Et iterum dicit dominꝰ iudęis: Nō legiſtis quid fecit dauid cum eſuriret: (Luc.6.) quomō intrauit in domuꝫ domini ⁊ panes ꝓpoſitionis accepit quos nō licebat ei edere ⁊c̄. Omne ergo qđ prohibeꝛ nō licet: ſed aliquando interueniente cauſa aliqua non expedit. **Omnia mihi licēt: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.** Oīa ſibi licere dicit: ea ſcꝫ quę et coapoſtolis eiꝰ licuerūt: q̄ ⁊ lex ꝯtinet naturalꝛ nō moyſi: qꝛ multa prohibuit moyſes propter duriciam cordis populi increduli ⁊ ceruicoſi. Tamen ſi ad cauſā reſpicias: aliud fuit in ſenſu apoſtoli vt hęc loquereꝛ. Hęc eni pꝛęmiſit: poſtea acturus hanc cauſā: ſicut fecit ⁊ de illo qui inceſtū admiſerat. Proponit eñ deſignās quid acturꝰ ē poſtea. Deniq̄ ſtatim ad ſuperiorem ſenſū breuiter interim recōmendata redit. Hoc eñ iō dixit qꝛ licebat illi ab his ſumptus accipere. Sꝫ qm̄ ſciebat pſeudo apoſtolos occaſionē quęrere accipiēdi: noluit ab his accipere: ne cauſa vētrl vigor euangelicę veritatis torpeſceret. Si eni ab

his acciperet quos in tantis vitijs arguebat: auctoritatē magiſterij conceſſam ſibi a dño inclinabat. Nō eni pōt cōſtanter argui a quo accipitur: maxime cū ideo promptus ad dandū ſit: vt ſibi humiliet ꝓpoſitū. Unde ⁊ dicit: Sed ego ſub nullius redigar poteſtate. **Eſca vētri ⁊ venter eſcis: deus aūt ⁊ hūc et has deſtruet.** Deſtructio ventris eſt: cuꝫ edendi ceſſat officium. Eſcę vero deſtructio tunc erit quādo ſteterit natiuitas. Pſeudo apoſtoli aūt qui non vtiq̄ religionis cauſa ſed queſtus circumibāt: peccātibꝰ amari eē nolebāt. **Corpꝰ autē nō fornicationi ſed dño.** Nunc redit ad ſuperiorē ſenſū. **Et dñs corpi.** Quid dñs corpi? ſubaudiaꝛ imortalitatē reſuſcitato ꝓſtabit. Corpꝰ ei deo dicatū dono ſpiritali remunerabiꝛ merito ducl: id ē animi. **Deꝰ vero et dominum ſuſcitauit: et nos ſuſcitabit ꝑ virtutē ſuā.** Idem ſenſus ē: quē exemplo voluit dominicę reſurrectiōis firmare. Uirtus tamē dei chriſtus ē: qua nos ſuſcitauit ⁊ ipſum dñm. Hoc dixit: qꝛ ip̄e dñs corpus ſuū ſuſcitauit: (Joh.2.) ſicut ⁊ ipſe dñs ait: Soluite templū hoc: et ego tribus diebus ſuſcitabo illud: hoc autē dicebat de templo corporis ſui.

Ca.XXX. n **Eſcitis qm̄ corpora vr̄a membra ſunt chriſti.** Corpora noſtra membra chriſti ſunt: ſꝫ in nouū hominē qui ſcđm deum creatꝰ eſt: qꝛ ip̄e eſt caput eccleſię. **Tollēs ergo mēbra xp̄i: faciā membra meretricis? Abſit.** Ait quia meretrici adhęrentia mēbra deſinunt eſſe membra chriſti. **An neſcitis: quia qui adheret meretrici vnū corpus fit?** Hoc dicit: quia qui ꝯtaminationi ſe admiſcet: vnū fit cū eo cui ſe admiſcet. Fornicatio eni ambos vnū facit: vt quō in natura: ſic ⁊ in macula vnum ſint. **Erūt inq̇t duo: ī carne vna.** Manifeſtuꝫ eſt: vt qꝛ mulier de viro eſt: ambo in carne vna ſint. **Qui aūt adheret dño: vnꝰ ſpūs ē.** Quoniā in bene agentibꝰ ſpiritus dei ē cōmunis cū deo ⁊ hominibus.

Ca.XXXI. f **Fugite fornicationē.** Recte fugiendam monet fornicationeꝫ: per quam filij dei fiunt filij diaboli.

Omne pctm̄ quodcūqꝫ fecerit hō extra corpꝰ eſt. Quia cętera peccata ⁊ ſi ꝑ corpus generanꝛ: nō tñ animā ita carnali cōcupiſcētia faciunt obſtrictā ⁊ obnoxiaꝫ queādmodū cōmiſceri facit aīam cū ip̄o corpore vſus libidinis agens in opere carnalis fornicationis: qꝛ intantū agglutinaꝛ aīma corpori: vt in ipſo momento nihil aliud cogitari homini liceat aut intendere: qꝛ ipſaꝫ mentē captiuā ſubdit ipſa ſubmerſio ⁊ abſorbitio libidinis ⁊ cōcupiſcentię carnalis. Unde ſubdiꝛ: **Qui aūt fornicatur ī corpus ſuum peccat.** Oſtendit grauiſſimū eſſe peccatum: qꝛ ex hoc omne deperit corpus: in cęteris aūt peccatis portio perit nō totum. Totum enim corpus vir ē ⁊ mulier: qꝛ portio viri ē mulier. Quicunq̄ enim aliud peccatum admiſerit: extra ſe peccat: fornicarius vero in carnem ſuā peccat. Age ſi laqueo vitā finiat: aut ferro ſe trucidet: nō in corpus ſuū videꝛ peccare: ſed in animaꝫ cui vim facit. Fornicari autem corpale delictum eſt: qđ ⁊ corpus cōtingit ⁊ animā. Nō eñ ſine deſiderio carnis: quia habet ⁊ caro propꝛiū motū: aīa cōcupiſcit vt peccet ī carnem: quāuis ſine anima nihil poſſit. Per id ergo ꝙ in carneꝫ quę ex ſe eſt: peccat: ad originē eñ retulit: in corpus ſuū dicitur peccare vt deſinet a fornicatiōe quaſi ſibi ꝑcens. Nouatiano tñ hic qui fornicatur: nō in corpus ſuū videtur peccare: ſed in chriſti. Aliꝛ eñ hoc pronunciat: vt etiaꝫ illum qui fornicatur ī ſpiritūſanctū dicat peccare: propter cauſam qua abſciſus ē ab eccleſia. Hoc nulla ratione aſtrui poteſt. Corpus eñ xp̄i non eſt vnus aut duo xp̄iani ſed oēs: ſinguli autem membra ſunt. Quō ergo q̄ fornicaꝛ in corpus chriſti peccat cū nō oēs cōtaminet? Qđ ſi ita eſſet vt nouatiano videꝛ: cętera omnia peccata extra deū eſſent: ⁊ ſola fornicatio peccatū eſſet in deuꝫ: etiam qui vadit ad idola nō peccat in deum: neq̄ qui negat in perſecutione: quia omne pctm̄ qđcunq̄ fecerit homo: extra corpus ē chriſti: ſicut illi videtur. Si autē ⁊ hoc aliter voluerit ꝓnūciare: vt neget aliqđ extra corpus chriſti eē peccatū: cogetur dicere: qꝛ oīs quicūq̄ qđcunq̄ pctm̄ fecerit: in deū peccat ⁊ ī ſpirituꝫ ſanctū: vt ⁊ fur ⁊ periurus ⁊ mēdax: in ſpiritumſanctuꝫ peccare dicaꝛ. Et quō eſt illud qđ ait dominus: Quia oīa pctā ⁊ blaſphemię remittenꝛ hominibus: qui autē peccauerit in ſpiritūſanctū nō remittetur ei neq̄ hic neq̄ in futurum. (Matth.12.) Apparet vtiq̄ exceptis ceterl pctis aliud eſſe pctm̄ qđ pctm̄ dicitꝛ in ſpiritumſanctū. Quibuſdā iterum videtur

quia qui fornicaꝛ ideo in corpus ſuuꝫ dicit peccare: quia eccleſię membrum eſt: ⁊ ſe contaminās in eccleſiā peccat cuius mēbrū eſt. Qui ergo eccleſię mēbrū eſt: dicendū eſt illi cuꝫ fornicatur: qꝛ nō ſibi ſed in eccliam peccat. Porro aūt dicit apoſtolus: qꝛ qui fornicatur per id qđ in portionē ſuā delinquit: in corpus ſuum peccat. **An neſcitis quia corpora veſtra templū eſt ſpūſancti quē habetis a deo?** Superius templum dei dixit: hic templū ſpirituſſancti: qꝛ in ſubſtantia: hoc ē ſpirituſſanctus qđ deꝰ. Hoc idcirco dixit: vt corpora noſtra incontaminata ſeruaremꝰ: vt poſſit illic ſpirituſſanctꝰ habitare. **Et nō eſtis vr̄i. Empti enim eſtis precio magno.** Manifeſtum eſt: quia qui emptus eſt: nō eſt ſui arbitrij: ſed eiꝰ a quo emptꝰ ē: vt nō ſuā ſ; illiꝰ faciat voluntateꝫ. Et quia caro ꝓcio empti ſumus: propenſiꝰ dn̄o noſtro ſeruire debemus: ne offenſus a qua nos redemit morti nos reddat. Qui enim chariſſimo precio nos emit: vt ſanguinē ſuum daret pro nobis.

Clarificate ⁊ portate deū in corpore veſtro. Hoc eſt: clarificare ⁊ portare deum in corpore: vt ſecūdū legem eiꝰ ambulemus. Per legem em̄ ſuā ipſe videꝛ in nobis. Portare tm̄ deū: hoc eſt: imaginē dei in rebus bene geſtis oſtendere.

Capitulum ſeptimum.

Ca.XXXII. d **E his autēꝫ que ſcripſiſtis mihi: bonū eſt homini mulierem non cōtingere.** Prauis ſenſibꝰ pſeudo apoſtolorum exagitati: qui nuptias ꝑ hypocriſim vt puriores cęteris viderenꝛ ſpernēdas docebat: hęc per ep̄lam ab ap̄lo reqrebāt. Quia eniꝫ nō oblectabanꝛ hac ſentētia: ꝑtermiſſis cęteris: hoc ſolum requirūt. Quibꝰ tamen reſpondit: bonū eſſe quidē mulierem nō contingere: quāquā nō illi iſtud ſimpliciter aſſerant. **Tamen propter fornicatiōꝫ.** Hoc eſt: ne quid cōtra legem admittaꝛ: cuꝫ quādo qđ lex nō prohibet vitaꝛ. **Unuſquiſqꝫ vxorē ſuā habeat: ⁊ vnaqueqꝫ ſuū virum habeat.** Solent eniꝫ qui compendium querūt errare. Quin em̄ fieri poſſet: vt hi ab vxoribꝰ ſuis ſe abſtinerent: quos in tantis vitijs repperit. Ideo ꝙ nō ꝑmittit ne ab licitis ſe abſtinētes: inconceſſa ꝓſumerēt: ſicut faciunt manichei. **Uxori vir debitum reddat: ſilr̄ ⁊ vxor viro.** Inuiceꝫ ſibi ſubijci illos in cauſa: vt qꝛ vnū corpus ſunt: vna eoꝝ ſit ⁊ volūtas in lege naturę. **Mulier autem ſui corporis ꝑtātem nō habeat: ſed vir: ſimiliter et vir ſui corpis ꝑtātem nō habeat ſed mulier.** Hoc dicꝛ ꝙ neqꝫ viro neqꝫ mulieri liceat corpꝰ ſuū alij tradere. Inuicem eniꝫ ſibi debitores ſunt in hac cauſa: ne peccandi dareꝛ occaſio. **Nolite fraudare inuicem.** Hoc dicit vt ꝯueniat illis in re vxoria: ne diſſenſio generet fornicationem. **Niſi ex conſenſu ad tempus.** Id eſt vt ex cōdictu abſtineāt ſe propꝛ gratiarum actiones. **Ut vacetis orōni.** Quāquā em̄ ſine intermiſſione orandū ſit: meditatio em̄ hęc omni die facienda eſt: tm̄ vt orationi inſiſtatur: huic rei vacandū pręcipit interpoſitis tēporibus ad dominū ꝓmerendū. Ut eni miſereaꝛ mundiꝰ exorandus eſt. Quāuis munda ſint cōiugia: tamē etiā a licitis abſtinendum eſt: vt facilius ad effectum deducaꝛ oratio. Naꝫ ⁊ in lege ſanctificari volentes: inter cętera etiā ab vuiſpaſſis iuſſu domini tēperabāt vt fierēt ſanctiores. Cū eni quis etiā ꝯceſſa nō cōtingit: oſtendit ſe velle qđ precaꝛ accipere. Aliter. Quoniā cōiugijs cōſilium dat vt ad ipſum dn̄m reuertanꝛ: abſtinētes ab vxoribꝰ ſuis: vt poſſint dignius accipere corpꝰ domini. **Et iteꝝ reuertimi ad idipſū.** Qm̄ cōſiliuꝫ coniugijs dat: poſt dies orationis ad vſum naturalē reuerti debere. **Ne vos tēptet ſathanas propꝛ itemperātiā veſtrā.** Interpoſitis diebus abſtinenduꝫ monet: ne occaſio detur diabolo: ſicut dicit petrus apoſtolus: Ecce diabolus vt leo rugiēs circuit querens quē deuoret. 1.Petri. Si enim cauſa filiorum creandoꝝ ducitur vxor: non multum tempus cōceſſū videꝛ ad ip̄m vſū: quia ⁊ dies feſti: ⁊ dies purgationis: ⁊ ipſa ratio cōceptus ⁊ partus iuxta legē ceſſari tēporibus his debere demonſtrant.

Ca.XX[XIII]. b **Oc aūt dico ſcđm idulgētiā nō ſcđm imperiuꝫ.** Manifeſtū eſt ideo hoc illū dare cōſiliū: vt fornicationē excludat: nō vt ad meliorē vitam tendentibus iter claudat. **Uolebā autem oēs homies eſſe ſicut meipſuꝫ.** Quantū ergo ad beniuolū ⁊ ſollicitū magiſtruꝫ pertinet: omnes tales ſi fieri poſſet volebat eſſe ſicut ſeipſum. Qualis autem ipſe erat: mox in ſubiectis oſtēdit. **Sꝫ vnuſquiſqꝫ ꝓpriū donuꝫ habet a deo: aliꝰ quidē ſic: aliꝰ ꝟo ſic.** Hoc ē: vnuſquiſqꝫ iuxta votum ſuū donum dei habet: vt ſi velit ipſiꝰ nutu dei poſſibilitatē conſequatur. Ideo nō debet quis conſtringi: ne a licito prohibitus illicita admittat: ſ; ipſe ſibi eligat quid ſequaꝛ.

Ca. XXXIIII. d **Ico autem nō nuptis et viduis: bonū ē illis ſi ſic ꝑmaneāt ſicut et ego.** Nō diceret: bonū eſt innuptis vt ſint ſicut ⁊ ego: niſi eſſet integer i corpore. Nec diceret: omnes homines volebam eſſe ſicut meipſum. Si eni habuerit vxorē ⁊ hoc dixit: virgines eē noluit: ſed abſit. Sic eni a pueritia ſpiritu ſeruiuit: vt huius rei ſtudiū nō haberet. Quippe cuꝫ iuuenculus anticipatꝰ ſit a gratia dei. Poſt ꝙ dixit vnūquēqꝫ propriuꝫ donū habere a deo: oſtendit in qua re melius ē eſſe propenſiorē: qꝛ in eo adiuuaꝛ quis qđ videtur auiditate mentis appetere. **Qđ ſi ſe nō cōtinēt nubāt.** Imitari illos vult cōtēdere: vt ſe contineant. Qđ ſi impulſu carnis perſeuerare ſe viderint nō poſſe: qꝛ nec ſūt prōptiores i eo ip̄o vt adiuuenꝛ a deo. Illū em̄ deus iuuat quē videt tota virtute cōtendere: nubant itaqꝫ ſi vri timēt. Forte em̄ poterunt hoc poſtea adipiſci. Digeſto eni impedimento reparat ſe voluntas robuſtiore virtute. **Melius eſt em̄ nubere q̄ꝫ vri.** Nō ideo dixit: Melius ē nubere ꝙ vri: quaſi bonū ſit vri: ideo nubere melius: ſed conſuetudinē ſecutꝰ ē. Solemꝰ eni dicere: Melius eſt lucrum facere ꝙ damnū. Uri vero ē deſiderijs agi vel vinci. Cum enim voluntas calori carnis cōſentit vritur. Nā deſideria pati ⁊ nō vinci: illuſtris viri eſt ⁊ ꝑfecti.

Ca.XXXV. b **Is autem qui mr̄imonio iūcti ſunt: precipio nō ego ſed dn̄s.** Poſtquā innuptis ⁊ viduis locutus eſt: hos alloquiꝛ qui matrimonio iuncti ſunt ore dominico. **Uxorē a viro nō diſcedere: ꝙ ſi diſceſſerit: manere inuptā.** Hoc apoſtoli cōſilium eſt: vt ſi diſceſſerit propter malā cōuerſationeꝫ viri: iā inupta maneat. **Aut viro ſuo recōciliari.** Qđ ſi continere ſe inquit nō poteſt: quia pugnare nō vult cōtra carneꝫ: viro reconcilietur. Nō eni permittiꝛ mulieri vt nubat: ſi virum ſuū cauſa fornicationis dimiſerit: aut apoſtaſię: aut ſi illicite impellente laſciuia: vſum quęrat vxoris: qꝛ inferior nō oino hac lege vtiꝛ qua potior: ſi tamē apōſtatet vir aut vſū quęrat vxoris inuertere: nec alij poteſt nubere mulier: nec reuerti ad illum. **Et virū vxorē nō dimittere.** Subauditur autē: excepta fornicatiōis cauſa. Et ideo nō ſubiecit dicēs ſicut de muliere: qđ ſi diſceſſerit manere ſic: qꝛ viro licet ducere vxorem ſi dimiſerit vxorē peccātē: qꝛ nō ita lege cōſtringitur ſicut mulier. Caput eni mulieris vir eſt. **Nam ceteris ego dico non dn̄s.** Hoc eni dixit: vt oſtēdat quid ꝓprio ore dominus iuſſit: ⁊ quid huiꝰ auctoritati conceſſit: qꝛ per iſtum dn̄s loquitur. Ait eni: An experimentum queritis eiꝰ qui in me loquitur chriſtus. 2.Cor.13.

Ca.XXXVI f **I quis frater vxorem habet infidelem: ⁊ hec cōſentit habitare cum illo: nō dimittat illā. Et ſi qua mulier habet virū infidelem: ⁊ hic conſentit habitare cū illa nō relinquat virum.** Hoc dixit: qꝛ inter illa primordia cum ambo vtiqꝫ eſſent gentiles: fiebat vt vnus ex his crederet: ⁊ qꝛ horrebant perfidi culturā dei: ſimiliter ⁊ credentes cōtaminationeꝫ ꝑteriti erroris: ⁊ iō ꝑcipit vt ſi cōtenti eſſent habitare cuꝫ imutatis: contenti eſſent fideles cū illis. **Sāctificatus eſt eni vir infidelis i vxore fideli: ⁊ ſcificata eſt mulier infidelis a viro fideli.** Habere illos beneficiū bonę voluntatis oſtendit qꝛ horrorē nominis chriſti nō habēt: ⁊ ad tuitioneꝫ hoſpitij pertinet: in quo ſignuꝫ fit crucis: quo mors victa eſt: ſanctificatio enim eſt. **Alioqn filij veſtri imundi eſſent.** Immūdi eſſent filij eorum: ſi dimitterēt volētes habitare ſecum ⁊ alijs ſe copularent. Eſſent eni adulteri: ac per hoc ⁊ filij eorū ſpurij: ideo immundi. **Nūc aūt ſancti ſūt.** Sācti ſūt: qꝛ de ꝯiugijs licitis nati ſunt. Et qꝛ ſub creatoris veneratione nati ſunt ꝓpenſiore ex parte: qꝛ ſicut quicquid per dicatiōeꝫ idolorum fit: immūdū eſt: ita ⁊ quicquid ſub dei creatoris profeſſione fit: ſanctuꝫ eſt. **Qđ ſi infidelis diſcedit: diſcedat.** Propoſitum religionis cuſtodit: ꝑcipiendo ne chriſtiani relinquāt ꝯiugia: ſed ſi infidelis odio dei diſcedit: fidelis nō erit reꝰ diſſoluti matrimonij. Maior enim cauſa dei eſt: ꝙ matrimonij. **Nō eſt eni frater aut ſoror ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi.** Hoc eſt: nō debetur reuerentia cōiugij: ei q

horret auctorē coniugij. Non enim ratū ē matrimoniū: qđ ſine dei deuotione eſt: ac per hoc non eſt peccatum ei qui dimittitur propter deum ſi alij ſe iunxerit. Contumelia enim creatoris ſoluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur: ne accuſetur alij copulatus. Infidelis autem diſcedens ⁊ in deum ⁊ in matrimoniū peccare dinoſcitur: qꝛ noluit ſub dei deuotione habere cõiugiū. Itaq; nõ eſt ei fides ſeruanda coniugij: qui ideo receſſit ne audiret auctorem eſſe chriſtianorum deum cõiugij. Nam ſi eſdra dimitti fecit vxores aut viros infideles: vt ꝓpitius fieret deus: nec iratus ſi alias ex genere ſuo acciperent: nõ enim ita preceptum his eſt: vt remiſſis iſtis alias minime ducerent: quantomagis ſi infidelis diſceſſerit liberum habebit arbitrium ſi voluerit nubere legis ſue viro. Illud eni non debet imputari matrimonium qđ extra legem dei eſt: ſed cum poſt cognoſcit ⁊ dolet ſe deliquiſſe: ſe emendat vt veniam mereatur. Si autē ambo crediderint: per cognitionem dei confirmant coniugium. **In pace autem vocauit nos deus.** Verum eſt: qꝛ nõ oportet litigare cum eo qui diſcedit: quia odio dei diſcedit: ac ꝑ hoc nec dign⁹ habēdus ē.

Quid enim ſcis mulier: ſi virum ſaluum facias: aut vnde ſcis vir: ſi vxorem ſaluam facias? Hoc dicit: qꝛ forte poſſunt credere qui nõ horrent nomē chriſti. **Niſi vnicuiq; ſicut diuiſit dominus.** Diuiſit vnicuiq; domin⁹ quando ſaluetur: hoc eſt: ſcit quãdo poſſit credere: ⁊ ſuſtinet illū: ſic ⁊ hic docet expectãdos eos: nec ſcandalum de his pati debere: quia cuſtodienda eſt ſpes illorum. Si enim ipſi diſceſſerint: diſſimulandum ab his. **Unumquēq; ſicut vocauit de⁹: ita ambulet.** Hoc eſt: vt ſi matrimonio iunctus eſt q̄ credit nõ deſerat: neq; vir neq; mulier: ſ; ſic maneat: ſiue iudeus ſiue grecus. **Sicut in omnibus eccleſijs doceo.** Ut ſuadeat nõ ſe aliter his tradere dicit q̄ ceteris: vt cū ceteros huius fidei hoc doceri audiūt promptius aſſequãtur. Facile eni quis inclinatur: ſi viderit ſocium cõſenſiſſe. **Circumciſus aliquis vocatus eſt: non adducat prepucium.** Hoc eſt qđ dixit: vt ita ambulet ſicut vocat⁹ eſt: vt iudeus factus chriſtianus: nõ putet ſe forte indignū qꝛ ꝓputiū nõ habet dans gloriã preputio. **In preputio quis vocatus ē: nõ circumcidatur.** Ut gentilis vocatus nõ eſtimet ſe debere circumcidi: per id q filios abrae audit preponi. Nec eni quia circūciſi ſunt ꝓponunt: ſ; merito abrae cuius filij ſūt in vtroq; ſi credant: ſi quo minus: peiores erunt gentilib⁹. Deterius ē eni fuiſſe ⁊ nõ eē q̄ nūquã fuiſſe. **Circumciſio nihil eſt ⁊ preputium nihil eſt.** Manifeſtū eſt qꝛ nec obeſt nec prodeſt. **Sed obſeruatio mãdatorū dei.** Id eſt fides ꝓpitiū facit deū: ſi bonis operib⁹ approbetur.

Ca. XXXVI

Unuſquiſq; in ea vocatione in qua vocatus ē: in ipſa permaneat. Hoc firmat qđ ſupra dixit. **Seru⁹ vocatus es: non ſit tibi cure: ſed ⁊ ſi potes liber fieri magis vtere.** Hortatur vt bene ſeruiēs de dei timore carnali dñō: dignū ſe faciat libertate: ne audiēs forte: ſeruus vocat⁹ es: nõ ſit tibi cure negligentior eē circa bonos actus carnalis domini: et doctria chriſti blaſphemaret: ⁊ nec ille deū promereret: qꝛ in his terrenis bene ſeruiēs: meritū ſibi collocat apđ deum: quia dixit dominus: Qui i minimo fidelis eſt: ⁊ in magno. [Luc. 16.] **Qui eni in domino vocatus eſt ſeruus: libert⁹ eſt domini.** Ereptus enim a peccatis que vere ſeruos probant: libertus fit. Hic eni oino ſeru⁹ eſt qui imprudenter agit: ſicut ⁊ veteribus placuit: qui oēs ſapientes liberos appellarunt: imprudētes autē omnes ſeruos. Unū ⁊ ſalomon: ſeruo inq̄t ſapiēti: liberi ſeruiunt. [Eccl. 10.] Hic ergo qui credit: at ſi ſeruuſ ſit ad tēpus: qꝛ rē facit prudentē vt credat in chriſtū: libert⁹ fit dñi. Si ꝗ peccata ſeruos faciunt: ſicut cham fili⁹ noe peccati ⁊ imprudencie cauſa fact⁹ eſt ſeru⁹: cū accipit remiſſiõe; peccatoꝝ libertus efficitur. **Similiter qui liber vocatus ē: ſeru⁹ eſt chriſti.** Profectus eſt ex libero: ſeruū fieri xpi. Liber eni erat a deo: qđ maximum crimen eſt: ⁊ ideo amiſſa amara ⁊ cõtraria libertate: cõditionem ſortitus eſt que prodeſt: ſicut dicit dominus: Tollite iugū meum ſuꝑ vos quia ſuaue eſt: ⁊ onus meū quia leue ē. [Matth. 11.] Superbiam itaq; abſcidit et vnitatem fecit: vt neq; ſeruus pudore conditionis deſpectū ſe putet: neq; liber elatione mentis inflat⁹ ſuo ſe ſupponat. **Precio empti eſtis nolite fieri ſerui hominum.** Verum eſt: quia caro precio empti ſumus: vt a nullo redimi potuiſſem⁹ niſi a chriſto: qui omniū diues eſt. Qui ergo precio emitur: magis ſeruire debet: vt aliquatenus vicē reddat emptori. A deo ergo empti: id eſt a chriſto: ſerui hominū eſſe nõ debent. Serui aūt hominū hi ſunt qui humanis ſe ſubijciunt ſuꝑſtitionibus. Apoſtolus tamē illud memorat: quod in capite epl̄e reprehēdit: eo q dicerent: Ego ſum pauli: alius autem: ego apollo: dedit tamen articulū chriſtum fatēdum deū: quãdo ſeruos chriſti nõ hominis ſeruos appellandos oſtēdit. **Unuſquiſq; frēs in quo vocatus eſt: i eo maneat apud deum.** Hoc ē qđ ſupra dixit: qđ vt plene cõmendet reitertat.

Ca. XXXVIII

De virginibus autem ꝓceptū nõ habeo. Hoc ad ſcripta illorū reſpondit: ſicut ſupra dixit: de q̄buſ autē ſcripſiſtis mihi. ⁊c̄. **Cõſilium autē do tãquã miſericordiã cõſecutus a domino: vt ſim fidelis.** Preceptū de virginibus negat ſe accepiſſe: qꝛ non poterat auctor cõiugij rem aduerſã nuptijs imperare: ne factum ſuum priſtinū accuſaret. Conſiliū autē ait do: nõ qđ diſpliceat: neq; qđ adulatione fucatum ſit: qꝛ ad hoc grãm conſecutus eſt: vt idoneus ſit in dandis cõſilijs ſalutaribus. **Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter preſentem neceſſitatem: quia optimū eſt homini ſic eſſe.** Bonū dicit eſſe virginē permanere. Et vt hoc abſoluti⁹ oſtēderet: propť preſente; neceſſitatem ait: quia optimū eſt: vt inter bonū ⁊ optimum nihil tam preclarum atq; vtile eſſe cognoſceret q̄ eſt virginitas: qꝛ nõ ſolum ⁊ apud deum virginitatem cõmendatiorem docet: ſ; ⁊ apud vitã preſentem: dū neceſſitates tēporis neſcit quas patitur cõiugatio: ⁊ merores part⁹: ſimulq; orbitates filioꝝ ignorat. Ut ergo ad hanc affectandam hortaretur: preſentis neceſſitatis exitia lucrari docet has qui illam dilexerint: vt non ſolum hanc apud deum locum meliorem habere diſcunt: verūetiã in ꝓſenti omni induſtria hanc appeterent. Unū eni eſt q laborat vt affectum carnis vincat: in ceteris omnibus libera. Quia enim caro in origine ſua eſt ⁊ natura: vſus eius ſuauis videtur: ⁊ dulcis affectus videtur: ideo hec ſuperare nõ breuis glorie eſt. **Uinctus es vxori: ne queſieris ſolutionem.** Hec remediorū conſilia ſunt. Dicit eni nõ debere quēquã abſolui ab vxore: niſi cauſa fornicatiõis. Frequēter eni ſuas dimittētes: ſub tegmine cõtinentie alias decipiunt refrigeſcente propoſito. S; ſi meli⁹ vult viuere cū vxore ſua poſit⁹: exhortetur illã vt ſine ſcãdalo purius viuant. **Solutus es ab vxore ne queſieris vxorem.** Ut ſciēs hoc magis deo acceptū ⁊ a neceſſitate liberum: nõ querat vxorem: ita tamē vt a ceteris temperet. Si quo minuſ: quid prodeſt deſideriū carnis premere: hoc eſt: rem licitã ſpernere: ⁊ illicitis ſubiacere? **Si autem acceperis vxorē non peccaſti.** Nõ vtiq; peccat: qꝛ qđ conceſſum ē facit. Si vero contēpſerit: meritū ſibi collocat ⁊ coronã. Magne enim patientie eſt: hoc nõ cõtingere qđ ꝓhibitum non eſt. **Et ſi nupſerit virgo nõ peccauit.** Nõ peccat: qꝛ apud deū ex hac cauſa libera eſt. **Tribulationes tamen carnis habebūt huiuſmõi.** Hoc eſt: ſi a peccato liberi ſint: in hac tamē vita tribulationes habebunt: gemitus ventris: nutrimenta filiorum: victus: tegumenta: dotes: egritudo: apparatus domus: vxoris neceſſitas: mariti domiatio. **Ego autē vobis parco.** Parcit: quãdo ad hec magis prouocat: que tribulatiões carnis et ſollicitudines memoratas excludunt. Poteſt ſic videri parcere: cum permittit ⁊ nõ cõtradicit volentibus: qđ oneroſū oſtendit.

Hoc itaq; dico frēs: tempus breuiatum eſt: reliquū eſt. Breuiatū tempus ⁊ reliquū dicēs: finē mundo imminere ſignificauit: quamuis ſciret adhuc tempora ſupereſſe: Sed aliter ſcribere non debuit propter hos qui lecturi hec tunc ſunt: cum ꝑbreue ſupererit tempus: ne ſemper dū lõge eſſe putaret dies iudicij: aut non timeretur: aut falſum eſſe eſtimaretur. Illud aūt qđ dicitur: cum adhuc longe ſit imminere: multum proficit. Terrorem enim incutit ad meliorem vitam agendam hoibus. Deniq; hic in preſenti q̄ ſolliciti ſunt hi qui apud iudices habent que agant: cum actorum dies dicitur iminere. Hoc ſonat hic quod alio in loco dicit: Seductores ſed veraces. [2. Cor. 6.]

Ut et qui habēt vxores ita ſint ac ſi nõ habentes. Quia eni mūdi finis in

pꝛoximo eſt:nō debere ad generanduꝫ eſſe
ſollicitos:neqꝫ ad vſum ipſum deditos:vt
pꝛopenſioꝛes ⁊ vigilantes in diuinis operi-
bus exercitati:circa curam legis iminente
pꝛelio repugnent. Pꝛeſſurę eniꝫ erunt qua-
les nunquā fuerunt. ⁊ multi caſuri ſunt i la-
queum diaboli. Deniqꝫ nullus noſtrū vult
tempoꝛe ſuo hęc pꝛęuenire:timens ꝓdictas
a ſaluatoꝛe pꝛeſſuras. Ideo ſicut nobis op-
tamus:cōſolamur ⁊ alijs:vt a generatione
nos filioꝛū multoꝛuꝫ abſtineamꝰ:plus oꝛa-
tioni ⁊ dei ſeruituti ſubiecti:prouidētes di-
em iudicij:ne ⁊ nos ſimus imparati per im-
pedimenta neceſſitatis pꝛęſentis:⁊ illi icur-
rant qđ nos timemꝰ. Etiā a licitꝭ ergo vult
temperare fideles:vt nō ſolum innocentes
ſed ⁊ glorioſi videanꝭ. Conceſſa enim ꝑter-
ire virtutis eſt maximę:⁊ pꝛohibita nō deſi-
derare nō lōge eſt. **Et qui flent tāquā
nō flentes.** Scientes enim in pꝛoximo fi-
nem mundi:mox conſolationē eoꝛū futurā
qui pꝛo dei iuſticia foꝛte pꝛemūꝭ:hac ſpe in-
ter eos cōſolanꝭ ſe. **Et qui gaudēt tan
quā nō gaudētes.** In pꝛęſenti eniꝫ qui
gaudent: ſciant mox luctū venturū:eis vi-
delicet qui mundo gaudēt:ambigentes de
dei iudicio. **Et qui emūt tāquam nō
poſſidētes.** Credentes eñ qui emūt par
uum tempus ſupereſſe mundo:ſic agant vt
nō omnē curā in rem cito perituram ipendāt:
magis aūt curā animę ſuę gerant:quā ſciūt
ęternam. **Et qui vtuntur hoc ſeculo
tāquam nō vtantur.** Id eſt vt nō pꝛę-
ſumant de vſu hoc:quia cito peribit coꝛruē
te mundo. **Preterit eñ figura huiꝰ
mūdi.** Quia finiri mundū dixit:oſtēdit fi-
guam eiꝰ pꝛęterire:⁊ hunc eſſe finē:id eſt nō
ſubſtātiā eius ꝑterire:ſed foꝛmam. Itaqꝫ ſi
foꝛma mundi peribit: dubium vtiqꝫ nō eſt
oīa que i mūdo ſūt interire. Ideo pꝛęterit:
quia quotidie ſeneſcit mundus. **Uolo
vos ſine ſollicitudīe eē.** Diminuta eni
ſollicitudine ſęculi:in dei rebus ꝓpenſius
vigilatur. **Qui ſine vxoꝛe ē:cogitat
que dñi ſunt:quomō placeat deo.**
Quomō ſine ſollicitudine ſimus oſtēdit di-
cens: Qui ſine vxoꝛe ē:cogitat quę dñi ſūt.
Amputata eni ſollicitudine rei vxoꝛię: quę
ſola in mūdo cęteris grauioꝛ ē:ad deū pꝛo-
merēdū animus erudiꝭ:ſi tamē hac ſpe ani-
mus his moleſtijs ſe exuat:vt deo magꝭ ſer
uiat. **Qui aūt cum vxore eſt: ſollici
tus eſt que ſūt huius mundi:quo-
modo placeat vxori:⁊ diuiſus eſt.**
Cura enim vxoꝛis ⁊ filioꝛum:cogitatio mū-
di eſt. Naꝫ inter cętera ſolent aliquādo res
puniendas admittere ne illas offendant:ſi-
cut refert zoꝛobabel vnus de tribꝰ cubicula
rijs artaxerxis in libꝛo eſdre. Magna enim
amaritudo eſt i domo vxoꝛ triſtis. Diuiſus
ideo dicitur:quia nō poteſt ⁊ diuinis inſiſte
re rebus:⁊ vxoꝛis facere voluntatē. **Diui
ſa eſt mulier ⁊ virgo.** Diuiſa non vtiqꝫ
natura ſed actu:quia legimus in numeris:
mulieres virgīes appellatas. Alia ergo ſolli-
citudo mulieris:alia virginis ē:tamen cum
dicitur mulier:incertū eſt quid ſignificet:ni
ſi ſignificatio ſubſequatur:cuꝫ autem dicit
virgo:manifeſta locutio eſt. Hic apoſtolus
virgineꝫ poſt mulierem poſuit:vt mulierē
nō virginē ſignificaret. Per hoc eni voluit
oſtendere virginem liberam a tedijs ⁊ labo
ribꝰ:q̄s patiꝭ mulier viro copulata. **Que
autem nō eſt nupta: ſollicita eſt de
his que dñi ſunt:vt ſit ſancta ⁊ cor-
pore ⁊ ſpū.** Id ē aio. Duꝫ eni ſpe cęleſtiū
mariti ⁊ filioꝝ ſollicitudinē non ſuſcipit de
domino cogitat: quomodo ꝓpoſitum deo
deuotū cuſtodiat:ſi tamē in coꝛpoꝛe mūdo
animus terrena abijciens cęleſtibus ſtude-
at. Animus eſt eniꝫ:qui aut ſanctificat aut
polluit coꝛpus. Quid enim pꝛodeſt coꝛpus
mundum habere ⁊ animā pollutam:cū me-
rito animę aut honoꝛatur coꝛpus aut dam
natur? **Nā que nupta ē cogitat que
ſunt huius mūdi:quomodo place-
at viro.** Lege enim maritali cōſtricta ſolli-
ta eſt quomodo ipleat ius maritalis officij:
ſubdita mundanis neceſſitatibus. **Hoc
aūt ad veſtrā ipſoꝛū vtilitatē dico:
vt nō laqueum vobis iniiciam:ſed
ad id quod honeſtum eſt.** Quoniam
quibuſdam aſperuꝫ ⁊ graue videtur quod
vtilius aut melius eſt pꝛopter conſuetudi-
nem tempoꝛalis vſus:ideo poſt ratiōꝫ red-
ditam hoꝛtatur affectu charitatis ſimplici-
ter hoc vtiliꝰ hoc honeſtiꝰ eē qđ dicit. Ho-
neſtū ē:qꝛ ſctm̄ ē ⁊ mūdū. Utile vero qꝛ dig
nitoſū ē apud deū:⁊ leue in ſęculo. Quid ḡ
dicemꝰ ſi virgines de deo cogitant:⁊ iunctę
viris de mundo:quę ſpes relinquiꝭ nuben-
tibꝰ apud deū? Si eni ita ē:dubiū ē đ ſalute
eoꝛum. Nā videmus virgines de ſęculo co-
gitare:⁊ matrimonio iunctos dominicꝭ ſtu-

dere operibus. His virginibꝰ non imputa-
bitur ſanctimonium a deo:⁊ his matrimo-
nijs erit merces apud deū:quia cuꝫ obliga-
ti eſſent terrenis ⁊ carnis nexibus:operam
dederūt vt in futurum aliquid immoꝛtalis
pꝛęmij mererenꝭ. Illis autē nō ſolum nō i-
putabitur virginitas:ſed ⁊ pęnę ſubijcien-
tur: qui ſub tegmine melioꝛis ſpei vitam ⁊
cōuerſationē ſuā mundiali cura ⁊ ſollicitu-
dine occupantes:pigros ſe ad dei opa agē-
da fecerunt:ſicut dicit hieremias ꝓpheta:
Hiere.48. Maledictus qui opera dei facit negligen-
ter. Hi ſunt de quibuſ in alia epiſtola dicit:
Timoth.3. Habētes quidē ſpeciem pietatis: virtutem
autem eius abnegātes. Apoſtolus autem
his loquiꝭ qui mira deuotione obſequi de-
ſiderant cęleſtibus pꝛęceptis:oſtendens et
docens quo cōpendio citius itur ad deum:
qꝛ qui pꝛopter deū pꝛomerendū virgo ma-
nere vult:ſciens quale pꝛęmiū poſſit accipe
re:quia licito temperat vt melioꝛ fiat:ſimul
oīa impedimenta carniſ ſpernit:nō neſcius
hęc eſſe quę greſſum currentis velut oneri-
bus cōpedum detinēt.

Ca. XXXIX. **SI quis autem turpem ſe vi-
derit ſupra virginem ſuam:
ſi ſit vltra pubertatem et ſic
oportet fieri qđ vult faciat: nō pec-
cat ſi nubat.** Propter qđ ſuperius virgi-
nitatē tenendā ⁊ cōtinentiaꝫ reddita ratio-
ne hoꝛtatus eſt:ita vt pene ad cōparationē
earum cōiugia inutilia ⁊ abijcienda videan
tur: Nunc ne nuptias negare putareꝭ:non
peccare virginē ſi nubat oſtendit:ſed rē ma
ximi laboꝛis aggreditur: quia apud deum
pꝛemiū nō habeat ſicut non habet pęnam.
Chriſtianos eni vult per omnia eſſe melio-
res. Si ergo aliqua in deſiderio nuptiarum
ē iam matura ad vſum:melius ē vt ſecūdū
cōceſſam legeꝫ publice nubat ꝙ occulte tur
piter agat iſtud ⁊ erubeſcaꝭ in illa. **Qui
auteꝫ ſtatuit in corde ſuo firmꝰ: nō
habens neceſſitatem:poteſtatē ha-
bet de ſua voluntate: et hoc decre-
uit i ſuo coꝛde ſeruare virginē ſuā:
benefacit.** Hoc dicit: vt qui virginem ha-
bet:cui animꝰ ad nuptias nō eſt:ſeruet illā:
nec illi ingerat fomitē nuptiaruꝫ:quā videt
nubendi voluntatē non habere. Beneficia
eni ſi pꝛęſtanda ſunt: quātomagis minime
auferenda. **Itaqꝫ et qui nuptum
dat virginem ſuā benefacit.** Benefa-
cit:qꝛ licet qđ facit. **Et qui nō dat nu-
ptū melius facit.** Melius facit: quia et
apud deū meritū illi collocat:⁊ ſęculi ſollici
tudine illā liberat. **Uxoꝛ iūcta eſt lege
quādiu viuit vir eius.** Hęc idcirco pꝛo
ſequiꝭ vt doceat qꝛ mulier etiā ſi a viro fue-
rit eiecta nubendi licentiā nō habet. **Si
autē moꝛtuꝰ fuerit vir eius libera-
ta eſt.** Etiā hęc ad ſupꝛadictas ꝑtinēt cau-
ſas vt oſtendat ꝙ beata ſit virgo cum nul-
li niſi ſoli deo ſubiecta ſit. Uincere eñ vide
tur naturalem ſubiectionē:qñ qđ ꝑ naturā
humiliatū eſt:erigit. **Cui vult nubat
tātū i dño.** Id ē:quē ſibi aptū putauerit
illi nubat:quia inuitę nuptię ſolent malos
ꝓuentus habere. Tantū aūt i dño:hoc eſt:
vt ſine ſuſpitione turpitudinis nubat: ⁊ re-
ligionis ſuę viro nubat:hoc ē in dño nube-
re. **Beatioꝛ aūt erit: ſi ſic ꝑmāſerit
ſecūdum meum conſilium.** Cuꝫ dicit
nubat:lege loquitur naturali: quāqꝫ a deo
pꝛime nuptię ſint: ſecundę vero ꝑmiſſę ſūt.
Deniqꝫ pꝛimę nuptię ſub benedictōe dei ce
lebꝛantur ſublimiter:ſecūdę aūt ⁊ i pꝛęſenti
carēt gloꝛia. Cōceſſę ſūt aūt ꝓpꝭ incōtinen-
tiam. Et quia ſolēt viduatū iunioꝛes incur-
rere:ac per hoc cōcedit ſecūdas: Sꝫ qꝛ meli
us eſt vt ſe ꝯtineat:vt dignioꝛ ſit in futuro:
cōſiliū dat ſpiritali rōne pꝛęcipuum vt ſe cō
tineat. **Puto aūt ⁊ ego ſpiritū dei
habeo.** Ut ratū ⁊ pꝛouidū cōſiliū ſuū oſtē
dat:hūilitate verbi hꝰ cōmēdat alto ſenſu.

Capitulum octauum.

**De his autem que idolis i-
molāꝭ ſcimꝰ quia oēs ſciē-
tia habemus.** Ca. XL. Nunc de ſcien-
tia locutus ē:⁊ quę ſit ſcientia nō
interim dicit:ſed in ſubiectis oſtēdit dicēs:
Quia nihil eſt idolum. **Sciētia inflat.**
Manifeſtum eſt habentē ſcientiā in eoipſo
gloꝛiari:ſi nō foꝛis qꝛ pꝛudēs ē vel apud ſe.
Genus eni ſcientię hoc eſt: vt gloꝛieꝭ i ſeſe:
ideo inflat. **Charitas vero edificat.**
Itaqꝫ tūc ſcia magna ē ⁊ ſibi vtilis:ſi chari-
tate humilieꝭ vt amplius creſcat. Tēpera-
tur enim a dilectione vt non ſatis mera ſit:
et inebꝛiet ſcientem vt ſe extollat. Sicut eñ
vinum non temperatum admixtione aquę
mentem alienat:ita ⁊ ſcientia ſuperbum fa-
cit:niſi fuerit temperata. Omnia enim ſola
inſuauia ſunt et nociua:quia nec panis ſolꝰ
bene editur;nec reliqui cibi ſine admixtiōe

grati ſũt ⁊ nociui: iõ charitas ędificat. Ipſa
charitas vno licet vocabulo appelleť: multꝭ
tamen cõſiſtit. Sine patiẽtia em̃ nõ poteſt:
neq̃ ſine humilitate: neq̃ ſine cordis ſimpli
citate. Hi ergo inflati erant per ſcientiã: qꝛ
nihil eſt idolũ: qui cõtra ſalutẽ fratrũ impe/
ritorũ carnes ſacrificatoꝝ edebant: ſcientes
licere carnẽ edere: ⁊ quia nihil eſt idoluꝫ: iõ
nõ cõtaminari edentẽ. Hi ſcandalo erãt fra/
tribus: charitatẽ pꝛę oculis nõ habẽtes: qꝛ
plus erat carnẽ contẽnere q̃ fratribus ſcan
dalum facere. Scientia eni illorum deſtrue/
bat animos imperitorũ fratrũ putantiũ eẽ
illic apud idolum aliquã gratiã: qñ peritio/
res fratres intereſſe illic ⁊ non horrere vide/
bant. Ideo ait: Charitas edificat: vt ſaluti
fratrũ ſtudentes ſcientię illic legibꝰ nõ vterẽ
tur: ne illis ſcãdalũ facerent. **Qđ ſi quiſ
exiſtimat ſe ſcire: nõdum cognouit
queadmodũ oporteat ſcire.** Eos ipos
qui in ſcientia gloriant̃: oſtendit non ita co/
gnouiſſe ſicut cognoſcendũ eſt. Dum enim
charitatẽ quę mater omniũ bonoꝝ ẽ nõ ſe/
ctant̃: nõ ſciunt ſicut opoꝛtet. Vt ergo ſciẽ/
tia fructuꝫ habere poſſit: charitati ſe debet
ſubijcere. **Si vero quis diligit deũ
hic cognitus eſt ab eo.** Hic diligit deũ
qui charitatis cauſa ſcientiã mitigat vt ꝓ/
ſit fratri ꝓ quo chꝛiſtus moꝛtuꝰ eſt. **De ci
bis igitur qui ſimulacris immolant̃.**
Immolatoꝝ nũc cauſã ipſaꝫ pertractat: vt
oſtẽdat per ratiõeꝫ ſcientiã nõ ſolũ nõ ꝓfice
re charitate cõtẽpta: ſ; ⁊ obeſſe. **Scimꝰ
eni quia nihil eſt ſimulacrũ: ⁊ quia
nemo deus niſi vnus.** Verꝫ eſt. Apud
chꝛiſtianos enim vnus eſt deꝰ. **Licet ſint
qui dicãtur dij et dñi ſiue in celo ſi/
ue in terra.** A paganis em̃ ⁊ ſol ⁊ luna et
cętera ſidera dij cęleſtes dicunt̃. Et in terra
apollineꝫ: ęſculapiũ: herculẽ: mineruã deoſ
dicunt ⁊ dominos. **Nobis tamẽ vnꝰ
deꝰ pater: ex quo oĩa et nos in illo.**
Omnia eni ex illo quęq̃ ſunt: vbicũq̃ ſũt.
Nos aũt cũ dicit in illo: diſcreuit nos a cęte
ris: qui cũ ex illo ſint: nõ tamen ſunt in illo:
dum adhuc nõ credũt. **Et vnus domi/
nus ieſus per quem omnia: et nos
per ipſum.** Omnia eni ex patre quidem:
ſed p filiuꝫ creata ſunt. Sed cũ dicit: et nos
per ipſũ: per quẽ creati fueramꝰ: refoꝛmatoſ
nos per ipſũ ſignificat in dei cognitione: qꝛ
facti per ipſũ cum cęteris poſt ſtupoꝛẽ men/
tis ⁊ ignoꝛãtię: nos per ipſũ agnouimꝰ my/
ſteriũ vnius dei. Vnũ ergo deũ patrẽ dixit:
⁊ vnum dominũ ieſum filium eius: vt quia
deꝰ nõ poteſt nõ eſſe dominus: ſiſiter ⁊ dñs
intelligatur eẽ ⁊ deus: vnũ eẽ deum ⁊ dñm
demonſtraret: modũ vniꝰ pꝛincipij conſer/
uando. **Sed nõ in omnibus eſt ſci/
entia.** Id eſt nõ omnes noꝛunt credentes
myſterium dei vnius: ideo quidã putant ex
his qui credunt aliquid numinis in ſimula/
cris. **Aliqui aũtem adhuc ſcientia
ſimulacri quaſi ſimulacro immola/
tum manducãt.** De plebe eni aliqui cuꝫ
veneratione adhuc ſimulacri manducabãt
de ſacrificatis: quaſi aliqua eſſet illic diui/
nitas. **Et ꝯſcia illoꝝ cum adhuc ſit
infirma: coinquinat̃?** Maculat̃ ꝯſcia ſi
infirma ẽ circa deũ vnũ. **Eſca aũt nos
nõ cõmendat deo.** Verum eſt: quia nõ
iõ deo placebimus ſi omnia ederimus: aut
offendimꝰ ſi aliqua cõtempſerimꝰ. **Neqꝫ
eni ſi ederimꝰ abundabimꝰ: neqꝫ ſi
nõ ederimꝰ deerit nobis.** Cõtempta
em̃ ſacrificioꝝ eſca: nõ vtiq̃ deerit qđ edat̃.
Si autẽ ſumpta fuerit nõ abundabit: ita vt
nihil requirat̃: ac per h̄ abijcienda: qꝛ neq̃
ſine illa nõ viuitur: ⁊ ſcandalũ fratribꝰ eſt.
**Videte tñ ne foꝛte licentia veſtra
offenſio fiat infirmis.** Hoc eſt: ne qꝛ li/
cere vobis edere carnẽ de ſacrificio dicitis:
per id qđ nihil eſſe idolum ſcitis: offenſionẽ
generetis fratribus qui neſciũt adhuc quia
nihil eſt idolũ. **Si eni q̇s viderit euꝫ
qui habet ſciẽtiã ĩ idolio recũbẽtẽ:
nõne ꝯſcia eiꝰ cum ſit infirma edifi
cabit̃ ad manducanduꝫ de ſimula/
cris?** Hoc iõ dixit: qꝛ videñs q̇s fratrẽ peritũ
ĩ idolio nouitatũ recũbentẽ edere carnes ſa
crificioꝝ: putat illic eẽ aliq̇d gr̃e: ⁊ incipit et
ip̃e edere carnes ſacrificioꝝ: non illa ꝯſcia q̄
ille peritię cauſa ſciens nihil eẽ idolũ: ſed eẽ
putat illic numẽ qñ fratrem peritum videt
illic edere nec hoꝛrere. **Et peribit qui
infirmus eſt in tua ſcientia frater:
pro quo chꝛiſtus eſt mortuus.** Per/
ibit infirmus: ſi edat contra vnius dei fidẽ
de ſacrificatis. Qđ quidem quaſi iraſcentꝭ
verba ſunt: ⁊ oſtendentis quid mali poſſis
parere ſcientia: ſi nõ fuerit tempata a chari/
tate. In tua ſciẽtia: id eſt: tua peritia: illum
occidis: quãdo a te fieri videt: qđ ille aliter
ĩtelligit. Et tu eris occaſio moꝛtꝭ fratris quẽ

chꝛiſtus vt redimeret: crucifigi ſe permiſit:
ac per hoc aliquãdo ab ſciẽtia diſſimulãdũ
docet charitatis cauſa: qꝛ ſine dubio plus ẽ
ſalus fratris q̃ cibus: qꝛ licet quideꝫ ſed nõ
expedit. Hoc erit cognouiſſe: ſicut opoꝛtet
ſcire. **Sic autẽ peccãtes in fratres:
et percutiẽtes conſcientiã illoꝝ in/
firmam: in chriſto peccatis.** Quãdo
enim charitatis nõ emuli ſunt qua chꝛiſtus
nos liberauit: peccant in chꝛiſto non in chꝛi
ſtum: qꝛ in chꝛiſtum peccare: negare ẽ chꝛi/
ſtum: in chꝛiſto autẽ: in hęc quę ſunt chꝛiſti:
ſicut ⁊ hic: qui ſub lege eſt in lege dicit̃ pec/
care: ita ⁊ hi qui ſub chꝛiſto ſunt: in chꝛiſto
peccare dicuntur. **Propter qđ ſi ſcan
dalizat fratrem: nõ edam carneꝫ in
eternum: ne fratrem ſcandalizarẽ.**
Intantum charitati ſtudenduꝫ docet: vt li/
cita pꝛo illicitis habeantur ne obſint fratri.
Quantum enim mali eſt: per illicita nõ de/
linquere: ⁊ per ea quę cõceſſa ſunt offende/
re: vt lex ſeruetur in illicitis ⁊ in licitis nõ cu
ſtodiatur dum incõſiderate edunt̃? Lex em̃
ſic permiſit quę cõceſſit: vt modus tamẽ ſit
quẽ cuſtodiãt. Vxoꝛeꝫ certe licet habere: ſ;
ſi foꝛnicata fuerit abijcienda eſt: ita ⁊ carnẽ
licet edere: ſ; ſi idolis oblata fuerit: reſpuen
da eſt.

Capitulum nonum.

a.XLI. **Non ſum apoſtolus: nõ ſũ
liber: nõne ieſum dñm no/
ſtrum vidi?** Cũ negare videt̃
cõfirmat. Iratꝰ eni loquit̃. Apo/
ſtolũ enim ſe pꝛobat: qꝛ miſſus eſt ad gẽtes
dicente dño ad eum: Ego ad gentes mittã
te. Liberũ autẽ ſe oſtendit: quia nullius ali
quid cõcupiuit: neq̃ in adulatione docuit.
Ieſũ autem dominũ noſtrum vidit: dũ oꝛa
ret in templo hieroſolymis. **Nõne opꝰ
meum vos eſtis in domino?** Ideo
opus eius ſunt: quia ipſe illos plantauit in
domĩo: annũ ⁊ ſex menſes euãgelizans eis
verbum dei. **Si aliis nõ ſuꝫ apoſto
lus: verũtamen vobis ſum.** Quia a
iudęis credentibus ⁊ nihilominꝰ legẽ ſeruã
tibus: apoſtolus eẽ negabat̃. Iam enim cir
cumcidi nõ debere docebat: neq̃ ſabbatuꝫ
cuſtodiri. Cęteris autem apoſtolis pꝛopter
ſcandalum ab hac re diſſimulantibus: hic
aliter videbat̃ docere: iõ apoſtolus ab his
negabat̃. His enim erat apoſtolus qui vide
rant in eo virtutis iſignia. **Nam ſigna/
culum apoſtolatus mei vos eſtis ĩ
domino.** Hoc enim pꝛędicãte ꝯuerſi ſunt
ab idolis ad fidem dei vnius. **Mea de/
fenſio ad eos qui me interrogant
hec eſt.** Nunc incipit agere cauſam quã ſu
perius pꝛęmiſit dicẽs: Omnia mihi licẽt: ſ;
ego ſub nullius redigar poteſtate: eſca ven
tri et venter eſcis. Sic ergo incipit cauſam
hanc: vt dicat mea defenſio apud eos q̇ me
interrogãt hęc eſt. Et quę ſit ſubiecit dicẽs:
**Nunquid nõ habemus poteſta/
tem mãducandi ⁊ bibendi?** Hoc eſt:
quod dixerat: omnia mihi licent. **Nun/
quid nõ habemus poteſtatem mu/
lieres circumducendi ſicut et cete/
ri apoſtoli ⁊ fratres dñi ⁊ cephas?**
Ideo addidit ⁊ cephas: quia cũ pꝛimus eẽt
inter apoſtolos: nõ refutabat ſumptus ob/
latos. Cephas ipſe eſt ſymon petrus. Mu/
lieres enim deſiderio doctrinę dominicę et
cupidę virtutũ: ſequebant̃ apoſtolos ⁊ mi/
niſtrabant eis ⁊ ſumptus ⁊ ſeruitia: ſicut et
ſaluatoꝛem ſecutę ſunt: miniſtrãtes ei de fa/
cultatibus ſuis. **Aut ſolus ego ⁊ bar/
nabas nõ habemus poteſtatẽ hoc
operãdi?** Hoc eſt: habemꝰ poteſtatẽ ope/
randi ſed nolumus. Pꝛo accipiendi tamen
operandi ait vt honeſtius loqueret̃. Et vt h̄
firmet: exẽpla ſubiecit dicẽs: **Quis mi/
litat ſtipendijs ſuis vnq̃ꝫ? q̇s plan
tat vineam ⁊ de fructu eiꝰ nõ edit?
quis paſcit gregẽ ouium: ⁊ de lacte
eaꝝ nõ percipit? nunquid ſcđm ho
minẽ hec loquor?** Id eſt: nũq̇d hũanaꝫ
ſentẽtiã ſequoꝛ? **An ⁊ lex eadẽ dicit?**
Cõcoꝛdare docuit ſupꝛadicta teſtimoĩa do/
cumentis diuinis: vt oſtendat nõ ſine cau/
ſa vtiq̃ nolle ſe ab illis ſumptus accipere:
quãdo tot exemplis oſtendit ⁊ dandum et
accipiendum eſſe. **In lege enim ſcrip/
tum eſt: Nõ alligabis os boui tritu
rãti. Nunquid de bubꝰ cura ẽ deo?**
Interim paucis hęc abſoluamus. In iona Ione. 4.
enim pꝛopheta ſcriptũ eſt: Nõ parcã ciuita/
ti in qua habitãt plus q̃. cxx. milia hominũ
⁊ pecoꝛa multa? Et pſalmographus: hoĩes Pſ. 35.
⁊ iumẽta inq̇t ſaluabis: Quõ ğ deus nõ cu/
rat de bubꝰ ⁊ pecoꝛibꝰ? Sꝫ nõ curat de bu/
bus ⁊ pecoꝛibꝰ pꝛopť hęc ipſa: ſed pꝛopť nos
quoꝛũ cauſa ſũt facta: ideo de nobis curat:
non de illis. **Aut potius inq̇t ꝓpter
nos dic̃. ꝓpter nos em̃ ſcp̃tũ ẽ.** Per
figuram enim omnia dicta ad nos trãſeũt.

Quõ q̃ i ſpe arat ⁊ triturat: debet ſpei ſue fructũ ꝑcipere. Verũ ẽ: qꝛ hac ſpe laboraꝉ vt fruct⁹ capiaꝉ. **Si nos vobis ſpiritalia ſeminauim⁹: magnuz eſt ſi nos vr̃a carnalia metam⁹?** Nõ dicit magnũ neq̧ par eſſe ſi euãgelizantes regnũ dei ⁊ cęleſti cibo eccleſiã ſaginantes: alimẽta corporis ſumerẽt: vt tradẽtes ęterna: ꝯſequerenꝉ tẽporalia. **Si alij poteſtate veſtra vtũꝉ: nõne magis nos?** Si eñ hi qui per euãgeliũ patres veſtri nõ ſunt: nec eundẽ affectum habent erga vos: facultatẽ habent accipiendi: quantomagis nos? Et ſubaudiꝉ: veſtri apl̃i: qꝛ barnabas apoſtolus erat. **Sed nõ ſum⁹ vſi hac poteſtate: ſed omnia toleramus ne qđ impedimentũ demus euãgelio xp̃i.** Diu occultatũ prodidit ſenſuz. Oſtẽdit eñ ſumptus iõ ſe nolle cũ liceret accipere: ne vigorẽ euãgelicę auctoritatꝭ torpeſceret. Pſeudo apoſtoli eñ peccãtibus blãdiebanꝉ: volentes accipere: ita vt nõ ſibi viderenꝉ peccare illis ſubiecti. Sed qm̃ hęc res cõtra euãgelicã erat diſciplinaz: hic nõ vult accipere vt libere arguat: ne in illorum numero inueniaꝉ. Ut eni regulę chriſtianę ius maneret licita illicita fecit: qꝛ illi per licẽtiã offendebant. **Neſcitis qm̃ qui in ſacrarijſ operãtur: de ſacrario viuũt: ⁊ qui altario deſeruiũt: altari participanꝉ.** In ſacrarijs: legez gẽtiliũ ſignificat: in altari vero iudęoꝝ. Sic enim decreuit dñs per moyſen: vt de his q̃ oblata erãt partẽ ſumerent ſacerdotes. **Ita ⁊ dñs ieſus ordinauit eos qui euãgeliuz annũciãt de euãgelio viuere.** Non ꝗ deus per moyſen gẽtiliũ formã ſecutus eſt: ſed ipſa naturalis ratio hoc habet: vt quis inde viuat vbi laborat. Hanc ꝗ rationẽ ipẽ naturę ⁊ cõuerſationi hũanę decreuit. Hęc tamẽ ad cumuluz adhuc addẽs: grauat cauſam vt nõ leue faciat neq̧ odioſũ qđ tantis teſtimonijs cõmendat: ⁊ tamẽ nõ ſibi proficere vult: ne libertatem arguendi humiliet.

Ego aũt nullo horum vſus ſum. Poſtq̧ multis modis oſtendit licere accipere: ſibi tamẽ nõ opus eſſe. Obeſt eñ accipere a peccãtibus: ſicut ſupra memoraui.

Nõ aũt ſcripſi hec: vt ita fiat i me. Bonum eſt mihi magis mori q̃z vt gloriã meã quis euacuet. Gloriã ſuã dicit i eo ſi euãgelij ſeueritas maneat: ⁊ mori magis eligit q̃ euangelij iura violare: ſciens hoc magꝭ ſibi ꝓficere ad futurã ſalutẽ. Debitũ eni obſequiũ abnuit ab hiſ ſibi impendi: ne per hoc accipiãt fiduciam delinquẽdi. **Nã ſi euãgelizem: nõ ẽ mihi gr̃a: neceſſitas eñ mihi icũbit.** Sic dic domin⁹: Cũ feceritis quę dico vobis: dicite ſerui inutiles ſum⁹: qđ debuim⁹ facere fecimus. Luc.17.

Ve eni erit inq̃t mihi: ſi nõ predicauero euãgelium. Miſſus eni ſeruus a dño facit etiã inuitus qđ ſibi pręceptũ eſt: ſi quominus: aſtringitur plagis neceſſe eſt. Deniq̧ moyſes inuitus miſſus eſt ad pharaonẽ: ⁊ ionas coactus eſt prędicare niniuitis. **Nam ſi volens hoc ago: mercedem habeo.** Manifeſtum ẽ: quia nemo accipit remuneratiõẽ eius rei quaz inuit⁹ agit. Si eñ voluntarius dign⁹ mercede eſt: qꝛ cõſentit domino: ⁊ qđ voluntate fit melius fit. **Si aũt inuit⁹ diſpenſatio mihi credita eſt.** Nec hoc obſcuꝝ ẽ: qꝛ qui indeuotus aliq̃d facit: nõ voluntate facit ſed neceſſitate. Quia eñ voluntatꝭ ſuę nõ eſt: facit inuit⁹ qđ ſibi ꝓceptuz ẽ. **Que ergo erit mea merces: vt euãgeliuz annũciãs ſine ſumptu efficiam euãgeliuz: vt nõ abutar poteſtate mea in euãgelio.** Repreſſa verborũ iactantia gloriaꝉ: ⁊ vult intelligi quanta dignus mercede ſit: quia poteſtate ſua nõ vtiꝉ in euangelio duz reſpuit oblatos ſumptus: ne vim ꝑdicationis humiliet. Hoc eſt licere: ſed nõ expedire: propter ſalutẽ fratrũ vt corrigantur. Forma ergo vult eſſe ceteris: vt vbi vidẽt nõ expedire: etiam licitis nõ vtantur: ſi quo minus de licito fient rei: qđ ſic ſumunt vt ad detrimentum proficiat.

n **Am cum liber ſim ex omnib⁹ omniũ me ſeruũ feci vt plẽs lucrifaciam.** Ca.XL[II]

Liber ex omnib⁹ eſt cũ nulli in adulatione tradidit euãgelium: neq̧ cuiuſq̧ ꝑter ſalutem aliquid ꝯcupiuit: neq̧ ad delitias habẽdas ab aliquo ſũptuſ largiores mercedẽ hypocriſis accepit. Seruum autẽ ſic ſe omniũ factũ dicit: dum ſemper humilitatẽ ſimilẽ omniũ mente imbecillium exhibuit: vt eos per patiẽtiã firmaret ad ſalutem futurã: cõfouẽs animos illoꝝ q̃ aut peccabãt: aut res diuinas tardi⁹ ſequebanꝉ: vt nõ aſpere ferrẽt reprehẽdi ſe. **Et fact⁹ ſũ iudeis tãquã iudeus vt iudeos lucrifacerẽ.** Nõ videꝉ quaſi ſimulaſſe: vt omnibus fieret oĩa: qđ ſolent adulatores facere: ſed nõ ita eſt. Vir eni diuin⁹ ⁊ medicus ſpiritalis ſciens omniũ cauſas ⁊ vulera magna: induſtria cõfouet illos ⁊ cõpatiꝉ. Cũ omnib⁹ eñ hominib⁹ quędã habem⁹ cõmunia. Factus ẽ ergo iudęis quaſi iudęus: qꝛ propter ſcãdalum illoꝝ circumcidit timothęum: ⁊ purificatus aſcẽdit tẽplũ: ne occaſionẽ ꝑ eum acciperent blaſphemandi. Rem ꝗ fecit quę iam ceſſare deberet: ſed fecit ſcđm legẽ. Nã ⁊ cõſenſit illis legez eſſe a deo ⁊ ꝓphetas: ⁊ ex inde illis oſtẽdit chriſtum hũc eſſe qui promiſſus eſt: vt aſſenſus eius haberet effectum. **His qui ſub lege ſũt: quaſi ſub lege eſſem: cuz ipſe nõ ſũ ſub lege: vt eos q̃ ſub lege ſũt lucrifacerem.** Hi qui ſub lege ſũt ſamaritani noſcũꝉ. Legẽ eni ſolam accipiũt: id eſt quinq̧ libros moyſi. Sũt aũt ex origĩe perſarũ ⁊ aſſyrioꝝ: quos rex aſſyrioꝝ ſublatꝭ filijs iſrael in captiuitatẽ poſuit ad incolẽda loca ſamarię: ideo ⁊ ignẽ colunt more perſarum. His ꝗ apl̃s dũ nõ negabat legez eſſe a deo: fiebat quaſi ſub lege: ſ; ex ea illis mitti vꝉ miti verbo xp̃m intelligendũ tradebat: ſi
Job.4. cut ⁊ ſamaritana illa q̃ dixit ad dñm: Scio quia meſſias venit: docta per legẽ. **His q̃ ſine lege ſũt quaſi ſine lege eſſem: cum ſine lege nõ eſſem dei: ſed in lege eſſem chriſti.** Hoc dicit: qꝛ cuz in lege chriſti eſt: i lege dei eſt: qꝛ qđ chriſti ẽ: dei ẽ:
Job.17. ⁊ qđ dei: chriſti eſt: ſicut dicit: Omnia mea tua ſunt: ⁊ tua mea. **Ut eos q̃ ſine lege ſunt: lucrifacerem.** Duz eñ aſſentit illis: id eſt gentilibus: iuxta phyſicã rõnem mundũ factũ a deo ⁊ quę in eo ſunt: ⁊ aĩam eſſe immortalẽ: ⁊ ab ipſo nos originẽ habere (Ita eniz in actis apoſtoloꝝ ait: Et ſicut
Act.17. quidã ex vobis dixerunt: Ipſi⁹ eni ⁊ genus ſumus) ſic fiebat quaſi ſine lege: per qđ ſub introducebat illis chriſtũ ipſũ eẽ quẽ deus ad iudicandũ mũdum pręelegit: ⁊ ipſũ eſſe per quẽ omnia fecit. **Factus ſum infirmis: infirm⁹: vt infirmos lucrifacerem.** Infirmus factus eſt: dum propꝉ fratres infirmos a licitis abſtinet: ne illis ſcandalũ generet. **Omnibus fact⁹ ſũ oĩa vt omnes ſaluos facerez.** Hoc fuit viri prudentis ⁊ ſpiritalis: vt omnib⁹ omnia factus: ꝓpoſitũ tamẽ religionis nõ excederet: quia vbi ceſſit: ad hoc ceſſit vt proficeret: ⁊ nec aliud fecit q̃ lex mandauit.

Omnia autẽ facio propter euãgelium: vt particeps ei⁹ efficiar. Hoc eſt: oĩa ſupradicta facio vt voluntatis euangelicę particeps fiam quã habet circa ſalutem humanam.

n **Eſcitis qm̃ qui i ſtadio currũt: oẽs quidem currũt: vn⁹ autẽ accipit palmã.** Ca.XLIII.

Nũc aliud vult exponere. Itaq̧ hoc exemplo oſtẽdit: quãta ſit vtilitas legis noſtrę: in qua nõ vni ſed omnibus ꝓmiſſa eſt palma. **Sic currite vt comprehẽdatis.** Sollicite vult curri ad promiſſionẽ: qꝛ magna eſt. **Dis autem q̃ in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet.** Ab omnibus quę vitanda eadem tradit diſciplina: cum ſciant vnũ coronandũ: quãtomagis nobis obſeruandum ẽ: quia omnib⁹ promiſſa ẽ ſalus. **Et illi quidem vt corruptibilẽ coronam accipiant: nos aũt incorruptam.** Et in hoc multum diſpar donũ eſt: ac per hoc diligentiores nos eſſe debere: q̃bus nõ terrenis ⁊ marceſcentib⁹ floribus: ſ; eternis cõſerta gẽmis in modũ regalis diadematis ſpiritalis corona ſeruaꝉ.

e **Go igiꝉ ſic curro nõ quaſi in incertum.** Ca.XLIIII.

Magna ſpe currere ſe ꝓfitetur: certum habens q̃d ſit promiſſum. **Sic pugno non quaſi aerẽ cedens.** Hoc eſt: nõ verbis magis ſed rebus cõtendo. **Sed caſtigo corp⁹ meum ⁊ ſeruituti ſubijcio.** Caſtigare corpus eſt: ieiunijs illud agere: ⁊ illa ei dare q̃ ad vitã proficiant nõ ad luxum. Seruituti vero ſubijcitur: dũ nõ ſuã perficit ſed ſpiritus voluntatez. **Ne forte alijs predicans: ipẽ reprobus iueniar.** Ideo ſe refrenare corpus ſuum oſtendit: vt remunerationẽ quã alijs ꝑdicat: etiam ipſe dignus habeatur: ne alijs curatis ipſe remaneret in vulnere. Ratam ergo ſpem ꝑdicatiõis ſuę affirmat: quãdo geſtis id ſe proſequi quod docet oſtendit: quia qui aliter agit q̃ prędicat: ſuſpectos facit audientes vt de promiſſis dubitẽt. Suo itaq̧ exemplo non magis verbis q̃ operibus exercẽdũ hortaꝉ.

Capitulum decimum.

l **Olo eni vos ignorare fratres: quia p̃res noſtri omnes ſub nube fuerũt: ⁊ omnes mare tranſierũt: ⁊ omnes i moyſe baptizati ſũt i nube ⁊ i** Ca.XLV.

mari. Judeoꝝ exemplo qui negligētia ſua offenderunt: ſollicitos nos vult eē. Ideoq; ſub nube dicit illos fuiſſe: qꝛ oīa que geſta ſunt in figura noſtri facta ſūt: vt veritatī noſtre illi habuerint imaginē. Cōtecti eñ nube ⁊ ab aduerſarijs ſuis tuti preſtiti: dum a morte liberati ſunt: baptizati dicunt̄. Illis eni: id eſt egyptijs in mari mortuis: dum hi duce moyſe: feliciť trāſeunt: erepti ſūt morte qꝺ preſtat baptiſmū. Nō eñ illis preterita mala īputata ſunt: ſed ꝑ mare ⁊ ꝑ nubē purificati: preparati ſunt ad accipiendā legeꝫ: ⁊ formā futuri ſacramēti noſtri. Et omnes eādem eſcā ſpiritalem ederūt: ⁊ omnes eūdē potum ſpiritalē biberūt. Bibebāt enim de ſequēti ſpiritali petra. Petra aūt erat xp̄s. Manna ⁊ aqua que fluxit de petra: hec diċ ſpiritalia: qꝛ nō mundi lege parata ſunt: ſed dei virtute ſine elementoꝝ cōmixtione ad tempꝰ create: habentia ī ſe figurā futuri myſterij: qꝺ nunc nos ſuminꝰ in cōmemoratione chriſti dn̄i. Ideo ⁊ panis angeloꝝ dictus ē: qꝛ virtute qua angeli ſubſiſtunt creatꝰ eſt: hoc ſignificans: qꝛ de celis venturus erat qui ſpiritaliter paſceret. Unde ⁊ māna primū dominico die venit de celo: ad ſaturitatem populi. Sequēs tñ petra dicta eſt: ꝗ intelligiť eſſe chriſtus. Ubi eñ deficiebat humanum eis ſuffragiū: aderat chriſtus: ideo ſequebatur vt vbi defeciſſet: ille ſubueniret: nec eni petra aquā dedit: ſed chriſtus. Sed nō in pluribus eorūꝫ bene ſenſit deꝰ. Ideo hoc dixit: qꝛ acceptū beneficiū nō intellexerūt. Proſtrati eni ſunt in deſerto. Dignum ēvt qui magna cōſecutus: in paruis diffidens eſt: nō ſolū hec non adipiſcat̄: verūetiā amittat ⁊ illa. Qm̄ ꝗ ſuperius hortatus ē: ad meliora ſe etiā id elaborare: vt ad promiſſionē dignꝰ occurrat: nūc vt iſtud exempli terrore cōſtringat ac ſuadeat iudeos: tunc ſimili modo dicit donū dei ⁊ gratiā ſortitos ſicut ⁊ nos: ⁊ quia indiligētes ⁊ dubitātes de dei ꝓmiſſione fuerūt: ꝓſtratos eē in deſerto: vt ideo ſemetipſū affligere ſe oſtenderet: ne in illorū numero inueniret̄: ꝓinde elaborandū vt ſui imitatores exiſterent.

Ca.XLVI. b Hec aūt in figura noſtri facta ſunt: vt nō ſimꝰ deſiderātes mala: ſicꝫ ⁊ illi deſiderauerūt. Hic ſenſus ⁊ ratio quā ſupra memoraui.

Neq; ſimulacris ſeruientes: ſicut quidam illorum. Nunc hos tangit qui in idolio recumbentes putabāt nō eſſe peccatum. Sicut ſcriptū eſt: Sedit populus māducare ⁊ bibere et ſurrexerūt ludere. Exo.32. Ante idolū vtiq;: vt non ſe crederēt imunes a crimine: qui ī idolio epulabant̄. Nam moyſe in monte poſito apud deū: ſimulacro vituli facto poſt oblatiōem dedicationis cauſa: ſedit pp̄ls manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerūt ludere. Hec luxuria eſt: qua ſemꝑ oblectati: in dei rebꝰ infideles inuenti ſunt. Ideoq; inſtruit: ne in hanc diffidentiā ꝑ aſſenſuꝫ luxurie ī idolio incidamꝰ. Neqꝫ fornicemur ſicut ꝗdaꝫ illorum fornicati ſūt: et ceciderūt vna die viginti tria milia hoīm. Numeri. Hoc illis retributum ē: quādo cū madianitis mulieribus ſe cōmacularunt. Ira eñ dei extitit cōtra illos que emulatiōe phinees ſacerdotis habentis zeluꝫ dei ſopita eſt: ne plures morerentur. Neqꝫ tēptemꝰ xp̄m: ſicut ꝗdā eoꝝ tēptauerť ⁊ a ſerpētibꝰ perierūt. Detrahētes de deo chriſtū tēptaſſe dicunt̄: qꝛ xp̄s erat qui ad moyſen loquebat̄. Deniq; ne nos in eadē cauſa inueniamur: ꝯmonet ne diabolo tradamur: cuiꝰ ſerpentes habēt figurā. Neqꝫ murmuraueritis ſicut ꝗdā ex ipis murmurauerūt. Numeri. Murmurare: eſt falſo ad inuiceꝫ de prepoſitis ⁊ rectoribus queri: quātū ad mentem loci pertinet: qꝛ ſolet murmur fieri ⁊ iuſta ex cauſa. Et perierūt ab exterminatore. Hoc eſt: in locū iude cōceſſerūt anticipantes illū: qꝛ tradens chriſtum exterminatus eſt de numero apoſtoloꝝ a iudice deo. Per hec exempla ad correctiorem nos vitā prouocat: vt monitis eius aut premium ſi obediētes fuerimus: aut ꝓpenſiorem penā mereamur inobediētes. Nō ē eni ambiguū illos peccantes plus ſubijciendos tormentis: quibus peccātiū pene ad hoc relate ſūt ne peccarent.

Ca.XLVII. b Hec autē oīa ī figura contingebant illis: ſcꝑta ſunt autem ad correctōeꝫ noſtrā ī quos fines ſeculorum deuenerunt. Fines ſeculorū nos ſumus: qꝛ tunc hec iō facta noſcunt̄ circa retributiōeꝫ illoꝝ: vt nobis eēnt exemplo qui poſtremo ſeculo futuri eramꝰ in fide chriſti. Pro vtilitate enim noſtra geſta ſunt: vt ſi terrore hoꝝ ī dei timore man-

ſerimus: gliam illis ꝓmiſſaꝫ accipiamus: ſi quo minus geminabitur nobis pena illoꝝ: quia maior noticia legis plus facit reum. Propterea ꝗ ſe putat ſtare videat ne cadat. Hoc ad eos loquiť ꝗ preſumentes de ſcientia qua licitum ē oīa edere: infirmis fratribus ſcādalo erāt: ⁊ putāt aliquid eē ꝓficere doctrina pſeudo apoſtoloꝝ: deteriorauerant ⁊ iudicabāt apl̄m cum ipſi eēnt rei. Superbiam ꝗ amputat: ne ꝑ hanc temptent̄: ſicut iudei temptati ſūt ⁊ perierunt. Temptatio vos nō apprehendat niſi humana. Ac ꝑ hoc detrahentes apoſtolo dn̄m tēptare videnť: quia ⁊ tunc cum moyſi detraherent ⁊ dubitarent de eo: deū temptaſſe dicunt̄. Omne eni qꝺ probatum nō habet̄ temptat̄. Iō vt hec tēptatio conuellatur admonet cū terrore. Ut aūt humana tēptatio illos apprehendat hortatur. Humana eni tēptatio ē ꝓpť ſpem dei diffidere de homine: quia vana ſpes in homīe: vt in neceſſitate aut preſſura nō deſperet de deo: humanū auxiliū requirēdo: ſicut et iudei ꝗ dubitantes de deo: idoloꝝ adminicula exorabāt: hoc eſt humanū auxilium: qꝛ dij paganoꝝ terra ſunt: ⁊ culturā idoloꝝ humanꝰ error inuenit. Propter chriſtū ꝗ pati humana tēptatio ē: ꝑ quā ꝓficitur apud deum.

Ca.XLVIII f Fidelis autē deus qui nō patietur vos temptari ſuꝑ quā poteſtis: ſed faciet cum teptatione etiā prouētum vt poſſitis tolerare. Ideo fidelē dicit deum: qui nō patietur vos tēptari ſuper id qꝺ poteſtis: qꝛ daturum ſe promiſit deꝰ diligentibꝰ ſe regna celeſtia: ⁊ det neceſſe ē: quia fidelis ē. Propterea ergo tribulantibꝰ pro ſe aderit: nec patietur tantū irrogari qꝺ tolerari nō poſſit: ſed faciet vt aut cito ceſſet tēptatio: aut ſi prolixa fuerit det tolerādi virtutē: alioqn nō dabit qꝺ ꝓmiſit: qꝛ vincet̄ qui patit̄. Hō eſt eni infirmitati ſubiectus: ⁊ nō erit ꝗ accipiat. Sed qꝛ fidelis eſt deꝰ qui ꝓmiſit: ſubuenit vt ipleat qꝺ promiſit. Deniq; breuiatos dies dicit dominus vt ſaluent̄ electi: vt poſſint cōſequi regnū dei. Quō tamē a deo adiuuatur ſi tantū ꝑmittat̄ temptari quantum poteſt: adiuuat̄ plane: dū nō plus permittitur ei imponi: ꝗ ſcitur ferre poſſe: vt quarto die pati nō ꝑmittat̄: qui ſcitur vltra non poſſe ꝗ triduo tolerare. Quapropter chariſſimi fugite ab idolorum cultura. Hortatur etiā nunc vt abſtineant ſe ab omni ſocietate idolatrie: vt nō ſolum ſpes ſed ⁊ animꝰ inde tollat̄: ne per hoc naſcat̄ in deū temptatio. Nemo eñ aſſiduus ī idolio nihil ſperet de eo. Hinc eñ ſperare: dubitare de deo eſt: ſicut ⁊ ſaul relicto deo qui ei fuerat delicti cauſa iratꝰ ad idolatriā ſe cōtulit: aliquid ſperans de ea. Cui quidē ⁊ in preſenti obfuit: ⁊ in futurū gehennā vltricem prouidit. Quaſi prudētes vos iudicate que dico. Exempla ſubijcit vt facilius ſuadeat: quia cui verba ſatis nō faciunt: ſolent exempla ſuadere.

Ca.XLIX. c Alix benedictionis quē benedicimꝰ: nōne cōmunicatio ſanguis dn̄i eſt? Panē queꝫ frāgimꝰ: nōne cōmunicatio corꝑis domini eſt: quia vnꝰ panis vnum corpꝰ multi ſumꝰ: omnes enim de vno pane ⁊ de vno calice ꝑticipamus. Qm̄ vnum ſumus: alter alterīꝰ mēbra: vnuꝫ nos ſentire debere dicit: vt fides vna: vnum habeat ſenſū ⁊ opus.

Ca.L. v Videte iſrl̄ ſcd̄m carnē. Hoc eſt: diſcite hoīes vidētes deū: quēadmodū ſe habēt carnalia: id eſt idolatria. Nōne ꝗ edūt hoſtias ꝑticipes ſūt altaris? Sicut enim nos de vno pane ⁊ de vno calice percipientes: participes ſumus ⁊ conſortes corporis domini: ita ⁊ qui edunt hoſtias participes ſunt altaris erroris. Quid ergo dico: quia ſimulacro immolatū aliquid eſt: nō quia ſimulacrum eſt aliquid ſed que ſacrificāt demoniis immolāt. Simulacrum vere nihil ē: quia imago videtur rei mortue: ſed ſub tegmine ſimulacroꝝ diabolꝰ colitur. Nolo vos ꝑticipes fieri demonioꝝ. Oſtēdit illis nō hoc eſſe tantū qꝺ videt̄ ī idolio: ſed eſſe occultum iniquitatis myſteriuꝫ: qꝺ vt vnius dei fideꝫ corrūperet ſathanas adinuenit. Unde ⁊ iohānes apl̄s ī ep̄la ſua dicit: Ad hoc venit filiꝰ dei vt ſolueret opera diaboli. 1.Joh.3. Nō poteſtis calicem domini bibere: et caliceꝫ demoniorum: nō poteſtis menſe dn̄i cōmunicare et mēſe demonioꝝ. Sicut ⁊ dominꝰ ait: Nō poteſtis deo ſeruire ⁊ māmone: quia ꝗ caliceꝫ demonioꝝ bibit calici domini inſultat: ⁊ cuꝫ menſe demoniorū cōmunicat: mēſe domini: id eſt altario obſtrepit: ⁊ domini corpus crucifigit. Matth.6. Idcirco eni chriſtus cruci-

fixus eſt: vt diſſolueret opera diaboli. Qui
ergo facit opera diaboli: chriſto repugnat.
Aut emulamur dñm: nũquid for-
tiores illo ſum⁹? Vix fit vt humilis ze-
letur potentem: ſcit eni non ſibi cõpetere in
quo illi poteſt inuideri: ſed aut inequali in-
uidetur aut prope equalibus: Jõ apoſtol⁹:
nõ poſſe dixit homies emulari dñm ieſum.
Preterea qui illum ſciunt dñm: ſi quo min⁹
nõ videtur eis dignus eſſe vocari dñs: quẽ
zelant ne dominus ſit. Zelo eni ſathanas
idolatriã inuenit: vt homines negando de-
um dñm: idolis ſeruiant quaſi dijs ⁊ dñis.
Omnia licẽt: ſed nõ omnia expe-
diũt. Omnia dicit licere ſcdm legẽ nature.
Omnia eni mũda ſũt. De eſcis em̃ agebat:
⁊ carne idolis imolata. Nã que prohibita ⁊
interdicta ſunt: quõ dici poſſunt licere: cum
hic etiã ipſa que cõceſſa ſũt ſignificet aliqñ
Matth.19. nõ expedire: ſicut dicit petrus apl's: Si hec
eſt cauſa viri cũ vxore: nõ expedit nubere.
Omnia licẽt: ſed nõ omnia edifi-
cãt. Jdem ſenſus eſt: quia licet oĩa edere: ſ;
qđ idolis imolatur nõ edificat: qꝛ ſcãdalum
facit fratri: ſicut ſupra dictũ eſt: ideoq; a lici
tis aliquãdo tẽperandũ eſt vt proſit. Hinc
ẽ vnde ſumptus ab his cuz ei liceret noluit
accipere: ſciens nõ expedire.
Ca.LI. Mne qđ in macello venit edi
o te: nihil interrogãtes ꝓpter
cõſcientiã: dñi eſt em̃ terra et
Ps.23. plenitudo eius. Vt omnia mũda oſten
deret: exemplo pſal. xxiij. hoc roborauit: qꝛ
nõ poteſt imundũ eſſe qđ dñi eſt. Et qm̃ ſu-
perius de eſcis ait: Oĩa licent: ſtatim ſubſe-
cutus eſt: Omne quod in macello venit edi
te: nihil interrogãtes propter cõſcientiam.
Hoc autẽ ideo ſubiecit: vt libera ſit cõſcien-
tia. Licet eni aliqđ pollutuz ſit p accidẽtiã:
id eſt oblationẽ idoli: cũ hoc tamen neſcit q̃
emit: nullũ patit̃ ſcrupulum: ⁊ apud deum
immunis eſt.
Ca.LII. ſ J quis vocat vos ex infideli-
bus ad cenã et itis: oẽ qđ ap-
poſitũ vobis fuerit edite nihil diſ-
quirẽtes. Hoc eſt ſimpliciter manducate
qđ apponitur: nõ interrogantes vnde ſit.
Si vero aliquis dixerit hoc im-
molatium eſt: nolite mãducare ꝓ-
pter cõſciẽtiam. Cõſcientiã autẽ di-
co nõ tuã ſed alteri⁹. Hoc perfectis lo-
quitur qui poſſunt: ꝯtẽnentes idolatriam:
quia nihil ẽ mãducare de ſacrificio: certi qꝛ
qđ ſub dei creatoris noie edit̃: nõ poteſt pol-
luere: ſed qꝛ alius qui idolis ſeruit gloriabi-
tur te edente de ſacrificatis quaſi venereris
idola: ideo nõ debet edi. Apud cõſciẽtiam
eni ille letabitur ſuã: qꝛ videt te libenter ap
petere qđ idolis immolatũ ẽ. Vt q̃d em̃
libertas mea iudicat̃ ab alia ꝯſcia?
Hoc dicit: qꝛ cũ ab idoli deuotione cõſcien-
tia ſit libera: quid opus eſt vt putet̃ qꝛ ve-
neratõis cauſa edat idolis imolata? Judi-
cat̃ eni nõ diſtare ab eo qui colit idola quã-
do nõ horret qđ oblatũ eſt ſimulacro. Si
ego grẽ pticeps ſum: q̃d blaſphe-
mor pro quo ego grãs ago? Jd eſt ſi
ego gratie dei cõmunico qꝛ in ipi⁹ noie edo:
quid opus eſt arbitrari hoc aliquem qꝛ ego
idolo deuot⁹ ſum: dũ nõ horreo que oblata
ſunt idolo? hoc eſt blaſphemor. Et me ergo
blaſphemat: ⁊ ille in idolo ſuo gaudet: duz
me putat participem: habet occaſionẽ pma
nendi in errore: ⁊ fratrib⁹ malum dat̃ exem-
plum. Nã ſi preceptũ i lege eſt: vt luci ⁊ are
⁊ tituli ⁊ ipſa idola cõſtringant̃: vide ſi non
peccatũ eſt: nõ ſolum hec nõ facere: ſed ⁊ in-
tereſſe epulis huiuſmodi: ꝓpterea de ſacri-
ficatis nõ expedit edere.
Ca.LIII. ſ Jue ergo editis ſiue bibitis
ſiue aliquid facit̃: omnia in
glĩa dei. Per hec ſubiecta decla-
rauit in idolio edere inimicuz eſſe deo qua-
uis licet cõſcia. Ad opprobriũ em̃ dei vnius
hec diabolo dedicant̃. Nã in gloria dei ede-
re ⁊ bibere ⁊ aliqđ facere: hoc eſt vt ſub iuo
catione creatoris cũ modeſtia cõuiuiũ cele-
bretur. Jn gloria eni dei aliquid fit: cum in
actibus ⁊ cõuerſatione chriſtiani deus lau-
dat̃: vel cũ filioꝝ ꝓcreatio a deo ſperatur.
Sine offẽſiõe eſtote iudeis et gre
cis et eccl'ie dei. Sic temperandam con
uerſationẽ noſtrã docet vt nullus i ea ſcan-
dalũ patiat̃. Offenſio ergo iudeis fit: cum
idola que illi abominant̃: chriſtianũ qui ſe
dicit legẽ ⁊ ꝓphetas accipere: vidẽt nõ hor-
rere. Grecis vero: id eſt gentilibus: hec ẽ of
fenſio: ſi in eo in quo ſũt nõ ſolũ nõ arguan
tur: ſ; ⁊ promptiores fiant: duz nõ vitantur
vota idoloꝝ illoꝝ. Eccleſie autẽ dei fit offẽ-
diculũ quãdo quoſdã ex numero ſuo videt
his que inimica ſunt deo adherere. Sic
ego omnib⁹ per omnia placeo: nõ
querẽs qđ mihi vtile ẽ: ſed multis

vt ſalui fiãt. Omnibus per omnia place
re: eſt ſine ſcãdalo cuiuſquã agere ad profe-
ctũ vtilitatis illorũ: vt ⁊ illis ⁊ huic ſit vtile.

Capitulum vndecimum.

Ca.LIIII. Mitatores mei eſtote: ſic̃
i ⁊ ego xp̃i. Humanũ ẽ qđ dicit:
vt imitatores ei⁹ ſim⁹: qui a deo
nobis magiſter indultus eſt. Si
em̃ hic dei imitator eſt: quare nos nõ hois:
quia ſicut deus pater miſit chriſtũ magiſtꝝ
⁊ auctorẽ vite: ita ⁊ chriſtus miſit apoſtolos
nob magiſtros: vt eoꝝ imitatores eſſemus:
quia ei⁹ eſſe nõ poſſum⁹. Jta em̃ ait dñs ad
Joh.17. patrẽ: Sicut me miſiſti in hũc mundũ: ita ⁊
ego miſi eos in hũc munduz. Et quia digni
imitatores ei⁹ erãt futuri: ſubiecit: Et ꝓ eis
ſanctifico me ipſũ. Laudo autez vos
frẽs ꝙ omnia mea memoria retine
tis: ⁊ quõ vbiq; trado traditiones
meas: tenetis. Poſtq̃ mores ⁊ cõuerſa-
tionem illorum arguit: nũc traditiões vult
corrigere. Jdeo nõ hoc cõfirmat ſed ſuccen-
ſet eis: quia cũ eſſet apl's eoꝝ: immemores
erãt traditionũ ei⁹: neq; qđ adhuc nõ didi-
cerãt: ex aliaꝝ eccleſiaruz traditione ſeque-
bant̃: ac p h̊ quaſi nouiter tradit illis dicẽs.
Ca.LV. Olo vos ſcire: quia oĩs viri
v caput xp̃s eſt. Ad auctoritatẽ re
tulit: qꝛ oĩs homo a deo quidẽ: ſed
per chriſtũ. Caput aũt mulieris vir.
Quia quãuis ⁊ mulier per chriſtuz: de viro
tamẽ facta eſt: ac per hoc ſubijcitur viro.
Caput autẽ xp̃i deus. Dignũ ẽ vt fi-
lij caput pater dicat̃: quaſi genitor ei⁹. Ali-
ter tamẽ caput viri chriſt⁹ ẽ: ⁊ aliter vir mu-
lieris: ⁊ aliter de⁹ caput chriſti eſt. Deus au-
tẽ iõ caput chriſti eſt: qꝛ de eo vel ab ip̃o ge-
nitus eſt. Mulieris vero idcirco caput vir ẽ:
qꝛ ex eius coſta dei virtute formata ẽ. Chri-
ſtus autẽ iõ caput viri eſt: qꝛ per ipſũ cũ nõ
eſſet format⁹ eſt. Vna ergo dictio diuerſaz
habet intelligentiam: quia ⁊ perſone diſcre
pant ⁊ ſubſtantie.
Ca.LVI. Mnis vir orãs aut prophe
o tans velato capite: deturpat
caput ſuuz. Orare dicit dep̃cari:
Prophetare aũt aduẽtũ fore dñi voce ſym-
boli poſt orationẽ effari. Omnis autẽ
mulier orãs aut ꝓphetãs nõ vela-
to capite cõfundit caput ſuũ. Vnũ
eſt eni atq; idipſum: vt decaluata.
Si autẽ nõ velat̃ mulier tõdeatur:
Si autez turpe eſt mulieri tonderi
aut decaluari: velet caput. Vir eniz
nõ d et veare caput: cũ ſit imago
⁊ glĩa dei. Quãuis vna ſubſtãtia ſit ⁊ vir
⁊ mulier: tamẽ quia vir caput ẽ mulieris: an-
teponẽdus tradit̃: vt per cauſã ⁊ traditionẽ
maior ſit nõ per ſubſtãtiam. Jnferior ergo
mulier viro eſt: portio eni eius eſt: qꝛ origo
mulieris vir eſt. Ex eo eni ẽ: ac per hoc obno
xia videtur mulier viro: vt imperio ei⁹ ſub-
iecta ſit. Honorificẽtiã ⁊ dignitatẽ viri ob-
ſtare dic̃ ne velet caput. Jmagõ eniz dei nõ
cõgruum eſt vt velet̃: abſcõdi em̃ nõ debet.
Dei eni glĩa videtur i viro: mulier
aũt glĩa viri eſt. Multũ diſtat inter glo-
riã dei ⁊ gloriã viri. Vir eni ad imaginẽ dei
factus eſt: nõ mulier. Hec eſt aũt imago dei
in viro: qꝛ vnus deus vnũ fecit hominẽ: vt
ſicut ab vno deo ſũt oĩa: ita eſſent ⁊ ab vno
homine oẽs hominẽs: vt vni⁹ dei inuiſibi-
lis: vnus homo viſibilis imaginez haberet
in terris: vt vnus deus in vno homie vide-
retur auctoritatẽ vnius principij cõſeruare
ad cõfuſionẽ diaboli: qui ſibi neglecto vno
deo: dominiũ ⁊ diuinitatẽ voluit vſurpare.
Qđ ꝓpheta ezechiel ſignificat: ⁊ apl's idẽ.
Ait eni: Jta vt i tẽplo dei ſedeat oſtendens 2.Theſſal.2.
ſe quaſi ſit de⁹. Nõ ẽ eni vir ex mulie-
re ſed mulier ex viro. Eteni non eſt
creat⁹ vir ꝓpter mulierem: ſed mu-
lier ꝓpter virũ: ꝓpterea debet mu
lier ptatem hr̃e ſupra caput ꝓpter
angelos. Poteſtatẽ velamẽ ſignificauit.
Angelos ep̃os dic̃: ſicut docet̃ i apocalypſi
iohãnis. Et quia vtiq; hoies ſũt: ꝙ nõ cor-
riperent plebẽ arguunt̃: ⁊ qđ rectũ ẽ in illis
laudatur. Mulier ergo idcirco debet vela-
re caput: qꝛ nõ eſt imago dei: ſed vt oſtẽdat̃
ſubiecta. Et qꝛ preuaricatio per illã inchoa-
ta eſt: hoc ſigni debet habere: vt in eccleſia
ꝓpter reuerentiã epiſcopalẽ nõ habeat ca-
put liberũ ſed velamine tectũ. Nec habeat
poteſtatem loquendi: quia epiſcopus per-
ſonam habet chriſti. Quaſi ergo ante iudi-
cem: ſic ante epiſcopuz quia vicari⁹ dñi eſt:
ꝓpter reatus originẽ ſubiecta debet videri.
Verũtamẽ neq; mulier ſine viro:
nec vir ſine muliere in domino. Jõ
in domino: quia deus ex vno fecit ambos ⁊
vnum: vna eni caro ⁊ vnum corpus ſunt in
domino: hoc eſt ſcdm dominũ qui creauit.
Deniq; qui nõ credũt mulierẽ de viro ſum-

ptã:hi ſine dño:vł nõ ſcðm deũ credũt ho/
minũ originẽ. Nã ſicut mulier de vi/
ro:ita ⁊ vir per mulierem. Hoc firma/
uit qð dixit:qꝛ ambo vnũ ſunt i natura: qꝛ
origo mulieris vir eſt: ſicut legiť in geneſi:
factũ a domino creatore. Omnia aũt
ex deo. Poſtq̃ gradatim expoſuit ſingu/
la vt oia deo ſubijceret: vnũ ſeruãs pncipi/
um ait: Oia aũt ex deo: vt neq̃ mulier ſub/
iectionis ſuę cauſa cõtriſtareť: neq̃ vir qua/
ſi exaltatus ſuperbiret. Voſ ipſi iudi/
cate: decet mulierem nõ velatã ora
re deũ? Hinc eſt vnde ſuperius illis p iro/
niaʒ ſuccenſet dicens: Laudo: quia omnia
mea memoria retinetis: et quõ vbiq̃ trado
traditiões meas tenetis. Cum eñ hęc eſſet
traditionis ratio: vt velatę eẽnt mulieres i
ecclia: illi cõtra reuelatas eas in ecclia patie
bantur. Ideoq̃ iam nõ auctoritate traditi/
onis quã neglexerãt: ſed per ipſam naturã
ſuadere illis nitiť ṽitatẽ dicẽs. Nec ipa
natura docet vos: quia vir quideʒ
ſi comaʒ habuerit ignominia ẽ illi.
Hoc ſcðm legẽ locutus eſt. prohibet eñ viꝝ
eſſe comatũ. Mulier aũt ſi comã ha/
buerit: glĩa ẽ illi: qm̃ coma pro ve/
lamine data ẽ ei. Naturaliter hoc hone
ſtũ ⁊ prope modũ decretum vult eſſe: vt ve/
lata mulier ſatiſfaciat et gratias agat deo.
Coma ergo indiciũ velaminis eſt: vt natu/
rę ⁊ voluntas addať. Deniq̃ nulla mulier
reuelata adit ptãtem. Si quis autem
videť cõtentioſus eẽ: nos talẽ con/
ſuetudinẽ nõ habemus neq̃ eccle/
ſia dei. Poſt rationẽ redditã vt cõtentio/
ſos vincat: auctoritateʒ interponit: qꝛ neq̃
iudaiſmus hoc habuit. Vñ dicit: Neq̃ nos
neq̃ eccleſia dei: vt neq̃ moyſes neq̃ ſalua
tor ſic tradiderit. Hoc autẽ p̃cipio nõ
laudans qð nõ in meliꝰ ſed in dete
rius cõuenitis. Quõ particulatim con/
uerſationẽ illoꝝ per correctioneʒ emendat:
ita ⁊ traditiones illoꝝ nõ laudans vtiq̃ ſed
vituperans eos.

Ca.LVII. p Rimum enim. Primũ dicendo:
genus peccati oſtẽdit vnde orti ſũt
errores quos reprehendit: vbi eni diſſenſio
eſt: nihil rectum eſt. Conuenietibus
vobis in eccliaʒ: audio diſſenſiões
eẽ ⁊ p̃tim credo. Oportet eniʒ ⁊ he/
reſes eſſe: vt et qui probati ſũt ma/
nifeſti fiant inter vos. Sciẽdo nõnul/
los mẽte corruptos verſutia diaboli: dicit:
oportet hęreſes eẽ: nõ vtiq̃ voluit nec opta
uit: ſed quia ſint: futurũ dixit: ſicut ⁊ domi/
nus: Oportet inquit venire ſcãdala: ⁊ opor Matth.18.
tet filiũ hominis pati: pręſcius qꝛ iudas p/ Luc.9.
ditor erat futurꝰ. Vt probati autẽ: cũ dicit:
manifeſti fiant inter vos: illos ſignificat qui
in traditione accepta durãtes: exemplũ p/
bationis erãt euãgelicę diſciplinę ad cõdẽ/
nationẽ cęterorum. Hi ſunt quos in capite
epiſtolę ſignificat: eo q dicerent: Nos vero
xp̃i: cũ alij dicerent: Ego pauli: ego apollo.
Cõuenietibus igitur vobis i vnũ
ia nõ eſt dñicam cenam mãducare.
Vnuſquiſqʒ eni veſtrũ ppriam ce/
nam preſumit in mãducando: ⁊ ali
us quidem eſurit: alius ebrius eſt.
Nũquid domos nõ habetĩ ad edẽ/
dum ⁊ bibẽdum: aut eccleſiã dei cõ
temnitis: ⁊ ꝯfunditis nõ habẽtes?
Hos notat qui ſic in eccleſiã cõueniebãt vt
munera ſua offerentes: aduenientibus pre/
ſbyteris: qꝛ adhuc rectores eccleſijs nõ om/
nibꝰ locis fuerãt cõſtituti: totũ ſibi q̃ obtule
rat vendicaret ſciſmatis cauſa. Diſſenſiões
eni inter eos pſeudo apoſtoli ſeminauerãt:
ita vt oblationes ſuas zelareť: cũ vna at/
q̃ eadẽ prece: oim oblationes benediceren/
tur: vt hi qui vt aſſolet fieri nõ obtulerant:
aut vnde offerrẽt nõ habebãt: pudore corre
pti cõfundereť: nõ ſumẽtes partẽ: ⁊ tã cito
illud agebãt: vt ſupuenietes nõ inuenirent
quid ederent. Ideoq̃ ſi ſic inq̃t conuenitis
vt vnuſquiſq̃ ſuũ ſumat: domi hęc agenda
nõ in eccleſia vbi vnitatis ⁊ myſterij cauſa
cõuenitur: nõ diſſenſionis ⁊ vẽtris. Munꝰ
eni oblatũ totius populi ſit: qꝛ in vno pane
oẽs ſignificať. Per id qð eni vnuʒ ſumus:
de vno pane omnes nos ſumere oportet.
Quid dicã vobis: Laudo vos: in
hoc nõ laudo. Aptum eſt deprehenſo et
correpto errore: vt de cętero corrigãt ⁊ ſciãt
hoc verũ: qð dudum in primordijs ipſi didi
cerant: formã illis quę a ſaluatore in re hu/
iuſmodi data eſt: iterat dicens.

e Go eni accepi a dño quod ⁊ Ca.LVIII.
tradidi vobis: qm̃ dñs ie/
ſus in qua nocte tradebatur
accepit panẽ ⁊ grãs agens fregit ⁊
dixit: hoc eſt corpus meũ qð p vo/
bis frangiť: hoc facite in mei comme
ratione. Simi mõ ⁊ caliceʒ poſtquã

cenatũ ẽ dicẽs: Hoc poculũ nouuʒ
teſtamẽtũ ẽ i meo ſanguine: hoc fa/
cite quotiẽſcunqʒ bibetis in mei cõ
memoratione. Oſtendit illis myſteriuʒ
eucharíſtię inter cęnandũ celebratuʒ nõ cę/
nam eſſe. Medicina eni ſpiritalis eſt: q̃ cuʒ
reuerẽtia deguſtata: purificat ſibi deuotũ.
Memoria eñ redemptiõis noſtrę eſt: vt re/
demptoris memores: maiora ab eo conſeq̃
mereamur. Mortẽ dñi annũciãtes
donec veniat. Quia eni morte dñi libe/
rati ſumus: huius rei memores: in edẽdo et
potãdo carnẽ ⁊ ſanguinẽ: quę pro nobis ob
lata ſunt ſignificamus: nouũ teſtamentum
in his cõſecuti: qð eſt noua lex: quę obediẽ/
tem ſibi tradit cęleſtibus regnis. Nã ⁊ moy
ſes accepto ſanguine vituli in patera aſper/
ſit filios iſrael dicẽs: Hoc eſt teſtamẽtuʒ qð
diſpoſuit deus ad vos. Hoc figura fuit te/
ſtamẽti: qð dñs nouũ appellauit per pphe/
tas: vt illud vetus ſit qð moyſes tradidit.
Teſtamentũ ergo ſanguine cõſtitutuʒ ẽ: qꝛ
beneficij diuini ſanguis teſtis eſt: in cuius
typum nos calicem myſticum ſanguinis ad
tuitionẽ corporis ⁊ animę nr̃ę p̃cipimus: qꝛ
ſanguis dñi ſanguinẽ noſtꝝ redemit: id eſt:
totũ hominẽ ſaluũ fecit. Caro eni ſaluatorꝭ
p ſalute corporis: ſanguis vero pro anima
noſtra effuſus eſt: ſicut prius pręfiguratum
fuerat a moyſe. Sic eñ ait: Caro inq̃t p cor
pore veſtro offerť: ſanguis vero pro anima:
ideoq̃ nõ manducãdũ ſanguinẽ. Si igitur
apud veteres imago fuit veritatis q̃ nunc
apparuit ⁊ manifeſtata ẽ i ſaluatorꝭ aduẽtu:
quomõ hereticis cõtrariũ videtur: vetꝰ no/
uo: cum ipſa ſibi inuicem teſtimonio ſint.

Ca.LIX. i Taqʒ quicũqʒ ederit paneʒ
hũc aut biberit calicẽ domi/
ni indigne dño: reꝰ erit cor/
poris ⁊ ſãguinis dñi. Indignuʒ dicit
eſſe dño qui aliter myſterium celebrat q̃ ab
eo traditũ eſt. Nõ eñ poteſt deuotus eſſe q̃
aliter pręſumit: q̃ datum eſt ab auctore. Idõ
p̃monet vt ſcðm ordinem traditum deuota
mens ſit accedẽtis ad euchariſtiã dñi. Qm̃
futurum ẽ iudiciũ: vt quẽadmoduʒ accedit
vnuſquiſq̃ reddat cauſas i die dñi ieſu chri
ſti: qꝛ ſine diſciplina traditionis ⁊ cõuerſati
onis qui accedunt: rei ſunt corporis et ſan/
guinis dñi. Quid eſt auteʒ reos eſſe: niſi pę
nas dare mortis domini: occiſus eſt eni pro
his qui beneficiũ eiꝰ i irritũ ducũt. Pro
bet aũt ſe homo: et ſic de pane edat
et de poculo bibat. Qui eñ mãdu/
cat et bibit indigne iudiciũ ſibiipſi
mãducat et bibit: nõ diſcernẽs cor/
pus dñi. Deuoto animo ⁊ cũ timore acce
dendũ ad cõ munionẽ docet: vt ſciat mens
reuerentiã ſe debere ei: ad cuius corpꝰ ſumẽ
dum accedit. Hoc eñ apud ſe debet iudica/
re: qꝛ dominus eſt: cuiꝰ in myſterio ſangui/
nem potat: qui teſtis eſt beneficij dei. Quẽ
nos ſi cum diſciplina accipiamꝰ: nõ erimus
indigni corpore ⁊ ſanguine dñi: grãs enim
videbimur reddere redẽptori. Ideo mul
ti in vobis iualidi et egroti: et dor/
miũt multi. Vt verũ probaret: qꝛ examẽ
futurum ẽ accipientiuʒ corpus dñi: iam hic
imaginẽ iudicij oſtendit in eos qui inconſi/
derate corpus domini acceperãt: dum febri
bus ⁊ infirmitatibꝰ corripiebantur: ⁊ multi
moriebať: vt in his cęteri diſcerẽt: ⁊ pauco
rum exemplo territi emendareť: nõ multũ
ſciẽtes corpus domini negligẽter accipere:
⁊ eũ quẽ hic pęna diſtulerit grauius tracta/
ri fore: quia cõtẽpſit exẽplũ. Qð ſi noſ/
metipſos diſcerneremus: nõ vtiqʒ
iũdicaremur. Dũ iudicamur autẽ a
dño corripimur: vt nõ cũ hoc mun/
do dãnemur. Hoc dicit: qꝛ ſi noſmetipſi
errores noſtros corrigeremꝰ: nõ a dño iudi/
caremur. Et quia corripimur: tamẽ p nobiſ
eſt vt timore ipſo emẽdemur. In paucꝭ eni
diuʒ ẽ emẽdatio: ne cũ hoc mundo: id eſt cũ
infidelibus dãnemur. Nihil eni differt ab i/
fideli q̃ incõſiderate ad mẽſaʒ dñi accedit.

i Itaqʒ frẽs cum ꝯuenitis ad Ca.LX.
manducãdũ iuicem expecta/
te: ſi q̃s eſurit domi mandu/
cet. Ab inuicẽ expectandũ dicit: vt multo/
rum oblatio ſimul celebreť: vt ⁊ omnibꝰ mi/
niſtretur: ⁊ ſi quis impatiẽs eſt: domi terre/
no pane paſcať. Vt nõ i iudiciũ ꝯue/
niatis. Hoc eſt: ne myſteriũ reprehenſibili
ter ⁊ cũ offenſione agatis. Cetera autẽ
cũ venero diſponam. Caput prius ſa/
lutis ordine agendũ oſtendit: ⁊ quõ i eccle/
ſiã ab vtroq̃ ſexu cõueniať p̃miſit: in q̃bus
rebus ſi error fuerit nõ leue pctm̃ ẽ. Cętera
aũt quę ad ędificationẽ ecclię p̃tinent p̃ſen/
tia ſua ordinare ſe pmiſit.

Capitulũ duodecimũ.
Eſpiritalibꝰ aũt nolo voſ Ca.LXI.
d ignorare frẽs: ſcitĩ quia cũ

gẽtes eratis:ſimulacrorum forma euntes:prout ducebamini. Spiritalia illis traditurus:exemplũ prioris conuerſationis memorat:vt ſicut ſimulacrorũ fuerunt forma colentes idola:⁊ ducebanť duce voluntate dęmonioꝝ:ita ⁊ colẽtes deuʒ ſint forma legis dominicę:ambulãtes ſicut placet domino. Forma enĩ vniuſcuiuſqꝫ legis in profeſſione ⁊ cõuerſatiõe cultoris debet videri. Ille enĩ forma ⁊ imago legis dei eſt:in cuius fide ⁊ cõuerſatione euãgelij veritas lucet. **Propter qđ notũ vobiſ facio:quia nemo in ſpiritu dei dicit anathema ieſu:⁊ nemo poteſt dicere dñm ieſum:niſi ĩ ſpirituſancto.** Qm̃ rationẽ ſpiritalium ignorãtes:per ſingula chariſmata:hominibus potius q̃ꝫ deo dabãt gloriã:nõ aſſecuti per ſpiritũſanctuʒ hoc donũ miniſtrari. Et quia qui dñm ieſũ vocat:non ſine ſpirituſancto hoc dič:habet enĩ gratiã in eoipſo fidei ſuę:ꝓpter gloriaʒ nominis xp̄i: nõ enĩ ſine dono dei eſt:dominũ dicere ieſũ: ac ꝑ hoc oſtendit illis in omnibus dei eẽ laudẽ ⁊ gratiã. Quia ſič idolorum imago in miniſtris eius ẽ:ordinem ſuũ habẽs per ſingulos gradus:totũ tamẽ hominis eſt:ita ⁊ in lege dominica gradꝰ chariſmatũ ſunt officijs eccleſię:nõ vtiqꝫ meritis humanis indulti:ſed vt mẽbra ad ędificationẽ eccľię pertinẽtia:quę per ſe ⁊ ĩ ſe habent gloriã:ſicut eſt etiã ĩ humanis officijs. Scholę eñ ſunt quę poſitis ĩ ſe dant dignitatẽ:vt loci honor hominẽ faciat glorioſuʒ nõ propria laus. Ait ergo: Nemo in ſpiritu dei dicit anathema ieſu. Vox enim quę dicit anathema ieſu:humano eſt errore prolata:quicquid enim falſum ẽ ab homie ẽ. Et nemo põt dicere dominũ ieſũ niſi ĩ ſpũſancto. Dictũ enim ipſũ quo ſignificať dominꝰ ieſus: nõ adulatione hominũ:ſicut ⁊ idola dij vocantur:ſed ſpirituſſancti veritate profeſſum eſt:quicquid enĩ verũ a quocũqꝫ dicitur:a ſancto dicič ſpiritu. Ne ergo hominũ fauorẽ exiſtimarent ĩ regula chriſtiana: ⁊ propter hoc ſe argui minime paterentur: ſicut eſt ⁊ in ſimulacrľ:homo enĩ adinuenit vt deus dicatur qui nõ eſt:ac per hoc ſubiecti ſũt antiſtites illis. Oſtẽdit eñ eis nullũ beneficium eẽ humanũ in eo cũ dicič: Dñs ieſus:ſed magiſ donũ dei qui dignatus eſt myſteriũ ſuũ hominibꝰ declarare. Etenim ip̄a profeſſio remiſſionẽ acquirit peccatoꝝ: ſicut exaggerat dicatio idoloꝝ. Docet ergo eos quia nõ pręſtant religioni beneficiam dicentes dñm ieſum:ſed accipiunt ne more idolorũ hoim putarent gratiã eſſe in lege dñi dum vocatur deus qui non eſt. Deniqꝫ nõ intelligentes dei donũ eſſe in fide:ſinguli ſingulos ſibi hoies delegerant quos ſeq̄rentur:dicentes:Ego ſum pauli: ego vero apollo. Superbiã ergo illorum humiliat vt patianť ſe ſicut dixi argui. **Diuiſiones autem gr̃arum ſũt.** Non hoc humanis meritis vult aſcribi ſed gratię dei:ad honorificentiaʒ nominis eius. Sicut enĩ qui dicit dominũ ieſum:in ſpirituſancto dicit q̃liſuis ſit:ita ⁊ in loco ordinis officij eccľiaſtici poſitus: gratiam habet qualiſuis ſit: nõ vtiqꝫ propriam ſed ordinis per efficaciã ſpirituſſancti. Vnde ⁊ inter initia dicit: Neqꝫ qui plantat eſt aliquid:neqꝫ qui rigat:ſed q̇ incrementũ dat deus. 3.5. **Idẽ autem ſpiritus:⁊ diuiſiões miniſteriorũ ſũt.** Per eũdẽ ſpiritũ diuerſa dona dicit ꝑſtari. **Idem vero dñs:⁊ diuiſiões operationum ſũt.** Iungit nunc chriſtum ſpirituiſancto. **Idem autem deus:qui operatur omnia ĩ omnibus.** Intãtum nõ hoc hominibus danduʒ quaſi proprium:ſed ſoli deo aſſerit:vt etiam donum ſpirituſſancti ⁊ gratiã domini ieſu vniꝰ dei dicat operationẽ:ne gratia ⁊ donum diuiſum ſit per perſonas patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti:ſed indiſcrete vnitatis ⁊ naturę triuʒ vnum opus intelligatur:vt ad vnũ omneʒ gloriã redigat ⁊ diuinitatẽ. Diuiſiones autem gratiarum ſũt officijs eccľię:nõ humanis meritis deputatę. Si eñ ſpũſſanctꝰ idẽ dñs eſt:⁊ dñs idẽ deꝰ eſt:tres vnꝰ deus eſt. Cũ enĩ ſpirituſſancti gľia ⁊ poteſtas ⁊ natura dei eſt:⁊ dñs ieſus idẽ eſt ĩ natura qđ deꝰ eſt:vnus vtiqꝫ ſpũſſanctus ⁊ dñs ieſus ⁊ pr̃ deus eſt. Et ſinguli eñ deus vnꝰ:⁊ tres deꝰ vnus. Deniqꝫ operãte vno:tres opari dicũtur:vt trinitatis myſteriũ in vnius dei natura ⁊ ptãte claudať:cuʒ ſit immenſum. **Vnicuiqꝫ datur aũt manifeſtatio ſpũs ad vtilitatem.** Hoc eſt:donũ accipit vt diuinis retinaculis vitã ſuam gubernãs:⁊ ſibi ⁊ alijs vtilis ſit:dũ exemplũ bonę cõuerſationis oſtendit. **Cuidã enim dať per ſpũm:ſermo ſapiẽtię.** Id eſt datur illi prudentia nõ ex litteris ꝟ coruſco ſpũſſancti:vt cor habeat illuminatũ ⁊ prudẽs ⁊ diſcernat q̃ vitanda ſunt:q̃ ſequẽda. **Alij vero ſermo ſciẽtię:ſcđm eũdẽ**

ſpiritũ. Hoc eſt:vt habeat ſcientiã rerum diuinarum. **Alij gr̃a curationum in vno ſpũ.** Id eſt vt medelam tribuat infirmis vel egris. **Alij fides in eodẽ ſpũ.** Hoc dicit vt fidei profitendę ac vendicandę preſſa verecũdia accipiat facultatẽ **Alij operatio virtutum.** Poteſtatẽ dari ſignificat in eijciendis dęmonijs aut ſignis faciendis. **Alij ꝓphetia.** Id eſt vt ſpũ repletus dicat futura. **Alij diſcretio ſpirituũ.** Vt intelligat ⁊ iudicet qđ dicič: an ſpũſſancti ſit:an mũdani. **Alij interpretatio ſermonũ. Alii genera linguarũ.** Interpretari eſt:vt dicta illorum q̇ linguis loquũtur vel litteris:per donũ dei fideliter interp̄tetur. **Omnia autẽ hec operať vnus atqꝫ idem ſpũs:diuidẽs vnicuiqꝫ prout vult.** Qđ ſuperiꝰ triũ perſonaꝝ dicit:nũc per vnũ ſpũm ſanctum agi profiteť:vt quia vnius naturę ſũt ⁊ virtutis:qđ vnus operať opanť tres:vnꝰ tamẽ eſt deus:cuius gr̃a diuidič ſingulis ꝓut vult:nõ ad meritũ magis hois:ꝟ ad ędificationẽ eccľię ſuę:vt oia quę mundus imitari vult ſed nõ implet q̄ carnalis ẽ: hęc in eccleſia quę domus dei ẽ ſinguloꝝ officijs ⁊ dono ⁊ magiſterio ſpũſſancti indulta:ad ꝓbationẽ veritatis in his quę cõtemptibiles mũdo ſunt videantur. **Sicut eñ corpus vnũ eſt:⁊ mẽbra habet multa: oia autem membra ex vno corpore cũ ſint multa vnum ſũt corpus:ita et xp̄s. Etenim in vno ſpũ nos oẽs in vnũ corpus baptizati ſumus:ſiue iudei:ſiue greci:ſiue ſerui:ſiue liberi:⁊ oẽs vnum ſpũm potauimꝰ.** Per hęc docet nulliꝰ perſonã quaſi deſpecti cõtemnẽdã:neqꝫ alicuiꝰ quaſi ꝑfecta ſit pręferendã:nec gľiam quę ſoli deo debeť hominibus tribuendã:qñ in oibns vnꝰ atqꝫ ideʒ deus ſit glorioſus:quippe cũ omnes ⁊ vnuʒ baptiſma habeamꝰ:⁊ vnũ atqꝫ eũdẽ ſpũm ſanctũ. Hoc propter ſupradictã cauſã: q̄ in aliquibus gloriabanť: aliquos vero velut cõtẽptibiles ſpernebãt. **Nã ⁊ corpus nõ eſt vnũ mẽbrum ſed multa.** Hoc dicens oſtendit vnitatẽ varietatis officioꝝ: ⁊ diuerſitatẽ hãc non diſcrepare in vnitate ꝑtãtis:qñ corꝑis vnitas nõ in ſingularitate cõſiſtit:ꝟ in multis mẽbris:vt inuicẽ ſibi ꝑſtent qđ debẽt. **Si dixerit peſ: quia nõ ſũ manꝰ:nõ ſũ de corꝑe:nõ ꝓpterea nõ ẽ de corꝑe:** Hoc ẽ:nõ poſſe euʒ q̇ infirmꝰ videť inter fr̃es negari eſſe de corpore:q̄ nõ ẽ potẽs. **Si dixerit auricula q̄ nõ ſũ oculus:nõ ſũ de corꝑe: nõ ꝓpterea nõ ẽ de corꝑe:** Nõ debere dič illũ qui paulo inferior ẽ:nõ neceſſariuʒ putari corpori:ꝓpterea q̄ đ ꝑmis nõ ſit. **Si totũ corpꝰ oculꝰ:vbi ẽ auditꝰ: ſi totum auditꝰ.vbi eſt odoratꝰ:** Id eſt: ſi omnes vnius eẽnt officij ⁊ operľ: quomõ impleret reliqua neceſſitas corꝑis:cũ cõſtet multis officijs opus eẽ ad gubernacula corporis. **Nũc autẽ deus poſuit membra vnũqđqꝫ ĩ corꝑe ſicut voluit.** Voluntatẽ dei:q̄ prouida ⁊ rõnalis ẽ:mẽbra dicit corpori aptaſſe:vt nihil deſit multis membris perfectum. **Si autem fuiſſent oia vnum mẽbꝝ:vbi corpꝰ:** Manifeſtũ eſt:quia ſi omnes vnius fuiſſẽt dignitatľ: nõ dicerenť membra neqꝫ corpꝰ: ideoqꝫ varijs membrorum officijs cõgubernatur. Omnia eñ vnũ membrũ eſſe nõ poterant:ideo autẽ multa ſũt:quia ab inuicẽ differunt dignitate. **Quia ſi eſſẽt oia vnũ membruʒ vbi corpus:** **Nũc aũt multa quideʒ membra:vnũ autem corpus.** Hoc dicit:quia multa mẽbra cuʒ ſui inuicẽ egeant:nõ diſcrepãt ĩ vnitate naturę:quãuis diuerſa ſint: q̄ diuerſitas hęc in vnũ cõcurrit:vt corꝑis vtilitas expleať: ſicut ⁊ ea quibꝰ mundus ipſe cõſtat cuʒ ſint diuerſa nõ ſolũ officijs ꝟ ⁊ naturis: ad vniꝰ tñ mũdi ꝓficiũt ꝑfectionẽ: ⁊ ex omnibꝰ his naſcitur tẽperies quędã in fructibꝰ qui humanę ꝓficiũt vtilitati. **Nõ põt aũt dicere oculus manui:opa tua nõ indigeo.** Hoc eſt:nõ põt dicere potior inferiori nõ mihi opꝰ es:q̄ oculis q̇dẽ videť:ꝟ manꝰ ſũt q̇ opanť. **Aut iteruʒ caput dicere pedibꝰ:nõ eſtis mihi neceſſarii.** Id eſt maior gradu ⁊ dignitate nõ põt ſine illo eẽ qui hũilis eſt:q̄ eſt qđ hũilis põt qđ nõ põt ſublimis:q̄ ferrũ poteſt:qđ nõ põt aurũ:ac per hoc honorẽ capiti faciũt pedes. **Sed multo magis q̃ videnť membra corꝑis ĩfirmiora eſſe neceſſariora ſũt.** Mãifeſtũ ẽ:q̄ q̃uis aliq̇s dignitate ſublimis ſit:ſi ſubiectꝰ tñ defuerit q̇ obſequijs ſuis illũ faciat gľioſũ: ip̄a dignitas ꝯtẽptibilis erit. Officiũ ẽ eñ ꝑ qđ dignitas ꝯſtat. Tale ẽ ſi iperatori deſit exercitꝰ. Quãuis ergo magnus ſit iperator:neceſſariũ tñ

habet exercitum. Membrū eſt eñ corporis eius ante ſe habēs tribunos: comites: magiſtros. His omnibꝰ inferiores ſūt milites ⁊ magis neceſſarij ſunt: ſicut mēbra corporꝭ quę cū inferiora videnꝭ: plus vtilia ſūt. Sine oculis eñ manibuſ operatur: ⁊ ambulās victū quęritat. **At que putamꝰ ignobiliora eē mēbra corpis: his maiorē honorem circūdamus.** Similis eſt ſenſus: quia qui putanꝭ ſine dignitate eſſe: inuenimus in eis qđ laudemus: ſicut et in membris: ⁊ plus nobis placeat: ꝙ qđ in ceteris inuenimꝰ. Quo eni honore dignę ſūt manꝰ: quādo qđ volumꝰ tenemꝰ: vl̓ pedes cū quo volumꝰ imus. Propterea ⁊ nos addimꝰ eis honorificētiam: vtputa pedibꝰ: q̊s quia humiles ſunt ⁊ ſine dignitate: calciamentis ornamus. **Et que iferiora ſūt nobis: reuerētiā abūdantiorē habēt.** Manifeſtum eſt: quia pudēda noſtra quę turpia videntur: dū aſpectus publicos vitāt: honeſtate ſe cōtegunt: ne per irreuerētiam horreāt. Simili modo ⁊ quidā fratruꝫ cum ſint ęgeſtate ⁊ habitu inhoneſti: nō tamē ſunt ſine gratia: propter qđ mēbra ſunt corporis noſtri. Nam ſolent ſuccincti pede nudo: veſticula tetrica incedere. Quāquaꝫ ergo videanꝭ cōtemptibiles: magis honori ſunt: qꝛ ſolent vitam habere mundioreꝫ. Qđ eni hominiibus videtur deſpectum: ſolet a deo pulchrum iudicari. **Que autē honeſta ſūt noſtra: nullius egent.** Apertum eſt: qꝛ caput non eget neq̄ facies neq̄ manus: vt his addatur per qđ decorētur: ita ⁊ fratribꝰ in quibus ſtudiū peritię ⁊ cōuerſationis viget honeſtatis: nihil eſt qđ a nobis addaꝭ: debitus enim illis redditur honor. Deſpectis vero vel humilibꝰ exhortatio neceſſaria ē: per quā addatur illis aliquis honor vt fiant vtiles: ſi quominꝰ ipſo cōtemptu negligentiores circa ſe erunt: in quibus magis proficiendum eſt. **Sed deꝰ temperauit corpus ei cui deeſt ampliorē honoreꝫ tribuēdo vt nō ſit ſciſma in corpore: ſed ipa pro inuicem ſollicita ſint membra.** Sic dicit a deo moderatū humanū corpus vt oia membra eius neceſſaria ſint: ac per hoc pro ſe inuiceꝫ ſollicita: qꝛ aliud ſine altero eē nō poteſt: ⁊ qđ inferius putatur: magis neceſſarium ē: ſicut ⁊ de fratribus expoſitum eſt vel diſputatū: qꝛ nullus debet velut inutilis deſpici. **Et ſi quid patitur vnum mēbrum: cōpatiūtur oia membra.** Hoc de membris corporis carnis ambiguū nō eſt: quia ſi oculus aut pes vel manus capiantur ęgritudine aliqua infirmitatis: totum condolet corpus: ita ⁊ nos docet cōdolere fratribꝰ: ſi aliq̄d huiuſmodi aut neceſſitatis emerſerit. **Siue glorificaꝭ vnū mēbrū cōgaudet oia membra.** Manifeſtū eſt: quia lętum eſt caput ſiue cętera mēbra: ſi pedes fuerint accurati vl̓ ſani. Sic debemus ⁊ nos alacres fieri: ſi fratrē aliquē viderimus cultoreꝫ dei: ⁊ auctum honeſtate morum: hoc eſt ſanū eſſe cōſilio. **Uos autē eſtis corpus xpi: et mēbra de membro.** Oſtendit aperte noſtrā ſe cauſā per mēbroꝝ carnaliū rationē tractaſſe: qꝛ nō omnes poſſumꝰ eadē: ſ; ſinguli pro qualitate fidei ⁊ gratiam habemꝰ cōceſſam. **Et quoſdā quidem poſuit deꝰ in eccleſia: primū apoſtolos.** Caput itaq̄ i eccleſia apoſtolos poſuit q̄ legati chriſti ſunt: ſicut dicit idē apoſtolus: Pro quo legatiōe fungimur. 2. Cor. 5. Ipſi ſunt epiſcopi: firmāte iſtud petro apoſtolo: ⁊ dicente inter cętera de iuda: Et epiſcopatū eiꝰ accipiet alter. Act. 1. **Secūdo prophetas.** Prophetas duplici genere intelligamus: ⁊ futura dicētes: ⁊ ſcripturas reuelātes: ꝙuis ſint ⁊ apoſtoli prophetę: quia primꝰ gradꝰ omnia ſubiecta habet. Deniq̄ peſſimꝰ cayphas ꝑpter qđ p̄nceps ſacerdotū erat ꝓphetauit: ordinis vtiq̄ cauſa nō ꝓprij meriti. Tñ ſpecialit̓ erant prophetę ⁊ ſcripturaꝝ interpretes: ⁊ futura dicētes: Sicut erat agabꝰ: qui exitia ⁊ vincula huic apoſtolo ꝓphetauit futura hieroſolymis: Act. 21 ⁊ famē cecinit quę facta ē ſub claudio. Ideo quāquā ſit melior apl̓s: aliquando tamē eget ꝓphetis. Et quia ab vno deo patre ſunt oia: ſingulos epōs ſingulis eccleſijs p̄eſſe decreuit. **Tertio doctores.** Illos dicit doctores qui in eccl̓ia litteris et lectionibus retinēdis imbuebāt more ſynagogę: qꝛ traditio illoꝝ ad nos trāſituꝫ fecit. Quarto loco ait. **Deinde virtutes: exinde grāꝫ curationū.** Poteſt enim aliq̄s nō eē epō ⁊ habere in ſe donū virtutꝭ ſanitatum. Quinto loco donum intellectus tribuit. **Opitulationes: gubernationes.** Ut in rebus diuinis vigilet intellectu: ita tñ vt i aliq̄bꝰ q̄ iplere nō ꝯcedit ab alio ſumat qđ dehabet: qꝛ totū vni ꝯcedi nō

poteſt. Sūt ⁊ gubernatores qui ſpiritalibꝰ retinaculis hominibus documento ſunt.

Genera linguarum. Ut donum ſit dei multas linguas ſcire. **Interpretationes ſermonum.** Ut hoc alicui gratia dei impertiat: vt linguarum interp̄tandarum habeat peritiam. **Nūquid omnes apoſtoli?** Ueruꝫ eſt: quia in eccleſia vnus epiſcopus eſt. **Nūquid omnes prophete?** Nō eſt ambiguuꝫ: nō omnibꝰ concedi prophetiaꝫ. **Nūquid omnes doctores?** Ille doctor eſt cui conceditur.

Nūquid omnes virtutes? Hic poteſt habere virtuteꝫ: cui dat deus dęmonia eijcere. **Nūquid omnes grām habēt curationū?** Quomodo poteſt fieri: vt omnes habeant dona curationū? **Nūquid omnes linguis loquūtur?** Nō vtiq̄ niſi qui accipit donū i hac re. **Nunquid omnes interp̄tātur?** Ille poteſt linguas interp̄tari cui dat deus in ſupradictum ſenſum hęc inſerēda. Explanauit eñ reddita ratiōe omnes habere diuerſas gratias: et nec totum alicui ꝯcedi exemplo mēbrorum. Exemplo eni corporis carnis: ſpiritale corpus inſinuat: ac per hoc in omnibuſ deū benedicendum ⁊ in ipſius nomine gloriandū cuius gratia eſt. Hāc ratiōnē etiam in rebus phyſicis inuenimꝰ. Aurum autem cū meliꝰ argento ſit: plus tamē in vſu argentum eſt: ⁊ cū ęs neceſſariū ſit: plus tñ ferro opus eſt. Nihil eni pene ſine ferro fit cuꝫ ſit inferius. Et poſt hęc: **Emulamini aūt chariſmata meliora.** Hoc mox in ſubiectis abſoluit. **Et adhuc magis excellētiorē viā vobis demōſtro.** Gradatim illos ad vtiliora ꝓuehit: oſtendēs illis gratiā ſupradicti omnis doni: q̄ in hominibus videntur: ſiue loquendi aut curādi aut ꝓphetandi: nō ad meritū hominis pertinere: ſed ad honorificentiaꝫ dei. Ideoq̄ nunc viā ſe dicit illis oſtendere planiorem: q̄ itur ad cęlum: quę meritum collocat apud deū. Nam quia ſupradicta nō ſemꝑ ad meritum ꝑtinent. Dicit ſaluator: Multi mihi dicent in illa die: id eſt iudicij: dn̄e dn̄e nōne i nōie tuo prophetauimus: ⁊ i nomine tuo dęmonia eiecimꝰ: ⁊ virtutes multas fecimus? Matth. 7. Et quia nō hoc ad meritū pertinet: ſed officia ſunt eccleſię ad cōfuſioneꝫ gentilium et dei honorificentiā proteſtandam: dicit eis dominus: Recedite a me nō noui vos operarij iniquitatis. Securi enim quia dei in illis operatio cernebaꝭ: negligentes erga ſe fuerunt. Nam ⁊ illis ſeptuagita duobus diſcipulis gaudentibꝰ ꝙ dęmonia illis ſubdita fuerant: dicit ſaluator: Nolite i hoc gaudere ꝙ dęmonia vobis ſubiecta ſunt: ſed in hoc gaudete ꝙ nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlo. Luc. 10. Quare: niſi quia nomini dei ſubiecta ſunt: nō hominis merito? Et quare nūc nō ita fit vt habeant homines gratiaꝫ dei? Inter initia fieri oportuit: vt fundamenta fidei acciperent firmitatē: Nūc autē nō opꝰ eſt: qꝛ ppl̓s populum adducit ad fidē: cū videnꝭ eoꝝ bona opa ⁊ p̄dicatio ſimplex.

Capitulum decimūtertiū.

Ca. LXII.

Si linguis hominū loquar ⁊ angeloꝝ: charitatē autē nō habeā: vnuꝫ ſum velut eramentum reſonans: aut cymbalum tinniēs. Magna vtiq̄ videtur gratia diuerſis loqui linguis: plus autē aliq̄d eſt etiam ſi poſſit angeloruꝫ linguam ſcire: id eſt ſi ſpiritaliter cognitum poſſit habere angelicū motum. Sed hoc ad merituꝫ nō aſcribi ſed ad dei gloriā ſubiectis oſtendit dicens: ſic eſſe vt eramentum reſonans aut cymbalum tinniēs: qꝛ ſicut eramentum impulſu alterius reſonat aut cymbalū tinnit: ita ⁊ hic qui linguis loquiꝭ ſpūſſancti effectū habet ⁊ motū vt loqui poſſit: ſicut et alio loco dicit ſaluator: Nō eñ vos eſtis q̄ loq̄mini ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Matth. 10. Nam ⁊ aſina locuta eſt humana lingua ad balaā filiū bęor: vt addiſceret dei maieſtatem: ⁊ pueri infantes in laudem dei proruperunt ad cōfuſionē iudęoꝝ. Saluator autē nō ſolū iſtos: ſed ⁊ lapides ad cōdemnationē perfidoꝝ: ⁊ gl̓iam dei clamare poſſe oſtēdit. Et inter ipſa p̄mordia ad commendationē fidei: qui baptizabanꝭ liguis loquebantur. **Et ſi habeam prophetiam ⁊ ſciero omnia myſteria ⁊ omnem ſcietiam: charitatē autem non habeā: nihil mihi ꝓdeſt.** Uere nihil prodeſt. Ad dei enim gloriaꝫ prophetatur: ſicut dicit dauid propheta: Non uobis domine nō nobis: ſ; nomini tuo da gl̓iaꝫ. Nā ⁊ balaā ꝓphetauit cuꝫ propheta nō eēt ſed ariolus: ⁊ cayphas ꝓphetauit nō merito ſ; dignitate ordinis ſacerdotalis: et ſaul prophetauit cū iā inobedientię cauſa ſpū malo fuiſſet repletus: ſ; ꝑpter dei cauſā nō poſſit

cóprehēdere dauid: quē ⁊ occidere volebat.
Et ſi ſciero omnia myſteria. Iudę
enī nihil profuit fuiſſe cū apoſtolis ⁊ didiciſ
ſe myſteria: cū charitatiſ hoſtis: tradidit ſal
uatorē. Et ꝓpheta ezechiel diabolū myſte
ria cęleſtia ſcire oſtendit: quando increpata
voce in paradiſo illum dei fuiſſe ⁊ precioſoſ
lapides habuiſſe teſtat̃: Quos lapides idē
apl̃s doctrinę diuinę myſteria ſignificauit:
vt nihil illi profuit: qꝛ charitatis imemor in
ſuperbiam proſiliuit. **Et ſi habeā oēm
ſciam.** Nihil mihi prodeſt ſcientia: ſi chari
tas non ſit. Deniqꝫ ſcribis ⁊ phariſęis nihil
Luc. 11. profuit dicente ſaluatore: Vos habetis cla
uim ſciē: ⁊ neqꝫ vos intratis neqꝫ alios ſini
tis introire. Per inuidiā enī charitatē corrū
pentes: ſcientiā eius ad nihilū deduxerūt.
Nā ⁊ tertullian⁹ ⁊ nouatian⁹ non paruę ſci
entię fuerūt: ſed qꝛ per zelum charitatis fę
dera perdiderūt: in ſciſma verſi ad ꝑditiōez
ſui hęreſes creauerunt. **Et ſi habuero
omnē fidē ita vt montes trāſferā.**
Virtutes facere: aut dęmonia per fidē eijce
re: dei virtus ⁊ gloria eſt: nec hoc ad meritū
ꝓficit: niſi quis bonę conuerſationis fuerit
ęmulus: ſicut ſupra memoraui. **Et ſi ero
gauero oēm ſubſtātiā meam.** Aper
tum ē: quia ſi ois ſubſtātia impendatur: ni
hil proficit charitate neglecta: qꝛ caput reli
gionis charitas eſt: ⁊ qui caput non habet:
vitam nō habet. **Et ſi tradidero cor
pus meū vt ardeam: nihil mihi ꝓ
deſt.** Sine charitate nihil prodeſt: qꝛ fun
damentū religionis charitas ē. Quicquid
ergo ſine charitate fit: caducum eſt. **Cha
ritas magnanima eſt: iocunda eſt.
Charitas nō emulat̃: nō inflat̃: nō
ꝑperā agit: nō ābitioſa eſt: nō que
rit q̄ ſua ſūt. Nō irritat̃: non cogitat
malū: nō gaudet ī iniq̄tate: congau
det autē veritati: Oia tolerat: oia
credit: omia ſuffert: oia ſperat: cha
ritas nūqꝫ excidet.** Tanta ꝑconia chari
tatis edocuit: vt nō imerito hāc cęteris an
teponere videret̃: ⁊ incaſſum laborare eos
qui alijs mandatis operā dant: huic nō ob
1. Ioh. 4. tēperātes. Hinc ait iohānes apl̃s: Charitaſ
deus eſt: ⁊ qui charitatē nō habet: ſciat ſe
deū nō habere. Vnde ⁊ in alia epl̃a idē pau
Eph. 2. lus apl̃us ait: Deus autē qui diues ē in mi
ſericordia: propter multā charitatem ſuam
miſertus eſt noſtri. Qui ergo charitatē non
habet: ingratus eſt miſericordię dei: quia
nō diligit per qđ ſaluat⁹ eſt: Vt perinde di
ſcerent quia grauiter delinquebant: q̄ eſcaꝫ
fraterni charitati prępōnebāt. Nam hęc eſt
quę ⁊ in ꝑſenti prodeſt: ⁊ in ęternum cū deo
ꝑmanet. **Siue aūt ꝓphetię euacu
abunt̃: ſiue ligue ceſſabūt: ſiue ſcię
tię euacuabūt. Ex ꝑte em̄ cognoſci
mus ⁊ ex ꝑte prophetam⁹: cū autē
venerit qđ ꝑfectū eſt: euacuabit̃ qđ
ex ꝑte ē.** Omnia chariſmatū dona euacu
ari dixit: qꝛ nō tantū poſſunt cōprehēdere:
quantuꝫ ipſa veritas habet. Neqꝫ nos aut
capere aut narrare poſſum⁹ plenitudinē ve
ritatis. Quin enī fieri poteſt: vt lingua hu
mana oē cōplectat̃ qđ dei eſt? Ideo deſtruc
tur imꝑfectio noſtra: nō id qđ verum ē eua
cuabit̃: ſed duꝫ additur imꝑfectio: qđ deeſt
deſtruet̃. Deſtructio enī imperfectiōis ē: qñ
id quod imperfectum eſt impletur verum.
**Cū eſſē ꝑuulus q̄ſi ꝑuulus loque
bar: q̄ſi ꝑuuluſ ſapiebā: q̄ſi ꝑuulus
cogitabā: Cū factus ſū vir ea q̄ par
uuli erāt deſtruxi.** Hoc dicit: qꝛ exeūtes
ſancti de hoc mundo: plus neceſſe eſt inue
niant qꝫ nūc putant: ſicut iohānes apoſto
lus de ſaluatore dixit: Tūc videbim⁹ illum 1. Ioh. 3.
ſicuti eſt. In hac ergo vita paruuli ſumus:
ad comparationem futurę vitę: quia ſicut
vita hęc imperfecta eſt: ita ⁊ ſcientia. **Vi
demus nūc per ſpeculuꝫ in enigma
te: tūc vero facie ad faciem.** Apertum
eſt nunc imagines videri per fidem: tūc res
ipſas. **Modo ſcio ex parte: tunc ve
ro cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſuꝫ.**
Id eſt: videaꝫ quę promiſſa ſunt: ſicut vide
or: hoc eſt: pręſentem eſſe ad deum vbi chri
ſtus eſt. **Manent autē fides ſpes
charitas: tria hec: maior autem ho
rum eſt charitas.** Digne maior eſt cha
ritas: qꝛ vt fides prędicaretur: et ſpes eſſet
futurę vitę: charitas ꝑſtitit ſicut ſupra me
moraui. Vnde ⁊ iohānes apoſtol⁹: Ex hoc 1. Ioh. 3.
cognoſcimus inquit charitatem eius: quia
ipſe pro nobis animam ſuam poſuit. Iuſte
igitur maior charitas: per quam reformatū
eſt genus humanum.

Capitulū decimūquartum.

Ca. LX

**ſ Ectamini charitatē: emula
mini ſpiritalia: magis aūt
vt prophetetis.** Poſt charita
tem prophetandi ſtudiuꝫ magis

habendū hortat̃: qꝛ quāuis magni ſint ſpi
ritales gradus quos enumerat: hic tamen
melior q̄ ad vtilitatē eccleſię proficit: vt diſ
cant omnes diuinę legis rationē. In q̄ enī
quis animū dederit: ī eoipſo accipit donū:
dicente ſalomone: Scire legeꝫ ſenſus ē op
timus: ſcientia em̄ charitatē ſubnixa nō in
flatur ſed eſt manſueta ꝓficiens omnib⁹ ad
vtilitatē. **Qui enī loquitur liguis:
nō hominibus loq̄tur ſed deo: nemo
enī audit: ſpiritu aūt loquitur my
ſteria.** Hoc eſt qđ dicit: qꝛ qui loquit̃ inco
gnita lingua: deo loquitur: qꝛ ipſe omia no
uit: homies enī neſciunt: ideoqꝫ nullus ē ex
hac re profectus: ſpiritu autē loquit̃ nō ſen
ſu: quia ignorat qđ dicit. **Qui em̄ pro
phetat: hoibus loq̄t̃ ad edificatiōꝫ
⁊ exhortatiōeꝫ ⁊ cōſolationē.** Edifi
catur enī quādo quęſtionū ſolutionē addi
ſcit. Exhortatio autē illi fit: vt deſideriū pa
tiatur ꝓphetandi. Cōſolatur vero: qꝛ con
temptū diſciplinę in ſpe videt. Scientia em̄
legis firmat animos: ⁊ prouocat ad ſpei me
lioris ꝓfectum. **Qui loq̄tur lingua ſe
ipm̄ edificat: qui vero ꝓphetat ec
cleſiā edificat.** Per id enī qđ forte ſolus
ſcit qđ loquitur ſe ſolum ędificat: nam q̄ ꝓ
phetat omnē plebē ędificat: dū intelligitur
ab omnibus q̄d loquat̃. Prophetas interꝑ
tes dicit ſcripturarū. Sicut enī propheta fu
tura ꝑdicit quę neſciunt̃: ita ⁊ hic duꝫ ſcrip
turarum ſenſum qui multis occultus ē ma
nifeſtat: dicitur prophetare. **Volo autē
vos oēs loqui liguis: magis auteꝫ
vt ꝓphetetis.** Nō poterat prohibere lo
qui linguis: qꝛ ſuperi⁹ donū iſtud dicit eſſe
ſpiritusſancti: ſed ideo ꝓphetandi magiſ ſtu
dium habendū: quia vtilius eſt. **Maior
eſt eniꝫ qui ꝓphetat q̄ꝫ q̄ loquitur
lingua niſi interꝑtetur.** Quia ſi inter
pretari poterit: nō erit mior quia eccl̃iaꝫ edi
ficat: hoc enī maius ē: qđ omnib⁹ prodeſt.
Hic enī per donū dei linguis loquit̃: qui eti
am interꝑtatur: ſicut ⁊ illi duodecim ī acti
bus apoſtoloꝝ. **Nūc aūt frēs: ſi vene
ro ad vos liguis loquēs: q̄d vobis
prodero ſi nō loquar vobis: aut in
reuelatōe: aut ī noticia: aut ī ꝓphe
tia: aut in doctrina.** Hęc oia vnū ſignifi
cant. Docere enī nemo poterit: niſi intelli
gatur. **Tamē q̄ ſine aīa ſunt vocem
dantia: ſiue tibia ſiue cithara: ſi diſ
tictōꝫ ſon⁹ nō dederit: quō cogno
ſcet̃: qđ per tibiā canit̃: aut qđ citha
rizatur. Eteni ſi īcertā vocē dederit
tuba q̄s ſe ꝑabit ad pliū?** Qm̄ exēpla
facilius ſuadent qꝫ verba: exemplis cōmen
dat per quę facile aſſequantur: nō debere il
los in eccleſia loqui linguis: qui interꝑtari
nō poſſunt. Vt quid em̄ loquat̃: quē nemo
intelligit? **Ita ⁊ vos per linguā niſi ſi
gnificāteꝫ ſermonē dederitis: quō
ſcietur quid loquimini? Eritis enī ī
aera loquētes.** Hoc eſt nihil ꝓficientes.
**Vtputa genera linguarum ſūt in
hoc mūdo: ⁊ nihil ſine voce.** Multa
quidē genera ſunt linguaꝝ inquit: ſed ha
bent ꝓprias vocuꝫ ſignificatiōes vt intelli
gantur. **Si ergo neſciero virtutem
vocis: ero ei cui loquor barbarus:
⁊ is qui loquitur mihi barbarus.**
Nō vtiqꝫ id ſtudendū monet: vt inuicē per
incognitā linguā barbari ſibi videant̃: ſed
quia cōcordię res eſt: his nitendū eſt: vt per
vnanimitatē intellectuſ: cōmuni lęticia glo
rientur. **Sic ⁊ vos qm̄ emulatores
eſtis ſpirituū ad edificationē eccle
ſie: querite vt prophetetiſ.** Quia pro
deſt ſcripturas explanare: nā incitat̃ et gau
det anim⁹ quādo aliquid de ſcripturiſ perci
pit: ⁊ quātum propenſior in hac parte fit: tā
tum deſerit vitia: ꝓpterea ad hāc partē ſtu
dium monet applicandum. **Ideo qui lo
quit̃ lingua: oret vt interpretetur.**
Eum qui linguis loqui deſiderat: orare de
bere vt accipiat donū interpretandi: vt pro
ficiat cęteris ſtudiuꝫ eius. **Si orauero
lingua: ſpiritus me⁹ orat: mēs autē
mea ſine fructu eſt.** Manifeſtū ē igno
rare animū noſtrum ſi lingua loquat̃ quam
neſcit: ſicut aſſolent latini hoies grece can
tare oblectati ſono verborū: neſciētes tamē
quid dicāt. Spiritus autē qui datur in ba
ptiſmo ſcit quid oret anim⁹ dū loquit̃: aut
perorat lingua ſibi ignota: mens autē q̄ eſt
anim⁹: ſine fructu ē. Quē enī poteſt habere
fructū: qui ignorat quę loquat̃. **Quid ē
ergo? Orabo ſpū: orabo ⁊ mente:
pſalmū dicā ſpiritu: pſalmū dicā ⁊
mente.** Hoc dic̃: qꝛ cū q̄s hac ligua loq̄tur
quā nouit: tam ſpū qꝫ mēte orat: qꝛ nō ſolū
ſpūs ei⁹ quē dixit datū in baptiſmo ſcit q̄d
orat̃: ſꝫ ⁊ anim⁹ ſili modo: ⁊ de pſalmo nō ig
norat̃. **Ceteꝝ ſi benedixeriſ ſpiritu.**

Hoc eſt: ſi laudem dei lingua loquaris ignota audientibus. **Quis ſupplet locuz idiote: quomodo dicit amē ſup tua benedictionē: quia neſcit quid dicas?** Imperitus eni audiēs qđ non intelligit: neſcit finē oratōnis ⁊ nō reſpōdet amē: id eſt verū: vt cōfirmet benedictio. Per hos eñ implet confirmatio precis: qui reſpōdēt amē: vt omnia dicta veri teſtimonio in audientium mentibus cōfirment. **Nam tu quidem gratias agis.** De eo dicit qui cognita ſibi loquitur: quia ſcit quid dicat.

Sed alius non edificatur. Si vtiq ad ędificandam eccleſiam cōuenitis: ea debent dici quę intelligant audiētes. Naz qđ prodeſt vt quis lingua loquat quā ſolꝰ ſcit: vt qui audit nihil ꝓficiat: ideo tacere debet in eccleſia: vt hi loquant qui proſint audiētibꝰ. **Gratias ago deo meo: quod omniū veſtrū lingua loquor.** Quoniam ſuperiꝰ linguis loqui donuz eſſe dixit ſpiritusſancti: ideo ad deuz refert ꝙ omniū lingua loqueret. Et ne forte quaſi ęmulꝰ ꝓpter inuidiā hoc docere videret: oſtendit ſe omniū quidem horum loqui linguis: et qr nō valde prodeſt. **Sed in eccleſia inquit volo quinq verba loqui ꝑ legem: vt ⁊ alios edificem q̄z decem milia verboꝝ in lingua.** Vtilius dicit paucis verbis in apertione ſermonis loqui qđ omnes intelligant: q̄ prolixam orōnem habere in obſcuro. Hi ex hebręis erant qui aliquādo ſyra lingua plerūq hebręa in tractatibus aut oblationibꝰ vtebant ad cōmēdationez. Gloriabant enim ſe dici hebręos propter meritū abrahę. Qđ idē apl's pro ni-
Ephe. 6. hilo habuit: dicens: Mihi aūt abſit gloriari niſi in cruce dñi noſtri ieſu chriſti. **Fratres: nolite pueri effici ſenſibꝰ: ſed malicia paruuli eſtote: vt ſenſibus perfecti ſitis.** Perfectos illos vult eſſe: vt ſciant quid ad inſtructionē eccleſię ſit neceſſariū: vt recedentes a malicia ⁊ erroribꝰ his ſtuderēt quę proficerent ad vtilitatē fratꝝ. Hic eſt eni ſenſu perfectus: qui agit vt proſit alicui maxie fratri. **In lege eni ſcriptū eſt: quia in alijs linguis ⁊ in labijs aliis loquar pplo huic: ⁊ nondū me exaudiet dicit dñs.** Hoc dominus de his dixit: quos pręſcijt nec ſaluatori credituros. In alijs eñ linguis ⁊ in alijs labijs loqui nouū teſtamentū eſt prędicare: ſicut dicit hieremias propheta: Ecce venient (Hiere. 31.) dies dicit dominꝰ ⁊ conſūmabo domui iſrl' ⁊ domui iuda teſtamētū nouū: nō ſcđm qđ diſpoſui patribꝰ illorum: hoc eſt: immutata ratione: aliter loqui q̄ ſe legis veteris verba habeant: dum audiunt ſabbatum ſolui: neomenias euacuari: circumciſionem ceſſare: ſacrificia imutari: eſcaſ dudū prohibitas licere edere: chriſtum de deo deū prędicare: hoc eſt: alijs linguis ⁊ alijs labijs loq: ⁊ nec ſic ꝑfidi deū obaudire voluerunt. Poteſt ⁊ ſic intelligi: vt quia multi iudęorum maliuoli erant: ⁊ propterea dignū nō erat his in reuelatione loqui euāgeliū: ſed in parabolis loqueretur ad eos: ⁊ intelligentes ideo ſibi nō reuelari quia mali erāt: nec ſic ſe corrigerent vt mereri ſe facerent per explanationē audire verba dei. Vnde dicunt diſcipuli ad dñm: Domine quare in parabolis loqueris (Math. 13.) illis? Et dñs: Quia vobis datuz eſt inquit noſſe myſteriū regni dei: illis autē nō: vt videntes nō videāt: ⁊ audiētes nō intelligant: ne indigni ſalutē ꝑciperent: qđ animaduertētes ꝓ meritis ſuis factū: nec ſic cōuerſi deo ſatiſfacere voluerunt. **Itaq; lingue in ſignum ſūt.** Hoc eſt: velamine incognitę lingue obſcurati ſunt ſermōes dei: ne videantur a perfidis: vt cuz audiunt incognitę lingue ſignū ſit: qr propter perfidiā factum eſt ne audiēs intelligat. **Nō vtiq; his qui credūt: ſed nō credētibꝰ.** Hoc eſt qđ dixi: quia ad occultādos ſenſus incredulis proficiunt lingue. **Prophetia aūt nō incredulis ſed his qui credunt.** Hoc eſt: nō cōpetit fidelibꝰ audire linguas quas nō intelligāt: ſed infidelibꝰ qui nō ſūt digni intelligere: ſicut dicit eſaias ꝓpheta: Vade ⁊ dic populo huic: Aure audietis ⁊ nō (Eſa. 6.) intelligetis ⁊c̄. **Si cōuenerit vniuerſa eccl'ia in vnū et loquātur oēs linguis: itroeant autez et idiote: nōne dicēt: quia inſanitis?** Manifeſtū ē: qr ſi oēs diuerſis linguis loquātur: tumultꝰ fit qdā incōditus pp'li quaſi freneſim patiētis.

Si autē oēs prophetēt: intret aūt aliquis infidelis vel idiota: increpat ab omnibus: redarguit ab omnibus: occulta cordis eius manifeſta fiūt: et tūc cadēs in faciez adorabit deum: ꝓnunciās ꝙ vere deꝰ ſit in vobis. Cum eniz intelligit ⁊ intelligit audiēs laudari deū et adorari xp̄m: ꝑuidet

veram eſſe ⁊ venerādam religionem: in qua nihil fucatum: nihil in tenebris videt geri: ſicut apud paganos quibus velantur oculi: ne quę ſacra vocant ꝑſpicientes varijs ſe vanitatibꝰ cernāt illudi. Omnis eni impoſtura tenebras petit: ⁊ falſa pro veris oſtendit. Ideo apud nos nihil abdite: nihil ſub velamine: ſed ſimpliciter vnꝰ laudat deus: ex quo ſunt omnia: ⁊ vnus dñs ieſus ꝑ quē oīa. Si enim nullus ſit qui intelligat aut a quo ipſe diſcutiat: poteſt dicere ſeductionē eſſe quandā ⁊ vanitatez: quę iđ linguis canitur quia pudoris ē ſi reueletur. **Quid ē ergo frēs: cū cōuenitis vnuſq̄ſq; veſtrū pſalmū habet.** Id eſt laudē dei ꝑ canticū eloquit. **Doctrinam habet.** Hoc ē: ſenſuū per ſpiritalem prudentiā habet expoſitionē. **Reuelationē habet.** Id eſt: ſubeſt ei ꝓphetia occultoꝝ: quę ad omniū mentē perueniat fauēte ſpūſancto.

Linguā habet. Vt eos qui lingua loq poterāt nō cōtriſtaret: ꝑmiſit eos loqui linguis: ita tamē vt iterp̄tatio ſequeret. Ideo ait: **Interp̄tationē habet.** Vt ſi interpres adeſſet: daret locus loquēdi linguis.

Omnia ad edificationē fiāt. Cōcluſio hęc eſt: vt nihil incaſſum in eccl'ia gerat: hocq elaborandū magis vt imperiti ꝓficiant: ne quid ſit corporis per impericiā tenebroſum. Idcirco omnes paratos vult cōuenire diuerſis donis ſpiritalibus: vt ipſa auiditate animi vigilantes inuicē ſe exhortati: meliora dona emularent ad illuminationē fratrū. **Siue eni lingua q̇s loquitur per duos vt multū tres: ⁊ particulatim vt vnꝰ interp̄tetur.** Hoc ē: duo aut tres: plus nō linguis loquātur: ſ; ſinguli nō ſimul oēs: ne inſanire viderent. Ideo ergo: vt multū tres: ne occuparēt diem linguis loquētes ⁊ interp̄tes illoꝝ: ⁊ nō haberent ꝓphetę tempus ſcripturas diſſerendi qui ſunt totius eccl'ię illuminatores. **Quod ſi nō fuerit interpres taceat i eccl'ia: ſibi autē loquat et deo.** Hoc eſt: itra ſe tacite oret aut loquat deo: qui audit muta omnia. In eccleſia eni ille debet loqui: qui omnibus proſit.

LXIIII. **P Rophete autē duo vel tres loquātur ⁊ alij examinēt vel interrogēt.** Ipm modū tenuit dicendo: Duo aut tres loquantur: ſinguli autē ſicut ſupra: cęteros aut interrogare ꝑmiſit de his quę forte in ambiguū veniūt: aut quę aſſeq aliq̇s nō pōt: qr diuerſa ſūt ingenia: vt diſputatione planiore dilucident.

Quod ſi alij reuelatū fuerit ſedenti: prior taceat. Id eſt: ꝑmittat potior inferiori: vt ſi pōt dicat nec egreferat: quia pōt ⁊ illi dari donū vt dicat: cum videt inferior qđ potiori cōceſſū nō ē. Sic eni totū vni cōcedi nō pōt licet potiori: ita ⁊ nō pōt alicui quāuis iferiori nihil imꝑtiri: vt nemo ſit vacuus a gratia dei. **Poteſtis eni ꝑ ſingulos ꝓphetare: vt oēs diſcāt ⁊ omnes exhortētur.** Hęc traditio ſynagogę ē: quā nos vult ſectari: qr chriſtianis quidē ſcribit: ſ; ex gentibus factis nō ex iudęis: vt ſedentes diſputent ſeniores dignitate i cathedris ſequētes in ſubſellijs: nouiſſimi in pauimento ſup mattas. Quibus ſi reuelatū fuerit dandū locū dicendi ꝑcipit: nec deſpiciendos: qr mēbra corporl' ſunt. **Et ſpiritus ꝓphetaꝝ: ꝓphetis ſubiectꝰ eſt.** Quia eñ vnꝰ atq idē ſpiritꝰ eſt: q̇ tam ꝓphetis futura dicentibus q̄ his q̇ reuelāt ſcripturas infundit ſe ꝓ ratione ⁊ qualitate cauſarū: idcirco dixit: Subiectus ē ꝓphetl': vt ingenia accenderet hac ſpe ꝙ ſpūs conatus adiuuet. Deſiderio eni optimo ad dei res enarrandas ſubuenit: vt impleat boni ꝓpoſiti voluntatē. Nā ⁊ de ſaluatore idem dictū eſt: Bibebāt aūt de ſpiritali ſequente petra: petra autē erat chriſtꝰ. Hoc ē: et ſubiectū eſſe: qđ ⁊ ſequi. Sequebat eni vt humanis ſuffragijs deficientibꝰ: adeſſet ad auxiliuz tribuendū. Ita ⁊ ſpiritus ſubiectꝰ dicitur: vt conatꝰ bonos adiuuet: cū ſuggerit. Subiectꝰ eñ videt: q̇ cępta alteriꝰ perficit.

Nō eſt eni diſſenſiōis res ſed pacis. Quia ꝰ pacis res eſt: dicēte ſaluatore: Pacē meā do vobis: pacē relinquo vobis: (Joh. 14.) nemo alterū nō ſinat dicere: neq debet dicenti ſtudio ꝯtradicendi reſiſtere: ne diſcordia fiat in corpore. Qui eni in pace vocant: patientię debēt ſtudere: ne pacis iura ſoluātur. **Sicut in oībus eccleſijs ſcōꝝ doceo.** Hoc dicto hortat illos vt q̄ ꝑcepit faciāt: qñ ſimilit ſe eccl'ijs ſcōꝝ ꝑdicare teſtatur. **Aut a vobis verbū dei ꝓfectū ē: aut in vos ſolos deuenit?** Arguentis verba ſūt. Sic eñ inflati erāt q̄ſi ipis ꝓmiſſa fuiſſet hęc ſalꝰ: ⁊ exēplo eoꝝ cętere gētes vocarent ad fidē: aut nō eſſent aliq̇ qui poſſent accipere grām dei; aplis ꝑdicātibꝰ.

Sic eni ſe iactabãt: quaſi beneficiũ darent
magis ꝙ̃ acciperent accedentes ad fidem.
Unde dicit: Aut in vos ſolos deuenit ver⸗
buz dei. Omnis eni qui vult aliquid emere
quod ſcit ab alijs nõ requiri: cũ quodã faſti
dio accedit ad emptionẽ: quaſi beneficium
preſtiturus vendenti. Ideo hoc apl̃s argu⸗
it in corinthijs: quia tales ſe prebebant ela⸗
tione vanitatꝭ: quaſi ſi ipſi nõ obedirẽt ver⸗
bis fidei: nemo eẽt q̃ crederet: Sicut dic̃ iu⸗
Act.13. deis: Uobis primis oportebat loqui verba
vite huius: ſ; q: repuliſtis ea: indignos vos
facientes eterne vite: ecce cõuertimus nos
ad gentes. **Si q̃s exiſtimat̃ prophe
ta eſſe aut ſpiritalis: cognoſcat que
ſcribo vobis: q̃a domini ſunt.** Hoc
dicens: tangit ſupramemoratos falſos apo
ſtolos: a quibus fuerant deprauati: qui pro
deſiderijs hominũ nõ diuina ſ; terrena do⸗
cebant. Ideo hic nihil ſuuz tradere ſe dicit
ſed domini: vt quibus ſuadet deo acquiſiti
nõ hominibus videant̃: qua fiducia ⁊ con⸗
ſtanter p̃dicat: liberam habẽs conſcientiã:
quia nõ hominibus placere vult ſ; deo. Uñ
peccatoribus nõ blandit̃ vt creſcãt: ſed ad⸗
monet vt deſinant. **Si q̃s autem ig⸗
norat: ignorabitur.** Recte: q: q̃ neſcit
dñi eſſe que loquit̃ apoſtolus: ⁊ ipſe a domi
no ignorabitur in die iudicij: dicente domi⸗
Matth.25. no: Amẽ dico vobis q: neſcio vos. **Pro⸗
pter q̃d fratres emulationẽ habete
ꝓphetãdi.** Quãuis arguat hos ⁊ i mul⸗
tis rephendat ⁊ corripiat: eo q: receſſerant a
traditione eius: tamen fratres hos vocat:
quia dicit eſaias ad plebem domini: Dicite
his qui nõ recte ambulãt in vijs meis: frẽs
noſtri eſtis vos. Ut ergo cõſolaret̃ iſtos pꝰ
correctiões: fratres illos vocat: ⁊ ad emula
tionẽ prophetie hortat̃: vt aſſidua diſputa⸗
tione ⁊ explanatiõe legis diuine fierent ſtru
ctiores: vt poſſent diſcere peruerſas eẽ pſeu
do apl̃orum p̃dicationes. **Et loqui lin⸗
guis nolite prohibere.** Et hoc ꝓpter
charitatem: vt qui poſſunt loqui linguis: ⁊
qui interpres fuerit preſens: non vetentur
ne fiat diſſenſio. **Oia aũt honeſte et
ſcd̃m ordinẽ fiant.** Hoc eſt ſcd̃m ordinẽ
ſupradictũ. Honeſte aũt illud fit q̃d cuz pa⸗
ce ⁊ diſciplina fit.

Ca.LXV. m **Ulieres veſtre i eccleſia tace
ant.** Nunc tradit q̃d pretermiſerat.
Superius eñ velari mulieres in ec⸗
cleſia p̃cepit: modo vt quiete ſint ⁊ verecun
de oſtendit: vt operepreciũ ſit q: velãtur.
Si eñ imago dei vir eſt non femina: ⁊ viro
ſubiecta eſt lege nature: quãto magis in ec⸗
cleſia debent eẽ ſubiecte ꝓpter reuerẽtiam
eius qui illius legatus eſt: qui etiaz viri ca⸗
put eſt. **Nõ eñ permittitur illis lo⸗
qui: ſed eſſe in ſilentio: ſicut ⁊ lex di
cit.** Quid dicit lex? Ad virum tuũ cõuerſio Gẽ.3.
tua: ⁊ ipſe tui dñabitur. Lex hec ſpecialis ẽ.
Hinc ſara dñm vocabat abraam viꝝ ſuuz:
Ac per hoc i ſilentio iubent̃ eſſe: ne ſupradi
cte legis ſentẽtia infirmet̃: cuius memor ſa⸗
ra viro ſuo erat ſubiecta: ſic̃ dictũ ẽ. Quã⸗
uis vna caro ſit: ſed duabus ex cauſis iube⸗
tur eſſe ſubiecta: q: ⁊ ex viro eſt: ⁊ per ipſam
intrauit peccatũ. **Si q̃d autez diſcere
volũt: domi viros ſuos iterroget.
Turpe ẽ enim mulieribus in eccle⸗
ſia loqui.** Turpe eſt: q: cõtra diſciplinam
eſt: vt in domo dei qui eas ſubiectas viris
ſuis eſſe precepit: de lege loqui p̃ſumãt: cuz
ſciant illic viros habere primatũ: ⁊ ſibi ma⸗
gis cõpetere vt in domo dei precibꝰ vacẽt:
linguã retinẽtes: aures aperiant vt audiãt
quõ miſericordia dei mortẽ vicit p̃ chriſtuz:
que per eas regnauit. Nam ſi audeãt in ec⸗
cleſia loqui dedecus ẽ: quia idcirco velãtur
vt humiliate appareant. Ille autẽ ſe inuere⸗
cunde oſtendunt: q̃d ⁊ viris opprobriuz eſt.
In mulieꝝ eni inſolẽtia etiã mariti notãt̃.

Capitulum decimũquintũ.

n **Otum autem vobis facio** Ca.LXVI.
**frẽs: quia euãgeliũ q̃d pre
dicaui vobis q̃d ⁊ accepi⸗
ſtis: in quo ⁊ ſtatis: p̃ q̃d ⁊
ſalui efficimini: quod ſermõe annũ
ciaui vobis debetis tenere: niſi for
te ſine cauſa crediſtis.** Oſtẽdit illis
quia ſi in hac cauſa que ſubiecta eſt: a tradi
tione eius ſeducti ſunt: p̃diderunt q̃d credi⸗
derunt. Ois eni ſpes credentiũ in hoc ſen⸗
ſu eſt: quia mortui reſurgẽt. Q̃d autẽ dicit:
In quo ⁊ ſtatis: his dicit qui firmi erant i fi
de traditõnis huiꝰ. Promiſcuis eñ loquit̃:
vt ⁊ hi q̃ in fide fixi ſunt gaudeãt: ⁊ qui nu⸗
tant corripi ſe doleant ⁊ corrigãt̃. **Tradi⸗
di eñ vobis i primis: qm̃ chriſtus
mortuꝰ eſt ꝓ peccatis noſtris ſcd̃z
ſcripturas.** Scripturas teſtamenti vete⸗
ris memorat: que futurã paſſionez domini
cecinerunt. Dicit eni eſaias ꝓpha: Ut ouis Eſa.53.

ad immolandũ ductꝰ eſt. Et iter cetera: qm̃
tolletur a terra vita eiꝰ: ab iniquitatibꝰ po⸗
puli mei ductus ẽ ad mortẽ. Hec in chriſto
reperta noſcunt̃. Sed quia p̃teriti tẽporis
ſignificatio videt̃: nõ eſt aduerſuz: q: apud
deum qui omniũ preſcius eſt: nihil futuruz
eſt: ideo ſic dicit q̃d futuruz eſt nobis: quaſi
factum ſit. Nã in apocalypſi iohannis apl̃i
dicit̃: Agnus inquit qui occiſus eſt a cõſti⸗
tutione mundi. Quia enim aliter nõ fiet ꝙ̃
ſcit deus: factũ dicit̃: nobis eni fit non deo:
q: apud deũ nihil eſt q̃d futurũ dicat̃. Et in
pſal̃. ait: Dñs regnauit a ligno. Et moyſes
de cruce eius ita ſignificauit dicẽs: Tũc vi⸗
debitis vitã veſtrã pendẽtẽ ante oculos ve
ſtros ⁊ nõ credetis. Idcirco ergo in eadem
cauſa ⁊ futuri tẽporis aliquãdo ſignificãtiã
ponit: ne a peruerſis nõ de chriſto dictũ de⸗
fenderet̃: ſi totum quaſi preteritum ſignifi⸗
caret. **Et quia ſepultus eſt.** Nulli du⸗
bium eſt ſepultũ eſſe: ſicut dicit eſaias pro⸗
Eſa.53. pheta. Et dabo malos ꝓ ſepultura eius.
**Et quia reſurrexit tertia die ſcd̃m
ſcripturas.** Omnia in fide clauſa ſunt: iõ
ſub p̃ſona populi reſurrectio dñi tertia die
Oſee.6. futura deſcripta eſt. Dicit eñ oſee ꝓpheta:
Poſt biduũ ⁊ in tertio die reſurgemꝰ ⁊ viue
mus in cõſpectu eius. In chriſto eñ omnes
reſurrexiſſe: ſicut in adam mortuos eſſe ne⸗
mo fideliũ denegat. Siliˉ modo ⁊ in pſalmo
ſub perſona hominis etiã de chriſto ſignifi⸗
Ps.8. cat dicẽs: Omnia ſubieciſti ſub pedibꝰ eiꝰ:
glĩa ⁊ honore coronaſti eũ. **Et quia vi⸗
ſus eſt cephe.** Id ẽ petro: Hoc etiã cleo⸗
Luc.24. phas cũ ſocio ſuo teſtatur: vt in euangelio
cata lucan: q: apparuit ſoli petro. **Po⸗
ſtea illis vndecim.** Et hoc in euangelio
continet̃. **Deinde apparuit plꝰ quã
q̃ngentis fratribus ſimul.** Hoc ſua fi⸗
de dicit. **Ex quibꝰ plures manẽt vſ⸗
ꝙ̃ adhuc: quidã autẽ dormierunt.**
De his quibus poſt reſurrectionẽ apparuit
dñs: tunc multos dicit fuiſſe in corp̃e. **De
inde ap̃puit iacobo.** Sigularit̃ iacobo
apparuit: ſicut ⁊ petro. Q̃d iõ puto factũ: vt
multifaria apparẽtia: fidem reſurrectiõis fir⸗
maret. **Poſtea apl̃is oibus.** Iteruz
omnibus apoſtolis viſus ẽ in mõte: vbi con
ſtituerat illis ieſus: ſicut refert matheꝰ euã
geliſta. Ante in hierl̃m poſt dies octo reſur⸗
rectionis ſue: id eſt: dñica die ianuis clauſis
intrauit ad diſcipulos vt thome animꝰ fir⸗
maret̃: ſicut dicit iohãnes apl̃s. In monte
eni intelligit̃ mandata illis dediſſe. **No⸗
uiſſime aũt omniũ quaſi abortiuo
viſus eſt ⁊ mihi.** Apparuit illi primuz in
celo: poſt oranti i tẽplo. Abortiuũ ſe dixit:
quia extra tẽpus natus in xp̃o apoſtolatuz
accepit: iam chriſto in celos recepto cũ car⸗
ne. **Ego eni ſum minimꝰ omnium
apoſtoloꝝ.** Humiliat ſe ⁊ tẽporis cauſaz
ſibi aſcribit. Tẽpore eni minor ẽ: nõ digni⸗
tate. Sed q: ⁊ perſecutor fuit: inclinat ſe di⸗
cens: **Qui nõ ſũ dignꝰ vocari apo⸗
ſtolus: quia p̃ſecutꝰ ſũ eccleſiã dei.
Grã aũt dei ſum q̃d ſuz.** Deo dat glo⸗
riã qui eum elegit: ⁊ dignitatẽ ſuam nõ ſibi
defendit: ſed indignum ſe dicit. Unde vere
plus meret̃ ſciens dixiſſe dñm: Qui ſe exal⸗ Luc 18.
tat humiliabitur. **Et grã eius pauper
in me nõ fuit.** Hoc dicit: quia non pro⸗
pter q̃d perſecutus ẽ: miorẽ gratiã i apl̃atu
accepit. **Sed plus illis oibꝰ labo⸗
raui.** Addit ad cauſam: q: nõ ſolũ minora⸗
tus nõ eſt: ſed ⁊ amplius propter cõſtãtiam
qua vigebat in chriſto afflictus eſt: q̃d non
egreferens dignior factus eſt. **Nõ ego
autẽ: ſed grã dei mecũ.** Ne ſe extuliſſe
iactanter putaret̃: ſtatim ſe hũiliat: cuz hoc
ipſũ non magis ſibi: ſed dei gratie aſcribit:
vt ſemp̃ omnẽ gloriã reportet ad deũ: vnde
iure exaltãdus eſt. **Siue igit̃ ego ſiue
illi: ſic predicamꝰ ⁊ ita crediſtis.**
Hoc eſt q̃d ſupra ſignificauit: q: nõ inferio⸗
rem gratiaz in predicatione accepit: ꝙ̃ cete⸗
ri apoſtoli: ſ; vnã atq; eandẽ. Unde magis
arguit perfidiã corinthioꝝ: q: cũ manifeſta
ta eſſet credulitas hec apud oẽs eccleſias:
hi ab hac fide ⁊ ſpe deſciuerãt quã ſubiecit:
dicẽs. **Si aũt chriſtus p̃dicatur q̃d
ex mortuis reſurrexit: quõ dicũt q̃⸗
dã inter vos: qm̃ reſurrectio mor⸗
tuoꝝ non eſt. Si ergo reſurrectio
mortuoꝝ nõ eſt: neq; chriſtus re⸗
ſurrexit. Si aũt xp̃s non reſurrexit
inanis eſt p̃dicatio noſtra: vacua ẽ
⁊ fides veſtra.** Hec a falſis apoſtol̃ erãt
tradita: qui chriſtũ neq; natũ: neq; in carne
paſſum: neq; reſurrexiſſe aſſeuerabãt: quos
⁊ iohãnes apoſtolus denotat: q̃d chriſtũ in
carne veniſſe negabãt. Unde dicit: Qui ne 1.Ioh.2.
gat xp̃m in carne veniſſe: hic ẽ antichriſtus:
⁊ qui negat filiũ nec patrez habet. Iſti am⸗
bulabãt ⁊ quorũdã fidem ne imprudẽtes a

mundi ſapiẽtibus iudicarent̃ ſubuertebãt:
quia prudentes ſeculi ſtultũ iudicãt:cũ au-
diunt reſurrectionem mortuoꝝ. Qđ ſi inq̃t
verum eſt:q2 chriſtus nõ reſurrexit:falſi ſu-
mus ꝑdicatores:⁊ fides veſtra inanis erit.
Hoc eni crediderũt apoſtolo ꝑdicante:quia
mortui reſurgent:⁊ hac ſpe attracti ſũt ad fi
dẽ:qđ vtiq ad detrimẽtũ illoꝝ ꝓficere aſſe
rit ſi crediderunt qđ futurum nõ eſt:⁊ pudo
ris eſt vt aliquis profiteat̃ hoc ſe credidiſſe
qđ falſum eſt. Et verecundiã ergo illis incu
tit:⁊ labores illorũ dicit infructuoſos:ſi qđ
a falſis apoſtolis audierunt verum ẽ: quia
mortui nõ reſurgent. Qđ nemo vtiq de ſe
patitur audire: vt videntes hoc cõtra ſe eẽ
reuerterent̃ ad primã fidẽ. **Inuenimur
autẽ ⁊ falſi teſtes dei:quia teſtimo-
niũ diximus aduerſũ deũ:qđ ſuſci-
tauerit xp̄m:quẽ nõ ſuſcitauit.** Qui
aſſerit ꝙ xp̄m deus a mortuis ſuſcitauit fal-
ſus eſt teſtis ſi nõ ẽ factum: virtutẽ tamen
dei prẽdicat:nõ vtiq vt inimicꝰ qui taꝫ ad-
mirabile factuꝫ virtuti eius aſcribit. Qđ ſi
verum ẽ:q2 excitauit xp̄m a mortuis: quid
huic dicendũ ẽ:qui ⁊ teſtis cõtra deũ falſuſ
eſt:⁊ opus eiꝰ ſtulticiã aſſerit? **Si enim
mortui non reſurgent:neqꝫ xp̄s re
ſurrexit. Qđ ſi xp̄i nõ reſurrexit:ad
huc eſtis ĩ peccatis vr̃is:⁊ qui dor-
mierũt ĩ xp̄o perierũt.** Terret illos:vt
quia nemo ſibi male vult:doleat illis h̄ ce-
piſſe credere qđ contra ipſos ẽ. Quis enim
peccata ſibi remiſſa nolit audire? Et q̃ dor-
mierunt in chriſto:perierũt. Addit ad terro
rem:q2 carorũ ſuoꝝ exceſſũ noluit eſtimare
ꝑditõꝫ. Qui eni ñ timuerũt ſub hac ſpe:de ſe
culo exierũt:ſiue occidi ñ timuerũt:q2 reſurge-
re exemplo xp̄i crediderunt:⁊ nõ eſt verum:
perierũt. Hoc illis dicit qđ amore ſuoꝝ de-
functorum nolunt audire:vt illis amputet
qđ prius per errorẽ volebãt audire. **Si ĩ
hac vita tãtũ in xp̄o ſperãtes ſumꝰ
miſerabiliores ſumꝰ oĩbus hoĩbꝰ.**
Manifeſtum ẽ:quia ⁊ in hac preſenti vita ⁊
in futura ſperamꝰ in chriſto. Nec enim hic
deſerit ſeruos ſuos:ſed dat illis gratiã:⁊ in
futuro erunt in gl̃ia eterna. Si autẽ future
vite ſpes nõ eſſet:omnibus hominibꝰ ꝙ di-
xit miſerabiliores eſſemꝰ. Ut quid eñ ieiu-
nia:vigilias: exitus:munda vita: iuſticia:
miſericordia:mors:ſi pro his nulla merces
erit in futuro? Increduli auteꝫ vel hac vita
fruunt̃. **Si eñ xp̄s reſurrexit a mor
tuis initiũ dormiẽtiũ:qm̃ quidem
ꝑ hominẽ mors:⁊ ꝑ hoĩem reſurre
ctio mortuoꝝ.** Hoc dicens tangit pſeu-
do ꝓphetas qui xp̄m natũ negabãt:ac per
hoc nõ reſurrexiſſe carnẽ:q2 q̃ natꝰ nõ ẽ nec
moritur. Si autẽ probat xp̄m a mortuis re-
ſurrexiſſe q2 homo fuit: vt dubiũ nõ ſit ho-
minẽ a deo excitatum a mortuis: vt q2 pec-
cato hominis mors inuenta eſt: xp̄i iuſticia
reſurrectionem meruerit mortuoꝝ. **Sic
eñ in adã oẽs moriunt̃:ita ⁊ ĩ xp̄o
oẽs viuificabũt̃.** Hoc dicit:q2 ſicut adã
peccans mortẽ inuenit ⁊ oẽs ex eiꝰ origine
tenuit vt diſſoluãtur:ita ⁊ chriſtus nõ pec-
cans ⁊ per hoc vincẽs mortem: q2 qui non
peccat vincit mortem:q2 mors ex pctõ:om-
nibus qui ſũt ex eius corpe acquiſiuit vitã:
id eſt reſurrectionẽ. Quãuis ergo generalẽ
tribuerit reſurrectioneꝫ:vt ſicut in adã oẽs
ſiue iuſti ſiue iniuſti moriunt̃:ita ⁊ in chriſto
omnes tam credentes q̃ diffidentes reſur-
gãt:licet ad penã:increduli tamẽ viuificari
videntur:q2 corpora ſua recipient:iam non
morituri ſed paſſuri penã in eis ſine fine qđ
credere noluerunt. **Unuſquiſqꝫ autẽ
in ſuo ordine.** Nunc ordines reſurrecti-
onis vult exponere:ne ideo putarent fabu-
loſuꝫ eſſe:quia factũ nõ eſt adhuc in ceteris:
ordines illis exponit ⁊ tẽpora quãdo factũ
ſit ⁊ quãdo futurum vt reſurgant mortui.

Initium xp̄s. Sicut in actibꝰ apoſto-
lorum teſtatur ſcriptum eſſe in moyſe:ſi paſ
ſibilis chriſtus:ſi prior ſurgens ex mortuis.
⁊c̃. Prior ergo reſurrexit vt forma fieret cre-
dentibus ſibi. **Deinde hi q̃ ſũt xp̄i in
aduẽtu eius.** Hoc duplici modo intelli-
genduꝫ eſt:quia et in aduentu eius ſecũdo
ſancti reſurgent:iuxta fideꝫ apocalypſis io-
hannis:ſicut ⁊ in primo aduentu cũ reſurre
xit:multa corpora ſanctorum reſurrexerunt
ad proteſtationem euicte mortis ac ſpolia-
te. Sub vna ergo ſignificatione duplicẽ ad
uentum domini cõprehendit. **Deinde fi
nis cum tradiderit regnum deo et
patri:cum deſtituerit omnem prin-
cipatum et omnem poteſtatẽ et om
nem virtutem:et omnem domina-
tionem. Oportet enim illuꝫ regna-
re:donec ponat oẽs inimicos ſub
pedibꝰ eius. Omnia enim ſubiecit
ſub pedibus eiꝰ. Nouiſſime inimi-**

ca deſtruet̃ mors. Hoc dicit:q2 tradito
regno:finis erit mũdi:impleta reſurrectio-
one. Qđ quidã territi aſperitate ſermonis:
dum quaſi pie volunt ſentire:a proprietate
ſenſus declinant. Horrent eni ſonuꝫ verbi:
audientes:cũ tradiderit regnũ deo ⁊ patri:
putantes traditionẽ hanc regni ſi iuxta ſo-
num verbi intelligatur vacuã remanere:vt
ſi tradit iam ipſe nõ habeat:quaſi pater tra
dens omnia filio euacuauerit ſe. Nam ipſe
Matth.11. dñs ait:Oĩa mihi tradita ſũt a p̃re meo. Et
Joh.17. poſtea:Hec eſt autẽ vita eterna inquit vt co
gnoſcant te ſolum verũ deum:⁊ quẽ miſiſti
ieſum chriſtũ:Ecce regnante filio:regnat et
pater. Quõ autẽ tradens regnũ filius eua-
cuare ſe crederetur:cũ dicat angelus ad ma
Luc.1. riam:Et dabit illi dñs deus ſedẽ dauid pa
tris ſui:⁊ regnabit in domo iacob in eternũ
⁊ regni eius nõ erit finis? Et daniel de codẽ
Daniel.2. regno dicit inter cetera:Deus celi excitabit
aliud regnum qđ nunquã corrũpetur:⁊ hoc
regnũ eternũ erit. Nemo ergo dubitet filiũ
ſemper regnaturum cuꝫ patre. Traditio au
tẽ hec eſt regni:vt cũ omnia filio fuerit ſub-
iecta:⁊ adorauerit illum vt deum:deſtructa
morte:tunc filius oſtendit illis nõ ſe eſſe ex
quo omnia ſed per quẽ ſunt omnia:⁊ h̄ erit
tradere regnũ deo ⁊ patri:oſtendere ipſum
eſſe ex quo oĩs paternitas in celis ⁊ in terra
noĩatur:⁊ tunc erit finis. Deſtructio tamen
mortis eſt reſurrectio mortuoꝝ. **Cũ autẽ
dicat omnia ſubiecta ſunt ei:preter
eũ qui ſubiecit ei oĩa.** Cum autẽ ſubie-
cta illi fuerint omnia:tunc ⁊ ip̃e ſubiectꝰ erit
ei:qui illi ſubiecit oĩa **Ut ſit dñs omĩa
in omnibus.** Idem ſenſus ẽ:quem nũc
aperit vt manifeſtet quid ſit tradere regnũ
filiũ deo et patri: hoc tamẽ addit ad ſenſũ:
quia tradens pater filio regnũ nõ ſe ſubie-
cerit ei:ſicut filius patri ſe ſubiecit. Incon-
gruum eſt eñ:vt pater ſubijciat̃ filio. Oĩa
ergo ſubiecit pater filio:vt ſimiliter honori
ficetur filius ſicut ⁊ honorificat̃ pater. **Cũ
ergo oĩa cõfeſſa fuerint chriſtũ deũ
ſubſtrata pedibꝰ eiꝰ: tũc ⁊ ip̃e chri-
ſtus dñs ſubiicietur deo patri: vt
ſit deus omnia in omnibus.** Hoc di-
cit:quia cum omniũ principum ⁊ poteſtatũ
⁊ dominationũ fuerit preſſa ſupbia:⁊ ado-
rauerint chriſtum quaſi deũ:tunc chriſtꝰ ꝓ-
pter vnicam auctoritatẽ patris: deũ quidẽ
ſe oſtendet:ſed de deo:vt vniꝰ principij ſub
limis ⁊ ineffabilis auctoritas maneat. Hoc
eſt ſubijcere ſe filiũ patri:hoc eſt deũ eẽ oĩa
in omnibus:quia cum diſcit omnis creatu-
ra caput ſuũ eſſe chriſtũ:chriſti auteꝫ caput
deum patrem:omnia in omnibꝰ eſt deꝰ pa-
ter:hoc eſt:vt omnis creatura vnũ ſentiat:
vna voce omnis lingua celeſtiũ ⁊ terreſtriũ
⁊ infernorũ cõfiteatur vnũ eſſe deũ ex quo
ſunt omnia. Si autẽ dixiſſet:vt ſit deus in
omnibꝰ:intelligeret̃ in omnibꝰ quidẽ eſſe:ſ;
per affectũ aut cõmunẽ ſenſum:nõ tamẽ ea
ipſa ex ip̃o eẽ. Sꝫ cũ dixit:omnia in oĩbus:
hoc ſignificauit:q2 ⁊ ex ipſo ſũt:⁊ in ipſis ẽ.
Ex ipſo:q2 ab ipſo creata ſunt. In ip̃is aũt
quia in omniũ cõfeſſione vnus erit deꝰ. Nõ
tamẽ ſic ſubijcitur filius patri:ſicut filio cre
atura. **Alioquin quid facient qui ba
ptizãtur ꝓ mortuis? Si oĩno mor-
tui nõ reſurgẽt:q̃d ⁊ baptizant̃ pro
illis?** In tantũ ratam ⁊ ſtabilem vult oſtẽ-
dere reſurrectionẽ mortuoꝝ:vt exemplũ de
eorum qui tã ſecuri erãt de futura reſurrecti
one vt etiaꝫ pro mortuis baptizarentur:ſi
quem forte mors ꝑueniſſet:timẽtes ne aut
male aut nõ reſurgeret:aut qui baptizatus
non fuerat viuꝰ nomine mortui tingebatur.
Unde ſubiecit:quid ⁊ baptizant̃ pro illis?
Exemplo hoc nõ factũ illoꝝ probat:ſ; fixaꝫ
fidem in reſurrectione oſtẽdit. **Quid et
nos periclitamur omni hora: quo-
tidie morior ꝓ gl̃ia veſtra quã ha-
beo in dño.** Dicendo:quid ⁊ nos pericli
tamur:diſcreuit perſonas:oſtendẽs non ca
tholicos eſſe:qui ꝓ mortuis baptizabant̃.
Deniq ſupra dixit: Quid ⁊ baptizant̃ pro
illis? nũquid ⁊ baptizamur ꝓ illis? Nam ⁊
iepte quãuis in re que accepto fieri nõ poſ-
ſit:fidelis inuentus ẽ:offerẽs filiam ſuaꝫ ſe-
cundũ votũ ſuũ qđ ſtulte vouerat. Non ꝙ Judic.11.
factum probatur:ſed perſeuerantia fidei in
exemplum profert̃. Predicantiũ pericula ⁊
labores memorat dicens:Quid ⁊ nos peri-
clitamur:⁊ ſubaudit̃: niſi quia ſperamꝰ fu-
turam reſurrectionẽ: ſicut ſupra memorat.
Securi enim:quia poſt iſtã mortem:vera vi
ta ſequetur:pericula nõ timent illata ab in-
fidelibus propter zelum illoꝝ:quos q2 cre-
diderunt perdidiſſe ſe dolent. Sollicitudi-
nem ergo ſuam oſtendit quã habebat erga
ſalutem illorum propter gloriam promiſſaꝫ
a domino:ſicut ⁊ in lege dictum eſt: Exalta Eſa.58.
ſicut tuba vocem tuaꝫ:ſi te audierint lucra-

beris animas illoꝝ. Ad hoc feſtinabat apo
ſtolus ſemper ſollicitus vt gloria illi creſce
ret apud deum acquiſitę ſalutis multoꝝ.
Si ſcd̄m hominē ad beſtias pug
naui epheſi: qđ mihi ꝓdeſt ſi moꝛ
tui nō reſurgent: Hoc eſt ſi ſcd̄m humanũ
ſenſum qui videns hoc in rerum naturã nō
cadere: vt caro iam ſoluta refoꝛmet̃ ad vitã:
minime credit futurã reſurrectionē moꝛtuo
rum: beſtijs offerri: moꝛi nō timui: nihil ꝓ
feci. Sed nō hoc eſt: quia certus de pꝛomiſ
ſa vita: nō ſolum nō timuit: ſed ⁊ libent̃ be
ſtijs offerri ſe paſſus eſt: ſicut iter cętera ait
Act.21. in actibus apoſtoloꝛum: Ego eni nō ſolum
ligari ſed ⁊ moꝛi paratus ſum in hieroſoly
ma pꝛo nomine domini ieſu chꝛiſti. Mã
ducemus et bibamus: cras em̄ mo
riamur. Hoc ab eſaia ꝓpheta dictum eſt:
Pꝛopter hos qui quaſi nihil futurũ eſſet pꝰ
moꝛtez: ventri tantũ ſtudebãt quō pecoꝛa:
ſicut ⁊ hi qui coꝛinthios depꝛauabãt No
lite ſeduci: Coꝛrumpũt mores bo
nos: colloquia mala. Significat cōfa
bulatione maloꝛũ hominũ euerti poſſe bo
num ꝓpoſitum. Aſſiduitas eni pꝛaui collo
quij vitiat mentē: ac ꝑ hoc ab his cauendũ.
Quicunqꝫ em̄ acceptã fidez cuſtodire vult:
maxime inter ipſa initia perſtrepentes de
bet vitare vt impleat qđ vtile iudicauit.
Vigilate: iuſti eſtote: ⁊ nolite pec
care. Vigilandũ monet: ne circũuentione
pꝛaui ſenſus capti ⁊ a fide abducti depꝛaua
rentur: moꝛtuoꝝ reſurrectionē nō credēdo.
Juſtos eſſe pꝛęcepit: vt nō ſolũ terrenã iu
ſticia excolant: ſed ⁊ cęleſtē: quia terrena iu
ſticiã meritũ nō facit: ſicut ⁊ nō facit reum.
Quid enim magnum eſt aliena nō tollere:
quippe cũ hoc timoꝛis ſit. Magnũ eſt autez
de ꝓpꝛio nō habēti largiri: hęc eſt vera iuſti
cia: et vt non peccent ſubiecit. Unde intelli
gi voluit: nō ſe iuſticiã tempoꝛalē ſeruãdaz
mandaſſe: ſed diuinã: quia qui cęleſtē iuſti
ciam ſeruat: ſine dubio in hac pꝛęſenti per
fectus eſt. Ignorãtiam enim dei q̄
dam habēt. Ad reuerētiam vobis
loquor. Pꝛopoſitũ dei ignoꝛantes hi qui
inter eos ↄuertebant̃: moꝛtuos reſurrectu
ros ſtultum eſſe dicebãt credere. Jđ pudo
rem illis incutit quaſi impꝛudentibꝰ: crede
bant eni eis qui ignoꝛantiã dei habentes:
contra dei ſtatuta docebant. Sed dicit
aliquis: quēadmodũ reſurgēt moꝛ
tui: quo aũt corpore veniēt: Hos di
xit ignoꝛantiã dei habere: quoꝛũ depꝛaua
tę ſententię verba pꝛotulit dicens: Quēad
modũ reſurgent moꝛtui: quo autem coꝛpo
re venient. Cui congrue reſpondit dicens:
Stulte tu qđ ſeminas: nō viuifica
tur niſi moꝛiatur. Cum animali homi
ne nō vtiqꝫ legis auctoꝛitate agit: vt exem
plis ſuadeat: quę ſi reciperet nō erraret: ſed
phyſica rōne de qua ſibi blanditur: vt non
credat reſurgere reſoluta ⁊ emoꝛtua coꝛpo
ra. Oſtendit eni moꝛtua rurſuz reparari ad
vitã ⁊ multiplicata: vt cōfundatur erroꝛ hu
manꝰ. Et qđ ſeminas nō corpꝰ qđ
futuꝝ ē ſeminas: ſed nudũ granũ:
vtputa tritici: aut alicuiꝰ ceteroꝝ.
Deꝰ aũt illi dat corpꝰ ꝓut voluit:
et vnicuiqꝫ ſeminũ ꝓpꝛiũ corpus.
Si ergo nuduz granũ ſeminat̃: vt dei nutu
quodãmodo elementoꝝ miniſterio veſtitũ
reſurgat: multa ſecũ habens incremēta vti
litatis humanę: cur nō credibile ſit dei vir
tute moꝛtuuz poſſe reſurgere: melioꝛata tã
tum ſubſtantia nō numero multiplicatum.
Quid ergo requirit̃ ab īfideli quo coꝛpoꝛe
reſurgant moꝛtui: cũ exempla ꝑdicãt ad fi
dem hanc melioꝛatę reſurrectionis nō amiſ
ſę ſubſtãtię: quia pꝛopꝛium coꝛpus recipiet
in quo creatus eſt adam: iuxta exempla ſu
pꝛadicta. Nō oīs caro eadem caro.
Alia quidē hoīs: alia autem peco
ris: alia caro volatilium: alia caro
piſcium. Cum ex eadē maſſa omnis caro
ſit: vnde ⁊ quomō ī his tanta diuerſitas ē:
vt vna impēſa faceret genera diuerſa. Di
cant nunc ſophiſtę mũdi ⁊ ſcrutatoꝛes ſide
rum: ſi valent cōpꝛehēdere quę extra ſe ſũt:
cum quid intra ſe ſit neſciant. Deniqꝫ omēs
mundani philoſophi quia mentē ſuam legi
dei humiliare vt fidem eius ſuſciperent no
luerũt: diuerſa ſemper ⁊ ↄtraria aſſerentes:
inaniſſimis diſputationibus inuicē ſe cōfu
derunt: qꝛ in nullo hoꝝ teſtificatę veritatis
ſignum agnitum eſt: qđ antepoſitum ver
bis cōmendaret doctrinã: ſicut ⁊ deus diſ
creuit diſciplinę veſtrę quę non verbis pꝛo
batur ſed virtute: cui nō poſſunt verba reſi
ſtere. Quēadmodũ ergo ex vna impenſa di
uerſa animantium caro ē: ita ⁊ vnius carnis
homines: diuerſi erunt dignitate in reſurre
ctione: vt talis vnuſquiſqꝫ appareat qualis
fuerit meriti: quippe cuz etiã hic diuerſitatē

coꝛpoꝝ videamꝰ. Et corpora celeſtia
et terreſtria: ſed alia quidē celeſtiuz
gl̃ia: alia autem terreſtrium. Cęleſtia
coꝛpoꝛa ſunt reſurgentium: terreſtria autez
antequã moꝛiant̃ aut ſurgãt: vt qꝛ chꝛiſtus
cęleſtis eſt: ex eo coꝛpoꝛa cęleſtia dicantur:
ex adaz vero qꝛ terreſtris ē terreſtria coꝛpa.
Alia claritas ſolis: alia claritas
lune: ⁊ alia claritas ſtellaꝝ. Stella
em̄ ab ſtella differt ī claritate. Uniꝰ
naturę cōparatiōe vtitur ad indiſcretę ſub
ſtantię reddendã rōnem: quia ſicut ſol ⁊ lu
na ⁊ ſtellę cum ſint vnius quidez naturę: di
uerſę tamē claritatis ſunt: ita ⁊ homines cũ
ſint vnius quidē generis: merito tamē diſſi
miles erunt in gl̃ia: vt claritati ſolis illoꝛuz
dignitas exequet̃. Qui centeſimũ numerũ
habent: qui vt perfecti eſſent pꝛimi gradus
Math.13. ęmuli fuerunt: de quibus dictũ eſt: Tũc iu
ſti fulgebũt ſicut ſol in regno patris ſui. Lu
nari autē claritati hi cōparandi ſunt: q̄ ſexa
geſimũ numerũ bonis operibꝰ mercati ſunt
vt ſecũdi gradus meritũ haberent. Stellis
autē clarioꝛibus coꝝ merita cōparãda ſũt:
qui triceſimũ numerũ tertij gradus digni
tatem iuſtis laboꝛibus quęſiuerũt. Sequē
tibus vero ſtellis quę inter claras ⁊ obſcuri
oꝛes medię ſũt: peccatoꝛes homines coap
tandi ſunt: qui de tribus nullius gradꝰ adi
piſci honoꝛem voluerũt. Tetricis aũt ſtellis
⁊ omniũ nouiſſimis: perfidoꝛuz reſurrectio
ſimilis eſt: qꝛ errorē ſecuti ſtellis in erroꝛem
ducentibus cōparandi ſunt: ſicut dicꝛ ī epi
ſtola ſua iudas apl̃s. Infidelitas eni nō po
teſt claraz reſurrectionē habere: qꝛ ſicut car
bo cinere ſuo coopertus obcęcatur: ita ⁊ hi
ꝑfidia ſua erroꝛis tenebꝛis circũdati luce ca
rebunt. Ita erit et reſurrectio moꝛ
tuorum. Exempla dat: vt nō ſit dubium
reſurrectionē moꝛtuoꝝ futuram: vt accepta
ratione nemo ambigat. Seminatur ī
corruptela: ſurget in incorruptela.
Semiare eſt ſepelire vt coꝛrumpat̃: reſurge
re autē in incoꝛruptela: iam exuſcitatum nō
poſſe coꝛrumpi: ſed habere claritatem īmoꝛ
talitatis. Seminat̃ ī ignominia re
ſurget in gl̃iaz. In ignominia ſeminat̃:
dum in tetrico ponit̃ fit fedum ⁊ ſcatet ver
mibus: ſurgere ē autem in gloꝛiã: qꝛ exuſci
tatũ ⁊ lumen erit ⁊ nullã ſqualoꝛis iniuriaz
patiet̃. Seminatur in infirmitate:
ſurget in virtute. In infirmitate ſemia
tur: quia immobile ē ⁊ irregibile: ſurget au
tem in virtute: quia iam totum viuũ erit ac
vegetum. Seminat̃ corpus anima
le: ſurget corpꝰ ſpiritale. Animale coꝛ
pus eſt dum cibis ſuſtentat̃ vt viuat: ſpiri
tale autem cũ hoꝝ nihil indigebit cōuerſuz
in vitam. Oīa ſupꝛadicta hoc ſenſu claudũ
tur. Nō em̄ coꝛpus aīale ſemper hic habere
poteſt ſpũmſanctũ. Tunc vero: id eſt ī reſur
rectione: ſemꝑ manebit in ſanctis. Surget
coꝛpus ſpiritale qđ poſſet ire obuiam xp̄o.
Sicut ſcriptum eſt: Factus ē pri
mus homo adã in animam viuen
tem: nouiſſimus adam in ſpiritũ vi
uificãtem. Notandũ eſt q̄ cum duos adã
eiuſdem naturę vtroſqꝫ demonſtrat: qđ cō
tra manichęos et apollinariſtas facit: q̄ ne
gant dei verbo: perfectum hominem eſſe ſu
ſceptum. Sed nō prius qđ ſpirita
le eſt ſed qđ animale: deinde quod
ſpiritale. Primus homo de terra
terrenus: ſecũdus hō de celo cele
ſtis. Qualis terrenus: tales et ter
reni. Cęleſtis dicitur: quia nō humanę fra
gilitatis ritu: ſed diuinę maieſtatis nutu et
conceptus eſt ⁊ enixus. Nam vſqꝫadeo na
turam noſtri habuit: vt ſecundus adam di
catur ⁊ homo. Et qualis celeſtis: ta
les et celeſtes. Si ideo vt hęretici volũt
noſtri generis aſſumptꝰ homo non fuit qui
cęleſtis dicitur: ergo nec iſti naturę nr̃ę ſunt
qui cęleſtes appellantur. Si vero de his ne
mo dubitat: nec de illo eſt ambigendum.
Igitur ſicut portauimus imaginē
illius terreni: portemus et imagi
nem huius celeſtis. Peccatoꝛ imaginē
adę poꝛtat: iuſtꝰ vero imaginē xp̄i. Ergo ſi
cut poꝛtauimus veterem hominez ante ba
ptiſmũ: ita ⁊ poſt baptiſmum poꝛtemꝰ no
uum. Hoc autez dico fratres: quo
niã caro et ſanguis regnum dei nō
poſſidebunt: neqꝫ corruptio incor
ruptelam poſſidebit. Frequenter ſcri
ptura carnē pꝛo operibus noīat carnis. Ut
ibi: Uos autem in carne nō eſtis: ſed in ſpi
ritu. Aliter caro ſicut eſt: regnũ dei nō poſſi
debit niſi imoꝛtalitate veſtita. Ecce my
ſterium dico. Obſcuritatem ſignificat
nominando myſterium. Omnes qui
dem reſurgemꝰ: nō omnes imuta

bimur. Oēs aūt hoies reſurgēt: ſʒ ſoli q̄ regnaturi ſūt i glīaʒ mutabūt. Siue ita: Oēs reſurgemꝰ: q̄ in aduētu xp̄i mortui inueniemur: ſʒ n̄ oēs imutabūt q̄ i corpe ſint repti: qꝛ ſci ſoli btitudinis gloriā ꝯſequēt. In momēto: i ictu oculi. Per ictū oculi: nimiaʒ breuitatē vult ſignificare momēti: vt quāta ſit dei potētia ex ſurrectōiſ celeritate cognoſcas. In nouiſſima tuba et mortui reſurgēt icorrupti et noſ immutabimur. Nouiſſimꝰ aduētꝰ itelligit xp̄i. Mortui aūt vel pctōres intelligēdi ſūt: q̄ etiā viuētes mortui eē dicūt: vt ad penā aut imortales vt abſq; aliq̄ mēbroꝝ diminutiōe reſurgāt. Vl' certe ſimpl'r oēs mortuos reſurgere dic: ꝛ ſolos ſctōs cuʒ his q̄ viui iuſti inuēti fuerit i gloriā imutari. Oportet eni incorruptibile hoc. Necē ē fieri qd̄ promiſſū ē. Induere icorruptelā et mortale: hoc iduere imortalitatē. Et qd̄ induit ꝛ ē ſilr idumētū. Cū aūt mortale hoc iduerit imortalitatē: tūc fiet

Oſee.13. ſermo q̄ ſcriptꝰ ē: abſorpta ē mors i victoria. Vt euacuatl cauſis mortis ꝑ diuinā victoriā ac ſi abſorpta ſi ꝑeat. Ubi ē mors ſtimulus tuꝰ: Ubi ē mors victoria tua? Propheta ex ꝑſona iuſtoꝝ loquit inſultādo morti. Stimulꝰ autē mortl ē pctm̄. Sagitta mortl pctm̄ ꝑ qd̄ aīe iugulant. Uirtꝰ vero peccati lex. Dū fortiꝰ ꝛ maiꝰ ſit ꝑ ſciaʒ peccatū. Deo aūt grās q̄ dedit nobis victoriaʒ ꝑ dn̄m nr̄m ieſū xp̄m. Victoriā illiꝰ pcti in q̄ lex ꝑ carnalē noſtrā volūtatē fuerat infirmata: quā xp̄s crucl exemplo deſtruxit.

Itaqʒ frēs mei. Reddita reſurrectōis ratiōe de q̄ heſitabāt: hortat eos in dei ope ꝑmanere iā certos de retributione futura.

Stabiles eſtote et imobiles: abūdātes in ope dn̄i ſemꝑ: ſciētes ꝙ labor veſter nō ē inanis i dn̄o. Nemo vos de gradu ſpei futurę vltra permoueat.

Capitulum decimūſextuʒ.

Ca.LXVII. De collectis q̄ fiūt i ſanctos ſicut ordinaui ecclīe galatie: ita ꝛ vos facite. De ſumptibus dicit qui per ſingulas eccleſias collecti hieroſolymā ſanctis pauperibꝰ mittebant. Per vnam ſabbati. Una ſabbati dn̄ica dies eſt: ſicut in euangelio dicit: dn̄m vna ſabbati ſurrexiſſe. Unuſquiſqʒ veſtꝝ apud ſe recōdēs qd̄ ei bn̄placuerit: vt nō cuʒ venero tūc collecte fiāt. Ut paulatim reſeruantes: non vna hora grauari ſe putāt: vt hilares datores diligantur a deo. Cū aūt fuero p̄ſens: quoſcūqʒ ꝓbauerit ꝑ epl'am hos mittā ꝑferre grām veſtrā i hieruſalem. Qd̄ ſi dignū fuerit vt ego eā: mecum ibunt. Per ſe clarum ē: quia vtrūq; in eorū arbitrio derelinquit: vt ꝛ qd̄ dederint portet: et per quos dilexerint ipſi eant. Ueniā autē ad vos cū macedoniā ꝑtrāſiero. Nam macedoniam pertranſibo niſi vos me deduxeritis quocunqʒ iero. Nolo enim vos nunc in tranſitu videre. Spero eni me aliquantū tēporis manſurū apud vos ſi dominus ꝑmiſerit. Quia ita ſe agunt macedones vt nō ſit neceſſe mihi apud eos diutiꝰ remanere. Apud vos neceſſe eſt vt maneā vel hyeme. Multa eni ſunt quę corrigant a vobis: ſicut medicus ibi morā habet vbi plures ęgrotant.

Manebo aūt epheſi vſq; penteco ſten. Oſtium autē mihi apertuʒ eſt magnum ꝛ euidens: ſed aduerſarij multi. Ideo ibi permanebo: quia cum mihi euidens datus ſit aditꝰ prędicandi: ſunt plurimi qui reſiſtant. Si autē venerit timotheus: videte vt ſine timore ſit inter vos: quia opus dn̄i oꝑatur ſicut ꝛ ego: ne q̄s illū ſpernat. Sine tribulatōis formidine: vel etiā veſtri cōtemptus. Deducite auteʒ illum in pace: vt veniat ad me. Expecto eni illum cum fratribus. Nihil admittētes ꝙ ad animi eius proficiat leſionem.

Ca. LXVIII De apollo autem fratre notū vobis facio: quia multum illuʒ rogaui venire ad vos cū fratribus: ꝛ vtiqʒ nō fuit voluntas vt nūc: veniret autē cū oportunum fuerit.

Ca.LXIX Uigilate: ſtate in fide: viriliter agite ꝛ ꝯfortami: oīa vr̄a cū charitate fiāt. Uigilate mentis oculis ad diaboli aſtutias ꝓcauēdas. State: qꝛ ſtātibus difficile ſomnꝰ obrepit. Uirilit agite. Mulieris em̄ ois incōſtātia ꝛ varietas indicat. Cōfortamini: vt ſit in vr̄a virtute ꝓfectus. Omia nō inanis glīę cauſa: ſʒ charitatl grā facere feſtinate.

Ca.LXX Obſecro aūt vos fratres: noſtis domū ſtephane ꝛ fortunati ꝛ achaici: qm̄ ſunt primitia

achaie: ꝛ i miſteriū ſctōꝝ ſe ordinauerūt: vt ꝛ vos ſubiecti ſitꝭ talibꝰ et omni cooꝑerāti ꝛ laborāti i vobiſ.

Ca.LXXI. Gaudeo aūt i p̄ntia ſtephane ꝛ fortūati ꝛ achaici: qm̄ id qd̄ vobis deerat ipſi adipleuerūt. Quia ꝓſētes ſūt apud vos: ꝛ in illis magnū poteſtis habere profectū: ſiue qua mihi venerūt ꝓ vob miniſtrare officium charitatis. Refecerūt autem ꝛ meum ſpiritum et veſtruʒ ſpiritum charitate. Pro vobis veſtruʒ: pro mea lęticia meū refecerunt. Cognoſcite ergo huiuſmodi. Unde alibi ait: Cognoſcite eos qui ita ambulant vt habetis formam noſtram. Hic cognoſcite: honorate: cognoſcētes eorū ſtudiū vel laborem.

Ca.LXXII. Salutāt vos eccleſie aſie. Salutāt vos in domino aquila multum et priſcilla cum ea que in domo eorum eſt eccleſia apud quos etiā hoſpitor. Domeſticā cōgregationem fraternitatis eccleſiaʒ nominauit. Salutant vos frēs omnes. Salutate inuiceʒ in oſculo ſācto. Salutatio mea ma

Ca.LXXIII nu pauli. Si q̄s nō amat dn̄m ieſū xp̄m: ſit anathema. Sic illis q̄ eū amāt redēptio venturꝰ ē xp̄s: ita qui cū nō amāt anathema ſit: id ē vt illis abominet ꝛ ꝑdat.

Maranatha. Magis ſyrū ē ꝙ hebręū: tn̄ ex ſermone vtrarumq; linguaꝝ aliq̄d hebręū ſonat: ꝛ interp̄tat dn̄s nr̄ venit. Gr̄a dn̄i nr̄i vobiſcū. Proprię manꝰ cōſueta ꝯſcriptio. Charitas mea cū oibꝰ vobis. Ut quō vos ego diligo: ita ꝛ in xp̄o inuicē diligatis. In xp̄o ieſu. Nō ſm̄ ſęculi charitatē. Amē. Confirmatio ē bn̄dictionis hic ſermo: ſicut ſuꝑius ipſe demonſtrat: quō inq̄ens dicit amē ſuꝑ tuā benedictionē?

Explicit explanatio ſācti Ambroſij epi i epl'am bti pauli ad Corinthios primā.

Incipit prefatio eiuſdē i epl'am bti pauli ad Corinthios ſcd̄am.

Secūdā epl'aʒ Apl's ſcribit corinthijs. Cuiꝰ hęc principalis eſt cā: qm̄ i p̄ma ꝓ quorūdam pctis doctores coꝝ ꝓcipue corripuerat: ꝛ multū fuerāt contriſtati: Nūc eos cōſolat ſuū eis ꝓponēs exēplū: et docēs nō debere egre ferre ꝙ pro alioꝝ ſunt ſalute correpti: cū ipſe ꝓ aliena ſalute ꝑiculis quotidie ꝛ morti ſubiaceat.

Explicit p̄fatio. Incipit explanatio ſcti Ambroſij epi in epl'am bti pauli ad Corinthios ſcd̄m.

Ca.I. Paulus apoſtolus xp̄i ieſu. Querit cur in oibuſ epl'is ꝯtra vſū epl'aꝝ p̄mo ſuū nomē ponat: ꝙ eoꝝ ad q̄s littere deſtināt. Sʒ hoc auctoritas apl'ici ordinis: qꝛ miorib ꝰſcribit: ſic etiā ꝛ iudices ſęcl'i ſolēt ad eos q̄s regūt ſcripta dirigē. Per volūtatē dei. Dei non hoim volūtate: ſil' vt oñdat nō ſine p̄ris volūtate ſe miſſum a xp̄o. Et timotheꝰ frat ecclīe dei q̄ ē corinthi. Nō dixit paulꝰ ꝛ timotheꝰ: quia nō ambo apl'i. Ad philipēſes vero vbi non erat tanta auctoritas: ſerui ambo ponunt.

Cū ſctis oibꝰ. Hic ſcti p̄nt accipi ſacerdotes: q̄ i p̄ma ponūt: dn̄m iuocātes: et ad philippēſes: cū ep̄is ꝛ diaconeſ. Jō aūt pꝰea noiant: nec paꝝ intelligētes eos ꝓmiſſos eē putarēt: cū iā ſint i ecclīa ꝯphēſi. Qui ſūt i vniuerſa achaia. Cuiꝰ ē metropol' corinthus. Gratia vobis ꝛ pax a deo.

Bn̄dictꝰ deus et pater. Pater miſericordiaꝝ: qꝛ ex ip̄o ē ois miſcdia. Et deꝰ totiꝰ ꝯſolatōis. Id ē ꝑfecte ꝯſolationis qꝛ nō ē minꝰ tribulatōe ſolatiū. Qui ꝯſolat nos i p̄ſſura nr̄a. Nō i aliq̄bꝰ: ſʒ in oibꝰ. Ut poſſimꝰ et ip̄i ꝯſolari eos q̄ ſūt i oi anguſtia ꝑ exhortatiōeʒ q̄ exhortamur et ip̄i a deo. Propt'ea libamur vt ꝛ nos ꝛ alios ꝯſolari ꝛ de triſticia libare poſſimꝰ. Aut ita formā nob dat alioſ ꝯſolādi: vt ꝑ exhortatōʒ q̄ ip̄i a deo cōſolamur: agnoſcamꝰ ꝙ deꝰ timētiū ſe neminem derelinq̄t: ꝛ ml'to magl in futuro remuneret q̄s etiā i p̄ſenti ſi deſerit. Qm̄ ſic abundāt paſſiōes xp̄i i nobis. Id ē ꝓ noie xp̄i. Ita et ꝑ xp̄m abūdat etiā ꝯſolatio nr̄a. Ut ꝛ petrꝰ ē de carcere libatꝰ: ꝛ ip̄e paulꝰ viſiōe dn̄i ꝛ voce ꝯfirmatꝰ i tēplo.

Siue aūt anguſtiā patimur ꝓ vr̄a exhortatōe et ſalute. Qꝛ vos ad ſalutē exhortamur: ſiue vt vobis exēplū tolerātię ꝓbeamꝰ. Nā māifeſtū ē: qꝛ ꝓ q̄ patimur: ip̄e nob adeſt ꝯſolēs nos ꝑ libatiōem: eripiens nos de preſſura iteruentu maieſtatis ſuę.

Siue autē p̄ſſurā patimur ꝓ vr̄a exhortatiōe ꝛ ſalute: ſiue exhortationē cōſequimur ꝓ veſtra exhortatione q̄ operatur ꝑ patiētiā earūdē paſſionū quas ꝛ nos ip̄i patimur:

Et ſpes nr̃a certa ē ꝓ vobis qꝛ ſci-
mus ꝙ ſi ſocij eſtis paſſionum ſic ⁊
cõſolatõis eritis. Generaliter loquitur:
vt quia cauſa credentiũ perſecutiões patie-
bantur a perfidis ſubiecti iniurijs ⁊ cędib⁹:
ſic iterũ auxilio dei liberabantᷣ ad cõſolatio
nē credentium: ne ſcandalũ paſſi a fide exci
derēt: qꝛ iniurię apoſtolorum tēptationes
erant credentiũ: ſicut ſcriptũ eſt in prophe-
Zacharie.13. ta zacharia: Percutiã paſtorem ⁊ diſpergē-
tur oues gregis. Quãuis futura credãt: fi-
deles tamē inter ipſa ꝑmordia preſſurę no-
uellis faciunt ſcãdalum. Putant eni inanē
eſſe promiſſionē: ſi vi oppreſſum viderint ꝑ-
dicantē. Sed ſi iam firmus ē credens: cõpa-
titur cũ ſuo magiſtro fidens de ſpe futura:
vt ſimul cõſoletur cũ quo ⁊ cõpatitur.

Ca. II. n On eñ volum⁹ vos ignora-
re frẽs de preſſura noſtra:
que facta eſt in aſia: qꝛ ſupra
modũ grauati ſumus ſupra vires:
ita vt deſperarem⁹ nos etiã viuere.
Ideo paſſiones preſſurarũ indicat prope
vſqꝫ ad mortem illatas: vt oſtēdat quę ma-
la ſalutis illorum cauſa patiebantur: vt nõ
grauius ferrent ſi corriperentᷣ errores illorũ
ab his qui hęc tã aſpera tolerabãt ꝓ illis.
Quis eni medicorũ nõ arguat ſuſceptũ ſuũ
negligenti⁹ ſe tractantẽ: ne cura medicinę
eius ſine affectu remaneat? Sed ipſi in
nobis reſponſũ mortis habuimus
vt nõ ſimus fidentes in nobis ſꝫ in
deo qui ſuſcitat mortuos. Tantã in-
ſolentiam iniquitatis ſignificat inſurrexiſ-
ſe cõtra fidei ꝑdicatores vt mortē ante ocu-
los haberent. Deniqꝫ erepti de ipſa preſſu-
ra: reſuſcitatos ſe dicunt. Sic eni afflicti fu-
erant vt deſperarēt de preſenti vita. Sꝫ qꝛ
deus preſidia ſua nõ negat i neceſſitate po-
ſitis: maxime ſuis: eripuit illos deſperãtes
de ſemetipſis: fidentes aũt de deo. Nimia
eñ preſſura deficere ſe profitebantᷣ: niſi ad-
eſſet deus. Qui de tãtis mortib⁹ li-
berauit nos: in quo ſperam⁹: quia
⁊ liberauit accedente ꝓ nobis etiã
vr̃a oratione: vt i multoꝝ facie do-
nũ qđ i nos collatũ eſt ꝑ multos in
graꝝactione celebretᷣ pro nobis.
Hoc dicit: qꝛ gratia dei multorum cauſa cõ-
ſolata eſt apoſtolos: id eſt: omniũ credenti-
um quorũ cauſa ⁊ preſſurę eis ingerebantᷣ:
ac per hoc qꝛ omniũ cauſa eſt: cũcti deo grã-
tias referant cum ceſſat temptatio: aut cũ
oritur ſimul obſecrent. Glĩa enim no-
ſtra hec eſt: teſtimonium cõſcientie
noſtre. Hoc dicit: quia de conſcientia ſua
preſumebãt: quia pura erat ab omni ſimu-
latione: quãobrem de dei auxilijs non diffi
debant. Quia in ſimplicitate ⁊ ſin
ceritate: nõ in ſapiẽtia carnali: ſed
in grã dei conuerſati ſumus in hoc
mũdo: abũdantius aũt apud vos.
Hec eſt glĩa ꝯſcientię quã dixit: ſimplicitas
⁊ ſinceritas. Et quia hęc đ dei doctrina ſũt:
adiecit: nõ in ſapientia carnali ſed in gratia
dei: vt oſtenderet nõ humanę ſapientię ſed
euangelicę predicationi: liberam ſe conſciē-
tiam exhibuiſſe: preterita refricat. Hoc eniꝫ
ſignificat ꝙ in prima epiſtola arguit fucatã
ꝑdicationem iuxta humanũ ſenſum apta-
tam. Cuius predicatores duplici genere in
ſapientia carnali accuſat: et quia iuxta mũ-
di ſenſum predicabant ne facile offenderēt
homines: ⁊ queſtus cauſa hoc agebãt: pro-
prijs lucris carnalibus ſtudentes. Vñ apo-
ſtolus nunqꝫ a corinthijs ſumpt⁹ voluit ac-
cipere: ne his occaſionẽ daret: eo ꝙ ſimilis
eis eſſet in hac re. Hinc eſt quod dicit: abun
dantius apud vos ſimpliciter cõuerſati: qꝛ
cum ab alijs acceperit ab his noluit: ne ar-
guendi eos auctoritatem amitteret.

n On eim alia ſcripſimus vo- Ca. III.
bis ꝗꝫ que legiſtis vel cog-
noſcitis. Ea ſe dicit ſcribere quę
nõ ſolum litteris cernerent ſed ⁊ operib⁹ ei⁹
manifeſta haberēt: vt probaret ea quę loq-
tur geſtis ſe implere: quibus vniuſcuiuſqꝫ
mens ⁊ propoſitum diſcitur. Spero au
tē ꝙ vſqꝫ ad finẽ cognoſcetis ſicut
et cognouiſtis nos ex parte: quia
glĩa veſtra ſumus: ſicut et vos no-
ſtra in die domini ieſu chriſti. Profi
cere illos ſperat: ex eo ꝙ iam ceperant meli-
ores effici: cognito affectu circa ſe apoſtoli:
⁊ gloriabantur in eo velut filij in patre cha-
riſſimo. Unde ⁊ apoſtolus gloriam ſuam
videri teſtatur in filios obaudientes: et tũc
debere videri quando prodeſt: id eſt in die
iudicij dei. Hoc dicẽs perſeuerãdũ monet.
Et hac fiducia voluerã prius veni
re ad vos: vt ſecũdã grãm habere-
tis ⁊ ꝑ vos trãſirem in macedoniã

et iterum a macedonia venirem ad
vos: et a vobis deduci in iudeam.
Hac fiducia emendata eſt vita illorũ. Iam
eni ⁊ deſiderare illos ſe ſignificat: quos an-
te indignum erat videre. Plenã ergo grãm
habuiſſent de aduentu eius: qꝛ imago ē epi
ſtola: preſentia aũt veritas. Nõ ē itaqꝫ ocio
ſum: qꝛ voluerat ire: ⁊ nõ ijt. Intelligi eniꝫ
vult eē aliquos inter eos quoꝝ cauſa volũ-
tatem ſuã non impleuit: vt adhibita opera
purificarentᷣ. Hoc ergo cogitãs nun
quid leuitate vſus ſum: aut que co-
gito ſecũdum carnem cogito: vt ſit
apud me eſt eſt: nõ non. Cũ dixit vo
lueram venire ad vos ⁊ nõ ijt: idcirco nun-
quid leuitate vſus ſum inquit: quia videtᷣ
qui dicit aliquid ⁊ nõ facit: leuitate vti. Iõ
ne forte iſtud de aplõ arbitraretur: hoc pur-
gat: quia nõ iſtud leuiter ſed cũ conſilio fe-
cit: vt nõ impleret qđ diſpoſuerat. Aut nũ-
quid ꝗ cogito inquit ſcđm carnem cogito?
Qui eñ ſcđm carnē cogitat: tunc nõ implet
quę diſponit: quãdo aut ꝑſonis amplioꝛib⁹
defert: aut certe lucris aut apparatib⁹ vinci-
tur: qđ apoſtolus ſemꝑ ſpreuit. Spiritalis
autē tunc diſpoſitum nõ implet: quãdo ꝓ-
uidentius aliquid ꝓ ſalutę animę meditatᷣ.
Sicut ⁊ aplũs ideo nõ impleuit qđ voluerat:
vt per hoc ipſuꝫ meliores efficerentᷣ: ſciẽtes
ideo diſtuliſſe eũ: quia quidã adhuc intᷣ eos
nõ ſe purificauerãt a peccatis. Ut ſit inquit
apud me eſt eſt: nõ nõ. Hoc ſignificat: qꝛ nõ
aliud egit ꝗꝫ ſcit agenduꝫ: qꝛ vtilitas ante-
ponenda eſt voluntati. Hic ſenſus ſpirita-
lis eſt: Carnalis aũt ſenſus ſic mutatur: vt
anteponat voluntatē vtilitati. Fidelis
autem deus: quia ſermo noſter nõ
eſt: eſt ⁊ nõ. Hoc eſt qđ dič ⁊ ad galatas:
Gal.2. Si quę deſtruxi hęc eadē ędifico: ꝑuaricato
rem me conſtituo. Ideo ergo fidelem in ſe
dicit dei predicationem. Nam hoc faciunt
adulatores: Frequenter enim ne homines
offendant: quę vera ſunt ꝑtermittũt. Dei
eni fili⁹ ieſus chriſtus qui in vobis
ē: qui per nos predicatus ē: ꝑ me ⁊
ſiluanũ et timotheũ: nõ fuit ē et nõ:
ſed ē in illo fuit. Quantũ ad idoneos ꝑ-
dicatores ꝑtinet hoc debet eſſe vt ſit apud
illos eſt eſt: nõ non: vt non aliud faciant ꝗꝫ
ſciunt vtile. Quia eni frequẽter aliud volu
mus ꝗꝫ eſt vtile: ne volũtas vincat vtilita-
tem: ideo aplũs voluntati ſuę vtilitatē ꝑpo-
fuit ne iret ad illos. In chriſto eni ieſu non
fuit eſt ⁊ nõ: ſed eſt in illo fuit: qꝛ nunquam
aliud voluit ꝗꝫ eſt vtile. Semper enim vo-
luntas eius cũ vtilitate eſt: nec immutatus
eſt vt faceret inuitus ſicut homo qđ eſt vti-
le: aut vt ambigeret de aliquib⁹ ⁊ mutaret
voluntatē. Quotquot eni ꝓmiſſio-
nes dei ſunt: in illo ē: et in illo amē
deo ad glĩam per nos. Manifeſtum ē
quia ſemꝑ in deo veritas eſt: hoc ē amē: ma
nifeſtata per chriſtũ: poſt per apoſtolos ꝑ-
dicata ad glĩam dei: ſignoꝝ virtutib⁹ teſti-
moniũ perhibentib⁹ vera eſſe quę promiſit
deus per xp̃m dominũ noſtrum. Gloria eñ
dei eſt cum ab illo omnia: ⁊ per illum ⁊ i illo
eſſe diſcuntur. Qui aũt cõfirmat nos
vobiſcum xp̃s dominus: ⁊ ꝗ vnxit
nos deus: qui ⁊ ſignauit nos ⁊ de
dit pignus ſpiritum i cordibus no
ſtris. Chriſtum dicit cõfirmare gentes i fi-
de promiſſa iudęis: quia ipẽ eſt ꝗ fecit vtra-
qꝫ vnum: id eſt circumciſionē ⁊ preputium i
vno nouo homine faciens pacē. Dñs ergo
cõfirmat: ⁊ deus ꝗ vnxit nos: id eſt ꝗ dedit
regiã honorificentiã: ſicut dicit petr⁹ aplũs:
Quia ſumus inquit genus regale ꝑ vnctio 1. Petri. 2.
nē ſpiritalem: cuius typus fuit in regib⁹ iu-
deoꝝ. Qui ⁊ ſignauit nos dando ſpũm ſuũ
nobis pignus: vt nõ ambigamus de ꝓmiſ-
ſis eius. Si eni adhuc mortalibus ſpirituꝫ
ſuum credidit: dubium nõ eſt: qꝛ iam imor-
talibus addat glĩaꝫ: Unũ tamē opus dicit
patris ⁊ filij: qꝛ ⁊ chriſtum dicit cõfirmare et
deum. Quē enim confirmat fili⁹: confirmat
⁊ pater: ⁊ cum dat ſpirituꝫ pater: dat ⁊ fili⁹:
quia vtriuſqꝫ eſt ſpirituſſanctus: ſicut dicit
ad romanos: Si quis autē ſpiritum chriſti Ro. 8.
nõ habet: hic nõ eſt eius. Cũ ergo de per-
fectione hominis locutus eſt: trinitatis hoc
loco fecit mentionē: omnis eñ ſumma per-
fectionis: in trinitate cõſiſtit.

e Go vero teſtē deum inuoco Ca. IIII.
ſuper aĩam meam: qđ parces
vobis nõ veni corinthum.
Nunc manifeſtat qua cauſa cum voluiſſet
ire ad illos diſtulit: vt tunc iret quando iaꝫ
prope omnes emendatos ĩueniret. His eñ
nũc loquitur qui videbantᷣ ſe velle corrige-
re. Sed operam non dabant vt hoc imple-
rēt. Quia ergo corripere illos neceſſe erat:
iter ſuum ad illos conuertit: ne contriſta-
ret multos: et hoc fuit illis parcere. Quod

vt mētibus eorum cōmendet: deuz teſtem
dat: ne putarent ſe indignos eſſe ⁊ cōtemni
ab illo: quo cōperto: vt pręſentiā eius mere
rentur emēdare ſe. **Nō ꝙ dominemur
fidei veſtre: ſed adiutores ſimus
gaudii veſtri: Fide em̄ ſtatis.** Quo/
niā fides nō neceſſitatis: ſed volūtatis res
eſt: ideo dicit: nō ꝙ dominemur fidei veſtrę.
Dominatus em̄ neceſſitatis cauſa eſt. Sed
adiutores ſumus inquit gaudij veſtri: hoc
eſt: quia ſicut in malo opere triſticia eſt: ita
⁊ in emendatiōe gaudiū. Huius gaudij ad/
iutores ſumus inquit: qꝛ volentibꝰ eis emē
dare: ſe offerunt cōmonitiones: vt qđ velle
ceperant poſſent implere.

Capitulum ſecūdum.

Ca.V. D **Ecreui autē hoc apud me:
ne iteruz in triſticia venire
ad vos.** Apertū eſt: qꝛ iō nolu/
it ire: ne forte corripiens paucos:
multos cōtriſtaret: ipſe etiā cōtriſtatus. Cō
patiunt̃ enim omnia membra vniꝰ męrore.
**Si em̄ ego cōtriſto vos: ⁊ quis ē
qui me letificet: niſi qui cōtriſtat̃ ex
me?** Hoc dicit: quia nō vult eos cōtriſtare:
ſed qꝛ peccatis ſtuduerāt: neceſſe erat illos
cōtriſtari inuito apoſtolo: ita tamē vt de cę
tero obaudientes facti lętificarēt eos q̄ cō/
triſtabant̃ cū eis: vt q̄ corripiendo contriſta
uerat eos: lętaretur ex his dū corriguntur.
**Ideo ⁊ ſcripſi hoc ipſuz: ne cū ve/
niſſez triſticiā habere a quibꝰ opor
tuerat me gaudere: certū habēs: qꝛ
meū gaudium oīm veſtrū eſt.** Idcir/
co dicit hęc ſe ſcripſiſſe vt poſtea veniēs nō
eſſet vnde cōtriſtaretur ſublatis vitijs: ſed
gauderet cū eis quaſi cū chariſſimis filijs:
vt quia ab infidelibꝰ tribulationibꝰ afficie/
batur: ab his vtiq̄ gauderet q̄ crediderāt.
Gaudiū eni apoſtoli: purificatio ē populi.
Ideo eni gaudet qꝛ vituperatio nō ē i eis:
quos ſimul oportet gaudere. **Nam ex
multa preſſura ⁊ anguſtia cordis
ſcripſi vobis ꝑ multas lachrymas:
nō vt cōtriſtemini: ſed vt cognoſca
tis charitatē quā habeo abūdātiꝰ
in vobis.** Manifeſtū eſt: qꝛ quando hoc
affectu quis aliquē corripit: vt plus illo do
leat peccatis eius: nō vtiq̄ vt illū cōtriſtet
corripit: ſed vt oſtendat illi quo amore dili/
gat eū. Qui eni nō hoc affectu corripit: fra/
trē contriſtat. Inſultat eni qui nō condolet
fratri. **Si quis autez cōtriſtauit: nō
me cōtriſtauit: ſed ex parte vt non
onerem vos omnes.** Omnes hos q̄s
dicit ſancti ſunt. Duę enim partes in popu
lo ſunt: ſicut i prima epiſtola memoraui. Hi
ergo ex parte ſanctorū ſūt quos cōtriſtatos
in errore fratris ſignificat: ſicut ⁊ ſemetipſū.
Hoc dicens: onerauit peccātē: vel eum qui
peccauerat. Plus em̄ fit reus: in cuius deli/
cto multi tribulātur: ac per hoc: **Suffi/
cit ei qui talis eſt (inquit) hec que fit
a pluribus obiurgatio.** Magnū do/
lorē vtiq̄ patitur qui delictū ſuū videt plu/
ribꝰ horrere. **Ita vt ecōtra magis do
nets ⁊ cōſolemi: ne quo modo abū/
dātiore triſticia abſorbeatur q̄ eiuſ
modi eſt.** Afflicto homini peccati proprij
cauſa ſubuenire ꝑcipit: qꝛ pęnitētia ſi de ve
ro animo eſt: hoc eſt: ſi correptꝰ ſtatim i ani/
mo doleat: protinus habet fructū. Deniq̄ i
regnorū libro habet̃: qꝛ achab cuz arguiſſet
eū propheta: cōmotꝰ aīo ſtatim meruit ve/
niam. Et dauid in cauſa vrie ęthei correptꝰ
qꝛ cognouit ſe peccaſſe: delictum eius dele/
tum eſt. Itaq̄ ⁊ apl's: illū qui inceſtū com/
miſerat habēs vxorem patris ſui: obiurga/
tum ⁊ abiectum dolentē reuocari iubet: ne
diu videns ſe contriſtatuz ſperni: deſperās
de ſe: daret animū ad mūdū fruendū: qua/
ſi qui locum apud deū iam nō haberet: hoc
eſt maiori triſticia abſorberi: deſperantem
de ſe cōuerti ad admittenda peccata: q̄bus
grauatus abſorbeat̃ a ſecunda morte. Hęc
enim vera pęnitentia eſt: iam ceſſare a pec/
cato. Sic enim probat dolere ſe ſibi ſi de cę
tero deſinat. **Propt̄ qđ obſecro voſ
vt cōfirmetis in illū charitatez. Ad
hoc eni ⁊ ſcripſi: vt ſcirē an i omni/
bus obediētes eſtis.** Quantuz datur
intelligi obedientes hos factos in cęteris ꝓ
bat. Emēdauerāt eni quę ad ordinē eccl'ia/
ſticum pertinent. Unde etiā in hoc vult il/
los eſſe obedientes: vt cōfirmēt fratrē i cha
ritate ſuſcipientes eum in communione.
**Si cui autem aliquid donaſtis:
⁊ ego.** Manifeſtū ē qꝛ qđ iubet fieri ipe fa
cit: nec pōt hoc abnuere: quod etiam obſe/
crās vt fiat ſcribit: cū haberet poteſtatē iu/
bēdi. Sz qꝛ in prima ep'la graue eiꝰ detulit
crimē vt horrerēt illū omnes: nūc cuz recipi
illuz vult: orat ne adhuc exulcerato animo
aduerſus illum: durum illis eſſet habere cū

illo cōmunionez eccleſię. Neq̄ eni tanta in
eis erat: quāta in apoſtolo ꝓuidētia: vt ſta
tim intelligerēt faciendū eē qđ dicebat apo
ſtolus in cauſa huius dumtaxat: ideo obſe/
crat vt dimittāt illi: ſignificās deū illi igno/
uiſſe: quia nihil ſine dei ſpū agebat apl's.
**Eteni ego qđ donaui: ſi q̄d dona/
ui ꝓpter vos i perſona chriſti.** Hoc
dicto grauat illos: qꝛ ſi magiſter petentibꝰ
diſcipulis donauit cui voluerūt peccatum:
quātomagis obaudire debent diſcipuli ma
giſtro. Et vt ratū ei cui donauit oſtenderet
apud deum: ait in ꝑſona xp̄i ſe donaſſe qđ
donauit: hoc eſt: accepto tuliſſe xp̄m cuiꝰ le
gatione fungebat̃: vt factū apoſtoli factum
Math.16. ſit chriſti: ſicut dixit: Quęcunq̄ ſolueris ſu/
per terrā: erunt ſoluta ⁊ in cęlo. Si ḡ huic ꝓ
quo petierūt per apoſtolū chriſtuſ ignouit:
quātomagis huic iā ignotū erat: cui vt do/
nēt ipe etiā hortat̃. **Ne poſſideamur
a ſathana. Nec eni ignoramꝰ aſtu/
tias eius.** Hoc dicit qđ ſupra memoraui:
quia cōſolatio debet ſubſequi fratrem deli/
ctum flentē: ne diu cōtriſtatus ⁊ cōtemptuſ
a charitate eccl'ię: incipiat deſperare de ſe: ⁊
videns qui ſemꝑ in inſidijs eſt ſubtilis dia/
bolus: mentē eius vilez effectam: accedat ⁊
ſuggerat ei vt vel ꝑſentibus fruatur qui de
ſpe futuri pręmij deiectus ē: et pereat frater
poſſeſſus a diabolo: cui ad hoc pęnitentia
data erat: vt cōuerſus reformaret ſe: ſic di/
Ezech.18. cit in ezechiele propheta: Nolo mortē mo/
rientis: quantum vt reuertatur ⁊ viuat. Et
iterum: Cōuertant̃ inquit ⁊ replātabo eos.
Ca.VI. C **Um autez veniſſem troadā:
ꝓpter euangelium xp̄i: ⁊ oſti
ūm mihi aꝑtum eſſet i domi/
no: nō habui requiem in ſpū meo:
eo qđ nō inuenerim titum fratrem
meū: ſed vale illis dixi: ⁊ ꝓfectꝰ ſuz
in macedonia.** Troadę ſe perrexiſſe ſig/
nificat ad ꝑdicandū eis euangeliū chriſti: ⁊
cū cępiſſet prędicare: fuiſſe qui caperēt ver/
bum fidei. Sz quia ſolatium titi defuit: in/
tolerabilis erat labor perſtrepentiū cauſa.
Quāuis em̄ quidā eorum aperuerāt corda
ſua ad recipiendū ſermonē dei: tamē impru
dentia infidelium nō minima exiſtebat: in/
ſurgens in apoſtolū zelo credentium: ⁊ hęc
duo in vno impleri nō poterāt: aut fideles
inſtruere: aut incredulis repugnare. Ideo/
q̄ vale illis facto qui ſuſceperāt eum: profe
ctus eſt in macedoniā. **Deo autē grās
q̄ ſemꝑ triūphat nos i chriſto ieſu.**
Hoc eſt: deū apoſtolos triumphare in xp̄o:
victores illos facere in fide xp̄i: vt calcata ꝑ/
fidia tropheū habeat fides: duz ex perfidis
fiunt fideles: ⁊ maliuoli nō ꝓficiūt in perſe
quēdo credētes. **Et odorē noticie ſue
manifeſtat per nos in oī loco: quia
xp̄i bonus odor ſumus deo: in his
q̄ ſalui fiūt: ⁊ his qui pereunt.** Odor
noticię dei: in xp̄o ⁊ per xp̄m eſt. Odorē aūt
idcirco dixit: quia ſicut quędā res quę cum
nō videant̃: per odorē tamē cognoſcūtur: ⁊
intelligis in loco aliquo eſſe qđ non vides:
ita ⁊ deus quia inuiſibilibis eſt per chriſtuz
ſe voluit intelligi: vt prędicatio xp̄i q̄ vtiq̄
inuiſibiliter ſicut ad nares odor: ita ad au/
res ꝑuenit: deū patrē inſinuaret creaturę et
filiū eius vnigenitū. Cuius rei legatiōe fū/
gētes apl'i: ſicut dicit dominus ad deū: fili/
us ad patrē: Sicut me miſiſti i hunc mūdū Ioh.17.
ita ⁊ ego eos mitto in hunc mundū: odorez
noticię dei ⁊ xp̄i per ſigna ⁊ ꝓdigia manife/
ſtarent. Uera em̄ eſſe de deo ⁊ xp̄o ꝑdicatio
virtutis teſtimonio ꝓbat̃. Quę ideo i odo/
re ſignificata eſt: qꝛ cū deus nō videat̃ ꝑ hęc
quę inuiſibiliter operat̃: in apl'is eſſe intelli/
git̃: vt veritas doctrinę manifeſtaret̃. Qui
ergo recte aſſerit xp̄m: bonus odor eſt deo:
laude dignus in eo qui credit: nec vitupera
bilis in illo qui nō credit. Qui vero non re/
cte aſſerit chriſtū: malus odor eſt deo: taz in
his qui fidi ſunt: q̄ in illis qui diffidūt: pro
vtriſq̄ em̄ reus erit. Qui eni diffidit: idcir/
co videtur nō credere: qꝛ peruerſū eſt qđ au
dit ⁊ qui credit male credit. Apl's ḡ rōne le/
gis locutus ē: vt ſicut i lege qui hoſtias bo/
no voto offerebat: bonus odor erat deo et
acceptabilis: ita ⁊ nūc ꝑdicationis virtus
doctrinę odorez ꝑſtat: fragrantē deo. Quā
ob cauſaz auxilijs ſuis tutos ꝑſtabat deus
apl'os: vt verba cognitionis eius infunde/
rēt patentibus auribꝰ: ſiue iudęis ſiue gen/
tilibus: addito his ſacramento natiuitatis
dñi ieſu ſcđm voluntatē dei ⁊ patris eius i
vnitate fidei ſalutaris: ad ſalutē credentiū:
⁊ perditionē diffidentiū. **Aliis quidez
ſumus odor mortis in mortez.** Hoc
dicit quia incredulis prędicatio crucis xp̄i
odor mortis eſt. Audiētes eni verbū dei: ſic
accipiunt quaſi peſtē ex qua oritur mors: et
neceſſe eſt vt iuxta fidem illorum fiat eis.

Aliis autē odor vite ad vitā. Verū
eſt: quia fidis ſermo auditus dei nunci⁹ eſt
ſalutis ęternę: ⁊ ſecūdū fidem illoꝝ ꝯtinget
eis. Siue ergo in his qui pereunt: ſiue ī his
qui ſalui fiūt: xp̄i bonus odoꝛ deo erāt apo/
ſtoli: qꝛ ſinceriter ⁊ ſine adulatōe p̄dicabāt.
Qui enī nō credebāt ipſi ſibi laqueū circū/
dabāt his liberis: ſicut dicit dn̄s ad ezechie
Ezech.3. lem prophetam: Tu pꝛędica: ſi te audierint
lucraberis animas eoꝝ: ſi quo minus ipi ſi/
bi viderint: tu tamē liberaris a perditione
eoꝝ. Et ad hec quis idoneus: Non
enī ſum⁹ ſicut plurimi adulterātes
verbū dei: ſed ex ſinceritate ſicut ex
deo corā deo ī chriſto loquimur.
Pſeudo apoſtolos tangit diuerſos: qui coꝛ
rupta doctrina verba dei: per malā interp̄/
tationē adulterabāt: tollētes diuinū ſenſū
ponebāt humanū. Ex quibus quidā zeluz
habētes traditionis iudaicę: nec de chriſto
bene docebāt: ideo minus idoneos hos di/
cit. Apoſtolos autē ſinceriter p̄dicaſſe ſicut
ex deo datū eſt: antę deū: id eſt quomō de⁹
dedit: ipſo teſte in chriſto loquebanꝛ: nō ſu/
am querētes ſed dei gloꝛiā: hoc ē in xp̄o lo/
qui: eius honoꝛē ⁊ potētiā pꝛędicare.

Capitulum tertium.

Ca.VII. Incipimus iteruz noſmet/
ipſos cōmendare. Quoniā
pſeudo apoſtolos notat: pꝛaua
eoꝛū cōmenta deſignās: ſe autez
verū pꝛędicatoꝛē teſtaꝛ: videtur iterū cōmē
dare ſe: ſicut ī pꝛima epiſtola. Et ne hoc ver
ſutia aliqua terreſtris lucri gratia facere vi/
deretur: adiecit: Aut nūquid indige/
mus ſicut quidā cōmēdaticiiſ epl'is
ad vos aut ex vobis? Hoc dicens ⁊ ſu/
um ſenſū purgat: ⁊ adhuc pſeudo apl'os no
tat: quos pꝛopꝛij honoꝛis ⁊ queſt⁹ cauſa cir/
cuire eccleſias ꝓbat: ad auferendam nō tri/
buendā ſalutē. Ex his erāt quibus dicit do
Matth.23. minus: Comeditis domos viduarum ⁊ pu
pilloꝛū: oꝛatione longa oꝛantes: propterea
accipietis maius iudiciū. Hi enī ⁊ res eoꝛū
⁊ animas inuadebāt. Apl's autē nec res eo/
rum tangebat: ⁊ veritate doctrinę animas
eoꝝ ſaluabat. Nō ergo carnaliter ſed ſpiri/
taliter ſe cōmendabat ad pꝛofectum ſalutiſ
illoꝛū: vt de illo hoc crederent qꝺ erat: quia
q̄ de bono male ſentit peccat: ac ꝑ hoc com/
mēdatio hęc iſtis magis pꝛoficit. Epiſto
la noſtra vos eſtis ſcripta in cordi/
bus noſtris. Epiſtola ſalut' indiciū eſt.
Recte ergo ait: quia ſalus coꝛinthioꝝ ī coꝛ/
de erat apoſtoli ⁊ eoꝝ qui cū illo erāt: ſemꝑ
enī de ſalute eoꝛū cogitabāt. Cū ergo in coꝛ
de ſunt apoſtoli ⁊ eoꝝ qui cum ipſo erant:
epl'a ſunt ſcripta in coꝛdib⁹ eoꝝ: qꝛ qui ſem/
per alicuius memoꝛ ē: ſcript⁹ ē in animo ei⁹.
Que cognoſciꝛ ⁊ legiꝛ ab omnib⁹
hominib⁹: manifeſtati: quia eſtis
epl'a xp̄i miniſtrata a nobis. Apertū
eſt qꝛ cum dicuntur xp̄iani: epiſtola chꝛiſti
ſunt indicātes ſalutē quā dedit de⁹ in chꝛi/
ſto omnibus hominib⁹ ſcribentibus apl'is:
dū enī docent ſcribunt. Scripta nō at
tramēto ſed ſpū dei viui. Oīa que ꝓ/
miſſa ſūt: ęterna ſūt: idcirco dei ſpū ſcripta
dicunꝛ qui ſemꝑ eſt: tēpoꝛalia aūt attramē/
to qꝺ obſoleſcit ⁊ perdit memoꝛiā. Non
ī tabulis lapideis ſed ī tabulis coꝛ
dis carnalibus. Nunc legē veterē pul/
ſat: quę pꝛimū data ī lapideis tabulis abo/
lita eſt: fractis tabulis ſub monte a moyſe.
Noua autem lex in aīo ſcribitur: hoc eſt: in
coꝛde nō ꝑ calamū ſed per ſpiritū. Quia fi/
des enī ęterna res eſt: ab ſpiritu ſcribitur vt
maneat. Vetera autē p̄cepta deficiente mū
do ceſſabūt. Quō ergo differt lex a lege: ita
differūt diſpēſatoꝛes illi⁹ legis a diſpenſato
ribus legis fidei.
Fiduciā autez talem habem⁹ Ca.VIII.
per xp̄m ad deum. Quanta di/
gnitas ſit ī apl'is manifeſtat cū dic:
Fiduciā autē talē habem⁹ ad deū ꝑ chꝛiſtū:
vt oſtendat veteres nō hanc habuiſſe fidu/
ciam ad deuz: qꝛ minoꝛ fuit adminiſtratio.
Nō qꝺ ſufficientes ſum⁹ eſtimare
aliquid a nobis tāquā a nobis ſit:
ſed ſufficiētia nr̄a ex deo eſt: qui et
idoneos nos fecit miniſtros noui
teſtamēti: nō littera ſz ſpū. Littera
enī occidit: ſpūs aūt viuificat. Quā/
uis p̄ferat apl'icam dignitatē: in dei tamen
laudē pꝛoꝛumpit: nō iſtud meritis hūanis
aſcribens: ſed eius gratię qui dignat⁹ eſt ꝓ
vita humana ſalutarē p̄dicatiōz oꝛdinare:
quę quos lex vetus reos tenebat: ſaluaret:
data remiſſiōe peccatoꝝ per ieſū xp̄m dn̄m
noſtrū. Litterę enī ad hoc datę ſunt moyſi:
vt cōtemnentes legē occideret ſcd̄m ius na
turę. Spūs autē: id eſt: lex fidei quę nō ſcri/
bitur ſed animo cōtineꝛ viuificat reos moꝛ/
tis: cōuertentes tn̄ ſe vt iuſtificati de cętero

nō peccēt. Recte ḡ data fuerat lex vt timoꝛ
eſſet peccādi. Sed quia fragile eſt gen⁹ hu/
manum: miſericoꝛdia dei data eſt in pꝛędi/
catione apl'is: vt donatis peccat' euaderēt
moꝛtem: credētes in chꝛiſtum. Hęc eſt pꝛędi
catio noui teſtamenti: qꝺ pꝛomiſerat deus
per pꝛophetas. Qꝺ ſi adminiſtratio
moꝛtis litteriſ foꝛmata in lapidib⁹
fuit in gl'ia: ita vt nō poſſēt intueri
filij iſrl' in faciē moyſi ꝓpter gloꝛiā
vultus ei⁹ q̄ euacuaꝛ: quō nō magiſ
adminiſtratio ſpūs erit in gloꝛiaz?
Manifeſtum eſt maioꝛē eſſe gratiā legis fi/
dei: q̄z legis moyſi. Quāuis enim ad h' da/
ta ſit lex moyſi vt pꝛodeſſet: cōtempta tamē
facta eſt lex moꝛtis. Ergo quia peccatoꝛib⁹
ꝓuidere nō potuit: venit lex fidei: quę hos
ſaluaret: nō ſolum ignoſcēs: ſ; ⁊ iuſtificans
eos. Multū ergo intereſt inter legē ⁊ legē.
Tunc enī maculati peccato vultū moyſi de/
ſcendentis de monte cū lege accepta in ta/
bulis intueri nō poterant: quia gloꝛioſa fa/
cta fuerat facies ei⁹: ne a peccatoꝛib⁹ poſſit
aſpici quia digni erāt moꝛte. Quę nūc glo/
ria euacuaꝛ per legem ſpiritus: cuz accepta
remiſſione peccatoꝛū facti iuſti: digni ſunt
aſpicere ⁊ poſſunt gl'iam dei: ſicut viderunt
in monte petrus ⁊ iohānes ⁊ iacobus gl'iaz
chꝛiſti. Si enī in adminiſtratione
damnationis gloria: multomagis
abūdabit adminiſtratio iuſticie in
gl'ia. Hoc dicit: qꝛ amplius eſt donū iuſti/
cie dei per fidem xp̄i: q̄z legis veteris: quia
magis gloꝛia in ſalute eſt q̄z in moꝛte: quam
uis iuſte dānet: tamē ad laudē ꝓficit magiſ
ſi indulgeat: vt poſſit re⁹ coꝛrigere ſe. Nec
enī glorioſū factū eſt id qꝺ glorifi/
catū eſt in hac parte propꝛ excellen
tem gloriā. Manifeſtum eſt nō eſſe factū
gloꝛioſum qꝺ viſum ē ī vultu moyſi gloꝛio/
ſum. Quādo enī nulli ꝓfuit gl'ia vultus ei⁹
nō habuit fructū gloꝛię ſed magis obfuit: li
cet nō ſuo vitio ſed peccantiū: tamē in hac
parte gloꝛia nō eſt. Illa autē eſt magis gl'ia
quę abūdat in gratia vt purificati homineſ
dono dei: abſterſa caligine poſſint videre
gloꝛiaz chꝛiſti. Si enim qꝺ euacuaꝛ
fuit in gloria: multomagis qꝺ per
manet in gloria ē. Non negat gloꝛiam
fuiſſe in lege vel in vultu moyſi: ſed nō per/
manſit in moyſe: quia figura erat in moyſe
nō veritas: ideo adueniente ſaluatoꝛe ceſſa
uit figura: quia apparuit veritas manēs ſē/
per: Ut quātuz intereſt inter imaginē ⁊ ve/
ritatē: tantū interſit inter gloꝛiā vult⁹ moy/
ſi ⁊ gloꝛiā chꝛiſti: ideo ſupꝛa dixit: pꝛopꝛ ex/
cellentē gloꝛiā. Illa enī tanta erat gl'ia quā/
ta debuit credi ſeruo: Hęc vero tanta quā/
ta ē genitoꝛis eius: quia dn̄s ieſus chꝛiſtus
in gloꝛia eſt dei patris. Sicut enim veſpere
ſtellę gloꝛioſę ſunt: oꝛiente autē ſole euacua
tur earū claritas: ita ⁊ moyſi gloꝛia euacuaꝛ
apparente gloꝛia chꝛiſti. Habētes autē
talez ſpem: multa fiducia vtamur.
Spem habere nos dicit videndi gloꝛiā: nō
talem qualis fuit in vultu moyſi: ſed eā quā
viderunt tres apoſtoli in mōte: reuelāte ſe
domino. Hinc igiꝛ cōnijcere debem⁹ quātū
nobis cōtulit diuina clementia: quātumq̄z
nos ſuperioꝛis gratię dono ditare dignata
eſt quā dederat iudęis. Iudęi enī cū minoꝛ
eſſet gloꝛia vultus moyſi: eam ſpeculari nō
poterant: nos vero nō moyſi gloꝛiā quę infe
rioꝛ eſt: ſed excellentē ſaluatoꝛis gl'iam viſu/
ros nos credimus. Iudęi ergo ſerui gloꝛiaz
nō meruerūt videre: nos aūt domini cōmu
nis gloꝛiā ſumus viſuri. Ideoq̄z ⁊ nos vicē
reddere inquātū poſſumus debemuſ beni/
uolentię dei: vt ꝓpenſioꝛes ſim⁹ in ei⁹ amo
re: qui nobis fiduciam dedit: abluens nos
a peccatis videndi gloꝛiam dei. Nunc ita/
q̄z opus eſt vt creſcat ī nobis fiducia bonis
actib⁹ parata. Tantum enī videbim⁹ quātū
credim⁹. Et nō ſic moyſes ponebat
velamen ſuꝑ faciem ſuā: ne intuere
tur filij iſrl' vſq̄z ad finem eius qꝺ
euacuatur. Quoniā digni facti ſumus ꝑ
gratiam dei videre gloꝛiam chꝛiſti: idcirco ⁊
nō ſic moyſes ait ponebat velamē ſuper fa/
ciem ſuam: ne intuerentur filij iſrael. Ideo
ponebat velamen: quoniā ſplendoꝛem vul
tus eius ferre nō poterant cauſa peccati: q̊
ſublato poteſtas datur videndi gloꝛiaz dei
vſq̄z ad finem eius: quia tamdiu nō reuela/
tur: quādiu relicta lege cōuertanꝛ ad gratiā
fidei ⁊ ſic euacuaꝛ. Accedente enim dignita
te per fidez: euacuaꝛ indignitas. Sz ob
tunſi ſunt ſenſus eorum vſq̄z in ho
diernum diem. Tamdiu obtunſos di/
cit quādiu nō credunt. Quę obtunſio incre
dulitatis cauſa obuenit: ideo conuerſus ad
fidem acuitur acies mentis: vt videant di/
uini luminis ſplendoꝛem. Idipſum ve/
lamē in lectione veteris teſtamēti

manet duz nõ reuelatur quia ĩ chriſto euacuatur. Obtunſio ait hęc in lectione exodi manet quãdiu credãt. Nõ eni reuelat: niſi credant. In chriſto eni euacuat: hoc eſt: per fidẽ chriſti auferẽ velamẽ. Amoto eni delicto: incipiunt videre: qđ obſtãte peccato videre nõ poterãt. **Sed vſq; in hodiernũ diẽ cũ legit moyſes: velamẽ eſt ſupra cor eorũ.** Manifeſtuz eſt quia cũ legit hęc pars legis: ſentẽtia illorũ recitatur qui ſunt ſub lege. **Cũ autẽ cõuerſus fuerit ad dominuz: auferet velamen.** Conuerti ad dominũ: hoc eſt: credere in chriſtũ: vt agnoſcẽs dñm veniaz mereatur accipere: hoc eſt: auferri velamen ſentẽtiã euacuari: qua tenebaẽ reꝰ ſub lege.

Dñs autẽ ſpiritus eſt. Ubi autem ſpiritus dñi: ibi libertas. Qm̃ deus ſpiritus eſt: per chriſtũ legẽ dedit ſpiritus: nõ lr̃is vtiq; ſcriptã: ſꝫ p fidẽ animis itimatã: nõ q̃ viſibilia doceat ſꝫ inuiſibilia credi ſuadeat: q̃ animꝰ ſpiritalit̃ colligat: neq; oculꝰ cernat. Hęc lex dat libertatẽ: ſolã fidẽ poſcẽs: vt q; quę nõ vidit credit de cõditione erui mereaẽ. **Nos autẽ omnes reuelata facie gloriã domini ſpeculãtes: ad eandẽ imaginẽ reformamur a glĩa in gloriã ſicut a dñi ſpiritu.** Nos dicit omnes: qui libertatem ſumus conſecuti dono gratię dei: gloriã domini per fidẽ ſpeculantes ad eandẽ imaginem transformari quã ſperamꝰ: id eſt vt ſimiles inueniamur tranſacta hac vita imaginis glorię xp̃i: ſicut
1.Joh.3. dicit iohãnes apl's: Scimus inquit: q; cum apparuerit ſimiles ei erimus. A glĩa in gloriam ſicut a domini ſpiritu: id eſt ſublati beneficio dei glĩę moyſi: quã reatus cauſa cernere nequibamus: transformamur ad glĩaz quam credimus dari nobis a domini ſpiritu. Tantum eni dabitur glĩę: quãtũ dignũ eſt dare deũ per ſpiritũ ſuum. Ideo eni dixit: Sicut a domini ſpiritu: vt oſtenderet talem gloriam dari quę ſublimitati congruat dantis. Moyſi eni gloria nec tanta fuit nec perennis. Pro modo enim legis ⁊ gloriam accepit: ita ⁊ pro modo legis fidei ĩ qua ſpiritus dei eſt: dabitur gloria credẽtibꝰ. Tantum eni ꝯceſſit deus fidelibꝰ: vt ſpiritũ ſuũ det eis pignus illius glorię quã ꝑmiſit.

Capitulum quartum.

Ca.IX q **Uare habentes hanc adminiſtrationẽ prout miſericordiam cõſecuti ſumus nõ deficiamus.** Tantã ſpem dicit adminiſtrationis huius: vt nõ deficiat in preſſuris: cõfortatus fide promiſſionũ. Unde ſuperius dixit: Multa fiducia vtamur. Fidẽtes eniz in his quę promiſſa ſunt quicq̃d aduerſũ acciderit tolerant. Qđ nõ humanis meritis deputat: ſed miſericordię dei quę hominẽ primo abluit: deinde iuſtificat: adoptãs filiuz deo: vt donet ei gloriã ſimilẽ glorię filij proprij dei. **Sed renũciemus occultis dedecoris.** Ut illi glorię dignus ſit homo: oĩa turpia ⁊ polluta quę fieri ⁊ cogitari poſſunt amouẽda docet: vt nõ ſolũ de opere ſed ⁊ de cogitatione pellanẽ. Inuitantis verba ſunt. Sub ſua eni ⁊ ſuoꝝ perſona: ad melioreз vitã hortaẽ: propter ſupradicta vitia quę in his ſępe reprehendit. Poſſunt etiam hęc occulta dedecoris eſſe: quę prauo ſenſu ad prędicandũ meditanẽ vt fallant. Unde ſubiecit: **Nõ ambulantes in aſtucia neq; adulterantes verbuz dei.** Ad dedecus eni ⁊ deformationẽ eius proficit qui ſubdola mẽte cõfingit doctrinaz ad decipiẽdũ corda ſimplicium: turpis eñ inueniẽ ĩ die iudicij dei. Aſtucia eni male mẽtis vt id qđ ſibi libitũ eſt expleat: verba dei adulterat: vt ſenſum inuertat. Adulterare eſt autẽ: verum ſenſum per falſum velle excludere. **Sed in manifeſtatione veritatis cõmendantes noſmetipſos ad omnem cõſcientiam hominum coram deo.** Hoc dicit: quia in prędicatione euangelica nulli ſe fecit ſuſpectũ: addẽs amplius cum dicit: coram deo: vt hoc ipſũ nõ ſolum hominibus manifeſtũ probet ſed etiam deo cui nihil occultũ eſt. Teſtimonium dei ergo implorat: vt vel ſibi credatur: quia ita prędicat ſicut datum eſt ab auctore: ⁊ deus hoc modo teſtis eſt: dum dat ſigna ⁊ prodigia fieri per manꝰ eius.

r **Ed ⁊ ſi optũ ẽ euãgeliũ noſtrũ in his qui pereũt.** Ca.X. Uex eſt: q; increduli non vident perfidia obcęcante ſplẽdorem virtutis dei. Uelamen enim eſt ſupra cor eorum ⁊ obtunſio infidelitatis: in iudeis maxime. **In quibus deus ſeculi huius obcecauit ſenſus infidelium: vt nõ peruideant lumen euangelij glorie chriſti: qui ẽ imago dei.** Deum dicit ſecularium hominum: q; maliuoli ſunt erga fidem chriſti ſenſus obcęcare

ne videant veritatem euangelij maieſtatis chriſti. Hoc ergo illis pręſtat quod volunt. Quia enim mali voti ſunt homines ⁊ intelligentes verum: dicunt eſſe falſũ: in eo ipſo adiuuantur ne poſſint credere qđ nolunt. Chriſtum autẽ cum ſit imago dei corporeũ tantũ aſſerunt: relinquẽtes geſta eius: ſolius carnis faciunt mentionẽ: de quibꝰ dixit
Eſa.6. eſaias: Obcęcauit oculos eorum ne videãt ⁊ auribus ne audiant vſq; in hodiernũ diẽ.

Nec eni noſmetipſos predicamꝰ ſed chriſtum ieſum dominũ noſtꝝ. Hoc eſt: nõ noſtram gloriaz annũciamꝰ: ne quis nos dicat propter noſipſos euãgelizare vt nobis proficiat forte ad tempus: ſed ieſum dñm nr̃m annunciamꝰ ſubijciẽtes nos virtuti maieſtatiq; eius. Quãdo ẽ nullum grauamus: nullũ concutimus ⁊ chriſtũ dominũ noſtrũ fatemur: quid eſt vt elati iudicemur aut pro noſtra propria vtilitate prędicare vt glorioſi appareamus. **Nos aũt ſeruos veſtros propter ieſum.** Intantum ſe ſeruum chriſti eſſe probat vt iubẽte ipſo miniſtrum ſe hoꝝ in prędicatione teſtetur: vt ꝓ vtilitate horum ſubiecti ſint in miſterio euangelij. Seruos ergo dicẽs miniſtros ſignificat: ſed vt humiliter loquereẽ ſic dixit: vt vere oſtenderet nõ ad ſuam glĩam ſe prędicare euangelium: ſed ad claritatem domini chriſti: cui obedit: cui ſeruit: ſicut et ipſe dominus ait: Ego ſum in medio veſtꝝ nõ vt miniſtrer ſed vt miniſtrem: nõ merito horuz quibus miniſtrat: ſed propter imperiũ dñi. **Quia deus qui dixit de tenebris lumẽ fulgere illuxit in cordibus noſtris: ad illuminationẽ cognitiõis glorie ſue in facie xp̃i ieſu.** Hoc dicit: quia miſericordia dei factum eſt: vt nos inquit qui fuimus incredibiles ĩ ignorantia: hoc eſt in tenebris: per nos daret deus lumen cęteris gentibus. Quantuz ſe adhuc humiliat vt dei ſolius ⁊ chriſti gloriã ꝓferat. Illuminatur enim: vt cognitionem habeãt glorię dei per chriſtum. Ideo glorię dei ait cognitionẽ: id eſt nõ dei ſolius: ſed ⁊ chriſti qui eſt gloria eius: vt ſignificaret nõ ſolum deum cognoſci: ſed ⁊ opera eius ⁊ miſericordiam ⁊ prouidentiam qua condidit ⁊ ſaluauit genus humanuz viſus in chriſto ꝑ gloriam virtutis ſuę. **Habentes autẽ theſaurum hũc ĩ vaſis fictilibus vt excellẽtia ſit virtutĩ dei ⁊ non ex nõbis.** Theſaurum ſacramentuz ſignificauit dei in chriſto: qđ credentibus manifeſtaẽ: incredulis vero quodã tectum ẽ velamine: quia ſicut theſaurus in occulto poniẽ: ita et ſacramentum dei intra hominem: id eſt in corde humano abſcõditur. Hunc ergo theſaurum in animo ⁊ corpore dicit eſſe a deo datum: vt eminentia virtutĩ eius appareat per homines prędicatores dũtaxat: vt recõcilietur oĩs lingua creatori ſuo: nõ ad honorificentiam hominũ ſed dei: qui ſe manifeſtat per homines: qui cũ humiles ⁊ imperiti eſſent: acceperũt poteſtatẽ a deo ⁊ loquẽdi magnalia ⁊ agendi. Fictilia ergo vaſa dicẽs: infirmitatẽ naturę humanę ſignificat: quę nihil poteſt niſi a deo acceperit vtutẽ: ⁊ ad laudẽ ſuam deus per hęc ſe prędicet q̃ infirma ſunt: vt gloria illi detur nõ homini qui ex luto fictus eſt. **In oĩbus preſſuram paſſi: ſed nõ coanguſtati.** Hunc oſtendit propter qđ idonei erant prędicatores: quia ſemper illis ĩ neceſſitate affuit deus. Ideo preſſuram ait paſſi: ſed non coanguſtati: hoc eſt: nõ permiſit deus tantũ nos opprimi vt cederemus. **Inopiam paſſi ſed nõ deſtituti.** Id eſt in inopia poſitis affuit paſtor deus. **Perſecutiõem paſſi ſed nõ derelicti.** Uerum eſt quia conſulebat eis deus: ne ſatis ſibi facerẽt de his inimici. **Deiecti ſed nõ perimus.** Id eſt verberibꝰ proſtrati: ſed obſtãte deo nõ mortificati. Siue enim clauſi ſiue vinculati: adiutorio dei manus hoſtium euadebant. Deniq; paulus ⁊ ſylas cũ eſſent clau Acti.16.
ſi iam cęſi: ⁊ pedes eorum iam eſſent in neruo concluſi alacres hymnũ canebant deo: fortiores his facti qui nõ erãt cęſi. **Semper mortem ieſu in corpore noſtro circumferentes: vt et vita ieſu ĩ corpore noſtro manifeſtetur.** Dubiũ nõ eſt: quia in martyribus chriſtus occiditur: ⁊ in his qui pro fide patiuntur aut exitus aut vincula aut verbera: chriſti paſſiones ſunt: vt ⁊ vita eius in corpore eorum palam fiat. Paſſiones enim ſunt: quę oſtendunt meritum ad futuram vitam: quã promiſit chriſtus. Unde alio loco dicit: Cũ infirmor tũc potens ſum. Et iterum: Per tribulationes oportet nos intrarę in regnum dei.

Ca.XI. I ergo nos qui viuimus in
ſ mortem tradimur propter
ieſum: vt ⁊ vita ieſu palam fi
at in hac mortali carne noſtra.
Apertuȝ eſt qđ dicit: qꝛ ideo in mortē tradi
inquit propter ieſum nō recuſamus cū poſ
ſimus viuere: vt vita qua reſurrexit a mor/
tuis chriſtus: huic mortali carni noſtrę prę/
ſtetur: hoc eſt: nō timere mori propter reſur
rectionē promiſſam. Itaqꝫ mors i no
bis operatur: vita autem i vobis.
Hoc dicit: quia pro ſalute eorū morti ſubij/
ciebantur. Gentibus enim prędicātes ini/
micitias ſibi excitabant: tam a iudęis q̄ꝫ a
gentibus vſqꝫ ad mortem. Habentes
vero eundem ſpiritum fidei. Hoc eſt
cōmunē ſpiritum per quem firmatur fides:
habemus vobiſcum. Ideo enim ꝓ ipſis tā/
ta patiebanᵗ mala vt inuicem ſibi copula/
rentur in fide. Secūdum qđ ſcriptuȝ
Ps.115. eſt: Credidi propter qđ locutꝰ ſuȝ:
⁊ nos credimus propter qđ ⁊ loq/
mur. Exemplum ideo dedit de pſal.cxv.
vt oſtenderet ideo ſe promptum eſſe ad oīa
toleranda: quia credidit futuram reſurrecti
onem. Securus ergo de futura vita: pręſen
tem vitam nō habet caram: quippe cuȝ hoc
credatur: vt tunc illa beata vita ſperetur: ſi
hęc cōtemnitur. Securus ergo quia quod
credidit verum eſt: audet hoc prędicare vt
cęteros ſpei ſuę participes faciat. Scien
tes ꝙ qui ſuſcitauit dominū ieſum
⁊ nos cum ieſu ſuſcitauit ⁊ cōſtitu/
et vobiſcum. Hac ſpe dicit laborari pro/
pter fidem: qꝛ exemplum p̄cedit reſurrectio
nis domini ieſu: qđ futuri erūt qui credūt:
1.Corī.15. quia ſicut in adam omnes moriuntur: ita ⁊
in chriſto omnes viuificabunᵗ: adam enim
forma mortis eſt: cauſa peccati. Chriſtus ve
ro forma vitę propter iuſticiam: quia pecca
1.Petri.2. tum nō fecit: nec dolus inuentus eſt in ore
eius. Et quoniā participes hos cōmunis fi
dei dixit: Reſuſcitatos inquit conſtituet vo
biſcum: vt vnius fidei in vna ſint domo pa
cis. Cum enim intelligūt: quia pro ipſis pa
tiuntur exitia: ⁊ iſti ſolliciti ſunt de paſſioni
bus horum velut cōpatientes ſimul ⁊ parti
cipes erunt in vita promiſſa: vt ſimul cōtri/
ſtati ſimul gaudeant: propter illos ſic loqui
tur qui reſurrectionem negabāt: quos et in
prima epiſtola exprobrat. Omnia eni
propter vos: vt gratia abundans

per multaruȝ gratiarūactionē abū/
det in gloriaȝ dei. A munere ſuo deus
nullum noluit eſſe alienum. Et quia nō om
nes capiūt verbum fidei: apoſtolus dei vo
luntatem ſciens perſecutiōes ⁊ pericula pa
ti nō timuit: dūmodo omnibus fideliꝰ prę/
dicaret vt plures poſſent credere: vt abun/
dans donum dei nō per paucorum gratia/
rumactionē minueretur ad cōtumeliā dei:
ſed multis proficiens afflueret per multarū
gratiarūactionem ad gloriaȝ dei. Quanto
ergo hic dignus honore eſt qui animā ſuaȝ
ſemper morti ſubiecit: ne donum dei longe
aliter proficeret q̄ꝫ datum eſt: Nunquid nō
magna contumelia eius eſt: qui cęnaȝ fati/
ciens opulentam ac multos inuitās: pau/
cos habens in ſumma? Quapropter
nō deficimus. Manifeſtuȝ eſt hęc ad ſu
periorem ſenſum pertinere. Ut enim deuo/
tionē ſuam adhuc propenſiorem in dei rebꝰ
oſtendat: hęc ſubiecit quibus nullo genere
deficere ſe probat: quo minus id quod deo
placitum ē impleat: ſecurus tamen de reſur
rectione promiſſa. Licet ſi exterior ho
mo noſter corrūpitur: ſed interior
renouatur de die in diem. Preſſuris
plagis: fame: ſiti: frigore: nuditate caro cor/
rumpitur: ſed anima ſpe futuri pręmij reno
uaᵗ: quia aſſiduis tribulationibꝰ purgatur.
Proficit enim in preſſura nō interit: ita vt
accedentibus tēptatōibus: quotidie acqui
rat ad merituȝ: quia ⁊ corpori corruptio hęc
ꝓficit ad immortalitatem merito animę.
Id enim qđ in preſenti ē momen
taneuȝ ⁊ leue eſt preſſure noſtre: ſu
pra modum in ſublimitate eternuȝ
pondus glorie oꝑatur in nobis.
Preſentis temporis tribulationes quę cau
ſa fidei ingerunᵗ momentaneas ⁊ leues di/
cit: quia ſunt temporales: ſupra moduȝ ta/
men in ſublimitate ęternum pondus glo/
rię operari patientibus. Paruis enim labo
ribus magna redditur merces: ⁊ pro leui tri
bulatione: ſupra modum ſublimitas glorię
penſabitur perpetuę. Nō cōtemplan
tes que videtur: ſed que nō viden/
tur. Que em̄ videntur temporalia
ſūt: que vero nō cernūᵗ eterna ſūt.
Deſiderium cęleſtium ⁊ ſpiritaliū habētes
hęc pręſentia ⁊ terrena ſpernere profitetur:
quia ad cōparationem ſpiritalium hęc nul/
la ſunt. Sic enim ſunt hęc ad ſuperna: quo/

modo figura ad veritateȝ. Figura deperit:
veritas manet: ac per hoc exire de iſto ſęcu/
lo nō metuunt iuſti: ſed gaudent.

Capitulum quintum.

Ca.XII. Cimus autē quia ſi terre/
ſ ſtris domus noſtra huiuſ
habitationis diſſoluatur:
quia edificationeȝ ex deo
habemus domū non manufactam
eternam in celis. Hac fiducia dicit non
timendū diſſolui de corpore violentia infi/
delium aut ſorte vitę: quia pręparata ē hu/
iuſmodi hominibus habitatio in cęlis ęter
na: vt de tēporali ⁊ terrena expulſi: in perpe
tuā domum recipianᵗ. Unde ⁊ hoc optādū
eſt: ſi fieri poteſt. Sed quia optandū nō eſt
ne in tua gloria alius pereat: ſi tamē accide
rit libenter ferendū eſt. Terreſtrē eni domū
carnem hanc dixit: quia mortalis eſt: vt ſi ď
hac diſſoluti fuerimꝰ: ędificatā inueniemuſ
in cęlis domum eternam. Hęc domꝰ corpuſ
immortale ſignificat: i quo reſurgentes ſem
per erimus: cuius forma iam in cęlis eſt i do
mini corpore declarata. Etenim in hoc
ingemiſcimus habitaculo nr̄o qđ
de celo eſt ſuperindui cupiētes: ſiq̀/
dem induti nō nudi inueniamur.
Propterea dicit in precibꝰ ingemiſci: vt glo
ria promiſſa de cęlis poſſit reſurgentes in/
duere. Hoc ergo deſiderātes inſiſtunt preci
bus: ne ſurgentes recepto vtiqꝫ corpore: nu
di: id eſt alieni a promiſſa gloria inuenianᵗ.
Hoc eni opuſ eſt: vt induta anima corpore:
dei iudicio ſuperinduaᵗ ⁊ gloria: quę eſt im
mutatio in claritateȝ. Mors enim de terra
eſt: reſurrectio vero de cęlis: ſi tamen imute
tur i gloriā. Alij codices ſic habēt: Siquidē
expoliati nō nudi inueniamur: id eſt ſi exeū
tes de corpore chriſtum veſtiti fuerimus: qꝛ
quicunqꝫ in chriſto baptizanᵗ: chriſtum in/
duunt. Itaqꝫ ſi in forma baptiſmi ⁊ traditi/
one manſerimus: expoliati corpore non nu
di inueniamur: quia in interiore homie ha/
bitat chriſtus: quē cum induti: ſiue ſpūſan/
cto dato nobis videbimur: erimꝰ digni ſu/
perindui promiſſa cęleſti gloria. In illū eni
decidet ꝓmiſſa claritas: quē viderit ſignuȝ
adoptiōis habere. Nam cū ſumus in
iſto corpore: id eſt mortali: ingemi/
ſcimus grauati: eo qđ nolumꝰ exui
ſed ſuperindui: vt abſorbeaᵗ mor/
tale hoc a vita. Idem ſenſus eſt. Iō em̄

dicit grauatos nos paſſionibus corporis: ⁊
ipſiꝰ mundi tēpeſtatibus poſtulationes ad
deū dirigere: ne imutemur victi ⁊ idigni ef/
ficiamur. Sed ⁊ ſi cōtigerit exitus: perſeue/
rantes in fide: induti inueniamur ſanctoſpi
ritu: qui in ſubſtātia chriſtus eſt. Tunc eniȝ
ſuperindui ꝓmiſſa gloria poterimꝰ ſi exuti
corpe nō deſpoliati a ſanctoſpiritu fuerimꝰ:
Sic mortale abſorbeᵗ a vita: id eſt vt reſur/
gentes ſuperinduamur immortalitatē cum
gloria: ne vltra mori poſſit: aut paſſionibuſ
implicari: hoc eſt abſorberi a vita. Nō eniȝ
dicendus eſt abſorberi a vita: qui ad h̄ ſur/
git vt pęnis agatur. Qui autem per/
ficit nos in hoc ipſum deus: qui et
dedit nobis pignus ſpiritum. Hoc
quod ingemiſcentes poſcimus: id eſt: non
vt exui ſed ſuperindui mereamur: iuxta ſu/
pradictum ſenſum: in die iudicij deū perfi/
cere dicit: quia ꝓmiſit ⁊ fidelis eſt: dās huiꝰ
rei implendę pignus ſpiritum: Ipſe eſt eni
ſignaculum adoptionis noſtrę.
Videntes igitur ſemper ⁊ ſciē Ca.XIII.
ſ tes quia inhabitātes in cor/
pore peregrinamur a dn̄o: ꝑ
fidem em̄ ambulamus nō ꝑ ſpecie.
Manifeſtum eſt: quia ꝑ fidem cū dn̄o ſumꝰ
nō per p̄ſentiā: ac per hoc peregrinamur nō
fide ſed ſpecie. Et quare cum idem dicat in
actibus apłoꝝ: In ipſo eni viuimꝰ ⁊ moue/ Actī.17.
mur ⁊ ſumꝰ: hoc loco peregrinari nos a do/
mino dicat: Si vbiqꝫ ē: quō hic poſiti pere/
grinamur a domio? Sine dubio vbiqꝫ imo
omnia in deo ſunt. Sed quia ſedes dei in
cęlis eſt: ⁊ illic ſemper videtur: ideo hic po/
ſiti vbi nō videtur peregrinari a domino di
cimur: quādo eni nō eum videmus: licet p̄/
ſens ſit: abſentes ab eo ſumꝰ. Audemꝰ
ergo et cōſentimus magis peregri/
nari a corpe: ⁊ p̄ſentes eſſe ad deū.
Recte ait audemus. Habentes enim fidu/
ciam ꝓmiſſionis dei ⁊ ſcientes multum ex/
pedire illic eſſe q̄ꝫ in ſęculo: cōſentiunt ⁊ op/
tant excedere de corpore: vt requieſcāt vſqꝫ
in diem reſurrectōis ſub altare dei. Ideo
conamur ſiue preſentes ſiue ꝑegri/
nātes placere illi. Id agendum dicit: et
bonis operibus inſiſtendum: vt ſiue in hac
adhuc vita poſiti: ſiue ante tribunal chriſti:
pręſentes placeamus ei. Unde ſi diſciplina
ſeruetur ⁊ hic ⁊ illic placebimus: quia q̄ hic
placet: illic nō diſplicebit. Omnes eni

nos manifeſtari oportet āte tribu/
nal chriſti: vt recipiat vnuſquiſq̃
ꝓpria corporis ꝓut geſſit ſiue bo/
na ſiue mala. Igitur ſi iudicante chriſto
vnuſquiſq̃ noſtruꝫ facta corporis recipiet:
non vtiq̃ ſine corpore adiudicabitur bono
aut malo. Et non dixit: facta carnis: q: car/
nis vitia punienda ſemper: ſed facta corpo
ris: quia aliquādo ſpiritaliter: aliquādo car
naliter operatur.

Ca.XIIII. S Ciētes igitur timorem domi
ni hoībus ſuademꝰ: deo au/
tem manifeſti ſumus. Qm̄ er/
go iudicium dei futurum eſt per chriſtuꝫ ad
ſingulorū diſcriminā da opera: idcirco apo/
ſtolus ſuadere ſe dič ad bonū ſenſum ꝛ vitā
vt auditores eius ſecuri ſint de pena futura
ꝛ ipſe glorietur in his habens fructū laboꝝ
ſuorum: quia quorundaꝫ prauiloquio dies
iudicij dei in dubium deducit. Corrūpunt
enim mores bonos: colloquia mala. Homi
nibus ſuademus ait vt credāt ꝛ prouideāt
ne incurrant: ꝛ tunc peniteant quādo peni/
tentia fructum non habet. Deo autē mani/
feſti ſumus: hoc enim ꝑdicabat qđ deꝰ iuſſe
rat: ꝛ hoc ſcire dicitur deus qđ bonū ē. De/
niq̃ male agētibꝰ dicit: neſcio vos. Spe/
ro autē ꝛ in cōſcientijs veſtris: ma/
nifeſtos nos eſſe. Manifeſta erat puri
tas eorum corinthijs: quia neq̃ aliquando
in adulatione fuerant depꝛhenſi: neq̃ pꝛedi/
catio illoruꝫ diſplicuerat ſanctis: nec ab ali
quo illoꝝ quicquā vt aſſolet occulte elicere
tēptauerat: vt foris ſimplices apđ turbas:
intus vero impoſtores eēnt: Ideo conſcien
tias illorum pulſat vt ipſi ſibimet teſtes eſ/
ſent de veritate eorum.

Ca.XV. N On iterum nos cōmēdamuſ
vobis. Quoniā ſuperiꝰ verā pꝛe/
dicationem ſuam obteſtans lauda/
re ſe viſus eſt: idcirco nunc eadem ſignificat
nō ad laudem ſuam hoc dicere ſe: ſ ad eorū
gliam: vt gaudeant integrā pꝛedicationem
ſe addidiciſſe his annunciantibꝰ. Sed
occaſionē damus vobis gloriandi
pro nobis: vt habeatis ad eos qui
i facie gloriatur ꝛ nō i corde. Hoc di/
cit: vt quoniā multi per elationē gloriaban
tur in ſe de apoſtolis: ꝓfitētes ſe ab his do/
ctos qui ſemper cum domino fuerūt: Idq̃
ꝛ hic dicit: dare ſe ꝛ his rationem per quā et
ipſi glorientur aduerſus eos: quia apoſtolꝰ
erat a quo ꝛ iſti didicerant. Unde alio loco
dicit: Nihil minus feci ab his qui valde ſūt 1.12.
apoſtoli. Qđ quidē coactus dicit: ne ſilenti
um eius iſtis obeſſet. Qui ergo i corde glo/
riatur ſuperbiā repꝛimit: ſciens quia humi/
libus deus dat gratiā: ſuperbis autem reſi 1.Petri.5.
ſtit. Superborum enim mens: fructū nō fa
cit deo dignum. Siue enim mēte ex/
cedimus deo: ſiue ſanum ſapimus
vobis. Hoc dicit: quia ſi elate vel ſuperbe
putatur locutus: quia laudare ſe viſus eſt
verū dicens: deo hoc remittēdum: Si autē
nō ſuperbe intelligitur ſed ad gloriā audiē/
tium eſſe locutus: corinthijs ꝓficere dicit:
vt tūc ſanum ſit dictum audientibus ſi ita
intelligatur vt dictum eſt. Si autem iactā/
ter putetur dictum velut inſanū: deo dimit
tendum. Omnis enim ſuperbia velut inſa/
nia habetur. Charitas em̄ chriſti vr/
get nos: hoc iudicātes ꝙ ſi vnꝰ pro
omnibꝰ mortuus eſt. Quoniā chriſtꝰ
diligens humanū genus vt eos redimeret:
morti ſe dedit: ideo apoſtoli vt vicem ei red
dant: homines ex aliqua parte exhortātur
ad eius obſequiū: ꝛ vt eos attrahant neceſ
ſe eſt: vt verum ſe pꝛedicare teſtentur: alijs
praua docentibus: nec ſuum meritū taceāt
vt maloꝝ doctorum penā deſignēt. Non ꝫ
elatione mentis hec agebant: ſed vt donuꝫ
chriſti itelligeretur ab omnibus: ꝛ fideliter
deuoti ei gratiarūactiōes referrent. Propt
xp̄i ꝫ charitatē: que et quāta dona eiꝰ circa
diligentes eum ſint: nō taceant: nō iactan/
tie cauſa ſed vt inuitent audientes ad eius
deuotionē ne mors chriſti infructuoſa vide
retur: non vt laus apoſtoloꝝ noſcerent. Per
meritū enim ꝛ gloriam apl̃oꝝ agnoſcit chri
ſti gratia ꝛ beneficium dei. Ergo omēs
mortui ſunt ꝛ pro omnibꝰ mortuꝰ
eſt: vt ꝛ qui viuūt nō iam ſibi viuāt
ſed ei qui pro ipſis mortuꝰ eſt et re/
ſurrexit. Quia omnes neceſſe ē mori cau/
ſa ade: pro omnibus mortuus eſt chriſtus:
vt eos a ſecunda morte liberaret. Ideoq̃ q̃
viuūt in corpore: ſcientes chriſtum mortuū
eſſe pro ſe: ſint ei ſubditi: profitentes hunc
dominum: quia enim prodeſt eis mors eiꝰ:
teſtimonium perhibet reſurrectio eiꝰ. Igit
hic ſibi nō viuit qui paratus eſt domini ſui
facere voluntatem.

I Taq̃ꝫ nos ex hoc tempore Ca.XVI.
neminem nouimus ſecun/

dū carnem: et ſi cognouimus ſecū/
dum carnē chriſtum: ſed nūc iā nō
nouimus. Uerum eſt: quia chriſto reſur/
gente a mortuis iam ceſſat i eo carnalis na/
tiuitas: ceſſat infirmitas corporis: ceſſat et
paſſio mortis. Uſq̃ ad crucē enim ſuſpitio
fuit infirmitatis in chriſto. Poſt autē appa/
Joh.8. ruit eē qđ nō credebatur: ſicut ꝛ ipē ait: Cū
exaltaueritis filium hominis: tūc cognoſce
tis quoniā ego ſum. Hoc ergo idcirco apo/
ſtolus memorat: vt oſtendat qua deuotiōe
obſequendū eſt chriſto. Pro ſalute eni ho/
minum: nō ſolum hominē ſe naſci nō dedi/
gnatus eſt: ſed ꝛ iniurijs agi ꝛ mori: vt itel/
ligentes ꝙ̃ precioſa ſit mors eius: propen/
ſius illi ſeruiant: nō quaſi homini vicē red/
dentes ſed deo: quia vnicuiq̃ ꝓ perſona eiꝰ
ꝛ merit̃ refundenda obſequia ſūt. Qua/
re: ſi qua eſt i chriſto noua creatura
vetera trāſierūt: ecce oīa facta ſunt
noua. Manifeſtū ē: quia per chriſtū reno
uata ſunt omnia: ſi animaduertant dignita
tem eius. Nouus eni fit his quibus priꝰ hō
tm̄ videbatur cuꝫ intelligitur eſſe deꝰ: vt re
cedēet infirmitate agnoſcatur diuinitas: ꝛ
ceſſante errore veteri: qui introducta multo
rum deoꝝ opiniōe: ab vniꝰ veri dei fide trā/
duxerat genus humanū: reuertant omnia
ad ſimplicitatis profeſſionem: vnum deum
adorantia in trinitate. Oia autem ex
deo. Quāuis chriſtꝰ nos redemerit: omnia
tamē ex deo: quia ab ipſo eſt omnis pater/
nitas: ideoq̃ neceſſe eſt ꝑferri perſonā pa/
tris. Qui recōciliauit nos ſibi per
chriſtum ꝛ dedit nobis miniſteriū
recōciliationis: quoniāquidē deꝰ
erat in chriſto mundū recōcilians
ſibi: nō reputās illis delicta ipſorū
ꝛ ponēs in nobis verbum reconci/
liationis pro chriſto: ꝓ quo legati/
onē fungimur: tāquam deo exhor/
tāte per nos: orātes pro chriſto re/
cōciliari deo: eum qui nō nouerat
peccatum: pro nobis peccatū fecit:
vt nos eſſemꝰ iuſticia dei in ipſo.
Deus omnipotens genitor chriſti: cū omia
que per chriſtum fecerat errore caduca fuiſ/
ſent effecta: creatoris ſui oblita: chriſtū do/
minū noſtruꝫ de ſacris ſedibꝰ ad terrena ve
nire dignatus eſt: ꝛ factum carne in ſpē ho/
minis vt forma eſſet hominibus quemad/
modum ſibi deū creatorem ſuū pacificū fa/
cerent. Deus ergo erat in chriſto. Quomo/
do? Quaſi i vicario aut legato: ſič fuit in ꝓ/
phetis aut aliter nō ſicut fuit in prophetis:
ſic intelligi poteſt fuiſſe ꝛ in filio. Filiꝰ enim
naturaliter natus eſt patris dei. Unde di/
cit: Quia pater in me eſt ꝛ ego in patre. Pa
ter enim per id intelligitur eſſe i filio ꝙ vna
eorum ſit ſubſtantia. Ibi enim eſt vnitas:
vbi nulla eſt differentia: ac per hoc inuicem
ſunt: quia ꝛ imago ꝛ ſimilitudo eorum vna
eſt: vt videns filiū vidiſſe dicatur patreꝫ: ſi/
cut ꝛ ipſe dominꝰ ait: Qui me videt: videt Joh.14.
ꝛ patrem meum. Recte ergo dicit: Deꝰ erat
in chriſto: hoc eſt: pater in filio: munduꝫ re/
cōcilians ſibi: nō reputans illis delicta eo/
rum: quoniā creatura peccauit in deuꝫ: nec
penituit vt reuerteret ad eum: Deus opus
ſuum nolens perire miſit filium ſuū ꝑ queꝫ
ꝑdicata eis remiſſione peccatorum: recon/
ciliaret eos ſibi per ipſum: per quē nos crea
uerat. Siue ergo per filium: ſiue per ſeruos
deus exhortatur populuꝫ: q: ad ipſum oīs
ſumma referenda eſt: cuius voluntate ꝛ ꝓ/
uidētia xp̄s incarnatꝰ eſt ad ſalutē hominū
redimendam. Qui cuꝫ reuerti vellet ad pa/
trem: diſpenſationem acceptam a patre: de
dit diſcipulis. Orantes pro chriſto recōcilia
ri deo: hoc eſt qđ dixi: quia pro chriſto vica
rios dedit apoſtolos: vt pro ipſo ꝑdicarent
reconciliari deo. Eum qui nō nouerat pec/
catū pro nobis fecit. Deū dicit patrem pec/
catum feciſſe filium ſuuꝫ chriſtum: cū vtiq̃
qui peccatum neſciebat: id eſt: qui nō pecca
uerat: quia factus caro nō imutatus ſed in/
carnatus factus eſt peccatum: ſicut qui fit
ꝑfectus nō amittit qđ erat: ſed aſſumit vti/
q̃ qđ nō erat. Homo ergo factus eſt chriſtꝰ
cauſa peccati: quem nō tangebat ſors: neq̃
dignitas naſci hominem. Propter qđ autē
oīs caro ſub peccato ē: ideo factꝰ caro: factꝰ
ē peccatū. Et quoniā oblatus eſt pro pecca
tis: nō imerito peccatū factus dicitur: quia
ꝛ hoſtia in lege que pro peccatis offerebat
peccatum nuncupabat. Ut nos eſſemꝰ iu/
ſticia dei in ipſo. Qui peccatū neſciebat di/
cente eſaia: Qui peccatum nō fecit: nec do/ Eſa.53.
lus inuentus eſt in ore eius: quaſi peccator
occiſus eſt: vt peccatores iuſtificaret apud
deum in chriſto. Zelum enim paſſus eſt ſa/
thanas aduerſus ſaluatorē: videns eū do/

cere homines quomodo ſibi propitiuz face
rent deum: abrenũciãtes diabolo: et propt
hoc occidit eum: neſciẽs futurum aduerſus
ſe. Chriſtus enim poſt crucem deſcendens
ad inferos deuicta morte: quia peccatum
neſciebat: teneri a morte non poterat: quia
mors ꝑ peccatũ inaniuit infernuz: vt mors
iuſti peccatorib⁹ ꝓficeret: vt de cętero morſ
eos q̃ ſignũ crucis habẽt tenere non poſſit.

Capitulũ ſextũ.

Ca. XVII. Adiuuãtes autem et obſe/
a cram⁹ ne in uacuum grãm
dei recipiatiſ. Duplici genere
apl's humanę ſalutis curã ſubia/
cere cõtendit: vt ⁊ dei prouidentię deuotus
exiſteret: ⁊ hominibus charitatiſ officiũ ex/
Eſa. 49. hiberet. Tempore enim inquit acce
pto exaudiui te: ⁊ ĩ die ſalutis adiu
ui te. Hoc ſcriptum eſt in eſaia propheta.
Prędeſtinatam docet gratiam dei in tẽpo/
re chriſti: ſic enim decreuit deus affluere mi
ſericordiam ſuam: vt nomen chriſti poſcen/
tibus auxilium largiretur. Ecce nunc
tempus acceptabile: ecce nũc dies
ſalutis: nemini dantes vllaz offen/
ſionem: ne vituperetur miniſteriũ
noſtrum. Tempus adeſſe dicit: quo poſ/
ſint ad indulgentiam proficere peccatores.
Tempus adeſſe dicit: quo morbis morta/
libus medicamina poſſint infũdi: ⁊ ideo ſe
ſollicitum eſſe circa ęgrorum ſalutez: ne for/
te negligentia aliqua medicinę gratia effe/
ctu careret ⁊ bonę voluntatis ſuę. Fide er/
go ⁊ vigilantia ſua omnẽ offenſionez negli
gẽtibus amputat: ne horũ forte ſegnitia of
fenſionis occaſionem pareret diſcipulis: ac
per hoc liberos ſe ſignificant: qꝛ qđ ſaluta/
re eſt ſimpliciter omni inſtantia pręd icant.
Unde ſubiecit. Ne vituperetur mini
ſteriũ noſtrum. Vituperaretᷣ enim mi/
niſterium ipſoruz: ſi ea quę verbis docebãt
operibus ſuis vt fierent exempla nõ darẽt.
Sed in omnibus cõmendãtes:
noſmetipſos vt dei miniſtri. Dei mi
niſtri ſine adulatione docent: vt ei cui⁹ mi/
niſtri ſunt placeant: nõ ſicut pſeudo apoſto
li: ſcientes nõ ſe a deo miſſos: pręſenti vtili
tati ſtudebant. In multa patiẽtia.
Patientia eſt quę ſaluat homines. Niſi em̃
patiẽtia abuſus eſſet: quomõ ſaluaſſet co/
rinthios: quos poſt prędicationem ſuã tan
tis vitijs morum ⁊ erroribus diuerſaruz ſe/
ctarum inuenerat inuolutos: quos patien/
tia ſua paulatim ad veram doctrinam reuo
cat. In preſſuris. Preſſuras pertulit:
ſciẽs quid a deo pro his ſit promiſſũ. In
neceſſitatibus. Neceſſitas erat etiaz in
preſſura poſitũ docere: quia a domino erat
miſſus. In anguſtijs. Spe futuri an/
guſtatus: perfidorũ oppoſitionib⁹ nõ ceſſit.
In plagis. A iudęis ⁊ gentib⁹ cęſus fre
quẽter: nõ tacuit gratiam chriſti. In car
ceribus ſepe. In carcerẽ miſſus cõtem/
pta ſalute ſua: etiam illic donũ dei prędica/
uit. In perturbatiõibus. Intantũ
deo deuotus erat: vt nec perturbatio: fidu/
ciam quã in deo habebat minueret. In
laboribus. Laborare nõ deſtitit mani/
bus ſuis: ne cui grauis eſſet: certus hoc ſibi
ꝓficere apud deum. In vigilijs. Tam
ſollicitus erat circa officium ſibi delegatuz:
vt nec nocte ceſſaret. In ieiunijs. Ali/
quando voluntaria: aliquando neceſſitatis
ieiunia pertulit cauſa penurię: ⁊ deo grati/
as egit ſpiritaliter ſe paſcenti: quia ideo cõ/
tentus erat: ne ventris cauſa inclinaretur.
In caſtitate. Caſtitatem ſiue corporis
ſiue euangelij vendicans: non paucos fecit
inimicos. In ſciẽtia legis ⁊ euãgelij.
Scientiã nõ in ſapientia humana: neq̧ in
ſimulatione aſſerens: deo ſe fidelem diſpen
ſatorem chriſti exhibuit. In magnani/
mitate. Grandis animi erat in baiulan/
dis infirmitatibus fratruz: ⁊ in contemptu
mundi huius. Unde alio loco dicit: Mihi Gal. 6.
mundus crucifixus eſt ⁊ ego mundo. In
benignitate. Benignus erat: quia ſicut
arguebat: ita ⁊ blandiebatur vt poſt corre/
ptionẽ leni exhortatione cõſolaretur. In
ſpirituſancto. Spirituſſanctus effugit Sap. 1.
fictum. Quoniã ẽ ſinceriter docebat ĩ ſpiri/
tuſancto: dei donum tradebat. In chari
tate nõ ſimulata. Simulata charitas in
his eſt qui ĩ neceſſitate deſerũt fratres. Un
de hic ſemꝑ neceſſitates fratrũ: ſuas faciẽs
ſimplex erat in charitate. Cõpatiebatᷣ enim
omnibus: ſicut alio loco dic: Quis ſcãdali/ J. 11.
zatur ⁊ ego nõ vror? Hęc eni vera charitas
eſt: ſi ſua vtilitate contempta ei⁹ curã agat
quem diligere ſe profitetᷣ: qđ ſemꝑ fecit apo
ſtolus. In verbo veritatis. Verbuz
veritatis erat in eius doctrina: qꝛ nõ aliud

tradebat q̃ꝫ a domino acceperat. In vir/
tute dei. Uirtus in eo dei erat: quę per ſi/
gna atq̧ prodigia hũc idoneũ miniſtꝝ pro/
babat. Per arma iuſticie a dextris
⁊ a ſiniſtris. Liberuz ſe ſignificat fuiſſe ⁊
fidelibus ⁊ incredulis. Arma enim iuſticię
peremit iniquitatem. Per gloriam ⁊
ignobilitatẽ. His qui euangeliũ dei glo/
riaz eſtimabant: manifeſte integrũ ſe ⁊ fide
lem prędicatorem dixit. Simili modo ⁊ eis
qui verba diuinę doctrinę ignobilitatem ⁊
deformationem putabant: fidelẽ ſe dei mi
niſtrum exhibuit: dum nõ terretur neq̧ pu/
dorem patitur ea illis loqui quę horrẽt au/
dire. Per infamiam ⁊ bonã famã.
Etiã his integrum ſe dei diſpenſatorẽ prę/
buit: qui fidei bonam opinionem faciebãt:
⁊ qui malam: dum nõ metuit hanc inuidiã:
ſed conſtans eſt. Ut ſeductores ⁊ ve
races. Increduli ſeductoreſ eos vocabãt:
fideles ecõtra veraces ⁊ ſimplices eos ꝓnũ
ciabant. Nec hoc odio cedit: vt ſuperducat
fucum veritati. Ut ignoti et qui co/
gnoſcimur. Malis ignoti erãt: bonis no
ti: agnoſcebant enim in his veritatem.
Ut morientes et ecce viuimus.
Odio illos habentes: quotidie putabãt nõ
euadere minas iniquitatis. Iſti autez quia
deo propitio docebãt: auxilio chriſti tuti ꝑ/
ſtabantᷣ a morte pręſenti ⁊ futura. Qua/
ſi temptati: et morti nõ traditi. Tem
ptati videbantur: quando ſic tractabantur
vt cedere putarentur: ⁊ quia non vinceban
tur: morti nõ addicebantur. Hic enim ad/
dicitur morti qui in fide non ꝑmanet: ⁊ mor
ti nõ huic ẜ futurę. Põt ⁊ de pręſenti mor/
te intelligi Temptari enim eos patiebatur
deus vt preſſuris creſcerent merito: non ta/
mẽ permittebat eos occidi. Ut triſtes:
ſemper autem gaudentes. Uerũ eſt:
quia triſticia hęc gaudium operatur: et qui
eos iniurijs contriſtabant: gaudium eoruz
exaggerabant. Ut egentes: multos
autem ditantes. Quantum ad pręſen/
tem vitam pertinet: pauperes videbantur:
ſed ſpiritales diuitias credentibus largie/
bantur: ęgeni in terris: in cęlis diuites.
Ut nihil habẽtes omnia aũt poſ/
ſidentes. Hoc fuit in apoſtolis glorioſũ:
vt ſine ſollicitudine et nomine poſſidendi:
nõ ſolum ea que in poſſeſſionibus erant: ẜ
⁊ ipſorum dominos poſſiderent. Oia enim
neceſſe erat ante eorum poni pedes cauſa
virtutum: ſicut legim⁹ in actib⁹ apoſtoloꝝ.
Os noſtrum patet ad vos o Ca.
o corinthij. Hoc libertatis cauſa lo
quitur: et purę conſcientię. Mali
enim ſibi conſcia mens loqui trepidat: ſen/
ſum perdit: in verbis errat. Cor noſtrũ
dilatatum eſt. Eius cor dilatatur qui fi/
ducia bonę conuerſationis gaudet in ſeſe:
aut certe futuri ſpe pręmij ĩ tribulatiõe non
anguſtatur: quia ſicut in hac vita niſi ꝓceſ/
ſerit labor: redditus nõ ſequitur: ita ⁊ ĩ reb⁹
diuinis ſi nõ exitia anteierint: pręmium nõ
ſequetur. Non anguſtamini ĩ no/
bis: anguſtamini autem ĩ viſceri/
bus veſtris: eandem habẽtes mer/
cedis retributiõem. Hoc dicit: quia nõ
oberat magiſtris ſi diſcipuli male verteren
tur cõtemnẽtes vigorem doctrinę: qꝛ vnuſ/
quiſq̧ pro operibus ſuis mercedẽ accipiet:
quia qđ ad magiſtros ꝑtinet nõ tacuerũt:
dicente domino ad ezechielem prophetaz:
Exalta vocem tuam ⁊ loquere ad plebem:
ſi te audierint lucraberis eos: ſi quo minus
tu animã tuam ſaluabis. Sicut filijs
dico: dilatamini et vos: et nolite iu
gum ducere cum infidelibus. Ad bo
nam cõuerſationez ⁊ ſpem eos hortatur: vt
fidentes ⁊ purgantes cõſcientias ſuas: poſ
ſint in ſemetipſis gaudere: habentes fidu/
ciam purę mentis ſicut ⁊ eoruz magiſtri: ſe/
parantes ſe ab infidelium ſocietate ĩ malis
operibus. Et bene ergo agẽdo ⁊ futura ſpe/
rando dilatari vult illos animo. Qui enim
operatur laborat: ⁊ futura non credit: ſicut
infidelᷣ anguſti animi eſt deſperatõe futuri.
Que em̃ participatio iuſticie et ĩ/
iq̃tati? aut q̃ ſocietas lumini cuz te/
nebris: queue ↄ̃ſenſio chriſti cũ be
lial? aut que participatio fideli cum
infideli? vł que conuentio templo
dei cum idolis? Manifeſtuz eſt hęc quę
enumerat eſſe contraria: ac per hoc fugien/
duz ab his docet: quia dicit dominus: Ne/ Matth. 6.
mo põt duob⁹ dñis ſeruire. Lex em̃ iuſticiã
ꝓdicat: vt fugiatᷣ iniq̃tas. Lumẽ oſidit qđ ẽ
ꝟitas: vt ab ignorãtia q̃ tenebre ſũt receda
tur. Chriſtũ ĩ dei myſterio ãnũciat: vt a dia
bolo q̃ ſe deũ mẽtiri vult recedatᷣ. Credẽti/
bus vitã pollicetur ęternaz: vt ꝑfidia exuti

ab omni infidelium errore ſint alieni. Ido-
la prohibuit coli: quia templo dei ſunt ini-
mica. **Uos enim templū eſtis dei**
viui. Nihil tam inimicū homini q̄ idola:
quia ab vnius dei fide cogunt recedere.
Leuit.26. **Sicut dixit deus: quoniā inha-**
bitabo ī illis: ⁊ iter eos ambulabo:
⁊ ero illorum deus: ⁊ ipſi erūt mi-
Eſa.52. **hi populus. Propter qđ exite de**
medio illorū ⁊ ſeparamini dicit do
minus: ⁊ īmundū nolite tangere: ⁊
ego ſuſcipiam vos: ⁊ ero vobis in
patrē: ⁊ vos eritis mihi in filios et
filias dicit dominus omnipotēs.
Interim prime cauſe ſenſum explicemus:
vt cuius perſone verba ſint declaremus di-
centis: Quoniā inhabitabo in illis et inter
eos ambulabo: ⁊ ero illorū deus: ⁊ ipi erūt
mihi popul⁹. Hec verba chriſti ſunt. Hoc ē
eni qđ ⁊ inter cetera hieremias teſtatus eſt
Baruch.3. dicens: Poſt hec in terris viſus ē ⁊ inter ho
mines conuerſatus eſt. Hic enim habitauit
in nobis: dicēte iohanne apoſtolo: Et ver-
Joh.1. bum caro factum eſt: ⁊ habitauit in nobis.
Et quia deus noſter eſt: dicit iterum hiere-
mias: Hic eſt deus noſter. Et qꝛ popul⁹ ei⁹
ſum⁹: dubiū nō eſt: eccleſia eīn chriſti ē: idcq̄
ſeparari nos vult ab omni cōtaminatione
Joh.13. vt ſuſcipiat nos ī filios: ſicut dic̄: Filioli ad
huc modicum tempus vobiſcum ſū. Et qꝛ
omnipotēs eſt: puto ambigi nō debere. Si
Joh.5. enim ſicut ipſe dic̄: Quecūq̄ facit pater ea-
dem ⁊ filius facit ſimiliter: hoc eſt filium oīa
poſſe que poteſt ⁊ pater. Si quid nō poteſt
pater: nō poteſt ⁊ filius. Si idoneus eſt fili-
Matth.19. us qui dic̄ de patre: Apud deū autē omnia
poſſibilia ſūt. Hoc teſtimonio ⁊ nos ad pu-
ram vitam exhortatus eſt: ad dominū no-
ſtrū ieſum chriſtum: iam olim dominū no-
ſtrum ⁊ ſuſcepturum nos in affectu charita
tis ſue predeſtinatum oſtendit.

Capitulū ſeptimū.

Ca.XIX. b **Hec ergo habētes promiſſa**
chariſſimi: mūdemus noſ-
metipſos ab omni īquina
mento carnis: perficiētes
ſanctitatem ſpiritus in timore dei.
Manifeſta ſunt que dicit. Inquinamentū
tamē carnis multifarie intelligendum eſt.
Ideo etenim nō dixit ab inquinamēto car-
nis: ſed ab omni inquinamento: vt tota vi-
tia carnalia fugiamus. Omne enim qđ lex
prohibet carnale eſt. Ut perficiam⁹ ſancti-
tatem ſpiritus in timore dei. Sanctitatē ſic
perficimus ſpiritus: ſi in timore dei recta ſe-
quamur: vt ſub nomine chriſti a pctis nos
abſtinentes ſancti ſimus. Qui enim ſine ꝓ
feſſione chriſti a vitijs ſe cohibere videntur:
ſancti ſunt iuxta mundum: nō ſecūdū dei
ſpiritum: quia ſcđm deum hi mundi ſunt:
qui fideles ſunt: ceteri vero qualeſuis ſint
īmundi ſunt. Quicquid enim ſine chriſto ē:
īmundū eſt: ſicut dicit ad titum: quia infide
libus nihil eſt mundum: inquinata eſt enī
eorū mens ⁊ conſcientia. **Capaces eſto**
te noſtri: nemini nocuim⁹: neminē
grauauim⁹: neminē circūuenim⁹.
Conſiderare vult illos que dicit: et recepti
his in animū: cōferāt ſecum vera eſſe que lo
quitur: ⁊ ſpernētes hos quos tangit: omnē
animū transferant ad eos quos vident ve-
ro affectu ſe diligere: Pſeudo eni apoſtoli
erant qui ⁊ nocebant illis: corrūpentes ſen
ſus illorū ⁊ grauabant ſacculos eorū circū-
uentione ſerpentine aſtutie. **Nō ad cō-**
demnatiōem dico. Hoc eſt: nō vos ab-
ijcio: ſꝫ vt corrigatis moneo: Qui enim ali-
quē cōdemnat: nō illi dimittit. **Prediximus**
enim quia ī cordibus noſtris eſtis
ad cōmoriēdum et ad cōuiuēdum.
Ex predictis vult illos cognoſcere quo ani-
mo loquatur ad eos. Quos eni participes
vult habere ⁊ ad preſentes paſſiōes ꝓ chri-
ſto ⁊ ad futurā vitā: nō vtiq̄ illos abijcit ſꝫ
vt ꝑticipatiōe dignos ſe faciāt exhortatur.
Ca.XX. **Multa mihi fiducia ad vos:**
m **multa mihi gloriatio ꝓ vo-**
bis. Repleꝰ ſū cōſolatio-
ne: ſuperabūdo gaudio ſuper omi
preſſura noſtra. Fiducia hec de prime
epiſtole correptione eſt: quā qꝛ nō aſpere ſu
ſceperunt: fiduciam dederunt admonendi
ſe: Uiſi ſūt eni velle corrigere ſe: vnde glo-
riatur pro his. Animū etiam ſuū cōſolatū
ex hac parte pronunciat: intantum vt ī om-
ni preſſura ſuꝑabūdare ſe gaudio obteſteꝛ.
Uidēs eīn eē ſpem ī his ꝓ quib⁹ anguſtias
patiꝛ: gaudet cū tribulaꝛ: certus mercedem
ſe a deo accepturum acquiſite ſalutis eorū.
Etenī cum veniſſemus in macedo-
niā nullā requiem habuit caro no-
ſtra. Preſſuras ⁊ cedes memorat quas pa

tiebantur cauſa credentium: vt magis pro-
uocaret eos ad charitatem. Nullam inquit
requiem habuit caro noſtra vt compateren
tur eis: certi qꝛ pro ſalute fidelium animas
ſuas traderent vſq̄ ad mortem. Antequā
digereretur enim tribulatio ⁊ corporalis in-
iuria: altera veniebat vt requies patiēti nō
eſſet. Nā quoniā ſenſu bruta eſt omnis ca-
ro: idcirco nullam requiem hāc habuiſſe vel
habere in paſſione ſignificat. Animā autē
quāquā ipſa patiebaꝛ in corpore: ex hac ta-
mē parte requiē habere: qua ſperat ꝓ tribu
lationibus his que pro fide irrogantur a ꝑ-
fidis daturum deum mercedem. Deniq̄ in
ipſa preſſura deo hymnos canebāt. **Sꝫ**
in omnibus ſumus afflicti. Iuxta hi
ſtoriam: domino vocante intrauerūt mace-
Act.16. doniam: ⁊ cum nō pauci crediſſent: inue-
niſſentq̄ ſolacium lydie mulieris que cum
omnib⁹ ſuis credidit: tunc factum eſt vt ſpi-
ritum phitonē: id eſt diuinū fugaret de an-
cilla quorūdam: qui videntes perdidiſſe ſe
nō minimū queſtū quē puella referebat di-
uinando: concitauerunt ſeditionē paulo et
⁊ ſylee ⁊ traxerūt eos ad forū ad magiſtra-
tus: qui multas eis plagas imponentes mi
ſerunt eos in ima carceris: ita vt pedes eorū
in neruo cōcluderent. Hec eſt preſſura quā
paſſi ſunt in macedonia: ⁊ hinc eſt vnde di-
cit: Nullam requiem habuit caro noſtra.
Foris pugne: intus timores. Pu
gne erāt corpori dum cedebātur. Aio timo-
res. Illic enim timor eſt vbi intellectus eſt.
Sed timor hic propter eos erat qui credide-
rant: ne paſſione eius ſcandalizarenꝛ. Nā
ſibi quid iam timeret q̇ patiebaꝛ? Preterea
Act.21. cum dicat in actis apl'orū: Non ſolum liga-
ri ſed ⁊ mori paratum ſe pro nomine domi-
ni ieſu chriſti: Uidetur eni totum hominē
afflictū in carne ſignificaſſe: vt ex parte ſpi-
ritus qui homini datus maneat quia ipaſ-
ſibilis eſt: affligi potuiſſe minime intelliga-
tur: Sed vt homo totus ex parte corporis ⁊
anime afflictus in carne dicaꝛ: ex parte ve-
ro ſpirit⁹ impaſſibilis. Poteſt ⁊ ſic intelli-
gi: vt foris pugne: id eſt ī publico a perfidis
fierēt cōtra fidos: dum furore pleni reſiſte-
bant veritati: cuiuſ rei nuncius intus timo-
res generabat vbi erat apl's. Quis eīn ho-
mo nō timeat anguſtias? Sed quia in dei
rebus propenſior erat: timorē hunc ſpe ſu-
perabat. **Sed qui cōſolatur humiles**
cōſolatus eſt nos deus in aduētu
titi. Quoniā deus ſuorū nō eſt immemor: ſꝫ
ſemper dat eis in tribulatione ſolatiū: acce
lerauit aduentum titi: vt refrigerio eēt poſt
ſitis in feruore. Magna enim conſolatio ē
patientis ſi ſecum habeat cōdolentē. **Et**
nō ſolum ait ī **aduentu eius: ſed ⁊ ī**
cōſolatiōe qua cōſolatus ē ī vobis.
Plus addit ad conſolationē: qꝛ audiſſe ſe a
tito ſignificat cōuerſationis eorū promptā
volūtatē: intantū vt titus qui dolorem ha-
bebat inobauditionis eorum: cōſolationē
acciperet de penitētia illorum. Quantū af-
fectū haberet circa eos oſtendit apoſtolus:
vt nec ima carceris: nec plagarū dolorē cō-
putaret ſciſſi corporis: neq̄ neruum quo pe
des eius cōcluſi erant: ſed audita correctio-
ne eorū letaretur: īmemor factus paſſionū:
deo gratias ageret pro eorū ſalute: ſic hō eſti-
mans quaſi remunerationē tribulationū.
Annūciās nobis veſtrum deſide
rium. Nunciauit titus deſiderium habere
illos emendandi ſe. Addiſcentes eni que ꝓ
miſſa ſunt bene viuentibus: incitati ſūt ad
deſiderium horum. **Ueſtrum fletum.**
Correpti flebāt: dolētes quia peccauerūt:
nec excuſare niſi ſunt: vnde gloriaꝛ in his.
Ueſtram emulationem pro me.
Addiſcētes eni charitatē apl'i erga ſe: cepe-
runt illum defendere contra aduerſarios.
Ita vt magis gauderem: quia ⁊ ſi
cōtriſtaui vos in epiſtola: nō me pe
nitet. Manifeſtum eſt nō debere peniteri
ex hac re quā ſecutus effect⁹ eſt: qm̄ ſeueri-
us in prima epiſtola corripuit errores eorū.
Non inquit me penitet aſperius ſcripſiſſe:
quia hoc cauſa popoſcit. **Et ſi penite-**
ret ait **video qꝛ illa epiſtola ⁊ ſi con-**
triſtauit vos ad horā: nūc gaudeo.
Hoc dicit: quia ſi me peniteret inquit pro-
pter charitatem quia vos cōtriſtaui: cōſola
tio ſuccederet gaudij qꝛ profuit ꝙ vos con-
triſtaui. **Nō quia ꝯtriſtati eſtis: ſed**
quia cōtriſtati eſtis in penitētiam.
Cōtriſtati eīn eſtis ſecundū deum.
Idcirco gauiſū ſe dic̄: qꝛ cū pudore ꝯtriſtati
ſūt nō ira. Qui enim reprehenſus pudorem
patiꝛ: corrigere ſe promittit: q̇ vero iraſciꝛ
peiorē ſe futurū oſtēdit. **Ut ī nullo de-**
trimentum patiamini ex nobis. Ut
omnia inquit noſtra effectū habeant in vo-
bis: etiam ꝙ contriſtauim⁹ vos ꝓ vobis ē.

Que em̃ ſecũdum deum eſt triſti-
cia: penitẽtiã ad ſalutem ſtabilem
operatur. Manifeſtũ eſt: ꝙ qui triſtis eſt
quia peccauit: ſecũdum deum triſtis ẽ: do-
let enim quia fecit quod odit deus. Hoc ad
ſtabilitatem ſalutis pertinet. Triſticia
autem huius mũdi morte operat̃.
Hoc dicit: qꝛ ſicut ſecundũ deum triſticia vi
tam operatur: pęnitet enĩ ⁊ ſperat dei miſe-
ricordiam. ita ſecũdum mũdũ triſticia mor-
tem operatur. Detectus enim peccato tri-
ſtis eſt: quaſi puniendus: nõ habens a quo
ſperet miſericordiam: ⁊ ſi forte ad ꝑſens de-
fuerit qui vindicet: dei tamẽ iudiciũ euade-
re nõ poterit. Ecce enĩ hocipſum ſecũ
dum deum cõtriſtari quãtam ĩ vo-
bis efficit ſollicitudinem. Verũ ẽ: qꝛ
qui pęnitet ſollicitus eſt: ne denuo peccet.
Sed excuſationem. Recte: quia pę-
nitentia nõ habet excuſationẽ: ſed cõfeſſio-
nem. Sed timorem. Oſtendit timorẽ
in peccato: qui delicti cauſa veniã poſtulat.
Sed deſiderium. Deſiderat reforma
ri ſe: qui ſe ſcit factũ per peccatuꝫ deformẽ.
Sed emulationẽ. Zelum incipit pati
bonorũ operum perficiendorum: qui intelli
git pro ſe eſſe qđ corripitur. Sed vindi
ctam. Neceſſe eſt vt quis vindicet eũ cuiꝰ
erga ſe ſentit affectum: ⁊ in ſe ipſum vindi-
cat: qui ſe cauſa delicti affligit. In omni
bus caſtos vos exhibuiſtis eſſe ne-
gocio. Quãdo oĩa quę ad profectũ melio
ris ſpei pertinẽt meditari videntur: zelũ ha
bentes apoſtoli ⁊ pręceptoris ſui ĩ omnibuſ
officijs humanę cõuerſationis: duce fide ꝓ-
bos ſe videri contendunt. Igitur ⁊ ſi
ſcripſi: nõ propter eum qui inique
verſatus eſt. Inique verſatũ dicit illum
qui inceſtũ admiſerat: Nec nõ etiã hos tan-
git quos iniurias ⁊ fraudes fratribus ĩ pri-
ma epiſtola feciſſe ſignificat. Sed neqꝫ
propter eum qui inique tractatꝰ e.
Hi inique tractati ſunt: qui a fratribus con
traria paſſi ſunt. Hic ſenſus eſt quẽ in capi-
te epiſtolę memorat: vbi dicit: Si cui aliqđ
donaſtis ⁊ ego. Oſtendit enĩ nõ magis ho-
rum cauſa qui peccauerunt ſcripſiſſe remit-
ti illis debere: ſed magis propter eccleſiaꝫ:
qꝛ in vno male agente: multi ſunt qui cõfũ-
dantur: ⁊ in vno contumeliam aut fraudeꝫ
patiente: multi ſunt qui indignentur: quia
ſi patitur aliquid vnũ membrum: cõpatiun
tur omnia mẽbra. Sed vt manifeſta-
retur ſollicitudo noſtra quã ꝓ vo-
bis habemus corã deo. Emendando
iniuſtos ⁊ pollutos ſanctificando ⁊ eccleſię
recõciliando: totius populi ſollicitudinẽ ſe
habere demonſtrat ſcđm quę ſupra memo-
raui. Ideo ⁊ cõſolationem accepi-
mus. Accepiſſe ſe: ac per hoc ⁊ dare dic cõ-
ſolationem. Accepit autẽ cum dicit: corrige
re velle quos arguebat: vt per pęnitentiam
ſe reformarent. Dat aũt dũ eos reuocat ad
eccleſiã: ne diu cõtriſtati deſperarẽt de ſe: ⁊
ad publicã ⁊ funeſtam vitam declinarent.
In cõſolatiõe autem noſtra: ma-
giſ magiſqꝫ gauiſi ſumus ſuper gau
dio titi: quia requieuit ſpiritꝰ eius
in omnibus vobis. Correptos per pri
mã epiſtolam audiens velle corrigere: cõſo-
lationẽ accepit. A tito autẽ addiſcẽs qꝛ do-
loreꝫ paterent̃ erroris ſui: auctus eſt in con
ſolatione gaudio repletus: qꝛ volũtas eoꝝ
in opere ceperat approbari: tito hoc idoneo
teſte cũ lęticia animi referente. Om̃ in
quibuſcũqꝫ pro vobis gl'iatus ſũ:
nõ ſum cõfuſus. Anteqꝫ pergeret titus
ad corinthios: audiuit ab eis: id eſt ab apo-
ſtolo ⁊ qui erant cũ eo: bonam voluntatem
eſſe corinthiorum in emendandis vitijs: ac
per hoc regreſſo ⁊ eadem referente: nõ vtiqꝫ
cõfuſus eſt apoſtolus: ſed alacer factus eſt:
qꝛ non aliter inuenerat titus qꝫ audierat ab
eis. Sed quẽadmodũ omnia vo-
bis in veritate locuti ſumus: ita et
gl'iatio noſtra apud titum veritas
facta eſt. Exultãs ĩ ſpiritu hęc ſcribit apo-
ſtolus: ſic gaudens in his vt efficaciam eoꝝ
tam veram probet qꝫ eſt: ⁊ ꝑdicatio eius ad
eos in correptione dũtaxat. Veritas enim
arguentis in eoipſo tunc videtur eſſe mani
feſta: ſi hi qui arguunt̃ incipiãt emẽdare ſe.
Dũ em̃ correpti ĩmutant̃ teſtimoniũ ꝑhibẽt
arguenti. Et viſcera illiꝰ abũdãtius
ĩ vobis ſũt. Aĩm ⁊ affectũ titi dic eẽ ĩ eis
qꝛ vidit ꝓfectũ illoꝝ. Scti em̃ animꝰ ĩ oĩ bo
no eſt. Reminiſcẽtis oĩm vr̃m obe-
diẽtiam: quõ cuꝫ timore ⁊ tremore
excepiſtis illum. Scientes corinthij ab
apoſtolo eſſe miſſũ titum: ac ſe in tantis vi-
tijs ab apoſtolo fuerant correpti: territi ſũt
in aduentu eius. Et quia vitam ſuam cepe-
rant emendare: ſolliciti erant obedire prece
ptis eius: vt regreſſus animũ apoſtoli miti

garet eis: quãobrẽ titũ laudaſſe ſignificat.
In tito enĩ apoſtoluꝫ reueriti ſunt. Gau-
deo qđ ĩ omnibus cõfido ĩ vobis.
Nõ ſoluꝫ in bona voluntate eoꝝ lętatꝰ eſt:
ſed ⁊ in operibus bonis quibus quę pecca-
uerant emẽdabãt. Ideo ĩ omnibus inquit
confido in vobis.

Capitulũ octauũ.

XI. Otam aũt facimus vobiſ
n fratres grãꝫ dei q̃ data eſt
ĩ eccleſijs macedonie ꝙ in
multa probatiõe preſſure
abũdat gaudiũ ipſorũ. Om̃ deuoto
animo perceperũt verbum fidei: idcirco eis
gratiã datã a deo dixit: vt ĩ tribulatiõe pau
li ⁊ ſylę quã ſupra memoraui ſcandalũ nõ
paterentur: ſed in exultatõe mentis accipe-
rent ꝯfidentes de ſpe promiſſa vt probatos
ſe horũ paſſionibus demõſtrarent. Et ꝙ
ꝓfunda paupertas illoruꝫ abũda
uit in diuitijs ſimplicitatis eorum.
Votum eorum prędicat: quia cũ tenues eſ-
ſent ſubſtantia facultatũ: animus ipſorum
diues inuentus eſt in miniſterio ſanctoruꝫ:
pura enĩ cõſcientia operati ſunt: nõ vt ho-
minibus: ſed vt deo placerent. Quia ꝓ
viribus teſtimonio illis ſũ: ⁊ vltra
vires volũtarij fuerũt. Quantum di-
gnũ fuit ⁊ deo placitũ qui vires illoꝝ ſcit: ĩ
facultatibus dederãt ad miniſteriuꝫ. Et qꝛ
ex toto corde deo ſe dederãt: amplius vole
bant offerre qꝫ eoruꝫ vires admittebant.
Cum multis precibus orãtes no
ſtrã gratiam ⁊ cõmunionẽ miniſte-
rij qđ eſt in ſanctos. Tam ſimpliciter
⁊ deuoto animo obtuliſſe illos miniſteriuꝫ
qđ vltra vires eoꝝ erat prędicat: vt cum la-
chrymis deprecantes offerrent: vt vel ſic co
gerent accipi a ſe qđ accipiendũ nõ videba
tur: qꝛ plus erat qꝫ poterat eoꝝ ſubſtantia:
ne forte eis poſtea ęgeſtas boni operis pę-
nitentiam ſuaderet. Sed quia tales ſe oſtẽ-
derũt vt puro animo iam ꝑſentia poſtponẽ
tes: futuris ſe promiſſionibus cõfidentia fi-
dei cõfirmarent: accipi ab eis viſum eſt: ne
boni cordis gratia fructum amitteret. Et
nõ ſicut ſperauimuſ: ſed ſemetipos
primũ dederũt deo: deinde nobis
per volũtatẽ dei. Idcirco inquit ab his
accipi debuit: quia prius emẽdãtes errores
priſtinos ⁊ vitę vitia ac moꝝ vltra qꝫ ſpera-
batur: deo ſe deuouerunt. Viſum eſt enim
ſimplicit̃ illos hoc agere: vt nec timeret cũ
offerebant̃ accipere: quia nõ vtiqꝫ hoc animo
offerebant: vt redimentes ꝑpoſitos ſuos vi
tia eoꝝ paterent̃ nec arguerent: qꝛ munera
excęcant oculos ⁊ vim auctoritatis ĩclinãt.
Dantes ergo ſe deo dũ emẽdant vitia: de-
inde dũ fratribus offerũt ſumptꝰ cõtriſtari
nõ debuerũt: qui ante ꝓpe qꝫ inciperẽt per-
fecti eſſe voluerũt. Horũ igitur exemplo in-
uitat corinthios vt ea quę ceperant hac ex-
hortatione aucti: mente ſedula: cõſũmarẽt.
Ita vt rogaremus titum: vt quẽ-
admodũ cepit: ita conſũmet in vos
etiã gratiam iſtam. Om̃ titi affectum
ſciebat ſincerum circa iſtos: nec nõ hos obe
dientes ei: idcirco per ipſũ etiã ad hoc opuſ
exhortari illos facilius poſſe ſignificat: vt
quomõ in cęteris rebus exhortationis ſuę
habuit fructũ in eis: haberet etiã in hac gra
tiã vt ad miniſteriũ ſanctoꝝ promptos eos
faceret: vt quia iam vitia emẽdabant: huiꝰ
largitatis fructum haberent. Qui enim ad
hoc dant ne arguant̃: nullum fructũ huius
rei habebunt.
Os aũt quẽadmodũ in om- Ca. XXII.
v nibus abundatis: fide ⁊ ſer
mone ⁊ ſciẽtia et omni ſollici
tudine: et inſup illa que ex nobiſ et
vobis eſt charitate: vt et in hac gra
tia abũdetis. Magis exhortat̃ illos: vt
glorietur de his apud cęteras eccl'ias. Hęc
eſt enĩ probatio emẽdationis eoꝝ ſi prom-
pti ſint ad miniſteriũ ſanctoꝝ. Nõ ſecũ-
dum imperiũ dico: ſed propť alioꝝ
ſollicitudinẽ: et veſtre charitatiſ bo-
num cõprobãs. Manifeſtũ eſt: qꝛ non
imperat ſed exhortat̃: vt penuriam patien-
tibus mittant ſumptꝰ: ⁊ releuent ſollicitudi
nẽ illoꝝ: bonum animũ ſuũ deo ⁊ homini-
bus oſtendẽtes: pro qua re ſine dubio mer-
cedẽ accipiẽt. Noſtis em̃ grãm dñi
nr̃i ieſu xp̄i: quia ꝓpter vos paup
factꝰ ẽ cũ diues eẽt: vt illius inopia
vos diuites eſſet̃. Pauperẽ xp̄m dic fa
ctũ: qꝛ deus naſci dignatꝰ eſt hõ: virtutem
poteſtatis ſuę humilians: vt hominibꝰ di-
uinitatis diuitias acquireret: vt ſicut dicit
petrꝰ apl's: Diuinę eſſent cõſortes naturę. 2. Petri. 1.
Homo ergo factus eſt: vt hominẽ in deum
aſſumeret: ſicut ſcriptũ ẽ. Ego dixi dij eſtis. Ps. 81.
Hoc modo exhortatur vt largiendo quaſi
pauperes fiant: vt proſit paupertas eoruꝫ:

ſicut chriſti paupertas profuit nobis: Chri-
ſtus quidem noſtri nõ ſui cauſa pauper fa-
ctus eſt: nos autẽ vt nobis proficiat. Et
cõſilium in hoc do. Hoc eni vobis
vtile eſt: qui non tãtum facere: ſed
et velle cepiſtis ab ãno priore. Nũc
ergo et facere cõſũmate vt queadmo
dum prompta eſt volũtas in vobiſ
velle: ita ſit et perficiendi ex eo qđ
habetis. Hoc dicit vt voluntas illorũ in
opere appareat: ſi vera eſt ſcđm vires: vt tã-
tum det quãtum poteſt et vult anim⁹ vt mũ
da fiat cõſcientia: nõ in ſimulatione vt ho-
minibus placeat: et mercedem apud deum
nõ habeat. Si enim volũtas prom-
pta eſt ſecũdum facultatem accepta
bilis eſt nõ ſecundũ qđ nõ habet.
Quoniã corinthij ad hoc opus miniſterij ꝓ
uocantur: hoc eis indicitur vt nõ plus tri-
buant ꝙ poſſunt: ne plus forte offerentes
coacti nõ voluntarij: grauati viderentur ſi-
ne mercede futuri: quia qui coactuſ aliquid
facit: mercedẽ nõ habet. Eccleſię enim ma-
cedonię vltro obtulerũt cum precibus vt ꝓ
barent tota voluntate ſe hoc facere vt plus
offerrent ꝙ poterant: Ideoqꝫ acceptabile
fuit. Quãto eni ampliuſ obtulerunt: tanto
plus accepturi ſunt. Nam ſi tantum qs det
quãtum vult aut poteſt: acceptum eſt. Iu-
dicio enim videtur hoc facere: ac per hoc tã-
tum det quantũ poteſt et vult anim⁹: vt rei
huius poſſit habẽre mercedem. Nõ eñ
vt alijs refrigeriũ ſit: vobis aũt an-
guſtia. Verum eſt: quia ſic dandũ ẽ vt nõ
egeſtatẽ preſtet donantibus. Sed ex
equitate i hoc tempore. Dicit hoc vt
quantum habet ad tempus diuidat cũ ſan
ctis. Non enim plus exigitur ꝙ ſibi debet
retinere: qꝛ diligis inqt ꝓximũ tuũ: ſicut te
Luc.19. ipſum. Unde zacheus: Ecce dimidiũ inqt
bonoꝝ meorum do pauperibus. Ut ve-
ſtra abũdantia ad illorum inopiã
et illorum abũdãtia fiat ad veſtrã
inopiam. Hoc eſt qđ dicit: vt quia iuxta
tempus ſancti inopiam patiunt deſerẽtes
omnia mundi: et ſe in diuinis ſolis operibuſ
cõſtituentes: vt doctrinę et orõni inſiſterent
ad profectum multorũ: hi qui credũt: quiqꝫ
artibus aut negocijs inſiſtunt: aut certe fa-
cultates paternas habẽt miniſtrent ſctõꝝ
inopijs: et iterum ſancti illic vbi diuites ſũt
et iſti inopes cõmunicent eis quaſi vicem re
pendentes miniſterio illorũ: ſicut dicit do-
min⁹: Quãdiu feciſtis vni ex minimis iſtis Matth.2
mihi feciſtis. Ut fiat equalitas ſicut
ſcriptum eſt. Hęc eſt equalitas: vt qꝛ iſti
in hoc tẽpore miniſtrãt ſanctis: reddãt illis
vices in futuro: debitores enim ſibi faciũt
ſanctos. Qui multum habuit non Exo.16.
abũdauit et qui modicũ nõ minora
uit. Hoc in exodo legitur. Plus enim ſan-
cti habent in ſpe futuri ſeculi: magis ꝙ hi
qui in hoc tẽpore videntur diuites: et tamẽ
equabunt illic vtriqꝫ: vt ſicut beneficio ho-
rum ſanctorũ inopia ſuſtentat: ita et bene-
ficio ſanctoꝝ diuites fiant hi in futuro ſecu
lo: in quo vident paupes Non eñ totos ſe
dederunt deo: vt hic paupes: illic eſſent di-
uites: ſed ex hac parte qua hic diuites ſunt
illic pauperes: ſanctoꝝ ſuffragio qui h poſi
ti iam illic mente ſunt ditabunt. Non enim
qualecunqꝫ meritum eſt de iuſtis laboribuſ
miniſtrare ſanctis. Gratias autẽ deo
qui dedit hãc ipſã ſollicitudinẽ ꝓ
vobis in corde titi: quoniã cõſola-
tionẽ quidem accepit. Deus qui iuſt⁹
eſt ſciens corinthios velle proficere: titi affe
ctum incitat circa eos: vt adimpleret exhor
tatione ſua voluntatẽ illorum in opere bo-
no: qui videns profectum illorũ cõſolatus
eſt: lętatus in eis. Cũ ſit autẽ ſolliciti-
or volũtarius ꝓfectus eſt ad vos.
Hoc eſt videns proficere illos circa bonos
actus ſollicitior factus eſt circa affectum il-
lorum: ita vt voluntarius proficiſceret ad
eos qui prius etiam rogatus excuſaret ab
eis propter vitia illorum. Miſim⁹ autẽ
cum illo fratrem noſtrum cui⁹ laus
eſt i euãgelio per omnes eccleſias.
Nõ ſolum autẽ: ſed etiam ordinat⁹
ẽ ab eccleſijs comeſ peregrinatiõis
noſtre i hac gratia que miniſtratur
a nobis per domini gloriam et ſol-
licitudinẽ nrãm. Iſtũ cõmẽdat: qꝛ igra-
batur ab his: vt ſcirent in quanta iam eſſẽt
boni opinione ad quos tales viri mittebã-
tur: vt cõgauderent cum eis: augentes eos
in fide operationis dei: ad cuius gloriã ſol-
licite hoc agebant vicarij chriſti: vt condi-
tor deus celi et terrę agnoſceretur in his.
Deuitãtes hoc: ne quis nos vitu-
peret in hac plenitudine: que mini-

ſtratur a nobis. Quoniã de miniſterio
agebatur: ideo hoc ſubiecit ne negligẽs cir-
ca curam pauperũ vel ſanctorũ iudicaret: ſi
hoc ſegnius ageret. De hac eñ re conſtitue
rant inter ſe apoſtoli vt memores eẽnt pau
perum: qđ ad galatas ſignificat. Cum ergo
irreprehenſibilis eẽt in omnibus apoſtolus:
ne i hac cauſa indiligẽs iudicaret: idcirco h
ſe premonere ſignificat: vt hoc opere imple
to in oĩbus ſollicitudo ei⁹ et prouidentia ap
pareret. Prouidemus enim bona:
nõ ſolum coram deo: verũetiã co-
ram hominibus. Prouidet bona corã
deo: dum qđ iubet deus circa miniſterium
ſanctorũ vel pauperũ fieri docet. Corã ho-
minibus vero prouidet bona: qꝛ tales mit-
tit ad hoc opus exhortandum: qui probita-
te ſua nõ faciãt eis ſcandalum ſed prouocẽt
eos ne bona doctrina apoſtoli per improui
dos miniſtros eius in vituperationẽ cade-
ret. Miſimus autem cũ illis et fra-
trem noſtrũ: quẽ probauimus in
multis ſepe ſollicitum eſſe: nũc ve-
ro multo ſollicitiorẽ multa fiducia
veſtri: ſiue per titũ qui eſt ſoci⁹ me-
us et adiutor in vobis: ſiue per fra-
tres noſtros apoſtolos eccleſiarũ
glorie chriſti. Titum ideo ſocium ſuum
vocat: quia et ipſe epiſcop⁹ erat. Cui mini-
ſtrum dedit notũ in omnib⁹ ecclijs ipſi⁹ pro
uincię. Quibus addit et tertium fratrẽ: pro-
batum in multis operibus bonis atqꝫ ſolli
citum. Per titi autẽ relationẽ referentis bo
nam voluntatẽ corinthiorum et cęterorum
miſſorũ quos apoſtolos eccleſiarũ glię chri
ſti appellat: ſollicitiorẽ ſe factũ oſtẽdit: vidẽ-
di illos et exhortãdi ad miniſteriũ ſanctoꝝ.
Fiduciam eni accepit: audiẽs meliores eſſe
factos corinthios: Unde ſatagebat ad eos
certus qꝛ obaudirent bona opera facere.
Oſtẽtationẽ ergo charitatis ve-
ſtre et noſtre pro vobis exultatiõis
demõſtrare i ipſis i facie eccleſiaꝝ.
Cõmonet eos: vt in his quos mittit dilec-
tionẽ ſuam oſtendãt: vt bona quę de ipſis
audierant vera probarent. Sic eni oſtende
bant profeciſſe ſe mõitis apoſtoli ſi miſſos
ab eo cũ honore exciperẽt: vt cęterę eccleſię
agnoſcerẽt vera eſſe bona quę de eis dici ce
perant. Prouocat ꝙ animos eoꝝ: qꝛ de quo
bene ſentit: ſolet ſe meliorẽ prębere.

Capitulum nonum.

n Am de miniſterio qđ fit in
ſctõs ſuperuacuum eſt mi-
hi ſcribere vobiſ. Scio eni
prõptam volũtatẽ veſtrã
de qua ꝓ vobis glorior: apud ma
cedones. Et hęc oblectãtis verba ſunt.
Superfluum enim eẽ dicit ſcribere ſe de mi
niſterio qđ fit in ſanctos: vt de his bene ſen
tire videatur. Superfluum eſt eni ſi cõmo-
neas eum quẽ ſcias facturum. Sed vt dili-
gentiã ſuam oſtendat: neceſſarium ẽ vt ſcri-
bat: et vt hos promptiores faciat: et quid de
eis cęteris prędicet: manifeſtet. Nã ſupflua
ſolent maiorẽ parere ſollicitudinẽ. Nam et
dominus nõ dubitãs de amore erga ſe pe-
tri apoſtoli: tertio dicit ei: Simon iohãnis Joh.2
amas me. Quę trina repetitio quaſi ſuper-
flua videtur: ſed prodeſt ad perfectionẽ mo
nitionis: vt ſciãt magna ſecũ diligentia de-
bere curare quod frequenter mandatur.
Quoniã achaia parata eſt ab an-
no priore. Poſt macedonas achaia: id ẽ
eccleſię ꝓuincię achaię nõ omnes: qꝛ et corin-
thij achaici ſunt: prępararauerãt ſe emulatiõe
ducti macedonũ vt miniſtrarent ſanctis.
Quo dicto plus exhortatur corinthios cũ
dicit illos paratos ab anno priore: ſed expe
ctare iam hoc vt diuideretur miniſterium il
lorum pro vniuſcuiuſqꝫ neceſſitate. Et ve
ſtra emulatio ꝓuocauit plẽs. Poſt
macedonas achaiam paratã dicit: deinde
vt et corinthij fiant parati ſcđm promiſſum
ſuũ: cęterę vero ecclię emulatiõe corinthio-
rum dum audiunt illos prius multis errori
bus fuiſſe implicatos: poſt autẽ corrigen-
tes ſe bonę voluntatis effectos: incitati ſũt
ad bonum opus: quia ſi hi qui poſt acceptã
fidem male verſati ſunt: hanc acceperãt ha-
bere voluntatem: quantomagis iſti in qui
bus hęc vitia nõ ſũt reperta? Miſimus
autẽ fratres: ne gloria noſtra qua
vos preferimus inanis fiat in hac
parte: vt queadmodum dixi prepa
rati ſitis. Hos fratres memorat: quos ſu-
pra: id eſt titum et quos ei adiunxit adiuto-
res: qui impẽſius exhortarent eos ad pro-
miſſionẽ implendã in miniſterio ſanctorũ:
vt non ſolum litteris: ſed et facie ad faciem
oblectarent eos crebris admonitionib⁹: ne
exultatio apłi q i ſplẽdore animi eorũ gliã-
bat euacuaret. Sępi⁹ ꝙ h memorãſ ſollicitu
dinẽ ſuã circa eos oñdit: nolẽs illos ꝯfũdi.

Ne cum venerint macedones me cum ⁊ inuenerint vos imparatos: erubeſcamus vt nō dicam omnes vos in hac parte. Manifeſtum eſt: qꝛ ſi nō hoc inuentū fuerit qđ teſtificatꝰ eſt de his: ⁊ ipſe erubeſcat in ipſis: ⁊ ipſi amplius confundanť: qui nec propterea ꝙ teſtis eis extitit apl's: id agere niſi ſunt: quo verum illud facerent vel propter tanti viri perſonā.

Neceſſarium ergo exiſtimaui rogare fratres vt precederēt ad vos ⁊ prepararent ꝓmiſſam benedictionē hāc veſtram paratā eſſe. Sed ſic quaſi benedictionem nō q̄ſi circūuentionem. Ut ſollicitudinē ſuā ad huc manifeſtet: rogaſſe ſe dixit fratres per quos admoniti adimplerēt qđ promiſerāt ⁊ nō implebāt. Cum ſupra titum dicat voluntariū profectū: hoc eſt: nō illi fuiſſe extortum: ſed mox vt audiuit: libenter amplexuſ eſt: vt videať voluntarius ad illos ꝓfectus propter ſpem illorū: nunc nō ideo ſe rogaſſe hos ſignificat quaſi nolētes ire: ſed ſuū affectū probat circa illos: quādo volētes ire inſuper rogat: vt ſine aliqua mora fiat qđ ⁊ illi volunt ⁊ hic precatur. Hoc ergo agit cum his vt in promiſſione ſua fideles ſint: ⁊ ſe iō cōmonere propter exiſtimationem illorum: nō circūuenire: ſed vt tātū offerāt quātū nō peniteat. **Hoc aūt dico: Quia q̄ ꝑce ſeminat parce ⁊ metet.** Parcū auarū ſignificat cui extorqueť vt inferat: Penitet em̄ quia promiſit. Hoc de tarditate illorum collegit qui olim promiſerāt ⁊ diu deliberabant. huic parco perparua meſſis ē: qꝛ cum dubitatione ſeminat: neſcit eni prodeſſe qđ facit. **Qui aūt in benedictiōe ſeminat: in benedictiōe ⁊ metet.** Hic in benedictione ſeminat: qui bona volūtate ſub ſpe future retributionis hoc facit. **Unuſquiſq̄ ſecūdū ꝓpoſitū cordis: nō ex triſticia aut neceſſitate: Hilarem em̄ datorē diligit deus.** Docet illos tunc prodeſſe hoc in futurum: ſi leto animo fiat. Ex his enim qui inferunt: hunc elegit deus: cui retribuať: qui deuoto corde opať: quaſi theſaurizans ſibi apud deum: qꝛ qui inuitus facit propter p̄ſentē pudorē: ne aliiſ inferentibꝰ turpis inueniať: mercedem non habet. **Potēs eſt autē deus oēm gratiā abundare facere in vobis.** Dei potentiā adeſſe illis exoptat: vt ſicut in emendādis vitijs ⁊ doctrine veritate cōpūgit corda illorū: ita ⁊ in hoc faueat ceptis illorum: vt abundent in omni opere bono ꝑ gratiā dei. **Ut in omnibus ſemper omnē ſufficientiā habentes: abundetis in omni opere bono.** Hoc dicit ⁊ optat: vt in omni re ſemper ſufficiētes ſibi ſint dei nutu: nec indigeant his que ad ſalutem neceſſaria ſunt. Si ergo ſufficientiā ſolam ſibi eligant: poterūt in dei ope abundare. Illud eni ſibi retinēdo qđ ſufficit: cetera in vſus ſanctoꝝ vel pauperū impendāt neceſſe eſt: ⁊ hoc erit abundare ī oī ope bono. Licet eni exigui hominis paruum ſit qđ tribuit: abūdat tamē qꝛ recto iudicio fit: ⁊ nō ſolū quæriť quātum: ſed ⁊ de quāto ⁊ q̄ animo detur. Deniq̄ illa vidua in euāgelio de Luc.21. paruo laudata eſt: ⁊ q̄ multa mittebant laudati nō ſunt. Illius eni paruū multū eſt: qꝛ plus miſit ꝙ poterat. Diuites autē minus miſerunt cū plus poſſent: ac per hoc modicum illius qꝛ vltra vires ſuas miſit: plus inuētum eſt: ꝙ diuitū multum: qꝛ de eo quod abūdabat eis miſerūt. Qui ergo tantū dat quātum poteſt recte facit: viduā tamē illā ante ſe habet: qꝛ hec omne qđ habuit miſit.

Sicut ſcriptū eſt: Diſperſit dedit pauperibus: iuſticia eiꝰ manet in eternum. Hoc in pſal'. ſcriptum eſt. cxi. Per exemplū addit ad curā pauperū: vt in omni opere bono abūdent. Si eni huiꝰ qui pauperibus largitur iuſticia manet in eternum: quātomagiſ eius qui miniſtrat ſanctiſ. Paupereſ enim poſſunt dici qui publicani egeni ſūt. Sancti eni diſcernūtur ab his: qꝛ hi ſerui dei ſunt inſiſtentes orationibꝰ ⁊ ieiunijs purā vitam agentes: ſicut ⁊ anna ꝓphetiſſa q̄ nō diſcedebat de tēplo: ieiunijs ⁊ orationibus ſeruiēs die ac nocte omnem mundi curam poſtponens. Miſericordia & hec iuſticia appellata eſt: qꝛ ſi ſciens qui largitur omnia deū cōiter oibuſ dare: qꝛ ſol eiꝰ oibus oriť ⁊ pluit: ⁊ terrā omnibuſ dedit: idcirco diuidet cum his qui copiam terre non habent ne beneficijs dei priuati videantur. Iuſtus ergo eſt qui ſibi ſoli nō detinet qđ ſcit omnibus datum: ⁊ iuſtus nō ſolū in tēpore: ſed ⁊ in eternum: quia in ſeculo futuro hanc habebit ſecū in perpetuū. **Qui aūt ſubminiſtrat ſemē ſeminanti: ⁊ panē ad edēdū miniſtrabit et multiplicabit ſemē veſtrū: et amplificabit fructū iuſticie veſtre: vt in oibꝰ locupletemini ī omni ſimplicitate.** Omnia dei ſunt: ⁊ ſemina ⁊ naſcētia dei nutu creſcunt ⁊ multiplicanť ad vſus hoium. Deꝰ ergo q̄ hec dat: ipe ⁊ iubet de his cōmunicari eis qui indigent: ac per hoc nō poterit qui tribuit iuxta dei volūtatem: dei nutu nō augeri incremētis huiuſmodi ad amplicandū fructū iuſticie. Danti enim addit: vt eo amplius habeat vnde largiri. Hec eſt iuſticia: vt qꝛ deꝰ dat: retribuat ex eo ⁊ hō ei cui deeſt. Hos eni vult miniſtros eſſe eoꝝ q̄ potiora eligentes: copiaſ p̄ſentis temporis ſpernūt: totos ſe dei rebus obligātes. Unicuiq̄ enim ſcđm bonā voluntatē deus preſtat auxilium. Sancti eni qui nihil volunt hic poſſidere niſi victū habere ⁊ veſtitū: hoſ qui hic habere volunt: tutores illoꝝ deꝰ eē diſpoſuit: vt qui bene ⁊ ſimpliciter eis miniſtrauerit amplificeť dei nutu: vt habeat vnde largiri ſemper: ⁊ ad preſens locupletatuſ ⁊ in futurū. Semel eni ſeminās bis metet: ita vt ſi futuris cōſulit ſpebꝰ: nolit eos ſubiectos habere: ſed magis ſe eis inclinet: qꝛ a deo huius rei accipiet mercedem. Si enī ad p̄ſens humiliari eos ſibi voluerit ſpem future amittit. Hic enim accipit mercedem operis ſui: nō ſimpliciter hoc agēs: ſicut dicit dominus: Amen dico vobis perceperūt mercedē ſuam. Matth.6. **Si quis operať per nos gratiarū actiōem deo: qm̄ miniſteriū officii eius nō ſolū ſupplet ea que deſūt ſctis: ſed et abūdabit per multarū grarū actiōem ī deo: ꝑ probatiōem miniſterii huiꝰ magnificātes deū ī ſubiectione cōfeſſiōis veſtre ī euāgelio xp̄i in ſimplicitate cōmunicatiōis ī illos: et ipſoꝝ orationēs pro vobis deſideratiū vos videre propter ſuperabūdātē grā dei ī vobiſ. Gratias deo ſuꝑ ienarrabili dono eiꝰ.** Hoc dicit: quia q̄cunq̄ operatur per diſpenſatores doni dei hō opꝰ vnde gratie aganť deo: ab his qui neceſſarios ſumptus accipiūt ſub nomine chriſti: nō mendicitati ſubiecti ſed deo: de cuiꝰ bonis ali ſe norunt: nō tantū ab eis gratie illiſ referuntur: ſed ⁊ a reliquis fratribus q̄ pro his grāſ agant deo: cōmendantes factū ipſorum dn̄o: vt paucis tribuentes a multoꝝ obſecrationibꝰ deo cōmendenť. Probātes em̄ mentē eoꝝ in hoc opere: magnificant in eis dn̄m: cuius ſpe firmati obediunt euāgelio chriſti in ſubiectiōe mentis: ne velint eos ſibi humiliari vt p̄beant que neceſſaria ſunt ſanctis. Et hoc erit in ſimplicitate: hoc agere cōicationis illoꝝ: cōmendātes ſe orationibus illorū ⁊ deſiderijs eorū. Quis eni non cupiat oculis videre: neceſſitatibꝰ ſuis propter dei nomē ſubiectoſ? Deniq̄ dei dona vocanť. Deo eni dat qui ī his miniſtrat: quia q̄ iubet fieri ipſi imputať qđ dať. Gratias deo in his agentes: ⁊ ſuꝑ ineffabili dono eius. Donum eni dei eſt qđ incitat omnes ad bonū opus: ſpes em̄ ꝓmiſſa laceſſit ad miniſterium ſupradictum.

Capitulum decimū.

Ipſe autem ego paulꝰ obſecro voſ per manſuetudinē et modeſtiam xp̄i: q̄ ad faciem q̄dem humilis ſum ī vobis: abſens autem confido ī vobis. Hoc eſt qđ nunc dicit: qꝛ talis ē abſēs qualis ⁊ p̄ſens. Nec eni humilis erat ad faciem adulatione aut ſubiectōe alicuiꝰ rei: q̄ cōſtantiā ſuā ſic zelabať vt aliquādo etiam a licitis tēperaret ne inclinareť. Unde dicit in alia epl'a: Omnia mihi licēt: ſed ego ſub 1.Cor.6. nullius redigar poteſtate: eſca ventri ⁊ venter eſcis: ⁊ hūc ⁊ hec deus deſtruet. Ideo ergo abſens obſecratur ⁊ modeſtiā chriſti interponit: ne p̄ſens durior inueniať cauſa vitiorū eorū ꝙ ē ī epl'a: vt componētes ſe qui adhuc nō emēdauerant: mollirent ſibi rigorem apl'i: vt moderatos eos inueniēs: p̄ſſa ſeueritate letareť in eis. Cōfidentiā itaq̄ fiduciā ſeueritatiſ ſignificauit: quā forte ī epiſtola tantum habere putabať: nō tamē preſens facie: qꝛ in prima epiſtola ſeuerus ⁊ nimis rigidus videbať: ideo cōmonet ne eadem ſeueritate p̄ſens vtať: ſic nō ſperabāt.

Rogo autē vt nō preſens audeā ꝑ fiduciā qua exiſtimor audere ī aliquos: q̄ arbitratur nos ſcđm carnē ambulare. Ca.XXIII. Idē ſenſus ē: quē vt dilucidet repetit. Orat eni vt tales illos iueniat: ne cogatur iraſci: ſed vt requieſcat cū eis. Hic ergo aperuit quod ſupra ſignificauit: ⁊ adhuc in ſubiectis plenius manifeſtat: hāc eē cōfidentiā quā hic fiduciam dixit: date ſibi poteſtatis a chriſto cuius vicarius ē: vt vindicet in eos qui ſub nomine chriſti agentes: nō obaudiunt vt corrigant ī quibꝰ rep̄hendunť. Hos dicit

l

qui nō recipiendo ſpiritalia que ab apoſto-
lo dicebant̃:ſic eū exiſtimabāt quaſi carna-
lia loqueret̃ que recipiēda nō eſſent. Jdõ di-
cit: Qui nos arbitrantur ſcđm carnē ambu
lare: quia ꝙ ſpernit ſpiritalia putat illa car-
nalia. Nā in carne ambulātes:nō
ſecūdū carnē militam⁹. Hoc ē i corpo-
re poſiti ſpiritaliter viuimus. Spiritalit̃ au
tem viuit qui facit qđ placet deo. Hic ergo
ſecundū carnem militat qui deſiderijs car-
nis obtemperat. Omnis eni error:caro dici
tur. Chriſto autē ipſe militat ꝙ obaudit eū
in fide ⁊ diſciplina. Arma eniꝫ militie
noſtre nō carnalia ſed fortia deo.
Jdeo fortia:quia incorrupta. Omnia enim
carnalia corrupta ſunt. Arma ergo idõ:quia
repugnāt vitijs:ſignū habētia ĩpatoris ſui
chriſti qui hoſtis eſt vitiorum. Sicut eni im
perator per milites ſuos vindicat ſuum re-
gnū:ita ⁊ ſaluator per nos ſeruos ſuos de-
fendit vnius dei profeſſionē ⁊ diſciplinam.
Ad deſtructionē munitionū co-
gitatiōes deſtruentes: ⁊ omne alti
tudinem extollētem ſe aduerſus co
gitatiōem dei. Arma ſpiritalia fides eſt
incorrupte predicationis. Per hec de⁹ vin-
cit principes ⁊ poteſtates:quos cōſtat vt ſi-
bi vſurpent imperium:extolli contra fidem
chriſti:cogitationibus ſe hominū inſerētes
vt auocent eos a dei dominio:quas cogita
tiones deſtruit veritas fidei. Munitiones
ergo principes dič ⁊ poteſtates ⁊ ſpiritalia
nequicie:qui ſe extollunt ⁊ armant infideli
um animos ad cōtradicendū chriſto:cōtra
quos pugnat dei lex diſſipans cōſilia eorū.
In captiuitatem redigētes oēm
intellectum ad obediētiam xpi per
ducētes. Captiuat intellectum dū cōtra-
dicentem rōne vincit: ⁊ ad fidem chriſti
cui prius repugnauerat humilē ⁊ manſue-
tum inducit. Et parati i omnibus vi-
dicare inobedientiam:cū impleta
fuerit obauditio nr̃a. Manifeſtū ē q̃r
vĩdicat ĩobediētiā cū illā ꝯdēnat ꝑ obediē-
tiā:tūc illā deſtruēs qñ eos ꝙ reſiſtūt perdu
cit ad fidē:vt perfidia ab his quib⁹ defende
batur damnetur. Que ſecūdum faciē
ſūt videte. Nunc vult eos que palam ſūt
cōſiderare:id eſt:ea que dicturus eſt: q̃r ſūt
aperta dijuidicare. Dicit ergo: Si quis
cōfidit ſe eē ſeruum chriſti:hoc cogi
tet iterum apud ſe:q̃r ſicut ipſe xp̃s

eſt:ita ⁊ nos. His loquitur quorū tangit
ſuperbiam:qui de ſe ꝓſumentes inflatione
animi:minus ꝙ dignū erat de apoſtolo ſen
tiebant:quaſi nō egerent preceptis eius.
Quos cōmonet vt ſi de ſe cōſiderent:quia
erant ſerui chriſti:nō vtiqꝫ deberet de ap̃lo
dubitare:ſed ⁊ de eo quāuis impar ſit vł ſi-
milit̃ ſentire:cū vtiqꝫ magꝭ ꝓferre ſibi debe-
rent magiſtrū gentiū. Sed hic illos humili
tatem in ſe docet:equās ſe illis cū eſſet vas
electionis ⁊ magiſter gentium in fide ⁊ veri
tate. Hoc ergo vult illos conſiderare quod
vtiqꝫ clara luce videtur: q̃r de apoſtolo ne-
mo credentium nō plus eſtimet ꝙ de ſe:ꝙ-
tomagis nemo minus ꝙ de ſe debeat eſti-
mare. Hoc ergo ꝯteſtatur ⁊ docet:ne elatio
ne mentis bone vite meritū perderēt. Qui
enim ſcit ſe aliquid eſſe:humiliet ſe vt am-
plior fiat. Nā ⁊ ſi aliquid amplius
gloriat⁹ fuero de poteſtate noſtra
quā dedit nobis domin⁹ i edifica-
tiōem nō i deſtructiōem veſtri:non
erubeſcaꝫ. Nunc ſignificat:quia ſuperi⁹
ſe humiliauit:ipſis ſe cōparando:cum ſi ſe
erigat nō erubeſcat:quia a domino accepit
poteſtatem predicandi vt ſaluet:nō vt per-
dat obaudiētes. Si ergo hic ꝙ a domio miſ-
ſus eſt inclinat ſe ⁊ comparat ſe inferiorib⁹:
quātomagis hi qui nullius erāt teſtimonij
cōparare ſe nō deberēt:nō dicā preferre ma
ioribus. Ut nō exiſtimemur q̃ſi ter-
rētes vos per epiſtolas. Jpſe poteſt
videri terrere per epiſtolas qui neqꝫ aucto-
ritatis alicuius eſt:neqꝫ preſens fiduciam
habet arguendi:abſens autem ideo audet:
quia preſens timet. Quia epiſtole q̃-
dem graues ⁊ fortes:preſentia aut
corporis infirma:et ſermo cōtem-
ptibilis. Hoc eſtimet ꝙ huiuſmodi
eſt:quia quales ſum⁹ verbo ꝑ epi-
ſtolas abſentes:tales ſum⁹ et p̃ſen
tes in opere. Jdõ nō ſe aliū eſſe abſentem
ꝙ p̃ſentem ꝓbat:q̃r non erat ꝓſumptor. A
dño eni poteſtatē acceperat. Cui eñ nō eſt
data poteſtas:abſens poteſt audire:p̃ſens
autē pudorē patitur. Jdõ ap̃ls nō erubeſcit
dū corripit:q̃r fiducia ptātis hoc agit. Hec
ꝓpter hos loquitur:qui nō miſſi p̃dicabāt:
adulantes:quia ſe ipſos commēdare vole-
bant. Nō eñ audem⁹ coniungere
aut cōparare noſmetipſos quibuſ-
dā qui ſeipſos cōmedāt. Hi ſeipſos

cōmendāt: qui nō accepta poteſtate dñari
volunt:nomini ſuo vēdicātes auctoritatē.
Qui eñ mittit̃ nō ſibi ſed ei a quo mittitur
vendicat ptātem. Per quod etiaꝫ oſtendit
ſe a domino diſpenſatorē electū. Sic ͦg non
cōiungit ſe aut cōparat his qui nō miſſi p̃-
dicant:dum nihil vltra cōceſſum preſumit.
Sed ipſi i nobiſ noſmetipſos mē
ſurātes et cōparātes noſmetipſos
nobis:nō i immēſuꝫ gl̃iabimur ſed
ſcđm menſurā regule quā ptit⁹ eſt
nobis de⁹ menſuram pertingendi
vſqꝫ ad vos. Tanta ſe vti dicit poteſta-
te quāta cōceſſa eſt ab auctore:nec menſu-
ram egredi. Jdcirco nō ſuperba erit gloria
ſquit noſtra: quādo nō egredimur terminū
date poteſtatis. Gloriā pro auctoritate po-
ſuit:qua vtebatur in correptionibus pecca
toruꝫ:vt ſaluos eos faceret. Nec tamē glo-
riari ſe dicit in extollentia ptātis:ſed ad edi
ficationē illorū. Oſtendit enim poteſtateꝫ:
de qua ſi gloriari vellet nō illuꝫ puderet:q̃r
data eſt illi a domino:ſed hic ſic illa vtitur:
vt nō glorietur niſi in profectum credentiū:
corripiens cōſtanter vitioſos:vt gloriet̃ in
ſalute illorum:vt poteſtas data ſaluti profi
ciat nō elationi. Duplici ergo genere non ſe
in imenſum gloriari teſtatur: ⁊ ſcđm datam
ptātem ſicut dixit: ⁊ q̃r nō vltra ꝙ predica-
tio eius perſonabat:vendicabat ſibi aucto
ritatem. De his eñ cōfidebat:quos ip̃e fū-
dauerat in fide chriſti. Partitum eñ dič vni
cuiqꝫ ad quos in p̃dicatiōe dirigeret̃: vt ſin
guli proprias aliquas ciuitates haberēt:de
quoruꝫ fide gloriarent̃. Dei eñ nutu mace-
donibus predicare aduocatus eſt hic ap̃ls:
⁊ vt corinthijs euangelizaret a domino mo
nitus ē. His ergo audenter loquit̃ quos ip̃e
fundauit ⁊ ad quos dei nutu peruenit:cete-
ris nō tali fiducia q̃r in aliena regula erant:
hoc eſt in parte alterius euāgeliſte. Non
eñ quaſi non pertingētes vſqꝫ ad
vos:ſuperextēdim⁹ nos. Hoc eſt:nō
quaſi nō miſſi ꝑuenimus vſqꝫ ad vos i pre-
dicatiōe: ſed deſtinati: deo mittēte nos ad
vos. Superextendi autē eſt: vltra extendi
ꝙ conceditur. Sed nō vltra:q̃r menſuram de-
dit deus quā ſeruarent euangeliſte ei⁹:quā
hic ſe cuſtodiſſe teſtatur. Jdeo eni hoc oſtē-
dit:vt ſciant qm̃ a deo ad hos directus eſt:
ac ꝑ hoc obaudire illos debere monita ei⁹:
ne cōtemnētes: deo a quo miſſus eſt reſiſte

re viderētur. Nam vſqꝫ ad vos per-
uenim⁹ in euāgelio xp̃i:nō i imēſū
gloriātes i alienis laborib⁹. Hic ma
nifeſtius apparet qđ dicit:q̃r ipſe illos fūda
uerat:ideo tanta fiducia ad hos loquitur.
Nec eñ labore alter⁹ acq̃ſiti fuerāt ad fidē:
ſič in alia ep̃la ait: Jn chriſto eni ꝑ euāgeliū 1.Corſ.4.
ego vos genui. Nō ergo extra menſurā glo
riatur:qui i labore ſuo gloriatur. Spem
vero habētes creſcent̃ fidei veſtre:
i vobis magnificari. Quia fructuꝫ la-
boris ſperat queſite fidei eoꝝ:idcirco nō ne
gligenter hoc agere ſe ꝓfitetur:ne tedijs et
moleſtijs cederet: quia magnificari ſe cre-
dit apud deum:ſi augeant̃ i fide auditores
eius:ſicut dicit dominus: Pater ſicut miſi- Joh.17.
ſti me in hunc mundū: ⁊ ego miſi eos i hunc
mūdū: ⁊ ꝓ eis ſanctifico meipſū. Hoc dicit
quia teſtimoniū magiſtri eſt i diſcipulis ob
audientibus. Unde ait: Jn vobis ma
gnificari ſcđm regulā nr̃am in abū-
dātia:in regionib⁹ q̃ vltra vos ſūt
euangelizare. Letior de fide eorū vltra
eos p̃dicaturū ſe neceſſario ꝓfitetur ad au-
gēdā gloriā p̃dicationis:vbi adhuc nō fue-
rat p̃dicatū. Nō in aliena regula p̃-
parat̃ gl̃iari. Manifeſtū ē:q̃r vir prudēſ
nō in his cōfidit neqꝫ gl̃iaꝫ ſperat:q̃ i aliorū
laborib⁹ cōſtāt. Jdõ ⁊ ap̃ls non audet i hos
ꝙ alijs p̃dicātib⁹ crediderūt:ne in alienis la
borib⁹ gl̃iari videret̃:ſed hoc nititur: vt eis
p̃dicet:quibus nō erat annūciatū vt gloriā
labori ſuo querat. Qui aūt gl̃iatur:in
dño gl̃ietur. Hoc dicto ſignificauit ipſaꝫ
cōfidentiā ⁊ gloriā dño dandam:cuius gr̃a
eſt vt qui in ptāte euāgelica ꝯfidit:deo au-
ctore ꝯfidat:vt queſt⁹ oīs negocij diuini do
mino in lucrū veniat. Sꝫ qui nō accipit po
teſtatem a deo:nō poteſt i dño gl̃iari:quia
gloriā ſuā querit. Nō eni ꝙ ſeipſū cō-
mēdat ꝓbat⁹ eſt:ſed quē dñs com-
mendat. Uerū eſt:q̃r illū dñs cōmendat
⁊ ꝓbatus eſt:quē dignū habet ac mittit vt
p̃dicet donū eius. Quē autē nō mittit:non
illū cōmendat. Jpſe autē ſe cōmendat qui
nō miſſus p̃dicat:ac per hoc idoneus nō ē:
ſed ꝓſumptor ⁊ reprobus.

Capitulū vndecimū.

v Tinam ſuſtineret̃ puſillū Ca.XXIIII.
imprudētia meā:ſꝫ ⁊ pati
minime. Jncipientē ſeuera de
ſeipſo narrare:inſipientē ſe dicit:q̃r ad lau-

dez ei⁹ videt ptinere. Propter qꝺ dictū eſt:
Prouer.27. Nō te laudēt labia tua: ſ ꝓximi tui. Sȝ hic
dolore cōpungit: propt hos qui cū de eo bñ
pceteris ſentire deberēt: indigne ſentiebāt.
Zelans enim vos: dei zelo: paraui enim vos vni viro virginem caſtam aſſignare xpo. Que locuturus eſt
amore eoꝝ: dicturū ſe oſtendit: vt nō magl
ad laudē ei⁹ ꝓficiat ſ ad profectū boꝝ: vt
diſcant queādmodū parenti ſuo in euāgelio faueant: quia vituperatio patris: detractio filioꝝ eſt: ꝛ laus filioꝝ glia pris ē. Uirgines ꝗ vult eos eſſe in fide. Uñ ꝛ corruptores fidei zelat ab his vt in die iudicij incontaminatos eos aſſignet iudici xpo. Hinc eſt
Apoc.14. vnde in apocalypſi iohis legit: Hi ſunt inquit qui cū mulierib⁹ nō ſunt coinquinati: virgines eni permāſerūt: hi ſequūt agnum quocunqꝫ ierit. In mulierib⁹ errorē ſignificauit: qꝛ error p mulierez cępit: ſic ꝛ iezabel mulierē dicit ꝓpt vxorē achab: ꝗ zelo baal dei ꝓphetas occidit: cū intelligat idolatria qua corrūpunt mores ꝛ fidei veritas. Nā ſi mulieres: mlieres itelligas: vt iō putes virgines dictos: quia corpora ſua intaminata ſeruauerūt: excludes ab hac gloria ſāctos: quia omnes apoſtoli exceptl iohāne ꝛ paulo vxores habuerūt. Et vide an conueniat accuſare petrum aplm: qui prim⁹ inter apoſtolos eſt: quātomagis inter cęteros. Timeo aūt ne ſicut ſerpēs euā ſeduxit aſtutia ſua: ſic ſenſus veſtri corrumpātur a caſtitate ꝗ eſt i chriſto ieſu. Oſtendit qua cauſa cogit vera de ſe proteſtari. Ad hoc eni gloriā ſibi dataȝ ꝓfitetur: non vt ſe laudet: ſed vt illos deformet qui ſub noie chriſti cōtra xpm pręcdicabāt: a quibus corinthij ſeducebant: ꝛ veritas hęc his magis ꝗ ei ꝓficeret. Hoc enim ait ne audiant ſeductores quos diabolo cōparauit ꝓpter aſtutiā malicię eoꝝ: quia corrumpere ſi delū corda a veritate chriſti conant. Hoc ꝗ timens ſemper ſollicitus de eis ē ne violet.

Ca. XXV.

n Am ſi is qui venit aliuȝ chriſtū predicat quē nō predicamuſ: aut aliū ſpūm accepiſtiſ quē nō accepiſtis: aut aliud euāgeliū qꝺ nō recepiſtis: recte pateremini. Quare: Recte ait pateremini: ſi ali⁹ vobis xps prędicatus fuiſſet: aut ſi alius ſpiritus vel aliud euangeliū traditū vobis fuiſ
Gal.1. ſet: cū dicat galatis: Si quis vobis annūciauerit pter ꝗ qꝺ accepiſtl: anathema ſit: Si galatis peruerſum erat aliud accipere: ꝗ ab aplis fuerat traditum: quomō corinthijs rectuȝ erat: ſi alius chriſtus pdicat⁹ illis fuiſſet: Sed ſciens apls nunqꝫ aliū chriſtum ꝗ hunc qui crucifixus eſt pdicari: idcirco ait: Recte pateremini: ſi vobis ali⁹ potior xps ab his qui veniūt pdicatus fuiſſet. Galatis auteȝ anathema dixit: ſi aliud audirent: qꝺ nō vtiqꝫ maius eſſet: ſ cōtrariū. Porro autē inquit: Si ipſe xps predicatur ab his qui a nobis annūciat: ꝛ hoc euāgelium: quid cauſę eſt vt nos inferiores habeamur: cū nihil ampli⁹ ab alijs addiſcat: Superius de pſeudo aplis loquit fidei corruptoribuſ: hoc loco autē de veris pdicatorib⁹: quia plebs corinthioꝝ varijs erroribus fluctuabat: vt aliqui fauerent pſeudo apoſtolis: quidā eis a quibus cōpoſitis verbis eadem audiebant: quę ab aplo audierāt. Alij autē apoſtolis fauebāt: qꝛ cum dño fuerāt: aplm ſuum paulū deformātes: qꝛ in carne nō viderit dñm noſtrū. Eſtimo eni me in nullo inferiorē fuiſſe ab his qui valde ſūt apli. Nō vult gratiā dei inferiorem in ſe videri: qꝛ ſimiliter docuit: ꝛ eadē fecit quę faciebāt apli qui ꝓpenſiores videbantur: quia priores cęperant docere ꝛ fuerant cum domino. Unde maioris auctoritatis eē putabant: cuȝ hui⁹ apoſtoli electio cum teſtimonio ſit: ꝛ amplius ceteris laborauerit: ꝛ dominū in templo orans viderit: ꝛ locutus ſit ei. Sed ꝛ ſi iperitus ſermone ſum: ſed nō ſciā. Hoc nō ad apoſtolos pertinet: quia nō erant eloquentes: vtpote ſine litteris: pleni tamen ſpirituſancto: ſed hos tangit quos pręferebant corinthij: cauſa accurati ſermonis: cuȝ in religione vis ſermonis neceſſaria ſit: nō ſon⁹ dulcis. Quomō tamen ſe humiliat: vt imperitum ſe eſſe dicāt in ſermōe: ꝛ vbi eſt illud qꝺ
Act.26. feſtus ait: Paule inqt paule multę lrę te faciunt extorrem. Hoc ergo dicens: non ſe loqui neſcire voluit intelligi: ſed propter eos qui non per fidem ſed per eloquentiam cōmendari volebant. Et in eo tamen dixit ſe imperitum qꝺ non habet crimē. In eo aūt ꝙ non caret crimine ꝛ acquirit ſalutē: nō ſe imperitum pronunciauit: quia qui imperitus eſt in ſermone: reus nō eſt apud deum: qui autem ſcientiam dei non habet: reus ē ignorantię: quia nō licet ignorare: maxime

qꝺ pertinet ad ſalutem. Quāobrem apoſtolus ſpreta eloquentia id agebat: vt fides teſte virtute acceptabilis eſſet: vt nō fidē eloquētia cōmendaret: ſed virtus cui cedit eloquentia. In omnibus autem manifeſtus ſum vobis. Manifeſtū ſe dic eē corinthijs in omnibus: quia nō ignorabāt etiā loquendi habere illum peritiam: ꝛ hoc ſcientes alijs fauebāt in eo ꝙ iſtuȝ inferiorē neſciebant: ideoqꝫ cōmotus loquit: qꝛ hoc peius erat cū ſcirent illū in nullo deeſſe humiliare vt illum ceteris cū vidiſſent p eum nō ſolum impleri prędicationē: ſed ꝛ ſigna ꝛ prodigia fieri apſica. Aut nūqd peccatū feci meipſuȝ humiliās: vt voſ exaltamini: qm gratis euāgelium dei predicaui vobis. Quoniā inflati erant eo ꝙ ſumpt⁹ ab eis accipere noluit: et ꝓpter hoc alios ei pponebāt: idcirco nūqd peccaui ait: qꝛ me humiliaui vt me indignū ad accipiendū iudicarē: qꝛ inde mihi iraſcimini: cū hoc nō peccati ſit ſed glorię. Itaqꝫ ſic ſe humiliauit: cū id qꝺ ſibi debebat non exegit. Debitū eni erat vt ſumptus ab his acciperet quibus pdicabat euāgelium dei:
Matth.10. ſicut dñs inſtituit dicēs: Dignus ē eñ operarius mercede ſua: ſed vt ad vtilitatē eorū proficeret refutauit. Duabus eni ex cauſis oblatos ſumpt⁹ refutauit: ne ꝛ pſeudo apoſtolis ſimilis inueniret qui nō ad gloriā dei ſ ad ſuā vtilitatē pręcdicabāt: vt nō occaſionem acciperent deprędandi. Alio eni nō accipiēte nō poteſt alter multū expetere: ꝛ ne vigor euāgelicę poteſtatl torpeſceret. Qui eni a peccantib⁹ accipit: arguendi auctoritatem amittit. Sic ergo exaltant: cuȝ ideo ab eis nō accipitur: vt correpti emēdent a morte eleuati ad vitam. Alias eccleſias expoliaui: accepto ſtipēdio ad miniſterium veſtrum. Et cum apud vos eſſem ꝛ egerē: nulli grauis fui. Onerat eos. Oſtendit eñ non ſolum noluiſſe ſe accipere ab eis: ſed ꝛ ab alijs accepiſſe ꝛ eis miniſtraſſe. Et vt multū hoc oſtendat fuiſſe nō parū: ait: Alias expoliaui eccſias ad miniſterium veſtrū: nō parua ergo ſignificat ſe in eos impendiſſe. Cū eniȝ dicit: expoliaui: multa accepta ꝛ data ſignificat: nō extorta. Unde ſubiecit: accepto ſtipendio. Stipēdium ē eñ ꝙ militans accipit ad ſumpt⁹ vice mercedis. Ruborē ergo incuſſit eis: qꝛ non vtiqꝫ dolo refutauit quando ipſe eis miniſtrauit: Et vt per hoc miniſteriū quod promiſerunt facilius implerent ſcientes ſe eſſe debitores: vt non valde glorioſum iam ſit miniſteriū eorum ſed debitū: ne vel inde ſe iactarent. Et cum apud vos eſſem ꝛ egerem: nulli grauis fui. Intantū eis ꝓficere voluit: vt egeſtatem ſuaȝ cōſolaret ꝓpter eorū ſalutem. Paſſus eñ egeſtatem cōtentus fuit: ne illi aliquod ſcandalū paterent. Qui eni dat putat ſe exaltari: ꝛ iam ſe nō patitur argui. Nā indigētiā meaȝ ſuppleuerūt fratres: qui venerunt a macedonia. A macedonib⁹ ſemper accepit: quia prius vitia ſua correxerūt. Et ſicut a corinthijs accipiendū nō erat: ne illis in ſcandalum ꝓficeret: ſic iterū a macedonibus accipiendum erat: ne bene ſeminantes fructum amitterent. In omnib⁹ ſine onere veſtro me ipſuȝ ſeruaui ꝛ ſeruabo. In eo permanſurum ſe dicit: ac ſi ſe corrigant propt pſeudo apoſtolos: qui occaſionē querebāt depdandi eos. Eſt veritas chriſti in me ꝙ gloria hec nō infringetur in me: in regionibus achaie. Hortat omnē achaiam vt miſtrēt ſanctis: ſibi autē nō permittere: ne cęptam gloriā nō impleret. Gloria ē eni a licitis abſtinere: maxime ad aliorū ſalutē. In achaię ergo regionib⁹ noluit vti: in ceteris vſus ē: ꝛ amplius ꝓmittit ſub teſtimonio xpi dicēs in eo ſe manſuꝝ: ne aliquādo ab achaię regionibus acciperet. Quare: Quia nō diligo vos: deus ſcit. Reddita ratiōe etiam dei ſciētiā teſtem dat dilectionis ſuę quā habebat erga eoſ: qꝛ non ideo nolebat accipere: qꝛ nō illos diligebat: ſed ideo magis: quia amabat eos vt hoc ipſuȝ ꝓdeſſet illis ſicut dixi. Qꝺ autem facio ꝛ facturus ſum: vt amputem occaſionē eorum qui volunt occaſionem vt i eo quod gloriatur inueniant ſicut et nos. Gloria pſeudo apoſtoloꝝ in pecunijs erat accipiēdis. Ideo apoſtol⁹ hoc refutauit: ne illis ſimilis videret: qꝛ niſi hꝺ ab apoſtolo fuiſſet vitatum: maior occaſio illiſ data fuiſſet accipiendi: aut magis extorquēdi: quādo in hac re formā ab apoſtolo datā oſtenderent.

b Uiuſmodi eniȝ pſeudo apoſtoli ſunt operarij ſubdoli:

tranſfigurātes ſe in apoſtolos chri
ſti. Subdoli ſunt: quia auaricie cauſa: non
religioſa mente: neq̃ miſſi prędicabāt chri
ſtum: nomē ſibi apoſtolicum vſurpantes.
Nec vtiq̃ mirum: ipſe enim ſatha
nas tranſfiguratur velut angel⁹ lu
minis. Manifeſtum eſt: quia frequenter
multos fallit ſathanas: oſtendēs ſe illis q̄ſi
Joſue.5. angelū dei: vt decipiat eos. Unde ieſus na
ue ſollicit⁹ quęſiuit: quiſ eēt qui ei apparuit.
Et apoſtoli in naui pterriti putabāt phan
taſma eſſe. Unde petrus apoſtolus: dicen
Matth.14. ti domino: Nolite timere ego ſum: nō faci
le credēs ait: Si tu es iube me venire ad te
ſuper aquas: vt ſi firmiter poſuiſſet pedē ſu
per aquas: ſciret verū eſſe: q̄ nō erat phan
taſma qđ apparebat. Nō ergo magnū
ſi ⁊ miniſtri eius trāſfigurant̄ ſicut
miniſtri iuſticie. Miniſtri iuſticię apo
ſtoli ſunt: q̄ꝝ ſe hi ſocios mētiebant̄ vt deci
perēt audiētes. Quoꝝ finis erit ſcđm
opera eorū. Sine dubio: q̄ iudicabunt̄
huiuſmodi ſcđm animi ſui nequitiā: q̄ non
ꝓpter deū ſed propter ſuū ventrē ſimulant
ſe eſſe miniſtros dei. Finē tamē illorū ſcđm
opera illoꝝ dixit: vt ſicut opera ⁊ cura ven
tris interit: ita ⁊ hi interire intelligantur.
Iterū dico: ne quis exiſtimet me
inſipientē: alioquin velut inſipiē
tem accipite me: vt ⁊ ego modicum
aliquid glorier. Supra iam dixit: vtinā
ſuſtineretis puſillum imprudentiā meam:
hoc nūc repetit. Semper eñ ꝓponit: qđ po
ſtea multis interpoſitis ꝓſequat̄. Qđ ergo
ſupra ꝓpoſuit: modo incipit enarrare. Nā
vera dicturus velut inſipientē ſe dicit: quia
videntur ad laudē eius pertinere. Ut ⁊ ego
modicū inquit glorier. Modicū hoc dicit:
quia in verbis nō in ſenſu eſt. Nō ergo vere
ad gloriam ſuam hęc loquitur: ſed vult illis
oſtendere: quia quos putant glorioſos: ni
hil plus ab hoc habēt: ac per hoc ſi putant̄
hi glorioſi: ⁊ ego inquit. Ideo inſipientis ħ
eſſe dicit: vt ad laudem ſuā aliquid ꝓſequa
tur: ſe autē coactū hęc loqui. Dolet enī ei:
vt illos putarent ſublimes hoc ꝯtempto: q̄
nihil plus ab eo haberent. Qđ loquor
nō loquor ſecūdū deum. Secundum
deū nō loquitur: q̄ ad carnis tumorem hęc
pertinent: nec de inflatione apud deū ſur
get gloria: q̄ apud deū humilitas glorio
ſa eſt. Sed quaſi ī inſipientia ī hac
ſubſtātia gloriationis. Nō plenā di
xit inſipientiam ſed ex parte: veritas enim
eſt. Sed quia elatio vitioſa res eſt: iđ quā
uis verum ſit qđ dicit̄: quaſi in inſipientia
tamē eſt vnūquēq̃ laudare ſe. Plena autē
inſipientia eſt: ſi ſe falſis q̄s laudet. Ille enī
ſuperbus de vero eſt: hic ſtult⁹ de falſo: ſub
ſtantia tamē gloriationis in hac cauſa car
nalis eſt: quia ſicut flos feni ita decidit glo
ria iſta. Quia multi gloriant̄ ſcđm
carnem: ⁊ ego gloriabor. Hoc dicit:
quoniā aliqui ex iudęis credentes pręſume
bant ſibi q̄ eſſent filij abrae: hoc eſt ſecūdū
carnem gloriari: nobilitatē ſibi carnis ven
dicare. Inde enī ſibi defendunt generis prę
rogatiuā: q̄ filij eius dicunt̄ qui deo credi
derit: cū anima quę peccauerit ipſa morie
tur. Si ergo hęc gloria eſt inquit: ⁊ ego glo
riabor: quia ⁊ ego filius ſum abrae: ſ; nihil
prodeſt filium eſſe abrae apud deū: quia fi
des eſt quę ſaluat: nō propago generis ab
rae: ideoq̃ hęc gloria carnis eſt gloria: vt pu
ta ſi dicatur: filius nobilis hoīs. Libēter
enim ſuſtinetis inſipiētes: cū ſitis
ipſi ſapientes. Inſipientes appellat: q̄
de carnis circūciſione gloriabant̄. Et quia
a corinthijs portabant̄ vt glorioſi viderent̄:
ideo apoſtolus etiā ſe ſuſtineri ab his vult:
vt ⁊ ipſe hoc ſe eſſe oſtenderet qđ erant hi:
⁊ nō tamen gloriari ex hac parte ſecūdū de
um: vnde gloriam hanc inſipientiā vocat.
Gloriari eñ ſe dicit ſecūdum carnē: ſed hoc
ſtultū eſſe ꝓfitet̄: vt ⁊ gloriā hanc inaniret:
⁊ ſe coactū in laudē carnis erupiſſe doceret.
Igitur ironia eſt hęc. Nā quomō prudētes
ſunt qui ſępe reprehendunt̄? Nā plus ſapit
inſipientia apoſtoli q̄ horū prudētia. Hic
enim ſapiens ſuſtinet imprudētes qui pati
entia ſua ſuffert eos vt poſſint proficere ne
prouocans eos aut abijciens: peiores illos
faciat: aut certe ſi in illis proficere non po
tuerit: ſuam modeſtiā cuſtodit. Horum in
corinthijs nihil eſt. Quomō ergo libent̄ ſuf
ferunt imprudentes: cum ipſi ſint ſapiētes:
niſi quia ſic nō vult intelligi ſicut ſonāt ver
ba? Hoc in ſenſu ⁊ pronunciatiōe eſt: q̄ ea
dem quidem verba nō eundē habēt ſenſū
aliter pronunciata: vt aliquando cōfirmet:
aliquando neget qđ dicit. Hi enim vt pru
dentes: inſipientes ſufferebant falſos apo
ſtolos. Suſtinetis enī: ſi quis vos
in ſeruitutem redigit. Hoc verum eſt:

quia redigebantur in ſeruitutem: non per
prudentiam: ſed per ſtulticiā vt famularē
tur pſeudo apoſtolis. Si quis deuo
rat. Nec hoc falſum eſt: quia cōtenti erant
deuorari res ſuas a falſis doctorib⁹. Si
quis accipit. Accipere ē aliquem dolo ca
pere: iđq̃ ſignificat hos capi a doloſis ma
giſtris ⁊ ferre qđ non expedit. Si quis
extollitur. Extollētia ſuperbia eſt. Hos
ergo tangit qui ſuperbi erāt male taxantes
apoſtolū: ⁊ his nō diſplicebat. Si quis
in faciem vos cedit. In faciē cedit̄: in
cuius os iniuria irrogatur. Nunc hos ſigni
ficat: qui eo qđ eſſēt ex genere abrae: obtre
ctabāt eis q̄ eſſent incircumciſi ſe pręferen
tes: hos humiliantes. Scđm ignobi
litatem dico. Ignobilitatē dicit hoc qđ
ſupra ait: Et ego gloriabor ſcđm carnē. Nō
enī dic̄ ad laudē ptinere: quia infirmus nō
erat in quo ſe iactabāt quos occulte tāgit.
Unde ⁊ adiecit: Quaſi nos infirmi
fuerimus in hac parte. Manifeſtū eſt
quia nō erat in hac gloria infirm⁹ in qua ſe
pręferebāt credētes iudęi quos hi patiebā
tur: quaſi apoſtolus eorum in hac re eēt diſ
ſimilis: quia ⁊ ipſe erat de ſemine abrae: ac
per hoc infirm⁹ nō erat in hac gloria carnis.
Infirmi autē hi iudicabantur: qui applici
ti fuerant generi abrae. Iſti ergo quaſi infir
mi in eo quo illi ſe pręferebant: eo qđ eſſent
iſraelitę: in hoc ipſo volunt ſe ſufferri. Ut
oſtenderet in hac gloria carnis nō ſe eſſe diſ
ſimiles ⁊ infirmos: cum de ſua cauſa loqui
tur: ſubinducit ⁊ barnabę perſonā ſocij ſui.
1.Corī.9. Unde ⁊ in prima dicit epiſtola: Aut ego ſo
lus ⁊ barnabas: non habemus poteſtatem
hoc operandi? Non ergo minores erant in
hac gloria in qua ſe iudęi iactabant: ſed nō
inde plaudebant. Deniq̃ dicit. In quo
quis audet? In inſipientia dico:
audeo ⁊ ego. Hoc eſt nō fuiſſe infirmū ī
gloria qua ſe iactabant iſraelitę: nec quidē
in hac re prudentem iudicari: pręferre enim
ſe nō ſolent prudentes. In inſipientia ergo
dicit audere ſe in eo qđ audent hi qui ſe ia
ctant eo q̄ ſint filij abrae. Ut gloriam eorū
inaniat: imprudentem ſe pronunciat: ne illi
prudentes viderentur in hac parte aut no
biles. Hebrei ſunt et ego. Iſralite
ſunt et ego. Semē abrae ſūt ⁊ ego.
In his parem ſe eorum de quibus ſupra ſi
gnificauit oſtendit: vt detractiones eorum
quibus indign⁹ his iudicabat̄: falſas oſten
deret. Miniſtri chriſti ſunt: velut
inſipiens dico magis ego. Uera de
ſe dicens inſipientem ſe pronunciat: vt in
telligatur coactus ad laudem ſuam proru
piſſe. Nam qui ſponte ea refert quę ad lau
dem eius proficiant: imprudentem ſe nō di
cit. Oſtendit ergo quę ſint quę faciant illū
miniſtrum chriſti magis eſſe q̄ ſunt reliqui
prędicatores. Occaſione enim inuenta: om
nium tangit perſonas etiam apoſtolorum:
dolens quia dei gratia minor in hoc iudica
batur: cum eadē operaretur quę cęteri apo
ſtoli et fidei cauſa maiora exitia toleraret.
Unde ⁊ in alia epiſtola dicit: Plus illis om 1.Corī.15.
nibus laboraui. In laboribus plu
rimis. Iđ in laborib⁹ plurimis ait: quia et
illi laborauerunt: ſed nō tantum. Hic enim
a mane vſq̃ in quintam horam victum ma
nibus querebat: ⁊ exinde vſq̃ ad decimam
horam diſputabat publice: tanto labore vt
contradicentibus ſuaderet. In carceri
bus abundantius. Apertū eſt: frequē
quentius iſtum miſſum fuiſſe in carcerem
q̄ illos. In plagis ſupra modum.
Ideo ſupra modū: quia vltra q̄ oportuit.
Nam et illi cęſi ſunt ſed non tantum. In
mortibus ſepius. Uerum eſt: quia hic
frequentius pericula ſuſtinuit q̄ cęteri.
A iudeis quiquies quadragenaſ
vna minus accepi. Hoc dicit: q̄ quin
quies flagellatus eſt a iudeis: ſecūdū legē
moyſi accipiens plagas trigintanouē: ſicut
ſcriptum eſt ī deuteronomio. Qđ per q̄nq̃
ergo vices factum eſt: hic ſummatim refert.
Ter virgis ceſus ſum. Hoc a genti
bus paſſus eſt. Semel lapidat⁹ ſū.
A iudęis lapidatus eſt in ciuitate licaonia.
Ter naufragium feci. Qui omni tem
pore legitur nauigaſſe: aduerſis ꝓcellis fa
cile fuit ter naufragium facere. Nocte et
die in profundo maris fui. Hoc fa
ctum eſt quādo miſſus eſt ad romam cū ap
pellaſſet cęſarē. Tūc deſperatōe vitę ī alto:
ħ ē in ꝓfundo maris fuit: mortē añ oculos
habēs. Sic eñ ſcriptū ē in ipſo loco: Ita vt
deſperarem⁹ nos etiā viuere. In itineri
bus crebri⁹. Nūc alia memorat pīcula:
vt t̄ra mariq̃ ꝓ xp̄o vexatū ſe ſcđm carnem
oſtendat. Periculis ait fluminū. Si itine
rum pīcula recitat: qđ ē vt dicat pīculis flu

minū. Sed hyeme iter faciens: qꝛ vtiq̄ im/
bꝛes aſſidui ſunt egredientibus fluminibuſ
incurrebat periculum. **Periculis la/
tronum.** Cum in ciuitate diabolus eū oc/
cidere nō poſſet: latrones illi excitabat ī via
cum nihil ferret que latrones cuperent.

Periculis ex genere. Judeoꝝ dicit
perſecutiones: qui fratres eius erant ſcdm
carnem. Dolebāt eni: qꝛ ſpꝛeta lege ad euā/
gelium chꝛiſti ſe cōuerterat. **Periculis
ex gētibus.** A gentibꝰ perſecutiōes paſ/
ſus eſt: propter myſterium incarnatiōis do
mini noſtri ieſu chꝛiſti ⁊ vniꝰ dei ꝑdicatiōz.

Periculis ī ciuitate. Vſq̄ adeo ſub
periculo fuit in ciuitate: vt per feneſtrā effu
geret manus inſidiantis ſibi. **Pericu/
lis in deſerto.** Periculū hoc a iudeis fu/
rat procuratū: quando eū factis inſidijs in
via volebant occidere. **Periculis ī ma
ri.** Jam ſuperius dixit: ter naufragiuz feci:
nocte ⁊ die in pꝛofundo maris fui: quid ali/
ud fuit periculū in mari? Sed hoc ē pericu/
lum quādo in mari: hoc ē in naui milites co
gitauerāt omnes cuſtodias occidere ne q̄s
enatans effugeret. Qđ periculū centurio ꝓ
hibuit inferri ne paulus occideret̄: vt eū vi/
uum romā perduceret. **Periculis ī fal
ſis fratribꝰ.** Falſi fratres hi ſunt: de qui/
Gal. 2. bus dicit ad galatas: Pꝛopter ſubintrodu/
ctos autē falſos fratres: qui ſubintrauerūt
explorare libertatē noſtrā quā habemus in
chꝛiſto ieſu. Hi enim partim chꝛiſtiani erāt:
partim iudei: in neutro ꝑfecti: qui zelo legꝭ
apſo inuidiā excitabāt: eo ꝙ pꝛedicato chꝛi/
ſto: legem iam ceſſare dicebat. Deniq̄ his
perurgentibus: timotheū cōpulſus ē circū/
cidere. Fictus ergo xp̄ianus eſt: qui emula/
tione legis perſequit̄ chꝛiſtianū: hic ē falſus
frater. Si enim tantum iudei erant hi: ⁊ ꝓ/
pter iudaiſmum fratres eos falſos appellat:
quid opus erat iterare: iam enim ſuperiꝰ di
xit: periculis ex genere? Sed ſecūdū carnez
nō ſunt falſi frēs: in chꝛiſto autē falſi ſūt: qꝛ
nō tota mente chꝛiſtiani ſunt. Fuerūt ⁊ alij
falſi fratres: ſicut demas ⁊ hermogenes.

In laboꝛe ⁊ moleſtia. Verum ē: qꝛ
poteſt eſſe laboꝛ ſine moleſtia: Sz hic ideo
addidit: ⁊ moleſtiam: vt laboꝛem ipſum ex/
itioſum oſtenderet. **In vigiliis multꝭ.**
Multe fuerunt eius vigilie: ſed alie volun/
tarie: altere ex neceſſitate. In pꝛeſſura eniz
poſitus: neceſſe erat vt vigilaret dei q̄rens
auxiliū: ⁊ nō ſolum diebꝰ ſed ⁊ noctibꝰ do/
ceret: ſicut dicit in actibus apl̄oꝝ. **In
fame ⁊ ſiti.** Fugatus frequenter a iudeis
perſequētibus: neceſſe erat vt famem pate/
retur ⁊ ſitim per inopiam. **In ieiunijs
multis.** Sepius ieiunauit: vt dei admini/
culo pꝛotegi mereretur. Jeiunat eni q̄ dum
habet qđ edat ⁊ abſtinet. **In frigoꝛe ⁊
nuditate.** In frigoꝛe fuit ⁊ nuditate: quā/
do naufragium paſſus eſt. Deniq̄ ignē fe/ Act. 28.
cerūt ait ⁊ refecerunt nos pꝛopter pluuiam
imminentē ⁊ frigus: barbari in inſula myti
lene. **Pꝛeter illa que extrinſecꝰ ſūt
inſtātia mea: quotidiana ſollicitu/
do omnium eccleſiarum.** Sollicitudo
hec quā dicit quotidianā: detractionis vſu
deſcendit: vt omnibus diebus cōmiſſū ſibi
populum inſtruat. Jlla autē que ſupꝛa me/
moꝛat: ſuperindicta ſunt neceſſitate cogen/
te. Dies enim ad operam datus eſt: nox ad
requiem. Sed quia inſtabat neceſſitas: vt
omnibus occurreret etiam nocte docebat.
Se eni affligere non dubitabat: ne dei gra/
tia eſſet in ocio. **Quis em̄ infirmat̄ ⁊
ego nō infirmoꝛ?** Cōpati ſe dicit omni/
bus ⁊ condolere: eo affectu quo pꝛouideat
vulneri medicinā. Hoc autem iđ ꝓſequit̄:
vt oſtendat qua cura cōmiſſam ſibi eccleſiā
tueatur ⁊ regat: ac per hoc in nullo ſe mino/
rem debere ſe iudicari ceterꝭ apoſtoꝭ: quippe
cum ſcdm qđ claruit plus illis omnibus la/
boꝛauit. Maioꝛe eni inuidia laboꝛabat apđ
iudeos pꝛe ceteris apoſtolis: quia cum per/
ſequeretur eccleſiam: ſubito immutatus fa
ctus eſt defenſoꝛ eiuſdem: teſtificās atq̄ cō/
firmans: ꝙ chꝛiſtum quem pꝛius vt homi/
nem moꝛtuum eſtimabat: de celo ſecum lo/
cutum audierit. Cuius teſtimonium neceſ/
ſario multi ſequerentur: Scientes enim de
perſecutoꝛe nō vtiq̄ ſine ratione factuz de/
fenſoꝛē. Hac cauſa excruciabāt̄ iudei: ⁊ que
rebāt eum ſemꝑ interficere. **Quis ſcā/
dalizat̄: ⁊ ego nō vroꝛ?** Scandalizari
eſt carnis pati deſiderium: quātū ad locum
hunc pertinet. Et qꝛ etiam inuiti ſolēt ſcan
dalizari: illecti foꝛma aut pulchꝛitudine coꝛ
poꝛis aut pꝛopꝛij carnis caloꝛe: Apoſtolus
autem neceſſitatem humane nature conſi/
derans vri ſe dicit: vt cōſulat talibus cōpa/
tiens infirmitati eoꝝ: nec hos cōdemnans

ſed cōmonēs ī humilitate ſermonis: vt ſpe
pꝛomiſſi pꝛemij repugnent ſtimulis carnis:
ne quis eoꝛum qui eum audiunt deſiderijs
carnis victi deſperātes de ſe: putātes iam
nō accepto ferre deum ſi coꝛrigant: ⁊ in eiſ/
dem manentes depereant. **Si gloꝛiari
opoꝛtet in his que infirmitatꝭ mee
ſūt gloꝛiaboꝛ.** Hoc dicit: qꝛ ſi gloꝛiandū
eſt chꝛiſtiano: in humilitate gloꝛiandū ē: de
qua creſcitur apud deū. Unde alio loco di/
cit: Cum infirmoꝛ tunc potēs ſum: hoc ē: cū
humilioꝛ ꝓ fratrū ſalute: tunc exaltoꝛ. Hinc
gloꝛiandū eſt: nō de carnis pꝛogenie quia
eſt quis ex ſemine abꝛae.

Capitulum duodecimū.

D **Eus ⁊ pater domini noſtri
ieſu chꝛiſti: ſcit qui eſt be/
nedictus in ſecula qđ non
mentior.** Deum teſtem dat: vt
que dicit facile credant̄: pꝛopter hos dūta/
xat qui eū nō vt verū apl̄m honoꝛificabāt.
**Damaſci princeps gētiſ arethe re
gis cuſtodiebat ciuitatem damaſce
noꝝ: vt me cōpꝛehēderet: ⁊ per fe/
neſtram in ſpoꝛta demiſſus ſuz per
murū ⁊ effugi manus eius. Gl'iari
opoꝛtet: ſed nō expedit mihi.** Prin/
ceps damaſci videns iudeos inſidias ten/
dentes apoſtolo: implere voluit per potēti/
am malā cogitationē eoꝝ: vt ipſe ſi poſſet
eum cōpꝛehenderet: vt ⁊ iudeis placeret: et
vt diligens in officio ſibi credito videretur
ſi eū quē ꝑturbatoꝛem audiret: cauſa quietꝭ
interficeret. Hoc inter ipſa pꝛimoꝛdia: tunc
quādo apparuit illi in via dn̄s eunti dama/
ſcū. Jncenſi ſunt iudei videntes eū qui vin
ctos credentes in chꝛiſto venerat perducere
in hierl̄m: ꝑdicare ſectam quā venerat cōdē
nare: ⁊ ſic factū eſt: vt a diſcipulis ꝑ feneſtrā
ꝑ murū ī ſpoꝛta demiſſus effugeret. Qđ q̄/
dem indigne factū dicunt: qꝛ nō dei auxilio
liberatꝰ eſt: Sz qđ ab hominibꝰ fieri potu/
it qđ opus erat vt dei ſuffragio liberaretur
cū dei ſuffragiū tūc ſit neceſſariū: ſi hūanū
auxiliū deficiat: quo facto non ſibi dicit ex/
pediri gl'iari: qꝛ ꝑſentis vite gaudiū fragile
eſt. Si em̄ nō euaſiſſet: martyrium fecerat.
Sz qꝛ fugiendū in ꝑſecutione mandatū ē:
data opera effugit. Nec eni debet aliq̄s ex/
pectare: vt ī ſemetipſū peccet̄. Ergo gloꝛiā/
dū dicit: quia euaſit: ſ; nō expedit: inq̄t pꝛo
pter ſuperbiam: qꝛ de humilitate creſcitur:
⁊ auxiliū dei mitibꝰ ꝓficit nō elatis. Pꝛete/
rea q̄ gl'iat̄ moꝛtē ſe euaſiſſe qua ꝓ fide infer
tur: inane videri ſignificat pati pꝛo chꝛiſto:
iđ nō expedit gl'iari. **Veniā aūt ad vi/
ſiōes ⁊ reuelationes dn̄i.** Nūc oſten/
ſurus ē: quo ſublatus ē: vt perinde quanta
⁊ qualia ſint que illi oſtenſa ⁊ dicta ſūt: poſ/
ſint intelligi: ne ſicut quibuſdā videbat̄ mi
noꝛ ceteris apl̄is crederet̄. **Scio inquit
hoīem in xp̄o ante ānos q̄tuordecī
ſiue ī coꝛꝑe neſcio: ſiue extra coꝛpꝰ
neſcio: deꝰ ſcit raptū hmōi vſq̄ ad
tertiū celū.** Vtrunq̄ cōfirmauit: qꝛ vtrū/
q̄ poſſe fieri nō negauit: vt et ſine coꝛpoꝛe
rapi potuiſſet ⁊ in coꝛꝑe. Et foꝛte quibuſdā
videatur nō magnum eſſe: ſi homo xp̄i rap/
tus eſt vſq̄ tertium celum: cū in tertio circu
lo dicat̄ luna eſſe. Sed nō ita eſt: quia vltra
omnia mundi ſidera raptus intelligitur: et
ideo magnificū ⁊ mirabile ē qđ narrat. Si/
gnificat eni ſupꝛa firmamentū: in tertiū nu/
mero celum de ſpiritalibus celis raptum ſe
metipſū. **Et ſcio talem hoīem ſiue ī
coꝛpoꝛe ſiue extra coꝛpꝰ neſcio de/
us ſcit: quia raptus eſt in paradiſū
⁊ audiuit arcana verba que non li/
cet homini loq̄. Pꝛo huiuſmōi glo
riaboꝛ.** Bis ſe raptū dic̄: id eſt hic vſq̄ ad
tertiū celum: deinde in paradiſū celeſtē: in
quo latroni dixit dominus: ꝙ futurus eſſet
cū eo: in paradiſo inquit patris: illic vbi et
ciuitas dicitur eſſe hieruſalez mater noſtra.
Quid ḡ mirū: ſi poſt reſurrectionē coꝛpꝰ iaz
expiatum atq̄ tenuatum factū immoꝛtale
futurum credatur in celis: quando nō dubi
tat apoſtolus adhuc moꝛtale coꝛpus potu/
iſſe leuari ad celos: ⁊ tolli in paradiſum dei
patris celeſtem? Pꝛo huiuſmodi homie: id
eſt: q̄ iam dignus ē deo vt ex hoc experiret̄
gl'iari ſe dicit: ⁊ nō vult aperte dicere: qꝛ de
ſe loq̄t̄: ne laudare ſe videat̄. Et iohēs apl̄s
cū de ſe ſciat̄ loq̄: Hic ē ait diſcipulꝰ quē dili Joh. 21.
gebat ieſus: q̄ ⁊ recubuit in cena ſupꝛa pe/
ctus eiꝰ: ne gloꝛioſe de ſe affari videretur.

**Pro me aūt nō gl'iabor niſi ī infir
mitatibꝰ meis.** Sic de ſe nō gl'iat̄ dū nō
aꝑte de ſe ꝓfitet̄. In infirmitatibꝰ ſane in/
q̄t meis gl'iaboꝛ: exponere em̄ ꝑſſuras paſſi
onū ⁊ infirmitates anguſtiarum non vide/
tur gl'ioſū ſ; flebile: idcirco ſe in his gl'iari di
cit: ſciēs tamen qꝛ ad ꝓfectum ꝑducunt re/
munerationū celeſtiū. Quid enim tam glo

rioſum in futurum chriſtiano: ꝙ exitia pro chriſto illata ſibi narrare? **Nā ⁊ ſi voluero gloriari: nō ero ſtultus: nam veritatem dico.** Hoc dicit: qꝛ ſi meritū ſuuʒ profiteatur qd habet apud deum: non erit imprudens: vera eni loquit̄. Ergo ſi qs pro meritis ſuis que ſibi oſtenſa ſunt loquitur: nō ē vtiq̄ ſtultus. Si autē taceat ē etiā prudens. Sed qua cauſa hic nō palaʒ gl̄iatur: nūc ſubijcit dicens. **Parco autem ne quis me exiſtimet ſup id qd videt me: aut audit aliquid ex me.** Oſtēdit igitur qua cauſa nō aperte glorief. Ne quis me exiſtimet inquit vltra gloriam meā tendere ꝙ limes meritorum admittit. Hos ſignificat quos obtrectatores habebat cauſa legis: ſicut ſupra memoraui. Nam vtiq̄ meritorū gloriā bonū eſt nō tacere: vt inuitentur credentes. **Et ne ſublimitate reuelationū extollar: datus eſt mihi ſtimulus carnis angelꝰ ſathane vt me colaphizet ne extollar.** Deū boniſ meritiſ prouidere teſtat̄: dū permittit tēptationibus hos deprimi: nō ſolū ne laborum ſuorū fructibus abdicentur: verūetiā vt augeant his ad cumuluʒ poſſeſſionis eterne. Hoc ergo remediū datū ē apoſtolo: vt iniurijs preſſus: animo nō poſſit extolli magnitudine reuelationū: quia ocioſum pectꝰ neceſſe habebat iu his que viderat extolli.

Propter hoc ter dn̄m rogaui vt diſcederet a me: ⁊ ait mihi: ſufficit tibi gratia mea: nam virtus ī infirmitate perficitur. Stimulos diaboli: quoſ perfide mentibus inferens ad nocendū dei ſeruis inſtigat: vt ceſſarent ab eo: ter dominū deprecatū ſe fuiſſe ⁊ nō impetraſſe teſtatur: nō quia deſpectū ſe dicit ſed quia inſciꝰ cōtra ſe petebat vt ceſſarent ab eo tēptationes: per quas profectior ſe fiebat. Jō ad romanos dicit: Nā quid oremꝰ ſicut oportet
Ro. 8.
neſcimus. Unde hoc ſibi dicit reſponſū: vt ſufficeret ſibi gratia dei: q̄ aut vires tolerādi addebant̄: aut tēpus preſſure abbreuiabatur: vt deuotio dū īfirmitate preſſure accedentis nō frangit̄: probata videat̄. **Libētiſſime itaqʒ magis gl̄iabor ī infirmitatibꝰ meis: vt inhabitet ī me virtus xp̄i.** Apertum eſt: quia tunc gloriandū docet: q̄ſi iniurijs humiliat̄. A chriſto aūt virtus tolerādi ꝑbet̄: vt qꝛ prius aſpere ac per hoc faſtidiende iniurie videbātur: poſtea libenter ſuſcipiēde: vt xp̄i auxilio lenirent̄. Libenter ergo cedi ſe dicit dūmō a xp̄o curet̄: ſciendo plus addere medicinam xp̄i ad ſaluteʒ: ꝙ infirmitas detrahit ſanitati. **Propterea placeo mihi in infirmitatibꝰ meis. Cuʒ em̄ infirmor tūc potēs ſuʒ.** Uerum eſt: qꝛ tunc vincit xp̄ianus cū perdere putatur: ⁊ tunc perdit perfidia cuʒ ſe viciſſe gratulat̄. Plaudit ergo cuʒ illi inſultatur ⁊ ſurgit cum premitur.

Factꝰ ſum inſipiēs: vos me coegiſtis. Cōpulſū ſe dicit: vt quid eēt oſtenderet. Et nō vtiq̄ ſtultꝰ eſt: qꝛ de ſe vera locutus ē: ſ; indinat ſe vt manifeſtet: quia nō volūtate merita ſua oſtendit. **Ego eniʒ debui a vobis cōmendari.** Manifeſtū eſt: qꝛ hi debuerant teſtioniū ei ꝑhibere aduerſus obtrectatores eiꝰ: apud quos eccleſiā cōſtituit: ⁊ ſignoꝝ ꝓdigia apl̄atꝰ oſtēdit: vt hoc tacente illi eū defenderēt quem patrē habebāt ī euāgelio xp̄i. **Nihil em̄ minꝰ feci q̄ʒ illi valde apoſtoli.** Ualde: hoc eſt nimis: ſicut quibuſdaʒ videbat̄. Nā hoc erāt: qd ⁊ apl̄s paulꝰ. Hoc ergo dic̄ qꝛ mior nō eſt: neq̄ in ꝑdicatōe: neq̄ in ſignis faciendis: apl̄is ꝑ̄ceſſoribꝰ ſuis: non in dignitate ſed tempore. Nā ſi de tp̄e ꝑſcribē dum putat̄: ante cepit iohannes ꝑdicare ꝙ chriſtus: ⁊ nō xp̄s iohānē: ſed iohānes xp̄m baptizauit. Nō ergo ſic iudicat deꝰ. Deniq̄ prior ſecutus eſt andreas ſaluatorem ꝙ petrus: ⁊ tamē primatū nō accepit andreas ſ; petrus. Quare ꝙ apl̄s quibuſdā nō videbatur: cuʒ eadē poſſet ꝑ dei gratiā q̄ ⁊ apl̄i: ideo dolet ⁊ oſtēdit cōpulſus quid a dignatiōe dn̄i mereat̄. Hinc ē: vn̄ nō ſolū minorē ſe nō eē coáctꝰ ē ꝓfiteri: ſ; ⁊ plꝰ oīb9 laboraſſe. His ꝙ diſplicebat ⁊ n̄ videbat̄ eē apl̄s q̄ emulatiōe patne legis ꝑdicatiōʒ eius reſpuebāt q̄ſi inimici traditiōis moyſi: qꝛ eaʒ iā ceſſare dicebat: apl̄is magis fauentes: et iſtū his humiliantes: qꝛ nō illi tā cōſtanter ꝯ legē aliq̄d aſſerebāt. **Et ſi nihil ſū: tn̄ ſigna apl̄i facta ſunt in vobis: in oī patiētia: ſignis ⁊ ꝓdigijs ⁊ virtutibus.** Sic ſe humiliat vt erigat: patiētiam tn̄ primā memorat: qꝛ diu illos portauit q̄ſi īpatiētes egros: vt adhibita medicina ſignoꝝ atq̄ v̄tutū curaret vulnera erroꝛ illoꝝ.

Quid eſt em̄ qd minuſ habuiſtis ceteris eccleſijs niſi qd ego ipſe nō grauaui vos? Donate mihi hac iniuriam. Adhuc per humilitatē ſe cōmendat. Oſtendit eni nō minus illos aliq̄d habuiſſe ceteris eccleſijs: ſ; ⁊ amplius. Euāgelium eni dei gratis his ꝑdicauit qd nullis
Timoth. 5.
cōceſſum eſt eccleſijs: dicente dn̄o: Dignus eſt em̄ operarius mercede ſua. Si ergo pro bono opere iniuria dignꝰ ſum: ignoſcite mihi. Omnis eni ſtultus boni accuſator ē. Ut hos ꝙ imperitos oſtendat veniā ab his poſtulat eius facti: de quo laude dignus eſt.

Capitulum decimūtertiū.

Ecce tertio hoc paratꝰ ſum venire ad vos: et non vos grauabo. Ne forte hoc iter iniria feciſſe putaret̄ ad cōmēdationem ſuam: poſt autē mercedē euāgelice ꝑdicationis velle accipere: oſtēdit in ea ſe voluntate durare: ne factum ſuū poſtea emendare videret̄: ⁊ eſſet qd ab obtrectatoribꝰ reꝑ̄hendcretur. **Nō em̄ quero que veſtra ſūt ſed vos.** Oſtendit ideo ſe nolle accipere ab eis: vt illos ipſos lucraret̄: vt intelligentes qꝛ pecunie ꝑponit eos: tandem cognoſcerent affectuʒ illius erga ſe. **Nec em̄ debēt filij parētibus theſaurizare: ſed parētes filijs.** Patreʒ ſe eoꝝ ſignificat: ſicͣ ī prima epl̄a dicit: Per euāge-
1. Cori. 4.
lium ego vos genui. Carnales tamē parentes ſunt: qui filijs theſaurizant. Nam ſpiritales a filijs dignum eſt vt accipiāt ſumptꝰ ad ſuſtentandā vitam ꝑſentem. Nō em̄ magnū eſt vt ſpiritalia tradentes cōſequantur carnalia. Hic aūt intantum probat ſe nolle accipere: vt tranſferat cauſam carnalis patris ad ſpirtalē: vt nō ſolum nō ab eis accipiat: ſed ⁊ ſi poteſt fieri: ipſe illis tribuat: ſicut iaʒ ſupradixit: Alias eccl̄ias expoliaui: accepto ſtipendio: ad miniſteriuʒ veſtrum. Hoc dicto tangit eos: vt intelligant quātꝰ ſit: ⁊ quid hi mereantur qui tanti apl̄i prouidentiam neglexerunt. **Ego vero libētiſſime impēdam: et ſuperimpēdā: et ipſe impēdar pro aīabus v̄ris.** Nunc aperte affectum ⁊ charitatē quā circa eos habebat oſtendit: quādo nō ſolum ſua pro eis impendere et propenſius pendere paratum ſe dicit: ſed ⁊ ſcipſū ꝓ ſalute aīaꝝ eoꝝ etiaʒ mori: ſicut ⁊ apoſtolus iohēs dic̄.
1. Joh. 3.
Quia exemplo ſaluatoris ꝓ fratribꝰ inquit etiam aīas noſtras debemꝰ ponere. **Plurimum voſ diligēs: minus diligor.** Prouocat eos ad amorem: quia ipſi plus illuʒ deberēt diligere: maxīe ꝑ quē didicerūt viā ſalutis: per quē ⁊ acquiſiti ſunt deo: ex perfidis facti fideles: ⁊ ex cōtaminatis purificati. **Eſto autem: Ego vos non grauaui: ſed vt aſtutꝰ dolo vos cepi.** Omnia que poſſent ex aduerſo proponi nō tacet: vt ſe purget per omnia: qꝛ nihil per circūuentionem egit apud eos: ſed ī ſimplicitate ſibi ſemel proſpiciens: his duplici genere: vt ⁊ apud deū prouideret eis: ⁊ hic cenſum illorum nō quereret: ſibi autem hoc ſufficere qd a deo promiſſū eſt in futurum. Forte enim ſuſpicarent̄ ideo illū contēpſiſſe: quia parua erant que offerebant̄: vt maiora conſequeretur: ⁊ circumſpiciēs merita ſua non pecuniam refutaret: ſed numerum indignum ſibi eſtimans cōtēneret. **Nun per aliquē eorum quos miſi ad voſ circūueni vos?** Hoc eſt qd dicit: qꝛ quos miſit nō illis hoc intimarūt: vt ſi vellēt pacatum habere apoſtolū: dignā quātitatem perſone illius offerrēt: qꝛ ideo noluiſſet accipere: quia minus ꝙ dignū fuit offerebat̄. Qd cōpoſitū apoſtoli aſtucia intelligerent vt qd egit nō per cōtemptū ſed per auariciam egiſſe probaretur. **Rogaui tituʒ et miſi cū illo fratrem: Nūq̄d auarus in voſ fuit titus? nōne eodē ſpiritu ambulauimus? nō hiſdē veſtigijs?** Apertum eſt: quia quādo ab his quos miſit nil tale dictum aut factum eſt: vna eoruʒ ſententia probatur in bono: excluſa ſuſpitione auaricie. **Iterū putatis qd excuſemus nos apud vos.** Hoc ē qd dicit: olim de nobis dubitatis: arbitrātes qꝛ nō ſimpliciter agamus vobiſcuʒ. A pſeudo apoſtolis enim exagitabantur: qui volentes deprędari eos: tergiuerſatione hoc agere apoſtolum aſſerebant: quaſi vt plus poſſit accipere. **Coram deo loquimur: omnia autem chariſſimi pro veſtra edificatione.** Sic cupit illos verum ⁊ bene ſentire de ſe: vt ⁊ rōne ⁊ teſtificatione ſatis illiſ faciat: qꝛ nō vt ſibi ꝓſit: talē ſe ꝑbet: ſ; vt ad edificationē eorū proficiat: et vl ſic amorem illoruʒ circa ſe prouocet: dum non grauat cenſum illorum: ⁊ auctoritatem poteſtatis in arguendis vitijs non inclinat. Sine dubio eni prodeſt ei qui corripitur: vt emendet: ſi prepoſitus ideo oblata refutet vt libere arguat. **Timeo eni ne cū venero nō quales volo inueniā vos.**

Quoniã nõ omnes adhuc quos ĩ pma epiſtola corripit emẽdauerant in quibꝰ fuerãt vitijs rephenſi: ideo cũ auctoritate vult videri iturus ad illos vt territi corrigantur: vt tales illos inueniat q̃les vult. **Et ego inueniar a vobis: nõ qualem vultis.** Hoc dicit vt tales ſe prębeant: vt cõueniat eis cũ aplo: vt inuicẽ cõgaudeant ſibi. Ille eñ inuenit aliquẽ qualem nõ vult: qui ſe talem facit vt diſcordet ab illo. **Ne forte ſint iter vos ꝯtẽtiões: emulationes: animoſitates: diſſenſiões: detractiones: ſuſurratiões: tumores: ſeditiões.** Nunc errores memorat: quos in ſuperiore epiſtola rephendit: quãdo perſonis deferẽtes ⁊ alterũ alteri pręponẽtes diſſidebãt adiuicẽ. **Ne iterũ cũ venero hũiliet me deꝰ apd vos: ⁊ lugeã mltos ex his q̃ ãte peccauerũt ⁊ nõ egerũt penitẽtiam ſup imundicia ⁊ fornicatiõe ⁊ impudicitia quã geſſerũt.** Hoc pręmonet vt nõ illos tales inueniat q̃les duduz inuenerat: cũ vitijs diuerſis operum imundorũ vel magis nominũ: qꝛ omẽ opus ſine crimine eſt: ſed inordinatiõis nomẽ facit crimẽ. Tũc enim eſt illicitum cũ aliter fit q̃ꝫ cõceſſum eſt. Illis ergo peccantibꝰ ſe humiliari dicit: qꝛ incipit vt pius paꝰ peccata filiorꝫ deflere. Quis eni pater nõ gaudeat bene agentibus filijs? Sic iterũ neceſſe eſt vt lugeat ſi praue verſenꝰ. Iõ admonet vt ſi q̃ pteritarꝫ fornicationũ aut alteriꝰ imũdicię vł ipudicitię nõ egerũt pęnitẽtiã: ſic quidã quos ſignificat egiſſe nũc agerent vt veniẽs ſine triſticia eſſet cum eis. Cũ eni dicit: Et lugeã multos ex his qui ante peccauerunt ⁊ nõ egerũt pęnitẽtiã: ꝓbat quoſdam ex his egiſſe pęnitentiã: quoſdaz non egiſſe. Qd nouatiano aduerſum eſt: qꝛ dicit fornicatores nõ poſſe pagere penitentiam ⁊ recipi in cõmunionez. Hic probat peregiſſe ac per hoc receptos eſſe in pace eccłię. Tres ergo formas peccatorum probat: cũ fornicationẽ ⁊ ipudiciciã ⁊ imundiciã noiat.

Ca. XXVII. **Tertiũ hoc venio ad vos.** Supiꝰ pparatum ſe dixit: nunc iam venturũ.

Deut. 17. **In ore duum vel trium teſtiũ ſtabit oẽ verbum.** Hoc ſcd'm legez dixit: vt aliquis duobus aut tribus teſtibus aut purgeꝰ aut condemnetur: ita ⁊ hi tertio aduentu apoſtoli vt purgati iueniantꝰ cõmonet. **Predixi enim ⁊ predico vt pſens ſecundo aduẽtu ⁊ abſens nũc his qui ante peccauerũt et ceteris omibꝰ: quia ſi venero iterum nõ parcam.** Pridem ſe dixiſſe ſignificat pręſentẽ vt corrigereuꝰ ſe: ne cum pudore corriperenꝰ: ⁊ nũc iteruz abſentem ſe eadẽ dicere cõteſtatur: vt poſt ſecundam correptionẽ ſi ſe nõ emẽdauerint: parci eis nõ debeat. **Quõ probationem queritis eius q̃ ĩ me loquiꝰ chriſtꝰ:** Probationẽ querũt chriſti loquẽtis in apoſtolo: dũ pceptis nõ obediunt volẽtis ꝓbare ſi audet vendicare: vt per id intelligatur eſſe fide auctoritatis vt de cętero timeatur. Qui eñ magiſtrũ ꝯtemnit: emẽdari ſe q̃rit. **Qui ĩ vobis nõ infirmatur: ſꝫ potes eſt ĩ vobis.** Potens eſt in his chriſtꝰ quia viderũt in nomine eius mortuos excitatos: dęmones fugatos: paralyticos cõualuiſſe: ſurdos audiſſe: mutis redditũ affatum: claudos cucurriſſe: cęcos vidiſſe. Hęc omnia virtutis ſunt nõ infirmitatis. Deniq̃ꝫ hac cauſa attracti ad fidem ſũt. **Nam et ſi crucifixus eſt ex infirmitate noſtra: ſed viuit ex virtute dei.** Uerum eſt: quia propter peccata noſtra crucifixus eſt chriſtus vt mortem deſtruens: credẽtes ſibi liberaret ab ea. Infirmari ergo ſe paſſus eſt propter nos: vt mortem vinceret nobis. Deſcẽdens eni ad inferos qui omnino peccatũ neſciebat: ⁊ quaſi peccator occiſus chirographum adę deleuit vt de cętero defuncti ſub eius noie a morte nõ tenerentur: ſꝫ haberẽt fiduciã eundi ad cęlos. Propꝰ infirmitatẽ ergo noſtrã occiſus: reuixit virtute patris: vt diſcipulis ꝓbaret q̃ docuerat eſſe vera exemplo in ſe oſtenſo. **Etenim nos infirmamur in illo.** Hoc ad apoſtolorũ pſonam ptinet: qui eum: id eſt chriſtuz pdicãtes infirmabanꝰ dũ iniurijs agebãtur: claudebanꝰ: cędebãtur. **Sed viuemus cuz ipſo ex virtute dei erga vos.** Manifeſtũ eſt: qꝛ ſi a pfidis infirmabantur apud credentes nõ erat hęc infirmitas: ſed profectus: qꝛ hinc potẽtiores fiunt fideles dum infirmanꝰ. Illata ergo mors a perfidis vita eſt erga credẽtes: virtute eniz dei reſurgunt: vt viuant cũ chriſto. **Uoſmetipſos tẽptate: ſi eſtis ĩ fide: ipſi vos probate.** Inuicem vt ſe fratres diſcutiant pręcepit. Sollicitiores fiunt enim: ſi ſecum inuicem cõferant. Tẽptationez ergo hanc probationẽ voluit intelligi: qꝛ ois

ꝓbatio temptatio eſt: nõ tamẽ omnis temptatio ꝓbatio. Si enim deus tẽptare dicitur: probatio eſt. Si autem diabolus tẽptare dicaꝰ: temptatio eſt: quia euertere nitiꝰ. Et homo aliquãdo tẽptat vt probet: aliq̃ñ vt capiat. **Aut nõ cognoſcitis vos: q̃ꝫ chriſtus ieſus in vobis eſt: niſi reprobi eſtis?** Hoc dicit quia ſi probare vos inuicem neſcitis: nõ cognoſcitis qꝛ ieſus chriſtꝰ ẽ ĩ vobis: ⁊ hoc ẽ reprobũ eſſe neſcire religionis vel ꝓfeſſionis ſuę fidẽ. Qui enim fidei ſuę ſenſuz in corde habet: hic ſcit chriſtũ ieſum in ſe eſſe. **Spero autem cognituros vos: quia nõ ſumꝰ reprobi.** Prouocat eos ad ſcientiã fidei ⁊ recte vitę. Cuz enim ceperint ſcire apłi ſui certam auctoritatẽ ⁊ meritũ apud deũ: poteriꝰ ⁊ circa ſe eẽ ſolliciti. **Oro autẽ deũ ne quicquã mali faciatis: nõ vt nos ꝓbati appareamꝰ: ſed vt vos qd bonum eſt faciatis: nos autem quaſi reprobi ſumus.** Eo affectu quo ſemper orat ꝓ eis: vt a malis temperẽt. Nõ vt nos inq̃t ꝓbati appareamꝰ: id eſt nõ vt in auctoritate videamur vobis peccantibꝰ: ſꝫ vt vos qd bonuz eſt faciatis: nos vero vt quaſi reprobi ſumus. Quid eſt hoc? orat apoſtolus vt reprobus ſit? non ſane: ſꝫ hoc orat vt his bene agentibus dũ nõ auderent corripere: quaſi humilienꝰ ⁊ humiliati velut reprobi appareant. Probati eni a deo videntur: dũ iudicãt peccatores auctoritate conceſſa. Si ergo quos iudicent nõ ſunt: ceſſante in his auctoritate quaſi reprobi videntur. **Nõ eñ poſſimus aliquid aduerſus veritatẽ: ſed ꝓ veritate.** Hoc dicit: qꝛ poteſtas nõ eſt data cõtra veritatẽ vt arguant bene viuentem: ſed ꝓ veritate vt vindicẽt in eum qui inimicus eſt legis. Ideoq̃ꝫ ceſſabit poteſtas: ſi qd bonũ ẽ fecerint. Uñ ⁊ ad

Ro. 12. romanos ait: Uis nõ timere poteſtatez: bonum fac ⁊ habebis laudem ex illa. Cũ ergo nõ tinet: bonum operãdo: euacuata ẽ apud eũ poteſtas: hoc eſt quaſi reprobum eſſe: qꝛ hoc in eo ceſſat vnde probaꝰ ptãs. **Gaudemus autẽ cum nos infirmamur: vos autẽ fortes eſtis.** Hoc eſt infirmari: nõ exercere poteſtatem. Hos autẽ optat fortes eſſe: vt bene agentes vitia vincãt: et ꝓhibeant a ſe vindictã aut correptionem. **Hoc ⁊ oramus in veſtrã cõſũmationẽ.** Petit orans vt in eo perficiantur ne peccent: cõſũmati in virtute bonę vitę et in incorrupta fide. **Idcirco hec abſens ſcribo: vt nõ preſens durius agaz.** Apertum eſt: qꝛ iõ abſens cõmonet: vt correctiores illos inueniat: ⁊ nõ illic poſitꝰ increpet cũ pudore vt erubeſcat qui peccat in cętu fraterno. **Scd'm poteſtatẽ quaz dñs dedit mihi in edificationem ⁊ nõ in deſtructionẽ.** Hęc poteſtas ẽ quã ſuperius optat eſſe ocioſam his bene agentibus: ſi quo minus exercere ſe in hac vt ędificentur correpti nõ mortificati peccatores. Nõ eñ deſtruunꝰ q̃ arguunꝰ vt corrigãtur ſed ędificanꝰ ad vitam. **De cetero frẽs gaudete: perfecti eſtote: cõſolatõez percipite: idez ſapite: in pace agite et deꝰ pacis et dilectiõis erit vobiſcum.** Gaudium hoc de emendatione erit: vnde ⁊ poterit ꝓuenire profectio. Sed ante erit cõſolatio: vt ſpe futurorũ deſerãt pręſentem oblectationẽ. Idem ait ſapite: hoc propter veterem diſcordiã: vt iã vnũ ſentiant. In pace agite. Si cõcordes fuerint habebunt pacẽ. Et deus pacis ⁊ dilectõis erit inquit vobiſcũ. Deus pacis eſt chriſtꝰ: q̃ dixit: Pacẽ meã do vobis: pacez relinquo vobis. Ipſe ẽ ⁊ deus dilectionis: qꝛ iterũ ait: Nouũ mandatũ do vobis: vt diligatis inuicem. Et in hoc inq̃t cognoſcẽt omnes: qꝛ diſcipuli mei eſtis: ſi dilectionẽ q̃ dilexi vos habueritis inuicẽ. Alia tamen pax dei: alia mundi ẽ: qꝛ ⁊ maligni ⁊ ſpurij habẽt pacem ſed ad damnationẽ. Chriſti eñ pax libera ẽ a peccatis. Perfidiã ergo fugit: doluz ſpernit: factis malis repugnat. Hęc deo placita eſt ⁊ amica: diabolo autẽ inimica. Hãc qui habuerit: habebit ⁊ dilectionẽ ſimul ⁊ deũ eorꝫ ad tuitionẽ perpetuam. **Salutate vos inuicez in oſculo ſancto.** Hęc ſalutatio eccleſiaſtica ẽ: qꝛ oſcula hęc non carnalia ſed ſpiritalia ſunt: quę complexu corporũ animos copulant nõ deſiderio carnis ſed ſpiritus. **Salutãt vos ſancti omnes.** Prouocat eos ad ſanctitatẽ: vt ⁊ ipſi audiant reddere vicem ſanctis in ſalutatione. Ideo enim a ſanctis ſalutantur vt illos imitẽtur. **Gratia dñi noſtri ieſu xp̄i et dilectio dei: et cõmunicatio ſpiritus ſancti cum omnibus vobis.** Trinitatis hic cõplexio ẽ ⁊ vnitas ptãtis: quę totius ſalutis perfectio eſt. Dilectio eñ dei miſit nobis ſaluatorez ieſum: cuius gratia

Ioh. 14.
Ioh. 15.

ſaluati ſumus: vt poſſideamus hanc grãm
ſalutis: cõmunicatio facit ſancti ſpirit⁹. Hic
enim dilectos a deo ⁊ ſaluatos gratia chri/
ſti tuetur: vt trium perfectio cõſũmatio ſit
hominis in ſalutem.

Explicit explanatio ſancti ambroſij epi in eplam beati pauli ad Corinthios ſecundam.

Incipit prefatio eiuſdem ĩ epiſtolam beati pauli ad Galatas.

OMnis credens in chriſtum ⁊ obſer/
uans legem factorũ: male intelligit
chriſtũ. Sic ⁊ ſymmachiani qui ex
phariſeis originẽ trahunt: qui ſeruata om/
ni lege chriſtianos ſe dicũt more fotini chri/
ſtum nõ deũ ⁊ hominẽ: ſed hominẽ tantum
modo definientes. Si eñ deũ intelligerẽt:
chriſtũ nihil de lege factorũ ſperarent: id eſt
de neomenijs: ſabbato: circũciſiõe: ⁊ diſcre
tiõe eſcaꝝ: qꝛ qui deũ ⁊ dominũ legis colit
ſupra legem ẽ: nec poteſt iudicari a lege qui
cũ legiſlatore cõcordat. Deniq̃ nõ illorum
cauſa lex data eſt qui deũ colebant: ſꝫ eorũ
qui male ⁊ credebant ⁊ agebant ad cõtem/
ptũ creatoris. Unde dicit ad timotheum:
1. Timoth. 1. Nec eñi iuſto lex poſita ẽ ſꝫ iniuſtis ⁊ male/
uerſantib⁹. Et moyſes ſic inquit: Timentes
facietis filios iſrael. Unde ⁊ galatẹ vel hi q̃
cos ſubuertebant: adhuc erroris nebula cõ
tectum cor habẽtes: nõ cernũt ſenſum eſaiẹ
Eſa. 10. ꝓphete inter cẹtera dicentis: Uerbũ enim
cõſũmans ⁊ breuians in ẹquitate: qꝛ verbũ
breuiatũ faciet dñs ſup trã. Si ꝗ hẹc dicta
ĩtelligerẽt a lege recederẽt: ſciẽtes a ꝑdica/
tiõe iohãnis baptiſtẹ legẽ iã ceſſare: vt ſola
fides ſufficiat ad ſalutem abbreuiata ex le/
ge. In lege eñ: ⁊ de deo patre ⁊ de xpõ filio
eius ⁊ de ſpirituſancto cõtinet̃ pręſtina/
tum in tẽpore: qđ manifeſtũ eſt in ꝑdicatio
ne. Nam ſi ſignaculi cauſa circũcidebantur
filij iſrael: vt ex inde apparerent filij eẽ abraẹ
iuxta carnẽ: rite ceſſare debet circũciſio: qꝛ
ſignũ habẽt credentes mortis euicte quo di
noſcunt̃ filij eſſe abraẹ: ſed ſcđꝫ fidẽ. Abraẹ
eñ promiſſus eſt: qui veniens vinceret mor
tem. Deniq̃ hunc expectabat abraam: quẽ
in ſpiritu ſentiens natum gauiſus ẽ: ſciens
ſe in breui introduci in cẹlos. Unde dič do/
Ioh. 8. minus ad iudẹos: Abraam cupiuit videre
diem meũ: ⁊ vidit ⁊ gauiſus eſt. Tempore
eñi quo ſimul adhuc erant filij iſrael in here
mo: antequã vicini eſſent gentium nõ ſunt
circũciſi. At vbi autẽ cõmiſceri habebãt gẽ/
tibus: tunc a ieſu naue circũciſi ſunt de pe/
tra quẹ ſignificat chriſtũ: qꝛ petra ĩquit erat
chriſtus: vt deſignaret̃ per chriſtum futurã
circũciſionem cordis: ſicut dixerat moyſes
⁊ hieremias ꝓpheta: Circũcidite vos deo: Deut. 10. Hiere. 4.
⁊ circũcidite prẹputium cordis veſtri: vt am
putata caligine: remiſſiõe accepta peccato/
rum: digni fierẽt videre gloriã dei: quã ſub
lege poſiti videre nequerant cauſa peccati.
Ut ergo ⁊ chriſtum deũ ſignaret: ⁊ nõ ſe ab
homie ea ſe didiciſſe quẹ docebat aſſereret:
ita incipit.

Incipit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in epiſtolam beati pauli ad Galatas

PAulus apoſtolus nõ ab hominibus neq̃ ꝑ hominẽ ſed per ieſũ chri/ſtum ⁊ deum patrem qui ſuſcitauit eũ a mortuis. Apoſtolum ſe
nõ ab hominibus electum ⁊ miſſũ ad prẹdi
candum teſtatur: ſicut erant quidã qui ele
cti ab apoſtolis mittebãtur ad eccleſias ro/
borandas: neq̃ ſicut alij qui a iudẹis mitte
bantur ad diſturbãdas eccleſias: quos pſeu
do apſos vocat: ſꝫ a filio dei miſſũ ſe: quẽ in
hac cauſa idcirco hominẽ negare videt̃: qꝛ
ꝑcepta q̃ſi de⁹ dedit: nõ q̃ſi homo: ⁊ quẽ ele
git diuino iudicio elegit: ꝑ qđ idoneũ et fir/
mũ ſe prẹdicatorẽ ſignificat: qꝛ multo vtiq̃
melior eſt: quẽ deus elegit: q̃ꝫ quẽ hõ. Neq̃
enim per hominẽ: ſicut arbitrabant̃ de chri
ſto qui hos cogebant circumcidi: ſed per ie/
ſum chriſtum: id eſt ſꝫ per eum qui de⁹ ⁊ ho/
mo eſt. Qđ ſtatim aperit cum dicit: Et deũ
patrem qui ſuſcitauit eum a mortuis. Hoc
dicto duas hẹreſes dãnauit: et manichẹi et
fotini: Quia manichẹus chriſtum hominẽ
negat ⁊ nõ negat crucifixum: ⁊ fotinus chri/
ſtum deũ eſſe nõ concedit ⁊ tamen ipſũ ſe:
hoc eſt corpus ſuum excitaſſe a mortuis ne/
gare nõ audet: vt manichẹus cũ crucifixum
nõ negat: ſtulte enim eum hominẽ non fa/
teri videatur: ⁊ fotinus impietate quadam
deum negare quem ſeipſum a mortuis exci
taſſe fatetur. Legit enim dixiſſe dominum: Ioh. 2.
Soluite templum hoc: ⁊ ego tribus diebus
excitabo illud. Hoc autem dicebat de tem/
plo corporis ſui. Igit̃ ipſe excitans ſe a mor
tuis: corpus ſuũ ſignificat ſe a mortuis ex/

citaſſe: ⁊ nihilominus tamẽ a patre ſuo di/
citur excitatus. Propterea ꝙ omnis virtus
filij de patre eſt: vt geſta filij facta ſint patrꝭ
ex quo ſunt omnia. Et qui mecũ ſunt fratres: eccleſie galatie. Poſtquã au/
ctoritatem ſuã cõmẽdauit: adhuc auget ad
cauſam: vt cẹteros qui ſecum erant omnes
cõmotos aduerſus eos oſtenderet. Quam/
uis ſufficeret auctoritas eius nec poſſit refu
tari: tamen vt grauet factum illorum quo a
prima fide deſtiterant: multos ſecum accen
ſos ad errorem illorũ arguendũ deſignat.
Facile enim poterit quis intelligere errare
ſe: ſi ſe a multis videat reꝑhendi. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro: et domino ieſu chriſto. Utriuſq̃ benefi/
cio tam patris q̃ꝫ filij: genus hominum ſub
leuatum oſtendit. Nec minorem filiũ ſigni/
ficat: cũ eũ dominũ noſtrũ vocat. Neq̃ pa/
trem maiorem: quia eum deum noſtrũ ap/
pellat: quia nõ erit verus de⁹ patꝛ niſi ⁊ do/
minus ſit: neq̃ verus dñs filius niſi ⁊ deus
ſit. Si ergo vna gratia patrꝭ ⁊ filij erga nos
eſt: quid ẽ inquit vt de filio minus ſentien/
tes legẽ illi equetis: vt partim chriſto: par
tim legi ſeruiatis: cũ legeritis dominũ di/
Luc. 6. centẽ: Quia dominus eſt fili⁹ hominis etiã
ſãbbati: vt per hoc videant quãta cõtume/
lia ab eis domino irrogetur: quãdo compa
rãt dñm famulẹ? Qui dedit ſeipſũ ꝓ peccatis noſtris. Aperte oſtendit nihil
prodeſſe legem: quãdo chriſtum dicit obtu
liſſe ſe vt pro nobis pateretur: vt nos iuſti/
ficaret quos lex reos tenebat: vt eruti a le/
gẹ per fidem chriſti: iam nõ peccatores eſſe/
mus ſꝫ iuſtificati ſecunda natiuitate filij dei
appellati. Cum enim in conditione diaboli
genus humanũ teneretur: ſaluator obtulit
ſe volenti diabolo: vt illudens eũ poteſta/
te virtutꝭ ſuẹ. Accipere eñi voluit quẽ deti/
nere nõ potuit: auferret ei quẹ malo iure te
nebat obnoxia. Expoliatꝭ itaq̃ inferis: tro
pheum animarum pertulit ad patrẽ ex quo
ſunt omnia. Qđ lex vtiq̃ facere nõ potuit:
quãquã profutura data ſit: nobis tamẽ pec
cantibus conuerſa eſt vt fieret inimica: ⁊ cẹ
pit occidere nõ viuificare. Chriſtus autẽ do
nans delicta: nõ ſolũ viuificauit nos: ſꝫ ⁊ ſi/
bi ſociauit: vt filij dei vocemur facti per fi/
dem. Quantus ergo error eſt poſt gratiam
reuerti ſub lege: hoc ẽ accepta libertate vel/
le ſeruire: vt ereptus gladio imemor bene/
ficij denuo ſe vendat laniſte? Accuſator eſt
enim emptoris: qui relicto eo rurſũ ad prio/
rem dominũ redit. Ut liberaret nos de preſenti ſeculo maligno. Hoc di/
cit: quia ideo morti cõceſſit ſe dominus: vt
nos ab errore ſẹculi liberaret: id eſt: vt ab i/
telligentia huius ſẹculi: qđ curriculis ſene/
ſcente ẹtate deuergit in finẽ alieni facti: fu
turi ſẹculi qđ occaſum neſcit: participes ſi/
mus in ſenſu vnius dei. Prẹſentis enim ſẹ/
culi hẹc eſt malignitas: quia nõ reddit con/
gruam reuerentiã creatori ſuo deo ⁊ reſtau
ratori xpõ: dũ mltos ſibi deos ꝯfingit error
humanus: aut dum chriſto a credentib⁹ de/
bita honorificẽtia nõ reſeruatur. Secũdum voluntatem dei et patris cui gloria in ſecula ſeculorum amen.
Ut firmum ſit ⁊ plenum auctoritate qđ di/
cit: quia chriſtus nos liberauit: addit quia
iſtud fecerit cum patris voluntate. Miror ꝙ ſic tam cito transferemini ab eo qui vocauit vos in gratiam chriſti in aliud euangelium. Euangelium
bonũ nuncium ẽ: ac per hoc ⁊ lex vet⁹ euan
gelium eſt accepta lege factorum. Sed hoc
poti⁹ in q̃ qđ ꝓmiſſũ ẽ: ſolutũ ẽ ꝑ qđ pecca/
tores ad indulgentiã cõuocant̃. Mirari er/
go ſe dicit ideo: quia de optimo et maximo
beneficio decidentes: mancipauerũt ſe legi
factorũ: vt perderent qđ fuerant conſecuti:
vt de accepta libertate: ruerent in ſeruitutẽ
cito euerſi: cũ moꝭ ſit: vt paulati aliq̃s đ ma
lo tranſeat ad bonũ. Hi autẽ de bono facile
traducti ſunt ad opera carnis quẹ ſunt gra/
uia. Raro enim cõtingit: vt quis de lẹticia
ad exitium cõfugiat: ac per hoc admiratur
hebetudinem illorũ qui in ſecuritate poſi/
ti labori ſe ſubijciebãt inani. Tale eſt ſi nau
ta inſanus ſtans in portu: de tẽpeſtate ſecu
rus laxet nauim in altum vt perturbet̃ di/
uerſis procellis. Ita ⁊ hi per ſtulticiã ſubie/
runt ſe vt dolores paterent̃ pudoris defecti
⁊ iugum ſeruitutis legis ſuſciperent: nulla
huius rei ſpe prẹdicata. In aliud ergo euã/
gelium vocati fuerant: q̃ꝫ qđ hi prẹdicabãt
qui eos ſubuerterant. Non tamen aliud ab
eo quod apoſtoli nunciabãt: qđ hi pſeudo
apoſtoli aliud eſſe aſſerebant ad inuidiam
apoſtoli q̃ eos inſtruxerat. Et vt galatas ꝑ
hanc fallaciã circũuenirent: neceſſe erat vt
euangelium apoſtoli aliud eſſe dicerent: q̃ꝫ
qđ ratio ſaluatorꝭ docebat. Hoc autem eſſe

verum ꝙ ab eis cum legis veteris cõcordia
pręđicabatur. Hi ſunt qui queſtiones fece/
runt paulo ⁊ barnabę de hac re: ſicut cõtine
tur in actibꝰ apoſtolorum. Iſti eni docebãt
ex gentibus credentes: quia niſi circũcide/
rent more moyſi ⁊ iudaizarent: ſalui eſſe nõ
poſſent. **Niſi aliqui ſunt qui cõtur/
bant vos ⁊ volunt cõuertere euan/
gelium chriſti.** Apertũ eſt: quia hoc age
bant vt cõuerterent euangelium chriſti: im
mutantes traditiões: vt ſub noĩe xp̄i eſſent
iudęi: id eſt cõuertere euãgeliũ xp̄i ĩ legem.
**Sed ⁊ ſi nos aut angelus de celo
euãgelizet vobis preterquam qđ
euãgelizauimus anathema ſit. Si
cut prediximus ⁊ nũc iterum dico
ſi quis vobis euangelizauerit pter
quã qđ accepiſtis anathema ſit.** Ne
mo miretur apoſtolũ qui feritatem morum
manſuetabat: ſic eſſe cõmotum. Pro gala/
taruꝫ enim ſalute: indignatur aduerſus in/
imicos diſciplinę chriſtiãe. Indignatio eñ
hec oſtendit nõ leue peccatũ eſſe poſt acce/
ptam fidem cõuerti ad legem. Nã tã firmũ
atq; verum euangelium qđ eis p̄dicauerat
aſſerit: vt etiã ſe ipſos: id eſt apoſtolos: ſi i/
mutati forte aliter pręđicarent nõ audiri do
ceret: quorũ vtiq; fama qđ eẽnt apl̃i chriſti
pagrauerat omnẽ locum. Aut ſi forte diabo
lus angelum dei ſe fingens: vt facile poſſit
audiri: de cęliſ appareret cõtra hęc p̄dicans:
ſciret eſſe cõtrariuꝫ ⁊ abominatio haberet.
Si ergo apoſtolos chriſti: quorũ tam p̄cla/
ra opinio ĩ ſignis ⁊ prodigijs erat faciẽdis:
⁊ angelum de cęlo quẽ poſſit ſpiritalis ra/
tio cõmendare: aliter docentes ꝙ ab apo/
ſtolo paulo edocti erãt anathematizari p̄/
cepit: quãtomagis quos nullũ teſtimoniũ
ad ſeducenduꝫ poteſt cõmendari? Iđ antẽ
iterat cõteſtationẽ: vt cõfirmet eos ĩ prima
traditione. Iterata eni lex: ſollicitiores red
dit negligentes. **Modo enim homi/
nibꝰ ſatiſfacio aut deo?** Hoc eſt: nũqđ
hominibus ſatiſfacio: ſuadendo vobis re/
uerti ad gratiã chriſti aut deo? Nõ homini/
nibus vtiq; ſed deo: vt per ſatiſfactionẽ re/
uertantur ad deuꝫ quẽ ſpreuerant. Deniq;
ſtatim ſubiecit. **Aut quero hominibꝰ
placere? Si adhuc hominibꝰ place
rem ſeruus chriſti nõ eſſem.** Significat igitur hos a quibus fuerant euerſi: non
deo ſed hominibus placere in galataꝝ ſub/
uerſiõe: ſicut ⁊ ſemetipſum iam dudũ: quã/
do eccleſiam vt patrũ traditioneꝫ vendica/
ret perſequebatur. Ut enim a iudęis lauda
ri poſſent: ſcđm voluntatẽ illorum: legẽ ſer/
uandam dicebant: ne ſi verum euangelium
chriſti p̄dicarent inimicos eos facerent. Hic
aũt apoſtolus paulꝰ qui omni deuotiõe deo
placeri docebat: nõ timebat hoĩes offende/
re: dũmodo dei gloriã cõmẽdaret. Omnia
eni pręſentia poſtponẽs: futuris ſe cõmẽda
bat ſpebus vt chriſti idoneus ſeruus. Ido/
nei autẽ ſerui eſſe nõ poſſunt: qui ſub nomi
ne domini ꝓprijs lucris ſtudent. Sed forte
cõtra aliquiſ dicat. Ergo qui legẽ p̄dicabãt
quam deus dicitur dediſſe: hominibuſ ſer/
uiebant: Quõ ergo idonea lex eẽ dicit cuiꝰ
p̄dicatio ſecũdum hominũ voluntates nar
ratur temperata? Ante aduẽtũ domini lex
iuxta dei voluntatẽ pręđicabatur. Tẽpus
enim ei debebatur vt ſeruaret. At vbi autẽ
venit dominꝰ ꝓmiſſus in lege ceſſare opor
tuit legem: iuxta pręđictaꝫ ſententiã ꝓphe/
tarũ. Unde dicit dominus: Lex ⁊ ꝓphetę Luc. 16.
vſq; ad iohannẽ. Nec eni dignũ erat: vt p̄/
ſente domino: legis auctoritas ſeruaretur.
Ideoq; ſi quis de cętero legem ſeruandam
putat: iam nõ dñi voluntati obtẽperat ſ; re
pugnat. Sibi libꝰ eni ſuis ſatiſfacit. **Notũ
enim vobis facio frẽs euãgeliũ qđ
p̄dicatũ eſt a me: quia nõ ſecũdum
hominẽ eſt. Neqꝫ enim ego ab ho/
mĩe accepi illud aut didici: ſed per
reuelationem ieſu chriſti.** Nũc princi
pia epiſtolę aperit. Ipſum eni ſenſum vult
manifeſtare: qꝛ nõ ea q̃ docebat ab hoĩe di/
dicerat: vt forte dubitaret đ his q̃ docebat.
Neq; ſcđm hũanũ iudiciũ aptata erat eiꝰ p̄/
dicatio: vt ĩdigna diña auctoritate videret:
ſed a dei filio dicit ſe didiciſſe per reuelatio
nem: cuꝫ iam poſt reſurrectionẽ eẽt in cęlis:
ſicut ſupra memorauit: ⁊ ea quę didicit con
uenire voluntati maieſtatiq; eius a quo ſe
didiciſſe teſtatur. Spiritalia enim ſunt quę
ſeruata meritum collocant apud deũ. Illa
eni carnalia ſunt quę tempore ſuo ſeruata:
nec meritum: nec immeritũ pręſtiterũt apđ
deum. Nõ ſeruata obfuerũt: qꝛ ⁊ qui nõ fe/
cerat legem: ſub maledicto erat: ⁊ qui fece/
rat nõ iuſtificabatur apud deum: qꝛ iuſtus Abacuc. 2.
ex fide viuit. Illa eniꝫ vt oneri eſſent ſeruã
da mandata ſũt: nõ dignitati. **Audiſtis
eni cõuerſationẽ meam aliquando**

**in iudaiſmo quia ſupra modũ per/
ſequebar eccleſiam dei ⁊ expugna/
bam eam: ⁊ ꝓficiebaꝫ in iudaiſmo
ſuper multos coetaneos in genere
meo: abundantiꝰ emulator exiſtẽs
paternarũ mearum traditionum.**
Propoſitũ ſuum quo prius iuxta carnẽ vi/
gebat repugnãs ecclię: breuiter memorat:
ſed vt famulꝰ chriſti eſſet: hunc ſe reliquiſſe.
Magis eñ ſe deuotum: ꝙ illos in vindicã/
da lege fuiſſe deſignat: nõ tamẽ propter ho
minũ fauorẽ: ſed hoc putãs vtile apud deũ.
Per ignorantiã eni cum humanitati place/
ret: deo ſe ſeruire putabat: liberã habẽs cõ/
ſcientiam: Nec ſciebat enim iaꝫ tempus aſ/
ſerendę legis nõ eſſe: doctrinam ſecutus pa
trũ: videns aut ĩ errore aut ĩ maliuolẽtia cõ
ſtitutorũ: omni induſtria ⁊ feruore mẽtis id
agebat: vt cęteris coęqualibꝰ ſibi emulatio
ne legis pręſtantior videretur: ſic inſaniens
contra diſciplinã chriſti: vt nulli hominum
parceret: fidei fędera aſſecuto. Sed cum dei
reuelatiõe laboreꝫ hũc inanẽ eſſe didiciſſet:
⁊ magis cõtrarium deſtitiſſe ab eo ⁊ ſe fidei
gratię ſubdidiſſe: vt profectus ei eſſet apud
deuꝫ. Si ergo hic qui iſraelita eſt: ⁊ qui dig
nitate doctoris fultꝰ erat apud iudęos: eru/
ditus a gamaliele viro prudẽtiſſimo: locuꝫ
habens cum optimis vita hominibus: reli/
quit legem: quãtomagis hi qui extra legeꝫ
erãt: legi ſe ſubijcere nõ debuerãt. Et ſi hic
gaudet exiſſe ſe de ſubiugo ſeruitutis: quid
eſt vt hi libertatem ſuã obligauerint vincu
lis legis? **Cum auteꝫ placuit ei qui
me ſegregauit de vtero matris mee
⁊ vocauit per gratiam ſuam reuela
re filium ſuũ in me: vt euangelizarẽ
eum gentibus: cõtinuo nõ acquie/
ui carni ⁊ ſanguini.** Cum in lege habe/
ret fiduciam inſcius iam tempus legis ſer/
uandę nõ eſſe: ⁊ omni auiditate cõtenderet
putans dei ſe voluntate hoc agere vt reſi/
ſteret euãgelio chriſti: videns deus emula/
tionẽ eius bonã: ſed ſcientiã ei deeſſe: pla/
cuit ei vocare illum ad gratiaꝫ ſuam: ſciens
iam idoneum hunc eſſe ad p̄dicandũ euan/
gelium filij eius gentibus: qꝛ ſi ĩ re minima
tam velox ⁊ fidus erat audacia cõſciẽtię: nõ
adulatione cuiuſq;: quantomagis in pręđi/
cando dono dei futurus eẽt conſtantior ſpe
promiſſi pręmij? Pręſcientia ergo dei ſegre
gatus eſt de vtero matris ſuę: id eſt anteꝙ
naſceretur: vel ſtatim natum ſcit deus futu
rum hominẽ bonũ: ſicut dicit ad hieremiaꝫ
ꝓphetã: Prius ꝙ te formarem ĩ vtero noui Hiere. 1.
te. ⁊c̃. Ita ⁊ apoſtoluꝫ paulum ſciẽs qđ eẽt
futurus pręuenit eum: vt anteꝙ cõuertere/
tur vocaret eum quia erat neceſſarius. De/
niq; ſtatim ſuſcepit diſpenſationẽ doni dei
omni poſtpoſita cura carnali. Nec eni conſi
lium cuiuſq; petijt: aut ad aliquẽ retulit qđ
eſſet facturuſ: ſed protinus p̄dicauit chriſtũ
quia hic eſt filius dei. Nam ſicut futuri ma/
li frequẽter ante ſunt boni: ita ⁊ ſolent futu
ri boni prius eſſe mali. **Neq; veni hie
roſolymam ad preceſſores meos
apoſtolos: ſed abij in arabiã: ⁊ ite/
rum regreſſus ſum damaſcum.** Nõ
fuiſſe dicit neceſſitatẽ electum ſe a deo per/
gendi ad pręceſſores ſuos apl̃os: vt aliqđ
forte diſceret ab eis: quia deus ei reuelauit
per filium ſuũ quõ doceret. Hoc ideo loqui
tur vt oſtendat nõ aliud tenendum eẽ ꝙ qđ
docet: nec hominibus credi: ſed deo a quo
ſe didiciſſe teſtatur: ac per hoc eos qui illos
in legem induxerãt eſſe doctores falſos: qꝛ
nõ a deo traditũ erat qđ docebãt. A dama/
ſco ergo in arabiã profectus ẽ ad predicãdũ
vbi nullus erat apoſtolorũ: vt ipſe illic fun/
daret eccleſias: ne ſurrepentibꝰ pſeudo apo
ſtolis iudaiſmus ſeminaret. Et inde iteruꝫ
regreſſus eſt damaſcũ: vt viſitaret quibus
rudis pręđicauerat euangelium gratię dei.
**Deinde poſt annos tres aſcendi
hieroſolymã videre petrum: ⁊ mã/
ſi apud eum diebus quindecim.** Di
gnũ fuit vt cuperet videre petrũ: qꝛ primus
erat inter apoſtolos: cui delegauerat ſalua/
tor curã ecclïaruꝫ: nõ vtiq; vt aliquid ab eo
diſceret qui iam ab auctore didicerat a quo
⁊ ipſe petrus fuerat inſtructus: ſed ꝓpter af/
fectum apoſtolatus: ⁊ vt ſciet petrꝰ hanc illi
datã licẽtiã quã ⁊ ipſe acceperat. Ueniẽs ſ;
ad eũ hoſpitio receptꝰ ẽ: ⁊ apud eum mãſit
diebꝰ q̃ndecim: q̃ſi vnanimus coapl̃us. Hęc
iđ manifeſtat: vt oſtẽdat cõcordiam ſe cum
apoſtolis habuiſſe: nec in aliquo diſſenſiſſe
ſicut ſuſurrabant de eo pſeudo apoſtoli: vt
eum apud eccleſias gentiũ deformarent: et
ſua mala ſimplicioribus insererent: dicẽtes
ea cõuenire cum doctrina apl̃oꝝ maiorum.
**Alium autem apoſtoloꝝ vidi ne/
minẽ niſi iacobũ fratrem domini.**
Iacobum vidit hieroſolymam: qꝛ illic erat

cõſtitutus ab apoſtolis eps̄:qui ⁊ ipſe priuſ
Joh.7. fuerat incredulus:ſic̄ dicit euãgeliſta:Quia
nec frẽs eius inquit adhuc credebãt ĩ eum.
Hic iacobus filiꝰ fuit ioſeph:qui ideo frater
dñi appellatꝰ ẽ:qꝛ ⁊ ioſeph pat̄ eiꝰ:⁊ iam dñi
pater nuncupatꝰ eſt. Sic em̄ dicit maria ad
Luce.2. ieſuz in luce euangelio:Quid feciſti nobis
fili? Etenim ⁊ ego ⁊ pater tuꝰ meſti ⁊ triſtes
querebamus te. Et in euangelio iohis: dic̄
Joh.1. philippus ad nathanael:Quẽ ſcripſit moy-
ſes in lege ⁊ pphete:inuenimus ieſuz a na-
zareth filiũ ioſeph. Hoc ꝗmodo dictꝰ ẽ do-
minꝰ frater iacobi ⁊ ceteroꝝ: quo ⁊ filiꝰ nun
cupabatur ioſeph. Quidã enim ducti inſa-
nia:hos veros dñi frẽs de maria natos im-
pia aſſertione cõtendũt:cũ ioſeph nõ verũ
eiꝰ patrẽ dicant appellatum. Si enim hi veri
erant fratres eiꝰ:⁊ ioſeph erit verus pat̄: qꝛ
qui dixit patrẽ eiꝰ ioſeph:idẽ dixit ⁊ frẽs eiꝰ
iacobũ ⁊ ceteros. **Que aut ſcribo vo-
bis: Ecce corã deo quia nõ mẽtior.**
Qd̄ ad cõmendationez eiꝰ pertinet locutu-
rus:teſtẽ deũ dat:quia ita ſe habẽt que di-
cturus eſt:ne forte videret̄ cõpoſitũ:cũ per-
ſone eius nõ conueniat aliquid fingere: ſ; cũ
ſe cõmendat hos vult pficere. Cõmẽdatio
eni hec iſtis proficit:vt ſciant ea que ab hoc
dicunt̄ eẽ veriſſima. **Deinde veni ĩ re-
gionẽ ſyrie ⁊ cilicie:erã autem igno
tus facie eccleſiis iudee:ſolũmodo
audiebãt:quia qui pſequebat̄ nos
aliquãdo: nũc predicat fidẽ quam
aliquãdo expugnabat:⁊ in me ma-
gnificabãt deũ.** Hoc dicit:qꝛ cũ iudaiſ-
mum defenderat cõtra fidẽ:ſicut ⁊ hi a qui-
bus fuerat galate euerſi:a deo electus ẽ: et
doctus diſſimulare a iudaiſmo:⁊ nouã legẽ
pdicare:ita vt gauderẽt in eo ex iudeis cre-
dẽtes quos pridez perſequebat̄:deo agen-
tes gratias qui de perſecutore fecit defenſo
rem:vt per inde ſcirent galate circũuentos
ſe:vt ſub nomine chriſti iudeos ſe pfiterẽt̄:
circũcidẽtes carnẽ preputij ſui: cum xp̄i lex
aliud imperet ꝙ iudaiſmus. Illic enim cir-
cumciſio carnis eſt:hic cordis. Illic ſub ele-
mentis ſeruitur neomenijs et ſabbato :hic
ſoli deo in ſpiritu:quia corde creditur. Illic
conditio eſt cauſa peccati: hic libertas ex re
miſſione peccatoꝝ. Multa itaqꝫ diſtãtia ẽ.

Capitulum ſecundum.

D **Einde poſt annos quattuor
decim:iterum aſcẽdi hieroſo
lymã cũ barnaba aſſumpto et tito.
Aſcendi aũt ſcd̄m reuelationem :et
expoſui illis euangelium qd̄ predi
co gẽtibꝰ:ſecreto aut hiſ qui ſibi ali
quid videbãtur:ne forte inuacuuz
currerem aut cucurriſſem.** Quoniam
mlt̄o tẽpore fama eiꝰ crebreſcebat apud om
nes iudeos:facie autẽ nõ videbatur: pam-
bulabat eni fundare ⁊ roborare eccleſias ſo
lita cõſtãtia inter gentes. A iudeis aũt cau-
ſa legis mala illi fiebat opinio: quaſi diſcor
daret a pdicatõe ceteroꝝ apoſtoloꝝ:⁊ hinc
fiebat multis ſcrupulus:ita vt gentes poſ-
ſent perturbari:ne ĩ aliud inducerent̄ ab eo
ꝙ tradebãt apoſtoli q̄ cũ dño fuerãt. Nam
ipſa occaſione ſubuerſe ſunt galate a iude-
is dicẽtibꝰ: qꝛ aliud tradebat paulus ꝙ pe-
trus. Hinc factũ eſt:vt admonitus reuelati
one domini aſcenderet hieroſolymam cum
teſtibꝰ pdicatiõis ſue:id eſt barnaba ⁊ tito:
vnũ ex iudeo ⁊ alterũ ex gentili: vt ſi qd̄ de
eo haberẽt ſcãdalũ:hoꝝ teſtimonio tollere-
tur :adaperiens ill' ſenſũ pdicatõis ſue. Cũ
aplis vero ſecreto cõtulit vt ſcirent nõ illuz
diſcordare a regula euãgelica:hoc ẽ: ne pu-
tarẽt illũ inuacuuz currere aut cucurriſſe:ſic̄
eſtimabãt aliquãti ex iudeiſ credẽtibꝰ. Nec
em̄ aliqd ab eis diſcere poterat:q̄ a deo fue
rat inſtructus:ſed ppter cõcordiã ⁊ pacem
dei nutu factuz ẽ:vt tolleret̄ ſcrupulus aut
ſuſpitio fratribus aut coaplis eiꝰ:⁊ vt gen-
tibus proficeret cognoſcẽtibꝰ:qꝛ concorda-
bat euãgeliũ eius cũ aplis. Preterea cũ le-
gẽ didiciſſent nõ moleſtari eos q̄ ex gentibꝰ
credebãt:ſ; vt ab his tm̄ obſeruarent: id eſt
a ſanguine ⁊ fornicatiõe ⁊ idolatria. Nunc
dicãt ſophiſte grecoꝝ q̄ ſibi peritiã vẽdicãt:
naturaliter ſubtilitate ingenij ſevigere:que
tradita ſunt gẽtibus obſeruãda :ꝗ ignora-
bãt:an ꝗ ſciebãt? Sz quõ fieri poteſt vt ali-
qs ea diſcat que nouit? Ergo hec illicita eẽ
oſtenſa ſunt gentibꝰ ꝗ putabant licere:ac ꝑ
hoc nõ vtiqꝫ ab homicidio phibiti ſũt cum
iubentur a ſanguine obſeruare: ſ; hoc acce-
perunt ꝙ noe a deo didicerat vt obſeruarẽt
a ſanguine edendo cũ carne. Naz quõ fieri
poterat vt romanis legibꝰ imbuti quorum
tanta auctoritas in ſeruandis mandatis ẽ:
vt neſcirent homicidium nõ eſſe faciendũ:
Quippe cũ adulteros ⁊ homicidas et falſos
teſtes ⁊ fures ⁊ maleficos ⁊ ceteroꝝ maloꝝ
admiſſores puniant leges romane. Deniqꝫ

tria hec mãdata ab aplis ⁊ ſenioribus data
reperiuntur que ignorant leges romane:id
eſt vt obſeruent ſe ab idolatria ⁊ ſanguine:
ſicut noe ⁊ fornicatõe. Que ſophiſte greco-
rũ nõ intelligentes:ſcientes tamẽ a ſangui
ne abſtinendũ:adulterarunt ſcripturã: qr-
tum mandatum addẽtes:⁊ a ſuffocato ob-
ſeruandũ:qd̄ puto nunc dei nutu ĩtellectu-
ri ſunt:quia iam ſupra dictuz erat qd̄ addi-
derunt. **Sed neqꝫ titus qui mecuz
erat.** Hoc eſt illo ipſo tẽpore quo fui hiero-
ſolymis ĩquit:titus qui mecũ erat: **Com
pulſus nõ eſt circũcidi.** Cum vtiqꝫ in-
ter apoſtolos ⁊ eoſ qui ex iudeis crediderãt
eſſemus:nemo eũ de his:id eſt titum cõpu-
lit circumcidi. Et ſubintelligitur:quid eſt vt
vos circumcidamini:cum titus ab apoſto-
lis qui videbant̄ aliqd eẽ:nõ ẽ cõpulſus cir
cumcidi:ſed ſuſceptus eſt incircumciſus.

**Propter autẽ ſubintroductos
fratres falſos: qui ſubintrauerunt
explorare libertatẽ noſtrã quã ha-
bemus in chriſto ieſu:vt nos ĩ ſer-
uitutem ſubijcerent:ad horaz ceſſi-
mus ſubiectioni:vt veritas euãge-
lij permaneat apud vos.** Titum quia
grecus erat ſicut galate:negat circumciſuz.
Quo dicto hos arguit qui paterent̄ ſe circũ
cidi cum eẽnt greci. Sed ne forte opponeret̄
ei qꝛ ipſe circũciderat timotheũ :nunc cau-
ſas exponit cur fecerit:qd̄ faciendum nega-
bat dicens. Propt̄ ſubintroductos autẽ fal
ſos frẽs qui ſubintrauerũt explorare liber-
tatem noſtrã quã habemꝰ in chriſto ieſu:vt
nos in ſeruitutẽ ſubijcerent:ad horam ceſſi-
mus ſubiectioni:vt veritas euãgelij apud
vos permaneat. Greci econtra dicunt: nec
ad horam ceſſimꝰ:⁊ hoc aiunt cõuenire cau-
ſe:quia qui fieri prohibebat non oportebat
inquiunt dicere ſe feciſſe:ne probaret eẽ fa-
ciendũ. Sed apl's vir diuinus ſciens poſſe
hoc opponi:ipſe illud proponit: vt ꝯueniat
calumnioſos:⁊ reddit cauſas quibus com-
pulſus eſt facere qd̄ nolebat. Propter ſub-
introductos aũt inquit falſos frẽs. Subin-
troductos dicit:quia cũ dolo ĩtroierũt oſtẽ-
dentes ſe fratres cuz eẽnt inimici. Qui ſub
intrauerunt:hoc eſt cuz humilitate intraue
runt fingentes amicitiã. Explorare liberta-
tem noſtram quã habemꝰ in chriſto ieſu:vt
nos in ſeruitutem ſubijcerent. Explorare ẽ:
ſic intrare vt aliud fingat ⁊ aliud querat: q̄
poſſent accuſa.e libertatẽ noſtrã quã habe
mus in chriſto ieſu. Libertas in chriſto ieſu
hec eſt:nõ ſubijci legi. Ut nos in ſeruitutez
ſubijcerent:hoc eſt:ad hoc intrauerunt cuz
dolo ⁊ fallacia:vt noſtrã libertatẽ ſeruituti
ſubijcerent cogentes nos ſubijci legi circũ-
ciſionis. Ad horam ceſſimus ſubiectioni:h̄
eſt:ad horã nos ſubiecimꝰ ſeruituti humili-
antes nos legi:vt circũciſo timotheo ceſſa-
ret dolꝰ ⁊ ſcandalũ iudeoꝝ. Parati eni erãt
ſicut datur intelligi:cõmouere illi tumultũ
⁊ ſeditionem. Fuit enim cauſa quomõ ha-
berent additũ calũnie faciende. Timotheꝰ
eni erat matre quidẽ iudea:patre autẽ gre-
co:vnde factum eſt vt ſecũduz legem circũ-
ciſus infans nõ eſſet. Volẽs autẽ apoſtolꝰ
eũ aſſumere vt ordinaret illum epiſcopũ ſi-
cut fecit:qꝛ teſtimoniũ ei ĩquit bonũ phibe-
bant omnes loci illius:inſidias paſſus ẽ iu
deorum. Explorabant eni:ſi filiũ iudee in-
circumciſum ſuſciperet parantes ſeditionẽ:
quia ſi de grecis cõtradicebat nõ eſſe circũ-
cidendos:ſicut ⁊ epiſtola ab aplis de hac re
fuerat data:vel filios iſrael circũcidi nõ ve-
taret:qꝛ nihil de his in epl'a eadẽ ſignifica-
uerant apl'i:ex cuius auctoritate plus ſequie
bant credentes iudei:quia nõ phibebat iu
deos filios ſuos circũcidere ipſa epl'a. Tũc
inquit:accipiẽs eũ circũcidit propter iude-
os qui erant in locis illis. De gentilibꝰ autẽ
ſcãdalum nõ habebãt:vnde titus nõ eſt cõ
pulſus circũcidi. Ad horã ergo ceſſit:vt ve-
ritas euãgelij permaneat apud gẽtes cũ nõ
ſubijciũt ſe circũciſioni. Apud iudeos autẽ
nõ erat veritas euãgelij:qꝛ credẽtes circum
cidebãt filios ſuos. In xp̄o eni ieſu:neqꝫ p-
putiũ neqꝫ circũciſio aliqd valet:ſ; fides per
dilectionẽ operãs. Nã nõ ſolũ hiſtoria: ſ; et
littere hoc indicãt qꝛ ceſſit. Nã ſupra dicit:
Titũ cũ eſſet grecus nõ eẽ cõpulſũ circumci
di: ⁊ ſubijcit dicẽs : Propt̄ ſubintroductos
autem falſos fratres: Quid iam ſonat: niſi
quia ceſſit ad horã : ppter ſubintroductos
autẽ falſos fratres? Si quo minus:quomõ
verba aut ſenſus ſe ſequerent̄: titum certe
negat cõpulſũ circũcidi: ppter ſubintrodu-
ctos aũt falſos frẽs:qd ſonat:niſi qꝛ ceſſit?
Si aũt ppter ſubĩtroductos falſos frẽs nõ
ceſſit:nõ volũtate nõ ceſſit. Nam ceſſurũ ſe
ſignificauit ſi hoc ẽ: ſed ppter ſubintrodu-
ctos falſos frẽs nõ ceſſit. Si ꝗ cedendũ non
fuit:quare falſi fratres dicunt̄:quorũ bene-

fictio nō fecit qꝺ faciendum nō erat. Itaqꝫ ſi
hoc eſt beneficiũ ꝑſtiterũt apoſtolo: qꝛ hoꝝ
cauſa nō ceſſit: qꝺ cedere habebat. Cur igit
exploratores dicti ſunt: ſi hoc illũ facere no
lebant qꝺ facturus erat: ſ ꝓpter iſtos nō fe
cit? Si autē nō erat factur⁹ ſine dubio pro
pter iſtos fecit. Aliud eñi nō eſt. Litterę eñ
hoc indicant: qꝛ ceſſit: ⁊ hiſtoria factũ excla
mat. Quomō eñi ad horā negaret ſe ceſſiſſe
cum ꝓbaret ꝓpter iudęos timotheũ circũ
cidiſſe: qꝺ ē ad horam ceſſiſſe: ⁊ ſcđm legem
purificatum in templũ aſcendiſſe? Ille eñ
poſſet dicere nec ad horam ſe ceſſiſſe q̄ nun
quā inueniret ceſſiſſe. Aut eñi ceſſurus pro
pter fratres falſos nō ceſſit: aut nō ceſſurus
ꝓpter frēs falſos ceſſit. Unũ ergo de duo
bus accipite: falſi frēs tamē dicunt qui cre
dentes iudaizabant. **Ab his aũt qui
exiſtimant aliq̄d eſſe: quales aliq̄ñ
fuerāt nihil mea intereſt. Deus per
ſonā hominis nō accipit.** Hoc ſignifi
cat: quia apoſtoli prius ſimplices homines
erant ⁊ imperiti: nullius dignitatis in lege:
ſ hoc nō obeſſe. Quis eñi accuſet eũ: quem
deus excuſat? Qꝛ nō querit q̄s q̄d fuerit: ſ
quid ſit. Pręterita eñi nec ꝯdemnāt: nec vē
dicant. Sꝫ tamē vult intelligi: qꝛ ⁊ peritus
fuit in lege: ⁊ clarus in vita: Ac per hoc ⁊ in
diſpenſatione euangelij ꝑcipuus miniſter.
**Mihi eñi qui exiſtimantur aliq̄d
eſſe nihil cōtulerunt.** Nihil dicit ſe ab
apl'is cōſecutũ: ſ a deo: qꝛ qui imperiti ſen
ſum tribuit diſciplinę chriſtianę: ipſe ⁊ mihi
inq̄t cũ eſſem legiſperitus dignat⁹ ē impti
ri ſenſum rationis huiuſmōi. Quomō ergo
fieri poterat vt hic ab his diſceret: quē peri
tum inueniens peritiorem fecit grā chriſti?
**Sed ecōtra cum vidiſſent qꝛ cre
ditũ eſt mihi euagelium preputij: ſi
cut petro circumciſionis. Qui eñi
operatus eſt petro ī apoſtolatu cir
cumciſionis: operatus ē ⁊ ī me ad
gentes.** Petrũ ſolũ noīat ⁊ ſibi cōparat:
quia primatum ipſe accepit ad fundandaꝫ
eccleſiaꝫ: ſe qꝫ pari modo electũ vt primatũ
habeat in fundandis gentiũ eccleſijs: ita ta
men vt ⁊ petrus gentib⁹ prędicaret ſi cauſa
fuiſſet ⁊ paulus iudęis. Nam vterqꝫ inueni
tur vtrũqꝫ feciſſe: ſ tamen plena auctoritas
petro in iudaiſmi ꝑdicatione data dinoſci
tur: ⁊ pauli perfecta auctoritas in prędicati
one gentiuꝫ inuenitur. Unde ⁊ magiſtrũ ſe

gentiũ vocat in fide et veritate. Unuſq̄ſqꝫ
eñ pro virib⁹ ſuis: ⁊ diſpēſationē ſortit⁹ ē.
Difficilius eñ fuit eos q̄ longe a deo erant
ad fidem ſuaꝫ attrahere ⁊ ſuadere q̄ꝫ proxi
mos. **Et ſciētes grām dei q̄ data eſt
mihi: petrus ⁊ iacobus ⁊ iohānes
q̄ videbantur columne eē: dextras
dederunt mihi ⁊ barnabe ſocietat̄
vt nos ad gētes: ipſi vero in circũ
ciſionē: tātum vt inopiis memores
eſſemus pauperũ: qꝺ ⁊ ſollicite cu
raui hocipſũ facere.** Ab apl'is qui clari
ores inter cęteros erant: quos et firmitatis
cauſa columnas appellat: quiqꝫ cũ domino
ſemper ī ſecretis fuerāt: gl'iaꝫ ei⁹ digni ī mō
te reſpicere. Ab his itaqꝫ ꝓbatuꝫ dicit do
num qꝺ accepit a deo: vt dignus eēt habe
re primatum in ꝑdicatione gentiũ: ſicut et
habebat petrus in prędicatione circumciſi
onis. Et ſicut dat petro ſocios viros egregi
os inter apl'os: ita ⁊ ſibi iungit barnabam:
qui diuino iudicio ei adiũctus eſt: gratiam
tamē primatus ſibi ſoli vendicat cōceſſaꝫ a
deo: ſicut ⁊ ſoli petro cōceſſa eſt iter apl'os:
ita vt apoſtoli circũciſionis dexteras porri
gerent apoſtolis gentiũ: ad cōcordiam ſo
cietatis demonſtrandā: vt vtriqꝫ ſciētes ꝑ
fectionis ſpiritum in diſpenſatione euāge
lij ſe a domino cōſecutos: in nullo ſe inuicē
egere oſtenderēt. Hoc ſolum tñ inter ſe ꝯue
niſſe: vt qꝺ nō ex ꝑcepto vel dono dñi fue
rāt inſtructi: qꝛ facile erat h̄ ex lege cog̊ſcere
hos quib⁹ ꝑdicabāt paupeꝝ memores eſſe
iuberēt: vt miſc'diam ꝑ quā a deo redempti
ſũt colerēt. Idcirco igit hęc q̄ inter ſe ⁊ apo
ſtolos facta ſũt manifeſtat: vt ſciāt galatę
qꝛ qꝺ ab eo acceperāt: h̄ veꝝ ē ⁊ probatum.
**Cũ aũt veniſſet petrus antiochiā
in facieꝫ illi reſtiti: quia rep̄henſus
erat.** Poſt ꝯcordiā ſocietatis ⁊ honorificē
tiā primat⁹ quā ſibi inuicē ꝑ grām dei detu
lerunt: nunc interueniente cauſa negligētię
vel erroris: diſſidere inter ſe vident apl'i: nō
in ꝓpria cauſa ſ in ſollicitudine eccl'ię. In
faciē inquit illi reſtiti. Quid ē h̄: niſi in prę
ſenti ei cōtradixi? Et qua cauſa ſubiũxit di
cens: quia rep̄hēſus erat. Reprehenſus vti
qꝫ ab euāgelica veritate cui hoc factum ad
uerſabat. Nā q̄s coꝝ auderet petro primo
apl'o cui claues regni cęloꝝ dñs dedit reſi
ſtere: niſi alius talis qui fiducia electōis ſuę
ſciens ſe nō imparē: cōſtanter iprobaret qꝺ

ille ſine cōſilio fecerat. **Pri⁹ eñ q̄ꝫ ve
niſſent quidā a iacobo: cũ gentib⁹
edebat. Cũ aũt veniſſent ſubtrahe
bat ⁊ ſegregabat ſe: timēs eos qui
erāt ex circumciſione. Et ſimulaue
rũt cũ illo ⁊ ceteri iudei: ita vt ⁊ bar
nabas cōſentiret ſimulationi eoꝝ.**
Hi omnes iudęi q̄ cōſenſerunt ſimulationi
petri ⁊ barnabę bonę fidei fuerũt: ſ propter
ſcandaluꝫ illoꝝ q̄ veniebāt ab iacobo: erāt
eñ ęmulatores legis qui ⁊ legē ⁊ xp̄m ęquo
iure venerarent: qꝺ cōtra fidei diſciplinā ē:
ꝑſentibus eis nō cōmiſcebant gentib⁹. Ti
mebant eñi impetuꝫ audacię coꝝ q̄ ęmula
bant legē. Qꝺ ſi ſolũ fuiſſet nō erat rep̄hen
ſibile: ſed in q̄ erratũ eſt in ſubiectis oñdit.
Nam ⁊ ip̄e vtiqꝫ ceſſit animoſitati ⁊ auda
cię iudęoꝝ: timēs ne per hoc qꝺ facile ē ſur
riperet ſcandalũ qꝺ difficile ſedaret: qꝛ ⁊ ſe
cundũ legē purificauit ſe coact⁹: ⁊ timothe
um circũcidit inuitus. **Sed cũ vidiſſę
qꝛ nō recta via incedũt ad veritatē
euāgelij dixi petro corā omnibus.**
Ideo in ſolum petrũ inuehit: vt in eo q̄ pri
mus ē: diſcerēt ceteri. **Si tu cum ſis iu
deus gentiliter viuis: quō gentes
cogis iudaizare?** Nunc aperit cauſā re
p̄henſionis. Non eñ aliq̄d fuiſſet erroris: ſi
ꝑſentibus iudęis diſſimulaſſet a gentilib⁹
timēs ſcādalũ. Sꝫ hic tota cauſa rep̄henſio
nis ē: qꝛ aduenientib⁹ iudęis ab iacobo: nō
ſolũ ſegregabat ſe ab eis cũ quib⁹ gētiliter
vixerat: ſ et cōpellebat eos iudaizare cau
ſa timoris illoꝝ: vt quid hoꝝ veꝝ eēt igno
rarent gentiles. Sciebāt eñ ipſũ ſecum nō
quaſi iudęũ vixiſſe. Poſt autē audiētes ab
eo: quia iudęoꝝ inſtar ſequēdũ erat: hęſita
bant vtiqꝫ q̄d eēt verum. Si eñi hoc verum
erat vt iudaizarēt: ipſũ ꝑuaricatorem tene
bant: qꝛ gentiliter vixerat. Si autē illud me
lius erat ⁊ veꝝ, vt ſimplicit' viuerent: euerſio
erat gentiliuꝫ ꝑ ei⁹ ignauiā: quib⁹ adempto
bono: res laborioſa ⁊ inefficax tradebatur.
Apl's aũt paul⁹ qñ ad horā ceſſit: nō hoc et
ſuaſit: ſ rem ſe ſupfluā ⁊ inanē facere clami
tabat ꝓpter furorē iudęorum. Cui quidem
rei ñ ſuccubuiſſet: niſi cauſa int'fuiſſet: q̄ au
dacia iudęoꝝ plurimũ ſe iactaret. Erat aũt
timothe⁹ fili⁹ mulieris iudeę: pr̄e aũt gręco:
Unde factũ ē: vt infans ſcđm legē minime
circũderet. Inſidiabant ꝗ explorātes: ſi eũ
qui iudę⁹ natura erat incircũciſũ aſſumeret

qꝺ illicitũ putabāt generi iudęoꝝ: occaſiō
nē querētes qua eũ euerſorē tenerent legis:
hac cauſa ad horā ceſſit furori eoꝝ. **Nos
natura iudei ⁊ nō ex gētib⁹ pctōres.
Sciētes aũt qꝛ non iuſtificat hō ex
opibus legis: niſi ꝑ fidem ieſu xp̄i
⁊ nos ī xp̄m ieſuꝫ credim⁹: vt iuſti
ficemur ex fide xp̄i: ⁊ nō ex opibus
legis.** Manifeſta rōne circũuētos eos oſtē
dit vt ſeruarent legē in qua nemo iuſtificat
apud deũ: q̄ppe cũ hi ipſi q̄ natura iudęi ſũt
volētes iuſtificari relicta lege: cōfugiant ad
fidē xp̄i. **Qm̄ ex opibus legis non
iuſtificabit oīs caro.** Nullũ hoīem iu
ſtificatũ dicit ex operib⁹ legis. Quicũqꝫ eñ
iuſti ſunt: ex fide iuſtificati ſũt: ſicut abraā ⁊
iſaac ⁊ iacob: ⁊ cęteri ſcti. **Si aũt q̄rētes
iuſtificari in xp̄o: inuenimur ⁊ ipſi
pctōres: ergo xp̄s pcti miniſter eſt:
Abſit.** Quō xp̄s peccati miniſter pōt eē q̄
donat pctā? Idō abſit inq̄t. Sed ſi iuſtificari
volētes ꝑ fidē xp̄i ⁊ legi ſeruimus: ſub pctō
nos eē ꝓfitemur: qꝛ fides extrahit hoīem a
lege vt iuſt⁹ ſit. Ergo ſi dam⁹ nos legi pecca
tores iuenimur: qꝛ q̄ ſub lege ſũt: ſub male
dicto ſũt. **Si eñ que deſtruxi hec ite
rũ reedifico ꝑuaricatorē me conſti
tuo.** Abſolutũ ē: q̄ accedens ad xp̄m reliq̄t
legē: de ſeruo eñ fit liber. Qꝺ ſi iteꝝ redeat
ad legē: ip̄e ſui accuſator exiſtit: qꝛ factũ ſuũ
ꝯdēnat. **Ego eñ per legē legi mortu
us ſũ: vt deo viuā.** Hoc dic̄ qꝛ ꝑ legē fi
dei mortu⁹ ē legi moyſi. Morit eñi legi q̄ li
berat ab ea: ⁊ viuit deo: cui⁹ fit ſeru⁹ empt⁹
a xp̄o. **Chriſto eñ ꝯfixus ſuꝫ cruci.**
Hic ꝯfigit cruci xp̄i: qui emulus veſtigiorũ
ei⁹: nulla mũdi ꝯcupiſcētia capit: vt deo vi
uēs mũdo mortu⁹ videat. Qui eñ nō agit
q̄ mũdi ſũt vl' erroris: mortu⁹ ē mũdo. **Ui
uo aũt iā nō ego: ſed viuit q̄ in me ē
xp̄s.** Nō ē ambiguũ ī eo q̄ ꝑ fidē liberat a
morte chriſto viuere. Morte eñi digno duꝫ
donat peccata: ipſe viuit in loco eiuſ: ipius
enim pręſidio ereptus eſt morti. **Qꝺ ve
ro nunc viuo in carne: in fide viuo
filij dei: q̄ dilexit me ⁊ tradidit ſe ꝑ
me. Nō ſum ingrat⁹ grē dei.** Qm̄ fu
tura vita ꝓmiſſa ē xp̄ianis: ideoqꝫ q̄ nũc in
hac vita auxilio dei munitus viuit: in fide
vitę promiſſę viuit. Hic enim imaginē eius
contemplatur: quaſi pignus habens vitę
futurę quę ꝑ dei nutuꝫ chriſti amore nobis

queſita eſt. Hic ꝗ nõ ẽ ingratꝰ xp̄o q̄ in fide
eius perdurat:ſciẽs nulliꝰ ſe habere benefi/
cium niſi huiꝰ: ⁊ ad contumeliã eiꝰ ꝓficere:
ſi alterum ei cõparat: cuius auxilium habe/
re nõ potuit **Si eni per legẽ iuſticia:
ergo chriſtꝰ gratis mortuꝰ ẽ.** Nihil
tam apertũ: quia ſi per legẽ poſuiſſet hõ iu/
ſtificari: chriſtuʒ nõ oportuerat mori. Sʒ qꝛ
lex dare remiſſionẽ peccatorũ non poterat:
neqꝫ ſecundã mortẽ detriũphans expolia/
re captiuis quos tenebat cauſa peccati: id/
circo chriſtus mortuꝰ ẽ: vt ea ꝑſtaret que lex
nõ poterat: ac ꝑ hoc nõ gratis mortuus eſt.
Mors eni eius iuſtificatio peccatoꝝ eſt.

Capitulũ tertium.

**Inſenſati galate: quis vos
faſcinauit?** Iraſcentis cũ miracu
lo verba ſunt: qꝛ ſic fuerãt deprauati vt nec ſe agnoſcerent circũuentos. Proe/
mio vſus eſt. Omnis eñ qui faſcinatꝰ de bo
no tranſit in malũ: ſicut ⁊ hi de libertate et
ſecuritate ad ſeruitium ⁊ ſollicitudinẽ tran/
ſierunt. **Ante quoꝝ oculos chriſtꝰ
ieſus proſcriptꝰ eſt: ⁊ in vobis cru/
cifixus eſt.** Manifeſtũ eſt: quia ſtultoruʒ
oculis chriſtus ꝓſcriptus videtꝛ: id eſt expo/
liatus vel cõdemnatus: Prudentium vero
oculis ⁊ ſenſibus nõ ſolũ nõ cõdemnatꝰ ſed
ipſe mortẽ cruce ſua damnaſſe videtꝛ. Paſ/
ſio eni domini vita nr̃a eſt: ⁊ deſtructio mor
tis. Sʒ quia hi indigne ceperãt ſentire trãſ/
lati ad legẽ: idcirco mẽtibꝰ eoꝝ chriſtũ con/
demnatũ videri cõqueritur. Idqꝫ ſubiecit:
In vobis crucifixus ẽ: hoc eſt ſenſui veſtro
crucifixus ẽ quaſi hõ. In quo eñ ſpes ple/
na nõ eſt: homo ẽ. Ideo hi nõ putabãt ple/
nã ſalutẽ eſſe in xp̄o: quia legẽ illi eq̄bant.
In his vero qui cõgrue intelligunt chriſtũ:
viuit in eis chriſtꝰ. In fotino crucifixus eſt.
Hic eñ vere mortuus ẽ: in quo chriſtus dici
tur crucifixꝰ: quia iſtud loco accuſatõis obij
citur. **Hoc ſolũ volo diſcere a vo/
bis: ex operibus legis ſp̄m accepi/
ſtis: an ex auditu fidei? Sic ſine in/
tellectu eſtis.** Adhuc cũ ſtomacho loq̄tꝛ.
Dolet enim valde ſuꝑ errore eoꝝ: qꝛ fabricã
ſuam qua eos per euãgeliũ edificauerat vi/
debat eſſe deſtructã. Non ſic de corinthijs
motus eſt: quia quãuis carnales eos appel/
let: nõ tamẽ vſqꝫ adeo fuerãt mente capti:
vt circumcidi ſe paterentꝛ. Ideo ⁊ hi ſtulti ⁊
ſine intellectu eſſe dicũtur: qꝛ nec dolori car
nis ſue cõſulere valuerunt. Uſqꝫ ad hoc eñ
ſolet quis induci vt qđ delectat aut dolorẽ
nõ preſtat. Interrogantis ergo verba ſunt:
⁊ qđ interrogat ex parte cõfirmantis cũ di/
cit: Hoc ſolũ volo diſcere a vobis: ex opibꝰ
legis ſpiritũ accepiſtis: an ex auditu fidei?
Hoc ab eis querit in quo ⁊ gl̃iabantꝛ ⁊ nega
re nõ poterant: quia ſpiritũſanctũ ꝑ fidem
acceperant nõ per legẽ: vt reſipiſcentes ag/
noſcerent: quia donũ dei in quo gl̃iabãtur
nõ ex opere legis acceperant ſed credentes
in chriſtũ: vt vel ſic grati chriſto legem quã
ſibi in nullo prodeſſe didicerãt relinquerẽt.
Hoc proponit: qđ illo in tẽpore negari non
poterat: ſpiritum dei ineſſe credentibꝰ. Ad
rudimẽta enim fidei cõmendãda donũ dei
hoc manifeſtabatꝛ hominibus: ſicut intꝛ ipa
initia factum eſt in apoſtolis ⁊ ceteris diſci/
pulis: Necnõ ⁊ i illis duodecim: quos qꝛ in
adultero baptiſmate ſub nomine baptiſmi
iohãnis fuerãt nõ tincti ſed ſordidati. Pau
lus apoſtolus in trinitatis nomie baptiza/
ri precepit: quibus impoſitis manibꝰ deci/
dit in eos ſpirituſſanctus: ⁊ diuerſaruʒ lin/
guarum miniſtrabat eloquia cũ interp̄tati/
one eaꝝ: vt nullus auderet negare ſpiritũ/
ſanctum ineſſe eis. Quãobrem ſine intelle/
ctu galatas eſſe appellat: qui huius rei igna
ri ⁊ cõſcij degradantes ſe: carnis cure ſe ſub
iecerũt. **Incipiẽtes ſpiritu: nũc car/
ne cõſũmamini.** Hoc dicit: qꝛ cum ab in
ferioribus ad ſũma fidei aſcenſus ſit: hi cõ/
tra de ſummis in ima delapſi ſunt. Per fi/
dem enim ſpiritales effecti: cõuerſi ad legẽ
ꝑdiderant gratiã ſpiritus quã fuerãt conſe/
cuti. Cõſũmatio eñ perditionẽ ſignificat:
id eſt fidẽ. **Tãta paſſi eſtis ſine cau/
ſa: ſi tamen ſine cauſa.** Multa eos paſ/
ſos pro fide ſignificat ab infidelibus. Tunc
eñ q̄ credebant: ceteriſ opprobrio erant ſiue
domeſticis ſiue extraneis. Nam digito ſig/
nabantur: quaſi rei maieſtatis. Unde ſi/
militer galate multa paſſi ſunt inſaniores
experti: cuius rei meritum ꝑdiderant: mittẽ
tes ſe ſub lege. Sʒ qꝛ adiecit: ſi tñ ſine cau/
ſa: oſtendit ſperare ſe poſſe reformari illos.
**Qui ergo prebet vobis ſpiritum
⁊ operatur virtutes i vobis: ex opi
bus legis: an ex auditu fidei.** Idem
ſenſus eſt: cui addũtꝛ virtutis inſignia: que
teſtimonium prebent fidei: qđ ſit ſpe fida ⁊
rationabilis. Legẽ autem nulla virtus co/

mitatur: que attrahat ad eius ſpem: qꝛ que
videntur nõ ſperantur: ſed ſunt temporalia
ſicẽ lex factoꝝ: quã ſupra oſtẽdimꝰ **Sicut
ſcriptum eſt: Credidit abraaʒ deo:
⁊ eſtimatũ eſt ei ad iuſticiã.** Oſtendit
exemplo abrae qui pater fidei ẽ: iuſticiã nõ
ex opibus legis imputari ſed ꝑ fidẽ: credẽs
enim iuſtificatus eſt: ac per hoc ſtulte ⁊ in/
prouide legi eos ſe ſubieciſſe: que nõ ad iu/
ſtificationẽ data eſt. **Cognoſcetꝛ ergo
quia qui ex fide ſũt: hi ſunt filij ab/
rae.** Uerum eſt: quia credentes filij ſũt ab/
rae: quia ſi abraam ex fide iuſtificatus ẽ pri
mus: quotquot poſt hunc credũt: filij eius
ſunt: ſiue ex iudeis ſiue ex gentibꝰ. **Pro
uidens auteʒ ſcriptura quia ex fide
iuſtificat gentes: deus ꝑnunciauit
abrae: quia benedicentur in te oẽs
gentes.** Hoc dicit: quia forma eſt abraam
omniũ credentiũ: vt hi benedicti in eo ſint
qui credunt: ſequẽtes eni fidem eius: parti
cipes fiunt benedictionis eiuſdeʒ. **Ergo
qui ex fide ſunt: benedicentur cum
fideli abraam. Quotquot enim ex
operibus legis ſũt: ſub maledicto
ſunt.** Manifeſtum ẽ: quia fideles cũ fideli
benedicentur: quomõ infideles cum infide
libus punientur. Nam qui ſub lege agunt:
ſub maledicto ſunt: qꝛ tranſgreſſores legis
ſunt peccatores. **Scriptũ quippe eſt:
Maledictus omnis qui nõ permã
ſerit in omnibus que ſcripta ſunt i
libro legis: vt faciat ea.** Hoc ſcriptũ ẽ
in deuteronomio: quia ſi quid legꝭ p̃teriſſet
aliquis maledictus haberetꝛ. Et tanta man
data ſunt: vt impoſſibile ſit ſeruari ea. Uñ
⁊ petrꝰ apoſtolus in actibꝰ apoſtoloruʒ ait:
Act.15. Quid imponitis iugum fratribꝰ q̄ neqꝫ pa
tres noſtri neqꝫ nos potuimꝰ portare? Ne/
gligenti eniʒ ⁊ ſuꝑbo populo hec data erãt
vt per omnẽ cõuerſationẽ legẽ haberent.
**Qđ auteʒ in lege nemo iuſtificatꝛ
apud deũ: manifeſtum eſt: quia iu/
ſtus ex fide viuit.** Ac per hoc recedẽdũ
a lege docet: ne iuſticia per fidẽ queſita de/
pereat. **Lex autẽ nõ ex fide ẽ: ſed q̄
fecerit ea: viuet i eis.** Nõ ẽ ex fide lex:
quia nihil mandat credendũ. Omnia enim
eius manifeſta ſunt: vt ſeruãs legeʒ viuat.
Si quo minus neceſſe eſt plectatꝛ: qꝛ qđ ſci/
uit vitandum admiſit. Poteſt opponi e di/
uerſo ⁊ dici: Si in lege nemo iuſtificatur: qđ
ẽ vt maledicatur qui aliquid preterit legis?
Uerum ẽ: quia nemo per legem iuſtificatꝛ:
ſed apud deum. Iuſtificatur autẽ apud mũ
dum: vt ſecurus ſit in vita ꝑſenti. Si auteʒ
apud deũ iuſtificari vult: vt illi ad meritum
ꝓficiat in die iudicij: dei ſequatꝛ fidẽ. Alio/
quin hic ſecuruſ: reus erit in futurum. Pro/
deſt ergo lex: ſed que i tabulis ſcripta ẽ. Nã
cetera ſicut dixi: vt oneri eſſent data ſunt.
**Chriſtus nos redemit de maledi/
cto legis: factus ꝓ nobis maledi/
ctuʒ.** Quoniã nemo poterat implere legẽ:
rei erãt omnes maledicto legis: vt vindica
ret in eos. Chriſtus autẽ homo natus obla
tus a patre pro nobiſ: redemit nos a diabo
lo. Morti enim volenti offerens illum pro
his qui maledicto legis erãt obnoxij: Ma/
ledictum illum fecit hoc modo: ſicut in lege
hoſtia pro peccatis oblata: peccatũ nuncu/
pabatꝛ: propterea ꝓ maledictis oblatꝰ factꝰ
ẽ maledictũ. Nã ⁊ a iudeiſ factꝰ ẽ maledictũ
dum quaſi peccator occiditꝛ. Ideo nõ dixit:
Factus pro nobis maledictus: ſed maledi/
ctum. Is enim qui propter peccatũ ꝓpriuʒ
morti offerebatꝛ maledictus fiebat. In ſua
eñ cauſa moriebatꝛ. Et ſi propriuſ aſpicias:
videbis chriſtũ maledictũ eorum factũ a q̄/
bus occiſus eſt. Crux eni ſaluatoris: pctm̄ ⁊
maledictum eſt iudeorum. **Quia ſcrip/
tum eſt: maledictus omnis qui pe/
det in ligno.** Hoc moyſes dixit in deute/
ronomio de reis mortis: vt ſufficeret ſuſpẽ/
ſis in ligno illic eſſe vſqꝫ ad veſperã: ⁊ depo
ni ad ſepulturã. Quia maledictꝰ omnis in/
quit qui pendet in ligno: vt reo mortis ſuffi
ceret hoc: quia ſuſpẽſus moriebatur in lig/
no ne diutius ſi eẽt ſuſpenſus maius habe/
ret opprobriuʒ mors eius q̄ deberet: ⁊ fieret
macula generi eius ſi amplius mors eius
publicaretꝛ. Ac per hoc ſaluator innocẽs ſu/
ſpenſus in ligno nõ eſt maledictus: ſed ma/
ledictum illoꝝ a quibus ſuſpẽſus ẽ. Quã/
tũ tamẽ ad iudeos ꝑtinet quaſi pctõrẽ illuʒ
occidendũ pilato offerentes: maledictũ illũ
fecerunt: vt quaſi reus occideretur cũ eſſet
innocẽs: qꝛ dignꝰ morte maledictꝰ eſt iuxta
legẽ. Uidẽtes eñ mltos aggregari doctrine
eiꝰ: zelati ſũt dicentes: Ecce totꝰ mũdꝰ abijt Job.12.
poſt illũ: ac per hoc pro nobis occiſus dici/
tur. Et duplici genere ꝓ nob. Cũ eñ putãt
illum occidi debere ne doceret: nihil profe/
cerunt: quia ⁊ doctrina eius creuit: ⁊ mortẽ

euacuauit in paſſiōe ſua. Deſcendens enim
ad inferos: genus hominuꝫ liberauit: q̄ cau
ſꝫ ⁊ occidi ſe permiſit: ſciens ꝓ nobis eē cō/
tra diabolum. Ut in gentibus bene
dictio abrae fieret in chriſto ieſu: vt
benedictionem ſpiritus accipiamꝰ
per fidem. Hoc dicit: quia exprobratis et
maledictis iudeis: cum ſibi de iuſticia legis
blandirent̄: occiſo ſaluatore quaſi ſabbati
violati reo: promiſſionis benedictio abrae
tranſituꝫ fecit ad gentes per fidem xp̄i ieſu.
Matth. 21. Unde dicit dominus iudeis: Tollet̄ a vo/
bis regnum ⁊ dabitur genti facienti fructuſ
eius. Fratres ſecūdum hominem
dico. Hoc dicit: quia exēplo humane cau/
ſe cōmendare vult rationem diuine ꝓmiſſi
onis. Tamen hominis teſtamētū
confirmatum auctoritate: nemo ir/
ritum facit aut ſuperordinat. Ueruꝫ
eſt: quia teſtamentū defuncti iure factū nō
poteſt ſcindi. Abrae dicte ſunt pro/
miſſiones ⁊ ſemini eius. Non dicit
et ſeminibuſ quaſi in multis: ſed q̄/
ſi in vno ⁊ ſemini tuo qd̄ ē chriſtꝰ.
Hoc eſt qd̄ ſcriptū eſt: in geneſi ad abraam:
Geñ. 26. Et in ſemine tuo benedicentur omnes gen
tes terre. Qd̄ vtiq; impletum eſt in chriſto:
in cuius nomine omnes gentes benedicun
tur per fidem. Ideo nō in multis: ſ; in vno
firmata eſt ꝓmiſſio: qui eſt chriſtus. Hac di
ſputatione ſua apoſtolus quaſi reos falſati
teſtamenti deſignat: qui credentes ī chriſtū
et de lege aliquid ſperant: vt nō ſolū ſalus
ꝓmiſſa ī chriſto: ſed ⁊ ī lege ſit. Ideo ꝓbat
promiſſionem benedictionis in ſolo xp̄o fa
ctam. Hoc autem dico teſtamētū
cōfirmatum a deo in chriſto q̄ poſt
q̄dringētos ⁊ trigīta annos facta ē
lex: nō infirmat ad euacuandam ꝓ/
miſſionem. Intantū in ſolo chriſto firma
tam benedictionis promiſſionē docet: vt le
gē poſt q̄dringētos ⁊ triginta annos dataꝫ
oſtendat. Conſtituta enim promiſſione po
ſtea data eſt lex: que nō vtiq; infirmaret ꝓ/
miſſionē: ſed ꝙ futura ⁊ quādo ventura eēt
ſignificaret. Si enim ex lege heredi/
tas: iam non ex promiſſione. Ab/
rae autem promiſſionem donauit
deus. Duas cauſas contrarias ſibi defen
dunt iudei. Nullo enim pacto: nulla ratiōe
ſuaderi poteſt iudeis: abrae promiſſionem
euacuatam per legeꝫ ⁊ recte. Sed aliud ad
uerſum improuida preſumptiōe defendūt:
putātes iuſtificationē ſine operibꝰ legis ꝓ/
uenire nō poſſe: cum ſciant abraam qui for/
ma eius rei eſt ſine operibus legis: ꝑ ſolam
fidem iuſtificatum. Sed emulatione q̄dam
cecati nō intelligunt neq; cōſiderāt: quia ſi
per legē iuſtificatio: excludit̄ promiſſio. Et
ſi excluſa fuerit ꝓmiſſio: ſine dubio fruſtra/
bitur fides abrae. Qd̄ ne audire quidem ſe
patiūt̄ iudei: ſciētes qꝛ ꝓmiſſio ex fide ē ab/
rae. Que promiſſio ex fide iuſtificat: nō per
legem: ſicut et abraam iuſtificatꝰ ex fide eſt.
Hi ergo heredes ſūt ꝓmiſſionis abrae: qui
illi ſuccedūt ſuſcipiētes fidē: ī q̄ bn̄dictꝰ ⁊ iu/
ſtificatus ē abraam. Teſtimoniū ergo pro/
miſſionis abrae teſtamētū appellat̄: vt poſt
mortem eius heredes eſſent in ꝓmiſſiōe fi/
lij eius facti per fidem. Que cauſa cucurrit
vſq; ad chriſtum abrae repromiſſū: vt poſt
mortē chriſti credentes heredes eſſent fidei
abrae per teſtamentū ſanguinis xp̄i. Donū
ergo qd̄ promiſſum eſt abrae filijſq; eius: in
chriſto ſolutū eſt: quāuis ⁊ ipſe abraam cō/
ſecutus ſit donū hoc illic vbi inuentus eſt.
Quid ergo lex factorum poſita ē
donec veniret ſemen cui promiſſuꝫ
eſt? Lex factoꝝ: id eſt moyſi: poſita ē in me
dio inter ceptam ꝓmiſſionē ⁊ ſemen: cui fa/
cta promiſſio eſt: hoc ē inter abraam ⁊ ſalua
torem: Ideo longe datā poſt factā ꝓmiſſio
nē: vt ipſa diſtinctione: aliud lex ⁊ aliud ꝓ/
miſſio videret̄: vt populū dei a gētibus ſe/
gregatum erudiret ſub dei timore: vt dignꝰ
fieret ad excipiendā promiſſionē que ē xp̄s.
Lex tamē factoꝝ ideo dicit̄: qꝛ docet q̄ deo
iubente corporaliter fiant: de ſacrificijs: de
primogenitis: de decimis: ⁊ ceteris talibꝰ.
Diſpoſita per angelos in manu
mediatoris. Angeloſ dicit dei nuncios:
id eſt moyſen: filiū naue ⁊ ceteros prophe/
tas vſq; ad iohannem baptiſtam: de quo
deus dicit: Ecce mitto angeluꝫ meum ante Malachie.
faciē tuam. Per hos ꝙ lex ordinata diſpoſi/
ta eſt a deo: in manu: id eſt poteſtate ſalua/
toris. Ipſe eſt enim mediator vel recōcilia/
tor dei ⁊ hominū: vt ſaluet q̄s vult ex his q̄
legē ꝑ ſupramemoratos angelos accepert.
Ip̄e eñ ait: Sic eñ pat̄ ſuſcitat mortuos et Ioh. 5.
viuificat: ſic ⁊ filius quos vult viuificat.
Mediator autem vnius non eſt.
Sine dubio mediator: hoc eſt arbiter: nō ē
vnius ſed duorum. Cum enim duo populi

inuicem aduerſum ſe dimicarent ſemꝑ diſſi
dentes ⁊ inimici diuerſitate doctrine: ſalua
tor horum arbiter venit: amputans vtriſq;
populis per qd̄ diſcordabant vt poſſent eē
pacifici. Abſtulit ergo gentibus numerum
deorū ⁊ famulatū elementorū: qd̄ ſcandalū
erat hebreis. Abſtulit ⁊ iudeiſ opera legis:
id eſt neomenias: circumciſionē: ⁊ curā ſab/
bati: ⁊ diſcretiones eſcaꝝ: ⁊ cetera q̄ abomi
nabantur gentiles: ⁊ ſic facti ſunt pacifici: q̄
prius fuerant inimici. Si ergo hec ita ſe ha/
bent: quid eſt vt galate hebetudine mētis
arbitrum iſtū corrumpant conuerſi ad iu/
daiſmū? Iudiciū enim ſaluatoris in irrituꝫ
ducunt: quādo poſt factam pacē quaſi pe/
nitenteſ de ea: ſubijciūt ſe illis q̄ prius paci
fuerant inimica. Iuxta ſenſum ergo galata
rum: chriſtus arbiter nō eſt: quia inducti in
legem de duobus populis vnum fecerunt:
⁊ vnius vtiq; populi arbiter nemo eſt. Hūc
eundem ſenſum ad ephesios proſequit̄ di/
Eph. 2. cens. Ip̄e eñ eſt pax nr̄a: q̄ fecit vtraq; vnū
⁊ medium parietē macerie ſoluens inimici/
tiam in carne ſua: legem mandatorum ī de/
cretis euacuās: vt duos ꝯderet in ſe in vno
nouo homine faciens pacem. Si in vno no
uo homine fecit pacem: ambobus vtiq; ab
ſtulit per quod diſſidebāt: ⁊ hoc eis ſtatuit
data ſua lege: per quod eſſēt pacifici. Hoc
galate irruperunt conuerſi ad iudaiſmum.
Deus autem vnus eſt. Hoc dicit ne
chriſtum predicando deum quē arbitrū di/
citvm deo predicaſſe putaretur contra legē
⁊ prophetas. Arbitrum ergo hunc per aſſū
ptionem carnis intelligi docet: ſicut dic̄ ad
Timoth. 2. timotheū. Arbiter dei ⁊ hominū homo ie/
ſus chriſtus. Iuxta autem ꝙ deus eſt a pa/
tre hunc nō ſeparari: ſed vnum eſſe cuꝫ pa/
tre. Siue enim pater ſiue filius: deꝰ vnꝰ eſt.
Deus eniꝫ nature nomen eſt et poteſtatis:
quā in pr̄e ⁊ filio indiuiduā manere: ip̄a no/
minum ratio docet. Lex igitur aduer/
ſum promiſſa? Abſit. Abſit vtiq;:
quia nō eſt lex inimica promiſſionis: quippe
cum confirmet eam. Nam primus moyſes
Deut. 18. dixit: Prophetā vobis excitabit deꝰ de fra/
Act. 7. tribus veſtris. Hoc dictum de chriſto: pe/
trꝰ apoſtolus probat in actis apoſtolorum.
Si enim data eſſet lex que poſſit
viuificare: vere ex lege eēt iuſticia.
Iuſticiā hāc dicit que apud deum imputat̄
iuſticia: id eſt fidei: quia ⁊ lex habuit iuſtici/
am ſed ad preſens: nō quia iuſtificaret apd̄
deum. Remittere eni peccata nō potuit: vt
de peccatoribus faceret iuſtos: ſed ad hoc
data eſt: vt terrori eſſet: prouocans homies
ad bonam vitam: irreuerentes puniens: iō
q; nō eſt data lex que poſſit viuificare ſ; con
demnare. Sed concluſit ſcriptura
omnia ſub peccato: vt promiſſio ex
fide ieſu chriſti daret̄ credentibꝰ.
Hunc ſenſuꝫ ⁊ ad romanos poſuit dicens:
Cōcluſit deus omnia ſub peccato: vt olum Ro. 11.
miſereatur. Hoc dicit qd̄ ſupra memoraui:
quia lex ad hoc data eſt: vt peccatores reos
ſe ſcirent apud deū. Manifeſtatis eñ pctīs
ſuis concluſi ſunt vt ſe excuſare nō poſſent:
ſed quererent miſericordiā: vt veniēs q̄ pro
miſſus erat abrae: fidē ſolā ab eis poſceret
quā habuit abraā: vt ⁊ malorū ſuoꝝ veniā
⁊ iuſtificationeꝫ mererent̄. Hoc eñ manife/
ſtauerat deus per eſaiā prophetam dicens:
Ueniet ex ſyon qui eripiat ⁊ auertat impie/
tatē ab iacob: ⁊ hoc erit illiſ a me teſtamētū
cum abſtulero peccata eorū. Priꝰ enim
q̄ꝫ veniret fides ſub lege cuſtodie/
bamur: concluſi in eandeꝫ fidem q̄
incipiebat reuelari. Hoc eſt qd̄ dicit: qꝛ
antequā veniret ſaluator: ſub leg̃ cuſtodiā
agebamꝰ ne peccaremus: vt venienti ꝓmiſ
ſioni digni eſſemuſ. Hac enim ſpe lex tutos
preſtabat nos: vt venienti chriſto offerret
nos: id eſt iudeos. Itaq; lex pedago/
gus noſter fuit in chriſto ieſu: vt ex
fide iuſtificaremur. Ideꝫ ſenſus eſt: qꝛ
ſub cura legis eramus: donec veniret chri/
ſtus: qui nos credentes iuſtificaret. Ue
niente auteꝫ fide: iam nō ſub peda/
gogo ſumꝰ. Oēs enim filij dei eſtiſ
per fidem que eſt in chriſto ieſu.
Sub pedagogo qui agit poteſtatis ſue nō
eſt. Paruulus eni ⁊ lubricus ad peccanduꝫ
ſub pedagogi cura habet̄. Ueniente auteꝫ
chriſto: qui quaſi de minoribus facit maio/
res: liberati de poteſtate pedagogi: per ab/
lutionem peccatorum facti ſumus filij dei:
cū eſſemꝰ ſerui peccati. Quotquot eñ
ī xp̄o baptizati eſtis: xp̄m induiſtis.
Hoc dicit: qꝛ credentes dum īmutant̄: xp̄m
induunt: quādo hoc appellant̄ qd̄ credunt.
Non eſt iudeus neq; grecus: nō
eſt ſeruus neq; liber: non eſt maſcu
lus neq; femina. Omnes eni vos
vnum eſtis in chriſto ieſu. Nullam di

ſtantiam dicit credentiū: vt nulli prǫiudicetur quid fuerit antequā crederet. Omnibꝰ enim his vnum decretum eſt donuȝ. Apud deū enim nulla diſcretio perſonarū eſt: niſi morum ⁊ vitę: vt homines vnius fidei meritis diſtinguantur: nō perſonis. **Si ergo vos omnes vnum eſtis in chriſto ieſu: ergo abrae ſemen eſtis: ſecūdum promiſſionem heredes.** Semen abraę ſunt omnes credentes: qꝛ abraā pater eſt omnium credentium. Et ſi filij ſūt neceſſario ⁊ promiſſionis eius hęredes: vt conſequantur per fidem qđ promiſſum eſt abraę: vt participes ſint iuſtificatiōis eius in regno cęlorum.

Capitulum quartum.

v **Dico autem ꝙ quādiu heres paruulus eſt: nihil differt a ſeruo cum ſit dominuſ omniū: ſed ſub curatoribus ⁊ actoribus eſt: vſqȝ ad prefinitum tempus a patre.** Uerum eſt: quia ius patres ordinauerūt: ⁊ vſqꝫ ad quā ętatem ſubiectus debeat eſſe adultꝰ ſtatuerūt: ita vt quādiu paruulus ē: libertate ſua vti nō poſſit: neqꝫ dominari quaſi hęres: ſꝫ ſimilis prope ſeruis in cōditione eſt curatorum vel actorum. Hoc exemplo probat eos qui ſub lege fuerunt: paruulos fuiſſe circa meritum: nec libertatem habuiſſe: quia i conditiōe legis erāt ſubiecti cauſa peccati. **Ita ⁊ nos cuȝ eſſemꝰ paruuli ſub elementis huius mundi eramꝰ ſubiecti.** In elementis: neomenias ſignificat ⁊ ſabbatum. Neomenię enim ſunt dies lunares quos obſeruāt iudęi: ſabbatum vero dies requietionis. Antequam veniret ergo promiſſio: id eſt donum gratię dei: ⁊ purificans iuſtificaret credenteſ: quaſi imperfecti ⁊ paruuli per legem dei: ſubiecti eramus cō ſeruis quaſi pędagogis. Libertas enim noſtra obnoxia erat cauſa peccati. Nihil tamē de elementis ſperabant iudęi ſicut ⁊ pagani: ſed et creatorem deum venerabantur in creatura. **At vbi venit plenitudo tēporis miſit deus filium ſuum factū ex muliere: factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant redimeret: vt filiorum adoptionem reciperemus:** Plenitudo tēporis eſt cōpletum tempꝰ qđ prędefinitum fuerat a deo patre quādo mitteret filium ſuum: ex virgine factus quaſi homo naſcereť: ſubijciens ſe legi vſqꝫ ad tempus baptiſmi: vt formā daret quomō peccatores abluti ⁊ a iugo legis erepti: dignatione dei filij ei adoptarenť: ſicut ꝓmiſerat redempti ſanguine filij eius. Saluatorē autē neceſſe erat fieri ſub lege: quaſi filiū abrahę iuxta carnem: vt circūciſus appareret is eſſe qui promiſſus abraę venerat gētes iuſtificare per fidem: ſignū habēs eius cui ꝓmiſſus fuerat. Ideo vltra neminē oportuit circūcidi: quia tamdiu cucurrit ſignum quoadusqꝫ veniret qui promiſſus fuerat reſtaurare fideȝ: in qua iuſtificatus eſt abraam in prępucio: vt credentibus nō opus ſit circūciſio. Abraam autem ideo circumciſus eſt: quia filium ſe credidit habiturū in quo omnes gentes benedicerenť. Ideo tamdiu cucurrit ſignū donec veniret q̄ erat ꝓmiſſus. Si autem hoc crederetur: qđ credidit abraam: non ſtetiſſet circūciſio: ne forte opponeretur: qꝛ ſi abraam credidit ⁊ circumciſus ē: quare nō circūciduntur credentes. **Qm̄ autem eſtis filij dei: miſit deꝰ ſpiritum filii ſui in corda noſtra: clamantem abba pater.** Ab his cępit quibus ⁊ ſcribit dicens: Qm̄ autem eſtis filij dei: et ſubiungit iudęos cum ait: Miſit deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra. Quando autē dixit gentes filios dei credentes in chriſtū: quę prius fuerant inimici: dubium nō erat iudęos credentes dici filios dei: quos conſtat iam pridem hoc nomine nuncupatos. Nomen enim olim acceperant velut i imagine: vt poſtea cōfirmaretur per chriſtum: quia ſine ſpiritu nō erat plenuȝ. Hoc eſt qđ dicit ⁊ ad romanos: Ipſe ſpirituſ reddet teſtimonium ſpiritui noſtro ꝙ ſumꝰ filij dei. Ro.8.
Ut enim probaremur adoptati eſſe a deo i filios: ſpiritum ſuum dedit nobis q̄ ſignum patris oſtendat in filios: vt quia hoc nō audeについては remus dicere in infirmitate ⁊ in indignitate noſtra: ſuggerat vt audeamꝰ dicere abba: qđ eſt pater. Deniqꝫ iudęis hoc iam duduȝ nō eſt conceſſū dicere. **Itaqȝ iā nō eſt ſeruus ſed filius.** Non eſt ſeruꝰ: qꝛ ſublatus de poteſtate legis ſocius factꝰ eſt benedictiōis proprij filij dei. **Si auteȝ filius ⁊ heres per deum.** Dubiū nō ē: quia ideo quis adoptat ſibi filium: vt heredem illū relinquat. Sed hęreditas ex morte alicuiꝰ ꝓuenit. Quid ē ergo vt mortales hęredes eius dicātur q̄ ſemꝑ viuit? Sȝ ſcriptura more nr̄o loqť: vt itelligere poſſimꝰ. Ut eni oſtēdat daturū patrē filijs de bonis ſuis: hęc quę daturꝰ ē hęreditateȝ appellat. **Sed tunc quidē ignorātes deuȝ: his qui nō ſūt dij ſeruiebať.** Quoniā prius per ignorantiā peccabant ſeruientes idolis: facile illis ignotū ſignificat: ſicut di-
Ge.20. cit in geneſi abimelech ad deū: Dn̄e inquit nunquid gentē ignoranteȝ perdes? **Nūc autem cognoſcētes deū: imo vero cogniti a deo: quomō iterum conuertimini ad infirma et egena elemēta: quibus denuo ſeruire vultiſ.** Graue illorū admiſſum notat: qꝛ poſt agnitionē dei: ea quę paganoꝝ ſunt ſequi cęperant. Et plꝰ addit: qꝛ nō iſti cognouerūt deum: ſed magis cogniti a deo ſunt. Cū enim hi nō quęrerēt deū: aduocauit eos ad ſuam gratiam: ⁊ hi ingrati ad ea cōuerti ceperāt: quę tunc colebāt: quādo ignorabāt deum vt venerarenť infirma ⁊ egena elementa: et nō tota mente xp̄m in quo oīs inhabitat diuinitas. Infirma ⁊ egena dicit elemēta: qꝛ imperfecta ſunt. Ad regendū em̄ mundum inuicē egent ſui. In chriſto em̄ ꝑfecta ſalus eſt. **Dies obſeruatiſ et mēſes et tempora et annos.** Quę elementa dixerit: nunc declarauit. Diē ſol facit: mēſes curſus lunę. Tēpora vero ſūt ver ęſtas: autumnꝰ: hyems: quatuor hęc cōpleto numero ꝓprio faciunt annum. Dies ergo obſeruāt qui dicunt: vtputa craſtino proficiſcendū nō eſt. Poſt craſtinū eni nō debet aliquid inchoari: ⁊ ſic ſolent magis decipi. Hi autē colunt menſes: qui curſus lunę perſcrutanť dicentes: vtputa ſeptima luna ſtrumenta conficī nō debēt: noua iterū luna: ſeruū emptū vtputa domū duci nō oportet: ⁊ per hęc facilꝰ ſolent aduerſa ꝓuenire. Tempora vero ſic obſeruant cū dicūt: Hodie veris initiū eſt: feſtiuitas eſt: poſt cras vulcanalia ſunt: ⁊ talia iterū aiunt: Poſterū ē: domū egredi nō licet. Annos ſic colunt cum dicunt: kalēdis ianuarijs nouus eſt annus: quaſi nō quotidie anni impleanť. Sed vt anni illiꝰ recolāt memoriā bifrontis: hac ſuperſtitiōe vtunť: quę longe debet eē a ſeruis dei. Si eni deuſ ex toto corde diligatur: ipſo propitio nulla debet eſſe formido: neqꝫ ſuſpitio harū rerū. Proſpere enim poteſt cedere quicquid ſimpliciter ſub dei deuotiōe fit. **Timeo voſ ne fruſtra laborauerim in vobis.** Duplici genere ſubuerſi fuerant galatę: vt poſt dei gratiam nō ſolum ad legem cōuerterentur: ſed ad errores priſtinos. Inducti eni vel euerſi in legem facile declinarāt ad obſeruantiā dierū ⁊ menſium. Sabbati em̄ obſeruatio ⁊ neomeniarū attraxerunt illos ad hęc. Ideoqꝫ timeo vos iquit ne ſine cauſa laborauerim in vobis. Sic enim videbat eos in peiusꝫ ꝓficere: vt poſſent etiā a chriſto penitꝰ recedere. **Eſtote ſicut ⁊ ego quia ⁊ ego ſicut vos.** Hoc dič vt dent operam corrigēdi ſe: qꝛ nō eſt impoſſibile vt ſint ſicut ipſe: quia ⁊ ipſe hoc erat: id eſt homo qđ ⁊ illi: ⁊ cuȝ fuiſſet in errore ꝑſequens eccleſiā: correptus cōuertit ſe. **Fratres obſecro vos nihil mihi nocuiſtis.** Nunc mitius agit cū eis: ⁊ bona eorū incipit memorare: vt poſt magnas correptiōes bona opera ſua audiētes recrearenť: ⁊ data opera reformarent ſe ne obiurgationibus diutius preſſi aſperiores fierēt exacerbati: nihil tamen ſibi nocuiſſe illos dicit. Ipſis em̄ oberat delictū illorum. Apoſtolus eniȝ impleuerat officiū diſpenſationis ſibi credīte: vt oī cū diligētia prędicaret eis: ſicut dič dominus ad ꝓphetā ezechiel: Tu inquit ꝑdica: ſi te audierit lucraberis eos: ſi quo minus tu ſaluabis animā tuā. **Scitis qꝛ per infirmitatē carnis euāgelizaui vobis iam pridem: ⁊ tēptationem vr̄aȝ i carne mea nō ſpreuiſtiſ neqȝ reſpuiſtiſ.** In memoriā reuocat illꝰ tp̄s qn̄ primū prędicauit illis euangeliū dei. Ipſo eni tempore: iniurijs agebať apoſtolꝰ et cedibus infirmabať. Infirmus enim videtur qui humiliatur ⁊ nō reſiſtit propter euangelium dei: ⁊ in hoc laudat cōſtantiā eorū: qꝛ nō ſunt abſtracti a fide. Iniuria eni apoſtoli tēptationes erāt galataꝝ: in qua firmi inuēti ſunt nō dubitātes de fide. Poſſent eni ſcandalum paſſi dicere: quę ē virtꝰ aut ſpes in hac fide: quādo miniſter eiꝰ ſic humiliať. Sed quia iam animū futuris ſpebus infecerat: pręſentes exitus pro chriſti nomine nō ꝑtimeſcebant: certi fidem noſtrā nō in terrč ſed in cęlis habere dignitatem: ⁊ pro his tribulationibus magna rependi prǫmia: Ruborē illis incutit: qꝛ poſt hęc laudabilia circūuenti fuerant vt vituperabiles viderenť. **Sed ſicut angelum dei excepiſtis me ſicut chriſtum ieſum.** Hoc magis laudat in eis: quia preſſuris nō deformatꝰ ē

apud eos ſed cōmēdatus: ſcientib⁹ pro his
qui credunt pati illū exitia. Sicut ergo an-
gelum dei exceperunt apoſtolum: credētes
donū dei eſſe qđ prędicat: ſic ei deferētes q̄
ſi ipſi auctori domino ieſu chriſto. **Que
ergo erat beatitudo veſtra.** Beatos
hos fuiſſe dicit apud cęteras eccl̄ias: per id
ꝙ apl̄i iniurijs non frangebāt: ſed creſcebāt
in fide. **Teſtis enim ſum vobis: qꝛ
ſi fieri potuiſſet oculos veſtros eruiſſe
tis ⁊ dediſſetis mihi.** Totum eoꝝ cir-
ca religionē tam plenū oſtendit fuiſſe: vt nō
ſolū bene ab eis ſuſceptus ſit ſed ⁊ fortes in
fide inuenti ſunt: ⁊ qđ ad laudē magis pro-
ficit: omnia pene ſua illi obtulerint ꝓfligan
da. Hinc pl⁹ dolet: qꝛ tanta charitas ſubuer
ſa fuerat praua doctrina. **Ergo inimic⁹
vobis factus ſum: verū dicens vo
bis.** Hoc dicit: quia nō poteſt fieri vt inimi
cus inquit ego vobis ſim: quoꝛuz tanta ſen
ſi obſeqa. Sed qꝛ nemo ſe argui vult errā-
tem: idcirco inimic⁹ vobis videoꝛ: iuſte vos
rep̄hendens. **Emulantur vos nō bn̄
ſz excludere vos volūt vt eos emu
lemini.** Inuidia iudęoꝝ ſubuerſos eos ſi-
gnificat. Vidētes eni ſic illos proficere i euā
gelio: et tātam habere charitatē in apoſto-
lo: id egerūt quatenus illos deciperēt. Erāt
eñ legis cauſa apl̄i inimici: vt manēte no-
mine ſaluatoris facerēt eos iudęos: gaudē-
tes in euerſione eoꝛū. Non eni patiebāt vt
gratiā ſibi promiſſā audirent incircumciſis
gentibus datam. Ideo imitatores ſuos il-
los voluerūt fieri: vt more eoꝝ circūciderēt.
Emulamini autem melioꝛa dona
Bonū emulamini ſemꝑ: ⁊ nō ſolū
cum preſens ſum apud vos. Melio
ra dona ſpiritalia ſūt: quę imitati habebūt
effectum apud deum. Hęc ſpiritalia ⁊ bona
ſunt quę vult vt ſemꝑ imitent: nō ad tēpus
ſicut pridem: aut ſe p̄ſente tātū: poſt autem
ad aliud cōuertant: ſed vult illos de cętero
perſeuerare in bono. **Filioli mei quos
iterū parturio: donec xp̄s formet i
vobis.** Primū per fidem illos genuerat i
baptiſmo: ſed quia velut per aboꝛtum nati
deformati et infirmi inuenti ſunt: nunc auz
doloꝛe cōſilij reformat eos in xp̄m. Cōcipiē
tes eñ fidem ⁊ ſenſum fidei minime aduer-
tentes: formatū chriſtuz in animis ſuis ne-
gant habere. Si eni intellexiſſent gratiam
dei in chriſto poſt fidem in iudaiſmum tra-
ducti nō eſſent. **Vellē autem preſens
eſſe nūc apud vos ⁊ mutare vocez
meā quia cōfundoꝛ in vobis.** Prę-
ſens vult arguere illos: vt mutet vocē ſuaz
de laude in vituperationez eoꝝ: vt duplici
genere cōfundantur ⁊ de errore ſuo ⁊ rubo-
re apl̄i quē patiebatur apud eos: quib⁹ illos
ꝑtulerat. **Dicite mihi q̄ ſub lege vul-
tis eſſe legē nō legiſtis.** **Scriptū eſt
eñ: qꝛ abraā duos filios habuit:
vnū ex ancilla ⁊ vnum de libera.**
Hoc in geneſi habet: qꝛ cum ſara generare
nō poſſet: erat eñ ſterilis: agar ancillā ſuaz
obtulit viro ſuo abraę in cōcubinam: vt qđ
generaret adoptaret ſibi. Sic factum eſt vt
agar naſceret hiſmael. Poſt autē nutu dei
ꝓmiſſus eſt abraę filius de ſara vxore ſua
q̄ erat ſterilis: hęc peperit abraę iſaac. Tūc
cepit abraā duos habere filios: vnū de an-
cilla: ⁊ vnū de libera. **Sed quidē qui
de ancilla ſecūduz carnē natus eſt:
qui autē de libera per repromiſſio-
nē que ſūt ꝑ allegoriaz dicta.** Hiſma
el qui ex ancilla agar natus eſt: ſecūdū car-
nem natus ē: qꝛ iuxta cōſuetudinē natus ē.
Iſaac vero nō ſcđm cōſuetudinē ſed ſecun-
dum prouidentiā dei virtute nat⁹ ē: quippe
cum ſara ⁊ anus eſſet ⁊ ſterilis. In typū eni
chriſti natus eſt iſaac. Ideo hec per allego-
riam aſſerit dicta: vt aliud ex alio ſignificēt
ꝑſonę hiſmael ⁊ iſaac. Hiſmael eñ iudęoꝝ
ſignificat natiuitatez: vel eoꝝ qui ſerui pec-
cati ſunt. Iſaac vero chriſtianoꝝ qui i liber
tate naſcunt. Liber eñ fit qui accipit remiſ
ſionē peccatoꝛū. **Hec enim ſunt duo
teſtamēta.** Moyſes accipiēs ſanguinē vi
tuli in cratera: aſperſit populū dicens: Hic
eſt ſanguis teſtamenti qđ diſpoſuit de⁹ ad
vos. Hoc eſt qđ dixit: **Vnū quidem a
mōte ſyna in ſeruitutē generās: qđ
eſt ager.** Lex eñ in mōte ſyna data ē: quā
moyſes recitans populo librū hūc teſtamē-
ti appellauit: ⁊ tūc aſperſit ꝑpl̄m ſanguine: ſi-
cut dixi. Hęc lex reos tenuit peccatores: ⁊ cę
perūt ſerui eſſe peccati: facti filij agar quaſi
ancillę. **Syna aūt mōs eſt i arabia
qui cōiungitur huic que nūc eſt hie
ruſalem: ſeruiens cum filijs ſuis.**
Cauſā agar ſignificare dicit hieruſalē terre-
nā: id eſt ſynagogā quę i ſeruitutē generat:
qꝛ quos generat ſub pctō ſunt. **Illa aūt
que ſurſuz ē hierl̄m libera ē que eſt**

mater noſtra. Hęc quā matrē noſtrā di-
cit: regula eſt myſterij dominici per quā re-
naſcimur in libertatē: ſicut ⁊ ipſa libera eſt.
Ideo ⁊ cęleſtis dicit: qꝛ cęlū ſedes eius eſt:
⁊ quos generat ibi erunt cū ea. Sicut dicit
domin⁹: Pater quos dediſti mihi: volo vt Ioh.17.
vbi ego fuero ⁊ hi ſint mecū. Hęc eſt ⁊ vita:
qꝛ imoꝛtalitate donant qui credentes rena
ſcunt per eā. Sic eteni de dn̄o dictū ē: qꝛ qđ Ioh.1.
factū eſt in illo vita erat. Sicut eni pat ha- Ioh.5.
bet vitā: ita dedit ⁊ filio vitā: ⁊ vita erat lux
hominū. Hęc vita ⁊ lux: mater fideliū ē. In
eſaia hoc habetur qđ ſubiectū eſt. **Scri-
ptū eſt eniz: Letare ſterilis q̄ nō pa** Eſa.54.
**ris erumpe ⁊ exclama q̄ non partu-
ris: quia multi filii deſerte magiſq̄z
eius que habet virū.** Hanc terrenā hie
ruſalem virum habere dicit: qꝛ ſcđm carnez
generat: illā autē cęleſtem hierl̄m quā dicit
matrē noſtrā ſterilem appellat: qꝛ nō parit
ſecundū carnē: nec doloꝛes patit: hoc ē: nō
parturit. Generat autē ſine paſſione ſpirita
liter exclamans in lętitia: qꝛ deſerta aliqn̄ a
quo niſi ab adam: quia deſerta vita ſecut⁹
eſt moꝛtem: nunc plures filios habet ꝙ hęc
que habet virum: id eſt quę carnaliter gene
rat. Multo eni plures ſunt xp̄iani iudęis: ſi
cut dicit in apocalypſi: Et vidi turbam ma- Apocl.7.
gnā quā dinumerare nemo poterat ex om̄i
tribu ⁊ gente. **Vos autez fratres ſe-
cūdum iſaac ꝓmiſſionis filii eſtis.**
Hoc eſt nō carnis filios eſſe ſed dei: qꝛ iſaac
in typum natus ē filij dei: ⁊ vult eos ſubin-
tellige: qꝛ facti filij dei cōuerſi ſunt vt eſſent
filij carnis: ſi vero reſipiſcant ſunt filij dei.
**Sed quō tunc q̄ ſcđm carnē natus
fuerat perſequebat eū qui ſcđm ſpi
ritū: ita ⁊ nunc.** Nō ſolū hiſmael ſecūdū
carnē natus ē: ſ ⁊ eſau: qꝛ ⁊ ipſe i populi iu-
daici typuz nat⁹ eſt. De quo in malachia ꝓ
pheta ſcriptum eſt: Iacob dilexi: eſau vero Malachie.1.
odio habui. Hic ꝑſequebat iacob: qui i po-
puli xp̄iani figura vocatus eſt iſrael: hoc eſt
hō vidēs deū. Silr̄ ⁊ iudęos ꝑ inuidiam
perſequi ſignificauit xp̄ianos: vnde data
opera galatas euerterant carnali aſtutia.
Sed quid dicit ſcriptura: Eijce an- Geñ.21.
**cillaz ⁊ filiū ei⁹. Non eñ heres erit
filius ancille cū filio meo iſaac.** Hęc
verba ſare ſunt: quę typū habet hierl̄m cę-
leſtis de ꝓmiſſione generās iſaac: vt eiecto
filio ancillę: id eſt iudęo populo increduli-
tatis cauſa abiecto: ſerui enim peccati ſūt:
quibus data remiſſio pctōꝝ non eſt: heres
ſit filius liberę illius hierl̄m ſupernę qui eſt
popul⁹ nou⁹ regni cęloꝝ. **Itaq̄ nō ſu-
mus ancille filii ſed libere: q̄ liber-
tate nos xp̄s liberauit.** Fuimus igit
ancillę filij: dum peccatis eram⁹ obnoxij: ſ
accepta remiſſiōe pctōꝝ a xp̄o libati ſum⁹.

Capitulum quintum.

**Sstate ergo ⁊ nolite iterū ſer-
uitutis iugo cōtineri.** Stāduz
monet in accepta gratia: ne redeun
tes ad vetera amittant donū libertatis qđ
fuerāt ꝯſecuti. **Ecce ego paulus dico
vobis: qꝛ ſi circūcidamini xp̄s vobis
nihil ꝓderit.** Nunc aperte veritatis et
auctoꝛitatis ſuę vim nō tacet dicens: Ecce
ego paulus dico vobis: id eſt: ego magiſter
gentiū cuius opus eſtis in xp̄o: palā vobis
dico: quia nihil ꝓderit vobis xp̄s ſi circum
cidamini. Ipſe eñ dn̄s ait: Lex ⁊ prophetę Luc.16.
vſq̄ ad iohannē: ex quo regnū cęloꝝ predi-
catur. Antequā ꝗ noua iciperet prędicatio:
opoꝛtuit circūcidi: nūc autē lege fidei ſucce-
dente: ea ſequēda ſūt quę rudis veritas iu-
bet: quia vet⁹ ⁊ nouū admiſceri non debet
auctoꝛitate dn̄i p̄dicātis. Ait eñ: Nemo eñ Matth.9.
additamētū rudis pāni aſſuit veſtimēto ve
teri. Tollit eñ foꝛtitudinē ei⁹ a veſtimento
⁊ maioꝛ fit ſciſſura: ac per hoc nō ſoluz nihil
ꝓderit fideli addita circumciſio: ſed oberit.
Maius eni malū eſt ex libero ſeruū fieri ꝙ
naſci. **Teſtificor aūt omni homini
circūcidenti ſe: qꝛ debitor eſt vni-
uerſe legis faciende.** Poſſunt aliqui le
gē aliquatenus ſeruare ⁊ nō circūcidi. Naz
multi romanoꝛū in iudęa ſeruabāt legē in-
circūciſi. Vnde dicit paulus apl̄s ad agrip-
pā regē iudęę: Scio rex agrippa: credis pro- Act.26.
phetis: Scio qꝛ credis. Et centurio cui⁹ ſer-
uus erat moꝛitur⁹: qui mittēs ad ieſū roga-
bat vt veniret ⁊ ſanaret ſeruū ei⁹: cui teſti-
moniū perhibētes iudęi dicebāt ad ieſum:
Dign⁹ eſt vt p̄ſtes ei: diligit eñ gentē nr̄az Luc.7.
⁊ ſynagogā ipſe ędificauit nobis. Nemo tn̄
circūciſus: nō totā legē ſeruat. Debitoꝛ eſt
eñ: qꝛ circūciſis data ē lex. Hoc iō dixit: qꝛ
tam hebetes ſe oſtendebāt vt digni eſſent
oīa onera legis poꝛtare. **Euacuati eſtis
a xp̄o.** Quibus nihil prodeſt xp̄s: euacua-
ti ſunt a xp̄o. Erāt eñ grā eius pleni: q̄re ce-
dente euacuati ſūt. His eñ loquit: qui poſt

acceptum donum gratię dei: circumcidi ſe
maluerunt. **Qui i lege iuſtificamini
a grã excidiſtis.** Iuſticia legis eſt ſi ſer/
uentur quę data ſunt. Ideoq̃ qui in his iu
ſtificari ſe vult poſt fidem: amittit gratiam:
quia ad hoc venit donum dei: vt ceſſantibꝰ
oneribus legis iuſtificaret credentes apud
deũ. **Nos em̃ ſpiritu ex fide: ſpem
iuſticie expectamꝰ. In xp̃o em̃ ieſu
neq̃ circumciſio aliq̃d valet: neq̃z
preputiũ ſed fides que per charita
tem opatur.** Apertum eſt qđ dicit: quia
ſpes iuſtificationis in fide eſt per ſpiritũ nõ
per opera legis. In fide eni ſpiritaliter ſer/
uitur deo: deuotione mentis ⁊ puritate cor
dis. Unde dicit dominus ad ſamaritanaz:
Ioh.4. Deus ſpiritus ẽ: ⁊ adorãtes euz in ſpiritu ⁊
veritate adorare oportet. Ac ꝑ hoc neq̃ pre
putiũ valet quicquã neq̃ circũciſio: ſed ſo/
la fides opus eſt in charitate ad iuſtificatio
nem. Fides eni charitate fratña debet mu/
niri vt perfectio ſit credentis. Deniq̃ ſalua
tor qđ primũ mandatũ eẽt interrogãti: ſcri/
Matth.22. be reſpondit: Diliges dñm deũ tuum ex to
to corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ꝓximuz
tuum tãq̃ te ipſum. In his inquit duobuſ
mandatis tota lex pendet ⁊ prophetę. Im/
perfecta ſunt itaq̃ cętera: quãdo i his duo/
bus mandatis perfectio cõtinetur. **Cur/
rebatis bene: quis vos impediuit
veritati nõ obedire?** Exercitiũ illoꝝ in
opere fidei bonũ fuiſſe teſtať: ſed nequicia
maloꝝ hominũ detentos: ne curſum ſuum
efficacia perſeuerante cõſũmarent: vnde vt
reſipiſcãt hortatur: de cętero nulli eoꝝ cre/
dentes qui vt opera legis ſeruanda ſuade/
rent euangelicę veritati non eos obedire ſi/
nebant. **Suaſio veſtra nõ ẽ a deo
qui vocat vos.** Uerum eſt: quia huma/
no cõſilio hoc agebant iudęi: vt mitterent
eos ſub legis iugum: nõ dei iudicio qui vo/
cabat eos per apoſtolum ſuũ ad gratiam.

**Modicum fermentũ totã maſſã
corrumpit.** Hoc dicit: quia licet quippiaz
legis admiſcẽtes fidei violant fidem ne ha/
beat fructum aut ſit acceptabilis. Hoc ideo
adiecit: ne forte incolumem ſe putarent ha/
bere gratiã fidei: ſi pauca legis obſeruarẽt.

**Ego cõfido in vobis in domino:
quia nihil aliud ſentietis.** Hac ſpe ſe
dicit fidere de his: quia nõ ſponte ſed circũ/
uenti erroris viam intrauerãt. Ideo oſten/
ſo vero itinere: facile eos poſſe reuerti confi
dit. **Qui autem cõturbat vos: por
tabit iudiciũ quicunq̃ fuerit.** Quo/
modo qui errãtẽ conuerti facit remuneran/
dus eſt: dicente iacobo apoſtolo in epiſtola
ſua: Qui conuerti fecerit peccatorẽ: ſalua/ Iacobi.5.
bit animã eius ⁊ operiet multitudinez pec/
catorũ ſuorũ: ita ⁊ qui recta incedentẽ via:
iter in deuium cogit flectere: damnationez
conſequitur quicũq̃ fuerit. Hoc ꝓpter hos
ſubijcit: ne q̃ ſibi meritũ defenderẽt eo ꝙ fi/
lij eſſent abrahę iuxta carnẽ. Deniq̃ exaltan/
tes ſe dicunt ad ieſum: Nos filij abrahę ſu/ Ioh.8.
mus. **Ego autem fratres ſi circum/
ciſionem predico: quid adhuc per/
ſecutionem patior.** Apertum eſt qđ di/
cit. Ideo eni q̃ſi inimicus a iudęis habebať:
⁊ nõ deſinebant a perſecutione eius: qꝛ cir/
cumciſionẽ iã nõ ſtare docebat. Deniq̃ iu/
dęis ꝯpellentibus ⁊ ſępe numero falſas ac/
cuſationes contra eum deferentibus: obli/
quum iudicez videns coactus appellauit cę
ſarem. **Ergo euacuatum eſt ſcan/
dalum crucis?** Scandalum erat iudęis
ꝑdicatio crucis: quia ſabbatum ⁊ circumci/
ſionem euacuabat. Si autez admitteret cir
cumciſionem nõ eſſet ſcandalũ ⁊ pacifici eſ/
ſent nobis iudęi. Nam dicebãt de ſaluato/
re: Nõ eſt homo a deo: qui ſabbatũ non cu Ioh.9.
ſtodit. **Utinam ⁊ abſcidantur hi q̃
vos ſubuertũt.** Tale ẽ hoc qualez illud
ad corinthios in prima: Qui nõ inq̃t amat 1.Cori.16.
dominũ ieſuz: ſit anathema. Ex ipſo grege
morbido ſunt ⁊ hi quos ſociat ſententię eo/
rum vt abſcidantur a miſericordia dei q̃ ga
latas dei gratia exuerunt: ⁊ nõ ſolum ſpiri/
taliter ſꝫ ⁊ carnaliter hoſ maledicit: vt qꝛ cir
cumcidi galatas cogebant ipſi abſciderẽť:
vt multiplicareť his dolor corꝑis. **Uos
autem i libertatem vocati eſtis fra/
tres.** In libertatem vocati ſunt: quia cum
peccatis eſſent obnoxij: dei gratiam accipi
entes: remiſſa delictoꝝ liberati ſũt. **Tan
tum ne libertatem i occaſionez car/
nis detis.** Hoc dicit: ne acceptam liberta
tem occaſio carnis adimat. Ad hoc eni cir/
cumcidi eos volebant: vt in conditionez le
gis intrarent. Ideo monet ne dent occaſio/
nem cõſentiendi eis. **Sed per dilecti/
onem ſpũs ſeruite vobis iuicem.**
Non per affectum carnis charitatem habẽ/
dam: ſed per ſpiritum exhortať: vt inuicem

ſibi ſubiecti ſint. **Uniuerſa eni lex in
Leuit.19. vobis vno verbo impleať: Diligeſ
ꝓximũ tuũ ſicut teipſuz.** Hoc ſcriptũ
eſt in leuitico: qđ ſupra dictũ ẽ: qꝛ perfectio
ſalutis per dilectionẽ operať: qꝛ qui nõ dili
git fratrez nõ diligit deum: dicit iohannes
apoſtolus. **Qđ ſi mordetis inuicem
⁊ criminatis: videte ne ab inuicem
cõſumamini.** Manifeſtũ eſt: qꝛ diſſentio
fratrum inimica dilectiõis eſt. Ideo monet
vt pacifici ſint proficientes in bono. Cõten
tiones eni generant iurgiuz: cuius fructus
eſt vitę conſũptio. **Dico autẽ ſpũ am/
bulate ⁊ cõcupiſcẽtiã carnis nõ per
ficietis.** Poſtquã a lege factoꝝ eos prohi
buit in qua ſunt pręcepta carnalia: nunc vt
a vitijs carnis ſe abſtineãt pręcipit. Hic em̃
ſpiritu ambulat qui fugit peccata. **Nam
caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum:
ſpũs vero aduerſus carnẽ: hec em̃
ſibi inuicem aduerſanť: vt non ea q̃
vultis faciatis.** Duas leges ꝓponit: ſi/
cut facit ⁊ i epiſtola ad romanos q̃ inuicem
aduerſę ſunt: vnã dei: alteraz peccati. Quę
ideo in carne ſignificať: qꝛ viſibilibus oble/
ctatur cupido peccatoruz: vt his ſibi aduer
ſantibus mediꝰ homo nõ ea quę vult agat.
Diuina eni lex ꝑmit ⁊ fugat legem peccati:
cõſulens homini vt vigorem naturę ſuę cu
ſtodiat ne capiať illecebris. Illa ecõtra i in/
ſidijs agens laceſſit hominẽ blanditijs: vt
ſpernat pręceptum legis diuinę. Cum ergo
conſenſerit homo lege dei: ꝯtradicit lex pec
cati: ſuadens homini ne faciat quod impe/
rat lex diuina: E diuerſo autez lex dei reuo/
cat hominẽ: ne faciat qđ ſuggerit lex pecca/
ti. Qđ quidem homo nõ videt eẽ abſurdũ.
Scit enim naturę ſuę cõgruere: ſi faciat qđ
imperat lex dei. Deniq̃ gaudet quãdo hęc
agit: Cum aũt ea operatur quę ſuggerit lex
peccati: videt ſe turpez ⁊ horret poſt factũ.
Ideoq̃ legis ſpiritus ꝑcepta ſeruãda ſunt:
⁊ carnalia fugienda. Ipſa em̃ cõſcientia ſe
accuſat ſi ei cõſentiat: ſciens horrori eẽ quę
ſuggerit lex peccati. **Qđ ſi ſpũ ducimi
ni nõ eſtis ſub lege.** Nõ eſt obſcurũ: qꝛ
qui ducem habet ſpiritumſanctũ nõ errat.
Lex eni errantibus dominať: ſicut alio lo/
1.Timoth.1. co dicit: Iuſto nõ ẽ lex poſita. **Manifeſta
aũt ſunt opa carnis: que ſunt adul
teriũ: fornicatio: ipuritas: obſceni
taſ: idolatria: veneficia: inimicitie:
cõtentiões: ſimulatiões: ire: ſimul/
tates: diſſenſiões: hereſes: inuidie
ebrietas: comeſſationes: ⁊ que ſũt
his ſimilia: que predico vobis ſic
⁊ predixi: qđ hi qui talia agunt re/
gni dei hereditatẽ nõ cõſequetur.**
Hęc omnia ⁊ his ſimilia legis peccati mem/
bra ſũt: quę apoſtolus opa carnis appellat:
qꝛ errores iſti ex mundo ſunt ex quo ⁊ caro.
Omnia namq̃ peccata deforis oriuntur ex
parte carnis nõ ex parte ſpiritus: ideo non
abſurde opera carnis dicunť. **Fructꝰ ve
ro ſpũs eſt: charitas: gaudiuz: pax:
longanimitas: benignitas: ſpes:
lenitas: cõtinẽtia: caſtitas: bonitaſ
aduerſus huiuſmodi nõ ẽ lex. Qui
autẽ chriſti ſunt: carnẽ ſuam crucifi
xerũt cũ vitijs ⁊ cõcupiſcẽtijs.** Non
dixit opera ſpiritus charitas ẽ: ſed fructus
ſpiritꝰ. Lex em̃ ſpiritus hęc quę ſupra me/
morauit fructificat: vt ex his hęreditas re/
gni cęloruz quęratur. Qui em̃ chriſto deuo
ti ſunt hos dicit chriſtos: id eſt vnctos. Hi
carnẽ: id eſt mundũ crucifigunt: quãdo hęc
ex quibus errores oriunť cõdemnãt. Hunc
ſenſum ⁊ iohannes apoſtolus ſecutus ait:
Nolite diligere hunc mundũ: neq̃ ea quę i 1.Ioh.2.
hoc mundo ſunt. Si quis diligit mũdũ nõ
eſt charitas pr̃is in illo: qꝛ omne qđ i h̃ mũ/
do eſt: cõcupiſcẽtia carnis eſt: ⁊ cõcupiſcen/
tia oculorũ. Qui ergo mundũ ⁊ qđ in mun
do eſt: nõ cõcupiſcit: hic carnem crucifigit.
Neq̃ em̃ corpori humano hęc vitia aſcribẽ
da ſunt: id eſt idolatria: veneficia: hęreſes:
inuidię: inimicitię: ire ⁊ talia. Sed ideo car/
nalia dicuntur: quia ex parte mundi ſũt: ſic
ſupra memoraui. Interea nõ ampliꝰ q̃ de/
cem res poſuit: quas fructus ſpiritus ſigni/
ficat: vt in his omnia cõplexus videatur ſe/
cundũ tabulas teſtamenti dei: in quibꝰ nõ
amplius q̃ decẽ verba mandatoꝝ tradita
ſunt. **Si ſpũ viuimus: ſpiritu am/
bulemus. Nõ ſimꝰ inanem gloriaz
ſectãtes: inuicem prouocantes: in/
uicem inuidentes.** Hoc dicit: qꝛ ſi bene
⁊ honeſte viuimus: bonos debemus habe/
re ⁊ mores. Hoc eſt eniz ſpiritu viuere: inta
minatam vitam habere: ⁊ ſic ſpiritu ambu/
lamus ſi paci ſtudeamus: hęc eni parit cha/
ritatem. Inanis autẽ gloria eſt velle vince
re vbi pręmiuz nõ ẽ: vt quis ſtudiũ habeat
contentionis ⁊ emulationis: ſciẽs quia hęc

generant diſcoꝛdias ⁊ lites. Seruum autē
inquit domini non opoꝛtet litigare. Bonę
enim vitę fructus aridos facit: ꝑdens ſpem
pꝛomiſſam caſtę conuerſatiōis. Bona enī
⁊ caſta vita moꝛibus oꝛnanda eſt: ⁊ beniuo
lentia locupletanda.

Capitulum ſextum.

f Ratres ⁊ ſi pꝛeoccupatꝰ fue
rit homo in aliquo delicto:
vos qui ſpirituales eſtis hu⁄
miliate huiuſmodi ī ſpiritu māſue⁄
tudinis: conſiderans temetipſum:
ne ⁊ tu tempteris. Inuicem onera
veſtra poꝛtate. Nunc hos alloquit̄ qui
firmioꝛes erant: ne inflatione bonę vitę: eū
qui foꝛte a peccato circumuentꝰ fuiſſet ſper
nendū putarent ⁊ abijciendū: idq̄ cōſulen⁄
dū his. Cū manſuetudine eīm ꝓuocādi ſūt
ad refoꝛmādos ſe: qꝛ ſi acrius q̄ſi ex auctoꝛi⁄
tate fuerint coꝛrepti: nō ſe patient̄ argui: ſ;
⁊ defendere incipient ſe: ne turpes videant̄
⁊ incipient peioꝛes fieri. Tolle enī hominē
a cōtentione ⁊ audacia: ⁊ habebis eū ſubie⁄
ctum. Humilitas eīm etiam ſuꝑbos ſolet in⁄
clinare. Et vt cuz tota animi lenitate fieret:
adiecit: ne ⁊ tu tēpteris: vt vel hac cauſa nō
ſperneret peccatoꝛē: ſciens ⁊ ſe poſſe pecca⁄
re. Et ſic implebitis legem chꝛiſti.
Lex enī chꝛiſti omnes ſaluos vult fieri: ac ꝑ
hoc q̄ fratri peccanti ꝯſulit vt redeat ad pꝛo
poſitū: implet voluntatē chꝛiſti. Si eīm
quis videt̄ ſibi eē aliquid: cū nihil
ſit: ſeipſum ſeducit. Opus enī ſuuz
ꝓbet vnuſq̄ſq3: ⁊ tunc in ſemetipo
tātum gloria habebit ⁊ nō ī altero.
Uerum eſt nec latet quēq̄ā: qꝛ ſi actus no
ſtros ⁊ mētē cōſiderē mꝰ: nulli nos antepo⁄
nimus: ⁊ nec facile quēquā iudicamꝰ. Qui
enī extollit̄ quaſi aliquid ſit: errat: neſcit eīm
qꝛ de humilitate creſcit̄. Uerba enī ſaluato
ris ⁊ geſta ante oculos nō habet: qui cuz ſit
omniū dn̄s: humiliauit ſe: vt nobis foꝛmaz
daret quid ſequi deberemꝰ: ſi creſcere veli⁄
mus: ⁊ ſi nos erigeremꝰ iclinaremur: qḋ fac̄
imperitia coꝛdis inflati: vt apud hoīes com
mendatioꝛ videat̄. Spernens enī ⁊ deſpici
ens peccatoꝛes: iuſtū ſe videri cōtēdit: ſicut
⁊ phariſęus ille quē dn̄s denotat. Nūquid
nō vere h̄ ipeɼitꝰ ē q̄ ꝑſenti glīę cupidꝰ ē? Nū
q̄d nō vere de futurī deſperās: q̄ mercedem
iuſticię in ꝑſenti vult cōſequi? Quare? quia
nō eſt iuſtus in opere: ſed per fallaciā fingit
iuſticiā. Qui eīm vult iuſtus eſſe: alterū ſibi
ꝑponit vt vere iuſtus ſit. Unuſquiſq3 enim
plus mala ſua nouit q̄ꝫ alterius. Unuſ⁄
quiſq3 eīm ſarcinā ſuam poꝛtabit.
Ad poſtremū hoc voluit innoteſcere ſuper⁄
bis: qꝛ nō coinquinat̄ quis alieno peccato:
dūmodo diſſentiat vt nemo vereat̄ ſe iun⁄
gere peccatoꝛi: aut accedentē ad ſe ſuſcipere
vt eum lucretur. Cōmunicet autē is
qui cathetizatur: hoc eſt: qui verbū
audiēſ ē: ei qui cathetizat in oībus
bonis. Hoc dicit: vt doctoꝛibꝰ audientes
cōmunicēt in oībus bonis. Si autem aliter
agant q̄ꝫ docent: in his illis nō cōmunican
dum ſed diſſentiendum: vt magis lex tibi
dux ſit q̄ꝫ homo. Sibi enim oberit nō tibi:
quia quę docuerit obſeruas. Nolite er⁄
rare: deus nō deridetur. Nemini du⁄
bium eſt: deo impoſturā fieri nō poſſe: ſ; h̄
ab eo vnūquēq̄ꝫ conſequi qḋ meret̄. Quę
eīm quis ſeminauerit: hoc ⁊ metet:
Qui eīm ſeminauerit ī carne ſua ex
carne metet ⁊ coꝛruptionē. Hic carna
lia vitia quę in carne admitti ſolent: ſignifi⁄
cat: vt qui carnē ſuā coꝛruperit: ſciat ſe coꝛ⁄
ruptelę futurū obnoxiū. Coꝛrūpit autē coꝛ⁄
pus qui incōceſſa pꝛęſumit. Qui vero
ſeminauerit ī ſpū: de ſpū metet vitā
eternam. Hō chꝛiſtianus: ſpiritu cōſtat et
carne. Homo enī ad comparationem ſancti
ſpiritus caro eſt. Cū ergo ſpiritui dat aſſen⁄
ſum cohibens ſe ab his quę cōtraria ſūt: ſpi
ritaliter ſeminat vt poſſit metere vitā ęter⁄
nam. Teſtimoniū enī ſpiritus accipit: ⁊ im
moꝛtalitatē loco mercedis. Sicut enī q̄ coꝛ⁄
rumpit dehoneſtans coꝛpus ſuum: non ad
ęternitatē ſed ad coꝛruptionē ꝑtinebit: ita
et qui intaminatum ſe cuſtodit vitam ęter⁄
nam cōſequet̄. Hęc ē enī ęterna vita viuere
ſine pęna: habere ⁊ gloꝛiam. Nam ſi hic ad
pꝛęſens qui in ſollicitudine eſt negat ſe vi⁄
uere: quātomagis vbi alienus a deo ignez
toꝛtoꝛem patietur? Bonum autem fa⁄
cientes nō deficiamꝰ: tempore eīm
ſuo metemus infatigabiles. Hoc di⁄
cit: quia qui foꝛtis eſt ad ſeminandum: foꝛ⁄
tis erit ad metendum: id eſt ſic recipiet quo
modo facit. Ideo pꝛomptos nos ad bene⁄
faciendum eſſe hoꝛtatur: nec faſtidium pati
debere ſecuros: quia pꝛo paruis magna re⁄
cipiemus: ⁊ pꝛo terrenis ęterna tēpoꝛe quo
pꝛomiſit deus. Ergo dum tempꝰ ha⁄

bemꝰ: operemur bonū ad omnes.
Gentiles tempus habent operandi maluz.
Homines enim ſine deo: quomodo poſſūt
operari bonum? Chꝛiſtiani autem facti: tē⁄
pus habent operandi bonū ad omnes ho⁄
mines: vt poſt acceptā fidem bonum opus
pꝛoficiat mercedi pꝛomiſſę. Tempus enī id
circo conceditur vitę: vt iam iuſte verſemur
exemplum dantes gentilibus. Maxi⁄
me autem ad domeſticos fidei. Ue
rum eſt: quia faciliores ⁊ pꝛopenſioꝛes ī bo
no circa fratres eſſe debemus: quia inuicez
ſumus membꝛa. Huic ergo rei inſeruiendū
quę pꝛodeſt nō circumciſioni rei nūc inani.
Scitote qualibus litteris ſcripſi
vobis mea manu. Auctoꝛitatē dat epi
ſtolę ſuę. Cum enim dicit: Ego ſcripſi mea
manu: obediri vult litteris his. Ubi enim
holographa manꝰ ē: falſum dici nō pōt: ne
foꝛte circumuenti excuſarent de epiſtola: q̄⁄
ſi aut falſa eēt: aut nō eſſet apoſtoli: nolēteſ
ſe repħendi. Quicūq3 volunt place
re ī carne: hi cogūt vos circumcidi:
ne crucis xp̄i perſecutionē patiant̄.
In carne placere: hominibus placere ſigni⁄
ficat. Ut enī iudęis ꝓpitijs aut nō infenſis
viuerent: quos pſeudo apoſtolos dicit: ſic
chꝛiſtum pꝛędicabant: vt ⁊ legem ſeruādaz
docerēt. Qḋ apoſtolus nunq̄ꝫ metuit: ſ; cō⁄
ſtanter qḋ verū eſt nō tacuit: ⁊ ſibi ⁊ his ꝓ⁄
uidens quos docebat. Deniq̄ꝫ ego inq̄t nō
Act. 21. ſolum ligari: ſed ⁊ moꝛi paratus ſum in hie
roſolyma pꝛo nomie domini noſtri ieſu chꝛi
ſti. Neq3 enim hi ipſi q̄ circūciſi ſūt
legē cuſtodiūt: ſed volūt vos circū
cidi vt in veſtra carne gloꝛientur.
Tale ē hoc quale ⁊ illud dictū ad apoſtolū
Gal. 2. petruz: Si tu cū ſis iudęus gentiliter viuis
quōmō cōpellis gētes iudaizare? Ita et hi
cū ipſi legē nō cuſtodirent cōuerſantes iniu
ſte circūciſionē zelabant̄: vt perinde vindi⁄
ces ⁊ amatoꝛes legis viderent̄: cum conſtet
hunc legem defendere ⁊ cuſtodire qui iuſti⁄
cias eius exequit̄: ⁊ mandatū qḋ ad vitam
pertinens datū eſt non ꝑtermittit. Talis ergo
galatarū excuſatio erat. Hęc dicit: vt vł ſic
intelligāt qꝛ illudebantur velut ſtulti ⁊ he⁄
betes de quoꝝ doloꝛibꝰ gloꝛiarent̄. Mi⁄
hi vero abſit gloꝛiari: niſi in cruce
dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti: ꝑ quem mihi
mūdus crucifixus ē et ego mūdo.
Quōmō pſeudo apoſtoli tribulatiōes pꝛo
nomie chꝛiſti: quaſi nihil ꝓ futuras ꝑ hypo⁄
criſim redimebāt erubeſcētes in his: ita et
apoſtolus gloꝛiabat̄ de his: ſciēs magnā ꝓ
iſtis foꝛe mercedem quēadmodum ⁊ coapłi
eius: ſicut ſcriptum eſt in actis apoſtoloꝛū:
Tunc inquit ceſi exierūt apłi de cōcilio gau Act. 5.
dentes: quia digni habiti ſūt ꝓ nomie chꝛi⁄
ſti cōtumeliam pati. Cuius ergo oīs ſpes ī
chꝛiſto eſt: hic glīatur in cruce eiꝰ: huic ⁊ mū
dus crucifixus eſt: certus amoꝛē crucis chꝛi⁄
ſti vitam eſſe: mundi vero amoꝛem parere
moꝛtem. Inuicem ergo ſibi moꝛtui ſunt ⁊ mun
dus apoſtolo ⁊ apłs mundo: dū nihil cōcu⁄
piſcit apłs mundi: ⁊ dū nihil habet mūdus
ſuum qḋ agnoſcat in apło: ſicut ⁊ dominus
ait: Ecce inquit pꝛinceps huius mūdi venit Joh. 14.
⁊ in me inuenit nihil. Neq̄ꝫ enim circū
ciſio quicquā eſt: neq̄ꝫ pꝛeputiū: ſ;
noua creatura. Et quotquot hanc
regulam ſequūtur: pax ſuper illos
et miſericoꝛdia: et ſuper iſrael dei.
Noua creatura eſt regeneratio noſtra: hęc ē
quę dat pꝛofectum ꝑmanentibꝰ. Suꝑ iſtos
eīm eſt pax dei. Qui enim cum deo pacificꝰ
eſt: nullius īimicitiā metuit. Tutꝰ enī eſt in
ꝓtectione ⁊ miſericoꝛdia dei: quę pꝛomiſſa
eſt ⁊ manet ſuper iſrael dei: nō ſuper iſrł ho
minis. Iudęi enī nō credentes: iſraelitę ſūt
ſecundū carnem. Duas ergo partes ſignifi⁄
cauit ſuper quas manet pax ⁊ miſericoꝛdia
dei: iudęoꝛum credentium ⁊ gētiliū fideliū.
De cetero nemo mihi moleſtꝰ ſit.
Moleſtias ſibi noluit de cętero fieri vt iteꝝ
foꝛte cogeret̄ ſcribere: ſ; iā coꝛrectioꝛes illos
vult fieri: vt amputatis erroꝛibꝰ poſt tanta
tedia pauſam haberet. Si autē durioꝛes ſe
ꝑſtarent: ⁊ inflexibiles in cōuertendo ceſſa⁄
rent ab eo: vt illis operas ſuas ⁊ efficaciam
impenderet: de quibus mercedez aut lucrū
ſperaret. Ego enim ſtigmata domi
ni noſtri ieſu chꝛiſti ī coꝛpoꝛe meo
poꝛto. Hoc dicit iratus: quia paſſiōes q̄s
credentium cauſa patiebatur inefficaces in
illis videbat: quoniā cōſtantia ⁊ fide doctri
nę ſuę pꝛo chꝛiſto plagas ⁊ vincula pati nō
timuit: Sed paſſus eſt amoꝛe credentiū ci⁄
catrices plagarum habere ſe ī coꝛpoꝛe: quo
nō minus fideliter eis pꝛędicaret ſicut ⁊ pſeu⁄
do apoſtoli: qui galatas deceperāt. Nemi⁄
nem itaq̄ꝫ vult ſibi moleſtum eſſe: qui huic
rei deuotus nō eſt. Iſta enī ſtigmata: id eſt
cicatrices plagarum teſtimonia ſunt credē⁄

tium eorum qui patiunꝫ ꝙ digni ſunt futu-
ra promiſſione. Gratia domini no-
ſtri ieſu chriſti cuꝫ ſpiritu veſtro fra
tres. Non legis gratiam dicit: ſed domini
noſtri ieſu chriſti eſſe cuꝫ ſpiritu illoꝝ quos
ſpiritales fratres appellat. Neqꝫ eniꝫ peni-
tus omnes fuerant euerſi.

Explicit explanatio ſancti Ambro-
ſij epiſcopi in epiſtolaꝫ beati pauli
ad Galatas

Incipit prefatio eiuſdem in epi-
ſtolam beati pauli ad Epheſios.

e Pheſios nō apoſtolus fundauit in
fide ſed confirmauit: multa mala ꝓ
his paſſus a perfidis ſicut dicit. Si
1. Cor. 15. enim ſecūdum hominem ad beſtias pugna
ui epheſi: quid mihi prodeſt ſi mortui nō re
ſurgēt? Et qm̄ pugnā ſuā nō ſine effectu ꝑ-
fectionis illoꝝ peruidet: gaudēs in eis: ad
meliora ſcriptis hortatur de vrbis romę cu
ſtodia: q̄ veniēs ab hieroſolymis i cuſtodia
ſub fideiuſſore intelligiꝫ deguiſſe manēs ex
caſtra in ꝯductu ſuo. Explicit p̄fatio.

Incipit explanatio ſancti Ambro
ſij epiſcopi in epiſtolam beati pau-
li ad Epheſios. Ca. primū.

p Aulus apoſtolus
chriſti ieſu: per volunta
tem dei: ſanctis omnibꝰ
qui ſunt epheſi: et fideli-
bus in chriſto ieſu. Soli-
to more ſcribit: Apoſtolū eſſe ſe eſſe xp̄i ieſu
dei volūtate teſtaꝫ: Sanctis ⁊ fidelibus in
chriſto ieſu qui ſunt epheſi. Nō ſolum fide-
libus ſcribit: ſed ⁊ ſanctis: vt tūc vere fide-
les ſint ſi fuerint ſancti i chriſto ieſu. Bona
enim vita tunc ꝓdeſt ac crediꝫ ſancta ſi ſub
nomine chriſti habeaꝫ: alioquin cōtamina-
tio erit: quia ad iniuriā proficit creatoris.

Gratia vobis et pax a deo patre
noſtro et domino ieſu chriſto. Gra-
tiam dei cum ſanctis dicit eē ⁊ fidelibꝰ: quē
patrem noſtruꝫ appellat: q̄ ab ipſo ſūt om-
nia ⁊ condita ⁊ reſtaurata: chriſtum autem
dominū noſtrum quia redemit nos offerēs
ſe pro nobis. Benedictꝰ deꝰ ⁊ pater
domini noſtri ieſu chriſti: qui bene
dixit nos in omni benedictiōe ſpi-
ritali. Id eſt nō mūdana ſed cęleſti bene-
dictiōe: neqꝫ corruptibili ſed ęterna: q̄ glīa
xp̄ianorū nō in in terra ſed in cęlo eſt: ⁊ eſt i
chriſto. Omne eni donum gratię dei in xp̄o
ē: vt ſi quis ſpreto chriſto benedici ſe a deo
putet: errare ſe ſciat. Aliter tamē benediciꝫ
deus: ⁊ aliter homines. Vnū quidē benedi
ctionis nomē eſt: ſ ꝓ merito perſonę debet
intelligi. Naꝫ ⁊ facere dicitur deus: ⁊ homi
nes faciūt. Sed deꝰ nutu ſolo impaſſibiliꝫ
facit: homines eni manu: conatu: labore: ſu
dore efficiunt. Deus ergo benediciꝫ: cū lau-
dibus dignis extolliꝫ. Homines autē ſic be
nedicit deus: vt donū gratię ſuę eis imper-
tiat: nō ſecūdū merita eorum ſ ſcd̄m miſeri
cordiā ſuam. Et nō dixit: Qui nos benedi-
xit in benedictione ſpiritali: vt oſtenderet ꝑ
fectam benedictionē dari cęleſtiū: credenti-
bus xp̄o: vt pleni ſint glīa cęleſti ſupra po-
teſtates ſublecti cęlorū: quia vbi ego inq̄t Ioh. 12.
ero illic ⁊ miniſter meus erit. Sicut ele-
git nos in ipſo ante mundi conſti-
tutionē vt eſſemꝰ ſancti ⁊ imacula-
ti coram ipſo in charitate. Preſcius
deus omniū ſcit qui credituri eſſent in chri-
ſtū: ſicut dicit ad romanos: Quos p̄ſcijt et Ro. 8.
vocauit nos: nō ſolū ex iudęis ſ etiā ex gen
tibus: Quos ergo deus vocare diciꝫ: per-
ſeuerāt in fide: hi ſunt quos elegit ante mū
dum in xp̄o: vt ſint incōtaminati coraꝫ deo
in charitate: hoc ē vt amor dei ſanctaꝫ illis
faciat cōuerſationē. Nemo eni meliꝰ alicui
obtēperat ꝙ qui ex charitate obſequitur.

Predeſtinās nos in adoptionē
filioꝝ per ieſum xp̄m in ipſum. Hoc
dicit decreuiſſe deū: vt credentes in chriſtū
adoptarenꝫ deo in filios: vt caput ipſorum
ſit chriſtus verus dei filius. Secūdum
placitum voluntatis in laudē clari
tatis ſue. Tale placitū dicit deum habuiſ
ſe: vt ad laudē claritatis eius proficeret gra
tia data hominibꝰ: vt ſalꝰ noſtra gloria dei
ſit. Qua gratificauit nos: in dile-
cto filio ſuo. Deus nobis gratiam ſuam
dedit propter qd̄ credidimus in filium eius
chriſtum. Diligens enim vnigenituꝫ ſuum
amatoribus eius diuina munera largitur.

In quo habemus redemptioneꝫ
per ſanguinem ipſius remiſſioneꝫ
peccatorum. Duplicem gratiā flagitat:
quia ⁊ redemit nos ſanguine ſuo: ⁊ peccata
nobis non imputauit: id eſt redemit et ma-
numiſit. Secundū diuitias gratie
ſue que abundauit in nobis in om
ni ſapientia ⁊ prudentia. Addit ad

gratiā: q̄ pꝰ ſupra memorata beneficia do-
nū accedit ſapiētię ⁊ prudētię ſpiritaliuꝫ re
rum. Vt notū nobis faciat myſte-
rium voluntatis ſue iuxta placituꝫ
ſuum qd̄ propoſuit in eo: et diſpen
ſationem adimpletionis temporū
reſtaurans omnia in chriſto que i
celis ſunt ⁊ que in terra. Hoc placuit
deo cuius conſilium retractari non poteſt:
vt oſtenderet in chriſto myſterium volunta
tis ſuę: tempore quo reuelari illud voluit in
agnitionem creaturę. Voluntas autem eiꝰ
hęc fuit: vt tunc propitius fieret omnibus
qui in errore erāt: ſiue in celis ſiue in terris:
quando chriſtum manifeſtauit hoc donum
eſſe credentium: ne illis imputarentur pec-
cata: ſuſcipientibus fidem chriſti. Omnis
ergo creatura in cęlis ⁊ in terris dum diſcit
agnitionem chriſti: reſtauratur ad id qd̄ eſt
condita. Cum eni ad vnius dei fidem im-
buitur: cognito myſterio ſaluatoris ab er-
rore quem ceperat reſtauratur: pro certo ha
bens creatorem ſuum vnū eē ⁊ deū ⁊ domi-
num. Hinc eſt vnde ⁊ iohānes i apocalypſi
Apoc. 12. dicit: Vidi michael ⁊ angelos eius in cęlo
pugnare cum dracone ⁊ cum exercitu eius.
Hęc repugnantia partim de errore eſt: par-
tim de vſurpatę tyrannidis p̄ſumptione.

In quo ſortiti ſumus predeſtina
ti ſecundum propoſitum dei q̄ vni-
uerſa creauit ſecundū conſiliuꝫ vo-
luntatis ſue: vt ſimus in laudē glo-
rie eius: nos qui ante ſperauimus
in chriſto. Hoc eſt qd̄ dicit: quia diſpen-
ſatio prędicationis his decreta eſt a deo: q̄
ex iudęis crediderunt in chriſtum. Vñ nul-
lus ex gentibꝰ ad apoſtolatū electus ē. Di-
gnum enim erat ex his eligi prędicatores:
qui ante ſperauerunt ſalutem quę illis pro
miſſa erat in chriſto. In quo et vos
cum audiſſetis verbum veritatis
euangelij ſalutis veſtre credentes
ſignati eſtis ſpiritu ꝓmiſſiōis ſan-
cto: qui eſt pignus hereditatis no-
ſtre: in redemptionē acquiſitionis
in laudem glorie ipſius. Laus glorię
dei eſt cum multi acquirunꝫ ad fidem: ſicut
gloria medici eſt: ſi multos curet. Ideoqꝫ
ad gloriam dei pertinet: quia gentes voca-
uit: vt ſalutis ſuę medelam conſequerētur
per fidem promiſſam iudęis: ſignum habē-
tes redemptiōis atqꝫ hereditatis futurę ſpi
ritum ſanctum datum poſt baptiſmū. Re-
dempti enim heredes deſignati ſunt: ſi i re
generatione perdurent: vt fides prima ve-
niā: ſancta vero conuerſatio perdurans cū
fide coronam mereatur. Propterea
audita fide veſtra in domino ieſu:
⁊ dilectione in omnes ſanctos: nō
ceſſo gratias agēdo pro vobis cō-
memorationem veſtri facere i ora-
tionibus meis. Quoniā iuxta decretū
dei quo ſtatuit gentes p̄ticipes fieri ꝓmiſ-
ſionis iudęorum: audito epheſij verbo dei:
ſuſceperunt fidem chriſti: diligētes omnes
ſanctos ſicut mandauit dominus. Hac cau-
ſa deo gratias agit pro conuerſione ⁊ chari-
tate eorum qui dignatꝰ eſt gētes cōcorpo-
rare iudeis.. Vt deus domini nr̄i ie
ſu chriſti: pater claritatis det vobiſ
ſpiritum ſapientię et reuelationis
in agnitiōe illuminatos habere ocu
los cordis vr̄i: ad hoc vt ſciatis que
ē ſpes vocationis eius: que diui-
tie hereditatiſ glorie eius i ſāctos.
Manifeſtum eſt: quia ideo ſe orare dicit ꝓ
eis: vt fidei ſuę ſpem cognoſcant: in remu-
neratione cęleſti: quia cum plene ſcierint q̄
fructus eſt credentium: propenſiores fient
circa excolendam religionem. Iam enim in
huiuſmodi profectꝰ fore videtur: qui ſi an-
tequā ſciant promiſſionis gloriam tam de-
uoti ſunt: propenſiores fient neceſſario cuꝫ
cognouerint. Claritatiſ tamen patreꝫ vocat
deum: ⁊ chriſti deum: cū verus pater chriſti
ſit deus: et deus creaturę. Sed ⁊ ipſe domi
nus eadem dicit: Vado ad patrem meum Ioh. 20.
et patrem veſtrum: deum meum ⁊ deū ve-
ſtrum. Totius ergo claritatiſ pater eſt: quia
ab ipſo ē omnis claritas ⁊ poteſtas ⁊ digni
tas. Eſt ⁊ pater chriſti ſed aliter: quia hic ve
rus filius eſt ⁊ deus omniū: ſed non ita chri
ſti deus eſt. Sic enim deus chriſti eſt: q̄ de-
us de deo chriſtus eſt: cęterorum autem de-
us ē cauſa terroris: ſicut ipſe dicit i malachia
ꝓpheta: Si deꝰ ego ſū: vbi ē timor meus? Malachie. 1.
Et que eſt excelſa magnitudo eius
in vos qui creditis ſecūdum opera
tionē potētie fortitudinis eiꝰ quā
operatus ē in chriſto: ſuſcitās illuꝫ
a mortuis ⁊ collocauit ad dextera
ſibi i celeſtibꝰ ſup̄ oēm p̄ncipatū ⁊

ptātē et virtutē et domīationē et oē
nomē qđ noīatur nō ſolum in hoc
ſeculo ſed ⁊ in futuro. Exemplū ſalu⸗
lutis credentium ⁊ glorię: in reſurrectiōe ſal
uatoris cōſiſtere ꝓfitet̄: vt ex ea cognoſcant
fideles quid eis promiſſū ē. Simili eñ mo⸗
do extollent̄ ſupra cęlos futuri cū chriſto: ſi⸗
cut ipſe dicit: Pater volo vt vbi ego fuero
Ioh.17. ⁊ bi mecum ſint: ⁊ videāt gloriā meaȝ. Hoc
ꝓpter incarnationē filij dei: vt etiam hō fa⸗
ctus ſuper omnes cęlos eſſe dicat̄: ⁊ ſup cū⸗
ctam creaturā ſedens ad dexterā dei: habēſ
nomē dei ꝑ naturā nō ꝑ adoptionē: vt coḡ⸗
ſcant illū eē filiū dei q̄ illū crucifixerūt. Ho⸗
nor eni quē illi dedit pat̄ ꝑ generationē: tūc
manifeſtatꝰ eſt: cū natus homo paſſus ē: et
victa morte reſurrexit: aſcendēs vnde deſcē
derat ſup oēs cęlos. Vñ dictū eſt: Quia ve
Ps.84. ritas de terra orta eſt. Quia eñ omne iudi⸗
Ioh.5. cium pater filio dedit: idcirco ad dexteram
dei ſedere dicit̄: quaſi iudex. Deniq̄ ipſe di
Ioh.16. cit ad diſcipulos: Vſq̄ modo nihil petiſtis
in nomine meo: petite ⁊ ego faciaȝ. Vñ ait
Matth.26. iudęis: Amodo videbitis filiū hoīs ſedētē
ad dextrā virtutis ⁊ venientē cū nubibꝰ cę⸗
li. Ex eo eni quo inotuit: adiri cępit ⁊ poſtu
lari quaſi iudex. Et omīa ſubiecit ſub
pedibus eius: ⁊ ipſum dedit ſuper
omnē eccleſiā que eſt corpus ⁊ ple⸗
nitudo eiꝰ qui omnia in oībus ad⸗
impletur. Patrem dicit filio omnē crea⸗
turam ſubiecıſſe: vt quia omnia per ipſū fe⸗
cit: ipſe omnium caput ſit et dñs. Tunc illi
oīa ſubiecit: quādo illū ante omnia genuit:
vt per ipſum fierent quę nō erāt. Omnem
eccl̄iam dicens: ſummatim totū cōp̄hendit
qđ in cęlo eſt ⁊ terra: vt i nouū hominē mē⸗
bra eius efficiant̄: dū confitent̄ hunc eſſe ꝑ
quē facti a deo ſunt. Subijciunt̄ eñ illi q̄ſi
capiti membra ex quo trahunt originem vt
oīa i oībus adimpleant̄. Cū eni regreſſa fu⸗
erint ad cōfeſſionē vniꝰ dei flectentes genu
xp̄o: adimpletur in omnibꝰ vt ſit omnia: q꜡
ab ipſo ſunt: ac per hoc ipſe i eis ē quia vir⸗
tute eius ſubſiſtunt. Recedētes eñ a deo:
euacuare illum vidētur. Vnde alio loco di
cit: Vt creſcant omnia in incrementū dei.

Capitulum ſecūdum.

e T vos cū eſſetis mortui de⸗
lictis et pct̄is veſtris in q̄buſ
aliqñ ambulaſtis ſecūdū ſe⸗
culū huiꝰ mūdi. Mortuos dicit: qui er⸗
rores ſęculi ſequūt̄. Quicq̄d eñ ab vniꝰ dei
ꝓfeſſione recedit: mortuū habet̄: q꜡ nō ma⸗
net i radice ex q̄ trahit originē. Secūdū
pricipeȝ ptātis aeris huiꝰ ſpm̄ qui
nūc opat̄ in filijs diffidentie. Princi
pē ptātis: id eſt diabolū ſignificat: ſęculi in⸗
telligentiā corrupiſſe vt ab vno deo recede
ret: multoꝝ deoꝝ opinioneȝ ſuſcipiens: vt
ſocios illos ſuę ꝯſpiratōis efficeret: dū i ea⸗
dē impietate inueniunt̄: negātes vnū deū.
Principē ḡ hunc erroris iđ aeris dicit ſpūȝ:
vt oſtēdat q꜡ hanc ptē ſibi vſurpauit ad ex⸗
ercendā dñationē. Aliꝰ ē eni aer: ⁊ aliꝰ prin⸗
ceps: ſ꜡ q꜡ in mundo vł in aere dñatur: ſpūs
aeris appellat̄. In q̄bus et nos aliqñ
cōuerſati ſumꝰ in deſiderijs carnis
nr̄e facientes voluptates carnis et
cōſilioꝝ eiꝰ: et eramus natura filij
ire ſic̄ et ceteri. Perfidiā ſignificat dū de
ſideria carniſ memorat. Voluptas eñ car⸗
nis ē viſibilibꝰ oblectari: vt elemēta q̄ deuſ
gubernacula mūdi inſtituit deos appellet:
cum hoc nomē vni deo debeat̄ ex q̄ ſūt oīa:
vt ſicut nullū pticipem habet ex his i virtu⸗
te: ita nullū habeat cōſortē in noīe. Chriſto
aūt idcirco hoc nomen nō negat̄: q꜡ ſic̄ cois
eis natura eſt: ita erit ⁊ nomē. Hoc tñ inter
patrē ⁊ filiū itereſt: q꜡ pat̄ a nullo ħ accepit:
filius autē per generationem omnia patris
accepit: vt in virtute ⁊ ſubſtantia ⁊ nomine
nihil diſtet filiꝰ a pr̄e. Vnde dicit: Omnia Ioh.16.
quę habet pater mea ſunt: et mea patris.
Non ergo indignum neq̄ contrarium eſt:
ſi et chriſtus deus dicatur: ſed de deo patre
vt vnius dei auctoritas conſeruetur. Nam
ſi quis aliud putat ſignificare cum volunta
tem carnis flagitat: ſciat apoſtolum mun⸗
dā vitā habuiſſe: q꜡ ſecūdū iuſticiā legis cō
uerſatus ē ſine querela. Sed quia pſecutus
eſt fidē chriſti: idcirco cōuerſati inq̄t ſumus
in deſiderijs carnis noſtrę. Omne eñ pct̄m
caro dicit̄: maxime pfidia: q̄ eſt totius ſcele⸗
ris mater. Nulli opera bona et caſtitas pro
derit: ſi ſit perfidus. Perfidia eñ hęc omīa
maculat. Hinc eſt qđ ſubdidit: Et eramus
natura filij irę ſicut et cęteri. Naturę enim
cum mala voluptas ſupponitur: fit natura
irę: id eſt quę vltioni ſubijcienda ſit: immu⸗
tata nō ſubſtantia ſed mala volūtate. Hoc
enim deputatur naturę qđ ſequitur. Vnde
ait i eſaia: Semen peſſimū. Et quare ſit ſe⸗ Eſa.1.
men peſſimū ſubiecit: Reliquiſtis eñ dñm

ait: ⁊ ad iracundiaȝ prouocaſtis ſanctū iſrł.
vt natura quę deſerit deum: peſſimū ſemen
dicatur. Degenerare eſt eni ab auctore rece
dere: ⁊ cum malum exemplū cęteris prębet
malum eſt ſemē: fructus enim peſſimos fa⸗
cit. Si vero redeat ad auctorem: bona erit
natura: ſecundū apoſtolum qui immutatꝰ
duȝ agnoſcit creatorem ſuum: vas electio⸗
nis apellatur. Deus autē qui diues
eſt in miſericordia: propter multaȝ
charitatem miſertus eſt noſtri. Hę
verę diuitię ſunt miſericordiarū: vt nō quę⸗
rentibus vltro miſericordia pręſtaret̄: ſicut
dicit eſaias: Palam factus ſum: nō quęren
tibus me. Hoc eñ ē abundare miſericordia
vt ⁊ nō poſtulantibꝰ tribuat̄. Hęc tamē cha
ritas dei eſt erga nos: vt quia fecit nos no⸗
lit perire nos. Diligit eni opus ſuum. Ideo
eni fecit vt amaret qđ fecit: nemo eni labo⸗
rem ſuum odio habet. Et cum mortui
eſſemus: cōuiuificauit nos in chri⸗
ſto. A deo alienati mortui eramus: gratia
autē ſua reuocauit nos: hoc eſt viuificauit
nos in chriſto. Quia enim per ipſum nos fe
cit: iterum per ipſū nos reformauit in ipſo:
id eſt vt eius membra ſimus: ipſe ē autē ca⸗
put noſtrū. Ipſū eni habemus deo pręſtan
te auctorē vitę noſtrę: ſicut dicit petrꝰ apo⸗
Act.3 ſtolus: Auctorem vero vitę interfeciſtis.
Cuius grā eſtis ſaluati: Huic dono
addit ⁊ gentes: ſignificās ſaluatos nos gra
tia chriſti. Et ſimul ſuſcitauit ⁊ ſimul
ſedere collocauit in celeſtibꝰ in xp̄o
ieſu. Hoc dicit qđ ſupra memoraui illic fu⸗
turos ſanctos etiam ex gentibꝰ vbi et chri⸗
ſtus eſt caput eoruȝ. Vt oſtenderet in
ſeculis ſuperuenientibꝰ ſuperabū⸗
dantes diuitias gratie ſue in boni⸗
tate ſuper nos in chriſto. Significat:
quia in futuro ſęculo imortale donū dei ap
parebit in remunerationem fideliū: qđ ocu
lus nō vidit: nec auris audiuit: nec i cor ho⸗
minis aſcendit: quę p̄parauit deus diligen
tibꝰ ſe. Hę ſunt ſupabundātes diuitię vt tā
tum detur credentibꝰ: quātum inueſtigare
nō poteſt mens. Gratia enim ſalui fa
cti eſtis ꝑ fidem. Gratia fidei data ē vt
credētes ſaluent̄. Et hoc nō ex vobis.
dei eni donum eſt. Nō ex operibꝰ:
vt ne quis glieť. Ipſiꝰ eni ſumꝰ fi⸗
gmentū: creati in chriſto in opa bo
na q̄ p̄parauit deꝰ vt in illis ambu⸗
lemus. Veruȝ eſt: q꜡ oīs gratiarūactio ſa⸗
lutis noſtrę ad deū referēda eſt: qui miſeri⸗
cordiā ſuā nobis p̄ſtat: vt reuocaret errāteſ
ad vitaȝ nō quęrentes verū iter. Ideoq̄ nō
eſt gloriandum nobis i nobiſipis: ſ꜡ i deo q̄
nos regenerauit natiuitate cęleſti per fideȝ
chriſti: ad hoc vt bonis operibꝰ exercitati q̄
deus nob̄ iā renatis decreuit promiſſa me⸗
reamur accipere. Memoria retinen⸗
tes vos qui aliquādo eratis gēteſ
in carne qui dicimini preputiū: ab
ea que dicitur circumciſio in carne
manu facta: qm̄ eratis illo i tempo⸗
pore ſine chriſto: alienati a cōuerſa⸗
tione iſrael: ⁊ hoſpites teſtamētoꝝ
⁊ promiſſionis eorum: ſpem nō ha⸗
bētes: ⁊ ſine deo i hoc mūdo. Cōmo
net gentes vt reminiſcētes q̄d fuerūt. Erāt
enim carnales ⁊ ſine ſpe: nullā promiſſiōis
cōmunionē habētes iudęoꝝ in xp̄o. Iudę⸗
is eni ꝓmiſſus erat xp̄s: nō gentibꝰ: vt pro⸗
penſius grās agant deo per xp̄m: qui miſe⸗
ricordiā ſuā fecit illos pticipes ſpiritalium
cū eſſet carnales. Iđ tñ circūciſio ait in car⸗
ne manu facta: vt ſignificaret aliā nō manu
factam ſpiritalem. Nūc auteȝ in chri
ſto vos qui aliquādo longe eratis
facti eſtis prope i ſanguine chriſti.
Adhuc donū ⁊ gratiam dei cōmendat: cui
nos ſēp velut obnoxios gratias vult refer⸗
re. Idcirco eni ſanguine xp̄i proximos nos
deo factos memorat: vt quātū affectū circa
nos habeat deꝰ oſtēderet: q̄ pro nobis filiū
ſuū mori pmiſit: vt ⁊ nos in fide eiꝰ durātes
oībus exitijs ꝓ illo nobis illatis: non ceda⸗
mus: ſcientes plus illuȝ de nobis mereri q̄
quęcūq̄ ab inimicis poſſūt inferri. Ille eñ
cū ſit dñs ⁊ nulliꝰ egeat: obtulit ſe ꝓ nob̄ vt
nō illi ſ꜡ nob̄ magiſ ꝓficeret. Nos eni etiā ſi
nobis nō ꝓficeret forte cogeremur mori ꝓ
ipſo dño ſerui: quātomagis cū nō ſolū illiꝰ
ſ꜡ ⁊ nr̄a mors nob̄ p̄ſtet effectū? Ipſe eni
ē pax nr̄a q̄ fec̄ vtraq̄ vnū et mediū
parietē macerie ſoluens inimicitias
in carne ſua. Pacē fecit inter circūciſiōeȝ
⁊ p̄putiū paſſio ſaluatoris. Inimicitia eni q̄
velut paries media erat ⁊ diuidebat circūci
ſionē a p̄putio ⁊ p̄putiū a circūciſiōe: hanc
ſoluit ſaluator: dans legē: vt neq̄ iudęꝰ prę⸗
ſumēs de circūciſiōe reprobaret gētilē: neq̄
gētilis fidus de p̄putio: id eſt ꝯ paganitate
abominaret̄ iudęū: ſ꜡ vt ambo inouati: vni⸗

us dei fidem ſequerentur in chriſto. Omia
enim que docuit ſaluator tunc firmauit cuꝫ
reſurrexit. Parietē tamen qui medius erat
diuidens inter legem factorum ⁊ gentilita/
tem: maceriaꝫ ſiue ſepem ſignificauit: id eſt
nō parietem ſtabilem neqꝫ robuſtū: qꝛ neqꝫ
gentilitas firma res erat: quaſi ab homine
inuenta: neqꝫ circumciſio ⁊ neomenie: eſca/
rum ⁊ ſacrificiorum vel ſabbatoruꝫ ſtabilis
⁊ fixa obſeruatio. Sic enim data ſunt vt ceſ
ſarent adueniente chriſto. Quāuis eni deꝰ
hec dederit ſed ad tempus: fidei autem fir/
ma ⁊ ſine ſucceſſore eſt predicatio. **Legē
mādatorum in decretis euacuans
vt duos cōderet in ſe in vno nouo
homine faciens pacem.** Hoc eſt qđ ſu
pra ſummatim memoraui: qꝛ legem que da
ta erat iudeis in circumciſione ⁊ in neome/
nijs ⁊ in eſcis ⁊ in ſacrificijs ⁊ i ſabbato eua
cuauit: hoc eſt ceſſare iā iuſſit qꝛ oneri erāt:
⁊ ſic fecit pacē. Unde petrus apoſtolus di/
Act.15. cit in actis apoſtoloꝝ: Quid imponitis iu/
gum ſupra ceruicem fratrum: qđ neqꝫ pres
noſtri neqꝫ nos potuimꝰ portare? **Ut ex/
hiberet et reconciliaret ambos in
vno corpore deo per crucem.** Sub/
lata inimicitia: morte ſua chriſtus prius po
pulos inter ſe recōciliauit: deinde deo patri
pacificos fecit: vt homines nature vniꝰ qꝛ
diuerſi facti fuerāt per errorē: membra effi/
cerentur vniꝰ corporis noui: cuiꝰ caput chri/
ſtus eſt. **Interficiens inimicitiam i
ſemetipſo et veniēs euangelizauit
pacem vobis qui longe et pace his
qui iuxta: quia per ipſum habemuſ
acceſſum vtriqꝫ i vno ſpū ad prem.**
Idem ſenſus eſt. Interfecit eni inimicitiaꝫ
in ſe dum pro omnibus tan iudeis ꝙ gētili
bus mortuus eſt. Omnibus enim profecit
mors ſaluatoris. Reſurgēs enim a mortuis
damnata morte: que tenebat omnes: oſten
dit quā ſpem haberent credentes in eum.
Hinc mandauit predicationeꝫ qua omnes
conuocarentur ad deum patrem in vnitate
ſpiritus ſciſſa diſcordia: vt ſiue iudei q pro/
pe ideo dicuntur: quia ipſoruꝫ patribus fa
cta promiſſio eſt: ſiue gentiles qui ideo lon
ge dicuntur: quia dei legem nō receperunt
datā per moyſen: ſublato preterito ritu ſu/
ſciperent fidem chriſti: per quam efficeren/
tur vnum. **Ergo iam nō eſtis hoſpi/
tes et incole: ſed eſtis ciues ſancto-
rum et domeſtici dei.** Admonet illos
vt memores ſint beneficiorum dei: qꝛ cum
longe eſſent a cognitione ⁊ timore dei: miſe
ricordia eius adiuncti ſunt: vt fierēt partici
pes eorum qui prope deū erant: ciues facti
filiorum dei. Sicut enim quecunqꝫ gens ro
manoꝝ pacē ſequi deſiderauit: oblatis do/
nis ſuſcepta eſt vt eſſent ciues romani: quē
admodū e tharſo cilicienſes: vnde apoſto/
lus ciuē romanū ſe dicit: ita ⁊ quicūqꝫ fidei
ſe chriſtiane ſociauerit fit ciuis ſanctorum ⁊
domeſticus dei. **Superedificati ſu/
pra fundamentū apoſtoloꝝ ⁊ pro
phetarum.** Hoc eſt ſupra nouum ⁊ vetus
teſtamentū collocati. Qđ enim apoſtoli ꝑ/
dicauerūt: prophete futurū dixerunt: quā/
uis dicat ad corinthios: Deus inquit ꝓmū 1.Cor.12.
poſuit in eccleſia apoſtolos: ſecūdo prophe
tas: ſed hi alij ꝓphete ſunt. Illo enim loco
de ordinatiōe eccleſie diſputat: hic vero de
fundamento eccleſie. Prophete eñ diſpo/
ſuerunt: naꝫ apoſtoli fundamenta iecerūt.
Unde dicit dominus ad petrū: Sup iſtam Matth.16.
petrā edificabo eccleſiam meā: hoc ē: in hac
catholice fidei cōfeſſione ſtatuo fideles ad
vitam. Nam ⁊ dauid diſpoſuit domū dei: ⁊
ſignauit locum vbi fieret: ſalomon vero fū/
dauit eā. **Ipſo angulari lapide chri
ſto ieſu in quo omnis ſtructura cō/
pacta creſcit in templū ſanctū i do/
mino: in quo ⁊ vos coedificamini
in habitaculum dei i ſpiritu.** Hic ſen
ſus eſt vnde dominus ait: Super iſtam pe/ Ubi ſ.
tram edificabo eccleſiam meam. Duos eñ
populos in ſe ſuſcepit ſaluator: ⁊ fecit vnū
in domino: ſicut ⁊ lapis angularis duos pa
rietes cōtinet in vnitate domus firmatos.
Fideles enim ſuperficies ſunt templi dei in
ſpū ꝯuerſātes: vt poſſint heredes fieri cele/
ſtis habitatiōis.

Capitulū tertiū.

b **Uius rei gratia ego paulus
vinctꝰ chriſti pro vobis fra/
tribus.** Quoniā diſpoſitionē cle/
mentie que fuerit ante mundū erga saluteꝫ
gentium oſtendit: nunc ſe legatione huius
doni fungi dei prouiſione chriſto mittente
declarat. Dominus enim poſt reſurrectio/
nē ſuā apoſtolos ſuos vice ſua miſit predi/
care: hunc dirigens ad cōuerſionē gentiuꝫ.
Sic eni dixit ad eum: Uade: ego longe ad
gentes mittā te. Dñico ergo verbo vſus eſt
cū dicit: Uobis qui lōge: ⁊ pacē his q iuxta

**Si tamē audiſtis diſpenſationē
gratie: que data eſt nobis in vos.**
Uult eos ſcire: quia dei iudicio a xpo miſ/
ſus ē predicare gentibus myſterium gratie
dei. **Scđm reuelationē notū mihi
factū eſt myſteriuꝫ: ſicut ante ſcripſi
in modico prout poteſtis intellige
re prudētiā meā i myſterio chriſti.**
Oſtenſam ſibi ſignificat reuelationē myſte
rij dei: de quo pūꝰ breuiter ſe memorat ſcri/
pſiſſe: hoc eſt tēperate: ꝓut potuerāt cape/
re prudentiā apoſtoli in ſacramento chriſti.
**Qđ aliis ſeculis nō fuit notū filijſ
hominū: ſicut nūc reuelatū ē ſanctiſ
eius et ꝓphetis ſpū eſſe gentes co
heredes et cōcorporatos et pticipes
promiſſiōis eius in xpo.** Hoc aſſerit
oſtenſum a deo tēpore chriſti qđ latebat: qꝛ
gentes pticipes future eſſent grē promiſſe
in lege. Qđ oſtenſum dicit ꝑdicatoribꝰ ſan/
ctis ⁊ ꝓphetis: id eſt aplis ⁊ legis explana/
toribus: nō prophetis veteribus. Quāuis
eñ admitterentur prius ad legē gentiles: ꝟ
circūcidi iubebanł: ⁊ ꝓphete ſciebāt gētes
pticipes futuras doni dei: nam ⁊ hoc ſigni/
ficauerunt multis in locis: ſed hoc latuit: qꝛ
ſine circumciſione ⁊ ſabbatis ⁊ neomenijs ⁊
ceteris talibus gratie dei future eſſent par/
ticipes: vt abſqꝫ lege perciperent fidē chri/
ſti ⁊ ſaluarentur. Hoc eſt qđ dicit ſpiritu eē
gentes coheredes ⁊ concorporatos ⁊ parti/
cipes promiſſionis eius in chriſto. Qui eni
ſpiritu deū colit: opere legł opus nō habet.
**Per euangeliū eius factus ſū mi/
niſter ſecūdū donuꝫ gratie dei que
data eſt mihi ſecūdū operationem
virtutis eius.** Per ꝑdicationē miniſterij
ſui cognitū aſſerit donū: qđ diſpoſuit deus
gentibus iuxta virtutis ſue operationem.
Operatio eni virtutis eius eſt: qꝛ chriſtum
ſuſcitauit a mortuis: deuicta morte in qua
omnes ſaluauit. Diſpenſatio tamē euange
lij eius hec eſt: qua agnita eſt voluntas dei:
qꝛ gentes ſine ope legis ſaluare decreuit.
**Mihi minimo omniū ſauctorum
data eſt hec gratia.** Humiliat ſe cum ſe
minimū diċ: ſciēs humilitatē ꝓfectū habe/
re. Nam tantā gratiā ſibi datā dicit: vt do/
num hoc qđ ante ignotū fuit ꝑteritis ſecu/
lis: ſibi aſſerit cōceſſuꝫ vt hoc manifeſtaret
gētibus. Unde eni minimꝰ ſanctoꝝ omni/
um videri poteſt: qui antequā baptizareł:
vas electionis appellatus ē? **Ut in nati/
onibus euangelizem ineſtimabi/
les diuitias.** Electū ſe probat ad predi/
candū donū dei in diuitijs incōprehenſibi/
libus xpi: quas gentibꝰ iā deſperatis largi/
ri dignatus ē: vt ſine opere ſaluarentur per
fidem. Et manifeſtū eſt: qꝛ nemo egregium
⁊ munus maximuꝫ per indignā mittit per/
ſonā. Oſtēdens ergo quātū a deo mereał:
humiliat tamē ſe vt meritum eius creſcat.
**Et illuminē que ē diſpenſatio my/
ſterii abſcōditi a ſeculis i deo q vni
uerſa creauit.** Miſſū ſe dicit duplici mō
docere gentes myſteriū qđ fuit in deo ex q
ſunt omnia: vt ꝑ eū diſcāt ac intelligāt chri
ſtum ſemper in deo ⁊ apud deū: ⁊ qꝛ ſine cir
cumciſione ⁊ ceteris legis mandatis diſpo/
ſuit ſaluare gentes. Indigni eni inuēti ſūt
iudei tantum ac talem habere doctorē. Sic
enim iudei credebant in chriſtum: vt legem
tamen ſeruarent: qđ odibile eſt apud deuꝫ.
Deniqꝫ dicunt apoſtoli ad coapoſtolū ſuuꝫ
paulum: Uides frater quot milia ſunt i iu/
dea credentiū: ⁊ omnes iſti emulatores ſūt
legis. Unde factum eſt: vt vas electionis
ad gentes docendas miſſus eſſet: vt vł ipſi
fidei ſue ſpem plenam haberent nihil de le/
ge ſed in ſolo chriſto ſperanteſ. Manifeſta/
to enim ſacramento chriſti tale: donum da/
tum eſt qđ perfecte ſalutis haberet effectū.
Sicut enim in magna vota: maxima dan/
tur apoforeta: ita et magnifico manifeſtato
myſterio gaudij et leticie cauſa: taꝫ egregio
munere donati ſunt homines: ꝙ illis ſatis
ſit ad copiam ſalutarem. **Ut nota fiat
principibus et poteſtatibus i cele/
ſtibus per eccleſiam multiformis
ſapientie dei.** Tantum de hoc bene ſen/
ſit deus: vt non ſolum gentibus hunc ma/
giſtrum daret: verumetiam vt per eum ve/
ritas chriſti innoteſcat ſpiritibus in celeſti/
bus q ſunt principes et poteſtates. Pote/
ſtates ideo: quia potentiores ſunt inter ce/
teros ſpiritus. Principes autem eo ꝙ prin/
cipentur poteſtatibus: vt agnoſcentes per
eccleſiam que multifarie ad vitam attracta
eſt: i xpo vniꝰ dei manere myſteriū: deſināt
ab errore. Id eñ agił vt ꝑdicatio eccliaſti/
ca etiā his ꝓficiat: ⁊ deſerāt aſſenſū tyrāni/
dis diaboli: qua ſe aduerſus dei vniꝰ fideꝫ
impia preſumptione armauit. Qui ſenſus
in pſal. xxiij. preſcriptus eſt: vbi deꝰ vniuer/

ſtatis dñs demonſtrat̃: dicente dei ſpiritu
Pſ.23. per dauid: Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eiꝰ or/
bis terrarum ⁊ vniuerſi qui habitant in eo.
Et in ſubiectis: Tollite portas principis ve
ſtri ⁊ eleuamini portę ęternales ⁊ introibit
rex glorię. Quis ē iſte rex glię? Dominꝰ vir/
tutū ipſe ē rex glię. Dicit̃ ergo his principi/
bus qui in errore ſunt in cęleſtibꝰ ſiue mini/
ſtris eiꝰ in terris: vt auferãt portas pncipis
ſui: id eſt diaboli de mentibus ſuis: ꝑ quas
multoꝝ deoꝝ aſſerendorum error intrauit.
Sunt enim tēporales: qꝛ oīs fallacia tēpo/
Pſ.1. re clauditur. Iter eñ impioꝝ peribit. Ut au/
tem ęternas portas eleuent: hortante iuſti/
cia admonent̃: quia veritas in ſempiterna
ſęcula perſeuerat. Unde ait in pſal. cxvij.
Pſ.117. Hęc porta domini iuſti intrabunt per eam.
Manifeſtū ē eñ qꝛ iuſti per fidē intrant in
cęlos in regnū dei: Qđ nūquã corrūpi dani
Daniel.2. el propheta teſtatur: dicēs inter cętera: Ex/
urget regnū aliud incorruptibile. Impij au
tem per incredulitatē intrant i infernū tar
tareū. Hic ergo rex glię xp̃s eſt: qui deuicta
morte reſurgens: apparet dñs eſſe ⁊ rex glię.
Uirtute eñ poteſtatis ſuę qua ſubegit infe
ros manifeſtatur: qꝛ ipſe ē filiꝰ dei: q̃ vnius
dei regnū in cęlis ⁊ in terris eſſe ad cōdem/
nationē tyrãnidis diaboli p̄dicauit. Se/
cundū ꝓpoſitum ſeculoruꝫ in xp̃o
ieſu dño noſtro: in quo habemus
libertatē in cōfidentia ꝑ fidē ipſiꝰ.
Manifeſtatū dicit chriſto ſęculū quo ꝓpo/
ſuit deꝰ oſtendere myſteriū ſuū ꝑ ſalute hu/
mana: vt cognitio myſterij dei mortalibus
cōferret ſalutē: vt quaſi dedicatio regni xp̃i
hanc grãm credentibus pro apoforetis lar/
giret̃. Licet eni infectū ſit: nouū tamē vide/
tur ignoranti creaturę. Propter qđ pe
to ne deficiatis in tribulationibus
meis: que ſunt in gloria vr̃a. Mani/
feſtata ſpe quę eſt in myſterio xp̃i: cōmonet
ne ſcãdalū patiant̃ propter tribulationes q̃
ſanctis a perfidis irrogant̃. Ad gloriã enim
pertinet illorum ſi in tribulatione magiſtri
nō fuerint ſcãdalizati diſcipuli: hac ſpe fir/
mati: qꝛ fidelium preſſurę futuri ſęculi glia
erigent̃. Hęc eñ fideliū probatio eſt ſi fidei
ſuę ſpem aduertãt. Huius rei gratia
flecto genua mea ad patrem domi/
ni noſtri ieſu chriſti ex quo omnis
paternitas in celis ⁊ in terra nomi/
natur: vt det vobis ſcđm diuitias
maieſtatis ſue virtutem confirma/
ri in ſpiritu ſuo. Hoc flexis genibus pre
cari ſe dicit: vt quia dignatus eſt aduoca/
re gentes ad cognoſcēdū myſterium volun
tatis eius. Hoc etiã donet quia diues ē: vt
nutu eius firment̃ in ſpiritu: hoc eſt: vt non
illos perturbēt carnalia exitia illata a perfi/
dis: ſed ſint ſtabiles expectantes in futuro
huius rei mercedē. In interiore hoīe
habitare chriſtum per fidem in cor
dibꝰ veſtris. In eo petit eos magˀ firma
ri: vt nō ambigãt ſed magis credãt chriſtuꝫ
habitare in ſe: quē nō vident his oculis: vt
ſpiritus datus ħ eis per dei donū infūdat:
vt certi ſint de chriſto: qđ viuit ⁊ filiuſ dei ē:
⁊ habitat per fidem in cordibus noſtris: vt
cū fidem eius habemus in cordibꝰ noſtris:
ipſū habere videamur. Qđ eo ꝓficit vt ſe/
curi ſimus de auxilijs eiꝰ: qꝛ nō deſerit nos
ſed ſemꝑ adeſt ꝓpter fidem ſuam quã videt
in nobis: quippe cum ideo ſpiritus eius qui
⁊ dei patris eſt: detur nobis: vt vice eius ru
tos ꝓſtet nos ſi ei aſſentiamꝰ: vt occulta re/
uelet: per quē vtiqꝫ ipſū in nobis habitare
ambigere nō debemꝰ. Eſt eni hic alius pa/
raclytus inter quos ꝑſonarū diſtantia ē nō
naturę: qꝛ ⁊ de eiꝰ accipit: ⁊ a deo procedit.
In quibus eni naturę vnitas eſt: inuicē ſui
ſunt. Unde dicit dñs: Omnia patris mea
ſūt: ⁊ mea omnia patris. Ut i charitate
radicati ⁊ fundati: poſſitis compre
hendere cū omnibꝰ ſanctis que ſit
latitudo ⁊ longitudo et altitudo et
profundum. Hoc pręſtare dicit habitã/
tem ſpiritū vel chriſtuꝫ in nobis: vt funda/
ti ſimus in charitate dei deuicti bñficijs eiꝰ:
⁊ poſſimus cū ſanctis qui ſūt apoſtoli ⁊ pro
phetę immenſū ⁊ ineſtimabileꝫ cognoſcere
deū: oīa excedentē maieſtate virtutis ſuę.
Cū eñ dicit latitudo ⁊ lōgitudo ⁊ altitudo
⁊ profundū: hoc vtiqꝫ ſignificat: vt ſicut in
ſphęra tanta longitudo eſt quãta latitudo:
⁊ tanta altitudo quãtū ⁊ profundū: ita ⁊ in
deo omnia ęqualia ſunt immenſitate infi/
nitatis. Sphęra eñ definito mō concludi/
tur: Deus autē nō ſolū implet omnia: ſed ⁊
excedit. Nec eñ claudit̃: ſed omnia intra ſe
habet: vt ſolus ineffabilis ⁊ infinitꝰ habea/
tur: ⁊ gratię huic inſufficient̃ agant̃: q̃ cum
tantus ſit: dignatus eſt per xp̃m hominem
viſitare: pctīs ⁊ morti ſubiectū. Cogno/
ſcere quoqꝫ ſupereminēte ſcientiã

charitatis xp̃i. Poſt dei patris infinitã
⁊ incōprehenſibilē cognitionē ⁊ inenarrabi
lem clementiã: chriſti quoqꝫ agnoſcere nos
vult charitatē: qꝛ ſupeminent̃ ē ſcientię: et
ſubintelligit̃ humanę: vt ſuper ſcientiã ho/
minum habeatur dilectio chriſti. Quis eni
poteſt colligere myſterij huius charitat̃ ra/
tionē: vt ⁊ deus hoīs cauſa homo naſceret̃:
deinde moreretur pro hominibus: pro ſer/
uis dñs: pro creatura creator: ꝓ impijs piꝰ?
Propt̃ qđ ita dilexit nos? Aut vt qđ noſtꝝ
haberet qui nullius indiget: nunquid non
charitas hęc ſuꝑ ſcientiã hominuꝫ eſt? Aut
quis hominū hãc poterit charitatem alicui
exhibere: quãquã impar ſit: ac per hoc ſuꝑ/
eminet humana commenta? Hoc ergo vult
nos ſcire: quia ſenſuſ noſter aſſequi nō pōt:
nec perſpicere profunditatē beneficioꝝ xp̃i
erga nos: vt perinde ſemꝑ ei ſupplices ⁊ de/
uoti: ⁊ qui debitis nulla ratione ſatiſfacere
poſſumus: vel in fide eiꝰ vſqꝫ ad mortē per/
ſeueremꝰ. Ille eñ pro magnificentia maie/
ſtatis ſuę ea geſſit pro nobis quę ſibi indi/
gna ſunt: vt ⁊ nos inquantū poſſimꝰ ei fa/
mulemur. Ut impleamini in omneꝫ
plenitudinem dei. Quia fides neqꝫ in
ſolo patre intergra eſt: neqꝫ in ſolo filio per/
fecta: ideo adiecit: Ut impleamini ait i om
nem plenitudinem dei: vt cōfeſſione ⁊ gra/
tiarūactione ſicut patri: ita ⁊ filio honorifi/
centia referuet̃: ⁊ omnia quę a deo pr̃e ſunt
per filium facta ⁊ reſtaurata credãtur: vt ſit
plena perfectio diuinitatis in ꝓfeſſione cre
dentiū. Nihil eñ deerit chriſtiano: quãdo
deum patrē per omnia immenſū eē cogno/
ſcit: charitatem quoqꝫ chriſti ineffabilem ⁊
ſupereminentem ſcientię humanę ꝓfitet̃.
Ei autē qui poteſt ſuper omnia fa/
cere abundantius q̃ꝫ petimus aut
intelligimus ſcđm virtutē que ope
ratur in nobis: ipſi gloria i chriſto
ieſu: ⁊ in eccleſia ⁊ in omnia ſecula
ſeculorum amen. Ad patris perſonam
hęc refert: vt qꝛ melius ſcit quę vtilia ⁊ quę
nō petenda ſunt: ⁊ quando dãda: ⁊ qualia
⁊ quanta opꝰ ſint: ipſe gubernet ꝓuidentia
⁊ virtute ſua ſibi credentes. Cui iō gloria in
chriſto ieſu: qꝛ per ipſuꝫ omnia ꝓſtat nobiſ.
Et quia honor patris in filio eſt: et i ecclia:
id eſt in populo quē ſibi adoptare dignatꝰ
eſt. In claritate eñ filioꝝ gloria patris ē: di
Matth.5. cente domino: Sic luceat lumen veſtrū co/
ram hominibus: vt videant opera vr̃a bo/
na ⁊ magnificent patrē veſtrū qui in cęlis ē.
In ſęcula ſęculoꝝ amē: id eſt in ęternū ve/
ritas.

Capitulum quartum.

Obſecro itaqꝫ vos ego vinctꝰ
in domino: vt digne ambu/
letis vocatione qua vocati
eſtis. Hortatur eos: vt recte incedētes i ꝓ/
ceptis domini: ad promiſſam gliã poſſint
ꝑuenire. Sicut eñ peritꝰ medicꝰ obſecratur
infirmos: vt bene ſe agentes poſſint ſaluta
rem recipere valitudinē: ita ⁊ magiſter gen
tium hortatur vt fidei ſuę digna opera faci
entes: poſſint percipere quę ꝓmiſſa ſūt ſan/
ctis: ſciens glię ſuę eſſe huius rei profectū.
Cū omni humilitate animi ⁊ mo/
deſtia: cum magnanimitate ſufferē/
tes inuiceꝫ in charitate: ſollicite ſer
uãtes vnitatis ſpiritum in vinculo
pacis. Nunc diſſentionē ꝓhibet: charita/
ti autē ſtudendū monet: ne ſpiritum vnita/
tis ⁊ pacis amittant: ac per hoc vt inuicem
ſe ſufferãt cū patiētia. Modeſtia eñ profe/
ctum parit: qꝛ cum ſe inuicē tolerant cuꝫ le/
nitate animi monēteſ corrigunt̃ ad effectū:
⁊ pax in eis manebit: per quã filij dei nō im
merito vocabunt̃: qꝛ dixit dñs: Beati paci/ Matth.5.
fici: qm̃ filij dei vocabunt̃. Perturbatio eñ
⁊ inquietudo cōtentionē facit: quę ſolet eti/
am ea quę mala nouit velle defendere ne ce
dere videat̃. Hinc orit̃ diſcordia: quę corrū/
pit pacis fędera. Unū corpus ⁊ vnꝰ
ſpiritꝰ: ita vt vocati eſtis i vna ſpe
vocationis veſtre. Propter pacē ⁊ con
cordiam hęc ſubiecit: vt quia vnū corpꝰ eſt
ecclia: vnū ſapiat ꝑpls: qꝛ vnū ē qđ credit̃.
Unus dominus: vna fides: vnū
baptiſma: vnus deus ⁊ pater oiuꝫ
qui ſuper omnes eſt: ⁊ per oēs: ⁊ in
omnibus nobis. Adhuc vnitatem cō/
mendat: vt quia vnitas ē ad quã vocamur:
in nullo diſſentiamus. Si eni vnus eſt do/
minus: id eſt xp̃s: ſicut ⁊ ipſe ait in euange/
lio: Quia magiſter veſter vnus ē chriſtus. Matth.23.
Una fides: vnū baptiſma: vnus deꝰ ⁊ pat̃
omniū qui ſuper omnia eſt: ⁊ per omnes ⁊ i
omnibꝰ credentibꝰ: vnus debet eē ⁊ animꝰ
populi: quia hęc quę enumerat vnitat̃ ſūt.
Cōcordant enim in omnibus: patrē tamen
deum: qꝛ nulli debet qđ eſt: ſuper omnia eē
dixit ⁊ ꝑ omnes. Ideo ꝑ omnes: quia ex eo
omnes: et neceſſe eſt vt ſuper hęc omnia ſit

que ex eo ſunt. Et in omnibus nobis: id eſt
fidelibus. In nobis eſt eni per cõfeſſionez:
quia eũ fatemur: ⁊ quia ſpiritũ ſuum dedit
nobis per quẽ ſine dubio in nobis ẽ. In pa
ganis nõ eſt: quia pater chriſti negat eẽ ab
illis. **Unicuiqꝫ autem noſtrum da-
ta eſt gratia ſecũdum menſuraz do
natiõis domini noſtri ieſu chriſti.**
Nunc ne quia diuerſa in hominibus dona
ſunt: putarent officere vnitati: hoc purgat
nõ eẽ contrarium: qꝛ in donis officiorũ di-
uerſitas eſt: nõ nature. Unicuiqꝫ autẽ tan-
tum dicit dari gratie: quãtum donare dig-
natus fuerit dominus: non tamẽ ſine equi-
tatis menſura: qꝛ vnicuiqꝫ pro virib⁹ tribu-
et: vt tantum hauriat quãtũ ſitit. **Pro-
pter qd dicit: Aſcẽdens ĩ altum: ca-
ptiuam duxit captiuitatẽ: dedit do**
Ps. 67. **na hominibus.** Hoc ſcriptũ eſt in pſal.
lxvij. Dona tamen hec poſt triũphos cepit
largiri. Uincens eſt eñ mortẽ exaltatus in
Joh. 12. cruce: ſicut ipſe dixerat. Ait eñ: Cũ exalta-
tus fuero a terra omnia traham ad me. Ex-
poliauit inferos: cũ captiuos quos ex pre-
uaricatione ade: aut proprijs captos pec-
catis in ꝯditione tene bat: abſtulit cõſentiẽ-
tes ſibi: ⁊ aſcendens inde in celos induxit.
Ex quibus aliquanti reſurgẽtes in corpori-
bus: multis apparuerũt ad teſtimoniũ eui-
cte mortis: vt qui forte chriſti reſurrectionẽ
credituri nõ eſſent: ex horum reſurrectione
quos mortuos ſcirent rei fierent. Hos eniz
viderunt quos cognoſcerẽt dudum vixiſſe:
quãuis captiui inuiti ⁊ alieni ducant: ſalua-
tor tamẽ ⁊ ſuos duxit ⁊ voluntarios. Appa-
rentia enim ſua dum laceſſit deſiderantes
liberari: cepiſſe illos dicit. **Quod autẽ
aſcendit: quid eſt niſi quia etiã de-
ſcendit in inferiora terre?** Uerum eſt:
quia ideo deſcendit vt aſcẽderet: nõ ſicut ho-
mines qui ad hoc deſcẽderũt vt illic rema-
nerent. Ex ſententia eni tenebant apud in-
feros: que ſententia ſaluatorẽ tenere nõ po-
rat: quia vicit peccatuz. Triumphato ergo
diabolo deſcendit in cor terre: vt oſtẽſio ei⁹
ꝑdicatio eſſet mortuorũ: vt ⁊ quotquot cu-
pidi eius eſſent liberarent. Nec poterãt nõ
aſcendere: qui ad hoc deſcenderat: vt vi po
teſtatis ſue calcata morte: cũ captiuis quo-
rum cauſa pati ſe ꝑmiſit reſurgeret. **Qui
deſcẽdit: ipſe eſt qui aſcendit ſuper
omnes celos vt impleret omnia.**

Hoc eſt qd dicit dominus: Nemo aſcendit Joh. 3.
in celuz niſi qui deſcendit de celo: filius ho
minis qui eſt in celo. Qd quidem ⁊ in pſal.
continetur. Ait eñ: A ſummo celo egreſſio Ps. 18.
eius: ⁊ regreſſus eius vſqꝫ ad ſũmum eius.
Hic ergo deſcendens e celis in terram: ho-
mo natus eſt: poſt mortu⁹ deſcendit ad in-
feros: ex quibus tertio die reſurgens: ante
omnes mortales aſcendit ſuper cunctos ce
los vt illuſam mortẽ oſtenderet creature.

**Et ipſe dedit quoſdã quidẽ apo-
ſtolos: quoſdã autem prophetas:
alios vero euãgeliſtas: quoſdam
vero paſtores ⁊ magiſtros ad con
ſũmationem ſanctorum ĩ opus mi-
niſterij.** Apoſtoli epiſcopi ſũt. Prophete
vero explanatores ſunt ſcripturarum: quã-
uis inter ipſa primordia fuerint prophete:
ſicut agabus ⁊ quattuor virgines prophe-
tãtes: ſicut cõtinetur in actis apoſtolorum:
ſꝫ propter rudimenta fidei cõmendãda: nũc
autem interꝑtes prophete dicunt. Euãgeli-
ſte diaconi ſunt: ſicut fuit philippus: qꝫuis
nõ ſint ſacerdotes: euãgelizare tamen poſ-
ſunt ſine cathedra: quẽadmodũ ⁊ ſtephan⁹
⁊ philippus memoratus. Paſtores ſunt et
poſſunt eſſe lectores: qui lectionib⁹ ſaginẽt
populum audientẽ: qꝛ nõ in pane tantũ vi-
uit homo: ſed in omni verbo qd procedit ex
ore dei. Magiſtri vero exorciſte ſunt: quia ĩ
eccleſia ipſi compeſcũt ⁊ verberãt inqetos:
ſiue hi qui lectionib⁹ imbuendi: infantes ſo
lebant imbuere: ſicut mos iudeorũ eſt: quo
rum traditio ad nos tranſitũ fecit: que per
negligẽtiã obſoleuit. Inter iſtos poſt epm
plus eẽ intelligitur: qui propter reſeratũ oc
cultum ſcripturarum ſenſum ꝓphetare di-
citur: ꝑſertim quia future ſpei verba depro-
mit: qui ordo nunc poteſt eſſe pſbyterij. Nã
in epo omnes ordines ſũt: qꝛ primus ſacer-
dos eſt: hoc eſt: princeps ẽ ſacerdotũ ⁊ pro-
pheta ⁊ euangeliſta: ⁊ cetera ad implẽda of-
ficia eccleſie ĩ miniſterio fideliũ. Tamẽ poſt
qꝫ omnib⁹ locis eccl'ie ſunt conſtitute: ⁊ offi
cia ordinata: aliter compoſita res eſt: qꝫ ce-
perat. Primum eñ omnes docebant: ⁊ om
nes baptizabant: quibuſcũqꝫ diebus vl' tẽ-
poribus fuiſſet occaſio. Nec eni philipp⁹ tẽ-
pus queſiuit aut diem quo eunuchũ bapti
zaret: neqꝫ ieiunium interpoſuit. Neqꝫ pau
lus ⁊ ſyleas tempus diſtulerunt quo optio-
nem carceris baptizarent cum omnib⁹ ei⁹.

Neqꝫ petrus diaconos habuit aut diẽ que
ſiuit: quando cornelium cũ omni domo ei⁹
baptizauit: nec ipſe ſed iuſſit fratribus qui
cum illo ierant ad cornelium ab ioppe. Ad-
huc eni preter ſeptem diaconos: nullus fu-
erat ordinat⁹. Ut ergo creſceret plebs ⁊ mul-
tiplicaretur omnibus inter initia conceſſuz
eſt: ⁊ euangelizare ⁊ baptizare: ⁊ ſcripturas
in eccleſia explanare. At vbi autẽ omnia lo
ca circumplexa eſt eccleſia: cõuenticula con
ſtituta ſũt: ⁊ rectores ⁊ cetera officia in eccle
ſijs ſunt ordinata: vt null⁹ de clero auderet
qui ordinatus nõ eſſet preſumere officium
qd ſciret nõ ſibi creditum vel cõceſſum: ⁊ ce
pit alio ordine et prouidentia gubernari ec-
cleſia: quia ſi omnes eadem poſſent: irratio
nabile eſſet ⁊ vulgaris res ⁊ viliſſima vide-
retur. Hinc ergo eſt vnde nunc neqꝫ diaconi
in populo predicant: neqꝫ clerici vel laici ba
ptizant: neqꝫ quocunqꝫ die credentes tin-
guntur niſi egri. Ideo nõ per omnia conue
niunt ſcripta apoſtoli ordinationi que nũc
in eccleſia eſt: quia hec inter ipſa primordia
ſunt ſcripta. Nam ⁊ timotheũ preſbyterum
a ſe creatũ epiſcopũ vocat: qꝛ primi preſby-
teri epi appellabant: vt recedente eo ſequẽs
ei ſuccederet. Deniqꝫ apud egyptũ preſby-
teri cõſignant ſi pꝛſens nõ ſit eps. Sed quia
ceperunt ſequẽtes pſbyteri indigni inueni-
ri ad primatus tenẽdos: immutata ẽ ratio
ꝓſpiciente concilio vt nõ ordo ſꝫ meritũ cre-
aret epm: multoꝝ ſacerdotum iudicio cõſti
tutum: ne indign⁹ temere vſurparet et eſſet
multis ſcandaluz. In lege naſcebant ſacer
dotes ex genere aaron leuite. Nũc eni oẽs
ex genere ſunt ſacerdotali: dicẽte petro apo
1. Petri. 2. ſtolo: Quia eſtis inquit genus regale ⁊ ſa-
cerdotale: idcqꝫ ex ipſo poteſt fieri ſacerdos.
In edificationẽ corporis chriſti.
Eccleſie ordinationẽ ad cõpaginationẽ hu-
mani generis: in ꝓfeſſionis vnitate dicit cõ-
poſitam vt diuerſi dignitate in chriſto oẽs
ſint: vnũ caput habẽtes chriſtum: hoc ẽ au-
ctorem vite. **Donec occurram⁹ om-
nes in vnitatem fidei ⁊ agnitionez
filij dei.** Tamdiu dicit manere ordinatio
nem: quãdiu cuncti deſtinati ad vitã vnius
ſint fidei in cognitionẽ xpi. **In virũ per
fectum: in menſuraz etatis plenitu-
dinis chriſti.** Ita elaborandũ hortat vt
ꝑfectio fidei apprehendat. Cui⁹ hec ratio ẽ:
vt chriſtum perfectum ⁊ plenũ deuz teneat

fides: ne menſura humana metiat: ſꝫ in ple-
nitudine diuinitatis quaſi perfectus deus
habeat. Nec eni perfectum dicens virũ: tẽ-
porali etate ⁊ menſura ſignificat: ſꝫ per hoc
dictum perfectos nos vult fieri in plenitu-
dine intellectus diuinitatis filij dei. **Ut
vltra nõ ſimus paruuli neqꝫ fluctu
antes et circumferamur omni ven-
to doctrine in nequicia hominum
in aſtutia ad remedium erroris.**
Fundatos ⁊ ſtabiles eſſe nos vult in diſci-
plina fidei catholice: quam petrus apoſto-
lus reuelante deo ꝓfeſſus eſt: nec ventilari
nos oberrãtes per diuerſarũ hereſum peſti
lentioſas aſſeuerationes nequitia humana
inuentas: vt per has fallẽtes inimici ſub ve
ri nomine error poſſit auferri. Hoc eñ reme
diũ ẽ falſitatis: vt ſub ꝑtexto veritatis idu-
cat errorem. Et nõ ſolum ſub veri nomine:
ſed ⁊ ne ſicut ante acceptam fidem ſenſu hu
miles vagabamur per diuerſos errores: fi-
deles facti diſcurrerem⁹ fragiles et dubij.
De ſpe promiſſa cõmonet: qꝛ iaz chriſtiani
facti fundati eſſe debent: quia ambiguitas
in fide noſtra nõ eſt: cõmendat eñ virtute
ꝓdigiorum. **Ueritatem autem faciẽ-
tes in charitate: augeam⁹ in ipſuz
omnia qui eſt caput chriſtus.** Hanc
dicit eſſe veritatem vt amorem chriſti reſpi
cientes quo dilexit nos ⁊ tradidit ſe pro no-
bis: omnia ſubijciamus ei: ſciẽtes quia oim
eſt auctor vite: vt quaſi capiti membra ſub-
dãtur. Ut ſi alij errore vl' maliuolẽtia nõ fa
tẽtur omnia caput habere chriſtuz: quia ab
ipſo facta ſũt voluntate patris: nos tamen
qui catholice fidei adherem⁹: hoc omni de-
uotione ⁊ cura agere debem⁹: vt huic fidei
nõ damnũ ſed lucrum afferamus: perſeue-
rãtes in hac aſſeueratione: vt cõprimantur
praue mentis colloquia: aduerſus veritatẽ
armata. **Ex quo totum corpus cõ-
pactum et cõnexum: per omnẽ iun-
cturam ſubminiſtrationis: in men-
ſurã vniuſcuiuſqꝫ partis incremen
tum corporis facit: ad edificatiõez
ſui in charitate.** Qua ratiõe xpm caput
eſſe omnium dixerit: docet. Ex ipſo eñ in-
quit omne corpus: id eſt omnis chorus ar-
changelorum et potentiarum: principum ⁊
poteſtatum ſubſiſtit. Quãuis enim ſingu-
la hec numeros proprios habeãt: et ſint le-
giones vt ipſe dominus dixit: quia ab vno

tamē per vnū ſūt: ſimul oīa vnū corpus appellat. Sicut enim membra cum ſint vnius corporis: diuerſa tamē ſunt actu ⁊ dignitate: ita ⁊ creatura condita eſt a deo per chriſtum: vt a cherubin ⁊ ſeraphin potētis quę ſub ſede dei ſunt: ⁊ angelis quos ipſe dominus ſanctos appellat: quaſi quędam concatenatio ſit: vſqꝫ ad firmamentum ordinata deſcendens: vt totum ⁊ iunctum ſit ⁊ meritis tamē diſcernatur. Meritis dico: nō ſolum officiorū ſed ⁊ naturarum. Nec eniꝫ qꝛ iuncta dicit omnia: vnius erūt naturę. Sꝫ quod in corpore membra faciūt diſcreta officijs nō natura: ita ⁊ in his omnibꝰ nō membra ſed naturę ipſe faciūt diſtinctiōes. Hoc eſt ergo qꝺ laboratur: vt ad vnum ſenſum redigatꝛ creatura: ⁊ in ſenſu vnū ſit corpꝰ dū omnium vna profeſſio eſt: vt cōcordet ī charitate creatoris ad ſuum profectum. Reędificat enim ſe in templum domini: deſtructa enim fuerat dementia et furore diaboli.

Hoc ergo dico ⁊ teſtor in domino: vt nō ambuletis ſicut ⁊ gentes ambulant in vanitate mentis ſuę: obſcurati intellectu: alienati a fide dei per ignorātiā que ē ī ipſis. Manifeſtato creatore ⁊ ratōe oſtenſa quā ſequi debeat creatura: in fide dei ſui duntaxat cōteſtatur illos in deum: vt nō aliter incedāt vel ſentiant ꝙ docentꝛ: ne ſimiles gentilibꝰ inueniantꝛ qui nec fidem recipiunt nec conuerſationē quā mandat lex: obſcurū habentes ſenſum: ne cōtemplētur diuini nominiſ veritatem. Vana eñi ſectantes quę ſūt idolatria: infrenātur a diabolo: ne vnꝰ dei iter incedant: vt ſocios illos ſuę perditionis efficiat. **Propter ignorātiam que eſt in illis ⁊ duritiam cordis illorum: qui deſperātes ſemetipſos tradiderūt impudicitiis: in operatiōem immūdicie omnis ⁊ auaricie.** Gentiles futurę reſurrectionis deſperatione cecitatem cordis habere ſignificat. Quaſi eniꝫ vltra nō futuri vitam ſuā cōtaminātur turpiſſima operatione: nolentes ſe ſubijcere legi fidei: quia prohibet voluptatē propť ſpem vitę futurę. Quā hi idcirco ridēdam cēſent vt iure dehoneſtare ſe ⁊ aliena appetere auida cupiditate videātur: quaſi poſt hāc trāſpunctionem nulla ſit vita. **Vos autem nō ita didiciſtis chriſtuꝫ: ſi tamē illum audiſtis: ⁊ in illo edocti eſtis: ſicut eſt veritas in ieſu.** Manifeſtū eſt chriſtianos nō deſperationeꝫ poſt mortem hanc didiciſſe: ſed ſpem ad vtrumqꝫ. Fidelibus enim vita: perfidis vero promittitur mors: quę eſt pęna ęterna: vt ſiue mors ſiue vita in chriſto diſcatur: quia qui eum ſequitur per eum reſurget ad vitam: qui vero diſcernit ſe ab eo: per eum mancipabitꝛ gehennę: ipſo enim iudicante dānabitur. Et quoniam ſunt quidam in eccleſia: qui ſub nomine chriſti non ſequuntur chriſti veritatem: ideoqꝫ ſicut ē inquit veritas in ieſu: vt ſi ita docti ſunt: vt eſt veritas ī ieſu: tunc chriſtū didiciſſe: ⁊ illū audiſſe: ⁊ in illo docti eſſe videantur. Chriſtus eniꝫ de ſe docet quid ſit: ⁊ quantus credendus ſit: ⁊ quę ſpes ī eo ſit: ⁊ quales debeant eſſe credentes. Qui eniꝫ didicit chriſtum: ſcit illum a mortuis reſurrexiſſe: vt forma eſſet fidelibꝰ. Jōqꝫ magna ſpes eſt pro iſta morte amantibus deum.

Ut exponatis ſecūdū priorem cōuerſationem veterem hominē: qui corrumpitur ſecūduꝫ deſideria erroris. Qui chriſtum audiuit hoc didicit: vt recederet a cōuerſatione priſtina: quam veterem hominem nuncupat propter pręteritum ignorantię tempus. Homo itaqꝫ vnꝰ atqꝫ idē eſt: qui ſi priſtina vitia ſequitur vetus dicitur: ſi autem in nouitate vitę ambulat alienus a ſeculari errore: qui eſt ſiue in actu: ſiue ī ſenſu: rudis dicitur: nō vtiqꝫ ſubſtātia carnis aut animę: ſed intellectu ⁊ cōuerſatione vitę. Corruptus tamen vetꝰ homo dicitur propter adulterum ſenſuꝫ ⁊ turpem vitam. **Renouamini auteꝫ ſenſu mētis veſtrę et induimini nouū hoiem: qui ſecūdum deum creatus eſt in veritate ⁊ iuſticia.** Juſtum ⁊ verum eſt rectam viam ſequi. Hic autē rectaꝫ viam ſequitur qui deuotus creatori ſuo in voluntate eius ambulat: quā gētilitas neſcit. Innouatus enim ſpiritu mētis: nouuꝫ hominem dicitur indutus qui eſt chriſtus. Chriſtuꝫ enim induitur qui per fidem renatus in chriſto ęmulus eſt vitę: quā tradidit chriſtus: vt iuxta deum creatus videatur. In eo enim quis creatur ī quo ſapit: ⁊ ideo qꝛ veritas ⁊ iuſticia dei a gētibus ignoratꝛ. Cum eniꝫ credentes deum agnoſcunt creatorem: ſeruantes mandata eius: ⁊ iuſticia: et veritate creantur. **Propter quod depoſito mendacio loquimini veritatem vnuſquiſqꝫ cū proximo ſuo: quoniā ſumus inuicem membra.**

Quia in veritate ⁊ iuſticia creati ſumus renati in baptiſmate: idcirco vt in eo maneamus mendaciū deponere iubemur: aſſumpta veritate: nec dolo aliqđ cū fratre agere: vt quia vniꝰ corporis membra ſumus: cauſis noſtris in veritate inuicem faueamus.

Iraſcimini et nolite peccare. Quī iraſci quis nō pōt prohiberi: quippe cuꝫ ira motus ſit naturalis cōceptus ex cauſis: qui ſolet ad profectuꝫ pertinere delinquētis: idcirco iraſcendum dicit: ſed cōmonet ne per iram peccetur. Solemus eni modū egredi dum iraſcimur: ⁊ inuenimur ipſi peccare: ꝗ peccātes arguimus dum plus iraſcimur et amplius oneramus peccantem ꝙ meretur. Hoc ergo docet vt ipſa ira cum moderatione ſit: neqꝫ nimium quis iuſtum ſe prębeat delinquenti: quia ſolēt quidam ſic peccare vt tantis plagis affici videantꝛ: quātas non poſſunt ferre: ⁊ qui poterat forte corrigi: tollitur de vita nō ſine peccato iraſcētis. Hinc
Eccľ. 7. eſt vnde ſalomon: Noli inqt iuſtus eē multum: quia eſt qui perit in ſuo iuſto. Sꝫ imitatores dei eſſe debemus qui temperatam habet iuſticiam. Cū eni iuſtum eſſet plecti iniquos: patientia ſua ſuffert eos: vt aliqui ex eis corrigantꝛ. Nos ipſos ſeruos ſuos peccantes patitur: nec cito aliquem percutit.

Sol nō occidat ſuper iracūdiaꝫ veſtram: neqꝫ locū detis diabolo. Iram tranſire vult nec retinere in pectore: vt die orta cum die decidat: qꝛ ſi in animo manſerit: dat occaſionem diabolo gloriandi. Neceſſe ē enim iratus animꝰ male cogitet qꝺ cupit diabolus. Inuenit enim mentem paratam ad malum: cui ſe inſerēs effectu ſuo decipit hominem factum ad vitam: qꝛ hominis cogitare eſt diaboli implere.

Qui furabatꝛ iam nō furetur: magis autem laboret operādo manibus quod bonum ē: vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patienti. Ut noui hominis cōuerſatio maneat: hortatur ne rurſum ad pręterita vitia ⁊ peccata redeatꝛ: ⁊ nihil proderit nouū dici: quādo vetus homo malis operibus approbatꝛ. Non ſolum ergo chriſtianꝰ aliena nō tollere iubetur: ſ; ⁊ de labore ſuo penuriaꝫ patientibus ſubminiſtrare: vt bonis operibus deditus rependat quę prius abſtulerat: ⁊ de cętero theſaurizet ſibi in futurum. Qui eni ceſſat a furto: veniam poteſt habere nō gloriam. Quid eni magnū aut cuius meriti ē ab alienis temperare? Ad meritū enim ꝓficit cum quis de proprio tribuit egenis. **Omnis ſermo malus de ore veſtro nō procedat: ſed ſi quis bonus ad edificationem fidei: vt det gratiā audientibus.** In dei ſeruo omnia debēt bona videri: nec ex aliqua parte puritas eius debet maculari. Quid enim prodeſt mundā vitā habere ⁊ os ſordidum: cum dicat dominꝰ:
qꝺ vnuſquiſqꝫ verbis ſuis aut iuſtificabitꝛ: Matth. 12.
aut cōdemnabitur. Nec credibile poteſt videri bene viuere eum qui male loquatꝛ. Male enim loqui ad multa trahitꝛ vitia. Poteſt enim male lo qui qui turpiter fatur: et qui bonis detrahit: ⁊ qui cum dolo fabulatur: ⁊ qui mentitur: hęc errorem pręſtant. Bonę enim ⁊ ſobrię fabulę dant gratum exemplū audientibus: vt honorificent deum in verbis eius ędificati in fide chriſti. **Et nolite cōtriſtare ſpiritūſanctum dei in quo ſignati eſtis in die redemptionis.** Cum bene agimus: gaudet in nobis ſpirituſſanctus datus nobis: videns monita ſua proficere vtilitatibꝰ noſtris: ſicut di
ctū eſt a domio: Ita gaudiū erit ī cęlo ī vno Luc. 15.
peccatore pęnitentiam agente. Gaudet ergo ſpirituſſanctꝰ in ſalute noſtra: non ſibi qui nō indiget lęticia: ita econtrario ſi obedientes ei nō fuerimꝰ cōtriſtatur: qꝛ nō habet profectum in nobis. Uult eni nos pertinere ad vitam: nō tamē ſic cōtriſtatꝛ vt patiatur: quippe cum impaſſibilis ſit. Sed cuꝫ eum cōtriſtatum dicit: noſtri cauſa hoc ſignificat: quia deſerit nos eo ꝙ lęſerimꝰ eum ꝯtemnendo monita eius. Cōtriſtatio itaqꝫ eius: indignitas noſtra ē: quę filios nos dei prohibet appellari. Ipſe eſt eni ſpirituſſanctus qui ſignificat filios dei: manens in nobis. **Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blaſphemia: auferatꝛ a vobis: cū omni malicia.** Omnia hęc quę perniciem poſſunt pręſtare animis amouēda memorat. Per irā eniꝫ fit indignatio: per indignationem clamor: quaſi vox inſanientis: quę aliena eſt a dei ſeruo. Per clamorē ſurripit blaſphemia: ꝗ nō poteſt nō mala eē: hęc amarā pręſtat vi-

tam trahens ad moꝛtem. Ideoꝫ ab his oi-
bus cauenduȝ. Timoꝛ enim dei temperare
debet ⁊ modū imponere accidētibꝰ cauſis.
Sed quia poſſunt aliqui pꝛeſſa in aio ira et
clamoꝛe retinere maliciam ad retributionē
nacta occaſione: idcirco ſubiecit hęc aufer-
ri cum omni malicia: qꝛ nō ſolū blaſphema
re malicia eſt: verumetiam fingere pacē in
faciem: ⁊ in animo meditari diſcoꝛdiam.

**Eſtote autē inuicē benigni: miſe-
ricordes: donantes vobis: ſicut et
deus i chriſto donauit vobis.** Exē-
plo dei patris benignos ⁊ miſericoꝛdes in-
Luc. 6. uicē fieri exhoꝛtaꝛ. Sicut ⁊ dominꝰ: Eſtote
inquit miſericoꝛdes: vt ſimiles ſitis patris
veſtri qui in cęlis eſt. Si eñ deus per filiū
ſuū ſeruoꝛum miſertus ē: quātomagis ſer-
ui ipſi inuicem ſui debeant miſereri ⁊ dona
re ſi alter in alterū peccet? Hęc pꝛęcepta eiꝰ
ſunt: qui miſeratus eſt: qui ſi in his cōtem-
ptus fuerit: ſine dubio reuocabit ſententiā
per quā miſericoꝛdiaȝ dederat: ⁊ ita euenit
vt ſicut ait dominus i euangelio de eo qui
accipiens a domino miſericoꝛdiā: in conſer
uum ſuum impius depꝛehenſus eſt.

Capitulū quintum.

**Stote imitatores dei: ſicut
e filij chariſſimi.** Hoc eſt qꝺ ſu-
pꝛa dixit: quia dei patris imitato
res eē iubemur: hac exhoꝛtatōe: vt ſi obau-
dierimꝰ: filij dei ⁊ chariſſimi habeamur. Hic
eni chariſſimus patris eſt filius: qui bono-
rum eius imitatoꝛ eſt. **Et ambulate i di
lectōe ſicut xp̄s dilexit nos: et tradi
dit ſemetipſuȝ pro nobis hoſtiam
et oblationem deo i odorem ſuaui
tatis.** Sicut dei patris imitatoꝛes nos eē
vult i benignitate ⁊ miſericoꝛdia: ita ⁊ chri-
ſti filij eius in dilectione: vt ſicut ille dilexit
nos tradens ſe pꝛo nobis: ita ⁊ nos iuicem
pꝛo nobis etiā animas ponere debeamus.
1. Joh. 3. Qꝺ etiā iohānes apoſtolus dixit: exemplo
domini pꝛo fratribus animas ponēdas. Si
ergo chꝛiſti moꝛs in odoꝛē ſuauitatis ē deo:
moꝛtem eius libenter accepit. Qꝺ ſi verum
eſt: nō peccauerūt qui illum ſecundū dei vo
luntatem crucifixerunt. Sed nō ita ē: quia
chꝛiſtus deo dicit ſe obtuliſſe dum occidi ſe
paſſus eſt: in dei patris ſui voluntate ꝑdu-
rans: quia qui iuſte occiditur diabolo ſe of-
ferens: voluntatem eius facit vt occidi me-
reatur. Ita ⁊ chꝛiſtus dū dei voluntati ad-
hęret diabolo diſplicuit: ⁊ ideo illū occidit:
qꝛ deo ſe obtulit iuſticiā exequēdo. In ob-
latione eniȝ iuſticia ſignaꝛ ⁊ veritas. Hanc
eni reſpicit deus: ⁊ hoc ē eius ſacrificiuȝ ac-
ceptum. Itaꝫ immeritus qui occidiꝛ pla-
cet deo: nō quia occidiꝛ: ꝟ quia vſꝫ ad moꝛ
tem iuſticiā cōſeruauit. Suſcepit eñ hanc
moꝛtē deꝰ chꝛiſtꝰ ad vitā: vnde ⁊ odoꝛ ſua-
uitatis appellaꝛ deo. Ad romanos tamē di-
cit: Quia deꝰ illū tradidit pꝛo nobis oibus: Ro. 8.
Nunc quęrendū eſt: quomō deus tradidit
illum: aut quomō ſe ipſe obtulit deo. Nam
hoc quantum ad verba pertinet videꝛ con
trarium. Deꝰ illū tradidiſſe dicaꝛ: dum illū
occidi permiſit: ſicut dicit dominꝰ ad pilatū:
Nō haberes aduerſum me poteſtatem: niſi Joh. 19.
data tibi eēt deſuper. Data eſt eni ſed non
nolenti poteſtas: hoc eſt: permiſſum ē illi fa
cere qꝺ voluit: ⁊ hoc eſt tradere. Duȝ enim
diſſimulat tradit. Si eni noluiſſet permitte
re nō fuiſſet occiſus. Permiſit ģ occidi eum
ſed ab his qui eū volebant: nō coacti ꝟ ſpō
te occidere. Nō ģ imuneſ a pęna ſūt: qꝛ hoc
eis permiſſnm eſt qꝺ volebant. Damnatio
eni in eo cōpetit: quia voluerunt. Qꝺ ideo
tamen permiſit deus: quia ſcit iſtud aduer-
ſum diabolum futurū pꝛo multis. Dignuȝ
eni fuit vt qꝺ inimicus impꝛęſcius futuroꝝ
contra ſe quaſi pꝛo ſe facere putabat: ꝑmit-
teretur ei: vt in pꝛęſcientiam ſuaȝ ſibi impu
tans facti ſui pęnitentia toꝛquereꝛ. Qꝺ au-
tem chꝛiſtus ipſe ſe obtulit aut deus illum
tradidit vnū eſt: quia amboꝛum vna volū-
tas eſt. **Fornicatio autē ⁊ omnis
imundicia aut auaricia: nec nomi-
netur inter vos ſicut decet ſāctos.**
Manifeſta ſunt quę dicit: Qꝫ tamē grauis
res ſit auaricia a qua diſſimulamus: quādo
foꝛnicationi ⁊ imundicię cōparaꝛ: ⁊ ſic a no-
bis videtur quaſi quędam culpa nulliꝰ mo-
menti cuȝ ſit graue peccatū. Sancti ergo eē
non poſſunt in quibus aliquid hoꝛum quę
pꝛohibet fuerit repertum. **Aut turpitu-
do aut ſtultiloquiuȝ aut ſcurrilitaſ
que ad rem nō pertinet: ſed magis
gratiarum actio.** Quoniā quidā ſolent
aliquid turpe agere: aut ſtultiloquijs iocuȝ
mouere quaſi nō ſit peccatū: hoc pꝛohibet:
quia dei ſerui ſemꝑ ſobꝛij ⁊ modeſti debent
videri. Per ſtultiloquia eni peccatur. Un-

Prouer. 10. de ſalomon: Stultꝰ inqt ꝑ riſuȝ agit mala.
Matth. 12. Et dn̄s in euāgelio dicit: Quia omne vbū
ociosum qꝺ locuti fuerint hoies reddent de
eo rōnem in die iudicij. Nec multa poſſunt
diſcerni quę idcirco dicunꝛ: vt ad alicuiꝰ ꝑ-
tineāt cōtumeliā: iō ad rem ſalutarē nō per
tinent hęc. Quare hęc agenda ⁊ loquenda
monet: quę ad vtilitatē ꝑficiāt noſtrā ⁊ dei
Ps. 1. laudē: in cuiꝰ lege meditādū ē die ac nocte:
ſicut ſcriptū eſt in pſal. pꝛimo. Ex cōuerſa-
tione eñ ⁊ moꝛibꝰ dei ſerui etiā tacētes in-
telligendi ſunt: vt quātum diſtat verum a
falſo: tantum diſtent dei ſerui a ſeruis dia-
boli. **Hoc eñ ſcitote ꝙ omnis foꝛ-
nicator aut imundus aut auarꝰ qꝺ
eſt idolatria nō habet hereditateȝ i
regno dei et xp̄i.** Qua cā amouēda ſūt
hęc oſtendit: quia q̄ talis fuerit: partē in re-
gno cęloꝝ nō habebit: qꝺ ē pr̄is ⁊ filij. Ut
auariciā tñ rē periculoſaȝ eē doceret: idola-
triam hāc nuncupat: qua nullū pctm̄ maiꝰ
eſt. Uideamꝰ ergo cur auaricia idolatria di-
catur. Idolatria dei honoꝛificentiā vſurpat
⁊ vendicat creaturę: cū i nomie diuinitatis
qꝺ ſoli cōditoꝛi cōpetit: participē illi aſſerit
eius facturā. Auaricia autē idcirco huic ex-
ęquata eſt: quia ſimiliter ea q̄ dei ſūt ſibi vſur-
pat ⁊ recondit auarus: vt quę vſibꝰ omniū
cōceſſit cōmuniter: auaricia denegat: quā-
do idcirco hęc cōgregat apꝺ ſe ne alij vtāꝛ.
Quę res facit vt care venūdent: ne paupe-
res viuant. Si eñ minime recōderenꝛ. abū
dantia omniū rerum faceret vilitatē. Deni
ꝫ apud veteres: quia auaricia nō erat nec
caritas. Recte ergo idolatrię cōparata eſt:
quia multos lędit: creatoꝛi ſimiliꝛ inimica.
Uult eñ deus ac iubet de his quę creauit
ſubueniri pauperibꝰ: auaricia contradicit:
Uide an ſine diabolo poſſit eſſe. **Nemo
vos ſeducat inanibꝰ verbis. Pro
pterea eñ venit ira dei in filios dif
fidentie. Nolite ergo effici ꝑticipeſ
eoꝛum.** Inanes ſermones vani ſunt: va-
nitas autē idoloꝛū cultura eſt: quę vtiꝫ nō
ex ęquo initium habet ſed de erroꝛe. Docet
ergo ne hoꝛū verbis aſſenſus pꝛębeaꝛ. Per
ſtrepunt eñ ſemꝑ ⁊ ſeductione q̄dā fallacię
contra fidem: conſuetudinem antiquitatis
obtendunt: rationē ꝑſentiū nō ſpem futu-
roꝛum aſſerendā iudicātes. Ideo venit ſuꝑ
hos vindicta de cęlis: vt ſciant veruȝ eē qꝺ
credere noluerunt. A qua vanitate dei ſer-
uos longe docet debere diſcretos eē: ne ꝑti
cipes fiant pęnę illoꝛuȝ. **Fuiſtis aliq̄n
tenebre: nūc autē lux in dn̄o.** Tene-
bꝛe ignoꝛātię ſūt: qꝛ nemo videt i tenebꝛis.
Ignoꝛantia vo gētilitas ē ſiue perfidia a q̄
dei gratia ad fidem tracti ſunt: facti lux: id
eſt veritas: qꝛ in luce manifeſtanꝛ quę ſunt.
Deniꝫ pagani in tenebꝛis myſtica ſua cęle
bꝛantes in ſpeleo velatis oculis illudūtur.
Ex his chꝛiſtiani facti cognita veritate: filij
lucis dicunꝛ: qꝛ deus lux ē: cuius fidē in veri
tate ſuſcipiūt. **Ut filij lucis ambula-
te. Nā fructus lucis in omni boni-
tate ⁊ iuſticia ⁊ veritate eſt.** Hoc dicit
vt ſic cōuerſenꝛ vt nō imerito filij lucis dicā
tur. Opera eni lucis palaȝ ſine timoꝛe fiūt:
tenebꝛarū autem opera in occulto: qꝛ illici-
ta ſunt: omne eni peccatuȝ palā fieri timet.
Probate quid ſit qꝺ placet deo.
Ex magnificentia ſanctitatis ⁊ bonitatꝭ ꝑ-
pendi poteſt: quibus deus operibus dele-
ctetur. Ipſe eñ dixit: Sancti eſtote: ſicut et Leuit. 19.
ego ſanctus ſum: dn̄s deus veſter. Et dn̄s:
Eſtote ait miſericoꝛdeſ: ſicut ⁊ pater veſter: Luc. 6.
hęc placent deo. In ſanctitate eñ purifica-
tio: in miſericoꝛdia vero plena ⁊ ꝑfecta iuſti
cia eſt. **Et nolite cōmunicare operi-
bus infructuoſis tenebrarum.** Mo
net ne maloꝛū actibus per cōſenſum pollua
mur: qui ſunt infructuoſi erga bonū ⁊ que-
ſtuoſi ad malum. **Magis autēȝ ⁊ ob-
iurgate que i occulto ab eis fiunt:
turpe eſt etiā iam dicere.** Nō ſolū alie
nos vult eos eē a malis actibꝰ: ſed ⁊ argue-
re mala facta eoꝝ qui in occulto turpiꝛ ope-
rātur. Tūc eñ pꝛobanꝛ peccata ſi arguanꝛ:
vt admirenꝛ filios lucis a quibꝰ cū iuſte ar-
guunꝛ contradicere nō poterūt: ꝟ magis eos
reuerebunꝛ. **Oia aūt cum obiurgāꝛ
manifeſtantur.** Uerū ē: quia tunc vidē-
tur peccata cum obiurgantur: quia qui pec
cat quādiu nō coꝛripitur: minime ſibi videꝛ
peccare. **Omne enim qꝺ manifeſta-
tur lux eſt.** In manifeſto ambiguitas nō
eſt: neꝫ excuſari poteſt qꝺ palam delictum
eſt. Sicut eni apparente ſole diem eē negari
iaȝ nō pōt: ita ⁊ manifeſtato peccato obiur
gatio falſa videri. **Et exurge de moꝛ-
tuis et continges chriſtum.** Doꝛmiti
onem hanc: ſtupoꝛeȝ mentis ſignificat: quę
alienatur a vera. Alienatio vero hęc ſpes
moꝛtis eſt. Ex qua reſurgere commonetur:

vt reſipiſcens agnoſcat veritatem quę eſt
chriſtus. Perfidi ergo et vitioſi demerſi in
cęnum ſub deſperatione vitę: vt reſurgant
ſiue emergant admonentur et habeant par
tem cum chriſto: vt de tenebris tranſeant
ad lucem ꝛ a morte ad vitam. **Uidete
ergo quomodo caute ambuletis:
nō vt inſipiētes ſed vt ſapiētes: re/
dimētes tēpus qm̄ dies mali ſūt.**
Quoniā ſuperius perfidiā ꝛ vitia vitę a dei
ſeruis arguenda mādauit: nūc vt prudēter
ea ipſa arguanꝰ propter ſcandalū ſubiecit:
vt inter perfidos cū prudentia cōuerſādum
ſit: maxime tempore quo perfidi regnant ꝓ
ſumētes de rege ꝓphano: vt ſi viderit chri/
ſtianus inquietū ꝛ iracundū cōtradictorem
diſſimulet ab eo: ne eū q̄dē incitet ad blaſ/
phemiā ꝛ tēpeſtatē mouendā: Illic autem
verba faciat: vbi datur facultas. Qm̄ eniꝫ
inter potentes ꝑfidos interrogatus q̄d ſit:
tacere nō debet: nec negare qđ ē: ita ꝛ ſi me/
tus eſt inter eos diſputare diſſimulandū ē:
quippe cū detrimentū ſit ſeminare ſupra ſpi
nas. Hoc eſt eni prudentis ſcire queādmo/
dum vnicuiqꝫ reſpondeat. Eſt em̄ qui quā/
uis perfidus ſit: nō tamē penitus intracta/
bilis eſt: vt nec audire ſe patiaꝰ verba fidei.
Eſt iterū in quo ſic feruet zelus perfidię: vt
nō tantū nō cum illo ſed nec ꝑſente illo tra/
ctetur de fide: perſtrepente enim illo ꝛ blaſ/
phemante multis ſit ſcandalum. Uñ pau/
lus ꝛ barnabas cū aduerſum ſe blaſphemā
tes audirent: excutientes veſtimenta ſua re
ceſſerunt ab eis. **Ideo nolite effici im
prudētes ſed itelligentes que ē vo
luntas dñi.** Dominus ieſus paci ſtuden
Ro.12. dum monet. Et vas electōis: Si pōt inquit
fieri qđ ex vobis eſt cum omnibus pacē ha/
1. Timoth.2. bentes. Et ad timothęū: ſeruū ait dñi: non
oportet litigare ſed manſuetū eſſe ad oēs.
Hęc eſt volūtas dñi: vt quę agenda ſunt a
ſeruis eius: cū modeſtia aganꝰ. Perturba/
tio em̄ ꝛ ſtrepitus ſiue cōtentio cū animoſi/
tate inimicitiam generat. Hęc ergo propter
ſuperiora ſubdidit: in quibus vult dei ſer/
uos corripere delicta hominū peccatoꝝ: vt
quia per hoc ſolet oriri diſſenſio ꝛ rixa: cum
temperantia ꝛ manſuetudine arguant pec/
catores: ne ad iracundiam prouocati inſili/
ant ad litem. Ideoqꝫ prudēter iſtud curan/
dum monet: vt ſit profectus. **Et nolite
inebriari vino in quo eſt luxuria.**
Sobrij poſſunt habere fiduciam arguendi.
Bona eni cōuerſatio terrorē incutit delin/
quenti: nec poterit qui arguiꝰ aſpere ferre
quia reprehendiꝰ: quādo ſcit optimā ꝯuer/
ſationem monentis ſe. Nam vbi ebrietas ꝛ
luxuria eſt: luxuria prouocat turpitudineꝫ.
Quāobrem ſobrios eos eſſe cōuenit: vt bo
nę cōuerſationis iura ſeruenꝰ. **Sed im/
pleami ſpū loquentes vobis i pſal
mis et hymnis et canticis: cātātes
et pſallētes i cordibus veſtris deo.**
Rationabilem vitam diligit ſpiritus ſanct⁹:
quia ſi bene vixerimus: implebimur eo: vt
memorat ad confitendum ꝛ extollendū dei
donum: diuerſo vocis canore: vt laus i deū
omni lingua canaꝰ. In quo eniꝫ eſt ſpirit⁹:
ſemper ſpiritalia meditaꝰ: vt non in labijs
tantum ſit: ſed de corde prorumpat: propꝰ
vet⁹ dictū dñi per ꝓphetā. Ait em̄: Plebs Eſa.29.
hęc labijs me honorat: cor autē eorū longe
eſt a me. **Gratias agentes ſemꝑ ꝓ
omnib⁹ in nomie domini ieſu xpi
patri ꝛ deo ſubiecti inuicem i timo/
re xpi.** Deo gratias in omnibus donis ei⁹
agere iubemur: qui etiaꝫ adoptare dignat⁹
nos eſt per chriſtum filiū propriū per quem
cognouimus eū: ꝛ didicim⁹ in ſpiritu deū:
quia deus ſpiritus ē: ad orandū alter alteri Ioh.4.
ſe ſubijciens propter timorem chriſti: q̄ hu/
militatem exequēdā mandauit. **Mulie
res viris ſuis ſubditę ſint: ſicut do
mino: qm̄ vir caput ē mulieris: ſic
ꝛ xps caput eſt ecclie: ipſe ſaluator
corporis. Sꝫ ecclia ſubiecta ē xpo:
ita ꝛ mulieres viris ſuis in oibus.**
Mulieres ſubditę eē viris naturali lege iu/
benꝰ: qꝛ mulieris auctor vir ē. Uñ ſicut dño
inquit: ita viris ſubditę eē debēt. Hinc ſara
dominū vocabat abraam. Sicut em̄ caput
ecclię chriſtus eſt: ita ꝛ vir mulieris. A xpo
enim eccleſia ſūpſit initiū: vnde ſubiecta ē
illi: ita et a viro mulier vt ſit ſubdita. In eo
tamen diſtat: quia mulier conſubſtantia vi
ro ē: eccleſia aūt in nomine poteſt nō in na/
tura participari chriſto. **Uiri diligite
vxores veſtras: ſicut ꝛ chriſtus di/
lexit eccliam et ſemetipſuꝫ tradidit
ꝓ illa vt eam ſanctificaret mūdans
lauacro aque i verbo: vt exhiberet
ipe ſibi gl̄ioſam eccleſiā nō habēteꝫ
maculā aut rugā aut aliq̄d hmōi vt
ſit ſancta et imaculata: ita et viri de**

bēt diligere vxores ſuas. Mulieres
humiles eſſe iubenꝰ: ꝛ reuerentiā habere vi
rorum. Uiri vero ita diligere mulieres ſuaſ
admonentur: vt etiā animas ſuas pro illis
ponant: cauſa dilectionis zelum habentes
circa affectum eaꝝ ꝛ diſciplinam vt religio/
ſę ꝛ ſanctę ſint. **Suū corpus diligit q̄
vxorem ſuā diligit.** Naturali rōne mu/
lier portio corporis viri eſt: ac per hoc vir in
muliere ſe ipſum diligit: qm̄ ſi fornicet in ſe
Gen.2. ipſū peccat: qꝛ duo in carne vna ſunt. Non
ꝫ perſonę ſubſtātiā diuidūt: vt per ꝑſonas
numer⁹ fiat naturę: ꝫ ſūt in vnitate naturę.
**Nemo eni vnquā carnē ſuā odit:
ſed nutrit et fouet eaꝫ: ſicut xps ec/
cleſiam.** Exemplo ſaluatoris: viros vxo/
res ſuas diligere hortaꝰ: ſicut chriſtus cor/
pus ſuū nutrit ꝛ fouet: ita ꝛ vir mulierē: qꝛ
caro eius eſt. **Quoniā mēbra ſum⁹
corporis ei⁹: de carne ipſi⁹ et de oſ
ſibus eius.** Hoc ſpiritaliter intelligēduꝫ
eſt. In eo em̄ dixit nos eſſe mēbra ei⁹ qꝛ ca/
put eſt ipſe totius ecclię: vt qꝛ per ipſū eſſe
cępim⁹: caput noſtrū dicatur: quaſi ex quo
omne corpus ſubſiſtat: vt mēbra eius om/
nis ſpiritalis creatura ſit: ſi tamen in nomi/
ne ei⁹ genu flectat. **Propꝰ hoc relin/
quet homo patrē et matrē et adhe/
rebit vxori ſue: et erūt duo in carne
vna.** Ad vnitatē cōmendandam vnitatis
dedit exemplum: vt ſicut vir ꝛ mulier vnuꝫ
ſunt per naturā: ita ꝛ xps ꝛ ecclia vnū intel/
liganꝰ eſſe per fidem. **Myſterium hoc
magnū ē: ego aūt dico in xpo et i ec/
cleſia.** Myſterij ſacramētū grāde: i vnita/
te viri ac fęię eē ſignificat. Nec ħ ꝓdit ꝫ aliā
cauſā q̄ nō diſcordet a memorato myſterio
flagitat: quā ſcit ad profectū hūani generis
pertinere: hoc eſt eccleſię ꝛ ſaluatoris: vt ſi/
cut relictis parentib⁹ homo vxori ſuę adhę/
ret: ita ꝛ relicto omni errore eccleſia adhęre/
at ꝛ ſubijciatur capiti ſuo qđ eſt chriſtus.
**Uerūtamē et vos ſinguli vnuſq̄ſ/
qꝫ ſuā vxorē vt ſe diligat: mulier au
tem vt timeat virū.** Qm̄ vna natura in
viro ꝛ femina ē: idcirco vir q̄ſi ſeipſū ita mu
lierē diligere cōmoneꝰ: mulier aūt qꝛ ꝑſona
inferior ē ꝯditōis cauſa nō naturę: viro ſub
iecta: timere aūt cum iubetur.

Capitulum ſextum.

**F Ilij obaudite parētib⁹ vrīs.
hoc em̄ iuſtū ē. Honora pa/**
Exo.20. **trem tuum et matrē.** Lex daꝰ filijs: vt
qꝛ parētib⁹ auctorib⁹ ꝯſtat obediāt eis. Iu/
ſtū ē em̄ vt reuerentiā exhibeant eis: per q̄s
ſunt. **Qđ ē mādatū primū ꝓmiſſi/ Ab.6.
onis: vt bene ſit tibi et ſis longeu⁹
ſuꝑ terrā.** Promiſſio hęc i exodo cōtineꝰ:
vt honorifici ſint parētes ꝛ bñ eēnt ꝛ proue/
ctoris fierēt etati. Quō tñ hoc primū māda
tū dixit: cū ꝯſtet primū mādatū ita ꝯtineri:
Nō ſint tibi alij dij ꝑter me. Deide: Nō fa/
cies tibi vllā ſilitudinē q̄ ſūt i cęlo ſurſū ꝛ in
t̄ra deorſū. Tertiū: Nō ſumeſ nomē dñi dei
tui iuanū. Quartuꝫ: Obſeruabis inq̄t ſab/
bata mea. Quītū aūt: Honora pr̄eꝫ ꝛ mr̄eꝫ
ꝛ cętera. Sꝫ qꝛ prima q̄ttuor mādata ad de
um ꝑtinēt: hęc i prima tabula ꝯtineri ſubin/
telligūꝰ. Cętera ad hoieꝫ: vt honoret parē/
tes: non occidat: nō fornicet: nō furetur: nō
falſum teſtimonium dicat: neqꝫ q̄cq̄ꝫ proxi/
mi ſui concupiſcat. Hęc ſex mandata in ſe/
cūda tabula videꝰ ſcripta: quoꝝ primū eſt:
honora pr̄eꝫ ꝛ matrē. Hac cā ꝫ dixit: qđ eſt
mādatū ꝑmū i ꝓmiſſiōe: vt diſcerneret inꝰ
mādata q̄ ad deū ꝛ inter ea q̄ ad hoiem ꝑti/
nēt. **Et pr̄es nolite ad iracūdiā ꝓ/
uocare filios vr̄os: ſed educate il/
los i diſciplina et correptione dñi.**
Ut lex poſſit ſeruari q̄ cautū eſt vt filij ho/
norificēt parētes: parentibus q̄ꝫ alia lex ab
apl̄o daꝰ: vt ſic imbuāt filios: ne mādata le
gis ꝯtēnant: qꝛ ſi i tiore dñi fuerint enutriti
poterunt obſeruare q̄ ꝑcepta ſūt. Nā ſi ad
irā ꝓuocāt filios: nec ipſi modū legꝰ cuſtodi
unt. Cogere em̄ eos videꝰ vt ꝑuaricatores
inueniaꝰ. In ira eniꝫ nemo agnoſcit quid
ſit vtile: idcirco temperātiam parentum ex/
emplo debent addiſcere: vt quę vtilia ſunt
ſectentur. Meminiſſe enim debent patres
quia ꝛ ipſi fuerunt filij: ꝛ noluerūt vtiqꝫ ex/
acerbari a patribus. Filij quoqꝫ cognoſce/
re debent qꝛ futuri ſunt patres: et nolunt
inhonorari ab eis. Idcirco vtriqꝫ exhibeāt
inuicem quod exquirunt ad inuicem.
**Serui obedite dominis carnali/
bus cum timore ꝛ tremore: in ſim/
plicitate cordis veſtri ſicut chriſto.**
Quoniā omniū ſublimior et ſola potēs eſt
religio noſtra: ꝛ quę credentibus cęlorū re/
gna pollicet. Ne hac igiꝰ cauſa ſupbia na/
ſceretur hominibus: omnes debita cōditio
num ꝛ officiorū pręſentiū iubenꝰ exoluere:
vt ꝛ magis incitent perfidorum animos ad
culturā dei: quā vident ꝛ iuſtam ꝛ humileꝫ:

Videntes aūt deum melioraſſe ſeruos: ⁊ in reddendis obſequijs fideliter ꝑfeciſſe. Serui quoqꝫ dum cernunt manſuetudinē dominorum omni auiditate concupiſcūt fidem: cuius tā placidis retinaculis gubernat humana officia. Nam ⁊ qui in conditione eſt: ſi habuerit famulū nō vult cōtemni ab eo: ideoqꝫ nec ipſe debet contēnere dn̄m ſuū: ⁊ ſicut vult agere ſecū dominū ſuum: ita et ipſe agere debet cum ſeruo ſuo: ⁊ ſic poterit placere deo. **Nō ad oculum ſeruientes quaſi hominibus placētes facientes volūtatem dei ex animo cum benignitate ſeruiētes dn̄o ⁊ nō hominibus: ſciētes ꝙ vnuſquiſqꝫ qđcūqꝫ fecerit bonum hoc cōſequetur a domino ſiue ſeruꝰ ſiue liber.** Propter timorem dei iuſta ⁊ fidelia vult hominibus exhiberi ſeruitia. Deo enim ſeruit cuiꝰ tura in obſequijs dn̄i carnalis cuſtodit: quē ſibi pro iuſtis actibꝰ in die iudicij vicē reddere ⁊ ceteris omnibus audit teſtari. Que res poteſt proficere etiā ad ſalutē dominorum. Videntes eniꝫ ꝙ difficile eſt ſeruos ꝑ dei gratiā factoſ fideles miniſtros: poterūt dei gloriam collaudare. **Et vos domini eadem facite ad illos: dimittentes minas: ſcientes qđ ⁊ veſter ⁊ illorū dominus eſt in celis: ⁊ perſonarum nō eſt acceptio apud deum.** Nō ignorantes vtiqꝫ carnales domini: deū omniū dominū eſſe cōmunē: talia exigant
Matth. 7. ſeruitia: qualia a ſe exigi nō ferant egre. In qua em̄ quis mēſura menſurauerit: remetietur illi: dominus em̄ iuſtꝰ iudex: cauſas diſcernit nō perſonas. **De cetero confortamini in domino ⁊ in potētia virtutis eius.** Poſt omnia merita ⁊ hortamenta ⁊ diſciplinę ordinē traditū religioſe ⁊ diſpoſitionē myſterij manifeſtā: robuſtos illos vult eſſe in fide: fiducia poteſtatis dei: vt ſcientes firmam eſſe ſpem promiſſionis: prompti ſint circa obſequia dei erigētes gubernacula contra fluctos excitos impudentia inimici. Tempeſtatē eni dei ſeruis commouet: ſed ipſe naufragiū facit. **Induimini vos armis dei: vt poſſitis ſtare aduerſum natiōes.** Arma dei fides eſt ſtabilis: per quā ſolaꝫ ſemper victus eſt ſathanas. **Qm̄ nō eſt vobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguineꝫ ſed aduerſus pricipatus ⁊ ptātes huius mūdi: tenebrarū harum rectoreſ: aduerſuſ ſpiritalia nequicie in celeſtibus.** Certꝰ apoſtolus qꝛ exitia quę a perfidis dei famulis irrogant: auctore diabolo miniſtrant: cuius altitudo grandis ⁊ hominibus impoſſibilis ē: monet aduerſus hęc arma dei ſumēda cuiꝰ ſoliꝰ virtute ſuperāt ⁊ deſtruūt oīa machinamēta eiꝰ. Ipſe eſt eni cuius ſatellites ſunt: quos tenebrarum harum dicit rectores ſpiritus nequiſſimi qui degunt in celeſtibꝰ in firmamēto mundi. Hi ſūt erroris duces: tenebraruꝫ rectores: hoc eſt ignorātię ⁊ perfidię prępoſiti. Rectores eni tenebrarū in peruerſū intelligendi ſunt gubernare quaſi incredulitatis magiſtri. **Ideo accipite vniuerſitatem armorū vt poſſitis reſiſtere malo: et in omnibus perfecti ſtare: ſuccincti lumbos veſtros ī veritate: et induti loricam fidei et calciati pedes ī preparatōe euāgelii pacis; Super his oībus aſſumētes ſcutū fidei ī quo poteritꝭ omnia tela maligni ignita extiguere: et galeam ſalutis et gladium ſpūs qđ eſt verbum dei.** Quoniaꝫ contra atrociſſimos hoſtes et omni tergiuerſatione callidos belluꝫ gerimus: idcirco omni cautela ⁊ ſollicitudine vigilare debemus: vt quacunqꝫ temptauerint munitos nos ⁊ prępararatos inueniant. Neceſſe ē em̄ vt ⁊ deꝰ adiuuet: quos viderit in ꝑcibꝰ vigilare: ⁊ de armis eiꝰ expectare victoriā. In huiuſmōi aūt bello ſobria mente opus ē: ⁊ pura cōſciētia: qꝛ nō cōtra carnalia nequicie ſ aduerſus ſpiritalia dimicaꝣ. Cōtra terrigenos em̄ hoſtes corpus ſagina roboratur: ⁊ poculis mens incitatur: vt repugnādi ſumat audaciam. Aduerſus ſpiritalia enim nequitię: ſpiritaliter repugnandum eſt: ⁊ ſobrietatis ⁊ abſtinentię arma ſumenda ſūt: vt infuſi ſancto ſpiritu immundos ⁊ erraticos ſpiritus deuincamus. Sic itaqꝫ ſuccingemus lumbos noſtros in veritate: ſi parati ſumꝰ errori reſiſtere. Ois enim qui operari vult ſuccingit ſe: vt ablato impedimento diligentius operetur.

Per omnē orationem ⁊ precem orantes in omni tempore ī ſpiritu ⁊ in ipſum vigilātes: in omni perſeuerātia ⁊ obſecratiōe pro omnibuſ ſanctis ⁊ pro me: vt detur mihi ſermo in adaptionem oris mei: exerte

notum facere myſteriū pro quo legationē fungor in catena: vt in ipo exerta libertate vtar prout oportet me loqui. Si recte ↄuerſemur: ſpiritus ſāctus manet in nobis: ⁊ qđ poſtulamꝰ poſſumus impetrare. Hoc eſt ergo in ſpiritu ſemper orare: munda conſcientia ⁊ fide integra precem ad deum dirigere. In carne eni orat qui polluta mente precatur iterum peccaturus: nō de euentu aut ſubreptione ſed de ꝓpoſito. Sed poteſt nō peccari ad mortem: ſi perſeueranter oretur vt animꝰ ſedula mēte intentus ſit ſemper in dei legeꝫ: ea meditāſ die noctuqꝫ quę amat deus: tunc ⁊ pro ſanctis poſſunt orare. Nō eſt enim indignū vt pro inuicem ſollicita ſint membra: nec temerarium poterit videri ſi pro magiſtro diſcipuli idonei interpellent: adiuuātes eum vt poſtpoſitis impedimentis libertate vtatur ad prędicādum: ſicut traditum eſt ab auctore: ne preſſus vi tribulationum: ipſa formidine acumē doctrinę obtundat: amiſſa ſeueritate. Duplici igitur genere pro ſe orandū hortatur: vt et ſenſus eius impleaꝣ ſpiritu ad eloquendum plene myſterium: et facultas illi detur audacię in aſſerendo: quā vtiqꝫ precem libenter audit deus. Videt enim legationem ſuaꝫ in apoſtolo deſpici: vnde vtiqꝫ indignatꝰ in cauſa ſua nō negabit effectum. Si enim cōſuetudo ⁊ lex eſt: legatiſ hominū nō inferre exitia: ꝗ pręſūptiōe ⁊ audacia legatis dei nō ſolū exitia ſ ⁊ mors irrogaꝣ: qre ⁊ dicit: Pro quo legationē fūgor in catena. Nō eni permittebaꝣ libere loqui ſed in ſubiectione ⁊ neceſſitate verba dei referens: vinculis: plagis ſubijciebaꝣ ⁊ mortibus: Et lapidatus eſt eni: ⁊ ad beſtias pugnauit epheſi. **Vt autez ſciatis ⁊ vos ea que circa me ſunt quid agaꝫ: plene notuꝫ faciet vobis tythicus dilectus frater ⁊ fidelis miniſter ī domino quē miſi ad vos in hoc ipſum vt cognoſcat que circa vos ſunt: et cōſoletur corda veſtra.** Per tythicum epheſij diſcūt quid agat apl̄s: ⁊ idē cognoſcit quid agerēt epheſij. De apoſtolo: quia diuina erant quę agebat dubiū non erat: ſ hoc ſciendū erat de eo quid ageret inter perfidos ⁊ inſidias eoꝝ. De epheſijs vero hoc cognoſcendū ſi proficerent nec ne. Vt ergo obedirent ⁊ libenter audirent verba tythici hunc cōmendat: ⁊ fratrem iſtū dilectiſſimū vocās ⁊ miniſtruꝫ dei idoneū. **Pax fratribus et charitas cū fide a deo patre et domino ieſu chriſto.** Pacē quę eſt ianua dilectionis: optat eſſe cuꝫ fratribꝰ ⁊ charitatem cum fide: vt ingreſſi per paceꝫ poſſint manere in charitate: quę eſt ex fide. Hęc eſt eni dei patris ⁊ filij eius domini noſtri ieſu chriſti. **Gratia cum omnibuſ qui diligunt dominū noſtrū ieſuꝫ chriſtū ī incorruptione.** Preſciꝰ apoſtolus multos futuros deſperatę fidei ſenſum habentes de domino noſtro ieſu chriſto: cū his ęternam gratiam dicit manſuraꝫ qui diligunt chriſtum: recte de illo ⁊ cuꝫ dei patris voluntate ſentientes. Qui enim degenerē hūc dicūt data illis gr̄a auferetur.

Explicit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in ep̄lam beati pauli ad Epheſios.

Incipit prefatio eiuſdē in ep̄lam beati pauli ad Philippenſes.

p

Philipenſibus verbū fidei apoſtolꝰ tradidit. Somnio em̄ monitus eſt ſicut cōtineꝣ in actis apoſtoloꝝ: vt accederet ad eos ⁊ aperiret aures eorum ad recipiendū ſermonē dei. Multis ergo diebus cōmoratus apud eos: inſtruxit eos doctrina domini: ⁊ quia poſt diſceſſum eiꝰ nō ſunt tranſlati ad aliud ſicut ⁊ galatę: ſed permanſerūt in fide nō recipiētes pſeudo apoſtolos: ꝑ ep̄lam laudat eos gaudēs in ꝓpoſito cordis eoꝝ. In laude eni hoꝝ alioꝝ vituperatio cōtineꝣ. Corinthij eni multo tempore audiētes apl̄m: recedēte eo a diuerſis pſeudo apoſtolis fuerant euerſi: vnde iſti iure laudanꝣ. **Explicit prefatio.**

Incipit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in ep̄lam beati pauli ad Philippenſes. Ca. primum.

p

Aulus et timotheuſ ſerui ieſu chriſti. Apoſtolū ſe tacet: quia his ſcribit ꝗ de illo recte ſētirēt: iō dignitatē ſuā ſupprimit. Erat em̄ his manifeſta. Cōditionē xp̄o fatetur: quia qui chriſtum confitetur dominuꝫ: hic liber eſt ⁊ habet ſaluteꝫ. **Omnibus ſanctis in chriſto ieſu.** Sanctis ſcribit more ſuo: ſed qui in chriſto ieſu ſancti ſunt:

id eſt qui deum ⁊ hominem chriſtum faten-
tur. Fotinus enim chriſtum deum negat: et
manicheus hominē: ideoq̃ immundi ſunt.
Non ergo his ſcribit: qui mendacijs ꝓprijſ
ſupprimunt veritatem. Qui ſunt phi-
lippis. Quibus ſcribat ſignificat. Cū
epiſcopis ⁊ diaconibus. Hoc eſt cum
paulo ⁊ timotheo qui vtiq̃ epiſcopi erant:
ſimul ⁊ ſignificauit ⁊ diaconos qui miniſtra
bant eis. Ad plebem enim ſcribit. Nā ſi epi
ſcopis ſcriberet ⁊ diaconibus: ad perſonas
eorum ſcriberet: ⁊ loci ipſius epiſcopo ſcri-
bendū erat: nō duobus vel tribꝰ: ſicut ⁊ ad
titum ⁊ timotheum. Gratia vobis et
pax a deo patre noſtro: ⁊ domino
ieſu chriſto. Manifeſtum eſt deū patrē
eſſe: Chriſtum vero ieſum dominū noſtrū.
Nunquid nō videtur plus deū eſſe q̄ pa-
trem? Sed inter homines in mundo: apud
deum vero patrem: ⁊ apud chriſtū dñm cō-
cordia eſt. Hic enī: hoc eſt ī mūdo ideo plus
ē dñs q̄ pater: quia aut ⁊ ipſiꝰ patris domi-
nus eſt: aut pater filium nō ſuę conditioni
generat ſed alienę. Deus autē ſic genuit vt
in poteſtate eius ſint quos genuit: vt nati
ingenui: ſerui tamen eius ſint: cum hos tra
dit proprio filio: reddit illos etiam ſeruos fi
lio ſuo: vt ſit dominus eorū ſicut dicit: Pa
Joh.17. ter quos dediſti mihi tui erāt ⁊ mihi eos de
diſti: vt in patre ⁊ filio ſerui ſint dei vnius.
Ego quidem gratias ago do-
mino ſuper omni memoria veſtra:
ſemper in omni oratione mea pro
omnibus vobis: cum gaudio ora-
tionē faciens ſuper cōmunicatione
veſtra in euangelio. Primum quidem
domino gratias agit: cuius nutu proſpera
omnia cedunt fidelibus: ī omni oratiōe ſua
memor eorum cum exultatione: qđ partici-
pes facti ſint euangelij: ſicut dicit petrꝰ apo
1. Petri. 1. ſtolus: inter cętera dicens: Vt ſitis inq̄t cō-
ſortes diuinę naturę. A prima die vſq̃
nunc. Preuidit enim apoſtolus deuotio-
nem illorum ⁊ fidē ratā ex ipſis principijs:
⁊ gauiſus eſt in eis ſemper ſciens multis ex
emplo futuros. Confidēs in hoc ip-
ſum quod qui inchoauit opus bo-
num perficiet vſq̃ ad diem chriſti
ieſu: ſicut eſt iuſtum mihi hoc ſenti-
re pro omnibus vobis: eo qđ ha-
beā vos ī corde tā in vinculis me-
is q̄ in defenſione et confirmatio-
ne euangelij: quoniā omnes mihi
participes gaudij eſtis. Securus de
bonitate ⁊ iuſticia dei: ⁊ de horū fide nō am
bigens: confidit ꝙ dei auxilijs adiuti: perſe
ueraturi ſint in fide vſq̃ ad diem domini in
quo remunerandi ſint perſiſtentes in fide.
Nec aliud debuit de his ſentire quos ſemꝑ
inflexibiles in deuotione dei expertꝰ ē: tam
directum ⁊ infatigabilem curſum eorum vi
dens: vt cogitaret dignos hos ſibi partici-
pes gaudij eſſe. Vnius enī fidei hoīes con-
gaudere oportet de ſpe futurę imortalitatis
⁊ glorię. Teſtis enī mihi eſt deus:
quēadmodum deſiderem oēs vos
in viſceribus chriſti ieſu. Deū teſtat:
vt affectū cōmēdet iuſti. Qui enim multū
de aliquo ſentit: vt credibile hoc faciat teſti
ficatur: ꝑ qđ ⁊ prouocat deſiderium illorū
erga ſe: vt deſiderati deſiderent. Deſiderat
ergo omnes hos: nō humana cupiditate: ſ;
in amore chriſti: nō carnis affectu ſed ſpiri-
tus: vt participes hos habeat: ⁊ ī ſenſu my-
ſterij diuinitatis ⁊ incarnatiōis domini ie-
ſu chriſti. Et hoc oro vt charitas ve
ſtra magis magiſq̃ abūdet ī agni-
tiōe et omni ſenſu: ī hoc vt ꝓbetis
q̄ ſūt vtilia: vt ſitis ſinceri et inoffē-
ſi ī die chriſti: repleti fructu iuſticię
per xp̄m ieſū ī gloriam et laudē dei.
Deo adiutore ordinē diſciplinę chriſtianę
vult eos ībuere: vt q̄ firmati ī fide ſunt nō
ſint neſcij ſacramēti credulitatis ſuę: ⁊ ſcien
tes diſcernere vtilia a cōtrarijs: iuſticię ope
ribus ornent doctrinā domini: fructum fa-
cientes imortalitatis ad abūdātiā omniū
bonoꝝ: vt glioſus ī hiſ appareat mgr̄ gētiū.
Scire autē vos volo fratres qđ
que ad me attinent magis in profe
ctum euangelij venerunt: ita vt vin
cula mea manifeſta in chriſto facta
ſint in omni pretorio: ⁊ ceteris om
nibus: ⁊ plures ex fratribus in do
mino confidentes: vinculis meis
ceperūt magis audere ſine timore
verbum dei loqui. Alij quidē et ꝓ-
pter inuidiam et cōtentionem: qui-
dam vero propter bonam volunta-
tem chriſtum predicat. Alij quidē
ex charitate: ſcientes qđ ī defenſio-
nē euāgelij poſitus ſū. Aliqui ve-

ro ex cōtentione chriſtū annūciāt:
nō ſimpliciter exiſtimātes qđ preſ-
ſuram ſuſcitent vinculis meis. Hęc
explanatione nō indigent: tamē propť ſol-
licitudinē noſtram ne qua in dubiū veniāt
per ordinem apertius ꝓſequamur. Quā ſu-
perius participes hos gaudij ſui ꝓnuncia-
uit: ideo quid ꝓfecerit prędicatio eius inſi-
nuat quaſi caris: ita vt omnibꝰ innotuerint
paſſiones eius pro chriſto. Per hanc humi
litatem glioſum ſe indicat: vt habeāt occa-
ſionem gaudendi amatores eius: quia cuiꝰ
vincula in chriſto manifeſtant dignitas eiꝰ
crebreſcit. In omni ꝑtorio ⁊ ī cęteris omni-
bus: id eſt in omni iudaiſmo ⁊ per vniuer-
ſas eccleſiaſ gentiū. Pręeſt enī iudaiſmus:
quia ipſi facta promiſſio ē: ſicut dicit domi-
Joh.4. nus: Quia ſalus ex iudęis eſt. Ideoq̃ pl̄es
ex fratribus exemplū ſuum ſecutos: auſos
dicit fuiſſe loqui verbum dei cum fiducia.
Cōſtantia enī eius multos animauit: vt nō
timerent euangelizare cōperto exēplo apo-
ſtoli qđ deus eſt: vt tueatur diligentes ſe: ſ;
⁊ alios falſos fratres: non fiducia neq̃ dile
ctione dei ſed cōtentione zeli incitatos: dei
verbū dic̄ ꝑdicare quaſi inuidos. Pl̄es er-
go ex fratribꝰ ſincera quidē ſed diuerſa vo-
luntate chriſtum annūciabāt. Alij enim bo
na voluntate hoc agebāt ad gloriā dei ſoli-
us: Alij vͦ charitate incitati apoſtoli: certi
de tuitione dei. Sic iterū econtra alia duo
genera ponit: quę nō ſincero animo ꝑdica-
bant. Quidam enim inuidētes apoſtolo cō
tentione hoc agebāt: alij vero aſtutia ſimu-
lationis chriſtum annunciabāt: vt poſſint
ſeditiones excitare apoſtolo: quaſi auctori
huius ſectę: qui mſtos aggregauerat ſuę cō
ſpiratiōi. Maior enī inuidia creſcebat apo-
ſtolo quādo ex latere eius multi videbātur
docere. Quid enī? Dū tamen omni
modo: ſiue occaſione: ſiue veritate
chriſtus annūcietur: et in hoc gau-
deo: ſed et gaudebo: ſcio enī ꝙ hoc
mihi procedit ad ſalutem ꝑ veſtrā
precem et ſubminiſtratiōem ſpiritꝰ
ieſu chriſti: ſecūdum cōtemplatiōē
et ſpem meam: quia ī nullo confun
dar ſed ī omni ex certa fiducia ſicut
ſemper et nūc magnificabitur chri-
ſtus in corpore meo: ſiue per vitā
ſiue per mortē. Mihi enim viuere
chriſtus eſt: et mori lucrum. Primū
gaudiū eiꝰ eſt in fratribus: qui bona volūta
te chriſtum annunciant. Deinde etiā in eo
ſe dicit gaudere: ꝙ fallacia hominū aduer-
ſus eum cōpoſitū erat: vt ad inuidiā eius ⁊
preſſurā xp̄s prędicaretur. Hoc enim dicit
ſibi ad vitam proficere qđ illi parauerāt ad
mortem. Hanc enim vitam ſuam dicit eſſe
ſi chriſtus omnibus prędicetur ⁊ ſe etiā mo
ri paratum vt hoc poſſit impleri: ſciens ma
gnam ſibi ꝓ hoc voto et efficacia dari poſ-
ſe mercedē. Imperita enim malitia aduer-
ſum ſe ſemper machinatur dum neſcit. Ad
calcandam ergo horū maliuolentiā qui te-
cti fallacia: inſidias vitę eius tendebāt: dei
ꝑſidijs ſe muniri teſtatur. His quos vtiq̃
ſocios gaudij ſui dicit adiuuantibꝰ oratio-
ne propter cōmunē alacritatem: ⁊ ſancti ſpi
ritus ſubminiſtrationem: qui contra volun
tatem illorum ⁊ vias aperiret ꝑdicāti: dans
gratiam ⁊ fiduciā verbis eius: vt orta s ſe-
ditiones compeſceret. In nullo ergo ſe di-
cit cōfundi in doctrina chriſti: quia et ſpes
magna promiſſionis eſt: et quia nihil in ea
turpe ⁊ inhoneſtū aut fallax eſt: ſicut apud
paganos: ſed aperta ſimplicitas. Hinc eſt
vnde cum omni cōſtātia nō cedit aduerſis
vt magnificetur chriſtus in corpore eius: ſi-
ue occidatur: ſiue cęſus euadat. Ex eo enim
quę ⁊ quāta ſpes in chriſto eſt cōſideratur:
quando nō ſolum cędi ⁊ affligi pro eo: ſed ⁊
mori paratus eſt. Vitam enī ſuam ſiue ī ꝑ-
ſenti ſiue in futuro chriſtum eſſe dicit: ſicut
⁊ euangeliſta iohānes teſtatur dicens: Qđ Joh.1.
factum eſt in ipſo vita erat: et vita erat lux
hominum. Pro hac vita mortale corpꝰ tra-
didit: vt id recipiat in ęternum: ac per hoc
lucrum computat mori pro chriſto. Si er
go viuere in carne hic mihi fructus
operis eſt: ⁊ quid elegam ignoro.
Coartor autem ex his duobus de-
ſiderium habens diſſolui ⁊ cū chri
ſto eſſe: multo enim melius eſt. Re-
manere autē ī carne valde neceſſa-
rium propter vos: et hoc certū ha-
bens: ſcio quia manebo et perma-
nebo oībus vobis in veſtrum pro
fectum et gaudium fidei: vt gloria
veſtra abūdet in chriſtum per meū
aduētum iterū ad vos. Manifeſtū eſt
qđ dicit: q̄ ſi in carne poſitꝰ nō ocioſū ē ꝙ
viuit: habet enī fructū opiſ ſui. Quid elegā
inq̄t ignoro. Duabus enim ex cauſis vrget.

Habet enim deſiderium excedere: et cum
chriſto eſſe: multomelius eſtimans vt iam
preſens ſit apud deum: vt exoptatis ⁊ pro/
miſſis fruatur. In carne vero vt ſit adhuc
neceſſariuȝ dicit: propter inſtructionem cre
dentium. Et cum diſſolui et cum chriſto eē
multomagis melius dicat: certum tamen
hoc ſcire ſe proteſtatur: quia manebit ī car/
ne ad profectum fidelium: vt gloria eorum
abundet in domino: proficiens ad laudem
apoſtoli: cum iterum viderint eum. Incre/
mentum eñi faciūt ſciētię: ⁊ plenius fundā/
tur in fide. Quātum affectum habeat circa
credentes: vt hoc qđ multomelius eſſe di/
cit ſibi nō eligat: ſed hoc velit qđ expediat
multis. Certus etiam domino hoc placere
qđ pro multoruȝ ſalute proficiat. Quis nō
tertij cęli cupidus: ſperneret omnē curā pręe
ſentē? Quis nō paradiſi ſuperioris deſiderio
omnia hęc poſtponeret? Quis nō verborū
arcanorum memor humana eloquia euita
ret? Quis nō poſt tāta exitia: eligeret requi
em? Sȝ qꝛ charitatē oibꝰ antepoſuit: hoc ſe/
cutus eſt qđ proficeret fratribus. Tātuȝ
digne in euangelio chriſti cōuerſa/
mini. Dignā cōuerſationem vult eos ex/
hibere diſciplinę dominicę: ne pęniteat euȝ
voluiſſe remanere in carne. Ut ſiue cuȝ
venero ⁊ videro vos: ſiue abſens
audiā de vobis: qđ ſtetis ī vno ſpi
ritu vnanimes pariter cū fide euā/
gelij certantes ⁊ nō paueſcentes in
quoquā ab aduerſarijs: que ē illis
oſtentatio interitꝰ: vobis autem ſa
lutis. Unanimes vult eos eſſe ī fide ⁊ de/
notione cōtra aduerſarios: vt eadem audi/
at de illis abſens quę videt ⁊ pręſens: vt in
nullo pauentes minas aut terrores aduer/
ſariorum: cuſtodiant fidem: ſcientes qꝛ eis
qui pro chriſto tribulantur ad ſalutem pro/
ficit: illis vero qui tribulant ad perditionē.
Et hoc qꝛ a deo donatū eſt vobis
p chriſto: nō ſolū vt in eum credatꝭ
ſed etiā vt pro illo patiamini: idem
certamen habētes quale ⁊ vidiſtis
in me ⁊ nūc audiſtis de me. Quāquā
dei gratiā extollat in oibus: ad laudē tamē
illorum proficit qđ dicit: quia deus illis cō/
ceſſit pati p chriſto. Nō eni ꝯcedit vel donat
niſi amatoribus chriſti. Ideo dixit pro chri
ſto donatum eſt vobis: vt a patre deo do/
natum ſit diligentibꝰ chriſtū: vt ad augmē/
tum meritorum ſuorum patiantur pro chri/
ſto: ſequētes exempla doctoris ſui: omni cō
fidentia certent ad triūphādos infideles.

Capitulum ſecūdum.

I qua ergo exhortatio ī chri
ſto: ſi qđ ſolatiuȝ charitatis:
ſi qua ſocietas ſpiritꝰ: ſi qua
ſunt viſcera ⁊ miſerationes: imple/
te gaudium meum vt ideȝ ſapiatis
eandem charitatem habētes: vna/
nimes vnum ſentiētes: nihil ſecun
dum irritationes: neqȝ ſecundum
inanem gloriam: ſed in humilitate
mentis: alius alium exiſtimātes ſu
periorem ſibi: nō que ſua ſūt vnuſ/
quiſqȝ cōtemplantes: ſed que alio
rum ſunt. Hoc dicit: quia ſi eſt vera ex/
hortatio ſpei in chriſto apud vos: qua nos
inuicem cōſolamur: ſi ſolatiū charitatis cō/
munis: ſi participatio ſpirituſſancti p quaȝ
iungimur ī vno corpore nouo: ſi aliqua ſūt
viſcera: id eſt ſi in animo veſtro ſum ſicut et
vos in meo: ſi miſeratiōes: hoc eſt ſi affectꝰ
pietatis in amore ē: implete gaudiū meuȝ.
Hęc quę enumerat tunc vera probanda ſi/
gnificat: ſi iſta quę ſubter mādat fuerint ſer
uata vt vnanimes ſint et ſpiritu humiles:
nō ſe inuicē prouocātes: ſed ī charitate gau
dētes: vt gaudium plenum ſit in eis apoſto
li. Sic ergo eos conſtringit: vt ſi hęc nō cu/
ſtodierint: nec in ceteris pbati videant: vt
quia in alijs nolunt ſe improbatos videri:
iſta quoqȝ ſeruēt vt pfecti ſint. Sine dubio
enim erant inter eos diſſentientes ⁊ inquie
ti: ⁊ qui inani glorię ſtuderent contendere:
⁊ vincere volentes cū animi atrocitate: vbi
premium nō eſt: ſed parit lites ⁊ rūpit cha/
ritatem. Quę enim poteſt eſſe plebs in qua
vaſa aurea ⁊ argentea tantum ſint: nō ⁊ li/
gna ⁊ fictilia? Sed poſſunt exercitio boni ī/
mutata fieri aurea et argētea: quia nō natu
rę vitium eſt: ſed volūtatis. Hoc enim
ſentite in vobis qđ ⁊ ī chriſto ieſu:
qui cum in forma dei eſſet: nō rapi/
nam arbitratus ē eſſe ſe parē deo.
Chriſtus ſemper in forma dei erat: qꝛ ima/
go ē inuiſibilis dei. Sȝ apl's de dei filio cū
incarnatus homo factꝰ eſt: tractat dicens:
Hoc ſentite in vobis qđ et in chriſto ieſu: id
eſt de deo ⁊ homine: qui cum in forma dei
eſſet: inter homines vtiqȝ conuerſatus ge/
ſtis ⁊ operibus apparebat eſſe deus: Forma

eni dei nihil differt a deo. Ideo eniȝ forma
⁊ imago dei appellatus eſt: vt intelligeretur
nō ipſe pater eſſe deus: ſed hoc eſſe qđ deus
eſt. Hic ergo nō rapinam arbitratus eſt eſſe
ſe parem deo. Sciens enim in forma dei ſe
Ioh.10. eſſe: nō furatus eſt vt diceret: Ego ⁊ pr vnū
Ioh.5. ſumus: Et in iohānis euāgelio: Propterea
inquit perſequebant iudei ieſum: quia non
ſolū ſoluebat ſabbatū: ſed ⁊ patrē ſibi pro/
priū dicebat deū: eqlē ſe faciens deo. Iure
ḡ exequauit ſe deo. Ille eñi arbitratur rapi/
nam: qui ſe pareȝ facit ei a quo inferior eſt.
Sed ſemetipſū exinaniuit formā
ſerui accipiens: in ſimilitudinē ho/
minū factus: ⁊ habitu inuentus vt
homo: humiliauit ſemetipſuȝ factꝰ
obediēs patri vſqȝ ad mortē: mor/
tem autem crucis. Chriſtus igit ſciens
in forma dei ſe eſſe: equalē ſe oſtendit deo:
Sed vt humilitatis legē doceret: iudeis ſe
cōprehendentibus: nō ſolū nō repugnauit
ſed ſemetipſū exinaniuit: hoc eſt poteſtatē
ſuam ab opere traxit: vt humiliatus ocioſa
virtute infirmari videret. Formā ſerui acci/
piens dum tenetur ⁊ ligat ⁊ verberibꝰ agit
vſqȝ ad cruceȝ: factus obediens patri cui ſe
equalem ſciebat. Nō ſibi defendit equalita
tem: ſed ſubiecit ſe. Hāc patiētiā ⁊ humilita
tem imitari nos docet: vt nō ſolū coequali/
bus nō nos anteponamꝰ: verūetiā incline/
mus nos auctoris noſtri ſecuti exemplum.
Formā tñ dei nō accepiſſe dicit: ſed eſſe in
forma dei. Serui autē formaȝ accepiſſe: dū
quaſi peccator humiliat. Serui autē ex pec
cato fiunt: ſicut cham filius noe: q̄ primus
merito nomē ſerui accepit. Nō eñi mihi ſic
quibuſdā videt ſic formā ſerui accepiſſe dū
homo natꝰ ē. Vide eni qđ dicat: Hoc ſenti/
te in vobis qđ ⁊ in chriſto ieſu: id eſt deo et
homine. Ante incarnationem eñi: aut chri/
ſtus poteſt dici: aut ieſus: quia ſimul ambo
nomia ⁊ hominis filiū ⁊ dei filiū ſignificāt.
Nam ante natiuitatē qđ dicit inter cetera:
I.Cor.10. Petra autē erat chriſtꝰ: ⁊ nō tēptemus chri/
ſtuȝ: ſicut quidā tēptauerūt. Ubi ḡ aut de/
um aut homineȝ vult ſignificare ſcriptura:
vnū e duobus ponit: aut ieſuȝ aut chriſtū:
Dei eni filius homo natus: ſic in forma dei
erat: qꝛ cum homo videret opera dei facie/
bat vt in geſtis rebus appareret deus eſſe q̄
tantum homo eſſe putabat. Opera eñi for/
maȝ ſignificabāt: vt qꝛ opera eius nō vtiqȝ
hominis opera ſunt: hic qui in ope vel for/
ma dei erat deus intelligeret. Forma enim
dei quid ē niſi exēpluȝ: qđ deꝰ apparet dum
mortuos excitat: ſurdis reddit audituȝ: le/
proſos mundat ⁊ alia? Quomodo autē ho/
mini ſimilis factus dicitur: ſi homo tantuȝ
erat: ⁊ qua ratione habitu repertus vt ho/
mo eſt ſi nō eſſet ⁊ deus: niſi quia cū anteqȝ
ſe inclinari permitteret: ſemper in dei virtu
te viſus ſit: poſtea infirmatꝰ in habitu ho/
minis repertus eſt? Nam in mōte vtiqȝ q̄ſi
deus apparuit: ⁊ in mari pedibus ambulās
nō ſolū homo ſed ⁊ deus viſus ⁊ intellectꝰ
eſt. Deniqȝ qui erant in naui quid dicunt?
Vere filiꝰ dei ē hic. Iſta ergo virtute ceſſan Matth.14.
te: velut homo viſus eſt. Ideo eni dicit: q̄ſi:
vt illud ſignificet: quia ⁊ deus eſt. Infirmi/
tatis enim cauſa: deum dicit ſimilem factū
hominibus: qđ in ſubiectis aperit dicens:
Humiliauit ſemetipſū factus obediens vſ/
qȝ ad mortē: mortē auteȝ crucis. Hinc ē vn/
de habitu repertꝰ vt homo eſt. Retinēs eñi
virtutem ſuam ne appareret in eo: vt homo
viſus eſt ⁊ occiſus qui mori neſcit. Pro/
pter qđ et deus illuȝ ſupexaltauit:
et donauit illi nomen qđ eſt ſuper
omne nomen: vt in noīe ieſu om/
ne genu flectatur: celeſtiū: terreſtri/
um ⁊ infernorum: et omnis lingua
confiteatur: quia dominus ieſus ī
gloria eſt dei patris. Quid et quan/
tum humilitas mereatur oſtendit vt magis
hanc appeteremus calcata iactantia. Unde
dicit ſalomon: Superbis deus reſiſtit: hu/
milibus autē dat gratiā. De qua re ⁊ dñs:
Qui ſe inqt exaltauerit humiliabit: ⁊ qui ſe
humiliauerit exaltabitur. Hęc eſt ergo hu/
militas ſi ſibi quis nec qđ deberi nouit de/
fēdat. Deniqȝ phariſęꝰ ille vera de ſe dicēs:
exaltaſſe ſe dictus ē: ac per hoc humiliatus
eſt. Chriſtus autem plus fecit: qui cum deꝰ
ſit: caro factꝰ hominibꝰ ſe inclinauit. Nūc
videamus quomodo donatū eſt chriſto no
men quod eſt ſuper omne nomen: q̄ſi egue/
rit filius dei: aut īperfectus fuerit. Qui eñi
eget imperfectus eſt. Si enim in forma dei
erat paret ⁊ equalis deo: quomō donatum
eſt illi? Etenim donatum dicit: qui ſe humi/
liauit et quaſi homo apparuit: exinaniens
ſe: factus obediens vſqȝ ad mortem. Si er/
go perfectus natus eſt: quomodo eguit?
Perfectum dei filium natum de deo patre:

quí negat arrianus eſt. Nam ante paſſionē
equalem ſe deo patri oſtendit: ſicut ⁊ ſupra
memoraui. Unde conſtat hunc natum eſſe
ꝑfectū. In natiuitate eñ ſua omnia cōſecu
tus videtur. In plenitudine enī diuinitat̄
eſt natus: ad omnia agenda q̄ geſſit: vt piꝰ
donū accepiſſent q̄ꝫ gereret: ad que agenda
natus eſt. Uidetur ergo donuꝫ patris: hoc
eſt eē filium: ⁊ nomen eius ſuper oē nomen
ſit: hoc ē eē deū. Nomē eñ dei ſꝫ per naturā
nō per ſolam appellationē ſuper omne no-
men eſt. Hinc eſt vt in nomie ieſu omne ge-
nu flectatur: celeſtiū: terreſtriū ⁊ infernorū:
Sicut ad romanos ſignificat: iter cetera di-
Ro.9. cens. Et ex quibus xp̄s ſcdm carnē: qui ē ſu
per omnia deus benedictus in ſecula. Que
ſint autem hec omnia: in ep̄la iſta aperit di
cens: Celeſtia ⁊ terreſtria ⁊ inferna. Alia eñ
nlla ſūt. Quibuſdā tñ videt̄ hoi donatū eē
nomē qd̄ eſt ſuꝑ oē nomen: qd̄ nllo genere:
nulla rōne cōuenit. Si eni chriſtꝰ dei filiꝰ idē
ipſe ⁊ homo ē: ⁊ nō poterat deus hō factus
ſed manēs deꝰ his egere que habebat: Aut
ſi ſecūduꝫ quod homo erat his egebat que
dei ſūt: ipſe ſibi dei filius deus dediſſet que
deerant ei iuxta quod homo erat. Qd̄ qui-
dem ad inſipientiā dicit̄: Et quare pater di
citur dediſſe: cum ipſe qui homo factꝰ erat
nihil dehaberet: aut nō poterat filij diuini-
tas corpori ſuo ⁊ anime preſtare q̄ deerant?
Sed forte: quia a deo patre ſunt omnia: iō
ipſe dicit̄ dediſſe. Si ergo a patre oīa: qua-
re nō dicatur cuncta filio ſuo ꝑ generationē
dediſſe: ⁊ quāuis equalē ſibi genuerit filiuꝫ
ordo tamen exigit vt in nomine patris agā
tur omnia. Hoc pater cōceſſit filio: vt pꝰ cru
cem oīa in nomine filij ſaluent̄. Deniqꝫ dic̄
Joh.17. dñs de diſcipulis ad patrē: Pater quos de
diſti mihi cuſtodiui: tui eñ erant ⁊ mihi eoſ
Joh.16. dediſti. Et ad diſcipuloſ ait: Uſqꝫ mō nihil
petiſtis in nomine meo: petite ⁊ accipietis.
Hoc ergo natus accepit: vt poſt crucē ma-
nifeſtaret̄ quid a p̄re dū generaret̄ accepit.
Nō eni tunc accepit a p̄re: cū a creatura ce-
pit ſciri. Cognoſcitur eni quid propt̄ hec q̄
geſſit antequā gereret accepit. Deniqꝫ ante
Matth.11. crucē dixit: Omnia mihi tradita ſunt a p̄re
meo. Quō ergo hoc ad corpus pōt referri:
vt dei nomē corpori ſit donatū: cuꝫ conſtet
xp̄m hominē eſſe deum: qꝛ nec dignū eſt vt
deus imutet̄ in carnem: neqꝫ caro hoc poſ-
ſit effici qd̄ eſt deus. Sed forte vt adoptiōe
deus eēt: ⁊ hic color eſt. Incipiet eni ex par-
te deus verꝰ eſſe xp̄s: ⁊ ex parte adoptiuus:
aut duo dij. Sed aliud ſcriptura ſignificat.
Illi eñ donatū ſignificat: qui ſe exinaniuit
qui formā ſerui accepit: q̄ in ſilitudine hoīs
factꝰ ē hō: q̄ p̄ri obediuit. Si hō deo p̄ri obe
diuit: qd̄ magnū eſt qd̄ dixit ap̄ls? Sꝫ hoc
magnū dicit: qꝛ cū equalis eēt obediuit. Et
qd̄ laudiſ eſt ſi in ſilitudinē hoīs factꝰ eſt ho
mo: vt homini ſilis homo factus dicat̄? Sꝫ
nec poteſt fieri. Nemo eñ ī ſilitudinē fit ali
cuius niſi alius ſit anteqꝫ fiat in ſilitudinē
cuius vult. Per cauſaꝫ eñ ſilis factus ē nō
per ſubſtantiā. Et quis ē qui ſe exinaniuit
hō? Ergo habebat: ⁊ quō accepit: ſꝫ qd̄ pote
rat ſe exinanire homo res iufirma? Et in for
ma dei: nūquid homo erat? Sed forte hō ī
forma dei filiꝰ erat. Age filius dei in cuiꝰ for
ma erat: ⁊ ſi iam homo in forma dei: hoc eſt
filiꝰ dei erat: iaꝫ ante paſſionē ꝑfectus erat.
Nō ergo poſt paſſionē aliquid accepit. Sꝫ
videamuſ qd̄ de eo ſcriptū ſit: Propt̄ quod
ſuperexaltauit eū deꝰ inquit: ⁊ donauit ei no-
mē qd̄ eſt ſuper omne nomē: vt in noie ieſu
oñe genu flectat̄: celeſtiū: terreſtriū ⁊ infer-
norū: ⁊ cōfiteat̄ omnis lingua: qꝛ dominus
ieſus in gloria eſt dei patris. Cōſideremus
nunc dicta: ⁊ ſic aduertamus vim elocutio-
nis. Certe nomē qd̄ ſuꝑ omne nomē eſt: dei
nomē eſt. Sed ſi per naturā nō cōſtat h̄ no-
men: nō ē ſuper omne nomē. Appellatiuum
eñ nomen in ſolo vocabulo ē: nō in nobili-
tate nature. Et adoptiuo deo nō flectit ge-
nu creatura: ſꝫ vero nō cōcreature. Et quō
fieri pōt vt homo ſit in gl̄a dei patris? Etiā
ſi adoptiuꝰ deus ſit homo in gloria dei pa-
tris nō poteſt eſſe. Naꝫ ei hoc cōpetit q̄ na
tus eſt de deo. In gloria eni dei patris eſſe
nihil differre a deo ē: vt vna gl̄ia ſit patri ⁊
filij per cōmunē ſubſtātiā ⁊ virtutē. Eſt eñ
hec vnitas nature. Quid rogo cōtrariū ē: ſi
filius donū a patre accepiſſe dicat̄: cum oīa
filij a patre ſint a quo ⁊ cūcta eſſe credunt̄?
Subſtātiā autē dei idcirco naturā dicimus
quia natus de illa chriſtus ē. Itaqꝫ di-
lectiſſimi mihi ſicut ſemꝑ obediſtiſ
nō ꝑſentia mei tātūmodo: ſed mul
tomagis nūc in abſentia cū timore
et tremore vr̄am ipſorū ſalutē ope-
ramini. Deus ē eni qui operatur ī
vobis: et velle ⁊ operari pro bona
volūtate. Deū bonos conatus adiuuare

teſtatur. Omnem eni gratiā ſemꝑ reportat
ad deum: vt noſtrū ſit velle: perficere vero
dei. Nā quis vincere pōt principes ac pote
ſtates: rectores tenebrarū harum ſpiritalia
neq̄cie in celeſtibꝰ: niſi ſolus deꝰ: quos cau-
ſa iuidie inimicos habemꝰ? Indignant̄ eni
nos dici filios dei. Nō ergo nouū ē qd̄ hor-
tatur: ſed vt more ſolito ſubditi ſint euāge-
lio: curam ꝓprie cōuerſationis habētes: bo
na enim cōuerſatio ſalutem operat̄. Oīa
facite ſine murmuratiōibus et heſi
tatiōibus: vt ſitis irrep̄henſibiles
et ſimplices ſicut filij dei immacula
ti: in medio natiōis praue et ꝑuer-
ſe: inter quos luceť ſicut luminaria
in mundo: verbū vite ꝯtinentes in
gloriā mihi ī die xp̄i: qꝛ nō inuacu-
um cucurri: nec in irrituꝫ laboraui.
Sꝫ et ſi libor ſuꝑ ſacrificiū et mini-
ſteriū fidei vr̄e: gaudeo et gratulor
omnibꝰ vobis. Idipſū autē et vos
gaudete et ꝯgratulamī mihi. Ut fi-
dei ⁊ operuꝫ ſuorum fructus poſſit habere:
cōmonet vt omnia que ad diſciplinā perti-
nēt chriſtianā ſine heſitationibus faciant et
murmurationibꝰ: qꝛ ſi negligēter ⁊ indeuo-
te aliquid agit̄: ad effectū nō peruenit: qꝛ in
rep̄henſionē cadit: ſed vt omni ſimplicitate
operēt̄ quaſi filij dei immaculati: vt memo
res profeſſionis ſue reſpondeant: vt int̄ diſ
fidentes tam clari appareant: vita: cōuerſa-
tione: moribus: quēadmodū ſol ⁊ luna iter
ſtellas ſplendore ſublimes ſunt. Sicut eniꝫ
ſtelle apparente ſole obſcurant̄: ita ⁊ iniuſti
⁊ infidi preſentibus fidelibus aut iuſtis tur
pes ⁊ deformati vident̄: vt gloria ſit ap̄li in
aduentu filij dei: cuiꝰ plantatio tales edidit
fructꝰ. Labor eñ ⁊ efficacia eius tunc ꝓba-
bitur nō eē inanis. Ideoqꝫ ⁊ ſi immolor ait
ſuper ſacrificiū ⁊ miniſteriū fidei veſtre gau
deo. Si eniꝫ oppreſſus fuerit a perfidis: cur
eos cōgregauerit ſue conſpirationi: gratu-
landū ſibi ſignificat: ſcit eñ effectū habere
mortē ſuam. Magna eni meſticia eſt ſi pa-
tiatur quis pro eis in quibus nihil proficit.
Quāobrem gaudere ſe in illis ⁊ eos cōgra-
tulari ſibi debere teſtat̄ vt inuicē participeſ
ſint gaudij cōis ⁊ plebs ⁊ magiſter idoneꝰ.
Spero autē in domino ieſu xp̄o
timotheū ī breui mittere me ad voſ
vt ⁊ ego bono animo ſim: certior ꝺ
vobis factꝰ. Neminē eñ habeo tā
vnanimē qui ſincerā circa vos ſol-
licitudinē gerat. Nam oēs que ſua
ſunt querūt: nō q̄ chriſti ieſu. Pro-
bationē autē eiꝰ noſtis q̄ vt filiꝰ cū
p̄re mecū ſeruiuit ī euāgelio. Hunc
ergo ſpero me miſſuꝫ cōfeſti vt vi-
dero q̄ ſūt circa me. Cōfido autē in
dño: qd̄ ⁊ ipſe cito veniam. Abſolu-
ta ſunt hec nec interpretatione egent. Poſt
epiſtolam eni iſtā: timotheū ſe miſſurū ſig-
nificat: per quē ad fidem agnoſcat q̄ circa
hos agāt̄. Erat eñ apoſtolo vnanimꝰ: qua-
re ⁊ circa eos ſollicitior ſignat̄. Nō ſicut qui
dam: qui dum ſemetipſos cōmendare vole
bant: negligentes erāt de diſciplina ⁊ ꝯuer-
ſatione fratrū. Nō eñ deuoto aīo predica-
bant: ſꝫ ꝓpter ꝓpria lucra. Et qꝛ timotheuſ
vir erat egregiꝰ: dicit: qꝛ probatuꝫ hunc ha
bebāt: qꝛ erat cum eo vt filius chariſſimus
deſeruiēs euāgelio chriſti. Ideo hunc filiuꝫ
dicit: qꝛ ab ipſo fuerat ordinatus: hūc ſe pre
mittere: ſe quoqꝫ in breui iturum ad eos.
Neceſſariū vero arbitratus ſum
epaphroditū fratrē et cōmilitoneꝫ
meum: veſtrū autem apoſtolum et
miniſtrum operis mei mittere ad
vos: qm̄quidem deſiderabat om-
nes vos et ipatienter ſollicitꝰ erat
eo qd̄ audierit illū īfirmatū fuiſſe.
Eteni infirmatꝰ ē ꝓpe mortem: ſed
deꝰ miſertꝰ eſt illiꝰ: nō ſolū aūt eiꝰ ſꝫ
⁊ mei: ne triſticiā ſuper triſticiā ha-
berē. Oīa hec manifeſta ſūt. Epaphrodi-
tum eni ſignificat miſſuꝫ ſe cū iſta epiſtola
ad eos. Inuicē eni deſiderio ſui meſti erant
infirmitatis eius cauſa ⁊ populꝰ ⁊ epaphro
ditus: vt viſo eo recrearēt̄ de recuperata ſa-
lute eius: ⁊ ille careret ſollicitudine quā vi-
dendi eos gerebat. Erat enim eorū apoſto-
lus ab apoſtolo factꝰ: dum illum ad exhor-
tationē eoruꝫ mittebat ad eos: ⁊ qꝛ vir erat
bonus deſiderabatur a plebe. Quid ergo ē
vt preſente apoſtolo qui mortuos ſuſcita-
bat: hic epaphroditꝰ infirmaretur vſqꝫ ad
mortem? Nūquid nō orauit pro illo apoſto
lus: ⁊ non impetrauit vt citius ſanaret̄? Sꝫ
ſigna infidelium cauſa fiunt. Nā huic non
ad detrimentum contigit egritudo: ſed ad
augmentū. Probatiōes eñ diuerſe ſūt cre-
dentium. Alius enim per egritudinem: ali-
us amiſſione carorum: alius per damnum
pecunie: alius per tribulatiōes probatur: ſi

in neceſſitate ſtabilis inueniať: auxilium a
diuerſa parte nõ q̄rẽs vt augmentũ faci⸗
at meritoꝝ. Nõ ergo cõtẽpta eſt poſtulatio
apoſtoli:ſ; meliꝰ ꝓuiſum ei ꝓ quo petebat.
Quid autẽ illud ē: vt cũ de exceſſu fratrum
in alia epiſtola nõ cõtriſtari debere admo⸗
neat: in hac aũt cõtriſtãdũ ſe: ſi exiſſet epa⸗
phroditus de corpe ſignificat? Triſticiã ſe ſi
exiſſet habiturũ dixerat ſup triſticiã quam
habebat de infirmitate eius. Erat enim ne⸗
ceſſarius eccleſijſ. Nã ad theſſalonicenſes:
1.Theſſal.4. Videte aũt ait ne cõtriſtemini de dormien
tibus: ſicut ⁊ ceteri qui nõ habẽt ſpem: Se
autẽ ſic triſtẽ futurũ dixerat de exceſſu epa⸗
phroditi: quia ſolatiũ eiꝰ ⁊ auxiliũ require⸗
bat: nõ tamen vt quaſi perditum lugeret.
Sollicitus itaq̄ miſi eũ: vt cũ illũ
videritis iterũ gaudeatis ⁊ ego me⸗
liore animo ſim. Affectionem habuiſſe
epaphroditũ ⁊ plebẽ philippẽſiũ ſignificat:
quẽ videntes iterũ in leticiã excitarẽt ſe: et
apl'i animꝰ letareť: q2 meliori animo ſit qui
ad caros ſuos mittit reuiſendos. Excipi
te ergo illũ in dñõ cũ omni gaudio
⁊ huiuſmodi in honore habete: q2
propter opus xp̃i vſq̄ ad mortem
acceſſit ĩ interitũ tradẽs aĩam ſuaꝫ
vt ſuppleret id qđ ex vobis deerat
circa meũ officiũ. Quãquaꝫ indiuidua
eſſet charitas epaphroditi ⁊ plebis: tamen
etiã ab apl'o cõmendať: vt cariorẽ illum fa⸗
ciat: maxime ꝓpter hos qui forte tam chari
nõ eſſent circa eius affectũ. In omni eñ ple
be diuerſitas eſt. Hinc eſt vnde ⁊ p̄eliũ eiꝰ
memorat q̄ nõ dubitauit ꝓpter opus euan
gelij emori: hoc eſt: non eſt deterritꝰ minis ⁊
preſſuris infideliũ: ſed perſtetit in exhorta⸗
tione fidelium: vt impleret qđ deerat ple⸗
bi in traditione iuxta diſpenſationem apl'i.
Qui ergo a morte nõ retrahit aĩaꝫ ſuã: ĩ in⸗
teritũ hanc tradit iuxta vitam p̄ſentẽ: ſic
Matth.16. ⁊ dñs dixit: Qui eñ voluerit animã ſuã ſal
uam facere perdet eam. Perditio hec iteri⸗
tus eſt: quia ſecundũ mundũ qui aĩam ſuã
tradit pro xp̃o amittit eam: in futurũ tamẽ
ꝯſeruabit eam. Capitulũ tertium.
Eliquuꝫ frẽs mei gaudete in
r dñõ: eadẽ ſcribere vobis mi
hi quidẽ nõ eſt pigrũ: vobis
aũt neceſſarium. Oſtendit ſollicitudinẽ
ſuã quã gerit circa ꝑfectũ illoꝝ: q2 impiger
eſt ad ſcribendũ eis que neceſſaria ſunt vti⸗
litatibus illoꝝ. Videte canes: vide⸗
te malos operarios: videte cõciſio
nem. Hos deſignat qui inuidentes genti⸗
bus prauitate colloquioꝝ ſuorũ euerterant
galatas: ſuadentes eis vt circumciderẽtur.
Quos omni genere vitandos ⁊ ſpernẽdos
docet: quaſi canes qui primũ oblatrant: de
hinc morſu ſeuo male operantur in carnẽ.
Nos eñ ſumꝰ circũciſio: qui ſpũ
deo ſeruimꝰ ⁊ gloriamur ĩ xp̃o ieſu
⁊ nõ in carne fiduciã habemꝰ: quã⸗
quã ego habeã fiduciã ⁊ in carne.
Manifeſtũ eſt: quia credentes ipſi circũci⸗
dunt cor ſuuꝫ: vt amputata erroris nebula
aſpiciant ⁊ agnoſcant dñm creature: hoc eſt
ſpiritu deo ſeruire ⁊ gloriari in domino ieſu
xp̃o: qui legẽ ſpiritus dedit: vt carnis gl'ia
exinaniret. Apoſtoluſ tamen etiã hãc fidu⸗
ciam habebat: vt ſi vellet gl'iaretur de car⸗
nis circumciſione: ſed ſciens vacuã eẽ hanc
gloriam repudiauit eam. Si q̇ videtur
cõfidere ĩ carne: ego magis circũci⸗
ſionẽ octaui diei ex genere iſrael tri
bu beniamin hebreus ex hebreis:
ſecũdũ legem phariſeus: ſecũdum
emulationẽ perſequens eccleſiã: ſe
cundũ iuſticiã que in lege eſt ꝯuer⸗
ſatus ſine querela. Que mihi lucra
fuerunt: hec arbitratꝰ ſũ propť chri
ſtum damna. Quantũ ad legis culturã
ptinet: ⁊ ad iuſticiam eius ſeruandam: ⁊ ad
ſtudiũ hereſis phariſeorũ: ⁊ iuxta zelum tra
ditionis paterne in pſequendo eccl'iam: hic
parem nõ habuit. In ceteris eni erant con⸗
ſortes eius: qui ſil'iter eſſent natura iudei.
Sed que lucra videbanť iuxta humanũ ſen
ſum cõparatione chriſti inuenta ſunt dam⸗
na. Quare damna: niſi quia iam tempꝰ nõ
erat vt lex ſeruaretur? Inania eni erant hec
omnia ⁊ impedimẽta ne accedereť ad grãꝫ:
⁊ q2 hec ſũt carnalia: noſtra vero ſpiritalia.
Ideo autẽ de tribu ſe dicit beniamin: vt ge
nus ſuũ extolleret ſup hos q̇ de patriarchis
cõcubinaruꝫ iacob filijs ducũt originẽ: aut
propter illos qui erant proſeliti. Vnde di⸗
cit: Ego magis circumciſionem octaui diei
ex genere iſrael: vt oſtenderet primum ſe eẽ
inter iudeos: ſed hoc ſe cõtemnere propter
ſpem ꝓmiſſam a chriſto. Hebrei tamẽ pro⸗
pter abraam dicti ſunt. Immutata eſt eniꝫ
littera propter ſonuꝫ: vt nõ vocarenť abrei
ſed hebrei: vt apud veteres cum diceretur

medidie: ⁊ eſſet abſurdum: immutata eſt lit
tera vt dicereť meridie. Si eñ origo ex ab⸗
raam eſt: ex ipſo trahi debet ⁊ nomẽ: nõ ex
heber qui ſexta generatione eſt ſup abraaꝫ.
Si eñ in abraam reformari cepit genꝰ ho⸗
minũ: ⁊ ipſe eſt pater fidei: ex ipſo ⁊ nomen
⁊ lingua hebrea. Prima eni lingua q̄ erat ſi
ne nomie: cũ huic redditur: ex eo nomẽ ac⸗
cepit: Nã nulla cauſa eſt vt ex heber trahat
nomen. Abraam tamẽ chaldeus fuit nõ ta⸗
men hebrei chaldeam linguam habent.
Verũ quidẽ ⁊ oĩa arbitror dam⸗
num eſſe propter eminẽtẽ ſcientiã
xp̃i ieſu domini mei: propter quem
oĩa dãna duxi et arbitror ſtercora
vt xp̃m lucrifaciã ⁊ ĩueniar ĩ illo nõ
habens meam iuſticiam que ex le⸗
ge eſt: ſed illã que per fideꝫ xp̃i q̄ ex
deo eſt iuſticiam ſuper fideꝫ ad co⸗
gnoſcendum eum: vt virtutẽ reſur⸗
rectionis eius ⁊ cõmunicationem
paſſionum eius cõformãs me mor
ti ipſius ſi quõ occurram ad reſur⸗
rectionem que eſt ex mortuis. Cum
ſuperius de genere abrae ⁊ de lege ⁊ de iu⸗
ſticijs eius ⁊ meritis obſeruãtiuꝫ loqureť:
Hec oĩa detrimentũ dẽputãs ad cõparatio
nẽ ꝓmiſſionũ ſaluatoris: Nũc addit: nõ ſo⸗
lum hec: ſed ⁊ oĩa damnum eſſe ꝓpter emi⸗
nentiam inquit ſcientie chriſti ieſu dñi mei.
Poſt legẽ ⁊ iuſticias eius que erunt hec oĩa
niſi vt ipſi vite corporis animeq̄ antepona
tur agnitio chriſti? S.n. ſicut dicit ad coloſ⸗
Col.2. ſenſeſ: in xp̃o ſũt oẽs theſauri ſapiẽtie ⁊ ſciẽ
abſcõditi: cũcta q̄cũq̄ ſũt nulliꝰ momẽti du
cẽda ſũt vt ad excellentiã ſapiẽtie ⁊ ſcientie
huiꝰ ꝑuenire ꝯtigat. Sufficit ergo imo exu⸗
berat iuſticia que ex fide eſt: non ex lege ad
ſalutẽ que eſt ex cognitione chriſti: gr̃a dei
indulta eſt. Cognitio eñ myſterij incarna⸗
tionis ⁊ paſſionis ⁊ reſurrectionis eiꝰ perfe
ctio vite eſt ⁊ theſaurus ſapientie. Vbi eñ
ſapientia ⁊ vita: quia vita nõ eſt vbi ſtulti⸗
Prouer.10. tia ē. Deniq̄ ſalomon: Stultꝰ ait ĩ riſu agit
ma la. Qui eni intelligit ſui cauſa: chriſtum
hominẽ factũ ⁊ paſſum ⁊ victa morte reſur⸗
rexiſſe: cõtemptis ⁊ ſpretis omnibꝰ hunc ſe⸗
quitur: cuius p̄ſidio videt ſe a morte libera⸗
tum: querẽs cauſas ad promerenduꝫ eũ: vt
vel in aliquo illi vicem poſſit reddere: vt ad
huc maiora cõſequi mereať promiſſa in re⸗
ſurrectiõe. Nõ qđ iã acceperim aut iã
iuſtificatus ſim aut iã perfectꝰ ſim:
ſequor aũt ſi cõprehendam in quo
⁊ cõprehenſus ſum a chriſto. Om
in tota ep'la gaudere ſe teſtať ĩ eis ⁊ laudat
obedientiã eoꝝ ⁊ fidẽ: ne forte quaſi hoĩes
inflatione eo qđ iam digni eſſent extollerẽ⸗
tur: nunc per ſuã perſonaꝫ adhuc deeſſe ad
iuſtificationẽ implendã: aperta voce decla⸗
rat: vt cõtendãt addere in operibus bonis.
Si eñ hic qui tanta p̄ditus dignitate eſt:
adhuc deeſſe ſibi ad perfectioneꝫ cõfitetur:
quãtomagis hi intelligerẽt elaborandũ ſi⸗
bi eſſe: vt iuſtificationũ merita adipiſceren⸗
tur. Ideo ſubiecit: Sequor aũt inquit vt cõ
prehendam: in quo ⁊ cõprehenſus ſũ a chri
ſto. Dum eni errore eſtu mentis fluctuaret
de via domini diffidẽs: miſericordia dei q̄⸗
ſi fugientẽ gratiã chriſti cõprehendit eũ in
via: euntem ad cõturbandã ⁊ affligendam
eccleſiam: ad hoc vt donum dei addiſceret
gratiam refutabat: ⁊ ſciret ꝓ hac etiã mori
lucrũ eſſe: ideoq̄ nõ ſe poſſe obeſſe creden⸗
tibus ſ; ſibi ſe nõ crederet: qui rem ſalutarẽ
per ignorantiã inſequebať. Ad hoc ergo cõ
p̄henſus ē: id eſt a p̄ſcientia dei requiſitꝰ in
uentus ē ⁊ didicit myſteriũ chriſti: vt ĩ om⸗
ni vita augmentum faciens meritoꝝ: com⸗
p̄hendat deſtinatũ p̄mium: promeritꝰ eum
quẽ didicit ſui cauſa occiſuꝫ. Frẽs: ego
me nõ arbitror ꝯprehẽdiſſe adhuc:
vnũ aũt que quidẽ retro ſunt obli⸗
uiſcẽs: ad ea autẽ que ante me ſunt
extẽdens me ſecũdum deſtinatum
ſequor ad palmam ſupne dei voca
tionis. Hoc ē qđ ſupra dixit: q2 ideo labo⸗
rare ſe ſignificat: vt quotidie in meliꝰ profi⸗
ciat ſemp extendens ſe ad potiora: vt illa q̄
retroacta ſunt obliuiſcẽs meliora ſecteť: nõ
quia mala ſunt: ſed quia parua ſũt ad meri
tum collocandũ: in melius aũt proficiendũ
vt ad deſtinatũ celeſte p̄miũ occurratur.
Cauſa eñ tã admirabilis ⁊ inuiſibilis p̄mij
nõ leuiť vtiq̄ certãdũ eẽ ꝓnũciat. Quot⸗
quot ergo ꝑfecti ſumus hoc ſentia⸗
mus. Superiꝰ ꝑfectũ eẽ ſe negat ſ; iuxta ꝓ
miſſũ vt adhuc addať ad meritũ: ad cõpa⸗
tionẽ aũt ceteroꝝ q̇ res diuinas negligẽtiꝰ
curãt ꝑfecti dicendi ſũt qui adhibita ſoller⸗
tia ꝑfectiõis iter ãbulãt. Hoc ꝗ ſentiẽdũ eſt
vt in meliꝰ ꝓficiať. Et ſi q̇d aliter ſen⸗
tietis: id quoq̄ deꝰ reuelauit. Hoc di⸗
cit vt ſi q̇d amplius ad culturam meliorate

cõuerſatiõis excogitauerint:dei exiſtiment
donũ eẽ nec ꝑ hoc inflarent. Uerũtñ ad
qđ peruenimꝰ vt idẽ ſapiamꝰ et in
eo ambulemus. Ne qua hinc oriret̃ pre
ſumptio ⁊ putaret̃ ꝙ a deo non erat reuela-
tũ:ideo ſubiecit dicẽs: Ad qđ peruenimus
vt idẽ ſapiamꝰ:hoc ẽ:nõ extra regulã diſci-
plinę ſapere in cõuerſatione fidei:ſ; hoc ſa-
pere qđ cõmune ſit ⁊ modeſtũ in euangelij
veritate. Imitatores mei eſtote fra
tres et cõſiderate eos qui ſic ambu
lãt ſic habet̃ formã nr̃am. Uult illos
ſollicitos eẽ ne prauoꝝ hoim ſubtilitate ca
piant̃:⁊ notare vnũquẽq; qualiter cõuerſet̃
⁊ doceat:vt in his iungant̃ in quibꝰ ſenſum
magiſtri ſui agnouerint. Multi enim
ambulant quos ſepe dicebã vobis:
nũc vero et flẽs dico:inimicos cru-
cis xpi:quoꝝ finis ẽ interitꝰ:quo-
rũ deꝰ venter eſt:⁊ gloria in cõfuſi-
one illorũ qui terrena ſapiunt. Hos
quos ſignificat e numero eorum ſunt q̃ ga-
lata s euerterant. Cu; dolo eñ ambulãtes
eccleſias ſubuertebãt: ſub noie xpi iudaiſ-
mum colendũ ꝑdicãtes:quaſi vbi chriſtus
ꝓmiſſus ſit. Quos cu; dolore ⁊ lachrymis
memorat: quia ſaluti credentiũ obſiſtebãt
de cibis edendis ⁊ nõ edendis:queſtiones
mouentes:quaſi ſalus in eſca ſit: aut vẽter
deus:quẽ iuxta lege; mundis eſcis delecta
ri putabãt gloriantes in pudendis circũci-
ſis:hoc ẽ terrena ſapere. Qui aũt ſpirita-
lia ſapit in fide:in ſpe:in charitate gl̃iatur.
Ad locũ autẽ hunc nõ pertinet: vt queſtus
cauſa aut gulę dixerit:quoꝝ venter deꝰ eſt.

Noſtra aũt cõuerſatio in celis eſt:
vnde et ſaluatorẽ expectamꝰ dñm
noſtrũ ieſũ xp̃m:qui transfigurauit
corpus humilitatis noſtre:confor-
me corpori gl̃ie ſue ſecũdum opera
tionẽ ſuam:qua poſſit etiã ſubijce-
re ſibi omnia. Spiritalia curantes in cę-
lis agere dicunt̃:cũ ipſi adhuc ſint i terris:
quoniã mali principes ⁊ ptãtes cũ ſint ad-
huc ipſi in firmamẽto :ꝯuerſatione tamẽ in
terris ſunt. Chriſtianoꝝ ergo actus in cęlis
ſunt vbi ⁊ ſpes ſalutis eorum eſt:qui ẽ chri-
ſtus:quẽ omnis fidus expectat ad trãſfigu-
rationem corporis carnis:vt qđ ex humo ẽ
indutum ſpiritali veſte:cõforme efficiat ad-
uentu maieſtatis ſuę corpori glorię ſuę: iu-
xta operationẽ ſuam:id eſt ſecũdum virtu-
tem ſuam qua poſſit ſubijcere ſibi oia: hoc
eſt:quia per reſurrectiõ; mortuoꝝ ⁊ immu-
tationẽ in gloria apparebit virtus dñi mani
feſtata:cõprimens omnes principes ⁊ pote
ſtates:vt manifeſtet̃ deꝰ ⁊ dñs eſſe omniũ.

Capitulum quartum.

Taq; frẽs mei chariſſimi et
deſideratiſſimi gaudiũ meũ
et corona:ſic ſtate in domio
dilectiſſimi. Cõmonet vt in eadẽ fide ꝑ-
ſeuerent. Gaudiũ eni eius cõſtantia illoru;
ad preſens eſt:⁊ in futurũ corona. Diſcipu-
lis eni in agone victoribꝰ dignus erit coro-
na magiſter. Euchodiã rogo et ſynti
chen obſecro idem ſapere in domi-
no:et te rogo germane cõpar adiu-
ua illas:que laborauerũt mecu; in
euãgelio cũ clemente et ceteris qui
ſunt mihi participes operũ quorũ
nomina ſuut in libro vite. Euchodiã
ſyntichen:ad prudentiã amplicandã horta
tur adiuuantibꝰ quos memorat:vt ſicut in
operibus euangelij profecerãt :proficerẽt ⁊
in ſcientia ⁊ ſapientia dei:quos oẽs merito
fidei in libro vitę haberi ꝓnunciat. Gau-
dete in domino ſemꝑ :iterum dico
gaudete. Lętus apl̃s in operibꝰ ⁊ fide eo-
rũ ad cumulandã alacritatẽ ſuã:exoptat il-
los in hoc ſtudio ꝓficientes in dño ſemper
gaudere:hoc eſt eñ qđ iterat vt ſe vera affe
ctione gaudere in illis oſtendat. Mode
ſtia vr̃a nota ſit oibus hoibus :do
minꝰ ꝓpe eſt:nihil ſolliciti ſitis :ſ;
ꝑ oia oratiõe et prece cũ gratiarum
actiõe poſtulatiões vr̃e innoteſcat
apud deũ: et pax dei que exuperat
oẽm mentẽ cuſtodiat corda vr̃a in
chriſto ieſu. Nunc exemplo eorum alios
vult lucrari. Cũ eni modeſtia eoru; manife
ſtata fuerit:id eſt rationabilis conuerſatio:
lucebunt opera eoꝝ:⁊ nõ deerũt qui imitẽ-
tur bonũ illoꝝ: vt nõ ſolũ ꝓprioꝝ geſtoru;
ſ; ⁊ alioꝝ augmẽtũ cõſequãt̃ :vt ſicut dictũ
ẽ: Labores fructuu; ſuoꝝ edant. Qñ enim
fructꝰ operũ ſuoꝝ alios acq̃rit ad opꝰ bonũ:
labores eoꝝ q̃ acq̃ſiti ſũt ꝓficiẽt eis quoru;
exẽplo bona opa imitari cęperũt. Dñs ait:
Prope ẽ nihil ſolliciti ſitis:hoc ẽ ꝑparatos
eẽ debere ⁊ vigilare in oratione ⁊ prece deo
gr̃as agentes :ſepoſita mũdi ſollicitudine
illud ſperare ⁊ ante oculos hr̃e ꝙ dñs repro
miſit:vnde ⁊ gr̃as ei agẽdas docet. Domio

eñ iminẽte:ſollicitudo ſeculi ceſſat. Ut q̃d
eñ ſollicitꝰ ſit de re cito peritura:ac per hoc
poſtulationes veſtrę:notę inquit fiãt apud
deũ. Quę noticia aſſiduitate fit:⁊ vigilan-
tia orõnis. Tũc demũ munitionibus pacĩ
ſuę q̃ oẽm exuperat mentem :ait cuſtodiat
corda veſtra in xp̃o ieſu. Hoc iõ dixit: q; cũ
deo qui habet pacẽ nõ timet oẽm mentem
aduerſam. Tutꝰ eñ eſt pace dei ois diligẽs
deũ in xp̃o ieſu. Quis eñ nõ metuat eum:
quẽ ſcit dei eẽ amicũ? Reliquũ frẽs q̃-
cũq; ſũt vera:q̃cunq; magnifica:q̃-
cũq; iuſta: q̃cuq; amabilia :q̃cũq;
laudabilia :ſi q̃ virtꝰ:ſi q̃ laus diſci
pline:hec cogitate que et didiciſtis
⁊ accepiſtĩ ⁊ audiſtis ⁊ vidiſtĩ i me:
hec agite:⁊ deꝰ pacis erit vobiſcũ.
In ꝯcluſiõe quę reliqua erãt ad imitationẽ
ꝑfectionis exponit:vt ea q̃ nõ ſolũ in vitu-
perationẽ nõ cadunt:verũetiã laude digna
ſunt:⁊ cogitãtes ⁊ agentes: ſecuti formam
apl̃i:deũ pacis habeãt ſecũ. Deꝰ noſter ve-
re deꝰ pacis eſt:q̃ nõ rogatꝰ quaſi potẽs:nõ
timidus quaſi infirmꝰ ad pacẽ hortat̃:intã-
tum vt ⁊ peccata in ſe cõmiſſa cõcedat:cum
poſſit vtiq; terrorẽ manifeſtarę potẽtię :⁊ i-
effabilis magnitudinis ſuę:etiã inuitos nõ
ad pacẽ cogere:ſ; ad ſubiectionẽ. S; huiuſ-
modi pax mũdi ẽ nõ dei:cuius ipſa natura
pax eſt. Gauiſus ſũ autẽ i dño ma-
gnifice qđ tandẽ aliqñ refloruiſtis
ad hoc vt pro me ſentiatĩ in quo et
ſentiebatis : occupati enim eratĩ.
Nunc alacritatẽ ſuã ꝓpenſiorẽ factã oñdit:
q; in quo negligẽtiores facti fuerãt adhibi-
ta ſollertia:opus priſtinũ iterarũt: memo-
res facti apl̃i ſui vt fructꝰ ſuos ad eũ mitte-
rẽt condendos in horreo cęleſti:vbi neq; ti-
nea neq; rubigo exterminãt. Nõ quaſi
ꝓpt̃ penuriã dico. Ego eni cogno
ui i quibꝰ ſim ſufficiẽs eſſe. Scio et
abundare ⁊ humiliari:in omni et i
omnibꝰ ibutꝰ ſum:⁊ ſaturari ⁊ eſu
rire et abundare et penuriam pati:
oia poſſum i eo q̃ me cõfortat. Nõ ſe
ſui cã in hoc eoꝝ opere gaudere:ſ; in profe-
ctu eoꝝ ipſoꝝ ſe ante oia ꝯtẽtũ deo adiuuã
te teſtat̃: vt neq; de penuria ꝯtriſtaret̃ neq;
đ abũdãtia exultaret:ſciẽſ q; ⁊ abũdãtia fre
quẽter extollit: ⁊ tolerata penuria diuitias
cęleſtes acquirit:hoꝝ tñ opa in ſe benigna
declarat:multoꝝ eñ neceſſitatibꝰ profuit.
Sciĩ aũt et vos philippẽſes:q; in
ꝑncipio euãgelii cũ ꝓfectꝰ ſũ a ma-
cedonia nulla mihi eccl̃ia cõicaue-
rit i rõne dãdi et accipiẽdi niſi vos
ſoli:q; et i theſſalonica ſel̃ et iteru;
vſibꝰ meis miſiſtis: nõ q; munus
querã ſ; requiro fructũ creſcentẽ in
rõem vr̃am. Hęc idcirco cõmemorat: vt
audiẽtes in memoria ⁊ laude eẽ opa ſua:nõ
dubitẽt illa accepto ferri apud deũ: ſ; magl̃
ſtudiũ fidei adhibeãt. Percepi aũt oia
et abũdo:repletꝰ ſũ acceptĩ ab epa-
phrodito q̃ a vobis miſſa ſũt odo-
rẽm bone ſuauitatĩ hoſtiã accepta-
bilẽ placẽtem deo. Nõ ocioſe cõmonet
debere fieri ⁊ hortat̃ qđ factũ ꝓfitet̃:niſi q;
aut negligẽtiꝰ aut minꝰ copioſe ſicut ſolitũ
erat ab eis fieri factũ videbat̃: vt reminiſcẽ
tes prioꝝ opeꝝ ſcirẽt ſe minus feciſſe ꝙ cę-
perãt. Licet eñ nõ iprobet factum ſ; ſignifi
cat deuotiores illos ante i ope h̃ fuiſſe:ſe tñ
gratũ eẽ:⁊ accepto ferre deũ q̃ſi ſacrificium
placendũ. Deniq; dñs ait: Facite elemoſy- Luc.11.
nam:⁊ ecce vobis oia mũda ſunt. Q; gratũ
q̃ opꝰ ẽ:vt oẽm maculã hois ⁊ ſordes emun
det. Deꝰ vero meus impleat oẽ deſi
deriũ vr̃m ſcđm diuitias ſuas i gl̃a
in xp̃o ieſu. Ideo diſcreuit dicẽs : Deus
meꝰ:vt ſcđm ea q̃ ꝑſtabat meritis eiꝰ auxi-
lia adeſſẽt ⁊ deſiderijs eoꝝ in copia magni-
tudinis bonitatis ſuę in gl̃a xp̃i ieſu. Gr̃a ẽ
eñ xp̃i ieſu:cũ dei nutu xp̃ianoꝝ implẽtur
deſideria ſcđm euãgelicã diſciplinã. Deo
aũt et patri nr̃o gl̃a in ſecula ſeculo
rũ amẽ. Hic non diſcreuit:ſ; generalit̃ ait:
Deo ⁊ pr̃i nr̃o. Deꝰ ꝓpter timorẽ: pat̃ autẽ
honorĩ cã:⁊ q; ab ipõ ẽ ois origo. Ipe.n.di
xit in malachia ꝓpheta: Si deꝰ ego ſũ vbi Malachie.1.
ẽ timor meꝰ:⁊ ſi pat̃ ego ſũ:vbi ẽ honor me-
us? Salutate oẽ; ſcm̃ in xp̃o ieſu.
Hũc ſalutate in xp̃o ieſu :q̃ ſe ſanctificat:vt
xp̃o dignꝰ habeat̃ :q̃ dixit: Scti eſtote qm̃ Leuit.19.
ego ſanctꝰ ſũ dñs deꝰ vr̃. Salutãt vos
q̃ mecũ ſũt frẽs. Salutatio frm̃ :ſolatiũ
inuicẽ ꝑſtat:quaſi imagines eñ exhibet di-
uuiſſoꝝ. Salutãt vos oẽs ſcti maxi-
me q̃ de ceſaris domo ſũt. Hos ſigni-
ficat ꝓpẽſiorẽ affectũ habere circa eos q̃ de
domo cęſaris ſũt:iſtos ⁊ potiores ſuprame-
moratis oñdit fratribꝰ:q; hos ſcõſ appellat.
Grã dñi nr̃i ieſu xp̃i cum ſpũ vr̃o.
Qm̃ de ſaluatorĩ ꝑſona q̃ſtiões oriũt̃:h̃ vt
ſoliditatẽ in eo diuinitatis approbet tuitiõ;

grē eius ſpiritui noſtro exoptat.
Explicit explanatio ſancti Ambro
ſij epi in epl'am beati pauli ad Phi
lippenſes. Incipit p̄fatio eiuſdē
in epl'am btī pauli ad Coloſſenſes.
c Oloſſenſes: pſeudo apoſtoli euer-
tere nitebantur: vt poſt pdicatio-
nē epaphre: ſiue archippi: philoſo-
phicis diſputatiōib⁹ irretirēt ſimplicitatem
mentis eoꝝ ne ſpernerēt rōnes elemētoꝝ:
q̄bus quaſi gubernat' vita hūana: Idcirco
hos apl'us hortatur p epl'am ꝛ admonet ne
alicui p̄ter xp̄m aliquā eſſe ſpem putarent ꝛ
deciperentur. Explicit prefatio.
Incipit explanatio ſācti Ambroſij
epiſcopi in epiſtolā beati pauli ad
Coloſſenſes. Capitulū primū.

p Aulus apoſtolus
xp̄i ieſu p voluntatē dei: et
timothe⁹ frater: his qui
ſūt coloſſis ſancti ꝛ fide
lib⁹ fratrib⁹ in xp̄o ieſu:
gratia vobis ꝛ pax a deo patre no-
ſtro. Caput epiſtole ſolito more ſcribit ad
eos: in quo ꝛ ſanctis ꝛ fidelib⁹ ꝛ fratrib⁹ lit-
teras ſe ordinare proſequit': quib⁹ exoptat
dei gratiā manere p xp̄m. Gratias aga
mus deo patri dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ſem-
per p vobis orātes: audita fide ve
ſtra in chriſto ieſu ꝛ dilectiōe quaꝫ
habetis in oēs ſctōs ppter ſpem q̄
repoſita ē vobis in celis: quā ante
audiſtis in verbo veritatis euāge-
lij qđ puenit ad vos: ſicut ꝛ in vni-
uerſū mūdū. Qm̄ dignū habuit de⁹ cre-
dere iſtis filiū ſuum: gratias ei refert in ora-
tionib⁹ ſuis. Deinde propter charitatē quā
habebāt in ſanctos: fidi quia pro hac ſpes
firma eſt apud deū: qua remuneratur⁹ cre-
ditur credētes ꝛ diligētes ſe inuicē auctore
chriſto: cuiuſ nomē puenit ad oēs gētes: vt
multiplicent' in fide ei⁹. Et ē fructificāſ
ꝛ creſcēs ſicut ꝛ i vobis: ex qua die
audiſtis ꝛ cognouiſtis gratiaꝫ dei
in veritate prout didiciſtis ab epa
phra dilecto cōſeruo noſtro qui eſt
fidelis p vobis miniſter chriſti q̄
etiā notā fecit nobis veſtram dile-
ctionē in ſpū. Exemplū ceterarū gentiū
hos creſcere ꝛ fructū vitalē facere alacri ſer-
mone pſequitur: vt ex eo ꝙ dei grāꝫ perce-
perunt proficerēt: ꝛ numero ꝛ ope adiūgen-
tes fidei ſue: qui fierent frēs eoꝝ in chriſto.
Exēplo em̄ bonoꝝ opeꝝ illoꝝ attracti ſunt
multi: teſte illis epaphra q̄ eiſ miſtrauit gra
tiā xp̄i vice apl'i: quā ſtatim ibiberūt vt po
tū ſpiritalē in dn̄i charitate: q̄ nō in carne ē
ſ in ſpū. Idcirco ꝛ nos ex qua die
audiuim⁹: nō ceſſam⁹ p vobis ora
tes et poſtulantes vt impleamini
agnitiōe volūtatiſ eius in omni ſapi
entia ꝛ intellectu ſpiritali: in hoc vt
ambuletiſ digne deo ad oē placituꝫ
in omni opere bono. Audiens apl'us
deuotā ac p̄optam volūtatē illoꝝ circa fi-
dē xp̄i: orat p eis vt ppenſius agnita volū
tate dei: rationabili opere expleret deuotio
nē: quā audita fide xp̄i didicerāt: ne tā fida
mentis edificatio ꝛ robur fidei dū incōſul-
te aliquid imperite cōficeret: labores ſui fru
ctū amitteret. Hoc em̄ libēt' accepto fert' qđ
deuoto fit aīo ꝛ prudent'. Fructificātes
ꝛ creſcētes i agnitōe dei: in oī virtu
te robur capiētes ſcđm potentiam
glīe eius: in oēm patiētiam ꝛ lōga-
nimitatē cū gaudio grās agētes pa-
tri qui vocauit vos in ptē ſortiſ ſctō-
rum in lumie q̄ liberauit nos a po-
teſtate tenebraꝝ ꝛ tranſtulit in reg-
nū filii charitatiſ ſue. Incremētū opeꝝ
eoꝝ cū ſcia vult fieri: vt ſi igrēt fidei ſue ſpē.
Tunc em̄ firmi ꝛ ſtabiles ſunt: ſi aduertāt q̄
p fide pmiſſa ſūt: ꝛ quāta ſit potentia glīe
maieſtatis dei in patiētia: vt lōga expecta-
tiōe ſuſtineat humanū gen⁹: qđ in reueren-
tia ſua nō ſolū negligit creatorē: veꝝ pſeq̄t'
amātes eū: vt ꝛ ipſi ſiliter patientes ſint: vt
ſupportēt pbra ꝛ maledicta ifideliū: vl' ſi illa
ta fuerit p̄ſſura expectantes iudiciū dei: nec
dubitātes đ eo: magl' aūt gaudētes i pmiſ-
ſa vita cū grāꝝ actionib⁹ deo: q̄ dignat⁹ eſt
aduocare ꝛ inducere gētes in promiſſioneꝫ
iudeoꝝ: q̄ ē lumē eternū: id eſt veritas per-
petua. Liberati em̄ de cōditiōe tenebraꝝ: h
eſt eruti de inferno in q̄ tenebamur a diabo
lo tam ex pprio ꝙ ex delicto ade: q̄ ē pater
oīm peccātiū: trāſlati ſum⁹ p fidē in regnuꝫ
celeſte filij dei: vt oſtenderet nobis de⁹ quo
amore diligit nos: quando attollens nos
de imo tartari induxit in celos cum vero fi-
lio ſuo. Iam enim omnes credentes qui fi-
xa mente deuoti ſunt: exeūtes de ſeculo du
ce dextre partiſ angelo inducuntur in celū:

qđ ante deuictam mortē conceſſū nō erat.
In quo habem⁹ redēptionē remiſ-
ſione peccatorum. In huius filij ſui re-
gnum tranſtulit nos deus per queꝫ nos re-
demit ꝛ manumiſit. Remiſſio em̄ peccato-
rum liberos facit: vt liberati debitis teneri
obnoxij nō poſſint. Nā ſine fide chriſti nul-
lus egreſſus de inferno eſt: quia obligatus
peccatis exire ianuas tartari non poteſt.
Qui eſt imago dei inuiſibilis. In-
uiſibilis dei imago: viſibilis eſſe nō poteſt:
alioquin nec imago. Qđ eni iuiſibile ē: pin
gi nō poteſt: nec eni viſibilis poteſt inuiſibi
lem videre. Aut enim corpus eſt quod vide
tur: aut figura: aut aliqua iformata ſubſtā-
tia quā fert acies oculorū: totum tamē cor-
pus eſt. Deus autem qui ab his omnibus
alienus eſt: quomodo poteſt imaginē habe
re viſibilem? Sed ideo ſic dicitur: vt talis fi-
lius intelligatur qualis ē pater: vt quia de
ipſo eſt: ꝛ nihil diſtat ab eo in diuinitate na
ture: imago eius dicat' ꝛ forma: ne alius de-
us a perfidis crederetur: quāuis nomie ipō
hoc contineatur. Ideo enim verus dei fili⁹
dicitur: vt de ipſo eē credat'. Sed propt' ma
lam intelligentiā etiam hoc additum ē: vt
imago eius dicatur: vt cum apparet licet in
figura humana: aut certe i igne: vt ad moy-
ſen nō ipſe pater intelligatur eſſe ſed filius:
ꝛ per id qđ imago ei⁹ dicitur: nihil ab eo di-
ſtare credat'. Unde dicit ad philippū: Phi-
Ioh.14. lippe qui me videt: videt ꝛ patrem: quomo-
do tu dicis: oſtende nobis patrem? Nō cre-
dis: quia ego in patre ꝛ pater in me ē? Hec
eſt vnitas ꝛ ſubſtantialitas patris ꝛ filij vt
inuicem ſint: vt qui videt filium videat ꝛ pa-
trem. Nunc videamus quomō viſus ſit fi-
lius: vt perinde intelligamus qua ratione
philippus videndo filium videat ꝛ patrem.
Intellectu certe operum diuinorum vide-
runt filium: nō carnalibus oculis: que ope-
rat⁹ ē filius: dixit eſſe patris: vt vnitatē vir-
tutis oſtenderet. Eodē genere viſus ē ꝛ a ia
cob: vnde nomē accepit iſrael: id eſt homo
videns deum. Propter hoc ergo imago di-
ctus eſt inuiſibilis dei: vt ipſe eſſe intellige-
retur qui per intellectum viſus eſt deus: pa
trem autem nunquā vllo mō apparuiſſe: ſi-
Ioh.1. cut dictū eſt in euāgelio: Deuꝫ nemo vidit
vnquam. Primogenitus vniuerſe
creature. Ante omnē creaturam genitum
filium nō creatum teſtatur: vt ſecerneret na
tiuitatem eius a creature factura. Et vt hoc
penitus clareſcat ſubiecit: Quia i ipō
condita ſūt omnia in celis et in ter-
ra: viſibilia et inuiſibilia: ſiue thro-
ni: ſiue dominatōes ſiue pncipatuſ
ſiue poteſtates: omnia per ipſum ꝛ
in ipſo cōdita ſunt. Nō ſolū in eo mag-
nificū ꝛ glīoſum ſignificat chriſtum: qui an-
tequā fierent omnia: natus eſt: ſed ꝛ in ipſo
dicit omnia condita: hoc eſt: vt omniū po-
tentia in eo eſſe credat': ꝛ de eo perfecta duꝫ
omnia fiunt per ipſum: hoc ē: caput eē toti⁹
creature: quia ab ipſo vt ſint eſſe ceperunt.
Ideo autem que ab ipſo facta ſunt p ipſuꝫ
facta dicuntur: quia ad hoc natus eſt vt fa-
ceret creaturam: hoc eſt feciſſe in eum ꝛ per
eum. Nec enim ſibi natiuitas ſua proficit ſ
nobis: quia non eguit naſci qui in his erat
quomodo ſit vnic⁹ dei patris ꝛ filij: quomo
modo ipſe nouit: que ingenita ſunt dei pa-
tris. Erat enim in deo qui proceſſit de deo:
ita vt vnus eſſet deus: ac ſic fit vt neq; dimi
nutio ſit patris: neq; profectus filij dū na-
ſcitur. Et vt apertius tradat que ꝛ quanta
ſit potentia filij: oſtendit que per ipſū ſint:
id eſt throni: dominationes: ꝛ principatus
ac poteſtates: vt perinde omnino min⁹ ni-
hil in eo eſſe credatur ꝙ eſt in patre. Et
ipſe eſt ante omnes. Ante omnes ſic ē:
quia hic ſolus de deo patre natus eſt: đ in-
genita vtiq; ſubſtantia dei. Hec autem vir-
tute eius quā per generationem habet a pa
tre ſubſtiterunt: non vt cōmunio eis ſubſtā
tie ſit cum eo: ſed ex nihilo nutu dei patris
filio agente ceperunt. Et cuncta i ipſo
cōſtant. In ipſo conſtant: quia ſine eo ni-
hil ſunt. Niſi eni huic fuerint ſubdita: erro-
re deuia: quaſi perditioni fient obnoxia.
Et ipſe ē caput corporis eccleſie.
Eccleſie caput eſt chriſtus: ſi tamen om-
nes vnum ſentiant celeſtes ꝛ terreni: vt ſint
eccleſia: hoc eſt vnius fidei. Si quo minus
truncati capite: hoc eſt omnium corporuꝫ:
totius corporis: id eſt a creatore ſuo ſciun-
cti: amentia quadam ꝛ vanitate bacchant'.
Qui eſt pricipium primogenitus
ex mortuis vt fiat in oīb⁹ ipſe pri-
matum tenens. Quoniam omnia per
ipſum ſunt: per ipſum denuo negligentia
quadam facta caduca reformāda fuerunt:
ne ad iniuriā eius pertineret ſi opus ei⁹ per
alterū inſtauratum fuiſſet: vt quomō ante

omnes natus eſt:ſic iteruꝫ ante omnes pri
mus eſſet ex reſurrectione mortuorū reddi/
ta priſtina vita. Ante omnia enim natꝰ eſt
de deo:vt cuncta crearet que non erāt:iterꝫ
aūt accepta carne de virgine natus eſt: vt
peccatū qđ ex virgine eua intrauerat i mun
dum aboleret. Natus ergo ⁊ mortuꝰ reſur/
rexit:vt que primū fecerat poſtea iterum re
crearet:qꝛ per errorem fuerāt velut mortua
vt ſemꝑ in omni vita ſit primꝰ ⁊ princeps.
Quia in ipſo cōplacuit oēm pleni
tudinem inhabitare. Plenitudo i ipſo
ē ⁊ manet:qꝛ omnia poteſt ſemper:vt nihil
exceptū ſit qđ nō per eum poſſit pręſtari:vt
⁊ faceret ⁊ reformaret:⁊ lapſa erigeret ⁊ mor
tua viuificaret. Unde ait:Sicut habet pat
vitam in ſemetipſo:ita dedit ⁊ filio vitā ha
Joh.5. bere in ſemetipſo. Sicut eñ pater ſuſcitat
mortuos ⁊ viuificat:ſic ⁊ filiꝰ quos vult vi/
uificat. Nec eñ pr̄ iudicat quēquā:ſ; omne
iudicium dedit filio. Quid tam iuſtuꝫ: niſi
vt horū que fecit per illū ipſi daret iudiciū:
vt omnis plenitudo diuinitatis habitet in
ipſo: per id qđ dixīmꝰ:omneꝫ illū poteſta/
teꝫ in ſe habere:hoc eſt deū eſſe perfectū: ꝗ
eni hęc oīa nō habet nō ē deꝰ. Et per eū
recōciliare oīa in ipſū pacificans ꝑ
ſanguine crucis eius:ſiue que in ce
lis ſūt:ſiue que in terra. Hoc eſt qđ ſu/
pra memoraui:qꝛ vꝫ ea oīa quę fecit ꝑ illum
reſtauraret cū errore quodam diſcrepare cę
piſſēt ab inuicē nec nō ⁊ ab auctore. Eſt eni
adhuc error in carnalibus cęlis:humiliauit
eū incarnādo illū:vt homo factꝰ oſtēderet
ac doceret:quomō poſſint ea quę in firma/
mento ſūt ⁊ ſuper terrā recōciliari creatori.
Qđ vt ad perfectū perduceret occidi ſe paſ
ſus eſt propter homines:vt quos apud ſu/
peroſ docuerat:exeūtes hic a morte ſecūda
teneri nō poſſint:vt doctrina eiꝰ fructū ha/
beret primę inſtitutiōis:⁊ omnia facta per
ipſū viuerent in ipſo quaſi in auctore: ſicut
petrus fatet̃ in actis apoſtoloꝝ. Et vos
quōdam alienatos et inimicos cō/
ſiliorū eius i operibus iniq̄s:nunc
auteꝫ recōciliatos in corꝑe carnis
eius per morte:exhibere vos ſan/
ctos et imaculatos et irreprehen/
ſos in cōſpectu ſuo. Quale donum dei
ſit erga gentes memorat vt oſtēdat eos de
bitores:⁊ quidē multū in gratiarūactioni/
bus dei:qui cum inimici eēnt cōſiliorū eiꝰ:
quibꝰ decreuit viſitare genus humanū per
famulū ſuū moyſen:cuius doctrinā ⁊ pote/
ſtatem nō receperūt:deuoti idolis ſuis. Jō
operibus iniquis: adorauerunt eni opera
ſua quę fecerunt:miſericordia autē ⁊ proui/
dentia dei req̄ſiuit eos:vt gratuito dei gra/
tiam cōſequerent̃:redeuntes ad eū in con/
ſcientia munda vt in die iudicij dū nihil er/
roris veteris inueniret̃ in his: accorporarē/
tur creatori ſuo:qui vt ꝓdeſſet humano ge
neri incarnatꝰ homo factꝰ eſt:vt i carne ſua
vinceret mortē. Si q̄dem perſeueratī
in fide fundati:ſtabiles et imobiles
a ſpe euāgelij qđ audiſtis: qđ p̄di/
catum eſt i vniuerſa creatura que ē
ſub celo. Cuius factus ſuꝫ ego pau
lus miniſter:q̄ nūc gaudeo i paſſio
nibus ꝓ vobis:et ſuppleo reliq̄as
preſſuraꝝ xpi in carne mea ꝓ cor/
pore eius:quod ē eccleſia. In tribu/
latiōibꝰ quas patiebat̃ exultare ſe fatetur:
qꝛ ꝓfectū ſuum videt in fide credentiū. Nō
eſt enim inanis tribulatio:quando euꝫ pro
quo patitur acquirit ad vitam. Quas paſ/
ſiones chriſto dicit inferri:cuiꝰ vtiqꝫ doctri/
nam perſequuntur: vt ⁊ ꝑfidos grauet im/
pietatis ſuę crudelitate: ⁊ fidelibꝰ dei p̄di/
cet charitatem: cuius filius nūc vſqꝫ iniuri/
as patitur pro nobis. Nunc igitur intelligi
vult qua cauſa ſcribit ad eos:cum dicit:Si
tamē perſeueratis in fide fundati: vt ſcirēt
tunc prodeſſe ſibi paſſionem chriſti:ſi in ac/
cepta fide manerent. Idcirco eni oīpotētia
magnitudinis quanta ſit chriſti:⁊ q̄ꝫ infini/
ta ab initio declarauit:vt doceret in ipſo ſo
lo ſpem ponendam:quia ipſius ſūt omnia:
⁊ quia nihil ſine ipſo poteſt viuere neqꝫ i cę
lis neqꝫ in terris. Ante omnes enim eſt: et
cuncta ipſi conſtant:quia in omnibus ipſe
primatū tenet:vt ſi quis alicui elementorū
aut angelorum vel poteſtatum deuotuꝫ ſe
debere eſſe putet:errare ſe ſciat. Hic enim
vnus eſt filius dei:caput omnis principatꝰ
⁊ principij:cuiꝰ euāgeliū prędicatū eſt in to
to mundo:incipiens a moyſe qui dixit iu/
dęis:Quia ꝓphetā vobis ſuſcitabit domi/ Deut.18.
nus deꝰ veſter ex fratribꝰ vr̃is:tāq̄ꝫ meipm
audietis. Erit eñ q̄cūqꝫ nō audierit ꝓphe/
tā illū exterminabit̃ de plebe. Unde domi
nus ait iudęis:Quia moyſes de me ſcꝑſit. Joh.5.
Itaqꝫ hic vnꝰ audiendus ē ⁊ colendus:nec
ad hūc eſtimandꝰ eſt quiſquā:qꝛ q̄ caput te

net:reliquā ꝑtem ſubiectā habet. Nā qui ſe
ſubiectis humiliat:totꝰ errat:qꝛ nō tenens
caput truncus ē:ex quo totū corpꝰ ꝯtinetur
ad vitā. Cuiꝰ factus ſum ego mini/
ſter ſecūdum diſpēſatione dei: que
data ē mihi in vos:ad implendum
verbū dei in myſterio qđ abſcondi
tum fuit a ſeculis ſeculoꝝ ⁊ a gene/
rationibus. Miniſtrū factū ſe eē euāge/
lij inter gentes a deo per chriſtū cuꝫ fiducia
loquitur:vt myſteriū cęptū a dn̄o ꝑ idoneū
⁊ efficacem ſeruū poſſit impleri :qđ ignotū
fuit a ſęculis. Nūc vero declaratū ē
ſanctis eiꝰ:quibꝰ voluit deꝰ demō
ſtrare q̄ ſint diuitie maieſtatis my/
ſterij dei in natiōibꝰ qđ ē xp̄s in vo
bis ſpes gl'ie quē nos annūciamꝰ.
Myſteriū qđ latuit a ſęculis modo reuela/
tum eſſe aſſerit:id eſt:tēpore apl'orū oſtēſuꝫ
quia ⁊ gentes admittendę eēnt ſine circum
ciſione carnis ad fidē xp̄i:qui ꝓmiſſus erat
iudęis. Prius eni ante p̄dicationē fidei cir/
cumcidi mandatū eſt gentiles ſi voluiſſent
ad legē accedere: Nūc aūt miſericordia dei
ita vt ſunt:ſuſcipi iuſſi ſunt ad fidē. Qđ in
dignū putabat̃ iudęis:vt xp̄us in quo ſpes
erat iudęorum:etiam gentes participes fa/
ceret glorię ſuę. Monentes oēm ho/
minē et docētes in omni ſapientia
vt exhibeamꝰ oēm hoīem ꝑfectū in
xp̄o in quo laboro certās ſecūduꝫ
oꝑationē ipſiꝰ q̄ oꝑatur in me i vir
tute. Hanc dicit verā eē ſapiētiā q̄ eſt in di
ſciplina dominica cū agnoſcitur xp̄s :qđ ſe
ipſū apl's magna cū cura agere teſtatur :vt
erudiēs oēm hoīem in hac ſapiētia:cōſūma
tum cū exhibeat deo i intellectū xp̄i:vt my/
ſterium natiuitatis ex deo:⁊ natiuitatis ex
Maria:⁊ totius oꝑis eiꝰ cęleſtiū ⁊ terreſtriū
aſſequat̃. Cuiꝰ rei certamen ꝯtra ꝑfidos ha/
bere ſe loquit̃:adiuuātibꝰ ſignis virtutū vt
ꝑ hęc vita infidelitatis cōprimat̃. Qui eniꝫ
verbis ſubtilitate quadā diabolicę verſutię
auſus eſt ꝯtradicere:pudore correptꝰ:neceſ/
ſe eſt vt cedat virtuti.

Capitulum ſecūdum.

V V Olo eñ vos ſcire quantā ꝓ
vobis et ꝓ his ſollicitudinē
habeā q̄ laodicie ſūt:et quot
quot nō viderūt faciē meā in carne:
vt cōſolatiōem accipiant corda eo/
rū cū fuerint inſtructi in charitate:
i omnes diuitias plenitudinis in/
tellectus:ad agnitionē myſterij dei
in chriſto i quo ſūt omnes theſau/
ri ſapiētie et ſciētie abſcōditi. Non ſe
minus ſollicitū ꝓ his quos i carne minime
vidit q̄ꝫ de illis erat quibꝰ p̄ſens p̄dicabat
teſtat̃:vt ſcirēt non minore affectu diligi ſe
ab eo:quia eos nō viderat:q̄ꝫ cęteros apud
quos erat diligebat:vt foueret aīos eorum
in charitate:⁊ prōpti flerēt ꝑ epl'aꝫ:agnitōꝫ
accipent ſacramēti dei i xp̄o :aduertēteſ haſ
eē ſapiētię ⁊ ſciētię diuitiaſ: ſi agnoſcat̃ xp̄s
in deitatis ſuę plenitudine adorandus. Dē
igit̃ myſteriū ſacramēti dei in xp̄o ē. Hic eſt
eñ vnus in quo oīs creatura niſi ſperauerit
ꝑibit:vt omniū potētia i eo ſit:vt q̄ cogno/
ſcit iſtū:cūctoꝝ quęcūqꝫ ſūt cognitionē vi/
deatur habere. Nec colendus aliꝰ p̄ter hūc
requirat̃:qꝛ omniū potētiaꝝ virtus i eo ē.
Ex ipſo eñ habēt oēs. Unꝰ eñ cum ſit:oīa
pōt: Quare ⁊ caput omniū dicit̃:vt ꝑ ipſuꝫ
oēs ſubſiſtere videant̃. Digne ꝗ oēs theſau
ri ſapientię ⁊ ſciētię in eo dicunt̃ abſcōditi.
Oīs eñ ſcientię ratio totiꝰ creaturę ſuꝑnę ⁊
terrenę i eo vt ſit:oportet:q̄ oīm eoꝝ caput
ē:ſiue angeloꝝ:ſiue ſolis:ſiue lunę:ſiue ſtel
larū aut cęterarū rerum oīs ſcientię peritia
in auctore illorum ē:vt qui hūc agnoſcit ni/
hil vltra req̄rat:nec ſapientiā nec virtutem
qꝛ agnouit eū in quo ꝑfecta virtꝰ ꝑfectaqꝫ
ſapientia eſt. Quicq̄d eni alibi ſe putauerit
inuenire:plene i hoc ⁊ abūde inueniet. Nā
quid ſapientiꝰ ſalomone:q̄d prudentiꝰ da/
niele:quibꝰ idcirco deꝰ p̄ cęteris ſapiētiā de
dit :vt notū faceret infidelibꝰ totiꝰ ſe ſapiē/
tię eē auctorē: Deniqꝫ nabuchodonoſor di/
cit danieli:admirās ſuꝑ ſapientiā eius: Ue Daniel.2.
re deꝰ vr̃ ipſe ē deꝰ viuꝰ ⁊ aperiēs myſteria.
Qđ q̄dē oēm incredulū latet:in xp̄o oēm eē
ſapiētiā ⁊ ſciaꝫ:qꝛ nō legūt i euāgelijs aſtro
logiā:nō in apl'o geometrica:nō in ꝓpheta
arithmeticā:nec muſicā:q̄ idcirco deſpecta
ſūt a nr̄is:qꝛ ad ſalutē nō ꝑtinent: ſ; magis
mittūt in errorē ⁊ auocāt a deo:vt dum his
ſtudent raciocinationū diſputationibus cu
ram animę ſuę nō habeāt. Quę eñ tā vera
ſapientia eſt niſi cognouiſſe quod proſit: et
deſpexiſſe quod obſit: Obeſt enim quia im/
pedit animam ne curam ſui agat. Non im/
merito ergo qui chriſtum agnouit:inuenit
theſaurum ſapientię ⁊ ſcientię:agnouit eñ
quod ei ſit vtile. Hoc dico: vt nemo

vos circumueniat in ſubtilitate ſer
monis. Nam ⁊ ſi corpe abſens ſum
ſed ſpū vobiſcum ſum gaudens et
videns ordinationē veſtraꝫ: ⁊ ſup
plens id qđ deeſt vtilitati fidei ve
ſtre. Cōmonet ne in maloꝝ colloquijs ⁊
aſtutia iniquitatis ſenſus eorum traducere
tur: quia ſapientes mundi arte quadam et
minutijs diſputationū irretire geſtiunt ſim
plicium animas: vt ratiōe mundanaꝝ rerū
abſtrahant eos ab ſpe que eſt i xp̄o. Unde
apoſtolus ſpiritu ſe illic adeſſe dič: vt reue
rentiā eius ante oculos habētes abſtinerēt
ſe ab huiuſmodi hominibꝰ. Si em̄ ſpiritus
heliſei prophete vidit fraudē giezi euntꝪ ad
naaman ſyrum: vt acciperet ſub nomīe eiꝰ
que illi mandata nō fuerāt: et deſcendētem
prompto animo naaman ei plus dediſſe ꝙ
fuerat poſtulatus: quantomagis apoſtolus
ea que dixit poterat i ſpiritu videre? Maior
enim gratia fuit in apoſtolis ꝙ in ꝓphetis.
Et vt promptiores illos faceret circa tradi
tioneꝫ euangelij: gaudere ſe dicit in diſpo
ſitione cōuerſationis illoꝝ: vt ſcientes vn
de deo placeat: in eo fierent firmiores: p qđ
digni effecti ad vtilitatis profectū: fidei ſue
addiſcerent ſenſuꝫ. Queādmodū em̄
accepiſtis xp̄m ieſum dominū nr̄m
in ipſo ambulate: radicati ⁊ edifica
ti in ipſo ⁊ cōfirmati fide ſicut ⁊ do
cti eſtis ambulantes i illa cum gra
tiarumactione. Hoc monet ⁊ hortat: ne
deuotio eorum minueret ⁊ recederēt a fide
quā fuerant aſſecuti: ⁊ prauis fabulis euerſi
aliter chriſtum acciperēt ꝙ didicerāt. Mul
ti em̄ corruptores fidei circumibāt ad ſedu
cendos ſimplices doloſe: ⁊ cum ſimulatiōe
annunciātes xp̄m: quos euitari monet ma
gna cautela: vt ſtabiles ⁊ firmi ſupra funda
mentū trinitatis ſpe futuroꝝ gr̄as vberes
agerent ſuper miſericordia dei. Videte
ne qͥs vos depredetur per philoſo
phiam ⁊ inanem fallaciam ſecūdū
traditionē hominum: ſecūdum ele
menta huius mundi: ⁊ nō ſecūduꝫ
chriſtum: quia in ipſo habitat oīs
plenitudo diuinitatꝪ corporaliter.
Philoſophiam dicit terrenam: per quā ſo
lent ſeduci: qui cupiunt prudentes iudicari
in mundo. Hec argumētis ⁊ ſubtilitate mi
nutiarum quorundam cōponit: quaſi phy
ſicas inueſtigauerit rōnes: quedā habēs ad
mixta que hortamenta ſunt bone vite vel
documenta: aliquando de menſuris: necnō
de numerꝪ: aliquādo de elementoꝝ quali
tatibus ⁊ quātitatibꝰ ordinatam. In cuius
diſputationibꝰ qui inciderit vix ⁊ raro eua
det. Detinetur enim veriſimilibꝰ cauſis: et
cōmenticijs rebus: nihil tam verū eſtimās
ꝙ conſpicitur et intelligitur in elementis.
Et quia que ad preſens ſunt ⁊ cernunt ocu
lis ſuauia ⁊ oblectabilia vident: aliquātos
ſeducunt qui ſpiritalē rationem deſpicien
dā et ridendam putant deſperatiōe futuri:
omnē vim aſtris aſſignātes: carnali rationi
obnoxij: ne grauia credenda ſint ſuſtolli in
celū poſſe: neve leuia venire ad terras: aut
aliquid corporeū ſine rerum admixtione ge
nerari repugnātes potentie ac prouidentie
dei. Sciūt enim legi in diuinis veteribꝰ he
breoꝝ voluminibꝰ multa geſta per moyſen
que humana ratio nō capit: ſimili mō et in
nouis libris facta a domino aut per apoſto
los ꝗ tractatꝰ carnalis ꝓhibet credi. Hanc
ergo traditionē vel philoſophiā fallacem ⁊
inanem appellat: qꝛ nō a potentia dei ordi
nata ē: ſed ab imbecillitate ratiocinationis
humane que potentiā dei intra ſcientiā ſu
am coartat: ne aliter credatur facere ꝙ car
nalis ſe cōtinet ratio: qua ſingulis elemen
tis diuinitatis diuerſitatē deputant ad cul
turam: vt obligent animos imperitorū ne
ſe ad deum verum extendant. Quāobrem
cauendam monet traditionē iſtā: qꝛ mundi
cultrix eſt: nō dei qui vnus eſt: nec ad chri
ſtum ſed a chriſto abſtrahit in quo ꝑfectio
diuinitatis eſt. Omnia enim que habet pa
ter dedit filio cum illum in plenitudinis ge
nuit diuinitate corporaliter: vt quia ipe ca
put ē: creatura autem eius corpus eſt: quic
quid putat poſſe celeſtis creatura: hͦ totum
plene in chriſto eē credat: vt nullus arbitre
tur quēquā colendū. Quicquid em̄ in aliꝗ
magnū putauerit: plus in illo inueniet: qꝛ
omnes ex ipſo habēt ſicut ex capite mēbra:
ipſe autē plenus eſt ſemper. Et eſtis in
illo repleti: qui eſt caput omnis ꝑn
cipatus ⁊ poteſtatis. Plus ſignificat
credētibus dari ꝙ pōt i elemētꝪ cōphēdi: qꝛ
ꝗ in xp̄o ē: repletꝰ eſt diuinitatꝪ abundātia
quā elementa nō habēt. Deniꝗ i credētibꝰ
ſpūſſanctꝰ inhabitat qđ elemeutis concedi
nō potuit: qꝛ indignū erat ⁊ incōgruum: vt
inuiſibilis habitaret in ſubſtātia viſibili: et

incorporeus in his que ſenſibilia ſunt. Au
diant ergo ⁊ veniant cultores eoꝝ ⁊ credāt
in chriſto: vt fiant maiores eoꝝ quos nunc
colunt. In quo etiaꝫ circūciſi eſtis:
circūciſione nō manufacta: in expo
liatōem corpis carnis i circūciſiōe
xp̄i: vna cū illo ſepulti i baptiſmo i
quo ⁊ ſilꝪ ſurrexiſtiſ per fide ꝑatio
nis dei: ꝗ ſuſcitauit illū ex mortuis.
Hi circūcidunt i chriſto qui amputata totꝰ
traditiōis humane cultura chriſto iungunt
corde nō carne circūciſi: id eſt in ſpiritu nō i
carne ſeruiētes: vt a terrenis ad celeſtia: ab
humanis ad diuina: ⁊ ab errore cōuertātur
ad veritatē: capiti et auctori ſuo copulati p
charitatem. Cū quo ⁊ ſepulti ſūt in baptiſ
mate: reſurrexerūt autē p fidem dei in quo
credunt ꝙ exemplo chriſti reſuſcitabit illos
ex mortuis. Illic eni homo vetus deponit
⁊ nouus aſſumit. Peccatis morit: vt viuat
iuſticie. Elementis abrenūciat vt xp̄o ſocie
tur: reſurrectionis future tenēs pignꝰ exem
plo ſaluatoris ꝗ reſurrexit ex mortuis. Hec
igitur cōmonet vt ꝑſeuerēt in abrenuncia
tione pompe ⁊ preſtigijs ſathane. Qui id
circo elementorum ſuadet culturā vt a deo
auocet ⁊ participes apoſtaſie ſue volens ef
ficere homines. Quia enim ſub nomīe ſuo
culturam ſuadere nō poteſt: horret em̄ ipſo
nomine: ſub alterius nomine ſuaꝫ conatur
implere voluntatē. Et vos cū mortui
eſſetꝪ in delictis et preputio carnis
veſtre cōuiuificauit ſimul cū illo do
nās nobis omīa delicta deleto chi
rographo qđ aduerſū nos erat de
creti quod ꝯtrariū erat nobis: ⁊ il
lud tulit de medio et affixit cruci ex
uens ꝑncipatus et ptātes oſtenta
tauit in auctoritate triūphās illos
in idipſum. Mortuos dicit gentiles fui
ſe. Primū quidem qꝛ legē que ad teſtimoni
um data ē creatoris ⁊ ad vitia cōdemnāda
recipere noluerūt. Deide ipietatꝪ peccatoꝝ
ſuoꝝ cauſa indigni erāt vita: iōꝗ diſcreuit
hos a iudeis: quaſi qui fuerint inimici dei
vnius. Iudei vero in vniꝰ dei ꝯfeſſione de
gentes adueniente xp̄o addiſcūt myſteriuꝫ
dei: qđ expectabāt ad iuſtificationē ſuā: vt
in eo qđ ſubreptū illis fuerat: qꝛ impoſſibi
le eſt eſſe ſine peccato: acciperēt remiſſionē.
Vn̄ pꝰ cauſā gētiliū inducit ⁊ iudeos dicēs:
Donans nobis oīa delicta: vt poſt ſpecialē
ſubijceret ⁊ generalē: qꝛ cūctis donauit oīa Luc. 7.
delicta. Sed qꝛ ſicut dicit dn̄s: Cui plus do
natū fuerit amplꝰ debet diligere: idcirco cō
monet gentes vt cōſiderantes cauſas ma
lorꝫ ſuoꝝ: ⁊ qualē gratiā acceperint a deo
in xp̄o: tota deuotione ſolliciti ſint circa ob
ſequium eius: a quo a diuerſa mortis pena
ſunt liberati. Quō ergo donauit nobis oīa
delicta? Deleto īquit chirographo qđ erat
aduerſariū nobis. Et qđ ē ⁊ quātū ē delere:
ſubiecit dicēs: Et illud tulit de medio. Sic
ergo deleuit cū tulit de medio. Sic autem
tulit de medio: cū affixit ait cruci. Affigere
autē cruci: hoc dixit eſſe ſpoliare principatꝰ
⁊ ptātes publice ⁊ detriūphare illos i xp̄o.
Hec ſicut videt obſcura ſunt: ac per hoc ad
hibita cura delucidanda ſūt. Hoc eſt preſi
diū dei qđ p ſignificantiā diuerſaꝝ cauſaꝝ
exponit apl̄s. Multa em̄ acta memorat vt
genus hominū ad indulgentiā perueniret:
vt nō ſoluꝫ ꝓpria remitteret nobis delicta:
ſed ⁊ illud tolleret peccatuꝫ: qđ ex ade erat
ꝑuaricatione: qđ appellauit chirographū in
decretis: qđ nos a mortuis ſurgere nō ſine
bat: qꝛ ſi nō ⁊ hoc tuliſſet de medio: exeun
tes hinc qui acceperāt remiſſa: illic tenerent
apud inferos. Porro autem ideo omnia de
licta conceſſa ſunt: vt reſurgerēt a mortuis.
Quia eni ex peccato mors: ſublato peccato
fit reſurrectio mortuoꝝ. Qđ qdē fieri mini
me potuiſſet niſi peccatum affixiſſet cruci.
Dū em̄ nō peccādo ſaluator vincit peccatū
qđ hominez tenebat obnoxium: inſuper et
occiditur ab eo innocens: ſic crucifigit pec
catum. Deuictum enim peccatū: mortifica
tum dicitur. Crux enim nō ſaluatoris mors
eſt ſꝫ peccati. Innocēs em̄ ſic ꝗ occidit: reos
illos facit a quibus occiditur. Peccatū aūt
principes ⁊ poteſtates intelligamꝰ: quoruꝫ
ſtudio peccauit primꝰ adam. Ad auctores
enim referendum eſt nomē hoc quoꝝ mor
tem in expoliatione ſignificauit. Mors em̄
ipſorum hec eſt: quia victi a ſaluatore dum
expoliantur animabus quas tenebant i ca
ptiuitate mortificantur. Rei enim facti ſūt:
quia cum hac auctoritate animas tenerent
quia peccauerāt: ipſi inuenti ſunt amplius
peccatores: dū illū ꝗ illos nō peccādo vice
rat occiderūt. Et ſic iuſte expoliati ſūt: ſicut
dixit publice: id eſt in cruce: qđ ē palam de
triūphati a deo i xp̄o. Ille em̄ detriūphat ꝗ
palam vincitur ⁊ ſpolia eius publicantur.

Oſtenditur eni omnibus ꝓſtrat⁹:qui cęte/
ris inſultabat. Decretũ aũt qđ dici t:nõ eſt
hoc qđ pagani fatũ appellant: qꝛ illud non
omnibus cõtrarium aſſerũt:qꝛ quoſdaȝ di/
cunt ex hoc fęlices :alios infęlices. Hoc eni
decretũ omnib⁹ dicit fuiſſe contrariũ. Sen/
tentia eñ erat:cunctis aduerſa hominib⁹.
**Nemo eñ iudicet vos in cibo vł
in potu aut in parte diei feſti aut in
neomenijs aut in ſabbato qđ ẽ vm
bra futuroꝝ:corpus auteȝ chriſti.**
Quoniã omnis ſpes vitę in chriſto eſt ac fi
ducia:nulli ſuperſtitioni aut legi ſubiacere
nos debere pręcepit:quãobrem perſtrepen
tes aut aliquid qđ ad fidem chriſti nõ perti
net ſuſurrantes cõtemnendos:iſtũ autẽ ſo/
lum ſequendũ:per quẽ deuicta mors eſt et
reddita reſurrectio mortuoꝝ. Quidam eni
iudęoꝝ ſolent iudicare fideles:ꝙ ea q̃ iter/
dicta per moyſen ſunt edant de cibis: cum
omnia deus munda fecerit. Indigni auteȝ
iudicati iudęi de his edere:prohibiti ſunt a
melioribus. Solẽt iterũ rephẽdere nos: qꝛ
dies feſtos eoꝝ ſpernimuſ:aut qꝛ initia mẽ
ſium nõ obſeruam⁹ q̃ neomenias vocant:
maxime aũt ꝙ dies ſabbatorum nõ cuſtodi
mus:vt ocio ⁊ epulis cũ luxuria trãſigant:
qđ magis ad offenſam ptinet ꝙ̃ ad gratiã.
Hęc autẽ omnia ſũt corpus chriſti:quia ele
mentorũ per effectus ſunt vocabula. Hinc
Matth.12. eſt vnde in euãgelio dicit: Dñs eſt eni inq̃t
filius hominis etiam ſabbati. Per ipſum
eni omnia:quę quidem ſic data ſunt p moy
ſen:vt vmbra eſſent vel figurã futurorũ:vt
apparente veritate figura ceſſaret. Sicut eñ
abſente imperatore:imago ei⁹ habet aucto
ritatẽ:pſente nõ habet:ita ⁊ hęc ante aduẽ/
tum dñi tempore ſuo obſeruãda fuerũt:pręſ
ſente autem carent auctoritate. Nunqd ali
quis vicẽ domini agens:ipſo pſente dñat:
Si pręfectoꝝ vicarij pſentibus eis priuati
ſunt:quantomagis ſerui pſente dño etiam
ipſi in obſequio debent videri: **Nemo
vos deuincat volẽs in humilitate
animi et ſupſtitiõe angeloꝝ ea que
videt extollens ſe fruſtra: inflatus
mente carnis ſue:et nõ teneſ caput
illud ex quo omne corp⁹ per cõpa/
gines et coniunctões ſubminiſtra/
tum et cõpaginatum creſcit in aug/
mentum dei.** Qđ ſuperius ſub noie phi
loſophię cauendũ monuit:nũc aperti⁹ do/
cet obſeruandũ ab his qui terrenę ſapiẽtię
ſtudentes:hęc colenda aſſerunt quę obtuti
bus adiacent vel apparent:vt hoꝝ detentę
culturis animę ſub firmamento obligatę te
neant:ne ſe ſupra firmamentũ tendant ad
ſuperiores cęlos ad deũ omniũ adorandũ.
Qđ opera efficitur inimici vt ſemp animaſ
ſup terras humiliatas detineat :vbi ſe ſcit
ſemp de cęlis deiectũ futuruȝ iuſto iudicio
dei:religionẽ ſimulans cũ ſit maximũ ſacri/
legium. Inflant eñ motum puidentes ſtel
larum quas angelos vocat:nõ auctoritate
diuina ſed ſupſtitiõe humana: q̃ ad nihilũ
proficit niſi ad damnũ:nolẽtes tenere fideȝ
chriſti qui omniũ creator ⁊ dñs eſt. Ex ipſo
eñ omnes originẽ habent: quare ⁊ corpus
eius dicunt:ſi tamẽ agnoſcãt eũ. Ad ipſum
eñ cõuerſi reędificant:cõpaginati fide ei⁹:
ſubminiſtrante euangelio adunant cuncti
quaſi membra corporis in charitate chriſti:
vt augmentũ faciant deo. Cuȝ eni redeunt
ad illum qui per errorẽ deſeruerãt illum mi
nuentes copias diuitiaꝝ eius:dũ denegãt
eius ſe eſſe :cremẽtũ faciunt deo:qꝛ ex per/
ditis acquirunt deo. Rurſum de iudęis di/
cit:qꝛ ⁊ ipſi ſub elementis ſeruiunt non ele/
mentis. Hoc loco de paganis. **Si ergo
mortui eſtis cũ chriſto ab elemẽtis
huius mũdi:quid tanquã viuẽtes
in hoc mũdo decernitis:** Omnis qui
baptizatur in chriſto:moritur mundo. Cũ/
ctis eni ſuperſtitionũ erroribus abrenũciat
vt ſolam colat fidẽ xp̃i. Amotis eñ quę na
turali iuſticię accidunt:relinquit diſciplina
data a deo per quã viuit deo:per ſpem quę
eſt in xp̃o. Morit autẽ his quib⁹ ſubiectus
fuerat per errorẽ dũ negat illos quos pſum
pſerat eſſe: Et ita fit vt per inimicitiã abre/
nunciatiõis inuicẽ ſibi mortui dicantur:hõ
⁊ elementoꝝ cultura. Mundũ eñ dicẽs:er/
rorem carnis ſignificat. Omne enim qđ vi/
detur: carni deputatur. Hinc eſt vnde ⁊ io/
hãnes apoſtolus: Nolite inq̃t diligere hũc 1.Joh.2.
mundum :neqȝ ea quę in hoc mundo ſunt:
id eſt neqȝ elementa quib⁹ cõpactus mũd⁹
eſt:neqȝ errores quos hũana adinuenit tra
ditio diligam⁹:ſed ſolũ xp̃m qui mortu⁹ eſt
ꝓ nobis vt corpori ſuo nos ſociaret ex per/
ditis. Qui ergo cõſepulti ſunt xp̃o: mortui
ſunt elementis:vt nihil curent ex his. Su/
perna eñ didicerunt tenẽda:quę poſſũt vi/
tam donare perpetuã. Hęc eni nec pſentem

dant ⁊ impediũt ne apprehendatur futura.
Qui aũt poſt baptiſmũ ambigit de aliqui/
bus putãs quędam de veterib⁹ venerãda:
viuere ſe oſtendit elemẽtis quę decernit co
lenda aut dubitat cõtemnẽda:hic remane/
bit intra circulos mundi:alien⁹ a deo:quia
veteri indutus homine carnalia trãſire nõ
poterit. **Ne tetigeritis:ne guſtaue/
ueritis:ne cõtrectaueritis q̃ ſũt oĩa
in interitũ et corruptionẽ p abuſio
nẽ ſecũdum precepta et doctrinas
hominuȝ.** Prohibet omni genere ab ſpe
mundanorum:quia inanis eſt:ne colãt :ne
aſſentiant:ne cogitẽt:qꝛ quę promittũt cor
ruptionis ſunt. Uſus eniȝ culturę ipſorum
interitũ generat: qꝛ pręcepta ⁊ doctrinę nõ
dei ſed hominũ ſunt:in quibus vana ſpes
eſt:quippe cum aduerſus creatorẽ inuenerit
hęc error humanus:vt prohibens ab vni⁹ dei
fide:multorũ deorũ ſupſtitionem inducat.
**Que ſunt rationem quidẽ habẽ/
tia ſapientie ſimulatione religiõis
et humilitate animi:ad vexationeȝ
corporis nõ in honore aliquo ad
ſaturitatem ⁊ diligentiam carnis.**
Hinc ſe ſapientię rõnem habere putant :qꝛ
traditioni humanę nomen religionis appli/
cant:vt religio appellet cũ ſit ſacrilegiũ: qꝛ
qđ contra auctorem eſt ſacrilega mente in/
uentũ eſt. Nomẽ ergo fingit vt falſa q̃ ſunt
poſſit vera aſſerere: ⁊ humanas mentes in
terra humiliat:ne ſe erigãt ad ſuperna: aut
terrena colentes:excidãt a ſupernis cęleſti/
bus: ⁊ obſint corpori cuius caput chriſt⁹ eſt
ſcđm primęuę rõnis facturã. Hinc eni gra/
uati nõ poterũt ſurſum iungi capiti ſuo vt
inſtaurent in illo: ⁊ honorati effecti q̃ſi pri/
ma parte corporis truncati:totos ſe dãtes
mundo ad ſenſum carnis explendũ. Sagi/
na enim carnalis ſenſus traditio humana
ẽ:quę hoc dicit ſufficere qđ carnis tradidit
ꝓuidentia. Rationẽ eni videtur habere ſa/
pientię iuxta carnẽ:qꝛ ex elemẽtis ẽ omnis
corporalis natiuitas:ac per hoc nõ eſſe in/
cõgruũ inquiunt:his inclinari quoꝝ guber
culis humanũ regit gen⁹:vt his ſe ſubijciat
quę videt mundi clariſſima:nec requiri de/
bere ſpiritalia:quia his ſolis inquiunt du/
cibus vti conceſſum eſt: ⁊ per hanc rationẽ
negligunt auctorem.

Capitulum tertium.

ſ

**Ieni cõſurrexiſtis cum chri/
ſto:que ſurſum ſunt querite
vbi chriſtus eſt ad dexteraȝ
dei ſedẽs.** Hos cũ chriſto reſurrexiſſe aſ/
ſerit in baptiſmo :qui ſupcęleſtia cogitant ⁊
vbi ſedes eſt xp̃i: vbi de⁹ pater filio ſuo tra/
didit dexterã vt regnet ⁊ iudicet. Iudic eñ
in ſiniſtra ſedere nõ eſt. Reſurrectio tamen
duas habet formas: vt primo animo de ter
ris reſurgat ad cęlos:deinde recepto corpo
re reſurgat raptus obuiã chriſto. **Que
ſũt ſurſũ ſapite:nõ ea que ſuper ter/
ram.** Supernoꝝ cęloꝝ qui ęterni ſunt ha/
bitacula nos petere exhortat: ab his auteȝ
omnibus quę in firmamẽto ⁊ ſub firmamẽ/
to ſunt diſſimulandũ. Quiſquis eni his ſe
ſuperſtitionib⁹ occupauerit: impedimentũ
patietur. Nõ eñ poterit hęc tranſcendere:
quib⁹ ſe inclinauit vt dñis. **Mortui eñ
eſtis et vita veſtra abſcondita ẽ cũ
chriſto in deo.** Apud mũdi ſenſũ mor/
tuus chriſtus videtur ⁊ diſcipuli eius:dum
cõſtet viuere illũ cum his omnib⁹. Idcirco
carnalibus ac mundanis abſcõdita ẽ vita
chriſti ⁊ ſuorum in deo:extra mundũ in re/
gno eius cęleſti in quo viuũt. **Cum chri
ſtus apparuerit vita veſtra:tunc et
vos apparebitis cũ illo in gloria.**
Uita noſtra chriſtus ẽ:qꝛ legim⁹ i actis apo
ſtoloruȝ: hũc eẽ vitę auctorẽ:qui a perfidis
nõ creditur futur⁹ iudex. Cũ aũt aduenerit
in virtute cęleſti ⁊ viſus fuerit eſſe qđ mini/
me credebat:tunc apparebunt cũ illo etiam
q̃ crediderũt i illũ: ⁊ manifeſtabit omni pũ/
dię qꝛ viuit cuȝ ſuis in gl̃ia. Hęc conſolatio
fiduciam ſpei parit: vt ſecuri de futura vita
omnia poſtponentes chriſtum ſequamur.
**Mortificate ergo membra veſtra
que ſũt ſuper terrã:fornicatõeȝ:im
mũdiciã:libidinem:cõcupiſcẽtiam
malã et auariciã:que ẽ idolorũ ſer/
uitus.** Qm̃ omnia ſimul peccata corpus
eſſe in epiſtola ad romanos ſignificat:idcir
co ſingula delicta deſcribẽs membra ea ap
pellat:vt poſt acceptã ac ſeruatã euangeli/
cam de ſaluatoris plenitudine rationẽ :bo/
nę vitę operã darent:abſtinentes ſe ab om
ni turpitudie ⁊ deſiderio malo quo poſſint
peritię diuinę fructũ nõ amittere. Multuȝ
eni obeſt ſcire veri ratiõȝ: ⁊ minime illã fa/
ctis proſequẽtib⁹ affirmare. Hinc eſt vnde
⁊ domin⁹ inter cętera ait: Qui aũt inq̃t ſcit Luce.12.

volũtatẽ domini ſui ⁊ nõ paruerit ei: vapu
labit multis. Auariciã tñ idolatrię cõpara/
uit: vt nihil illa ſceleſtiꝰ demõſtraret. Sub
vno nomine duo peſſima et impia genera
deſignauit: ⁊ quę omni ratione monet fugi
endũ. Primum eni ⁊ pergraue crimẽ ẽ ido/
latria. Quid eni tam pernicioſum: tanꝗ fu
neſtum ꝙ ad iniuriam creatoris dei: lignis
⁊ lapidibꝰ vel alijs metallis honorificentię
eius nomẽ tribuere: cũ ipſi nõ patiantur vt
ſeruus nomine domini nuncupeť: quẽ non
natura vtiqꝫ ſed quędã conditio ſubijcit ſer
uituti. Aliud ecõtra crimẽ eſt auaricię: non
diſpar malicia ſed diuerſũ in nomine. Un/
1.Timoth.6. de ad timothęum ait: Radix eni omniũ ma
lorum eſt auaricia. Omniũ enim capax eſt
delictoꝝ: vt auiditatis ſuę qđ impoſſibile ẽ
impleat deſideriũ ſemꝑ: ſemꝑ bibẽs ⁊ ſem/
per ſitiens. Nõ imerito ergo ſub vno nomi
ne vtrũqꝫ malũ oſtendit. Pene eñ vno ex/
plentur opere: qꝛ ſicut idolatria vni deo au
ferre nititur gloriam: ne qđ eiꝰ peculiare eſt
ſolus habeat nomẽ diuinitatis ſibi ſoli cõ/
dignũ: ita ⁊ auaricia in dei ſe res extendit:
vt ſi poteſt fieri vnus ⁊ ſolus creaturã eius
ſibi vſurpet quã deꝰ omnibus fecit. Unde
Aggei.2. dicit deus per prophetam: Meum ẽ auruꝫ
⁊ meum eſt argentum. Utraqꝫ igitur deo ẽ
inimica: ambę eni deo abnegãt ꝗ eiꝰ ſunt.

Propter que venit ira dei. Malo/
rum memoratorũ cauſa venturũ dicit iudi/
cium dei: vt vindicetur in hos qui cõtẽpto
deo ⁊ lege eius: interdicta ſequi maluerũt.

In quibꝰ ⁊ vos aliquãdo ambu/
laſtis cũ viueretis in illis. Quãtum
illis beneficium ꝓſtiterit gr̃a dei ꝑ ieſũ xp̃m
nõ tacet: vt gratulenť euaſiſſe ſe irã: ꝗ vẽtu
ra ẽ repente ſuꝑ infideles totiꝰ terrę: ⁊ tales
ſemetipſos prębeant: vt parere poſſint pre
ceptis eius: a quo a morte ſcđa ſũt liberati.

Nũc vero deponite ⁊ vos hec oĩa:
iram et indignationem: animi mali
ciam: blaſphemiã: turpiloquiũ de
ore vr̃o nõ procedat. Nolite mẽtiri
iuice. Exuite vos veterẽ hominẽ cũ
actibꝰ eiꝰ ⁊ iduite nouũ ꝗ renouať i
agnitionẽ ſcđm imaginẽ eiꝰ ꝗ cõdi/
dit illũ: vbi nõ ẽ grecꝰ ⁊ iudeꝰ: circũ
ciſio ⁊ ꝑputiũ: barbarꝰ ⁊ ſcytha: ſer
uus et liber: ſꝫ oĩa ⁊ in oĩbus xp̃s.
Nunc ab his ꝓhibet ꝗ minora peccata vi/
dẽtur: ne forte qꝛ ſuperiꝰ quę grauiora ſunt
mortificanda mãdauit: hęc admittẽda aut
quaſi nõ periculoſa nõ fugiẽda putarẽtur:
ſimul etiã vt exuti veterẽ hominẽ: id eſt taꝫ
verbo ꝙ actu: et incontaminatos ſe videnť
noui facti in chriſto per agnitionem verita/
tis: quę olim latuit: modo aũt manifeſtata
eſt per nouã legem credentibꝰ: vt ſimiles ſi/
ant imaginis eius qui creauit illos. Ima/
go hęc in cõuerſatione bonę vitę intelligen
da eſt: ſicut dicit ad corinthios i ep̃la ꝑma.
Quẽadmodũ portauimꝰ imaginem eiꝰ qui 1.Cori.15.
de terra eſt: ita et portemꝰ imaginẽ illiꝰ qui
de cęlo eſt. Ipſe ẽ ergo creator hominis: cu/
ius imaginẽ portare nos iubet in ſanctita/
te ⁊ bonis operibus: quę de filij dei agnitio
ne deſcendunt. Nemo enim poteſt bonam
⁊ mundã habere vitam: niſi habeat cui hãc
exhibeat: a quo ſi nõ pręmium certe vł lau/
dem expectet. Sed apud deũ ⁊ laus ⁊ pre/
mium ſperanť: qꝛ nõ patiť dei iuſticia eum
qui carnis vitia vicerit nõ coronari. In hac
itaqꝫ agnitione nullꝰ vt indignꝰ excipitur:
quaſi nõ mereať accedere ad fidem chriſti.
Omnes eni accedẽtes vnũ fiunt: deleti ꝗd
fuerint: ⁊ ſcripti quid eſſe ceperint: vt quia
vnius fidei ſunt: in eoipſo vnius ſint ⁊ me/
riti: vt quos fides iungit nõ poſſint diſcer/
ni: propter qđ diuerſi natura ⁊ gentes ſiue
conditione ſunt. Oĩa enim ⁊ in his omnibꝰ
chriſtus eſt. Quia eni cuncta mẽbra eiꝰ ſũt:
omnia chriſtꝰ eſt: vt dũ vna cõfeſſio eoꝝ eſt:
de ſpe eiꝰ in omnibꝰ chriſtus: ⁊ ſic oĩa corpꝰ
eiꝰ ſunt: vt ꝓfeſſio eorum ⁊ natura ꝯcordet.
Alia ẽ tñ imago hęc quã de agnitiõe ſalua/
toris dicit creari: ⁊ alia imago ad quã factꝰ
eſt ꝑmꝰ hõ. Iſta eñ imago ẽ ⁊ in fęmia: cũ
agnſcit eũ ꝗ ſe creauit ⁊ obtẽperãs volũtati
eiꝰ abſtinet a vita turpi ⁊ actu ꝑuerſo. Illa
aũt imago i ſolo viro ẽ: ſicut idẽ dič in ep̃la
ad corinthios ꝑma: Uir ꝗdẽ nõ debet vela 1.Cori.11.
re caput ſuũ cũ ſit imago ⁊ gl̃ia dei. Si aũt
⁊ mulier nõ velaret caput: eẽt ⁊ ipſa imago
dei. Sꝫ incõgruũ erãt vt facta viro ſubiecta
dicereť eſſe imago dei. Nã ⁊ i geneſi ita ait:
Et fecit deꝰ hoiem: ad imaginẽ dei fecit eũ: Gen.1.
vt ſicut deꝰ vnꝰ ẽ: vnꝰ ab eo fieret homo: vt
quõ ex deo vno oĩa: ita ex vno hoĩe oẽ genꝰ
eẽt ſuꝑ faciẽ totiꝰ terrę. Unꝰ igiť vnũ fec: ꝗ
vnitatis eiꝰ haberet imaginẽ. Et ipſe i viro
⁊ muliere eſt ſilitudo myſterij patris ⁊ filij.
Barbaꝝ tñ ab ſcytha ſegregauit: ſič ſeruuꝫ
a libero: nõ vtiqꝫ in xp̃o i quo oẽs vnũ ſũt:

ꝑ i moꝝ feritate ⁊ gẽtis imanitate. Peioreſ
eñ hos barbarł intelligi voluit añqꝫ credãt
cũ grecorũ libri iuſticiã eoꝝ ꝓdicẽt: quã du/
ce natura ſequebãť. Intantũ magnũ apud
eos peccatuꝫ furti habebať: qđ gręci mag/
na cũ induſtria inquit ⁊ doctrina iuſticię ſe/
mitas inueſtigarũt hos naturaliť apprehen
diſſe collaudãt. Sꝫ quõ degenerãt oĩa: po/
ſtea magis vituꝑabiles eſſe cęperũt ꝙ fue/
rãt ante laudabiles. Poſtquã eñ mulieres
eoꝝ lege viri vti cęperũt: quas amazonas
primitus aſſerũt appellatas: totã aſiaꝫ con
tra naturã ſubijcientes: ſic cõtigit vt ⁊ viri
canũ more rabidi efficerenť: imanes: ſilue/
ſtres: inculti: plus ꝙ barbari: intantũ imu/
tati vt carne humana veſcẽda imbuerẽtur.
Quid mirꝝ cũ ⁊ ipi romani lõge alij fuerint
ꝙ nũc ſunt. Nam ⁊ mulieribus eorum caſti/
tatis cauſa vini vſus incognitus fuit: ſicut
nunc aqua. Intm̃ enim vigebat diſciplinę
auctoritas: vt ſubiectum vas non faceret
qđ volebat. Induimini ergo vt ele/
cti dei ſcti et dilecti viſcera miſeri/
cordie: benignitatẽ: humilitatem:
ſenſus manſuetudinẽ: lõganimita/
tẽ: prebẽtes vobis inuicẽ patiẽtiaꝫ
et donantes aliꝰ alii ſi ꝗs aduerſuſ
aliquẽ habet querelaꝫ: ſicut et xp̃s
donauit vobis: ita et vos facite.
Ut lucrũ poſſint habere ad hęc eos facien/
da hortať quę meritũ collocant apud deũ.
A peccatis autẽ abſtinere timor facit: vere/
tur eñ ne mala faciens pęnis ſubdať. Hęc
autẽ ꝗ nũc facienda monet ad profectũ per
tinent meritorũ: ex voluntate eni fiunt nõ
ex neceſſitate. Qui ergo ab illicitis ſe abſti
net habet laudeꝫ: qui vero a licitis tẽperať
⁊ laudem habet ⁊ ꝑmium. Suꝑ hec au
tem oĩa charitatẽ qđ ẽ vĩculum vni
tatꝭ et pax dei i cordibꝰ vr̃is exultet
in qua et vocati eſtis in vno corpo
re: et grati eſtote. Quia eni omniũ ma/
ior eſt charitas: huic magis ſtudendũ hor/
tatur. Tunc eni oĩa quę ſupra mandauerat
ſeruanda ad effectum ꝑmiorũ poterunt de/
duci: ſi duce charitate iter ambulent legis.
Tota eñ mẽte operatur qui de amore ali/
quid operať aut facit. Hypocriſis ⁊ ſimula/
tio nõ eſt i charitate. Quare ⁊ iohãnes apo
1.Ioh.4. ſtolus: Timor inquit non eſt in charitate.
Qui eni timet perfectꝰ nõ eſt. Perfecta eñ
dilectio foras mittit timorẽ. Uñ ⁊ dñs ama
ri ſe maluit ꝙ timeri. Hęc ẽ eñ ꝗ complecti/
tur vnitatẽ: hęc ꝗ omnes vnũ corpus facit:
hęc ẽ ꝗ verã habet pacẽ: quã corde puro cu
ſtodit. Põt eñ pax dici ⁊ nõ habet charitã
tẽ: charitas eñ ſemꝑ ſecum habet pacem.
Uerbũ xp̃i habitet ĩ vobis abũde
in omni ſapiẽtia docẽtes et monẽ/
teſ voſmetipſos: pſalmiſ: hymnis:
canticis ſpiritalibꝰ i gr̃a cantãtes
ĩ cordibꝰ veſtris deo. Hęc meditanda
monet ſemꝑ: quę ſonent xp̃m. Hęc in corde
habẽda ꝗ deo pr̃i ſemꝑ gr̃as referãt: vt vox
canora illi ſeruiat: illũ laudet pſalmꝰ: hym/
nus extollat. Et huic ſoli notũ ſit ꝗ occulta
ꝑuidet mẽtis: a quo ſperať ⁊ ꝑmiũ. In cor/
dibus illi cãtari mãdauit: ne fauore hoium
fieret ⁊ fructũ amitteret. Omne qđcũqꝫ
facitꝭ i verbo aut in oꝑe: oĩa in no/
mine dñi ieſu: gr̃as agentes deo et
patri ꝑ ipſũ. Qm̃ ſupra in corde deũ lau/
dari ⁊ illi gr̃as referri ꝓcepit: nũc tã i verbo
ꝙ in oꝑe totius cõuerſatiõis nr̃ę nomẽ dñi
ieſu laudari ⁊ exaltari hortať: vt cũ verba
noſtra carẽt repheñſiõe: ⁊ oꝑa nr̃a bona ſũt
magnificeť dñs ieſus: cuiꝰ magiſterio inui/
tuꝑabiles ſũt diſcipuli. Tũc eni veraſ gr̃as
agimꝰ deo ꝑ ipſũ: ſi modũ ꝓceptoꝝ eiꝰ cuſto
diamꝰ. Mulieres ſubdite eſtote vi
ris ſicut oportet ĩ dño. Ita ꝓcipit mu
lieres ſubditas eſſe debere viris: ſicut man
dauit deꝰ inter cętera dicẽs ad mulierẽ: Et Gen.3.
ad virũ tuũ cõuerſio tua ⁊ ipſe tui dominã/
biť: vt ipſo ritu ⁊ diſciplina timeat virꝝ ſuũ
quaſi dñm ex quo cępit eẽ. Uiri diligi/
te vxores veſtras: et nolite amari
eſſe ad illas. Rigorẽ virilis legis emol/
lit: ne ꝑtãte qua ꝓualet nimiꝰ ꝗs ſit i dñatu
vxoris: ſꝫ debet reſpicere ⁊ affectũ: qꝛ muli/
er caro eiꝰ ẽ: ne plꝰ illã hũilians exacerbet ⁊
ꝯtraria cogitet. Filij obedite ꝑenti/
bus ꝑ oĩa: hoc eñ placet deo. Non
põt aliud placere deo niſi qđ iuſtũ ⁊ piũ ẽ.
Tũc poſſũt filij deũ habere ꝓpitiũ ſi debi/
tã honorificẽtiã repẽdãt parẽtibꝰ: circa ob/
ſequium illoꝝ faciles: in cõtẽptu difficiles:
ſciẽtes filij nũqꝫ aduerſus ꝑentes ꝓuidere.
Patres nolite ad iram prouoca/
re filios vr̃os: ne puſillo aĩo fiant.
Modeſtos ꝓcipit pr̃es debere eſſe filijs: ne
coartati ab eis delinquãt i illos ⁊ deũ offen
dãt qđ nolũt. Ira eñ incõſiderata res ẽ: in/
tantũ vt aliqñ nec ſibi parcat ꝗ iraſciť. De/

bẽt eñ recordari pr̃es q̃ fuerũt ⁊ ipſi filij: cõ
ſiderare aũt filij q̃ futuri ſũt pr̃es: vt equo
librato ꝯſilio vtriuſq; partis: ⁊ filij ſubiecti
ſint ⁊ pr̃es modeſti. Serui obaudite ꝑ
omnia dominis carnalibus nõ ad
oculũ ſeruiẽtes q̃ſi hoib⁹ placẽtes
ſz in ſimplicitate cordiſ timẽtes do
minum. Q̃m deo aliter ſeruiri nõ põt q̃
puro corde: occulta eñ preuidet animorum
ſic ⁊ hoibus ꝓcepit ſeruire debere. Qui eni
ad oculũ ſeruit in occulto aliud facit: q̃ eniz
ex aio: talis eſt foris q̃lis ⁊ intus. Si ẽ i ob-
ſequio fuerit fidelis ꝓmerebit dñm: q̃ ipſe
Luc. 16. dixit: Qui i minimo fidelis ẽ: ⁊ i magno fi-
delis ẽ. Si eñ ei q̃ ad p̃ſens vindicat fideliſ
nõ fuerit: qñ fieri poterit vt illi fidem exhi-
beat: quẽ poſt mortẽ audit iudicaturũ? Id-
circo in dñi carnalis cauſa iuſtũ vult eẽ ſer-
uum ⁊ obſequẽtẽ: vt poſſit et in dei reb⁹ ⁊ fi
delis eẽ ⁊ obſequẽs: Si eñ i p̃ſenti idoneuſ
fuerit vbi ſcit nulla eẽ niſi corruptibilia pre
mia: q̃tomagis ꝓpẽſior erit i dei deuotiõe
quẽ ſcit fidelib⁹ imortalia daturum p̃mia?

Quicquid facitis ex animo ope-
ramini vt domino nõ hoibus: certi
q̃d a domino recipietis retributiõẽ
hereditatis domini xp̃i cui ſeruitiſ.
Qui enim inique gerit: fert id q̃d
geſſit iq̃ue: et nõ eſt perſonarũ acce
ptio apud deũ. Ut promptos illos i ob
ſequio ⁊ fide faciat: mercedẽ illos bonorũ
operũ accepturos ꝓmittit a deo in regno
xp̃i. Q̃d vt ꝓbatũ ſit ⁊ acceptum: ſic illos
vult obſeq̃: ſicut dño a quo mercedẽ expe-
ctãt. Aut ſi iq̃ue egerit: nõ ſolũ hoiem offẽ
dit ſ ⁊ deũ: quẽ in admiſſa fraude carnalis
dñi cõtẽpſit. Si autem bene egerit: nõ erit
apud deũ ſeru⁹ hois quaſi deſpectior: ſ re-
munerabit quaſi liber inter hoies: ſeru⁹ aũt
xp̃i q̃d dignitatis eſt nomen.

Capitulum quartũ.

Domini q̃d iuſtũ ẽ et equũ ſer
uis p̃bete: ſcientes q̃d ⁊ vos
dñm habetis in celis. Ne dñi tẽ-
porales ſupbia extollant: p̃ſumẽtes de do-
minatu: mitigat ⁊ cohibet aios illoꝝ vt ad-
hibita ꝯſideratiõe hũani generis aiaduer-
tant auctorẽ deũ nõ ſeruos ⁊ liberos: ſ oẽs
ingenuos cõdidiſſe. Sz hoc mundi iniq̃ta-
te factũ ẽ: vt dũ alter alteri⁹ fines inuadit:
tũc captiuos ducit ingenuoſ: vnde ⁊ manu
capti dicti ſũt a veterib⁹: inde mãcipia: Hic
caſus ⁊ cõditio etiã nũc apparet: alij redimũt
tur: alij remanẽt ſerui. Apud deũ aũt h ſer-
uus habet q̃ peccauerit. Deniq; peccati cã
cham ſeru⁹ audiuit: Cui ſentẽtie veteres aſ
ſenſere: ita vt definirẽt oẽs prudẽtes eẽ libe
ros: ſtultos oẽs eẽ ſeruos: q̃ prudẽs abſti-
net a pctis: vt hic ingenu⁹ ſit qui recta ſeq̃-
tur: ſeruus aũt q̃ per ſtulticie imprudẽtiam
ſubijcit ſe pctõ. Uñ ⁊ cham ꝓpter ſtulticiã
q̃ riſit nuditatẽ pr̃iſ ſtulte: ſeru⁹ ẽ appellat⁹.
Oſtẽdit ẽ dñis q̃ non veri ſũt dñi ſ q̃ſi per
imaginẽ: corporũ eñ nõ aioꝝ ſũt dñi: ſolus
eñ dñs ⁊ auctor rerũ inuiſibilis de⁹ tã cor-
poribus q̃ animis dñat: vt hec cõſiderãteſ
iuſta ab eis exigãt ſeruitia: talia vtiq; q̃lia
⁊ a ſe exigi volũt a dño cõi. Nã cũ ipſi non
vt dignũ ẽ deo ſeruiãt: quẽ nõ negãt oium
ptãtẽ hr̃e: cuiuſq; quotidiana dona ꝑ mini
ſteria creature hũanis: vſib⁹ exhiberi a pib⁹
ſuis: nõ dicã fratrib⁹: tã grauia exigũt ſerui
tia vt ferri nõ poſſint: nõ ponẽtes in aio: q̃
⁊ ipſi velint nolint ſerui ſũt: ⁊ viderint cui⁹
meriti. Orationi iſtate vigilãtes i il-
la: orãtes ſil' ⁊ ꝓ nobis: vt de⁹ ape-
riat nobis oſtiũ verbi ad loquen-
dũ myſteriũ xp̃i: ꝓpter q̃d etiã vin-
ctus ſum: vt manifeſtẽ illud prout
oportet me loq̃. Jã prudẽtib⁹ myſteriũ
dñi xp̃i in euitandis vitijs pctõꝝ orõni in-
ſtandũ oſtendit: vt meritis creſcãt deficien
tibus tẽptationib⁹ aduerſarij. Quos inta-
tũ dignos habet vt iudicet eos etiã ſe poſſe
p̃cib⁹ adiuuare: ad aſſerendũ audacter euã
geliũ ad q̃d manifeſtãdũ legatiõẽ accepat.
In ſapiẽtia ambulate ad eoſ q̃ fo-
ris ſũt tẽp⁹ redimẽtes. Sermo ve-
ſter ſẽp i ſale gr̃a ſit cõdit⁹: vt ſciatiſ
quõ oporteat vos ſingul' reſpõde-
re. Q̃m neceſſe ẽ ambulare nos int' infide-
les ⁊ colloquia miſcere cauſa cõuerſationis
mundane: hoc eſt q̃d cõmonet: vt cũ ſapiẽ-
tia ſit ipſa cõuerſatio ꝓpter ſcandalũ genti
lium: ne occaſionẽ accipiant ꝑ nos blaſphe
mãdi: ⁊ incitent ad ꝑſequẽdũ. Quid enim
opus eſt loqui cũ eo quẽ ſcias intractabilẽ
⁊ obſtinate mẽtiſ paratũ ad ꝯtumeliã faciẽ-
dã? Jõ hec monet vt opportuno ⁊ loco ⁊ tẽ-
pore: magiſtra modeſtia: religionis verba
ꝓmant: aut ſi pſona talis in medio ẽ q̃ per-
ſtrepat reticendũ. Aliter eñ cũ potentibus
mundi: aliter cũ mediocrib⁹: ⁊ alit' cũ humi
libus agendũ ẽ. Aliter iterũ cum mãſuetis

aliter cum iracundis quib⁹ cedi oportet: h
eſt redimere tẽpus. Cũ eñ inſidiãti dñicis
verbis ⁊ furenti tp̃is audacia cedis: iiurias
infeſti tp̃is lucrifacis. Naz ſi caput: id ẽ rex
aſſentit: corpori eſt libertas loquẽdi verba
dei cum mãſuetudine: vt ꝓuocẽt ad bonũ:
ꝑſtrepentib⁹ tñ ⁊ animoſis ad cõuitia ſemꝑ
cedenduz. Uincis eñ dum cedis. Que
circa me ſunt oia nota faciet vobis
tythic⁹ dilect⁹ frat' ⁊ fidel' miſter ⁊
ꝯſeru⁹ i dño quem miſi ad vos ad
hocipſum vt cognoſcat q̃ circa vos
ſũt: ⁊ ꝯſolet corda vr̃a cũ oneſimo
chariſſimo ⁊ fideli fr̃e q̃ ẽ ex vobis:
omnia q̃ hic ſũt nota faciet vobis.
Ad hoc ſe dicit fratres miſiſſe vt inuicẽ ſibi
nota fierent q̃ agerent ab inuicez. Quãuis
ſuperi⁹ dicat ſpũ ſe p̃ſentẽ apud eos ⁊ vide
re q̃ agerent: iternũcijs tñ op⁹ ẽ. Sollicitior
eñ fiet q̃s q̃ñ videt ad ſe venire ad ꝯſiderã-
dã ꝯuerſationẽ ſuã. Plus eñ feret ſi ſpecu-
letur ſe videri q̃ agat. Nã cum de⁹ oia vide
at: ⁊ ſciam⁹ oia illi nota eẽ: q̃ nõ tñ videm⁹
nos videri ab eo: ꝯtraria facim⁹. Salu-
tat vos ariſtarchus comes captiui
tatis mee: ⁊ marcus cõſobrin⁹ bar
nabe de quo accepiſtis mãdatum:
vt ſi venerit ad vos excipiatis illũ
⁊ ieſus q̃ dicit iuſt⁹: qui ſunt ex cir-
cũciſiõe. Hi ſoli ſũt adiutores mei
i regno dei: q̃ mihi ſolatio fuerũt.
Hic ariſtarchus bone cõuerſatiõis ac meri-
ti videt: q̃ deuotiõe dñica pticeps ⁊ ſocius
laborꝝ apl̃i deſignat. Marcum autẽ vt cõ-
mẽdet: q̃d ſit nõ tacet: vt cum laudabilis vi
ri barnabe affinis addiſcit: honorabilis ha
beat. Addit ⁊ ieſum quẽ iuſtũ noie vocari
appellat. Quib⁹ ſolis teſtimoniũ ꝑhibet:
q̃ hi ex circumciſione adiutorio fuerunt ei:
aſſentiẽtes ⁊ pticipes ſentẽtie eius: vt iam
circumcidi vlteri⁹ nõ debere p̃dicarẽt: ideo
pticipes illos dicit ſuos i regno dei. Circũ-
cidendũ autẽ eẽ ⁊ ſabbata ⁊ neomenias ſer
uãdas p̃dicare nõ ſpiritale ẽ ſed terrenum.
Salutat vos epaphras q̃ ẽ ex vo
bis ſeru⁹ xp̃i. Cariorem illis facit ep̃laz
q̃ñ ei q̃ ex ipſis ẽ teſtimoniũ reddit. Sẽ-
per ſollicit⁹ ꝓ vobis in orãtõib⁹ vt
ſitis perfecti ⁊ abũde expleti in omi
volũtate dei. Tam ſalutaria ſe illis ex-
optare teſtat: vt illum q̃ ciuis illoꝝ ẽ ⁊ affe-
ctu vnanimitatis chariſſim⁹ pticipẽ ſue de-
uotionis in ꝓfectũ eoꝝ oſtẽdat. Teſtimo-
niũ eñ adhibeo illi: quia habet mlt'
tũ laborẽ ꝓ vobis ⁊ ꝓ his qui lao
dicie ſũt ⁊ hierapoli. Ut ſollicitos eoſ
ſalutis ſue faciat: aliorum vigilãtia quanta
ſit ꝓ his oſtẽdit. Sollicitior eñ q̃s ſit pudo
re q̃ñ in cauſa ſua alteruz viderit laborare.
Salutat vos lucas medicus cha
riſſim⁹ ⁊ demas. Uere chariſſim⁹ apl̃o
fuit lucaſ: q̃ oia poſtponẽs apl̃os ſecut⁹ eſt
ſemꝑ: qui ⁊ euãgeliũ ⁊ act⁹ apl̃oꝝ ſcripſiſſe
ꝑhibet. Salutate eos q̃ ſũt laodicie
fratres ⁊ nymphã ⁊ domeſticã ei⁹
eccleſiã. Quoniã ſiſi mõ ⁊ pro his q̃ laodi
cie ſunt ſollicit⁹ erat in eoꝝ ep̃la: hos ſalu-
tãdos monet: nympham cariorẽ exiſtimans
cui⁹ ⁊ domũ ſalutat. Tam eñ deuota vide
tur fuiſſe: vt ois dom⁹ ei⁹ ſigno titulata eẽt
crucis. Et cũ lecta fuerit apud vos
hec ep̃la: facite ⁊ vt laodicẽſiũ eccle
ſie legat: ⁊ laodicẽſiũ vos legatis.
Quia generales ſunt inſtitutiões apl̃i ⁊ ad
oim ꝓfectũ ſcripte ep̃le: idcirco etiã laodi-
cenſib⁹ ep̃lam hãc legi p̃cepit: vt ꝑ hanc q̃d
agendũ ſibi eẽt addiſcerent: et coloſſenſes
vt coꝝ legerẽt iuxta ſenſũ ſupradictũ. Et
dicite archippo: Uide miniſteriuz
q̃d ſuſcepiſti in dño vt illud imple
as. Prepoſitũ illoꝝ ꝑ eoſipſos cõmonet:
vt ſit ſollicit⁹ de ſalute ipſoꝝ. Et q̃ plebis
ſolius cauſa ſcribit ep̃la: iõq; nõ ad rectorẽ
ipſoꝝ deſtinata ẽ ſ ad eccliam. Poſt enim
epaphrã qui illos imbuit: hic accepit regen
dam eoꝝ eccleſiã. Ipſa eñ ſalutatio
mea manu pauli: memores eſtote
vinculoꝝ meoruz. Gr̃a vobiſcum.
Ut cõfirmet ep̃lam manu ſua ſcriptã dicit
memorans vt in mente habeãt exitus eius
quos patiebat ꝓ ſalute gentium: ⁊ tales ſe
preberent: vt nõ ferret egre pati pro his in-
iurias. Explicit explanatio ſan-
cti Ambroſij epi in ep̃lam bti pau-
li ad Coloſſenſes.

Incipit p̃fatio eiuſdẽ in ep̃lam bti pauli ad Theſſaloniceſes p̃mam.

Thoꝝ: id eſt theſſalonicenſiũ exẽ-
plo alios exhortet ad fidei incremẽ
ta: iſtos laudat eo q̃d i accepta gr̃a
ꝑmanẽtes: ad ꝓfectũ p̃mij aucti ſũt melio-
ra ſectãdo: vt ⁊ ad ꝑfectũ tẽderent: ⁊ eorum
virtutibus q̃ſita dignitas ceteros prouo
caret. Tante eni fidei imbiberunt ſpiritum:

vt ſpe futurorū etiā ciuiū ſuoꝝ macedonuꝫ
ꝑſecutiões illatas pro noīe xp̄i deuoto aīo
paterenť. Ut hoꝝ ergo meritū ⁊ ſuā ex eoꝝ
profectu leticiam litteris ſignet: ita ſcribit
ad eos. Explicit prefatio

Incipit explanatio ſctī Ambroſij
ep̄i in ep̄lam beati pauli ad Theſ-
ſalonicenſes pmā. Ca. pmum.

p

Aulus ⁊ ſiluanus
et timotheꝰ: eccleſie theſ-
ſalonicēſiū in deo pr̄e ⁊ i
dn̄o ieſu xp̄o gr̄a vobis
et pax. Triū qdem epoꝝ noīe
litterę cōtinent: ſ; ſenſus ⁊ verba ſoliuſ apl̄i
ſunt. Quia em̄ cōmuni gaudio exultant in
ꝓfectu illoꝝ: ex cōſenſu ad plebē ep̄la ſcri-
bitur in exultatiōe dei p̄ris ⁊ dn̄i ieſu chriſti
pacē ⁊ gr̄am his exoptās. Gr̄as agimꝰ
deo ſemp̄ ꝓ oībꝰ vobis: memoriā
vr̄i facientes in orōibꝰ nr̄is: ſine inter
miſſiōe memores opis fidei veſtre
et laboꝝ charitatꝭ et expectationis
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i corā deo ⁊ p̄re nr̄o.
Qm̄ oīa bona a deo ſūt: idcirco ei primum
gratias referūt in ꝓfectu illoꝝ: qui digna-
tus ē: nō ſolū donū ſuum dare hoībus ſub
peccato cōſtitutis: ſ; ⁊ in filios hos adopta
re: ſimł adiuuās eos ad oīa exitia tolerāda
vt digniores fiant. Quāobrem meminiſſe
hoꝝ dicunt ſe in orationibus ſuis: eo ꝙ cre
breſcerent in ope fidei ceterī eccleſijs: vt nu
tu dei ꝑficerēt opus ceptū: ꝓpti in ſtudio
charitatis ⁊ patientię et ſpei aduentus do-
mini ante deum qui dignatus ē filiū ſuum
incarnare pro ſalute humana. Placitū eni
dei eſt ſi proficiatur in chriſto. Scientes
fratres dilecti a deo electioneꝫ ve-
ſtrā quia euāgeliū noſtrum nō fuit
ad vos in verbo ſoluꝫ: ſed et in vir
tute et in ſpūſancto et in plenitudi
ne multa: ſicut ſcitis quales fueri-
mus in vobis veſtri cauſa. Humiles
ſe fuiſſe inter eos ſignificant: vt illis formā
darent māſuetudinis: non ꝙ defuerint quę
ad fidē illos hortarenť magnalia: qꝛ doctri
nę euāgelicę robur: virtus ꝓſtabat ſignoꝝ
⁊ ꝓdigioꝝ in ſpirituſancto: id eſt nō ī phan
taſia ſ; in veritate plenitudinis: vt nulli ne-
ceſſitati deeſſet auxiliū: ſed ſupabundans
gratia videreť ⁊ in doctrina ⁊ in cōuerſatio
ne ⁊ in egris curādis: vt ꝑfectū opꝰ ſpūſſan
cti appareret in theſſalonicenſiū eccleſijs: vt
in nullo ſe minores videntes iudęoꝝ eccle-
ſijs: gauderēt ī dono dei: qui ꝑticipes illos
facere dignatus eſt promiſſiōis abrāę. Et
vos imitatores noſtri facti eſtis et
ipſius domini ſuſcipientes verbū
in preſſura multa cum gaudio ſpi-
ritusſancti: ita vt fueritis vos exem
plum omnibꝰ credentibꝰ in mace-
donia ⁊ in achaia. Cupidi credulitatis
probra ⁊ iniurias a ciuibus ſuis paſſi tole-
rarunt fiducia futurorum. Unde ęmuli di-
cuntur apoſtolorum ⁊ ipſius domini: quia
⁊ dominus eadem paſſus ē a iudęis: ⁊ apo
ſtoli ſequentes fidem dei perſecutiões paſ-
ſi ſunt gaudentes: quia digni habiti ſūt ꝓ
nomine domini contumelias pati: ſciētes
ꝓ his magna fore pręmia repromiſſa. Ido-
neus enim ſeruus probatur quando pro
amore domini ſui inimicos eiꝰ offendit. Cu
ius rei memores gauiſi ſunt ſpe promiſſio-
nis in preſſura. Itaq; magna exhortatio ē
ad profectum: cum ſimiles illos factos di-
cit: et chriſti et apoſtoli ad formam pręben-
dam ceteris credentibus illis in locis qui-
bus fama illorum ambulabat. A vobis
enim diffamatus eſt ſermo domini
nō ſolum in macedonia ⁊ ī achaia:
ſed in omnē locū fides veſtra que ē
ad deum proceſſit. Tale eſt hoc quale
⁊ illud ad romanos cum dicit: Quia fides
veſtra predicatur in vniuerſo mundo. Sed
in his ampliꝰ: qꝛ nō ſolū fides: ſed opꝰ fidei
illorum peruenit in omnem locū. Ita vt
nō neceſſe habeamus nos aliquid
eloqui. Ipſi enim de nobis annū-
ciant qualem introitum habueri-
mus ad vos: ⁊ quomodo conuerſi
eſtis ad deum ab idolis ad ſeruiē-
dū deo viuo ⁊ vero ⁊ ad expectan-
dum filium eius de celis quem ſu-
ſcitauit a mortuis ieſum: qui eripi-
uit nos ab ira veniēte. Sic peragraſſe
dicunt famam introitus ſui ⁊ conuerſatio-
nis eorum cum prędicatione euangelij: vt
nō eſſet neceſſe ea dicere. Superfluum ē ea
fari: quę nota ſunt. Ad omnes eni in circui-
tu peruenerat: ita vt et annunciarent cęte-
ris: qua deuotione ſuſceperant apoſtolos.
Et quia ad omnia quę audierāt ab eis fue-
rant promptiores: relinquentes deos mor-
tuos: expectarent autem chriſtum de celis:

quem humanę ſalutis cauſa mortuum au-
dierant: ⁊ reſurrexiſſe: deuicta morte: ⁊ cum
carne aſſumptuꝫ in cęlos miniſtra nube ad
confuſionem prudentium mundi: qui con-
ſideratione habita mundanorū: carnis na-
turam quę grauis eſt putant nō poſſe fieri
vt ſuſtollatur in cęlos. Hoc effectu fit ſpi-
ritusſancti: vt erubeſcant terrigenę pruden
tes. Capitulum ſecundum.

i

Pſi enim ſcitis fratres in-
troitum noſtrum ad vos:
quia nō inanis fuit: ſ; an-
te paſſi ⁊ contumelijs affli
cti: ſicut ſcitis in philippis ex certa
libertate auſi ſumus in deo noſtro
loquendo ad vos euangelium dei
in magno certamine. Hanc preſſuram
quā nunc memorat: paſſus eſt in philippis
cum ſylea propter ſpirituꝫ phitonē quem a
puella eiecerat: quod iam ſuo loco dictum
eſt. Cui preſſurę non ceſſit: ſed fortior inuē-
tus eſt: dum audet prędicare: nec loqui ti-
met: ſpe vtiq; promiſſi pręmij vt ⁊ hi ſecuri
eſſet in perſecutionibus gaudētes propter
futurā mercedem. Signum ergo deuoti et
fidelis prędicatoris hoc dicit eſſe: ſi in preſ-
ſura loqui verbum dei nō timeat: inanem
illum ſignificans: qui terrore pręſenti formi
dinem patitur prędicandi. Qui enim ſecu-
rus eſt de promiſſa ſpe: nō cedit vt corone-
tur. Nam exhortatio noſtra non
ex fallacia neq; ex immūdicia: neq;
in dolo: ſed ſicut probati ſumus a
deo vt crederetur nobis euāgeliū:
ita loquimur: nō vt hominibꝰ pla-
cētes ſed deo ⁊ qui probat corda
noſtra. Hoc propter pſeudo apoſtolos di
cit: qui dolo ⁊ fallacia prędicabant nō miſ-
ſi vt circūuenirent gentes ad ſeruiendum
legi factorum. Iſte autem electum ſe ⁊ miſ-
ſum prędicare multis probat rebus: quia ⁊
in preſſuris fortior inuentus eſt: ⁊ in cōuer-
ſatione irreꝑhenſibilis: vt nihil eſſet in hoc
qꝺ minus deo videretur dignū proſequen-
tibus ſignis. Quidam enim queſtus cau-
ſa chriſtum prędicabant fauori hominū ſer
uientes: qꝛ et in arguendo remiſſiores erāt:
quippe cum nec auctoritas eſſet: ⁊ in tribula
tione infirmi: quia nō ex corde ſed in falla-
cia erat ſermo eorum. Omnis enim qui ali-
quid ſine ſpe agit: orta tribulatione ſuccū-
bit. Neq; enim vnquam in verbo
adulationis cōuerſati ſumus ſicut
ſcitis: neq; in occaſiōe auaricie: de-
us teſtis eſt. Nunc aperit qꝺ ſupra ſigni
ficauit cuꝫ dicit: Nō in occaſione auaricię:
deum dans teſteꝫ: quia iſtud ex corde facie
bat nō in hypocriſi: quaſi contemnens pau
ca vt forte plura offerētur. Unde ⁊ ip̄os cō-
uenit: ſcientes ac probantes quia nulli fue-
rat adulatus. Pſeudo eni apoſtoli formaꝫ
auaricię dari ſibi optabāt: vt ipſa occaſio-
ne duꝫ ad veros apoſtolos omnia illata vi
dent accipere: poſſint ipſi ſine inuidia ſim-
pliciores homines deprędari. Nec que-
rentes ex hominibus gloriam: ne-
q; a vobis: neq; ab alijs: cum poſſe-
mus honori eſſe: vt chriſti apoſto-
li. Intantum grauat pſeudo apoſtolorum
cauſam: vt ſe abnuere dicat cum liceret illi
obſequia requirere: ad comprimendos eos
quibus nec facultas erat nec pudor: ⁊ tamē
honorē ſibi poſcebāt: ſe enim potius ꝙ̄ dei
doctrinam cōmendari volebāt. Apoſtolus
autem qui gloriam nō ad pręſens ſed in fu-
turo requirebat ſe humilem faciebat vt dei
prędicatio exaltaretur. Sed fuimus
paruuli in medio veſtrum: tāquaꝫ
ſi nutrix foueat filios ſuos: ita de-
ſiderantes vos cupimus impartiri
vobis: nō ſolum euangelium dei:
ſed etiaꝫ animas noſtras quia cha
riſſimi nobis facti eſtis. Tantū affe-
ctum habere ſe circa illos oſtendit: queꝫ qꝛ
verus eſt: nō verbis magis ꝙ̄ rebus proba-
tum vult videri: poteſt eni in verbis latere
fallacia: vt his exhortationibꝰ prouocati:
omnem ſenſum ſuū in dilectione haberent
apoſtoli. Meminiſtis em̄ fratres
laborem noſtrū ⁊ fatigationē: no-
cte ac die operantes ad hoc ne quē
veſtrum grauaremus. Hoc eſt qꝺ di-
cit in actis apoſtolorū. Omnia inquit quę
mihi ⁊ his qui ſunt mecum fuerūt neceſſa-
ria laborauerūt manus iſte. Unde ⁊ in alia
epiſtola dicit: Qui non laborat nec man-
ducet. Et hoc contra pſeudo apoſtolos qui
vt ocioſi manducarent: pręcicatores ſe fin-
gebant eſſe. Ut ergo exemplum daret quē-
admodum gubernanda ſit vita chriſtiana:
⁊ ſimulatores ꝓderet: labori inſiſtebat hu-
mano: offuſcans pſeudo apl̄os: propterea:
qꝛ qui labori inſiſtunt a malis cogitatōibꝰ
declināt: occupātes animū ſuuꝫ ⁊ a piculis

ꝓhibētes. Predicauimꝰ vobis euā/
geliū dei: vos teſtes eſtiſ ⁊ deꝰ: q̄
ſancte ⁊ iuſte ⁊ ſine querela vobis
qui credidiſ facti ſumꝰ ſicut ſcitiſ: quō
vnūquēq; vr̄m: vt pater filios ob/
ſecrātes vos ⁊ cōſolētes ad hoc vt
ambuletiſ digne deo qui vocatꝰ vos
in ſuū regnū ⁊ gloriā. Manifeſta ſūt
hec. Cōmonet eñ illos quomodo credide/
rint ſe pdicantē: ⁊ qualē cum fuerit exper
ti: ⁊ que ꝓcepta dederit eis: vt digni fierent
deo qui illos vocauit de terris ad celos: vt
exuſcitet leticiā illoꝝ. Ideoq; et nos
grās agimꝰ deo ſine intermiſſione
q cum accepiſſetis a nobis verbū
auditꝰ dei: ſuſcepiſtis nō vt verbū
hoim: ſed ſicut ē vere verbū dei qd
⁊ operatꝰ in vobis qui crediditis.
Deo grās referūt q aperuit ſenſus illoꝝ ad
recipiendū euāgelium ſuū. Gła eñ ꝓdican/
tium ē: qñ audiētes facile credunt. Tanta
eñ deuotione receperūt verbū: vt ꝓbarent
ſe intellexiſſe dei eē doctrinā. Uos eñ
frēs imitatores facti eſtis ecclīarū
dei que ſunt in iudea q ſunt in chri
ſto ieſu: qꝛ eadē paſſi eſtis ⁊ vos a
cōtribulibꝰ vr̄is: ſicut ⁊ ipſi a iude/
is: q ⁊ dn̄m interemerūt ieſū ⁊ pro/
phetas ⁊ nos pſecuti ſūt: ⁊ deo nō
placuerūt: ⁊ omnibꝰ hoibꝰ aduer/
ſantꝰ: ꝓhibētes nos gentibꝰ loq vt
ſaluentꝰ: ad hoc vt ſuppleāt peccata
ſua ſemꝑ ſed preuenit ira dei ſuper
eos vſq; ad finē. De ipietate atq; cru/
delitate queritur diffidentiū iudeoꝝ: q nō
ſolū ſue ſalutis inimici ſunt: verūetiā alio/
rū prohibētes ne credāt ⁊ ſalui fiant: abini/
tio parricide: vel domino eni cōmuni par/
cere debuerāt q cōſeruis ⁊ ꝓpoſitis ſuis nō
pepercerunt: vt repleantꝰ peccata eoꝝ intm̄
ne aliquādo miſericordiā cōſeq mereantur.
Ideo theſſalonicēſes a ciuibus ſuis eadem
paſſos dicit: imitatos patientiam ſctōꝝ et
dn̄i noſtri ieſu xp̄i: cuius ſceleris auctores
inducit iudeos: vt et quanta gła digni ſint
qui ꝓ nomie domini patiuntur: ⁊ que vltio
infeſtis ⁊ infidis preparata ſit dinoſcatur.
Nos aūt fratres deſolati a vobiſ
ad tempus hore: facie non corde:
abundātius feſtinauimus faciem
veſtram videre: i multo deſiderio.
Quaꝓpꝑ voluimꝰ venire ad voſ
ego quidem paulus et ſemel ⁊ iterꝝ
ſed impediuit nos ſathanas. Non
animo ſed corpore diuulſos ſe dicūt ab eiſ.
Charitas eñ nō diuiditꝰ nec ſeparatꝰ: ſꝫ pro/
pter maiorē inſtructionē etiā faciē eoꝝ cu/
pere ſe dicūt videre. In rebꝰ eñ diuinis de
ficiūt articuli cōprehendere q̄ poſſunt dici.
Nec eñ ſufficit dies ſtilo: his que vna hora
poſſunt depromi: vt nō dicā quedā eē my/
ſtica religionis noſtre que ꝓpꝑ carnales
ſenſus ne ſcādalū patiantꝰ: facile publicari
nō debeāt: qꝛ nō oibus dicēda ſūt oia: ſꝫ ꝓ
vniuſcuiuſq; captu moderanda ſunt dicta:
aliter rudibꝰ: aliter fundatis. Idcirco ꝓſen
tia corporis requiritur: qꝛ ſic perficitur veri
tas charitatꝭ. Quāuis eñ charitas nō diui
daꝰ: deſideriū tñ facit abſentia corporꝭ. De
niq; oſculis ⁊ amplexibꝰ animoꝝ expletꝰ vo
luntas. Cui rei impedimēto aſſerit fuiſſe ſa
thanan: q etiā apoſtolis obuias manꝰ ten/
debat: ne veritatꝭ ratio hoibus panderetꝰ.
Accendebat eñ pfidoꝝ mētes: vt eos ver/
beribꝰ ac vinculis detinerēt ne loquerētur
verbū dei. Dixerūt eñ maiores iudeorum
aplis: Nōne ꝓcipientes denūciauimus vo Act. 5.
bis: ne loqueremini in nomine ieſu vlli ho/
minū? Sed qꝛ qđ nō eſt a deo ſtare nō pōt
diſſoluuntꝰ impedimēta ſathane. Que ē
eñ nr̄a ſpes: aut gaudiū: aut coro/
na glie: nōne vos corā dn̄o nr̄o ie/
ſu in aduētu eiꝰ: vos eniꝫ eſtis glia
nr̄a ⁊ gaudium. Manifeſtū ē: qꝛ perfe/
ctio diſcipuloꝝ: gaudiū ⁊ corona mgr̄i eſt.
Hi enim ſunt q labores fructuū ſuoꝝ edim
ri ſunt: fructꝰ eñ mgr̄i diſcipulꝰ ē obediens:
cuiꝰ dū bona cōuerſatio ꝑficit mgr̄o: fructꝰ
ſui edet laborē. Labor eni diſcipuli in ope/
re bono: coronā dat mgr̄o iudice chriſto.

Capitulum tertium.

Ideirco iā nō tolerātes: opti/
mū duximꝰ: vt athenis ſoli
relinqueremur et miſimꝰ ti/
motheū frēm nr̄m ⁊ ꝑticipē operiſ
dei i euāgelio xp̄i: ad hoc vt ⁊ vos
cōfirmet et depcetꝰ ꝓ fide veſtra ne
q̄s moueatꝰ i his preſſuriſ. Ipſi eñ
ſcitiſ: qꝛ ad hoc poſiti ſumꝰ. Nam et
cū apud voſ eramꝰ ꝓdicabamꝰ vo
bis paſſuroſ nos preſſuraꝫ: ſicut fa
ctum ē et ſcitis. Deſiderij ſupramemo/
rati cauſas expreſſit. Idcirco eni preſentes
eſſe apud eos volebāt: vt aīos eoꝝ firma/

rent: ne quis ex his ſcādalū paterefꝰ de ꝑſſu
ris aploꝝ: vt qui tanta ſigna facerēt aliqñ
infirmarentꝰ: ita humiliati vt verberibus ⁊
vinculis ſubijcerentꝰ. Ad quā rē excuſandā
timotheū miſſū teſtatꝰ idoneū doctorē q oſ/
tēderet hinc merita creſcere xp̄ianis: ſi ꝓ no
mine dn̄i paſſi grās agant: a quo huius rei
mercedē expectāt ſimulq; ꝓces deo funde/
rent vt ſtabiles eēnt. Quā perſecutionē id/
circo ſe paſſuros predicauerant: vt per id ꝙ
ꝓſciam huiꝰ rei habere ſe ꝓteſtarētꝰ poſſe ſe
effugere ⁊ declinare has iiuriaſ aprobarēt:
ſꝫ qꝛ ſpes magna in his eſt: ideo illatas ſuf
ferre quidē libēter. Iō et ego nō tole/
rās aplꝰ: miſi ad hoc vt cognoſce/
rē fidē veſtram: ne quō attēptaue/
rit ille tēptator: ⁊ inanis fiat labor
noſter. Iſtud ꝓpꝑ quoſdā dicit qui poſ/
ſint ſeduci aſtutia ſathane: qꝛ in omni ple/
be ē pars firma ⁊ infirma: quoꝝ cauſa ſolli/
citus erat: ne amitteret fructū credulitatis
eoꝝ. Et qꝛ diutiꝰ paſſus nō ē: neſcire ſe qđ
certiꝰ ageretꝰ circa illos: miſit timotheū epi/
ſcopū a ſe creatum a quo poſſet certū ſcire.
Modo autē cū veniſſet timotheꝰ
ad nos a vobiſ: et annūciaſſet no/
bis fidē ⁊ charitatē vr̄m: ⁊ qm̄ me
moriā nr̄i habetis bonam: ſemper
deſiderātes nos videre: ſic̄ et nos
voſ: iō cōſolatiōem ſumꝰ adepti fra
treſ i vobiſ ſuper omi neceſſitate et
preſſura nr̄a per vr̄am fidem: quia
nūc viuimꝰ ſi vos ſteteritiſ i chriſto.
Declarauit cur alacri ſermōe ſcribat ad eoſ
Ideo eni nuncio veniente ⁊ firmitatē deuo
tionis illoꝝ in fide ⁊ dilectione apl̄i decla/
rante: letus factꝰ de cōmuni concordia ſcri/
bit ad eos: ſecurū habens fructum fidei: et
bone ꝯuerſatiōis eoꝝ. Quā enim gra
tiarum actiōeꝫ poſſumꝰ referre deo
de vobis ſuper oi gaudio quo gau
demus propter vos corā deo nr̄o
noctu dieq; abūdantiſſime oran/
tes: vt videamꝰ faciem veſtram: et
ſuppleamꝰ que deſunt fidei veſtre.
Nihil dicit tam dignuꝫ: qđ ſufficere poſſit
ad ꝯpenſationē acquiſite ſalutis gentium.
Et qm̄ ꝓuexerat ſe pſeuerātia fidei ⁊ actu
vite melioris: magis ac magis cupit eos vi
dere: vt ea que ad pfectionē illorū pertinēt
ediſcant: ſacramēta ſcꝫ rerū ſpiritaliuꝫ que
facile publicari nō debēt: vt ſcirent quis et
q̄ immenſus ē quē iudicē ſperabāt. Aliud
eſt eni fidē accipere: ⁊ aliud expoſitōꝫ fidei.
Altera eñ diſputatio ē de natura pr̄is ⁊ fi/
lij: ⁊ alia de perſonis. Pater ingenitꝰ ē: filiꝰ
vero genitus. Quantū ad perſonas perti/
net: diuerſū videtꝰ: cū ſit indiuidua vnitas
nature. Unitas eñ nō in pſona ē: ſꝫ in ſub/
ſtantia. Spiritꝰ aūt ſanctꝰ nō degener pu/
tetꝰ: quia tertiꝰ ponitꝰ. Qui ergo de ſecunda
perſona nō ambigit: admittit et tertiam.
Ipe aūt deꝰ ⁊ pater noſter ⁊ dn̄s
noſter ieſus chriſtꝰ dirigat viā no/
ſtrā ad vos. Integro ordine iter ſuū diſ/
poni poſtulat: Primū a deo pr̄e: qꝛ ab ipſo
ſunt oia: deinde a dn̄o ieſu xp̄o ꝑ queꝫ ſunt
oia: vt virtꝰ atq; ꝓuidētia pr̄is ⁊ filij aduē/
tū eiꝰ cōmendet: vt acceptabilis fiat audi/
entibꝰ ſe: ⁊ impedimēta diaboli ſoluerētur
ad dirigendū iter eius. Uos autē dn̄s
multiplicet ⁊ abundare faciat cha/
ritate in inuicē in vos ⁊ in omnes
ſicut ⁊ nos in vos: ad cōfirmanda
corda veſtra irreprehēſa in ſancti/
monia coram deo ⁊ patre nr̄o i ad/
uentu dn̄i noſtri ieſu xp̄i cum oibꝰ
ſanctiſ ſuis. Ut gaudiū ſuū q de eis gau/
det cumulet in oibꝰ bonis: mꝉtiplicari illos
exoptat: vt veniens ad eos plus inueniat i
eis: qđ laude dignum ſit q̄ a timotheo au/
dierat: vt irrephenſibiles inueniantꝰ cū ſan
ctis in charitate dei pr̄is: ⁊ aduentu dn̄i nr̄i
ieſu xp̄i: cū ceperit añ tribunal eiꝰ examina
tio ſingulos aprobare. Deū vocat: propter
terrorē maieſtatꝭ eiꝰ: Patrē vero ꝓpꝑ be/
nignitatē qua dignatꝰ credētes ſibi adopta
re in filios: qđ i aduētu domini manifeſta/
bitur.

Capitulum quartum.

Uod ſupereſt itaq; frēs ro/
q gamꝰ voſ ⁊ obſecramꝰ i dn̄o
ieſu: vt quēadmodum acce/
piſtis a nobis q̄liter oporteat vos
ambulare ⁊ placere deo ſicut ⁊ am
bulatis vt ambuletis magis. Hoc
eſt quod ſupra dixi: quia ad cumulandum
gaudiū ſuū creſcere illos vult in bonis ope
bus ſecundum mandata apoſtolica.
Scitis enim que precepta dede/
rim vobis: per dominum noſtrū
ieſum chriſtuꝫ. Nam hec eſt volun
tas dei ſanctificatio veſtra: abſtine
te voſ a fornicatōe: ſcire vnūquēq;
vr̄m ſuū vas poſſidere i ſanctimo/

nia ꝛ in honore nõ i paſſiõe deſide
rij ſicut ꝛ gentes q̃ ignorant deum
vt ne quis ſupergrediat neq; circũ
ueniat in negocio fratrẽ ſuum: qm
vindex ẽ dñs de his omnib⁹: ſicut
ꝛ pdicauim⁹ vobis ꝛ teſtificati ſu
mus. Quãuis laudet eos in tota epiſtola:
tamẽ cõmonet ne aliqua ſurreptiõe ad illi
cita deducant: ꝛ incurrant vindictam quã
vltricẽ maloꝝ didicerant: ſcientes hoc deo
placere ſi corpora ſua intaminata cuſtodi
ant: ſed ꝛ cũ fratribus ſimpliciter agant: ne
ſimiles gentib⁹ inuenti adoptionis nomẽ
abdicent. Nõ em̃ vocauit nos de⁹
in immũdiciã: ſed in ſanctimonia:
Quapropter qui ſpernit hec nõ ho
minẽ ſpernit ſed deũ: q̃ dedit ſpũm
ſanctũ in vos. Ut forti⁹ aſtringat ad ea
que docet: dei interponit perſonaꝫ dicens:
nõ hominẽ ſpernit qui pterit pcepta: ſꝫ de
um. Quẽ iõ dicit ſpiritũſanctum nobis de
Sap. 1. diſſe: vt ſancte viuam⁹: q: in corpe ſubdito
peccatis nõ habitat ſpirituſſanctus. De
affectõe aũt fraternitat nõ habem⁹
neceſſitatẽ ſcribẽdi vobis: ipſi eniꝫ
vos a deo docti eſtis: ad hoc vt vos
inuicẽ diligatis. Naꝫ ꝛ facitis illud in
oẽs frẽs p vniuerſã macedoniam.
Etiã hoc cũ facere illos laudat: cõmonet ta
men vt ppenſi⁹ hoc agãt. Quos em̃ ab ipo
deo doctos dicit: promptiores eẽ debere in
fraterna dilectione ſignificat. Propt multã
em̃ charitatẽ: deus miſert⁹ eſt noſtri: cuius
imitatores effecti: nõ immerito adoptatos
nos oſtẽdim⁹ a deo i filios. Hortamur
aũt vos fratres abũdare magis et
eniti quieſcere: et veſtrum negoci
um agere et opari manib⁹ veſtris
ſicut vobis precepimus: vt honeſte
ambuletis ad eos q foris ſunt et nul
li⁹ deſiderium ſit vobis. Iterum hor
tatur eadeꝫ: vt data opa abũdẽt bonis ac
tibus. Ut em̃ ſignificet vere hoc eſſe quod
placet deo: frequenter hoc monet. Iuſticie
em̃ via tenenda eſt: vt ad miſericordiã iure
veniat: vt qui ſunt inferiores ſubſtãtia: ma
nibus laborent: vt ipſa intentione tollant
a vulgari inquietudine ꝛ a praua cogitatio
ne: vt diſciplina eoꝝ etiã ab infidelib⁹ lau
detur ꝛ prouocari ad fidẽ poſſint. Nolu
mus autẽ vos ignorare frẽs de his
qui dormiunt: ne ↄtriſtemini ſicut
et ceteri q̃ ſpem nõ habẽt. Nã ſi cre
dim⁹ qð ieſus mortu⁹ eſt et reſurre
xit: ſic et de⁹ illos q̃ dormierũt per
ieſum adducet cũ eo. Manifeſta eſt ra
tio: q: ſi reſurrectio credit mortuoꝝ futura:
nõ ſunt lugendi qui cũ ſigno crucis exeunt.
Lugendi autẽ vere ſũt infideles: q̃ hinc trã
ſeunt in gehẽnam: vt edificãt verũ eẽ quod
credere noluerũt. Fideles aũt reſurgẽt ad
gloriã: vt q̃ in ſeculo ſtulti habiti ſũt propt
fidẽ: videant prudẽtes. Prouiderũt em̃ ſibi
gliam: hi ſũt q̃ p ieſũ: id eſt ſub ſpe fidei h⁹
exeuntes adducent cũ eo in aduentu eius:
vt ab hominib⁹ videant. Cũ tñ ipſe defun
cti exceſſũ lugendũ phibeat: ipſe alibi dicit:
Ne triſticiã habeãt. Sꝫ iã ſuo loco ſolutũ ẽ Phil. 2.
Hoc em̃ vobis dicim⁹ in verbo
dñi: quia nos qui viuim⁹ qui ſub
relicti ſum⁹ in aduentu domini nõ
pueniemus eos qui dormierũt: q:
ipſe dñs i iuſſu ꝛ in voce archange
li ꝛ i tuba dei deſcẽdet de celo: ꝛ hi
qui mortui ſũt in xpo reſurgẽt pri
mi. Deinde nos q̃ viuim⁹ obuiã cũ il
lis rapiemur i nubib⁹ obuiã dño
xpo i aera: ꝛ ſic ſemp cũ dño erim⁹.
Quare cõſolamini vos iuicẽ i his
vbis. Senſuꝫ dñi loq̃ ſe profitet cũ dicit:
hoc vobis dicim⁹ in verbo domini. Ut em̃
fidam ſpem et ratam gloriã reſurrectionis
ſanctis promiſſe demonſtret: ordinẽ ipſum
quõ futura ſit exponit nutu iudicis xpi ſan
ctoſpiritu intimante: vt ipſa ſpe q̃ caros ſu
os pmiſerũt: nõ doleãt: addiſcẽtes q: i ad
uentu domini priores reſurgẽt q̃ i xpo mo
riunt. Ipſe em̃ xps domin⁹ voluntatẽ pris
q̃ſi prim⁹ angel⁹ dei cũ exercitu celeſti: ſicut
cõtinet in apocalypſi iohis apli: deſcendet
de celo ad gerendũ bellũ noie dei ↄtra anti
chriſtum. Quo extincto: iuſſu ei⁹ reſurgent
mortui. Hoc ẽ ergo in tuba dei deſcendere:
noie dei bellum gerere. Eſt em̃ vt ipſe dixit
ad ieſum filium naue: dux ꝛ princeps exer Ioſue. 5.
citus domini: propter quod archangel⁹ di
citur. Cum autẽ in tuba dei deſcendet: de
us eſt: quia vtrumq; continent ſcripture: ſi
cut in exodo: queꝫ angelum in flamma ap
paruiſſe moyſi legimus: ſtatim ipſum i ſub
iectis eſſe deuꝫ agnoſcimus: id eſt filiũ dei:
dicente eadem ſcriptura: Et accedẽs inquit Exo. 3.
moyſes auertit ſe: q: nõ potuit ↄſiderare in
faciẽ dei. De⁹ ergo ẽ: q: filius dei verus eſt.

Dux aũt ꝛ princeps iõ: q: caput oim eſt: q:
per ipſũ oia. Reſurgentib⁹ ẽ pmis q̃ in xpo
mortui ſunt: deinde nos qui viuim⁹ rapie
mur vna cũ illis baiulis nubib⁹ obuiã xpo
in aera: vt cũ dño oẽs veniãt ad iudiciũ: et q̃s
occiderat videat viuos: q: ſicut dño famu
late ſũt nubes: ita ꝛ his quos frẽs ſuos di
gnat⁹ ẽ appellare. Et ſic ſemp cũ dño erim⁹.
In ipſo em̃ raptu mors pueniet: ꝛ quaſi p
ſoporẽ vt egreſſa aia in momẽto reddatur.
Cũ eniꝫ tollent morient: vt puenientes ad
dñm pſentia dñi recipiant aias: q: cuꝫ dño
mortui eſſe nõ poſſunt. Hac ſpe cõſolari in
uicẽ iubet eos: qui adhuc more gẽtili caro
rũ ſuorũ exceſſũ putabant lugendũ.

Capitulum quintum.

De temporib⁹ aũt ꝛ momentis
frẽs: nõ ẽ neceſſe vobis ſcri
bi. Ipſi em̃ diligẽt ſcitis: quia
dies dñi vt fur noctu ſic veniet. Cũ
dixerint: Pax et firmitas: tunc repen
tinus eis ſupueniet interit⁹: quem
admodum dolor ptus pregnãti ꝛ
nõ effugiẽt. Hoc eſt qð in euangelio dñs
Matth. 25. locutus ẽ dicẽs: Uigilate q: neſcitis horaꝫ
Luc. 17. qua dñs veſter veniet. Et iteruꝫ: Si q̃s vo
bis dixerit: ecce hic xpus: aut ecce illic: noli
te credere. Subito em̃ ꝛ ex inſpirato appare
bit ſicut coruſcatio apparet ab oriente i occi
dentẽ: habẽs ſecũ militiã exercitus dei pa
tris ad perditionẽ antichriſti ꝛ ſatellitũ ei⁹.
Cũ em̃ ſecuri fuerint pfidi ꝺ regno diaboli:
interfectis ſanctis: id eſt enoch ꝛ helia: ꝛ le
ti de victoria inuicẽ ſibi mittẽtes munera:
ſicut dicit apocalypſis: Tũc illis ſubito ve
niet repentin⁹ interit⁹. In aduentu em̃ ſuo
xps hos oẽs diſperdet: vt videntes ſancti
qui euaſerint glorient. Uos aũt frẽs
non eſtis in tenebris vt vos dies
ille tãquã fur cõphendat. Oẽs eni
vos filij lumis eſtis ꝛ filij diei: nõ
eſtis noctis neq; tenebraꝝ. In tenebris
ignorãtiã ſignificat ꝛ mẽdaciũ: i die aũt ſci
entiã ꝛ vitatẽ. Idcirco xpianos nõ i tenebris
eẽ dicit: gentiles aũt vel incredulos iudeos
filios tenebraꝝ: quia cultores ſũt mẽdacij.
Quãobrẽ fideles ſecuros ſe eẽ debere ſigni
ficat: q: nõ ignorant futurũ aduentũ dñi: ſꝫ
expectãt ſolliciti vt veniat: qui autẽ igñrant
diffidẽtes de eo: repẽte illos cõphendet im
prouidos ꝛ interficiet. Igitur nõ dor
miam⁹ ſicut ꝛ ceteri ſed vigilem⁹ et
ſobrij ſim⁹: hi em̃ qui dormiũt no
cte dormiũt ꝛ q̃ inebriantur nocte
ſũt ebrij. Nos aũt q̃ diei ſumus ſo
brij ſim⁹: induti thoracẽ fidei ꝛ cha
ritat ꝛ galeã ſpẽ ſalutis: quia non
poſuit nos de⁹ i irã ſed i acq̃ſitõeꝫ
ſalutis p dñꝫ nrm̃ ieſũ xpm q̃ mortu
us ẽ p nobis: vt ſiue dormiamus
ſiue vigilem⁹ ſil' cum eo viuamus.
Propt qð exhortamini inuicẽ ꝛ edi
ficate alterutrũ: ſicut et facitis. Aptum
eſt qð dicit. Cõmonet em̃ ne ſecuri de noie
ſaluatoris negligent agam⁹: iõq; trib⁹ ppu
gnaculis nos muniri debere: id eſt fidei et
ſpei ꝛ charitatis. Dũ em̃ fides manet ſpem
excitat: ſpes aũt neceſſaria ſollicita ẽ de p
miſſione nec dormit: charitas aũt deuotũ
offeret deo. Nihil em̃ aduerſũ admittit cha
ritas. Idcirco em̃ mortu⁹ p nob dñs ieſus
ꝛ reſurrexit: vt ſiue vigilemus: hoc ẽ viua
mus: ſiue dormiamus: id ẽ moriamur: vna
cũ illo eterna vita fruamur. Hoc ẽ qð ſupra
dixit: q: fideles in aduentu dñi: tam mortui
q̃ viui obuiã tollent dño: ꝛ ſic ſemp viuent
cũ eo. In h meditãdũ docet: vt iuicẽ ſe i eo
edificẽt ſenſu. Rogam⁹ aũt vos frẽs
vt cognoſcatis eos qui laborãt i vo
bis ꝛ pſũt vobis in dño ꝛ monent
vos vt illis ſumũ honorẽ habeatis
in charitate pter opa ipſoꝝ: pace
habete inter vos. Hoc eſt qð dicit: ꝛ in
alia epiſtola: preſbros duplici honore hono 1. Timoth. 5.
randos qui laborant in verbo et doctrina.
Poteſt enim pigere eum qui per inopiã pa
titur exercitiuꝫ facere qð proſit audientib⁹.
Quid eni prodeſt honorẽ ſine fructu habe
re: aut quid magnũ eſt offerre ei carnalia: q̃
tribuit ſpiritalia: Sicut em̃ diuitie negligẽ
tiã pariunt ſalutis: ita egeſtas duꝫ ſaturari
querit: a iuſticia declinat. Hinc ſalomon: Prouer. 30.
Nec nimis diuitẽ ſe petit fieri nec egeſtoſũ.
Hoc ipſũ tamẽ in charitate fieri debere: vt
honorificẽtia ſacerdotis nõ de timore magis
ſit ſꝫ de amore: vt etiã illi pficiat q̃ fac. Res
em̃ q̃ ſponte nõ fit ad effectuꝫ nõ peruenit:
quãuis ad pſens pficiat ſumẽti: nihil tñ
pderit in futuro danti. Et q: diſſenſio mul
ta generat mala: pacificos eos eẽ hortat.
Rogam⁹ aũt vos frẽs: corripite in
quietos: cõſolamini puſillanimes:
opitulami infirmos: patiẽtes eſto
te ad oẽs. Uidete ne q̃s maluꝫ pro

malo alicui reddat: ſed ſemper qđ bonū ē ſectami i inuicem ⁊ in oēs. Semper gaudete i dño: ſine intmiſſiōe orate: in oib⁹ grās agite. Hec ē em̄ volūtas dei i xp̄o ieſu i vobis. Om̄ neceſſe ē quoſdā in plebe eē immodeſtos: quoſdā autē puſillanimes: hoc eſt timidos: quoſdā ꝟo fide infirmos: iõq̄ hos q̄ modeſti ſūt ⁊ magnanimes ⁊ fide fūdati hortať cū pace: vt hiſ ꝯſulāt: vt poſſint ꝓfice re ſufferētes eos: ne ſi retributio fiat malorum: peiores ſe fiant. Idcirco nihil aliud q̄ꝫ bonū ſectāduꝫ hortať: nō ſolū in cauſa fratrū: ꝫ ⁊ i oim. Poſſunt em̄ bonis opib⁹ attrahi iſideles ad credulitatē ex q̄ ſemp gaudeať in dño: hoc ē in bonū: orāduꝫ autē ſine intermiſſione. Sedule em̄ p̄ces ꝓuocāt animū iudicis ad dādā miſcđiam. In oib⁹ vero actib⁹ bonis: deo grās agēdas q̄ hāc tribuit doctrinā in xp̄o ieſu domio noſtro.

Spirituꝫ nolite extinguere: prophetias nolite ſpernere. Oia autē probate: quod bonum eſt tenete: ab omni ſpē mala abſtinete vos. Hoc dicit vt nō facile alicui p ſpm̄ loquēti indicať. Extinguiť em̄ ſi incipientis loqui feruor ꝯtradictiōe ſopiť: ne forte nō itelligētes dici ab eo ſpiritalia: iniuriā faciāt ſpirituiſctō: ⁊ peccēt p ignorantiā: neq̄ꝫ aliqueꝫ q̄ q̄ſi ſcripturas reuelet nō audiri patiēter debere: ꝫ oia dicta examinari ⁊ ſic iudicari: ne forte grām datā fratri dū reſpuūt auctori repugnēt. Oia ꝫ q̄ dicunť ꝓbāda monet: ⁊ q̄cq̄d ſobrie ⁊ bene dictū fuerit retinēdū. Queçunq̄ꝫ em̄ apl̄oꝝ ⁊ ipſi⁹ dñi dictis congruūt: ea bñ dicta habēda ſunt ⁊ retinēda: ab his aūt q̄ iimica fidei videnť abſtinēdū. Solent em̄ ſpūs mundi fallaciť quaſi p imitationē dicere bona: ⁊ inť hęc ſubinducere praua: vt p hęc quę bōa ſūt accepto feranť ⁊ mala: vt q̄ꝛ vni⁹ ſpirit⁹ dicta putāť: nō diſcernanť ab inuicē: ꝫ p id qđ licitū ē cōmendeť illicituꝫ auctoritate nois nō rōne virtutis. Solent eni ſub apl̄oꝝ noīe ⁊ ipſius dñi nefanda docere ⁊ aduerſa: iõq̄ꝫ oia probanda monet: q̄ꝛ ſi pſit eloquia dñi eē diuerſa. Hinc eſt vñ ⁊ iohis apl̄i epl̄a: Nolite inquit
1.Joh.4. oi ſpiritui credere: ꝫ ꝓbate ſpirit⁹ ſi ex deo ſunt: q̄ꝛ ſi multa bona dicat: in aliq̄ autē qđ fidei aduerſū ē promat: ſciať nō eē ſpiritus ſanct⁹. Nihil em̄ erroris in ſpirituſctō poterit reperiri. Sꝫ aut p exercitiuꝫ eloquij q̄dā ſpiritalia: quędam vero carnalia: q̄ꝛ oīs error carni deputať: aut certe cōmēto quodā aſtutię bona fingit: vt his inſerat mala: ſiť ſupra memoraui. Queādmodū i montano ⁊ priſcilla ⁊ maximilla ꝓpheťl cataphrygarū: ſpūs mūdi imitatiōe quadaꝫ boni ſimulant: vt pmulta veriſilia: necnō ⁊ vera mentireť ſe eſſe ſpm̄ſanctū. Ipſe aūt deus pacis ſcificet vos p oia perfectos: vt integer ſpūs veſter ⁊ aīa ⁊ corp⁹ ſine q̄rela i aduētu dñi nr̄i ieſu xp̄i ſerueť. Deus pacis xp̄s ē. Ait em̄: Paceꝫ Joh.14.
meā do vobis: pacē meaꝫ relinquo vobis. Quippe cū oia q̄ habet pať filij ſint: hūc ſcificare nos optat aplūs: vt nos illuſtret pietate demētię ſuę: ⁊ omne votū noſtrū dirigat in pfectione: vt integer ſit ſpūs datus nobis. Tunc em̄ integer eſt ſi bonę vitę ſtudeam⁹: aīaꝫ habētes mūdā ⁊ corp⁹ ſine q̄rela: vt tot⁹ hō ſit pfect⁹. Pōt em̄ corp⁹ mūdū eē ⁊ aīa inq̄nari p malū cogitatū: iõq̄ꝫ ſpm̄ i hoīe mūdū diť eē debere. Si aūt mala vita vel cogitatio intcedat: nō erit integer ſpūs q̄ꝛ deſerit hoīeꝫ pctis obnoxiū. Dū em̄ diſſentit aīa ⁊ corp⁹: q̄uis ſine ſenſu ſit alieni ab illo efficiunť: ⁊ velut pdēs eos nō erit integer ſpūs. Ad h̄ em̄ dať hoi: vt maneat et ſit q̄ſi caput ei⁹. Integer ꝫ nō erit: q̄ꝛ perdit mēbra: dū recedit ab eo hō ea agēs q̄ odit ſpūſſanct⁹. Fidelis ē de⁹ qui vocat vos: q̄ ⁊ faciet. Frēs orate ꝓ nobis. Fidelē deū dicit i ꝓmiſſis ſuis: vt ſecuri de pmio recte verſenť. Et q̄ꝛ q̄ recte viuūt iuxta euāgeliuꝫ: facile poterūt ipetrare q̄ poſtulāt: idcirco orare eos ꝓ ſe hortať. Facile em̄ multi ipetrāt qđ deſiderāt. Saluta te frēs oēs in oſculo ſctō. Sctā oſcula ſūt i ſalutatiōe xp̄iana: cętera carnalia ſūt: q̄ꝛ q̄cq̄d ſine xp̄o fit: carnale eſt: ac p h̄ ⁊ mortale. Qui em̄ auctorē vitę contēnit i morte eſt. Adiuro vos per dñm vt legať epl̄a hec oib⁹ fratrib⁹. Aſtringit eos: vt ſolliciti ſint ad legendam epl̄am cunctis fratribus: vt cognoſcant ⁊ laudes et admonitiones ſuas per quas fiant perfecti.

Gratia domini noſtri ieſu xp̄i vobiſcū. Sic illos in bonis opib⁹ vult ꝓficere: vt gr̄a dñi noſtri ieſu chriſti pmaneat in eis in ęternum.

Explicit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in epl̄am beati pauli ad Theſſalonicenſes primam.

Incipit p̄fatio eiuſdē i epl̄aꝫ beati pauli ad Theſſalonicēſes ſecūdā.

q Uoniā in prima epl̄a ad theſſalonicenſes: data inter cętera etiā de aduentu dñi quędā ſcripſit: ⁊ de reſurrectiōe ſanctoꝝ: Nūc aliaꝫ ſcribit ad eos in qua ſignificat licet obſcure. Neq̄ꝫ.n. poſſet apte ſcribere de abolitiōe regni romani: et de antichriſti apparētia ⁊ damnatione: ⁊ de quorundā fratrum inquietudine.

Explicit p̄fatio. Incipit explanatio ſcti Ambroſij epi in epl̄am beati pauli ad Theſſalonicēſes ſecundam. Ca. primum.

p Aulus ⁊ ſiluanus ⁊ timotheus eccl̄ie theſſalonicēſium in deo patre noſtro ⁊ xp̄o ieſu: gratia vobis ⁊ pax a deo patre ⁊ domino ieſu xp̄o. Solennib⁹ verbiſ ſcribit ad eos. Solito em̄ more ſermonū caput cōtinetur eplę: ⁊ idē ipſi tres ſunt: q̄ꝝ noīe ſcribiť ſiť ⁊ prima epl̄a. Gratias agere debem⁹ deo ſemper de vobis frēs ſicut dignū ē: q̄m ſupercreſcit fides veſtra ⁊ mltiplicať charitas vniuſcuiuſq̄ꝫ oim veſtrū i vos inuicē. Deo ſe debitores de hoꝝ ꝓfectu in grāꝝ actiōe ꝓfiteť: ⁊ vt nō q̄lecūq̄ꝫ eē debitū oſtēderet: ſiť dignū ē ait: vt ꝓ tā infinito dono ſatl magnas grās referēdas deo teſtarenť. Poſt acceptā em̄ primam epl̄am meliores eē q̄ꝫ fuerāt pſtiterūt: ita vt in eo copioſi ⁊ abūdātes viderenť: qđ poſt dñi ⁊ dei deuotiōꝫ habem⁹ mandatū vt diligam⁹ nos inuicē. Ita vt noſipſi in vobis gl̄iemur in eccl̄ijs dei ꝓ patiētia veſtra ⁊ fide i oibus pſecutiōibus vr̄is et preſſuris q̄s ſuſtineť in exēplū iuſti iudicii dei: i hoc vt digni habeami regno dei ꝓ quo ⁊ patimi. Gloriā eē ſuā i hoꝝ ꝯpulſatiōe ⁊ pſecutōe tolerāda teſtať: intm̄ vt apđ cęteras eccl̄ias exēpla eoꝝ ꝓferanť: vt imitatōe eoꝝ creſcāt i deuotione paſſionū pro xp̄o: vt mereanť cōſequi q̄ ꝓmiſſa ſūt ſctis in die iuſti iudicij dei: cui⁹ amore mundum ſpernere nō dubitarūt. Ipſe em̄ p̄ſſurę exēpla ſunt futurorū meritoꝝ in his q̄ patiunť ad gloriā: in illis aūt q̄ pſequūť ad pditiōꝫ.

Si quidē iuſtū ē apud deū retribuere eis q̄ vos deprimunt preſſurā ⁊ vobis q̄ preſſurā ſuſtineť req̄em nobiſcū: in reuelatione dñi ieſu de celo cū angelis virtut̄ ei⁹ i igne flāme dantis vindictā in eos q̄ nō nouerūt deū: et in eos q̄ non obaudiūt euāgeliū dñi noſtri ieſu xp̄i: q̄ penas ſoluēt in interitū eternum a facie domini et gl̄ia virtutis eius. Quoniā exemplū iuſti iudicij dei apparere diť: ſiue i bonos ſiue in malos: idcirco ſubſecut⁹ ait: Si quidē iuſtū apud deū: vt reddat vnicuiq̄ꝫ ſcđm opa ſua. Quid tā iuſtuꝫ vt qui in ſeculo bonos depmunt ⁊ extorres faciūt pſecutiōib⁹: in futuro eadē patianť q̄ faciūt: illi aūt vt ſint i requie cū ceteris ſctis qui de magna tribulatiōe veniētes regnuꝫ accipiēt ęternū in aduētu dñi de cęlo cū cęperit venire cū cęleſti exercitu ſuo: ⁊ miſſo igne ad dandā vindictā i paganos q̄ ignorāt deū patrē eē ieſu xp̄i: ⁊ iudęos q̄ dicunt ſe deū ſcire nō credūt euāgelio xp̄i qđ dedit illi pať deus vt traderet ſeruis ſuis. Quos oēs p̄ſentia dñi ⁊ gl̄ia maieſtatis ei⁹ ignis exuret: vt debitas reddāt pęnas interit⁹ in ęternū: ſemp ſentientes nō tñ penit⁹ deficientes: vt ipſa pęna illos quodāmō generet ſemp q̄ cōſumať. Cū venerit clarificari in ſanct̄ ſuis et mirificari in oibus qui crediderūt: quia fidē habuit teſtimoniū noſtrū ſup vos in die illa aduētus dñi. Duplicē ꝯtinet ſenſū. Aduenit em̄ punire malos ⁊ glificare bonos. Ipſe em̄ clar⁹ ⁊ mirabiľ videbiť in eos q̄ credūt exēplo ⁊ fide apl̄oꝝ: cū fuerit coronati: teſtimoniū reddēte illis euāgelio i die dñi. Seuer⁹ aūt apparebit incredulis cū ęternis pęniſ coartari cęperint. Corona em̄ diſcipuloꝝ mgr̄i ē gl̄ia: ⁊ veritas ei⁹ icreduloꝝ ē pęna: q̄ꝛ qđ p̄dicabať non crediderunt. In quo et oramus ſemper ꝓ vobis vt vos dignos habeat vocatione ſua deus nr̄ et ipleat oi placito bonitatis et opere fidei in ꝟtute: ita vt clarificet nomē domini ieſu xp̄i in vobis ⁊ vos in ipſo ſcđm gratiā dei ⁊ domini ieſu xp̄i. Gaudio addit et p̄ces: vt q̄ꝛ deuoti ſūt: digneť de⁹ adiuuare eos: vt pficiāt op⁹ cęptū ad claritatē dñi nr̄i ieſu xp̄i: vt pſeuerātia diſcipuloꝝ teſtimoniū ſit mgr̄i ad gl̄iaꝫ. Auctoritas em̄ magr̄i in diſcipuloꝝ ē fiducia: cū ſe i accepta gr̄a faciunt digniores. Capitulum ſecūdū.

r Ogamꝰ aūt vos frēs per ad
uētu dñi noſtri ieſu xp̄i ⁊ no/
ſtre ꝯgregatiōis i id ipſū :ne
facile moueamini a ſenſu veſtro ne
qꝫ ꝯturbemi:neqꝫ ꝑ ſpm̄ neqꝫ per
verbū neqꝫ per ep̄lam tāqꝫ a nobiſ
miſſā:q̄ſi inſtet dies dñi. Ne quis
vos ſeducat vllo mō:q̄m niſi vene/
rit defectio pmū:⁊ reuelatꝰ fuerit
hō ille peccati filiꝰ perditōis qui ad
uerſat ⁊ extollit ſuper oē qd dicit
deꝰ aut qd colit: ita vt in tēplo dei
ſedeat:oſtēdēs ſeipſū q̄ſi ſit deus.
Obſecrat eos ne leuiter ⁊ facile de aduētu
q̄ſi iminentis dñi opinionē reciperēt: et ta/
lia dat mādata:vt etiā ſi ꝑ ſpm̄ aliqs velut
ꝓpheta fuerit locutꝰ credi ei nō debeat:ne/
qꝫ ſic ꝑ tractatū aut ꝑ ep̄lam noīe forte apo/
ſtoloꝝ ſcriptā aſſenſū tribuēdū. Solēt eni
tergiuerſatores vt fallāt ſub noīe clari ali/
cuiꝰ viri epiſtolam fingere:vt auctoritas no
minis poſſit cōmēdare:qd ꝑ ipſū recipi nō
poſſit. Hoc iō ne ipſa ꝑturbatiōe dū incau/
ti inuenirent poſſint ſeduci:ad adorādum
diabolū q idcirco hęc iactabit :vt ſub ſalua
toris noīe apparēs ac fallēs ſcōs:velit ſe ad
orari vt decipiat credētes i xp̄m. Sꝫ vt locū
aut occaſionē fallēdi quā ſe putat hēre non
habeat ipudētiſſimꝰ ſathanas:tēpus et ſi/
gna aduētꝰ dñi deſignauit: qꝛ nō priꝰ veni/
et dñs ꝙ regni romani defectio fiat:⁊ appa/
reat antixp̄s q interficiet ſanctos: reddita
romanis libertate ſub ſuo tm̄ noīe. Sciens
eñ venturꝝ dñm ad ſe cōprimēdū: nomen
eiꝰ ſibi vſurpabit:⁊ vt regnū eiꝰ verū eē vi/
deat:attrahet ſecū q ſimul cū eo pereāt: ita
vt in domo dñi in ſede ſedeat xp̄i:⁊ ipſū de/
um ſe aſſerat nō filiū dei. Vñ i euāgelio ad
Ioh.5. iudęos dñs ait:Ego veni i noīe p̄ris mei et
nō me recepiſtis:ſi aliꝰ venerit i noīe ſuo il/
lū accipietis. Quāobrē ex circūciſiōe aut cir/
cūciſū illū venire ſperādū ē:vt ſit iudęis cre
dēdi fiducia illi. Itaqꝫ cū theſſalonicēſibus
ſcribit ap̄ls:docet oēs in re huiuſcemōi cau
tos eſſe debere. Nō meminiſtis qd
me adhuc apud vos agēte:hec di/
cebām vobis? Et nunc qd detineat
ſcitis:ad hoc vt reuelet ille i ſuo tp̄e.
Hoc ſupeſſe dicit vt reuelet ille q ante dñm
venturꝰ ē:vt iā ſperet ⁊ dñs venturꝰ:qd ſu/
pra q̄ſi ſub velamīe factꝰ ē:dicens: Niſi pri/
us venerit defectio: quā regni romani abo/
litionē ſuperiꝰ intelligendā memoraui:vt
cū defecerit ⁊ venerit antichriſtꝰ: tūc aduen
tus dñi iminere credat. Nā myſterium
iā operat iniqtatis tm̄ vt q nūc te/
net teneat:quouſqꝫ de medio fiat.
Myſteriū iniqtatis ⁊ a nerone inceptū ē: q
zelo idoloꝝ ⁊ ap̄los inferfecit:inſtigāte patre
ſuo diabolo:vſqꝫ ad diocletianū:⁊ nouiſſi/
me iulianū:q arte q̄dā ⁊ ſubtilitate: ceptā
ꝑſecutionē iplere nō potuit:qꝛ deſuꝑ cōceſ/
ſū nō fuerat. His eñ miniſtris vtit ſathanas
vt interi ſub turba deoꝝ ad ſeducēdos ho/
mines vniꝰ veri dei manifeſtatione illudat
ꝙdiu ſteterit regnum romanū :hoc ē qd di
xit: Donec de medio fiat. Et tūc reuela
bit ille iniquꝰ quē dominꝰ ieſus in
terficiet ſpū oris ſui:et deſtruet illu
minatiōe pſentie ſue. Cuiꝰ ē aduen/
tus ſecūdū operatiōem ſathane: in
omni ptāte ⁊ ſignis ⁊ ꝓdigijs mē/
dacij. Poſt defectū regni romani apparitu
rū antixp̄m dicit:ſicut memoratū ē. Nouiſ/
ſimo eñ tp̄e ſciēs diabolus iminere ſibi in/
teritū:deficiente aūt regno romano :et ille
de cęlis mittet deorſū ꝓiectꝰ in terrā:ſicut
dictū eſt in apocalypſi iohis ap̄li:ſuborna/
bit ſibi in quo ⁊ ꝑ quē ſigna q̄dā virtutis ꝑ/
miſſu iuſti dei faciēs:ſe cōmēdet vt adoret
quaſi ſit deꝰ. Imitabit eñ:vt ſicut filiꝰ dei
diuinitatē ſuā hō natꝰ vel factꝰ ſignis ac vir
tutibꝰ demōſtrauit: ita ⁊ ſathanas in hoīe
apparebit vt virtutibus mēdacij oſtēdat ſe
deū:ſic ſupra dictū ē. Reuelatio vō myſte/
rij iniqtatis hec ē. Cum eñ apparuerit anti/
xp̄s:cogſcet ipſe eē q̄ſi eoꝝ deꝰ qs priꝰ nutu
eiꝰ vt deos coluit vulgꝰ :quoꝝ ſit ipſe pmꝰ
aut ſūmꝰ:qd ſignoꝝ virtutibꝰ faciet credibi/
le. Iō portēta mēdacij dixit:qꝛ h ſe vult cre
di ꝑ ſigna qd nō ē :vt decipiat qs circūuen/
turꝰ ē. Qd ſanctis iō ꝑdictū ē:vt ſciāt quid
caueant. In omni fallacia iniquita
tis his q pereunt: ꝓeo quod dile/
ctiōem veritatis nō ſuſceperūt:ad hoc
vt ſalui fierēt. His dic fallaciā iniqtatis
ꝓdigioꝝ eiꝰ ꝓficere:q perituri ſunt. Quia
eñ veritatis charitatē ſpreuerūt ꝑ quā ſal/
uari potuerāt ap̄lis ꝑdicātibꝰ: traditi ſunt
diabolo:nolētes eñ ſaluari deſerūt a deo.
Et idcirco mittit illis deꝰ opatiōē
erroris in hoc vt credāt mendacio
quatenꝰ iudicentur oēs q nō credi/
derūt veritati ſed ꝯſenſerūt iniqta/

ti. Operatio erroris ē falſis fidē cōmittere:
vt qui claritatē luminis diem eſſe cōſentire
noluerūt:putant tenebras diē dici debere:
vt poſſint ꝓpenſiori delicto rei facti ſine cō
tradictione damnari veritatis inimici:fau/
tores aūt iniquitatis. Nos vero debe/
mus grās agere deo ſemꝑ de vobiſ
frēs dilecti a dño: quia aſſumpſit
vos deꝰ a pricipio ad ſalutē in ſan
ctificatiōe ſpūs ⁊ fide veritatis i quā
et vocauit vos ꝑ euāgelium noſtꝝ
in acqſitionem glīe dñi noſtri ieſu
xp̄i. Hoc loco ꝑſciētia dei pſonat q ſcit oim
mētes añ natiuitatē eoꝝ. Nec eni latet illū
q credituri ſunt:idcirco a principio ſcit hos
fideles fore q credētes augmētū fidei faciūt
nō detrimētū. Sanctificati eñ ꝑ fidē veritatis
euāgelij filij dei acqrunt ad augmētū glīę
corporis xp̄i:ſicut i alia ep̄la ait: Vt creſcāt
inqt oīa in incremētū dei. Quicūqꝫ eni de/
ſerto diabolo cōfugiūt ad fidē xp̄i: augmē/
tū faciūt deo in corpore xp̄i:qui priꝰ fecerāt
detrimētū. Itaqꝫ frēs ſtate et tene/
te traditiōes noſtras quas didici/
ſtis:ſiue per verbū:ſiue ꝑ epiſtolā
noſtrā. Vt ꝑſcientia dei maneat in ſalutē
illoꝝ: idcirco in traditione euāgelij ſtādum
ac perſeuerandū monet:vt ſolliciti ſint: ne
deſidia ⁊ ocio torpētes in operibꝰ dei: non
impleant qd cęperūt. Sic enim ꝑſcit crede/
re ⁊ poſſe manere ſi crebra admonitiōe pul/
ſentur. Ipſe autē dñs noſter ieſus
xp̄s et deꝰ pater q dilexit nos ⁊ dedit
ꝯſolatione eťnā et ſpē bonā i grā
cōſolet corda veſtra et ſtabiliat in
omni opere et verbo bono. Qm̄ pa/
ter ⁊ filius vna virtꝰ vnaqꝫ diuinitas ⁊ ſub/
ſtātia eſt:ideoqꝫ nō dubitauit primū domi/
nū noſtrū ieſū chriſtū nominare:deinde de/
um patrē noſtrū:dignatione eiꝰ nō verita/
te naturę:qui intantū dilexit nos vt filium
ſuū daret pro nobis:deū pro hominibꝰ:ꝓ
ſeruis dñm:ꝓ adoptiuis filium verum: vt
mors eius vita noſtra ſit:⁊ reſurrectio eius
iuſtificatio noſtra. Secūdus autē aduētus
eius requies vitę noſtre ⁊ gloria in ęternū:
vt iſta ſpes cōſolatio ſit ꝑſentiū ꝑſſurarum
per quā fundati creſcerent i bonis operibꝰ
⁊ doctrina. Capitulū tertium.
q Uod reliquū ē fratres orate
ꝓ nobis vt verbū dñi cur/
rat et clarificet:ſicut et apud
vos:et liberemur ab īiqs et nequā
hoīb̄ꝰ. Nō eñ oiū ē fides. De cetero
orādū hortat vt dignet deꝰ doctrinā ſuā ifa
tigabili curſu dirigere ⁊ trāſfūdere ꝑ os ap̄li
ſui in aures audiētiū:⁊ vt cōpeſceret ⁊ ſeda
ret maloꝝ hoim ſeditiōes q diffidūt veritati:
⁊ loquēdi fiducia creſceret ap̄lo ad eius fru/
ctum ⁊ cōuerſionē multorū. Fidelis au
tē deus qui ſtabiliet vos et cuſtodi
et a malo. Qm̄ deus fidelibꝰ ⁊ bone vitę
hoibꝰ auxiliū ſuū nō defuturū i neceſſitate
ꝓmiſit ad cōfirmationē illorū:hi autē tā in
fide ꝙ in opere ęmuli erant bonoꝝ :idcirco
fidelē deū dicit in ꝓmiſſis eiꝰ:qꝛ prouidētia
eiꝰ eſſet circa eos. Cōfidimꝰ autem in
dño de vobis q̄m ea que ꝑcepimꝰ
et facitis et facietis. Propter qd mere/
ri illos vt dei defenſione tutos ꝑſtari confi/
deret:idcirco ea quę illis precipiebat in no/
mine domini fieri ab illis ⁊ futura eſſe non
dubitabat. Dñs autē dirigat corda
veſtra in dilectiōe dei: ⁊ expectatio
ne xp̄i. Hoc illis exoptat a deo qd nō am/
bigit poſſe ꝑſtari :vt i dei charitate cor eoꝝ
ꝓficeret ad expectandū aduentū dñi:vt cō
tempto ſęculo deſideret aduentꝰ eiꝰ q ſęcu/
lū vicit. Denūciamꝰ vobis frēs in
noīe dñi nr̄i ieſu xp̄i ſecernere vos
ab oī fratre itemperāter ambulāte
et nō ſecūdum traditiōem quā acce/
perūt a nobis. Qm̄ in omni plebe non
oēs obedientes ſūt verbo doctrinę:nō legis
ſꝫ ſuū placitū ⁊ cōſiliū ſequētes: ꝓpter hoc
declinandū ab his ꝑcepit:vt cognoſcant ſe
metipſos errare. Ipſi eñ ſcitis queād/
modum debeatis imitari nos: quia
nō itemperanter viximꝰ apd vos:
neqꝫ gratis panem edimꝰ a quoquā
ſed i labore et fatigatiōe nocte die/
qꝫ operantes:ad hoc ne graues eſſe
mus cuiquā vr̄m:nō qꝛ nō habue/
rimꝰ poteſtatē ſed vt noſmetipſos
formam daremꝰ vobis ad imitan/
dos nos. Nō illos dicit ignaros opis et
laboris ſui quē ſedulo exitu opabat:ne pa/
ne indigeret alieno:vt exēplū daret eis ad
imitandū illū. Neqꝫ eñ rephenſibile eſſet ſi
panē ab his reciperet ad corpis curā:q ani/
mis illoꝝ eſcā ſpiritalē ꝑbebat:q̄ etiā corpi
imortalitatē cū glīa ꝓcuraret. Tūc etenim
exerta pōt eē libertas:ſi ſemetipſū qs ven/
tris cā aut pecunię nulli ſubijciat ſuo pane

cōtētus:maxime qđ ad laudem magis ꝓfi
cit:ſi cum liceat ⁊ ſit ſumendi ptās ꝯtineat.
Hic talis ꝓdeſſe poteſt audientib⁹ ſe. Re/
uerentiā eni habebūt rigoris huius:et ea q̄
ab hoc mādāt ꝑtermitti nō poterūt. Nā
cuz eſſemus apud vos:hoc p̄cipie/
bamus vobis:qđ ſi quis non vult
operari nec manducet. Nō ſolum ver
bis docebat ſed hortabat̄ ⁊ factis. Idonei
eni magiſtri eſt ſi ea que verbis docet:operi
bus expleat. Tūc eni addiſcentes vera eſſe
ſciunt que audiunt:ſi negligi illa nō vide/
rint a doctore. Quāuis eni manifeſte vera
eſſe nō ignorent que docent̄:tamē ſi negli/
gli ceperint a magiſtro:difficile ꝓficiēt au/
dientib⁹. Magis eñ opa ſuadēt q̄ verba.
Quāobrem magl p̄mijs remunerādi ſūt
qui negligentib⁹ magiſtris de ſolis verbis
proficiunt:tam in opere q̄ in ſenſu. Forma
eni erat his qui mediocris vel tenuis erant
ſubſtātie in plebe:vt diſcerent quatenus li
bertatē ſuā nō amitterēt. Vnde ⁊ ſalomon:
Prouer.25. Raro inquit inferes pedem ad amicū tuū:
ne ſaturatus tui oderit te. Qui eñ frequen
ter ad alienā menſam cōuenit: ocio dedit⁹
aduletur neceſſe eſt paſcenti ſe:cum religio
noſtra ad libertatez homines aduocet. Iō
q̄ ſi quiſ inquit manducare ſpernit:ceſſet a
labore:vt q̄ nullus ſine cibo pōt viuere det
operam laborādi vt arbitrio ſuō viuēſ deū
poſſit habere ꝓpitiū. Audiuimus eñ
quoſdā ambulare inter vos inq̄ui
perāter nihil operātes ſed curioſe
agētes. Qui ocioſi eſſe deſiderāt id agūt
quatenus occaſio naſcat̄:qua introitū ſuū
deſiderabilē faciant domib⁹ diuitū ambu/
lātes: geſta ⁊ opiniōes ꝟboꝝ ſubtilit̄ colli/
gunt:ſcientes quid de quo velint audire vt
libenter et requiſiti paſcunt̄. Qđ factū val/
de abhorret diſciplina dominica. Hoꝝ eñ
vēter de⁹ ē:q̄ feda cura neceſſaria prouidēt.
His igit̄ huiuſcemōi denūciam⁹
et exhortamur in dn̄o ieſu xp̄o: vt
cum q̄ete operātes ſuū panē mādu
cent. Vt eis facilius ſuadeat :interpoſito
nomine dn̄i ieſu xp̄i:exhortat̄ eos vt obau/
diant quid eis ſit vtile. Vos aūt frēs
nolite deficere i benefaciēdo. Qđ
ſi q̄s nō obaudit verbo nr̄o ꝑ epi/
ſtolā: hūc notate:et nolite cū eo cō/
uerſari:vt reuerētia cōfundat̄. Nō
velut inimicū exiſtimet̄ ſed mone/
te cōſilijs vt frēm. Proter hoc ſuperius
vnūquēq̄ ſuū panē māducare debere p̄ce/
pit: ne forte q̄dā illoꝝ occaſionē parcitatl ⁊
inhūanitatl captarēt:id eo ſtatim ſubiecit:
Vos autē inquit fratres nolite defatigari
benefacientes. Neq̄ eñ in rep̄henſionē ve/
nit qui human⁹ in largiendo eſt:ſ3 hic q̄ cuz
poſſit laborem ferre:ocio vult vitaz agere.
Quē ſi eplē auctoritas nō corrigit notādū
hūc nec cōuerſandū cū eo p̄cipit:vt ꝯfuſus
q̄ ab omnib⁹ euitat̄ ſubijceret ſe p̄ceptis
apl̄i. Qđ tamē ſine iracundia ⁊ contumelia
vult fieri vt patienter declinet̄ ab eo :ita tñ
vt ſi res attulerit loqui cuz eo monēdū illū
vt patiat̄ ſe corripi:nec vltra p̄cepta apl̄i cō
temnenda: familiaritatē quoq̄ tamdiu cū
eo nō habere: quādiu obaudiens fiat. Nā
ſi ad iracūdiam cōtumelijs laceſſiat̄: peior
ſe fiet. Incitat̄ eni ad cōtentionem:⁊ incipi
et erratum ſuum velle defendere:poſt autē
erubeſcere emēdare ſe:ne qđ prius excuſa/
bat:poſtea fateri videatur. Ipſe autez
deus pacis det vobis pacē ſemper
in omni loco. Dn̄s cū oībuſ vobis
ſemper. Quod ſuū eſt bono voto illos ꝓ/
ſequitur quaſi chariſſimos filios:optās ſe/
per cū illis pacem manere que eſt dux ad vi
tam eternam. Cū his eñ dn̄s ſe eē promiſit
q̄ fuerint pacifici. Ipſa ſalutatio mea
manu pauli:qđ ē ſignū i omni epi/
ſtola: ita ſcribo. Propt̄ inīpolas ⁊ adul
teratores ſcripturaruz:ſemper ſe manu ſua
in omni epiſtola ſua ſalutationē ſubſcribe/
re teſtatur :vt ſub noīe ei⁹ epiſtola accepto
ferri non poſſit q̄ nō fuerit manu ei⁹ ſubſcri
pta. Gr̄a domini noſtri ieſu chri/
ſti cum omnibus vobis amen. Hec
ſalutatio manu apoſtoli cōſcripta eſt: qua
gratiā domini noſtri ieſu chriſti optat eē cū
eis amen.

Explicit explanatio ſancti Ambro
ſij epiſcopi in ep̄lam beati pauli ad
Theſſalonicenſes ſecūdam.

Incipit p̄fatio eiuſdē i ep̄lam bea/
ti pauli ad Timotheum primā.

t Imotheus filius fuit mulieris iu/
dee fidelis patre greco:cuius cauſa
paruulus circūcidi nō potuit. Qui
ſtudio matris ſue ſacras litteras didicit :q̄/
buſ operā dans bonaz ſibi vitam inſtituit.
Hūc apl̄s cū voluiſſet aſſumere: ſciēs ido/
neū fore diſpenſatorē euāgelice veritatis cā

iudeorum cōpulſus ē circūcidere eū inſtan/
tibus eis: vt qui matre iudea natus eſſet:
incircūciſus aſſumi nō deberet ad magiſte/
rium propter teſtimoniū generl. Hūc ergo
iam creatum ep̄m inſtruit per epiſtolā quo
modo deberet eccleſiam ordinare.

Explicit prefatio.

Incipit explanatio ſancti Ambro/
ſij ep̄i in epiſtolā beati pauli ad Ti
motheū primā. Ca. primum.

p Aulus apoſtolus
xp̄i ieſu ſcđm imperium
dei ⁊ ſaluatoris nr̄i chri/
ſti ieſu ſpei nr̄e:timotheo
germano filio i fide:gra/
tia:miſcđia:pax:a deo p̄re et chri/
ſto ieſu dn̄o noſtro. Patris ⁊ filij impe
rio apoſtolū ſe factum oſtendit:vt i deo pa
tre ſalutem ⁊ chriſto filio eius ſpem predica
ret:vt quia nemo negat ſalutem eē in deo:
nec quiſquā dubitaret ſpem eſſe in xp̄o ieſu
quē a mortuis excitatū exempluz hui⁹ ſpei
dediſſe cognoſceret. Hoc mō ſcribit timo/
theo vt ſecurus eēt de ſua ordinatione :q̄
imperio patris ⁊ filij electus eēt ad docen/
dum. Quē verum filiū appellat:ſed in fide:
1.Corl.4. ſicut dicit ad corinthios: In chriſto eni ieſu
inquit per euangeliuz ego vos genui. Hec
vera ⁊ firma generatio ē que neſcit occaſū:
neſcit morbos ⁊ peſtilentiaz:⁊ que ignorat
famem ⁊ ſitim. Dicit autē in regno dei nul/
lius egere:q̄ futura eſt dono dei immorta/
litas glorioſa in regno dei ⁊ chriſti: quoruz
gratiam ⁊ miſericordiam ⁊ pacem exoptat
cū iſto manere. Sic̄ rogaui te ſubre/
manere epheſi cū irē i macedoniā:
vt denūcies q̄buſdā ne aliter doce
ant: neq̄ intēdāt fabulis et genea/
logijs infinitis: que queſtiōes p̄re
ſtāt magis q̄ edificationem dei q̄ ē
in fide. Filius a patre rogari nō debuit:ſ3
propter charitatis affectū ⁊ vt illi formā hu
militatis oſtēderet :obſecrat ep̄s coep̄m ſu
um ne pateretur iudeos aliter populum q̄
ab apoſtolo tradebat̄ docere:ne oblectarē/
tur fabulis quas narrare cōſueti ſunt iudei
de generatione ſuoꝝ originū de abraam et
iſaac ⁊ ceteris patriarchis:⁊ de circūciſione
⁊ his que poſtea tradita ſūt a moyſe:ne cir/
cūuenirentur ad hec colenda que carnalit̄
data fuerant. Quid enim opus eſt genera/
tionum quas conſtat eſſe infinitas per tra/
ducem facere mentionē:⁊ quid ⁊ quatenus
factū eſt ſub vno quoq̄ eoꝝ:⁊ nō poti⁹ cō/
pendio per fidem ſalutē querere? Inde eñ
queſtiones oriunt̄ cum quid ⁊ q̄ñ ⁊ quomō
⁊ quare factū ē tractat̄: que res impedit ſa
lutē. Finis autē precepti eſt chari/
tas de corde puro et conſcia bona
et fide nō ſimulata:a quib⁹ quidaz
errātes cōuerſi ſūt in vaniloquiū:
volētes eſſe legis doctores nō itel/
ligētes neq̄3 q̄ dicūt neq̄3 de quib⁹
affirmāt. Quoniā omniū maior ē chari/
tas:hāc finē eſſe dixit:id eſt perfectiōis con
ſūmationē omniū p̄ceptoꝝ:ſi tamē ex cor/
de puro ſit ⁊ bona cōſcientia. Vera eni cha
ritas nō poteſt malā vitā habere:nec ſimu/
latā fidē habere i quib⁹ omnis lex implet̄ et
ꝓphete. Quidā autē iudeoꝝ myſteriū legl
ignorātes ⁊ ꝓphetaꝝ:quia vſq̄ ad chriſtū
ſeruanda ſunt tradita:errauerūt:putantes
p̄dicato chriſto ⁊ legē factoruz i neomenijs
⁊ crcumciſione et eſcis diſcernendis ſeruari
debere. Idcirco in vaniloquiū dicit eos cō
uerſos:q̄ volebant docere que ignorabāt.
Scim⁹ autē q̄ bona eſt lex ſi q̄s
ea legitime vtat̄ :certū habēs hoc
qđ iuſto lex nō ē poſita:iniuſtis ve/
ro et inobſequētib⁹ impijs et pec/
catorib⁹ ſceleſtis et ꝓphanis p̄rici
dis et matricidis et fornicatoribuſ
homicidis:maſculoꝝ ꝯcubitorib⁹
plagiarijſ:mēdacib⁹:periuris:et ſi
quid aliud ſane doctrine aduerſat̄
que eſt ſecūdū euāgelium glīe bea/
ti dei:qđ creditū eſt mihi. Bonā eē le
gem que ꝑ moyſen data ē nō negat: ita ta/
mē vt ſenſus ei⁹ ſciat̄:⁊ quomō data ē acci/
piatur. Hic enim ſcit legem ⁊ qua cauſa da/
ta ſit:qui predicato chriſto deſerit illam ex
parte qua lex factorum appellatur:circa dile
ctionē autem dei vtatur ea:aſſerens ⁊ affir
mans que a ſaluatore dicta ſunt in lege ⁊ ꝓ
phetis. Hic enim legitime vtitur lege: qui
poteſt diſcernere ea que ad temp⁹ data ſūt
ab his que perpetua ſunt:⁊ que ad xp̄i per/
tinent ſacramentum ſeruari:iā in futurum
nō oportere quaſi vētur⁹ credat̄ qui iam ve
nit. Si eni oīa locis ſuis accipiant̄ bōa ſūt:
ſi quo min⁹ mala erūt aſſerenti peruerſe. Pec
care ē eñ vnaqueq̄ minime locl ſuis expo
nere. Preterea quia iuſtis lege nō op⁹ eſt:

id eſt his q̄ accepta remiſſiõe peccatorũ iuſtificati ſunt:ne iam viuãt ſub lege a qua liberati ſunt dono dei per fidem chriſti:vt de cetero ſeruata lege naturę quę creatoris cognitionẽ recepit ⁊ nõ peccari hortat̃ iudicij diẽ expectent:in quo iuſti remunerandi ſũt cuſtodientes legem naturalẽ:quã ſi humanũ genus ducem habuiſſet:lex in litteris ꝑ moyſen data nõ eſſet. Sed quia contẽptui ducta eſt quaſi nullius eſſet auctoritatꝭ:ſcriptura firmata ẽ:vt ſciret̃ ꝙ ſeruãda eẽt ⁊ ꝓpter tẽpus ꝑſens:⁊ quia requiſiturꝰ ẽ in futurũ qui illã firmauit a quibꝰ neglecta et a quibus ſeruata ẽ. Itaq̃ nõ ſolũ ꝓpter malos actus ⁊ vitia corꝑis legẽ datã dicit:ſed ⁊ ꝓpter perfidiã qua ſpernebãt creatorez:vt bene viuere addiſcerẽt ⁊ grãs agerẽt cõditori. **Et grãs ago ei qui me cõfortauit xp̃o ieſu dño noſtro:qꝺ fidelem me exiſtimauit ponẽs ĩ miniſteriũ qui prius eram blaſphemꝰ ⁊ ꝑſecutor ⁊ cõtumelioſus:ſed miſericordiã ꝯſecutꝰ ſum qꝛ ignorans feci nõdum credens. Supabũdauit autẽ gratia dñi noſtri cũ fide et dilectione q̃ ẽ in xp̃o ieſu.** Propter quod oĩs incredulus infirmitatẽ animi patit̃:cõſtrictus carnali ratione ne credat ſpiritali: Idcirco ſe chriſto gratias dicit agere:quia apparentia maieſtatis ſuę:imbecillitatẽ mẽtis ſuę roborauit. Quia impoſſibile putabat eẽ qꝺ de dñi ꝑtãte ⁊ gemina natiuitate ⁊ reſurrectione ⁊ ſpe ꝑdicabat̃. Cõfirmatus autẽ talis viſus ẽ qui dignus eſſet ac poſſit eẽ diſpenſator ſacramenti dñici:vt ea vera per legez firmaret:quę prius amore legꝭ incredibilia iudicabat:⁊ in perſecutiõibꝰ gauderet quas prius quaſi iuſte credẽtibꝰ inferebat:dolens qꝛ fecerat:lętus qꝛ patiebat̃. Tantã eñ ſpem didicerat in eo quẽ añ negabat:vt plus gauderet in patiẽdo q̃ prius exultauerat in ꝑſequẽdo. Nõ eni malitia h̊ agebat ſꝫ errore:cui facile põt cuz reſipiſcit ignoſci. Qui autẽ ſcit vera eẽ quę negat:h̊ non errore hoc agit:ſed maliuolentia:huius incurabile vulnus eſt. Inuidia eñ compellit̃ falſum appellare qꝺ ſcit verũ. **Humanus ſermo ⁊ omni acceptione dignꝰ:quia xp̃s ieſus venit in hũc mũdum peccatores ſaluos facere:quoꝝ primꝰ ſũ ego. Sed ideo miſericordiã ꝯſecutus ſũ vt ĩ me oſtẽderet xp̃s ieſus omnẽ magnanimitatẽ et patientiaz ad exemplũ eorũ q̄ credituri ſũt illi in vitam eternaz.** Quid tam gratũ:tanq̃ iocũdum q̃ peccatoribus indulgẽtiaz ꝑdicare? Quis eñ ſine peccato ẽ:vt hoc munꝰ nõ cũ omni grarũactione ſuſcipiat:deũ auctorẽ huius ꝑferens ⁊ collaudans in xp̃o? Qui vt hominẽ pc̄tis ablueret de cęleſtibꝰ ad terrena deſcẽdens:carnẽ peccati accepit:terrenis ſe admiſcuit vt eũ cęleſtẽ efficeret. Mori ſe paſſus eſt vt illũ morte erutũ paradiſo redderet imortalem. Quis hęc beneficia nõ in infinitũ extollat quę deꝰ pręſtitit hoĩ:dñs ſeruo:cõditor creaturę:⁊ plus eẽt adhuc in bñficijs humanis q̃ cum fecit quę non erant poſtea q̃ fecit. Eteni derelictus ab his ⁊ cõtemptꝰ et cõtumelijs appetitꝰ:addit ad bñficia nõ req̄ſitus vt gratior eẽt ⁊ plus pręferendꝰ dum reparat q̃ cum fecit:vt oſtenderet vnum ſe eſſe qui hęc omnia poſſit. Igit̃ ſic chriſtꝰ ꝑſidiũ tulit homini:vt puritatẽ ſuã nõ violaret nec amitteret ꝑtãtem. Hominẽ eñ ſe naſci voluit:pro certo habens carnis cõtactu minime ſe violari. Conuerſationi humanę ſe miſcuit:ſciens peccatis ſe corrũpi nõ poſſe. Occidi ſe paſſus eſt nõ neſcius mortem ſibi dominari nõ poſſe:ſꝫ eaz ſua opprimere poteſtate. Hęc ergo geſſit:vt omia ſe poſſe doceret. Humilitas eñ iſta nõ ad diminutionẽ eius proficit ſed ad gl̃iam:⁊ nõ ſolum eius:verũetiã in ipſũ credentiũ. Dignitas eſt eñ ſeruũ eẽ potentis. Cũ ante apl̃m multi vtiq̃ credidiſſent iudęoꝝ ex his qui dñm occiderũt:apl̃s tñ vt ſe humiliet adhuc dolens de ſua incredulitate:primũ ſe omniuz peccantiũ vocat. Om̃ enim pręcęteris ſacramento ſe imbuit ſaluatoris:propius ad cognoſcendam magnificentiã eius accedẽſ accuſat ſe magis q̄ tantũ boni tarde agnouit:nec vltro ſed miſericordia eius pręuentus:vt ipſe teſtis eſſet diuinitatis eiꝰ quez prius vt hominẽ mortuum eſtimabat. Hęc accuſatio eius eſt:laus vero ſaluatoris qui ad exemplũ cęterorum credentiũ:ꝑſequentem ſe vocauit ad gratiam vt per patientiã ſuam ⁊ magnanimitatẽ in eo oſtenderet cęteris qui inimico tam beñiuolus extitit q̄lis eſſet futurus ad ſe decurrẽtibꝰ. **Regi autẽ ſeculoꝝ ĩmortali inuiſibi ſoli deo honor et gl̃ia in ſecula ſeculoꝝ amen.** Hęc ad dei patris perſonã ꝑtinent:

quem immortalem ideo ſolum ⁊ inuiſibilez appellat:quia omnis imortalitas ab ipſo ẽ:vt ipſi ſoli magis cõpetat in veritate:quia quiſq̃ immortalis eſt:nõ a ſe hanc habet ſꝫ ab illo. Simili modo ⁊ in euãgelio legit̃ do
Marci.10. mino dicente:Quia nemo ẽ inquit bonus
Matth.12. niſi vnus deus. Et iterũ ipſe dicit:Bonus homo de bono theſauro ꝓfert bona:nemo tamẽ niſi vnus deꝰ bonus ẽ:quia ipſe fons bonitatis eſt ex quo cęteri potant̃ vt boni ſint. Ipſe eſt ⁊ inuiſibilis ſolus deꝰ:qꝛ nulli vnquã viſus eſt. Omnia eni agit ꝑ filium:quẽ idcirco viſum dicimus:vt licet aliter q̃ eſt apparuiſſet tñ illũ ſignificemꝰ. Honorificentiã ergo ⁊ gl̃iam deo pr̃i in veritate pronũciat:cuiꝰ pietate ⁊ prouidentia chriſtꝰ liberauit peccatores ex morte. **Hoc pceptum cõmendo tibi fili timothee:ſcḋm precedentes ſuper te ꝓphetias:vt milites in illis bonã militiaz habẽs fidem ⁊ bonam cõſcientiaz quã q̄dam repellentes:circa fidem naufragauerũt:ex quibꝰ ſũt hymineus ⁊ alexander:quos tradidi ſathane vt diſcant nõ blaſphemare.** Poſtq̃ dei patris ⁊ chriſti filij eius q̄ ⁊ q̃ta beneficia ſint circa peccatores hoĩes memorauit:qui cũ eſſent puniendi:nõ ſolũ ignouit eis ſed et iuſtificauit ⁊ ĩ filios ſibi adoptauit:quo ordine populũ diſciplina eccl̃iaſtica imbueret in ſubiectis oſtendit:cõmonens vt memor electionis ſuę ſanctꝰ timotheus ad id qꝺ ꝑdeſtinatꝰ ẽ impleat. Pręde ſtinatus ẽ eni quãdo ad hoc ab apoſtolo aſſũptꝰ ẽ:vt ordinaret̃ dignꝰ iudicatꝰ futurꝰ epiſcopus:vt impleret militiã euãgelicam in fide ⁊ pura cõſcientia. Qui eñ fidelit̃ docet:nõ poteſt malã habere cõſcientiã. Tũc enim fidem exhibet ꝑdicationi ſi ſe abſtineat a contrarijs omnibꝰ:qꝛ exemplo bonorũ operũ multos laceſſit ad credulitatẽ:fidentes de ſpe ꝑdicationis. Nã qui fidem ſpernit:ꝓculdubio malę eſt cõſcientię. Aut eñ hypocrita pręḋicat̃:aut aptus blaſphemꝰ:ſicut erãt hymeneus ⁊ alexander:q̄ deſerentes fidem naufragi facti ſunt:id eſt nudi veritate aut priuati vita. Quid eſt eñ veritaſ niſi vita? Quos tradidiſſe ſe dicit ſathanę:vt emendarent̃ cauſa blaſphemię. Traditio autẽ hęc eſt:quia cõmotꝰ apl̃s blaſphemijs eoꝝ:ſententiã protulit in eos. Diabobus autẽ qui ad hoc paratus eſt vt auerſos a deo accipiat in poteſtatẽ:audita ſentẽtia corripit eos vt intelligerent hac cauſa ſe pęnis aſtringi:quia blaſphemauerãt. Hinc ẽ Job.5.
vnde in euangelio dictũ eſt inter cętera:Iã noli peccare:ne quid tibi deterꝰ cõtingat:oſtendens cauſa peccati aliquãdo infirmitates inferri corporibus. Et quia miniſtro Luc.13.
diabolo fiũt:declarauit dñs dicẽs int̃ multa:Hęc autẽ cũ ſit filia abrahę quã alligauerat ſathanas decem ⁊ octo annis non oportuit ſolui a vinculo die ſabbati?

Capitulum ſecũdum.

Exhortare ergo primũ omnium fieri depcationes:orationes:poſtulatiões:grãrum actiões:ꝓ omnibus hominibꝰ ꝓ regibꝰ ⁊ ꝓ omnibꝰ qui in ſublimiori loco poſiti ſunt:vt placitã ⁊ quietam vitam degamꝰ in omni pietate ⁊ caſtitate. Hoc eñ bonum ⁊ acceptum ẽ coram ſaluatore nr̃o deo:qui omnes hoĩes vult ſaluos fieri ⁊ in agnitõem veritatis venire. Hęc regula eccleſiaſtica eſt tradita a mgr̃o gentium:qua vtunt̃ ſacerdotes noſtri vt ꝓ oĩbus ſupplicent:Deprecantes pro regibꝰ huius ſęculi vt ſubiectas habeant gentes:vt in pace poſiti in trãquillitate mẽtis ⁊ quiete deo dño ſeruire poſſimꝰ:Orantes etiã ꝓ his quibꝰ ſublimis ꝑtãs ẽ credita:vt in iuſticia ⁊ veritate gubernẽt rempublicã:ſubpeditante rerũ abundãtia:vt amota ꝑturbatione ſeditionis ſuccedat lęticia. Panis Ps.103.
eñ cõfirmat cor:⁊ vinũ lętificat mẽtez. Poſtulantes vero ꝓ his qui in neceſſitate varia ſunt:vt eruti ⁊ liberati:deuz collaudent incolumitatꝭ auctorẽ:Referẽtes quoq̃ gratiarũactiões ꝓ his quę nobis quotidie dei ꝓuidentia pręſtant̃ ad vitam:vt in his omnibus pater collaudet̃ deus ex quo ſũt oia:⁊ filius eius ꝑ quẽ ſunt oia:vt ſopitis oibꝰ q̄ huic imperio infeſta ⁊ inimica ſunt ĩ affectu pietatis ⁊ caſtitatꝭ deo ſeruire poſſimꝰ. Perturbatio eñ ⁊ captiuitas nec pietatem ſeruat nec caſtitatẽ. Unde eni pius qui nudus eſt:⁊ vnde caſtitas vbi poteſtatis ſuę nõ ẽ? Ut hęc ergo ſeruari poſſint:quies neceſſaria eſt:vt placita deo reddantur obſequia:qui omnes homines ſaluos vult fieri Job.17.
⁊ cognoſcere veritatem. Hęc eſt inquit vita eterna:vt cognoſcant te ſolum ⁊ verũ deũ:⁊ quem miſiſti ieſum chriſtum. Si deꝰ vtiq̃

ꝗ oipotēs dicit oēs hoies ſaluos vult fieri:
cur nō impletur eius voluntas? Sed i om-
ni locutiōe ſenſus ē: ꝯditio latet. Unde di-
1. Petri. 1. cit petrus apoſtolus: Omnis ſcriptura in-
diget interpretatione. Uult enim deus om
nes ſaluos fieri: ſed ſi accedant ad eũ. Non
eñi ſic vult vt nolentes ſaluent̄: ſed vult il-
los ſaluari ſi ⁊ ipſi velint. Nam vtiqꝫ qui le
gez omnibus dedit: nullũ excepit a ſalute.
Nunquid nō medicus idcirco proponit in
publico: vt omnes ſe oſtendat velle ſalua-
re: ſi tamen ab egris requiratur? Nō eſt eñi
vera ſalus ſi nolenti tribuatur: nec gaudere
poteſt i percepta ſalute qui inuitus ſi tamē
fieri poteſt accepit medicinam: vt nō dicaz
q: medicine effectum habere nō poteſt: niſi
ad illam eger animum cōmodauerit: q: hec
medicina nō eſt corporalis ſed ſpiritalis: ꝗ
neqꝫ dubijs ꝓficit neqꝫ inuidis. Fides eſt
eñi ꝗ dat ſalutē quā niſi mens tota ſuſcepe
rit voluntate: nō ſolum nihil proderit ſed ⁊
oberit. Fidei eteñi gratia hāc habet ptātez
vt deuotis ſibi diuinā infundat medelā: in-
deuotis vero cōferat morbũ per quē totus
homo intereat. **Unus eñ deus: vnꝰ
⁊ mediator dei ⁊ hominum: homo
xp̄s ieſus.** Dei ⁊ chriſti vnaz ſignificat eē
voluntatē in ſaluandis hominibꝰ: Uñ deũ
patrem: quia ab ipſo eſt omnis auctoritas:
vnũ eſſe fatet̄: ⁊ vnũ mediatorem dei et ho-
minũ xp̄m ieſum. Miſſus eñ a patre factꝰ
arbiter recōciliauit deũ ⁊ homies: reformā-
do eos ad agnitionē eius. Quia enim vnꝰ
eſt pater ⁊ filius: nō perſona ſed indifferen-
ti natura: vt arbiter eſſet dei ⁊ hominũ: filiꝰ
dei aſſumpta carne homo natꝰ ē: vt media-
tor dei ⁊ hominũ homo eēt chriſtꝰ ieſus: id
eſt nō ſine diuinitate: quia i deo homo erat
⁊ deus in homine: vt ex vtroqꝫ eſſet media-
tor ⁊ vtrũqꝫ reconciliaret in ſe primũ hoc fe
cit. Nō eñ poterat vnitatē dei cuſtodiens
mediator dei ⁊ hominũ vocari: quaſi alius
eſſet deus qui diſſidentē hominez a deo in
gratiā reuocaret: ſ homo qui legē datā nō
p̄teriret factus eſt arbiter inter eũ qui pec-
cauit: ⁊ inter illũ qui peccare ignorat: vt hic
ignoſceret: ⁊ homo de cetero in dei fide ma
neret. **Qui dedit ſemetipſũ redem
ptionē pro omnibꝰ. Cuiꝰ teſtimo-
niũ tēporibꝰ ſuis datum eſt in quo
poſitus ſũ ego p̄dicator ⁊ apoſto-
lus: veritatez dico nō mentior: ma
giſter gentiũ in fide ⁊ veritate.** Oñ
homo reconciliatꝰ iā deo obnoxiꝰ erat mor
ti inferne: ne ad deũ cui recōciliatꝰ erat poſ
ſit aſcendere: ſaluator vt arbitriuz ſuum ad
effectũ perduceret mori ſe paſſus eſt contra
ius: vt deſcendens ad inferos mortē de im-
pietate quā in eo geſſerat damnaret: aufe-
rens ei quos tenebat: vt de cetero quiſqꝫ ſi-
gnũ eiꝰ haberet ab ea teneri nō poſſit. Cuiꝰ
rei teſtimonium tp̄e quo reſurrexit oſtēdit.
Deſtructio eñi mortis reſurrectio mortuoꝝ
eſt. Quā ſpem miſſus ē hic apl̄s gētibꝰ pre-
dicare: vt ab eo diſcerēt ꝗ ſpes eēt i chriſto.
Hic eñ datus ē magiſter vt fidem doceret ⁊
veritatē. **Uolo itaqꝫ orare viros in
omni loco: leuātes ſanctaſ manus
ſine ira et diſceptatiōe.** Pacificũ ani-
mum in oratione eſſe debere vt ad effectuz
deducat̄ oratio. Sancte eñ manus ſũt: qñ
cor mundũ eſt: ſic tamen in omni loco oran
dum precipit: vt cōpetens locus intelligat̄:
nō vtiqꝫ importuno aut ſordido loco: ꝗppe
cũ prohibeat dñs vulgo orare: ſed h̊ monet
ne in ſola eccleſia putarent orandũ. **Si-
militer ⁊ mulieres in habitu orna-
to cũ verecũdia ⁊ pudicitia ornan-
tes ſemetipſas: nō tortis crinibus
aut auro aut margaritis aut veſte
precioſa: ſed qꝺ decet mulieres ꝓ-
fitētes pietatem per opera bona.**
Humili habitu mulieres orare debere: non
in iactantia. Qui eñ vult audiri inclinare
ſe debet: amota a ſe pompa: vt miſericordi
am dei prouocent. Habitus eñi ſup̄bus nec
īpetrat nec recta de ſe facit credi. Quis eñi
prudentium iactanter ornatā mulierem nō
horreat? Quātomagl̄ auctor deus qui cor-
pus a ſe liberũ factũ obligatum metallis vi
detur. Nā humilis habitus bone ꝓfeſſioni
cōgruit vt poſſit nō aliud eſtimari ꝙ cerni-
tur. Que autem in domo dei cum pompa
ſe mauult videri: non vtiqꝫ propter deum:
ſed propter homines conſequitur qꝺ vult:
vt glorioſa videatur: nihil ꝯſecutura a deo
niſi maculam. Quanto eñi hominibꝰ ſplen
dida videtur: tantomagis deſpicit̄ a deo.

**Mulier in ſilentio diſcat: i omni
ſubiectione. Docere autem mulieri
nō permittitur: neqꝫ dominari vi-
ro ſed eſſe in ſilentio.** Nō ſolum habi-
tum humilem habere debere mulierem: ve
rumetiam auctoritatem ei denegandam et

ſubijciendam precipit viro: vt tam habitu
ꝙ obſequijs ſub poteſtate ſit viri ex quo
trahit originem. **Adam enim primꝰ
creatus eſt: deinde eua: ⁊ adam nō
eſt ſeductus: mulier autem ſeducta
facta eſt in preuaricatione. Salua
autem erit per filiorum generatio-
nem: ſi tamen i fide māſerint ⁊ i di-
lectiōe et ſanctimonia cum pudici-
tia.** Prefert virum mulieri propter qꝺ pri-
mus creatus eſt: vt inferior ſit mulier: quia
poſt virũ ⁊ ex viro creata ē. Adijcit ⁊ aliud:
quia diabolus nō virum ſeduxit ſed mulie
rem. Uir aũt per mulierez deceptus eſt: ac
per hoc nulla illi concedenda audacia eſt: ſ
eſſe debet in humilitate: quia per illā mors
intrauit in mundum. Salua autem erit in-
quit per filiorum generationem: ſi tamē in
fide māſerint ⁊ charitate ⁊ pura vita. Hos
enim filios dicit qui regenerantur per fidē
chriſti: quia ſi in generatiōe ſua perſeuera-
uerint cũ his liberabit̄ reſurgēs ex mortuiſ:
nō quo ab illis liberabitur: ſed per illoꝝ ge
nerationem cum credunt qui deſtinati ſunt
in vitam eternam: peruenitur ad reſurrecti
onem ex mortuis: ⁊ fiet ſalua credentibus
illis ⁊ vitā caſtā agentibus. Tamdiu enim
reſurrectio ſuſpenſa eſt: quādiu omnes cre-
dant predeſtinati ad ſalutem.

Capitulum tertium.

**Umanus ſermo eſt. Si quiſ
b epiſcopatum deſiderat: bo-
num opus deſiderat.** Quo-
niam epiſcopum bone vite eē oportet: idcir
co qui epiſcopatum cupit bonum opus de
ſiderat. Hoc enim cupiens: bonam vitā ap-
petere videtur: ſi tamen nō ab his declinet
que in ſubiectis habent̄: ne ambitiōe ⁊ de-
ſiderio pecunie hoc egiſſe videat̄. **Opor
tet ergo epiſcopum irrep̄henſibilē
eſſe.** Qualis epiſcopꝰ debeat eē deſcribit:
vt nemo epiſcopatũ appetat niſi fuerit fidꝰ
qui ab oibus cōtrarijs abſtinere ſe pōt: vt
non indignꝰ ſit ſua profeſſione. **Unius
vxoris virum.** Quāuis ſcꝺam numero
vxorē nō ſit habere ꝓhibituz: vt tamen ꝗs
dignꝰ ad epiſcopatuz ſit: etiam licita debet
ſpernere propter ſublimitatem ipſius ordi-
nis: quia ceteris melior debet eſſe qui cupi-
dus eſt ſedis illius. **Sobriũ: pudicũ:
ornatum: hoſpitalem: docibilē: nō
obnoxiũ vino: nō verberatorē ſed
modeſtũ: nō litigioſum: nō aſperũ:
domũ ſuam bene regentem: filios
habētem ſubditos cum omni cha-
ritate.** Talem hominē qui hec cuſtodiat ꝗ
enumerat bona creari dicit debere epiſco-
pum. Hec enim ſigna ſũt dignitatis epiſco
palis. Si autē quis potiora ſectatus ⁊ cor-
pus ⁊ aīam ſuā deo dicauerit ne ſe copulet
matrimonio: tantomagis dignus fiet. Jō
eñ inferiorē poſuit: vt de potiore nemo du
bitaret. **Si ꝗs autem domui ſue pre
eſſe neſcit: quomō eccleſie diligētia
habebit?** Manifeſtum eſt: quia tunc po-
teſt idoneuſ rector futurus probari: ſi prius
domũ ſuam recte gubernauerit. Qui enim Luc. 16.
in minimis fidelis ē: ⁊ in magnis fidelis ē.

**Nō neophitum: ne in ſuperbiam
elatus i iudicium incidat diaboli.**
Uerum eſt: q: rudis in fide ſolet extolli ſu-
perbia: maxime ſi accipiat ordinē. Nouita-
te eñi ⁊ poteſtate inflatur: arbitrās ſe pre ce
teris digniorem. Uidens eñ primo anno
natiuitatis collatũ in ſe honorē: putat non
magis ad ſuũ ſed ad alioꝝ profectũ ſevoca
tum: quaſi beneficium religioni det magis
ꝙ accipiat ab ea: per quā rem elatus incur-
rit laqueũ diaboli. Jnuenta eñ occaſiōe ſu
perbie illiꝰ ſathanas p̄cipitat eũ. Jōqꝫ i ſa
lomone legit̄: Superbis deus reſiſtit. Uñ
⁊ in alia epl̄a idez apl̄s ait: Qui ſe putat eē Gal. 6.
aliquid ſeipſũ ſeducit. Et dominꝰ: Qui ſe Luc. 14.
inquit exaltauerit humiliabit̄. **Oportet
autē eum ⁊ teſtimoniũ habere bo-
num ab his qui foris ſunt.** Senſum
dominicum ſecutꝰ ait: Oportet futurũ epi-
ſcopum teſtimoniũ bonũ habere ab extra-
neis: quia qui in minimis fidelis eſt: ⁊ i ma
gnis: ſic dicit dñs. Si in alieno māmona fi
deles nō fuiſtis qꝺ veſtrũ ē: ꝗs dabit vobiſ
vt h qui in mundanis rebus ⁊ cōuerſatiōe
hũana fidelis minime iuenit̄: dubiũ nō ſit
quia ⁊ in diuinis rebus idoneus nō erit: Si
autē hominibus fidem exhibuerit: multo-
magis deo. **Ne in opprobrium inci
dat et laqueum diaboli.** Si timorem
dei ante oculos nō habuerit epiſcopꝰ: tem-
pori magis ſe cōmendās: hunc quaſi infide
lem ⁊ pſeudo prophetā deſerit deus: ⁊ dif-
formis videbit̄ omnibꝰ ⁊ maculoſus: q: ali-
ter facit ꝙ predicat: verbis ſuis ipſe ſe accu
ſans: q: deputatꝰ eſt gregi ſathane. Tunc
eñi vera ſe probat predicare: ſi ea conetur et

gerere. Magna ergo cura eligendus ē: qui domū dei regendā accipiat. Si enim terreſtrium rerū diſpenſatores idonei quęrendi ſunt: quātomagis cęleſtiū? **Diaconos pari mō pudicos: nō bilingues: nō vino multo deditos: nō turpib⁹ lucris vacātes: habētes myſteriū fidei in cōſciētia pura: ⁊ hi autē ꝓbētur primū: ⁊ ſic miniſtrēt ſine crimine.** Qui tanta cura diaconos eligēdos ꝑcipit: quos cōſtat miniſtros eſſe ſacerdotū: quales vult eſſe ep̄os: niſi ſicut ipſe ait: irreprehenſibiles? Negocia tamen publica: turpia: vilia lucra nō habentes. Scit ideo eni negociari vt capiāt lucra: nec aliud profitetur ꝙ̄ gerit. Turpia autem lucra hęc dicit eſſe: ſi ſub pia profeſſione queſtibus ſtudeatur. Turpis enim deprehenditur cū ſe purum oſtentat. Poſt epiſcopū tamen diaconat⁹ ordinationē ſubiecit. Quare: niſi quia ep̄i ⁊ p̄ſbyteri vna ordinatio eſt: vterqꝫ eniꝫ ſacerdos eſt. Sed ep̄s primus ē: vt oīs ep̄s preſbyter ſit: nō tn̄ omnis preſbyt̄ ep̄s. Hic em̄ ep̄s ē qui inter preſbros prim⁹ eſt. Deniqꝫ timotheū preſbrm ordinatū ſignificat: ſꝫ quia ante ſe alterum nō habebat: ep̄s erat. Unde ⁊ queādmodū ep̄m ordinet oſtēdit. Neqꝫ enim fas erat aut licebat: vt inferior ordinaret maiorē. Nemo em̄ tribuit qđ nō accepit. **Mulieres ſimiliter pudicas nō ſtudētes dicordie: ſed ſobrias: fideles in omnibus.** Quia ſanctū ꝑcepit creari epiſcopuꝫ ad eque ⁊ diaconū: nō vtiqꝫ diſparē vult eē plebē: quippe cum
Leuit.19. dicat dominus: Sancti eſtote: q2 ⁊ ego ſanctus ſum. Ideoqꝫ etiā mulieres quę inferiores videntur: ſine crimine vult eſſe: vt mūda ſit eccl̄ia dei. Sed cataphryge erroris occaſionē captātes: propt̄ qđ poſt diaconos mulieres alloquit̄: etiā ipſas diaconas ordinari debere vana preſumptiōe defendūt: cum ſciāt apoſtolos ſeptē diaconos elegiſſe. Nunqđ nulla mulier tunc idonea inuenta eſt: cū inter vndecim ap̄los ſanctas mulieres fuiſſe legam⁹? Sed vt heretici animū ſuū verbis nō ſenſu legis aſtruere videant̄: apoſtoli verbis contra ſenſū nitunt̄ apoſtoli: vt cū ille mulierē i eccleſia i ſilentio eē debere ꝑcipiat: illi econtra etiā auctoritatē in eccleſia vendicent miniſterij. **Diacones ſint vnius vxoris viri: filios bene regentes ⁊ domos proprias. Qui em̄ bene miniſtrauerint: gradū bonū ſibi acquirūt: ⁊ multā fiduciam in fide que eſt in chriſto ieſu.** Ea que min⁹ dixerat de ordinatione diaconat⁹ nūc ſubiecit. Oſtendit etiā iſtos vni⁹ vxoris viros eſſe debere: vt hi ad miniſteriū dei eligant̄ qui nō ſunt egreſſi conſtitutū dei. Homini em̄ vnā vxorē decreuit deus: cuꝫ qua benedicat̄. Nemo em̄ cū ſecūda bn̄dicitur. Qui ſi filios bn̄ gubernauerit: ⁊ domos ſuas: id eſt vernaculos aut domeſticos: poterūt digni fieri ſacerdotio: ⁊ fiduciaꝫ habere apud deū vt ſciant ſe poſſe impetrare quod poſtulant: iā de cętero ſe ab vſu feminę cohibentes. Ueteribus eni idcirco cōceſſum ē leuitis aut ſacerdotibus vxores ad vſum habere: q2 multū tempus ocio vacabant a miniſterio aut ſacerdotio. Multitudo eniꝫ erat ſacerdotum ⁊ magna copia leuitarū: ⁊ vnuſquiſqꝫ certo tēpore ſeruiebat diuinis cerimonijs ſcd̄m inſtitutū dauid. Hic enim viginti ⁊ quattuor claſſes ꝯſtituit ſacerdotum vt vicibus deſeruirēt. Unde abia octauā claſſem habuit: cui⁹ vice zacharias fūgebat̄ ſacerdotio: ſicut cōtinet̄ in paralipomenon: ita vt tempore quo nō illos contingebat deſeruire altari: domorum ſuaꝝ agerent curam. At vbi autem tempus imminebat miniſterij: purificati aliquantis diebus accedebant ad templum offerre deo. Nunc autem ſeptē diaconos eſſe oportet aliquantos preſbros: vt bini ſint per eccleſias ⁊ vn⁹ i ciuitate epiſcopus: ac per hoc omnes a cōuentu feminę abſtinere debere: q2 neceſſe ē eos quotidie pręſto eſſe in eccleſia: nec habere dilationē vt poſt cōuentū legitime purificentur ſicut veteres. Omni enim hebdomada offerendum eſt: etiam ſi nō quotidie peregrinis: incolis tamen vel bis in hebdomada: ⁊ non deſunt qui prope quotidie baptizentur ęgri. Nam veteribus ideo cōceſſum eſt: quia multo tempore in tēplo nō videbant̄ ſed erant priuati. Si em̄ plebis hominibus orationis cauſa ad temp⁹ abſtinere ſe ꝑcipit vt vacent orationi: quātomagis leuitis aut ſacerdotib⁹: quos die noctuqꝫ ꝓ plebe ſibi cōmiſſa oportet orare. Mūdiores ergo eē debēt ceteris: quia actores dei ſūt. **Hec tibi ſcribo ſperās cito me venire ad te. Si aūt tardauero vt ſcias queādmodū oporteat te in domo dei ꝯuerſari q̄ ē eccl̄ia dei viui:**

colūna ⁊ firmamētū veritatis. Quātū ad ſciam ei⁹ pertinebat: hoc erat in eo ꝙ citius illū viſurus eēt. Sꝫ q2 ſolet aliud placere deo: cuius ꝓuidētia ipſi ſoli cognita ē: idcirco ne forte inquit tardeꝫ: ſcribo tibi vt ſcias quomō eccleſiā ordines que ē domus dei: vt cū totus mundus dei ſit: eccl̄ia tn̄ domus ei⁹ dicat̄: cui⁹ hodie rector ē damaſus: Mundus em̄ in ꝑuaricatione ē diuerſo turbat⁹ errore. Jđ illic nccē ē dicat̄ eē dom⁹ dei ⁊ veritas: vbi ſecūdū voluntatē ſuā timet̄. Hoc ꝓfitentib⁹ de eo ſerius: qđ ipſe dignatus eſt edocere. Ne forte verba ei⁹ negarentur eē: virtutib⁹ hęc ſignauit q̄ a nullo alio fieri poſſūt: vt his īfidelitas accuſata inexcuſabilis pereat. Firmamētū em̄ veritatis hui⁹ ſigna ſunt ⁊ ꝓdigia. **Et quidē omniū cōfeſſiōe magnū ē hui⁹ pietatis myſteriū.** Nullū fideliuꝫ admirari negat ſacramentū veritatis in eccl̄ia ꝑdicate: quā pietatē appellat. Magnanimitatē em̄ ⁊ clementiā ſuā cognoſcētibus ſe diuina tribuit dona: excepta remiſſione peccatoꝝ quā hic in p̄ſenti largit̄. **Qđ declaratū ē i carne: iuſtificatū ē in ſpū: viſum ē angelis: p̄dicatū ē gentib⁹: creditū eſt in hoc mūdo: aſſumptū eſt in gloria.** Sacramentū myſterij dei qđ eſt xp̄s in carne dicit manifeſtatū qđ latebat in ſpiritu. Natus em̄ hō filius dei q̄ i ſecreto erat apđ deū: opere ⁊ ꝑdicatiōe declarauit ſe creaturę: ⁊ hoc ē iuſtificatū eē in ſpū operib⁹ ⁊ virtute: claruiſſe euꝫ qui erat in carne q̄s eſſet: deinde apparuiſſe angelis: nō iam in forma humilitat̄ ſꝫ in ptāte. Tamdiu em̄ aſpectu humilis viſus ē per carnē: quādiu deuicta morte reſurgeret a mortuis: ⁊ videret̄ maieſtas eius q̄ nat⁹ vt hō: nō erat totus hō: vt agnoſcētes angeli myſteriū qđ prius latuit declaratū: i carne genu illi flectētes q̄ſi deo grās agant: q2 didicerūt veritatē que gentibus ꝑdicata eſt: vt ab errore liberarentur in quo mūdus ꝓficit vt nō dānet̄. Jđ enim creditū ē mūdo dei ſacramētū: vt ꝑfidia ei⁹ veniā error̄ mereri nō poſſit. Sic dicit dn̄s
Ioh.15. de iudeis: Si nō veniſſē ⁊ locut⁹ eis fuiſſeꝫ pctm̄ nō haberēt: nūc aūt excuſationem nō habebūt de pctō ſuo: q2 qđ velut infirmū ⁊ deforme ꝯtēpſerūt: aſſumptū ē i glia. Poſt crucē manifeſtata ꝑſona ⁊ virtute ſua ſaluator palam famulantib⁹ nubib⁹ aſcēdit glorioſus in cęlos.

Capitulū quartū.

Spiritus autē manifeſte dicit: q2 in nouiſſimis temporibus recedēt quidā a fide attendētes ſpūs fallaces: doctrinas demonioꝝ i ſimulatiōe falſiloquorū cauteriatā habētiū cōſciam ſuā: ꝓhibētiū nubere: abſtinere a cibis quos de⁹ creauit ad ꝑcipiēdū cum grarumactiōe fidelib⁹: ⁊ his q̄ cognouerūt veritatē: quia oīs creatura dei bona: ⁊ nihil reijciendū qđ cum grarūactiōe ꝑcipit̄. Sanctificat̄ em per verbū dei ⁊ orationem. Quę ſibi ſpiritusſanct⁹ futura reuelauerit ad inſtructionē eccl̄iaꝝ ⁊ cautelaꝫ nō tacet: vt ꝑmonitę eccl̄ię ſollicitę ſint: ne ab hmōi poſſint circūueniri hoībus. Quid em̄ tā clarum tāqꝫ apertū ad euitādos aut magl̄ condemnandos doctrinę huius peſtiferę viros potuit manifeſta voce ꝑfari: niſi vt aſſeuerationē eorū fallacē ac ſimulatā doctrinam demonioꝝ nūcuparet: vt cū hui⁹ aſſeuerationis ſermones audiunt̄: a diabolo cōpoſita eſſe doctrina hęc ſciret̄: quā ꝑdixerat ſpiritusſanct⁹: q̄ de incarnatiōe ſaluatoris aſſerit falſa: q̄ nunc in marcioniſtis: ꝗuis pene defecerint: vel patritianis: aut maxie i manicheis denotat̄. Hi em̄ et xp̄m natū negāt ⁊ nuptias prohibēt: ⁊ abſtinendum a cibis tradūt. Quoꝝ cauteriatā dicit cōſciam: hꝰ ē ſimulatōe corruptā: q2 ſicut cauteriū coriuꝫ corrūpit ⁊ notā infligit: ita ⁊ fallacia cōſciētiā que dolo maliuolentię aliud ſcit ⁊ aliud profitet̄ denotat ad perditionem. Jā enim hos immutari negat vt ſaluentur: q2 ſicut cauterium īmutari nō poteſt: ita nec eorum animus emendari. Nihil enim peius ſimulatione. Tales em̄ hi ſūt: quales ⁊ iudei illi q̄ intelligētes xp̄m dei virtute opari: i beelzebub hęc ab eo fieri dicebāt. Ut em̄ fabricatorē hominis male tractent: cuꝫ natos ſe nō doleant: nuptias tamē prohibētes: chriſto carnē ſubtrahūt: ⁊ vt ad eius iniuriā ꝓficiāt ab his q̄ vſib⁹ nr̄is īſtituit: abſtinēdū docēt: vt ꝑ id qđ deſpiciunt̄ mala eē ⁊ a malo auctore inuenta videātur. Hinc eſt vnde apoſtolus omnia a deo bona facta oſtēdit: ſi tn̄ cū gratiarūactione ſumātur. Immunda em̄ erunt ei qui nō landat i his creatorē. Nec enim poſſunt bene illi proficere qui ſic illa ſumit vt male tractet auctorem eorum. **Hec igitur ꝓponens fratrib⁹ bo-**

nus eris miniſter chriſti ieſu: enu-
tritus verbiſ fidei ⁊ bone doctrine
quã aſſecut⁹ es. Quid tam veruꝫ: quid
tam clarũ ⁊ ꝓuidum: niſi vt diſciplina chri-
ſtiana incorrupta tradatur: vt fruct⁹ ei⁹ in
area dominica fertilis ac firmus collaudet̃:
hoc eſt vt in die iudicij nõ reprobus et igni
comburendus cenſeatur. Hoc boni docto-
ris eſt atqꝫ idonei miniſtri domini ieſu chri-
ſti: quippe cum enutritum hunc dicat ꝟbis
fidei ⁊ bone doctrine quã ab infantia hunc
aſſecutum aſſerit. Qui enim integris omni-
bus hebreorũ libris imbutus erat: accepta
fide pfectũ fecit doctorẽ. Prophanas
autem ⁊ aniles fabulas abnue: ex-
ercens temetipſum ad pietatẽ. Cor-
poralis enim exercitatio ad modi-
cum vtilis eſt: pietas auteꝫ ad om-
nia vtilis eſt: promiſſionẽ habens
vite preſent ⁊ future. Prophana ver-
ba aduerſa intelliguntur. Aniles autem fa-
bule delyramenta ſunt quedam. Hec quo-
rundam perſtrepentiũ vocibus ſolent i cõ-
tentionẽ deduci: vt quaſi tractatus habea-
tur rei inanis: cuius effectus nullus eſt niſi
vanitatis. Ab his ergo que cõtraria ſũt de-
clinandum monet: ſimili modo ⁊ ab illis q̃
anilia ſunt vanitate quadã cõpoſita. Sũt
eniꝫ aliqui qui calore animi mittũt ſe in diſ-
putationes huiuſmodi. Pietati autẽ ope-
ram dandã cõmonet: qꝛ grandẽ habet pro-
fectũ. Qui eni miſericordie ſtudẽt ſeniorib⁹
vicem reddentes parentibus: ⁊ in preſenti
vita auxilia dei nõ deerunt illis: ⁊ in futuro
imortalitatẽ habebunt cũ gloria. Exercitiũ
autem corporale ad modicũ vtile dicit. Ie-
iunare eni ⁊ abſtinere a cibis manente au-
ctoritate creatoris nõ multũ prodeſt niſi ad-
datur huic pietas: cui⁹ opera multoꝝ preci-
bus adiuuatur ad dominũ promerendum.
Deniqꝫ illos qui fratribus largi ſunt ⁊ va-
rijs titulis obſequẽtes: in vitã eternã pro-
ficere euãgelicus ſermo teſtatur: diſſentien-
tes autẽ ab hoc opere in eternũ ignẽ. Cor-
poris autem exercitiũ nihil aliud q̃ carnis
frena ſunt. Si quis ergo: quia miſe̾dia ma-
gna res eſt: lubricũ tamen carnis patiatur:
huiuſmodi quid fiet: ſine dubio vapulabit
quia illd̃ oportuit fieri: ⁊ hoc minime pter-
mitti. Si autẽ ſolum corporis habuit exer-
citiuꝫ: perhẽnes penas patiet̃: ſicut i euan-
gelio dominus repromiſit. Omnis eñ ſũ-
ma diſcipline noſtre: in miſericordia ⁊ pie-
tate eſt. Aliud tamen exercitiũ corporis ha-
bent carnales: ⁊ aliud ſpiritales. Carnales
enim ſagina ⁊ dapibus nutriũt corpora ſua
vt celeri motu ꝓficiant ad perditionẽ. Spi-
ritales autẽ ieiunijs ⁊ abſtinentia tẽperant
corpora ſua: vt pigra facta circa deſideria:
poſſint digna eẽ future reſurrectõe. Hic eñ
propter ſpem futurã caſtigat corp⁹: ille ve-
ro ꝓpter futuri deſperationẽ fouet: curam
ei⁹ agens ad tẽpus vt moueat̃ atti⁹ ad pec-
candũ. Fidelis ſermo ⁊ omni acce-
ptione dignus. Ad hoc eñ labora-
mus ⁊ pſecutiões patimur: qꝛ ſpe-
ramus in deũ viuũ: qui ẽ ſalutaris
oim hoim maxime fideliũ. Dignũ eſt
plane ⁊ accepto ferendũ ꝓ ſpe que ẽ in deo
pati pſecutiões: qꝛ in preſenti vita ſpes ca-
duca eſt: in promiſſiõe auteꝫ dei firma atqꝫ
ſtabilis. Ipſe ẽ eñ ſalus omniuꝫ: qꝛ ex ipſo
⁊ per ipſum viuunt quãtũ ad preſentẽ vitã
pertinet omnes: quãtum vero ad promiſſã
ſalutẽ fideles. Cognoſcẽtibus eñ ſe p⁹ hãc
vitã que morte finit̃: aliã ſe datuꝝ ꝓmiſit q̃
imortalitate vigebit. Iõ ergo ait: maxime
fideliũ. Precipe hec ⁊ doce: nemo
eñ iuuẽtutẽ tuam cõtemnat ſꝫ for-
ma eſto fideliũ: in verbo: in ꝯuerſa-
tiõe: in charitate: in fide ⁊ caſtitate.
Timothe⁹ quãtũ ad etateꝫ ptinet: iuuenis
erat: quãtũ ad mores ⁊ ꝯuerſationẽ ſenior ⁊
grauis. Quẽ iõ ſic monet vt ꝓfect⁹ ei⁹ p oĩa
exẽplum eẽt bonorũ opeꝝ: vt in adoleſcẽte
mirabilis videretur ⁊ grauis diſciplina: vt
actus eius excuſarẽt etatẽ: ⁊ nõ quaſi iuue-
nis ſ; q̃ſi ſenior haberet̃: ⁊ erubeſcerent ma-
iores natu: niſi ſe exhibuiſſent iuxta formã
hui⁹ cõuerſatiõe ⁊ morib⁹ graues: iuuenes
aũt coeuũ ſuũ haberẽt magiſtrũ. Mirabi-
lis adoleſcens ſanctiſſim⁹ timothe⁹: cui⁹ ex-
emplo indiſciplinata coercenda iuuentus
ẽ ⁊ ſenioꝝ irreuerẽtia puniẽda. Dum ve-
nio attẽde lectiõeꝫ: exhortatiõeꝫ ac
doctrinã. Noli negligere grãꝫ q̃ eſt
in te: q̃ data ẽ tibi p ꝓphetiã cũ ipo-
ſitõe manuũ preſbyterij. Intẽtũ hũc
vult eẽ ⁊ deditũ exercitio lectõis: vt oĩ cura
diligentiaqꝫ h̃ euitet̃ vt exhortet̃ ⁊ doceat.
Exhortatio ẽ cũ miti ꝟbo aliq̃s ꝓuocamuſ
ad bonũ op⁹. Docere ꝟo q̃ſi ea q̃ latẽt inti-
mam⁹ mẽtib⁹ audiẽtiũ. Si eñ rector ipſi ab
hiſ diſſimulat: negligit grãꝫ datã ſibi. Ad h̃

eñ creatur dux populo vt hui⁹ ſaluti ſollici-
tudinẽ gerat: admonendo: docendo: vt fru-
ctum habeat ordinatio quẽ ad hoc vtiqꝫ de-
us ꝯſtituit vt ꝓficiat ſaluti plebis ſue. Qui
ergo in hac auctoritate poſitus indiligens
fuerit: dei cõtẽptor habebit̃: minimus in re-
gno celorum vocatus. Neqꝫ eni poterit fa-
cere qui nec docere dignatur. Gratiã tamẽ
dari ordinatoris ſignificat per prophetiã et
manuũ impoſitionẽ. Prophetia eſt qua eli-
gitur quaſi doctor futurus idoneus: man⁹
vero impoſitiones verba ſũt myſtica: qui-
bus cõfirmatur ad opus electus: accipiens
auctoritatẽ teſte conſcientia ſua: vt audeat
vice domini ſacrificium deo offerre. Hec
meditare: in his eſto vt profectus
tuus manifeſt⁹ ſit omnib⁹. Attẽde
tibi ⁊ doctrine inſta illis. Hoc eñ
faciendo: teipſũ ſaluũ facies ⁊ eos
qui te audiũt. Vt forma ſit omnib⁹: nõ
ſolum in bonis operibus: verũetiam in do-
ctrine exercitio admonet. Apparere eni de-
bere ſignificat exercitu profectũ: i doctrina
dumtaxat ⁊ in geſtis. Bona enim arbor bo-
Matth. 7. nos facit fructus. Similiter ⁊ bona doctri-
na mala opera habere nõ poteſt: vt cũ viſa
fuerint bona opera: diuini magiſterij fruct⁹
eẽ intelligãt̃: ⁊ auditores poſſint proficere.
Tum vera enim ⁊ metuenda eſſe intelligũt
que dicunt̃: quãdo ab eoipſo qui docet ma-
gna veneratione obſeruari vident̃. Qd̃ re-
ctori plebis duob⁹ ꝓficit modis. Et ſuoruꝫ
enim bonorum operũ ⁊ audientiũ mercedẽ
accipiet: quõ ſi negligens fuerit: tam ꝓ ſe q̃
pro eis redditurus eſt rationẽ.

Capitulum quintum.

Seniorẽ ne increpaueris ſed
exhortare vt patrem: iunio-
res vt fratres: anus vt mr̃es
adoleſcẽtulas vt ſorores: in omni
caſtitate. Propter honorificentiaꝫ etatis
maiorẽ natu cũ mãſuetudine ad bonũ op⁹
ꝓuocandũ: vt facili⁹ ſuſcipiat admonitio-
nem. Poteſt enim vereri cõmonitus: ne po-
ſtea corripiatur: qd̃ turpe ẽ ſeniori. Nã apd̃
omnes vtiqꝫ gentes honorabilis ẽ ſenect⁹.
Vñ ⁊ ſynagoga: ⁊ poſtea eccleſia: ſeniores
habuit: quorũ ſine cõſilio nihil agebatur in
eccleſia. Qd̃ qua negligentia obſoluerit ne-
ſcio: niſi forte doctorum deſidia aut magis
ſuperbia dũ ſoli volunt aliquid videri. Iu-
niores quaſi fratres cenſet admonẽdos cuꝫ
dilectionis affectu: vt vidẽtes amoris cau-
ſa ſe cõmoneri facilius ſe corrigãt: quippe cũ
videant nõ diſcrepare opera eius a predica-
tione. Anus vero quaſi matres: vt dũ miti
ſermone doceri ſe vident: nõ aſpere accipi-
ant: quia honorifice proficiunt. Aſperũ eſt
enim ſenib⁹ cũ corripiunt̃ a iuniorib⁹. Qd̃
tẽperamento quodã liniri vult: vt ꝓfectus
ſit ⁊ dicenti ⁊ audienti. Adoleſcẽtulas vt ſo-
rores admonet edocendas: vt prompte poſ-
ſint bone cõuerſatiõis ſuſcipere diſciplinã.
Quãdo eñ nõ cũ iperio inſinuari ſibi videt
que ad bonã pertinẽt vitam ⁊ cõſentit: hu-
milem ſe prebens admonenti. Blanditijs
eni ſolent obtineri que auctoritate nõ poſ-
ſunt. Nam aĩalia quãdo mẽbra ſua zelant̃
blanditijs tamen cedunt. Viduas ho-
nora que vere vidue ſunt. Has vidu-
as dicit honorãdas que data opera vidue
ſunt. Que cum poſſent nubere vt melioreſ
client ⁊ digne deo: ſecũdas nuptias reſpue-
runt: ſcientes ſemel benedici cõiugiũ: emu-
le ſanctiſſime anne que ieiunijs ⁊ obſecrati-
onibus deo ſeruiebat noctu dieqꝫ: vni⁹ viri
experta cõcubitũ. Si qua autem vi-
dua filios vl' nepotes habet: diſcat
primũ domum ſuam pie tractare et
mutuam vicem gratiarum reddere
parentibus: hoc enim acceptuꝫ eſt
coram deo. Viduã prius in hac vita ⁊ cõ-
uerſatione dicit probandã: vt tunc demum
digna ſit vidua eccleſie nuncupari que non
queſtus cauſa magis q̃ defenſionis eccl'ia-
ſtice ſuccumbat diſcipline. Preire enim de-
bent merita: vt accedẽti debitus honor tri-
bui videatur. Que eñ affectos ſuos pie tra-
ctauit ⁊ domum bene gubernauit: dei legẽ
ſeruabit digna effecta remuneratione eccle-
ſie. Nam que vere vidua eſt ⁊ de-
ſolata ſperat in deo ⁊ inſtat oratio-
nibus noctu dieqꝫ. Viduaꝫ filios aut
nepotes habẽtem nõ facile admittendã ad
ſtipendia eccleſie: qꝛ ſi pie ⁊ ſollicite domuꝫ
ſuam gubernauit: neceſſe eſt reddi illi viceꝫ
a ſuis: ſic̃ ⁊ illa reddidit ꝓpinquis. Si autẽ
vt aſſolet impietas fuerit operata vt anus
deſpiciat̃ a ſuis quos pie tractauit: dignuꝫ
eſſe hanc ſuſcipi ab eccleſia: qꝛ in dñi lege fi-
delit̃ ꝯuerſata eſt. Vidua igit̃ deſolata aut
a ſuiſ ꝯtẽpta: ſperat i deo. Videſ eñ ex nlla
pte ſe hr̃e ſuffragiũ: toto aĩo deuota ẽ deo:
de quo ſolo auxiliũ vite ſalutiſqꝫ expectat.

Nā que in delitijs eſt viuēs moꝛ-
tua eſt. Uiduam propter qđ vidua dicit
talē eſſe debere ſignificat: vt ad dominū ꝓ-
merendū oꝛonibus vacet: deo ſeruiens no-
ctu dieqꝫ: vt oſtendat ſe idcirco nuptias ſe-
cundas contempſiſſe: vt inſtaret diſcipline
dñice. Si em̄ ſub nomine vidue delitijs va
cet: aut luxurie viuēs: moꝛtua habēda ē: qꝛ
impoſture genus ē aliud agere ⁊ aliud pꝛo-
fiteri: nō obſequia ⁊ deuotionē dei ẜ hono-
rem vidue volētes habere: cū nominis ipiꝰ
pꝛofeſſio hoc indicet: quia ſpꝛeto viro: deū
elegit cui ſeruiat tota mente pꝛopter vitam
pꝛomiſſam. **Et hec pꝛecipe vt irrep-
henſibiles ſint.** Tantā diligentiā actu-
um ac moꝛū viduā vult habere vt repħēdi
nō poſſit. Amota eni a ſpe mundane cōuer
ſationis ⁊ coꝛpoꝛis curandi officio: pꝛopter
hoc ſe ad deū cōtulit vt ꝓbabilē agat vitā.
Sublatis eni occaſionibꝰ que aditus ſolent
aperire peccatis: poteſt bona cōuerſatio in-
columis permanere. **Si quis aūt ſuo-
rū ⁊ maxime domeſticoꝝ curā non
habet: fidē negauit ⁊ ē īfideli dete-
rioꝛ.** Hanc viduā que negligens fuit circa
ſuos affectos vt educaret eos in diſcipli-
nam ⁊ coꝛreptionē dñi inhonoꝛandaꝫ: quia
ſic ꝑfidi legi dei nō obediuit vt peioꝛ habea
tur: neceſſe ē ꝙ ſub lege ⁊ timoꝛe dei agens
ꝯtēptoꝛ ē: ꝙ ꝗ nō ſubiectꝰ eſt legi. Hic em̄ ne
ſcit: ille aūt ſciēs cōtēnit. **Uidua eligat
annoꝝ non minꝰ ſexagita ꝗ fuerit
vniꝰ viri vxoꝛ: ī opibꝰ bonis teſtio
niū habēs: ſi filios enutriuit: ſi ho-
ſpitio recepit: ſi ſanctoꝝ pedes la-
uit: ſi pꝛeſſurā patiētibus ſubmini
ſtrauit: ſi omne opꝰ bonū ſubſecu-
ta eſt.** Si ꝓrogatiua ꝑteritoꝝ operū vidua
cōmendat eligendā hāc docet. Dñi em̄ iudi
cio aſcribitur nomē eius eccl'iaſticis moni-
mētis quā dignā vetus vita declarat. Im-
buta em̄ diuinis obſequijs: ⁊ in his vitam
atterens ſuſcipienda eſt in ſinus eccl'ie cui
olim ſe vouit legitimis ſeruitijs. **Junio-
res aūt viduas deuita. Cū em̄ ī de-
litijs egerint: in xp̄o nubere volūt.**
Pꝛohibet adoleſcētulas viduas in hac ſu-
ſcipi pꝛofeſſione. Lubꝛice em̄ etati: fides fa
cile haberi nō debet: quippe cū quarūdā ex-
empla ꝓcedāt: que poſt ꝓfeſſionē vite deli-
tiaꝝ oblectatione nomē: nō opa viduitatis
habēt: ⁊ cōuerſe nuptijs ſollicitantur. Qui
eni putat ſe in chꝛiſto vitam delitijs agere:
minime innocēs perſeuerat. Luxuria enim
trahit illum ad ſua membꝛa: vt ſubijciatur
peccato: delitie enim ianue ſunt pctī. Non
enim quo tēdat ignoꝛatur qui fluidā amat
vitam. **Habētes damnationeꝫ: qꝛ
primā fidem irritā fecerūt.** Quid ma
neat tales oſtendit: ne facile audeāt qđ im-
plere difficile eſt: aut ſi animꝰ eſt huic deuo
tioni deditus: apud ſe interim teneat: quia
dicit temerariū eſſe ꝓfiteri: qđ adhuc iuue-
nili etati credi nō debet. Dānationi em̄ ſit
obnoxius qui ab hoc declinat qđ recte fece
rat. Quantū em̄ laudabile ē ſi impleat qđ
vltra vires eiꝰ credit: tantomagis punien-
dus erit: ſi hoc audeat ſibi imponere ꝓſum-
ptiōe temeritatis qđ ferre nō poſſit: nec ad
veniam debet pertinere: qꝛ pꝛimoꝛdio infi-
delis iuentus eſt. **Simul aūt ⁊ ocio-
ſe diſcūt circūire domos. Nō ſoluꝫ
aūt ocioſe ſed ⁊ verboſe ⁊ curioſe:
loquētes que nō opoꝛtet.** Quedam
virgines vel vidue cōmēdante pꝛofeſſione(
gl'ioſum eſt enim huius rei vocabulū) acce-
ptabiles ſūt domibꝰ diuituꝫ: que id agunt
vt pareant volūtatibꝰ eoꝝ: ambulātes ⁊ ꝗ-
rentes que ꝓferant ad illos: quibꝰ delectē-
tur vt ocioſe muneribus afficiant. Et malo
moꝛe plus querunt fabulas ꝙ que operan
tur manibꝰ: vt elate ꝓcedant ⁊ cōpoſite cō-
tra ꝓfeſſionē ſuā agētes. Que res ſolet iſtis
etiā ī hac vita eſſe cōtraria: reuelatur em̄ id
quod ſemper occultū putant. Quid eſt eni
vt ea loquant que nō opoꝛtet? Nuptiarum
em̄ ſūt pꝛoxime multoꝝ ſecretoꝝ ꝑticipes:
adulatrices ſeruoꝛuꝫ querule. **Uolo ita
ꝙ iuniores nubere: filios ꝓcreare:
matresfamilias eſſe: nullā occaſio-
nē dare aduerſario maledicti grā.
Jam em̄ quedaꝫ deerrauerūt poſt
ſathanan.** Quoniā ꝗ ſupꝛa dixit de hu-
iuſmodi contraria ⁊ illicita: perducent eas
ad moꝛtem: Idcirco conſilium dat ⁊ pꝛece-
pit ea fieri que licita ſunt. Melius eſt enim
domus curaꝫ ſue gerere: ꝙ in aliena domo
adulari. Et multum expedit nubere ꝙ ſub
bona et pia pꝛofeſſione notabiliter incede-
re. Plus autem eſt cuꝫ pudoꝛe manibus vi
ctum querere ꝙ inuerecunde cum ocio alie
na vtenſilia expectare. Sic eni inuenit occa
ſionem ſathanas quō ſubuertat animas in-
cōſultas: cū pia ꝓfitentes iniuſte verſant.

Nihil eni tam periculoſum ē: ꝙ ſi ꝓfeſſioni
geſta repugnent. Apertū enim malum non
zelat ſathanas: qꝛ gaudet in illo: iuſtū vero
quē videt: fallere id agit: vt manifeſtet illū
ſuū filiū eē nō dei: qđ factū ſi diſplicet deo.
**Si qs fidelis vel ſi qua fidelis ha
bet viduas: ſufficienter ſubmiſtret
illis vt nō grauet eccl'ia vt veris vi
duis ſufficiat.** Quid mirū ſi apoſtolica
ꝑtās futura potuit ꝓuidere? Nā apparet qđ
dixit: qꝛ fideliū vidue nūc multū grauāt ec-
cleſiā: ⁊ eoꝝ qui locupletes vident mūdi: qꝛ
per ſenectutis cauſaꝫ deſiſtētes eas ab ope
lanificij: retrahunt eis ⁊ veſtimētū ⁊ victuꝫ:
nō totū tm̄ ex parte vt ille ipſa inopia ad ec-
cleſiā cōuertant vt viuant. Quos opoꝛte-
bat nō ſolū ſuis indigentibus largiri: verū
etiā alias inopes paſcere ⁊ contegere. Qđ
multū obeſt. Cū eni his datur: ceteri aut mi
nus aut nō dat quibꝰ magis dandū ē: ꝗ di-
gne ſunt eccl'ie ſūptibꝰ miniſtrari. Sic autē
grauat cum cogit veſtire multos ꝗ deberet
veſtire paucos: ⁊ plebs que libent ⁊ frequē
ter paſſit miniſtrare paucis: cogit plures di
mittere: vt aut murmuret aut tardiꝰ occur-
rat. Nā cum pꝛecipiat vnius viri vxoꝛē eli-
gi viduā: nūc iueniunt inter eas nō tm̄ duū
aut triū maritoꝝ vxoꝛes: ẜ et ꝗ turpiꝰ vixe-
rit: qđ aliqn̄ ꝑ negligētiā fit aliqn̄ potētatu
inſinuātꝛ. **Qui bn̄ ꝑſunt ꝑſbyteri du
plici honoꝛe habeāt digni: maxie
qui laboꝛant ī verbo ⁊ doctrina.**
Boni diſpēſatoꝛes ac fideles nō ſolū hono
re ſublimi debēt digni iudicari: ſed ⁊ terre-
no: vt nō cōtriſtent indigentia ſumptuū: ẜ
magis gaudeāt fide ſua ⁊ doctrina. Inſtan
tioꝛ enim fit ſi nō humiliet inopia et creſcit
in illo auctoꝛitas cū videt ſe etiā in pꝛeſenti
laboꝛis ſui fructū percipere: nō vt abūdet:
ẜ vt nō deſit. **Dicit em̄ ſcriptura: Nō
infrenabis bouem triturantem: di
gnus ē operariꝰ mercede ſua.** Tāta
merces debet eē euāgelizantis regnuꝫ dei:
qua neqꝫ cōtriſtet neqꝫ extollat. **Aduer-
ſum ꝑſbyterum accuſatiōem ne re-
ceperis.** Quoniaꝫ huiꝰ oꝛdinis ſublimis
honoꝛ ē: huiuſmodi em̄ vicarij chꝛiſti ſūt: id
circo nō facile de hac perſona accuſatio de-
bet admitti. Incredibile eniꝫ debet videri
iſtuꝫ qui dei antiſtes eſt criminoſe verſatū:
ſicut credibile eſt ſcenicum eē turpiſſimum.
**Delinquētes autē coꝛā omnibus
argue: vt ceteri metum habeāt.** Qm̄
em̄ nō facile credi debet d ꝑſbꝛo crimē: ſi ꝓ-
bet tm̄ aut ſit manifeſtū qꝛ irrueꝛent vſatꝰ
eſt: publice pꝛecipit arguendū vt ceteri ter-
reant: qđ nō ſolū oꝛdinatis ꝓficit ẜ ⁊ plebi.
Quādo em̄ vidēt dignitoſū virū erroꝛis cā
coꝛripi: neceſſe eſt vt caueāt ſibi. **Teſtor
coram deo ⁊ xp̄o ieſu et electis ange
lis vt hec cuſtodias: ſine ꝓiudicio:
nihil faciēs in ꝑtē aliaꝫ declinans:
Manꝰ cito nemini impoſueris: ne
qꝫ cōmunicaueris pctīs alienis: te
metipſū caſtū cuſtodi.** Conteſtationē
deponit apud deū patrē ⁊ chꝛiſtū filiū eius
⁊ electos angelos: quos dñs ī euāgelio ſan
ctos appellat. Hi ergo electi ſūt: qꝛ ſūt alij re
pꝛobi ꝗ ſūt nō dei angeli ẜ diaboli aſſētien-
tes apoſtaſie eiꝰ. Sub teſtatiōe ꝗ ea ꝗ ad oꝛ
dinationē eccl'ie mādat cuſtodiri: ꝓcipit ni-
hil fieri ſine ꝓiudicio: ne facile aliqs accipi-
at eccl'iaſticā dignitatem: niſi pꝛius de vita
eiꝰ ⁊ moꝛibꝰ fuerit diſputatū vt dignꝰ appꝛo
batus miniſter aut ſacerdos cōſtituatur: vt
nō poſtea ſi repħenſibilis videat: peniteat
foꝛte pꝛincipē ipſi non ad liquidū ꝓiudicaſ-
ſe qđ mereret quē ipꝛobabiliter oꝛdinauit:
nec illū cuiꝰ pctā ad ſuſpitōeꝫ veniūt oꝛdi-
nandū: ne cōmaculet oꝛdinatoꝛ vitijs ⁊ de-
lictis eius. Si ꝗ oīno latentia ſunt delicta ī-
munis erit rectoꝛ: qꝛ cōſcia eiꝰ libera ē. Su-
ſpitio eni trepidū facit. Peccat em̄ ſi nō pꝛo
bat ⁊ ſic oꝛdinat. Melioꝛ eni ceteris debet
ꝓbari ꝗ oꝛdinādus ē. Nō em̄ ſufficit ſi ſine
crimine ſit: qꝛ merita eiꝰ debēt ꝑire bonoꝛū
opeꝝ vt dignꝰ habeat ad oꝛdinatiōeꝫ. Hec
ep̄s cuſtodiēs: caſtū ſe exhibebit: religioni
cuius rei in futuro pꝛemiū ꝯſequat. **Jam
noli bibere aquaꝫ: ſed vino modi-
co vtere ꝓpter ſtomachum et cre-
bras tuas infirmitates.** Nūc ſpeciale
ꝯſiliū dat: vt ſeipſū ſalubꝛi regat doctrina.
Pꝛudent em̄ deꝰ ſibi ſeruiri vult: nō vt ni-
mietate ſua debiles fiāt: ⁊ poſtea medicoꝝ
ſuffragia requirāt. Tēperādū ē em̄: vt ſi fie
ri pōt ceptū obſequiū gradatī ꝓuehat: ꝙ ꝑ
icōſiderātiā minuat. Intēperātia eni ipam
aīam inqetā facit: vt cū de infirmitate ſolli-
cita ē: nō tantū dedita ſit diuinis ſeruitijs.
Damnū ergo affert impꝛouidētia. Aīa eni
in tranquillitate poſita: totū coꝛ extollit ad
deū: integro ꝯſilio obſecrās ꝗ petēda ſunt.
Quorūdā hominū peccata mani

feſta ſunt: precedētia in iudicium:
quoſdam vero ⁊ ſubſequūtur. Pa
ri modo ⁊ opera bōa manifeſta ſūt
⁊ que aliter ſe habent abſcondi nō
poſſunt. Nullā excuſationē vult intelligi
fore eorū qui his adherēt quorū peccata ꝓ
palam ſunt: vt cuȝ euitandi ſint magis ho/
nori ſint. Hoc eñ ſignificat vt homo dei ab
his ſecernat: maxime diſpenſator chriſti: q̄
etiam corripiendi eos habet auctoritatem:
Qui ſi ſe emendare ꝓmittūt retinēdi ſunt.
Alios vero ſubſequi mala opera illoꝝ oſtē/
dit: quia cū viuentes eſtimant boni: mor/
tui deteguntur: vt qui prius oſtendebant ſe
idoneos: poſtmodū declarent imposteres.
Superiore ratiōe ſicut mala: ita ⁊ facta bo/
na manifeſta ſunt. Bona eni vita et actus
modeſti abſcondi nō poſſunt: adhibita pie
tate faciunt ꝑfectos. Sed ſicut quedā mala
occulta ad preſens ſunt: ita ⁊ bona. Nemo
eni omnia in hominibꝰ pōt ſcire: ſed ex his
que videt ⁊ audit: ꝓbat ⁊ iudicat. Perpen/
dit eni an ea que dicunt cōueniāt ei de quo
dicunt: ſiue bona ſiue mala. Que autē oc/
culta fuerint hominibꝰ: in die iudicij palaȝ
fient. Propter hoc ꝗ dicta ſunt: vt ſciāt hu/
iuſmodi grauiorē ſe cauſam habere pre ce/
teris. Peior eſt eñ q̄ ſe cū ſit malus bonum
oſtendat: ꝗ̄ ille qui aperte eſt malus.

Capitulum ſextum.

Uotquot ſūt ſub iugo ſerui:
q dños ſuos omni honore di
gnos arbitrent: ne nomen
domini ⁊ doctrina blaſphemetur.
Seruoruȝ obſequijs dominos deo gratias
vult referre. Cum enim per dei diſciplinam
fidelia illis exhibuerint ſeruitia: forte etiaȝ
ipſi huic ſe ſubijciant diſcipline. Qui ve
ro fideles habent dominos: nō cō
temnāt quia fr̄es ſūt: ſed magis ſer
uiant quia fideles ſūt et dilecti qui
beneficium ꝑcipiūt. Si ꝓphanis do/
minis ſeruiendū tota ſollicitudine iperat:
quātomagis fidelibus. Tunc eñ probat ſe
timori dei ſubiectū: ſi fideli ⁊ tēporali dño
toto animo fuerit obſecutꝰ. Nec contēnen/
dū putet q̄r frat dicit cauſa cōmunis fidei:
quia magis corripiendus erit: qui fidelem
dominū cōtemnendum putauerit. Hec
doce et exhortare. Doctrinā dominicā
manifeſtari vult: vt obtrectatores ſtudeāt:
quia nō eſt qd̄ rephendat i ea: cōſiderantes
pariter que i ſacris eoꝝ ſint occulta turpia
⁊ erubeſcāt per qd̄ inexcuſabiles erūt. Si
quis aliter docet nō acq̄eſcit ſanis
ſermōibus dñi noſtri ieſu chriſti ⁊
huic que ſcd̄m pietatē eſt doctrine:
ſuperbit aūt et nihil ſciēs ſed lang/
ues circa queſtiōes et pugnas ver/
boꝝ ex quibꝰ fit inuidia: cōtētiōes
blaſphemie: ſuſpitiōes: male cōfli/
ctiones hoim q̄ corrupti ſūt mente
et veritate caruerūt: exiſtimātes q̄
ſtum eē pietatem et dei culturaȝ: di
ſcede ab huiuſmodi. Diſcrepātes a di
ſciplina catholica ſpernēdos precipit: ma/
xime qui cōuicti ⁊ correpti acquieſcere no/
lunt perturbatione mentis praue: qui con/
tentionibus delectant ⁊ paſcunt. Elatꝰ eñ
vinci ſe nō patit: quippe cū ad fauorē querē
dū in ꝯflictū prorumpat: qd̄ a manſuetis ⁊
bonis viris vitandū eſt. Cōtentio eñ nun/
quā eſt ſine lite: ⁊ parū eēt ſi lis ſola oriret:
ſed blaſphemie ⁊ inimicitie: qd̄ a dei ſeruis
alienū eſt. Ab his aūt q̄ corrupti mente: ve
ritate priuati ſunt: vtile iudicatur. Dei eni
culturā ⁊ pietatē queſtū exiſtimāt: nō de fu
turo aliquid ſperantes: ſed quō in preſenti
ſe tranſigant ꝓuidentes: ſicut ⁊ mūdane ſe/
cte quas cōſtat propter p̄ſentia lucra inuen
tas: nō neſcij quoſdā hoc libenter audire:
qd̄ in hac vita florendū ſit: ideoq̄ deſiſten/
dum ab huiuſmodi. Eſt autē queſtus
magnus: pietas cū ſufficiētia. Ma/
gnas diuitias ⁊ acquiſitionē in eo dicit. Si
quis fidelis ſuo cōtentus ſit. Pius enim et
in ſemetipſo ⁊ ceteris eſt qui miſericordiam
dei acquiſitus ad futurā vitam: ad preſens
ſufficere ſibi pūtat qd̄ habet: nō dubitās ex
eoipſo largiri. Omnis enim auarus impiꝰ
eſt: ⁊ ſibi ⁊ ceteris nocens. Nihil eñ in
tulimus i hunc mūdum: verū quia
nec auferre poſſimus quicquā. Ha
bētes autē alimentum his cōtenti
ſimus. Fruſtra mortales homines copie
ſtudere ⁊ locupletes fieri velle apta voce de
clarat: cum ſciant nihil ſe ꝓpriuȝ habere in
mundo. Cui rei ꝓficit humana cupiditas:
niſi quia ipſa ſibi inimica exiſtit? Nihil eni
intulit mundo: nihil auferre poterit. Quid
ſibi incutit ſollicitudinē ⁊ querit ꝯgregare:
talis hinc exiet qualis venit. Qd̄ etiam ſcri
bit iob: ⁊ in ſua paſſione fatet dicēs: Nudꝰ Job.1.
exiui de vtero matris mee: nudus reuertar

in terram: ſit nomē domini benedictū. Qd̄
ſi auari nō retinerēt in pernitiem ſuā: pauci
conderent qd̄ pluribus poſſit proficere cuȝ
eorū ipſoꝝ emolumēto. Nā qui volūt
diuites fieri incidūt in tēptationeȝ
⁊ laqueū ⁊ deſideria multa ⁊ inuti
lia ⁊ nociua: que demergunt homi
nes in exitium ⁊ interitum. Radix
enim omnium malorum ē auaricia
quā quidā appetentes errauerunt
a fide ⁊ iſeruerūt ſe doloribꝰ mult̄.
Nihil tam aſperū tamq̄ pernitioſum eſt ꝗ̄
ſi eccleſiaſticus: maxime qui in ſublimi loco
eſt diuitijs huiꝰ ſeculi ſtudeat: q̄r nō ſolum
ſibiipſi ſed ⁊ ceteris obeſt. Contrariā enim
formam dat hominibus: neceſſe eſt eni mul
tos imitatores eius exiſtere ad perditionē.
Quanto eni honorificentior ordine eſt: tan
tomagis ſuadet imitandū ſe: maxime i hac
re que in iſta vita procliuis ē. Auaricia eñ
omnia mala poteſt admittere: iō radix oīm
malorum eſt: quia vt deſideria ſua expleat
qd̄ impoſſibile ē: et maleficia ⁊ homicidia ⁊
obſcenitatem ⁊ quicq̄d ſceleris eſt ꝑpetrat:
nec ad p̄ſens ſecura: q̄r ſemper cupida: ⁊ i fu
turo damnata. Tu aūt homo dei hec
fuge. Abſcidere ſe hominē dei ab hac hor/
tatur ⁊ p̄cipit: vt hic ſecurus ſit: ⁊ in futuro
premijs remuneret diuinis. Nō eñ imerito
coronādus ē: q̄ hāc ſpernit ꝗ̄ mult̄ ſuadet.
Sequere autē iuſticiā: pietatem:
fidem: charitatem: patiētiā: trāquil
litatem animi. Certa bonum certa/
mē fidei: apprehende vitā eternam
ad quā vocatus es: ⁊ confeſſus es
bonā ꝯfeſſionē corā mult̄ teſtibꝰ.
Quoniā auaricia res iniqua ē: hominē dei
vt ab hac diſſentiat: iuſticiā ſequi iubet at/
q̄ pietatem ⁊ alia que memorat. Nō enim
poterit hanc euitare niſi his adheſerit que
auaricie aduerſa ſunt. Quō autem fieri po/
teſt vt auarus fidelis ſit: qui operibꝰ negat
qd̄ verbis fateri videt? Unde autē amator
fraternitatis cuius manus ſunt aride? quō
vero patiens qui ſemper ad aliena ſe tēdit:
aut quatenus quietem animi poſſit habe/
re: qui die noctuq̄ auiditate cupiditatis in/
cenditur? Sed quia ab homie dei timotheo
iniq̄tas hec aliena erat: bonū certamē fidei
aggredi iubetur. Fidei enim victoria ē: cuȝ
omnia vitia ⁊ crimina ſubiugantur: vt ad
eterne vite premia veniatur: cuius confeſ/
ſio inter ipſa rudimenta fidei teſte interro/
gante ⁊ reſpondente monimentis eccleſia/
ſticis cōtinetur. Precipio tibi i ꝯſpe/
ctu dei q̄ viuificat omīa: et xp̄o ieſu
qui teſtatus ē ſub pontio pilato bo
nā cōfeſſionē vt ſerues mandatum
īmaculatū: irreprehenſibile vſq̄ in
aduētū dñi noſtri ieſu xp̄i quē ſuis
tēporibꝰ oſtēdet beatꝰ ille ⁊ ſolꝰ po
tens rex regnātiū: et dñs dñantiū:
q̄ ſolus habet īmortalitatē et lumē
habitans inacceſſibile: quem vidit
nemo hominum nec videre poteſt:
cui honor et poteſtas et̄na amen.
Magna vigilantia atq̄ ꝓuidentia p̄cepta
dat rectori eccleſie. In huiꝰ eni perſona to/
tius populi ſalus cōſiſtit. Nō ſollicitus de
cura timothei tam circūſpectus ē: ſed propt̄
ſucceſſores eius vt exemplo timothei eccle/
ſie ordinationē cuſtodirent: ipſi quoq̄ futu
ris formā tradētes a ſemetipſis inciperent.
Deniq̄ vt ſerues inquit mandatum imacu
latum vſq̄ ad aduentum domini noſtri ie/
ſu chriſti: Qd̄ ſic aſtringit: vt coram deo et
chriſto hoc ſe mandare teſtet. Et vt terrorē
incutiat: paſſionem chriſti memorat. Cuiuſ
paſſionis reus: neceſſe eſt fiat: qui hoc ſper/
nit propter qd̄ paſſus eſt chriſtus. Nec diē
iudicij tacuit: qd̄ predeſtinato tempore fu/
turum eſt dei nutu: quē ſolum beatū ⁊ potē
tem ⁊ regem regū ⁊ dominū pronūciat. So
lus eſt enim ipſe qui propriam ⁊ a nullo ha
bet acceptam beatitudinē atq̄ potentiam:
dominatum ⁊ regnum: necnō imortalitatē.
Hec omnia habet pater: ſimiliter ⁊ filius a
patre. Lumē autem inacceſſibile ſolius pa
tris eſt: quia nulli vnquā apparuit. Deniq̄
ſubiecit: Quē vidit nemo hoim nec videre
poteſt: nō quia aliud lumē filij ſit: quippe cū
in pſalmo ſcriptum ſit: Et in lumine tuo vi Ps̄.35.
debimus lumen: hoc eſt lumē patris eſſe in
filio: ſed q̄r nemo videt patrē: ac per hoc in/
acceſſibile habitat lumen. Nō eſt eñ ordo
alicui videndi patrem niſi chriſto q̄ de deo
eſt: hic vidit deum. Filius autem: quia oīa
ipe agit ⁊ apparere dicit ⁊ videri. Illud ꝗ pe
culiare patris eſt qd̄ ſupradictū eſt: cui ho/
nor ⁊ poteſtas eterna amē: hoc eſt verum.
Diuitibꝰ huiꝰ ſeculi p̄cipe nō ſup/
be ſapere: neq̄ ſperare in icerto di/
uitiarū ſed i deo viuo q̄ preſtat no/
bis oīa abūdant ad fruendū in vo/

luntate operum bonorum: diuites
eſſe factis boniſ: faciles ad imperti-
endum: cōmunicatores: theſauri-
zare ſibi fundamentuz bonū in fu-
turū vt apprehēdant veraz vitam.
Uera vita illa eſt quā ſperamus futuram:
que nō occaſu: nō temporibus terminatur.
Eterna eſt em̄: merito vera appellat̄. Hec em̄
ꝑſens imago vite eſt: nō veritas. Et q̄ ima
go nō oīno inanitas eſt: in hac vita illa acq-
ritur: ⁊ vt ad illā feſtinaret̄: ex imagine quā
ꝑcellat veritas addiſcitur: que neqꝫ ſupbia
neqꝫ ſpe diuitiarum attingit̄: ſed humilita
te ⁊ ſpe dei qui hanc promiſit. In ipſo enim
ſperandū eſt: q̄ ipſe ꝑſtat que vſibus ſunt
neceſſaria: nō in ipſis copijs ſed in auctore
earum. Que em̄ ſpes videt̄ in re caduca at-
qꝫ icerta: quippe cū aliquāti ex his diſcedāt:
qui autem in his manere videntur: nullum
lucrum ex his capiunt in futurū: ſ; damnuz
niſi cū indigentib⁹ partiantur. Neqꝫ enim
eterne ſūt vt future vite ꝑponant̄. Sic ſup-
bos faciunt quaſi imortalitatem pollicean
tur. Reſurrectionis exemplū habem⁹ i chri-
ſto ⁊ a multis. Nō ſic diligit̄ chriſtus ſic di-
uitie quarum nullum exemplū videt̄ quod
aliquē a morte liberarūt. Chriſtus nos re-
demit nō diuitie. Ipſe eni future vite iſtar
oſtēdit vt his omnib⁹ ſpretis ipſuz ſeq̄mur
vt ad immortales ⁊ celeſtes diuitias venia-
mus. Quare hoc niti debem⁹: vt bonis fa-
ctis diuites ſim⁹: et his trenis copijs ſpiri-
tales diuitias acq̄ramus. Seminem⁹ in ter
ra vt metam⁹ in celis: vbi theſaurus collo-
cat̄ etern⁹. O Timothee cōmenda-
tū cuſtodi: deuitās ꝓphanas vocū
nouitates ⁊ oppoſitiones fallaces
nomis ſciētie: quā q̄dam ꝓmittētes
circa fidē exciderūt. Gratia tecum.
Eadez admonet: vt ea que ſupradicta ſunt
ſeruent̄: cōtraria aūt religioni euitāda: que
nomen tantum ſcientie vſurpāt: fallaces in
profeſſione vt decipiant ſimplices. Fidem
enim ſimulant a qua exciderūt vt perfidiaz
inferant. Et manu ꝓpria ſubſcripſit dicēs:
Gratia tecū. Amen.

Explicit explanatio ſancti Ambro-
ſij epiſcopi in epiſtolaz beati pauli
ad Timotheū primā.

Incipit prefatio eiuſdē in epiſto
lam beati pauli ad Timotheum ſe-
cundam.

a Liam epiſtolā ſcribit ad timotheū
vt iam eruditum eccleſiaſtica diſci-
plina: et que ſpes ſit promiſſionis:
ſuo explēlo ad martyriū ꝓuocet. Et quia fu
turū eſt vt q̄dam a ſana doctrina: eo q̄ du-
ra illis videat̄: ad fabulas cōuertant̄: id eſt:
ad hūana comēta. Explicit ꝑfatio.

Incipit explanatio ſancti Ambro-
ſij in epiſtolam beati pauli ad Ti-
motheū ſecundā: Ca. primū.

Aulus apoſtol⁹
xp̄i ieſu ꝑ volūtatē dei
ſcd̄m ꝓmiſſionez vite
que eſt in chriſto ieſu:
timotheo dilecto filio
Huius rei gratia apoſtoluz
ſe chriſti ieſu dei voluntate appellatū ſigni-
ficat: vt que et quanta promiſſio in futuro
in fide chriſti ſit edoceret: vt predicatione ei
us crementū faciat in ſaluandis diſciplina
dominica. Idonei enim ſerui ſūt qui inſtā-
tia ſua et fide: negocia dn̄orū ſuorum exag-
gerant. Ob ideo huic quaſi chariſſimo filio
ſcribit: vt h⁹ rei imitator exiſtat: eadē ceteris
tradēs: vt ꝑ traducē ſucceſſiōez ideficiēs ſit
idone⁹ doctor: ꝑ quē aſſerta veritaſ multos
acq̄rat ad vitam ꝓmiſſam. Gratia: mi-
ſericordia: pax a deo pr̄e et chriſto
ieſu dn̄o noſtro. Gratiā huic patris in
miſeratione exoptat vt aſſit ei et chriſti ieſu
domini noſtri: quia deus gratiam ſuaz per
chriſtuz largitur: vt vna gratia ſit vtriuſqꝫ.
Gratiam habeo deo meo cui ſer-
uio a ꝓauis in cōſcientia pura q̄d i
deficientē habeam tui memoria in
precibus meis: nocte dieqꝫ multuz
deſideras te videre: memor lachry
marum tuarū vt gaudio replear: re
cordationē accipiens eius que eſt i
te ſincere fidei: que habitauit ꝑmū
in auia tua loide: et matre tua euni
ce: certum autem habeo q̄d et in te.
Quoniam dignū eſt meminiſſe bonorum:
idcirco deo gratias agit q̄ memor erat ti-
mothei viri mirabilis vt etiam hoc ipſū dei
donū ſit. Nō em̄ ſine merito eſt qui cogitat
de bonis viris. Et quia idem deus chriſtia-
norum eſt qui erat iudeorum: ei ſe deo gra-
tias referre teſtatur: cui a proauis famula-
tus eſt. Quando enim hoc ſperabant pro-
genitores eius quod hic ceperat predicare:

vna eorū fides ē. Et q̄ in parentū ſucceſſit
ſeruitia: et q̄ in his erat adhuc cum illi deo
ſeruirēt: recte ait Cui a ꝓauis ſeruio. Quō?
In cōſcia pura inq̄t. Sic eni aliquādo ꝑſe-
cutus eſt eccl̄iam: vt dei amore hoc ageret
non maliuolētia. Nā ſimili mō ⁊ in epiſto-
Heb. 7. la ad hebreos ſcriptū ē: Quia leui qui deci
mas accepit: decimas dedit melchiſedech:
q̄ in abrae inq̄t lūbis erat leui: q̄ſi decimas
obtulit melchiſedech: Ita et hic a proauis
deo ſe dicit ſeruiſſe: q̄ ⁊ leui in proauo deci
mas dicitur obtuliſſe. Eſt em̄ pat̄ leui iacob
auus iſaac: proauus abraam. Multū ergo
ſe memorē timothei ꝓfitet̄: ⁊ auide illū de-
ſiderare ꝓpter lachrymaꝝ eius recordatio-
nē: quas amore fuderat ap̄li: ſicut intelligit̄
recedentis a ſe. Nō imerito ꝙ amantem ſe
deſiderat vt gaudio ipleat̄ ex cōi leticia cā
fidei ſincere: quā ⁊ i auia ei⁹ ⁊ in mr̄e fuiſſe
ſignificat certiſſime ⁊ in eo. Omnis itaqꝫ h̄
affectus propter fidem ē q̄ erat i eis inuio-
lata. Qua de cauſa admoneo te vt
recrees donum dei q̄d eſt in te per
impoſitionez manuuz mearū. Nō
em̄ dedit nobis de⁹ ſpūm timoris
ſed virtutis ⁊ dilectiōis ⁊ ſobrietatis.
Propterea ſe parentū eius ſinceritatē fidei
ſignificat memoraſſe: vt fortiorē hunc face-
ret. Quis em̄ laudē illoꝝ audiēs quoꝝ i eo
ipſo particeps eſt nō creſcat: addēs animū
huiuſmodi viribus. Sic ergo recreat in ſe
donū gr̄e dei acceptū per ordinationē pre-
ſbyterij: dū animū ſuū cōfouet mentis ala-
critate: gaudēs in ſemetipſo ſicut in nouita
te ordinationis gaudetur. Deniqꝫ ſubiecit:
Nec em̄ inquit dedit nobis de⁹ ſpiritum ti-
moris ſed virtutis. Innouatus em̄ hō exit
de timore: accipiens ſpm̄ leticie ꝓpter iuſti
ficationē: quia omnis iniuſtus in timore ē:
nō fortis ſed infirmus: nō in dilectiōe ſed i
odio: nec in mētis ſobrietate: ſed errore ſau-
cius. Si autē his caruerit: ꝑ fidē ⁊ fortis et
dilect⁹ ⁊ ſobrius erit. Noli itaqꝫ erube
ſcere i teſtimoniū dn̄i nr̄i: neqꝫ i me
vinctū eius. Conſtantiā habēdā docet:
nec trepidari debere in profeſſione. Nō eſt
em̄ vnde erubeſcat̄ in ea: q̄ ſi homo viſus
eſt chriſtus: geſtis tamē apparuit deus: et ſi
crucifixus eſt: reſurrexit tamē a mortuis: et
multis videntibus ſuſcipiente eum nube
in celū aſcēdit. Nō eſt ergo infirmitatis cā:
ſ; poteſtatis: q̄ vbi putat̄ imbecillitas: ibi
apparet potentia. Itaqꝫ ſtulte infirmat⁹ di-
citur qui viciſſe probatur. Hoc modo nec in
ap̄lo eſt q̄d ad ruborē pertineat: q̄ ſi ꝑſſuris
⁊ cedibus humiliat⁹ dicit̄: ex illa ꝑte cōfun-
dit obtrectatores ſuos qua in ſignis ac pro
digijs nutu mirabilis peruidet̄: vt intelli-
gatur nō infirmitate humiliari ſed volūta-
te ad quēdā meritoꝝ ꝓfectū. Idcirco enim
deus ſeruos ſuos ab iniquis humiliari per-
mittit: ne illis iniuſte ꝑmia dare videatur.
Sed collabora i euāgelio ſecūdū
virtutē dei: q̄ nos ſaluos fecit. Om̄
virtute dei victa eſt mors: vt nos ſalui eſſe
poſſimus: iuxta hoc ergo cōuenit vicē nos
ex aliqua ꝑte reddere redēptori. Quia eniz
ad omnia ei beneficia reſpondere non poſ-
ſumus: vel legationē ei⁹ fideliter ⁊ inſtāter
agam⁹. Et vocauit vocatiōe ſctā. Uo
catio ſancta eſt: cū electi ſunt ad guberna-
dum ſp̄m ſanctū dei. Ad ſanctā autem ſe-
nior vocat̄ qui dux eligit̄ ſanctitatis. Nō
ſcd̄m merita nr̄a. Uel eſt: q̄ ſi ad liq̄dū
queras: null⁹ hoīuz dign⁹ poteſt videri vi-
carius eſſe chriſti. Oēs eni quos elegit pri⁹
fuerant pctōres. Quātū ꝙ ad cōparationē
ceterorū pertinet: hi digni inuenti ſūt: q̄tū
vero ad rem ipſam oēs indigni ſūt. Sed
ſcd̄m ꝓpoſitū ſuū ⁊ gr̄am q̄ data ē
nobis i xp̄o ieſu ante tēpora ſecula-
ria. Quoniā dignatione ſua deus olim de
creuit peccatores ſaluos facere. Preſci⁹ em̄
fuit deus quid futuꝝ eſſet in hoīe antequā
faceret eū ⁊ peccaret: quō redintegraret̄ pre
deſtinauit: quo tēpore ⁊ per quoſ ⁊ q̄ ratiōe
ſaluari poſſint: vt neqꝫ merito ſuo q̄ ſaluāt̄:
neqꝫ horum per quos vocāt̄: ſ; dei gr̄a iſtud
donū ꝑſtari videat̄ ꝑ fidē chriſti. Nunc
āo declarata ꝑ illuīationē aduen-
tus ſaluatoris dn̄i noſtri ieſu xp̄i.
Donū dei q̄d ante tempora ſecularia late-
bat in myſterio: incarnatione ⁊ aduētu xp̄i
declaratum teſtatur: quando ceperunt ho-
mines remiſſa peccatoruz accipere. Qui
deſtruxit quidem mortem: illumina
uit autem vitam eternitate per euā
gelium in quo poſitus ſuz ego pre-
dicator ⁊ ap̄ls ⁊ magiſter gentiuz.
Qua ratione ſaluū fecit populū ſuum xp̄s
oſtēdit dicēs: q̄ mortem deſtruxit que erat
hominis inimica ne ab inferis poſſet reſur
gere: tum demū vitā illuminauit eternitate
vt reſurgēs a mortuis iam mori non poſſit.

Obſcura eni vita eſt que tempore definit:
dum ſoporatur: dum ignorat: dū male ver/
ſatur. Et quomō illuminetur vita oſtendit:
qꝛ per euāgeliū credentibꝰ datur eternitas:
magiſtro gentiū ꝑdicāte. Quā ob cau/
ſam ⁊ hec patior. Predicans dei donū
diabolū patitur inimicū vt ꝑſſuras ei exu/
ſcitet: qꝛ populū de faucibꝰ eiꝰ eruit. Sʒ
nō cōfundor. In hoc ſecurus: qꝛ pro tri/
bulationibꝰ magna promiſſa merces ē: nō
cōfundit̄ ſʒ gloriat̄ i preſſuris. Scio em̄
cui credidi ⁊ certus ſum: quia po/
tēs eſt depoſitū meū cuſtodire in
illa die. Hoc eſt qđ dicit: qua ſpe ⁊ fiducia
magnificentie ſaluatoris ſecurus eſt: qꝛ qđ
cōmendat illi in tuto eſt. Quid autē illi cō/
mendat niſi ſalutem ſuam: vt hic ꝓ illo pati
ens ſalutem inueniat penes illum cū cepe/
rit iudicare: vt puniens infideles: iſtum di/
gnū eterna vita pronunciet. Formam
habēs ſanorum verborum ꝗ a me
audiſti in fide ⁊ dilectiōe que eſt in
chriſto ieſu: bonū cōmēdatū cuſto/
dire ꝑ ſpm̄ſanctū qui habitat i no/
bis. Precepta ſua cū geſtis formā appellat
ſalutaris doctrine quā iſtū ſequi mādat vt
cuſtodiat ea ſpirituſancto fauente. Scis
hoc ꝙ auerſati ſūt oēs a me ꝗ i aſia
ſunt ex quibuſ eſt phigelꝰ ⁊ hermo
genes. Hi quos memorat fallacia pleni
erant. Simulabāt em̄ amicitias apoſtolo:
vt adherentes ei addiſcerēt vnde illi calum
niā facerēt: aut per alios immitterent. Qui
poſteaq̄ viderūt manifeſtatos ſe receſſerūt
ab eo. Det miſericordiā dominus
oneſifori domui qꝛ ſepe me refrige
rauit: ⁊ ſuper catenā meam nō eru/
buit. Duplici genere refrigeriū hoc intelli/
gendū eſt: quia ⁊ in neceſſitate cuſtodie ſo/
latio ſuo refrigerauit eum: ⁊ ſi qua illi opus
erant ſiue indigentibꝰ miniſtrauit. Spe em̄
eorum que promiſſa ſūt: non puduit illum
accedere ⁊ requirere hominē poſitū i cuſto/
dia. Illi enim quos ſupra memorat: qꝛ eru/
beſcebant de cruce chriſti in neceſſitate de/
ſeruerunt apoſtolū. Sʒ cū eſſet rome
ſollicite me queſiuit et inuenit: Det
illi dn̄s miſericordiā iuenire apud
dn̄m in illa die. Romam veniēs apoſto
lus cū appellaſſet ceſarem a militibus cuſto
diebat̄: tunc eni eū oneſiforus charitatis cā
⁊ magiſterij magna diligentia requiſitū in/
uenit. Cuiꝰ viſitatio tam acceptabilis fuit
aplo: vt eū ſic domino cōmedet: vt inueni/
at miſcdiaʒ apud dn̄m in die iudicij: Ut ſic
apoſtolū requirens inuenit: ita ⁊ miſcdiam
querens inueniat apud iudicem. Hoc enim
orat vt preſtet ei dn̄s pater celi ⁊ terre inue/
nire gratiā apud dn̄m humani generis filiū
ſcilicet. Tale eſt hoc: quale ⁊ illud in geneſi:
Et pluit inquit dn̄s ſulphur ⁊ ignem ſuper Gen.19.
ſodomā ⁊ gomorrā a deo de celo. Quan
ta autē epheſi miniſtrauerit meliuſ
tu noſti. Quoniā ſolent quidaʒ perſonis
magis q̄ cauſis ſeruire volentes gratifica/
ri maioribus: ideo apoſtolus oneſifori bo/
num generale oſtēdit: ne videretur forte ꝑ/
ſone ſe cōmēdaſſe dū aplo miniſtrauit: cum
cōſtaret illū magnanimū oībus fuiſſe.

Capitulū ſecūdū.

Tu ergo fili mi: confortare in
gr̄a ꝗ eſt in xp̄o ieſu ⁊ ꝗ audi/
ſti a me per mltos teſtes: hec
cōmēda fidelibuſ hoībus ꝗ idonei
erūt ⁊ alios docere. Cōſtantē hunc et
robuſtuʒ eē ꝑcipit in docēdo gr̄am dei que
data eſt in xp̄o ieſu: ⁊ nō ſolū in gr̄a: ſʒ etiaʒ
in myſterijs que ſunt de chriſto: arcana fide
libus ac dignis tradi vult: qui alios poſſint
docere: nō paſſim vulgaribus ac negligen/
tibus. Magna enim cura eligendus eſt do/
ctor. Labora vt bonus miles xp̄i
ieſu. Nemo em̄ militans deo obli/
gat ſe negocijs ſecularibus: vt pla/
ceat ei cui ſe probauit. Manifeſtū eſt
qđ dicit: qꝛ nemo pōt duobꝰ dn̄is ſeruire. Matth.6.
Negocia enim ſecularia auaricie ſeruiant:
neceſſe eſt: ⁊ niſi mentiti fuerint tranſigi ſe
nō poſſunt. Eſt ergo ſʒ leue peccatū. Eccle/
ſiaſticus autē idcirco deo ſe probat vt huic
deuotꝰ officiū ipleat qđ ſpopōdit i dei rebꝰ
ſollicitꝰ: a ſeculari negocio alienꝰ. Nō enim
ꝯuenit vnū duplicē ꝓfeſſionē hr̄e. Et ni/
ſi certet quis nō coronat̄ niſi legiti
me certauerit. Dei militeʒ tā exercitatū
vult eſſe in dei operibus vel officio deputa
to: vt poſſit ad glie meritū ꝑuenire: tota mē
te vigilātē diuinis obſeqjs: ꝑſentia ſpernē/
tem: celeſtia diligentē. Ad hoc em̄ ſe proba
uit: vt hic laborans remuneretur in celis.

Laborātem agricolā oportet pri/
mū de fructibꝰ percipere. Intellige
que dico: dabit enim tibi dominuſ
in omnibus intellectū. Tante abſti/

nentie ſanctus fuit timotheus vt etiam a li
citis ſe temperaret. Hoc enim vult intelligi:
quia a participatione gazophylatij ſe abſti
nebat: cum hoc dominus decreuerit: vt qui
euangeliuʒ annunciant de euāgelio viuāt.
Ideo apoſtolus prius hūc ſumere precipit
qui primus eſt: ⁊ ſic ceteris diſtribuere.
Memor eſto chriſtū ieſum reſurre/
xiſſe a mortuis ex ſemine dauid ſe/
cūdū euāgelium meū: in quo labo/
ro vſq̄ ad vincula quaſi latro: ſed
verbum dei nō eſt alligatū. Quoni/
am multi futuri erant filij diaboli: qui dei fi
lium incarnatuʒ negarent: Idcirco hoc me/
morat: quoniaʒ fallaciter ſub nomine apo/
ſtoloruʒ hoc aſſeuerare nituntur. Subiecit
ſecundū euangelium meum: vt excluderet
male mentis falſa colloquia. Nec em̄ plus
hereticis credenduʒ eſt de apoſtolis: q̄ his
ipſis de ꝑdicatione ſua teſtantibus: quam
ꝑdicationem cum labore ſe agere queritur.
Preſſuris enim tribulabatur et carceribus
eo ꝙ tam iudeos q̄ gentiles offenderet: ſi/
cut illis videbatur incredibilia predicādo.
Iratos enim habebat iudeos propter legē
quā ceſſare docebat. Gentiles autem inimi
cos faciebat: quia vnum deum predicabat
in chriſto. Unde quaſi latronem hunc tra/
ctabant alligantes: claudentes ſi poſſit ta/
cere: neſcientes quia verbū dei alligare nō
poterant. Deniq̄ ſepe clauſus nō diſpēdiū
fecit ſed lucrum. Neq̄ enim defuit cui pre/
dicaret i carcere: vt quos libere inuitare ad
fidem nō poſſit in vinculis poſitꝰ: paſceret
dei verbo. Ideo oīa ſuffero ꝓpter
electos: vt ⁊ ipſi ſalutem cōſequan/
tur que eſt i chriſto ieſu cū glia cele/
ſti. Ut predicatione ſua ſaluaret homines
predeſtinatos ad vitam: exitijs erat ſubie/
ctus: ſciens profectum ſe habiturum queſi/
te ſalutis illorum. Si enim cōmortui
ſumus: ⁊ cōuiuemus: ſi ſuſtinemuſ
⁊ cōregnabimus. Sic poſſe ad immor/
talitatem ⁊ gloriam chriſti peruenire ſignifi
cat: ſi in forma baptiſmatiſ manſerimꝰ: vbi
omnia delicta moriunt̄: vt innouati omnia
vitia vetera ⁊ crimina fugiamꝰ: vt auctoris
ſecuti veſtigia: peccatis mortui videamur.
Si vero additū fuerit ad cauſam: vt ⁊ tribu
lationes ac preſſuras non egre pro nomine
domini patiamur: ſuſtinētes hec ſimul cuʒ
illo regnabimus. Dignū eſt enim vt qui ꝓ
illo opprobria patitur ⁊ exitia: in regno eius
glorioſus appareat. Si negamꝰ et ille
negabit nos. Ueruʒ eſt: qꝛ ſi minime cō
feſſi illum fuerimus coram hominibꝰ: tunc
dicet ⁊ ipſe nobis i illa neceſſitate futuri iu/
dicij: Neſcio vos. Hec ē punitionis ſignifi/ Luc.13.
catio. Si nō credimꝰ: ille fidelis ꝑ/
manet: negare ſemetipſuʒ nō pōt.
Nemo poteſt domino auferre quod habet.
Quis eni illo fortior eſt: per quem oīa exti/
terunt? Nec addi poteſt perfecto: qꝛ nō illi
aliquid preſtat qui credit in illum: quomō
nihil aufert ei qui nō credit i illuʒ. Quicq̄d
ergo agitur: ad profectū noſtrum pertinet:
ne in ignorantia maneamus. Nec eni a no/
bis firmat̄: cū ipſe ex ſe ⁊ apud ſe firmꝰ ſit.
Hec admone cōteſtās corā dn̄o:
noli verbis pugnare. Ad nihil em̄
vtile eſt niſi ad ſubuerſionē audiē/
tium. Contentiones vitandas monet: pre
cepta autē danda ſub dei timore ⁊ terrore:
quia cōtentio pōt adhuc minus ſtabilit̄ ge
nerare ſcrupuluʒ. Solent enim in contētio
ne talia opponi elimato maliuolentie ferro:
vt moueant animos incipientiū fratrum.
Sollicite cura temetipſū: vt ꝓba/
bilē exhibeas deo operariū: nō ipu
doratū: recte tractātē ꝟbū veritat̄.
Qm̄ ſūt aliq̄ qui dicāt ꝯtētionē audientibꝰ
ꝓdeſſe: apl's aūt ſciēs magis obeſſe: hꝰ man
dat vt vnuſq̄ſq̄ hꝰ curet: vt ſpreta altercatōe
ſemetipſū ꝓbabilē faciat: ⁊ ipudoratos ap
pellās eos ꝗ cōtētionibꝰ nitunt̄. Neceſſe eſt
em̄ vt ꝯtentio extorqueat aliq̄d: imo multa
ꝗ dicant̄ ꝯtra ꝯſciam: vt intꝰ in aīo ꝑdat: fo
ris victor abſcedat. Nemo em̄ patit̄ ſe vinci
licet ſciat vera ꝗ audit. Recte aūt tractat ⁊
bona ꝯſcia: ꝗ volentibꝰ loquit̄ et pacificis.
Collatio ꝗ int̄ dei ſuos eē debet nō alterca/
tio. Prophanas aūt vocū nouita/
tes deuita: plurimū em̄ ꝓficiet ad
ianitatē: ſermo em̄ eoꝝ ſic cācer ſer
pit. Hoc idē adhuc ꝓſequit̄: vt ꝯtentiones
vitent̄. Nec em̄ cōgruit vniꝰ fidei viros hr̄e
ꝯtētionē: ſʒ i tractatu patiant̄ ſe inuicē: ⁊ cō/
ſentiāt bonis dictis. Si q̄d aūt iprobabile
videt̄ cū pace diſſimulet̄. Aduerſarij eni et
diſſidentes ſolent ſe inuicē prouocare: ex ꝗ/
bus vnꝰ catholicꝰ eſt: ⁊ alter ꝓphanꝰ. Hic ꝗ
catholicꝰ cui apl's mādat vt ſpernat ⁊ decli
net a fabulis inanibꝰ q̄etꝰ debet eē: vt ſꝑ de
ꝯſcia ꝟba emittat: nec patiat̄ ſe corā impia

verba depromi. Dant enim quibuſdam oc/
caſionem: vt in peius proficiant. Non eniꝫ
deſunt qui audientes ꝓphana concipiant
cogitatũ malum: ideoq; obeſt contentio.
**Ex q̇bus ē hymeneus ⁊ philetus:
qui deerrauerũt a veritate: dicētes
reſurrectionē iā factā eē: ⁊ fidē quo
rũdā ſubuerterũt.** Nũc ipſoꝝ q̇rũ cā vi
tādas cōtētiōes monet ꝓdidit noīa: quoſ ⁊
ꝓphanos ⁊ impios deſignauit errantes a
xpitate. Hoc eñ negabāt qd̓ palam eſt chri/
ſtianorum: vt credant ſe in futurum a mor/
tuis reſurgere. Hi autē ſicut ex alia ſcriptu/
ra docemur: in filijs fieri reſurrectionē dice/
bant: quibus nō deerat qui aſſenſum p̄ſta/
ret peruerſũ contra fidem: quā ī primordio
fuerat cōſecutus. **Firmum tamē fun/
damentum dei ſtat: habens hoc ſi/
gnaculum. Cognouit enim domi/
nus que ſunt eius: ⁊ diſcedat ab ī/
iquitate omnis qui nomīat nomē
domini.** Fundamentum dei fides ē: quę
continet quę promiſit deus: quę fides non
poterit infringi perfidorum et hęreticorum
commentis. Quāuis eniꝫ hi negent futura
quę credimus: deus tamen dabit quę credi
mus daturum illum: teſte ꝓmiſſione eius.
Signaculum itaq; promiſſiōis dei fides no
ſtra eſt: quę firmat dei verba. In die iudicij
cognoſcet deus qui habent ſignum eiꝰ diſ/
ſentientes a perfidorum ⁊ hęreticoꝝ iniq̇ta
te: quę dei promiſſionē infirmare ſe putat.
Nihil enim tam iniquũ q̄ꝫ dei fidei ꝯtraire.
Sic ⁊ dathan ⁊ abiron ⁊ chore dictum eſt a
moyſe: cum contra dei pręceptum offerre ſa
crificia pręſumerent. Cognouit itaq; domi
nus q̄ ſũt eiꝰ. Quo dicto oſtendit: quę per/
nities maneret eos q̇ dei verba inuerterēt.
**In magna autē domo nō ſolum
ſunt vaſa aurea et argentea: ſed et
lignea et fictilia: et quedam in ho/
norē: quedā aũt in cōtumeliaꝫ.** Hoc
dicto ſignificauit in eccleſia diuerſos eē ho/
mīes: Quoſdā bonos ⁊ ſũmos viros: quoſ
in auro ītelligi vult: Quoſdam bonos tan/
tum: quos in argento deſignat: Alios ve/
ro nō bonos: quos vaſa lignea ⁊ fictilia ap/
pellat: quod nulli ambiguũ puto. Nam in
corinthiorum hoc eccleſia probat frequens
ſermo obiurgantis apoſtoli: Nunc autē in
eccleſia noſtra palam eſt: ⁊ in templo hieru/
ſolymis: in quo typus erat eccleſię manife/
ſtis lectionibus approbatur. Erant eniꝫ ibi
ſaducęi ex quorum radice erant hymeneus
⁊ philetus. De quorum praua ſententia cũ
apoſtolus eſſet locutus: ſtatiꝫ hoc ſubiecit:
vt nō eſſet mirabile in eccleſia videri homi/
nes diſſentientes. Nam ⁊ in corinthiorum
eccleſia de qua dixi: quidam erant qui diſſē
tientes reſurrectionem negabant. Inſanꝰ
tamen nouatianus vt errori ſuo blandiat̃:
aliter hoc intelligendum tradit: vt domus
magna totus mundus ſignificari credatur:
quia habet hominũ diuerſitatem: cum con
ſtet apoſtolum exemplo vſum domus diui
tis ⁊ opulentis: quę quāuis copioſa ſit: ha/
beat tamen vaſa lignea ⁊ fictilia. Hoc mo/
do ⁊ eccleſia quāquā ſancta dicatur: habet
tamen ⁊ vitioſos ⁊ praua ſentientes: ſicut
ſuperius memoraui: Quos cōtumelia dig/
nos oſtendit: nō tamen perituros ſed pur/
gandos per ignem: quia domui ex aliqua
parte neceſſaria ſunt. Nouatianus autem
elatus ſuperbia vt eccleſię ſuę veritatem et
ſanctitatē generalem defenderet: hoc mo/
do intelligenduꝫ decreuit: quaſi eccleſia pe
nes ipſum ſit ⁊ cunctos habeat purificatos
propter illas cauſas quibus nos innocen/
tes accuſat. Sꝫ quid opus erat hoc loco de
mundo aliquid dicere: aut vt quid affirma
ret mundum domũ magnam ſignificās: nā
dicit dominus apoſtolis. Non eſtis de mũ Ioh. 15.
do: ego autem elegi vos. Quomodo igitur
intra mundũ concludendi ſunt: qui negan/
tur de mũdo eē? Et idē apoſtolus: Quo in/ 1. Cor. 5.
quit mihi de his qui foris ſũt iudicare? Nā
in vna domo omnes ſub vno ſũt nomine.
Vno enim domini ſui nomīe cenſentur om
nes: Mundus autem diuerſę profeſſionis
continet homines: ita vt diſpares profiteā/
tur ſe habere deos ⁊ dominos. Nō ergo do
mum magnā mundũ dixit: ſed eccleſiam in
qua omnes ſub vnius domini ſunt nomīe.
**Si quis ergo purgauerit ſemet/
ipſum: ab iſtis erit vas in honoreꝫ
ſanctificatum vtile domino ad om
ne opus bonum preparatum.** Nũc
alia hęreſis fraude ſua conuincitur: quę aſ/
ſerit animas quaſdam natura eſſe malas:
quę ad bonuꝫ cogi non poſſint: cuiꝫ hic di/
cat poſſe malos immutari in bonum: et ſor/
didos purificari. Poterant eni hymeneus
⁊ philetus mundare ſenſũ ſuũ ſi voluiſſent
vt fierēt vas ſcificatũ p̄paratũ ī honorem.

Iuuenilia autem deſideria fuge.
Iuuenilia deſideria aduerſa ſunt. Sũt eni
voluptates mundanę quę omnibꝰ illecebrꝭ
mancipatę ſunt: ac per hoc a dei ſeruo fugi/
endę ſunt. **Sectare vero iuſticiā: fi/
dem: charitatem: pacem cum his q̄
iuocant dñm de puro corde.** Hęc ſe/
ctanda iubet: quę iuuenili ętati deuia vidē
tur ⁊ aſpera. Qui eñ iuſticiā elegit: ei nihil
facit cōtrariũ: Et q̇ fideꝫ diligit: ſeruat mā/
data. Qui autē charitatē ſequit̃ omnibus
humilis eſt. Pacis vero cuſtos: nullum la/
ceſſit ad iurgium. **Stultas autē ⁊ in/
eruditas queſtiōeſ deuita: ſciēs qꝛ
generāt lites.** Inſenſatę queſtiōes par/
tim infideliũ: partim hęreticoꝝ ſunt: Alio/
rum ex parte infideliũ: quę modeſtos hoīeſ
cogunt ad litem. Immutantur enim nimia
ꝯtradictione impietatis eoruꝫ: ⁊ irati dicũt
aliquid contra prępoſitum ſuum. Nam ſo/
lent quidam hęreticorum patientiā finge/
re: quāuis a catholico nō poſſint audire ali
quid aſperum: vt cōmendent praua ſua col
loquia: ideo diſſimulandum ab his eſt.
**Seruum autem dñi nō oportet
litigare ſed mitem eſſe ad omnes:
docibilem: patientem: modeſtum:
corrigentem eos qui diuerſa ſenti/
unt: ne quādo det illis deus peni/
tētiam ad agnitionē veritat̃: ⁊ reſi/
piſcant a diaboli laqueis capti ab
eo ad ipſius volũtatem.** Hęc nulla in/
digent interpretatione: ſũt eni manifeſta:
quantuꝫ tamē proſit modeſtia declarauit.
Si enim hoc in quibuſdam hęreticis placi/
tum eſt: qꝛ humiles videntur: quātomagis
laudabile ⁊ fructuoſum erit in catholico ſi
fuerit mitis: in quo ⁊ ſenſus vtilis et graui/
tas imitanda perſpicitur.

Capitulum tertium.

**Hoc autem ſcito: qꝛ ī nouiſſi/
mis diebus inſtabũt tēpora
periculoſa: ⁊ erũt hoīes ſui
tātum amatores: auari: īſolētes: ſu
perbi: blaſphemi: parētibus nō ob
ſequētes: ingrati: impij: ſine fide: ſi
ne dilectōe: crimīatores: īcōtinen/
teſ: īmiteſ: bonoꝝ īimici: ꝓditoreſ:
ꝓterui: tumidi: amatores volupta
tum magis q̄ꝫ dei: habētes formaꝫ
pietat̃: virtutem eiꝰ abnegantes: ⁊
hos deuita.** Prohetia eſt hęc ſancti apo
ſtoli: in qua p̄uidit quāta mala futura eēnt
hęreticoꝝ ⁊ iudęoꝝ. In his eñ omnia iſta
quę inimica fidei ſunt denotant̃. Ipſe eniꝫ
apoſtolus dixit: Quo eñ mihi de his q̄ fo/
ris ſũt iudicare? Qui eni male de deo ſenti/ 1. Cor. 5.
unt ⁊ nō timent: qd̓ ad iniuriam eiꝰ ꝑtinet ꝓ
fiteri: quō in cōuerſatione humana poſſunt
eē beniuoli. Ideo eni dixit: Habentes for/
ma pietatis: virtutem autē eius abnegan/
tes: quiā profitentur quidē ſemetipſos chri
ſtianos cum ſint ⁊ nequiſſimi operis ⁊ ſen/
ſu peruerſi. Nō eñ in ꝓfeſſione magis q̄ꝫ ī
geſtis laus dei ⁊ virtus ē. **Ex his ſunt
eñ qui irripunt ī domos: ⁊ capti/
uas ducunt mulierculas oneratas
peccat̃ que ducunt̃ varijs deſide/
rijs: ſemper diſcētes ⁊ nunquā ad
ſciam veritat̃ peruenietes.** Quāuis
oībuſ hęreticꝭ hoc cōueniat: vt ſubintrātes
domos mulieres ſubdolis et verſutiis xbis
capiant vt per eas viros decipiāt more pa/
tris ſui diaboli: qui per euā adam circũue/
nit: manichęis tamē pręcęterꝭ cōgruit. Mul
li eñ taꝫ importuni: tam fallaces: tā captio
ſi ſunt q̄ꝫ ipſi quos cōſtat aliud colere ⁊ ali/
ud profiteri: aliud intus gerere ⁊ foris aliud
vendicare. Nā ſanctimoniũ defendũt: ⁊ le/
ge ſua fauente turpiter viuũt. Miſericordi
am laudāt cũ inter ſe iniuſti dep̄hēdantur.
Mundũ ſpernendũ aſſerunt ⁊ ſemper accu
rati ꝓcedunt. In ieiunijs inſiſtere ſe iactan
ter p̄dicant: cum omnes ſaginati videātur:
tantuꝫ ꝙ arte quadā pallidi cernunt̃ vt fal/
lāt. Hęc ergo apoſtolus maxime de his ꝓ/
phetauit quos conſtat apl̓oꝝ tēpore nō fu/
iſſe: ſicut nec arrianos: quippe cũ diocletia/
nus imꝑator ꝯſtitutiōe ſua deſignet dicēs:
Sordidam hāc ⁊ īmpurā hęreſim q̄ nuꝑ in/
quit egreſſa eſt de perſida. Hi inueniũt mu
lieres p̄ vanitate nouũ aliquid deſiderātes
audire: ⁊ per ea q̄ placida ſunt ſuadent illis
fęda ⁊ illicita. Cupide enim ſunt diſcēdi cũ
iudicium nō habeant ꝓbandi: hoc eſt ſem/
per diſcere ⁊ veritatis ſcientiā nō habere.
**Queadmodũ aũt iānes ⁊ mābres
reſtiterunt moyſi: ita et hi reſiſtunt
veritati: hoīes corrupti mente re/
probi circa fidem: ſed nō proficiēt
amplius. Ignorātia eñ eorum eui
dens erit oībus: ſicut ⁊ illoꝝ fuit.**
Exempluꝫ hoc de apocriphis eſt. Iamnes
enim ⁊ mambres fratres erat magi vel ve/

nefici egyptioꝝ: qui arte magie ſue virtuti
dei que per moyſen agebatᷣ emulatiōe com
mēticia reſiſtere ſe putabāt. Sed cum moy⸗
ſi virtus in operibꝰ creſceret: humiles facti
cōfeſſi ſunt cū dolore vulnerū: deū ī moyſe
operatum. Unde ſimiliter ⁊ hos nō ampli⸗
us ꝓficere in impietate aſſertionis ſue di⸗
cit: quia imperitia eorum palam fiet ⁊ ſedu
ctio: et licet inuiti cōfitebunt tamen ſuam
imperitiam in vltimo. **Tu autem aſſe**
cutus es doctrinā meā: īſtitutionē
ꝓpoſitum: fidem: longanimitateꝫ:
dilectionem: patientiam: pſecutio⸗
nem: paſſiones. Eorum vult eſſe emulū
que enumerat. Hec enī in vltimo nō ad pe⸗
nitentiā ſed ad leticiam ꝓficient. **Qua⸗**
lia mihi facta ſūt antiochie: iconio:
liſtris: quales pſecutiōes ſuſtinui:
⁊ ex omnibꝰ liberauit me dn̄s. Sꝫ
⁊ oēs q̄ volūt pie viuere ī xp̄o ieſu:
pſecutiōem patient. Nequā aūt ho
mies ⁊ deceptores ꝓficiet ī peius:
ipi errātes atqꝫ alios erroribꝰ īuol
uētes. Iōqꝫ ⁊ q̄ta paſſus ſit memorat: vt
auxilia dei oſtendat q̄bus defendit ⁊ tutos
p̄ſtet ſeruos ſuos ab īpudentia ſathane: vt
ſecuros illos faciat ⁊ erigat ne timeant q̄ ir⸗
rogari poſſūt a pfidis: ſed in pſecutiōe ala⸗
cres ſint: certi qꝛ oēs q̄ in chriſto recte cōuer
tunt odio habent etiā a corporis ſui mem⸗
bris. Mali autē in deteriꝰ ꝓficient: dum vi
dēt multos ſibi dare aſſenſū: ita vt ceteros
in errorē mittant. Dum enī ſciunt eſſe mali
⁊ deceptores ⁊ nihilominꝰ florere ⁊ ꝓſpera⸗
ri in mundo: attrahunt quoſdā vt imitato
res eoꝝ efficiant: nō ſolum in ꝓprijs errori
bus puniendi: verūetiā in hoꝝ quos exem
plo ſuo deperdunt. **Tu vero perſeue⸗**
ra in his q̄ didiciſti: ⁊ q̄ tibi credita
ſunt: ſciens a q̄bus didiceris: ⁊ qꝛ
ab infantia ſacras litteras noſti:
que poſſunt te erudire ad ſaluteꝫ.
Multum prodeſſe ſignificat: veteris teſta⸗
menti hr̄e noticiā. Ipſas enī ſacras lr̄as di
cit que chriſti perſonā inſinuāt: ⁊ incarnati
onē eius ad ſalutē hominū redimēdā decla
rant. Hortat enī vt in his ꝓficiat. Antiqui⸗
tas enī hec robor ē nouitatis: ſciēs qꝛ a quo
didicit firma ē auctoritas. Signa enī ⁊ ꝓdi⸗
gia vidit facta ꝑ eū: quibꝰ ois ſermo ſuccū⸗
bit. **Ois ſcriptura diuinitus īſpi⸗**
rata vtilis ē ad doctrinā: ad corre⸗
ptionē: ad redintegrationē: ad eru
ditiōeꝫ q̄ ē ī ip̄a iuſticia vt paratꝰ ſit
hō dei ad om̄e opꝰ bonū ꝯſūmatꝰ.
Manifeſtū eſt: qꝛ omnis ſcriptura cuiꝰ deꝰ
auctor oſtenditur vtilis eſt. Ad hoc enī da⸗
ta eſt vt proficiat imperitis ⁊ inſtauret de⸗
formes: attrahēs iniquos ad iuſticiā vt ho⸗
mo dei in omni opere bono perfectꝰ ſit. In
nouo enim homine gradatim proficiens cō
ſtituit illum hominem dei.

Capitulū quartū.

Eſtor corā deo ⁊ chriſto ieſu
⁊ **qui iudicaturꝰ ē viuos ⁊ mor**
tuos ⁊ aduentum ipiꝰ ⁊ re⸗
gnum eius: predica hoc verbum:
inſta oportune importune: argue:
hortare: increpa: in omni magna⸗
nimitate ⁊ doctrina. Tam ſollicite mā
dat inuiolate predicandum dei donum: vt
cum teſtatione dei patris ⁊ chriſti filij eius
hoc moneat curanduꝫ: inſtandumqꝫ in eo:
vt aſſidua predicatione ⁊ crebra obiurgati⸗
one cum oportunitate prouocet ad melio⸗
rem profectū: ⁊ vt facilius arguenti aſſenti
ant: ſine amaritudine hoc agēdū hortatur.
Erit enī tēpus cū ſanā doctrinaꝫ
nōſuſti nebūt: ſed ad ſua deſideria
magr̄os ſibi aggerēt prurientes au
ribus et a veritate quidem auditū
auertent: ad fabulas vero ꝯuertēt.
Et hec ſimili mō ꝓphetia ē ſancti ap̄li: qui
p̄ſcius futuroꝝ inſtandū in doctrina ſollici⸗
te p̄cipit: vt formati in fide ⁊ bonis operibꝰ
eruditi in diſciplina ſana robuſti maneant:
vt poſtremo tēpore cū quidā a veritate ad
errorem cōuerti ceperint immobiles pſeue⸗
rent. Tales enī futuros dicit q̄ ꝓ deſiderijs
ſuis doceri ſe velint: vt a mgr̄is cōſtātibus
⁊ veracibus ad hos cōuertant: qui hec illos
doceāt que libent audiant: qꝛ veritas illis
aſpera videbit: vt relicta ſana doctrina: fa⸗
bulis vacent. Nolunt enim argui maligna
opera ſua: quare tales volunt magiſtros q̄
ſeruiant moribus eorum. Pruriunt enī au⸗
res eorū vt audiant fabulas vanitatū cōpo
ſitas ſub noīe doctrine quibꝰ delectēt. Nō
nullis tam ꝓpriuꝫ eſt q̄ꝫ manicheis qui ne⸗
ſcio que habent diuerſa commenta inflatis
nominibꝰ nuncupata: cum ſint res friuole
⁊ quedaꝫ delyramenta. **Tu vero ſobri**
us eſto: ī omnibus patiens: opus
fac euangeliſte: miniſteriuꝫ tuū ex⸗

ple. Ego enim iam delibor: ⁊ tēpus
ſolutionis mee inſtat. Admonet et
hortatur vt vigilet: in diſciplina eccleſiaſti⸗
ca viriliter agat: ſcripturas explanet: vt pru
dentes ⁊ eruditi inanes fabulas vitēt. Apo
ſtolus enim ſciens paſſionem ſuam immi⸗
nere: exemplum pie conuerſationis ⁊ ſane
doctrine in ſancto timotheo vult relinque⸗
re: vt per traducem nunquā deeſſent docto
res idonei: paſſionem tamen ſuam deliba⸗
tionem appellat. Deo enim immolat: q̄ pro
eius iuſticia patitur. **Certamē bonū**
certaui: curſum cōſūmaui: fidē ſer⸗
uaui: quod reliquum eſt repoſita ē
mihi iuſticie corona quā reddet mi
hi dominus ī illa die iuſtus iudex.
Nō ſolum autē mihi: ſed ⁊ his qui
diligunt aduentum eius. Omnia q̄ ſi
bi ⁊ ceteris vtilia eſſent ⁊ proſpera ſeruaſſe
ſe memorat. Non ſolum enim in verbis: ſꝫ
⁊ in operibus formam ſe p̄buit audientibꝰ:
vt ⁊ auctori ſuo veritate p̄dicationis fide⸗
lis diſpenſator exiſteret: ⁊ contra mūdi pn̄⸗
cipes ⁊ poteſtates omni ſollicitudie ⁊ peri⸗
tia colluctatꝰ: exemplū quomō vincerētur
relinqueret: vt inuiolata doctrina: et ago⸗
nis legitimum certamē dignos illos face⸗
ret coronari: quia deus iuſtus iudex dabit
ampliſſima premia diligentibus ſe ⁊ expe⸗
ctantes filium eius de celis. **Sollicitꝰ**
eſto venire ad me qꝫprimū. Demas
enim me dereliquit diligēs hoc ſe⸗
culum: ⁊ abiit theſſalonicā: creſcēs
in galatiam: titus ī dalmatiam. Lu
cas ē mecum ſolus. Marcum aſſu⸗
me ⁊ adduc tecum: eſt enī mihi vti⸗
lis in miniſterio. Thyticū autē miſi
epheſum. Cum conſtet omnem inſtructi⸗
onem viri eccleſiaſtici in epiſtola contineri:
Propter multam tamen charitatem p̄ſen⸗
tiam eius deſiderat. Marco autem idcirco
teſtimonium dat: quia memor eſt preterito
rum eius laborū. **Penulam quā reli**
qui troade apud carpum veniens
affer tecum ⁊ libros: maxime autē
membranas. Apoſtolus natura iudeus
fuit: ⁊ nec quicquā habuit alienum: Unde
ergo illi penula? Sꝫ quia erat a tarſo quos
conſtat in ſocietatem romanorū receptos:
vt de cetero appellarentur ciues romani: id
circo neceſſe eſt eos ⁊ curiam habere in quā
more romanorum penulati conueniant.
Quicunqꝫ enim illo tempore cum muneri⸗
bus obuiam exiſſent romanis: immunita⸗
te perpetua donati: ciues romani ⁊ fratres
eorum nuncupabantur: teſte eodeꝫ apoſto
lo. Poteſt ergo fieri vt ſi nō ſuam quia to⸗
tum ſe legi dederat: patris ſui haberet pe⸗
nulam. **Alexander erarius multa**
mala mihi oſtendit: reddat illi do⸗
minus ſecūdum opera ſua: quem ⁊
tu deuita. Ualde enim reſiſtit ver⸗
bis noſtris. Alexander iſte ⁊ demas ſu⸗
pradictus college fuerūt. Hi prius cuꝫ apo
ſtolo erant ſimulantes illi amicitiaꝫ: ⁊ quia
fallaces tempore probabāt: ambo ab eo re⸗
ceſſerunt. Hic autem erarius qui audacior
erat in malis: ſic ab eo receſſit vt ⁊ contradi
ctor verboruꝫ eius exiſteret. Qui ergo apo
ſtolo auſus erat contradicere: nō immerito
euitandum hunc admonet: dei iudicio iſtū
dimittens. **In prima mea defenſio⸗**
ne: nemo mihi affuit: ſed omēs me
dereliquerūt: nō illis imputetur.
Preſſuram ⁊ tribulationes ſibi illatas: de⸗
fenſionem ſuam nuncupat. Paſſio enī chri
ſtianis vita eſt: ⁊ perſecutio defenſio. Preſ
ſura enim illata pro iuſticia defendit illum
in die iudicij: reos conſtituēs perfidos. In
ter ipſa ergo initia illate preſſure derelictū
ſe conqueritur: ⁊ quia ſcit hanc eſſe conſue⸗
tudinem: nō illis vult imputari: quia ⁊ do⸗
minum a iudeis apprehenſum diſcipuli reli
querunt: quippe cum ſcriptū ſit ī propheta:
Percutiam paſtorem ⁊ diſpergentur oues Zacharie. 13.
gregis. **Dominus autē aſtitit mihi**
⁊ cōfortauit me: vt per me predica⸗
tio impleretur et audirent oēs gē⸗
tes. Propt̄ qd̄ domini chriſti auxilijs mu⸗
nitum ſe dicit ⁊ auctum virtute: vt predica⸗
tionē impleret in omnibus gentibus: idcir
co ignoſci petit eis a quibus derelictus eſt
in neceſſitate: vt bene acceptus a deo vin⸗
dictam nō querat. Hac enim cauſa ampliꝰ
adiutum ſe credit a deo: quia derelictꝰ ē ab
hominibus. **Et liberatus ſuꝫ de ore**
leonis: Liberauit me dominus ab
omni ope malo: ⁊ ſaluū faciet in re
gno ſuo celeſti: cui gl̄ia in eternum
amen. Similiter dicit ⁊ petrus coapoſto⸗
lus eius: qꝛ aduerſariꝰ noſter diabolꝰ circuit 1. Petri. 5.
fremens ſicut leo querens quem deuoret.
Sed qꝛ in ap̄lo occaſionem nō inueniebat:
qua illum deciperet: ꝑ filios ſuos pſſuram

illi incitabat ⁊ penas: vt ſi nõ quaſi pecca/
tor vl' quaſi iuſtus: de hac tamẽ tolleret vi/
ta ne multos hortaretur ad fideʒ. Qd cum
prope impleret dei prouidentia: liberatus
apoſtolus inſultat illi infirmũ illum teſtifi/
cans: quia de ore eius ereptus eſt: quia qd
cupiuit implere nõ potuit. Igitur dei auxi/
lijs morti ſe ereptuʒ gratulatur: ⁊ de proui/
dentia dei tam ſecurus eſt: vt ⁊ de futuris tẽ/
ptationibꝰ liberari ſe credat: ⁊ nõ ſolum li/
berari ad preſens: verũetiã ſaluum ſe futu/
rum in die iudicij ⁊ regnaturũ cũ dño chri/
ſto in eterna ſecula. **Saluta priſcillaʒ ⁊ aquilã ⁊ oneſiphori domuʒ. Era ſtus remanſit corinthi: trophimũ autẽ reliqui infirmũ mileti. Sollicitus eſto ante hyemẽ venire.** Aqui/
la ⁊ priſcilla hi ſunt apud quos hoſpitatus
operabatur manibꝰ. Oneſiphorꝰ auteʒ hic
eſt: cuius teſtis eſt in prima epl'a. Quid ẽ ta
men vt preſente apoſtolo qui mortuos exci
tabat: trophimꝰ infirmaret'? Sed ſigna pro
pter incredulos facta ſunt: ⁊ quia ex diuer/
ſis cauſis meritũ collocatur apud deum: vt
ſiue qui in tribulatione: ſiue in egritudine
deo gratias agit: nec ab aduerſa p'te ſuffra/
gium querit: vt proficiat meritiſ apud deũ.
Propter imbres autem ⁊ frigora: cõmouit
vt autumno ad ſe veniret. **Salutat te eubolus ⁊ pudẽs ⁊ linꝰ ⁊ claudia ⁊ omnes fratres.** More cõſueto imple
ta ẽ epl'a ſalutatione fratrũ. **Dñs ieſus xp̃s cum ſpũ tuo. Uale.** Hec ſubſcrip/
tio apoſtoli ẽ: qd ſignũ eẽ dicit in omni epi/
ſtola. Et quia filius dei idẽ filius hominis ẽ
⁊ ieſus dicit' ⁊ chriſtus: vt ⁊ homo ſignificet'
⁊ deus: duobus noibus nuncupat'. Utroq;
tamẽ nomie dignitaſ deſignatur: qua rõne
ſunt poſita nomina.

Explicit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi in epiſtolaʒ beati pauli ad Timotheũ ſecũdã.

Incipit prefatio eiuſdẽ in epiſtolã beati pauli ad Titum.

Titum apoſtolus cõſecrauit epiſco/
pum: ⁊ ideo cõmonet eũ vt ſit ſollici
tus in eccl'iaſtica ordinatiõe: id eſt
ad quoſdã q ſimulatiõe quadam dignos ſe
oſtẽtãt: vt ſublimẽ ordinẽ teneãt: ſimulq; ⁊
hereticos ex circũciſione corripiẽdos.

Explicit prefatio.

Incipit explanatio ſancti Ambroſij epiſcopi i epiſtolã beati pauli ad Titum.

Capitulũ primũ.

Paulus ſeruuſ dei. apl's auteʒ xp̃i ieſu: ſcdm fidem electorũ dei: ⁊ agnitionẽ veritatis eius q ſcdʒ pietatẽ eſt i ſpẽ vite eterne qua pmiſit deꝰ verax ante tẽpora ſecularia: manifeſtauit aũt tẽporibꝰ ſuis verbũ ſuũ i p'dicatiõe: qd creditũ eſt mihi ſcdm pceptũ ſaluatoris nr̃i dei. Tito germano filio ſecũdũ cõem fidem: gr'a ⁊ pax a deo p̃re et xp̃o ieſu ſaluatore nr̃o. Decretũ donũ
a deo qd ante ſecula pmiſerat: tẽpore ſalua
toris in predicatione apoſtoloꝝ manifeſta/
tum declarat. Sic eñ promiſerat qd etiam
ſibi creditũ dicit: vt gentibus inſinuaret p/
deſtinatã miſericordiam dei: vt ⁊ titus ve/
rus eius filius: id eſt ſcdm euãgeliũ: hoc eſt
eñ verũ qd eternum eſt. Hanc dei volunta
tem ⁊ ſollicite ſuſcipiens p'dicaret gratiam
dei ⁊ pacem: vt accepto dono pacifici fiant
cum deo ⁊ patre: quia omnia ex ipſo ſunt ⁊
chriſto ieſu ſaluatore noſtro: quia ipſe libe/
rauit nos a morte. **Huiꝰ rei gr'a reliq te crete: vt ea q deſũt corrigas ⁊ cõſtituas p ciuitates p̃ſbyteros: ſic̃ ⁊ ego tibi diſpoſui. Si qs eſt ſine crimie: vniꝰ mulieris vir: filioſ habẽs fideles: nõ i accuſatiõe luxurie: aut iobſequẽtes. Oportet eñ epm ſine crimie eſſe: ſicut dei diſpenſatorem: nõ pteruũ: nõ iracũdũ: non vino deditũ: nõ percuſſorem: nõ turpia lucra appetentẽ: ſed hoſpitalẽ: benignum: prudenteʒ: iuſtũ: ſctm: ɔtinenteʒ: tenacẽ eius ſermonis q ſecũduʒ doctrinã fidelis eſt: vt potens ſit exhortari i doctria ſana et ɔtradicẽtes ſe vincere. Sũt eñ m'lti ⁊ nõ obediẽtes: vaniloq ⁊ seductores: maxie hi q ſunt ex circũciſiõe quoſ oportet redargui q vniuerſaſ domos ſubuertũt: docẽtes que nõ oportet turpis lucri gr'a.** Manifeſta
ſunt que lecta ſunt. Epm eñ ⁊ ſanctum in
operibus ⁊ verbis prudentẽ ordinari vult:
vt ⁊ fr̃es exhortari poſſit ⁊ cõtradicẽtes con
uincere: maxime eos qui errãt ex iudeis: q
ſub nomie chriſti iudaiʒare docebãt: quos

alibi falſos fratres appellat. Renati eni in
chriſto nõ puri erãt chriſtiani: Partim eñ
legem: partim chriſtum venerari volebant.
Hos dicit quia domos ſubuertebant: pra/
ua iſta doctrina. Duplici etenim genere tur
pibus lucris ſtudebant: quia ideo hec ma/
gis agebant vt placerent iudeis: a quibus
ſumptus ſperabant vt pecuniam lucriface/
rent ⁊ preputiuʒ. Hi erant queſtus eorum:
Math. 23. ſicut dominus dicit iudeis: Ambulatis ma/
re et aridam: vt faciatis vnum proſelitum.
Hec duo turpia lucra appellat: quia qui ſub
nomine dei docet non deuotionis cauſa:
ſed queſtꝰ: turpis lucri captator ẽ. Similit'
⁊ qui per circũciſionem aliquẽ vult acquire
Phil. 3. re. Unde alibi ait: Et gloria in pudẽdis eo
rum. **Dixit qdam ex ipſis proprijs eorum propheta: cretenſes ſemper mendaces male beſtie: ventres pigri. Teſtimonium hoc verum eſt.**
Quidam ex cretenſibus melioratus per di
ſciplinam dñicam: quid ſentienduʒ eſſet de
cretenſibus indoctis expreſſit: qd ⁊ mali eſ/
ſent ⁊ ocioſe vellent comedere. Malicia eñ
paſci volebãt: qui cum nihil proſunt: geſti/
unt ⁊ nocere. Duplex ergo malum eſt. Ta/
les erant ⁊ cretenſes: vnde iſtum prophetã
appellat: ſed in cauſa cretenſiuʒ. Tam vera
eñ hunc de his aſſerit locutum vt pphetã.
Falli eni prophetã impoſſibile ẽ. **Quaʒ ob cauſam argue illos dure vt ſani ſint i fide: nõ intẽdẽtes iudaicis fabulis et mandatis hominũ auerſanſantium ſe a veritate.** Inſiſtendũ pre/
pit in correptione illoꝝ: vt cõuerti poſſint ⁊
illa ſectari que iuſta ſunt ⁊ legi dei ɔdigna:
auertẽtes ſe a iudaicis fabulis: q' i lege ne/
mo iuſtificatur apud deũ: quantomagis in
mandatis hominũ. Quicquid eñ aduerſũ
veritateʒ opponitur: humana inuentio eſt.
Neſcientes enim vim ſcripturaꝝ ⁊ interio/
ra verborum legis: colorem ſequunt' nõ ſa/
porem: ideo fabulas dicunt' narrare nõ ve/
ritatem. Putant eni nunq; recedenduʒ ab
his q moyſes tradidit: vtputa de eſcis aut
coniugijs aut neomenijs aut ſanguine mu
ſtele vel domo imunda diebus ſepteʒ: cum
ſciãt primores ſuos abraam: iſaac: ⁊ iacob:
ſine hiſ iuſtificatoſ ⁊ dei amicoſ appellatos:
Et ezechiele propheta cõteſtãte: q' propter
Ezech. 20. qd legem dei ⁊ iuſtificationes eius propha
nauerint: precepta acceperint ⁊ mãdata nõ
bona in quibus iuſtificari nõ poſſent. Un/
de ⁊ dñs ait iudeis: Quia hec ad duriciam Marci. 10.
cordis veſtri ſcripſit moyſes. Hinc eſt vnde
⁊ petrus apoſtolus: Quid imponitis inqt Act. 15.
iugum ſupra ceruices fratrum: qd neq; pa/
tres noſtri neq; nos potuimꝰ portare'? Naʒ
ſi vtilia fuiſſent: tunc data eſſent quando ⁊
lex in tabulis data eſt. Sed quia poſt tanta
ſigna prodigiorum ⁊ legẽ editam irreueren
tes ⁊ diffidentes ⁊ ceruicoſi inuenti ſunt: ta
lia ac tanta acceperunt mandata: in quibꝰ
reſpirare nõ poſſent. Hinc factuʒ eſt vt ⁊ bo
ni laborarent cũ malis accepturi mercedeʒ.
Hec ergo pro vindicta data ſunt: ita vt tem
pore quo promiſſum aduenit donũ dei: mi
ſericordia dei relaxaret omnia que prius in
terdixerat. Qd nõ intelligentes iudei ſub
iugo permanent: ⁊ quorundã libertatẽ his
volunt vinculis obligare. Ideoq; hos ob/
iurgandos admonet: vt ab his auertãtur.
Omnia mũda mundis: his vero q cõtamiati ſũt et ſine fide nihil mũdũ: ſʒ inqnata ẽ eoꝝ et mẽs ⁊ ɔſcia.
Iſtos mũdos eſſe ſignificat: qui ⁊ qua cau/
ſa interdicta ſunt norunt: ⁊ qua cauſa con/
ceſſa ſunt poſtea. Nam ſi in geneſi legitur:
Quia omnia que fecit deus bona ſunt: du Gen. 1.
bium non eſt: quia ⁊ munda ſunt. Qui ve/
ro nõ intelligũt imundi ſunt. Accuſatores
ergo ſcripture ſunt. Si eni bona facta legũ
tur: cur interdicũt' quaſi execrabilia'? Si ex/
ecrabilia nõ ſunt: quia bona ſunt: propter
duriciam cordis interdicta noſcuntur: quia
indigni habiti ſũt tota vti dei creatura. Nã
qui a melioribus prohibiti videntur: ho/
rum mens ⁊ conſcientia inquinata eſt: quia
creaturã dei accuſant: vt excuſent ſemetip/
ſos. **Deum fatentur ſe noſſe: factis autem negant: qm̃ ſunt execrabiles et iobedientes: ad omne opus bonum reprobi.** Quãuiſ ad omnes he
reticos pertineat dictum: hoc tamen de iu/
deis intelligitur locutus qui ſe abrae deum
ſolos dicũt ſcire: opibꝰ vero abnegãt ſic̃ dic̃
dñs: Si filij abrae eſſetis: opa abrae faceretis. Iob. 8.
Quomõ ergo poſſũt deum abrae ſcire qui
myſterium ⁊ fidem eius ignorant: nõ euan/
gelij opera ſectantes ſed legis factorum: in
neomenijs ⁊ circumciſione ⁊ ceteris pertur/
batores impij ⁊ irreuerentes'? Hec ſunt ope
ra que deum neſciunt.

Capitulum ſecundũ.

t Tu autem loquere que decet
ſanā doctrinam. Hęc ſcit deum
quę appellatur ſana doctrina. Dei
enim doctrina ſalutaris eſt. Seniores
ſobrios eſſe: graues: prudentes: ſa
nos: fide: dilectiōe: patientia. Qui
ſint ſanę doctrinę oſtendit: vt minus ſobri/
os: minus graues infideles: ſine charitate:
impatientes: inſanę doctrinę diſcipulos ſi/
gnificaret. His eni operibus neſcit deꝰ neq̄
iuſticia eius. Anus pari modo in ſta
tu religiōe digno: nō crimīatrices:
nō vino multo ſeruientes: bōa do/
cētes: vt iſtituāt adoleſcētulas vi/
ros ſuos diligere: amare filioſ: pru
dētes: pudicas eſſe: caſtas: domus
curā habētes: ſubditaſ ꝓprijſ viris
ne verbū dei blaſphemetur. Tales
pręcipit ſeniores: vt exemplo ſint bonę con
uerſationis iunioribus: vt ſi infideles viroſ
habeant: ꝯgaudeant eis magis q̄ blaſphe
ment nomen dei: dum vident quia propter
dei timorem propenſius obſequuntur ſuis
viris. Iuniores ſimiliter hortare:
cōtinētes eſſe per omnia: teipſum
prebens exemplum bonorū operū
in doctrina: ī integritate: ī grauita/
te: verbū ſanū: irrephenſibile: vt is
qui e diuerſo eſt uereatꝰ: nihil ha/
bens dicere de nobis dignū repre
henſiōe. Quoniā iuuentus ſolet modum
egredi: immo promptior eſſe ad lapſum: id/
circo ſalubribus retinaculis cōtineri iubetꝰ:
vt infrenata diuinis legibꝰ guberneꝰ. Qō
vt effici nō ſit arduū aut difficile: magiſtruz
formam eſſe pręcipit: vt ea quę docet quo/
modo fiant oſtendat: vt hi qui ꝓphani ſūt
⁊ inimici fidei: erubeſcant: videntes quia q̄
verbis docet: vera eſſe ꝓbat factis. Ser
uos dn̄is ſuis ſubditos eſſe ī om/
nibus optimos: nō reſpōſatores:
nō fraudātes: ſed omnem fidē bo/
nā oſtēdētes: vt doctrinā ſaluato/
ris noſtri dei ornēt in omnibus.
Bonis operibus ⁊ fide doctrinā dicit orna/
ri dominicā. Tunc enim placita eſt ⁊ deco/
ra: ſi hic qui eam profitetur nō illam exoſaz
faciat abnegans factis: ſed amabilem ⁊ ve/
ram. Non poteſt enim indecoruz eſſe quod
verum eſt. Cum ergo dicta ſequentibus fa/
ctis implentur: oſtenduntur vera ac ꝑ hoc
decora. Tunc poſſunt domini ſeruos ſuos
nō tantū a fide nō prohibere: verumetiam
gaudere: quia fidem eorum etiā ſibi vident
proficere. Nemo enim fidem dei cuſtodiēs
infidelis poteſt eſſe hominibus. Illuxit
enim gr̄a dei ſaluatoris noſtri oībꝰ
hoībus erudiens nos: vt abnega/
ta impietate ⁊ ſecularibꝰ deſiderijs
temperāter ⁊ iuſte ⁊ pie viuamꝰ in
hoc ſeculo. Donum dei illuxiſſe homini/
bus dicit per chriſtum: id eſt veritatē vniuſ
dei manifeſtatam in chriſto: vt pia ꝓfeſſio/
ne creatorem prędiceums in trinitatis vni/
tate: qđ prius latuit humanū genus. Nunc
autem miſericordia dei illuxit: vt erroris te/
nebras euitantes: id eſt ignorantiā ⁊ impie
tatem mundanoruz fugientes: pij inuenia/
mur in parentem omnium deū: profitētes
eum in veritate: quā tradit euāgelium filij
eius: ⁊ vt huius rei mercedez habere poſſi/
mus bona opera faciamus. Quomō enim
illi qui ſoluz patrē prędicat: ſpes nulla eſt ſi
nō profiteatur in eadem veritate ⁊ filiū: ita
⁊ huius ſpes fruſtrata eſt qui ſolam ꝓfeſſio
nem fidei habet ſine bonis operibus. Ex/
pectātes beatā ſpem ⁊ aduētū glīe
bti dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xpi:
qui dedit ſemetipſum ꝓ nobis: vt
redimeret noſ ab omni iniquitate:
⁊ emūdaret ſibi populum abūdan/
tem: emulatorē bonorū operum.
Hāc eſſe dicit beatam ſpem credentium: qr
expectant aduentum glorię magni dei: qđ
reuelari habet iudice chriſto: in quo dei pa/
tris videbitur poteſtas ⁊ gloria: vt fidei ſuę
pręmium cōſequantur. Ad hoc enim rede/
mit nos chriſtus: vt puram vitam ſectātes:
repleti operibus bonis: regni dei hęredes
eſſe poſſimus.

Capitulū tertiū.

h Hec loquere ⁊ exhortare ⁊ ar/
gue cū omni imperio: nemo
te cōdemnat. Admone illos
pricipatibꝰ et poteſtatibꝰ ſubditoſ
eſſe: obedire: ad oē opus bonū pa/
ratos eſſe. Quę ſpes credentiū ſit admo
net: vt manifeſtet cum arguuntur: vt ſciant
cui bono pręparātur vt nō aſpere accipiāt:
certi: quia pro ſalute ſua corripiunꝰ: ⁊ vt ad
malum tardi ſint: ad bonū vero parati: nō
neſcij q̄d ſingulis perſolui oporteat. Ne/
minē blaſphemare: nō litigioſoſ eē
ſed modeſtos: oſtēdentes omnem

māſuetudinē ad omēs hoīes. Chri/
ſtianos omnibus hominibus humiles vult
videri: ſic enim poſſunt perfidi ad futuram
ſpem vocari. Eramꝰ em̄ ⁊ nos quō/
dam icōſulti: iobſequētes: errantes:
ſeruiētes deſiderijs ⁊ voluptatibꝰ
varijs: ī malicia ⁊ inuidia agentes:
odibileſ: odio nos inuicē habētes
Hęc bona q̄ incredulitas nō habet: chriſtia
nis data memorat: vt in oī iuſticia elucētes
manifeſti fiant qꝛ dei cultores ſint. Cū eniz
quōdam incōſulti: nunc videntur per omia
ſani eſſe cōſilij: laudatur in his deus. Cū
vero bonitas ⁊ humanitas illuxit
ſalutaris dei nr̄i: nō ex operibꝰ iu/
ſticie que nos fecimus: ſed ſecūduz
miſcdiam ſuam ſaluos nos fecit: ꝑ
lauacruz regenerationis ⁊ renoua/
tiōis ſpiritusſancti: quem effudit in
nos abūde per chriſtum ieſum ſal/
uatorem nr̄m: vt iuſtificati gr̄a illiꝰ
heredes efficiamur ſecūdum ſpem
vite eterne. Hoc bonuz qđ in chriſtianis
florere videtur: de radice pietatiſ diuinę ori/
tur. Deus enim miſericordia ſua ſaluos noſ
fecit per chriſtum: cuiꝰ gratia renati ſpiritū
ſanctum accepimus abunde: vt bonis ope
ribus inniti poſſimus: ipſo nos in omnibꝰ
adiuuante: vt per hęc hęreditatē regni cęlo
rum aſſequi poſſimus. Quāobrem oī deuo
tione huic obſequi debemꝰ ⁊ pręceptis eiuſ
parere: quia quicquid in nobis pulchrū eſt:
ſpiritalibꝰ lineamentis ipſe depingit. Fi
delis ſermo ⁊ de his volo te cōfir/
mare: vt ſolliciti ſint ad effectū bo/
noruz operū hi qui crediderīt deo:
hec ſūt bōa ⁊ vtilia hoībus. Nihil tā
apertuz: quia miſericordia atq̄ humanitaſ
bona eſt ad pręſens ⁊ vtilis in futurꝰ. Et hic
enim habet laudem: ⁊ in iudicij die coronā.
Omnis eni deo credēs: miſericordię debet
ſtudere per quā viuit. Ut in hęc ergo eſſet
ſollicitus rector populi admoneꝰ. Stul/
tas autē queſtiones ⁊ originū enu
meratiōes ⁊ ꝯtētiōez ⁊ pugnas le/
gis deuita: ſūt em̄ inutiles ⁊ vane.
Stultas has queſtiones appellat quę ſalu/
tis effectum nō habent: neq̄ aliquā tribu/
unt ſcientię peritiam ad vtilitatez. His ver
bis multorum hereticoruz denotat dogma
ta. Quāuis oīa quę vera nō ſunt ſtulta di/
cenda ſint: alius tamen eſt qui res fabulo/
ſas inducit: ⁊ alius qui callidítate tergiuer/
ſationis rem veneno plenam proponit: vt
eſt arrius: aut fotinus. Fabuloſa aūt nō lex
ſed hereſis eſt: quātū ad tēpus ptinet illud
iudęorꝰ: dū quidā eorꝰ ſibi vendicarēt pręro
gatiuā originū patriarcharū quę de matri/
monijs ortę ſūt: cū ex hoc nullū merituz ſit
apud deum: Quidā vero vrceorꝰ ⁊ cętero/
rū vaſorꝰ baptiſma ⁊ ſāguinē muſtelę mag/
na cura expianduz: ⁊ qr iō moyſi ſepultura
abſcondita ē: ne a magis excitareꝰ: qđ ſi ve
rū eēt: ⁊ cęterorꝰ ſcōrꝰ abſcondēda fuerat ſe/
pultura: Et qr ſalomō adiutorio demonio
rū templū ędificauit: in quo ope ingēs mul
titudo laborauit: q̄d tam fabuloſū: He/
reticū hoīez pꝰ primā correptiōem
deuita: ſciēs qđ ꝑuerſus ē hmōi et
deliquit a ſemetipſo damnatꝰ. Here
tici hi ſunt: qui per verba legis legē impu/
gnāt. Propriū eni ſenſū verbis aſtruūt legiſ
vt prauitatē mētis ſuę legis auctoritate cō/
mēdent. Sciens em̄ impietas auctoritatez
multū valere: fallaciā ſub noīe eiꝰ cōponit:
vt qr res mala ꝑ ſemetipſā acceptabilis eſſe
nō pōt: bono noīs cōmēdeꝰ. Idcirco hmōi
homīes vt inexcuſabiles ſint: ſemel corripi
oportere. Frequētius em̄ correpti: exercita/
tiores fient in malo. Cogere autē illos vi/
detur qui ſepe corripit vt ſollicitiores fiant
ad ꝑditionē multorꝰ: iō dimittēdos vt ne/
gligētiores effecti: ſoli forte depereāt. Cū
miſero ad te arthemā aut tythicū fe
ſtina ad me venire nicopoli: ibi em̄
ſtatui hyemare. Poſt eplam datā etiaz
ipſū videre vult affectus cauſa: ⁊ vt pleniuſ
illū firmaret in eccl̄iaſtica diſciplina. Ze/
nā legis perituz ⁊ apollo: ſollicite
p̄mitte vt nihil illis deſit. Diſcāt au
tē ⁊ nr̄is bōis opibꝰ p̄eſſe ad vſus
neceſſarios: vt nō ſint infructuoſi.
Uterq̄ nobilis ē ſapiētia ⁊ opibꝰ: ⁊ idcirco
iubet ſūptꝰ illis neceſſarios dari ab his qui
crediderant: vt refrigerarēt: qr dignuz erat
vt qui ſpiritalia tradebāt: nō illis deeſſent
carnalia. Quamuis enim zenan legiſperi/
tum vocitet: apollo tamē perfectus erat in
ſcripturis: ſed quia zenan huius profeſſio/
nis fuerat in ſynagoga: ſic illum appellat.
Salutant te oēs q̄ mecum ſunt.
Propter cōpendiū ſimul oēs cōſalutare il/
lum ſignificat. Saluta eos qui nos
amant ī fide. Illos ſalutatione ſua dig/

UNIVERSIDAD Y PROV... BIBLIOTECA ... ZARAGOZA

nos videri vult:qui fideliter illũ diligũt: af
fectu chriſti dñi noſtri. Grã dei cũ oĩb⁹
vobis. Nunc generaliter oẽs ſalutat frẽs
⁊ domeſticos titi.

Explicit explanatio ſcti Ambroſij
epi in ep̃lam bti pauli ad Titum.
Incipit p̃fatio eiuſdẽ ĩ ep̃lam beati
pauli ad Philemonem.

P hilemon nulla erat eccl̃iaſticę ordi
nationis p̃ditus dignitate:ſ; vir lau
dabilis vn⁹ ex plebe. Cui cauſa one
ſimi ſerui ei⁹ familiares litteras facit: vt nõ
ſolũ ignoſcat ei:ſed ⁊ deo gr̃as agat: q̃ ta
lem illum recepit:vt nõ ſeruum ęſtimet:ſed
dilectiſſimũ fratrẽ. Explicit prefatio.

Incipit explanatio ſcti Ambroſij
epi ĩ ep̃lam beati pauli ad Phile
monem. Ca. primum.

P Aulus vinct⁹ chri
ſti ieſu: ⁊ timothe⁹ frater:
philemoni dilecto fratri
⁊ laboꝝ nobis p̃ticipi:et
appie ſorori chariſſime ⁊ archippo
comilitoni nr̃o: ⁊ domeſtice ei⁹ ec
cleſie: Grã vobis ⁊ pax a deo patre
nr̃o ⁊ dño ieſu xp̃o. Ut dignitatẽ ep̃lę
a ſe miſſę facceret:ab iiuria ſua cępit. Sic em̃
peccati cauſa viciri opprobriũ eſt: ita ecõtra
pro chriſto cuſtodię vincula ſuſtinere maxi
ma gloria eſt. Eo em̃ tẽpore quo hãc ep̃lam
miſit in cuſtodia erat. Quãuis cleric⁹ nõ fu
erit philemon tamẽ intererat eccl̃iaſticis ne
ceſſitatibus cauſa deuotiõis: vñ participẽ
hunc dicit laboꝝ. Sũt em̃ multi:qui cũ ſint
digni: excuſant tamen infimos ſemetipſos
iudicantes tanti miniſterij vnde vere digni
apparent. Grãs ago deo ſemp̃ men
tiõez tui faciẽs ĩ oratiõib⁹ meis au
diẽs fidẽ tuã ⁊ charitatẽ quã habeſ
ĩ dñm ieſũ ⁊ in oẽs ſcõs: vt cõicatio
tua accepta fiat ĩ agnitiõe oĩs boni
q̃ in nobis ẽ in xp̃o. Gaudere ſe dicit ⁊
deo gr̃as referre ĩ p̃cib⁹ ſuis: q̃ firm⁹ erat in
fide ⁊ bõis operib⁹ ĩſiſtebat. Qui em̃ diligit
chriſtum p̃bare hoc debet in ſeruos ei⁹: ſci
ens dñm ſibi imputatuꝝ quicq̃d conſtiterit
erogatũ in ſeruis. Ap̃ls tñ hoc ſe dicit adde
re precibus vt operatio ei⁹ cũ cognitione fi
at bonitatis: hoc eſt vt tali hoc mẽte opere
tur: vt in futurum huius rei expectet merce
dem. Gaudiũ em̃ magnũ habui et
ꝯſolatiõz ſup̃ charitate tua: quia vi
ſcera ſcõꝝ reqeuerũt p̃ te frãt. Mani
feſtũ eſt: q̃ idcirco ſe ſignificat lętũ eẽ: quia
ſctõꝝ neceſſitatib⁹ vtẽſilia miniſtrabat: vñ
plus gaudet ⁊ certus ex hoc q̃ obſequeret
⁊ mandatis ei⁹ quẽ cõſtat eſſe potiorem.

Quapropter multam fiduciã ha
bẽs ĩ xp̃o ĩperandi tibi q̃d ad rẽ p̃ti
net: p̃pter charitatẽ magis depcor
cũ talis ſis ſicut paulus ſenex: nunc
aũt et vinctus xp̃i ieſu. Quantum ra
tio exigebat: dignũ erat imperare diſcipu
lo magiſtꝝ: ⁊ fiducia apoſtolicę auctoritatꝭ:
S; q̃ vir bonus erat philemon: per affectũ
illum p̃uocat obaudire quaſi coęuũ ętatis
et vinctũ xp̃i ieſu: id eſt obligatuz negocijs
dñicis: vel propter nomẽ eius ſubiectũ vin
culis: ſicut erant ⁊ ipſi apoſtoli. Tales eniz
fuerũt iudas ⁊ ſyleas: q̃ cũ ex plebe eẽnt pri
mores int̃ fratres obligauerant ſemetipſos
dominicis actib⁹: vt vna cũ ap̃lis coagoni
zarent p̃pter fidem dei: vnde ſyleas parti
ceps laborũ inuenitur ap̃li. Obſecro te
de meo filio quẽ genui in vinculis
oneſimo quõdã tibi inutilẽ: nũc ve
ro tibi mihiq; vtilem quẽ remiſi ad
te. Tu autẽ illũ idẽ ſicut mea viſce
ra ſuſcipe: quẽ ego volueram apud
memetipſũ retinere: vt pro te mihi
miniſtraret in vinculis euangelij:
ſed contra tuũ conſiliũ nihil volui
facere: vt nõ velut ex neceſſitate bo
num tuum eſſet ſed voluntarium.
Nõ magnũ eſt humilẽ inclinare ſe: lauda
bile vero ſublimẽ virum humiliare ſe. Ideo
ap̃ls rogat cũ cui imperandi habet p̃tãtem
vt in omnibus forma ſit ad profectũ meri
torum. Oneſimum ergo p̃fugũ decurrentẽ
ad diuinũ auxiliũ cũ eſſet in cuſtodia vrbis
romę baptizauit ap̃ls vidẽs in illo vtilitatꝭ
ſpem: Quẽ ſic cõmẽdat vt ſuũ animũ ĩ illo
ſignificet idoneũ ex inutili factũ: tam ſęcu
laribus q̃ꝫ diuinis obſequijs. Forſitan
em̃ idcirco receſſit ad horã: vt eter
nũ illum reciperes nõ iam velut ſer
uum ſed pro ſeruo dilectiſſimũ fra
trem: maxime mihi: quanto autem
magis tibi ⁊ in carne ⁊ in domino.
Oneſimus offenſo dño p̃prio cõfugit lon
ga peregrinatione ad ap̃lm: vt oſtẽderet ſe
nõ ad hoc receſſiſſe vt delicti eẽt obnoxius:
ſed vt oblitteratis peccatis vtilis reuertere

tur: intantũ vt nõ ſoluz dño ſuo ęqualis fi
eret meritis: ſed ipſi magiſtro frater: Et ne
philemon aliquod vt aſſolet quaſi domin⁹
aduerſum ſeruũ faſtidium inflatõis patere
tur: humiliat illũ cũ dicit illum fratrem ⁊ in
carne ⁊ in dño: vt ſublata humanę cõditio
nis cã: quia omnes ex vno ſumus adã: fra
treſ nos cognoſcam⁹: maxime cũ fides acce
dit media q̃ oẽm ſup̃biã amputat. Si er
go habes me ſociũ: aſſume illuz ſicͭ
me. Tantum ſe affectũ habere circa oneſi
mũ oſtendit: vt tunc philemonẽ quẽ ſuperi
us laudat: p̃ticipẽ ſuuz dicat: ſi iſtum ſic ſu
ſceperit ſicͭ apoſtoluz. Hoc ẽ em̃ q̃d dixit ſa
Eccl. 10. lomon: Seruo ſapiẽti liberi ſeruiẽt. Q̃d di
ctuz terrori ẽ philemoni: vt ſaltem vl̃ hac cã
aſſumeret euz ſi charitate flecti nõ poſſet.
Sin aũt aliq̃d leſit te aut debitor
eſt: hoc mihi ĩputa. Nũc excuſationem
iracũdię ꝯuellit: ne forte ſic lęſũ ſe eſſe ab eo
quereret: vt illi ignoſcẽdum minime vide
retur. Q̃d ſi eſſet: ſibi imputandũ dicit: per
quẽ regni cęloꝝ hęredes futuri ſũt qui ante
peccauerũt. Ego paulus ſcripſi mea
manu: ego reddã: vt nõ dicam tibi
q̃d etiã teipſũ mihi debes. Si qua of
fenſa eſt oneſimi: cautionẽ ſuã teſtat̃ eẽ ido
neã: vt p̃ illo ſatiſfaciat. Et vt verũ loquat̃
ſuberigit ſe ⁊ dicit: q̃ min⁹ ab illo exigit q̃ꝫ
debere probat̃. In ſeruo eni cogit̃ ſatiſſace
re q̃ ſeipſum debito onerat. Ita frat̃ ſic
ego te fruar in dño: refoue viſcera
mea ĩ xp̃o fiduciã habẽs obauditi
onis tue ſcp̃ſi tibi ſciens q̃ ſup̃ q̃ṁ
dico facies. Modo blandit̃ vt obaudi
tio eius volũtaria ſit vt poſſit fructuz hr̃e.
Sic em̃ p̃uocat eũ vt ampli⁹ faciat q̃ꝫ poſtu
lat̃ ab eo. Solet em̃ fieri vt qui videt bene
de ſe ſentire: meliorẽ ſe prębeat. Simul
autez p̃para mihi hoſpitium: ſpero
eni q̃ per orõẽs vr̃as donabor vo
bis. Ut ſollicitiorẽ illũ faciat ⁊ magis obe
diat: vẽturũ ſe eſſe illis ſignificat. Solẽt em̃
abſentes cõtemni. Et vt q̃d ap̃ls hic adhuc
eẽ nõ dedignat̃: qui ſemp̃ tedia paſſus ẽ et
exitia: cędes: p̃ſecutõẽs ac vincula: ⁊ cui⁹ re
quies nõ erat niſi in ſolo xp̃o: ſ; p̃pter pro
fectũ credentiũ: vt ⁊ inimicos crucis chriſti
ꝯfunderet: ad dei gloriam augmentandam
carnẽ ſuã paſſionibus offerebat vt animę
ſuę ⁊ corpori coronas ĩmortalitatis acquire
ret. Salutat te epaphras cõcapti
uus me⁹ ĩ xp̃o ieſu. Marc⁹: ariſtar
ch⁹: demas: lucas adiutores mei.
Hos oẽs p̃ticipes glię ſuę teſtatur. Grã
dñi nr̃i ieſu xp̃i cuz ſpũ vr̃o Amen.
Hęc ſubſcriptio apoſtoli eſt cõfirmãtis epi
ſtolam miſſam.

Explicit explanatio ſancti Ambro
ſij epiſcopi in epiſtolam beati pau
li ad Philemonem.

259 I 112
382

I.
251

Operū ſancti Ambroſij pars tertia.

Opus primū.

Epiſtolarū ſancti Ambroſij epiſcopi Mediolanenſis elegantiſſimum opus

Operum huiꝰ tertie partis annotatio

i Libri Epiſtolarum.
ij De Fide ad Gratianū Auguſtū.
iij De Spirituſancto ad Gratianū.
iiij De Fide contra arrianos.
v De Incarnationis dñice ſacramēto
vi De Myſterio paſche.
vij De Exceſſu fratris.
viij De Fide reſurrectionis.
ix De Penitentia.
x Adhortatio ad penitentiam.
xi De Virginibus.
xij De Viduis.
xiij Adhortatio ad virgines.
xiiij De Virginis inſtitutione.
xv Ad Virginem deuotam.
xvi Ad Virginem corruptam.
xvij Ad Corruptorē vginis obiurgatio.
xviij Ad Virginē corruptā exhortatio.
xix Opus ſermonum.

N.º 11247
UNIVERSIDAD Y PROVINCIA BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

Epiſtolarū ſancti: deuoti: ac diſertiſſimi uiri Ambroſij epiſcopi Mediolanēſis: eximijque eccleſiæ doctoris: per decē libros elegantiſſimo ſtilo digeſtarū breuis annotatio: ſingularū initia: materiā: atq ordinem exponens.

Epiſtolæ Libri primi.

Ambroſius Iuſto: Exponens quid ſignificet illud didrachmū: cuiꝰ dimidiū hebræus præcipitur offerre ꝓ redemptione animæ ſuæ. Epła. I.

Ambroſius Simpliciano: explanās quid ſibi uelit ꝙ Moyſes poſt oblatum ſacrificium & immolatas dn̄o ſalutares hoſtias: dimidiā partē ſanguinis in crateras miſerit: dimidiam autem ad altare fuderit. Epła. II.

Ambroſius Simpliciano: cauſam reddēs Cur Moyſes ꝓpheta maximꝰ: inueniatꝰ magis Aaron fratris cōſiliū q̄ ſuū ꝓbaſſe: Cur etiā tā difficile tāq rarū ſit pœnitentiā peccati gerere in hac uita homini. Epła. III.

Ambroſius Irenæo: declarās quō intelligendū ſit qđ in Exodo legitꝰ: Abomināda ægyptios imolemus deo? Qualibꝰ præterea ductoribꝰ & qua uia ad eccleſiam chriſti perueniatꝰ: Qui illā ingrediantꝰ: & quid eis in ipſa ſit agendū. Epła. IIII.

Ambroſius Fœlici comiti epiſcopo: aſſerēs ſe & lectione ſermonis illiꝰ: & ſpe futuri aduētus refocillatū: ſimulq ut uenire nō negligat hortās. Epła. V.

Ambroſius Irenæo: pythagoricū mandatū cōmemorans: quo ille diſcipulos ſuos cōmunem atq uſitatam populo uiam ingredi ꝓhibuit: & ut idem a ſacerdotibꝰ obſeruetur: multiplici ratione ꝑſuadens. Epiſtola. VI.

Epiſtolæ Libri ſecundi.

Ambroſius Simpliciano: eleganter de uera libertate ac etiam ſeruitute diſputās: fortiſſimiſq argumētis ſolum ſapientē uera libertate gaudere: & oēm inſipientē ſeruum eſſe cōprobans: atq ad illam amplectendā plurimū hortans. Epła. VII.

Ambroſius Fauſtino: eundē ꝓpter obitum germanæ acerbo dolore mœrentem conſolans. Epiſtola. VIII.

Ambroſius Bellicio: graui ægritudine priuſq̄ in dn̄m Ieſum crederet iactato: poſtea uero reualeſcēte: illum ex diuinæ uiſitationis pietate in fide chriſti confortans: & ad aliorum ſacramentorū perceptionē hortans. Epła. IX.

Epiſtolæ Libri tertij.

Ambroſiꝰ Simpliciano: pulchre de ueris diuitijs: ac cōtraria paupertate diſſerēs: & ꝙ oīs ſoluſq ſapiens uere diues: atq inſipiēs pauper ſit demōſtrans. Epła. X.

Ambroſius Irenæo: uerſiculū illū: Specioſus forma: & cætera: græco ſermone annotatū uolens: pluribuſq rationibus & exēplis nos ꝓuocans: ut illi ſūmo bono qđ eſt dn̄s Ieſus: quo nihil eſt ſpecioſiꝰ: animo intēdamꝰ: illud quæramꝰ: illud intueamur: illud teneamꝰ: in illo uerſemur: illi adhæreamus: & in eo paſcamur. Epła. XI.

Ambroſius Irenæo: ꝓſequens illud uerbū Aggæi ꝓphetæ: Si tēpus uobis eſt ut habitetis in domibus cælatis? multo ex hoc nos ſermone cōmonens: ut in ſuperioribus domibꝰ & nō in ualleſtribus & ſubterraneis habitemꝰ: taleſq domos noſmetipſos domino ædificemus. Epła. XII.

Epiſtolæ Libri quarti.

Ambroſius Irenæo: hanc quæſtionē: Vtrum ſit aliqua apud deum differentia charitatis eorum qui a pueritia: & eorum qui iuuētutis aut poſterioris ætatis ꝓceſſu crediderint: diſſoluens. Epła. XIII.

Ambroſius Irenæo: errorē remouēs: ne quis eū de quo in ſupiori epiſtola dictum eſt ꝙ duas habebat uxores: duas aſciuiſſe ſibi animas intelligat. Epła. XIIII.

Ambroſius Irenæo: cauſam reddens: Cur lex ꝓhibuerit mulieres uti ueſte uirili: atq uiros indui ſtola muliebri. Epła. XV.

Ambroſius Irenæo: epiſtolam ad Epheſios ſūmaria ac breui explanatione ꝑſtringens. Epiſtola. XVI.

Ambroſius: clericos quoſdam qui ꝓpter leuē aliquā offenſionē ab officio deſiſtūt redarguit: & ad conſtantiā hortatur. Epła. XVII.

Epiſtolæ Libri quinti.

Ambroſius Horontiano: eum docens ex Michæa ꝓpheta: quomō anima uetꝰ & infirma a recto itinere deuiās lapſa ſit: Quoue ꝓceſſu cōuertatꝰ: gradūq reparet ac reformet: & ut in ꝓpoſito ſuo ꝑſeueret: admonens: Epła. XVIII.

Ambroſius Horontiano: diſſerens quēadmodū animā euangelicā quæ eſt eccleſiæ filia: dn̄s Ieſus primo ſuſceperit: erudierit: atq cōſummauerit. Epła. XIX.

Ambroſius Horontiano: quæ ſit diuina hæreditas definiēs: & cur tanto exiſtimetur: ut ꝓpter eam plærīq morti ſe offerant. Epła. XX.

Ambroſius Horontiano: quæſtionē de natura & ſubſtantia animæ: ſubtili reſponſione diſſoluens. Epiſtola. XXI.

Ambroſius Horontiano: ſuperioriſ quæſtionis reſponſionē latius explanans atq complens. Epiſtola. XXII.

Ambroſius Horontiano: dubitationem tollēs: de quo ſpiritu dictum ſit: Quia poſtulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. Epła. XXIII.

Ambroſius Marcello: narrans ſe cauſam ueternoſi iurgij inter illum & fratrem ac ſororē componēdi tanq̄ arbitrum ſuſcepiſſe: rationēq huiuſcemodi compoſitionis exponēs. Epła. XXIIII.

Gratianus auguſtus: beato Ambroſio: ut ad ſe docēdū uenire feſtinet poſtulās: & ut ſcripturis atq argumētis ſpiritūſanctū deū eſſe cōuincat: rogans. Epła. XXV.

Ambroſius Gratiano auguſto: epiſtolam ipſius plurimum cōmendans: ſuæq uoluntati ſe ſatiſſacturum pollicens. Epła. XXVI.

Ambroſiꝰ Valētiniano impatori: legatiōis ſuæ expoſitionē īſinuās. Epła. XXVII.

Ambroſius Theodoſio imperatori: ſeipſum excuſans: & ut ille facinoris ſui pœnitentiā agat: rōnibus atq exēplis ſuadēs: rogans: hortās: & admonēs. Epła. XXVIII.

Ambroſius Theodoſio imperatori: uindicari iubentē in epiſcopū & chriſtianos qui ſynagogā incenderūt: uehemēter eū ob hoc arguens: atq ut aliā epiſtolā dictari iubeat: & qđ prius iuſſum fuerat emendet: hortans. Epła. XXIX.

Ambroſius Valentiniano: eundē rogans atq cōueniens ne ad petitionē gentiliū aras eorum imperatorio decreto inſtaurari iubeat: oſtendenſq ex tali decreto: primum deo: deinde patri & fratri iniurias irrogari. Epła. XXX.

Symachi urbis præfecti perſuadentis ritus ueteres circa cultū deorū eſſe ſeruandos: ad imperatores Relatio.

Ambroſius Valentiniano imperatori: Relationi Symachi reſpondens: aptiſſimiſque confutationibus eam refellens. Epiſtola. XXXI.

Ambroſius Valētiniano imperatori: recuſans certare cū Auxentio arriano in cōſiſtorio imperatore iudicaturo: ex eo ꝙ in cauſa fidei epiſcopi de laicis in eccleſia: & non laici de epiſcopis in conſiſtorio debeant iudicare. Epła. XXXII.

Sancti Ambroſij in Auxentiū de baſilicis tradendis: inuehētis: ſuoſque ad cōſtantiam atq tolerantiam hortantis: Oratio.

Ambroſius Marcellinæ ſorori ſuæ: referens illi quid in cauſa de baſilicis tradēdis actum ſit: & in quo ſtatu res ipſa nunc conſiſtat. Epła. XXXIII.

Sancti Ambroſij Oratio funebris de obitu Valentiniani imperatoris.

Ambroſius Theodoſio imperatori: deceſſū Valētiniani auguſti uehemēter ſe dolere: aptiſſimūq ꝓ ſepultura eiꝰ locū præparatū eſſe inſinuans. Epła. XXXIIII.

Sancti Ambroſij Oratio de exitu: uita: ac uirtutibꝰ Theodoſij imperatoris: habita in celebritate quadrageſimi diei obitꝰ ſui: Honorio principe filio eiꝰ aſſiſtente.

Ambroſius Euſebio epo: apparitori præfecturæ offenſam quā cōtraxerat eſſe re-

ni:lam: Fauſtinũq; paruulũ tuſſi laborãtẽ ad ſororẽ ueniſſe referẽs. Epl'a. XXXV.

Epiſtolæ Libri ſexti.

Ambroſius Sabino epiſcopo: eos qui indignum duxerint ꝙ Paulinus uenditis facultatibus & ſæculo relicto: ſecretũ quoddã elegerit confutans: & cõprobans ꝙ nõ ignominioſum aut turpe: ſed glorioſum ſit opprobrioſum: uilẽ & nudũ fieri ꝓ chriſto: Quid etiã denutatio ipſius Dauid figurauerit exponens. Epl'a. XXXVI.

Ambroſius Chromatio: ex illo qđ in libro Numerorum a Balaam dictũ eſſe legitur: Quia nõ mentit' deus: Nec eſt augurator in iſrael: diſcutiens unde habuerit iſte qui augur erat ut oraculum dei loqueretur & futura manifeſtaret. Epl'a. XXXVII.

Ambroſius Horontiano: rationem huic quæſtioni reddens: Cur prius omnia uel uolatilia uel terreſtria uel quæ in aquis ſunt ꝓducta fuerint: ꝗ homo propter quem cuncta illa creata ſunt formaretur. Epiſtola. XXXVIII.

Ambroſius Horontiano: de diuiſione ꝓphetica quæ operatorem atque opera diſtinxit: Ratione quoq; ſex dierum quibus factus eſt mũdus: & myſterio ſeptimi atq; octaui numeri ſubtiliter diſſerens. Epl'a. XXXIX.

Ambroſius Sabino: libellos illi mittens atq; rogans: ut ſcrutanter diſcutiat: & quæ corrigenda decreuerit: arbitrij ſui iudicio corrigat. Epl'a. XL.

Ambroſius Sabino: ex eo ꝙ illi cõplacuit uſus epiſtolarum: ſpondens ſe frequẽtius cum ſcriptis ſuis: præſertim cum ſolus ſit uelle alloqui: ſolitudinẽq; plurimũ cõmendans atque ſuadens. Epl'a. XLI.

Ambroſius Sabino: de paradiſo quid alij ſenſerint referens: & quæ ſua de myſtico paradiſo ſit ſententia: pulchra expoſitione declarans. Epl'a. XLII.

Ambroſius Siſynnio: pietatem illius cõmendans ꝙ filio ignouerit: qui eo incõſulto uxorem acceperat. Epl'a. XLIII.

Epiſtolæ Libri ſeptimi.

Ambroſius Conſtãtio: in ſuſcepto eccleſiæ gubernamine illũ cõfortans: ac diligẽti cõmonitione inſtituens qualẽ ſe debeat corã plæbe dñi exhibere: loquẽdo: docẽdo: admonẽdo: hortando: ꝑſuadẽdo: obſecrãdo: ut uitijs & terrenis cupiditatib⁹ renũciẽt: uirtutes ſectent': bonorũq; operum diuitias quærãt: & dño i ſobrietate & grã & tota mẽtis ſedulitate ſeruiãt: Demũ eidẽ aliã quãdã eccleſiã cõmẽdãs. Epl'a. XLIIII.

Ambroſius Sabino: cauſam reddens: Cur poſt ſcripturã prius directam codicem apertius ſcriptum tranſmiſerit. Cur etiam ꝓpriam manũ ſtilo ſuo affixerit: ad epiſtolarem inde ludũ eum inuitans: & uſum illius exponens. Epl'a. XLV.

Ambroſius Euſebio: iocunditatem illius in filijs & filiorum benedictionem recenſens: Epiſtola. XLVI.

Ambroſius Irenæo: cõfutanſ errorẽ cuiuſdã maledici apollinariſtæ: qui nõ põt audire ꝙ dñs noſter Ieſus chriſtus ꝓ nobis ſeruitutẽ ſuſceperit. Epl'a. XLVII.

Ambroſius Irenæo: ꝓſequẽs illud quod in Hieremia ſcriptum eſt: Clamauit perdix: congregauit quæ nõ peperit: naturã iſtius auis deſcribendo: & eum diabolo ac membris ſuis adaptando. Epl'a. XLVIII.

Ambroſius Syricio: narrans illum Priſco aduenienti litteras dediſſe: & ſe eidem reuertenti alias reddidiſſe. Et quia utrũq; eorum officio remuneratus ſit: etiam eius officij preciũ incrementa debere adipiſci gratiæ. Epl'a. XLIX.

Ambroſius Attico: ſcribens litteras ſuas Priſcum ſibi: & ſe illi alias reddidiſſe: Priſcum dilectioni ſuæ amplius cõmendans. Epl'a. L.

Ambroſius Fœlici: ſignificans tuberum ſibi miſſorum partẽ amicis direxiſſe: Et illum ꝙ ſe tamdiu nequaꝗ reuiſarit arguens. Epl'a. LI.

Ambroſius Romulo: quæſtioni illius: Cur uidelicet deus dixerit: Ponam cælum æreum: & terram ferream: ſatiſfaciens. Epl'a. LII.

Ambroſius Titiano: illi congaudens ꝙ a Rufino liberatus ſit: quem ſibi grauiorẽ iudicem in negocio cũ nepte ſua arbitrabatur. Epl'a. LIII.

Ambroſius Syricio: gratũ ſibi aſſerens cũ & ab ipſo litteras accipiat: & ille aliquos de cõſeruitio ſuo dirigat: eoſq; ſe diligere cõteſtans qui nõ patiunt' ſe a ſuo munere diutius abeſſe: & ad ſequendũ dominũ Ieſum ſuadens. Epl'a. LIIII.

Ambroſius Fœgadio & Delphino epiſcopis: inſinuans Polibium ut utriq; eorum ſcriberet popoſciſſe: ac poſt datam epiſtolam utriuſq; nomine conſcriptam: alteram exegiſſe: & ei ſe illam dediſſe.. Epl'a. LV.

Ambroſius Romulo: de eo ꝙ Aaron populo poſcẽti ſibi deos fieri aurum detraxerit: & ꝙ eo auro figuratũ ſit uituli caput: & ꝙ Moyſes tam dure indignat⁹ ſit ut iuberet quẽq; inſurgere in necẽ ꝓximi ſui: quid ipſe ſentiat exprimẽs. Epl'a. LVI.

Ambroſius Seuero epiſcopo: ſcribens cõpreſbyterum ſuum Iacobũ Campaniæ ſibi ad requieſcẽdum littora ubi orationi uacet & deo ſeruiat elegiſſe: ſe uero in medio omniũ moleſtiarum freto uerſari conquerens. Epiſtola. LVII.

Ambroſius Studio: pia illi ꝑſuaſione reſpondens: quid in cauſa cuiuſdam crimino ſi potius agere debeat. Epl'a. LVIII.

Ambroſius: ſacerdotibus quibuſdã & omni clero plæbis Theſſalonicenſium: de obitu: uita: uirtutibus & cõuerſatione ſancti uiri Acholij. Epl'a. LIX.

Ambroſius Anyſio: ſancti Acholij ſucceſſorem: de ſucceſſione eius congaudens: uitãque ſancti Acholij commendans: & illius adoleſcentiã: iuuentutem atq; ſenectutem benedicens. Epl'a. LX.

Ambroſius Candidiano: ſplendorem ſermonis & fulgorem affectus eius cõmendans: illiq; benedictionem optans. Epl'a. LXI.

Epiſtolæ Libri octaui.

Ambroſius Irenæo: quæſtionem: Cur dominus deus mãna pluerit populo patrũ & nunc non pluat: diſſoluens. Epl'a. LXII.

Ambroſius Iuſto: diſſerens ꝙ ueteres quos plæriq; ſm artem ſcripſiſſe negãt: ſm gratiam quæ ſuper omnẽ artem eſt ſcripſerint: de quorum tamẽ ſcriptis ij qui de arte ſcripſerunt artem inuenerunt. Epl'a. LXIII.

Ambroſius Syagrio Veronenſis eccleſiæ epiſcopo: litteris illius reſpondens: eũq; uehementer arguens de iudicio attemptato in cauſa cuiuſdam uirginis per turpes quaſdam ꝑſonas accuſatæ: Et cur cauſam iſtam ad ſe reuocauerit: & qualẽ in ea ſententiam ꝓnunciauerit exponens. Epl'a. LXIIII.

Ambroſius Syagrio: ꝓ caſtitatis cõtumelia dolentem querelã faciens: atq; ex ſcripturis ſanctis oſtẽdẽs quantũ maiores noſtri reuerẽtiæ detulerint caſtimoniæ: quãtũue ultionis ſtudiũ aduerſum temeratores pudicitiæ fuerit. Epl'a. LXV.

Ambroſius Paterno: eundẽ quia filio neptem ex filia copulare uoluit redarguẽs: & ut ab ea diſcedat intentione cõmonens. Epiſtola. LXVI.

Ambroſius Quinegio: illũ de cõſultione ſua cõmendans. Epl'a. LXVII.

Ambroſi⁹ Antonio: amorẽ ei⁹ in ſe & ſui animũ in illũ cõmemorãs. Epl'a. LXVIII.

Ambroſius Alipio: litteras illius ſibi eſſe redditas: & ſe ſuis reſpondiſſe litteris: ſignificans. Epl'a. LXIX.

Epiſtolæ Libri noni.

Ambroſius Vigilio: inſtituens eum quomõ plæbem docere debeat: ac inter cætera ut coniugia ex alienigenis refugiant: Samſoniſq; exemplo comprobans ꝗ ꝑnicioſum ſit alienigenæ mulieris copulam aſciuiſſe. Epl'a. LXX.

Ambroſius Irenæo: occaſione eius quod in Apoſtolo ſcriptũ eſt: Lex enim iram operat': & cætera. quæſtionẽ cur lata ſit lex abſoluens. Epl'a. LXXI.

Ambroſius Irenæo: cauſam reddẽs: cur plæraque in lege præcepta ſint: quæ per euangeliũ uacuata uidentur: ut eſt circũciſio corporalis: & obſeruatio ſabbati: aliaq; plura huiuſmodi: Cur etiã lex pædagogus dicatur. Epl'a. LXXII.

Ambroſius Clemētiano: uim apoſtolicæ diſputationis in ſupiori epiſtola notatæ
aperiens: ſimulq; oſtendēs iudæū nō eſſe ſm adoptionē hæredē. Epl'a. LXXIII.
Ambroſius Horontiano: ex eo qđ ab Apoſtolo cōmemoratum eſt: Abraam cre/
didit deo: & reputatū eſt ei ad iuſticiam: & cætera. colligens ꝙ ij magis Abrææ filij q̄
ex fide hæredes ſunt: ipſam quoq; fidem plurimū cōmendans. Epl'a. LXXIIII.
Ambroſius Bellicio: exponens quid ſibi uelit illud ꝙ dn̄s Ieſus uidens a generati/
one cæcū: expuit & fecit lutum & ſuperunxit oculos cæci: & cætera. Epl'a. LXXV.
Ambroſius Studio: quæſtionē ab eo ꝓpoſitam quā in quadā epiſtola ſuperius ad
eundē ſcripta abſoluit: latius ac plenius ꝑtractans & abſoluens. Epl'a. LXXVI.
Ambroſius Conſtantio: cauſam reddens: Cur circūciſio ueteris teſtamenti aucto
ritate quaſi utilis imperet: & noui teſtamenti magiſterio quaſi inutilis repudiet: ad/
uerſantiūq; abiectiones arguta reſponſione diſſoluens. Epiſtola. LXXVII.

Epiſtolæ Libri decimi.

Ambroſius Theophilo: dolenter cōquerēs de ſtatu cauſæ diſcordiarū inter Eua/
griū & Flauianum: & quid eū in hac re agere uelit exponens. Epl'a. LXXVIII.
Ambroſius Theophilo & Anyſio: excuſans ſe de iudicio ferēdo inter Bonoſum
epiſcopum & accuſatores eius: illiſq; cauſam iſtā cōmittēs: Eoſdem præterea appro
bās merito abhorruiſſe blaſphemiā quorundā qui inuiolatā uirginē Mariam plures
peperiſſe filios mentiuntur. Epl'a. LXXIX.
Syricius papa: Mediolanenſi eccleſiæ: narrans quid actū ſit cōtra hæreticos q̄ ſub
uelamēto pij nominis ſerpentino ſermone catholicā ueritatē corrūpere: ac fideles
chriſtianos ſauciare moliti ſunt: admonenſq; ut ab illis ſe cuſtodiāt. Epl'a. LXXX.
Ambroſius: Baſſianus & cæteri: Syricio papæ: paſtoralem illius ſollicitudinē cir/
ca ouile chriſti cuſtodiendū: & lupos arcendos cōmendantes: uirginitatēq; contra
iſtorum dementiā coniugio præferentes. Immaculatā præterea chriſti genitricem
Mariam: ratione: teſtimonijs: figuris & exemplis aſtruentes in partu uirginē ꝑman
ſiſſe. Præconia deniq; uiduitatis attexenteſ: ac tandem Iouinianū & reliquos hæreti
cos eſſe damnatos inſinuantes. Epl'a. LXXXI.
Ambroſius Vercellenſi eccleſiæ: & eis qui inuocant nomē dn̄i noſtri Ieſu chriſti:
dolenter cōquerens ꝙ ipſa ſola adhuc ſacerdotē nō habeat: illoſq; admonens ut pa/
rentū exempla ſequant̄ ad poſtulandū ſacerdotē. Eorum præterea errorē qui nul/
lū dicunt eſſe abſtinētiæ meritū uel uirginitatis fructū: rationibꝰ: ſcripturis & exem/
plis cōfutans: uoluptatē quoq; condēnans: & ieiuniū: abſtinentiā: tēperantiā ac uir/
ginitatē excellēter cōmendans. Vercellēſes deinceps ad cōſtantiā & alias uirtutes
exhortans. Quoq; maxime in epi petitiōe abeſſe debeat malignitas. Ac tandē qualis
in epiſcopū eligēdus: qualeſue & ipſi eſſe debeant exponens. Epl'a. LXXXII.
Ambroſius: epiſcopis per Aemiliam cōſtitutis: eos de celebritate paſchali inſtru
ens. Epiſtola. LXXXIII.
Ambroſius: ſacræ uirgini Demetriadi: magnis præconijs ueram humilitatē exal/
tans: aduerſantēq; illi ſuꝑbiam digna uituperatione cōfundens: Ac ꝑ hoc ipſam ad
elationē cauendā & præſidio ſincæræ hūilitatis armādā ꝑſuadēs. Epl'a. LXXXIIII.

Sancti Ambroſij Mediolanenſis epi: Liber primus Epiſtolaꝝ incipit.

Sancti Ambroſij ad Iuſtū: exponētis quid ſignificet illud didrachmū: cuiꝰ dimidi/
um hebræus præcipit̄ offerre ꝓ redemptione animæ ſue: Epl'a. I.

Mbroſius Iuſto. Pulchre admones frater: ut epiſtolares
fabulas & ſermonē abſentium ad interpretationē cōfera/
mus oraculi cæleſtis: interrogans me quid ſignificet illud
didrachmū cuiꝰ dimidiū hebræuſ præcipit̄ offerre ꝓ redē *Exo. 30. ubi trāſlatio hieronymi hʒ: Dimidium ſicli.*
ptione animæ ſuæ. Quid em̄ tā conſociabile: q̄ de diuinis
rebꝰ ſermonē cōtexere? Eſt aūt dimidiū didrachmi drach
ma. Redēptio aūt animæ fides. Fides ergo drachma: quā
illa mulier in euāgelio: ut legimus: amiſſam diligēter requi/ *Luc. 15.*
rit: lucernā accendēs: & immūdans domū ſuā: & ſi inuene/
rit cōuocat amicas & uicinas: petēs congratulari eas ſecū:
ꝙ iuenerit drachmā quā ꝑdiderat. Magnū em̄ damnū animæ: ſi quis fidē amiſerit:
uel gratiā: quā fidei precio acqſiuit ſibi. Et tu ergo accēde lucernā tuā: Lucerna tua
oculus tuꝰ eſt: ille interior oculus ſcilicet mētis. Iſtā lucernā accēde: quæ accipit ole/
um ſpirituale: & lucet ī tota domo ſua. Quære drachmā: redemptionē animæ tuæ:
quā qui amiſerit: turbat̄: qui iuenerit: exultat. Eſt & redēptio aiæ miſericordia. Re/
dēptio em̄ aiæ hoīs diuitiæ eiꝰ ſunt: quibus utiq; fit miſericordia: quæ ſūptu pauꝑes
iuuat. Fides igit̄ grā: grā miſericordia: miſericordia redēptio ē aiæ: quæ drachma:
hoc eſt integro p̄cio ſūmæ plenioris expēdit̄. Sic em̄ ſcriptū ē dicēte dn̄o ad Moy/
ſen: Qđ ſi acceperis cōputationē filioꝝ iſrael in uiſitatione ipoꝝ: & dabūt ſinguli re *Exo. 30.*
demptionē animæ ſuæ dn̄o: & nō erit in his ruina in uiſitatiōe eoꝝ. Et hoc eſt qđ da
bunt: quotquot ꝑambulant uiſitationē: didrachmi dimidiā partē: qđ eſt ſm didrach
mū ſanctū. Viginti oboli didrachmū. Dimidia autē pars didrachmi illatio dn̄o. Oīs
qui intrauerit uiſitare a uiginti annis & ſupra: dabūt illationē dn̄o. Qui diues eſt: nō
adijciet: & qui pauper ē: nō minorabit̄ a dimidia parte didrachmi: cū cœperint da/
re oblationē domino: & exorare ꝓ animabꝰ ſuis. Et accipies pecuniā illationis a filijs
iſrael: & dabis illā in opus tabernaculi teſtimonij: & erit filijs iſrael legitimū memo/
riale in cōſpectu dn̄i: & orare ꝓ animabus ueſtris. Ita ergo deerat uel diues qui plus
offerret: uel pauper qui minus haberet: ſi ī pecunia dimidiū didrachmū iſtud nō in
uirtute eſſet. Vnde aduertendū ꝙ nō materialis iſta ſed intelligibilis drachma ſit:
quæ ex æquo ab omnibꝰ cōferēda exiſtimabat̄. Deniq; etiā de illa cæleſti eſca (Eſca
autē & delectatio alimēti cæleſtis ſapiētia eſt: qua ueſcebant̄ in paradiſo locati: qui
erat indeficiens animæ cibus: quē uocauit māna diuinus ſermo) ita legimꝰ diſtribu/
tionē factā ꝑ ſingulas animas: ut æqualis fieret diuiſio: Et collegerūt ſm diſpoſitio/ *Ibidē. 16.*
nē Moyſi: is qui plurimū & qui minimū: & menſurā fecerūt gomor: & nō abundauit
& ſuꝑfuit ei qui multū: & ei qui minus nō defuit. Vnuſquiſq; em̄ ꝓ numero animaꝝ
q̄ apud ſe erat in tabernaculis: collegerūt ꝑ ſingula capita gomor: id eſt: menſurā ui/
ni: ſicut habet interꝑtatio. Eſt autē mēſura ſapiētiæ: quæ ſi ſupra menſurā ſit: nocet:
quia ſcriptū eſt: Noli eſſe multū ſapiens. Et Paulus docuit ſm menſurā dari diuiſio/ *Eccs. 7.*
nem gratiarū: cū dicit: Quia unicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatē: alij ſer *1. Cor. 12.*
mo ſapientiæ: alij ſermo ſcientiæ ſm eundem ſpiritū: alteri fides in eodē ſpiritu: alij
gratia ſanitatū in uno ſpiritu: & diuidi eam gratiā ſm uoluntatē ſpiritus. Qđ diuidit
æquitatis eſt: qđ aūt ſm uoluntatē ſuā diuidit: poteſtatis. Vel q̄a id uelit unicuiq; cō
ferre: qđ ꝓfutuꝝ nouerit. Gomor ergo mēſura eſt: & menſura uini qđ lætificat cor
hoīs. Quid aūt niſi ſapiētiæ potus: iocūditas cordis eſt? Hoc eſt illud uinū qđ miſcu/
it in cratere ſapiētia: & offert bibendū: ut ſumamus nobis ſobrietatē & prudētiā: qđ
ea æqualitate trāſfundi oportet ſenſibꝰ & cogitationibꝰ noſtris: & oībus motibus: q̄
intra hanc noſtrā ſunt domū: ut ſciamus poſſe abūdare oībus: deficere nulli. Pleniꝰ
autē de ſanguine chriſti intelligit̄: cuiꝰ ad gratiā nil minuit̄: nihil adaugetur. Et ſi pa/

rũ ſumas:& ſi plurimũ haurias:eadẽ ꝑfecta eſt oībus mẽſura redemptionis. Paſcha
quoq; dñi:hoc eſt:agnũ ita patres epulari iubent̃:ut ſm numerũ aīaꝝ epulent̃ ſua-
rũ.Neq; plures:neq; pauciores:neq; alijs plus dari:alijs minus: ſed ſm aīas ſingulo-
rũ:Ne aut fortiores amplius ſumãt:aut infirmiores minꝰ.Gratia eñ æqualis ſingulis
diuidit̃:redẽptio diuidit̃:donũ diuidit̃.Neq; plures oportet eſſe:ne quis uacuꝰ ſpei
& redemptionis recedat. Plures ſunt qñ aliqui extra numeꝝ ſunt:ſcti numerati ſũt
2.Timoth.2. oẽs & capilli coꝝ. Cognouit eñ dñs qui ſunt ipſiꝰ.Neq; pauciores:ne magnitudine
gratiæ ſit ad recipiendũ infirmior.Et ideo oẽs æqualitate deuotionis & fidei defer-
re præcepit ad paſcha dñi:id eſt:ad tranſitũ.Paſcha aũt eſt: qñ anima irrationabilẽ
deponit paſſionẽ:ſumit autẽ bonã cõpaſſionẽ:ut cõpatiatur chriſto:& tranſitũ eius
in ſe ſuſcipiat:ut inhabitet in ea & deambulet:& fiat eiꝰ deus. Gratia itaq; æqualis ꝑ
oẽs:uirtus aũt diuerſa in ſingulis. Vnuſquiſq; ergo portionẽ cõpetentẽ ſuis uiri-
Matth. 20. bus ſumat:ne aut fortior indigeat:aut oneret̃ infirmior.Habes hoc in euãgelio: qa
merces æqualis oībus ſoluitur in uinea laborãtibus:ſed pauci ad brauiũ:pauci ad co
2.Timoth.4. ronã ꝑueniunt:pauci dicunt:Repoſita ẽ mihi corona iuſticiæ.Alia eſt eñ merces li-
beralitatis & gratiæ:aliud uirtutis ſtipendiũ:laboris remuneratio.Ergo didrachmũ
redẽptio eſt:imo dimidiũ didrachmi.Redimit autẽ nos a morte:redimit a ſeruitu-
Matth.17. te:ne ſubiecti ſimus mũdo:cui renũciauimus.Vnde dñs in euãgelio dicit ad Petrũ:
ut uadat ad mare:& mittat hamũ: in ore piſcis inuentũ ſtaterẽ ſumat: & det ꝓ dño
& ꝓ ſe:exigentibus didrachma. Hoc eſt igit̃ didrachma qꝺ exigebat̃ ſm legẽ:ſed
nõ debebat illud filius regis ſed alienꝰ.Quid eñ ſe chriſtus redimeret ab hoc mun
do:qui uenerat ut tolleret peccatũ mundi? Quid ſe a pctõ redimeret:qui deſcẽde-
rat ut omnibꝰ peccatũ dimitteret? Quid redimeret a ſeruitute:qui ſe exinaniuerat:
ut uniuerſis libertatẽ daret? Quid ſe redimeret a morte:q carnẽ ſuſceperat:ut mor-
te ſua omnibus reſurrectionẽ acquireret? Nõ utiq; opus habuit redẽptione redem
ptor uniuerſoꝝ:ſed ſicut circũciſionem accepit ut legẽ impleret:& ad baptiſmũ ue
nit ut impleret iuſticiã:ita etiã didrachma exigẽtibus ſolutionẽ nõ recuſauit:ſtatim
ſtaterẽ ꝓ didrachmo iuſſit pro ſe & Petro dari.Maluit eñ ſupra legem ſoluere:q̃ id
qꝺ erat legis negare.Oſtendit autẽ contra legẽ iudæos facere: qui ab uno didrach
mum exigerent:cum dimidiũ didrachmi exigendũ Moyſes præſcripſerit. Et ideo
& ꝓ ſe & ꝓ Petro tanq̃ ſingulas drachmas in ſtatere ſolui mãdauit.Bonus autẽ cen
ſus chriſti:qui ſtatere ſoluit̃:qa ſtatera iuſticia eſt:iuſticia aũt ſupra legem.Deniq; fi
Ro.10. nis legis chriſtꝰ eſt:ad iuſticiã omni credẽti.Hic ſtater in ore piſcis inuenit̃:illius pi-
ſcis quẽ capiũt piſcatores hoīm:illiꝰ piſcis qui ponderat ſermones ſuos: ut igne exa
minatos ꝓferat. Hunc ſtaterẽ neſcierũt iudæi:quẽ ꝓditori dederũt. Lex autẽ di
midiũ didrachmi ꝓ redẽptione aīæ exigit:quã drachmã deo deputat:qa totum di-
drachmũ uẽdicare nõ poterat. Vix eñ in iudæo uel portio deuotionis poterat iue
ſtigari. Qui aũt uerus eſt liber:uerꝰ hebræus:totꝰ eſt dei:totũ qꝺ habet:libertatis ẽ.
Exo.21. Nihil habet illiꝰ:qui libertatẽ recuſat dicens:Dilexi dñm meũ:& uxorẽ: & infantes:
nõ abibo liber. Qꝺ nõ ſolũ ad dñm ſed etiã ad eius refert̃ infirmitatẽ:qui ſe ſubiece
rit mundo:ꝙ diligat mundũ uel mentẽ ſuã:id eſt:nõ huius auctorẽ uolũtatis. Nec ſo
lum ad uxorẽ ſed etiã ad delectationẽ refertur:quæ domeſticã non illã æternã curã
ſuſcipit.Huic ergo ad limẽ & oſtiũ ſuũ dñs ſuus aurẽ ꝑtundit: ut meminerit ſermo-
nis ſui quo ſeruitutẽ elegit. Et ideo tu chriſtiane iſtũ ne imiteris: qa tibi ſcriptũ eſt:
Matth.19. nõ ut didrachmi dimidiũ (ſi tñ uis ꝑfectus eſſe) deo offeras:ſed ut oīa tua uendas:&
des pauperibꝰ.Nec ut portionẽ ſeruitutis mundo reſerues:ſed ut totũ te abneges:
& dñi crucẽ tollas:& ſequaris eum.Cognouimus itaq; ideo dimidiũ didrachmi le-
ge poſtulari:quia dimidiũ generi huiꝰ mundi ſeruabat̃:id eſt: cõuerſationi ſæculari:
& uſui domeſtico:& poſteritati reſeruabatur:quibꝰ neceſſe erat & ſortem ex ſorte:
id eſt:tranſmiſſionis deputari. Vnde & dñs tentantibꝰ ſe phariſæis ſubdola interro
gatione:: utrũ ſuaderet cẽſum dari cæſari:reſpondit: Quid me tentatis hypocritæ?
Ibidem.22. oñdite mihi nũmiſma cẽſus. At illi obtulerũt ei denariũ: in quo erat imago cæſaris.

LIBER I EPISTOLA I

Ait illis: Reddite quæ ſunt cæſaris:cæſari:& quæ ſunt dei:deo.Oſtendẽs illos ita eẽ
imꝑfectos:qui ſibi ꝑfecti uiderent̃: ut prius cæſari q̃ deo ſoluerẽt. Quibus eñ prior
eſſet cura mundi:ab ijs priꝰ ſoluendũ foret qꝺ erat mũdi. Vñ & ait: Reddite:id eſt:
uos reddite quæ ſunt cæſaris:apud quos figura & imago īuenit̃ cæſaris.Illi ergo he
bræi pueri Annanias Açarias Miſael:ille Daniel ſapiẽtior:q non adorauerũt imagi- Daniel.1.
nẽ regis:qui nõ receperũt eã:qui nihil de illa mẽſa regis accipiebãt:nõ tenebant̃ ad
ſolutionẽ tributi.Nihil eñ coꝝ quæ ſub rege terreno erant poſſidebant.Ergo eorũ
imitatores nõ ſoluunt tributũ:quibus portio deus eſt.Ideo dñs ait: Reddite: id eſt:
uos reddite qui ꝓtuliſtis imaginẽ cæſaris:apud quos inuenit̃: ego autẽ nihil debeo
cæſari:qa nihil huiꝰ mundi habeo. Venit eñ huius mũdi princeps:& in me inueniet Ioh.14.
nihil.Nihil debet Petrus:nihil apli mei:qa nõ ſunt de hoc mundo.Et ſi in hoc mun-
do ſunt:ego miſi eos in hũc mundũ. Sed iã nõ ſunt de hoc mundo: quia mecũ ſunt
ſupra mundũ.Ergo qꝺ diuinæ legis eſt:ſolui iubet̃:nõ qꝺ cæſaris: Et tñ & ipum ꝑfe
ctus:id eſt prædicator euãgelij iam nõ debebat:qui plus prædicabat.Non debebat
filius dei:nõ debebat & Petrus in adoptionẽ a patre aſtitus ꝑ gratiã: ſed ne ſcanda-
lizent̃ inquit: Vade ad mare & mitte hamũ: & cũ piſcẽ qui primus aſcenderit tolle: Matth.17.
& aperto ore eiꝰ inuenies ibi ſtaterẽ:illũ ſumens da ijs ꝓ me & te.O magna myſte-
ria:dat dimidiũ didrachmi qꝺ lex iubebat:& non negat qꝺ legis eſt:quaſi factus ex
muliere ſub lege: factus ſm incarnationẽ locutus ſum .Ex muliere ſm ſexũ:mulier
ſexꝰ eſt:uirgo ſpecies:ſexus generis: uirgo integritatis. In quo ergo uenit ſub lege:
in eo factus eſt ex muliere:id eſt:in corpore. Et ideo didrachma ſolui iubet ꝓ ſe &
Petro:quia uterq; ſub lege generati.Iubet ergo ſm legẽ ſolui: ut eos q ſub lege erãt
redimeret:Et tñ ſtaterẽ dari iubet:quo uectes imponerent ori ſuo:ne ex multiloqo
peccatũ admitterẽt.Et iubet dari in ore piſcis repertũ:ut agnoſcerẽt uerbum.Qui
eñ qꝺ legis eſt exigebãt:cur qꝺ legis eſt neſciebãt? Verbũ eñ dei ignorare nõ de-
bebãt:qa ſcriptũ eſt:Prope ẽ uerbũ in ore tuo:& i corde tuo. Totũ igit̃ didrachmũ Deut.30. Ro.10.
deo ſoluit qui ſæculo nihil reſeruauit.Deo eñ iuſticia ſoluit̃: quæ ẽ mẽtis ſobrietas.
Deo ſoluit̃ ſermonis cuſtodia:quæ eſt ſermonis ſobrietas.Corde eñ credit̃ ad iuſti Ibidem
ciã:ore aũt cõfeſſio fit ad ſalutẽ. Põt aũt & drachma ꝓ ueteri teſtamẽto accipi: di-
drachmũ ꝓ utriuſq; teſtamẽti precio:quia ſm legẽ unuſquiſq; ꝑ legẽ redimebatur.
Qui aũt ſm euangeliũ redimit̃:ſoluit drachmã ſm legẽ:ſanguine redimitur chriſti
ſm gratiam:geminã habens redẽptionẽ & deuotionis & ſanguinis. Nec eñ fides
ſola ad ꝑfectionẽ ſatis eſt:niſi etiã baptiſmatis adipiſcat̃ gratiã:& ſanguinẽ chriſti re
dẽptus accipiat.Bona ergo drachma quæ deo ſoluit̃.Nõ eſt drachma denarius ſed
diuerſum eſt.Deniq; in denario imago cæſaris ẽ:in drachma imago dei.Quia unius
eſt dei:ad imitationẽ ipſiꝰ:ab uno incipit:& in infinitũ diffundit̃. Et iterũ de infinito
numero in unũ q̃ſi in finẽ oīa reuertunt̃. Quia deꝰ:& principiũ: & finis oīm eſt. Vñ
nec numerũ monada:ſed elementũ numeri quibꝰ ea cura ẽ appellauerũt. Et ꝓpte-
rea diximus:qa ſcriptũ eſt:Ego ſum α.& ω. primꝰ & nouiſſimus:Et audi iſrael: Dñs Apoc.1.
deus tuꝰ dñs unus eſt. Et tu ergo ad ſimilitudinẽ dñi unus eſto atq; idẽ. Nõ hodie Deut.6.
ſobrius:cras ebrioſus:hodie pacificꝰ:craſtina die litigioſus:hodie frugi: craſtina die
incontinens.Mutat̃ eñ unuſquiſq; moꝝ uarietate:& fit alter in quo nõ agnoſcitur
qꝺ fuit:& īcipit eſſe qꝺ nõ fuit ſui degener.Graue eſt eñ mutari in peiꝰ: ſed eſto ſi-
cut imago in drachma īmutabilis eundẽ habitũ ſeruãs.Quotidie uidẽs drachmã:at
tẽde imaginẽ:hoc eſt uidẽs legẽ:attẽde in lege imaginẽ dei chriſtum.Quia ipe ima
go dei inuiſibilis & incorruptibilis:luceat tibi uelut in ſpeculo legis. Confitere eum
in lege:ut eum in euangelio recognoſcas.Si cognouiſti in mandatis:recognoſcis in
operibus. Vale:& ſi nõ infructuoſe didrachmũ iſtud commiſſum mihi arbitraris:
iterũ ſi quid habes:cõmittere ne dubitaueris.

Sancti Ambroſij ad Simplicianũ:explicãtis qd ſibi uelit ꝙ Moyſes poſt oblatũ ſa
crificiũ & immolatas dño ſalutares hoſtias:dimidiã partem ſanguinis in crateras mi
ſerit:dimidiã autem ad altare fuderit:Epiſtola:II.

Mbroſius Simpliciano. Motū te cū legeres:ſignificaſti mihi: quid ſibi ue-
lit: ꝙ Moyſes poſt oblatū ſacrificiū & imolatas dn̄o ſalutares hoſtias dimi-
Exo.24. a diā partē ſanguinis in crateras miſerit:dimidiā aūt ad altare effuderit. Sed
q̄d eſt ꝙ ipſe dubites:& a nobis reqras:cū fidei & acqrēdæ cognitiōis diuinæ grã to
tū orbē ꝑagraueris:& quotidianæ lectiōi nocturnis ac diurnis uicib⁹ oē uitæ hui⁹ tp̄s
deputaueris:acri præſertim igenio etiā itelligibilia cōplectēs? Vtpote q etiā philoſo
phiæ libros q̄ a uero ſint deuij demōſtrare ſoleas: & plæroſq; tam ianes eſſe:ut pri⁹
ſcribentū in ſuis ſcriptis ſermo q̄ uita eorū defecerit. Tamen quia collatio ſermonis
ut pecuniæ:magno eſt uſui:atq; ea maximus in cōmune emolumētū negociatōis ꝓ
fect⁹ parat̄:ꝙ mirabilis ſit iſta ſanguinis diuiſio:reticere nō queo. Pars em̄ ei⁹ mora-
lē ſapiētiæ diſciplinā uidet̄ ſignificare:pars myſticā. Illa quæ i crateras mittit̄:mora-
lis ē:hæc quæ ad altare effundit̄:myſtica:eo ꝙ diuino munere & aſpiratiōe q̄dā hu-
manis infundat̄ mētibus:ut cōuenietia & fidei plena de deo ſentiāt. Deniq; qui lo-
cuti ſunt de ei⁹ maieſtate & de cæleſtib⁹:uel apl̄i:uel ſancti ꝓphetæ: nō niſi ex reue
2.Cor.12 latione demōſtrata ſibi loqui auſi ſunt. Vn̄ Paulus & raptū ſe in paradiſum:& audiſ
Act.7. ſe ſe uerba quæ nō licet hōi loqui:in ep̄la ſua teſtificat⁹ eſt. Stephan⁹ quoq; uidit cæ
Eſa.6. los aptos: & Ieſum ad dexterā dei ſtantē: Et Eſaias ꝓpheta uidit ſedentē. Nam de
Deut.34. Moyſe quid loquar:de quo dicit ſcriptura: ꝙ non ſurrexit amplius ꝓpheta in iſrael
ſicut Moyſes:qui uidit dominū facie ad faciē in oibus ſignis & ꝓdigijs: quæ fecit in
terra ægypti. Myſtica ergo deo libant̄:q ſplēdore diuinæ ſapiētiæ:cui⁹ pater & ge-
nitor eſt:inflāmat animæ uigorē:ac mentē illuminat. Sapiētia aūt dei chriſtus:in cu-
ius pectore recūbebat Iohānes:ut de principali illo ſecretoq; ſapiētiæ hauſiſſe diui-
na ꝓderet̄ myſteria. Deniq; ipe cōſcius muneris hoc ſcripſit:qui ſibi qd̄ accepat uē-
dicare:& ſuo aſſignare ingenio reformidabat. Sed & ipe dn̄s dicebat apl̄is os ſuum
Ioh.20. aperiēs:Accipite ſpiritūſanctū:quo declarauit ſe eſſe:qui Moyſi dixerat:Ego aperi-
Exo.4. am os tuū:& iſtruā te qd debeas loqui. Ergo hæc ſapiētia diuina inenarrabilis :ipmi-
xta atq; incorrupta ſanctoꝝ animis ſui infundit gratiā:& cognitionē reuelat: ut ſpe-
culenē ei⁹ gloriā. Illa aūt moralis ſapiētiæ diſciplina eſt:quæ mittit̄ in crateras: & ex
illis ꝑcipitur atq; haurit̄. Crateres igit̄ ſenſuū receptacula. Crateres oculi ſunt duo:
aures ſunt:nares ſunt:os quoque & aliæ partes cōuenietes muneri. Oculi em̄ uiſum
recipiūt & miniſtrāt:auditū aures:odorē nares:ora guſtatū:& cætera. In iſtos crate-
res uerbū illud in quo eſt principat⁹ ſacerdotij uel ꝓphæ:effundit ſanguinis ſui par-
tes:ut uiuificet atq; animet irrōnabiles portiōes:& faciat rationabiles. Deniq; ubi
legis diuinæ præcepta numerauit atq; annūciauit ppl̄o:theoriā poſtea iutelligibilis
illius arcæ teſtimonij uel cādelabri uel thymiamatis locutur⁹ imolauit hoſtias & li-
bauit:ſanguinis partē infundēs altarib⁹ ſacris. partē autē infudit crateribus. Fit ergo
diuiſio myſticæ illius:hoc eſt:diuinæ moraliſq; ſapiētiæ. λογοσ enim diuiſor eſt ani
marū atq; uirtutū. λογοσ autē uerbū dei ualidū & acutum qd̄ ꝑtranſit & penetrat
uſq; ad diuiſionē animæ:uirtutes quoq; diſtinguit & diuidit:cuius miniſter Moyſes
diuiſione ſanguinis uirtutū genera diſtinxit. Et qa nihil præ cæteris in lege:niſi chri-
ſti aduētus annūciat̄:atq; eius præfigurat̄ paſſio:uide ne iſta ſit hoſtia ſalutaris: quā
uerbū deus in ſemetipo obtulit:atq; i ſuo imolauit corpore: Qd̄ primo moralē i euā
gelio ſed etiā in lege docuit diſciplinā:& in ſua patientia atq; in ipſo actu & ope mon
ſtrauit:tanq̄ in crateras ita in mores nr̄os ſenſuſq; trāſfundēs:uelut ſubſtantiā quan-
dā & uitalia ipſa ſapiētiæ:quib⁹ mētes hoim uiuificauit ad uirtutis ſeminariū & inſti-
tuta pietatis:deinde accedēs ad altare effudit hoſtiæ ſuæ ſanguinē. Itaq; ſiue ita hæc
accipias:pius ut arbitror ſenſus eſt:ſiue ſm̄ Salomonē uelis: concurrit æque. Vt qa
ſanguinē miſit in crateras Moyſes ꝓpheta:cognoſcas ipſum eſſe ſanguinē: de quo
Prouer.9. ſcriptū eſt:qa ſapiētia miſcuit in cratere uinum ſuū dicens:ut relinquerēt inſipientiā
& quærerēt ſapientiā. Haurit̄ ergo de cratere ſapiētia:haurit̄ diſciplina:hauritur
intellect⁹: hauritur correctio:haurit̄ uitæ emēdatio:hauritur morū & conſiliorū tē-
peratio:pietatis gratia:uirtutis incrementū:fons ubertatis. Qd̄ uero ad altare ef-

fundit ſanguinē:itelligere licet ablutionē mūdi:remiſſionē omniū pctōꝝ. Etem̄ ſan
guinē illū ad altare quaſi hoſtiā effūdit ad multoꝝ exhauriēda pctā. Agn⁹ em̄ hoſtia
eſt:ſed agn⁹ nō irrōnabilis naturæ ſed diuinæ potētiæ: de quo dictū eſt: Ecce agnus Ioh.1.
dei:ecce q tollit pctm̄ mūdi. Nō ſolū em̄ mūdauit ſanguie delicta uniuerſoꝝ:ſed etiā
diuina ptāte donauit. An nō tibi uidet̄ effudiſſe ſanguinē ſuū:de cui⁹ latere ſupra ip
ſū paſſiōis altare aqua cucurrit & ſāguis? Vale & nos parētis affectu dilige:ut facis.

Sancti Ambroſij ad Simplicianū:cauſam reddens Cur moyſes ꝓpheta maxim⁹:
inueniat̄ magis Aaron fratris conſiliū q̄ ſuū ꝓbaſſe: Cur etiam tā difficile tanq; rarū
ſit pœnitentiam peccati gerere in hac uita homini: Epiſtola. III.

Mbroſius Simpliciano. Quātus ſit unuſqſq; in ſuo munere: exēplo debet
a eſſe lectio:quæ iure te mouit:qd̄ Moyſes ille quo nemo præſenti⁹ deū uidit: Deut.34.
neq; ſurrexit ampli⁹ in iſrael ꝓpheta q deū facie ad faciē ſicut Moyſes uide-
ret:ille qui q̄draginta dieb⁹ cū deo iugiter & noctib⁹ fuit:cū legē acciperet in mōte: Exo.34.
ille inquā cui de⁹ dabat quos loqueret̄ ſermones: inuenit̄ magis Aaron fratris cōſi-
liū q̄ ſuū ꝓbaſſe. Fuit ergo quiſq̄ hoim Moyſe prudētior & inſtructior? Atq; ipſū Aa
ron poſtea cū Maria circa æthiopiſſæ pſonā legim⁹ erraſſe:ſed hoc ipſū diligēter di-
ſcute:ubi Moyſes ſciētia præpōderet: ubi Aaron cōſilio. Moyſes magn⁹ ꝓpheta q
de chriſto dixit:Sicut meipſum audietis:& de quo ipſe dn̄s ait: Si Moyſen & ꝓphe Luc.16.
tas nō audiūt:nec ſi quis ex mortuis ad illos abierit credent. Ergo in cauſa ꝓphetiæ
præfert̄ Moyſes ſicut ꝓpheta: Vbi aūt cauſa & munus & officiū ſacerdotij eſt: præ-
fertur Aaron ſicut ſacerdos. Tractemus ergo ipſum locū. Immolatus erat hyrcus Leuit.10.
ꝓ peccato:& oblatus in holocauſtū. Quæſiuit eū poſtea Moyſes: & cōbuſtus erat.
Et iratus eſt Moyſes ad filios Aaron Eleaçar & Ithamar:qui ſupfuerāt: dicēs: Qua-
re nō māducaſtis qd̄ oblatū eſt ꝓ peccato in loco ſancto? Qm̄quidē ſanctaſanctorū
ſunt hæc uobis manducare:ut auferatis peccatū ſynagogæ:& int⁹ manducandū eſ-
ſe:ſicut mihi præceptū eſt:ait. Cū ergo iratū eum uidiſſet Aaron:placide reſpondit
dit ei:Si hodie obtulerint ꝓ peccato ſuo holocauſta ſua cōtra dn̄m:& acciderint mi
hi talia. manducabo qd̄ ꝓ peccato hodie obtulerūt?nūquid placebit dn̄o? Et audi-
uit Moyſes & placuit illi. Quid iſta ſignificēt cōſideremus. Nihil peccare: ſoli⁹ eſt
dei:emēdare ſapiētis eſt:& corrigere erratū:& pœnitentiā gerere peccati. Id tn̄ eſt
difficile in hac uita hominū. Quid em̄ tam rarū q̄ ut inuenias uirū: qui ſeipſum coar-
guat:& factū cōdemnet ſuū? Rara itaq; cōfeſſio de peccato:rara pœnitentia: rara in
hominib⁹ uerbi eius aſſertio. Repugnat em̄ natura:repugnat uerecūdia. Natura:qa
oēs ſub peccato:& qui carnē gerit culpæ obnoxi⁹ eſt. Ergo repugnat natura carnis
& illecebra ſæculi innocētiæ integritatiq;. Repugnat etiā uerecūdia: quia erubeſcit
unuſquiſq; ꝓpriā culpā fateri:dū præſentia magis q̄ futura cogitat. Stupebat autem
Moyſes peccati uacuā reperire aiam:ut exuuias erroris deponeret: & nuda culpæ
ſine ullo ſui pudore diſcederet. Sed nō inuenit:qa cito impet⁹ irrationabilis præue-
nit:& flāma quædā celerrimi mot⁹ aiam depaſcit̄:atq; exurit ei⁹ innocētiā. Præpon
derāt em̄ futuris præſentia: & uiolēta moderatis:& plura paucioribus⁹: & iocunda ſe-
rijs:& aſperis mollia:& triſtibus læta:& illecebroſa rigidiorib⁹:& præpropera tardi-
oribus. Velox em̄ eſt iniqtas:quæ ad nocendū occaſiōes ſuggerit:qa ueloces pedes
ei⁹ ad effundendū ſanguinē. Lenta aūt uirtus ois & diuturna cūctatrix an̄ iudicat: &
adoriēda incipit. Ita mēs boni:ſpeculatrix cōſilioꝝ ſuoꝝ eſt:priuſq̄ examinat qd de-
coꝝ atq; honeſtū:iniqtas uero ope cogitationē anteuertit. Pigra igit̄ & uerecūda
eſt pœnitētia:qa præmit̄ & reuocat̄ præſentiū pudore. Sol̄ em̄ itēdit futuris:quoꝝ
ſpes ſera:tardior fruct⁹:& ideo petitio ipſa tardior. Inter hæc ſpei & uirtutis molimi-
na præcurrit ipudētia:& ſpecie præſentiū pœnitētia excludit̄:& tāq̄ exurit̄ affectus
eius:& hmōi abolet̄ in uitijs. Quærit eā lex: & nō inuenit. Ambuſta eſt em̄ feruore
& fumo iniqtatis: & indignatio quædā legis mouet̄. Dicit Moyſes: deuorādā fuiſſe
pœnitētiā in ſanctiſſctōꝝ:ſacerdotes q̄ſi ſegniores increpat. Reſpōdit Aarō:ꝓuidū
debere eſſe iudiciū ſacerdotale:nec facile male ſanæ cōſciæ cōmittēdū id muneris:

ne fiat error deterior priore. Vaſe em̃ fœtido uel oleũ uel uinũ facile corrũpiť ac de
teriorať. Quõ aũt poterat: ubi ignis alienus erat: peccatũ exuri: & hoc ſub cõſpectu
dñi cui & occulta ſunt cognita? Nũquid põt placere dño ſi quis cũ adhuc uerſeť in
iniquitatibus: & iniuſticiã corde incluſam teneat: dicat ſe agere pœnitentiã? Simile
eſt ac ſi qs æger ſe ſanũ ſimulet: magis ægrotabit. Quia nihil ei ꝓdeſſe põt ſimulatio ſa
nitatis: cũ uerbo adumbreť: nõ ullo fulciať ſubſidio uirtutis. Ignis itaqꝫ alienus eſt li
bido. Ignis alienus eſt omne iniuſtæ incendiũ cupiditatis. Ignis eſt alienus omnis ar
dor auariciæ. Hoc igni nemo mundať ſed exuriť. Nam ubi iſte ignis alien⁹ eſt: ſi qs
Leuit.10. in cõſpectu ſe offerat dñi: ignis eũ cæleſtis abſumit: ſicut Abiud & Nadab quos exuſ
ſit ignis cæleſtis: pariter cũ ijs quæ ꝓ peccato ſacris fuerãt oblata altaribus. Qui er
go uult mũdare peccatũ ſuum: ignẽ a ſe remoueat alienum: Illi ſoli igiť ſe offerat qui
Matth.3. culpam non hominẽ exurit. Qui ſit iſte ignis: audi dicentẽ: Quia Ieſus baptiȥat in
ſpirituſancto & igni. Hic eſt ignis qui ſiccauit hœmorroiſſe per duodecim annos ſan
Luc.19. guinẽ ꝓfluentẽ. Hic eſt qui peccatũ Zachæi abſtulit dicẽtis: Q̃ dimidiũ bonoꝝ ſuo
rum daret pauperib⁹: & ſi cui quicq̃ abſtulit: redderet quadruplũ. Hic eſt ignis q ab
Luc.23. ſterſit culpam latronis. Ignis em̃ cõſumens eſt qui dixit ei: Hodie mecũ eris in para
diſo. Illos itaqꝫ ſanauit: in quib⁹ ſimplicẽ & purã repperit cõfeſſionẽ: nihil malignũ: ni
Matth.27. hil fraudulentũ. Deniqꝫ Iudas ad remediũ ꝑuenire nõ potuit: cũ diceret: Peccaui
q̄ tradiderim ſanguinẽ iuſtũ. Qui alienũ ignem uoluebat in pectore ſuo: qui eũ inflã
mauit ad laqueũ. Indignus em̃ remedio fuit: qa nõ intimo mentis cõuerſus ingemu
it: & ſedulo geſſit pœnitentiã. Tantæ em̃ pietatis eſt dñs Ieſus: ut & ipſi donaret ue
niam: ſi chriſti expectaſſet miſericordiã. Hanc ergo culpam ſacerdotes nõ auferũt:
neqꝫ peccatũ ei⁹ qui in dolo ſe offert: & adhuc in ſtudio delinquẽdi ẽ. Nõ em̃ poſſũt
epulari in eo qđ plenũ fraudis & ſerpẽtis interius cicatricis eſt. Cibus em̃ ſacerdotis
Iob.4. eſt in peccatoꝝ remiſſiõe. Vnde ait princeps ſacerdotũ: Me⁹ cibus eſt ut faciã uolũ
tatẽ patris mei qui in cælo eſt. Quæ eſt uolũtas dei: niſi ea: cũ cõuerſus ingemueris:
tũc ſalu⁹ eris. In illo ergo ſubdolo cib⁹ nullus eſt. Deniqꝫ nec ipſe epulãdi ſuauitatẽ
cape põt: in quo nõ ſincæra & pura cõſciẽtia ẽ. Amaritudo em̃ fraudis epulãdi ſuaui
tatẽ obducit: nec ꝑmittit mala cõſciẽtia: ut reficiat & paſcat obnoxiũ animũ pœnitẽ
tia. Ideo ergo talis affect⁹: talis petitio: talis pœnitẽtia nõ eſt uſui aut uoluptati ſacer
dotibus. Meritoqꝫ hirc⁹ ille q ꝓ peccato oblatus eſt in holocauſtũ: qa nõ fuit ſincæra
hoſtia: exuſt⁹ eſt: qa in ei⁹ ſacrificio ignis alien⁹ reptus eſt. Nõ eſt itaqꝫ cõplacitum &
acceptũ ſacrificiũ deo. Nõ eſt em̃ acceptũ niſi qđ fuerit ĩ diuitijs ſincæritatis & ueri
Leuit.10. tatis ꝓbatũ. Ideo & alibi legis duos hyrcos: unũ in quo ſors dñi: alterũ tranſmiſſiõis:
Illũ in quo ſors dñi: offerri atqꝫ imolari ꝓ peccato: illũ uero in quo ſors trãſmiſſionis:
Matth.24. dimitti in deſertũ: ut accipiat ꝑplĩ iniqtates: uel alicui⁹ peccatoris. Sicut em̃ duo ſunt
in agro: & unus coꝝ aſſumiť: ali⁹ derelinquiť: ita ſunt duo hyrci: un⁹ qui ad ſacrificiũ
eſt utilis: alius q in deſertũ dimittiť. Hic nulli uſui neqꝫ edẽduſ neqꝫ epulãduſ a ſacer
dotũ filijs. Sicut em̃ ex ijs quæ alimentoꝝ ſunt: qđ bonũ eſt ediť: qđ inutile aut ma
lũ: ꝓijciť: Ita & bona opa epulatoria dicimus: quæ ſunt eſui. Nõ placebit ergo dño: ſi
mãducet ſacerdos ſacrificiũ in quo fraus ſit oblatõis: nõ ſedulæ cõfeſſiõis ſincæritas.
Et ideo hircus iſte in deſertũ dimittẽdus eſt: ubi errauerũt pr̃es noſtri: errauerũt in
eo & nõ potuerũt ad reſurrectionis terrã ꝑuenire: ſed interijt a terra memoria coꝝ.
Deniqꝫ quæ ſint epulatoria opa audi. Et erũt ſabbata terræ nobis eſcæ. Epulatoria
em̃ & refectoria reqes in deo: quæ facit animi tranquillitatẽ. Vnde & nos etiã in ſer
mone requieſcamus. Vale: & nos ut diligis dilige: qa nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæũ: declarãtis quõ intelligendũ ſit qđ in Exodo legiť: Ab
ominãda apud ægyptios imolem⁹ deo? Qualib⁹ præterea ductorib⁹ & qua uia ad ec
cleſiã chriſti ꝑueniať: Qui illã ingrediať: & qd eis in ipſa ſit agendũ: Epl̃a. IIII.

Exo.8. A Mbroſius Irenæo. Moueri te ſignificaſti mihi eo q̄ legeris: Abominanda
apud ægyptios imolem⁹ deo? Sed habuiſti quo iſtud ſolueres: quia in Gene
Gen.46. ſi ſcriptũ eſt: q̄ ægyptij paſtorẽ pecorum abominabanť. Non utiqꝫ ꝓpter

hominẽ ſed ꝓpter pecora. Illi em̃ aratro terrã inuertebant. Abraam autẽ & Iacob &
poſtea Moyſes: Dauid: paſtores fuerũt: regalẽ quandã in hoc munere diſciplinã in
duẽtes. Oderãt ergo ægyptij imolata ſacrificia: id eſt: ꝑfecta ſtudia uirtutũ & plena
diſciplinæ. Qđ ergo uitioſi oderũt: hoc apud bonos ſincærũ ac piũ eſt. Opus uirtu
tis deteſtať luxurioſus helluo: refugit ægyptius: ita corpus qđ illecebras diligit: aď
uerſať animæ uirtutes: abominať imperiũ: refugit uirtutũ diſciplinas: & oĩa opera
quæ hmõi ſunt. Quæ ergo ægyptius refugit: ægyptius ille & nõ homo: hæc tu am
plectere: qui habes hũanitatis ſciẽtiã. Illa aũt declina: quæ illi ſequunť atqꝫ eligũt: qm̃
ſibi duo iſta cõgruere nõ poſſunt: prudentia & inſipiẽtia. Itaqꝫ ſicut ijs quæ in quodã
cenſu imprudẽtiæ atqꝫ intẽperantiæ ſunt abdicat ſe prudentia: abdicat cõtinentia:
ita coꝝ exors omnis inſipiẽs eſt atqꝫ incõtinens: quæ in bonis atqꝫ in hæreditate ſapi
entis uiri ſunt & cõtinentis. Deniqꝫ ſanctæ illæ tali cõiugio Lia & Rachel: una labo
rioſa: altera aſpiratio fortis: refugientes nõ generis neceſſitudinẽ ſed morum diſcre
pantiã: cũ uiri exerciti Iacob ſermone edoctæ eſſent q̄ uellet diſcedere: ut Laban &
filiorũ eius inuidiã declinaret atqꝫ ignauiã: reſpõderũt: Nũquid eſt nobis portio aut Gen.31.
hæreditas in domo patris noſtri: & nõ ſicut alienæ exiſtimamur ei? Vẽdidit em̃ nos
& deuorauit preciũ noſtrũ. Ecce primũ qa ignau⁹ & inuidus laborioſam & diſcipli
næ tenacẽ alienat a ſe ac defugit: ſeſeqꝫ cupit ſeparare. Qm̃ eas oneri eſſe cernit ſibi
& putat ſe lucꝝ feciſſe qđ alienauit eas: & hoc eſſe ſuũ preciũ iudicat: eũqꝫ fructũ uo
luptatis ſuæ. Nunc audiamus: quomõ quæ habet uirtus: nõ habeat ignauia. Aiunt
em̃ omnes diuitiæ & gloria: quã tulit de⁹ patri noſtro: nobis erit & filijs noſtris. Me
rito deo arbitro dicunt eſſe ſublata: qa ipſe eſt auctor bonorũ: cui⁹ gratia ignaui exu
unť: qa decorẽ hæreditatis diuinæ capere improbi atqꝫ infirmi nõ quæunt: ſuccedit
aũt intẽtus: & ſpiritũ in ſe fortis habens. Quis aũt fortis niſi ſolus de⁹: qui oĩa coercet
& regit? His ergo debeť hæreditas dei. Vnde & Eſaias dicit: Eſt hæreditas credẽti
bus in dño. Et pulchre ait: Eſt hæreditas: ipſa em̃ ſola hæreditas eſt: alia nõ eſt. Neqꝫ
em̃ cæc⁹ theſaur⁹ hæreditas eſt: neqꝫ caduca oĩa hæreditatis habẽt cõmodum. Sola
eſt illa hæreditas: in quib⁹ eſt portio de⁹. Vnde ſanct⁹ domini dicit: Portio mea dñs.
Et alibi: Hæres factus ſum teſtimonioꝝ tuorũ. Videas quæ poſſideat iuſtus: manda
ta dei: oracula ei⁹: præcepta ei⁹. In his diues eſt: his paſciť: in his delectať quaſi in om
nibus diuitijs. Hæc ergo poſſidẽtes Lia & Rachel: patrias opes nõ requirebãt: in q
bus erat pecunia adultera: irrationabilis ſpẽs: & ſpũalis expers uigoris: Deniqꝫ q̃ſi
diuites & liberæ nõ eũ diuitẽ ſed egentẽ arbitrabanť. Omnis em̃ bonaꝝ & liberaliũ
conſors diſciplinaꝝ neminẽ inſipientiũ diuitẽ putat: ſed inopẽ atqꝫ egenũ: abiectum
quoqꝫ: & ſi regalibus diuitijs affluat: & ſuꝑbus auro ſuã iactet potentiã. Fugienda igi
tur eſt taliũ ſocietas: & ſi aliqua generis copuleť neceſſitudine. Noxiæ em̃ ſũt cõuer
ſationes cũ inſipiẽtibus: & inficiunt ſobriã mentẽ ac decolorant. Quia ſicut adhæ
rens ſancto ſanct⁹ eris: ita cũ ꝑuerſo ꝑuerſus eris. Frequẽter em̃ accidit ut quis cõtra
ꝓpoſitũ ſuũ intẽperantẽ audiens cũ uelit ipſe cõtinentiæ diſciplinã tenere: fuco inſi
pientiæ coloreť: meritoqꝫ cõtrariæ ſibi ſunt: & repugnantes diſciplina atqꝫ inſolẽtia.
Vnde cũ uir exercitatus eaꝝ ſententiã quæreret: uocẽ emittunt ꝓbatæ iam diutur
no exercitio uirtutis. Nũquid eſt nobis portio aut hæreditas in domo patriſ noſtri?
Id eſt: conſulis nos utrũ uelimus ab eo recedere? Quaſi uero non cognoueris q̄ nul
lam habeamus cupiditatẽ eius ſocietatis: neqꝫ nos dulcis pluribus ſæcularium diui
tiarum cupiditas teneat: aut læticia luxuriæ. Hæc ſunt quæ nos miſeria aliena nobis
duximuſ. Hæc ſunt quæ plena inopiæ atqꝫ egeſtatis arbitramur. Adijciunt etiam
cauſam ſucceſſionis: quia ueram gloriã & boni theſauri copias amiſit Laban: in qui
bus maximus uigor datus eſt mentis: & bona moneta imaginis dei & ſimilitudinis:
quia ſpiritualem monetã amiſit: quia ſplendida magis ſæculi elegit q̃ uera & utilia ui
te ſuæ: quorum decor expertem diuinorũ bonorum præterit. Quoniã ille quæ pu
tat pulchra: in ijs ſe fallit ipſum & decipit. Vnde audi eius uerba & iudicia. Secutus
ſanctum Iacob & filias ſuas: ne forte apud eas ſuorum uitiorũ repериret aliqd: & re

uocandi ad ſe haberet auctoritatem: coarguēs iuſtum: cum ratione eſſet redargu-
tus: & nihil reſpondere ac referre poſſet: quo cū deberet tenere: Si annūciaſſes in-
quit mihi: emiſiſſem te. In quo ꝓdidit quid iuſtus fugerit: ne eū ꝓſequeret̄: ne dedu-
ceret: ne tali comitatu ſtipatus ꝓcederet. Primū ꝙ multoꝝ dn̄oꝝ mancipio ſe ſubij-
cere nō debuit: ut ab eo tanq̄ ſeruuluſ dimitteret̄. Deinde quia uir exercitio intent⁹
& quærēs uerā uiā ad uirtutē ꝓſequi: nō hominē deductorē ſed oracula quæſiuit cæ-
leſtia: Quæ me inquit hinc præceperūt abire: & nunc comitant̄ uiantē: Sed quomō
me dimiſiſſes? An cū lætitia tua: quæ plena eſt mœſtitudinis: cum tympanis ſcilicet
atq; organis imoderata modulātibus: & ſonis tibiaꝝ ſuauibus inſuauia reſultātibus:
ſonis diſſonis: crepitibus diſcrepātibus uicib⁹ multis: cymbalis animā feriētibus. His
me delectari poſſe credidiſti? his reuocari? Hæc ſunt quæ ego fugi: nec uereor uer-
borum tuorū inuidiā. Fugi: ne me talia ſequerent̄: ne quid de tuis accipiens abirem.
Nō em̄ talibus deductorib⁹ ad eccleſiam chriſti ꝑuenit̄: ad quā tendebat Iacob: ut
eo deduceret populoꝝ copias: inueheret nationū diuitias: poſteritatē infunderet:
fugiens umbrā inaniū rerū: præferēs inſenſibilibus ſimulacris uirtutū ſpirantē deco-
rē: plauſibilibus præponēs ſeria. Vides em̄ queadmodū cōuiuia gentiles adornent:
feſta annūcient: ſed ea pijs mentib⁹ infeſtiora ſunt: qa ijs plæriq; decipiunt̄: dulcibus
capiunt̄ epulis: capiunt̄ ſaltantiū choris: dū ieiunia noſtra fugiunt: dū ea ſibi aſpera
putant: dū corpori noxia & moleſta arbitrant̄. An opinat⁹ es qa aurū tuū deſidera-
rem? Sed nō habes aurū igit̄ examinatū quo iuſti ꝓbant̄. An quia argentū cuperē?
Sed nō habes argentū: qui nō habes ſplendorē alloquij cæleſtis. Sed fortaſſe ſpera-
ui qd' adijceres mihi ad obſequiū ſeruulos tuos. Ego nolo: liberos quæro: fugio ſer-
uos peccati. Sed forte comites itineris & duces uiarū neceſſarij fuerūt. Vtinā ſequi
poſſent: ego illis monſtrarē dn̄i uias. Sed qui deū neſcitis: uias eiuſ quomō nouiſtis?
Vias ei⁹ ingrediunt̄ electi a dn̄o. Nō quicūq; eas intrāt: ſed tn̄ nemo excludit̄. Se-
quat̄ qui paratus eſt: ingrediat̄ uiā quæ ducit ad meſopotamiā: ut qui eā petit: ꝑ aq̄s
tranſeat: aquas tigris atq; euphratæ: fortitudinis atq; iuſticiæ: ꝑ lachrymas pœniten-
tiæ: baptiſmū gratiæ. In ea eſt uirt⁹ exercit⁹ dei. Omnes em̄ qui ſibi in eccleſia: deo mi-
litāt. In ea eſt grex ille inſignis diuerſarū uirtutū: quē iacob ſibi elegit. Oīs em̄ ſine ſig-
no anima: indocta & inerudita eſt: diſciplinaꝝ neſcia: quæ autē inſignita: eadē diues
operū: & gratiarū opima. Ad eā qui uenit: iratū fratrē recōciliet pri⁹: Ad eā qui ue-
uit: ſichimā ꝑcioſam illā & actuoſam inhabitet uirtutū officinā: ubi læſæ caſtitatis gra-
uis ultio: Ad eā qui uenit luctet̄ cū deo: ut ad imitationē eius ſe exerceat: ad humili-
tatē chriſti & paſſiones eius congrediat̄. Tollat crucē ſuam & ſequat̄ chriſtum. De-
niq; bonus cōgreſſor nō æmulatur: nō inflat̄: imo etiā benedicit cōgredientē ſibi ta-
li munere. Sequamur ergo ſanctū Iacob & uias eius: ut ꝑueniamus ad eas paſſio-
nes: ad eas cōgreſſiones: ꝑueniamus ad murū: ꝑueniamus ad patientiā matrē fideli-
um: & ad patrē Iſaac: id eſt: iocūditatis capacē: lætitiæ redundantē. Vbi iam patien-
tia: ibi lætitia: qa poſt tribulationes patientia: patiētia autē ꝓbationē operat̄: in qua
eſt ſpes: de qua nō cōfundimur: quoniā qui nō fuerit cōfuſus crucē chriſti: nec chri-
ſtus confundetur in eo. Vale fili & nō erubeſcas patrē interrogare: qui nō erube-
ſcis in paſſionibus chriſti gloriari.

Sancti Ambroſij ad Fœlicē Comēſem eꝑm: ſe & lectione ſermonis illi⁹: & ſpe futu-
ri aduētus refocillatū aſſerētis: ſimulq; ut uenire nō negligat adhortātis: Epl'a. V.

Mbroſius Fœlici comēſi epiſcopo. Et ſi habitu corporis min⁹ ualebā: tamē
a ubi ſermonē unanimis mihi pectoris tui legi: nō mediocrē ſumpſi ad cōuale-
ſcēdū gratiā quaſi quodā tui alloquij pulegio refotus: ſimul qa celebrē utriq;
noſtrum annūciaſti diē affore: quo ſuſcepiſti ſummi gubernacula ſacerdotij: de quo
ante momentū cū fratre noſtro Baſſiano loquebar. Ortus em̄ ſermo de baſilicæ quā
cōdidit apoſtolorū nomine: dedicatione: dedit huic ſermoni uiam: ſiquidē ſignifica-
bat qd' ſedulo tuæ quæreret ſanctitatis præſentiā. Tum ego noſtris fabulis intexui
diem natalis tui: qui foret in exordio ipo kalendarum nouēbriū: cūq; (ſi nō falleret)

appropinquaſſe: & craſtina celebrandū die: unde poſthac nō excuſaturū. Promi-
ſi ergo de te: qm̄ & tibi id de me licet. Promiſi illi: exegi mihi. Præſumptū em̄ habeo
ꝙ affutur⁹ ſis: qa debes adeſſe. Nō ergo te magis meū ꝓmiſſū tenebit q̄ tuū inſtitutū
q id in animū induceris: ut qd' oportet facias. Aduertis itaq; qa nō tā ꝓmiſſi audax: q̄
tui cōſcius fratri ſpopondi. Veni igitur ne duos ſacerdotes redarguas: te qui non
affueris: & me qui tā facile ꝓmiſerim. Natalē aūt tuū ꝓſequemur noſtris oratiōib⁹:
& tu noſtri in tuis uotis nō obliuiſcaris. Te noſter ſpūs comitabit̄: tu quoq; cū ingre-
dieris ſecūdū tabernaculū qd' dicit̄ ſancta ſanctoꝝ: facito noſtro more: ut nos quoq;
tecū inducas cū ſpū. Adolens aureū illud thymiamaterion: nos ne intermiſeris. Ipm
eſt em̄ qd' in ſecūdo tabernaculo eſt: de quo plena ſapiētiæ: oratio tua ſicut incēſum
dirigit̄ ad cæleſtia. Ibi arca teſtamēti undiq; auro tecta: id eſt: doctrina chriſti: doctri-
na ſapiētiæ dei. Ibi doliū aureū habēs māna: receptaculū ſcilicet ſpūalis alimoniæ: &
diuinæ ꝓmptuariū cognitiōis. Ibi uirga Aaron inſigne ſacerdotalis grãæ aruerat an̄:
ſed in chriſto refloruit. Ibi cherubin ſuꝑ tabulas teſtamēti: lectionis cognitio ſacræ.
Ibi ꝓpitiatoriū: ſupra qd' in excelſis de⁹ uerbū ē: imago iuiſibilis dei: qd' tibi dicit: Lo-
quar tecū deſuꝑ ꝓpitiatoriū: de medio duoꝝ Cherubin. Sic em̄ loquit̄ nobiſcū: ut
nos ei⁹ ſermonē intelligamus: uel quia nō mundana ſed intelligibilia loquit̄: ſicut ait:
Aperiā in parabolis os meū. Vbi em̄ chriſt⁹: ibi oīa: ibi doctrina eius: ibi peccatoꝝ re- Pſ. 77.
miſſio: ibi gratia: ibi ſeparatio mortuoꝝ ac uiuētiū. Et Aaron qdē ſemel ſtetit ī me-
dio coꝝ obijciens ſe: ne mors trāſiret ad uiuentiū agmina a funerib⁹ mortuoꝝ: Hic
aūt quaſi uerbū ſꝑ ſtat ī ſingulis: quē nos nō uidem⁹ intra nos: ſeparās rōnabiles uir-
tutes a cadauerib⁹ paſſionū lœtalium & peſtilentiū cogitationū. Hic ſtat quaſi qui in
hunc mundū uenerit: ut aculeū mortis hebetaret: deuoratoriū eius obſtrueret: ui-
uentib⁹ æternitatē gratiæ daret: defunctis reſurrectionē cōcederet. Huic tu militas
bonam militiā: huius depoſitū cuſtodis: hui⁹ pecuniā fœneras: ſm̄ qd' ſcriptum eſt:
Fœnerabis gētibus. Bonū fœnus ſpiritualis gratiæ: qd' ueniens dn̄s cū uſuris exiget: Deut. 15.
& cū te bene diſpenſaſſe inuenerit: dabit tibi plura ꝓ paucioribꝰ: eritq; mihi fructus
dulciſſimus: qd' meū in te iudiciū cōprobabit̄. Ordinatio non reꝑhendit̄ quā accepi-
ſti ꝑ impoſitionē manuū mearū & bn̄dictionē in noīe dn̄i Ieſu. Fac ergo bonū opus:
ut in illo die mercedē inuenias: & ego in te: & tu in me requieſcamus. Multa meſſis
chriſti: ſed pauci operarij: & difficile reperiunt̄ qui adiuuent. Verum hoc uet⁹: ſed
potens eſt dominus qui mittat operarios in meſſem ſuam. Certe in illo ordine Co-
menſiū iam plæriq; cœperunt credere magiſterio tuo: & doctrina tua uerbū dei re-
ceperunt: ſed qui dedit credentes: & adiutores dabit: quo & tibi excuſandi aufera-
tur neceſſitas: qd' ſeriuſ nos inuiſeriſ: & mihi crebrior tuæ præſentiæ refundatur gra-
tia. Vale & nos dilige ut facis.

Sancti Ambroſij ad Irenæum: pythagoricū mandatū cōmemorantis: quo ille di-
ſcipulos ſuos cōmunē atque uſitatā populo uiam ingredi ꝓhibuit: Et ut idē a ſacer-
dotibus obſeruet̄: multiplici ratione ꝑſuadētis: Epl'a. VI.

Mbroſius Irenæo. Pythagoricum mandatū in aliquorū ſcriptis prædicari
a inuenim⁹: ꝙ ille diſcipulos ſuos cōmunē atq; uſitatā populo ꝓhibuerit ingre-
di uiā. Sed hoc unde aſſumpſerit: nō eſt icognitū. Nam cū ex populo iudæ-
orum (ut plæriq; arbitrant̄) genus duxerit: ex ei⁹ diſciplina deriuauit etiā magiſterij
præcepta: meritoq; magnus apud philoſophos habit⁹ æqualē (ut aiunt) uix reperit.
Legerat itaq; in Exodo: Moyſi diuino præceptū eſſe oraculo: Solue calciamentum Exo. 3.
pedum tuorū. Id etiā præceptū Ieſu naue uidelicet: ut detritæ & popularis uiæ de-
ponerēt puluerē: qui uiā dn̄i ambulare deſiderarēt. Legerat præceptū eidē Moyſi:
ut montē cū ſacerdotib⁹ aſcēderet: pp̄l'us aūt deorſū ſtaret. Separauit igit̄ ſacerdo-
tes a pp̄l'o: & poſtea ipm Moyſen intra nubē introire præcepit. Vides diuiſiōes?
Nihil ī ſacerdotib⁹ plæbeiū reqri: nihil pp̄l'are: nihil cōe cū ſtudio atq; uſu & morib⁹
incōditæ multitudinis? Sobriā a turbis grauitatē: ſeriā uitā: ſingulare pōd⁹ dignitas
ſibi uēdicat ſacerdotalis. Quō em̄ pōt obſeruari a pp̄l'o q̄ nihil habet ſecretū a pp̄l'o

diſpar a multitudine? Quid em̃ in te mireẽ: ſi ſua in te recognoſcat: ſi nihil in te aſpi-
ciat: qđ ultra ſe inueniat: ſi quæ in ſe erubeſcit: in te quẽ reuerẽdũ arbitraẽ offendat?
Supegrediamur igiẽ plæbeias opinioẽs: & ſtrata quædã regalis cõuerſatiõis detri-
tæ uiæ orbitas declinemꝰ: ac uulgaris ſemitæ ſolũ: quã currit ille: cuiꝰ uita leuior cur-
ſore: de quo diciẽ: Trãſiuit & nõ uidit: Sed quæramꝰ nobis uiã iacceſſã ſermõibꝰ inſo-
lentiũ: inuiã opibꝰ iperitoꝝ: quã nullꝰ maculoſus deterat: maculoſus ſcilicet ignauiæ
ſuæ ſordibꝰ: & fumo iniqtatis oblitus: tenebriſq; & parietinis qbuſdã aiæ ruinoſus: q
nullã uirtutis ſuauitatẽ guſtauerit: aut certe limis eã ſpectãdã magis q̃ directo affec-
tu: & apto ſinu mẽtis ſuſcipiẽdã arbitratꝰ ſit: & quã plæriq; amãt: q ſibi faceti atq; urba-
ni uidenẽ: pulchritudinẽ ſapiẽtiæ in dedecꝰ uerſutiæ trãſfigurantes: uerã nõ intuẽs
grãm: tãq̃ in nocte poſitꝰ nõ credit in die uiuẽtibꝰ. Quia de numero themanoꝝ & ſa-
Job.6. bæorũ eſt deficiẽtiũ & auertẽtiũ ſe a ueritate: de quibꝰ dicit Iob: Videte uias thema-
norũ & ſemitas ſabæoꝝ: qa cõfuſionẽ incidẽt q in ciuitatibꝰ & diuitijs ſpem habent.
Ita & uos inſurrexiſtis ĩ me ſine miſericordia: unde uiſo uulnere meo timete. Has
igiẽ deuias ſemitas declinãtiũ: & illũ deficiẽtiũ puluerẽ: q ꝓpẽ ſuã appetẽtiã cecide-
rũt ſæpe in deſerto: derelinq̃mꝰ. Cõuertamur aũt & ſeq̃mur ſapiẽtiæ uiã quã nõ cal-
cauerũt filij glorificãtiũ ſe & iactãtiũ: interitꝰ ignorat: mors neſcit: qa deus direxit eã:
Job.28. Abyſſus dixit nõ eſt in me: mare dixit nõ eſt mecũ. Sed ſi quæriſ uiã ſapiæ & diſcipli-
næ: colere deũ atq; ei ſubditũ eẽ: ſapiẽtia eſt: abſtinere aũt a pctis diſciplina ẽ. Quid
igiẽ nobiſcũ iſtiꝰ ſæculi uia: in q̃ eſt tẽtatio: imo ipſa uita hoĩs tẽtatio ẽ: & exilior q̃ ſer
mo fabularũ: habitare in luteis domibꝰ: dies & noctes in lucris ponere: & de lucris ſp
cogitare: & ſicut mercẽnariꝰ diurnã mercedẽ quærere: atq; ut cicadas aiũt: aura q̃dã
paſci cupiditatũ? Vere ſicut cicadas: qa de die in diẽ uiuũt: q̃ſtuq; rũpũẽ ſuo. Quid
em̃ ſunt aliud homĩes nulliꝰ põderis: nullꝰ diſciplinæ: niſi ut uideanẽ ſicut cicadæ ad
mortẽ nati diurnã: ſtrepẽtes magis q̃ loquẽtes? Qui ſub ardore feruẽtiũ cupiditatũ
ſe mulceãt cãtu ſibi noxio ſtatimq; occidãt: nullũ fructũ ferẽteſ: nihil habẽteſ gratiæ.
Hoꝝ igiẽ uiæ noxiæ tortuoſæq; ſerpentiũ: qui uenenato lapſu corpis ſeſe trahunt:
atq; in ſpirã neqciæ ſeſe colligũt: & erigere nõ quæũt ad cæleſtia. Ingrediamur aũt
portas dñi: portas iuſticiæ: quos iuſtꝰ q fuerit ingreſſus cõfiteẽ dño. Sed hæc pauco-
Matth.7. rũ ingreſſio. Vnde dñs ait: Quia anguſta porta & arta ẽ uia quæ ducit ad uitã: & pau-
ci ſũt q inueniũt eã. Lata aũt porta & ſpacioſa uia quã multi gradiunẽ: ad mortẽ diri-
git: & uiatores ſuos eo ducit. Sit ergo uia nr̃a anguſtior: uirtꝰ exuberãtior: tramẽs
præſſior: fides ſublimior: calles artior: uigor mentis exundãs: ſemitæ rectæ: qa infle-
xibilia ſunt uirtutũ ueſtigia. Vnde Salomon: O qui dereliquerunt ſemitas rectas ſit
greſſus ad ſuperiora: qa melius eſt aſcendere q̃ deſcẽdere. Deniq; ſicut lectũ eſt ho-
Esa.31. die: Væ ijs qui deſcendũt in ægyptũ. Nõ utiq; tranſire in ægyptũ: criminoſũ eſt: ſed
tranſire in mores ægyptioꝝ: trãſire in eoꝝ pfidiã: eſcæ cupiditatẽ: luxuriæ deformi-
tatẽ: q eo trãſit deſcẽdit: q deſcẽdit cadit. Declinemꝰ itaq; ægyptiũ hoĩem & nõ deũ.
Vitijs em̃ ſuis etiã ipſe rex ægyptioꝝ in ptãtẽ eſt datꝰ: cuiꝰ cõparatione Moyſes deꝰ
Exo.7. exiſtimatꝰ eſt: imperãs regnis: ſubijciẽs ſibi ptãtes. Vnde ei dictũ legimuſ: Faciã te in
deũ regi Pharaoni. Vale & nos ut facis: quaſi filiꝰ dilige.

Liber Secundus.

Sancti Ambroſij ad Simplicianũ: eleganter de uera libertate ac etiã ſeruitute diſ-
putãtis: fortiſſimiſq; argumẽtis ſolũ ſapientẽ uera libertate gaudere: & oẽm inſipiẽ-
tẽſ ſeruũ eſſe cõprobantis: atq; ad illã amplectendã plurimũ cohortãtis: Ep'ĺa. VII.
Mbroſiꝰ Simpliciano. Proxime cũ ueteris amoris uſu familiaris inter
nos ſermo cæderẽ: delectari te ĩſinuaſti mihi: cũ aliqd de Pauli apl'i ſcri-
a ptis corã ppl'o ad diſputandũ aſſumerẽ: qđ eius ꝓfundũ in conſilijs uix
cõprehendaẽ: ſublime in ſentẽtijs audientẽ erigat: diſputantẽ accẽdat:
tum qa in plæriſq; ita ſeipſe ſuis exponat ſermonibꝰ: ut is qui tractat: ni-
hil inueniat qđ adijciat ſuũ: ac ſi uelit aliquid dicere: grãmatici magis q̃ diſputatoris

fungatur munere. In eo tñ tum qm̃ & ueteris affectũ amicitiæ: & qđ plus eſt: pater-
næ gratiæ amorẽ recognoſco: nã uetuſtas habet aliquid cũ pluribus cõſociabile: pa
trius amor nõ habet: tũ quia nõ ieiunũ me feciſſe iam: qđ poſtulas arbitratus es: pa-
rebo uoluntati tuæ: admonitus præſertim & ꝓuocatus exemplo meo: qđ mihi nõ
difficillimũ: quia nõ magnum aliquẽ ſed meipſũ imitabor: cũ in meos nõ magnos ali
quos uſus reuertor. Et de cõſilijs qdẽ: cũ beatæ uitæ imago atq; effigies nr̃o ſermo-
ne exprimerẽ: putamus eam factã cõplexionẽ: ut pluribus fortaſſe alijs: tibi certe
amanti noſtri nõ improbemur: licet difficilius ſit tuo iudicio q̃ plurium nõ diſplice-
re. Sed iudicij pondus affectu ableuas: eoq; mihi blandior. Hæc aũt epiſtola qm̃
te abſentẽ offendit: de ſentẽtijs Pauli eſt apl'i: qui nos a ſeruitute in libertatẽ uocat
dicens: Precio empti eſtis: nolite fieri ſerui hominũ: oſtendẽs libertatẽ noſtrã ĩ chri 1.Cor.7.
ſti eſſe ſapiẽtia. Quæ ſentẽtia magno a philoſophis fluctuata atq; iactata eſt diſpu
tationis molimime: dicẽtibus: quia oĩs ſapiens liber: omnis autẽ inſipiẽs ſeruiat. Sed
multo hoc prius Dauid filius dixit: qui ait: Stultus ſicut luna mutaẽ. Sapiẽs em̃ nõ Ecci.27.
metu frangiẽ: nõ ptãte mutatur: nõ attolliẽ ꝓſperis: nõ triſtibus mergiẽ. Vbi em̃ ſa-
pientia: ibi uirtus animi: ibi cõſtantia & fortitudo. Sapiẽs ergo idẽ eſt animo: nõ mi
nuitur: nõ augeẽ reꝝ mutationibus: nec ut paruulus fluctuat ut circũferaẽ omni uẽ
to doctrinæ: ſed manet pfectus in chriſto: fundatꝰ caritate: radicatus fide. Sapiẽs er
go defectus reꝝ ignorat: & uariũ animũ neſcit: ſed fulgebit ſicut ſol iuſticiæ: qui ĩ re
gno patris ſui fulget. Vñ tamẽ hoc pleniꝰ hauſerit philoſophia: de qua patrũ di-
ſciplina & prudentia: cõſideremus. Nõne primꝰ Noe cũ aduertiſſet qa inſipiẽter
filiꝰ ſuus Cham riſerat nudatũ patrẽ: maledixit ei dicens: Maledictus Cham: ſeruus Geñ.9.
domeſticꝰ erit fratribus ſuis: & præpoſuit ei fratres eius dños: qui ſapiẽter patris ſe-
nectutẽ honorandã putarũt. Nõne etiã fons ille diſciplinarũ oĩm Iacob: ubertatẽ
diſputationis huius oĩm pectoribꝰ infudit: qui ſapiẽtiæ merito prælatus eſt fratri ſe-
niori? Deniq; pater pius qui ĩter duos filios affectu certaret paterno: ſed diſcrepa-
ret iudicio (Affectus em̃ neceſſitudine ferẽ: meritis autẽ iudicia formanẽ) cum diui-
deret alteri gratiã: alteri miſericordiã. ſapiẽti gratiã: inſipienti miſericordiã: quia ad
uirtutẽ ſe ꝓprijs uiribus erigere nõ poterat: nec ſpontaneũ greſſum attollere: bñ-
dixit eũ ut ſeruiret fratri ſuo: & eſſet ipſius ſeruꝰ: oſtendẽs ita deteriorẽ eſſe ſeruitu
te inſipientiã: ut remedio ei ſeruitus ſit: quia ſtultꝰ regere ſe non põt: & niſi modera-
torẽ habeat: præcipitaẽ ꝓprijs uolũtatibus. Diligẽs ergo pater & cõſulens: ſeruũ
eũ fratris ſui fecit: ut eius regereẽ cõſilio. Ideo in cõſultis ppl'is ſapientes quiq; ad-
hibentur rectores: qui plæbeiam inſipientiã uigore ꝓprio regãt: ut potẽtiæ ſpecie
dñentur. Quo uel inuitos auctoritate ptãtis ſubijciãt ad obediendũ prudentioribꝰ:
& obſequẽdũ legibus. Impoſuit igiẽ inſipienti uelut indomito iugũ: & cui in gladio
ſuo uiuendũ dixerat: libertatẽ negauit: ne temeritate habereẽ: præfecit ei fratrẽ: cu-
us auctoritate & moderatione ſubiectus ꝓficeret ad cõuerſionẽ. Et qa ſeruitus ha-
bet diſcretionẽ (Eſt em̃ neceſſitatis infirmior: uoluntatis fortior: qa pulchrius eſt bo
nũ qđ nõ ex neceſſitate fit: ſed ex uolũtate) ideo primo ei iugũ ĩpoſuit neceſſitatis:
poſtea benedictionẽ ei uoluntariæ ſubiectiõis ĩpartiuit. Nõ igitur natura ſeruũ facit
ſed inſipiẽtia: nec manumiſſio liberũ: ſed diſciplina. Deniq; Eſau liber natus eſt: &
ſeruus factꝰ eſt. Ioſeph uẽditus in ſeruitutẽ eſt: & electus ẽ ad ptãtem: ut ſuis empto
ribus imperaret. Nõ dedignabaẽ tñ obſequiũ ſedulitatis: ſed tenebat uirtutis faſti-
giũ: cõſeruabat libertatẽ innocẽtiæ: integritatis auctoritatẽ. Vñ pulchre Pſalmiſta
ait: In ſeruũ uenũdatus eſt Ioſeph: hũiliauerũt in cõpedibus pedes eius. In ſeruũ in- Pš.104
qt uenũdatus eſt: nõ ſeruus factus. Humiliauerũt pedes eiꝰ: nõ aiam eius. Quomõ
em̃ hũiliata eſt aia: de qua dicit: Ferrũ ptranſiuit aia eius? Nã cum aliorũ aia: ſcilicet
peccatũ tranſeat (Ferrũ em̃ peccatũ eſt qđ eſt penetrabile) Ioſeph ſancti aia ita non
patuit pctõ: ut magis peccatũ ipſa penetraret. Deniq; nec herilis illecebræ flexus
eſt delinimẽto: nec imerito flãmas nõ ſenſit libidinis: quia maiorẽ diuinæ flagrabat
ardorẽ gratiæ. Vñ & hoc pulchre de eo dictũ eſt: Quia eloquiũ dñi uſſit eũ: quo re-

ſtrinxit ignitas diaboli ſagittas. Quomõ hic ſeru⁹: qui erudiuit principes pplī in illa
frumẽtaria diſpenſatiõe: ut futuræ inopiæ cõſuleret & declinando ꝓuiderent? Aut
quomõ ſeru⁹: qui totã terrã acqſiuit: & uniuerſũ populũ ægyptioꝝ in ſeruitutẽ rede
git? Nõ ut cõditione ſeruitij ignobilis irrogaret: ſed ut tributũ cõſtitueret: præt poſ
ſeſſionẽ tñ ſacerdotalẽ quã a tributis imunẽ reſeruauit: ut apud ægyptios quoq; iui
olabilis haberet religio ſacerdotalis. Nõ fecit igit eum ſeruũ uenditio. Nã utiq; ne
gociatoribus erat ueditus. Verũ ſi preciũ ſpectes: multos iuenies: q emerũt ſibi pu
ellas formæ elegãtioris quarũ amore capti turpi ſeruitio ſeſe dederũt. Videbatur
3. Eſdre. 4. Apeme cõcubina Darij regis ſedens ad dexterã eius: auferẽs de capite eius diade
ma: & ſuo imponens uertici: palmis faciẽ eius ſiniſtra manu uerberãs: quã rex aper
to ore intuebat gaudẽs ſi qñ arrideret ei mulier: ꝓ ſi ea indignaret: miſerũ ſe atq; af
flictũ putaret: ut ptãte ſubmiſſa blãdicias obtexeret & conſiliari eã ſibi depcaretur.
Sed quid iſta magno allegamus ambitu? Nõ uidemus plærũq; in ptãtem piraticã
uel imaniũ barbaroꝝ redactos parẽtes a filijs redimi? Nũquid leges pecuniæ potio
res q̃ leges naturæ? Nunqd in ſeruitute accreſcit pietas? Plæriq; emptores leonum
ſunt & tñ nõ dñantur leonibus: ſed ita ſubijciuntur uerſa uice: ut ſi exaſperatos eos
excutere ceruice toros uiderint: fugiant & deliteſcant. Nihil ergo præiudicat pecu
nia: quæ plærũq; ſibi dños emit: nihil tabulæ auctionales: qb⁹ emptor frequenter ad
iudicat atq; addicit: cõtractus nõ mutat genus: nec ſapiẽtiæ libertatẽ adimit. Deni
q; famulo ſapienti multi (ut ſcriptũ eſt) ſeruiũt liberi: & eſt ſeruus intelligens q regat
dños ſtultos. Quẽ ergo magis liberũ cenſes? Sola eſt ſapiẽtia libera: quæ diuitib⁹
pauperes præficit: & quæ ſeruos ꝓprijs fœnerare dñis facit: fœnerare non pecuniã
ſed intellectũ: fœnerare talentũ illius dñici æterniq; theſauri: qui nũq̃ corrũpitur: cu
ius & uſura pcioſa eſt: fœnerare illud intelligibile eloquiorũ argentũ cœleſtium: de
quo lex dicit: Fœnerabis gentibus: tu autẽ non mutuaberis. Q2 hebræus fœnerauit
Deut. 15. gentibus: ipſe aũt nõ accepit a populis doctrinã: ſed tradidit: cui aperuit dñs theſau
rũ ſuum ut gentes pluuia ſermonis ſui faceret humeſcere: & fieret princeps gentiũ:
ipſe autẽ ſupra ſe principẽ nullũ haberet. Liber eſt ergo qui ſapiens eſt: pcio empt⁹
oraculorũ cæleſtium: illo auro: illo argento emptus ſermonis diuini: pcioq; emptus
ſanguinis: non eñ minimũ eſt emptorẽ agnoſcere: pcio emptus gratiæ: qui audiuit
Eſa. 55. & intellexit dicentẽ: Qui ſititis: ite ad aquã: & quicũq; non habetis argentũ: ite emi
te & bibite & manducate. Liber eſt ille qui ꝓgrediens in bellũ: ſi uiderit mulierẽ bo
nam aſpectu: & deprædatus opes inimicoꝝ ſuoꝝ: reptã illic cõcupierit eã: dẽptis ſu
perfluis & indumẽto captiuitatis detracto: in uxorẽ eam ſibi copulauerit: iã non ſer
uam ſed liberã. Intelligit eñ famulatui prudentiã & diſciplinã non ſubiacere. Ideoq;
lex dicit: Nõ uenũbabitur pecunia. Omne eñ pcioſum nõ eſt dignũ. Et Iob dicit: At
trahe ſapiẽtiã in interiora. Nõ illi cõparabit æthiopiæ topaçion: qd auro habet argẽ
Iob. 28. toq; precioſius. Sed nõ ille ſolũ liber qui dñm licitatorẽ nõ ptulit aut tollentẽ digi
tum nõ uidit: ſed ille magis liber: qui intra ſe liber eſt: qui legibus naturæ liber eſt: le
gem ſciens naturæ præſcriptã eſſe morib⁹ nõ cõditionibus: & menſura officiorũ con
ſentaneã nõ hois arbitrio: ſed nec diſciplinis. Vtrũ igitur iſte liber tibi tñmodo: an
quidã cenſor uidet & præfectus moribus? Vnde uere ait ſcriptura: Quia paupes di
uitum præpoſiti erunt: & priuati utiq; adminiſtrantiũ. An tibi liber uidet qui pecu
nia ſuffragiũ ſibi emit? Qui plauſum magis pplī q̃ iudiciũ requirit prudentiũ? Ille er
go liber eſt q popularib⁹ auris mouet? Ille qui reformidat ſibilũ uulgi? Sed nõ iſta li
bertas: quã manumiſſus accipit: & palma lictoris donatus acquirit. Nõ eñ munifi
centiã ſed uirtutẽ libertatẽ eẽ arbitror: quæ nõ ſuffragijs defert alienis: ſed magna
nimitate ꝓpria uendicat ac poſſidet. Sapiens eñ ſemp liber: ſemp honoratus: ſem
per is qui præſit legibus. Deniq; iuſto nõ eſt poſita lex: ſed iniuſto. Iuſtus eñ ipſe ſibi
1. Timoth. 1. lex eſt: nõ habẽs neceſſe lõgi⁹ ſibi arceſſere formã uirtutis quã corde incluſã gerat:
ſcriptũ habens opus legis in tabulis cordis ſui: cui dictum ſit: Bibe aquã de tuis uaſis:
Prouer. 5. & de puteoꝝ tuoꝝ fontib⁹. Quid eñ nobis tam ꝓximũ q̃ dei uerbũ? Hoc eſt uerbũ

in corde noſtro & in ore noſtro qd nõ uidemus & tenem⁹. Sapiens ergo liber: qm
qui ea facit quæ uult: liber eſt. Sed nõ ois bona uolũtas: ſed ſapientis eſt: oia quæ bo
na ſunt uelle. Odit eñ malũ quia qd bonũ eſt elegit. Ergo ſi qd bonũ eſt elegit: arbi
ter electionis & eligẽs operationis liber eſt: quia qd uult facit. Liber ergo ſapiẽs. Sa
piens oia quæ facit: bene facit. Qui aũt bene facit oia: recte facit oia. Qui uero recte
facit omnia: utiq; inoffenſe & irrephenſibiliter & ſine damno & cõmotiõe ſui facit
oia. Cui igit hoc ſubeſt: ut inoffenſe faciat: faciat irrephenſibiliter: faciat ſine cõmo
tione ſui: ſine dãno: nihil inſipiẽter facit: ſed ſapienter oia. Qui autẽ ſapiẽter facit: ni
hil habet qd metuat: Metus eñ in peccato ẽ. Vbi aũt nulla formido: ibi libertas: ubi
libertas: ibi ptãs faciendi qd uult. Solus ergo ſapiens liber eſt. Eteñ qui neq; cogi po
teſt: neq; ꝓhiberi: is nequaquã ſeru⁹. Sapiẽtis autẽ eſt neq; cogi neq; ꝓhiberi. Nõ eſt
igit ſeruus ſapiens. Prohibet eñ qui nõ fungitur ijs quæ deſiderat. Quæ autẽ deſi
derat ſapiens niſi ea quæ uirtutis & diſciplinæ ſunt: ſine quib⁹ eſſe nõ poteſt? In ipſo
eñ ſunt: nec diuellunt ab eo. Q2 ſi diuellunt: iã non ſapiẽs: qui ſit ſine uirtutis uſu ac
diſciplina: quibus ipſe ſe fraudet: ſi nõ ſit uolũtarius uirtutis interpres. Q2 ſi cogitur
manifeſtũ eſt ꝓ inuit⁹ faciat. In oibus aũt factis aut a uirtute correctiões ſũt: aut a ma
licia ꝓlapſiones: aut media aut indifferẽtia uirtutis. Nõ coactus ſed uolũtarius exe
cutor eſt ſapiens: qm oia quæ placẽt agit: maliciã fugitãs: nec ſomniũ eius admittit.
Differẽtibus ita nõ mouet: ut nullis momẽtis ſicut uulgus hominũ huc atq; illuc in
clinet: ſed tanq̃ in ſtatera mens ei⁹ æqua lance pẽdeat: ut neq; ad uoluptaria ꝓpen
dat: neq; oino ad ea quæ ſunt aduerſanda: uel leuiter ſtudiũ inclinet ſuũ: ſed imobi
lis maneat affectu. Vnde liquet qa nihil inuit⁹ facit ſapiens: neq; cogit: quia ſi ſeru⁹ eſ
ſet: cogeretur: liber igit eſt ſapiens. Apoſtol⁹ quoq; ſic definit dicẽs: Nõ ſum ergo 1. Cori. 9.
liber: nõ ſum aplſus. Sed adeo liber: ut cũ ſubintraſſent quidã tentare libertatẽ eius
nec ad horã ipſe (ut ipſe ait) cederet ſubiectiõi: ut ueritas euãgelij prædicaret. Qui
ergo nõ ceſſit uolẽs prædicauit. Vbi uolũtas: ibi merces uoluntatis. Vbi neceſſitas:
ibi obſequiũ neceſſitatis. Melior ergo uolũtas q̃ neceſſitas. Velle ergo ſapientis eſt:
parere & ſeruire inſipiẽtis. Hæc etiã aplī definitio dicentis: Si eñ uolens hoc ago: Ibidem.
mercedẽ habeo: ſi aũt inuitus: diſpẽſatio mihi credita eſt. Sapiẽti igit merces defer
tur: ſapiẽs autẽ ex uolũtate facit. Liber itaq; ſm aplm ſapiẽs. Vñ & ipſe clamat: Vos Gal. 5.
eñ in libertatẽ uocati eſtis: tñ ne libertatẽ in occaſionẽ carnis detis. Sequeſtrata le
ge: chriſtianũ ne inuitus uideat legi ſuccũbere: uocat in euãgeliũ: qd uolẽtes & præ
dicãt & operãt. Iudæus ſub lege: chriſtianus p euangeliũ. In lege ſeruit⁹: in euãgelio
libertas: ubi cognitio ſapientiæ. Ois ergo qui chriſtũ recipit ſapiẽs: qui autẽ ſapiens
liber: omnis igitur chriſtian⁹ & liber & ſapiens. Docuit me tamẽ apoſtolus ꝓ ultra ip
ſam libertatẽ ſit: ut & ſeruire libertas ſit. Cũ liber inquit eſſem oim me ſeruũ feci: ut 1. Cori. 9.
plures lucrifacerẽ. Quid eſt ultra libertatẽ niſi habere ſpiritũ gratiæ: caritatẽ habe
re? Libertas eñ liberũ facit oibus: caritas amicũ deo. Vnde ait chriſt⁹: Vos aũt dixi Ioh. 15.
amicos. Bona caritas: de qua dicit: Per caritatẽ ſpũs ſeruite inuicẽ. Seruiuit & chri Gal. 5.
ſtus: ut oẽs liberos faceret. Manus ei⁹ in cophino ſeruierũt: qui nõ rapinã arbitratus Pſ. 80.
eſſe ſe æqualẽ deo formã ſerui accipit: & oia oibus factus eſt: ut oibus ſalutem affer Phil. 2.
ret. Cui⁹ imitator Paulus: & quaſi ſub lege erat: & quaſi ſine lege uiuebat ꝓ eoꝝ uti 1. Cori. 9.
litate quos cupiebat lucrari: & infirmis uolẽs fiebat infirm⁹: ut eos cõfirmaret: & cur Ibidem.
rebat ut cõprehenderet: & corpus ſuũ caſtigabat: ut ptãtes aereas in chriſto trium
pharet. Eſt ergo ſapiẽti & ſeruire libertas. Vnde colligit: quia ſtulto & iperare ſer
uitus eſt: & qd peı⁹ eſt: cũ paucioribus præſit: plurib⁹ dñis & grauiorib⁹ ſeruit. Seruit
eñ ꝓprijs paſſionibus: ſeruit cupiditatib⁹ ſuis: quarũ dñatum nec nocte põt fugere
nec die: qa intra ſe dños habet: intra ſe ſeruitiũ patitur intolerabile. Gemina eñ ſer
uitus eſt: altera corporis: aiaꝝ altera. Domini aũt corporis quidẽ hoies: animaꝝ aũt
maliciæ & paſſiones: a quibus ſola animi libertas ſapientẽ uendicat: ut ſeruitio ei li
ceat exire. Quæramus igitur illũ uere ſapiẽtẽ: uere liberum: qui q̃uis ſub plurium
hominũ dominatu degat: libere dicit: Quis eſt qui mecũ iudicio cõtẽdat? Tu ſolus

manum tuã a me abſtine:a cuius cõſpectu nõ potero me abſcõdere:& timor tuꝰ nõ
Ps.50. me ꝑcellat.Quem ſecutus Dauid rex ait:Tibi ſoli peccaui.Regali em̃ ſubnixꝰ faſti
gio quaſi legũ dominꝰ legibus reus nõ erat:ſoli deo obnoxius tenebat̃: qui dominꝰ
eſt poteſtatũ.Aliũ audi liberũ:Mihi autẽ ꝓ minimo eſt ut a uobis dijudicer: aut ab
1.Cor.4. humano die:ſed neqꝫ meipſum dijudico.Nihil em̃ mihi ſum cõſcius:qui autẽ dijudi
cat me:dñs eſt.Vera libertas ſpiritualis hominis:quia dijudicat oĩa:ipſe aũt a nemi
ne dijudicatur:nec a quacunqꝫ creatura participe: ſed ſoli deo ſe ſubditũ nouit: qui
ſolus ſine peccato eſt.De quo dicit Iob:Viuit dominꝰ:qui ſic me iudicat. Solus em̃ il
le põt iudicare iuſtũ:cuius in cõſpectu cælũ nõ eſt mundũ: nec ſtellarum pura & cla
ra lumina. Quis eſt qui ſophoclea in mediũ ferat carmina dicentia:Iuppiter mihi
præeſt:nullus aũt hominũ?Quãto antiquior Iob:quãto uetuſtior Dauid?Agnoſcãt
ergo de noſtris ſe habere quæcũqꝫ præſtantiora locuti ſunt. Quis igit̃ ſapiens niſi
qui ad ipſa ꝑuenit diuinitatis ſecreta:& manifeſtata ſibi cognouit occulta ſapiẽtiæ?
Solus igit̃ ſapiens qui duce deo uſus eſt ad cognoſcẽda ueritatis cubilia: & mortalis
homo imortalis dei hæres & ſucceſſor eſt factus ꝑ gratiã & quidã iocũditatis parti
ceps:ſicut ſcriptũ eſt:Propterea unxit te deus deꝰ tuus oleo læticiæ præ cõſortibus
Ps.44. tuis. Si quis igit̃ ꝓprius ipſa introſpiciat rerũ negocia:cognoſcet quãta ſapiẽti adiu
menta:& quãta in ipis inſipiẽti refragia ſint:quid huic adiumẽto libertas:illi impedi
mento ſeruitꝰ ſit.Inſurgit em̃ ſapiẽs quaſi uictor debellatis a ſe ac triũphatis libidini:
timori:ignauiæ:mœſtitudini:cæteriſqꝫ uitijs:donec ea de poſſeſſiõe ſuæ mẽtis elimi
net:& oĩbuſ terminis finibuſqꝫ ſuis ꝓpulſet atqꝫ arceat.Qm̃ dux cautior nouit excur
ſus cauere latrocinantiũ & quædã furta belli:quæ iniquiſſimi animæ noſtræ aduer
ſarij ignitis ſæpe ꝑtentãt ſpiculis.Sunt em̃ nobis quædã & in pace prælia:& in bello
2.Cor.7. pax.Vñ & ait ille:Foris pugnæ:intꝰ timores.Sed in his omnibꝰ ſuꝑamus ꝓpter eũ q
dilexit nos.Dicit qa neqꝫ anguſtijs neqꝫ ꝑſecutiõibꝰ:neqꝫ fame:neqꝫ periculo mortis
terret̃.Qui uero hæc timet:qui morte reformidat:quomõ nõ ſeruꝰ? Seruit ꝑfecto
& miſeram quidẽ ſeruitutẽ.Nihil em̃ ſic animam ad omnem ſeruitutem deijcit:quõ
formido mortis.Quomõ em̃ ſe erigat abiectꝰ & uilis ſenſus atqꝫ ignobilis demerſus
in omnẽ infirmitatis uoraginẽ uitæ huius cupiditate? Vide q̃ ſeruꝰ: Abſcõdã me in
Gen.4. quit & ero gemens & tremẽs ſuꝑ terrã:& erit:omnis qui inuenerit me:occidet me.
Itaqꝫ quaſi ſeruus ſignũ accepit:nec ſic tñ necem potuit euadere. Seruit igit̃ pecca
tor formidini:ſeruit etiã cupiditati:ſeruit auariciæ:ſeruit libidini: ſeruit maliciæ:ſer
uit iracũdiæ:& uidet̃ huiuſmodi ſibi liber? Sed magis ſeruit q̃ ſi ſub tyrãniſ poſitꝰ.Illi
autẽ liberi ſunt:qui legibus uiuũt. Lex aũt uera ſermo rectus: lex uera nõ inſculpta
tabulis nec ære inciſa:ſed impſſa mentibuſ atqꝫ infixa ſenſibꝰ:qñ ſapiens nõ ſub lege
ſed ipſe ſibi lex eſt:opus legis in corde ſuo cõtinẽs:naturali ſibi ſtilo & quadã inſcri
ptione formatũ.Tm̃ ne igitur cæcitatis eſt:ut nõ uideamꝰ manifeſtas rerũ expſſio
nes:& uirtutũ imagines.Et q̃ indignum:ut populi integri obediãt humanis legibus:
quo ſint libertatiſ participes:Sapientes aũt uerã legẽ naturæ expſſã ad imaginẽ dei
uerãqꝫ rationẽ ſigniferã libertatis negligãt & derelinquãt:cũ in ea tãta libertas ſit:ut
paruuli ſeruire uitijs neſciamus:alieni ab ira:exortes auariciæ:ignari libidinis.Q̃ mi
ſerum igitur ut qui naſcimur in libertate:moriamur in ſeruitute. Sed hoc fit leuitate
animi atqꝫ infirmitate morũ:quia curas inanes uoluimus:& operamur ſuꝑuacua. Sa
pientis autẽ cor actũqꝫ & opꝰ radicatũ eſſe decet atqꝫ imobile. Hoc docuit Moyſes:
Exo.17. quãdo manus ei grauiores fiebant:ita ut uix ſuſtineret eas Ieſus naue: Ideoqꝫ uince
bat populus:qñ nõ ꝑfunctoria gerebant̃ opera ſed plena ponderis atqꝫ uirtutis: nõ
nutãtis animi nec titubãtiſ affectu:ſed fundatæ mentis ſtabilitate.Ergo ſapiens extẽ
dit manus ſuas:ſtultus autẽ cõtrahit:ſicut ſcriptũ eſt: Quia ſtultus cõplexus eſt ma
Eccs.4. nus ſuas:& uorauit uiſcera ſua:carnalia magis cogitãs q̃ ſpiritualia:At nõ filia iudæ:
quæ expãdẽs manum clamauit ad dominũ:Tu ſcis quia falſum teſtimoniũ aduerſũ
Daniel.13. me dicunt. Melius eſt arbitrata nõ peccare & incidere in calũnias accuſantiũ: q̃ pec
catũ ſubire ſub impunitatis uelamine.Ea ergo cõtemptu mortis ſeruauit inocentiã.

Sed nec filia Iepte quæ uotum patris de immolatione ſua ꝓprio atqꝫ hortatorio fir Iudic.11.
mauit aſſenſu. Non em̃ ego de cõtemptu mortis libros philoſophorũ depromo:
aut gymnoſophiſtas indorꝫ:quorum præ cæteris Calani laudat̃ reſpõſum Alexan
dro:cum eum iuberet ſequi. Qua me inquit laude dignum græciã petere poſcis: ſi
poſſum cogi facere qđ nolo? Et uere plenus auctoritatis ſermo:ſed magiſ mẽs liber
tatis. Denique & epiſtolam ſcripſit Calanus Alexandro. Amici ꝑſuadent tibi:ma
nus & neceſſitatem inferre indorũ philoſopho:nec in ſomnijs uidentes noſtra ope
ra.Corpora enim tranſferes de loco ad locum:animas non coges facere qđ nolunt:
nõ magis q̃ ſaxa & ligna uocem emittere.Maximus ignis uiuentibus corporibꝰ do
lorem inurit & gignit corruptionẽ:ſuper hunc nos ſumus: uiuẽtes enim exurimur.
Non eſt rex neqꝫ princeps qui extorqueat nobis facere qđ non ꝓpoſuimus.Nec ſi
miles ſumus græciæ philoſophorum:qui uerba ꝓ rebus meditati ſunt ad opinionis
celebritatem:Nobis res ſociæ uerbis:& uerba rebꝰ:res celeres & ſermones breues
in uirtute nobis libertas beata eſt. Præclara uerba:ſed uerba: præclara conſtantia
ſed uiri:præclara epiſtola ſed philoſophi. Apud nos autem & puellæ:de mortis
appetentia ſublimeſ uſqꝫ ad cælum erexere uirtutum gradus. Quid Theclam:quid
Agnen: quid Pelagiam loquor:quæ tanq̃ nobilia uitulamina pullulantes:ad mortẽ
quaſi ad immortalitatem feſtinauerunt? Inter leones uirgo exultauit:& rudẽtes be
ſtias ſpectauit intrepida. Et ut noſtra cum indorꝫ gymnoſophiſtis cõferamus:qđ
ille uerbis gloriatus eſt:ſanctus Laurẽtius factis ꝓbauit:ut uiuus exureret̃:& flãmis
ſupſtes diceret: Verſa mãduca.Haud degener abramidarũ & machabæorũ cõcer
tatꝰ puerorũ:quorũ alij ſuper flammas canebant:alij cum exurerent̃ non rogabant
ut parceretur:ſed inuehebantur ut amplius perſecutor inflãmaretur. Liber igitur
ſapiens. Quid autem ſublimius ſancta Pelagia:quæ uallata a perſecutoribus priꝰ
q̃ tamen in eorum cõſpectum ueniret aiebat: Volens morior: nemo me continget
manu:nemo oculo proteruo uiolabit uirginẽ.Mecum feram pudorem:mecũ inco
lumem uerecũdiam.Nullum prædones lucrum ſuæ capient inſolẽtiæ.Pelagia chri
ſtum ſequetur:libertatem nemo auferet:nemo captiuã uidebit liberam fidem: inſi
gnemqꝫ pudicitiam & ꝓſapiam prudentiæ.Quod ſeruum eſt:hic manebit nullos in
uſus debitum. Magna igitur piæ uirginitatis libertas quæ ſepta agminibus ꝑſecu
torum:inter maxima pericula integritatis & uitæ nequaquã inclinata eſt. At non
ille cui dominatur ira:ſubijcit̃ em̃ iugo peccati.Non em̃ iracundus peccatũ effodit.
Qui autem peccatũ facit:ſeruus eſt peccati. At nõ ille liber qui ſeruit auariciæ.Nõ Iob.8.
poteſt em̃ poſſidere uas ſuum. Nõ ille liber qui ſeruiens deſiderijs & uoluptatibꝰ
uago fluitat errore. Non ille liber qui curuatur ambitu:ſeruit em̃ alieno imperio:
Sed ille liber qui poteſt dicere:Omnia mihi licent:ſed ego ſub nullius redigar pote 1.Cor.6.
ſtate.Eſca uentri:& uenter eſcis. Ille liber qui ait:Quid enim libertas noſtra iudica Ibidẽ.10
tur ab infideli cõſcientia? Libertas igitur ſapienti non inſipienti cõuenit. Quoniã Prouer.26.
qui deligat lapidem in fundibulo:ſimilis eſt ei qui dat imprudenti claritatẽ:ſeipſum
uulnerat:atque ſibi potius dũ intorquet iaculum:affert periculum. Certe ſicut tor
mento acerbatur & geminatur malũ ſaxi ruina:ſic inſipiẽtis in libertate ruina uehe
mentior eſt. Recidenda igit̃ inſipienti poteſtas: nõ adijcienda libertas eſt.Serui
tus em̃ ei cõuenit.Ideoqꝫ addidit:Spinæ naſcuntur in manu ebrioſi: ſeruitus autẽ in Ibidem.
manu imprudẽtis.Quia ſicut ille ſuis uulneratur poculis:ita inſipiens ſuis factis. Ille
bibendo ſe peccato inſerit:iſte operando ſe culpæ adiudicat: & factis ſuis trahit̃ in
ſeruitutem.Videbat ſe Paulus in captiuitatẽ trahi a lege peccati:& ideo ut liberare Roma.7.
tur:confugit ad libertatis gratiã. Non ſunt igitur liberi inſipiẽtes quibus dicitur:
Nolite fieri ſicut equus & mulus:quibus nõ eſt intellectus.In freno & chamo maxil Ps.31.
las eorum cõſtringe qui non appropinquant tibi.Multa flagella peccatorum:Quia
multis flagellis opus eſt ut eorꝫ imprudentia coerceatur.Diſciplina hoc exigit:non
inclemẽtia.Deniqꝫ qui parcit baculo ſuo:odit filiũ ſuum:ſimul quia unuſquiſqꝫ graui Prouer.13.

us ſuis peccatis flagellať. Grauia eñ delictorum pōdera: grauia criminū uerbera: ſi-
cut onus grauantur graue: & infligunt animæ cicatrices: & putreſcere faciunt men-
tis ulcera. Deponamus igitur tam grauē ſeruitutis ſarcinā: renunciemus luxuriæ
ac delicijs: quæ nos quibuſdam aſtringunt nexibus cupiditatū: & uinculis ligant. Ni
hil enim ꝑſunt deliciæ ſtulto. Et quicūque a pueritia dederit ſe delicijs: manebit in
ſeruitute: ut uiuens mortuus ſit. Recidatur ergo luxuries: deliciæ reſecentur. Et
ſi quis fuit luxurioſus: ualedicat ſuperioribus. Reciſa enim uinea fructū affert: ſemi-
putata frōdeſcit: neglecta luxuriat. Ideoque ſcriptū eſt: Tanq̄ agricultura homo im-
prudens: & tanq̄ uinea homo egens ſenſu: ſi reliqueris eum deſertus erit. Colamꝰ
ergo corpus hoc noſtrū: caſtigemus illud: redigamus ad ſeruitutem non illud deſpi
ciamus. Sunt enim membra noſtra arma iuſticiæ: ſunt & arma peccati. Si eleuentur
arma iuſticiæ ſunt: ut peccatum in ijs nō dominetur: ſi mortuum fuerit peccato: nō
regnabit in eo culpa: & erunt membra noſtra a peccato libera. Non obediamus
Ro.6. igitur cupiditatibus eius: neque exhibeamus mēbra noſtra arma iniquitatis pecca-
to. Si uideris mulierem ad cōcupiſcendum eam: mēbra tua arma peccati ſunt. Si lo-
cutus es ad ſollicitandā eam: lingua tua & os tuum membra peccati ſunt. Si abſtuli-
ſti terminos a patribus poſitos: membra tua arma peccati ſunt. Si feſtinaſti uelocio-
ribus pedibus ad effundendum innocētium ſanguinem: membra tua arma iniquita
tis ſunt. Contra: ſi uidiſti egenum: & induxiſti in domū tuam: membra tua arma
iuſticiæ ſunt. Si eripuiſti iniuriam accipiētem: uel eum qui ducebatur ad mortem: ſi
ſcidiſti chirographū debitoris: mēbra tua arma iuſticiæ ſunt. Si cōfeſſus es chriſtū
(Arma enim intellectus labia ſapientiæ) labia tua membra iuſticiæ ſunt. Qui poteſt
Job.29. dicere: Oculus eram cæcorum: pes claudorū: pater infirmorum: membra eius mē-
bra iuſticiæ ſunt. Ergo liberati a peccato quaſi precio empti ſanguinis chriſti non
ſubijciamur ſeruituti hominum uel paſſionum. Non erubeſcamꝰ peccatū noſtrum
fateri. Vide q̄ liber qui poterat dicere: Non reueritus ſum multitudinem populi:
ut non annūciarem in conſpectu omniū peccatum meum. Qui enim confitetur
Prouer.18. domino exuitur a ſeruitute. Iuſtus enim accuſator eſt ſui in principio ſermonis. Nō
ſolum liber: ſed etiam iuſtus: ſed iuſticia in libertate eſt: & libertas in cōfeſſione. Si-
Ps.31. mul enim confeſſuſ quis fuerit abſoluiť. Deniq̃: Dixi pronunciabo aduerſum me in-
iuſticiam meam domino: & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Mora ergo abſolu-
tionis in confitendo eſt: confeſſionē ſequitur peccatorū remiſſio. Sapiens eſt igitur
qui confitetur: Liber cui peccatū dimiſſum eſt: nulla iam trahens æra peccati. Va-
le & nos dilige ut facis: quia & ego te diligo.

Sancti Ambroſij ad Fauſtinum: eundē propter obitum germanæ acerbo dolore
mœrentem: conſolantis: Epiſtola. VIII.

Mbroſius Fauſtino. Acerbo te doliturum dolore obitū germanæ tuæ
a non ignorabam. Non tamen ut a nobis te ablegares: ſed ut nobis redde-
res. Nam & ſi minus iocunda ſolatia mœrentibus: tamē nōnunq̄ neceſ-
ſaria ſunt. Tu autem abiſti in ſecreta montium: & inter ferarum diuerſaris
ſpelæa omni humanæ conuerſationis uſu abdicatus: & qđ grauius eſt: iudicio tuo.
Tantūne de te cōmeruit germana tua: ut propter quam excellere apud te debuit
cōditio humana: quæ tam egregiā fœminā tulit: propter eam apud te minoris præ-
rogatiuæ ſit? Illa certe uita excedens hoc ſe mulcebat ſolatio: ꝙ te ſibi ſuperſtitem
dereliqueret: parentem nepotibus: præſulem paruulis: auxiliatorem deſtitutis. Tu
ita te & nepotibus & nobis abnegans: ut conſolationis illius fructum non ſentiamꝰ.
Illa te cara pignora uocant non ad dolendum ſed ad conſolandū: ut cum te uident:
matrem ſibi non credant obiſſe: In te eam recognoſcant: in te eius præſentiam tene

ant: in te uitam eiꝰ ſibi manere arbitrentur. Sed doles ꝙ dudum florētiſſima repē-
te occiderit. Verum hoc nobis cōmune: non ſolum cū hominibus: ſed etiā cum ci-
uitatibus terriſque ipſis eſt. Nempe de bononiēſi ueniens urbe a tergo claternam
ipſam bononiam: mutinā: regium derelinquebas: in dextera erat brixillum: a fron
te occurrebat placētia: ueterem nobilitatem ipſo adhuc nomine ſonans: ad leuam
apœnini inculta miſeratus & florentiſſimorū quondam populorum caſtella conſi
derabas: atque affectu relegebas dolenti. Tot igitur ſemirutarum urbium cadaue-
ra terrarūque ſub eodem conſpectu expoſita funera non te admonent unius ſan-
ctæ licet & admirabilis fœminæ deceſſionem conſolabiliorem habendam: præſer-
tim cum illa in perpetuū proſtrata ac diruta ſint: Hæc autem ad tempus quidē ere
pta nobis meliorem illic uitam exigat? Itaq̃ non tam deplorandam q̄ proſequendā
orationibus reor. Nec mœſtificandam lachrymis tuis: ſed magis oblationibus ani-
mam eius domino cōmendandam arbitror. Verum forte aſſeras ſecurum te de
meritis eius ac fide: nequire tamen ferre deſiderium ꝙ eam iam nō uideas ſm car-
nem: idque tibi ſummo dolori ſit. Nec illud te mouet apoſtolicum qđ ait: Quia ne- 2.Cori.5.
minem nouimus ex hoc ſm carnem: & ſi cognouimus ſm carnem chriſtū: ſed nūc
iam non nouimus. Caro enim noſtra perpetua eſſe ac diuturna non poteſt: neceſ-
ſe eſt occidat ut reſurgat: neceſſe eſt reſoluatur ut requieſcat: ut fiat quidam finis
peccati. Et ideo multos cognouimus ſm carnem: ſed nunc iam non nouimus. Ipſū
dominum Ieſum cognouimus (inquit Apoſtolus) ſecundū carnem: ſed nunc iam
non nouimus. Iam enim carnis depoſuerat exuuias: iam ſpecie hominis non uide-
batur: iam pro omnibus mortuus erat: & omnes in illo mortui: ſed ut per ipſum re-
nouati & uiuificati ſpiritu iam non ſibi ſed chriſto uiuerent. Vnde & alibi ait idem
apoſtolus: Viuo autem iam non ego: uiuit autē in me chriſtus. Meritoque qui an- Gal.2.
te cognouerat ſecundū carnem chriſtum: iam operationes eius inuiſibiliter agno-
ſcens: iam non carnem eius ſed potentiam ſcrutans: qui ante perſecutor diſcipu-
los hominis & pediſequos carnis infeſtis odijs urgebat: poſtea doctor gentium fa-
ctus ueneratores maieſtatis eius ad prædicationem euangelij inſtruere atque in-
formare cœperat. Et ideo addidit: Si quis in chriſto noua creatura: id eſt: qui perfe 2.Cori.5.
ctus in chriſto noua creatura eſt: quoniam qui caro eſt: imperfectus eſt. Denique
ipſe dominus ait: Non permanebit ſpiritus meus in iſtis hominibus: quoniam car- Geñ.7.
nes ſunt. Carnalis itaque non eſt in chriſto: ſed ſi quis in chriſto eſt: noua creatura
eſt: non naturæ nouitate formatus ſed gratiæ. Vetera itaque quæ ſecūdum carnē
erant: tranſierunt: facta ſunt noua omnia. Quæ illa? niſi quæ ſcriba doctus in regno
cœlorum nouit: ſimilis illiuſ patriſſamilias qui profert de theſauro ſuo noua & uete Matth.13.
ra: neque uetera ſine nouis: neque noua ſine ueteribus. Ideo & eccleſia dicit: Quia Canti.7.
noua & uetera ſeruaui tibi. Sed tranſierunt uetera: id eſt: legis myſteria abſcondi-
ta in chriſto: facta ſunt omnia noua. Hæc eſt noua creatura: de qua Apoſtolus ad
Galatas ait. In chriſto enim Ieſu neque circumciſio aliquid ualet neque præputium Gal.5.
ſed noua creatura. Per quam iam renouata caro floret: & fructum inuenit gratiæ:
quæ ante inueterati flagicij ſpinas habebat. Quid ergo eſt ꝙ mœreamus: ſi iam ad
animam dicitur: Renouabiť ſicut aquilæ iuuentus tua? Quid eſt ꝙ ingemiſcamus Ps.102.
pro mortuis: cum iam reconciliatio mundi apud deum patrem facta ſit per domi-
num ieſum? Quoniam ergo chriſti beneficia tenemus: cū apud omnes: tū apud
te ꝓ chriſto legatione fungimur: ut noueris irreuocabilia eius eſſe dona: ut credas
qđ ſemper credidiſti: nec nimio mœrore tuam in dubium adducas ſententiā: quia
ideo peccatum factus eſt dominus Ieſus: ut tolleret peccatū mundi: & eſſemus in il
lo omnes iuſticia dei: iam non culpæ obnoxij: ſed iuſticiæ remuneratione ſecuri.
Vale & nos dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Bellicium: graui ægritudine priuſq̄ i dominū Ieſum crederet

iactatum:poſtea autẽ reualeſcere incipientẽ:illum ex diuinæ uiſitationis pietate in
fide chriſti confortantis: & ad aliorum ſacramentorum perceptionem exhortan-
tis:Epiſtola.IX.

Mbroſius Bellicio. Iactatũ te graui ægritudine ſignificaſti mihi credidiſſe
a in dominũ Ieſum:etiã cœpiſſe reualeſcere. Ad ſalutẽ igitur ea infirmitas fu-
it:plus aculei q̄ periculi ferens:quia diu ꝓmiſſum remordebas. Hoc ẽ quod
Deut.32. ait:Percutiã & ſanabo.Percuſſit infirmitate: ſanauit fide. Vidit em̃ interiorẽ affectũ
tuum nõ uacuum piæ cupiditatis ſed executi dilationibus.Et ideo admonere malu
it:ita ut ſalutẽ non læderet:deuotionẽ excitaret. Quomõ em̃ ſaluti noceret qui ſo-
let dicere:ut legimus in euangelio:Ego ueniã & curabo eum?Ergo & cũ a tuis inui-
Matth.8. taretur:ut inuiſeret domũ tuam:ſine dubio dixit:Ego ueniã & curabo eum. Et ſi nõ
audiſti eum:ille tñ quaſi deus inſenſibiliter locut⁹ eſt.Et ſi nõ uidiſti eum:ille tñ ꝙ te
incorporaliter inuiſerit dubitari nõ poteſt.Sed uidiſti eũ qui credidiſti ei: uidiſti eũ
qui recepiſti eũ hoſpitio tuæ mentis:uidiſti eum ſpiritu:uidiſti eũ oculis interiorib⁹.
Act.17. Tene ergo hoſpitẽ nouum diu expectatũ ſed ſero ſuſceptũ: in quo & uiuimus &
ſum⁹ & mouemur.Guſtaſti igitur fidei prima exordia:nõ fiat uerbũ occultũ in cor-
de tuo.Hæc omnis gratia eſt:hoc omne mun⁹. Nemo em̃ penetralia dom⁹ de in-
greſſu æſtimat.Si quidẽ omnis fructus in interiorib⁹ eſt.Neq̃ em̃ ſapiẽtis eſt a fene-
ſtra reſpicere in domũ:& ſtulticia hominis audire ꝑ oſtium. Alia ſunt ſacramẽto-
Eſa.64. rum ꝑfectoꝝ myſteria:quæ oculus nõ uidit nec auris audiuit quæ præparauit deus
1.Cor.2. diligẽtibus eum:ut dixit ſcriptura. Alia ſunt illa quæ de gloria futura annũciarũt
ꝓphetæ:quib⁹ reuelatũ eſt:& euangeliçarũt ſancti:ſpiritu dei miſſo de cælo in quæ
1.Petri.1. cõcupiſcunt & angeli uidere:ut ait apoſtolus Petrus. Alia ſunt illa:in quib⁹ eſt mũ
di redemptio:peccatorũ remiſſio:gratiarũ diuiſio: ſacramentorũ participatio: quæ
cũ acceperis:tunc mirabere tantũ donatũ eſſe homini: ut illud manna qđ miramur
fluxiſſe de cœlo iudæis:nec tantæ operationis iudices ad ſalutẽ fuiſſe. Illud em̃ qui-
cũq̃ acceperũt: in deſerto mortui ſunt præter Ieſum naue & Caleph.Hoc ſacramẽ
Numeri.32. tum quicunq̃ guſtauerit:nõ morietur in æternũ:Sanet te dñs Ieſus. Vale.

Liber Tertius.

Sancti Ambroſij ad Simplicianũ:pulchre de ueris diuitijs ac cõtraria paupertate
diſſerentis:& ꝙ omnis ſoluſq̃ ſapiens uere diues:atque inſipiens pauper ſit demon
ſtrantis.Epiſtola.X.

Mbroſius Simpliciano. Videbamur ꝓxime in diſceptationes incidiſ-
ſe philoſophiæ:cum de apoſtoli Pauli epiſtola ſumẽtes exordium:tra-
a ctaremus:ꝙ omnis ſapiens liber.Verũ poſtea cũ Petri apoſtoli epiſto-
1.Petri.3. lam legerem aduerti:ꝙ omnis ſapiens etiã diues. Nec ſexum excepe-
rit: qui fœminas ornatum omnẽ nõ in precioſis monilibus ſed in bonis
moribus habere ſcripſerit. Non enim inquit ſit extrinſecus capillorũ implicatio:aut
auri circũpoſitio:aut habitus ueſtimentorum ornamentũ: ſed ille abſconditus cor-
dis homo. Duo ſunt igitur & eſſe hominẽ in homine:& illum eſſe diuitem:qui ſibi
nullarum diuitiarũ uſum requirat. Pulchre autẽ cordis hominem dixit: eo ꝙ totus
ſapientiæ ſit abſconditus ſicut ipſa ſapientia quæ nõ uidetur ſed intelligitur. Ne-
mo ante Petrum tali expreſſione uſus eſt:ut diceret cordis hominem. Exterior em̃
homo plurima in ſe membra habet. Interior autem cordis homo totus ſapientiæ
Ibidem. eſt:plenus gratiæ:plenus decoris.In incorruptione inquit quieti & modeſti ſpiritus
qui eſt ante deum diues. Et uere diues qui in conſpectu dei poteſt diues uideri:in
cuius conſpectu terra exigua:mundus ipſe anguſtus eſt. Sed ſolum illum deus di-
uitem nouit qui ſit diues æternitati: qui non opum ſed uirtutum fructus recondat.

Quis autem ante deũ diues niſi quietus & modeſtus ſpiritus qui nunq̃ corrum-
pitur?Nõne tibi uidetur diues qui habet pacẽ animi: tranquillitatẽ quietis: ut nihil
cõcupiſcat:nullis exagitetur cupiditatũ procellis:nec uetera faſtidiat:& noua quæ-
rat:& ſemꝑ deſiderando fiat in ſummis diuitijs inops?Ea eſt pax uere diues quæ ſu
perat omnẽ mentẽ.Diues pax:diues modeſtia:diues fides.Fideli em̃ totus mũdus
poſſeſſio eſt.Diues ſimplicitas.Sunt em̃ & diuitiæ ſimplicitatis quæ nihil diſcutit:ni
hil contractũ:nihil ſuſpectum:aut fraudulẽtum putat:ſed puro ſe fundit affectu.Di-
ues bonitas:quam ſi quis ſeruauerit:paſcitur in diuitijs cæleſtis hæreditatis:& ut an
tiquioribus exemplis ſcripturæ utamur:beatus inquit uir quẽ arguit domin⁹. Ad
monitionẽ aũt dei ne recuſaueris.In fame liberabit te a morte: i prælio de manu fer
ri liberabit te:& a flagello linguæ te abſcondet.Feræ beſtiæ pacificæ erũt tibi:& ſci-
es ꝙ in pace erit domus tua. Mitigatis em̃ carnis huius paſſionibus: quæ militare
aduerſum animã ſolent:tabernacula tua ſine ꝑturbatione erunt:domus ſine offen-
ſione:ſemen ſine defectu:poſteritas ſicut odor agri pleni:ſepultura ſicut meſſis. Si
quidem quãdo alij ſuum defectũ arbitrantur:tunc aceruus tritici ſui ſupernis matu
rus infertur apothecis.Merito iuſtus ſemꝑ fœnerat:iniqu⁹ indiget.Ille iuſticias fœ-
nerat mandatũ dei pauperibus & egenis:At uero inſipiens & qđ putat ſe habere:
nequaquã poſſidet.An putas illũ poſſidere qui theſauro ſuo die ac nocte incũbans
auara & miſera torquet̃ ſollicitudine? Ille uero eget: & ſi alij diues uidet̃: ſibi pauꝑ
eſt:qui nõ utitur eo qđ habet:qui adhuc alia rapit:alia deſiderat. Vbi em̃ null⁹ cu
piditati modus:qui fructus diuitiarũ?Nemo eſt diues:qui qđ habet ſecũ hinc aufer
re nõ poteſt.Quod em̃ hic relinquitur:non noſtrũ ſed alienum eſt. Diues Enoch Gen.5.
qui qđ habuit ſecũ tranſtulit:& omnẽ illum bonitatis ſuæ cenſum cœleſtibus intulit
receptaculis:qui ideo raptus eſt:ne cor ei⁹ malicia mutaret. Diues Helias qui uir- 4.Reg.2.
tutũ ſuarum theſauros curru igneo ſublimis ſedibus æthereis inuexit. Et tamẽ iſte
nõ mediocres diuitias hæredi reliquit quas ipſe nõ amitteret. Quis hunc pauperẽ 3.Reg.17.
uel tunc dixerit:cũ uictus quotidiani indigens alimonia:mitteret̃ ad uiduã:ut paſce
retur ab ea:quãdo ad eius uocẽ cœlum claudebat̃ & aperiebat̃:quãdo ad eius uer
bum hydria farinæ & uas olei nõ deficiebat per trienniũ ſed abũdabat:nec minue-
batur uſu ſed replebat̃? Quis illum pauperẽ dixerit:ad cuius uoluntatẽ deſcende-
bat ignis:quẽ in uia flumina nõ concludebãt:ſed in ſuũ fontem recurrebãt: ut ſicco
ꝓpheta tranſiret pede? Duos finitimos uetus hiſtoria deſcribit:regẽ Achab & pau 3.Reg.21.
perem Nabutham:quẽ horum pauperiorem:quẽ ditiorem credimus?Alter regali
fulcro diuitiarũ præditus inexplebilis inſatiabiliſq̃ opibus ſuis:exiguã pauperis ui-
neam deſiderauit.Alter aſpiciens animo βάσιλευοντασ πολυχρύσουσ τύχασ
imperialeſq̃ gaças:ſuo erat cõtent⁹ palmite.Nõne uidetur hic magis diues: hic ma-
gis rex:qui ſibi abundabat:ſuas regebat cupiditates: ut nihil alienũ concupiſceret:
Ille aũt egẽtiſſimus: cui auꝝ ſuum uile:alienus palmes ꝑcioſiſſimus exiſtimabatur?
Sed qua ratione egentiſſimus cognoſce.Quia diuitiæ iniuſte congregatæ euomũ
tur:radix autem iuſtorum manet:& palma floret. An nõ egentior paupere is qui
tanq̃ umbra præterit?Hodie impius exaltatur:cras nõ erit:nec iuenietur aliquis lo-
cus eius. Quid eſt itaque diuitem eſſe niſi abundare?Quis autem abundat qui ſit
animo contractior?Qui autẽ animo contractior utiq̃ anguſtior.Quæ igitur in angu
ſtijs abundantia?Non ergo diues qui nõ abũdat.Vnde pulchre Dauid:Diuites in- Pſ.33.
quit eguerunt & eſurierunt. Quoniam cum haberent ſcripturaꝝ theſauros cæle-
ſtium eguerunt qui nõ intellexerunt:& eſurierunt qui nullum ſpiritualis gratiæ gu
ſtarunt cibum. Nihil igitur affectu ſapientis ditius:nihil inſipiẽtis egentius. Nam
cum regnũ dei pauperũ ſit:quid eſſe locupletius poteſt?Et ideo præclare apoſtol⁹: Ro.11.
O altitudo inquit diuitiaꝝ ſapientiæ & ſcientiæ dei. Præclare etiã Dauid:qui in uia Pſ.118.
teſtimoniorũ cæleſtium quaſi in omnib⁹ diuitijs delectabatur. Expreſſe Moyſes
qui ait:Neptalin ſatietas accipientiũ.Neptalin:abũdantia ſignificatur latina interꝑ- Deut.33.
tatione uel dilatatio.Ibi ergo abũdãtia ubi ſatietas.Vbi aũt fames cupiditatũ:ubi in-

explebilis appetētia:ibi utiqꝫ pauptas. Sed qa uix ulla rei pecūniariæ uel mūdi hui⁹
cupiditas ſatietatē habet:ideo addidit:Et replebiť benedictione. Secūdū hæc Pe-
1.Petri.3. trus apoſtolus definiuit nō in auro & argento & indumētis fœminarū eſſe ornamē-
tū:ſed in occulto cordis hoīe atqꝫ abſcōdito:unde nulla ſe exuat cultū pietatis:orna
tum gratiæ:uitæ æternæ hæreditatē. Valē & nos dilige qa nos te diligimus.
Sancti Ambroſij ad Irenæū:uerſiculū illū:Specioſus forma.& cætera. græco ſer-
mone annotatū uoluētis:pluribuſqꝫ rationib⁹& exemplis nos ꝓuocātis: ut illi ſūmo
bono qd' eſt dominus Ieſus:quo nihil eſt ſpecioſius:animo intēdamus: illud quæra-
mus:illud intueamur:illud teneam⁹:in illo uerſemur:illi adhæreamus:& in eo paſca
mur:Epiſtola.XI.
Mbroſius Irenæo. Inter legendū cū paululū requieuiſſem aio: qa lucubra-
a tione deſtiterā:uerſiculū illū mecū cœpi uoluere: quo ueſperi in uigilijs uſi
fueramus.ρώαιοσ χαλλοσ παράτοὺσ υίοὺσ τῶμ αμθρωπῶμ ωσ ωράιοι
χοΔέσ ευαγγέλίζαμ τῶμ αυτομ. Et uere nihil ſpecioſius illo ſummo bono:cuius
etiā prædicatio ſpecioſa eſt nimis:& maxime pſeuerantis ſermonis ꝓceſſus:& quæ-
dam apoſtolicæ prædicatiouis ueſtigia. Sed illa qui poſſunt? Quib⁹ donauit de⁹:
nō ſolum ut chriſtū annunciarēt ſed etiā ꝓ illo paterenť. Nos quātū poſſumus in-
tendamus illo animū:& in illo ſimus:illud animo teneam⁹qd' eſt pulchꝝ:decoꝝ:bo
num:ut fiat illuminatione & fulgore eius ſpecioſa aīa noſtra:& mēs dilucida. Nā ſi
oculi noſtri cū aliqua obducūtur caligine:paſcunť agroꝝ uiriditate & ſpecie nemo-
ris uel collis herboſi:omnē inæqualitatē ægreſcētis obtut⁹ repellunt:& quadā ſalu-
bri ſpecie pupillæ ipſæ atqꝫ orbes colorari uidenť: quātomagis hic mētis oculus: cū
illud ſummū intueť bonum:& in eo uerſať atqꝫ eo paſcitur:ſplēdeſcit atqꝫ enitet: ut
Ps.62. fiat illud qd' ſcriptū eſt: Tanꝙ adipe & pinguedine repleať aīa mea. Deniqꝫ qui ſciē
ter agnoſcit aīas gregis ſui:curā adhibet herbis campeſtrib⁹:ut ſint ei paſcua pluri-
ma.Herbis eñ ſuauiorib⁹ & agni pinguiores fiunt:& ſuccus lactis ſalubrior: quibus
paſcuis uſi ſunt diuites illi qui mādūcauerunt & adorauerūt.Sunt eñ bona fidei pa
ſcua:in quib⁹ collocať ſanctus dei. Eſt ergo & fœnū quo alunť greges ouium: qui
emittunt uellera ſapientiæ & dant amictum prudētiæ.Et fortaſſe hoc eſt fœnū mō-
tanum in qd' uerba deſcēdunt ꝓphetæ ſicut nix ſup fœnū. Et qd' diligenter colligit
ſapiens:ut ſint ei oues ad ueſtitū ſpiritualis utiqꝫ uelaminis. Habet ergo cibū ſuum
2.Petri.1. & amictum anima quæ illi ſummo bono adhæret: qd' eſt diuinū:qd' apoſtol⁹ Petrus
ſuadet quærendū:ut p eius cognitionis acquiſitionē diuinæ ſimus cōſortes naturæ.
Huius cognitionē aperit ſanctis ſuis de⁹ bonus:& donat hoc de theſauro ſuo bo-
Deut.28. no:ſicut teſtificať lex ſacra dicens:Quia iurauit dñs patribus tuis dare tibi & aperi-
re theſauꝝ ſuū bonū:de quo theſauro cæleſti dat pluuiā terræ ſuæ benedicere om-
nia opera manuum tuaꝝ.Hæc eſt pluuia eloquiū legis qd' irrorat aīam illam fæcun-
dam & fertilē bonoꝝ operum:ut habeat humorē gratiæ. Huius boni cognitionē
Ps.26. quærebat Dauid ſicut ipſe ſignificat dicens: Vnam petij a domino:hanc requirā ut
inhabitem in domo domini omnes dies uitæ meæ:& uideam delectationes domi-
ni:& conſiderem templū eius. Denique hoc eſſe ſummū bonum:ſubtexuit ſtatim
Ibidem. in eodem pſalmo:Credo uidere bona domini in terra uiuētium.Hic eñ quæritur:il
lic facie ad faciem plene uidetur. Hoc bonū in domo dei eſt:in illo ſecreto eius ac
receſſu.Vnde iterū ait:Replebimur in bonis domuſ tuæ. Alibi quoqꝫ hanc ſummā
Ps.64. eſſe benedictionis expreſſit dicens:Benedicat te dñs ex ſyon: & uideas quæ bona
Ps.127. ſunt hieruſalē.Ideo beatus qui illic habitat in ingreſſu fidei hoſpitioqꝫ mētis:deuoti-
onis habitaculo:cōuerſatione uirtutis. In illo igiť ſim⁹:atqꝫ in eo maneam⁹:de quo
Eſa.52. & Eſaias dicit:Qꝫ ſpecioſi pedeſ euāgeliçantiū pacē:euāgeliçantium bona.Qui ſunt
qui euangeliçāt niſi Petrus:niſi Paulus:niſi oēs apoſtoli? Quid euāgeliçāt nobis niſi
dñm Ieſum?Hic ē pax nr̃a:hic eſt bonū illud ſūmū:qa ipſe bon⁹ ex bono. Ex arbore
eñ bona bon⁹ fruct⁹ legiť.Deniqꝫ & ſpūs ei⁹ bon⁹ q ex ipo accipit & deducit dei ſer-
Matth.20. uulos in uiā rectā.Quis aūt habēs ſpm̄ dei i ſe:neget bonū:cū ipe dicat:An ocul⁹ tu⁹

nequā eſt qa ego bon⁹ ſum? Hoc bonū ueniat in aīam noſtrā:in nr̃æ mētis uiſcera
qd' ꝓpitius deus dat petētibus ſe. Hic eſt theſaurus noſter:hic eſt uita noſtra:hic
eſt ſapiētia noſtra:iuſticia noſtra:paſtor noſter & paſtor bon⁹:hic eſt uia noſtra. Vi-
des quāta bona:in uno bono. Hæc bona nobis prædicāt euangeliſtæ. Hæc bona
reqrēs Dauid ait: Quis oñdit nobis bona?Et oſtēdit ipſū eſſe bona:ſubijciēſ:Signa- Ps.4.
tū eſt in nobis lumen uultus tui.Quis autē lumē uultus patris niſi ſplēdor gloriæ &
imago inuiſibilis dei:in quo & uideť & clarificať pater: ſicut ipſe clarificat filiū ſuū?
Ipſe eſt ergo dñs Ieſus bonum ſummū qd' nobis annūciatū a ꝓphetis:prædicatū
ab angelis:ꝓmiſſum a patre:euāgeliçatum eſt ab apl̄is. Qui nobis tanꝙ maturitas
aduenit:Nec ſolū tāꝙ maturitas ſed tāꝙ maturitas in mōtibuſ adeſt: ut nihil acerbū:
nihil imaturū in noſtris cōſilijs ſit:nihil imite:nihil aſperum in operib⁹ ac morib⁹:qui
primus euāgeliçās bona affuit. Vnde ait ipſe: Qui loquebar adſum:id eſt: q loque Eſa.52.
bar in ꝓphetis:adſum in corpore qd' ſuſcepi ex uirgine: adſum interior imago dei:
character ſubſtātiæ.& adſum ut homo: ſed qs cognoſcit me? Hominē eñ uiderūt:
ſed operib⁹ ſupra hominē crediderūt. An nō ut homo:cū laçarum fleret:& rurſus
ſupra hominē cū eum reſuſcitaret?An nō ut homo: cū uapularet: rurſus ſupra ho-
minē:cū toti⁹ mundi pctm̄ tolleret? Ad illū igitur ꝓperemus:in quo ſummū eſt bo
num:qm̄ ipſe eſt bonitas:ipſe patiētia iſrael:qui ad pœnitentiā te uocat:ne uenias in
iudiciū: ſed accipias peccatoꝝ remiſſionē.Agite inquit pœnitētiā. Ipſe eſt de quo Matth.3.
clamat Amos ꝓpheta:Exquirite bonū. Ipſe eſt ſummū bonū: qui nullius indiget: Amos.5.
& abundat oibus.Facile abundat:in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Col.2.
Facile abundat:de cuius plenitudine oēs accepimus:& in illo repleti ſumus:ut dicit Ioh.1.
euāgeliſta. Hoc igitur uerum & ſummū bonū ſi illo cōcupiſcibili ſuo & delectabili
anima guſtauerit:& duab⁹ his hauſerit affectionib⁹ excludens dolorē & formidinē:
incredibiliter exæſtuat. Oſculata eñ uerbū dei modū nō capit nec expleť dicens:
Suauis es dñe:& in iocūditate tua doce me iuſtificationes tuas. Oſculata dei uer- Ps.118.
bum:cōcupiſcit ſup oēm decorē:diligit ſup oēm læticiā:delectať ſup omnia aroma-
ta:cupit frequēter uidere:ſæpe intēdere:cupit attrahi:ut ſequi poſſit. Vnguentū in Cant.1.
quit examinatū eſt nomē tuū:ꝓpterea te diligim⁹ adoleſcētulæ: ꝓpterea certam⁹:
ſed cōprehendere te nō poſſumus.Attrahe nos:ut poſſimus currere:ut unguētoꝝ
tuoꝝ odore accipiamus uirtutē ſequēdi. Feſtinat etiā interna myſteria uidere: ip-
ſam requiē uerbi:ipſam boni illi⁹ ſummi habitationē:& lucē eius & claritatē:In illo ſi-
nu ac receſſu primo feſtinat audire ſermones eius:& cū audierit: ſup omnē ſuauita-
tē accipit. Doceat te ꝓpheta qui guſtauit & ait:Qꝫ dulcia faucibus meis uerba tua: Ps.118.
ſup mel & fauū ori meo. Quid eñ aliud deſideret anima quæ ſemel ſuauitatē uer-
bi guſtauerit:quæ ſemel claritatē eius uiderit? Moyſes in monte poſitus: quadra- Exo.34.
ginta diebus legē accipiens:cibū corporis nō requirebat. Helias ad illā feſtinās re- 3.Reg.19.
quiem rogabat ut acciperet a ſe anima ſua. Petrus aſpiciens & ipſe in monte domi
nicæ reſurrectionis gloriam:nolebat deſcendere dicēs: Dñe bonū eſt nos hic eſſe. Matth.17.
Quāta igitur illa diuinæ ſubſtantiæ gloria: quāta uerbi bona: in quæ cōcupiſcūt &
angeli ꝓſpicere? Aīa igiť quæ illud uidet:corpus hoc nō requirit: minimāqꝫ ſibi fa-
miliaritatē cū eo debere eſſe intelligit:renūciat ſæculo: abducit ſe a uinculis carnis:
exuit oībus uoluptatū iſtaꝝ nexib⁹. Deniqꝫ Stephanus Ieſum uidebat: & lapidari Act.7.
nō formidabat:imo cum lapidareť:nō ꝓ ſe ſed ꝓ illis a quibus perimebať rogabat.
Paulus quoqꝫ rapt⁹ uſqꝫ ad tertiū cœlū:cū corpore eſſet an ſine corpore neſciebat. 2.Cor.12.
Raptus inꝙ in paradiſum:uſum ꝓprij iā non ſentiebat corporis:& audiēs uerba dei
quomodo ad corporis infirmitates deſcēderet erubeſcebat. Itaqꝫ ſciēs quid uidiſ-
ſet in paradiſo uel qd audiſſet clamabat dicēs:Quid adhuc uelut uiuēteſ de hoc mū
do decernitis?Ne tetigeritis:ne attaminaueritis:ne guſtaueritiſ quæ ſūt oia ad cor-
ruptelā ipſo uſu. Volebat eñ nos in figura eſſe iſti⁹ mūdi nō in poſſeſſiōe atqꝫ uſu:
ut ita utamur hoc mundo tanꝙ non utamur:tanꝙ prætereuntes nō tanꝙ reſidentes:
ambulantes tanꝙ in imagine ſæculi nō in cupiditate:ut uelociſſima diſputatiōe ipſā

imaginē huius mundi tranſeamus. Deniq̄ ipſe fide ambulās nō ſpecie ꝑegrinaba
tur a corpore aderat dño:& cū eſſet in terris:nō in terrenis ſed in cæleſtibus cōuer
ſabatur. Ergo anima noſtra quæ deo uult appropinquare:eleuet ſe a corpore:ſemꝑ
per illi ſummo adhæreat:illi bono qđ eſt diuinū:qđ eſt ſemꝑ: & qđ erat ab initio: &
Act.17. qđ erat apud deū:hoc eſt dei uerbum. Ipſum eſt illud diuinū: in quo uiuimus & ſu/
mus & mouenmur:ipſum eſt qđ erat in principio:ipſum eſt qđ eſt. Dei em̄ filius
Ieſus chriſtus in nobis inquit eſt:in quo nō fuit eſt & nō: ſed eſt in illo:fuit.Ipſe dixit
Exo.3. Moyſi:ut diceret: Qui eſt miſit me. Cū hoc igiť anima noſtra ſit:& ſit(ſi fieri pōt)
Ps.118. ſemꝑ:ut & noſtrū poſſit qs dicere:Anima mea in manibus tuis ſemꝑ.Erit aūt:ſi non
in carne ſit ſed in ſpiritu.Erit:ſi ſe terrenis nō miſceat.Cum em̄ ad carnalia reflectiť:
tunc ei illecebra obrepit corporiſ:tunc ira & indignatione exæſtuat:tunc mœſticia
afficitur:tunc ſupinatur ꝑ arrogantiā:tunc dolore affligiť. Hæ ſunt ægritudines
animæ graues:quibus plærūq̄ ad mortē cogitur:dū oculi eius cæcanť:ut nō uideāt
ueræ lumen gloriæ & diuitias æternæ hæreditatis. Q̄ ſi eos ad deū ſemꝑ intēdat:
accipiet a chriſto fulgorē ſapientiæ:ut illuminatū in agnitione dei habeat obtutum:
ut uideat illā ſpem noſtræ uocationis:aſpiciat illud qđ eſt bonū & placitū & ꝑfectū.
Qđ em̄ bonum cōplacitū patri:qđ complacitū:ꝑfectum:ſicut habes in euāgelio:ubi
Luc.6. dicit dn̄s:Diligite inimicos ueſtros:ut imitemini patrem qui pluit ſuꝑ iuſtos & iniu/
Ibidem. ſtos:qđ eſt utiq̄ bonitatis.Et poſtea cōcludit dicens:Eſtote ꝑfecti ſicut pater ueſter
qui in cælis eſt:ꝑfectus eſt. Caritas em̄ ꝑfecta eſt:deniq̄ plenitudo legis eſt.Quid
autē tā bonū q̄ caritas quæ malū nō cogitat? Et iō terras fugito: in q̄bus inuidia eſt:
ubi ambitio:ubi cōtentio. Boni ergo illius capacē ſe anima tua præbeat: ut ſupra
nubes uolet:ſicut aquila renouetur:ſicut aquila pēnas emittat: ut renouatis alarum
remigijs alta petere nō reformidet:hanc habitationē relinquat. Terrenū em̄ habi/
taculum grauat animā:exuat uetera:abijciat erroriſ deſideria:abluat oculos ſuoſ ut
uideat illū fontem ueræ ſapientiæ:illū fontem uitæ æternæ:qui affluit atq̄ exundat
Ro.11. omnibus:nullius indigēs.Quis em̄ dedit illi:cū ex ipſo & ꝑ ipſum & in ipſo oīa ſint?
Vitæ igitur fons eſt ſummū illud bonū:& quo uiuēdi ſubſtātia miniſtrať omnib⁹.
Ipſum aūt in ſe habet uitā manentē:a nullo quaſi inops accipit.Largiť bona alijs:nō
Ps.15 aliunde aſſumit ſibi.Neq̄ em̄ noſtri indiget.Vnde & ait ex ꝑſona hoīs:Qm̄ bonoꝝ
meoꝝ nō indiges. Quid ergo pulchrius q̄ ei approq̄nquare: ei adhærere? Quæ
maior uoluptas eſt:q̄ ꝙ is qui uiderit & de fōte aquæ uiuæ gratis guſtauerit? Quid
pōt aliud deſiderare? quæ regna? quas poteſtates? quā pecuniā: cū aduertat q̄ miſe
ræ etiā hic regū cōditiones ſint:q̄ mutabiles imperij ſtatus:q̄ exigua uitæ huius ſpa/
cia:quāta in ipſo imperio ſeruitia:cū ad aliorum nō ad ſuū uiuant arbitriū? Quis
autē peculiatus ad uitā æternā tranſit:niſi uirtutū fultus peculio:qđ receptū omni/
bus:ſolis diuitibus impoſſibile ꝓnunciať? Nō ergo his uti beatū eſt:ſed illud uide/
re quo iſta deſpicias:& uana ueri refellas:atq̄ inania & caſſa iudices: illā nudæ ueri/
tatis pulchritudinē diligas:quæ has ſæculi fucociſſimas uanitates redarguat. Eri/
Cant.4. ge igitur oculos anima tuos:illos de quib⁹ tibi uerbum dei dicit: Corde nos ccpiſti
ſoror mea ſponſa:corde nos ccpiſti uno ab oculis tuis. Aſcende in palmā:uince ſæ
culū:ut teneas uerbi altitudinē.Imaginē iſtam mūdi foris relinque: foris maliciam:
introduc autē mentis bonitatē:quæ habet gratiā in ligno uitæ: ſi lauerit ſtolam ſuā:
& ingrediať in ciuitatē:quæ uera ē patria ſanctoꝝ: in qua eſt dei tabernaculū: circa
qđ ſcribæ dn̄i prætēdūt:ubi nō dies aut ſol aut luna lumē miniſtrant:ſed ipſe dn̄s lu
Ioh.8. men eſt totā illam ciuitatē illuminans. Eſt em̄ lux mundi.Nō utiq̄ lux uiſibilis: ſed
animarū quæ in hoc mundo ſunt: intelligibilis claritudo:quib⁹ ſe ſplendēti lumine
rationabilis infundit prudentiæ:& ut prædicať in euāgelio:incorporeæ uirtutis in/
flāmans uapore ſecreta mentiū animorūq̄ penetralia. Si quis igiť incola eſſe cœ/
perit illius ciuitatis ſuꝑnæ:incola uidelicet cōuerſatione ac moribus:nō diſcedat ab
ea:nō exeat:nō reflectat ueſtigiū:nō corporis dico ſed mentis ueſtigiū.Nō reuerta
tur retro.Retro luxuria:retro impuritas eſt. Deniq̄ aſcendēs ad mōtē Loth: retro

reliquit ſodomitana flagicia.Quæ aūt reſpexit retro:nō potuit ad ſuꝑiora euadere.
Nō ergo pedes tui retro ſed mores reuertanť.Nō fiant man⁹ tuæ remiſſæ:& deuo/
tiōis tuæ ac fidei genua diſſoluta. Nō fiat uolūtatis tuæ recidiua infirmitaſ:nō ullus
intercurſus criminū. Si ingreſſus es:mane:ꝑueniſti:cōſiſte:ſaluans ſalua animā tu
am Aſcendēs directū attolle gradū:nullus inde tuto redit.Hinc uia:inde ruina eſt.
Hinc aſcenſus:inde præcipitiū. Aſcendēdi quidē labor:ſed deſcendēdi periculū.
Sed potēs eſt dn̄s:qui te fundatū illic cuſtodiat:ſeptū ꝓꝑheticis muris & apoſto/
licis turrib⁹.Ideo tibi dicit dn̄s:Intrate:calcate:q̄a aſſiſtit uindemia.Int⁹ nō foris ſim⁹.
Et in euāgelio dei filius dicit:Qui eſt in tecto:nō deſcēdat uaſa ſua tollere. Nō utiq̄ Matth.24.
de hoc tecto dicit:ſed dicit de illo:Extēdit cœlū ſicut camerā. Intus ergo eſto intra
hieruſalē:intra aiam tuā pacificam:mitē atq̄ tranquillā.Nō exeaſ de ea:neq̄ deſcen
das uas tuū iſtud aut honorib⁹ aut diuitijs aut arrogantia attollere . Intus eſto: ut ꝑ
te alienigenæ nō trāſeāt.Peccata aiam tuā nō trāſeāt: uanæ oꝑationes & cogitatio/
nes inanes nō trāſibunt:ſi ſuſcitaueris bellū ꝓ deuotiōis & fidei cartamine: ꝓ ueritа
tis ſtudio aduerſus paſſionū illecebras:& ſūpſeriſ arma dei aduerſum ſpūales nequi
cias & aſtutiā diaboli:qui ꝑtētat ſenſus noſtros fraude ac dolo:quē māſuetus bella/
tor facile ꝓterit:qui nō ſerat iurgia:ſed ſicut decet ſeruū dn̄i:cū modeſtia fidem do
ceat:& eos qui aduerſanť redarguat. De hoc dicit ſcriptura:Qui māſuetus eſt:bel
lator exurgat:& infirmus dicat:Oīa poſſum in eo qui me cōfortat. Hac fide fretus Phil.4.
etiā qui infirm⁹ eſt præualebit: & erit ſancta aīa eius: & ſtillabūt ei montes ꝓꝑhetici
uel apoſtolici dulcedinē:& colles fluent lac:q̄lis ille collis qui lactis potū Corinthijs
dabat:& fluent ei aquæ de ſuis uaſis:& puteoꝝ ſuorū fontib⁹: uel de uētre ei⁹ aquæ
uiuæ:ſpirituales uidelicet quas fidelib⁹ ſuis ſpūſſanctus miniſtrat:qui etiā aīam tuam
dignetur rigare:ut abundet in te fons aquæ ſalientis in uitam æternā. Vale & nos
ut filius dilige:quia nos te ut parentes diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæū:ꝑſequētis illud uerbū Aggei ꝓꝑhetæ: Si tēpus uobis
eſt ut habitetis in domib⁹ cælatis? multo ex hoc nos ſermone cōmonētis:ut in ſupe
rioribus domibus & nō in ualleſtribus & ſubterraneis habitem⁹: taleſq̄ domos noſ/
metipſos domino ædificemus:Epiſtola.XII.

a Mbroſius Irenæo. Vbi ſuperiorē abſolui epiſtolā:& ꝑferendā tibi tradidi:
uenit in mentē illud qđ dn̄s in manu Aggei ꝓꝑhetæ locutus eſt dicēs:Si tp̄s Aggei.1.
uobis eſt:ut habitetis in domibus cælatis? Quid ergo iſtud eſt:niſi in ſupe/ Tranſlatio hie
rioribus habitandū nō in ualleſtrib⁹ & ſubterraneis habitaculis? Qui em̄ infra ter/ ronymi habet Laqueatis
rā habitant:nō poſſunt ædificare templū dei & dicūt:Nō uenit tēpus ut ædificetur
domus dn̄i:ſimul q̄a luxurioſoꝝ eſt hypogea quærere captantiū frigus æſtiuū:eo ꝙ
reſoluti delicijs æſtus aliter ferre ac tolerare nequeāt. Et ideo requirāt umbroſa pe
netralia:uel ꝙ deſidioſi ignaua ſub terris agāt ocia: deinde ꝙ tenebroſa illos & opa/
ca delectēt magis:quibuſ operiri flagicia ſua credāt:ſm̄ illud:Tenebræ circūdāt me Eccl.23.
& parietes:quē uereor? Sed fruſtra hoc ſperāt: cū ꝓfunda abyſſi & abſcondita de⁹
cernat:& oīa deꝓhendat anteq̄ fiant. At nō Helias in hypogeis:nō Heliſæus habi
tabant? Deniq̄ alter mortuū uiduæ filiū tulit ad ſuꝑiora: in quib⁹ conſueuerat ſede 3.Regſ.17.
re:& ibi eū reſuſcitauit: Alteri quoq̄ ſunamitis illa magna mulier(ut ſcriptura teſti/ 4.Regſ.4.
ficatur)in ſuꝑioribus hoſpitiū parauit:& ibi cōcipiendæ ſobolis: q̄a nō habebat:me/
ruit prærogatiuā: eiuſdēq̄ reſuſcitati pignoris uidit miracula. Quid de Petro dicā Actſ.10.
qui ad horā ſextā aſcendens in ſuꝑiora baptiçādarū gentiū cognouit myſteria? At 2.Regſ.18.
uero paricida Abſalon in ualle ſibi regis titulū ſtatuit:& in foſſam proiectus eſt:cū eſ
ſet ꝑemptus. Ergo ſancti aſcendūt ad dn̄m: flagicioſi ad uitia deſcendūt: Sancti in
mōtibus:criminoſi in uallib⁹.Deus em̄ montiū eſt:& nō deus ualliū. Qui ergo illic 3.Regſ.20.
id eſt:in domibus habitabāt ualleſtribus:in quib⁹ nō habitat de⁹:domū dei in ſe ha/
bere nō poterant.Hāc em̄ dn̄s quærebat ab illis domum:ut ſemetipſos ædificarēt:
atq̄ intra ſe dei templū uiuis fidei lapidibus attollerēt.Neq̄ em̄ terrenoꝝ parietum
cōſtructiones:& ſilueſtriū ligna culminū deſiderabat:quæ cū fuiſſent:manus dirue/

rat hoſtilis:ſed illud templũ quærebat qđ in hoim condereť mētibus: quibꝰ dicēdũ
2.Corį.6. foret: Vos eſtis templũ dei:in quo habitaret dñs Ieſus: & unde ad redeptionē uni-
uerſoꝝ ꝓcederet:ut in utero uirginis ſacra reperireť aula: in qua rex habitaret cæ-
leſtiũ:& corpus humanũ fieret dei templũ: qđ etiã cũ ſolutũ eſſet: in triduo reſuſci-
tareť. Sed hanc domũ luxurioſi nõ ædificãt:qui cælatas inhabitãt domos: & cæla-
to argēto delectanť. Sordet eñ illis purũ argentũ:ita & iſtis ſordet ſimplicis habita-
tionis locꝰ. Sin autē ſpacia domoꝝ:& adijciēdo adijciunt:cõiungentes domũ ad do
mũ & uillã ad uillã:effodiunt terrã: ut elementũ quoqꝫ eoꝝ cedat habitaculis: & q̃ſi
terræ filij intra eius recõdantur uterũ:& abſcondanť aluo. Iſti plane ſunt de quibꝰ
Hiere.22. dicit Hieremias: Vae qui ædificãt domũ ſuã nõ cũ iuſticia. Qui eñ cũ iuſticia ædifi-
cat:nõ in terrenis ædificat ſed in cæleſtibus. Aedificaſti inquit domũ:metire ſuperi-
ora eius:ꝑflatilia diſtincta feneſtris:& cõtignata cedro & illita minio. Metiť autē ſu-
periora:qui cõtemplatus iudiciũ dei: iudicat iudiciũ hũilis & iudiciũ pauperis. Qui
autē in auariciã intendit & in ſanguinē innocentis:ædificat ſupiora cum iudicio: nec
mēſurã tenet:quia nõ habet chriſtũ:nec aſpirare ſibi diuinæ flatus explorat gratiæ:
nec pleni luminis ſplēdorē requirit:nec illita minio habet cœnacula: Cui nõ põt di-
ci: Sicut reſticula coccinea labia tua. Nõ ſepelieť inquit hmõi. Qui eñ uiuum ſe ſub
Cantį.4. terrã infodit:& tãq̃ in ſepulchro ſepeliuit:eripuit ſibi mortuo requiē ſepulturæ. De-
poſitus itaqꝫ in ualle corporaliũ delectationũ:nõ inuenit ſepulchrũ de quo poſſit re-
ſurgere. Huiuſmodi ergo uir nec templũ deo ædificat:quia nõ nouit tēpus corre-
ctionis ſuæ. Quõ eñ poſſunt tales hoies templũ ædificare: qui quaſi feræ ac beſtiæ
in ſpelæa ferarũ & beſtiarum latibula ſeſe receptant:atqꝫ in foueas ſe ſerpentiũ mo-
re demergũt:& cõſuetudine fraudulentæ uulpis infodiũť. Sed nec ſepulchrũ ſibi
2.Timoth.5. condit qui ante tēpus moriť. Viuens eñ mortuus eſt:nec audit uocē Aggæi:id eſt:
Pſ.41. epulãtis:ut iuterꝑtatio declarat. Qm̃ nõ ingreditur tabernaculũ dei in uoce exulta-
tionis & cõfeſſionis ſonus epulãtis. Quõ eñ uocē eiꝰ audit qui opera eius nõ uideť?
Nã ſi uideret audiret uerbũ qđ in eius manu factũ eſt: delectatus eiꝰ actibus quibus
pulſauit & apertũ eſt ei:& deſcendit in eiꝰ animã:ut epuleť in eo ſinceritatis & ueri
Aggei.1. tatis cibus. Ergo quia nõ audiuit:fit iterũ in manu Aggæi uerbũ & dicit: Surgite de
cælatis & depreſſis malicia domibꝰ:& aſcendite in montē ſcripturarũ cæleſtium: &
cædite lignũ ſapientiæ: lignũ uitæ:lignũ conditionis:& dirigite uias ueſtras:ordina-
te actus ueſtros ut habeant ordinē ſuũ debitũ:qui neceſſarius & utilis eſt ad ædificã
dam dñi domũ. Nam ſi nõ feceritis:nec cælũ dabit rorem ſuũ: id eſt: ſermo cæle-
ſtis qui ſicut ros deſcendit ſup fœnũ:nõ tēperabit feruidos corporaliũ motus paſſio
num:nec ignita reſtinguet diuerſarũ ſpicula cupiditatũ:nec terra eius:id eſt:aia fru-
ctus dabit:eo ꝙ areſcat: niſi repleatur irriguo uerbi dei: & ꝑfundatur a rore cæleſti
ſpiritualis ubertate gratiæ. Et qa ſciebat deſides eſſe habitãtes in hypogeis & uo-
luptatũ gurguſtijs: Excitabo inquit illis ſpiritũ çorobabel de tribu iudæ & Ioſedech
Pſ.126. ſacerdotē magnum:ut incitētur ad ædificationē diuinæ domus: Niſi eñ dñs ædi-
ficauerit ſibi domũ inuanũ laborauerũt qui ædificant eã. Ipſe ē Zorobabel iugis re
Ro.11. dundãtia:utpote fons uitæ & uerbũ dei:ꝑ qđ omnia & ex quo omnia & oia in ipſo.
Iob.5. Hæc dicit redũdantia: Si quis ſitit ueniat ad me & bibat. Hoc eſt ꝓfluuiũ indeficien
tis meatus. Profluuiũ quoqꝫ nocturnũ legimus qđ eſt çabulon: id eſt: ꝓpheticũ:ſed
etiã & ipſum huiꝰ fluenti infuſione reſplēduit: ꝑ qđ euanuit illud ꝓfluuium uanita-
4.Regį.9. tis in Ieçabel:quæ inimica ueritati & aduerſaria ꝓphetarum eloquijs: ita dilacerata
eſt canũ morſibus:ut nullũ eius ſupeſſet ueſtigiũ: ſed toto corpore ſuo: cũ oibus po
ſteritatis ſuæ inſignibꝰ extingueretť. Ipſe igitur Zorobabel ex tribu iudæ:ipſe Ieſus
magnus ſacerdos & tribu deſignatus & nomine:duo ſignificari uidētur:& unus ex-
primitur. Quia idē quaſi potens natus ex potente:quaſi redēptor ortus ex uirgine:
in utriuſqꝫ idem naturæ diuerſitate diuiduæ:uniꝰ filij dei ueritatē gigas ſalutaris im-
Aggei.2. pleuit. Excitaturus itaqꝫ a mortuis Zorobabel ſanctũ ait: Adhuc ego ſemel moue
Exo.14. bo cælũ & terram. Et maria & deſertũ mouerat ante hæc:cum de ægypto liberaret

populũ ſuũ:qñ in cælo colũna erat ignis:terra inter fluctus:murꝰ in mari:uia in aqua:
in deſerto meſſis quotidiana frugũ cæleſtiũ multiplicabatur: petra ſoluebať in fon- Ibidē.16 & 17
tes aquarũ. Sed mouit & poſtea in paſſione dñi Ieſu:qñ cælũ tenebris obductum: Matth.27.
ſol refugit. petræ ſciſſæ:tumuli aperti:mortui reſuſcitati:draco uictus in fluctibus ſu-
is uidit piſcatores hominũ:nõ ſolũ nauigantes in mari: ſed etiã ambulantes in peri-
culo. Deſertũ quoqꝫ motũ:qñ infructuoſus nationũ populus in meſſem cœpit de-
uotionis & fidei flaueſcere. & eouſqꝫ deſerti & gentiũ cõmotio facta eſt:ut apoſtolo
rũ quos direxit ad gentes uocãdas:tanta eſſet & tã uehemēs prædicatio:ut: In oēm Pſ.18.
terrã exiret ſonus eoꝝ:& in fines orbis terræ uerba eoꝝ. Tanta inquã cõmotio de-
ſerti:ut plures filij fierent deſertæ q̃ eius quæ habebat uirũ. Et floreret deſertũ ut li- Eſa.54.
lium:introirent electa gentiũ ad reſiduos populi:quo reliquiæ ſaluæ fierēt ꝑ electio-
nem gratiæ. Et replebo inquit domũ hanc argento meo & auro eloquijs cæleſtibꝰ Aggei.2.
quæ ſunt ſicut argentũ igne examinatũ: & ueri claritate luminis:ſicut auro ſpiritua-
li in ſanctoꝝ occultis mentibꝰ refulgente. Has diuitias cõfert eccleſiæ ſuæ qbus in-
telligibiles theſauri repleneť. Et gloria augeť domus ſup priorē gloriam: quã populꝰ
habuit electus. Pax eñ & tranquillitas animæ ſup omnē domus gloriã eſt: quia pax Phil.4.
ſuperat omnē ſenſum. Hæc eſt pax ſup pacem:quæ dabiť poſt tertiã cõmotionē
cæli:maris:terræ:deſerti:qñ deſtruet oēs poteſtates & principatus. Cælũ eñ & ter- Matth.24.
ra tranſibũt & oĩs iſtius mũdi figura:& unuſquiſqꝫ in romphæa inſurget ad fratrē ſu
um:id eſt:uerbo penetrãte medullas animæ:ut deſtruať quicq̃d eſt contrariũ: cur-
rus ex ephren & equus ex hieruſalē: ut zacharias dixit. Et ſic erit pax ꝑ oia: ut nul- Zacharie.9.
lis obſiſtētibus corporis paſſionibꝰ aut incredulæ mētis impedimentis:fiat iu oibus
chriſtus:ſubdita patri exhibens corda uniuerſoꝝ. Vñ & ad ipſum ſolũ myſtice di-
citur: Sumã te Zorobabel:& ponã te ſicut ſignaculũ qa te elegi. Et eñ cũ fuerit ani Aggei.2.
ma noſtra pacifica:ut dicať ei: Cõuertere cõuertere ſunamitiſ:qđ pacifica ſignificat: Cantį.6.
& ut tuo nomine utar: Irenicen:tũc accipiet in ſe ſicut ſignaculũ chriſtũ:id eſt: imagi
nē dei:ut ſit ad imaginē. Qm̃ qualis cæleſtis:tales & cæleſtes. Et oportet nos por 1.Corį.15.
tare imaginē cæleſtis:id eſt:pacē. Atqꝫ ut ſciamus uerũ eſſe:habes in Cãticis:in ul-
timo:iã ꝑfectæ animæ dici:qđ & tibi dicat dñs Ieſus: Pone me ut ſignaculũ in brachi Cantį.8.
um tuũ:ut luceat pax in corde tuo:& in operibus tuis chriſtꝰ:& formeť in te ſapien
tia & iuſticia & redemptio. Vale fili & nos dilige:quia nos te diligimus.

Liber Quartus.

Sancti Ambroſij ad Irenæũ:hanc quæſtionē Vtrũ ſit aliqua apud deũ differentia caritatis eorũ qui a pueritia:& eorum qui iuuētutis aut poſterioris ætatis ꝓceſſu crediderint: diſſoluentis: Epiſtola. XIIII.

Mbroſius Irenæo. Differentia caritatis utrũ ſit aliqua apud deũ: eorũ
qui a pueritia crediderint:& eorum qui iuuētutis aut poſterioriſ ætatis
a ꝓceſſu:prudēter requirendũ putaſti. Nã hoc quoqꝫ ſcriptura diuina
nõ prætermiſit:neqꝫ intactũ reliquit. Siquidē dñs deꝰ noſter ad Iohel ꝓ
phetã nõocioſe ait: Lamētare ad me ſup ſponſam præcinctã ſaccũ in ui Iohel.1.
rum eius uirginalē:dolens ſynagogã quæ antea uirginitate ſua deſponſata dei uer-
bo foret: uel animã certe quæ de bonis meritis decidiſſet: ita offendiculũ incidiſſe
peccatoꝝ flagicijs:ut odia contraheret:& inquinamēto impietatis ac ꝑfidiæ obſole
ta ſorbibus miſerabili eſſet deſpectui:longe mutata ab illius ſponſæ gratia:quæ ante
meruerat audire: Sponſabo te mihi in fide & iuſticia & miſericordia. Nec imerito Oſee.2.
lamētabilis ꝓnunciatur:quæ tantorũ munerũ amiſerat preciũ: & uirtutũ dotalium
tã graue ſubierat diſpendiũ:ut ei uirginalis ſponſus eripereť. Noſtris eñ meritis
uerbũ dei nobis aut uiuit aut moritur. Nã ſi bona ſtudia atqꝫ opera noſtra ſint: uiuit
atqꝫ operať in nobis dei uerbũ:ſi tenebroſæ cogitationes operatiõeſqꝫ noſtræ ſint:
occidit nobis ſol iuſticiæ. Et ideo lamentãdum præcipit ꝓ ea animæ. Nã ſicut illis
gratulandũ & epulandũ eſt:cũ quibus ſponſus eſt: ita illi animæ lugendũ cui ſpõſus

Matth.9 fuerit ereptus:Sicut de apl'is ſcriptũ eſt in euãgelio: Qm̃ cũ auferet̃ ab eis ſponſus:
tũc ieiunabũt in illis diebꝰ. Ergo & hæc aĩa habebat añ læticiã & exultationẽ: cum
haberet παρθεμίχομ λογομ. Et iõ nõ ieiunabat:q̃a dies erãt epulaꝶ & refectiõis:
cũ adeſſet ſponſus inuehẽs: q̃bus aderat:ubertatis affluentiã: cæleſtis alimẽti copia
uini rigatꝰ:quo corda hoim̃ lætificabant̃: ſed poſteaq̃ ſponſũ factis amiſit ſuis:iubet̃
in cilicio agere pœnitẽtiã pctõꝶ ſuoꝶ:& deflere ſemetipſã:q̃a mortuꝰ eſt ei crucifi-
xus ꝓ ea chriſtꝰ:qui eſt πάρθεμιχοσ λογοσ. Si a prima ætate cõuenit:nec alteriꝰ
aĩa hæc uidet̃ expta copulã:ſed a principio uirginalẽ fidei ſuæ florẽ chriſto dicauit:
atq; ipſi primis fœderata pietatis myſterijs ſacros iuuencula cultus recepit: Ipſa eſt
iſraelitica aĩa ueteris ꝓſapiæ ex genere patriarchaꝶ:quæ ſi inoffenſũ fidei ſeruaſſet
curriculũ:magni meriti foret ſpõſa uerbi uirginalis:tanq̃ illa quæ apprehẽdit iuſticiã
& obuiauit illi q̃ſi mater & q̃ſi mulier a uirginitate:ſuſcipiet illã. Altera quoq; ẽ acq-
ſita ex gẽtibus:& utraq; ſpõſa uniꝰ uerbi:qꝺ̃ eſt magnũ myſterium. Idq; tibi demon-
1.Reg.25. ſtrat̃ i libro regnoꝶ. Siq̃dẽ Dauid duas uxores habuit:Achinaam ieçraelitẽ & abi
geã acquiſitã ſibi poſtea. Illã rigidiorẽ:iſtã miſericordiæ plenã & grãæ:hoſpitalẽ ac li-
beralẽ aĩam:quæ reuelata facie patrẽ uidit ſpeculata eiꝰ gloriã: quæ ſuſcepit diuinũ
illũ rorẽ paternæ grãæ:ut habet nõis iterp̃tatio. Quid aũt ros pr̃is:niſi dei uerbũ qꝺ̃
humore fidei atq; iuſticiæ infudit corda uniuerſoꝶ: Pulchre igit̃ huic aĩæ uerꝰ dicit
Ibidem. Dauid : qꝺ̃ illi abigeæ dictũ eſt:Bñdictus dñs deꝰ iſrael:q̃ miſit te hodie huc obuiã mi
hi:& bñdicti mores tui. Et iteꝶ dicit ei: Aſcẽde in pace domũ tuã: uide audiui uocẽ
tuã:& reueritus ſũ faciẽ tuã. Deniq; etiã in Cãticis hæc uerba ſũt ſponſi ad ſponſã:
Cant.2. Oſtẽde mihi faciẽ tuã:& iſinua mihi uocẽ tuã. Et tunc q̃dẽ dimiſſa eſt:qm̃ alteꝶ ha
bebat uirũ q̃ dicebat̃ hebraice Nabal:latine iſipiẽtia: durꝰ:inhoſpitalis:inhũanus:in-
gratus:q̃ officia neſciret referre: ſed poſteaq̃ defunctꝰ eſt uir eius: ſolutã a lege uiri
accepit eã ſibi in uxorẽ ꝓpheta Dauid. Per cuiꝰ copulã eccl'iæ credituræ ex gẽtibus
ſignificat̃ myſteria:quæ amiſſo uiro cui añ iũcta fuerat: tranſiuit ad chriſtũ: cẽſu pio
diues hũilitatis & fidei:miſericordiæ quoq; dotata p̃rimonio. Sed hoc loco nõ iſta
deplorat̃:ſed illa Achinaam quæ fuit maleformis in fratrẽ. Et ideo ille frater factꝰ eſt
in cõmotionẽ. Vñ ex pſona eoꝶ dictũ eſt:Poſuiſti nos in parabolã in gẽtibus:cõmo
Ps.43. tionẽ capitis ppl'is. Quã nutantẽ inueniẽs diabolus:ſicut leo diruit:& iocũditatem
eiꝰ abſtulit. Vineã eius & ficũ euertit:ſub quibꝰ ſolebat añ requieſcere:& areſcere fe
cit fructus eiꝰ. Quos aridos miſeratꝰ atq; albẽtes ſiccitate nimia dicit ad ꝓphetã de-
Iohel.1. us:Lamẽtare ad me ſup ſpõſam præcinctã cilicio & ſup uirũ eius uirginalẽ:id eſt:ſup
aĩæ hmõi:uel ſynagogæ uirum mortuũ. Cui loco alio expoſtulans dicit: Eo ꝙ oblita
præpoſiti ſui:oblita caritatis:imemor gratiæ:de uia diſciplinæ:ſuperiorẽ uxoris affe
ctũ amiſerit. Meritoq; ſuis eã ſermonibꝰ redarguit:memorãs & retexẽs eiuſdẽ blan
dicias & pietatis uocabula. Nõ ſicut domeſticũ me uocabas:& patrẽ & initiatorem
uirginitatis tuæ. Ergo huic aĩæ cui ꝑ intẽperantiã eiꝰ mortuũ dei uerbũ eſt : & ille
πάρθεμιχοσ λογοσ occidit:luctũ idicit:interceſſorẽ adhibet: ut uocet̃ ad pœnitẽ
tiã:quo poſſit mereri miſericordiã. Illa aũt(quæ bona itellectu & decora in aſpectu
ualde)ſicut abigea acquiſita ſibi erat in prælio:deuictis aduerſarijs & mortuo uiro q̃
uallatus neq̃cijs ſpũalibus repugnabat ac reſiſtebat:ne ſibi ſpecioſa uxor adimeret̃:
q̃ſi uictor & diligẽs ſpõſus iocunditatẽ cõfert & gratiã:emũdans eã ab oĩbꝰ pulchri-
tudinis eius ipedimẽtis:& exuens ueſtimẽtis captiuitatis:ut depoſitis oĩbus capitis
ſui capillis:id eſt:pctõꝶ criniculis:qui q̃ſi ſupflui nr̃o in corpe uident̃: qm̃ ſi uir comã
nutriat:ignominia eſt illi:in unitate fidei:in uiꝶ pfectũ:in mẽſurã ætatis plenitudinis
chriſti ſtudeat occurrere:ut oẽm deponat animi pturbationẽ:& caritate fũdata au-
geat̃ in dño Ieſu:& uniuerſa acq̃rat incremẽta corpori. Hæc eſt aĩa illa quã lex de-
Deut.21. mõſtrat tibi in ſpecie mulieris bonæ:quã uideris in prædã & cõcupieris accipere in
uxorẽ tibi:induces inq̃t eã in domũ tuã:ut tota ei cõmittas interiora domꝰ tuæ:oĩm
tuoꝶ uiſceꝶ poſſeſſionẽ:auferas eiꝰ ſupflua:tõdeas lapſus & nouacula nõ ſatis acu-
ta:ne faciat dolũ tuarũ exuuias paſſionũ:atq; inanes ſenſus recidas. Ideo ait: Rades

eius caput:quo nulla obſtacula patiant̃ oculi ſapientis q̃ ſunt in capite eiꝰ. Et ſedebit
inquit triginta diebꝰ in domo tua:pctã ꝓpriæ deplorans natiuitatis:& cõmẽta neq̃ſ-
ſimi patris diaboli:qui uult cõgregare quæ nõ generauit:ut huiꝰ myſtici numeri pu-
rificatione mũdata:cõiugij claues adipiſcat̃. Et pulchre ait:Poſtea intrabis ad eã: ut
totus ingrediaris in aĩam tuã:atq; intra ipſam te colligas:& in ea habites: apud eam
cõmorare: in ipſa tibi ſit oĩs cõuerſatio ut ſis nõ in carne ſed in ſpũ:& ꝓponas adiun
gere eã tibi ad cõſortiũ uitæ:ſciens qm̃ cõmunicabit tecũ de bonis: & pfunctus eius
gratia dicas:Puer aũt erã ingenioſus:& ſortitus ſũ aĩam bonã. Et illa tibi reſpõdeat: Sap.8.
Aſſumã te & inducã te in domũ matris meæ:& in ſecretũ eius quæ cõcepit me. Bo- Cant.8.
na mater aĩaꝶ hieruſalẽ illa quæ in cælo eſt. Erit ergo uxor tua:& inueniẽs te oſcula-
bit̃ te. Et ſi poſtea diſplicuerit tibi ꝙ caſtiget corpꝰ ſuũ & ſeruituti redigat: nõ patie-
ris eã ſeruire:id eſt:uoluptibꝰ corpis:nec ſubijcies eã carni:ſed liberã pmanere patie
ris:nec alienabis eã:hoc ẽ.n.uẽdere:nec cõtẽnes eã: ſed pmittes ſeruire eã deo ſuo
in caſtitate fidei & bonoꝶ opeꝶ ſobrietate. Vale & nos dilige:q̃a nos te diligimꝰ.

Sancti Ambroſij ad Irenæũ:errorẽ remouẽtis:ne q̃s eũ de quo in ſupiori epiſtola
dictũ eſt ꝙ duas habebat uxores:duas aſciuiſſe ſibi aĩas intelligat:Ep'la. XIIII.

Mbroſius Irenæo. Superiore ep'la ſcripſimus liberãdã ab aduerſarijs aĩam
a noſtrã:& cũ ea idiſſociabilis uitæ ſubeundũ cõſortiũ. Et q̃a ſermo iſte nobis
de Deuteronomio exemplũ aſſũpſit aſſertionis ſuæ:quo loci ſubiectũ eſt de Deut.21.
uiro qui duas uxores habebat:unã odibilẽ alterã amabilẽ: nõ pfunctorie motꝰ uide
ris:ne forte duas aĩas iſtũ ſibi aſciuiſſe aliquis intelligat:qꝺ̃ fieri nequaquã põt. Ve-
rũ ipſe nõ ignoras ꝙ interdum ſcriptura cũ allegoriã dicit: alia ad ſpeciẽ ſynagogæ:
alia ad eccleſiã refert:alia ad aĩam:alia ad uerbi myſteriũ: alia ad diuerſas ſpecies &
qualitates aĩaꝶ:quæ diſcernit qui dijudicat ſpũ. Vñ ſeq̃ẽti cap'lo legis nõ duas aĩas
ſed diuerſas qualitates unius aĩæ cõprehẽſas arbitror. Eſt em̃ amabilis aĩæ ſpecies:
quæ cõcupiſcit uoluptaria:quæ laborẽ fugit:cõpunctiones declinat: iudiciũ dei ne-
gligit. Ideo amabilis q̃a dulcis & ſuauis ad tẽpus uidet̃ quæ mentẽ nõ afficiat ſed ob-
lectet. At illa altera triſtior quæ çelo dei conficiat̃: ſicut uxor ſeuera ſcortari cõpa-
rẽ ſuũ nolit:nõ patiatur:nõ ſinat:nihil idulgeat corpori:nihil uoluptati & delectatio
ni relaxet:abdicet occulta dedecoris:durã laboꝶ ſequat̃: grauia periculoꝶ. Si igit̃ Ibidem.
peperint ei ambæ:nõ poterit inquit primitiuũ filiũ amabilis in hæreditatis inſtituti-
one præponere primitiuo filio odibilis:cũ ſciat odibilis filiũ primitiuũ eſſe: i quo nõ
tam prælationẽ ſimpliciter ſignificari puto quaſi inter primitiuos duos:q̃ expreſſio-
nem ſolũ odibilis filiũ primitiui habere prærogatiuã. Primitiuus em̃ primogenitꝰ
eſt:ſancti aũt primogeniti ſunt: q̃a oĩs maſculus adaperiẽs uuluã ſanctus dño uoca- Exo.13.et 34.
bit̃. Nõ tñ oĩs primogenitꝰ ſanctus. Nõ em̃ ſctũs Eſau:qui utiq; primogenitus: ſancti Luc.2.
aũt primogeniti ſunt. Deniq; habes in numeris:Ecce tuli leuitas de medio filioꝶ iſ- Numeri.3.
rael ꝓ oĩ primogenito q̃ aperit uuluã:a filijs iſrael. Mihi em̃ in quo die pcuſſi oẽ pri-
mitiuũ ægypti:ſanctificaui oẽ primogenitũ iſrael. Ergo leuitas ꝓ primogenitis acce-
pit q̃ſi ſanctos. Sanctos em̃ primogenitos eſſe cognoſcimꝰ ex ep'la ad Hebræos ſcri-
pta:in qua habemus:Sed appropinquaſtis ſyon mõti & ciuitati hieruſalẽ:& decem Heb.12.
milibus angeloꝶ & eccleſiæ primitiuoꝶ. Ergo ſicut primogeniti eccleſiæ ſcti:ſic &
leuitæ:qm̃ ipſi quoq; primogeniti. Nõ em̃ naſcẽdi ordine ſancti ſed ſctificationis mu-
nere. Leui em̃ tertiꝰ filius fuit Liæ:nõ primus utiq;. Qui aũt ſctificatꝰ:ipſe aperit uul-
uam. Quã uuluã: Audi dicentẽ:Errauerunt pctõres ab utero. Quia intellexiſti pri- Ps.57.
mogenitũ qui aperit uuluã:intellige uteꝶ bonæ matris a quo nõ errãt ſancti ſed pec
catores. Leuitæ aũt auferunt̃ de medio iſrael:quia nihil habẽt cõe cũ populo: cuius
primogenita ſæcularia deſtruũt. Primogenita em̃ ſæculi alteriꝰ matris ſunt: a cuiꝰ
utero ſegregatus Paulus eſt:cũ ad gratiã uocaret̃ dei. Et ideo de medio populi ſe- Gal.1.
gregatꝰ:uerbũ recepit qꝺ̃ eſt mediũ in corde noſtro. Vñ & illud dictũ eſt:Mediꝰ au Ioh.1.
tẽ ueſtrũ ſtat quẽ uos nõ uidetis. Nõ ocioſus itaq; nobis a lege in legẽ excurſus fu-
it:ut primogenitũ non eſſe amabilis illius:id eſt:remiſſioris & uoluptariæ filiũ dice-

Deut.21. remus: q̃uis præpoſiti capituli uerba hoc exprimãt dicẽte ſcriptura: Nõ poterit filiũ
amabilis primitiuũ præponere: cũ ſciat filiũ odibilis primitiuũ eſſe. Ille eſt uere pri-
mitiuus q ſanctæ matris ſctũs eſt partus: ſicut illa uera mater: a cuiꝰ utero nõ errãt ue-
ri filij ſed pctõres. Ergo ille nõ uere matris filiꝰ: nõ primitiuus uerꝰ: ſed quaſi primi-
tiuꝰ iuuat̃ ſũptu ne egeat: nõ ut diues ſit honorat̃. Hic aũt dupla ex oibus accipit
Gen.45. ut abũdet. Sicut etiã in Geneſi habes patriarchas a fratre ſuo Ioſeph geminæ ſingu-
los ſtolæ donatos munere: cũ remitterent̃ ad p̃rem: ut ſignificaret fratrẽ repertũ Io-
ſeph quẽ defũctũ eſſe crediderat pater. Primogenitꝰ itaqꝫ hæreditatis accepit præ
Deut.21. rogatiuã dicente ſcriptura: Hic eſt initiũ filioꝝ eius: & huic debent̃ primogenitalia.
Apoc.1. A primogenito igit̃ dei filio primogeniti ſancti: & ab illo initio (qa ipſe eſt initiũ &
finis) initiũ ſanctꝰ nũcupat̃: initiũ filiꝰ cui debet̃ primitiaꝝ prærogatiua: ꝯm illud ad
Abraam dictũ: Eijce ancillã & filiũ eius: Nõ em̃ hæres erit filius ancillæ cũ filio meo
Gen.21. Iſaac. Qd̃ magis ad hæreditatẽ uirtutũ q̃ pecuniæ ſpectare diuino oraculo docet̃: di
Ibidem. cente deo: Oia quæcũqꝫ dixit tibi Sara: audi uocẽ eius: qm̃ in Iſaac uocabit̃ tibi ſemẽ.
Quæ erat alia i Iſaac: niſi ſctitatis hæreditas quæ nobilitaret p̃rem? Et filiũ qdẽ ãcillæ
ſup natiões præfecit q̃ſi ſimpla cõferẽs p̃rimonij: filio aũt Saræ duplã dedit: cui ñ ſo-
lũ tpalia ſed etiã ſupna & ꝑpetua collata ſũt. Vale & nos dilige: qa nos te diligimꝰ.

Sancti Ambroſij ad Irenæũ: cauſam reddẽtis: Cur lex ꝓhibuerit mulieres uti ue-
ſte uirili: atqꝫ uiros indui ſtola muliebri: Epl̃a. XV.

a Mbroſiꝰ Irenæo. Pertuliſti ad me q̃ſi filiꝰ quæſiuiſſe aliquos de te: qd ſibi ue-
lit ꝙ tã ſeuere lex imundos eos dixerit q alieni ſexꝰ uterent̃ ueſtibꝰ uel uiros
ſcilicet uel mulieres. Sic em̃ ſcriptũ eſt: Nõ erit res uiri ſup mulierẽ: neqꝫ in-
Deut.22. duet̃ uir ſtolã muliebrẽ: quia imundus ẽ dño oĩs q fecerit hoc. Et ſi uere diſcutias:
incõgruũ eſt qd̃ ipa abhorret natura. Cur em̃ hõ nõ uis uideri eſſe qd̃ natus es? Cur
alienã tibi aſſumis ſpẽm? Cur mẽtiris fœminã: uel tu fœmina uirũ? Suis unũquẽqꝫ ſe-
xũ induit natura idumẽtis. Deniqꝫ diuerſus uſus: diuerſus color: motꝰ: iceſſus: diuer
1.Timoth.2. ſæ uires. Apl̃s inqt: Mulier in ſilẽtio diſcat cũ oĩ ſubiectiõe. Docere aũt mulieri nõ ꝑ-
mitto: neqꝫ dñari in uirũ. Qꝫ deforme aũt uirũ facere opa muliebria. Ergo & pari-
ant: ergo parturiant qui criſpant comã ſicut fœminæ. Et tñ illæ uelant̃: iſti belligerã-
tur. Verũ habeãt excuſationẽ qui patrios uſus ſequunt̃ ſed tñ barbaros: ut perſæ:
ut gotthi: ut armenij. Maior quidẽ eſt natura q̃ patria. Quid de alijs dicimus: q hoc
ad luxuriã deriuãdũ putãt: ut calamiſtratos & torquatos habeãt in miniſterio: ipi ꝓ-
miſſa barba: illos remiſſa coma? Merito illic nõ ſeruat̃ caſtimonia: ubi nõ tenet̃ ſexꝰ
1.Cori.11. diſtictio. In quo euidẽtia naturæ magiſteria ſũt dicẽte Apl̃o: Decet mulierẽ nõ uela-
tã orare deũ? Nec ipa natura docet uos. Qꝫ uir qdẽ ſi comã habeat: ignominia ẽ illi:
mulier uero ſi capillos habeat gl̃ia eſt illi: qm̃qdẽ capilli ꝓ uelamine ei ſũt. Hæc ſunt
quæ referas reqrẽtibꝰ. Vale & nos ut filiꝰ dilige: qa nos te ut parẽtes diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæum: epiſtolã ad Epheſios ſũmaria ac breui explanatio-
ne ꝑſtringentis: Epl̃a. XVI.

a Mbroſius Irenæo. Popoſciſti ut ſũmã epl̃æ quæ ad Epheſios ſcripta ẽ: icul-
carem tibi: quæ obſcurior uideret̃: niſi eiꝰ diſtinctiões colligas: qbus ꝑſuadẽ-
dũ putauit apl̃s de dei regno nobis nõ deſperãdũ. Propoſuit itaqꝫ primũ ꝙ
bonis maximũ ſolet eſſe ad ſtudia uirtutis incitamẽtũ: præmiorũ ſpem: & ꝓmiſſoꝝ
cæleſtiũ hæreditatẽ: quæ i poſſeſſiõe xp̃i & reſurrectõe appropinquerint. Deinde
ſubiecit nõ ſolũ in paradiſũ reditũ nobis reformatũ eſſe ꝑ chriſtũ: ſed etiã cæleſtis ſo-
lij honorẽ ꝑ cõſortiũ chriſti corpis carni huic eſſe ipartitũ: ut de aſcẽdẽdi poſſibilita-
te iã nõ dubites: q cõſortia tua in carne chriſti regno cæleſti adhærere recognoſcas:
ꝑ ſanguinẽ eius recõciliationẽ factã oim quæ uel in terra uel i cælo ſũt. Qui iõ deſcẽ-
dit ut ipleret oia ꝑ apl̃os: ꝓphas: ſacerdotes cõfirmationẽ uniuerſoꝝ: & cõgregati-
onẽ gentiũ. Finẽ aũt eſſe ſpei nr̃æ caritatẽ ipſiꝰ: ut augeamur in ipſo ꝑ oia: qa ipſe eſt
caput uniuerſoꝝ: ad quẽ oẽs ꝯm mẽſurã opationis in unũ corpꝰ ædificatione carita-
tis aſſurgimus. Nõ ergo deſperãdũ ꝙ capiti ſuo mẽbra adhæreãt: præſertim cũ in

adoptionẽ filioꝝ dei ab initio ſimꝰ prædeſtinati ꝑ Ieſũ xp̃m i ipſo: quã prædeſtinatio-
nẽ ꝓbauit aſſerẽs illud qd̃ ab initio prænũciatũ eſt: Quia relĩqt hõ patrẽ & matrẽ: & Gen.2.
adhærebit uxori ſuæ: Et erũt ambo in carne una: ſacramẽtũ chriſti & eccl̃iæ. Si ergo Eph.5.
Adæ & Euæ copula ſacramẽtũ magnũ ẽ in chriſto & in eccl̃ia: certũ eſt ꝙ ſicut Eua
os de oſſibꝰ uiri fuit & caro de carne eiꝰ: & nos mẽbra ſimus corpis chriſti: os de oſſi-
bus chriſti & caro de carne eiꝰ. Nulla aũt epl̃a tm̃ bñdictiõis increpuit in plebẽ dei
quãtũ iſta: in qua nõ ſolũ bñdictos nos a deo: ſed in oĩ bñdictione bñdictos & ſpũali
& in cæleſtibꝰ ſignificauit diuinæ locuples gr̃æ teſtis: & prædeſtinatos nos in adop-
tionẽ filioꝝ: In filio quoqꝫ dei nos cumulatos gratia: abũdaſſe ea ad cognoſcẽdũ my-
ſteriũ æternæ uolũtatis. Tũ præterea in plenitudine tẽporũ: cũ pacificarent̃ oia in
chriſto: & quæ in terra ſũt & quæ i cælo: ſorte nos in ipſo cõſtitutos: ut quæ legis ſũt
iplerent̃ in nobis: & quæ gr̃æ. Cũ etiã ꝯm legẽ electi uideremur in iuuẽtutis ætate:
quæ eſt uita imaculata: nihil habentes laſciuiæ puerilis & ſenilis infirmitatis. Docti
quoqꝫ prœlium nõ ſolũ aduerſus carnẽ & ſanguinẽ: ſed etiam aduerſus oẽm militiã Eph.6.
ſpũalis neqcie: quæ ẽ in cæleſtibꝰ: uiuidis gerere uirtutibꝰ. Itaqꝫ ſicut illis ſortito obti-
git capta ex hoſte terraꝝ poſſeſſio: ita nobis cecidit ſors gr̃æ: ut ſimus poſſeſſio dei
qui renes poſſidet nr̃os: id eſt: ſeminariũ caſtitatis & tẽperãtiæ. Quæris hanc ſortẽ
agnoſcere: recordare illã quæ cecidit ſup Matthiã: ut in duodecimũ apl̃oꝝ numerũ Act.1.
ſubrogaret̃. Sed etiã ꝓpheta Dauid ait: Si dormiatis iter medias ſortes: Eo ꝙ is qui Ps.67.
mediꝰ inter ueteris ſortẽ & noui teſtamẽti eſt recũbẽs i utroqꝫ: ad regni cæleſtis trã-
quillitatẽ aſciſcit̃. Hãc ſortẽ filiæ Salphe petebant hæreditatis paternæ: & eaꝝ pe- Numeri.27.
titio diuino iudicio ꝓbata ẽ. Sed illæ petebãt i umbra. Salphe em̃ umbra oris ſignifi-
cat̃. In umbra ergo ſermonis petebãt: loqbant̃ qd̃ nõ reuelabat̃. Paternæ itaqꝫ hære-
ditatis petitio Salphe filiabꝰ in umbra ſermonis erat: nobis aũt ẽ in euãgelij ſplẽdo-
re & reuelatione gr̃æ. Simꝰ itaqꝫ nos poſſeſſio dei & ille nobis portio: in quo ſũt di-
uitiæ gloriæ & hæreditatis eiꝰ. Quis em̃ diues niſi ſolꝰ deus q oia creauit? Sed mul-
tomagis diues miſericordia q oẽs redemit. Et nos ꝯm carnis naturã iræ filios & com- Eph.2.
motiõi obnoxios mutauit q̃ſi auctor naturæ: ut ſimꝰ filij pacis & caritatis. Quis em̃
mutare naturã põt niſi q creauit naturã? Itaqꝫ ſuſcitauit mortuos: & uiuificatos i chri-
ſto ſedere fecit in cæleſtibꝰ in ipſo dño Ieſu: Nõ quo qſq̃ hoim prærogatiuã ſedendi
meruerit in illa ſede dei: de q̃ pater ſoli filio dixit: Sede a dextris meis: ſed qa in illa Ps.109.
carne chriſti ꝑ cõſortiũ eiuſdẽ naturæ caro oĩs hũani generis honorata ẽ. Nã ſicut
ille in nr̃a carne ſubditꝰ legit̃ ꝑ unitatẽ carnis & obedientiã corpis: in quo fuit obedi-
ens uſqꝫ ad mortẽ: ſic & nos in illiꝰ carne cõſidemus in cæleſtibꝰ. Nõ ergo ſedemus
ſed i chriſto ſedemꝰ: Qui ſolus ſedet ad dexterã dei filiꝰ hoĩs: ſicut ipe dixit: Amodo Matth.26.
uidebitis filiũ hoĩs ſedentẽ ad dexterã dei. In eo em̃ abũdauit gr̃a eiꝰ & bonitas ſup
nos in xp̃o Ieſu: ut opibꝰ mortuos: ꝑ fidẽ redẽptos: ſaluatos gr̃a tantæ donaret libe-
ralitatis munere: i quo uelut reſuſcitata etiã ipſa natura nouæ ſenſit creaturæ gr̃am:
ut in bonis opibꝰ ambulemꝰ creati in xp̃o: q añ obnoxiæ hæreditatis uitio degenera-
uimꝰ. Etem̃ ſublatis inimicitijs quæ erãt añ in carne: pax facta uniuerſitatis ẽ in cæ-
lo: ut eẽnt hoies ſicut angeli in terra: ut eſſent gẽtes unũ atqꝫ iſraelitæ: ut in hoĩe uno
& nouꝰ hõ & uetus ſublato pariete maceriæ: q utrũqꝫ diſſidioſo obice diuidebat: in-
ter ſe cõuenirẽt. Nã cũ huiꝰ natura carnis ira & diſcordias ac diſſenſiões excitauiſ-
ſet: lex nos dãnatoꝝ nexuiſſet uiculis: xp̃s Ieſus inſolẽtiã atqꝫ itẽperantiã carniſ mor-
tificatione cõpreſſit: legẽ mãdatoꝝ i decretis euacuauit: in qbꝰ oñdit nõ ꝯm lr̃am in-
terp̃tãda legis ſpũalis dogmata: cũ & ſabbati ignaua ocia & corpalis ſupflua deſtrue-
ret circũciſiõis: atqꝫ oibus acceſſũ ad patrẽ in uno reſeraret ſpũ. Quõ em̃ põt diſcor-
dia eſſe: ubi una uocatio: unũ corpus & unꝰ ſpũs eſt? Quid em̃ aliud deſcẽdẽs opa-
tꝰ ẽ dñs Ieſus: niſi ut de captiuitate nos i libertatẽ uẽdicaret: & illã captiuitatẽ uinctã
ꝑfidiæ uiculis ſibi captiuã faceret alligatã ſapiæ cõpedibꝰ: mittẽte unoquoqꝫ prudẽ-
te pedes ſuos i cõpedes eiꝰ: ſicut ſcriptũ ẽ: Et cũ deſcẽdiſſet: aſcẽderet ut ipleret oia: Eph.4.
& nos oẽs de plenitudine eiꝰ acciperemꝰ: löqꝫ primũ repletos ſpũ ſuo poſuit in ec-
cleſia apl̃os: ꝓphas alios: alios euãgeliſtas: alios aũt paſtores & doctores: ut eoꝝ ad-

hortationib⁹ cōſūmaret̄ ꝑfect⁹ credētiū:& miniſterij fidelis op⁹creſceret:Aedifica
tus unuſqſq; ædificatiōe uirtutū i mēſurā ætatis interioris:quæ mēſura ꝑfectior uitæ
imaculatæ:id eſt:ꝑfecti uiri: accipiēs de plenitudine chriſti recipit grãæ plenitudinē.
Quis aūt uir ꝑfect⁹ ē niſi ille q abſolut⁹ īfantia puerilis īgenij atq; adoleſcētiæ īcerto
ac lubrico & imoderato iuuētutis calore:in uiri ꝑfecti firmitatē ſucceſſerit:atq; ad il/
lā moꝝ maturitatē adoleuerit: ut nō facile deuij diſputatoris alloqo flectat̄ & q̄ſi q̄/
dā doctrinæ irrōnabilis turbidiore in ſcopulos iactet̄ ꝓcella:ad erroriſ remedia ſe cō
ferēs:Et q ueritatē nō ſolū i ſermone ſed etiā in opib⁹ ſequat̄ ſuis:& ædificationē ca/
ritatis in ſe ſuſcipiat ut in unitate fidei & agnitiōis occurrat:Et q̄ſi mēbrū nō deſit ca/
piti ſuo:id ē:chriſto q ē caput oim:ex quo totū corp⁹ fideliū & ſapiētiū ꝑ harmoniā
rōnabilē uerbi:hoc eſt em̄:συμαρμο λογού μέμομ άρμομιά Τού λογού ΔΕΔέ/
μέμομ :id eſt:harmonia uerbi cōpaginatū & cōpactū atq; cōnexū ꝑ oēm iūcturā mi
niſtratiōis:in mēſurā uniuſcuiuſq; partis augmētū corpis facit:i ædificationē ſui i cari
tate:ut aſſurgat unū tēplū dei in oibus:& unū domicilij cæleſtis habitaculū i ſpū uni/
uerſoꝝ:In quo nō ſolū ſctōꝝ hoim:ſed oim credentiū:oim etiā ſuperioꝝ rōnabiliū
uirtutū ac ptātū:cōnexionē fidei ſpūſq; accipiēdā arbitror:ut ꝑ harmoniā quādā uir
tutū ac miniſteriorū corpus unū & oibus rōnabilis naturæ ſpūalib⁹ adhæreat capiti
ſuo chriſto :ita ædificatōis cōpage cōnexa:ut ne tactu quidē iūctura ſinguloꝝ adhæ
rentiū diſcrepare uideat̄. Hoc ē em̄ qđ Haphen dixit græcus. Τήσ χορηγιασ χα/
τεμεργιαμ ἐμ μέΤρω.qđ n̄ difficile erit tāti architecto ſ͡m mēſurā uniuſcuiuſq; meri/
torū ac fidei cōuenietē ſibi cōnectere:cū ædificatio caritatis ruinā offenſionis exclu
dat atq; obſtruat. Nō eſt ergo dubitādū cæleſtiū ptātū adhæſura ad hoc tēplū ædi
ficādū cōſortia:incōgruū qppe intelligi qđ ita aſſurgat hūanæ caritatis ædificatio in
tēplū dei:ut fiat in nobis habitatio dei in ſpū:nō ſic aūt in cæleſtib⁹ ptātibus. Cuius
rei grā ut maturi⁹ in nobis hmōi ædificatio ꝓcederet:hortat̄ nos Apl̄s aperire ocu/
los cordis:eleuare ad ſupiora:agnitionē dei īpenſe quærere:ueritatē diſcutere: ab/
ſcōdere in corde mādata dei:deponere erroris deſideria: dedecoris occulta:reno/
uari ꝑ gratiā ſacramentoꝝ:tēperare iracūdiā:cōmotionē an̄ occaſum ſolis relaxare:
cauere ne ſupiora tua occupet aduerſari⁹:ſpūs ille habēs ptātē:q ſe īmerſit in cor lu/
dæ:& cōminuit aīæ eius ianuaſ:ne poſſet reſiſtere:furē excludere:mendacē auerte
re.Exurgere a mortuis:ſobrietatē aſſumere:uxorē uiro ut eccleſiā xp̄o debere eſſe
ſubditā:uirū ꝓ uxore aiam ſuā offerre:ſicut ſe ꝓ eccleſia tradidit chriſt⁹. Poſtremo
q̄ſi bonū bellatorē ſumere arma dei ac prætēdere ſp:n̄ ſolū aduerſus carnē & ſagui/
nē:ſed etiā aduerſū ſpūales neqcias:ne a ſuis emoliri:ab extraneis capi poſſit. Hæc
breuit̄ cōprehēſa ut potui ꝑſtrinxi. Vale fili & nos dilige:qa nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad clericos quoſdā:qui ꝓpter leuem aliquā offenſionē ab officio
deſiſtunt redarguētis:& ad cōſtantiā exhortātis:Epl̄a.XVII.

Mbroſius clericis. Plærūq; hūanis obrepit mētib⁹:ut aliq̄ leui ꝑſtricti offen
a ſione ſi nō illis cedāt ꝓ ſtudio uolūtaria: officio deſiſtāt. Qđ in alio genere
hoim tolerabile:in ijs uero q rei diuinæ intēdūt:plenū doloris. Sunt em̄ ali/
qui in clericoꝝ munere:qb⁹ inimic⁹ obrepere ſtudet:ſi alias eoſ nō potuerit circūue
nire:ut læſis hmōi ſerat cogitatiōes:Quid mihi ꝓdeſt in clero manere:ſubire iniuri/
as:labores ꝑpeti q̄ſi nō poſſit ager me⁹ me paſcere:aut ſi ager deſit: q̄ſi aliter exerce
re ſumptū nequeā? Itaq; hmōi cogitationib⁹ etiā boni mores ab officio retrahunt̄:
q̄ſi uero hoc ſolū ſit in clerico:ut ſumptū expediat ſuū:& nō ut diuinū ſibi poſt mor/
tē poti⁹ ſubſidiū locet:q̄q̄ ille poſt mortē abūdet:qui tut⁹ hic potuerit decernere ad/
Eccs.4. uerſū tot inimicoꝝ īſidias. Vn̄ Eccleſiaſtes ait:Optimi duo ſup unū:qbus ē merces
bona in labore ipſoꝝ: qa ſi ceciderit un⁹:alter erigit ſociū ſuū.Vbi ſūt duo optimi ſu
per unū:niſi ubi chriſt⁹ eſt:& is quē chriſt⁹tuet̄? Quia ſi ceciderit q cū dn̄o ē Ieſu:eri
git eū Ieſus. Sed q̄ rōne dixit:In labore ipſoꝝ:Ergo & chriſt⁹laborat? Vtiq; laborat
Ps̄.68. q ait:Laboraui clamās.Laborat:ſed in nobis.Deniq; ad puteū fatigat⁹ ſedebat. Sed
Ioh.4. quō laboret:docuit nos Apl̄us minore exēplo dicēs:Quis infirmat̄ & ego nō infir/
2.Cori.11. mor? Docuit & ipſe dn̄s ſua uoce:Aeger erā & non uiſitaſtis me:nudus erā & non
Matth.25.

operuiſtis me. Laborat ut me iacētē erigat. Vn̄ i Heliſæo figura dn̄i præceſſit q ꝓ/ 4.Reg.4.
iecit ſe ut mortuū erigeret:in quo ſymbolū eſt ꝙ nobis chriſtus cōmortu⁹ ſit: ut no/
bis reſurgeret. Proiecit itaq; ſe uſq; ad nr̄am chriſt⁹ fragilitatē ut nos erigeret.Pro/
iecit ſe:n̄ cecidit:ſed erexit cōſortē.Ipſe em̄ cōſortes nos ſibi fecit:ut ſcriptū ē: Quia Ps̄.44.
unctus ē oleo iuſticiæ præ cōſortib⁹ ſuis. Vn̄ pulchre ait Eccleſiaſtes:Qm̄ q ceciderit
rit alt̄ erigit ſociū ſuū:nō ipſe erigit̄.Chriſt⁹ em̄ n̄ alteri⁹ auxilio atq; ope erect⁹ ē:ſed
ipſe ſe reſuſcitauit.Deniq; ſoluite inqt hoc tēplū:& i triduo illud reſuſcitabo.Hoc au Ioh.2.
tē dixit de tēplo corpis ſui.Nec imerito erect⁹nō ab alio q nō cecidit.Nā & ille qa ſe/
cūdo erigit̄ cecidit:& q cecidit:indiget auxilio ut erigat̄.Qđ & ſubiecta docēt dicē
te ſcriptura:Væ illi uni cū ceciderit:& nō ē ſecūdus q eū erigat: qa & ſi dormiāt duo
eſt calor illis.Cōmortui em̄ ſum⁹ chriſto:& iō cōuiuim⁹. Chriſt⁹ nobis cōmortuus ē
ut nos calefaceret:q ait:Ignē ueni mittere in terrā.Mortuus erā:ſed qa in baptiſma/ Luc.12.
te cōmortu⁹ xp̄o ſū:accepi lumē uitæ a xp̄o.Et q in xp̄o morit̄:ꝑ xp̄m calefactus ui/
tæ & reſurrectiōis uaporē accipit.Frigidus erat puer:calefecit eū Heliſæus ſpū ſuo: 4.Reg.4.
dedit ei uitæ calorē.Cōdormiuit ei:ut eū calor quietis ei⁹ q in ſymbolo cōſepult⁹ ei
fuerat excitaret.Frigidus itaq; eſt qui nō morit̄ in chriſto.Calefieri nō pōt cui ignis
ardens nō appropinq̄t.Inualeſcere nō pōt alteri q ſecū nō habet chriſtū. Et ut cog
noſcas ſ͡m myſteriū dictū nō ſ͡m numerū:quia optimi duo q̄ unus:ſubiecit myſticū:
Et ſpartum triplex nō corrūpit̄.Tria em̄ quæ nō ſunt cōpoſita:nō rumpit̄. Trinitas Eccs.4.
itaq; incōpoſitæ naturæ rūpi nō pōt:quia de⁹ unū & ſimplex & incōpoſitū eſt quic/
quid eſt.Qđ aūt eſt ꝑmanet:nō ſubijcit̄. Bonū eſt itaq; adhærere alteri:& inſerere
collū in torques eius:& ſubijcere humeꝝ & portare illū: nec tediare ad uincula: qa
de domo alligatorū exiuit q regnet:puer ille qui ſup regē ſeniorē & ſtultū ē: Ideoq;
qui eū ſequūtur:alligati uinculis ſunt. Deniq; Paulus uinct⁹ Ieſu chriſti. Vn̄ & ipſe Eph.5.
Ieſus captiuā duxit captiuitatē. Nō ſatis uiſū eſt ei ſoluere captiuitatē quā diabolus
impoſuerat: ne iterū liberos uacāteſq; iuaderet: ſed ꝑfecta abſolutio exiſtimata eſt
ſub chriſto degere:& inijcere pedes in cōpedes ſapiētiæ ipſius:captiuū eſſe ut ſis li/
ber ab aduerſario. Recte puer:qm̄ puer natus ē nobis.Et uere optim⁹ puer: cui di/ Eſa.9.
ctū eſt a patre deo:Magnū tibi eſt uocari puerū meū.Sapiēs quoq;: ut euāgeliū do/
cet: Quia ꝓficiebat ætate & ſapia. Cōuenieter etiā paup:qa cū diues eſſet:paup fa/ Luc.2.
ctus eſt:ut nos ſua inopia ditaret.Et ideo nō faſtidit in regno ſuo pauperē ſed exau/ 2.Cori.8.
dit eū:& liberat ex oibus anguſtijs & moleſtijs. Sub hoc ergo uiuam⁹:ut rex ille ſe/
nior & ſtult⁹ ptātē ſupra nos nullā habeat: Qui dū uult regnare quaſi uolūtatis ſuæ
dn̄s:nec ſub uinculis eſſe dn̄i Ieſu:inueteratus in pc̄tis:ſtulticiæ incidit deformitatē.
Quid em̄ ſtultius q̄ relictis cæleſtib⁹ ad terrena intēdiſſe:& poſthabitis ꝑpetuis:ele
giſſe ea quæ caduca ſūt & fragilia? Nemo ergo dicat:Nō eſt nobis portio in Iacob:
neq; hæreditas in iſrael.Nemo dicat:nō ſum i clero:qa ſcriptū eſt:Date Leui cleros
eius. Et iterū Dauid ait:Quia is q inter cleros duos medius requieſcit:ipſa ad ſupna
alis euolat ſpiritualib⁹. Nō dicas de deo tuo:grauis mihi eſt:nec de loco tuo: inuti/
lis mihi eſt:qa ſcriptū eſt:Locū tuū noli relinquere. Vult em̄ auferre eū aduerſari⁹:
uult te abducere::qa īuidet ſpei tuæ:inuidet muneri . Sed tu quicūq; in clero es dn̄i
portio eius & poſſeſſio:noli recedere de dn̄i poſſeſſione:ut dicas dn̄o:Poſſediſti re Ps̄.138
nes meos:ſuſcepiſti me ex utero matris meæ.Et ille tibi quaſi bono ſeruo dicat: Trā
ſi recūbe. Valete filij:& ſeruite dn̄o:quia bonus dominus.

Liber Quintus.

Sancti Ambroſij ad Horontianū:eū docētis ex Michæa ꝓpheta: quō aīa uet⁹ &
infirma a recto itinere deuiās lapſa ſit : Quoue ꝓceſſu cōuertat̄: gradūq; reparet ac
reformet:& ut in ꝓpoſito ſuo ꝑſeueret:admonētis:Epl̄a.XVIII.

Mbroſi⁹ Horōtiano. Prophæ qdē cōgregationē gētiū atq; eccl̄iæ ānūci
arūt ædificationē futurā:ſed tn̄ qa i eccl̄ia n̄ ſolū fortiū aiaꝝ iugiſ ꝑfect⁹:ue
a rūetiā īfirmoꝝ lapſus:& rurſus cōuerſio ē: iō poſſum⁹ ex ꝓpheticis libris
colligere queādmodū aut p̄clara illa & fortis aīa ſine ulla gradiat̄ offēſiōe:

aut infirmior labat᷑:aut lapſa reparet ac reformet gradũ. Itaq; ſicut in Canticis cãti-
corũ beatæ illius aiæ cõtinuoſ ꝓceſſus legimus: ita in Michæa: de quo nobis ꝓpħa
Michee.5. ſermo exortꝰ eſt:cõſideremꝰ lapſæ cõuerſionẽ. Nõ em̃ ocioſe te mouit:Et tu beth
leem domꝰ ephrata:qđ dictũ eſt ab hoc ꝓpħa.Quõ em̃ põt domus furoris eſſe: ubi
chriſtꝰ natus ẽ:Hoc em̃ exprimũt locoꝝ uocabula:ſed illuſtrãt opationũ myſteria.
Ac primũ cõſideremus qd interp̃tatõis i latino habeat michæas. Significat aũt:qs
a deo:uelut alibi inuenimꝰ:quis iſte morathi filiꝰ:id eſt:hæredis. Quis aũt hæres ni
Matth.11. ſi filiꝰ dei:q ait:Oia mihi tradita ſũt a p̃re: Et cũ ip̃e eſſet hæres:nos eſſe uoluit cohæ
redes.Merito:qs iſte nõ e pplo unꝰ:ſed electꝰ ad gr̃am dei:in quo loquit᷑ ſpũſſctũs q
ꝓphetare cœpit in diebꝰ Ioathan & Achaç & Eçechiæ regũ. Quo ordie ſignificat᷑
uiſiõis ꝓfectus.A malis em̃ regibꝰ ad boni regis ꝑuenit tp̃a. Et iõ qm̃ aia afflicta ſub
malis añ laborabat regibꝰ:quẽ ꝓceſſũ cõuerſionis ſuæ habeat:cõſiderãdum uidet᷑.
Deſtructa erat q̃ſi ĩfirmior:& oĩs munitio eiꝰ facta erat uia trãſeuntiũ & ĩcurſus paſ
ſionũ:luxuriæ delicijs reſoluta ac cõtrita erat:ac relegata a facie dñi. Turris eiꝰ ſqua
Eſa.5. lida erat:quæ poſita ẽ(ut in Eſaiæ cãtico legimꝰ)in medio florẽtis uineæ. Squalet &
em̃:qñ uitis areſcit & ouis ſua errat.Regrediẽte aũt uitiſ uiriditate uel oue:ſplẽdet.
Nihil em̃ ſqualidiꝰ iniqtate:nihil ſplẽdidiꝰ iuſticia. Ad hãc turrim reuocat᷑ ouis:qñ
aĩa reuocat᷑ a lapſu:& in illa oue xp̃i regnũ redit:qđ ẽ initiũ:qa ipſe ẽ initiũ & finis ul᷑
initiũ ſalutis:ſed tñ corripit᷑ priꝰ:eo ꝙ tã grauiter errauerit:& dicit᷑ ei: Vt qd cogno-
uiſti mala:nũqd rex nõ erat tibi: Hoc ẽ:habebas regẽ q te regeret & tueret᷑:deuia-
re a iuſticiæ tramite ñ debuiſti:relinq̃re uias dñi q tibi rõnabiles ſenſꝰ ĩpartiuit. Vbi
erãt cogitatiões tuæ:ubi cõſilia:qbus præuidere iniuſticiã:ꝓpulſare iniqtates ĩſito ti
bi uigore potuiſti: Cur cõprehẽderũt te dolores parturiẽtiſ ut parturires iniqtates
& pareres ĩiuſticias: Nulluſ em̃ maior eſt dolor:q̃ is q p̃cti mucrone uulnerat cõſci-
entiã:neq; ullũ grauiꝰ ẽ onus q̃ pc̃toꝝ ſarcina & põduſ flagicioꝝ.Deprimit aiam:cur
uat uſq; ad terrã ne ſe erigere poſſit.Grauia fili grauia nimis delictoꝝ põdera. Deni
Luc.13. q; illa i euãgelio mulier quæ curuata erat:ſpẽm prætẽdẽs aiæ laborãtis:a chriſto po-
tuit ſolo erigi.Huic ergo aiæ dicit᷑: Virilit᷑ age: & appropinq̃ filia ſyon ut parturias.
Ro.5. Dolores em̃ parturiẽtis tribulationẽ opant᷑:tribulatio patiẽtiã:patiẽtia ꝓbationẽ:ꝓ
batio ſpẽ:ſpes aũt nõ cõfundit i æternũ.Sil᷑ egerit᷑ atq; excludit᷑ oẽ qđ aduerſũ ẽ bo-
nis moribꝰ:ne reſidẽtia eius fructeſcant ſemina:atq; in nouos iteꝝ germinẽt partus.
Nec ocioſe dant᷑ ei cornua & ungulæ:ut cõterat oẽs manipulos areæ ſicut uitulꝰ li
bani.Niſi em̃ manipuli cõtriti fuerint:paleæ uẽtilatæ:fructꝰ apparere ĩteriores & ab
ſolui nequeũt. Cõminuit igit᷑ atq; excutit prius aĩa ꝓficiẽs paſſionũ ſupflua: ut fru-
ctus ſuoſ demõſtrare poſſit i ip̃a ſegete.Quãta aduerſa ſũt:quæ partꝰ ĩpediãt bonoſ:
hæc priꝰ extirpãda ſũt:ne his fructifera internecent᷑ aiæ ſata. Tũc etiã illud ꝓſpicit ꝓ
uidꝰ aiæ cõſultor:ut cõcludat eã in uoluptatibꝰ ſuis atq; ĩtercludat eiꝰ cupiditates:ne
in ijs delectet᷑. Vtiles em̃ ſunt correptiões parẽtis q nõ parcit ut obediẽtẽ p̃ceptis
Ps.88. ſalutaribꝰ præſtet aĩam filij ſui. Virga em̃ uiſitat ſicut legimus: Viſitabo in uirga iniq-
tates coꝝ.Itaq; q uirga maxillã ꝑcutit iſraeliticæ aiæ:erudit eã ad diſciplinã patiẽtiæ
dñica correptione. Nemo em̃ deſperare debet qcũq; corripit᷑ atq; arguit᷑.Qui em̃
Ecci.30 diligit filiũ:corripit. Nemo de remedio diffidat.Ecce tibi ubi domus furorẽ uidẽtis
erat:ibi domꝰ panis eſt:ubi crudelitas ibi pietas:ubi pœna ĩnocentiũ ibi uniuerſorũ
Michee.5. redẽptio:ſicut ſcriptũ eſt:Et tu bethleem domuſ ephrata nõ es minima int᷑ pricipes
iudæ.Ex te em̃ exibit princeps in iſrael.Bethleẽ domus panis ẽ:ephrata domꝰ furo
rẽ uidẽtis. Hoc habet interp̃tatio iſtoꝝ noim. In bethleẽ natus ẽ de Maria chriſtꝰ:
eadẽ aũt bethleem quæ ephrata. In domo igit᷑ furoris generatus ẽ chriſtꝰ: & ideo
iã nõ domus furoris ſed domus panis:qa panẽ recepit cũ qui deſcẽdit de cælo. Do-
mus aũt panis furorẽ uidentis ephrata:quia illic Herodes dum chriſtũ requirit: pe-
Hiere.31. rimi ſtatuit infantulos:unde uox i rama audita eſt Rachel plorãtis filios ſuos. Sed
Matth.2. iam nemo timeat:quia requies illa quã quærebat Dauid:audita ẽ in ephrata: inuẽta
Ps.131. eſt in cãpis ſiluæ. Tũc adhuc ſilua erat nationũ cõgregatio: ſed poſteaq̃ in chriſtũ
credidit fructuoſa facta eſt:quia benedicti uentris fructũ recepit. Mortua eſt ergo

Rachel parturiẽs:qa iã tũc quaſi patriarchæ uxor furorẽ Herodis uidebat:q nec mi-
nuſculæ ætati pepercit. Simul qa in ephrata & p̃epit Beniamin ſpecie ſupiorẽ:my
ſterio poſteriorẽ: Paulũ ſcilicet: qui anteq̃ generaret᷑: non minimos dolores matri
præſtitit:cuiꝰ filios pſequebat᷑. Et illic mortua & ſepulta eſt:ut nos cõmortui & cõ-
ſepulti cũ chriſto in eccleſia reſurgamꝰ.Inde em̃ alia interp̃tatione:uel fæcũdata:uel
repleta fructibꝰ:ephrata ſignificat᷑. Hic tñ:id eſt:in libro ꝓphetico inuenimꝰ ὀλί-
γοστὸς εἶ.id eſt:in paucioribus es.In Matthæo aũt:Et tu bethleem domꝰ iudæ nõ Matth.2.
es in paucioribus.Ibi domꝰ iudæ:hic domus ephrata:in quo uerboꝝ diſcrepãtia nõ
ſenſuũ eſt.Nã & iudæ interior uidit furorẽ:& exterior ꝑtulit.Et in paucioribꝰ eſt:qa
pauci ſunt qui intrãt in domũ panis ꝑ anguſtã uiam. Et nõ eſt in paucioribus: id eſt:
de ꝓficientibus:quæ chriſtũ nõ agnouit. Hæc minima ẽ quæ domꝰ bñdictiõis & di
uinæ gratiæ receptaculũ: & in eo minima cui is qui aliqd cõfert chriſto uidet᷑ defer-
re.Et q appetit eccleſiã:xp̃m appetit. In quouis minimo em̃ xp̃s aut lædit᷑ aut hono
rat᷑:ſm qđ ip̃e ait: Qđ em̃ uni hoꝝ minimoꝝ feciſtiſ:mihi feciſtis.Ipſam aũt bethleẽ Matth.25.
eſſe quæ eſt ephrata docet lectio Geneſis:ubi ait:Mortua eſt autẽ Rachel & ſepulta Gen.35.
eſt in uia ephrata:ipſa eſt bethleem.In uia ſepulta eſt ſancta Rachel:quæ typus fuit
eccleſiæ:ut tranſeũtes dicant:Benedictio dñi ſup uos:& ueniẽtes ueniãt in exultati- Ps.126.& 125
one. Oĩs itaq; aĩa quæ recipit panẽ illũ deſcendentẽ e cælo:domus panis eſt: hoc ẽ
panis chriſti:quæ habitãtis in ſe panis cæleſtis firmamẽto alitur:& corde cõfirmat᷑.
Vnde & Paulus ait:Oẽs em̃ unꝰ panis ſumus. Omnis aĩa fidelis: bethleem eſt: ſicut 1.Cor.10
hieruſalẽ dicit᷑:quæ pacẽ & tranquillitatẽ habet ſupioris hieruſalẽ quæ in cælo eſt.
Verus panis eſt qui fractus & cõminutꝰ ſatiauit uniuerſos. Quinta aũt traditio hoc
habet:Domus panis:beth domus eſt:leem panis dicit᷑. De alioꝝ traditionibꝰ pro-
pter ꝑfidiã iudaicã:ne ipſi ſe redargueerent:uel ab ĩpis præteritũ putamꝰ:uel ſublatũ
ab alijs. De iudæ quoq; tribu eſſe bethleẽ:docet lectio in Iudicũ libro. Quia uir ille Iudic.19.
leuita accepit ſibi cõcubinã de bethleem iudæ:& irata eſt ei cõcubina eiꝰ:& redijt in
domũ patris ſui in bethleem iudæ. Egreſſus itaq; chriſtꝰ a diebꝰ ſæculi(Tunc em̃
nobis incipit ſæculũ:qñ dies ſalutis)& egreſſus ad curandã uiã dedit iſrael uſq; ad tẽ
pus pariẽtiſ:cui aduenit chriſtꝰ:aduenit fæcũditaſ:aduenit partꝰ:ſicut aduenit eccle
ſiæ quæ pepit plures q̃ quæ filios habebat:& pepit ſeptẽ:id eſt:legitimos:tranqllos:
pacificos. Incipit ergo cõcipe aĩa:& formari in ea chriſtꝰ: quæ recepit aduentũ eiꝰ:
& paſcit᷑ in diuitijs eiꝰ ut nihil ei deſit:ut uidẽtes eã etiã aliæ aiæ reuertant᷑ ad uiã ſa-
lutis:& erit ei pax:ſed nõ põt ꝓbari niſi tẽtationibus. Tunc em̃ pax eiꝰ exiſtimabit᷑
qđ tranqllitas:cũ excluſerit uanas cogitatiões uel cõpreſſerit:cũ motus oẽs edomu
erit paſſionũ inſurgentiũ:increbuerint anguſtiæ:pſecutio:fames:periculũ: gladius.
Tũc erit inqt pax:qa in his oĩbus ſupamus ꝓpter cũ q nos dilexit:qm̃ cõfidimus in
eo:qa neq; mors neq; qduis tẽtationũ nos ab eiꝰ diuellat caritate & ſeparet. Tũc er Ro.8.
go dabit tẽtationes eiꝰ ut iuſti ꝓbent᷑. Et dñs quidẽ dat tẽtationes ea uolũtate: ut
neminẽ decipi uelit. Sed qa plæriq; uincunt᷑ ĩfirmi tẽtatiõibus:q fortes ſũt ꝓbant᷑.
Tunc illis erit ros a dño:tũc requies: tũc erit aĩa iuſti ſicut catulus leonis in ouilibꝰ.
Qđ euãgelico exẽplo ad chriſtũ referre nõ dubitauerim:qa ipſe dixit: Tunc iuſti Matth.13.
fulgebũt ſicut ſol in regno p̃ris ſui. Cõprimẽt᷑ em̃ q̃drigæ eiꝰ:irrõnabiles ſcilicet im
petꝰ:& motꝰ iſtiꝰ corpis ſedabit᷑ illud:Foris pugnæ:intꝰ timores:ſed ubiq;:id eſt:intꝰ 2.Cor.7.
& foris trãquillitas erit:& nõ erit q rñdeat & reſiſtat bonæ uolũtati:qa obediẽtia car
nis ſublato pariete maceriæ:cũ fuerint utraq; unũ:oẽs abolebit diſcordias. Si qua
aũt aĩa infirma ſicut ille ſm carnẽ iſrael:titubauerit:& ab illa chriſti caritate pſecutio
nibꝰ turbata ſe aliquãtulũ ſeparauerit:corripit᷑ atq; arguit᷑ q̃ſi infida:q̃ſi ĩgrata:q̃ſi in-
credula:quæ liberata a uanitatibꝰ ſæculi ĩ eas reſpiciẽdo reciderit:a q̃ nõ munera:nõ
tauroꝝ ſacrificia:ſed tantũmõ ut bonũ cognoſceret:iuſticiã faceret:poſtulatũ ẽ. Re Michee.6.
nunciatũ eſt inquit tibi hõ quid ſit bonũ:aut quid dñs exquirit a te:niſi ut facias iudi
ciũ & iuſticiã:& diligas miſericordiã: & paratus ſis ire cum domino tuo. Sed quia
nõ ſeruauit hæc illa ĩfirmior anima:ideo dominus ait: Heu me quia factus ſum ſicut Ibidem.7.

qui colligit ſtipulã in meſſe: & ſicũt racemũ in uindemia. Audiẽs ergo hæc ꝓpħa in
quo loquebat̃ deus:ait ad illã aĩam:Heu me aĩa ꝙ nõ eſt plenus timoris a terra. Vel
ſi ipſe dñs dicit:miſerat⁹ futuras ꝓ pc̃tis ultiones: atq; ꝓ nr̃is erroribus ingemiſcẽs.
Audiẽs hæc aĩa qa ſeminũ ſuorũ fructus nõ colliget:nullũ meſſe amiſſa firmamentũ
inueniet ſui:premet oliuã:& unctionẽ læticiæ nõ habebit:neq; bibet uinũ iocũdita-
tis. Cognoſcẽs etiã in opib⁹ carnis oĩa plena ſanguinis:plena circũſcriptionis frau-
dũ:fallaciæ:ficta officia pietatis:cõpoſitas ſimulatiões:& inimicos ſibi oẽs q in domo
ſunt:ideoq; ꝓximi ſibi corporis mot⁹ cauẽdos:qui ſunt graues aĩæ noſtræ aduerſa-
rij:cõuertit̃:& de deo ſperare incipit:& intelligẽs uere inimicam ſibi carnẽ exiſtere:
ait ad eã: Noli ſupgaudere mihi inimica mea:qa cecidi:ſed reſurgã: quia ſi ſedero in
tenebris:dñs illuminabit me. Cõſiderãs etiã inſultare ſibi aliquã ptãtẽ quæ reſiſte-
bat ſibi ne meliorẽ ſequeret̃ uiã: & inæqtare ꝙ tradita eſſet in interitũ carnis ut di-
uerſis attereret̃ malis:quæ uel a dño ꝓpter peccatoꝝ ſolutionẽ decerneret̃:uel ab
iniquo ꝓpter inuidiã cõuerſionis ut ad ſe reuocaret afflictã:dicit: Adhuc irã dñi ſu-
ſtinebo:q uel lapſã caſtigat: uel tibi ptãtem affligẽdi dedit: qa peccaui:ſuſtinebo tñ
donec iuſtificet cauſam meã. Niſi em̃ cõfeſſa fuero:& exoluero p̃cia iniqtatũ mea-
rũ:nõ potero iuſtificari. Cũ aũt fuero iuſtificata:ſoluens duplicia pctã:educet iudici
Michee.7. meũ deponẽs indignationẽ:qa ſatiſfactũ ſententiæ eſt. Educet me ad lumẽ ut uideã
iuſticiã eius & aſpiciã delectationẽ eius. Videbit hoc lumẽ recõciliatiõis meæ inimi-
Ibidem. ca mea:id eſt:diaboli neqcia:& operiet̃ cõfuſione:quæ nũc dicit: Vbi eſt de⁹ tu⁹. Vi
debit in me miſericordiã eius:uidebit pietatẽ ei⁹. Et ideo nõ audiam⁹ eũ qñq; in ad-
uerſis aliquibus ſæculi:cũ aut dolor corporis eſt:aut filioꝝ amiſſio:uel cæterarũ ne-
ceſſitudinũ:nõ audiamus inquã dicentẽ: Vbi eſt de⁹ tuus? Tunc eius tẽtationes ca
uendæ ſunt:cũ grauis urget dolor:tunc aĩam ægrã aduertere ſtudet. Ergo aĩa quæ
illũ nõ audierit inſidiantẽ ſibi:uidens poſtea mirabilia dei:uidens ſe in cælo:diabolũ
Ibi.8. aũt ſicut colubrũ reptantẽ in terreſtrib⁹:gratulabit̃ dicẽs: Quis de⁹ ſicut tu: auferẽs
pctã:& transferẽs impietates? Qui nõ fuiſti memor indignatiõis tuæ: ſed ſicut i ma-
ri merſiſti iniqtates nr̃as ſicut ægyptiũ plumbũ: & rediſti ad miſericordiã uolũtari⁹:
Ps.31. quã gemino cõtuliſti munere: dimittẽs pctã atq; abſcondẽs ſm qd̃ ſcriptũ eſt: Beati
quoꝝ remiſſæ ſunt iniqtates & quoꝝ tecta ſunt pctã. Alia em̃ ſanguine filij tui ablu
is:alia donas nobis:ut bonis opibus & cõfeſſionib⁹ nr̃os errores tegamus. Qꝫ ergo
ait: Auferens pctã:ad remiſſionẽ ptinet:qa penitus ea tollit:ita ut nõ ſint:quorũ me-
mor nõ erit. Qꝫ uero ait: Trãſferens iniqtates:eo qd̃ cõfitentibus nobis lapſus nr̃os:
& obũbrantib⁹ eos bonæ opationis fructu:referant̃ in auctorẽ culpæ: & pc̃ti incẽto-
rẽ. Quid em̃ aliud agit qui culpã fatet̃:niſi ut aduerſantis nequiciæ ſpũalis dolo ſe
& malicia transductũ ꝓbet? In eo itaq; gratias agit aĩa iſta: qa & aufert dñs peccata:
& transfert iniquitates:& demergit in ꝓfundũ maris. Qd̃ põt & ad baptiſmũ refer
ri:quo ægyptius mergit̃:hebræus reſurgit:& quo altitudine ſapiẽtiæ & bonoꝝ ope
rũ abũdantia tegant̃ pctã ſupiora:p diuitias miſericordiæ dei nr̃i:q memor ꝓmiſſio-
nis ſuæ quã dederat Abraæ:hæredẽ ei⁹ aĩam nõ eſt paſſus pire. Et illa qdẽ aĩa hoc re
uocat̃ modo. Tu aũt fili qa prio flore puericiæ es hæreſ eccleſiæ quæ te ſuſcepit &
tenet:pſeuerato i ꝓpoſito:memor gr̃æ dei & muneris qd̃ p ipoſitionẽ ſuſcepiſti ma-
nuũ meaꝝ:ut & i hoc gradu ſicut i miniſterio ſacro fidẽ tuã demõſtres atq; iduſtriã:
& expectes remunerationẽ dñi Ieſu. Vale & nos ut fili⁹ dilige:qa nos te diligim⁹.
Sancti Ambroſij ad Horontianũ:differẽtis queadmodũ animã euãgelicã quæ eſt
eccleſiæ filia:dñs Ieſus primo ſuſceperit:erudierit:atq; cõſũmauerit. Epl'a. XIX.
Mbroſius Horontiano. Superiore epiſtola de ea aĩa ſermonẽ cõtulimus:
a quæ itineris ſui deuios aliquos habuerit anfractus: ut uet⁹ iſrael ſm carnem
fluctuans:quia & ipſe liberabitur p dñi noſtri Ieſu chriſti gratiam:cũ intraue-
rit plenitudo gentium:licet iſta leuiore errore conuerſione ſeſe reformauerit. Hac
uero epiſtola de eccleſiæ filia nobis ſermo ſit:quã domin⁹ Ieſus queadmodũ primo
ſuſceperit:erudierit:cõſũmauerit in ſuo euãgelio:cõſiderem⁹. Suſcepit itaq; eam

primo tuẽdã in cõfuſione poſitã. (Exul em̃ paradiſi ubi niſi in cõfuſione degeret aĩa
uniuſcuiuſq; hoĩs?) deduxitq; eã i bethleem. Iam ꝓfect⁹ ſuſceptæ animæ ſignificat̃:
ꝙ aſcendit ad domũ panis:in qua famẽ fidei & ſterilitatẽ neſciat. De noſtraꝝ ani-
maꝝ genere & ordine loquor:qbus nos uiuim⁹ & mouemur:nõ de aliqua ſpẽaliter.
Nõ.n. de ꝓprietate & ſpecie alicui⁹ ſed de genere: ut dixi: aĩaꝝ diſputãdũ putam⁹.
Deſcẽdit in ægyptũ chriſt⁹:patrociniũ & ductũ nr̃æ aĩæ ferens:inde redijt i iudæã.
Fuit in deſerto:fuit in capharnaũ:fuit iuxta fines Zabulon circa maritima: trãſiuit p
ſata:fuit in bethphage:fuit in ephren:in bethania:inde trãſiuit i paradiſũ:ubi ſe capi
endũ dedit:paſſus eſt in golgottha. Oẽs iſti ꝓceſſus aĩæ nr̃æ ſunt:p quos exercita-
ta gratiã piæ inſtitutionis inuenit. Nã poſteaq̃ excluſa de paradiſo conditio hũana
in Adã & Eua in caſtello religata eſt:uagari cœpit huc atq; illuc:errabũda circũferẽs
ueſtigia ſine ullo delectu. Tẽpore cõplacito ſibi exinaniuit ſe dñs Ieſus:ut exulẽ i ſe
ſuſcipet:& ueteri reformaret gr̃æ. Itaq; inuẽtã recurſo anfractu erroris reuocauit ad
paradiſũ:ut euãgelij docet lectio. Per ſata eã duxit:ut ieiunã paſceret: primũ in de-
ſerto:deinde in capharnaũ agri nõ urbis incolatu:deinde iuxta fines çabulon: circa
nocturna ꝓfluuia:id eſt:ꝓphaꝝ obſcuriora ænigmata ut diſceret prætendere ad fi
nes gentiũ:quo oẽs cõuenirent:nec timeret fluct⁹ uitæ hui⁹ & ꝓcellas:qa habet chri
ſtus naues tarſis:intelligibiles ſcilicet quæ pcurrãt mare:& ad tẽpli cõſtructionẽ pi-
as merces deuehãt. In hmõi nauibus nauigat chriſt⁹:& in puppe tanq̃ bonus guber
uator trãqllo qeſcit mari. Cõmotio excitat̃ & increpat uẽtos:ut ſuis trãquillitatẽ re-
fundat. Tranſiẽs quoq; ad gẽtes hãc aĩam liberat:quæ legis uinculis tenebat̃: ne
tranſiret ad nationũ conſortia. Venit in bethaniã in locum obeditionis:iõ ibi mor-
tuus ſuſcitat̃. Cũ em̃ caro ſubdita fuerit aĩæ:tunc iã nõ quaſi mortua iacet in ſepul-
chro ſuo cõditio hũana:ſed reſuſcitatur p gratiã chriſti. Ibi etiã ſe ꝓ dei noĩe paſſio-
ni diſcit offerre de loco obeditionis:ut Iohãnes docet. In ephren ducit̃:id eſt: ad bo
noꝝ fructuũ fæcunditatẽ:inde in bethaniã reducitur:id eſt: obediẽtiã. Semel em̃
quæ piæ ſubiectionis fructũ guſtauerit:ſeruare eã & in ea ꝓbari ſæpi⁹ nequaquã re-
cuſat. Vnde iã ꝓbata hieroſolymã uenit digna quæ ſit templũ dei:in qua chriſt⁹ ha-
bitaret. Deniq; ſedens ſup pullũ aſinæ dñs Ieſus cũ gratulatione & gaudio innocẽ-
tis ſuſcipit̃ ætatis. Poſtea in paradiſo uerba uitæ æternæ docent̃. Vñ etiã dñs ſe p-
miſit capi:ſicut Iohãnes ſcribit euãgeliſta:ſignificans animã noſtrã uel poti⁹ cõditio-
nẽ humanã ſolutis erroris uinculis eo unde eiecta erat in Adã: p chriſtũ regreſſam.
Vnde & latroni illi cõfitenti dicit̃: Amen amẽ dico tibi:hodie mecũ eris in paradi- Luc.23.
ſo. Ille dixerat: Memẽto mei:cũ ueneris in regnũ tuũ. Chriſtus nõ de regno reſpõ-
dit:ſed ad cauſam: Hodie mecũ eris i paradiſo:id eſt: reformãdũ eſt añ qd̃ amiſſũ ẽ:
poſtea conferẽdũ id qd̃ augendũ eſt:ut p paradiſũ ad regnũ pueniatur: nõ p regnũ
ad paradiſum. Seruat̃ diſcipulis qd̃ plus conferat̃ ꝓ laborib⁹: ideoq; incolatũ ꝓmi-
ſit:regnũ diſtulit. Itaq; is qui ſub ictu mortis cõuertit̃ & cõfitet̃ dñm Ieſum:merea
tur incolatũ paradiſi. Qui uero multo ante ſe exercuit:& chriſto militauit:acqſiuit
pplꝰoꝝ aĩas:ꝓ chriſto ſe obtulit:habeat paratũ ſtipẽdijs ſuis dei regnũ:cui⁹ ſe remu-
neratione donatũ gaudeat. Ideoq; Petro dicit̃: Tibi dabo claues regni cæloꝝ. Ex Matth.16.
latrocinio cõuerſus requiẽ habet:in apoſtolatũ ꝓbatus accepit ptãtẽ. Hæc eſt aĩa
euãgelica:hæc eſt de gẽtib⁹:hæc filia eccleſiæ:lõge meliore curſu q̃ illa ex iudæa ꝓ-
iecta:ad dñm Ieſum & ad ſupiora ſe bonis cõſilijs & opibus attollens:quã ſuſcepit in
golgottha chriſt⁹:ubi Adæ ſepulchꝝ:ut illũ mortuũ i ſua cruce reſuſcitaret. Vbi er
go i Adã morſ oĩm:ibi i xp̃o oĩm reſurrectio. Vale fili & noſ dilige:qa noſ te diligim⁹. 1.Cor.15.
Sancti Ambroſij ad Horontianũ:quæ ſit diuina hæreditas diffiniẽtis:& cur tanto
exiſtimet̃:ut ꝓpter eã plæriq; morti ſe offerant: Epl'a. XX.
Mbroſius Horontiano. Non ocioſe quærendũ putaſti:quæ ſit rei diuinæ
a hæreditas: & cur tanto exiſtimetur:ut ꝓpter eã plæriq; etiam mortem ſuã
offerant. Verũ ſi conſideres quia & uſu humano hæreditatis pecuniariæ
gratia facit ut uenerabiliora fiant iura pietatis:quia hoc quoq; plus defert̃ parẽtib⁹:

ne læſa pietas patris ulciſcatur ſe exhæredatione uel abdicatione cõtumacis pigno-
ris: mirari ꝓfecto deſines quæ ſit tãta diuinæ hæreditatis appetẽtia. Eſt autẽ hære
ditas ꝓpoſita chriſtianis oĩbus. Sic eñ dicit Eſaias: Eſt hæreditas credẽtibuſ in dñm.
Quæ ſperat̃ ex repromiſſione nõ ex lege. Qđ ueteris teſtamẽti exẽplo ꝓbat̃ di-
cente Sara: Expelle ancillã & filiũ eius. Nõ eñ hæres erit filiꝰ ancillæ cum filio meo Geñ.21.
Iſaac. Filius Saræ Iſaac: filius ancillæ Iſmael: hi ante legem ſunt. Ergo antiquior re
promiſſio q̃ lex. Nos ſm Iſaac filij per repromiſſionẽ: iudæi ſm carnẽ filij ancillæ.
Nobis mater libera quæ nõ parturiebat: & poſtea ex repromiſſione effudit pepe-
ritq; maſculũ: illis mater Agar generãs in ſeruitutẽ. Liber eſt cui gratia ꝓmittit̃: ſer-
uus cui iugũ legis ĩponit̃. Priꝰ ergo nobis repromiſſio q̃ illis lex: & ſm naturã antiq-
or libertas q̃ ſeruitus. Libertas igit̃ ex repromiſſione: ex lege ſeruitꝰ. Sed licet re-
promiſſio ipſa ante legẽ ſit: ut diximꝰ: ex repromiſſione autẽ libertas: in libertate ca
ritas: ſm legem tñ eſt caritas: quæ maior libertate eſt. |Non ergo ſerui. Et quomõ
Pſ.134. ſcriptũ eſt: Laudate ſerui dñm? Quõ ipſe Aplˡus ait: Sed ut ſerui chriſti facietes uo
Eph.6. luntatẽ dei ex animo cũ bona uolũtate? Verũ eſt & ſeruitus libera quæ eſt uolun-
taria: de qua aplˡus ait: Qui liber uocatus eſt: ſeruꝰ eſt chriſti. Hæc eſt ſeruitꝰ ex ani
mo nõ ex neceſſitate. Itaq; nos ſerui quidẽ ſumus creatoris noſtri: ſed libertatẽ ha
bemus: quã ꝑ gratiã chriſti accepimus generati ex repromiſſione ſm fidẽ. Vnde
quaſi ex libera geniti deferamꝰ libertatis ſacrificiũ ſignati in fronte: ſicut liberos de-
cet: ut nõ cõfundamur ſed gloriemur ſignati ſpũ non carne. Quibꝰ recte dicit̃: Sta
Gal.5. te & nolite iteꝝ iugo ſeruitutis contineri. Nõ dixit nolite ſeruire: ſed nolite iugo ſer
uitutis cõtineri. Eſt eñ grauiꝰ iugũ ſeruitutis q̃ ſeruitꝰ. Deniq; Iſaac filio ſuo Eſau pe
Geñ.27. tenti bñdictionẽ ait: Ecce ab ubertate terræ erit tibi habitatio & a rore cæli a ſũmo:
& ſuꝑ gladiũ tuũ uiues & ſeruies fratri tuo. Erit aũt cũ depoſueris & ſolueris iugũ il-
lius a collo tuo. Quõ iſtud cõuenit: ut ſeruiat cũ ſoluerit iugũ fratris a collo ſuo: niſi
diſtãtiã eſſe intelligamꝰ ſeruitutis. Quæ igit̃ ſit differẽtia: ipſa nobis exponat lectio.
Bonus Iſaac & bonꝰ nobis: qui ſm ipſũ ĩ libertatẽ naſcimur: & bonꝰ pater utriq; filio.
Deniq; qđ utrũq; diligeret: circa alterũ affectu ꝓbauit: circa alteꝝ bñdictione. Se-
Ibidem. niori eñ filio dixerat: ut cibũ deferret ſibi: & acciperet benedictionẽ: ſed dũ ille mo
rã facit: & cibũ agreſtẽ & forẽſem reqrit: frater iunior domeſticũ detulit ex ouiũ gre
ge. Bonꝰ cibus oĩm chriſtꝰ eſt: bonꝰ cibus eſt fides: ſuauis cibus miſericordia: iocũ
dus cibus gratia. Hos cibos epulat̃ pplˡus eccleſiæ. Bonꝰ cibus ſpũs dei: bonꝰ cibus
pctõꝝ remiſſio. At uero ille prædurꝰ cibus rigor legis terrorq; pœnaꝝ. Agreſtis
cibus obſeruãtia lr̃æ potius q̃ gr̃a indulgẽtiæ. Deniq; ille pplˡus ſub maledicto: nos
Ro.10. in bñdictione. Velox cibus fides. Prope eſt eñ uerbũ in ore tuo & in corde tuo:
tardior cibus legis. Deniq; dũ lex expectat̃: pplˡus errauit. Contulit igit̃ bñdictio-
nẽ pater impigro & fideli filio: ſed qa bonus pater erat: ſeruauit & ſeniori filio bñdi-
ctionẽ: ut cũ ſeruũ faceret fratris ſui: nõ quo familiã ſuã degeneri uellet ſeruituti ad-
dicere: ſed qa is qui regere ſe nõ põt & gubernare: ſeruire debet: & ſubditꝰ eẽ pru-
dẽtiori: ut eiꝰ regat̃ cõſilio: ne ſua ſtulticia præcipitet̃ & labat̃ temeritate. Pro bñ-
dictione igit̃ hmõi cõfertur ſeruitꝰ. Deniq; inter bona annumerat̃: inter collatã ter
ræ ubertatẽ & rorẽ cæli a ſũmo. Sed qa dixerat: Suꝑ gladiũ tuũ uiues: ne ei fortitu-
dinis aut ptãtis noceret præſũptio: addidit: Seruies fratri tuo: ut carnis fructꝰ uberes
& diuinæ rorẽ adipiſcaris gr̃æ: & eũ ſeqris q te ſuo gubernaculo regat. Sed tũc erit
iſtud: Cũ depoſueris iugũ eiꝰ a collo tuo: ut uolũtariæ ſeruitutiſ mercedẽ habeas: nõ
ĩiuriã ſubeas neceſſitatis. Inhonora hmõi ſeruitꝰ: quæ neceſſitate cogit̃: Honorata
aũt quæ pietate defert̃. Vñ Aplˡs: Si uolẽs hoc ago: mercedẽ habeo: ſi ĩuitꝰ: diſpẽſa-
1.Cori.9. tio mihi credita ẽ. Meliꝰ utiq; mercedis præmiũ q̃ diſpẽſatõis obſequiũ ẽ. Nos igit̃ ñ
Gal.5. cõtineamur ſeruitutis iugo: ſed caritate ſpũs ſeruiamꝰ: qa dicit Aplˡs: Per caritatẽ ſpi
Eccl.1. ritꝰ ſeruite inuicẽ. Timor legis ẽ: caritas euãgelij. Deniq; initiũ ſapiẽtiæ timor dñi.
Ro.13. Plenitudo aũt legiſ caritas. Tñ & ipa lex dicit: & in hoc uerbo oẽ mãdatũ iſtaurat̃: &
Leuit.19. Gal.5. in iſto uno inquit ſermone implet̃: Diliges ꝓximũ tuũ. Hoc eſt igit̃ qđ ꝓpoſuimus

quia & ſi ex lege ſeruitus: tñ ſm legẽ libertas. Caritas eñ libertatis: timor ſeruitu-
tis eſt. Eſt igit̃ & caritas legis & ſeruitꝰ caritatis: ſed lex caritatis prænũcia eſt: cari-
taſ euãgelij piæ ſeruitutis arbitra ẽ. Nõ ſuꝑflua itaq; lex quæ tanq̃ pædagogꝰ ꝓſeq-
tur infirmiores. Infirmitatẽ dico morũ nõ corporũ. Infantes eñ ſunt qui fari uerbũ
dei neſciunt: qui eius opera nõ recipiũt. Nã ſi ætas ſenectutis uita ĩmaculata: utiq;
ætas adoleſcẽtiæ eſt uita maculoſa. Lex ergo pædagogꝰ fuit: id eſt: nomos: donec Gal.3.
fides ueniret. Et quaſi infirmi inquit cuſtodiebamur a lege: cõcluſi in eã fidẽ quæ re-
uelãda foret. Poſtq̃ aũt fides aduenit. Nõ dicit euangeliũ ſed fidem: Ea eſt eñ ſola fi
des: quæ eſt in euãgelio. Nã licet iuſticia dei in eo reuelatur: quæ eſt ex fide in fidẽ:
tñ ſic illa legis eſt fides: ſi ei accedat fidei plenitudo. Merito ergo fides iſta quaſi ſo
la dicit̃: quia illa ſine hac fides nõ eſt: ſed in hac cõfirmat̃. Deniq; ubi hæc fides ue-
nit plenitudo aduenit: aduenit filiorũ adoptio: ceſſauit infirmitas: abijt ĩfantia: in ui
rum ꝑfectũ aſſurgimus: chriſtũ induimꝰ. Quõ igit̃ infirmus & paruulus eſſe põt: in
quo chriſtꝰ eſt dei uirtꝰ? Ergo ad ꝑfectionẽ uenimus: ꝑfectiõis præcepta accepimꝰ.
Audiſti hodie lectũ: Nõ poſſum ego a me facere quicq̃: ſicut audio & iudico. Au Ioh.5.
diſti lectũ: Ego nõ accuſo uos: ego nõ iudico. Ego nõ accuſo: Moyſes uos accuſat: in Ibidem.
quẽ ſperatis. Audiſti lectũ: Si ego teſtimoniũ ꝑhibuero de meipo: teſtimoniũ meũ Ibidem.
nõ eſt uerũ. Didici qualis iudex: qualis teſtis eſſe debeã. Nõ eñ quaſi infirmus di-
cit: Nõ poſſum ego a me facere quicq̃: ſed infirmꝰ ille qui ſic intelligit. Nihil quidẽ
ſine patre facit filius: qa cõis operatio & unitas ptãtiſ eſt. Sed hoc loco quaſi iudex
loquitur: ut cognoſcamꝰ hoĩes in iudicãdo: ꝙ nõ ex uolũtate noſtra & ptãte: ſed ex
æquitate debeamus formare ſententiã. Cõſtitue aliquẽ reũ coargutum & conui-
ctũ criminis: nõ aſtruentẽ defenſionis genera ſed deprecantẽ ac uoluentẽ ſe ad ge-
nua iudicis: reſpondet ei iudex: Nõ poſſum a me facere quicq̃. Iuſticia in iudicando:
nõ potentia eſt in iudicando. Ego nõ iudico: ſed facta tua de te iudicãt. Ipſa te accu-
ſant: & ipſa te cõdemnãt. Leges te adiudicant: quaſ iudex nõ cõuerto ſed cuſtodio.
Nihil ego ex me ꝓfero: ſed ex te forma iudicij in te ꝓcedit. Secũdũ qđ audio iudi-
co: nõ ſm qđ uolo: & ideo iudicium meũ uerũ eſt: qa nõ uolũtari indulgeo ſed æqui
tati. Conſideremus itaq; quæ ſit iudicandi religio. Dñs cæli atq; terrarũ: iudex
oĩm dicit: Non poſſum a me facere quicq̃: ſicut audio & iudico. Et hõ dicit dño ſuo: Ibi.5.
Neſcis qm̃ ptãtem habeo dimittere te: & poteſtatẽ habeo crucifigere te? Quare Ioh.19.
dñs nõ poteſt? Quia iudiciũ inquit meum uerũ eſt. Nõ eñ quæro uoluntatẽ meam Ibidem.5.
ſed uoluntatẽ eius qui me miſit: id eſt: non uoluntatẽ hoĩs quẽ uidetis: nõ arbitrium
hominis quẽ uos hominẽ tantũmodo iudicatis: nõ uoluntatẽ carnis: quia ſpũs ꝓm- Matth.16.
ptus: caro aũt infirma: ſed uoluntatẽ diuinã quæ auctor legis arbitraq; iudicij ẽ. Si-
militer & teſtis uerꝰ eſt: qui nõ ſibi ſed alij fert teſtimoniũ. Scriptum eſt eñ: Laudet Prouer.17.
te ꝓximus tuus & nõ os tuũ. Pulchre autẽ dicitur iudæis myſtice: Ego uos nõ iu-
dico: id eſt: ego uniuerſorũ redẽptio: ego peccatoꝝ remiſſio uos nõ iudico: qa me
nõ recepiſtis. Nõ iudico qui libẽter indulgeo. Ego nõ iudico q ſanguine meo re-
dimo peccatores: ego nõ iudico qui deleo iniqtates: & memor nõ ero. Ego nõ iu-
dico qui malo uitã q̃ mortẽ peccatoris. Ego nõ iudico: qa nõ dãno: ſed iuſtifico con
fitẽtes. Moyſes uos accuſat: ille uos arguit: in quẽ ſperatis: ille accuſat uos: qa iudi-
candi nõ habet ptãtem: quæ eiꝰ debet̃ auctori. Ille ergo in quẽ ſperatis accuſat: iſte
in quẽ ſperare noluiſtis abſoluit. Magna iudæi imprudẽtia merito accuſant̃ in cri-
minibꝰ ſuis: qa accuſatorẽ elegerũt: & bonũ iudicẽ refutarunt. Ideoq; deeſt illis ab-
ſolutio: pœna nõ deeſt. Recte ergo fili a lege cœpiſti in euãgelio cõfirmatꝰ es: a fide
in fidẽ: ſicut ſcriptũ eſt: Iuſtꝰ eñ ex fide uiuit. Vale & nos dilige: qa nos te diligimꝰ. Abachuc.2. Ro.1.

Sancti Ambroſij ad Horontianũ: quæſtionẽ de natura & ſubſtantia animæ: ſubti-
li reſponſione diſſoluentis: Epiſtola. XXI.

a Mbroſius Horontiano. Quæſiſti a me: utrũ anima cæleſtis eſſe uideatur
ſubſtãtiæ. Nõ eñ aut ſanguinẽ aut ignem aut neruorũ harmoniã animam
putas: ut uulgus philoſophorũ interpretat̃: aut (ut illa patricia quædã eorũ

ꝓſapia Platonis diſputat:qđ ipſum ſe mouet:& nõ mouetur ab alio) ipſa tibi aia ui/
dcť. Vel certe ut Ariſtoteles acri ingenio quintũ quoddã elemẽti genus induxit:ꝓ
baſti:id eſt:entbelecbian:ex quo cõponeres & uelut fingeres animæ ſubſtantiam.
De quo tibi æſdre librũ legendũ ſuadeo:qui & illas pbiloſopboꝝ nugas deſpexe/
rit:& abditiore prudentia quã collegerat ex reuelatione: ꝑſtrinxerit: eas ſubſtãtiæ
eſſe ſupioris. Apoſtoluſ quoqꝫ & ſi nõ expſſe:tñ intelligendũ nobis reliquit quaſi bo
nus magiſter & ſpiritualiſ agricula:occultis doctrinæ ſeminibꝰ excitãs diſcipulorum
ingenia:ꝙ animæ noſtræ potioris creaturæ ſint & cuiuſdam præſtãtiſſimæ natuæ.
Ro.8. Cũ em̃ dicit:quia uanitati creatura ſubiecta eſt nõ ſponte ſed ꝓpter eũ qui ſubie/
cit in ſpe:qm̃ & ipſa creatura liberabiť a ſeruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ fi/
liorũ dei:oſtẽdit nõ mediocrẽ animarũ eſſe gratiã: quarũ uigore & uirtute in adop/
tionẽ filiorum dei aſſurgit humanũ genus:habẽs in ſe qđ ad ſimilitudinẽ & imaginẽ
dei tributũ eſt ſibi. Animæ em̃ neqꝫ tactu aliquo cõprehenduntᷓ: neqꝫ uiſu corpo/
reo uidentᷓ:& ideo præferũt illiꝰ incorporeæ & inuiſibilis naturæ ſimilitudinẽ:& ſu/
pergrediuntᷓ ſubſtãtia ſua corporeã & ſenſibilẽ qualitatẽ. Quæ em̃ uidentᷓ: tẽpo/
ralia ſunt:tẽporalia ſignificãt:tẽporalibꝰ agglutinantᷓ. Illa autẽ quæ nõ uidentᷓ:æter/
no illi & ſũmo adhærent bono:atqꝫ in ipſo uiuũt & ſunt & mouẽtur:nec ab eo ſi bo
nis cõſulunt:ſe patiũtur ſeparari ac diuidi. Vnaquæqꝫ ergo aia uidens ſe corporeo
iſto clauſam gurguſtio:quæ tamẽ terrenæ huiꝰ habitationis cõſortio nõ degenera/
Sap.9. uerit:ingemiſcit grauata corporis huiꝰ cõiunctiõe. Quia corruptibile corpꝰ grauat
animã:& inclinat terrenũ habitaculũ mentẽ multarum cogitationũ:ſimulqꝫ cogno/
ſcens quia ꝑ fidẽ ambulat non ꝑ ſpeciẽ:peregrinari uult de corpore & adeſſe ad do/
2.Cori.5. minũ. Aduertimus igiť quomõ uanitati creatura ſubiecta ſit:nõ ex uoluntate ſua
ſed ex diuino arbitrio:qđ diſpoſitũ eſt:animas corporibus cõiungi oportere ꝓpter
ſpem earũ:ut dũ ſperant bona:dignas ſe præſtẽt cælesti remuneratione. Oẽs em̃
Ibidem. nos oportet adeſſe ad tribunal chriſti. Ideo uniuſcuiuſqꝫ aia præuideat rependenda
ſibi merita cõuerſationis ſuæ. Et pulchre ait:Propria corpis:id eſt: qđ ſanctꝰ cepit re
gendũ:ut ſi bene rexit:præmiũ referat:ꝓpter qđ in ſpe ſubiecta eſt:ſi male:ſupplici/
um:quia nõ ſperauit in deũ:nec ad illã adoptionẽ filiorum:& ad ueræ libertatẽ affe
ctauit gloriæ. Docuit igitur aplꝰs:ꝙ humani generis creatura ſubiecta uanitati ſit.
Ro.8. Quid em̃ tam ſubiectũ uanitati ꝗ homo & ꝗ aia eius? De cõſortibꝰ eiꝰ dicit:Cum ſu/
2.Cori.5. mus in corpore iſto:ingemiſcimꝰ grauati. Sed & Dauid dicit:Homo uanitati ſimi/
Ps.143. lis factꝰ ẽ. Et:Vniuerſa uanitas ois homo uiuẽs. Vita itaqꝫ hois:in hoc ſæculo uani
Ps.38. tas eſt:huic uanitati ſubiecta eſt aia. Itaqꝫ ſanctus cũ facit quæ ſunt corporis: nõ ſpõ
te facit:nõ uolens:ſed ꝓpter eum qui ſubiecit in ſpe:facit ut ei pareat. Ab hoc igiť
exẽplo animæ ꝓgrediamur ad creaturas reliquas. Propone tibi ſolẽ:lunã & ſtellas:
quæ cæli lumina:& ſi præclaro fulgẽt nitore:creaturæ ſunt tñ:& ad quotidianũ mi/
niſteriũ uel ſurgũt uel occidunt:ſeruiẽtes diſpoſitioni creatoris æterni: miniſtrãtes
ſplendorẽ quo ueſtiuntᷓ:atqꝫ die nocteqꝫ emicãt. Quotiens ſol iſte obtexiť nubibꝰ:
quotiẽs obiectũ afferunt terræ:cũ e regione eius luminis ſui radius fuerit repcuſſus:
Oriũtur ipſi:ſed ut ait ſcriptura: Luna nouit occaſus ſuos. Nouit qñ pleno orbe ſuo
luceat:qñ exinanito. Stellæ quoqꝫ nebulis obductæ uaneſcũt:quæ ſuſtinẽt miniſte/
riũ huius mũdani uſus:nõ ſponte utiqꝫ ſed in ſpe:quia ſperãt etiã huius laboris gra/
tiã ab eo qui ſubiecit eas:Ideoqꝫ ꝓpter eũ ſuſtinent:id eſt:ꝓpter eiꝰ uolũtatẽ. Nec
mirũ ſi patienter ſuſtinẽt:cũ ſciant dominũ ſuum & creatorẽ omniũ:ſiue quæ in cæ/
lo ſiue quæ in terra ſunt:ſuſcepiſſe noſtri corporis fragilitatẽ: noſtræ cõditionis ſer/
uitutẽ. Cur ergo illa ſeruitutẽ corruptionis ſuæ nõ patiẽter ſuſtineant:cũ dñs om
Phil.2. nium ꝓ toto mundo ſe hũiliauerit uſqꝫ ad mortẽ: ſerui formã ſuſceperit: peccatum
mundi:maledictũ etiã ꝓ nobis factus ſit. Illius ergo imitãtes bonitatẽ cæleſtes crea
turæ: licet ingemiſcãt ꝙ mundi huiꝰ uanitati ſubiectæ ſint: cõſolantur ſe tñ ꝙ libera/
buntᷓ a ſeruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ:cũ filioꝝ dei adoptio uenerit:quæ
Ro.11. eſt uniuerſoꝝ redemptio. Cũ em̃ intrauerit plenitudo gentiũ:tunc ois iſrael ſaluus

erit. Cui em̃ nõ ignoſcit populo:qui ignoſcit etiã illi ꝑſecutori ſuo qui dixit: Crucifi/ Matth.27.
ge crucifige:Sanguis eius ſuꝑ nos & ſuꝑ filios noſtros? Sed qa uanitati etiã cæleſtis
ſubiecta creatura eſt:licet iſtud in ſpe:etiã horum ꝑfidiam & temulentiã uanitate hu
ius mũdi lapſam ꝑtinere ad ueniã patietur ueritatis pietaſ & redẽptio uniuerſitatis.
Ergo ut cõcludamus:& ille tãtus ac talis ſol & illa luna quã noctis tenebræ nõ ope
riunt:& illæ ſtellæ quæ ſunt ornamẽta cæli:ſeruitutẽ corruptionis nunc ſuſtinẽt: qa
corruptibile omne corpus. Siquidẽ & cæli peribunt:& cælũ & terra præteribit. Po/
ſtea aũt & ſol & luna & cætera ſtellarũ lumina requieſcẽt in gloria filioꝝ dei: qñ erit 1.Cori.15.
deus omnia in omnibꝰ:qui & in te & in nobis ſit ꝑ ſuã plenitudinẽ & miſericordiam.
An ipſos quoqꝫ angelos qui in iſtiꝰ mũdi laboribus diuerſa ſuſtinẽt miniſteria:ſicut
in Apocalypſi legimꝰ Iohãnis:nõ ingemiſcere credimus cũ adhibentᷓ pœnarũ & ex/
cidioꝝ miniſtri? Qui habẽtes uitam beatã mallent utiqꝫ eã in illo ſupiore tranquilli/
tatis ſuæ ſtatu currere:ꝗ noſtroꝝ peccatoꝝ pœnis ultricibus interpolari. Etem̃ qui
gaudẽt unius peccatoris redẽptiõe:utiqꝫ tantoꝝ peccatoꝝ erũnis ingemiſcũt. Si
igiť etiã cæleſtes creaturæ & ꝑtãtes ſeruitutẽ corruptiõis ſuſtinẽt ſed in ſpe ut ꝓ no
bis poſtea & nobiſcũ lætentᷓ:etiã nos paſſiones huiꝰ tẽporis futuræ ſpe & expectati
one cõſolemur gloriæ. Vale fili & nos dilige:quia nos te diligimus.
Sancti Ambroſij ad Horontianũ:ſuperioris quæſtionis reſponſionẽ latius expla/
nantis atqꝫ cõplentis:Epiſtola. XXII.
Mbroſius Horontiano. Superior epiſtola tuæ inquiſitioni reſpõdit. Hæc
a meæ reſpõſionis portio eſt:quæ nõ ſoluat:ſed impleat ſuperiorẽ. Nã dum
ulteriora receſco:mouit me fateor qa addidit:Scimus em̃ ꝙ omnis creatura Ro.8.
cõgemiſcit:Cũ in priore capitulo ſine adiectione dixerit:qa creatura uanitati ſubie/ Ibidem.
cta eſt. Non em̃ omnẽ creaturã ſed creaturam ſubiectã dixit:Et iterũ ait: Qm̃ & ipſa
creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis. Tertio aũt addidit:ꝙ omnis creatura
cõgemiſcat. Quid ſibi igiť uult iſta adiectio? Niſi forte qa nõ omnis creatura ſubie/
cta uanitati eſt:& qa nõ omnis uanitati ſubiecta eſt:nõ omnis a ſeruitute corruptio/
nis liberabiť. Quid em̃ libereť a ſeruitute quæ uanitatis & corruptionis eiꝰ expers
atqꝫ imunis ſit? Omnis aũt cõgemiſcat:nõ in ſuo ſed in noſtro labore: & cõparturiat
illum fortaſſe ſpiritũ ſalutis:ſpiritũ iocũditatis:expectans adoptionẽ filioꝝ dei:ut cõ
munẽ de redẽptione humani generis cõſequať læticiã & exultationẽ. Aut ꝓpter
caritatẽ igitur ſuã omnis ingemiſcit noſtrũ laborem:aut ꝓpter mẽbrũ ſui corporis:
cuiꝰ caput chriſtus eſt:ſed ſiue ita ut diximus: ſiue ſimpliciter ſubiectã creaturã om/
nẽ dixerit cõgemiſcere & cõparturire:ut uoles intellige. Nunc illud cõſideremus
qđ adiecit:Nõ ſolum aũt illa ſed etiã nos primitias ſpiritus habẽtes ipſi intra nos in/ Ibidem.
gemiſcimus:adoptionẽ filiorũ expectantes:redemptionẽ corporis noſtri. Quid ſit
adoptio filiorũ:ſuperior pagina docet. Et ideo exponẽdi ſenſus gratia ad ſuperiorẽ
recurrendũ eſt paginã. Qui ſpiritu inquit facta carnis mortificat uiuet. Nec mirum Ubi.s.
ſi uiuat:cũ filius dei fiat:qui habet ſpiritũ dei. Adeo filius dei:ut nõ accipiat ſpiritum
ſeruitutis ſed ſpiritũ adoptiõis filioꝝ:eouſqꝫ ut teſtimoniũ ſpiritui noſtro ſanctuſſpi/
ritus reddat:ꝙ ſumus filij dei. Teſtimoniũ aũt hoc eſt ſpũſſancti: ꝙ ipſe eſt qui cla/
mat in cordibꝰ noſtris:abba pater:ſicut ad Galatas ſcriptũ eſt. Sed & illud grande Gal.4.
teſtimoniũ ꝙ filij ſumus dei:qa ſumus hæredes dei:cohæredeſ aũt chriſti. Cohæres
aũt eſt eiꝰ qui cõglorificatur ei. Cõglorificatur uero ille qui patiẽdo ꝓ ipſo cõpatiᷓ
ei. Et ut horteť nos ad paſſionẽ:adiũgit: qa omnia quæ patimur: minora ſunt & in/ Ro.8.
digna:quorũ ꝓ laboribus tanta repẽdatur futuroꝝ merces bonoꝝ: quæ reuelabiť
in nobis:cũ ad dei imaginẽ reformati gloriã eius facie ad faciẽ aſpicere meruerimꝰ.
Et ut magnitudinẽ reuelationis futuræ extoleret:addidit:ꝙ & creatura hãc reue
lationẽ expectet filioꝝ dei:quæ nunc uanitati ſubiecta eſt nõ ſponte ſed in ſpe: quia
ſperat de chriſto gratiã miniſterij ſui:uel qa & ipſa liberabiť a ſeruitute corruptiõis:
ut aſſumatur in libertatẽ gloriæ filiorũ dei:ut ſit una libertas creaturæ & filioꝝ dei:
cũ reuelata fuerit eorũ gloria. Verum nunc dũ reuelatio ꝓcraſtinatur: cõgemiſcit

omnis creatura expectans adoptiōis & redēptionis noſtræ gloriā: parturiēs iam il/
lum ſpiritū ſalutis & uolens liberari a uanitatis ſeruitio: Cui cōiunxit Apoſtolus etiā
Ro.8. ſanctorū gemitū: qui habent primitias ſpiritus: nā & ipſi ingemiſcunt. Quis em̄ de
ſuo merito ſecuri ſint: tamē quia futura eſt adhuc redēptio totiuſ corporis eccleſiæ:
cōpatiuntur. Cū em̄ adhuc membra patiuntur corporis ſui: quomō alia membra li/
cet ſuperiora nō cōpatiuntur mēbris unius corporis laborātibus? Vnde puto dixiſ/
1. Cor. 15. ſe apoſtolū: quia tunc & ipſe fili⁹ ſubiectus erit qui ei ſubiecit oīa. Qui em̄ adhuc la
borant: nondū ſubiecti ſunt: in quibus fortaſſe adhuc ſitit chriſt⁹: adhuc eſurit: ī qui/
bus nudus eſt: Eo ꝙ nō impleant uerbū dei: non induant chriſtū: qui eſt indumentū
credentiū: amictus fidelium. Sed & illi in quibuſ æger eſt: adhuc medicina indigēt:
& ideo nondū ſubditi. Subiectio em̄ iſta uirtutis eſt nō infirmitatis. Deniq; in forti/
bus & facientibus mandatū dei: ſubiectuſ eſt dei filius. Nunc aūt magis in iȷs laborat
qui nō ſubueniunt laborantib⁹: q̄ in illis qui ſibi poſtulant ſubueniri. Hæc eſt pia in/
Ibidem. terp̄tatio & uera ſubiectionis domini Ieſu: qui ideo ſe ſubiȷciet: ut ſit deus omnia in
omnib⁹. Senſum apoſtolicū ꝑcurrimus: nunc cōſideremus qui ſunt primitias ſpirit⁹
habentes. Et ideo legē interrogemus quid ſit ꝙ primitiarū uel initiȷ nomine declara
Exo. 34. uerit. Initia inquit areæ & lacus tui nō fraudabis. Et infra: Initia primitiaꝝ tuarum in/
feres in domū domini dei tui. Aliæ ſunt primitiæ: aliæ decimæ. Primitiæ maioris
gratiæ: ſanctificationis obſeruantiſſimæ. Ideo placuit Abel: quia nō eſt ſuum munus
moratus: qui de primitiuis ouiū obtulit. Licet aliqui diſtantiā uelint eſſe inter primi/
tias & primogenita: id eſt: quæ primo naſcūtur: eo ꝙ collectis ſeminibus quaſi ex om
nibus initia offerant̄ areæ: tamen de meſſe qđ primū tollitur: id offertur dño: ſed de
hoc alias. Sanctificari autē uidetur primitiaꝝ munere tota areæ meſſis: ſed ipſe ſan
ctiores primitiæ ſunt: ſimiliter ſancti primitiæ ſunt dñi: præcipue apoſtoli. Primum
em̄ deus poſuit in eccleſia apoſtolos: qui & plæraq; ꝓphetarunt: & euāgeliçarūt do
Luc. 2. minū Ieſum: quia primi receperūt eum. Recepit eum Symeon ꝓpheta: Zacharias
Ibidem. 1. ꝓpheta: Iohānes filius eius: Nathanael: in quo dolus nō erat: & ideo ſub ficu requi/
Ioh. 1. eſcebat. Ioſeph qui dicebat̄ iuſtus: qui ſepeliuit eum. Iſti ſunt primitiæ fidei noſtræ:
Luc. 23. ſed tamē eadē cæteroꝝ natura ſeminū: quæ primitiarū. Licet in aliquib⁹ minor gra/
tia. Potens eſt em̄ de⁹ ex lapidibus excitare filios Abraæ. En tibi exemplū de ipſo
Matth. 3. dño Ieſu. In reſurrectione mortuorū primogenitus ex mortuis dicit̄. Eundē ipſe
Col. 1. Apoſtolus primitias ſignificauit dicens: In chriſto omnes uiuificant̄: unuſquiſq; aūt
1. Cor. 15. in ſuo ordine. Primitiæ chriſtus: deinde iȷ qui ſunt chriſti: qui in aduentū eius credi/
derunt. Eadē in illo corporis ueritas quæ in nobis: ſed tñ & primogenitus ex mor/
tuis dicit̄: quia primus reſurrexit: & primitiæ: quia ſciētior omnib⁹ fruct⁹: qui etiam
cæteros cōſortiȷ ſui fructus ſanctificauit. Ipſe etiā initium eorū qui ad imaginē: qua/
Heb. 1. ſi imago inuiſibilis dei: in quo ſm diuinitatē nihil corporeū: nihil tēporale: quia ſplē/
dor eſt gloriæ paternæ & imago ſubſtātiæ eius. Produximus ſermonē epiſtolarum:
dū uolumus quid ſint primitiæ ſignificare. Primitiæ ergo noſtri apoſtoli electi ex
Ioh. 14. omnibus præſentis tēporis fructibus: quibus dictū eſt: Et maiora his facietis. Fudit
em̄ ſe in eos gratia dei. Iſti inquā ingemiſcebant expectātes redemptionē corporis
totius: & adhuc ingemiſcūt: quia multorū eſt labor qui adhuc fluctuant. Et ſi aliquis
ad ſuperiora ſe littoris ſubſiſtat: & adhuc medio corpore cedat̄ fluctibus: ingemiſcit
2. Cor. 11. & cōparturit: donec totus euadat. Ingemiſcit utiq; qui adhuc nobis dicit: Quis infir/
Ro. 8. matur & ego nō infirmor? Non ergo nos moueat qđ ita ſcriptū eſt: Qui primitias
ſpiritus habētes: ipſi intra nos ingemiſcimuſ adoptionē filiorum expectātes: redem
ptionē corporis noſtri. Senſus em̄ apert⁹ eſt eo ꝙ primitias ſpiritus habētes inge/
miſcunt: adoptionē filiorū expectantes. Quæ adoptio filiorū: redēptio totius cor
poris: quando facie ad faciē quaſi dei filius ꝑ adoptionē uidebit illud diuinū & æter/
num bonū. Eſt em̄ adoptio filiorū in eccleſia dñi: quādo clamat ſpiritus: Abba pa/
Gal. 4. ter: ſicut habes ad Galatas. Sed illa erit ꝑfecta: quādo reſurgent omnes in incorru/
ptione: honore: gloria: qui merentur faciem dei uidere. Tunc em̄ uere redemptā ſe

humana iudicabit cōditio. Vnde Apoſtolus gloriatur dicēs: Quia ſpe ſalui facti ſu/ Ro. 8.
mus. Saluat em̄ ſpes ſicut & fides: de qua dicit̄: Fides tua te ſaluū fecit. Ergo crea Luc. 18.
tura quæ nō ſponte ſed in ſpe uanitati ſubiecta eſt: ſpe ſaluatur: ſicut & Paulus cū ſci Phil. 1.
ret lucrū ſibi eſſe mori: ut cū chriſto eſſet ſolutus corpore: ꝑmanebat in carne ꝓpter
eos quos chriſto acquireret. Spes aūt quid ē niſi futuroꝝ expectatio? Vñ ait: Spes Ro. 8.
aūt quæ uidet̄ nō ē ſpes. Nō em̄ quæ uident̄: ſed quæ nō uident̄: æterna ſūt. Nā qđ
uidet quis quid ſperat? Videmur em̄ tenere ea quæ uidem⁹. Quomō ergo quæ te/
nemus ſperamus? Nihil igitur eorū quæ ſperantur uidet̄. Oculus em̄ non uidit: nec 1. Cor. 2.
auris audiuit quæ præparauit deus diligētibus eum. Ergo ſi ſperari nō poteſt qđ ui/
detur: nō bene habent aliqui: nā qđ uidet quis quid & ſperat? Niſi & forte ſic intelli/
gas: nā qđ uidet quis quid & ſperat: uel qd expectat? Quia illud uerū eſt: quia id ſpe
ramus qđ nō uidemus: & ideo q̄uis abeſſe uideatur a nobis: expectamus illud ꝑ pa/
tientiā. Expectans em̄ expectaui dominū: & reſpexit me. Ideo ergo expectam⁹ pa/ Ps. 39.
tienter: quia bonus eſt dominus ſuſtinētibus eum. Et uidetur cōuenire: quia reddi/
dit patientiā. Expectamus quæ ſperamus & nō uidemus. Multū em̄ facit qui ſpe/
rat ea & expectat quæ nō uident̄: & ꝓpterea ꝙ intendat mentē ad illud: omne qđ
eſt ſuſtinet. Pulchre autē dicitur: Spes autē quæ uidetur nō eſt ſpes: de poteſtati/ Ro. 8.
bus iſti⁹ ſæculi: de dignitatibus: diuitiȷs. Vides neſcio quē faſcibus præminentē &
currib⁹: nihil habet ſpei in currib⁹ qui uident̄: Nec in ipſo cæli elemēto ſpes eſt: ſed
in domino cæli. Nec chaldæus in ſtellis ſpem habet quas obſeruat: nec diues ī poſ
ſeſſionibus: auarus in uſuris: ſed ille ſpem habet qui in eū ſpem ſuam ponit quē non
uidet: id eſt: in dño Ieſu: qui medius noſtrū ſtat & nō uidetur. Deniq; quæ oculuſ nō 1. Cor. 2.
uidit: nec auris audiuit quæ præparauit dominus diligētibus eum.

Sancti Ambroſiȷ ad Horontianū: dubitationem tollentis: de quo ſpiritu dictū ſit:
Quia poſtulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus: Epl'a. XXIII.

a Mbroſius Horontiano. Concatenātur ſibi epiſtolæ noſtræ: ut tanq̄ inter
præſentes uideamur ſermonē cædere. Ita ego ex tua interrogatiōe: tuq; ex
mea explanatione epiſtolis ſcribēdis materiā damus. Moueri em̄ te indica
ſti: de quo ſpiritu dictum ſit: Quia poſtulat ꝓ nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Supe Ro. 8.
riora igitur repetamus: ut lectio manifeſtet qđ quærimus. Similiter inquit & ſpirit⁹
adiuuat infirmitatē noſtræ orationis. Nōne tibi uidetur ſpirituſſanctus qui adiutor
nobis eſt: ſicut ille cui dicitur: Adiutor meuſ es tu: ne derelinquas me: neq; deſpicias Ps. 26.
me deus ſalutaris meuſ? Quis em̄ alius ſpirituſ qui poſſit docere Paulū quid oraret?
Docet autē ſpiritus chriſti: ſicut & chriſtus orare diſcipulos ſuos. Quis autem poſt
chriſtū doceret niſi ſpirit⁹ eius: quē ipſe miſit ut doceret: & dirigeret noſtras oratio/
nes? Oramus em̄ ſpiritu: oramus & mente. Vt bene mēs poſſit orare: præcedit ſpi 1. Cor. 14.
ritus: & deducit eā in uiam rectā: ne obrepant carnalia: ne minora: ne etiā maiora ui/
ribus. Vnicuiq; em̄ datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatē. Deniq; ſcriptū eſt: Pe/ Ibidem. 12.
tite magna: & parua adiȷcientur uobis. Petite cæleſtia & terrena adiȷcientur. Ergo
uult nos maiora petere: nō in terrenis morari. Ille aūt ſcit quid tribuat diuidēs ſingu
lis ꝓ ut uult. Dicit em̄ interdū ſciens menſurā quā nos ignoramus: nō poteſtis hæc
modo accipere. Peto mihi paſſionē martyriȷ: ſpiritus ꝓmptus eſt: ſed uidens infir/
mū carnis meæ: ne dū maiora cupio: minora amittā: dicit: Non potes hæc accipere:
quales occaſiones habui: & de ipſo ꝓpe fine reuocatus ſum. Nouit em̄ bonus me/
dicus quæ eſca cui apta ſit infirmitati & cui tēpori ad profectū ualitudinis. Interdū
opportunitas eſcæ ſanitatē reddit: ꝙ ſi īportune aliquis accipiat aut nō cōueniēter:
implicatur periculo. Ergo quia nos neſcimus quid orem⁹ & quomō oporteat: po/
ſtulat ꝓ nobis ſpirituſſanctus: eſt em̄ aduocati noſtri Ieſu: & poſtulat gemitibus inef/
fabilibus. Dolet em̄ ꝓ nobis & chriſtus. Et deus pater dicit: Ventrē meum doleo. Et Hiere. 4.
frequēter indignantē eum legim⁹ & dolentē. Gemit autē ut auferat peccata noſtra:
doceat nos agere pœnitentiā. Eſt em̄ pius gemitus & plenus auctoritatis: de quo
dicit ꝓpheta: Et gemitus meus nō eſt abſconditus a te. Nō enim latebat ut Adam: Ps. 37.

1 Paralipo.21 ſed dicebat:Ecce ego paſtor: & grex iſte quid deliquit? Ego peccaui: in me uindi-
ca. Ex hoc igitur gemitus ſpirituſ dei:& ille ꝓphetæ gemitus:bene ineffabilis quia
cæleſtis. Ea em̄ quæ in cælo audiuit Paulus:ineffabilia audiuit:ut fari ea hoies non 2.Cor.12.
debeāt:ſed quæ occulta hominibꝰ:deo nota ſunt.Nouit em̄ omnia qui ſcrutator eſt
cordis:ſed illa ſcrutat̃ quæ mundauit ſpiritꝰ.Nouit ergo deus quid poſtulet ſpūs:&
quæ ſpūs ſapientia ſit:qa interpellat ꝓ ſanctis:ſicut habes:quia & ſpiritꝰ interpellat ꝓ
nobis. Pro quibus em̄ chriſtꝰ paſſus eſt:& quos ſanguine mūdauit ſuo:ꝓ ijs inter-
pellat & ſpūs. Vale & nos ut filius dilige:qa nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Marcellum: narrantis ſe cauſam ueternoſi iurgij inter illum
& fratrem ac ſororem cōponendi tanq̄ arbitrum ſuſcepiſſe: rationēq; huiuſcemodi
cōpoſitionis exponentis:Epl̄a.XXIIII.

a Mbroſius Marcello. Apud me decurſus eſt tui textus negocij ꝙ nō intu-
liſti ſed recepiſti:quia erat & pietatis neceſſitas:& ꝓbandæ in pauperes libe
ralitatis uoluntas. Cognoui aūt ſ̄m ſacræ formā præceptionis:in qua me in-
duit & beatiſſimi apoſtoli auctoritas:& tuæ doctrinæ ac uitæ forma & diſciplina. Nā
cū ipſe arguerem ꝙ adhuc īter uos maneret ueternoſum iurgium:cognoſcēdi mihi
neceſſitatem partes impoſuerunt.Erubui:recuſare fateor:cū præſertim rogati utri-
uſq; partis inuicem ſe laceſſerent dicētes:ut meo ſub examine liqueret:cui parti ma
iora iuris uel iuſticiæ ſuffragia forēt. Quid plura? Cum iā cōcluſi eſſent dies & pau-
carum horarū ſupereſſet ſpaciū:quibus tamē alia audiret præfectꝰ negocia:petierūt
cauſæ patroni ꝓrogari paucorum dierū tempora:ut ego reſiderē cognitor. Tantus
ardor erat chriſtianis uiris:ne præfectꝰ de epiſcopi iudicaret negocio. Aiebāt præte
rea neſcio quæ geſta indecora:& ꝓ ſuo quiſq; ſtudio iactabat: quæ epiſcopo potius
iudice q̄ præfecto examinari oporteret. His cōfuſus: ſimul admonitus apoſtolicæ
1.Cor.5. præceptionis quæ arguit dicens:Nōne de ijs qui intꝰ ſunt:uos iudicatis? Et iterum:
Ibidem.6. Sæcularia igit̃ iudicia ſi habueritis:cōtemptibiles qui ſunt in eccleſia illos cōſtituite
ad iudicandū: Ad uerecundiā ueſtrā dico. Sic nō eſt īter uos ſapiēs quiſq̄ qui poſſit
iudicare inter fratrem ſuū:ſed frater cum fratre iudicio cōtendit:& hoc apud infide
les. Recepi cognitionē ita tamē ut cōpoſitionis eſſem arbiter. Videbam em̄ ꝙ ſi ꝓ
tuis iudicarē partibus:poſſet ille nō acquieſcere:ſi ꝓ illo ferretur ſentētia: obediret
tua & ſanctæ ſororis defenſio.Erat ergo iniqua decernendi cōditio. Poſſet etiā illis
uideri ſuſpecta neceſſitudinis ſacerdotalis gratia . Quando em̄ uictus quēuis alium
q̄ ſe æquiorē putat? Et qđ uerum eſt:erant ueteſti iurgij intolerabilia utriq; parti
diſpendia:ſi finis eius aut fructu careret aut liberalitatis ſolatio. Cū igitur anceps
iudiciū:ius controuerſum:multiplices ab utraq; parte actiones cernerē: inuidiæ ple
nas ſupplicationes:reſcriptorū quoq; obreptiones obtexerēt:Aduerterē etiā graui
conditione illū ſi uiciſſet:acturum de duplis fructibus & de ſumptibus annoſæ litis:
Tuo aūt officio nō conuenire:ut expenſas iurgij poſceres:nec competere ut quicq̄
de fructibꝰ poſſeſſor ageres quos ꝑcepiſſes:malui iurgium cōpoſitione cædere:q̄ ꝓ
nunciatione acerbare.Alia em̄ habebant excitari iurgia. Tum qđ eſt grauiſſimū:
& ſi iurgia ſublata forent:erant tamē odia manſura quæ apud bonos mores diſpen-
dij ſunt. Inter hos æſtus poſitus:cū me ꝑſona ſacerdotis:fœminei ſexus uiduæ gra
uitaſ:amici quoq; cōtemplatio:trino quodā non ꝑfunctorio cōueniret nomine:illud
ſequendū putaui:ut neminē uinci uellem:& omnes uincere. Nec fefellit ſentētia.
Viciſtis em̄ omnes germaniti:uiciſtis naturæ:uiciſtis ſcripturæ dicenti: Quare non
magis iniuriā accipitis? Quare nō magis fraudem patimini? Sed putas te grauatum
Act.26. iactura iuris:dāno pecuniæ.Meliora utiq; ſacerdotibus dāna q̄ lucra ſæculi ſunt.Be-
atius eſt em̄ dare q̄ accipere. Sed forte dicas:fraudem nō debui pati:iniuriā nō de-
bui perpeti:damnū ſubire.Quid ergo? Inferre uelles? Sed & ſi tu nō inferres:ille ſe
paſſum diceret.Itaq; uide quid dicat Apoſtolus: Quare nō magis fraudem patimi-
1.Cor.6. ni? ut ꝓpe uideatur qui nō patitur feciſſe.Tolerare em̄ debet qui fortior eſt. Verū
quid ego ita tecū ago:quaſi hoc meū & nō tuū ſit? Tu em̄ obtuliſti quaſi arbiter litis

ut ſoror i diē uitæ ſuæ poſſideret partē prædij: poſt obitū eius fratri cederet omnis
poſſeſſio.Neq; quiſq̄ eū uel tuo uel eccleſiæ cōueniret nomine:ſed ſibi haberet:ſi ita
mallet:ut nihil diſpenſaret eccleſiæ. Hoc cū ego prædicarē & præferrē tantam ani
mo tuo infuſā liberalitatis gratiā: reſpōdit germanꝰ tuꝰ:placere ſibi oblationē ſi me-
tus deteriorandæ poſſeſſionis decederet. Quēadmodū em̄ fœmina:& qđ eſt am-
plius uidua:poſſeſſionē regeret tributariā? Quid ſibi ꝓfuturum ꝙ ſibi iura poſſeſſio-
nis cederes:ſi maiora ex incultu agri ſubeūda ſibi damna arbitraret̃? Mouebat hoc
utriuſq; partis rogatos.Itaq; omniū cōſpirāte aſſenſu placuit ut Lætus agrū ſuſcipe-
ret:& certum numerū frumenti:uini:olei ſorori quotānis penſitaret. Ergo ſanctæ
germanæ tuæ nō ius ſed ſollicitudo deceſſit:nō fructus ſed culturæ labor: nō reddi-
tus ſed incerti euentus quædā(ut dicitur uulgo)alea. Si tēpeſtates uentorū graues
prouentū impedierint:ſorori tamē tuæ ſua ubertas manebit. Si nimia ſiccitate aru
erint locorū gignentia:ſorori tamē tuæ ſata nō minuetur fæcunditas. Sibi aſcribit
Lætus conditionē oblationis ſuæ:ſi neceſſitates tempoꝝ & extraordinariæ incubu
erint exactiones:Germana tua beneficio tuo & diſpendio Læti īmunis erit. Lætus
autē ſe ꝓprietate locorū ſolabitur. Viciſtis ergo omnes. Lætus:quia ius loci adep-
tus eſt qđ nō tenebat:ſoror:quia annuiſ potietur fructibꝰ:iam ſine lite:ſine iurgio:ne
mo tamē plenius:nemo glorioſius q̄ tu uiciſti:qui dum erga ſororē confirmari uis li-
beralitatem tuā:in utrūq; eam fraternæ conſortē neceſſitudinis cōtuliſti. Nā & fra-
tri conceſſiſti ꝓprietatē:& ſorori uſus fructum. Nihil autē adimitur eccleſiæ:qđ pi-
etati acquiritur. Caritas em̄ non damnū ſed lucrū chriſti eſt. Deniq; caritas fructus Gal.5.
ſpirituſſancti eſt:Apoſtolico igitur charactere cognitio decurſa eſt. Dolebamꝰ an-
te ꝙ litem haberes.Profuit iurgium:ut formā indueres apoſtolicæ uitæ & præcep-
tionis.Illud ſacerdotio nō congruebat:hæc tranſactio & apoſtolicā decet normam.

Nec uereare ne īmunis ſit atq; exors eccleſia liberalitatis tuæ.Habet & illa fructus
tuos & quidē uberiores:habet fructꝰ doctrinæ tuæ:habet tuæ uitæ ſtipendiū:habet
fæcunditatē:quā tuis inſtitutis rigaſti.His diues redditibꝰ nō quærit tēporalia quia
æterna poſſidet. Addidiſti aūt ei nō ſolū apoſtolicos ſed etiā euangelicos fructus.
Dominꝰ em̄ dixit:Facite uobis amicos de iniquo māmona.Feciſti & tu amicoſ:& qđ Luc.16.
mirabile eſt:ex diſſidētibus.Feciſti in ius germanitatis redire fratres:feciſti eos hac
caritate:hac gratia ſecuros eſſe ꝙ ſuſcipiant̃ in æterna tabernacula Chriſto igitur
auctore:& duobus arbitris ſacerdotibꝰ:te qui formā prior dediſti:me q ſentētiā ꝓm
pſi:facta pax nō claudicabit:qn̄ tanta fidei cōuenerūt ſuffragia:ut ꝑfidia nō poſſit eſ
ſe ſine pœna. Arabit Lætus ſorori:cui antea alienos īuidebat labores:meſſem Læ-
tus ſorori colliget:in qua ante ferre nō poterat alienas donationes:deferet fructꝰ ad
ſororis horrea:& hoc lætꝰ faciet:recepta iā etiā nominis ſui ꝓprietate. Tu interea
cōformatus in apoſtolū chriſti:aſſumens ꝓpheticā auctoritatē dices ad dn̄m:Poſſe Ps.138.
diſti renes meos.Hæc melius chriſtū poſſeſſio decet:ut uirtutes ſacerdotis poſſide-
at ſui:hos fructus capiat:qui ſunt integritatis & cōtinentiæ:& qđ eſt amplius carita-
tis & tranquillitatis. Vale & nos dilige:qa nos te diligimus.

Gratiani auguſti:ad beatum Ambroſium:ut ad ſe docendum uenire feſtinet po-
ſtulantis:& ut ſcripturis atque argumentis ſpiritumſanctū deum eſſe conuincat: ro-
gantis:Epiſtola.XXV.

Mbroſio religioſo ſacerdoti oīpotētis dei:Gratianꝰ auguſtꝰ. Cupio ualde
a ut quē recordor abſentē:& cū quo mente ſū: cū eodē corpore ſim præſenti.
Feſtina igitur ad me religioſe ſacerdos:ut doceas doctrinā uere credentē:
nō quo cōtentioni ſtudeam:aut uelim magis deū uerbis q̄ mente complecti: ſed ut
magis aperto pectori reuelatio diuinitatis inſideat. Docebit enim me ille quē non
nego:quē fateor deum ac dominū eſſe meū:non ei obijciens quā in me uideo crea-
turam:qui chriſto nihil me addere poſſe confiteor. Verūtamen ut etiam patri me
cōmendem filium prædicando:nō ego in deum uerebor inuidiam:non me talē lau
datorem putabo:qui diuinitatē uerbis augeam.Ego infirmus & fragilis: quātū poſ-

ſum prædico:non quantũ eſt ipſa diuinitas. Rogo te ut mihi de ipſo tractatu quem
dederas:augendo illic de ſpiritusancto fidelem diſputationem: ſcripturis atq; argu/
mentis deũ eſſe conuincas. Diuinitas te ſeruet ꝑ multos annos:& cultor dei æter
ni quẽ colimus Ieſum chriſtum.

Sancti Ambroſij ad Gratianũ auguſtũ:epiſtolã ipſius plurimũ cõmendãtis:ſuæq;
uoluntati ſe ſatiſfacturũ pollicẽtis:Ep̄la.XXVI

Eatiſſimo auguſto Gratiano & chriſtianiſſimo principi:Ambroſius epiſcop⁹.
b Nõ mihi affect⁹ defuit chriſtianiſſime principum. Nihil em̃ habeo qđ hoc
uerius & glorioſius dicam. Nõ inquã mihi affectus defuit:ſed affectũ uere/
cundia retardauit:quo minus clementiæ tuæ occurrerẽ.Reuertenti tamẽ ſi nõ oc/
curri ueſtigio:occurri animo:occurri uoto:in quo maiora ſũt officia ſacerdotis. Oc/
curri dico.Quãdo em̃ abfui:quẽ toto ſequebar affectu:cui ſenſu ac mentibus inhæ/
rebam? Et certe maior animorũ præſentia eſt: tuũ quotidianum iter legebã: nocte
ac die in tuis caſtris cura & ſenſu locatus:orationũ excubias prætẽdebam:& ſi inua/
lidus merito:ſed affectu ſedulus.Et hæc quidẽ cum ꝓ tua ſalute deferebamus: ꝓ no
bis faciebamus. Nihil hic adulatiõis eſt quã tu nõ requiris:ego alienam noſtro du/
co officio:ſed plurimũ gratiæ quã dediſti. Scit ipſe noſtri arbiter quẽ fateris: & in
quẽ pie credis:refici uiſcera mea tua fide:tua ſalute:tua gloria:meq; non ſolũ officio
publico debitas pendere preces:ſed etiã amore priuato. Reddidiſti em̃ mihi qui/
etem eccleſiæ:perfidorũ ora atq;(quod utinã)& corda clauſiſti:& hoc nõ minore fi
dei q̃ poteſtatis auctoritate feciſti. Nam quid de litteris recentibus loquar? Scrip/
ſiſti tua totã epiſtolam manu:ut ipſi apices fidem tuam pietatẽq; loquerentur. Sic
Abraam ſua manu quondã uitulũ occidit:ut hoſpitibus epulãtibus miniſtraret: nec
in miniſterio religioſo aliorũ adiumenta quæſiuit. Sed ille priuatus aut domino &
angelis:aut domino in angelis deferebat:tu imperator dignatiõe regali honoras in/
Matth.25. fimũ ſacerdotẽ. Sed domino defertur:cũ ſeruul⁹ honoratur.Ipſe em̃ dixit: Quod
uni horum minimorũ feciſtis:mihi feciſtis. At ego humilitatẽ tantũmodo prædico
in imperatore ſublimẽ:ac nõ amplius fidem:quã uere conſcia meriti tui mente dixi/
ſti:quã docet te ille quẽ non negas? Quis em̃ ali⁹ docere te potuit:ut ei nõ obijcias
quã in te uides creaturã? Nihil moralius:nihil expreſſius dici potuit.Creaturã enim
chriſtũ dicere: ꝓ obiectu cõtumeliæ eſt:non ꝓ confeſſione reuerẽtiæ. Deinde q̃d
tam inſolens:q̃ id eum exiſtimare qđ nos ſum⁹? Docuiſti igitur me a quo te diſcere
uelle ꝓfiteris:nihil tale adhuc legi:nihil tale audiui. Q; pium autẽ illud q̃ admirabi
le:ꝙ in deo nõ uereris inuidiã: de patre remuneratione ꝓ filij amore præſumis: &
laudando filiũ:non ei te poſſe aliquid addere confiteris:ſed uelle ut etiã patri te filij
Joh.14. prædicatione cõmendes. Qđ utiq; ſolus te docuit ille qui dixit: Qui me diligit: dili/
getur a patre meo. Addidiſti ad hæc:quia tu infirmus & fragilis:nõ te talem lauda
torẽ putabis:ut diuinitatẽ uerbis augeas:ſed quantũ poſſis prædices:nõ quantũ eſt
2.Cor.12. ipſa diuinitas. Hæc infirmitas in chriſto fortior eſt:ſicut & apoſtolus dixit: Cũ infir
mor:tunc potẽs ſum:hæc humilitas excludit fragilitatẽ. Veniã plane & feſtinabo
ut iubes:ut hæc præſens audiam:ut hæc præſens legam: cũ ex tuo ore procedunt.

Miſi autẽ duos libellos:quorum iam quia tuæ clemẽtiæ ſunt probati:periculũ non
uerebor. De ſpiritu uero interim ueniã ſcriptioni peto:qm̃ quẽ iudicẽ mei ſim ſer/
monis habiturus agnoui. Interim tñ ſententia & fides tua de dño & ſaluatore de/
prompta de dei filio redundat ad aſſertionẽ uberrimã:ꝑ quã ſancti quoq; ſpirit⁹ diui
nitas ſempiterna credat̃:ut nõ ei obijcias quã in te uides creaturã:nec deũ patrẽ do
mini noſtri Ieſu chriſti ſpiritui ſuo exiſtimes inuidere. Q; em̃ creaturæ caret cõmu/
nione:diuinũ eſt. Si dñs fauerit:huic etiã clementiæ tuæ ſatiſfaciã uoluntati:ut cu/
ius accepiſti gratiã:eũ plane in dei gloria præminentẽ ſuo nomine exiſtimes hono/
randũ. Beatiſſimũ te & florẽtiſſimũ deus oĩpotẽs pater dñi nr̃i Ieſu chriſti tueri æta
te ꝓlixa:& regnum tuũ in ſũma gloria & pace perpetua cõfirmare dignet̃ dñe im/
perator auguſte:diuino electe iudicio:principũ glorioſiſſime.

Sancti Ambroſij ad Valentinianum imperatorem:legationis ſuæ expoſitionẽ in/
ſinuantis:Epiſtola.XXVII.

Mbroſius Valentiniano imperatori. Et ſi ſuperioris legationis meæ fides
a ita approbata ſit tibi:ut ratio eius a me non quæreretur. Satis em̃ claruit co/
ipſo ꝙ aliquot dies retentus ſum intra gallias:me uiolenti a maximo nõ rece
piſſe:neq; ijs aſtipulatũ quæ ad uoluntatẽ eius magiſ q̃ ad pacem protenderent.De
niq; non cõmiſiſſes ſecundã legationẽ:niſi primam probaſſes. Sed quia regredienti
mihi decernendi ſecum impoſuit neceſſitatẽ:ideo hac epiſtola expoſitionẽ legatio/
nis meæ inſinuandam putaui:ne cuiuſq̃ ſermo uiri prius uana intexeret q̃ redit⁹ me/
us integra & ſinceræ ueritatis expreſſa ſignaculo manifeſtaret. Cũ perueniſſem
treuiros:poſtridie proceſſi ad palatium.Egreſſus eſt ad me uir gallicanus:præpoſi/
tus cubiculi:eunuchus regius.Popoſci adeundi copiã:quæſiuit num reſcriptũ habe
rem clemẽtiæ tuæ.Reſpondi haberi. Retulit nõ poſſe me niſi in conſiſtorio uideri.
Dixi non eſſe hunc morẽ ſacerdotalẽ:certe eſſe aliqua:de quibus ſerio deberẽ cum
ſuo principe cõfabulari. Quid plura? Conſuluit eũ:ſed eadẽ referenda credidit:ut
liqueret etiã priora ex illius arbitrio deprompta.Dixi tamẽ alienũ id quidẽ a noſtro
munere:ſed me recepto officio non defuturũ:gratam mihi eſſe humilitatem in tuo
præſertim:& qđ uerũ eſt:fraternæ pietatis negocio. Vbi ſedit in cõſiſtorio:ingreſ/
ſus ſum:aſſurrexit ut oſculũ daret.Ego inter conſiſtorianos ſteti: hortari cœperunt
alij ut aſcenderẽ:uocare ille. Reſpondi ego: Quid oſcularis eum quem nõ agnoue/
ris? Si em̃ me agnouiſſes:nõ hoc loco uideres. Cõmotus es inquit epiſcope? Nõ in/
quã iniuria:ſed uerecundia qđ alieno cõſiſto loco.Et prima inquit legatione ingreſ/
ſus es conſiſtoriũ.Nec illud inquã mei erroris fuit:uocantis nõ ingrediẽtis uitiũ eſt.
Cur inquit ingreſſus es? Quia inquã tunc ut inferiori pacem petebã: nunc ut æqua/
li.Cuius inquit beneficio æqualis es? Reſpondi:omnipotẽtis dei: qui Valentiniano
regnum qđ dederat reſeruauit. Ad poſtremũ erupit dicẽs:Quoniã me luſiſtis: &
ille Bauto qui ſibi regnũ ſub ſpecie pueri uendicare uoluit: Qui etiã barbaros mihi
immiſit:quaſi ego non habeã quos poſſim adducere.Cum mihi tot milia barbarorũ
militent:& annonas a me accipiant.Q; ſi ego tunc quãdo ueniſti nõ eſſem retentus:
quis mihi obſtitiſſet & uirtuti meæ? Ad hanc ego leniter:Nõ opus eſt inquã ut cõ
mouearis:cum cauſa nulla ſit cõmotionis:ſed patienter audias quæ referantur iſtis.

Propterea & ego ueni:quia prima legatione dũ mihi credis:per me deceptum te
eſſe aſſerebas. Glorioſum mihi eſt hoc pro ſalute pupilli imperatoris. Quos enim
epiſcopi magis q̃ pupillos debemus tueri? Scriptum eſt enim: Iudicate pupillo: & Eſa.1.
iuſtificate uiduam:& eruite iniuriã accipiẽtem.Et alibi:Iudices uiduarum & patres Ps.67.
orphanorum. Tamẽ nõ exprobrabo beneficiũ meum Valentiniano:ut uerum elo
quar. Vbi ego tuis legionibus obſtiti:quo minus influeres in italiã? Quibus rupi/
bus? qua acie? quib⁹ numeris? An uero corpore meo clauſi tibi alpes? Vtinã hoc
meũ eſſet obiectionem nõ timerem:non uererer criminationes tuas. Quibus pro
miſſis luſi te:ut paci acquieſceres? Nonne intra gallias iuxta urbem mogontiacum
comes uictor occurrit mihi quem direxiſti ut pacem rogaret? In quo ergo te fefellit
Valentinianus:qui prius pacem a te rogatus eſt q̃ poſtularet? In quo fefellit Bauto
qui deuotionem imperatori exhibuit ſuo? An quia principem ſuũ non prodidit?
In quo ego te circũſcripſi? Qui ubi primum ueni cum diceres ꝙ Valentinian⁹ ad te
quaſi filius ad patrem uenire deberet:reſponderim:nõ eſſe æquum ut aſpero hye/
mis tp̄e puer cum matre uidua penetraret alpes. Sine matre aũt tãto itineri:dubijs
rebus cõmitteretur. De pace nobis legationẽ commiſſam:non de aduentu eius ꝓ
miſſionem:ſpondere nos id non potuiſſe:certum eſt:ꝙ mandatum nõ erat: me cer/
te nihil ſpopondiſſe:adeo ut diceres expectemus:quid uictor reſpõſi referat. Illum
autẽ liquet me retento perueniſſe mediolanũ:negatũq; ei qđ poſtulabat. De pace
tantũ conſpirare ſtudia:nõ de aduentu imperatoris: quem moueri non oporteret.
Præſens erã ubi uictor redijt. Quomõ ergo reuocaui Valentinianũ? Legati iterũ

miſſi ad gallias qui eius aduentũ negarent. Apud ualentiam gallorũ me repperer͠ut
milites utriuſqꝫ partis qui cuſtodirent iuga montiũ: offendi reuertẽs. Quos ego tu/
os reuocaui exercitus? quas de italia reflexi aquilas? quos imiſit barbaros bauto co/
mes? Et quid mirũ ſi hoc bauto feciſſet: trãſrhenanus genere: cũ tu miniteris impe
rio romano barbarorũ auxilia: & turmas tranſlimitanas: quibus cõmeatus ꝓuincia/
lium tributa ſoluebant? Vide autẽ quid interſit inter tuas minitationes: & Valenti/
niani auguſti pueri manſuetudinẽ. Tu flagitabas ꝙ barbarorũ ſtipatus agminib⁹:
italiæ te infunderes: Valẽtinianus hunnos atqꝫ alanos appropinquãtes galliæ ꝑ ale/
mãniæ terras reflexit. Quid habet inuidiæ ſi bauto barbaros cũ barbaris fecit de/
cernere? Quoniã dũ tu militẽ romanũ occupas: dum is aduerſum ſe utrũqꝫ prætẽn/
dit: in medio romani imperij ſinu iuthũgi populabant̃ rhetias. Et ideo aduerſus iut/
hungũ hunnus aſcit⁹ eſt. Idem tamẽ quia de finitimo ꝓterebat alemãniã: etiã de ui/
cinia mali urgebat gallias: coactus eſt triũphos ſuos deſerere: ne tu timeres. Cõfer
utriuſqꝫ factum. Tu feciſti icurſari rhetias: Valentinian⁹ ſuo tibi auro pacẽ redemit.
Aſpice illum quoqꝫ qui tibi ad dexterã aſſiſtit: quẽ Valentinian⁹ cũ poſſet ſuum do/
lorem ulciſci: honoratũ ad te redire fecit. Tenebat eum in ſuis terris: atqꝫ in ipſo nũ/
cio necis fraternæ frenauit impetus. Ne tibi uicem & ſi non parilis dignitatis: eiuſdẽ
tamẽ neceſſitudinis retulit. Confer ergo te iudice utriuſqꝫ factũ. Ille tibi fratrẽ tuũ
uiuentẽ remiſit: tu illi uel mortuũ redde. Quid illi reliquias germani abnegas? qui ti
bi aduerſum ſe auxilia nõ negauit? Sed uereris ne exuuiarũ redditu renouetur mi
litibus dolor? Hoc em̃ allegas: Quẽ uiuentẽ deſeruerũt: eum defendẽt peremptũ?

Quid eũ mortuum times: quẽ occidiſti cum poſſes reſeruare? Hoſtem inquis me/
um peremi. Nõ ille tuus hoſtis: ſed tu illius. Ille iam nõ ſentit defenſionẽ. Tuã cau/
ſam cõſidera. Si quis aduerſum te hodie imperiũ in his partibus uſurpandũ putet:
quæro utrũ te hoſtẽ illius dicas: an illum tibi? Niſi fallor: uſurpator bellum infert: im/
perator ius ſuũ tuetur. Ergo quẽ non debueris occidere: eius reliquias negas? Ha/
beat Valẽtinianus imperator uel fratris exuuias: pacis tuæ obſides. Et quomõ alle/
gabas ꝙ eũ nõ mandaueris occidi quẽ ꝓhibes ſepeliri? Poterit igitur credi ꝙ ei non
inuideris uitã: cui etiã ſepulturam inuides? Sed ad me reuertar. Audio te queri ꝙ ſe
ad Theodoſiũ imperatorẽ potius cõtulerint: qui ſunt cũ Valentiniano imperatore:
Quid igitur futurũ ſperabas: cũ tu refugientes eos ad pœnam poſceres: captos ne/
cares: Theodoſius autẽ muneribus ditaret: donaret honorib⁹? Quos inquit occi/
di? Reſpondi ei: balionẽ. At quẽ uirum? qualẽ bellatorem? Hæccine fuit iuſta cauſa
exitij: ꝙ imperatori ſuo fidẽ ſeruauit? Nõ ego inquit eum iuſſi occidi. Reſpõdi.
Hoc audiuimus ꝙ occidi iuſſus ſit. Sed inquit: ſi ipſe ſibi uim nõ intuliſſet: iuſſeram
eũ deduci cabylumnũ & ibi uiuũ exuri. Reſpondi. Ergo ꝓpterea & illud creditũ
eſt ꝙ eũ occideris. Quis aũt ſibi parcendũ putaret: cum occiſus ſit bellator ſtrenuus:
miles fidelis: comes utilis? Ita tũ diſceſſi: ut ſe tractaturum diceret. Poſtea cũ uideret
me abſtinere ab epiſcopis qui cõmunicabãt ei: uel qui aliquos deuios licet a fide ad
necẽ petebãt: cõmotus eis iuſſit me ſine mora regredi. Ego uero libẽter: & ſi me plæ
riqꝫ inſidias euaſurum non crederent. Ingreſſus ſum iter: hoc ſolo dolore ꝑcitus ꝙ
Hyginũ epiſcopũ ſenẽ in exiliũ duci cõperi: cui nihil iam niſi extremus ſupeſſet ſpi/
ritus. Cũ de eo cõuenirẽ comites eius: ne ſine ueſte: ſine plumatio paterent̃ extru
di ſenem: extruſus ipſe ſum. Hæc eſt expoſitio legationis meæ. Vale imperator &
eſto tutior aduerſus hominẽ pacis inuolucro bellũ tegentẽ. Vale.

Sancti Ambroſij ad Theodoſiũ imperatorẽ: ſeipſum excuſantis: & ut ille facino/
ris ſui pœnitentiam agat: rationibus atque exemplis ſuadentis: rogantis: hortantis:
& admonentis: Epiſtola. XXVIII.

a V guſtiſſimo imperatori Theodoſio: Ambroſi⁹. Et ueteris amicitiæ dulcis
mihi recordatio eſt: & beneficioꝝ quæ crebris meis itercesſionib⁹ ſũma gra/
tia in alios cõtuliſti: gratiæ memini. Vnde colligi põt ꝙ non ingrato aliquo
affectu aduentum tuum ſemper mihi antehac exoptatiſſimũ declinare potuerim.

Sed qua cauſa hoc fecerim: breuiter expediã. Soli mihi in tuo comitatu ius natu/
ræ ereptum uidebã audiendi: ut & loquendi priuarer munere. Motus em̃ frequẽ/
ter es ꝙ ad me ꝑueniſſent aliqua quæ in cõſiſtorio tuo ſtatuta forent. Ego ergo ex/
pers cõmunis uſus ſum: cũ dicat domin⁹ Ieſus: nihil eſſe occultũ qđ nõ manifeſtet̃? Luc.8.
Verecũdia igit̃ qua potui: ſatiſfeci imperiali arbitrio: & ꝓſpexi ne aut ipſe cauſã cõ/
motionis habeas: cũ id egerim: ne quid ad me de imperialib⁹ deferatur ſtatutis: aut
ego cũ fuero præſens: aut nõ audiam ꝑ metum omniũ: & quaſi cõniuentis famã ſub/
ibo: aut ita audiam ut mihi aures pateant: uox intercludat̃ ut audita non poſſim elo/
qui: ne eos qui in ſuſpitionẽ ꝓditionis uenerint lædam in periculo. Quid igitur fa/
cerem? Nõ audirẽ? Sed aures nõ poſſem cæra ueterũ fabularum claudere. Prode/
rẽ? Sed qđ in tuis iuſſus timerẽ: in meis uerbis deberem cauere ne quid cruentũ cõ/
mitteretur. Tacerem? Sed qđ miſerrimũ forte omniũ: alligaretur cõſcientia: uox
eriperetur. Et ubi illud: ſed ſi ſacerdos nõ dixerit erranti: is qui errauerit in ſua cul/ Ezech 3.
pa moriet̃: Et ſacerdos reus erit pœnæ: quia nõ admonuit errantẽ. Accipe illud im/
perator auguſte qđ habeas fidei ſtudiũ: non poſſum negare: qđ dei timorẽ: non dif
fiteor. Sed habes naturæ impetũ: quẽ ſi quis lenire uelit: cito uertes ad miſericordi
am: ſi quis ſtimulet: in maius exuſcitas ut eum reuocare uix poſſis. Vtinã ſi nemo
mitigat: nullus accẽdat: libẽter eũ cõmitto tibi: ipſe te reuocas: & pietatis ſtudio uin
cis impetũ naturæ. Hunc ego impetũ malui cogitationib⁹ tuis ſecreto cõmittere ꝗ
meis factis publice fortaſſis mouere. Itaqꝫ malui officio meo aliqd deeſſe ꝗ hũilitati:
& requiri in me ab alijs ſacerdoti auctoritatẽ ꝗ a te deſiderari in me amantiſſime ho/
norificentiã: ut repreſſo impetu integra eſſet cõſilij eligendi facultas. Prætẽdi ægri/
tudinẽ corporis reuera grauẽ: & niſi a uiris mitioribus uix leuandã: uel emori tñ ma
luiſſem ꝗ aduentũ tuum biduo aut triduo nõ expectarẽ. Sed quid facerẽ non erat.

Factũ eſt in urbe theſſalonicenſiũ qđ nulla memoria habet: qđ reuocare nõ potui
ne fieret: Immo qđ ante atrociſſimũ fore dixi: cũ totiens rogarẽ: & qđ ipſe ſero reuo
cando graue factum putaſti: hoc factũ extenuare non poterã. Quãdo primũ audi/
tum eſt: ꝓpter aduentum gallorum epiſcoporum ſynodus cõuenerat: nemo nõ in/
gemuit: nullus mediocriter accepit: nõ erat facti tui abſolutio in Ambroſij cõmuni/
one. In me etiã amplius cõmiſſi exaggeraretur inuidia. Si nemo diceret dei noſtri
reconciliationẽ fore neceſſariã: an pudet te imperator hoc facere qđ rex propheta
auctor chriſti ſcd̃m carnem proſapiæ fecit Dauid? Illi dictũ eſt: Quia diues qui habe/ 2.Reg.12.
ret plurimos greges: unam pauperis ouẽ ꝓpter aduentũ hoſpitis eripuit & occidit:
& cognito ꝙ in hoc ipſe argueretur quia ipſe feciſſet: ait: Peccaui domino. Noli er/
go impatienter ferre imperator: ſi dicat̃ tibi: Tu feciſti iſtud qđ Dauid regi dictũ eſt
a propheta. Si em̃ hoc ſedulo audieris. & dixeris: Peccaui domino. Si dixeris rega/
le illud ꝓpheticum: Venite adoremus: & ꝓcidamus ante eum: & plorem⁹ ante do/ Ps.94.
minũ noſtrum qui fecit nos: dicetur & tibi: quoniã pœnitet te: dimittit tibi domin⁹
peccatum tuũ: & nõ morieris. Iterum cũ plebem numerari iuſſiſſet Dauid: percuſ/
ſus eſt corde: & dixit ad dominũ: Peccaui uehementer ꝙ fecerim hoc uerbũ: & nũc 2.Reg.24.
domine aufer iniquitatẽ ſerui tui qđ deliqui uehementer. Et miſſus eſt iterum ad
eum Nathan propheta: qui ei trium optionem conditionũ offerret: & quã uellet eli
geret: Famem tribus annis in terra: aut tribus menſibus fugeret a facie inimicoꝝ ſu/
orũ: aut triduo mortẽ in terra. Et reſpondit Dauid: Anguſtiæ ſunt tria hæc uehemẽ
ter: uerũtamen incidã in manu dñi: quoniã multæ miſericordiæ eius nimis: & in ma/
nus hominis nõ incidã. Culpa aũt erat: quoniã uoluit ſcire numerũ toti⁹ plebis quæ
ſecũ erat: qđ ſcire deo ſoli debuit reſeruare. Et cũ inquit mors fieret in plebe: ipſo
primo die ad horã prandij cũ uidiſſet Dauid ꝑcutientẽ angelũ in plebẽ: ait Dauid:
Ego peccaui: & ego paſtor malignũ feci: & hic grex quid fecit? Fiat man⁹ tua in me Ibidem.
& in domũ patris mei. Itaqꝫ pœnituit dñm: & iuſſit angelo ut parceret plebi: ſacri/
ficiũ aũt offerret Dauid. Erãt em̃ tunc ſacrificia ꝓ delictis: hæc nũc ſũt ſacrificia pœni
tẽtiæ. Itaqꝫ ea hũilitate acceptior deo fact⁹ eſt. Nõ em̃ mirandũ peccare hoiem: ſed

illud reprehenſibile:ſi nõ ſe cognoſcat erraſſe:nõ humiliet deo. Iob ſanctus & ipſe
Job.31. poteſ in ſæculo:ait:Peccatũ meũ nõ abſcõdi:ſed corã plebe omni annũciaui.Ipſi im
1.Reg.18. mani regi Saul dixit Ionathas filius ſuus:Noli peccare in ſeruũ tuũ Dauid:& ut quid
peccas in ſanguinẽ innocentẽ:occidere Dauid ſine cauſa? Quia & ſi rex erat:pecca
bat tñ ſi occideret innocentẽ. Deniq3 etiã Dauid cũ iam regno potiret:& audiſſet
2.Reg.3. Abner innocentẽ occiſum a Ioab duce militiæ ſuæ:ait:Innocẽs ſum ego & regnum
meũ amodo & uſq3 in æternum a ſanguine Abner filij Ner:& ieiunauit in dolore.
Hæc ideo ſcripſi:nõ ut te confundã:ſed ut regũ exẽpla ꝓuocent:ut tollas hoc pec
catum de regno tuo. Tolles autẽ:humiliando deo animã tuã. Homo es:& tibi ue
nit tentatio:uince eã. Peccatũ nõ tollit niſi lachrymis & pœnitẽtia. Nec angelꝰ po
Matth.28. teſt:nec archangelus:dñs ipſe qui ſoluſ põt dicere:Ego uobiſcũ ſum:ſi peccauerimꝰ
niſi pœnitẽtiã deferẽtibus nõ relaxat. Suadeo:rogo:hortor:admoneo:quia dolo
ri eſt mihi:ut tu qui pietatis inauditæ exemplũ eras:qui apicẽ clementiæ tenebas:q̃
ſingulos nocentes nõ patiebaris periclitari:tot periiſſe nõ doleas innocentes. Et ſi
in prælijs fœliciſſime egeris:& ſi in alijs quoq3 laudabilis: tamẽ apex tuorũ operum
pietas ſemp fuit. Id tibi inuidit diabolus qđ habebas præſtantiſſimũ. Vince eũ:dũ
habes adhuc unde poſſis uincere.Noli peccato tuo aliud peccatum addere:ut uſur
pes qđ uſurpaſſe multis officit. Ego certe in omnibꝰ alijs licet debitor pietati tuæ:
cui ingratus eſſe nõ poſſũ:quã pietatẽ multis imperatoribꝰ præferebã: uni adæqua
bam.Ego inquã cauſam in te cõtumaciæ nullã habeo:ſed habeo timoris: offerre nõ
audeo ſacrificiũ:ſi uolueris aſſiſtere. An qđ in unius innocẽtis ſanguine nõ licet: in
multorũ licet? Nõ puto. Poſtremo ſcribo manu mea qđ ſolus legas. Ita me domi
nus ab omnibꝰ tribulationibus liberet:quia nõ ab homine neq3 p hominẽ ſed aper
te mihi interdictum aduerti. Cũ em̃ eſſem ſollicitus:ipſa nocte qua ꝓficiſci parabã:
ueniſſe quidem uiſus es ad eccleſiã:ſed mihi ſacrificiũ offerre nõ licuit. Alia præte
reo:ut potui cauere.Sed ptuli amore tuo ut arbitror.Dominꝰ faciat ut omnia cũ trã
quillitate cedant. Multifarie deus noſter admonet: ſignis cæleſtibus: ꝓphetarum
præceptis:uiſionibꝰ etiã peccatorẽ uult nos intelligere:quo rogemus eũ:ut pturba
tiones auferat:pacem uobis imperãtibus ſeruet:fides eccleſiæ & trãquillitas pſeue
ret:cui ꝓdeſt chriſtianos & pios eſſe imperatores. Certe uis ꝓbari deo omnis rei
Ps.118. tempus:ut ſcriptũ eſt:Tempus inquit faciendi domine. Et tẽpus beneplaciti deus.
Ps.68. Tunc offeres:cũ ſacrificandi acceperis facultatẽ:quãdo hoſtia tua accepta ſit deo.
Nõne me delectaret habere gratiã imperatoris:ut ſm uoluntatẽ tuam agerẽ:ſi cau
ſa pateretur? Et ſimplex oratio ſacrificiũ eſt:hæc ueniam refert:illa offenſionẽ:quia
hæc habet humilitatẽ:illa contemptũ. Dei em̃ uox eſt: ꝙ malit ut fiat mandatũ eiꝰ
q̃ deferatur ſacrificium. Clamat iſtud deus:ad populũ Moyſes annũciat:ad popu
Osee.6. los Paulus prædicat. Id facito qđ intelligis in tẽpore plus placere. Miſericordiã in
Matth.9 et 12 quit malo q̃ ſacrificium. Quare nõ illi magis ſint chriſtiani qui peccatũ condẽnant
Prouer.18. ſuum:q̃ qui defendere putant? Iuſtus em̃ in exordio ſermonis accuſator eſt ſui. Qui
ſe accuſat cũ peccauerit:iuſtus eſt:nõ ille qui ſe laudauerit. Vtinã imperator etiam
ante mihi potius crediſſem q̃ conſuetudini tuæ:dum puto ꝙ cito ignoſcis:cito re
uocas:ut ſæpe feciſti:& tu præuentus es:& ego nõ declinaui qđ cauere nõ debue
ram. Sed gratias domino qui uult ſeruulos ſuos caſtigare ne perdat. Iſtud mihi
cõmune eſt cum prophetis:& tibi erit cõmune cum ſanctis. An ego gratiani patrẽ
nõ oculis meis præferam? Debẽt ueniã ſancta alia pignora tua. Dulce mihi nomen
antetuli:quibus amorẽ cõmuniter detuli. Amo: diligo:orationibꝰ pſequor. Si cre
dis ſequere. Si inquã credis agnoſce:qđ dico. Si nõ credis ignoſce quod facio in quo
deum præfero. Beatiſſimus & florẽtiſſimus cũ ſanctis pignoribus fruaris tranquil
litate ppetua imperator auguſte.

Sancti Ambroſij ad Theodoſiũ imperatorẽ uindicari iubentẽ in epm & chriſtia
nos qui ſynagogã incẽderũt:uehemẽter eũ ob hoc arguẽtis:atq3 ut aliã epl'am dicta
ri iubeat:& qđ prius iuſſum fuerat emẽdet:exhortantis:Ep'la. XXIX.

C Lementiſſimo principi ac beatiſſimo impatori Theodoſio auguſto:Ambro
ſius epiſcopꝰ. Exercitus ſemp iugibꝰ fere curis ſũ imperator beatiſſime: ſed
nũq̃ tanto in æſtu fui quãto nũc.Cũ uideo cauendũ ne qd ſit qđ aſcribat mi
hi etiã de ſacrilegij periculo. Itaq3 peto ut patiẽter ſermonẽ meũ audias. Nã ſi in
dignus ſum qui a te audiar:indignus ſum qui ꝓ te offerã:cui tua uota:cui tuas cõmit
tas preces.Ipſe ergo nõ audies cũ quẽ ꝓ te audiri uelis? Nõ audies ꝓ ſe agentẽ:quẽ
ꝓ alijs audiſti? Nec uereris iudiciũ tuũ:ne cũ indignũ putaris quẽ audias:indignũ fe
ceris qui ꝓ te audiat. Sed neq3 imperiale eſt libertatẽ dicẽdi negare:neq3 ſacerdo
tale qđ ſentiat nõ dicere. Nihil em̃ in uobis imperatoribꝰ tã populare & tã amabile
eſt:q̃ libertatẽ etiã in iis diligere q̃ obſequio militiæ uobis ſubditi ſunt. Siquidẽ hoc
ĩtereſt inter bonoſ & malos prĩcipes:ꝙ boni libertatẽ amãt:ſeruitutẽ improbi. Nihil
etiã in ſacerdote tã periculũ apud deũ:tã turpe apud hoĩes:q̃ ꝙ ſentiat nõ libere de
nunciare. Siquidẽ ſcriptũ eſt:Et loquebar de teſtimonijs tuis in cõſpectu regũ: & Ps.118.
nõ cõfundebar. Et alibi: Fili hoĩs ſpeculatorẽ te poſui domui iſrael:in eo inquit ut ſi Ezech.3
auertat iuſtus a iuſticijs ſuis & fecerit delictũ q̃a nõ diſtinxiſti ei: hoc eſt:non dixiſti
quid ſit cauendũ:nõ retinebit memoria iuſticiæ eiꝰ:& ſanguinẽ eiꝰ de manu tua ex
quirã. Tu aũt ſi diſtinxeris iuſto ut nõ peccet:& ipſe nõ peccauerit:iuſtꝰ uita uiuet:
q̃a dixiſti ei:& tu aĩam tuã liberabis. Malo igit imperator bonorũ mihi eſſe tecũ q̃
maloꝝ cõſortiũ:& ideo clementiæ tuæ diſplicere debet ſacerdotis ſilentiũ: libertas
placere. Nã ſilẽtij mei piculo inuolueris:libertatis bono iuuaris? Nõ ergo ĩportunꝰ
indebitis me interſero:alienis ingero:ſed debitis obtẽpero:mãdatiſ dei nr̃i obedio.
Qđ facio primũ tui amore:tui gr̃a:tuæ ſtudio cõſeruãdæ ſalutis. Si id mihi uel non
credit uel interdicit:dico ſane diuinæ offenſæ metu. Nã ſi meũ periculũ te exueret:
patiẽter me ꝓ te offerrẽ:ſed nõ libẽter. Malo em̃ te ſine meo acceptũ deo eẽ & glo
rioſum piculo. Sin autẽ ſilentij mei diſſimulationiſq3 culpa & me ĩgrauat:nec te libe
rat:malo importuniorẽ me q̃ inutiliorẽ aut turpiorẽ iudices. Siquidẽ ſcriptũ eſt di
cente ſancto Ap'lo Paulo:cuiꝰ nõ potes doctrinã refellere: Inſta oportune ĩportune: 2.Timoth.4
argue:obſecra:increpa in omni patiẽtia & doctrina. Habemus ergo & nos cui diſ
plicere plus piculi ſit:præſertim cũ etiã imperatoribꝰ nõ diſpliceat ſuo quenq3 fungi
munere:& patienter audiatis unũquẽq3 ꝓ ſuo ſuggerentẽ officio: imo corripiatis ſi
nõ utat militiæ ſuæ ordine. Qđ ergo in iis libẽter accipitis qui uobis militãt: nũ hoc
in ſacerdotibus põt moleſtũ uideri:cũ id loquamur nõ qđ uolumꝰ ſed qđ iubemur?
Scis em̃ lectum:Cũ ſtabitis añ reges & præſides:nolite cogitare quid loquamini:da Matth.10.
bitur em̃ uobis in illa hora quid loquamini. Nõ em̃ uos eſtis q̃ loquimini ſed ſpũs pa
tris ueſtri qui loquit in uobis. Et tñ ſi in cauſis reipublicæ loquar:quis etiam illic iu
ſticia ſeruanda ſit:nõ tanto aſtringar metu:ſi nõ audiar. In cauſa uero dei quẽ audi
es:ſi ſacerdotẽ nõ audies:cuius maiore peccat periculo? Quis tibi uerũ audebit di
cere ſi ſacerdos nõ audeat? Noui te pium:clementẽ:mitẽ atq3 tranquillũ:fidẽ ac ti
morem dñi cordi habentẽ:ſed plærũq3 aliqua nos fallunt. Habent aliqui zelum dei Ro.10.
ſed non ſm ſcientiam. Ne igitur hoc etiam fidelibus animis obrepat:cauendũ arbi
tror. Noui pietatẽ tuam erga deũ:lenitatem in homines:obligatus ſum beneficijs
tuarum indulgentiarũ. Et ideo plus metuo:amplius ſollicitor:ne etiam ipſe tuo me
poſtea iudicio cõdemnes:ꝙ mea aut diſſimulatione aut adulatione ꝓlapſionẽ non
euitaueris. Si in me peccari uiderẽ:nõ deberẽ tacere. Scriptũ eſt em̃: Si frater tuꝰ Matth.18.
in te peccauerit:corripe illũ primo: deinde increpa duobus & tribꝰ teſtibus:ſi te nõ
audierit:dic eccleſiæ. Cauſam ergo dei tacebo? Quid igit ſit qđ metuã cõſideremꝰ.
Relatum eſt a comite orientis militariũ partium:incenſam eſſe ſynagogã: idque au
ctore factum epiſcopo. Iuſſiſti uindicari in cæteros:ſynagogã ab ipo ædificari epiſco
po. Non aſtruo expectandam fuiſſe aſſertionem epiſcopi. Sacerdotes em̃ turba
rum moderatores ſunt: ſtudioſi pacis: niſi cum & ipſi mouentur iniuria dei aut ec
cleſiæ contumelia. Sit aliquis iſte epiſcopus feruentior in exuſtione ſynagogæ: ti
midior in iudicio. Nõ uereris imperator:ne acqeſcat ſentẽtiæ tuæ: ne præuaricet

nõ times? Nõ etiã uereris qđ futurũ eſt:ne uerbis reſiſtat comiti tuo? Neceſſe erit
igit᷑ ut aut præuaricatorẽ aut martyrẽ faciat. Vtrũq; alienũ tẽporibus tuis:utrũq; ꝑ-
ſecutionis inſtar:ſi aut præuaricari cogat᷑:aut ſubire martyriũ. Vides quo inclinet
cauſæ exitus:ſi fortẽ epiſcopũ putas:caueto martyriũ fortioris:ſi inconſtantẽ:decli-
na lapſum fragilioris. Plus eñ aſtringitur qui labi infirmũ coegerit. Hac ꝓpoſita cõ
ditione puto dicturũ epiſcopũ:ꝙ ipſe ignes ſparſerit:turbas cõpulerit:populos con
cluſerit:ne amittat occaſionẽ martyrij:& ꝓ inualidis ſubijciat ualidiorẽ. O beatum
mendaciũ quo acquirit᷑ ſibi alioꝝ abſolutio ſui gratia. Hoc eſt imperator qđ popo-
ſci & ego:ut in me magis uindicares:& hoc ſi crimen putareſ:mihi aſcriberes. Quid
mandas in abſentes iudiciũ? Habes præſentẽ:habes confitentẽ reũ. Proclamo ꝙ
ego ſynagogã incenderim:certe ꝙ ego illis mandauerim:ne eſſet locus in quo chri-
ſtus negaretur. Si obijciatur mihi:cur hic nõ incẽderim? Diuino iã cremari cœpit
iudicio:meũ ceſſauit opus. Et ſi uerũ quærit᷑:ideo ſegnior fui:qa non putabam hoc
uindicandũ. Quid facerem ꝙ nullo ultore ſine præmio foret. Tangũt hæc uerecũ
diam:ſed reuocãt gratiã:ne fiat opus quo dei ſũmi cõtrahatur offenſio. Eſto tñ:ne-
mo epiſcopoꝝ ad hoc munus cõueniat. Rogaui eñ clementiã tuã:& licet ipſe hoc
reuocatũ adhuc nõ legerim:reuocatũ tñ conſtituamus. Quid ſi alij timidiores dum
mortẽ reformidant:offerãt ut de ſuis facultatibus reparet᷑ ſynagoga:aut comes ubi
hoc cõpererit primo conſtitutũ:ipſe de chriſtianoꝝ cenſu exædificari iubeat? Ha-
bebis imperator comitẽ præuaricatorẽ:& huic uexilla cõmittes uictricia:huic laba-
rum? Hoc eſt chriſti ſacratũ nomine qui ſynagogã inſtauret:quæ chriſtũ neſciat. Iu-
be labarum ſynagogæ inferri:uideamus ſi nõ reſiſtũt. Erit igitur locus iudæorũ ꝑfi-
diæ:factus de exuuijs eccleſiæ:& patrimoniũ qđ fauore chriſti acquiſitũ eſt chriſtia-
nis:hoc transferet᷑ ad donaria ꝑfidoꝝ? Legimus tẽpla idolis antiquit⁹ cõdita de ma
nubijs cimbroꝝ:de ſpolijs reliquorũ hoſtium. Hunc titulũ iudæi in fronte ſynago-
gæ ſuæ ſcribent. Templũ impietatis factũ de manubijs chriſtianorũ. Sed diſciplinæ
te ratio imperator mouet. Quid igit᷑ eſt ampli⁹:diſciplinæ ſpẽs:an cauſa religiõis?
Cedat:oportet cẽſura deuotioni. Nõ audiſti imperator qa cũ iuſſiſſet Iulianus repa-
rari tẽplũ hieroſolymis:qđ diuino qui faciebãt repagulũ:igne flagrarũt? Nõ caues
ne etiã nunc faciat? Adeo a te nõ fuit iubendũ:ut Iulianus hoc iuſſerit. Quid tamẽ
mouet? Vtrũ quia quodcũq; ædificiũ publicum exuſtũ eſt:an quia ſynagogæ loc⁹?
Si ædificio incenſo moueris uiliſſimo:quid eñ in tã ignobili caſtro eſſe potuit:nõ re-
cordaris imperator quantorũ romæ domus præfectoꝝ incenſæ ſũt:& nemo uindi-
cauit? Immo ſi quis imperatoꝝ uoluit factũ ſeueri⁹ reꝑhendere:eius magis qui tãto
eſt ꝑculſus diſpendio:cauſam grauet. Quid igit᷑ dignius ut calinici caſtri in parte
aliqua ædificiorũ incendiũ:an urbis romæ uindicandũ exiſtimaret᷑ ſi oporteret? Ta
men cõſtantinopoli dudũ domus epiſcopi incẽſa eſt:& fili⁹ clemẽtiæ tuæ interceſſit
apud patrẽ:ut & ſuam:hoc eſt:filij imperatoris iniuriã:& domus ſacerdotalis incen
diũ nõ uindicares. Nõ cõſideras imperator ne & hoc cũ uindicari iuſſeris:ipſe ite-
rũ interueniat ne uindicet᷑? Sed bene illud acquiſitũ eſt a patre filio. Dignum erat
eñ ut ſuã iniuriã prius ipſe donaret. Bene illud cũ gratiæ diſtinctione diuiſum eſt:ut
& filius ꝓ ſua:& pater ꝓ filij iniuria rogaret᷑. Hic nihil eſt qđ filio reſerues:& uide ne
quid deo deroges. Nõ eſt ergo cauſa tãtæ cõmotioni idonea:ut propter ædificij
exuſtionẽ in populũ tam ſeuere uindicet᷑. Multo autẽ minus quia ſynagoga incẽſa
eſt:ꝑfidiæ locus:impietatis domus:amentiæ receptaculũ:qđ deus dãnauit ipſe. Sic
Hiere.7. eñ legimus ꝑ os Hieremiæ:dicente dño deo noſtro: Et faciã domui ubi iuocatũ eſt
nomen meũ ſuꝑ ipſam:in quã cõfiditis uos:& loco quẽ dedi uobis & patrib⁹ ueſtriſ:
ſicut feci Sylo:Et ꝓijciã uos a facie mea:ſicut ꝓieci fratres ueſtros oẽ ſemẽ ephren.
Et tu noli orare ꝓ populo iſto:& noli poſtulare illis miſericordiã:& neq; acceſſeris
ad me ꝓ illis:qa nõ exaudiam te. Aut nõ uides quid iſti faciunt in ciuitatibus iudæ?
Deus ſe ꝓ illis ꝓhibet rogari quos tu uindicandos putas. At certe ſi iure gentiũ
agerẽ:dicerẽ quãtas eccleſiæ baſilicas iudæi tẽpore imperij Iuliani incẽderint:duas

damaſci:quarũ una uix reparata eſt:ſed eccleſiæ nõ ſynagogæ impẽdijs. Altera ba-
ſilica informib⁹ horret ruinis. Incenſæ ſunt baſilicæ gaçis:aſcalone:berito:& illis fere
locis omnib⁹:& uindictã nemo quæſiuit. Incẽſa eſt baſilica & alexandriæ a gẽtib⁹ &
iudæis:quæ ſola præſtabat cæteris. Eccleſia nõ uindicata eſt:uindicabit᷑ ſynagoga?
Vindicabit᷑ etiã ualẽtinianoꝝ phanũ incenſum? Quid eſt eñ niſi phanũ:in quo eſt
cõuentus gẽtiliũ? Licet gẽtiles duodecim deos appellẽt:iſti triginta & duos æonas
colant:quos appellant deos. Nã & de ipſis cõperi relatum & præceptũ ut in mona-
chos uindicaret᷑:qui ꝓhibentib⁹ iter ualentinianis quo pſalmos canẽtes ex cõſuetu
dine uſuq; ueteri ꝑgebant ad celebritatẽ machabæorũ martyrũ:moti inſolentia in-
cenderũt phanũ eorũ in quodam rurali uico tumultuarie conditũ. Quot ſe offerre
habent tali optioni:cũ meminerint tẽpore Iuliani illũ qa arã deiecit:& turbauit ſacri-
ficiũ:damnatũ a iudice feciſſe martyriũ? Itaq; nunq̃ aliaſ ille iudex qui audiuit eũ:niſi
ꝑſecutor habitus eſt:nemo illũ congreſſu:nemo illũ unq̃ oſculo dignũ putauit. Qui
niſi iam eſſet defunctus:timerẽ imperator ne in eũ tu uindicares:q̃q̃ uindictam cæle
ſtem nõ euaſerit ſuo ſuꝑſtes hæredi. Sed refertur cognitionẽ mandatam iudici:ſcri-
ptũq; eo ꝙ nõ referre debuerit ſed uendicare. Requirẽda quoq; ſublata donaria:ut
omittã alia. Incenſæ ſunt a iudæis eccleſiarũ baſilicæ:& nihil redditũ eſt:nihil repeti
tũ:nihil quæſitũ. Quid autẽ habere potuit ſynagoga in caſtro ultimo:cũ totũ quic-
quid illic eſt:non multũ ſit:nihil ꝑcioſum:nihil copioſum? Quid deinde de incẽdio
potuit rapi iudæis inſidiantib⁹? Artes iſtæ ſunt iudæorũ uolentiũ calũniari:ut dum
iſta queruntur:mandet᷑ extra ordinẽ militaris cenſura iudicij:mittat᷑ miles fortaſſe di-
cturus qđ hic aliquãdo ante tuũ imperator dixit aduentũ. Quomõ poterit nos chri
ſtus iuuare qui ꝓ iudæis aduerſus chriſtũ militamus? Qui mittũtur ad uindictã iu-
dæorũ:ſuos ꝑdiderunt exercitus:noſtros uolunt ꝑdere. In quas præterea nõ ꝓſili-
ant calũnias:qui etiã chriſto falſis teſtimonijs calũniati ſunt? In quas nõ ꝓſiliant calũ
nias homines & circa diuina mẽdaces? Quos nõ auctores ſeditionis fuiſſe dicant?
Quos nõ appetant:etiã quos nõ recognoſcant:ut catenatorũ ordines innumeros
ſpectent de chriſtiano populo:ut captiua uideãt colla plebis fidelis:ut cõdant᷑ in te-
nebras dei ſeruuli:ut feriant᷑ ſecuribus:dent᷑ ignibus:tradant᷑ metallis:ne pœna ci-
to tranſeat? Hunc dabis triumphũ iudæis de eccleſia dei? Hoc trophæũ de chriſti
populo? Hæc gaudia imperator ꝑfidis? Hãc celebritatẽ ſynagogæ? Hos luct⁹ eccle-
ſiæ? Referet iudæorũ populus hanc ſolẽnitatẽ in dies feſtos ſuos:& inter illos ꝓfe-
cto numerabit:quib⁹ aut de amorræis:aut de chananæis triũphauit:aut de Phara-
one rege ægypti:aut de Nabuchodonoſor rege babyloniæ manu liberari potuit.
Addet hanc celebritatẽ ſignificãs ſe de chriſti populo triumphũ egiſſe. Et cum ipſi
romanis legib⁹ teneri ſe negent:ita ut crimina leges putẽt:nunc uelut romanis legi-
bus ſe uindicãdos putent? Vbi erãt iſtæ leges:cũ incenderẽt ipſi ſacratarũ baſilica-
rum culmina? Si Iulianus nõ eſt ultus eccleſiã:qa præuaricator erat:tu imperator
ulciſceris ſynagogæ iniuriã quia chriſtianus es? Et quid tecũ poſthac chriſt⁹ loquet᷑?
Nõ recordaris quid Dauid ſancto ꝑ Nathan ꝓphetã mandauerit? Ego te de fratri- 2.Regſ.7.
bus tuis minorẽ elegi:& de priuato imperatorẽ feci:ego de fructu ſeminis tui in ſe-
de imperiali locaui. Ego tibi ſubieci nationes barbaraſ:ego tibi pacem dedi:ego tibi
inimicũ tuum in poteſtatẽ tuã captiuum deduxi. Frumentũ nõ habebas ad exerci-
tus alimoniã:ipſorum hoſtiũ manu patefeci tibi portas:aperui horrea:dederũt tibi
hoſtes tui cõmeatus ſuos quos ſibi parauerãt. Ego ꝑturbaui hoſtis tui cõſilia ut ſeip-
ſe nudaret:ego ipſum uſurpatorẽ imperij ita uinxi ac mentẽ eius ligaui:ut cũ habe-
ret adhuc fugiendi copiã:tamẽ cum omnib⁹ ſuis tanq̃ metuens ne quis tibi periret:
ipſe ſe clauderet:ego comitem eius atq; exercitũ ex altera parte naturæ:quos ante
diſperſerã:ne ad belli ſocietatẽ coirent:ad ſupplemẽtũ tibi uictoriæ cõgregaui. Ego
exercitũ tuum ex multis indomitis conuenã nationib⁹ quaſi unius gẽtis fidem & trã
quillitatẽ & concordiã ſeruare præcepi. Ego cũ periculũ ſummũ eſſet:ne alpes infi-
da barbarorũ penerarent cõſilia:intra ipſum alpium uallũ uictoriã tibi cõtuli:ut ſine

damno uinceres. Ego te triũphare feci de inimico tuo: & tu de plebe mea das meis
inimicis triumphũ? Nõne ꝓpterea maximus deſtitutus eſt: qa ante ipſos expediti-
onis dies cũ audiſſet romæ ſynagogã incẽſam: edictũ romam miſerat: quaſi uindex
diſciplinæ publicæ? Vnde populus chriſtianꝰ ait: Nihil boni huic imineret. Rex iſte
iudæus factus eſt: defenſorẽ iſtum diſciplinæ audiuimꝰ. Quẽ mox chriſtus ꝓbauit
qui ꝑ peccatoribus mortuꝰ eſt. Si de ſermone hoc dictũ eſt: quid de ultiõe dicetur?
Ille igitur ſtatim a francis & a ſaxonũ gente in ſicilia: ſiciæ: petauione: ubiq; denique
terrarũ uictus eſt Quid pio cõmune cũ perfido? Abolenda cũ impio ſunt etiam
impietatis exempla. Qđ illi nocuit: & quo uictus offendit: hoc nõ ſequi debet ſed
dãnare qui uicit. Itaq; illa tibi nõ quaſi ingrato recenſui: ſed quaſi iure collata enume
raui: ut his admonitus cui plus collatũ eſt: plus diligas. Deniq; hoc reſpondẽti Si-
Luc.7. moni: dixit dominꝰ Ieſus: Recte iudicaſti: ſtatimq; cõuerſus ad mulierẽ quæ pedes
eius unguento unxit: typum eccleſiæ gerẽſ: ait Simoni: Propter qđ dico tibi: Remiſ
ſa ſunt peccata eius multa: quoniã dilexit multũ: cui autẽ minus dimittit᷑: minus dili-
git. Hæc eſt mulier quæ in domũ phariſæi intrauit: & eiecit iudæũ: chriſtũ autem
acquiſiuit. Eccleſia eñ ſynagogã excluſit: cur iterũ tentat᷑ ut apud chriſti famulum:
hoc eſt de pectore fidei: de domo chriſti ſynagoga excludat eccleſiam? Hæc ego
imperator amore & ſtudio tui in hunc ſermonẽ cõtuli. Debeo eñ beneficijs tuis
quibus me petẽte liberaſti plurimos de exilijs: de carceribꝰ: de ultimæ necis pœnis:
ut malle debeã ꝓ ſalute tua etiã offenſionẽ tui animi nõ timere (Nemo maiore fidu
cia utit᷑ ꝗ qui ex affectu diligit. Nemo certe debet lædere qui ſibi conſulit) ne tot an-
norũ cõceptã cuiuſcũq; ſacerdotij gratiã uno momẽto amittã: Et tamẽ non damnũ
gratiæ deprecor ſed ſalutis periculũ. Quãq̃ quantũ eſt imperator: ut quærendũ aut
uindicandũ nõ putes qđ in hunc diẽ nemo quæſiuit: nemo unꝗ̃ uindicauit? Graue ẽ
Iudic.6. fidem tuã ꝑ iudæiſ periclitari. Gedeon cũ occidiſſet ſacratũ uitulũ: dixerũt gentiles:
dij ipſi iniuriã ſuã uindicent. Quis habet ſynagogã uindicare? Chriſtus quẽ occide
rũt: quẽ negauerũt? An deꝰ pater uindicabit eos qui nec patrẽ recipiũt qui filiũ non
receperũt? Quis habet ualentinianoꝝ hæreſim uindicare: ꝗ pietas tua? Quomõ
uindicat: cũ eos excludi iuſſerit: nec cõueniẽdi uſurpare copiã? Si Ioſiã tibi obijciã
regem deo ꝓbatũ: hoc in iſtis dãnabis qđ in illo ꝓbatũ eſt. Certe ſi mihi parũ fidei
defertur: iube adeſſe quos putaueris epiſcopos: tractet᷑ imperator qd ſalua fide agi
debeat. Si de cauſis pecuniarijs comites tuos cõſulis: quãtomagis in cauſa religio-
nis ſacerdotes dñi æquum eſt cõſulas? Conſideret clementia tua quãtos inſidiato-
res habeat eccleſia: quãtos exploratores: leuem rimã ſi offenderint: figẽt aculeũ. Se
cundũ homines loquor. Cæterũ plus hominibꝰ deus timet᷑: qui etiã imperatoribus
iure præfert᷑. Si amico ſuo aliquis: ſi parẽti aut ꝓpinquo deferẽdũ exiſtimat: recte
ego & deferendũ deo & eũ præferendũ omnibꝰ iudicaui. Cõſule tibi imperator:
aut patere me cõſulere mihi. Quid reſpõdebo poſtea ſi cõpertũ fuerit data hinc au
ctoritate aliquos chriſtianoꝝ aut gladio aut fuſtibus aut plũbis necatos? Quõ hoc
purgabo factũ? Quõ excuſabo apud epiſcopos? Qui nunc qa ꝑ triginta & innume-
ros annos præſbyteri quidã gradu functi: uel miniſtri eccleſiæ retrahũtur a munere
ſacro & curiæ deputãtur: grauiter gemũt. Nã cum ij qui uobis militãt: certo militiæ
tẽpore ſeruẽtur: quãtomagis etiam eos cõſiderare debetis qui deo militant? Quõ
inquã hoc excuſabo apud epiſcopos qui querunt᷑ de clericis: & impreſſione graui
uaſtari ſcribunt eccleſias? Hoc tamẽ in noticiã clemẽtiæ tuæ ꝑuenire uolui: de hoc
ut placet: arbitrio tuo conſulere & tẽperare dignaberis. Illud autẽ qđ me angit &
iure angit: exclude atq; eijce. Ipſe facis quicqd fieri iuſſiſti. Aut ſi ille facturus nõ eſt:
malo te magis eſſe clementẽ ꝗ illum nõ feciſſe qđ iuſſus eſt. Habes in quibꝰ domi-
ni adhuc debes circa imperiũ romanũ inuitare clemẽtiã. Habes quibus amplꝰ ꝗ ti
bi ſperes. Illorũ gratia: illorũ ſalus te in hoc ſermone cõueniat meo: ne cauſam tuã
alieno cõmittas iudicio. Integra adhuc tibi ſunt omnia. In hoc me ego deo nr̃o pro
te obligo: nec uerearis ſacramentũ. Nũquid deo diſplicere poterit: quod ꝓ eius

emẽdatur honorificentia? Nihil mutaueris certe in illa epiſtola: ſiue miſſa: ſiue no
dum miſſa eſt: dictari iube aliã quæ plena fidei: plena pietatis ſit. Tibi integrum ſit
emẽdare: mihi nõ eſt integrũ diſſimulare. Antiochenis tuã donaſti iniuriã: inimi-
ci tui filias reuocaſti: nutrendas apud affinẽ dediſti matri hoſtis tui: miſiſti de ærario
tuo ſumptus. Hæc tanta pietas: tanta erga deum fides hoc facto offuſcabitur? Tu
igit᷑ qui armatis pepciſti hoſtibus: & ſeruaſti inimicos tuos: ne quæſo tãto ſtudio pu
tes uindicandũ in chriſtianos. Nunc imperator rogo: ut nõ aſpernãter acceperis
me & ꝓ te & ꝓ me timentẽ. Sancti eñ uox eſt. Vt quid factus ſum uidere cõtritio-
nẽ populi mei: ut offenſam incurrã dei? Ego certe qđ honorificẽtiꝰ fieri potuit feci:
ut me magis audires in regia: ne ſi neceſſe eſſet audires in eccleſia.

*Sancti Ambroſij ad Valentinianũ: eundẽ rogantis atq; cõuenientis ne ad petitio-
nem gentiliũ aras eoꝝ imperatorio decreto inſtaurari iubeat: oſtẽdẽtiſq; ex tali de-
creto: primũ deo: deinde patri & fratri iniurias irrogari: Ep̃la. XXX.*

Mbroſius epiſcopus: Beatiſſimo principi & chriſtianiſſimo imperatori Valẽ
a tiniano. Cum omnes homines qui ſub dictione romana ſunt: uobis militẽt
imperatoribus terrarũ atq; principibus: tum ipſi uos omnipotenti deo & ſa-
cræ fidei militatis. Aliter eñ ſaluſ tuta eſſe nõ poterit: niſi unuſquiſq; deum uerum:
hoc eſt deũ chriſtianorũ a quo cuncta regũtur: ueraciter colat. Ipſe eñ ſolus uerus
eſt deus: qui intima mente ueneretur. Dij eñ gentiũ dæmonia: ſicut ſcriptura dicit. Ps.95.
Huic igitur deo uero quiſquis militat: & qui intimo colendũ recipit affectu: nõ diſſi-
mulationẽ: nõ coniuentiã: ſed fidei ſtudiũ & deuotionis impendit. Poſtremo ſi non
iſta cõſenſum ſaltẽ aliquẽ nõ debet colendis idolis & ꝓphanis cærimoniarũ cultibꝰ
exhibere. Nemo eñ deum fallit: cui omnia etiã cordis occulta manifeſta ſunt. Er
go cũ a te imperator chriſtianiſſime fides deo uero ſit exhibenda: cũ ipſius fidei ſtu
diũ cautio atq; deuotio: miror quomõ aliquibus in ſpem uenerit ꝙ debeas aras dijs
gentiũ tuo inſtaurare præcepto: ad uſus quoq; ſacrificiorũ prophanoꝝ præbere ſũ-
ptum. Qđ eñ iam dudũ uel fiſco uel arcæ eſt uendicatũ: de tuo magis cõferre uide-
bere ꝗ de ſuo reddere. Et de diſpendijs querunt᷑ qui nũꝗ̃ noſtro ſanguini peper-
cerũt: qui ipſa eccleſiarũ ædificia ſubruerũt: Petunt etiã ut illis priuilegia deferaſ qui
loquẽdi & docendi noſtris cõmunẽ uſum: Iuliani lege ꝓxima denegarunt: & priui-
legia illa quibꝰ ſæpe decepti ſunt etiã chriſtiani. Nõnullos eñ illis priuilegijs partim
ꝑ imprudẽtiam: partim ꝓpter publicarũ neceſſitatum moleſtias declinãdas: irreti-
re uoluerunt: & quia nõ omnes fortes inueniũtur: etiam ſub principibus chriſtianis
plæriq; ſunt lapſi. Sed hæc ſi iam ſublata nõ eſſent: auferẽda tuo imperio cõproba
rem. At cũ per totũ fere orbẽ a pluribꝰ retro principibus inhibita interdictaq; ſint:
Romæ autẽ a fratre clementiæ tuæ auguſtæ memoriæ Gratiano fidei ueræ ratione
ſublata ſint: & datis antiquata reſcriptis: ne quæſo uel fideliter ſtatuta conuellas uel
fraterna præcepta reſcindas. De negocijs ciuilibus ſi quid ſtatuit᷑: nemo putat eſſe
temerandũ: & præceptũ de religione calcatur? Nullus obrepat iuniori ætati tuæ:
ſiue ille gentilis eſt qui iſta depoſcit: nõ debet mentẽ tuam uinculis ſuæ ſupſtitionis
innectere: ſed ꝓprio ſtudio docere & admonere te debet queãdmodũ ueræ fidei
ſtudere debeas: quãdo ille tanto motu ueri uana defendit. Deferẽdũ meritis cla-
rorum uirorũ & ego ſuadeo: ſed deũ certũ eſt omnibꝰ præferẽdum. Si de re mili-
tari eſt conſulẽdum: debet exercitati in prælijs uiri expectari ſentẽtia: cõſiliũ cõpro-
bari. Quãdo de religione tractatus eſt: deũ cogita. Nullius iniuria eſt: cui deus om
nipotẽs antefertur. Habet ille ſentẽtiam ſuam. Inuitũ non cogitis colere qđ nolit:
hoc idẽ uobis liceat imperator: & unuſquiſq; patiẽter ferat: ſi non extorqueatur im-
peratori ꝙ moleſte ferret: ſi ei extorquere cuperet imperator. Ipſis gẽtilibus diſ-
plicere conſueuit præuaricãtis affectus. Libere eñ debet defendere unuſquiſque
fidele mẽtis ſuæ & ſeruare propoſitũ. Quod ſi aliqui nomine chriſtiani tale aliquid de-
cernẽdum putãt: mentẽ tuam uocabula nuda nõ capiant: nomina caſſa non fallant.
Quiſquis hoc ſuadet: ſacrificat: & quiſquis hoc ſtatuit. Tolerabilius tamẽ eſt unius

ſacrificium ꝗ lapſus omniū. Totus hic chriſtianorū periclitatur ſenatus. Si hodie
gentilis aliquis imperator:qđ abſit: aram ſtatueret ſimulacris: & eo cōuenire coge-
ret chriſtianos:ut ſacrificātibus intereſſent:ut oppleret anhelitus & ora fideliū cinis
ex ara:fauilla de ſacrilegio:fumus ex buſto:& in ea curia ſentētiam diceret: ubi iura-
ti ad aram ſimulacri in ſentētiam cogerentur. Propterea eñ interpretātur aram lo-
catam:ut eius ſacramēto:ut ipſi putant: unuſquiſqꝫ conuētus cōſuleret in mediū:cū
curia maiore iam chriſtianoꝝ numero ſit referta:perſecutionē eſſe crederet chriſti-
anus qui cogeretur tali optione ad ſenatū uenire:qđ fit plærūque: nam etiā iniurijs
cōuenire coguntur. Te ergo imperatore chriſtiani in aram iurare cogētur? Quid
eſt iurare niſi eius quē teſtare fidei tuæ præſulē:diuinam potentiā cōfiteri? Te im-
peratore hoc petitur & poſtulatur:ut aram iubeas eleuari:ſumptū ſacrificijs ꝓpha-
nis dari. Sed hoc nō poteſt ſine ſacrilegio decerni. Vnde rogo te:ne id decernas:
ſtatuas:uel in eiuſmodi decreta ſubſcribas. Conuenio fidem tuā chriſti ſacerdos.
Omnes cōueniremus epiſcopi niſi incredibile hoc & repentinū ad aures perueniſ-
ſet hominū:ꝙ tale aliquid eſſet uel in cōſiſtorio ſuggeſtū tuo:uel a ſenatu petitū:ſed
abſit ut hoc ſenatus petiſſe dicatur. Pauci gentiles cōmuni utūtur nomine. Nam &
ante bienniū ferme cum hoc petere tētaret:miſit ad me ſanctus Damaſus romanæ
eccleſiæ ſacerdos:iudicio dei electus:libellum quē chriſtiani ſenatores dederunt:&
quidē innumeri poſtulātes nihil ſe tale mandaſſe: nō congruere gentiliū iſtiuſmodi
petitionibus:nō præbere conſenſum. Queſti etiā publice priuatimqꝫ ſe nō cōuen
turos ad curiā:ſi tale aliquid decerneretur. Dignum eſt tēporibus ueſtris :hoc eſt
chriſtianis tēporibus ut dignitas chriſtianis ſenatoribꝰ abrogetur:quo gentilibus ſe-
natoribus ꝓphanæ deferatur uolūtatis effectus? Hunc libellum ego fratri clemētiæ
ueſtræ direxi. Vnde conſtitit nō ſenatum aliquid de ſupſtitiōis impenſis mandaſſe
legatis. Sed fortaſſe dicatur:Cur dudū non interfuerint ſenatui:cū iſta peterent?
Satis loquūtur quid uelint qui nō interfuerunt:ſatis locuti ſunt qui apud impera-
torē locuti ſunt. Et miramur tamē ſi priuatis reſiſtendi romæ eripiunt libertatē qui
nolunt eſſe liberū tibi non iubere qđ non ꝓbas:non ſeruare qđ non ſentis. Et ideo
memor legationis proximæ mādatæ mihi conuenio iterū fidem tuā:conuenio mē-
tem tuā:ne uel reſpondēdum ſꝫm huiuſmodi petitionē gētilium cenſeas: uel in eiuſ
modi reſponſa ſacrilegiū ſubſcriptionis adiungas. Certe refer ad parentē pietatis
tuæ principem Theodoſiū:quē ſuper omnibus fere maioribus cauſis cōſulere con-
ſueſti. Nihil maius eſt religione:nihil ſublimiꝰ fide. Si ciuilis cauſa eſſet diuerſæ par-
ti reſponſio ſeruaretur:cauſa religionis eſt:epiſcopus conuenio. Detur mihi exē-
plum miſſæ relationis:ut & ego plenius reſpondeā:& ſic de omnibus cōſultus cle-
mentiæ tuæ parens reſpondere digneť. Certe ſi aliud ſtatuiť:epiſcopi hoc æquo
animo pati & diſſumulare nō poſſumus:licebit tibi ad eccleſiam conuenire: ſed illic
nō inuenies ſacerdotem aut inuenies reſiſtentē. Quid reſpondebis ſacerdoti di-
centi tibi:Munera tua nō quærit eccleſia:quia templa gentiliū munerib ꝰ adornaſti?
Ara chriſti dona tua reſpuit:quoniā aram ſimulacris feciſti. Vox enim tua:manꝰ
tua:& ſubſcriptio tua opuſ eſt tuū:obſequiū tuum dominus Ieſus recuſat & reſpuit:
quoniā idolis obſecutus es. Dixit eñ tibi:Non poteſtis duobus dominis ſeruire. Pri
Matth. 6. uilegia tua ſacratæ deo uirgines nō habent:& uendicant uirgines ueſtæ? Cur ſacer-
dotes dei requiris quibus petitiones prophanas gentiliū prætuliſti? Alieni erroris
ſocietatē ſuſcipere nō poſſumus. Quid reſpondebis his uerbis:puerū eſſe te lap-
ſum? Omnis ætas perfecta chriſto eſt. Omnis deo plena puericia fidei cōprobatur.
Paruuli etiā chriſtum intrepido aduerſus pſecutores ore cōfeſſi ſunt. Quid reſpō-
debis germano tuo? Nōne tibi dicet uictū me eſſe nō credidi:quia te iperatorē re-
liqui:mori nō dolui quia te hærdē habebam. Imperio me decedere non ingemui:
quia imperia mea præſertim de religione diuina:omnibꝰ ſæculis manſura credebā.
Hos ego titulos piæ uirtutis erexerā:has de ſæculo manubias:hæc ſpolia de diabo-
lo: has ego de aduerſario omniū exuuias offerebam in quibus æterna uictoria eſt.

Quid mihi plus potuit meus hoſtis auferre? Abrogaſti decreta mea:qđ adhuc il-
le qui contra me leuauit arma:nō fecit. Nunc grauius telū corpore recipio:ꝙ a fra-
tre mea ſtatuta dānanť. Meliore parte mei apud te piclitor. Illa eñ mors corpis:
iſta uirtutis eſt. Nūc mihi abrogať imperiū:& qđ eſt grauꝰ abrogaťa tuis:abrogať
a meis:& id abrogať qđ i me etiā mei aduerſarij prædicarūt. Si uolēs acqeuiſti:dā-
naſti fidē meam:ſi inuitus ceſſiſti:ꝓdidiſti tuā. Ergo qđ grauꝰ eſt:& in te periclitor.
Quid reſpondebis etiā patri:qui te maiore dolore cōueniet dicens:De me fili peſ
ſime iudicaſti qui putaſti ꝙ ego gentilibus cōniuentiā præſtitiſſem. Nemo ad me
detulit:aram eſſe in illa romana curia: nūquā tantum nefas credidi:ꝙ in cōmuni illo
chriſtianorū gentiliūqꝫ cōcilio ſacrificarēt gentiles:hoc eſt inſultarēt gētiles præſen
tibus chriſtianis:& inuiti chriſtiani intereſſe ſacrificijs cogerētur. Multa & diuerſa
crimina me imperante cōmiſſa ſunt:ultus ſum quæcūqꝫ ſunt deprehēſa: ſi quis tunc
latuit: debet ergo dicere me ꝓbaſſe quod ad me nemo detulerat? De me peſſime
iudicaſti:ſi mihi ſupſtitio aliena:nō fides mea ſeruauit imperiū. Vnde cū aduertas
imperator:deo primū:deinde patri & fratri iniurias irrogari ſi qd tale decernas:pe-
to ut id facias qđ ſaluti tuæ apud deū intelligis ꝓfuturum.

Symachi urbis præfecti perſuadētis ritus ueteres circa cultum deorū eſſe ſeruan
dos:ad imperatores Relatio.

a Bi primū ſenatus ampliſſimus ſemperqꝫ ueſter ſubiecta legibus uitia cogno-
uit:& a principibus pijs uidit purgari famā temporū proximorū:boni ſæculi
auctoritatē ſecutus:euomuit diu preſſum dolorē: atqꝫ iterum me querelarū
ſuarū iuſſit eſſe legatum. Cui ideo diui principis denegata eſt ab improbis audien-
tia:quia nō erat iuſticia defutura:domini imperatores Valētiniane Theodoſi & Ar
cadi incliti uictores ac triūphatores ſemper auguſti. Gemino igiť functus officio:&
ut præfectus ueſter geſta publica ꝓſequor: & ut legatus ciuiū mandata cōmendo.
Nulla eſt hic diſſenſio uoluntatū:quia iam credere homines deſierūt:aliquorū mi-
niſtri regum cogūtur ſe ſtudio præſtare ſi diſcrepēt:amari:coli: diligi: maius impe-
rio eſt. Quis ferat obfuiſſe reipublicæ priuata certamina? Merito illos ſenatus in-
ſequitur:qui potentiā ſuā famæ principis prætulerunt. Noſter autē labor ꝓ clemen
cia ueſtra ducit excubias. Cui eñ magis cōmodat: ꝙ inſtituta maioꝝ:ꝙ patriæ iu-
ra & fata defendimus:ꝗ temporū gloriæ? Quæ tum maior eſt:cū uobis contra mo
rem parentū intelligitis nil licere. Repetimus igitur religionū ſtatum qui reipubli
cæ diu profuit. Certe numerētur principes utriuſqꝫ ſectæ:utriuſqꝫ ſentētiæ:proxi-
mus eorū cærimonias patrū coluit:recētior non remouit. Si exemplū non facit reli
gio ueterū:faciat diſſimulatio proximorū. Quis ita familiaris eſt barbaris:ut aram
uictoriæ nō requirat? Cauti in poſterū ſumus:& talium rerū oſtenta uitamus. Red-
datur tamē ſaltem nomini honor qui numini denegatꝰ eſt. Multa uictoriæ debet
æternitas ueſtra & adhuc plura debebit. Aduerſenť hanc poteſtatē quibus nihil
profuit:uos amicū triumphis patrociniū nolite deſerere. Cunctiſ potētia iſta uotiua
eſt:nemo colendā neget quā ꝓfitetur optandam. Qꝫ ſi huius ominiſ non eſt etiā iu
ſta uitatio:ornamentis ſaltem curiæ decuit abſtineri. Præſtate oro uos ut ea quæ
pueri ſuſcepimus:ſenes poſteris reliquamus. Conſuetudinis amor magnus eſt. Me-
rito diui Conſtantij factū diu non ſtetit. Omnia uobis exempla uitanda ſunt: quæ
mox remota didiciſtis. Aeternitatē curamus famæ & nominis ueſtri:ne quid futu-
ra ætas inueniat corrigēdum. Vbi in leges ueſtras & uerba iurabimus: qua religiōe
mens falſa terrebitur:ne in teſtimonijs mentiatur? Omnia quidē deo plena ſunt:
nec ullus perfidis tutus eſt locus:ſed plurimū ualet ad metum delinquēdi etiā præ-
ſentia religionis urgeri. Illa ara concordiā tenet omniū:illa ara fidem conuenit ſin-
gulorum:neqꝫ aliud magis auctoritatē facit ſententijs noſtris ꝗ ꝙ omnia quaſi iuratꝰ
ordo decernit. Patebit ergo ſedes ꝓphana periurijs:& hoc incliti principes mei ꝓ-
babile iudicabūt:qui ſacramēto publico tuti ſunt? Sed diuus Cōſtātius idem feciſ-
ſe diciť:cætera potiꝰ illiꝰ principis æmulemur qui nihil tale eſſet aggreſſus:ſi qs ante

ſe al⁹ nō deuiaſſet. Corrigit em̃ ſequētē lapſus prioris: & de rephēſione antecedē-
tis exempli naſcit̃ emendatio. Fas fuit ut parens illæ clemētiæ ueſtræ in re adhuc
noua nō caueret inuidiā. Num poteſt etiā nobis eadem defenſio cōuenire ſi imite-
mur qđ meminimus improbatū? Accipiat æternitas ueſtra alia eiuſdē principis fa-
cta: quæ in uſum digni⁹ trahat. Nil ille decerpſit ſacrarum uirginū priuilegijs: reple
uit nobilibus ſacerdotia: romanis cærimonijs nō negauit impenſas: & ꝑ omnes uias
æternæ urbis lætum ſecut⁹ ſenatū: uidit placido ore delubra: legit inſcripta faſtigijs
deū nomina: ꝑcunctatus eſt templorū origines: mirat⁹ eſt cōditores. Cumqꝫ alias re
ligiones ipſe ſequeret̃: has ſeruauit iperio: Su⁹ em̃ cuiqꝫ mos: ſu⁹ cuiqꝫ rit⁹ eſt: Varios
cuſtodes urbibus & cultus mens diuina diſtribuit. Vt animæ naſcētibus: ita populis
fatales genij diuidūtur. Accedit utilitas quæ maxime homini deos aſſerit. Nam cū
ratio omnis in operto ſit: unde rectius ꝗ de memoria atqꝫ documētis rerum ſecunda
rum cognitio uenit numinū? Iam ſi longa ætas auctoritatē religionibus faciat: ſeruā-
da eſt tot ſæculis fides: & ſequendi ſunt nobis parētes: qui ſecuti ſunt fœliciter ſuos.
Romā nūc putemus aſſiſtere atqꝫ his uobiſcū agere ſermonibus. Optimi principes
patres patriæ reueremini annos meos: in quos me pius rit⁹ adduxit: ut utar cærimo
nijs auitis. Neqꝫ enim me pœnitet uiuere meo more quia libera ſum. Hic cultus in le
ges meas orbem redegit: hæc ſacra Hannibalē a mœnibus: a capitolio ſenonas rep-
pulerūt. Ad hoc ergo ſeruata ſum: ut longæua reprehēdar? Videam ꝙ inſtituendū
putatur? Sera tamē & cōtumelioſa eſt emendatio ſenectutis. Ergo dijs patrijs: dijs
indigetibus pacē rogamus. Aequū eſt: quicquid omnes colūt: unū putari. Eadem
ſpectamus aſtra: cōmune cælum eſt: idem nos mūdus inuoluit. Quid intereſt qua
quiſqꝫ prudētia uerum requirat? Vno itinere nō poteſt perueniri ad tam grande ſe-
cretum: ſed hæc ocioſorū diſputatio eſt. Nunc ꝑces nō certamina offerimus. Quā-
to cōmodo ſacri ærarij ueſtri ueſtaliū uirginum prærogatiua detracta eſt? Sub lar-
giſſimis imperatoribus denegat̃ qđ parciſſimi præſtiterūt? Honor ſolus eſt in illo
uelut ſtipendio caſtitatis. Vt uittæ earū capiti decus faciunt: ita inſigne ducit̃ ſacrifi
cij: uacare muneribus. Nudū quodāmodo nomē immunitatis requirūt: quoniā pau
pertate ac diſpendio tutæ ſunt. Itaqꝫ amplius laudi earū tribuunt: qui aliquid rei de-
trahunt. Siquidē ſaluti publicæ dicata uirginitas creſcit merito: cum caret præmio.
Abſint ab ærarij ueſtri puritate iſta compēdia: fiſcus bonorū principum nō ſacerdo
tum damnis ſed hoſtiū ſpolijs augeatur. Vllū ne lucrum compenſat inuidiā? Et quia
auaricia in mores ueſtros nō cadit: hoc miſeriores ſūt quibus ſubſidia uetera decer-
pta ſunt. Etenim ſub imperatorib⁹ qui alieno abſtinēt: qui reſiſtunt cupiditati: ad ſo
lam detrahitur amittētis iniuriā: qđ deſideriū non mouet auferētis. Agros etiā uirgi
nibus & miniſtris: deficientiū uoluntate: legatos fiſcus retentat. Oro uos iuſticiæ
ſacerdotes: ut urbis ueſtræ ſacris reddatur priuata ſucceſſio. Dictent teſtamēta ſecu
ri: & ſciant ſub principibus nō auaris ſtabile eſſe qđ ſcripſerint. Delectet uos iſta fœ-
licitas generis humani: cœpit cauſæ huius exemplū ſollicitare moriētes. Ergo roma
næ religiones ſub romana iura nō ꝑtinēt? Qđ nomē accipiet ablatio facultatū quas
nulla lex: nullus caſus fecit caducas? Capiūt legata liberti: ſeruis teſtamentoꝝ iuſta
cōmoda non negantur: tantū nobiles uirgines & fataliū ſacrorū miniſtri excludunt̃
prædijs hæreditate quæſitis. Quid iuuat ſaluti publicæ caſtū corp⁹ dicare & iperij
æternitatē cæleſtib⁹ fulcire præſidijs: armis ur̃is: aqlis ur̃is amicas applicare uirtutes:
ꝓ omnibus efficacia uota ſuſcipere & ius cū omnibus nō habere? Itaqꝫ melior eſt ſer
uitus que hominibus impendit̃. Rempublicā lædimus cui nunꝗ expedit ut ingrata
ſit. Nemo me putet ſolā cauſam religionū tueri: ex huiuſmodi facinorib⁹ orta ſunt
cuncta romani generis incōmoda. Honorauerat lex parētū ueſtales uirgines ac mi-
niſtros deorū: uictu modico iuſtiſqꝫ priuilegijs. Stetit muneris hui⁹ integritas uſque
ad degeneres trapeçitas qui ad mercedē uilium baiulorū ſacræ caſtitatis alimenta
uerterūt. Secuta eſt hoc factum fames publica: & ſpem ꝓuinciarum omniū meſſis
ægra decepit. Non ſunt hæc uitia terrarū: nihil imputamus aſtris. Nec rubigo ſege-

tibus offuit: nec auena fruges necauit: ſacrilegio annus exaruit. Neceſſe em̃ fuit pe-
rire omnib⁹ qđ religionib⁹ negabat̃. Certe ſi eſt huius mali aliqđ exemplū: impute
mus tantā famem uicibus annorū. Grauis hanc ſterilitatē aura cōſtrinxit: ſilueſtrib⁹
arbuſtis uita ꝓducit̃: & rurſus ad dodonæas arbores plæbis ruſticæ inopia cōuola-
uit. Quid tale ꝓuinciæ ꝑtulerunt: cū religionū miniſtros honor public⁹ paſceret?
Quādo in uſum hominū cōcuſſa quercus: qñ uullæ ſunt herbarū radices: quādo al
ternos regionū defectus deſeruit fæcūditas mutua: cū populo & uirginib⁹ ſacris cō-
munis eſſet annona? Cōmendabat em̃ terraꝝ ꝓuentus uictus antiſtitū: & remediū
magis ꝗ largitas erat. An dubiū eſt ſemꝑ ꝓ copia omniū datū qđ nunc inopia om-
nium uendicauit? Dicet aliquis ſumptū publicū denegatum alienæ religionis im-
pendijs. Abſit a bonis principib⁹ iſta ſentētia: ut qđ olim de cōmuni quibuſdā tribu-
tum eſt: in iure fiſci eſſe uideat̃. Nam cū reſpublica de ſingulis conſtet: qđ ab ea ꝓ
ficiſcitur: fit rurſus propriū ſinguloꝝ. Omnia regitis: ſed ſuum cuiqꝫ ſeruatis: pluſque
apud uos iuſticia ꝗ licentia ualet. Conſulite certe munificentiā ueſtrā: an hæc publi-
ca uelit exiſtimari quæ in alios trāſtuliſtis? Semel honori urbis delata cōpendia de-
ſinūt eſſe tribuentiū: & qđ a principio beneficiū fuit: uſu atqꝫ ætate fit debitū. Inanē
igitur metū diuino animo ueſtro tentat incutere: ſi quis aſſerit cōſcientiā uos habe-
re præbentiū: niſi detrahentiū ſubieritis inuidiā. Faueant clemētiæ ueſtræ ſectarum
omniū arcana præſidia: & hæc maxime quæ maiores ueſtros aliquādo iuuerūt: uos
defendant: a nobis colant̃. Eum religionū ſtatum petimus: qui diuo parenti culmi-
nis ueſtri ſeruauit imperiū: qui fortunato principi legitimos ſuffecit hæredes. Spe-
ctat ſenior ille diuus ex arcæ ſiderea lachrymas ſacerdotū: & ſe culpatū putat more
uiolato: quē libēter ipſe ſeruabat. Præſtate etiā diuo fratri ueſtro alieni cōſilij cor-
rectionē: tegite factū qđ ſenatui diſplicuiſſe neſciuit. Siquidē cōſtat ideo excluſam
legationē: ne ad eū iudiciū publicū ꝑueniret. Pro eſtimatione eſt tēpoꝝ ſuperiorū:
ut nō dubitetis abolere qđ ꝓbandū eſt principis nō fuiſſe.

Sancti Ambroſij ad Valentinianū imperatorē: Relationi Symachi reſpondētis:
aptiſſimiſqꝫ cōfutationibus eam refellētis: Ep̃la. XXXI.

Mbroſius epiſcopus: Beatiſſimo principi & clemētiſſimo imperatori Valen-
a tiniano auguſto. Cum uir clariſſimus præfectus urbis Symach⁹ ad clemē-
tiam tuam retuliſſet: ut ara quæ de urbis romæ curia ſublata fuerat: reddere-
tur loco: & tu imperator licet adhuc in minoris æui tyrocinio florentibus nouus an-
nis: fidei tamē uirtute ueteranus obſecrata gentiliū nō ꝓbares: eodem quo compe-
ri: puncto libellum obtuli: quo licet cōprehenderim quæ ſuggeſtiōi neceſſaria uide-
rentur: popoſci tamen exemplū mihi relationis dari. Itaqꝫ nō fidei tuæ ambiguus
ſed ꝓuidus cautionis & pij certus examinis hoc ſermone relatiōis aſſertioni reſpō-
deo: hoc unum petens: ut nō uerborū elegantiā ſed uim rerum expectandā putes.
Aurea em̃ (ſicut ſcriptura diuina docet) eſt lingua ſapientiū litteratorū: quæ phale-
ratis dotata ſermonibus: & quodā ſplendētis eloquij: uelut coloris precioſi coruſco
reſultans: capit animorū oculos ſpecie formoſi: uiſuqꝫ perſtringit. Sed aurum ſi dili-
gentius manu tractes: foris precium: intus metallū eſt. Volue quæſo atqꝫ excute
ſectam gentiliū: precioſa & grandia ſonant: ueri effœta defendunt. Deū loquūtur: ſi-
mulacrum adorant. Tria igitur in relatione ſua uir clariſſimus præfectus urbis ꝓpo
ſuit quæ ualida putauit: Q̃ roma ueteres: ut ait: ſuos cult⁹ requirat: Et ꝙ ſacerdotib⁹
ſuis uirginibuſqꝫ ueſtalibus emolumēta tribuēda ſint: Et ꝙ emolumentis ſacerdotū
negatis fames ſecuta publica ſit. In prima ꝓpoſitione: flebili roma queſtu ſermonis
illachrymat: ueteres ut ait cult⁹ cærimoniaꝝ requirens. Hæc ſacra inquit Hanniba-
lem a mœnibus: a capitolio ſenonas reppulerunt. Itaqꝫ dum ſacroꝝ potentia prædi
catur: infirmitas proditur. Ergo Hannibal diu ſacris inſultauit romanis: & dijs cōtra
ſe dimicantibus uſqꝫ ad muros urbis uincendo ꝑuenit. Cur ſe obſideri paſſi ſunt: pro
quibus deorum ſuorū arma pugnabant? Nam de ſenonibus quid loquar: quos ca
pitolij ſecreta penetrantes romanæ reliquiæ nō tuliſſent: niſi eos pauido anſer ſtre-

piti ꝓdidiſſet? En quales templa romana præſules habent. Vbi tunc erat Iuppiter? An in anſere loquebať? Verum quid negē ſacrorum ritus militaſſe romanis? Sed etiam Hannibal eoſdem deos colebat. Vtrum uolunt igiť eligant. Si in romanis uicerunt ſacra: In carthaginenſibus ergo ſuperata ſunt: ſi in carthaginenſibꝰ triumphata: nec romanis utiqꝫ ꝓfuerunt. Faceſſat igitur inuidioſa illa populi romani querela. Non hæc roma mandauit. Alijs illa eos interpellat uocibus. Quid me caſſo quotidie gregis innoxij ſanguine cruētatis? Non in fibris pecudū: ſed in uiribus bellatorū trophæa uictoriæ ſunt. Alijs ego diſciplinis orbem ſubegi. Militabat Camillus ꝗ ſublata capitolio ſigna: cæſis tarpeiæ rupis triumphatoribꝰ reportauit: ſtrauit uirtus quos religio nō remouit. Quid de Attilio loquar: qui militiā etiam mortis impendit? Africanus non inter capitolij aras: ſed inter Hannibaliſ acies triumphū inuenit.

Quid mihi ueteꝝ exempla ꝓfertis? Odi ritus neronum. Quid dicā bimenſtres imperatores & terminos regū cum exordijſ copulatos? Aut forte illud eſt nouum: barbaros ſuis exceſſiſſe finibus? Nūquid etiā illic chriſtiani fuerunt: quoꝝ miſerabili nouoqꝫ exemplo alter captiuꝰ imperator: ſub altero captiuꝰ orbis fefelliſſe quæ uictoriā ꝓmittebant: ſuas cærimonias ꝓdiderunt? Nūquid & tunc nō erat ara uictoriæ? Pœnitet lapſus: & uetuſta canicies pudendi ſanguinis traxit ruborē. Non erubeſco cū toto orbe longæua cōuerti: ueꝝ certe eſt: quia nulla ætas ad ꝑdiſcendū ſera eſt. Erubeſcat ſenectus quæ emēdare ſe nō poteſt. Nō annoꝝ canicies eſt laudanda: ſed morū: nullus pudor eſt ad meliora trāſire. Hoc ſolum habebā cōmune cū barbaris: quia deum antea neſciebā. Sacrificiū ueſtrum ritus eſt beſtiarū cruore reſpergi. Quid in mortuis pecudibus quæritis dei uoces? Venite & diſcite in terris cæleſtē militiā. Hic uiuimus: & illic militamus. Cæli myſterium doceat me deꝰ ipſe qui condidit: non homo qui ſeipſum ignorauit. Cui magis de deo q̄ deo credam?

Quō poſſum uobis credere qui fatemini uos ignorare qđ colitis? Vno inquit itinere nō poteſt ꝑueniri ad tam grande ſecretum. Qđ uos ignoratis: id nos dei uoce cognouimus. Et qđ uos ſuſpitionibus quæritis: nos ex ipſa ſapiētia dei & ueritate cōpertum habemus. Non congruunt igitur ueſtra nobiſcū. Vos pacem dijs ueſtris ab imperatoribus obſecratis: nos ipſis imperatoribus a chriſto pacē rogamus. Vos manuum ueſtrarū adoratis opera: nos iniuriam ducimus omne qđ fieri poteſt deum putari. Non uult ſe deus in lapidibus coli. Deniqꝫ etiam ipſi philoſophi ueſtri iſta riſerunt. Qꝫ ſi uos ideo chriſtum deum negatis quia illum mortuum eſſe non creditis: Neſcitis eñ ꝙ mors illa carnis fuerit non diuinitatis: quæ fecit ut credentiū iam nemo moriatur: quid uobis imprudentius qui cōtumelioſe colitis & honorifice derogatis? Veſtrū enim deum lignum putatis: O cōtumelioſa reuerētia: Chriſtum mori potuiſſe nō creditis? O honorifica peruicacia. Sed uetera inquit reddenda ſunt altaria ſimulacris: ornamenta delubris. Repoſcātur hæc a cōſorte ſupſtitionis: chriſtianus imperator aram ſolius chriſti didicit honorare. Quid manus pias & ora fidelia miniſteriū ſuis cogunt ſacrilegijs exhibere? Vox imperatoris noſtri chriſtū reſultet: & illum ſolum quē ſentit loquatur: quia cor regis in manu dei. Nūquid imperator gentilis arā chriſto leuauit? Dū ea quæ fuerunt repoſcūt: exemplo ſui admonēt quantū chriſtiani imperatores religioni quā ſequūtur debeant deferre reuerentiæ: quādo gentiles ſupſtitionibus ſuis omnia detulerunt. Dum cœpimus: etiam ſequamur. Nos ſanguine gloriamur: illos diſpēdiū mouet. Nos hæc uictoriæ loco ducimus: illi iniuriā putāt. Nunq̄ nobis ampliꝰ cōtulerūt q̄ cū uerberari chriſtianos atqꝫ ꝓſcribi ac necari iuberent. Præmiū fecit religio qđ perfidia putabat eſſe ſupplicium. Videte magnanimos: ꝑ iniurias: per inopiam: ꝑ ſupplicium. Nos credimus: illi cærimonias ſuas ſine quæſtu manere poſſe non credunt. Habeant inquit ueſtales uirgines immunitatē ſuam. Dicant hoc qui neſciunt credere ꝙ poſſet eſſe gratuita uirginitas: ꝓuocent lucris qui diffidūt uirtutibꝰ. Quot tamē illis uirgines præmia ꝓmiſſa fecerūt? Vix ſeptem ueſtales capiūtur puellæ: En totus numerus quem infulæ uittati capitis: purpurataꝝ ueſtiū murices: pompa lecticæ miniſtroꝝ circūfu-

LIBER V EPISTOLA XXXI

ſa comitatu: priuilegia maxima: lucra ingentia: præſcripta deniqꝫ pudicitiæ tempora coegerūt. Attollant mētis & corporis oculos: uideāt plebē pudoris: populū integritatis: conciliū uirginitatis. Nō uittæ capiti decus: ſed ignobile uelamē: uſui nobile caſtitatis: nō exquiſita ſed abdicata lenocinia pulchritudinis: non illa purpuraꝝ inſignia: nō luxus deliciarū ſed uſus ieiuniorū: nō priuilegia: nō lucra: omnia poſtremo talia ut reuocari ſtudia putes: dum exercenť officia. Sed dū exercetur officiū: ſtudium ꝓuocať: ſuis caſtitas cumulatur diſpendijs. Nō eſt uirginitas quæ precio emitur: nō uirtutis ſtudio poſſideť. Non eſt integritas quæcūqꝫ tanq̄ in auctione nummario ad tēpus ſollicitatur cōpendio. Prima caſtitatis uictoria eſt facultatū cupiditates uincere: quia lucri ſtudium tentamentū pudoris eſt. Ponamus tamē ſubſidia largitatū conferenda uirginibus: quæ chriſtianis munera redūdabunt: qđ tantas opes ſufficiet ærarium? Aut ſi arbitrantur ſolis ueſtalibꝰ conferendū: non pudet ut qui totū ſibi ſub imperatoribus gētilibus uendicarūt: idem ſub principibꝰ chriſtianis nō putent nobis ſortem debere eſſe cōmunē? Sacerdotibus quoqꝫ ſuis & miniſtris quærunť alimēta publica nō præberi. Quātus hinc uerboꝝ tumultus increpuit? At contra nobis etiā priuatæ ſucceſſioniſ emolumēta recētibus legibus deneganť: & nemo conqueriť. Nō eñ putamus iniuriā: quia diſpendiū nō dolemus. Si priuilegiū quærat ſacerdos: ut onuſ curiale declinet: patria atqꝫ auita & omniū facultatū poſſeſſione cedēdū eſt. Quō hanc gentiles: ſi haberent ingrauarent querelā: ꝙ ſacerdos ferias miniſterij ſui emat totius patrimonij ſui damno: & priuatꝰ uniuerſæ cōmoditatis diſpendio uſum publici merceť obſequij: prætēdens cōmunis ſalutis excubias: domeſticæ inopiæ ſe mercede ſolať: quia miniſteriū non uendidit ſed gratiam cōparauit. Cōferte cauſas. Vos excuſare uultis decurionē: cū eccleſiæ excuſare nō liceat ſacerdotē. Scribunť teſtamēta temploꝝ miniſtris: nulluſ excipiť ꝓphanus: nullus ultimæ cōditionis: nullus ꝓdigus uerecūdiæ: ſoli ex omnibꝰ clerico cōmune ius claudiť: a quo ſolo ꝓ omnibus uotū cōmune ſuſcipiť: officium cōmune deferť: nulla legata uel grauiū uiduarū: nulla donatio. Et ubi in moribus culpa non deprehēdiť: tamē officio mulcta præſcribiť. Quod ſacerdotibꝰ phani legauerit chriſtiana uidua: ualet: qđ miniſtris dei: nō ualet. Qđ ego nō querar: ſed ut ſciāt quid nō querar: cōprehēdi. Malo eñ uos pecunia minores eſſe q̄ gratia: ſed referūt ea quæ uel donata uel relicta ſunt eccleſiæ: nō eſſe temerata. Dicāt & ipſi quis templis dona detraxerit qđ factū eſt chriſtianis. Quæ ſi facta eſſent gentilibꝰ: reddereť potius q̄ inferreť iniuria. Nūccine demum iuſticia prætendiť: æquitas poſtulať? Vbi tunc erat iſta ſentētia: cū direptis chriſtianorū omniū facultatibus: ipſos uitales anhelitus ſpiritus inuiderēt: & nullis uſq̄ negata defunctis inhiberēt ſupremæ cōmercia ſepulturæ? Quos gentiles præcipitarūt: maria reddiderūt. Fidei iſta uictoria eſt: ꝙ & ipſi iam facta maioꝝ carpunt ſuoꝝ: ſed quæ melioratio ut eoꝝ munera petant quorū geſta condēnant? Nemo tamē donaria delubris & legata aruſpicibꝰ denegauit: ſola ſublata ſunt prædia: quia nō religioſe utebanť ijs quæ religionis iure defenderēt.

Qui noſtro utunť exemplo: cur nō utebanť officio? Nihil eccleſia ſibi niſi fidē poſſidet. Hos redditus præbet: hos fructus. Poſſeſſio eccleſiæ ſūptus eſt ægenoꝝ. Numerent quos redemerint tēpla captiuos: quæ cōtulerint alimēta pauperibꝰ: quibus exulibꝰ uiuēdi ſubſidia miniſtrauerint. Prædia igiť intercepta nō iura ſunt. En qđ factū qđ triſte piare nefas: fames: ut aiunt: publica uindicauit: quia uſui omniū ꝓficere cœpit qđ ꝓficiebat cōmodis ſacerdotū. Propterea ergo detractis: ut aiūt: arbuſta exuta corticibus ſucco miſerabili deficiētiū ora lambebāt. Propterea chaoniam frugem glande mutātes: rurſus in pecudū paſtus: & ad infœlicis uictus alimenta reuocati cōcuſſa quercu famē in ſiluis miſerā ſolabanť. Noua uidelicet ꝓdigia terraꝝ quæ nunq̄ ante acciderāt: cum ſupſtitio gētilis toto orbe ferueret. Reuera qñ ante uacuis auenis ſeges: fallaſ auari uota luſit agricolæ: & ſpem ruſticæ plæbiſ quæſita ſulcis frugis herba deſtituit. Et uñ græciſ oracula habitæ ſuæ quercꝰ: niſi qa remediū ſilueſtris alimoniæ cæleſtis religionis donū putarūt? Talia eñ ſuoꝝ munera credūt

deorũ. Quis dodonæas arbores niſi gentiũ populus adorauit: cũ pabulũ triſte ſacri
nemoris honore donaret? Nõ eſt ueriſimile ꝙ indignãtes eorũ dij id ꝓ pœna intule
rint qđ ſolebant placati cõferre ꝓ munere. Quæ autẽ æquitas: ut paucis ſacerdoti-
bus dolẽtes uictum negatũ ipſi omnibus denegarent: cũ inclemẽtior eſſet uindicta
ꝗ culpa. Nõ eſt igitur idonea quæ tantã ægritudinẽ mundi fallẽtis cauſa conſtrin-
xerit: ut uirẽtibus ſegetibus ſubita ſpes anni adulta moreret̃. Et certe añ plurimos
annos templorũ iura toto orbe ſublata ſunt. Modo ne demũ dijs gentilium uenit in
mentẽ ſuas iniurias ultũ iri? Propterea nec aſſueto curſu nilus intumuit: ut urbicoꝝ
ſacerdotũ diſpendia uindicaret qui nõ uindicauit ſuorũ? Eſto tamẽ ſi ſuperiore an
no deorũ ſuoꝝ iniurias uindicatas putant: cur præſenti anno cõtemptui fuere? Iam
eñ nec herbaꝝ uulſis radicibus ruſticana plæbs paſcit̃: nec baccæ ſilueſtris explorat
ſolatia: nec cibũ de ſentibus rapit: ſed operũ læta fœliciũ dum meſſes ſuas & ipſa mi
ratur: expleuit uoti ſatietate ieiunium: uſurarios nobis reddidit terra ꝓuẽtus. Quis
ergo tam nouꝰ humanis uſibus: ut uices ſtupeat annorũ: & tamẽ etiã ſuperiore an-
no plæraſqꝫ nouimus ꝓuincias redũdaſſe frugibus? De gallijs quid loquar ſolito di
tioribus? Frumentũ pãnoniæ qđ nõ ſeuerãt uendiderunt: Et fæcũda rhetia fertilita-
tis ſuæ nouit inuidiã. Nã quæ ſolebat tutior eſſe ieiunio: fæcũditate hoſtẽ in ſe exci-
tauit. Liguriã uenetiaſqꝫ autumni frumẽta pauerũt. Ergo nec ille ſacrilegio annꝰ ex
aruit: & iſte fidei fructibꝰ annus effloruit. Negent etiã ꝙ largo fœtu uineæ redunda-
uerint. Itaqꝫ & meſſem fœneratã recepimus: & liberatioris uindemiæ beneficia poſ-
ſidemus. Poſtremꝰ ſupeſt & maximus locꝰ: utrũ ea quæ uobis ꝓfuerint imperato-
res reſtituere ſubſidia debeatis. Ait eñ: Vos defendant: a nobis colant̃. Hoc eſt fi-
deliſſimi principes qđ ferre nõ poſſumꝰ: qa exprobrãt nobis ueſtro ſe nomine dijs
ſuis ſupplicare: & uobis nõ mandãtibꝰ ſacrilegiũ imane cõmittunt: diſſimulationẽ ꝓ
cõſenſu interp̃tantes: Sibi habeãt præſidia ſua: ſuos ſi poſſunt: illa defendãt. Nã ſi ijs
a quibus colunt̃: auxilio eſſe nõ poſſunt: quõ poſſunt uos defendere: a quibꝰ nõ co-
lunt̃? *Sed maioꝝ inquit ſeruãdus eſt ritus.* Quid ꝙ oĩa poſtea i melius ꝓfecerũt?
Mundus ipſe qui uel primũ coactis elementoꝝ p inane ſeminibus tenero orbe con
creuerat: uel cõfuſo adhuc ĩdigeſti operis caligabat horrore: nõne poſtea diſtincto
cæli: maris: terrarũqꝫ diſcrimine reꝝ formas qbus ſpecioſus uidet̃: accepit? Exutæ
humẽtibꝰ tenebris nouũ terræ ſtupuere ſolẽ: dies in exordio nõ refulget: ſed i ꝓceſ
ſu tẽporis icremẽto luminis micat & caloris exæſtuat. Luna ipſa quæ ꝓpheticis ora-
culis ſpecies eccleſiæ figuratur: cum primũ reſurgens in menſtruas reparatur æta-
tes: tenebris noctis abſcondit̃: paulatimqꝫ cornua ſua cõplens uel e regione ſolis ab-
ſoluens clari ſplendore fulgoris irrutilat. Exerceri in fructus terræ añ neſciebant:
poſtubi imperare aruis ſollicitus cœpit agricola: & informe ſolũ ueſtire uinetis: ſilue
ſtres animos domeſticis mollitæ cultibus exuerũt. Anni ipſiꝰ ætas prima quæ nos
uſu parili colorauit: nutu gignentiũ ſed in ꝓceſſu lapſuris floribus uernat: poſtremis
adoleſcit fructibus. Nos quoqꝫ æui rudes ſenſus habemus infantiæ: ſed mutati in an
nos ingenij rudimenta deponimꝰ. Dicant igit̃ in ſuis omnia manere debuiſſe prin-
cipijs: mundũ tenebris obductũ quia ſplẽdore ſolis illuxerit: diſplicere. Et quãto gra
tius eſt animi tenebras depuliſſe ꝗ corporis: fideiqꝫ iubare micuiſſe ꝗ ſolis? Ergo &
mũdi ſicut oĩm reꝝ: primæua uiã mutarũt: ut uenerabilis canæ fidei ſeq̃ret̃ ſenectꝰ.

Quos hoc mouet: reprehẽdant meſſem: qa ſera fæcũditas eſt: reprehẽdant uinde
miã: qa in occaſu anni eſt: reprehẽdant oliuã: qa poſtremus eſt fructus. Ergo & meſ-
ſis noſtra fides animaꝝ eſt: eccleſiæ gratia meritoꝝ: uindemia eſt: quæ ab ortu mun
di uirebat in ſanctis: ſed poſtrema ætate ſe diffudit in pp̃los: ut aduerterẽt oẽs nõ ru-
dibꝰ animis irrepſiſſe fidẽ chriſti. Nulla eñ ſine aduerſario corona uictoriæ: ſed ex
ploſa ea opiniõe quæ añ cõualuit id qđ erat ueꝝ iure prælatũ: Si ritꝰ ueteres delecta
bãt: cur in alienos ritꝰ eadẽ roma ſucceſſit? Omitto abſcõditã p̃cio humũ: & paſtora-
les caſas auro degeneri renitẽtes. Quid (ut de ipſo reſpõdeã ꝙ querũt̃) captaꝝ ſi-
mulacra urbiũ uictoſqꝫ deos: & p̃egrinos ritꝰ ſacroꝝ: alienæ ſupſtitõis æmuli recepũt?

Vnde igitur exemplũ ꝙ currus ſuos ſimulato almonis in flumine lauat cybele? Vn-
de phrygij uates & ſemp inuiſa romanis non æquæ carthaginis numina? Quã cæle-
ſtem aphri mitrã: perſæ plæriqꝫ uenerem colunt: ꝓ diuerſitate nominis nõ pro nu-
minis uarietate: Sic deam eſſe & uictoriã crediderunt: quæ utiqꝫ munus eſt nõ pote
ſtas: donatur nõ dominat̃: legionũ gratia non religionũ potentia. Magna igit̃ dea
quã militũ multitudo ſibi uendicat: uel præliorũ donat euentus. Huius aram ſtrui
in urbis romæ curia petũt. hoc eſt quo plures conueniũt chriſtiani. Omnibꝰ in tem-
plis aræ: ara etiã in templo uictoriaꝝ: quãdo numero delectantur: ſacrificia ſua ubiqꝫ
cõcelebrant. Quid eſt niſi inſultare fidei: unius aræ ſacrificiũ uendicare? Ferendũ
ne iſtud ut gentilis ſacrificet: & chriſtianꝰ interſit? Hauriãt omnes inquit hauriant
uel inuiti fumũ oculis: ſymphoniã auribus: cinerẽ faucibus: thus naribꝰ: & aduerſan-
tium licet ora excitata focis noſtris fauilla reſpergat. Nõ illis ſatis ſunt lauacra: non
porticus: nõ plateæ occupatæ ſimulacris. Etiã ne in cõmuni illo concilio nõ erit com-
munis cõditio? Obſtringet̃ pia ſenatus portio obteſtantiũ uocibꝰ: adiurantiũ ſacra-
mentis? Si refutet: uidebit̃ mendaciũ ꝓdere: ſi acquieſcat: ſacrilegiũ cõfiteri. Vbi
inquit in leges ueſtras & uerba iurabimus? Ergo menſurã quæ legibus tenet̃ inclu-
ſa: cærimonijs gentiũ ſuffragiũ colligit: fidẽ ſtringit: iam nõ ſolũ præſentiũ ſed abſen-
tium etiã? Et qđ eſt amplius: imperatores fides ueſtra pulſat̃? Vos eñ cogitis ſi iube
tis. Cõſtantius auguſtæ memoriæ nondũ ſacris initiatus myſterijs contaminari ſe
putauit ſi aram illam uideret. Iuſſit auferri: nõ iuſſit reponi. Illud auctoritatẽ facti ha-
bet: hoc præcepti nõ habet. Nemo ſibi de abſentia blandiat̃: præſentior eſt qui ſe
animis inſerit ꝗ qui oculis ꝓteſtatur. Plus eñ eſt mẽte cõnecti ꝗ corpore copulari.

Vos ſenatus cogendi cõſilij præſules habet: uobis coit: uobis cõſcientiã ſuã nõ dijs
gentiũ præſtat: uos liberis ſuis nõ tñ fidei ſuæ præfert. Hæc eſt charitas expetẽda:
hæc eſt charitas maior imperio: ſi fides tuta ſit quæ ſeruat imperiũ. *Sed fortaſſe ali*
quẽ moueat: ita fideliſſimũ principẽ deſtitutum: ꝓinde quaſi meritorũ precium ca-
ducis æſtimetur præſentiũ. Quis eñ ſapiens nõ in orbe quodã atqꝫ circuitu locata
humanarũ reꝝ nouit negocia: quia nõ eoſdẽ ſemp ſucceſſus habent: ſed uariant ſta
tus & mutant uices? Quẽ beatiorẽ Cnæo pompeio romana tẽpla miſerũt? At is
cũ tribus triumphis terrarũ cinxiſſet orbẽ: pulſus acie: bello ꝓfugus: & ſui terminis
exul imperij: canopei manu ſpadonis occubuit. Quẽ nobiliorẽ Cyro perſarũ toti-
us orientis terræ regẽ dederũt? Is quoqꝫ cũ principes potentiſſimos aduerſantes ui
ciſſet: uictos reſeruaſſet: muliebribus armis fuſus interijt. Et ille rex qui ſupatos etiã
confeſſus honore donauerat: execto capite & intra utrẽ plenũ cruoris ſatiari iuſſus
incluſo: fœmineis imperijs ludibrio fuit. Adeo in iſtiꝰ uitæ curriculo nõ paria paribꝰ
ſed longe diuerſa referũtur. Quẽ etiã magis ſacrificijs deditũ ꝗ carthaginenſium
ducẽ Hamilcharem repperimꝰ? qui cũ toto prælij tẽpore inter acies poſitꝰ dimican
tes ſacrificiũ faceret: ubi partẽ ſuorum uictam eſſe cognouit: in ipſos quos adolebat
ſe præcipitauit ignes: ut eos uel cruore ſuo reſtingueret: quos ſibi nihil ꝓfuiſſe cog-
nouerat. Nã de Iuliano quid loquar? qui cũ reſponſis aruſpicũ male credulus eſſet:
ademit ſibi ſubſidia reuertendi. Ergo in cõmuni caſu nõ eſt cõmunis offenſa. Ne-
minẽ etem ꝓmiſſa noſtra luſerũt. Reſpondi laceſſentibꝰ tanꝗ nõ laceſſitꝰ. Refellen-
dæ etẽ relationis: nõ exponẽdæ ſupſtitionis mihi ſtudiũ fuit. Te tñ imperator ip
ſa eoꝝ relatio faciat cautiorẽ. Nã cũ de ſuperioribus principibus texuiſſet: qa prior
eoꝝ numerus cærimonias patrũ coluit: recentior nõ remouit: addidiſſet etiã ſi exẽ-
plum religio ueterũ nõ facit: faciat diſſimulatio ꝓximorũ. Euidẽter docuit ꝙ & fi-
dei tuæ debeas: ut gentilitij ritꝰ nõ ſequaris exemplũ: & pietati ut fratris ſtatuta nõ
uioles. *Si eñ* ꝓ ſuis dũtaxat partibus eoꝝ diſſimulationẽ principũ prædicarũt: qui
cũ eſſent chriſtiani: decreta tamen gẽtilium minime remouerũt: quãtomagis amori
debẽt deferre fraterno: ut qui diſſimulare deberes: etiam ſi quid forſitan nõ proba-
res: ne fraternis derogares ſtatutis: & nunc teneas quod & fidei tuæ & germanita-
tis neceſſitudini iudicas cõuenire.

Sancti Ambroſij ad Valentinianũ imperatorem:recuſantis certare cum Auxen-
tio arriano in conſiſtorio imperatore iudicaturo:ex eo ꝙ in cauſa fidei epiſcopi de
laicis in eccleſia:& nõ laici de epiſcopis in cõſiſtorio debeãt iudicare:Epl'a.XXXII.

c Lemẽtiſſimo imperatori & beatiſſimo auguſto Valentiniano:Ambroſius
epiſcopus. Dalmatius me tribunꝰ & notarius mandato:ut allegauit:cle-
mentiæ cõuenit tuæ:poſtulanſ ut & ipſe iudices legerẽ ſicut elegiſſet Au-
xentiꝰ:Nec tñ expreſſit eorũ noĩa qui fuerant poſtulati: ſed id addidit ꝙ
in cõſiſtorio eſſet futura certatio arbitro pietatis iudicio tuæ. Cui rei reſpõdeo:ut
arbitror:cõpetenter. Nec quiſq̃ cõtumacẽ iudicare me debet cũ hoc aſſeram quod
auguſtæ memoriæ pater tuus nõ ſolum ſermone reſpondit:ſed etiã legibus ſuis ſan
xit:in cauſa fidei uel eccleſiaſtici alicuius ordinis eũ iudicare debere:qui nec mune-
re impar ſit nec iure diſſimilis.Hæc enim uerba reſcripti ſunt:hoc eſt ſacerdotes de
ſacerdotibus uoluit iudicare. Quinetiã ſi alias quoq; argueretur epiſcopus:& mo-
rum eſſet examinanda cauſa: etiam hanc uoluit ad epiſcopale iudicium pertinere.
Quis igitur cõtumaciter reſpondit clementiæ tuæ?Ille qui te patri ſimilẽ eſſe deſi-
derat:an qui uult eſſe diſſimilẽ? Niſi forte uilis quibuſdam tanti imperatoris exiſti-
matur ſententia:cuius & fides cõfeſſionis conſtantia cõprobata eſt:& ſapiẽtia meli-
oratæ reipublicæ profectibꝰ prædicatur. Quãdo audiſti clementiſſime imperator
in cauſa fidei laicos de epiſcopo iudicaſſe?Ita ergo quadã adulatione curuamur: ut
ſacerdotalis iuris ſimus imemores:& qđ deus donauit mihi:hoc ipſe alijs putem eſ-
ſe credẽdum? Si docendus eſt epiſcopus a laico:quid ſequatur: laicus ergo diſpu-
tet:& epiſcopus audiat:epiſcopus diſcat a laico? At certe ſi uel ſcripturaꝝ ſeriem
diuinarũ uel uetera tẽpora retractemꝰ:quis eſt qui abnuat in cauſa fidei: in cauſa in-
quã fidei epiſcopos ſolere de imperatoribꝰ chriſtianis:nõ imperatores de epiſcopis
iudicare? Eris deo fauente etiã ſenectutis maturitate ꝓuectior:& tunc de hoc cẽ-
ſebis qualis ille epiſcopꝰ ſit qui laicis ius ſacerdotale ſubſternit. Pater tuus deo fa-
uente uir maturioris æui dicebat: Nõ eſt meũ iudicare inter epiſcopos: tua nunc di
cit clemẽtia:Ego debeo iudicare?Et ille baptiçatus in chriſto inhabilẽ ſe ponderi tã
ti putabat eſſe iudicij:clemẽtia tua cui adhuc emerenda baptiſmatis ſacramenta ſer
uantur:arrogat de fide iudiciũ:cum fidei ipſius ſacramẽta nõ nouerit? Quales au-
tem elegerit iudices:poſſumus exiſtimationi relinquere:quãdo eoꝝ nomina timet
ꝓdere. Veniant plane ſi qui ſunt ad eccleſiã:audiant cũ populo:nõ ut quiſq̃ iudex
reſidat:ſed unuſquiſq; de ſuo affectu habeat examẽ: eligat quẽ ſequatur. Agiť de
iſtius eccleſiæ ſacerdote:ſi audierit illum populus:& putauerit melius diſputare: ſe-
quatur fidem eius nõ inuidebo. Omitto quia iam ipſe populus iudicauit: taceo qa
eum quẽ habet de patre tuæ clemẽtiæ:poſtulauit:taceo quia pater pietatiſ tuæ qui-
etem futuram ſpopõdit:ſi electus ſuſciperet ſacerdotium.Hanc fidem ſecutus ſum
promiſſorum.Q; ſi de aliquorum peregrinorum aſſentatione ſe iactat:ibi ſit epiſco-
pus:unde ſunt ij qui eum epiſcopatus putant nomine eſſe donandũ. Nam ego nec
epiſcopũ noui nec unde ſit ſcio. Vbi illud conſtituimus imperator ꝙ iam ipſe tu-
um iudicium declaraſti.Immo etiã dediſti leges:ne cui eſſet liberum aliud iudicare.
Qđ cũ præſcripſiſti alijs:præſcripſiſti & tibi.Leges eñ imperator fert quas primus
ipſe cuſtodiat. Viſne igitur experiar:ut incipiant ij qui iudices eliguntur: aut ad-
uerſus tuam uenire ſententiã :aut certe excuſare ꝙ imperatoris tam ſeuero & tam
diſtricto imperio nõ potuerint obuiare?Sed hoc cõtumacis nõ modeſti eſt ſacerdo
tis. Ecce imperator legẽ tuam iam ex parte reſcindis:ſed utinam nõ ex parte ſed
in uniuerſum.Legem eñ tuam nollem eſſe ſupra dei legẽ. Dei lex nos docuit quid
ſequamur:humanæ leges hoc docere non poſſunt.Extorquere ſolent timidis com-
mutationẽ:fidem inſpirare nõ poſſunt. Quis erit igiť ille qui cũ legat per tot ꝓuin-
cias uno momento eſſe mandatũ:ut quicũq; obuiauerit imperatori:feriatur gladio:
quicũque dei templum nõ tradiderit:ꝓtinus occidatur? Quis inquã eſt qui poſſit
uel unus uel inter paucos dicere imperatori:lex tua mihi nõ ꝓbať?Nõ ꝑmittiť hoc

dicere ſacerdotibus:permittiť laicis?Et iudicabit de fide qui aut gratiam ſperat auť
metuit offenſam? Deinde ipſe cõmittam ut eligã iudices laicos: qui cũ tenuerint
fidei ueritatẽ:aut ꝓſcribanť:aut necentur:qđ lex de fide lata decernit? Ego igituř
aut præuaricationi offerã homines:aut pœnæ?Nõ tanti eſt Ambroſius:ut ꝓpter ſe
deijciat ſacerdotiũ. Nõ tanti eſt unius uita:quãti eſt dignitas omniũ ſacerdotum:
quorũ de conſilio iſta dictaui:intimãtibus ne forte etiã gentilis eſſet aliquis aut iudæ
us:qui ab Auxentio eſſet electus:quibꝰ traderemus de chriſto triũphum:ſi de chri-
ſto iudiciũ cõmitteremus. Quid illoſ aliud niſi chriſti iniuriã audire delectat? Quid
illis aliud põt placere:niſi: qđ abſit:ut chriſti diuinitas denegeť? Cũ ijs plane bene
cõuenit arriano qui creaturã chriſtũ dicit:qđ etiam gẽtiles ac iudæi ꝓmptiſſime cõ-
fitentur. Hoc ſcriptũ eſt in ariminẽſi ſynodo :Meritoq; conciliũ illud exhorreo:ſe-
quens tractatũ concilij niceni:a quo me nec mors nec gladiꝰ poterit ſeparare. Quã
fidem etiã parens clemẽtiæ tuæ Theodoſius beatiſſimus imperator & ſequiť & ꝓ-
bauit. Hanc fidem galliæ tenẽt:hanc hiſpaniæ:& cũ pia diuini ſpiritꝰ cõfeſſione cu-
ſtodiunt. Si tractandũ eſt:tractare in eccleſia didici:qđ maiores fecerunt mei:ſi cõ-
ferẽdum de fide:ſacerdotũ debet eſſe iſta collatio:ſicut factum eſt ſub Conſtantino
auguſtæ memoriæ principe:qui nullas leges ante præmiſit:ſed liberũ dedit iudiciũ
ſacerdotibꝰ. Factum eſt etiã ſub Conſtantio auguſtæ memoriæ imperatore pater-
næ dignitatis hærede:ſed qđ bene cœpit:aliter cõſummatũ eſt. Nam epiſcopi ſin-
cerã primo ſcripſerant fidem:ſed dum uolũt quidã de fide intra palatiũ iudicare: id
egerunt:ut circũſcriptionibus illa epiſcoporũ iudicia mutarẽtur. Qui tamẽ inflexã
ſtatim reuocare ſentẽtiam. Et certe maior numerus arimini niceni cõcilij fidem ꝓ-
bauit:arriana decreta dãnauit. Si ad ſynodum ꝓuocat Auxentius:ut de fide diſpu
tet:licet nõ ſit neceſſe ꝓpter unũ tot epiſcopos fatigari:qui etiã ſi angeluſ de cælo eſ
ſet:paci eccleſiarũ nõ deberet præferri:cũ audiero ſynodũ cõgregari: & ipſe nõ de-
ero. Tolle igitur legẽ:ſi uis eſſe certamẽ. Veniſſem imperator ad conſiſtoriũ cle-
mẽtiæ tuæ:ut hæc corã ſuggererẽ: ſi me uel epiſcopi uel pplꝰs permiſiſſent dicẽtes
de fide in eccleſia corã populo debere tractari. Atq; utinã imperator nõ denũciaſ-
ſes:ut quo uellẽ pergerẽ. Quotidie ꝓdibã:nemo me aſſeruabat. Debuiſti me quo
uolueras deſtinare:quẽ ipſe omnibꝰ offerebã. Nunc mihi a ſacerdotibꝰ dicitur: nõ
multũ intereſt utrũ uolens relinquas an tradas altare chriſti.Cum eñ reliqueris tra
des. Atq; utinã liquido mihi pateret:ꝙ arrianis eccleſia minime traderetur: ſpõte
me offerrẽ tuæ pietatis arbitrio. Sed ſi ego ſolus interſtrepo:cur etiã de alijs omni-
bus inuadẽdis eccleſijs eſt præceptũ?Vtinã cõfirmetur:ut eccleſijs nulluſ moleſtus
ſit:opto ut de me:qualis uideť:ſentẽtia proferať. Dignãter igitur imperator acci-
pe ꝙ ad conſiſtoriũ uenire nõ potui. Ego in cõſiſtorio niſi ꝓ te ſtare nõ didici: & in-
tra palatium certare nõ poſſum:qui palatij ſecreta nec quæro nec noui. Ego Am-
broſius epiſcopus hunc libellum obtuli clementiſſimo imperatori & beatiſſimo au-
guſto Valentiniano.

Sancti Ambroſij in Auxentiũ de baſilicis tradendis:inuehẽtis:ſuoſque ad cõſtan
tiam atq; tolerantiã exhortantis:Oratio.

u Ideo uos præter ſolitũ ſubito eſſe turbatos atq; aſſeruantes mei. Miror ꝙ
hoc fit:niſi forte quia per tribunos me uidiſtis:aut audiſtis imperiali manda-
to eſſe conuẽtum:ut quo uellem abirem hinc:& ſi qui uellent:ſequẽdi pote-
ſtatẽ haberẽt. Metuiſtis ergo ne eccleſiã deſererẽ:& dũ ſaluti meæ timeo: uos re-
linquerẽ?Sed quid & ipſe mãdauerim potuiſtis aduertere:deſerẽdæ eccleſiæ mihi
uoluntatẽ ſubeſſe nõ poſſe:qa plus dñm mundi q̃ ſæculi huiꝰ imperatorẽ timerẽ.Sa
ne ſi me uis aliq̃ abduceret ab eccleſia carnẽ meã exturbari poſſe nõ mentẽ. Paratũ
me eſſe ut ſi ille faceret qđ ſolet eſſe regiæ poteſtatis:ego ſubirem qđ ſacerdotis eſ-
ſe cõſueuit. Quid ergo turbamini?Volẽs nunq̃ ius deſerã: coactus repugnare nõ
noui.Dolere potero: potero flere: potero gemere: aduerſus arma milites gotthos
quoq;:lachrymæ meæ arma ſũt.Talia eñ munimẽta ſunt ſacerdotis .Aliter nec de-

beo nec poſſum reſiſtere. Fugere aũt & relinquere eccleſiã nõ ſoleo: ne quis grauio
ris pœnæ metu factum interptet. Scitis & uos ipſi: ꝙ imperatoribꝰ ſoleã deferre:
nõ cedere: ſupplicijs me libẽter offerre: nec metuere quæ parant. Vtinã eſſem ſecu
rus ꝙ eccleſia hæreticis minime traderet. Ad palatiũ imperatoris irem libenter: ſi
hoc cõgrueret ſacerdotis officio: ut in palatio magis certarẽ ꝗ in eccleſia: Sed in cõſi
ſtorio nõ reus ſolet chriſtus eſſe ſed iudex. Cauſam fidei in eccleſia agendã quis ab
nuat? Si quis confidit: huc ueniat: inclinatũ iam uel imperatoris iudiciũ: qd lata lege
patefecit: quo impugnat fidẽ: uel ſperata ambientiũ quorũdam ſtudia nõ requirat.
Nõ cõmitto ut quiſq̃ uendat iniuriã chriſti. Circũfuſi milites: armorũ crepitus: qui
bus uallata ẽ eccleſia: fidẽ nõ terret meã: ſed mentẽ exagitãt. Nedũ me tenetis: pni
cioſum aliquid ueſtræ oboriatur ſaluti. Ego em̃ iam didici nõ timere: ſed uobis time
re plus cœpi. Sinite quæſo ueſtrũ ſacerdotẽ cõgredi: habemus aduerſariũ qui laceſ
1.Petri.5. ſit. Aduerſarius em̃ noſter diabolus ſicut leo rugiens circuit quærẽs quẽ deuoret: ut
Apoſtolus dixit. Accepit ſine dubio: accepit (nõ fallimur ſed admonemur) tẽtan
di huiuſmodi poteſtatẽ: ne forte corporis mei uulneribꝰ poſſim a fidei intẽtione re
Job.1.et.2. uocari. Legitis & uos qa multis alijs tẽtauit ſanctũ Iob diabolus: ad poſtremũ pote
ſtatẽ huiuſmodi petijt & accepit: ut tẽtaret corpus eius qd pfudit ulceribus. Cũ eſ
ſet ꝓpoſitũ: ut eccleſiæ uaſa iam traderem: hoc reſpõſi reddidi: Me ſi de meis aliqd
poſceretur: aut fundus aut domus aut aurũ aut argentũ: id qd mei iuris eſſet: libẽter
offerre: templo dei nihil poſſe decerpere: nec tradere illud qd cuſtodiendũ nõ tra
dendũ acceperim. Deinde cõſulere me etiã imperatoris ſaluti: qa nec mihi expedi
ret tradere: nec illi accipere. Accipiat em̃ uocẽ liberi ſacerdotis ſi uult ſibi eſſe cõſul
tum: recedat a chriſti iniuria. Hæc plena humilitatis ſunt: & ut arbitror: plena affe
Eph.6. ctus eius: quẽ iperatori debet ſacerdos. Sed qa lucta nobis eſt: nõ ſolũ aduerſus car
nẽ & ſanguinẽ: ſed etiã (qd grauiꝰ eſt) aduerſus ſpũalia nequiciæ quæ ſũt i cæleſtibꝰ:
tẽtator ille diabolus p miniſtros ſuos certamẽ auget: uulneribꝰ corporis mei experi
endũ arbitrat. Scio fratres uulnera hæc quæ ꝓ chriſto excipimus: nõ eẽ uulnera ꝗ
bus uita amittit ſed propagatur. Sinite quæſo eſſe certamen: ſpectatores uos eſſe
decet. Cõſiderate qa ſi quem habet ciuitas uel athletã uel alteriꝰ nobilis artis peri
tum: optat offerre certamini: Cur in maioribꝰ rebus repudiatis: quod uel in minori
bus uelle cõſueſtis? Nõ metuit arma: nõ barbaros: qui mortẽ nõ timet: qui nulla car
nis uoluntate retinet. Certe ſi dominꝰ huic nos certamini deputauit: fruſtra puigi
les tot noctibus & diebus cuſtodias exhibetis. Implebit chriſti uolũtas. Omnipotes
em̃ noſter eſt dominꝰ Ieſus: hæc eſt fides noſtra: Et ideo qd fieri mãdat implebitur:
Luc.19. nec cõuenit uos diuinæ obuiare ſententiæ. Audiſtis qd hodie lectũ ſit: Pullũ ſibi aſi
næ: ſaluator p apoſtolos iuſſit adduci: mãdauitq; ut ſi quis reſiſteret: diceret: Domi
nus operã eius deſiderat. Quid ſi & nunc pullũ iſtũ aſinæ: hoc eſt animalis qd gra
Matth.11. uem ſarcinã portare conſueuit: ſicut eſt hũana conditio cui dicit: Venite ad me oẽs
qui laboratis & onerati eſtis: & ego uos reficiã: tollite iugũ meũ qa leue eſt? Quid ſi
inquã pullũ iſtum ad ſe modo iuſſit adduci: miſſis apoſtolis: illis qui iã exuti corpore
incõprehenſibilem oculis noſtris angelorũ ſpeciem gerunt? Nõne ſi ab aliquo reſi
ſtat: dicent: Dominꝰ operã eius deſiderat? Si reſiſtat uel uitæ huius cupiditas: ſi reſi
ſtat caro & ſanguis: ſi reſiſtat cõuerſatio corporalis: qa aliquibꝰ forſitã grati uidemur:
Phil.1. ſed qui nos hic diligit: multo ampliꝰ diliget: ſi ſinat fieri hoſtiã chriſti. Quia diſſolui &
cũ chriſto eſſe multo meliꝰ. Et ſi manere in carne: magis neceſſariũ ꝓpter uos. Ni
hil eſt ergo ꝙ uereamini fratres dilectiſſimi. Scio em̃ quia quicquid paſſus fuero: pro
chriſto patiar. Et legi ꝙ eos timere nõ debeam qui poſſunt carnẽ occidere. Et audi
ui dicentẽ: Qui pdiderit animã ſuam ꝓpter me: inueniet eã. Ergo ſi uult dominꝰ: cer
Matth.10. tũ eſt qd nullus obſiſtat. Qꝫ ſi adhuc nr̃a differt certamina: quid ueremini? Seruum
chriſti nõ cuſtodia corporalis: ſed dñi ꝓuidentia ſepire cõſueuit. Turbati eſtis qa
apertas repperiſtis geminas fores: quas captus oculis quidã dum hoſpitiũ propriũ
repetit: patefeciſſe memoratur. In quo cognoſcite ꝙ nihil ſuffraget humana cuſto

dia. Ecce unus qui uidẽdi munus amiſit: ſoluit ueſtra uniuerſa munimina: & cuſtodi
as luſit: Dominꝰ autẽ ſuæ miſericordiæ cuſtodiã nõ amiſit. Nõne ante biduum: ut
meminiſtis: etiã illud repertũ eſt: ꝙ a parte leua baſilicæ ingreſſus quidã peruiꝰ fuit:
quẽ putabatis clauſum eſſe atq; munitũ? Sepſerũt nempe armati baſilicam: explora
bant hos atq; illos aditus: cæcitate pfuſi ſunt: ut quod apertũ erat: uidere nõ poſſent.
Itaq; p plurimas noctes ꝙ apertũ fuerit: nõ ignoratis. Deſinite ergo ſollicitari: quia
hoc erit qd chriſtus iubet: & hoc eſſe expedit. Deniq; exempla uobis legis ꝓferã.
Heliſæus quærebat a rege ſyriæ: miſſus erat exercitus qui eũ caperet: circũuallatus 4.Reg.6.
erat undiq;: cœpit timere eius ſeruulus qa ſeruulus erat: hoc eſt nõ erat liberæ men
tis & liberæ poteſtatis: Petiuit aperiri eius oculos ſanctus ꝓpheta & ait: Reſpice &
uide: quãto plures ſint ꝓ nobis ꝗ contra nos. Et reſpexit & uidit angelorũ milia. Ad
uertitis igit ꝙ ſeruulos chriſti ij magis cuſtodiãt qui nõ uident ꝗ qui uident. Sed &
illi ſi cuſtodiũt: ueſtris cuſtodiunt orationibꝰ aduocati. Legiſtis nempe eoſipſos qui
Heliſæum quærebãt: ingreſſos eſſe ſamariã ad eũipſum quem capere geſtiebãt: cui
nõ ſolũ non potuerũt nocere: ſed ipſius aduerſus quẽ uenerãt: interceſſione ſeruati
ſunt. Petrus quoq; apoſtolꝰ utriuſq; rei uobis edat exemplũ. Nam ubi eũ herodes Act.12.
quæſiuit & cœpit: recepit in carcerẽ. Non em̃ receſſerat dei ſeruulus: ſed ſteterat ti
moris ignarus. Orabat ꝓ eo eccleſia: ſed apoſtolꝰ in carcere quieſcebat: qd eſt indici
um nõ timẽtis. Miſſus eſt angelus qui dormientẽ excitaret: p quẽ Petrus ꝓductus e
carcere: mortẽ ad tẽpus euaſit. Idem Petrus poſtea uicto Simone cũ præcepta dei
populo ſeminaret: doceret caſtimoniã: Excitauit animos gentiliũ: quibꝰ eum quærẽ
tibus chriſtianæ animæ depcatæ ſunt ut pauliſper cederet. Et quis eſſet cupidus paſ
ſionis: tamẽ cõtemplatiõe populi precatis inflexus eſt. Rogabat em̃ ut ad inſtituen
dũ & cõfirmandũ populũ ſe reſeruaret. Quid multa? Nocte muro egredi cœpit: &
uidens ſibi in porta chriſtũ occurrere urbemq; ingredi: ait: Domine quo uenis? Re
ſpondit chriſtus: Venio iterũ crucifigi. Intellexit Petrus ad ſuã crucem diuinũ ptine
re reſponſum. Chriſtus em̃ nõ poterat iterum crucifigi: qui carnẽ paſſione ſuſceptæ
mortis exuerat. Qꝫ em̃ mortuus eſt: mortuꝰ eſt ſemel: ꝙ autem uiuit uiuit deo. Intel
lexit ergo Petrus ꝙ iterũ chriſtus crucifigẽdus eſſet in ſeruulo. Itaq; ſpõte remeauit
interrogantibꝰ chriſtianis reſpõſum reddidit: ſtatimq; correptꝰ: p crucẽ ſuã honori
ficauit dominũ Ieſum. Videtis igit ꝙ in ſeruulis ſuis pati uelit chriſtꝰ. Quid ſi & hu
ic ſeruulo dicit: Illũ uolo ſic manere: tu autẽ me ſeqre: Et de hac arbore guſtare uult
fructum? Nã ſi illius cibꝰ erat: ut faceret uoluntatẽ patris: idẽ cibus illiꝰ eſt ut noſtris
paſſionibus epulet. Nõne ut de ipſo dño ſumamꝰ exemplũ: qñ uoluit paſſus eſt: &
cũ quæreret inuẽtus eſt? Quãdo aũt hora nõ uenerat paſſionis: p mediũ quærentiũ
trãſibat: & uidẽtes eum tenere nõ poterant. Quo utiq; euidenter oſtẽdit: quia quã
do dominus uult: unuſquiſq; inuenit & capitur. Quãdo aũt differt: etiã ſi quærenti
um manibus occurrat & oculis nõ tenetur. Ego ipſe nõ quotidie uel uiſitãdi gratia
prodibam uel pgebam ad martyres? Non regiã palatij prætexebã eũdo atq; rede
undo? Et tamen nemo me tenuit: cũ exturbandi me haberent: ut prodiderunt po
ſtea: uoluntatẽ: dicentes: exi de ciuitate: & uade quo uis. Expectabam fateor ma
gnum aliquid: aut gladiũ ꝓ chriſti nomine: aut incendiũ. At illi delitias mihi pro paſ
ſionibus obtulerũt: ſed athleta chriſti non delitias ſed paſſiones ſuas exigit. Ne
mo ergo uos turbet: qd aut carrum præparauerant: aut dura: ut uidebatur ſibi: Au
xentij ipſius qui ſe dicit epiſcopum: ore iactata. Plærique narrabãt percuſſores præ
miſſos pœnam mortis eſſe decretam: nec illa timeo: & iſta nõ deſero. Quo enim
abibo: ubi nõ omnia plena gemitus ſint atq; lachrymarum: quando per eccleſias iu
bentur eijci catholici ſacerdotes: reſiſtẽtes gladio feriri: curiales ꝓſcribi omnes: niſi
mandatũ impleuerint? Et hæc epiſcopi manu ſcripta & ore dictata: qui ſe ut ꝓbaret
doctiſſimũ: uetus nõ omiſit exemplũ. Legimus em̃ in ꝓpheta ꝙ uiderit falcẽ uolan
tem. Hanc imitatus Auxentiꝰ gladium uolantẽ p omnes urbes direxit. Et Sathanas 2.Cor.11.
transfigurat ſe in angelũ lucis: & in malũ imitatur eius potentiã. Tu dñe ieſu uno

momento mundũ redemiſti: Auxentiꝰ uno momẽto tot populos qđ in ipſo eſt: tru-
cidabit: alios gladio: alio ſacrilegio. Meã baſilicã petit cruento ore: ſanguinolentis
manibꝰ: Cui bene præſens reſpondit lectio: Peccatori aũt dixit deus: Quare tu enar
Pſ.49. ras iuſticias meas? id eſt: nõ cõuenit paci & furori: nõ cõuenit chriſto & belial. Me-
miniſtis etiã qđ lectum eſt hodie: Nabuthe ſanctũ uirũ poſſeſſorem uineæ ſuæ inter
3.Reg.21. pellatũ petitione regia: ut uineam ſuã daret: ubi rex ſucciſis uitibus olus uile ſereret:
cũqꝫ reſpondiſſe: Abſit ut ego patrũ meorum tradã hæreditatẽ. Regẽ cõtriſtatũ eſ-
ſe ꝙ ſibi eſſet alienũ ius relatione iuſta negatũ: ſed muliebri conſilio deceptum. Na-
buthe uites ſuas uel ꝓprio cruore defendit. Si ille uineam nõ tradidit ſuã: nos tra-
demus eccleſiam chriſti? Quid igitur a me reſponſum eſt cõtumaciter? Dixi em̃ cõ
uentus: Abſit a me ut tradam chriſti hæreditatẽ. Si ille patrũ hæreditatẽ nõ tradi-
dit: ego tradam chriſti hæreditatẽ? Sed & hoc addidi: Abſit ut tradã hæreditatẽ
patrũ: hoc eſt hæreditatẽ Dionyſij qui in exilio in cauſa fidei defunctus eſt: hæredi-
tatẽ Euſtorgij confeſſoris: hæreditatẽ Myroclis: atqꝫ omniũ retro fideliũ epiſcopo-
rum. Reſpondi ego qđ ſacerdotis eſt: qđ imperatoris eſt faciat imperator. Priꝰ eſt
ut animã mihi quã fidem auferat. Ac cui tradã præſens lectio euãgelij docere nos
Luc.19. debet: quid petatur: a quibꝰ petatur. Audiſtis nẽpe legi ꝙ cũ chriſtꝰ ſup pullum aſi-
næ ſederet: clamabãt pueruli: & moleſte ferebãt iudæi. Deniqꝫ interpellauerũt do-
minũ Ieſum dicẽtes: ut faceret eos tacere: reſpõdit: Si hi tacebũt: lapides clamabũt.
Deinde ingreſſus templũ eiecit nũmularios & cathedras & colũbas uendẽtes in tẽ-
plo dei. Lectio nempe iſta nulla noſtra diſpoſitione recitata eſt: ſed caſu: quæ præ
ſentibus bene aptat̃ temporibꝰ. Semp ergo chriſti laudes uerbera pfidorum ſunt.
Et nunc cũ laudat̃ chriſtus: dicunt hæretici quia ſeditio cõmouetur: dicunt hæretici
quia his mors paratur: & uere mortẽ habent in laudibꝰ chriſti: Quõ em̃ laudes eius
ferre poſſunt: cuiꝰ infirmitatẽ prædicãt? Itaqꝫ & hodie cũ laudatur chriſtus: arriano-
rum amentia uerberat̃. Geraſeni præſentiã chriſti ferre non poterant: iſti peiores
geraſenis nec laudationẽ chriſti ſuſtinere poſſunt. Vident pueros chriſti gloriã con
cinentes: quia ſcriptũ eſt: Ex ore infantiũ & lactentiũ pfeciſti laudẽ: irrident iſtã æta-
Pſ.8. tulam fidei plenã: cũ dicunt: Ecce quid clamãt? Sed reſpõdit ijs chriſtus: Si hi tacue
Luc.19. rint: lapides clamabũt: hoc eſt fortiores clamabunt: clamabũt & iuuenes: clamabũt
& maturiores: clamabunt & ſenes: iſti lapides ad illũ iam ſolidati lapidẽ: de quo ſcri-
Pſ.117. ptũ eſt: Lapidem quẽ reprobauerũt ædificantes: hic factus eſt in caput anguli. His
igit̃ laudationibꝰ inuitatus templũ ſuũ chriſtꝰ ingredit̃: & flagellũ prehendit: & eij-
cit de tẽplo nũmularios. Nõ patitur em̃ in ſuo tẽplo pecuniæ eſſe uernaculos: nõ pa
titur in ſuo tẽplo eſſe eos qui uẽdant cathedras. Quid ſunt cathedræ: niſi honores?
Quid ſunt colũbæ: niſi ſimplices mentes uelamine fidẽ candidã & purã ſequentes?
Ego ergo inducã in templũ quẽ chriſtus excludit? Iubet̃ em̃ exire qui dignitates uẽ
dit & honores. Iubet̃ em̃ exire qui uẽdere uult ſimplices mentes fideliũ. Ergo Au-
xentius eijcit̃: mercurinus excludit̃. Vnũ portẽtũ eſt: & duo noĩa. Et em̃ ne cogno-
ſceretur quis eſſet: mutauit ſibi uocabulũ: ut qa hic fuerat Auxẽtius epſ arrianus: ad
decipiendã plebẽ quã ille tenuerat: ſe uocaret mercurinũ. Mutauit ergo uocabulũ
ſed pfidiam nõ mutauit. Exuit lupũ & induit lupum. Nihil ꝓdeſt ꝙ mutauit nomen:
quid ſit agnoſcit̃. Alius in ſcythiæ partibus dicebat̃: alius hic uocat̃: noĩa ꝓ regioni-
bus habet. Habet ergo iam duo noĩa: & ſi hinc alio prexerit: habebit & tertiũ. Quõ
em̃ patietur: ut maneat ei uocabulũ ad tanti ſceleris indiciũ? Minora fecit in ſcythia
& ita erubuit ut mutaret uocabulũ: ſceleratiora hic auſus eſt: & uolet quocunqꝫ pre-
xerit: noĩe ſuo ꝓdi tantorũ populoꝝ ſanguinẽ? Manu ſua ſcribet & poterit conſiſte
re animo? Paucos excludebat dñs Ieſus de templo ſuo: Auxentiꝰ nullum reliquit.
De templo ſuo Ieſus flagello eijcit: Auxẽtius gladio. Ieſus flagello: Mercurinꝰ ſe-
curi. Pius dñs flagello exturbat ſacrilegos: nequã pſequitur pios ferro. De quo bñ
dixiſtis hodie: Leges ſuas ſecũ ferat. Feret etiã ſi nolit: feret cõſciẽtiã ſuã. Et ſi nõ fert
chartulã: feret ſanguine iſcriptã animã ſuã: & ſi atramẽto inſcriptã epiſtolã nõ feret:

Scripta eſt iuda culpa tua graphio ferreo & ungue adamantino: & ſcripta i pectore Hiere.17.
tuo: hoc eſt ibi ſcripta unde ꝓceſſit. Is mihi etiã audet mentionẽ facere tractandi:
plenꝰ ſanguinis: plenꝰ cruoris? Qui quos nõ potuerit ſermone decipere: eos gladio
putat eſſe feriendos. Cruentas leges ore dictãs: manu ſcribens: & putãs ꝙ lex fidẽ
poſſit hominibꝰ imperare. Nõ audiuit & id qđ hodie dictum eſt: Qm̃ nõ iuſtificat̃ Gal.2.
homo ex operibꝰ legis? Aut: Per legẽ legi mortuus ſum ut deo uiuã? Id eſt p legem Ibidẽ.
ſpiritualẽ interptatione legis eſt mortuꝰ corporali? Et nos p legẽ dñi noſtri Ieſu chri
ſti moriamur huic legi: quæ ſancit decreta pfidiæ. Nõ lex eccleſiam cõgregauit ſed
fides chriſti. Lex em̃ nõ eſt ex fide: iuſtus aũt ex fide uiuit. Iuſtũ ergo fides nõ lex fa Ro.1.
cit: quia nõ eſt p legem iuſticia ſed p fidẽ chriſti. Qui autẽ fidem repudiat: & legis
iura præſcribit: ipſe ſe teſtat̃ iniuſtũ: quia iuſtus ex fide uiuit. Hanc ergo legẽ quiſq̃
ſequat̃ qua firmat̃ ariminẽſe cõciliũ: in q̃ creatura dictꝰ eſt chriſtꝰ? Sed aiũt: Miſit deꝰ Gal.4.
filiũ ſuum factũ ex muliere: factũ ſub lege: Ergo factũ legunt: hoc eſt creatũ. Nõne
hoc ipſum cõſiderant qđ ꝓpoſuerũt: quia factꝰ dicit̃ chriſtꝰ: ſed ex muliere: hoc eſt
ſm partũ uirginis factꝰ eſt: qui ſm diuinã generationẽ ex patre natus eſt? Legerunt
& hodie: quia chriſtꝰ nos redemit de maledicto legis factus ꝓ nobis maledictũ. Nun Gal.3.
quid maledictũ chriſtus ſm diuinitatẽ eſt? Sed quare maledictũ dicat̃: Apoſtolus Ibidem.
te docet dicẽs: quia ſcriptũ eſt: Maledictus oĩs qui pẽdet in ligno. Hoc eſt qui in car- Deut.21.
ne ſua noſtram carnẽ: in ſuo corpore noſtras infirmitates: & noſtra maledicta ſuſce-
pit ut crucifigeret. Nõ em̃ ille maledictus: ſed in te maledictꝰ. Denique habes alibi:
Qui peccatũ nõ cognouit ſed ꝓ nobis peccatũ factꝰ eſt: qa noſtra peccata ſuſcepit: 2.Cor.5.
ut ſacramento ſuæ paſſionis aboleret. Hæc ego fratres corã ipſo apud uos plenius
diſputarẽ: ſed certꝰ nõ ignaros uos eſſe fidei: ueſtrũ refugit examẽ: & gentiles quoſ
dam quattuor aut quinqꝫ ferme hoĩes eligit cognitores ſibi: ſi tñ aliquos elegit: quos
uellẽ adeſſe in cœtu omniũ: nõ ut de chriſto iudicent: ſed ut maieſtatẽ audiãt chri-
ſti: Tamẽ illi iam de Auxẽtio ꝓnũciauerũt cui tractãti quotidie nõ crediderũt: Quæ
maior eius cõdemnatio q̃ ꝙ ſine aduerſario apud iudices ſuos uictꝰ eſt? Ergo & ip-
ſorum ſententiã cõtra Auxentiũ iã tenemus: & ꝙ gentes elegit: iure dãnandus eſt:
quia apoſtoli præcepta dimiſit: cũ Apoſtolꝰ dicat: Audet aliquis ueſtrũ aduerſus al- 1.Cor.6.
terũ habens negociũ: iudicari apud iniquos & nõ apud ſanctos? Aut neſcitis qm̃ ſan
cti de hoc mundo iudicabũt? Et infra ait: Sic nõ eſt inter uos ſapiens quiſq̃ qui poſſit
iudicare inter fratres: ſed frater cum fratre iudicio cõtendit & hoc apud infideles?
Videſ quia qđ ille obtulit: cõtra auctoritatẽ Apoſtoli ſit? Vos eligite: utrũ Auxentiũ
an Paulũ ſequi debeamus magiſtrũ. Sed quid dicã de Apoſtolo: cũ ipſe dominus
clamet p ꝓphetã: Audite me populus meꝰ qui ſcitis iudiciũ: quoꝝ in corde lex mea Eſa.51.
eſt. Deus dicit: Audite me populus meꝰ qui ſcitis iudiciũ: Auxentiꝰ dicit: Neſcitis iu
diciũ. Videtis quia iã deum contẽnit in uobis: qui ſententiã cæleſtis refutat oracu-
li. Audite me inquit populꝰ meus: dicit dñs. Nõ dicit audite gentes: nõ dicit audite
iudæi. Iam em̃ nõ populus dei qui fuerat: populus erroris eſt factus. Et q populus er
roris erat: populꝰ dei eſſe cœpit: quia in chriſtũ credidit. Iſte ergo populꝰ iudicat cu-
ius in corde lex diuina eſt nõ hũana: lex nõ atramẽto ſcripta ſed ſpiritu dei uiui: Nõ 2.Cor.3.
in charta exarata ſed in corde ſignata lex gratiæ nõ cruoris. Quis igitur uobis iniu
riam facit: qui recuſat ueſtrã an qui eligit audientiã? Cõcluſus undiqꝫ ad uerſutiã pa-
trum ſuoꝝ cõfugit: de imperatore uult inuidiã cõmouere: dicens iudicare debere
adoleſcentẽ cathecuminũ: ſacræ electionis ignarũ: & in cõſiſtorio iudicare. Quaſi
uero ſupiore anno qñ ad palatium ſum petitus: cũ præſentibꝰ primatibꝰ ante conſi-
ſtoriũ tractaret̃: cũ imperator baſilicã uellet eripere: ego tunc aulæ cõtemplatõe re-
galis infractus ſim: conſtantiã nõ tenuerim ſacerdotis: aut iminuto iure diſceſſerim.
Nõne meminerũt ꝙ ubi me cognouit populꝰ palatiũ petiſſe: ita irruit: ut uim eius
ferre nõ poſſent: qñ comiti militari cũ expeditiſ ad fugandã multitudinẽ egreſſo ob
tulerunt omnes ſe neci ꝓ fide chriſti? Nõ tunc rogatus ſũ ut populũ multo ſermo-
ne mulcerẽ? Spondere fidẽ ꝙ baſilicam eccleſiæ nullus inuaderet? Et cum ꝓ benefi

cio meū ſit officiū poſtulatū:tñ ꝙ populus ad palatiū ueniſſet: mihi inuidia cōmota
eſt.In hanc igiť inuidiā me redire deſiderant:reuocaui populū:& tamē inuidiā non
euaſi:quā quidē inuidiā ego temperandā arbitror:nō timendā. Quid ēm timeamꝰ
ꝓ chriſti nomine: niſi forte illud mouere me debet qđ aiunt:ergo nō debet impera-
tor unam baſilicā accipere ad quā ꝓcedat: & plus uult Ambroſius poſſe q̃ impera-
tor:ut imperatori ꝓdeūdi facultatē negetꝰ Qđ cū dicunt:apprehēdere ſermones
Matth.22. noſtros geſtiunt:ſicut iudæi qui chriſtū uerſuto ſermone tētabant dicentes: Magi-
ſter licet tributū dare cæſari aut nōꝰ Sempꝫ ne de cæſare ſeruulis dei inuidia cōmo-
ueturꝰ Et hoc ad calumniā ſibi arceſſit impietas:ut imperiale nomē obtendatꝰ Et iſti
poſſunt dicere ꝙ eorū nō habeant ſacrilegiū quoꝝ imitanť magiſteriūꝰ Et tamen ui
dete quāto peiores arriani ſunt q̃ iudæi.Illi quærebant utrū ſoluendū putarēt cæſa-
ri ius tributi:iſti imperatori uolunt dare ius eccleſiæ. Sed ut ꝑfidi ſuū ſequunť auc-
torem:ita & nos quæ nos dominꝰ & auctor noſter docuit reſpōdeamus. Conſide-
Ibidem. rans ēm Ieſus dolū iudæorum dixit ad eos: Quid me tētatisꝰ oſtendite mihi denari-
um.Et cū dediſſent dixit:Cuius imaginē habet & inſcriptionēꝰ Reſpondētes dixe-
runt:Cæſaris.Et ait illis Ieſus: Reddite quæ ſunt cæſaris cæſari: & quæ ſunt dei deo.
Ergo & ego dico illiſ qui mihi obijciunt:oſtendite mihi denariū.Ieſus cæſaris dena
riū uidit & ait:Reddite cæſari quæ cæſaris ſunt:& quæ dei ſunt deo.Nūquid de ec-
cleſiæ baſilicis occupādis poſſunt denariū offerre cæſariꝰ Sed in eccleſia unā imagi-
Gen.1. nē noui:hoc eſt imaginē dei inuiſibilis:de qua dixit deꝰ:Faciamus hominē ad imagi
Heb.1. nem & ſimilitudinē noſtrā.Illam imaginē de qua ſcriptū eſt:Quia chriſtus ſplendor
gloriæ & imago ſubſtātiæ eius.In iſta imagine patrē cerno:ſicut dixit ipſe dñs Ieſus:
Joh.14. Qui me uidet uidet & patrē.Nō ēm hæc imago a patre eſt ſeparata: quæ unitatem
Ibidem.10. me docuit trinitatis dicenſ:Ego & pater unū ſumus.Et infra:Omnia quæcūqꝫ habet
Ibidem.16. pater mea ſunt.Et de ſpirituſancto dicens:quia ſpiritus chriſti ſit:& de chriſto acce-
Ibidem. pit:ſicut ſcriptū eſt:Ille de meo accipiet & annūciabit uobis. Quid igiť nō humili-
ter reſpōſum a nobis eſtꝰ Si tributū petit:nō negamus:agri eccleſiæ ſoluunt tribu-
tum. Si agros deſiderat imperator: poteſtatē habet uendicandorū: nemo noſtrū
interuenit. Poteſt pauperibꝰ collatio populi redūdare. Nō faciant de agris inuidi
am:tollāt eos ſi libitū eſt.Imperatori nō dono:ſed nō nego. Aurū quærūt: poſſum
dicere:Argentū & aurū nō quæro:ſed inuidiā faciunt:qa auꝝ erogať:nec ego hanc
inuidiā ꝑhorreſco. Habeo ærarios.Aerarij mei pauperes chriſti ſūt.Hunc noui cō
gregare theſaurū.Vtinā hoc mihi ſempꝫ crimē aſcribant:qa aurū pauperibꝰ erogať.
Qđ ſi obijciūt ꝙ defenſionē ab ijs requirā:non nego ſed etiā ambio:habeo defen-
ſionē ſed in orationibꝰ pauperū. Cæci illi & claudi:debiles & ſenes: robuſtis bella-
Prouer.19. toribus fortiores ſunt. Deniqꝫ munera paupeꝝ deū obligant:quia ſcriptū eſt:Qui
largiť pauperi:deo fœnerat:præſidia bellatorum diuinā ſæpe gratiā nō merentur.
Hymnoꝝ quoqꝫ meorū carminibꝰ deceptū populū ferūt. Plane ne hoc abnuo.
Grande carmen iſtud eſt:quo nihil potētius.Quid ēm potētius q̃ cōfeſſio trinitatis:
quæ quotidie totiꝰ populi ore celebratꝰ Certatim oēs ſtudent fidē fateri:patrē & fi-
liū & ſpiritūſanctū norunt uerſibꝰ prædicare.Facti ſunt igiť omnes magiſtri qui uix
poterāt eſſe diſcipuli. Quid igiť obaudiētius pōt eſſe q̃ ut chriſti ſequamur exem-
Phil.2. plū:qui ſpecie inuētus ut homo hūiliauit ſemetipſum factus obediēs uſqꝫ ad mortēꝰ
Ro.5. Deniqꝫ oēs ꝑ obedientiā liberauit.Sicut ēm ꝑ inobedientiā unius hominis: pecca-
tores cōſtituti ſunt plurimi:ita & ꝑ unius obedientiā iuſti cōſtituenť multi. Si ergo
ille obediēs:accipiant obediētiæ magiſteriū: cui nos inhæremus:dicētes ijs qui no-
bis de imperatore inuidiā faciunt:Soluimus quæ ſunt cæſaris cæſari:& quæ ſunt dei
deo.Tributū cæſariſ eſt:nō negatur.Eccleſia dei eſt:cæſari utiqꝫ nō debet addici:qa
ius cæſaris eſſe nō pōt dei templū. Qđ cum honorificētia imperatoris nemo dictū
poteſt negare.Quid ēm honorificētius q̃ ut imperator eccleſiæ filiꝰ eſſe dicatꝰ Qđ
cū diciť:ſine peccato diciť:cū gratia dicitur. Imperator ēm bonus intra eccleſiā:nō
ſupra eccleſiā eſt.Bonus ēm imperator quærit auxiliū eccleſiæ:non refutat. Hæc ut

humiliter dicimus:ita cōſtanter exponimus. Sed incēdia aliqui:gladiū: deportati-
onē minanť. Didicimus chriſti ſeruuli nō timere:nō timētibus nunq̃ eſt grauis ter-
ror.Deniqꝫ ſcriptū eſt:Sagittæ infantiū factæ ſunt plagæ eoꝝ. Satis igitur ꝓpoſi- Ps.63.
tis reſponſum uideť. Nunc illos interrogo qđ ſaluator interrogauit:Baptiſmū Iohā Luc.20.
nis de cælo eſt an ex hominibꝰꝰ Et nō potuerūt reſpondere ei iudæi. Si baptiſmum
Iohānis nō ſoluerunt iudæi:Auxentiꝰ ſoluit baptiſmū chriſtiꝰ Nō ēm iſtud ex homi
nibus eſt baptiſmū:ſed de cælo:qđ detulit nobis cōſilij magni angelꝰ ut iuſtificemur
deo. Cur igiť rebaptiçādos Auxentius fideles populos putat baptiçatos in nomi-
ne trinitatis:cū Apoſtolus dicat:Vna fides:unū baptiſma:Et ſe hominū dicit aduer- Eph.4.
ſariū eſſe nō chriſti:cū conſiliū dei ſpernat:& condēnet baptiſmū:& qđ chriſtus no-
bis ad redimenda noſtra peccata donauitꝰ

Sancti Ambroſij ad Marcellinā ſororē ſuā:referentis illi quid in cauſa de baſilicis
tradēdis actum ſit:& in quo ſtatu res ipſa nunc cōſiſtat:Epl'a.XXXIII.

Voniam omnibꝰ epiſtolis fere ſollicite quæris de eccleſia:accipe quid agať.
q Poſtridie q̃ accepi litteras tuas quibꝰ ſignificaueras ꝙ te exagitarent ſom-
nia tua:moles inquietudinū grauium cœpit moueri. Nec iam portiana:hoc
eſt extramurana baſilica petebať: ſed baſilica noua: hoc eſt intramurana quæ ma-
ior eſt. Conuenerūt me primo principes uirtutū:uiri comites cōſiſtoriani:ut & ba-
ſilicā traderē:& procurarē ne quid populus turbarū moueret. Reſpondi qđ erat
ordinis:templū dei tradi a ſacerdote nō poſſe. Acclamatū eſt ſequēti die in eccle-
ſia:etiā præfectus eo uenit:cœpit ſuadere uelut baſilica portiana cederemus. Po-
pulus reclamauit. Ita tunc diſceſſum eſt:ut intimatuꝝ ſe imperatori diceret ſequē
ti die. Erat autē dominica. Poſt lectiones atqꝫ tractatū dimiſſis cathecuminis ſym-
bolū aliquibus cōpetentibus in baptiſterijs tradebā baſilicæ. Illic nunciatū eſt mihi
cōperto ꝙ ad portionā baſilicam de palatio decanos miſiſſent:& uela ſuſpēderent:
populi partē eo ꝑgere.Ego tñ manſi in munere:miſſam facere cœpi. Dū offero:ra
ptum cognoui a populo Caſtulū quendā quē presbyteꝝ dicerent arriani.Hunc au-
tē in platæa offenderāt tranſeūtes. Amariſſime flere & orare in ipſa oblatione deū
cœpi:ut ſubueniret: nec huius ſanguis in cauſa eccleſiæ fieret: certe ut meꝰ ſanguis
ꝓ ſalute nō ſolum populi ſed etiā ꝓ ipſis impijs effūdereť. Quid multaꝰ Miſſis pre-
ſbyteris & diaconibus eripui iniuriæ uirū. Cōdemnationes ilico grauiſſime decer-
nunť:primo in corpus omne mercatoꝝ.Itaqꝫ ſanctis diebꝰ hebdomatis ultimæ qui-
bus ſolebāt debitorū laxari uincula:ſtridunt catenæ:imponunť collo innocētiū: exi
gunť ducenta pondo auri infra totū triduum. Reſpōdēt aliqui ſe tantū aut duplū
ſi peterētur daturos:dūmodo ſeruarēt fidē. Erant pleni carceres negociatoribus.
Palatina oīa officia:hoc eſt memoriales agētes in rebꝰ:apparitores diuerſorū comi-
tum tēperare a ꝓceſſu iubenť ſpecie qua ſeditioni intereſſe ꝓhibebanť: honoratis
multa minabāť grauiſſima:niſi baſilicā traderēt.Feruebat ꝑſecutio ac ſi aperuiſſent
portā:ꝓrupturi in omne facinꝰ uidebanť. Cōuenior ipſe a comitibus & tribunis:
ut baſilicæ fieret matura traditio:dicētibus imperatorē iure ſuo uti:eo ꝙ in ꝑtāte eiꝰ
eſſent oīa. Reſpondi ſi a me peteret qđ meū eſſet:id eſt fundū meū: argentū meū:
ius hmōi meū me non refragaturū: q̃q̃ omnia quæ mea ſunt: eſſent pauperū: Verū
ea quæ diuina imperatoriæ ꝑtāti nō eſſe ſubiecta. Si patrimoniū petiť: inuadite: ſi
corpus:occurrā.Vultis in uincula rapere:uultis in mortē:uolūtati eſt mihi. Nō ego
me uallabo circūfuſione populorū:nec altaria tenebo uitam obſecrās:ſed ꝓ altaribꝰ
gratius imolabor. Horrebā quippe animo:cū armatos ad baſilicā eccleſiæ occupā-
dam miſſos cognoſcerē:ne dū baſilicam uēdicāt:aliqua ſtrages fieret:quæ in perni-
ciem totius uergeret ciuitatis. Orabam ne tātæ urbis uel totiꝰ italiæ buſto ſuꝑuiue-
rem. Deteſtabar inuidiā fundendi cruoris:offerebā iugulum meū. Aderāt gotthi
tribuni:adoriebar eos dicēs:Propterea uos poſſeſſio romana ſuſcepit:ut ꝑturbatio-
nis publicæ uos præbeatis miniſtrosꝰ Quo tranſibitis:ſi hæc deleta fuerintꝰ Exige-
bať a me:ut cōpeſcerē populū. Referebā in meo iure eſſe ut nō excitarem: in dei

manu ut mitigaret. Poſtremo ſi me incentorē putarent:iam in me uindicari opor/
tere:uel abduci me in quas uellet terrarum ſolitudines. His dictis illi abierūt:ego in
baſilica ueteri totum exegi diē:inde domū cubitum me recepi: ut ſi quis abducere
uellet:inueniret paratū. Ante lucē ubi pedem limine extuli:circūfuſo milite occu/
patur baſilica.Idq; a militibus imperatori mādatū dicitur:ut ſi ꝓdire uellet: haberet
copiam:ſe tamē præſto futuros:ſi uideret eum cū catholicis conuenire.Alioquin ſe
ad cum cœtum quē Ambroſius cogeret:tranſituros. Prodire de arrianis nullus au
debat:quia nec quiſq̄ de ciuib⁹ erat: pauci de familia regia:nōnulli etiā gotthi. Qui/
bus ut olim plauſtro ſedes erat:ita nunc plauſtrū eccleſia eſt. Quocūq; fœmina iſta
ꝓceſſerit:ſecū ſuos omnes cœtus uehit. Circūfuſam baſilicā eſſe gemitu populi in/
tellexi:ſed dū leguntur lectiones:intimatur mihi plenā populi eſſe baſilicam:etiā no
uam maiorē uideri plebē q̄ omnes cum eēnt liberi lectorē efflagitari. Quid plura?
Milites ipſi q uidebātur occupaſſe baſilicā: cognito ꝙ præcepiſſem ut abſtinerētur
a cōmunionis cōſortio:ad conuentū hunc noſtrū uenire cœperūt. Quibus uiſis tur
banē mulierū animi:ꝓripit ſe una.Ipſi tamē milites ſe ad orationē ueniſſe nō ad præ/
lium loquebanē. Clamauit aliqua populus:q̄ moderate q̄ cōſtanter q̄ fideliter po/
ſcebat:ut ad illam ꝑgeremus baſilicam.In illa quoq; baſilica ferē ꝙ populus præſen/
tiam flagitabat meā. Tunc ego hunc adorſus ſermonē ſum: Audiſtis filij librum
legi Iob:qui ſolēni & munere eſt decurſus:& tempore. Sciuit & uſu hunc librū eti/
am diabolus intimandū:quo uirtus omnis ſuæ tētationis aperiē & proditur: Et ideo
ſe hodie motu maiore cōcuſſit.Sed gratias deo noſtro qui nos ita firmauit fide atq;
patientia. Vnum Iob miraturus aſcenderā:omnes Iob quos mirarer inueni. In ſin/
gulis uobis Iob reuixit:in ſingulis ſancti illius patiētia & uirtus refulſit. Quid enim
præſenti⁹ dici potuit a chriſtianis uiris:q̄ id qđ hodie in uobis ſpirituſſanct⁹ ē locut⁹?
Rogamus auguſte:nō pugnamus.Non timemus ſed rogam⁹.Hoc chriſtianos de/
cet:ut & tranquillitas pacis optetē & fidei: ueritatiſq; cōſtantia :nec mortis reuocetē
periculo. Eſt eñ præſul domin⁹ qui ſaluos faciet ſperātes in ſe. Sed ueniamus ad
ꝓpoſitas lectiones. Videtis diabolo tētandi licentiā dari: ut boni ꝓbētur. Inuidet
inimicus bonis ꝓfectibus:tētat diuerſis modis: Tētauit ſanctū Iob in patrimonio:tē/
tauit in filijs:tentauit in dolore corporis. Fortior in ſuo corpore tētatur: infirmior
in alieno.Et mihi meas diuitias quas in uobis habeo:uolebat auferre: & hoc trāquil/
litatis ueſtræ patrimoniū diſſipare cupiebat. Vos quoq; ipſos mihi bonos filios ge
ſtiebat eripere:ꝓ quib⁹ ego quotidie inſtauro ſacrificiū. Vos ruinis quibuſdā publi/
cæ ꝑturbationis conabaē inuoluere. Duo igiē iam genera tētationis excepi.Et for/
taſſe quia infirmiorē me domin⁹ deus nouit:adhuc in corpus meū nō dedit poteſta
tem.Et ſi ipſe cupiā & ſi offeram:adhuc me fortaſſe huic certamini imparē iudicat:
& diuerſis exercet laboribus.Nec Iob ab iſto cœpit certamine:ſed in hoc cōſumma
uit. Tentatus eſt autē Iob nūcijs coaceruatis maloꝝ:tētatus eſt etiā ꝑ mulierē quæ
Iob.2. ait:Dic aliquod uerbū in deū & morere. Videtis quāta ſubito moueanē.Gotthi:ar
ma:gentiles:mulcta mercatoꝝ:pœna ſanctorū. Aduertitis quid iubeaē cū mādaē:
Trade baſilicā.Hoc eſt: Dic aliquod uerbū i deū & morere.Nec ſolū dic aduerſum
deū:ſed etiam fac aduerſus deū. Mandaē:trade altaria dei. Vrgemur igitur præ/
Ibidem. ceptis regalibus:ſed cōfirmamur ſcripturæ ſermonib⁹: quæ reſpōdit :Tanq̄ una ex
inſipiētibus locuta es. Non mediocris igiē iſta tētatio. Nāq; aſperiores tētationes
has eſſe cognouim⁹quæ fiunt ꝑ mulieres. Deniq; ꝑ Euam etiā Adā ſupplātatus eſt:
eoq; factū eſt:ut a mandatis cæleſtib⁹ deuiaret. Quo errore cognito: præuaricatri
Gen.3. cis cōſciētiæ reus latere cupiebat:ſed latere nō poterat:& ideo ait ei deus: Adā ubi
es?Hoc eſt:quid eras anteē:ubi nūc eſſe cœpiſti?ubi te cōſtituerā?quo ipſe trāſgreſ/
ſus es? Agnoſcis eſſe te nudū:quia bonæ indumēta fidei ꝑdidiſti. Folia ſunt iſta q/
bus nunc uelare te quæris.Repudiaſti fructum:ſub folijs legis latere cupis:ſed ꝓde/
ris. Recedere a dño deo tuo ꝓpter unā mulierē deſideraſti:ꝓpterea fugis quē ui/
dere quærebas. Cū una muliere te abſcondere maluiſti:relinquere ſpeculū mūdi:

incolatū paradiſi:gratiā chriſti. Quid dicā ꝙ etiā Heliā Ieçabel cruenta pſecuta eſt? 3.Reg.19.
ꝙ Iohannē baptiſtā Herodias fecit occidi?Singulæ tñ ſingulos. Mihi quo minora Math.14.
longe merita:eo tētamenta grauiora.Virt⁹ infirmior:ſed plus piculi. Succedūt ſibi
mulierū uices:alternanē odia:cōmenta uarianē:ſeniores coueniunē:prætexiē regis
iniuria. Quæ ratio igiē eſt aduerſus hunc uermiculū moliri grauiores tētatiōes: ni/
ſi quia nō me ſed eccleſiā pſequunē? Mandaē deniq;:Trade baſilicā. Reſpōdeo.
Nec mihi fas eſt tradere:nec tibi accipere imperator expedit. Domū priuati nullo
potes iure temerare:domū dei exiſtimas auferendā? Allegaē:iperatori licere om/
nia:ipſi⁹ eſſe uniuerſa. Reſpondeo.Noli te grauare iperator:ut putes te in ea quæ
diuina ſunt:imperiale aliqđ ius habere.Noli te extollere:ſed ſi uis diutiuſ imperare:
eſto deo ſubditus:ſcriptū eſt:Quæ dei deo:quæ cæſaris cæſari.Ad imperatorē pala Ibidē.22.
tia ptinent:ad ſacerdotē eccleſiæ.Publicorū tibi mœniū ius cōmiſſum ē nō ſacrorū.
Iterū dicitur mandaſſe:debeo & ego unā baſilicā habere. Reſpondi. Nō tibi licet
illā habere.Quid tibi cū adultera?Adultera eſt eñ quæ nō eſt legitimo chriſti cōiu/
gio copulata. Dū hæc tracto:ſuggeſtū eſt mihi cortinas regias eſſe collectas:Refer
tam aūt populo baſilicā præſentiā mei poſcere:ſtatimq; eo cōuerti ſermonē meū di
cens: Q̄ alta & ꝓfunda oracula ſunt ſpūſſancti.Matutinis horis lectū eſt ut memini/
ſtis fratres qđ ſūmo animi dolore reſpondem⁹:De⁹uenerunt gētes in hæreditatem Ps.78.
tuā.Et reuera uenerūt gentes:& plus etiā q̄ gentes uenerūt. Venerūt eñ gotthi &
diuerſarū nationū uiri:uenerunt cū armis:& circūfuſi occupauerūt baſilicam. Hoc
nos ignari tuæ altitudinis dolebam⁹:ſed noſtra imprudentia aliud opinabaē. Vene/
runt gētes:ſed uere in hæreditatē tuā uenerunt. Qui eñ gentes uenerūt: facti ſunt
chriſtiani.Qui ad inuadendā hæreditatē uenerūt: facti ſunt cohæredes dei. Defen
ſores habeo quos hoſtes putabā:ſocios teneo quos aduerſarios exiſtimabā. Com
pletū eſt illud qđ de dño Ieſu Dauid ꝓpheta cecinit:Quia fact⁹ eſt in pace loc⁹ei⁹:& Ps.75.
cōfregit cornua arcuū:ſcutum & gladiū & bellū.Cui⁹ eñ hoc munus: cui⁹ opus niſi
tuū dñe Ieſu? Videbas ad templū tuū armatos uenire:hinc gemere populū & fre/
quentē adeſſe:ne baſilica dei traderetē.Inde uim militib⁹:imperatori:mortē añ ocu/
los mihi:ne qđ inter hæc furori liceret:inſeruiſti te dñe mediū & feciſti utraq; unū.
Cōpeſcuiſti armatos dicens ꝓfecto:Si ad arma concurritē:ſi in tēplo meo lis cōmo/
uetur:quæ utilitas in ſanguine meo? Gratias itaq; tibi chriſte:nō legat⁹:neq; nūci⁹: Ps.29.
ſed tu dñe ſaluū feciſti populū tuū:cōſcidiſti ſaccū meū:& præcinxiſti me læticiam.
Hæc ego dicebā mirat⁹ imperatoris animū:ſtudio militū:obſecratiōe comitū:pre/
catu populi poſſe miteſcere. Interea nūciaē mihi miſſum notariū qui mādata defer
ret.Cōceſſi paululū:mandatū itimat. Quid tibi uiſum eſt inquit ut contra placitū fa/
ceres? Reſpōdi:Quid placitū ſit ignoro:quidue temere factū dicaē:icertū habeo.
Ait:Cur preſbyteros ad baſilicā deſtinaſti?Si tyrannus es:ſcire uolo:ut ſciā quē ad
modū me aduerſum te præparē. Rettuli dicēs:me nihil in præiudiciū feciſſe eccle
ſiæ:eo tēpore quo audierā occupatā eſſe a militib⁹ baſilicā:gemitū tm̄modo liberio/
rē habuiſſe:Multiſq; adhortātib⁹ ut eo ꝑgerē dixiſſe:tradere baſilicā nō poſſum:ſed
pugnare nō debeo.Poſtea uero q̄ cognouerim cortinas regias inde eſſe ſublatas:cū
me populus eo ire depoſceret:direxiſſe preſbyteros:me tñ noluiſſe ire:ſed dixiſſe:
credo in chriſto ꝙ ipſe nobiſcū faciet imperator: ſi hæc tyrānis uideē: habeo arma:
ſed in chriſti noīe:habeo offerēdi mei corporis ꝑtātem. Quid morareē ferire:ſi ty
rannū putaret:ueteri iure a ſacerdotibus donata iperia nō uſurpata.Et uulgo dici:ꝙ
iperatores ſacerdotiū magis optauerint q̄ iperiū ſacerdotes: Chriſt⁹ fugit:ne rex fi/ Iob.6.
eret.Habemus tyrannidē noſtrā.Tyrānis ſacerdotis infirmitas eſt.Cū infirmor in/ 2.Cor.12.
quit:tūc potēs ſum.Cauere tñ ne ipſe ſibi tyrannū faceret: cui de⁹ aduerſariū nō ex/
citauit.Nō hoc maximū dicere ꝙ tyrānus ego ſim Valētiniani:qui ſe meæ legatiōis
obiectu querif ad italiā nō potuiſſe tranſire. Addidi qa nunq̄ ſacerdotes tyrāni fue
runt:ſed tyrannos ſæpe ſunt paſſi. Exactus eſt totus ille dies in mœrore noſtro:ſciſ
ſæ tñ ab illudētibus pueris cortinæ regiæ: ego domū redire nō potui: quia circūfuſi

erant milites:qui baſilicā cuſtodiebant:Cū fratribus pſalmos in eccleſiæ baſilica mi-
nore diximus. Sequēti die lectus eſt de more liber Ionæ:quo cōpleto:hunc ſermo
nē adorſum ſum. Liber lectus eſt fratres quo ꝓphetaꝛ: ꝙ peccatores in pœnitentiā
reuertātur. Acceptū eſt ita ut ſperareꝛ in præſenti futurū. Addidi ꝙ uir iuſtus etiā
offenſā contrahere uoluiſſet:ne uel ſpectaret uel denūciaret excidium ciuitati:Et ꝙ
lugubre eſſet illud dictū:Contriſtatus quoqꝫ ſit ꝙ aruiſſet cucurbita: Deum quoqꝫ di
Ione.4. xiſſe ad ꝓphetā:Si triſtis es ꝓ cucurbita? Reſpondiſſe Ionā:triſtis: Dixiſſe dominū:
Num ſi illud doleret ꝙ exuſta eſſet cucurbita: quantomagis ſibi curæ eſſe oportere
tantæ plæbis ſalutē? Et ideo excidium qđ paratum toti urbi fuerat remouiſſe. Nec
mora:nunciatur imperatorē iuſſiſſe ut recederēt milites de baſilica:negociatoribus
quoqꝫ qđ exacti de condēnatione fuerant reddereꝛ. Quæ tunc plæbis totius læti-
cia fuit? qui totius populi plauſus? quæ gratia? Erat autē dies quo ſeſe dominus ꝓ
nobis tradidit:quo in eccleſia pœnitētia relaxatur. Certatim hoc nūciare milites:
irruētes in altaria oſculis ſignificare pacis inſigne. Tunc agnoui ꝙ deus uermē ante-
lucanum ꝑcuſſerat:ut tota ciuitas ſeruaretur. Hæc geſta ſunt:atqꝫ utinā iam finita:
ſed grauiores motus futuros plena cōmotionis imperialia uerba indicant. Ego ty-
rannus appellor:& plus etiā q̄ tyrann⁹. Nā cū imperatorē comites obſecrarēt uti ꝓ-
diret ad eccleſiā:idqꝫ petitu militum facere ſe diceret:reſpōdit:Si uobis iuſſerit Am
broſius:uinctum me tradetis. Quid poſt hanc uocē ſupſit conſidera. Quam uocē
omnes cohorruerūt:ſed habet a quib⁹ exaſpereꝛ. Deniqꝫ etiam ſpeciali expreſſi-
one Galligonus præpoſitus cubiculi mādare mihi auſus eſt. Me uiuo:tu cōtēnis Va
lētinianū? Caput tibi tollo. Reſpōdi:Deus ꝑmittat tibi ut impleas qđ minaris. Ego
enī patior qđ epiſcopi:tu facies qđ ſpadones. At utinā dn̄s auertat eos ab eccleſia:
& in me oīa ſua tela cōuertant:meo ſanguine ſitim ſuā expleāt.

Sancti Ambroſij Oratio funebris de obitu Valētiniani imperatoris.

T ſi incrementum doloris ſit:id quod doleas ſcribere: quoniā tamē plærūqꝫ
in eius quē amiſſum dolemus:cōmemoratione requieſcim⁹:eo ꝙ in ſcriben-
e do:dum in eum mentē dirigimus:intentionēqꝫ defigimus: uidetur nobis in
ſermone reuiuiſcere: ſignare aliquid de Valentiniani iunioris ultimis cordi fuit: ne
aut oblitteraſſe ſilentio benemeriti de nobis pignoris memoriā uideremur:atqꝫ in-
honoratam reliquiſſe:aut refugiſſe incentiuū dolendi: cum doluiſſe plærūqꝫ ſolati-
um ſit dolentis. Simul ut cum de ipſo aut ad ipſum loquor:tanq̄ de præſente ſermo
ſit. Quid igitur primum defleam? Quid primum amara conqueſtione deplorem?
Conuerſi ſunt dies nobis uotorum noſtrorū in lachrymas. Siquidem Valentinia
nus nobis ſed non talis qualis ſperabatur aduenit. Et iſte quidē uel morte ſua uoluit
implere ꝓmiſſum:ſed nobis acerbiſſima eſt facta eius quæ exoptabatur: præſentia.
Vtinā adhuc nobis abeſſet:ut ſibi uiueret. Sed ille non paſſus cum audiret alpes ita-
liæ hoſte infeſtari barbaro:maluit periclitari ſe:ſi gallias derelinqueret:q̄ noſtro de-
eſſe periculo. Magnū diſcrimē agnoſcim⁹ imperatoris ꝙ romano ſubuenire uoluit
imperio. Hæc cauſa mortis quæ plena laudis. Soluamus bono principi ſtipendia-
rias lachrymas:quia ille nobis ſoluit etiam mortis ſuæ ſtipendium. Nec tamē flendi
admonitio neceſſaria. Flent omnes:flent & ignoti: flent & timentes: flent & inuiti:
flent & barbari:flent & qui uidebantur inimici. Quātos iſte de gallijs uſque huc to-
tius tractu itineris populorum egit gemitus? Omnes enim nō tanq̄ imperatorem ſi-
bi ſed tanq̄ parentem publicum obiſſe domeſtico fletu doloris illachrymant: ſuaqꝫ
omnes funera dolent. Amiſimus enim imperatorem in quo duo pariter acerbāt
dolorem:annorum immaturitas:& conſiliorū ſenectus. In his ergo flent: ſicut dixit
Threñ.1. propheta:Oculi mei caligauerunt a fletu:quia elongauit a me qui cōſolabatur me.
Oculi mei nō ſolum corporis ſed etiam mentis hebetati ſunt:& quadā cæcitate om
nis ſenſus obductus eſt:quoniā ereptus eſt mihi qui conuertit animam meam: & ad
Ibidem. ſpem maximā de ſumma rerum deſperatione reuocauit. Audite omnes populi

& uidete dolorem meū: Virgines meæ & iuuenes mei abierūt in captiuitatem: ſed
cognito ꝙ de Valentiniani eſſent partibus:liberi reuerterūt. Militauit hoſtis bar-
barus imperatori adoleſcenti:& ſuæ oblitus uictoriæ:memor fuit imperialis reuerē
tiæ. Laxauit ſponte quos cœperat:excuſans qđ ignoraſſet italos. Nos adhuc muꝝ
alpibus addere parabamus: Valentiniani gratia nō expectauit alpium uallū: fluen-
ta animū:aggeres niuium:ſed alpes & fluuios ſupergreſſa:muro nos ſui imperij ꝓte
xit. Vnde prophetici threni mihi utēdum exordio uidetur. Quomodo mœret ita-
lia quæ abundabat gaudijs? Plorans plorauit in nocte:& lachrymæ illius in maxillis Threñ.1.
eius. Non eſt qui eam conſoletur ab omnibus qui diligunt eam. Omnes qui amant il
lam deſpexerunt eam. Omnis populus eius ingemiſcēs. Et quia de hieruſalē: id eſt:
eccleſia:plorauit in nocte:quoniam qui eam ſplendidiorē fide ſua & deuotione faci
ebat occubuit:merito ergo plorans plorauit:& adhuc lachrymæ eius in maxillis ei-
us. Vbertatem quidē fletuum ſolet uultus humeſcentis declarare infuſio: cum la-
chrymis genæ rorant. Sed quia ſcriptū eſt:Genæ eius ſicut phialæ aromatis gignē Cantī.5.
tes unguentaria:labia eius ſicut lilia diſtillantia myrrham plenam. Myſtice eccleſiæ
gratia deflētis accipitur:quæ in obitu Valētiniani bonum doloris ſui effudit unguē-
tum:& uitam eius prædicando cōcelebrat. Cui mors obeſſe non potuit: eo ꝙ odor
prædicationis uniuerſorum ore celebrabilis: fœtorem omnē mortis aboleuit. Flet
igitur eccleſia pignus ſuum:& lachrymæ eius in maxillis eius. Quid ſit maxilla:au-
di:Qui te percuſſerit in maxillam:præbe ei & alteram:eo ꝙ in dolore ſit patiens: ut Luc.6.
pœniteat uerberantē. Percuſſa erat eccleſia in maxilla tua:cum amitteres Gratianū:
præbuiſti & alteram:quādo tibi Valētinianus ereptus eſt. Merito tibi nō in una ma
xilla ſed in utraqꝫ ſunt lachrymæ:quia pie germanū utrunqꝫ deploras. Ploras igitur
eccleſia:& fletum genæ tuæ uelut fluentibus quibuſdam ſtillicidijs pietatis exudāt.
Quæ ſunt iſtæ genæ eccleſiæ? De quibus & alibi ait ſcriptura: Vt corium malorū Cantī.6.
granatorum genæ tuæ. Iſtæ ſunt genæ:in quibus ſolet nitere uerecundia: pulchritu
do fulgere:in quibus aut flos iuuentæ aut perfectæ ætatis inſigne eſt. In obitu igitur
fidelium imperatorū quidam fidei pudor:quædam eccleſiæ uerecūdia eſt:& in tam
immatura morte piorum principum omnis eccleſiæ mœſtior pulchritudo eſt. Plo
rat eccleſia in ſapientibus ſuis qui uelut caput eccleſiæ ſunt. Oculi enī ſapientis in ca- Eccle.2.
pite eius. Plorat in oculis:hoc eſt in ſuis fidelibus:quia ſcriptū eſt:Oculi tui ſicut co- Cantī.4.
lumbæ extra taciturnitatem tuā:eo ꝙ & uideant ſpiritualiter:& nouerint ea quæ ui
derint tacere myſteria. Plorat in ſacerdotib⁹ ſuis qui ſunt ſicut genæ eccleſiæ: in
quibus eſt barba Aaron:hoc eſt barba ſacerdotalis:in quā de capite deſcendit ung- Ps.132.
uentum. Iſti ſunt:in quibus eſt pulchritudo eccleſiæ:in quibus flos eius gratior:in q-
bus ætas perfectior:qui uelut cortices malorum punicorum decorē floris præferāt
abſtinentia corporali:Intus autē cōmiſſam ſibi plæbē diuerſæ ætatis & ſexus foue-
ant ſapientia ſpirituali. Obiecti quidem ſæculo ad iniurias:ſed interna myſteria diui
dentes. Plorat in uirginibus ſuis:quæ ſunt ſicut lilia myrrha plena:candorē inte-
gritatis & mortificatæ corporalis illecebræ gloriā præferentes. In his ergo flet ſicut
ſcriptū eſt: Viæ ſyon lugent:ſacerdotes eius ingemiſcūt:uirgines ei⁹ abductæ:& ipa Threñ.1.
indignaꝛ intra ſe. Et intra ſe quidē indignaꝛ. Ad Valētinianū aūt dicit: Aſſumā te & Cantī.8.
inducam te in domū matris meæ:& in ſecretū eius quæ cōcepit me. Potum tibi da-
bo a uino operoſi unguenti:hoc eſt multi operis: multi odoris unguenti:a fluxu ma
lorum granatorū meorum:ut bibat uinum qđ lætificat cor hominis:& defluat in eū
malorum granatorum fluxus:in quibus multus & diuerſus eſt fructus. Sermo enī
multorū ſenſuum & de diuerſis ſcripturis abundans:ſermo angelorum:ſermo apo-
ſtolorum ac prophetarū:quos uno uelut corio eccleſia ſancta cōplectitur: malorum
fluxus eſt granatorū. Videns hæc Valentinianus integræ plena gratiæ reſpōdet:
Miſericordiæ domini ꝙ nō defecimus:quia nō ſunt cōſummatæ miſerationes eius. Threñ.3.
Renouabit illa ſicut lux matutina. Multi ſunt gemitus mei:& cor meū defecit. Sors
mea dn̄s dixit: Iō ſuſcitabo eū:Bonus ē dn̄s ſuſtinētib⁹ eū: aīæ quæ quærit eū. Bonū

Threñ.5. eſt ſperare in ſalutare dñi:Bonũ eſt uiro cũ portauerit iugũ graue in iuuẽtute ſua:ſe-
debit ſingulariter & ſilebit qa tulit iugũ graue. Et ille quidẽ ſe ſuarũ uirtutũ remu-
neratione ſolat̃:eo ꝙ in iuuẽtute ſua labores abſorbuit:ꝑicula multoꝝ tolerauit. Iu-
gũ maluit graue emendatioris ꝓpoſiti:ꝗ molle illud ac plenũ delitiarũ inuida men-
tis ceruice portare.Bene beatꝰ plane qui uel in ſenectute correxit errorẽ:beatus qui
Pſ.31. uel ſub ictu mortis animũ cõuertit a uitijs.Beati eñ quoꝝ tecta ſunt peccata:qa ſcri-
Pſ.36. ptũ eſt:Deſine a malo & fac bonũ:& inhabita in ſæcula ſæculorũ. Quicũqꝫ ergo de
ſierit a peccatis:& fuerit ad meliora in quacũqꝫ cõuerſus ætate:habet ſupiorũ indul-
gentiã peccatoꝝ:quæ fuerit uel patiẽti cõfeſſus affectu:uel corrigẽti aduerſatꝰ inge
nio.Sed huic cũ plurimis ueniæ ſocietas emerẽdæ. Plurimi eñ ſunt q ſe a peccatis
iuuẽtutis i ſenectute reuocare potuerũt. Rarꝰ aũt q i iuuẽtute graue iugũ ſeria ſobri
Matth.11. etate portauerit.Hoc eſt illud iugũ de quo dñs in euãgelio ait: Venite ad me oẽs q
laboratis & onerati eſtis:& ego uos reficiã:tollite iugũ meũ ſup uos. Si qs ergo añ-
ꝗ graui oneret̃ pctõꝝ ſarcina tulerit iugũ i iuuẽtute:ſingulariter ſedebit: nõ cũ pluri
Pſ.4. mis cõferẽdꝰ:ſed cũ illo põt dicere: Qm̃ tu ſingularit̃ in ſpe cõſtituiſti me.Sed forte
dicas:quõ iugũ graue dicit Hieremias: cũ i euãgelio dñs dixerit: Iugũ.n.meũ ſuaue
& onꝰ meũ leue ẽ? Ac primũ diſce qa græcꝰ iugũ tm̃mõ poſuit:nõ addidit graue. Tñ
& illud aduerte: qa & ſi ita eſſet i threnis: in euãgelio iugũ ſuaue dixerit:& onus le-
ue nõ iugũ leue. Põt eñ graue iugũ uerbi eſſe ſed ſuaue.Graue adoleſcẽti:graue iu-
ueni:cuiꝰ ætas eſt florulentior:ut nolit iugo uerbi ſubijciendã animi præbere cerui-
cẽ. Põt & graue uerbi iugum uideri præ põdere diſciplinæ:auſteritate correctiõis:
pondere abſtinẽtiæ:reſtrictioneqꝫ laſciuiæ:ſuaue tñ eſſe fructu gratiæ: ſpe remune-
rationis æternæ:purioris cõſcientiæ ſuauitate. Tñ iugũ uerbi ſuaue dixit:onus obe
dientiæ leue:Qm̃ ei qui iugũ uerbi patienti ceruice ſuſceperit:diſciplinæ onꝰ graue
eſſe nõ poterit. Qui ergo tulerit a iuuentute iugũ:ſingulariter ſedebit & ſilebit:re-
uelata ſibi gaudẽs diuinæ remunerationis æterna myſteria:Aut certe ſilebit:nõ opꝰ
habens excuſatione peccati:qđ matura cõfeſſione præuenit: & ꝓpera correctione
Eccli.25. depoſuit.Nõ eñ dicet̃ huic:Quæ in iuuẽtute nõ cõgregaſti quomõ iueniẽs in ſene
ctute? Põt aũt & ſic intelligi.Qm̃ qui cito portauerit iugũ uerbi:hoc eſt a iuuẽtute
nõ ſe miſcebit cũ iuuenibꝰ:ſedebit ſeorſum & ſilebit: donec plena ſe ꝑfectione uirtu-
tis erudiat:& magnã induat animo patiẽtiã:dabitqꝫ ꝑcutienti maxillã ſuã: etiã cædis
cõtentus iniuria:ut mãdatis obſequat̃ cæleſtibꝰ. Magnũ eſt eñ uel abſtinere a ui
tijs iuuẽtutis:uel ea in ipſo iuuẽtutis ueſtibulo derelinquere atqꝫ ad ſaniora cõuerti.
Prouer.30. Lubricæ eñ & ꝑplexæ uiæ ſunt iuuẽtutis. Deniqꝫ Salomon ait:Tria mihi impoſſi-
bilia ſunt itelligere:& quartũ qđ nõ cognoſco: Veſtigia aquilæ uolãtis:& uias ſerpẽ
tis in petra:& ſemitas nauis nauigãtis:& uias uiri in iuuentute. Dauid aũt ait:Delic-
Pſ.24. ta iuuẽtutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Iuuenis eñ nõ ſolũ fragilitate
lubricæ ætatis ꝓlabit̃:uerũetiã ignorantia cæleſtiũ mandatorum plærũqꝫ delinquit.
Ibidẽ. Cito aũt meret̃ ueniã qui prætẽdit ignorantiã.Propheta itaqꝫ dicit:Delicta iuuẽtu-
tis meæ & ignorãtias meas ne memineris.Nõ dicit:delicta ſenectutis meæ & ſciẽtiæ
meæ ne memineris:ſed quaſi ꝓpheta qui cito correxerit & emẽdauerit uitia iuuen-
tutis:ætatẽ ignorantiãqꝫ prætẽdit. Valẽtinianus quoqꝫ in delicto ꝓphetæ ſimul ait:
Delicta adoleſcẽtiæ & ignorãtiæ meæ ne memineris.Nõ ſolũ dixit:ſed etiã ante cor
rexit errorẽ:ꝗ diſceret eſſe lapſum alicuiꝰ erroris.Itaqꝫ dicit:Correctionẽ iuuentutis
meæ ne memineris.Error in pluribꝰ eſt:in paucis correctio. Et qd iã de alijs dicã: q
etiã ludo iuuẽtutis putauerit abſtinendũ:reſecandã ætatis licentiã:ſeueritatis publi
cæ duriciã molliendã:lenitatẽ ſenectutis in alienis annis deferendã ei qui in pericu-
lũ conuicti criminis uocaret̃? Ferebat̃ primo ludis circenſibꝰ delectari:ſic iſtud ab-
ſterſit:ut ne ſolẽnibus quidẽ principũ natalibꝰ uel imperialis honoris gratia:circẽſes
putaret eſſe celebrãdos. Aiebãt aliqui ferarũ eũ uenatiõibꝰ occupari:atqꝫ ab actibꝰ
publicis intentionẽ eius abduci.Oẽs feras uno momẽto iuſſit interfici.Audire in cõ
ſiſtorio negocia:& Danielis ſpũ in quibꝰ dubitarẽt ſenes:uel ꝑſonæ alicuius cõtuitu

LIBER V ORATIO

ducerent̃:congruã uero adoleſcentẽ uideres ſenilẽ ferre ſententiã. Iactabãt inuidi
ꝙ præmature prandiũ peteret:cœpit ita frequẽtare ieiuniũ:ut plærũqꝫ ipſe impran-
ſus cõuiuiũ ſolẽne ſuis comitibꝰ exhiberet:quo & religiõi ſacræ ſatiſfaceret:& prin-
cipis hũanitati. Scænicæ cuiuſdã forma ac decore:deperire romæ adoleſcẽtes no
biles nunciabat̃:Iuſſit eã ad comitatũ uenire. Miſſus precio deprauatꝰ ſine manda-
ti effectu redijt.Alterũ miſit:ne uoluiſſe emẽdare uitia adoleſcentũ & nõ potuiſſe ui
deret̃.Datus eſt obtrectãdi aliquibꝰ locus. Deductã tñ nunꝗ aut ſpectauit aut uidit.
Poſtea redire præcepit:ut & omnes cognoſcerẽt irritũ eius nõ eſſe mãdatũ:& ado-
leſcentes docerẽt ab amore mulieris tẽperare:quã ipſe qui potuit habere in ꝑtãte:
deſpexerat.Et hæc fecit cũ adhuc nõ haberet uxorem:& tñ exhiberet ſui tanꝗ uin-
ctus cõiugio caſtitatẽ. Quis tã dñs ſerui ꝗ ille ſui corporis fuit? Quis tam aliorũ ar-
biter:ꝗ ille ſuæ cenſor ætatis? Quid de pietate eius loquar? qui cũ homies nobili or-
tos genere & locupleti ꝓſapia:quæ cito mouere inuidiã ſolet regiæ cupiditatis: ac-
cuſator urgeret:præfectꝰ inſiſteret:reſpõdit:ut nihil cruentũ ſanctis præſertim die-
bus ſtatueret̃.Et cũ poſt aliquot dies:accuſatoris legeret̃ libellus:calũniã ꝓnũciatu
rus:accuſatũ libere donec præfectꝰ cognoſceret:obſeruare iuſſit. Neqꝫ ante aut po-
ſtea quiſꝗ tanti criminis ſub adoleſcẽte imperatore formidauit inuidiã. Riſit adole-
ſcens qđ robuſti metuũt imperatores.Miſerat ꝓpter recuperãda templorũ iura:ſa-
cerdotioꝝ ꝓphana priuilegia:cultus ſacroꝝ ſuoꝝ roma legatos:& qđ eſt grauiꝰ:ſe-
natus nomine nitebant̃.Et cũ uniuerſi qui in cõſiſtorio aderãt chriſtiani pariter atqꝫ
gentiles dicerẽt eſſe reddenda:ſolus uelut Daniel excitato i ſe dei ſpiritu arguebat
ꝑfidiæ chriſtianos:gentilibꝰ obuiabat dicẽs:qđ pius frater eripuit:quõ a me putatis
eſſe reddendũ:cũ in eo & religio lædat̃ & frater:a quo ſe nolet pietate ſuperari? Et
cũ paterno cõueniret̃ exemplo:ꝙ ſub patre ſuo ea nullꝰ abſtulerat:Reſpõdit:Patrẽ
meũ laudatis qa nõ abſtulit:nec ego abſtuli.Nunqd pater meꝰ reddidit:ut me debe
re reddere poſtuletis? Poſtremo & ſi pr̃ reddidiſſet: frater abſtulerat.Imitatorẽ i ea
parte fratris eſſe me mallẽ. Aut nũquid meꝰ pater auguſtꝰ fuit:& frater nõ fuit? Par
utriqꝫ debetur reuerẽtia:& par utriuſqꝫ eſt circa rẽpublicam gratia. Vtrũqꝫ imitabor
ut & nõ reddam:quod & pater reddere nõ potuit:quia nullꝰ abſtulerat: & ſeruẽ qđ
a fratre eſt conſtitutũ.Poſtulet parens roma alia quæcũqꝫ deſiderat. Debeo affectũ
parẽti:ſed magis obſequiũ debeo ſalutis auctori. Quid de amore ꝓuincialium lo-
quar:uel quo eos ipſe cõplectebat̃:uel qui ab ijs cõſultori ſuo repẽdebatur:quibꝰ ni
hil unꝗ indici paſſus eſt? Præterita inquit nõ queũt ſoluere:noua poterũt ſuſtinere?
Hoc laudãt ꝓuinciæ Iulianũ:& ille quidẽ in robuſta ætate:iſte in ꝓceſſu adoleſcẽ-
tiæ.Ille plurima repperit:& exhauſit oĩa:iſte nihil inuenit:& omnibꝰ abũdauit. Au
diuit in tranſalpinis partibꝰ poſitus:ad italiæ fines barbaros appropinquaſſe:ſollicitꝰ
ne alieno hoſte ſuũ regnum attẽtaretur:uenire ꝓperabat cupiẽs dimittere gallica-
na ocia:& pericula noſtra ſuſcipere. Hæc mihi cũ alijs cõmunia:illa priuata ꝙ ſæpe
me appellabat abſentẽ:& a me initiatũ ſe ſacris myſterijs præferebat. Quinetiã cũ
rumor quidã ad uiennẽſem ꝑtuliſſet urbem ꝙ inuitãdi eius ad italiam gratia eo ꝑge-
rẽ:ꝗ gaudebat:ꝗ gratulabat̃ me ſibi optato affore:mora ei aduentus mei ꝓlixior ui-
debatur:atqꝫ utinã aduẽtum ipſius nullus præueniſſet nũcius.Iam ꝓmiſerã me ꝓfe-
cturum:reſpondẽs uel honoratis petẽtibus uel profecto ut trãquillitati italiæ conſu-
leretur:me ſicut ſuperfluo ingerere nõ poſſem ꝓpter uerecundiã: ita neceſſitatibꝰ
non defuturũ.Confirmatũ hoc erat. Ecce poſtridie litteræ de inſtruendis manſio-
nibus:inuectio ornamẽtorum regaliũ:aliaqꝫ eiuſmodi quæ ingreſſurum iter impera
torem ſignificarẽt: Quibus rebus ab ipſis quibꝰ fuerat poſtulata: intermiſſa legatio
eſt.Reus mihi uidebar ſperatæ meæ præſentiæ nec impletæ:ſed utinam uiuẽti tibi
hũc deberẽ reatũ.Excuſarem ꝙ nulla tua audiſſem pericula:nullas tuas accepiſſem
litteras:ꝙ nõ potuiſſem ꝓprijs aĩalibꝰ occurrere:etiã ſi iter ĩgreſſus eſſem. Itaqꝫ ſecu
rus ueniæ:dũ dies ſubduco:aduẽtũ tuũ intelligo.Ecce reſcriptũ accipio:ut ſine mo-
ra ꝑgendum putarẽ:eo ꝙ uadem fidei tuæ haberẽ caput:comitẽ tuum uelles.Num

reſtiti? Num moratus ſum? Additur eo ut ꝓperarẽ ocyus: nec arbitrarer cauſam
itineris mei ſynodũ gallorum eſſe epiſcoporũ: propter quorũ frequẽtes diſſenſiões
crebro me excuſauerã: ſed ut ipſe baptiçaret᷑ i ipſo egreſſu. Geſtarũ iam rerũ indi
cia potui cognoſcere: ſed ꝓperandi ſtudio nihil aduertere poterã. Iam ſuperabã
alpium iuga: & ecce nũcius amarus mihi & omnibꝰ de tanti morte imperatoris. Re-
flexi: iter fletibꝰ meis laui. Quibus ego uotis omniũ ꝓficiſcebar? Quo gemitu om
niũ reuertebar? Non em̃ imperatorẽ ſibi ſed ſalutẽ ereptam putabãt. Quãto ipſe
angebar dolore? Primũ ꝙ tantus princeps: ꝙ dulce pignus meũ: ꝙ ita mei cupidiſſi-
mus occidiſſet. Quos ego æſtus eius illo biduo fuiſſe cõperi: quo litteris quos ad
me miſerat ſupuixit. Veſperi ꝓfectus eſt ſilẽtiarius: tertio die mane quærebat: iãne
remeaſſet: iam uenirẽ? Ita ſibi ſalutẽ quandã uenturã arbitrabat᷑. O iuuenis optime
utinam te uiuentẽ inuenire potuiſſem: utinã te dilatio aliqua meo reſeruaſſet aduẽ-
tui. Nihil de aliqua mei uirtute polliceor: nihil de ingenio atqꝫ prudentia. Sed quãta
ego cura inter te & comitẽ tuum: quãta ſedulitate concordiã & gratiã refudiſſem?
Quã meipſum ꝓ tua obtuliſſem fide: quã in meipſũ eos recepiſſem: quibus ille ſe ti-
mere dicebat. Certe ſi comes nõ eſſet inflexus: tecũ remanſiſſem. Præſumebã de te
ꝙ ipſe me audires: ſi ꝓ te nõ eſſe auditum uideres. Multa habuerã quæ tenerem:
Nunc nihil habeo præter lachrymas & fletus. Quotidie mihi maior ad dolorẽ es:
Creſcis ad gemitũ. Omnes quãti me feceris ꝓteſtantur. Omnes abſentiã meã cauſã
tuæ mortis appellant. Sed nõ ſum ꝓpheta quo potuerim futura cognoſcere: ſed ſũ
uox clamantis in gemitu: quo poſſim deflere præterita. Quid em̃ habeo ꝙ melius
faciã q̃ ut tibi lachrymas ꝓ tanto tuo in me affectu repẽdam? Ego te ſuſcepi paruu-
lum: cum legatus ad hoſtẽ tuum pergerẽ. Ego iuſtinæ maternis traditũ manibꝰ am-
plexus ſum. Ego tuus iterũ legatus repetiui gallias: & mihi dulce illud officium fuit
ꝓ ſalutẽ tua primo: deinde pro pace atqꝫ pietate qua fraternas reliquias poſtulabas.
Nondũ ꝓ te ſecurus: & iam ꝓ fraternæ ſepulturæ honore ſollicitus. Sed reuerta-
Threñ.2. mur ad threnos: & ipſa doloris ingrediamur uiſcera. Quid teſtabor inqt tibi: aut
quid aſſimilabo tibi filia hieruſalẽ? quis ſaluam faciet te? & quis cõſolabitur te uirgo
filia ſyon? Quia magna facta eſt ſuꝑ te contritio tua: quis ſanabit te? Quis aũt me cõ
ſolabitur: a quo alij petunt cõſolationis officium? Impleuit me amaritudine: inebria-
Hiere.4. uit in felle. Ventrẽ meum doleo: ut ꝓphetico utar eloq̃o: q̃m quẽ in euangelio erã
generaturus: amiſi. Sed ille nõ amiſit gratiã q̃ popoſcit: qui mihi in ſermone quo ute
bar ad plebẽ: hodie ſurrexit. Nã cum in tractatum incidiſſem ꝓpoſitæ lectionis: ꝙ
populus pauꝑ benediceret deũ: quærere cœpi: quis eſſet hic populus: & diſtingue-
re ꝙ eſſet populus: alter diues: alter pauper: diues iudæorũ: pauꝑ eccleſiæ. Diues
ille eloquijs ſibi creditis: iſte pauper aliena eloquia mutuatus. Merito pauper: quia
2.Cori.8. congregatus a paupere eſt: illo uidelicet qui pauper factus eſt cũ diues eſſet: ut nos
eius inopia ditaremur. Exinaniuit enim ſe ut omnes repleret. Sed quomõ pauper
qui habebat æternitatis diuitias & plenitudinem diuinitatis? Deniqꝫ in carne erat &
Matth.26. dicebat: Amodo uidebitis filium hominis ſedentem ad dexterã uirtutis. Et alibi ad
Matth.16. Petrum dicit: Tibi dabo claues regni cælorum. Hic ergo pauper qui regnũ cæleſte
Ibidem.11. donabat? Sed audi quomõ pauper: Tollite inquit iugum meũ ſuper uos: quia mi
tis ſum & humilis corde. Ideo & populus eius pauper eſt: non indigentia quẽ diuite
illo populo uideo ditiorem. Non ſolũ enim oracula prophetarum: ſed etiam apo
ſtolorum meruit diuino fuſa ſpiritu habere præcepta. Non ergo inopia pauper ſed
Matth.5. ſpiritu: cui dictum eſt: Beati pauperes ſpiritu: ipſorũ eſt enim regnum cælorum. Ve
re beati pauperes qui acceperũt quod diuites non habebant. Ex hoc numero eſt il-
Pſ.33. le ꝓpheticus pauper de quo ſcriptũ eſt: Iſte pauper clamauit: & dominꝰ exaudiuit
Act.3. eum. Ex hoc populo ille qui ait: Argentũ & aurũ nõ habeo ſed quod habeo: hoc do
tibi: In nomine Ieſu naçareni ſurge & ambula. Ille ergo pauꝑ auctor populi pauperis
Pſ.108. dicit: Deus laudẽ meã ne tacueris: quia os pctõris & os doloſi ſuꝑ me apertũ ẽ. Lo-
cuti ſunt ſuꝑ me lingua doloſa: & ſermonibꝰ odij circũdederunt me: & expugnarũt

me gratis. Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi: ego autẽ orabam. Bonũ ſcutũ
oratio: quo omnia aduerſarij ignita ſpicula repelluntur. Orabat ergo dominꝰ Ieſus:
& eius imitator Valẽtinianus orabat. Sed forte dicat᷑: quid ei ꝓfuit ſua oratio? Ec
ce in primo uitæ occidit curſu: de celeritate mortis nõ de genere loquor. Nõ em̃ ac-
cuſationis uoce utor ſed doloris. Sed etiã dominꝰ orabat: & crucifixus eſt. Hoc em̃
orabat: ut peccatũ mundi tolleret. Audiamꝰ ergo quid oret chriſti diſcipulꝰ. Vtiqꝫ
quod magiſter docuit. Docuit aũt ut uigilemus ne intremus in tentationẽ: hoc eſt Matth.16.
ne incidamus in peccatũ. Hæc eſt em̃ tẽtatio chriſtiani: ſi in ſuæ animæ periculũ ꝓla
bat᷑: mortem autẽ timere nõ eſt ꝑfectionis. Rogare aũt quis debeat & ꝓ inimicis ſu-
is: orare etiam ꝓ ꝑſequentibus: ſicut dominꝰ orabat dicẽs: Pater dimitte illis: nõ em̃ Luc.23.
ſciunt quid faciunt. Vide clementiã magnã: illi ſuum ꝑſequebantur auctorẽ: ipſe
aduerſarijs etiã grauia peccata donabat: quinetiã ignorãtiæ uelamine excuſabat ad
miſſum: dicẽs: Quia neſciunt quid faciũt. Nam ſi ſcirent: dominũ nõ perſequerẽtur Ibidem.
ſuum: in cuius poteſtate ac iure ſalutẽ eſſe ſuam arbitrarẽtur. Et quia non ſola chriſti
ꝑſecutores eiꝰ erãt morte cõtenti: addebãt maledicta atqꝫ cõuitia: ut ait ipſe: Maledi Pſ.108.
cent ipſi & tu benedices. Docuit nos ꝙ timere maledicta perſequẽtũ minime de-
beamus: cũ habeamus benedictionis auctorẽ: Nec mouere nos cõuitia debeãt: ubi
præſul eſt qui poſſit auferre maledicta. Quid illud ꝙ mori nõ timuit? Immo ꝓ om-
nibus ſe obtulit dicens: ꝙ fruſtra innoxij in inuidiã uocarent᷑: ꝙ fruſtra ꝓpter ſe alij
periclitarẽtur. Sibiqꝫ potius mortẽ optabat: ne ipſe alijs cauſa mortis eſſet. Hoc eſt il
lud euangelicũ domini in ipſa ſui captione dicentis: Si me quæritis: ſinite hos abire. Ioh.18.
Occidit itaqꝫ ꝓ omnibus quos diligebat. Pro quo amici ſui parũ putabant: ſi omnes
perirent. Aduertamus quẽ circa amicos ſuos habuerit animũ. Conſideremꝰ quẽ
erga germanas ſuas habuerit affectum. In ipſis requieſcebat: in ipſis ſe cõſolabatur:
in ipſis relaxabat animũ: & feſſa curis corda mulcebat. Rogabat eas ut ſi quo pueri-
ciæ ſuæ lapſu: ſi ſermone aliquo offenſæ a fratre uiderẽtur ignoſcerẽt: ueniã ſibi a do
mino deprecarẽtur. Manus: caput ſororibus oſculabat᷑: immemor imperij: memor
germanitatis: & quo magis alijs poteſtatis iure præſtaret: hoc ſe magis ſororibꝰ exhi
bebat. Rogabat ut nõ meminiſſent iniuriæ: meminiſſent gratiæ: ut qđ acciderat de
earũ poſſeſſione: audiret negociũ. Tantus em̃ erat: ut etiã in cauſa ſororũ æquus fo-
re arbiter a ꝓuincialibus: exiſtimaretur. Qꝫ & ſi circa ſanctas neceſſitudines ſuas cha
ritatem ꝓpenderet: tamẽ pietatẽ ſuam iuſticia tẽperaret. Audiuit negociũ nõ de iu
re ſed de poſſeſſione prædij. Hinc pietas ꝓ ſororibꝰ: inde miſericordiæ ꝓ orphano
cauſa certabat: ut pro eo apud ipſas interueniret ſorores. Remiſit ad iudicẽ publice
negociũ: ne aut ius aut pietatẽ læderet. Priuatim tamen quantũ ex ꝓpoſito nobiliũ
puellarũ aduertimus: pium ſanctis ſororibꝰ impreſſit affectũ: ut cõcedẽdi prædij uo-
luntatẽ haberent: iudiciũ darent. Vere dignæ tanto fratre germanæ: quæ ei quod
mater ſibi reliquerat mallent de ſuo potius iure laxare: q̃ fratrẽ in ſua cauſa uerecun
diã ſuſtinere. Hæc eſt uobis ſanctæ animæ hæreditas precioſior fraternæ laudis &
gloriæ: his uos pius frater nobiliores & ditiores reddidit: qui caput ueſtrũ nõ gẽmis
onerabat ſed oſculis. Manus ueſtras nõ tam regalibus ambiebat inſignibꝰ q̃ impera
torio ore lambebat. In ueſtræ fructu præſentiæ omne ponebat ſolatiũ: ut nec ipſam
nimie deſideraret uxorẽ. Ideo nuptias differebat: quia pius cũ ueſtræ gratiæ paſce-
bat affectus. Hæc uobis deſiderio amplꝰ q̃ dolori ſint: ut fraterna gloria plus refici-
at mentẽ q̃ dolor torqueat. Paſcũt frequẽter & lachrymæ & mentẽ alleuãt: fletꝰ re-
frigerant pectus: & mœſtum ſolant᷑ affectũ. Durũ quidẽ funus uidetis: ſed ſtabat &
ſancta Maria iuxta crucẽ filij: & ſpectabat uirgo ſui unigeniti paſſionẽ. Stantẽ illam
lego: flentem nõ lego. Vnde dixit ei filiꝰ: Mulier ecce filiꝰ tuus: & diſcipulo dixit: Ec- Ibidem.19.
ce mater tua: hæreditatẽ illis charitatis ſuæ & grãe derelinquẽs. In quo uobis pia pig
nora q̃m fratrẽ ueſtrꝫ ꝓpter mea pctã nõ merui: affectũ paternũ exhibere deſidero.
Illũ intueor in uobis: illũ teneo: illum puto eſſe mihi præſentẽ: Immo utrunqꝫ germa
nũ: quos uelut oculos mihi effoſſos doleo. Fœlicꝰ epiſcopos ꝑſequãt᷑ imperatores q̃

diligant. Quāto mihi beatius maximus minabat᷑: In illi⁹ odio laus erat: in hoꝝ amo-
re ſupplici feralis hæreditas. V tinā filij ꝓ nobis licuiſſet: hunc ſpiritū fundere: com-
pendiū doloris inuenerā: & glorioſius mihi fuerat ꝓ tantis obire pignoribus. Sed
ad ueſtrā ſanctæ filiæ conſolationē reuertar: quis rerum geſtaꝝ acerbitaſ uim omnē
cōſolationis abſorbeat. Quæ ſi breuis ſit: nihil afferet quo mœſtum affectu demulce
at: ſin ꝓlixior: longiorē afferat admonitionē doloris. Quo em̄ ꝓlixior fueris: hoc ma
gis in cōſolando afficies eum quē conſolari uelis: & diutius mœrorē ei⁹ tenebis. Nō
igitur uelut penicillo quodā ſermonis mei ueſtras abſtergam lachrymas. Neqꝫ em̄
id facere uellē: etiā ſi poſſem. Eſt em̄ pijs affectibus quædā etiam flendi uoluptas: &
plærūqꝫ grauis euaporat dolor. Sed id poſtulo: ne uel infixū pectori ueſtro fratrem
duris gemitibus releuetis: uel auertatis planctib⁹: uel requieſcentē excitetis. Ille uo-
bis maneat in corde: ille uiuat in pectore: ille amplexibus pijs hæreat ut ſolebat. Ille
fraterna oſcula præmat: ille ſemꝑ in oculis ſit: ſemꝑ in oſculis: ſemꝑ in alloquijs: ſemꝑ
in mētibus: ille iam talis ut ei nihil timeatis ſicut ante. Obliuiſcamini eius erumnā: te-
neatis gratiā. Ille uobis auxiliaturus ſperet᷑: ille noctibus præſul aſſiſtat: illum a uobis
iam nec ſomnus excludat. Propter ipſum delectet quies: ut uobis gratior reuertat᷑.
In uobis eſt filiæ: ut fratrē uobis iam nemo poſſit auferre. Sed corp⁹ eius tenere de-
ſideratis: tumulū circūfuſæ tenetis. Ille tumulus fratris uobis habitatio ſit: Ille ſit aula
palatij: in quo cara membra requieſcūt. Qꝫ ſi me ad illum reuocatis dolorē: ꝙ cito
exceſſit e uita: nec ego abnuo īmatura obiſſe ætate: quē noſtræ uitæ tēporibus fulci
re cuperem⁹: ut de noſtris annis uiueret: qui fungi nō potuit ſuis. Sed quæro utrū
aliquis ſit poſt mortē ſenſus an null⁹: Si eſt uiuit: imo quia eſt: uita iam fruit᷑ æterna.
Quō em̄ non habet ſenſum: cuius anima & uiuit & uiget: & remeabit ad corpus: &
1. Theſſal. 4. faciet illud cū refuſa fuerit: reuiuiſcere: Clamat Apoſtolus: Nolumus uos ignorare
fratres de dormiētibus ut nō cōtriſtemini: ſicut & cæteri qui ſpem nō habent. Nā ſi
credimus ꝙ Ieſus mortuus eſt & reſurrexit: ita & deus illos qui dormierūt ꝑ Ieſum:
adducet cū eo. Manet ergo eorum uita: quos manet reſurrectio. Qꝫ ſi gentes qui
ſpem reſurrectionis nō habent: hoc uno ſe cōſolantur quo dicant: ꝙ nullus poſt mor
tem ſenſus ſit defunctorū: ac ꝑ hoc nullus remaneat ſenſus doloris: quāto magis nos
conſolationē recipere debem⁹: quia mors metuēda non ſit: eo ꝙ finis ſit peccatoꝝ:
uita autē deſperanda nō ſit quæ reſurrectione reparat᷑: Iob quoqꝫ docet nec mor-
Iob. 14. tem timendā & potius optandā pijs: dicens: V tinam in inferno me cuſtodires & ab
ſconderes me: donec mitiget᷑ ira tua: & cōſtituas mihi tēpus in quo memor ſis mei.
Si em̄ mortu⁹ fuerit homo: uiuet. Conſūmās dies uitæ meæ ſuſtinebo: donec iteꝝ fi
am. Tunc uocabis & ego tibi obediā: Opera autē manuū tuarū ne deſpicias. Iſtud
tn̄ dolendū ſit ꝙ primæua obierit ætate. Gratulandū autē ꝙ uirtutū ſtipendijs uete-
ranus deceſſerit. Tanta em̄ fuit emendatio uitæ ei⁹ in illo omnib⁹ lubrico adoleſcē
tiæ tēpore: tanta laus morū eius ut omnem memoriā doloris obducat. Qꝫ em̄ obijt:
fragilitatis eſt: ꝙ talis fuit: admirationis. Qꝫ beata fuiſſet reſpublica: ſi eū diutius ſer
Phil. 1. uare potuiſſet. Sed qa uita ſanctorū nō hic in terris eſt: ſed in cælo (Iuſtis em̄ uiuere
chriſtus: & mori lucrū: quia & diſſolui & cū chriſto eſſe: multo meli⁹) dolendū eſt ꝙ
2. Reg. 12. nobis cito raptus ſit: conſolandū ꝙ ad meliora tranſierit. Deniqꝫ Dauid moriturū
filium flebat: mortuū nō dolebat: flebat ne ſibi eriperetur: ſed flere deſiuit ereptum
Ibidē. 13. quē ſciebat eſſe cū chriſto. Sed ut ſcias uerum eſſe qđ aſſero: inceſtū Ammon filiū
Ibidē. 18. fleuit occiſum: paricidā Abſalon doluit interemptū: dicens: Fili⁹ meus Abſalon: fili⁹
meus Abſalon. Innocentē filiū nō putauit eſſe lugendū: quia illos ſibi periſſe ꝓ ſcele
re: hunc ꝓ innocētia credidit eſſe uicturū. Nihil ergo habetis qđ grauiſſime dolea-
tis in fratre: homo nat⁹ eſt: hūanæ fuit obnoxius fragilitati. Nemo ſe redimit a mor-
Iob. 15. te: nō diues: nō ipſi reges: immo ipſi grauiorib⁹ ſubiacent. Iob dixit: Numerati anni
dati ſunt potēti: timor autē eius in auribus eius: qn̄ uidetur habere pacē: tunc ueni-
et ei euerſio. V obis quoqꝫ ipſis tam acerba incidiſſe patiēter ferre debetis: quæ ui-
detis uobis cōmunia eſſe cū ſanctis. Etiā Dauid amiſſis filijs deſtitutus eſt. Optaſſet

illos tales obire qualis uobis frater ereptus eſt. Ille crimina doluit: nō exitum filioꝝ.
Quæ luctus tēpora ꝓtrabunt᷑: duorū menſiū curricula in fraterni funeris quotidia-
no clauſiſtis amplexu: Sola in ſcripturis Iepte filia fletus ſui tēpora poſtulauit: cog- Iudic. 11.
nito ꝙ pater eius ꝓfecturus ad præliū uouerat: qa id rerū potius offerret dn̄o qđ ſi-
bi primū ocurreret. Poſt uictoriā reuertēti: occurrerat filia: ignara pietatis: ignara ꝓ-
miſſi. Vidit eam & ingemuit pater dicēs: Heu me filia: impediſti me: in ſtimulū do-
loris facta es mihi. Ego uero aperui os meū de te ad dominū: & nō potero auertere.
Illa dixit ad eū: Pater ſi in me aperuiſti os tuū: fac mihi ut exijt de ore tuo. Et iteꝝ di
xit: Sine mēſibus duobus & uadens flebo in mōtibus ſuꝑ uirginitatē meā ego & cō
pares amicæ meæ. Itaqꝫ duobus exactis regreſſa mēſibus: ſacrificij munus impleuit:
Quæ decreto populi iſrael quaternis in anno dieb⁹ ab eiuſdē plæbis fœminis deplo
ratur. Ad deflendū igitur uirginitatis ſuæ florē duos ſat eſſe menſes Iepte filia iudi-
cauit: & adhuc nō uenerat reſurrectio: & hoc ſpatio tēporis ſatis putauit paucis ſe eſ
ſe defletam: V obiſcū omnes populi defleuerūt: omnes ingemuerūt ꝓuinciæ: & ad-
huc parua putatis ueſtri hæc eſſe ſupplicia: Si fratrē ueſtrū redimere poſſetis exi-
tio: nollet tn̄ ille ueſtra afflictione reſuſcitari: qui ſe melius uiuere credidit in uobis: ꝗ
optauit potius ſeipſum mori: cū ueſtrā uideret iniuriā: qui ꝓ uobis ſe libēter fuit pa-
ratus offerre: qui ipſo ueſtri doloris die dicit᷑ hanc ſolā emiſiſſe uocē: V æ miſeris ſo-
roribus meis. Itaqꝫ magis ueſtram deſtitutionē ꝗ̄ ſuam mortē dolebat. Sed audiui
uos dolere ꝙ nō acceperit ſacramēta baptiſmatis. Dicite mihi quid aliud in nobis
eſt: niſi uolūtas: niſi petitio: At qui etiā dudū hoc uotū habuit: ut anq̄ i italiā ueniſſet:
initiaret᷑: & ꝓxime baptiçari ſe a me uelle ſignificauit. Et ideo præ cæteris cauſis me
accipiendū putauit. Nō habet ergo gratiam quā deſiderauit: Nō habet quā popo-
ſcit: Et quia popoſcit accepit. Et ubi illud eſt: Iuſtus quacūqꝫ morte præuētus fuerit Sap. 4.
anima ei⁹ in refrigerio erit: Solue igitur pater ſancte mun⁹ ſeruo tuo: qđ Moyſes
dū in ſpiritu uidit accepit: Qđ Dauid quia ex reuelatione cognouit emeruit. Sol-
ue inquā ſeruo tuo V alētiniano munus qđ cōcupiuit: munus qđ popoſcit ſanus: ro-
buſtus: incolumis. Si affectus ægritudine diſtuliſſet: tn̄ nō penitus a tua miſericordia
eſſet alienus: qui celeritate tēporis eſſet nō uoluntate fraudatus. Solue ergo ſeruo
tuo munus tuæ gratiæ: quā ille nunq̄ negauit: qui ante diē mortis: templorū priuile-
gia negauit: inſurgētibus quos reuereri poſſet. Aſtabat uirorū caterua gentiliū: ſup-
plicabat ſenatus. Nō metuebat hominib⁹ diſplicere in chriſto. Qui habuit ſpiritū tu
um: quō nō accepit gratiam tuā: Aut ſi quia ſolēniter nō ſūt celebrata myſteria: hoc
mouet: ergo nec martyres ſi cathecumini fuerint coronātur: Non em̄ coronātur ſi
non initiant᷑: Qꝫ ſi ſuo abluuntur ſanguine: & hunc ſua pietas abluit & uoluntas. Ne
quæſo eum dn̄e a fratre ſeiungas: ne iugū hoc piæ germanitatis patiaris abrūpi. Hic
tuus iam & tuo iudicio uindicatus: piclitatur amplius Gratianus: ſi ſeparet᷑ a fratre: ſi
nō mereatur eſſe cū eo: ꝑ quē meruit uindicari. Quas ille nunc man⁹ ad te pater eri-
git: quas ꝓ fratre preces fundit: quo ei inhæret amplexu: quēadmodū ſibi eum non
patitur auelli: Adeſt etiā pater qui militiā ſub Iuliano & tribunatus honores fidei
amore contēpſit. Dona patri filium: fratri germanū: quorum utrūqꝫ imitatus eſt: al
terum fide: alterū deuotione pariter atqꝫ pietate in temploꝝ priuilegijs denegādis.
Qđ patri defuerat adiunxit: quod frater conſtituit cuſtodiuit. Et huic adhuc inter-
ceſſionē aſciſco: cui remunerationē præſumo: Date manibus ſancta myſteria. Pio
requiē eius poſcamus affectu. Date ſacramenta cæleſtia myſteria. Animā piam ma-
tris oblationibus ꝓſequamur. Extollite populi mecū manus in ſancta: ut eo ſaltem
munere uicem eius meritis repēdamus. Nec ego floribus tumulū eius aſpergā: ſed
ſpiritū eius chriſti odore ꝑfundam. Spargant alij plenis lilia calathis: nobis lilium eſt
chriſtus. Hoc reliquias eius ſacrabo: hoc eius gratiā cōmēdabo. Nunq̄ ego piorum
fratrū ſeparabo numeꝝ merita diſcernā. Scio ꝙ dominū cōmemoratio iſta cōciliet:
copula iſta delectet. Nec putet aliquis meritis eorum obitus celeritate detractum.
Raptus eſt Enoch: ne malicia mutaret cor ei⁹: Et Ioſias decimooctauo anno regni Gen. 5. 4. Reg. 23.

ſui:ita domini paſca celebrauit:ut omnes retro principes deuotione ſuperaret: nec
diutius fidei ſuæ meritis ſupuixit:immo quia plæbi iudææ graue imminebat exitiū:
rex iuſtus ante ſublatus eſt. Metuo ne & tu nobis aliqua noſtri offenſione ſis raptus
ut octauodecimo regni tui anno imminentis mali acerbitatē quaſi iuſtus euaderes.
Sed iam cara mihi cōplectar uiſcera:& debita quōdā ſepulchro prius tamē ſingu-
la mēbra pſpiciam. Valētinianus meus: iuuenis meus cādidus & ruber: habens in
Cant.5. ſe imaginē chriſti. Talibus em̄ ꝓſequitur eccleſia in canticis chriſtū. Nec iniuriā pu-
Pſ.104. tes:charactere domini inſcribunť & ſeruuli:& nomine imperatoris ſignanť milites.
Matth.5. Deniqꝫ & ipſe dn̄s dixit:Nolite tangere chriſtos meos. Et: Vos eſtis lux mūdi. Et Ia-
Gen.49. cob dixit:Iuda te laudabunt fratreſ tui. Ad filiū loquebatur:& dominū reuelabat. Et
Ibidem. de Ioſeph dixit:Filius meus ampliatꝰ:filius meus ampliatus Ioſeph:& chriſtū ſignifi
cabat. Licet ergo & mihi charactere dn̄i ſchema. Iuuenis meꝰ cādidus & ruber de-
cem milibus. Electꝰ eſt filiꝰ meus:cū poſt mortē patris paruulus aſciſcereť imperio.
Cant.5. Caput eius aurum cephas:oculi eius ſicut colūbæ ſup abundantiā aquarū. Ibi enim
ſedimus & fleuimus:dixerunt qui inde uenerunt. Venter eiꝰ pyxis eburnea:qui re-
Hiere.4. ciperet oracula ſcripturarū:ut poſſet dicere: Ventrē meū doleo:ſicut dixit ꝓpheta.
Cant.5. Dicit em̄ hæc qui imitator eſt chriſti. Genæ eius phialæ aromatis:quibus chriſtuſ in-
fluebat unguentū. Labia eius lilia diſtillantia mirrha plena. Manus eius tornatæ au-
reæ:plenæ tarſis: eo ꝙ in uerbis eius iuſticia refulgeret: in factis & operibus renite-
ret gratia:in quo & plenū uirtutis & auctoritatis regalis eſſet alloquium:nec inflexa
aliquo mortis terrore cōſtantia:& factorū precioſa emendata correctio. Omnis em̄
bonus operarius:manus chriſti eſt:fauces eius dulcedines: & totū deſiderium. Qꝫ
dulcia em̄ omnia iudicia eius:uniuerſorū faucibus adhæſerūt? Quāta gratia ſermo-
nes ipſius ſinguli recenſenť? Quēadmodū fili deſideraris a populis:mihi certe im-
preſſiſti quæ pectore teneo:uerba illa poſtrema. Quibus me uadē tuum fieri poſtu
labaſ. Reliquiſti ipſe de me teſtimoniū iudicij glorioſi. Ego tibi fidem meā exhibere
nō potui quā parabā. Dixi tamen abſens:& dicentē me fidem ꝓ te chriſtus audiuit.
Teneť in cælo ſponſio mea:& ſi nō tenetur in terris. Obligatus ſum deo:& ſi nō po-
tui hominibꝰ obligari. Locutus ſum de corpore tuo:Nūc alloquar animā tuā dig-
Ibidem.6. nam ꝓpheticis ornamētis. Iiſdē igitur utar exordijs. Quæ nā eſt hæc proſpiciēs ſi-
cut diluculū:ſpecioſa ſicut luna:electa ſicut ſol? Videor mihi te uidere fulgentē:ui-
deor audire dicentē:Diluculum mihi eſt pater. Nox terrena præceſſit:dieſ cæleſtis
appropinquauit. Proſpicis nos igitur ſancta anima:de loco ſuperiore tanq̄ inferiora
reſpiciens. Exiſti de tenebris iſtius ſæculi:& ut luna reſplendes: ut ſol refulges. Be-
ne ut luna:quia & ante in umbra licet iſtius corporis refulgebas: & terrarū tenebraſ
illuminabas:& nunc lumen a ſole iuſticiæ mutuata clarū diem ducis. Videre igitur
uideor te tanq̄ de corpe recedentē:& repulſa noctiſ caligine ſurgentē diluculo ſicut
ſolem:appropinquātē deo:& rapido uolatu ſicut aquilā quæ terrena ſunt relinquē-
Ibidem. tem. Cōuertere ſunamitis cōuertere. Cōuertere & uidebimꝰ in te. Cōuertere ad
nos pacifica:ut gloriam tuā ſororibus tuis mōſtres:& incipient ſe tuæ quietis & gra
tiæ ſecuritate ſolari. Semel tantū ad nos cōuertere:ut te uideamus. Et rurſus cōuer-
tere:atqꝫ ad hieruſalē illam ciuitatē ſanctorum tota intētione feſtina. Aut certe ad
animam piā chriſtus hoc dicit:iubet illam pauliſper cōuerti:ut nobis gloria eius ap-
pareat:& requies futura cū ſanctis. Et poſtea præcipit eam ad illud ſupernū ſanctoꝝ
Cant.7. feſtinare cōſortiū. Quid uidebitis inquit in ſunamite:de qua uenit ſicut chori caſtro
rum? Hoc eſt i ea quæ multū & aduerſus plurimos in corpore præliata eſt? Etenim
pugnauit aduerſus extraneos hoſtes:pugnauit aduerſus lubricas ſæculi mutatōes:
pugnauit aduerſus corporis fragilitates:aduerſus multiplices paſſiones. Audiuit a
dn̄o:Cōuertere ſunamitis. Conuerſa eſt ad pacem ſemel in ſæculo:cōuerſa eſt itera
ta cōmunione ad gratiā chriſti:Et ideo pulchra cōuerſio eiuſ in ſæculo:pulcherrimꝰ
Ibidem. inceſſus eius:uolatus in cælū. Vnde mereť audire:Specioſi facti ſūt greſſus tui in cal
ciamentis filia Aminadab:hoc eſt filia principis. Specioſa es em̄ in ꝓceſſu: habitaſti

in corpore:tanq̄ calciamento eo uſa:nō ut inuolucro:ut quia ſuperior & eminētior:
eo ut uelles tuum circūferres ſine ulla offenſione ueſtigium. Vel certe ſicut calcia-
mentū illud exoluere:ſicut Moyſes fecit:cui dictum eſt:Solue calciamentū pedum Exo.3.
tuorū. Dicit igitur tibi nunc pater Aminadab ille populi princeps: Audi filia & ui- Pſ.44.
de:quoniā cōcupiuit rex ſpeciē tuam. Specioſi ergo facti ſunt greſſus tui in calcia- Cant.7.
mentis filia Aminadab. Moduli fœmorum tuorū ſimiles torquibus: hoc eſt:cōſo-
nans ſibi in omnibus factis tuis gratia atqꝫ moderatio magnorū æquauit inſignia tri-
umphorū. Deniqꝫ moderatione tua ex trāquillitate pacifica: nec gallia hoſtē ſenſit:
& italia hoſtem reppulit:qui eius finibꝰ imminebat. Torques aūt inſignia eſſe uicto-
riæ:dubitari nō poteſt:cū ij qui in bello fortiter fecerint:torquibꝰ honoreнť. Vm
bilicus tuus crater tornatilis nō deficiens mixto. Venter tuus aceruus tritici muni
ti inter lilia. Ceruix tua ſicut turris eburnea. Oculi tui ſtagna meſebon. Bonꝰ um-
bilicus animæ uirtutū omniū capax: ſicut crater ab ipſo fidei auctore tornatus. Sapi
entia em̄ in cratere miſcuit uinū ſuum dicens: Venite edite panes meos:& bibite ui Prouer.9.
num qđ miſcui uobis. Vmbilicus ergo iſte tornatus omni decore uirtutū nō defi-
cit mixto. Venter quoqꝫ eius nō ſolum iuſticiæ uelut frumētario cibo replebatur:
ſed etiā gratiæ ſuauitate quæ florebat liliū. Ceruix quoqꝫ eiꝰ candida & pura iugo
chriſti ſpōte ſubiecta:cogitationes rationabiles:fidei odor:circūciſionis attentio:or-
natus capitis glorioſus:qđ nō regalia diademata:ſed domini ſanguinis inſignia coro
narent. Merito tanq̄ rex:peccati uictor:& cæleſti corona redimitus aſcēdit. Cuius
animæ dicit deus uerbū:Quid pulchra & ſuauis facta ē charitas in delitijs tuis? Pul- Cant.7.
chra ꝑ uirtutis decorē:ſuauis ꝑ gratiam. Procera ſicut palma:quæ uincentiſ eſt præ-
miū. Tuæ aſcendēti animæ Gratianus frater occurrit: & cōplexus eam dicit: Ego
fratri meo:& ſuꝑ me cōuerſio eiꝰ:uel ꝙ ſibi eā cupiat inhærere:uel ꝙ pietate frater-
na quaſi aduocatus aſſiſtat dicens:cōuerſionē eius etiā ſuæ gratiæ præferendā. Ve-
ni inquit frater meus:exeamus in agrū:requieſcamꝰ in caſtellis:diluculo ſurgamꝰ in
uineas. Hoc ē:ueniſti eo:ubi diuerſarū uirtutum fructꝰ ꝓ ſingulorū meritis deferūť:
ubi abūdant meritoꝝ præmia. Exeamꝰ ergo in agrū i quo nō uacuꝰ labor: ſed fæcū-
dus ꝓuētus ē graꝝ:qđ in terris ſeminaſti:h̄ mete:qđ ibi ſparſiſti:hic collige. Aut cer
te ueni in illū agrū:q eſt odor Iacob:hoc ē ueni in gremiū Iacob:ut ſicut Laçarꝰ pau- Luc.16.
per in Abraæ ſinu:ita etiā tu in Iacob patriarchæ tranquillitatē requieſcas. Sinus em̄
patriarcharū receſſus quidā eſt quietis æternæ. Merito ergo Iacob eſt fructuoſus:ſi-
cut Iſaac patriarcha teſtatꝰ eſt dicens:Ecce odor filij mei tanq̄ odor agri pleni quem Gen.27.
benedixit dn̄s. Requieſcamus inquit in caſtellis:oſtēdens illic eſſe requiē tutiorem:
quæ ſepto cæleſtis refugij munita atqꝫ uallata nō exagiteť ſæculariū incurſibus be-
ſtiarū. In foribus inquit noſtris omnes fœtus arborū:noua & uetera frater meus ſer- Cant.7.
uaui tibi. Quis dabit te frater fratrē mihi lactentē ubera matris meæ? Inueniēs te fo- Ibidē.8.
ris oſculabor te:aſſumā te & inducā te in domū matris meæ:& in ſecretū eiꝰ quæ cō
cepit me. Potū dabo tibi a uino operoſi unguenti:a fluxu maloꝝ granatorū meoꝝ.
Leua eius ſub caput meū:& dextera eius cōplectetur me. Promittit fratri augu-
ſtæ memoriæ Gratianus præſto ſibi fructus diuerſarū eſſe uirtutū. Fuit em̄ & ipſe fi-
delis in dn̄o:pius atqꝫ manſuetus puro corde. Fuit etiā caſtꝰ corpore:qui præter cō-
iugium neſcierit fœminæ alterius cōſuetudinē. Ideo in foribꝰ ſedis ſuæ habet fructꝰ
paratoſ:nec longe petēdoſ offert. Qui ſeruauerit fratri noua & uetera:hoc eſt:& te-
ſtamēti ueteris & euāgelij ſacramenta:& dicit:Quis dabit te frater fratrē mihi lactē
tē ubera matris meæ? hoc eſt:nō quicūqꝫ te ſed chriſtus illuminabit gratia ſpūali. Ille
te baptiçauit:qa humana tibi officia defuerūt. Plus adeptus es qui minora te amiſiſ-
ſe credebas. Quæ ſunt ubera eccleſiæ:niſi ſacramenta baptiſmatis? Et bene ait:lactē
tē:quaſi qui baptiçatus lactis niuei ſuccū requirat. Inueniēs inquit te foris: oſculabor
te:hoc eſt extra corpus te reperiēs:oſculo myſticæ pacis amplectar. Nemo te ſper-
net:nullus excludet:in penetralia te arcana eccleſiæ matris inducā:& in oīa ſecreta
myſterij:ut bibas poculū gratiæ ſpūalis. Amplexatus igiť fratrem ducere cœpit ad

ꝓpriam manſionē:& quia pio officio ad ulteriora ꝓceſſerat:cū fratre cœpit aſcēde-
re:petens ut ſibi fratri maior illic charitas augeať:eo ꝙ uitia humana defecerant: in-
uidia atqꝫ iactantia:quæ in plæriſqꝫ ſolēt fraternæ pietatis iura uacuare. Vidētes eos
uel angeli uel aliæ animæ: quærunt ab ijs quæ ueluti comitatu ſuo fratres hos & of-
Cant.8. ficio deducebāt dicentes: Quæ eſt hæc quæ aſcēdit candida innitēs ſup fratrē ſuū?
Nec nos quidē dubitabamus de meritis Valētiniani:ſed iam credamꝰ uel teſtimo-
nijs angelorū:ꝙ deterſa labe peccati ablutus aſcendit: quē ſua fides lauit: & petitio
cōſecrauit. Credamus quia aſcendit a deſerto:hoc eſt ex hoc arido & inculto loco
ad illas florulētas delectationes:ubi cū fratre cōiunctuſ æternæ uitæ fruitur uolupta
ti. Beati ambo:ſi quid meæ orationes ualebunt.Nulla dies uos ſilentio præteribit:
Nulla inhonoratos uos mea trāſibit oratio.Nulla nox nō donatos aliqua precū me-
arum cōtextione trāſcurret.Omnibꝰ uos oblatōibꝰ frequentabo. Quis ꝓhibebit in-
Ps.136. noxios nominare? Quis uetabit cōmendationis ꝓſecutionē cōplecti? Si oblitus fu-
ero te ſancta hieruſalē:hoc eſt:ſancta anima:pia & pacifica germanitas: obliuiſcatur
me dextera mea:adhæreat lingua mea faucibꝰ meis:ſi nō meminero tui:ſi nō memi
nero hieruſalē in principio meæ læticiæ.Ipſe me citius q̄ uos obliuiſcar.Et ſi unq̄ ſer-
mo tacebit:loqueť affectus.Et ſi uox deficiet:nō deficiet gratia:quæ meis eſt infixa
præcordijs.Quomō ceciderunt potentes? Quō uterqꝫ ſup illa babylonis ceciderūt
flumina? Quō rapidiora utriuſqꝫ uitæ fuere curricula:q̄ ipſius rhodani ſunt fluenta?
O mihi Gratiane & Valentiniane ſpecioſi & chariſſimi:q̄ anguſto uitā fine clauſi-
ſtis:q̄ ꝓxima uobis mortis fuere cōfinia:q̄ ſepulchra uicina.Gratiane inquā & Valē-
tiniane in ueſtris nominibꝰ adhærere iuuat atqꝫ delectari:in ueſtri cōmemoratione
requieſcere.Omnibꝰ Gratiane & Valētiniane ſpecioſi & chariſſimi:inſeparabiles in
uita & in morte nō eſtis ſeparati.Nō uos diſcreuit tumulus:quos nō diſcernebat af-
fectus.Nō cauſa mortis ſeparauit:quos pietas una iūgebat.Non uirtutū diſtātia diſ-
pares fecit:ſup colūbas ſimpliciores:ſup aquilas leuiores:ſup agnos clemētiores: ſu-
per uitulos innocētiores.Gratiani ſagitta nō eſt reuerſa retro:& Valētiniani iuſticia
nō fuit uacua:nec inanis auctoritas.Quō ſine pugna ceciderūt potentes? Doleo in
te fili Gratiane:ſuauis mihi ualde.Plurima dediſti tuæ pietatis inſignia.Tu me inter
tua pericula requirebas:tu in tuis extremis me appellabas:meū de te plus dolebas
dolorē. Doleo etiā in te fili Valentiniane:ſpecioſus mihi ualde.Ceciderat amor tu-
us in me:ſicut amor pignoris.Tu ꝑ me putabas eripi te periculis:tu me nō ſolum ut
parentē diligebas:ſed ut redemptorē tui & liberatorē ſperabas. Tu dicebas: putas
ne uidebo patrē meum? Specioſa de me uoluntas tua: ſed nō efficax præſumptio.
Hei mihi uanæ ſpes in homine:ſed tu in ſacerdote. Hei mihi ꝙ uoluntatē tuā non
ante cognoui.Hei mihi ꝙ non clanculo ante miſiſti. Hei mihi qualia amiſi pignora.
Quō ceciderunt potentes:& perierūt arma cōcupiſcētia deū? Et quia nemo habet
qđ alij plus deferat q̄ qđ ſibi optat:nō me ab illis poſt mortē ſepares:quoſ in hac uita
chariſſimos ſenſi dn̄e. Peto:ut ubi ego fuero:ſint & illi mecū:uel illic eorum ꝑpetua
copula fruar:quia hic uti eorū diuturniore cōiunctione non potui. Te quæſo ſum-
me deus:ut chariſſimos iuuenes matura reſurrectiōe ſuſcites & reſuſcites:ut imma-
turū hunc uitæ iſtius curſum matura reſurrectione cōpenſes.

Sancti Ambroſij ad Theodoſium imperatorem: deceſſum Valentiniani auguſti
uehementer ſe dolere:aptiſſimūqꝫ pro ſepultura eius locū præparatum eſſe inſinu-
antis.Epiſtola.XXXIIII.

Mbroſius Theodoſio imperatori. Silentiū meum rupit ſermo clementiæ
a tuæ.Nihil em̄ in tam triſtibus rebus meliꝰ facere in animū induxerā: q̄ ſi fieri
poſſet:meipſum abdere.Sed quia i ſeceſſu aliquo deliteſcere: & ſacerdotio
exire nō poterā:uel ſilētio itra me latebā.Doleo em̄ fateor dolore acerbo: nō ſolū ꝙ
īmatura ætate Valētinianus auguſtus deceſſerit:ſed etiā ꝙ informatꝰ fide:ac tuis in-
ſtitutis tantā deuotionē erga deū noſtrū induerat:atqꝫ tanto in me incubuerat affe-
ctu:ut quē ante ꝑſequebať:nunc diligeret:quē ante ut aduerſariū repellebat: nūc ut

parentē putaret. Qđ ego nō ꝓ recordatione iniuriæ ueteris exprompſi:ſed ꝓ te-
ſtimonio cōuerſionis.Illud em̄ alienū:hoc ſuū:qđ a te infuſum ſibi ita tenuit: ut ma-
tris ꝑſuaſionē excluderet.Ille ſe a me nutritū præferebat:ille ut ſedulū patrem deſi-
derabat:ille ſimulato a quibuſdā aduētus mei nūcio impatiēter præſtolabať. Quin-
etiā illiſipſis publici doloris diebus cū ſanctos & ſūmos ſacerdotes dn̄i intra gallias
haberet:ut a me tn̄ ſacramētis baptiſmatis initiareť:ſcribendū arbitratꝰ eſt. Qđ etiā
ſi nō rationabiliter:amabiliter tn̄ erga me ſuū ſtudiū teſtificatus eſt. Hunc ergo nō
intimo anhelē ſpiritu:ſecretiſqꝫ mentis atqꝫ animi uiſceribus amplectar? Hunc mihi
mortuū putem? Immo mihi magis uiuū. Quas ego dn̄o deferebā gratias:ꝙ ita in
me cōuerſus eſſet:ꝙ ita emēdatus:quaſi ſenioris cuiuſdā ætatis mores īduiſſet:quas
clemētiæ tuæ ꝙ eum nō ſolū regno reddidiſſes:ſed etiā qđ eſt ampliꝰ:inſtituiſſes fi-
dei & pietatis tuæ diſciplinis. Hunc ergo nō doleā æui integrū:anteq̄ ſacramento-
rū quæ deſiderauit adipiſcereť gratiā:repentina obiſſe morte? Refrigeraſti ani-
mū ꝙ etiā ipſe dignatus es ferre teſtimoniū meo dolori. Te imperator arbitrū te-
neo affectus mei:te meæ mentis interpretē:ſed flendi tēpora alias nō deerūt. Nūc
de ſepultura eius qm̄ ſcripſit clementia tua ita hic ꝓcurandū.Sed exors receſſit ba-
ptiſmatis:quid cognouerim nō repreſſi.Eſt hic porphyreticū labrum pulcherrimū:
& in uſus hmōi aptiſſimū.Nā & Maximianus Diocletiani ſocius ita humatꝰ eſt :Sūt
tabulæ porphyreticæ ꝓcioſiſſimæ:quibus ueſtiebať operculū quo regales exuuiæ
claudanť.Hoc fuerat præparatū:ſed expectabať reſcriptū clemētiæ tuæ:cuius per-
ceptione recreatæ ſunt ſanctæ filiæ tuæ:filij tui Valentiniani ſorores:quæ ſe grauibꝰ
afficiūt modis:& ampliꝰ exagitabanť ꝙ diu nihil ſcribereť ſibi.Vnde ijs nō parū ac-
ceſſit ſolatij:ſed dū inhumatæ ſunt reliquiæ: nequaquā ſibi parcūt. Videntur em̄ ſi-
bi germani ſui quotidianū funus tenere.Et reuera cū ſine fletu magno ac ſine dolo-
re graui nunq̄ ſint:tn̄ quotienſcūqꝫ eo accedūt:exangues reuertunť.Et ipſis igiť cō-
ſuleť:& chariſſimis exuuijs:ſi accelereť ſepultura:ne æſtiuo penitus ſoluanť calore.
Vix em̄ ſuperiorē æſtatem tranſegimus. Mandatū tuū ſeruo & cōmēdo dn̄o. Di-
ligat te dominus:quia tu dn̄i ſeruos diligis.

Sancti Ambroſij Oratio de exitu:uita:ac uirtutibꝰ Theodoſij imperatoris:habita
in celebritate quadrageſimi diei obitꝰ ſui:Honorio principe filio eiꝰ aſſiſtente.

Oc nobis motus terrarū graues: hoc iuges pluuiæ minabanť:& ultra ſolitū
b caligo tenebroſior denūciabat:ꝙ clemētiſſimus imperator Theodoſius re-
ceſſurus eſſet e terris.Ipſa igiť exceſſum eiꝰ elementa mœrebant.Cælū tene-
bris obductū:aer ꝑpeti horrens caligine.Terra quatiebať motibus: replebať aqua-
rū alluuionibus. Quid ni mūdus ipſe defleret eū principē cōtinuo eſſe rapiendū ꝑ
quē dura mundi iſtiꝰ tēperari ſolerent:cū criminū pœnas indulgētia præueniret? Et
ille quidē abijt ſibi in regnū qđ nō depoſuit ſed mutauit: in tabernacula chriſti iure
pietatis aſcitus:in illā hieruſalē ſupernā:ubi nunc poſitꝰ dicit:Sicut audiuimꝰ:ita & ui- Ps.47.
demus in ciuitate dn̄i uirtutū:in ciuitate dei nr̄i quā deus fundauit in æternū. Sed
plurimos tanq̄ paterno deſtitutos præſidio dereliquit ac potiſſimum filios. Sed nō
ſunt deſtituti quos pietatis ſuæ reliquit hæredes.Nō ſunt deſtituti quibꝰ chriſti acq-
ſiuit gratiā:& exercitus fidē cui documēto fuit:deū fauere pietati ultoremqꝫ eſſe per-
fidiæ. Eius ergo principis & ꝓxime cōclamauimus obitū:& nunc quadrageſimū
celebramus aſſiſtente ſacris altaribꝰ Honorio principe.Quia ſicut ſanctꝰ Ioſeph pa-
tri ſuo Iacob quadraginta diebus hūationis officia detulit:ita & hic Theodoſio patri
iuſta ꝑſoluit. Et quia alij tertiū diem & trigeſimū:alij ſeptimū & quadrageſimū ob-
ſeruare cōſuerūt:quid doceat lectio:cōſideremus. Defuncto inquit Iacob præce- Gen.50
pit Ioſeph pueris ſepultoribꝰ:ut ſepelirēt eū.Et ſepelierūt ſepultores iſrael:& reple-
ti ſunt ei quadraginta dies:ſic em̄ dinumeranť dies ſepulturæ. Et luxit eū ægyptus
ſeptuaginta diebꝰ.Hæc ergo ſequēda ſolēnitas:quā præſcribit lectio. Sed etiam in
Deuteronomio ſcriptū eſt:Quia planxerūt filij iſrael Moyſen diebus triginta:& cō- Deut.34.
ſūmati ſunt dies luctus. Vtraqꝫ ergo obſeruatio habet auctoritatē: qua neceſſariū

pietatis implet᷑ officiū. Bonus itaq; Ioſeph qui formā pio muneri dedit quē amabat
Geñ.49. pater: cui dixit: Adiuuet te deꝰ meus: & bñdicat te bñdictione terræ habētis oia ꝓ/
pter benedictionē mamillaꝝ & uuluæ bñdictionis matris tuæ: & ꝓpter benedictio/
nē patris tui pij patris ſoboles bona. Celebrat ergo & iſte quadrageſimā patris Ia/
cob ſupplātatoris illius: & nos celebramꝰ Theodoſij quadrageſimā: q imitatꝰ Iacob
ſupplantauit ꝑfidiā tyrannoꝝ qui abſcōdit ſimulacra gentiū. Ois em̄ cultus idolorū
fides eius abſcōdit. Oēs em̄ cærimonias oblitterauit: qui etiā ijs qui in ſe peccauerāt
doluit quā dederat periſſe indulgentiā & ueniā denegatā. Sed nō negabūt filij qđ
donauit pater: nō negabunt etiā ſi quiddā interturbare conatꝰ ſit. Neq; em̄ poterūt
negare qđ in cōmune donauit qui ſoluūt qđ in ſingulis dedit. Nihil glorioſiꝰ exitus
tanti principis habuit: qui oia iam filijs tradidiſſet: regnū: ptātem: nomē auguſti: Ni/
hil inquā ſpecioſius ei in morte ſeruatū eſt: q̄ ꝙ immane quātis ꝓmiſſa annonaꝝ exi/
gendarū relaxatio dū morat᷑: facta eſt ſucceſſio eiꝰ indulgentiarū hæreditas: ut ille q
uoluit impedire: ſibi odiū fecerit: Theodoſio tñ tantæ cumulus gr̄æ nō adēptus ſit.
Nec imerito. Si em̄ priuatoꝝ ultimæ uoluntates & deficientiū teſtamēta habent ꝑ/
petem firmitatē: quō pōt tanti principis eſſe irritū teſtamētū? Glorioſiꝰ quoq; in eo
Theodoſius qui nō cōi iure teſtatꝰ eſt. De filijs em̄ nihil habebat nouū qđ conderet
quibus totū dederat niſi ut eos præſenti cōmendaret parēti. De ſubditis ſibi & cō/
miſſis teſtari debuit: ut legata dimitteret: fidei cōmiſſa ſignaret. Præcepit dare legē
indulgentiæ quā ſcriptā reliquit. Quid dignïꝰ: q̄ ut teſtamentū imperatoris lex ſit?
Ergo tantꝰ imperator receſſit a nobis: ſed non totus receſſit. Reliquit em̄ nobis libe/
ros ſuos: in quibꝰ eū debemus agnoſcere: & in quibus eū & cernimꝰ & tenemꝰ. Nec
moueat ætas: fides militū imperatoris ꝑfecta ætas eſt. Eſt em̄ ꝑfecta ætas: ubi ꝑfecta
eſt uirtus. Reciproca hæc quia & fides imperatoris militū uirtus eſt. Recognoſci/
tis nēpe quos uobis Theodoſij fides triūphos acquiſiuerit: cū locoꝝ anguſtijs & im/
pedimētis calonū agmen paulo ſerius in aciem deſcēderet: & inequitare hoſtis mo
ra belli uideret᷑: deſiliuit equo princeps: & ante aciē ſolus ꝓgrediēs ait: Vbi eſt The
odoſij deus? Iam hoc chriſto ꝓximus loquebat᷑. Quis em̄ poſſet hoc dicere: niſi q
chriſto ſe adhærere cognoſceret? Quo dicto excitauit oēs: & exēplo oēs armauit
& iam certe ſenior ætate: ſed ualidus fide. Theodoſij ergo fides fuit ueſtra uicto/
ria: ueſtra fides filioꝝ eius fortitudo ſit. Fides ergo auget ætatē. Deniq; nec Abraā
ut in ſenectute generaret filiū: conſiderauit ætatē: nec Sara ut pareret. Nec mirū ſi
Heb.11. auget ætatem fides: cū repræſentet futura. Quid em̄ eſt fides niſi rerum earū quæ
ſperant᷑ ſubſtātia? Sic nos ſcripturæ docent. Ergo ſi ſubſtātia coꝝ quæ ſperant᷑: fi/
Abachuc.2. des eſt: quātomagis coꝝ quæ uident᷑? Bona fides de qua ſcriptū eſt. Iuſtus aūt ex fi/
de uiuit: qđ ſi ſubtraxerit ſe nō placebit animæ meæ. Nos aūt nō ſubtrahamꝰ nos ad
diſpendiū animæ: ſed inhæreamus fidei ad animæ noſtræ acquiſitionē: qm̄ in hac fi/
dei militia teſtimoniū cōſecuti ſunt ſeniores noſtri Abraam: Iſaac: Iacob. Et ideo hæ
Geñ.15. reditatē nobis fidei reliquerūt. Fidelis Abraam qui nō ex operibꝰ ſed ex fide iuſti/
Ibidē.22. ficatus eſt: qm̄ deo credidit. Iſaac ꝑ fidē nec gladium ferituri parētis expauit. Iacob
Ibidē.28. paternæ fidei ueſtigijs intētus dū iter agit: angelorū uidit exercitū: & uocauit cōci/
4.Reg.6. liū dei. Alibi quoq;: id eſt: in libris regnoꝝ Heliſæus erat intra ſamariā: & ſubito eū
circūfuſus ſyrorū obſedit exercitus. Vidit eos Gieçi: & ait ad dñm ſuū: O dñe quid
faciemus? Et dixit Heliſæus ꝓpheta: Noli timere: qm̄ nobiſcū plures ſunt q̄ cū illis.
Et rogauit ut aperiret deus oculos Gieçi: Et aperti ſunt oculi eiꝰ: & uidit plenū mon/
tē equis & curribꝰ in circuitu Heliſæi: & rogauit Heliſæus ut ꝑcuteret eos deꝰ cæci/
tate: & ꝑcuſſi ſunt: & introierūt in ciuitatē: quo ingrederent᷑ nequaquā uidētes. Au
diſtis certe milites qui circūfuſi eſtis: quia ubi ꝑfidia: ibi cæcitas eſt. Merito ergo cæ/
cus erat exercitus infideliū: Vbi aūt fides: ibi exercitꝰ angeloꝝ eſt. Bona itaq; fides
quæ frequēter operat᷑ in mortuis. Deniq; aduerſarius & legiones ſuæ quotidiana
martyrū uirtute torquent᷑. Vnde arbitror ꝙ fila chordaꝝ citharæ ideo fides dicā/
tur: qm̄ & mortua ſonū reddāt. Quo magis ac magis enitēdū eſt: ne in hoc uiuēdi

LIBER V ORATIO

munere ſiti: ſimus ingrati: ſed pij pignoribus principis ſedulū ac patriū impēdamus
affectū. Soluite filijs eius qđ debetis patri. Plus debetis defuncto q̄ debuiſtis uiuen/
ti. Etem̄ ſi in liberis priuatorū nō ſine graui ſcelere minorum iura temerant᷑: quāto
magis in filijs imperatoris? Addat᷑ & cuius imperatoris? Imperatoris pij: imperato
ris miſericordis: imperatoris fidelis. De quo nō mediocre locuta eſt ſcriptura dicēs:
Magnū & honorabile eſt homo miſericors: Inuenire autē uirū fidelem difficile eſt. Prouer.20.
Si magnū eſt miſericordē aut fidelē quæcūq; hominē inuenire: quātomagis impe/
ratorē: quē poteſtas ad ulciſcendū impellat: ſed reuocet tamē ab ultione miſeratio?
Quid præſtātius fide imperatoris: quē nō extollat potentia: ſuꝑbia non erigat: ſed
pietas inclinet? De quo Salomon præclare ait: Iniqui regis imitatio ſimilis rugitui le/ Ibidē.16.
onis: ſicut autē ros in herba: ſic & hilaritas eius. Quantū igitur eſt deponere terro/
rē potentiæ: præferre ſuauitatē gratiæ? Beneficiū ſe putabat accepiſſe auguſte me/
moriæ Theodoſius: cū rogaretur ignoſcere. Et tunc ꝓpior erat ueniæ: cū fuiſſet cō/
motio maior iracūdiæ. Prærogatiua ignoſcendi erat: indignatū fuiſſe. Et optabatur
in eo qđ in alijs timebatur ut iraſceret᷑. Hoc erat remediū reorū: qm̄ cum haberet
ſupra omnes poteſtatē: quaſi parēs expoſtulari malebat: q̄ quaſi iudex punire. Sæ/
pe trementes uidimus quos obiurgabat: & coniuctos ſceleris cū deſperaſſent: ſolu/
tos crimine. Vincere em̄ uolebat nō plectere: æquitatis iudex nō pœnæ arbiter: q
nunq̄ ueniā confitēti negaret. Aut ſi quid eſſet qđ occulta cōſciētia inuolueret: deo
ſeruabat. Hanc uocē eius hoies magis q̄ pœnam timebāt: ꝙ tanta imperatorē age/
ret uerecundia: ut mallet ſibi hoies religione q̄ timore aſtringere. Maximū philo/
ſophorū impunitatē ferunt dediſſe ijs facinoribus quæ ꝑ iram cōmiſſa forēt: ſed ſcri
ptura diuina melius ait: Iraſcimini & nolite peccare. Maluit peccatū recidere q̄ ex Pſ̄.4
cuſare. Satius eſt indignatione laudē clemētiæ reperire: q̄ ira in ultionē excitari.
Quis ergo dubitabit filijs eiꝰ maximū præſidiū fore apud deū? Dño fauēte Arca/
dius imperator iam ualidus inuētꝰ eſt. Honorius cōtinuo pulſat adoleſcentiæ flo/
res: ꝓuectior ætate q̄ Ioſias. Ille em̄ deſtitutus patre orſus imperiū uſq; ad triceſimū 4.Reg.22.
& primū annū regni ſui ꝑduxit ætatē: & placuit dño ꝙ præ cæteris regibus iſrael do et.23.
mini paſcha celebrauit: & cærimoniarū aboleuit errores. Aſa quoq; adbuc inuali/ 3.Reg.15.
dus corporis robore: cū regnandi curricula recepiſſet: quadraginta annis regnauit 2.Paral.16.
in hieruſalē. Qm̄ cū æthiopum infinita urgeret᷑ atq; innumerabili multitudine: ſpe/
rauit a dño & in paucis ſe poſſe ſaluari. Vtinā tam fidelis ꝓceſſus q̄ exordio. Nā ſer/
uatus in paucis & uictor: poſtea a ſyrijs auxilia relicto dño poſtulauit: & medicos ad
hibuit ad pedū dolorem. Accepto em̄ tanto indicio diuini fauoris auxiliatorē ſuum
nō derelinquere debuit ſed tenere. Ideo ei nec medici ꝓfuerunt: & quaſi incredulꝰ
mortē impleuit. Sed illoꝝ patres Abias & Amos ambo infideles: Theodoſius ue/
ro plenus timoris dei: plenus miſericordiæ: ſperamꝰ ꝙ liberis ſuis apud chriſtū præ/
ſul aſſiſtat: ſi dñs ꝓpitius ſit rebꝰ humanis. Bonū eſt miſericors hō qui dū alijs ſub/
uenit: ſibi conſulit: & in alieno remedio uulnera ſua curat. Agnoſcit em̄ ſe eſſe homi/
nem qui nouit ignoſcere: & uias chriſti ſequit᷑: qui carne ſuſcepta maluit in hunc mū
dum redēptor uenire q̄ iudex. Vnde pulchre pſalmiſta dixit: Dilexi quoniā audiet Pſ̄.114.
dñs uocē orationis meæ. In quo pſalmo dum legit᷑: uelut ipſum Theodoſiū loquen/
tē audimus. Dilexi inquit. Agnoſco uocē piam: cuius teſtimonia uocis agnoſco. Et
uere dilexit: qui officia diligentis impleuit: qui ſeruauit hoſtes: qui dilexit inimicos:
qui ijs a quibꝰ eſt appetitus ignouit: qui regni affectatores ꝑire nō paſſus ē. Nō me/
diocris ſed ꝑfecti in lege uox iſta eſt: dicere dilexi. Plenitudo enim legis dilectio eſt. Ro.13.
Sed quid dilexerit audiamꝰ. Cū tacet: urget nos dilectio: utiq; diuinæ charitatis gr̄a
ſignificat᷑. Quia diligimꝰ illud qđ ē ſuꝑ oia deſiderabilia deſiderabile. De quo ſcriptū
eſt: Diliges dñm deū tuū. Ergo decedēs e terris pia anima: & ſctō repleta ſpū: quaſi Deut.6.
interrogātibꝰ ijs qui ſibi occurrerēt: cū ſeſe ad ſublimia & ſuꝑna ſubrigeret: dicebat:
dilexi. Nihil hoc plenïꝰ: nihil expreſſius. Interrogabāt angeli uel archangeli: qd egi/
ſti in terris? (Occultoꝝ em̄ ſolus cognitor deus) dicebat: dilexi. Hoc eſt dicere: legē

impleui:euangeliū non præteriui.Hoc eſt dicere:morti me obtuli:& tota die exiſti/
Ro.8. matus ſum ſicut ouis occiſionis.Et ideo cōfido:quia neqꝫ mors:neqꝫ uita:neqꝫ ange/
li:neqꝫ uirtutes:neqꝫ altitudo:neqꝫ ꝓfundum:neqꝫ creatura alia poterit nos ſepara/
re a charitate dei quæ eſt in chriſto Ieſu dn̄o noſtro. Hoc mādatū legis etiā in euā/
Ioh.21. gelio dn̄s Ieſus docet eſſe ſeruandū:cū dicit ad Petrum: Simon Iohānis diligis me?
Et ille reſpondit:Tu ſcis dn̄e quia diligo te.Et iterꝝ dixit:Simon Iohānis diligis me?
Et iterum reſpondit:Etiā dn̄e tu ſcis quia diligo te.Et tertio interrogatuſ ait:Omnia
tu ſcis:tu ſcis quia amo te.Confirmauit itaqꝫ charitatē trina reſpōſio:uel aboleuit tri
næ negationis errorē. Et hic trinā reſponſionē ſi quærimus:inuenimus.Dilexi qm̄
Pſ.114. audiet dn̄s uocem orationis meæ.Dilexi qm̄ inclinauit aurē ſuam mihi:ut in diebus
meis inuocarem eū.Dilexi quia tribulationē & dolorē inueni: & ꝓ nomine dei mei
ꝑicula inferni nō refugi:ſed expectaui ut cōprehendere & inuenire me poſſent. Et
pulchro ait:Dilexi:quia iam curſum uitæ huiꝰ impleuerat.Vnde & Apl's in paſſiōe
2.Timoth.4. iam poſitus ait:Certamen bonū certaui:curſum cōſummaui:fidem ſeruaui.Qđ reli
quum eſt:repoſita eſt mihi corona iuſticiæ.Magnus dn̄s:qui nobiſ dedit certamina
quibus mereat̃ qui uicerit coronari.Dilexi inquit confidens:qm̄ audiet dn̄s uocem
orationis meæ.Dilexi:& ideo inclinauit aurem ſuā mihi:ut iacentē erigeret:mortu/
um ſuſcitaret.Non em̄ deus inclinat aurē ſuā ut audiat corporaliter:ſed ut cōdeſcē/
dat nobis quo nos audire dignetur:& infirmitates noſtræ releuare ſubſtantiæ.Incli/
nat ſe nobis ut noſtra ad eum aſcēdat oratio.Voce nō indiget:qui miſericordiā de/
fert.Neqꝫ em̄ uoce indiguit qui Moyſen tacētē audiuit & nō loquentē: ſed interpel
lantē gemitibus ineffabilibꝰ ad ſe clamare dicebat. Nouit deus & ſanguinē audire:
cui nulla uox ſubeſt:lingua nō ſuppetit:ſed accepit uocē ſacræ titulo paſſionis. Cla/
mauit in martyrio:clamauit in paricidio qđ ꝑtulit ꝓ ſacrificio. Dilexi inquit: & ideo
diligens feci uoluntatē domini: & inuocaui eum nō in paucis ſed in omnibꝰ diebus
uitæ meæ. Nā certis diebꝰ inuocare nō oībus:faſtidiētis eſt nō ſperātis: & ꝓ uſu af/
fluentiū cōmodorꝝ mercedē gratiarꝝ referre:nō ꝓ deuotionis affectu.Et ideo Paulꝰ
1.Theſſal.5 in omnibꝰ inquit gratias agite. Qn̄ em̄ non habes qđ deo debeas: aut qn̄ ſine dei
1.Corī.4. munere es:cui quotidie uiuendi uſus a dn̄o eſt? Quid em̄ habes qđ nō accepiſti?Er
go qa ſemꝑ accipis:ſemꝑ inuoca.Et quia qđ habeſ:a dn̄o eſt:debitorem te ſemꝑ eſſe
cognoſce.Malo tn̄ ut quaſi diligens q̄ coactus debitū tuū ſoluas. Audis dicentem:
Pſ.114. Circūdederūt me dolores mortis. Ego tn̄ & in mortis dolore dn̄m dilexi. Pericula
inferni inuenerūt me:nō timentē utiqꝫ ſed amantē ſed ſperantem:ꝙ nullæ me angu
ſtiæ:nulla pſecutio:nulla pericula:nulluſ gladius ſeparat a chriſto.Deniqꝫ uolens in/
Ro.5. uenit tribulationē & dolorē:ſciens quia tribulatio patientiā operat̃:patientia ꝓbati
onē:ꝓbatio ſpem.Etenim quaſi bonus athleta quæſiuit certamina: ut coronā inue/
niret:quā tn̄ nō ſuis uiribus ſed domini auxilio nouit ſibi eſſe donatā.Non em̄ potu/
iſſet uincere:niſi eum qui certātes adiuuat inuocaſſet. Miſer homo congredit̃ ut
uincat:& ipſe in periculū ruit:niſi domini nomē affuerit:ſi cū uere oraueꝛit dicens:
Pſ.114. O dn̄e libera animā meā. Hinc illud apoſtolicū:Video legē carnis meæ repugnan
Ro.7. tē legi mentis meæ:& captiuantē me in lege peccati:qđ eſt in mēbris meis. Infœlix
ego homo quiſ me liberabit de corpore mortis huiꝰ?gratia dei ꝑ Ieſum chriſtū dn̄m
noſtrꝝ.Ille uincit q gratiā dei ſperat:nō q de ſua uirtute præſumit. Cur ergo nō præ/
Pſ.114. ſumas gratiā:cū habeas præſulē certaminis miſericordiā? Miſericors em̄ & iuſtus
dn̄s:& deꝰ noſter miſeret̃.Bis miſericordiā poſuit:ſemel iuſticiā. In medio iuſticia ē
gemino ſeptæ incluſa miſericordiæ.Suꝑabūdāt em̄ peccata: ſuꝑabundet ergo miſe
ricordia. Apud dn̄m oīm uirtutū abundātia eſt:quia dn̄s uirtutū eſt.Neqꝫ tn̄ iuſti/
Eccs.7. cia ſine miſericordia eſt:neqꝫ ſine miſeratiōe iuſticia:quia ſcriptū eſt:Noli eſſe nimiū
iuſtus. Qđ ſupra menſurā eſt:& ſi bonū eſt:tn̄ tu nō ſuſtines. Menſurā ſerua: ut ſm
menſurā recipias. Nō impedit tn̄ iuſticia miſericordiā:quia miſericordia ipſa iuſti/
Pſ.111 cia eſt.Diſperſit dedit pauperibꝰ:iuſticia eius manet in æternū.Nouit em̄ iuſtus de/
bere ſe infirmis atqꝫ inopibꝰ ſubuenire.Vnde dn̄s ueniēs ad baptiſmū:ut nobis infir

mantibꝰ peccata donaret ait ad Iohānē:Sine modo.Sic em̄ decet nos implere oēm Matth.5.
iuſticiā. Liquet igiť iuſticiā eſſe miſericordiā:& miſericordiā eſſe iuſticiam. Etem̄ ſi
dei nos miſericordia nō ſuſtentaret:quō in ipſo exordio paruuli uiueremus:cū effu
ſi utero de calidis in frigida:de humidis in arida piſciū more iactemur: quos naufra/
gos in hanc uitam quidā naturæ fluctus expuerit?Ratio deeſt ſed gratia diuina nō
deficit.Ipſe ergo cuſtodit paruulos:aut certe eos qui ſe paruulos humili cōfitent̃ af/
fectu.Bona igiť humilitas:quæ liberat periclitātes:iacētes erigit. Nouit eam ille qui
dixit:Ecce ſum ego peccaui:& ego paſtor malefeci:& iſti in hoc grege qđ fecerūt? 2.Regſ.24.
Fiat manꝰ tua in me.Bene hoc dicit qui regnū ſuū deo ſubiecit: & pœnitentiā geſſit:
& peccatū ſuū confeſſus ueniā poſtulauit:ipſe ꝑ humilitatē ꝑuenit ad ſalutē. Humi/
liauit ſe chriſtus:ut oēs eleuaret.Ipſe ad chriſti ꝑuenit requiē: qui humilitatē chriſti
fuerat ſecutꝰ. Et ideo qa humilē ſe præbuit Theodoſiꝰ imperator:& ubi peccatum
obrepſit:ueniā poſtulauit:cōuerſa eſt aīa eiꝰ in requiē ſuā:ſicut habet ſcriptura quæ
dicit:Cōuertere anima mea in requiē tuā:qa dn̄s benefecit mihi. Pulchre dicit aīæ Pſ.114.
cōuertere:quaſi diuturno cuiuſqꝫ operis ſudore exercitæ ut a labore cōuertatur ad
requiē.Cōuertit̃ equꝰ ad ſtabulū:ubi curſum impleuerit:nauis ad portū: ubi ad ſta/
tionē fidam a fluctuū mole ſubducitur. Sed quid eſt qđ ait:Ad requiē meā: niſi ſm
illud intelligas qđ ait dn̄s Ieſus:Venite benedicti pr̄is mei:hæreditate poſſidete pa/ Matth.25.
ratū uobis regnū a cōſtitutione mundi?Tanq̄ em̄ poſſeſſionē hæreditariā de qua re
cipimus quæ ꝓmiſſa ſunt nobis:fidelis deus quæ ſemel ſeruis ſuis præparat nō ſub/
trahit.Si fides noſtra maneat:manet & ſponſio. Vide o homo circa te gratiā chriſti
adhuc in terris quas teris:& in cælo poſſides.Ibi ergo ſit cor tuū:ubi ē poſſeſſio tua.
Hæc eſt requies quæ iuſtis debet̃:negat̃ indignis. Vnde ait dn̄s:Sicut iuraui in ira Pſ.94.
mea:ſi introibunt in requiē meā. Qui em̄ non cognouerūt uias dn̄i: nō ingrediūtur
in requiē dn̄i. Qui autē bonū certamē certauit:& curſum cōſummauit: ipſi dicitur:
Cōuertere in requiē tuā. Bona requies præterire quæ mūdi ſunt:& in illis quæ ſu/
pra mundū ſunt cæleſtiū conſortijs requieſcere ſecretorꝝ. Hæc eſt requies ad quā
ꝓperauit dicens:Quis dabit mihi pennas ſicut colūbæ:& uolabo & requieſcā? Hāc Pſ.54.
ſanctus requiē ſuam nouit:ad hanc requiē conuertendū animæ ſuæ dicit: Erat ergo
anima in requie ſua:ad quā dicit eſſe redeundum. Hæc eſt requies ſabbati magni
ut unuſquiſqꝫ ſanctorū ſupra mundi ſenſibilia ſit in illo intelligibili ſecreto totꝰ intētꝰ
atqꝫ adhærēs deo.Hæc eſt requies illa ſabbati quo requieuit deꝰ ab omnibꝰ operibꝰ
mundi iſtiꝰ. Feriatus his ſæculi curis Theodoſius ſe ereptū gaudet & eleuat aīam
ſuam atqꝫ ad illā perpetuā dirigit requiē: pulchre ſibi conſultū aſſerens ꝙ eripuerit
animā eiꝰ deus de morte:quā mortē frequēter in hoc ſæculi iſtiꝰ lubrico ſuſtinebat:
inquietꝰ fluctibus peccatorꝝ:eripuerit etiā oculos eiꝰ a lachrymis.Fugit em̄ dolor &
triſticia & gemitus:Et alibi habemꝰ: Deleuit oēm lachrymā ab oculis eorū: & mors Apoc.21.
non erit amplius:neqꝫ luctus:neqꝫ clamor:neqꝫ dolor.Si ergo mors non erit:lapſum
ſentire nō poterit in illa requie cōſtitutus:ſed placebit deo in regione uiuorū. Non
em̄ ut hic homo inuolutus eſt mortis corpore obnoxio lapſibus atqꝫ delictis: ita &
illic.Ideoqꝫ regio illa uiuorum eſt:ubi anima eſt quæ ad imaginem & ſimilitudinem
dei facta eſt:nō caro figurata de limo:ideo in terram reuertit̃:anima ad requiē feſti/
nat ſuꝑnā:cui dicit̃:Cōuertere aīa mea in requiē tuā:In quā feſtinauit intrare Theo
doſius:atqꝫ īgredi ciuitatē hieruſalē:de qua dictū eſt: Et reges terræ ferent gloriam
ſuā in illam.Illa eſt uera gloria:quæ ibi ſumit̃:illud regnum beatiſſimum qđ ibi poſſi/
detur:ad qđ feſtinabat Apoſtolus dicēs:Audemus ergo & conſentimꝰ:magis per/ 2.Corī.5.
egrinari de corpore: & adeſſe ad dominū: & ideo cōnitimur ſiue abſentes ſiue præ/
ſentes placere illi. Abſolutus igiť dubio certamine fruitur nūc auguſtæ memoriæ
Theodoſiꝰ luce ꝑpetua:trāquillitate diutura: & ꝓ ijs quæ in hoc geſſit corpore:mu/
nerationis diuinæ fructibuſ gratulat̃.Ergo qa dilexit auguſtæ memoriæ Theodoſiꝰ
dn̄m deū ſuum:meruit ſanctorū cōſortia. Et ego ut quidem ſermonē meum ꝑ ora/
tionē concludam:dilexi uirum miſericordē:humilē imperio:corde puro & pectore

Eſa.66. manſueto prædituꝫ: Qualē dñs amare cōſueuit dicēs: Supra quē requieſcā: niſi ſupra humilē & manſuetū? Dilexi uirū qui magis arguentē q̃ adulātē ꝓbaret. Strauit om ne quo utebat̃ inſigne regiū: defleuit in eccleſia publice peccatū ſuū: qđ ei aliorum fraude obrepſerat. Gemitu & lachrymis orauit ueniā. Qđ priuati erubeſcūt: nō eru buit imperator publice agere pœnitentiā: neq̃ ullus poſtea dies fuit quo nō illū do lerct errorē. Quid q̃ præclarā adeptus uictoriā: tamē quia hoſtes in acie ſtrati ſūt: abſtinuit a conſortio ſacramentorū: donec dñi circa ſe gratia filiorū exprimeret̃ ad uentu? Dilexi uirū qui me i ſupernis ſuis ultimo ſpiritu requirebat. Dilexi uirū qui cum iam corpore ſolueretur: magis de ſtatu eccleſiarū q̃ de ſuis periculis angebat̃.

Dilexi ergo fateor: & ideo dolorē meū intimo uiſcere dolui: & ꝓlixiore ſermonis ꝓſecutione ſolandū putaui. Dilexi: & præſumo de dño: q̃ ſuſcipiat uocē orationis

Pſ.114 meæ qua ꝓſequor animā piam. Circūdederūt me dolores mortis: pericula inferni inuenerūt me. Multorū eñ pericula ſunt ſed remedia paucorū. In omnib⁹ ſacerdos periclitat̃: in omnib⁹ reis angit̃. Qđ eñ alij patiūtur: ipſe ſuſtinet: & iterū liberat̃ cū alij qui tenent̃ periculis: liberant̃. Conteror corde quia erept⁹ eſt uir: quē uix poſ ſumus inuenire. Sed tñ tu ſolus dñe inuocandus es: tu rogādus: ut eū in filijs repræ ſentes. Tu dñe cuſtodiens etiā paruulos: in hac humilitate ſaluos facito ſperātes in te. Da requiē pfecto ſeruo tuo Theodoſio: requiem quā præparaſti ſanctis tuis. Illo conuertat̃ anima eius unde deſcēdit: Vbi mortis aculeū ſentire non poſſit: ubi cog noſcat mortē hanc nō hominis finē eſſe ſed culpæ. Q̃ eñ mortuus eſt: peccato mor tuus eſt: ut iā peccato loc⁹ eſſe nō poſſit: reſurget aūt: ut pfectior renouato munere uita reparet̃. Dilexi: & ideo ꝓſequor cum uſq̃ ad regionē uiuorū: nec deſerā do nec fletu precibus inducā uirū quo ſua merita uocant in montē dñi ſanctū: ubi pen nis uita: ubi corruptelæ nulla cōtagio: nullus gemit⁹: null⁹ dolor: nulla cōſortia mor

1.Cor.15. tuorū: uera regio uiuentiū: ubi mortale hoc induat imortalitatē: & corruptibile hoc induat incorruptionē: magna requies quæ uotū impleat diligentis: pulcherrima ꝓ miſſio. Ideo cēteſimus quartuſdecimus pſalmus inſcribit̃. Deniq̃ ſupra in quarto decimo pſalmo pfectionē hominis accepimus: ſed illic formatuſ pfectus licet uir: ſed adhuc peccato obnoxius quia uiuit in ſæculo: Hic uera pfectio eſt: ubi iam culpa ceſ ſauit: gratia ppetuæ quietis affulſit. Ideo centeſimus quartuſdecim⁹ pſalmus quia re muneratio charitatis eſt: unde domini paſcha quartadecima luna formā celebrita tis accepit: qm̃ qui paſcha celebrat: debet eſſe pfectuſ: debet amare dominū Ieſum: q̃ diligens populum ſuū perfecta charitate: ſeſe obtulit paſſioni. Et ſic diligamus nos quoq̃ ut ſi neceſſe fuerit: ꝓ domini nomine mortē non fugiamus: nullū exiſtimem⁹

1.Ioh.4. dolorē: nihil metuamus. Perfecta eñ charitas timorē expellit foras. Grande nume ri myſterium: quādo pater filiū unicum ꝓ nobis omnibus tradidit: cū pleno luminis ſui orbe luna fulgeret. Ita eſt eñ eccleſia: quæ pie paſcha celebrat domini noſtri Ieſu chriſti ſicut luna pfecta in æternū manet. Quiſq̃s bene hic dñi paſcha celebrat: in lu mine ppetuo erit. Quis ſplēdidius celebrauit q̃ qui ſacrilegos remouit errores: clu ſit tēpla: ſimulacra deſtruxit? In hoc Ioſias rex ſupioribus antelat⁹ eſt. Manet ergo in lumine Theodoſius: & ſanctoꝝ cœtibus gloriatur. Illic nunc cōplectitur Gratianū iā ſua uulnera nō mœrentē: quia inuenit ultorē. Qui licet indigna morte præuētus ac præceptus ſit: requiē animæ ſuæ poſſidet. Ille bonus uterq̃ & pietatis interpres: lar

Pſ.18. gi⁹ miſericordiæ ſuæ cōſortio delectat̃. De quibus bene dicit̃: Dies diei eructat uer bū. Contra aūt Maximus & Eugeni⁹ in inferno: quaſi nox nocti idicat ſcientiā: Do centes exēplo miſerabili q̃ durū ſit arma ſuis principib⁹ irrogare. De quib⁹ pulchre

Pſ.36. dicit̃: Vidi impiū ſupexaltatū & eleuatū ſup cedros libani: & trāſiui & ecce nō erat.

Tranſiuit eñ pi⁹ de caligine ſæculari ad lumē æternū: & nō erat impi⁹: qui eſſe de ſiuit iniquus. Nunc ſe auguſtæ memoriæ Theodoſius regnare cognoſcit: qñ in re gno dñi Ieſu chriſti: & conſiderat templū eius: Nūc ſibi rex eſt: quādo recipit etiā fi liū Gratianū: & pulchra iā dulciſſima ſibi pignora quæ hic amiſerat: qñ eius Flaccilla adhæret fidelis aia deo: qñ patrē ſibi redditū gratulat̃: qñ Cōſtantino adhæret. Cui

licet baptiſmatis gr̃a in ultimis cōſtituto oia peccata dimiſerit: tñ q̃ primus impera torū credidit: & poſt ſe hæreditatē fidei principib⁹ dereliquit: magni meriti locū rep perit: cui⁹ tēporibus cōpletū ē illud ꝓpheticū. In illo die erit qđ ſup frenū equi ē ſan Zacharie.14. ctum dño oipotenti. Qđ illā ſanctæ memoriæ Helena mater ei⁹ infuſo ſibi ſctõſpiri tu reuelauit. Beatus Cōſtantin⁹ tali parēte: quæ imperāti filio diuini muneris quæſi uit auxiliū: quo inter prælia quoq̃ tut⁹ aſſiſteret: & piculū nō timeret. Magna fœmi na quæ multo ampli⁹ inuenit qđ imperatori cōferret q̃ qđ ab impatore accipet. An xia mater ꝓ filio: cui regnū orbis romani ceſſerat: feſtinauit hieroſolymā: & ſcrutata eſt locū dñicæ paſſionis. Stabulariā hanc primo fuiſſe aſſerūt: ſic cognitā Cōſtantio ſeniori q̃ poſtea regnū adept⁹ eſt. Bona ſtabularia quæ tā diligēter præſepe dñi req ſiuit. Bona ſtabularia quæ ſtabulariū nō ignorauit illū q̃ uulnera curauit a latronibus uulnerati. Bona ſtabularia: quæ maluit exiſtimari ſtercora: ut chriſtum lucrifaceret. Ideo illū chriſt⁹ de ſtercore leuauit ad regnū: ſm̃ qđ ſcriptū eſt: Quia ſuſcitat de ter Pſ.112. ra inopē & de ſtercore erigit pauperē. Venit ergo Helena: cœpit reuiſere loca ſan cta: infudit ei ſpūs: ut lignū crucis reqreret: acceſſit ad golgotthā & ait: Ecce loc⁹ pu gnæ: ubi eſt uictoria? Quæro uel uexillū ſalutis: & nō inuenio. Ego inqt in regnis: & crux dñi in puluere? Ego in aulis: & in ruinis chriſti triūph⁹? Ille adhuc latet: & latet palma uitæ æternæ? Quō me redemptā arbitror: ſi redēptio ipſa nō cernit̃? Video quid egeris diabole: ut gladi⁹ quo pemptus es: obſtrueret̃. Sed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos eruderauit: nec latere aquā paſſus ē. Tollat̃ igit̃ ruina: ut uita ap pareat. Promat̃ gladius quo ueri Goliæ caput eſt amputatū. Aperiat̃ hum⁹: ut ſalus fulgeat. Quid egiſti diabole ut abſconderes lignum: niſi ut iteꝝ uincereris? Vicit te Maria quæ genuit triūphatorē: quæ ſine iminutione uirginitatiſ edidit eū: qui cruci fixus uinceret te: & mortu⁹ ſubiugaret. Vinceris & hodie: ut mulier tuas iſidias de prehendat. Illa q̃ſi ſancta dñm geſtauit: ego crucē eius inueſtigabo. Illa generatū de cuit: ego reſuſcitatū. Illa fecit ut de⁹ inter hoies uideret̃: ego ad remediū peccatoꝝ diuinū de ruinis eleuabo uexillū. Aperit itaq̃ humū: decutit puluerē: tria patibula cōfuſa repperit: quæ ruina cōtexerat: inimic⁹ abſconderat. Sed nō potuit oblittera ri chriſti triūphus. Incerto hæret ut mulier: ſed certā indaginē ſanctuſſpūs inſpirat: eo q̃ duo latrones cū dño crucifixi fuerint. Quærit ergo mediū lignū: ſed poterat fi eri: ut patibula inter ſe ruina cōfunderet: caſus mutaret & iuerteret. Redit ad euan gelij lectionē: inuenit qa i medio patibulo prælat⁹ titul⁹ erat: Ieſus naçaren⁹ rex iudæ Ioh.19. orū. Hinc collecta eſt ſeries ueritatis: titulo crux patuit ſalutaris. Hoc eſt: qđ peteti bus iudæis Pilat⁹ reſpōdit: Qđ ſcripſi ſcripſi. Id eſt: nō ea ſcripſi quæ uobis placerēt: Ibidem. ſed quæ ætas futura cognoſceret: nō uobis ſcripſi ſed poſteritati: ꝓpemodū dicenſ: Habeat Helena q̃ legat: unde crucē dñi recognoſcat. Inuenit ergo titulū: regē ado rauit nō lignū utiq̃: qa hic gētilis eſt error & uanitas impiorū. Sed adorauit illū q̃ pe pendit in ligno: ſcriptus in titulo. Illū qui ſicut ſcarabæus clamauit ut pſecutorib⁹ ſuis pctā donaret. Auida mulier feſtinabat tangere remedium imortalitatis: metuebat calcare ſacramentū ſalutis. Læto corde & trepidāti ueſtigio quid faceret neſciebat. Pertēdit tñ ad cubile: ueritatis lignū refulſit: & gratia micuit: ut quia iam fœminā ui ſitauerat chriſtus in Maria: ſpirit⁹ in Helena uiſitaret: docuit etiā qđ mulier ignora bat: & deduxit in uiā: quā mortalis ſcire nō poterat. Quæſiuit clauos quib⁹ crucifi xus ē dñs & inuenit. De uno clauo frenos fieri præcepit: de altero diadema intexu it: unū ad decorē: alterū ad deuotionē uertit. Viſitata eſt Maria ut Euā liberaret: ui ſitata eſt Helena: ut impatores redimerent̃. Miſit itaq̃ filio ſuo Cōſtantino diade ma gēmis inſignitū: quas pcioſior ferro innexas: crucis redēptionis diuinæ gēma cō necteret. Miſit & frenū: utroq̃ uſus eſt Cōſtantin⁹: & fidē trāſmiſit ad poſteros re ges. Principiū itaq̃ credentiū imperatoꝝ: ſanctū eſt qđ ſup frenū: ex illo fides: ut pſecutio ceſſaret: deuotio ſuccederet. Sapiēter Helena egit: quæ crucē i capite regū leuauit: & locauit ut crux chriſti i regib⁹ adoret̃. Nō inſolētia iſta ſed pietas ē: cū de ferat̃ ſacræ redēptiōi. Bon⁹ itaq̃ clau⁹ romani iperatoris: q̃ totū regit orbē: ac ueſtit

principiū frontē:ut ſint prædicatores ꝗ pſecutores eſſe cōſuerunt. Recte i capite cla
uus:ut ubi ſenſus eſt:ibi præſidiū.In uertice corona:in manibus habena. Corona de
cruce:ut fides luceat:habena quoqꝫ de cruce:ut ptās regat:ſitqꝫ iuſta moderatio nō
iniuſta præceptio. Habeant hoc etiā principes chriſti:ſibi liberalitate cōceſſum:ut
Pſ.20. ad imitationē dñi dicat̃ de imperatore romano:Poſuiſti in capite eiꝰ coronā de lapi
de precioſo. Ex illo gratulat̃ eccleſia:erubeſcit iudæus:non ſolū erubeſcit ſed etiā
torquet̃:ꝙ ipe ſibi auctor cōfuſiōis ē.Dū inſultat chriſto:cōfeſſus ē eū regē: dū regē
iudæorū appellauit:ſacrilegiū ſuum qui nō credidit cōfitet̃. Ecce iquiūt:Et crucifi-
ximus Ieſum:ut chriſtiani & poſt mortē reſurgant:& mortui regnēt. Nos crucifixi-
mus quē reges adorant:quē nō adoramus:ipſi adorant.Ecce & clauꝰ in honore eſt:
& quē ad mortē impreſſimus:remediū ſalutis eſt:atqꝫ inuiſibili quadā ptāte dæmo-
nes torquet.Putabamus nos uiciſſe:ſed uictos fatemur.Iterū chriſtus reſurrexit: &
reſurrexiſſe eū principes agnouerunt.Iterū uiuit:qui nō uidet̃. Nunc maior nobis
cōtētio:nūc pugna nobis uehemētior aduerſus eū cui regna famulant̃:cui ſeruit po
teſtas:illū cōtempſimus:quō regibꝰ reſiſtemus? Ferro pedū eiꝰ reges inclinant̃.Re-
ges adorant:& photiniani diuinitatē eiꝰ negāt: Clauū crucis eiꝰ diademati ſuo præ-
ferunt imperatores:& arriani ptāte eius iminuūt? Sed quæro quare ſanctū ſup fre-
nū:niſi ut imperatorū inſolentiā refrenaret:cōprimeret licentiā tyrannoꝝ:qui qua-
ſi equi in libidines adhinnirent: ꝙ liceret illis adulteria impune cōmittere:quæ ne-
ronū:quæ caligularū cæterorūqꝫ ꝓbra cōperimus:quibꝰ nō fuit ſanctum ſup frenū.
Quid ergo aliud egit Helenæ operatio:ut frena dirigeret:niſi ut omnibꝰ imperato
Pſ.31. ribus ſancto dicere ſpiritu uideret̃:Nolite fieri ſicut equus & mulus:Sed in freno &
chamo maxillas eoꝝ cōſtringeret qui ſe nō agnoſceret reges:ut regerēt ſibi ſubdi-
tos? Prona em̄ ptās in uitiū ferebat̃:& more pecudū uaga ſeſe libidine polluebant.
Ignorabant deū:reſtrinxit eos crux dñi:& reuocauit a lapſu impietatis:leuauit ocu-
los eorū:ut chriſtū in cælo quærerēt.Exuerūt ſe chamo pfidiæ:ſuſceperūt frena de-
Matth.11. uotionis & fidei:ſecuti dicentē:Tollite iugū meū ſup uos.Iugum em̄ meū ſuaue eſt:
& onus meū leue eſt.Inde reliqui principes chriſtiani præter unū Iulianū:qui ſalutis
ſuæ auctorē reliquit:dū philoſophiæ ſe dedidit errori:inde Gratianus & Theodoſi-
Eſa.60. us. Nō ergo mentita eſt ꝓphetia dicēs:Ambulabunt reges in lumine tuo. Ambu-
labūt plane:ac maxime Gratianꝰ & Theodoſius præ cæteris principes:nō iam armis
militū ſed meritis ſuis tecti:nō purpureum habitū ſed amictū induti gloriæ. Qui cū
hic delectarent̃ abſolutione multorū: quātomagis illic pepciſſe ſe pluribus recēſen-
do pietatis ſuæ recordatione mulcent̃:qui nunc luce fruunt̃ candida:longe melio-
Baruch.3. ra illic ꝗ hic poſſidebant:habitacula conſecuti dicentes:O iſrael ꝗ magna eſt domus
dñi:& ꝗ ingens locus poſſeſſionis eius:magnus & non habens finē.Et pfuncti maxi-
Threñ.3. mis laboribus inter ſe cōferunt:Bonū eſt uiro cum portauerit iugū graue a iuuentu
te:ſedebit ſingulariter & ſilebit:quia portauit iugum graue. Qui em̄ iugū graue por
tauit a iuuētute:requieſcit:poſtea remotus a turba præcipuū locū quietis ſuæ poſſi-
Pſ.4. det dicens:Qm̄ tu ſingulariter in ſpe cōſtituiſti me. Portauit iugum graue a iuuen
Luc.16. tute ſua Laçarus paup:ideo ſingulariter in ſinu Abraæ requieſcit diuinæ teſtimonio
lectionis. Portauit iugū graue Theodoſius a iuuētute: qn̄ inſidiabant̃ eius ſaluti ꝗ
patrē eiꝰ triūphatorē occiderāt. Portauit iugū graue:qn̄ ſubijt pietatis exiliū:qn̄ in-
fuſis romano imperio barbaris ſuſcepit imperiū.Portauit iugū graue:ut tyrānos ro-
mano imperio demoueret.Sed quia hic in labore:ibi in requie. Sed iam ueniamus
ad auguſti corporis tranſmiſſionē.Fles honori germen auguſtū: & lachrymis pium
teſtificaris affectum:ꝙ inhonorum adhuc honore tumuli patris corpus ꝑ ſpatia mul
ta tranſmittis.Sed & patriarcha Iacob ꝓpter populum liberandū quem tetra fames
graui urgebat periculo:relicta domo ſenex ad peregrina cōtēdit:atqꝫ ibi defunctus
ad ſepulchrū patrium ꝑ aliquot dies filio ꝓſequente deductꝰ eſt. Nec derogatū eſt
aliqd meritis eiꝰ:ſed magis acceſſit ad laudē:ꝙ ꝓ ſuis carens dedita domꝰ ſorte:quo-
dā ſupremi funeris peregrinatus eſt exilio.Fles etiam imperator auguſte ꝙ nō uſqꝫ

conſtantinopolim reuerendas reliquias ipſe ꝓſequeris.Eadem tibi cauſa nobiſcum
eſt:omnes iuſto dolore ꝓſequimur:omnes ſi fieri poſſet:deductoreſ tecū eſſe cupe
remus.Sed Ioſeph ad finitimā acceſſit ꝓuinciā:Hic multa interiacēt regionū diuor-
tia:hic maria tranſfretāda ſunt.Nec hoc quidē tibi laborioſum:niſi te teneret reſpu-
blica:quā boni imperatores & parētibus & filijs prætulerūt. Deniqꝫ ideo te impe-
ratorē pater fecit:dominꝰ cōfirmauit:ut nō ſolū militares patri:ſed oibꝰ imperares.
Nec uereare ne inhonore uideant̃ quocūqꝫ acceſſerint reliquiæ triūphales.Nō hoc
ſentit italia:quæ claros ſpectauit triūphos:quæ a tyrānis iterum liberata cōcelebrat
ſuæ libertatis auctorē.Non hoc cōſtantinopolis quæ ſecūdo ad uictoriā principē mi
ſit:quem cū uellet tenere nō potuit.Expectabat quidē in reditu eiꝰ triumphales ſo-
lēnitates & titulos uictoriarū.Expectabat totius orbis imperatorē ſtipatum exerci-
tu gallicano:& totius orbis ſubnixū uiribus: Sed nunc illuc Theodoſius potentior:
nunc glorioſior redit:quē angelorum caterua deducit:quē ſanctorum turba ꝓſequi
tur.Beata plane quæ paradiſi incolam ſuſcipis:& habitatorē ſupernæ illius ciuitatis
anguſto ſepulti corporis tenebis hoſpitio.

Sancti Ambroſij ad Euſebiū epiſcopū:apparitori præfecturæ offenſam quā con-
traxerat eſſe remiſſam:Fauſtinūqꝫ paruulum tuſſi laborātem ad ſororem ueniſſe re-
ferentis:Epiſtola.XXXV.

Mbroſius Euſebio epiſcopo. Apparitor præfecturæ qui ꝓpter operas por-
a tuenſes offenſam cōtraxerat:iam in portu nauigat:oportune autē aduenit.
Nam ſimul ut accepi litteraſ tuas uidi præfectū:rogaui ꝓ eo:ignouit ilico:iuſ
ſi retrahi epiſtolam quā de facultatibus eiꝰ publicādis dictauerat.Qꝫ ſi tardius ueniſ-
ſet:nemo magis ꝓbaſſet inexplicabile illud opus eſſe portꝰ reformandi: ꝗ iſte qui il-
lic naufragiū fecerat:niſi te habuiſſet gubernatorē: ut aliter nō poſſet inde niſi nudꝰ
exire. Fauſtinus paruulus tuſſi laborat:ad ſanctā ſororē curatū uenit:& uenit ſpon
te.Expertꝰ em̄ eſt melius ſibi uentrē curari.Deniqꝫ & me medicum putat: expectat
prandiū.Itaqꝫ hic bis ad diē curat̃:& cœperat pulchre ualere:ſed dū eū nimio amo-
re abſtinere geſtiūt:tuſſire de uentre plus cœpit & laborabit adhuc:niſi ad medica-
menta ſua reuertat̃. Vale & nos dilige:quia nos te diligimus.

Liber Sextus.

Sancti Ambroſij ad Sabinū epiſcopum:eos qui indignū duxerint ꝙ Paulinus uē-
ditis facultatibus & ſæculo relicto:ſecretū quoddā elegerit cōfutantis:& cōproban
tis ꝙ nō ignominioſum aut turpe:ſed glorioſum ſit opprobrioſum:uilē & nudū fieri
ꝓ chriſto:Quid etiā denutatio ipſiꝰ Dauid figurauerit exponētis:Epl'a.XXXVI.

Mbroſius Sabino epiſcopo. Paulinum ſplendore generis in partibꝰ
aquitaniæ nulli ſecūdū uenditis facultatibus tam ſuis ꝗ etiā coniugalibꝰ
a in hos ſe induiſſe cultus ad fidem comperi: ut ea in pauperes conferat
quæ redegit in pecuniam:& ipſe pauper ex diuite factus tanꝗ deonera
tus graui ſarcina:domui:patriæ cognationi quoqꝫ ualedicat:quo impē-
ſius deo ſeruiat. Elegiſſe autē ſecretum affirmatur nolanæ urbis:ubi tumultum fu
gitās:æuum exigat. Matrona quoqꝫ uirtuti & ſtudio eius ꝓxime accedit:neqꝫ a ꝓ-
poſito uiri diſcrepat.Deniqꝫ tranſcriptis in aliorū iura ſuis prædijs:uirum ſequit̃: &
exiguo illic coniugis contēta ceſpite ſolabitur ſe religionis & charitatis diuitijs. So
boles eis nulla:& ideo meritorū poſteritas deſiderata. Hæc ubi audierint procē-
res uiri:quæ loquētur ex illa familia:illa ꝓſapia:illa indole:tanta præditū eloquentia
migraſſe a ſenatu:interceptam familiæ nobilis ſucceſſionem:ferri hoc non poſſe. Et
cum ipſi capita & ſupercilia ſua radant:ſi quādo Iſidis ſuſcipiunt ſacra:ſi forte chriſti-
anus uir attentior ſacroſanctæ religioni ueſtem mutauerit: indignū facinꝰ appellāt.
Equidē doleo tantā eſſe in mendacio obſeruantiā:in ueritate negligentiā: ut con-
fundantur plæriqꝫ:attētiores ad ſacroſanctā religionē uideri:nō cōſiderātes uocem
dicētis:Qui me cōfuſus fuerit corā hominibꝰ:cōfundar & ego eum corā patre meo Luc.9

Exo.2. qui eſt in cælis. Sed nõ cõfuſus eſt Moyſes:qui cũ eſſet aſcitꝰ in domũ regiã:theſau
2.Reg.6. ris ægypti opprobriũ chriſti præferendũ putauit. Nõ cõfuſus eſt Dauid: qui ante
Eſa.20. arcã teſtimonij corã omni populo ſaltauit. Nõ cõfuſus eſt Eſaias:qui nudus & diſ-
calciatus ibat ꝑ populos oracula clamans cæleſtia. Quid utiqꝫ tam deforme uiſibili
ſpectaculo ꝗ hiſtrionicos ſinuare geſtus: & fœmineo uſu mollire membra? Delitia-
rũ comes & luxuriæ ludibriũ eſt laſciua ſaltatio. Quid illud qđ ipſe cecinit dicẽs:
Pſ.46. Oẽs gentes plaudite manibꝰ? Nẽpe ſi corporalia cõſideremꝰ:tanꝗ muliebribus in-
termixtũ choreis: putamus eũ cõcrepare manibꝰ:& turpi ſono plaudere. Nã & de
Ezech.21. Eçechiel dictũ eſt:Plaude manu:& ꝑcute pede. Sed hæc quæ corporeo aſpectu fi-
unt turpia:ſacroſanctæ religionis cõtẽplatione reuerẽda ſunt:ut q iſta reprehẽdũt:
ipſi in laqueos reprehẽſionis animas ſuas induãt. Deniqꝫ reprehẽdit Michol ſaltan
2.Reg.6. tẽ Dauid & ait ad eũ:Quid honorificatꝰ eſt hodie rex iſrael: qa denudatꝰ eſt hodie
ante oculos puellarũ ſuarũ?Et reſpõdit ei Dauid:Corã dño ludam qui elegit me ꝓ
patre tuo & ꝓ uniuerſa domo eius:ut cõſtitueret me regem ſuꝑ populũ ſuum iſra-
el.Et ludam corã dño:& denudabor adhuc ſic:& ero nugax ante oculos tuos: & cũ
puellis quibus dixiſti me denudatũ:honorificabor. Nõ erubuit igiť Dauid fœmi-
neas opiniones: nec opprobria apud mulieres ſubire ꝓ religionis obſequio: uere-
cũdatus eſt.Ludebat eñ dño puer ſuuſ:& ideo amplius placuit:qa ita ſe humiliauit
deo:ut regale poſt haberet faſtigiũ:& ultimũ exhiberet deo quaſi ſeruulus miniſte
riũ. Deniqꝫ illa quæ ſaltationẽ hmõi reprehẽdit:ſterilitatis dãnata non dedit ſobo
lem regiam:ne ſuꝑbos crearet:& qđ uerũ eſt:nullã eſt adepta poſteritatis ſuæ meri
torũqꝫ ſucceſſionẽ. Qꝫ ſi quis adhuc dubitat:accipiat euangelicũ teſtimonium.Di
Matth.11. xit eñ dei filius:Cantauimus uobis & nõ ſaltaſtis. Derelicti ſunt itaqꝫ iudæi qui non
ſaltauerũt:qui neſcierũt manibus ſuis plaudere.Aſcitæ ſũt gẽtes quæ ſpiritualẽ deo
Eccs.4 plauſum dederunt.Stultus eñ cõplexus eſt manus ſuas:& deuorauit uiſcera ſua:id
eſt:corporalibꝰ ſe implicauit negocijſ:& deuorauit uiſcera ſua ſicut mors præualẽs:
& ideo nõ inueniet uitã æternã.Sapiens aũt attollens opera ſua:ut luceret corã pa-
tre ſuo qui in cælis eſt:nõ aſſũpſit ſed eleuauit uiſcera ſua uſqꝫ ad reſurrectionis gra-
tiã. Hæc glorioſa ſapientis ſaltatio:quã ſaltauit Dauid:& ideo uſqꝫ ad ſedem chriſti
ſublimitate ſpũalis ſaltationis aſcendit:ut uideret atqꝫ audiret dicentẽ dominũ dño
Pſ.109. ſuo:Sede a dextris meis. Ergo ſi nõ abſurde cecidiſſe nobis hãc de ſaltatiõe inter-
pretationẽ iudicaş:nõ ſuꝑſedeas adhuc lectionis laborẽ:ut etiã de Eſaia mecũ recẽ-
ſas qđ bene tibi cognitũ eſt illum nõ ludibrioſe ſed glorioriſſime denudatũ eẽ in cõ-
ſpectu populorũ occurſantiũ:utpote qui oracula domini ore ꝓprio reſultabat. Sed
forte aliqs dicat .Nõ igiť erat turpe:ut uir nudus oino iret ꝑ populos: cũ ei & uirilis
ſexus & muliebris occurreret?Nõ ipſa ſpecies offẽdebat oculos omniũ:& maxime
mulierũ?Nõne ipſi nos inſpicere nudos plærũqꝫ reueremur?Deniqꝫ idcirco idumẽ
tis operiunť genitalia hominũ:ne deformi uiſu obtutũ aciẽqꝫ ꝑſtringant oculorũ in-
tuentium. Acquieſco & ego:ſed cõſidera quæ figura ſit facti huius:quidue præten
dat ſpecies hmõi.Eo ꝙ ita nudi ambulabunt pueri iudæorũ & uirgines in captiuita-
tẽ deducti:ſicut puer inquit meus Eſaias uadit nudus & excalciatus.Potuit quidem
hoc & ſermone exprimere:ſed exẽplo acerbare maluit: ut ſpecies ipſa plus incute-
ret horroris:& qđ in ꝓphetæ corpore aduerſabanť:in ſe ꝑtimeſcerẽt. In quo igitur
horror grauior turpitudinis:in corpore ꝓphetæ:an in ꝑfidorũ peccato qđ tãtã me-
ritis ſuis erũnã incidit captiuitatis? Quid ſi in ꝓphetico corpore nihil opprobrij?
Ille eñ corporalibus nõ intẽdebat ſed ſpiritualibus. Nãqꝫ in exceſſu mentis nõ di-
Pſ.84. cit:Audiam quid loquar:ſed quid loquať in me deꝰ.Neqꝫ attẽdit utrũ nudus:an ue-
Gen.3. ſtitus ſit. Deniqꝫ Adam ante peccatũ nudus erat:ſed nudũ ſe neſciebat: qa erat in-
Ibidẽ.9. dutus uirtutibꝰ.Poſteaꝗ uero peccatũ cõmiſit:nudũ ſe eſſe uidit & texit.Noe nuda
tus erat ſed nõ erubeſcebat:quia erat plenus iocũditatis & ſpũalis læticiæ. Deniqꝫ q
Ibidẽ.39. eũ riſit ut nudũ:ipſe mãſit perpetuæ obnoxiꝰ opprobrio turpitudis.At uero Ioſeph
ne turpiter nudareť:ueſtẽ reliquit & nudus aufugit.Quis igiť turpis:illa quæ ueſtẽ

alienam tenuit:an is qui ſuam exuit? Sed ut plenius liqueat:quia nõ ſe:neq; ea quæ
iuxta pedes ſunt:ꝓphetæ aſpiciunt ſed cæleſtia:Lapidabatur Stephanꝰ:& uidebat Act.7.
cælos apertos & Ieſum ad dexterã dei ſtantem.Et ideo lapidum ictus nõ ſentiebat
corpori:nõ cõſiderabat uulnera:ſed oculis erat chriſto affixus:illi adhærebat. Er-
go & Eſaias nudũ ſe nõ conſpicabatur ſed diuinæ uocis organũ ſe præbebat: ut pro- Eſa.20.
meret qđ in eo loquebať deꝰ. Sed eſto ut ſe uideret:poterat nõ facere qđ iubeba-
tur?Poterat turpe arbitrari qđ imperabat deꝰ? Sara quia riſit:incredulitatis coar- Gen.18.
guta eſt.Abraam laudatus quia in uerbo dei nõ hæſitauit.Et donatuſ remuneratio- Ibidẽ 15.et 22
ne maxima:quia iubente deo pie poſſe fieri credidit etiã paricidum. Hic igitur qd
uerecundiæ eſſet ꝓphetæ:ubi aliud gerebatur & aliud figurabatur? Iudæi ꝓpter
flagitia ſua deſtituti domino deo:cœperant uinci ab aduerſarijs ſuis:conferre ſe uo-
lebant ad ægyptios:ut ſibi eſſent præſidio aduerſum aſſyrios: qui redire magis ad fi
dem ſi bonis conſulerent debuiſſent.Iratus dominus ſignificat uanã illos ſpem gere
re:qui offenſam domini putarũt maiore peccato leuandã:cum illi ipſi uincẽdi forẽt:
in quorum auxilijs populus iudæorũ confideret. Hoc ſꝫm hiſtoriam. Figura au-
tem illa:quia in ægyptijs confidit qui luxurijs deditus eſt:mancipatus laſciuiæ. Ne-
mo autem ſe luxui cõmittit niſi qui recedit a præceptis dei ueri. Vbi autem cœperit
quis luxuriari:incipit deuiare a fide uera.Ita duo maxima cõmittit crimina :oppro-
bria carniſ:& mentis ſacrilegia.Ergo qui non ſequitur dominũ deum ſuum:ingurgi-
tat ſe luxuriæ ac libidini peſtiferis corporis paſſionibus. Qui autẽ ſe ingurgitauerit
atque immerſerit huiuſmodi uolutabris:perfidiæ laqueos incurrit.Sedit eñ popu- Exo.32.
lus manducare & bibere:& fieri ſibi deos popoſcit.Vnde docet dominus quoniam
qui duobus iſtis flagiciorũ generibus dederit animã ſuam:exuitur indumento non
ueſtis laneæ ſed uiuidæ uirtutis:cuius amictus nõ temporalis ſed æternus eſt. Va-
le & nos dilige quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Chromatium:ex illo quod in libro Numerorum a Balaam di-
ctum eſſe legitur:Quia non mentitur deus:Nec eſt augurator in iſrael: diſcutientis
unde habuerit iſte qui augur erat ut oraculum dei loqueretur & futura manifeſta-
ret.Epiſtola.XXXVII.

a Mbroſius Chromatio. Nũquid nam mẽtitur deus?Sed non mentiť: quia
impoſſibile eſt mentiri deũ.Impoſſibile quoqꝫ iſtud nũquid nam infirmitatis
eſt?Nõ utiqꝫ.Nam quõ omnia põt:ſi aliquid efficere nõ poteſt? Quid ergo
ei impoſſibile?Nõ qđ uirtuti arduũ ſed qđ naturæ eius cõtrariũ. Impoſſibile inquit
eſt ei mentiri. Impoſſibile iſtud nõ infirmitatis eſt ſed uirtutis & maieſtatis. Quia
ueritas nõ recipit mendaciũ:nec dei uirtus leuitatis errorem.Ideoqꝫ ſit deus uerax:
omnis autẽ homo mendax.Veritas itaqꝫ ſemꝑ in eo eſt:fidelis manet: mutare ſe &
negare nõ poteſt.Si eñ uerum ſe negat:mentitur.Mentiri autẽ nõ uirtutis ſed infir
mitatis eſt.Nec mutare ſe põt:quia natura eius nõ recipit infirmitatẽ.Hoc igitur im
poſſibile eius:plenitudinis eſt:quæ minuere ſe & augere nõ poteſt: nõ infirmitatis
quæ in eo ꝙ ſe auget:imbecilla eſt. Ex quo colligiť impoſſibile dei potẽtiſſimũ eẽ.
Quid eñ potẽtius ꝗ neſcire quicquid infirmitatis eſt? Eſt tñ & aliud infirmũ dei qđ 1.Cor.1.
fortius eſt hominibꝰ:& ſtultũ dei qđ ſapiẽtius eſt hoĩbus:ſed hoc crucis:illud diuini
tatis.Si ergo qđ infirmũ eius:potentia eſt:qđ potẽtiæ:quõ infirmũ eſt? Sit igiť no
bis poſitũ :quia nõ mentiť deus. Sed nec augurator augurij ĩ iſrael:ſꝫm legem dei. Numeri.23.
Quomõ ergo Balaam ꝓhibitũ ſe oraculo dei dicit ut uadat ad maledicendũ po-
pulo iſrael:& iuit & occurrit ei angelus domini qui eum ꝓhiberet ꝑgere:ita ut obſi-
ſteret aſinæ eiꝰ quæ uehebat eũ.Et nihilominꝰ & ipſe dixit ei ut iret: ſed hoc diceret
qđ ſibi infunderet? Si augurator nõ ẽ in iſrl: unde iſti oraculũ dei ꝙ futura manife-
ſtauit:qui augur erat?Si oraculũ dei loquebať:unde meritũ diuinæ aſpiratiõis aſſũ-
pſerat? Sed nõ mireris ĩfuſum auguri a dño qđ loqueretť:qñ ĩfuſum legis in euãge-
lio etiã principi ſynagogæ uni ex ꝑſequẽtibꝰ chriſtũ: Quia oportet unũ hoĩem mo- Ioh.11.
ri ꝓ populo.In quo non ꝓphetiæ meritũ:ſed aſſertio ueritatis eſt:ut aduerſariorum

teſtimonio manifeſtareť:quo ꝑfidia non credentiũ:uocibus ſuorũ augurũ redargu
eretur.Ideo Balaã ille chaldæus aſciť ad fidẽ: ut chaldæorũ ſupſtitio conticeſceret.
Non igiť cõfitentis meritũ:ſed uocantis oraculũ eſt reuelãte dei gratia. Quid igiť
cõtraxit offenſionis:niſi quia aliud loquebať:aliud machinabať? Deus em̃ uas mun
dum requirit:nõ immũdicia inquinatũ & ſordibus. Tentabať igiť Balaam: nõ ꝓba
batur. Erat em̃ plenus fallaciæ ac doli Deniqꝫ cũ primo cõſuliſſet utrum ad illũ uani
tatis populũ deberet ꝑgere:& ꝓhibitus eſſet:excuſauit:poſtea miſſis legatis hono
ratiorib⁹:ꝓmiſſis uberiorib⁹:munerib⁹cumulatiorib⁹illectus:q renũciare debuerat:
iteꝝ conſulendũ putauit:quaſi deus precio aut munerib⁹ inflecteret. Reſponſũ eſt
quaſi auaro:nõ quaſi ei qui uerũ quæreret:ut illuderet potius q̃ informaretur. Cœ
pit ire:occurrit ei angelus in anguſto:demõſtrauit ſe aſinæ nõ demõſtrauit auguri.
Ille ſe reuelauit:iſtũ obtriuit:tamẽ ut aliq̃n & ipſe cognoſceret:aperuit oculos ei⁹: ui
dit:& adhuc tñ nõ credidit euidenti oraculo:& qui uel oculis credere debuiſſet: in
uoluta & ambigua reſpondit. Tunc indignatus dñs:ꝑ angelũ dixit: Vade:ſed quæ
cunqꝫ tibi inſpirauero:hæc dices:id eſt:nõ quæ uis ſed quæ cogeris loqui. Quaſi or
ganum inane ſonũ meis præbebis ſermonib⁹:Ego ſum qui loquar nõ tu:qui ea quæ
audieris reſultabis & quæ nõ intelliges. Nihil ꝓficieſ eundo qui ſine mercede reme
Numeri.23. abis pecuniæ & ſine ꝓfectu gratiæ. Deniqꝫ ea prima uox ei⁹ eſt: Quid maledicã cui
nõ maledicit deus? Vt oſtenderet nõ in ſua uoluntate eſſe benedictionẽ hebræi po
puli ſed in dei gratia. A ſummis inquit mõtibus conſpiciã eum:quoniã nõ oculis cõ
prehendere poſſum hunc populũ qui habitabit ſolus fines ſuos:nõ locoꝝ poſſeſſio
ne diſterminans:ſed uirtutis incolatu & morũ ſingulariũ ꝓprietate:in æterna diffun
dens ſæcula. Quis em̃ annumerabiť ei de nationib⁹alijs:qui finitimoꝝ populorũ ex
cedit conſortia iuſticiæ ſublimitate:quis cõſtitutionẽ generationis ei⁹ colliget? Cor
pora quidẽ eoꝝ humanis ſeminibus cõcreta & figurata aduertimus: ſed de ſuperi
oribus & mirabilib⁹ ſeminarijs animæ eoꝝ pullulauerunt. Moriať anima mea in ani
mis eorum:moriať hanc corporalẽ uitam:ut in animis iuſtoꝝ illius æternæ uitæ adi
piſcatur gratiã. In quo iam tunc ſacramẽti hui⁹ cæleſtis: & ſacri baptiſmatis reue
lata eſt magnificẽtia:ꝑ cuius operationẽ moriũtur homines culpæ ueteri & iniquo
rum operib⁹:ut nouitate uitæ in cõſortia iuſtorum traſſigurati:in eorũ mores reſur
gant. Et quid mirũ de hominib⁹:cũ moriantur peccato:ut deo uiuant? Hæc audi
ens Balach indignat⁹ eſt dicens: Ad maledicendũ te adduxi:& tu benedicis? Re
ſpõdit ille:Calũniã patior de eo qđ neſcio. Ego em̃ nihil meũ loquor: ſed quaſi cym
balum tinniens ſonũ reddo. Iteꝝ alio atqꝫ alio tranſductus:cũ uellet maledicere:be
nedicebat. Nõ eſt labor in Iacob neqꝫ dolor:deus illũ ꝓtegit. Et infra. Iubet parari
aras ſeptẽ & ſacrificia. Vtiqꝫ debuit diſcedere:ſed ꝑ infirmitatem mẽtis:& mutabi
litem ſentẽtiæ putabat ꝙ auertere poſſet dei uoluntatẽ. Ipſe autẽ ꝑ exceſſum mẽtis
Ibidem.24 aliud cupiebat & aliud loquebať. Q̃ ſpecioſa inquit habitacula tua o hebræorũ mili
tia. Tabernacula tua ſicut nemora obumbrãtia:ſicut paradiſus ſupra fluuiũ: & ſicut
cedrus ſecus aquas. Exibit homo ex Iacob:& obtinebit multas gentes: & attolletur
regnũ eius in altum:in terris quoqꝫ extendet principatũ ſuum in ægyptum. Qui be
nedicent eũ benedicẽtur:& qui maledixerit ei:maledicti erunt. Quem igitur niſi
Heb.4. chriſti populũ ſignificat & benedicit deus? In cui⁹ medullas uerbũ dei deſcendit:uſ
qꝫ ad diuiſionẽ animæ artuum quoqꝫ & medullarum:In quo habuiſſet Balaam grati
am dñi:ſi id ex ſentẽtia & affectus ſui ꝓpoſito feciſſet. Sed quia reuinciť mala mẽs
conſilijs ſuis:& occulta animi ꝓduntur exitu:ideo ſequentibus inſidijs animus eius
aperiť. Vnde & dignam mercedẽ ſuæ iuenit maliuolẽtiæ. Nam cũ aduerteret ꝙ nõ
poſſet in exceſſu mentis poſitus maledicere:dat conſiliũ regi dicẽs:Illa ſint oraculo
rum:quæ deus præcepit: accipe conciliũ aduerſus oracula dei. Populus iſte iuſtus
eſt:habet ꝓtectionẽ dei:quia nõ diuinationib⁹ & augurijs ſeſe dedit:ſed ſoli æterno
deo:ideo cæteris fide præſtat. Interdũ tñ & fideles mẽtes corporis labunť illecebra
& formæ lenocinio. Sunt tibi mulieres plurimæ: & plæræqꝫ non indecores pulchri

tudine. Virilis aũt ſexus nullo magis lubricus q̃ muliebri decore cito capitur: & ma
xime ſi ardor mentiũ alloquijs inflãmetur frequẽtibus:& quaſi facibus inardeſcat: ſi
ſpem potiendi hauriat:affectũ deferat. Iaciant igitur mulieres tuæ uocibus ſuis ha
mos:nec difficiles primos cõgreſſus ſuos præbeant:ſed & uiſu faciles & dictu affabi
les circũerrent:& toto ſe circũfundant exercitui:atqꝫ arte hos tractent uiros: ut con
cubitu nõ indulgeant:niſi amoris mutui fidẽ conſortio ſacrilegij cõprobauerint. Sic
enim poterunt cæleſti protectione deſtitui:ſi ipſi a dño deo ſuo ſacrilegijs deuiaue
rint. Nõ igiť iuſtus Balaam:utpote cõſiliarius fornicationis & ſacrilegij: Sicut euidẽ
ter etiã in Apocalypſi ſcriptũ Iohãnis euangeliſtæ eſt:dicente dño Ieſu ad angelum Apoc.2.
eccleſiæ pergami. Habes illic tenẽtes doctrinã Balaam:qui docebat Balach mittere
ſcandalum corã filijs iſrael:manducare immolata & fornicari. Ita habes & tu tenen
tes doctrinam nicolaitarũ. Quo apparet inde manichæoꝝ ſacrilegia manaſſe: qui
miſcent atqꝫ adiungunt ſacrilegiũ turpitudini. Ergo nec deus iniuſtuſ:nec mutabi
lis eius ſentẽtia. Deprehẽdit em̃ mentẽ eius & occulta cordis:& ideo tẽtauit eũ qua
ſi diuinũ:non elegit quaſi ꝓphetam. Et utiqꝫ uel tantoꝝ oraculorũ gratia: & reue
lationũ ſublimitate conuerti debuit:ſed anim⁹ nequiciæ plenus uerba ꝓmpſit: nõ fi
dem detulit:cõſilijs infirmare cupiens qđ annũciabat futurum. Et quia oracula frau
dare nõ poterat:cõſilia fraudulenta ſubminiſtrabat:quib⁹ leues populi iudæorũ tẽ
tati quidẽ ſunt:ſed nõ expugnati. Vnius em̃ uiri ſacerdotis iuſticia ſolutũ eſt omne
facinoroſi hominis conſiliũ:multoqꝫ mirabilius ꝑ unum hominẽ potuiſſe liberari ex
ercitum patrũ q̃ potuiſſe decipi. Hoc munuſculũ ſanctæ menti tuæ tranſmiſi: quia
uis me aliquid de ueteꝝ ſcriptorum interpretatiõib⁹ paginare. Ego autẽ aſſumpſi
epiſtolas familiari ſermone attexere redolẽtes aliquid de patrũ moribus:quarũ gu
ſtum ſi ꝓbaueris:poſt hæc hmõi mittere non uerecũdabor. Malo em̃ ſenilib⁹ uer
bis de ſupernis rebus allucinari tecum:qđ græce dicunt αΔολεσχέισ λήξη λεησ
αμισαχει ςομάιΔιομ αΔολεσχέισθά. ut enitente Rebecca futuræ eccleſiæ ani
mo uidens myſteria:malo inquã allucinari tecum uerbis ſenilibus:ne uidear artem
deſiſſe:q̃ concitatioribuſ deflare aliquid iam nec ſtudijs noſtris aptũ nec uirib⁹. Va
le & nos dilige:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Horontianũ:rationẽ huic quæſtioni reddẽtis: Cur prius om
nia uel uolatilia uel terreſtria uel quæ in aquis ſunt ꝓducta fuerint:q̃ homo propter
quẽ cuncta illa creata ſunt formareť:Epl'a. XXXVIII.

Mbroſius Horontiano. Moueri te inſinuaſti mihi lecto hexaemero ꝙ ip
a ſe ſcripſi. Quia cũ tantũ diuinæ ſcripturæ ſerie uel ſtilo ſermonis mei collatũ
aduerteres homini quantũ nulli in hac terra animantiũ:prius omnia uel uo
latilia:uel terreſtria:uel quæ in aquis ſunt ꝓduxerit terra uel aqua:q̃ homo propter
quẽ illa creata ſunt generareť. Eiuſqꝫ rei rationẽ de me requirere quã & Moyſes ſi
luerit:& ego nõ auſim attingere. Et forte ille oraculi interpres diuini conſilio conti
cuerit:ne cæleſtis diſpoſitionis arbitrũ ſe & conſiliariũ præſtare uidereť. Aliud eſt
enim loqui qđ infundebať a dei ſpiritu:aliud uoluntatẽ dei interpretari. Nos autẽ
nõ quaſi interp̃tes dei:ſed quaſi ex uſu humano rationis ſeminaria colligẽtes:exiſti
mamus poſſe nos ex eo qđ humano uſui in cæteris rebus ipſe dñs infuderit: opina
ri:qm̃ decuit hominẽ poſtremũ creari. Et em̃ qui conuiuiũ adornat:ut ille euange Matth.22.
licus diues(Ooportet em̃ diuina diuinis cõferamus:quo melius colligere poſſim⁹.)
utiqꝫ omnia prius præparat:tauros & ſaginata occidit:& tunc amicos ad cœnã inui
tat. Prius ergo quæ leuiora ſunt parantur:& tunc rogať honoratior. Vnde & domi
nus homini ante animaliũ cæterorũ præparauit epulas:tunc ipſum quaſi amicũ ad
ſuum uocauit cõuiuiũ. Et uere amicũ quaſi charitatis diuinæ participem & hæredẽ
gloriæ. Deniqꝫ ipſe dicit: Amice quõ huc ueniſti ad nuptias? Præcedentia ergo mini Ibidẽ.
ſteria ſunt:amicuſqꝫ poſtremus rogať. Accipe aliud. Quid eſt mũdus niſi quidam
agon plenus certaminũ? Vnde & in Apocalypſi dñs ait: Vincẽti dabo coronã uitæ. Apoc.2.
Et Paulus ait:Certamen bonum certaui. Et alibi: Nemo niſi qui legitime certauerit 2.Timoth.4. Ibidẽ.2.
b

coronatur. Huius agonis inſtaurator utiq; omnipotẽs deus eſt. Qui igitur agonẽ
ſuſcipit in hoc ſæculo:nõne omnia præparat quæ agoni ſunt neceſſaria: & tunc ath-
letas uocat paratis præmiorũ infulis certaturos ad coronã:ne morã patiatur qui ui-
cerit:ſed præmio donatus recedat: Præmia ergo hominis: terraꝝ fructꝰ ſunt & cæ-
li lumina.Illa ad uitæ præſentis uſum:hæc ad ſpem uitæ æternæ. Quaſi athleta igi-
tur poſtremus ingredit̃ in agonẽ:erigit ad cælum oculos:uidet quia & cæleſtis crea
Ro.8. tura uanitati ſubiecta eſt nõ ſpõte:ſed ꝓpter eum qui ſubiecit in ſpe. Videt quia om
nis creatura congemiſcit expectans redemptionẽ. Videt quia omnis manet labor:
erigit oculos:uidet coronas luminũ:lunæ & ſtellarũ globos conſiderat. Quoniã iu-
ſti qui uicerint: erunt ſicut ſtellæ in cælo.Et caſtigat corpus ſuum:ne ſibi aduerſetur
in certamine:ungit oleo miſericordiæ: exercet diurna uirtutis palæſtra: puluere ſe
oblinit ſtadij currit non quaſi in incertũ: ictus dirigit:lacertos excutit:ſed nõ inuacu
um:ꝑcutit aduerſarium quẽ non uidet:quia illum ſolũ attendit:cui cedũt omnes eti
am qui nõ uidẽtur:in cuiꝰ nomine ꝑtãtes aereæ diuerberant̃. Ille ergo ictum librat:
& chriſtus ꝑcutit.Ille calcẽ leuat:& chriſtus in uulnus dirigit. Deniq; & ſi non uide-
bat Paulus quos cæderet:nõ quaſi aera tñ cædebat:quia in chriſti prædicatione om
nes ſpirituales nequicias quæ ſibi aduerſabãt̃ cõuulnerabat. Nõ imerito ergo po-
ſtremus homo ingreſſus eſt ſtadiũ:cui parabat̃ corona: ut eum præcederet cælum
Eph.6. quaſi ſui præmiũ. Sed non ſolũ aduerſuſ nequiciæ ſpiritualia quæ ſunt in cæleſtibꝰ:
ſed etiã aduerſus carnẽ & ſanguinẽ lucta nobis:lucta aduerſus ſatietatẽ:lucta cũ ipſis
frugibus terræ:lucta cum uino quo etiã iuſtus inebriatus eſt: quo etiã integer iudæ-
orum exercitus ſupplantatus eſt:Lucta cũ feris beſtijs:lucta cũ uolatilibus cæli: qui-
bus caro ſaginata nõ redigitur in ſeruitutẽ.Lucta cum periculis itineꝝ: periculis flu-
2.Cori.11. minũ:ut ait Paulus:Lucta cũ uirgultis arborũ quibꝰ cædebant̃ apoſtoli. Vides quã-
ta certamina. Terra ergo exercitiũ eſt hominis:cælum corona. at quaſi amicum
igitur præcedere debuerũt miniſteria:aut quaſi athletam corona & præmia. Spe-
cta aliud.In omnibꝰ rebꝰ præſtantiora ſunt principia & finis.Si domũ cõſideres: po-
tiora omnibꝰ fundamẽta & culmina:ſi agrum:ſatio & meſſis:plantatio & uindemia.
Q iocunda inſitiua arborũ:q̃ fructus uotiui.Ita ergo & cælũ primo eſt conditũ: no-
uiſſimus homo quaſi quædã cæleſtis in terris creatura.Nam & ſi corpore cũ beſtijs
1.Cori.15. confert̃:animo tamẽ cæleſtibus annumerat̃.Sicut eñ portauimus imaginẽ terreni
ita portamus & imaginẽ cæleſtis. Quõ non cæleſtis qui ad imaginẽ & ſimilitudinẽ
factus eſt dei: Recte ergo in conſtitutione mundi:primum cælum & nouiſſimũ cæ
lum:in quo qđ ultra cælum eſt:deuſ cæli eſt.Deniq; de eo magis accipit̃:Cælũ mihi
thronus.Non eñ deus ſupra elemẽtum ſedet ſed in corde hominis. Vnde & domi
Ioh.14. nus ait: Veniemus ad eũ & manſionẽ apud eũ faciemus. Principiũ ergo operis mũ
dani cælum:finis homo.Cælum de mũdo:homo ſupra mundũ.Illud eñ mundi por
tio:iſte paradiſi incola:chriſti poſſeſſio.Cælũ icorruptibile putat̃ & præterit: homo
corruptibilis habet̃ & incorruptionẽ induit. Illius figura perit:iſte quaſi immortalis
reſurgit. Vtrũq; tñ manus dñi fecerunt ſm ſcripturæ auctoritatẽ. Sicut eñ de cæ-
Ps.101. lis legimus:Et opera manuũ tuarũ ſunt cæli: ita & homo dicit: Manus tuæ fecerunt
Ps.118. me & plaſmauerũt me. Similiter quoq; enarrant dei gloriã:& ut cælũ ſtellarũ fulget
ſplẽdoribus:ita & hoies meritorũ luminibus micant:quorũ opera corã patre ſuo lu-
cent:qui eſt in cælis.Firmamentũ cæli ſupnũ illud:hoc quoq; nõ diſſimile firmamen
Matth.16. tũ:De quo dictũ eſt:Sup hanc petrã ædificabo eccleſiam meã.Illud firmamentũ ele
mentorũ:hoc uirtutũ.Iam illud præſtantius ſuxerũt oleũ de firma petra. Petra eñ
caro chriſti:quæ cælum & totum mundũ redemit. Quid illa attexam: & quaſi toto
2.Petri.1. ſtadio te urgeam:ꝙ hominẽ deꝰ diuinæ fecit conſortẽ naturæ:ſicut in epiſtola Petri
legimus. Vnde nõ imerito quidã ait:Cuius & genus ſumus. Dedit eñ nobis de co
gnatione ſua rationabilis ſcilicet naturæ: ut quæramus illud diuinũ qđ nõ longe eſt
Act.17. ab unoquoq; noſtrũ:in quo & uiuimus & ſumꝰ & mouemur. Cũ itaq; cõtuliſſet hõi
qđ eſt gratiarũ maximũ: q̃ſi chariſſimo & domeſtico animãti cõceſſit ea quæ in hoc

mundo ſunt omnia:ut nullius indigeret qđ eſſet neceſſariũ uel ad uitã uel ad bonã
uitam. Quorũ alia miniſtraret abundantia copiarũ terreſtriũ ad uoluntatis ꝑfuncti-
onẽ:alia cognitio ſecretorũ cæleſtium:quæ mentẽ inflãmaret hominis amore & de
ſiderio diſciplinarũ. Per quas ad ſublime illud diuinorũ penetraliũ poſſimus ꝑueni-
re. Vtrũq; igitur præſtantiſſimũ: ut & ſubiectas haberet omnes mũdi opes: omnia
uolatilia terreſtria:etiã piſces & uſum maris:tanq̃ rex elementorũ. Ac ſine labore:ſi-
ne indigentia:ad imitationem & ſimilitudinẽ uenerandi auctoris abũdaret omnibꝰ:
atq; in ſumma degeret copia:& uias ſibi aperiret graduſq; admoueret:ꝑ quos ad cæ
li aſcendat regiam. Cuius difficilis itineris uiatorẽ nõ facile reperies:illum uirũ qui
ita ſit animi inductione formatus ac uolũtate:ut minima ſibi cum ſuo corpore ſit fa-
miliaritas:neq; in ullum ingrediat̃ uitiorum cõtuberniũ:nullis aſſentantiũ pumicet̃
ſermonibus. Neq; in rotis ſecundorũ temporũ poſitus humiles faſtidiat: mœſta fu-
giat:ſanctorũ laudes excutiat atq; eleuet. Neq; gloriæ ardore aut pecuniæ præſum
ptæ ſpei omnẽ exurat cupiditatẽ:Cuius animũ nõ inflectat mœſtia:nõ frangat iniu-
ria:nulla ſollicitet ſuſpitio:libido nõ excitet:nõ expugnent paſſiones corporis: non
inquietet uanitatũ appetentia:uoluntatũ gratia. Iam ſi adiũgas ei uirtutes: caſtimo
niã: ſobrietatem ac temperantiã: facile refrenare potẽs ſit immoderatos impetꝰ le-
uium paſſionũ:menſurãq; imponat delectationibus ſuis & cupiditatibꝰ: Aequitate
ambigua diſtinguat:tranquillitate mentis dubia cõponat. Et uelut cõpoſitiſ omnibꝰ
corporis & mentis iurgijs quaſi bonꝰ arbiter inoffenſam teneat exterioris hominis
atq; interioris concordiã placidans eos in ſemetipſo:ac ſi cauſa exigat:nullus eũ ma
lus conſiliarius reuocet metus a paſſionis corona:Is plane non ſolũ quaſi amicus ſed
etiã quaſi filius aſſumetur a patre:ut diuitias gloriæ & hæreditatis eius adipiſcatur.
Merito ergo poſtremus quaſi finis naturæ formatꝰ ad iuſticiã inter cætera animã-
tia iuſti arbiter. Et ſi licet exemplũ arceſſere:ſicut inter hoies finis legiſ chriſtus ad Ro.10.
iuſticiã omni credẽti:& nos tanq̃ iumenta contẽplatiõe domini. Sic eñ ꝓpheta ait:
κτήνωδης ἐγενήθην παρά σοι.id eſt:iumentũ exiſtimatꝰ ſum apud te. Et quæ tñ Ps.72.
cõparatio:cũ ille ꝑeũtes redemerit: nos imolemꝰ. Ille ſeruos ad libertatẽ uocauerit:
nos liberis irrogemus captiuitatẽ: Sed quis ſimilis deo ꝓceſſit: Tñ poſtremus crea
turaꝝ omniũ homo:ſpecie gratus:mẽte ſublimis:ut omni eſſet creaturæ miraculo.
In quo ad ſimilitudinẽ æterni dei νοῦς eſſet inuiſibilis:humana ſpecie amictꝰ. Hinc
eſt νοῦς animæ uigor principatũ aiæ & corporis ſibi quaſi rector uendicans. Quẽ
etiã ſi non uidẽt animalia cætera:tñ reformidant:ſicut nos deũ:quẽ quia nõ uidemꝰ
timemus:& eo plus metuimus:quia nõ uidemus. Nãq; ut ad imaginẽ eius & ſimi-
litudinẽ: ſicut ſcriptũ eſt:præſumamus dicere: cũ ille ſe fundat maieſtatis ſuæ pleni-
tudine:& uideat omnia:cælũ:aerẽ:terram:mare: cõplectens uniuerſa & penetrans
ꝑ ſingula:ut eum nihil prætereat:& nihil ſit qđ non cõſiſtat in eo:atq; ex ipſo pende-
at:& ipſius plenũ ſit:ſicut ipſe ait:Cælum & terrã ego cõpleo:dicit dñs. Ita νοῦς ho Hiere.23.
minis uidet omnia & nõ uidet̃:habens ſui inuiſibilẽ ſubſtantiã:diſciplinis & conſilijs
ac ſenſibus cõprehendit latentia:penetrat occulta maris:atq; omniũ diffuſa terrarũ
latibula utriuſq; ſcrutator naturæ:ad ſimilitudinẽ dei ſummi:quẽ imitatur & ſequit̃:
cuius imago ꝓ exiguis portiõibus in ſingulis figurat̃. Eleuans quoq; ſe in aerẽ:& eiꝰ
nubiloſa prætergrediens:ad cæli alta ſe dirigit:ſtudio cognitionis & ardore ſapien-
tiæ:ubi pauliſper ſtupefactus admiratione ſtellarũ cæleſtium: & luminũ delectatus
claritate:ꝓſpiciens deſup mundana iſta:conferẽs quoq; ſe ad hæſperũ atq; arcturũ
& cæteros illos ἀπλανεῖς πλανήτας:& uidens ꝙ inſenſus ille ſit error quẽ ſine er
rore quo magis omnia obeunt:intexere atq; oberrare uideant̃:maiore ſe cupidita-
te attollit ad ipſum gremiũ patris:in quo eſt unigenitus dei filiꝰ enarrans ſecreta dei
& facie ad faciẽ poſtea reuelanda. Hunc tñ quibus dignat̃:ex parte demõſtrat atq;
in ænigmate:ſimulq; de ſpiritu & uultu ſuo ſplendorẽ luminis:more torrentis effun
dit:ut eo illuminatus dicat:Et erat ignis flãmigerans in oſſibus meis & diſſolutus ſũ
undiq; & ferre nõ poſſum. Et Dauid ait:De uultu tuo iudiciũ meum ꝓdeat. Hoc Ps.16.

ígitur mentis uigore ut reuertar unde digreſſus ſum quo & externa ſubigit:& ſepa/
rata & diſtantia uidet:& ualidiora uiribus animalia ſubijcit:tantā cæteris ueneratio/
nem ſui infundit:ut certatim quaſi regi obediant:uoci eius obſecūdent. Et cum ſint
irrationabilia:rationem agnoſcant:& diſciplinā eam imprimat ꝗ natura non tribuit.
Deniqꝫ uidentes feræ eius manſuetudinē:eius imperio manſueſcunt. Sæpe ſuſpē/
derunt morſus ſuos reuocante ſono uocis humanæ. Videmus innoxio canū dente
lepores ſine uulnere capi. Leones quoqꝫ ipſos ſi uox hominis reſultauerit: prædam
dimittere. Pardos atqꝫ urſos incitari ac reuocari uocibus: equos plauſu hominū fre/
mere:ſilentio mollire curſum. Deniqꝫ ſæpe ſine uerbere prætereunt uerberatos. Ita
uehemētius illos incitat linguæ flagellum. Quid uero de muneribus loquar? Nu/
trit aries uellera ut placeat homini:atqꝫ in fluuio merſatur:ut nitorem augeat. Oues
quoqꝫ meliora pabula legunt:ut ſuauiore ſucco lactis fæta diſtendant ubera: ſubeūt
partus dolores:ut homini ſua munera ferant. Tauri depreſſo ſulcis ꝑ totum diē ara
tro gemunt. Cameli præter ſubeūdi oneris obſequia tondēdos ſe exhibent ut arie/
tes:quo uelut regi diuerſa animalia tributū ſuū conferant pendātqꝫ uectigal annuū.
Equus tanto ſe iactans equite glomerat greſſus ſuperbos:atqꝫ ad dn̄i aſcenſum dor/
ſa ſinuatus herili terga ſubſternit ſedili. Sed ne forte adhuc moueat ꝙ nouiſſimus
homo factus ſit:idem equus nos doceat nō ad contemptionē referendū eſſe ſed ho
norem. Portat poſteriorē ſuum nec deſpicit ſed reformidat: & ꝑ diuerſa eū ſuo cir/
cūfert labore. Vno momēto homo lōginqua obit:circūerrat diſtātia: tum equis ſin/
gularibus:tum quadrigis triūphalibus. Et qm̄ triumphales memoraui quadrigas:
neceſſe eſt attexamijs currus Heliæ:quibꝰ ꝑ aera uectus eſt. Currus elephātorū qui/
bus homo uictor aſſiſtens:cum ſit poſtremus:priores regit. Sic quoqꝫ gubernator
nauis in puppi ſedet:& totā nauem gubernat. Vnde puto illud non ocioſum eſſe in
euangelio qđ dominꝰ Ieſus in puppi dormiebat:deniqꝫ excitatus imperauit uento
& mari:& ſedauit tempeſtatē. Oſtēdens ſe ideo ſe nouiſſimū ueniſſe:quia gubernator
1.Cor.15. ueniret. Vnde Apoſtolus ait:Factus eſt primꝰ homo Adam in animā uiuētē: nouiſ/
ſimus Adam in ſpiritū uiuificantē. Sed non prius qđ ſpiritale eſt ſed qđ animale:de/
inde qđ ſpirituale. Et addidit:Primus homo de terra terrenꝰ: ſecūdus homo de cæ/
lo cæleſtis. Recte ergo nouiſſimus quaſi totiꝰ ſumma operis:quaſi cauſa mundi: ꝓ/
pter quē facta omnia:quaſi omniū habitator elementoꝝ inter feras uiuit: cū piſcibꝰ
natat:ſuꝑ aues uolat:conuerſatur cū angelis:terram inhabitat:& cælo militat:ſulcat
mare:aere paſcitur:cultor ſoli:uiator ꝓfundi:piſcator in fluctibus:in aere auceps:in
cælo hæres:chriſti cohæres. Hæc ſecundū induſtriā. Accipe etiam ꝙ ſupra homi
nis ſubſtātiam:Moyſes imo ambulauit mari:in ſummo apoſtoli:Abachuc ſine pen/
nis uolauit:Helias in terris uicit:in cælo triumphauit. Vale fili: & nos dilige: quia
nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Horontianū:de diuiſione ꝓphetica quæ operatorē atqꝫ ope/
ra diſtinxit:Ratione quoqꝫ ſex dierū quibus factus eſt mundus:& myſterio ſeptimi
atqꝫ octaui numeri ſubtiliter differentis:Epl'a. XXXIX.

a Mbroſius Horontiano. Diuiſionē egregie aduertiſti ꝓpheticam uel poti/
us diuinā. Nō eīm ſua Moyſes ſed īfuſa & reuelata ſibi ſcripſit: ea præcipue
quæ ſunt de cōſtitutione mūdi: quæ diuiſio operatorē atqꝫ opera diſtinxit.
Nā cum aliud impaſſibile eſſet: aliud paſſionis receptabile: qđ erat impaſſibile ad
deum operatorē retulit:qđ autē paſſibile:ſine anima:ſine motu ꝓprio:motū & ani/
mam & figurā a creatore accipiens ſuo:deputauit huic mundo. Quē factū nō opor/
tuit ſine gubernatore & quodā patre indefenſum relinqui. Et ideo inuiſibilem deū
uiſibilis huius mundi rectorem eſſe & quaſi tutorem:apertiſſime deſcribit. Qđ ergo
inuiſibile ſempiternū:quod autē uidetur temporale. Sex itaqꝫ diebus factum mū
dum exprimit:nō quo deus tempore indiguerit ad conſtitutionē eius:cui intra mo
Ps.148. mentum ſuppetit facere quæ uelit. Dixit eīm & facta ſunt. Sed quia ea quæ fiunt:or/
dinem quærunt. Ordo autē tempus & numerum plærūqꝫ exigit. Illud quoqꝫ præ/

cipue:quoniā nobis ad operandum formam daturus:numerum dierum ſeruauit &
tēpora. Nos enim tempore indigemus:ut aliquid maturius agamus: ne præcipi/
temus conſilia atqꝫ opera noſtra:ne ordinē prætermittamus. Cum eīm dominū legi/
mus:ut ſcriptura oſtēdit: cū ſapientia & quodā cōſilio & diſpoſitione feciſſe & ordi/
ne:ut primo cælū faceret qđ eſt pulcherrimū:oportet ut eo primū oculos erigamꝰ:
illo nobis contendendū eſſe arbitremur:illam ſedem terrenis omnibꝰ præferēdam
putemus. Sex itaqꝫ diebus mundū creauit:ſeptimo die requieuit ab operibus ſu/
is. Bonus ſeptimus numerꝰ:quē non pythagorico & cæterorū philoſophorū mo/
re tractamus:ſed ſm̄ formam & diuiſiones gratiæ ſpiritualis. Septem enim uirtutes
principales ſanctiſpiritus ꝓpheta Eſaias cōplexus eſt. Hæc hebdomas ſicut ipſa pa
tris & filij & ſpirituſſancti uenerabilis trinitas:ſine tēpore:ſine ordine:auctor nume/
ri:nō ſub numeri lege deuincta. Itaqꝫ ſicut ad æternæ trinitatis gratiā:cælum:ter/
ram:maria formata:ſicut ſol:luna & ſtellæ:ita etiam ad illum ſeptenariū uirtutū ſpi/
ritualium circuitum atqꝫ orbem operationis diuinæ uigore præſtantē: ſeptenarium
quoddā miniſterium planetarum creatum aduertimus: quo hic mundus illumina/
tur. Quarum cōcurrere fertur militia ad eorū numerum quas inerrabiles ferūt ſtel/
las:& ut græci dicunt ἀπλάμεσ. Septentrio quoqꝫ inde latine nomen accepit ꝙ ſe/
ptem in eo ſtellarū fulgor irradiet:in quē maxime gubernatores quaſi ducem ferū/
tur intendere. Deſcendit hæc de cælo in terras prærogatiua. Nam ut tranſeam
ſeptiformē capitis noſtri gratiam in oculis duobus:auribꝰ & naribꝰ binis: ore quoqꝫ
ꝑ qđ magnam ſuauitatē percipimus:quantū iſtud miraculi ꝙ ſeptimo menſe in plæ/
riſqꝫ origo legitima formatur:& qui fuerit editus:uitalis generationis curricula ſorti
tur. Octauo autē menſe interdicta naturali lege pariendi cernimus tēpora: ac ſi for/
te lœtalis neceſſitas partus clauſtra laxauerit: periculū pariter generantis ꝓpereē
& pignoris. Sed tamen ille ſeptimanus: & ſi bene naſcatur: ad labores naſcitur: qui
autem octaua die regenerationis ſortitur myſteria:cōſecratur per gratiā: & ad hæ/
reditatem regni cæleſtis uocatur. Magna in uirtutibus ſpirituſſancti hebdomadis
gratia:eadem tamē hebdomadem ſonat:ogdoen cōſecrat: in illa ſonus:in iſta fructꝰ
eſt:ideoqꝫ octauo die ſoluta paradiſo reddidit ſpiritus gratia:quoſ extorres ſua fece
rat culpa. Nouit ogdoen iſtam quā octauam latine dicimus:uetus teſtamentū: ſi/
quidem ait Eccleſiaſtes:Da partem illis ſeptē: & illis quidem octo. Hebdomas uete/ Eccs.11.
ris teſtamenti eſt:octaua noui:quādo chriſtus reſurrexit:& dies omnibus nouæ ſa/
lutis illuxit. Ille dies:de quo ait ꝓpheta:Hic dies quē fecit dominus:exultemꝰ & læ/ Ps.117.
temur in eo:quæ dies & fulgor plenæ atqꝫ ꝑfectæ circūciſionis humanis pectoribus
infulſit. Propterea & uetus teſtamentū dedit partem octauæ in circūciſionis ſolē/
nitate. Sed illa adhuc in umbra latebat. Venit ſol iuſticiæ: & cōſummatione paſſio/
nis ꝓpriæ reuelauit ſui luminis radios:quos retexit omnibus & uitæ claritatem ape
ruit æternæ. Iſti ergo ſunt ſeptē & octo:de quibus & Oſee dicit:ꝙ eo numero con/
duxerit ſibi:& acquiſierit fidei plenitudinem:Sic eīm habens:Et abij & cōduxi mihi Osee.3.
quindecim argenteis:& choro ordei & ſemichoro ordei & neuel uini. Cōducendā
autem ei meretricē dominus præceperat. In ſuperioribꝰ itaqꝫ manifeſtum eſt: ꝙ cō/
duxit eam:qui etiā mercedis quantitatē expreſſit. Quindecim autē argentei & ſep/
tem & octo conſtant:hebdomadā itaqꝫ & octauam ſignificant. Duorū igitur teſta/
mentorū:id eſt:plenæ fidei precio:prophetia cōſummationē accepit fidei: eccleſia
plenitudinē. Primo enim teſtamēto iſrael acquiſitus eſt populus:ſecūdo nationum
& gentiū. Fide ergo plena conducitᷣ meritrix:uel ex gentibus copulā ſui quærens:
uel ex adultero iudæorū populo qui dominū ſuum & auctorem uirginalis fidei de/
reliquerat:conuentus ſuos totius orbis ſpacio diffundens. Qđ autē dixit:in choro &
in ſemichoro ordei:In choro menſuræ plenitudo eſt:in ſemichoro ſemiplena men/
ſura. Plenitudo in euangelio:ſemiperfectio in lege. Sicut legimus dicente domino:
Non ueni legem ſoluere ſed implere. Et alibi habemus dicēte domino ꝑ Michæ/ Matth.5.
am ꝓphetam: Quia tunc pax erit in terra iſrael: cū uenerit aſſyrꝰ in terrā eius. & in/ Michee.5.

ſurrexerint in eum ſeptem paſtores & octo morſus hominũ. Tunc enim plena pax
eſt fideli populo ab omnibus tẽtationibus & uanitatibus abſoluto: cũ mundi huius
uanitatem excluſerint de cordibus noſtris pax & gratia: Pax ueteris: gratia noui te-
ſtamenti. Septem paſtores: præcepta legis ſunt: quibus grex adhuc quaſi irrationa-
bilis in uirga Moyſi per deſertũ ductus & gubernatus eſt. Octo morſus hominũ: mã-
Ro.10. data euangelij & dominici oris alloquia. Corde eñ creditur ad iuſticiã: ore cõfeſſio
fit ad ſalutem. Boni morſus: per quos uitæ æternæ munus guſtauimus: peccatorum
remiſſionem in chriſti corpore deuorantes. In ueteri teſtamẽto amarus morſus eſt
mortis: ꝓpterea dictum eſt: Deuorauit mors præualens. In nouo teſtamento ſuauis
1.Cor.15. morſus eſt uitæ: quæ mortẽ abſorbuit. Propterea apoſtolus ait: Deuorata eſt mors
in uictoria ſua: Vbi eſt mors uictoria tua? ubi eſt mors aculeus tuꝰ? Atq; ut apoſto-
Heb.4. licis utamur teſtimonijs: ubi hominẽ fecit deus: requieuit ab omnibꝰ operibus ſuis
in die ſeptima. Sed quia populus iudæorũ per contumaciã contempſit mãdata dei
ſui: ait dominus: Si introibunt in requiem meam. Et ideo aliam deus præfiniuit di-
em: de qua dicit: Hodie ſi uocem meã audieritis. Duos eñ dies comprehendit ſcri-
Ibidem.13. ptura generales: Heri & hodie. De quibus dicit: Imitamini fidem Ieſu chriſti: heri &
hodie: ipſe eſt & in ſæcula. In ſuperiore die promiſſio eſt: in conſequenti ſolutio. Sed
quia heſterna die neque Moyſes neq; Ieſus naue populum induxit in requiem: ho-
Ps.2. dierna die chriſtus induxit: cui dixit pater: Ego hodie genui te. Per ſuã enim reſur-
rectionem Ieſus populo requiẽ comparauit. Requies eñ in cælo nõ in terra eſt. Re-
Luc.23. quies noſtra dominus eſt Ieſus: qui ait: Hodie mecum eris in paradiſo. Quid igitᷣ
opus eſt: ut explorem ortus ſignorũ atq; obitꝰ: quorũ ad exortum duris inarata uo-
meribus ſindãtur noualia: uel ad occaſum læta meſſis recũbat? Vna mihi ſtella abũ-
dat ꝓ omnibus: ſtella ſplendida & matutina: cuius ad exortum ſeminata eſt nõ fru-
gum ſed martyrum ſeges: quãdo Rachel plorauit filios ſuos: ut lachrymis ablutos
ſuis ꝓ chriſto offerret infantulos: cuius ſtellæ obitus nõ cremiorũ inſenſibiliũ ſed ſpi-
rantiũ defunctorum triumphales manipulos de tumulis reſuſcitauit. Celebretur
itaq; hebdomas: eo ꝙ ꝑ ſeptem ætatum curſus uita hominũ uſq; ad ſenectutem trãſ-
curritur: ſicut Hippocrates medicinæ magiſter ſcriptis explicuit ſuis. Prima ætas
infantia eſt: ſecunda puericia: tertia adoleſcẽtia: quarta iuuentus: quinta uirilis ætas:
ſexta æui maturitas: ſeptima ſenectus. Eſt ergo infans: puer: adoleſcens: iuuenis: uir:
ueteranus: ſenex. Solon autẽ decem fecit ætatum ordines ꝑ annos ſeptẽnos: ita
ut prima ætas infantiæ uſq; ad emiſſionem ſit dentiũ: quibus cõficiat cibum: ſermo-
nẽq; diſtinguat: ut poſſit effabilis uideri. Puericia quoq; uſq; ad annos pubertatis ꝓ-
cedit & genitalia tentamenta. Adoleſcentia uſq; ad barbæ lanuginẽ. Iuuenta uſq; ad
perfectæ uirtutis proceſſum. Quinta ætas uirilis eſt: apta copulis coniugalibꝰ per to-
tam hebdomadem. Sexta quoq; hebdomas uirili deputatur ætati & ad prudentiæ
ꝓceſſum habili & ad agendũ ſtrenue. Septima quoq; hebdomas & octaua æui ma-
turum: & ſenſum uigentẽ: & ſermonem nõ inſuauis alloquij gratia præditũ ꝓdunt.
Nona hebdomas reliquias adhuc habet aliquas uirium: lingua ac ſapientia mollior.
Decima uero hebdomas menſurã implet: ad quã is qui peruenire potuerit: non im-
maturo temporũ curſu pulſabit mortis ſera ueſtibula. Ergo Hippocrates & Solon
uel ſeptem ætates uel hebdomadas ætatum norunt: in illo ſe hebdomas præferat.
Octaua autem unam & perpetuã ætatem inuehit: qua excreſcimus in uirũ perfec-
tum in agnitione dei fidei plenitudine: in qua legitimæ ætatis mẽſura impletur. Eſt
etiam in uiſceribus noſtris hebdomadis explorata gratia. Ferunt eñ ſeptem quoq;
eſſe in nobis interiora uiſcera: ſtomachũ: cor: pulmonem: lien: epar: renes duos. Sep-
tem quoq; exteriora: caput: poſteriora: uentrẽ: binas manus: & binos pedes. Præſtã-
tiſſima hæc: ſed obnoxia dolori. Quis autẽ dubitet maius eſſe octauæ munus quæ
totum renouauit hominẽ: ut iã nihil poſſit dolere? Itaq; ſeptima mundi ætas cõcluſa
eſt: octaua illuxit gratia: quæ fecit hominẽ iam non huius mundi eſſe ſed ſupra mun-
Phil.1. dum. Iam eñ non uitam noſtram ſed chriſtum uiuimus. Nobis eñ uiuere chriſtus

& mori lucrum. Itaq; iam non in carne ſed in fide uiuimus chriſti. Vnde colligimus
quia concluſus eſt mundi dies. Deniq; nouiſſima hora uenit dominus Ieſus: & ꝓ
nobis mortuus eſt: & omnes in illo mortui ſumꝰ ut uiuamus deo. Non ergo nos qui
eramus uiuimus: ſed uiuit chriſtus in nobis. Abijt ergo hebdomas: uenit octaua.
Abijt heri: uenit hodie: Illud hodie qđ ꝓmiſſum eſt: quo admoniti ſumꝰ uocẽ dei au-
diendã & ſequendam. Abijt ergo ille dies teſtamenti ueteris: uenit dies nouus: quo
teſtamentum conſummatũ eſt nouum: de quo dicit: Ecce dies ueniunt dicit domi- Hiere.31. Heb.8.
nus: & confirmabo domui iſrael & domui Iudæ teſtamentũ nouum: nõ ſm teſtamẽ-
tum qđ feci patribus illorum in die de qua apprehendi manus ipſorum educere il-
los de terra ægypti. Et qua ratione mutatũ ſit tamen: adijcit: Quoniã ipſi non man-
ſerunt inquit in teſtamento meo: & ego neglexi eos: dicit dominus. Abierunt ſa-
cerdotes legis: legis tribunalia. Accedamus ad ſacerdotẽ nouum: ad ſedem gra-
tiæ: uiſitatorem animarũ noſtrarum: ſacerdotẽ nõ ſm legem mandati carnalis crea-
tum: ſed ſm uirtutem infatigabilẽ electum. Nõ eñ ipſe ſibi honorem præripuit: ſed
electus a patre eſt: ſicut ipſe pater ait: Tu es ſacerdos in æternum ſm ordinẽ Mel- Ps.109.
chiſedech. Nouus ergo ſacerdos: uidemus quid obtulerit? Alij ſacerdotes ꝓ ſe offe- Heb.9.
rebant & pro populo ſuo: hic quia nõ habuit peccatum: ut ꝓ ſe offerret: pro uniuer-
ſo mundo ſe obtulit: & per ſanguinem ſuum intrauit in ſanctaſanctorum. Hic eſt er-
go ſacerdos nouus: & noua hoſtia: non ex lege ſed ſupra legem: aduocatus mundi:
lux ſæculi: qui dixit: Ecce uenio & uenit. Ad quem accedamus in abundantia fi-
dei: adorãtes & obſecrantes & ſperantes in eum: quem non uidemus oculis ſed af-
fectu tenemus: cui eſt omnis honor ſemper & gloria. Vale fili: & nos dilige: quia
nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Sabinum: libellos illi mittentis atque rogantis: ut ſcrutanter
diſcutiat: & quæ corrigenda decreuerit: arbitrij ſui iudicio corrigat: Epl'a. XL.

Mbroſius Sabino. Remiſiſti mihi libellos: quos tuo iudicio probatiores
habebo. Ideo miſi alios non iudicij fauore delectatus: ſed ꝓmiſſa a te & pe-
tita a me ueritate illectus. Malo eñ tuo corrigatur iudicio: ſi quid mouet:
priuſq̃ foras prodeat: unde iam reuocandi nulla facultas ſit: q̃ laudari a te
qđ ab alijs reprehendatur. Itaq; arbitrum te eorum quæ poſtulas rogaui. Neque
eñ legi a te mea quæ nonnunq̃ tribuo in uulgus: ſed in tuæ calculum uenire ſenten-
tiæ deſideraui. Non erit longi ſubſellij iſta iudicatio & mora: ut dictum eſt antiqui-
tus: Facile eſt tibi de noſtris iudicare. Ego certe huc inuitatu tuo prodeundũ puta-
ui: tuũ eſt liquido decernere: & ſcrutanter diſcutere quæ corrigas: ne tibi uitio uer-
tant ea quæ nobis potuerunt obrepere. Neſcio quo eñ modo propter imprudẽ-
tiæ caliginem quæ me circũfundit: unumquẽq; fallunt ſua ſcripta: & aurem prætere-
unt: atq; ut filij etiam deformes delectant: ſic etiam ſcriptorem indecores ſermones
ſui palpant. Incautius plærũq; aliquid promitur: aliquid accipitur maliuolentius: ali-
quid exit ambiguũ: tum quia alieno examinanda iudicio: non pro noſtra debemus
magis q̃ ꝓ aliena opiniõe trutinare: & diſcutere omnes ſcrupulos maliuolẽtiæ. Aſ-
ſume igitur beniuolo animo aurẽ uerſutiæ: & ꝑtracta omnia: ſermones uentila: ſi in
ijs nõ forenſes blanditiæ & ſuaſoria uerba: ſed fidei ſincæritas eſt & cõfeſſionis ſobri-
etas. Notã appone ad uerbum dubij ponderis & fallacis ſtateræ: ne quid ꝓ ſe eſſe
aduerſariuſ interpretetur. Eſto ut reuincatur ſi cõgredi cœperit: male ſe habet liber
qui ſine aſſertore nõ defenditur. Ipſe igitur ꝓ ſe loquatur: qui ꝓcedit ſine interpre-
te. Habetur hic tamẽ: non egredietur a nobis: niſi a te acceperit auctoritatem. Itaq;
cum eum fide tua prodire iuſſeris: cõmittetur ſibi. Tamen quoniã non in ſermo- 1.Cor.4.
ne eſt regnũ dei: ſed in uirtute: uerbum ſi offenderit: uirtutẽ ꝓfeſſionis interrogato.
Profeſſio aũt fidei ſentẽtia eſt: quã aduerſum ſabellianos & arrianos ita a maioribus
traditã tenemus: ut patrẽ deũ & filiũ eius unigenitũ & ſpiritumſanctũ ueneremur:
hanc trinitatẽ unius eſſe ſubſtãtiæ: maieſtatis: diuinitatis. In hoc noie patris & filij &
ſpiritusſancti baptiçare nos: quẽadmodũ ſcriptum eſt: Filium itaq; coæternũ patris

ſuſcepiſſe carnem:natum de ſpirituſancto & uirgine Maria:æqualem patri ẜm diui-
Col.2. nitatem in dei forma:id eſt:in omni plenitudine diuinitatis:quæ in illo habitat:ut di-
Phil.2. xit Apoſtolus:corporaliter:qui in ꝑſona hominis formam ſerui accepit:& ſe humi-
liauit uſqꝫ admortem. Ergo & aduerſus Photinum hæc nobis ſententia eſt:Aduer-
ſus Apollinarẽ autem legitima circũſpectio:ut confiteamur ſicut in dei forma nihil
ei defuit diuinæ naturæ & plenitudinis:ſic ĩ illa forma hominis nihil ei defuiſſe: quo
imperfectus homo iudicaretur:qui ideo uenit ut totũ hominẽ ſaluum faceret.Neqꝫ
enim decebat ut qui perfectum opus in alijs cõſummauerat:hoc imperfectũ in ſe eſ-
ſe pateretur.Si enim aliquid ei defuit:non totũ redemit:ſi non totũ redemit:fefellit
igitur qui dixit:ideo ſe ueniſſe ut totum hominẽ ſaluum faceret:Sed quia impoſſibi-
le eſt mentiri deo:nõ fefellit ergo:quia ita uenit:ut totum redimeret & ſaluum face-
ret:totum utiqꝫ ſuſcepit qđ erat humanæ perfectionis. Noſtra ſentẽtia huiuſmodi
eſt:ut meminiſti:Si uerba alicubi mouent:non præiudicant fidei. Etenim ſermonẽ
dubium mens non dubia obumbrat:& deſcedit a lapſu. Hæc tecum proluſimus:
quæ in libros noſtrarũ epiſtolarum referam:ſi placet:atqꝫ in numerum reponam:ut
tuo cõmendentur nomine:& tuis ad nos & noſtris ad uos litteriſ augeatur mutuus
amor per dominũ:ut ita legas quo iudices:& qđ mouerit ſcribaſ ad me.Amor enim
uerus cõſtantia ꝓbatur. Placet iam qđ ſenibus uſu facilius eſt:quotidiano & fami-
liari ſermone epiſtolas texere:& ſi quid de ſcripturis diuinis obuiũ inciderit attexe-
re. Vale frater:& dilige amantẽ tui quia plurimũ te diligo.

Sancti Ambroſij ad Sabinum:ex eo ꝙ illi complacuit uſus epiſtolarum ſponden-
tis ſe frequentius eum ſcriptis ſuis præſertim cum ſolus ſit uelle alloqui:ſolitudinẽqꝫ
plurimũ commẽdantis atqꝫ ſuadentis:Epl'a.XLI.

Mbroſius Sabino. Quoniã tibi quoqꝫ complacuit noſtrarum uſus epi-
a ſtolarum:in quibꝰ quidam inter abſentes præſentium ſermo eſt: pergam
frequẽtius te in meis ſcriptis & cũ ſolus ſum alloqui. Nunq̃ eñ minꝰ ſolꝰ
ſum:q̃ cũ ſolus eſſe uideor:nec minus ocioſus q̃ cũ ocioſus.Certe pro arbi-
trio arceſſo quos uolo atqꝫ adiungo mihi quos magis diligo aut quos aptiores arbi-
tror:nemo interpellat:nemo interpolat.Tunc ergo te magis teneo:& de ſcripturis
confero:& ꝓlixiorẽ ſimul ſermonẽ cædimus. Sola erat Maria & loquebatur cum
Luc.1. angelo.Sola erat quando ſuperuenit in eam ſpirituſſanctus:& uirtus altiſſimi obum-
brauit eam.Sola erat:& operata eſt mundi ſalutem:& concepit redemptionẽ uni-
Act.10. uerſorum. Solus erat Petrus:& totum per orbem conſecrandaꝝ gentiũ cogno-
Gen.2.et.3. uit myſteria. Solus erat Adam:& nõ eſt præuaricatus:quia mens eius adhærebat
deo.Poſtq̃ uero ei mulier adiuncta eſt:non potuit inhærere mandatis cæleſtibus:&
ideo ſe abſcondebat:quando deus deambulabat in paradiſo. Et nunc deambulat
in paradiſo deus:quãdo diuinas ſcripturas lego.Paradiſus eſt Geneſis liber: in quo
uirtutes pullulant patriarcharũ. Paradiſus Deuteronomiũ in quo germinant le-
gis præcepta. Paradiſus euangelium in quo arbor uitæ bonos fructꝰ facit:& æter-
Matth.5. næ ſpei mandata diffundit per uniuerſos populos. Audiẽs itaqꝫ:Diligite inimicos:
Luc.6. Audiẽs:Dimitte omnia tua & ſequere me: Audiẽs: Qui te ꝑcutit in maxilla:præbe
ei alterã:& hæc nõ faciens:& uix diligens eum qui me diligat:nõ dimittens quæ ha-
beo:iniuriã acceptã ulciſci uolens: & ſublatum mihi extorquere: cũ ſcriptura dicat
etiã aliud:id eſt:plus q̃ petitum aut ereptũ eſt:concedendũ:uideo me cõtra manda-
ta dei facere.Et aperiens oculos cõſcientiæ deambulare mihi deum præſentẽ reco-
gnoſco:cupio me abdere:cupio ualere:ſed nudus ſum deo:apud quẽ nuda & intec-
ta ſunt omnia.Erubeſcens itaqꝫ tegere pudenda facinora deſidero quaſi mẽbra mei
corporis:ſed quia deus omnia uidet:folijs obumbratus:latebris tectuſ appareo.Pu-
to me abſcondi:quia corpore amictus ſum.Ipſa eſt tunica pellicea cũ qua Adam de
paradiſo eiectus eſt:nec a frigore tutꝰ nec tectus ab opprobrio:ſed & iniuriæ & cul-
pæ patens. Liquet igit᷑ ex his quia ſoli cũ ſumus:tunc nos offerimus deo: tũc mẽtẽ
ei noſtrã aperimus:tunc amictũ fraudis exuimus. Solus erat Adã:qñ in paradiſo

conſtitutus eſt:ſolus erat & quãdo ad imaginem dei factus eſt: ſed nõ erat ſolus qñ
de paradiſo eiectus eſt. Solus erat dñs Ieſus qñ mundũ redemit. Nõ enim legatus
neqꝫ nũcius:ſed ipſe dominus ſolus ſaluum fecit populũ ſuum.Et ſi nunq̃ ſolus eſt il-
le:in quo pater eſt ſemp᷑ Vnde & nos ſoli ſimus: ut dominus nobiſcum ſit. Va-
le & nos dilige:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Sabinum:de paradiſo quid alij ſenſerint referẽtis: & quæ ſua
de myſtico paradiſo ſit ſentẽtia:pulchra expoſitione declarãtis:Epl'a.XLII.

Mbroſius Sabino. Lecto hexaemero utrum paradiſum ſubtexuerim: re-
a quirendũ putaſti:& quã de eo haberẽ ſententiam ſignificandũ: idqꝫ uelle te
ſtudioſe cognoſcere. Ego autem iam dudũ de eo ſcripſi:nondũ ueteranus
ſacerdos.Sententias autẽ de eo diuerſas eſſe plurimoꝝ comperi. Nam Ioſephus
utpote hiſtoriographus locũ dicit refertum arboribus uirgultiſqꝫ plurimis: irrigari
etiã flumine qui diuidatur in quattuor fluuios.Collecta & eñ in unum cõgregatiõe
aquarum non ſe penitus exinaniuit terra & fraudauit irriguis ſuis:ſed hodieqꝫ in fon-
tes ꝓrumpit & deducit meatus fluminũ: quibus pignora ſua quaſi pia mater plenis
lactat uberibus. Alij alias. Omnes tamẽ cõgruunt in paradiſo & lignũ uitæ radica-
tum:& lignum ſciẽtiæ quæ diſcernat bonũ & malũ: cætera quoqꝫ ligna plena uigo-
ris:plena uiuificationis ſpirantia & rationabilia. Ex quibus colligitur paradiſum ip-
ſum nõ terrenũ uideri poſſe:nõ in ſolo aliquo ſed in noſtro principali qđ animat᷑ &
uiuificatur animæ uirtutibus & infuſione ſpiritꝰ dei. Deniqꝫ Salomon in ſpiritu pa-
radiſum:in homine eſſe euidenter declarauit.Et quia myſteria exprimit uel animæ
& uerbi uel chriſti & eccleſiæ:ideo ait:De uirgine anima uel eccleſia quam uolebat
uirginẽ caſtam aſſignare chriſto.Paradiſus cõcluſus ſoror mea ſponſa:paradiſus cõ- Cant.4.
cluſus:fons ſignatus.Paradiſus græce:latine hortꝰ dicitur. Deniqꝫ Suſanna in para- Daniel.13.
diſo erat:& ſic legitur latine.Et Adam in paradiſo erat:& ſic legimus. Ergo non te Gen.2.
moueat qđ alij codices latini hortum habẽt:alij paradiſum. Ibi ergo eſt caſta uxor:
ubi uirgo.Licet uirgo excepta habeat clauſtra & ſignacula ſua:ſed utraqꝫ in paradi-
ſo:ut aduerſum æſtus corporis & carnis flagrantiã refrigeretur uirtutũ umbraculis.
Ergo paradiſus in principali noſtro eſt:ſilueſcens plurimarũ opinionum plantarijs:
in quo principaliter lignum uitæ cõſtituit deus:id eſt:pietatis radicem.Ea eſt eñ ui-
tæ noſtræ ſubſtantia:ſi domino & deo noſtro debitos cultus deferamus. Conſti-
tuit etiã ſcientiæ boni & mali ſeminarium. Homo enim ſolꝰ in cæteris animantibus
terrenis habet ſcientiã boni & mali. Alia quoqꝫ illic plantaria diuerſa:quorum fruc-
tus uirtutes ſunt. Sed quia ſcientiæ capax hominis affectus cognitus eſt deo: ꝙ ci-
tius ad aſtutiam inclinaretur:q̃ ad ſummũ prudẽtiæ.Neqꝫ eñ iudicem qui fines cer-
tos in anima noſtra cõſtituit:operis ſui qualitas latere poterat:eliminare uoluit aſtu-
tiam de paradiſo:quaſi prouidus auctor noſtræ ſalutis:& uitæ ſtudium & diſciplinã
pietatis infundere.Ideoqꝫ præcepit homini ab omni ligno qđ eſt in paradiſo:guſtã- Ibidem.
dum:de ligno autem ſcientiæ boni & mali nõ eſſe guſtandũ: ſed quia creatura om-
nis paſſioni obnoxia.ideo delectatio ſicut ſerpentino illapſu humanis irrepſit affecti-
bus. Itaqꝫ nõ immerito ſanctus Moyſes delectationẽ:ſerpentis figurauit ſimilitu-
dini.Prona eſt eñ in uentrẽ ſicut ſerpens nõ pedibus incedens:aut ullis eleuata cru-
ribus:ſed ſinuoſo flexu totius uelut corporis ſui lubrica.Ei terra cibus eſt ſicut ſerpẽ-
ti:quoniã eſcam neſcit cæleſtẽ.Corporalibus eñ paſcitur:atqꝫ in uariaſ mutatur ſpe-
cies cupiditatũ & tortuoſis angulatur anfractibus.Venenum in dentibꝰ habet: qui-
bus unuſquiſqꝫ ſe euiſcerat luxurioſus:helluo interneccat:abligurítor perimit.Quan-
tos ruperunt uina:diſſoluit ebrietas:diſtendit cruditas᷑ Nũc intelligo qua cauſa do-
minus deꝰ inſufflauit in faciẽ hominis.Ibi enim ſenſus omnis:ibi ſedes atqꝫ illecebra
delectationis:in oculis:auribus:naribus atqꝫ in ore:ut ſenſus noſtros aduerſus dele-
ctationem fortiores faceret. Hæc ergo nobis ſicut ſerpens aſtutiam infudit. Non
eñ delectatio ſed labor & diuturna meditatio:cũ dei gratia dat ꝑfectam prudentiã.
Tamẽ quia ſerpentis fraudibus inuoluta eſt hũani generis hæreditas:in eo aſtutiã

ſerpẽtis ſequamur:ut caput noſtrũ nõ ꝓijciamꝰ in pericula ſed præ cæteris integrũ
cuſtodiamus. Caput aũt noſtrũ chriſtus eſt.Hoc maneat incolume:ut ſerpẽtis ue
nena nobis nõ poſſint nocere.Bona eſt em̃ ſapiẽtia cũ hæreditate:id eſt:cũ fide: qm̃
eſt hæreditas credentibus in dñm. Q ſi primus ille hõ qui cũ deo loquebat in pa/
radiſo poſitꝰ:labi tã facile potuit:ex terra creatꝰ uirgine: quæ ad uerbũ dei formata
& creata recenti fuerat exortu:nondũ ea paricidali cædiũqꝫ cõcreta ſanguine:flagi/
cijs & dedecore polluta:nondũ carne noſtra damnata maledicto obnoxiæ hæredi/
tatis:quãto facilius poſtea lubrica ad peccandũ uia maius aduexit humano generi
præcipitiũ:cum deterior tolerabiliori ꝑ uices generationis ſucceſſerit? Etenim ſi
magnetis lapis tantam naturæ uim habet:ut ferrum ad ſe trahat: & trãſfundat ſe in
illius ſpeciem:ita ut plæriſqꝫ experiri uolentibꝰ cum plures anulos ferreos ad eũ la/
pidem admouerint:omneſ pari teneat modo:deinde ſi ei anulo cui adhæſerit lapiſ:
alium admoueas anulũ:& rurſus ꝑ ordinem ſingulis ſubſtituas:licet in omnes pene
tret ꝑ ordinem ex illo lapide uis naturæ:tamẽ priores nexu uehemẽtiore conſtrin/
git:poſteriores remiſſiore:quãtomagis humani generis cõditio atqꝫ natura ex puri
ore ſtatu in deteriorẽ lapſa eſt:quãdo nequiorẽ attigit? Nam ſi ꝑ eas ſpecies minu/
itur natura quæ nõ ſunt culpæ capaces:quãtomagis ꝑ animos atqꝫ artus labe pollu/
tos ſcelerum uirtus eius hebetatur? Vnde quia excreuerat malicia:abolita innocẽ/
tia fuerat:nõ erat qui faceret bonitatẽ:nõ erat uſqꝫ ad unũ :uenit dominus:qui refor
Ro.5. maret naturæ gratiã: immo augeret:ut ubi ſupabũdauit peccatũ ſupabundaret gra/
tia? Ergo liquet & quia auctor hominis deus:& ꝙ deus unus:nõ multi dij: ſed unꝰ
qui mundũ operatus eſt:& unũ non multos mundos:ut dicũt philoſophi. Primum
igitur mundũ creauit:deinde habitatorẽ mundi:cui totus mundus patria foret. Nã
ſi hodie quocunqꝫ acceſſerit ſapiens:ubiqꝫ ciuis eſt:ubiqꝫ ſua omnia intelligit:nuſq̃ ſe
peregrinũ:nuſq̃ hoſpitẽ iudicat:quãtomagis ille primus homo totius erat mundi in/
cola:& ut græci dicunt κοσμοπολίτης.opus dei recens:cõfabulator aſſiduus:ci/
uis ſanctorũ:complantatus uirtutibus:præpoſitꝰ omnibus terrenis animãtibus:ma/
rinis:uolatilibus:totũ mundũ ſuam poſſeſſionẽ putabat:quem dominꝰ tuebatur ut
opus ſuum:neqꝫ ut bonus parens atqꝫ auctor deſerebat? Deniqꝫ eouſqꝫ creatũ fo/
uit:ut abdicatũ redimeret:eliminatũ reciperet:mortuum paſſione filij ſui unigeniti
reſuſcitaret.Eſt ergo hominis auctor deus:& diligit opus ſuum operator bonuſ:nec
derelinquit bonus pater:quẽ etiam ſicut diues paterfamilias cenſu propriæ hæredi
tatis redemit. Caueamꝰ ergo ne hominẽ iſtum:id eſt: ομοὑμ.mulier illa:id eſt: paſ/
ſio ſenſuũ noſtrorum delectatione:& ipſa decepta atqꝫ illuſa effœminet & circũſcri/
ptum in leges ſuas & ſententiã trahat. Fugiamus delectationẽ ſicut ſerpentẽ: mul
tas artes habet & maxime in homine.Nam alia animãtia cibi auiditate capiunt:ho/
mo quanto plures ſenſus oculorum auriũqꝫ habet:tanto maiora pericula. Vale &
nos dilige:ut facis:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Siſynnium:pietatẽ illius cõmendantis ꝙ filio ignouerit: qui
eo incõſulto uxorẽ acceperat:Epl'a.XLIII.

Mbroſius Siſynnio. Q filio noſtro remiſiſti meo rogatu: quia te incon/
a ſulto uxorem acceperat: pietati magis tribuo q̃ noſtro amori. Plus eſt
enim pietatem ipſam de te impetrauiſſe q̃ cuiuſce petitionem. Certe ſa/
cerdos tunc magis impetrat:cum uirtus præualet.Sacerdotis enim peti/
tio doctrina pietatis eſt. Impetrauit igitur natura:impetrauit filius:eo pleniꝰ quia
poſtulati contemplatio temporalis ſolet eſſe:uirtutis autem diuturnꝰ habitus: & iu/
gis animarum inductio. Pulchre itaqꝫ geſtum:ut te patrem recognoſceres: ſimul
quia iuſta indignatio fuit. Malo enim culpam fateri: ut plus laudetur paterna in/
dulgentia:ſed & ipſa paterna offenſio fuit:quoniã uenturam in locum filiæ tuæ de/
buiſti eligere iudicio cui fieres pater. Nãque aut natura filios ſuſcepimus aut ele/
ctione.In natura caſus eſt:in electione iudicium:magiſque in adoptatis offendimus
q̃ in genitalibus filijs. Quia genitales filios eſſe degeneres:ad naturam refertur:aſci/

tos uel adoptiõe uel copula dedecores eſſe:nõ niſi errori aſcribitur. Fuit ergo ꝙ
ſuccenſeres filio:ſed fuit etiã ꝙ remitteres quia ſibi uxorẽ elegit. Acquiſiſti filiã ſi/
ne electionis periculo:ſi bonã duxit:tibi acquiſiuit gratiã:ſi errauit:recipiendo meli/
ores facies refutando deteriores.Maturiore quidem cõſilio puella filio a patre tra/
ditur:ſed maiore obſequij ꝓpoſito a filio ad patrẽ ducitur:& a uiro lecta ingreditur
ſoceri domũ:dum metuit & filius diſplicere iudiciũ ſuum:& nurus miniſteriũ.Illum
paternæ electionis prærogatiua attollit atqꝫ erigit: iſtam offẽſiõis humiliat metus:
inclinat uerecundia. Non habebit filiuſ qd' in uxorẽ referat:q̃ſi exors culpæ:ſi quid
fortaſſe offenſum ſit qd' habet uſus:immo amplius elaborabit:ut in utroqꝫ ſuũ poſſit
ꝓbari:& in uxore iudicium & in ſe obſequiũ. Feciſti igitur qd' boni parẽtes:ut cito
ignoſceres ſed obſecratus.Nã anteq̃ rogareris:nõ erat ignoſcere ſed factum ꝓbare:
Deinde diutius differre ueniam:& tibi acerbũ & illis inutile. Neqꝫ em̃ paterna uiſce
ra diutius tolerare poſſent. Summæ deuotionis ꝓpoſito Abraam filiũ ſuum ſm̃ Geñ.22.
oraculũ dei offerebat ĩ holocauſtũ:& quaſi exors naturæ exerebat gladiũ:ne mora
ſacrificiũ decoloraret:tamẽ ubi abſtinere a filio iuſſus eſt: gladiũ libenter recondit:
& qui immolare unigenitũ fidei intentione ꝓperabat:maiore pietatis ſtudio feſtina
uit ouem ſubrogare ſacrificio. Ioſeph quoqꝫ ut fratrẽ iuniorẽ teneret:ſimulabat ira/ Ibidem.44.
cundiã fratribus:& compoſitã ſe furti fraudẽ indignatus eſt: tamẽ cum aduolueret
ad genua eius unus ex fratribus Iudas:flerent alij:fraterno uictus & cõpaſſus affec/
tu:diutius tenere nõ potuit ſimulationẽ ſeueritatis:remotiſqꝫ arbitris aperuit fratri/
bus:ꝙ germani ſui eſſent:& ipſe eſſet ioſeph quẽ uẽdidiſſent:nec ſe memorẽ ſuæ eſ/
ſe iniuriæ: & nõ fraternæ uenditionis acerbitatẽ fraterne excuſare:atqꝫ id qd' poſſet
arguere:ad altiores cauſas referre:eo ꝙ ita oportuiſſet fieri ꝓcurante deo:ut tranſi/
ret in ægyptũ qui gentẽ ſuam frugis externæ egentẽ paſceret: ut ſterilitatis tẽpore
alendis patri & filijs ſubſidio foret. Quid aũt de ſancto Dauid loquar:qui degene/ 2.Reg.14.
rem filiũ & fraterno oblitum ſanguine ad unius mulieris petitionẽ paternis uiſceri/
bus mentẽ emollitus domo recipit? Ipſe ille euangelicꝰ pater adoleſcẽtiorem filiũ Luc.15.
qui ꝓdegerat omnẽ ſubſtantiã a patre acceptã uiuẽdo luxurioſe:regredientẽ tamẽ
unius ſermonis inflexus hũilitate: ꝙ in patrẽ peccaſſe ſe fatebat: occurſu pio fouit:
ſupra collũ eius cecidit:primã illi ſtolam :anulũ & calciamenta deferri iuſſit: atqꝫ ho/
noratũ oſculo:donatũ munere:admirabili ſuſcepit cõuiuio. Horum te imitatorem
præbuiſti pietate patria:qua ꝓxime ad deũ accedimus:& ideo ego ꝓmpte filiã no/
ſtram adhortatꝰ ſum:ut etiã hyemali tẽpore uiæ laborẽ exciperet cõmodius hiber/
natura nõ ſolum in hoſpitio ſed etiã in affectu paterno:cũ iam ſucceſſerit indignati/
oni gratia:qñ quidem ut plene te ad ſimilitudinẽ atqꝫ imitationẽ ſanctorũ referres:
eos accuſauiſti:quia cõpoſitis mendacijs animũ tuum aduerſum filios excitandũ ar
bitrati ſunt. Vale & nos dilige quia nos te diligimus.

Liber ſeptimus.

Sancti Ambroſij ad Conſtantiũ:in ſuſcepto eccleſiæ gubernamine illum confor/
tantis:ac diligenti cõmonitione inſtituẽtis qualẽ ſe debeat coram plæbe domini ex
hibere:loquendo:docẽdo:admonẽdo:hortando:ꝑſuadendo: obſecrando:ut uitijs
& terrenis cupiditatibus renunciẽt:uirtutes ſectent:bonorũqꝫ operũ diuitias quæ/
rant:& dño in ſobrietate & gratia & tota mentis ſedulitate ſeruiant:Demũ eidẽ aliã
quandã eccleſiam cõmendantis:Epl'a.XLIIII.

Mbroſius Cõſtantio. Suſcepiſti munꝰ ſacerdotij:& in puppe eccleſiæ
ſedẽs nauim aduerſus fluctꝰ gubernas. Tene clauũ fidei:ut te graues
a huiꝰ ſæculi turbare nõ poſſint ꝓcellæ. Mare quidẽ magnũ & ſpacioſũ:
ſed noli uereri:quia ipſe ſup maria fundauit eã & ſup flumina præpara/ Ps.23.
uit eam.Itaqꝫ nõ immerito inter tot mundi freta:eccleſia dñi tanq̃ ſupra
apoſtolicam ædificata petrã immobilis manet:& incõcuſſo aduerſum impetꝰ ſæuiẽ
tis ſali ꝑſeuerat fundamine. Alluitur undis:nõ quatitur:& licet frequẽter elemẽta

mundi huius magno in iſta reſultent fragore:habet tñ quo laborantes excipiat: tu/
tiſſimū portum ſalutis. Sed tñ & ſi in mari fluctuat:currit in fluminib⁹: & uide ne in
Pſ.92. illis fluminibus magis de quibus dictū eſt:Eleuauerūt flumina uocem ſuam. Sunt
em̄ flumina quæ de uentre eius fluent:qui potū a chriſto acceperit:& de ſpiritu dei
ſumpſerit:Hæc ergo flumina cū redūdant ſpirituali gratia eleuant uocem ſuā. Eſt
& fluuius qui decurrit in ſanctos ſuos ſicut torrens.Eſt & fluminis impetus qui lætifi
cat animā pacificam atq; tranquillam.Ex hui⁹ fluminis plenitudine quicūq; accepe/
rit :ſicut Iohānes euangeliſta :ſicut Petr⁹:Paulus:eleuat uocem ſuā: & ſicut apoſtoli
euangelicæ prædicationis uocē uſq; in totos fines orbis terrarū canoro diffuderunt
præconio:ita & iſte incipit euangeliçare dominū Ieſum.Accipe ergo a chriſto:ut &
tuus ſonus exeat. Mare eſt ſcriptura diuina habens in ſe ſenſus ꝓfundos:altitudi/
nem ꝓpheticorū ænigmatū:in quod mare plurima introierunt flumina. Sunt er/
go & fluuij dulces atq; perſpicui:ſunt & fontes niuei qui ſaliant in uitā æternā: ſunt
& ſermones boni ſicut faui mellis:& gratæ ſententiæ quæ animos audientiū ſpiritu/
ali quodā potu irrigent:& præceptorū moralium ſuauitate mulceant. Diuerſa igi/
tur ſcripturarū diuinarū fluenta. Habes ꝙ primū bibas:habes ꝙ ſecūdum :habes ꝙ
poſtremū. Collige aquā chriſti:illam quæ laudat dominū.Collige aquā de plurib⁹
locis quā effundunt nubes ꝓpheticæ. Quicūq; colligit de montibus aquā: atq; ad
ſe trahit:uel haurit e fontibus: & ipſe rigat ſicut nubes . Imple ergo gremiū mentis
tuæ:ut terra tua humeſcat:& domeſticis irrigetur fontib⁹. Ergo qui multa legit &
Eccle.11. intelligit impletur:qui fuerit impletus:alios rigat:Ideoq; ſcriptura dicit: Si impletæ
fuerint nubes:pluuiā in terrā effundent. Sint ergo ſermones tui ꝓflui:ſint puri &
dilucidi:ut morali diſputatione ſuauitatē infundas populorū auribus: & gratia uer/
borum tuorum plebē demulceas:ut uolens quo ducis ſequatur. Q; ſi aliqua uel in
populo uel in aliquibus cōtumacia uel culpa eſt:ſint ſermones tui hmōi ut audientē
Ibidē.12. ſtimulent:cōpungant male cōſciū. Sermones em̄ ſapientū tanq̄ ſtimuli. Stimulauit
& dominus Ieſus Saulū:cum eſſet pſecutor:Q; ſalutaris fuerit ſtimul⁹: cōſidera: qui
Acti.9. ex pſecutore apoſtolum fecit dicendo: Durum tibi eſt ut aduerſus ſtimulū calces.
Sunt etiā ſermones ſicut lac quos īfudit Paulus Corinthijs. Qui em̄ fortiorē cibum
epulari nō queunt:ſucco lactis:ingenij ſui exercent infantiā. Eloquia tua plena itel/
lectus ſint.Vnde & Salomon ait:Arma intellectus labia ſapientis.Et alibi: Labia tua
alligata ſint ſenſu:id eſt:fulgeat ſermonū tuorum manifeſtatio:intellectus coruſcet:
& alloquiū tuum atq; tractatus aliena nō indigeat aſſertiōe:ſed ſermo tuus uelut ar/
mis ſuis ſeſe ipſe tueatur:nec ullum uerbū tuum inuanū exeat & ſine ſenſu ꝓdeat.
Eſt em̄ alligatura quæ cōſtringere ſolet animorū uulnera:quā ſi quis reijcit: deſpe/
ratam ſui ꝑdit ſalutem.Et ideo circa eos qui graui ulcere uexant̄:utere oleo ſermo/
nis quo foueas mentis duriciam. Appone malagma:adiunge alligaturam ſalutaris
præcepti:ut uagos & fluctuantes circa fidem:uel erga diſciplinæ obſeruantiam: ne/
quaquā ſoluto animo & remiſſo uigore patiaris perire. Admone igitur plæbē do/
mini atq; obſecra ut abundet in operibus bonis:renūciet flagicijs:nō accendat flam
marū incendia.Nō dicam in ſabbato ſed in omni tēpore:ne cōburat corpus ſuū for/
nicatio:& īmundicia nō ſit in dei ſeruulis:quia immaculato ſeruimus dei filio. No/
uerit unuſquiſq; ſe:& uaſ poſſideat ſuum:ut ſubacto quodā ſui corporis ſolo:fructus
expectet debitos.Nec ſpinas & tribuloſ ei terra ſua germinet:ſed dicat & ipſe:terra
dedit fructus ſuos:atq; in hac dumoſa quondā paſſionum fragilitate:inſitiua uirtutū
efflorecant. Edoce etiam atq; inſtitue ut faciant qđ bonū eſt:& unuſquiſq; nō inter/
mittat opus ꝓbabile:ſiue a pluribus uideatur:ſiue ſine arbitro ſit. Abundat em̄ ſibi
locuples teſtis cōſcientia.Fugiat etiā mala opprobria:etiā ſi ſe credat non poſſe con
uinci.Nam & ſi clauſus parietibus ſit:& opert⁹ tenebris:ſine teſte:ſine cōſcio:habet
tamen facti arbitrum quē nihil fallat:ad quē facta clamāt omnia. Deniq; clamauit &
uox ſanguinis.Sibi ipſum unuſquiſq; animū ſuum ſeuerum ſui iudicē:ultorē ſceleris
& uindicē criminis habet. Deniq; timens & tremens oberrabat Cain paricidalis fa/

cinoris luens pœnas: ut ei remedio ſua mors fuerit:quē uagum exulē formidato p
omnia momēta terrore mortis p mortē exuit. Nemo igit̄ uel ſolus uel cū altero ali
quid turpe aut improbū faxit: Et ſi quis ſol⁹ eſt: ſeipſum præ cæteris erubeſcat: quē
maxime debet uereri. Nec cōcupiſcat plurima quia & pauca ei plurima ſunt.Pau
pertas & opes:inopiæ & ſatietatis uocabula ſunt.Nec diues eſt qui indiget aliquo:
nec pauper qui nō indiget. Nec quiſq̄ uiduam ſpernat:circūſcribat pupillum:frau/
det ꝓximum ſuū. Væ em̄ illi qui dolo congregatā habet ſubſtantiā:& in ſanguine
ædificat ciuitatē:id eſt:animā ſuam.Hæc eſt em̄ quæ ædificat̄ ſicut ciuitas . Hanc
ciuitatē non ædificat auaricia ſed deſtruit:nō ædificat libido ſed exurit atq; incēdit.
Vis bene ædificare ciuitatē? Melius eſt exiguū cū dei timore q̄ theſauri magni ſine Prouer.15.
timore.Diuitiæ hominis ad redemptionē animæ debent ꝓficere nō ad deſtructio/
nem.Et theſaurus redemptio eſt:ſi quis eo bene utat̄: & iterū laqueus eſt:ſi quis uti
neſciat. Quid em̄ homini pecunia ſua:niſi quoddā uiaticū eſt? Multa oneri:mode/
rata uſui.Viatores ſumus uitæ hui⁹.Multi ambulāt:ſed opus eſt ut quis bene tranſe
at.Cum illo em̄ dominus Ieſus:qui bene tranſit:Ideoq; legis:Si tranſeaſ p aquā:tecū Eſa.43.
ſum:flumina te nō cōcludent:nec igniſ exuret ueſtimenta tua ſi tranſeas. Qui autē
ignem alligat in corpore ſuo:ignem libidinis:ignem īmodicæ cupiditatis: nō tranſit
ſed exurit inuolucrū iſtud animæ ſuæ. Præclarior eſt bona exiſtimatio q̄ pecunia: Prouer.22.
& ſup omnes argenti aceruos bona eſt gratia. Fides ipſa ſibi abundat: ſatis ſuperq;
cenſu ſuo diues. Sapiēti quoq; nihil alienū niſi qđ uirtuti incōgruum. Quocūq; ac/
ceſſerit:ſua omnia:totus mūdus poſſeſſio eſt:quoniā toto eo quaſi ſuo utitur. Quid
igitur circūſcribitur frater:quid fraudatur mercēnarius? Nō magna inquit lucra de
mercede meretricis:id eſt:lubricæ iſtius fragilitatis.Meretrix iſta non ſpecialis ſed
publica eſt. Non una mulier : ſed uaga omnis cupiditas meretrix eſt. Omnis perfi/
dia :omnis fallacia meretrix:nō illa ſola quæ corpus ꝓſtituit ſuum: ſed omnis anima
quæ ſpem ſuā uendit:quæ deformes quæſtus & degenerem ſtipem quærit. Et nos
mercēnarij ſumus quia ad mercedē laboramus:& huius operis noſtri mercedē ſpe
ramus a domino noſtro & deo. Si quis cognoſcere uult q̄ mercēnarij ſumus: audi
dicentē.Quātis panibus mercēnarij patris mei abundāt:ego autē hic fame pereo. Luce.15.
Et infra:Fac me inquit ſicut unū mercēnariorū tuorum. Omnes mercēnarij:omnes
operarij.Qui tñ fructū expectat laboris:cōſideret ꝙ is qui alium mercede fraudaue
rit debita:& ipſe fraudabit̄ ſua.Fœneratū iſtud offendit:& poſtea cumulatiore mē/
ſura exoluet.Ergo qui nō uult amittere qđ eſt perpetuū: nō eripiat alij qđ tēporale
eſt. Nemo etiā in dolo loquatur ad ꝓximū ſuum.Laqueus eſt in labijs noſtris:& ſæ
pe unuſquiſq; ſermonib⁹ ſuis nō explicatur ſed inuoluit̄. Fouea alta eſt os maliuoli:
grande innocētiæ præcipitium:ſed maius maliuolentiæ.Innocens dū credit facile:
cito labitur:ſed tamē iſte elapſus reſurgit: maledicus autē ſuis artibus præcipitatur:
unde nunq̄ exiliat atq; euadat. Ponderet ergo unuſquiſq; ſermones ſuos non cum
fraude & dolo:Statera fallax improbabilis apud deū:non illā ſtaterā dico quæ mer/ Prouer.11.
cedem appendit alienā:& in uilibus quidē rebus raro cōſtat fallacia: ſed ſtatera uer
borū ipſa apud deū eſt execrabilis:quæ prætendit pondus grauitatis ſobriæ: & ſub
nectit uerſutias faudulentiæ.Hoc maxime condemnat deus:ſi decipiat aliquis ꝓxi/
mū ſuum ꝓmiſſoꝝ benignitate:& ſubdola iniquitate defœneratū opprimat: nihil ſi
bi ꝓfuturus aſtutiæ ſuæ artibus.Quid em̄ ꝓdeſt homini ſi totius mūdi capiat opes: Matth.16.
animā autē ſuam uitæ æternæ defraudet ſtipendio? Alia pijs mentibus cōſiderāda
ſtatera:qua ſinguloꝝ facta trutinātur:in qua plærūq; ad iudiciū peccata ꝓpendunt:
aut bene geſta peccatis præponderant.Væ mihi ſi præcedant flagicia & ad mortis
præiudiciū lœtali uergant pondere:tolerabilius ſi ſubſequātur. Omnia tamē mani/
feſta dño & ante iudiciū:nec bona poſſunt latere:nec ea quæ plena ſunt offenſionis
abſcondi. Q; beatus qui radicē uitiorum reſecare potuerit auariciā.Is ꝓfecto ſtate
ram hanc nō reformidabit.Auaricia em̄ plærūq; ſenſus hebetat humanos: & ꝑuer/
tit opiniones:ut quæſtū pietatē putent:& pecuniā quaſi mercedē prudentiæ. Mer/

ces autē magna pietatis eſt & quæſtus ſobrietatis: habere qđ uſui eſt ſatis. Quid em̄
in hoc mundo ꝓſunt diuitiarū ſuperflua: cum in ijs & nulla adiumenta naſcendi ſint
nec impedimēta moriendi? Nam & ſine integmēto in hoc mundo naſcimur: & ſine
uiatico diſcedimus: ſine hæreditate ſepelimur. Pendet per ſingulos noſtrorū ſta/
tera meritorū: atq; exiguis uel boni operis: uel degeneris flagicij momētis huc atq;
illuc ſæpe inclinatur: ſi mala uergant: heu me: ſi bona: præſto eſt uenia. Nemo em̄ a
peccato immunis: ſed ubi ꝓpendunt bona: eleuātur peccata: obumbrant̄: tegūtur.
Ergo die iudicij aut noſtra nobis opitulabunt̄ opera: aut ipſa nos in ꝓfundū tanq̄
molari depreſſos lapide mergent. Grauis eſt em̄ utpote talento plūbeo ſuffulta ini/
quitas: intolerabilis auaricia atq; omnis ſuperbia: tetra fraudulētia. Et ideo hortare
plæbē domini: ſperare magis in domino: abūdare in diuitijs ſimplicitatis: in quibus
ambulet ſine laqueo: ſine impedimēto. Bona etiam puri ſermonis ſincæritas & locu
ples apud deū etiam ſi inter laqueos ambulet. Tamē quia alij neſcit inſidias aut uin/
cula innectere: nō alligatur. Illud quoq; præcipuū: ſi pſuadeas ut nouerint humili/
ari: ſciant uerum humilitatis colorē: naturam nouerint. Multi habēt humilitatis ſpe
ciem: ſed uirtutē nō habent: multi eam foris prætēdunt: & intus impugnant. Ad fu/
Eccl. 19. cum præferunt: ad ueritatē abiurant: ad gratiam negāt. Eſt em̄ qui nequiter humili/
at ſe: & interiora eius plena ſunt doli. Et eſt qui ſe nimiū ſubmittit a multa humilita/
te. Nō eſt ergo humilitaſ niſi ſine fuco: ſine fraude. Ipſa eſt uera quæ habet piam mē
Ro. 5. tis ſincæritatē. Magna uirtus eius. Deniq; p inobedientiā unius hominis mors in/
troiuit: & per obedientiā unius domini Ieſu chriſti: facta eſt uniuerſorū redemptio.
Sciuit humiliari ſanctus Ioſeph: qui cū eſſet a fratribus in ſeruitutē uenditus: uel a
Geñ. 37 et 39. negociatoribus coemptus: humiliatus in cōpedibus: ut ſcriptura dicit: uirtutē humi
Pš. 104. litatis didicit: infirmitatē repudiauit. Itaq; emptuſ in ægypti partib⁹ a ſeruo regio co/
quorū præpoſito: non ꝓſapiæ nobilis cōſcientia: quaſi germē abramidarū dedigna/
tus obſequia uernacula faſtidiuit degenerē conditionē: ſed magis gnauū ſe & fide/
lem herili imperio præbuit: alto intendēs cōſilio nihil intereſſe in quo ſtatu quis ꝓ/
babilē ſe præſtaret: ſed illū eſſe finem bonorū: ut in quocūq; ſtatu ꝓbarentur: illudq;
præcipuū: ſi magis mores cōmendarent ſtatū: q̄ ſtatus mores. Etenim quo ſtatus in/
ferior: eo uirtus eminētior. Talem itaq; ſe exhibebat tam ſedulū: ut ei dominus ſu⁹
totam domū ſuā crederet: ipſi omnia cōmitteret. Vnde & uxor eius oculos iniecit
in eū capta formæ uenuſtate. Nihil em̄ ad nos ſi petulantib⁹ oculis aut ætas expetit̄
aut pulchritudo. Ars deſit: nullū ē crimē decoris illecebra faceſſat: inoffenſa eſt ſpe/
cies & formæ gratia. Itaq; percita atq; animi furens interpellat iuuenē: & cogente li
bidine uicta paſſionū ſtimulis crimen fatetur. Verū ille abiurat flagicium: dicēs nec
moribus hebræorū cōuenire nec legibus: ut alienum uiolēt thorū: quibus cura eſt
tuendi pudoris: ut integri nuptiarū integris ſocientur uirginib⁹: nec ulli conueniant
fœminæ: quæ legitimi uſus thori neſciat: religionēq; ſibi eſſe ne ebrius turpis intem/
perantiæ: ingratus herilis indulgētiæ: cui obſequiū deberet: ei grauē inferret contu/
meliā. Nunquid erubeſcebat uilem illum dominū tamē dicere & ſe ſeruum fateri?
Quinetiā cū ambiret mulier obſecraret: etiā metu ꝓditionis uel amoris ſui lachry/
mas funderet ad extorquendi neceſſitatē: nec miſericordia flexus ad flagicij cōſen
ſum: nec coactus metu & precibus reſtitit: nec minis ceſſit: præponēs præmijs peri/
culoſam honeſtatē: q̄ turpem remunerationē caſto pudori. Iterū quoq; mulier ma
ioribus adorſa tentamētis: cum inflexibilē aduerteret: etiā ſecūdo immobilē paſſio/
ne: efferā impudētia uires miniſtrante: iuuenē aggreditur: ueſte apprehenſa ad cu/
bile trahens: cōplexū offerens: & pene cœperat: niſi exuiſſet Ioſeph ueſtem qua te/
nebatur: ne exueret amictum humilitatis: indumentū pudoris. Sciuit igitur humi
liari qui humiliatus eſt uſq; ad carcerē. & cum ſuſtineret calumniā: maluit crimen fal
ſum ſubire q̄ uerum referre. Sciuit inquā humiliari qui humiliabat̄ pro uirtute: hu
miliabatur in typo eius: qui ſe erat humiliaturus uſq; ad morem mortē autē crucis.
Qui uenturus erat: ut uitā hanc de ſomno reſuſcitaret: & ſomniū eſſe hunc uiuendi

uſum doceret: in quo diuerſæ cōmutationū uices tanq̄ ebriæ: & nihil ſolidum: nihil
firmū: tanq̄ dormientis ſomniū uidentes nō uidemus: & audientes non audimuſ: &
manducātes nō ſatiamur: gratulantes nō gratulamur: currētes nō peruenim⁹. Va/
næ ſpes hominū in hoc ſæculo: qui ea quæ nō ſunt tanq̄ quæ ſint ſequēda arbitrent̄.
Itaq; inanes & uacuæ rerum ſpecies: tanq̄ in ſomno uenerunt: abierūt: aſtiterūt: eua/
nuerunt: Circumfuſæ & diſperſæ ſunt: teneri uidentur & nō tenentur. Deniq; ubi
quis audiuit dicētē: Surge qui dormis: & de ſæculi iſtius ſomno exurrexit: falſa hæc Eph. 5.
intellexit omnia: euigilauit & fugit ſomniū: fugit poteſtas: abijt cura patrimonij: for
mæ uenuſtas: honorum ſtudium. Hæc em̄ ſomnia ſunt quibus nō mouentur qui ui/
gilant corde: ſed dormientes exagitantur. Vadat̄ hunc ſermonē meū ſanctus uir
Ioſeph: nō eſſe perpetua nec diurna quæ ſunt hui⁹ ſæculi: qui ab initio nobilis gene/
re: cenſu diues: ſubito ignobilis ſeruulus: & ꝙ ipſam ſeruitij uilitatem acerbat: dege/
neris domini ære emptū mancipium. Minus em̄ uile putatur ſeruire libero: gemina
tur autē ſeruitus: ubi ſeruitur uernaculis. Seruus igitur ex genere præclaro: pauper
ex patre diuite: de amore ad odium: de gratia ad ſuppliciū: rurſus de carcere ad au/
lam: de reatu ad iudicium traductus: neq; aduerſis fractus eſt: neq; eleuatus ſecūdis.
Aſſtipulatur etiā momentarias eſſe uices rerum etiā ſancti Dauid frequēter uaria
tus ſtatus: qui deſpectus patri: precioſus deo: triumpho nobilis: inuidia uilis: aſcitus
ad miniſteriū regium: electus ad affinitatem: poſtremo faciē & ora mutatus: exul re
gni: fugitans paricidij: nunc ſua offendicula deplorabat: & rurſuſ aliena remouebat:
conciliato hærede nobilior q̄ decolorato. Expertus igitur omnia: pulchre dixit: Bo/ Pš. 118.
num mihi ꝙ humiliatus ſum. Q̄ꝗ hoc ad eum poſſit referri: qui cū eſſet in dei for/
ma: facilis inclinare cælos: deſcendit tamē & formam ſerui accipiens noſtras porta/
uit infirmitates: qui præuidens ſanctos ſuos: non quaſi rapinam ſibi propriū honorē
aſſumere: ſed ſubijcere ſe æqualibus & alios ſibi anteferre dixit: Bonum mihi eſt ꝙ
humiliatus ſum: Bonum mihi eſt: ꝙ me ſubieci: ut ſubiecta mihi ſint omnia: & ſit de⁹ 1. Corī. 15.
omnia in omnibus. Hāc infunde humilitatē ſingulorum animis: & teipſum formā
præbe omnibus dicens: Imitatores mei eſtote: ſicut & ego chriſti. Diſcant bonoꝝ Ibidē. 11.
operum diuitias quærere: & morū eſſe locupletes. Pulchritudo diuitiarū non in ſac
culis diuitum ſed in alimentis pauperū eſt. In illis infirmis & egenis melius opes lu/
cent. Diſcant itaq; pecunioſi nō ſua ſed ea quæ ſunt chriſti quærere: ut illos & chri/
ſtus requirat: ut illis ſua largiatur. Impendit ꝓ illis ſanguinē ſuum: effudit illis ſpiritū
ſuum: offert illis regnum ſuū. Quid amplius dabit qui ſeipium obtulit? Aut quid eſt
ꝙ nō ſit daturus pater: qui ꝓ nobis unicum filiū tradidit morti? Admone igit̄ illos
ſeruire dn̄o in ſobrietate & gratia: & tota mentis ſedulitate: erigere oculos ad cæle/
ſtia: nihil ponere in lucro: niſi qđ uitæ æternæ ſit. Nam iſte omnis huiuſce ſtat⁹ ſæcu/
li animarū diſpendiū eſt. Deniq; omniū detrimentū paſſus eſt qui uolebat chriſtū
lucrari: qđ & ſi mirabiliter dixerit: minus tamē expreſſit q̄ acceperat. Hic em̄ de ali/
enis locutus eſt: chriſtus autē dixit: Qui uult poſt me uenire: abneget ſeipſum ſibi: Luc. 9.
ut ipſe ſuum detrimentū ſit: quo fiat lucrum chriſti. Caduca hæc omnia: cum damno
ſine lucro: illud ſolum eſt lucrū: ubi fruct⁹ ꝑpetuus: ubi æternæ merces quietis. Cō/
mendo tibi fili eccleſiā quæ eſt ad forum Cornelij: quo eam de ꝓximo interuiſas fre
quētius: donec ei ordinetur epiſcopus. Occupat⁹ dieb⁹ ingruētibus quadrageſimæ:
tam longe nō poſſum excurrere. Habes illic illyrioſ de mala doctrina arrianorum:
caue eorum çiçania: nō appropinquēt fidelibus: non ſerpant adulterina ſemina: ad/
uertunt quid ꝓpter ſuam perfidiā acciderit: ſibi quieſcant: aut ueram fidē ſequant̄.
Difficile quidē imbuti animi infidelitatis uenenis: abolere poſſūt impietatis ſuæ glu
tinum: ſi tamē in ijs uirus infauſtum inoleuerit: nec facile ijs credendū putes. Nerui
em̄ ſunt & quidā artus ſapientiæ nō temere credere: maxime in cauſa fidei: quæ ra/
ro perfecta eſt in hominibus. Tamen ſi quis eſt: qui licet ſuſpectæ ſit infirmitatis: &
annūciantis affectus: & purgare habitā de ſe opinionē uelit: permitte: ut ſatiſfeciſſe
ſe putet: indulge aliquātulū. Cuius em̄ excluditur ſatiſfactio: auertitur animus. Nā

etiam medendi periti cū uident notas ægritudines:ut ipſi appellant: medicinā qui-
dem nō adhibent:ſed tamē medicinæ tempus expectāt:nec deſerunt inualidū: ſed
leuioribus uerbis aut quibus poſſunt palpant delinimētis:ne aut intermiſſa ægritu-
do deſperatione animi graueſcat:aut crudelior medicinā reſpuat: eo ꝙ ad maturita
tē ꝑuenire nequeat:ſi indigeſte inſolens rerū hmōi medicus adhibeat manus.Siqui
dem & pomū cū immaturū exagitatur:cito deperit. Et quia de agro exemplū ſū-
pſimꝰ:præcipe illis inuiolata cōfinij ſeruare iura:paternos cuſtodire terminos quos
lex tuetur.Supra fraternā charitatē frequēter eſt uicini gratia.Ille em̄ ſæpe lōge:hic
in ꝓximo eſt:uitæ omnis teſtis:conuerſationis arbiter.Delectet eum ꝑ finitima ſpa-
cia laxare liberum pecus:& in herba uiridi proiectum ſecura captare ocia. Seruos
quoq; dominꝰ iure ſeruitij ſubditos habeat ꝓ moderamine coertionis quaſi animæ
conſortes.Paterfamilias em̄ dicitur:ut quaſi filios regat:quoniā & ipſe dei ſeruꝰ eſt:
& patrem appellat dominū cæli:moderatorē poteſtatū omniū. Vale & nos dili-
ge ut facis:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Sabinū:cauſam reddentis:Cur poſt ſcripturā prius directam
codicem apertius ſcriptū trāſmiſerit:Cur etiam ꝓpriam manū ſtilo ſuo affixerit: ad
epiſtolarem inde ludum eū inuitantis:& uſum illius exponētis:Epl'a.XLV.

Mbroſius Sabino. Tranſmiſi petitum codicē ſcriptum apertius atq; eno-
a datius q̃ ea ſcriptura eſt quā dudum direxi:ut legendi facilitate nullum iudi-
cio tuo afferatur impedimentū. Nam exemplaris liber nō ad ſpeciem ſed
ad neceſſitatē ſcriptus eſt.Non em̄ dictamus omnia & maxime noctibus:quibus no
lumus alijs graues eſſe ac moleſti:tum quia ea quæ dictātur: impetu quodā ꝓruunt
& profluo curſu ferūtur. Nobis autē quibus cura eſt ſenilem ſermonē familiari uſu
ad unguem diſtinguere:& lento quodā figere gradu:aptius uidetur propriā manū
noſtro affigere ſtilo:ut nō tam deflare aliquid uideamur q̃ abſcondere. Neq; alterū
ſcribentē erubeſcamus:ſed ipſi nobis conſcij ſine ullo arbitro:non ſolū a uiribus ſed
etiam oculis ea ponderemus quæ ſcribimus. Velocior eſt em̄ lingua q̃ manus:di-
Pſ.44. cēte ſcriptura:Lingua mea calamus ſcribæ uelociter ſcribentis. Sed forte dicas:
quia uelocitatē ad ſcribētem rettulit.Non te fallit tamē id ſignificari ꝙ ſcribæ uelo-
citer ſcribentis celeritas ſola poſſit linguæ ꝓphetícæ excipere ſermones. Apoſto-
lus quoq; Paulus ſua ſcribebat manu ſicut ipe ait:Mea manu ſcripſi uobis:ille ꝓpter
honorificentiā:nos ꝓpter uerecundiā. Tamē dum adhuc habes de libris iudiciū:
interludamus epiſtolis: quarum eiuſmodi uſus eſt:ut diſiuncti locorū interuallis: af-
fectu adhæreamꝰ:in quibus inter abſentes imago refulget præſentiæ: & collocutio
ſcripta ſeparatos copulat:in quibus etiā cum amico miſcemus animū:& mentem ei
noſtrā infundimus.Iam ſi ut hortaris aliquid & de ueteribus ſcriptis redoleat in epi-
ſtolis.Non ſolū autē conglutinari uidētur per ueræ doctrinæ ꝓfectum: ſed etiā ple-
nioris colloquij ſpecies & forma exprimi:ut inter quærēdi & reſpondēdi mutuas ui
ces:aſſumpta concertatio in unum cōducere:& coram uideatur amicos locare: qui
tali ſe laceſſunt & cōplectunť munere. Quid aūt maioꝝ noſtrorū exempla ꝓferā:
qui epiſtolis ſuis fidē infuderunt populoꝝ mētibus:atq; ad integros & cōfertos ſcri
pſerunt populoſ:& præſentes ſe eſſe cū abſentes ſcriberēt ſignificarūt:dicēte ſancto
Apl'o:quia abſenſ erat corpore ſed præſens ſpiritu:nō ſolū cū ſcriberet ſed etiā cū iu
dicaret? Deniq; abſens ꝑ epiſtolā condēnabat:& idē abſoluebat ꝑ epiſtolam. Epi-
ſtola em̄ Pauli quædā effigies erat eius præſentiæ & forma operis. Nō em̄ ut aliorū
epiſtolæ graues inquit & fortes:præſentia aūt corporis infirma:& ſermo cōtempti-
bilis talis & apoſtoli:ſed talis huius epiſtola:ut talis eſſet forma præcepti:qualiſ eſſet
operationis ſubſtantia:quia quales ſumus inquit uerbo ꝑ epiſtolas abſentes:tales &
præſentes ſumus in opere.Imaginē præſentiæ ſuæ in epiſtolis expreſſit: fructum &
teſtimoniū in opere ſignificauit. Vale & nos dilige ut facis.

Sancti Ambroſij ad Euſebiū:iocunditatē illius in filijs & filiorum benedictionem
recenſentis:Epl'a.XLVI.

Mbroſius Euſebio. Fauſtinus uterq; tibi redditus eſt nobis utrūq; Ambro
a ſium pignus reſedit.Ipſe habes qđ primū in patre: & quod iocundiſſimū eſt
in filio minore:quia & uirtutis apicem tenes:& humilitatis exhibes gratiam
nos qđ medium inter patrē & iuniorem filium. Tecum ſumma totiꝰ domus & per-
petuati uocabuli iugis ſucceſſio.Apud nos parca mediocritas quæ & de ſūmo pen-
deat:& in poſteriore ſubſiſtat. Tecum igiť requies utriuſq; noſtrū quæ cum inui-
cem nobis refunditur:omnē animi abſtergit ſollicitudinē. Tecum is qui & mori-
bus & operibus ſuis:& ſobole tali inuenit gratiā apud dominū noſtrum. Tecum
is qui inter mūdi huius ꝓcellas ſpiritalem nutriuit columbam: quæ ei fructus afferat
pacis uncta oliuo integritatis. Tecū is qui ædificauit aram deo: quē benedixit deꝰ
& filios eius dicens:Creſcite & multiplicamini. Cum quo teſtamētum pacis ſtatuit Gen.9.
ſuæ:ut ſit ei & filijs eius in ꝓgeniē æternam. Habes igiť hærede diuinæ benedicti-
onis:conſortē gratiæ:participem iuſticiæ. Sed uide quæſo:ne iſte nomine noſter
agricola:bonus plantator feracis uineæ:cum fuerit amoris & gratiæ tuæ inebriatus
poculo:tanq̃ crapulatus a uino:diutius quieti indulgeat:ac ſi forte indormierit: exci
tet eum Sem noſtri deſideriū. Eſt & ibi Iaphet iunior ex fratribus:qui pietatis re-
uerentia patrem induat:quē pater & dormienſ uideat:nec unq̃ de pectore dimittat
ſuo:quin ſemꝑ oculis & complexu teneat:atq; euigilans intelligat:quæ ei fecerit fili-
us ſuus iunior:qui latitudo latine diciť:eo ꝙ in labijs eius diffuſa gratia & ſit in mori-
bus propter qđ benedixit eum dominꝰ:quia ipſe tanq̃ bonus retrorſum rediens: pa
trem texit pio charitatis uelamine:& detulit pietati honorē:de quo & pater ait:Læ- Ibidē.
tificet deus Iaphet in domibuſ Sem.Vnde & in enumeratione generationum præ-
fertur ſeniori fratri:in benedictione ſubſtituitur.Præfertur ꝓpter honorē nominis:
ſubſtituitur ꝓpter prærogatiuā ſenioris ætatis: & honorificentiā naturæ debitam.

Sem autē dicitur latine nomen.Et bene hic noſter Ambroſius bonū nomen:in cu
ius domibus lætetur Iaphet:quia potius eſt nomen bonū:ſuper multas diuitiarū co Prouer.22.
pias. Sit ergo & iſte benedictus & gratia eius ſuper aurum & argentū: ſit in porti-
one eiꝰ ſemē Abrææ:ſint benedictiones in poſteritate & omni familia iuſti uiri. Sed
maledictus nemo:benedicti omnes.Benedictus em̄ Saræ fructus. Salutant te Am-
broſij:ſalutat Parthenius dulciſſimus:ſalutat Valētinianus paratuſ ad humilitatem:
qđ hebraice chanaan diciť quaſi puer fratris ſui:cui & nomine ſuo ceſſit.Et ideo tāq̃
Nemroth gemini gigaſ nominis:uenator egregius ſuper terram:de duo dictum eſt
Tanq̃ Nemroth gigas uenator ante dominū.Namq; ingenio ſubruſticus:uiribꝰ ua- Gen.10.
lidus:quos ingenio æquare non poteſt:uiribus ſuperat:ut comacinas rupes geſtare
ſecum:& faciem tauro propior uultu uideatur exprimere:poſthabitum ſe indigna-
tus:& paterno exutum uocabulo metropolitanū uirum bononienſi ſubditum:quia
infantiæ neſcit blanditias & de nutricis gremio ſe illæſus excuſſit. Vale & nos dili
ge:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæum:confutātis errorem cuiuſdam maledici apollinari-
ſtæ:qui nō poteſt audire ꝙ dominus noſter Ieſus chriſtus pro nobis ſeruitutem ſuſ-
ceperit:Epiſtola.XLVII.

Mbroſius Irenæo. Quē ſcripſiſti maledici ſeminatorē ſermonis:leuiſſimus
a eſt:qui iam ueneni ſui mercedem recepit.Siquidem reſponſum eſt ei publi-
ce:& qđ priuatim ſeuerat:palam meſſuit. Ego autē uanum ante & inuiſorē
tantū habebam.At ubi iſte ſermo ad aures peruenit meas:ſtatim reſpondendi ꝙ cū
uirus infecerit apollinare:qui non poteſt audire ꝙ dominꝰ noſter Ieſus ꝓ nobis ſer-
uitutem ſuſceperit in iſtius corporis ſuſceptione:cum Apoſtolus clamet:ꝙ formam Phil.2.
ſerui acceperit.Hoc munimentū:hæc ſepes ē fidei noſtræ:qui hanc deſtruit: deſtru
etur ipſe:ſicut ſcriptum eſt:Quia deſtruentē ſepem mordebit ſerpens. Equidem Eccl.10.
primo leniter mandaui ei:qua ratione bonā rem malo animo facis? Ego em̄ bene-
ficio annumero:ſi quis mea legēs ſcripta dicat mihi ꝙ uideatur moueri:Primū quia
& in ijs quæ ſcio:falli poſſum.Multa iure prætereunt:multa quibuſdā aliter ſonant:

pulchrum eſt ſi fieri poteſt: cauere omnia. Deinde quia non debeo moleſte ferre: ſi
cum de apoſtolicis & ipſis euãgelicis dominicisq; uerbis plæriq; multas quæſtiones
ferant: etiã in meis ſcriptis reperiant de quo diſputandũ putēt. Plæriq; enim ſtudio
indulgent ſuo: ut iſte qui ꝓpterea orbem circuiuit ut quæreret quē reprehenderet
non quē ſibi imitandũ arbitraretur. Hic igitur ut arroderet aliquid de meis ſcrip-
Matth.11. tis: cauſam ſibi amplam repperit: quoniã eo loci ubi dixit dominus Ieſus: Confiteor
tibi pater domine cæli & terræ: diximus ideo dictum: ut nos intelligamus patrē filij
Ps.108. eſſe & dominũ creaturæ. Q̄ꝗ in pſalmo euidenter dominũ dixerit patrem filius. Vi
derunt me & mouerunt capita ſua: adiuua me domine de⁹ meus. Etenim ſm̄ formã
ſerui locutus dñm uocauit quē patrē nouerat: æqualis in dei forma ſeruũ ſm̄ carnis
ſubſtantiã ſe prædicans. Seruitus enim carnis: dominatus autē diuinitatis eſt. Ad-
uertis igitur primũ ꝓ tua admirabili prudentia ea quæ in euangelio dicunt: ad euã-
gelij tempus referri: quo domin⁹ Ieſus inter homines humana ſpecie cõuerſabatur:
2.Corin.5. Nunc in ſecundũ hominē iam nõ nouimus chriſtum: ſit ita uiſus & cognitus ueteri-
bus: iam tranſierũt uetera: & omnia noua facta ſunt. Omnia tamē ex deo qui nos ſi-
bi per chriſtũ reconciliauit. Eramus em̄ mortui: & ideo unus ꝓ omnibus mortuus &
unus ꝓ omnib⁹ ſeruus factus eſt. Quid dicam ſeruus fact⁹ eſt? Peccatũ: opprobriũ:
maledictum fact⁹ eſt. Dixit em̄ Apoſtolus: Quia ꝓ nobis peccatũ factus eſt: quia ma
ledictum factus eſt domin⁹ Ieſus: Dixit quia cũ ſibi ſubiecerit omnia tũc & ipſe ſub-
Acti.3. iectus erit. Dixit & Petrus: In nomine Ieſu naçareni ſurge & ambula. Dixit quia glo-
Apoca.5. rificauit puerum ſuum Ieſum: & nemo calumniatur de tēpore. In Apocalypſi aũt &
Ps.21. agnus dictus eſt a Iohanne: dictus eſt in pſalmo: uermis & nõ homo. Hæc omnia fac-
tus eſt: ut noſtræ obtunderet mortis aculeũ: noſtram ſeruitutē tolleret: maledicta:
peccata: opprobria deleret. Hæc & alia quæ conſulenti cuidã & multo plura a te
ſcripſiſti relata: cũ ſcriptura diuina habeat: quēadmodũ quiſq̃ dubitabit dicere quæ
pie ſcripta ſunt: quoniã ad gloriam chriſti ſpectant nõ ad imminutionē. Nam cum
de dono eius: hoc eſt manna dictũ ſit: quia & qui minus collegit nõ deminuit: & qui
plurimũ: non ampliauit: unde potuit ipſe uel minui uel augeri? Quid enim in eo im-
minutum eſt ꝙ noſtram ſeruitutē: noſtras infirmitates ſuſcepit? Erat humiliat⁹: erat
in forma ſerui: ſed idem in gloria dei patris. Erat uermis in cruce: ſed idem dimitte-
bat peccata etiã perſecutorũ ſuorum. Erat opprobrium: ſed idem maieſtas domini:
Esa.40. ſicut ſcriptum eſt: Et uidebitur maieſtas domini: & uidebit omnis caro ſalutare dei.
Quid amiſit cui nihil minus eſt? Non habebat quidē ſpeciem neq; decorē: ſed habe
bat plenitudinē diuinitatis. Infirmus exiſtimabatur: ſed nõ deſtiterat eſſe dei uirt⁹:
uidebatur ut homo: ſed fulgebat in terris maieſtas diuina & patris gloria. Vnde
Phil.2. pulchre Apoſtolus eiuſdem uerbi repetitione uſus eſt dicēs de domino Ieſu: Quia
cum in forma dei eſſet: nõ rapinam arbitrat⁹ eſt eſſe ſe æqualē deo: ſed ſemetipſum
exinaniuit formam ſerui accipiens. Quid eſt in dei forma: niſi in plenitudine diuini-
tatis in illa perfectionis diuinæ expreſſione? Ergo cum eſſet in plenitudine diuinita-
tis: exinaniuit ſe: & accepit plenitudinē naturæ & perfectiõis humanæ: ſicut deo ni-
hil deerat: ita nec hominis cõſummationi: ut eſſet perfectus in utraq; forma. Vnde
Ps.44. & Dauid dicit: Speciosus forma præ filijs hominũ. Concluditur apollinariſta: nec
quo ſe uertat habet: ſuis clauditur retib⁹. Ipſe em̄ dixerat: Formam ſerui accepit: nõ
ſeruus lectus eſt. Iterum ergo interrogo: quid eſt in forma dei? In natura dei. Sunt
Gal.4. em̄ ait Apoſtolus: qui nõ ſunt natura dij. Quæro quid ſit formã ſerui accipiēs? Sine
dubio perfectionē naturæ & cõditionis (ut dixi) humanæ: ut eſſet in hominũ ſimili-
tudine. Et pulchre nõ carnis ſed hominũ dixit ſimilitudinem: quia in carne eadē.
Sed quia ſine peccato erat ſolus: omnis autē homo in peccato: in ſpecie hominis ui-
debatur. Vnde & propheta ait: Et homo eſt & quis cognoſcit eum? Homo ſm̄ car-
Matth.8. nem: ſed ultra hominē ſm̄ diuinam operationem. Deniq; cum leproſum tãgeret:
Ioh.11. homo uidebatur: ſed ultra hominē cum emundaret. Et cum Laçarum fleret mortu-
um quaſi homo flebat: ſed ſupra hominē erat: cum mortuũ uinctis iuberet pedibus

exire. Homo uidebatur cum penderet in cruce: ſed ſupra hominē cum reſeratis tu-
mulis mortuos reſuſcitaret. Nec ſibi blandiatur uirus apollinare: quia ita legit̄: Et Phil.2.
ſpecie inuentus ut homo. Non em̄ negatus eſt homo Ieſus: cum alibi ipſe Paulus de
eo dicat: Mediator dei & hominũ homo chriſtus Ieſus: ſed cõfirmatus eſt. Id em̄ eſt 1.Timoth.2.
uſus & moris ſcripturæ ſic ſignificare: Sic & in euangelio legimus: Et uidimus gloriã Ioh.1.
eius gloriam quaſi unigeniti a patre. Sicut ergo quaſi unigenitus dicitur: & non ab-
nuitur unigenitus dei filius: ita ut homo dicitur: & perfectio fuiſſe in eo hominis nõ
negatur. Cum eſſet igitur in forma ſerui humiliatus uſq; ad mortem: erat tamen in
dei gloria. Quid ei igitur offuit ſeruitus? Seruus autem factus legitur: quia legitur
factus ex uirgine & creatus in carne. Omnis enim creatura ſeruit: dicente ꝓpheta:
Quia uniuerſa ſeruiunt tibi. Vnde & deus pater ait: Inueni Dauid ſeruum meũ: Ps.118. Ps.88.
oleo ſancto unxi eum. Ipſe uocabit me: pater me⁹ es tu: deus ſalutis meæ: & ego pri-
mogenitũ ponam eum. Et in alio pſalmo: Cuſtodi animã meam quoniã ſanctus ſum Ps.85.
ſaluum fac ſeruum tuũ. Et infra in eodem pſalmo: Da poteſtatē puero tuo: & ſaluũ
fac filium ancillæ tuæ. Congeſſi enim patris & filij uoces: ut ei non argumenta hu
mana ſed diuina reſponderēt oracula. Alibi inquit: In manus tuas cõmendo ſpiri- Ps.30.
tum meũ. Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos: ſuper omnes inimicos meos factus
ſum opprobrium. Et in eodem pſalmo: Illuſtra faciē tuam ſuper ſeruum tuum. Per
Eſaiam quoq; dicit ipſe filius dei: Ex utero matris uocauit dominus nomen meũ: & Esa.49.
poſuit os meum ut gladium acutũ: & ſub tegmento manus ſuæ protexit me. Poſuit
me ſicut ſagittam electam: & pharetra ſua texit me & dixit mihi: Seruus meus es iſ-
rael. Dicitur enim dei filius & iſrael: ſicut alibi: Iacob puer meus: iſrael dilectus meus.
Solus em̄ uere deum patrem nõ ſolum uidit ſed etiã enarrauit. Et ſequitur: In te glo-
rificabor. Et ego dixi: in uacuum laboraui: & in nihilum dedi uires meas: ideo iudici
um meum ante dominũ: & dolor meus ante deum meũ. Et nunc ſic dicit dominus:
Qui finxit me ſeruum ex utero ſibi ad congregandũ Iacob & iſrael. Quis cõgre-
gauit dei populũ niſi chriſtus? Quis glorificatus eſt ante dominũ? Quis eſt dei uir-
tus? Cui dixit pater: Magnũ tibi eſt uocari te puerũ meum? Et cui dicit: Ecce poſui
te in teſtamentũ generis mei in lucem gentiũ: ut ſis in ſalutē uſq; ad extremũ terræ?
De quo etiam per os Eçechiel locutus eſt dicēs: Suſcitabo ſuper eos paſtorē unũ: Ezech.34.
& reget eos ſeruus meus Dauid: & erit eorum paſtor: & ego domin⁹ ero illis in de-
um: & Dauid in medio eorum princeps. Dauid utiq; rex iam defunctus erat: & ideo
uerus Dauid: uerus humilis: uerus manſuetus: uerus manu fortis dei filius hoc an-
nunciatur nomine. Qui etiã in Zachariæ prophetæ libro ſignificat̄ dicēte deo pa-
tre: Ecce ego mittam ſeruũ meũ: oriens nomē eſt ei. Nũquid quia habebat ueſtimē- Zachariæ.3.
ta ſordida: ideo fulgorem diuinitatis ſuæ ſol iuſticiæ non habebat? Et quid plura?
An infirmius putamus ſeruitiũ eſſe q̃ peccatum: q̃ maledictũ: q̃ opprobrium: q̃ infir-
mitates: quas ꝓ nobis ſuſcepit: ut a nobis auerterētur? Factus eſt enim hæc omnia:
ut uniuerſa uacuaret. Sed hæc ideo nõ recipiũt ꝙ ſeruus: opprobriũ: peccatũ: ma-
ledictũ factus ſit: quia uerbũ & carnem uniuſ aſſerunt eſſe ſubſtantiæ: & dicunt: ergo
qui nos redemit: ſeruus dictus eſt: & peccatũ debuit dici. Nec aduerterunt ꝙ hæc
chriſti gloria ſit: quia ſeruitutē ſuſcepit in corpore ſuo: ut libertatē omnibus redde-
ret: peccata noſtra portauit: ut mũdi peccatũ tolleret: Seruus: peccatum: maledictũ
factus eſt: ut tu peccati ſeruus eſſe deſiſteres: te diuinæ ſentētiæ maledicto abſolue-
ret. Ille ergo maledictum ſuſcepit tuũ. Maledictus em̄ omnis qui pendet in ligno: Ille Deut.21.
maledictum in cruce factus eſt: ut tu benedictus eſſes in dei regno: Ille dehoneſtat⁹
& depreciatus eſt nec aliquid exiſtimatus: Ille dicebat: In uacuũ laboraui: ꝑ quē me-
ruit Paulus dicere: Nõ in uacuũ laboraui: ut boni operis fructum & euangelicæ præ- Phil.2.
dicationis gloriam ſuis conferret ſeruulis: ꝑ quam uniuerſi ſarcina laboris abſoluerē-
tur. His igit̄ auditis derelictus eſt in dimidio dierum ſuorũ perdix: qui clamauit ut
cõgregaret quæq; nõ peperit: & oppreſſus eſt uoce domini Ieſu. Deniq; adornat fu
gã. Vale & nos dilige quia nos te diligim⁹.

Sancti Ambroſij ad Irenæū: ꝑſequētis illud qđ in Hieremia ſcriptū eſt: Clamauit perdix: cōgregauit quæ nō peperit: naturā iſtius auis deſcribendo: & eū diabolo ac membris ſuis adaptando: Ep̃la. XLVIII.

a Mbroſius Irenæo. Clamauit perdix: congregauit quæ nō peperit. Licet (Hiere.17.) enim mihi de ſuperioris fine epiſtolæ ſequentis mutuari exordium. Celeberrima quæſtio: & ideo ut poſſimus eā abſoluere quid de natura auis iſtius habeat hiſtoria: cōſideremus. Nam & hoc conſiderare: nō mediocris prudētiæ eſt: Si quidem & Salomon naturas cognouit animaliū: & locutus eſt de pecorib⁹: & uolatilibus: & de reptilibus: & de piſcibus. Dicit̃ itaq; auis iſta plena eſſe doli: fraudis: fallaciæ: quæ decipiendi uenatoris uias calleat: atq; artes nouerit: ut eū a pullis auertat ſuis: omniaq; tentamēta uerſutiæ nō prætermittere: quo poſſit uenantem abducere a nido & cubilib⁹ ſuis. Certe ſi inſiſtere aduerterit: tamdiu illudit: q̄diu ſoboli fugiendi ſignum tribuat & poteſtatem. Quā ubi euaſiſſe ſenſerit: tunc ſe & ipſa ſubtrahit: & lubrica arte deceptū inſidiantem relinquit. Fertur etiam ꝓmiſcuæ eſſe permixtionis: ut fœminas cum ſūmo certamine mares irruant: & uaga caleſcant libidine. Vnde impurum & maliuolū & fraudulentum animal: aduerſario & circūſcriptori generis humani: fallaciſſimoq; & impuritatis auctori conferendū putatur. Clamauit ergo perdix: quia a perdendo nomen accepit: ſathanas ille qui latine cōtrarius dicitur. Clamauit in Eua primū: clamauit in Cain: clamauit in Pharaone: Dathan: Abiron: Chore: Clamauit in iudæis: quando petierūt ſibi fieri deos: cū Moyſes legē (Matth.27.) acciperet: Clamauit iterum: quādo de ſaluatore dixerūt: Crucifigatur: crucifigatur: Sanguis eius ſup nos & ſuper filios noſtros: Clamauit quādo ſibi regē fieri poſtulauerunt: ut recederent a domino deo rege: clamauit in omni uano & perfido. His uocibus congregauit ſibi populos quos nō creauerat. Deus enim hominē ad imaginem ſuam fecit: & diabolus ſibi hominē uocis ſuæ fraude ſociauerat. Cōgregauit ſibi nationum populos faciens diuitias nō cum iudicio. Vnde in prouerbio eſt de diuite auaro: Quia perdix iſte cōgregat diuitias non cū iudicio. At uero meus Ieſus quaſi iudex bonus: cū iudicio omnia agit: qui uenit ſicut ſcriptum eſt dicens: Ego loquor iuſticiam & iudiciū ſalutis. Ea igitur gratia deprædatus eſt perdicem illum diabolum: abſtulit ei male congregatas diuitias multitudinis: reuocauit ab errore animas gentium: menteſq; nationū deuiantium. Et quia diaboli uoce deceptos ſcie(Gen.4.)bat: & ipſe ut uincula nexuſq; ueteris erroris ſolueret: clamauit primū in Abel: cuius (Exo.14.) clamauit uox ſanguinis: Clamauit i Moyſe cui dixit: Quid clamas ad me? Clamauit (Pſ.118.) in Ieſu naue: Clamauit in Dauid: q ait: Clamaui ad te ſalua me: Clamauit in omnibus (Eſa.40.) ꝓphetis. Vnde & ad Eſaiā dicit: Clama: & ille ait: Quid clamabo? Clamauit in Salo(Prouer.9.)mone cōuocans cum altiſſima prædicatione ad ſapientiā: Venite edite de meis panibus & bibite uinum quod miſcui uobis. Clamauit etiā in corpore ſuo ſicut Scarabæus in ligno. Clamauit ut inſidiatorem falleret & circūueniret dicens: Deus deus (Matth.27.) meus quare me dereliquiſti? Clamauit ut deſpoliaret reſpōdens latroni: Amē amē (Luc.23.) dico tibi: hodie mecū eris in paradiſo. Itaq; ubi clamauit Ieſus: cōtinuo perdix ille a congregatis in dimidio dierū ſuorū derelictus eſt. Vnde & quidā naturæ perdicis etiā iſtud aptandū putarūt: eo ꝙ aliena diripiat oua: & foueat ſuo corpore: atq; hac ſua fraude partus alienos ſtudeat acquirere. Sed (qđ aiunt cornicis oculum: habent enim & uolatilia ſuas artes) ubi iſtud aduerterit cui⁹ aut ſingula oua direpta aut cubile fuerit inuaſum: ſollicitata ſoboles erroris ſimilitudine: ſpeciei ſimulatione decepta: & ſi infirmior uiribus: induit ſe atq; armat uerſutia: & cū labor omnis impenſus nutrimentorū educantē exhauſerit: atq; adoleſcere pulli cœperint: tunc uocē emittit: & quadā pietatis tuba ꝓlem aduocat. Quæ naturali quodā auditu excitata agnoſcit parentem & ſimulantē deſerit. Ita cum uult cōgregare quæ non peperit: amittit quos nutriendos putauit. Nō ſuperfluo igit̃ & Ieſus clamauit: ut quia totius mūdi populus uoce perdicis blanditijs arte ſpecie deceptus ab auctore ꝓprio deuiauerat lubricas artes ſecut⁹: ueri parētis uoce reuocatus fallacem relinqueret: atq; in dimi-

dio dierum eius fraudulentū deſereret: id eſt: ante hui⁹ finem ſæculi: cui nos eripuit dominus Ieſus: & ad uitam æternā uocauit. Itaq; nunc mortui mundo: uiuim⁹ deo. Cū igitur perdix iſte penitus a falſis filijs derelictus fuerit: tunc erit ſtultus ille quē elegit deus: & ſapientē confudit: ſaluus. Quoniā quæ ſtulta ſunt mūdi: elegit deus. (1.Cor.1.) Ideo ſi quis uidetur ſapiens eſſe in hoc ſæculo: ſtultus fiat ut ſit ſapiens. Vale fili & (Ibidem.3.) nos dilige ut facis: quoniā nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Syriciū: narrātis illum Priſco aduenienti litteras dediſſe: & ſe eidem reuertēti alias reddidiſſe: Et quia utrūq; eorū officio remuneratus ſit: etiā ei⁹ officij preciū incrementa debere adipiſci gratiæ: Ep̃la. XLIX.

a Mbroſius Syricio. Priſco amico & æquæuo meo dediſti aduenienti litteras. Ego quoque reuertenti reddidi: quas & pro officio & pro amore debui. Vtrūq; igitur noſtrum ſuo officio remunerat⁹ eſt: qđ & mihi tuas & meas tibi reſtituit. Ideo eius officij preciū incrementa debet adipiſci gratiæ. Vale & nos frater dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Atticū: ſcribētis litteras ſuas Priſcū ſibi: & ſe illi alias reddidiſſe: Priſcum dilectioni ſuæ ampli⁹ cōmendantis: Ep̃la. L.

a Mbroſius Attico. Priſco meo dediſti litteras: Priſcus meus mihi reddidit: & ego Priſco. Tu Priſcū ut ſoles dilige: & plus etiā q̄ ſoles: ꝙ eo ſuadeo: qa & ipſe Priſcū meū facio plurimi. Eſt eī erga eum Priſcus hic noſter amor: qui a puericia iam inde nobis cū ætate accreuit ſimul: ſed eum multo poſt uidi tempore: ut uere mihi non ſolū nomine ſed etiā tanti interuallo temporis Priſcus aduenerit. Vale & amantes tui dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Fœlicē: ſignificātis tuberū ſibi miſſorū partē amicis direxiſſe: Et illum ꝙ ſe tādiu nequaq̄ reuiſarit arguentis: Ep̃la. LI.

a Mbroſius Fœlici. Miſiſti mihi tubera & quidē miræ magnitudinis: ut ſtupori forent ea tā grandia: nolui in ſinu: ut aiunt: abſcōdere: ſed alijs quoq; demonſtrare malui. Itaq; partē direxi amicis: partē mihi reſeruaui. Suaue munus: nō tamē ita præpotēs: ut cōprimeret querelā meam iure excitatā: qđ nos tamdiu amantes tui nequaq̄ reuiſas. Et caue poſthac ne maiora inuenias doloris tubera. Nam huius nominis diuerſa ratio. Vt enim grata in munere: ita in corpore atq; in affectu moleſta ſunt. De te impetra quo minus te abeſſe doleam. Nam cauſa commotionis meæ deſideriū eſt tui. Effice ſi potes: ut minus gratus ſis. Rem expoſui: cauſam ꝓbaui. Intorquēda eſt amentata illa non manipularis ſentētia: metuiſti certe: ſed uide q̄ mouear: ut delectet iocari: poſtea tamē ne excuſaueris. Etem̄ q̄uis tua hæc uectigalis mihi ſit excuſatio: male de te iudicat: nec de me melius: ſi aut tuā abſentiā muneribus cōpenſandam: aut me munerib⁹ redimendū putes. Vale & nos amantes tui dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Romulū: quæſtioni illius: Cur uidelicet deus dixerit: Ponam cælū æreum: & terrā ferream: ſatiſfacientis: Ep̃la. LII.

a Mbroſius Romulo. Cum ſis in agro: miror qua ratione de me quærēdum (Leuit.26.) putaueris: cur dixerit deus: Ponam cælum æreum: & terrā ferreā. Nā ſpe(Deut.28.)cies ipſa agri & præſens fertilitas docere nos poteſt quanta clementia ſit aeris & cæli indulgentia: quādo dignatur deus ubertatem dare: quādo autē ſterilitas: quemadmodū clauſa omnia: ſpiſſus aer: ut in rigorem æris ſolidatus putetur. Vnde alibi habes: quia in diebus Heliæ clauſum eſt cælū annis tribus & menſibus ſex. Si(Luc.4.)gnificatur igitur clauſum cælū æreū eſſe: uſum ſui terris negare. Terra quoq; ferrea eſt: cū ꝓuentus abnuit: & iacta ſibi ſemina tanq̄ hoſtili duricia genitali excludit aluo: quæ gremio ſolet blandæ matris fouere. Quādo eīn ferrum fructificat? Quando æs imbres relaxat? His igit̃ miſerandā famem minatur impijs: ut qui pietatē filiorum cōmunium domino & patri exhibere neſciunt: careant nutrimento paternæ indulgentiæ: ſit illis cælū æreum concreto aere & ſolidato in metalli rigorem: ſit illis terra ferrea partus ſuos neſciens & qđ plærumq; impia habebat: diſcordias ſerēs. Raptū

cē̄ utuntur qui uicta indigent:ut alienis diſpendijs famē ſuam ableuent. Iam ſi & of/
fenſa inhabitantiū huiuſmodi ſit:ut diuina cōmotione ijs inferant̄ prælia: uere ter/
ra eſt ferrea telorꝝ ſegetibus inhorrens:& ſuis nuda fructibus:fæcunda ad pœnam:
ſterilis ad alimoniā. Vbi autem abundantia:Ecce ego pluo uobis panes:dicit domi/
nus. Vale & nos dilige:quia nos te diligimus.
Sancti Ambroſij ad Titianū:illi cōgaudentis ꝙ a Rufino liberat⁹ ſit:quē ſibi gra/
uiorem iudicē in negocio cū nepte ſua arbitrabat̄:Epl'a. LIII.
Mbroſius Titiano. Venit tibi innocens uictoria: ut ſine uoti amaritudine
a potiaris uictoriæ ſecuritate. Rufinus eñ ex magiſtro officiorum factus eſt
in conſulatu præfectus prætorio:ac per hoc plus poſſe cœpit:ſed tibi iam ni/
hil obeſſe. Eſt enim aliarum præfectus partium. Q̃ gaudeo uel illi ut amico: quia
honore auctus inuidia leuatus eſt:uel tibi ut filio:quia liberatus es ab eo:quē tibi gra
uiorem iudicem arbitrabare:ut ſi de negocio definiueris cū tua nepte: pietatis tuæ
ſit nō formidinis. Ideoq; ꝓmptior eſto deciſioni:cuius & ſpes potior & fructus eſt.
Spes quia pater neptis tuæ:quid de illis ſentias:ſibi plurimū blandiebat̄: iam qđ de
eo ſperet nō habet. Ille eñ alia curat:præterita negligit:uel cū illud qđ tunc gerebat
depoſuit officium iſte negocij ſui meritū:nō ſententiæ patronū conſiderat. Et fru/
ctus iocundior eſt:ut tibi referatur deciſionis gratia:qui potueris iā ſpernere & non
ſpreueris:pietatē ſpectans neceſſitudinis:nō ſtimulū offenſionis. Vale & nos dili/
ge ut filius:quia nos te ut parentes diligimus.
Sancti Ambroſij ad Syricium:gratum ſibi aſſerentis cū & ab ipſo litteras accipi/
at:& ille aliquos de conſeruitio ſuo dirigat:eoſq; ſe diligere conteſtantis qui non pa
tiuntur ſe a ſuo munere diutius abeſſe: & ad ſequendum dominum Ieſum ſuaden/
tis:Epiſtola. LIIII.
Mbroſius Syricio. Gratum eſt mihi cū litteras accipio tuas. At cum de cō/
a ſeruitio noſtro aliquos dirigis:ut fratrem noſtrū & cōpreſbyterū Syrum tu/
is es ꝓſecutus litteris:geminatur lætitia. Sed utinam fructus fuiſſet iſte diu/
turnior. Nam ſtatim ut uenit:recurrendum putauit:qđ quidem ad deſiderium me/
um plurimū minuit:ad ſui gratiam multum addidit. Nam ego diligo eos uel pre/
ſbyteros uel diaconos qui cū aliquo proceſſerint:nequaquā ſe patiunt̄ a ſuo diutius
abeſſe munere. Dicit eñ ꝓpheta:Non laboraui ſequens poſt te. Quis autē poteſt
Matth.11. laborare ſequens Ieſum:cū ipſe dicat:Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
eſtis:& ego uos reficiam? Sequamur ergo Ieſum ſemp̱ nec deſinamus. Q̃ ſi ſem
per ſequamur:nunq̄ deficim⁹. Dat eñ uires ſequētibus ſe. Itaq; quo ꝓpior uirtuti fu
eris:eo fortior eris. Plærūq; cū ſequimur:dicit̄ nobis ab aduerſarijs: Vbi eſt uerbū
domini: ueniat. Sed nos nō fatigemur ſequendo:nō auertamur ſubdolæ interroga/
tionis impedimēto. Dicebat̄ hoc ꝓphetæ cū mitteretur in carcerē: cū demerge/
retur in uoraginē luti. Vbi eſt uerbum domini: ueniat. Sed ille multo magis ſecut⁹
eſt:& ideo ad brauiū ꝑuenit:ideo accepit coronam:quia nō laborauit qui ſequebat̄
Ieſum. Nō eſt eñ labor in Iacob:nec dolor uidebit̄ in iſrael. Vale & nos dilige: qa
& nos amantē noſtri ut parentē diligimus.
Sancti Ambroſij ad Fœgadiū & Delphinū epiſcopos:inſinuantis Polibiū ut utriq;
eorum ſcriberet popoſciſſe:ac poſt datam epiſtolā utriuſq; nomine conſcriptā alte/
ram exegiſſe:& ei ſe illam dediſſe:Epiſtola. LV.
Mbroſius Fœgadio & Delphino epiſcopis. Polibius filius noſter cum de
a africanis regreſſus partib⁹ in quibus proconſularem iuriſdictionem egregie
repræſentauit:aliquantulos nobiſcum exegiſſet dies: ſumma gratia ſe meis
uiſceribus infudit. Deinde cum abire hinc & demeare uellet:popoſcit ut utriq; ue
ſtrum ſcriberem. Promiſi futurum. Itaq; dictaui epiſtolam:& utriuſq; conſcriptā no/
mine dedi. Poſtulauit alteram. Dixi ad utrūque ueſtrum datā more uſuq; noſtro:
eo ꝙ ſancta mens ueſtra nō epiſtolarum numero ſed coniunctione nominū delecta/
retur. Nec perpeti poſſet ut fieret uocabulorū ſeparatio:quorū affectus cōueniret:

Ideoq; præſcriptum noſtro muneri ut uteremur charitatis cōpendio. Quid plu/
ra? Exegit alteram:dedi:ut neq; illi negarē quod poſceret:nec mihi immutarē quod
in uſum uenerat. Ita & ille habet quod utriq; reddat:quia id ſolū prætendit: ne cum
alteri reddidiſſet: alteri uacuus foret. Et ego uobis indiuiſæ gratiæ munus ſine ullo
dependā offenſionis periculo:& diuiſionis ſcrupulo. Cū præſertim etiā hæc forma
ſcriptionis apoſtolicæ ſit:ut & unus ad plures:ut Paulus ad galatas:& duo ad unum
poſſint ſcribere:ſicut eſt ſcriptū:Paulus uinct⁹ Ieſu chriſti & Timothæus frater:Phi/ Ad philemonē
lemoni. Salutē uobis dico:diligite nos & orate ꝓ nobis:quia ego uos diligo.
Sancti Ambroſij ad Romulum:de eo ꝙ Aaron populo poſcenti ſibi deos fieri au
rum detraxerit:et ꝙ eo auro figuratum ſit uituli caput: & ꝙ Moyſes tam dure indi/
gnatus ſit ut iuberet quēque inſurgere in necem ꝓximi ſui: quid ipſe ſentiat expri/
mentis:Epiſtola. LVI.
Mbroſius Romulo. Epiſtolarū genus ꝓpterea repertum: ut quidā no/
a bis cū abſentibus ſermo ſit:in dubium nō uenit. Sed ſit hoc uſu exēploq;
pulchrius:ſi inter parentē ac filios crebra & iocūda alloquia cædantur: ut
uere inter diſiunctos corpore quædā imago referatur præſentiæ. His eñ
adoleſcit officijs amor:ſicut tuis ad me aut meis ad te auget̄ litteris. Sed hoc mul/
to locupletius ꝓximis tuæ dilectionis experiri cœpi affatibus:quibus me conſulen/
dum putaſti:quid ſibi uellet ꝙ Aaron aurū detraxerit populo poſcenti ſibi fieri de/ Exo.32.
os:Et ꝙ eo auro figuratū ſit uituli caput:uel ꝙ Moyſes tam dure indignat⁹ ſit: ut iu/
beret proximū quēq; inſurgere gladijs in necem ꝓximi ſui. Magnū eſt enim nul/
lum pati abſentibus damnū irrepere non ſolū ſuauitatis ſed etiam collationis & libe
ralis ſcientiæ. Quid igitur de eo ſentiam quoniā expoſcis:conferendi magis q̄ ex/
ponendi ſtudio loquar. Cū Moyſes in monte ſyna legem acciperet:populus erat
cum Aaron ſacerdote. Et q̄uis frequenter ad culpam lubricus: tamē q̄diu lex daba/
tur:ſacrilegio erraſſe non ꝑditur. Verum ubi diuinū conticuit oraculum:peccatum
irrepſit:ut peterent ſibi fieri deos. Coactus Aaron petit anulos eorum & inaures
mulierū:quæ tradita in ignem miſit:& conflatū eſt uituli caput. Neq; excuſare tan
tum ſacerdotem poſſumus neq; cōdemnare audemus. Non imprudēs tamē qui
anulos iudæis & inaures abſtulit. Etenim qui ſacrilegium moliebantur:nec fidei ſig/
naculū habere poterant:nec ornamenta auriū. Deniq; & patriarcha Iacob abſco/
dit inaures cum ſimulacris gentium: quādo in ſichimis abſcondit: ut nullus audiret
ſuperſtitiones gentilium. Pulchre aūt dixit:Deponite anulos & inaures aureas:
quæ ſunt inaures mulierum ueſtrarum. Non quo uirorū inaures relinqueret: ſed ꝙ
uiros non habere manifeſtaret. Congrue quoq; inaures auferuntur mulieribus
ne iterum Eua uocem ſerpentis audiret. Et ideo quia ſacrilegiū audierant: conflatis
earum inauribus conflata eſt imago ſacrilegij. Qui enim male audit: cōflare ſacrile/
gium ſolet. Cur autē caput uituli exierit:ſequētia docent. Quia ſignificabatur fu/
turum qđ Hieroboam poſteriore tempore hoc gen⁹ ſacrilegij induceret:ut popu/ 3.Reg.12.
lus hebræorꝝ adoraret uitulos aureos:ſiue ꝙ omnis ꝑfidia ſimilis immanitatis atque
inſipientiæ beſtialis ſit. Cuius rei indignitate percitus fregit tabulas Moyſes:& cō
minuit uituli caput atq; in puluerem redegit:ut omnia impietatis aboleret ueſtigia.
Fractæ ſunt enim primæ tabulæ ut pararentur ſecundæ:quibus ꝑ euangelij præ/
dicationē perfidia cōminuta euanuit. Sic Moyſes typū illum diſſipauit ægyptiū: &
altitudinem extollētem ſe compreſſit æternæ legis auctoritate. Vnde & Dauid ait:
Et confringet dominus cedros libani: & comminuet eos tanquam uitulum libani. Ps.28.
Itaque abſorbuit populus omnē perfidiam ac ſuperbiam:ne cum abſorberet im/
pietas & arrogantia. Melius eſt enim ut unuſquiſq; præualeat carni & uitijs eius: ne
dicatur de eo quia deuorauit eum mors præualens: ſed dicat̄ magis: Deuorata eſt 1.Cor.15.
mors in uictoria ſua. Vbi eſt mors uictoria tua? Vbi eſt mors aculeus tuus? Et de do/
mino dictum:De torrente in uia bibet. Quia acetum accepit: ut abſorberet uniuer/ Ps.109.
ſorum tentationes. Q̃ autem occidi fecit a ꝓximis proximos:filios a parentibus:

a fratribus fratres:præceptum euidens:quia præferẽda eſt religio neceſſitudini: pi/
etas propinquitati.Ea eſt eñ uera pietas quæ præponit diuina bumanis: perpetua
temporalibus.Vnde & ipſe Moyſes ad filios Leui dixit:Qui paratus eſt a domino:
Exo.32. temporalibus.Vnde & ipſe Moyſes ad filios Leui dixit:Qui paratus eſt a domino:
ueniat ad me.Et dixit illis:Hæc dicit dominꝰdeus iſrael:imponite unuſquiſq; gladiũ
ſuum in fæmore ſuo:& pertranſite:ut cõtemplatione atq; amore reuerẽtiæ diuinæ
perimeret omnis affectus neceſſitudinis. Et occiſa quidẽ ſcribuntur tria milia bo/
minũ.Nec numeri inuidia mouemur: quia melius eſt paucorũ ſupplicio uniuerſos
exui q̃ in omnes uindicari.Neq; uero aliquid durũ uidetur ꝓ uindicta iniuriæ cæle/
ſtis. Deniq; ſanctiora cæteris ad boc munus eligũtur miniſteria leuitarũ: quorum
portio deus.Neſciunt eñ ſuis parcere:qui nibil ſuum norũt. Quoniã ſanctis omnia
deus eſt. Et etiam ille leuita uerus:ultor & uindex:qui carnẽ interimit ut ſeruet ſpi
1.Cor.9 ritum:qualis erat ille qui ait:Caſtigo corpus meũ & ſeruituti redigo.Quid autẽ tam
proximum q̃ caro animæ?Quid tam ꝓximum q̃ ſunt paſſiones corporis?Eas in ſe le
uita bonus interimit ſpiritali gladio :qui eſt uerbum dei bis acutum & ualidũ. Eſt
Luc.2. & gladius ſpiritus qui pertranſit animã:ſicut ad Mariam dictũ eſt: Tuam ipſius ani/
mam pertranſibit gladius:ut reuelentur multorũ cordium cogitationes.Nonne ca/
ro animæ fraterno quodã copulatur conſortio?Nonne etiã mẽti noſtræ affinis pro/
pinquus ſermo eſt?Cum igitur cõprimimus ſermonẽ ne multiloquio peccatum in/
cidamus:ius germanitatis abrumpimꝰ:& fraternæ uinculum propinquitatis diſſol/
uimus.Irrationabile quoq; ſuum anima tanq̃ cognatum rationabili uigore diſſociat.
Sic ergo Moyſes docuit populũ inſurgere in proximos ſuos:per quos fides reuo
caretur:uirtus impediretur:ut deſecaretur in nobis quicquid a uirtute deuiũ foret:
confuſum erroribus:uitijs innexum. Hac inſtitutione populi meruit:ut nõ ſolum
deliniret indignationem diuinam:atque offenſam auerteret:uerumetiã conciliaret
gratiam. Pro captu itaque noſtro quid ſentiremus:quoniam conſuluiſti expreſſi/
mus. Ipſe ſi quid melius babes: nobis comparticipato: ut ex te & ex nobis diſca/
mus quid potius eligendum & ſequendum ſit. Vale & ut filius nos dilige:quoniã
& nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Seuerũ epiſcopũ:ſcribentis cõpreſbyterũ ſuũ Iacobũ Cãpa/
niæ ſibi ad requieſcẽdum littora ubi orationi uacet & deo ſeruiat elegiſſe: ſe uero in
medio omniũ moleſtiarũ freto uerſari cõquerentis:Epl'a.LVII.

Mbroſius Seuero epiſcopo. Ex ultimo perſidis profectus ſinu: Iacobus
a frater & cõpreſbyter noſter campaniæ ſibi ad requieſcendũ littora & ue/
ſtras elegit amenitates. Aduertis quibus in locis quaſi ab huiꝰmundi ua/
cuam tẽpeſtatibus ſuppetere ſibi poſſe præſumpſerit ſecuritatẽ: ubi poſt
diuturnos labores reliquũ uitæ exigat. Remota eñ ueſtri ora littoris:nõ ſolum a
periculis ſed etiã ab omni ſtrepitu tranquillitatem infundit ſenſibus:& traducit an i/
mos a terribilibus & ſæuis curarum æſtibus ad boneſtam quietẽ:ut illud commune
omniũ ſpecialiter uobis uideatur congruere & conuenire qđ ait Dauid de ſancta ec
Ps.23. cleſia:Ipſe ſuper maria fundauit eam:& ſuper flumina præparauit eam. Etenim li
ber animus a barbarorum incurſibꝰ & præliorum acerbitatibus uacat orationibus:
inſeruit deo:curat ea quæ ſunt domini:fouet illa quæ pacis ſũt & trãquillitatis. Nos
autem obiecti barbaricis motibus & bellorũ procellis in medio uerſamur omnium
moleſtiarum freto:& ꝓ bis laboribus & periculis grauiora colligimus futuræ uitæ
pericula.Vnde de nobis ꝓpbeticum illud concinere uidetur pro laboribus: Vidi ta
bernacula æthiopum. Etenim in iſtius mundi tenebris quibꝰobumbratur ueritas
futuræ pfectionis:cum annũ tertium & quinquageſimũ iam perduxerim in boc cor
pore ſitus:in quo tam graues iam dudũ ſuſtinemus gemitus: quomõ nõ in taberna/
culis æthiopum tendimus & babitamus cũ babitantibus madian? Qui ꝓpter tene/
broſi operis conſcientiam: dijudicari etiam ab bomine mortali reformidant. Spiri/
1.Cor.2. tualis enim dijudicat omnia:ipſe autem a nemine dijudicatur. Vale frater & nos
dilige ut facis:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Studium:pia illi pſuaſione reſpondẽtis:quid in cauſa cuiuſdã
criminoſi potius agere debeat:Epl'a.LVIII.

Mbroſius Studio. Recognoſco puræ affectũ mẽtis:& fidei ſtudium:& do/
a mini noſtri Ieſu chriſti timorẽ. De quo etiã ego uererer reſponſum refer/
re:conſtrictus altero qđ eſt cõmiſſum uobis ꝓpter cuſtodiã legum:altero au
tem ꝓpter miſericordiã & gratiam:niſi de boc apoſtolicã baberes auctoritatẽ: quia Ro.13.
non ſine cauſa gladium portat qui iudicat:dei eñ uindex eſt in eos qui male agunt.
Qđ tamen & ſi cognitum tibi foret:nõ ocioſe ſciſcitandũ putaſti. Nam non ſunt
extra eccleſiam tamen:qui in aliquos capitalem ſententiã ferendam exiſtimauerũt.
Plæriq; etiam ſponte ſe abſtinẽt & laudantur quidẽ:nec ipſi eos poſſumus nõ præ
dicare:quia auctoritatẽ apoſtoli eatenus obſeruamus:ut ijs cõmunionem nõ audea
mus negare. Vides igitur quid auctoritas tribuat:quid ſtudeat miſericordia. Ex/
cuſationẽ babebis:ſi feceris:laudem ſi nõ feceris.Sed ſi non potueris facere:nec ta/
men innocẽtes atterere ſqualore carceris & abſoluere: plus quaſi ſacerdos ꝓbabo.
Poteſt eñ fieri ut cauſa cognita recipiatur ad ſententiã reus qui poſtea aut indulgẽ/
tiam ſibi petat:aut certe ſine graui ſeueritate(qđ quidã ait)babitet in carcere. Scio
tamen plæroſq; gentilium gloriari ſolitos ꝙ in cruentã de adminiſtratione ꝓuincia/
li ſecurim reuexerint. Si boc gentiles:quid chriſtiani facere debent? Ad omnia
tamẽ accipe reſponſum ſaluatoris.Nam cum adulteram repperiſſent iudæi: obtule Ioh.8.
runt eam ſaluatori captãtes:ut ſi abſolueret eam:uideret legẽ ſoluere: qui dixerat:
Non ueni legem ſoluere ſed implere:ſi dãnaret:uideretur aduerſum finẽ ueniſſe ꝓ/ Matth.5.
poſiti ſui. Hoc igitur præuidens dominus Ieſus:inclinato capite ſcribebat in terra. Ioh.8.
Quid ſcribebat niſi illud ꝓpbeticũ: Terra terra ſcribe bos uiros abdicatos: qđ de Hiere.22.
Iecbonia lectum eſt in Hieremia ꝓpbeta? Cum iudæi interpellant:in terra ſcribũ/
tur nomina iudæorũ.Cum adeunt chriſtiani:nõ ſcribunt in terra fidelium nomina:
ſed in cælo.In terra autẽ ſcribunt abdicati a patre proprio:qui patrẽ tentant: & con
tumelias irrogant auctori ſalutis. Cũ interpellant iudæi:inclinat caput Ieſus:& quia
nõ babet ubi reclinet caput ſuum:iterũ erigit quaſi dicturus ſententiã: & ait: Qui ſi/ Ioh.8.
ne peccato eſt:prior lapidet eam.Et iterũ inclinato capite ſcribebat in terra. Audi/
entes illi exire cœperunt ſinguli incipiẽtes a ſenioribus:uel ꝙ ipſi plura baberent cri
mina qui diu uixerant:uel quia priores uim intellexerũt ſententiæ:quaſi prudentio
res:& cœperunt ſua magis peccata deflere:qui alieni criminis uenerãt accuſatores.
Recedentibus ergo illis remãſit ſolus Ieſus:& eleuans caput ad mulierem ait:Vbi Ibidem.
ſunt qui te accuſabant?nemo te lapidauit?Et illa reſpõdit:nemo.Dicit ei Ieſus: Nec
ego te damnabo:uade & amodo uide ne pecces.Nõ damnat quaſi redemptio:cor/
rigit quaſi uita:quaſi fons abluit.Et quia qñ ſe inclinat Ieſus:ideo inclinat ut iacentes
eleuet:Ideo ait remiſſio peccatoꝝ:Nec ego te damnabo. Habes qđ ſequaris.Põt
eñ fieri ut ille criminoſus poſſit babere ſpem correctiõis:ſi ſine baptiſmo eſt: ut poſ/
ſit accipere remiſſionẽ:ſi baptiçatus ut pœnitentiã gerat:& corpus ſuũ ꝓ chriſto of/
ferat.Quantæ ſunt ad ſalutẽ uiæ? Et ideo maiores maluerunt indulgentiores eſſe
circa iudices:ut dum gladius eoꝝ timeret: & reprimeret ſcelerũ furor:nõ incitare/
tur.Qđ ſi negaretur cõmunio:uideret criminoſorũ uindicata pœna. Maluerũt igi
tur priores noſtri:ut id in uoluntate magis abſtinẽtis q̃ in neceſſitate ſit legis. Vale
& nos dilige:quia nos quoq; te diligimus.

Sancti Ambroſij ad ſacerdotes quoſdam & omnem clerum plæbis Theſſalonicẽ
ſium:de obitu:uita:uirtutibus & conuerſatione ſancti uiri Acbolij.Epl'a.LIX.

Mbroſius Anatolio:Numerio:Seuero:Philippo: Macedonio: Amyano:
Theodoſio:Eutropio:Claro:Euſebio:& Timothæo dominis ſacerdotibꝰ:
a & omni clero plæbis theſſalonicenſium dilectis ſalutem. Dum ſemper
affixum tenere animo deſidero uirum ſanctum: atque omnes actus eius
quaſi in ſpecula poſitus exploro: bauſi nimia indagine ſollicitudinis amaritudinem
nuncij celerioris:& qđ adbuc mallem neſcire: cognoui:in cæleſtibus iam requieſce/

re uirum ſanctum Acholium quem in terris requirebamus. Quæritis quis hoc an/
nunciauerit: cum ueſtræ ſanctitatis nondum ueniſſent litteræ? Non teneo aucto/
rem nuncij: & uſu quidem uenit: ut non libenter teneamus nuncium mœſtitudinis:
ſed tamen clauſo mari: occupatis terrarum barbarica infeſtatione regionibus: cum
deeſſet qui aduenire potuerit: nõ defuit qui nunciaret: ut mihi uideatur ipſe ſanctus
annũciaſſe ſe nobis: eo ꝙ iam perpetuo laboris ſui potiret̃ ſtipẽdio: & ſolutis uincu/
lis corporis inter angelorũ miniſteria chriſto adhæreret: cupiens amantis ſui errorẽ
abſoluere: ne illi longæuitatẽ uitæ huius deprecaremur: cui uitæ æternæ iam præ/
mia deferebant̃. Abijt ergo: non obijt: & emigrauit a nobis ueteranus chriſti Ieſu
Pſ.54. cælo: terraq; iſtius ſolũ mutans: & plaudens alis atq; remigijs ſpiritualib⁹ dicit: Ecce
elongaui fugiens. Cupiebat enĩ apoſtolico ſpiritu iam dudũ terras relinquere: ſed
Phil.1. tenebatur uotis uniuerſorum: ſicut de Apoſtolo legimus: quia remorari eũ diutius
in carne erat eccleſiæ neceſſariũ. Viuebat enĩ nõ ſibi ſed omnibus: & populis erat
uitæ æternæ miniſter: ut prius eius fructum etiã in alijs q̃ in ſe adipiſceretur. Eſt igi/
tur iam ſuperiorũ incola: poſſeſſor ciuitatis æternæ illius hieruſalẽ quæ in cælo eſt.
Videt illic urbis eius menſurã immenſam: purũ aurum: lapidẽ precioſum: lumen
ſine ſole perpetuũ: & hæc omnia iam dudũ quidem ſibi comperta: ſed nunc facie ad
Pſ.47. faciẽ manifeſta uidens dicit: Sicut audiuimus: ita & uidemus in ciuitate domini uir/
Baruch.3 tutũ: in ciuitate dei noſtri. Ibi ergo poſitus appellat populũ dei dicẽs: O iſrael q̃ ma
gna eſt domus dei: & q̃ ingens locus poſſeſſionis eius: magnus & nõ habens finem.
Sed quid hoc eſt? Dum merita uiri conſidero: & quaſi diſcedentẽ ſpiritu ſequor: &
ſanctorum choris deducentibus intermiſceor: nõ merito ullo ſed affectu pene ſum
oblitus mei: Ita ne ergo raptus eſt nobis murus fidei gratæ & ſanctitatis quem toti/
ens ingruentibus gotthorum cateruis: nequaquã tamen potuerunt barbarica pene
trare tela: expugnare multarum gentium bellicus furor? Deniq; in cæteris popu
latores locis: illic pacẽ rogabant: mirantibuſq; qd ſibi ſine milite ullo obſiſteret: a pru
dentioribus intimabatur Heliſæi intus imitatorẽ degere: ætate ſupparẽ: nõ imparẽ
ſpiritu: cauerent ne exemplo ſyriaci agminis ſibi quoq; cæcitas offunderet̃. Et ta/
men circa diſcipulos ſuos diuerſa dona chriſti ſunt. Heliſæus quidẽ in ſamariã ca/
ptiuas acies induxit ſyrorum: Sanctus autẽ Acholius precibus ſuis fecit ut de parti/
bus macedoniæ uictores fugaret. Nõne & hoc intelligimus uirtutis ſuperioris fuiſ
ſe: ut ubi miles nullus aderat: illic pelleretur ſine milite? Nõne & hoc cæcitatis eſt
ut fugerent: quos nullus urgebat: ſed urgebat & præliabatur ſanct⁹ Acholius: nõ gla
dijs ſed orationibus: nõ telis ſed meritis? An incognitum nobis eſt dimicare ſanctos
etiã cum ferient̃? Nõne ocioſus erat Heliſæus? Ocioſus ſcilicet corpore ſed uibra/
4.Reg.6.et7 bat ſpiritu: & orationibus præliabat̃: quãdo in caſtris ſyriæ uox equitũ & uox uirtu/
tis magnæ audiebatur: adeo ut putarent ſyri aliorũ regum aduerſus ſe uenire exer/
citus: qui populo iſrael adiumẽto forent. Vnde ꝑculſi magno fugerũt pauore: ita ut
leproſi quattuor qui mortis egreſſi fuerãt deſiderio: caſtra hoſtium deprædarent̃.
Nõne in macedonia ſimilia dñs ꝑ orationes ſancti Acholij fecit mira: aut ꝓpe maio
ra? Nõ enĩ inani metu nec ſupflua ſuſpitione: ſed ſæuiente lue & ardẽti peſtilẽtia ꝑ/
turbati gotthi ac territi ſunt. Deniq; tunc fugerũt ut euaderent: regreſſi poſtea pacẽ
rogarũt ut uiuerent. Vidimus itaq; in tãti uiri meritis ſuperiora ſæcula: & opera ꝓ/
phetarũ quæ legebam⁹ aſpexim⁹. Quaſi Heliſæus inter arma: inter acies: dũ uixit
uerſat⁹ eſt: meritis ſuis cõponens prælia. Deniq; ubi ſecuritas cohabitantib⁹ reddi/
ta eſt: qđ ipſo fuit duri⁹ bello: ſanctũ exhalauit ſpiritũ: & quaſi Helias uſq; ad cælum
eleuatus eſt: nõ curru quidẽ igneo: nec equis igneis: niſi forte illa nõ uidimus: nec in
cõmotione aeris: ſed in uolũtate & placiditate dei noſtri: & ſanctorũ angelorũ læti/
cia: qui ad ſe tãtũ uirũ trãſiſſe gratulabant̃. Certe dubitare illa nequaquã poſſum⁹:
qñ quidẽ reliqua cõgruerũt. Siquidẽ eodẽ momẽto quo ille adhuc eleuabat̃: uelut
quodã melotidis ſuæ dimiſſo amictu: ſanctũ Anyſiũ diſcipulũ ſuũ iduit: & ſui ueſtiuit
infulis ſacerdotij: cui⁹ meritũ & gratiã nõ nunc primũ audio: nec in ueſtris epiſtolis

didici: ſed in ueſtris litteris recognoui. Nam quaſi præſcius ſucceſſurũ ſibi: & ſi ꝓmiſ
ſis tegebat: tamẽ indicijs deſignabat: adiutum ſe eiuſ cura labore officio memorans:
ut iam declarare conſortẽ uideret̃: qui nõ quaſi nouus ad ſummũ ſacerdotium ueni
ret: ſed quaſi uetus ſacerdotij executor accederet. Cui pulchre conuenit dictum il/
Matth.25. lud euangelicũ: Euge bone ſerue & fidelis: quoniam ſuper pauca fidelis fuiſti, ſupra
multa te conſtituã. Hæc mihi de ſancto Acholio uobiſcũ cõmunia. Illud tamẽ ſpe/
ciale: quo deuinctus ſum beatæ memoriæ uiro: quia tribuit mihi ut cum nõ ignora/
rem. Nam cũ eo ueniente ad italiã ægritudine cõfectus tenerer: ut nõ poſſem occur
rere: ipſe ad me uenit & uiſitauit. Quo ſtudio: quo affectu ipſe in me & ego in eum ir
ruimus? Quo gemitu mala iſtius ſæculi & ea quæ hic acciderẽt deplorauimus: ita ut
lachrymarũ ꝓfluuio ueſtẽ infunderem⁹? Dũ ſalutatione exoptatiſſima mutuo deſi/
derio & expetito diu fruimur: adhærem⁹ amplexu. Itaq; qđ uoti mei erat: illi⁹ bñficij
fuit: q̃a potui illum uidere. Nã & ſi maior portio & plenior cognitio ſit in ſpiritu ui/
dere quos diligimus: tamẽ etiam in figura corporis uidere deſideram⁹: Sic aliquan/
do reges terræ quærebant faciẽ Salomonis uidere & audire eius ſapientiã. Diſceſ
ſit igitur a nobis: & nos in hoc reliquit ſalo: ſed qđ illi utile: id multis ipõ barbarico fu
rore eſt grauius: quia illum iſte depellebat. Hunc nobis quis poterit repræſenta/
re? Sed repræſentat domin⁹: & ſeipſum in diſcipulo repræſentat: Repræſentãt iudi
cia ueſtra: quibus dictũ eſt: Date Leui manifeſtos ei⁹ & ueritatẽ ſuam. Viro ſancto
dediſtis manifeſtũ eius: utpote eiuſ inſtitutione fundatum: dediſtis imitatorem uiri
eius qui dixit patri ſuo & matri ſuæ: non uidi te: & fratres ſuos nõ ſciuit: & filios non
recognouit: cuſtodiuit uerbũ domini: & teſtamentũ eius obſeruauit. Narrabunt po
puli iuſticiã eius. Talis uiri uita: talis hæreditas eſt: talis conuerſatio: talis ſucceſſio.
Ille ſe monaſterijs puer dedidit: & intra Achaiam anguſto cluſus tugurio: gratia ta/
men multarũ terrarum peragrauit diuortia: ad ſummũ ſacerdotium a macedonicis
obſecratus populis: electus a ſacerdotibus: ut ubi ante fides per ſacerdotem claude
batur: ibi poſtea per ſacerdotẽ muralia fundamenta fidei cõfirmarentur. Nõ aliter
etiam eius diſcipulus imitatione: qui & ipſe dixit patri ſuo & matri ſuæ: non uidi te.
Non uidit enĩ ſtudio: nõ uidit affectu: & fratres ſuos non ſciuit: q̃a deum ſcire deſide
rauit. Et hic recognouit uerbum domini: & cuſtodiuit teſtamentum eius: & impo/
nit honorẽ in ara eius ſemper. Benedic domine fidem eius: ſanctitatem: ſedulita/
tem. Benedictio tua ueniat ſuper caput eius & ſuper uerticẽ ipſius. Sit honorificus
inter fratres ſuos: ſit in eo tauri ſpecies: ut uentilet corda inimicorũ: & ſanctorũ men/
tes demulceat: & iudicium ſacerdotũ tuorum in eo ſicut lilium floreat. Valete fra
tres & diligite me quia ego uos diligo.

Sancti Ambroſij ad Anyſium: ſancti Acholij ſucceſſorem: de ſucceſſione eius con
gaudentis: uitãque ſancti Acholij cõmendantis: & illius adoleſcentiã: iuuentutẽ atq;
ſenectutẽ benedicẽtis: Epl'a. LX.

a Mbroſius epiſcopus Anyſio fratri. Iam dudũ te teneo: & ſi nunc primũ le/
go: meritiſq; cõpertũ habeo quẽ oculis nõ uideram. Doleo quidẽ illud ac/
cidiſſe ſed hoc ſucceſſiſſe gaudeo. Quia licet ſuperſtite me non optauerim il
lud cõtingere: ſperaui tamen poſt illius ſancti uiri exitũ: hoc ſolũ poſſe merito ſucce
dere. Tenemus ergo te ſanctæ memoriæ Acholij dudũ diſcipulũ: nũc ſucceſſorem
hæredẽq; eius uel honoris uel gratiæ. Magnum meritũ frater gaudeo tibi ne uno
quidẽ momẽto de ſucceſſore tanti dubitatũ uiri: & magnũ onus frater tãti nominis
pondus ſubiſſe: tantæ libræ tãtiq; examinis. Quærit̃ in te Acholius: & ſicut erat in
affectu tuo: ita in officijs deſiderat̃ illius uirtutis: illi⁹ diſciplinæ effigies: illi⁹ fortitudo
animi in tã ſenili corpore. Vidi fateor uirũ: nã & hoc meritis illius debeo ꝙ illũ uide
rim. Vidi ita illũ eſſe in corpore: ut extra corpus putarẽ. Vidi imaginẽ illius qui ſe ſi/
ue in corpore ſiue extra corpus neſciens: raptũ ad paradiſum uiderat. Ita enĩ ꝑcur/
rebat oĩa ex curſu frequẽti conſtãtinopolim: achaiam: epirũ: italiã: ut iuniores eũ nõ
poſſent cõſequi. Cedebãt fortiores corpore: quia eũ ſine impedimẽto eſſe corporis

nouerāt:ut eo tantū ꝑ uelamine uteretur nō ꝑ officio: certe ad ſeruitium nō ad ſub
ſ:dium. Ita enim affecerat corpus ſuum:ut in eo mundū crucifigeret:& mundo ſe/
metipſum. Benedictus dn̄s & benedicta adoleſcētia eius quā exegit in tabernacu/
lis dei Iacob:poſitus in monaſterijs:in quibus cū quæreret a parentibus uel ꝓximis
Matth.12. dicebat: Qui ſunt fratres mei:aut quæ mater mea? Non noui patrem uel matrē uel
fratres meos:ſed eos qui audiūt uerbū dei & faciunt. Benedictus ꝓceſſus etiā iu/
uentutis ipſi⁹:in qua ad ſummū electus eſt ſacerdotiū:maturo iam ꝓbat⁹ uirtutū ſti/
pēdio. Venit em̄ tanq̄ Dauid ad pacē populi reformandā: Venit tanq̄ illa nauis au
rum ſecū intelligibile uehens & ligna cedriua & lapides precioſos:ut illas columbæ
pennas deargētatas:quib⁹ inter medias ſortes ſomno pacis & trāquillitatis ſopore
Cant.5. dormiuit.Eſt em̄ ſanctoꝝ etiam ſomnus operarius:ſm ꝙ ſcriptū eſt: Ego dormio:&
Gen.28. cor meū uigilat.Et ſm ꝙ Iacob ſanctus diuina dormiens uidebat myſteria:quæ uigi/
lans nō uiderat:de cælo ad terras aerem peruiū ſanctis reſpicientē dominū & polli/
centē terræ eius poſſeſſionē.Itaqꝫ breui ſomno dormiens impetrauit qd' magno la/
bore poſtea acquiſiuit.Hæreditas eiuſ eſt em̄ ſomnus ſanctoꝝ:feriatus ab omnibus
corporis uoluptatib⁹:ab omni animi ꝑturbatione:trāquillitatē menti inuehēs:placi/
ditatem animæ:tanq̄ ſoluta nexu corporis ſe ableuet & chriſto adhæreat. Hic eſt
ſomnus uita ſanctoꝝ:quā uiuebat ſanctus Acholius cui⁹ benedicta etiā ſenectus ipa
eſt. Vere ſenectus illa uenerabilis quæ nō canis ſed meritis albeſcit.Ea eſt em̄ reue
renda canicies:quæ eſt canicies animæ in canis cogitationib⁹& operibus effulgens.
Quæ eſt em̄ uere ætas ſenectutis:niſi uita immaculata:quæ nō diebus aut menſibus
ſed ſæculis ꝓpagatur:cui⁹ ſine fine eſt diuturnitas:ſine debilitate longæuitas? Quo
em̄ diuturnior:eo fortior(eo ꝙ diutiuſ eam uitā uixerit)in uirum ꝑfectum excreſcit.
Huius igitur ſucceſſorē te dn̄s non ſolū honore ſed etiā moribus ꝓbet: & ſumma
fundare dignet' gratia:ut ad te quoqꝫ populi cōcurrant:de quibus dicas: Qui ſūt iſti
qui ſicut nebulæ uolant:& ſicut colūbæ cum pullis ſuis? Veniant quoqꝫ ſicut naues
tarſis quæ accipiant frumentū:qd' Salomon uerus impartiuit uiginti menſuras triti/
ci. Accipiant oleū & ſapientiā Salomonis:& ſit pax inter te & populū:& teſtamen
tū pacis cuſtodias. Vale frater & dilige nos:q͂a nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Candidianū:ſplendorē ſermonis & fulgorē affectus eius cō/
mendantis:illiqꝫ benedictionē optantis:Epiſtola.LXI.

Mbroſius Candidiano fratri. Summ⁹ quidē ſplendor in ſermone eſt tuo:
a ſed magis in affectu elucet mihi.Nam in epiſtolis mentis tuæ aſpicio fulgorē
dilectiſſime frater ac beatiſſime. Dn̄s te benedicat:& det tibi ſui gratiā. Nā
& ipſe in epiſtolis tuis uota magis q̄ mea merita recognoſco. Quæ em̄ merita mea
tantis tuis æquētur ſermonib⁹? Dilige nos frater:quia nos te diligimus.

Liber Octauus.

Sancti Ambroſij ad Irenæum:quæſtionē:Cur dn̄s deus māna pluerit pp'lo patrū
& nunc nō pluat:diſſoluentis:Ep'la.LXII.

Mbroſius Irenæo. Quæris a me:cur dn̄s deus manna pluerit populo
patrum & nunc nō pluat. Si cognoſcis pluit:& quotidie pluit de cælo
a māna ſeruiētibus ſibi.Et corporeū quidē illud manna hodie plæriſqꝫ in
locis inuenitur:ſed nunc nō eſt tanti reſ miraculi quia uenit qd' ꝑfectum
eſt.Perfectū aūt panis de cælo:corpus ex uirgine:de quo ſatis euange/
lium te docet. Quāto præſtantiora hæc ſuperioribus? Illud em̄ manna:hoc eſt panē
illū qui māducauerunt:mortui ſunt:hunc aūt panē qui manducauerit uiuet in æter/
nū.Sed eſt ſpirituale māna:hoc eſt pluuia ſpūalis ſapiētiæ:quæ ingenioſis & quærē/
tibus de cælo infunditur:& irrorat mentes pioꝝ:& obdulcat fauces eorū. Qui igi
tur intellexerit infuſionē diuinæ ſapientiæ delectat':nec aliū cibum requiret.Nec in
Matth.4. ſolo pane uiuit ſed in omni uerbo dei. Qui curioſior fuerit quærit qd ſit iſtud quod
melle dulcius ſit.Reſpondet illi miniſter dei:Hic eſt panis quē dedit tibi deus man/

ducare. Qui ſit iſte panis:audi.Sermo inquit quē ordinauit deus.Hæc ergo ordi/
natio dei:hæc alimonia alit animā ſapientis:& illuminat atqꝫ obdulcat: reſplēdēs ue
ritatis coruſco:& mulcens tanq̄ fauo quodā diuerſarum uirtutū ſuauitate & ſermo/
ne ſapiētiæ.Faui em̄ mellis ſermones ſunt boni:ſicut ſcriptū eſt in Prouerbijs. Cur Prouer.16.
aūt minutū ſit:cauſam accipe. Quia & granū ſynapis minutū eſt: qd' cōparat' regno Luc.13.
cælorū:& fides quæ ſicut granū eſt ſynapis:poteſt montes tollere & iactare in ma/ Ibidem.17.
re. Et fermēto ſimile eſt regnū cælorum qd' abſcondit mulier in farinæ mēſuris tri Luc.13.
bus donec fermentet' totum. Et Moyſes caput uituli aurei cōminuit ſicut puluerē Exo.32.
& miſit in aquā & dedit populo bibere.Incraſſatū em̄ erat cor eorū perfidiæ imma/
nitate:ut emolliret' & fidei ſumeret ſubtilitatē. Deniqꝫ illa mulier quæ bene emo/ Matth.24
luerit aſſumetur:ea autē quæ male emoluerit derelinquet'. Emole ergo & tu fidem
tuā:ut ſis ſicut illa anima:quæ chriſti in ſe charitatē excitat: quā mirantur aſcenden/
tem uirtutes cælorū qd' ſine offenſione aſcendat:& ex hoc mundo aſcendat cū læti/
cia & iocunditate ſicut uitis ꝓpago:& ſicut fumus ſe ad ſupna ſubrigat fragrans odo
rem reſurrectionis piæ & ſuauitatē fidei:ſicut habes ſcriptū: Quæ eſt hæc quæ aſcē/ Cant.3.
dit a deſerto ſicut uitis ꝓpago:fumo incenſa:odorificata mirrha & thure ab omnib⁹
puluerib⁹ unguētis? Pulchre ſubtilitatē eius expreſſit pulueris cōparatione & un
guenti cōmemoratione:quia in Exodo ſubtile legimus & ex multis cōpoſitum thy/ Exo.30.
miama:illud eſſe incēſum ꝓpheticū qd' eſt ſanctoꝝ oratio:ut dirigatur in conſpectu
dn̄i:ſicut & Dauid dicit:Dirigat' oratio mea ſicut incenſum in cōſpectu tuo. Deniqꝫ Ps̄.140.
græcus κατευθύνθω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου dixit. Et in Apoc.8.
Apocalypſi Iohannis legim⁹: Quia ſtetit angelus ante altare habens thuribulum au
reum & data ſunt ei thymiamata multa de orationibus ſanctorū omniū. Et aſcendit
fumus inquit thymiamatū orationū ſanctorum de manu angeli in cōſpectu dei. Et
umbilicus animæ ac uenter ſubtilis eſt illius quæ aſcēdit ad chriſtū: Ideoqꝫ laudatur
uoce ſponſi dicentis: Vmbilicus tuus crater tornatilis nō deficiens muſto: uēter tu⁹ Cant.7.
aceruus tritici minuti inter lilia.Eſt em̄ in omni doctrina tornatus: & potus ſpiritalis
nō deficiens plenitudine:& cæleſtiū ſecretorū cognitione. Vēter quoqꝫ animæ my
ſticus ſicut umbilicus:quo uentre non ſolum fortē cibum ſumit quo corda firmant':
ſed etiā ſuauem ac florulentū quo delectant'. Et fortaſſe hoc docuit Moyſes mul/ Exo.32.
tis orationibus & pijs illud mitigandū ſacrilegium. In libro quoqꝫ Regnoꝝ cum ſe 3.Reg.19.
dn̄s ſancto reuelaret Heliæ:uox auræ tenuis præceſſit:& ſtatim ſe ei dn̄s reuelauit:
ut cognoſcamus ea quæ corporea ſunt: craſſa eſſe & pinguia: & quæ ſpiritalia: mol/
lia & ſubtilia:ut nō poſſint cōprehendi oculis. Deniqꝫ & ſpiritus ſapiētiæ ſubtilis & Sap.7.
mobilis legit' in libro Sapientiæ: Quia eſt in illa ſpirit⁹ intelligentiæ:ſanctus: unicus:
multiplex:ſubtilis & mobilis:qui ſermones ſuos molat prius ne quid offendat uel in
ſenſu uel in alloquio. Deniqꝫ illi babyloni:cum deſtruet':dicitur: Et uox molæ nō
audietur in te amplius. Hoc igit' manna ſubtile erat:& ad diem colligebat': in diē Exo.16.
alterum nō ſeruabat':eo ꝙ inuenta ſapiētiæ in tēpore ſint gratiora: nec tam mirāda
quæ ſpacio tēporis reperiūtur:q̄ illa quæ præſentis fundunt' ingenij uiuacitate: ſiue
quia futura reuelantur myſteria:eo ꝙ ſeruatū manna uſqꝫ ad ſolis exortum: eſui iam
eſſe non poſſet:id eſt:uſqꝫ ad chriſti aduentū habere gratiā.Oriente autem iuſticiæ
ſole & ſplēdidioribus chriſti corporis & ſanguinis ſacramētis refulgētib⁹ ceſſarēt in/
feriora:ꝑfecta illa ſumēda pp'lo forēt. Vale & nos dilige:q͂a nos quoqꝫ te diligim⁹.

Sancti Ambroſij ad Iuſtū:diſſerētis ꝙ ueteres quos plæriqꝫ ſm artem ſcripſiſſe ne
gant ſm gratiam quæ ſuper omnē artem eſt ſcripſerint:de quoꝝ tamē ſcriptis ij qui
de arte ſcripſerunt artē inuenerunt:Ep'la.LXIII.

Mbroſius Iuſto. Negant plæriqꝫ noſtros ſm artē ſcripſiſſe. Nec nos obni/
a timur:nō em̄ ſm artem ſcripſerunt: ſed ſm gratiā quæ ſup omnē artem eſt.
Scripſerunt em̄ quæ ſpiritus ijs loqui dabat. Sed tamē ij qui de arte ſcrip/
ſerunt:de eorū ſcriptis artē inuenerūt:& condiderunt cōmenta artis & magiſteria.
Deniqꝫ in arte requirunt' præcipue:ut ſit αἴτιον ὕλη ἀποτέλεσμα. Cum igitur

Gen.22. legamus ſanctũ Iſaac patri dicere: Ecce ignis & ligna: ubi hoſtia? Quid horũ deeſt?
Nam qui quærit dubitat: qui reſpondet quærẽti: ꝓnunciat & dubitationẽ abſoluit.
Ecce ignis: id eſt: αἴτιον: & ligna: id eſt hyle: quæ latine materia dicitur. Tertiũ quid
ſupeſt niſi ἀποτέλεσμα: qđ filius quæſiuit: pater rettulit dicẽti: ubi hoſtia? Deꝰ in-
quit ꝓuidebit ſacrificiũ fili. Differamꝰ pauliſper myſteriũ. Oſtẽdit deꝰ pẽdentẽ ari-
etem cornibus. Aries autẽ eſt uerbum plenũ tranquillitatis & moderationis atq̧ pa
tientiæ: quo oſtẽditur bonũ ſacrificium iuſticiæ etiã ſapientiã & prudenter emeren-
Ps.4. di ac ꝓpitiandi rationẽ cognoſcere. Vnde & ꝓpheta ait: Sacrificate ſacrificium iuſti
ciæ. Itaq̧ iuſticiæ: ita ut ſapientiæ ſacrificiũ eſt. Ecce ergo mens calida & feruens ut
ignis quæ operatur: Ecce & intelligibilia: id eſt materia: ubi eſt tertiũ intelligere. Ec-
ce color: ubi eſt uidere: Ecce ſenſibilia: ubi eſt ſentire. Materia eñ nõ ab omnibus ui
detur: ideoq̧ deus dat munus intelligendi: & ſentiendi: & uidendi. Verbũ ergo dei
ἀποτέλεσμα eſt: id eſt definitio & cõſummatio diſputationis: qđ infunditur pru-
dentioribus: & dubia cõfirmat. Pulchre autẽ etiam ij qui in aduentũ chriſti nõ cre-
diderunt: ſeipſos reuincunt: ut cõfiteantur qđ negandũ putant. Dicunt enim arietẽ
uerbum dei: & nõ crediderunt paſſionis myſterium: cũ in illo myſterio uerbum dei
ſit: in quo impletũ eſt ſacrificium. Ergo primũ accendamus in nobis ignem mẽtis
ut operet in nobis. Quæramus ſubijciẽtes materiã quid ſit qđ nutriat animã: tanq̃
in tenebris requiramus eam. Neq̧ eñ uel patres ſciebant quid eſſet manna. Inue
nerunt inquit manna dicẽtes ipſum eſſe ſermonẽ & uerbum dei: unde omnes diſci-
plinæ fonte iugi ac perpetuo fluũt ac deriuant. Hæc eſt eſca cæleſtis. Significatur
Exo.16. aũt ex perſona dicẽtis: Ecce ego pluam uobis panes de cælo. αἴτιον ergo eo ꝙ ope-
ratur deus: qui irrigat mentes rore ſapientiæ: hyle quia uidẽteſ animæ & guſtantes
delectantur: & requirũt unde ſit illud ſplendidius luce: dulcius melle. Reſpondetur
eis ſcripturæ ſerie: Hic eſt panis quẽ dedit uobis dominꝰ manducare: & hoc eſt uer-
bum dei qđ diſpoſuit deus uel ordinauit quo paſcitur anima prudentiũ & delectat:
Eſt candidũ & ſuaue ueritatis ſplendore illuminans: & uirtutũ ſuauitate demulcenſ
audientiũ animas. In ſe enim didicerat ꝓpheta quid eſſet cõſummandæ rei αἴτιον.
Ibidem.3. Nam cũ mitteretur ad populũ dei liberandũ: ad regem ægypti ait: Quis ſum ego
ut uadam: & educã populũ a regis poteſtate? Reſpondit dominꝰ: Ego ero tecum.
Interrogabat iterũ Moyſes: Quid dicam illis ſi requirãt quis eſt dominꝰ qui miſit te:
& qđ nomen eſt illi? Dixit dominꝰ: Ego ſum qui ſum. Dices qui eſt: miſit me. Hoc eſt
2.Corſ.1. uerum nomẽ dei eſſe ſemper. Vnde & apoſtolus de chriſto: Dei eñ filius Ieſus chri
ſtus qui in nobis eſt: qui ꝑ nos prædicatus eſt: ꝑ me & Siluanũ & Timothæũ nõ fuit
in illo: inqt: eſt & nõ: ſed eſt ĩ illo fuit. Reſpõdit Moyſes: Si nõ crediderint mihi neq̧
Exo.4. obedierint uoci meæ: dicẽteſ: quia nõ apparuit tibi deus: quid dicã illis? Dedit illi ſig
na facere: ut crederetur quia a domino miſſus eſt. Tertio ait Moyſes: Non ſum dig-
Ibidem. nus: & gracili uoce ſum & tardiori lingua: quomõ me audiet Pharao? Reſponſũ eſt
ei: Vade & ego aperiã os tuum: & inſtruã te quid debeas loqui. Interrogationes
ergo illæ in medio & reſpõſiones habent ſapiẽtiæ ſemina & theorian. Gratum tamẽ
ἀποτέλεσμα eſt: quia ait: Ego ero tecũ. Et q̃uis dederit ei ſigna facere: tamẽ du-
bitanti iterũ (ut ſcias quia ſigna nõ credentibus: promiſſum aũt credentibus) reſpõ-
dit ad infirmitatẽ: uel meriti: uel uoti: Ego aperiam os tuũ: & inſtruã te quid debeas
Matth.7. loqui. Perfectum ergo ἀποτέλεσμα ſeruatũ eſt. Habes hoc & in euãgelio: Pe-
tite & dabitur uobis: quærite & inuenietis: pulſate & aperiet uobis. Pete ἀπὸ τοῦ
αἰτίου: id eſt: ab auctore quære. Habes hylem: intelligibilia: quibꝰ quæras: pulſa &
aperit tibi deus uerbũ. Quæ petit: mens eſt: quæ operat ſicut ignis intelligibilia: in
quibꝰ mentis ardor operatur ſicut ignis in lignis: aperit uerbũ tibi deus qđ eſt ἀπο
Ibidem.10. τέλεσμα. Habemus & alibi in euangelio dicẽte domino: Cum autẽ tradẽt uos:
nolite cogitare quomõ aut quid loquamini: dabitur eñ uobis in illa hora quid loqua
mini. Non eñ uos eritis qui loquimini: ſed ſpiritus patris ueſtri qui loquit in uobis.
Gen.27. Habes hoc & in Geneſi dicente Iſaac: Quid eſt ꝙ tam cito inueniſti fili? Qui dixit:

Qđ tradidit dominꝰ deus tuus in manus meas. ἀποτέλεσμα dominus eſt: qui per
dominũ quærit inuenit. Laban deniq̧ qui per dominũ nõ quæſiuit: quia quærebat Gen.31.
idola: nõ inuenit. Pulchre autẽ qđ dicunt horos ſeruauit. Primus eſt horos: Vade Ibidem.27.
affer mihi de uenatione tua ut manducẽ. Excitat atq̧ adolet: uelut igit quodam ad-
hortationis ſuæ mentẽ eius ut operet & quærat. Secũdus horos: Quid eſt ꝙ tam
cito inueniſti? Hic in interrogatione eſt. Tertius horos in reſpõſione: Qđ tradidit
dominꝰ deus tuus in manꝰ meas. ἀποτέλεσμα deus eſt: qui cõcludit & cõſummat
omnia de quo dubitandũ nõ eſt. Eſt & ille horos de ſpõtaneis: Si nõ ſeminaueritis
nõ metetis. Nã & ſi cultura ꝓuocet ſemina: tamẽ natura ſpontaneo quodã ut ſurgãt
in ijs operatur ingenio. Vnde Apoſtolus: Ego plãtaui inquit: Apollo rigauit: ſed deꝰ 1.Corſ.3.
incrementũ dedit. Itaq̧ neq̧ qui plãtat eſt quicq̃: neq̧ qui rigat: ſed qui dat incremẽ-
tum deus. Dat tibi deus in ſpiritu: & in corde tuo ſeminat dominꝰ. Age ergo ut
inſpiret: & ſeminet ut metas: ſi non ſeminaueris non metes: quaſi admoneris ut ſemi
nes: nõ ſeminaſti: non metes: quaſi admoneris ut ſemines ſententia eſt. Principio fi-
nis cõuenit: principiũ ſemen eſt: finis meſſis. Diſce inqt ex me: natura adiuuat diſcẽ-
tẽ: deus aũt auctor naturæ eſt. Dei quoq̧: ut benedicemuſ quia hoc naturæ eſt: ꝑdiſ-
cere. Duri eñ corde nõ diſcunt. Incremẽta ꝑ naturã quæ diuini habet gratiã mune-
ris: cõſummationẽ & ꝑfectionẽ deus dat: id eſt: illa præſtãtiſſima & diuina trinitatis
natura & ſubſtãtia. Vale & nos dilige ut facis: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Syagriũ Veronenſis eccleſiæ epiſcopum: litteris illius reſpõ-
dentis: cũq̧ uehementer arguentis de iudicio attemptato in cauſa cuiuſdã uirginis
per turpes quaſdã ꝑſonas accuſatæ: Et cur cauſam iſtam ad ſe reuocauerit: & qualẽ
in ea ſententiã ꝓnũciauerit exponẽtis: Epl'a. LXIIII.

Mbroſius Syagrio ueronenſis eccleſiæ epiſcopo. Proſpiciendũ eſſe ne de
a nostro obloquant iudicio chariſſimi noſtri ueronẽſes ꝓprijs texuiſti litteris.
Non arbitror fore: certe nõ ſolent. Aut ſi obloquantur: de quo obloqui ſole-
ant: haud dubie liquet: cum exaſperati huc ueniant: pacifici ad te reuertãtur: preſer
tim cum hoc iudiciũ noſtrum cũ fratribus & cõſacerdotibus noſtris participatũ pro
ceſſerit. Tu autẽ ſine alicuius fratris cõſilio hoc iudicium tibi ſolus iudicandũ pu-
taris: in quo tamẽ ante iudicium præiudiciũ feceris: ut puellam Zenonis ſanctæ me-
moriæ iudicio probatã eiuſq̧ benedictione ſanctificatã: poſt tot annos ſine auctore
criminationis: ſine accuſatore: ſine ꝓfeſſore delationis: in periculũ reatus deducen-
dam arbitrarere. Cui inuidia eſſet a uanis: ab hæreticis: ut ipſi uolunt: a turpibus ꝑ-
ſonis conflata per ſcelus: per auariciã: per intemperantiã: quærẽtibus ꝓprij liberta-
tem flagicij: ab ijs poſtremo qui domo eius eiecti atq̧ eliminati forent: ꝙ diſcolora
opera ſubtexerent: quã prima fronte ſuæ ꝓfeſſionis prætenderãt. Huiuſmodi ac-
cuſatores: huiuſmodi teſtes in tuo cõſtituebas iudicio: qui neq̧ accuſare audebant:
neq̧ delationis ſe nexu obligare: atq̧ ita inſpectioni adiudicandã conſtituebas uirgi
nem: quã nullus argueret: nullus deferret. Vbi hæc cognitionis ſolẽnitas? Vbi ta-
lis iudicandi formula? Si leges publicas interrogemus: accuſatorẽ exigunt: ſi ec-
cleſiæ: duobus inquit & tribus teſtibus ſtat omne uerbũ: ſed illis teſtibꝰ qui ante he- Deutſ.17.
ſternũ & nudiuſtertius nõ fuerint inimici: ne irati nocere cupiant: ne læſi ulciſci ſeſe Matth.18.
uelint. Inoffenſus igitur affectus teſtium quærit: ita tamẽ ut accuſator prius in me-
dium ꝓcedat. Ipſi illi preſbyteri iudæorũ manus ſuas prius ſupra caput impoſue- Daniel.13.
runt Suſannæ: & accuſationẽ ꝓfeſſi ſunt: & pariter addiderunt teſtimonij auctorita
tem: quã imprudenter populus ſub errore poſitus acceperat. Sed diuino iudicio ꝑ
prophetã retexit & redarguit omnipotẽs deus: ut liqueret omnibus eos uelle in in-
uidiam præſeminare aduerſum innocẽtis periculũ qui deficerẽtur accuſationis ar-
gumento & firmamẽto ꝓbationis: uidelicet conijciẽtes: ꝙ ſi præoccupatis uulgi au
ribus inuidia mentẽ inceſſeret: præiudiciũ examinãdæ ueritatis inferret. Etenĩ cũ
audita præueniunt: aurẽ obſtruunt: animũ occupant: ne ꝓbatio deſideretur: ut ru-
mor pro conuicto teneatur crimine. Nos igitur accuſatorẽ exegimus: & auctorem

totius ſcænæ maximū perurgendū arbitrati ſumus. Verū ille accuſationem quā ſtu-
dio informauerat: uerbo detulerat: deſeruit ꝓfeſſione: & tamen affectu urgebat: ar-
te exequebatur: ſed refugiebat nomine ꝙ diffideret ꝓbationi. Deniqꝫ ſparſis ru-
moribus: ſed etiā epiſtolis cōpoſitis & deſtinatis: quæſiuit acerbare inuidiā delatio-
nis: ſed nequaquā opprimi potuit integritas & circūueniri. Nam ſi habuiſſet ꝓbati-
ones: nunq̄ inſpectationē tua ſententia flagitauiſſet. Quid igit̃ ſibi uelit: & quo ſpe-
ctet: ꝙ obſtetricē adhibendam credideris: non poſſum aduertere. Itane ergo liberū
erit accuſare omnibus: & cum ꝓbatione deſtiterint patebit: ut genitalium ſecreto-
rum petant inſpectionē: & addicentur ſemp ſacræ uirgines ad huiuſmodi ludibria:
quæ & uiſu & auditu horrori & pudori ſunt? Deniqꝫ nō minima etiā in tuis litteris
tentatæ expreſſionis uerecūdia eſt. Quæ ergo ſine damno pudoris in alienis au-
ribus reſonari nō queunt: ea poſſunt in uirgine ſine eiuſ tentari uerecūdia? Inueniſti
tibi uile mancipiū: ꝓcacē uernulam: cur nō abutaris pudibūdo miniſterio: & expo-
nas eius modeſtiā: cū præſertim nihil ſancti⁹ in uirgine ſit q̄ uerecūdia? Non eñ ſa-
cra uirgo ut corpore tantūmodo integra ſit quærit̃: & nō ut in omnib⁹ ei⁹ inoffenſus
maneat pudor. Virgo domini ſuis eſt nexa fulcris ad ſui ꝓbationē: nec alienis do-
cibus eget: ut ſe uirginē probet: & nec abditorū occultorūqꝫ inſpectio ſed obuia om
nibus modeſtia aſtipulat̃ integritati. Non placet deo: quā nō ſuoꝝ grauitas morum
ꝓbat. Nō ꝓbatur domino: quæ uni⁹ obſtetricis indiget teſtimonio: qđ plærūqꝫ quæ-
ritur precio. Ea ergo tibi locuples uidet̃ ad fidem quæ & redimi & falli pōt: ut excu-
ſet ream: & crimē tegat aut neſciat: & nō poſſit flagicium deprehēdere? Neqꝫ ue-
ro illud iuſtū arbitror qđ tuis cōprehēdiſti litteris: quia niſi inſpecta fuerit integritas
periclitet̃: & incerto ſui fluctuet. Ergo omnes quæ inſpectæ nō ſunt: periculū ſubie-
runt pudoris? Ergo & quæ nupturæ ſunt: prius inſpiciant̃ ut nubāt? Probatiores er-
go & quæ ualēdæ ſunt: prius ſubijciendæ ſunt hmōi attrectationi. Non eñ uiſitātur
ſed attrectant̃: & rectius ſm tuam ſententiā inſpicit̃ nō ꝓbata q̄ conſecrata. Quid
ꝙ etiā ipſi archiaci dicunt nō ſatis liquido cōprehēdi inſpectionis fidē: & ipſis medi-
cinæ uetuſtis doctoribus id ſentētiæ fuiſſe? Nos quoqꝫ uſu hoc cognouimus: ſæpe
inter obſtetrices obortam uarietatē & quæſtionē excitatam: ut plus dubitatū ſit de
ea quæ inſpiciēdam ſe præbuerit q̄ de ea quæ nō fuerit inſpecta. Siquidē & ꝓximo
id cōperim⁹ exemplo. Nam quædā cōditionis ſeruilis altini inſpecta & refutata: po-
ſtea mediolani: nō meo quidē iuſſu: ſed nicēti: ex tribuni & notari domini uel patro-
ni ſui uolūtate: uiſitata eſt a peritiſſima & locupleti fœmina hmōi artis: & cum ſimul
iſta ſuppeterent: ut neqꝫ paupertas obſtetricis ſuſpectā faceret fidē: neqꝫ indocilitas
imperitiā: tamē adhuc manet quæſtio. Quid ꝓfuit igitur eā inſpici: cū damnatio
maneat? Nā ut quiſqꝫ uoluerit: aut imperitā medicā aut redemptā aſſeret: ita ſine ef-
fectu ullo iniuria inſpectionis eſt. Quid deinde fiet? Quotienſcūqꝫ emerſerit qui nō
credat: totienſ uirgo obtrectabit̃? Nam ſi unq̄ ſe uiſitandā abnuerit: ſm aſſertionem
tuā de crimine confitebit̃. Et facilius eſt ut refutet qđ nunq̄ fecerit: q̄ qđ fecerit. Va-
riabunt̃ igitur obſtetrices: ne ſuſpectæ aliqua repetat̃ gratiæ. Erit itaqꝫ inter plures:
q̄q̄ paucorū etiā in magnis urbibus hic uſus medendi ſit. Erit inquā uel maliuola uel
imperita quā pudoris clauſtra prætereāt: & p imperitiā integro notā affigat pudori.
Vides in qđ periculū induas uirginalē ꝓfeſſionē: dū obſtetricē adhibendā putas:
ut iam nō ſolū uerecūdiæ ſuæ diſpendio ſed etiā obſtetricis incerto periclitet̃. Nūc
cōſideremus qđ obſtetricis officiū ſit. Legimus etiā in ueteri teſtamēto obſtetrices:
ſed nō inſpectrices. Deniqꝫ ad parturiētes ingrediebantur nō ad uirgines: ut partus
ſuſciperēt: nō ut pudorē examinarent. Vnde & obſtetrices dictæ: eo ꝙ obſiſtant do-
lori uel certe pignori: ne laxatis uteri genitalib⁹ clauſtris in terrā defluat. Secūdo
& tertio loco in ſcripturis inuenim⁹ obſtetrices adhibitas: ſed ubiqꝫ partui: nuſqꝫ in-
Gen. 35. ſpectioni. Primo ubi Rachel parturit: deinde ubi Thamar parit: tertio ubi necādos
Ibidem. 38. mares Pharao mandat hebræorū obſtetricib⁹: quādo reſpōderunt illæ: nō eo more
Exo. 1. hebræas fœminas parere quo pariūt ægyptiæ: ſed hebræas prius parere q̄ introeāt

LIBER VIII EPISTOLA LXIIII

obſtetrices ad eas. Qui locus ut ſuperiori utilis ad hebræoꝝ ſalutē: ita reliquo con-
fragoſus ad obſtetricū fidem: quæ didicerūt mentiri ꝓ ſalute: & fallere ꝓ excuſatio-
ne. Quid igit̃ ſuſpecta & dubia captamus: cū maiora ſint alia examinādæ ueritatis
documenta & teſtimonia: in quibus expreſſiora inſignia uel temerati pudoris ſint?
Quid eñ eſt qđ magis publicū ſit q̄ offenſa pudoris & defloratio uirginitatis? Ni-
hil ꝓfecto qđ magis ſe ꝓbet q̄ caſtitatis diſpendiū. Tumeſcit aluus: & incedentē fœ-
tus ſui ora grauant: ut prætermittamus alia quib⁹ ſe uel tacita ꝓdit cōſciētia. Ac for-
te ſterilitatis obtentu abſcondi in aliquib⁹ poſſit flagiciū. Hic uero cū editus part⁹ &
expoſitus uel necatus (dū inuidiæ magis q̄ ꝓbationi cōſulit̃) diſſipatus ſit per aures
uniuerſoꝝ: ſtrangulata eſt libertas calumniarū: ſi peperit: nempe ueronæ fuit: uiſe-
ſebatur frequēter a uirginibus & mulierib⁹. In honore eñ ſemp erat. Viſebat̃ & a ſa
cerdotibus ꝓpter pudicitiæ reuerentiā & grauitatis ſpeculū. Quō ergo potuit oc
culere crimen qđ ſe uel ſpecie ſui ꝓderet? Quō texit uterum? quō non refugit aſpe
ctum mulierū: oculos ſalutantiū? quō parturiens uocē repreſſit? Sed hoc nō patitur
dolor. Deniqꝫ ſcriptura hos maximos dicit dolores qui ſunt parturiētis. Sic eñ inqt
Dies domini ſubito uenit: & improuiſus adeſt: ut dolor partus qui intercludit oīa ef
fugia deliteſcendi. Hæc eſt uerior documentoꝝ fides quā erubeſcunt & mulieres.
Deniqꝫ Heliſabet occultabat ſe menſibus quinqꝫ eo ꝙ ſterilis cōceperat in ſenectu
te. His ſignis & ipſa Mariæ uirginitas apud ignaros myſterij: probri ſuſpectabat̃.
Vnde & Ioſeph cui deſponſata erat uirgo: ſuſpectum habebat uitiū: dū adhuc neſci
ret dominicæ incarnationis ſacramentū. Quid ergo? negamus inſpiciendas uirgi-
nes interim: quid nuſq̄ legerim? Nō aſtruo: nec uerum arbitror. Sed quia plæraqꝫ
ad ſpeciem facimus non ad ueritatē & erroris gratia cōpluria frequēter prætendi-
mus. Sunt eñ qui neſciāt recte facere niſi metu pœnæ. Relinquam⁹ hoc illiſ quas nō
uerecūdia reuocat a lapſu: ſed ſolus iniuriæ deterret met⁹: apud quas nulla cura pu-
doris & caſtitatis gratia: ſed pœnæ timor eſt. Relinquamus uernaculis quib⁹ for-
mido eſt deprehēdi magis q̄ peccaſſe. Abſit a uirgine ſacra ut obſtetricem nouerit:
partus putat̃: & remediū doloris ducit̃: nō examē pudoris. Relinquamus etiā il-
lis ſi quæ grauibus appetitæ calūnijs: oppreſſe teſtimonijs: ſtrangulatæ argumētis:
ad id cōfugiant: ut ſe offerant inſpectioni: quo uel corporis ꝓbent̃ cuſtodia: ſi tamē
depħendi pōt: in quib⁹ nutat pudoris gratia & diſciplina integritatis. Male tñ ſe ha-
bet cauſa: ubi potior eſt carnis q̄ mētis prærogatiua. Malo morū ſignaculo q̄ corpo-
ris clauſtro uirginitatē exprimi. Iam illud præclarū: qđ ſcripſiſti inſinuatū tibi a qui-
buſdā ꝙ nequaquā tibi cōmunicarent: ſi eā ſine uiſitatione ſuſcipiendā credes. Ergo
iudicandi accepiſti formulā. Quales illi qui uolūt præſcribere ſacerdotibus qđ ſequi
debeamus. Liberauimus itaqꝫ te a cognitiōis grauiſſimæ neceſſitate: ne neceſſe ha
beres formulā mandatā exequi. Quid nobis futuꝝ eſt qui coꝝ ſtudijs nō obtēpe-
rauimus: ſed tñ ſcio illic plæroſqꝫ eſſe qui timeant dñm. Nā & hic uidimus dudū: & il
lic eſſe cōperimus qui cōpoſitam hanc querant̃ calumniā: quos aiunt eo offenſos fa
uiſſe Maximo: ꝙ iſta uirgo nō circuibat domos: nec coꝝ matronas ſalutet atqꝫ am-
biat. Quid igit̃ fiet? quō tanto eam exuemus crimine? Quō pſuadebimus ut cult⁹
aſſumat nouos: ſuos exuat? Graue flagiciū uirginē intra ſecreta domus degere: clau
di penetralibus ſuis. Sic certe lectio docet Mariā domi repertā: cum ad eā Gabriel
archangelus ueniſſet. Suſanna fugiens turbaꝝ inducit̃. Deniqꝫ cum ſe lauaret: para
diſum claudi iubebat. Quid aūt præſertim in uirgine cui⁹ præcipuū opus uerecūdia
quæ ſecreta eſt: tuti⁹ ſecreto: ad oēs actus expeditius? Munia eñ pudoris induit nō
cōcurſationis. Sed de alijs uidero: tuæ nunc mihi reſpōdendū epiſtolæ eſt. Te mi
ror frater qui tātopere defendas Maximū nō fuiſſe accuſatorē: ſed parentis dolore
doluiſſe inuidiā ſparſi rumoris. Cū ille ſe inimicū & aduerſariū: litigatorē ꝓpoſito iā
iurgio negare nō potuerit: aduerſus ſacrā uirginē iudicia attentauiſſe: muroqꝫ inter
iecto diſcretas ædes uxoris ſuæ ac uirginis: diuiſam germanitatis inter ſorores ſoci-
etatē: aliaqꝫ proh dolor: & ꝙ uirgo in agro: affinitatis ſuæ refugiſſet cōſortiū. Quō

nō potuiſti qđ ad Indiciā ſcripſeris: qm̄ Maxim⁹ ſeu impulſu alioꝝ ſeu dolore ꝓprio:
crimē graue detulerit. Sola hæc epiſtola ſatis eſt ad excuſatiōis teſtimoniū. Neqꝫ
em̄ te ego tuis ad me datis lr̄is urgēdū putaui: ſed ijs lectis quas ad uirginē dederas:
aduerti diuerſum eſſe qđ ad me ſcripſeraſ: & tn̄ cū epiſtolæ tuæ ſibi nō cōuenirēt: cō
ſulendū te nō arguendū putaui. Quid igiť ſibi uult illa argumētatio quia illud detu/
lerit qđ ad me ſcripſeraſ: delatā uidelicet eam in turpi crimine: ita ut editū & obrutū
partū dici aſſerat? Quaſi uero iſtud ad Indiciā nō ad me ſcripſeris. Illa ubi audiuit lit/
teris tuis Maximū ſubduci accuſationi litteraſ tuas ꝓtulit: quib⁹ eū criminis delatorē
ꝓbauit: ad me datas nō legerat nec quid haberent ſciebat. Ego aūt exhorrui a pri/
mo calūniā: quia aduertebā nō crimē intendi: ſed iniuriā uirginis deſiderari: cui⁹ in/
ſpectio & uiſitatio poſtulabať: nō aliquid flagiciū deferebať. Quis em̄ iſtud a prin/
cipio fraude cōpoſitū nequaquā ſibi cōgruere & conuenire nō arbitrareť? Cucurriſ
ſe mulieres uiles ad monaſteriū: iactaſſe partū uirginis & necē pignoris: de monaſte
rio rumorē ꝑ populos ſparſum: cūqꝫ affluxiſſe in aures noui affinis Maximi: ab ipſo
interpellatū epiſcopū: dimiſſas eas quæ dixiſſe ferebanť: atqꝫ i fugā coactas: ut apud
nos patuit eos qui audiſſe ſe dicerēt: ad eccleſiā uocatos ꝓdiſſe: Renatū & Leontiū
duos illos iniqtatis uiros quos appoſuit Ieçabel: redarguit Daniel: ſubornauit iudæ/
orū popul⁹: ut auctorē uitæ ſuæ falſo appeterēt teſtimonio? Qui tn̄ cū ſimul cōpo/
ſuiſſent flagiciū: ſimul ingreſſi eſſent uiā: & ne quid prætereā: adiuncti Maximo: co/
mitantib⁹ (ut dixit Leontius) ijs qui illū rumorē ſparſerant: tn̄ ubi in meo aſtiterunt
iudicio: cū primo de origine cauſæ quærerē: diuerſa & diſtantia ꝓmpſere: nō locoꝝ
ſeparati: ſed mendacioꝝ diuortio. Cū igiť ſibijpſi nō cōuenirēt: Mercuriū & Leam
uiliſſimæ cōditiōis & deteſtabilioris nequiciæ ꝑſonas amēdauiſſent: aufugiſſet theu
dulæ nō ignara obijciendi ſibi facinoris: ꝙ ante lectū Renati ſola cubitauiſſet: ancilla
præſto eſſet alia quæ ſtupro eiuſdē Renati ſe diceret coinquinatā: die ipſo qui dict⁹
erat cognitioni: ſubtraxerunt ſe epiſcopoꝝ cōuentui: licet etiā pridie ſubito ſe ꝓfe/
cturus idē Renat⁹ clamauerat. Vnde ego iudicio præſcripſi diē: & tn̄ nullo accuſan/
te: nullis teſtimonijs purgentibus inſinuaui ſanctæ ſorori qđ peteres corā ipſa inſpi/
ci & uiſitari memoratā uirginē. At illa ſanctæ inſpectionē quidē recuſauit: ſed teſti/
moniū nō declinauit: dicens: nihil ſe in Indicia cōprehendiſſe: niſi ꝙ eſſet uirginalis
pudoris & ſanctitatis. Habitaſſe eā romæ in domo noſtra nobis abſentibus: nulli eā
ſe uitioꝝ familiaritati dediſſe: optare cū ea ſibi a dn̄o Ieſu partē reſeruare in regno
dei. Paternā quoqꝫ filiam noſtrā interrogaui: qđ ab ea nunq̄ ſoleat diſcedere: cui⁹
charitas uitæ huius teſtimoniū eſt. Itaqꝫ & ſi qđ iniurata diceret: fidei ſacramēto con
ferendū foret: ſub obteſtatione tn̄ ꝓfeſſa eſt alienā criminiſ quo appetebať: nec qcq̄
in ea ſcire ſe bonæ uacuū cōuerſationis. Nutricē quoqꝫ liberæ conditionis interro/
gauim⁹: cui & ſtatus haud quaquā degeneri ſeruitio obnoxi⁹ libertatem uera fatēdi
daret: & fides atqꝫ ætas ad ueritatē aſtipulareť: & officiū nutricis ad cognitionē ſe/
creti. Ea quoqꝫ nihil ſe indecoꝝ uidiſſe: nihil ſibi quaſi parenti cōmiſſum a uirgine:
aliqua dignū reꝓhenſione. His moti Indiciā inoffenſi uirginē muneris ꝓnunciaui/
mus. Maximū aūt & Renatū & Leontiū ita inuoluit ſententia: ut Maximo ſi errorē
emēdaret: ſpes reditus reſeruareť: Renatus aūt & Leonti⁹ excōmunicati manerēt:
niſi forte ꝓbata ſui pœnitētia: & huius facti diuturna deploratione dignos ſe præbe/
rent miſericordia. Vale frater & nos dilige: qa nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Syagrium: ꝓ caſtitatis contumelia dolentem querelam faci/
entis: atqꝫ ex ſcripturis ſanctis oſtendentis quantū maiores noſtri reuerentiæ detu/
lerint caſtimoniæ: quantūue ultionis ſtudium aduerſum temeratores pudicitiæ fue
rit. Epiſtola. LXV.

Mbroſius Syagrio. Quæ ſint in noſtro iudicio decurſa: cōperta retines: &
a ideo nunc quaſi animæ portionē cōuenio meæ: habens apud te ꝓ caſtitatis
contumelia familiarē & dolentē querelā. Ita ne oportuit moratā atqꝫ inau
ditā uirginitatis cauſam adiudicari: ut nō poſſit abſolui? Hoc eſt niſi ſua iiuria: niſi ab

honeſto pudore traducať ad indecorem ſui corporis oblationē: grādē uidelicet re/
latura ſui teſtimoniū: ut exponať ludibrio & ꝓcacitatis noteť. Hanc igitur præro
gatiuam detuliſti integritati huiuſmodi honorificētiā: qua ſe laceſſi aut inuitari gau/
deant quæ hoc munus recipiēdum putant: ut amittant libertatē cōmunis aſſertio/
nis: nec ſe iure tueanť uel ſanctæ legis uel publico: ut non accuſatorē exigāt: non ac/
cerſitorem urgeat: ſed impudentiā ſolam induat ac ſeſe ꝓijciat ad iniuriaſ? Nō ita
maiores noſtri deſpicabilem habebant caſtimoniā: cui tm̄ deferebant reuerētiā: ut
bellum aduerſum temeratores pudicitiæ ſuſcipiendū putarent. Deniqꝫ tantū fuit
ultionis ſtudiū ut omnes tribules de Beniamin tribu extinguerētur: niſi ſexcentos
qui bello reliqui forent: natura editioris loci defendiſſet. Sic em̄ lectionis diuinæ
ſerie expreſſum teneť: cuius tenorē recenſere congruit. Leuites uir animi maior q̄ Iudic. 19.
opibus: habitabat in partib⁹ montis ephren: Ei quippe tribui ſortito obtigerat locus
in poſſeſſionē terræ datus ꝑ funiculo hæreditatis. Is ſibi accepit iugalem de Iudæ
bethleem. Et ut ſe habent prima copularū exordia: ardebat iuuēcula immodica ani
mi cupiditate: ſimul quia ſimilibus eius nō fungebať: exardeſcebat magiſ atqꝫ imma
ne exæſtuabat. Vnde quia nihil referebať ex parte adoleſcētulæ uel leuitate amo/
ris uel ui doloris: ꝙ haud quaquā mercede pari ſecū decerneret: cū eadē expoſtula
bat: hinc frequēs iurgium: quo mulier offenſa claues remiſit: domū reuertit. At ille
amore uictus: qui qđ ſperaret nō habebat aliud: cum quartū iam menſem fluere cer
neret: eo contēdit: fretus ꝙ cōſilio parētum emolliretur animus adoleſcētulæ. Oc/
currit ꝓ forib⁹ ſocer: geneꝝ introduxit: filiam recōciliauit: & ut lætiores dimitteret
triduo tenuit: quaſi repararet nuptias: ac uolenti abire: quartū quoqꝫ diem cōperen
dinauit: prætenta humanitatis ſpecie moras innectēdo. Pari modo cū etiam quintū
diem uellet adiūgere ſuperioribus: & iam nouæ deeſſent cauſæ morādi: paterno ta
men affectu retinendæ filiæ deſideriū non deforet: ꝓmiſſam ꝓfectionis copiam diſ/
tulit in meridiē: ut uiam cibo curati adorirenť. Poſt epulas quoqꝫ uolens dilationē
attexere: eo ꝙ iam ueſper appropinquaret generi precibus egre licet: tamē acquie
uit. Ille iter ſuum prexit lætus animi ꝙ dilectam ſibi recuperauiſſet: qui uno comi/
tati ſeruulo cū iam declinaret dies: feſtino uiam celerabant gradu. Mulier uehebať
iumēto: uiro nullus ſenſus laboris: qui fructu deſiderij ſimul & uario mulieris ac uer/
naculi ſermone uiam leuaret. Deniqꝫ ubi hieroſolymā appropinquarūt quæ trigin
ta ſtadijs aberat: quā Iebuſæi tenebant: ſuggeſſit puer deflectendū in ciuitatē qa ſub
noctē ſuſpecta eſſent etiā illa quæ tutiora ſunt: cauendaqꝫ tenebrarū ambigua: maxi
me quia locoꝝ incolæ nō eſſent de filijs iſrael. Et ideo præuertēdum ne quid aduer/
ſa ſtudia gerentes inſidiaꝝ iuferrent: ut obſcuro noctis dolum quærētibus ad ꝑpe/
trandum facinus ſatis opportuno. Sed dn̄o eius haud quaquā placuit ſententia: ut
inter alienigenas hoſpitio ſuccederēt: cum Gaba & Rama nō longe abeſſent ciuita/
tes Beniamin. Itaqꝫ præualēs ſentētia poſthabuit ſeruuli ſuggeſtionē: quaſi ex cōdi/
tione cōſiliū æſtimareť: & nō cōſilio q̄uis infirma conditio ableuareť. Et iam ſol in oc
caſu erat: deniqꝫ uix occurrit: cū iam urgereť ueſpere: in ciuitatē ſuccedere. Gaba/
onitæ incolebant locū: inhoſpitales: imites: intolerabiles: oīa tn̄ tolerabiliora q̄ ſi ali/
quem hoſpitio recepiſſent. Deniqꝫ cōmodius huic uiro leuitæ ceſſerat ſi in gabaa
hoſpitiū non repperiſſet. Verū ne quid deeſſet offenſionis: primo ingreſſu diuer/
ſoriū nō repperit: & cū in publico ſit⁹ alienā miſericordiā imploraret: offendit adue/
nientē ex agro ſenē: quē ueſper ex opere agreſti cōpulit nocti decedere. Et cū eſſet
ei cōſpicuus: rogat⁹ quo iret & unde aduētaret: reſpondit de bethleem Iudæ reuer/
tor: cōtēdo ad montē ephren: & mulier eſt mecū: ſed ecce huc deuerti: & nemo ē q
hoſpitio recipiat & reqeſcēdi uſū miniſtret. Nō quo cibi aut pot⁹ ſibi aut pecori pa/
buloꝝ eēt indigētia: ſed tecti hoſpitio ꝓhiberenť præſto eſſe illa: nudū tecti hoſpitiū
deſiderari. Ad ea ſenior benigne ſatis & placide: Pax inqt tibi: & ſuccede hoſpes pa
riter & ciuis. Nā & mihi origo de mōtiſ ephrē partib⁹: & hic hoſpitalis habitatio: ſed
tp̄e diuturno incolat⁹ ſedes fūdauit. Itaqꝫ receptoſ domicilio miſterio ſui & ſubſidijs

boſpitalibus iuxta fouit. Hortabatur ad lætitiã ſenior: & frequẽtioribus prouoca-
bat poculis: ut uino adoleret curarum obliuio: cum ſubito circũſiſtunt eos gabaoni-
tæ: iuuenes ad omnẽ ꝓiecti libidinẽ: nihil penſum ac moderatum habẽtes quos for-
ma mulieris illexerat: & in omnẽ amentiã præcipitabat. Capti enĩ eiꝰ decore & per
ſenectutẽ hoſpitis atqꝫ infirmitatẽ ſubſidij: accepta ſpe potiendi poſcunt mulierem:
& pulſant ianuam: Itaqꝫ egreſſus ſenior rogabat eos ne hoſpitales menſas turpi flagi
cio fœdarent: & reuerendũ ius etiam indomitis barbararũ gentium nationibus uio-
landum arbitrarẽtur: cõtribulem illũ ſibi: iſraelitẽ uirum legitimi thori ſubnixum co
pula nõ ſine indignatione cæleſtis arbitri tanta affici cõtumelia. Qđ ubi parum ꝓ-
cedere aduertit: eſſe ſibi filiam uirginẽ adiecit: illam ſe offerre maiore parentiſ dolo-
re: ſed minore gratiæ hoſpitalis diſpendio: publicũ flagicium priuato dedecore to-
lerabilius haberi. At illi exagitati æſtu furoris & inflammati incentiuo libidinis: eo
amplius ardebant formã iuuenculæ quo magis negabatur. Et iuſticiæ exortes ride-
bãt uerba æquitatis: filiam ſenis quia minore inuidia ſceleris offerebatᷓ deſpectui ha-
bentes. Itaqꝫ cum piæ nihil ꝓficerent preces: & ſeniles fruſtra hoſpes manus tende-
ret: deſperato præſidio rapitᷓ mulier: & ꝑ totam noctẽ iniuriæ impletᷓ. Aſt ubi lux
finẽ intẽperantiæ dedit: ianuam hoſpitalẽ repetit. Nõ quo uiri cõſpectũ expoſceret
quẽ magis declinandũ putaret cõtumeliæ pudore miſerabilis: ſed affectum uiro re-
ferret: quæ caſtitatẽ amiſerat: & cõtumeliæ ſuæ funus lamentabili ſpecie ante ianuã
hoſpitalẽ exponeret. Egreſſus itaqꝫ leuita cũ iacentẽ inueniſſet: arbitratꝰ ꝙ uerecũ-
dia uultũ nequaquã attollere auderet: conſolari cœpit: quia nõ uoluntate ſed inuita
tantæ iniuriæ ſuccubuiſſet: hortari aſſurgere & ſecũ repetere domũ. Sed ubi nullũ
reſponſum referebatur: quaſi quieſcentẽ maiore uoce e ſomno excitare. Verum
ubi mortis ſupremæ patuit fides: impoſitas iumento reliquias domũ ꝑtulit: & diui-
ſos artus mulieris in partes duodecim miſit ꝑ ſingulas tribus iſrael. Quo cõmotus
uniuerſus populꝰ cõuenit in maſphat: atqꝫ ibi querela ꝑ leuitã cognita omnes in bel-
lum exarſere: ſtatuentes neminẽ uirorũ fas eſſe in tabernaculum ſuccedere: prius ꝗ
de tanti ſceleris auctoribus ultio capeſſeretur: animiſqꝫ ruebant in præliũ. Sed cõ-
ſilium prudentiorũ præuertit ſententiã: nõ temere confligendũ bello cũ ciuibꝰ: ſed
prius uerbis experiendũ de flagicio: & decernẽdum cõditionibꝰ ꝓ delictis. Neqꝫ iu-
ſtum uideri ut paucorũ ſceleris preciũ ad omnes ꝑueniret: & priuata adoleſcẽtium
peccata ſtatum ſalutis publicæ labefactarent. Itaqꝫ miſerunt uiros qui denũciarẽt ga
baonitis: ut tanti reos flagicij offerrent. Sin autẽ: cognoſcerẽt nõ minoris eſſe crimi-
nis tantũ facinus defendiſſe ꝗ exercuiſſe. Verũ illis ſuperba referẽtibus: cõſilia pa
cis bello mutata: neqꝫ primo aut ſecundo cõflictu: cũ plurimi a paucis afflictarentur:
cedendũ iſraelitæ aduerſis prælijs exiſtimauerunt. Quadringenta enĩ milia uirorũ
bellantiũ aduerſum uiginti quinqꝫ milia Beniamin tribus & ſeptingẽtos gabaonitas
expertos belli iuuenes decertabant. Et cũ ſiniſtra forte duo ſibi iam cecidiſſent præ-
lia: animi tamẽ ꝓmptus: haud quaquã depoſuit iſrael uincendi fiduciã: & ulciſcendi
præſumptã ſpem. Sed quia cauſa numeroqꝫ præſtantiores inferiore pugnæ euen-
tu pedẽ rettulerãt: diuinã offenſam rati: ieiunio & fletu maximo recõciliationẽ gra-
tiæ cæleſtis affectauere. Itaqꝫ orata domini pace acriores in bellum reuertuntᷓ: utpo
te quibus oraculũ animos dederat: ſpem accumulauerat. Et ſimulato a fronte ꝙ ce-
deretᷓ: ac diſpoſitis ꝑ noctẽ inſidijs a tergo urbis: in qua locata erat manus hoſtiũ: dũ
hi cedunt: & illi inſectantᷓ: inuadendi urbẽ uacuam facta copia: & mox admoto incẽ-
dio: flammarũ fragor atqꝫ æſtus furens captæ urbis ſpeciẽ manifeſtarunt. Quo & ſu
is fracti animi & erecti hoſtiũ. Nam & beniamin uiri clauſos ſe & circũuentos rati pri
us ꝗ a tergo inuaderẽtur: diſpergere ſeſe: atqꝫ in deſertũ fugere cœperũt: & cõtra iſ-
rael gemino agmine urgere eos ac palãtes ꝑſequi. Cæſa itaqꝫ uigintiqnqꝫ milia: id
eſt: oẽs fere de uiris Beniamin: Prætᷓ ſexcentos q arrepto ſcrupeæ rupis munimẽto:
partim loci ingenio & ſubſidio naturæ: ꝑtim deſperatiõe uictoribꝰ terrori fuere. Nã
ſecũdæ res cautionis admonent: in aduerſis ultio ꝓ uictoria habetᷓ Nec fœminarũ

numerus tanti diſcriminis exors fuit: ſed omniſ tribus Beniamin muliebris ſexus cũ
pueris & puellis omniqꝫ ætate gladio aut igne extinctus: ſacramentũqꝫ additum ne
quis tribus illius uiro filiam ſuã in uxorẽ daret: quo reparandi nominis omnis abole
retur ſucceſſio. Belli finis ſimul atqꝫ iræ factus: & furor in pœnitentiã uertit: armiſqꝫ
poſitis in unũ conuenientes uiri iſrael fleuerunt fletũ magnum: & celebrarũt ieiuni-
um: dolentes unã tribum periſſe ex fratribus: atqꝫ extinctam populi ſui ualidam ma
num: iure quidẽ ꝓ delicti precio bellatũ aduerſum ꝓpugnatores flagiciorũ: ſed mi-
ſere in ſua populũ conuerſum uiſcera & bello ciuili utrũqꝫ afflictum. Lachrymarũ ef
fuſio mouit paſſionẽ animi: & affectum perculit: ſæuiciæ ratio ſucceſſit. Miſſiqꝫ le- Iudic. 21.
gati ad ſexcẽtos illos Beniamin uiros: qui ꝑ quattuor menſes edito ſe præruptarum
tuebantur rupiũ: aut deſerti indigẽtia: quæ multitudini obſidentiũ periculoſa foret:
deplorauerunt: cõmunẽ illam eſſe erumnã: ꝙ illi cõtribules: iſti cognatos & ſocios
amiſiſſent: ſed tamẽ nõ penituſ interceptam reparandæ tribus ſucceſſionẽ: cõſulere
ſe in mediũ: quomõ & ſacramenti fides ſibi cõſtet: & tribus una nequaquã a corpo-
re auulſa intercidat. Altari itaqꝫ poſito recõciliationis & pacis oblatũ ſacrificiũ. Et
quia labis galaad populus erat pœnæ & maledicto obnoxiꝰ. Obſtrinxerat enĩ ſe om
nis iſrael magno ſacramento: ut ſi quis nõ aſcendiſſet cum eo ad puniendũ flagiciũ:
morte moreretᷓ: duodecim milia bellatorũ directa: ut & uiri omnes & mulieres fer-
ro extinguerentᷓ: ſolas uirilis thori exortes reſeruarent adoleſcẽtulas. Interfectis
itaqꝫ omnibꝰ labis galaad: ſolæ uirgines quadringẽtæ exitio cæteroꝝ ſuperfuerunt.
Quas accipiens iſrael ſtatuit uiros beniamin belli metũ deponere: & in coniugiũ ſi-
bi ſumere integras æui ac pudoris puellas: quibus & cauſa eſſet apud uiros integra
ꝙ nemo ſuorum aduerſum eos bellũ ſuſceperat: & charitatis gratia: quia ꝓpter eos
ſupremo ſupplicio ereptæ forent. Hoc igitur modo quadringẽtis iuuenibus quæ-
ſita copularũ conſortia ſunt. Sed quia ducẽti numero ſupererãt: quibus iugales de-
erant: ijs quoqꝫ ſine fraude ſacramentorũ conſultum accepimus. Dies feſtus in ſy-
lo quotannis celebratᷓ: Ibi exultare ſolitæ uirgines: & choræas ducere in honorẽ re-
ligionis: aliæ præire matribus & totũ iter agmine uiantum repleri. Dixit unus ex
ſenioribus: Si ducẽti illi tribus Beniamin uiri intra uineas ſiti excubias tenderẽt: do-
nec ſe omnis fœminea turba effunderet: & ſurgẽtes ex uineis unuſquiſqꝫ quã occur
ſus dederat: uxorẽ ſibi uendicaret: fraudi id nequaquã: futurum populũ etenim fa-
uere reparandæ tribus ſucceſſioni: ꝓpter ſacramentũ impartire nõ poſſe filiarũ ſu-
arum ſocietatẽ: neqꝫ tamẽ contra ſacramentũ uideri: ſi ꝓhibendũ non putaret: quia
ſacramẽto neqꝫ cogẽdi neqꝫ ꝓhibendi neceſſitas impoſita uideretᷓ: illo ſibi ſine me-
tu cõſulere oportere. Sane ſi puellarũ parẽtes uindictã efflagitarent: partim prece:
partim etiã retorquẽdo in ipſos inuitæ culpã cuſtodiæ ſeſe reuocaturos: quia cũ ſci-
rent Beniamin uiros exortes eſſe iugaliũ: cũ filiabꝰ ꝓceſſerint: dignam ſane tribum
iam nõ pœna ſed miſericordia: ſatis dure ſæuitũ in eos: & debellatã corporis ſui par-
tem: immoderatiuſ exarſiſſe plæbẽ: ut ſucceſſionem domeſticã extingueret: atqꝫ ex
ſuis necaret: placere deo nõ perire populo tribum: neqꝫ ꝓ una muliere tam acerbe
conſuli. Probauerũt conſilium iſraelitæ: executi ſunt uiri Beniamin: & diſpoſiti in
uineis loco opportuno & tẽpore: plenas fœminei agminis uias occupauerunt. Præ-
buit illis feſtum nuptiarũ religionis ſolẽnitas. Auulſæ de complexu patrũ filiæ tanꝗ
in manũ ab ipſis parentibus tradebãtur: & uelut pactam e gremio matris nõ abduci
ſed ꝓdire arbitrareris. Ita tribꝰ Beniamin pene intercepta atqꝫ extincta breui flo-
ruit: documẽtum exhibens ꝙ magno exitio ſit inſolẽtibus uindicta pudicitiæ & læ-
ſæ caſtitatis ultio. Nec hoc ſolo loco ſed plæriſqꝫ ſcriptura hoc docet. Nã & in Ge- Gen. 12.
neſi legimus exercitum quæſtionibꝰ regem ægypti Pharaonẽ ꝙ Saram attentauiſ-
ſet: & tamẽ alienã eſſe uxorẽ neſciebat. Eſt igitᷓ dño caſtitatis tuẽdæ uolũtas: quã-
to magis eſt defenſandæ integritatis? Vnde nulla debet uirginibꝰ ſacris irrogari in-
iuria. Quæ enĩ nõ nubunt & qui uxores nõ ducunt: habẽtur ſicut angeli in cælo. Et
ideo cæleſti gratiæ nõ inferamus corporalẽ cõtumeliam: qm̃ potens eſt deus: quem

nec præuaricatio prætereat:& moueat accepti ſibi muneris & cōſecratæ uirginita/
tis acerba & grauis cōtumelia. Vale frater & nos dilige:qa nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Paternū:eundē quia filio neptē ex filia copulare uoluit redar
guentis:& ut ab ea diſcedat intētione cōmonentis:Epl'a.LXVI.

Mbroſius Paterno. Paterni quidē unanimis mei ſalutationē legi: ſed con/
a ſultationē baud quaquā paternā: ut uelis filio neptem copulare ex filia: ſed
nec auo te nec patre dignam. Itaq; quid cōſulueris conſidera. Omne em̄
qđ agere uolumus:prius nomen facti eius interrogemus:& tunc utrū laude an uitu
peratione dignū ſit exiſtimabimus. Verbi gratia:miſceri mulieri quibuſdā uolup/
tas eſt:medicorū etiam pueri corporib⁹ utile ferunt. Sed cōſiderandū utrū coniugi
an extraneæ:deinde nuptæ:an innuptæ. Si quis deſponſata ſibi & tradita utat̄:cō
iugium uocat. Qui alienæ expugnat pudorē adulterium facit:cuius uel ſolo nomi/
ne reprimit̄ plærūq; tentandi audacia. Hoſtē ferire uictoria eſt:reum æquitas:in/
nocentē bomicidiū. Q̄ ſi quis percipiat animo:reuocat manū. Ergo etiam tu quid
conſulas:quæſo tecum retractes. Coniugiū uis inter filios noſtros cōponere: Quæ/
ro utrū pares copulandi an impares ſint. Sed niſi fallor:compares apellari ſolent bo
ues. Qui iungit ad aratrū:equos ad currum:pares eligit:& ut ætas cōueniat & for
ma:nec natura diſcrepet nec decoloret diuerſitas. Tu copulare paras filiū tuū &
neptem ex filia:boc eſt ut accipiat ſororis ſuæ filiam:diuerſa licet matre q̄ ſocrus edi
tus. Interroga nominū religionē:nempe auūculus iſte illius:illa bui⁹ neptis uocat̄.
Nec ipſe te reuocat ſonus nominū:cū bic auum reſonet:illa boc nomē ad auunculū
quid ad auum referat? Quāta deinde etiam reliquorū cōfuſio uocabulorum. Idē
auus & ſocer uocabere:ea quoq; tibi neptis & nurus diuerſo nomine nūcupabitur.
Mutuabuntur etiā fratres diuerſa uocabula:ut illa ſocrus fratri ſit:iſte gener ſorori.
Nubat auunculo ſuo neptis:& immaculatorū pignorum cbaritas illecebroſo amo/
re mutetur? Sup boc igitur meā a ſancto uiro epiſcopo ueſtro expectari ſententiā
nō opinor neq; arbitror. Nam ſi ita eſſet:& ipſe ſcribendū putaſſet: Nō ſcribēdo au/
tem ſignificauit qđ nequaquā binc dubitandū arbitretur. Quid em̄ eſt qđ dubita/
ri quæat:cū lex diuina etiam patrueles fratres ꝓbibeat cōuenire iu coniugalē copu
lam:qui ſibi quarto ſociātur gradu. Hic autē gradus tertius eſt qui etiā ciuili iure a
conſortio cōiugij exceptus uidet̄. Sed prius ſacræ legis ſcita interrogem⁹. Præ/
tendis em̄ in tuis litteris qđ permiſſum boc diuino iure connubium buiuſmodi pig/
noribus exiſtimet̄ eo ꝙ nō ſit ꝓbibitum. Ego autē & ꝓbibitū aſſero. Quia cū leuio/
ra interdicta ſint de patruelib⁹ fratribus:multo magis boc qđ artiorīſ eſt plenum ne/
ceſſitudinis:interdictū arbitror. Qui em̄ leuiora aſtringit:grauiora nō ſoluit ſed alli/
gat. Q̄ ſi deo ꝑmiſſum putas:quia ſpecialiter nō eſt ꝓbibitum:nec illud ꝓbibitum
ſermone legis reperies:ne pater filiā ſuam accipiat uxorē. Nunquid ideo licet:quia
nō eſt ꝓbibitum? Minime. Interdictū eſt em̄ naturæ:iure interdictū eſt lege quæ eſt
in cordibus ſingulorū. Interdictū eſt inuiolabili præſcriptione pietatis:titulo neceſſi
tudinis. Quāta buiuſmodi inueniesſ nō eſſe interdicta lege p Moyſen edita:& tamē
interdicta ſunt quadam uoce naturæ. Multaq; ſunt quæ licet facere ſed nō expedit.
1.Cor.6. Omnia em̄ licent ſed nō expediunt:omnia licēt ſed nō ædificant. Si ergo etiā ab ijs
nos reuocat Apoſtolus quæ nō ædificāt:quō faciendū putamus qđ & nō licet legis
oraculo:& nō ædificat diſcrepante pietatis ordine? Et tamē illa ipſa uetera quæ fue/
2.Cor.5. rant duriora:tēperata ſunt p euangeliū dn̄i Ieſu. Tranſierunt uetera:ecce facta ſunt
noua. Quid tam ſolēne q̄ oſculū inter auunculū & neptem:ꝙ iſte quaſi filiæ debet:
bæc quaſi parenti? Hoc igitur inoffenſæ pietatis oſculū ſuſpectum facies de talib⁹co
gitādo nuptijs:& religioſiſſimū ſacramentū cbaris pignorib⁹ eripies. Sed ſi diuina
te prætereunt:ſaltē imperatorū præcepta:a quibus ampliſſimū accepiſti bonorem:
baud quaquā præterire te debuerūt. Nā Tbeodoſi⁹ imperator etiā patrueles fra
tres & cōſobrinos uetuit inter ſe cōiugij cōuenire nomine:& ſeueriſſimā pœnā ſta/
tuit ſi quis temerare auſus eſſet fratrū pia pignora: & tn̄ illi inuicē ſibi æquales ſunt:

tantūmodo quia ꝓpinquitatis neceſſitudine & fraternæ ſocietatis ligātur uinculo:
pietati eos uoluit babere ꝙ nati ſunt. Sed dicis alicui relaxatū? Verum:boc legi nō
præiudicat. Qđ enim in cōmune ſtatuitur:ei tantū ꝓficit:cui relaxatū uidetur. Lon
ge diuerſa iniuria. Illud tamē licet in ueteri teſtamento legimus:ut aliquis uxorē ſuā
ſororē diceret:Iſtud inauditū:ut quiſq̄ neptē ſuam in uxorem accipiat & coniugem
dicat. Iam illud pulcberrimū ꝙ negaſti neptem tuam auunculo ſuo tuo filio ꝓpin/
quo ſemine cōuenire:quia nō agnationis copulet̄ neceſſitudine. Quaſi uero & ute/
rini fratres:id eſt diuerſo patre ſed eadem matre geniti poſſint diuerſo ſexu inter ſe
cōiugio cōuenire:cum & ipſi agnationis ius babere nō queant:ſed cognationis tan/
tum ſibi titulo cōnexi ſint. Vnde oportet ab ea diſcedas intētione:quæ etiā ſi lice/
ret:tamē tuā familiā nō ꝓpagaret. Debet em̄ tibi filius noſter nepotes:debet etiam
neptis cbariſſima ꝓnepotes. Vale cū tuis omnibus.

Sancti Ambroſij ad Quinegiū:illū de cōſultione ſua cōmendantis: Epl'a.LXVII.

Mbroſius. Quinegio. Q̄ ingenuo te cōmendaſti pudore:quia de eo con/
a ſuleres quod non ꝓbares:ſed morem gereres parenti: ut pietatem nō læde
res:ſercur⁹ ꝙ nō aliud a me poſſet referri:niſi qđ ſanctas deceret neceſſitudi/
nes. Ego uero libēter tua in me onera ſuſcepi:& auo nepte:ut opinor:refudi. Quā
neſcio plane qua opinione nurū ſibi fieri deſiderabat:ut auum ſocero mutaret. Plu/
ra non opus eſt:ne boc quoque accedat ad uerecundiam. Vale fili & nos dilige:
quia nos quoq; te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Antonium:amorem eius in ſe & ſui animum in illum comme
morantis:Epiſtola.LXVIII.

Mbroſius Antonio. Nunq̄ es tacitus mibi:nec unq̄ tuo me tranſmiſſum ſi/
a lentio quærar:qui ſciam ꝙ tuo nō deſim pectori. Nā cū id pendas qđ pluris
eſt:qui potes etiā id negare qđ ſæpe etiā in multos defluit: nō tā amoris uſu
q̄ officij uiciſſitudine. Ego uero etiā ex meo animo tuā uicem exiſtimo:ut nūq̄ me
tibi & te mibi abſentē putem:qm̄ ſemp animis bærem⁹. Nunq̄ tuas litteras mibi de/
eſſe opiner:aut meaſ tibi:cū te quotidie coram alloquar:in te oculos:ſtudia:atq; om
nia officia mea dirigā. His tecum delectat cōgredi. Nā litteræ tuæ(ut aperte cū in/
diuiduo pectoris mei loquar)uerecūdari me faciunt. Vnde peto ut ſupſedeas gra
tiarū relatu. Mibi em̄ mei in uos officij ſumma merces eſt:ſi me debito ergā uos mū
neri nō defuiſſe arbitrarer. Vale & nos dilige:quia ego quoq; te diligo.

Sancti Ambroſij ad Alipium:litteras illius ſibi eſſe redditas: & ſe ſuis reſpondiſſe
litteris:ſignificantis:Epl'a.LXIX.

Mbroſius Alipio. Antiocbus uir conſularis reddidit mibi eximietatis tuæ
a litteras:nec ſuperſedi:reſpondendi munere. Nam p meos bomines dedi lit/
teras:& ni fallor:alia oborta copia geminaui epiſtolā. Sed quia nō tam re/
metienda amicitiæ munia:q̄ cōtumeliam nō cumulandā arbitror:oportuit ipo præ/
ſertim regrediente qui me tanto litterarum tuarū affecit nomine:referri aliquod of
ficium ſermonis mei:ut ego utriq; ueſtrū & ille tibi abſolueretur qui debebat refer/
re qđ acceperat. Vale & diligentes te dilige.

Liber Nonus.

Sancti Ambroſij ad Vigilium:inſtituētis eum quō plæbem docere debeat: ac in/
ter cætera ut cōiugia ex alienigenis refugiant: Samſoniſq; exemplo cōprobantis q̄
ꝑnicioſum ſit alienigenæ mulieris copulā aſciuiſſe:Epl'a.LXX.

Mbroſius Vigilio. Popoſciſti a me inſtitutiōis tuæ inſignia:qm̄ nouus
aſcitus es ad ſacerdotiū. Et qm̄ teipſum ædificaſti: ut oportuit: qui di/
a gnus babitus es tanto munere: quomō & alios ædifices ſignificandū ui
detur. Primum omniū cognoſcere eccleſiam tibi domini cōmiſſam:
ideoq; uitandū ſemp:ne quid obrepat offenſionis:& fiat uelut cōmune
corpus eius gentiliū admixtione. Vnde ſcriptura tibi dicit:Ne accipias uxorē de Gen.28.

filiabus chananæorũ:ſed uade in meſopotamiã in domũ Bathuelis: id eſt: domũ ſa/
pientiæ:& eius tibi acquire copulam. Meſopotamia autẽ regio eſt in partib⁹ oriẽ/
tis:quæ duob⁹ maximis ꝑ ea locorũ euphrate & tigri fluminib⁹ circũuenit̃:quib⁹ ori
go eſt in armeniæ locis.Influũt aũt diuerſo meatu in mare rubrum:& ideo meſopo/
tamiæ nomine ſignatur figura eccleſiæ:quæ maximis fluentorũ prudentiæ irriguis
atq; iuſticiæ fæcundat mentes fideliũ:quibus ſacri baptiſmatis cuius typus præceſ/
ſit in rubro mari:infundit gratiã culpamq; abluit. Doce ergo plæbẽ:ut nõ ex alie/
nigenis ſed ex domib⁹ chriſtianis cõiugij quæratur copula. Nemo fraudet mercẽ/
narium mercede debita:quia & nos mercẽnarij ſumus dei noſtri:& ab eo mercedẽ
laboris noſtri expectam⁹.Et tu quidẽ o quicũq; es negociator:mercẽnario tuo mer/
cedẽ pecuniariã negas:id eſt:uilẽ:caducã:tibi autẽ negabit̃ merces ꝓmiſſorũ cæle/
Deut.24. ſtium. Nõ fraudabis ergo:ut lex dicit:mercẽnarium mercede ſua. Nõ dabis pe
Ps.14. cuniã tuã ad uſuram:qm̃ ſcriptũ eſt:ꝙ is qui pecuniã ſuam nõ dedit ad uſuram:habi/
tabit in tabernaculo dei.Nam ille eſt ſupplantator:qui uſurarũ captat emolumenta.
Itaq; uir chriſtianus ſi habet:det pecuniã quaſi nõ recepturus:aut certe ſortẽ quã
dedit:recepturus.Habet in ea nõ mediocrẽ uſurã gratiæ. Alioquin decipere iſtud
eſt nõ ſubuenire. Quid em̃ durius q̃ ut des pecuniã tuam nõ habenti:& ipſe duplũ
exigas? Qui ſimplũ non habuit unde ſolueret:queãdmodũ duplum ſoluet? Exem
Tobie.4. plo nobis ſit Tobias:qui nũq̃ requiſiuit pecuniã quã dederat niſi extremo uitæ ſuæ
tempore:magis ne fraudaret hæredẽ q̃ ut depoſitam pecuniã cogeret ac recupera/
ret. Populi ſæpe cõciderunt fœnore:& ea publici exitij cauſa extitit. Vnde no/
bis ſacerdotibus id præcipuæ curæ ſit:ut ea uitia reſecemus:quæ in plurimos uiden
tur ſerpere. Hoſpitem doce uoluntariũ magis q̃ ex neceſſitate eſſe oportere: ne
in hoſpitio deferendo inhoſpitalẽ affectũ animi ſui ꝓdat:& in ipſa hoſpitis ſuſcepti/
one ꝑ iniuriã uioletur gratia:ſed magis excolatur officiorũ uſu & aliquo humanita/
tis miniſterio. Nõ em̃ a te munera exiguntur ditia:ſed officia uoluntaria:plena pa/
Prouer.15. cis & cõuenientis cõcordiæ. Meliora ſunt em̃ olera cũ amicitia & gratia:q̃ ſi exqui
Judic.20. ſitis dapibus adornetur conuiuiũ:ſi deſit affectus gratiæ. Legimus ꝑemptos graui
populos excidio ꝓpter uiolata iura hoſpitij leuitis de ephren. Propter libidinem
quoq; cõmiſſa bella atrocia. Sed ꝓpe nihil grauius q̃ copulari alienigenæ: ubi & li/
bidinis & diſcordiæ incentiua & ſacrilegij flagicia cõſtantur. Nã cum ipſum coniu/
gium uelamine ſacerdotali & benedictione ſanctificari oporteat:quõ poteſt coniu/
gium dici:ubi nõ eſt fidei cõcordia? Cũ oratio cõmunis eſſe debeat:quõ inter diſ/
pares deuotione poteſt eſſe cõiugij cõmunis charitas? Sæpe plærіq; capti amore
Numeri.25. fœminarũ fidem ſuã ꝓdiderunt:ut patꝝ populus in beelphegor. Vnde Phinees ar
repto gladio interfecit hebræum & madianiten fœminã: & mitigauit indignationẽ
diuinã:ne totus populus extingueret̃. Quid de pluribus exẽplis loquar? Ex mul/
tis unum ꝓferam:ut eius cõmemoratione liqueat q̃ pernicioſum ſit alienigenæ mu/
lieris aſciuiſſe copulã. Quis fortior & ab incunabilis ſuis munitior dei ſpiritu q̃ na/
çaræus Samſon? Et ipſe ꝓditus eſt:& ipſe ꝑ mulierem non potuit ſuã tenere gratiã.
Cuius generationis & uitæ totius ſeriẽ hiſtorico digeſtã ſtilo enarrabimus ſm̃ ſa/
cri libri continentiã:quæ in hunc eſt modũ:nõ uerborum ſerie ſed ſenſu. Multos ꝑ
annos hebræorũ populũ ſubditum palæſtini ac ſubiectũ habebant: qm̃ fidei præro/
gatiuã amiſerat:qua uictoriã patres adepti fuere. Nõ penitus tñ interciderat inſi/
gne electionis apud auctorem ſuũ & funiculus hæreditatis. Sed quia rerũ ſecunda/
rum inſolentia ſæpe extollebant̃:dabat eos plærũq; in poteſtatẽ hoſtium: ut more
ingenij humani remediũ malorum de cælo ſibi quærerent. Tunc em̃ deo ſubditi
ſumus:cũ aduerſis aliquib⁹ urgemur.Secũdæ res mẽtẽ extollũt. Quod cũ alias uſu
ꝓbatum ſit:maxime in ea rerum cõuerſiõe qua rurſus ad hebræos a palæſtinis uer/
ſa uice res mutatæ. Nãq; cum diuturna iniuria longæ ſubiectionis ita eſſent depreſ/
ſa hebræoꝝ pectora:ut nullus uirili ingenio ad libertatẽ animos tollere auderet: or/
tus eſt illis Samſon diuino oraculo prædeſtinatus:magnus uir:nec in plurib⁹ nume/

randus:ſed in paucis præſtãtiſſimus:& ꝙ ſine ulla controuerſia ſit: uiribus corporis
omniũ facile primus: eoq; ingẽti admiratione nobis ſpectandus a principio: non illa
quæ tẽperantiæ & ſobrietatis iam inde a puericia uini abſtinẽs præclara inſigna de/
dit:nec illa quæ intonſo capite Naçaræus ſacra diu ſeruauit cuſtodia: Sed ab adole/
ſcentia quæ in alijs ætas mollior:in hoc egregia:atq; ſupra humanũ modum: ꝑfectæ
uirtutis ſtupẽda facinora effecit:quibus diuini oraculi mox aperuit fidẽ:ꝙ nõ ꝑfun/
ctorie tanta eũ anteiſſet gratia: ut deſcẽderet angelus ꝑ quẽ ortus eius præter ſpem
parẽtib⁹ annũciaret̃:futuri regimen & præſidiũ ſuis. Nã grauib⁹ iam diu palæſtino/
rũ imperijs afflictabant̃. Pater illi erat de tribu Dan timens deũ: haud ignobili ge/
nitus loco:præſtans cæteris:mater utero ſterilis ſed animi uirtutibus haud infæcun
da:quæ ꝓpriæ hoſpitio mẽtis recipere meruit uiſionẽ angeli:mãdatũ tenuit:oracu/
lum impleuit.Nec tñ paſſa ſine uiro ſcire uel diuinitatis ſecretũ:inſinuauit marito ui
ſum ſibi hominẽ dei præclara ſpecie futuræ ſobolis ferentẽ oracula: qua pollicitati/
one ſeſe fidentẽ cũ coniuge fidem ꝓmiſſoꝝ cæleſtiũ participare. Qđ ubi cõperit:
Judic.13. pie deũ precatus orauit:ut ſibi quoq; uiſionis eius gratia tribueret̃:dicẽs: In me dñe
angelus ueniat tuus. Vnde ego arbitror:nõ çelo mulieris quæ eſſet ſpectabilis pul
chritudinis aliquid eũ ſuſpectum habuiſſe:ut quidã exiſtimauit:ſed magis diuinæ çe
lo gratiæ ꝓuocatũ:cõſpectus ſacri uoluiſſe participari munere. Neq; em̃ uitijs ani
mi praue affectus tantã apud deũ inueniſſet gratiã:ut angelus in eius domũ reuerte
retur:qui monitis ijs quæ uſus oraculi poſtulauiſſet:ſubito flãmæ uehemẽtiſ eleuat⁹
ſpecie:ſeſe recepit. Id formidoloſum uiro:mulier ſalubrius interp̃tata:in gaudium
uertit:atq; ademit ſollicitudinẽ:eo ꝙ ꝓſperoꝝ iudiciũ nõ aduerſantiũ ſit uiſere deũ.
Talibus e cælo cõmendatus inſignibus:ubi primũ adoleuit:coniugio mentẽ intẽ/
dit:ſiue ꝙ uagam ac familiarẽ adoleſcẽtulis abhorreret animo lubricæ libidinis con/
ſuetudinẽ:ſiue quia iam cauſa quærebat̃:queãdmodũ a ceruicibus plæbis ſuæ auer/
Ibidẽ.14. teret palæſtinorũ potentiã duraq; imperia. Pergens itaq; in thannata (urbi hoc no
men eſt in illiſ poſitæ locis:quæ tunc palæſtinoꝝ incolis frequentabat̃) uirginẽ aſpe
xit grata ſpecie & uultu decoro:& parẽtes ꝓprios quoꝝ comitatu fultus gradieba/
tur:orauit ut eam in coniugiũ ſibi poſceret. Verũ illi ignorãtes ꝙ eo intẽtio uerge
ret:ut palæſtinis aut negãtibus infeſtior foret:aut acquieſcẽtibus affectus inferẽdæ
in ſubditos iniuriæ demeret̃:cũ ex cõiunctione æqualitas:par & gratia cõſortij iure
accreſceret:aut ſi quid offenſum eſſet:longi⁹ ultionis ſtudia ꝓcederent:quaſi alieni/
genã declinandã arbitrabant̃. Sed ubi flectere animũ pignoris legitimoꝝ obiectu
fruſtra experti:in arbitriũ eius uolẽtes cõceſſere. Recepta itaq; petitione Samſon
cũ ſibi ꝓmiſſam reuiſeret diuertit:& pauliſper de aggere deflexit:cõtinuoq; occur/
rit eo leo ferus de ſilua:agreſti libertate ſeuior.Comes nullus:telũ in manibus haud
quaquã ſuppeditabat:cedere pudor:& conſcia uirtus fiduciã dare:mentẽ in ſe bra/
chijs amplexus necat:& lacertoꝝ nodo exanimatũ: præter aggerẽ ſupra ſilueſtria
germina ꝓiecit ac dereliquit. Locus erat lætus pabuli herboſo gramine:uinctis cõ
ſitus.Itaq; apud dilectiſſimã ſibi ſponſam exuuias feræ credidit ſine momento futu/
ras:cum taliũ rerum tẽpora nõ terribilibus ſpolijs ſed mitibus gaudijs & feſta fron/
de fiant uenuſtiora. Deniq; poſt eadem regrediẽs uia fauum in utero leonis offen
dit:atq; abſtulit:donũ parẽtibus ac puellæ futuꝝ. Talia em̃ ſponſam munera decẽt
ac deguſtato melle fauum prædictis edendũ dedit:cauſam repſſit. Sed forte qua/
dã die nuptialis feſti celebrabat̃ conuiuiũ:læta in epulis iuuẽtuſ mutuis ſe ad ludum
inuitabat ſermonib⁹:cũ aliuſ aliũ ſalſiore dicacitate ꝑſtringeret:ſicut ſe hmõi uſus ha
bet:certamen læticiæ accendebat̃. Ibi tum quæſtionẽ hmõi ꝓpoſuit Samſon iuue
nibus coepulantib⁹: De manducãte exiuit eſca:& de forti ꝓceſſit dulce. Abſoluen
tibus pollicẽs præmiũ:quaſi mercedẽ ſapientiæ triginta ſyndones & totidem ſtolas
ſm̃ numerũ uirorum comeſantiũ:haud mulctã ignorãtibus. Qui cum enodare im/
plexa & diſtinguere ambigua nequirẽt:mulierẽ eius partim minis exagitando: par/
tim fatigando precib⁹: eo impulere ut a uiro poſceret quæſtionis eius abſolutionẽ:

inſignē futurā cōiugalis gratiæ in mercedem amoris. Atq; ea ſeu animi territa:ſeu
muliebri ingenio inflexa:ueluti pio quæſtu maritalis odij dolorē prætexere cœpit:
qđ ſecretū uiri cōſors:totius uitæ & cōſocia nō cōperiſſet:ſimiliſq; cæteris habita ſo
Iudic.14. ret:cui arcanū uiri ꝓprij nō crederet.Odiſti me inquit & nō amaſti quā celaſti uſq;
adhuc. His atq; cæteris talibꝰ inuictus certe animus:muliebribꝰ emollitꝰ blādicijs:
aperuit dilectæ ꝓpoſitam quæſtionē:& illa ciuibus. A quibus uix tandē ſeptimo
die qui præſcriptus abſoluendæ parabolæ fuerat:ante occaſum ſolis cōperta ſoluta
ſunt:atq; in hunc modū relata:Quid fortiꝰ leone?quid dulciꝰ melle? Et ille reſpon-
dit:Nec muliere aliquid pfidioſius.Nam ſi nō domuiſſetis uitulā meā: nunq̄ intelli-
geretis parabolā meam. Et ſtatim deſcēdit in aſcalonā: & triginta uiros peremit:
quoꝝ exuuias auferens:eos qui ꝓpoſitā quæſtionē ſoluerant ꝑmiſſo munere dona
uit. Abſtinuit autē coniugio puellæ cuius pfidiā depbenderat:atq; in patriam do-
mū ſeſe recepit. Turbataq; animi iuuēcula quæ indignationē læſi:ferociam fortiſ-
ſimi fraudi ſibi futuram iuſta formidine pborreſceret: in alterius uiri cōceſſit nupti-
as:quē tñ paranymphum ſibi Samſon quaſi fidum ſodalē cū duceret eā uxorē: aſci-
uerat:nec ſic tamē prætento licet coniugio offenſionis periculū auertit. Nāq; ubi
res ꝑdita:uolentiq; ad coniugē redire:interclusa copia:ꝙ pater eā alij uiro nupſiſſe
diceret:ſororē ſane eius ſi uellet: ducere liceret: ſtimulo iniuriæ exulceratꝰ publicā
excogitauit ultionē capeſſere domeſticæ cōtumeliæ indignatione:correptiſq; uul-
pibus adulta æſtate:cū iam matura eſſent in agris frumēta:binas ſibi inuicem cauda
ad caudā ligauit:atq; in mediū earum ardentē inſeruit facē:nodoq; aſtrinxit inexo-
lubili:& ultor iniuriæ ſup manipulos meſſis dimiſit frumētariæ: quā ſecuerant inco-
læ palæſtinoꝝ. At illæ igiť exterritæ quacūq; præcipites cōuoluebanť: ſpargebāt
incendiū:& exurebat ſpicas eorū. Quo diſpendio cōmoti ꝙ omnes ſibi locoꝝ fru
ctus interierāt:factū principibus ſuis intimauerūt. Et illi miſerūt uiros in thannatam
qui mulierē quæ uariato fidē cōiugio mutauerat:ac totam eius domū parēteſq; igni
inuoluere:ꝙ ea cauſa ſuæ uaſtitatis & iniuriæ foret:nec oportuiſſe lædi uirum ꝓnun
ciantes qui poſſet malo ſe publico ulciſci. Nec tñ Samſon populis palæſtinoꝝ deli-
cti gratiā fecit:atq; eo uindictæ fine cōtētus fuit:ſed cōcidit eos ſtrage maxima:plu-
rimiq; eorū ferro interiere.Ipſe aūt conceſſit in ethem ad torrentē in deſerto.Petra
illic erat munitio tribus Iudæ. Palæſtini uero qui eū nō auderent laceſſere: nec mu
nitionis prærupta arduaq; ſuperare: tribū Iudæ denūciato adorſi urſere prælio: qđ
ſubditos ſibi & tributarios perditū iri nequaquā iuſtū & æquū atq; ex uſu uideretur:
publico:ꝓ alieno præſertim facinore cōſulentes in mediū:tradi ſibi deſignatorē tan
ti flagicij poſtulauerūt:atq; ita illis qđ ab eo cōmiſſum:futurū ſine noxa. Qua præ-
ſcripta ſibi conditione uiri de tribu Iudæ tria milia ex ſuis cōgregantes aſcenderunt
ad eū:& præfato ꝙ eſſent ſubditicij palæſtinoꝝ:quibus ſibi neceſſitas obediēdi non
ex arbitrio ſed ex periculi formidine maneret:facti ſui inuidiā retorquebant in eos:
qui ius cogēdi habebant. Tum ille:& quæ inquit iuſticiæ forma eſt genꝰ abrami-
darum:ut circūſcriptæ primo cōiugis:deinde abductæ pniciosa mihi uindicta ſit: &
ſine periculo domeſticā iniuriam nō licuerit ulciſci? Tantū ne inclinatis animos ad
turpe uernularū obſequium:ut executores uos alienæ præbeatis inſolentiæ: atq; in
uoſmetipſos uertatis manus? Si pereundū eſt quia dolorē habui liberum: iuuat pe-
rire manibus palæſtinoꝝ. Tentata domus:ſollicitata uxor. Si nō licuit mihi uiuere
ſine eorū fraude:ſaltem liceat mori ſine ſcelere ueſtro. Retuli ego acceptā iniuriam
nō intuli. Vos exiſtimate an digna uiciſſitudo fuerit. Illi de damno fructuū querun-
tur:ego de cōiugis amiſſione. Cōferte manipulos meſſis & ſociā thori. Dolorē meū
ipſi ꝓbarunt cuius iniurias uindicauerūt. Videte quo uos miniſterio dignos putāt.
A uobis eum morte affici uolunt:quē ipſi ultione dignū de ijs qui me læſerāt iudica-
uerunt:& qui uindictæ præbuere miniſteriū. Sed ſi adeo ſubdita ſupbis corda ge
ritis:tradite me hoſtiū manibus:uos nolite occidere. Nō mortē abnuo:ſed ueſtrum
fugio cōtagiū. Verū ſi formidine ceditis inſolētibꝰ: alligate uinculis manꝰ inermes

licet inuenient ſibi arma nodis ſolutæ:certe cōditiōe impoſitæ. Satis futurū arbitra-
ti ſunt:ſi uiuentē in poteſtatē daretis. Quibus illi auditis q̄uis tria milia uirorū aſcē-
derant:ſacramentū dederunt qđ a ſe uitæ eius uis nulla irrogareť:tantūmodo pati-
ens uinculoꝝ eſſet:ut deditionē eius patrarēt:quo uacui fierent eius cuius arguebā
tur:facinoris. Accepta itaq; fide ſpelæo egreſſus deſeruit petræ munitionē: ac du
obus innexus funibus. Vbi appropinquare accitos ad ſuſcipiendū palæſtinorū uali-
dos uidet:infremuit ſpiritu: & uniuerſa dirupit uincula: atq; arripiens maxillā aſini
iacētem percuſſit mille uiros:fugauit alios grandi uirtutis ſpectaculo: cū inermo &
uni cederent armatorū agmina. Et qui cōminus auſi fuerant cōgredi: facili negocio
nullo labore obtruncati:alijs fuga exitiū dempſit. Vnde hodieq; agon loco nomen
eſt:ꝙ ibi Samſon glorioſum certamē uirtute egregia conſummauerit. Sed utinā q̄
fortis in hoſtē:tam moderatꝰ uictoria fuiſſet. Verū ꝙ facile uſu uenit:inſolens reꝝ
ſecundarū animus qui debuit euentū pugnæ diuino fauori & præſidio deferre: ſibi Iudic.15.
arrogauit:dicens:In maxilla aſini deleui mille uiros. Nec aram ſtatuit deo:nec hoſti
am immolauit:ſed negligens ſacrificij:aſſumptor gloriæ:ut triumphū ſuum ppetuo
cōſecraret nomine:uocauit locum maxillæ interfectionē. Et mox ſiti grauiter cœ
pit inardeſcere:& potus deerat:nec iam ferre ac tolerare poterat. Vnde intelligens
ꝙ nihil tam facile eſſet humanæ opis ꝙ ſine diuino adiumēto nō difficile foret: excla
mauit atq; obſecrauit:ne ſibi deus omnipotēs in offenſam uerteret: ꝙ imprudenter
incauto ſermone ſibi aliquid aſſignauiſſet. Quinetiā illam uictoriā deo deputabat
dicens: Tu dediſti in manu ſerui tui ſalutē magnā hanc:& nunc ſubueni: quia ecce Ibidē.
morior ſiti:& in poteſtatē eorum de quibus tantū donaſti triumphū: ſitis neceſſita-
te adiudicor. Quomō dei miſericordiæ:cū ꝑieciſſet ille maxillam:aperuit ſciſſuram
eius:& fons erupit ex ea:& bibit Samſon:& reſumpſit ſpiritū:& uocauit locum inuo-
cationē fontis:eo ꝙ uictoriæ iactantiā inuocationis precibus emēdauiſſet: ita diuer-
ſa iudicia mature edita:ꝙ & arrogantia cito offenſam incurreret:& humilitas ſine ul
la offenſione ſeſe recōciliaret. Verū ubi decurſa ſerie bellum palæſtinorū cōpoſu
it:& ſuorū declinans ignauiā:& hoſtilē deſpiciens manū:gaçam ſeſe contulit (ea ciui
tas erat in locis palæſtinorum) & habitabat illic in diuerſorio. Qđ cognitum gaçæi
haud quaquā diſſimulatione prætererūt:ſed feſtinantes circūdederunt diuerſoriū
eius:& obſederunt uniuerſos aditus domus:ne fugam in noctē cōponeret. Itaq;
Samſon cognito quid parareť: cōpoſitas inſidias noctis medio præuertens: colum-
nas domus manibꝰ amplexus materiem totā & culminis molē ceruice ualida ſuſten
tans in uerticē montis altiſſimi trāſportauit qui imminebat urbi hebron:quæ popu-
lis hebræis incolebať. Cū libero & uago motu tranſgredereť:nō ſolū regionis pa
ternæ terminos:ſed etiā morum limites & maiorū obſeruationes præſcriptos:eam
ſibi futuræ mox cladis peſtē inuenit. Nāq; parū fida expertus alienigenæ uxoris
prima connubia qui debuiſſet cauere uel poſtea: rurſus Dalilæ mulieris fornicariæ
copulā non declinauit:& cū eam diligeret impenſe:tentandi ſe cauſam dolis hoſti-
libus præſtitit. Aſcendētes em̄ palæſtini ad eam:polliciti ſunt pecuniā uiritim da-
turos mille & centū denarios:ſi ꝓderet eis in quo ille fiduciā uirtutis ſuæ conſtitutā
haberet:quo cognito circūueniri & capi poſſet. At illa quæ ſemel ſe pecuniæ ꝓſti-
tuerat:aſtute ſatis & callide inter epulas & illecebras amoris quaſi admirans fortitu
dinis eius eminentiā : quærere cœpit quo tandē genere tantū præſtaret reliquorū
uirtutibus:ſimul & quaſi pauida atq; ſollicita orare:ut dilectæ ſuæ cōmitteret:qui ne
xus aſtrictum alienæ poteſtati ſubſterneret. Ille autē adhuc ſobrius & fortis animi
aduerſus delinimēta meretricia dolū dolo retulit dicens: Quia ſi uitibus uirentibus Iudic.16.
adhuc & non aridis alligareť:infirmitate corporis adæquaret aliorū ſimilitudinem.
Quo palæſtini per Dalilā ſibi cōperto:cum uitea ſoporanti circūdediſſent uincu-
la quaſi de improuiſo excitū:haud degenerē offendere notæ & ſolitæ fortitudinis:
cū ſolutis nexibus uirtus libera multis licet reſiſteret ac repugnaret. Sed ubi id pa
rum ꝓceſſit: rurſus Dalila quaſi deriſa & cōquerēs repetere artes ſuas: & fidē amo-

ris poſcere nō prætermittebat. Cui Samſon ualidus adhuc cōſilij dolū ridēs: ſigni/
ficauit ligatū ſe ſeptē funibus qui adhuc ſine uſu forent: uenturū ſe in poteſtatē ho/
ſtium: ſed & hoc fruſtra fuit. Tertio quoq; tā q̄ de myſterio deprompſit etiā lapſu/
ro ꝓpior: ſi diſſoluti eſſent crines ſeptē capitis ſui: & quaſi in cubitū intexti: diſcede/
ret ab eo uirtus ſua. Et hoc quoq; luſit inſidiarū fabricatores. Ad poſtremū cū illu/
ſum ſibi totiēs ꝓcax mulier deplorauiſſet: indignā ſe habitā dolens: cui cōmitteret
arcanū: dilectiq; id qđ ꝓ remedio quæreret: ad ꝑditionem ſuſpectari uideret: lachry
mis fidē coegit: ſimul quia debebaṫ inuictæ ad id tēpus fortitudinis uiro: ut incide/
ret erumnā ſaucius: animi ſecretū aperit: prætēdere in ſe uirtutē dei: & eſſe dn̄o ſan/
ctificatū: ſecūdū eius præceptū comā paſcere: quæ ſi attonderet: deſineret naçaræ/
us eſſe: & ꝓpriæ uirtutis uſum amitteret. Palæſtini per mulierē cōperta infirmita
te uiri: ſceleris mercedē afferunt: ut precio obnoxia dolū patraret. At illa meretri/
ciis delinimētis feſſum amoris in ſoporē cōpulit: & tonſore adhibito ſeptē crines ca
pitis eius admota nouacula abſcidit. Cōtinuoq; interdicti præuaricatiōe uires mi/
nutæ. Deniq; ex ſomno experrect⁹: faciā inquit ſicut ſoleo: & excutiā me ſup ad/
uerſarios: ſed nec animi ſui alacritatē nec uirtutem agnouit: nec uigor erat nec gra/
tia manebat. Itaq; reputans ſecū ꝙ improuide ſe mulieri aduerſariorū crediđiſſet: &
caluatus tētare ulterius aliquid dānatus infirmitatis: nequiret cæcitatis oculos uin/
culis manus præbuit: & cōpedibus innexus carcerē intrauit multis ſibi incognitum
tēpeſtatibus. Et iam ꝓceſſu tēporis creſcere ei coma cœperat. Itaq; cū eſſet cele/
bre conuiuiū: palæſtinorum conuentui ꝑducitur de carcere Samſon: ac ſtatuitur in
populi conſpectu. Erant tria milia ferme hominū uirilis ac muliebris ſexus: & graui/
bus in eum inſultabant conuitijs: circūagebant ludibrijs qđ durius & ultra ipſum ca
ptiuitatis ſpeciem uiro ingenitæ uirtutis conſcio tolerabatur. Nam uiuere & mori:
naturæ functio: ludibrio eſſe: probro ducitur. Cupiens igitur tantā cōtumeliā uel
ultione ſolari uel morte in reliquum præuertere: ſimulato ꝙ infirmitate corporis &
nodis compedū ſuſtentare ſeſe nequiret: popoſcit a puero: qui dirigebat uias eius
ut admoueret eum ad colūnas proximas: quibuſ dom⁹ omnis ſuffulciebatur. Et ad/
motus: utraq; manu fulcra totius cōprehendit ædificij: atq; intentis ad feſta ſacrifi/
cij palæſtinis: qđ dagoni deo ſuo deferebāt: per quē ſibi aduerſarium ſuum datū in
poteſtatē arbitrabantur: muliebris perfidiæ dolos beneficijs annumerātes cæleſti/
bus: exclamauit ad dominū dicens: Domine adhuc ſemel memor pueri tui eſto: ut
ꝓ duobus oculis meis uindictam tribuas de nationib⁹: ne dent gloriā ſuis dijs: ꝙ ip/
ſis iuuātibus me in poteſtate acceperint: nec uitam meā pluris facio. Moriaṫ anima
mea cū palæſtinis: ut agnoſcant ſibi infirmitatē meam nō minus q̄ uirtutē exitialem
fuiſſe. Concuſſit itaq; colūnas magna ui: ac diſſoluit & cōminuit eas quas ſecuta rui/
na ſuperioris culminis & ipſum inuoluit: & uniuerſos qui deſup aſpectabāt præcipi/
tauit. Ibi magna uis mariū fœminarūq; promiſcue exanimata: & triumphus quæ/
ſitus perempto ſupra omnes ſuperiores uictorias haud quaquā degenere & deco/
lore exitu. Nā & ſi inuiolabilis ad id locorum & deinceps: atq; incōparabilis in hac
uita expertis belli fuerit uiris: tamē in morte ſeipſum uicit: & inſuperabilē geſſit ani
mum: ut cōtemneret: & quaſi nihilo haberet uitæ finē omnib⁹ formidoloſum. Vir/
tutis igitur fuit ꝙ uictoriaꝝ numero diem clauſit: nec captiuum exitum ſed triūpha
lem inuenit. Circūſcriptum autē fuiſſe a muliere: naturæ potius q̄ perſonæ aſcri/
bendū: Quia humana conditio maior q̄ culpa inferior. Præmitur em̄ & cedit illece/
bris flagiciorū. Itaq; cum ſcriptura ei teſtificetur ꝙ plures in morte q̄ in lumine ui/
tæ iſtius poſitus occiderit: uidetur ad aduerſariorū magis exitium captus q̄ quo ip/
ſe deiectior fieret aut minor eſſet. Non eſt enim ſe expertus inferiorē: cuius ſepul/
tura præſtantior q̄ potentia fuit. Deniq; non telis ſed cadaueribus hoſtiū præſſus
humatus eſt: ꝓprio tectus triumpho: clarum inſigne relinquēs poſteris: eo ꝙ popu/
lum ſuum quē captiuum inuenerat: uiginti annis in libertate iudicio ſuo rexit: & ſe/
pultus in patrio ſolo libertatis hæredē dimiſit. Hoc ergo exemplo liquet alienige/

narum cōſortia refugienda: ne ꝓ charitate cōiugij ꝑditionis inſidiæ ſuccedāt. Va
le & nos dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæū: occaſione eius qđ in Ap̄lo ſcriptum eſt: Lex em̄ iram
operaṫ: & cætera. quæſtionē cur lata ſit lex abſoluentis: Ep̄la. LXXI.

Mbroſius Irenæo. Decurſa lectione Apoſtoli nō perfunctoriæ motus es:
a quia audiſti hodie lectum: Lex em̄ iram operaṫ. Vbi autem non eſt lex: nec Ro.4.
præuaricatio. Vnde & cōſulendū arbitratus es: cur lata ſit lex: ſi nihil ꝓde/
rat: imo oberat quæ operareṫ iracundiā: & præuaricationē introduceret. Equidē
ſm interrogationē tuam: certū eſt non fuiſſe legem neceſſariā quæ per Moyſen da/
ta eſt. Nam ſi naturalē legem quā deus creator infudit ſingulorū pectoribus: ho/
mines ſeruare potuiſſent: nō fuerat opus ea lege quæ in tabulis ſcripta lapideis im/
plicauit: atq; inodauit magis humani generis infirmitatē: q̄ elaqueauit atq; abſoluit.
Eſſe autem legem naturalē in cordibus noſtris: etiam Apoſtolus docet qui ſcribit:
Quia plærūq; & gentes naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt: & cū legē nō legerint: Ibidem.2.
opus tamē legis ſcriptū habent in cordibus ſuis. Ea igiṫ lex nō ſcribitur ſed innaſci
tur: nec aliqua percipiṫ lectione: ſed ꝓfluuio quodā naturæ fonte: in ſingulis expri/
mitur: & humanis ingenijs hauriṫ. Quā debuimus uel futuri iudicij metu ſeruare:
cuius teſtis cōſcientia noſtra tacitis cogitationib⁹ apud deum ipſa ſe prodit: quibus
uel redarguitur improbitaſ: uel defendiṫ innocētia. Itaq; cum ſemp pateat domino:
tum maxime in die iudicij manifeſtabitur: quādo occulta cordis in examē uenient
quæ putabātur latere. Quorū tamen proditio: occultorū ſcilicet: nequaquā noce/
ret: ſi lex naturalis ineſſet pectorib⁹ humanis. Eſt em̄ ſancta ſine uerſucia: ſine frau
de: cōſors iuſticiæ: expers iniquitatis. Deniq; interrogemus infantiā: uideamus ſi
in ea crimen reperitur: ſi auaricia: ambitio: dolus: ſæuicia: inſolentia. Nihil ſuū nouit:
nullos honores ſibi arrogat: præferre ſe alteri ignorat: fraudem neſcit: uindicare ſe/
ſe nec uult nec poteſt: Inſolentia quid ſit: puro ac ſimplici nequit animo cōprehen/
dere. Soluit hanc legem Adam qui uoluit ſibi arrogare qđ non acceperat: ut eſſet
ſicut creator & conditor ſuus: & diuinum honorē affectaret. Itaq; per inobedientiā
offenſam traxit: & culpam incidit ex inſolētia. Qui ſi non rupiſſet imperiū: & obe/
diens fuiſſet mandatis cæleſtibus: prærogatiuā naturæ atq; ingenitæ ſibi innocētiæ
hæredibus ꝓprijs reſeruaſſet. Ergo quia per inobedientiā prærogatiua naturalis
legis corrupta atq; interdicta eſt: ideo ſcriptum legis exiſtimatum eſt neceſſariū: ut
uel partem haberet qui uniuerſum amiſerat. Et cui perierat quod naſcēdo aſſum/
pſerat: diſcendo ſaltē cognoſceret & cuſtodiret. Simul quia cauſa deiectionis eius
ſuperbia fuit. Superbia autē orta eſt ex prærogatiua innocētiæ. Debuit ea lex ferri
quæ ſubditū deo & ſubiectum redderet. Nam ſine lege peccatū neſciebatur: & mi
nor erat culpa: ubi erat culpæ ignorantia. Vnde & domin⁹ ait: Si non ueniſſem: & Ioh.15.
locutus fuiſſem ijs: peccatū non haberent. Nunc autē excuſationē nō habēt de pec
cato. Lata eſt ergo lex: Primū ut excuſationē tolleret: ne quis diceret: peccatū ne/
ſciui: quia præſcriptū nō erat quid cauerē. Deinde ut omnes ſubditos faceret deo
agnitione peccati. Omnes autē ſubditos fecit: quia nō ſolum iudæis data eſt: ſed eti/
am gentes uocauit. Proſeliti em̄ ex gentib⁹ ſociabantur. Neq; uero exceptus uide/
ri poteſt qui uocatus defuit. Lex em̄ quos uocauit: & alligauit. Vniuerſoꝝ itaque
culpa operata eſt ſubiectionē: ſubiectio humilitatē: humilitas obedientiā. Itaq; quia
ſuperbia culpam cōtraxerat: ecōtrario culpa obedientiā generauit. Vnde lex ſcri
pta quæ uidebatur ſuperflua: facta eſt neceſſaria: ut peccatū peccato ſolueret. Sed
ne rurſus aliquis deterreaṫ & dicat incrementū peccati factum eſſe per legē: & legē
nō ſolum nō profuiſſe ſed etiam offuiſſe arbitretur: habet quo ſolari ſuā poſſit ſolli/
citudinē: quia & ſi ꝑ legē ſuperabūdauit peccatū: ſuperabundauit & gratia. Quid
ſit hoc: intelligamus. Superabundauit peccatū per legē: quia ꝑ legem agnitio pec/ Ro.5.
cati: & cœpit mihi obeſſe ſcire id quod ꝑ infirmitatē uitare nō poſſem. Ad cauendū
em̄ ꝓdeſt præſcire: ſed ſi cauere non queā: offuit noſſe. Verſa ergo lex in contrariū:

tamen ipſo peccati incremēto facta eſt mihi utilis: quia humiliatus ſum: Vnde & di-
Pſ.118. xit Dauid: Bonū mihi ꝙ humiliatus ſum. Humiliando autē me: ſolui uinculū erroris
ſuperioris: quo Adā & Eua exuerant omnē ꝓpriæ ſeriem ſucceſſionis. Vnde & do-
minus quaſi obediēs uenit: ut inobediētiæ & præuaricationis humanæ laqueus ſol-
ueretur. Itaq; ſicut per inobedientiā peccatum intrauit: ita per obedientiam pecca-
Ro.5. tum ſolutum eſt. Vnde & Apoſtolus ait: Quia ſicut per inobedientiā uni⁹ hominis
peccatores conſtituti ſunt plurimi: ita & per obedientiam unius hominis iuſti con-
ſtituentur multi. Habes igitur unū: quia lex & ſuperflua fuit: & facta eſt nō ſuper-
flua. Superflua in eo: quia nō fuiſſet neceſſaria: ſi illā legē naturalē ſeruare potuiſſe-
mus. Sed quia nō ſeruauimus: iſta lex ꝑ Moyſen neceſſaria facta eſt: ut doceret me
obedientiā: & laqueum illū ſolueret præuaricationis Adæ: qui laque⁹ totā aſtrinxit
hæreditatē. Creuit quidē culpa per legem: ſed & culpæ auctor ſuperbia ſoluta eſt:
idq; mihi ꝓfuit. Superbia em̄ culpam inuenit: culpa autē gratiam fecit. Accipe ali
ud. Nō fuit neceſſaria lex per Moyſen. Deniq; ſubintrauit: qđ utiq; non ordinarium
ſed uelut fortuitū ſignificare uidetur introitū: eo ꝙ in locum naturalis legis intraue-
rit. Itaq; ſi illa ſuū ſeruaſſet locū: hæc lex ſcripta nequaquā eſſet ingreſſa. Sed quia
illam legē excluſerat præuaricatio ac propemodū aboleuerat: pectoribus humanis
regnabat ſuperbia: inobediētiaq; ſeſe diffuderat: ideo ſucceſſit iſta: ut nos ſcripto cō
ueniret: & omne os obſtrueret: ut totum mundū faceret deo ſubditū. Subditus
autē mundus eo per legē factus eſt: quia ex præſcripto legis omnes cōueniunť: &
ex operibus legis nemo iuſtificať: id eſt: quia per legē peccatū cognoſcitur: ſed cul-
pa nō relaxatur: uidebať lex nocuiſſe: quæ omnes fecerat peccatores: ſed ueniens
domin⁹ Ieſus peccatū omnib⁹ qđ nemo poterat euitare donauit: & chirographum
Ibidem. noſtrū ſui ſanguinis effuſione deleuit. Hoc eſt: qđ ait: Superabundauit peccatū per
legem: ſupabundauit autē gratia per Ieſum: quia poſtq̄ totus mundus ſubdit⁹ factus
Ioh.1. eſt: totius mūdi peccatū abſtulit. Sicut teſtificatus eſt Iohānes dicens: Ecce agn⁹ dei
ecce qui tollit peccatū mundi. Et ideo nemo glorieť in operibus: quia nemo factis
iuſtificatur: ſed qui iuſtus eſt donatū habet: quia poſt lauacrū iuſtificat⁹ eſt. Fi-
des ergo eſt quæ liberat ꝑ ſanguinē chriſti: quia beat⁹ ille cui peccatū remittitur: &
uenia donatur. Vale fili & nos dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Irenæum: cauſam reddentis: Cur plæraque in lege præcepta
ſint: quæ per euāgelium uacuata uidentur: ut eſt circūciſio corporalis: & obſeruatio
ſabbati: aliaq; plura huiuſmodi: Cur etiā lex pædagogus dicatur: Epl'a. LXXII.

Gal.3. A Mbroſius Irenæo. Audiſti fili hodie lectū in Apoſtolo: Quia lex pæda-
gogus noſter fuit in chriſto: ut ex fide iuſtificemur. Quo uno abſolutas
arbitror quæſtiones quæ plæroſq; mouere cōſuerunt. Sunt em̄ qui di-
cunt: Cum legē deus Moyſi dederit: quid cauſæ eſt ut plæraq; in lege ſint
quæ per euangeliū iam uacuata uideantur? Et quomō unus utriuſq; cōditor teſta
menti: cum qđ licebat in lege: per euangeliū cœperit nō licere. ut eſt circūciſio cor-
poralis: quæ licet etiam tunc ſigno data ſit: ut circūciſionis ſpiritualis ueritas tenere-
tur: tamē qua ratione uel in ipſo ſigno fuit? Cur iſta diuerſitas exiſtimať: ut tunc cir-
cūcidi pietas crederetur: nunc impietas iudicetur? Deinde ſabbati diem feriatū
eſſe debere obſeruabatur ex lege: ita ut ſi quis onus aliquod lignorū portaſſet: mor-
tis fieret reus: nunc autē diem ipſum & oneribus ſubeundis & negocijs obeundis ſi-
ne pœna aduertimus deputari. Et plæraq; præcepta ſunt legis: quæ præſenti tem
pore ceſſare uideātur. Quid ergo cauſæ ſit cōſiderem⁹. Nō em̄ ocioſe dixit Apo-
Ibidem. ſtolus: Quia lex pædagogus noſter fuit in chriſto. Pædagogus cui⁹ eſt: maturioris
an adoleſcētis: aut pueri? hoc eſt: ætatis infirmæ? Pædagogus ergo ſicut etiā inter-
pretatio latina habet: doctor eſt pueri: qui utiq; imperfectæ ætati non poteſt pfecta
adhibere præcepta quæ ſuſtinere nō queat. Deniq; per ꝓphetam deus legis ait:
Ezech.20. Dabo uobis præcepta nō bona: hoc eſt: nō perfecta. Quod em̄ bonū utiq; pfectum.
Matth.5. Idem autē deus euangelio pfectiora ſeruauit: Si quidē ait: Nō ueni legem ſoluere

ſed implere. Quæ igitur iſtius cauſa diſtantiæ: niſi humana uarietas? Sciebat duræ
ceruicis populum iudæorū: lapſum: humilem: perfidiæ ꝓmptiorē: qui aure audiret
& nō audiret: oculis uideret & nō uideret: lubrico quodam infantiæ leuē: & imme-
morem præceptorū: & ideo legem tanq̄ pædagogū mobili plæbis ingenio & menti
adhibuit infirmæ: ipſaq; legis præcepta moderatus: aliud legi uoluit: aliud intelligi:
ut inſipiens ſaltem qđ legeret cuſtodiret: & a præſcripto litteræ nō recederet. Sapi
ens intelligeret diuinæ mentis ſententiā: quā littera nō reſonaret: imprudens ſerua-
ret legis imperiū: prudēs myſterium. Ideo lex ſeueritatē gladij habet tanq̄ pæda
gogus baculū: ut imperfectæ plæbis infirmitatē pœnæ ſaltē denūciatione deterre-
at. Euangeliū autē indulgentiā habet quo peccata donanť. Iure ergo ait Paul⁹:
Quia littera occidit: ſpiritus aūt uiuificat. Littera igitur occidit exiguā corporis por- 2.Cor.3.
tionem: ſpiritus intelligēs: circūciſionē totius animæ corporiſq; cuſtodit: ut ſuperflu
is amputatis (Quid em̄ tam ſuperfluū: q̄ auariciæ uitia libidiniſq; peccata: quæ natu-
ra nō habuit: culpa quæſiuit) caſtimonia teneatur: frugalitas diligatur. Signū igiť
circūciſio corporalis: ueritas autē circūciſio ſpiritualis eſt. Illa membrū amputat: iſta
peccatū. Nihil imperfectū in homine natura generauit: nec tanq̄ ſuperfluū iube-
batur auferri: ſed ut aduerterent qui partē ſui corporis amputabāt: multo magis am
putanda peccata: recidēdos eos qui delicta ſuadeant: etiā ſi quadā unitate corporis
cōnecterenť. Sicut habes ſcriptū: Si dextera manus tua ſcandaliçat te: abſcinde eā Matth.5.
& ꝓijce abs te. Expedit em̄ tibi ut pereat unū membrorū tuorum: q̄ totum corpus
tuum eat in gehennā. Ergo ſicut pueris: ita iudæis mandata ſunt nō plena præcep
ta: ſed ex parte: & uelut unā membri ſui partē mūdam ſeruare præcepti ſunt: qui to
tum corpus ſuū mundū ſeruare nō poterant. Sabbati quoq; ferias uno die in heb-
domada celebrare iuſſi ſunt: ut nulli oneri ſubderētur: quia mundanis operib⁹ abſo-
luti: utinā ſic abiſſent: ut in illud ꝑpetuū futuroꝝ ſabbatū ſæculorū nulla ſecum gra-
uiū ueherēt onera delictorū. Sed quia lubricū populū deus nouerat: partem infir
mioribus diei unius obſeruatione præſcripſit: plenitudinē fortiorib⁹ reſeruauit: ſy-
nagoga diē obſeruat: eccleſia imortalitatē. In lege igiť portio: in euāgelio pfectio
eſt. Populus iudæorū ligna portare ꝓhibetur: hoc eſt: illa quæ cōſumuntur incen-
dio. Vmbrā tenet qui ſolem refugit. Tibi ſol iuſticiæ umbram impedimentū eſſe
nō paſſus: apertū gratiæ ſuæ lumen infundens ait: Vade & amodo uide ne pecces. Ioh.8.
Tibi æterni illius ſolis imitator ait: Si quis autē ſuperædificauerit ſup fundamentū 1.Cor.3.
aurum: argentū: lapides precioſos: ligna: fœnū: ſtipulam: uniuſcuiuſq; opus manife-
ſtum erit. Dies em̄ domini manifeſtabit: qm̄ in igne reuelabiť. Et uniuſcuiuſq; opus
quale ſit: ignis ꝓbabit. Et ideo illud ſuperædificemus ſupra chriſtū. Chriſtus em̄ no-
ſtrū eſt fundamentū qđ nō exurať ſed melioreť. Aurū meliorať: igitur meliorať ar
gentū. Audiſti aurū & argentū: putas hoc materiale: congregare deſideras: ſed lu
dis operam. Hoc aurū & argentū onus habet: fructū nō habet. Onus quæretis eſt:
ſumptus hæredis. Hoc aurū ſicut lignum exuritur: nō perpetuatur. Hoc argentū in
die illo detrimentū uitæ tuæ nō lucrum affert. Aliud aurū: aliud argētū a te quæri-
tur: hoc eſt: ſenſus bonus: uerbum optimū: de quib⁹ dicit de⁹: quia dat uaſa aurea &
argentea. Hæc ſunt munera dei: eloquia dn̄i: eloquia caſta: argentū igne examina Pſ.11.
tū: ꝓbatū terræ: purgatū ſeptuplo gratia ſenſus tui: nitor caſti ſermonis exigiť: ſplē-
dor fidei nō tinnit⁹ argēti. Hoc manet: illud perit: hoc mercedē habet: & migrat no-
biſcū: illud detrimentū habet qđ hic relinquiť. Si quis diuitū putat ꝙ illud argentū
repoſitū & reconditū ei ſuffragari poſſit ad uitam: onus inane portabat qđ iudicij ig
nis abſumat. Hic relinquite ligna ueſtra diuites: ut on⁹ ueſtrū futuro incēdio incre
mentū nō addat. Si erogaueris: minueť onus & qđ remāſerit: on⁹ nō erit. Noli aua
re recōdere: ne fias nudo quidē nomine chriſtian⁹: opere iudæ⁹: cū aduerteris one-
ra tua tibi eſſe ſupplicio. Dictū eſt em̄ tibi non ꝑ umbrā ſed in ſole: cui⁹ opus manſe
rit: mercedē accipiet: ſi cuius arſerit: detrimentū patieť. Et ideo tanq̄ pfectus erudi-
tus in lege: cōfirmatus in euāgelio utriuſq; fidem ſuſcipe teſtamēti. Beatus em̄ qui Eſa.32.

ſeminat ſuper oẽm aquã: ubi bos & aſinus calcat:ſicut hodie lectũ eſt:hoc eſt:qui ſe-
minat ſup populos:qui ſequũtur teſtamenti utriuſq; doctrinã.Bos eſt ille aratorius:
Deut.25. legis iugum portanſ:de quo lex dicit:Boui trituranti os nõ alligabis:qui habet ſcrip-
1.Cor.9. turarũ cornua diuinarum:Pullum aũt aſinæ domin⁹ in euãgelio in figura populi gẽ-
Luc.19. tilis aſcendit. Puto autẽ(quoniã diues eſt uerbum dei) ꝙ etiã illud intelligere de-
beamus:quia bos habet cornua plena terroris:taurus ferociã habet:aſinus manſue
tudinem:qđ bene ad præſentia deriuať:quia beatus qui & ſeueritatẽ & manſuetu-
dinem tenet:ut altero diſciplina ſeruetur:altero innocẽtia nõ opprimatur. Nimia
ẽm ſeueritas extorquet plærunq; terrore mendaciũ. Deus diligi maluit q̃ timeri.
Dominus ergo charitatẽ exigit:ſeruus timorẽ:cum perpetuus in homine terror eſ-
ſe nõ poſſit:quia ſcriptũ:ſicut hodie lectum eſt: Ecce in timore ueſtro ipſi timebunt
quos timebatis. Vale fili & nos dilige:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Clementianũ:uim apoſtolicæ diſputationis in ſuperiori epi-
ſtola notatæ aperientis:ſimulq; oſtendentis iudæum nõ eſſe ſecundũ adoptionem
hæredem:Epiſtola.LXXIII.

a Mbroſius Clemẽtiano. Etſi ſciam ꝙ nihil difficilius ſit q̃ de Apoſtoli lectio-
ne diſſerere:cum ipſe origenes longe minor ſit in nouo q̃ in ueteri teſtamen-
to:tamẽ quoniã ſuperiore epiſtola uiſus tibi ſum cur pædagogus lex dicere-
tur:nõ abſurde explicauiſſe:hodierno quoq; ſermone uim ipſam apoſtolicæ diſpu-
tationis meditabor aperire. Superiora ẽm lectionis eius hoc habet:Eo ꝙ ex operi
bus legis nemo iuſtificeť ſed ex fide:quoniã qui ex operibus legis ſunt:ſub maledi-
Gal.3. cto ſunt.Chriſtus autẽ redemit nos de maledicto legis: factus ꝓ nobis maledictum.
Non ex lege igitur hæreditas data eſt ſed ex repromiſſione. Etenim Abraæ dictæ
ſunt repromiſſiones & ſemini ei⁹ qđ eſt chriſtus. Lex itaq; præuaricationum gratia
poſita eſt:donec ueniret ſemen cui repromiſſum eſt:& ideo cõcluſa ſunt omnia ſub
peccato:ut repromiſſio ex fide Ieſu chriſti daretur credẽtibus. Poſtq̃ uenit autẽ fi-
des:iam nõ ſub lege:hoc eſt:ſub pædagogo ſumus:quia ſumus filij dei:& omnes ſu-
mus in chriſto Ieſu.Si autẽ omnes ſumus in chriſto Ieſu: ergo Abraæ ſemen ſumus
ſm ꝓmiſſionem hæredes. Hæc eſt apoſtolicæ concluſio ſentẽtiæ. Sed occurrit
adhuc ei ꝙ poterat etiam iudæ⁹ dicere:& ego hæres ſum quoniã ſub lege ſum. Lex
autem:uetus dicitur teſtamentũ.Vbi autẽ teſtamẽtum:ibi hæreditas. Et licet ad
Heb.9. hebræos ipſe dixerit:quia teſtamẽtum non ualet niſi mors intercedat teſtatoris: id
eſt:quoniã teſtamentũ nõ ualet q̃diu uiuit teſtator:ſed eius morte firmatur: tamen
Hiere.12. quia in Hieremia domin⁹ locutus eſt de iudæis & ait:Facta eſt hæreditas mihi ſicut
leo.Hæredes eos negare noluit. Sed ſunt hæredes ſine re:ſunt & cũ re. Et dicun-
tur hæredes teſtatore uiuẽte qui ſcripti ſunt ſed ſine re. Sunt etiã hæredes paruuli
Gal.4. qui nihil differunt a ſeruulo: quoniã ſub curatoribus ſunt & actoribus. Ita inquit &
nos eramus iudæi ſub elemẽtis mundi huius ſeruiẽtes.Poſtq̃ uero uenit plenitudo
tẽporis & chriſtus aduenit:iam nõ ſumus ſerui ſed liberi ſi credamus in chriſtũ. Er
go dedit illis ſpeciẽ hæreditatis:poſſeſſionẽ negauit. Habent nomẽ hæredis: uſum
nõ habẽt. Quia ſicut paruuli hæredes nomẽ nudũ hæreditatis nõ auctoritatẽ uſur
pant:iubẽdi ius & utendi nõ habent:qa plenitudinẽ ſuæ ætatis expectant:ut a cura-
Ibidem.3. toribus liberẽtur. Sicut ergo paruuli:ita & iudæi ſub pædagogo ſunt. Lex pæda-
Matth.23. gogus eſt.Pædagogus ad magiſtrũ ducit:magiſter noſter ſolus eſt chriſtus. Nolite
dicere uobis dominũ & magiſtrũ:quia dñs & magiſter ueſter unus eſt chriſtus.Pæ-
dagogus timeť: magiſter uiam ſalutis oſtendit.Timor ergo ad libertatẽ perducit:li
bertas ad fidem:fides ad charitatẽ:charitas acquirit adoptionẽ: adoptio hæredita-
tẽ. Ergo ubi fides ibi libertas:ſeruus ẽm ſub metu:liber ex fide:Ille ſub littera: iſte
1.Cor.3. ſub gratia:Ille in ſeruitute:iſte in ſpiritu.Vbi autẽ ſpiritus dñi:ibi libertas. Si igitur
ubi fides:ibi libertas:ubi libertas:ibi gratia:ubi gratia:ibi hæreditas:Iudæus aũt litte
ra nõ ſpũ in ſeruitute eſt.Qui nõ habet fidẽ:nõ habet ſpiritus libertatẽ. Vbi aũt nul
la libertaſ:nulla grã:ubi nulla gratia:nulla adoptio:ubi nulla adoptio nulla ſucceſſio.

Tanq̃ clauſis ergo tabulis cernit hæreditatem nõ poſſidet: auctoritatẽ non habet
lectionis. Na quomõ dicit:Pater noſter:qui uerũ dei filium negat per quẽ adopti-
uus acquiritur? Quomõ teſtamentũ nũcupat qui mortẽ teſtatoris negat? Quo-
modo libertatẽ uſurpat qui negat ſanguinẽ quo redemptus eſt? Hic ẽm eſt noſtræ
preciũ libertatis.Sicut Petr⁹ dicit: Sanguine precioſo redempti eſtis: nõ agni utiq; 1.Petri.1.
ſed eius qui manſuetudine & humilitate tanq̃ agnus aduenit:& totũ mundũ una ſui
corporis hoſtia liberauit:ſicut ipſe ait:Sicut agnus duct⁹ ſum ad immolandũ. Vnde
& Iohãnes ait:Ecce agnus dei ecce qui tollit peccatũ mundi? Ergo Iudæus hæres Ioh.1.
in littera:nõ ſpiritu tanq̃ paruulus eſt ſub curatorib⁹ & actoribus. Chriſtian⁹ autẽ Gal.4.
qui plenitudinẽ temporis agnouit:qua chriſtus aduenit factus ex muliere: fact⁹ ſub
lege:ut omnes qui ſub lege erant redimeret.Chriſtian⁹ inquam per unitatẽ fidei & Eph.4.
agnitionẽ filij dei in uirum ꝑfectum:in menſurã ætatis exurgit plenitudinis chriſti.
Vale fili & nos dilige:quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſij ad Horontianũ:ex eo qđ ab Apoſtolo cõmemoratũ eſt: Abraã
credidit deo: & reputatũ eſt ei ad iuſticiã & cætera.colligentis ꝙ ij magis Abraæ fi
lij qui ex fide hæredes ſũt:ipſam quoq; fidẽ plurimũ cõmendãtis.Epl'a.LXXIIII.

a Mbroſius Horontiano. Si Abraã credidit deo:& reputatũ eſt ei ad iuſti- Gen.15.
ciã.Qđ aũt reputatur ad iuſticiã:ex incredulitate ad fidem eſt: utiq; ex fide
iuſtificamur nõ ex operibus legis. Abraæ autẽ ipſi duo filij Iſmael & Iſaac: Gal.4.
unus de ancilla alter de libera. Et reſpoſum huiuſmodi: ut expelleret ancillã & filiũ
ancillæ:nõ enim hæredẽ fore ancillæ filium. Et ideo nõ ancillæ nos filios eſſe ſed li
beræ qua libertate nos chriſtus liberauit. Vnde colligiť ꝙ ij magis Abraæ filij qui
ex fide.Præſtant ẽm fidei q̃ generatiõis hæredes.Lex pædagogus eſt: fides libera. Ibidem.3.

Abijciamus ergo opera ſeruitutis:teneamus gratiã libertatis.Deſeramus umbrã
ſolem ſecuti:ritus iudaicos deſeramus.Circũciſio membri unius nihil ꝓdeſt. De-
niq; ait Apoſtolus:Ecce ego Paulus dico uobis: quoniã ſi circũdamini: chriſtus uo- Gal.5.
bis nihil ꝓderit.Non quia nõ poſſit: ſed quia indignos beneficijs ſuis iudicet:qui ui-
as eius deſerant. Et quidẽ ante ſephora circũcidit filium ſuũ: & periculum depulit Exo.4.
qđ imminebat.Sed tunc ꝓfuit cũ chriſtus adhuc perfecta differret: cũ paruulus eſ-
ſet populus credentiũ. Venit nõ paruulus ſed perfectus in omnib⁹ domin⁹ Ieſus:
Circũciſus eſt primo ſm legem:ne legẽ ſolueret:poſtea per crucẽ:ut legem imple-
ret. Ceſſauit ergo qđ ex parte eſt: quia uenit qđ perfectũ eſt. Crux ẽm in chriſto
non unũ membrũ ſed toti⁹ circũcidit ſuperfluas uoluptates. Fortaſſe adhuc quæ-
ritur qua ratione circũcidi ex parte uoluerit:qui uenerat perfectam circũciſionẽ de-
monſtraturus. De quo nõ puto eſſe diutius deliberandũ.Nam ſi peccatũ fact⁹ eſt
ut noſtra peccata mũdaret:ſi maledictum ꝓ nobis factus eſt:ut legis maledicta uacu
aret:ea ratione & circũciſus ꝓ nobis eſt:ut circũciſionem legis auferret datur⁹ ſalu-
tem crucis. Spiritu igiť ex fide ſpem iuſticiæ expectandã nobis aſſerit Apoſtol⁹:
& in libertatẽ uocatos:libertatẽ noſtrã in occaſionẽ carnis nõ debere cõferre.Siqui Gal.5.
dem neq; circũciſio aliquid ualet:neq; præputiũ:ſed fides quæ per charitatẽ opera-
tur. Et ideo ſcriptũ:Diliges dominũ deum tuũ.Qui autẽ diligit:utiq; credit:& cre Deut.6.
dendo unuſquiſq; diligere incipit. Deniq; Abraam credidit: & ſic diligere cœpit
& credidit nõ ex parte ſed ꝑ omnia. Aliter enim habere plenã non poterat charita-
tem:quia ſcriptũ eſt:Charitas credit omnia.Si non credit omnia: nõ uidetur chari- 1.Cor.13.
tas eſſe perfecta.Ergo perfecta charitas omnẽ fidem habet. Non tamẽ facile dixe-
rim:ꝙ continuo omnis fides perfectam charitatẽ habeat:quia Apoſtol⁹ dixit: Si ha- Ibidem.
beam omnẽ fidem ita ut montes transferam:charitatẽ autẽ non habeam: nihil mihi
ꝓdeſt.Etenim cum tria ſint maxime in uiro chriſtiano:ſpes:fides:charitaſ:maior his
charitas. Sed arbitror propoſiti gratia hoc dixiſſe Apoſtolũ. Neq; ẽm uidetur
mihi qui habeat omnẽ fidem:ita ut montes trãſferat charitatẽ non habere:quomo-
do & illud:Si habeat aliquis omnia myſteria & omnẽ ſciẽtiã:quomõ nõ habeat cha
ritatẽ:cũ dicat Iohãnes:Quia omnis qui credit quia Ieſus chriſt⁹ eſt:de deo nat⁹ eſt. 1.Ioh.4.

Et ſupra ipſe dixerit: Qm̄ qui de deo natꝰ eſt nō peccat. Vnde colligit̃ ſi is qui credit
1.Ioh.3. quia Ieſus chriſtus eſt: de deo natꝰ eſt: & qui de deo natus eſt: nō peccat: uticꝫ is qui
credit quia Ieſus chriſtꝰ eſt: nō peccat. Si quis autē peccat: nō credit. Qui aūt nō cre/
dit nō diligit. Qui aūt non diligit: peccato obnoxius eſt. Ergo nō diligit qui peccat.
1.Petri.4. Charitas em̄ multitudinē operit peccatoꝝ. Q̄ ſi charitas peccandi excludit affectū:
quādoquidē etiam timorē excludit foras: plena eſt uticꝫ ꝑfectæ fidei charitas. De/
Luc.17. nicꝫ apoſtoli qui futuri erant amici dixerūt: Adauge nobis fidē: petētes a bono me/
dico: ut infirmantē in ſe fidem ſanaret. Infirmabat̃ adhuc fides in iis: cum audiret eti
Matth.14. am Petrus: Minimæ fidei quare dubitaſti? Ergo fides uelut præuia charitatis oc/
cupat animā: & præparat ſemitas uenturæ dilectioni. Sic omnis fides eſt: ubi ꝑfectio
charitatis. Ideo puto dici: quia charitas credit omnia: hoc eſt: facit fidē omnia crede/
re: & habere hmōi animā omnē fidem. Ac ꝑ hoc ubi ꝑfecta charitas: ibi omnis fides:
ſicut ubi ꝑfecta charitas: ſpes omnis. Denicꝫ ſicut omnia credit: ita ſcriptū eſt: Quia
1.Cor.13. ſperat omnia. Ideo maior quia ſpem fidēcꝫ complectit̃. Hanc charitatē habens: ni
1.Ioh.4. hil timet: quia charitas timorē excludit foras: & ideo ablegato & exuto timore om/
1.Cor.13. nia ſuffert: omnia ſuſtinet. Qui ergo ꝑ charitatē omnia ſuſtinet: nō pōt timere mar/
Gal.6. tyrium. Et ideo quaſi uictor alibi in fine ait: Mihi em̄ mundus crucifixꝰ eſt & ego mū
do. Vale fili & nos dilige: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſii ad Bellicium: exponētis quid ſibi uelit illud ꝙ dominus Ieſus ui/
dens a generatione cæcum: expuit & fecit lutum & ſuperunxit oculos cæci. & cæte
ra. Epiſtola. LXXV.

a Mbroſius Bellicio. Audiſti frater lectionē euangelii: in qua decurſum eſt
Ioh.9. ꝙ prætericns dominꝰ Ieſus uidit a generatione cæcū. Ergo nec nos quidē
præterire debemus quē prætereundū dominꝰ non putauit: præſertim cū a
generatione cæcus fuerit: qđ nō ocioſe eſt poſitum. Eſt em̄ cæcitas quæ plærūque
ui ægritudinis aciem obducit oculorū: eadēcꝫ temporis ſpacio mitigat̃. Eſt cæcitas
quæ humorū infuſiōe generatur. Ea quocꝫ uitio plærūcꝫ ſublato: medicinæ arte de/
pellitur: Vt cognoſcas quia qđ iſte ſanatur qui a generatione ſua cæcꝰ eſt: nō artis eſ
ſe ſed poteſtatis. Donauit em̄ dominus ſanitatē: nō medicinam exercuit. Eos em̄ ſa/
nauit dominꝰ Ieſus quos nemo curaret. Quā ſtolidi autē iudæi q̄ interrogant: Hic
peccauit an parentes eius: debilitates corporū referentes ad merita delictorum. Et
Ibidem. ideo dominꝰ ait: Nēcꝫ hic peccauit: necꝫ parentes eius: ſed ut manifeſtarētur opera
dei in illo. Quod em̄ naturæ defuit: creatori competit reformare: qui auctor naturæ
eſt. Vnde addidit: Cū in hoc mundo ſum: lux ſum huiꝰ mundi. Hoc eſt: oēs poſſunt
Ps.33. uidere: quia cæci ſūt: ſi me lumē requirāt. Accedite & uos & illuminamini: ut uidere
poſſitis. Deinde quid ſibi uult ꝙ is qui uitā refundebat imperio: ſalutem præcep/
Ioh.11. to dabat: dicens mortuo: Exi foras: & egreſſus eſt Laçarus de ſepulchro: dicens pa/
Marci.2. ralytico: Surge tolle grabatum tuū: & ſurrexit paralyticus & cœpit grabatū ipē por
tare: in quo ſolutus membris omnibꝰ portabatur? Quid inquā ſibi uult ꝙ expuit
Ioh.9. & fecit lutum: & ſuperūxit oculos cæci: & dixit ei: Vade & laua in ſyloa: quod inter/
pretatur miſſus: & abiit & lauit & uidere cœpit. Quæ iſta ratio eſt? Magna ni fal/
lor. Plus em̄ uidet quem ieſus tangit. Simul & diuinitatem & ſanctificationē eius ad
uerte. Quaſi lux tetigit & lumen infudit. Quaſi ſacerdos per figurā baptiſmatis: my
ſteria gratiæ ſpiritualis impleuit. Expuit ut aduerteres quia interiora chriſti lu/
men ſunt. Et uere uidet qui chriſti mundatur internis. Lauat ſaliua eius: lauat ſermo
Ibidē.15. eius: ſicut habes: Iam uos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum uobis.
Q̄ autē lutū fecit: & ſuperūxit oculoſ cæci: quid aliud ſignificat: niſi ut intelligeres
quia ipſe hominē luto illito reddidit ſanitati: qui de luto hominē figurauit: & ꝙ hæc
caro luti noſtri per baptiſmatis ſacramenta æternæ uitæ lumen accipiat. Accede
Ioh.7. & tu ad ſyloam: hoc eſt ad eum qui miſſus eſt a patre: ſicut habes: Mea doctrina non
eſt mea ſed eius qui me miſit. Diluat te chriſtus ut uideas. Veni ad baptiſmum:
tempus ipſum adeſt: uenit feſtinus: ut & tu dicas: Abii & laui & uidere cœpi: Vt &

tu dicas: Cæcꝰ eram & uidere cœpi: Vt & tu dicas ſicut iſte refuſo lumine ait: Nox Ro.13.
præceſſit dies appropinquauit. Nox erat cæcitas. Nox erat cū Iudas accepit bucel/ Ioh.13.
lam a Ieſu: & tūc introiuit in eū ſathanas. Iudæ nox erat: in quo diabolꝰ erat. Ioban/
ni dies erat: qui in chriſti pectore recūbebat. Petro quocꝫ dies erat: cū lumē chriſti
uideret in monte. Nox erat aliis: ſed Petro dies erat. At uero ipſi Petro nox erat qñ
chriſtū negabat. Denicꝫ gallus cantauit: & flere cœpit ut emendaret errorē. Iam em̄
dies appropinquabat. Interrogabant iudæi cæcū: Quomō uidiſti? Grandis amen/
tia. Interrogabant quod uidebant: interrogabāt cauſam: cū factum uiderent. Et ma/
ledixerunt ei dicentes: Tu ſis diſcipulus eius. Tunc ꝓſunt quādo nocere ſe credūt. Ibidem.9.
Vale fili & nos dilige ut facis: quia nos te diligimus.

Sancti Ambroſii ad Studiū: quæſtionē ab eo ꝓpoſitā quā in quadā epl'a ſuperiꝰ ad
eundē ſcripta abſoluit: latiꝰ ac plenius ꝑtractantis & abſoluētis: Epl'a. LXXVI.

a Mbroſius Studio. Et ſi ſuperiore epiſtola hanc quā ꝓpoſuiſti quæſtiuncu/
lam abſoluerim: tñ aliquid plenius requirēti tibi ut filio afferre atcꝫ exculpe/
re nō ſupſederim. Ac ſemꝑ quidē decantata quæſtio & celebris abſolutio
fuit mulieris eius quæ in libro euāgelii qđ ſ̄m Iohannē ſcribitur adulterii rea oblata
chriſto eſt. Id em̄ iudæorū cōmenta eſt tergiuerſatio: ut ſi contra legem abſolueret̃:
contra legē: ꝓlata dñi Ieſu ſentētia teneretur. Si autē damnata eſſet ex lege: uacare
chriſti uideret̃ gratia. Sed uehemētior facta eſt poſtea q̄ epiſcopi reos criminum
grauiſſimorum: in publicis iudiciis accuſare: alii & urgere uſcꝫ ad gladiū ſupremācꝫ
mortē: alii accuſationes huiuſmodi & cruentos ſacerdotū triūphos ꝓbare ceperūt.
Quid em̄ aliud iſti dicunt q̄ dicebant iudæi reos criminū legibus eſſe publicis pu/
niendos: & ideo accuſari eos etiā a ſacerdotibus in publicis iudiciis oportuiſſe quos
aſſerunt ſ̄m leges oportuiſſe puniri? Eadē cauſa eſt ſed numerꝰ minor: hoc eſt: nō
diſpar iudicii quæſtio ſed pene diſpar inuidia. Vnā chriſtus puniri ex lege non paſ/
ſus eſt: iſti minorem numerū aſſerunt eſſe punitū. At quo loci hoc iudicat chriſtꝰ?
Nam plærūcꝫ ſ̄m qualitates locorū: in quibus docebat famulos ſuos: diſputationes
ſuas formare dignatꝰ eſt: ut in porticu Salomonis: hoc eſt ſapientis deambulans lo/ Ioh.10.
quebatur: Ego & pater unū ſumus. Vt in templo dei dicebat: Mea doctrina non eſt Ibidem.7.
mea ſed eius qui me miſit. Hoc quocꝫ iudiciū in templo poſitus exercet: ſicut ſcri/
ptum eſt in poſterioribꝰ. Sic em̄ habes: Hæc uerba locutꝰ eſt Ieſus in gaçophylacio Ioh.8.
docens in tēplo & nemo apprehendit eū. Quid eſt gaçophylatiū? Collatio fideli/
um: ſumptus pauperum: requies egenoꝝ: iuxta qđ ſedens chriſtus: ut habes ſ̄m Lu Luc.21.
cam: duo æra mulieris uiduæ diuitū muneribus cenſuit præferenda. Diuino uideli/
cet teſtimonio: præferēs optimæ præmiis largitatis ſedulæ liberalitatis affectū. Qui
tale habebat iudiciū: uideamus quid ipſe iuxta gaçophylacium poſitus conferebat.
Nō em̄ ocioſe uiduā prætulit duo æra mittentē. Precioſa iſta pauꝑtas eſt: fidei opu/
lenta myſterio. Iſta ſunt duo æra quæ ſamaritanus ille euāgelicus ad eius curāda uul Ibidem.10.
nera qui incidit in latrones ſtabulario dereliquit. Ergo & iſta ſpecie uidua in typo
eccleſia: hoc gaçophylatio ſacro conferendū putauit: quo pauperū ſanarent̃ uulne/
ra: peregrinoꝝ ieiunia ſanarētur. Vnde & nūc quid chriſtus cōferat: ſpiritualiter
te oportet expēdere. Diuidebat em̄ populis argētum igne examinatū eloquiorum
cæleſtiū: & imaginis regiæ pecuniā populoꝝ annumerabat affectibꝰ. Nemo plus mi
ſit q̄ qui totū donauit: ſatiabat eſurientes: replebat inopes: illuminabat cæcos: redi/
mebat captiuos: paralyticos erigebat: mortuos reſuſcitabat: & qđ eſt amplius: cōfe/
rebat abſolutioues reorū: peccata donabat. Hæc ſunt duo æra quæ miſit eccleſia
poſteaq̄ accepit a chriſto. Quid em̄ ſunt duo æra niſi preciū noui & ueteris teſta/
menti? Precium ſcripturæ: fides noſtra eſt. Nā qđ legitur: ꝓ intelligētis æſtimat̃ ar/
bitrio. Remiſſio igit̃ peccatoꝝ utriuſcꝫ preciū teſtamenti eſt quæ per agnū in typo
annūciata eſt: in ueritate completa per chriſtū. Ideo habes necꝫ ſeptem dieꝝ pur
gationem ſine trium dierū eſſe purgatione. Septem dierū purgatio ſ̄m legem: quæ
in ſpecie præſentis ſabbati: ſpirituale ſabbatum annūciauit: trium dierum purgatio

ſm gratiā:quæ euāgelij teſtificatiōe ſignat᷑:quia tertio die dn̄s reſurrexit. Vbi pœ
na præſcribit᷑:debet eſſet pœnitētia pctōꝶ:ubi remiſſio donat᷑: gratia eſt. Præcedit
pœnitētia:ſequit᷑ gratia. Neq; pœnitētia ergo ſine gratia:neq; gratia ſine pœnitētia.
Debet eī̄ pœnitētia prius dānare peccatū:ut gratia poſſit abolere. Ideo typum le-
gis accipiens Iohānes baptiçauit in pœnitētia:christus ad gratiā. Septimus ergo di
Eccl.11. es legis myſteriū ſignat:octauus reſurrectionis: Sicut habes in eccleſiaſte: Da partē
Oſee.3. illis ſeptē & illis octo. Nā & in ꝓpheta Oſee legiſti dictū ad eum: Conduc tibi forni
cariā quindecim denarijs:eo ꝙ gemino ære ueteris & noui teſtamenti:hoc eſt inte-
gro fidei precio:mulier illa uago quodā & meretricio gentiū cōuenaꝶ comitatu ful
ta conducit᷑. Et cōduxit inquit eā gomor ordei & ſemigomor. Per ordeū ſignificat
quia impfectos uocaret ad fidē:ut pfectos redderet. Per gomor intelligit᷑ plena mē-
ſura:p ſemigomor ſemiplena menſura. Plena mēſura in euangelio eſt: ſemiplena
Matth.5. in lege:cuius plenitudo nouū eſt teſtamentū. Siquidē ipſe dn̄s ait: Nō ueni legē ſol-
uere ſed implere. Nec ocioſe quindecim anabathmoꝶ pſalmos dauiticos legim⁹:
& quindecim gradib⁹ aſcendiſſe ſolē:cū Eçechias iuſtus rex uitæ hui⁹ acciperet cō-
meatū. Significabat᷑ eī̄ eſſe uēturus ſol iuſticiæ qui gradus qndecim ueteris & no
ui teſtamēti illuminatur⁹ eſſet præſentiæ ſuæ lumine:quib⁹ noſtra fides ad uitā aſcē-
dit æternā. Vnde & hoc qđ hodie in Aplo lectum eſt:myſticū reor:eo ꝙ qndecim
diebus apud Petrū manſerit. Videt᷑ eī̄ mihi qđ apoſtolis ſanctis ſcripturæ diuinæ
interptationē ſermone ſecum uario cōferentibus pleni luminis refulſerit claritudo:
ignorātiæ umbra deceſſerit. Sed iam ueniamus ad mulieris hui⁹ adulteræ abſolu-
Ioh.8. tionē. Oblata erat a ſcribis & pharisæis dn̄o Ieſu adulterij rea: & hac oblata fraude:
ut ſi eam abſolueret:legē ſoluere uideret᷑:ſin uero dānaret:ꝓpoſitū ſui mutaret ad-
uentus:quia peccata oīm remiſſur⁹ aduenit. Deniq; ſupra ait: Ego nō iudico quenq̄.
Offerētes ergo eam dixerūt: Hanc mulierē inuenimus publice mœchantē. Scrip-
tum eſt eī̄ in in lege Moyſi omnem mœcham lapidari: Tu uero quid dicis de ea?
Quæ cū dicerent:Ieſus inclinato capite digito ſcribebat in terra. Et cū expectarēt
ut audirēt eum:erigenſ caput dixit: Qui ſine peccato eſt:prior lapidet eā. Quid tā
diuinū q̄ iſta ſentētia:ut is peccata puniat qui exors ipſe peccati ſit? Quō enim feras
alieni ultorem & ꝓprij criminis defenſorē? Nōne ſe magis ipſe condēnat qui in alio
damnat qđ ipſe cōmittit? Hoc aūt dixit: Et ſcribebat in terra. Quid? Vtiq; dicens:
Feſtucā quæ in oculo eſt fratris tui uides:trabem aūt quæ in oculo tuo eſt nō uides.
Matth.7. Libido eī̄ uelut feſtuca eſt:cito accendit᷑:ꝓpere conſumit᷑:ſacrilegiū pfidiæ ſalutis
auctorē ſceleris magnitudine pſonabat. Scribebat aūt in terra digito quo legē ſcrip-
ſerat. Peccatores in terra ſcribunt᷑:iuſti in cælo:ſicut habes dictū ad diſcipulos: Gau-
Luc.10. dete qa nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælis. Secūdo aūt ſcripſit:ut gemino teſtamē
to iudæos ſcias eſſe dānatos. Audientes aūt hoc uerbū exierūt foras un⁹ poſt unū
incipiētes a ſenioribus & ſedebant cogitātes de ſe. Et remanſit ſolus Ieſus & mulier
in medio ſtans. Bene ait ꝙ exierunt foras qui nolebant eſſe cū chriſto. Foris littera
eſt:intus myſteria. Sequebant᷑ eī̄ diuinaꝶ lectionū quædā uelut arborum folia nō
fructuū qui uiuebāt in umbra legis:& ſolē iuſticiæ uidere nō poterant. Deniq; diſce
dentibus illis remanſit ſolus Ieſus & mulier in medio ſtans. Donaturus peccatū:ſo-
Ioh.16. lus remanet Ieſus:ſicut ipſe ait: Ecce uenit hora & iā uenit:ut diſpergamini unuſqſq;
in ſua:& me ſolum relinquatis. Nō eī̄ legatus neq; nūcius ſed ipſe dn̄s ſaluū fecit po
pulū ſuū. Solus remanet:quia nō pōt hoc cuiq̄ hoim cū chriſto eſſe cōmune:ut pec-
cata cōdonet. Solius hoc munus eſt chriſti q tulit peccatū mundi. Meruit & mulier
abſolui:quæ recedētibus iudæis remanſit ſola cū chriſto. Eleuās aūt caput Ieſus di-
xit mulieri: Vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te lapidauit? Et illa reſpondit: Nemo
dn̄e. Et ait ad illā Ieſus: Nec ego te dānabo: Vade & amodo uide ne pecces. Vide
lector diuina myſteria & clemētiam chriſti. Cū accuſat᷑ mulier:caput chriſt⁹ inclinat:
eleuat aūt ubi defecit accuſator. Ita nullū dānari uult: abſolui omnes. Breuiter autē
oēs hæreticoꝶ interimit quæſtiones dicēdo:nemo te lapidauit: qui dicūt chriſtum

diē neſcire iudicij:uel qui ait: Sedere aūt ad dexterā meā:uel ad ſiniſtrā nō eſt meū Matth.20.
dare uobis. Ecce & hic ait: Nemo te lapidauit? Quō utiq; interrogat qđ uidebat:
ſed interrogat nobis:ut noſceremus nō eſſe lapidatā. Eſt etiā humani affectus hæc
cōſuetudo ut interrogem⁹ ſæpiſſime qđ uidemus. Et ideo mulier reſpondit: Nemo
dn̄e. Hoc eſt dicere: Quis pōt lapidare quā ipſe non damnas? Quis pōt aliū ſub tali
ſentētiæ cōditione punire? Nec ego te dānabo. Aduerte quō ꝓpriam ſententiā
tēperauit:ut iudæi de abſolutione mulieris calūniari nihil poſſent:ſed in ſe magis ca
lumniā retorquerēt ſi queri uellent. Dimittit᷑ eī̄ mulier nō abſoluit᷑: quia deerat
accuſator:nō quia innocēs approbat᷑. Quid ergo quererent᷑ quia priores a pſecuti-
one criminis & ab executione ſupplicij deſtiterūt? Addidit autē deuiæ: Vade &
amodo uide ne pecces. Emēdauit ream:nō crimē abſoluit. Etē̄ ſeueriore ſenten
tia culpa dānat᷑:ſi unuſquiſq; crimē ſuum oderit:& in ſe incipiat cōdemnare delictū.
Etē̄ cū reus occidit᷑:pſona magis q̄ culpa punitur. Vbi uero culpa deponit᷑: abſo
lutio perſonæ eſt:pœna peccati. Quid eſt ergo: Vade:& amodo uide ne pecces?
Hoc eſt: Ex quo te chriſtus redemit:corrigat gratia quā pœna nō emēdaret ſed ple
cteret. Vale fili & nos dilige ut fili⁹:quia nos te ut parētes diligimus.

Sancti Ambroſij ad Conſtantiū:cauſam reddētis: Cur circūciſio ueteris teſtamē-
ti auctoritate quaſi utilis imperet᷑:& noui teſtamēti magiſterio quaſi inutilis repudi-
etur:aduerſantiūq; obiectiones arguta reſpōſione diſſoluētis: Epl'a. LXXVII.

Mbroſius Conſtātio. Nō mediocris plæroſq; mouet quæſtio:qua cauſa cir
a cūciſio & ueteris teſtamēti auctoritate:quaſi utilis imperet᷑:& noui teſtamē-
ti magiſterio quaſi inutilis repudiet᷑:cū præſertim Abraam primus oraculū
circūciſionis celebrandæ acceperit: qui diē dn̄i Ieſu uidit & gauiſus eſt. Qđ utiq;
in euidēti eſt:qa nō corporalib⁹ ſed ſpūalibus legis diuinæ intēderit. Et ideo ueram
dn̄ici corporis paſſionē in agni cōſpexerit immolatiōe. Quid ergo dicemus ſecu-
tū patrē Abraam:ut id prim⁹ inſtitueret qđ eius nō ſequeret᷑ hæreditas? Aut qua
ratione circūcidunt᷑ infantuloꝶ corpora:& in ipſo ortu ſubijciunt᷑ periculis: & hoc
imperari oraculo:ut diſcrimen ſalutis fiat de myſterio religionis? Quid hoc ſignifi
cat? Latet eī̄ cauſa ueri:& oportuit aut aperto aliquid myſterio ſignificari: aut non
periculoſo myſterioꝶ indicio mandari. Cur uero ſignū teſtamenti diuini in ea dat᷑
parte membrorū quæ uiſu inhoneſtior exiſtimatur? Aut qua gratia ipſe operator
corporis noſtri in ipſo noſtræ generationis exordio circūcidi opus uoluit ſuū & uul
nerari & cruentari & abſcindi partē quā uelut neceſſariā (quia omnia diſpoſuit ordi
natæ) cū cæteris membris faciendā putauit? Aut eī̄ præter naturā eſt hæc portio
corporis noſtri:& nō oportuit habere omnes homines qđ eſſet præter naturā: aut
ſm naturā eſt:& nō decuit amputari qđ ſm naturæ pfectionē creatū foret: cū præ-
ſertim alieni a portione domini dei noſtri id præcipue irridere ſoliti ſint. Deinde
cū ꝓpoſitum ſit deo:ut frequēter ipſe teſtificatus eſt:plures ad ſacræ obſeruantiā ꝓ
uocare religionis:quāto magis inuitarent᷑ ſi nō aliqui circūciſionis ipſius aut pericu-
lo aut opprobrio reuocarent᷑. Ergo ut ad prima redeamus:& ꝓpoſitū ꝓſequamur
ordinē:de ipſa circūciſionis qualitate dicendū uidet᷑. Cuius gemina debet eſſe de-
fenſio:quia duplex eſt accuſatio. Vna quæ irrogatur a gētilibus. Altera quæ ab ijs q
de populo dei ſunt exiſtimat᷑. Vehemētior autē gentiliū:qui uiros circūciſione ſi-
gnatos etiā opprobrio & illuſione dignos arbitrant᷑. Sed etiā ipſorū ſapientiſſimi
quiq; ita circūciſionē approbant:ut electos ſuos erga cognoſcēda & celebrāda my-
ſteria:circūcidendos putēt. Deniq; ægyptij qui & geometriæ & colligēdis ſiderū
curſibus operā intendūt ſuā:impiū iudicant ſacerdotē qui nequaquā habeat circūci
ſionis inſigne. Nam neq; magici carminis ſapientiā:nec geometriā: nec aſtronomiā
iudicant uiā ſuā obtinere ſine circūciſionis ſignaculo. Et ideo ut impetrādi uim ope-
rationi adhibeāt ſuæ:purgationē quandā uatum ſuorū circūciſionis arcano celebrā
dam exiſtimāt. Reperimus autē in hiſtoria ueterū:non ſolos ægyptios ſed etiam
æthiopū & arabum & phœnicū aliquos circūciſione erga ſuos uſos. Et hanc putant

ſe adhuc ꝓbandæ uiam ſeruare rationis: eo ꝙ ſui corporis primitijs & ſanguinis ini
tiati inſidias dæmonũ quas illi generi noſtro moliunẽ: exiguæ partis arbitrẽtur con
ſecrationib⁹ deſtruẽdas. Vt qui totius hominis ſaluti nitũtur nocere: infirmari ope
rationẽ ſuam putent circũciſionis ſacræ uel lege uel ſpecie. Arbitror eñ ꝙ in præ
teritum ipſe dæmonũ princeps ceſſare ſuas artes erga noxiæ operationis effectum
exiſtimauerit: ſi ei nocere conaretur quẽ ſignaculo circũciſionis ſacræ initiatum ad
uerteret: aut ei qui uideret in hoc ſaltem munere legi diuinæ obtemperare. Iam
qui ſingulorũ membrorũ officia diligenter expendit: nõ ocioſam cauſam in hac mẽ
bri huius portiũcula exiſtimare poterit: qua ratione nõ ſolum circũcidatur puer: ue
rumetiã octauo circũcidatur die: quãdo incipit mater pignoris nati in ſanguine eſſe
puro: quæ ante octauum diẽ fertur in ſanguine immũdo ſedere. Hæc aduerſum
eos dicta ſint qui nulla nobis unitate fidei ſociantur: & ideo tanq̃ aduerſum diſſiden
tes difficilior diſputandi locus. Reſponſum autẽ ſibi huiuſmodi habeãt qui credũt
in dominũ Ieſum quod nudare noluimus: cũ aduerſum opiniones gentiliũ diſputa
1.Petri.1. remus. Nam ſi redempti ſum⁹ nõ corruptibilib⁹ argento & auro ſed precioſo ſan
guine domini noſtri Ieſu chriſti: quo utiq; uendente niſi eo qui noſtro iã peccatricis
ſucceſſionis ære quæſitũ ſeruitium poſſidebat: ſine dubio ipſe flagitabat preciũ: ut
ſeruitio exueret quos tenebat obſtrictos. Precium autẽ noſtræ liberationis erat ſan
guis domini Ieſu: qđ neceſſario ſoluendũ erat ei cui peccatis noſtris uenditi eram⁹.
Donec igiẽ hoc preciũ ꝓ omnibus ſolueret hominibus: qđ dominici ſanguinis ef
fuſione ꝓ omniũ fuit ſoluendũ abſolutione: opus fuit ſingulorũ ſanguine qui lege &
cõſuetudinis ritu: ſacræ præcepta ſequerẽtur religionis. Sed quia preciũ ꝓ omni
bus ſolutũ eſt: poſteaq̃ paſſus eſt chriſtus domin⁹: iam nõ opus eſt ut uiritim ſanguis
ſingulorũ circũciſione fundaẽ: cum in ſanguine chriſti circũciſio uniuerſoꝝ celebra
ta ſit: & in illi⁹ cruce omnes ſimul crucifixi ſimus cũ eo & cõſepulti in eius ſepulchro:
cõplantati ſimilitudini mortis eius: ut ultra nõ ſeruiamus peccato. Qui eñ mortuus
eſt: iuſtificatus eſt a peccato. Q; ſi quis ut Marcion & Manichæus repħendẽdum
dei putat eſſe iudiciũ: quia uel oraculũ de circũciſione celebranda edendũ putauit
eſſe: uel legem: qua ſanguinis effuſio mandaẽ: neceſſe eſt ut is etiã dominũ Ieſum re
prehendendũ arbitreẽ: qui nõ exiguum ſed multũ ſanguinẽ ꝓ huius mũdi effudit
redemptione: & hodieq; nos fundere iubet ſanguinẽ noſtrũ ꝓ tanto religionis cer
Matth.16. tamine dicens: Qui uult me ſequi: tollat crucẽ ſuam & ſequatur me. Si aũt nequa
quã iuſta eſt accuſatio: cũ aliquis totum ſe ꝓprietate offerat: & multi ſanguinis ſe mũ
det effuſione: quõ legem poſſumus reprehẽdere exigui ſtillam exigentẽ ſanguinis
cũ prædicemus dominũ Ieſum multi effuſionẽ ſanguinis & toti⁹ corporis mortẽ im
perantẽ? Tunc ipſum circũciſionis ſignaculũ & ſpecies feriabatur: ꝙ populus dei
uelut quodã ſigillo ſignatus corporis diſcernebaẽ a cæteris nationib⁹. Nunc autem
chriſti donat⁹ nomine ſignũ corporis nequaquã requiret: qui prærogatiuã diuinæ
meruit nũcupationis. Quid autẽ abſurdum ſi ꝓpter pietatẽ aliquid doloris uel la
boris inferri uidebaẽ: quo plus deuotio ꝑ hæc certamina ꝓbaretur? Pulchrũ etiã
ut ab ipſis uitæ incunabilis inſigne religionis adoleſceret: & puderet unũquẽquam
ætatis ꝓuectioris uel labori uel dolori cedere: quorũ utrũq; tenera infantia uiciſſet.
Sed iam leui circũciſionis dolore nõ opus eſt chriſtiano populo: qui mortẽ domi
ni circũferens: ꝑ momẽta ſingula fronti ꝓpriæ mortis cõtemptum inſcribit: utpote
qui ſciat ſine cruce dñi: ſalutẽ ſe habere nõ poſſe. Quis eñ acu utatur ad præliandũ:
cum telis inſtruct⁹ ſit ualidioribus? Iam illud quiuis facile refellendũ aduertit: quia
ꝓpoſitũ eſt plæroſq; potuiſſe ad ſacræ religionis ꝓuocari obſequiũ: niſi eſſent dolo
ris timore uel laboris cõtuitu reuocati. Et potuit hoc terrere maiorẽ: quod infantu
li plæriq; ſuſtinebãt ſine periculo? Eſto tñ aliquos infantulos iudæorũ cum dolorẽ
circũciſi corporis plagæq; feruẽtis ſuſtinere nõ potuerint: defunctos fuiſſe: ſed hoc
nec cæteros deterrebat ꝓuectiori ætate robuſtos: & laudabiliorẽ faciebat eũ q̃ præ
ceptis obediſſet cæleſtibus. Q; ſi hoc in exiguo dolore arbitrãtur cõfeſſionis fuiſſe

obſtaculũ: quid de martyrio dicunt? Nam ſi repħendunt circũciſioniſ dolorẽ: repre
hendant & martyrũ mortẽ: per quos cumulata nõ minuta religio eſt. In tantũ aũt
abeſt nocuiſſe fidei circũciſiõis dolorẽ: ut ꝓbabiliorem fide faciat dolor. Maior eñ
fidei gratia: ſi quis ꝓ religione cõtemnat dolorẽ. Et hic magis habet præmium q̃ ille
qui ideo dolorẽ uoluit circũciſione ſubire: ut gloriareẽ in lege: & laudẽ ex hominib⁹
magis q̃ ex deo quæreret. Oportuit igitur circũciſionẽ ex parte fieri ante eius ad
uentũ: qui totũ circũcideret hominẽ. Ex parte eñ debuit aſſueſcere humana condi
tio: queadmodũ in id qđ perfectũ eſt crederet. Si autẽ oportuit circũcidi: in qua
magis parte membroꝝ oportuit circũciſionẽ fieri q̃ in ea quæ quibuſdã uidereẽ in
honeſtior: ut ijs quæ putarẽtur ignobiliora eſſe membra corporis noſtri: honeſtatẽ
abundantiorẽ circũdarent: & quæ inhoneſta ſunt noſtra: honeſtatem abundantio
rem haberẽt? Vbi eñ magis uir ſanguinis ſui admoneri debuit: q̃ in ea parte quæ mi
niſteriũ errori exhibet? Nunc tẽpus eſt ut & illis reſpõdeam⁹ qui dicũt: Si ea pars
corporis noſtri: ſm naturã eſt: nequaquã eam amputari oportuiſſe: ſi non eſt ſm na
turam: nõ debuiſſe ſimul naſci. Qui quoniã tam arguti ſunt: & ipſi mihi reſpõdeãt:
utrũ ſm naturam ſucceſſio humana ſit quæ generationibus adoleſcit: an contra na
turam. Si eñ ſm naturam nunq̃ igitur intermittẽda eſt. Et quõ integritas uirorum:
uirginitas puellarũ: abſtinentia uiduarũ: cõtinentia cõiugum prædicaẽ? Nullũ er
go ſtudiũ quærẽdæ ſucceſſionis feriari debuit. Sed ipſe auctor naturæ nõ utiq; ge
nerationi obſecutus eſt: qui de ſe cũ eſſet in corpore conſtitutus: præbuit magiſte
rium: & hortatus eſt diſcipulos ad integritatẽ dicens: Sunt ſpadones qui ſe caſtraue Matth.19.
runt ꝓpter regnũ cælorũ: qui poteſt capere capiat. Cũ ſit autẽ homo cõpoſitus ex
corpore & anima (Satis eſt eñ interim hoc dicere & ſilere de ſpiritu) nõ ẽ in utroq;
idem ſm naturã: ſed quo eſt ſm corporis naturam: id cõtra naturã eſt animæ. Et qđ
ſm naturam eſt animæ: id cõtra naturã eſt corporis. Vbi ſi ducã qđ ſm naturam eſt
uiſibili: id contra naturã eſt ei qđ non uideẽ. Et quod ſm naturam eſt ei qđ nõ uide
tur: id cõtra naturã eſt uiſibili. Nihil ergo incongruũ in hominib⁹ dei: ſi fiant aliqua
contra naturã corporis: quæ ſint ſm animæ naturã. Qui autẽ dicunt: quoniã plu
res credidiſſent ſi circũciſio nõ fuiſſet. Ii ſibi reſponſum hoc habeant: quoniã plures
crederẽt: ſi martyria nõ eſſent: ſed præſtãtior eſt fortitudo paucoꝝ q̃ remiſſio pluri
morum. Sicut autẽ plurima baptiſmatũ genera præmiſſa ſunt: quia ſecuturum erat
uerũ illud unũ in ſpiritu & aqua ſacramentũ baptiſmatis: quo tot⁹ redimitur homo:
ita plurimorum circũciſio præmittenda fuit: quia ſecutura erat circũciſio dominicæ
paſſionis: quã pertulit Ieſus quaſi agnus dei ut tolleret peccatũ mundi. Hæc ideo
ſcripſimus: ut oſtẽderem⁹ quia & debuit præmitti circũciſio quæ foris eſt: & ea iam
poſt aduentũ domini iure uideatur excluſa. Nunc autẽ circũciſio eſt neceſſaria:
quæ in occulto eſt: ſicut iudæ⁹ præſtãtior qui in occulto in ſpiritu nõ littera. Quo
niam cũ ſint in uno homine duo homines: de quib⁹ dictũ eſt: Et ſi qui foris eſt: homo 2.Cor.4.
noſter corrũpitur ſm deſideria erroris: ſed qui int⁹ eſt: renouaẽ de die in diem. Et ali
bi: Cõdelector eñ legi dei ſm interiorẽ hominem: Interior eſt homo noſter qui eſt Ro.7.
ad imaginẽ & ſimilitudinẽ dei factus: exterior qui figuratus e limo. Sic deniq; & in
Geneſi duas tibi creaturas hominis oſtẽdit: ſecũdo creatũ hominẽ ſignificans. Si
cut ergo duo homines: ita & gemina conuerſatio eſt: una interioris hominis: altera
exterioris. Et quidẽ plæriq; actus interioris hominis ꝓueniunt ad exteriorẽ homi
nem: queadmodũ caſtimonia interioris hominis trãſit etiam ad caſtitatẽ corporis.
Qui eñ adulterium cordis ignorat: idem utiq; neſcit corporis adulteriũ. Non tamẽ
etiam illud eſt cõſequens: ut qui nõ adulterauit corpore: nõ adulterauerit etiã cor
de: ſm illud: Quoniã qui uiderit mulierem ad cõcupiſcendũ eã: iam adulterauit eã Matth.5.
in corde ſuo. Nam & ſi adhuc nõ ſit adulter corporis: tamen iam affectu adulter eſt.
Ergo eſt interioris hominis circũciſio. Nam qui circũcidiẽ: totius carnis illecebras
tanq̃ præputiũ exuit: ut ſit in ſpiritu nõ in carne: & ſpiritu mortificet corporis ſui ac
tus. Et hæc eſt quæ in occulto eſt circũciſio: ſicut Abraam ante in præputio erat: po

ſtea factus eſt in circũciſione. Sic interior homo noſter quando eſt in carne: tanq̃ in
præputio eſt: quando autẽ iam nõ eſt in carne ſed in ſpiritu: incipit eſſe in circũciſio/
ne nõ in præputio. Sicut autẽ qui circũciditur: non totam carnẽ exuit ſed ſolum
præputium ubi corruptela frequẽtior: ita qui in occulto circũciditur: carnem illam
Eſa. 40. exuit: de qua ſcriptũ eſt: Omnis caro fœnũ: & omnis gloria eiꝰ ut flos fœni: aruit fœ/
num: & flos eius decidit: uerbũ autẽ domini manet in æternũ. Et remanet caro quæ
Luc. 3. uidebit ſalutare dei: ſicut ſcriptũ eſt: Et uidebit omnis caro ſalutare dei. Quæ ſit iſta
caro: munda aures: ut intelligas. Talis ergo debet eſſe in occulto circũciſio: ut nul
lam habeat comparationẽ cũ ea quæ foris eſt circũciſione. Et ideo qui in occulto iu/
Gen. 49. dæus eſt: ipſe præſtat qui eſt a iuda: cuius manus ſupra ceruicem inimicorũ eius: qui
recubanſ requieuit ut leo: & ut catulus leonis: quẽ laudant fratres eius. Ab hoc iuda
nõ deficit princeps: quia ſermo eiꝰ principes facit: qui nõ ſubijciãtur illecebris ſæcu/
laribus: & captiuent̃ uoluptatibus iſtiꝰ mundi. Et quia ipſe iudas in hanc generatio/
nem uenit: ideo plurimi qui poſtea generati ſunt ꝓficiũt: uirtutũ principatu gaude/
ant. Habeamus itaq; circũciſionẽ in occulto: & occulto iudæum qui eſt ſpiritualis.
1. Cor. 2. Spiritualis autẽ utpote princeps dijudicat omnia: ipſe aũt a nemine dijudicat̃. De/
buit ergo legis mandato præſcripta circũciſio quæ ex parte erat ceſſare: poſteaq̃ ue
nit qui circũciſionẽ faceret totius hominis: & impleret circũciſionẽ legis. Quis autẽ
Matth. 5. eſt iſte niſi qui dixit: Nõ ueni legem ſoluere ſed implere? Q̃ ſi diligẽter intẽdas:
& illa ſit ratio qua iam ceſſare debuerit præputij circũciſio: quia plenitudo gentium
uenit. Nõ enĩ gentibus circũciſio mandata eſt: ſed ſemini Abraã. Sic enĩ habes
Gen. 17. in primo oraculo. Et dixit deus ad Abraam: Tu aũt teſtamentũ meũ obſeruabis: tu
& ſemen tuũ poſt te in ꝓgenies eorum. Et hoc eſt teſtamentũ meũ quod obſerua/
bis inter me & uos: & ſemen tuũ poſt te in ꝓgenies eorũ. Circũcidetur ueſtrũ om/
ne maſculinũ: & circũcidetis carnem præputij ueſtri: & erit in ſigno teſtamẽti inter
me & uos. Infans octo dierum circũcidetur uobis: omne maſculinũ in progenies ue
ſtras. Vernaculus domus tuæ & pecunia emptus ab omni filio alteriꝰ qui nõ eſt ex
ſemine tuo: circũciſione circuncidetur: & erit teſtamentũ meũ in carne ueſtra in te/
ſtamẽtum æternũ. Et icircũciſus maſculus qui nõ circũciderit carnẽ præputij ſui oc/
taua die: exterminabitur anima illa de generatione illa: quia teſtamentũ meũ tranſ/
greſſus eſt. Hebræus quidẽ negatur habere de octauo die: ſicut Aquila ſignificat.
Sed nõ in Aquila omnis auctoritas qui quaſi iudæꝰ in littera: præterijt nec poſuit oc/
tauum diẽ. Interim & octauũ diem & in ſigno datã circũciſionem audiſti: Signũ aũt
rei maioris indicium eſt: indiciũ ueritatis futuræ: & datum teſtamentũ Abraæ & ſe/
Heb. 11. mini eius: cui dictum eſt: In Iſaac erit ſemen tuũ. Ergo circũcidi licuit iudæum uel do/
mi eius natũ: uel pecunia eius emptũ. Non poſſumus deriuare hoc ad alienigenam
aut ꝓſelitũ: niſi fuerint in domo Abraæ nati: aut pecunia eius empti: uel ſeminis eiꝰ.
Deniq; nihil dixit de ꝓſelitis: de quibꝰ quãdo uoluit dicere: nominauit eos. Sicut
habes: Et locutus eſt dominꝰ ad Moyſen dicens: Loquere ad Aaron & ad filios eius
& ad omnes filios iſrael: & dices ad eos: Homo homo a filijs iſrael: & a ꝓſelitis q̃ ſũt
appoſiti uobis: quicũq; fecerit holocauſtum. Vbi ergo cõprehendit eos: ibi lex eos
tenet. Vbi oraculo nõ ſignificantur: quõ aſtringi uident̃? Sic habes deniq;: Dic filijs
Aaron: quãdo de ſacerdotibꝰ dicit. Habes quãdo & de leuitis dicit. Ergo omnifari
am claret etiã ſm litterã legis: q̃q̃ lex ſpiritualis ſit: & ſm ipſam tamẽ litteram ad cir/
cũciſionem teneri nõ potuiſſe nationũ populos: ſed ipſam circũciſionem in ſigno fu
Ro. 11. iſſe donec plenitudo gentiũ intraret: & ſic omnis iſrael ſaluus fieret: circũciſus cor/
de nõ exigua membri unius parte. Ergo ſatis & excuſata a nobis & excluſa eſt iu/
dæorũ manens hodieq; circũciſio. Qđ autẽ reprehẽſioni eam dicũt fuiſſe uel eſſe
gentilibus: primũ nõ habent reprehẽdere ipſi uel irridere qđ alij conſortes faciunt
1. Cor. 1. ſui. Eſto tamẽ fuerit qđ irrideret: Quid hoc nos mouere debet: cũ ipſa crux domi/
ni iudæis ſcandalum: græcis ſtulticia: nobis aũt uirtus dei ſit atq; ſapiẽtia? Et ipſe do/
Luc. 9. minus dixerit: Qui me cõfuſus fuerit coram hominibus: cõfundar & ego eum corã

patre meo qui eſt in celis: Docens nos ijs quæ ridentur ab hominibus: nõ cõmouen
dos: ſi qua ꝓ religionis obſequio deferuntur.

Liber Decimus.

Sancti Ambroſij ad Theophilum: dolenter conquerentis de ſtatu cauſæ diſcor/
diarum inter Euagrium & Flauianum: & quid eum in hac re agere uelit exponen/
tis: Epl̃a. LXXVIII.

Mbroſius Theophilo. Nõ habet qđ urgeat Euagrius: & habet quod
metuat Flauianus: ideoq; refugit examen. Dent fratres ueniã dolori
a iuſto: quia ꝓpter ipſos uniuerſus orbis cõcutitur. Et illi tamẽ noſtro nõ
cõpatiuntur dolori: perſtringi ſaltẽ ſe æquanimiter ferant ab ijs quos ui
dent ſua per tantorũ curricula temporũ uexari intẽtione. Inter hos
etenim duos nihil qđ ad chriſti pacem pertineat: eligentes: grauis toto orbe ſtabat
diſcordia. Cui bonæ pacis naufragio ſancta ſynodus capuẽſis tandẽ obtulerat por
tum tranquillitatis: ut omnibus ꝑ totũ orientẽ daretur cõmunio catholicã cõfitenti/
bus fidem: & duobus iſtis tuæ ſanctitatis examen impartiret̃: fratribus & conſacer/
dotibus noſtris ægyptijs pariter cõſidentibꝰ. Quia hoc uerũ iudiciũ futurũ arbitra/
ti ſumus: qđ neutri parti ſociata cõmunione aliquo fauore ꝓtenderet. Cũ ex his
igit̃ æquiſſimæ ſynodi cõſtitutis ſperaremus iam remediũ datũ fineq; ablatũ diſcor
diæ: ſcribit ſanctitas tua iterum fratrẽ noſtꝝ Flauianũ ad precum auxilia & imperia/
liũ reſcriptorũ ſuffragia remeauiſſe. Fruſtra ergo tantorũ ſacerdotũ fuſus labor ite/
rũ ad huius ſæculi iudicia reuertendũ: iterũ ad reſcripta: iterũ uexabunt̃ ſacerdotes
ſenes: traſfretabunt maria: iterũ inualidi corpore patriã peregrino mutabunt ſolo:
iterũ ſacroſancta altaria deſerent̃: ut in longinqua ꝓficiſcamur: iterũ paupeꝝ turbæ
epiſcopoꝝ: quibus ante oneroſa pauptas nõ erat externæ opus egẽtes cõpellentur
inopiã gerere: aut certe uictũ inopũ itineris uſurpare. Interea ſolus exlex Flauianꝰ
(ut illi uidet̃) nõ uenit quãdo omnes cõuenimus. Fœnerator & debitor inuicẽ ſibi
occurrunt: iſti ſibi nõ poſſunt occurrere: ſolus exors Flauianꝰ (ut ipſe uult) ſacerdo/
talis cõſortij: qui nec imperialibus decretis nec ſacerdotũ conuẽtui præſentiã faciat
ſui. Nec tamẽ etiã hoc moti dolore: fratri Euagrio donamꝰ ſpeciẽ bonæ cauſæ: qui
eo defenſabilior ſibi uidet̃: ꝙ eum refugit Flauianꝰ: aut ꝙ habere ſe alteꝝ arbitratur
æqualẽ: uterq; alienæ magis ordinationis uitijs q̃ ſuis fretus. Quos tñ nos in melio/
rem uocamus uiã: ut malimus eos ſuis potiꝰ bonis q̃ alieno uitio defendi. Qua de
re qm̃ ꝓprijs texuiſti litteris poſſe typum reperiri aliquẽ: quo poſſit auferri fratrum
diſcordia: cũ ſancta ſynodus cognitiõis ius unanimitati tuæ cæteriſq; ex ægypto cõ/
ſacerdotibus noſtris cõmiſerit: iteꝝ oportet fratrẽ noſtrũ Flauianũ cõuenias: ut ſi in
eo ꝑſeuerauerit quo ueniẽdũ nõ putet: ſaluis cõcilij niceni: ſed etiã ſynodi capuẽſis
ſtatutis: illibata pace uniuerſorũ ita cõſulas: ut nõ uideamur deſtruere qđ ædificatũ
eſt. Si enĩ quæ ædificaui deſtruo: præuaricatorẽ meipſe cõſtituo: ac ſi quæ deſtru/
xi: iterũ ædificẽ. Seruet̃ ergo impartitæ pacis gratia inter uniuerſos: & nihilominꝰ
declinatio partis alteriꝰ fruſtrãdi effectũ habere nõ poſſit. Sane referendũ arbitra/
mur ad ſanctũ fratrẽ noſtrũ romanæ ſacerdotẽ eccleſiæ: qm̃ præſumimꝰ ea te iudica
turũ quæ etiã illi diſplicere nequeãt. Ita enĩ utile erit cõſultũ ſentẽtiæ: ita pacis & q/
etis ſecuritas: ſi id ueſtro ſtatuat̃ cõſilio qđ cõioni nr̃æ diſſenſionẽ nõ afferat: ut nos
quoq; accepta noſtroꝝ ſerie ſtatutoꝝ: cũ id geſtũ eſſe cognouerimus qđ eccleſia ro
mana haud dubie cõprobauerit: læti fructũ hmõi examinis adipiſcamur.

Sancti Ambroſij ad Theophilũ & Anyſiũ: excuſantis ſe de iudicio ferendo inter
Bonoſum epiſcopũ & accuſatores eiꝰ: illiſq; cauſam cõmittentis. Eoſdẽ præterea ap
probãtis merito abhorruiſſe blaphemiã quorundã qui inuiolatã uirginẽ Mariã plu/
res peperiſſe filios mentiuntur: Epl̃a. LXXIX

a Mbroſiꝰ Theophilo & Anyſio. Accepi litteras ueſtras quibꝰ uel ꝓ ueritа/
te: uel ꝓ modeſtia noſtram ſententiã ſciſcitari uoluiſtis. Sed cũ huiuſmodi

fuerit cōcilij capuenſis iudiciū:ut finitimi Bonoſo atq; eius accuſatoribus iudices tri
buerent: & præcipue macedones qui cū epiſcopo theſſalonicēſi de eiꝰ factis uel co
gnoſcerent:aduertimus:qđ nobis iudicandi forma cōpetere nō poſſet. Nam ſi in
tegra eſſet hodie ſynodus:recte de ijs quæ cōprehendit ueſtroꝝ ſcriptorum ſeries
decerneremus. Veſtrū eſt igitur qui hoc recepiſtis iudiciū:ſentētiā ferre de om
nibus:nec refugiēdi:uel elabendi:uel accuſatoribꝰ: uel accuſato copiā dare. Vicem
em̄ ſynodi recepiſtis:quos ad examinandū ſynodus elegit. Deniq; cū Bonoſus epi
ſcopus poſt iudiciū ueſtrum miſiſſet ad fratrē noſtꝝ Ambroſium qui eius ſententiā
conſuleret:interdictam ſibi eccleſiā irrūpere atq; ingredi:reſpōſum eſt ei ꝙ nihil te
merandū foret:ſed omnia modeſte patiēter ordine gerenda. Neq; cōtra ſententiā
ueſtrā tentandū aliqd:ut qđ uideret uobis iuſticiæ cōuenire:ſtatueretis:quibꝰ hanc
ſynodus dederat auctoritatē. Ideo primū eſt ut ij iudicent quibus iudicandi facul
tas eſt data. Vos em̄ totius(ut ſcripſimus) ſynodi uice decernitis:Nos quaſi ex ſy
nodi auctoritate iudicare nō cōuenit. Sane nō poſſumus negare de Mariæ filijs iu
re reꝑhēſum meritoq; ueſtram ſanctitatē abhorruiſſe:ꝙ ex codē utero uirginali ex
quo ſm̄ carnē chriſtus natus eſt: alius partus effuſus ſit. Neq; em̄ elegiſſet dn̄s le
ſus naſci p uirginē:ſi eam iudicaſſet tam incōtinentē fore:ut illud genitale dominici
corporis:illā aulam regis æterni cōcubitus humani ſemine coinquinaret. Qui em̄
hoc aſtruit:nihil aliud niſi ꝑfidiā iudæorū aſtruit: q dicūt eū nō potuiſſe naſci ex uir
gine. Nam ſi hanc accipiant a ſacerdotibus auctoritatē:& uideat Maria partus fu
diſſe plurimos:maiore ſtudio ueritatē fidei expugnare cōtendent. Et ubi eſt illud

Ioh.19. qđ ſcriptū eſt :dicente dn̄o ad matrē de Iohāne euāgeliſta:Mulier ecce filius tuꝰ: &
rurſus ad Iohannē de Maria:Ecce mater tua? Quid ſibi iſtud uult ꝙ cum in cruce
dn̄s poſitus peccatū mundi tolleret:ꝓnunciauit etiā de integritate materna? Aut
quid aliud dicit niſi ut claudat ſua ora ꝑfidia:obmuteſcat:ne matrē dn̄i aliquo aude
at temerare cōuitio. Teſtis eſt ergo idē arbiter:idem materni pudoris aſſertor ꝙ
deſponſata fuerit uiro tantūmodo Ioſeph:nulla tn̄ cōiugalis coitus cōſuetudine tho
ri iura cognouerit.Neq; em̄ eam ſuſcepturā ex Ioſeph filios:a uiri cōſortio ſeparare
Ibidem. uoluiſſet. Sed ſi hoc parū eſt:addidit teſtimoniū euāgeliſta dicēs:ꝙ ſuſcepit eā di
ſcipulꝰ in ſuā.Nunqd ergo diuortiū fecit? nūquid a uiro abduxit atq; abſtulit? Ergo
qui hoc legit in euangelio: quomō quaſi naufragus titubat & fluctuat? Hoc ergo
teſtamentū filij eſt de matris integritate:hæc Mariæ locuples integri pudoris hære
ditas:hic totius finis cōſummationis. Deniq; hoc dixit:Et emiſit ſpiritū :cōſūmans
omne myſterium bono fine pietatis. Legimus etiā & omnia ꝑcurrimus uel de eo
ꝙ fratri noſtro & coepiſcopo Baſſo in cōſortium regendæ eccleſiæ datꝰ eſt ſenecio:
uel de cæteris:unde ueſtræ normā expectamus ſentētiæ.

Syricij papæ:ad Mediolanēſem eccleſiam:narrātis quid actum ſit contra hæreti
cos qui ſub uelamēto pij nominis ſerpentino ſermone catholicam ueritatē corrum
pere ac fideles chriſtianos ſauciare moliti ſunt:admonentiſque ut ab illis ſe cuſtodi
at:Epiſtola.LXXX.

S *Yricius*:Mediolanenſi eccleſiæ. Optarē ſemp fratres chariſſimi dilectionis
& pacis ueſtræ ſincæritatis gaudia nunciari:ita ut uiciſſim diſcurrētibus litte
ris ſoſpitatis iudicio iuuaremur ueſtro:quia nō patitur nos quietos ab incur
ſione ſua uacare hoſtis antiquus ab initio mendax:inimicus ueritatis:æmulus homi
nis:quē ut deciperet:ſe ante decepit.Pudicitiæ aduerſarius:luxuriæ magiſter: cru
delitatibus paſcitur:abſtinētia puniendus odit ieiunia:miniſtris ſuis prædicātibꝰ dū
dicit eſſe ſuperflua:ſpem nō habens de futuris Apoſtoli ſentētia repcuſſus dicētis:
1.Cor.15. Manducemꝰ & bibamus:cras em̄ moriemur. O infœlix audacia:o deſperatæ mē
tis aſtutia. Tā incognitus ſermo hæreticorū intra eccleſias cancri more ſerpebat:
ut occupans pectus totū hominē præcipitaret in mortē. Et niſi dn̄s ſabbaoth laque
um quē parauerat dirupiſſet:ſcæna tanti mali & hypocriſis publicata multoꝝ ſimpli
ciū corda traxerat in ruinā. Quia facile ad deteriorē partē mens humana traducit:

malens p ſpacioſa uolare q̄ artæ uiæ iter p laborē trāſire. Qua de re neceſſariū ſatis
fuit mihi quæ hic geſta ſunt:ad ueſtram cōſcientiā cognoſcēda mandare: ne ignorā
tia ſacerdotis quiſpiā peſſimorū eccleſiam irrumpentiū ſub religioſo nomine conta
gio uiolaret. Sicut ſcriptū eſt dn̄o dicente:Multi uenient ad uos in ueſtimētis ouiū: Matth.7.
intus autē ſunt lupi rapaces:a fructibꝰ coꝝ cognoſcetis eos.Ii uidelicet qui quaſi uti
litate chriſti noſſe ſe iactent:ut ſub uelamento pij nominis gradientes domū oratio
nis ingreſſi:ſermonē ſerpētinæ diſputationis effundāt:ut ſagittēt in obſcuro rectos
corde:atq; ueritatē catholicā uertendo ad ſuæ doctrinæ rabiem diabolico more tra
ducant:atq; ouiū ſimplicitatē defraudent. Et quidē multarū hæreſum malignitatē
ab apoſtolis nunc uſq; didicimus:& experti abrogauimus:ſed nunq̄ tales canes ec
cleſiæ myſteriū latratibus fatigauerūt:quales nunc ſubito hoſtes fidei erūpētes do
ctrina perfidiæ polluta cuius ſint diſcipuli uerboꝝ fructibus ꝓdiderunt. Nā cū alij
hæretici ſingula ſibi genera quæſtionū male intelligendo ꝓpoſuerint cōuellere atq;
cōcerpere de diuinis inſtitutionibꝰ:iſti nō habentes ueſtem nuptialē:ſauciantes ca
tholicos:noui & ueteris teſtamenti(ut dixi)continentiā ꝑuertētes: illecebroſo atq;
ficto ſermone aliquot chriſtianos cœperunt iam uaſtare atq; ſuæ dementiæ ſociare:
intra ſe cōtinentes nequiciæ ſuæ uirus. Verū electi blaſphemias ſuas cōſcriptione
temeraria publice ꝓdiderunt: & deſperatæ mentis furore conciti paſſim in furorē
gentilium publice a fidelibꝰ chriſtianis uiris genere optimis: religione præclaris ad
meā humilitatē ſubito ſcriptura honorifica uident eſſe delati:ut ſacerdotali iudicio
detecta diuinæ legi cōtraria ſpirituali ſentētia deleant. Nos ſane nuptias nō aſper
nanter accipimus quibus uelamine interſumꝰ:Sed uirginū nuptias deo deuotas ma
iore honorificētia ueneramur. Facto igitur preſbytero cōſtitit doctrinæ noſtræ:
id eſt chriſtianæ legi eſſe cōtraria. Vnde apoſtoli ſecuti præceptū:quia aliter q̄ qđ
accepimus annūciabant omniū noſtrum tam preſbyterorū & diaconorum q̄ totius
etiam cleri una ſuſcitata fuit ſentētia:ut Iouinianꝰ: Auxētius: Genialis: Germinator:
Fœlix:Prontinus:Nartianus:Ianuarius & Ingenioſus:qui auctores nouæ hæreſis &
blaſphemiæ inuenti ſunt: diuina ſentētia & noſtro iudicio in ꝑpetuū damnati extra
eccleſiā remanerent. Qđ cuſtoditurā ſanctitatem ueſtrā nō ambigens:hæc ſcripta
direxi per fratres & preſbyteros meos Creſcentē Leopardū & Alexandrū: qui re
ligioſi officiū fidei poſſint ſpiritu adimplere feruētes.

Sancti Ambroſij:Baſſiani:& cæterorū ad *Syriciū* papam:paſtoralem illiꝰ ſollicitu
dinē circa ouile chriſti cuſtodiendū:& lupos arcendos cōmendantiū: uirginitatēq;
contra iſtorū dementiā cōiugio præferētium.Immaculatā præterea chriſti genitri
cē Mariā:ratione:teſtimonijs:figuris & exēplis aſtruentiū in partu uirginē ꝑmanſiſ
ſe.Præconia deniq; uiduitatis attexentiū:ac tandē Iouinianū & reliquos hæreticos
eſſe damnatos inſinuantiū:Epl'a.LXXXI.

d Omino dilectiſſimo fratri Syricio papæ:Ambroſius epiſcopꝰ: Baſſianus epi
ſcopus:& cæteri. Recognouimꝰ litteris ſanctitatis tuæ boni paſtoris excu
bias:qui fideliter cōmiſſam tibi ianuā ſerues: & pia ſollicitudine chriſti ouile
cuſtodias:dignūq; oues domini audiant & ſequant:& ideo quia noſti ouiculas chri
ſti:lupos facile deprehendes:& occurres quaſi ꝓuidus paſtor:ne iſti morſibus per
fidiæ ſuæ feraliq; ululatu dominicū ouile diſpergāt. Laudamus hoc dn̄e frater:no
bis dilectiſſime:& toto cōcelebramꝰ affectu. Nec miramur ſi lupoꝝ rabie grex dn̄i
perhorruit:in quibus chriſti uocē nō recognouit. Agreſtis em̄ ululatꝰ eſt nullā uir
ginitatis gratiā:nullum caſtitatis ordinē ſeruare:ꝓmiſcue omnia uelle confundere:
diuerſorum gradus abrogare meritoꝝ:& paupertatē quandā cæleſtium remunera
tionū inducere quaſi chriſtiana ſit palma quā tribuit(Hinc em̄ plurimi abundant ti
tuli præmiorū)ſimul ſe iſti cōdemnare cōiugio. Sed quæ poteſt laus eſſe cōiugij:
ſi nulla uirginitatis eſt gloria? Neq; uero nos negamꝰ ſanctificatū a chriſto eſſe cōiu
giū:diuina uoce dicēte:Erūt ambo in carne una & in uno ſpiritu. Sed priꝰ eſt ꝙ nati Geñ.2.
ſumus:q̄ ꝙ effecti:multoq; præſtantiꝰ diuini operis myſteriū: q̄ humanæ fragilitatis

remediũ. Iure laudaẜ bona uxor:ſed melius pia uirgo præferẜ:dicente Apoſtolo:
Qui iungit uirginẽ ſuam:benefacit:& qui nõ iũgit:meliꝰ facit.Hæc eñ cogitat quæ
1.Cor.7. dei ſunt:illa quæ mundi.Illa cõiugalibus uinculis colligata eſt:bæc libera uinculorũ:
illa ſub lege:iſta ſub gratia. Bonũ coniugiũ ꝑ quod eſt inuenta poſteritas ſucceſſi-
onis bumanæ:ſed melius uirginitas ꝑ quã regni cæleſtis bæreditas acquiſita:& cæle-
ſtium meritorũ reperta ſucceſſio.Per mulierẽ cura ſucceſſit: ꝑ uirginẽ ſalus euenit.
Deniq; ſpeciale donũ uirginitatis chriſtus elegit: & integritatis munus exbibuit:
atq; ipſe repræſentauit qđ elegit in matre. Quãta dementia funeſtorũ latratuum:
ut idem dicerent chriſtũ ex uirgine nõ potuiſſe generari: quidã ferunt ex muliere:
ſed ex bis bumanoꝵ pignorũ patribus uirgines ꝑmanere. Alijs ergo præſtat cbri
ſtus quod ſibi(ut dicunt)præſtare non potuit? Ille uero qui carnẽ ſuã ſuſcepit: & ſi
bomo factus eſt:ut bominẽ redimeret:atq; a morte reuocaret: inuitatꝰ tñ quaſi deꝰ
Eſa.43. munere uenit in terraſ:ut quẽadmodũ dixerat:Ecce facio omnia noua: partu etiam
Apoc.21. immaculatæ uirginis naſcereẜ:& ſicut ſcriptũ eſt:ut crederetur nobiſcũ deus. Sed
de uia peruerſitatis ꝓduntur dicere: Virgo concepit:ſed nõ uirgo generauit.Quæ
potuit ergo uirgo cõcipere:potuit uirgo generare.Cum ſemꝑ cõceptus præcedat:
partus ſequaẜ. Sed ſi doctrinis nõ crediẜ ſacerdotũ:Credatur oraculis cbriſti: Cre
datur monitis angelorũ dicentiũ:Quia nõ eſt impoſſibile deo omne uerbũ.Creda-
tur ſymbolo Apoſtolorũ qđ eccleſia romana iteratũ ſemꝑ cuſtodit & ſeruat. Au-
Luc.1. diuit Maria uocẽ angeli:& quæ ante dixerat:Quomõ fiet iſtud?nõ de fide genera-
tionis interrogans:reſpõdit poſtea:Ecce ancilla dñi:cõtingat mibi ſm uerbum tuũ.
Eſa.7. Hæc eſt uirgo quæ in utero cõcepit:uirgo quæ peperit filiũ.Sic eñ ſcriptũ eſt: Ec
ce uirgo in utero accipiet & pariet filiũ.Nõ eñ concepturã tantũmodo uirginẽ ſed
Ezech.44. & pariturã uirginẽ dixit. Quæ aũt eſt illa porta ſanctoꝵ: illa exterior ad orientẽ:
quæ manet clauſa:& nemo inquit ꝑtrãſibit ꝑ eam niſi ſolꝰ deꝰ iſrael? Nõne eſt bæc
porta Maria:ꝑ quã in bunc mundũ redẽptor intrauit? Hæc porta iuſticiæ:ſicut ip-
Matth.3. ſe dixit:Sine nos implere omnẽ iuſticiã. Hæc porta eſt beata Maria: de qua ſcriptũ
eſt:Quia dñſ ꝑtranſibit ꝑ eam:& erit clauſa poſt partũ:quia uirgo cõcepit & genuit.
Quid aũt incredibile ſi cõtra uſum originis naturalis peperit Maria & uirgo ꝑma-
Ps.113. net:quãdo contra uſum naturæ mare uidit & fugit:atq; in fontẽ ſuũ iordanis fluẽta
remearunt? Non ergo excedit fidẽ ꝙ uirgo peperit:qñ legimus ꝙ petra uomuit
aquas:& in montis ſpeciẽ maris unda ſolidata eſt. Nõ ergo excedit fidẽ: ꝙ bõ exi-
uit de uirgine:quãdo petra ꝓfluit:ſcaturiuit ferrum ſuꝑ aquas:ambulauit bomo ſuꝑ
aquas. Ergo ſi bominẽ unda portauit:non potuit bominẽ uirgo generare: atq; bo-
Eſa.19. minem:de quo legimus:Et mittet illis dominꝰ bominẽ:qui ſaluos faciet eos: & notꝰ
erit dominꝰ ægyptijs? In ueteri itaq; teſtamento:uirgo bebræorũ per mare duxit
exercitũ:in nouo teſtamento uirgo generis aula cæleſtis electa eſt ad ſalutẽ. Quid
autẽ etiã uiduitatis attexamus præconia:cũ in euangelio poſt uirginis celeberrimũ
Luc.2. partum: Anna uidua ſubrogetur: quæ uixerat cũ uiro ſuo annis ſeptẽ a uirginitate
ſua:& bæc uidua annorũ octogintaquattuor: quæ non diſcedebat de tẽplo: ieiunijs
& obſecrationibꝰ ſeruiẽs die ac nocte? Et merito babilis uiduitas. Deniq; ſi Adã ſic
Jone.3. excegiſſet ieiuniũ:nõ fuiſſet nudus effectus. Niniuen amor ieiunij liberauit. Et ip-
Matth.17. ſe dñs ait:Non eijcietur niſi ꝑ orationẽ & ieiunium. Sed quid plura apud magiſtrũ
atq; doctorẽ: cum iam dignũ præmium retulerunt illi ꝑfidiæ ſuæ: qui ideoq; huc ue
nerũt:ne ſupereſſet locus in quo nõ dominarenẜ:qui uere ſe manichæos ꝓbauerũt
nõ credentes quia ex uirgine utiq; ueniſſet. Quæ nã bæc eſt ſuppar nouoꝵ iudæo
rum amentia? Si ueniſſe nõ creditur:nec carnẽ creditur ſuſcepiſſe.Ergo in pbantaſ-
mate uiſus eſt:in pbantaſmate crucifixꝰ eſt. Sed nobis in ueritate crucifixꝰ eſt: in
ueritate redẽptor noſter. Manichæꝰ eſt qui abnegat ueritatẽ: qui carnẽ cbriſti ne-
gat:& ideo nõ eſt illis remiſſio peccatoꝵ.Sed ẽ impietas manichæoꝵ. Quã & cle-
mẽtiſſimus execratus eſt imperator:& oẽſ qui illoſ uiderũt:quaſi quædã cõtagia re-
fugerũt.Sicut teſtes ſũt fratreſ & cõpreſbyteri mei Creſcẽs:Leopardus:Alexãder

ſancto feruentes ſpiritu:qui eos omniũ execratione dãnatos:mediolanenſi ex urbe
quaſi ꝓfugos reppulerunt. Ita Iouinianũ:Auxentiũ:Germinatorẽ:Fœlicem:Proti
nũ:Genialẽ:Martianũ:Ianuariũ & Ingenioſum:quos ſanctitaſ tua dãnauit:ſcias apud
nos quoq; ſm iudiciũ tuũ eſſe dãnatos. Incolumẽ te & florentiſſimũ deus noſter
tueatur omnipotẽs:dñe dilectiſſime frater. Itẽ ſubſcriptio.Ego Euentius epiſcopꝰ
ſaluto ſanctitatẽ tuã in domino:& buic epiſtolæ ſubſcripſi. Maximꝰ epiſcopꝰ: Fœlix
epiſcopus:Baſſianus epiſcopus: Tbeodolus epiſcopꝰ:ex iuſſu dñi epiſcopi Gemini-
ani:ipſo præſente Aper preſbyter ſubſcripſi.Euſtaſius epiſcopꝰ:Cõſtantius epiſco-
pus:Euſtaſius epiſcopꝰ & omnes ordines ſubſcripſerunt.

Sancti Ambroſij ad Vercellenſem eccleſiã:& eos qui inuocant nomẽ domini no
ſtri Ieſu cbriſti:dolenter cõquerẽtis ꝙ ipſa ſola adbuc ſacerdotẽ nõ babeat: illoſque
admonentis ut parẽtum exempla ſequanẜ ad poſtulandum ſacerdotẽ.Eorũq; præ-
terea errorem qui nullũ dicunt eſſe abſtinentiæ meritũ uel uirginitatis fructum: ra-
tionibus :ſcripturis & exemplis cõfutantis:uoluptatẽ quoq; cõdemnantis:& ieiuni
um:abſtinentiã:temperantiã ac uirginitatẽ excellenter cõmendantis. Vercellẽſes
deinceps ad cõſtantiã & alias uirtutes exbortantis.Quoq; maxime in epiſcopi petiti-
one abeſſe debeat malignitas.Ac tandẽ qualis in epiſcopũ eligẽdus:qualeſue & ip-
ſi eſſe debeant exponẽtis:Epiſtola.LXXXII.

a Mbroſius ſeruus cbriſti:uocatus epiſcopus:Vercellenſi eccleſiæ & ijs qui
inuocant nomẽ domini noſtri Ieſu cbriſti.Gratia uobis a deo patre & uni-
genito filio eius adimpleatur in ſpirituſancto Confligor dolore:quia ec-
cleſia domini quæ eſt in uobis:ſacerdotẽ adbuc nõ babet: ac ſola nunc ex
omnibus liguriæ atq; æmiliæ uenetiarũq; uel cæteris finitimis italiæ partibus buiuſ-
modi eget officio:qđ ex ea aliæ ſibi eccleſiæ petere ſolebant: & qđ uerecundius eſt:
mibi aſcribitur ueſtra intentio:quæ affert impedimentũ. Nam cũ ſint in uobis diſ-
ſenſiones:quomodo poſſumus aliquid aut nos decernere:aut uos eligere:aut quiſq̃
acquieſcere:ut inter diſſidentes ſuſcipiat boc munus:qđ inter conueniẽtes uix ſuſti
neatur? Hæc eſt illa confeſſoris inſtitutio:bæc iuſtorum ſoboles patrum: qui ſan-
ctum Euſebiũ quem nunq̃ ante cognouerant:poſtbabitis ciuibus ſimul ut uiderunt
& ꝓbauerunt:tantũq; interfuit ut ꝓbaretur:quantũ ut uideretur? Merito uir tãtus
euaſit quem omnis elegit eccleſia:merito creditũ ꝙ diuino eſſet electus iudicio quẽ
omnes poſtulauiſſent. Cõuenit igitur ut ſequamini exemplũ parentum: præſer-
tim cum a ſancto confeſſore inſtitutos meliores patribus eſſe oporteat:quando uos
melior doctor inſtituit atq; erudiuit:modeſtiæq; ueſtræ & cõcordiæ inſigne edere:
ut congruatis aſſenſu ad poſtulandũ ſacerdotem. Etenim ſi iuxta dominicã ſentẽ
tiam quod duobus cõuenerit ſuper terrã:de omni re quãcunq; petierint:fiet inquit
a patre meo:qui in cælis eſt. Vbi eñ ſunt duo uel tres cõgregati in nomine meo: ibi Matth.18.
ego ſum in medio eorũ: quantomagis ubi plena eſt in nomine domini cõgregatio?
Vbi uniuerſorũ poſtulatio congruit:dubitare uos nequaquã oportet ibi dominũ Ie
ſum & uoluntatis auctorẽ & petitionis arbitrũ fore & ordinationis præſulẽ uel lar-
gitorem gratiæ. Facite ergo uos dignos uideri:quorũ in medio cbriſtus ſit. Vbi eñ
pax:ibi cbriſtus:quia pax cbriſtus. Vbi iuſticia: ibi cbriſtus:quia cbriſtus eſt iuſticia.
Sit in medio ueſtrũ:ut uideatis eum:ne dicatur & uobis: Medius autẽ ueſtrum ſtat Job.1.
quẽ uos nõ uidetis. Non illũ uiderunt iudæi in quẽ non crediderũt: nos illum de-
uotione cõſpicimus:fide cernimus. Stet igitur in medio ueſtrũ:ut aperiantur uo
bis cæli qui enarrant gloriam dei:ut uoluntatẽ eius faciatis:& operemini opus eius.
Qui uidet Ieſum:cæli ei aperiunẜ:ſicut aperti ſunt Stepbano dicenti: Ecce uideo Act.7.
cælos apertos: & Ieſum ſtantẽ ad dexterã dei. Stabat Ieſus quaſi aduocatus: ſtabat
quaſi ſollicitus:ut Stepbanum atbletam ſuũ certantẽ iuuaret:ſtabat quaſi paratuſ ut
coronaret ſuũ martyrẽ. Stet igitur & uobis:ut eũ nõ timeatis ſedentẽ. Sedẽs eñ
iudicat:ſicut Daniel dicit:Tbroni poſiti ſunt:& libri aperti ſunt:& antiquus dieꝵ ſe- Daniel.7.
det. In octogeſimo aũt primo pſalmo ſcriptũ eſt: Deꝰ ſtetit in cõgregatione deoꝵ: Ps.81.

in medio autẽ deos dijudicat. Stet uobis. Sedẽs igiꝰ iudicat: ſtans iudicat & iudicat
in medio autẽ deos dijudicat. Stet uobis ut defenſor: ut bonꝰ paſtor: ne uos lu-
impfectis: inter deos aũt dijudicat. Stet uobis ut defenſor: ut bonꝰ paſtor: ne uos lu-
pi incurſent graues. Quo nõ ocioſe noſtra admonitio deflectit. Audio enĩ hoies
qui dicunt nullũ eſſe abſtinẽtiæ meritũ: nullũ frugalitatis: nullam uirginitatis gratiã:
pari omnes æſtimari pcio: delirare eos qui ieiunijs caſtigent carnem ſuam: ut mẽti
ſubditã faciant. Qđ nunq̃ feciſſet: nunq̃ ſcripſiſſet ad inſtruendũ alios Paulus apl's:
1.Cori.9. ſi deliramentũ putaſſet. Gloriaꝰ itaq; dicens: Sed caſtigo corpus meũ: & ſeruituti re
digo: ne alijs prædicans: ipſe reprobus inueniar. Ergo qui nõ caſtigant corpus ſuũ:
& uolũt prædicare alijs: ipſi reprobi habenꝰ. An quicq̃ tam reprobũ q̃ qđ ad luxu-
riã: ad corruptelã: ad laſciuiã ꝓuocat: q̃ incitamentũ libidinis: incõtinentiæ fomes:
incẽdiũ cupiditatis? Quæ iſtos epicureos noua ſchola miſit non philoſophoꝝ: ut
ipſi aiunt: ſed imperitoꝝ: qui uoluptatẽ prædicent: delitias ſuadeãt: caſtimoniã nul-
lius eſſe dicant utilitatis? Fuerunt nobiſcũ ſed nõ fuerũt ex nobis. Neq; enĩ pudet
1.Joh.2. dicere qđ dicit euangeliſta Iohãnes. Sed hic poſiti primo ieiunabant: intra monaſte
riũ cõtinebantur: nullus erat luxuriæ locus: interdicta ludibrioſæ diſputationis licẽ-
cia: hoc delicati nõ potuerũt ferre. Abierũt: deinde uolẽtes redire nõ ſunt recepti.
Plæraq; enĩ audierã quæ deberent cauere: monuerã: nihil ꝓfecerã. Efferueſcẽtes
itaq; diſſeminare talia cœperũt: quibꝰ incẽtores eſſent uitioꝝ omniũ. Miſerabiles p-
diderunt utiq; qđ ieiunauerunt: pdiderunt ꝙ ſe aliquo continuerũt tẽpore. Nunc
itaq; diabolico ſtudio inuident alioꝝ operibus bonis: quorũ ipſi fructu exciderunt.
Quæ uirgo audiat nullũ præmiũ eſſe integritatis & nõ ingemiſcat (Abſit enĩ ut fa-
cile credat) certe ut nõ ſtudia deponat: & intentionẽ ſuæ mentis inflectat? Quæ ui
dua cũ cõperit nullum eſſe fructũ uiduitatis: malit ſeruare fidem cõiugij: & in triſti-
bus degere: q̃ lætioribus ſe credere? Quæ cõiugij diſtricta uinculo: ſi audiat ꝙ nul-
lus honos caſtitatis ſit: nõ poſſit incurioſa tentari corporis aut mentis facilitate? Et
ideo eccleſia quotidie in lectionibꝰ ſacris: in ſacerdotũ tractatibꝰ laudẽ pudicitiæ: glo
1.Cori.5. riã integritatis pſonat. Fruſtra ergo dicit Apoſtolꝰ: Scripſi uobis in epiſtola: ne cõ-
miſceamini fornicarijs. Et ne forte dicant: Nõ de omnibꝰ mundi nos dicimus forni
carijs: ſed dicimus ꝙ qui fuerit in chriſto baptiçatꝰ: haberi iam nõ debeat fornicariꝰ:
ſed q̃liſcũq; uita eiꝰ accepta ſit deo: ideo addidit Apl's: Nõ utiq; fornicarijs huiꝰ mũdi.
Et infra: Si quis frater noiaꝰ fornicator: aut auarꝰ: aut idolis ſeruiens: aut maledicus:
aut ebrioſus:: aut rapax: cũ eiuſmodi nec cibum quidẽ ſumere. Quo enĩ mihi de ijs
Eph.5. qui foris ſunt iudicare? Et ad Epheſios: Fornicatio & omnis immũdicia & auaricia
nec nomineꝰ in uobis: ſicut decet ſanctos. Et infra: Hoc enĩ ſcitote ꝙ omnis impudi-
cus: aut immũduſ: aut auarus qđ eſt idolatra: nõ habet hæreditatẽ in regno chriſti &
dei. De baptiçatis utiq; dictũ liquet. Ipſi enĩ accipiunt hæreditatẽ qui baptiçanꝰ in
Ro.8. morte chriſti: & cõſepeliunꝰ cũ chriſto: ut cũ ipſo reſurgãt. Ideo hæredes dei: cohæ
redes chriſti. Sunt hæredes dei quia tranſcribitꝰ in eos dei gratia: cohæredes chriſti:
quia renouanꝰ in uitã ipſius. Hæredes quoq; chriſti: quia datꝰ illis p mortem ipſiꝰ tan-
q̃ teſtatoris hæreditas. Iſti igitur magis ſibi debent attẽdere qui habent qđ poſſint
amittere q̃ qui nõ habent: Iſti maiore agere cuſtodia: iſti cauere uitioꝝ illecebras: et
Exo.32. roris incitamẽta: quæ maxime cibo potuq; oriunꝰ. Deniq; ſedit populus mãduca-
re & bibere: & ſurrexit ludere. Ipſe quoq; epicurus quẽ iſti ſibi magis ſequẽdum q̃
apoſtolos putant: aſſertor uoluptatis: & ſi neget inuectricẽ mali eſſe uoluptatem: nõ
negat tamẽ ex ea fieri quædã ex quibus generẽtur mala. Deniq; nec luxurioſorũ
uitam reprehenſibilẽ uideri: quæ repletur delectationibus: niſi uel doloris uel mor-
tis quatiatur metu. Atq; hic q̃ alienus a uero ſit: etiam hic reprehẽditur ꝙ uolupta
tem in homine deo auctore creatã aſſerit principaliter. Sicut Philuminaris eiꝰ ſecta-
tor in epitomis ſuis diſputat: & huius allegat hiſtoricos eſſe auctores ſentẽtiæ. Sed
hoc diuina ſcriptura redarguit quæ ſerpentis inſidijs atq; illecebris: infuſã Adæ atq;
Euæ uoluptatem docet: Siquidẽ ipſe ſerpẽs uoluptas ſit: & ideo uariæ ac lubricæ &
uelut ueneno quodã corruptelarum infectæ paſſiones uoluptatis ſint. Appetẽtia

igitur uoluptatis cõſtat acceptũ Adam excidiſſe mãdato dei & fructu gratiæ. Quõ
igitur uoluptas ad paradiſum reuocare nos põt quæ ſola nos paradiſo exuit? Vn-
de & dñs Ieſus uolens nos aduerſus diaboli tẽtamenta fortiores reddere: certaturꝰ
ieiunauit: ut ſciremus q̃a aliter illecebras mali nõ poſſemus uincere. Deniq; ipſe di
abolus primũ tentamentoꝝ ſuorũ ſpiculũ de uoluptate intorſit dicens: Si filius dei Matth.4.
es: dic ut lapides iſti panes fiant. Vnde ait dñs: Non in pane ſolo uiuit homo: ſed in
omni uerbo dei: & noluit facere cũ poſſet: ut magis lectiõis ſtudio q̃ uoluptatis intẽ
dere nos ſalutari præcepto doceret. Et q̃a iſti ieiunandũ negãt: qua cauſa chriſtꝰ ie
iunauerit aſtruant: niſi ut nobis exẽplo eſſet eiꝰ ieiuniũ. Deniq; in poſteriorbꝰ do-
cuit nõ facile malũ poſſe niſi nr̃o uinci ieiunio: dicẽs: Hoc genus nõ eijciꝰ niſi in ora- Ibidem.17.
tione & ieiunio. Quid etiã ſibi uult ſcriptura quæ docet ieiunaſſe Petrũ: & ieiunãti Acti.10.
atq; oranti de baptiçãdis gentibꝰ reuelatũ myſteriũ: niſi ut oſtenderet etiã ipos ſan-
ctos cũ ieiunant: tunc fieri præſtãtiores? Deniq; Moyſes cũ ieiunaret: legẽ accepit: Exo.34.
Et ideo Petrus cũ ieiunaret: edoctus eſt noui teſtamẽti gratiã. Daniel quoq; ieiunij Daniel.14.
merito ora clauſit leonũ futurorũq; tempoꝝ uidit negocia. Aut quæ nobis ſalus eſ
ſe põt: niſi ieiunio eluerimus pctã noſtra: cũ ſcriptura dicat: Ieiunium & elemoſyna a Tobie.4 et.12
pctõ liberat? Qui ſunt ergo hi præceptores noui qui meritũ excludãt ieiunij? Nõ-
ne gentiliũ uox iſta eſt dicentiũ: Manducemꝰ & bibamꝰ? Quos bene irridet Apl's
dicens: Si ſecũdũ hoiem pugnaui epheſi ad beſtias: quid mihi ꝓdeſt: ſi mortui nõ re 1.Cori.15.
ſurgunt? Mãducemus & bibamꝰ: cras enĩ moriemur. Hoc eſt: Quid mihi ꝓfuit uſq;
ad mortẽ cõtentio: niſi ut hominẽ redimerẽ meum? Qui fruſtra redimiꝰ: ſi nulla eſt
ſpes reſurrectionis. Ac p hoc ſpe omni redẽptionis amiſſa manducemꝰ & bibamus:
ne amittamus fructũ præſentiũ: qui futuroꝝ nullũ tenemus. Illorum ergo eſt cibis
& potibus indulgere: qui nihil poſt mortẽ ſuam ſperant. Deniq; epicurei dicunt aſ
ſertores uoluptatis: quia mors nihil ad nos. Quo demõſtrant corpore ſe tantũ non
mente uiuere: nec animæ fungi ſed carnis ſolius munere: qui ſucceſſione animæ cor
poriſq; diſſolui munus ſuæ uitæ omne exiſtimẽt: perire merita uirtutũ: atq; animæ:
omnẽ uigorẽ: totos ſe deficere cũ corporis ſenſu: nihil reliquiarũ ſupereſſe animæ:
cũ ipſum corpus nõ ſtatim reſoluaꝰ. Prius ergo diſſoluiꝰ anima q̃ corpus: cũ ſm ſuã
opinionẽ uel carnẽ & oſſa cõſiderare debeant: quæ poſt mortẽ ſupſunt: ſecundũ ue
ram aũt aſſertionẽ negare non debeant reſurrectionis gratiã. Merito ergo hos re-
dargũes Apl'us: monet nos ne talibus labamur opinionibꝰ dicẽs: Nolite ſeduci: cor- Ibidem.
rũpunt mores bonos colloquia mala. Sobrij eſtote iuſte: & nolite peccare. Ignoran-
tiã enĩ dei quidã habent. Bonũ ergo ſobrietas: quia peccatũ ebrietas eſt. Quid ꝙ il
le Epicurus defenſor uoluptatis cuius ideo frequentẽ facimuſ mentionẽ: ut hos aut
gentiliũ diſcipulos & epicureã ꝓhemꝰ ſectã ſequi: aut illũipſum quẽ ipſi philoſophi
a ſuo excludunt conſortio tanq̃ patronũ luxuriæ: tolerabiliorẽ his eſſe doceamus?
Clamat ergo ille (ut Dimarcus aſſerit) quia nõ potationes: neq; comeſſationes: nec
filiorum ſoboles: nec fœminarũ copulæ: nec piſcium copia: aliorũq; huiuſmodi: quæ
ſplendido uſui parantur cõuiuij: ſuauẽ uitam faciant: ſed ſobria diſputatio. Deniq;
addidit ꝙ copijs cõuiuij moderate utanꝰ: qui nõ immoderate eas quærũt. Succo
ſolo & pane uel aqua qui libenter utitur: deſpuit delitiarũ epulas: quia multæ ex his
generanꝰ moleſtiæ. Etiã alibi dicunt: Nõ immoderatæ epulæ: nõ potationes: uolu
ptatis ſuauitatẽ generant ſed cõtinens uita. Cum igitur illos abdicauerit philoſo-
phia: hos nõ excludit eccleſia? Siquidẽ & illi quod malæ cauſæ habent: ſe aſſertio-
nibus ſuis impugnant frequẽter. Nã ſi principalis eorum ſentẽtia ſit ꝙ nullam ſua-
uitatẽ uoluptatis putent: niſi quæ cibo potuq; percipiaꝰ: tamẽ intelligentes in tã re-
prehenſibili definitione uerſari ſe ſine ſummo dedecore nõ poſſe: ac deſeri ab om-
nibus: fuco quodã probabilium diſputationũ ea colorare uoluerunt: adeo: ut dice-
ret quidam ex ijs: Dum ſtudemus delectationi p epulas & cantus: amiſimus eã quæ
per uerbi quo ſolo ſalui eſſe poſſumus: infunditur perceptionẽ. Nonne iſti diſpa-
res: diſcolores in hoc multiformi diſputatione nobis uidentur: quos adeo ſcriptura

cõdemnat ut nõ prætericrit eos quos Apl's redarguebat: dicẽte Luca in actibꝰ apo-
Act.17. ſtoloꝝ: qui eũ libꝝ hiſtorico ſtilo ſcripſit. Quidã aũt epicurei & ſtoici philoſophi diſ
putabant cũ eo: & quidã dicebant: quid uult hic ſeminiuerbius? Alij aũt: nouorum
dæmonioꝝ uidet̃ ꝓnũciator eſſe. Ex hoc tñ numero nõ imunis gratiæ abijt Apl's:
Siquidẽ etiã Dionyſius ariopagites cũ Damari uxore ſua alijſq; multiſ credidit. Itaq;
illi doctiſſimoꝝ & eloquentiũ cœtus ſimplici diſputatione uictos ſe eſſe credẽtiũ ex-
emplo manifeſtarũt. Quid igit̃ ſibi iſti uolunt qui tẽtant eos ꝑuertere quos acqui-
ſiuit Apl'us: quos redemit chriſtꝰ ſanguine ſuo? Quid eſt ꝙ aſſerũt baptiçatos intẽ-
dere nõ debere uirtutũ diſciplinis: nihil illis obeſſe comeſatiões: nihil uoluptatũ af-
fluentiã: inſipiẽtes eſſe eos q̃ ijs careant: uirgines oportere nubere: filios facere: ſimi
liter & uiduas iterare qd' ſemel male uirili admixtione exptæ ſint: etiã ſi ſe cõtinere
poſſint: errare eas quæ nolũt iterare copulã? Quid ergo? Placet ut hominẽ exuẽ-
tes induamꝰ pecudẽ: & expoliãtes chriſtũ ueſtiamur aut ſuꝑueſtiamur amictus dia-
boli? Sed cũ ipſi doctores gentiũ ne honeſtatẽ quidẽ cũ uoluptate copulandã pu-
tauerint: eo ꝙ pecudẽ uiderent̃ cũ homine induere: nos ut hæluinos uſus humano
infundamꝰ pectori: & rationabili mẽti inſcribamus irrationabiles ritus feraꝝ? Q̃ꝗ
multa genera ſint animantiũ quæ amiſſo pari cõcubitui indulgere neſciãt: & tanq̃ ſo
litariæ uitæ æuum exigãt. Plurima quoq; herbis ueſcant̃ ſimplicibus: nec alios niſi
fonte puro reſtinguere ſitim nouerint: caneſq; uideamus frequẽter interdicto cibo
tẽperare ſolitas: ut ieiuna fame ora ſuſpendãt: ſi imperat̃ abſtinẽtia. Ab hoc igit̃ re-
uocant̃ hoĩes qd' didicerunt ꝑ hominẽ etiã mutæ nõ præuaricari beſtiæ? Quid aũt
pulchrius abſtinẽtia quæ facit etiã iuuentutis annos ſeneſcere ut fiat morũ ſenectꝰ?
Nãq; ut redundantia ciborũ ac temulentia etiã maturior ætas caleſcit: ita mitigatur
iuuẽtutis ferocitas epularũ parſimonia: irriguoq; fontis: & exterior ignis aquæ infu-
ſione extinguit̃: nõ mirum ſi etiã interiora æſtus corporis fluuiali potu refrigerant̃.
Cibo eñ flãma alitur ac deficit. Siquidẽ fœnum: ſtipulã: lignũ: oleum: aliaq; hmõi
alimẽta ignis ſint quibus paſcit̃: ea ſi detrahas: uel nõ ſuggeras: etiã ignis ſopitur. Si-
militer ergo uapor corporiſ cibo alit̃ aut minuitur: cibo excitat̃: cibo ſoluitur. Luxu
ria igitur mater libidinis eſt. Quid ꝙ naturæ cõueniens tẽperantia eſt: atq; illi diui-
næ legi quæ in ipſo reꝝ ortu oẽs fontes potui: fructus arborũ eſui dedit? Vinũ poſt
diluuiũ iuſtus ad tẽtationẽ ſui repperit. Vtamur ergo tẽperantiæ naturali cibo: uti-
1.Timoth.5. nãq; poſſimus. Sed quia nõ oẽs fortes: ideo Apl'us ait: Vino modico utere ꝓpter
frequẽtes tuas infirmitates. Nõ ergo ꝓpter uoluptatẽ bibendũ eſt: ſed ꝓpter infir-
mitatẽ. Pro remedio igit̃ parcius: ꝓ delitijs redundãtius. Deniq; Helias quẽ dñs
3.Regl.19. ad uirtutiſ erudiebat ꝑfectionẽ: ad caput ſuũ collyridã & uas aquæ repperit: & ideo
in uirtute eſcæ illiꝰ quadraginta diebꝰ ieiunauit. Patres noſtri cũ mare trãſirent pe
Exo. dibus: aquã nõ uinũ bibebant. Daniel & hebræi pueri patrio cibo & aquæ potu: il-
Daniel.1. le furorẽ leonũ repſſit: illi ardentẽ ignẽ innoxio uidere tactu circa mẽbra ſua paſci.
Judith.12. Et quid de uiris loquar? Iudith luxurioſo Holopherni haud quaquã inflexit conui
uio: ſolo titulo ſobrietatis deſperatũ lacertis uirilibus reportauit triumphũ: patriam
obſidione exuit: ducẽ militiæ ſuis manibꝰ occidit. Exemplũ euidẽs qd' & illũ terribi-
lẽ populis bellatorẽ uirũ luxuria ſua emolliuit: & hanc fœminã tẽperantia cibi forti-
orẽ uiris fecit. Nõ hic in ſexu ſuo uicta eſt natura: ſed in cibo ſuo uicta eſt: & regẽ ſu-
perbũ ſuis inclinauit ieiunijs. Anna octogintaquattuor annos in uiduitate ſua ieiu-
Luc.2. nijs & obſecrationibꝰ in tẽplo die ac nocte ſeruiẽs chriſtũ agnouit. Quẽ Iohãnes ab
Matth.3. ſtinentiæ magiſter quidã nouus terraꝝ angelꝰ annũciauit. O ſtultũ Heliſæum q̃ ſil
4.Reg.4. ueſtribꝰ ramis & amaris paſcebat ꝓphetas: Immemorẽ ſcripturaꝝ Aeſdrã: qui me-
1.Eſdre.8. moria ſcripturas reddidit: Inſipientẽ Paulũ qui gloriat̃ ieiunijs: ſi nihil ꝓſunt ieiu-
2.Corl.11. nia. Sed quõ nõ ꝓſunt: quibꝰ uitia purgant̃? Quæ ſi deferas cũ humilitate: cũ miſe-
ricordia: ut Eſaias ſpiritu diuino locutuſ eſt: oſſa tua pingueſcent: & eris ſicut hortus
Eſa.58. ebrius: Pingueſcit igit̃ aĩa tua: uirtuteſq; eius ſpũali adipe ieiunij: & fructus tui mul
tiplicant̃ ubertate mentis tuæ: ut ſit in te ſobrietas ebrietas: ſicut illud eſt poculũ de

quo ait ꝓpheta: Et poculũ tuũ inebrians q̃ præclarũ eſt. Sed nõ illa ſolũ laudabilis Ps.22.
quæ parca eſt ciboꝝ temperãtia: ſed etiã illa quæ cõcupiſcẽtiæ. Deniq; ſcriptum
eſt: Poſt cõcupiſcẽtias tuas ne eas: & a uoluptate tua uetare. Si dederis animæ tuæ Eccl.18.
cõcupiſcentiã: gaudio eris inimicis tuis. Et infra: Vinũ & mulieres apoſtatare faciũt Ibidem.19.
etiã ſapientes. Vnde Paulus etiã in ipſis cõiugijs temperantiã docet. Eſt eñ uelut
quidã adulter incõtinens in matrimonio qui legem apoſtolicã præuaricat̃. Quid
aũt loquar quãta ſit uirginitatis gloria: quæ meruit a chriſto eligi: ut eſſet etiã corpo-
rale dei templum: in qua corporaliter (ut legimus) habitauit plenitudo diuinitatis? Col.2.
Virgo genuit mundi ſalutẽ: uirgo peperit uitã uniuerſorũ. Sola ergo nõ debet eſ-
ſe uirginitas: quæ omnibꝰ in chriſto ꝓfuit? Virgo portauit quẽ mundus iſte cape-
re aut ſuſtinere nõ põt. Qui cũ ex Mariæ naſceret̃ utero: genitale tamẽ ſeptũ pudo
ris: & intemerata uirginitatis cõſeruauit ſignacula. Itaq; in uirgine chriſtus reppe-
rit qd' ſuũ eſſe uellet: qd' ſibi omniũ dñs aſſumeret. Per uirũ autẽ & mulierẽ caro eie-
cta de paradiſo: ꝑ uirginẽ iuncta eſt deo. Quid de altera Moiſi Maria loquar quæ
fœminei dux agminis: pede tranſmiſit pelagi freta? Quo munere aũt uenerabilis
Thecla etiã leonibus fuit: ut ad pedes prædæ ſuæ ſtratæ impaſtæ beſtiæ ſacrũ de-
ferrent ieiuniũ: nec ꝓcaci oculo uirginẽ nec ungue uiolarẽt aſpero: qm̃ & ipſo aſpe-
ctu uirginitatis uiolatur ſanctitas? Deniq; qua reuerẽtia uirginitatis locutꝰ eſt ſan-
ctus Apoſtolus: De uirginibꝰ præceptũ dñi nõ habeo: conſiliũ autẽ do tanq̃ miſeri- 1.Corl.7.
cordiã cõſecutus a dño? Præceptũ nõ habet: conſiliũ habet. Nõ eñ præcipit̃ qd' ſu-
pra legẽ eſt: ſed magis dato ſuadet̃ conſilio. Nec auctoritas præſumit̃: ſed demõſtra
tur gratia: nec a quocũq; demõſtratur: ſed ab eo qui miſericordiã dei meruit. Ho-
rum ergo meliora q̃ apoſtoloꝝ conſilia? Apoſtolus dicit: Conſiliũ do: iſti diſſuaden
dũ putant: ne qua ſtudeat uirginitati. Cuiꝰ quantã laudẽ breui uerſiculo ꝓpheta
expreſſerit: uel potius chriſtus in propheta: debemus cognoſcere. Hortus inquit Cant.4.
clauſus ſoror mea: hortꝰ clauſus: fons ſignatꝰ: Chriſtus hoc dicit ad eccleſiã quã uult
eſſe uirginem ſine macula: ſine ruga. Bonus hortus uirginitaſ: quæ plurimos boni fe
rat fructus odoris. Hortus clauſus: quia undiq; uallata eſt muro caſtitatis. Fons ſig-
natus: eo ꝙ uirginitas ſit fons & origo pudicitiæ: quæ inuiolata cuſtodiat integrita-
tis ſignacula: in quo fonte imago dei luceat: quia cũ mundicia corporis cõgruit etiã
puritas ſimplicitatis. Nõ põt dubitare quiſq̃ ꝙ eccleſia uirgo ſit: quã etiã in corin-
thijs deſpondit apoſtolus Paulus uirginẽ caſtã aſſignare chriſto. In ſuperiore igit̃
epiſtola dat conſiliũ: & exiſtimat bonũ eſſe munus uirginitatiſ: ut nullis inſtãtis ſæcu
li turbet̃ neceſſitatibus: nulla illuuie coinquinet̃: nullis exagitet̃ ꝓcellis. In poſte-
riore ſponſor eſt chriſto ꝙ uirginitatẽ eccleſiæ in illius plæbis cõſignare poſſit inte-
gritate. Reſpõde mihi nunc Paule qua ratione ꝓpter inſtantẽ neceſſitatẽ des cõ
ſilium: qm̃ qui ſine uxore eſt ſollicitꝰ inquit eſt quæ dñi ſunt: quomõ placeat deo. Et 1.Corl.7.
addidit: Et mulier innupta & uirgo cogitat quæ ſunt dñi: ut ſit ſancta corpore & ſpiri
tu. Habet igit̃ murum ſuũ aduerſus mũdi huiꝰ turbines: & ideo ſepto diuinæ mu-
nita ꝓtectionis nullis ſæculi flabris inequitat̃. Bonum ergo conſiliũ: quia in cõſilio
utilitas eſt: & in præcepto laqueꝰ. Conſiliũ inuitat uolũtarios: præceptũ aſtringit in-
uitos. Si qua ergo ſecuta fuerit conſiliũ: & eã nõ pœnituerit: acqſiuit utilitatẽ. Si quã
uero pœnituerit: non habet ꝙ accuſet Apoſtolũ. Ipſa eñ de infirmitate ſua iudicare
debuit: & ideo ſibi uolũtatis ſuæ rea eſt: cuiꝰ grauiore q̃ ferre poſſet: laqueo ſe ac no-
do ligauit. Itaq; tanq̃ bonus medicus qui & fortioribꝰ ſtabilitatẽ uirtutis cõſerua-
re cupiat: & infirmis ſalubritatẽ dare: alijs dat cõſiliũ: alijs demõſtrat remediũ. Qui Ro.14.
infirmus eſt: olera mãducet: accipiat uxorẽ: qui ualidior eſt fortiorẽ uirtutis cibum
expectet. Meritoq; adiũxit: Nã qui ſtatuit in corde ſuo firmus nõ habens neceſſi- 1.Corl.7.
tatẽ: poteſtatẽ aũt habens ſuæ uolũtatis: & hoc iudicauit in corde ſuo ſeruare uirgi-
nem ſuã: benefacit: & qui nõ iungit: meliꝰ facit. Mulier uincta eſt legi: quãto tẽpore
uir eius uiuit. Q̃ ſi dormierit uir eius libera eſt: cui uult nubat: tantũ in dño. Beatior
aũt erit ſi ſic ꝑmanſerit ſm meũ conſiliũ. Puto eñ ꝙ & ego ſpiritũ dei habeo. Hoc

n

eſt cõſiliũ dei habere: explorare diligẽter oia: & quæ meliora ſũt ſuadere: & quæ tu-
tiora demõſtrare. Prouidus doctor multas oſtẽdit uias: ut qua uult unuſquiſq; quã
ſibi accõmodã arbitrat᷑ incedat: dũmodo occurrat quo poſſit incaptuſ prætendere.
Bona uirginitatis uia ſed ſublimis & ardua ualidiores requirit. Bona etiã uiduita-
tis nõ tam difficilis ut ſuperior: ſed cõfragoſa & aſpera cautiores exigit. Bona etiã
matrimonij: plena & directa longiore circuitu ad caſtra ſanctoꝝ ꝑuenit: ea plurimos
recipit. Sunt ergo uirginitatis præmia: ſunt merita uiduitatis: eſt etiã cõiugali pu-
dicitiæ locus: Gradus ſingulaꝝ ſunt & incremẽta uirtutũ. State igit᷑ i corde ueſtro:
ne quis uos ſubruat: ne quis poſſit ſubuertere. Docuit nos Apl'us quid ſit ſtare: hoc
Exo.3. eſt: qđ Moyſi dictũ eſt: Locus em̃ in quo ſtas: terra ſancta eſt. Nemo em̃ ſtat niſi q fi-
Deut.5. de ſtat: niſi qui fixꝰ ſtat ſui cordis ſentẽtia. Alibi quoq; legimꝰ: Tu autẽ hic ſta mecũ.
Vtrũq; ad Moyſen a dño dictũ eſt: Vbi tu ſtas: terra ſancta eſt: & hic ſta mecũ: hoc ẽ
mecũ ſtas: ſi ſtes in eccleſia: Ipſe em̃ locꝰ eſt ſanctꝰ: ipſa terra fæcũda ſanctitatis: & op
tima uirtutũ meſſibus. Sta ergo in eccleſia: ſta ubi tibi apparui: ibi ego tecũ ſũ. Vbi
eſt eccleſia: ibi firmiſſima ſtatio tuæ mẽtis eſt: ibi fundamẽtũ animi tui: ubi tibi de ru
bo apparui. Tu rubus: ego ignis in rubo: ego in carne ꝓpterea ignis ut tibi luceã: ut
tuas ſpinas & tua peccata cõſumã: & meã tibi demonſtrẽ gratiã. Stãtes ergo in cor
de ueſtro lupos fugate ab eccleſia quærẽtes prædã tollere. Nõ ſit in uobis deſidia:
nõ ſit prauũ os: lingua amarior. Nolite in cõcilio uanitatis ſedere. Scriptũ ẽ enim:
Pſ.25. Nõ ſedi in cõcilio uanitatis. Nolite audire detrahentes ꝓximis: nedũ auditis alios:
Pſ.49. ꝓuocemini: ut & ipſi derogetis ꝓximis: & dicat᷑ unicuiq; ueſtrũ: Sedens aduerſus
fratrẽ tuũ detrahebas. Sedẽtes detrahũt: ſtantes aũt dñm bñdicunt: quibꝰ dicit᷑: Ec
Pſ.133. ce nunc bñdicite dñm oẽs ſerui dñi: qui ſtatis in domo dñi. Qui ſedet (ut de corpo
reo uſu loquar) quaſi ocio: & reſoluit᷑ corpore: atq; intẽtionẽ mẽtis relaxat. Stat aũt
ſpeculator ꝓuidus: & explorator impiger: ꝓuigil cuſtos: qui prætẽdit in caſtris. Bel-
lator quoq; ſtrenuꝰ ante expectatũ ſtat in agmine: qui uult aduerſarij cõſilia præue-
nire. Qui ſtat uideat ne cadat: Qui ſtat obtrectare neſcit. Ocioſoꝝ etenim fabulæ
1.Cor.10. ſunt: quibꝰ obtrectatio ferit᷑: malignitas ꝓditur. Vnde ait ꝓpheta: Odio habui cõgre
Pſ.25. gationẽ malignoꝝ: & cũ impijs nõ ſedebo. Et in trigeſimoſexto pſalmo quẽ præce-
ptis referſit moralibus: in principio ſtatim poſuit: Noli æmulari inter malignantes:
Pſ.36. neq; æmulatꝰ fueris facientes iniquitatẽ. Malignitas plus nocet q̃ malicia: qa mali-
gnitas nec purã ſimplicitatẽ habet nec apertã maliciã: ſed abſconditã maliuolentiã.
Difficilius aũt cauent᷑ occulta q̃ quæ ſunt cognita. Vnde & ſaluator noſter a ſpiriti
bus malignis cauendũ admonet: ꝗ nos blandarũ ſpecie uoluptatũ capiant: cætera-
rũq; reꝝ ſimulatione: cũ ambitionẽ: honorẽ: auariciã: diuitias: ad ſupbiã potentiæ le-
nocinia prætendunt. Itaq; cũ in omni actu: tũ maxime in epiſcopi petitione abeſſe
debet malignitas: in quo uita format᷑ omniũ ut placido & pacifico iudicio præferat᷑
uir omnibꝰ qui eligat᷑ ex oibus: & qui medeat᷑ omnibꝰ. Etem̃ manſuetꝰ homo: cor-
Matth.9. dis medicꝰ eſt. Huiꝰ ſe medicũ etiã dñs in euãgelio locutus eſt dicẽs. Nõ opus eſt
ſanis medicꝰ: ſed ijs qui male habẽt. Bonus medicꝰ qui infirmitates noſtras accepit:
Heb.5. ſanauit ægritudines: & tñ iſte (ſicut eſt ſcriptũ) nõ ſe honorificauit fieri ſũmũ ſacer-
dotẽ: ſed qui locutꝰ eſt ad eũ: pater dixit: Filius meꝰ es tu: ego hodie genui te. Sicut
& alibi dicit: Tu es ſacerdos in æternũ ſcdm ordinẽ Melchiſedech. Qui qm̃ typus
futurus erat ſacerdotũ omniũ: ideo carnẽ ſuſcepit: ut in diebus carnis ſuæ preces &
ſupplicationes deo patri cũ magna uoce & lachrymis offerret: & ex ijs quæ paſſus
eſt: quis eſſet filius dei: diſcere uideret᷑ obedientiã: quã nos doceret: ut nobis fieret
auctor ſalutis. Deniq; cõſummatis paſſionibꝰ tanq̃ cõſummatꝰ ipſe ſanitatẽ dedit
omnibꝰ: peccatũ tulit omniũ. Ideo & Aaron ſacerdotẽ ipſe elegit: ut nõ hũana cu-
piditas in eligendo ſacerdote præponderaret ſed gratia dei: non uolũtaria oblatio
nec ꝓpria aſſũptio ſed cæleſtis uocatio: ut is offerat munera ꝓ peccatis q poſſit affi-
fici ꝓ peccãtibus: quia & ipſe inqt geſtat infirmitatẽ: Nõ ſibi qs honorẽ debet ſume-
re: ſed uocari a deo: ſicut & Aaron: ita & chriſtꝰ nõ ex ſe ſibi accepit ſacerdotiũ. De-

niq; cũ ab Aaron ꝑ genus ducta ſucceſſio generis magis teneret hæredes q̃ iuſticiæ
cõſortes: ꝓpterea ad typum illiꝰ Melchiſedech quẽ in ueteri teſtamẽto legimus: ue
rus Melchiſedech: uerus rex pacis uenit: uerꝰ iuſticiæ rex uenit. Hoc em̃ habet no-
minis interp̃tatio: ſine patre: ſine matre: ſine generationis enumeratiõe: neq; initiũ
dierũ: neq; finẽ uitæ habens: qđ & ad filiũ dei refertur: qui matrẽ in illa diuina gene-
ratione neſciuit: patrẽ in hoc uirginis Mariæ partu ignorauit: ex patre ſolo natus an
te ſæcula: ex uirgine ſola ortus in hoc ſæculo. Initium dierũ habere utiq; non potuit
qui erat in principio. Quomõ uitæ finẽ haberet: qui uitæ auctor omnibꝰ ẽ? Ipſe prin
cipium & finis omniũ. Sed refertur ad exemplũ ut tanq̃ ſine patre & ſine matre ſa-
cerdos eſſe debeat: in quo nõ generis nobilitas ſed morũ eligatur gratia & uirtutũ
prærogatiua. Sit in eo fides & morũ maturitas: nõ alterum ſine altero: ſed utrũq;
in uno cũ bonis operibus cõueniat & factis. Vnde nos apoſtolus Paulus eoꝝ uult Heb.6.
eſſe imitatores: qui per fidẽ inquit & patientiã poſſidẽt repromiſſiones Abrææ: qui
per patientiã ꝓmiſſæ ſibi benedictionis meruit accipere & poſſidere gratiã. Imi-
tatores nos ſancti Aaron Dauid ꝓpheta debere eſſe admonet: qui cũ inter ſanctos
domini ad imitandũ nobis cõſtituit dicens: Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: Pſ.98.
& Samuel inter inuocãtes nomen eius. Dignus plane uir qui ſequẽdus ꝓponitur
omnibus. Nam cũ dira mors ꝓpter contumaces in plæbem ſerperet: mediũ ſe inter
uiuentes morienteſq; obiecit: ut mortẽ ſtatueret: ne plures perirẽt. Vere uir mẽ
tis & animi ſacerdotalis: qui ſe ꝓ domini grege quaſi paſtor bonus pio obijceret af-
fectu. Itaq; infregit aculeum: mortiſ impetũ tenuit: tranſitũ negauit. Pietas meritum
adiuuit: quia ꝓ ipſis ſe obtulit qui reſiſtebant. Diſcant igitur diſſidẽtes timere do-
mini cõmotionẽ ſacerdotes placare. Quid Dathan & Abiron & Chore? Nõne ꝓ-
pter diſſenſionẽ hiatus terræ abſorbuit? Nam cum inſtigaſſent Chore & Dathan & Numeri.16.
Abiron ducentos quinquaginta uiros aduerſus Moyſen & Aaron: ut ſepararent ſe
ab ijs: inſurrexerũt illi dicentes: Satis ſit uobis ꝙ tota ſynagoga ſanctorũ eſt: & in ip-
ſis eſt dominus. Vnde iratus dominꝰ locutus eſt ad omnẽ ſynagogã: conſiderauit &
nouit dominꝰ qui ſunt eius: & ſanctos adduxit ad ſe: & quos nõ elegit non adduxit
ad ſe. Et iuſſit dominꝰ ut eligerent ſibi arulas: & incenſum ponerẽt Chore & omnes
qui cũ eo inſurrexerant aduerſum Moyſen & Aaron ſacerdotes domini: ut qui ele-
ctus eſſet a dño: ipſe ſanctꝰ cõfirmaretur inter leuitaſ dñi. Et dixit moyſes ad Chore:
Audite me filij Leui: Nũquid hoc puſillũ eſt uobis qđ ſeparauit uos deꝰ a ſynagogis
iſrael? Et infra: Quæritis ſacerdotio fungi? Sic tu & omnis ſynagoga tua cõgregare
ad deũ? Et Aaron qs eſt: quia murmuratis de eo? Cõſideratis igitur quæ offenſio-
nis cauſæ extiterint: ꝙ ſacerdotio fungi indigni uellent: & ꝓpterea diſſiderent ꝙ im
murmurarent improbãtes in ſacerdotis ſui electione iudiciũ dei. Propterea totũ po
pulũ metus ingens corripuit: pœnæ terror inuoluit uniuerſos. Obſecrantibꝰ tamẽ
omnibꝰ ne paucoꝝ inſolentia oẽs perirẽt: deſignant᷑ ſceleris rei & a totius ppl'i cor-
pore ducẽti quinquaginta cũ auctoribꝰ ſuis ſeparant᷑: immugiẽs terra in medio plæ-
bis ſcinditur: aperit᷑ in ꝓfundũ ſinus: abripiunt᷑ noxij: & ita ab omnibꝰ mũdi huiꝰ ab-
legant᷑ clemẽtis: ut nec aerem hauſtu: nec cælũ uiſu: nec mare tactu: nec terrã conta
minarẽt ſepulchro. Ceſſauit pœna nõ ceſſauit malicia: ex hoc ipſo immurmuratio
exorta populi ꝙ ꝑ ſacerdotes periſſet populus. Qua indignatione dñs ꝑdidiſſet
oẽs niſi Moyſi & Aaron primo precibus inflexus: poſt etiam obiectu ſacerdotis ſui
Aaron: maluiſſet ingratos maiore ueniæ pudore donare ijs quoꝝ abnuebãt gratiã.
Ipſa ꝓphetiſſa Maria quæ cũ fratribuſ pede tranſierat freta maris: quia æthiopiſſæ Ibidẽ.12.
myſteriũ adhuc neſciens immurmurauerat aduerſus fratrẽ Moyſen: lepræ maculis
inhorruit: ut uix tãto abſoluta eſſet cõtagio: niſi Moyſen rogaſſet. Quis ad typũ
ſynagogæ illa refert᷑ admurmuratio quæ æthiopiſſæ: id eſt: eccleſiæ ex gẽtibꝰ ſacra-
mentũ ignorans quotidiano immurmurat cõuitio: & inuidet ei plæbi: cuius fide eti
am ipſa exuet᷑a ꝑfidiæ ſuæ lepra: ſcdm qđ legimus: quia cæcitas ex parte iſrael cõtigit Ro.11.
donec plenitudo gentiũ intraret: & ſic omnis iſrael ſaluus fieret. Et ut aduertamus
n 2

Numeri.17. quia in ſacerdotib⁹ diuina magis q̃ humana operat̃ gratia: una ex multis quã Moy-
ſes p̃ tribus acceperat & recõderat: uirga Aaron floruit: atq̃ ita diuini iudicij munus
ſpectandũ in ſacerdotẽ populus aduertit: ac deſtitit parẽ ſibi humano iudicio uendi
care gratiã qui ante parẽ ſibi prærogatiuã cõpetere arbitrabat̃. Virga aũt illa quid
aliud oſtẽdit: niſi q̃ nunq̃ ſacerdotalis marceſcat gratia: & ſumma hũilitate habeat in
ſuo munere cõmiſſæ ſibi florẽ poteſtatis: uel q̃a id quoq̃ ad myſteriũ referat̃? Nec
ocioſe ꝑpe exitũ uitæ Aaron ſacerdotis hoc factũ putamus. Declarari uidet̃ popu-
lus ſenior: ſacerdotalis longæuæ infidelitatis uetuſtate carioſus: q̃ ultimis tẽporib⁹
imitatione eccleſiæ reformat⁹ in ſtudia fidei & deuotionis emortuũ iam tot ſæculis
rediuiua gratia florẽ remittat. Quid aũt aliud ſignificat̃ q̃ poſt defunctũ Aaron nõ
uniuerſo populo ſed ſoli Moyſi qui eſt in ſacerdotib⁹ dñi: imperauit de⁹: ut exuuijs
Aaron ſacerdotis filiũ eius indueret Eleaçarũ: niſi ut cognoſcerem⁹ q̃ ſacerdos cõſe
crare ſacerdotẽ debeat: & ipſe eũ induere ueſtimẽtis: hoc eſt: uirtutib⁹ ſacerdotali-
bus: ac tunc ſi nihil ei deeſſe indumentoꝝ aduerterit ſacerdotaliũ: & apte quadrare
omnia: ſacris eũ adhibeat altaribus? Supplicatur⁹ eñ ꝓ populo: eligi a dño: ꝓbari
debet a ſacerdotib⁹ ne quid ſit q̃d in ipſo grauiter offendat cuius officiũ eſt ꝓ aliorũ
offenſa interuenire. Neq̃ eñ mediocris uirtus ſacerdotalis eſt: cui cauendũ nõ ſo-
lum ne grauioribus flagicijs ſit affinis: ſed ne minimis quidẽ ut ſit ꝓmotus ad miſeri-
cordiã: ꝓmiſſum nõ remordeat: lapſum reuocet: cõpatiat̃ dolori: manſuetudinẽ te-
neat: pietatẽ diligat: iram repellat uel decoquat: ſit quidã lituus plæbis excitãdæ ad
deuotionẽ: mitificandæ ad tranquillitatẽ. Vetus dictũ eſt: aſſueſce un⁹ eſſe: ut uita
tua quandã picturã exprimat: eãdẽ ſeruans ſemp̃ imaginẽ quã acceperit. Quõ po
teſt unus eſſe: qui nunc iracũdia inflãmat̃: nunc indignatione graui exæſtuat: nunc
uultu excandeſcit: nunc pallore immutat̃: p̃ momenta uarius & diſcolor? Sed eſto
ſi naturæ iraſci: aut plærũq̃ cauſæ: hominis eſt tñ tẽperare iracundiã: nõ leonino ra-
ptari furore: nõ norit aſſueſcere clamori: nõ ſerere nec acerbare familiare iurgium.
Scriptũ eſt eñ: Vir iracũdus effodit peccatũ. Nõ eſt un⁹ duplici corde: nõ eſt un⁹ q̃
Ps.4. ſe cohibere neſcit in iracũdia. De quo pulchre Dauid ait: Iraſcimini: & nolite pecca
re. Non irã imperat: ſed indulget naturæ: quã hõ præuenire non põt: mitigare põt.
Ergo & ſi iraſcimur: affectus noſter motũ recipiat ſm naturã. Quis eñ ferat ſi ipſe
ſe gubernare nequeat qui alios gubernãdos receperit? Ideoq̃ Apl'us formã dedit:
1.Timoth.3. q̃a & epiſcopũ eſſe oportet irrephenſibilẽ. Et alibi ait: Oportet eñ epiſcopũ ſine cri
Titum.1. mine eſſe ſicut dei diſpenſatorẽ: nõ ſuperbũ: nõ iracundũ: nõ uinolẽtũ: nõ p̃cuſſorẽ:
nõ turpis lucri cupidũ. Nam quõ cõueniunt ſibi diſpenſantis miſericordia & cupidi
tatis auaricia? Hæc poſui quæ cauenda acceperim. Virtutũ aũt magiſter Apoſto
lus eſt qui cũ patientia redarguẽdoſ doceat cõtradicẽtes: qui unius uxoris uiꝝ præ-
cipiat eſſe: nõ quo exortem excludat cõiugij: nam hoc ſupra legẽ præcepti eſt: ſed
ut cõiugali caſtimonia ſeruet ablutionis ſuæ gratiã: neq̃ iterũ ut filios in ſacerdotio
creare apoſtolica inuitet̃ auctoritate. Habentẽ eñ dixit filios nõ facientẽ: neq̃ cõiu-
giũ iterare. Q̃d ideo nõ prætermiſi: quia plæriq̃ ita argumentant̃ unius uxoris ui-
rum dici poſt baptiſmũ habitæ: eo q̃ baptiſmo uitium ſit ablutũ: quo afferebat̃ impe
dimentũ. Et uitia quidẽ atq̃ peccata diluunt̃ omnia: ut ſi quis cõtaminauerit ſuũ cor
pus cũ plurimis: quas nulla cõiugij lege ſociauerit: remittant̃ ei omnia: ſed coniugia
nõ reſoluunt̃: ſi quis iterauerit. Culpa eñ lauacro nõ lex ſoluit̃. Nulla eñ culpa cõ-
iugij ſed lex eſt. Q̃d legis eſt igitur: nõ remittitur quaſi culpa: ſed tenetur quaſi lex.
Ideo Apoſtolus legem poſuit dicens: Si quis ſine crimine eſt: unius uxoris uir. Ergo
quia ſine crimine eſt uni⁹ uxoris uir: teneat̃ ad legẽ ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui autẽ
iterauerit coniugiũ: culpam quidẽ nõ habet coinquinati ſed prærogatiua exuit̃ ſa-
cerdotis. Diximus quid legis eſt: dicamus etiã quid rationis. Sed prius cognoſca-
mus: nõ ſolũ hoc Apoſtolũ de epiſcopo & preſbytero ſtatuiſſe: ſed etiã patres in cõ
cilio niceni tractatus addidiſſe: neq̃ clericũ quẽquã debere eſſe: qui ſecũda cõiugia
ſortitus ſit. Quõ eñ põt cõſolari uiduã: honorare: cohortari ad cuſtodiendã uidui-

tatem: ſeruandã marito fidẽ: quã ipſe priori cõiugio nõ reſeruauerit? Aut quid in-
tereſſet int̃ populũ & ſacerdotẽ: ſi iiſdẽ aſtringeret̃ legib⁹? Debet præpõderare ui
ta ſacerdotis ſicut præpõderat gratia. Nã qui alios præceptis ſuis ligat: debet ipſe le
gitima præcepta in ſe cuſtodire. Q̃ reſiſtebã: ne ordinarer: poſtremo cum cogerer:
ſaltẽ ordinatio ꝓtelaret̃. Sed nõ ualuit præſcriptio: præualuit impſſio. Tñ ordinati-
onẽ meã occidẽtales epiſcopi iudicio: oriẽtales etiã exemplo ꝓbarũt. Et tñ neophi-
tus ꝓhibet̃ ordinari: ne extollat̃ ſupbia. Si dilatio ordinationi defuit: uis cogẽtis eſt:
Si nõ deeſt humilitas cõpetens ſacerdotio: ubi cauſa nõ hæret: uitiũ nõ imputatur.
Q̃ ſi in alijs eccleſijs tanta ſuppetit ordinãdi ſacerdotis cõſideratio: quãta cura ex-
petit̃ in uercellẽſi eccleſia: ubi duo pariter exigi uident̃ ab epiſcopo: monaſterij cõ-
tinentia: & diſciplina eccleſiæ? Hæc eñ primus in occidẽtiſ partibus diuerſa inter ſe
Euſebius ſanctæ memoriæ cõiunxit: ut & in ciuitate poſitus inſtituta monachoꝝ te-
neret: & eccleſiã regeret ieiunij ſobrietate. Multũ eñ adiumenti accedit ad ſacer-
dotis gratiã: ſi ad ſtudiũ abſtinẽtiæ & normã itegritatis iuuẽtutẽ aſtringat: & uerſan
tes intra urbẽ: abdicet uſu urbis & cõuerſatiõe. Hinc illi ꝓceſſerũt uiri: Helias: He
liſæus: Iohannes Heliſabet: q̃ pelliceis tunicis & caprinis exuuijs induti: inopes atq̃
egentes: anguſtijs & dolorib⁹ afflicti: in ſolitudinibus errabãt: inter alta & condenſa
montiũ: inuia rupiũ: ſpeluncaꝝ horrida: fouearũ uadoſa: quoꝝ cõuerſatione dign⁹
orbis terraꝝ nõ erat. Hinc illi Daniel: Ananias Açarias Miſael: qui in aula regia pa-
ſcebant̃: ieiunio alebant̃ tanq̃ in deſertis cibo aſpero potuq̃ obuio. Meritoq̃ regij
ſeruuli regis præualuerũt: & captiuitatẽ decuſſo iugo cõtẽpſerũt: p̃tãtes ſubegerũt:
elemẽta uicerũt: naturã ignis extinxerũt: euitauerunt flãmas: obtuderunt aciẽ gla-
dij: ſtrinxerũt leonũ ora: & ubi infirmiores fieri exiſtimabant̃: ibi fortiores reperie-
bant̃: nõ refugiebãt ludibria hũana: q̃ cæleſtia ſperabãt præmia: nõ horrebant tene-
bras carceris: qb⁹ æterni luminis gr̃a refulgebat. Hos ſecut⁹ Euſebi⁹ ſctũs exiuit de
terra ſua: & de cognatiõe ſua: & domeſtico ocio peregrinationẽ prætulit. Pro fide
quoq̃ exilij dura præoptauit atq̃ elegit: cõiuncto ſibi ſanctæ memoriæ Dionyſio q̃
poſthabuit iperatoris amicitiã exilio uolũtario. Itaq̃ memorabiles uiri circũdati ar-
mis: uallati exercitu: cũ raperent̃ de eccleſia: maiore triũphabãt de imperio: q̃a cõtu
melia terreſtri mercabant̃ mentis fortitudinẽ: regni potentiã quib⁹ militaris armo-
rũ ſtrepit⁹ extorquere nõ potuit fidẽ: ſubegerũt beſtialis animi feritatẽ quæ nocere
ſanctis nequiuit. Ira eñ regis ira leonis: ut in ꝓuerbijs habes. Cõfeſſus eſt uictũ ſe eſ- Prouer.19.
ſe: qui rogabat ut mutarent ſentẽtiã: Sed illi ualidiorẽ calamũ ſuũ ferreis gladijs ar-
bitrabant̃. Deniq̃ uulnerata eſt pfidia ut occideret: nõ eſt uulnerata ſanctoꝝ fides:
nõ deſiderarunt patriũ ſepulchrũ quib⁹ reſeruabat̃ cæleſte domiciliũ. Errauerunt
toto orbe: ut nihil habẽtes & poſſidẽtes oĩa. Quocũq̃ miſſi eſſent: loc⁹ delitiarũ pu-
tabat̃. Neq̃ eñ illis quicq̃ deerat: quib⁹ fides locuples abũdabat. Deniq̃ locuple-
tabãt alios ipſi inopes ad ſũptũ: opimi ad gratiã: tẽtabant̃ ſed nõ mortificabant̃: in ie
iunijs: in laborib⁹: in cuſtodijs: in uigilijs. Euaſerũt de infirmitate fortes: nõ expecta
bãt delitiaꝝ illecebras quos ſaginabat fames: nõ adurebãt eos torrida æſtatis quos
refrigerabat æternæ ſpes gratiæ. Nõ frãgebat glacialis plagæ frigiditas quib⁹ feruẽ-
ti ſpiritu uernabat deuotio. Nõ uerebant̃ uincula hoĩm quos Ieſus ſoluerat. Non
deſiderabãt redimi a morte: qui præſumebãt a chriſto reſuſcitari. Deniq̃ ſanct⁹ Di
onyſius exegit uotis: ut ĩ exilio uitã poneret: ne regreſſus cõfuſa inſtitutis & uſu in-
fideliũ: ſtudia plæbis aut cleri inueniret. Meruitq̃ hanc gratiã ut pacẽ dñi trãquillo
affectu ſecũ referret. Itaq̃ ut Euſebius ſanct⁹ prior leuauit uexillũ confeſſionis: ita
beat⁹ Dionyſius in exilij locis ꝓpiore martyrib⁹ titulo exhalauit. Hæc igit̃ patien
tia in ſancto Euſebio monaſterij coaluit uſu: & durioris obſeruationis conſuetudine
hauſit laboꝝ tolerantiã. Nãq̃ hæc duo in attẽtiore chriſtianoꝝ deuotione præſtã
tiora eſſe quis ambigat: clericorũ officia: & monachorũ inſtituta? Iſta ad comitatẽ &
moralitatẽ diſciplina: illa ad abſtinentiã aſſuefacta atq̃ patientiã. Hæc uelut in quo-
dam theatro: illa in ſecreto. Spectat̃ iſta: illa abſconditur. Ideo bonus Athleta ait:

Spectaculū facti ſum⁹ huic mundo. Dignus ſane qui ſpectaret̃ ab angelis cū luctaret̃
ut ad chriſti brauiū ꝑueniret cū certaret: ut in terris uitā angelorū inſtitueret: in cæ-
lo nequiciā angelorum refelleret. Colluctabatur em̄ nequicijs ſpiritualibus. Merito
mundus eum ſpectabat: ut mūdus imitaretur. Hæc ergo uita in ſtadio: illa in ſpelū-
ca. Hæc aduerſum cōfuſionē ſæculi: illa aduerſus carnis appetētiā. Hæc ſubijciēs:
illa refugiens corporis uoluptates. Hæc gratior: illa tutior. Hæc ſe ipſam regēs: il-
la ſemetipſam coercens. Vtraq; tamen ſe abnegās ut fiat chriſti: quia ꝑfectis dictū
Matth.16. eſt: Qui uult poſt me uenire: abneget ſeipſum ſibi: & tollat crucē ſuā: & ſequat̃ me.
Gal.2. Sequitur ergo chriſtū qui poteſt dicere: Viuo aūt iam nō ego: uiuit uero in me chri
ſtus. Negabat ſe Paulus: cū ſciens quia uincula & tribulationes eū manerent: in hie-
Act.20. ruſalē uolūtarius ſe offerret periculis dicens: Nec facio animā cariorē mihi: dūmo-
do cōſūmem curſum meū: & miniſteriū uerbi qđ accepi a domino Ieſu. Deniq; circū
ſtantibus plurimis plorātibus & obſecrantib⁹: nō reflexit animū: ita fides ꝓmpta du
ra ſui cenſor eſt. Hæc ergo dimicat: illa ſe remouet. Hæc illecebras uincit: illa re-
fugit. Huic mundus triumphat̃: illi exultat. Huic mūdus crucifigit̃ uel ipſa mundo:
illi ignoratur. Huic plura tētamenta & ideo maior uictoria: illi infrequētior lapſus: fa
3.Reg.17 & 19 cilior cuſtodia. Deniq; ipſe Helias: ut cōfirmaret̃ uerbū oris eius: miſſus eſt a dño:
ut ſe ad torrentē abſconderet Charith. Minabat̃ Achab: minabatur Ieçabel: timuit
Helias & exurrexit: & iterū in uirtute eſcæ intelligibilis quadraginta dieb⁹ ambula-
uit & quadraginta noctibus uſq; ad montē oreb: & introiuit in ſpeluncā & requieuit
ibi: & ſic poſtea miſſus eſt ut ungeret reges. Durat⁹ igitur ad patientiā eſt ſolitudinū
Luc.3. incolatu: & tanq̄ paſtus ad uirtutis adipalē agreſti alimento ꝓceſſit fortior. Iohan-
nes quoq; in deſerto adoleuit & dominū baptiçauit: & cōſcientiā illic prius exercuit
ut poſtea regē increparet. Et quia de ſancti Heliæ habitatiōe deſerti: nomina loco-
rū nō ocioſa quaſi feriati præteriuim⁹: quid ſignificet repetendū uidet̃. Miſſus eſt
Helias ad torrentē charith: ibi eū corui alebāt: mane panē afferebant: ad ueſperam
carnes. Nō imerito mane paniſ afferebat̃ qui cōfirmat cor hominis. Quo em̄ cibo ni
ſi myſtico aleretur ꝓpheta? Ad ueſperā caro miniſtrabat̃. Intellige quæ legis: quia
Charith intellectus eſt. Oreb omne cor quaſi cor dicitur. Berſabe quoq; puteus ſep
timi: aut iuramēti latina interꝓtatio eſt. Primū Helias in Berſabe eſt: cōceſſit ad ſan
ctæ legis myſteria diuiniq; iuris ſacramēta. Poſtea ad torrentē mittit̃: ad illū flumi-
nis impetū qui lætificat ciuitatē dei. Vtrūq; aduertis unius auctoris teſtamentū: ue
tus ſcriptura quaſi puteus ꝓfunda atq; obſcurior unde cū labore haurias: nō plenā:
Matth.5. quia adhuc qui impleret eā nō uenerat. Deniq; poſtea ait: Nō ueni legem ſoluere
ſed implere. Ideo ad fluuiū tranſire ſanctus a chriſto iubet̃: qm̄ qui de nouo teſtamē
to biberit: nō ſolum flumen eſt: ſed flumina de uētre eius fluēt aquæ uiuæ: flumina
intellectus: flumina cognitionis: flumina ſpiritualia: quæ tamē ꝑfidiæ aruerunt tēpo-
re: ne ſacrilegi biberent: potarent ꝑfidi. Ibi ꝓphetā dñi agnoſcebant corui: quē non
agnoſcebant iudæi. Paſcebant corui quē genus regale illud & nobile ꝑſequebatur.
Quæ eſt Ieçabel quæ ꝑſequebatur: niſi ſynagoga uane fluens: uane abundās ſcri-
pturis: quas neq; cuſtodit neq; intelligit? Qui corui paſcebant: niſi quorū pulli eū
Ps.146. inuocant: quoꝝ iumentis dat eſcā: ut legimus: Et pullis coruoꝝ inuocantibus eum?
Sciebāt illi corui quē paſcerent: qui iuxta intellectū erāt: & ad illū cognitionis ſacræ
fluuiū eſcam uehebāt. Paſcit ꝓphetā: qui intelligit: ꝙ cuſtodit quæ ſcripta ſunt: Da
te ipſum ei cibū: fides noſtra ei alimentū: nō erit ꝑfectus: mētes ille noſtras ſenſuſq;
paſcitur in noſtro ſermo eius intellectu epulat̃. Dam⁹ ei panē qui in lumine euāge-
lij poſiti cōferim⁹ ei noſtri firmamēta cordis. His alit̃: his uiget: his ieiuna diu replet
ora: quibus iudæoꝝ ꝑfidia nullū fidei cibū ſubminiſtrat. Ieiunus eſt illis oīs ſermo
ꝓpheticus: cui⁹ adipē interiorē nō uident exeſus & tenuis qui impugnare coꝝ fau-
ces nō pōt. Fortaſſe ideo deferebāt ad ueſperā carnes q̄ſi fortiores cibos quos in-
firmi ingenio corinthij nō poterāt ſumere: & ideo lacte potabant̃ aplico. Eſca ergo
fortior ad ueſperā mūdi huius deferebat̃: mane panis. Et ideo quia dñs hanc mini-

ſtrari mandauit alimoniā: bene illud ꝓpheticū dici ei hoc loco cōuenit: Exitu matu- Ps.64.
tino & ueſpere delectabis. Et infra: Paraſti cibū illoꝝ: qa ita eſt præparatio ei⁹. Sed
ſatis de magiſtro dictū puto: nunc diſcipulorū uitam ꝓſequamur: quia in illam ſe lau
dē induxerunt hymnis dies ac noctes ꝑſonāt. Hæc nempe angeloꝝ militia eſt: ſemp
eſſe in dei laudibus: orationib⁹ cōciliare crebris: atq; exorare dominū: ſtudent lecti-
one uel operib⁹ cōtinuis mentē occupant: ſeparari a cœtu mulierū: ſibiipſi inuicē ui-
tam præbent cuſtodiā. Qualis hæc uita in qua nihil ſit qđ timeas: & qđ imiteris plu
rimū adeſt ieiunij labor: cōpenſatur mentis placiditate: leuat̃ uſu: ſuſtētat̃ ocio: aut
fallitur negocio: nō onerat̃ mundi ſollicitudine: nō occupat̃ alienis moleſtijs: nō ur-
get̃ urbanis diſcurſibus. Huic uel ſeruando uel edocēdo muneri aduertitis qualis
adhibēdus magiſter ſit: quē reperire poſſum⁹: ſi ueſtra hūanitas aſpiret: ſi uos done-
tis inuicē uobis: ſi quis ab altero ſe læſum putat. Nō em̄ hæc ſola eſt forma iuſticiæ:
ut nō lædas eū qui te nō læſerit: ſed etiā illa: ut etiā ei remittas ꝙ te læſerit: lædimur
plærūq; fraude alterius: dolo ꝓximi. Nūquid hoc uirtutis putam⁹: ut dolū ulciſca-
mur dolo: fraudē referamus fraudib⁹? Etem̄ ſi iuſticia uirtus eſt: crimine debet uaca
re: nec iprobitatē improbitate refellere. Quæ em̄ uirt⁹: hoc a te fieri: qđ in altero ipe
punias? Cōtagio iſta improbitatis nō ultio eſt. Nihil aūt intereſt cui malefacias utrū
iuſto an iniuſto: cū te malefacere nō oporteat. Neq; diſtat quō malign⁹ ſis: utrū uin-
dicandi ſtudio: an uoto nocēdi: cū malignitas in utroq; genere nō careat repħēſiōe.
Nā malignū eſſe: ab iniuſto nihil diſtat: ideoq; dictū eſt: Noli malignus eſſe inter ma Ps.36.
lignātes: neq; æmulatus fueris faciētes iniquitatē. Et ſupra idē: Odio habui cōgrega Ps.25.
tionē malignantiū. Omnes utiq; cōplexus eſt: nullū excepit: malignitatē tenuit: nō
cauſā interrogauit. Quæ aūt melior forma q̄ iuſticiæ diuinæ? Dicit em̄ dei fili⁹: Dili Matth.5.
gite inimicos ur̄os. Et iteꝝ dicit: Orate ꝓ calūniantib⁹ & ꝑſequētib⁹ uos. Eouſq; ꝑfe-
ctis ſtudiū adimit ultionis: ut lædentiū charitatē imperet. Et qm̄ in ueteri ſcriptura
dixit: Mihi uindictam: & ego retribuā. Et in euangelio ait orādum ꝓ ijs qui læſerint: Deut.32.
ne in eos uindicet ꝙ uindicandū ꝓmiſit. Vult em̄ ex tua dimittere uoluntate: in quo
ex ſua conuenit̃ ꝓmiſſione. Q̃ ſi uindictā requiris: habes: quia iniuſtus amplius ſu-
is punit̃ opinionib⁹ q̄ iudiciarijs ſeuæritatib⁹. Et qm̄ nemo poteſt eſſe ſine aliquib⁹
aduerſis: id agamus: ne nobis noſtro iudicio aduerſa accedant. Nemo em̄ graui⁹ ali-
eno cōdemnari pōt iudicio q̄ inſipiens ſuo: qui ſibi eſt auctor maloꝝ. Vnde mole
ſta & plena cōtentionis declinem⁹ negocia: quæ neq; fructū habent: & impedimētū
afferunt. Q̃q̄ id agere debemus: ne nos arbitrij noſtri pœniteat: aut facti. Prudē-
tis eſt em̄ ꝓſpicere ne frequēter eū pœniteat ſui. Nunq̄ aūt pœnitere ſolius eſt dei.
Quis uero iuſticiæ fructus niſi mētis tranquillitas? Aut quid eſt iuſte uiuere niſi cū
tranquillitate uiuere? Qualis forma fuerit dñi: talis totius domus eſt ſtat⁹. Q̃ ſi do-
mi quærunt̃ iſta: quātomagis in eccleſia: ubi & diues & pauper: ſeru⁹ & liber: græcus
& ſcytha: honoratus & plæbei⁹ omnes in chriſto unū ſumus. Nemo præſumat: qa
diues eſt: plus ſibi deferendū. Ille eſt diues in eccleſia: qui pauperi nō ſibi diues eſt.
In eccleſia quidē fidelis diues eſt. Fideli em̄ totus mundus diuitiaꝝ eſt. Quid em̄
mirū ſi mūdū fidelis poſſidet: chriſti hæreditatē poſſidet quæ precioſior eſt mūdo?
Sanguine ꝓcioſo redempti eſtis: omnib⁹ utiq; nō ſolis pecunioſis dictū eſt. Sed uul
tis diuites eſſe? Sequimini dicentē: Sancti in omni cōuerſatione eſtote. Nō diuitib⁹
dicit: ſed omnib⁹: quia ſine diſcrimine ꝑſonaꝝ iudicat: ut bonus teſtis ei⁹ Apl's dicit:
Et ideo nō in remiſſione: nō in faſtidio: nō in exaltatione cordis: ſed in timore iquit
hoc incolatus ueſtri tēpus cōuerſamini. Tēpus accepiſtis hac in terra: nō ꝑpetuita
tē: quaſi tēpore utamini ꝙ ſciatis uos migraturos. Nolite in diuitijs cōfidere: qa oīa il-
la hic relinquunt̃. Sola uos comitabit̃ fides. Erit ſane etiā iuſticia comes: ſi fides præ-
uia ſit. Quid uos palpant diuitiæ? Nō auro uel argento: nō poſſeſſionib⁹: nō ſericis
ueſtibus de uana ueſtra cōuerſatione redēpti eſtis ſed ꝓcioſo ſanguine chriſti Ieſu.
Ille ergo diues ē ꝙ fuerit hæres dei: chriſti cohæres. Noli pauperē cōtēnere: ille te
diuitē facit. Noli egentē faſtidire. Iſte pauꝑ clamauit ad dñm: & dñs exaudiuit eū. Ps.33.

Noli inopẽ refutare: & chriſtus paup̄ factuſ eſt: ut te inopia ſua diuitẽ faceret. No
2. Cor. 8. Noli inopẽ refutare: & chriſtus paup̄ factus eſt: ut te inopia ſua diuitẽ faceret. Denıqꝫ primus coꝝ di
Matth. 10. li quaſi diues te attollere: Sine pecunia miſit apoſtolos ſuos. Denıqꝫ primus coꝝ di
Act. 3. xit: Argentũ & aurũ nõ habeo: ſed fidẽ habeo. Gloriatur in paup̄tate quaſi refugiat
cõtaminationẽ. Argentũ inquit & aurũ nõ habeo ſed fidẽ habeo. Satis diues ſum in
nomine Ieſu: qđ ſup̄ omnẽ hominẽ eſt. Argentũ nõ habeo: ſed nec requiro. Aurum
nõ habeo: ſed nec deſidero: ſed habeo qđ uos diuites nõ habetis. Habeo qđ pluris
eſſe etiã uos arbitremini. Dono pauperibus: ut in nomine Ieſu dicã: Cõualeſcite ma-
nus remiſſæ: & genua diſſoluta. Sed uultis diuites eſſe: eſtote pauperes. Tunc eri-
tis p̄ omnia diuites: ſi fueritis pauperes ſpiritu. Nõ cenſus diuitem ſed animus facit.
Sunt em̃ qui ſe humiliãt in multis diuitijs & rectæ ac prudẽter. Satis em̃ diues om-
nibus naturæ lex eſt cui cito inuenias qđ abundet. Cupiditatibꝰ aũt omnis diuitiaꝝ
abundãtia: inopia eſt. Deniqꝫ nemo paup̄ naſcit̃ ſed fit. Nõ ergo naturæ paup̄tas:
ſed opiniõis eſt: ideoqꝫ cito inuenit̃ diues naturæ: difficile cupiditatis. Etem̃ quo plꝰ
unuſquiſqꝫ acquiſierit plus ſitit: & quaſi quadam inardeſcit ebrietate cupiditatũ ſu-
arum. Quid quaſi neceſſariũ quæritis cumulũ diuitiarũ? Nihil tam neceſſariũ q̃ co
gnoſcere quid nõ ſit neceſſariũ. Quid in carnẽ retorquetis excuſationẽ? Nõ cor-
poris uenter inſatiabilẽ ſed mentis auaricia facit. Nũquid caro ſpem futuri abſtulit?
Nũquid caro ſpiritualis gratiæ ſuauitatẽ ademit? Nũquid caro fidẽ impediuit? Nũ-
quid caro aliqd furoris dñis: uanis opinionibꝰ adiudicauit? Plus amat caro modera-
tã frugalitatẽ: qua exuit̃ onere: induitur ſalubritate: qua ſollicitudinẽ deponit: aſſu-
Prouer. 13. mit tranquillitatẽ. Sed nec ipſæ diuitiæ uituperabiles. Deniqꝫ redẽptio animæ uiri
diuitiæ eius: qm̃ qui pauperi donat: redimit animã ſuã. Eſt ergo & his materialibꝰ di-
uitijs uirtuti locus. Quaſi gubernatores eſtis in magno mari. Si bene qs gubernat
ſuũ nauigiũ: cito tranſit fretum: ut p̄ueniat ad portũ. Qui aũt neſcit regere ſuũ cenſũ
Prouer. 10. onere ſuo mergit̃. Ideo ſcriptũ eſt: Poſſeſſio diuitũ ciuitas firmiſſima. Quæ eſt iſta
niſi hieruſalẽ quæ in cælo eſt: in qua regnũ dei? Bona hæc poſſeſſio quæ fructus p̄pe-
tuos facit. Bona poſſeſſio: quæ nõ hic relinquit̃ ſed illic poſſidet̃. In hac poſſeſſione
qui fuerit dicit: Portio mea dñs. Nõ dicit: portio mea ab illis uſqꝫ ad illos porrecta
& diffuſa terminos. Nõ dicit: portio mea inter illos uicinos: niſi forte inter ap̄ſos: in-
ter ꝓphetas: inter ſanctos dei: hæc eſt em̃ iuſta portio. Nõ dicit portio in pratis: non
in ſiluis: nõ in cãpis: niſi forte in cãpis ſiluæ: in quibus inuenit̃ eccleſia: de qua ſcriptũ
Ps. 131. eſt: Inuenimus eã in cãpis ſiluæ. Nõ dicit: portio mea greges equorũ. Mendax em̃
Ps. 32. equus ad ſalutẽ. Nõ dicit: portio mea armẽta boum: aſini: oues: niſi forte inter illa
enumerat armẽta quæ agnoſcũt poſſeſſorẽ ſuũ: & in illa aſina uult conſortiũ habere
quæ nõ refugit præſepe chriſti. Et illa ouis ſibi portio eſt: quæ ad immolandũ ducta
eſt: & ille agnus corã tondẽte ſine uoce qui nõ aperuit os ſuũ: cuiꝰ in humilitate iudi
diciũ exaltatũ eſt. Bene ait corã tondẽte: q ſup̄flua nõ ꝓpria in illa depoſuit cruce: q
corpuit exuit: nõ diuinitatẽ amiſit. Nõ quicũqꝫ ergo dicit: Portio mea dñs. Non
auarꝰ dicit: quia uenit auaricia: & dicit: Mea portio es: ego te ſubditũ habui: mihi ſer
uiſti: mihi te in illo aureo uendidiſti: mihi te in illa poſſeſſione adiudicaſti. Nõ dicit
luxurioſus: portio mea chriſtus: qa uenit luxuria & dicit: Mea portio es: ego te in il-
lo mihi mãcipaui cõuiuio: in illis epulaꝝ reatibus: ego te addictũ teneo gulæ & uuæ
chirographo. An ignoras quia cariꝰ fuit mẽſæ tuæ q̃ uitæ preciũ? Tuo te iudicio re-
uinco: nega ſi potes: ſed nõ negare potes. Deniqꝫ nihil ad uitã reſeruaſti: totũ ad mẽ
ſam expẽdiſti? Nõ põt dicere adulter: portio mea dñs: qa uenit libido & dicit: Ego
ſum tibi portio: mihi te in illiꝰ adoleſcẽtulæ addixiſti amore: in illiꝰ nocte meretricis
in meas leges in mea iura migraſti. Nõ dicit ꝓditor: portio mea chriſtus: qa ſtatim
irruit in eũ nequicia mali & dicit: Fallit te dñe Ieſu meus iſte. Habemꝰ exẽplũ: quia
Iob. 13. cũ Iudas panẽ a chriſto accepiſſet: imiſit ſe in cor eiꝰ diabolꝰ quaſi poſſeſſionẽ ſuã uẽ-
dicans: quaſi portionis ſuæ ius retinẽs: quaſi dicens: Nõ eſt tuꝰ iſte ſed meus: meꝰ cer
te miniſter: tuꝰ ꝓditor: meꝰ plane iſte eſt: deniqꝫ tecũ recũbit & mihi ſeruit: tecũ epu
lat̃ & mecũ paſcit̃. A te panẽ accepit: a me pecuniã. Tecũ bibit: & mihi tuũ ſanguinẽ

uendit. Q̃ uera diceret ꝓbauit. Deniqꝫ chriſtus receſſit ab eo: ipſe quoqꝫ Iudas reli-
quit Ieſum: ſequit̃ diabolũ. Q̃ multos dños habet qui unũ refugerit. Sed nos nõ
refugiamus. Quis refugiat eũ quẽ ſequunt̃ alligati uinculis: ſed uinculis uoluntarijs
quæ ſoluunt nõ alligant: quibꝰ uincti uinculis gloriant̃ dicentes: Paulus uinctus Ieſu Ad philemonẽ
chriſti & Timothæus? Glorioſius ab hoc ſtringimur q̃ ab alijs abſoluimur & relaxa-
mur. Quis igit̃ fugiat pacẽ? quis fugiat ſalutẽ? quis fugiat miſericordiã? quis fugiat
redemptionẽ? Videtis filij quales euaſerint qui hæc ſecuti ſunt: quõ operent̃ de-
functi. Quarũ uirtutũ laudem miramur: earũ ſtudeamꝰ adipiſci induſtriã: & quas
prædicamus in alijs: eas in nobis taciti recognoſcamꝰ. Nihil molliculũ: nihil infrac-
tum ad laudẽ p̄uenit. Regnum cæloꝝ cogitur: & cogẽtes diripiunt illud. Feſtinan Matth. 11.
tes patres agnũ manducabãt. Feſtina eſt fides: ſalutis deuotio ſpes impigra cõtradi
ctiones animi nõ amat: ſed traductionẽ ab infructuoſo ocio ad fructũ laboꝝ. Quid
in craſtinũ differs? Potes & hodiernũ diem lucrari. Cauendũ eſt em̃ ne & illũ nõ
teneas & hunc amittas. Nõ exiguũ detrimentũ eſt uel horæ uniꝰ: & una hora totiꝰ
uitæ portio eſt. Sunt iuuenes qui cito uolunt ad ſenectutẽ p̄uenire: ne ſubiaceant
diutius ſeniorũ arbitrio. Sũt etiã ſenes qui uelint ſi poſſint ad iuuẽtutẽ redire. Quo-
rũ ſtudium neutrũ ꝓbo: quia iuuenes faſtidioſi præſentiũ quaſi ingrati mutationem
uiuendi requirũt: ſenes dilationẽ: cũ poſſit & iuuẽta ſeneſcere moribus: & ſenectus
uirere operibus. Neqꝫ em̃ emendationẽ moꝝ magis ætas affert q̃ diſciplina. Quã-
to ergo magis nos oportet ſpem attollere ad regnũ dei: uitæ ubi nouitas: ubi gratiæ
erit nõ ætatis cõmutatio. Nõ ocio: nõ ſomno merces paratur. Nullũ opus dormi-
entis eſt: nullus fructus ocij: immo magis diſpendiũ. Ocioſus Eſau amiſit primatus
benedictionẽ: qa maluit cibũ accipere q̃ quærere. Laborioſus Iacob apud utrũqꝫ pa
rentẽ inuenit gratiã. Et tñ cũ ſup̄ior eſſet Iacob uirtute & gratia: ceſſit fratris ĩdigna-
tioni q ſibi prælatũ fratrẽ iuniorẽ dolebat. Ideo ſcriptũ eſt: Date locũ iræ: ne alterius
indignatio te quoqꝫ in peccatũ trahat: dũ uis reſiſtere: dũ uis uindicari. Potes & ab il
lo & a te remouere culpã: ſi cedendũ putes. Imitare patriarchã qui de conſilio ma-
tris lõginqua petijt. Et matris cuiꝰ? Rebeccæ utiqꝫ: hoc eſt: patiẽtiæ. Cuiꝰ em̃ niſi pa-
tientiæ hoc cõſiliũ eſſe poterat? Amabat mater cõtra affectũ pij amoris dimitti filiũ.
Maluit em̃ ſibi eũ exulare q̃ deo. Et qa bona mater: utriqꝫ detulit: iuniori filio benedi
ctionẽ quã cõſeruare poterat. Nõ em̃ filiũ filio: ſed impigrũ ocioſo prætulit: fidelem
infido. Sed etiã filio ipſi ſeniori nõ parũ cõtulit amando minorẽ filiũ ne paricidiũ fa-
ceret. Itaqꝫ qm̃ ob pietatẽ nõ ꝓpter improbitatẽ exulabat a parẽtibus: loquebatur
cũ deo: augebat̃ cenſu: liberis gratia. Neqꝫ his tñ elatus eſt: cũ fratri occurreret: ſed
hũiliatus adorauit: nõ utiqꝫ illũ immitẽ: illũ furibundũ: illũ degenerẽ: ſed eum quẽ in
fratre cõſiderabat: ideoqꝫ adorauit ſepties numero ſcilicet remiſſionis: qa nõ hoiem
adorabat ſed deũ quẽ in carne hois eſſe uenturũ præuidebat ſpiritu: ut tolleret pec
cata mũdi. Qđ tibi ex Petri reſpõſione aperit̃ myſteriũ: dicente eo: Si peccauerit Matth. 18.
in me frater meꝰ: quotiens remittã ei? Vſqꝫ ſepties? Vides qm̃ peccatoꝝ remiſſio:
typus erat illiꝰ magni ſabbati: illius quietis ꝑpetuæ gratiæ: & ideo cõtẽplatione do-
nat̃. Sed qd ſibi uult: cp & uxores: & filios: & oẽs diſpoſuit ſuos: & præcepit ut & ip
ſi adorarent ſup̄ terrã? Nõ utiqꝫ ut elementũ qđ plærũqꝫ replet̃ ſanguine: in quo of
ficina eſt ſceleꝝ: aut uaſtis plærũqꝫ horret cautibꝰ: aut præruptis rupibꝰ: aut ſterili &
ieiuno ſolo: ſed ut carnẽ præſidio nobis futurã. Et fortaſſe hoc illud ẽ myſteriũ qđ
edocuit dñs dicẽs: Nõ ſolũ ſepties ſed & ſeptuagies ſepties. Et uos igit̃ donate iiu- Ibidem.
rias uras: ut ſitis filij Iacob. Nolite exaſperari ſicut Eſau. Imitamini ſctm̃ Dauid: q tãq̃
bonꝰ magiſter reliqt nobis qđ imitaremur: dicẽs: Pro eo ut diligerẽt me: detrahebãt Ps. 108.
mihi: ego aũt orabã: & cũ maledicerent̃ orabat. Bonũ ſcutum oratio: qua cõtumelia
excludit̃: maledictũ repellit̃: & in ipſos qui maledixerĩt: frequẽter retorquet̃: ut ſuo
telo uulnerent̃. Maledicẽt inquit & tu benedices. Ambiẽda hoim maledictio: quæ Ibidem.
acquirit dñicã benedictionẽ. Qđ ſupeſt chariſſimi: cõſiderate: qa Ieſus extra portã Heb. 13.
paſſus eſt: & uos egredimini de hac terrena ciuitate: quia ciuitas ueſtra ſuperior eſt

Phil.3. hieruſalē:ibi cōuerſamini:ut dicatis:Noſtra aūt cōuerſatio in cælis ē. Ideo Ieſus exi-
uit de ciuitate:ut uos exeūtes de hoc mūdo ſupra mūdū ſitis. Moyſes ſolus q deū
uidebat:extra caſtra habebat tabernaculū:qn̄ loquebatᷣ cū deo:& hoſtiaꝝ quæ pro
peccato fiebāt:ſanguis quidē altaribꝰ inferebatᷣ:quia nemo intra mūdi huiꝰ uitia po-
ſitus peccatū deponit:nec ſanguis eiꝰ acceptꝰ eſt deo:niſi de corporis huiꝰ exeat in-
quinamēto. Hoſpitalitatē diligite:p quā ſanctus Abraam inuenit gratiā. Hoſpitio
ſuſcipere filiū Sara meruit effæta iā ſenectute. Loth quoq; ſodomitani excidij eua-
ſit ignē:& tu potes ſuſcipe angelos:ſi aduenie̅tibus hoſpitiū tuū offeras. Quid de
Raab dicā quæ hoc munere inuenit ſalutē? Cōpatimini ijs qui alligati tenētᷣ uincu
lis:tanq̄ ſimul alligati. Cōſolamini in luctu poſitos.Melius eſt em̄ ire in domū luctuſ
Eccs.7. q̄ in domū gaudij.Illinc officij meritū boni:hinc uitiū lapſus refertᷣ. Poſtremo illinc
mercedē ſperas:hic recepiſti. Sentite laborātibus tanq̄ ſimul laborātes. Mulier
uiro deferat nō ſeruiat:regendā ſe præbeat:coercendā.Indigna eſt cōiugio quæ di
gna eſt iurgio. Vir quoq; uxorē tanq̄ gubernator dirigat:tanq̄ cōſortē uitæ hono-
ret:participet ut cohæredi gratiæ. Matres ablactate filios: diligite eos: & orate ꝓ
ijs ut lōgæui ſup terrā ſint:nō in terra ſed ſup terrā.Nihil em̄ longæuū in hac terra:&
qđ eſt diu:breue eſt & magis lubricū. Monete eos ut magis crucē dn̄i tollāt q̄ hāc
uitā diligant. Maria mater dn̄i ante crucē filij ſtabat. Nullus me hoc docuit: niſi
ſanctus Iohānes euāgeliſta. Mundū alij cōcuſſum in paſſiōe dn̄i: cōſcripſerūt:cælū
tenebriſ obductū:refugiſſe ſolē:in paradiſū latronē:ſed poſt piā cōfeſſionē receptū:
Iohāneſ docuit qđ alij nō docuerūt:quēadmodū in cruce poſitꝰ matrē appellauerit.
Pluris putatᷣ ꝙ uictor ſuppliciorū pietatis officia matri exhibeat q̄ ꝙ regnū cæleſte
donabat uitæ æternæ Nā ſi religioſū eſt ꝙ latroni donatᷣ uenia:multo uberioris pi-
etatis eſt ꝙ a filio mater tāto affectu honoratᷣ.Ecce inquit filiꝰ tuus: Ecce mater tua.
Teſtabatᷣ de cruce chriſtꝰ:& intᷣ matrē atq; diſcipulū diuidebat pietatis officia. Cō
debat dn̄s nō ſolū publicū ſed etiā domeſticū teſtamentū:& hoc eiuſ teſtamentū ſi-
gnabat Iohānes:dignus tanto teſtatore teſtis. Bonū teſtamentū nō pecuniæ ſed
Ps.44. uitæ æternæ:qđ nō atramento ſcriptū eſt ſed ſpiritu dei uiui:qui ait:Lingua mea ca
lamus ſcribæ uelociter ſcribētis. Sed Maria nec minor q̄ matrē chriſti decebat: fu-
gientibꝰ apl'is ante crucē ſtabat:& pijs ſpectabat oculis filij uulnera:quia expectabat
nō pignoris mortē ſed mundi ſalutē. Aut fortaſſe qa cognouerat p filij mortē mun
di redēptionē aula regaliſ:etiā ſua morte putabat ſe aliqd publico additurā muneri.
Sed Ieſus non egebat adiutore ad redēptionē omniū:qui oēs ſine adiutore ſerua-
uit.Vnde & dicit:Factꝰ ſum ſicut hō ſine adiutorio:inter mortuos liber. Suſcepit q-
Ps.87. dē affectū parentis:ſed nō quæſiuit alteriꝰ auxiliū. Hāc imitamini mr̄es ſancte quæ
in unico filio dilectiſſimo tantū maternæ uirtutis exēplū edidit. Neq; em̄ uos dul-
ciores liberos habetis:neq; illud uirgo quærebat ſolatiū:ꝙ aliū poſſet generare fili-
um. Dn̄i ſeruis imperate quaſi cōditione ſubditis:ſed ita ut naturæ eiuſdē cuiꝰ uos
eſtis:cōſortes eſſe eos memineritis. Serui quoq; dn̄is ſeruite cum uoluntate.Etem̄
1.Petri.2. unuſqſq; qđ natus eſt: patiēter debet ſuſcipere:nec ſolū bonis ſed etiā aſperioribus
obedire dn̄is. Nā quæ eſt ueſtræ ſeruitutis gr̄a:ſi bonis ſeruiatis ſedulo? Sed ſi etiā
aſperos ꝓmereamini.Nā liberi quoq; nullā habent mercedē:ſi peccātes puniātur a
iudicibꝰ:ſed illa merces eſt:ſi etiā nō peccātes.Et uos ergo cōtēplatione dn̄i Ieſu eti
am ſi difficilibꝰ ſeruiatis dn̄is cū patiētia:mercedē habebitis. Siquidē ipſe dn̄s iuſtꝰ
ab iniuſtis paſſus eſt:& patiētia mirabili peccata noſtra ſuæ affixit cruci:ut q illū imi-
tatus fuerit:peccata ſua ſanguine ſuo diluat. Ad ſummā cōuertimini oēſ ad dn̄m Ie
ſum. Sit in uobis uitæ huius delectatio in bona cōſciētia:patiētia mortis cū ſpe im-
mortalitatis:cōfirmatio reſurrectionis cū chriſti gratia:ueritas cū ſimplicitate: fides
cū cōfidentia:abſtinētia cū ſctitate: induſtria cū ſobrietate: cōuerſatio cū modeſtia:
eruditio ſine uanitate:ſobrietas doctrinæ fidelis ſine hæreſis temulentia.

Sancti Ambroſij ad epiſcopos p Aemiliā conſtitutos:eos de celebritate paſchali
inſtruentis:Epiſtola.LXXXIII.

Ominis fratribus dilectiſſimis epis p Aemiliā cōſtitutis:Ambroſiꝰ eps. Nō
d mediocris eſſe ſapiētiæ diē celebritatis definire paſchalis: & ſcriptura diui-
na nos inſtruit & traditio maioꝝ.Qui cōuenietes ad ſynodū nicenā inter il-
la fidei ut uera ita admiranda decreta:etiā ſup celebritate memorata:cōgregatis pe
ritiſſimis calculandi:decē & nouē annoꝝ collegere rationē:& quaſi quēdā cōſtitu
ere circulū: ex quo exemplū in annos reliquos gigneretᷣ. Hunc circulū ænneadeca-
terida nūcupauerūt:ſequētes illud:ꝙ nō debeamus uana quadā opinione ſup cele-
britate hmōi fluctuare:ſed uera rōne cōperta ita omniū cōcurrat affectio:ut una no
cte ubiq; ſacrificiū ꝓ reſurrectione dn̄i deferatᷣ. Dn̄i fratres dilectiſſimi eo uſq; a ue-
ro nos deuiare non cōuenit:nec uago ingenio diſcrepare:ut quædā neceſſitas cele-
britatis huiꝰ oībus ſit ipoſita chriſtianis. Qn̄quidē ipſe dn̄s eū elegit diē quo paſcha
celebraret:qui cū obſeruātiæ ueræ ratione cōcurrit. Scriptū eſt em̄: Venit aūt di- Luc.22.
es:in qua neceſſe erat paſcha imolari:& miſitᷣ Petrū & Iohannē dicēs:Euntes ite pa-
rate nobis paſcha:ut māducemꝰ.At illi dixerūt: Vbi uis paremus? Et dixit ad illos:
Ecce introeūtibus uobis iu ciuitatē occurret hō amphorā aquæ portans: ſequimini
eū in domū in quā intrat:& dicetis pr̄ifamilias:Dicit tibi magiſter:Vbi ē diuerſoriū:
ubi paſcha cū diſcipulis manducē? Ipſe uobis oſtēdet in ſupioribꝰ locū magnū:ibi pa
rate. Aduertimꝰ igitᷣ ꝙ nō ad terrena deſcēdere ſed in ſupioribꝰ locū magnū ſtra-
tū quærere debeamꝰ:ut dn̄i paſcha celebremus. Abluere etiā ſenſus nr̄os quodā
ſpūali aqua fontis æterni:& deuotæ celebritatis tenere mēſurā:nec opinione uulga
ri dies quoſdā explorare lunares: cū Apl's dicat: Dies obſeruatis & mēſes & tēpora Gal.4.
& annos:timeo ne ſine cauſa laborauerim in uobis. Nā incipit eſſe cōtrariū. Sed
aliud eſt obſeruare gētilicio more:ut qua luna qd adoriēdū ſit iudices:utputa quin-
tā eſſe fugiēdā:nihilq; ea inchoandū. Varios quoq; curſus lunæ obcūdiſ negocijs cō
mēdare:uel cauere quoſdā dies:quēadmodū plæriq; poſteros dies uel ægyptiacos
declinare cōſuerūt. Aliud eſt em̄ obſeruantiā religioſæ mētis intēdere in eū diem
de quo ſcriptū eſt:Hic eſt dies quē fecit dn̄s. Nā & ſi ſcriptū ſit ꝙ paſcha dn̄i quar- Ps.117. Exo.12.
todecimo die mēſis primi celebrari debeat: & uere quartādecimā lunā ad celebran
dū dn̄icæ ſeriē paſſionis inqrere debeamꝰ:tn̄ ex hoc poſſumꝰ intelligere:ꝙ ad hmōi
ſolēnitatē:uel eccleſiæ pfectio:uel claræ fidei plenitudo quæratᷣ: ſicut dixit ꝓpheta
cū loqueretur de filio dei:Quia ſedes eius ſicut ſol in cōſpectu meo:& ſicut luna pfe Ps.88.
cta in æternū manebit. Inde ē ꝙ & ipſe dn̄s cū opera in terris mirāda feciſſet: quaſi
iam fundata humanaꝝ mentiū fide:tēpus paſſionis eſſe memorauit dicēs:Pater ue Ioh.17.
nit hora:clarifica filiū tuū:ut filiꝰ tuus clarificet te. Hanc em̄ celebrādæ paſſiōis cla-
ritudinē quæſitā:alibi docet dicens:Ite dicite illi uulpi: Ecce eijcio dæmonia hodie: Luc.13.
& cras ſanitates pficio:& ſequēti cōſummor die. His utiq; cōſūmatur Ieſus qui in-
cipiunt eſſe pfecti:ut plenitudinē diuinitatis & redemptionis eius: fide ſua credant.
Ergo & diē & horam exquirimus:ut ſcriptura nos inſtruit. Propheta etiā Dauid
dicit: Tēpus faciendi dn̄e: petens accipere ſenſum ad cognoſcēda dn̄i teſtimonia. Ps.118.
Eccleſiaſtes ait:Omni rei tēpus. Hieremias clamat: Turtur & hirūdo: agri paſſeres Eccs.3. Hiere.8.
agnouerūt tēpora introitꝰ ſui. Quid aūt euidētius q̄ de paſſione dn̄i dictū uideri:
Agnouit bos poſſeſſorē ſuū:& aſinus præſepe dn̄i ſui? Agnoſcamꝰ ergo hoc præſe- Eſa.1.
pe dn̄i:in quo alimur:paſcimur & reficimur. Hoc igitᷣ tēpus præcipue ſcire debe-
mus:quo p uniuerſum orbem cōſona ſacræ noctis fundatᷣ oratio:quia & tēpore cō-
mendantᷣ preces:ſicut ſcriptū eſt: Tēpore accepto exaudiui te:& in die ſalutis adiu Ibidem.49.
ui te.Hoc eſt tēpus de quo Apoſtolus dixit:Ecce nunc tēpus acceptabile: ecce nūc 2.Cori.6.
dies ſalutis. Vnde neceſſe fuit quia etiā poſt ægyptiorū ſupputationes & alexan-
drinæ eccleſiæ definitionē:Epiſcopi quoq; romanæ eccleſiæ p litteras plæriq; meam
adhuc expectant ſententiā:quid exiſtimē ſcribere de die paſchæ. Nam licet futuri
diei paſchæ inciderit quæſtio:tamē etiā in reliquū quid tenendū uideatur aperimꝰ:
ſi qua quæſtio talis incurrerit. Duo aūt ſunt obſeruāda in ſolēnitate paſchæ:quarta
decima luna:& primꝰ mēſis qui dicitᷣ nouoꝝ. Itaq; ne a ueteri teſtamēto uideamur

diſcedere:ipſum de paſchæ celebrandæ die capitulū receſeam⁹. Monet Moyſes
populū dicens cuſtodiendū mēſem nouo℞:eū primū eſſe mēſem prædicās. Ait em̄
Hic menſis uobis principiū menſiū:primus in mēſib⁹ anni:& facies paſcha dn̄o deo
Exo.12. tuo quartadecima die mēſis primi. Lex nēpe p Moyſen data eſt:gratia aūt & ue/
Ioh.1. ritas p Ieſum chriſtū facta eſt. Ipſe ergo qui legē locut⁹ eſt: poſtea ueniens p uirginē
nouiſſimis tēporibus:plenitudinē legis cōſūmauit:quia uenit nō legem ſoluere ſed
Matth.5. implere:& celebrauit paſcha hebdomadæ in qua fuit quartadecima luna:quinta fe/
ria. Deniq̧ ipſa die(ſicut ſuperiora docēt)paſcha cū diſcipulis mādu cauit. Sequē/
ti aūt die:hoc eſt:ſexta feria:crucifixus eſt:luna quintadecima. Sabbato quoq̧ mag
no illo ſextadecima fuit. Ac p hoc ſeptimadecima luna reſurrexit a mortuis. Vnde
hæc lex paſchæ nobis ſeruāda eſt:ut nō quartādecimā obſeruemus in die reſurrec/
tionis:ſed in die magis paſſionis aut certe alijs ꝓximis ſuperiorib⁹ dieb⁹. Quia re/
ſurrectionis celebritas die dn̄ica celebratᷣ:dn̄ica aūt ieiunare nō poſſumus:quia ma/
nichæos etiā ob iſtius diei ieiunia iure dānamus. Hoc eſt em̄ in reſurrectionē chriſti
nō credere:ſi legē quis ieiunij die reſurrectionis indicat:cū lex dicat paſcha edendū
cū amaritudine:hoc eſt:cū dolore:ꝙ tanto ſacrilegio hominū auctor ſalutis ſit inter/
Ps.117. emptus. Die aūt dominica exultandū ꝓpheta docet dicēs: Hic eſt dies quē fecit
dn̄s:exultemus & lætemur in ea. Ergo nō ſolū paſſionis diē ſed etiā reſurrectiōis
obſeruari oportet a nobis:ut habeamus & amaritudinis & læticiæ diē:illa ieiunem⁹:
iſto reficiamur. Vnde ſi inciderit ſicut futurū eſt ꝓxime: quartadecima luna mēſis
primi die dn̄ica:quia neq̧ dn̄ica ieiunare debemus:neq̧ tertiadecima luna die ſab/
bati incidente ieiuniū ſoluere:qđ maxime die paſſiōis eſt exhibendū:in altera heb/
domada celebritas paſchæ eſt differēda. Siquidē ſequitᷣ qntadecima luna qua paſ
ſus eſt chriſtus:& erit ſecūda feria:tertia quoq̧ feria erit ſextadecima luna: qua dn̄i
caro ī ſepulchro quieuit:cū quarta etiā feria ſeptimadecima luna futura ſit: qua dn̄s
reſurrexit. Cū igitᷣ triduū illud ſacrū in hebdomadā ꝓxime cōcurrat ultimā intra
Ioh.2. qđ triduū & paſſus eſt & quieuit & reſurrexit:de quo triduo ait:Soluite hoc tēplū:
& in triduo reſuſcitabo illud:qd nobis pōt moleſtiā dubitationis afferreᷣ Nā ſi ea
res ſcrupulū mouet:quia quartadecima luna non celebram⁹ ipſum diē uel paſſionis
uel reſurrectionis:ipſe dn̄s nō quartadecima luna paſſus eſt ſed quintadecima:& ſe/
ptimadecima reſurrexit. Q ſi mouet qa q̄rtādecimā lunā tranſeūtes: quæ die dn̄i/
ca incidit:hoc eſt:quartodecimo Kalēdas maij:ſequēti dn̄ica inſtaurandā celebrita/
tē ſuademus:auctoritas extat hmōi. Nā tēporibus paulo ſupiorib⁹ cū incidiſſet q̄r/
tadecima luna menſis primi in dn̄icam diē:ſequenti altera dn̄ica celebrata ſolēnitas
eſt. Octogeſimo aūt anno & nonageſimotertio: ex die imperij Diocletiani: cū q̄r/
tadecima luna eſſet nono Kalēdas aprilis:nos celebrauimus paſcha pridie Kalendas
aprilis. Alexandrini quoq̧ & ægyptij ut ipſi ſcripſerūt: cū incidiſſet quartadecima
luna & uigeſimo & octauo die pharmutij mēſis:celebrauerūt paſcha qnta die phar/
mutij menſis quæ eſt pridie Kalendas aprilis:ac ſic cōuenere nobiſcū. Rurſus no/
nageſimo & tertio anno a die imperij Diocletiani:cū incidiſſet quartadecima luna in
quartūdecimū diē pharmutij:menſis quæ eſt quinto iduſ aprilis quæ erat dominica
die:celebratū eſt paſcha dn̄ica pharmutij uigeſimo & primo die qui fuit ſm nos qn/
todecimo Kalendas maij. Vnde cum & ratio ſit & exemplū:nihil ſup hoc mouere
nos debet. Nunc illud eſt:qđ enodandū uidetur:quia plæriq̧ putant ſecūdo mēſe
nos celebraturos paſcha:cū ſcriptū ſit:Cuſtodi primū mēſem nouo℞: qđ nō pōt in/
cidere:ut præter menſem nouo℞ paſcha celebrent:niſi qui quartādecimā ita obſer/
uant ſm litterā:ut nō alio:niſi ipſo celebrent die. Deniq̧ in futu℞ iudæi duodeci/
mo nō primo menſe celebraturi ſunt paſcha:hoc eſt: tertio Kalēdas aprilis ſm nos:
ſm ægyptios autem uigeſimoquarto die phamenoth menſis qui eſt nō prim⁹ men/
ſis ſed duodecim⁹:& incipit ſexto Kalendas aprilis:& finitur ſeptimo Kalēdas maij.
Ergo ſm ægyptios primo mēſe celebraturi ſum⁹ dn̄icam paſchæ:hoc eſt: ſeptimo
Kalendas maij:qui eſt dies trigeſimus pharmutij menſis. Nec abſurdū arbitror ut

inde obſeruandi menſis trahamus exemplū:ubi primū paſcha celebratū eſt. Vn/
de & maiores noſtri in tractatu cōcilij niceni:eum diē endecateride:ſi quis diligen/
ter intendat:ſtatuendū putarunt & ipſum menſem nouo℞ recte cuſtodierunt:quia
in ægypto hoc primo menſe noua ſecantᷣ frumenta. Hic aūt menſis & primus eſt
ſm ægyptiorū ꝓuentus:& primus ſm legem:& octau⁹ eſt ſm cōſuetudinē noſtrā.
Indictio em̄ ſeptēbri menſe incipit. Octauo igitᷣ menſæ Kalēdæ aprilis ſunt. Incipit
aūt mēſis nō ſm uulgarem uſum ſed ſm cōſuetudinē perito℞ ab æquinoctio qui di
es eſt duodecimo Kalēdas aprilis:& finitur undecimo Kalendas maij. Inde maxime
intra hos triginta & unū dies ſæpe celebrati paſchæ dies. Sed cū ante bienniū cele
brauerimus paſchæ dominicā undecimo Kalendas maij:hoc eſt:trigeſimo die men
ſis ſm noſtram ſcilicet calculationē:moueri non debemus ſi & ꝓxime trigeſimo die
pharmutij menſis celebraturi ſumus paſchæ dominicā. Verū ſi quis menſem ſecū/
dū inde exiſtimat:quia poſt triduū cōpleti menſis qui cōpleri uidetᷣ undecimo Kalē
das maij:paſchæ dominica erit:illud cōſideret:quia quartadecima luna quæ quæritᷣ
quartodecimo Kalēdas maij erit:hoc eſt:intra præſcriptū menſis nume℞. Lex autē
diem paſſionis exigit intra primū nouo℞ debere celebrari. Satiſfactū eſt igitur ſm
plenitudinē lunæ:cui ad complendū mēſem ſupſunt tres alij dies. Nō ergo in alterū
menſem recidit:qn̄ intra eundē menſem qui prim⁹ eſt:paſcha celebrabitᷣ. Ad litte
ram aūt nos teneri nō oportere(licet cōſuetudo celebrādi paſchæ ipa nos inſtruat)
tamē & Apl'us docet qui ait:Paſcha noſtrū immolat⁹ eſt chriſtus. Sed & ꝓpoſita 1.Cor.5.
lectio docet litterā nō cōſequendā. Sic em̄ habes:Et facieſ paſcha dn̄o deo tuo quar Exo.12.
todecimo die menſis primi. Diē ꝓ luna dicit. Vnde peritiſſimi quoq̧ ſm legē lunari
curſu cōputant mēſem:& ideo cū a plurib⁹ nonis lunæ curſus incipiat: hoc eſt: dies
primus:uides nonas maij adhuc ad mēſem primū nouo℞ cōputari poſſe. Ergo & iu
xta legis ſententiā primus hic menſis eſt. Deniq̧ menem lunā uocant græci:unde
menas græce dicūt menſes:& naturalis uſus nationū extera℞ lunā ꝓ diebus appel/
lat. Aliū aūt diē paſſionis:aliū reſurrectionis celebrandū: ueteris quoq̧ teſtamenti
ſeries oſtēdit. Sic em̄ habes:Agnus ſine macula mūdus cōſummatus anniculus ma/ Ibidem.
ſculus erit uobis:ab ouib⁹ & hædis ſumetis:& erit uobis in obſeruatiōe uſq̧ in quar/
tamdecimā menſis hui⁹:& occidetis illum tota multitudo ſynagogæ filio℞ iſrael ad
ueſperū:& ſument de ſanguine ei⁹:& ponent ſup duos poſtes:& ſup limen oſtij do
mus:in quibus mādu cabunt eū inter ſemetipſos:manducabūt carnē hanc noctu:ig/
ni aſſam. Et infra:Et edetis illū cum ſollicitudine paſchæ. Paſcha eſt em̄ dn̄i:& ptrāſi/
bo in terrā ægyptiorū in nocte illa:& pcutiā omne primitiuū in ægypto ab hoie uſq̧
ad pecus:& in omni terra ægypti faciā uindictam:ego domin⁹. Et erit uobis ſanguis
in ſigno in domibus:in quib⁹ eritis:ibi & uidebo ſanguinē:& ꝓtegam uos: & nō erit
uobis in plaga exterminij. Et conterā terrā ægypti:& erit dies hic uobis memorabi/
lis & ſolēnis:& diē feſtū agetis eū dn̄o in ꝓgenies ueſtras: legitimū ſempiternū: diē
feſtum agetis illū. Aduertimus & paſſionis diē deſcriptū in ieiunio:quia ad ueſpe/
rum occidēdus eſt agnus:licet ultimū tēpus ꝓ ueſpere poſſimus accipe ſm Iohānē
qui ait:Pueri nouiſſima hora eſt. Sed & iuxta myſteriū ueſpere diei cōſtat occiſū: 1.Ioh.2.
quādo tenebræ ſtatim factæ ſunt:& ieiuniū deferendū eo die uerū eſt: quia ita ede/
tis illū cū ſollicitudine. Ieiunātibus em̄ ſollicitudo adhæret. Reſurrectionis autē die
exultatio refectionis eſt atq̧ læticiæ:quo die uidetᷣ exiſſe ppl'us ex ægypto primiti/
uis ægyptiorū necatis:qđ poſteriora euidēti⁹ docēt:quib⁹ ait ſcriptura:Quia poſtq̄ Exo.12.
fecerūt iudæi paſcha:ſicut præcepit Moyſes:factū eſt circa mediā noctem:& dn̄s p/
cuſſit omnem primitiuū in terra ægypti a primitiuo Pharaonis. Et uocauit Pharao
Moyſen & Aaron nocte:& dixit illis:Surgite & exite de populo meo: & uos & filij
iſrael ite & ſeruite dn̄o deo ueſtro. Et urgebant ægyptij populū feſtinantes q̄ celer/
rime expellere. Deniq̧ ſic ꝓfecti ſunt iſraelitæ:ut nō occurreret ſibi açymā fermē/
tare. Eiecerunt em̄ eos ægyptij:& nō potuerunt ſuſtinere:apparatum ſibi fecerant
in uia. Reſeratū eſt igitur diē reſurrectionis obſeruandū poſt dies paſſionis. Qui

dies reſurrectionis nõ quartadecima luna debet eſſe ſed poſtea: ut uetus loquit̃ te/
ſtamentũ: quia dies reſurrectionis is: cũ egrediens populus de ægypto in mari & in
nube baptiçatus: ut Apoſtolus dicit: mortẽ uicit: panẽ ſpiritualẽ accipienſ: & potum
de petra bauriens ſpiritualẽ. Nec paſſionẽ domini die dñica poſſe celebrari: etiã ſi
quartadecima luna in dominicã inciderit: adiungendã hebdomadẽ alteram: ſicut &
ſeptuageſimoſexto anno die imperij Diocletiani factũ eſt. Nã tunc uigeſimoocta/
uo die Pharmutij menſis qui eſt ſeptimo Kalendas maij: dominicã paſchæ celebra/
uimus: ſine ulla dubitatione maioꝝ. Simul etiã lunæ curſus & ratio ſuffragatur: q̃m
uigeſimaprima luna ꝓximũ paſcha celebrandũ eſt. Nã uſqꝫ ad uigeſimãprimã lunã
cõſueuit extendi. Ergo cũ tot ueritatis indicia concurrant: iuxta maioꝝ exẽpla fe/
ſtũ publicæ ſalutis læti exultanteſqꝫ celebremꝰ: poſtes noſtros ubi eſt oſtium uerbi
qđ ſibi Apoſtolus optat aperiri: fide paſſionis dominicæ colorãtes. De hoc oſtio
Ps.140. dicit etiam Dauid: Pone domine cuſtodiã ori meo: & oſtium circuitꝰ labijs meis: ut
nihil aliud niſi ſanguinem chriſti loquamur: quo mortem uicimus: quo redempti ſu/
mus. Flagret in nobis odor chriſti. Ipſum audiamus: in illum & mentis & corporis
oculos dirigamus: opera eius miranteſ: beneficia prædicãtes: ſuper limẽ oſtij noſtri
ſacræ redemptionis cõfeſſio reſplendeat. Sumamus feruenti ſpiritu ſacramentũ
in açymis ſincæritatis & ueritatis: pia doctrina gloriam patris & filij & ſpiritus maie
ſtatem indiuiduam cõcinentes.

Sancti Ambroſij ad ſacram uirginẽ Demetriadem: magnis præconijs ueram hu/
militatem exaltantis: aduerſanteq̃ illi ſuperbiam digna uituperatione cõfundentiſ:
Ac ꝑ hoc ipſam ad elationẽ cauendã & præſidio ſincære humilitatis armãdam per/
ſuadentis: Epl'a. LXXXIIII.

a Mbroſius epiſcopus ſacræ uirgini Demetriadi. Cũ ſplendidiſſimæ ſancti/
moniæ tuæ ſublime ꝓpoſitum ſuꝑ humilitatis fundamenta conſiſtere pie &
ſapienter intelligis: in hoc uſqꝫ o ſacra uirgo Demetrias dignationẽ tuæ dig/
nitatis inclinas: ut ꝓuectiones tuas etiã meo ſtilo exigas adiuuari. Qđ ego ad te/
nuitatẽ facultatis meæ reſpiciens omnibus modis recuſarẽ: neqꝫ tam maturo & eru
dito animo cohortatiunculas meas adhibere præſumerẽ: niſi fiduciam efficiendi id
qđ iubetur: a iubente cõciperẽ: & tuis meritis atqꝫ orationibꝰ confiderẽ eſſe præſtã/
dum: ut oriatur in deſerto aqua: & fiant in ſicca terra flumina. Vnde collaborandũ
tibi mecũ eſt: ut qui ſapientiã præſtat paruulis: & linguas mutorũ facit diſſertas: iu/
beat de cordis mei ariditate ꝓfluere: qđ ſitis tua digne poſſit haurire. Quæ ergo
materia ſtilo dabitur? & unde loquẽdi tecũ cauſa ſumetur? Si laudes tuas ſcribere
aggrediar: & maiorũ ſeriem quæ ꝑ te multũ illuſtratur: euoluã: onerosum me forte
& impudentẽ uideri poſſe arbitror: qui uel humanæ tibi gloriæ tentationẽ adulan/
do ingeram: uel tuis ac tuorũ prædicationibus ingeniũ meũ par eſſe præſumã. Si
uero de cõmendando uirginitatis bono diſſerã: ſuperflua erit eius nunc ꝓpoſiti in/
ſinuatio: qđ tu a primo ætatis tuæ flore ſine humanis cohortationibus elegiſti: & de
quo inter ipſa principia multi qui tunc in eccleſia præminebant: merito nõ ſiluerũt.

Valde em̃ mirabile erat: & inter præcipua diuinæ gratiæ exempla numerãdum:
ꝙ uirgo anicia ſuꝑ omnes faſtigiũ trahẽs beatæ nobilitatis euecta: de cuius fæcundi/
tate auis atqꝫ atauis reſponſura poſteritas: & familiæ uotis expectabat̃ & patriæ: cõ
uerſo repente animo deſiderio cæleſtiũ nuptiarũ declinaſti mortale coniugiũ: Et ut
omnẽ ꝓſapiam tuam etiã huius uirtutis titulo cõſecrares: primã ſtirpis tuæ ꝑpetuã
& uirginẽ filio uirginis ſpopõdiſti. Illam ergo ætatẽ tuam & illa principia rationabi
liter doctiſſimi uiri ſuis adhortationibus incitarunt. Et licet plantationi ſuæ ſummꝰ
agricola ualida ad ꝑfectũ tuũ icremẽta præberet: cooperatores tamẽ gratiæ dei op
portune piã adhibuere culturã: ut germẽ tenerũ fortitudinis robur acciperet: & di/
gnos generoſitate ſua fructus ꝓpoſiti tui arbor afferret. Noſtris autem paginis quid
erit loci: & poſt ornatiſſima ſcripta excellentiũ magiſtrorũ quid utilitatis in eo quẽ
indicere dignata ex ſermone reperies: niſi forte quia & illoꝝ in doctrinis & tuis ſtu/

dijs ad ſublimiores gradus uirtutũ cõſuetudo ꝑficit: cauendã te elationis admone/
am: & humilitatis tibi ſincæritatẽ fida ſuggeſtione cõmendẽ: ut in omnibus actioni/
bus: in quibus tibi es bene cõſcia: nunq̃ audeas eſſe ſecura. De hoc igit̃ cõgruẽtiſſi
mo tibi & ſaluberrimo bono qđ dñs donauerit diſſeramus: ut inſpectioni noſtræ nõ
tantũ uiſibilia eiꝰ: ſed etiã occulta referent̃. Eſt em̃ multiplex uirtutis iſtiꝰ qualitas:
& licet in exterioribꝰ quoqꝫ pulchra ſit: in intimis tñ ſuis multo ẽ ſpecioſior multoqꝫ
luculẽtior: ubi nihil obſcurũ: nihil turbidũ: nihil eſt inqetũ. Quia pax multa diligẽti/ Ps.118.
bus legẽ dei: & nõ eſt illis ſcandalũ. Acceſſuri aũt ad beatæ humilitatis intuitũ: om
nẽ illã abiectionẽ: quæ ignauos & incõſtantes animos deprimit repellamꝰ. Nec ge/
nerale nomẽ ita nos a iudicio diſcretionis excludat: ut oẽs quoquo modo humiles
putemꝰ eſſe laudabiles. Imitat̃ quidẽ plærũqꝫ neceſſitas uoluntatẽ: & ab imagine
modeſtiæ parũ differt forma ſegniciæ. Sed aliud ẽ qđ grauat: aliud qđ exercet: nec
in eũdẽ finẽ uenit labor indeclinabilis miſeriæ: & expetitæ fortitudo patiẽtiæ. Vnũ
eſt pauptatis uocabulũ: ſed nõ una mẽs paupeꝝ: Quia nõ idẽ eſt gaudere bene ex/
penſis diuitijs: qđ aut gemere de nõ acquiſitis aut dolere de ꝑditis. Timoris etiam
quo deus metuit̃: nulla eſt in appellatione diſtinctio. Sed aliud eſt timere qa pecca/
ueris: aliud timere ne pecces. Et ibi eſt formido de ſupplicio: hic ſollicitudo de præ/
mio. Ob hoc em̃ de illo ſeruili metu dicit̃: quia ꝑfecta charitas foras mittit timorem. 1.Ioh.4.
De hoc uero liberali: Timor dñi ſanctus manẽs in ſæculũ ſæculi. Remota itaqꝫ illa Ps.18.
ſpecie humilitatis quæ tota ſine fructu eſt: uoluntarios tantũ pendamꝰ affectus. Qui
etiã ſi in gradibꝰ meritorũ inueniunt̃ impares: nõ ſunt tñ ab ipſa uirtute diſcordes.

Prima ergo humilitatis ratio in cõmunis uitæ uerſat̃ officijs: quibꝰ & diuina clemẽ
tia cõciliat̃: & ſocietas humana cõnectit̃. Multũ em̃ ad roborãdũ dilectionẽ ualet:
cũ ſ'm doctrinã apoſtolicã inuicem ſe homines honore præueniũt: & alter alterũ ſu
periorẽ exiſtimãtes: amãt ſeruire ſubiecti: & neſciũt tumere prælati: cũ & pauper di
uitẽ nõ ſibi dubitat anteferre: & diues pauperẽ ſibi gaudeat æquare: cũ & ſublimes
nõ ſuꝑbiunt de claritate ꝓſapiæ: & pauperes nõ extollunt̃ de cõmunione naturæ.

Cũ deniqꝫ nõ plus tribuit̃ magnis opibus q̃ bonis moribꝰ: nec maior ducit̃ phale/
rata iniquoꝝ potẽtia q̃ rectoꝝ inhonora iuſticia. Ab hoc æquo & modeſto iure cõ
cordiæ: in quo nullũ eſt de gradu ſuꝑiore certamẽ: nec fœlicitas aut inflat ꝓpria: aut
urit aliena: pulchre & mirabiliter a plærıſqꝫ ꝑficit̃ ad illã humilitatis fortitudinẽ: quæ
& ſe extra omnẽ cõſtituit dignitatẽ: & mauult apta eſſe iniurijs accipiẽdis q̃ idonea
repellendis. Vt impleat̃ qđ ait dñs: Qui uult tecũ iudicio cõtendere: & tunicã tuam Matth.5.
tollere: dimitte ei & palliũ. Et quicũqꝫ te angariauerit mille paſſus: uade cũ illo & alia
duo. Illud qđ Apl's docet dicens: Quare nõ magis iniuriã accipitis? quare nõ magis 1.Cor.6.
fraudẽ patimini? Tales em̃ multũ ad imitationẽ ipſius dñi noſtri & ſaluatoris acce
dunt: qui cũ diues eſſet: pauꝑ factus eſt: & cũ malediceret̃ nõ maledicebat: & ꝑcuti/ 2.Cor.8. 1.Petri.2.
enti ſe nõ cõminabat̃: & q̃m dixerat: Diligite iimicos ueſtros: benefacite ijs qui uos Matth.5.
oderũt: ut hmõi beniuolentiã cõfirmaret exemplo: ipſe ꝓ ijs a quibus crucifigebat̃
orabat. Qui ergo fideliter & ſciẽter intelligũt quo opere ſaluati: & quo precio ſint
redempti: nolũt de mundi huiꝰ ſapiẽtibus: nolũt eſſe de fortibꝰ: q̃m ſicut ait Apl'us:
Quæ ſtulta ſunt mũdi: elegit deus: ut cõfundat ſapiẽtes: & infirma mundi elegit de/ 1.Cor.1.
us: ut cõfundat fortia: & ignobilia mundi & cõtẽptibilia elegit deꝰ: & quæ non ſunt:
ut ea quæ ſunt deſtrueret: ut nõ gloriet̃ omnis caro in cõſpectu eius: id eſt: ut nemo
ſe placere deo ꝑ mundi ſapientiã putet: quæ tota carnalis eſt: & a uera ſapiẽtia cum
omni ſua uanitate deſtruit̃. Dñs em̃ nouit cogitatiões ſapientiũ: q̃m uanæ ſunt. Cũ Ps.93.
itaqꝫ diſcipuli ueritatis humanã gloriã fugiũt: & a tẽporaliũ amore deſciſcũt: ut quæ
dei ſunt ſapiant: nõ quæ hominũ: ꝓficiũt ſenſibus nõ deficiũt: neqꝫ uigorem cordis
amittũt: ſed excellentiſſimæ intelligẽtiæ lumẽ accipiunt: uiuẽtes quidẽ in hoc mun/
do: ſed omnes mũdi ſtrepitus relinquẽtes: ut redimant tempus quia dies mali ſunt.

Quo autẽ precio quies huius tẽporis aptius cõparatur: q̃ ut ipſi mundo omnes di
uitiæ: omnes dignitates & uniuerſarũ cupiditatũ materiæ refundant̃: & ſancto bea/

toq; cōmertio emat christiana libertas:fiantq; filij dei de pauptate diuites:de patiē/
tia fortes:de humilitate ſublimes? Nō eñ ut dilectores huius ſæculi putant: parui
cordis aut ſignis eſt animi terrenas opes ſpernere:honores occiduos faſtidire: nec
Ps.9. ibi gloriā quærere:ubi laudat peccator in deſiderijs animæ ſuæ: & qui iniqua gerit
benedicit. Vnde ſi uere intelligat:cōtemptus iſte rerū præſentiū ad quæ tendat:
& qualia cōcupiſcat:nihil hmōi mentibus rectius:nihil inuenieᵗ electius:quæ ſacra/
tiſſimis deſiderijs uniuerſa tranſcendūt:neq; ad ullā creaturā q̄uis potentē atq; mi/
rabilē:ſed ad ipſum omniū uiſibiliū & inuiſibiliū ambiūt creatorē: cui appropinqua/
re clareſcere eſt: quē timere gaudere eſt: cui ſeruire regnare eſt. Sed hæc uirtus
quæ tēporalis copiæ & patiētiæ negligēs:ad uitā æternā anguſta & ardua mittitur:
nō debet uolūtarios pauperes in cōſortiū chriſtianæ humilitatis admittere: eos aūt
a ſocietate boni huꝰ excludere:qui ampla prædia:magnifica patrimonia: & multas
in hoc ſæculo poſſidēt facultates:cū in populo dei multi ſemp̄ qui diuitijs bene ute/
renᵗ extiterint:nec ullo modo uel dici uel cogitari liceat ꝙ Abraam & Iſaac & Iacob
quorū ſe eſſe deū:dn̄s ꝓteſtatus eſt:ideo uera humilitate caruerint: quia pauperes
nō fuerūt. Aut ꝙ uir ſacratiſſimus Melchiſedech:dn̄i & ſaluatoris noſtri præferēs
formā:nō fuerit ꝑfecte humilis:quia & ſacerdotio eminebat & regno. Vel ꝙ beato
Iob.2. Iob de quo deꝰ ꝓnūciat dicens:Nūquid cōſideraſti ſeruū meū Iob ꝙ nō ſit ei ſimilis
in terra:homo ſimplex & rectus:& timēs deū:& recedēs a malo:ideo uirtus iſta de/
fuerit:quia erāt(ſicut ſcriptū eſt)in poſſeſſione eiꝰ ſeptem milia ouiū:& tria milia ca
melorū:quingēta quoq; iuga boum:& qngentæ aſinæ:ac familia multa nimis.Eratq;
uir ille magnus inter omnes orientales. Quaſi tunc iſtiꝰ gratiæ particeps factus eſt:
quādo omnibꝰ facultatibꝰ perditis:uniuerſa quoq; familia filijſq; priuatus:& ꝑcuſſus
uulnere peſſimo a planta pedis uſq; ad uerticē capitis:teſta ſaniē radebat: ſedens in
ſtercore:ad imaginē elationis poſtmodū reuocatus eſt:quādo corporis incolumita
te renouata:ſeptem rurſus filiorū triūq; filiarū factꝰ eſt pater:& duple in uniuerſam
ſubſtantiā eſt ditatus augmento. Abſit autē ab animis fideliū tam irreligioſa ꝑſua/
ſio:ut cuiq̄ ſanctorū:quibus deus & diuitias eſt largitus & honores:ad capiendū ue/
ræ humilitatis meritū credatur:uel opulētia offuiſſe uel dignitas:cū eis ad huius uir
tutis ꝓfectum utraq; ꝓfuerint. Quis eñ tota uita hominis tentatio ſit ſup terrā:
& tam abundātia q̄ inopia materia ſoleant eſſe peccati:cū uel diues extollitur ad ſu/
perbiam:uel pauper ꝓſilit ad querelam:extiterunt tamē in omni tempore: & in no
ſtra quoq; ætate nō deſunt:ſicut & boni pauperes:ita & boni diuites. Nec fruſtra
1.Timoth.6. beatus apoſtolus Paulus Timothæū admonet dicens: Diuitibus huꝰ ſæculi præci/
pe:nō ſuperbe ſapere:neq; ſperare in incerto diuitiaꝝ:ſed in deo qui præſtat nobis
omnia abunde ad fruendū:bene agere:diuites fieri in operibus bonis:facile tribue/
re:cōmunicare:theſaurizare ſibi fundamentū bonum in futurum: ut apprehēdant
ueram uitā.Quod utiq; fieri in uniuerſa eccleſia quæ ꝑ totum mundū eſt diffuſa:nō
dubiū eſt:& pauperes chriſti nō eorū tantū facultatibꝰ ſuſtineri. Qui ut expeditio/
res dominū ſequerenᵗ:ſimul ſe omnibꝰ ſuis opibus exuerunt.Sed eidē operi etiā il
lorū ſubſtantias deſeruire: qui poſſeſſionibꝰ ſuis nō aliter q̄ rebus pauperū præſint:
ut eccleſiaſticæ utilitati ſub quadā ꝓcuratione famulenᵗ:elaborātes ſinguli ꝓ ſuaꝝ
uiriū portione:ut ad uictum atq; ueſtitū familiæ dei neceſſaria cōferanᵗ: & ſimul ꝓ/
ſpiciētes ut in domibꝰ ipſoꝝ ſub iuſto ſanctoq; moderamine oēs & benignitas foue/
1.Timoth.5. at:& diſciplina cōtineat:Dicente Apoſtolo:Si quis autē ſuorū & maxime domeſti/
corū curam nō habet:fidē negauit:& eſt infideli deterior. Cū itaq; eccleſia dei quæ
eſt corpus chriſti:ita ſit multimoda uarietate contexta:ut in unū decorē etiam quæ
nō ſunt paria:cōcurrant:& de omni genere hominū & de omni gradu officiorū: de
omni menſura operū:de omni qualitate uirtutū fiat totius ædificationis inſeparabi/
lis cōnexio:& indifferens pulchritudo: nec deſit ſoliditati qđ nō defuerit portioni:
tantaq; ibi ſit pax:tātaq; cōcordia:ut nō poſſit eſſe niſi omniū qđ eſt etiam ſinguloꝝ:
indubitāter apparet copulatricē quandā eſſe uirtutē:qua ſibi cōfœderat & cōcinnit

multiplex ſanctoꝝ unitas:& ſpecioſa diuerſitas. Hæc aūt uirtus uera humilitas eſt
quæ inter quoſlibet meritorū gradus nunq̄ ſui pōt eſſe diſſimilis. Nā & in officioꝝ
uiciſſitudine & in manſuetudinis lenitate:& in uolūtariæ paupertatis electione: in/
uenit multa diſtātia:& alter altero in ꝓpoſiti ſui deuotione aut maior aut minor eſt.
In uera aūt humilitate nihil diuiſum nihilq; nō ſolidū eſt:& ideo omnes participes
ſuos unū facit:quia inæqualitatē ipſa nō recipit. Huius igit boni ꝓprietas in cōfeſſi
one eſt gratiæ dei:quæ tota repellit:niſi tota ſuſcipit.Sicut eñ alienus eſt a numero
fideliū & a ſorte ſanctorū qui in aliquo a catholica ueritate diſſentit: ita extra gratiā
efficit qui aliquid de eiꝰ plenitudine diffitet.Quaſi homo auxilio dei in quadā actio/
num ſuarū parte egeat:in quadā aūt parte nō egeat:ſitq; ullum tēpus ullūue momē
tum quo pnitioſum illi eſſe nō poſſit:ſi ab eo ſpūſanctꝰ defuerit. Qui utiq; ſm ueræ
deitatis eſſentiā:ubiq; totus eſt:& oīa cōprehendit: ſed ab illis modo quodā intelli/
git recedere:quos deſtiterit gubernare.Ceſſatio quippe auxilij eiꝰ ꝓ abſentia acci/
pit:quā ſibi inſaniſſime utilē putat qui i ijs quæ recte geſſerit: ſe magis q̄ deū gaudet
operatū. Plene ergo & ueraciter cōfitēda ē gratia dei:de cuiꝰ hoc primū munere
eſt:ut auxiliū ipſius ſentiat.Propter qđ dicit Apl's:Nos aūt nō ſpiritū mundi acce/ 1.Cor.2.
pimus:ſed ſpiritū qui ex deo eſt:ut ſciamus quæ a deo donata ſunt nobis. Vnde ſi
quis eſt qui aliqua ſe habere exiſtimat bona:quorū nō deus largitor ſit: ſed ipſe ſibi
auctor exiſtat:manifeſtū eſt hunc nō dei ſpiritū habere ſed mundi:& de illa ſæcula/
ris ſapiētiæ tumere doctrina:de qua dicit dn̄s:Perdā ſapientiā ſapientiū:& pruden/ 1.Cor.1.
tiam prudentiā reprobabo. Vbi ſapiēs:ubi ſcriba:ubi cōquiſitor huꝰ ſæculi: nōne
ſtultā fecit deus ſapientiā huꝰ mundi:ſm quā (ſicut ait Apl's) quidā cū cognouiſ/ Ro.1.
ſent deū:nō ſicut deū glorificauerunt:aut gratias egerūt:ſed euanuerūt in cogitati/
onibus ſuis:& obſcuratū eſt cor inſipiens eorū:dicentes eñ ſe eſſe ſapiētes: ſtulti fa/
cti ſunt. Vides ne qualis ſupbis retributio debeat:& quali mercede repleant:q ſi
quo modo ad cognitionē ueritatis acceſſerint: ſuæ hoc ſapiētiæ tribuūt: & de natu/
rali ingenio glorianᵗ:tanq̄ deū nō dei munere ſed ꝓprij itellectꝰ facultate cognoue/
rint: Omnia quidē elemēta mūdi & uniuerſæ creaturarū naturæ: hoc ipſa ſui exi/
gunt ſpecie:ut inuiſibilia dei ꝑ ea quæ facta ſunt:intellecta cōſpiciantur:& in pulchri Ro.1.
tudine cæli & terræ quædā ſunt paginæ ad omniū oculos ſemp̄ patentes:& auctorē
ſuū nunq̄ tacētes:quarū ꝓteſtatio doctrinā imitatur magiſtroꝝ: & eloquia ſcriptu/
rarum. Sed quid illud eſt quo corporeoꝝ ſenſuū exteriora pulſanᵗ in agro cordis
cui impenditᵗ iſta cultura:nec radicē poteſt figere:nec germē emittere niſi ille ſum/
mus & uerus agricola potentiā ſui operis adhibuerit:& ad uitalem ꝓfectum ea quæ
ſunt plantata:ꝑduxerit:Siue eñ cōtemplatio creaturaꝝ:ſiue ſacrorū ſeries uolumi/
nū:ſiue ſciētia diſſerentiū:ſincæro & aſſiduo teſtimonio prædicet ueritatē: neq; qui 1.Cor.3.
plantat eſt aliquid neq; qui rigat:ſed qui incrementū dat deꝰ. Inter omnes igit lap/
ſus hominū:inter omnia cōmiſſa peccantiū:nulla eſt grauior q̄ ſuperboꝝ ruina: ma/
xime cū ipſa elatio in dei tendit iniuriā. Nam aliter inflanᵗ qui cupiditate extollen
tiæ ſingularis oībus appetūt anteferri:aliter uero intumeſcūt qui dei auxiliū refutā/
tes quæ fieri ſine ipſiꝰ opere nō poſſunt:ex ſua ꝑfici uirtute cōtendūt: & ſpem ſuā a
dn̄o auferunt:atq; ad ſe transferūt:ut adimpleat in eis qđ ſcriptū eſt:Maledictus ho Hiere.17.
mo qui ſpem habet in homine:& firmat carnē brachij ſui:& a dn̄o diſcedit cor eius.
Hæc ſupbia a diabolo ſumpſit exordiū:qui qm̄ a ſua quā a creatore acceperat: po/
tētia & dignitate ſibi placuit:ſeq; auctoris ſui gloriæ cōparauit:cū ijs angelis quos in
cōſenſu impietatis ſuæ traxerat:a cæleſti ſublimitate deiectꝰ eſt. Et ideo primis ho
minibus nocere potuit:quia illis male credulis ꝑ mendacia uenenata ꝑſuaſit: ut me/
liores ſe futuros putarēt:ſi in libertate ſui arbitrij ꝓſilirent:q̄ ſi in legis datæ cuſtodia
ꝑmanerent. Siue itaq; in lapſu diaboli:ſiue in præuaricatiōe hominis:initiū pecca/
ti ſupbia eſt:quæ cōgruēter & auaricia nominat:quia utraq; appellatio eū ſignificat
appetitū:qui & ſuā menſurā cōcupiſcat excedere:& nō dignet diues eſſe niſi ꝓprijs
tanq̄ habeat hoc ſimile deo:ut bonorū ſuorū ipſe ſibi fons:ipſe ſibi ſit copia. Hæc

autē elatio de puerſo uſu donorū dei naſcit̃.Nam ſi cōditor naturaꝵ nulla pulchra:
nulla ſublimia naturis rationabilibus cōtuliſſet:unde ſe extolleret nō haberet. Ne
mo em̄ de ijs quæ nō accepit ſuperbit:nec inflari quiſq̄ de eo pōt qđ a participatiōe
eius alienū eſt. Nunq̄ gloriat̃ de ſobrietate temulētia:neq; de beniuolētia inuidus:
aut de lenitate ſæuus:uel de caſtitate extollitur impudic⁹.Ipſa ſe a uirtutib⁹ uitia ſe
cernūt:& cū in peccatis agitur:nō inſita p naturā: ſed ex mala uoluntate concepta:
& ꝓpria diligunt̃:quia ſicut ſcriptū eſt: Mendax de ꝓprio loquitur.Cū autē in bo
Jacobi.1. nis & rectis actib⁹ laudabilis uita ducit̃:dei eſt qđ gerit̃:dei eſt qđ amatur.Omne em̄
datum optimū:& omne donum perfectū de ſurſum eſt:deſcēdēs a patre luminum.
Vnde quia inter uitia aut nulla eſt:aut rara iactantia:& facile ſpernitur qui de op
probrio gloriatur.Malū ſuperbiæ maxime uirtutib⁹ eſt cauendū:quia nullis oppor
tunius inſidiat̃ q̄ quibus laus iuſta debet̃. Cū ergo p ineffabilē miſericordiā dei ca
ptiuis libertas:pditis ſalus:mortuis uita reparatur:cū in ſacramento crucis & reſurre
ctionis chriſti ad nouitatē redit uetuſtas:& ad innocentiā regenerat̃ impietas: anti
quus hoſtis malignus fremit & acrius inardeſcit:& cū innumeris nocēdi artibus hu
manum genus nitatur euertere:ſerens diſcordias:incitans iras:acuens cupiditates:
ſuadens turpia:falſa cōmentās:& errorum laqueos per opinionū cōmenta multipli
cās:plus uritur de uirtute ſtantiū q̄ lætetur de fragilitate labētiū. Multi em̄ ſeruiē
tes deo:& in lege eius die ac nocte meditātes:crucifixerūt carnem ſuā cum deſide
rijs & cōcupiſcentijs:omniūq; illecebrarū incentiua domuerūt: nō damnis uicti: nō
perſecutionib⁹ fracti:nō ꝓſperitatibus deprauati:mundū iſtum nec dilexere obſe
quentē:nec timuere terrētem. Tantam itaq; firmitatē:& tam ſublime ꝓpoſitum
qua impugnatione diabolus poſſet adoriri:niſi ut quibus nō potuerat pſuadere uiti
orum amorē:immitteret laudis cupiditatem? Et idē nouiſſima inſtrueret̃ tentatio:
unde nocuit prima deceptio. Nō itaq; deſidioſis & tepidis:neq; inertibus & incul
tis:ſed magis quibuſdā animis ſedulis & bonorū actuum ꝓbitate luculentis:p gloriā
irrepſit humanā:& quos impulſione nō mouit:elatiōe deiecit. Quāto em̄ clariores
erant meritis:tanto eos aptiores ſuis inuenit inſidijs. In paradiſo nāq; eccleſiæ con
ſtitutos & uirtutū delitijs abundantes ad cōfidentiā liberi incitauit arbitrij:ut ꝓfec
tus ſuos in ſe cōſtituerent:& ad arborē ꝓpriæ uoluntatis manū præſumptionis ex
tenderēt. Reſtiterūt quidē huic impietati recta innumerabilia corda ſanctorū: &
nō ſolū docti quiq; pontifices:uerūetiā uniuerſales eccleſiæ plæbes apoſtolicæ ſedis
exemplo inſaniā noui dogmatis horruerūt:ſed inuenerūt quoſdam uiperina cōſilia
quibus doctrinæ ſuæ uirus infunderent:& quoꝵ linguā p dolos falſæ rationis arma
rent. Hinc illa erat naturæ humanæ fraudulēta laudatio:& illæſæ p omnes homi
nes originalis defenſio dignitatis. Hinc Adæ peccatū exemplo poſteris aſſerebat̃
nocuiſſe nō tranſitu:& q̄ illi poſſibile fuerat nō uiolare mandatum: tam liberum eſſe
unicuiq; declinare delictū. Hinc euacuatio baptiſmatis paruuloꝵ:qui ſola adopti
one donari:nullo autē reatu dicerētur abſolui. Hinc poſtremo diuinæ gratiæ ſimu
lata & inſincæra cōfeſſio:quæ ſm merita daret̃: nō ex qua merita naſcerentur: quā
partē ſuperbæ prædicatiōis quidā ſibi cū cætera abnuerēt ſeruauerūt. Sed hoc eos
aut nimis imperite aut ualde nequiter feciſſe nō dubium eſt: ut omniū hominū ge
neralem ruinam meritoꝵ priuilegio ſubleuarēt: & cū inter noſtros originalis pecca
ti uulnera faterent̃:inter ſuos tamē hoc tenere oſtēderēt:qđ primoꝵ hominū præ
uaricatio ſolis imitatoribuſ offuiſſet.Naturalē autē facultatem nihil ſui in alieno ami
ſiſſe peccato:cui poſſibile eſſet & liberū p uoluntariā deuotionē ꝓmereri gratiæ lar
gitatē. Verum iſtā damnati dogmatis portionē catholicæ mētes facile intelligūt:
Matth.9. & merito deteſtant̃.Dicente em̄ dño Ieſu:Nō eſt opus ſanis medicus:ſed male ha
bentibus.Nō em̄ ueni uocare iuſtos ſed peccatores:conuincunt̃ iſti in ſupbia etiam
ſine uoce clamare:ſani ſumus:opus medico nō habem⁹. Quæ nobis expectāda ſunt
præſidia de ope gratiæ:quib⁹ ſuppetūt uires de incolumitate naturæ? Nō aūt fru
Joh.1. ſtra Iohānes ꝓteſtat̃ & dicit:Ecce agnus dei:ecce qui tollit peccatū mūdi. Nec fru

ſtra ſcriptū eſt:Nemo mūdus a ſorde:nec infans:cui⁹ unius diei uita eſt ſup terrā.Et Job.15.
quis poterit facere mundū de immūdo cōceptū ſemine:nōne tu qui ſolus es? Pro Job.14.
pter qđ ſicut nunc in eccleſia manet cōſtitutio ſaluatoris dicētis:Niſi quis renat⁹ fue Joh.3.
rit ex aqua & ſpiritusſancto: nō intrabit in regnū cælorū: Ita ſacratiſſime erat in lege
præcautū:ut nat⁹ puer:niſi die circūcideret̃ octauo:exterminaret̃ anima ei⁹ de po
pulo ſuo:nullū in hæreditate iſrael habitura cōſortiū. Quæ omnia & multo plura
documēta nō tanta cura ſacris paginis ſpiritusſanct⁹ inſeruiſſet:ſi talis eſſet natura in
filijs Adā qualis in ipſo eſt principaliter inſtituta. Sed qa filius dei uenit ut ſolueret
opera diaboli:& ut quæreret ac ſaluaret qđ perierat:manifeſtū eſt omnes in Adam
dānationi obnoxios eſſe naſcēdo:niſi i chriſto liberati fuerint renaſcēdo. Vnde ui
gilāter nobis cōſiderandū eſt:in ipſo regeneratiōis munere quid gerat̃. Quis em̄
ad unū cōcurrant oēs eiuſdē myſterij portiones:aliud tn̄ eſt qđ uiſibiliter agit̃:aliud
qđ inuiſibiliter celebrat̃. Nec idē eſt in ſacramēto forma qđ uirtus:cū forma cū hu
mani miniſterij adhibeat̃ obſequio:uirtus autē p diuini operis præſtet̃ effectū. Ad
cuius utiq; potentiā referendū eſt:ꝙ dum homo exterior abluitur: mutat̃ interior:
& fit noua creatura de ueteri:uaſa iræ in uaſa miſericordiæ transferunt̃:& in corpus
chriſti conuertit̃ caro peccati. De impijs iuſti:de captiuis liberi:de filijs hominū fi
unt filij dei. Qui nō ex ſanguinibus:neq; ex uolūtate uiri:neq; ex uoluntate carnis: Joh.1.
ſed ex deo nati ſunt. Qđ quia indubitāter accipimus:ueriſſimū eſt qđ Apl's docet
dicens:Quicūq; em̄ ſpiritu dei aguntur:ij filij ſunt dei. Vnde uideant cui⁹ ſe habe Ro.8.
ri filios uelint:qui definierint:omnes homines uolūtate ꝓpria regi:Cū idem Apl'us
ꝓteſtetur & dicat:Qui ſpiritū chriſti nō habet:hic nō eſt eius. Refutata igitur ſu Ibidem.
perboꝵ impia uanitate quibus in peccatū etiā illa quæ in eis uident̃ laudāda:uertū
tur. Nos illā humilitatē cui uirtus & gloria dei eſt eligam⁹:ſciētes ꝓphetā Dauid ce
ciniſſe de ſanctis:Domine in lumine uultus tui ambulabūt:& in nomine tuo exulta Ps.88.
bunt tota die:& in tua iuſticia exaltabunt̃:quoniā gloria uirtutis eoꝵ tu es. Qui &
alibi pijſſime cōfitetur dominū in ſanctis ſuis eſſe laudandū dicens: Mirabilis de⁹ in Ps.67.
ſanctis ſuis:deus iſrael ipſe dabit uirtutē & fortitudinē plæbi ſuæ. Huic etiā Hiere
mias cōcordat:& dicit:Hæc dicit dn̄s:Nō gloriet̃ ſapiens in ſapiētia ſua:& nō glori Hiere.9.
etur fortis in fortitudine ſua:& nō gloriet̃ diues in diuitijs ſuis. Sed in hoc glorietur
qui gloriat̃:intelligere & ſcire quia ego ſum dn̄s. Ipſe uero intellectus & ſciētia un
de habeant̃:pandunt ꝓuerbia Salomonis & dicūt:Qm̄ dn̄s dat ſapientiā: & a facie Prouer.2.
eius ſcientia & intellect⁹. Vnde in Eccleſiaſte libro ipſius legim⁹:Q2 & corda & ope
ra iuſtorum in manu dei ſint:& tantū in ſtudijs ſuis ꝓficiant:quantū eos ille ꝓuexe
rit. Quātūcūq; inquit laborauerit homo ut quærat:nō inueniet.Et quodcūq; dilexe
rit ſapiēs ut ſciat nō poteſt inuenire:quia uniuerſum hoc uidit cor meū: quia iuſti &
ſapientes & operationes eoꝵ in manu dei. Tale eſt quod Apoſtolus prædicat di
cēs: omne uerbū bonū:& omne opus ſanctū donum eſt ſpiritusſancti: ſine quo nihil
recte agat̃.Ideo inquit notū uobis facio ꝙ nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathe 1.Cori.12.
ma Ieſu.Et nemo poteſt dicere dn̄s Ieſus: niſi in ſpiritusſancto. Diuiſiones uero ſunt
gratiarū:idem autē ſpiritus:& diuiſiones miniſtrationū ſunt:idem aūt dn̄s:& diuiſi
ones operationū ſunt:idem uero deus qui operat̃ omnia in omnibus. Vnicuiq; aūt
datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem. Alij quidē p ſpiritum dat̃ ſermo ſapientiæ:
alij autē ſermo ſcientiæ ſm eundem ſpiritū:alteri fides in eodē ſpiritu: alteri opera
tio uirtutū:alij ꝓphetia:alij diſcretio ſpirituū:alij genera linguarum:alij interpreta
tio ſermonū:hæc autē omnia operatur unus atq; idē ſpiritus diuidens ſingulis ꝓut
uult. Sunt & alia innumerabilia teſtimonia quæ ex paginis & noui & ueteris teſta
menti quadā cōclamatione cōfirment hanc eſſe ueræ humilitatis excellētiſſimā di
gnitatē:ut omnia quæ hominē faciunt chriſtianū:ad diuinæ gratiæ donū referātur.
Sed tantā multitudinē ſententiarū in unum cōgerere:immodicū fuit: præſertim
cū mihi ſermo eſſet ad ſanctimoniā tuam:cui ex formula coꝵ quæ cōmemorauim⁹:
omnia ſe aut recordanti offerent:aut legenti:licet quædam etiam breuiſſima tantæ

ſint plenitudinis tantæq; uirtutis ut nullo aduerſantis ingenio poſſint in ſenſum aliũ
detorqueri. Nam quæ cõtradictio admitti poteſt:in eo ꝙ ipſa ueritas diſcipulis ſu
Ioh.15. is ꝑ euangeliũ Iohannis dixiſſe narratur? Sicut palmes inquit nõ poteſt facere fruc-
tũ niſi manſerit in uite: ſic nec uos niſi in me manſeritis. Ego ſum uitis:uos palmites.
Qui manet in me:& ego i eo:hic fert fructũ:quia ſine me nihil poteſtis facere. Nõ-
ne cõuincitur palmes elatus ꝙ omni fertilitate uacuatur: ſi uitis ubertate nõ alitur?
Quis eñ ſine auxilio gratiæ fructũ poteſt afferre iuſticiæ? Aut quis audet dicere
ſe a chriſto nõ diuidi:qui chriſtũ in ſe diffitet̃ operari? An forte uerendũ eſt ne li-
berũ tollere uideamur arbitriũ:cũ omnia ꝑ quæ ꝓpitiatur deꝰ:ad ipſum dicimus eſ-
ſe referẽda? Qđ nequaq̃ eſſe conſequens ueritatis oſtendit̃. Operante eñ ſpiritu
dei iuuatur arbitriũ nõ aufertur:& hoc agit gratia:ut uoluntas peccato corrupta:ua
nitatibus ebria:ſeductionibus circũſepta:difficultatibꝰ impedita:nõ remaneat in lã-
guoribus ſuis:ſed ꝑ opem miſerẽtis medici curata reualeſcat:& gaudeat ſe nõ inter-
rogantẽ edoctã:& nõ quærentẽ eſſe quæſitã. Quia implet̃ quotidie qđ Eſaias ꝓphe
Eſa.52. ta prædixit. Quibꝰ nõ eſt annunciatũ de eo uidebunt: & qui nõ audierũt intelligẽt.
1.Ioh.5. Quõ autẽ hoc fiat:Iohannes apoſtolus docet dicẽs:Scimꝰ quia ex deo ſumꝰ:& mũ-
dus totus in maligno poſitꝰ eſt. Et ſcimus qm̃ filius dei uenit & dedit nobis ſenſum:
ut cognoſcamus uerum deũ:& ſimus in uero filio eius. Qđ utiq; nunc eadẽ poten
Matth.28. tia dñs indeſinenter operat̃ qui ait:Ecce ego uobiſcum ſum omnibꝰ diebus uſq; ad
cõſummationẽ ſæculi. Vt ergo miſericordiã dei quæramus:de miſericordia eſt: q
Exo.33. Ro.9. ait:Miſerebor cui miſertus ero: & miſericordiã præſtabo cui miſericordiã præſtite-
ro. Vnde mire ꝑ Hieremiã idem dominꝰ manifeſtat ꝙ dei gratiã nemo præueni-
at merito ſuo:Sed ꝓpter dilectionẽ qua deꝰ diligit:etiã auerſos ad miſericordiã tra-
Hiere.31. bi. Dilectione inquit æterna dilexi te:ꝓpterea traxi te ad miſerationẽ:qa ædificabo
1.Ioh.4. te:& ædificaberis uirgo iſrael. Cui ſentẽtiæ Iohãnes quoq; apl's cõgruit dicẽs: Nõ
quaſi nos dilexerimus deũ:ſed qm̃ ipſe dilexit nos. Et infra. Nos ergo diligamꝰ: qm̃
deus prior dilexit nos. Paulus quoq; apl'us in eadẽ eſt ſentẽtia dicẽs in epiſtola ad
2.Timoth.1. Timothæũ ſecũda:Collabora euãgelio ſm uirtutẽ dei qui nos liberauit: & uocauit
uocatione ſancta:nõ ſm opera noſtra ſed ſm ꝓpoſitũ ſuũ & gratiã quæ data eſt no-
bit ante tẽpora æterna. Ad Titũ etiã ſcribẽs docet:nullo bono hois merito dei gra
Titum.2. tiã præueniri. Eramus inquit & nos inſipiẽtes aliquãdo:increduli:errãtes:ſeruientes
deſiderijs & uoluptatibꝰ uarijs in malicia & inuidia agẽtes:odibiles: odiẽtes inuicẽ:
Cũ aũt benignitas & humanitas apparuit ſaluatoris nr̃i: nõ ex operibꝰ iuſticiæ quæ
fecimus nos:ſed ſm ſuã miſericordiã:ſaluos nos fecit:ꝑ lauacrũ regenerationis ſpiri
tuſſancti:quẽ effudit abũde in nos ꝑ Ieſum chriſtũ ſaluatorẽ noſtrũ:ut iuſtificati gra-
tia ipſius:hæredes ſimus ſm ſpem uitæ æternæ. Omnis igitur illuminatarũ menti-
um pius motus alienari quidẽ nõ poteſt a ꝓpria hominis uoluntate. Siquidẽ nihil
recte faciet niſi qđ uolens egerit:ſed ut ad id quod æquũ & utile eſt:animi tendat in-
tentio:de illius æternæ & incõmutabilis uolũtatis inſpiratione cõcipitur. Et ſicut
arte medici fit in oculis caligãtibus:ut poſſint uidere qđ nõ uident: nec tñ nõ ipſorũ
eſt uiſio quã medicina cõtulerit: ita in cordibus tardis & hebetibus: ꝑ ſpiritũſanctum
acies obducta tergit̃:& de uero lumine tenebroſæ iam & deficiẽtes lucernæ lumen
Luc.12. accipiunt:nec tñ niſi ipſarum erit quicquid fulgoris acceperint. Vnde dicit dñs:Ig
nẽ ueni mittere in terrã: & qd uolo niſi ut ardeat? Et idẽ iubet:lucernæ noſtræ ſint
ſꝑ ardentes:ut ſcilicet ſupno igne accenſus animꝰ nõ tepeſtat: ſed ſtudeat ſꝑ ardere:
ac ſi uigorẽ eius aliqua turbarit aduerſitas:unde cœpit inflãmari: inde poſcat igniri.
Proinde qa manifeſtiſſime:& ꝓphetica:& euangelica:& aplica doctrina: nec ſuꝑ-
bos nos uult eẽ nec deſides cooꝑatores:nos eſſe oportet gratiæ dei: ut illã excitãtẽ
iuuantẽ:locupletantẽ:& quotidie ꝓuehentẽ:uigilãter & ſobrie ſubſequamur:nunq̃
ceſſantes ab actione gratiarũ:quia inter ſecũda uitæ iſtiꝰ & aduerſa:quibꝰ gemina ſꝑ
tẽtatione pulſamur:ſi ꝓficimus inde alimur:ſi ſtamꝰ inde ſubſiſtimꝰ: ſi recidimus in-
Pſ.36. de reparamur. Dicit eñ ſpiritus per ꝓphetam Dauid:A domino greſſus hominis

dirigent̃:& uiam eiꝰ uolet. Cũ ceciderit nõ collidet̃:quia dñs ſupponit manũ ſuam.
Nõ itaq; fruſtra præcipitur:ut boni ſimus:cũ dicitur:Declina a malo & fac bonũ. Pſ.36.
Sed nec fruſtra ꝑ Hieremiã dicit dominꝰ:Timorẽ meũ dabo in cor eorum:& uiſita- Hiere.32.
bo eos:ut bonos eos faciã. Nec ſuperflua erat præceptio Pauli apoſtoli ad roma- Ro.12.
nos dicẽtis:Noli uinci a malo:ſed uince in bono malũ. Cũ corinthijs dicat: Oramus 2.Cor.13.
autẽ ad deũ:ut nihil mali faciatis. In omnibꝰ eñ monitis dei atq; mandatis una ea-
dẽq; ratio eſt:& diuinæ gratiæ & humanæ obediẽtiæ. Nec ob aliud unq̃ dat̃ præ-
ceptũ:niſi ut quærat̃ præcipientis auxiliũ. Voces eñ docentiũ & litteræ paginarũ
quæ ad eruditionẽ audientiũ uel legentiũ deo ſeruiũt:nõ carent eius uirtute cui ſer
uiunt:& qñ id qđ iubetur:ab obediente ꝑficitur:tunc effectus diuini operis declara-
tur. Vigilant autẽ tẽtatoris inſidiæ:ut ubi ꝓficit deuotio:ſubrepat elatio: & ut ho-
mo de bono opere in ſe potius q̃ in dño gloriet̃. Sed ſollicitudo nos Apoſtoli con
tra hoc periculũ monet dicens:Cũ timore & tremore ueſtrã ſalutẽ operamini. Deꝰ Phil.2.
eſt eñ qui operat̃ in uobis & uelle & operari ꝓ bona uolũtate. Quãto ergo excel
lentius in mãdatis dei quiq; ꝓficiunt:tanto maiores habent cauſas formidinis & tre
moris:ne de ipſis ꝓbitatis augmentis mens ſibi bene conſcia:& laudis auida: in ſuꝑ-
biæ rapiat̃ exceſſus:& fiat immũda uanitate:dum ſibi uidet̃ clara uirtute. Sed con
tra hoc periculũ quid beatus Petrus in prima epiſtola prædicet audiamꝰ. Si quis in- 1.Petri.4.
quit loquit̃:tanq̃ ſermones dei:ſi quis miniſtrat tanq̃ ex uirtute quã adminiſtrat de-
us:ut in omnibꝰ honorificet̃ deus ꝑ Ieſum chriſtũ:cui eſt gloria & imperiũ in ſæcula.
Itẽ idem in epiſtola ſecũda:Gratia inquit uobis adimpleat̃ in recognitione dñi no 2.Petri.1.
ſtri Ieſu chriſti:qui nunc oïa nobis diuina uirtute ſua quæ ad uitã & pietatẽ ꝑtinent:
donauit ꝑ agnitionẽ ſuã:qui uocauit nos ꝓpria gloriæ uirtute: ꝑ quã maxima nobis
& precioſa ꝓmiſſa donauit:ut ꝑ hæc efficiamini diuinæ cõſortes naturæ: fugientes
eius quæ in mũdo eſt:cõcupiſcentiæ corruptionẽ. Si ergo omnia quæ ad uitã & pi
etatẽ ꝑtinent:deus nobis diuina ſua uirtute donauit:nihil magis fugiẽdũ eſt q̃ appe-
titus huiꝰ cõcupiſcẽtiæ:quæ uirtutẽ negat diuini operis:amore ꝓpriæ dignitatis. Et
cũ aliæ cupiditates ea tñ bona quibꝰ aduerſant̃ iminuant:hæc dũ oïa ad ſe trahit: ſi-
mul uniuerſa corrũpit. Cũ itaq; totius ſuꝑbiæ generale nomẽ odioſum ſit:ſiue illa
de honore ſuo ſeu de nobilitate:uel de imodicis opibus intumeſcat:hæc pars ipſius
oïbus tẽtationibus nocẽtior inuenit̃:quæ uidet̃ ijs quas ꝑditas cupit:amica eſſe uir-
tutibus. Sed qa ſublimiora quæq; grauiꝰ corruũt:gaudet princeps ſuꝑbiæ eos quos
potuerit ſua impulſione ꝓſternere:ad celſiora creuiſſe. Huic aũt malo firmiſſimũ
bonũ humilitatis occurrit. Quã ideo diximus uerã:quia omniũ uirtutũ inexpugna-
bilis fortitudo:& quædã ſuoꝝ eſt uita membroꝝ. Diſcernimus eñ illã ab ijs offi-
cijs quæ poteſt etiã cũ mundi ſapientibus habere cõmunia:& in eo ꝓprietatẽ ipſius
definimus:ꝙ ꝑ omnia deo ſubditur. Nec poteſt quicq̃ de meritis ſuis perdere: quo-
rũ cauſas atq; ꝓuectus nõ in ſe ſed in ſuo auctore cõſtituit. Dignũ quippe eſt ut ima
go dei deo ſplendeat:& inde pulchra:inde ſit compta dicens:Signatũ eſt ſuꝑ nos lu Pſ.4.
men uultus tui dñe. Alioquin adultera eſt:& a diuino aliena cõiugio:ſi alteriꝰ cuiuſq̃
decorẽ in ſpeculo ſui cordis oſtentat: aut ullis alijs monilibꝰ acquieſcit ornari: niſi il-
lis quæ de theſauris ſponſi ꝑ ſanctiſpiritꝰ pignus accepit. Si aũt quælibet anima chri
ſtiana huiꝰ debet cõtinentiæ ſoliditate muniri:quia oẽs nuptiale ſacramentũ in quo-
cũq; uocatiõis ſuæ ordine ſuſceperũt:quãtomagis ꝑſonæ tuæ dignitas præſidio hu-
ius uirtutis armãda eſt:cui de opulẽtiſſimis gratiæ dei donis tã multiplex ſe ingerit
materia gloriãdi. Quis eñ cõis tibi ſit cũ multaꝝ uirginum puritate uirginitas: nõ
tñ facile reperit̃:quæ poſſit tibi magnificẽtia domus & ſplẽdore antiquiſſimæ fami-
liæ cõparari. De quibus ut nõ ſuꝑbias:nec tibi hocipſum qđ eis chriſtũ ꝓpoſueris
aſcribas:ipſa eſt uera hũilitas:uera charitas:uera uirginitas. Ab omni qppe cõtami
natiõe mens libera ẽ:quæ ſiue i ſe ſiue in ꝓximo nihil diligit:niſi qđ ex deo eẽ nouit.
Nã amare aliquid qđ nõ ex ope & ſpiritu dei ſit:nõ eſt caſta dilectio:& ſufficit tẽta-
tori ſublimes & claras aïas hac illuſiõe uiolaſſe:ut quas ad illicita nõ impulit: placẽdi

ſibi ad elationē deiecerit. De hac charitate ſine dubio Apl'us loquebaᷣ & iſtius ꝓ/
1.Cor.13. prietatē ſubtiliſſimis diſcretionib⁹ eliquabat dicēs: Si linguis hominũ loquar & ange
lorũ: charitatē autē nō habeam: factus ſum uelut æs ſonans aut cymbalũ tinniens. Et
ſi habuero ꝓphetiā: & nouerim myſteria omnia: & omnē ſcientiā: & habuero oēm
fidem ita ut montes transferā: charitatē autē nō habeā: nihil ſum. Et ſi diſtribuero in
cibos pauperũ omnes facultates meas: & ſi tradidero corpus meũ ut ardeā: charita/
tē autē nō habuero: nihil mihi ꝓdeſt. In quaꝝ definitionũ formula multo laborare/
mus obſcurio: niſi ſequentia demōſtrarent: quæ eſſet ſpecies iſtius charitatis: cui ſo/
li tot operũ labores: tot uirtutũ merita nō perirent. Eſto em̄ ut multiplex loquendi
peritia quæ nō ſolũ ad omnē humanæ facũdiæ artē: ſed etiā ad angelici eloquij pue/
nerit facultatē: ſi charitate careat: inutili æris ſono & tinnitui ſit cōparabilis cymba/
lorũ. Eſto ut habens ꝓphetiā: ſcientiā: habens fidē dæmonib⁹ imperantē nihil ſit:
qui a charitate ſit uacuus: ut etiā ille ab hac eſſe poſſit alien⁹ qui in alimoniā paupeꝝ
ſuas diſtribuerit facultates: uel qui corpus ſuũ igne torrēdũ ꝓ chriſti cōfeſſione tra/
diderit incredibile uidereᷣ: niſi beatus Paulus hoc diceret: qui tñ cũ eiuſdem chari/
tatis mēbra deſcriberet: doceretq̃ qualis eſſet hæc uirtus ſine qua nullæ poſſint ꝓ/
Ibidem. deſſe uirtutes. Charitas inquit patiēs eſt: benigna eſt: charitas nō æmulaᷣ: nō agit
ꝑperam: nō inflatur: nō eſt ambitioſa: nō quærit quæ ſua ſunt: & reliqua. Inflatio er
go & ambitio: & ꝓpriorũ bonorũ ſuperba defenſio poſſunt deſtruere elemoſynas:
poſſunt euacuare martyria. Si & magnas opes amore quis humanæ laudis effun/
dat: & ſæua ſupplicia nō ea fortitudine quā de⁹ tribuit: ſed ea quā de ſe præſumpſit
excipiat. Hoc eſt em̄ ꝓpria fiducia inflari: hoc uanā gloriā quibuſlibet ambire diſ/
pendijs: hoc poſtremo ē nolle habere quæ dei ſunt: & ibi ſuũ cōſtituere meritũ: ubi
diuinũ ceſſarit auxiliũ: hæc ſuꝑbia omni peccato nocētior: omni genere eſt elationiſ
inſanior. A qbuſlibet em̄ lapſibus delictoꝝ facile ſurgiᷣ qñ opem a reparatore ſuo
poſcit eliſus. Huic aũt ruinæ nihil ſubuenit: quia aut difficile peccatũ ſuũ ſuꝑbus ag/
noſcit: aut etiā ſi intellexerit: nō currit ad medicũ: ſed de ſe ſibi remediũ pollicetur:
nec unq̃ ibi ꝓficit cura: ubi morbus eſt ipſa medicina. Hunc autē corruptiſſimũ pe
ſtilentiæ iſtius flatũ ſpiritus ueræ humilitatis & ueræ charitatis excludit. In nullo
em̄ hæ uirtutes ab inuicē diuidunᷣ: & ambaꝝ tā indiſcreta connexio eſt: ut q in una
eaꝝ cōſtruitur: ſimul utraq̃ potiaᷣ. Sicut em̄ pars charitatis eſt humilitas: ita pars
humilitatis eſt charitas. Et ſi illa recolam⁹ quæ ſine bono charitatis infructuoſa eſſe
Apl'us definiuit: inuenicm⁹ eadē ſimilē habere charitatē: ſi eis humilitas uera defue/
rit. Quē em̄ fructũ habebit aut cũ inflatione ſciētia: aut cũ hũana gloria fides: aut cũ
iactantia largitas: aut cũ elatione martyriũ? Vnde quia in diſtrictione ſuꝑbiæ & hu/
militas tendit & charitas. De utraq̃ habeaᷣ dictũ: qcquid de una eſt diſputatũ. Suꝑ
eſt nunc ſacratiſſima dei uirgo ut ſobrio caſtoq̃ iudicio ſancti cordis tui arcā diſcuti/
as: & aculeo totius elationis obtrito inueſtiges in te atq̃ dinumeres quæ & qualia ti
bi ſponſus tu⁹ dona cōtulerit: quæ a me nō oportuit receſeri: ne aut plura cōtexerē
aut pauciora ꝑcurrerē. Verecũdiæ em̄ tuæ oneroſa foret etiā uera laudatio: & ip/
ſe cōtra diſputationē meā facerē: ſi cui ab humana gloria cōtinētiā ſuaſiſſem: ad ean/
dē te tuis præconijs incitarē. Ipſa ergo aulā tuæ mentis ingredere: & in ſecretario
puriſſimæ cōſcientiæ tuæ qualia tibi repoſita ſint ornamēta circũſpice: & qcquid ibi
ſplendidũ: quicquid pulchrũ precioſũq̃ reppereris: diuini operiſ & muneris eſſe ne
dubites. Ita ut in oib⁹ bonis opulētiæ tuæ & gratiā donatoris & ius ꝓprietatis agno/
ſcas. Accepiſti em̄ quæ habes: & qcquid tibi diligētia tui laboris accreuit: ꝑ ipſũ tibi
eſt auctũ: ꝑ quē fuerat inchoatũ. Itaq̃ utendũ tibi ē ijs quæ largit⁹ eſt de⁹: & ab eodē
ſemꝑ ē petēdũ: ut donis eius fideliter & ſciēter utaris. Quid em̄ nobis boni pōt eſ/
Ro.8. ſe ſine ipſo: qñquidē etiā ut recte oremus: ex ipſo eſt: dicēte Apoſtolo: Nā quid ore/
mus ſicut oportet neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenar/
rabilibus. Qui aũt ſcrutatur corda: ſcit quid deſideret ſpirit⁹: qm̄ ſm deum poſtulat
ꝓ ſanctis. Et ne dubiũ eſſet de quo ſpiritu loquereᷣ: iam ſupra dixerat: Nō em̄ acce/

piſtis ſpiritũ ſeruitutis iterũ in timorē: ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis filioꝝ: in quo
clamamus: abba pater. Itaq̃ ipſe ſpiritus teſtimoniũ reddit ſpiritui noſtro: qm̄ ſum⁹
filij dei. Si aũt filij: & hæredes: hæredes quidē dei: cohæredes aũt chriſti: ſi tñ cōpa/
timur ut conglorificemur. Implet igiᷣ ſpũſanct⁹ organũ ſuũ: & tanq̃ fila chordarũ
tangit digitus dei corda ſanctoꝝ: Qui ideo cũ die pentecoſtes in aplos plæbēq̃ cre/
dentiũ ſicut a dño fuerat ꝓmiſſus: influeret: in ſpecie linguaꝝ apparuit ignearum: &
loquelis omniũ nationũ eos ſuꝑ quos inſederat: fecit affari: ut dubiũ nō eſſet: ꝑ ipſi⁹
inſpirationē: utilē affectum: rationabilē ſermonē: animis fideliũ miniſtrari. Sicut ipſe
dñs diſcipulis ſuis inſinuauit: & dixit: Cũ aũt tradēt uos: nolite cogitare quō aut qd Mat.10.
loquamini: Dabiᷣ em̄ uobis in illa hora quid loquamini. Nō em̄ uos eſtis qui loqmi/
ni: ſed ſpiritus patris qui loquiᷣ in uobis. Qđ nō in ſolo magnaꝝ tribulationũ tēpore
credamus fieri ſed etiā in pace præſtari. Audiamus Apl'm definientē ꝙ ipſæ quoq̃
cogitationes noſtræ niſi a deo nobis inſitæ fuerint: rectæ eſſe nō poſſint. Fiduciā in/ 2.Cor.3.
qt talē habemus ꝑ chriſtũ ad deum: nō ꝙ ſufficientes ſim⁹ cogitare aliquid ex nobis
quaſi ex nobis: ſed ſufficiētia noſtra ex deo eſt. Vnde cũ ſanctoꝝ animis ex deo ſit
ut illis meditatio iuſta: petitio efficax: actio ex deo ſit: in fide firmitas: in tribulatione
patiētia: in ꝑſecutione uictoria: magna eſt in uera hũilitate fœlicitas: cui de⁹ dilectio:
deus ſapiētia: deus cōſiliũ: deus fortitudo eſt. Nec dubie iſta ſubiectio iā ex magna
parte in illi⁹ futuræ beatitudinis eſt cōſtituta cōſortio: ubi de⁹ erit oīa in oibus. Qđ
ideo in hac uita ad plenũ nō pōt obtineri: quia nōdũ mortale noſtrũ induit immor/
talitatē: nec corruptio trāſijt in incorruptionē: caro adhuc cōtra ſpiritũ: & cōtra car/
nē ſpiritus cōcupiſcit. Nec inueniᷣ in ullo hominũ tāta concordia: ut legi mētis lex
quæ mēbris eſt inſita: nō repugnet. Propter qđ ex omniũ ſanctoꝝ ꝑſona accipiᷣ qđ
Iohannes Apl'us ait: Si dixerimus qm̄ peccatũ nō habemus: noſipſos ſeducimus: & 1.Ioh.1.
ueritas in nobis nō eſt. Cũ tñ idē ipſe dicat: Qui natus eſt ex deo: peccatũ non facit: 1.Ioh.3.
qm̄ ſemē ipſius in eo manet: & nō pōt peccare: qm̄ ex deo natus eſt. Vtrũq̃ ergo
uerũ eſt: quia & nemo ſine peccato eſt: in eo ꝙ nemo eſt ſine lege peccati: & qui na/
tus ex deo: peccatũ nō facit: quia ꝑ legē mentis: id eſt: ꝑ charitatē quæ dei ſemē eſt:
peccatũ nō facit. Charitas em̄ operit multitudinē peccatoꝝ: & ſine qua nullũ ꝓdeſt 1.Petri.4.
bonũ: ꝑ quā deleᷣ oē peccatũ. Dũ igiᷣ corpus qđ corrũpiᷣ aggrauat aiam: & depri/ Sap.9.
mit terrena inhabitatio ſenſũ multa cogitantē: nō quidē obtineᷣ ut iam aīa in oibus
de⁹ ſit: qa nullus eſt ſine tētationis ſtimulo & ſine mutabilitatis incerto. Sed qa om Iacobi.1.
ne datũ optimũ: & oē donũ ꝑfectũ de ſurſum eſt: deſcendēs a patre luminũ: ſine du/
bio inde habeᷣ uirtutum omniũ portio: unde habebiᷣ plenitudo: & tanto quiſq̃ eſt
beatior deoq̃ coniunctior: quanto plus in eo fuerit gratiæ diuinæ q̃ actionis huma/
næ. Benedic itaq̃ domino in omni tēpore: & laus eius in tuo ore ſit ſemper. Ani
ma autem tua nō acquieſcat niſi in domino laudari. Superbi quidem refragabunᷣ:
ſed manſueti hæc audient & lætabuntur.

Præclariſſimũ opus epiſtolarũ diſertiſſimi uiri: ſancti Ambroſij epiſcopi: elegātiſ/
ſimo ſtilo conſcriptarũ: ad laudem dei in urbe Baſilienſium per magiſtrũ Iohannem
de Amerbach impreſſum: Anno ſalutiferi uirginalis partus nonageſimoſecũdo ſu/
pra milleſimum quaterq̃ centeſimũ: Fœliciter finitum eſt.

Libri Ambroſij de Fide ad Gratianũ
Spirituſancto
Et cetera.

Epiſtola Gratiani Auguſti ad beatum Ambroſium mediolanenſem ep̄m: vt ad ſe docendum vere fidei doctrinā venire feſtinet petentis.

a Ambroſio religioſo ſacerdoti omnipotentis dei: Gratianuſ auguſtus. Cupio valde quē recordor abſentem: vt cum quo mēte ſum cū eo etiā corpore ſim pręſenti. Feſtina igitur ad me religioſe dei ſacerdos: vt doceas doctrinā verā credentē: Nō quo cōtentioni ſtudeā: aut velim deū verbis magis ꝙ̄ mēte cōplecti: ſ; vt magis apto pectori reuelatio diuinitatis inſidat. Docebit eñ me ille quē nō nego: quē fateor deū ac dñm eē meum. Nō ei obijciens quā in me video creaturā: q; xp̄o nihil me addere poſſe cōfiteor. Velle tñ vt etiā patri me cōmēdem filium ꝑdicando. Nō ego in deo verebor inuidiā: nō me talē laudatorē putabo: ꝗ diuinitatem verbis augeā. Ego infirmꝰ ⁊ fragilis: quantū poſſū ꝑdico: nō quātū ē ip̄a diuinitas. Rogo te vt mihi des ipſū tractatū quē dederas: augēdo illic de ſp̄ūſancto fidelē diſputationē: ſcripturis atq; argumētis deū eſſe ꝯuince. Diuinitas te fuet ꝑ multos ānos: parēs ⁊ cultor dei ęt͂ni: quē colimꝰ ieſū xp̄m.

Sancti Ambroſij epi mediolanenſis in libros de fide ad Gratianū Auguſtū: prologus petitioni illiꝰ reſpōſiuus: Feliciter incipit.

3.Regī.10. r Egina auſtri venit audire ſapiētiā ſalomonis: vt i libro regnorū legimus. Hiram quoq; rex ad ſalomonē miſit vt cognoſceret eū. Tu quoq; ſancte imperator gratianę: veteris imitator hiſtorię: fidem meā audire voluiſti. Sed nō ego ſalomon cuiꝰ mireris ſapientiā: neq; tu vnius gentis: ſed totiꝰ orbis auguſtus: fidē libello exprimi cenſuiſti: non vt diſceres ſed vt probares. Quid enim diſcas imꝑator Auguſte: cum ab ip̄is cunabu-
Eſa.1. lis pio fuiſti ſemꝑ affectu? Priuſꝙ̄ te inq̄t formarē in vtero matris tui noui te: ⁊ priuſꝙ̄ exires de vulua ſanctificaui te. Sanctificatio ergo nō tradit: ſed infundit: ⁊ ideo diuina dona cuſtodi. Qđ eñ nemo te docuit vtiq; deus auctor infudit. Petis a me fidei libellū ſancte imperator ꝓfecturus ad pręliū. Noſti eñ fide magis imꝑatores ꝙ̄ vir-
Gen.14. tute militum queri ſolere victoriam. Nā et abraam trecentos decē ⁊ octo duxit ad bellum: ⁊ ex inumeris trophea hoſtibꝰ reportauit: ſignoq; dominicę crucis ⁊ nois quinq; regū victriciūq; turmaꝝ ſubacto robore: et vltus ē proximū ⁊ filiū meruit ⁊ triumphū.
Ieſus quoq; filius naue: hoſtes quos totiꝰ Joſue.6.
exercitus manu valida ſuꝑare nō poterat: ſeptē tubaꝝ ſacerdotaliū ſono vicit: vbi ducem militię cęleſtis agnouit. Ergo ⁊ tu vincere paras qui chriſtum adoras: vincere paras qui fidem vendicas: cuius a me libellū petiſti. Mallem quidem cohortādi ad fidē ſubire officium: ꝙ̄ de fide diſceptandi. In altero eni religioſa cōfeſſio eſt: In altero incauta ꝓſumptio. Sed qm̄ neq; tu cohortatione indiges: neq; ego excuſandi liber vbi pietatis officiū eſt: audax negociū verecunda occaſione ſuſcipiā: vt de fide pauca diſceptem: de teſtimonijs plura cōtexam. De cōcilijs id potiſſimū ſequar: q᷑ trecenti decem ⁊ octo ſacerdotes tanꝙ̄ abrahę electi iudicio cōſona fidei virtute victores: velut trophęū toto orbe ſubactis ꝑfidis extulerūt: vt mihi videat͛ hoc eſſe diuinū: qđ eodē numero in concilijs fidei habemus oraculum: quo in hiſtoria pietatis exemplum.

Capitulo꞉ꝝ libri primi de fide ad Gratianū Auguſtū ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Expoſitio fidei noſtrę: Ca.I.
De vno deo: Ca.II.
Expoſitio dogmatis arriani: Ca.III.
Nō eſſe diſſimilē patri filium dei: Ca.IIII
De ſempiterno dei filio: Ca.V.
Non eſſe creaturam dei filium: Ca.VI
Qꝛ facturam vel creaturā dei filium dicāt arriani: Ca.VII.
Definitio patrum de fide: Ca.VIII.

Finis.

Diui Ambroſij epi orthodoxe fidei integerrimi ac ſtrenuiſſimi defēſoris: liber primꝰ de fide ad Gratianum Auguſtum feliciter incipit.

Expoſitio fidei noſtre: Ca. primū.

a Aſſertio autē noſtrę fidei hęc ē: vt vnū deū eē dicamus. Neq; vt gentes filium ſeparemus. Neq; vt iudei natū ex patre ante tēpora ⁊ ex virgine poſtea editū denegemꝰ. Neq; vt ſabellius patrē cōfundamꝰ et verbū: vt eundē patrē aſſeramꝰ ⁊ filium. Neq; vt fotinus

inıtiū filij ex virgine diſputemꝰ. Neqꝫ vt ar
rius plures credēdo ⁊ diſſiles ꝑtātes: plu
res deos gentili errore faciamꝰ: qꝛ ſcriptum
Deut.6. ē: Audi iſrl: dn̄s deꝰ tuꝰ deꝰ vnꝰ eſt. Deꝰ em̄
⁊ dn̄s nomē magnificētię: nomē ē poteſtatꝭ
Eſa.42. ſicut ipſe dicit: Dn̄s nomē mihi ē. Et ſic ali
Exo.15. bi ꝓpheta aſſerit: Dn̄s oīpotēs nomē ē ei.
Dn̄s ē ⁊ deꝰ: vel ꝙ dn̄etur oībus: vel ꝙ ſpe
ctet oīa: ⁊ timeaꝛ a cunctis. Si ē vnꝰ deus:
vnū nomē: vna poteſtas: vna eſt trinitas.
Matth.28 Deniqꝫ ipſe dicit: Ite baptizate gentes in
noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. In noīe vtiqꝫ
Joh.10. nō in noībꝰ. Ipſe etiā dicit: Ego ⁊ pr̄ vnuꝫ
ſumus. Unum dixit: ne fiat diſcretio ꝑtātꝭ.
Sumꝰ addidit: vt patrē filiūqꝫ cognoſcas:
quo ꝑfectꝰ pater: perfectū filiū genuiſſe cre
datur: ⁊ pater ⁊ filius vnum ſint: nō confu
ſione ſed vnitate naturę.

De deo vno. Ca. II.

Vnum ē deū nō duos aut tres deos
dicimꝰ: vt impia arrianoꝝ hęreſis
dū criminaꝛ incurrit. Tres eñi de
os dicit qui diuinitatē ſeparat trinitatꝭ: cū
dn̄s dicendo: Ite baptizate gentes in noīe
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: vniꝰ eē trinitatem
ꝑtātis oſtēdent. Nos patreꝫ ⁊ filiū ⁊ ſpūm
ſanctū ꝯfitemur: ita vt in trinitate ꝑfecta et
plenitudo ſit diuinitatis et vnitas ꝑtātis.
Matth.12. Omne regnū i ſeipō diuiſū facile deſtrueꝛ.
Dn̄s h̄ dic̄. Nō ē diuiſū ē regnū trinitatis.
Si diuiſū nō ē: vnū ē: qđ aūt vnū nō ē: diui
ſū ē. Tale ē regnū eē cupiūt trinitatꝭ: qđ di
uiſiōe ſui facile deſtruaꝛ. Immo qꝛ non pōt
deſtrui: ꝯſtat nō eē diuiſuꝫ. Nō em̄ diuidiꝛ
vnitas nec ſcindiꝛ: ⁊ iō nec corruptelę ſub
Matth.7. diꝛ nec ętati. Nō ꝗcūqꝫ inꝗt ꝗ dic̄ mihi dn̄e
dn̄e: intrabit in regnū cęloꝝ. Non ē perfun
ctoria fideſ debet eē: impator auguſte. Scri
Ps.68. ptū ē em̄: Zelus domꝰ tuę comedit me. Ita
qꝫ fideli ſpiritu ⁊ mente deuota ieſum dn̄m
inuocemꝰ: deum eē credamꝰ: vt in nomine
eiꝰ ꝗcꝗd a pr̄e petimꝰ impetremꝰ. Paꝛ eniꝫ
ſi per filiū vult rogari: Filiꝰ vult rogari pa
trē. Cōcordat pietatis gr̄a: nec virtutis fa
Joh.5. cta diſcordāt. Quęcūqꝫ em̄ pꝛ facit: eadē et
filiꝰ facit ſiliꝛ. Et ſiliꝛ facit ⁊ eadē facit filiꝰ: ſꝫ
vult rogari patrē in eo qđ ipſe facturꝰ ē: vt
nō īpoſſibilitatis indiciū: ſꝫ vnitatē ꝑtātis
agnoſcas. Iure igiꝛ adorādus atqꝫ venerā
dus ē dei filiꝰ: ꝗ mundū diuinitate ſua ꝯdi
dit: ⁊ nr̄m pietate ſua informauit affectum.
Et iō bonū deū: ſempiꝛnū: ꝑfectū: oīpotētē
verū debemꝰ credere: vt in lege accepimus
⁊ ꝓphetis: ſcripturiſqꝫ diuinis cęteris: qꝛ ſi
ne his deꝰ nō eſt. Nō pōt eñi bonus nō eſſe
qui deꝰ ē: cū in natura dei plenitudo boni
tatis ſit. Neqꝫ ex tēpore deꝰ pōt eē: qui fe
cit tꝑa: neqꝫ pōt imꝑfectꝰ deꝰ eſſe. Qui eniꝫ
minor ē: imꝑfectꝰ vtiqꝫ eſt: cui deſit aliꝗd ꝗ
maiorē poſſit ęquare. Hęc igiꝛ fidei nr̄ę pre
dicatio. Deꝰ malꝰ nō ē: deo īpoſſibile nihil
eſt: deꝰ tꝑalis nō ē: deꝰ minor nō eſt. Si fal
lor redarguāt. Quia igiꝛ deꝰ xp̄s: ⁊ bonus
vtiqꝫ ⁊ oīpotēs ⁊ ſempiꝛnus ⁊ ꝑfectꝰ ⁊ verꝰ
ē. Hęc em̄ in natura diuinitatis ſūt. Aut igi
tur negēt naturā diuinitatꝭ in xp̄o: aut ꝗ diui
nę naturę ſunt deo negare nō poſſūt. Cer
te ne ꝗs poſſit errare: ſequaꝛ ea quibꝰ ſcri
ptura ſancta vt intelligere poſſumꝰ filiū ſi
gnificauit. Uerbū diciꝛ: filiꝰ diciꝛ: dei virtꝰ
diciꝛ: diciꝛ dei ſapīa. Uerbū: qꝛ imaculatꝰ:
virtus qꝛ perfectꝰ: filiꝰ qꝛ genitꝰ ex pr̄e: ſapi
entia: qꝛ vnū cū pr̄e: vnū ęternitate: vnum
diuinitate. Nō em̄ paꝛ ip̄e ꝗ filiꝰ: ſꝫ inter pa
trē ⁊ filiū generatiōis expreſſa diſtinctio ē:
vt ex deo deꝰ: ex manēte manens: plenus e
pleno ſit. Nō ſūt igiꝛ hęc nuda noīa: ſꝫ oꝑa
tricis virtutis indicia. Eſt em̄ plenitudo di
uinitatis in pr̄e: ē plenitudo diuinitatꝭ i filio:
ſꝫ ñ diſcrepās: ſꝫ vna diuinitas. Nec ꝯfuſū qđ
vnū ē: nec multiplex qđ indifferēs. Etenim Act.4.
ſi oīm credētiū ſicut ſcriptū eſt: erat anima
vna ⁊ cor vnū: Si oīs qui adhęret dn̄o vnꝰ 1.Cor.6.
ſpūs ē: vt apl̄s dixit: Si vir ⁊ vxor in carne
vna ſūt: Si oēs hoīes quātū ad naturā ꝑti
net vniꝰ ſubſtātię ſumꝰ: Si h̄ de hūanis ſcri
ptura dicit: qꝛ multi vnū ſūt quoꝝ nulla ꝑt
eē cū diuinis cōꝑatio: quātomagꝭ pr̄ ⁊ filiꝰ
in diuinitate vnū ſunt: vbi nec ſubē nec volū
tatꝭ vlla ē dr̄ia. Nāqꝫ aliꝛ quō vnū deū dici
mus? Diuerſitas pl̄es facit: vnitas ꝑtātis
excludit numeri quātitatē: qꝛ vnitas nume
rus nō ē: ſꝫ hęc oīm ipſa ꝑncipiū ē. Quantā
vero ſcriptura diūa pr̄is ⁊ filij ſc̄m diuinitateꝫ
expſſerit vnitatē: ꝓphetica teſtanꝛ oracula.
Sic em̄ dicit dominus ſabaoth: Labor ęgy Eſa.45.
pti ⁊ mercatus ęthiopū ⁊ ſabaim: viri excelſi
ad te tranſibūt: ⁊ tui erūt ſerui: ⁊ pꝰ te ſequē
tur alligati vinculis: ⁊ adorabūt te: ⁊ in te
depcabūꝛ: qm̄ in te ē deꝰ: ⁊ nō ē deꝰ ꝑter te.
Tu em̄ es deꝰ: ⁊ neſciebamꝰ deꝰ iſrl. Audis
ꝓpheticā vocē. In te inꝗt ē deꝰ ⁊ non ē deꝰ
ꝑter te: Quō h̄ ſc̄m arrianos ꝯuenit? Nccē ē
negēt aut pr̄is aut filij diuinitatē: niſi eiuſdeꝫ

diuinitatꝭ crediderit vnitatē. In te inꝗt eſt
Joh.5. deꝰ: qm̄ i filio pꝛ. Scp̄tū ē em̄: Paꝛ ꝗ in me
manet ipſe loquiꝛ: ⁊ oꝑa ꝗ ego facio ⁊ ipſe
Joh.14. facit. Sꝫ ⁊ alibi i pr̄e filiꝰ ē: qꝛ dic̄: Ego i pr̄e
⁊ paꝛ i me ē. Diſſoluāt ſi poſſūt hāc naturę
ꝓprietatē ⁊ oꝑis vnitatē. Deꝰ igiꝛ in deo ē:
ſꝫ nō duo dij. Scp̄tū ē em̄: qꝛ vnꝰ deꝰ: ⁊ dn̄s
in dn̄o: ſꝫ nō duo dn̄i: qꝛ ęque ſcp̄tū ē: Noli
Deut.6. te duobꝰ dn̄is ſeruire. Et lex dicit: Audi iſrl
dn̄s deꝰ tuꝰ: deꝰ vnꝰ ē. Et vtiqꝫ i eodē ē te
ſtamēto. Pluit dn̄s a dn̄o. Dn̄s inꝗt a dn̄o
pluit. Sic ⁊ in geneſi habes: Et dixit dn̄s: ⁊
Gen.1. fecit deꝰ. Et infra: Et fecit deꝰ hoīeꝫ ad ima
ginē dei: ſꝫ tn̄ nō duo dij ſꝫ vnꝰ deꝰ fec̄. Utro
biqꝫ igiꝛ vnitas oꝑatiōis fuaꝛ ⁊ noīs. Naꝫ
vtiqꝫ cū legimꝰ: deꝰ ex deo: non duos deos
dicimꝰ. Deniqꝫ habes in pſal. xliiij. ꝙ ⁊ deū
patrē dicit ꝓph̄a: ⁊ deū filiū declarauit di
Ps.44. cēs: Sedes tua deꝰ i ſęculū ſęculi. Et infra:
Unxit te deꝰ deꝰ tuꝰ oleo lętitię ꝑ cōſortibꝰ
tuis. Deꝰ ē ꝗ vngit: ⁊ deꝰ ꝗ ſc̄m carnē vngiꝛ
dei filiꝰ. Deniqꝫ ꝗs hꝫ vnctiōis ſuę xp̄s niſi
in carne ꝯſortes. Uides igiꝛ qꝛ deꝰ a deo vn
ctus: ſꝫ i aſſūptione naturę vnctꝰ hūanę dei
filius deſignatur: nec legis forma violatur.
Et hic ē cū diciꝛ: Pluit dn̄s a dn̄o: vnitatē
diuinitatis agnoſce. Oꝑatiōis em̄ vnitas nō
facit pluralē diuinitatē: ſic ipſe dn̄s oſ̄dit di
Joh.10. cēs: Credite mihi qꝛ ego i pr̄e ⁊ pater i me:
alioꝗn vl̄ ꝓpter oꝑa ip̄a credite. Et hic ad
uertimꝰ ꝙ vnitatē diuinitatis: ꝑ vnitatē oꝑm
deſignauerit. Ut aūt vna deitas ⁊ patris ⁊
filij ⁊ vna dn̄atio ꝓbareꝛ: ne gētilis aut iu
daicę īpietatis incurreremꝰ errorē: ꝓuidenſ
1.Cor.8. apl̄s ꝗd ſeꝗ deberemꝰ oſ̄dit dicēs: Unꝰ deꝰ
paꝛ ex ꝗ oīa ⁊ nos i ip̄o: ⁊ vnꝰ dn̄s ieſus xp̄s
ꝑ quē oīa ⁊ nos ꝑ ipſū. Sic em̄ vnū dicēdo
dn̄m ieſū xp̄m: patrē dn̄m nō negauit: Ita
vnū dicēdo deū patrē: ęque a deitatꝭ veritate
nec filiū ſeꝑauit. Uñ nec pl̄alitatē diuinitatꝭ:
ſꝫ vnitatē ꝑtātis oſ̄dit. Quia ⁊ i dn̄atiōe di
uinitas: ⁊ in diuinitate dn̄atꝰ ē: ſicut ſcriptuꝫ
Ps.99. ē: Scitote qm̄ dn̄s ip̄e ē deꝰ: ipſe fec̄ nos ⁊ ñ
ip̄i nos. In te igiꝛ ē deꝰ ꝑ vnitatē naturę: et
nō ē deꝰ ꝑter te: ꝑ ꝓprietatē ſubē: repulſam
dr̄ię. Et in Hieremię ꝙ̄ libro: vnū deū ſcri
ptura dicit: ⁊ tn̄ ⁊ patrē ⁊ filiū ꝯfiteꝛ. Itaqꝫ
Baruch.3. ſic habes. Hic ē deꝰ noſter ⁊ ñ eſtimabiꝛ aliꝰ
ad eū: ꝗ adinuenit oēm viā diſciplinę: ⁊ de
dit eā iacob puero ſuo: ⁊ iſrl dilecto ſuo. Pꝰ
hęc i terris viſus ē: ⁊ cuꝫ hoībꝰ ꝯuerſatꝰ eſt.
De filio dicit: Ipſe em̄ ē cū hoībꝰ ꝯuerſatꝰ.
Et dicit: Hic ē deꝰ noſter: nō eſtiabiꝛ aliꝰ ad
eū. Quid diſcutimꝰ eū: de ꝗ tātus dic̄ pro
pheta? Sctūſſpūs dicit ꝙ ad eum nō poſſit
aliꝰ eſtiari. Quę em̄ pōt eē alia eſtiatio: vbi
diuinitatis vnitas ē? Cōfitebaꝛ h̄ ꝓpl̄s i ꝑiculꝭ
ꝯſtitutꝰ. Neſciebat ſerere ꝗſtionē: qꝛ religio
nē timebat. Adeſto ſc̄e ſpūs ꝓphetꝭ tuis ꝗ
bus ineſſe ꝯſtituiſti: ꝗbꝰ credimꝰ. Si ꝓph̄is
nō credimꝰ: ſapiētibꝰ credo hꝰ mūdi? Sꝫ vbi Eſa.33.
ſapiēs? vbi ſcriba? Ruſticꝰ nr̄ cū ficus īſere
ret: īuenit qđ philoſophꝰ ignrauit. Quę ſtul 1.Cor.1.
ta ſūt em̄ huiꝰ mūdi elegit deus: vt ꝯfūdat
ꝗ ſūt fortia. Credimus iudęis: qꝛ notus ali
qn̄ i iudęa deus: ſꝫ h̄ ipſū negāt: ꝓpꝛ qđ cre
dimus: qꝛ nō nouerūt patrē: ꝗ filiū negaue
rūt. Unū deū cōis nā teſtaꝛ: qꝛ vnus ē mun
dus: vnū deū fides ſignificat: qꝛ vna fides
noui ⁊ veterꝭ teſtamēti. Unū ſpm̄ſctm̄ teſti
ficaꝛ gr̄a: qꝛ vnū baptiſma i noīe trinitatꝭ ē.
Unū deū ꝓph̄ę dicūt: apl̄i audiūt. Unum
deū magi credideꝛt: ⁊ auꝝ ⁊ thus ⁊ mirrhā
ſupplices ad xp̄i cunabula detulerūt. Auro
regē fatentes: vt deū thure venerātes. The
ſaurꝰ em̄ regni: ſacrificiū dei: mirrha ē ſepul
turę. Quid igiꝛ voluerūt ſibi myſtica mune
ra inter abiecta ꝑſepia: niſi vt itelligeremuſ
i xp̄o dr̄iam diuinitatis ⁊ carnis? Ut hō cerni
tur: vt dn̄s adoraꝛ: latet in pānis: ſꝫ fulget i
ſtellis. Cune naſcentē indicāt: ⁊ ſtellę domi
nātem. Caro ē ꝗ iuoluiꝛ: diuinitas cui ab an
gelis miniſtraꝛ. Ita nec dignitas nālis ma
ieſtatis amittiꝛ: ⁊ aſſūptę carnis veritas com
probaꝛ. Hęc ē fides nr̄a. Sic ſe deus cogſci
voluit ab hoībus: ſic tres pueri crediderūt
nec icēdia circūiecta ſenſerūt: cū infidos no
xius ignis exureret: ⁊ fideles innoxia flam
ma roraret: ꝗbuſ alioꝝ incēdia refrigerabāt
qꝛ merito fidei ꝑdiderat ſuā pęna naturaꝫ.
Aderat em̄ i ſpecie angeli ꝗ monebat: vt in
numero trinitatis vniuſ eēt laudatio ꝑtātꝭ.
Bn̄dicebaꝛ deus: videbaꝛ i angelo dei fili
us: ſcā ⁊ ſpiritalis in pueris gr̄a loꝗbatur.

Expoſitio dogmatꝭ arriani. Ca. III

Nunc ꝯſideremus ꝗs arriani dei fi
lio inferāt ꝗſtiones. Diſſimilē patri
dicūt eē dei filiū. Hoc ſi hoī obijciaꝛ
iiuria ē. Ex tꝑe cępiſſe dicūt dei filiū: cū con
ditor ipſe ſit tꝑm. Hoīes ſumus ⁊ eſſe nolu
mus tꝑales. Ex tꝑe cępimus ⁊ ſine tꝑe futu
ros eē nos credimus: ⁊ fieri nos optamus
ęternos. Et quō negare poſſumus dei filiū
ſempiꝛnū: quē ſempiꝛnū docet atqꝫ demon
ſtrat nā nō gr̄a? Creatū dicūt. Quis aucto

rē inter opa ſua deputet vt videaꝛ id eē qͦ
fecit?Bonū negāt. Sacrilega vox ipā ſe dā
nat: vt indulgentiā ſperare non poſſit. Ne
gāt verꝫ dei filiū: negāt oīpotētē: cū fateāꝛ
oīa facta ꝑ filiū: oīa creata ꝑ dei eē virtutē.
Quid ē eñ v̄tus: niſi ꝑfecta nā? Negāt etiā
diuinitate vnū eē cū pr̄e. Deleāt ḡ euāgeliū:
Joh. 10. deleāt xp̄i vocē. Ipſe eñ dixit: Ego ⁊ pater
vnū ſumꝰ. Nō ego h̄ dico: xp̄s dixit. Nūqd
fallax vt mentireꝛ? Nunqd ipius: vt qͦ nō
erat vſurparet? Sꝫ ſingła ſuis locꝭ pleniꝰ di
gereꝛ. Nūc qm̄ hereticꝰ dic̄ eē diſſilem: idqꝫ
verſutꝭ diſputatiōibꝰ aſtruere nitiꝛ: dicēdū
Col. 2. ē nob qͦ ſcp̄tū ē: Cauete ne q̄s vos depd̄eꝛ
ꝑ phiam ⁊ inanē ſeductōē ſm traditiōē ho
minū: ⁊ ſm elemēta hꝰ mūdi: ⁊ nō ſm xp̄m:
qꝛ i ipſo hitat oīs plenitudo diuinitatꝭ corpo
raliꝛ. Oēm eñ vim venenoꝝ ſuoꝝ in diale
ctica diſputatōē ꝯſtituūt. Que philoſopho
rū ſnīa definiꝛ: nō aſtruēdi vim hr̄e ſ; ſtudiū
deſtruēdi. Sꝫ nō in dialectica ꝯplacuit deo
1. Cor. 4. ſaluū facere ꝑp̄lm ſuū. Regnū eñ dei i ſim
plicitate fidei ē: nō in cōtentione ſmonis.

Nō eſſe diſſimilē patri filium dei.

Diſſimilē igiꝛ dicunt eſſe. Ca. IIII
Nos negamꝰ: imo potiꝰ horrem hāc
vocē. Sꝫ nolo argumēto credas ſcē
impator ⁊ nr̄e diſputatōi: ſcp̄turas iterroge
mus. Interrogemꝰ ap̄los: introgemꝰ ꝓphe
tas: interrogemꝰ xp̄m. Quid multa: patrē
introgemꝰ: cuiꝰ honori ſtudere ſe dicunt: ſi
filiꝰ degener iudiceꝛ? Sꝫ nō eſt honorificen
tia boni pr̄is: filij iniuria. Nō pōt bono pr̄i
placere: ſi filiꝰ degeneraſſe potiꝰ a patre q̄
patrē equaſſe credaꝛ. Da veniā ſcē ipator:
ſi ad ipſos pauliſper v̄ba ꝯuerto. Sꝫ quem
potiſſimū legā eudoxiū eunomiūve: an ar
rium vł etiū eiꝰ mḡros? Pła eñ noīa ſ; vna
ꝑfidia: ipietate nō diſſonās: cōione diſcor
dās. Nō diſſilis fraude ſ; cogitatiōe diſcre
ta. Cur eñ ſecū nolint ꝯuenire: nō itelligo.
Eunomij ꝑſonā diffugiūt arriani: ſ; eiꝰ ꝑfi
diā aſſerunt: ipietatē exequūꝛ. Aiunt eū ꝓ
didiſſe effuſiꝰ: q̄ arriꝰ ſcp̄ſerat. Magna ceci
tatis effuſio. Auctorē ꝓbāt: executorē refu
tāt: Itaqꝫ nunc i pl̄es ſeſe diuiſere formas:
Alij eudoxium: alij eunomiū vł etium: alij
palladiū vł demophilū atqꝫ auxētiū vł ꝑfi
1. Cor. 1. die eiꝰ hereſes ſequunꝛ: alij diuiſos. Nūqd
diuiſus ē xp̄s? Sꝫ q̄ eū a pr̄e diuidunt: ipſi
ſe ſcindunt: ⁊ iō qm̄ cōiter aduſus eccleſiā
dei q̄bꝰ inꝛ ſe ipſos nō ꝯuenit ꝯſpirarūt: cōi
noīe hereticos q̄bꝰ reſpōdēdum ē noiabo.

Hereſis eñ velut q̄dā hydra fabulaꝝ vul
neribꝰ ſuis creuit. Et dū ſepe recidiꝛ pullu
lauit: igni debita incendioqꝫ peritura. Aut
velut q̄dā mōſtruoſi ſcylla portēti i varias
formas diſtincta ꝑfidie: velut ſupne vacuū
xp̄iane ſecte nomē obtēdit. Sꝫ q̄s in illo i
pietatꝭ ſue freto miſeros inter naufragia fi
dei repperit fluctuātes: beluinis ſuccincta
ꝓdigijs tetri dogmatꝭ ſeuo dēte dilacerat.
Cuiꝰ ſpeluncā ſcē ipator vt ferunt naute: ce
cis latebris ihorrentē: oēmqꝫ eiꝰ viciniā ce
ruleis canibꝰ inꝛ ꝑfidie ſaxa reſonātē: clau
ſa quodāmō ꝑterire aure debemꝰ. Scp̄tū
Eccl. 28. ē eñ: Sepi aures tuas ſpinis. Et alibi: Vi
Phil. 3. dete canes: videte malos operarios. Et iterꝝ:
Titū. 3. Hereticū pꝰ primā correptiōē deuita: ſciēs
qꝛ ſubūſus ē q̄ eiuſmōi ē: ⁊ delinq̄t cū ſit ꝓ
prio iudicio dānatꝰ. Itaqꝫ tāq̄ boni guber
natores q̄ tutiꝰ ꝑtermeare poſſimꝰ: fidei ve
la tēdamꝰ: ſcp̄turaꝝqꝫ relegamus ordinē.
Ap̄ls dic̄: imaginē pr̄is: xp̄m eſſe. Ait eñ q
Col. 1. ipſe ſit imago dei iuiſibiꝭ: p̄mogenitꝰ vniu
ſe creature. Primogenitꝰ inq̄t: nō p̄mo crea
tus: vt ⁊ genitus ꝓ nā: ⁊ p̄mus ꝓ ꝑpetuita
Heb. 1. te credaꝛ. Alibi q̄ ap̄ls aſſeruit: q ip̄m po
ſuit heredē oīm ꝑ quē fecit ⁊ ſecula: q̄ ē ſplē
dor glīe ⁊ charactꝛ ſubē eius. Imaginē ap̄ls
dicit: ⁊ arrius dic̄ eē diſſilē. Cur imago ſi ſi
militudinē ñ hꝫ? In picturꝭ hoīes nolūt eſſe
diſſiles: ⁊ arrius diſſilē pr̄ē ꝯtendit i filio:
⁊ vult vt paꝛ diſſilem genuerit ſui: q̄ſi ipo
tens q̄ gnāre ſilē nō potuerit. Prophe di
Ps. 35. cunt: In lūie tuo videbimꝰ lumen. Prophe
Sap. 7. dicunt: Splēdor eſt eñ lucꝭ etne: ⁊ ſpeculū
ſine macła dei maieſtatꝭ ⁊ imago bonitatis
illiꝰ. Vide q̄ta dicanꝛ. Splēdor: q claritas
pr̄ne lucꝭ i filio ſit. Speculū ſine macula: q
pr̄ videaꝛ i filio. Imago bonitatꝭ: q nō cor
pus i corpe: ſ; v̄tus i filio tota cernaꝛ. Ima
go docet nō eē diſſilē: character expr̄ſſū eſſe
ſignificat: ſplēdor ſignat etnū. Imago ita
qꝫ nō vultꝰ ē corꝑalis: nō fucis cōpoſita: nō
ceris: ſ; ſimplex de deo: egreſſa de pr̄e: expr̄
ſa de fonte. Per hāc imaginē philippo pr̄ē
Joh. 14. dn̄s demonſtrauit dicēs: Philippe q̄ me vi
det: videt ⁊ pr̄ē: Et quō tu dicꝭ: oñde nob
pr̄em? Nō credis: qꝛ ego i pr̄e ⁊ pr̄ i me eſt?
Videt eñ i imagīe patrē: q̄ videt i filio. Vi
deſ quā imaginē dicat. Imago iſta v̄itas ē:
imago iſta iuſticia ē: imago iſta dei v̄tꝰ ē. nō
muta qꝛ v̄bū ē: ñ iſenſibiꝭ qꝛ ſapiā ē: ñ ianis
qꝛ virtꝰ ē: nō vacua qꝛ vita ē: nō mortua qꝛ
reſurrectio ē. Vides ḡ: qꝛ dū imago dicaꝛ:

patrē ſignificat eē cuiꝰ imago ſit filiꝰ: qꝛ ne
mo pōt ip̄e ſibi imago ſua eē. Plura poſſim
de filio teſtimonia dicere: ſ; ne forte ip̄e ſibi
nimiū fauiſſe dicaꝛ: patrē introgemꝰ. Nem
Gen. 1. pe ipſe dixit: Faciamꝰ hoīem ad imaginē ⁊
ſilitudinē nr̄am. Pater filio dicit: Ad ſilitu
dinē nr̄am: ⁊ tu diſſilē filiū dei dicꝭ? Johā
1. Joh. 3. nes dic̄: Dilecti filij dei ſumꝰ: et nōdū appa
ret q̄d erimꝰ: ſcimꝰ qꝛ ſi reuelatū fuerit: ſiles
ei erimꝰ. O improuida amētia: O ipudens
ꝑuicacia: hoīes ſumꝰ: ⁊ in q̄ poſſumꝰ ad ſili
tudinē dei erimꝰ: ⁊ ſilem audemꝰ dei filium
denegare? Ergo pr̄ dicit: Faciamꝰ hoīē ad
imaginē ⁊ ſilitudinē nr̄am. In p̄ncipio ipiꝰ
mūdi patrē ⁊ filiū eē audio ⁊ vnū opus cer
no. Audio loquētē: agnoſco facientē: ſed et
pr̄is ⁊ filij vnā imaginē: vnā ſilitudinem le
go. Silitudo hec nō diuerſitatis ſ; vnitatiſ
ē. Qͦ igiꝛ tibi vſurpas: filio dei derogas:
cū vtiqꝫ niſi ꝑ imaginē dei: ad imaginē dei
eſſe nō poſſis.

De ſempiterno dei filio. Ca. V.

Claret igiꝛ nō eſſe diſſilem: ⁊ iō pro
diuior via eſt: vt etiā ſempiternū eē
fateamur: cum filis ſempit̄no vtiqꝫ
ſempiternꝰ ſit. Si aūt patrē ſempit̄nū dici
mus: ⁊ h̄ idē filiū denegamꝰ: dicimꝰ eē diſſi
milē. Sempiterno eñ: tp̄ale diſſile eſt. Cla
mat ꝓpha ſempiternū: Clamat ⁊ ap̄ls ſem
piternū: Plenū eſt vetꝰ teſtamētū teſtimo
nijs filij ſempiterni: plenū ē nouū. Ordinē
ḡ teneamꝰ. Scriptū ē in veteri teſtamento:
vt vł vnū e pluribꝰ dicā: Ante me non fuit
aliꝰ deꝰ: ⁊ pꝰ me nō erit. Nihil ḡ argumēta
bor: teipſū interrogo. Quis h̄ dicit: paꝛ an
filius? Utrū dixerꝭ: Eo te ꝯuinci itelliges:
vel ſi credas doceri. Quis ḡ hoc dicit: paꝛ
an filiꝰ? Si filiꝰ: ante me inq̄t ñ fuit aliꝰ deꝰ:
ſi pr̄: poſt me inq̄t nō erit: hic priorē: ille po
ſteriorē nō habet: inuicē in ſe ⁊ paꝛ in filio: ⁊
filiꝰ in pr̄e cog̃ſciꝛ. Cū eñ pr̄em dixerꝭ: eius
etiā filiū deſignaſti: qꝛ nemo ipſe ſibi pr̄ eſt.
Cū filiū noīas: etiā pr̄em eiꝰ fateꝛꝭ: qꝛ nemo
ipſe ſibi filiꝰ ē. Itaqꝫ nec filius ſine pr̄e: nec
paꝛ pōt eē ſine filio. Semꝑ igiꝛ pr̄: ſemꝑ ⁊ fi
Joh. 1. lius. In p̄ncipio eñ erat v̄bū: ⁊ v̄bum erat
apud deū: ⁊ deꝰ erat v̄bū: hoc erat i p̄ncipio
apud deū. Erat inq̄t apud deū: Erat: erat:
erat: erat: ecce q̄ter erat: Ubi impiꝰ inuenit
q nō erat? Alibi q̄ iohes in ep̄ła ſua dicit:
q erat in p̄ncipio: indefinite tenditur erat.
Quicq̄d excogitaueris: erat filiꝰ. Oēs autē

hereſes hoc capitulo breui: piſcator noſter
excluſit. Qͦ eñ erat in p̄ncipio nō includiꝛ
tp̄e: nō p̄ncipio ꝑueniꝛ: Ergo arrius cōtice
ſcat. Qͦ aūt erat apud deū: nō cōmixtione
ꝯfundiꝛ: ſ; manētis verbi apͦd patrē ſolida
ꝑfectione diſtinguiꝛ: vt ſabellius obmute
ſcat. Et deꝰ erat v̄bū. Nō ḡ in ꝓlatiōe ſmo
nis hoc v̄bū ē: ſ; in illa celeſtis deſignatiōe
virtutis: vt ꝯfiteꝛ fotinꝰ. Qͦ vero erat i p̄n
cipio apud deū: ſempit̄ne diuinitatꝭ in pr̄e et
filio inſeꝑabilis vnitaſ edoceꝛ: vt erubeſcat
eudoxius ⁊ eunomiꝰ. Poſtremo cū oīa per
ipſū facta dicanꝛ: ipſe ꝯditor noui vtiqꝫ te
ſtamēti ⁊ veteris deſignaꝛ: vt manicheꝰ lo
cū tēptatiōis hr̄e nō poſſit: Ita piſcator bo
nus intra vnum oēs rete concluſit: vt face
ret inhabiles fraudi: q̄uis eēnt inutiles ca
ptioni. Dic mihi heretice: dat eñ veniā cle
mētiſſimꝰ impator: vt te nō obloquēdi ſtu
dio: nec audiendi cupiditate: ſ; exponendi
gr̄a pauliſper alloquar. Dic mihi inq̄: Fuit
ne aliq̄ñ tp̄s q̄ oīpotēs deꝰ paꝛ nō erat: ⁊ de
us erat? Tempꝰ inq̄s nō aſtruo. Bene ⁊ ar
gute. Si eñ tp̄s dixeris: teipſū ꝯuinces: qꝛ
neceſſe ē aſſeras fuiſſe tp̄s ante filiū: cū filiꝰ
tp̄is auctor ſit ⁊ creator. Nō pōt eñ pꝰ opuſ
ſuū ipſe cepiſſe. Neceſſe ē igiꝛ auctorē op̄is
ſui eē fateariſ. Ante tp̄a inq̄s nō nego filiū:
Sꝫ cū filiū dico: oſtēdo priorē pr̄em: qꝛ paꝛ
inq̄s filio prior ē. Quid eſt h̄? Negas eē tē
pus ante filium: et tamen neſcio quid ante
filium vis ꝑceſſiſſe qͦ temporis ſit: ⁊ oſten
dis media neſcio q̄ molimina fuiſſe generā
di: in q̄ generatiōē pr̄is ſignificas tēporalē.
Nā ſi paꝛ eē cepit: deꝰ ḡ primo erat: poſtea
pater factus ē: Quō ḡ imutabilis deuſ? Si
eñ ante deus: poſtea pr̄: vtiqꝫ generatiōis
acceſſione mutatus ē. Sꝫ auertat deus hāc
amentiā. Nos eñ ad impietatē eorū redar
guendā: hāc retulimus queſtionē: quia pia
mens generatiōē ſine tempore aſſerit: vt ⁊
ſempiternū patrem cū filio dicat: nec aliq̄ñ
aſſerat eſſe mutatum. Iungat igiꝛ honoriſi
centia patri filium quē diuinitas iunxit: nō
ſeparet impietas: quem generationis pro
prietas copulauit. Honorificemus filium:
vt honorificemus ⁊ patrem: ſicut in euāge
lio ſcriptum eſt. Sempiternitas filij: pater
ne maieſtatis inſigne eſt. Si iſte nō ſemper
fuit: ergo ille mutatus eſt: ſed ſi ſemper fuit
filius: ergo nec pater aliquādo mutatus ē:
qui immutabilis ſemper eſt. Itaqꝫ videmꝰ

ꝙ illi qui volunt negare filiuꝫ ſempiternũ:
volunt patrem docere eſſe mutatũ. Accipe
aliud quo clareat filium ſempiternũ. Apo-
Ro.1. ſtolus dicit: Q̄ꝫ dei ſempiterna virtꝰ ſit at-
qꝫ diuinitas. Uirtus aũt dei chriſtꝰ ē. Scri-
1.Cor.1. ptũ eſt eñ: chriſtũ eē dei virtutē ⁊ dei ſapiē-
tiam. Ergo ſi chriſtus dei virtus: qꝛ virtus
dei ſempiterna: ſempiternus igiꝛ ⁊ chriſtꝰ.
Nō ergo ex vſu generatiōis hũanę calũniā
hęretice inſtruaſ: neqꝫ ex noſtro ſermone cō
ponas. Neqꝫ eñ anguſtiis ſermonibꝰ noſtrł
imenſę magnitudinē poſſumꝰ diuinitatł in
cludere: cuiꝰ magnitudinis nō ē finis. Nã-
qꝫ hoīs generationē ſi definire cōtendas: tē
pus oſtendis. Generatio autē diuina ſupra
oīa eſt: Late patet: ſupra oēs cogitationes
aſcendit ⁊ ſenſus. Scriptũ ē eñ: Nemo ve-
nit ad patrē niſi per me. Quicqd igiꝛ de pa
tre cogitaueris quãlibet eiꝰ ęternitatē: non
potes de eo aliquid niſi ꝑ filiũ cogitare: nec
pōt vllus ad přem niſi ꝑ filiuꝫ tranſire ſen-
Matth.17. ſus. Hic eſt inquit filiꝰ meus dilectiſſimus.
Eſt inquit qđ indeſinēter ē. Unde ⁊ dauid
Ps.118. dicit: In ęternũ inquit dñe ꝑmanet verbuꝫ
tuũ in cęlo. Qđ eñ manet: nec ſubſtantia:
nec ęternitate deficit. Quęris a me: quomō
ſi filiꝰ ſit: nō priorē habeat patrē: quęro itē
abs te: qñ aut quō filiũ putes eē generatũ?
Mihi eñ impoſſibile ē: generatōis ſcire ſe-
cretũ. Mens deficit: vox ſilet: nō mea tãtũ
ſed ⁊ angeloꝝ. Supra ꝑtãtes: ſupra ange-
los: ſupra cherubin: ſupra ſeraphin: ſupra
Phil.4. oēm ſenſum eſt: quia ſcriptũ eſt: Pax auteꝫ
chriſti quę ē ſupra oēm ſenſum. Si pax chri
ſti ſupra omnē ſenſum eſt: queadmodũ nō
eſt ſuper omnē ſenſũ tanta generatio? Tu
quoqꝫ manũ ori admoue: ſcrutari non licet
ſupna myſteria. Licet ſcirę ꝙ natꝰ ſit: non li
cet diſcutere queadmodũ natus ſit. Illud
negare mihi nō licet: hoc quęrere metus ē.
2.Cor.12. Nā ſi paulus ea q̄ audiuit raptus in tertiũ
cęlum ineffabilia dicit: quō nos exprimere
poſſumus paternę generationis arcanum:
qđ nec ſentire potuimꝰ nec audire? Uerum
ſi me ad cōſuetudinē trahis generatiōis hu
manę vt patrē dicas priorem: vide vtrũ ad
generationē dei: terrenę generatiōis exem-
pla ꝯueniãt. Si ſcđm hoīem loqmur: nega-
re nō poteris: priores eē inter hoīes patris
ꝗ filij paſſiones. Prior creuit: prior ſenuit:
prior doluit: prior fleuit. Si igiꝛ hic tēpore
minor: ille antiquior paſſione. Si hic gene-
ratiōis incurrit ętatē: nec ille generãdi cura
ſit pudorē. Quid te iſta quęſtionũ tormēta
dlectãt? Audis dei filiũ: aut dele nomē: aut
agnoſce naturã. Audis vterũ: agnoſce ge-
nerationis ꝑſpicue veritatē. Audis cor: ver
bum intellige. Audis dexterã: cognoſce vir
tutē. Audis os: cognoſce ſapiam. Non hęc
ſunt in deo corporaliter eſtimãda. In cōpre
henſibiliter generaꝛ filiꝰ: Impaſſibiliter ge
nerat pater: ⁊ tamen ex ſe generauit: ⁊ ante
omnem intellectum generauit deus verus
deum verũ. Pater diligit ⁊ tu diſcutis: pa-
ter cōplacet: ⁊ tu cũ iudęis inuides: paꝛ ho-
norificat: ⁊ tu cũ gentibus ꝯuitiaris. Quę-
ris a me: vtrũ prior nō poſſit eſſe qui paꝛ ē:
Quęro a te vt doceaſ: qñ pater fuerit prior:
aut teſtimonijs aut argumētis collige veri
tatē. Si teſtimonijs: accepiſti vtiqꝫ ſempit-
nã dei eſſe virtutē. Legiſti etiã dicētē: Iſrł Ps.80.
ſi me audieris nō erit in te deus recēs: neqꝫ
adorabis deũ alienum. Aliud horũ ęterni-
tatem: aliud proprietatē ſubſtãtię indifferē
tis ſignificat: vt neqꝫ poſteriorē neqꝫ alteriꝰ
diuinitatis filiũ eē credamꝰ. Nā ſi poſterior
eſt: recens ē: ⁊ ſi vniꝰ nō ē diuinitatis: alienꝰ
ē. Sed nec poſterior: qꝛ recēs nō eſt: nec alie
nus qꝛ ex patre natus: qꝛ ſupra oīa ē deꝰ be Ro.9.
nedictus i ſęcula: ſicut ſcriptũ eſt. Sꝫ ſi alie
nũ putant: cur adorãt eũ cũ ſcꝑtũ ſit: Neqꝫ
adorab deũ alienũ? Aut ſi nō adorãt fateãꝛ
⁊ finis ē: ne quē ſub religioſi noīs ꝓfeſſione
decipiãt. Hęc nēpe ſunt teſtimoīa ſcriptura
rũ. Aut ſi habes aliud: ꝓferre debebis. Su
pereſt vt ⁊ argumētł veritas colligaꝛ. Quã
ꝗ etiã humanis teſtimonijs argumēta ce-
dere ſoleant: argumētare tñ hęretice vt vo-
les. Uſu inqꝫ accipiemꝰ eo q̄ naſciꝛ prioreꝫ
eē qui generat. Perſequere igitur oīa veſtł
gia ꝯſuetudinis: ⁊ ſi cętera ꝯueniũt nō obſi-
ſto: quin ⁊ iſtud reqras. Si aũt nulla cōcor-
dãt: queadmodũ cũ deſint cętera: hoc ſoluꝫ
exigis? Ergo qꝛ vſũ reqrł: qñ gnãtꝰ ē ex pře
ꝑuulus fuit: vidiſti in cunis infantulũ vagi
entē? Proceſſus aliqs accepit ętatł? Si eñ
infirmitatē generationis habuit: neceſſe eſt
vt nō ſolũ naſcēdi ſ; etiã viuēdi inciderit in-
firmitatē. Si fortaſſe eo ꝓlaberis amentię:
vt de dei filio iſta nō abnuas: q̄ eũ ex īfirmi
te metiris hũana. Quid ſi deũ negare non
potes nolē: infirmitate tñ hoīeꝫ vis ꝓbare?
Quid ſi dũ filiũ diſcutis patrē arguis: ⁊ dũ
xp̄o p̄iudicas: přeꝫ adiudicas? Nā ſi diuina

generatio ſubiecta tꝑi fuit: et id ex vſu ge-
neratōis vſurpaꝛ hũanę: q̄ ⁊ př corꝑali vte-
ro portauit filiũ decē mēſiũ curriculis: onuſ
vexit? Sed quō ſine ſexu altero generatōis
vſu? Uides ſolēnē generatiōis ſeriē nō ce-
piſſe: ⁊ tu ꝑtus cuiuſdã corporei neceſſitateſ
putas fuiſſe ſolēneſ. Tu vſũ q̄ris: ego ſexũ.
Tu tp̄s exigis: ego ordinē. Tu finē diſcutł:
ego q̄ro p̄ncipiũ. Nēpe finis ex principio:
nō pricipiũ pendet ex fine. Qđ inqꝫ qđ na-
tũ eſt: p̄ncipiũ hꝫ: Et iō qꝛ filiꝰ ē: p̄ncipiũ hꝫ
⁊ ex tꝑe eſſe cepit: qđ ipſoꝝ ore ſit dictum.
Ego aũt filiũ natũ eē ꝯfiteor: qđ reliquũ ē
impietatis horreſco. Deuꝫ ꝯfiterł hō: ⁊ tali
circũſcribis calũnia? Deꝰ hãc auertat amen
tiã. Rurſuſ obijciũt: Ergo nō ē filiꝰ ſi ñ hꝫ q̄
habent filij. Ignoſcat mihi př: igſcat mihi
filiꝰ: igſcat ſpũſſanctꝰ: q̄ſtionem ꝓprietate
referre cupienti. Eſt certe př ⁊ manet ſemꝑ:
ſũt etiã creaturę ꝑ diſpoſitōe dĩna. Eſt q̄ ali
q̄d eoꝝ qđ nō ſubiectũ ſit: aut locł: aut tꝑi-
bus: aut creationi: aut cauſę alicui vł aucto
ri? Profecto nihil. Quid q̄ dicitł? Eſt horũ
aliq̄d q̄ egeat pr̄ncipiũ ē dicere. Ergo aut de-
ſinite q̄ creaturaꝝ ſũt aptare dĩnitati: aut ſi
cōꝑare ꝯtenditł: ꝯſiderate q̄ vr̃a ꝓcedat im
pietas: qđ abſit: vł in ſenſus nr̃os aliqñ ve-
niat. Nos eñ piã reſpōſiōeꝫ tenemꝰ. Nãqꝫ
oīpotens deꝰ eſt: ⁊ iō nullo eoꝝ př indiget:
qꝛ nō hꝫ mutatiōeꝫ ſui aliquã vł ꝓfectuꝫ q̄
nos egemꝰ: quoꝝ infirmitas ex hmōi rebꝰ
ꝓfectũ accipit. Qui aũt oīpotens eſt: vtiqꝫ
nō creatꝰ ⁊ ſine loco ⁊ ſuꝑ tꝑa eſt. Nihil eñ
añ deũ: imo ꝟ ipſũ ꝟbuꝫ añ deum dicē eſſe
aliq̄d graue. Ergo ſi ita eſt: qꝛ nihil hoꝝ ē ī
deo pře q̄ ꝓfectũ ſignificent qꝛ deꝰ eſt: nihil
hoꝝ aptare pōt etiã dei filio: vt vł initium
accipiat vel ꝓfectũ: qꝛ deꝰ verꝰ ex deo vero
eſt. Ergo qꝛ vſitatũ nō reperimꝰ ordinē: ac-
qeſce arriane ꝑcipuã filij generatōeꝫ fuiſſe:
Acqeſce inquã: et ſi mihi nō credis: erube-
ſce vł dei voceꝫ dicentł: Cui me ſileꝫ exiſtia
meri.23. tis. Et iteꝝ: qꝛ nō ſicut hō ita ⁊ deꝰ. Eteñ ſi
oꝑatio dei ꝑcipua eſt: qꝛ nō manibus oꝑaꝛ
aliq̄d: nō labore ꝯficit: nō diebus abſoluit.
Ps.148. Ipe eñ dixit ⁊ facta ſũt: ipſe mãdauit ⁊ cre
ata ſũt. Cur nō credamꝰ ꝑcipuã generatiōꝫ
eē eiꝰ in filio: cuiꝰ ꝑcipuã oꝑatiōꝫ i oꝑibꝰ eiꝰ
agnoſcimꝰ? Dignũ certe ē vt ſpēaliter ⁊ ꝑci
pue videaꝛ generaſſe filiũ. Habeat genera-
tiōis inuſitatę gl̃iam: qui hꝫ ꝑtãtis inuſita-
tę gr̃am. Nō ſolũ admirabilis ex pře gene-
ratio xp̄i: ſ; admirabił etiã ipa generatio eiꝰ
ex virgine. Tu illã dicis nr̃ę ſimilē ꝯceptio-
nis: ⁊ ego ꝓbo iſtam nr̃ę eē diſſilem: imo te
ip̄m cogã fateri. Dic queadmodũ ſit natꝰ ex
maria: quo vſu vterꝰ cũ habuerit ꝟginalis:
quō ſine ſemie viri partꝰ: vñ virgo p̄gnans:
queadmodũ puella mater ante fęta: ꝗ co-
pula vxoris experta: cauſa deerat ⁊ genera-
batur filius. Unde ergo legł: Nouate par-
tus? Si igiꝛ in ꝟgine vſus defuit generatio
nis hũanę: queadmodum in deo pře ꝓprię
generatiōis vſũ reqris? Certe vſus i ſexu ē:
qꝛ ſexꝰ in carne eſt. Ubi q̄ caro nō eſt: quem
admodũ carniſ infirmitateꝫ exigis? Nemo
meliorem diſcutit. Credere tibi iuſſum eſt:
⁊ nō diſcutere ꝑmiſſum eſt. Scꝑtũ eſt eniꝫ:
Credidit abraã deo. Nec ſolum in genera- Geñ.15.
tione filij ſermo defecit: ſ; etiã in oꝑibꝰ dei.
Scriptũ eſt eñ: Oīa oꝑa eiꝰ in fide. Oꝑa q̄ Ps.32.
eiꝰ in fide: generatio ſine fide. Et diſcutimꝰ
quę nō videmꝰ: q̄ iubemur credere magł ꝗ
diſcutere quę videmus. Dicit aliqs: Quō
generatus eſt filiꝰ quaſi ſempiternꝰ: quaſi
verbum: quaſi ſplendor lucis ęternę: quia
ſimul ſplendor operatur vt naſcitur? Apo-
ſtoli iſtud exemplum eſt non meuꝫ. Noli er
go credere ꝙ fuerit vel momentuꝫ aliquod
quo fuerit ſine ſapia deꝰ: aut ſine ſplendore
lux. Noli arriane ex nr̃is eſtimare dĩna: ſ; di
uina crede vbi hũana nō inuenis. Rex gen
tilis in igne cũ tribꝰ pueris hebręis: quarti
q̄ſi ãgeli vidit figurã. Et qꝛ p̄ſtare putabat
angelis dei filiũ: quem non legit ſ; credi iu-
dicauit. Abraꝫ quoqꝫ tres vidit: ⁊ vnũ ado
rauit. Petrus in monte moyſen et heliam
cum filio dei vidit: nec errauit i natura: nec
errauit in gloria. Deniqꝫ quid facere debe-
ret: non illos ſed chriſtuꝫ interrogauit. Nã
⁊ ſi tribus parabat obſequium: vniꝰ tamen
expectabat imperium. Sed quoniam vł ta
bernaculorum numerum deferendum tri-
bus ſimpliciter eſtimauit: emendaꝛ dei pa-
tris auctoritate dicentis: Hic eſt filius meꝰ Matth.17.
dilectiſſimus: ipſuꝫ audite: id eſt: quid con
ſeruos tuos cum domino ſocias tuo? Hic ē
filius meꝰ: nō moyſes filiꝰ: nō helias filius
ſed hic filius. Senſit emendationem apo-
ſtolus: ꝓcidit i faciē conſternatꝰ pr̄is voce ⁊
filij claritate. Sꝫ eleuaꝛ a filio q̄ iacētes eri-
gere ꝯſueuit. Unũ vidit: ſolũ vidit dei filiũ.
Receſſerunt eñ ſeruuli: vt ſolus dñs q̄ ſolꝰ
deſignabatur: filiꝰ videretur. Quid igitur

ſibi vult illa viſio: nõ ęq̃litatẽ xp̃i ſuoꝝ ſig/
nificãs ſ; myſteriũ ſignans: niſi vt appareret
nobis ꝙ lex ⁊ ꝓphe cũ euangelio ɔgruẽtes
ſempit̃nũ dei filiũ quẽ annũciauerãt reuela
rẽt. Ergo ⁊ nos cũ audimꝰ ex vtero filiũ: ex
corde v̾bũ credamꝰ: q̃ nõ plaſmatꝰ manibꝰ
ſ; ex p̃re natꝰ. Nõ artific̃ opꝰ: ſ; ꝓgenies eſt
pentis. Et iõ q̃ dic̃: Hic ẽ filiꝰ meꝰ: nõ dixit:
hic eſt tp̃aliſ: nõ dixit: hęc eſt creatura mea:
hęc factura mea: hic ſuus meꝰ: Sʒ h̃ filius
meꝰ quẽ videt̃ i glĩa. Hic ẽ deꝰ abꝛaam: deꝰ
iſaac: deꝰ iacob: q̃ apparuit in rubo moyſi: d̃
Exo.3. q̃ moyſes ait: Qui ẽ miſit me: nõ p̃r i rubo:
nõ p̃r i heremo: ſ; filiꝰ moyſi locutꝰ ẽ. Deni-
q; de ip̃o Stephanꝰ dixit. Hic ẽ q̃ fuit i eccle
ſia i heremo. Hic ẽ ꝫ q̃ legẽ dedit: ip̃e q̃ locu/
tus ẽ moyſi dicens: Ego ſũ deꝰ abꝛaã: deus
iſaac: deꝰ iacob. Hic eſt deꝰ p̃riarchaꝝ: h̃ eſt
deꝰ ꝓphaꝝ. Filiũ ꝫ legimꝰ: menſ tua ꝑcipit
lectiõʒ: edat lingua ɔfeſſiõʒ. Aufer hinc ar/
gumẽta vbi fides q̃rit̃: in ip̃is gymnaſijs ſu
is iã dialectica taceat. Nõ q̃ro q̃d loquant̃
ph̃i: req̃ro q̃d faciãt: ſoli in ſuis gymnaſijs
remãſerũt. Uide ꝙ fides argument̃ ꝑpon
deret. Illi q̃tidie a ſuis cõſoꝛtibꝰ deſerũt̃ q̃
copioſe diſputãt: iſti q̃tidie creſcũt q̃ ſimpli
citer credũt. Nõ credit̃ ph̃is: credit̃ piſcato-
ribꝰ: nõ credit̃ dialectic̃: credit̃ publicanis.
Illi voluptatibꝰ ⁊ delitijs oꝛbẽ ligarũt: iſti
ieiunijs ⁊ doloꝛibꝰ exuerũt. Plꝰ itaq; iam
cepit illicere iniuria ꝙ voluptas. Nunc vi-
deamꝰ: q̃ diſtãt a gẽtilibꝰ arriani. Illi deos
appellãt diſpares ſexu: diſſimiles ptãte: iſti
trinitatẽ aſſerũt different̃ dinitat̃ ⁊ diſſilis
ptãt̃. Illi deoꝝ ſuoꝝ p̃ncipiũ aſſeꝛt tp̃ale:
⁊ iſti xp̃m cępiſſe ex tp̃e mentiunt̃. Nõne ex
ph̃ia oẽm ipietat̃ ſuę traxerunt coloꝛẽ? Illi
tñ qd venerãt̃ amplificãt: iſti dei filiũ crea-
turã aſſerunt eſſe qui deus eſt.

Nõ eſſe creaturã dei filiũ. Ca. VI.

p Atuit vt arbitroꝛ ſcẽ impatoꝛ neq;
diſſilẽʒ eẽ p̃ris: neq; ex tp̃e eẽ dñm
ieſũ. Reſtat vt illud ꝙ ſacrilegiũ re
darguat̃: ⁊ ꝓbemꝰ creaturã nõ eẽ dei filiũ i
q̃ nobis p̃ſent̃ oraculũ lectiõis aſpirat. Au
Marci.16. diuimꝰ eñ legi dicẽte dño: Ite i oꝛbeʒ vni-
uerſũ: ⁊ p̃dicate euãgeliũʒ vniũſę creaturę.
Qui vniũſam creaturã dicit: nullã excipit.
Et iõ vbi ſũt q̃ creaturã xp̃m appellãt? Nã ſi
creatura eſſet: nunq̃d ipſe ſibi mãdaret euã
geliũ p̃dicari? Nõ igit̃ creatura ẽ ſ; creatoꝛ
q̃ docẽdę creaturę diſcipulis ſuis mãdat of

ficiũ. Nõ ꝫ creatura xp̃s. Uanitati eñ crea/ Ro.8.
tura ſubiecta ẽ: ſic̃ ap̃ls dixit. Nunq̃d ꝫ xp̃s
ſubiectꝰ ẽ vanitati? Rurſus iuxta eũdẽ apo
ſtolũ: Creatura ɔgemiſcit ⁊ cõparturit vſq;
nũc. Nunq̃d ꝫ xp̃s cõgemiſcit ⁊ cõpturit: q̃
nr̃os a moꝛte gemitꝰ liberauit? Creatura in-
q̃t liberabit̃ a ſuitute coꝛruptiõis. Uidemꝰ
igit̃ magnã int̃ creaturã ⁊ dñm eẽ diſtãtiaʒ:
q̃ ſeruitꝰ creatura ẽ: dñs aũt ſpũs ẽ: vbi aũt 2.Cor.3.
ſpũs dñi ẽ: ibi libertas. Quis hunc induxit
erroꝛẽ: vt eum q̃ creauit oĩa: q̃ fecit oĩa: di-
ceret creaturã? Num ip̃e dñs ſe creauit? Si
eñ lectũ ẽ: ꝙ per ip̃m oĩa facta ſũt ⁊ ſine ip̃o
factũ ẽ nihil: nunq̃d ipſe ſe fecit? Si lectum
eſt qd negari nõ p̃ot: q̃ deus in ſap̃ia fecit
oĩa: nunq̃d veriſimile videri p̃ot: q̃ ſeip̃a ẽ
facta ſap̃ia? Legimꝰ gẽitũ q̃ p̃r dixit: Ego Ps.109.
ex vtero ante luciferꝝ genui te. Legimꝰ pri-
mogenitũ filiũ: legimꝰ vnigenitũ. Primo/
genitũ: q̃ nemo añ ipſũ. Unigenitũ: q̃ ne/
mo pꝰ ipſũ. Legimꝰ etiã: Generatõeʒ eiꝰ q̃s Eſa.53.
enarrabit? Gnãtionem inq̃t: nõ creatiõem.
Quid his tãtis ac talibꝰ ɔferri p̃ot? Oñdit
etiã dei filiꝰ diſtãtiã generatõis ⁊ g̃rę dicẽs:
Aſcẽdo ad patrẽ meũ ⁊ patrẽ veſtrũ: deum Job.20.
meũ ⁊ deũ vr̃m. Nõ dixit: Aſcẽdo ad p̃rem
noſtrũ: ſ; aſcẽdo ad patrẽ meũ ⁊ p̃rem vr̃m.
Separatio iſta diuerſitatẽ oñdit: ꝙ illiꝰ ge-
nitoꝛ nr̃ creatoꝛ ſit. Et addidit: Deũ meũ et
deũ vr̃m. Quia licet ipſe ⁊ p̃r vnũ ſint: ⁊ illi
p̃r ſit ꝓpꝛietate naturę: nobis deꝰ p̃r cępe-
rit eẽ ꝑ filiũ: nõ naturę iure ſ; g̃rę: tũ vtrãq;
naturã hic ſignificare videt̃ in xp̃o: ⁊ dinita
tis ⁊ carnis. Diuinitat̃ ex p̃re: carnis ex ma
tre. Illãq; añ oĩa: iſtãq; ex virgine. Deniq;
ãte patreʒ vt filiꝰ noiauit: deũ poſtea vt hõ
nũcupauit: vbiq; aũt deũ ſuũ. Qꝫ ex ꝑſona
dicat hoĩs: teſtimonia docẽt. Deꝰ deꝰ meus Ps.21.
reſpice i me: q̃re me dereliq̃ſti? Et alibi: De
ventre mr̃is meę: deꝰ meꝰ es tu. Et ſup̃ q̃ſi
hõ patit̃: ⁊ ifra: hõ ẽ q̃ ex mr̃is vẽtre iactat̃:
Itaq; cũ dicit: De vẽtre mr̃is meę deꝰ meꝰ
es tu: ſignificat eũ q̃ p̃r ſemꝑ erat: ex illo de-
um ſibi eẽ ex q̃ de vẽtre mr̃is iactatꝰ eſt. Cũ
igit̃ in euãgelio: i ap̃lo: in ꝓph̃is gnãtionẽ
xp̃i legerimꝰ: vnde audẽt dicẽ creatũ eẽ vel
factũ? Et q̃dẽ i q̃ creatũ legerit: i q̃ factũ ɔſi/
derare deberẽt? Edoctũ ẽ eñ dei filiũ d̃ deo
eẽ genitũ: de deo natũ. Factũ aũt in q̃ lege/
rint diligenter aduertãt. Nõ eñ deꝰ factus:
ſ; deus dei filius natus eſt: Poſtea aũt ſm
carnẽ hõ factꝰ ex maria eſt. Si mihi nõ cre-

Gal.4. dũt: credãt ap̃lo dicẽti: Poſtꝙ v̾o venit ple
nitudo tp̃is: miſit deꝰ filiũ ſuũ factũ ex mu-
liere factũ ſub lege. Filiũ iq̃t ſuũ: nõ vnũ de
mult̃: nõ cõem ſ; ſuũ. Suuʒ cũ dic̃: genera-
tiõis ętnę ꝓpꝛietateʒ ſignauit. Hũc poſtea
factũ ex muliere aſſeruit: vt factura nõ dini
tati ſ; aſſũptioni coꝛpis aſcriberet̃. Factum
ex muliere ꝑ carnis ſuſceptiõeʒ. Factuʒ ſub
lege ꝑ obſeruãtiã legis. Generatio aũt illa
cęleſtis ante legẽ: iſta poſt legem.

Qd̃ facturam vel creaturam dei fi/lium dicant arriani. Ca. VII.

v Nde ⁊ illud vane iactare ɔſuerunt
Actu.2. qd ſcp̃tũ ẽ: Et deũ eũ ⁊ xp̃m fec̃ deꝰ.
Imperiti legãt totũ ⁊ itelligãt. Sic
eñ ſcriptũ eſt: Et deũ eũ ⁊ xp̃m fecit deus:
hũc ieſũ quẽ voſ crucifixiſtis: ñ dinitaſ cruci
fixa ſ; caro ẽ. Hoc vtiq; fieri potuit: qd potu
it crucifigi. Nõ ꝫ factura dei filiꝰ. Faceſſat
igit̃ ⁊ illud de q̃ calũniari ſolẽt: ⁊ diſcãt quẽ/
admodũ dictũ ſit: Dñs creauit me: nõ dixit
p̃r creauit: ſ; dñs creauit me. Caro dñm coꝫ
ſcit. Gl̃ia p̃rem ſignificat. Creatura nr̃a dñʒ
ɔfitet̃. Charitas p̃reʒ nouit. Itaq; q̃s igno
ret: q̃ ob cãm icoꝛꝑatiõis h̃ d̃r. In eo igit̃ ſe
creatũ dic̃: in q̃ ⁊ hoĩem teſtificatur dicens:
Job.7. Quid me q̃rit̃ occidere? Hoĩeʒ in q̃ ⁊ cruci/
fixus ẽ: moꝛtuꝰ ⁊ ſepultꝰ ẽ. Nec dubitãdũ ꝙ
p̃teritũ poſuit qd erat futuꝝ. Hęc eñ ɔſue/
tudo ẽ ꝓph̃ię: vt q̃ futura ſũt vl̃ q̃ſi p̃ſentia
vl̃ q̃ſi facta dicãt̃. Deniq; i pſal̃. xxi. legiſti:
Ps.21. Tauri pingues obſederũt me. Legiſti etiã:
Diuiſerũt ſibi veſtimẽta mea. Qd euãgeli
ſta de tp̃e paſſionis ꝓphetatũ eẽ ſignificat.
Deo eñ q̃ ſũt futura p̃ſentia ſũt: ⁊ ei cui pꝛę
cognita ſũt oĩa: vẽtura ꝓ factis ſũt. Sic̃ ſcri
ptũ ẽ: Qui fec̃ q̃ vẽtura ſũt. Nec mirꝝ ſi ante
ſecula fundatũ ſe eẽ dicit: cũ leger̃ p̃deſtina
tũ añ tp̃a ſecularia. Qꝫ verũ de incarnatio-
Prouer.9. ne id videat̃ exp̃ſſũ: declarãt ſeq̃ntia. Sapi
entia inq̃t ędificauit ſibi domuʒ ⁊ ſubdidit
colũnas ſeptẽ: ⁊ int̃ duas hoſtias miſcuit in
cratere vinũ ſuũ: ⁊ parauit ſuã menſã: ⁊ mi-
ſit ſuos ſuos ɔuocãs cũ altiſſima p̃dicatiõe
dicẽs: Qui ẽ inſipiẽſ declinet ad me. Nõne
i euãgelio pꝰ incarnationẽ hęc oĩa videmuſ
eẽ cõpleta? Qꝫ ſacri ɔuiuij celebꝛauit myſte
Job.7. ria: ꝙ ap̃los miſit: voce clamauit dicẽs: Si
q̃s ſitit veniat ad me ⁊ bibat. Ergo ſeq̃ntia
reſpõdẽt pꝛioꝛibꝰ: ⁊ totiꝰ curſũ incarnatiõis
videmꝰ ꝓph̃ię expoſitione digeſtũ. Multa
alia documenta p̃ſto eẽ p̃ſſit hmõi: de incar-
natiõe dicta videri. Sʒ nõ me iuoluo libꝛis

ne tractatꝰ videat̃ eẽ diffuſioꝛ. Nũc ip̃os ar/
rianos int̃rogo: vtꝝ idẽ putẽt eẽ genitũ qd
creatũ. Si eñ idẽ dicũt: nihil vtiq; diſtat i-
ter gnãre ⁊ creare. Ergo qm̃ ⁊ nos creati ſu/
muſ: int̃ nos ⁊ xp̃m: int̃ xp̃m ⁊ elemẽta: nul/
la diſtãtia ẽ. Sʒ q̃uis amẽtes ſint: id tñ nõ
audebũt dicere. Poſtremo vt inſipiẽtię eo/
rũ qd verũ nõ ẽ: indulgeam. Si nihil vt pu
tãt diſtat in verbo: cur nõ eũ quẽ colũt me-
lioꝛe appellẽt noĩe? Cur v̾bo nõ vtunt̃ p̃ris?
Cur abijciũt qd honoꝛificẽtię: aſſumunt qd
iniurię? Si aũt diſtat inter creatũ ⁊ genitũ:
vt ego arbitroꝛ: cũ legerimꝰ genitũ: nõ vtiq;
idẽ ⁊ genitũ intelligemꝰ ⁊ creatũ? Dicãt igit̃
generatũ ex p̃re: ex v̾gine ꝓcreatũ: aut di-
cãt: quõ dei filiꝰ ⁊ genitꝰ ⁊ creatꝰ vna natu/
ra: et maxĩe deꝰ diuerſitatẽ nõ recipit. Cer-
te faceſſet nr̃a ſnĩa: Paulũ int̃rogemꝰ q̃ ſpũ
dei plenꝰ has ꝓuidẽs q̃oes: gnãlit̃ ɔ gẽtes:
ſpẽalit̃ ɔ arrianos locutꝰ ait: diuino iudicio
eoſ eẽ dãnatoſ q̃ ſuirẽt creaturę potiꝰ ꝙ cre/
atoꝛi. Deniq; ſic habes: Tradidit illos deꝰ Ro.1.
i deſideria coꝛdis eoꝝ: vt ɔtumelijs afficiãt
coꝛꝑa ſua int̃ ſemetipſos: q̃ cõmutauerũt ve
ritatẽ dei i mẽdaciũ: ⁊ coluerunt ⁊ ſuierunt
creaturę potiꝰ ꝙ creatoꝛi: q̃ eſt deꝰ bñdictus
in ſecula. Pꝛohibuit itaq; me paulꝰ creatu-
rę ſuire: ſ; xp̃o admonet ſuiendũ. Nõ ꝫ cre-
atura xp̃s: Paulꝰ inq̃t ſeruꝰ ieſu xp̃i. Bonꝰ
ſuus q̃ dñm recognoſcit: ip̃e creaturę ſuire
nos pꝛohibet. Quẽadmodũ ꝫ xp̃o ipſe ſui-
ret: ſi creaturã xp̃m putaret? Aut igit̃ deſi-
nãt colere quẽ creaturã appellãt aut deſinãt
quẽ colere ſe ſimulãt dicere creaturã: ne ſub
appellatione cultoꝝ: ſacrilegia grauioꝛa cõ-
mittãt. Deteſtabilioꝛ eñ domeſticꝰ hoſtis
ꝙ extraneus: ⁊ grauiꝰ ſcelꝰ aduſus xp̃m: cũ
abutant̃ xp̃i noĩe. Quẽ igit̃ melioꝛẽ interp̃/
tẽ q̃rimꝰ ſcripturaꝝ ꝙ illum doctoꝛẽ gẽtiũ:
vas electiõis electũ de ꝑſecutoꝛibꝰ: q̃ ieſum
quẽ ꝑſecutus fuerat fatet̃? Legerat vtiq; ſa
lomonẽ plꝰ ꝙ arriꝰ: ⁊ erat ꝑitus i lege: ⁊ iõ q̃
legerat: nõ creatũ xp̃ʒ dic̃ eẽ ſ; genitũ. Lege
rat eñ: Ip̃e dixit ⁊ facta ſũt: ip̃e mãdauit et Ps.148.
creata ſũt. Nũq̃d dicto factꝰ ẽ xp̃s? Nunq̃d
mãdato creatꝰ ẽ xp̃s? Quõ autẽ creatura in
deo eẽ p̃t? Eteni deꝰ naturę ſimplic̃ ẽ: nõ cõ
iũctę atq; cõpoſitę: cui nihil accidat ſ; ſoluʒ
qd dinũ ẽ i natura habeat ſua. Cõplẽs oĩa:
nuſq̃ ipſe ɔfuſus. Penetrãs oĩa: nuſq̃ ipſe
penetrandus. Ubiq; totꝰ: eodẽq; tp̃e vl̃ in
cęlo vl̃ i terr̃ vel in nouiſſimo maris p̃ſens.
Uiſu incõpꝛehenſibilis: factu itep̃tabilis:

ſenſu ieſtiabilis:fide ſequēdꝰ: religiōe ve-
nerādus:vt q̄cq̄d religioſiꝰ ſentire p̄t:q̄cq̄d
pręſtātiꝰ ad decorē:q̄cq̄d ſublimiꝰ ad p̄tātē:
h̄ deo ītelligas ꝯuenire. Ergo q2 in filio cō/
placet pat̄:crede q2 dignꝰ p̄re filiꝰ. Crede q2
Joh.8. a deo exiuit filiꝰ:vt ip̄e teſtat̄ dicēs: Ex deo
Joh.16. ꝓceſſi ⁊ veni. Et alibi: A deo exiui. Qui ex
deo ꝓceſſit:⁊ a deo exiuit:nihil aliud p̄t h̄re
niſi qđ dei ē. Vñ ſi ſolū deꝰ:ſ; etiā verꝰ deꝰ.
Verꝰ e vero ⁊ a deo verꝰ: vt ip̄e ſit veritas.
Itaq̄ſ ſi nomē q̄rimus: v̄itas ē. Si maieſta
tē quęrimꝰ naturalē: eouſq̄ filiꝰ dei verꝰ ē.
Ro.8. Et vt propriꝰ. Scp̄tū ē em̄: Qui filio ꝓprio
nō pepcit ſ; ꝓ nobis oibꝰ tradidit eū. Tra-
didit vtiq̄ ſm carnē. Proprietas diuitatl'ē:
v̄itas ꝓprietatl':miſcđia pietatl':oblatio ſe/
curitatis. Sz ne calūniaret̄ q2 ſcp̄tū ē: Tra-
Gla.1. didit eū pr̄:ip̄e apl's alibi dixit: Pax a deo
p̄re:⁊ dño nr̄o ieſu xp̄o:q̄ ſe dedit ꝓ peccatl'
Eph.5. nr̄is. Et alibi: Sicut xp̄s dilexit nos ⁊ tradi
dit ſemetipſū ꝓ nobis. Si ḡ ⁊ traditꝰ ē a pa
tre:⁊ ip̄e ſe tradidit: apparet vnā eē opatōz:
vnā eē p̄ris ⁊ filij volūtatē. Si nālez ḡ maie
ſtatē q̄rimꝰ:Genitꝰ ē. Qui genitū inficiat̄:
ꝓpriū negat. Qui ꝓpriū abnuit:cōez cęterl'
arbitrat̄. Sin v̄o generatōis ip̄ius ꝓprieta
tē reqrimus:ex deo exiuit. Nā cū in vſu nr̄o
id ſit exire qđ iā ſit ⁊ ex interiorib' ſecretl' ꝓ/
dere:videat̄ qđ exire ꝓhibet̄: anguſtis licet
ſmonibꝰ ꝓprietatē diuinę gnātiōis aduerta-
mus:vt non ex loco aliq̄ videat̄ exiſſe: ſ; vt
deꝰ ex deo:filiꝰ ex p̄re. Nec videat̄ cępiſſe ex
tp̄e qui ex p̄re naſcēdo ꝓdijt:vt dixit ipſe q̄
Eccl.24. natꝰ ē: Ex ore altiſſimi ꝓdij. Sz ſi naturā ſi
agnoſcūt:ſi nō credūt ſcp̄turis:vl' opibꝰ cre-
dāt. Cui dicit pr̄: Faciamꝰ hoīez:niſi ei quē
vex̄ filiū ſciret? In q̄ niſi i vno ſuā imaginē
recognoſceret? Nō ē vnū adoptiuꝰ ⁊ verus:
nec filiꝰ diceret: vnū ſumꝰ:ſi ſe cuz vno qui
verꝰ nō erat ip̄e cōferret. Faciamꝰ ḡ dicit pr̄
q̄ dixit verꝰ ē. Pōt ne ḡ verꝰ nō eē ille q̄ fec̄:
⁊ qđ dicēti defert̄:faciēti negat̄? Quō autē
niſi vex̄ filiū ſciret:cōmitteret ei voluntatis
ſuę vnitatē ⁊ opis v̄itatē? Cū em̄ eadē faci-
at filiꝰ opa q̄ pr̄ fac̄:⁊ q̄s vult viuificet filiuſ:
ſicut ſcriptū ē: Nec indifferēs p̄tāte ⁊ liber ē
volūtate:ita vnitas ſeruat̄:q2 ⁊ virtꝰ dei in
diuinitatis ꝓprietate ē ⁊ libertas nō in aliq̄
differētia:ſ; vnitate ē volūtatl'. Turbati in
freto apl'i licet adhuc non credentes corde:
vbi primū ſub pedibꝰ dñi ludere aq̄s ⁊ inq̄e
to maris ęſtu deambulantl' dñi ſup aq̄s in/
trepida videre veſtigia:ſubitoq̄ naui q̄ flu

ctibꝰ turbaret̄:vbi eā tñ xp̄s aſcēdit: placi-
da equora ⁊ elemēta ꝯſpexere famulātia: ve
rū dei filiū crediderūt dicētes: Vere dei filiꝰ Matth.14.
ē. Hoc idē cēturio cū alijs q̄ ſecū erāt:treme
factis mūdi cardinibꝰ:i paſſione dñi ꝯfitet̄:
⁊ tu heretice negaſ. Cēturio dicit: Vere filiꝰ Matth.27.
dei erat iſte. Erat inq̄t cēturio:⁊ arrianꝰ dic̄
nō erat. Ille ḡ gnātiōis ⁊ veritatē ⁊ ęterni-
tatē aſſeruit:manu cruentꝰ ſ; mēte deuotuſ.
Tu heretice v̄itatē gnātiōis negas:tp̄s aſ/
ſcribis:vtinā manus potius q̄ animū cruē
taſſes. Sz nec manu inocēs:⁊ mēte feralis:
q̄ntū in te ē mortē infers q̄ infirmū opinariſ.
Immo qđ grauius ē:⁊ ſi diuitas vulnus ſē
tire nō poſſit:qđ i te tñ ē maieſtatē ſuā i xp̄o
nō corpus īterficere conarl'. Vex̄ igit̄ deuz
dubitare nō poſſumus:quē vex̄ dei filiū et
carnifices crediderunt ⁊ demōes fatebant̄:
quox̄ nūc nō teſtimoīa reqrunt̄:ſ; tuis tñ ſa
crilegijs ꝓferunt̄. Illos noīauimus vt eru-
beſceres:diuina q̄ reſpōſa adhibuimꝰ vt cre-
deres. Clamat dñs ꝑ eſaiā: Seruiētibuſ mi Eſa.65.
hi vocabit̄ nomē nouū:qđ bñdicet̄ ſup t̄rā:
⁊ bñdicēt deū vex̄:⁊ q̄ iurant ſup terrā iura/
būt ꝑ deum vex̄. Hęc dixit eſaias:qñ vidit
maieſtatez eius. Hoc i euāgelio deſignat̄ q̄r
maieſtatē viderit xp̄i ⁊ locutus ſit de eo. Ac
cipe tñ qđ etiā ſcripſerit euāgeliſta Johēs i
1.Joh.5. ep̄la dicēs: Scimus qm̄ filius dei apparuit ⁊
dedit nobis ſenſū vt cog̃ſcamus patrē ⁊ ſi-
mus ī v̄o filio eiuſ ieſu xp̄o. Hic ē verus deꝰ
⁊ vita ęt̄na. Vex̄ iohēs filiū dei:⁊ vex̄ deū
dicit. Ergo ſi verus deus:vtiq̄ nō creatus:
nihil fallax habēs atq̄ fucatum:nihil con/
fuſum atq̄ diſſimile.

Definitio patrū de fide. Ca. VIII

D Eus igit̄ ex deo:lumē de luie: verꝰ
deꝰ de deo vero:ex p̄re natꝰ nō factꝰ:
vniꝰ ſubē cuz p̄re. Sic nēpe nr̄i ſm
ſcp̄turas dixerunt p̄res:q̄ etiā ſacrilega do-
gmata iđ ſuis inſerēda putauere decretl':vt
arrij ꝑfidia ip̄a ſe ꝓderet:ne q̄ſi fucis q̄buſ/
dā ⁊ colorib' illita velaret̄. Fucū.n.faciūt q̄
nō audēt explicare qđ ſētiūt cēſorie. Itaq̄
īpietas arriana:nō expoſitiōe reſerat̄:ſ; dā/
natiōe detegit̄. Vt q̄ curioſe geſtit audire:
prius damnatā cognoſceret ne laberetur q̄
expoſitā audiret vt crederet.

Expoſitio q̄ arrij ꝑfidiā dānat. Ca. IX.

E Os inquit qui dicunt: Erat qñ nō
erat:⁊ antequā naſceret̄ nō erat:⁊ q̄
ex nihilo factū:aut ex alia ſubſtātia
vel vſia dicūt eſſe:aut mutabilē ⁊ cōuertibi

lē dei filiū anathematizat catholica ⁊ apo/
ſtolica eccleſia. Accepiſti ſācte impator eos
qui talia aſſerūt iure damnatos:nō huma-
na induſtria:nō compoſitione aliq̄:ſ; trecē/
ti decē ⁊ octo: vt ſupra dixi ep̄i ad cōciliū cō
uenerūt. Sz vt in numero eox̄ per ſignum
ſuę paſſiōis ⁊ nois dñs ieſus:ſuo ꝓbaret ſe
adeſſe cōcilio:crux in trecentl' ieſu nomē in
decē ⁊ octo ē ſacerdotibꝰ. Hoc ⁊ in ariminē/
ſi cōcilio habuit prima cōfeſſio:⁊ poſt arimi
nenſe ꝯciliū ſecūda correctio:ep̄la ad impa/
torē Cōſtantiū miſſa teſtat̄ correctionē: ſe-
cuta cōcilia ꝯfitent̄. Arrius ergo dicit: Erat
qñ nō erat:ſ; ſcriptura dicit:erat:nō dic̄ nō
Joh.1. erat. Deniq̄ Johēs ſcripſit: In principio
erat verbū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ deꝰ erat
verbū:hoc erat i principio apud deū. Ecce
quotiēs erat ⁊ nuſq̄ dixit q̄r nō erat. Cui ḡ
credimꝰ: Johāni in chriſti pectore recūbēti:
an arrio inter effuſa ſe ſua viſcera volutāti:
vt agnoſceremus ſilem iudę ꝓditoris arrij
q̄ fuiſſe ꝑfidiā:quē ſilis pęna dānauit: effu
ſa ſunt em̄ ⁊ arrij viſcera. Pudet dicere vbi:
atq̄ ita crepuit mediꝰ ꝓſtratꝰ i faciē:ea qui/
bus chriſtū negauerat fęda ora pollutꝰ. Cre
puit em̄ ſicut etiā de iuda petrꝰ apl's dixit:
Act.1. quia poſſedit agrū de mercede iniuſticię:et
i faciē ꝓſtratꝰ crepuit mediꝰ ⁊ effuſa ſūt oīa
viſcera eiꝰ. Nō eſt fortuita mors vbi i ſacri/
legio pari pęnę parile ꝓceſſit exēplū:vt idē
ſubirēt ſuppliciū qui eūdē dñm negauerūt:
⁊ q̄ eūdē dñm ꝓdiderūt. Veniamꝰ ad alia.
Arrius dicit: Anteq̄ naſceret̄ nō erat:ſ; ſcri
ptura dicit:oīa eē ꝑ filiū. Quō ḡ alijs dedit
eē:q̄ nō erat? Cū aūt dicit impiꝰ:qñ ⁊ ante:
hęc vtiq̄ duo verba tp̄s oſtendunt. Quō ḡ
negāt tp̄s ante filiū:⁊ volūt priꝰ fuiſſe quę
tp̄is ſūt:cū id ipſū qñ ⁊ añ ⁊ aliqñ nō fuiſſe
ſit tp̄is? Arrius dicit ex nihilo dei filiū: quō
ḡ dei filiꝰ? Quō paterno generatꝰ ex vtero?
Quō eructuatū ex corde v̄bū legit̄: niſi vt
ex intimo ⁊ ineſtimabili p̄ris itelligatur: vt
ſcriptū ē:ꝓdiſſe ſecreto? Filiꝰ em̄ aut ꝑ ado
ptionē:aut ꝑ naturā ē. Per adoptōz noſ fi/
lij dicimur:ille ꝑ v̄itatē naturę ē. Quō ḡ ex
nihilo ille:qui ex nihilo fecit oīa? Nō habet
filiū qui neſcit vñ ſit. Deniq̄ nec iudei ha-
bebāt filiū:q2 vnde eēt neſciebāt. Et iđ di/
Joh.8. xit his dñs: Neſcitis vñ veni. Et infra: Ne/
q̄ me noſcitis:neq̄ patrē meum ſcitl'. Qui
em̄ negat ex patre filiū:nec patrē ex q̄ ē filiꝰ
nouit:neq̄ filiū nouit qui patrē neſcit. Ar/

rius dic̄: Ex alia ſubſtātia. Quę igitur alia
ſubſtantia ęquat̄ dei filio: vt ex ip̄a dei filiꝰ
ſit? Aut quō rep̄hendunt: q2 nos i deo aut
vſiā grece:aut latine ſubſtātiā dicimꝰ:cū ex
alia dicendo ſubſtātia deū eē filiū: etiā ipſi
ſubſtātiā dei eē cōfirmēt? Sz ſi de noie ſub/
ſtantię aut naturę diuinę voluerit dicere:fa
cile reuincunt̄:q2 ⁊ vſiā gręce ⁊ latine ſubſtā
tiā frequēter ſcriptura memorault. Et petrꝰ
vult nos vt legimꝰ:diuinę ꝯſortes fieri na- 2.Petri.1.
turę. Q̄ ſi ex alia ſubſtātia filiū dicēt: ip̄i ſe
reuincunt:⁊ verbū ſubſtātię qđ metuūt ꝯfi
tendo ⁊ filiū creaturis quibꝰ ꝑferre ſe ſimu/
lant coęquabūt. Arriꝰ dicit creaturam dei
filiū:nō ſicut cęteras creaturas. Quę enim
creatura nō ſicut alia creatura ē? Hō non vt
angelꝰ? terra nō vt cęlū? ſol nō vt aqua? lu/
mē nō vt tenebre? Nihil ḡ p̄ęferendo dona
uit:ſ; ad ſimplices accipiēdos:miſero colo-
re fraudē ſuę impietatis obduxit. Arriꝰ di/
cit mutabilē ⁊ cōuertibilē dei filiuz. Quō ḡ
deꝰ ſit mutabilis:cuz ip̄e dixerit: Ego ſum Malachie.3.
ego ſū ⁊ nō ſū mutatꝰ? Vere nūc mihi pro/
pheticū illud ē ꝯfitendū:qđ ꝓphetaturꝰ de
dño ꝑmittit eſaias dicēs: O miſer ego ⁊ cō/ Eſa.6.
puncto corde:qui cū imunda labia habeā:
in medio quoq̄ populi inhabitē imūda la/
bia habētl' vidi dñz ſabaoth. Ergo ſi eſaias
miſerū ſe dicit:qui vidit dominū ſabaoth:
quid ego de me dicam:qui cuz imunda la/
bia habeā: cogor de dei generatione tracta
re? Quid igit̄ de hiſ q̄ metuo locuturꝰ erum
po:cū dauid de his q̄ ſciat ori ſuo cuſtodiā
petat? O ſi mihi quoq̄ vnū de ſeraphin cā/
dentē illū carbonē quē de altari diuo ſum/
pſit: vtriuſq̄ forcipe deferēs teſtamēti:imū
da adurat labia. Aut quia tūc ſeraphin de/
ſcēdit in figura ad ꝓphetā. Tu aūt dñe re/
uelato myſterio ad nos in carne veniſti:nō
per legatū:neq̄ per nūciū:ſ; ipſe per te: ab
occultis meis cōſciaz meā mundes: vt ego
q̄ dudū imundus ſ; iā ꝑ tuā miſericordiam
fide mundus:illud dauiticū canam dicēs:
Pſallā tibi in cithara deꝰ iſrael:gaudebunt Pſ.70.
labia mea dū cantauero tibi et anima mea
quā redemiſti. Itaq̄ dñe calūniatores tuoſ
⁊ hoſtes relinquens:ꝯfer te ad nos ⁊ ſancti
fica aures p̄cipis Gratiani: oimq̄ p̄terea
quox̄ i manibꝰ h̄ libellꝰ venerit:vacuas mi
hi p̄ſta:nec ibi auditę ꝑfidię ſordes reſidāt.
Emūda ḡ:emūda aūt:ñ fontaniſ pocul' nec
fluuiali hauſtu:nec ſuſurro ꝑmeātl' riuulis

ſed ſermonib⁹ ad vicē aquaꝝ operantib⁹:
ſup̄ nitorē aquaꝝ ꝑſpicuis: ⁊ omni puriori-
bus niue. Illis vtiqꝫ ſermonib⁹ q̄b⁹ dixiſti
Eſa.1. ꝑ Eſaiā: Si fuerint pctā veſtra ſicut fenicū
vt niuē dealbabo. Eſt etiā poculū q̄ ſecreta
mētis mūdare cōſueſti. Poculū nō nature
veteris nec ex vite ſolēni: ſ; poculū nouū de
celo delatū: i t̄ra expſſū ex illo botriōe pegri
no q̄ ſicut vua de vite: ita ille in carne cruci
pepēdit e ligno. Ex hoc ḡ botriōe: ē poculū
qd̄ letificat cor hoīs: ſobrietatem inebriat:
crapulā fidei ⁊ vere religiōis exhalat: crapu
lam caſtitatis infūdit. Hoc igit̄ poculo dn̄e
meus: dn̄i aures Auguſti mentis emunda:
vt ſicut poculo naturali hoīes iebriati quie
tem diligūt: timorē mortis expellūt: iniuri-
as nō ſentiunt: aliena nō querunt: ſuorum
obliuiſcunt̄: Ita etiā poculo tuo crapulat⁹
pacē diligat: ⁊ fidei exultatiōe ſecur⁹: mortē
infidelitatis ignoret: patientiā charitatis ex
bibeat: Sacrilegia aliena nō teneat: Fidez
etiam pignoribus ſuis ꝑferat: ſm qd̄ ſcrip-
Matth.19. tū eſt: Relinque omnia tua ⁊ veni ſequere
me. Hoc poculo domine ieſu: ſenſus etiam
noſtros dilue: vt te adorem⁹: te colam⁹ viſi
biliū ⁊ inuiſibiliū creatorē. Nō potes ergo
inuiſibilis aut bonus nō eſſe: qui id etiam
tuis operibus contuliſti.

Sancti Ambroſij epī liber prim⁹
de fide ad Gratianū auguſtum ex-
plicit Prefatio eiuſdem in librū
ſecundum de fide ad Gratianū au-
guſtum incipit.

Satis vt arbitror
libro ſuperiore ſancte impera
tor edoctū ē: ſempiternū eſſe
deū dei filiū. Nō diſſimilē pa-
tri: genitū non creatū. Deum
quoqꝫ verum dei filium ſcripturarū lectio-
nibus approbauim⁹: ⁊ apertis maieſtatis ſue
indicijs deſignatū. Itaqꝫ quāuis iſta ad fi-
dem copioſe redundantia ſint: q̄ a fontis
meatu magnitudo plerūqꝫ decurrētis flu-
minis eſtimat̄: tamē quo puri⁹ niteat fides
tripṫita videat̄ deriuanda diſtinctio. Sunt
enim euidētia indicia que ꝓprietatē deita-
tis oſtēdūt. Sūt ꝗ ſimilitudinē p̄ris ⁊ filij.
Sūt etiā q̄ perſpicuā diuine maieſtatis expri
munt vnitatē. Proprietatis itaqꝫ ſunt ge-
neratio: deus: fili⁹: v̄bū. Siſitudinis: ſplen
dor: character: ſpeculum: imago. Unitatis
eterne: ſapiētia: virt⁹: veritas: vita. Hec in-
dicia ita dei filiū ſignant: vt ex his ⁊ ſempi-
ternū patrē eſſe cognoſcas: nec ab eo filium
diſcrepantem. Ex eo enī qui ē generatio ex
ſempiterno de⁹: Ex patre fili⁹: ex deo v̄bū:
ſplendor glorie: character ſubſtātie: ſpecu-
luz dei: maieſtatis imago: de bono bonitas:
de ſapiente ſapientia: de forti virt⁹: de ve-
ro veritas: de viuente vita. Cōcordant igi-
tur patris ⁊ filij indicia: quib⁹ nō diſcrepa-
re inter ſe: ſed vnius maieſtatis eē nemo du-
bitauerit. Quoꝝ ſingulorꝝ ꝓferrem⁹ exēpla
nominū: niſi coartandi ſermonis ſtudio te-
neremur. His duodecim tanqꝫ lapidib⁹ pre
cioſis: fidei colūna conſurgit. Hi ſunt enim
precioſi illi lapides: ſardius: iaſpis: ſmara-
gdus: chryſolit⁹: ⁊ ceteri: quib⁹ ſancti aaron
illi⁹ vtiqꝫ qui figurā geſſit chriſti veri: ſcz ve
ſtimentū ſacerdotis intexit̄. Circumdati au
ro lapides ⁊ ſculpti de nominibus filiorum
iſrael: duodecim lapides ſibi inuicē coherē-
tes. Nā ſi eos aliquis ſeparet aut ſecernat:
omnis fidei ſtructura diſſoluit̄. Itaqꝫ prin-
cipiū fidei noſtre eſt: ſcire q̄ genit⁹ eſt dei fi-
lius. Si genit⁹ nō ē: nec fili⁹ ē. Nec ſatis ē di
xiſſe filiū: niſi ⁊ vnigenitū filiū dſignauer̄is.
Si creatura ē: de⁹ nō ē: ſi de⁹ n̄ ē: nec vita ē:
ſi nō ē vita nec veritas ē. Ergo tria illa: id ē
generatio: filiuſ: vnigenit⁹: principalit̄ ⁊ ꝓ-
prie indicāt ex deo filiū. Tria ſequentia: id
eſt: deus: vita: veritas: virtutē ei⁹ manife-
Act.17. ſtant: q̄ cōdidit ⁊ fecit ſubſiſtere creaturam.
In ipſo enī viuim⁹: mouemur ⁊ ſum⁹: ſicut
ait paulus. Et ideo in illis trib⁹ proprietas
filij: in iſtis alijs paterne ac filij operatiōis
vnitas declarat̄. Imago quoqꝫ ⁊ ſplendor
⁊ character dicit̄ dei filius: q̄r hec incompre
henſibilē ⁊ inueſtigabilem paterne diuini-
tatē maieſtatis in filio: ⁊ expreſſam ſiſitudi-
nem reuelarunt. Hec quoqꝫ tria videm⁹ ad
ſiſitudinē pertinere. Reliquū eſt virt⁹: ſapi
entia: iuſticia: vt his ſingulis operatiōibus
eternitas probaret̄. Hoc igit̄ eſt illud veſti-
mentū precioſis lapidib⁹ adornatū: hic ve-
ri amictus eſt ſacerdotis: hec veſtis nuptia
lis: hic textus ꝓpheticus qui bene nouerit
iſta cōtexere. Neqꝫ vilis iſta textura eſt: de
qua dominus dicit per ꝓphetaz: Quis de-
dit mulieribus texture ſapientiam? Nec cō
munes iſti lapides: vt legimus ſupplemēti.
Ois enī in eo ꝑfectio ē: ſi nihil deſit lapidis
cōpoſiti ⁊ circumdati auro: intelligibili ſcz

natura: Si eos bene mens noſtra cōponat
naturaliſqꝫ ſenſus probabili ratione com-
paginet. Deniqꝫ q̄ non mediocres lapides
ſint lectio docet. Qz cum alij alia viliora de
ferrēt: iſtos tamē lapides ſup humeros ſu-
os religioſi principes attulerūt: ex quib⁹ fe-
cerunt rationabile opus textile. Textile enī
opus ē quādo fidei facta cōcordāt. Nec me
aliquis errare putet: quia ſupra tripertitaz
de quaternis: ſubter vero quadripertitam
de ternis feci diſtinctionē: boni operis grā:
ꝑ diuerſas plus placet formas. Bona eniz
⁊ illa que textrinū indumenti ſacerdotalis
oſtendit: vel lex ſcilicet vel eccleſia: q̄ binas
veſtes fecit viro ſuo: ſicut ſcriptum eſt: vnā
operis: alterā mentis fidei intexens factorꝝ
qꝫ velamina. Itaqꝫ alibi ſicut legim⁹ Aurū
ꝑtexit: ⁊ poſtea hiacynthū ac purpurā cum
cocco ſubiūgit ⁊ byſſo. Rurſus alibi ex hia-
cyntho ⁊ ceteris: prius floſculos format au
rumqꝫ ſubnectit: ⁊ vnus eſt habit⁹ ſacerdo-
tis: vt ijſdē coloribus micās: gratie decoriſ
qꝫ diuerſitas: ordinis diuerſitate reſplende
at. Itaqꝫ vt etiam rōnis typice ſeries deſi-
gnatur: auro ⁊ argento ꝓbabili nō ē dubiū
eloquia domini deſignari: quib⁹ fides con-
ſtat. Scriptū eſt eni: Eloquia dn̄i eloq̄a ca-
ſta: argentū igne examinatū probatū terre
purgatū ſeptuplū. Hiacynth⁹ aūt aeris ha-
bet ſimilitudinē: quē ſpiramus ⁊ cui⁹ carpi-
mus flatum. Purpura quoqꝫ ſpeciē aquaꝝ
exprimit. Per coccuz ignis intelligit̄: Ter-
ra per byſſum: hec enī ex terra gignitur. Ex
his autē quattuor elementis: corpus ſubſi
ſtit humanū. Siue ergo mentis fidei prece-
dente cōſcientia: corporis facta ſubnectas:
ſiue facta precedant ⁊ fides aſtipulent̄ co-
mes religioſa factoꝝ: hic religioſi ornatus
antiſtitis: hoc velamen ē ſacerdotis. Bona
ergo fides: cum pulchro operū retinet orna
tu. De qua vt ad ſummā loquar definitiōes
iſte ſūt: que nō queunt ſolui. Si ex nihilo ē:
nō eſt filius. Si creatura eſt: nō eſt creator.
Si factura eſt: nō eſt omnium factor. Si di
ſcēs nō ꝑcognitor. Si accipiens: nō eſt per-
fectus. Si ꝓficiens nō eſt de⁹. Si diſſimilis
nō imago. Si per gratiam: nō per naturaz:
Si bonitatis expers: auctor malicie. Nemo
bonus niſi vnus deus.

Capitulorꝝ libri ſecūdi de fide ad
Gratianū Auguſtū ſancti Ambro-
ſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qꝫ arriani bonum dei filium negēt. Ca.I.
De vero ⁊ bono dei filio. Ca.II.
De omnipotenti dei filio. Ca.III.
De dn̄o maieſtatis dei filio. Ca.IIII

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
ſecūdus de Fide ad Gratianū Au-
guſtū: feliciter incipit.

Qd̄ arriani bonū filium dei ne-
gent. Ca.I.

Stupeo itaqꝫ ad
reliqua ſancte impator: ⁊ to-
to corpore animoqꝫ deficio t
eſſe aliquos homines vel po-
tius nō homines ſed huma-
na adoptos ſpecie: intus autez demētie be
ſtialis: qui poſt tanta dn̄i ⁊ taz diuina bn̄fi
cia bonū negent eē auctorem bonoꝝ. Scri-
Marci.10. ptū eſt inquiūt: Nemo bonus niſi vn⁹ de⁹.
Scriptū ē: agnoſco: ſed littera errorem non
habet: vtinā arriana interp̄tatio nō habe-
ret. Apices ſine crimine ſunt: ſenſus in cri-
mie. Dictū domini ſaluatoris agnoſco. Sz
cōſideremus: qn̄ dicat: cui dicat: qua circū-
ſpectione dicat. Dicit vtiqꝫ in hoīs forma
dei filius: ⁊ dicit ſcribe: ei ſcz qui magiſtruz
bonū dei filium nominaret: deum negaret.
Qd̄ ille nō credidit: chriſt⁹ adiūgit vt dei fi-
liū: nō vt bonū magiſtrū: ſed vt bonū deū
credat. Nam ſicubi vnus de⁹ dicit̄: nequaqꝫ
tn̄ dei filius a diuinitatis plenitudine ſepa-
tur. Quō vbi vn⁹ deus bonus nūcupat̄: a
plenitudine diuine poteſtatis vnigenit⁹ ex
cluditur? Neceſſe eſt igit̄: aut deum negent
dei filium: aut deū bonū eſſe fateant̄. Et iō
circūſpectione celeſti nō dixit: Nemo bon⁹
niſi vn⁹ pater: Sz nemo bon⁹ niſi vn⁹ de⁹.
Pater enī ꝓpriū generātis ē nomē: de⁹ aūt
vn⁹ eſt: nequaqꝫ deitatē trinitatis excludit: ⁊
iō natura laudat̄. Bonitas ḡ in natura eſt
dei: ⁊ in natura dei etiā dei fili⁹. Et iō nō qd̄
ſingularitatis: ſ; qd̄ trinitatis ē ꝑdicat̄. Nō
igit̄ a dn̄o bonitas negat̄: ſ; talis diſcipul⁹ re-
futat̄. Nā cū ſcriba dixiſſet: Magiſter bo-
ne: Rn̄dit dn̄s: Quid me dicis bonū: id eſt
quē deū nō credis? Nō eſt ſatis vt bonū di
cas: nō tales ego q̄ro diſcipulos q̄ me mag̃
ſm hoīez mḡrm bonū q̄ ſcd̄m diuinitatē deū
bonū credāt. Sed nolo ꝑrogatiua nature
ſue ⁊ priuilegio ptātis vtat̄. Nō dicat̄ bon⁹
ſi nō meret̄ a nobis. Si hoc nō meret̄ opib⁹

ſi beneficijs nõ meref. Abdicef ſuę iure na‑
turę: ſubdaf noſtro iudicio. Qui iudicaf ꝺ
nobis eſt: nõ dedignaf iudicari: vt iuſtifice
tur in ſermonibꝰ ſuis: ⁊ vincat cũ iudicaf.
Hiccine ergo nõ bonꝰ: qui bona tribuit mi
hi? Hiccine nõ bonꝰ: qui cũ ſexcenta milia
populi iudeoꝝ perſecutoribꝰ ſuis cederẽt:
dehiſcentẽ ſubito rubri maris ęſtum indiui
dua aquaꝝ mole diuiſit: vt fideles circũfu‑
ſa vnda muniret: infidos refuſa demerge‑
ret? Hiccine nõ bonꝰ: cuiꝰ imperio maria ſo
lidata fugientibꝰ: ſaxa humefacta ſitienti‑
bus: vt opus veri agnoſceref auctoris: cuꝫ
1. Corſ. 10. humor rigeſceret: petra inundaret? Qꝺ vt
agnoſceres opus chriſti: apl's dixit: Petra
aũt erat xp̃s. Hiccine nõ bonꝰ: qui tam inu
mera populi milia ne quę inceſſeret fames
in deſerto pauit pane cęleſti ſine vſu laborſ
cum fructu quietis: ita vt eoꝝ per quadra‑
ginta annos nec veſtimẽta veteraſcerent:
nec calciamẽta tererenf: Inſtar infidelibus
futurę reſurrectiõis oſtẽdens ꝙ nec facto‑
rũ decora ſplẽdidorum: nec circũfuſę virtu‑
tis nitor: nec vitę curſus periret humanę.
Hiccine nõ bonꝰ: qui nobis cęlum fecit eſſe
qꝺ terra eſt: vt ſicut in cęlo quaſi in ſpeculo
quodã: ſtellaꝝ lucentiũ refulgẽt globi: Ita
etiã apoſtoloꝝ ⁊ martyrũ ⁊ ſacerdotuꝫ vice
ſtellaꝝ ſplẽdentiuꝫ toto illuceſcerent chori
mundo? Ergo nõ ſolũ bonꝰ ſed etiã paſtor
bonus: hoc eſt: non ſibi tm̃: ſed etiã ouibus
Joh. 10. ſuis bonus. Bonus em̃ paſtor aiam ſuam
ponit ꝓ ouibus ſuis. Poſuit plane animã
ſuam vt noſtrã leuaret. Sed pro diuinitatſ
poteſtate poſuit ⁊ ſumpſit: ſicut ſcriptũ eſt:
Ubi. 8. Poteſtatẽ habeo ponẽdi aiam meã ⁊ pote‑
ſtatẽ habeo ſumẽdi eã. Nullus eam tollit a
me: ẜ ego a memetipſo pono eã. Uides bo
nitateꝫ: qr ſpõte poſuit: vides ptãteꝫ: quia
ſũpſit: Et tu bonũ negas cũ ipſe de ſe i euã
Matth. 20. gelio dixerit: Si ego bonꝰ quare oculꝰ tuus
nequã? Ingrate quid agis? Bonũ negas:
per quẽ bona ſperas: ſi tñ credas. Bonũ ne
gas qui dedit nobis: quę oculus non vidit:
1. Corſ. 2. nec auris audiuit. Nec i bonũ credam? Bo
nũ eſt em̃ cõfiteri dño. Mihi expedit: vt do
Pſ. 117. mino cõfitear. Scriptũ ẽ enim: Cõfitemini
dño qm̃ bonꝰ. Mihi expedit: vt iudicẽ me‑
um bonũ arbitrer. Dñs em̃ bonꝰ iudex do‑
mui iſrael. Ergo ſi iudex: dei filiꝰ vtiqꝫ. Qm̃
iudex dñs ⁊ deꝰ bonꝰ ẽ. Judex autẽ dei filiꝰ
eſt: ⁊ deꝰ bonꝰ iudex dei filius. Si fortaſſe
nõ credas alijs: nõ credas filio: audi patreꝫ
dicẽtem: Eructauit cor meũ verbũ bonum. Pſ. 44.
Bonũ ꝗ verbũ eſt: verbuꝫ hoc de quo ſcri‑
ptum eſt: Et verbum erat apud deũ: ⁊ deuſ Joh. 1.
erat verbũ. Ergo ſi verbũ bonũ eſt: filiꝰ au
tem dei verbũ eſt: Bonus vtiqꝫ deꝰ eſt dei
filius: etiã ſi nõ placeat arrianis. Erubeſcãt
aliquãdo. Judei dicebãt: Bonus ẽ: ⁊ ſi alij
dicebãt: nõ eſt: alij dicebãt tamẽ bonus ẽ:
et vos oẽs bonũ negatis. Bonus ẽ ꝗ pctm̃
mũdi abſtulit. De ipſo em̃ dictum eſt: Ecce Ubi. 1.
agnus dei: ecce qui tollit pctm̃ mũdi. Sed
ꝗd dubitamꝰ? Credidit iã eccl'ia bonũ: ⁊ cõ
feſſa ẽ dicẽdo: Oſculef me ab oſc'lo oris ſui: Cant. 1.
qm̃ bona vbera tua ſup vinuꝫ. Et alibi: Et Cantſ. 7.
fauces tuę tãquã vinũ optimũ. Bonꝰ ꝗ illo
nos legis ⁊ grę nutriuit vberibꝰ: cęleſti cu‑
ra hoim ꝑdicatiõe demulcẽo: Et nos bonũ
negamꝰ cũ ſit imago bonitatis: exprimens
ęternę in ſe ſe bonitatis effigiẽ? Sicut ⁊ ſu‑
pra oſtendimus ſcriptũ: qr ipſe ẽ ſpeculum Sap. 7.
ſine macula ⁊ imago bonitatis illius.

De vero ⁊ bono deo: dei filio. Ca. II.

Sed quid vobis videtur: quid bonũ
⁊ verum deũ dei filiũ denegatſ: cuꝫ
ſcriptum ſit: ꝙ nullus deꝰ niſi vnꝰ. 1. Cor. 8.
Nã ⁊ ſi ſũt qui dicãtur dij: an inter coſ xp̃m
annumeratis: qui dicũtur ⁊ nõ ſũt? Cũ ſpe
ciale ſit eius: vt ſemper ſit: ⁊ ꝑter ipſũ bonꝰ
⁊ verus alius deꝰ nõ ſit: qm̃ in ipſo eſt deꝰ:
ſpeciale autẽ etiã patris ſit: vt poſt ipſũ ve‑
rus aliꝰ deus nõ ſit: quia vnꝰ deꝰ. Nec iux‑
ta ſabellianos pr̃em filiũqꝫ cõfũdẽs: nec iu
xta arrianos patrẽ filiũqꝫ ſecernẽs. Pater
em̃ ⁊ filius diſtinctionem habẽt vt pater et
filius: ſeparationẽ diuinitatis nõ habẽt.

De omnipotente dei filio. Ca. III.

Taqꝫ cum verus ⁊ bonꝰ dei filius:
vtiqꝫ omnipotẽs deꝰ dei filius. Nũ
hinc quoqꝫ dubitari poteſt? Supra
dixim' lectũ: quia deꝰ oipotes nomẽ eſt ei. Exo. 15.
Ergo quia filius dominꝰ: dñs aũt omnipo
tẽs: oipotẽs dei filiꝰ. Sed accipe etiã eam:
de qua dubitare nequeas lectionẽ. Ecce ve Apoc. 1.
nit inquit cum nubibus: ⁊ videbit eum oĩs
oculus: ⁊ qui eũ cõpũxerũt: ⁊ plangẽt ſe ſu‑
per eum oẽs tribus terrę: etiã amẽ. Ego ſũ
alpha ⁊ o dicit dñs deꝰ: qui eſt ⁊ qui erat et
qui venturus eſt omnipotẽs. Quem igitur
cõpũxerũt: ⁊ quẽ ſperamꝰ eſſe venturꝝ: niſi
filiũ dei? Ergo omnipotẽs dominꝰ ⁊ deus

etiã chriſtꝰ ẽ. Accipe aliud ſancte imꝑator:
Zacha. 2. accipe xp̃m loquentẽ. Hęc dicit dñs omni‑
potens: Poſt honorẽ miſit me ſuꝑ gentes
quę deꝑdauerũt vos: qm̃ qui tãgit vos: q̃ſi
qui tangit pupillã oculi eiꝰ. Quia ecce ego
inijcio manũ meã ſuꝑ eos qui deꝑdauerũt
vos ⁊ erũt in prędã qui ꝑdauerũt eos: ⁊ ſci‑
ent quia dominꝰ omnipotẽs miſit me. Uti
qꝫ qui dicit: dñs ẽ omnipotẽs: ⁊ ꝗ miſit do‑
minus ẽ oipotẽs. Ergo ⁊ pr̃is ⁊ filij oipotẽ‑
tia: ſed tñ deus vnus omnipotẽs: qr vnitaſ
ptãtis eſt. Atqꝫ vt ſcias imperator auguſte
xp̃m eſſe qui locutꝰ eſt ⁊ in ꝓphetis ⁊ i euã‑
gelio: tanquã in ꝑdeſtinatiõe euãgelij per
Eſa 52. eſaiam dicit: Ipſe qui loquebar aſſum: hoc
eſt: aſſum in euãgelio qui loquebar in lege.
Joh. 16. Deinde alibi: Oĩa quę paf habet mea ſũt.
Quę ſunt oĩa? Nõ vtiqꝫ locutꝰ ẽ de creatis:
hęc em̃ omnia facta ſunt per filiũ: Sed ea ꝗ
paf habet: id eſt ęternitatẽ: maieſtatẽ diui‑
nitatẽqꝫ naſcẽdo poſſidet. Ergo eũ qui oĩa
habet ꝗ pater habet (Scriptũ eſt em̃: Om‑
nia quę pater habet mea ſũt) omnipotentẽ
eſſe dubitare nõ poſſumꝰ. Nec vereor: quia
1. Timoth. 6. ſcriptũ eſt de deo: Beatꝰ ⁊ ſolus potẽs: ab
eo dei filiꝰ ſeparef: cũ ſcriptura deum ſoluꝫ
potentẽ dixerit: nõ patrẽ ſolum: Et ipſe de
Pſ. 88. chriſto deus pater aſſerat per ꝓphetã: Po‑
ſui adiutoriũ ſuper potentẽ. Nõ ergo pater
ſolꝰ potẽs: ẜ potẽs etiã dei filiꝰ. In pr̃e em̃
laudaf filiꝰ. Certe oſtẽdat aliquis quid ſit
qꝺ nõ poſſit dei filius. Quis ei adiutor cuꝫ
cęlum fecerit: fuit? Quis adiutor cũ conde‑
ret mundũ? An qui in cõſtitutiõe angeloꝝ
⁊ dominationũ adiutore nõ eguit: eguit vt
hominẽ liberaret? Scriptum eſt inquiunt:
Matth. 26. Pater ſi poſſibile eſt tranſfer a me calicem
hunc: Et ideo ſi omnipotẽs ẽ quomodo de
poſſibilitate ambigit? Ergo qr omnipoten
tem ꝓbaui. Probaui vtiqꝫ ambigere eum
de poſſibilitate nõ poſſe. Uerba inquiſ xp̃i
ſũt. Uerum dicis. Sed quãdo ⁊ in qua for‑
ma loquaf aduerte. Hois ſubſtantiã gerit:
hominis aſſumpſit affectum. Deniqꝫ ſupra
habes: Quia progreſſus puſillũ procidit i
faciẽ ſuam orans ⁊ dicẽs: Pater ſi poſſibile
eſt tranſeat a me calix iſte. Non ergo quaſi
deus: ſed quaſi homo loquif. Deus enim
poſſibile aliquid aut ipoſſibile neſciebat?
Aut aliquid impoſſibile deo: cũ ſcriptũ ſit:
Impoſſibile em̃ tibi nihil eſt. De quo autẽ
dubitat: de ſe: an de patre? De eo vtiqꝫ qui
dicit: trãſfer: dubitat hois affectu. Ergo ꝓ
pheta nõ putat aliquid ipoſſibile deo. Pro
pheta nõ dubitat: ⁊ filium dubitare tu cre‑
dis? Num intra hoies cõſtitues deum? Et
dubitat de patre deꝰ ⁊ de morte formidat?
Timet ergo chriſtꝰ: ⁊ dũ petrus nõ timeat:
chriſtus timet? Petrus dicit: Aiaꝫ meã pro Joh. 13.
te ponã: chriſtus dicit: anima mea turbaf.
Utrũqꝫ verũ ẽ: ⁊ plenũ vtrũqꝫ rõnis: qꝺ et
ille qui eſt inferior nõ timet: ⁊ ille qui ſupe‑
rior eſt gerit timentiſ affectũ. Ille em̃ quaſi
hõ vim mortis ignorat: iſte quaſi deꝰ i cor‑
pore cõſtitutꝰ: fragilitatẽ carnis exponit: vt
eoꝝ qui ſacramentũ incarnatiõis abiurãt
excluderef impietas. Deniqꝫ ⁊ hęc dixit: et
manichęus nõ credidit: Ualentinus nega‑
uit: marcion phantaſma iudicauit. Euſqꝫ
autẽ hoiem quẽ in veritate corporis demõ‑
ſtrabat: ęquabat affectu vt diceret: Sed tñ Matth. 26.
nõ ſicut ego volo ẜ ſicut tu vis: Cũ vtiqꝫ ſi‑
militer ſit chriſti velle qꝺ pater vult: cuiꝰ ſi‑
militer eſt facere qꝺ pater facit. Quo loco
etiã illa veſtra queſtio conticeſcit: quam ſo‑
letis obijcere: quia dixit dominꝰ: Nõ ſicut
ego volo: ẜ ſicut tu vis. Et alibi: Ad hꝰ de‑ Joh. 6.
ſcendi de cęlo: nõ vt faciã volũtateꝫ meã ẜ
volũtatẽ eius qui me miſit. Ergo vt quaſi
interpoſitis plenioris expoſitionis pauliſꝑ
inducijs: cur dixerit ſi poſſibile eſt: volũta‑
tis interim libere dñm fuiſſe doceamꝰ. In‑
tantũ proceſſiſtis impietatis: vt negetis ꝙ
filius dei libere volũtatis ſit. Ac certe ſole‑
tis etiam ſanctoſpiritui derogare: ⁊ negare
nõ poteſtis ſcriptũ eſſe: Spiritꝰ vbi vult ſpi Joh. 3.
rat. Ubi vult inquit: nõ vbi iubef. Ergo ſi
ſpũs vbi vult ſpirat: filius qꝺ vult nõ agit?
Et certe idẽ dei filiꝰ in euangelio ſuo dicit:
vbi velit ſpirandi ſuppetere ſpiritui faculta‑
tem. Nunquid ergo ſuperiorẽ fatef: qr illi li
cet qꝺ ſibi nõ licet? Apoſtoluſ quoqꝫ dic̃: qr 1. Corſ. 12.
omnia operaf vnus atqꝫ idẽ ſpiritus: diui‑
dens ſingulis ꝓutvult. Prout vult inquit:
hoc eſt: pro libere volũtatis arbitrio: nõ ꝓ
neceſſitatis obſequio. Et diuidit ſpiritꝰ nõ
mediocria: ſed quę deus ꝯſueuit opari: gra
tiã curationũ ⁊ operationẽ virtutuꝫ. Ergo
diuidit ſpiritꝰ prout vult: filiꝰ dei nõ liberat
quẽ vult? Sed audi etiã ipſũ agere qꝺ vult.
Dixit eni: Ut faciã voluntatẽ tuã deꝰ meꝰ Pſ. 39.
volui. Et alibi: Uolũtarie ſacrificabo tibi. Pſ. 53.
Sciuit ſanctꝰ apl's petrꝰ ieſum in poteſtate
habere quę vellet: ⁊ ideo cũ videret ambu‑

Matth.14. lare eum ſupra mare ait: Dñe ſi tu es iube
me venire ad te ſuper aquã. Petrus credi-
dit: quia ſi chriſtus iubeat: naturę poſſit cõ
ditio mutari: vt humanis ſe ſubijciat vnda
veſtigijs: ⁊ diſcrepantiũ naturarũ poſſit cõ
uenire cõcordia. Petrus poſcit vt iubeat:
nõ vt roget chriſtꝰ: chriſtꝰ nõ rogauit ſ; iuſ-
ſit ⁊ factũ eſt: ⁊ arrius ꝯtradicit? Quid ẽ tñ
qꝺ pater velit: ⁊ filius nolit: aut filius velit
et pater nolit? Pater quos vult viuificat:
Joh.5. ⁊ filius quos vult viuificat: ſicut ſcriptum
eſt. Dic nũc quos viuificauerit filius ⁊ paẗ
viuificare noluerit? Cũ aũt filiꝰ quos velit
viuificet ⁊ operatio vna ſit: vides quia non
ſolum filius voluntatez patris ſed etiã paẗ
filij faciat volũtatẽ. Quid ẽ autẽ viuificare
niſi per filij paſſionẽ? Paſſio aũt chriſti: vo
luntas eſt patris. Quos ergo filiꝰ viuificat
per patris viuificat volũtatẽ. Una igiẗ eſt
voluntas. Quę aũt volũtas pr̃is: niſi vt ve
niret ieſus in hunc mũdũ ⁊ nos mundaret
Matth.8. a vitijs? Audi leproſũ dicẽtẽ: Si vis potes
me mundare. Reſpõdit chriſtus: Volo: et
ſtatim ſecutꝰ eſt effectus ſanitatis. Uides
quia filius arbiter ſuę voluntatis ẽ: ⁊ chriſti
voluntas eadẽ quę paterna ẽ: quãꝙ cũ di-
xerit: Omnia quę pater habet mea ſunt:
ſine dubio quia nihil excipiẗ: quã pater ha
bet: eandẽ habet ⁊ filiꝰ volũtatẽ. Una ergo
volũtas: vbi vna operatio. In deo eñ vna
volũtatis ſeries: opatiõis effectꝰ ẽ. Sz alia
volũtas hoĩs: alia dei. Deniꝙ vt ſcias vi-
tam in voluntate eẽ hominis quia mortem
timemꝰ: paſſionẽ autem chriſti in volunta-
te diuina vt patereẗ pro nobis: cũ petrꝰ do
minuz vellet a paſſione reuocare: dñs ait:
Matth.16. Nõ ſapis ea q̃ dei ſunt: ſed quę ſunt hoĩm.
Suſcepit ergo volũtatẽ meã: ſuſcepit triſti
ciam meã. Cõfidenter triſticiã nomino: qꝛ
crucẽ prędico. Mea eſt volũtas quã ſuã di-
xit: qꝛ vt homo ſuſcepit triſticiã meã: vt hõ
Matth.26. locutus eſt. Ideo ait: Nõ ſicut ego volo ſ;
ſicut tu vis. Mea ẽ triſticia: quã meo ſuſce-
pit affectu. Nemo eñ moriturus exultat:
Mihi cõpatiẗ: mihi triſtis ẽ: mihi dolet. Er
go pro me ⁊ in me doluit: qui ꝓ ſe nihil ha-
buit qꝺ doleret. Doles igiẗ domĩe ieſu: nõ
tua ſed mea vulnera: nõ tuã mortẽ ſed no-
ſtraz infirmitatẽ: ſicut ait ꝓpheta: Quia ꝓ
nobis dolet. Et nos dñe eſtimauimꝰ te eſſe
in doloribꝰ: cũ tu nõ pro te ſed pro me dole-
res. Et quid mirũ ſi pro omnibꝰ doluit: qui
pro vno fleuit? Quid mirꝝ ſi moriturꝰ pro oĩ
bus tedeat: qui lazarꝝ reſuſcitaturꝰ illachry
mat? Uerũ ⁊ ibi pię ſororis lachrymis com-
moueẗ: quia mẽtẽ humanã tangebat: ⁊ hic
alto operaẗ effectu: vt ſicut mors eiꝰ mortẽ
abſtulit: liuor eiꝰ vlcera noſtra curauit: ita
etiam merorẽ noſtrũ: meror eius aboleret.
Ut hõ ergo dubitat: vt homo turbaẗ. Nõ
turbaẗ virtꝰ: nõ turbaẗ eius diuinitas: ſed
turbaẗ aĩa: turbaẗ ſcꝺm humanę fragilita-
tis aſſumptiõz. Et ideo qꝛ ſuſcepit animã:
ſuſcepit ⁊ animę paſſiones. Nõ eñ eo ꝙ de
us erat: aut turbari aut mori poſſet. Deni-
ꝙ: deꝰ deꝰ inquit meꝰ: quare me dereliqui- Pš.21.
ſti? Ut homo ꝗ loquiẗ: meos circumferens
metus: ꝙ in periculis poſiti a domino deſe
ri nos putamus. Ut hõ turbaẗ: vt hõ flet:
vt homo crucifigiẗ. Sic eñi ⁊ apoſtolꝰ pau-
lus dixit: Quia chriſti carnẽ crucifixerẗ. Et
alibi apl's petrꝰ ait: Chriſto paſſo ſm carnẽ. 1.Petri.4.
Caro igiẗ eſt paſſa: diuinitas autez mortis
libera: paſſioni corpus: naturę humanę le-
gi cõceſſit. An vero mori diuinitas poteſt:
cum aĩa nõ poſſit? Nolite inquit timere eoſ Matth.10.
q̃ corpus poſſũt occidere: aĩam aũt nõ pñt.
Si ꝗ aĩa occidi nõ põt: quõ diuinitas põt?

De domino maieſtatis dei filio. Ca. IIII.

Vide illud qꝺ lectũ eſt: Dñm maie-
ſtatis crucifixũ eſſe: nõ quaſi i maie
ſtate ſua crucifixũ putemꝰ: ſed quia
idem deus: idẽ homo: per diuinitatẽ deus:
per ſuſceptionẽ carnis homo ieſus chriſtꝰ.
Dñs maieſtatis diciẗ crucifixꝰ: quia cõſors
vtriuſꝙ naturę: id eſt humanę atꝙ diuinę:
in natura hominis ſubijt paſſionẽ: vt indi-
ſcrete ⁊ dominꝰ maieſtatis dicaẗ eſſe q̃ paſ
ſus eſt: ⁊ filius hominis: ſicut ſcriptum eſt:
Qui deſcendit de cęlo. Per naturaz igitur
hominis ⁊ dubitauit ⁊ teduit et reſurrexit.
Qꝺ eñ cecidit: hoc reſurrexit per naturam
hominis. Dicit etiã illud de quo calũniari
ſolent: quia dictũ eſt: Uado ad patrẽ: quo- Joh.14.
niam pater maior me eſt. Quõ vadit niſi ꝑ
mortẽ: ⁊ venit niſi per reſurrectionẽ? Deni-
ꝙ addidit vt de aſſumptiõe ſe dixiſſe ſigna
ret: Propterea dixi vobis priuſꝙ fiat: vt
cum factũ fuerit credatis. Loquebaẗ enim
paſſionẽ ſui corporis ⁊ reſurrectionẽ ꝑ quã
credere cęperãt qui ante dubitabãt. Neꝙ
enim deꝰ de loco ad locũ tranſit: qui vbiꝙ
ſemper eſt: vt homo eſt qui vadit: ipſe ẽ qui

Joh.14. venit. Deniꝙ ⁊ alibi dicit: Surgite eamus
inquit. In eo ergo vadit ⁊ venit: qꝺ eſt cõ-
mune nobiſcũ. Nã quõ poteſt minor eẽ deꝰ
cũ deꝰ perfectꝰ ⁊ plenꝰ ſit? Sed minor i na-
tura hoĩs: miraris ſi ex perſona hoĩs pfez
dixit maiorẽ: qui in perſona hoĩs ſe vermez
Pš.21. dixit eẽ nõ hominem. Dixit enim: Ego aũt
Eſa.53. ſum vermis ⁊ nõ homo. Et alibi: Sicͭ ouis
ad occiſionem ductus eſt. Si i hoc minorẽ
dicis negare nõ poſſuz. Sed vt verbo vtar
ſcripturę: nõ minor natus: ſed minoratus
eſt: hoc eſt minor factus eſt. Quomõ autez
Phil.2. minor factꝰ: niſi quia cum in forma dei eẽt:
nõ rapinã arbitratꝰ eſt eſſe ſe ęqualem deo:
ſed ſemetipſum exinaniuit? Non amittens
vtiꝙ qꝺ erat: ſ; aſſumẽs qꝺ non erat: qꝛ for
mã ſerui accepit. Deniꝙ vt ſciremꝰ per ſu-
ſceptionẽ corporis minoratũ: de homĩe da-
Pš.8. uid ꝓphetauit dicens: Quid eſt hõ ꝙ me-
mor es eius: aut filius hominis: niſi qꝛ viſi-
tas eũ? Minoraſti eum paulominꝰ ab an-
Heb.2. gelis. Hocipſum interpretatꝰ apl's ait: Nã
paulominꝰ minoratum ab angelis videmꝰ
ieſum propter paſſionem mortis: glĩa ⁊ ho-
nore coronatum: vt ſine deo pro omnibus
guſtaret mortẽ. Nõ ſolũ ergo a patre ſ; etiã
ab angelis minor filiꝰ dei factus ẽ. Et ſi hoc
ad pręiudicium trahis: Nũ ergo filius i na-
tura dei minor ẽ ꝙ ſui angeli qui ei ſeruiũt
⁊ miniſtrãt? Ita dũ minorẽ vultis aſſerere:
impietatẽ incurritiſ: vt angelorꝝ naturã dei
filio ꝑferatis. Sed nõ eſt ſeruꝰ ſuꝑ dñm ſu-
um. Deniꝙ ⁊ in carne ꝯſtituto angeli mini-
ſtrabãt: vt nihil ei agnoſcas per naturã cor
poris imminutũ. Neꝙ enim deus ſui pati
potuit detrimentũ: cum id qꝺ aſſumpſit ex
virgine: nec acceſſio diuinę: nec diminutio
poteſtatis ſit. Nõ eſt ergo ſcꝺm diuinitatẽ
minor qui plenitudinẽ habet diuinitatis ⁊
glię. Maior eni ⁊ minor in his quę corpora
lia ſunt diſtingui ſolent: Aut ſtatu maior:
aut plenitudine: aut certe ętate: vacant eñ
iſta vbi de diuinis tractatꝰ induciẗ. Maior
etiã vulgo dici ſolet: qui aliquẽ inſtituit et
informat. In dei autẽ ſapientia nõ cadit vt
inſtituta ſit alterius diſciplinis: cũ ipſa di-
ſciplinaruz omniũ tradiderit inſtitutũ. Et
bene autez poſuit apl's: ꝙ ſine deo pro om-
nibus guſtauerit mortẽ: ne diuinitatis illã
paſſionẽ putaremꝰ fuiſſe nõ carnis. Ergo ſi
nõ inuenerunt quẽadmodũ poſſent ꝓbare
maiorẽ: nõ verbis calumnienẗ: ſ; verboruz
rationẽ requirant. Ego illoſ interrogo: quo
putent eẽ maiorem: ſi quia pater ẽ eo maio
rem putant. Sed nõ hic ętas ⁊ tempꝰ: neꝙ
canities patris: ⁊ filij pueritia eſt. Hęc eniz
maiorẽ ſolent facere patrẽ. Cęteruz pater ⁊
filius: generantis ⁊ nati nomina ſunt: quę
nõ videnẗ ſeparare: ſed iungere. Nõ enim
pietas: naturę detrimentum ẽ. Nãꝙ homi
nes ſibi inuicem conciliat neceſſitudo nõ ſe
parat. Itaꝙ ſi nec de natura afferre poſſũt
aliquã queſtionẽ: vel teſtimonijs credant.
Deniꝙ filiũ nõ eſſe eo minorẽ: qꝛ filius eſt:
euangeliſta teſtaẗ: ⁊ ęqualem eſſe quia filiꝰ
eſt: ipſe ſignificat dicẽs: Propterea eni vo- Joh.5.
lebant eũ occidere iudęi: qꝛ nõ ſolum ſolue-
bat ſabbatũ: ſ; ⁊ patrem proprium dicebat
deũ: ęqualem ſe faciens deo: Nõ iudęi hoc
dicũt: ſ; euangeliſta teſtaẗ ꝙ ęqualem ſe fa-
ciebat deo propriũ ſe filiũ dei dicẽſ. Nõ eñ
ſcriptũ eſt ex ꝑſona iudęorꝝ dicentiũ: ꝓpte-
rea volebant eũ iudęi occidere: ſed euange-
liſta ex ſua perſona dicit: Propterea eñ vo
lebãt illũ iudęi occidere. Et interp̃tatꝰ ẽ cau
ſam: ideo iudęos ad necẽ eius eẽ cõmotos:
ꝙ cũ ⁊ ſabbatuz quaſi deꝰ ſolueret: ⁊ deum
patrẽ ſibi propriũ vendicaret. Nõ ſolũ i ſo-
lutõne ſabbati maieſtatẽ diuinę poteſtatꝭ:
ſed etiam in patrꝭ proprij nomẽ eiꝰ ſibi ęter
nę ęqualitatis aſſciſceret. Quibꝰ aptiſſime
reſpondit dei filius: vt ⁊ dei ſe filiuz ⁊ ęqua
lem probaret: Quęcunꝙ inquiẗ paẗ fecerit Ibi 5.
eadem ⁊ filius facit ſimiliter. Filius igitur
patri ⁊ dicitur ⁊ probaẗ ęqualis. Bona ęq-
litas: quę ⁊ differentiam diuinitatis exclu-
dit: ⁊ cum filio patrem ſignat: cui filius ſit
ęqualis. Non eſt enim diuerſa nec ſingula-
ris ęqualitas: quia nemo ęqualis ipſe ſibi
ſolus eſt. Ergo euangeliſta interpretatꝰ eſt
quid ſit proprium filium dei ſe dicere: hoc
eſt ęqualem ſe facere deo. Unde id ſecutus
apoſtolus dixit: Nõ rapinam arbitratꝰ eſt Phil.2.
eſſe ſe ęqualem deo. Qꝺ enim quis nõ ha-
bet rapere conatur. Ergo nõ quaſi rapinã
habebat ęqualitatem cũ patre quã in natu
ra ſui tanquã deus ⁊ dominus poſſidebat.
Unde addidit: Formaz ſerui accepit. Con
trarius vtiꝙ ſeruus ęquali. Equalis ergo
in dei forma: minor in ſuſceptione carnis ⁊
hominis paſſione. Nam quomodo eadem
poſſet minor eẽ ęqualiſꝙ natura? Quomo
do autem ſi minor eſt: eadem ſimiliter facit
quę pater facit? Nam quemadmodũ eadẽ

operatio diuerſe eſſet poteſtatis? Nunq̃d
ſic poteſt minoꝛ queadmodũ maioꝛ opera/
ri: aut vna operatio poteſt eſſe vbi diuerſa
ſubſtantia eſt? Itaqꝫ accipe chꝛiſtũ ſecũdũ
diuinitatẽ minoꝛem nõ poſſe dici. Ipſe lo/
Geñ.22. quit ad abꝛaaʒ: Per meipſũ iuraui. Oſten/
dit autẽ apoſtolus eũ qui iurauit per ſe: mi
Heb.6. noꝛẽ eẽ nõ poſſe. Itaqꝫ ſic ait: Abꝛaę cũ re/
pꝛomiſiſſet deꝰ quoniã nullũ alium maioꝛẽ
habebat: iurauit per ſeipſuʒ dicẽs: Niſi be
nedicẽdo benedixero te ⁊ mltiplicãdo mul/
tiplicauero te. Ergo maioꝛẽ nõ habuit chꝛi/
ſtus: ⁊ Deo per ſe iurauit. Et bene addidit:
Homines enim per maioꝛẽ iurant: qꝛ homi
nes maioꝛem habẽt: deus nõ habet. Aut ſi
volũt de patre dictum videri: reliqua nõ co
hęrent. Neqꝫ eñ pater viſus ẽ abꝛaę ⁊ deo
patri pedes lauit: ſed in eo futuri hominis
Ioh.8. eſt figura. Deniqꝫ dei filius dicit: Abꝛaam
diem meũ vidit ⁊ gauiſus eſt. Ipſe eſt ergo
qui per ſe iurauit: quẽ abꝛaam vidit. Et re/
uera quomodo maioꝛẽ habet qui diuinita/
te cum patre vnum eſt? Qđ enim vnuʒ eſt:
diſſimile nõ eſt. Inter maioꝛẽ autẽ minoꝛẽ
qꝫ diſcretio eſt. Ergo de filio ⁊ de patre pꝛę
ſentis docet lectionis exemplum: quia nec
pater minoꝛeʒ habet: nec maioꝛẽ dei filius:
cum in patre ⁊ filio nulla diſtantia diuinita
tis ſit: ſed vna maieſtas. Nec illud ſane me
tuo ꝙ ſolent obtendere minoꝛẽ eſſe: qꝛ miſ/
ſus eſt. Si eniʒ ⁊ minoꝛ nõ docetur: ⁊ hono
rificentię docetur ęqualitas: cuʒ ita omnes
honoꝛificent filiũ ſicut honoꝛificant patrẽ:
cõſtat eo minoꝛẽ nõ eſſe qui miſſus eſt. Nõ
ergo humani ſermonis anguſtias: ſed ver/
boꝛũ charitatẽ intuere: operibꝰ crede. Con
ſidera qꝛ dominus noſter ieſus chꝛiſtus in
eſaia locutꝰ eſt: ab ſpũſancto eſſe ſe miſſuʒ.
Nunq̃d ergo ſpiritui minoꝛ filiꝰ: qꝛ miſſus
ab ſpiritu eſt? Habes igiẽ ſcriptum: ꝙ filius
a patre ⁊ ſpiritu eius dicat eſſe ſe miſſum.
Eſa.48. Ego ſum inq̃t pꝛimꝰ: ⁊ ego in ęternũ: ⁊ ma/
nus mea fundauit terraʒ: dextera mea ſoli
dauit cęlum. Et infra: Ego locutꝰ ſum: ego
vocaui: ego adduxi eũ: ⁊ pꝛoſperum iter eiꝰ
feci. Accedite ad me ⁊ audite hęc: nõ in oc/
culto abinitio locutus ſum. Cũ fierent illic
eram: ⁊ nũc dominus miſit me ⁊ ſpiritꝰ eiꝰ.
Utiqꝫ qui cęlum fecit ⁊ terram: ipſe dicit a
domino ⁊ ſpiritu eiꝰ eſſe ſe miſſum. Uidete
ergo ꝙ ſimplicitas ſermõis: nõ iniuria miſ/
ſionis ſit. Ipſe igitur miſſus a patre: ipſe ẽ
miſſus ab ſpiritu. Et vt agnoſcas nullam
maieſtatis eſſe diſtantiã: etiam filius ſpiri/
tum mittit: ſicut ipſe dixit: Cũ venerit autẽ Ioh.15.
paraclytus quẽ ego mittã vobis a pr̃e meo
ſpiritum veritatis qui a patre meo ꝓcedit.
Hũc eundeʒ paraclytum ⁊ a patre eſſe mit
tendum: ſupꝛa poſuit dicens: Paraclytꝰ au Ioh.14.
tem ſpiritus ille ſanctus: quẽ mittet pater
in nomine meo. Uide vnitatem: quia quẽ
deus pater mittit: mittit ⁊ filius. Et quem
mittit pater: mittit ⁊ ſpiritus. Aut ſi uolũt
filium miſſum: quia dexteraʒ patris filium
legimus: ipſi de patre qđ de filio abnuunt:
fatebunẽ. Niſi foꝛte aut alterum ſibi patreʒ
aut alterũ ſibi filium inueniant arriani. Si/
leant igiẽ inanes de ſermonibꝰ queſtiones:
quia regnũ dei: ſicut ſcriptũ eſt: nõ in pſua 1.Cor.2.
ſione verbi eſt: ſed in oſtenſione virtutis.
Seruemꝰ diſtinctiõeʒ diuinitatis ⁊ carnis:
vnus in vtraqꝫ loquiẽ dei filius: qꝛ in eodẽ
vtraqꝫ natura eſt. Et ſi idem loquiẽ: nõ vno
ſemper loquitur modo. Intende in eo nũc
gl̃iam dei: nũc hominis paſſiones: quia q̃ſi
deꝰ loquiẽ quę ſunt diuina qꝛ verbũ eſt: q̃ſi
homo dicit quę ſunt humana: quia in mea
ſubſtãtia loquebaẽ: Hic eſt panis viuꝰ qui
deſcẽdit de cęlo. Panis hic caro eſt: ſic ipſe
dixit: Hic panis quẽ ego dabo caro mea ẽ: Ioh.6.
hic eſt qui deſcendit: hic eſt quẽ pater ſan/
ctificauit ⁊ miſit in hũc mundum. Hęc ipſa
littera nos docet: ſanctificatione nõ diuini
tatem eguiſſe ſed carnem. Deniqꝫ ipſe do/
minus dixit: Et ego memetipſuʒ ſanctifico
pꝛo ipſis: vt agnoſcas ꝙ ⁊ ſanctificaẽ in car
ne ꝓ nobis: ⁊ diuinitate ſanctificat. Hic idẽ ẽ
quem pater miſit: ſed factum ex muliere: fa Gal.4.
ctum ſub lege: vt apoſtolꝰ dixit. Hic eſt qui
ait: Spiritus domini ſuper me pꝛopter qđ Luc.4.
vnxit me: euãgelizare pauperibꝰ miſit me.
Hic ẽ qui dicit: Mea doctrina nõ eſt mea ſ
eius qui me miſit. Si quis voluerit volun/
tatem eiꝰ facere: cognoſcet de doctrina vtꝝ
ex deo eſt: an ego a me ipſo loquar. Alia er/
go ex deo doctrina: alia ex homine. Itaqꝫ
iudęi cum doctrinam eius ſecundũ homi/
nem quęrerent ⁊ dicerent: quõ hic litteras
nouit: cuʒ non didicerit: reſpondit ieſus et
dixit: Mea doctrina non eſt mea. Nam cũ Ioh.7.
ſine eruditione litterarum doceat: nõ quaſi
homo ſed potius vt deus videtur docere q̃
doctrinam non didicerit ſed inuenerit. Ad/
inuenit enim omnẽ viã diſciplinę: vt ſupꝛa

lectum eſt. Nam vtiqꝫ de filio dei dictũ eſt:
Baruch.3. Hic eſt deus noſter ⁊ nõ eſtimabitur alius
ad eum qui adinuenit omnem viam diſci/
plinę: Poſt hęc in terris viſus eſt ⁊ cum ho
minibus cõuerſatus eſt. Quomodo ꝗ ſecũ
dum diuinitatem doctrinã ſuaʒ nõ habet:
qui adinuenit omnem viam diſciplinę an/
teq̃ videretur in terris? Aut quomõ mi/
noꝛ: de quo dictũ eſt: Non eſtimabitur aliꝰ
ad eum? Utiqꝫ incomparabilis dicitur ad
quem nemo alius eſtimari poteſt. Sed ita
incõparabilis: vt ⁊ patri nequeat antefer/
ri. Qđ ſi de patre dictum putant: impieta/
tem ſabellij nõ euadent: vt patri ſuſceptio/
nẽ humanę carnis attribuant. Pꝛoſequa/
Ioh.7. mur ſequẽtia: Qui a ſemetipſo inquit loq̃/
tur gloꝛiam ſuam quęrit. Uide vnitatem q̃
⁊ patrem ſignat ⁊ filiũ. Nõ poteſt nõ eẽ qui
loquitur: ſed nõ poteſt a ſemetipſo eſſe qđ
loquiẽ: in quo naturaliter ex patre ſũt om/
nia. Quid eſt autẽ: Gloꝛiam ſuam quęrit?
Hoc eſt: nõ diuiſam a patre gloꝛiam. Nam
vtiqꝫ ⁊ verbum deus habet gloꝛiã. Deniqꝫ
dicit: Ut videãt gloꝛiã meam. Sed illa ver
bi gloꝛia eadem patris gloꝛia eſt: ſicut ſcri/
Phil.2. ptuʒ eſt: Dominus ieſus chꝛiſtus in gloꝛia
eſt dei patris. Ita igitur ſecundũ diuinita/
tem dei filius ſuam gloꝛiã habet: vt patris
⁊ filij vna ſit gloꝛia. Nõ eſt ergo minoꝛ ĩ cla
ritate: quia vna gloꝛia. Nõ minoꝛ diuitate:
Col.2. quia plenitudo diuinitatis ĩ chꝛiſto eſt. Et
Ioh.17. quomodo inquit ſcriptum eſt: Pater venit
hoꝛa: clarifica filiuʒ tuũ? Qui hoc dicit: cla
rificatione inquit indiget. Hucvſqꝫ oculos
habes: qđ reliquũ eſt nõ legiſti. Sequitur
eñ: Ut filiꝰ tuꝰ clarificet te: nũquid ⁊ pater
indiget: quia clarificandus a filio eſt? Pari
modo obedientiam filio obijcere ſolent: qꝛ
Phil.2. ſcriptum eſt: Et ſpecie inuentus vt homo
humiliauit ſemetipſum factꝰ obediens vſ/
qꝫ ad moꝛtem: Et homineʒ pꝛęmiſit: ⁊ vſqꝫ
ad moꝛtem dixit: vt intelligeremꝰ obedien
tiam moꝛtis nõ diuinitatis fuiſſe ſed incar/
nationis: in qua ⁊ officia noſtra ſuſcepit et
nomina. Didicimus itaqꝫ vnã eſſe potenti
am trinitatis: quam nos in ipſa quoqꝫ do/
cuit paſſione. Filius enim patitur: In ma/
nus patris commẽdatur ſpiritꝰ. Deꝰ quo/
qꝫ pater maxima voce atqꝫ poſt ipſam do/
cuit paſſionem. Filiꝰ eñi patitur per coꝛpo/
ris ſacramẽtũ: aplis ſpũſſanctꝰ infũdiẽ: pẽ
q̊ꝫ maxima voce ſignaẽ. Didicimꝰ vnã pa/
tris ⁊ filij eſſe imaginem: vnam ſimilitudi/
nem: vnam ſanctificationem: didicimꝰ vnã
eſſe operationem: vnam gloꝛiam: vnã quo
qꝫ diuinitateʒ. Unus ergo ⁊ ſolus deus: qꝛ
ſcriptum eſt: Dominum deum tuum adoꝛa Matth.4.
bis: ⁊ illi ſoli ſeruies. Unꝰ deus: nõ vt ipſe
ſit pater ⁊ filius: ſicut impius ſabellius aſſe
rit: ſed qꝛ patris ⁊ filij ſpirituſqꝫ ſancti vna
diuinitas ſit: vbi aũt vna diuinitas: vna volũ/
tas ⁊ vna pꝛęceptio. Deniqꝫ vt ſcias et pa/
trẽ eſſe: ⁊ filiũ eſſe: ⁊ vnũ opus patris et filij
eſſe: apoſtolum ſequere qui dixit: Ipſe au/ 1.Theſſal.3.
tem deus ⁊ pater noſter ⁊ dominꝰ ieſus di/
rigat viam noſtram ad vos. Et patrem lo/
quitur: ⁊ filium loquitur: ſed vnitas directi
onis eſt: quia vnitas poteſtatis eſt. Sic et
alibi habes: Ipſe autem dominꝰ noſter ie/ 2.Theſſa.2.
ſus chꝛiſtus ⁊ deus ⁊ pater noſter qui dile/
xit nos: ⁊ dedit conſolationem ęternam: et
ſpem bonam in gratia: conſoletur coꝛda ve
ſtra et confirmet. Quantam vnitatem oſtẽ
dit: vt conſolationis vnitas nõ pluralitas
ſit? Conticeſcat ergo perfidia: aut ſi ratione
non vincitur: moꝛali humanitate flecta/
tur. Conſideremus q̃ꝫ moꝛaliter egerit do/
minus: vt nos non ſolum fidem ſed etiam
moꝛes doceret. Namqꝫ in foꝛma hominis
conſtitutus: ſubditus erat ioſeph ⁊ marię.
Nunquid ergo minoꝛ ⁊ hominibus qꝛ ſub/
ditus? Aliud pietatis: aliud poteſtatis eſt:
ſed nõ pꝛęiudicat pietas poteſtati. In eo er
go legis ſubditum patri: in coꝛpoꝛe ſcilicet:
in quo erat ſubditus matri. Agamus ⁊ nos
moꝛaliter: perſuadeamꝰ illis qđ ſibi pꝛoſit:
obſecremꝰ ⁊ ploꝛemus ante dominum qui
fecit nos. Nõ eñ vincere volumꝰ ſed ſana/
re: nõ inſidioſe agimus: ſed religioſe mone
mus. Sępe flectit hũanitas: quos nec vir/
tus potuerit ſuperare nec ratio. Deniqꝫ do
minus illum hominẽ qui ex hiericho deſcẽ/
dens incidit in latrones: quem nõ aſperio/
ribus legis medicamentis: nõ pꝛophetico
rigoꝛe curauerat: oleo curauit et vino. Ue/
niant ergo ad hunc omnes qui ſanari vo/
lunt: accipiãt medicamentum qđ et a patre
detulit ⁊ pꝛęparauit in cęlo: ex illis cõfectũ
immoꝛtalibus ſucis: hoc ex terra non pul/
lulat. Expers enim omnis natura huius

confectionis. Diuino enim cõſilio ſuſcepit
hanc carnem: vt oſtenderet legem carnis
legi eſſe ſubditam mentis. Suſcepit carnẽ
vt quaſi homo vinceret qui homines eru/
diret. Quid mihi prodeſſet: ſi quaſi deꝰ ex/
erta poteſtate diuinitatem ſuaꝫ tantũmo/
do inuiolabilem demonſtraſſet? Aut cur ſu
ſciperet carnem: niſi vt temptari ſe naturę
atqꝫ infirmitatis meę cõditione pateretur?
Temptari debuit: compati mihi debuit: vt
ſcirem quẽadmodũ temptatꝰ vincerem: cõ/
paſſus euaderẽ. Vicit per cõtinentiam: vi/
cit per cõtemptum diuitiarum: vicit ꝑ fidẽ:
calcauit ambitionem: fugauit intemperan
tiam: laſciuiã religauit. Hoc medicamentũ
petrus vidit: et retia ſua inſtrumẽta videli/
cet queſtus ⁊ ſubſidia dereliquit: Renunci/
ans carnis concupiſcẽtię tanquã corruptę
naui: in quã quaſi ſentina quędam multaꝝ
ingreditur paſſionum. Magnũ ergo medi/
camentum: qꝺ nõ ſolum cicatricem vetuſti
vulneris amputauit: ſed etiam cauſã paſſi/
onis incidit. O fides theſauris onmibꝰ opu
lẽtior: O fides vulneꝝ noſtroꝝ peccatorũqꝫ
medicina pręſtantior. Conſideremus: quia
nobis prodeſt bene credere. Mihi enĩ pro/
deſt ſcire: quia propter me chriſtus ſuſcepit
meas infirmitates: mei corporis ſubijt paſ/
ſiões: pro me peccatũ: hoc eſt pro omni ho/
mine: pro me maledictum factus eſt: ⁊ pro
me atqꝫ in me ſubditus atqꝫ ſubiectus: pro
me agnus: pro me vitis: pro me lapis: ꝓ me
ſeruus: pro me filius ancillę: pro me diẽ iu/
dicij ignorans: pro me neſciẽs diem aut ho
ram. Nam quomodo poſſet diem neſcire q̃
dies fecit ⁊ tempora? Quomodo poſſet di/
em ignorare iudicij: qui ⁊ horam iudicij fu
turi expreſſit ⁊ cauſam? Factus ergo male/
dictum nõ ſecũdum diuinitatẽ: ſed ſecun
Deut. 21. dum carnem. Scriptum eſt enim: Maledi/
ctus omnis qui pendet in ligno. Secun/
dum carnem vtiqꝫ pependit: ⁊ ideo maledi
ctum: quia noſtra maledicta ſuſcepit. Ille
fleuit: ne tu homo diu fleres. Ille iniurias paſ
ſus eſt: ne tu iniuriam tuam doleres. Gran
de remedium: ſolatium habere de chriſto.
Ille enĩ ꝓ nobis hęc patientiꝰ tulit: ⁊ ſumꝰ
qui patienter hęc pro illius nomĩe ferre ne/
queamus. Quis appetitus nõ diſcat igno/
ſcere: quãdo pro perſecutoribus ſuis chriſtꝰ
⁊ crucifixꝰ orabat? Vides ne illas q̃s tu pu/
tas chriſti infirmitates: tuas eſſe virtutes?
Cur de remedijs noſtris ei queſtionem mo
uemus? Lachrymę illę nos lauant. Fletus
illi nos abluunt: Ac dubitatio illa nos fir/
mat: ne tu ſi cęperis dubitare deſperes.
Quãto maior eſt iniuria: tanto vberior de/
betur gratia. Sed ⁊ in ipſis iniurijs cogno
ſce diuinitatẽ. In cruce pendebat: ⁊ elemẽ/
ta ei omnia ſeruiebãt. Sol refugit: dies oc/
cidit: Obfuſę ⁊ circũfuſę tenebrę: Terra tre/
muit: nõ tremuit qui pependit. Quid aliꝺ
hęc q̃ auctoris reuerentiam ſignant? Quia
in cruce eſt vides: quia regnũ dei donat nõ
vides: quia mortem guſtauit legis: quia la
tronẽ quoqꝫ ad paradiſum inuitauit nõ le/
gis: Mulieres flentes intueris ad tumulũ:
nõ intueris angelos excubãtes? Quid di/
xerit legis: qꝺ geſſerit nõ legis? Dicis cha/
nanęę mulieri dixiſſe dominũ: Non ſũ miſ/ Matth. 15.
ſus niſi ad oues quę perierunt domus iſrł:
Nõ dicis: quoniã id qꝺ ab ea rogatus ẽ fe/
cit. Vnde intelligere te conuenit: quia miſ/
ſus nõ id ſignificat ꝙ alieno ſit coactus im/
perio: ſed ꝙ voluntario functus ſit arbitra/
tu: Alioquin contemptuꝫ oſtendis patris.
Si enim vt tu interpretaris paternorum fa
mulus pręceptorum chriſtus venerat in iu/
dęam: vt ſolis eiꝰ incolis mederetur: ⁊ cha/
nanęę prius filiaꝫ vt legimus liberauit: nõ
vtiqꝫ alieni fuit executor imperij: ſed volũ/
tarij liber arbitrij. Vbi autem libertas vo/
luntatis: ibi nulla pręuaricatio miſſionis.
Nec vereare ne diſpliceat patri qꝺ fecit fili
us: cum ipſe dicat: Quęcunqꝫ placita ſunt Joh. 8.
ei facio ſemper. Et alibi: Opera quę ego fa Joh. 14.
cio: ipſe facit. Quomodo ergo patri potuit
diſplicere qꝺ ipſe fecit per filium? Vnꝰ eniꝫ Ro. 3.
deus: ſicut ſcriptum eſt: qui iuſtificauit cir/
cumciſionem ex fide ⁊ pręputium ꝑ fidem.
Omnia lege: omnia diligenter aduerte: in/
uenies ſic demonſtraſſe ſe chriſtum: vt deꝰ
in homine cerneretur. Nec malicioſe accipi
as de patre filium gloriantem: cum audias
patrem in filio complacentẽ. Sed ſi morali
bus flecti nõ queunt: prouocemus ad iudi/
cem. Ad quem tandeꝫ ibimus? Nempe ad
eum qui iudicium habet. Nunquid ad pa/

alia quę ſine capacitate mutabilitatiſ ẽ ſem
per. An negatur imortalis diuinitas chri
ſti: q꞉ in carne ꝓ oĩbus mortẽ guſtauit? Iã
ergo melior gabriel q̃ chriſtus: q꞉ ille nõ eſt
defunctus: hic mortuꝰ eſt. Sꝫ nõ eſt ſeruꝰ
ſupra dñm: alia enĩ carnis infirmitas: alia
diuinitatis ęternitas. Mors carnis eſt: im
mortalitas ptãtis. Qꝫ ſi diuinitas fecit ne
caro videret corruptionem: quę vtiqꝫ corru
ptelę erat obnoxia ꝑ naturã: quõ mori poſ/
ſet ipſa diuinitas? Quõ autẽ lucem inacceſ
ſibilem nõ habitat filius: cum i ſinu patris
filius ſit? Lux aũt pater: lux etiã ipſe ſit fili/
us: q꞉ deꝰ lux eſt. Aut ſi aliaꝫ lucẽ inacceſſi/
bilẽ niſi diuinitatis putamꝰ: nunq̃d melior
patre lux eſt: vt nõ ſit in luce: q꞉ ſicut ſcp̃tũ
eſt: Et apud patrẽ ẽ ⁊ in pſe? Nõ ꝫ ſeparẽt
filiũ cũ legunt ſolum deũ: nec patrẽ ſeparẽt
cũ legunt filiũ ſolũ in terris. Si filiꝰ ſine pa/
tre nõ eſt: et putas ꝙ pater ſine filio ſit i cę/
lo: in carne eſt filius. Cũ dico in carne ẽ vel
2. Cor. 5 in terris: ſcꝺm carnẽ nõ iã nouimꝰ chriſtuꝫ.
Ergo in carne eſt filiꝰ: ⁊ ſolus nõ ẽ: ſcꝺm qꝺ
Joh. 8. ſcriptũ ẽ: Et nõ ſum ſolus quia pater mecũ
eſt: et putas ꝙ ſit pater ſolus in luce? An ne
hoc argumentũ putes: accipe etiã teſtimo/
Joh. 1. nij. Deũ inquit nemo vidit vnquã: niſi vni
genitus filius qui ẽ in ſinu patris: ip̃e enar/
rauit. Quomõ ſolus pater ſi in ſinu patris
filiuſ eſt? quomõ enarrat quẽ nõ videt? Nõ
ergo ſolus pater. Accipe nũc ⁊ ſolũ patreꝫ:
⁊ ſolũ filiuꝫ. Soluſ pater: qꝺ alius pater nõ
eſt. Solus filius: qꝺ aliꝰ filiꝰ nõ eſt. Solꝰ de
us qꝺ vna diuinitas trinitatis eſt.

Quomodo filius factꝰ intelligatur. Queadmodum etiam omnia per ipſum facta ſunt: cum diuerſoꝝ hereticorum confutatione. Ca. III.

Satis ergo claret: ⁊ soluꝫ deũ nõ eẽ
patrẽ ſine filio: ⁊ ſolũ deũ nõ intelli
gi filiũ ſine patre. In quo aũt fa/
ctus ſit: per os ſancti patriarchę locutꝰ aſſe
Ps. 87. ruit dicẽs: Quia repleta eſt malis aĩa mea
⁊ vita mea i inferno appropinquauit: Eſti/
matus ſũ cũ deſcẽdentibꝰ in lacum: factꝰ ſũ
ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos li/
ber. Et hic ſicut homo inquit: nõ ſicut deuſ:
factꝰ ſum. Et repleta ẽ malis aĩa mea. Ani/
ma vtiqꝫ nõ diuinitas. Factꝰ eſt in eo i quo
erat infernus debitꝰ: factꝰ eſt in eo in q̃ cuꝫ
alijs eſtimaꝛ: diuinitas enĩ ſilitudinẽ colla/
tionis abiurat: ⁊ tñ in ipſa carne morti ob/
noxia maieſtatẽ aduerte diuinitatis i xp̃o.
Et ſi factꝰ eſt ſicut hõ ⁊ ſicut caro factus eſt:
tamẽ inter mortuos liber: ⁊ liber ſine adiu/
torio. Sed quõ hic ſine adiutorio fuiſſe ſe
filius dicit: cũ ſupra dictũ ſit: Poſui adiuto Ps. 88.
riũ ſuper potentẽ? Ergo ⁊ hic diſtingue na/
turas. Adiutoriũ caro habet: diuinitas nõ
habet. Liber igiꝛ eſt qui mortis vincula ne/
ſciuit: nõ captꝰ ab inferis: ꝫ qui opatus ſit i
infernis: ꝫ ſine adiutorio ẽ: qꝺ nõ ꝑ nunciũ
neqꝫ legatuꝫ: ſed ipſe ꝑ ſe dominꝰ ſaluũ fe/
cit populũ ſuũ. Quõ ergo potuit adiuto/
riũ ſui corporis quęrere ſuſcitandi qui alioſ
ſuſcitauit? Ac licet hoĩes quãq̃ reſuſcitaue
rint mortuum: nõ in ſua tamen virtute fece
runt ſed in chriſti noĩe. Aliud ẽ rogare: ali
ud impꝫare: aliꝺ mereri: aliud donare. He/
lias ergo ſuſcitauit: ꝫ orauit nõ imperauit.
Heliſęus ſuſcitauit cõfiguratꝰ mortuo: ſu
ſcitauit etiã ipſius mortui corpis tactus: vt
eẽt typus venturum eũ qui miſſus in ſimili
tudine carnis humanę etiam ſepultꝰ mor/
tuos ſuſcitaret. Petrus quoqꝫ cũ ęneam
curaret ait: In nomine ieſu nazareni ſurge Act. 9.
⁊ ambula. Nõ in ſuo ait: ſed in chriſti nomi
ne. Surge aũt verbum ẽ imperãtis: ꝫ fidu/
cia de merito eſt: nõ pręſumptio de poteſta
te: ⁊ de noĩs opatiõe nõ de ſua ỽtute ꝑcepti
onis auctoritas. Quid igiꝛ arriani dicũt?
In nomine chriſti ⁊ petrꝰ impat: et illi no
lunt impaſſe dei filium ꝫ rogaſſe: ꝫ lectũ eſt
ꝙ rogauit. Diſce diſtantiam: Rogat q̃ſi
filius hominis: Imparat quaſi dei filius.
An nõ defertis hoc dei filio: qꝺ etiam dia/
bolꝰ detulit? Et vos maiore ſacrilegio de/
rogatis. Ille dicit: Si filius dei es: dic lapi Luc. 4.
di huic vt fiat panis. Ille dicit impa: vos
dicitis obſecra. Ille credit ꝙ iubente dei fi/
lio elementoꝝ rerumqꝫ in aduerſũ natura
vertaꝛ: vos creditis ꝙ niſi roget dei filius
nec voluntas ipſiꝰ impleaꝛ. Et diabolꝰ ex
poteſtate eſtimandum putat dei filiũ: vos
de infirmitate. Tolerabiliora ſunt tẽptamẽ
ta diaboli: q̃ argumenta ſint arrij. Nec
moueat ꝙ potentem filium dixit hominis:
cuꝫ dominũ maieſtatis legeris crucifixum.
Quę aũt maior potentia: q̃ ſupra cęleſtes
poteſtates habere dominatũ? Habebat au
tem qui thronis: dominationibus: angelis
imperabat. Naꝫ ⁊ ſi erat inter beſtias: ſicut Marci. 1.
ſcriptum eſt: tamen angeli miniſtrabant.
Et vt agnoſcas aliud incarnatõis eẽ: aliud

poteſtatis:ſcdm carnem itaqȝ temptatur a
beſtijs:ſcdm dignitatē ab angelis adoraꝛ.
Dicimꝰ igiꝛ factū eē hoiez:⁊ ad hoiem hoc
Ro.1. eſſe referendū. Deniqȝ ⁊ alibi habes:Qui
factus eſt ei ex ſemine dauid ſcdm carnem:
vtiqȝ ex ſemine dauid factus eſt. Deus aūt
ante ſecula ex deo natꝰ eſt. Nec ſemꝑ tamē
factū eſſe ad creationē referꝛ. Scriptum eſt
Pſ.89. eñ:Domine refugiuȝ factus es nobis: Fa
ctus es mihi in ſalutē. Nō vtiqȝ creationis
diffinitio vel editio declaraꝛ. Sed refugiū
factus mihi ⁊ ꝯuerſus mihi diciꝛ ad ſalutē:
1.Corī.1. ſicut ⁊ apoſtolus dixit:Qui factus eſt nob
ſapientia a deo:⁊ iuſticia: ⁊ ſanctificatio :⁊
redemptio. Nobis factū:nō creatuȝ ex pſe
dixit. Deniqȝ quō dicat factā nobis eē ſa
pientiam:in poſterioribꝰ expoſuit dicens:
1.Corī.2. Sed loquimur dei ſapiam in myſterio:que
abſcondita eſt:quā ꝑdeſtinauit deus ante
tēpora ſecularia in gloriā noſtram :quā ne
mo principum huius ſeculi cognouit. Si co
gnouiſſent nunq̄ dñm maieſtatis crucifixiſ
ſent :vbi myſteriū paſſionis exprimiꝛ: non
vtiqȝ generatiōis eterne ſeries declaratur.
Sapientia igitur mea:crux domini ē:redē
1.Petri.1. ptio mea:mors dñi eſt. Sāguine eñ ꝑcioſo
redempti ſumꝰ:vt apl's petrus dixit. San
guine igiꝛ ſuo quaſi homo: dñs nos rede
mit:idemqȝ quaſi deꝰ pctā donauit. Non
ꝙ in verbis quaſdā cōſtituamus inſidias:⁊
verboꝝ tendiculas aucupemur:vt ꝙ ⁊ aliō
ſcdm impios ſignificare reputaꝛ ſermo qui
legiꝛ: Nō id qd̄ ſenſus exprimat:ſed qd̄ lr̄a
oſtendat interpretemur. Sic perierunt iu
dei dum ſenſuum ꝓfunda deſpiciunt: ⁊ ſe
2.Corī.3. quunꝛ nuda verborū. Lr̄a eñ occidit :ſpiri
tus aūt viuificat. Et tamē inter duo grauia
ſacrilegia fortaſſe deteſtabilius ſit ad diui
nitatem referre que carnis ſunt q̄ȝ ad lr̄am
referre que ſpiritus ſunt. Illi timuerunt in
deo carnem credere :⁊ ideo redemptionis
grām perdiderūt:qꝛ cauſā ſalutis abiurāt:
Iſti diuinitatis maieſtatem ad carnis in
firma deducunt. Deteſtandi iudei qui car
nem domini crucifixerūt:deteſtabiliores ta
men eos arbitror:qui diuinitatē chriſti cru
ci ſubditam crediderūt. Deniqȝ q̄ cum iu
Titū.3. deis ſepe tractabat:hereticū inquit pꝰ vnā
correptionē deuita:nec tamen ſine iniuria
pr̄is factam nobis eſſe ſapientiam: ad illaȝ
inenarrabilem nec vllis tēporibus momen
tiſqȝ obnoxā chriſti gnātiōȝ ſacrilega inter
pretatiōe deriuāt. Nā preter id ꝙ filij in
iuria patris eſt cōtumelia: etiā in patre ſa
crilegia iſta procedunt. De quo ſcriptū eſt:
Eſt autē deus verax:oīs autē hō mendax. Ro.3.
Aut ſi de filio putāt dictuȝ:generationi q̄
dem non ꝑiudicāt:quia deū verū huius le
ctionis auctoritate qd̄ abnuunt cōfitentur.
Prolixū ē ſi velim ſingula recenſere quo
tiens factum legerimꝰ:nō vtiqȝ ꝑ naturā ſ
per gratiam. Nam ⁊ moyſes dicit: Adiu Exo.15.
tor ⁊ protector factus eſt mihi in ſalutē. Et
dauid dicit:Eſto mihi in deū protectoreȝ ⁊ Pſ.30.
in domū refugij:vt ſaluum me facias. Et
eſaias dicit:Factus es omni ciuitati humi
li adiutor. Nō vtiqȝ ſancti deo dicūt:creatꝰ
es: ſed protector ⁊ adiutor per gratiam tuā
factus es nobis. Unde nec illud verēduȝ
eſt qd̄ ſolent arriani ſeua interꝑtatiōe com
ponē dicentes: Factū eſſe dei verbū: Quia
ſcriptum eſt inquiunt:Qd̄ factum ē in ipſo Ioh.1.
vita erat. Primū intelligāt:ſi ad ſubſtan
tiam diuinā referant:qd̄ factū eſt:maniche
orum ſe queſtionibꝰ implicari. Obijciunt
eñ manichei. Si qd̄ i ipo factū ē:vita ē:eſt
ergo aliquid qd̄ in ipſo factū nō ſit:⁊ mors
ſit:vt duo impie inducant principia. Sȝ h̄
dānat eccleſia. Deinde vnde poſſunt doce
re ſic pronunciaſſe euāgeliſtā. Pleriqȝ enim
docti ⁊ fideles ſic pronunciant: Oīa ꝑ ipſū
facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil qd̄ fa
ctum eſt. Alij ſic:Oīa per ipſū facta ſūt: et
ſine ipſo factuȝ eſt nihil. Deinde:Qd̄ factū
eſt pronūciant:⁊ ſubiūgūt: In ipſo: hoc eſt
quicq̄d autē factū eſt in ipō. Quid ē i ipſo?
Apl's docet dicēs: In ipſo ſumꝰ ⁊ viuimus Act.17.
⁊ mouemur. Tamē ſi quēadmodū velit ꝓ
nūciēt:nō poſſūt hinc calūniari deo verbo:
ſi ad ſubam eiꝰ velint referre qd̄ factum eſt
q̄n ⁊ calumnienꝛ ⁊ pr̄i deo:de q̄ ſcriptū eſt:
Qui aūt facit veritatē venit ad lucē:vt ma Ioh.3.
nifeſtenꝛ opa eius qd̄ in deo ſūt facta. Ecce
hic opa hois i deo facta legimꝰ:⁊ ad ſubam
tñ diuinā referre nō poſſumꝰ. Sȝ aut ꝑ ipm
facta cognoſcimꝰ:vt eſt illud apoſtolicū:ꝙ
oīa ꝑ ipſū ⁊ in ipſo creata ſunt:⁊ ipſe ē ante Col.1.
oēs :⁊ oīa in ipſo ꝯſtant. Aut vt docet ꝑſen
tis lectio teſtimonij: virtutes quibus vite
eterne fructꝰ acq̄riꝛ i deo facta eſtimare de
bemꝰ:charitatē:pietatē:religionē:fidem: ⁊
alia hmōi:q̄ in volūtate dei facta ſūt. Er
go ſicut in dei pr̄is:ita etiā in xp̄i volūtate
⁊ virtute facta ſunt:ſicut legimꝰ: Creati in Eph.2.
hec ſpecies quoniā ad faciendi poſſibilita
tē corpis infirmitate reuocaꝛ. Tertia q̄ȝ i
poſſibilitatis ē cā:qꝛ etiā ſi ꝑ naturā quis ⁊
firmitatē corpis facere aliq̄d poſſit: nō pōt
tñ facere ꝑ imperitiā vel impotētiā: vt aut
indoctus aut ſeruꝰ. Quas igiꝛ hax quas
enumerauimꝰ impoſſibilitatuȝ cauſas (vt
quartā interi ſeq̄ſtremꝰ) filio dei exiſtimas
cōuenire:nūq̄d inſenſibilis ꝑ naturā: ⁊ im
mobilis ſicut lapis? Lapis quidē ē impijs
in ruinā:fidelibꝰ angulariſ. Sȝ nō inſenſibiſ
ſupra quē ſenſibiliū populoꝝ fideles edifi
1.Corī.10. canꝛ affectꝰ:nō imobiſ petra. Bibebāt eñ
ex ꝯſequenti petra:petra aūt erat xp̄s. Nō
ergo paternū opus per nature diſtantiā im
poſſibile xp̄o. Nūquid forte per debilita
tē impoſſibile ei aliq̄d eſtimemꝰ? Sȝ nō ille
debilis qui alioꝝ debilitateſ impiali ſermo
ne ſanabat. An debilis videbaꝛ cū paraly
Marci.2. tico ꝑcipiens: Tolle grabatū tuū ⁊ ambu
la:ſanitatis iam mādabat officiuȝ: cum ad
huc ille remedium debilitatis oraret? Nū
debilis dñs virtutū:cū illuminaret cecos:
inclinatos erigeret:mortuos ſuſcitaret: vo
tis noſtris medicine ꝑcurreret effectꝰ:oranſ
curaret ⁊ fimbria mūdaret ⁊ tactꝰ? Niſi for
te debilitatē illā impij putabatis: qñ vul
nera videbatis. Erāt quidē illa corpis vul
nera:ſ nō erat vulneris illiꝰ vlla debilitas
ex quo vita oīm ꝓfluebat. Unde ⁊ ꝓphe
Eſa.53. ta dixit: Liuore eiꝰ nos ſanati ſumꝰ. An q̄
in vulnere debilis nō erat:erat in maieſta
te? Quō quero cū demonijſ imparet ⁊ reis
peccata dimitteret aut cū rogaret patrem?
Quo loco fortaſſe dicāt:quō pater ⁊ filius
vnū ſūt? Si filiꝰ nūc impat: nunc precaꝛ et
vnū ſunt:⁊ impat ⁊ ꝑcaꝛ. Sed neqȝ cū im
perat ſolus:nec cū precaꝛ ifirmꝰ. Solus nō
Ioh.5. eſt:quia quecūqȝ filiꝰ facit:paꝛ facit. Infir
mus nō ē:qꝛ ⁊ ſi in carne infirmatꝰ ē propꝛ
pctā nr̄a:tñ illud noſtre erat in eo pacis eru
ditio:ſicut ſcriptuȝ ē: Nō ſue maieſtatis in
firmitas. Deniqȝ vt ſcias ꝙ ſm hoīem ro
gat:⁊ diuitatē impat:habes i euangelio:ꝙ
Luc.22. ⁊ petro dixit: Rogaui ꝓ te vt nō deficiat fi
des tua. Eideȝ aūt ſupra dicēti: Tu es xp̄s
Matth.16. filiꝰ dei viui: Rn̄dit: Tu es petrꝰ ⁊ ſuꝑ hāc
petrā edificabo eccliaȝ meā :⁊ tibi dabo cla
ues regni celoꝝ. Ergo tibi ꝓpria auctorita
te regnuȝ dabat: huiꝰ fidē firmare nō pote
rat:quē cū petrā dicit:firmamētū ecclie iu
dicauit? Quādo igiꝛ roget:qñ impet con
ſidera. Rogat qñ paſſurꝰ oñdiꝛ: Impat qñ
filiꝰ dei crediꝛ. Duas igiꝛ ſpēs ipoſſibilitatū
vacare iā cernimꝰ:ꝙ neqȝ iſēſibiſ neqȝ infir
ma pōt eſſe dei virtꝰ. Nūq̄d tertiū ꝓfertis
in mediū:ꝙ quaſi imperitꝰ ſine mgr̄o face
re nihil poſſit:aut ſeruꝰ ſine dño? Ergo mē
titus es dñe ieſu:qui te ⁊ mgr̄m ⁊ dñm ipſe
dixiſti:⁊ fefelliſti diſciplos tuoſ dicēs: Uos Ioh.13.
vocatis me magiſter ⁊ dñe:⁊ bñ dicitis:ſuȝ
eni. Sed nō falleres veritas :eos preſertim
quos amicos vocaſti. Tamē ſi vt imperitū
te ab artifice viderint :vt tibi:hoc ē dei ſapi
entie dicant peritiam defuiſſe: vnitatem ta
mē ſubſtātie inter te ⁊ patrem ſeparare nō
poſſūt. Artificē nanqȝ ab impito iprudētia
nō natura ſecernit. Sȝ nō in pr̄e artificiuȝ:
neqȝ in te inſipientia. Nō ē eñ inſipiens ſa
pientia. Ergo ſi neqȝ inſenſibilis in filio
natura:neqȝ debilitas:neqȝ imperitia:neqȝ
ſeruitꝰ poteſt eſſe:cōſiderēt ꝙ ⁊ per naturaȝ
⁊ maieſtatē vnū ſit cū patre filiꝰ:⁊ per opa
tionē nō diſcrepet a patre virtꝰ :cum oīa Ioh.5.
que pater fecerit:eadē ⁊ filius faciat ſimiliꝛ.
Neqȝ enim ſimiliꝛ pōt quiſq̄ȝ facere idē opꝰ
qd̄ alius fecerit:niſi qui ⁊ inequalitatē non
habeat operationis:⁊ nature eiuſdē habe
at vnitatē. Adhuc tamē requiro: quid ſit
qd̄ nō poſſit facere a ſe filiꝰ niſi viderit faciē
tem pr̄em? Et inſipienꝛ aliqua de vilioribꝰ
exempla propono. Factꝰ ſum enim inſipi 2.Corī.12.
ens:vos me coegiſtis. Nam quid inſipien
tius q̄ȝ de maieſtate dei argumēta diſcute
re:que queſtiones magis preſtant q̄ȝ edifi 1.Timoth.1.
cationem dei que eſt in fide? Sed argumen
tis argumēta reſpōdeant. Illis verba :no
bis charitas q̄ in deo ē de corde puro ⁊ con
ſcia bona:⁊ fide nō ficta. Ergo ad infirma
tionē tā inepte ꝓpoſitōis:nō piget ⁊ iam ri
dicula deriuare. Quō ꝙ videt filius patrē?
Uidet equus picturā quā per naturaȝ imi
tari nō pōt. Nō vtiqȝ ſic videt filius. Uidet
ꝑuulus viri opa maioris:ſ imitari nō pōt.
Nec vtiqȝ ſic videt filiꝰ. Ergo ſi filiꝰ ⁊ ꝑ eiuſ
dem cū patre arcanū cōe nature inuiſibili
ter ⁊ videre ⁊ facere pōt:⁊ per plenitudineȝ
diuinitatiſ qd̄ voluerit exequi: quid ſupereſt
niſi vt ꝑ vnitatē inſeꝑabilē p̄rtātis :nihil cre
damꝰ filiū facere:niſi qd̄ viderit pr̄em faciē
tē: qꝛ ꝑ inſeꝑabilē vnitatē nihil a ſe facit fi
liꝰ:qm̄ nihil vult qd̄ paꝛ nolit? Qd̄ vtiqȝ nō
infirmitatis ſed vnitatis ē. Ergo nec cōtu
max filiꝰ:vt etiā de q̄rta ꝓpoſitōe dicamꝰ.

Nihil enim cõſiliarius filius facit:qđ cũ pa
tris nõ cõueniat volũtate. Deniqꝫ vidit pa
ter qđ fecit filius:⁊ ꝓbauit ꝙ bona valde.
Gen.1. Sic eñ habes in geneſi:Et dixit deuſ:Fiat
lux:⁊ facta ẽ lux:⁊ vidit deus lucẽ qđ bona
eſt. Nũqđ hic dixit paṫ: Fiat talis lux qua
lem ipſe feci? Sed fiat lux que ante non fue
rat. Aut filius qualẽ faceret interrogauit?
ſed fecit vt voluit:qualem pater vſqꝫ eo vo
luit ⁊ ꝓbauit. Ergo nouũ opus filij ẽ. De
niqꝫ ſi reprehendit in filio ſm̃ interpretationes
arrianorum:qđqꝫ viderit facit:qui vtiqꝫ ſe
cũdũ ſcripturas qđ nõ vidit ⁊ fecit: ⁊ dedit
eſſe que non erant:Quid dicũt de patre:q̃
qđ viderat p̃dicauit:quaſi ea q̃ faciẽda fo
rent nõ potuerit p̃uidere? Similiter ꝙ videt
filius patris opus:ſicut pater op⁹ filij. Nec
quaſi alienũ laudat:ſꝫ quaſi ꝓpriũ recogno
Joh.5. ſcit. Queçũqꝫ eñ pater fecerit:eadẽ ⁊ filius
facit ſimiliter:vt idem op⁹ patris filijqꝫ ſen
tires. Nihil ergo facit fili⁹ niſi qđ paṫ pro
bet:pater laudet:pater velit:q2 ex patre to
tus eſt:nõ vt creatura:que multa cõmittit
dum ſtudio lapſuqꝫ peccati voluntatẽ fre
quẽter offẽdit auctoris. Nihil ergo filius
faċ niſi qđ placeat patri:quia vna volũtas:
vna ſentẽtia eſt:vna ẽ vera charitas: vnus
operationis effectus. Deniqꝫ vt ſcias cha
ritatis eſſe: q2 nõ poteſt fili⁹ a ſe facere q̇cq̃
niſi qđ viderit facientẽ patrẽ:cũ p̃miſiſſet:
Queçũqꝫ eñ ille fecerit:eadẽ ⁊ fili⁹ facit ſilr:
ſubiecit: Pater eñ diligit filiũ. Ergo qđ di
xit ſcriptura: q2 nõ põt:ad inſeꝑabilis ⁊ in
diuidue charitatis retulit vnitatem. Q2
ſi naturaliṫ eſt ⁊ vere eſt inſeꝑabilis chari
tas:inſeꝑabilis vtiqꝫ eſt etiã operatio na
turaliṫ:⁊ ĩpoſſibile vt opus filij cum patria
nõ cõueniat volũtate:qñ id qđ filius oꝑaṫ:
oꝑatur ⁊ pater:⁊ qđ paṫ operaṫ:operaṫ ⁊ fi
lius:⁊ qđ loquiṫ fili⁹:loquiṫ ⁊ pater:ſiċ ſcri
Joh.14. ptum eſt: Pater meus qui ĩ me manet:ipſe
loquiṫ:⁊ opera que ego facio:⁊ ipſe facit.

Nihil eñi pater ſine virtute atqꝫ ſapientia
ſua condidit:qui oĩa in ſapiẽtia fecit: ſicut
Ps.103. ſcriptum eſt:Omnia in ſapientia feciſti. Ni
hil etiã de⁹ verbũ ſine patre fecit. Nõ oꝑa
tur ſine patre. Nõ ſine patria voluntate ſa
croſancte illi ſe obtulit ſalutaris mundi to
tius hoſtia paſſioni. Nõ ſine patria volun
tate mortuos ſuſcitauit. Deniqꝫ lazarum
ſuſcitaturus leuauit oculos ſurſum ⁊ dixit:
Joh.11. Pater gratias ago tibi q2 audiſti me:⁊ ego
ſciebam q2 ſemꝑ me audis:ſed propter tur
bam que circumſtat dixi:vt credat q2 tu me
miſiſti. Ut quãuis ex ꝑſona hominis ĩ car
nis ſuſceptione loqueretur:vnitatẽ tamẽ pa
terne voluntatis ⁊ oꝑatiõis exprimeret: q2
pater omnia audit:omnia videt que vult
filius. Uidet ergo ⁊ pater facientẽ filiũ: au
dit voluntatem. Deniqꝫ nõ rogauit:⁊ ex
auditũ ſe eſſe dixit. Nec eſtimari poteſt ꝙ
nõ audit pater qđ velit filius:et vt ſcias q2
ſemper auditur a patre:nec quaſi propheta
Abi.3. ſed quaſi filius: Et ego inq̇t ſciebã q2 ſemꝑ
me audis:ſed propter turbam que circum
ſtat dixi:vt credant q2 tu me miſiſti. Propṫ
nos igiṫ gratias egit. Nec eundem patrẽ
eundẽqꝫ filiũ eſſe credam⁹:cum idem opus
patris audimus ⁊ filij. Naꝫ vt cognoſceres
nõ quaſi infirmũ gratias egiſſe:ſꝫ quaſi dei
filium:ſemper ſibi diuinã potẽtiã vẽdicare:
clamauit: Lazare veni foras. Imperantis
vtiqꝫ vox iſta ẽ:nõ precantis. Sꝫ ad ſuꝑio
ra redeamus:⁊ ꝓpoſita cõcludamus: facit
quaſi verbum filius volũtatẽ patris. Uer
bum hoc noſtrum vtiqꝫ ꝓlatiuũ eſt:ſyllabe
ſunt:ſonus eſt:⁊ tamẽ a ſenſu nr̃o ⁊ mente
nõ diſcrepat:⁊ que iteriori tenem⁹ affectu:
ea tanquã operantis verbi teſtificationi ſi
gnamus. Sed nõ ſermo noſter oꝑatur:ſolũ
eſt verbum dei qđ nec ꝓlatiuum eſt: nec
ἐνδιάθετον dicũt:ſed qđ operaṫ ⁊ viuit et
ſanat. Uis ſcire quale verbũ:audi dicẽteꝫ:
Heb.4. Uiuũ ẽ eñ verbũ dei ⁊ validũ atqꝫ oꝑato
riũ ⁊ acutũ:⁊ omni gladio acutiſſimũ pene
trãs vſqꝫ ad diuiſionẽ aĩe ⁊ ſpirit⁹ artuũqꝫ
⁊ medullarum. Uerbũ igitur audis dei fi
lium:⁊ a patria volũtate ⁊ poteſtate ſecer
nis. Audis ꝙ viuit:audis ꝙ ſanat:noli er
go noſtro cõꝑare v̾bo. Si eñ verbũ noſtrũ
quẽ nõ obtutu viderit:nõ auditu audierit
loqui:⁊ loq̇tur tamẽ cognita per quedã na
ture humane interna myſteria: Quõ nõ im
pius qui ſcđm diuinitatẽ in dei verbo ⁊ ob
tutũ quendam corporeũ exigit:⁊ auditum:
⁊ putet ꝙ nõ poſſit a ſe quicquã facere fili⁹
niſi qđ patrẽ facientẽ viderit:cũ per vnitatẽ
vt diximus eiuſdẽ ſubſtãtie:idẽ velle atqꝫ
idem nolle ⁊ idem poſſe:⁊ in patre ſit ⁊ in fi
lio et in ſpirituſancto? Q2 ſi hoĩes plerũqꝫ
ſenſuũ qualitate diſcreti:tamẽ vni⁹ propo
ſiti intentione cõcordãt:quid de patre nos
⁊ de filio cõgruit eſtimare:niſi id qđ huma
na imitaṫ charitas:ſuba dĩna poſſideat?

Joh.5. ...? Sꝫ pater nõ iudicat quemquã. Omne
enim iudicium dedit filio. Dedit vtiqꝫ ge
nerando:nõ largiendo. Uide q̃ꝫ te noluе
rit filio ſuo derogare:vt tibi ipſum iudicem
daret. Uideamus ergo ante iudicium quiſ
cauſam meliorem habeat:ego an tu. Nem
pe prudẽtis actoris ẽ:pri⁹ cõciliare ſibi iudi
cẽ. Hoĩeꝫ honoraſ:deũ nõ honoras? Quid
ergo conciliat cognitorem: honorificentia:
an iniuria? Pone me peccaſſe qđ non eſt:
Num offenditur honore ſuo chriſtus? Pec
camus omnes. Quis ergo veniam prome
rebitur:qui defert honorificentiaꝫ:aut qui
irrogat contumeliã? Aut ſi te ratio nõ mo
uet:ſpecies ſaltẽ iudicij ipſa cõmoueat. At
tolle oculos ad iudicẽ tuos:ĩtuere q̃ ſedeat:
cũ quo ſedeat:vbi ſedeat. Sedet chriſt⁹ ad
dexterã patris. Aut ſi oculis hoc non potes
Ps.109. cõprehẽdere: audi dicentẽ prophetã: Dixit
dominus domino meo: ſede ad dexteram
meam. Sedet ergo ad dexteram patris
filius. Dic nunc qui de ſecularibus arbi
traris eſtimanda diuina: Num tibi videa
tur inferior qui ad dexteram ſedet? Nuꝫ in
iuriam patris:qui ad ſiniſtram ſedet? Paṫ
honorat:⁊ tu iniuriam putas? Pater ma
uult id eſſe pietatis exemplum:et tu putas
preceptionis imperium? De morte ſurrexit
⁊ ad dexteram dei ſedet. Sed dixit inquis
pater: Accipe etiã vbi nõ dicit pater ⁊ predi
Math.26. cit filius. Amodo videbitis filium hominiſ
ſedentem ad dexteram virtutis. Et hoc de
aſſũptione corporis dicit. Hinc dicit: Sede
ad dexteram meam. Nam ſi de eterna ſede
diuinitatis queris:interrogatus a pilato ſi
Joh.18. ipſe eẽt rex iudeorum:ait: In hoc ſum na
tus. Unde ⁊ apoſtolus monet:hoc eſſe no
bis vtile ſi chriſtum nõ ex precepto neqꝫ ex
gratia ſed quaſi dilectiſſimũ filium ad de
xteram dei ſedere credamus. Sic enim ha
Col.3. bes: Que ſurſum ſunt querite vbi chriſtus
eſt ad dexteram dei ſedens:que ſurſum ſũt
ſapite. Hoc eſt enim ſuperiora ſapere ⁊ cre
dere:quia chriſtus vt ſedeat:non quaſi iuſ
ſus obſequitur:ſed quaſi filius dilectiſſim⁹
honoratur. Propter rationem ergo corpo
Ps.109. ris dicit: Sede ad dexteram meam: donec
ponam inimicos tuos ſcabellum pedũ tuo
rũ. Qđ ſi ⁊ hoc ad calũniã trahis: q2 pater
ad filiũ dicit: Ponam ĩimicos tuos:etiam
pater trahit ad filium quos filius ſuſcitet
Joh.6. atqꝫ viuificet. Nemo enim inquit poteſt ve
nire ad me:niſi pater qui miſit me attraxe
rit eum:⁊ ego reſuſcitabo eum ĩ nouiſſimo
die. Et tu filium dei pro infirmitate dicis
eſſe ſubiectũ: cui pater attrahit:quoſ ille in
nouiſſimo die ſuſcitet? Heccine tibi videtur
eſſe ſubiectio:in qua regnum patri paratur
cum pater ad filium trahat: ⁊ calumnie lo
cus non ſit cum patri regnuꝫ filius tradat:
nec aliquid preferatur? Hec enim documen
ta pietatis ſunt;ꝙ et pater filio ⁊ filius pa
tri tradat. Ita enim ſibi tradunt vt neqꝫ il
le qui accipit quaſi alienum acquirat:nec
qui tradit amittat. Ad dexteram quoqꝫ ſe
dere nulla prelatio ẽ:neqꝫ ad ſiniſtrã ĩiuria.
Diuinitas enim gradum neſcit:nec loco ali
quo circumſcribitur:nec temporib⁹ definiṫ.
Anguſtis animis homines iſta penſamus.
Nulla differentia charitatis:nullum diſcri
men eſt vnitatiſ. Sed cur longi⁹ euagamur?
Circũſpectaſti omnia:vidiſti iudicẽ:aduer
tiſti angelos predicantes. Illi laudant ⁊ tu
vituperas? Dominationes ⁊ poteſtates ve
nerantur:⁊ tu calumniaris? Adorant om
nes ſancti eius:non adorat dei filius: non
adorat ſpirituſſanctus. Seraphin dicunt.
Sanctus:ſanctus:ſanctus. Quid ſibi vult
ſub vno noĩe ſanctitatiſ:trina repetitio? Si
trina repetitio: cur vna laudatio? Si vna
laudatio:cur trina repetitio? Trina repeti
tio cur niſi q2 pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanct⁹ ſan
ctitate vnum ſunt? Non dixit ſemel:ne fili
um ſequeſtraret:non bis: ne ſpiritum pre
teriret:non quater:ne creaturam ſibi coniũ
geret. Et vt oſtenderet trinitatis vnaꝫ eſſe
deitatem:cum tertio dixiſſet: Sanctus ſan
ctus ſanct⁹: addidit ſingulariter: Dñs de⁹
ſabaoth. Sanctus igitur pater: ſanctus fi
lius:ſanctus et dei ſpiritus. Adoratur igi
tur trinitas nõ adorat. Laudatur trinitas
non laudat. Ego malo ſicut ſeraphin crede
re:⁊ ſicut oẽs poteſtates virtuteſqꝫ celeſtes
adorare. Igiṫ ꝑſecutionẽ tuaꝫ videam⁹:
quemadmodum concilies tibi iudicem.
Dic ſane:dic inquã:ego te chriſte puto eſſe
diſſimilem patri. Reſpondebit ⁊ ille: Diſ
cerne ſi potes: Diſcerne inquam:quo puteſ
eſſe diſſimilem? Dic aliud: Creaturam in

quies te arbitror. Reſpondebit ⁊ chriſtus:
Si duorum hominū teſtimonium verū eſt:
tu nec mihi nec patri ſaltem credere debui-
ſti: qui genitum nominauit? Bonū nego.
Dicet ⁊ ille: Fiat tibi ſecundū fidem tuam:
vt tibi bonus nō ſim. Omnipotentē nō ar-
bitror. Reſpondebit ⁊ ipſe: Non poſſū er-
go tibi tua peccata donare. Subiectum di-
co. Referet ad hoc: Cur igit libertatē ac ve-
niam ab eo petis quem putas pro ſeruitio
eſſe ſubiectum? Video herere perſecutiōez
tuam: nō vrgeo: quia peccatorum meorum
ipſe ſum cōſcius: nō inuideo veniam: quia
ipſe opto indulgentiam: votū tuū ſcire de-
ſidero. En alligo apud iudicē deſideria tua
nō prodo crimina. Seriem tuorum expecto
votorum. Dic vtiqꝫ ea que in cōmuni voto
ſunt. Dic inquam: Domine fac me ad ima-
ginez dei. Reſpondebit ⁊ ille: Ad quā ima
ginem: quā negaſti? Dic: fac me incorrupti-
bilem. Referet vtiqꝫ: Quomodo te incorru
ptibilem facere poſſum: quem tu creaturaz
dicendo: capacem corruptibilitatis eſſe vo
luiſti? Mortui reſurgēt incorrupti: ⁊ tu cor-
ruptibilē dicis quem deū cernis? Dic bonꝰ
eſto mihi. Dicet tibi: Quid poſtulas qđ ne
gaſti? Ego te bonū volui: Ego dixi: Eſtote
Leuit.19. ſancti: quoniam ego ſanctus ſum: Et tu mi
hi id negare contendis? Tu expectas veni-
am peccatorū? Sz nemo poteſt donare pec
cata niſi ſolus deus. Itaqꝫ cum verus et
ſolus tibi deus non ſim: non poſſum vtiqꝫ
tua peccata donare. Hec arrianꝰ dicit. Et
fotinianus: Nego te inquit deū. Reſpōde-
Pſ.52. bit ⁊ dominus: Dixit inſipiens in corde ſuo
nō eſt deus. De quo dictū putas de iudeo:
de gentili: an de diabolo? De quovis dictū
ſit fotiniane: tolerabilior eſt ille qui tacuit:
Tu vero ⁊ voce auſus es dicere vt inſipien
te inſipientior probareris. Negas ergo in-
quit deū: cum ego dixerim: Dij eſtis et fi-
Pſ.81. lij excelſi omnes. Et tu deum negas: cuius
opera diuina circūſpicis? Dicat ⁊ ſabelli-
anus: Ego te ipſum patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritum
ſanctum arbitror. Reſpondebit ⁊ dominꝰ:
Nō audis patrem: nō audis filium? Nun-
quid hic vlla cōfuſio eſt? Scriptura ipſa te
docet: patrez eſſe qui detulit iudicium: fili-
um eſſe qui iudicat. Nō audiſti me dicētez:
Joh.8. Solus nō ſū: ſed ego ⁊ qui me miſit pater?

Dicet ⁊ manicheus: Ego auctorē carnis
noſtre diabolum credo. Reſpōdebit ei: Er-
go quid facies in celeſtibus? Vade ad au-
ctorem tuum. Ego eos volo mecū eē quos
dedit mihi pater. Tu te a diabolo creatum
manichee arbitraris: ad illius ergo feſtina
ſedez: vbi ignis ⁊ ſulphur: vbi nō reſtingui
tur eius incēdium: nec vnquā pena morie-
tur. Omitto alia hereticorū portenta: nō
nomina qui dicunt: Qui dies erit iudicij: ꝗ
erit forma ſentētie? Reſpōdebit his omni-
bus: et ille moraliter: Populus meus quid Michee.6.
feci tibi aut quid cōtriſtaui te? Nōne ex egy
pto eduxi te: ⁊ ex domo ſeruitutis liberaui
te? Sed parum eſt ex egypto liberaſſe: ⁊ ex
domo ſeruitutis eripuiſſe: plus eſt teipſum
dediſſe pro nobis. Dices: Nonne veſtras
omnes ſuſcepi iniurias? Nōne corpus meū
pro vobis obtuli? Nōne mortem appetiui:
qđ nō erat diuinitatis mee ſed veſtre redē-
ptionis. Heccine referuntur gratie: hoc pro
fecit ſanguis meꝰ: ſicut in propheta ipſe iā
dixit: Que vtilitas in ſanguine meo qꝛ de- Pſ.29.
ſcendi in corruptionem? Hoc ergo profecit
vt me impie negaretis: pro quibus iſta ſu-
ſtinui. Ego vero tunc domine ieſu ⁊ ſi gra-
uium peccatorum mihi ipſe ſum conſcius:
dicam tamen: non te negaui: Habes ꝙ ig-
noſcas fragilitati carnis. Delictum fateor:
peccatum non abnuo. Si vis potes me ſal
uare: quia hoc qui dixit: ⁊ meruit: ne queſo
in iudicium intres cum ſeruo tuo. Nō que-
ro vt iudices ſed ignoſcas. Quid putamus
chriſtū iudicaturum? Ego ſcio: iudicaturū
dico: immo iam iudicauit. Tenemus eius
ſententiam: vt omnes inquit honorificent Joh.5.
filium: ſicut honorificant patrez: Qui non
honorificat filium: nō honorificat patrem ꝗ
miſit illum. Si diſplicet ſentētia: appella ad
patrem: reſcinde iudiciū qđ pater attulit.
Dic quia diſſimilem habet filium. Reſpon
debit tibi: Ego ergo mētitus ſum: qui dixi
filio: Faciamus hominem ad imaginem Gen.1.
et ſimilitudinem noſtram. Dic quia crea-
uit. Reſpondebit tibi: Cur ergo adoraſti:
quem creaturam putaſti? Dic qꝛ minorem
generauit filiū. Reſpōdebit metire videa-
mur. Dic quia ei nō debuiſti credere: Refe-
ret ad hoc: Nō tibi dixerā: Hic eſt filiꝰ meꝰ Matth.17.
dilectiſſimus in quo complacui: ipſum au-

dite? Quid eſt: ipſū audite? Dicentē vtiqꝫ:
omnia que pater habet mea ſūt. Hoc audi-
erūt apoſtoli: ſicut ſcriptum eſt: et ceciderunt
in faciem ſuam ⁊ timuerunt valde. Si
ceciderūt qui confeſſi ſunt: quid facient qui
negarunt? Si illos ieſus tetigit ⁊ leuauit:
vos iacere patieꝛ: ne videatis gloriam quā
negaſtis. Videamus ergo quoniā quē filiꝰ
damnat ⁊ pater damnat. Et ideo honorifi-
cemus filium ſicut honorificamus patrem:
vt per filiū ad patrez peruenire poſſimus.
Hec ergo iperator auguſte carptim ⁊ breui-
ter impolita magis propoſui ꝙ enodata di
geſſi. Qđ ſi qua arriani inconſūmata arbi-
trātur: ego vix fateor inchoata. Si qua ad-
huc ſupereſſe opinanꝛ: ego prope omnia.
Infidelibus eni totum deeſt: ſed abundat
fidelibus. Deniqꝫ vna confeſſio petri: abū-
Matth.16. dauit ad fidē xp̄o: Tu es chriſtꝰ filius dei vi
ui. Sat eſt enim generationē ſcire diuinaz:
nō diuiſam: nō diminutaz: nō diriuatoriā:
nō creatam. Hoc etiam totis ſcripturarum
exponitur libris. Nec adhuc ab impijs cre-
Eſa.6. ditur. Incraſſatum eſt eni: vt ſcriptum eſt:
cor eorum: et auribus ſuis grauiter audie-
rūt: ⁊ oculos ſuos grauauerūt: nequando
oculis ſuis videant: ⁊ auribus audiant et
corde intelligāt. Nāqꝫ more iudaico aures
ſuas arriani claudere ſolent: aut ſerere tu-
multum: quotienſcūqꝫ verbum ſalutis au-
ditur. Et quid mirum ſi humanis vocibus
credere nō ſolent infideles: qui nō credūt di
uinis? Filius dei dicebat: ſicut habes i euā
Joh.12. gelio: Pater clarifica nomē tuū. Vox pr̄is
de celo audita ē dicētis: Et clarificaui ⁊ ite-
rum clarificabo. Infideles hec audiebant ſꝫ
nō credebant. Dicebat filius: reſpondebat
pater. Dicebant iudei: Tonitruū factū eſt
illi: alij dicebant: angelus locutus ē ei. Pau
Act.9. lus quoqꝫ ſicut ſcriptū eſt in actibꝰ apoſto-
lorum: cū voce chriſti vocareꝛ ad gratiam:
pluresqꝫ comites pariter incederēt: ſolꝰ vo-
cem chriſti audiſſe ſe dixit. Ideo ſancte im-
perator: qui credit audiat: ⁊ audit vt cre-
dat. Qui nō credit nō audit: ſꝫ nec vult nec
poteſt audire ne credat. Atqꝫ vtinā qđ i me
eſt audire vellent vt crederent: audire cum
bona manſuetudine vt verum querentes:
Titū.3. nō veritatē impugnantes. Scriptū eſt eni:
vt nō intendamus fabulis et genealogijs
interminabilibꝰ que queſtiones magis pre
1.Timoth.1. ſtant ꝙ edificationem dei que in fide ē. Fi-

nis autem precepti eſt charitas de corde pu
ro ⁊ conſcientia bona ⁊ fide nō ficta: A qui-
bus quidam aberrātes cōuerſi ſūt in vani-
loquiū: volentes eſſe legiſdoctores: nō in-
telligentes: neqꝫ que loquunꝛ: neqꝫ de qui-
bus affirmant. Alibi quoqꝫ idem apoſtolꝰ
dicit: Stultas autē ⁊ ſine diſciplina queſti- 2.Timot.2.
ones deuita. Tales deſerēdos apoſtolꝰ di-
cit: Qui queſtiones aſſerāt hos eſſe hereti-
cos. De quibꝰ alibi dicit: ꝙ diſcedent ꝗdaz 1.Timoth.4.
a fide intēdētes ſpiritibꝰ erroris ⁊ doctrinis
demoniorum. Et iohannes dicit: hereticos
eſſe antichriſtos: arrianos vtiqꝫ deſignans.
Hec enim hereſis poſt omnes hereſes cepit
⁊ ex omni hereſi venena collegit. Sic enim
de antichriſto ſcriptū eſt: Quia aperuit os Apoc.13.
ſuum in blaſphemia ad deum: blaſphema-
mare nomen eius ⁊ bellum facere cum ſan-
ctis eius. Ita ⁊ iſti filio dei derogant: nec
martyribus pepercerunt: ⁊ qđ fortaſſe ille
nō faciet: ſcripturas falſauere diuinas. Ita
qꝫ qui dicit: Quia ieſus nō eſt chriſtus: hic
eſt antichriſtus. Qui negat ſaluatorem mū
di: negat ieſum: qui negat filiū: negat ⁊ pa-
trē: qꝛ ſcp̄tū eſt: Ois ꝗ negat filium: negat
et patrem. Neqꝫ vero te imperator pluri-
bus tenere debeo bello intentum: et victri-
tia de barbaris trophea meditātē: Progre
dere plane ſcuto fidei ſeptus ⁊ gladiū ſpi-
ritus habēs: progredere ad victoriā ſuperi-
oribus promiſſam tēporibus ⁊ diuinis ora-
culis prophetatam. Nāqꝫ ⁊ futuram noſtri
depopulationem ⁊ bella gothorꝫ ezechiel
illo iam tempore prophetauit. Sic eni ha-
bes: Proptea ꝓphetiza fili hoīs ⁊ dic o gog Ezech.39.
hec dicit dominꝰ: In die illa cū cōſtituetur
habitare populus meus iſrael in pace: ſur-
ges ⁊ venies de loco tuo ab extremo aqui-
lonis: ⁊ gētes tecū multe: ſeſſores equorū
omnis cōgregatio multa ⁊ magna ⁊ virtus
copioſa: ⁊ deſcēdet ad pp̄lm meū iſrl̄: vt nu-
bes operiet terrā in nouiſſimis diebus. ⁊c̄.
Gog iſte gothus eſt: quē iam videmꝰ exiſſe:
de quo ꝓmittiꝛ nobis futura victoria dicē-
te dn̄o: Et depdabūt eos ꝗ depdati eos fue
rāt: ⁊ deſpoliabūt eos ꝗ ſibi ſpolia detraxe-
rūt dicit dn̄s. Eritqꝫ in die illa: dabo gog: hꝫ
eſt gothis locū noiatū monumētū i iſrl̄ mul
torꝫ virorꝫ cōgeſtum: qui ſuperuenerūt ad
mare: ⁊ per circuitū ſtruet has valles: iſtū
et eos: ⁊ obruet illic gog ⁊ totam multitu-
dinem eius: et vocabitur gepoliandrium

gog: ⁊ obruet eos domus iſrl' vt purgetur
terra. Nec ambiguum ſancte imperator: q
qui perfidie aliene pugnam excepim⁹: fidei
catholice in te vigent: habituri ſumus au
xilium. Euidens enim antehac diuine indi
gnationis cauſa preceſſit: vt ibi primum fi
des romano imperio frangeretur: vbi fra
cta eſt deo: Non libet confeſſorū neces: tor
menta: exilia recordari: piorum ſacerdotia:
proditorum munera. Nōne de thracie par
tibus per ripenſem datiam ⁊ myſiam om
nemq́ valeriam pannoniorū: totum illum
limitem ſacrilegis pariter vocibus ⁊ barba
ricis motibus audiuim⁹ inhorrentē? Quid
poterat nobis viciniatam feralis inuehere?
Aut quemadmodum res romana tali tuta
poterat eſſe cuſtodia? Sed iam ſatis ſupq́
omnipotens de⁹ noſtro exilio: noſtroq́ ſan
guine: confeſſorum neces: exilia ſacerdotū:
⁊ nefas tante impietatis eluimus: ſatis cla
ruit eos qui violauerunt fidem: tutos eſſe
non poſſe. Conuertere domine: fideiq́ tue
attolle vexilla. Non hic aquile militares:
neq́ volatus auium exercitum ducunt: ſed
tuum domine ieſu nomen ⁊ cultus. Nō hic
infidelis aliqua regio: ſ ea que confeſſores
mittere ſolet italia: aliquādo temptata: mu
tata nunq́. Quā dudum ab hoſte barbaro
defendiſti: nunc etiam vindicaſti: nō hic im
peratoris mēs lubrica: ſed fides fixa. Oſtē
de nunc euidens tue maieſtatis indicium:
vt is qui te verum virtutum dominum ⁊ ce
leſtis militie ducem: is qui te veram dei vir
tutem credit eſſe atq́ ſapientiam: non tem
poralem vtiq́ nec creatam ſed ſempiternā:
ſicut ſcriptum eſt: Dei virtutem ⁊ diuinita
1.Cor.1. tem: tue maieſtatis fultus auxilio: fidei ſue
tropheа mereatur.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber ſecūdus de fide ad Gratianū Auguſtum: explicit.

Capitulorum libri tertij de fide ad Gratianum Auguſtum: recollecta annotatio.

Qua ratione auctor ea que in ſuperioribus
libellis breuiter digeſta ſunt: in hoc libro
latius exequi curauerit. Cur etiā illicitū
putari non debeat q ad informationē vi
te humane comparationē a poeticis fa
bulis deriuatam induxerit. Ca.I.

Q nos magis q̄ poete illecebram ſecula
ris laſciuie pernicioſam debeam⁹ iudica
re: Q q́ noſtre ſalutis gratia chriſtus cor
poris infirmitates ſuſceperit: licet ſecun
dum diuinitatem equalis ſit patri in alti
tudine ⁊ immortalitate. Q preterea (con
tra hereticorū inſaniam) cū de deo dicit:
ſolus: nō ſeparetur filius. Ca.II.

Quomodo filius factus intelligatur. Quē
admodum etiam omnia per ipſum facta
ſint: cum diuerſorum hereticorum confu
tatione. Ca.III.

Quid ſignificet qd de incarnatione domi
ni ſcriptum eſt: Deus creauit me principi
um viarum ſuarū. Et q chriſtus dicatur
principium: nō ſolū per relationem ad di
uinitatem: ſed etiam ad documenta vir
tutum. Quomodo etiā intelligatur id qd
ſcriptum legitur: Puer nat⁹ eſt nobis: ⁊c.
quo multe hereſes extinguūtur. De ſolu
tione quoq́ dubitatiōis: quomodo de in
carnatione chriſti dictum ſit: Domin⁹ cre
auit me. ⁊c. cum ante incarnationē eius
creatura mundi fuerit. Ca.IIII.

De ſolutione obiectionis ſumpte ex eo qd
ſcriptum eſt: Poſt me venit vir qui ante
me factus eſt: cū confutatione erroris Ar
rianorum. Et quomodo iuxta myſticā in
telligentiā hiſtorie de Booz ⁊ Ruth deſi
gnatus fuerit chriſtus: qui eccleſiam ſibi
copulauit. Quomodo etiā ſepe ad cauſā
pertineat cum chriſtus dicitur fact⁹. Quō
deniq́ ipſe idē ſacerdos ſit ⁊ hoſtia. Ca.V

Q patris ⁊ filij vnum ſit regnum ⁊ non di
uiſū: ſicut arriana ſeuitas aſſeruit. Ca.VI

Q vna ſit maieſtas ⁊ vna gloria: vna quo
q́ ſubſtantia patris ⁊ filij: cum redarguti
one arrianorum: et quemadmodū fraudē
eorū cauere debeamus. Ca.VII.

Finis.

Sancti ambroſij epi liber terti⁹ de Fide ad Gratianū Auguſtū: feliciter incipit.

Qua rōne auctor ea que i ſuperio
ribus libellis breuiter digeſta ſūt:
in hoc libro lati⁹ exequi curauerit:
Cur etiā illicitum putari nō debeat
q ad informationē vite hūane cō
paratione a poeticis fabulis deri
uatam induxerit. Ca.I.

q Voniam clemen
tiſſime imperator inſtruēdi tui
gra: aliqua de fide mihi ſcri
benda mandaueras: ⁊ verecū
dantē: coram etiā ipſe fueras
adhortatus: ideo quaſi in pcinctu poſitus:
duos tm̄ ſcripſi libellos: quib⁹ vias q̄ſdam
fidei ⁊ ſemitas demonſtrarem. Sed quoni
am mens praua quorūdā: ſerendis intenta
queſtionib⁹: ſtilo laceſcit vberiore confligi:
Tue quoq́ pia me cura clemētie: ad inter
na vocat: volēs in plurib⁹ experiri quem in
paucis probaſti: ea q̄ perpaucis ſuperi⁹ di
geſta ſūt: placuit paulo lati⁹ exeq̄: ne ea q̄ſi
diffidentia aſſertionis deſeruiſſe potius q̄
ſecuritate fiducie pppoſuiſſe videam⁹. Et
q hydre numinis ⁊ ſcyllei littorī cōparationē
induxim⁹: vt oſtenderem⁹ vel rediuiua plā
taria cauēda pfidie: vel famoſa naufragia:
ſi quis cōtra licitū putat callorē diſputatio
nis eiuſmodi a poeticis fabulis deriuatū:
⁊ cū in fide nihil qd vituparе poſſit inuene
rit: aliquid in ſermone rephendit: agnoſcat
nō ſolū ſentētias: ſed etiā verſiculos poeta
rum ſcripturis inſertos diuinis. Vn̄ enim
Act.17. illud: Hui⁹ ⁊ genus ſum⁹: qd paul⁹ vſu pro
phetico doctus vſurpat? Nā ⁊ gigantes
⁊ vallem titanum prophetici ſermonis ſeri
es nō refugit: Et eſaias ſirenas ⁊ filias paſ
ſerum dixit: Et hieremias de babylone me
morauit: q habitabūt in ea filie ſirenū: vt
oſtenderet babylonis: hoc ē ſecularis cōfu
ſionis illecebras: vetuſtis laſciuie fabulis
comparandas: que velut ſcopuli in iſti⁹ vi
te littore: dulcem ſonare quandā cantilenā
ad capiendos animos adoleſcentiū viderē
tur. Quā ſapiēs etiā ab ipo poeta greco in
ducit: vt quaſi quibuſdā prudentie ſue cir
cūdatus vinculis pteriſſe videat. Ita non
difficile iudicatū eſt ante aduentum chriſti
etiam fortiores poſſe capi ſpecioſe delitijs
voluptatis.

Qd nos magis q̄ poete illecebrā
ſecularis laſciuie pernicioſā debea
mus iudicare. Qd q́ noſtre ſalutis
gratia: chriſtus corporis infirmita
tes ſuſceperit: licet ſecundū diuini
tatē equalis ſit patri in altitudine
⁊ immortalitate: Qd pterea (cōtra
hereticorum inſaniam) cū de deo
dicit: ſolus: non ſeparet fili⁹. Ca.II

q Vod ſi poeta ille: pernitioſā menti
bus hominū: ⁊ ſubeundis obnoxi
am naufragijs: laſciuie ſecularis il
lecebrā iudicauit: quid nos eſtimare opor
tet: quib⁹ ſcriptū eſt: Carnis curā ne feceri Ro.13.
tis in cōcupiſcētijs: Et alibi: Caſtigo corp⁹ 1.Cor.9.
meū ⁊ i ſeruitutē redigo: ne alijs pdicās ipe
reprob⁹ efficiar? Nō eñ p luxuriam nobis
xps: ſ per ieiuniū ſalutem attulit. Neq́ ille
emerēde gr̄e ſue cā: ſ nr̄e eruditiōis gr̄a ie
iunauit. Neq́ infirmitate corpis vict⁹ eſt vt
eſuriret: ſ eſuriendo ſuſcepti corporis fidē
preſtitit: vt nō ſolū corp⁹: ſ etiam infirmita
tes nr̄i corpis doceret a ſe eſſe ſuſceptas. Si
cut ſcriptū ē: Qm̄ iſirmitates accepit ⁊ egri Eſa.53.
tudies nr̄as portauit. Corpis ē igit: hoc eſt
nr̄m eſt qd eſurijt: noſtrum eſt qd fleuit: qd
triſtis fuit vſq́ ad mortē: Cur ad diuinita
tem q̄ ſunt noſtra referūt? Corpis ē q etiā
fact⁹ aſſerit. Deniq́ ſic habes: Mater ſyon Ps.86.
dicet homo: ⁊ homo fact⁹ eſt in ea: ⁊ ipe fun
dauit eā altiſſimus. Homo inquit fact⁹ eſt:
nō deus fact⁹ eſt. Qui autē idē altiſſimus:
idē homo: niſi mediator dei ⁊ hominū: hō 1.Timoth.2.
xps ieſus: qui dedit ſemetipſū redemptio
nem pro nobis? Et hoc vtiq́ ad incarnatōē
ptinet. Redemptio enim noſtra per ſangui
nē: remiſſio per poteſtatē: vita per gr̄am.
Quaſi deus donat: quaſi hō precat. Aliud
creatoris: aliud redēptoris eſt. Diſtincta li
cet: vni⁹ tñ auctoris bñficia ſūt: decuit eñ
vt ille nos redimeret q creauit. Quis aūt
neget xpm eē altiſſimū ſignificatū? Nam q
alit ſentit: deo pr̄i ſacr̄m incarnatiōis aſcri
bit. Sz hinc dubitari nō pōt q altiſſimus
xps ſit: cū etiā alibi dixerit de myſterio paſ
ſionis: Dedit vocē ſuā altiſſim⁹: ⁊ mota eſt Ps.17.
tra. Et i euangelio habes: Et tu puer ppha Luc.1.
altiſſimi vocaberis: pibis eñ ante faciē do
mini parare vias eius. Ergo qd altiſſimus
deus eſt ⁊ xps. Et ſolus vtiq́ cū dr de⁹: nō
ſeparat etiam dei fili⁹. Qui eñ altiſſimus

ſolus ſicut ſcriptum eſt: Cognoſcãt quoniã
dominus nomẽ eſt tibi: tu ſolus altiſſimus
ſuꝑ oẽm terraꝝ. Vñ etiã illud explosũ eſt
qḋ ſolẽt ad calũniã deriuare: qḋ de deo ſcri
1. Timoth. 6. ptũ eſt: Qui ſolus habet im̃ortalitatẽ: ⁊
lucẽ habitat inacceſſibilẽ. De deo eniꝫ ſcri-
ptũ ẽ: qḋ ẽ cõmune nomẽ patri ⁊ filio. Naꝫ
ſi vbicunqꝫ deũ legũt: negãt etiã filiũ deſig
nari. Et impij ſunt diuinitatis potẽtiã filio
denegãdo: ⁊ incarnatũ patrẽ ſabelliana im
pietate aſtruere videbunt. Dicãt em̃ quo-
modo illud nõ impie de patre itelligere poſ
Col. 2. ſint: qḋ apl's ait: In quo ⁊ conſurrexiſtis ꝑ
fidem operationis: qui ſuſcitauit illũ a mor
tuis: Et aduertãt de ſequentibꝰ quid incur-
rant. Sequitur enim: Et cum mortui eſſetiſ
delictis ⁊ preputio carniſ veſtrę: viuificauit
nos cum illo: donãs nobis delicta: delens
qḋ aduerſũ nos erat chirographũ decreti:
qḋ erat cõtrariũ nobis: ⁊ ipſuꝫ tulit de me-
dio affigens illud cruci: exuens ſe carnem.
Ergo nõ deꝰ pater ſolus intelligendus ẽ
qui ſuſcitauit carnẽ: ⁊ nõ etiam filius cuius
templũ reſuſcitatũ eſt. Qui ſuſcitauit vtiqꝫ
⁊ viuificauit. Qui viuificauit: ⁊ delicta do-
nauit. Qui chirographũ tulit: affixit illud
cruci. Qui affixit illud cruci: carnẽ ſe exuit.
Sed pater nõ ſe exuit carnẽ. Nõ em̃ pat ca-
ro factꝰ eſt: ſed verbũ: ſic legimꝰ: caro factũ
eſt. Videtis ergo ꝙ arriani dum ſeparant
a patre filium: in id periculum incidunt vt
patrem paſſum eẽ cõmemorẽt. Nos autẽ
facile docemꝰ de filij dictũ opatione. Nam
⁊ ipſe corpus ſuũ reſuſcitauit: ſicut ipſe di-
Joh. 2. xit: Soluite templũ hoc: ⁊ in triduo reſuſci-
tabo illud: Et ipſe viuificat nos cum ſuo
Joh. 5. corpore. Sicut enim pater ſuſcitat mortuoſ
⁊ viuificat: ſic ⁊ filius quos vult viuificat.
Et ipe delicta donauit dicẽſ: Dimiſſa ſũt ti
bi peccata tua. Et ipſe chirographũ affixit
cruci: qui crucifixus eſt per corporis paſſio-
nem. Nec alius ſe carnẽ exuit: niſi dei filius
qui carnem ſe induit. Ipſe ergo ſignificat
deus: qui opus noſtrę reſurrectionis opera
tus eſt. Ergo cum legis deum: nõ ſepares
patrem: nõ ſepares filiũ: qꝛ diuinitas patriſ
⁊ filij: vna eadẽqꝫ ẽ. Et ideo nec ibi ſepares
vbi legis: ꝙ beatus et ſolus potens. De eo
1. Timoth. 6. eni dictũ eſt: ſicut habeſ: Precipio corã deo
qui viuificauit oĩa: ſed etiã chriſtꝰ viuificat.
Cõuenit ⁊ patri ⁊ filio dei nomẽ: quãdo cõ
uenit ⁊ operationis effectus. Proſequa-
mur ⁊ cetera. Precipio inqt corã deo qui vi
uificat oĩa ⁊ chriſto ieſu in deo. Hic etiã ver
buꝫ eſt: ſicut ſcriptum eſt: In deo laudabo Ps. 55.
verbũ: in deo ſempiterna ſua virtꝰ ẽ ieſus.
In deo igit vnitatẽ diuinitatis: in xp̃o aũt
incarnationis teſtificatus eſt ſacramentuꝫ.
Deniqꝫ vt de icarnatiõe xp̃i ſe dixiſſe oſtẽ
deret: ſubdidit: Qui teſtimonium reddidit 1. Timoth.
ſub pontio pilato bonã cõfeſſionẽ: vt ſues
mandatũ ſine macula vſqꝫ in aduentũ dñi
noſtri ieſu chriſti: Quẽ ſuis tẽporibꝰ oſten-
det beatus ⁊ ſolus potens: ⁊ rex regũ ⁊ dñs
dominantium: Qui ſolus habet imortali-
tatem ⁊ lucẽ habitat inacceſſibilẽ. Quẽ vi-
dit hoĩm nemo: ſed nec videre põt. Ergo
de deo hęc ſcripta ſũt: cuiꝰ nois ⁊ dignitas
⁊ veritas cõmunis eſt filio. Cur igit hoc
loco filius ſepat: cum etiã filio hęc cũcta cõ-
ueniant? Aut ſi nõ cõueniunt: nega deũ vt
neges quę deo ſunt cõuenientia. Beatꝰ ne-
gari nõ põt: q beatitudines donat. Beati Ps. 31.
em̃ quibus remiſſę ſunt iniqtates. Beatus
negari nõ poteſt: q ſanaꝫ doctrinã tribuit:
ſicut ſcriptũ eſt: quę eſt ſecundũ euangeliũ
claritatis. Beatꝰ dei potẽs abnui nõ põt:
de quo pater dicit: Poſui adiutorium ſuꝑ Ps. 88.
potentẽ. Immortalitatẽ aũt eius quis au-
deat diffiteri: cũ etiã alijs immortalitatem
ipſe largitus ſit: ſicut ſcriptũ eſt de ſapiẽtia Sap. 8.
dei: Per hanc habeo immortalitatẽ. Sed
alia immortalitas ſuę naturę: alia noſtrę ẽ.
Nõ ſunt fragilia cõparãda diuinis: vna ſo-
la ſubſtãtia diuinitatis q̃ mori neſcit. Vñ
⁊ apl's cũ ſciret animam ⁊ angelos immor-
tales: ꝙ ſolus deꝰ immortalitatem habeat
ꝑdicauit. Nam ⁊ anima morit: Aĩa em̃ quę Ezech. 18.
peccauerit ipſa morietur. Nec ⁊ angelus im-
mortalis eſt naturalit: cuiꝰ immortalitas in
voluntate eſt creatoris. Neqꝫ ad ꝑiudiciũ
trahas: ꝙ non morit gabriel: nõ moritur ra
phael: nõ morit vrihel. Et in ipſis em̃ natu
rę capacitas vitio obnoxia: ſed nõ obnoxia
diſciplina. Omnis enim rõnalis creatura
accidentia recipit: ⁊ ſubiecta iudicio eſt. In
accidentibꝰ autẽ ⁊ pęna iudicij ⁊ corruptela
eſt ⁊ profectꝰ. Vnde ⁊ eccleſiaſtes ait: Om̃ Eccl. 12.
omne opus ſuũ deus adducet in iudicium.
Ergo corruptelę ⁊ mortis etiã ſi nõ moriat
aut peccet: capax tamẽ omnis eſt creatura.
Nec ex immortali natura habet ſed ex diſci
plina vel gratia: ſi ſe in aliqbꝰ ad vitia non
mutat. Alia ergo immortalitas q̃ donat

Ps. 121. xp̃o ſit opibꝰ bonis. Et in pſalmo: Fiat pax
Ps. 103. in virtute tua. Et alibi: Oĩa in ſapia feciſti.
In ſapientia inquit feciſti: nõ ſapiam feci-
ſti. Nã cũ oĩa in ſapia facta ſint: xp̃s autem
dei ſapia ſit: nõ accedẽs vtiqꝫ ſꝫ ſubſiſtens ⁊
ꝑmanẽs in ęternũ: ſi facta ẽ ſapia: iã deteri-
ore cõditione facta eſt q̃ oĩa: eo ꝙ ſapia fie-
ri ꝑ ſeipſã nõ potuit. Ergo ſi factũ eẽ frequẽ
ter ad aliud nõ ad naturã refert: etiam crea
tum eſſe ad cauſam refert.

Quid ſignificet qḋ de incarna-
tione domini ſcriptum eſt: Deꝰ cre-
auit me principium viarum ſuarũ.
Et ꝙ chriſtus dicatur principium:
nõ ſolum per relatione ad diuinita
tem: ſed etiam ad documenta virtu
tum. Quomodo etiã intelligatur
id qḋ ſcriptum legitur: Puer natꝰ
eſt nobis: ⁊c. quo multe hereſes ex
tinguũtur. De ſolutione quoqꝫ du
bitatiõis: quomodo de incarnati-
one chriſti dictum ſit: Dominꝰ cre-
auit me. ⁊c. cum ante incarnationẽ
eius creatura mundi fuerit. Ca. IIII.

V Nde intelligimꝰ illud qḋ de incar-
Prouer. 8. natione dñi ſcriptum eſt: Dñs crea
uit me principiũ viaꝝ ſuaꝝ in opa
ſua: id ſignificare ꝙ ad redimendã opa pr̃is
dñs ieſus ex virgine ſit creatꝰ. Neqꝫ enim
dubitari põt de incarnatiõis dictũ eẽ myſte
rio: cũ propt opa ſua corruptelę ſeruitio li-
berãda dñs ſuſceperit carnẽ: vt illũ q impe-
riũ habebat mortis: ꝑ ſui corpis deſtrueret
paſſionẽ. Caro em̃ xp̃i propt opa: diuinitas
añ opa: qꝛ ipſe añ oĩa: ⁊ oĩa in ipſo cõſtant.
Nõ ḡ diuinitas propt opa: ſꝫ propt diuinitateꝫ
opa: ſicut apl's declarauit dicens: ꝙ propt
Heb. 2. filiũ dei oĩa. Sic em̃ habeſ: Decebat aũt eũ
ꝑ quẽ oĩa ⁊ propt quẽ oĩa multis filijs i glo-
riã adductis: ducẽ ſalutis eoꝝ ꝑ paſſiõꝫ cõ-
ſũmari. Nõne euident expoſuit ꝙ dei filiuſ
q propt diuinitatẽ ſuã oĩa creauit: is poſtea ꝓ
pter populi ſalutẽ ⁊ carnis ſuſceptionem ⁊
mortis aſſumpſerit paſſionẽ? Propt q̃ autẽ
opa ſit creatꝰ ex v̾gine: ipſe dñs cũ illuꝫ cę-
Joh. 9. cũ curaret oſtẽdit dicẽs: In illo me oportet
opari opa eiuſ q miſit me. Et addidit: vt de
incarnatiõe dictũ crederemꝰ: Cũ i hoc mun
do ſũ: lux ſũ huiꝰ mundi. Etem̃ quaſi hõ in
hoc mũdo ꝓ tpe ẽ: nã q̃ſi deꝰ ſemꝑ ẽ. Deni-
Math. 28. qꝫ alibi ait: Ecce vobiſcũ ſũ vſqꝫ ad cõſũma
tionẽ mũdi. Nec de principio reſidet ali-
qd queſtionis: cũ interrogatus i carne: Tu
qs es: Reſpõderit: Principiũ: qui ⁊ loquor Joh. 8.
vobis. Qḋ nõ ſolũ ad diuinitatis ęternita
tẽ refert: ſed etiã ad documẽta v̾tutũ. Ex hͦ
em̃ ⁊ deũ ſe ꝓbauit ęternũ: qꝛ oĩm ipſe ꝓn-
cipiũ ẽ: ⁊ vniuſcuiuſqꝫ virtutis auctor eſt:
qꝛ ecclę caput ẽ: ſicut ſcriptũ eſt: Quia ipſe Col. 1.
caput corpis ecclię: qui ẽ principiũ ꝓmoge-
nitꝰ ex mortuis. Liquet igit ⁊ de incarnati-
one dictũ eſſe principiũ viaꝝ ſuaꝝ: qḋ ad ſa
cramẽtũ ſuſcepti corpis videt eẽ referẽduꝫ.
Deniqꝫ vt ſcias ꝙ viaſ ſuaſ oĩpotẽs pat ſm
incarnationẽ ꝑſcripſerit filio: habes in za-
charia: Ieſũ indutũ veſtimẽta ſordida: Ab Zacharie. 3.
angelo dictũ: Hęc dicit dñs oĩpotẽs: Si in
vijs meis ambulaueris: ⁊ p̃cepta mea cuſto
dieris. Qḋ ẽ veſtimentũ illud ſordidũ niſi
carnis aſſũptio? Vię igit dñi velut quidã
tramites bonę vitę ſũt: qui dirigũt a xp̃o:
qui ait: Ego ſũ via ⁊ v̾itas ⁊ vita. Via ḡ ſu Joh. 14.
perna ẽ dei v̾tus. Chriſtꝰ em̃ nobis via eſt:
⁊ bona via q̃ credẽtibꝰ cęli regna patefecit.
Vię aũt dñi vię recte ſũt: ſicut ſcriptũ ẽ: Vi Ps. 15.
as tuas dñe notas fac mihi. Via caſtitas:
via fides: via abſtinẽtia. Eſt nãqꝫ via vir-
tutis: eſt et via iniqtatis. Scriptũ ẽ eni: Et Ps. 138.
vide ſi ẽ via iniqtatis in me. Principiũ ita-
qꝫ nr̃ę v̾tutiſ ẽ xp̃s: Principiũ integritatiſ: q
docuit v̾gines nõ viriles expectare cõcubi-
tus: ſꝫ integritate mẽtis ⁊ corpis: ſcõ magis
dicare ſpũi q̃ marito. Principiũ parſimo-
nię xp̃s: q paupꝫ factꝰ ẽ cũ eẽt diues. Princi
piũ patię xp̃s: q cũ malediceret nõ maledi- 1. Petri. 2.
xit: cũ ꝑcuteret nõ repcuſſit. Principiũ hu-
militatis xp̃s: qui formã ſerui accepit: cum
p̃rem deũ maieſtate virtutis ęqret. Ex illo
eni accepit virtꝰ vnaquęqꝫ principiũ. Et iõ
vt hec v̾tutũ genera diſceremꝰ: Filiꝰ datus
ẽ nob: cuiꝰ pricipiũ ſuꝑ humeros eiꝰ. Prin-
cipiũ illḋ crux dñi ẽ: principiũ fortitudinis:
quo via ſcis ẽ reſerata martyribus ad ſacri
certaminis paſſiõꝫ. Vidit hͦ pricipiũ eſaias:
et iõ ait: Puer natꝰ ẽ nob: filiꝰ datꝰ eſt nob. Eſa. 9.
Viderũt magi: ⁊ iõ cũ paruulũ in ꝑſepi cer
nerẽt: adorauerũt dicẽtes: Puer natꝰ ẽ no-
bis. Cũ ſtellã ꝯſpicerẽt ꝑdicãtes: filiꝰ datꝰ ẽ
nobis. Aliud munꝰ eſt terriſ: aliud munꝰ eſt
cęlo: ⁊ vtrũqꝫ vnꝰ in vtroqꝫ ꝑfectꝰ ⁊ ſine mu
tabilitate diuitatiſ: ⁊ ſine hũanę iminutiõe
naturę. Vnũ adorauert: eidẽqꝫ mũera ob-
tulerũt: vt oſtẽderẽt ipſũ eẽ cęli dñm q i pre
ſepibꝰ videret. Diſtigue ſingulorꝝ momẽ-

ta ꝟboꝝ: Puer natus ē nobis: filius ē no/
bis. Et ſi ex pr̄e natꝰ: nõ tñ nobis natus: qꝛ
nõ filiꝰ propť nos: ſ nos propter filiũ. Neqꝫ
eñ nobis natꝰ ē: qui ⁊ ante nos natꝰ ē: ⁊ to/
tiꝰ ē ꝯditoꝛ creaturę. Neqꝫ nũc pꝛimũ naſci/
tur q̄ erat ſemꝑ ⁊ erat in pꝛĩcipio: ſ illud qͦ
nõ erat nobis naſcit: hoc eſt puer ex ꝟgine:
coꝛpus ex maria. Hoc eñ poſt nos: illud añ
nos. Alij ſic habẽt: Puer natꝰ ē nob: filiꝰ
datꝰ ē nob. Qui datꝰ ſit: audi ꝓphã di/
centē: Et ſalutare tuũ da nob. Qͦ eñ ſuꝑ
nos ē dat: qͦ de cęlo ē dat. Sicut etiã alibi
Ro.5. de ſpũ legimꝰ: ꝙ charitas dei diffuſa eſt in
coꝛdibꝰ nr̄is ꝑ ſpm̃ſcm̃ qui datꝰ eſt nobis.
Sꝫ vide queẽadmodũ hic locꝰ multas hęre/
ſes extinguat. Puer natꝰ eſt nobis: nõ iudę
is: nobis nõ manichęis: nobis nõ marcio/
nitis. Propheta dicit: Nobis: hoc ē credẽti
bus nõ incredulis. Et ille quidē nõ miſcdia
ſua oĩbus natus ē. Nã ⁊ lumē diei oꝛiri iu/
bet ſuꝑ bonos ⁊ malos: ſ oꝛiri nõ videnti/
bus nõ videt. Si ꝗ puer nõ oĩbus natꝰ ē:
ſ fidelibꝰ: ſic filius nõ infidelibꝰ datꝰ eſt: ſed
fidelibꝰ nobis datus eſt: nõ fotinianis. Illi
eñ nõ datũ nobis dei filiũ dicũt eē: ſ ab ini
tio inter nos natũ. Nobis: nõ ſabellianis.
Illi eñ nolũt filium datũ: eũdem aſſerẽtes
pr̄em eē quē filiũ. Nobis: nõ arrianis: ⁊ ipſi
eñ nõ habẽt filiũ pro ſalute datum: ſed pro
infirmitate tranſmiſſũ. Nõ habẽt ꝯſiliariũ
quē putãt futura neſciſſe: nõ habẽt filium
quē ſempit'nũ nõ putãt: cuꝫ ſcriptum ſit de
verbo dei: ꝙ erat i pꝛĩcipio. Et alibi: In pꝛĩ
cipio erat verbũ. Deniqꝫ vt ad ꝓpoſitum
reuertamur exẽplũ. In pꝛincipio inqͭ añq̃
terrã faceret: ⁊ anteq̃ ꝓduceret fõtes aq̃ꝝ:
ante oẽs colles genuit me. Foꝛtaſſe dices:
quõ de incarnatione xp̄i dictũ eē memoꝛa/
uerim: Dñs creauit me: cũ añ incarnationē
xp̄i creatura ſit mũdi? Sꝫ ꝯſidera ꝙ moꝛis
ē ſcripturis diuĩs: ⁊ futura ꝓ p̄teritis dice/
re: et geminaꝫ in xp̄o ſignificare ſubãm: di/
uinitatis ⁊ carnis: ne quis aut diuinitatē ne/
get eiꝰ aut carnē. Nã ſicut in eſaia habes:
Puer natus eſt nobis: filiꝰ datus ē nobis:
ita hic quoqꝫ ante ꝑmiſit creaturã carnis: ⁊
ſubtexuit aſſertionē diuinitatis: vt ſcires nõ
duos xp̄os: ſ vnũ eē: ꝙ ⁊ ante ſęcula gene/
ratus ſit ex pr̄e: ⁊ vltimis tẽpoꝛibꝰ creatꝰ ex
virgine. Hoc ē: Ego ſum ille creatꝰ ex hoĩe:
creatus ad cauſã: qui ſũ generatꝰ ante ſęcu
la. Deniqꝫ dicturꝰ: Dñs creauit me: ꝑmi/
ſit: cõmemoꝛabo q̄ a ſęculo ſũt. Dicturꝰ ge/
nuit: ꝑmiſit i pꝛincipio anteq̃ terrã faceret.
Ante oẽs colles genuit me. Ante: cũ dicit:
in infinituꝫ retro ſine aliqua diffinitiõe poꝛ
rigit. Deniqꝫ ante abꝛaam inqͭ ego ſum:
nõ vtiqꝫ poſt adaꝫ: et ante lucifeꝝ: nõ vtiqꝫ
poſt angelos. Sed ante: cũ dicit: nõ ſe itra
aliquē ſed omnia intra ſe dicit. Sic eñ mo/
ris eſt ęternitateꝫ dei: ſcripturis ſignificare
diuinis. Deniqꝫ alibi habes: Priuſq̃ mõ/ Pſ.89.
tes fierẽt aut foꝛmaret oꝛbis terrę: a ſęculo
⁊ vſqꝫ in ſęculũ tu es. Ante oĩa ꝗ gnãtio: in/
ter oĩa ⁊ propter oĩa creatura. Natꝰ ex pr̄e
ſupꝛa legem: factus ex maria ſub lege.

De ſolutione obiectiõis ſumpte ex eo qͦ ſcriptum ē: Poſt me venit vir qui ante me factꝰ eſt: cũ confutatione erroꝛis Arrianoruꝫ. Et quomodo iuxta myſticã intelligentiaꝫ hiſtoꝛie de Booꝫ ⁊ Ruth deſignatus fuerit chriſtus: qui eccleſiã ſibi copulauit. Quõ etiã ſepe ad cauſã pertineat cuꝫ xp̄s dicit factꝰ. Quõ deniqꝫ ipſe idem ſacerdos ſit ⁊ hoſtia. Ca. V.

ſ Ed ſcriptũ ē: Poſt me venit vir qui Ioh.1.
ãte me factꝰ ē: qꝛ pꝛioꝛ me erat. Uñ
dicũt: Ecce q̄ erat: factꝰ ē. Ipſa ver
ba ꝑpendamꝰ: poſt me iquit vir. Uir ꝗ qui
venit ipſe q̄ factꝰ eſt; vir aũt nomē ē ſexus.
Sexus aũt nõ vtiqꝫ diuinitati ſ naturę depu
tat hũanę. Poſſē ꝗ dicere: Erat in ꝑcogita/
tiõe quidē coꝛꝑis: ſ ęternitate ꝟtutis. Naꝫ
⁊ eccl'ia erat: ⁊ ſancti erãt ꝑdeſtinati añ ſęcu
la. Sꝫ nõ id loco h̄ dico: ſ illud aſſero fa/
ctũ eē: nõ ad diuinitatē ſ ad incarnatiõis ꝑti/
nere naturã. Sicut ipſe iohẽs dixit: Hic ē đ
q̄ dixi: Poſt me venit vir q̄ añ me factꝰ eſt.
Itaqꝫ cũ ibi geminaꝫ: ſicut ſuꝑ dixi: in xp̄o
ſubãm propoſuit: vt vtrũqꝫ intelligas ⁊ di/
uinitatis ⁊ carnis: hoc loco cępit a carne. Eſt
eñ ſcripturis ꝑmiſcua ꝯſuetudo diuĩs: vt i/
terdũ a diuinitate xp̄i incipiant: ⁊ ad incarna
tiõis ſacra deſcẽdãt. Intdũ ab hũilitate in/
carnatiõis exoꝛdiũ ſumãt: ⁊ ad gl'iam diui/
tatis aſſurgant: vt in ꝓphetis: euãgeliſtis
frequent ⁊ in paulo. Ergo ⁊ hic iuxta me/
moꝛatã ꝯſuetudinē ab incarnatõe dñi cępit
de eiꝰ diuinitate dicturꝰ: vt nõ ꝯfunderet hu/
mana atqꝫ diuĩa: ſ vt diſtingueret. Ueruꝫ
arriani velut iudaici cauponeſ: miſcẽt aquã
cũ vino: qꝛ diuĩã generatiõeꝫ hũanãqꝫ ꝯfun

dũt: ad diuinitatē referẽtes qͦ de carne ſit di
ctũ. Nec metuo ꝙ obiecturi vident: ꝙ i ſu
ꝑioꝛibꝰ nõ hꝫ viꝝ. Sic eñ habet: Qui poſt
me venit. Sꝫ vide ante ibi: quid ꝑmiſerit:
Uerbũ inqͭ caro factuꝫ ē. Et iõ nõ addidit
viꝝ: qꝛ carnē dixerat. Per carnē aũt viꝝ in/
telligimꝰ: ⁊ ꝑ viꝝ carneꝫ. Ergo qͦ dixerat:
Uerbũ caro factũ ē: viꝝ h̊ loco noĩare ſuꝑ/
fluũ fuit: quē iã carnis exꝑſſiõe ſignificaue/
rat. Quo exẽplo i poſterioꝛibꝰ q̄ꝫ ⁊ agnũ ꝑ/
miſit qui tolleret pctm̃ mũdi. Et vt incarna
tũ itelligeres quē ante memoꝛauit ait: Hic
eſt de q̄ ante dixi: qui añ me factꝰ ē: hoc eſt
viꝝ dixi: nõ deũ factũ: Sꝫ vt ipſũ icarnatũ
declararet eē: qui ãte ſęcula erat: Ne duos
filios crederemꝰ ait: Quia pꝛioꝛ me erat. Nã
ſi factꝰ ē: ad diuĩã gnãtiõꝫ retuliſſet: q̄d opꝰ
fuerat vt adhuc adderet tertiũ: atqꝫ iteraret
qͦ ſupꝛa dixerat? Sꝫ ꝙ ante de incarnatõe
Ioh.1. tm̃ dixerat: Poſt me venit vir q̄ ante me fa
ctus ē: iõ addidit: Quia pꝛioꝛ me erat: qm̃ di
uinitatis ęt'nitas fuerat exꝑmẽda. Et hęc ē
cã ꝯlatiõis: vt merito antelatꝰ videat: qui
ꝓpꝛij pr̄is ſempit'na ꝟtus ē. Dat tñ intel/
lectꝰ ſpiritalis vbertas: vt excurrere ⁊ eua/
gari ad cõcludẽdos libeat arrianos: q̄ vo/
lũt factũ hoc loco nõ ad virũ ſ ad diuinitatē
referre. Quid ē eñ tenere qͦ poſuit: cum
dixerit baptiſta: Poſt me venit qui ãte me
factꝰ ē: hoc ē ſupꝛa meritũ meũ factꝰ: ſupꝛa
meaꝫ grãm: tꝑe carnis poſterioꝛ: diuinitatis
honoꝛe venerabilis. Poſt me eñ venit: tē/
poris ē: pꝛioꝛ me erat ęt'nitatis: ante me factꝰ
eſt: honoꝛis ē: qͦ etiã incarnationis myſte/
riũ ſuꝑ humanã ē grãm. Deniqꝫ in inferio
ribꝰ quid ſuꝑ ꝯtexuiſſet exꝑſſit dicẽs: Poſt
me venit vir: cuiꝰ nõ ſũ dignꝰ calciamenta
poꝛtare. Pręſtãtiã vtiqꝫ dignitatis nõ ęter/
nitatē diuĩę gnãtiõis exponẽs. Qͦ eo vſqꝫ
ad incarnatiõꝫ ꝑtinet: vt typũ in hoĩbꝰ my
ſtice calciamẽta ante ꝑmiſerit. Lege eñ ꝓ/
ximo defuncti: vel fr̄i copula deferebat eiuſ
vxoꝛis: vt ſemē fr̄is vl' ꝓximi reſuſcitaret.
Ruth.2. Unde ꝙ ruth licet ipſa alienigena: tñ quia
marituꝫ habuerat ex iudęis q̄ reliq̄rat ſuꝑ/
ſtitē ꝓximũ: eãqꝫ colligentē manip'los ſuę
meſſis: quibꝰ alebat ⁊ ſocruꝫ: booꝫ vidit et
amauit: nõ alit eã accepit vxoꝛē niſi calcia/
mentũ eiꝰ ante ſoluiſſet: cui vxoꝛ debebat
ex lege. Hiſtoꝛia ſimplex ſ alta myſteria:
aliud eñ gerebat: aliud figurabat. Nam ſi
ſm̃ lr̃am ſenſũ toꝛqueamꝰ: ꝓpe quidam pu
doꝛ ē: ⁊ hoꝛroꝛ in ꝟbo ē: ſi ad cõmixtiõis coꝛ
poreę ꝯſuetudinē ſniaꝫ itellectũqꝫ referamꝰ
Deſignabat aũt futurꝰ ex iudęis: ex q̄buſ
xp̄s ſm̃ carnē q̄ ꝓximi ſui: h̊ ē ꝓp'li moꝛtui ſe/
men doctrinę cęleſtis ſemĩe reſuſcitaret: cui
calciamentũ nuptiale eccl'ię copulãdę ꝑſcri
pta legis ſpiritalia deferebãt. Nõ moyſes
ſpõſus. Illi eñ dꝛ: Solue calciamentũ pe/ Exo.3.
dũ tuoꝝ: vt dño ſuo cedat. Nõ ieſus naue
filiꝰ ſpõſus. Nã ⁊ ipi dicit: Solue calciamē Ioſue.5.
tũ pedũ tuoꝝ: ne ex ſĩlitudine noĩs ſpõſus
eccl'ię crederet. Nõ aliꝰ ſpõſus ſ ſolꝰ xp̄s:
⁊ ſpõſus de q̄ dixit iohẽs: Qui hꝫ ſponſam Ioh.3.
ſpõſus ē. Illis etiã calciamẽtuꝫ ſoluit: huic
ſolui nõ põt: ſicut dixit iohẽs: Nõ ſũ dignꝰ Ioh.1.
ſoluere coꝛrigiã calciamẽti eiꝰ. Solꝰ ꝗ xp̄s
ē ſponſus: cui illa veniẽs ex gentibꝰ ſponſa
ante inops atqꝫ ieiuna. Sꝫ etiam xp̄i meſſe
diues innubat: quę manipulos fęcundę ſe/
getis ꝟbi q̄ reliquias gremio legat mentis
interno: vt exhauſtã illã viduã moꝛte filij:
atqꝫ inopē defuncti ꝓp'li mr̄eꝫ: nouis paſcat
alimẽtis: nõ relinquẽs deſtitutã viduam ⁊
nouos q̄rens. Solus ꝗ xp̄s ē ſponſus: qui
nec ſynagogę ipſi manipulos ſuę meſſis in
uidebat. Utinã ſeipſam nõ excluderet. Ha
buit q̄s ꝑ ſe colligeret: ſ quia ſpõſus eius ē
moꝛtuꝰ: q̄ſi filio egeno defuncto ꝑ eccl'iam
manip'los q̄bus viueret colligebat: q̄s veni
entes in exultatiõe poꝛtabũt: ſic ſcriptuꝫ ē:
Ueniẽtes aũt venient i exultatiõe: tollẽteſ Pſ.125.
manip'los ſuos. Quis eñ ſibi aliꝰ ſpõſam
audeat eccl'iam vẽdicare: q̄ꝫ a libano vnus
⁊ ſolus vocauit dicenſ: Ades huc a libano? Cant. 4.
Aut de q̄ alio potuit eccl'ia dicere: Fauces Cant. 5.
eiꝰ dulcedines ⁊ totus deſideriũ? Et qꝛ de
calciamẽto pedũ tractatuꝫ ſũpſimꝰ: cui alij
niſi ꝟbo dei icarnato ꝯuenit dici: Crura eiꝰ Ibi.5.
colũnę marmoꝛeę fundatę ſuꝑ baſes aure/
as. Solus eñ xp̄s inambulat animis: et
gradit in mõte ſcõꝝ: in quibꝰ velut aureis
baſibꝰ fundamẽtiſqꝫ p̄cioſis: ſolidata veſti
gia ꝟbi cęleſtis hęſerunt. Claret igit hinc ⁊
typum ad incarnatiõis ſpectare myſteriũ:
nõ ad ſubãm diuinitatis ſ ad incarnationē.
Sępe nõnunq̃ etiã ad cauſam ꝑtinet: cũ
dicit factꝰ. Nã ſi ad diuinitatē refers: ꝗ ⁊ i op/
pꝛobꝛium deꝰ factꝰ ē. Sic eñ habes: Tu au Pſ.88.
tē repuliſti ⁊ ad nihilum redegiſti: diſpuliſti
xp̄m tuum. Et infra: Factꝰ ē in oppꝛobꝛiũ vi
cinis ſuis. Et vicinis inqͭ: nõ ciuibꝰ: nõ do
meſticis: nõ adhęrentibꝰ. Qm̃ qui adhęret 1.Cor.6.

dn̄o: vnꝰ ſpiritꝰ ē: Qui vicinꝰ eſt: nō adhe/
ret: factꝰ ē in opprobrium: qꝛ crux dn̄i iudeis
ſcādalū: grecis ſtulticia. Nā ſapientibꝰ per
eandē crucē excelſior factꝰ ē cel: excelſior an/
gelis: ⁊ melioris teſtamēti factus ē ſponſor:
ipſe qui erat prioris. Uide ꝙ nō refugiaꝫ
iſta: vt etiā cōgerā. Sꝫ quō factꝰ ſit conſi/
dera primū: ꝙ purificatiōe facta conſedit in
dextera magnitudinis in excelſis: tanto me
lior factus angelis: vbi purificatio hoſtia:
vbi hoſtia corpus: vbi corpus oblatio: vbi
munus oblationis: ibi ſacrificiū paſſionis:
Heb.7. Deinde ſponſor melioris teſtamenti: vbi
teſtamētū mors neceſſe ē pcedat teſtatoris:
ſicut ſubter eſt ſcriptū. Mors autē nō ad di
uinitatis eternitatē: ſed ad fragilitatē refer
tur humanā. Excelſior ꝙ celis factꝰ: quō
ſit oſtēdit. Immaculatꝰ inquit ſegregatꝰ a
peccatoribus ⁊ excelſior celis factus: qui nō
habet quotidie neceſſitatē: ſicut ſacerdotes
prius pro ſuis delictis hoſtiā offerre: dein/
de ꝓ populi. Hoc em̄ fecit ſemel ſe offerēdo
ſicut ſcriptū ē. Nemo excelſior factus dicit:
niſi qui in aliquo fuerit humilior. In eo igi
tur excellentior factꝰ eſt: ſedendo ad dexte/
ram pr̄is: in quo ſe minor angelis factꝰ ob/
tulit paſſioni. Poſtremo ipſe apl's ad phi
Phil.2. lippenſes ait: ꝙ in ſilitudinem hoīs factꝰ eſt:
ſpecie inuētus vt hō: humiliauit ſemetipſū
factꝰ obediens vſqꝫ ad morteꝫ. Uide vbi
factꝰ ſic in ſilitudine inquit hoīs: nō in po/
teſtate dei. Et factꝰ obediēs vſqꝫ ad mortē:
vt obediētiā quidem hoīs habuerit regnū
diuinitatis. Quantis igit adhuc vtemur
exemplis ad incarnationē: vt aliquid referē
dū eſſe ꝙ factus ē. Qd autē ⁊ factū ē: idem
Ps.148. eſt ⁊ creatum. Dixit em̄ et facta ſunt: māda/
uit ⁊ creata ſunt. Creatū ꝙ ſupra oſtēdimꝰ
in libro primo de incarnatōne dictū videri.
Ipſe etiā apl's aſſerēdo ſeruiendū nō eſſe
creature: ſignificauit ex deo filiū nō creatuꝫ
eſſe ſed genitū: tn̄ etiā alibi vt manifeſtaret
Prouer.8. quō in ſalomone ſit lectū: Dn̄s creauit me:
quid i xp̄o creatū eē oſtēdit. Itaqꝫ totiꝰ ſe/
riem capitis recenſeamꝰ. Sic em̄ habes: Er
Heb.2. go qꝛ filij pticipes ſunt ſanguis ⁊ carnis: et
ipſe ſilr pticeps factꝰ ē eorūdē: vt p mortem
deſtrueret hunc: qui mortis habebat impe/
riū. Quis ḡ eſt qui nos pticipes ſue voluit
eſſe carnis ⁊ ſanguis? Utiqꝫ dei filiꝰ. Quō
niſi per carnē pticeps factus ē noſter: aut p
quā niſi p corporis mortē: mortis vincl'a diſ
ſoluit? Morti em̄ mors facta eſt ſuſceptio
mortis in xp̄o. Ergo de incarnatiōe ꝓpo/
ſuit. Uideamꝰ ſequētia. Nec em̄ ſtatim an/
gelos inquit aſſumpſit: ſed ſemē abrae: vn/
de habuit p oīa fratribꝰ ſilari: vt miſericors
fieret ⁊ fidelis pticeps ſacerdos a deo vt ex
piaret pctā populi. In quo em̄ paſſus ē ipē Abi.3.
⁊ tēptatꝰ: pōt ⁊ tēptatos iuuare. Propt qd
frēs ſanctiſſimi vocatiōis celeſtis pticipes
intuemini aplm ⁊ principem ſacerdotū con
feſſiōis noſtre ieſū fidelē eſſe creatori ſuo: ſi/
cut moyſes in domo eius aſſerit. Hec nēpe
verba ſunt apli. Uidetis in quo creatū di/
cat: in quo aſſumpſit inquit ſemen Abrae:
corporalē vtiqꝫ generationē aſſerit. In quo
aūt niſi i corpore expiauit ppli peccata. In ꝗ
paſſus ē niſi i corpore: ſicut ⁊ ſupra diximꝰ:
Chriſto paſſo ſm carnē. In ꝗ ſacerdoſ niſi i
eo ꝙ ſacerdotali aſſūpſit ex genere? Et ſa/
cerdos em̄ aliquid debet offerre ⁊ ſm legeꝫ
in ſancta intrare. Per ſanguinē ḡ: quia ſan
guinē tauroꝝ hircorūqꝫ repudiauerat deꝰ:
hūc vtiqꝫ ſacerdotem per ſuuꝫ ſanguinē: ſic
legiſti: i ſancta ſanctoꝝ celi ſūma penetrātē
oportebat intrare: vt eterna noſtroꝝ eēt ab
lutio peccatoꝝ. Idē ḡ ſacerdos: idē ⁊ ho/
ſtia: ⁊ ſacerdotiū tn̄ ⁊ ſacrificiū hūane cōdi/
tionis officiū eſt. Nā ⁊ agnus ad imolāduꝫ
ductus ē: ⁊ ſacerdos erat ſm ordinē melchi/
ſedech. Nemo igit vbi ordinem cernit hu
mane cōditionis: ibi ius diuinitatis aſcri/
bat. Nā ⁊ illū melchiſedech p quē abraam
hoſtias ſuas obtulit: nō angelū vtiqꝫ ſm iu
daica ludibria intelligit eccl'ia: ſ; virū ſāctū
ac ſacerdotem dei: qui typum gerēs dn̄i: et
ſine patre ⁊ ſine matre: ⁊ ſine generationis
enarratione: ⁊ ſine initio ⁊ ſine fine deſcribi
tur: vt oſtēderet ſempiternū filiū dei in hūc
mundū eſſe venturū: qui ⁊ ſine patre ſm in/
carnationē natus ē: ⁊ ſine matre ſm diuinā
generatiōꝫ: ⁊ ſine enarratiōe generationis:
qꝛ ſcriptū ē: Generationē aūt eiꝰ ꝗs enarra/ Esa.53.
bit? Ergo illū melchiſedech in xp̄i typo ſa/
cerdotē dei accipimꝰ. Sꝫ illū i typo: hūc in
veritate: typus autem vmbra eſt veritatis.
Illū in noīe vnius ciuitatis: hunc regeꝫ in
reconciliationē totius mūdi: Quia ſcriptū
eſt: Deus erat in xp̄o mundum recōcilians 2.Cor.5.
ſibi: hoc eſt ſempiterna dinitas. Aut ſi pat
in filio: ſicut filius in patre: ⁊ ſubſtātie vtiqꝫ
⁊ operationis vnitas nō negat. Quomo
do aūt negare merito poſſunt etiā ſi velint:

Joh.14. cum ſcriptum ſit: Pater autem i me manēs
ipſe loquit: ⁊ opa que ego facio: ipſe facit.
Nō dixit: ⁊ ipē facit: ne ſilitudinē magis ꝙ
vnitateꝫ operis eſtimares. Sed dicendo: ꝗ
ego facio ipſe facit: manifeſtū reliqt ꝙ vnū
opus pr̄is ⁊ filij credere debeamꝰ. Deniqꝫ
vt ſilitudinē opeꝝ nō vnitatē voluit intelli
gi: Qui credit inqt in me opa ꝗ ego facio et
facit. Bene hic interponendo: et: ſilitudinē
nobis donauit: vbi vnitatē naturalē nega/
uit. Unū ē igit opus pr̄is ⁊ filij: etiā ſi non
placet arrianis.

Qd pr̄is ⁊ filij vnū ſit regnū ⁊ non diuiſū: ſic arriana ſeuitas aſſeruit. Ca. VI.

q
Uero aūt quō regnū velint patris
⁊ filij eſſe diuiſū: cuꝫ dn̄s dixerit: vt
Matth.12. ſupra oſtēdimꝰ: Omne regnū inter
ſe diuiſum: facile deſtruet. Et iō ad exclu/
dendū arriane ſacrilegiū ſeuitatis: vnū im/
periū patris ⁊ filij: etiā petrꝰ ſanctꝰ aſſeruit
2.Petri.1. dicēs: Quapropt ſatis agite frēs: certā vo/
cationē ⁊ collectionē facere. Hec em̄ facien/
tes nō errabitis. Sic em̄ abūdātiꝰ miniſtra
bitur introitꝰ in eternū iperiū dei ⁊ dn̄i nr̄i
conſeruatoris ieſu xp̄i. Aut ſi quis de chri/
ſti tm̄ imperio dictū putat: ⁊ iō ſic accipit vt
pr̄em filiūqꝫ poteſtate ſecernat: Is tn̄ ⁊ re/
gnū filij fatebitur ⁊ eternū. Itaqꝫ nō ſolum
duo inducent regna diuiſa vt obnoxia ſint
defectui: ſed etiā cū regna cōparabilia nul/
la ſint dei regno: qd filij eſſe etiam ſi velint
negare nō poſſunt. Aut cōtra ſuam ſenten/
tiam ridebūt: vt idē patris ⁊ filij regnū eſſe
fateant. Aut qd ſacrilegiū eſt dicere: ius pa
tri regni minoris aſcribēt. Aut qd ꝯtrarium
ē quē minorem diuinitate impie memorāt:
eiꝰ regnū fatebunt equale. Sꝫ hoc nō qua
drat: nō cōgruit: nō coheret. Dicāt igitur
vnū eſſe regnū: ſicut nos dicimꝰ ⁊ ꝓbamꝰ.
Probamꝰ autē nō nr̄is ſed celeſtibꝰ teſtimo
nijs. Primū em̄ etiā alijs exēplis diſce reg/
nū celoꝝ regnū filij eē. Ipſe em̄ dixit: Amē
amē dico vobis: qm̄ ſunt aliq de iſtis aſtan
tibus qui nō guſtabūt mortē donec videāt
filiū hoīs venientē in regnū ſuū. Dubitari
ergo nō poteſt ꝙ ſit regnū filij dei: ſed acci/
Marci.9. pe ipm̄ eſſe regnum filij qd pr̄is eſt. Amen
dico vobis ꝙ ſūt quidā circūſtantiū qui nō
guſtabunt mortē donec videant regnū dei
venientis in virtute. Eo em̄ vſqꝫ regnū eſt:
vt vnū ſempiternū. Idem heres: eadē meri
ta. Idem ſpōſor: quō nō idē regnū: cū pre/
ſertim ipſe de ſe filius dixerit: Tūc iuſti ful/ Matth.13.
gebunt ſicut ſol in regno patris ſui? Qd em̄
patris eſt per maieſtatl ꝓprietatē: id etiā fi/
lij eſt per eiuſdē claritudinis vnitatē. Ergo
⁊ patris regnū ſcriptura dixit: et filij. Acci/
pe nunc ꝙ vbi regnū dei dicit: nec pr̄is: nec
filij ſeparat ptātem: qꝛ ⁊ patris vnum ⁊ filij
regnū vno dei noīe cōprehendit: Sicut ha/
bes: Cū videris abraaꝫ: iſaac ⁊ iacob: ⁊ om Luce.13.
nes prophetas in regno dei. An negamꝰ
in regno dei ꝓphetas eſſe: cum ⁊ latroni di
centi: Memento mei cū veneris in regnuꝫ Luce.23.
tuū: reſpōderit dn̄s: Amē amē dico tibi: ho
die mecū eris in paradiſo? Aut quid ē eē in
regno dei: niſi eternā neſcire mortem? Qui
autē neſciūt eternā mortē: vidēt filiū hoīs
venientē in regnū ſuum. Quomodo ḡ pōt
nō in poteſtate habere qd donat: dicēs: Ti Matth.16.
bi dabo claues regni celoꝝ? Et video diſtā
tiā. Seruus aperit: dn̄s largit. Iſte per ſe:
ille p xp̄m. Famlus claues accipit: dn̄s ordi
nat ptātes. Aliud ius donātis: aliud diſpē
ſantis obſequiū eſt. Unuꝫ igit pr̄is ⁊ filij
regnū euident ē declaratū. Sic ⁊ apl's pau/
lus aſſeruit dicēs: Hoc autē ſcitote ꝙ omis Eph.5.
impudicꝰ aut immūdus aut auarus: qd eſt
idolatria: nō habet hereditatē i regno xp̄i ⁊
dei. Ergo vnū regnū ⁊ vna dinitas. Unā
diuinitatem lex ꝓbauit: que dicit vnū deū.
Probauit ⁊ apl's dicēdo de xp̄o: In ꝗ habi Col.2.
tat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter.
Si em̄ iuxta aplm: plenitudo oīs corpaliter
diuinitatis in xp̄o ē: aut vnꝰ diuinitatl pa/
trē ⁊ filiū fatebunt: aut ſi pr̄is ⁊ filij dinita/
tē cupiūt ſepare: cū oīm plenitudinē dinita
tis corpalit filiꝰ habeat: quid ē qd pr̄i eſti/
mant ampliꝰ aſcribendū: cū ampliꝰ nihil ſit
plenitudie: ⁊ plenitudo perfectio ſit? Ergo
vna diuinitas.

Qd vna ſit maieſtas ⁊ vna glia: vna quoqꝫ ſubſtātia pr̄is ⁊ filij: cū redargutione arrianoꝝ: Et queadmodum fraudeꝫ eorū cauere debeamus. Ca. VII.

i
Maginē autē vnā ⁊ ſilitudinē vnā
ſupra diximꝰ: Supeſt vt vnius ꝙ
maieſtatis pr̄eꝫ filiūqꝫ doceamus.
Nec longe aberit. Cū em̄ ipſe dixerit de ſe Matth.25.
filiꝰ: Cū aūt venerit filiꝰ hoīs in maieſtate
ſua: ⁊ omnes angeli cū eo: tunc ſedebit ſu/
per ſedem maieſtatis ſue. Ecce filij expſſa

eſt maieſtas. Accipiant nunc vt dubita-
re nõ poſſint: ꝙ patris et filij vna maieſtas
Luc.9. ſit. Ipſe enim dominus dixit: Nam qui me
erubuerit ꝛ meos ſermones: hũc fili⁹ hoĩs
erubeſcet cũ venerit ĩ maieſtate ſua ꝛ patriſ
ꝛ ſãctoꝝ angeloꝝ. Quid ẽ: Et ſcõꝝ angelo-
rũ: niſi ꝙ honorant ꝛ ſerui dñi dignitatẽ ſu-
am? Ergo ad filiũ ꝛ prẽm retulit: nõ vt an-
geli habeant cũ prẽ ꝛ filio ęquale ꝯſortium:
ſ; vt ꝑminẽtẽ gl'iam dei cernãt. Neq; enim
ſuã maieſtatẽ angeli habẽt: ſicut lectũ eſt õ
filio: Cũ ſederit in ſede maieſtatis ſuę: ſ; aſ-
ſiſtunt vt patris ꝛ filij gl'iaꝫ videant: quib⁹
aut poſſunt aut merenť aſpectib⁹. Deniq;
ipſa ſe explanãt verba diuina: vt intelligas
illã gl'iam ꝛ prĩs ꝛ filij cũ angelis nõ eſſe cõ-
Matth.25. munẽ. Sic enĩ habes: Cũ aut venerit filius
hoĩs in maieſtate: ꝛ oẽs angeli cũ eo. Et vt
doceret vnã maieſtatẽ ꝛ vnã gl'iam eẽ prĩs
ꝛ ſuã: Ipſe in alio libro ait: Et fili⁹ cõfũdet
eũ cũ venerit in gl'ia prĩs ſui cũ angelis ſan
ctis. Illi ĩ obſequio: hic ĩ gl'ia. Illi in comi-
tatu: iſte in ſuggeſtu. Illi ſtãt: hic ſedet. Vt
verbo tamẽ vſus vtamur humani: hic iudi
cať: hi miniſtrãt. Diuine autẽ nõ pręmiſit
maieſtatẽ patris: ꝛ ſubdidit ſuã ꝛ angeloꝝ:
ne de ſupiorib⁹ ad inferiora feciſſe graduuꝫ
quẽdã ordinẽ videreť. Sꝫ ꝙ pater inferior
videri nõ poterit: ꝑmiſit maieſtatẽ ſuam: ꝛ
addidit patrĩ ꝛ angeloꝝ: ne ſe mediũ inter
prẽm ꝛ angelos noiando: vt ab angelis ad
patrẽ: per ſui quoq; incremẽta feciſſe quen-
dam videreť aſcenſum: aut a prẽ rurſus ad
angelos per ordinẽ cũ ſui etiã diminutione
crederet fuiſſe deſcenſũ. Nã nos qui vnam
diuinitatẽ prĩs cõfitemur: diuerſũ vt arriani:
nõ putam⁹. De ſubſtãtia aũt ĩpatoꝛ augu
ſte quid loquar? Unius filiũ cũ prẽ eẽ ſub-
ſtantię: cũ imaginẽ paternę ſubẽ filiũ lege-
rimus: vt in nullo ſm diuinitatẽ a prẽ intel
ligas diſcrepare. Iuxta hãc imaginẽ dixit:
Ioh.16. Oĩa quę paẗ habet mea ſũt: ergo nec ſubaꝫ
in deo poſſum⁹ denegare. Neq; enĩ inſub-
ſtãtiuus ẽ qd alius dedit habere ſubſtãtiã:
licet alia ſit ſuba dei: alia creaturę: Nõ põt
inſubſtãtiuus fili⁹ dei eẽ: ꝑ quẽ cũcta ſubſi-
Ps.138. ſtunt. Et ideo ait: Nõ eſt abſcõditũ os me-
um q̃ feciſti in abſcõdito ꝛ ſuba mea in infe
rioribus terrę. Uirtuti enĩ ꝛ diuinitati ea q̃
ante cõſtitutionem mũdi vť inperſpicabili
maieſtate ſunt geſta: abſcõdita eẽ nõ pote-
rant. Legim⁹ ğ ſubam. Sed dices de icar-
natione dictã eẽ ſubaꝫ. Interim nomẽ ſub
ſtantię lectum probaui: ꝛ lectum non ꝓ pa-
trimonio vt dicitis. Iã ſi placet accipiam⁹
ſm myſteriũ in inferiorib⁹ xp̃i fuiſſe ſubam.
Etenĩ vt defunctoꝝ aĩas in ſui corpis aĩa li
beraret: vincl'a mortis ſolueret: pctã dona-
ret: opatus eſt in inferno: ꝛ tñ quid obſtat q̃
min⁹ illã diuinã intelligas ſubſtãtiã: cũ de⁹
Ubi ſ. ita vbiq; ſit vt ei dictũ ſit: Si aſcẽdero in cę
lũ tu illic es: ſi deſcendero ad infernũ ades.
Ibidẽ. Deniq; ad ſubſtãtiã diuinã deriuandã eẽ
intellectũ: ſequẽtib⁹ declarauit dicẽs: In-
opatũ meum viderunt oculi tui: eo ꝙ nõ in
opis factura ſit fili⁹. Sed verbũ genitũ po-
teſtatĩ gĩnę. ἀκάτεργάςόν enĩ dixit: hoc
eſt inoperatũ atq; increatũ v̇bũ ſine alicui⁹
creaturę teſtimonio ex patre natũ: ꝛ tamen
abũdanti⁹ alijs ad ſubam teſtimonijs. Sit
iſta hoc loco ſuba corpalis: dũmõ nõ opus
dei filiũ ſed inopatũ ei⁹ diuinitatẽ ꝛ ipſe fate-
aris. Scio autẽ aliq̃s dicere inopatũ eſſe
etiã incarnatiõis myſteriũ: qd nõ ſit virilis
copulę vſu opatũ: qd partus ẽ v̇ginis. Si ğ
plerĩq; hoc loco: nec marię partũ op⁹ eẽ di-
xerũt: Tu arriane op⁹ putas eẽ dei verbuꝫ?
At hic tñ ſubſtãtiã legimus: Nõne ꝛ alibi:
Portę effractę ſunt: montes ceciderũt: ꝛ re-
uelata eſt ſuba: nũquid hic ꝛ creatura ſigni
ficatur? Solẽt enĩ aliqui dicere pecuniariã
eẽ ſubam. Ergo ſi ad hunc ſenſum referas: iõ
ceciderũt mõtes: vt pecuniaꝝ prĩmonium
Matth. cerneret. Sꝫ ſi meminerim⁹ qui mõtes ceci
derũt: illi vtiq; de quib⁹ dictũ eſt: Si habu
eritis fidẽ ſicut granũ ſynapis: dicetis huic
mõti: tollere ꝛ iactare ĩ mare. Monteſ ergo
ſũt altitudines ſe extollentes. Deniq; ĩ grę
co: regna ceciderũt: habeť. Quę regna niſi
Matth. ſathanę: de quo dixit dñs: Quomõ ſtabit
regnũ ipſi⁹? Ipſos ergo legim⁹ mõtes: quę
regna ſũt diaboli. Ideoq; iſtis cadentibus
regnis de corde fideliũ: reuelatũ ẽ paternę
dei filiũ xp̃m eẽ ſubſtãtię. Qui ſũt etiã vel
illi ꝛ ipſi mõtes ęrei: de quoꝝ medio quat-
tuor curr⁹ ꝓcedũt? Aduertim⁹ altitudinem
Marci. illã ꝛ extollentẽ ſe aduerſus ſciaꝫ dei: verbo
dñi corruiſſe: cum diceret dei fili⁹: Obmute
Hiere. ſce ꝛ exi imũde ſpũs. De quo ꝛ in propheta
dixit: Ecce ego ad te mons corrupte. Iſti ğ
ceciderũt mõtes: ꝛ reuelatũ ẽ ꝙ eẽt ĩ chriſto
diuina ſuba: dicentib⁹ his q̃ viderũt: Uere
filius dei ẽ. Nõ enĩ humana ſ; diuina ptãte
demonijs impabat. Hieremias quoq; diť:

Hiere.9. Super mõtes accipite luctũ: ꝛ ſup ſemitas
deſertas planctũ: q2 defecerũt eo ꝙ nõ ſint
hoies: nõ acceperũt vocẽ ſubę: a volatilib⁹
vſq; ad iumẽta expauerũt ꝛ perierunt. Nec
ꝑterit etiã alibi cũ fragilitateſ exponeret cõ
ditionis humanę: vt ſuſceptã a ſe infirmita
tem carnis ꝛ affectũ noſtrę mentis oſtende
Ps.88. ret: dixiſſe dño per ꝓphetã: Memento dñe
q̃ ẽ ſuba mea. Qd ĩ natura fragilitatis hu-
manę dei filius loquebať: de quo ſupra: vt
incarnatiõis myſteriũ reuelaret: ait: Tu ve
ro repuliſti domio ꝛ ꝓ nihilo diſpuxiſti chri
ſtũ tuũ: euertiſti teſtamentum ſerui tui: pro
Phil.2. phanaſti in terra ſanctitateꝫ ei⁹. In q̃ vtiq;
ſeruuꝫ dixit niſi in carne: ꝙ nõ rapinã arbi-
tratus ẽ eſſe ſe ęqualẽ deo: ſed ſemetipſũm
exinaniuit ſerui formã accipiens: in ſimili-
tudinẽ hominũ fact⁹: ſpecie inuẽtus vt hõ?
Mea ergo ſuſceptione ſeruus: ſua dñs po-
teſtate ẽ. Quid illud qd habes: Quĩ q̃ ſte
Hiere.23. tit in ſubſtãtia domini. Et alibi: Et ſi ſteriſ-
ſent in ſubſtãtia mea ꝛ audiſſent v̇ba mea:
et ſi docuiſſent verba mea: et ſi docuiſſent
plebem meam: auertiſſem eos a nequitijs
ꝛ cõuentionib⁹ ſuis? Quomodo negãt dei
eſſe ſubam: quõ verbũ ſubę qd creberrimũ
in ſcripturis ẽ: putãt eẽ vitam: cũ in deo eẽ
nõ abnuant? Nõ igiť verbuꝫ ſ; vim verbi
fugiũt qd nolũt verũ eẽ dei filiũ. Nam licet
humano verbo nõ poſſit diuĩę generatiõis
ſeries cõprehendi: tamẽ iudicarũt prẽs fidẽ
ſuã tali proprie et ἐπιούσιον ſermone ſig-
nandã: auctoritatẽ ſecuti prophetę qui ait:
Qui ſtetit in ſuba dei: ꝛ vidit verbũ eius.
Scdm ĩpietatẽ igiť ſuã ꝓpoſitũ ſubę ver
bum recipiũt arriani. Scdm pietatẽ autem
fideliũ: cõprobatũ repudiãt ꝛ refutãt. Nã
quid ẽ aliud: cur homouſion patri nolint fi-
lium dici: niſi q2 nolũt iterũ dei filiũ cõfite-
ri? Sicut auctor ipſoꝝ euſebi⁹ nichomediẽ-
ſis ep'la ſua ꝓdidit dicẽs: Si veꝝ inq̃t dei
filiũ ꝛ increatũ dicim⁹: homouſion cũ patre
incipim⁹ cõfiteri. Hęc cũ lecta eẽt ep'la ĩ con
cilio niceno: hoc verbũ in tractatu fidei po-
ſuerunt prẽs: qd viderũt aduerſarijs eẽ for
midini: vt tanquã euaginato ab ipſis gla-
dio: ipſorũ nefandę caput hęreſis amputa-
rent. Fruſtra aut verbũ iſtud propť ſabel
lianos declinare ſe dicunt: ꝛ in eo ſuã impe
ritiam ꝓdunt. Homouſion enĩ aliud alij:
nõ ipſũ eſſe ſibi. Recte ğ homouſion prĩ fi-
lium dicim⁹: q2 verbo eo ꝛ perſonaꝝ diſtin
ctio ꝛ naturę vnitas ſignificať. An negare
poſſũt vſiã lectã: cũ panẽ ἐπιούσιον dñs
dixerit: Et moyſes ſcripſerit. ὑμῶς ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος. Aut qd ẽ vſia vť
vñ dicta: niſi vſia qd ſꝑ maneat? Cui enĩ eẽ
eſt ſemper de⁹ eſt: ꝛ ideo manens ſemꝑ vſia
diciť diuina: ꝛ ꝓptea ἐπιούσιος panis: qd
ex verbis ſuba: ſubam manẽtis cordi ꝛ aĩę
ſubminiſtret. Scriptũ eſt enĩ: Et panis con
firmat cor hoĩs. Seruem⁹ igiť ꝓcepta ma
iorũ: nec hęreditaria ſignacl'a auſi rudis te-
meritate violem⁹. Librũ ſignatũ illum pro
pheticuꝫ nõ ſeniores: nõ ptãtes: nõ angeli:
nõ archãgeli apire auſi ſunt: ſoli xp̃o expla-
nãdi ei⁹ ꝑrogatiua ẽ ſeruata. Librum ſacer
dotalẽ quis nr̃m deſignare audeat: ſignatũ
a cõfeſſorib⁹ ꝛ multoꝝ iam martyrio ꝯſecra
tum? Quẽ igitur deſignare conati ſunt: po
ſtea tamẽ dãnata fraude ſignarũt. Qui vio
lare nõ auſi ſunt: confeſſores ꝛ martyres ex
titerunt. Quomõ fidem eoꝝ poſſum⁹ dene
gare: quoꝝ victoriã ꝑdicam⁹? Nemo me-
tuat: nemo formidet: plus cõfert fidelibus
qui minať. Uenenatę ſunt blandicię perfi-
doꝝ tunc cauẽdę: cum id qd negãt ꝑdicare
ſe ſimulant. Sic decepti ſunt ꝛ ante qui fa-
cile crediderunt: vt ibi pfidię laqueos inci-
derent: vbi fidẽ eẽ credebãt. Qui dicit in-
quit xp̃m creaturã ſcdm cęteras creaturas:
anathema ſit. Audierũt ſimplices: ꝛ credi
derunt. Innocens enĩ: ſicut ſcriptum ẽ: cre- Prouer.14.
dit omni verbo. Audierunt ergo ꝛ credide-
runt: primi decepti ſomno ac velut aues in-
tenti ad eſcam fidei: extentum ſibi laqueuꝫ
nõ cauerunt. Ita dum fidem ſequũtur ha-
muꝫ nefandę fraudis attractauerũt. Et iõ:
Eſtote inquit aſtuti ſicut ſerpẽtes: ꝛ ſimpli- Matth.10.
ces ſicut columbę: ꝑmittiť aſtutia vt ſit tu-
ta ſimplicitas. Sunt enĩ ſerpentes euãge
lici: qui exuunt veterẽ vſũ vt induãt nouoſ
mores: ſicut ſcriptum eſt: Expoliantes vete Col.3.
rem hoiem cũ actib⁹ ſuis: ꝛ induẽtes nouũ
ſcdm imaginẽ ei⁹ qui creauit eum. Diſcam⁹
ergo depoſitis vetuſti hoĩs exuuijs angeli-
corũ ſerpentium vias: vt more ſerpentium
ſeruare caput: fraudẽ cauere nouerim⁹. Sa
tis fuerat dicere: qui dicit creaturã chriſtuꝫ
anathema ſit. Cur bone confeſſioni arria
ne venena permiſces: vt totum corp⁹ cõta-
mines? Addẽdo enĩ ſm ceteras creaturas:
nõ creaturã xp̃m negas: ſ; creaturã diĉ eẽ.
Diſſileꝫ creaturã enĩ dicis: ꝛ ſi ꝑſtantiorem

cęteris aſſeras creaturis. Deniq; arri⁹ hu
ius ipietatis magiſter: dei filiuʒ creaturam
dixit eē pfectā. Sʒ nō ſīc cęteraſ creaturas.
Uides igitur hęreditario patri veſtri vos
vſos eſſe ſermōe. Sat eſt creaturā negare:
q̇d opus fuit addere: ſ; nō ſicut cęteras crea
turaſ? Decide qđ putruit: ne ſerpat ꝯtagio:
venenū habet: mortē affert. Deinde dicis
interdū deū xp̄m: ſ; ita dic deū: vt deū veꝝ:
vt plenitudinē ei paternę diuinitatl aſſigneſ.
1. Cor. 8. Sūt eñ qui dicant dij: ſiue i cęlo ſiue i tra.
Nō eñ pfunctorie nūcupādus de⁹: ſed ita
vt eādē diuinitatē p̄dices in filio quā pater
Joh. 5. habet. Sicut ſcriptū ē: Sic eñ pat vitā ha
bet in ſemetipſo: ſic dedit ꝛ filio vitā habe
re in ſemetipſo. Dedit vtiq; quaſi filio p ge
neratione: nō quaſi inopi per gr̄aʒ ꝛ ptātē.
Dedit ei iudiciū facere: q̄ fili⁹ hoīs ē. Ui
de quid addidit: ne tu calūnieris ex verbo.
Filiū hoīs legis: ꝛ accipiētē arguis. Negas
ẜ deū: ſi nō oīa filio q̄ dei ſūt deferunt. Luʒ
Joh. 16. eni dixerit: Oia quę pat habet mea ſūt: cur
tu nō oīa quę diuę naturę ſunt etiaʒ in filio
cōfiteris? Nā qui dicit: Oia quę pat habet
mea ſunt: quid excipit qđ nō habet? Quid
eſt q̄ ἐμφατιχώ q̄ fideli magl ſermone cō
memores: q̄ mortuos ſuſcitauerit: maria
pede trāſierit: infirmitates hoīʒ curauerit?
Hęc etiā ſeruulis ſuis p̄ſtitit. Plus iſta mi
ror q̄ tantam dederit poteſtatē hominib⁹.
Aliq̇d de xp̄o audire deſidero: qđ ſpeciale
ſit xp̄i: qđ cū his q̄ creata ſunt: nō poſſit eē
cōmune: Quia genit⁹ qui vnic⁹ eſt dei fili⁹:
q̄ deus verus: q̄ de⁹ ex deo vero qui ad de
xterā patris ſedet: vbiq; lego cōſeſſū patriſ
ꝛ filij: ſemper ad dexterā filius ſedet: Nun
q̇d melior fili⁹ pr̄e? Nō hoc dicim⁹. Sʒ cha
ritas dei ignorat: hūana iniq̄tas derogat.
Sciuit pater ſerendaſ eē de filio queſtiōes:
p̄buit nob̄ qđ ſequeremur pietatis exēplū:
ne filio derogem⁹. Uno tñ loco ſtanteʒ ad
dexterā dei ieſum: ſtephanus vidiſſe dixit.
Et hoc dixit: ne quā hic moueaſ queſtionē:
Cur eñ vbiq; ad dexterā ſedere oſtenditur:
vno legitur i loco ſtare? Sedet quaſi iudex
viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ: ſtat quaſi aduocat⁹ ſuo
rū. Stabat ergo q̄ſi ſacerdoſ: qñ patri hoſti
am boni martyris offerebat: ſtabat q̄ſi bo
no luctatori brauiū tanti pręſul certaminis
redditurus. Accipe ꝛ tu ſpiritū dei: vt iſta
diſtinguas: ſicut accepit ꝛ ſtephanus: ꝛ di
Act. 7. cas ſicut dixit et martyr: Ecce video cęlos:
apertos ꝛ filium hominis ſtantē ad dexterā
dei. Qui cęlos apertos habet: ieſū ad dex
teram dei cernit. Qui clauſos oclos habet
mentis: ieſum ad dexteram dei non videt.
Confiteamur ergo ieſum ad dexterā: vt cę
lum ꝛ nobis aperiat. Claudūt ſibi cęlū qui
aliter cōfitent. Qđ ſi qui obijciunt q̄ filius
ſtabat: oſtendāt hoc loco q̄ pater ſedebat.
Nam licet filium hominis ſtare dixerit: ta
men hoc loco nec patrē ſedere memorauit.
Ut autem euidenti⁹ cognoſceret: nulla eſſe
ſtantis iniuria ſed poteſtas: filiuʒ ſtephan⁹
obſecrat: vt ſe amplius cōmendaret patri:
Ubi ſ. dicens: Domine ieſu recipe ſpiritū meum.
Et vt eandem patris ꝛ filij poteſtatē eē oſtē
deret: repetiuit dicens: Domine ne ſtatuas
illis hoc peccatum. Hoc domin⁹ in paſſiōe
ꝓpria quaſi fili⁹ hominis patri dicit. Hoc ꝛ
ſtephan⁹ filiū dei in ſuo martyrio depcat:
cum eadē gratia a patre filioq; depoſcitur:
eadē potētia declarat. Aut ſi volūt ſtepha
num patri dixiſſe: videant quid propria te
ſtificatione ſignificent: licet nos iſta nō mo
ueant: aduertāt tamē qui totum in littera
cōſtituūt: ꝛ in ordine: q̄ prius filius rogat.
Nos autē ꝛ ſecūdū eoꝝ interp̄tationē oſtē
dimus vnitatē paternę maieſtatl ꝛ filij. Nā
cum ꝛ pater rogatur ꝛ filius: ęqualitas pre
cātionis: opationis indicat vnitatē. Si au
tem illis nō placet filiuʒ dictū: Domine: vi
dem⁹ q̄ etiam dñm eum negare conantur.
Sed iam q̄ martyris tanti corona ꝓceſſit:
ſtudia certaminis relaxemus: ferias hodier
ni ſermonis habeam⁹. Proſequamur ſan
ctum martyreʒ laudibus: ſicut poſt magna
decebat certamina: vulneribus quideʒ ad
uerſarij cruentatum: ſed chriſti pręmijs co
ronatum.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber tertius de fide ad Gratianum Auguſtum: explicit.

Capitulorum libri quarti de fide ad Gratianum Auguſtum: recollecta annotatio.

Qđ nō mirū videat q̄ humanū gen⁹ errauerit de filio dei: cū ꝛ angeli non potuerint myſteriuʒ dñi ieſu xp̄i cognoſcere niſi p reuelationē: vt ex hoc oſtendit: q̄ dū dño cęlos aſcēdente: multitudo angeloꝝ triumphali agmine p̄currerent: Tollite portas principes veſtras. ꝛc̄. alij ſtupentes dixerūt: Quis eſt iſte rex gl̄ię? Et quō nos cęlū aſcendere poſſim⁹. Quō etiā portas nr̄as chriſto aperire debeamus. Ca. I.

De cōfutatiōe Arrianorū ex ſolutione queſtionum quas faciunt ex illis verbis ap̄li: Omnis viri caput chriſt⁹ eſt. ꝛc̄. Et iſtis: Qui autem plantat ꝛ qui rigat vnū ſunt. Ca. II.

De ſolutione obiectiōis Arrianoꝝ ſumptę ex verbis dñi dicētis: Amē amē dico vobis nō pōt filius facere a ſe quicq; niſi qđ viderit patrē facientē: cū euidēti ꝛ multiplici eoꝝ redargutione. Ca. III.

De ſolutione obiectionū quib⁹ impij hęretici inęqualitatem pr̄is ꝛ filij probare contendūt: Ca. IIII.

De ſolutione queſtiōis quā plęriq; faciunt ex eo qđ ſcriptū eſt: Sicut me miſit viuēs pat ꝛ ego viuo propter patrē: Et q̇ mādu cat me ꝛ ipſe viuit ꝓpter me. Ca. V.

De ſolutione obiectōis quā Arriani ſumūt ex hoc qđ dñs dixit: Hęc infirmitas nō eſt ad mortem. Ca. VI.

De diſſolutione obiectiōis quā Arriani ex hoc faciūt qđ a dño dictū legit: Ego ſū vitis vera ꝛ pat me⁹ agricola eſt. Ca. VII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi: liber quartus de fide ad Gratianū Auguſtum: Feliciter incipit.

Qđ nō mirū videat q̄ humanū genuſ errauerit de filio dei: cū ꝛ angeli nō potuerit myſteriū dñi ieſu xp̄i cognoſcere niſi p reuelationē: vt ex hoc oſtendit q̄ dū domino celos aſcēdente multitudo angeloꝝ triūphali agmine precurreret: Tollite portas principes veſtras: ꝛc̄. alij ſtupētes dixerūt: Quis eſt iſte rex glorie. Et quomodo nos celuʒ aſcendere poſſim⁹: Quō etiā portas nr̄as xp̄o apire debeam⁹. Ca. I

C Onſideranti imperator Auguſte: qua rōne ſic errauerit humanū gen⁹ de dei filio: plęriq; ve in diuerſa ſeq̄rent: nequaq; ſatl mirū videt: q̄ errauit humana ſcia de ſupnis: ſ; q̄ ſcripturis nō detulit obediētiam. Quid eñ mirꝝ ſi myſteriū dei pr̄is ꝛ dñi ie
ſu xp̄i in q̄ ſunt oēs theſauri ſapię ꝛ ſcię ab
ſcōditi: per ſapiam mūdi nō potuert hoīes
cōprehēdere: qđ nec angeli cognoſcere niſi
ex reuelatione potuerūt? Quis eñ potuit
opinione magis q̄ fide ſequi dñm ieſū: nūc
de cęli altiſſimis inferna penetrātē: nūc ab
inferis ad cęleſtia reſurgētē: ſubito exinani
tū vt habitaret in nobis: nec vmquā iminu
tū: cū ſemp fili⁹ in pr̄e ꝛ i filio pat eēt? Du
bitauit in eo ipē p̄nunci⁹: licet p ſynagogaʒ
ꝛ typū. Et dubitauit ipſe añ dñi faciē deſti
natus. Deniq; miſſis diſcipulis introgat:
Tu es q̇ ventur⁹ es: an aliū expectamus? Matth. 11.
Obſtuperūt ꝛ angeli cęleſte myſteriuʒ. Uñ
cū reſurgeret dñs: atq; illū quē dudum ſm
carnē anguſt⁹ ſepulchri loc⁹ texerat: reſurgē
tē ab inferis: cęli alta ſuſtinere nō poſſēt: hę
ſerūt etiā cęleſtia opiniōis incerto. Uenie
bat eñ nouis victor redimit⁹ exuuijs: dñs
i tēplo ſcō ſuo: p̄ibāt angeli ꝛ archāgeli: mi
rātes ſpoliuʒ ex morte q̄ſitum. Et q̄uis ſci
rent nihil deo accedere externę potuiſſe: q̄
infra deū oīa ſūt: tñ trophęa crucis: cui⁹ pn
cipiū ſup humeros ei⁹ ꝛ triūphatoris ęter
ni manubias intuētes: q̄ſi eū quē emiſerāt:
cęli portę cape nō poſſent: licet nūq; ei⁹ ca
piāt maieſtatē: maiorē vitā q̄rebāt aliquaʒ
reuertenti: a deo nihil exinanit⁹ amiſerat:
debuit tñ nouo victori nouum iter parari.
Semp eñ victor ꝛ pręcelſior ęſtimat. Sʒ q̄
ęternę ſūt iuſticię portę: eędēq; noui ꝛ vete
teris teſtamēti quib⁹ cęlū apit: nō mutātur
vtiq; ſ; eleuant: q̄ nō vn⁹ hō: ſ; tot⁹ in oñi
redēptore mūdus intrabat. Trāſlat⁹ erat
Matth. 10. enoch: rapt⁹ helias. Sʒ nō eſt ſeru⁹ ſup̄ do
Joh. 3. minū. Nullus eñ aſcēdit i cęlū: niſi qui de
ſcēdit de cęlo. Nā ꝛ moyſen: licet corp⁹ ei⁹
nō apparuit in terris: nuſq; tamē in gl̄ia cęle
ſti legimus: niſi poſtea q̄ dñs reſurrectio
nis ſuę pignore vincula ſoluit inferni: ꝛ pioꝝ
aīas eleuauit. Tranſlat⁹ ergo enoch: raptuſ
helias: ambo famuli: ambo cū corpore: ſed
nō poſt reſurrectionē: nō cū manubijs mor
tis ꝛ triūpho crucis: viderant illos angeli.
Et iō dñm oīm primū: ꝛ ſolū de morte triū
phantē venire cernētes: tolli portas pnci
Pſ. 23. cipib⁹ impabāt cū admiratiōe dicētes: Tol
lite portas principes vr̄as: ꝛ eleuami portę
eternales: ꝛ introibit rex gl̄ię. Erāt tñ ꝛ i cę
leſtib⁹ qui ſtuperēt: q̇ admirarēt nouā pom
pā: nouā gloriā: ꝛ iō req̄rebāt: Quis eſt iſte
rex glorię? Sed q̄ et angeli proceſſus ha

bent ſcientię: et capacitatem profectus ha-
bent: habent vtiq͂ diſcretionem virtutis
atq͂ prudẽtię. Solus ſine ꝓceſſu deꝰ ⁊ i oi
ꝑfectiõe ſemꝑ ęternꝰ ē. Dicebãt alij: illi vti-
q͂ ꝗ affuerãt reſurgẽti: illi ꝗ viderant vl' iaꝫ
cognouerãt: Dñs fortis ⁊ potẽs: dñs potẽs
in ꝑlio. Iteꝝ multitudo angeloꝝ triũpha
Pſ. 23. li agmine ꝓcinebãt: Tollite portas ꝑncipeſ
vr̃as: ⁊ eleuamini portę ęt̃nales: ⁊ introibit
rex glię. Ruꝛſus alij ſtupentes dicebant:
Quis eſt iſte rex glię? Vidimꝰ eũ nõ habẽ-
tem ſpẽm neq͂ decorẽ. Si ꝰ ipſe nõ ē: Quis
ē iſte rex glię? Reſpõdet a ſcientibus: Dñs
ꝟtutũ: ipſe ē rex glię. Ergo dñs virtutũ ipſe
ē filiꝰ. Et quõ infirmũ arriani dicũt: quem
dñm virtutũ ſicut ⁊ pr̃em credimꝰ? Quõ ar-
riani diſcretionẽ faciunt ptãtis: cũ dñm ſa-
baoth pr̃em: dñm ſabaoth filiũ legerimuſ?
Nã ⁊ h̃ ſic poſituꝫ plerıq͂ codices habẽt: ꝙ
dñs ſabaoth ipſe ſit rex glię. Sabaoth autẽ
interp̃tes alicubi dñꝫ virtutũ: alicubi regẽ:
alicubi oĩpotentẽ interp̃tati ſunt. Ergo qm̃
ꝗ aſcẽdit filiꝰ ē: ꝗ aſcendit autẽ dñs ē ſaba-
oth oĩpotẽs: vtiq͂ dei filiꝰ ē. Quę igit̃ age
muſ? quõ aſcẽdemꝰ ad cęlũ? Sũt illic diſpo
ſitę ptãtes: ordiati principes: ꝗ cęli ianuas
ſeruãt: qui aſcendentẽ iterrogãt. Quis me
admittet niſi oĩpotentẽ annũciẽ xp̃m? clau-
ſę ſunt portę: nõ cuicũq͂ aperiunt̃: nõ ꝗcun
q͂ vult niſi ꝗ fideliť credit ingredit̃: cuſtodi-
tur aula impialis. Sꝫ eſto: indignꝰ obrep-
ſerit: latuerit ꝑncipes portaꝝ cęleſtiũ: diſcu
bucrit in cęna dñi: ingreſſus dñs conuiuij:
vidẽs nõ indutũ nuptiale fidei veſtimentũ:
proijciet eũ in tenebras exteriores: ibi ſit fle-
tus ⁊ ſtridoꝛ dentiũ: ſi fidẽ paceq͂ nõ ſuet.
Seruemꝰ igit̃ nuptiale qđ accepimꝰ veſti-
mentũ: nec xp̃o ꝓpria denegemꝰ: quẽ oĩpo
tentẽ annũciãt angeli: ꝓphę ſignificãt: apl'i
teſtificant̃: ſicut iã ſup̃ oſtendimꝰ. Et fortaſſe
nõ de iſtiꝰ tãtũmõ cęli portis ꝓpħa dixerit
ꝙ ꝑtenbit: et alios em̃ cęlos dei ꝟbũ pene-
Heb. 4. trat: de quibꝰ dictũ eſt: Habemꝰ em̃ ſacerdo
tẽ magnũ: pricipẽ ſacerdotum ꝗ penetrauit
cęlos ieſũ filiũ dei. Qui ſũt iſti cęli: nõ niſi
Pſ. 18. ⁊ hi de quibꝰ dic̃ ꝓpħa: Cęli enarrant gliaꝫ
dei? Stat em̃ xp̃s ad ianuã mẽtiſ tuę. Audi
Apoc. 3. tu dicẽtẽ: Ecce ſto ad ianuaꝫ ⁊ pulſo: Si ꝗs
mihi aperuerit igrediar ad illũ: ⁊ cęnabo cũ
Cant. 5. eo ⁊ ipſe mecũ. Et eccl'ia dño dicit: Vox fra
tris mei pulſat ad ianuã. Ergo ẜm ſuperiuſ
exemplũ nõ ſolus ſtat: ſ; ꝓcedũt eũ angeli ꝗ
dicũt: Tollite portas pricipes vr̃as. Quas
portas? Illas vtiq͂ de quibus ⁊ alibi dicit:
Aperite mihi portas iuſticię. Aperi ꝰ xp̃o Pſ. 117.
portas tuas vt ingrediat̃ i te: aperi portas
iuſticię: aperi portas pudicitię: apꝛi portas
fortitudinis atq͂ ſapię. Crede angel' dicẽti-
bus: Et eleuamini portę ęternales: vt intro Pſ. 23.
eat in te rex glorię: dñs ſabaoth. Porta tua
vocis fidei canora ꝯfeſſio ē: porta tua oſtiũ
ꝟbi ē: quã ſibi apl's optare apiri dicẽs: Vt Col. 4.
aperiat̃ mihi oſtiũ ꝟbi: ad eloquẽdũ myſte
riũ xp̃i. Aperiat̃ igit̃ xp̃o porta tua: nec ſolũ
apiat̃ ſ; etiã eleuet̃: ſi tñ ęternalis ē nõ cadu
ca. Scriptũ ē em̃: Et eleuami portę ęt̃naleſ.
Eleuatũ ē ſup̃ limẽ eſaię: qñ ſeraphin labia Eſa. 6.
eiꝰ tetigit: ⁊ vidit regẽ dñm ſabaoth. Tũc
ꝰ portę eleuabunt̃: ſi ſempit̃nũ: ſi oĩpotẽtẽ:
ſi ineſtimabilẽ: ſi incõꝑhenſibilẽ: ſi eũ qui ⁊
ꝑterita oĩa ⁊ futura oĩa nouerit: filiũ dei cre
das. Qꝫ ſi pręfinitę ptãtis ⁊ ſcię: ſubiectũ
q͂ opinere: nõ eleuas portas ęt̃nales. Ele
uent̃ ꝰ portę tuę: vt nõ arriano ſenſu puulꝰ:
nõ puſillus: nõ ſubditꝰ: a te xp̃s introeat: ſ;
intret in dei forma: intret cũ pr̃e: intret taliſ
qualis ē ⁊ cęlũ ⁊ oĩa ſupgreſſus: ⁊ mittat ti-
bi ſpm̃ſcm̃. Expedit tibi vt credas ꝙ aſcen-
dit ⁊ ſedet ad dexterã pr̃is. Nã ſi eũ inter
creaturas ⁊ terrena ipia cogitatiõe detine-
as: ſi nõ tibi abeat: nõ tibi aſcẽdat: nec pa-
Ioh. 16 clytus ad te veniet: ſicut ipſe dixit: Nam ſi
ego nõ abiero: paraclytꝰ nõ veniet ad vos:
ſi aũt abiero mittã illũ ad vos. Qꝫ ſi inter
terrena eũ reqras: ſic maria magdalenę reqͥ
Ioh. 20 rebat: caue ne ⁊ tibi dicat: Noli me tãgere:
nõdũ em̃ aſcendi ad patrẽ meũ. Portę eniꝫ
tuę anguſtę ſũt: cape me nõ queunt: eleuari
nõ queunt: intrare nõ poſſum. Vade ꝰ ad
frẽs meos: h̃ eſt ad alias portas ęt̃nales: ꝗ
cũ ieſũ viderint eleuant̃. Eternalis porta ē
petrꝰ: cui portę iferi nõ ꝑualebũt. Et̃nales
portę: iohẽs ⁊ iacobꝰ: vt portę filij tonitrui.
Eternales portę ſunt eccl'ię: vbi laudes xp̃i
Pſ. 71. annũciare ꝓpħa deſiderãs dicit: Vt annũ-
ciẽ oẽs laudatiões tuaſ in portis filię ſyon.
Grãde ꝰ myſteriũ xp̃i qđ ſtupuerũt ⁊ angeli:
Et iõ venerari debes ⁊ dñi famuloꝝ dero-
gare non debes: ignorare nõ licet: ⁊ ꝓpterea
eni deſcẽdit vt credas. Si nõ credis nõ de-
Ioh. 15 ſcẽdit tibi: nõ tibi paſſus ē. Si nõ veniſſem
inqͭt ⁊ locutꝰ fuiſſẽ hiſ: pctm̃ ñ haberẽt: Nũc
aũt excuſationẽ nõ hñt đ pctõ ſuo. Qui me
odit ⁊ pr̃em meũ odit. Quis igit̃ odit xp̃m

niſi qui derogat? Sicut em̃ amoꝛ' ē deferre:
ita odij ē derogare: qui odit: queſtiões mo-
uet: qui amat: reuerentiam defert.

De cõfutatione arrianoꝝ ex ſolu
tione queſtionũ ꝗs faciunt ex illis
ꝟbis apl'i: Omnis viri caput chri
ſtus eſt: ⁊c̃. Et iſtis: Qui autẽ plan
tat ⁊ ꝗ rigat vnũ ſunt. Ca. II.

Taq͂ diſcutiamꝰ eoꝝ alias q̃ſtiões.
1. Cor. 11. Scriptũ ē inquiunt: Oĩs viri caput
xp̃s ē: caput auteꝫ mulieris vir: ca-
put aũt xp̃i deꝰ. Qua in q̃ſtione dicãt: ve-
lint vtꝝ cõiungere: aut diuidere hęc q̃ttuoꝛ
velint. Si em̃ ꝯiũgere: atq͂ vt ita dicãt deuꝫ
caput eſſe xp̃i: ſicut vir ē mulieris caput: vi-
dete quid incidãt. Nã ſi hęc tanquã ex pari
bus ſũpta ē cõꝑatio: ⁊ hęc quattuoꝛ: id eſt
mulier: vir: xp̃s ⁊ deꝰ: q̃ſi ex vniꝰ atq͂ eiuſdẽ
naturę ſilitudine cõꝑant̃: ergo mulier ⁊ deꝰ
vniꝰ incipiẽt eẽ naturę. Qꝫ ſi h̃ diſplicet (qđ
ſacrilegũ ē dicere vt volunt) diuidãt. Itaq͂
xp̃m apud deũ pr̃em ita volũt eẽ: ſic ē muli
er apud virum: Vniꝰ vtiq͂ xp̃m ⁊ deũ dicũt
eẽ ſubę: qm̃ mulier ⁊ vir vnuꝫ ſunt in carne
naturę. Nã qui diſtat in ſexu ē. Cũ ꝟo inter
xp̃m ⁊ deũ pr̃em ſexꝰ nõ inueniat: qđ vnũ
inter filiũ ⁊ pr̃em i natura ē fatebunt̃: qđ di
uerſũ in ſexu ē denegabũt. Placet ne iſta di
uiſio: an mulierẽ: virũ ⁊ xp̃m vniꝰ volunt eẽ
ſubę: ⁊ pr̃eꝫ ſeparant? Hęccine igit̃ diuiſio
placet? Si ita ē: videte ꝗd incidãt. Aut em̃
nõ ſolũ arrianos ⁊ fotinianos ſe necc̃e ē: cõfi
teant̃: ꝙ xp̃m hoiem tm̃ fatent̃: queꝫ hũanę
tãtummõ naturę eſtimãt copulanduꝫ: aut
vl' inuitos acq̃eſcere par ē nr̃ę ſnię: ꝑ quã id
qđ impie cogitarunt: pie religioſeq͂ defen-
dimꝰ: vt ſit xp̃s quidẽ ẜm gnãtionẽ diuinaꝫ
dei virtꝰ: ẜm aſſũptionẽ aũt carnis: vniꝰ cũ
oĩbus hoĩbꝰ in carne ſubę: ſalua tñ incarna
tiõis ſuę glia: qui auctoritatẽ ſuſcepit non
imaginẽ carnis. Si ꝰ iuxta humanã ꝯditio
nẽ caput xp̃i deꝰ: Nõ em̃ dixit caput xp̃i pr̃:
ſ; caput xp̃i deꝰ: qꝛ dĩnitas vt pote creatrix
caput ē creaturę. Et bñ dixit: caput xp̃i deꝰ:
vt ⁊ dĩnitatẽ xp̃i ſignificaret ⁊ carnẽ: hoc eſt
incarnatiõem in xp̃i noĩe: in deo aũt vnita-
tem dĩnitatis ⁊ magnitudinẽ ptãtis. Eo
vſq͂ aũt caput xp̃i deꝰ ẜm incarnationẽ di-
ctũ ē: vt et caput viri xp̃s ẜm incarnatiõem
verbi dictũ ſit. Qđ alibi apl's euident' expo
Eph. 5. ſuit dicens: Qm̃ vir caput ē mulieris: ſicut
⁊ xp̃s eccl'ię. Et in ꝯſequẽtibꝰ addidit: Qui
ſe tradidit ꝓ ea. Scđm incarnationẽ igitur
caput viri xp̃s: qꝛ ẜm incarnatõeꝫ facta tra-
ditio ē. Eſt ꝰ viri caput xp̃s: caput xp̃i deꝰ:
vbi ſerui: hoc ē hoĩs: nõ dei forma tractat̃.
Sꝫ nihil ꝑiudicat dei filio: ſi ẜm carnis veri
tatẽ ſilis ſit hoĩbus: qui dĩnitate cum patre
vnũ ē. Nõ eni ptãs hac iterp̃tatiõe minuit̃:
ſi miſcđia ꝑdicat̃. Quis aũt vnã diuinita
tem pr̃is ⁊ filij pie abneget: cũ ipſe dñs con
ſũmaturꝰ ꝓcepta diſcipulis ſuis dixerit: vt Ioh. 17.
ſint vnũ ſicut ⁊ nos vnũ ſumꝰ. Pro teſtimo
nio em̃ fidei poſitũ ē: licet ab arrianis ad ar
gumẽtũ pfidię deriuet̃. Etem̃ qm̃ totiẽs le-
ctam negare nõ queunt: vnitatẽ extenuare
conant̃: vt talis videat̃ dĩnitatis vnitas in
ter pr̃em ⁊ filiũ: q̃lis ē inter hoĩes vnitas de
uotiõis ⁊ fidei: licet etiã int' ipſos homines
vnitas naturę ſit ex cõitate naturę. Vnde
⁊ illud aptiſſime ſoluit̃: ꝙ ad extenuationẽ
dñicę vnitatis obijcere cõſueuerunt: qꝛ ſcp̃tuꝫ
eſt: Qui aũt plãtat ⁊ ꝗ rigat vnũ ſunt. Hoc 1. Cor. 3.
arriani ſi ſaperẽt nõ obijcerent: quõ negare
conant̃: ꝙ pať ⁊ filiꝰ vnuꝫ ſunt: cũ paulus ⁊
apollo ⁊ natura vnũ ſint ⁊ fide? Sꝫ tñ ꝑ oĩa
vnũ eẽ nõ pñt: ⁊ nequeũt cõꝑari hũana di-
uinis. Inſeꝑabilis ꝰ deꝰ pať ꝟbo: inſeꝑabi
lis ꝟtute: inſeꝑabilis ſapię ꝑ dĩnę vnitateꝫ
ſubę: ⁊ eſt in filio: ſicut frequẽter ſcriptũ eſt.
Eſt ꝟo: nõ vt egentẽ ſignificãs: nec vt vacu
um implens: qꝛ nõ vacua dei virtꝰ. Nec em̃
ꝟtus virtute auget̃: qꝛ nõ duę virtutes ſed
vna ꝟtus. Nec dĩnitas dĩnitateꝫ accipit: qꝛ
nõ duę dĩnitates ſ; vna dĩnitas. Nos aũt
ꝑ acceptã ⁊ inhabitãtẽ i nobis ꝟtutẽ: vnuꝫ
erimꝰ in xp̃o. Cõis ꝰ lr̃a: ſ; diſcrepãs diuina
hũanaq͂ ſuba. Nos vnũ erimꝰ: pať ⁊ filius
vnũ ſunt. Nos ẜm gr̃am: filius ẜm ſubam.
Alia aũt ꝑ ꝯiũctionẽ: alia ꝑ naturã vnitas.
Deniq͂ vide ꝗd ante ꝓmiſerit: vt oẽs vnũ
ſint: ſicut tu pať i me ⁊ ego in te. Cõſidera ꝰ
ꝙ nõ dixit: Tu in nob' ⁊ nos in te: ſ; tu i me
⁊ ego in te: vt ſe a creatur' ſeparet. Et addi-
dit: Et iſti in nobis: vt etiã hic ſuã potẽtiaꝫ
⁊ pr̃is a nobis ſecerneret: vt ꝙ nos in pr̃e ⁊
filio ſumꝰ: nõ naturę videat̃ eẽ ſ; gr̃ę. Qꝫ ãt
filꝰ ⁊ pr̃ vnũ ſũt: nõ h̃ filiꝰ accepiſſe ꝑ gr̃am:
ſ; naturaliť vt filiꝰ poſſidere credat̃.

De ſolutione obiectionis arria-
norũ ſũpte ex verbis dñi dicentis:
Amẽ amen dico vobis: non poteſt
filius facere a ſe quicq͂ niſi qđ vi-
derit patrẽ facientẽ: cuꝫ euidenti ⁊

multiplici eorū redargutōe. Ca. III.
Liud rurſus obijciunt: aſſerentes
vnā atq; eādē ptātē filij ⁊ pr̄is eſſe
a nō poſſe: q2 ipſe dixit: Amē amen
Job.5. dico vobis: nō pōt filius facere a ſe ḋcquā:
niſi qḋ viderit patrē facientē. Itaq; nihil ſe
ciſſe filium dicūt: nec facere poſſe: niſi qḋ vi
derit facientē patrez. O p̄ſcia ſapia in fide
liū argumētor̄: q̄ ſubiecit qḋ ſolueret que
ſtionē: addēdo qḋ ſequit̄. Quia q̄cunq; ille
fecerit: ea dē ⁊ filius facit ſilr̄. Hoc nempe ſe
quit̄. Cur ergo ſcriptū eſt? Eadē facit filius:
⁊ nō talia: niſi vt in filio vnitatē nō imitati
onē pr̄ni operis eſtimares. Sed tū vt illo
rū q̄ argumēta diſcutiam⁹: quero vt reſpō
ant: Utrū videat filius opa pr̄is: videt ita
q; an nō? Si videt: ergo ⁊ facit: ſi facit deſi
nant oīpotentē negare: quē oīa poſſe face
re que p̄rem facientē viderit cōfitent̄. Quid
ē autē: viderit? Corporaliū ne aliquis vſus
oculor̄ eſt? Sed ſi hoc de filio velint dicere:
corporalis etiā in p̄re vſum opatiōis oſten
dit: vt facientē videat qḋ ipſe facturus eſt.
Quid eſt autē: Non pōt filius facere a ſe
quicquā: hoc interrogem⁹: hoc cōſiderem⁹.
Eſt ergo aliud impoſſibile dei virtuti at
q; ſapie: hoc eſt dei filius qui alienam vtiq;
nō accipit fortitudinem: ſed queādmodum
vita eſt: nō alia viuificatione ſubnixus: ſed
alios viuificans: q2 ipſe vita eſt: ita etiā ſa
pientia ē: nō quaſi inſipiēs accipiēs ſapiaz
ſed qui de ſuo alios faciat eē ſapiētes. Ita
etiam virtus eſt: nō quaſi per infirmitatem
cōſecut⁹ incrementa virtutis: ſed ipſe virt⁹
qui virtutē fortibus largit̄. Quō ergo virt⁹
quaſi cū iuriſiurandi atteſtatiōe dic̄: Amen
amē dico vobis: qḋ ē fideliter: fidelit̄ dico.
Fidelit̄ ergo dicl deū: ⁊ cū ſacramēti quadā
repetitione ꝯfirmas q̄ nihil facere potes: ni
ſi qḋ facientē p̄rem videris. Feciſti mūdū:
Nunq̄d alter̄ mūdū pat̄ tu⁹ fecit: quē qua
ſi ad exēplarē accepis? Ergo neceſſe ē fateā
tur impij: aut duos aut certe multos eē mū
dos: qḋ pħi aſſerūt: vt ſe etiaz in hoc errore
gentilitatis inuoluāt. Aut ſi velint ver̄ ſe
qui: dicāt ſine exēplari te feciſſe qḋ feceris.
Dic mihi dn̄e: qn̄ in mari p̄rez incarnatū
videris ambulātē? Ego em̄ neſcio: ego hoc
de p̄re credere ſacrilegū puto: qui te ſolum
carnē aſſumpſiſſe cognoui. Qn̄ viderl i nu
ptijs p̄rem aquā i vina vertentē? Sz ſolū te
vnigenitū filiū legi ex p̄re natū: ſoluz te ex

ſpū ſancto accepi: ⁊ virgine ſm incarnatiōis
ſacramenta generatū. Ergo iſta que me
morauimus a te geſta: nō fecit pat̄: ꝟ ſine ex
emplo pat̄ni opis ad redimēdā tuo ſangui
ne ſalutē mūdi: imaculat⁹ ex aluo virginis
ꝓceſſiſti. An ne forte incarnatiōis tātum
modo putēt ſeq̄ſtrādū eē myſteriū: licet ex
dicāt: Nō pōt fili⁹ a ſe facē quicq; : nihil ex
cipiant: ita vt quidā impi⁹ dixerit: nec culi
cem facere pōt: tam temerario auſu petulā
ti q; ſermone maieſtatē ſupne virtutis irri
dens. Dic dn̄e ieſu qn̄ terrā ſine te pat̄ fe
cerit? Celū em̄ ſine te nō fecit: q2 ſcriptū eſt:
Verbo dn̄i celi firmati ſunt. Sed nec terrā Ps.32.
ſine te fecit: q2 ſcriptū eſt: Oia per ipſum fa Joh.1.
cta ſūt: ⁊ ſine ipſo factū ē nihil. Nā ſi aliq̄d
ſine te deo v̄bo pat̄ fecit: Nō ḡ oīa facta per
verbū: ⁊ euāgeliſta mentit̄. Q; ſi oīa facta
p verbū: ⁊ oīa p te ceperūt eē que nō erant:
vtiq; q̄ nō vidiſti a p̄re facta a te ipſe feciſti.
Niſi forte philoſophicas tibi ideas plato
nica illa diſputatiōe preſtituunt: q̄s ab ipis
tū philoſophis ſcim⁹ irriſas. Si aūt ex te
ipſe feciſti: vana eſt aſſertio pfidorū: q̄ au
ctori olm cui ſuppetit ex ſe faciendi magiſter
tribuit diſcendi ꝓfectū. Q; ſi per te negāt
celū eē factū vl̄ terrā: cōſiderēt ipi q̄ ſe ſuo Dicu[illegible]
furore p̄cipitent: cū ſcriptū ſit: Dij qui non
fecerūt celū ⁊ t̄ram pereāt. Peribit ḡ o arria
ne: q̄ qḋ perierāt ⁊ reperit ⁊ redemit? Sed
ad ꝓpoſita reuertamur: Quō nō pōt filius
facere a ſe ḋcquā. Querem⁹ q̄d ſit qḋ facere
nō poſſit. Multe ſūt impoſſibilitatuz ſpēs.
Eſt aliq̄d natura ipoſſibile. Et ē aliq̄d qḋ ē
poſſibile p corpis ⁊ aie firmitatē: ipoſſibile
p imperitiā aut impotētiā. Eſt etiā q̄ p defi
nitionē imutabilis ꝓpoſiti ⁊ conſtātis pſe
rantiā volūtatis atq; amicitie fidē: fit ipoſ
ſibile mutari. Sz hec vt euident̄ poſſimus
aduertere: p exēpla nobis diſputatio diriga
tur. Impoſſibile ē vt auis ſapie diſcipli
nā aliquā aſſequat̄ vt artē. Impoſſibile ē ⁊
lapidē ꝑdire quoq;. Impoſſibile ē em̄ lapi
dē moueri: niſi motu moueat̄ alteri⁹. Non
pōt ḡ lapis p ſe ipſū moueri ⁊ trāſire de lo
co. Nō pōt etiā aquila humanis imbui diſci
plinis. Habes vnā ſpeciē: cū ipoſſibilitatis
cā natura ē. Impoſſibile eſt ⁊ debili facere
opa robuſti. Sed huic alia ipoſſibilitatl cā
ē. Qḋ em̄ facē pōt p naturā: p infirmitatez
nō pōt. Cā igitur huic quoq; impoſſibilita
tis infirmitas. Alia ergo impoſſibilitatis

Ponam⁹ tamen ſicut ipſi volūt q̄ quaſi in
exemplari: qḋ viderit patrē facientē fili⁹ fa
ciat. Et hoc vtiq; eiuſdē ſubē ē. Nullus em̄
pōt alteri⁹ imitationez opationis implere:
niſi qui eiuſdem nature habeat vnitatem.

De ſolutione obiectionū quibus
impij heretici inequalitatē patris
⁊ filij probare cōtendunt. Ca. IIII.

Mperator Auguſte: quidam hoc
i etiā ad inequalitatē dei patris obij
ciendā vſurpare conſuerunt: q2 di
cant omnipotentē patrem eē q̄ generauit fi
lium: negent autē oīpotentē filium: dicētes
q̄ generare nō potuit. Sed vide quemad
modum ſeua impietas: vt dialectica philo
ſophorum ſe ipſa cōmunicat. Hac em̄ que
ſtione: aut coeternum patri filium eſſe ſua
voce fateantur: aut ſi principium tēporis fi
lio aliqḋ aſcribunt: principiū potentie: ne
ceſſe eſt tribuāt etiam patri. Ita cum omni
potentē filium negant: incipiunt (qḋ nefas
dictu eſt) aſſerere p filium patrē oīpotentez
eſſe cepiſſe. Nā ſi per generatiōez omnipo
tens pater: vtiq; aut coeternus p̄ri fili⁹ eſt:
q2 ſemp omnipotēs pater: ſempitern⁹ ⁊ fili
us: aut ſi fuit quando nō erat fili⁹ ſempiter
nus: fuit ergo quādo nō erat omnipotens
pater. Nam cum volunt filiū dicere aliquā
do cepiſſe: in illud recidunt: vt ⁊ patris po
tentiā dicant nō ſemp fuiſſe: ſed ex filij ge
neratiōe cepiſſe. Ita dum filio dei cupiunt
derogare: plus tribuunt: vt contra fas om̄e
auctorem paterne potētie declinare videā
Joh.16. tur: cum filius dicat: Omnia que pater ha
bet mea ſunt: hoc eſt: nō que patri ipſe tra
diderit: ſed que a patre iure generatōis ac
ceperit: Et ideo filium eē ſempiternā didi
cimus virtutem. Si ergo ſempiterna ei⁹
virt⁹ atq; diuinitas: vtiq; ⁊ potētia ei⁹ ſem
piterna. Filio igitur qui derogat: p̄ri de
rogat: pietatem offendit: violat charitatē.
Nos honorificemus filium in quo pat̄ cō
placet. Placet enim patri vt laudetur fili
us in quo ipſe complacuit. Reſpondea
mus tamē intentioni eor̄: ne epilogo quo
dam inuidiam queſtionis declinaſſe videa
mur. Generauit inquiunt pater: nō gene
rauit fili⁹. Quid hic? Argumētū eſt nō eq̄li
tatis. Generatio enim paterne proprietatis
eſt: nō potentie: ⁊ pietas equat nō ſeparat.
Deniq; in ipſo vſu noſtre infirmitatis: fre
quenter euenire cognoſcim⁹: vt ⁊ infirmi fi

lios habeāt: ⁊ nō habeant fortiores: habe
ant ſerui ⁊ nō habeant domini: habeāt in
opes: nō habeant qui potentes ſūt. Sed
hoc dicūt et infirmitatis eſſe q̄ homines vo
lunt filios habere nec poſſunt: quāuis hu
mana nō ſint conferenda diuinis: tamē in
telligant inter ipſos quoq; homines nō po
tentie eſſe ſed paterne proprietatis habere
filios vel nō habere. Nec i poteſtate noſtre
voluntatis eſſe generare: ſed in corporis q̄
litate. Nam ſi eſſet potentie: vtiq; potētior
multos haberet: ḡ nō eſt potētie hr̄e filios
vel nō habere. Nunquid nature eſt? Si na
ture infirmitatem putatis: ⁊ ad humana cō
fertis exempla: eadez patris eſt natura que
filij eſt: itaq; aut verum filium dicitis: ⁊ pa
tri in filio derogatl per vnitatē eiuſdem na
ture. Sicut enim pater natura de⁹: ita ⁊ fili
us: Deos autem ait apoſtol⁹: nō natura de Gal 4.
os eſſe ſed dici. Aut ſi negatis eſſe veruz fi
lium: hoc eſt eiuſdem nature: nō eſt ergo ge
neratus: ſi nō eſt generatus filius: nō gene
rauit pater. Colligitur itaq; iuxta ſenten
tiam veſtram: vt nō ſit omnipotēs de⁹ pa
ter: q2 generare nō potuit ſi non generauit
filiuz ſed creauit. Sed q2 omnipotēs pater
cum iuxta ſententiam veſtram ſolus gene
rator omnipotens ſit: generauit vtiq; filiuz
nō creauit. Verū ipſi magis q̄ vobis credē
dum eſt. Ille ait: Genui: ⁊ frequēter ait: ge
nerationis ſue teſtl. Nō eſt ergo nature: nō
eſt potentie in chriſto aliqua q̄ nō genera
uit infirmitas: quia generatio ſicut ſepe iaz
diximus: nō ad ſubtilitatē potētie ſed ad ꝓ
prietatē refert̄ nature. Nam ſi ideo omni
potens pater q2 filium habet: omnipoten
tior ergo eē potuit ſi plures haberet. An ve
ro potentia eius in vna generatiōe deficit?
At ego oſtendam ⁊ chriſtum habere filios:
quos quotidie generat: ſed ea generatione
vel potius regeneratiōe que poteſtatis eſt:
nō nature. Adoptio enim poteſtatis eſt: ge
neratio proprietatl. Qḋ ipſa ſcriptura nos
docuit. Dicit enim iohannes: Quia in hoc Joh.1.
mundo erat: ⁊ mundus per ipſum fact⁹ eſt:
⁊ mundus eum nō cognouit: ⁊ ſui eum non
receperunt. Quotquot autez receperūt de
dit eis poteſtatez filios dei fieri: his qui cre
dunt in nomine eius. Didicimus eni po
teſtatis eſſe q̄ nos filios dei fecit: proprieta
tis autē generationes eē oracula diuina de
clarant. Dicit eniz ſapientia dei: Ex ore al Eccl.24.

tiſſimi prodiui:hoc ē: nō coacta ſed libera:
non poteſtati obnoxia ſed nata generatio/
nis arcano : priuilegio dominationis ⁊ iu/
re poteſtatis. Deniqꝫ de eadeꝫ ſapientia:
Ps.109. hoc eſt de domio ieſu :alibi pater dicit: Ex
vtero ante luciferum genui te : quod vtiqꝫ
ideo dixit:non vt corporalem aluū declara
ret:ſed vt proprietatem verę generationis
oſtenderet. Nā ſi ad corporalia referas: er/
go oīpotēs pater cuꝫ dolore ⁊ cōceptiōe ge
nerauit. Sed abſit:vt deum ex infirmita/
te corporis metiamur. Eſt quidam vterus
paternę arcanum ſubſtantię: interiuſqꝫ ſe/
cretum:qđ nō angeli: non archangeli: non
poteſtates:nō dominationes :non aliqua
creaturarum potuit penetrare natura. Cuꝫ
patre enim ſemper ⁊ in patre ſemper eſt fili/
us. Cū patre per diſtinctionem indiſſocia/
bilem trinitatꝭ ęternę. In patre per diuinā
vnitatem naturę. Quis igitur hic arbiť di/
uinitatis? Quis diſcutiat patrē ac filiū:ille
quare regenerauerit:iſte cur genuerit? Ser/
uulum ſuum aut ancillam:cur nō genuerit
nemo condemnat:iſti condemnant cur nō
generauerit chriſtus. Condemnāt eniꝫ ſua
opinione cum derogant. Nec cōiugibus
inť ſe cur non generauerit:aut charitas mi/
nuiť aut meritum derogatur: iſti qꝛ nō ge/
nerauit:chriſti minuunt poteſtatem. Cur
inquiunt filius pater nō eſt:ꝙ ⁊ pater filius
non eſt? Cur nō iſte nō generauit:cū nec ille
generatus eſt? Nec ideo minus habet fili/
us qđ pater nō eſt: nec pater minus habet
Job.16. qui filius non eſt. Dixit eniꝫ filius: Omnia
quę pater habet mea ſunt. Adeo generatio
in paterna proprietate:nō iure eſt poteſta/
tis. Eſt quędam indiſtincta diſtincte incō/
prehenſibilis ⁊ inenarrabilis ſubſtātia tri/
nitatis. Diſtinctionē etenim accepimꝰ ⁊ fi/
lij ⁊ ſpirituſſancti non confuſionem: diſtin/
ctioneꝫ nō ſeparationē:diſtinctionē nō plu
ralitatem. Diuino itaqꝫ admirandoqꝫ my/
ſterio:manentem ſemꝑ accepimus patreꝫ:
ſemper filium:ſemper ſpiritumſanctū. Nō
duos patres:non duos filios:nō duos ſpi/
1.Cor.8. ritus. Unus enim deus pater ex quo om/
nis ⁊ nos in ipſo: Et vnus dominus ieſus
per quem omnia ⁊ nos per ipſum. Unꝰ na
tus ex patre dominus ieſus: ⁊ ideo vnige/
nitus. Unus ⁊ ſpirituſſanctus: vt ideꝫ apo
ſtolus dixit. Sic accepimus:ſic legimus:ſic
tenemus:diſtinctiōeꝫ neſcimus:ſecreta ne/
ſcimus:cauſas nō diſcutimꝰ:ſecreta ſerua/
mus. Facinꝰ indignū: vt qui generatiōis
ſuę facultatem nō habent:diuinę generati/
onis examen ſibi arrogent: vendicent pote
ſtatem. Negent ergo ęqualem patri filiuꝫ
ꝙ nō generauit filius. Negent ęqualē patri
filium: ꝙ patrem habet. Hoc ſi de homini/
bus dicerent:quorum aliqui volunt filios
habere nec poſſunt:iniuriā putaremꝰ. Sic
etiā ſi inť duos honore patres:habēti filioſ
qui nō habet negaretur ęqualis. Et ideo ħ
inquā graue ⁊ de ipſis hominibus videtur:
vt quis minor puteť ꝙ patreꝫ habet. Niſi
forte tanquā conſtitutum in familia: putēt
chriſtū dolere ꝙ emancipatus a patre non
ſit: ⁊ adminiſtrādi patrimonij nō habet fa/
cultatē. Sed nō chriſtus in ſacris qui ſa/
cra vniuerſa diſtinxit. Quomodo tamen
reſpōdeāt: vera ne generatio ſit: ⁊ verus fili
us ex deo patre natus:hoc eſt:ex ſubſtātia
patris? An ex alia natus ſubſtātia? Si eniꝫ
dicunt ex patre:hoc eſt ex dei ſubſtantia:cō
uenit ꝙ ex ſubſtantia patris filium dicant.
Ergo qꝛ vnius ſubſtantię: vniꝰ vtiqꝫ poten
tię. Si vero ex alia ſubſtātia filius eſt:quo/
modo omnipotens filius eſt: ⁊ omnipotēs
filiuſ nō eſt? Quid eni pręſtantius ſi ex alia
ſubſtantia filium deus fecit: cum vtiqꝫ ⁊ fi/
lius ex alia nos ſubſtātia filios dei fecerit?
Ergo aūt vniꝰ ſubſtātię filius cū patre:aut
vnius potētię. Friget igitur eorꝫ quęſtio
qđ de chriſto iudicare non poſſunt:imo qđ
vincit ille cū iudicať. Digni tamē ſunt iſti
iudicio ſuo:qui hāc obijciūt quęſtionē. Si
eni iō ęqualis pr̄i filiꝰ nō ē:qꝛ nō generauit
filiū. Et iſti vtiqꝫ fateanť ſi nō habēt filios:
qui ſerūt hmōi q̄ſtiones :ſuos ſibi etiā ſer/
uulos ꝑferēdos:eo ꝙ habētibꝰ filios ęqua/
les eē nō poſſūt. Si aūt filios nō putēt ſi/
bi merito:ſ filiorꝫ iure deferri: nō conſiſtit
igiť hęc q̄ſtio:ꝙ ęqualis filiꝰ patri: iō eē nō
poſſit ꝙ pať gnāuit filiū: filiꝰ nullū ex ſeip̄o
gnāuerit. Nā ⁊ fons fluuiū gnāt: ⁊ fluuiꝰ
fōtē ex ſeip̄o nō gnāt. Et lux ſplēdorē gene/
rat:nō ſplēdor lucē: ⁊ vna natura ē ſplēdorꝭ
⁊ lucis. Uñ cū ęqualē ex gnātionis obie/
ctu ꝓbare nō potuerint:intelligāt etiā illā
diuulgantē ſuę calūniā q̄ſtionis exploſaꝫ.
Solēt eñ opponere:quō ęqualis pōt eē fi/
liꝰ pr̄i. Nā ſi filiꝰ ē:añquā generareť nō erat:
aut ſi erat:cur natꝰ ē? Et arrianos ſe nega/
re cōſuerunt:qui ꝓponūt arrij quęſtiones/

Itaqꝫ exigūt a nobis reſpōſionē: vt ſi dixe/
rimus ꝙ antequā generareť erat: aſtute re/
ferant. Ergo antequā generareť creatꝰ eſt:
⁊ nō differt a cęteris creaturis:quia priꝰ cę/
pit creatura eſſe q̄ꝫ filius. Et adijciūt cur ꝙ
natus eſt? An ꝙ imperfectꝰ erat vt ⁊ poſtea
perfectior fieret? Si aūt reſponderimus qđ
non erat:obijciūt ſtatim ei: ergo generatio
contulit vt eſſet qđ nō erat antequā naſce/
retur: vt hinc colligāt: Erat ergo quādo nō
erat filius. Sed quia hoc proponunt ⁊ ob
ſcuritate volūt inuoluere veritatē:dicāt ip̄i
vtrum tēporaliter generet pater:an itempo
raliter? Si eniꝫ temporaliter dixerint:qđ fi/
lio obijciunt:patri aſcribēt: vt videať pater
cępiſſe eſſe qđ nō erat. Si intēporaliter: q̄d
ſupeſt niſi vt ipſi ſoluāt quā ꝓpoſuerint q̄/
ſtionē: vt cum generationē patris abnuant
temporalem: generationē quoqꝫ filij tēpo/
ralem non eſſe fateantur? Si ergo nō eſt ge/
neratio eius ex tēpore:eſtimari datur ꝙ ni/
hil pręceſſerit ante filium qui nō ſit ex tem/
pore. Si enim aliud ante filium:iam nō ſūt
in ipſo creata omnia quę vel in cęlo ſūt vel
in terris: Et apoſtoluſ redarguiť qui hoc in
epiſtola ſua ſcripſit. Qꝫ ſi nihil ante genera
tionem: nō aduerto cur poſterior aſſeratur
quem nemo pręceſſit. Connectēda eſt alia
eorꝫ plena impietatis obiectio:quę latentē
habeat dolū:quo ſenſus facilium menteſqꝫ
perſtringāt. Interrogāt enim vtrū qđ fineꝫ
habet:aliquādo cęperit? Et ſi acceperit hu/
iuſmodi reſpōſionē: qꝛ qđ finē habet cępit
aliquādo:referāt vtrū pať deſierit generare
filium? Qđ cum tenuerint:noſtro aſpiran/
te cōſenſu contexant: cępit ergo generatio.
Id ſi nō abnuas:ꝯſequi videtur : vt ſi cępit
generatio: videať in eo cępta qui natuſ eſt:
vt natus eſſe dicatur: qui ante non fuerit:
vnde diffiniāt:aliquando ergo filiꝰ nō fuit.
Adijciunt aliaſ ineptias loquacitatis ſuę
dicentes: Si verbuꝫ patris filius eſt: ⁊ ideo
genituſ diciť quia verbum eſt:opus nō eſt.
Multifariam locutus eſt pater:multos er/
go generauit filios:ſi nō operatus ē ſed lo/
cutus eſt verbum. Amētes homines qua
ſi nō intelligāt q̄d interſit inter prolatiuum
ſermonē ⁊ in ęternū permanēs dei verbum
ex patre natum:natū vtiqꝫ nō prolatum:in
quo nō cōpoſita ſyllaba: ſed plenitudo di/
uinitatis ęternę eſt: ⁊ vita ſine fine. Sub/
texunt aliā impietatē:proponētes vtrū vo
lens an inuitꝰ generauerit pater: vt ſi dixe/
rimus nolentē:antiquiorē generatione vo/
luntatē videamur fateri: ⁊ referant ꝙ nō ſit
filius coęternus patri:quem aliquid ante/
ceſſit:aut ꝙ ⁊ ipſe ſit creatura:qꝛ ſcriptū eſt:
Omnia quę voluit ipſe fecit. Cū hoc ipſum
nō de patre ⁊ filio:ſed de his quas filius fe/
cit dictum ſit creaturis. Sin autē inuitum
patrē generaſſe reſponderimꝰ:inualidū pa/
trem dixiſſe videamur. Sed nihil in ſem/
piterna generatione pręcedit nec velle nec
nolle:ergo nec inuitum dixerim:nec volen/
tem:quia generatio nō in voluntatis poſſi
bilitate eſt:ſed in iure quodam ⁊ proprieta/
te paterni videť eſſe ſecreti. Nā ſicut bonuſ
pať nō aut ex volūtate eſt aut neceſſitate:ſ
per naturam:ita non generat ex voluntate
aut neceſſitate pater. Eſto tamen:ſit ge/
neratio in voluntate generantis: quando
hanc voluntatē fuiſſe dicunt? Si in princi/
pio: vtiqꝫ ſi ſempiterna voluntas:ſempiter
nus ⁊ filius. Si cępit volūtas:diſplicuit igi
tur ſibi qđ erat deus pater vt mutaret ſta/
tuꝫ. Diſplicuit ergo ſibi ſine fine:placere cę
pit in filio. Iam illa conſequētia vt dica/
mus: Si ſtudium generandi noſtro more aſ
ſumpſit:ergo ⁊ cętera quę generationē pręl
cedere ſolent noſtro more aſſumpſit:noſtro
aūt vſu generationis votum eſt nō volun/
tas. Produnt igitur impietatem ſuam qui
volunt generationem cępiſſe xp̄i: vt videa/
tur nō generatio illa verbi manentis:ſ pro
latio fluentis eſſe ſermonis. Deinde mul/
tos inducēdo filios:negent in xp̄o diuę pro
prietatē naturę: vt nec vnigenitꝰ nec primo
genitus eſtimetur. Poſtremo vt ſi princi/
pium eſſe credať:accepiſſe:etiā finem videa
tur habiturus. Sed neqꝫ principiū aſſum
pſit aliquādo dei filiuſ qui erat i principio:
neqꝫ finem qui eſt principium vniuerſitatiſ
⁊ finis. Nam cum ſit principiū:quomodo
qđ habeat accepit:aut quomodo ſui finem
habebit:cum omniū ipſe ſit finis: vt in illo
fine:ſine fine maneamꝰ? Dei enim genera/
tio cum temporalis nō ſit:nec ante ſe nec in
ſe tempus inuenit. Frigida igiť eorū ⁊ va/
na quęſtio: ⁊ in creaturis ipſis nō habet lo/
cum. Ipſa etenim quę temporalia ſunt:diſ
cretionem in quibuſdam habere temporis
nō videnť. Lux nempe ſplendorē generat:
nec comprehendi poteſt qđ ſplēdor luce po
ſterior ſit:aut lux ſplēdore antiquior:qꝛ vbi

lumē ⁊ ſplēdoꝛ eſt: ⁊ vbi ſplēdoꝛ ⁊ lumē eſt.
Itaqꝫ nec ſine ſplēdoꝛe lumē: nec ſplendoꝛ
poteſt eſſe ſine lumine: qꝛ in ſplēdoꝛe lumē
⁊ ſplēdoꝛ in lumine eſt. Unde ⁊ apoſtolus:
ſplendoꝛem paternę glorię filium dicit: qꝛ
Heb.1. ſplendoꝛ paternę lucis eſt filius: coęternus
propter virtutis ęternitatem: inſeparabiliſ
propter claritudinis vnitatez. Ergo ſi tē
poꝛalia hęc ⁊ aeria hic cōpꝛehendere ⁊ ſepa
rare nō poſſumus quę videmus: deuz quē
nō videmus: qui ſuper omnē ē creaturā: in
ipſo ſuę generationis arcano poſſumꝰ com
pꝛehendere: poſſumus eum a filio tempoꝛe
ſeparare: cum omne tempus opus filij ſit?
Deſinant ergo dicere: ⁊ antequā genera
retur nō erat. Ante enim tempoꝛis eſt: ge
neratio ante tempoꝛa: ⁊ ideo qđ poſterius
eſt pꝛius nō eſt: nec opus ante auctoꝛē po
teſt eſſe: cum opera pꝛincipium de operatio
ne ſua ſumant. Nā quomodo ante ope
rationē ſuam vſus operis eſtimatur: cū om
ne tempus opus ſit ei: omne opus de ope
ratoꝛe ſuo vt eſſet: accepit? Experiri igiť
adhuc iſtos volo qui ſibi videntur aſtuti:
vt de noſtris reſpōdeant qui calumniantur
diuinis: longeqꝫ refugiunt ab inſcrutabili
ſupernę generationis exemplo. De filio
dei dicunt ꝙ antequā generaretur nō erat:
hoc eſt de dei ſapiētia: de virtute dei: de dei
verbo: cuius generatio nihil ante ſe nouit:
Quia ſi aliqñ vt volunt non fuit (qđ nefas
dictu eſt) nō fuit ergo in deo perfectiōis ali
quando plenitudo diuinę: ſi poſtea pꝛoceſ
ſum generationis accepit. Tamē vt ſci
ant ꝙ vana ſit ⁊ ſolubilis eoꝝ quęſtio: licet
nihil in eo humanis diuinis ve cōmune: ta
men docebo homines antequā naſcerētur
fuiſſe. Aut negent iacob ſanctum fuiſſe pꝛi
uſqꝫ naſceretur: qui fratrem ſupplantauit in
materni adhuc vteri poſitus arcano. Ne
gent hieremiam anteqꝫ naſceretur ſanctum
Hiere.1. fuiſſe: cui dicitur: Pꝛiuſqꝫ te foꝛmarē in vte
ro matris tuę noui te: et pꝛiuſqꝫ exires de
vulua ſanctificaui te: ⁊ pꝛophetam in genti
bus poſui te. Quid hoc euidētius tanti ex
emplo ꝓphetę: qui ſanctificatꝰ eſt antequā
natus: ⁊ antequā foꝛmareť eſt cognitus?
Quid etiā de iohāne loquar: de quo ma
ter religioſa teſtatur: ꝙ inter materna ſitus
adhuc viſcera: pꝛęſentiā dñi ſpiritu cogno
uit: exultatione ſignauit: ſicut ſcriptuz me
Luc.1. minimus matre dicente: Ecce enim vt facta

eſt in auribus meis vox ſalutationis tuę: ex
ultauit in gaudio infans i vtero meo. Erat
igiť qui pꝛophetabat: an nō erat? At certe
erat. Erat eniz qui venerabať auctoꝛē: erat
qui loquebať in matre. Deniqꝫ helizabet
filij ſpiritu replebatur: mať filij ſpiritu ſan
ctificabatur. Sic enim habes: ꝙ exultauit Abi.ſ.
infans i vtero eius: ⁊ repleta eſt ſpiritu ſan
cto. Uide ſingulorum verboꝛum ꝓpꝛie
tates. Uocem quidē marię pꝛioꝛ helizabet
audiuit: Sed iohannes pꝛioꝛ domini grati
am ſenſit: pulchꝛe ſibi cōueniūt: oꝛacula oꝛa
culis: fęmina mulieri ⁊ pignꝰ pignoꝛi. Iſtę
gratiam loquūtur: illi intus operantur: pie
tatiſqꝫ myſterium maternis adoꝛiunť pꝛofe
ctibus: dupliciqꝫ miraculo licet honoꝛe di
uerſo: pꝛophetant matres ſpiritu paruulo
rum. Quis igitur auctoꝛ huius miraculi:
nōne dei filius qui fecit eſſe nō natos? De
rebus humanis quęſtio noſtra nō poteſt cō
uenire: Poteſt ne de diuinis cōuenire ſecre
tis: vt qui antequā generareť nō erat? Nū
quid pater aliqua tempoꝛa conceptiōis ac
cepit: vt filium tēpoꝛa pꝛęueniret? Aut fę
mineę moꝛe naturę generationis ſuę moli
tus eſt partum: vt molitio ipſa filio eēt an
tiquioꝛ? Quid ē hoc? cur dīna ſcriptura diſ
cutimus pꝛopꝛietatem legi diuinę genera
tionis: nō qualitatē? Facinus indignuz: vt
ex ſe quidam cęleſtia metianť: qui tanquaz
vnum de ſpadonibus putant chꝛiſtum nō
naſci potuiſſe ſed fieri. Aut tanquā vnum
de ſpadonibus patrem: qui filium quē ge
nerare nō potuerit adoptauerit.

De ſolutione queſtiōis quā pleriqꝫ faciunt: ex eo qđ ſcriptū eſt: Sicut miſit me viuens pr̄: ⁊ ego viuo propter patrē: et qui māducat me: ⁊ ipſe viuit propter me. Ca. V.

P Leriqꝫ etiam hinc faciunt quęſtio
nem: qꝛ ſcriptuz eſt: Sicut miſit me Joh.6.
viuus pater ⁊ ego viuo pꝛopter pa
trem: ⁊ qui manducat me: ipē viuit pꝛopter
me: dicentes. Quomodo ęqualis eſt patri
filius qui dixit: ꝙ pꝛopter patrem viuit?
Qui hoc pꝛoponunt: pꝛimuz reſpōdeant
cuiuſmodi vita ſit filij: vtrū ea quā pať lar
gitus ſit nō habenti? Sed quomodo vitaz
aliquando potuit nō habere: cum ipſe ſit vi
ta: ſicut ait: Ego ſū via veritas ⁊ vita? Ui Joh.14.
ta vtiqꝫ ſempiterna ſicut virtus eſt ſapiētię.
Aliquando ergo: vt ſic loquar: ſi vitaz non

habuit: cōſiderate quid lectum ſit hodie de
domino ieſu: ꝙ moꝛtuus ē pꝛo nobis: vt ſi
1.Theſſal.5. ue vigilemus ſiue doꝛmiamus: ſimul cū il
lo viuamus. Cuius moꝛs vita eſt: huius di
uinitas vita non eſt: cum diuinitas vita ſit
ſempiterna? An vero vita eius i patris po
teſtate? Sz nec coꝛpoꝛis quidē ſui vitam in
alterius fuiſſe poteſtate memoꝛauit: ſič ſcri
Joh.10. ptum eſt: Ego pono animam meam ⁊ iterū
ſumā illam: Nemo tollit illaz a me: ſed ego
pono eam a meipſo: Poteſtatē habeo po
nēdi animā meā: ⁊ iteꝝ poteſtatē habeo ſū
mendi eam: hoc mandatum accepi a patre
meo. Eius ergo vita ſecūdum diuinitatem
in alterius poteſtate iudicatur: cuius vita
ſecūdum coꝛpus alienę nō erat ſubdita po
teſtati? Aliena enim poteſtaſ erit: ſi nō erat
vnitas poteſtatis. Sz ſicut poteſtatꝭ ſuę eē
ſignificat ponere animā ⁊ liberę volūtatis:
ita etiam qđ ſecūdū mandatū depoſuit pa
tris ſuę ac paternę volūtatis ſignificat vni
tatem. Ergo ſi vitam filius neqꝫ aliquo ac
cepit ex tēpoꝛe: neqꝫ alienę habet poteſtatꝭ
Joh.6. ſubditam: videamꝰ qua rōne dixerit: Si
cut miſit me viuus pater: ⁊ ego viuo pꝛopť
patrē: Ita ⁊ qui māducat me ipſe viuit pꝛo
pter me. Si pꝛimam eligūt: hoc ſignificat
ꝙ ſicut miſſus ſum a patre ⁊ deſcendi a pa
tre: ita viuo pꝛopter patrē. Quis autē miſ
ſus eſt atqꝫ deſcendit: niſi filius hominis: ſi
Joh.3. cut ipſe ſupꝛa ſapientia dixit: Nemo aſcen
dit in cęlum niſi qui de cęlo deſcendit filius
hominis. Ergo ſi quaſi filius hominis miſ
ſus ē atqꝫ deſcendit: Ita quaſi filius homi
nis viuit ꝓpter patrem. Deniqꝫ ⁊ qui mā
ducat quaſi filium hominis: Actū ergo in
carnationis ſuę aduētui comparauit. Qꝛ
ſi ſecunda complacuit: nōne ⁊ ęqualitatem
filij cum patre: ⁊ ſimilitudinem eius cū ho
mine manifeſta diſtinctiōe colligimꝰ? Nā
quid eſt: ſicut ipē viuit pꝛopter patrē ⁊ nos
viuimus pꝛopter ipſum: niſi ꝙ viuificat fi
lius hominis: ſicut pater in filio carnem vi
Joh.5. uificauit humanā? Sicut enim pater ſuſci
tat moꝛtuos ⁊ viuificat: ſic ⁊ filiꝰ quos vult
viuificat: vt ipſe dñs ſupꝛa dixit. Equali
tas ergo filij ad patrem: per vnitatē quoqꝫ
viuificationis aſtruitur: quādo ſic viuificat
filius vt pater. Agnoſce ergo eius vitam
⁊ potentiam ſempiternam. Similitudo eti
am noſtra ad filium ⁊ quędam ſecūduz car
nem vnitas declaratur: quoniā quēadmo

dum filius a patre: ſicut homo eſt viuifica
tur in carne. Sic enim ſcriptum eſt: Qꝛ ſi
cut dominus ieſum chꝛiſtum a moꝛtuis ſuſ
citauit: ita etiā nos q̄ſi hoīes viuificamur
a deo. Secūdum hanc ergo expoſitionem
humanā nō ſolum ad conditionē humanā
deriuatur gratia largitatis: ſed etiam diui
nitatis ęternitas pꝛędicatur. Diuinitatꝭ ꝙ
ipſa viuificat: humanę autem cōditiōis ꝙ
viuificata ē ⁊ i chꝛiſto. Qđ ſi quis vtrūqꝫ
ad chꝛiſti refert diuinitatem: ergo filius dei
hominibus comparatur: vt ita filius pꝛopť
patrem viuat: ſicut nos pꝛopter filiū dei vi
uimus. Sz filius dei vitā largitur ęternaz:
nos autē largiri nequimus: ergo noſtri cō
paratione nec ille largiť. Habēt igitur ar
riani fidei ſuę pꝛemiū ne vitā ęternam adi
piſcantur a filio. Libet iam vlterius ꝓgre
di. Nam ſi illis placet hunc locum ad diui
nę perpetuitatem referre ſubſtātię: accipi
ant tertiam expoſitionē. Nōne euideť vi
detur dicere: Qꝛ ſič viuus pater eſt: ita vi
uit ⁊ filius. Qđ vtiqꝫ quis nō aduertat ad
vnitatem vitę: ꝙ eadem patris et filij vita
ſit eſſe referendū. Sicut eñ pater vitaz ha
bet in ſemetipſo: ſic dedit filio vitam habe
re in ſemetipſo. Dedit per vnitatem: Dedit
nō vt auferat ſed vt clarificetur in filio: De
dit vt cōplaceat: Dedit nō vt pater cuſtodi
ret: ſed vt filius poſſideret. Sed obijcien
dum putant qđ dixit: Ego viuo pꝛopter pa
trem. Utiqꝫ ſi ad diuinitatem referūt: pꝛo
pter patrem viuit filius: ꝙ ex patre filius
eſt pꝛopter patrem: ꝙ vnius ſubſtantię cuz
patre pꝛopter patrem: ꝙ eructuatuz eſt ver
bum ex patris coꝛde: ꝙ a patre pꝛoceſſit: ꝙ
ex paterno generatus eſt vtero: ꝙ fons pa
ter filij eſt: ꝙ radix pater filij eſt. Sz dicūt
foꝛtaſſe: Si vnitatē putas patris ac filij vi
tę eſſe: cuz filius dixerit: Et ego viuo pꝛopť
patrem: Nunquid vnitas eſt filij vitę atqꝫ
hominū: cum dixerit filius: Qui māducat
me ⁊ ipē viuit ꝓpter me? Immo plane: ſi
cut vniuerſitatem fateoꝛ eſſe vitę cęleſtis
in patre ⁊ filio per diuinę vnitatem ſubſtan
tię: ita vel diuinę naturę vł dominicę incar
nationis: excepto pꝛiuilegio: ſocietatez no
biſcū vitę ſpiritalis i filio eſſe pꝛofiteoꝛ per
humanę vnitatez naturę: Qualis eñ cęle 1.Cor.15
ſtis: tales ⁊ cęleſtes. Deniqꝫ ſicut in illo
ſedemus ad dexteram patris: nō ꝙ cuz ipō
ſedemꝰ: ſꝫ ꝙ ſedemꝰ in chꝛiſti coꝛpoꝛe. De

quo poſtea dicemus plenius) ſicut in q̄ ſe-
demus i chriſto per corporis vnitatem: ita
et in chriſto viuimus per corpis vnitatem.
Non ſolum autem non vereor quod ſcri-
ptum eſt: Et ego viuo ꝓpter patrē: ſed etiā
ſi per patrem dixiſſet: non vererer

De ſolutione obiectiōis quā Ariani ſumūt ex hoc ꝙ dominus dixit: Hęc infirmitas nō eſt ad mortem: Ca. VI.

Solent enim etiam illud obijcere ꝙ
Joh.11. hęc dixit: Hęc infirmitas non eſt ad
mortem: ſed ꝓ claritate dei: vt clari
ficetur filius eius per ipſum. Non ſolum
enim per patrem: ⁊ a patre filius clarificat:
Joh.17. quod ſcriptum ē: Clarifica me pater: et ali-
Joh.13. bi: Nūc clarificatus ē filius hominis: ⁊ de-
us clarificatus eſt in eo: et deus clarificauit
eum: ſed etiam per filium ⁊ a filio clarificat
pater: qꝛ veritas dixit: Ego te clarificaui ſu-
per terrā. Sicut ergo clarificatur per patrē:
ita etiam ꝓpter patrem viuit. Unde ⁊ qui-
dam opinionē magis putauerūt eſſe q̄ glo
riam: ⁊ ideo ſic interpretati ſunt: Ego te cla-
Joh.17. rificaui ſuper terram: opus conſūmaui qđ
dediſti mihi: et nunc clarifica me pater: hoc
eſt: Δόξασόν με: vt ſit hic ſenſus: opinionē de
te hoib9 huiuſmodi infudi: vt cognoſcant
te verum deum: ⁊ tu hāc de me confirma il-
lis opinionē: vt credant me tuum filium et
deum veruz. Jam illud ridiculum eſt: qđ
quidā ex illo apoſtolico: diſcretionē īter pa-
trem ⁊ filium faciunt poteſtatis: quod ſcri-
1.Cor.8. ptum eſt: Nobis tamen vnus deus pater:
deus ex quo omnia ⁊ nos in ipſum: ⁊ vnus
domin9 ieſus per quem om̄ia et nos ꝑ ipſū.
Aiunt enim nō mediocrem diuinę maieſta-
tis eſſe diſtantiam: ꝙ dictum eſt: ex illo om-
nia: ⁊ per hunc omnia. Nihil autem expꝛeſ-
ſius q̄ ꝙ hoc loco omnipotens fili9 euiden-
ti ratione ſignatur. Nam vt ex illo omnia:
ita per hunc omnia. Inter omnia pater nō
Ps.118. eſt: cui dictum eſt: Quoniaz vniuerſa ſerui-
unt tibi. Inter om̄ia filius non eſt: qꝛ om̄ia
per ipſū facta ſunt: ⁊ omnia in ipſo ꝯſtant:
⁊ ipſe eſt ſuper omnes cęlos. Nō ergo inter
om̄ia fili9: ſed ſuꝑ om̄ia: ꝙ ſm carnem qui-
dem eſt ex familia iudęoꝝ: idem tamen ſuꝑ
Ps.8. omnia deus benedict9 in ſęcula: cui9 eſt no-
men ſuꝑ omne nomē. Et đ quo dicit: Om-
nia ſubiecit ſub pedibus eius. Subijciēdo
aūt omnia: nihil reliquit ei nō ſubiectuz: ſi-
cut apoſtol9 dixit. Q̄ ſi hoc etiam ſm incar-
nationis locut9 eſt ſacramentū: quēadmo-
dū poſſum9 de ſuꝑnę generationis incom-
parabili maieſtate dubitare? Nihil igit po-
teſtatis inter patrē et filiū certū eſt itereſſe.
Deniq̄ euſq̄ nihil intereſt poteſtatꝭ: vt
idem apl's: ex eo dixerit eſſe omnia: ꝑ quem Ro.11.
om̄ia: ſicut habes: Om̄ ex ipo: ⁊ ꝑ ipſū: ⁊ in
ipſo ſunt oia. Si igit pater ſicut putāt tan-
tūmodo ſignatur: nō pōt idē omnipotens
eſſe: qꝛ ex ipſo om̄ia: ⁊ omnipotens nō eē qꝛ
ꝑ ipſum om̄ia. Aut igit inualidū nec omni-
potētē patrem ſua aſſertione memorabūt:
aut certe omnipotentē etiā filium inuiti vo
ce ꝓpria fatebunt. Eligant tamen vtꝝ hic
patrē declaratū putēt. Si patrē: ergo ⁊ per
ipſum omnia. Si filium: ergo ⁊ ex ipſo oia.
Si autē ⁊ ꝑ patrem omnia: nihil vtiq̄ filio
derogandū. Etſi ex filio om̄ia: ſimiliter ⁊ fi-
lio deferendū. At ne inſidiari nos vnius
arbitrent obreptione ꝟſiculi: totū capitulū
recenſeam9. O altitudo inquit diuitiarū Rō.11.
ſapiētię et ſcientię dei: q̄ inſcrutabilia ſunt
iudicia eius: ⁊ iueſtigabiles vię eius. Quis
eñ cognouit ſenſum domini? aut quis con-
ſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi ⁊
retribuetur ei? Om̄ ex ipſo: ⁊ per ipſū: et in
ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſęcula. De
quo igitur dictum putant: de patre: an đ fi-
lio? Si de patre: ſed non eſt ſapiētia dei pa-
ter: qꝛ ſapientia dei filius eſt. Quid eſt aūt
qđ non poſſit ſapientia: de qua ſcriptū eſt:
Cum ſit vna omnipotens ⁊ ꝑmanens: in ſe Sap.7.
om̄ia innouat? Non ergo accedentē legim9
ſed ꝑmanentē. Habes ergo iuxta ſalomo-
nem: omnipotentē ⁊ ꝑmanentē ſapientiaz.
Habes ergo etiam bonam: qꝛ ſcriptum eſt:
Sapientiā autem non vincit malicia. Sꝫ Rō.11.
ad ꝓpoſitum reuertamur. Q̄ inſcrutabilia
ſūt inq̄t iudicia eius. Si igit omne iudiciū
pater dedit filio: filius videt declarare qui
iudicat. Deniq̄ vt ſcias ꝙ non de patre:
ſed đ filio dicit: addidit: Quis prior inquit
dedit illi. Dedit etiaz pater filio: ſꝫ dedit iu-
re generationis: non munere largitatis. Et
ideo qđ negari nō pt: a patre accepiſſe filiū:
ſm qđ ſcriptum eſt: Om̄ia mihi tradita ſūt Matth.11.
a patre meo. Dicendo tñ: quis prior dedit
illi: non accepiſſe ꝑ naturaz a patre filiū de-
negauit: ſed priorem nō poſſe dici inter pa-
trem ⁊ filium declarauit: qꝛ etſi pater dedit
filio: non tñ q̄ſi poſteriori dedit: qꝛ increata

⁊ ineſtimabilis trinitas: quę vnius eſt ęter-
nitatis ⁊ glorię: nec tempus nec gradū vel
poſterioris recipit vel ꝑoris. Q̄ ſi gręcos
magis codices ſequendos putamus: qꝛ ha
bent μόνῳ προ σέ δεδωκότι: vides quo-
niam cui nihil addi pōt: non diſpar a pleno
eſt. Ergo ſi filio magis ꝯuenit hoc totū apo
ſtolicū capitulū: videmus ⁊ de filio eſſe cre-
dendū: qꝛ ex ipſo omnia: ſicut ſcriptuz eſt:
Ro.11. Om̄ ex ipſo: ⁊ ꝑ ipſum: ⁊ in ipſo ſunt om̄ia.
Eſto tamē de patre dictū putēt. Itaq̄ me-
minerimus ꝙ ſicut ex ipſo legimus oia: ita
etiam ꝑ ipſum om̄ia: in vniuerſitatē quippe
totius creaturę patris ⁊ filij ꝓfutura aucto-
ritas. At lꝫ ſuperius omnipotentē filium
paterno ꝓbauerim9 exemplo: tamē ꝙ illis
derogare ſtudium eſt: cōſiderent ꝙ et patri
derogent. Si eñ infirmus filius: qꝛ ꝑ ipſuz
omnia: nunquid ⁊ infirmus pater: qꝛ et per
patrem om̄ia? Sed vt agnoſcant nullam
diſcretionez inter hęc eſſe: veꝝ demonſtra-
bo: eiuſdē eſſe ex quo aliquid: ⁊ ꝑ quem ali-
quid: ⁊ oſtendam vtrunq̄ de patre lectum.
1.Cor.1. Sic eñ habem9: Fidelis deus per quē vo-
cati eſtis i cōmunionē filij eius. Quid apo-
ſtoli dixerint: ꝯſiderent. Per patrem voca-
mur: ⁊ nihil eſt quęſtionis. Per filium crea-
mur: ⁊ hoc vili9 eſtimabimus. Patrem i cō-
munionē filij vocauit: et religioſe hoc ſicut
debemus accipimus: filius om̄ia creauit: et
putant non libere eſſe poteſtatis arbitriū:
ſed coactę atq̄ ſeruilis oꝑatiōis obſequiū.
Ut autez agnoſcas plenius nihil diſtare
inter patris ⁊ filij poteſtatē: cū ꝑ patrē in cō
munionē filij eius vocemur: ex filio ipſa eſt
Joh.1. cōmunio: ſicut ſcriptuz eſt: Om̄ de plenitu-
dine eius nos om̄es accepim9: lꝫ ſm gręcū
euangeliū: ex plenitudine eius ⁊ intelligere
debeamus. Ecce ⁊ ꝑ patrem cōmunio: et
ex filio cōmunio: ſed non diſcrepans: ſꝫ vna
cōmunio. Sicut idem iohēs in epiſtola ſua
1.Joh.1. dixit: Et cōmunicatio ſit cum patre et cū fi-
lio eius ieſu chriſto. Accipite etiā ꝙ nō ſo
lum ex patre ⁊ filio: ſed etiaz ex ſpirituſācto
vnaz nobis cōmunionē ſcriptura memora-
2.Cor.13. uit. Gratia inquit domini noſtri ieſu chriſti
et charitas dei: ⁊ cōmunicatio ſāctiſpiritus
cum oib9 vobis. Quęro autē in quo minor
videat is ꝑ quem oia: q̄ is ex quo omnia?
an ꝙ oꝑator aſſeritur? Sed oꝑatur ⁊ pater:
Joh.5. qꝛ verus ē qui dixit: Pater meus vſq̄ mo-
do oꝑatur: ⁊ ego operor. Sicut igitur pater
oꝑatur: oꝑatur ⁊ filius. Nō ergo oꝑator in-
firmus aut vilis eſt: qm̄ operatur ⁊ pater: ⁊
ideo qđ cōmune eſt filio cū patre: vel ꝓpter
patrem inferiore loco accipi nō oportet: ne
patri potius i filio ab hęreticis derogetur.
Nec mediocre illud qđ alibi etiā idē ſanct9
iohēs ad refellendas arrianę ꝑfidię quęſti-
ones ait: Scitis qm̄ iuſtus eſt: ſcitote qm̄ q̄ 1.Joh.3.
fecit iuſticiam ex ipſo natus eſt. Juſtus aūt
quis niſi dominus qui iuſticias dilexit: aut
quē ſicut ſuꝑiora indicant repromiſſionem
vitę habemus? Si igitur filius dei vitā no-
bis ꝓmiſit ęternā: ⁊ ipſe iuſtus eſt: ⁊ ex ipſo
vtiq̄ nati ſumus: Aut ſi ex filio nos ꝑ grāz
natos negant: nec iuſtum filiuz confitētur.
Credas igit neceſſe ē etiam ex dei filio om-
nia: qꝛ oiuz ſicut deus pater: ita ⁊ fili9 ⁊ au-
ctor eſt ⁊ creator. Uidemus ergo inanem
eſſe hanc quęſtionē cum ⁊ de filio credi con-
ueniat: quoniam ex ipſo: ⁊ per ipſū: ⁊ i ipſo Ro.11.
ſunt omnia. Diximus quoq̄ ex ipſo: quo-
modo etiā ꝑ ipſum. In ipſo aūt omnia eſſe
quis dubitet: cum alibi ſcriptum ſit: Quo- Col.1.
niam in ipſo condita ſunt omnia in cęlis: et
in ipſo creata ſunt: ⁊ ipſe eſt ante omnes: et
omnia in ipſo conſtāt. Habes ergo ex ipſo
gratiam: ipſum operatorē: in ipſo oiuz fir-
mamentum.

De diſſolutione obiectiōis quā ex hoc faciūt qđ a dño dictū legit: Ego ſum vitis vera: ⁊ pater meus agricola eſt. Ca. VII.

Illud q̄ ad ſeparandā patris et fi-
lij diuinitatē obijcere cōſueuerunt:
qđ dñs dixit in euāgelio: Ego ſum Joh.15.
vitis vera: ⁊ pater meus agricola eſt: agri-
colā ⁊ vitem diuerſę dicentes eſſe naturę: et
vitem eſſe in agricolę poteſtate. Sic ergo
vultis eſſe filiū ſm diuinitatē: ſicut vitꝭ eſt:
vt ſine cultore nihil valeat: ꝙ poſſit deſeri
vel recidi: ⁊ ex lr̄a calūniam cōꝑatis: ꝙ dñs
vitem ſe eſſe dixit: incarnationis ſuę ſignifi
cans ſacramentum. Tñ ſi placet vt ex lr̄a
argumentemur: fateor ⁊ ego: immo ꝓfiteor
ꝙ vitē ſe fili9 nominauit. Uę eñ mihi ſi ſa-
cramētū ſalutꝭ publice derogauero. Quo-
modo ergo vultis accipe ꝙ ſe vitē dei filius
noīauit? Si ſm diuinā ſubſtantiā dictū ac-
cipitis: ⁊ ſicut inter agricolā ⁊ vitē: ita etiaz
inter patrē ⁊ filium diuinitatis creditis eſſe
diſtātiā: geminā filio: geminā patri facitis
iniuriam. Filio: qꝛ ſi ſm diuinitatē inferior

eſt ꝙ̃ agricola: inferior etiam paulo apoſto/
lo: noſtra aſſertione neceſſe eſt eſtimetur: qꝛ
⁊ paulus agricolā ſe eſſe dixit: ſicut habes:
1. Cor. 3. Ego plātaui: apollo rigauit: deus aūt icre/
mētum dedit. Num ꝗ̃ vultis: vt paulꝰ me/
lior ſit dei filio? Habetis vnam iniuriā. Al/
teram qꝛ ſcḋm ſubſtantiaz generationis ęter/
Joh. 15. nę vitis eſt filius: cum dixerit: Ego ſum vi/
tis: vos palmites eſtis: vnius nobiſcū etiā
illa diuina generatio videbitur eſſe ſubſtā/
Ps. 85. tię. Sed quis ſimilis tui in dijs domine: ſi/
Ps. 88. cut ſcriptum ē? Et rurſus i pſalmo: Quoni/
am quis in nubibꝰ ęquabitur domino? aut
quis ſimilis erit domino inter filios dei?
Nec tamen ſoli filio derogatis: ſed etiā pa/
tri. Nā ſi in agricolę nomine omnis pater/
nę prerogatiua eſt omnis poteſtatis: cum
etiam paulus agricola ſit: patri vtiqꝫ (cui ſi
lium negatis ęqualem) apoſtolo compara/
1. Cor. 3. tis. Deniqꝫ cum ſcriptuz ſit: Sz neqꝫ q̇ plā/
tat eſt quicꝙ̃: neqꝫ qui rigat: ſed qui dat in/
crementū deus: in eo nomine vos ſummā
paternę maieſtatis locabitiſ: qḋ videtis in/
firmuz. Si enim qui plantat ⁊ qui rigat ni/
hil eſt: ſed qui dat incrementuz deus: vide/
te quid veſtra aſſerere moliatur impietas:
vt ⁊ pater nomine ſit ꝯtemnendus agrico/
lę: et deus incrementum paterno operi qui
tribuat requirēdus. Impie igitur ex nomi/
ne agricolę dei patris preferendā eſtimant
poteſtatem: in quo ſit patri deo cum homi/
ne appellationis cōmune conſortiū. Quid
autem egregium ſi ei vt vultis heretici filio
preferaꝶ: cuius diuina ſubſtantia ab huma
na conditione non diſcrepet? Naz ſi vitem
filium ſcḋm diuinam ſubſtantiam appellatuz
putatis: non ſolum corruptelę incertiſqꝫ ele
mentorum obnoxium iudicatis: ſed etiam
humanę tantūmodo cōſortem naturę: ſicut
vites ⁊ palmites: vt non per incarnationis
ſacramentuz dei filius aſſumpſiſſe videaꝶ:
ſed principium ſumpſiſſe de carne. Ego au/
tem dicam plane: carnem eius lz nouo ge/
nerationis myſterio: vniꝰ tamen naturę fu/
iſſe nobiſcum: ⁊ hoc ſalutis ſacramētuz eſſe
non diuinę generationis exordium. Vitis
enim eſt qui meas ſuſtinet paſſiones: quā/
doquidem in illo nixa fragilis prius huma/
na cōditio ſecūdis rediuiuę fructibꝰ pieta/
tis adoleuit. Verūtamen ſi te pompa dele/
ctat agricolę: dicas velim quis ille ſit qui lo
Hiere. 11. cutus ſit in propheta: Domie notum mihi
fac vt ſciam: tunc vidi cogitationes eorum.
Ego vt agnus ductus ſum innocēs ad im/
molādum ⁊ neſciebam: aduerſum me cogi/
tauerūt conſilium dicentes: Venite mitta/
mus lignum in panem eius. Si enim filius
incarnationis futurę loquitur ſacramentū:
qḋ impium eſt vt de patre credas: filius eſt
vtiqꝫ qui dixit: Ego plantaui te vitem fru/ Hiere. 2.
ctiferam: quomodo cōuerſa es in amaritu/
dinem vitis alienę. Itaqꝫ ⁊ filiuz vides eſſe
agricolam: vnius nominis cum patre: vni/
us operis: vnius dignitatis atqꝫ ſubſtātię.
Ergo ſi agricola ⁊ vitis eſt filius: vitem vti/
qꝫ ſcḋm incarnationis accepimꝰ ſacramentū.
Sed non ſolum ſe eſſe vitem dixit: ſed etiā
botrionem voce ꝓphetica nuncupauit: tūc
quando ad vallem botrionis exploratores
moyſes iuſſu dn̄i direxit. Quę eſt illa vallis
niſi humilitas incarnationis et fęcunditas
paſſionis? Et puto botrionem ideo dictū:
qꝛ ex vinea illa tranſlata ex ęgypto: hoc eſt
ex familia iudęorum: vtilis mundo fructus
emicuit. Nemo certe botrionē poteſt ad ge
nerationē referre diuinaz: aut qui refert ali/
ud nihil relinquit: niſi vt botrionem illū na
tum ex vite credamus. Itaqꝫ aſcribit inſipi
ens patri: qḋ reprehēdit i filio. Verū ſi iam
dubitari non poteſt ꝙ vitis ſcḋm incarnatio/
nem dei filius nominatus ſit: videtis ſcḋm ꝙ
ad ſacramentū dominꝰ ſit locutus: quoniā Joh. 14
pater maior me eſt. Nā cum hoc i ſuperiori/
bus dixerit: continuo ſubiecit: Ego ſum vi/
tis vera: ⁊ pater meꝰ agricola ē: vt agnoſce/
res ſcḋm id patrē eſſe maiorem: qꝛ ſicut agri/
cola viti: ita pater dn̄icę carnis eſt cultor: q̄
⁊ augeri potuit per pietatē: ⁊ paſſionem re/
cidi: vt omne genus ab ęſtu ſęcularium no/
xio voluptatuz: diffuſę ſalutaribꝰ brachijs
crucis vmbra velaret.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
quartus de fide ad Gratianuz Au/
guſtum: explicit.

Capituloruz libri quinti de fide
ad Gratianum Auguſtum: recolle/
cta annotatio.
De intentione auctoris ⁊ tranſitu ad hunc
quintum librum. Et qua ratione quinqꝫ
libros de patris ac filij ⁊ ſpirituſſancti in/
ſepabili diuinitate digeſſerit. De poſtula
tione quoqꝫ venię ſi quos prolixitas hu/
iuſce ſermonis offenderit: cum excuſatio/
ne ſui: ⁊ miniſtrorū dei inęqualitate atqꝫ
cōmendatione. Ca. I.
De ampla ac diſerta confutatione impioꝝ
arrianorum dicentium chriſtum a ſolo et
vero deo ſeparatum: per rationes ⁊ teſti/
monia ſcripturarum: quibꝰ euidenter cō/
probaꝶ ꝙ cuz de deo ſolus legitur: neq̄qꝫ
a patre filius ſeparetur. Ca. II.
De ſolutione obiectionis qua argui poteſt
inęqualitas patris ⁊ filij ex hoc ꝙ filiꝰ de/
um patrem adorare legitur. De ſolutione
quoqꝫ atqꝫ confutatione obiectiōis arri/
anorum qua probare conantur diſſimili/
tudinē patris ⁊ filij ex reſponſione eiuſdē
filij data ad ea quę mater filiorū zebedęi
poſtulabat. Ca. III.
De redargutione eoruz qui vnitatem in di
uinitate negare cupientes: extenuare ſtu/
dent patris ⁊ filij charitatē ex hoc qḋ ſcri/
ptum eſt: Et dilexiſti eos: ſicut ⁊ me dile/
xiſti. Quomodo etiam intelligendum ſit
ꝙ filius miſſus dicitur: ⁊ quemadmoduz
dominū dicat: quem patrem nouit: cum
diuerſoꝝ hereticoruz condēnatiōe qui ex
falſa ſupioꝝ itelligētia errauerūt. Ca. IIII
De ꝯfutatione arrianorum qui ideo aliam
patris: aliā filij: aliaz ſpirituſſancti dicūt
eſſe ptātez: quia ſcriptum ſit: Ite docete
oēs gētes baptizantes eos in nomie pa/
tris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ex verborū ordine
differentiā diuinę ptātis faciētes. Qui p̄/
terea idcirco negāt in chriſtū eſſe credēdū
ꝙ ſcriptū ſit: Qui credit in me: non credit
in me: ſ; in eū q̇ me miſit. Ca. V.
Qꝫ nō debeamꝰ deducere filiū in hāc hūili/
tatē: vt niſi q̄ audierit: facere aut loq̇ ne/
ſciat: cū arrianoꝝ ꝯfutatiōe. Et vnde ma/
xime vnitatē diuinę maieſtatis itelligere
poſſimꝰ. Quibꝰ etiā rationibꝰ dei filiꝰ cre/
atura dici nō poſſit. Ca. VI.
Quēadmodū intelligere debeamꝰ filiū eſſe
ſubiectū patri: cū hereticoꝝ ꝯdēnatione.
Quō etiaz nō ſolū deꝰ pater filio: ſ; ⁊ filiꝰ
ipſe ſibi ſubiecerit oīa. Et q̄ de cauſa filiꝰ
ſubiectꝰ ſit i nob. Qꝫqꝫ eadez ſit charitas
dei pr̄is ⁊ chriſti. Qꝫ p̄terea nihil ſit qḋ di
uinitas ſempiterna nō poſſit: nihil qḋ la/
teat ꝟitatē: fallat iuſticiā: p̄tereat ſapiaz.
Ca. VII.
De ꝯdēnatiōe execrabiliū arrianoꝝ dicētiū
ꝙ dei filiꝰ neſciat tp̄a ⁊ ānos: argumētorū
qꝫ ſuoꝝ deſtructiōe: cū finali ⁊ ꝯcluſiua cō
futatione erroris eorundē: quo aſſerūt fi/
liū eſſe minorē patre. Ca. VIII.
De humili ac deuota auctoris ad deū pr̄ez
ꝯuerſione rectęqꝫ fidei ꝓfeſſione: cū diſer/
tiſſima huiꝰ opis ꝯcluſiōe: ad laudē ⁊ glo/
riā ineſtimabilis: inenarrabilis: incircū/
ſcriptę et imenſę ac ſanctiſſimę trinitatis:
pfidiſſimorūqꝫ arrianoꝝ ꝯfuſionē ⁊ dam/
nationē. Ca. IX.

Sancti Ambroſij epiſcopi: liber
quintus de fide ad Gratianū Au/
guſtum: Fęliciter incipit.

De intētiōe auctoris ⁊ trāſitu ad
hūc q̇ntum librū: Et q̄ rōne q̇nqꝫ li/
bros ꝺ patris ac filij ⁊ ſpūſſācti in/
ſepabili diuinitate digeſſerit. De
poſtulatione quoqꝫ venie ſi quos
ꝓlixitas huiuſce ſmonis offende/
rit: cū excuſatiōe ſui et miſtroꝝ dei
inęq̄litate atqꝫ cōmēdatiōe: Ca. I.

q Vis nam ē fide Matth. 24.
lis ſeruus ⁊ prudens quem
conſtituit dominus ſup fa
miliam ſuaz: vt det illis in
tēpore cibum? Beatus ille
ſeruus quem veniens dominꝰ eius inuene/
rit ſic facientez. Nō vilis hic ſeruus ē. Ma/
gnus aliquis eſſe debet. Quis ſit iſte con
ſideremus. Eſt petrus ipſiꝰ dn̄i ad paſcēdū
gregem electus iudicio: qui tertio meretur
audire: Paſce agniculos meos: paſce ag/ Joh. 21.
nos: paſce ouiculas meas. Itaqꝫ paſcendo
bene cibo fidei gregē chriſti: culpam lapſus
prioris aboleuit. Et ideo tertio admonetur
vt paſcat. Tertio vtrū dominū diligat: in/
terrogaꝶ. Vt quem tertio ante crucē nega/
uerat: tertio fateretur. Beatꝰ ⁊ ille ſeruus 1. Cor. 3.
q̇ pōt dicere: Lac vobis potū dedi nō eſcā:
nondū eīn poteratis. Nouit eīn q̇s quēad/
modum paſcat. Quis eīn noſtrū h̄ facere
pōt? Quis noſtrū pōt vere dicere: Factus 1. Cor. 9.
ſum infirmis infirmꝰ: vt īfirmos lucrifaciā?

mus? Et tamẽ ille tantus ad curã gregis
electuſ a chꝛiſto: qui ſanaret infirmos: cura-
ret inualidos: hereticuꝫ a cõmiſſo ſibi ouili
ſtatim poſt vnam coꝛreptionem repellit: ne
vnius erratice ouis ſcabies ſerpenti vlcere
totuꝫ gregẽ contaminet. Jubet pꝛeterea
ſtultas queſtiones ⁊ cõtentiones eſſe vitã/
das. Quid igitur nos agem⁹: iter meſſis
antique noua zizania: impꝛudentes accole
ꝯſtituti? Si taceamus: credere videbimur.
Si contendamus: verendũ eſt ne nos quo/
qꝫ iudicemur eſſe carnales. Scriptum ẽ enĩ
de huiuſmodi queſtionibus: ꝙ generant li/
2.Timoth.2. tes. Seruum autem domini non opoꝛtet li
tigare: ſed manſuetuꝫ eſſe ad omnes: doci/
bilem: patientem: cuꝫ modeſtia docentem
1.Coꝛi.11. eos qui reſiſtunt. Et alibi: Si quis conten/
tioſus eſt: nos talem conſuetudinẽ non ha
bemus neqꝫ eccleſia dei. Eoqꝫ ſcribere ali/
quid ſententie fuit: vt ſine ſtrepitu aliquo
impietati hereticoꝛuꝫ per noſtra ſcripta re/
ſpondeamus. Quintum itaqꝫ imperatoꝛ
auguſte hũc libꝛũ param⁹ oꝛdiri. Nam ⁊ q̄r/
tum libꝛum opoꝛtuit in illa vitis diſputati/
one finiri: ne coaceruaſſe magꝭ libꝛum eun/
dem quodam videremur queſtionũ tumul/
tu: q̃ꝫ fructu ſpiritalis vinee repleuiſſe: nec
inconſũmatam fidei vindemiaꝫ tantis ad/
huc ſupfluentibus diſputationibus decuit
derelinqui. Quinqꝫ igitur libꝛos d̄ patris
ac filij ⁊ ſpirituſſancti inſeparabili diuinita/
te digerimus: ſequeſtrata interim plenioꝛe
diſputatione de ſpirituſancto: ꝓuocati ma
giſterio euangelice lectionis: vt credita no/
bis quinqꝫ fidei talenta quaſi quadam ho/
rum quinqꝫ foꝛte libꝛoꝛũ humanis fenere/
mur affectibus: ne foꝛte cum venerit domi/
nus: ⁊ inuenerit in terram abſconditam pe
Matth.25. cuniam ſuam: dicat mihi: Serue male ⁊ pi/
ger: ſciebas ꝙ meto vbi non ſemino: ⁊ con-
grego vbi non ſparſi: opoꝛtuit ergo te com/
mittere pecuniam meam nũmularijs: ⁊ ve/
niens ego recepiſſem quod meũ eſt. Aut
Luc.19. quẽadmodum in alio libꝛo eſt: Et ego inq̄t
veniens cum vſuris vtiqꝫ exigiſſem. Date
ergo veniam ſi quos ꝓlixioꝛis huiuſce ſer/
monis offendit audacia. Officij contempla
tio cogit credere qd̄ accepimus. Diſpenſa/
toꝛes ſumus myſterioꝛũ celeſtiuꝫ. Miniſtri
ſumus: nõ ex equo omnes: ſed vnicuiqꝫ in/
1.Coꝛi.3. quit ſicut dominus dedit. Ego plantaui:
apollo rigauit: ſed dominus incrementum
dedit. Unuſquiſqꝫ igitur enitat vt merce/
dem poſſit accipere ſm̃ ſuum laboꝛem. Dei
enim ſumus: vt apoſtolus ait: cooperarij: dei
cultura: dei edificatio. Beatus itaqꝫ ille q̄
tales fenoꝛis ſui cernit vſuras. Beatus ⁊ il/
le qui fructus ſui operis intuetur. Beatus
quoqꝫ qui ſuperedificat ſupꝛa fundamentũ
fidei aurum: argentum: lapides pꝛecioſos.
Uos nobis eſtis omnia qui hec auditis et
legitis. Uos feneratoꝛes vſure: verbi vſu/
re: nõ pecunie. Uos agricole reddit⁹. Uos
edificatoꝛes: aurũ: argẽtum: lapideſqꝫ pꝛe/
cioſos ſuperedificantes. In veſtris meritis
ſacerdotalis ſumma laboꝛis eſt. In veſtris
animis fructus epiſcopalis operꝭ eniteſcit.
In veſtris ꝓfectibus: aurum domini reful
get: multiplicatur argentum: ſi eloquia di/
uina teneamus. Eloquia enim domini elo/ Pſ.11.
quia caſta: argentuꝫ igne examinatum: ꝓ/
batum terre: purgatum ſeptuplum. Uos
ergo facietis feneratoꝛeꝫ diuitem: agricolã
fructuoſum. Uos peritũ pꝛobabitꝭ archi/
tectũ. Non arroganter dico ꝙ tam mea ſũt
q̃ꝫ veſtra que voueo. O ſi mihi liceat ſecure
de vobis tũc tempoꝛis dicere: Domie q̄n/ Matth.25.
qꝫ talenta mihi dediſti: ecce alia quinqꝫ lu/
cratus ſum: ⁊ oſtendere veſtrarum talenta
ꝓcioſa virtutum. Habemus enĩ theſauꝝ in 2.Coꝛi.4.
vaſis fictilibus. Hec ſunt talenta q̄ habet
dominus ſpiritaliter fenerari: Aut duo era
noui ⁊ veteris teſtamenti: que ſpoliato illi Luc.10.
a latronibus ſamaritanus ille euangelicus
ad curãda vulnera dereliquit. Neqꝫ ergo
fratres voti auarus ideo opto hec: vt ſuper
multa conſtituar: Satis eſt mihi pꝛemium
de veſtro pꝛouentu. Utinam nõ indignus
eo inueniar qd̄ accepi: ea que ſũt me maio/
ra melioꝛibus tribuẽdo: non exigo. Licet
ſoleas domine dicere: Uolo autẽ ⁊ huic no Matth.20.
uiſſimo dare ſicut ⁊ tibi: Accipiat poteſtatẽ
ſupꝛa decem ciuitates que meretur. Sit il
le talis qualis moyſes qui legis decem ver/
ba conſumpſit. Sit ille ieſus naue: qui ſub/
egit quinqꝫ reges: ⁊ ciuitates in deditioneꝫ Joſue.10.
accepit: vt eſſet typus venturum eius no/
minis virum: cui⁹ imperio coꝛpoꝛales deli/
tie vincerentur: cõuerterentur gentes: vt fi/
dem ieſu chꝛiſti magꝭ q̃ꝫ pꝛiſtina ſtudia ſua
et vota ſequerent. Sit ille dauid: cui occur/
rerunt pſallentes iuuencule: dicẽtes: Saul 1.Reg.18.
triũphauit ĩ milibus: dauid in decẽ milib⁹.
Mihi ſatis eſt: ſi nõ in exterioꝛes tenebꝛas

extrudar: quemadmodum ille qui cõmiſſũ
ſibi talentum in terra quadã ſue carnis ab/
ſcondit: Sicut pꝛincipes ſynagoge ceteriqꝫ
pꝛincipes iudeoꝝ: Qui credita ſibi eloquia
dei: humo quadaꝫ ſui coꝛpoꝛis occuparũt:
delitijſqꝫ carnis intenti: quaſi in quãdã ex/
altati coꝛdis foueaꝫ fenus celeſte merſerũt.
Nos igitur non intra latibula carnis ab/
ſconditam domini teneamus pecuniaꝫ vel
mnam illam: ſed tãqꝫ boni in ſudario repo
namus nũmularij: cum ſudoꝛe quodã men
tis ⁊ coꝛpoꝛis equo et parato ſemper libꝛe/
mur affectu: vt pꝛope ſit verbum in oꝛe tuo
⁊ in coꝛde tuo. Hoc verbum dei pꝛecioſuꝫ
eſt talentum quo redimeris. Hec eſt pecu/
nia ꝓ menſis animarum ſepe cernenda: vt
frequenter agitando in omnem terram: bo
noꝛum ſonus factus ſit exire nũmoꝛum per
quã vita partitur eterna. Hec eſt autẽ vi/
ta eterna quam largiris omnipotẽs pater:
vt cognoſcamus te ſolum verũ deuꝫ: ⁊ quẽ
miſiſti ieſum chꝛiſtum.

De ampla ac diſerta cõfutatione impioꝛum Arrianoꝛũ dicẽtiũ chꝛiſtum a ſolo ⁊ vero deo ſeparatum: per rationes et teſtimonia ſcripturarum: quibus euidenter compꝛobatur ꝙ cum de deo ſolus legitur: nequaq̃ꝫ a patre fili⁹ ſepetur: Ca. ii.

v Nide aduertãt arriani q̃ꝫ impij ſint
qui d̄ ſpe noſtra ⁊ voto nobis faci/
unt queſtiones. Et quoniaꝫ hic ꝑ
ceteris vociferari ſolent dicentes: ſeparatũ
a ſolo ⁊ vero deo chꝛiſtum: itellectus impi/
os pꝛo noſtris viribus confutemus. Hoc
enim loco magis intelligere debent: ꝙ hec
vtilitas: hec merces eſt ꝑfecte virtutis: hoc
diuinũ et incõparabile mun⁹: vt cognoſca-
mus cum patre chꝛiſtum: nec ſeparemus a
patre filium: ſicut ſcriptura non ſeparat.
Nanqꝫ hoc magis ad vnitatem q̃ꝫ ad diſtã/
tiam diuine pꝛoficit poteſtatiſ. Qd̄ idẽ pꝛe/
mium vnum honoꝛem nobis dat patris fi/
lijqꝫ cognitio. Quoniaꝫ mercedem habere
non poterit niſi qui ⁊ patrem cognouerit et
filiuꝫ. Sicut enim patris: ita filij cognitio
vitam acquirit eternam. Itaqꝫ ſicut in pꝛin
cipio ſtatim verbum cum deo patre pia cõ-
Joh.1. feſſione iunxit euãgeliſta dicens: Et verbũ
erat apud deum: ita et hic ſcribendo verba
Joh.17 domini: Ut cognoſcãt te ſolum verum de-
um: ⁊ quem miſiſti ieſum chꝛiſtum. Coniun
ctione illa: patrem vtiqꝫ copulauit ⁊ filium:
vt chꝛiſtum verum deuꝫ a maieſtate patris
nemo ſecernat. Nunq̃ꝫ enim coniunctio ſe/
parat: Et ideo dicẽdo: Ut cognoſcãt te ſo-
lum verum deuꝫ: ⁊ quem miſiſti ieſum chꝛi/
ſtum: ⁊ ſabellianos iterfecit: ⁊ iudeos exclu
ſit: Eos vtiqꝫ qui audirent loquentem: Ne
aut illi eundeꝫ patrem putarent eſſe quem
filium: ſi non addidiſſet: Et chꝛiſtũ: aut iſti
in patre filium ſepararent. Quero autem
cur non ſic putent ſubaudiẽdum: ⁊ ex ſupe/
rioꝛibus colligendum: vt ꝙ pꝛemiſit: ſolum
verum deum patrem: ſubaudiamus etiam
ieſum chꝛiſtum ſolum verum deum. Expꝛi/
mendum enim alterũ non fuit: ne duos de/
os dicere videretur. Naꝫ neqꝫ duos dicim⁹
deos: ⁊ eiuſdem cum patre diuinitatis fili/
um confitemur. Itaqꝫ queramus qua ra/
tione diuinitatis hic putent factam eſſe di/
ſtantiam: vtrum deum negẽt chꝛiſtum? Sꝫ
negare non poſſunt. An verum deuꝫ negẽt
chꝛiſtũ? Sed dicant ſi verum negant: vtꝝ
falſum an nuncupatiuũ deuꝫ iudicent. Nã
ſm̃ ſcripturas: aut verus deus eſt: aut tan/
tũmodo nũcupatiuus: aut falſus. Uer⁹ vt
pater: nuncupatiuus vt ſancti: falſus vt de/
mones atqꝫ ſimulacra. Dicant igitur qui
filium dei confeſſione deſignent: vtrum fal
ſo pꝛereptum dei nomen: an vero quaſi nũ-
cupatiuo inſpiratione tm̃ diuinitatis non
eſſe arbitremur? Falſo pꝛereptum nomẽ nõ
puto ꝙ dicant vt apertioꝛe ſe crimine impi/
etatis inuoluant: ne vt demonijs ⁊ ſimula/
cris: ita etiam chꝛiſto falſo dei inditum no/
men inſinuando ſe pꝛodant. Sin autẽ ideo
dictum putant deum: ꝙ inſpirationem di/
uinitatis habuit: ſicut ⁊ ſancti dei multi vi/
ri. Eos enim ſcriptura deos dixit: ad quos
ſermo fiebat dei. Ergo non vltra homines
deum pꝛeferunt: ſed comparãdum homini-
bus arbitrantur: vt hoc euꝫ putent eſſe qd̄
hominibus ipſe donauit: dicẽſ ad moyſen:
Poſui te in deum pharaoni. Unde ⁊ i pſal Exo.7.
mo dictuꝫ eſt: Ego dixi dij eſtis. Et hanc Pſ.81.
tamen ſacrilegoꝛuꝫ opinionem paulus ex/
cludit qui ait: Nam etſi ſunt qui dicantur 1.Coꝛi.8.
dij: ſiue in celo ſiue in terra. Non dixit ſunt
dij: ſed ſunt qui dicantur. Chꝛiſtus autem Heb.13.
ſicut ſcriptum eſt: heri et hodie ipſe eſt. Eſt
inquit: non ſolum nomine: hoc eſt: ſed etiã
veritate. Et bene ſcriptum eſt: heri ⁊ ho-
die ipſe eſt: vt arrij impietas aſtruẽdi ſacri/

legij locum inuenire non poſſet. Qui cuꝫ
legeret in pſalmo ſcđo: dicentē filio patrē:
Pſ.2. Filius meꝰ es tu: ego hodie genui te: adno⸗
tauit hodie non heri: ad ęternitateꝫ diuinę
generationis referens: quod de carnis aſ⸗
ſumptione memoratum eſt. Sancto igi⸗
tur ſpiritu repletus apoſtolus: vt illam eli⸗
Heb.13. deret ſceuitatem: ait: Heri ⁊ hodie ipſe ē: et
in ſęcula. Heri propter ęternitatē: hodie ꝓ⸗
pter corporis ſuſceptionē. Eſt ergo chriſtꝰ:
et ē ſemꝑ. Qui enim ſemꝑ eſt: eſt: Chriſtus
Exo.3. aūt ſemper ē: de quo dicit moyſes: Qui eſt
miſit me. Erat vtiꝗ gabriel: erat raphael:
erant angeli: ſed ſemper eſſe qui aliquādo
non fuerint: nequaꝗ̄ pari ratione dicunꝶ.
2.Cori.1. In chriſto autē ſicut legimus: non fuit ē: et
non: ſed eſt in illo fuit: vnde vere dei ſolius
eſt eſſe: qui ſemper eſt. Ergo etſi nūcupa⸗
tum deum non audent dicere: ⁊ falſum euꝫ
dicere maioris ē impietatis: reſtat vt deus
verus ſit: veri patris: non diſſimilis ꝟ ęqua
lis. Qui cum ⁊ iuſtificet et ſanctificet quos
velit: non foris aſſumens: ſed in ſe habens
ſanctificandi poteſtatem: quomodo nō eſt
verus deus? Nam ⁊ apoſtolus eum vtiꝗ
verū deum dixit: qui naturaliter verus de⸗
Gal.4. us eſſet: ſicut habes: Quia tunc inq̄t neſci⸗
entes deum: ſeruiſtis his qui natura non
erant dij: hoc eſt: qui veri dij eſſe non pote⸗
rant: quibus hoc naturaliter minime ſupe⸗
tebat. Verū copioſe iam verum deū chri⸗
ſtum in ſuperioribus libris ſcripturaruꝫ le⸗
ctionibus approbauimus. Ergo ſi chriſtꝰ
vt edoctum eſt: deus verus eſt: quęramus
qua ratione: cum ſolum verum deum patrē
legunt: a patre filium cupiunt ſeparare? Si
dicūt ꝙ verus ſolus deus pater eſt: negare
non poſſunt: ꝙ et filius ſolus deus veritas
eſt: ⁊ ꝙ chriſtus veritas eſt. Nunquid veri⸗
tas vero minor eſt: cum ſm̄ appellationē no
minum: verus plęrunꝗ a veritate dicatur:
ſapiens a ſapiētia: iuſtꝰ a iuſticia? Hoc nos
inter patrem non ſentimus ⁊ filiuꝫ: ꝙꝗ pa⸗
tri nihil deeſt: ꝙ pater ē verax ⁊ filius: ꝙ ve⸗
ritas eſt ęqualis eſt vero. Vt ſciant au⸗
tem cum ſolum legunt nequaꝗ̄ eſſe a patre
filium ſeparādum: meminerint in ꝓphetis
a deo dictum: Ego extendi cęlum ſolus. Et
vtiꝗ nō extēdit ſine filio pater. Ipſe enim
Prouer.8. filius qui ſapientia dei eſt dicit: Quādo pa
rabat cęlum: cum ipſo aderam. Et paulus
Heb.1. de filio dictum eſſe cōfirmat: Initio terram
tu fundaſti domine: ⁊ opera manuum tua⸗
rum ſunt cęli. Siue ergo filius cęluꝫ fecit: ſi⸗
cut ⁊ apoſtolus voluit intelligi: ⁊ ipſe vtiꝗ
non ſine patre cęlū ſolus extendit: Siue vt
in prouerbijs habes: Deus in ſapiētia fun⸗ Prouer.3.
dauit terram: parauit autem cęlos in intel⸗
lectu: oſtenditur ꝙ nec pater ſolus ſine filio
cęlos fecit: nec ſine patre filius: et tamē qui
cęlum extendit ſolus deus eſt. Qui vero et
de filio aperte intelligēdum ſit: ꝙ ſolus ap⸗
pelletur: etſi nunꝗ̄ inſcio patre aliquid fe⸗
ciſſe credatur: etiaꝫ alibi habes vbi ſcriptū
eſt: Extendens cęlum ſolus: et ambulans Iob.9.
quaſi in pauimento ſuper mare. Nanꝗ
euangelium domini docuit nos: ꝙ in ma⸗
ri non pater: ſed filius ambulauit: quando
petrus rogauit eum dicens: Domine iube Matth.14.
me venire ad te. Sed etiā prophetia ipſa
documento eſt. Sanctus enim iob aduen⸗
tum domini ꝓphetabat: de quo vere dixit:
Qui magnū cetum erat debellaturus: et fa⸗
ctum eſt. Nam feralem illum cetum: zabu⸗
lum ſcilicet vltimis temporibus venerabi⸗
lis corporis ſui paſſione ꝓſtratum pertulit
et affixit. Eſt ergo ſolus ⁊ vere dei filius:
Hęc enim ⁊ filio ꝓrogatiua defertur. De
nullo enim qui creatus eſt: proprie dici pōt
ꝙ ſolus. Naꝫ cui ineſt communitas creatu⸗
rę: quemadmodum quaſi ſolus poteſt a cę⸗
teris ſeparari? Itaꝗ homo rationabilis vi⸗
detur iter oīa terrena animātia: ſed tamē
non eſt ſolus rationabilis. Scimꝰ enim ra⸗
tionabilia eſſe ⁊ cęleſtia opera dei: angelos
et archangelos rationabiles cōfitemur. Si
ergo angeli rationabiles: non vtiꝗ ſolꝰ ra⸗
tionabilis homo dicitur. Sed dicunt ſo⸗
lum dici poſſe ſolem: quia ſol alter non eſt.
Sed ⁊ ipſe ſol habet cōmunia multa cum
ſtellis: ꝙ percurrit cęlum: ꝙ ętherę illiꝰ cęle
ſtiſꝗ ſubſtantię eſt: ꝙ creatura eſt: ꝙ in om⸗
nia dei opera computatur: ꝙ cuꝫ omnibus
deo ſeruit: cum omnibus benedicit deum:
cum omnibus laudat. Non ergo ſolus pro⸗
prie dicitur: quod nec a cęteris ſeparatur.
Itaꝗ cum patris et filij ſpirituſꝗ ſancti
diuinitati: quę ſola non inter omnia: ſed
ſuper omnia eſt: nulla poſſit creatura con⸗
ferri (vt de ſpiritu interim aſſertio reſeruetꝛ)
ſicut pater dicitur ſolus deꝰ verꝰ: cui nihil
cōmune cū cęteris: ita etiā ſolus ē filiꝰ ima⸗
go veri dei: ſolus dextra patris: ſolꝰ virtus
dei atꝗ ſapīa. Solꝰ ꝗ̄ filiꝰ facit ſic̄ et pater:
Ioh.14. q; ſcriptum eſt: Quęcunꝗ facio ipſe facit.
Cum enim vnum opus ſit patris ⁊ filij: be⸗
ne de patre ⁊ filio dicitur: ꝙ deus ſolꝰ opera
tus eſt: vnde etiam cum creatorē dicimꝰ et
patrem ⁊ filium confitemur. Nam vtiꝗ
Ro.1. cum paulus diceret: Qui ſeruierūt creatu⸗
rę potius ꝗ̄ creatori: nec patrem creatorem
negauit ex quo omnia: nec filium per queꝫ
omnia. A quo alienum vtiꝗ nō videtꝛ: qđ
Timoth.6. ſcriptum eſt: Qui ſolus habet immortalita⸗
tem. Quomodo eñ immortalitatē nō ha⸗
bet: qui vitā habet i ſemetipſo? Habet vti⸗
ꝗ in natura: habet in ſubſtātia: ⁊ habet nō
per gratiam temporalem: ſed per ſempiter⸗
nam diuinitatem: habet nō ex dono quaſi
ſeruus: ſed ex generationis proprietate ꝗ̄ſi
filius coęternus. Et habet ſicut pater. Si⸗
cut enim pater habet vitam in ſemetipſo:
ita ⁊ filio dedit vitam habere in ſemetipſo:
ſicut habet inquit: ſic dedit. Didiciſti ſu⸗
pra quemadmodū dederit: ne putares eſſe
gratię largitateꝫ: vbi generationis arcanū
eſt. Cum ergo inter patrem ⁊ filium vitę
nulla diſtantia ſit: quēadmodum ꝙ immor
talitatem ſolus habeat pater: filius nō ha⸗
beat eſtimari poteſt? Vnde itelligant ne
hoc loco a ſolo vero deo patre filium ſepa⸗
rādū: Quia ꝓbare nō poſſūt: ꝙ ſolus ⁊ ve⸗
rus dei filius nō ſit: cum pręſertim ⁊ hic aut
ſubaudiatur vt diximus: ⁊ xp̄m ſolum ve⸗
rum deum eſſe: Aut certe aliud ad diuinita
tem patris ⁊ filij: aliud ad incarnationē xp̄i
relatum intelligendum ſit: quia nō eſt per⸗
fecta cognitio niſi eius qui ⁊ ſecūdum ęter⸗
nitatem vnigenitum deum verū dei filium
ieſum chriſtum ⁊ ſecūduꝫ carnem generatū
ex virgine ꝯfitetur. Qđ alibi hic ipſe euā
1.Ioh.4. geliſta nos docuit dicens: Omnis ſpiritus
qui confitetur ieſum chriſtuꝫ in carne veniſ
ſe: de deo ē. Deniꝗ ꝗ̄ nō alienū ſit etiā in⸗
carnatiōis hoc loco intelligere ſacramētū:
docet nos ipſius ſeries lectionis. Sic eñ
Ioh.17. habes: Pater venit hora: clarifica filiū tuū:
vtiꝗ cum ⁊ horam veniſſe cōmemoret ⁊ cla
rificari petat: quō niſi ſm̄ carnis aſſumptio
nem locutum eū cōuenit eſtimari? Naꝫ nec
vlla ſibi tēpoꝝ pręſcripta momēta diuinita
tis habet: nec clarificatione indiget lumen
ęternū. Ergo i ſolo vero deo patre: ⁊ filium
dei ſolū verū ſm̄ diuinitatꝭ intelligimꝰ vni⸗
tatē: ⁊ in ieſu chriſti nomine: qđ ex virgine
natus accepit: incarnatiōis agnoſcimꝰ ſa⸗
cramentum. Qui ſi cum ſolum deū legunt
patrem: filium cupiūt ſeparare: ergo cuꝫ de
filij incarnatione legūt: Hic eſt lapis qui re Act.4.
probatus eſt a vobis ędificātibꝰ: qui factꝰ
eſt in caput anguli. Et infra: Nō eſt aliud
nomē ſub cęlo datum hoībus: in quo opor⸗
tet vos ſaluos fieri: patrem ęſtimāt ab im⸗
pertiendę vobis ſalutis beneficio ſeparan⸗
duꝫ. Sed neꝗ ſine patre ſalꝰ: neꝗ vita ęter
na ſine filio. Sed aſſerunt arriani ſolum
verum deum ſicut patrem: ita ⁊ filium dici⸗
tis: ⁊ vnius ſubſtantię pr̄em ⁊ filium cōfite
mini: nō vnum deum ſed duos deos indu⸗
citis: quia qui vnius ſubſtātię ſūt: nō vnuſ
deus ſed duo dij vidētur: ſicut duo homies
aut duę oues pluresve dicūtur: homo au⸗
tem ⁊ ouis: nec duo homines dicuntur: nec
duę oues: ſed vnꝰ homo ⁊ vna ouis. Hęc
arriani dicūt: ⁊ hac diſputatiōe verſuta ſim
pliciores capere nituntur. Tamen ſi legi⸗
mus ſcripturas diuinas: inueniemꝰ plurali
tatē in ea cadere: quę diuerſe diſcretęꝗ ſub
ſtātię ſūt: h̄ eſt ἑτερούσια. Idꝗ in ſalomo
nis libris habemus expreſſū: eo loco ſcꝫ in
quo dicit tria ſunt impoſſibilia intelligere:
⁊ quartuꝫ nō agnoſco. Veſtigia aquilę vo⸗ Prouer.30.
lantis: ⁊ viam ſerpētis ſupra petrā: ⁊ ſemi⸗
tas nauis nauigantis: ⁊ vias viri in iuuen⸗
tute. Vtiꝗ aquila ⁊ nauis ⁊ ſerpēs vniꝰ nō
ſūt generis atꝗ naturę: ſed differētis diſcre
tęꝗ ſubſtātię: ⁊ tamē tria ſūt. Cōtra ſe igi
tur ſua eſſe intelligāt argumēta teſtimonijſ
ſcripturarum. Itaꝗ dicēdo: patris ⁊ filij di
ſcretam eſſe ſubſtātiam: differentēꝗ deita⸗
tem: duos vtiꝗ ipſi deos aſſerūt. Nos au
tem cū patre cōfitemur ⁊ filium: aſſerendo:
tamē vnius eſſe diuinitatis: nō duos deos
ſed vnuꝫ deū dicimus. Et hoc dominicis
eloquijs approbamus: quia ibi pluref ſunt:
vbi aut naturę aut volūtatū ⁊ operationū
eſt differentia. Deniꝗ vt ſuis ſibi teſtimo
nijs reuincātur: duo homies dicūtur: q; li⸗
cet vnius naturę ſint iure naſcēdi: tamen ⁊
tempore ⁊ cogitatiōe ⁊ opere ⁊ loco diſtāt:
⁊ ideo nō poteſt vnus homo dici in ſignifi⸗
catiōe ⁊ numero dierum: q; non eſt vnitas
vbi eſt diuerſitas: vnus autē deus dicitur:
⁊ patrꝭ ⁊ filij ac ſpūſſancti glīa ⁊ plenitudo
ſignatꝛ. Deniꝗ tāta ꝺitas vnitatꝭ ē: vt etiā
qn̄ natura ſola gnātiōis aut carnis ſignifi⸗
catꝛ hūanę: ⁊ vnꝰ hō de multis dicatꝛ: ſic ha⸗
bes: Dn̄s mihi adiutor: nō timebo quid fa⸗ Pſ.117.

dat mihi homo:id eſt nõ vna perſona ho/
minis:ſed vna caro ⁊ vna fragilitas genera
tionis humanę.Et addidit:Bonũ eſt ſpe/
rare in domino ꝙ̃ ſperare in homine. Nec
hic vtiqȝ ſpecialẽ hominem ſed generalem
cõditionem deſignauit.Deniqȝ ſtatim ſub/
iecit de pluribus:Bonũ eſt confidere ĩ do/
mino:ꝙ̃ confidere in principibus.Sed vbi
homo dicitur:naturę interdũ:vt ſupra dixi
mus:cõmunis inter omnes vnitas ſignifi/
catur:vbi principes variarum quędã diffe/
rentia poteſtatum eſt.Sed inter homines
aut in hominibus vnius alicuiꝰ rei vnitas
eſt:aut charitatis:aut cupiditatis:aut car/
nis: aut deuotionis ⁊ fidei. Generalis aũt
vnitas:⁊ quę in ſe ſecũdum diuinitatis glo
riam complectaꝛ omnia:ſolius eſt patris ⁊
filij ⁊ ſpiritusſancti. Unde ⁊ dominꝰ cum
diuerſitatem inter ſe hominũ deſignaret:ꝙ
nihil habẽt inter ſe qđ poſſit ad vnitatẽ in/
diuiduę ſubſtãtię pertinere: In lege veſtra
Ioh.8. inquit ſcriptum eſt : ꝙ duorum hominum
teſtimoniũ verum eſt. Et cum pręmiſiſſet:
duorum teſtimoniũ verũ eſt: vbi venit ad
ſuum ⁊ patris teſtimoniũ:nõ dixit: verum
eſt teſtimoniũ noſtrum :qđ duorum deoꝝ
teſtimoniũ eſt:ſed ego inquit ſum qui teſti
moniũ perhibeo de meipſo:⁊ teſtimonium
perhibet de me qui miſit me paꝛ. Sup̃ quo
Ubi.3. ꝙ ſimiliter ait:Et ſi iudico ego:iudiciũ me/
um iuſtum eſt :qꝛ ſolus nõ ſum:ſed ego ⁊ q̃
miſit me paꝛ. Itaqȝ ⁊ infra ⁊ ſupra patrem
ſignauit ⁊ filium: ⁊ pluralitateȝ non admi/
ſcuit: nec diuę vnitatẽ ſubſtãtię ſeparauit.
Euidens igiꝛ qꝛ qđ vniꝰſubſtãtię:ſepara/
ri nõ poteſt:⁊ ſi nõ ſit ſingularitatis: ſȝ vni/
tatis.Singularitatem hanc dico quę grece
μόνότεσ diciꝛ.Singularitas ad perſonã
pertinet:vnitas ad naturaȝ. Ea vero quę
diuerſę ſubſtãtię ſunt:nõ ſolum vnũ ſȝ etiã
per plura dici ſolere:licet etiaȝ ex propheti/
co claruerit teſtimonio: exp̃ſſius tamẽ ipſe
1.Cor.8. apl's declarauit dicens:Nã ⁊ ſi ſũt q̃ dicãꝛ
dij:ſiue in cęlo ſiue in terra. Uides igiꝛ ꝙ
hi qui ex diuerſis ſubſtãtijs ſũt:⁊ nõ ex vni
us veritate naturę dij appellanꝛ.Paꝛ aũt ⁊
filius qꝛ vnius ſubẽ ſũt:nõ duo dij ſȝ vnꝰ de
us.Paꝛ ex quo oĩa:⁊ vnꝰ dñs ieſus xp̃s per
quẽ oĩa.Unꝰ inq̃t deꝰ paꝛ ⁊ vnꝰ dñs ieſus.
Et ſupra:Unꝰ deꝰ nõ duo.Et infra: Unuſ
dñs ⁊ nõ duo:pluralitas ꝗ̃ excludiꝛ nõ vni/
tas ſeq̃ſtraꝛ.Sed quẽadmodũ cũ legimus
dñm ieſũ:nec patrẽ:vt ſupra diximuſ:a do/
minatiõis iure ſecernimꝰ: qđ ei cõmune cũ
filio ẽ:ita dũ legimꝰ ſolũ verũ deum p̃rem:
nec filium a ſoliꝰ veri dei poſſumus ſeꝑare:
qđ ei cõmune cũ p̃re eſt: Aut dicãt q̃d ali/
ud ſentiãt:quid ve arbitrenꝛ:cũ legimꝰ:Do Math.4.
minũ deũ tuuȝ adorabis:⁊ illi ſoli ſerui es:
vtrũ xp̃m nõ adorãdũ :⁊ chriſto nõ eſtimẽt
ſeruiendũ? Qꝛ ſi illa quę adorauit euȝ cha/
nanea impetrare meruit: qđ popoſcit :Et Gala.
paulus apl's ſeruũ ſe chriſti prima ſcriptoꝝ
ſuorũ pręfatione ꝓfitetur:apoſtolus eẽ me
ruit:nõ ab hominibuſ neqȝ per hominẽ:ſȝ ꝑ
ieſum chriſtũ :dicãt qđ arbitrenꝛ ſequẽdũ:
vtrum cuȝ arrio malint ſibi ſocietatem eſſe
perfidię:vt ſolum ⁊ verum deum chriſtum
negãdo oſtendãt :ꝙ nec adorãduȝ deũ:nec
ſeruiendũ ei iudicẽt:An vero cõſortiũ ma/
lint habere cum paulo:q̃ ſeruiẽdo atqȝ ado
rãdo etiam chriſtum:vtiqȝ ſolũ verũ deum
voce affectuqȝ nõ diffidebatur quẽ pio ſer/
uitio fatebatur.

De ſolutione obiectionis qua ar gui poteſt inequalitas patris ⁊ filij ex hoc ꝙ filius deum patrẽ adorare legiꝛ. De ſolutiõe quoqȝ atqȝ confutatione obiectionis arrianorum qua probare conãtur diſſimilitudinem patris ⁊ filij ex reſpõſione eiuſdem filij data ad ea que mater filiorum zebedei poſtulabat. Ca.III.

Q Uod ſi quis dicat: Qm̃ deũ patrẽ
adoret ⁊ filius:qꝛ ſcriptuȝ eſt:Uos Ioh.4.
adoratis qđ neſcitis:nos adoramꝰ
qđ ſcimꝰ:cõſideret q̃n ⁊ apud quẽ ⁊ cuiꝰ ſu/
ſcepto loquaꝛ affectu. Deniqȝ ⁊ in ſuꝑiori
bus nõ imerito p̃miſſũ ẽ:ꝙ ieſus fatigatus
ex itinere ſedebat ⁊ a ſamaritana bibere po
ſtulabat:ꝙ ſcđm carnẽ hoĩs loquebaꝛ. Nã
ſecũdũ diuinitatẽ nec fatigari poterat nec
ſitire. Deinde ſamaritana quaſi iudęum
appellaret:⁊ prophetaȝ putaret:quaſi iudę/
us qui ſpiritaliꝛ myſteria legis doceret:re/
ſpõdit dicẽs:Uos adoratis qđ neſcitꝭ:nos
adoramus qđ ſcimus.Et vt oſtẽderet ꝙ ſe/
cũdum incarnationẽ reſpõderat :addidit:
Qꝛ ſalus ex iudęis eſt.Sed ſtatim poſt hoc
ſequeſtrauit hoĩs affectuȝ:dicens :Ueniet
inq̃t hora ⁊ nũc eſt:quãdo veri adoratores
adorabũt p̃rem.Nõ dixit adorabimꝰ. Qđ
vtiqȝ dixiſſet ſi ꝯſortiũ nr̃i ſubiret obſequij.

Uerum cum legerimus:ꝙ Maria adora/
uit eum:intelligere debemus ꝙ non poteſt
per eandem naturã ⁊ adorare quaſi ſeruus:
et adorari quaſi dominus:ſed potius ꝙ vt
homo inter homĩes adorare dicitur:⁊ qua/
ſi dominus ⁊ filius adoratur. Multa er/
go ſecũdum incarnationis legimus ⁊ credi/
mus ſacramentũ.Sed in ip̃a naturę huma/
nę affectione:maieſtatem licet ſpectare di/
Ioh.4. uinam. Fatigatur ex itinere ieſus:vt reſi/
ciat fatigatos.Petit bibere:ſitientibus po
tum ſpiritalẽ daturus.Eſurit:cibos eſuriẽ/
tibꝰ ſalutis traditurꝰ:moritur viuificaturꝰ:
ſepelitur reſurrecturuſ.Tremulo pendet in
ligno:cõfirmaturus tremẽtes.Cęlum cali/
gine obducit:vt illumiet.Terras tremefa/
cit:vt ſolidet Maria cõturbat: vt mitiget.
Reſerat tumulos mortuorum:vt oſtendat
domicilia eſſe viuoruȝ.Creatur ex virgine:
vt ex deo natus eſſe credatur.Neſcire ſe ſi/
mulat:vt ſcire faciat neſcientes.Adorare q̃
ſi iudęus diciꝛ:vt quaſi verus dei filiꝰ ado/
retur. Quomodo inquiunt filius dei: ſolꝰ
verus deus poteſt eſſe ſimilis patri:cuȝ ip̃e
dixerit filijs zebedei:Calicem quidẽ meum
bibetis: ſedere auteȝ ad dexteram meã vel
ad ſiniſtram non eſt meũ dare nobis:ſȝ qui/
bus paratũ eſt a patre meo? Hoc igitur ve
ſtrę differentię vt vultis nõ ęqualitatis eſt
argumẽtum:cũ in eo magis venerari domi
ni clementiam:adorare gratiam deberetis:
Si tamen virtutis atqȝ ſapientię dei ꝓfun
da ſecreta poſſetis aduertere. Conſiderate
enim quę cum filijs petat:mater ẽ vtiqȝ:cui
pro filiorũ honore ſollicite imoderatior qui
dem ſed tamẽ ignoſcenda menſura votorũ
eſt. Atqȝ mater ętate lõgęua :ſtudio religio
ſa:ſolatio deſtituta:quę tunc tẽporis quan
do vel iuuanda vel alenda foret valide pro
lis auxilio:abeſſe ſibi liberos patiebatur:⁊
voluptati ſuę:mercedẽ ſequentium chriſtũ
pretulerat filiorum.Qui prima voce voca/
ti a domino:vt legimꝰ:relictis retibꝰ et pa/
Math.20. tre ſequi ſunt euȝ.Hęc igitur ſtudio mater/
nę ſedulitatis indulgentior :obſecrabat ſal
uatoreȝ:dicens:Ut ſedeãt hi duo filij mei:
vnus ad dexteram tuam:⁊ alius ad ſiniſtrã
tuã in regno tuo.Et ſi error pietatis: tamẽ
error eſt.Neſciunt eni materna viſcera pati
entiaȝ:⁊ ſi voti auara:tamẽ venerabilis cu
piditas quę non pecunię eſt auida ſed gra/
tię. Nec inuerecunda petitio:quę non ſibi
ſed liberis cõſulebat. Matrem cõſiderate:
matrem cogitate. Sed nihil miruȝ ſi vilis
vobis videꝛ circa filios affectus parentuȝ:
quia etiã omnipotẽtis patris vileȝ putatis
eſſe circa vnigenitũ filium charitatẽ.Domi
nus cęli atqȝ terraꝝ verecundabatur(vt ſm
aſſũptionẽ carnis ⁊ virtuteſ animę loquar)
verecundabaꝛ inquam: et vt ipſius verbo
vtar:confundebatur :matri pro filijs poſtu
lanti etiam ſuę ſedis cõſortium denegare.
Uos ęterni dei filiũ propriũ:interdũ ꝓ mi/
niſterio ſtare contenditis:interdũ famula/
toriũ:hoc eſt:nõ ex maieſtatis vnitate:ſȝ et
patris pręceptione vultis eius eẽ cõſeſſuȝ:
⁊ negatis hoc deo vero dei filio:qđ ille ho/
minibus aperte noluit denegare.Cõſidera
bat eni matris dilectionem:quę filioꝝ mer
cede grandęuã ſolabaꝛ ſenectam:⁊ deſide/
rijs feſſa maternis:cariſſimoꝝ pignorũ to/
lerabat abſentiam. Conſiderate etiam fę/
minã:hoc eſt ſexum fragiliorẽ:quẽ dominꝰ
propria nõdum cõfirmauerat paſſione. Cõ
ſiderate inquã ęuę illius primę mulieris hę
reditatẽ tranſfuſam:in oẽs imoderatę cupi
ditatis ſucceſſionẽ labẽteȝ:quã dominꝰ ad/
huc proprio ſanguine non redemerat:non/
dum inolitam affectibꝰ omneȝ imodici ꝯtra
fas honoris appetẽtiã:ſuo xp̃s cruore dilue
rat.Hęreditario igiꝛ mulier delinq̃bat erro
re.Et q̃d miꝝ ſi mr̃ ꝓ filioꝝ ſuoꝝ(qđ ẽ tole/
rabiliꝰ ꝙ̃ ſi ipſi) quando etiã apoſtoli ip̃i in/
ter ſe:ſicut legimus:de ſui pręlatione certa/
bant? Non debuit igitur medicus omniũ
deſtitutam matrem:⁊ ęgram adhuc mentẽ
pudoris conuitio ſauciare:ne poſtulato ſi/
bi ſuperius denegato quaſi imoderatę pe/
titiõis damnata: mereret .Deniqȝ dominꝰ
qui honorandam ſciret eſſe pietatẽ :nõ mu/
lieri ſed filijs eius reſpondit dicens: Pote/ Ubi.5.
ſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſũ.
Dicentibus autẽ illis:Poſſumus.Ait illis
ieſus: Calicem quidem meum bibetis:ſe/
dere autem ad dexterã meam vꝉ ad ſiniſtrã
non eſt meum dare vobis:ſed quibus pa/
ratuȝ eſt a patre meo. Qꝛ patiẽs ⁊ clemens
dominus:ꝙ̃ alta ſapiẽtia ⁊ bona charitas.
Uolens eni oſtendere ꝙ non perfunctoriã
rem aliquam diſcipuli poſtularent:ſȝ etiam
quã ipetrare nõ poſſent: pręrogatiuaȝ eius
paternę honorificentię reſeruauit:non me/
tuens ne quid iuri proprio derogaret :qui
nõ rapinã arbitratꝰ eſt eẽ ſe ęqualem deo: Phil.2.

Joh.13. ſimꝰ diligēs diſcipulos:qđ ſic habes:Uſqꝫ
in finem dilexit eos.Noluit his quos dili
geret videri qđ peterent denegaſſe ſanctꝰ ⁊
bonus dominus:ꝙ mallet aliquid diſſimu
1.Cor.13. lare de iure ꝙ̄ de charitate deponere. Cha
ritas enim patens ē:benigna eſt: Nō ęmu
latur:nō inflatur:nō quęritꝰ quę ſua ſūt.De
niqꝫ vt agnoſcatis:nō infirmitatis ſ͂ indul
Marci.10. gentię eſſe qđ dixit:Non eſt meū dare vo
bis:vbi ſine matre filij zebedei rogant:ni
hil de patre dixit.Sic enim habes: Nō eſt
meū dare vobis:ſed quibus paratum eſt:
Ita marcus euangeliſta poſuit.Ubi vero
mater pꝛo filijs rogat:hoc eſt ſꝫm mattheū:
Matth.20. Nō ē inqͭ meū dare vobis:ſ͂ quibꝰ patū ē a
pr̄e meo.Hic addidit:a pr̄e meo: qꝛ maioꝛē
indulgētiā maternꝰ poſcebat affectꝰ. Qꝫ ſi
putāt:dicēdo q̄buſ paratū eſt a patre meo:
ꝙ aut patri plus tribuit: aut ſibi aliquid ir
rogauit:dicāt vtrum et illic putent patri ali
quid derogatum:quia dixit in euāgelio fili
Joh.5. us de pr̄e: Patꝰ nō iudicat quēꝗ̄:Qđ ſi ſa
crilegum putamus dicere ꝙ pater ita iudi
cium detulit filio:vt ipſe nō habeat:Habet
enim nec poteſt amittere qđ habet natura
liter diuina maieſtas:ſacrilegum vtiqꝫ eſti
mare debemus:ꝙ nō poteſt filius dare q̄c
quā: qđ aut hoies mereri poſſunt:aut quę
uis accipere creatura:pꝛęſertim cū ipſe dixe
Joh.14. rit:Ego ad patrem vado:⁊ qđcunqꝫ ab eo
petieritis in nomine meo:hoc faciā. Si em̄
qđ pater dare poteſt:filius nō poteſt: men
tita eſt ergo veritas.Nō enim poteſt facere
quicquā qđ in nomine eius pater fuerit ob
ſecratus.Nec enim ideo dixit:Quibꝰ para
tum eſt a patre meo: vt tantūmodo a patre
poſcant.Nam omnia quęcūqꝫ a patre fue
rint poſtulata ſe donare memoꝛauit.Deni
ꝗ nō dixit:Qđcunqꝫ a me petieritis hoc fa
ciam:ſed qđcunqꝫ ab eo petieritis in nomi
ne meo:hoc faciam.Quęro nūc:vtrum poſ
ſibile aliquid humanę cōditioni aut alicui
creaturę:aut impoſſibile putent a zebedei
ꝯiuge ⁊ filijs poſtulatū? Si poſſibile: quo
modo ad ſiniſtram ſuam vel ad dexterā im
pertiendę apoſtoli ſedis nō habuit poteſta
tem qui omnia fecit eſſe cum nō erant? Aut
quomodo non poterat iudicare de meritis
hominū:cui pater dedit omne iudiciū? No
tum eſt quēadmoduꝫ dederit.Nā quomo
do quaſi indigens accepit filius qui oīa cre
auit ex nihilo?quoꝝ igitur naturas fecerat
coꝛum iudiciū nō habeat?dedit aūt filio pa
ter omne iudicium:vt omnes inquit hono
rificēt filiuꝫ ſicut honoꝛificant patrem .Nō
igitur potentia filij ſed cognitio noſtra pꝛo
ficit.Neqꝫ aliquid ad ſubſtantiā eius acce
dit:ſed ad noſtram vtilitatē ꝙ a nobis cog
noſcitur:vt cognoſcendo dei filiuꝫ: vitā ha
beamus ęternam.Cum aūt in cognitiōe fi
lij dei honoꝛ illius noſter:nō illius ſit pꝛo
fectus:ſi quis putat ꝙ dei virtus illo hono
noꝛe cumulatur:neceſſe etiam deum patrē
credat poſſe cumulari: quod et ipſe per co
gnitionem noſtrā clarificatur ſicut filiꝰ : Iu Joh.17.
xta qđ ſcriptū eſt:dicente filio:Ego te clari
ficaui ſuper terrā.Ergo ſi poſſibile aliquid
erat qđ petebaꝰ:in poteſtate vtiqꝫ filij fuit.
Sed tamē oſtēdant qui poſſibile putāt:q̄d
de hoībus aut cęteris creaturis: aut ad de
xteram aut ad ſiniſtrā dei ſedeat. Pater em̄
dicit filio:Sede ad dexteram meam. Itaqꝫ
ſi quis ad dexteram filio ſedet: inter ipſum
vtiqꝫ ⁊ patrem:vt humano vſu loquamur:
filius medius reperitur.Nō ergo poſſibile
homini aliquid petebaꝰ ſed noluit dicere:
cum homines ſecum ſedere nō poſſent. Si
quidem diuinam ſuaꝫ gloꝛiā celare pꝛiuſq̄
reſurgeret nō diuulgare cupiebat.Nam cū
ſupꝛa inter famulos ſuos moyſen ⁊ heliam
apparuiſſet in gloꝛia: monuerat diſcipulos
ne cui dicerēt qđ vidiſſent. Itaqꝫ ſi poſſibi
le nō hominibus erat vel creaturis cęteris
hoc mereri:nō debet videri filius minꝰ poſ
ſe qđ nō dedit apoſtolis:qđ nec patꝰ homi
nibus vel creaturiꝰ dedit. Aut dicāt cui ho
rum dederat pater? Nō vtiqꝫ angelis:de q̄ Apoc.5.
bus ſcriptura dicit: Qꝫ oēs angeli ſtabant
in circuitu ſedis.Deniqꝫ ⁊ gabꝛiel ſe ſtare
dixit:ſicut habes:Ego ſuꝫ gabꝛiel qui aſto Luc.1.
ante deum: nō ergo angelis:nō ſenioꝛibꝰ q̄
adoꝛant ſedentem. Illi enim nō ſupꝛa ſedē
maieſtatis ſedent:ſed vt dixit ſcriptura:in
circūitu ſedis.Sedeſ em̄ alię viginti ⁊ quat
tuoꝛ ſunt:vt habes in apocalypſi iohānis:
Et ſupꝛa ſedem viginti quattuoꝛ ſenioꝛes Apoc.4.
ſedentes . In euangelio quoqꝫ ipſe domi
nus dicit:Cum ſederit filius hominis in ſe Matth.
de maieſtatis ſuę:ſedebitis ⁊ ipſi ſuper ſe
des duodecim iudicantes duodecim tribuſ
iſrael.Nō ergo ſedis ſuę dixit apoſtolis da
ri poſſe conſoꝛtium:ſed alias illas ſedes eē
duodecim:quas tamē nō coꝛpoꝛali conſeſ
ſu: ſed ꝓ ſucceſſu ſpiritalis gratię ęſtimare.

debemus. Deniqꝫ in libꝛo regnoꝛuꝫ dixit
Reg.22. micheas pꝛopheta: Uidi dominum deum
iſrael ſedētem ſuper thꝛónum ſuum : ⁊ om
nis militia cęli ſtabat circa eum ad dextraꝫ
eius et ad ſiniſtram: Quomodo igitur ſtā
tibus angelis ad dextram vel ad ſiniſtram
domini dei:ſtāte omni militia cęli :ſedebūt
homines ad dextram dei vel ad ſiniſtram:
quibus pꝛo virtutibus pꝛęmia angeloꝛum
ſimilitudo pꝛomittitur : ſicut dominꝰ dicit:
Matth.22. Eritꝰ ſicut angeli i cęlo ? Sicut angeli inqͭt:
non plus ꝙ̄ angeli . Si ergo nihil plus de
dit pater ꝙ̄ filius:nihil vtiqꝫ minus dedit fi
lius ꝙ̄ pater:nihil igitur minꝰ filius poteſt
ꝙ̄ pater. Poſito tamen poſſibili impetratu
hoibꝰ qđ poſcereꝰ.Quid eſt ꝙ ait :Sedere
aūt ad dexterā meam vel ad ſiniſtrā :nō eſt
meum dare vobis? Quid ē meum? Supꝛa
Matth.20. dixit:Calicem quidem meum bibetis:⁊ in
fra poſuit:non eſt meum dare vobis: et ſu
pꝛa meum:⁊ infra meum dixit :nón immu
tauit.Ergo ſuperioꝛa docent pꝛopter quòd
dixerit. Rogatus enim a muliere quaſi ho
mo:vt ad dextram vel ad ſiniſtram ſuam fi
lios eius ſedere pateretur : qꝛ illa quaſi ho
minem rogauerat:⁊ dominus quaſi tantū
modo homo de ſua paſſione reſpōdit: Po
teſtis bibere calicem quem ego bibiturus
ſum. Itaqꝫ ꝙ ſꝫm carnem đ paſſione ſui coꝛ
poꝛis loquebatur:demōſtrare voluit:ꝙ ſꝫm
carnem ſubeundę paſſiōis nobis exemplū
ac ſimilitudinem derelinqueret:ſꝫm huma
nam autem conditionem ſedis ſupernę cō
ſoꝛtia nō donaret. Hoc enim qđ dixit : nō
Joh.7. eſt meū:Sicut alibi:Mea doctrina non eſt
mea:non eſt enim inquit ſꝫm carnem meaꝫ:
qꝛ quę diuina ſunt:nō ſicut carnis eloquia.
Indulgentiam autem ſuā circa diſcipulos
quos diligeret:quę expꝛeſſe reuelauit pꝛę
mittēs:Calicē quidem meū bibetis .Etem̄
ꝙ non debebat id dare qđ petierant : aliud
pꝛopoſuit vt ꝑus cōmemoꝛaret quid ijs tri
bueret:ꝙ̄ quid negaret:quo magis ęquita
tem ſibi petitionis ꝙ̄ ſtudium dominicę li
bertatis intelligerēt defuiſſe. Calicem qui
dem meum bibetis:hoc eſt:paſſionem qui
dem quę carnis meę ē nō negabo . Qđ em̄
humanę aſſumptiōis habeo: poteſtis imi
tari:donaui vobis victoꝛiam paſſionis:hę
reditatem crucis: ſedere autem ad dextraꝫ
meam vel ſiniſtram:non eſt meum dare vo
bis. Non dixit:non eſt meuꝫ dare: ſed non
eſt meuꝫ dare vobis:hoc eſt:non ſibi pote
ſtatem deeſſe aſſerens :ſed meritum creato
ris. Accipe aliter: Nō eſt meum dare vo
bis.Quid eſt: nō eſt meum :qui veni humi
litatem docere:non eſt meuꝫ: qui veni non
miniſtrari ſed miniſtrare:nō eſt meum: qui
iuſticiam ſeruo:nō gratiam? Deniqꝫ ad pa
trem referēs addidit:Quibus paratuꝫ eſt:
vt oſtenderent patrem quoqꝫ nō petitioni
bus deferre ſolere:nō meritis:qꝛ deus per Act.10.
ſonarum acceptoꝛ nō eſt . Unde ⁊ apoſtolꝰ
ait: Quos pꝛęſciuit ⁊ pꝛędeſtinauit. Iure Ro.8.
igitur repꝛehenditur mulier:quę ⁊ impoſſi
bilia ⁊ ſpeciali quodaꝫ pꝛiuilegio ab eo do
mino poſtulauit:qꝛ ea quę ſāctis iudicauit
eſſe donanda:non duobꝰ apoſtolis ſed om
nibus diſcipulis:etiaꝫ ſine cuiuſq̄ pꝛecati
one: voluntaria ſui largitate ꝯtulerit : ſicut
ſcriptum eſt: Duodecim vos ſedebitis ſup Matth.19.
ſedes iudicātes duodecim tribus iſrael.Er
go etiam ſi poſſibile putemus poſtulatum
fuiſſe:calumnię locus non eſt :tamen cuꝫ le
gerim ſeraphin ſtare : quomodo poſſum ꝙ
homines ad dexterā vel ſiniſtrā filio dei ſe
deāt arbitrari? Supꝛa cherubin dominꝰ ſe
det:ſicut habes:Qui ſedes ſuper cherubin Ps.79.
appare:Quomodo apoſtoli ſuper cherubin
ſedebūt? Et hoc tamen colligo non ex meo
ingenio:ſed ex dominicę vocꝰ oꝛaculo. Ipſe
enim dominus in poſterioꝛibus apoſtolos
cōmendans:patri ait: Pater quos dediſti Joh.17.
mihi:volo vt vbi ego ſum:⁊ illi ſint mecuꝫ:
Utiqꝫ ſi iudicaſſet ꝙ diuinam ſedem pater
hominibꝰ daret:dixiſſet: Uolo vbi ego ſe
deo ⁊ illi ſedeant mecum . Sed volo inquit
vt ſint mecum:non ſedeant mecum : et vbi
ego:nō quomodo ego. Deinde ſequitur:
Ut videāt claritatem meam:non vt habe Ubi.s.
ant:ſed vt videāt.Seruus enim videt:do
minꝰ poſſidet: Sicut et dauid docuit dicēſ:
Ut videam voluntatē domini :Et ipſe do Ps.26.
minus in euangelio reuelauit dicens: Bea Matth.5.
ti mundo coꝛde: Ipſi enim deum videbūt.
Uidebūt inquit:nō ſuper cherubin cū deo
ſedebunt. Deſinant ergo vilioꝛa ſꝫm diui
nitatem eſtimare đ dei filio:ne vilioꝛa quo
qꝫ de patre eſtiment.Qui enim male credi
derit de dei filio:non poteſt bene ſentire de
patre.De patre qui male crediderit :⁊ đ ſpi
ritu:non poteſt bene ſentire de filio. Eoꝛuꝫ
enim vna dignitas :vna gloꝛia: vna chari
tas:vna maieſtas eſt. In cōmune derogaꝰ

quicquid in aliquo putaueris derogandū.
Jā em̄ non erit plenitudo quā diſcernas et
diuidas in aliquas portiones.

De redargutione eorum qui vni- tatem in diuinitate negare cupien- tes: extenuare ſtudent patris et fi- lij charitatem ex hoc qđ ſcriptū eſt: Et dilexiſti eos ſicut ⁊ me dilexiſti. Quomodo etiam intelligendū ſit ꝙ filius miſſus dicitur: ⁊ quemad- modum dominum dicat: quem pa- trem nouit: cum diuerſorum here- ticorum cōdemnatione qui ex fal- ſa ſuperiorū intelligentia errauerunt: Ca. IIII.

Exiſtunt tamen imperator auguſte
qui in hac diuinitate vnitatē ſub-
ſtantię negare cupientes: extenua-
re ſtudeant patris et filij charitatem: quia
Joh.17. ſcriptum eſt: Et dilexiſti eos: ſicut ⁊ me dile
xiſti. Quod cum dicunt: quid aliud agunt:
niſi inter dei filium ⁊ homines ęqualitatē
quandam comparationis inducunt? Nun-
quid ſic diligi poſſunt a deo homines quē-
admodū filius: in quo complacuit pater?
Jlle per ſe complacet: nos per ipſum. Jn q̄-
bus enim deus filium ſuum ad imaginem
ſuā cernit: eos per filium ſuum aſciſcit in
gratiam filiorum: vt quemadmodū ꝑ ima
ginem ad imaginem ſumus: ſic per genera-
tionem filij in adoptionē vocemur. Aliꝰ
igitur naturę amor ſempiternus: alius gra-
tię. Aut ſi ex verbis faciunt quęſtionē: qr
ſcriptū eſt: Et dilexiſti eos ſicut me dilexi-
ſti: ⁊ comparationem factam putant. Ergo
Luc.6. ⁊ illud in comparatiōe dictum putāt: Eſto-
te ergo miſericordes ſicut ⁊ pater veſter qui
Matth.5. in cęlis eſt. Et alibi: Eſtote perfecti: ſicut et
pater meꝰ q̄ in cęlis eſt ꝑfectus eſt: Quia il-
le ſm plenitudinem maieſtatis ſuę perfectꝰ
eſt: Nos autem perfecti ſm virtutis accidē-
tis profectum. Sic etiam filius diligit̄ a pa
tre: ſm ſemper manentis plenitudinē cha-
ritatis: Jn nobis autem charitatem dei: vir-
tutis emeretur ꝑfectus. Uides igit̄ quā
gratiam deus dederit hominibus: ⁊ tu pa-
tris ⁊ filij vis diſſoluere naturalem ⁊ indiui-
duam charitatē: ⁊ tu verba adhuc diſcutis:
vbi vnitatē maieſtatis aduertis. Uideo
totum hunc locum: ex cuius affectu loqua-
Joh.17. tur. Habes enim dicentē ipſum: Clarifica
me pater claritate ea quam habui priuſq̄
mūdus eſſet apud te: et tamen vt ſcires ma
gnum deum ⁊ ſalutarem: ⁊ omnipotentem
dei filium: indiciū ſuę maieſtatis admiſcuit
dicēdo: Et mea omnia tua ſūt: et tua mea. Abi.z.
Omnia habet: ⁊ tu miſſum eſſe ad iniuriā
deriuas: qui ſm carnem non accipis miſſū?
Apoſtolus dixit: et ex verbo ſimplici pręiu-
dicium ſtruis: quo dicas inferiores a ſuperi
oribus mitti ſolere. Quid ad illa reſpon-
des: ꝙ filiꝰ ad homines miſſus ē? Num mi-
norem putas eum qui mittitur: eo videlicet
a quo mittitur? Diſce ꝙ ⁊ minor maiorem
miſit: ⁊ maiores ad minores miſſi ſūt. Nā
⁊ tobias raphael angelum miſit. Et angelꝰ Tobie.5.
ab balaam miſſus ē: ⁊ dei filius ad iudęos. Numeri.
Nunquid ergo minor etiam iudęis dei fili-
us ad quos mittebatur? De ipſo enim ſcri-
ptum eſt: Nouiſſime autem miſit eis filiū Matth.21.
ſuum vnicum. Et vide ꝙ ante ſeruos: poſt-
ea filiū nominauit: vt ſcias ꝙ dei filiꝰ vni-
genitus ſm diuinitatis potentiam: nec no
men habet: nec conſortium cōmune cū ſer-
uis: reuerendus mittitur: non cum famulis
reuerēdus. Et bene addidit: meum: vt non
vnus de multis: nec degeneris naturę: aut
minoris alicuius poteſtatis: ſed verus a ve
ro: paternę imago veniſſe ſubſtantię crede-
retur: Eſto tn̄: minor ſit qui mittit̄ eo a quo
mittitur: ergo ⁊ pilato minor chriſtus: quo-
niam pilatus miſit eum ad herodē. Sꝫ n̄
iudicat poteſtati ſcriptura: quę miſſū a pa
tre dicit: miſſum dicit a pręſide. Unde ſi ſo-
brie de dei filio quę digna ſunt opinemur:
ideo miſſum intelligere debemus: ꝙ ex il-
lo incomprehenſibili inenarrabiliq̄ꝫ ſecreto
maieſtatis profundę: dedit ſe comprehen-
dendum pro captu noſtro: mentibus noſtris
dei verbum: non ſolum cum ſe exinaniret:
ſed etiam cum habitaret in nobis: ſicut ſcri Leuit.26.
ptum eſt: Quoniā inhabitabo in illis. De- 2.Cor.6.
niq̄ꝫ et alibi habes qđ deꝰ dixit: Uenite de- Gen.11.
ſcendamus ⁊ confundamus linguas eorū.
Non enim deus de loco aliquando decidit:
qui ait: Ego cęlum ⁊ terram compleo: ſꝫ di- Hiere.23.
co deſcendere videtur: ſi noſtros dei verbū
penetret affectus: ſicut dixit propheta: Pa Eſa.40.
rate viam domio: rectas facite ſemitas eiꝰ:
vt quemadmodum ipſe promiſit veniens
cum patre: apud nos faciat māſionē. Eui-
dens ē igitur quomodo veniat. Unde et
euidens eſt quomodo dominum dicat: quē
patrē nouit. Ait enim: Confiteor tibi pater Matth.11.
domine cęli ⁊ terrę. Ante patrem dixit ſa-
pientia ſuum: poſtea creaturę dominum
nuncupauit. Jtaq̄ꝫ dominatū non eſſe
vbi vera ꝓgenies eſt: ipſe dominꝰ oſten-
Matth.22. dit in euangelio ſuo dicens: Quid vobis
videt̄ de chriſto: cuius filius eſt? Dicūt ei:
Dauid. Ait illis ieſus: Quomodo ergo
dauid in ſpiritu vocat eum dominum di-
Ps.109. cēs: Dixit dominus domino meo: ſede a
dextris meis? Et addidit: Si ergo dauid
in ſpiritu vocat eum dominum: quomo-
do filius eiꝰ eſt? Et nemo poterat ei reſpō
dere verbum. O q̄ꝫ caute propter arria-
nos etiam in hoc teſtimonio dominus fi-
dei proſpexit. Non em̄ dixit: Uocat eum
ſpiritus dominū: ſed ꝙ dauid dixit in ſpi
ritu: vt cuius ſm carnē filius eſt dauid ſci
licet: eius etiam ſm diuinitatem et domi-
nus ⁊ deus crederetur. Uides igitur ꝙ
nomē pietatis ⁊ domini ſecretum eſt. Et
bene dominus ſuū quidem patrem: cęli
autem ⁊ terrę dominum prędicauit: vt tu
cum legis ⁊ patrem ⁊ dominū: intelligas
patrem filij: ⁊ dominū creaturę. Jn alio
prerogatiua naturę eſt: in alio auctoritas
poteſtatis. Formā enim ſerui accipiens:
eo vtiq̄ꝫ dominū vocat: quo ſeruientē ſu-
ſcepit: ęqualis in dei forma: ſeruus in cor-
poris: ſeruitꝰ enim carnis: dominatꝰ autē
diuinitatis eſt. Unde ⁊ apoſtolꝰ ait: Deꝰ
domini noſtri ieſu chriſti pater glorię: hoc
eſt: deū aſſumptionis humanę aſſerens:
patrem autem glorię. Num enim duos fi
lios habuit deus: chriſtum ⁊ gloriā? Mi-
nime. Ergo ſi vnus dei filius chriſtꝰ: vtiq̄ꝫ
chriſtus eſt gloria. Quid autē ei derogas
q̄ patris gloria eſt? Si ergo ⁊ filius gloria
eſt: ⁊ pater gloria: qr pater glorię: nō pōt
aliud eſſe q̄ꝫ gloria: non diuiſio gloriarū:
ſed vna eſt gloria. Jtaq̄ꝫ ad ꝓprietatē na
turę gloria refertur: dominatus ad ſuſ-
cepti corporis ſeruitutem. Si enim caro
etiā iuſti animę ſubdita eſt: ſicut ſcriptū
1.Cor.9. eſt: Caſtigo corpus meū ⁊ ſeruituti redi-
go: quātomagis ſubiecta eſt diuinitati:
Ps.118. de qua dicitur: Quoniam vniuerſa ſerui-
unt ei? Una autē quęſtione ⁊ ſabellia-
nos ⁊ fotinianos ⁊ arrianos dominus ex
cluſit. Nam cum dominū cum domio di-
cit: ſabellius excluditur: qui eundem pa-
trem vult eſſe quē filium. Excludit̄ foti-
nus qui ſm carnem iudicat: ꝙ dominꝰ da-
uid regis nō poterat eſſe: niſi qui deꝰ eſt.
Scriptum eſt enim: Dominū deum tuū Matth.4.
adorabis: ⁊ illi ſoli ſeruies. Nunquid cō-
tra legem propheta ſentiret: qui ſub lege
regnaret? Excluditur arrius: ꝙ filiū ſe-
dere audit ad dextram patris: vt ſi ex vſu
argumentetur humano: ipſe ſe perimat ⁊
venenum ſacrilegę diſputationis ſuę i ſe
refundat: vt dum inęqualitatem patris ⁊
filij ex conſuetudine hominū interpretat̄:
in vtroq̄ꝫ a vero deuius: eum pręferat cui
derogat: conſeſſurū priorem quem audit
ad dextram. Excluditur etiā manichęꝰ.
Non em̄ negat eſſe ſe dauid filium ſm car
nem: vtpote qui clamantibus cęcis: Jeſu Matth.20.
filij dauid miſerere nobis: et delectatꝰ eſt
fide et ſtetit ⁊ curauit eos: Sed negat nos
eſſe ęternitatis: ſi dauid ſolius filius a per-
fidis nominetur. Nam filius eſt contra
hebionem. Filius dauid eſt contra mani-
chęos. Filius dei eſt contra fotinum. Fi-
lius dauid eſt contra marcionem. Filius
dei eſt contra paulum ſamoſatenū. Filiꝰ
dauid eſt contra valentinū. Filius dei eſt
contra arrium atq̄ꝫ ſabellium gentilis er-
roris heredes. Dominus dauid eſt cōtra
iudęos. Qui dei filiū in carne cernentes:
hominē tantūmodo impio furore crede-
bant. Sed eccleſiaſtica fide ⁊ dei patris ⁊
dauid idem vnus atq̄ꝫ idē filius. Qđ in-
carnatiōis dei myſterium vniuerſę ſalus
eſt creaturę: ſm qđ ſcriptum eſt: Ut ſine Heb.2.
deo ꝓ omnibus guſtaret mortē: Jd eſt: ꝙ
creatura omnis ſine paſſione aliqua diui
nitatis: dominici ſanguinis redimēda ſit
precio: ſicut habes: Oīs creatura libera- Ro.8.
bitur a ſeruitute corruptiōis. Aliud eſt
igitur ſm diuinam ſubſtantiā: aliud ſm
ſuſceptionem carnis filiū nominari. Nā
⁊ ſm generationem diuinā: deo patri ęq̄-
lis eſt filius: ⁊ ſm ſuſceptionem corporis
deo patri ſeruus eſt. Qꝛ formam ſerui in-
quit accepit: vnus tamen atq̄ꝫ idem eſt fi-
lius. Cōtra aūt ſancto patriarchę dauid
ſm gloriam ſuā dominus eſt: ſm corpo-
ralis ſucceſſionis ſeriem filius eſt: nō defi
ciens a ſe: ſed noſtrę ſibi adoptionis gra-
tia acquirens. Non ſolum ex genere da-
uid ſeruus eſt: ſed etiam ex nomine: ſicut
habes: Jnueni dauid ſeruū meū. Seruꝰ Ps.88.
eſt in quo vinctus eſt. Seruus eſt in quo
ſāctificatus eſt. Seruus eſt in quo creatꝰ

eſt. Et vt de compendio dicam: ſeruꝰ eſt
in quo matrem habet: ſicut ſcriptum eſt:
Pſ.115. O domine ego ſeruus tuus: ⁊ filius ancil/
le tuę. Nam ſm diuinã generationẽ: non
matrem habet: ſed patrẽ: nec corporalis
eſt vẽtris fructus: ſed ſempiterna dei vir/
tus. Ergo etiam cum legimus quod di/
Ioh.7. xit dominus: Tempus meum nondũ im/
Ibi.8. pletũ eſt: Et: Adhuc modicum tempꝰ vo/
biſcum ſum: Et vado ad eum qui me mi/
Ioh.13. ſit: Et clarificatꝰ eſt filius hominis: ad in/
carnationis ſacramentũ referre debemꝰ.
Cum autẽ legimus: Et deus clarificatus
eſt in eo: Et deus clarificauit eũ: quid ibi
eſt queſtionis: vbi ⁊ filiꝰ clarificatur a pa/
tre: ⁊ pater clarificatur a filio? Deniq; vt
fidem vnitatis aperiret: etiam ſpiritu cla/
Ioh.16. rificandum eſſe dixit: ſicut habes: Ille de
meo accipiet et clarificabit me. Clarificat
ergo dei filium etiam ſpiritusſãctꝰ. Quo/
Ioh.8. modo igitur ipſe dixit: Si ego clarificaue/
ro meipſum: claritas mea nihil eſt? Ergo
nihil claritas filij. Sacrilegũ eſt dicere ni/
ſi referas ad carnem: qđ ex perſona homi/
nis filius loquebatur: eo ꝙ comparatiõe
diuinitatis nulla ẽ carnis claritas. De/
ſinant igitur impie obijcere: qđ in ſuã ꝑ/
fidiam retorquetur. Scriptũ eſt enĩ: Non
nego: Nũc clarificatus eſt filiꝰ hominis.
Sed videãt qđ ſubiectum ſit: Clarificatꝰ
eſt filius homis. Videãt etiam qđ ſequa/
tur: Et deus clarificatꝰ ẽ in eo. Ego excu/
ſationem habeo de filio hominis. Ille de
patre nõ habet: q2 pater non ſuſcepit car/
nem: excuſationem habeo: non vtor: ille
nõ habet et calumniatur. Aut ſimpliciter
me patiatur itelligere: aut ad carnem re/
ferre quę carnis ſunt: pia mens quę legũ/
tur ſm carnem diuinitatemq; diſtinguit:
Sacrilega confundit ⁊ ad diuinitatis re/
torquet iniuriam: quicquid ſm humilita/
tem carnis eſt dictum.

De confutatione arrianoꝝ qui ideo aliam patris: aliã filij: aliã ſpiritusſancti dicunt eſſe poteſtatem: quia ſcriptum ſit: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti: ex verborum ordine differentiam diuinę poteſtatis facientes. Qui ꝓterea idcirco negãt in chriſtũ eſſe credendũ ꝙ ſcriptum ſit: Qui credit i me: non credit in me: ſed in eũ q̃ me miſit. Ca. V.

Quid ꝙ etiã more iudaico falſi et
impudentes interpretes arriani:
verborũ ſunt diuinorũ: dicẽtes:
vſq; adeo aliam patris: aliam filij: aliam
ſpiritusſancti eſſe poteſtatem: vt ſcriptũ
Matth.u. ſit: Ite docete omnes gentes: baptizan/
tes eos i nomie patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſan/
cti: et ex verborum ordine differentiã di/
uinę faciunt poteſtatis? Ego autem lʒ
hocipſum teſtimoniũ i ſuperioribꝰ libris
pro vnitate aſſeruerim maieſtatis ac no/
minis: tamen ſi hic faciunt queſtionem:
poſſum teſtimonijs aſſerere ſcripturarũ:
in pleriſq; locis prius filium nominatũ:
poſtea patrẽ dictum. Nũquid igitur fi/
lij ſanctificatio ante pręmiſſa eſt: verboꝝ
vt arriani volũt ꝑiudicio: pater ſecũdus
a filio eſt? Abſit inquã abſit. Nec ſcit hũc
ordinẽ fides: neſcit diſcretum patris et fi/
lij honorem. Nõ legi: nõ audiui: nec ali/
quẽ in deo inuenio gradũ. Nuſq; ſecũdũ
nuſq; tertium deum legi: primũ legi: pri/
mũ ac ſolũ audiui. Si ordinis exigimus
ſuperſtitionẽ: nec ad dexterã patris ſede/
re filius debet: nec primũ ſe ⁊ principium
debuit dicere. Male ergo euangeliſta ꝙ
Ioh.1. prius a vbo q̃ a deo cępit dicens: In pri/
cipio erat verbum: ⁊ verbũ erat apud de/
um. Etenim iuxta humani ritus ordinẽ
prius patrẽ debuit nominare. Neſciuit
Ro.1. etiam apoſtolus ordinem qui ait: Paulꝰ
ſeruus chriſti ieſu vocatus apoſtolus: ſe/
2.Cor. gregatꝰ in euangelio dei. Et alibi: Gratia
domini noſtri ieſu chriſti: ⁊ charitas dei:
⁊ cõmunicatio ſpiritusſancti. Si verborũ
ſequamur ordinem: in ꝓmo filium poſuit
in ſecũdo patrem. Sed verborum ordo
ſępe mutatur: ⁊ ideo non debes vel de or/
dine vel de gradu: patri deo et filio eiꝰ fa/
cere queſtionem: cum ſm diuinitatem di/
uiſio nulla ſit vnitatis. Ad extremũ vt
chriſtianos ſe non eſſe manifeſtent: negãt
in chriſtum eſſe credendum: dicentes ſcri/
Ioh.12. ptũ eſſe: Qui in me credit: nõ credit i me:
ſed in eum qui me miſit. Hãc ergo expe/
ctabam confeſſionem: quid me quibuſdã
ambagibus ludebatis: ſciam mihi aduer/
ſũ gentiles eſſe contentionẽ: ſed cõuertũ/
tur: vos non cõuertimini. Illi ſe credant:
ſaluum eſt ſacramentũ: vos perdidiſtis

acceptum: Et ne cęptũ fortaſſe ſed factum.
Ibi.8. Scriptum eſt inquiunt: Qui in me credit:
non in me credit: ſed in eum qui me miſit.
Sed videte quid ſequať: ⁊ videte ſic quẽ/
admodum ſe dei filius vult videri. Sequi/
tur enim: Et qui videt me: videt eũ qui me
miſit: hoc eſt: ꝙ pater videtur in filio. Expo/
ſuit igitur id quod ante pręmiſit: Quia cre/
dit in filium: qui confitetur ⁊ patrem. Nam
qui filium neſcit: nec patrem nouit. Omnis
enim qui negat filium: nec patrem habet.
Qui confitetur filium: ⁊ filium ⁊ patrem ha/
bet. Quid eſt ergo: Nõ credit in me? Nõ in
id quod corporaliter cernitis: non in homi/
nem tantũmodo quem videtis. Non enim
in hominẽ tantũmodo credẽdum aſſeruit:
vt credas q2 ieſus chriſtus: ipſe eſt ⁊ dei fi/
lius et homo. Propter qđ ⁊ vtrũq; ait: A
Ioh.8. meipſo non veni. Et alibi: Ego ſum princi/
pium qui et loquor vobis. Quaſi homo a
ſe non venit. Quaſi dei filius non ex homi/
ne principium habet. Sed ſum inquit ipſe
principium qui loquor vobis. Neq; huma/
na ſed diuina ſũt quę locutus ſum. Neq;
enim fas eſt credere: ꝙ negauerit in ſe eſſe
Ioh.12. credendũ: cum ipſe dixerit: Vt omnis qui
credit in me: in tenebris nõ maneat. Et ali/
Ioh.6. bi: Hęc eſt enim volũtas patris mei qui me
miſit: vt omnis qui videt filium et credit in
Ioh.14. eum: habeat vitam ęternam. Et alibi: Cre/
dite in deum ⁊ in me credite. Nemo ergo
filium ſine patre accipiat: qđ filiũ legimꝰ.
Habet patrem filius: ſed non temporalem:
non ex paſſione: non ex conceptione: nõ ex
gratia. Generationem legi: non legi conce/
ptionẽ. Et pater dicit: Genui: non dicit cre/
aui. Et filius non creatorem ſuum deũ ſm
ęternitatem diuinę generationis: ſed patrẽ
nominat. Sʒ quoq; nũc ex perſona homi/
nis: nunc in dei maieſtate ſignificat: Nunc
vnitatẽ ſibi diuinitatis cũ deo patre ven/
dicãs: Nũc fragilitatem humanę carnis aſ/
ſumens: Nunc doctrinam ſuam non habe/
re: Nunc voluntatem ſuam ſe non quęrere:
Nunc teſtimonium ſuum verum non eſſe:
Nunc verum eſſe ſignificãs. Nã ipſe dixit:
Ioh.5. Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo:
teſtimonium meum non eſt verum. Et ipſe
Ioh.8. in poſterioribus ait: Et ſi ego teſtimonium
perhibeo de me: verum eſt teſtimoniũ me/
um. Quomodo igitur nõ eſt verum teſti/
monium tuum domine ieſu: cui qui credit:
in cruce lʒ poſitus: et inter confeſſi ſceleris
ſupplicio conſtitutus: merita latronis exuit:
premia innocentis meruit? Deceptus eſt
ergo paulus: qui ideo recepit oculos: q2 cre/ Act.9.
didit: quos amiſerat anteq; crederet? Er/
rauit ne etiam ieſus naue: qui ducem mili/ Ioſue.5.
tię cęleſtis agnouit: ꝟ poſtea q̃ credidit ſta/
tim vicit: dignus qui fidei pręlio triumpha/
ret? Deniq; nõ gratas acies in bella produ/ Ioſue.6.
xit: nec ariete cęteriſq; tormentorum machi/
nis: ſed tubarum ſeptem ſacerdotalium ſo/
no: murorũ hoſtilium ſepta depoſuit. Ita
bellum imane confecit tubę clangor: ⁊ inſu/
la ſacerdotis. Vidit hoc meretrix: et quę Ioſue.2.
in excidio ciuitatꝭ remedia deſperaret ſalu/
tis: qđ fides vicerat: ſigna fidei atq; vexilla
dominicę paſſionis attollens: coccum in fe/
neſtra ligauit: vt ſpecies cruoris myſtici q̃
foret mundum redemptura vernaret. Ita
foris ieſus nomen fuit pręliantibꝰ ad victo/
riam: intus ſpecies dominicę paſſionis pe/
riclitantibus ad ſalutem. Unde ꝙ intelle/
xit raab cęleſte myſteriũ: dicit dominus in
pſalmo: Memor ero raab ⁊ babylonis ſciẽ/ Pſ.86.
tibus me. Quomodo ergo non eſt verũ
teſtimonium tuum domine: niſi ſm fragili/
tatem hominum? Omis enĩ homo mẽdax. Pſ.115.
Deniq; vt ſm hominem dixiſſe ſe demon/
ſtraret: ait: Qui miſit me pater: ipſe teſti/ Ioh.8.
monium perhibet de me. Verũ autem eſt
teſtimonium ſm diuinitatẽ: ſicut ipſe ait:
Et verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio Ibi.8.
vnde venio: aut quo vado: vos autem ne/
ſcitis vnde venio ⁊ quo vado: vos ſm car/
nem iudicatis. Non ergo ſm diuinitatẽ
ſed ſm hominem iudicãt: qui putãt chriſto
teſtificandi ſcientiam defuiſſe. Ergo cũ au/
dis: Qui credit in me: non credit in me: Et Ioh.12.
qui miſit me pater ipſe mihi mandatum de/
dit: didiciſti quo id putes eſſe referendum.
Deniq; mandatum qđ eſſet oſtendit di/
cens: Pono animam meam: et iterum ſu/ Ioh.10.
mam eam. Nemo tollit eam a me: ſed ego
pono eam a meipſo. Vides ideo dictũ: vt
oſtenderet ſibi ponendę ac reſumendę ani/
mę poteſtatem: ſicut ipſe dixit: Poteſtatẽ Ibi.8.
habeo ponendi animam meam: ⁊ poteſta/
tem habeo iterum ſumendi eam. Hoc man/
datum accepi a patre meo. Siue igitur mã/
datũ: ſiue vt aliqui latini habent pręceptũ:
non vtiq; ſm diuinitatem: ſed ſm incarna/
tionẽ dať: ad ſubeundę victoriã paſſiõis.

Q̄ꝺ non debeamus deducere fi-
lium in hanc humilitatē: vt niſi q̄
audierit: facere aut loq̄ neſciat: cū
arrianorū confutatione. Et vnde
maxime vnitatem diuine maieſtatꝭ
intelligere poſſimus. Quibꝰ etiā
rationibus dei filius creatura dici
non poſſit. Ca. VI.

b
Q̄uod vero in hanc humilitatem dei
filiū deducemus: vt niſi que audi-
erit facere aut loqui neſciat: ⁊ p̄ſcri-
ptam agendi loquendiꝫ ei putemꝰ eē men
Joh. 12. ſuram: quia ſcriptum eſt: Ex meipſo non ſū
locutꝰ. Et infra: Sicut dixit mihi pater ita
loquor: ſed ad obedientiam carnis: vt ad
fidem vnitatis iſta referātur. Pleriꝫ etiā
doctiores ⁊ audire filium ⁊ dicere aliquid fi
lio patrem accipiunt ꝑ vnitatē nature. Q̄ꝺ
enim per vnitatem voluntatis nouit filius
patrem velle videtur audiſſe. Unde nō of-
ficium corporale: ſed arbitrium indeſocia-
bile cooperationis declaratur. Neꝫ enim
verborum hic aliquē ſignificat auditū: ſed
vnitatem voluntatis atꝫ virtutis: que ⁊ in
patre eſt ⁊ in filio. Quā etiā ⁊ in ſpirituſan-
Joh. 16. cto eſſe memorauit alio loco dicēs: Nō eñ
loquetur a ſemetipſo: ſed que audit loque-
tur: vt aduerteremus ꝙ quicquid ſpiritꝰ lo-
quitur: loquitur ⁊ filius: ⁊ quicquid loquit
filius: loquitur ⁊ pater: quia vna ſentētia ⁊
operatio trinitatis. Sicut eñ pater vide-
tur in filio: non vtiꝫ ſpecie corporali: ſ₃ vni-
tate diuinitatis: Ita etiā pater loquitur in
filio: nō temporali voce: nec corporali ſono
Joh. 14. ſed operis vnitate. Deniꝫ cū dixiſſet: Et
pater qui in me manet ipſe loquitur: ⁊ ope-
ra que ego facio ipſe facit: addidit: Credite
mihi: q᷑ ego in patre ⁊ pater in me eſt: Alio
quin ꝓpter opera ipſa credite. Hic intelle
ctus eſſe videtur ſ₃m diuinarum ſeriem ſcri-
pturarum. Arriani aūt qui nolunt de deo
eſtimare que digna ſunt: vl̄ apto ſuis meri-
tis confutentur exemplo: ne totum carnali-
ter credant: cum ipſi patris ſui diaboli ope-
ra incorporaliter videant. Sicut de eorum
conſortibus iudeis dominus declarauit di
cens: Uos q̄ꝺ vidiſtis patrem veſtrum faci
entem facitis: cū vtiꝫ non ꝙ diabolū ope-
rantem viderint: ſed ꝙ arbitraria eius fece-
rint arguantur: inuiſibiliter in his ſ₃m iniq̄-
tatem ſuam diabolo operāte peccatū: Hoc
ſ₃m apoſtolum ꝓpter inſipientiam poſuimꝰ
perfidorum. Ceterum ſatis probatum eſt
ſcripturarum exemplis: ad vnitatem maie-
ſtatis pertinere diuine: ꝙ et pater maneat i
filio: et ea que loquitur filius a patre videa
tur audiſſe. Unitatem autē maieſtatis q̄-
bus alijs poſſumus intelligere: q̄ꝫ ꝙ eadem
patri ⁊ filio deferuntur? Nam quid precel
lentius poteſt dici: q̄ꝫ ꝙ apoſtolus dixit do-
minum maieſtatꝭ crucifixum? Filius ergo
eſt: ⁊ deus maieſtatis: ⁊ dominus maieſta-
tis: ſed nō creaturis ſubiecta maieſtas: Nō
ergo creatura filius. Filiꝰ paterne ē ima-
go ſubſtantie: Nō ergo creatura filiꝰ. Om
nis aūt creatura diſſimilis ſupne ſubſtātie:
ſed non diſſimilis dei patris filius: Non er
Phil. 2. go creatura filius. Filius non rapinā ar-
bitratꝰ eſt eſſe ſe equalem deo: ſed nulla cre
atura equalis deo: Equalis autē filiꝰ: Non
ergo creatura dei filius. Omnis creatura
mutabilis: ſed non mutabilis dei filiꝰ: Nō
ergo creatura dei filius. Omnis creatura
accidentia boni ⁊ mali recipit ſue capacita-
te nature: eademꝫ deceſſionem ſentit: Dei
autem filio nihil poteſt ex eius diuinitate
vel decedere vel accedere: Nō ergo creatu-
Eccle. 12. ra dei filius. Omne opus ſuū adducet de-
us in iudicium: ſed dei filius nō adducitur
in iudicium: q̄ꝺ ipſe iudicat: Nō ergo crea-
tura dei filius. Poſtremo vt vnitatem in-
Joh. 10. telligas: de ouibus dicēs ſaluator: Nullus
inquit rapit eas ꝺ manu mea. Pater quod
dedit mihi maius omnibꝰ eſt: et nemo pōt
rapere de manu p̄ris mei. Ego ⁊ pater vnū
Joh. 5. ſumus. Sic viuificat filius vt pater. Sicut
enim pater ſuſcitat mortuos et viuificat: ſic
et filius quos vult viuificat. Sic ſuſcitat fi-
lius vt pater. Sic conſeruat filius vt pater.
Qui nō impar eſt gratia: quomodo impar
eſt poteſtate? Sic etiā non perdit filius vt
pater. Et ideo ne quis vel duos deos crede
ret: vel diſcretionem poteſtatis induceret:
vnum ſe eſſe cum patre dixit. Id quemad-
modum poteſt dicere creatura? Non ergo
creatura dei filius eſt. Non idē eſt regna-
re ⁊ ſeruire: chriſtus autem ⁊ rex eſt et filius
regis: Non ergo ſeruus eſt dei filius. Om
nis autē creatura ſeruit: ſed non ſeruit dei
filius: qui ex ſeruis filios dei facit: Nō ergo
creatura dei filius. Diuine vtiꝫ illā para-
bolam induxit diuitis qui in regionem lon
ginquam profectus eſt accipere regnum et
reuerti: ſeipſum ſ₃m ſubſtātiam diuinitatis
incorporationiſꝫ deſcribēs. Ipſe enim di-
ues ſ₃m plenitudinem diuinitatis: qui pro
nobis pauper factus eſt: cū diues eſſet. Et
rex eternus: ⁊ eterno rege progenituſ: pere-
gre profectus ſ₃m corporis ſuſceptionem: q᷑
vias hominis tanꝗ̄ iter ingreſſus alienū:
in hunc mundū venit vt regnū ſibi pararet
ex nobis. Uenit ergo ieſus in hūc mūdū re
Luc. 17. gnū accipere de nobis: q̄bꝰ ait: Regnū dei
intra vos eſt. Hoc eſt regnū dei q̄ꝺ chriſtus
accepit: hoc ē q̄ꝺ patri tradidit. Nā quomo
do regnū accepit: qui rex erat ſempiternꝰ?
Uenit ergo filius hominis accipere regnū
⁊ reuerti. Noluerunt eū ſuſcipere iudei: de
Luc. 19. quibus ait: Illi qui noluerunt me regnare
ſuper ſe: adducite ⁊ iterficite eos. Sequa-
mur ſcripturarum ordinem. Ille qui venit
1. Cor. 15. regnum deo patri tradet: et cum tradiderit
regnum tunc ⁊ ipſe ſubiectus erit ei qui ſi-
bi ſubiecit omnia: vt ſit deus omnia in om
nibus: ſicut filius hominis. Regnum acce-
pit dei filius: vt filius vtiꝫ hominis etiam
traditurus eſt q̄ꝺ accepit: Sicut filiꝰ homi-
nis tradit: ergo ⁊ vt filius hominis ſubiecti
onem vtiꝫ per conditionem carnis: non ꝑ
maieſtatem diuinitatis agnoſceret. Et tu
ad contumeliam obijcis ꝙ ⁊ ſubiecerit om-
nia deus: cum audias ꝙ regnum filius ho-
minis deo tradat. Et vt in ſuperioribus
Joh. 6. diximꝰ libris legerꝭ: Nemo venit ad me ni-
ſi pater attraxerit eū: ⁊ ego reſuſcitabo eū
in nouiſſimo die: Si litterā ſequamur: vi-
de magis atꝫ aduerte vnitatem honorifi-
cētie: ⁊ pater ſubiecit filio: ⁊ filius patri tra-
det. Dic q̄ꝺ ſit amplius: trahere an reſuſci-
tare? Nonne ſ₃m morem hominum: miniſte
rium trahentis poteſtas eſt reſuſcitantis?
Sed ⁊ filius ad patrē trahit: ⁊ pater ad fili-
um trahit: ⁊ filius ſuſcitat et pater ſuſcitat.
Faceſſant ſacrilege cōmenta diſcretiōis:
vbi vnitas poteſtatis eſt. Tradat igitur
patri regnum ſuum filius: non deperit chri
ſto q̄ꝺ tradit: ſed proficit. Nos ſumꝰ regnū:
⁊ nobis dictū eſt: Regnū dei intra vos eſt.
Et ſumuſ regnū chriſti ante: poſtea patris:
Joh. 14. quia ſcriptum eſt: Nemo venit ad patrem
niſi per me. Cum in via ſum: chriſti ſum: cū
peruenero patris ſum: ſed vbiꝫ per chriſtū
⁊ vbiꝫ ſub chriſto. Bonum ē in regno chri-
ſti eſſe: vt chriſtus nobiſcū ſit: ſicut ipſe ait:
Math. 28. Ecce ego vobiſcum ſum vſꝫ ad cōſūmati-
onem mundi. Sed melius eſt eſſe cum chri-
ſto. Diſſolui enim et cum chriſto eſſe mul- Phil. 1.
to melius: cum in hoc mundo ſub peccato
ſimus: chriſtus nobiſcum eſt: vt per vnius Ro. 5.
obedientiam iuſti conſtituantꝛ multi. Etſi
peccatū huius mundi euaſero: incipiā eſſe
cum chriſto. Deniꝫ ait: Ueniam iterum Joh. 14.
⁊ aſſumā vos ad me. Et infra: Uolo vt vbi Joh. 17.
ego ſum: ⁊ iſti ſint mecum. Ergo nūc ſub re-
gno chriſti ſumus: dū in corpore verſumur
et nondū forma exuimur ſerui: quā ille cum
ſe exinaniuiſſet accepit: cum vero gloriam
eius viderimus quā habuit priuſꝗ̄ mūdus
eſſet: erimus ī regno dei: in quo patriarche
ſunt et prophete. De quibus ſcriptum eſt:
Cum videritis abraam iſaac ⁊ iacob: ⁊ om- Luc. 13.
nes prophetas in regno dei: vt iam plenio-
re cognitiōe potiamur. Sed in filij regno
⁊ pater regnat: ⁊ ī regno patris filiꝰ regnat:
quia pater in filio: ⁊ in patre filius: ⁊ in quo
habitat pater: habitat filius. Sicut ip̄e ait:
Ego ⁊ pater veniemus: ⁊ apud eum manſi- Joh. 14.
onem faciemus. Ergo ſicut vna domus: ita
⁊ vnum regnum. Eouſꝫ autem vnum pa-
tris ⁊ filij regnum eſt: vt q̄ꝺ filius tradit pa-
ter accipiat: ⁊ q̄ꝺ pater accipit filiꝰ nō amit-
tat. Ergo in vno regno vnitas poteſtatis ē.
Nemo igitur diuinitatem inter patrem fili
umꝫ ſecernat.

Quemadmodū intelligere debe-
amus filium eſſe ſubiectum patri:
cum hereticorū condemnatione.
Quomodo etiam non ſolū deus
pater filio: ſed ⁊ filius ipſe ſibi ſub-
iecerit omnia. Et qua de cauſa fili-
us ſubiectus ſit ī nobis. Q̄ꝺꝫ ea-
dem ſit charitas dei patris et chri-
ſti. Q̄ꝺ preterea nihil ſit q̄ꝺ diuini
tas ſempiterna nō poſſit: nihil q̄ꝺ
lateat veritatē: fallat iuſticiā: pre-
tereat ſapientiā. Ca. VII.

q
Q̄uod ſi patri ⁊ filio vnū dei nomē
⁊ ius eſt: cum deus verus et ſempi-
ternus ſit etiam dei filius: ſubiectū
itaꝫ imperator auguſte quemadmodū de-
beamus accipere: conſideremus. Quomo-
do enim ſubiectus dei filius vt creatura va
nitati? Sed impium eſt de diuinitatis ſub-
ſtantia: tale aliquid eſtimare. An quēad-
modum creatura omnis dei filio: q̄ꝺ eque
ſcriptū eſt: Omnia ſubiecisti ſub pedibus Ps. 8.
eius? Sed non chriſtus ip̄e ſibi ſubiectꝰ eſt.
An quemadmodum mulier viro: ſicut le-

Epb.5. gim⁹: Mulieres viris ſuis ſubiectę ſint: Et
1.Timotb.2. alibi: Mulier in ſilētio diſcat cū omī ſubie-
ctione? Sed ſacrilegū eſt: vel patri virū: vel
dei filio mulierē cōparare. An quēadmodū
1.Petri.2. petrus dixit: Subiecti eſtote omni humanę
creaturę? Nec ſic itaqȝ chriſtus. Uel quem
Epb.5. admodū paulus ſcripſit: Patri ⁊ deo: ſubie
cti inuicē: in timore chriſti? Sed neqȝ in ſuo:
neqȝ in alterius chriſti timore ſubiectus eſt
filius: qꝛ vn⁹ eſt chriſt⁹. Quoꝝ verborum
vim cōſiderate: qꝛ patri ſubiecti ſumus: dū
etiam chriſtū veremur. Quō ergo ſubie-
1.Cor.15. ctum intelligim⁹. Totū apl'icum capitulū
recenſeam⁹: vt nihil videaꝛ fraude ſubtra-
ctum: aut obreptiōe ꝯſtrictum. Si in hac vi
ta tm̄ in chriſto ſperātes ſumus: miſerabili-
ores ſum⁹ omnib⁹ hoīb⁹. Nūc aūt chriſtus
reſurrexit a mortuis primitie dormientiū.
Uidetis qm̄ de reſurrectiōe chriſti tractata
eſt diſputatio. Qm̄ ſicut ꝑ vnū hoīem inq̄t
mors: ⁊ ꝑ hoīem reſurrectio mortuorū. Si-
cut em̄ in adam om̄es moriunꝛ: ita ⁊ in chri
ſto om̄es viuificabunꝛ: vnuſquiſqȝ autē in
ſuo ordine: ꝓmitie chriſtus: deinde hi q̇ ſūt
chriſti: q̇ in aduētū ei⁹ crediderūt: deinde fi-
nis: cū tradiderit regnū deo ⁊ patri: cū eua-
cuauerit omnē ꝓncipatū ⁊ ꝑtātem ⁊ ꝟtutē.
Oportet em̄ illū regnare donec ponat oēs
inimicos ſub pedib⁹ ei⁹. Nouiſſime autem
inimica deſtrueꝛ mors. Om̄ia enim ſubiecit
ſub pedib⁹ ei⁹. Cū autē dicat: Oia ſubiecta
ſūt ei: ſine dubio ꝑter eum q̇ ſubiecit ei oīa.
Cū aūt ſubiecta illi fuerint oīa: tūc ⁊ ipē fili-
us ſubiect⁹ erit illi q̇ ſibi ſubiecit oīa: vt ſit
deus oīa in oībus. Qō etiam ad hebręos
apoſtol⁹ dixit: Nūc aūt nōdū videmus oīa
illi eſſe ſubiecta: accipim⁹ apl'icę ſerīē lectio-
nis. Quō igiꝛ ſubiectū dicem⁹? Sabellia-
ni ⁊ marcionite dicūt: ꝙ hęc futura ſit chri-
ſti ad deū patrē ſubiectio: vt in patrē filius
refundaꝛ. Si ergo ea erit verbi ſubiectio: vt
reſoluaꝛ in patre de⁹ verbū: ergo ⁊ q̄cunqȝ
patri filioqȝ ſubiecta ſūt: in patrē et filiū re-
ſoluenꝛ: vt ſit de⁹ omnia ⁊ in oīb⁹ creaturis.
Sed abſurdū eſt dicere: Nō igitur ꝑ refuſi-
onē ſubiectio. Alia ſunt em̄ q̄ ſubijciuntur:
ea vtiqȝ q̄ creata ſūt: ⁊ ali⁹ cui ſit ſubiectio.
Cōticeſcāt itaqȝ ſeuę refuſiōis interpretes:
atqȝ vtinā ⁊ illi tacerēt: q̇ qm̄ reſolubile dei
verbū: deiqȝ ſapientiā ꝓbare nō poſſunt:
infirmitatem diuinitatis ſubiectionis aſcri
Ibi.ā. bunt: dicētes ꝙ ſcriptum eſt: Cū aūt ſubie-
cta illi fuerint oīa: tunc et ipſe ſubiect⁹ erit.
Uidem⁹ igiꝛ ꝙ nondū ſubiectū: ſ;d ſubijci-
endū eſſe ſcriptura cōmemorat. Ergo nunc
non ē ſubiectus deo patri filius. In quo
igitur filium ſubiectū fore dicitis? Si ī di-
uinitate: nec inobediens eſt: quia nō eſt pa
tri diſcors. Nec ſubiectus: quia non eſt ſer-
uus: ſed vnicus ꝓprio patri filius. Deniqȝ
cum cęlum crearet: ⁊ terram conderet: ⁊ po-
teſtatem exercebat ⁊ charitatē. Nulla igiꝛ
ſeruilis ī chriſti diuinitate ſubiectio. Si autē
nulla ſubiectio: volūtas libera ē. Qꝫ ſi etiā
ſubiectionem putant filij: quia cum ei⁹ vo-
luntate om̄ia faciat: diſcant hocipſum eſſe
indiuiduę poteſtatis argumentum: ꝙ vni-
tas voluntatis eſt: quę non cępit ex tēpore:
ſed erat ſemper: vbi autem vnitas ꝑpetuę
voluntatis: non vtiqȝ tēporalis ſubiectio
nis infirmitas. Si em̄ per naturam ſubijce-
reꝛ: ſemper ſubiect⁹ maneret. Cū vero ſub-
ijciēdus dicatur in tempore diſpenſatiōis:
ergo ſuſceptę non ꝑpetuę infirmitatis erit
illa ſubiectio: maxime cum ſempiterna dei
virtus non poſſit ſtatum mutare ꝓ tempo-
re: nec deo patri ex tēpore ius poteſtatꝭ ac-
cedere. Nam ſi filius aliquādo mutabitur:
vt ſm̄ diuinitatem ſubijciatur: ergo ⁊ deus
pater aliquādo plus poterit: vt ſm̄ diuini-
tatem habeat filium: nunc interim minus
poſſe ſm̄ interꝑtationē veſtram: neceſſe eſt
ęſtimetur. Quid aūt culpę cōmeruit filius:
vt poſtea ſm̄ diuinitatem ſubijci poſſe cre-
datur? Nunquid ſm̄ diuinitatē ad dexterā
patris ſedere pręripuit: et inuito patre ſibi
pręrogatiuam paterni ſolij vendicauit? Sꝫ
ipſe ait: Omnia q̄ placita ſunt ei: facio ſem- Job.8.
per. Ergo ſi in omnibus patri complaceat
filius: cur ſubijcietur qui ante ſubiectus nō
erat? Uideamuſ itaqȝ ne non diuinitatis
illa ſ; noſtra fiat in chriſto timore ſubiectio:
plena gratia: ⁊ plena myſterij. Itaqȝ rur-
ſus apoſtolica verba pandamus. Cū autē 1.Cor.15.
ſubiecta inq̇t illi fuerint omnia: tunc ⁊ ipſe
ſubiectus erit ei qui ſibi ſubiecit omnia: vt
ſit deus omnia in omnibus. Ergo quid di-
cis? Nūc ſubiecta non ſunt ei omnia? Non
ſubiecti ſanctorum chori: non angeli qui in
terris poſito miniſtrabant: non archangeli
qui etiam ad mariam aduentus dominici
pręnuncij mittebantur: non omnis militia
cęleſtis: non cherubin ⁊ ſeraphin: non thro-
ni: et dominatiōes: ⁊ poteſtates quę vene-

rantur et laudāt? Quomodo ergo ſubiecta
erūt? Sic vtiqȝ quemadmodum ipſe domi-
Matth.11. nus dixit: Tollite iugum meū ſuper vos.
Non enim indomiti iugum portāt: ſed hu-
miles atqȝ manſueti. Nec eſt plane angelis
nec ipſis hominibus vilis: ſed glorioſa ſub-
Phil.2. iectio: vt in nomine ieſu omne genu flecta-
tur cęleſtium: terreſtrium ⁊ infernoꝝ: ⁊ om-
nis lingua cōfiteatur: quia dominus ieſus
in gloria ē dei patris. Ideo aūt ante ſub-
iecta non erant omnia: quia nondum rece-
perant ſapientiā dei: nondum habile iugū
verbi mentis quadam ceruice portabant.
Job.1. Quotquot autem: ſicut ſcriptum ē: recepe-
runt eum: dedit eis poteſtatem filios dei fi-
eri. Dicet aliquis: Ergo iam ſubiectus eſt
chriſtus: quia plurimi crediderunt? Mini-
me: Quia nō in paucis eſt chriſti ſubiectio:
ſed in omnibus. Sicut enim ſi in me concu-
piſcat adhuc caro aduerſus ſpiritum: ſpūs
autē aduerſus carnem: nec videor eſſe ſub-
iectus: etſi ex parte ſim ſubdituſ: ita qꝛ om-
nis eccleſia vnum corpus ē chriſti: q̄diu ge
nus diſſenſit humanū: chriſtum diuidim⁹.
Nōdum ergo ſubiectus eſt chriſtus: cuius
non ſunt adhuc membra ſubiecta. Cū autē
fuerimus non multa membra: ſed vnus ſpi
ritus: tunc ⁊ ipſe ſubiectus erit: vt per ipſi⁹
ſubiectionem: ſit deus omnia in omnibus.
Sicut autē nondū ſubiectus eſt chriſtus:
ita nondum ꝑfectū eſt opus patris: qꝛ dei
Job.4. filius dixit: Meus cibus eſt vt faciā volun-
tatem patris mei qui me miſit: ⁊ perficiam
opus eius. Quid igitur quęſtionis eſt: ꝙ
in me erit filij ſubiectio: in quo ꝑfectum eſt
opus patrꝭ: qꝛ non ſum ipſe perfect⁹? Ergo
qui imperfectum opus facio patris: ipſe fi-
lium facio eſſe ſubiectū? Sed non eſt iniu-
ria iſta ſed gratia: quia in eo ꝙ ſubijcimur:
noſter vtiqȝ non diuinitatis eſt profectus:
vt ſubijciamur legi: ſubijciamur grę. Quo-
Ro.8. niam ante: ſicut ipſe dixit apoſtol⁹: ſapien-
tia erat carnis inimica in deum. Legi enim
non erat ſubiecta. Nūc autem iam ꝑ chriſti
eſt ſubdita paſſionē. Et tamen ne quis ca-
lumnietur: videte quid diuinit⁹ ſpirās ſcri-
ptura ꝓcauerit. Oſtendit enim nobis ī quo
ſubiectus erit deo chriſt⁹: dum docet ī quo
ſibi vniuerſa ſubijceret. Ideoqȝ dicit: Nūc
autē non videmus omnia ei ſubiecta. Nā
paulominus q̄ angelos minoratū vidim⁹
ieſum ꝓpter paſſionem mortis. Oſtendit
itaqȝ minorē factū ꝓpter incarnationem.
Quid igiꝛ impedit q̇n etiam ſubiectionē in
carnis ſuſceptiōe ſignificet: ꝑ quā ſubijciet
ſibi oīa: dū in ipſa patri deo eſt ſubiectus?
Cōſiderem⁹ itaqȝ ei⁹ ſubiectionē: Pater Luc.22.
inquit me⁹ ſi vis trāſfer calicē hūc a me: ver
nō mea volūtas ſ; tua fiat. Ergo ſm̄ huma-
nę naturę aſſumptionē: erit illa ſubiectio.
Quia ſicut legim⁹: Specie inuēt⁹ vt homo Phil.2.
humiliauit ſemetipſū factus obediens vſqȝ
ad mortem. Subiectio vtiqȝ obediētia eſt:
obediētia mortis: mors aſſumptiōis huma
nę. Aſſūptiōis ergo humanę erit illa ſubie-
ctio. Nequaq̄ igiꝛ diuinitatis infirmitas:
ſed diſpenſatio iſta pietatis eſt. Uide q̄
nō timeā eoꝝ paſſiōes. Illi obijciūt ſub-
ijciēdū patri deo: Ego lego marię ſubditū
matri: qꝛ ſcriptū eſt de ioſeph ⁊ maria: Et Luc.2.
erat ſubdit⁹ illis. Aut ſi hoc putant: dicant
ꝙ hoībus erat ſubiecta diuinitas. Nō igi
tur ꝓiudicet ꝙ ſubiectus dicaꝛ: cui nō ꝓiudi
cat ꝙ ſeruus legiꝛ: ꝙ crucifixus aſſeriꝛ mor-
tuus prędicaꝛ. Qui cum moreretur viuebat:
cum ſubijceretur regnabat: cum ſepeliretur
reſuſcitabat: ac ſubiectum ſe poteſtati ꝓbe-
bat humanę: alias ſe dominū maieſtatꝭ de-
clarabat ęternę. Erat ſub iudice: ⁊ ad dexterā
dei ſolius vbi iudex perpetuus iudicabat.
Scriptum ē deniqȝ: Amodo videbitis fili- Matth.26.
um hominis ſedentem ad dextram virtutꝭ:
Uapulabat a iudęis: iꝑabat angelis. Na-
tus ex maria ſub lege erat: ante abraam ſu-
pra legem erat: in cruce venerādus naturę.
Deniqȝ ſol refugit: terra contremuit: conti-
cuerunt angeli. Cuius igitur paſſionem ele
menta videre timuerunt: hui⁹ generationē
videre potuerūt. Et ī quo ſubiectionē cor-
poris nō tulerūt: ī eo ſubiectionē naturę ve
nerabilis ſuſtinebūt. Sed cū vni⁹ naturę
ſint pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanct⁹: vtiqȝ non erit pr̄ ſi
bi ipſe ſubiect⁹. Et ideo nō erit ī eo ſubiect⁹
fili⁹: ī q̇ cū patre vnū ē: ne ꝑ vnitatē diuini-
tatis videaꝛ ⁊ pater filio eē ſubiect⁹. Ergo
ſicut ī illa cruce: nō diuinitatꝭ plenitudo: ſ;
nr̄a fragilitas erat ſubdita: ita etiā poſtea
ſubdit⁹ erit fili⁹ pr̄i: ī nr̄a vtiqȝ ꝑticipatione
naturę: vt ſbiectis carnis illecebriſ: nō cupi
ditas dn̄eꝛ cordi: nō ambitio: nō voluptaſ:
ſ; oia nob̄ de⁹ ſit: ⁊ oīno q̄tū cape poſſum⁹
ad ei⁹ imaginē ſilitudineqȝ viuam⁹. Ad cō-
munitatē igiꝛ beneficiū trāſtuit a ſpecie: qꝛ
ī ſua carne naturā toti⁹ hūanę carniſ edo-

1.Cor.15. muit. Et idō iuxta apl̄m: Sicut portauimꝰ
imaginem huius terreni: portemus ⁊ ima
ginem cęleſtis. Q̄ð vtiq̄ niſi per interiorē
hominez non poteſt euenire. Deponentes
Col.3. igiturvniuerſa:hoc eſt illa quę legimꝰiram:
animoſitatem:blaſphemiaz :turpiloquiū.
Et ſicut infra dicit :Expoliātes nos veterē
hominē cum actibus ſuis:induamur nouū
qui renouatur in agnitionē ſm̄ imaginem
eius qui creauit nos. Et vt ſcires:ꝙ cū di
cit:Vt ſit deus omnia in omnibꝰ: a deo pa
Abi.s. tre non ſeparet chriſtū: Ipſe ad coloſſenſes
dixit: Vbi nō maſculus inquit ⁊ fęmina:iu
dęus ⁊ gręcus:barbarus ⁊ ſcytha: ſeruus ⁊
liber:ſed omnia ⁊ in omnibus chriſtus. Er
1.Cor.15. go etiam ad corinthios dicit: Vt ſit deꝰoia
in omnibus:⁊ vnitatem ⁊ ęqualitatem cuz
deo patre complexus eſt chriſti : quia nec a
patre filius ſeparatur. Et ſimiliter ſicut pa
ter omnia in omnibꝰ:ita oīa in omnibus
etiaz chriſtus opatur. Si ergo chriſtus ꝙ̄
in omnibꝰ oia opatur:nō vtiq̄ in diuinita
tis maieſtate ſubiectꝰ eſt:ſ; in nobis. Quo
modo aūt ſubiectus in nobis:niſi eo modo
quo minor angelis factus ē:in corporis ſcz
ſacramento? In eo enim nondū ſubiecta ei
oīa videbāt :quę creatori ſuo a principio
ſui vtiq̄ ſeruiebāt. Q̄ ſi quęſieris:quēad
modum ſit ſubiectus in nobis: ipſe oſtēdit
Math.25. dicens: In carcere eram:et veniſtis ad me:
Infirmꝰ eram et viſitaſtis me. Q̄ð eñ vni
eorum minimorū feciſtis:mihi feciſtis. In
firmum audis:⁊ non moueris:ſubiectū au
dis ⁊ non moueris :cum in eo infirmꝰ ī quo
ſubiectus:in quo peccatum atq̄ maledictū
ꝓ nobis factus eſt. Sic igit̄ non ꝓpter ſe
ſed ꝓ nobis erit ſubiectus in nobis :non in
natura ſubiectus ęterna:neq̄ enim in natu
Deut.21. ra maledictus ęterna . Maledictus autem
oīs qui pendet in ligno. Maledictꝰ:quia
noſtra maledicta ſubiecit. Subiectuſ ergo:
quia ſubiectionem noſtraz ipſe ſubiecit:ſcz
in ſeruilis formę aſſumptione in dei maie
ſtatem: vt dum ille noſtrę fragilitat̄ ſe prę
beret in carne conſortem:nos in virtute ſua
diuinę faceret conſortes naturę . Non quo
aut hoc nobiſcum ſuperna chriſti generati
one naturale conſortiuz: aut diuinitatis in
chriſto ſit illa ſubiectio:ſed ſicut in illa ꝑ car
nem illā:quę ē pignus noſtrę ſalut̄ : ſedere
nos in cęleſtibus:apoſtolus dixit:vtiq̄ nō
ſedentes:ſic ⁊ ille per noſtrę aſſumptionem

naturę dicit̄ ſubiectus ī nobis. Quis enim
tam demens ꝗ putet: vt ſupradiximꝰ:ꝙ ad
dexteram dei patris:ſedes ſibi venerabilis
nō debeat̄:cum ſcz etiaz ſm̄ carnem chriſto
ea a patre: generationis tñ ſupnę ⁊ ęquali
tatis potentia deferat̄? Angeli adorāt:⁊ tu
tibi pręſumptione ſacrilega ſolium dei ſter
nis? Scriptū eſt inquiūt:ꝙ cū mortui eſſe Eph.2.
tis peccatis :conuiuificauit vos in chriſto:
cuius gratia eſtis ſalui facti : ⁊ ſimul ſuſcita
uit ſimulq̄ facit ſedere in cęleſtibꝰ in chriſto
ieſu. Agnoſco ſcriptū. Sed nō vt homines
ſedere ad dextram ſibi patiat̄ deus : ſed vt
in chriſto ſedere:qꝛ ipſe eſt oiuz fūdamētū:
et ipſe ē caput eccleſię: in quo cōmunis ſm̄
carnē natura:ꝑrogatiuā ſedis cęleſtis eme
ruit. In chriſto eñ deo caro. In carne autē
humani natura generis omniū hoiuz par
ticeps honorat̄. Sicut nos ꝗ in illo ſedemꝰ
ꝑ corporeę cōmune naturę:ita ⁊ ille: qui per
ſuſceptionē nrę carnis maledictuz filiū dei
nō credit:ita ⁊ inquā ille ꝑ obedientiā oiuz
erit ſubiectꝰ in nobis:cū gētilis crediderit:
cū iudęus agnouerit quē crucifixit:cuz ma
nichęus adorauerit quē in carne veniſſe nō
credidit:cuz arrianus omnipotentē confeſ
ſus fuerit quem negauit : cum poſtremo in
omnibus fuerit ſapientia dei:iuſticia :pax:
charitas:reſurrectio. Per ſua igit̄ opa chri
ſtus et genera diuerſa virtutū erit in nobis
patri ſubditus:cum vitijs abdicatis et feri
ante delicto :vnus in oibus deo cęperit in
vno ſenſu populorū oīuz ſpiritꝰ adhęrere:
tūc erit deus oia ⁊ in oibus. Concluſionē
igitur totius abſolutionis breuiter colliga
mus:vnitas poteſtatis opinionē iniurioſę
ſubiectionis excludit euacuatio poteſtat̄:
⁊ victoria de morte quęſita triumphatoris
vtiq̄ nō minuit poteſtatem . Subiectionē
operatur obedientia:obedientiaz chriſtus
aſſumpſit:obedientia vſq̄ ad mortez :crux
ad ſalutē. Ergo vbi opꝰ: ibi ⁊ auctor ē ope
ris. Cū igitur oīa chriſto ſubiecta fuerint
ꝑ obedientiā chriſti:vt in nomie eius genu
flectāt:tūc erit ipſe oia ī oibꝰ. Nūc eñ qꝛ nō
oēs credūt:nō videt̄ oēs ſubiecti. Cū oēs ꝗ
crediderint:⁊ dei fecerint volūtatē: erit oia
⁊ ī oibꝰ chriſtꝰ. Cū chriſtꝰ fuerit oia ⁊ ī oibꝰ:
erit oia ⁊ ī oibꝰ deꝰ:qꝛ pater manet ſemꝑ in
filio. Quō ergo infirmitat̄ arguit̄ ꝗ rede
mit infirmos? At ne forte et illud ad infir
mitatē filij referas: quod ſcriptū eſt:ꝙ ſub

iecit ei deus omnia. Diſce ꝙ oia ſibi etiā
Phil.3. ipſe ſubiecerit. Scriptum eſt enim: No
ſtra autem conuerſatio in cęlis eſt: Vnde
⁊ ſaluatorem expectamus dominuz ieſū:
qui trāſfigurauit corpus humilitatis no
ſtrę : conforme vt fiat corpori glorię ſuę
ſm̄ operationem qua poſſit etiā ſibi ſub
ijcere omnia. Didiciſti ergo ꝙ oīa poſ
ſit ſibi ſubijcere:ſm̄ operationez vtiq̄ di
uinitatis: Diſce nunc ꝙ ſm̄ carnem oīa
Eph.1. ſubiecta accipiat:ſm̄ ꝙ ſcriptum eſt: Qui
operatus ē in chriſto:ſuſcitans eū a mor
tuis:⁊ conſtituens eum ad dexteram ſuā
in cęleſtibus:ſupra omnē principatum et
poteſtatem:⁊ virtutem:⁊ dominationez:
⁊ omne nomen qð nominatur non ſolum
in hoc ſęculo:ſed etiam in futuro:et oīa
ſubiecit ſub pedibus eius. Scdm̄ igit̄ car
nem ei omnia ſubiecta tradentur: ſm̄ ꝙ ⁊
a mortuis ſuſcitatus eſt:⁊ ſm̄ animaz hu
manā ac rationabilem ſubiectionē. Diui
ne plęriq̄ interpretātur: qð ſcriptum eſt:
Ps.61. Nōne deo ſubiecta erit anima mea? Ani
mam dixit non diuinitatem : animā non
maieſtatem. Et vt ſciremus ꝙ dominus
per ꝓphetam de ſuſceptione naturę ē lo
cutus humanę:addidit: Vſq̄quo adijci
etis ſuper hominē:ſm̄ illud qð ait ī euan
Job.7. gelio: Quid me quęritis interficere homi
Ps.61. nem? Et addidit: Verūtamen preciū vo
luerūt repellere:cucurrerūt ī ſitim:ore ſuo
benedicebant:⁊ corde ſuo maledicebant.
Iudęi enim reportante iuda precium:re
cipere noluerunt:currentes in ſitim amē
tię:qꝛ ſpiritalis potꝰ gratiam recuſarunt.
Nec eſt pię ſubiectiōis interp̄tatio. Eteni
dum dominicę paſſionis hoc munus ſit:
vtiq̄ in quo paſſus eſt: in hoc erit ſubie
ctus in nobis. Quęrimꝰ qua cauſa? Vt
Ro.8. neq̄ angeli:neq̄ virtutes:neq̄ altitudo:
neq̄ ꝓfundū:neq̄ pręſentia:neq̄ futura:
neq̄ creatura alia ſepare nos poſſit a cha
ritate dei:quę ē in chriſto ieſu. Videmꝰ
itaq̄ ex his quę diximus:nullam exceptā
eſſe creaturā: ſ; iſtas quas ſubdixit omnē
ſi qua eſt ānumeratā eſſe. Simul etiā il
lud eſt conſiderandum:ꝙ cum in ſuperio
Abi.s. ribus dixerit : Quis nos ſepabit a chari
tate chriſti:ſubter poſuit: Neq̄ mors:ne
q̄ vita:nec alia creatura ſeparare nos po
terit a charitate dei quę eſt in chriſto ieſu.
Videmus ergo eandē charitatez dei eſſe

quę chriſti eſt. Deniq̄ non ocioſe poſuit
charitatē dei quę eſt in chriſto ieſu : ne ſe
paratam dei ⁊ chriſti intelligeres charita
tem. Nihil autē eſt qð charitas diuidat:
Nihil qð diuinitas ſempitna non poſſit.
Nihil qð lateat veritatem:fallat iuſticiā:
p̄tereat ſapientiam.

De condemnatione execrabilium arrianoruz dicentium ꝙ dei filius neſciat tēpora ⁊ annos: argumentorūq̄ ſuoruz deſtructiōe cum finali ⁊ cōcluſiua cōfutatiōe erroris eorundē:quo aſſerūt filium eſſe minorē patre: Ca. VIII.

Ade execrabiles eos: qui iſta cō
v memorant:⁊ a ſpirituſancto eſſe
damnatos ſcire debemuſ(Quos
eñ alios niſi ſpecialiter arrianos ꝓpheta
condemnat)qui dicūt ꝙ dei filius neſciat
tempora ⁊ annos? Nō enim eſt aliquid
quod ignoret deus. Si autez deus ⁊ chri
ſtus:⁊ altiſſimus chriſtus :ipſe eſt eñ ſuꝑ
oīa deus. Videte quemadmodū ſan
ctus dauid huiuſcemodi ꝗ dei filio ſcien
tiam derogēt perhorreſcat. Sic enim ha
bes: In laboribus hominū nō ſunt:et cū Ps.72.
hominibus non flagellabuntur. Idō ob
tinuit eos ſuperbia eorum:cooperti ſunt
iniquitate ⁊ impietate ſua: ꝓdijt quaſi ex
adipe iniquitas eorū:tranſierūt in diſpo
ſitionem cordis:vtiq̄ condemnat qui ex
diſpoſitione cordis ęſtimāda quę diuina
ſunt arbitrantur. Nam deus nec diſpoſi
tioni eſt ſubiectꝰ: nec ordini. Quādo etiā
ipſa quę ſunt in vſu hominū : ⁊ ſucceſſiōe
generis humani:non ſemꝑ aliqua ſollen
nis diſpoſitiōe rationis:ſed plęrūq̄ ſecre
tis latentibuſq̄ decurſa myſterijſ: eueni
re cernamus. Cogitauerunt inquit ⁊ lo Abi.s.
cuti ſunt nequitiam:iniquitatem in excel
ſo locuti ſunt. Poſuerūt in cęlū os ſuum.
Videmus itaq̄ ꝙ impij ſacrilegij reos
damnet:qui ex ſimilitudine humanę na
turę : diſpoſitionē ſibi arrogēt cęleſtis ar
cani. Et dixerūt: Quō ſcit deus? etſi eſt
ſcia oīs ī altiſſimo? Nōne hęc quotidie
ꝑſtrepūt arriani:ſciam omnē ī xp̄o eſſe nō
poſſe: Quia ipſe inquiūt: diei ⁊ horę ſe ꝓ
feſſus ē eē ignarꝰ? Nōne dicūt:quō ſciuit
qui eū non potuiſſe ſcire cōmemorāt :niſi
ꝗ audierit ⁊ viderit :⁊ ea quę ſpectant ad
diuinę vnitatem naturę:ad infirmitatem

quoq; ſacrilega interpretatione deriuāt?
Marci.13. Scriptum eſt inquiūt: De die autem illa
⁊ hora nemo ſcit: neq; angeli celorū: nec
filiꝰ: niſi ſolus pater. Primū veteres nō
habēt codices greci: ꝙ nec filius ſcit. Sz
non mirum ſi ⁊ hoc falſarūt: q; ſcripturas
interpolauere diuinas. Qua ratiōe autē
videatur adiectum: prodit dum ad inter/
pretationem tanti ſacrilegij deriuatur.
Pone tamē ab euangeliſtiſ ſcriptū. Me/
dium itaq; nomen eſt filij. Nam ⁊ filiꝰ ho
minis dicitur: vt ſm imprudentiam aſſū/
ptionis noſtre diem futuri iudicij neſciſſe
videatur. Quomodo enim neſciret diem
dei filius: cū in ipſo ſint theſauri ſapiētie
⁊ ſcientie abſconditi? Quero autē vtrū
ex ſubſtantia: an ex accidēti habuerit ſci/
entiam? Omis enim ſcientia aut ex natu/
ra: aut ex diſciplina eſt. Ex natura ſuppe/
tit: vt equo currere: piſci natare: hec enim
faciunt anteq; diſcant. Ex diſciplina rur/
ſus ſuppetit: natare homini. Nam niſi di/
dicerit: ſcire non poterit. Cū ergo multis
animantibus ſuppetāt ex natura facere et
ſcire que nō didicerint: quid cenſes de dei
filio: vtrū ex inſtitutione: an ex natura ha/
beat ſcientiā? Si ex inſtitutione: ergo nō
non eſt natus ſapientia: ⁊ ex ꝓceſſu cepit
eſſe profectus. Nec erat ſemꝑ. Q; ſi nata
ralem ſcientiam habet: vtiq; profectus in
principio erat: ꝑfectus ex patre ꝓceſſit: ⁊
ideo ꝑſcientia non eguit futuroꝝ. Non
ergo neſciuit diē. Neq; eñ ſapiētie dei
eſt ex parte ſcire: ⁊ ex parte neſcire. Nam
quomodo poteſt neſcire partem: qui fecit
omnia: cū minus ſit ſcire q; facere? Mul/
ta enim ſcimus que facere non poſſimuſ:
nec eodē modo omnes ſcimus: ſed ex pte
cognoſcimus. Nouit eñ ventorum vim
ſtellarūq; curſus aliter ruſticus: aliter ci/
uitatis icola: aliter gubernator. Etſi om/
nes nō norunt: omnia tamen noſſe dicun
tur. Solus autem plane nouit ille qui fe/
cit omnia. Nouit gubernator quota vigi
lia ꝓcedat arcturus: q̄les ortus ꝑexploret
orionis: Non tamen colligationes vigili/
arū ceterarūq; ſtellarū: aut numerum no/
uit: aut nomina: ſicut ille q̄ numerat mul/
titudinem ſtellarum: ⁊ omnibus nomina
his vocans: Quem vtiq; non fallit opis
ſui virtus. Quomodo enim vultis hec fe
ciſſe dei filium? Nunq̄d quaſi ānulū: qui

non ſentit qd exprimit? Quia omnia i ſa/
pientia pater fecit: id eſt oīa per filiū fe/
cit: qui eſt virtus dei ⁊ ſapientia. Sapien
tie autē id ꝯuenit: vt ſuoꝝ operū et virtu/
tes norit ⁊ cauſas: Et ideo nō potuit cre/
ator omniuz ignorare qd fecit: neſcire qd
ille donauit. Nouit ergo diē quē fecit.
Sed dicis ꝙ ꝑſentem nouit: neſcit futu
rum. Licet inepta ſit ꝓpoſitio: tamen vt
de ſcripturis ſatiſfaciam tibi: diſce ꝙ non
ſolū ꝑterita fecit: ſed etiā que futura ſūt:
ſicut ſcriptum eſt: Qui fecit que aduētu/
ra ſunt. Et alibi ait ſcriptura: Per quē et Heb.1.
facta ſūt ſecula: ſplendor eſt glorie: ⁊ cha/
racter ſubſtantie eius. Secula eñ ⁊ prete/
rita: ⁊ ꝑſentia: ⁊ futura ſūt. Quomodo er
go facta ſunt que futura ſunt: niſi q; ope/
ratoria virtus eſt: ſcientia cōprehēdit nu/
merum omniū ſeculorum? Sicut enim vo Ro.4.
cat que non ſūt tanq; que ſunt: ſic ⁊ fecit
que futura ſunt tanq; que ſint: quia non
cōtingit vt non ſint: ſed neceſſario ſūt fu/
tura que eſſe ꝑcepit. Ergo qui fecit q̄ fu/
tura ſunt: eo genere q̄ ſunt futura cogno/
uit. Si hoc de ſeculis: multomagis de
iudicij credēdū die: eo ꝙ cognitionē eius
habeat dei filiuſ tanq; a ſe iā facte: Quia
ſcriptum eſt: Diſpoſitione tua ꝑmanebit Ps.118.
dies. Non ſolum ꝑmanet dixit: ſed etiaz
ꝑmanebit: vt eius diſpoſitione que ven/
tura ſunt gubernentur. Que diſpoſuit er
go: nō nouit? Qui plantauit aurē nō au/ Ps.93.
diet: qui finxit oculū non conſiderat? Ui
deamus tamē ne quid forte magnum ſit
qd creatorem ſuum potuerit ꝑterire: ⁊ ne/
gligant vtrum quaſi magnum aliquid ⁊
preſtātius putent eſſe q; cetera: An quaſi
minimū atq; ſubiectum. Si minimū atq;
ſubiectum: non eſt iniuria (vt noſtro vſu
loquar) vilia ⁊ exigua neſcire. Nā cū po/
tentie ſit ſcire que maxima ſunt: deſpexiſ/
ſe videtur degeneris operis vilitatē: Fa/
ſtidio igitur abſolutus eſt: non poteſtate
fraudatus eſt. Q; ſi magnum ⁊ ſummum
arbitrant̄ ſcire iudicij diem: dicant quid
deo patre maius aut melius ſit. Patrem
igitur deum nouit vt ipſe ait: ꝙ nemo no Matth.11.
uit patrem niſi filius: ⁊ cui voluerit filius
reuelare. Patrem inquit nouit: et diē ne/
ſcit? Sic ergo creditis ꝙ patrē reuelat et
diem nō poteſt reuelare? Uerꝰ nō ſolū ſa/
crilega iſta: ſ; etiā inepta dubitatio. Nūc

conſideremꝰ quibus modis ſcientia colli/
gatur: ⁊ oſtendamus ipſū filium demon/
ſtraſſe: qd ⁊ dicit: ſciret. Quod eñ ſcimꝰ:
aut tempore: aut loco: aut ſigniſ: aut per/
ſonis declaramꝰ: aut ordine. Quomodo
igitur neſciuit iudicij diem: qui ⁊ horā iu/
dicij ⁊ locuz ⁊ ſigna expreſſit? Deniq; ſic
Marci.13. habes: In illa hora qui fuerit in tecto nō
deſcendat tollere vaſa: ⁊ qui in agro ſimi/
liter non redeat retro. Eouſq; igitur futu/
rorum norat periculorum euentus vt etiā
preſidia periclitantibꝰ demōſtraret. An
poterat dominus diem ignorare: qui ipſe
Luc.6. dixit: ꝙ filius hominis dominꝰ eſt ſabba/
ti? Locū quoq; etiam alibi deſignauit cū
ſibi ſtructuras tēpli oſtendentibus diſci/
Luc.21. pulis diceret: Uidetis hec omnia? Amen
dico vobis: non relinquetur lapis ſuꝑ la/
pidem qui nō deſtruatur. De ſigno quo/
q; iterrogatus ab apoſtolis dixit: Uide/
te ne ſeducamini. Multi enim venient in
nomine meo dicentes: q; ego ſum chriſtꝰ.
Et infra: Terremotus inquit magni erūt
per loca ſingula: ⁊ fames: ⁊ peſtilētia ter/
roreſq; de celo: ⁊ ſigna magna erunt. Ita/
q; ⁊ perſonas expreſſit ⁊ ſigna. Quo au
tem modo: vel circūdaturos exercitꝰ hie/
ruſalem dicat: vel implenda tempora gē/
tium: ⁊ quo ordine: euangelice vtiq; lecti/
onis atteſtatione referatur. Sciuit ergo
omnia. Sed querimus qua ratione de/
ſignare momēta noluerit. Si queramus
non ignorantie inueniemus eſſe ſed ſapi/
entie. Nobis enim ſcire non proderat: vt
dū certa futuri iudicij momenta neſcimꝰ:
ſemper taq; excubijs conſtituti: ⁊ in qua/
dam virtutis ſpecula collocati: peccandi
conſuetudinem declinemus: ne nos in/
ter vitia dies domini deprehendat. Non
enim prodeſt ſcire ſed metuere quod futu
Ro.11. rum eſt. Scriptum eſt enim: Noli alta ſa/
pere: ſ; time. Nam ſi diem deſignaſſet ex/
preſſe: vni etati hominū que ꝓxima erat
iudicio videretur diſciplinam preſcripſiſ/
ſe viuendi ſuperioris temporis: aut iuſtꝰ
eſſet remiſſior: aut peccator ſecurior. Naz
adulter niſi quotidianam penaz metuat:
non poteſt adulterandi cupiditatem de/
ſinere. Nec latro obſeſſorum ſaltuū ſecre/
ta deſerere: niſi ſciat ſibi momētis omni/
bus iminere ſupplicium. Plerūq; eñ qui/
bus incentiuum eſt impunitas: timor te/

dium eſt. Ideo ergo dixi ꝙ ſcire non pro/
derat ſed ignorare: vt ignorantes timere/
mus: vt obſeruātes emendaremur: ſicut
ipſe dixit: Eſtote parati quia neſcitiſ qua Matth.24.
hora filius hominis venturus eſt. Nanq;
miles ſi bellū in manibus eſſe cognoſcat:
portēdere nō nouit in caſtris. Unde ali/
bi quoq; ipſe dominus interrogatus ab
apoſtolis inquā: q̄ vtiq; non ſicut arrius
intelligebant: ſed filium dei futura ſcire
credebant. Nam niſi hec crediſſent nū/
quā interrogaſſent. Interrogatuſ autem
quando reſtitueret regnū iſrael: nō ſe ne/
ſcire dixit: ſed ait: Nō eſt veſtrum ſcire tē/ Act.1.
pora ⁊ annos que pater poſuit in ſua po/
teſtate. Attendite q̄d dixerit: Non eſt ve/
ſtrum ſcire. Lege iterum: Non eſt veſtrū.
Ueſtrum dixit: non meū. Iam enim non
ſm perfectionem ſed ſm ꝓfectum huma/
ni corporis ac noſtre anime loquebatur.
Ueſtrum ergo dixit: non meum. Qd ⁊
apoſtolus ſecutus: De temporibus autē 1.Theſſal.5.
et momentis fratres non habetis inquit
opus vt vobis ſcribamus. Itaq; ne apo
ſtolus quidem ipſe chriſti ſeruus dixit ſe
neſcire momenta: ſed non opus eēt edo/
ceri populū q̄ ſemꝑ ſpiritalibꝰ munimen/
tis eſſe debet armatꝰ vt virtꝰ chriſti i vno
quoq; portendat. Cum autem dicit do/
minus: de temporibus que pater poſuit
in ſua poteſtate: vtiq; non pōt exors eſſe
ſcientie paterne: cuius nequaq; exors eſt
poteſtatis: cuius poteſtas ex ſapientia et
virtute gignitur: quod vtrūq; chriſtꝰ eſt.
Sed queritis: qua cauſa nō ita diſcipu/
lis negauerit: quaſi ſciret ⁊ nollet dicere:
ſed neq; angelos: neq; filium ſcire memo/
rauerit? Interrogabo vos ⁊ ego: qua cau
ſa in geneſi deus dicat: Deſcendam itaq; Gen.18.
vt videam ſm clamorem eorum venien/
tem ad me ſi conſūmabuntur: Sin autem
vt ſciam? Qua cauſa etiā ſcriptura d̄ deo
dicat: Et deſcēdit dominus videre ciuita Gen.11.
tem ⁊ turrim quam edificarent filij homi/
num? Qua cauſa etiaz dicat propheta in
pſalterio: Dominus reſpexit ſuper filios Ps.52.
hominum ſi eſt intelligenſ aut requirens
deum: quaſi et illic ſi non diſcederet deꝰ:
⁊ hic ſi nō ꝓſpiceret dominus: aut opera
hoiuz ignoraret aut merita? Sz etiā in
euāgelio habes ſm lucā: q; pr̄ dic: Quid Luc.20.
faciā? Mittā filiū meū dilectiſſimū: forſi/

Matth.21 tan hunc verebuntur. Scđm mattheum
Marci.12. autē et ſm marcum: Quoniā miſit deus
vnicum filium ſuum dicens: Verebūtur
filiū meum. In vno libro dicit: Forſitan
verebuntur ⁊ quaſi neſciens dubitat. Nā
hic ſermo dubitantis eſt. In duobꝰ autē
alijs libris: Verebuntur inquit filiū meū:
hoc enī confirmat reuerentiā differendā.
Sʒ neqꝫ dubitare dei eſt neqꝫ falli. Dubi
tat enim qui ignorat qđ futurū eſt: falli-
tur autem qui aliud prędixit ⁊ aliud ē ſe-
cutum. Quid autem euidentius q̄ꝫ ꝙ
ſcriptura habet aliud patrem dixiſſe đ fi-
lio: ⁊ aliud accidiſſe eadem ſcriptura teſta
tur? Ille dixit: verebuntur filium meū: fi-
lius autem vapulauit: illuſus eſt: crucifixꝰ
eſt: mortuus eſt: multoqꝫ illis ſeruis ꝗ pri
us fuerant deſtinati: grauiora ſm carnem
paſſus eſt. Fefellit igit̄ pater: aut igno-
rauit: aut ſibi ſubuenire non potuit? Sed
verus neſcit fallere. Scriptum eſt enī: Fi-
delis deus qui non mētitur. Quomodo
autem ignorauit: qui nouit oīa? Aut qđ
non potuit: qui omnia poteſt? Tamen ſi
aut ignorauit aut non potuit: facilꝰ enim
acquieſcitis vt dicatis patrem ignoraſſe:
q̄ꝫ confiteamini ſciſſe. Videtis quia ex
hoc ipſo ꝙ vnius ſubſtantię eſt filius cū
patre: Sic quemadmodū pater ita ⁊ filiꝰ
(vt ſm veſtram inſipientiam loquar) aut
non omnia nouit: aut non omnia poteſt.
Non ſum enim auarus aut pręceps circa
filij laudes: vt plus audeam dicere filium
poſſe q̄ꝫ patrē: ⁊ inter patrem ⁊ filium di-
ſcretionem faciam poteſtatꝭ. Sʒ fortaſ-
ſe dicetis: Non ita dixiſſe patrem: ſed de
patre filium nos fefelliſſe. Iam ergo non
ſolum infirmitatis filium: ſed etiam iam
ſacrilegij ⁊ mendacij coarguitis. Verūta
men ſi non creditis de patre filio: nec đ ſe
credetis. Si enim fallere nos voluit ꝗ di-
xit dubitaſſe patrē: quia neſciret qđ eſſet
futurum: fallere ergo etiam de ſe nos vo-
luit: quia futura neſcire ſe dixit: multoqꝫ
tolerabilius ad pudorem: ſi ignorantiam
ante portendit quod de ſe fecit: q̄ꝫ ſi con-
trario ꝓmiſſis luſus videatur affectu qđ
de patre pręicauit: ſʒ neqꝫ fallitur pater
neqꝫ fallit filius. Verum ea eſt in ſcriptu-
ris cōſuetudo diuinis: ſicut ⁊ ſuperiora et
multa alia exempla teſtantur: vt deꝰ diſſi-
mulet ſe neſcire qđ nouit. Et in hoc ergo

vnitas diuinitatis: ⁊ vnitas diſpoſitiōis
in patre probatur ⁊ filio: ſi quēadmodū
deus pater cognita diſſimulat: ita filius
etiam in hoc imago dei: quę ſibi ſūt nota
diſſimulet. Edoctum eſt igitur nō igno-
raſſe dei filium quę futura ſūt. Qđ ſi fa-
tentur: ⁊ ego vt iam reſpondeam: qua ra-
tione neqꝫ angelos neqꝫ filium: ſed patrē
ſcire memorauit: ſollēnem eius circa diſci
pulos charitatem etiam in hoc loco ⁊ gra
tiam recognoſco: qđ ex frequētia ipſa de-
bet omnibus eſſe iam cognitū. Mauult
enim dominus nimio in diſcipulos amo-
re ꝓpenſus: pendentibus his quę cogni-
tu inutilia iudicaret: videri ignorare quod
nouerat: q̄ꝫ negare. Pluſqꝫ amat noſtrā
vtilitatem inſtruere: q̄ꝫ ſuā potentiā de-
monſtrare. Sunt tamen plęriqꝫ non ita
timidiores vt ego. Malo enim alta time-
re q̄ꝫ ſapere. Sunt tamen plęriqꝫ eo fręti
qđ ſcriptū eſt: Et ieſus proficiebat ętate Luc.2.
⁊ ſapientia ⁊ gratia apud deum et hoīes:
qui dicunt confidenter ꝙ ſm diuinitatē
quidem ea quę futura ſunt ignorare non
potuit: ſed ſm noſtrę conditionis aſſum-
ptionem ignorare ſe quaſi filium homīs
ante crucem dixit. Etenim cum filium di-
cit: nō quaſi de alio dicit. Nam ipſe ē et
dominꝰ noſter dei filius: ⁊ filius virginis.
Sed medio verbo noſtrum informat affe
ctum: vt quaſi hominis filius ſm ſuſcepti
onem noſtrę imprudentię tibi profectꝰ nō
plene adhuc ſciſſe oīa crederetur. Non Act.1.
eſt veſtrum ſcire quę futura ſunt. Eadem
igitur videtur ignorare conditione q̄ pro-
ficit. Nam quomodo ſm diuinitatem ꝓ-
ficit ī quo habitat plenitudo diuinitatꝭ? Col.2.
Aut quid eſt qđ neſciat dei filiꝰ: qui dice-
bat: Quid cogitatis mala in cordibus ve Matth.9.
ſtris? Quomodo neſciat de quo dicit ſcri
ptura: Ieſus autē norat cogitatiōes eo- Luc.6.
rum? Hęc tamen alij dicant: Ego autē
vt ad ſuperiora redeam: qui ꝓpoſuerim
ſcriptum qđ pater dixit: Fortaſſe reuere- Luc.20.
buntur filium. Qđ vtiqꝫ ideo arbitror ꝓ-
poſitum: vt qđ de hominibus loquebat̄
pater: humano locutus videatur affectu.
Multomagis arbitror ꝙ filius qui cum
hominibus conuerſatus eſt: ⁊ hoīem egit
et carnem ſuſcepit: noſtrum aſſumpſit af-
fectum: vt noſtra ignorantia neſcire ſe di
ceret: non ꝙ aliquid ipſe neſciret. Nam et

ſi homo in veritate ſui corporis videbat̄:
erat tamen vita: erat lux: ⁊ virtus exibat
de eo: quę vulnera ſauciorum: maieſtatis
ſui auctoritate ſanabat. Aduertitis er-
go quęſtionem nobis eſſe ſublatā: Cum
et filij dictum ad ſuſceptionem integrę cō
ditiōis referat̄ humanę: Et de patre ideo
ſcriptum ſit: vt vel ſic calumniari filio de-
ſinatis. Nihil ergo fuit quod ignoraue-
rit dei filius. Nihil enim fuit quod igno-
rauerit pater. Qꝫ ſi nihil filius ignorauit:
vt iam concludamus: dicant in quo eum
minorem velint videri? Si minorem ge-
nerauit deus filium: minus contulit. Si
minus contulit: aut deus minus voluit:
aut minus potuit. Sed nec infirmus: nec
inuidus pater: qꝛ nec voluntas ante filiū
nec poteſtas. In quo minor: qui omnia
habet quę pater habet? Nam et omnia a
patre iure generationis accepit: et totum
patrem gloria ſuę maieſtatis expreſſit.
Ioh.14. Scriptum eſt inquiunt: Quoniam pater
Phil.2. maior me eſt. Sed ſcriptum eſt: Nō ra-
pinam arbitratus eſt ſe eſſe ęqualē deo.
Ioh.5. Scriptū eſt: ꝙ propterea volebant il-
lum iudęi occidere: qꝛ filiū ſe dicebat dei:
ęqualem ſe faciens deo. Scriptum eſt:
Ioh.10. Ego ⁊ pater vnum ſumus. Vnum legūt:
multa non legunt. Nūquid ergo ⁊ minor
⁊ ęqualis per naturam eandē poteſt eſſe?
Sed aliud ad diuinitatem refertur: aliud
ad carnē. Minorem dicūt: Quero: qui
menſus ſit: qui tam exaltati cordis: ꝗ ve-
lut ante tribunal patrem deum et filium
Ps.130. conſtituat vt de ꝓlatione dijudicet? Non
eſt exaltatum cor meum: neqꝫ inuanū ela-
ti ſunt oculi mei: Dauid dicit. Rex dauid
exaltare cor metuit in rebꝰ humanis: nos
exaltamꝰ aduerſus diuina ſecreta? Quis
igitur iudicat de dei filio? Throni: domi-
natiōes: angeli: poteſtates? Sʒ famulā-
tur et ſeruiunt archangeli: ſed miniſtrant
cherubin ⁊ ſeraphin: ſed laudāt. Quis
igitur iudicat de dei filio: cum legeris ꝙ
ipſe pater nouerit filium: nō iudicat? Ne-
Matth.11. mo enim nouit filiū niſi pater. Nouit in-
quit: non iudicat. Aliud ē noſſe: aliud iu-
dicare. Habet pater in ſe ſcientiam: filius
ſupra ſe nō habet poteſtatem. Et rurſus:
Nemo nouit patrem niſi filius: ⁊ ipſe no-
uit ſicut eum pater nouit. Sed dicis ꝙ

minorem ſe dixit: dixit ⁊ lapidem. Plꝰ di-
cis ⁊ impie calumniaris: minꝰ dico ⁊ plus
aſtruo. Minorem dicis et ſupra angelos
confiteris. Ego minorem angelis dico: et
non derogo: qꝛ non diuinitatē arguo: ſʒ
miſericordiā pręico.

De humili ac deuota auctoris ad deum patrem conuerſione recteqꝫ fidei confeſſione: cum diſertiſſima huius operis cōcluſione: ad laudem ⁊ gloriam ineſtimabilis: inenarrabilis: incircūſcriptę ⁊ imenſę ac ſanctiſſimę trinitatis: ꝑfidiſſimorūqꝫ arrianorū ꝯfuſionem ⁊ damnationē: Ca. IX.

D te nunc omnipotens pater cū
a lachrymis verba conuerto. Ego
te quidem inacceſſibilem: incom-
prehēſibilem: ineſtimabilem prompte di
xerim: ſed filium tuum minorem non au-
ſim dicere. Nam cum illum ſplendorē glo Heb.1.
rię ⁊ imaginem ſubſtātię tuę legerim: ve-
reor ne minorem imaginem tuę dicendo
ſubſtantię: minorem ſubſtantiam tuā di-
cere videar: cuius imago ſit filius: cū ple-
nitudo tuę diuinitatis omnis in filio ſit.
Immenſum te filiumqꝫ tuum ⁊ ſpiritum
ſanctum: incircumſcriptū: ineſtimabilē:
inenarrabilem legi libenter: credo liben-
ter. Et ideo eſtimare non poſſū: vt exami
nare poſſim. Eſto tamē: ſpiritu auſuqꝫ te-
merario metiri te velim: Unde quęſo te
metiar? Funiculum agrimeſſorium vidit
propheta quo metiebatur angelus hieru
ſalem. Metiebatur tamen angelus non
arrius. Metiebatur angelus hieruſalem
non deum: ⁊ fortaſſe non hieruſalem me-
tiri poterat angelꝰ: Vir enim erat. Deni-
qꝫ ſic habes. Et alleuaui oculos et vidi: ⁊ Ezech.40.
ecce vir ⁊ ī manu eius funiculus agrimeſ-
ſoris. Vir erat: qđ typus ſuſcipiēdi corpo
ris declarabat. Vir erat ille de quo eſt di
ctum: Poſt me venit vir: cuius non ſum Ioh.1.
dignus ſoluere corrigiam calciamēti eiꝰ.
Ergo ieſus in typo hieruſalem metit̄: nō
arrius deū. Et ſathanas transfigurat ſe 2. Cor.11.
in angelum lucis: Quid mirum ſi arrius
ſuum imitatur auctorem: vt vſurpet illi-
cita: lʒ qđ pater ſuꝰ zabulus ꝑ ſemetipſū
nō fecit: ītolerabiliore iſte ſacrilegio diui-
norū ſibi ſciā ſecretoꝝ et ſuꝑnę generati-

ꝺnis arcana ꝑſumat. Sabellius enim ve
rum dei filium fatebatur: arrius negat.
Si ergo metiri te omnipotens pater non
queo: poſſū ne ſine ſacrilegio de tuę gene
rationis diſputare ſecreto? Poſſum ne di
cere ꝙ aliquid inter te ⁊ filium tuum plus
minus ve ſit: cum ipſe qui natus eſt di
Job.16. xerit: Omnia quę pater habet mea ſunt?
Luc.12. Quis me conſtituit iudicem aut diuiſo
rem de rebus humanis? Hoc filius dicit:
⁊ nos inter patrem ⁊ filium diuiſorem no
bis et iudicium vendicamus? Bona pie
tas arbitror refugit etiam in diuiſore pa
trimonij. Nos ergo erimus arbitri vt in
ter te et filium tuum increatę maieſtatem
Luc.11. ſubſtantię diuidamus? Generatio inquit
hęc generatio neq͡ꝫ eſt: ſignū ꝗrit et ſignū
non dabitur ei niſi ſignum ionę prophe
tę. Signum vtiq͡ꝫ datur non diuinitatis:
ſed incarnationis. Deniq͡ꝫ de incarnatio
Eſa.7. ne dicturus ait: Pete tibi ſignum. Et cuꝫ
ille dixiſſet: Non petā neq͡ꝫ temptabo do
minum: reſponſum eſt: Ecce virgo in vte
ro. Ergo ſignum diuinitatis videre non
poſſumus: mēſuram quęrimus. Vę mi
ſero mihi: impie diſcutere audemus: quē
digne rogare nō poſſumus. Videro ta
men quid faciant arriani. Ego te pater ſi
maiorem omnibꝰ dixero: iniurioſe te tuis
operibꝰ comparaui. Si maiorem filio: vt
arrius aſſerit: impie iudicaui: de te prius
erit illa ſententia. Nam neq͡ꝫ vlla fieri po
teſt niſi ex comparatione pręlatio: neq͡ꝫ ꝓ
ferri quiſq͡ꝫ niſi prius ꝺ quo fuerit iudica
tum. Jurare nobis per cęlum nō licet: iu
dicare de dei filio licet? Sed filio tuo ſoli
iudiciuꝫ de omnibus detuliſti. Johānes
carnem domini baptizare metuebat. Jo
Math.3. hānes prohibebat dicēs: Ego a te debeo
baptizari et tu venis ad me: ⁊ ego chriſtū
iudicio meo ſubdam? Moyſes excuſat:
Petrus imperatum in miniſterio declinat
obſequiū: Arrius ſcrutatur etiā alta dei.
Sed non arrius ſpirituſſanctus. Sed ar
Eccl.3. rio ⁊ hominibus dictum eſt: Altiora te ne
quęſieris. Moyſes vultum domini pro
hibetur videre: arriꝰ meruit videre ſecre
Ps.98. tum? Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibꝰ eiꝰ.
Moyſes qui cum domino apparet in glo
ria. Moyſes ergo illa poſteriora tantum
modo dei in typo vidit: Arrius totum
deum facie ad faciem comprehēdit? Sed Exo.33.
nemo inquit videre poteſt faciem meam
et viuit. Paulꝰ etiā de inferioribus di
cit: Ex partē cognoſcimus ⁊ ex parte pro 1.Cor.13.
phetamus: Arrius dicit: Ex toto deū nō
ex parte cognoui. Inferior ergo paulꝰ q͡ꝫ
arrius? Et vas electiōis ex parte ſcit: vas
perditiōis totum ſcit? Scio inquit homi 2.Cor.12.
nem ſiue in corpore ſiue extra corpus ne
ſcio: deus ſcit: qui raptus eſt in paradiſū
⁊ audiuit ineffabilia. Paulus raptus vſ
q͡ꝫ ad tertium cęluꝫ: ſeipſum neſciuit: Ar
rius in ſtercore volutatꝰ: deū ſciuit? Pau
lus dicit ꝺ ſeipſo: deus ſcit: Arrius ꝺ deo
dicit: Ego noui. Sꝫ non arrius raptus in
cęlum: q͡ꝫuis eum ſecutus ſit qui iactatio
ne damnabili diuina pręſumeret dicens:
Ponam thronum meum ſuper nubes: et Eſa.14.
ero ſimilis altiſſimo. Sicut em̄ ille dixit:
Ero ſimilis altiſſimo: ſic arrius altiſſimū
dei filium ſimilem ſui vult videri: quem
non diuinitatis ęternę maieſtate venera
tur: ſꝫ ex carnis infirmitate metit.

Sācti Ambroſij epiſcopi liber quintus de fide ad Gratianū Auguſtum: feliciter explicit.

Sancti ambroſij epiſcopi Mediolanenſis: in librū primum de ſpirituſancto ad Gratianum auguſtum prologus incipit.

Jeroboal ſub ar
Judic.6. b
bore: vt legimꝰ quercus: triti
ci meſſem cū virga cederet: ac
cepit oraculum: vt a poteſtate
alienigenaꝝ in libertatem dei
populuꝫ vendicaret. Nec miꝝ ſi eſt electus
ad gratiā: cū ſub vmbra iam cum ſacrę cru
cis et venerabilis ſapientię ꝑdeſtinato in
carnationiſ futurę myſterio ꝯſtitutus: fera
cis ſegetis ſenſibilia de latibulis frumenta
produceret: electionēq͡ꝫ ſanctoꝝ a purgamē
tis inanis paleę ſequeſtraret: qui tanq͡ꝫ vir
ga veritatis exerciti ſuꝑflua veteris homis
cū eius actibꝰ deponētes: quaſi in torculari
ita in eccleſia cōgregant. Eccleſia eni torcu
lar eſt fontis ęterni: in qua cęleſtis vitꝭ fru
ctus exundat: Quo motꝰ oraculo gedeon:
cū audiſſet ꝙ deficientibꝰ licet populoꝝ mi
libus: in vno viro dn̄s plebē ſuā ab hoſtibꝰ
liberaret: obtulit hedū capraꝝ: cuius carnē
ſcd̄m ꝓceptū angeli ⁊ azyma ſupra petram
poſuit: ⁊ ea iure ꝑfudit: ꝗ ſimul vt virgę ca
cumine quā gerebat angelꝰ dei contigit: de
petra ignis erupit: atq͡ꝫ ita ſacrificiū qꝺ offe
rebat abſumptū ē. Quo indicio declaratū
videt ꝙ petra illa typum habuerit corporis
Cor.10. xp̄i: qꝛ ſcriptum eſt: Bibebāt de cōſequenti
eos petra: petra autem erat xp̄s. Qꝺ vtiq͡ꝫ
nō ad diuinitatē eius ſed ad carnē relatū ē:
quę ſitientiū corda populoruꝫ perenni riuo
ſui ſanguinis inundauit. Jam tunc igit in
myſterio declaratū ē: qꝛ dominꝰ ieſus ī car
ne ſua totius mundi peccata crucifixꝰ abo
leret. Nec ſolū delicta factoꝝ: ſed etiā cupi
ditates aīoꝝ. Caro em̄ hedi ad culpam fa
cti refert: Jus ad illecebras cupiditatū: ſi
Num.11. cut ſcriptū eſt: Quia cōcupiuit ꝑp̄ls cupidi
tatē peſſimā: ⁊ dixerunt: Quis nos cibabit
carne? Qꝺ igit extendit angelꝰ virgā ⁊ teti
git petrā de qua ignis exiuit: oſtēdit ꝙ caro
dn̄i ſpū repleta diuo: peccata oīa hūanę cō
Luc.12. ditiōis exureret. Unde ⁊ dn̄s ait: Jgnē ve
ni mittere in terrā. Aduertit igit vir doctus
⁊ ꝑſagus futuri ſuꝑna myſteria: ⁊ iō ſecūdū
oracula occidit vitulū a patre ſuo idolis de
putatū: ⁊ ipſe ſeptennē aliū vitulum imola
uit deo. Quo facto manifeſtiſſime reuela
uit pꝰ aduentū dn̄i: oīa gentilitatꝭ abolēda
ſacrificia: ſolumq͡ꝫ ſacrificiū deo dn̄icę paſſi
onis ꝓ redēptiōe ꝑp̄li deferendū. Etem̄ vi
tulus ille erat in typo xp̄s: in quo ſeptē ſpi
ritaliū plenitudo virtutū: ſicut eſaias dixit
habitabat. Hūc vitulū ⁊ abraā obtulit: qn̄
Job.8. diē dn̄i vidit: ⁊ gauiſus ē. Hic ē qui nunc in
hedi typo: nūc in ouis: nunc in vitulo offe
rebat. Hedi ꝙ ſacrificiū ꝓ delictis ſit: ouis
ꝙ voluntaria hoſtia: vituli ꝙ imaculata ſit
victima. Pręuidit ꝗ myſteriū ſanctꝰ Gede
on. Deniq͡ꝫ trecētos elegit ad pręliū: vt oſtē
deret nō in numero multitudinis: ſꝫ ī ſacro
crucis mundū ab incurſu grauioꝝ hoſtiū li
berandū. Et tn̄ licet fortis ⁊ fidus: pleniora
adhuc de dn̄o futurę victorię documēta ꝗ
Judic.6. rebat: dicēs: Si ſaluas in manu mea iſrael:
quēadmodū locutꝰ es dn̄e: Ecce ego pono
lanę vellus in area: ⁊ ſi ros factꝰ fuerit ſuper
vellus: ⁊ ſuꝑ oēm terrā ſiccitas: cognoſcam
qꝛ in manu mea ſcd̄m ꝓmiſſa tua ꝑp̄lm libe
rabis. Et ita factū eſt. Sꝫ adiecit poſtea vt
rurſum ros proflueret ſuꝑ totā terrā: ⁊ ſicci
tas eēt in vellere. Quęrit fortaſſe aliquis:
vtꝝ nā quaſi incredulus eē videat: qui fre
quētibus informatꝰ indicijs adhuc pl'a po
ſcebat. Sꝫ quēadmoduꝫ poterat videri q̄ſi
ambiguꝰ incertuſq͡ꝫ tēptaſſe: qui myſteria
loquebat. Nō ꝗ ille ambiguus ſꝫ ꝓuidꝰ: ne
nos ambigeremꝰ. Nā quō ille ambiguꝰ cu
ius ꝓcatio habebat effectū? Un̄ aūt ſecurꝰ
adorſus eēt pręlium: niſi intellexiſſet oracu
lū? Ros eni ī vellere: fides erat in iudęa: qꝛ
ſicut ros dei verba deſcendūt. Ergo qn̄ to
tus orbis infructuoſo ęſtu gentilis ſuꝑſtiti
onis arebat: tūc erat ros ille cęleſtis viſita
tiōis ī vellere: poſtea vero q͡ꝫ oues ꝗ ꝑierūt
domꝰ iſrl'. Un̄ puto figurā iudaici velleris
adumbratā. Oues inquā illę fontē aquę vi
ue negarūt. Ros fidei humētis exaruit ī pe
ctoribꝰ iudęoꝝ: meatuſq͡ꝫ ſuos fons ille di
uinꝰ in corda gētiū diriuauit. Jnde ē ꝙ nūc
fidei rore totus orbis humeſcit. At vero iu
dei ꝓphetas ſuos ⁊ ꝯſiliarios perdiderunt.
Nec miꝝ ſi ꝑfidię ſubeant ſiccitatē: q̊s dn̄s
deꝰ ꝓphetici imbris vbertate priuauit di
Eſa.5. cēs: Mādabo nubibꝰ meis ne pluāt ſuꝑ vi
neā iſtā. Eſt em̄ ꝓphetice nubis pluuia ſa
Ps.71. lutaris: ſicut ⁊ dauid dixit: Deſcendit ſicut
pluuia in vellus: ⁊ ſicut ſtillicidia ſtillantia
ſuꝑ terrā. Hāc nobis ſcp̄turę diuę totiꝰ mū
di pluuiā pollicebāt: ꝗ rigaret orbē ſub dn̄i

ſalutaris aduentu ſpūs rore diuini. Venit
ḡ iam dñs: venit ⁊ pluuia: venit dñs ſtillici
dia ſecū celeſtia deferēs: ⁊ idō iā nos bibim⁹
qui ante ſitiebam⁹: ⁊ diuinū illū ſpūm hau/
ſtu interiore potam⁹. Hoc ḡ ꝓuidit ſanctus
gedeon: qꝛ verū ⁊ ſpiritalē rorē etiā gentes
nationeſqꝫ erant fidei perceptiōe bibiturę:
⁊ idō diligenti⁹ explorauit. Eſt eñ neceſſaria
cautela ſanctoꝝ. Siquidem etiā ieſus naue
cū vidiſſet ducē militię celeſtꝪ interrogauit:
Joſue.5. Noſter es an aduerſarioꝝ? Ne forte aliqb⁹
aduerſarij ꝓſtigijs falleret. Nō tamē ocioſe
vellus nō in campo poſuit vel in prato: ſed
Luc.10. poſuit i area vbi meſſis ē tritici. Meſſis eñ
multa: opari) aūt pauci. Eo ꝙ per fidez dñi
futura eēt meſſis fęcunda virtutū. Nec illō
ocioſum ꝙ exiccauit vellus iudaicum: ⁊ ro/
rem ei⁹ miſit in peluē vt repleret aqua: non
tamē ipſe eo rore pedes lauit. Alij debebat
tanti ꝓrogatiua myſterij: expectabat ille ꝗ
ſordes oim ſolus poſſet abluere. Non erat
tantus gedeon: qui hoc ſibi myſteriū vendi
caret. Nō eñ gedeon: ſed filius hois venit
nō miniſtrari ſed miniſtrare. Itaqꝫ cogno/
ſcamus in quo hęc myſteria videant eē cō/
pleta. Nō in ſancto hieroboal. Adhuc eniz
erāt illa pricipia. Ideo gētes victę: qꝛ ſicca/
tas erat adhuc i gētib⁹. Idō iſrl' vicit: qꝛ ros
tunc manebat in vellere. Veniam⁹ ad euā/
Job.13. geliū. Inuenio dñm ſpoliantē ſe veſtimēta
⁊ pręcingentē ſe lintheo: mittentē aquaz in
peluem: lauantem pedes diſcipuloꝝ. Hęc
erat aqua: ros ille cęleſtꝪ: hoc ꝓphetabat ꝙ
illo rore cęleſti diſcipuloꝝ ſuoꝝ dñs ieſus
pedes lauaret. Et nūc extēdant pedes ani/
moꝝ nrōꝝ: vult dñs ieſus ⁊ nroſ lauare pe/
des. Nō eñ petro ſoli: ſed vnicuiqꝫ dicit fi/
deli: Niſi lauero tibi pedeſ nō habebis me/
cū partē. Veni ḡ dñe ieſu: exue te veſtimen
ta ꝗ propter me induiſti: eſto nudus vt nos
miſcōia tua veſtias. Pręcinge te ꝓpter noſ
lintheo: vt nos tui muneris imortalitate ꝓ/
cingas. Mitte aquā in peluem: laua nō ſo/
lum pedes ꝟ etiā caput. Nec ſolum corporꝪ
nrī ſed etiam mentis veſtigia volo exuere:
omnes nrę ſordes fragilitatis: vt ⁊ ego di/
Cant.5. cam: Nocte exui tunicā meā quō induā eā?
Laui pedes meos: quomō inqnabo illos?
Quāta iſta maieſtas eſt? Quaſi miſter pe/
des famuloꝝ tuoꝝ lauas: quaſi deus rorē
mittis e cęlo. Nec ſolū pedes lauas: ꝟ etiaz
vt tecū recumbam⁹ inuitas: ⁊ exemplo nos

tuę dignationis hortaris: dicens: Vocatis Job.13.
me dñm ⁊ magiſtrum ⁊ benefacitis: ſū eñ.
Si ergo ego laui pedes veſtros dominus ⁊
magiſter: ⁊ vos inuicez lauate pedes vrōs.
Volo ḡ ⁊ ego pedes lauare fratrū meoꝝ:
volo domini implere mādatū. Voluit me
nō verecundari: nō dedignari qđ ipſe priuſ
fecit. Bonū myſteriū humilitatis: qꝛ dum
alienas ſordes lauo: meas abluo. Sed non
hoc oēs haurire poterāt myſterium. Laua/
re voluit quidē ⁊ abraam pedes: ꝟ hoſpita/
litatiſ affectu. Volebat ⁊ gedeon lauare pe
des angelo domini qui apparuit ſibi: ꝟ vole
bat vni: volebat quaſi is qui deferret obſe/
quium: nō qui donaret ꝯſortiū. Hoc myſte/
riū magnū eſt: qđ nemo cognouit. Deniqꝫ
petro dixit: Qđ ego facio tu neſcis: cogno/ Abd.8.
ſces poſtea. Hoc inquā diuinū myſteriū ē:
qđ etiā qui lauerūt requirūt. Nō ē ergo ſim
plex aqua cęleſtis myſterij: ꝑ quā ꝯſeqmur
vt partē cū chriſto habere mereamur. Eſt ⁊
quędā aqua quā mittam⁹ in peluim animę
noſtrę: aqua de vellere i libro iudicū: aqua
de libro pſalmoꝝ. Aqua eſt ros cęleſtꝪ ora/
culi. Veniat igit dñe ieſu hęc aqua i meam
aiam: in meā carnē: vt huiꝰ humore pluuię
noſtraꝝ cōualles mentiū atqꝫ intimi cordiſ
arua vireſcant. Veniant in me ſtillicidia
tua: grām imortalitatemqꝫ rorantia. Dilue
greſſus mētꝪ meę: ne iteꝝ peccē. Ablue ani
mi mei calcaneū: vt poſſim abolere maledi
ctū: ne morſum ſerpētis interiore pede ſen/
tiā: ꝟ ſicut ipſe iuſſiſti ſequētib⁹ te: vt ſerpen
tes ⁊ ſcorpiones illęſo poſſim calcare veſti/
gio. Redemiſti mūdū: redime vni⁹ animaz
pctōris. Hęc eſt ſpecialiſ tuę ꝓrogatiua pie/
tatiſ: qua totū mūdū in ſingulis redemiſti.
Helias ad vnā miſſus ē viduā: Heliſę⁹ mū/
dauit vnum: tu nobis dñe ieſu hodie mille
mundaſti. Quātos in vrbe roma: quantos
alexandrię: quātos antiochię: quātos etiā
cōſtantinopoli. Nā etiā cōſtantinopolꝪ iam
dei verbum recepit: et euidentia meruit tui
documenta iudicij. Eteni quādiu venena
arrianoꝝ ſuis fouebat incluſa viſcerib⁹: bel
lis finitimis inquieta: murus armis circum
ſonabat hoſtilibuſ. Poſtea vero ꝙ fidei ex/
ules abdicauit: hoſtē ipſū iudicē regū: quē
ſemꝑ timere cōſueuerat: deditū vidit: ſup/
plicē recepit: morientem obruit: ſepultum
poſſidet. Quātos ḡ ⁊ cōſtātinopoli: quan/
tos poſtremo toto hodie in orbe mūdaſti?

Nō mūdauit petr⁹: nō mūdauit ambroſi⁹:
nō mundauit gregorius. Noſtra eni ſerui/
tia: ſed tua ſunt ſacramēta. Neqꝫ eñ hūani
opis ē diuina cōferre: tuū dñe mun⁹ ⁊ pr̄is
Jobel.2. ē: qui locut⁹ eſt ꝑ ꝓphas dicēs: Effundā de
ſpiritu meo ſuꝑ oēm carnē: ⁊ ꝓphetabūt fi/
lij ⁊ filię eoꝝ. Hic ē in typo ros ille cęleſtis.
Ps.67. Hęc pluuia voluntaria ſic legim⁹: Pluuiaz
voluntariā ſegregās de⁹ hereditatis ſuę.

Annotatio capituloꝝ primi li/ bri de ſpirituſancto.

Non eſſe inter creaturas ſpiritūſanctū: nec
inter omnia: ſed ſuper omnia. Ca.I.
Nō poſſe ad ſpiritū deriuari dei: quia ſcri/
ptū ē de dei filio: Oia per ipſū facta ſunt:
qꝛ ſpūs dei ſuꝑ oia: nō int oia eſt. Ca.II.
Nō videri ſpiritū dei a pr̄is ⁊ filij maieſta/
te ſecerni: qꝛ ſcriptum eſt: Nobis aūt vn⁹
deus pater ex quo omnia ⁊ nos in ipſum:
⁊ vnus domin⁹ ieſus per quem omnia: de
ſpiritu autē nihil dixit. pleriſqꝫ locis ⁊ de
ſpiritu dixit ſcriptura et filio: ⁊ de deo pr̄e
eo loco nihil dixit: aut de deo pr̄e dixit et
ſpiritu: ⁊ de filio nihil dixit. Ca.III.
Quoniā ipſe eſt ſpūſſanctus qui eſt ſpirit⁹
dei ⁊ ſpūs chriſti. Ipē ⁊ eſt ſpūs pr̄is: ipſe
paraclytus: ipē ſpiritus veritatꝪ: ipē ſpiri/
tus vitę. Ca.IIII.
Quia ſicut pater ſanctus: ita filius: ita ⁊ ſpi
ritus dicitur ſanctus. Ca.V
Quia in ſpiritu ſignamur. Ca.VI.
Quia replet omnia ſpūs dei. Ca.VII
Quia ſempiternus dei filius. Ca.VIII
Quia ſpūs peccata condonat. Ca.IX
Nō de loco ad locum tranſire ſpiritum dei:
de quo ſcriptū ē: Qui a patre procedit: et
de quo dicit filius dei: Quem ego mittaz
vobis. Ca.X.
Quia vna pax: vna gratia patris ⁊ filij et
ſpirituſſancti. Ca.XI.
Quia vna charitas patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſan/
cti ⁊ operatio trinitatis: vt paſſionē corpo
ris dominus ieſus ſubiret. Ca.XII
Quia vna cōmunicatio patris ⁊ filij ⁊ ſpiri
tuſſancti. Ca.XIII.
Quia vnum nomen patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſ/
ſancti. Ca.XIIII
Quia ⁊ filius paraclytus dicit ſicut ⁊ ſpūs:
et quia beneficij ⁊ gratię hoc nomen: non
iniurię eſt. Ca.XV.
Quia ſic pater lumē: ita ⁊ filiuſ lumē ⁊ ſpūs
lumē eſt. Et ſicut prēm ignē legimus: ita
⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum Ca.XVI
Quia lumen vultus dei ſpiritus ⁊ ſpiritus
lumen. Ca.XVII
Quia ſicut pater vita ⁊ fili⁹ vita ⁊ ſpirituſ/
ſanctus vita. Ca.XVIII.
Quia ſicut pater fons vitę eſt: ita etiā fili⁹:
ita ⁊ ſpirituſſanctus. Ca.XIX.
Quia ſicut pater flumen: ita ⁊ filius ⁊ ſpiri/
rituſſanctus. Ca.XX

Finis

Sancti Ambroſij epiſcopi de ſpiri tuſancto ad Gratianum Auguſtuz liber primus incipit.

Non eſſe inter creaturas ſpiritum ſanctuz: nec inter omnia: ſed ſuper omnia. Ca.I.

n On enim ſpiritus
ſanctus aut poteſtati alienę ē
ſubiect⁹ aut iuri: ſed ſuę liber/
tatis arbiter: oia ꝓ auctorita/
te ꝓprię volūtatis: diuidens: 1.Cori.12.
ſicut legimus: ſingulis ꝓut vult. Non ergo
inter oia: ꝟ ſuꝑ oia ſpūſſanctuſ eſt. Jam eñ
de eo: ꝙ ſi ita plene de dei filio clemētiſſime
impator inſtruct⁹ es vt ipē iā doceas: cupiē
tē te ⁊ exigentē audire aliqd expſſi⁹ nō mo/
rabor: Pręſertim cū ita te aſſertione iſtiuſ/
modi teſtificat⁹ ſis ꝓxime delectatū: vt ba/
ſilicā ecclię ſine vllo monitore ꝓceperis re/
formari. Fidei itaqꝫ tuę grām: nrę premiuz
iā tenem⁹: Neqꝫ eñ aliō poſſum⁹ dicere: ni
ſi ſanctiſpūs hāc fuiſſe grām: ꝙ ignorātib⁹
oibus ſubito baſilicā reddidiſti: Spūs inqꝫ
ſancti ꝟ mun⁹: ꝟ op⁹ ē: q a nobiſ qdē tūc ꝓdi
cabat ꝟ in te opabat. Nec ſupioris tpis dā/
na deploro: qñquidē ſeqſtratio illa baſilicę
cuiuſdā fęnoris traxit vſuras. Eteni baſili/
caz ſeqſtraſti: vt fidē ꝓbares. Impleuit igi
tur ꝓpoſitū ſuū pietas tua: ꝗ ſic ſeqſtraue/
rat vt ꝓbaret: ſic ꝓbauit vt redderet. Nec
fructū amiſi: ꝟ iudiciuz teneo. Patuitqꝫ oi/
bus i qdā facti diſcretiōe: diſcretā tibi nūqꝫ
fuiſſe ſniaz. Patuit inquā oib⁹ ⁊ tuū nō fu/
iſſe cū ſeqſtrares: ⁊ tuū eē cū redderes. Pri/
mū igit ab iferiorib⁹ inchoem⁹: vt qſi ꝑ gd⁹
quoſdā tractat⁹ nr ascendat: ꝗ facilius hi ꝗ
fidē nō deferūt vel ratione flectantur. Poſ/
ſunt enim dicere in principio: Nec nos di/
cimus ſeruire ſpiritum. Sed cum dicant ſer
uire chriſtum: quō poſſent negare de ſpū?
Qđ ſi ſecūdū carnē in ſerui forma ꝯſentiūt

xp̄m fuiſſe:ꝯſtat ⁊ ꝯuenit. Ergo ſi ſm̄ diuini
tatē ſuā xp̄s nō fuit: nō fuit etiā ſpūs. Q̄
ſi nō ſeruit ſpūs:oia aūt ſeruiūt:ſup omnia
igit̄ ſpūs ē qui nō ſeruit ſicut oia. Non eſſe
ḡ inter creaturas ſpūmſanctū:nec inter oia
ſed ſup oia. Nō em̄ alienę aut poteſtati aut
iuri ſubiect⁹ ē:ſ; ſuę libertatis ē arbiter. Si
quidē oia pro auctoritate ꝓprię voluntatꝭ:
diuidens ſicut ſcriptū eſt ſingulis ꝓut vult.
Nūc idipſū qḋ diximus teſtimonijs aſtrua
mus: Principiū diſputatiōis ē: q̄ ſeruiunt
oia. Seruire autē oia licet:qm̄ ſcriptum eſt:
Pſ.118. Uniuerſa ſeruiunt tibi. Dixit hoc ſpūs per
ꝓphetā:nō dixit ſeruim⁹ ſ; ſeruiunt tibi:vt
crederes ꝙ ipſe a ſeruitio ſit exceptus. Er
go cū vniuerſa ſeruiāt:nō ſeruiat ſpūs:vti
ꝗ inter vniuerſa nō ē ſpūſanct⁹. Nā ſi iter
oia dicim⁹ eſſe ſpiritūſanctū:vtiꝗ cū lege
1.Cor.2. rim⁹:q̄ alta dei ſcrutat̄ ſpūs:deū pr̄em eſſe
ſup oia denegam⁹. Eteni cū ex deo ſpūſ ſit:
⁊ ſpūs oris ei⁹:quō poſſum⁹ inter oia dice
re ſpm̄ſanctū:cū ſup omnia de⁹ ſit cuius eſt
ſpūs:plenę vtiꝗ perfecteꝗ virtutis? Ac ne
apl̄m arbitrent̄ erraſſe: accipiāt quē fiducię
hui⁹ ſit ſecut⁹ auctorē. Dn̄s em̄ in euāgelio
Joh.15. dixit: Cū venerit paclyt⁹ quē ego mittā vo
bis a patre meo ſpiritū veritatꝭ qui a patre
ꝓcedit:ille teſtimoniū phibebit de me. Er
go ⁊ a pr̄e ꝓcedit ſpūſanct⁹ ⁊ teſtificat̄ de
filio. Teſtificat̄ etiā de pr̄e teſtis fidelis ⁊ ve
rus:quo nihil ad exp̄ſſionē diuinę maieſtatꝭ
ē plenius:nihil ad vnitatē; diuinę ptātis cui
denti⁹:cū idē nouerit ſpūs qḋ ⁊ fili⁹:qui pa
ternoꝝ teſtis ⁊ cōſors indiuidu⁹ ſecretoꝝ ē.
Excluſit itaꝗ a cognitione dei ſocietatem ⁊
mltitudinē creaturę: nō excludēdo aūt ſpm̄
ſanctu;:oſtēdit nō eē ſociū creaturę. Unde
Joh.1. ⁊ illud qḋ lectū ē in euāgelio: Quia deū ne
mo vidit vnq̄ niſi vnigenit⁹ fili⁹ qui ē in ſi
nu patris ipſe enarrauit: ad exceptionem
ptinet ſpūſancti. Quō em̄ deū nō videt:q
ſcrutat̄ etiā alta dei? Quō deū non videt:q
cognouit q̄ dei ſunt? Quō deum nō videt:
q cognouit q̄ ex deo ē? Ergo cū ita poſitu;
ſit:q̄ deū nemo vidit vnq̄:vidit aūt ſpūs:
vtiꝗ exceptus eſt ſpūs. Sup oia igit̄ ē: qui
eſt exceptus ex omnibus.

Nō poſſe ad ſpiritum deriuari dei:
quia ſcriptū eſt de dei filio: Omia
per ipſum facta ſunt:q̄ ſpūs dei ſu
per omnia: nō inter oia eſt. Ca.II.

Videt ſancte impator plena ratio eē
pietatis:ſed impijs non videt̄. De
niꝗ quid moliant̄ aduerte. Solent
em̄ dicere heretici:ideo inter oia ſpm̄ſanctū
Joh.1. eē numerādū:q̄ ſcriptū eſt de dei filio: Oia
ꝑ ip̄m facta ſūt. Q̄ male confundit̄ actio q̄
nō tenet veritatē:⁊ p̄poſtero ordine aſſerti
onis inuoluit̄. Hoc em̄ tunc valeret vt inter
oia dicerēt eſſe ſpm̄ſanctū ſi factū ꝓbarent.
Nam oia ꝑ filium ſcriptura dicit eē q̄ facta
ſunt. Cū aūt fact⁹ nō doceat̄ ſpūſanct⁹:vti
ꝗ nec inter oia ꝓbari pōt:qui neꝗ factus
eſt ſicut oia:nec creat⁹. Mihi igit̄ ad vtrūꝗ
hoc ꝓficit teſtimoniū:vt ⁊ ſup oia ꝓbetur
eē qui fact⁹ nō eſt. Et q̄ ſup oia ē nō videa
tur fact⁹ eſſe:nec inter ea q̄ ſūt facta nume
rādus. Q̄ ſi q̄s:q̄ oia facta ꝑ verbū euan
geliſta poſuit:nō excepit ſpm̄ſanctū:quāq̄
in iohāne locutus ſpūs dei:oia ꝑ ip̄m facta
ſunt dixerit:nō oia facta ſum⁹: Cu; vtiꝗ lo
qui in euāgeliſtis ſpm̄ dei ip̄e domin⁹ oſten
Math. derit dicens: Nō em̄ vos eſtis loquētes ſed
ſpūs pr̄is veſtri qui loquit̄ in vobis: Tn̄ ſi
q̄s vt dixi hoc loco nō excipit ſpm̄ſanctum:
ſed inter omnia numerat: nec ibi ḡ excipit
I.Cor. dei filiū vbi apl̄s dixit: Nobis tn̄ vn⁹ deus
pat̄ ex quo oia ⁊ nos in illū. Sed vt ſciat q̄
inter oia nō ē fili⁹:legat ſeq̄ntia. Nā cū dic:
Et vn⁹ dn̄s ieſus ꝑ quē oia:ab oibus vtiꝗ
excepit dei filiū:q̄ excepit ⁊ pr̄em. Eiuſde;
aūt ipietatis ē:vl̄ pr̄i vl̄ filio vl̄ ſpūiſctō de
rogare. Nō em̄ credit i pr̄em q nō credit i fi
liū:nec credit in dei filiū q nō credit in ſpm̄:
nec pōt ſine regula v̄itatꝭ fides ſtare. Nā q
negare cepit vnitatē ptātis in pr̄e ⁊ filio ⁊ i
ſpūſancto:nō p̄t vtiꝗ ibi vbi nulla diuiſio
ē fidē ꝓbare diuiſā. Ergo q̄ pietatꝭ vnitas
bn̄ credere:etiā vnitas impietatis eſt male
credere. Itaꝗ q putant ſpm̄ int̄ oia debere
numerari:q̄ oia legūt facta ꝑ filiū:etiā filiū
vtiꝗ int̄ oia ānumerādū putāt: q̄ legūt ex
deo oia. Cōſequēt̄ aūt nec pr̄e; ſecernūt ab
oib⁹ q a creaturis oib⁹ filiu; nō ſecernunt:
qm̄ ſic ex pr̄e oia:ita etiā ꝑ filiū oia. Hoc ip̄;
ſupra euident̄ apl̄s dixit:ne int̄ oia poſuiſſe
filiū vl̄ ipi⁹ videret̄:q audierat dixiſſe filiū:
Pat̄ qḋ dedit mihi mai⁹ omnibus eſt.

Nō videri ſpm̄ dei a patris ⁊ filij
maieſtate ſecerni:q̄ ſcriptū ē: No
bis aūt vn⁹ de⁹ pr̄ ex quo oia ⁊ nos
in ipſū:⁊ vn⁹ dn̄s ieſus ꝑ quē oia:
de ſpū aūt nihil dixit:pleriſꝗ locis

⁊ de ſpū dixit ſcriptura ⁊ filio ⁊ de
deo pr̄e eo loco nihil dixit: aut de
deo patre dixit ⁊ ſpū ⁊ de dei filio
nihil dixit. Ca.III

Sed fortaſſe aliquis dicat: Qua rōe
cū dixerit h̄ ex pr̄e oia: ⁊ ꝑ filiu; oia:
⁊ de ſpūſancto tacuerit:⁊ hinc cupi
at p̄iudiciū cōpare. Qḋ ſi ſic ceperit malici
oſe interp̄tari:ꝗ multis inueniet locꝭ p̄dica
tā ſctiſpūs ptātē:in q̄bus vl̄ de pr̄e vl̄ de fi
lio nihil ſcriptura exp̄ſſerit: ſ; intelligendu;
reliquerit. Nūquid ḡ cū gr̄a ſpūs p̄dicatur:
dei pr̄is aut vnigeniti filij denegat̄? Nō ita:
q̄ ſicut pat̄ in filio:⁊ fili⁹ in pr̄e:ita etiā dif
Ro.5. fuſa eſt charitas dei in cordib⁹ nr̄is ꝑ ſpūm
ſctm̄ q dat⁹ ē nobis. Et ſic q bn̄dicit̄ in xp̄o:
bn̄dicit̄ in noie pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſancti: quia
vnū nomē eſt ptās vna:ita etiā vbi opatio
aliqua diuina:aut pr̄is: aut filij:aut ſpūs de
ſignat̄:nō ſolū ad ſcm̄ ſpm̄:ſ; etiā ad pr̄e; re
fert̄ ⁊ filiū:nec ſolum ad pr̄e; ſ; etiā ad filiū
Act.8. refert̄ ⁊ ſpm̄. Deniꝗ ⁊ ethiops eunuch⁹ can
dacꝭ reginę baptizat⁹ i xp̄o:plenū myſteriū
Act.19. ꝯſecut⁹ ē: Et illi q negauerūt ſe ſcire ſpm̄:ꝗ
uis baptizatos ſe dicerēt i iohis baptiſmo:
baptizati ſūt poſtea:q̄ iohes in remiſſionē
pctōꝝ:in aduenientis ieſu:nō in ſuo bapti
zauit noie. Et iō ſpm̄ neſciebant:q̄ nec ba
ptiſmū in xp̄i noie:ſicut iohes baptizare ſo
lebat acceperāt. Johes eni licet nō baptiza
ret in ſpū: tn̄ ⁊ xp̄m p̄dicabat i ſpū. Deniꝗ
cu; interrogaret̄ ne forte ip̄e eēt xp̄s: rn̄dit:
Math 3. Ego vos aqua baptizo: veniet aūt fortior
me cui⁹ nō ſū dign⁹ calciamēta portare: ip̄e
vos baptizabit i ſpū ſcō ⁊ igni. Ergo iſti:q̄
nec in xp̄i noie:nec cū fide ſpūſancti bapti
zati fuerāt:nō poterāt accipe baptiſmatꝭ ſa
cramētu;. Baptizati ſunt itaꝗ in noie ieſu
xp̄i:nec iteratū ē i his baptiſma ſ; nouatū.
Unū em̄ baptiſma. Ubi aūt nō ē plenū ba
ptiſmatis ſacramētū:nec p̄ncipiu; vel ſpēs
aliqua baptiſmatꝭ eſtimat̄. Plenū aūt ē:ſi
pr̄em ⁊ filiū ſpm̄ꝗ fatearꝭ. Si vnum neges:
totū ſubrues. Et quēadmodū ſi vnū in ſer
mone cōphendas:aut patrē:aut filiu;:aut
ſpm̄ſcm̄:fide aūt nec patrem nec filium nec
ſpm̄ abneges:plenū ē fidei ſacramētū: Ita
etiā ꝗuis ⁊ pr̄em ⁊ filiu; ⁊ ſpm̄ dicas: ⁊ aut
pr̄is aut filij aut ſpūſancti minuas ptāte;:
vacuū ē oē myſteriū. Deniꝗ ⁊ illi q dixerāt
Act.19. Nec ſi ſpūſāct⁹ ſit audiuim⁹: baptizati ſūt
poſtea i noie dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. Et hoc abūda

uit ad grām:q iā ſpm̄ſctm̄ paulo p̄dicāte co
gnouerāt. Nec ꝯtriu; debet videri:q̄ ꝗuis
etiā poſtea tacitū ſit de ſpū:tn̄ creditum ē:⁊
qḋ v̄bo tacitū fuerat: exp̄ſſum ē fide. Cum
em̄ dr̄: In noie dn̄i ieſu xp̄i:ꝑ vnitate; nois
impletū myſterium ē:nec a xp̄i baptiſmate
ſpūs ſepatur:q̄ iohes in pęnitētiā baptiza
uit:xp̄s i ſpū. Nūc ꝯſiderem⁹ vtrum quēad
modū in xp̄i noie plenū eē legim⁹ baptiſma
tis ſacr̄m:ita etia; ſctō tm̄ ſpū nuncupato:
nihil deſit ad myſterij plenitudinē. Rōne;
ſequamur:qui vnū dixerit:trinitatē ſignit.
Si xp̄m dicas ⁊ deū pr̄em a q vnct⁹ ē filius:
⁊ ip̄m q vnct⁹ ē filiu;:⁊ ſpm̄ q vnct⁹ ē deſig
naſti. Scriptū ē eni: Hūc ieſum a nazareth Act.10.
quē vnxit de⁹ ſpūſcō. Et ſi pr̄e; dicas:⁊ fili
um ei⁹ ⁊ ſpm̄ oris ei⁹ pariter indicaſti. Si tn̄
id etiā corde cōprehēdas. Et ſi ſpm̄ dicas:⁊
deū pr̄em a q ꝓcedit ſpūs:⁊ filiū q̄ filij ꝗ
ē ſpūs nuncupaſti. Un̄ vt rōni copulet̄ au
ctoritas:in ſpū ꝗ recte baptizare nos poſ
ſe ſcriptura indicat dicēte dn̄o: Uos aūt ba Act.1.
ptizabimi i ſpūſcō. Et alibi apl̄s ait: Oēs 1.Cor.12.
em̄ i ipſo corpore i vno ſpū baptizati ſum⁹.
Unū op⁹:q̄ vnū myſteriū. Unū baptiſma
q̄ mors vna ꝓ mundo. Unitas ḡ opatōis:
vnitas p̄dicatiōis:q̄ nō pōt ſepari. Q̄ ſi h̄
loco ſepat̄ ſpūs ab opatiōe pr̄is ⁊ filij:q̄ di
ctū ē: Ex deo oia ⁊ ꝑ filiū oia:ḡ ⁊ ibi q̄ apl̄s
de xp̄o dixit: Qui ē ſup oia de⁹ bn̄dict⁹ i ſę Ro.9.
cula:nō ſolū cum creaturꝭ oib⁹ ſ; etiā pr̄i qḋ
dictu nefas ē p̄tulit. Sed abſit. Nō em̄ int̄
oia pr̄:nō int̄ plebē quādā creaturaꝝ ſuaꝝ.
Subter creatura oīs: ſupra diuinitas pr̄is
⁊ filij ⁊ ſpūſcti. Illa ſeruit:hęc regnat. Illa
ſubiacet:iſta dn̄at̄. Illa opus:hęc auctor eſt
operis. Illa adorat oīs:hęc adorat̄ ab omi
bus. Deniꝗ de filio ſcriptu; ē: Et adorant Heb.1.
eū oēs angeli ei⁹. Nō habes adoret ſpūſan
ctus. Et infra: Ad quē aūt angeloru; dixit
aliq̄n: Sede ad dexterā meā:donec ponā i
imicos tuos ſcabellū pedū tuoꝝ? Nōne oēs
ſunt inq̄t miſtri ſpūs i miniſteriū q mittūt̄?
Cu; dic oēs:nunq̄d ⁊ ſpm̄ſcm̄ cōprehēdit?
Nō vtiꝗ:quia angeli ⁊ cęterę ptātes in mi
niſterium ⁊ obſequiu; dei filio vt ſeruiant
deſtinant̄. At vero ſpūſanct⁹:nō miniſter:
ſ; teſtis ē filij. Quēadmodu; de ip̄o fili⁹ di
xit: Ille teſtimoniū phibet de me. Teſtis ē Joh.15.
ḡ filij ſpūs. Qui teſtis ē nouit oia. Sic de⁹
pat̄ teſtis ē. Sic em̄ habes i poſteriorib⁹:q̄ Heb.2.
ꝯfirmata ē ſalus nr̄a teſtificāte deo ſignis ꝗ

et pdigijs et varijs virtutibus: et ſpūsſancti
diuiſionibus: qui diuidit vtiq ſupra oīa:
nō inter oīa eſt. Diuidere em̄ opatoris grā:
nō opis ē materia. Si ſupra oīa fili⁹ p quē
initium ſalus nr̄a vt pdicaret accepit: vtiq
et pat de⁹ q̄ teſtificat et aſſeuerat ſignis et p
digijs de ſalute nr̄a: except⁹ a cunctis ē. Si
milit autē et ſpūs q̄ diuiſionib⁹ ſuis nr̄e teſti
monium fert ſaluti: nō ē in creaturaꝝ plebe
numerādus ſ cū pr̄e eſtimandus et filio: qui
nō p inciſiōes ſui diuidit ipē cū diuidit. In
diuidu⁹ em̄ cuꝫ ſit: nihil amittit cum oibus
largit. Sicut et fili⁹ regnum patre accipiēte
nihil pdit: nec pat filio cum ſua tradit: amit
tit. Nullū itaq dānū eē i diuiſiōe grē ſpiri
talis: dn̄o atteſtāte cognouimus. Qui em̄ vbi
vult ſpirat: vbiq ſine dāno eſt: De q̄ infra
dicem⁹ pleni⁹. Interim nunc qm̄ ppoſituꝫ
eſt ordine ſuo aſſerere: Nō eē int oīa ſpm̄ cō
putanduꝫ: ipm̄ aplm̄: de cuius vbis faciūt
queſtionē aſſertiōis hui⁹ adhibeamus au
ctorem. Que em̄ eſſent illa oīa: ſiue viſibilia
Col. 1. ſiue inuiſibilia: ipſe ſignauit dicēs: Om̄ in
ipſo cōdita ſunt oīa in celis et in tr̄a. Uides
oīa de his dicta q̄ vl in celis ſunt vl i terrā
Sūt em̄ in celis etiā inuiſibilia q̄ facta ſūt.
Tn̄ ne cui eēt icognitū: addidit de qbus di
ceret: Siue ſedes inqt: ſiue dn̄ationes: ſiue
pncipatus: ſiue ptātes: oīa p ipm̄ et in ipſo
creata ſunt: et ipē ē ante oēs: et oīa in ipō con
ſtant. Nunqd ḡ hic inter creaturas ſpm̄ſcm̄
cōprehendit? Aut cū dicit: ante oēs dei fili
um: nunqd ante patrē dixiſſe eſtimand⁹ ē?
Nō vtiq: nā ſicut hic p filiū dicit oīa creata
eſſe: et in ipſo omnia cōſtare celeſtia: ita etiā
in ſpiritusancto vires habere vniuerſa cele
Ps. 32. ſtia dubitari nō pōt: quādo lectū ē: Uerbo
dn̄i celi firmati ſunt: et ſpū oris eius oīs vir
tus eoꝝ. Sup oīa eſt igit de quo eſt oīs cele
ſtium et terreſtriuꝫ virtus. Qui igit ſup oīa
ē: vtiq nō ſeruit: qui nō ſeruit liber ē: qui li
ber eſt habet iura dn̄atus. Hoc ſi a pncipio
dicerē negaret. Sꝫ queadmodū illi mino
ra negāt ne maiora credant: ita et nos mino
ra pmittamus: vt aut pfidiā ſuā etiam in
minoribus pdant. Aut ſi vel minorib⁹ con
ſentiunt maiora de minoribus colligamus
arbitror demētiſſime impator pleniſſime cō
fuſos eos q̄ audēt inter oīa ſpm̄ſcm̄ cōputa
re. Sꝫ tn̄ vt ſciāt ſe nō tm̄ apoſtolicis teſti
monijs ſ etiā dn̄icis purgeri: quō audēt int
oīa numerare ſpm̄ſcm̄ qn̄ ipſe dn̄s dixerit:

Qui blaſphemauerit in filiū hoīs remittet Math. 12.
ei: qui autē blaſphemauerit in ſpm̄ſcm̄: nec
hic nec in futuꝝ remittet ei. Quō igit inter
creaturas audet quiſq ſpm̄ cōputare? Aut
qui ſic ſe obligat: vt ſi creature derogauerit
nō putet ſibi hoc aliqua venia relaxanduꝫ.
Nā ſi iudei: q adorauerūt militiā celi dino
pſidio deſtituti ſunt. Qui autē adorat et cō
fitet ſpiritumſanctū accept⁹ eſt deo: q̄ nō cō
fitet ſacrilegij re⁹ ſine venia dānat: vtiq hic
eſtiari pōt: nō int oīa ſ ſup oīa eē ſpm̄ſcm̄:
cuius iniuria eternis ſupplicijs expiat. Cur
aūt dixerit dn̄s: Qui blaſphemauerit in fi
lium hoīs remittet ei: qui autē blaſphema
uerit in ſpiritūſanctū: nec hic nec in futuruꝫ
remittet ei: diligēter aduerte. Nunqd alia
ē offenſa filij: alia ſpūſſancti? Sicut eni vna
diuinitas: ſic vna iniuria. Sꝫ ſi qui corporis
ſpecie deceptus hūani: remiſſius aliqd ſen
tit de xp̄i carne q̄ dignum ē (Nec enim vi
lis nobis debet videri: que aula virtut fu
ctus ē virginis) habet culpā: nō eſt tn̄ exclu
ſus a venia: quā fide poſſit aſſciſcere. Si q̄
vero ſanctiſpiritus dignitatē: maieſtatem
et ptātem abneget ſempiternā: et putet nō i
ſpiritu dei eijci demonia: ſ i beelzebub: nō
pōt ibi exoratio eē venie: vbi ſacrilegij ple
nitudo ē. Quia qui ſpiritum negauit et deū
patrē negauit et filiuꝫ: qm̄ idē ē ſpiritus dei
q̄ ſpiritus xp̄i ē. Unū aūt eē ſpirituꝫ nemo
dubitauerit: et ſi de vno deo pleriq dubita
rint. Aliū eni dixerunt pleriq heretici deū
veteris: aliū noui teſtamēti. Sꝫ ſic vn⁹ pat
q̄ et olim locutus ē: vt legimus: pribus i pro Heb. 1.
phetis: et i nouiſſimis diebus nobiſ locutuſ
ē in filio: Et ſicut vnus filius q̄ iuxta veter
ſeriem teſtamenti ab adā offenſus: ab ab
raam viſus: a iacob adoratus eſt: Ita etiaꝫ
ſpiritusſanctus vnus eſt: qui efferbuit i pro
phetis: inſufflatus eſt apoſtolis: copulatuſ
eſt patri et filio in baptiſmatis ſacramento.
De ipſo enim dicit dauid: Et ſpiritum ſan Ps. 50.
ctum tuum ne auferas a me. De ipſo etiam
alibi dicit: Quo ibo a ſpiritu tuo. Ps. 138.

Quoniā ipſe eſt ſpiritusſanct⁹ qui eſt ſpirit⁹ dei et ſpirit⁹ chriſti. Ipſe paraclytus: ipſe ſpiritus veritatis: ipſe ſpiritus vite. Ca. IIII.

Et ſcias q idē ſpiritus dei eſt: q̄ eſt
ſpiritusſanctus: ſicut et in aplo legi
mus: Nemo in ſpiritu dei loquens 1. Cor. 12.
dicit anathema ieſu. Et nemo dicit domi

num ieſum niſi in ſpiritusancto. Ipm̄ apls
ſpiritum dei dixit: Ipſuꝫ etiā ſpiritū chriſti
Ro. 8. appellauit: ſicut habes: Uos aūt i carne nō
eſtis: ſ in ſpū: ſi tn̄ ſpūs dei habitat in vob.
Si qs aūt ſpm̄ chriſti nō habet hic nō ē ei⁹.
Et infra: Q ſi ſpūs ei⁹ qui ſuſcitauit ieſum
a mortuis habitat in vobis. Ipſe ē ḡ ſpūs
dei qui ſpūs xp̄i. Ipſe ē ſpiritus vite: ſic ait
apoſtolus. Lex eni ſpūs vite in chriſto ieſu
liberauit me a lege pcti et mort. Quem ḡ ſpm̄
vite apls dixit: ipm̄ domin⁹ in euāgelio pa
raclytum noiat: ipm̄ ſpiritum veritat: ſicut
habes: Et rogabo patrē et aliū paclytū da
Joh. 14 bit vobis vt vobiſcum ſit in eternum ſpiri
tum veritatis quem hic mundus nō poteſt
accipere: quia non vidit eum nec cognoſcit
eum. Habes ḡ et paraclytum ſpiritum: eun
dem et ſpiritum veritatis: et ſpiritum inuiſi
bilem deſignatum. Quō igit ſm̄ diuinita
tem quidā filium viſibilē putāt: cum etiaꝫ
ſpiritum mundus videre nō poſſit? Accipe
nunc eiuſdē voce domini q ipſe ſit ſpiritus
ſanctus: qui et ſpiritus veritat. Habes eni
in vltimo libri hui⁹: Accipite ſpiritūſanctū:
Ipſū quoq eē ſpiritūſanctū qui ē ſpūs dn̄i
Act. 5. petrus docet dicens: Anania quid tibi vi
ſum ē mentiri ſpūſancto? Et ſtatim ad vxo
rem ananie idem ait: Quid vobis viſuꝫ eſt
tēptare ſpm̄ dn̄i? Cuꝫ dicit: vobis: oſndit de
eo dictū ſpū de q̄ ananie dixerat. Ipſe eſt ḡ
ſpūs dn̄i: qui ſpūſſanct⁹. Ipſū etiā ſpm̄ſcm̄
qui ſpūs patris ē: declarauit dn̄s dicēs ſm̄
Math. 10. Mattheū in pſecutiōe nō eē cogitandū qd
loquamur. Nō em̄ vos eſtis q̄ loquimini ſ
ſpūs pris vr̄i q loquit in vobis. Idē aūt ſm̄
Luc. 12. lucā ait: Nolite ſolliciti eſſe qualit reſpon
deatis aut dicatis: Spiritus enim ſanctus
dei docebit vos i ipā hora q̄ oporteat dicē.
Ergo quāuis multi dicantur ſpiritus: quia
Ps. 103. lectum eſt: Qui facit angelos ſuos ſpirit⁹:
Unus tn̄ eſt dei ſpiritus. Ipm̄ igit vnū ſpi
ritū et apli et pphete ſūt ſecuti. Sic etiā vas
electiōis doctor gentiū dicit: q vnū ſpiritū
potauimus: q̄ ſi eū q̄ nō queat ſcindi: ſ iſun
dit animis: et ſenſibus illabit: vt ſecularē ſi
tis reſtinguat ardorē. Non ḡ ſanctusſpirit⁹
de ſubſtātia corpalium. Hic eni corpalibus
incorporeā infundit gratiā: ſ nec de ſubſtā
tia inuiſibilium creaturaꝝ eſt: Nā et illi ſan
ctificationem huius accipiunt. et p hunc reli
quis mundi opibus antecellunt: ſiue ange
los dicas ſiue dn̄atiōes ſiue poteſtates: om

nis creatura expectat ſcīſpiritus gratiā. Si
cut enim nos per ſpiritū liberi: q miſit de⁹
ſpiritum filij ſui in corda noſtra clamantem Gal. 4.
abbba pater. Itaq iam nō eſt ſeru⁹ ſ fili⁹:
ita etiam oīs creatura reuelationē filiorum
dei expectat: quos vtiq ſanctiſpirit⁹ gra
tia filios dei fecit. Ergo et creatura ipſa ſpi
ritalis gratie reuelatione mutat: et liberabi
tur a ſeruitute corruptiōis: in libertatē glo
rie filiorum dei. Oīs ergo creatura mutabi
lis: nō ſolū ea q̄ iam pctō aliquo aut elemē
torum pditione mutata eſt: Ueruētiā que
corruptele poteſt eē obnoxia vitio nature:
et ſi nōdū eſt ſtudio diſcipline. Nā vt in ſu
periorib⁹ libris docuim⁹ et angeloꝝ naturā
liquet potuiſſe mutari. Utiq eſtimare cōi
uenit qualis vni⁹ natura: talis et ceteroruꝫ:
Mutabilis ergo et reliquorum natura: ſed
melior diſciplina.

Q ſicut pater ſanctus: ita filius: ita et ſpūs dicitur ſanct⁹. Ca. V

Ergō oīs mutabilis creatura: ſ non
mutabilis ſpūſſanct⁹. Nec em̄ ali
quo vitio mutari pōt: qui oīm abo
let vitia: peccata cōdonat. Quō ḡ mutabi
lis qui ſanctificando alios mutat ad grām
nō ipſe mutat? Quō mutabilis: qui bonus
ſemp ē? Nec vtiq malus ſpūſſanct⁹: p quē
nobis q̄ bona ſunt miniſtrant. Un̄ euāgeli
ſte duo: in vno eodēq loco: diuerſis qdem
inter ſe verbis ſ eadē deſignarunt. Habes
em̄ in mattheo. Si vos cū ſitis mali noſtis Math. 7.
bona data dare filijs veſtris: qtomagē pat
veſter q i celis ē dabit bona petētib⁹ ſe. Se
cundū lucā autē inueniet ita ſcriptū: Quā
tomagis pat veſter de celo dabit ſpiritum
bonū petētib⁹ ſe. Aduertimus ḡ bonū eſſe
ſpm̄ſanctū dn̄i iudicio: euāgeliſtaruꝫ teſti
monio: qn̄ ali⁹ p ſcōſpū bona: ali⁹ p bonis
ſcm̄ſpm̄ noiauit. Si igit qd bonuꝫ eſt: ſ eſt
ſpūſſanctus: quō bonus nō eſt? Nec fallit:
qd nōnulli codices habent etiā ſcdm̄ lucaꝫ
Quātomagis pat veſter de celo dabit bo Luc. 11.
nū datū petentib⁹ ſe. Hoc bonū datum grā
ſpiritalis eſt: quod dn̄s ieſus effudit d celo
poſtq patibulo crucis fixus triumphales
reuehens euacuate mortis exuuias: victor
mortis: a mortuis reſurrexit. Sicut habes:
Aſcendens in altū captiuā duxit captiuita Ps. 67.
tem: dedit dona hoibus. Et benē ait data.
Sicut em̄ fili⁹ dat⁹: de quo ſcriptū eſt: Pu
er natus ē nobis: fili⁹ dat⁹ eſt nobis: data ē Esa. 9.

⁊ gr̃a ſpiritalis. Quid aũt dubitē dicere qꝛ
dat⁹ eſt ⁊ ſpũſſanct⁹: cũ ſcriptũ ſit: Gr̃a dei
effuſa ē in cordib⁹ nr̃is p ſpm̃ſanctũ qui da
tus ē nobis? Quē vtiqꝫ qm̃ pectora recipe
captiua nõ poterãt: prius dñs ieſus capti
uam duxit captiuitatē: vt liberis affectib⁹
gr̃ę diuinę mun⁹ infũdēt. Pulchre aũt duxit
captiuã captiuitatē. Chriſti eni victoria: vi
ctoria libertatꝭ ē: q̃ oēs gr̃ę vēdicauit: nulli
aſtrinxit iniurię. Ergo i oīm abſolutõe: ne
mo captiu⁹ ē. Et qꝛ dñicę tp̃e paſſiõis: ſola
feriabaꝫ iniuria q̃ captiuos omēs amiſerat
q̃s tenebat: in ſe recurrēs captiua facta eſt
ip̃a captiuitas: iã nõ belial addicta: ſꝫ xp̃o:
1. Cor. 7. cui ſuire libertas ē. Qui eni in dño vocat⁹
ē ſeru⁹: libert⁹ ē dñi. Sꝫ vt ad ꝓpoſita reuer
Ps. 13. tamur: Oēs inq̃t declinauerunt ſil' inutiles
facti ſũt: nõ eſt q̃ faciat bonũ: non ē vſqꝫ ad
vnũ. Si excipiũt ſpũmſanctũ: etiã ipſi eum
nõ eē inter oia ꝯfitenꝫ. Si nõ excipiunt: ꝙ ⁊
ip̃m inꝫ oia declinaſſe fateanꝫ. Sꝫ videam⁹
vtrũ bonitatē habeat: cũ fõs ſit ꝑncipiũqꝫ
bonitatis. Nã ſicut paꝫ bonitatē habet ⁊ fi
lius habet: ita etiã bonitatē habet ſpũſſan
Gal. 5. ctus. Qđ etiã ap̃ls docuit dicens: Fructus
autē ſpiritus: pax: charitas: gaudiũ: pati
entia: bonitas. Quis autē dubitet ꝙ bon⁹
Matth. 7. ſit: cui⁹ fruct⁹ ē bonitas? Arbor em̃ bona bo
nos fruct⁹ facit. Itaqꝫ ſi bonus deus: quõ
nõ bonus qui oris ei⁹ ē ſpũs: qui ſcrutatur
etiã alta dei? An i alta dei ꝯtagio mali poſ
ſit intrare? Unde ⁊ illud itelligiꝫ: ꝙ amētes
ſint: qui bonũ filiũ dei abnegãt: cũ bonum
ſpiritũ xp̃i negare non poſſint. De quo ait
Joh. 16. dei filius: Propterea dixi de meo accipiet.
An nõ bon⁹ ſpirit⁹ qui bonos de peſſimis
facit: peccatũ abluit: malũ delet: crimen ex
cludit: bonũ mun⁹ infundit: de perſecutori
bus ap̃los facit: de peccatorib⁹ ſacerdotes?
Eph. 5. Eratis inquit aliqñ tenebre: nunc autē lux
in dño. Sed quid differim⁹ eos? Nã ſi ver
ba exigũt: cũ facta nõ abnuant: accipiãt bo
Ps. 142. nũ ſcriptũ. Dixit em̃ dauid: Spirit⁹ tu⁹ bo
nus deducet me in viã rectã. Quid ē enim
ſpũs: niſi plen⁹ bonitatis? qui cũ ſit inacceſ
ſibilis natura: receptabilis tñ ꝓpter boni
tatē ſuã nobis ē: cõplēs virtute oia: ſꝫ q̃ ſo
lis ꝑticipaꝫ iuſtis: ſimplex ſubſtãtia: opulēs
virtutib⁹: vnicuiqꝫ ꝑſens: diuidens de ſuo
ſingulis: ⁊ vbiqꝫ tot⁹. Meritoqꝫ fili⁹ dixit:
Matth. 28. Ite baptizate gētes in noie pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpi
rituſſancti: nõ dedignatus ſpũſſancti ſocie
tatē. Cur igiꝫ ꝙ dñs nõ dedignat⁹ ē in ba
ptiſmatꝭ ſacro: moleſte ferũt aliq̃ filio vꝭ pa
tri ſpm̃ nr̃a deuotiõe cõiũgi? Bon⁹ ꝙ ſpũs:
Bon⁹ aũt nõ quaſi acq̃rens: ſꝫ q̃ſi imꝑtiens
bonus ē. Nõ em̃ accipit a creaturis: ſꝫ acci
piꝫ ſpũſſanct⁹: ſicut nõ ſanctificaꝫ ſꝫ ipſe ſci
ficat. Creatura eni ſanctificaꝫ. Scĩficat aũt
ſpũſſanct⁹ in q̃ licet ſibi cõmunio: diſcretio
tñ naturę ē. Sanct⁹ em̃ dꝛ hõ q̃ accipit: ⁊ de
Leuit. 19. us qui tribuit ſanctitatē: qꝛ legim⁹: Eſtote
ſcĩ: qm̃ ego ſanct⁹ ſũ. Nõ ꝙ põt ſcĩficatio et
corruptela vni⁹ eē naturę. Et iõ nõ põt gr̃a
ſanctiſpũs ⁊ creatura vni⁹ eē ſubſtãtię. Ita
qꝫ cũ ois inuiſibilis ꝑter trinitatem reliq̃ na
tura: cui⁹ rõnabilē ⁊ incorporeã iure quidaꝫ
ſubſtãtiã putãt: nõ imꝑtiat ſpiritalē gr̃am
ſꝫ acquirat: nec participet ſꝫ aſſumat: ſeꝑan
da vtiqꝫ ē a ſocietate ſpũſſancti cõmunitas
creaturę. Credãt igiꝫ: qꝛ creatura nõ ē ſpũſ
ſanct⁹. Aut ſi creaturã putãt: cur aſſociant
pr̃i? Si creaturã: cur filio dei iũgũt? Qđ ſi a
pr̃e ⁊ filio dei nõ exiſtimãt ſeꝑandũ: nõ eſti
mēt creaturã: qꝛ vbi vna ſcĩficatio: vna nã ē.

Quia in ſpiritu ſignamur. Ca. VI.

Unt tñ pleriqꝫ q̃ eo ꝙ in aqua bap
ſ tizamur ⁊ ſpiritu: nõ putent aquę ⁊
ſpũs diſtare naturã. Nec aduertũt
qꝛ in illo aquaꝝ ſepelimur elemēto: vt reno
uati ꝑ ſpm̃ reſurgam⁹. In aqua em̃ imago
mortis: in ſpũ pignus ē vitę: vt ꝑ aquã mo
riaꝫ corp⁹ pc̃ti: quę q̃ſi quodã tumulo corp⁹
includit: ⁊ ꝑ virtutē ſpũs renouemur a morte
1. Joh. 5. pc̃ti. Et iõ hi tres teſtes vnũ ſũt: ſicut iohēs
dixit: Aqua: ſanguis ⁊ ſpũs. Unũ i myſte
rio nõ in natura. Aqua igiꝫ teſtis eſt ſepul
turę: ſanguis teſtis ē mortis: ſpũs teſtis eſt
vitę. Si qua ꝙ in aqua gr̃a: nõ ex natura aq̃
ſꝫ ex ꝑſentia ē ſpũſſancti. Nunq̃d i aqua vi
uim⁹ ſicut in ſpũ? Nunq̃d in aq̃ ſignamur
ſicut in ſpũ? In ipſo em̃ viuim⁹: ⁊ ipſe ē pi
gnus hęreditatis nr̃ę. Sicut ⁊ ap̃ls ſcribēs
Eph. 1. ad epheſios ait: In q̃ credētes ſignati iſtis
ſpũ ꝓmiſſiõis ſctõ. Scõ igiꝫ ſpũ ſig̃ti ſum⁹:
2. Cor. 1. ſi natura: ſꝫ a deo: ꝙ ſcp̃tũ ē: Qui vnxit nos
de⁹: ⁊ qui ſignauit nos: ⁊ dedit pign⁹ ſpiri
tus in cordib⁹ noſtris. Signati ꝙ ſpũ a deo
ſumus. Sicut em̃ in xp̃o morimur vt rena
ſcamur: ita etiã ſpũ ſignamur vt ſplēdorem
atqꝫ imaginē ei⁹ ⁊ gratiã tenere poſſim⁹: qđ
ē vtiqꝫ ſpiritale ſignaculũ. Nã ⁊ ſi ſpiritu ſi
gnemur in corꝑe: veritate tñ in corde ſigna
mur: vt ſpũſſanct⁹ exprimat i nobis imagi

nis celeſtis effigiē. Quis igiꝫ audeat dicere
diſcretũ a deo pr̃e ⁊ xp̃o eē ſpm̃ſcm̃: cum per
ipſũ ad imaginē ⁊ ſilitudinē dei eſſe merea
mur: ⁊ per ipſũ fiat quēadmodũ petr⁹ ap̃ls
2. Petri. 1. dixit: Ut diuinę ſim⁹ ꝯſortes naturę? In quo
vtiqꝫ nõ carnalis ſucceſſionis hęreditas: ſꝫ
adoptionis gr̃ę ſpiritale cõmertiũ eſt. Atqꝫ
vt ſciamus cordis noſtri magis hoc ꝙ cor
poris ſignaculũ: docet propheta qui dicit:
Ps. 4. Signatũ eſt in nobis lumen vultus tui do
mine: dediſti lęticiam in corde meo.

Quia replet oia ſpirit⁹ dei. Ca. VII.

Um igitur ois creatura: certis na
c turę ſuę ſit circũſcripta limitib⁹. Si
quidē ⁊ illa inuiſibilia oꝑa quę non
queunt locis ⁊ finib⁹ cõprehendi: ſubſtãtię
ſuę tñ proprietate claudunꝫ. Quõ quis au
deat creaturã appellare ſpm̃ſcm̃: qui nõ ha
beat circũſcriptã determinatãqꝫ virtutem?
Quia ⁊ in oibus ⁊ vbiqꝫ ſemꝑ eſt: qđ vtiqꝫ
Ps. 23. diuinitatis ⁊ dñationis ē propriũ. Dñi em̃
ē terra ⁊ plenitudo ei⁹. Et ideo cum dñs ſer
uulos ſuos ap̃los deſtinaret: vt agnoſcere
mus aliud creaturã eſſe: aliud gratiã ſpiri
talē: alios alio deſtinabat: qꝛ oēs ſimul vbi
qꝫ eē nõ poterãt. Dedit autē oib⁹ ſpm̃ſcm̃:
qui licet ſeparatis apoſtolis: ſic inſeparabi
lis gratię munus infunderet. Erant igitur
diuerſę perſonę: ſed vnus in omnibus ope
rationis effectus: quia vnus eſt ſpirituſſan
Act. 1. ctus: de quo ait: Accipietis virtutem veni
ente ſpirituſancto in vos: ⁊ eritis mihi te
ſtes in hieruſalem ⁊ in omni iudęa ⁊ ſama
ria vſqꝫ in fines terrę. Incircumſcript⁹ igi
tur ⁊ infinitus ſpirituſſanctus: qui ſe diſci
pulorum ſenſibus per ſeparatarum diuor
tia diſcreta regionũ ſemotoſqꝫ fines totius
orbis infudit: quē nihil põt ꝑtire vꝭ fallere.
Ps. 138. Et ideo ſanctus ait: Quo ibo a ſpiritu tuo:
aut quo a facie tua fugiam? De quo hoc an
gelo ſcriptura dic̃? De qua dominatiõe? de
qua poteſtate? Cuius inuenim⁹ angeli vir
tutem per plurimos eſſe diffuſam? Angeli
enim ad paucos mittebantur: ſpiritus au
tem ſanctus populis infundebatur. Quis
igitur dubitet quin diuinũ ſit: qđ infundiꝫ
ſimul plib⁹ nec videtur? Corporeũ autē qđ
videtur a ſingulis ⁊ tenetur. Sed quemad
modũ ſanctificãs apoſtolos ſpũs nõ eſt hu
manę conſors naturę: Ita etiaꝫ ſanctificãs
angelos dominationes et poteſtates: non
habeat conſortium creaturę. Si qui autem
putãt nõ eſſe ſpiritalem in angelis ſanctita
tem: ſed aliã quandaꝫ gratiam ſuę proprie
tate naturę: hi inferiores profecto angelos
hominibus iudicabunt. Cuꝫ enim ⁊ ipſi fa
teantur quod ſpiritui ſancto angelos con
ferre nõ audeant: nec poſſent vetare ꝙ ho
minibus infundatur ſpirituſſanctus. San
ctificatio enim ſpiritus: donuꝫ munuſqꝫ di
uinum ſit: Inuenientur vtiqꝫ homines qui
meliorē ſcĩficationē habēt angelis ꝑferēdi.
Sꝫ cũ angeli hoib⁹ i adiumēto deſcēdãt: in
telligēdũ ē ꝙ creatura q̃dē ſuꝑior angelorũ
ſit q̃ plus recipit gr̃ę ſpiritalis: Eiuſdē tñ ⁊
erga nos ⁊ illos mun⁹ auctorꝭ ſit. Quanta
aũt gr̃a q̃ ꝑmijs angeloꝝ etiã inferiorē crea
turã hũanę ꝯditiõis exequet? ſicut dñs ip̃e
ꝓmiſit dicēs: Eritis ſicͭ angeli in cęlo. Nec Matth. 22.
difficile. Qui em̃ illos angelos fecit in ſpũ:
hoies qꝫ ꝑ eãdē gr̃am ſiles faciet angelorũ.
De qua aũt creatura dici põt: qꝛ replet oia
ſpũs: qđ ſcriptũ de ſpũſancto: Effundã de Johel. 2.
ſpũ meo ſuꝑ oēm carnē? non de angelo dici
põt. Dexiqꝫ gabriel ipſe miſſus ad mariã: Luc. 1.
Aue inquit gratia plena: Spiritalem vtiqꝫ
in ea declarans gratiam: ꝙ in eam ſanctuſ
ſpiritus ſuperueniret: ⁊ plenum gratię vte
rum verbo eſſet habitura cęleſtis. Domini
enim eſt omnia complere qui dicit: Ego cę Hiere. 23.
lum ⁊ terrã compleo. Si ergo dominus eſt
qui cęlum complet ⁊ terram: quis põt ſpiri
tumſanctum iudicare dominationis ⁊ diui
nę poteſtatis exortem: qui repleuit orbem:
⁊ qđ vltra totum orbem eſt repleuit ieſum
mundi totius redemptorem? Scriptum eſt
enim: Jeſus autem plenus ſpirituſancto re Luc. 4.
greſſus eſt ab iordane. Quis igitur alius
niſi qui eiuſdem plenitudinis complentem
omnia poſſet iplere? Sed ne hoc ſcd̃m car
nem dictum obijciant: quãquã plus vnus
ille ꝙ omnes: de cuius carne exibat virtus
vt vſqꝫ ſanaret omnes: Tamen ſicut domi
nus cõplet omnia: ita etiaꝫ de ſpiritu lectũ
eſt: Quoniam ſpiritus domini repleuit or Sap. 1.
bem terrarum. Habes etiam de omnibus
qui conuenerant cum apoſtolis dictum: qꝛ
repleti ſanctoſpiritu loquebantur verbum Act. 4.
dei cum fiducia. Uides quia ⁊ plenitudinē
⁊ fiduciam dat ſpiritus: cuius operationeꝫ
archangelus nunciat marie dicens: Spũſ Luc. 1.
ſanct⁹ ſuꝑueniet i te. Habes etiã i euãgelio:
qꝛ angel⁹ ſcd̃m tp̃s deſcēdebat in natatoria ⁊ Joh. 5.
mouebaꝫ aq̃: ⁊ q̃ prior deſcēdiſſet i natatoria

ſanus fiebat. Quid in hoc typo angelꝰ: ni/
ſi deſcenſionem ſanctiſpiritus nunciabat:
que noſtris futura tẽporibus aquas ſacer/
dotalibꝰ inuocata p̃cibus ꝯſecraret? Ille ẜ
angelꝰ ſciſpũs erat nunciꝰ: eo ꝙ ꝑ gratiam
ſpiritalẽ medicina nr̃is eſſet animi ac men/
tis languoribꝰ deferẽda. Eoſdẽ ẜ ⁊ ſpiritus
habet q̊s deꝰ pr̃ ⁊ xp̃s miſtros. Sic oĩa poſ/
ſidet: ſic oĩa opaꝛ in oĩbꝰ: queadmodũ ⁊ de/
us pr̃ opaꝛ ⁊ filiꝰ. Quid igiꝛ ſciſpũs opatio
ne diuinꝰ: cũ etiã bñdictionũ ſuaꝝ p̃ſulẽ ſpi
ritũ: deꝰ ip̃e teſteꝛ dicẽs: Ponã ſpm̃ meum
Eſa.44. ſupra ſemẽ tuũ ⁊ bñdictiões meas ſup filios
tuos? Nulla em̃ põt eẽ plena bñdictio: niſi
ꝑ infuſionez ſpũſſancti. Unde ⁊ apl's: nihil
meliꝰ hoc nobis qð optaret inuenit. Sicut
Col.1. ipſe dixit: Nõ deficimꝰ ꝓ vobis orantes et
obſecrãtes: vt repleamini cognitiõe volun
tatis eius: i oĩ ſapiẽtia ⁊ intellectu ſpiritali
ambulãtes digne deo. Hãc igiꝛ dei eſſe do/
cuit volũtatẽ: vt magis in bonis op̃ibus et
ſermonibꝰ ⁊ ſenſibꝰ ambulãtes repleamur
volũtate dei q̃ ponit in cordibꝰ nr̃is ſpũm
ſanctũ. Ergo ſi is qui habet ſpm̃ſcm̃ dei re/
pletus ẽ volũtate: vtiq3 inter pr̃ez ⁊ ſpiritũ
nulla diſtãtia volũtatis ẽ. Simul illud ad/
uerte: q2 deꝰ dat ſpm̃ ſcm̃. Nõ em̃ humanũ
hoc opꝰ: neq3 ab homie daꝛ: ẜ inuocatꝰ a ſa/
cerdote: a deo tradiꝛ: in quo dei munꝰ mini
ſteriũ ſacerdotis ẽ. Nã ſi paulus apl's indi/
cauit: ꝙ ipſe donare ſpm̃ſanctũ: ſua auctori
tate nõ poſſit: ⁊ intantuz ſe huic officio im/
parẽ credidit: vt a deo nos ſpũ optaret im/
pleri: Quis tantꝰ ẽ qui huiꝰ traditionẽ mu
neris ſibi audeat arrogare? Itaq3 apl's vo/
tũ p̃catione detulit: nõ ius auctoritate aliq̃
vendicauit. Impetrare optauit: nõ impare
p̃ſumpſit. Petrus q3 ait: quia nõ erat ido/
neus qui poſſet ſpm̃ſcm̃ vł cogere vł arcere.
Actꝭ.11. Sic em̃ dixit: Ergo ſi eandẽ gr̃am conceſſit
illis deꝰ ſicut ⁊ nobis: ego q̊s eram qui poſ/
ſem ꝓhibere deũ? Sz fortaſſe apoſtolicꝭ nõ
moueanꝛ exẽplis: ⁊ iõ diuinis vtamur ora/
culis. Scriptũ ẽ em̃: Jacob puer meꝰ ſuſci/
piam eũ. Iſrael dilectꝰ meꝰ ſuſcepit euz aía
mea: dedi ſpm̃ meũ in ipſũ. Dñs q3 ꝑ eſaiã
Eſa.61. dixit: Spiritꝰ dñi ſuper me ꝓpter qð vnxit
me. Quis ẜ audeat dicere creaturã ſpũſſan
cti eſſe ſubſtantiã: qui cũ illuxerit i cordibꝰ
nr̃is: diuĩe cernimus pulchritudinẽ veritatꝭ
⁊ diſtãtiã creature diuinitatiſq3 cognoſcimꝰ:
vt opus ſegregeꝛ ab auctore? Aut de q̃ crea
tura deus ita locutus eſt: ꝙ aut dominatio
nes aut poteſtates effundat aut angelos?
Sed de ſpiritu inquit meo effundã. Nõ ſpi
ritum ait: ẜ de ſpũ. Neq3 em̃ nos cape poſ/
ſumus plenitudinẽ ſpũſſancti: ẜ tm̃ accipi/
mus quantum de ſuo arbiter noſtri ꝓ ſua
voluntate diuiſerit. Sicut enĩ dei filius nõ Phil.2.
rapinam arbitratus eſt eſſe ſe equalez deo:
ſed ſemetipſum exinaniuit: vt nos eum no
ſtris animis percipere poſſemus. Exinani/
uit autem nõ ꝙ ipſe eſſet vacuus ſue pleni/
tudinis: ſed quo mihi qui plenitudinẽ eius
ſuſtinere non poſſem: pro eo ꝙ cape poſſez
infunderetur: Ita etiam de ſpirituſancto
pater ſe dicit effundere ſuper omnez carnẽ.
Nõ enim totum effudit ſed qð effudit om/
nibus abundauit. Supra nos ergo effuſuz
eſt de ſpiritu. At vero ſupra dominũ ieſum
cum in forma eſſet hominis manebat ſpiri/ Ioh.1.
tus: ſicut ſcriptuz eſt: Super quem videris
ſpiritum deſcendentẽ de celo ⁊ manentem
ſuper eũ: hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſctõ
Circa nos ex affluẽti cõmodo libalitas lar/
giẽtis eſt: in illo totiꝰ manet i eternũ ſpiritꝰ
plenitudo. Qð igitur nobis ſatis eſſe iudi/
cauit: effudit: ⁊ qð effuſum eſt: nõ ſeparatũ
eſt nec inciſum ſcðm ꝙ vnitatẽ habebat ple
nitudinis: que aciem noſtri cordis illumiet
pro noſtre poſſibilitate virtutis. Deniq3 tã/
tum capimus: quãtum profectꝰ noſtre men
tis acquirit. Inſeparabilis eſt em̃ plenitu/
do gratie ſpiritalis: ſed nobis pro noſtre p̃ti
cipatur facultate nature. Effudit ẜ deus de
ſpiritu. Effunditur etiam charitas dei per
ſpiritum: quo loco vnitatẽ debemus agno/
ſcere operationis ⁊ gratie. Sicut enĩ de ſpi/ Ro.5.
rituſancto deus effudit: ita etiam charitas
dei effuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ
ſanctum: vt intelligamꝰ non eſſe opus ſan/
ctum ſpiritum qui diuine arbiter ⁊ fons ꝓ/
fluus charitatis eſt. Similiter autem vt cre
das id quod effunditur cum creaturis non
poſſe eſſe cõmune: ſed ſpeciale diuinitatis:
etiam ⁊ filij nomen effunditur ſicut habes: Cant.1
Unguentum effuſum eſt nomẽ tuum. Cu/
ius virtute ſermonis: nihil poteſt eſſe pre/
ſtantius. Nã ſicut incluſum in vaſe aliquo
vnguentum cohibet odorem ſuum: q̃ odor
quandiu vaſis illius anguſtijs coerceꝛ: ⁊ ſi
ad plures nõ poteſt ꝑuenire: tñ vim ſuã ſer/
uat. Cũ xo de vaſe illo q̃ claudebaꝛ vnguẽ
tum fuerit effuſum: longe lateq3 diffuſum

dicitur: Ita ⁊ chriſti nomen ante eius ad/
uentuz in iſrł ꝓ̃lo quaſi in vaſe aliq̃ iudeo/
Ps.75. rũ mentibꝰ claudebaꝛ. Notus em̃ in iudea
deꝰ: in iſrł magnũ nomẽ eiꝰ. Hoc vtiq3 no/
mez qð vaſa iudeoꝝ anguſtijs ſuis coerci/
tũ cõtinebãt. Magnũ quidẽ ⁊ tũc nomen:
cũ infirmoꝝ atq3 paucoꝝ hereret anguſtijs:
ẜ magnitudinẽ ſui nõdũ ꝑ corda gentiũ ⁊ i
fines totiꝰ orbis effuderat. Poſtea vero q3 ꝑ
oẽm mundũ ſuo illuxit aduẽtu: ꝑ oẽm vtiq3
creaturã: diuinũ illud ſuum nomẽ extẽdit:
nõ repletum exceſſione aliqua. Plenitudo
em̃ neſcit augmẽtũ: ẜ replens vacua: vt eẽt
admirabile nomẽ eiꝰ in vniuerſa t̃ra. Huiꝰ
igiꝛ effuſio nois: abundãtẽ quãdã exuberã/
tiã gr̃aꝝ bonoꝝq3 celeſtiũ ſignificat largita
tem. Exabũdanti em̃ ſuperfluit q̃cq̃d effun
diꝛ. Itaq3 ſicut creatura nõ põt dici ſapia q̃
ex ore dei ꝓcedit: nec verbũ qð eructuaꝛ ex
corde: nec virtus i qua plenitudo maieſtatꝭ
et̃ne ẽ: Ita etiã creatꝰ nõ põt ſpũs eſtimari
qui ex ore dei fundiꝛ: cũ ipſe deꝰ tantã oſtẽ/
derit vnitatẽ: vt effundere ſe de ſpũ ſuo di/
cat. Quo itelligamꝰ: q2 etiã dei pr̃is eadem
gratia ſit: q̃ ſpũſſancti ẽ: ⁊ ꝙ ſine inciſiõe ac
detrimẽto aliq̃ diuidaꝛ mentibꝰ ſingulorũ.
Qð ẜ de ſpũ effundiꝛ nec incidiꝛ: nec ꝑtibꝰ
aliq̃bꝰ corpalibꝰ cõp̃hendiꝛ aut ſecaꝛ.

Quia ſempiternꝰ dei ſpũs. Ca. VIII

q
Nõ em̃ credibile ẽ: ꝙ ſpũs ſectilibꝰ
aliquibꝰ diuidaꝛ? Dicit. n. iohes de
Ioh.3. deo: Ex hoc cognoſcimꝰ: q2 manet
in nobis de ſpiritu quem dedit nobis. Qð
aũt manet ſemꝑ: vtiq3 ẽ nec mutaꝛ. Ergo ſi
mutationẽ nõ habet: eternitatẽ habet. Et
iõ ſpũſſanctꝰ ſempiternꝰ ẽ: creatura aũt ob/
noxia vitio: iõq3 mutabilis. Qð aũt muta/
bile ẽ: eẽ nõ põt ſempiternũ: ⁊ iõ nõ põt cõ/
ſortiũ eẽ creature ſpũſſanctꝰ: q2 ſempit̃nus
ẽ ſpũs: creatura autẽ oĩs in t̃pe eſt. Sempi/
Heb.9. ternũ aũt ſpm̃: etiã apl's oñdit: Si em̃ ſang/
uis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitule aſperſus
iquinatos ſanctificat ad carnẽ emũdãdam:
q3tomagis ſanguis xp̃i q̃ ꝑ ſpm̃ ſempiternũ
ſe obtulit imaculatũ deo? Pleriq3 arbitrati
ſunt vnguentũ xp̃i eẽ ſpm̃ſanctũ. Et bñ vn/
guentũ: q2 oleũ leticie nuncupatũ ẽ: q̃ pluri
maꝝ redolent epule gr̃aꝝ. Uex illũ deꝰ oĩ/
potẽs paꝛ vnxit p̃ncipẽ ſacerdotũ: qui non
vt alij in typo vnctꝰ ex lege: ſed ⁊ ẜm legem
vnctus in corpe ⁊ in veritate ſupra legẽ vir/
tute ſctiſpũs ex pr̃e plenus eſt. Hoc ẽ oleuz
leticie: de quo dicit ꝓpha: Unxit te deꝰ deꝰ Ps.44.
tuꝰ oleo leticie p̃ cõſortibꝰ tuis. Deniq3 pe/
trus vnctũ ſpũ dic̃ xp̃m: ſicut habes: Uos Actꝭ.10.
ſcitis qð factũ ẽ verbũ per totã iudeã inci/
piens a galilea pꝰ baptiſmũ: qð predicauit
iohãnes ieſũ a nazareth quõ vnxit cũ deus
ſpũſcõ. Oleuz igiꝛ leticie ſpũſſanctꝰ eſt. Et
pulchre oleũ leticie dixit: ne creaturã puta/
res. Olei em̃ hmõi natura ẽ: vt nequaq3 na
ture alteriꝰ humide miſceaꝛ. Leticia q3 non
corpꝰ vngit: ẜ intima cordis illuminat. Sic
ꝓpha dixit: Dediſti leticiam in corde meo. Ps.4.
Ergo cũ laudat opam qui oleũ velit cũ cre/
atura humidiore cõfundere: q2 cũ oleũ leui/
or natura ſit ceteris: reſidẽtibꝰ alijs eleuatũ
ſecerniꝛ. Quõ putant iſti deterrimi caupo/
nes: oleũ leticie cũ ceteris creaturis ſua poſ
ſe fraude ꝯfundi: cũ vtiq3 nõ queãt incorpo
reis corporea: increatis creata miſceri? Et
bñ oleũ leticie dr̃ quo vnctꝰ ẽ xp̃s. Neq3 em̃
vſitatũ fuit ei oleũ ⁊ cõe querendũ: quo aut
vulnera curanꝛ: aut eſtus leuaꝛ: cũ fomẽtũ
vulneꝝ ſuoꝝ ſalus mundana nõ quereret:
nec refectionẽ corpis fatigati virtꝰ ſempiter
na depoſceret. Nec mirum ſi habet oleum
leticie: qui facit exultare mortuos. Triſti/
cia mundum exuit: maieſtate fetorẽ mortis
aboleuit. Et iõ apl's ait: Chriſti em̃ bonus 2.Corꝭ.2.
odor ſumus deo. Utiq3 de ſpiritalibꝰ ſigni
ficãs ſe locutũ. Sz ⁊ cum ip̃e filiꝰ dei dicit:
Spiritꝰ dñi ſup me ꝓpter qð vnxit me: ſpi/ Lucꝭ.4.
ritale ſignificat vnguẽtum. Ergo vnguẽtũ
xp̃i ẽ ſpiritꝰ. Aut ſi ꝙ vnguẽtum exinanituz
eſt in noie dñi ieſu xp̃i: ip̃m itelligere volũt
vnguenti exp̃ſſum noie: non ſpm̃ xp̃i vtiq3
cum vnctum ſpũſcõ dñm ieſum petrꝰ apl's
dixerit: licet ſine dubio ꝙ vnguẽtuz dicaꝛ ⁊
ſpiritꝰ. Sz q̃d mirꝝ cum ⁊ pr̃ ⁊ filiꝰ ſpũs eſſe
dicaꝛ? De q̃ quidẽ dicemꝰ pleniꝰ: cũ de vni/
tate nois dicere ceperimꝰ. Tñ q2 hic q3 inci/
dit pulcherrimꝰ locꝰ: ne ſine corolario eum
p̃terire videamur: Accipiãt q2 ⁊ pr̃ dr̃ ſpũs:
ſicut in euãgelio dñs locutꝰ ẽ: Qm̃ ſpiritus Ioh.4.
ẽ deꝰ: ⁊ xp̃s ſpũs dicitꝛ: q2 hieremias dixit:
Spiritus añ faciẽ noſtrã xp̃s dñs. Et paꝛ ẜ Threñ.4.
ſpiritꝰ: ⁊ filius ſpũs. Qð nõ ẽ creature cor/
pus: ẜ ſpiritus ẽ: Sz nõ ꝯfuſus cũ pr̃e ⁊ filio
ſpũs ſanctꝰ: veꝝ ⁊ a pr̃e diſtinctꝰ ⁊ filio. Nõ
enim ſpirituſſanctus eſt mortuus qui mori
non potuit: qui carnẽ non ſuſcepit: nec mor
tis capax eſſe potuit ſempiterna diuinitas:
ſed mortuꝰ ſcðm carnẽ chriſtus. In eoq3

mortuus qd̓ ſuſcepit ex virgine: non in eo
qd̓ habebat ex patre. In eo enim mortuus
in q̄ crucifix⁹ ē xp̄s. Sp̄us autē ſanct⁹ nō po
tuit crucifigi: q̄ carnē ⁊ oſſa nō habuit: ſ; cru
cifix⁹ eſt dei fili⁹ q̄ carnē ⁊ oſſa ſucepit: vt in
illa cruce noſtrę carnis tēptamēta morerēt.
Suſcepit eñ qd̓ nō erat: vt celaret qd̓ erat.
Celauit qd̓ erat: vt tēptaret i eo: ⁊ redime-
ret qd̓ nō erat: vt ad id qd̓ erat: p id qd̓ non
erat nos vocaret. O diuinū crucis illi⁹ ſacrm̄
in q̄ penderet infirmitas: v̓tus libera ē. Affigū
tur vitia: erigunt trophęa. Vn̄ qdā ſanct⁹
Ps. 118. ait: Cōfige clauis a timore tuo carnes me-
as: nō ferreis clauis: ſ; timoris ⁊ fidei. Ve-
hemētior ē eñ v̓tutis ſtrictura: q̄ pęnę. De
niq; petrus cum vſq; in atrium p̄ncipis ſa-
cerdotū dn̄m ſequeret: quē nemo ligaue-
rat: fides vinxerat: ⁊ quē fides vinxit: pęna
nō ſoluit. Rurſus cum ligaret a iudęis de-
uotio ſoluit: pęna nō tenuit: q2 nō ſeceſſit a
xp̄o. Ergo et tu crucifige pctm̄: vt moriare
pctō. Qui eñ pctō morit: deo viuit. Viua-
m⁹ ei q̄ filio p̄prio nō pepcit: vt in illi⁹ corpe
nr̄as crucifigeret paſſiones. Pro nobis eñ
mortu⁹ ē xp̄s: vt nos in illi⁹ rediuiuo corpe
viuerem⁹. Mortua ē ḡ i illo nō vita noſtra:
1. Petri. 2. ſ; culpa. Qui pctā inq̄t noſtra ptulit corpe
ſuo ſup lignū: vt a pctīs noſtris ſepati cum
iuſticia viuam⁹: cui⁹ vulnere plagaꝝ ſanati
ſum⁹. Lignū igit illud cruc: velut q̄dā nr̄ę
nauis ſalutꝭ vectura: ſi pęna ē. Alia eñ ſal⁹
nō ē niſi vectura ſalutꝭ ęternę: dū mortē ex-
petēdo nō ſentio: dū pęnā ꝯtēnendo nō pa
tior: dum metū neſcio negligēdo. Qui eſt
igit cui⁹ vulnere plagarū ſanati ſumus niſi
xp̄s dn̄s? De q̄ idē p̄phetauit eſaias: q2 pla
ga ei⁹ noſtra medicina ē. Et de q̄ paul⁹ ap̄ls
2. Cor. 5. in ep̄lis ſuis ſcp̄ſit: Qui pctm̄ nō cognouit
ſ; p nobis pctm̄ fact⁹ ē. Hoc q̄ppe diuinum in
eo: q2 caro pctm̄ non fecit: nec in eo ſuſcepti
corporis natura peccauit. Nā q̄d mirū ſi nō
peccauit ſola diuinitas: cū peccādi incētiua
nō habeat? Si autē ſol⁹ exors peccati de⁹:
omnis vtiq; creatura p naturā ſui vt dixi-
mus obnoxia poteſt eſſe peccato.

Quia ſp̄us peccata ꝯdonat. Ca. IX

ic igit quicunq; ſp̄uſſancti diuini-
d tatē negas. Sp̄us autē obnoxi⁹ nō
potuit eſſe pctō: qui magis peccata
cōdonat? Nunq̄ angel⁹ donat? Nunq̄d ar-
changelus? Nō vtiq;. Sz donat ſolus pat:
ſolus fili⁹: ſol⁹ ſpirituſſanct⁹. Nemo aūt qd̓
nō pōt donare: nō pōt vitare. Sed fortaſſe Eſa. 6.
dicit aliq̄s: q2 ⁊ ſeraphin dixit eſaię. Ecce te
tigit h̓ labia tua: ⁊ abſtulit iniq̄tates tuas ⁊
pctā tua circūpurgauit. Abſtulit iq̄t ⁊ circū-
purgauit. Nō ego abſtuli ſed ignis de alta-
re dei: hoc eſt gr̄a ſpiritalis. Quid enim ali-
ud pie intelligere poſſum⁹ in altare dei eē:
niſi ſpirit⁹ gratiā? Nō vtiq; lignū ſiluarū:
nec fuliginē atq; carbonē. Aut q̄d tā piū q̄
vt ſm myſterium intelligam⁹: q2 reuelabat
in ore eſaię: oēs hoīes p paſſionē xp̄i eē pur-
gādos? Quia velut carbo ſm carnē exuſſit
noſtra pctā: ſicut in zacharia habes. Nōne Zachar.
hic ticio eiect⁹ ab igni? Et ille erat ieſus in-
dut⁹ veſtimēta ſordida. Deniq; vt ſciamus
cōis hoc redēptiōis myſterium per p̄p̄has
euidētiſſime reuelatū: etiā h̓ loco habes ab
illo dictū: Ecce abſtuli pctā tua: nō q̄ xp̄s
pctā ſua deponeret: q̄ pctm̄ nō fecit: ſ; q̄ in
carne xp̄i oē a pctīs ſuis gen⁹ abſolueret hū
manū. Sz etiā ſi ſeraphin abſtuliſſet pctm̄:
q̄ſi vnū vtiq; de miniſtris dei: ad hoc eēt mi
niſterium deſtinatū. Sic eni dixit eſaias:
Quia miſſū eſt ad me vnū de ſeraphin.

Nō de loco ad locū trāſire ſpm̄ dei de quo ſcriptū eſt: Qui a patre pro cedit: ⁊ de quo dicit fili⁹ dei: Quē ego mittam vobis. Ca. X.

T ſp̄us q̄dem miſſus dicit: ſ; ſera-
e phin ad vnū: ſpirit⁹ ad oēs. Sera-
phin mittit i miniſterium: ſpiritus
opat myſteriū. Seraphin qd̓ iubet exequi
tur: ſpirit⁹ qd̓ vult diuidit. Seraphin de lo
co ad locū trāſit: nō eñ cōplet oīa: ſ; ipm̄ re
plet ab ſpiritu. Seraphin deſcēdit cū aliq̄
ſm naturā ſuā trāſitu. At vero de ſpirituſcō
h̓ nō poſſum⁹ eſtimare: De q̄ dicit fili⁹ dei: Joh.
Cum venerit inq̄t paraclyt⁹ ſpirit⁹ veritatis:
quē ego mitto vobis qui a patre procedit.
Eteni ſi de loco p̄cedit ſpiritus ⁊ ad locum
trāſit: ⁊ ipe pat in loco inuenit ⁊ fili⁹. Si de
loco exit quē pat mittit: aut filius: vtiq; de
loco trāſiēs ſpirit⁹ atq; p̄grediēs: ⁊ patrē ſic
corp⁹ ſm impias interp̄tationes relinquere
videt ⁊ filium. Hoc ſm eos loquor q̄ putāt
q̄ habeat ſpirit⁹ deſcēſoriū motū. Sz neq;
i loco aliq̄ pr̄ circuſcribit q̄ ē ſup oīa: ñ ſolū
corpeę naturę ſ; etiā iuiſibil creaturę. Neq;
filius ſuoꝝ opeꝝ locis tēporibuſq; ꝯcludit
qui ſuper oēm ē creaturā: toti⁹ opifex crea-
turę. Neq; ſp̄us veritatis vtpote dei ſp̄us
circūſcribit aliquib⁹ finib⁹ corpalib⁹: q̄ cum

creaturę inenarrabili diuinitatis plenitudi
ne ſupeminet: ſpirādi vbi velit: ⁊ inſpiran-
di quō velit: habēs ſup oia p̄tātē. Non ḡ q̄ſi
ex loco mittit ſp̄us: aut quaſi ex loco proce-
dit q̄ñ p̄cedit ex filio: ſicut ipſe fili⁹ cū dic:
Joh. 16. De patre p̄ceſſi ⁊ veni. Oēs interficit opi-
niones q̄ ex loco ad locū poſſūt: ſicut in ali-
q̄bus corpalib⁹ eſtimari. Siliter cū aut int⁹
aut foris legim⁹ deū eē: non vtiq; deū aut
intra aliqd̓ corpus includimus: aut ab aliq̄
corpe ſepamus. Sz alta hoc ⁊ inenarrabili
eſtimatione penſantes diuę naturę intelli-
gim⁹ arcanū. Deniq; ita ſapiētia ex ore altiſ
ſimi p̄diſſe ſe dic: vt nō extra prē ſit: ſ; apd̓
prem: q2 verbū erat apud deū. Nec ſolum
apud patrē: ſed etiā i patre. Dicit eñ: Ego
in patre: ⁊ pater i me ē. Sz neq; cū de patre
exit: de loco recedit: aut q̄ſi corp⁹ a corpore
ſepat. Neq; cū prē ē quaſi in corpe tanquā
corpus includit. Sp̄us quoq; ſanct⁹ cū p̄-
cedit a prē ⁊ filio: nō ſepat a prē: nō ſepat a
filio. Quēadmodū eñ ſepari pōt a prē qui
ſp̄us oris eius ē? Qd̓ vtiq; ⁊ ęternitatis in-
diciū: ⁊ diuinitatis exprimit vnitatē. Eſt ḡ
⁊ manet ſemp qui oris eſt ſp̄us. Sz deſcen-
dere videt etiā: cū illū recipim⁹ vt habitet i
nobis: ne nos ſim⁹ a gr̄a ei⁹ alieni. Nob de
ſcendere videt: nō quo ille deſcēdat: ſ; quo
ad illū anim⁹ noſter aſcēdat. De quo pleni⁹
dicerem⁹: niſi meminiſſem⁹ in libris iā ſu-
Gen. 11. periorib⁹ poſitū qd̓ ⁊ pater dixerit: Deſcen
dam⁹ ⁊ ꝯfūdam⁹ liguas eoꝝ: Et fili⁹ dixerit:
Joh. 14. Qui diligit me: ſmonē meū ſeruabit: ⁊ pat
me⁹ diliget eū: ⁊ ad eū veniem⁹ ⁊ manſionē
apud eū faciem⁹. Sic igit venit ſp̄us: quē-
admodū venit pat: q2 vbi pat ē ibi ē ⁊ fili⁹: ⁊
vbi fili⁹ eſt: ibi ē ⁊ ſp̄uſſanct⁹. Nō ḡ diſcrete
venire eſtimād⁹ ē ſp̄uſſcūſ. Venit aūt nō de
loco ad locū ſ; a diſpoſitione cōſtitutionis
ad ſalutē redēptionis: a gratia viuificatio-
nis ad gr̄am ſanctificatiōis: vt de terris ad
celū: de iniuria ad gliam: de ſeruitio ad re-
gnū transferat. Sic ḡ venit ſp̄us: quēadmo
dū venit pater. Dixit eñ fili⁹: Ego ⁊ pr̄ ve-
niemus ⁊ māſionē apud eū faciem⁹. Nun-
q̄d corpalit pr̄ venit? Sic ḡ ſp̄us venit: in q̄
cū venit ⁊ patris ⁊ filij plena preſentia eſt.
Quis aūt pōt a patre ⁊ filio ſpiritū ſanctū
ſepare: cū vel appellare patrē ⁊ filiū ſine ſp̄ū
l. 12. nō queamus? Nemo eñ dicit dn̄m ieſū: ni-
ſi in ſpirituſancto. Ergo ſi appellare domi-
nū ieſū ſine ſp̄ū nō poſſum⁹: ſine ſp̄ū p̄dica-
re nō poſſum⁹. Si aūt ⁊ angeli p̄dicāt dn̄m
ieſū quē nemo pōt ſine ſp̄ū p̄dicare: ⁊ i ipis
ḡ ſp̄uſſanct⁹ opat. Probauim⁹ igit vnā p̄-
ſentiā eē: vnā gr̄am eē prīs ⁊ filij ⁊ ſp̄uſſan-
cti: q̄ tam cęleſtis atq; diuina eſt: vt pro ea
agat gr̄as patri fili⁹ dicēs: Cōfiteor tibi do- Matth. 11.
mine pater celi ⁊ terrę q̄ abſcōdiſti hęc a ſa-
pientib⁹ ⁊ prudentib⁹ ⁊ reuelaſti ea puulis.
Ergo cū vna vocatio ſit: vita etiā gr̄a eſt.

Quia vna pax: vna gratia patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Ca. XI.

Eniq; ſcriptum ē: Gr̄a vobis ⁊ pax Gal. 1.
d a deo prē noſtro ⁊ dn̄o ieſu xp̄o. Ec-
ce habem⁹: q2 patris ⁊ filij vna eſt
gr̄a: ⁊ prīs ⁊ filij vna pax eſt: ſed ⁊ gr̄a ⁊ pax
fructus ē ſp̄us: ſicut ipſe ap̄ls docuit dicēs:
Fruct⁹ aūt ſp̄us: charitas: gaudiū: pax: pa Gal. 5.
tientia. Et bona pax ⁊ neceſſaria: vt nemo
a diſputationū turbet incertis: neq; paſſio-
nū corporaliū tēpeſtate quatiat: ſed in ſim-
plicitate fidei ⁊ trāquillitate mentis q̄etus
circa dei cultū pſeueret affect⁹. De pace pro
bauim⁹. De gr̄a aūt p̄p̄ha zacharias dicit:
Quia p̄miſit de⁹ effūdere i hieruſalem ſpm̄ gr̄ę
⁊ miſcdię. Et ap̄ls petrus dicit: Pęnitētiā Act. 2.
agite ⁊ baptizet vnuſquiſq; vr̄m in nomie
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i in remiſſionē pctōꝝ: ⁊ accipi
etis gr̄am ſp̄uſſancti. Ergo ſic prīs ⁊ filij: ita
⁊ ſp̄uſſancti gr̄a eſt. Quō eñ ſine ſp̄ū pt eē
gr̄a: cū gr̄a diuina oīs in ſp̄ū ſit? Nec ſolum
pacē ⁊ gr̄am legimus prīs ⁊ filij ⁊ ſp̄uſſan-
cti: ſ; etiā charitatē ⁊ cōmunionē fidelis au-
guſte. De charitate enim dictū eſt: Gr̄a do-
mini noſtri ieſu chriſti ⁊ charitas dei.

Quia vna charitas patris ⁊ filij ⁊ ſp̄uſſancti ⁊ operatio trinitatis: vt paſſionē corporis dominus ieſus ſubiret. Ca. XII.

Ccipiamus charitatē prīs. Eadem
a charitas quę patris: etiam filij eſt.
Ipe enim dixit: Qui me diligit: di- Joh. 14.
ligetur a patre meo: ⁊ ego diligā eū. Quę ē
eñ charitas filij: niſi q2 ſe p nobis obtulit:
⁊ ſuo ſanguine nos redemit? Eadē aūt cha
ritas ⁊ in patre eſt: quia ſcriptum eſt: Sic Joh. 5.
enim dilexit deus mundum vt filium pro-
priū daret. Tradidit ḡ pat filiū: ⁊ fili⁹ ipe ſe
tradidit. Seruat charitas: nec lędit pietas.
Nulla eſt eni pietatis iniuria: vbi nulla eſt
traditiōis erūna. Tradidit volētē: tradidit
offerētē. Nō vtiq; ad pęnā pr̄ filiū: ſ; ad gra
tiā. Si diſcutis facti meritū: interroga pie-

tatis vocabulũ. Vas electiõis vnitatẽ hãc
diuinę charitatis euident̃ oñdit: qꝛ ⁊ pr̃ tra
didit filiũ: ⁊ filius ipſe ſe tradidit. Pat̃ tradi
Ro.8. dit: qui filio ꝓprio nõ pepercit: ſ pro nobis
omnibus tradidit illũ. De filio quoq; dicit:
Gal.2. Qui ſe tradidit pro me. Tradidit inqt. Si
gr̃e quid arguo? Si iniurię plus debeo. Sz
ſicut pater tradidit filiũ: ⁊ filius ipſe ſe tra
didit: Accipe qꝛ ⁊ ſpiritus eũ tradidit. Scri
Math 4. ptum eſt em̃: Tunc ieſus ductꝰ ẽ in deſertũ
ab ſpũ: vt tẽptaret̃ a diabolo. Ergo ⁊ ſpiri
tus diligens tradidit dei filiũ. Sic em̃ vna ẽ
charitas patris ⁊ filij: ita hãc charitatez dei
ſupra effundi per ſpiritũſanctũ: ⁊ fructũ eẽ
ſancti ſpiritus declarauimꝰ: Quia fructꝰ ẽ
Gal.5. ſpũs: charitas: gaudiuz: pax: patientia.

Quia vna cõicatio patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Ca. XIII.

Communicationẽ autẽ ⁊ pr̃is ⁊ filij
eſſe manifeſtũ eſt: quia ſcriptuz eſt:
Et cõmunicatio noſtra cuz patre et
cũ filio eiꝰ ieſu xp̃o. Et alibi: Cõmunicatio
ſpirituſſancti cum oĩbꝰ vobis. Si igit̃ vna
pax: vna gr̃a: vna charitas: vna cõicatio ẽ
patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti: vna certe ope
ratio eſt. Et vbi vna oꝑatio ẽ: vtiq; nõ põt
virtus eſſe diuiſa et diſcreta ſubſtãtia. Nã
quõ operationis eiuſdẽ gr̃a cõueniret?

Quia vnum nomen patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Ca. XIIII.

Quis igitur vnitatẽ ſeparare audeat
nominis: cum oꝑationis videat vni
tatem? Sed quid ego vnitatẽ nois
argumẽtis aſtruo: cũ diuinę vocis euidens
teſtimonium ſit: vnũ nomẽ eſſe patris ⁊ fi
lij ⁊ ſpirituſſancti? Scriptũ ẽ eñi: Ite bapti
Math.28. zate gentes in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſan
cti. In noie dixit: nõ in noibus. Nõ ĝ aliud
nomẽ patris: aliud nomẽ filij: aliud nomen
ſpũſſancti: qꝛ vnus deus: nõ plura noĩa: qꝛ
nõ duo dij: nõ tres dij. Et vt aperiret quia
vna diuinitas: vna maieſtas eſt: qꝛ vnũ no
men patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti: nõ in alio
noie venerit filius: in alio noie ſpũſſanctꝰ:
Ait ipſe dominus: Ego veni in noie patris
Ioh.5. mei ⁊ nõ accepiſtis me: ſi aliꝰ venerit in noie
ſuo illũ accipietis. Qd autẽ nomẽ pr̃is eſt:
hoc idez filij ſcriptura declarat: qꝛ in exodo
dixit dñs: Ego antecedo in nomine meo et
vocabo te noie meo dñm in cõſpectu tuo.
Dñs ĝ dixit: qꝛ in noime ſuo vocauit dñm.
Dominus ergo ⁊ patris ẽ nomẽ ⁊ filij. Cũ
autem vnum nomen ſit patris et filij: acci
pe q̃ et ſpirituſſancti idem nomen ſit: quo
niã ⁊ ſpũſſanctꝰ in nomine filij venit: ſicut
ſcriptũ ẽ: Paraclytꝰ aũt ille ſpũſſanctꝰ quẽ Ioh.14.
mittet pr̃ in noie meo: ille vos docebit oĩa.
Qui aũt venit in noie filij: vtiq; etiã in noie
pr̃is venit: qꝛ vnũ nomẽ pr̃is ⁊ filij ẽ. Sic fit
vt vnũ ⁊ pr̃is ⁊ filij nomen ſit ⁊ ſpũſſancti.
Nec em̃ ẽ aliud nomẽ ſub cęlo vllũ in quo Act.4.
oportet ſaluos fieri. Simul docuit vnitatẽ
diuini nois eẽ credendũ: nõ diſparilitatez:
qm̃ in vnitate nois venit xp̃s. In ſuo autẽ
noie venturꝰ antichriſtus ẽ: ſicut ſcriptuz ẽ:
Ego veni i noie pr̃is mei ⁊ nõ accepiſt̃ me: Ioh.5.
ſi alius venerit in noie ſuo illum accipiet̃.
Edoctũ eſt igit̃ ex his non eſſe in pr̃e et filio
⁊ ſpiritu paraclyto nois diuerſitatẽ. Et qd
nomẽ ẽ patr̃: id eẽ etiã filij nomẽ: ſimiliter qd
nomẽ ẽ filij: eẽ id etiã ſpũſſancti. Qñq; eti
am paclytꝰ filiꝰ dicit̃: ſic ⁊ ſpũſſanctꝰ. Et idõ
ait in euãgelio dñs ieſus: Rogabo patrem Ioh.
meũ ⁊ aliũ paclytũ dabit vobis q̃ vobiſcuz
ſit in ęternũ ſpm̃ veritatis. Et bñ dixit aliũ:
ne ipſũ filiũ: ipm̃ ſpm̃ intelligeres. Unitas
em̃ nois ẽ ñ filij ſpũs: q̃ ẽ ſabelliana ꝯfuſio.

Quia ⁊ filius paraclitꝰ dicit̃ ſicut et ſpiritꝰ: ⁊ quia beneficij ⁊ gr̃e hoc nomen: non iniurie eſt. Ca. XV.

Itaq; aliꝰ paraclytus ẽ filius: alius
paraclytus ſpũſſanctus. Filiũ enim
paclytũ dixit etiã iohãnes: ſicut ha
bes: Si quis peccauerit paclytũ habemus 1 Ioh.
apud patrẽ ieſum chriſtum. Itaq; quemad
modũ vnitas nois: ita etiam vnitas ꝑtãtis
eſt. Ubi em̃ paraclytꝰ ſpũs: ibi etiaz filius.
Nã ſicut hic in ęternũ dñs futurum cũ fide
libus ſpm̃ dicit: ita etiã de ſe alibi oſtendit:
q̃ in ęternũ cum apl̃is ſit futurꝰ dicẽs: Ecce Math.
ego vobiſcũ ſum oĩbus diebus vſq; ad con
ſũmationẽ mundi. Unũ ſunt ĝ filius ⁊ ſpi
ritus: vnũ nomẽ eſt trinitatis ⁊ vna inſepa
bilisq; ꝑſentia. Sicut aũt oſtendimꝰ paclytũ
tum filiũ noiatum: ita etiã oſtendimus ve
ritatẽ ſpiritũ nũcupatũ. Ueritas chriſtus:
veritas ſpiritus. Habes em̃ i ep̃la iohãnis:
Qm̃ ſpũs eſt veritas. Nõ ſolũ ĝ veritatis:
ſ etiã veritas dicit̃ ſpũs: ſicut ⁊ veritas fili
us ꝓdicat̃ q̃ ait: Ego ſuz via veritas ⁊ vita. Ioh.

Quia ſicut pater lumẽ: ita ⁊ filiꝰ lumen: ⁊ ſpũs lumẽ eſt. Et ſicut patrẽ ignem legimus: ita ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum. Ca. XVI.

Quid autẽ aſtruã: q̃ ſicut pr̃ lumen:
ita etiã filiꝰ lumẽ: ⁊ ſpũſſctũs lumẽ
ẽ? Qd vtiq; diuę potẽtię ẽ. Deꝰ em̃
1.Ioh.1. lux ẽ: ſicut dixit iohes. Quia deꝰ lux ẽ ⁊ te
nebre in eo nõ ſunt: lux aũt ⁊ filiꝰ: quia vita
erat lux hoim. Et vt oñderet ſe de dei filio
Ioh.1. euãgeliſta dixiſſe: ait de iohe baptiſta: Nõ
erat ille lux: ſ vt teſtimoniũ ꝑhiberet de lu
mine. Erat lux vera q̃ illumiat oẽm hoiem
venientẽ in hũc mũdũ. Ergo qꝛ deꝰ lux eſt:
lux aũt vera ẽ dei filiꝰ: Sine dubio deꝰ verꝰ
eſt dei filiꝰ. Habes ⁊ alibi: quia filiꝰ dei lux
Eſa.9. ẽ: Populus qui ſedebat in tenebris ⁊ i vm
bra mort̃ lucẽ viderũt magnã. Quid aũt h̃
Ps.35. euidẽtiꝰ qd ait: Qm̃ apud te ẽ fons vitę ⁊ i
lumie tuo videbimꝰ lumẽ: hoc ẽ q̃ apud te
deꝰ oĩpotẽs pat̃: qui fons vitę es: in lumie
tuo filio: lumẽ videbimꝰ ſpũſſancti. Sicut
Ioh.20. ipſe dominꝰ oſtendit dicẽs: Accipite ſpiri
Luc.6. tumſanctũ. Et alibi: Et virtꝰ exibat de eo.
Ipſũ aũt patrẽ quis dubitet lucẽ eẽ: cuz le
Heb.1. ctũ ſit de filio eius: qꝛ ſplendor ſit luc̃ ęter
nę? Cuiꝰ eñi niſi patris ſplẽdor ẽ filiꝰ: q̃ ⁊ cũ
pr̃e ſemꝑ eſt: nec diſſilis: ſ eadem claritate
ſemper fulget? Et eſaias ſignificat: nõ ſolũ
Eſa.10. lucẽ: ſ etiã ignẽ ſpm̃ſanctum: dicẽs: Et erit
lux iſrl̃ in igne. Itaq; prophetat eũ ignẽ ar
dentẽ: quia in tribus iſtis generibus ꝓpen
ſius maieſtatẽ diuinitatis aduertimꝰ. Qm̃
⁊ ſanctificare diuinitatis eẽ aduertimus: et
illuminare ignis ⁊ lucis ẽ ꝓprium: ⁊ ſpecie
ignis exprimi vel videri: diuę ẽ conſuetudi
Deut.4. nis. Deus enim ẽ ignis ꝯſumẽs: ſicut moy
ſes dicit. Uidit em̃ ipſe in rubo ignem: ⁊ au
dierat deũ tunc quãdo vox facta ẽ de flam
Exo.3. ma ignis ad eũ dicens: Ego ſũ deus abraã
⁊ deus iſaac: ⁊ deus iacob. Uox ergo de flã
ma ⁊ in rubo flãma ⁊ flãma nõ noxia. Ure
batur em̃ rubus ⁊ nõ exurebatur: eo q̃ illo
myſterio dñs figuraret: qꝛ illuminaturꝰ ſpi
nas noſtri corporis adueniret: nec cõſũptu
rus erũnoſos ſ mitigaturꝰ erũnas: qui ba
ptizaret in ſpirituſancto ⁊ igni: vt gratiam
tribueret: peccata cõſumeret. Ergo i ſpecie
ignis deus ſeruato ꝓpoſito. In actibus q̃q;
apoſtoloꝝ cum ſupra fideles ſpirituſſanctꝰ
deſcẽdiſſet: ignis ſpecies videbat̃. Sic eniz
Act.2. habes: Et factꝰ eſt ſubito de cęlo ſonus tan
quã vi magna ſpũs ferretur: ⁊ repleuit totã
domũ vbi erãt ſedẽtes ⁊ viſę ſunt illis diſ
Iud.7. perſę lingue tanq; ignis. Unde ⁊ illud: Qñ
gedeon ſuꝑaturꝰ madian: trecentos viros
iuſſit hydrias ſumere: ⁊ i hydrijs faces accẽ
ſas habere: ⁊ in dextris tenere tubas: Ita
noſtri acceptũ ab apoſtolis ſeruauere maio
res: q̃ hydrię ſint corpora noſtra figurata
de limo: quę timere non norunt: ſi feruore
gratię ſpiritalis igneſcãt: ⁊ ieſu dñi paſſio
nem canore vocis confeſſiõe teſtent̃. Quis
igitur de diuinitate ſanctiſpiritus dubitet:
cũ vbi ſpũs gr̃a ſit: ibi ſpecies diuinitat̃ ap
pareat? Quo teſtimonio: nõ diuerſitatẽ ſ
vnitatẽ diuę collegimꝰ ꝑtãt̃. Nã quẽadmo
dũ põt eẽ diſcretio ꝑtãtis: vbi vniꝰ i oĩbus
oꝑationis effectꝰ ẽ? Neq; vero põt eſſe gr̃a
ſacramẽtoꝝ niſi vbi fuerit venia peccatoꝝ.
Quis ẽ igit̃ iſte ignis? Non vtiq; virgultis
vilibꝰ ꝯcretꝰ: aut ſtipula ſiluaꝝ fragoſus in
cendijs: ſed ignis ille qui vt auꝝ bona fa
cta meliorat: ⁊ vt ſtipulã pctã ꝯſumit. Hic ẽ
vtiq; ſpirituſſanctꝰ qui dñici vultus ⁊ ignis
appellatur ⁊ lumen.

Quia lumen vultus dei ſpiritus: ⁊ ſpiritus lumen. Ca. XVII

Sicut ſuꝑ diximꝰ: Signatũ ẽ i nob Ps.4.
lumẽ vultꝰ tui dñe. Qd eſt ĝ lumẽ
ſignatũ: niſi illiꝰ ſignaculi ſpirital̃: i
q̃ credẽtes ſignati ſũt? Signati inqt eſt̃ ſpũ Eph.1.
ꝓmiſſiõis ſcõ. Et ſicut lumẽ ẽ vultꝰ diuini:
ita etiã ignis emicat ex dei vultu: qꝛ ſcꝑtũ ẽ:
Ignis in cõſpectu eius ardebit. Prefulget Ps.49.
em̃ gr̃a diei iudicij: vt ſequat̃ abſolutio quę
ſanctoꝝ remunerat̃ obſequium. O magna
abundantia ſcripturaruz: quã nemo poſſit
humano ingenio comprehẽdere. O maxi
mum diuinę vnitatis indicium. His enim
duobus verſiculis q̃ multa ſignantur.

Quia ſicut pater vita ⁊ filius vita ⁊ ſpirituſſanctus vita. Ca. XVIII.

Dximus: qꝛ lux ẽ pater: lux filius:
lux ſpũſſanctꝰ: Accipiamꝰ etiam qꝛ
vita eſt pater: vita filius: vita ſpũſ
ſanctꝰ. Et qꝛ ſic pr̃ vita: ita ⁊ filiꝰ vita: ⁊ ſpũſ
ſanctꝰ eſt vita. Dixit em̃ iohes: Qd erat ab 1.Ioh.1.
initio qd audiuimꝰ ⁊ qd vidimꝰ ⁊ ocul̃ nr̃is
ꝑſpeximꝰ: ⁊ manꝰ nr̃ę ſcrutatę ſũt de v̱bo vi
tę: ⁊ vita apparuit ⁊ vidimꝰ ⁊ teſtamur ⁊ ãnũ
ciamꝰ vob de vita q̃ erat apd pr̃ez. Et v̱bũ
vitę dixit ⁊ vitã: vt ⁊ pr̃ez vitã ſignificaret ⁊
filiũ. Quid em̃ ẽ vitę v̱bũ niſi dei v̱bũ? Ac
ꝑ hoc et deꝰ v̱buz dei vita ẽ. Et ſic v̱bũ vitę
dicit̃: ita ⁊ ſpũs vitę. Scriptũ eſt em̃: Et ſpi Ezech.1.
ritus vitę erat in rotis. Itaq; ſicut v̱bũ vi
tę vita ẽ: ita ⁊ vitę ſpũs: vita eſt.

Quia ſicut pater fons vite ē: ita eti am filiꝰ: ita ⁊ ſpūſſanctꝰ. Ca. XIX.

Ccipe nūc: qꝛ ſicut pater fons vitę
a eſt: ita etiā filium plerīq; fontē vitę
memorarūt ſignificatū: eo ꝙ apud
te inquit deus omnipotēs: filiꝰ tuꝰ fons vi/
tę ſit: hoc eſt fons ſpūſſancti: qꝛ ſpiritus vi/
Joh.6. ta ē: ſicut dn̄s ait: Verba quę ego locutꝰ ſū
vobis: ſpūs ⁊ vita ſunt. Quia vbi ſpūs et
vita: ⁊ vbi vita: etiā ſpūſſanctꝰ. Plerīq; ta/
men hoc loco patrē volunt tātūmō fontem
ſignificatum: quāquā videant ꝙ ſcriptura
memorauerit: quia ſicut pater fons vitę: ita
⁊ filiꝰ vita ⁊ ſpūs: ⁊ ſicut pater flumē: ita ⁊ fi
Ps.35. lius ⁊ ſpūſſanctus. Apud te inquit fons vi/
te: hoc eſt apud patrem filiꝰ: qm̄ vbū apud
deum: qđ erat in principio ⁊ erat apđ deū.
Sꝫ ſiue patrem quis hoc loco: ſiue filiū itel/
ligat fontem: Fontem vtiq; intelligimus:
nō aquę iſtius quę creata eſt: ſꝫ diuinę illiuſ
gratię: hoc eſt ſpūſſancti. Ipſe eſt eni aqua
Joh.4. viua: ꝓpterea dominus dicit: Si ſcires do/
num dei: ⁊ quis eſt qui dicit tibi: da mihi bi
bere: tu petiſſeſ ab eo ⁊ dediſſet tibi aquam
viuaꝫ. Hanc aquā ſitiuit anima dauid. Ha
rum fontē aquarum: deſiderat ceruus: non
ſitiens venena ſerpentū. Viua eſt eīm gra/
tia ſpiritalis: eo ꝙ mentiſ interna purificet:
⁊ omne animi peccatū abluat: occultorū q;
mundet errorem.

Quia ſicut pater flumē: ita ⁊ filius ita ⁊ ſpirituſſanctus. Ca. XX.

Ed ne quis forte tanq̄ puſillitateꝫ
ſ ſpūs redarguat: ⁊ hinc velit quādā
facere diſtantiam magnitudinis: ꝙ
aqua portio videaƭ eſſe fontꝭ exigua: Quā/
quā creaturaꝝ exempla minime diuinitati
aptanda videantur: Tamē ne quid ex hac
quoq; creaturę cōparatione ꝑiudicent: diſcāt
nō ſolum aquā ſed etiā flumen dictū ſpiri/
Joh.7. tumſanctum: ſm̄ qđ lectuꝫ eſt: Flumina de
ventre eius fluent aquę viuę: Hoc aūt dice
bat de ſpūſancto quē accepturi erant q̄ cre/
dituri erāt in eo. Ergo flumē eſt ſpūſſanctꝰ:
⁊ flumen maximum qđ ſm̄ hebręos de ieſu
fluxit i terris: vt ore ſępe accepimꝰ ꝓphaꝝ.
Magnū hoc flumen qđ fluit ſemꝑ ⁊ nunq̄
deficit. Nec ſolū flumen: ſed etiā profuſi im
petus ⁊ magnitudinis redundātis: ſicͭ etiaꝫ
Ps.45. dauid dixit: Quia fluminis impetꝰ lętificat
ciuitatem dei. Neq; eni ciuitas dei illa hie/
ruſalem meatu alicuius fluuij terreſtris ab/
luitur: ſed ille ex vitę fonte procedens ſpiri/
tuſſanctus: cuius nos breui ſatiamur hau/
ſtu: in illis cęleſtibus thronis: dominatio/
nibus ⁊ poteſtatibus: angelis ⁊ archāgelis
redundantiꝰ videƭ effluere pleno ſeptē vir/
tutum ſpiritalium feruēs meatu. Si eīm flu
uius riparum editis ſuperfuſus exundat:
q̄to magꝭ ſpūs omnē ſuꝑeminēs creaturā:
cuꝫ reliqua tanquā inferiora noſtrę mentis
arua ꝑſtringat: cęleſtē illā creaturarum na/
turam effuſiore quadā ſanctificatiōis vber/
tate lętificat? Nec moueat ꝙ vel hic dixit:
flumina: vel alibi ſeptē ſpūs: his eni ſancti
ficationibus ſeptem ſpiritaliū: ſicut eſaias
dixit: ſignificatur plenitudo virtutū. Spi/ Eſa.11.
ritus ſapientię ⁊ intellectus: ſpūs cōſilij at/
q; virtutis: ſpūs cognitionis atq; pietatis:
ſpūs timoris dei. Vnum ꝰ flumen: ſed mul
ti ſpiritalium donoꝝ meatus. Hoc igiƭ flu/
men exit ex fonte vitę. Nec hic rurſus ſenſū
tuum ad inferiora detorqueas: qꝛ quędam
diuerſitas videtur eē fontis ⁊ fluminis: ⁊ tn̄
ad omnia proſpexit ſcriptura diuina: ne in/
firmitas humani caperetur ingenij vilita/
te ſermonuꝫ. Proponas tibi licet quodvis
flumē e fonte: eſt vniꝰ tn̄ naturę: vniꝰ ſplen
doris ⁊ gratię. Dic ſane ⁊ tu ſpūmſanctum
vnius cū filio dei ⁊ deo p̄re eſſe ſubſtantię:
vnius claritatis ⁊ glorię. Capiam fidele cō/
pendium de vnitate virtutis: nec verebor
aliquā de diuerſitate magnitudinis q̄ſtio/
nem. Nam etiā in hoc nobis ſcriptura pro/
ſpexit. Dicit enim dei filius: Qui biberit ď Joh.4.
aqua quā dabo ei: fiet in eo fons aquę ſali/
entis in vitaꝫ ętemā. Hic fons vtiq; gratia
ſpiritalis eſt. Fluuius ex viuo fonte proce/
dens. Fons igitur vitę etiam ſpūſſanctꝰ ē.
Aduertis etiā ex verbis ipſius: dinę ſignifi
cari magnitudinis vnitatē. Nec poſſe xp̄m
etiam a perfidis fontem negari: cum fons
dicatur ⁊ ſpūs. Et ſicut flumen diciƭ ſpūs:
ita ⁊ pater dixit: Ecce ego decurram in vos Eſa.
ſicut fluuius pacis: ⁊ ſicut torrens iundans
gloriam gentium. Quis autem dubitet flu
men eſſe dei filium: de quo ęternę vitę flu/
mina profluebant? Bona ergo aqua ſpiri/
talis gratia. Quis hunc fontem dabit pe/
ctori meo? in me ſaliat: in me fluat vitę lar/
gitor ęternę. Superfluat i nobis fons iſte: Pro.
nō effluat. Dicit eīm ſapia: Bibe aquam de
tuis vaſis ⁊ de puteoꝝ tuoꝝ fontibus: inq;
platęis tuiſ ſuperfluant aquę tuę. Quomō

hāc aquā tenebo ne effluat: ne labaƭ? Quō
vas meū conſeruabo ne qua penetrans ri/
ma peccati: ęternę vitę diſtillet humorem?
Doce nos domine ieſu: doce ſicut docuiſti
Math.6. apl̄os tuos dicēs: Nolite theſaurizare vo/
bis theſauros in terra vbi erugo ⁊ tinea ex/
terminat: ⁊ vbi fures effodiunt ⁊ furantur.
Furē videlꝫ imundū ſpiritū eſſe ſignificat:
qui in bonorū operum luce gradientibꝰ nō
poſſet obripere. In tenebris autē ſęculariū
cupiditatum: ⁊ inter oblectamēta terreſtriū
ſi quē cęperit voluptatū: omni virtutis ęter
nę flore diſpoliat. Et ideo dn̄s dicit: The/
ſaurizate vobis theſaurū in cęlo: vbi neq;
erugo neq; tinea exterminat: ⁊ vbi fureſ nō
effodiunt ⁊ furanƭ: Vbi eīm fuerit theſaurꝰ
tuꝰ ibi erit ⁊ cor tuū. Erugo nr̄a laſciuia eſt:
Erugo nr̄a libido ē: Erugo nr̄a luxuria ē: q̄
flagitioꝝ ſordibꝰ aciē mētꝭ obducūt. Tinea
rurſus noſtra arrius ē: Tinea noſtra fotinꝰ
eſt: qui ſcm̄ eccl̄ię veſtimentū impietate ſua
ſcindūt: ⁊ vnitatē diuinę poteſtatis indiui/
duā ſeꝑare cupiētes: ſacrilego morſu ꝑcioſū
fidei velamen obrodūt. Fundiƭ aqua ſi ar/
rius dentem impreſſerit. Effluit ſi aculeum
ſuū in alicuiꝰ vas fotinus infixerit. Vile fig
mentū ſumus cito vitia ſentimus. Sed ne/
mo dicit figulo quid me feciſti ſic. Nam ⁊ ſi
vile vas noſtrū: aliud tamē in honore: aliđ
in cōtumelia ē. Noli ꝰ aperire lacum tuum:
noli fodere vitijs atq; criminibꝰ. Ne q̄s di/
Ps.7. cat: Lacum aperuit ⁊ effodit eū ⁊ incidit in
foueā quā operatus ē. Si ieſū quęritis cō/
tritos lacus deſerite. Chriſtus eīm nō ad la
cum ſed ad puteū ſedere cōſueuit. Ibi eum
ſamaritana illa quę credidit: illa quę aquā
haurire cupiebat: iuenit. Quis mane veni
re debueris: tamē etiā ſi ſerius veneris: etiā
ſexta hora ieſum fatigatū ex itinere iuenies
Fatigatus ē: ſed i te: qꝛ diu te quęſiuit: tua
illum tamdiu incredulitas fatigauit. Non
offendiƭ tamen ſi modo venias: petit bibe/
re: daturus. Bibit aūt nō aquā ꝑtermeantꝭ
riuuli ſꝫ ſalutē tuā: bibit affectū tuum: bibit
calicē: hoc eſt: paſſionē illam tuoꝝ criminū
redemptricem: vt tu ſitim iſtius mūdi ſacri
potus cruore reſtinguas. Sic abraam deū
poſteaq; puteū fodit emeruit. Sic iſaac dn̄
ad puteum deambulat venientē illam i ty/
po eccleſię accepit vxorē: Fidelis ad puteū:
infidelis ad lacū. Deniq; ⁊ rebecca: ſicͭ legi/
mus petitorē inuenit ad fontē: ⁊ meretrices
in lacu iezabel ſe cruore lauerunt.

Sancti Ambroſij epiſcopi de ſpiri tuſancto liber primus explicit.

Prefatio eiuſdē in librū ſecūdum de ſpirituſancto ad Gratianum in/ cipit.

T ſi in libro pri/
e mo veteris hiſtorię lectione
patefactum ſit: ⁊ in ipſis iudi
cibus iudęoꝝ veterū ſpirita/
lem gratiā refulſiſſe: ⁊ ꝑ ſpm̄
ſanctū cęleſtium ſacramentoꝝ reuelata my
ſteria quē moyſes nō ignorauit ęternū. De
niq; ſtatim in principio mūdi: imo an̄ prin/
cipiū eū deo iunxit: quē ante mūdi principi
um ſempiternū eē cognouit. Namq; ſiquis
diligēter aduertat ⁊ patrē i principio ⁊ filiū:
Gen.1. cognoſcet ⁊ ſpm̄. De patre eīm ſcriptū ē: In
principio fecit deꝰ cęlum ⁊ terrā. De ſpū di/
ctum ē: Spiritus ſuꝑferebaƭ ſuper aquas.
Et bene in exordio creaturę baptiſmi figu/
ra ſignatur: per qđ habuit creatura mūda/
ri. Lectuꝫ etiā de filio ꝙ ipſe ē qui diſcreuit
inter mediū lucis ⁊ tenebras. Vnꝰ eſt enim
deꝰ pater qui dicit: ⁊ vnꝰ dn̄s ieſus q̄ facit.
Sꝫ ne rurſus aut arrogans putes dicentis
imperiū: aut vile facientis obſequiū: ęqua/
lē ſibi pater filium cōfitetur operis vnitate
dicens: Faciamꝰ hoīem ad imaginē ⁊ ſimi/
litudinē noſtrā. Et imago eīm ⁊ operatio ⁊
ſimilitudo cōmunis: quid aliud niſi maie/
ſtatis eiuſdem ſignificat vnitatē? Tamē vt
ęqualitatē plenius patrꝭ filijq; cognoſcas:
ſicut dixit pater ⁊ filiꝰ fecit: ita ⁊ pater oꝑaƭ
et filius dicit. Paƭ operatur: ſicut ſcriptum
Joh.5. eſt: Pater meꝰ vſq; modo oꝑatur. Filiꝰ di/
cit: ſicut habes dictuꝫ ad filiū: Dic verbo ⁊
Joh.17. ſanabiƭ: Et filiꝰ dicͭ p̄ri: Volo vt vbi ego ſū
⁊ iſti ſint mecū: Fecit pater qđ filiꝰ dixit. Sꝫ
nec abraam ignorauit ſpm̄ſanctuꝫ. Deniq;
tres vidit ⁊ vnū adorauit: qꝛ vnꝰ deꝰ: vnus
dominus ⁊ vnus ſpiritus: Et iđ vnitas ho/
noris: qꝛ vnitas ꝑtātis. Et quid de ſinguliſ
loquar? Samſon diuina promiſſione gene/
Judic.13. ratus: ſpm̄ comitantē habebat. Sic eni le/
gimus: Quia benedixit eū dominꝰ: ⁊ cepit
ſpiritus domini comitari cum eo in caſtra.
Et ideo futurum pręuidens ſacramentū ex
Judic.14. alienigenis poſcebat vxorem: qđ pater eiuſ
ac mater vt ſcriptum eſt ignorabāt quoniā
a dn̄o ē. Meritoq; fortior cęteris habebaƭ

qꝛ eum ſpūs dn̄i dirigebat: quo duce ſolus
nūc alienigenaꝝ fugabat populos: nūc leo
nem morſu inuiolabiliſ: fortitudine inſupa
bilis diſcerptū māib⁹ diuidebat. Vtinā tā
cautus ad ſeruandam grām q̄ fortis ad ſu/
perādā beſtiā. Et fortaſſe hoc nō ſolū virtu
tis miraculum ſed etiā ſapientię myſterium
ꝓphetię oraculū fuit. Neq͡ȝ .n. ocioſū videt
ꝙ cū tenderet ad myſteriū nuptiaꝝ: leo oc/
currit ei quē manib⁹ ille diſcerpſit: in cuius
corpore cōnubia petiturus optata cōgrega
tionem apum repperit ⁊ mel ſuſtulit de ore
eius: qđ patri tribuit edēdū ⁊ matri. Habe/
bat gētium ꝑpls mella qui credidit: qui cor/
pus feritatis erat ante: nūc chriſti eſt. Nec
ipſa queſtio vacat a ſacramēt quā ꝓpoſuit
ſodalib⁹ ſuis dicēs: De edente exiuit eſca: ⁊
de potente exiuit dulce. Deniq͡ȝ euſq͡ȝ my/
ſtica: vt tribus dieb⁹ ei⁹ reuelatio quęrerer:
quę nō potuit niſi per fidē ecclię: die ſeptia
cōpleto legis tēpore poſt paſſionē dn̄i reue/
Ioh.7. lari. Sic em̄ habes: qꝛ ⁊ apli iđ nō intellige/
bant qꝛ ieſus nōdū fuerat glorificat⁹. Quid
inquit dulci⁹ melle: quid forti⁹ leone: Ad q̄
Iudic.14. ille reſpondit: Si nō domuiſſetis vitulam
meā nō inueniſſetis q̄ſtionē meā. O diuinū
myſteriū: O euidēs ſacrm: euaſim⁹ iteremp
torē: potentē vicim⁹. Ibi nūc cibus vitę ē:
vbi erant antea miſerię: fames: mortes. In
ſalutē pericula: in ſuauitatē amaritudo cō/
uertir. Grā ex offenſione ꝓceſſit: potētia ex
infirmitate: vita de morte. Sūt tamen qui
ecōtrario putāt fundari nō potuiſſe ꝯiugiū
niſi occiſo leone de tribu iudę. Et iđ in cor/
pore eius: hoc ē ecclia apes repertas q̄ con/
dunt mella ſapientię: qꝛ poſt dn̄i paſſionem
magis apli crediderūt. Hūc igit leonē ſam/
ſon quaſi iudęus occiderit: et in eo mel in
figura redimendę hęreditatis inuenerit: vt
reliquię ſalue fierēt ſcđm electionem grę. Et
decidit inq̄t ſup eū ſpūs dn̄i: ⁊ deſcendit in
aſcalonē ⁊ ꝑcuſſit inde triginta viros. Neq͡ȝ
em̄ potuerat victoriā ſi tenere q̄ ſacra cerne
bat. Accipiant itaq͡ȝ in ſtolis p̄miū ſapien/
tię cōuerſatiōis inſigne qui abſoluunt ⁊ re/
nunciant q̄ſtionē. Rurſus hic alia oboriun
tur myſteria: ꝙ vxor ei⁹ aufert: ⁊ iđ vulpes
incendūt manipulos alienigenaꝝ. Eos em̄
qui aduerſus diña ſacra ꝯtēdūt: decipe ſua
ꝯſueuit aſtutia. Vñ iter cū dicit i cātic can
Cant.2. ticoꝝ: Prendite nobis vulpes puſillas ex/
terminātes vineas vt vinee noſtrę floreant:

Bñ puſillas vulpes dixit: qꝛ maiores vine
as exterminare ñ poterāt: licet fortib⁹: ⁊ diabo
lus ſit puſillus. Ergo ille: vt cōpēdiū facia/
mus hiſtorię: Suo eni tēpori totius lectio/
nis digeſtio reſeruanda eſt: inuict⁹: quādiu
habuit grām ſpiritalē: ſicut dei ꝑpls ille ele/
ctus a dño: ille nazareus in lege. Inuictus
ẽ ſamſon atq͡ȝ ita inſuperabilis vt i maxilla
aſinę viros mille ꝑcuteret. Ita plenus grę
cęleſtis: vt etiā aquā in maxilla aſini ſitienſ
repiret. Siue h̊ ad miraculū cōferas ſiue ad
myſteriū vertas: ꝙ i ꝑpli foret humilitate gē
tilis ⁊ requies ⁊ triumph⁹. Iuxta qđ ſcp̄tū
eſt: Qui te percuſſerit in maxillā: prebe ei ⁊
alterā. Per hāc em̄ iniuriaꝝ patientiā quā
erudiunt ſacramēta baptiſmatis: de q̄buſ/
dā ſtimulis iracundię triumpham⁹ vt mor/
te obita: reſurrectionis requiē ꝯſequamur.
Ille ne ẽ ſamſon qui funes itextos neruis:
q̄ nouas reſtes ſicͭ mollia filia diſſoluit: Ille
ne ſamſon qui criniū ſuoꝝ palo conſtricta
defixo vincla nō ſenſit: q̄diu habuit grām
ſpiritalē. Is inquā poſtea q̄ ſpūs dei diſ/
ceſſit ab eo: lōge mutat⁹ ab illo ſamſon qui
redit allophiloꝝ indut⁹ exuuias: in mulie/
ris genib⁹ virtut palpatuſq͡ȝ captus ſacro
crine tonditur. Tantū ne ẽ momēti crines
habuere capitis vt manentibus his virtus
inuicta duraret: tonſo aūt capite fortitudo
oīs viri ſubito ſolueret: Non ita eſt vt tātā
vim corporaliū capilloꝝ putem⁹. Sūt q̄dā
crines religionis ⁊ fidei: crines nazarei in le
ge ꝑfecti: in ꝑſimonia ⁊ abſtinētia ꝯſecrati:
quib⁹ illa in typo eccleſię q̄ dñi pedes oleo
ꝑfuderat verbi cęleſt veſtigia detergebat.
Tunc em̄ ⁊ ſcđm carnē noueram⁹ chriſtum.
Cant.4. Iſti videlicz crines de quib⁹ dicit: Capilla/
tura tua vt greges capraꝝ ex illo capite pul
lulantes: de quo dictū eſt: Caput autē viri
Cant.5. xp̄s. Et alibi: Caput eius auꝝ cephas ⁊ cri/
nes ei⁹ abietes nigrę. Et bonę abietes: na/
ues tharſis: quę fluctib⁹ ſupnatāt mundi: ⁊
tutum remigium ſalutis exhibeāt. Vnde ⁊
in euangelio dñs noſter viſibiles capitis ⁊
intelligibiles capillos quoſdam eſſe ſignifi
cans ait: Sed ⁊ capilli capitis veſtri omēs
numerati ſunt: ſpiritaliū videlicet ſignifi/
cans facta virtutum: Neq͡ȝ eniz de capillis
noſtris cura eſt deo. Quāq͡ȝ ⁊ illud non ab/
ſurdum ſit eſtimare: qꝛ ꝓ maieſtate diuina
eum latere nihil poſſit. Sed quid mihi pro/
deſt: ſi deus ipſe omnes meos nouit capil/

los. Illud mihi redundat et proficit: ſi bo/
norum operuz peruigil teſtis: remunerati/
onē glię donet ęternę. Deniq͡ȝ ⁊ ipē ſamſon
nō corporales ſed intelligiles hos capillos
eſſe declaranſ ait: Si tonſus fuero diſcedet
a me virtus mea. Hoc de myſterio.

Annotatio capituloꝝ ſecundi li/bri de ſpirituſancto.

Quia domin⁹ ſpūs: qꝛ virt⁹ ſpūs: ſicut pa/
ter virtus ⁊ filius virtus. Ca.I.
Quia vnum conſilium eſt patris ⁊ filij ⁊ ſpi
rituſſancti. Ca.II.
Quia ſicut vita ē cognoſcere p̄rem ⁊ filiuz:
ita vita ē cognoſcere ſpm̄ dei. Ca.III.
Quia ſicut pater viuificat: ita filius: ita et
ſpirituſſanctus. Ca.IIII.
Quia ſicut pater creator ē omniū: ita ⁊ fili⁹
ita ⁊ ſpirituſſanctus. Ca.V.
Quia ſicut patri ⁊ filio: ita etiam ſpirituiſā/
cto ſeruiendum eſt. Ca.VI.
De eo qđ ſcriptū eſt: Ecce ego firmans to/
nitrua ⁊ creans ſpiritum. Ca.VII.
Creat pater dñicę incarnatiōis ſacramētū:
creat ⁊ ſpiritus: creat ⁊ filius. Ca.VIII.
Quia ſicut pater ⁊ filius: ita ⁊ ſpūſſanctus
regenerat. Ca.IX
Quia eadem verba quibus ſpiritū inferio/
rem videre volūt pręeminentiā oſtendūt
patris ⁊ filij. Ca.X.
Quia vna voluntas: vna vocatio patris ⁊
filij ⁊ ſpirituſſancti. Ca.XI..
Quia ſicut pater nouit filium ⁊ fili⁹ patrez:
ſic ſpiritus patrem ⁊ filium. Et ſicut pater
reuelat nobis quę ſua ſunt: ſic ⁊ fili⁹: ſic et
ſpirituſſanctus reuelat nobis. Ca.XII.

Finis.

Sancti ambroſij epī de ſpūſancto ad Gratianum Auguſtum liber ſe/cundus incipit.

Quia dñs ſpūs: qꝛ virt⁹ ſpūs ſicut pater virt⁹ ⁊ filius virtus. Ca.I.

Iudic.13. n Unc lectiōis ſeriē ꝯſiderem⁹. Supra habes qꝛ bñ
nedixit eum dominus: ⁊ cępit
ſpūs comitari cū eo. Infra ait:
Iudic.14. Et direxit ſup eū ſpūs dñi. Itē ait: Si ton/
ſuſ fuero diſcedet a me vt⁹ mea: poſtea q̄ tō
Iudic.16. ſus ē: vide ſcripturā q̄d dicat: Dñs inq̄t di/
ſceſſit ab eo. Vides ẽ qꝛ ille qui comitabat
ipſe diſceſſit. Idē eſt ẽ dñs qui ſpūs domi/
ni: hoc ē: ipſū ſpm̄ dei: dñm nuncupauit: ſic

⁊ apoſtolus ait: Dominus autem ſpirit⁹ ē: 2.Cor.3.
vbi autē ſpiritus domini: ibi libertas. Ha/
bes ergo dominum dictū etiā ſpm̄ſanctuz.
Non em̄ vnus ſed vnum ſunt ſpūſſanctus
⁊ filius. Hoc quoq͡ȝ loco virtutē dixit: ⁊ ſpi/
ritum ſignificauit. Sicut em̄ pater virt⁹: ita
⁊ filius virtus: ⁊ ſpirituſſanctus eſt virtus.
De filio legiſti: Chriſtuz dei virtutē eē atq͡ȝ 1.Cor.1.
ſapientiam. Legimus etiā: qꝛ virtus eſt pat
ſicut ſcriptū eſt: Videbitis filium hominis Math.26.
ad dexteram virtutis. Hic vtiq͡ȝ virtutē pa
trē dixit: cuius ad dexteram filius ſedet: ſic
habes: Dixit dñs dño meo ſede ad dexterā Ps.109.
meā. Virtutē etiā ſpm̄ſanctū ipſe dñs nū/
cupauit dicēs: Accipiet vtutē aduenientē Act.1.
in vos ſpūſſancti. Ipē em̄ ſpūs virt⁹ eſt.

Quia vnum cōſiliū ē patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Ca.II

q Uia legiſti ſpūs cōſilij atq͡ȝ fortitu/
dinis. Et ſicut filius magni conſilij
angelus: ita etiā ſpūs conſilij ē: vt
vnū ſcias patr ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti eē cōſiliū.
Cōſiliū nō de reb⁹ incertis aliquib⁹: ſ pre/
cognitis ⁊ ſtatutis. Arbitrū autē diuini cō/
ſilij: ſpiritum etiā inde cognoſce. Nā cuz ſu
pra docuerimus arbitrū baptiſmatis eē ſpi
ritum ſanctum: Baptiſmū autē dei eē conſi
liū legerimus: ſicut habes: Phariſei autem
ꝯſilium dei ſpreuerunt: nō baptizati ab eo:
Liquido claret ꝙ ſine ſpū baptiſma eſſe nō
poſſit: Sine ſpiritu quoq͡ȝ nō eē cōſiliū dei.
Et vt ſciam⁹ pleni⁹ virtutē eſſe ſpiritū: ſcire
debemus ipſū eē promiſſum: qñ dixit dñs:
Effundam de ſpiritu meo ſuper omnez car/ Joelis.2.
nem. Ille em̄ qui promiſſus ē nobiſ: ipſe eſt
virtus: ſicut etiā in euāgelio idem dei filius
declarauit dicēs: Et ego mittā promiſſa pa Luc.24.
tris mei in vos: vos autem ſedete in ciuita/
te quoadvſq͡ȝ impleamini virtute ex alto.
Euſq͡ȝ autem virtutem eſſe ſpiritūſanctū
euangeliſta ſignificat: vt ⁊ cū vi magna eti
am ſanctus lucas deſcēdiſſe memoraret di/
cens: Et factus eſt ſubito de cęlo ſonus: tā/ Act.2.
quā vi magna ſpiritus ferretur. Sed ne rur
ſus putes ad ſenſibilia ⁊ corporalia hoc eſſe
vertendum: accipe quia ſic deſcendit ⁊ ſpiri
tus quēadmodum deſcenſurus ē chriſtus.
Nam ⁊ ipſe cum virtute deſcendet: ſic ha/
bes: Et videbunt filium hominis venientē Math.24.
in nubibus cęli in virtute maxima ⁊ maie/
ſtate. Quđ em̄ nō eſt vna virtus atq͡ȝ eadē
poteſtas: cum vnum opus: vnum iudiciū:

vnũ tẽpluꝫ: vna viuificatio: vna ſcificatio:
vnũ etiã regnuꝫ ſit patrꝭ ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti.

Quia ſicut vita eſt cognoſcere patrem ꝛ filium: ita vita eſt cognoſcere ſpiritũ dei. Ca. III

d Icant eni in quo diſſimilitudinẽ diui
nl opis arbitreꝝ: Nũquidẽ ſicut vi
ta eſt cognoſcere patrẽ ꝛ filiũ: quẽ
Job.17. admodũ ipſe dñs declarauit dicẽs: Hęc eſt
aũt vita ęt̃na vt cognoſcãt te ſolũ veꝝ deũ
ꝛ quẽ miſiſti ieſũ xp̃m: ita etiã vita ẽ cogno
Job.14. ſcere ſpm̃ſcm̃. Dicit eni dñs: Si diligitꝭ me
mãdata mea ſeruate: ꝛ ego rogabo patrem
ꝛ aliũ paraclytũ dabit vobis vt maneat vo
biſcũ in ęternũ: ſpm̃ veritatis quẽ mũdꝰ nõ
põt accipere: qꝛ nõ videt eũ: nec cog̃ſcit eũ:
Vos aũt ſcitis eũ: qꝛ apud vos manet ꝛ in
vobis eſt. Ergo mũdus nõ habebat vitam
ęternã: qꝛ nõ accepat ſpm̃. Vbi autẽ ſpũs:
ibi vita ęterna. Ipſe ẽ eñ ſpũs vitę opator
ęternę. Vnde miror: cur de ſolo ꝛ vero deo
Arriani moueãt q̃ſtionẽ. Sicẽ eñ vita ęter-
na ẽ cognoſcere ſolũ ꝛ veꝝ deum: Ita vita
ęterna ẽ cognoſcere ieſuꝫ xp̃m: ita vita ęter
na ẽ cognoſcere ſpm̃ſcm̃: quem ſic nõ videt
mũduꝫ: quẽadmodũ patrẽ: ſic nõ ſcit quẽ-
admodũ filiũ. Qui aũt de hoc mũdo nõ ẽ:
habet vitã ęternã: ꝛ cuꝫ ip̃o manet ſpũs in
ęternũ: qui eſt lumẽ vitę ęternę. Ergo ſi hoc
ꝯfert cognitio ſoli veri dei: qđ cõfert filij ſpi-
rituſq; cognitio: cur filium ꝛ ſpm̃ a veri dei
honore ſecernis: cuꝫ a magnitudine bñficij
nõ ſecernas? Aut eñ credis: neceſſe ẽ ſolius
vere diuinitatis eẽ hoc maximũ munꝰ ꝛ ſolaꝫ
ꝛ verã diuinitatẽ: ſicut pr̃is: ita ꝛ filij ꝛ ſpũſ
ꝯfitebere: aut ſi deꝰ ex ęquo vitã põt ęternã
cõferre qui verus deꝰ nõ ſit: incides vt pr̃i
magis derogare videaris: cuiꝰ opꝰ non põt
ſolius verę diuinitatis eſſe pręcipuum: ſed
creaturę operibus conferendum.

Quia ſicut pater viuificat: ita filiꝰ: ita ꝛ ſpirituſſanctus. Ca. IIII.

q Vid autẽ mirum ſi ſpiritus opator
ẽ vitę qui viuificat ſicut paꝭ: viuifi-
cat ſicẽ filiꝰ? Viuificare aũt quis ab-
nuat eẽ maieſtatis ęternę? Scriptũ ẽ enim:
Ps.118. Viuifica ſeruũ tuũ. Viuificaꝭ ḡ qui ſeruꝰ ẽ
hoc ẽ hõ: qui vitã ante non habuit: ſ; vt ha-
beret accepit. Videamꝰ igiꝭ: vtꝝ viuificeꝭ
2.Corl.3. ſpũs: an ip̃e viuificet. Sꝫ ſcriptũ ẽ: Littera
occidit: ſpũs autẽ viuificat: Ergo viuificat
ſpũs. Sꝫ vt itelligas pr̃is ꝛ filij ꝛ ſpũſſãcti
viuificationẽ nõ eẽ diuiſã: accipe qꝛ viuifica
tionis q̃ꝫ vnitas ſit: qm̃ ipſe ꝑ ſpm̃ viuificat
deꝰ. Dixit eñ paulꝰ: Qui ſuſcitauit xp̃m ex Ro.8.
mortuis: viuificabit ꝛ mortalia corpora ve-
ſtra ꝓpter inhabitantẽ ſpm̃ eius in vobis.

Quia ſicẽ pater creator ẽ oim̃: ita ꝛ filius: ꝛ ita ſpũſſanctus. Ca. V.

q Vis vero dubitare põt: qꝛ viuificet
oia ſpũſſanctꝰ: qñ ꝛ ip̃e ſicut pater ꝛ
filius creator eſt oium. Nec quicq̃
niſi cũ ſpũſancto deꝰ oipotẽs paꝭ intelliga
tur opatus. Nũquidẽ ꝛ in ꝓ̃ncipio creaturę
ſpũs ſupferebaꝭ ſup aquã. Itaq; cuꝫ ſuper
fertur ſpũs: nulla erat gr̃a creaturę. Poſtea
vero q̃ꝫ opatiõem ſpũs: etiã creatura mũdi
iſtiꝰ ſuſcepit: oẽm hãc gr̃ę meruit venuſta-
tem qua mũdus illuxit. Deniq; ſine ſpũſcõ
vniuerſitatis gr̃am manere non poſſe: pro-
Ps.103. pheta declarauit dicẽs. Auferes ſpm̃ eoruꝫ
ꝛ deficient ꝛ in puluerẽ ſuũ ꝯuerteꝭ. Emit-
te ſpm̃ tuũ ꝛ creabunꝭ: ꝛ innouabis omneꝫ
faciẽ terrę. Non ſolum igiꝭ ſine ſpũ docuit
oẽm creaturã ſtare nõ poſſe: ſ; etiã creatorẽ
totius eẽ ſpm̃ creaturę. Et q̃s neget opꝰ eẽ
ſpũſſancti ꝙ creata ẽ terra cuiꝰ opus ẽ ꝙ no
uaꝭ? Nã ſi negare cupiãt ꝙ ꝑ ſpm̃ ſit creata:
cũ ꝑ ſpm̃ nouãda negare ñ poſſũt. Meliorẽ
ḡ opatiõꝫ ſpũſſancti q̃ꝫ patris ꝛ filij q̇ cupi-
unt ſepare defendẽt: qđ abhorret a vo. Ne-
q; eñ dubium eſt: ꝙ nouata terra melior q̃ꝫ
creata ſit: Aut ſi ꝓ̃mo ſine opatiõe ſpũſſan-
cti: terrã pater fecit ꝛ filiꝰ: poſtea vero ſpũſ-
ſancti opatio copulabiꝭ: videbiꝭ id qđ fa-
ctũ ẽ: eius qđ acceſſit eguiſſe ꝑſidio. Sꝫ ab-
ſit vt hoc quiſq̃ꝫ eſtimet: vt opatio diña va-
rietatẽ creatoris quã manichęꝰ inducit ha-
bere credaꝭ. An vo ſine ope ſpũſſancti ſub-
Ps.32. ſtãtiã putamꝰ eſſe terraꝝ: ſine cuiꝰ ope nec
cęli cõuexa ſubſiſtunt? Scriptũ ẽ eñ: Ver-
bo dñi cęli firmati ſũt: ꝛ ſpũ oris eiꝰ ois vtꝰ
eoꝝ. Aduerte quid dicat. Oẽm inq̇t vtutẽ
cęloꝝ ad ſpm̃ eſſe referendã. Qui eñ ſuper-
ferebaꝭ anteq̃ꝫ terra fieret: quõ cũ terra fie-
ret nõ ferebaꝭ? Gentiles hoies ꝑ vmbram
quãdã nr̃os ſecuti: qꝛ veritatem ſpũs hau-
rire nõ poterãt: quo cęluꝫ ac terras lunę q̃ꝫ
ſtellarũq; micantiuꝫ globos ſpũs intꝰalat:
ſuis vſibus indiderũt. Ergo illi ꝑ ſpm̃ non
negãt: virtutem ſubſiſtere creaturę. Nos q̇
legimꝰ denegamꝰ: ſ; flatilem putatis ab il-
lis ſpm̃ deſignatum. Sed illi auctorẽ oium
flatilem ſpm̃ declararũt: Nos dubitamus

ſpm̃ dei eſſe omniũ creatoreꝫ? Sed q̃d alie-
nis imoror? Accipiant documentũ euidens
nihil poſſe eſſe qđ ſpũs negeꝭ operatuſ: nec
de angelis: nec de archangelis: nec de thro
nis: nec de dominationibus poſſe dubitari
ꝙ eius operatione ſubſiſtãt. Nũquidẽ ipſe
ſm̃ carnẽ dominꝰ cui angeli ſeruiebant: ſpũ
in virgine ſupueniente generatꝰ ſit. Sicut ꝛ
Math.1. ſm̃ mattheũ: ad ioſeph angelus dixit: Io-
ſeph fili dauid noli timere accipe mariã con
iugem tuã: qđ eñ ex ea naſceꝭ de ſpũſctõ ẽ.
Luc.1. Et ſm̃ lucam dixit ad mariã: Spũſſanctus
veniet in te. Opus ḡ ſpũs: virginis partus
eſt. Opus ſpiritꝰ: fructꝰ ẽ vẽtris: ſm̃ qđ ſcri
ptũ ẽ: Benedicta tu inꝭ mulieres: ꝛ bñdictꝰ
fructꝰ ventris tui. Opus ſpũs: flos radicis
eſt. Ille inq̃ꝫ flos: de quo bñ ẽ ꝓphetatum:
Esa.11. Exiet virga de radice ieſſe: ꝛ flos de radice
eius aſcendet. Radix ieſſe pr̃iarchę familia
iudęoꝝ: virga maria: flos marię xp̃s: q̇ bo-
nũ odorem fidei toto ſparſurus orbe virgi-
nali ex vtero germinauit: ſicẽ ipſe dixit: Ego
Cant.2. flos campi ꝛ lilium ꝯualliũ. Flos odorẽ ſuũ
ꝛ ſucciſus reſeruat: ꝛ cõtritꝰ accumulat: nec
auulſus amittit. Ita ꝛ dñs ieſus i illo pati-
bulo crucis: nec contritꝰ emarcuit: nec auul
ſus euanuit: ſed illa lanceę punctione ſucci-
ſus: ſacro ſpecioſior fuſi coloris cruore ver-
nauit. Mori ipſe neſciꝰ ꝛ mortuis ęternę vi
tę munꝰ exhalãs. In hoc igiꝭ ſpũſſanctus:
virgę regalis flore requieuit. Bona virga
vt q̃dã putant: ꝛ caro dñi: q̇ de radice terre-
na ad ſupna ſe ſubrigens: odoriferos ſacrę
fructꝰ religionis circũtulit mũdo: myſteria
diuinę reuelatiõis ꝛ gr̃am cęleſtibꝰ altaribꝰ
ſupeffundens. Dubitare ḡ nõ poſſumꝰ ſpm̃
creatorẽ: quẽ dñicę cog̃ſcimus incarnatiõis
auctorẽ. Quis eñ dubitet cuꝫ in principio
euangelij habeas: qꝛ xp̃i generatio ſic erat:
Math.1. Cũ deſponſata eſſet maria ioſeph antequã
ꝯuenirent: inuenta ẽ in vtero habẽs de ſpũ
ſcõ. Nã licet pleriq; habeãt: d ſpũ: Grecꝰ tñ
vñ trãſtuleꝭt latini. ἐκ πνεύματος ἁγίου
dixit: hoc eſt: ex ſpũſctõ. Qđ ḡ ex aliq̇ ẽ: aut
ex ſubſtãtia ẽ: aut ex ptãte eius. Ex ſubſtan
Eccli.24. tia: ſicut filius qui ait: Ex ore altiſſimi ꝓdi-
ui: ſicut ſpiritꝰ qui a pr̃e ꝓcedit. De quo di-
Joh.16. cit filius: Ille me clarificabit: qꝛ de meo ac-
cipiet. Ex ptãte aũt: ſicut illud ẽ: Vnꝰ deus
1.Cor.8. pater ex quo omia. Quõ ḡ in vtero habuit
maria ex ſpũſcõ? Si quaſi ex ſubſtãtia: Er-
go ſpũs i carne ꝛ oſſa ꝯuerſus ẽ. Nõ vtiq̃ꝫ.
Si quaſi ex opatione ꝛ ptãte eius vgo con-
cepit: Quis neget ſpm̃ creatorem? Quid ꝙ
etiã iob creatorem ſuũ ſpm̃ euidenꝭ oſtẽdit
dicẽs: Spũs diuinꝰ qui fecit me? Et dinum
vtiq; ꝛ creatorẽ: vno verſiculo demõſtrauit.

Quia ſicut patri ꝛ filio: ita etiã ſpirituiſancto ſeruiendum eſt. Ca. VI.

ſ Si igiꝭ creator ẽ ſpiritꝰ: nõ ẽ vtiq;
creatura. Creaturã eñ apl̃s creato-
remq; diuiſit dicẽs: Seruierũt crea Ro.1.
turę potius q̃ꝫ creatori. Simul creatori ad-
monet ſeruiendũ: damnãdo eos qui ſerui-
unt creaturę: cũ creatori ſeruitiũ debeamꝰ.
Et qm̃ creatoreꝫ ſpm̃ nouerat: docet eidem
ſeruiendũ dicẽs: Videte canes: videte ma- Phil.3.
los operarios: videte cõciſionẽ. Nos enim
ſumus circũciſio qui ſpiritui deo ſeruimus.
Qđ ſi quis de latinoꝝ codicũ varietate cõ-
tendit: quorum aliquos ꝑfidi falſauerunt:
grecos inſpiciãt codices: ꝛ aduertet qꝛ ſcri-
ptũ eſt. πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες. Quod
interpretatur: ſpiritui dei ſeruimus. Ergo ſi
ſeruiendũ dicat ſpũi: idẽ apoſtolus qui nõ
creaturę ſed creatori aſſerit ſeruienduꝫ: eui-
denter vtiq; ipſe ſanctum oſtendit ſpirituꝫ
creatoreꝫ: ꝛ in ęternę diuinitatis honore ve
nerandum: qꝛ ſcriptũ ẽ: Dñm deũ tuũ ado- Math.4.
rabis: ꝛ illi ſoli ſeruies.

De eo ꝙ ſcriptum eſt: Ecce ego firmans tonitrua ꝛ creans ſpiritum. Ca. VII.

n Ec preterit hereticos obiectare con
ſueſſe: Ideo videri creatũ ſpiritum
ſanctũ: qꝛ pleriq; eoꝝ ad argumẽta
aſtruenda ſuę impietatis aſſciſcũt illud qđ
amos de flatu ventorum locutus eſt: vt ipſe
propheticus ſermo declarat. Sic enim ha-
bes: Ecce ego firmãs tonitrua ꝛ creans ſpi- Amos.4.
ritum: ꝛ nunciãs in homines xp̃m ſuum: fa
ciens lucem ꝛ nebulã: ꝛ aſcendens ſuper ex
celſa: dominus deꝰ omnipotens nomen eſt
ei. Si hinc faciunt queſtionẽ de eo qđ ſcri-
ptum ẽ: Ecce ego firmans tonitruũ ꝛ creãs
ſpiritũ: ꝙ creatum ſpiritũ dixit: qꝛ creaꝭ ſpi-
ritus: heſdras nos docuit dicẽs in tertio li-
bro: Et in die ſecundo iteꝝ creaſti ſpiritum
firmamenti. Tamen vt propoſitis inhęrea
mus: his videlicet quę amos dixit: nonne
euidẽter dictorum teſtificatur ſeries de iſti-
us creatura mundi locutum prophetã? De-
niq; ita cepit: Ego dominus firmans toni-
truũ ꝛ creãs ſpiritũ. Ipſe ordo nos doceat.

Naꝫ ſi de ſpirituſancto dicere voluiſſet:nō
de tonitruo vtiqꝫ ꝑmiſiſſet. Neqꝫ enim an/
tiquiora tonitrua ſunt: ꝙ ſpirituſſanctus.
Quāuis impij ſint:tamē id nō audeāt dice
re. Deinde cum ſubiectum videamꝰ eſſe de
luce ⁊ nebula:nōne manifeſtum ē ꝙ de crea
tura mundi dictum intelligenduꝫ ſit:Cum
eniꝫ ſint aliquę tempeſtates iſtius mundi:
pręcedere tonitrua:ſequi ventorum flatus:
cęlum nebulis caligari: lucem ſe fundi ex te
nebris:ipſo vſu quotidiano exemploqꝫ co/
gnoſcimus. Nam etiam flatus ventorū ſpi
Pſ.10. ritus dicitur:ſicut ſcriptum eſt: Ignis ⁊ ſul/
phur ⁊ ſpiritꝰ ꝓcellę. Et vt ſcires: quia hūc
ſpiritum dixit:ait : Firmans tonitrua ⁊ cre/
ans ſpiritum:qꝛ frequēter creantur iſta cuꝫ
fiunt. Spiritus autem ſanctus ęternꝰ ē:quē
ſi quis audet dicere creatum:non poteſt ta/
mē dicere ꝙ quotidie creatur ſicut flabra vē
torum. Deniqꝫ ipſa ſapiētia ſm̄ ſuſcepti lo/
cuta corporis ſacramentum ait: Dn̄s crea/
uit me. Quāuis ventura ꝓphetaret: tn̄ qꝛ
ꝑdeſtinatꝰ erat dn̄i ſaluatoris aduentꝰ:nō
dixit creat me :ſ3 creauit me:ne frequēt̄ ſ3 ſel
crederent ex virgine maria ieſu corpus eſſe
generandū. Ex hoc igitur ꝙ velut quotidia
nam operationem dei in tonitruū firmamē
to:⁊ in ſpiritus creatione ꝓpheta declara/
uit:intelligere nefas ē: vt de ſpiritu ſancto
tale aliquid eſtimemꝰ: quem ipi impij ante
ſęcula eē negare nō poſſunt: vnde ⁊ ſemper
eum ⁊ ſemper manere pia aſſertione teſta.
mur. Neqꝫ enim qui ante mundū ſuperfere
batur ſuper aquas:poteſt videri creari poſ/
ſe poſt mūduꝫ:aut multos ſpūſſanctos eſti
mari fas eſt:qui veluti quotidiana genera/
tione generentur. Abſit vt ſe quiſquā tali
impietate cōtaminet: vt dicat frequent̄ cre/
ari:aut vnquā creari ſpiritumſanctum. Cur
eni frequēter creari videatur non intelligo:
niſi forte ⁊ mori eum credant frequenter: et
frequenter recreari. Sed quēadmodū mori
poteſt ſpiritus vitę:Ergo ſi mori nō poteſt:
cauſam non habet cur ſępius ſit creandus.
Aut qui aliter putāt: in illud ſacrilegiū inci
dūt vt nō diſtinguāt ſpiritūſanctū q̄ prola/
tiuum verbuꝫ putāt in patrē redire:prola/
tiuum ſpirituꝫ in deum refundi: vt vniꝰ re/
fuſio ſit ⁊ quędam viciſſitudo:in varias for
mas ſeſe ꝑmutant̄:cuꝫ patris ⁊ filij ⁊ ſpiri/
tuſſancti manens ſemꝑ immutabiliſqꝫ di/
ſtinctio vnitatem ſuę teneat ꝑtātis. Si qs

tamē propheticum dictum ideo diriuādūꝫ
putat ad interpretationeꝫ ſpirituſſancti:qꝛ
habet : Annuncians in homines chriſtum
ſuuꝫ:is ad incarnationis dominicę myſte/
ria dictum:facilius diriuabit. Nā ſi te mo/
uet quia ſpirituꝫ dixit:⁊ ideo hoc nō putas
diriuandū ad myſteria aſſumptōis hūanę:
ꝯſequere ſcripturas:⁊ inuenies optime cō/
gruere de chriſto :de quo bn̄ cōuenit eſtima
ri:quia firmauit tonitrua aduētu ſuo: vim
videlicet ⁊ ſonū cęleſtiū ſcripturarū: quarū
velut quodam tonitruo mētes noſtrę red/
dunt̄ attonite vt timere diſcamꝰ: ⁊ reueren Marci.3.
tiam cęleſtibus deferamꝰ oraculis. Deniqꝫ
in euāgelio fratres domini: filij tonitrui di/
cebant̄. Et cum vox patris facta eſſet dicen Joh.12.
tis ad filium: Et honorificaui ⁊ iterū hono/
rificabo:iudęi dicebāt tonitruū factum eſt
illi. Nam licet gratiam veritatis haurire nō
poſſent:tamen confitebant̄ inuiti:⁊ ignari
myſterium loquebantur:co ꝙ magnum pa
tris de filio teſtimoniuꝫ reſultabat. In iob Job.26.
quoqꝫ libro ſcriptura dicit: Firmamentum
quoqꝫ tonitrui ſui quis ſcit quando fiet:
Utiqꝫ ſi ad hęc cōmotionuꝫ cęleſtium toni
trua pertinerent:nō futura eorum firmamē
ta:ſed facta dixiſſet. Ergo tonitrua ad ſer/ Pſ.18.
mones domini retulit:quorum in omnē ter
ram exiuit ſonus. Spiritum autē hoc loco
animā quā ſuſcepit rōnabilem atqꝫ ꝑfectaꝫ
intelligimus:quia ſcriptura frequent̄ ⁊ ani
maꝫ hominis ſpiritꝰ vocabulo deſignauit.
Sic habes: Qui creauit ſpiritum hominis
in ipſo. Unde ⁊ dominus animā ſuam ſpi/ Luc.23.
ritus appellatione ſignificans ait : In ma/
nus tuas cōmendo ſpiritum meum. Et vt
ſcires:quia ieſu domini deſcenſionē memo.
rauit:addidit: ꝙ nunciaret in homies chri/
ſtum ſuum. Annunciauit eni in baptiſma/ Math.3.
te dicens:Hic es filius meꝰ dilectus in quo
bene cōplacui. Annunciauit in mōte dicēſ:
Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite. Math.17.
Annunciauit in paſſione:cū ſol receſſit ma Math.27.
ria terręqꝫ tremuerūt. Annunciauit in cen/
turione:qui ait: Uere dei filiꝰ erat iſte. To/ Ibi.
tuꝫ igitur hunc locū aut ad ſimplicē intelle
ctum iſtius flatus qui viuendo haurit̄:aut
ad myſterium dominici corporis referre de/
bemus. Nam ſi hic creatuꝫ dixiſſet ſpiritū/
ſanctuꝫ: vtiqꝫ ⁊ alibi idem ſcriptura decla/
rare potuiſſet:ſicut de filio dei frequent̄ le/
gimus:quia ſecunduꝫ carnē et factus eſt et

creatus. Cuius tamen maieſtateꝫ in eo ipſo
ꝙ carneꝫ pro nobis ſuſcepit cōſiderare nos
cōuenit: vt diuinam potentiam in ipſa cor/
poris aſſumptione videamus.

Creat pater dominice incarnatio- nis ſacramentum:creat ⁊ ſpiritus: creat ⁊ filius. Ca. VIII

Tenim ſicut legimus :quia creauit
e pater dominicę incarnatiōis ſacra/
mentum:creauit ⁊ ſpiritus: Ita eti/
am legimus:ꝙ ⁊ ſuum corpus chriſtus crea
uit. Creauit eñ pater:ſcdm qđ ſcriptuꝫ eſt:
Gal.4. Dominus creauit me. Et alibi: Miſit deus
filium ſuum factum ex muliere:factum ſub
lege. Creauit ⁊ ſpiritus:⁊ illud omne myſte
Math.1 rium:ſcdm qđ legimus: Quia inuēta ē ma/
ria in vtero habens de ſpirituſancto. Ha/
bes quia creauit pater:crauit ⁊ ſpirituſſan/
ctus: Accipe quia creauit ⁊ filius dei :dicen
Prouer.9. te ſalomone: Sapientia fecit ſibi domum.
Ergo ſpirituſſanctus qui creauit dominicę
incarnationis ſacramentum qđ ſuper om/
nes eſt creaturas:quomō eſſe poterat crea/
tura: De generalitate autem ſupra oſtendi
mus:qꝛ ſcdm carnem creator eſt noſter ſpiri
tuſſanctus in homine exteriore: Nūc oſten/
damus quia creator eſt noſter :etiam ſcdm
gratię ſacramentum. Et ſicut creat pat̄: ita
creat ⁊ filiꝰ: ita creat ⁊ ſpūſſanctꝰ: Sic legi/
Eph.2. mus dicente paulo : Dei enim donum ē nō
ex operibus:ne quis glorietur. Ipſiꝰ eñ ſu/
mus factura:creati in chriſto in operibꝰ bo/
nis.

Quia ſicut pater ⁊ filius:ita ⁊ ſpi ritusſanctus regenerat. Ca. IX.

Rgo creat pater ī operibus bonis:
Joh.1. e creat ⁊ filiꝰ:quia ſcriptū eſt: Quot/
quot aūt eum receperunt:dedit eis
poteſtatem filios dei fieri his qui credunt ī
nomine eius :qui nō ex ſanguinibꝰ neqꝫ ex
voluntate carnis:neqꝫ ex voluntate viri:ſ3
ex deo nati ſunt. Similiter ex ſpiritu ſecun/
dū gratiaꝫ nos renaſci: dominus ipſe teſta
Joh.3. tur dicēs: Qđ natū eſt ex carne caro eſt: qꝛ
de carne natum eſt. Et qđ natū eſt de ſpiri/
tu:ſpiritus eſt:quia deus ſpiritus eſt. Noli
te mirari:qꝛ dixi:oportet vos naſci denuo.
Spiritus vbi vult ſpirat ⁊ vocem eius au/
dis:ſ3 neſcis vnde veniat aut quo vadat:ſic
eſt omnis qui natus eſt de ſpiritu. Claret
igitur ſpiritalis quoqꝫ generationis aucto/
rem eſſe ſpm̄ſanctum:qua ſcdm deum crea/

mur: vt filij dei ſimus. Ergo cum ille nos in
regnū ſuū per adoptionē ſacrę regeneratiō
nis aſſumpſerit:nos ei qđ ſuū ē denegamꝰ.
Ille nos ſuꝑnę regeneratiōis fec̄ hęredes:
nos hęreditatem vendicamus: refutamus
auctorem. Sꝫ nō pōt manere beneficiū: cū
auctor excluditur. Nec auctor ſine munere:
nec munus ſine auctore. Munus ſi vendi/
cas gr̄ę:crede potentiā. Si refutas potenti
am:gratiam ne requiras. Qui chriſtum ne/
gauit: ſtatim amiſit et nomen. Nam ſi au/
ctor vilis:quomō dona ꝑcioſa: Cur noſtris
ipſi muneribus inuidemus:ſpē iminuimꝰ:
dignitatē repudiamus:ꝯſolatorē negamꝰ:
Sꝫ illū negare nō poſſumꝰ. Sꝫ abſit vt ne/
gemꝰ qđ maximū ē:cū apoſtolꝰ dicat: Uos
autē fratres ſcdm iſaac ꝓmiſſionis filij eſt̄:
ſed ſicut tunc q̄ ſcdm carnē natꝰ ē perſeque/
batur eum qui ſcdm ſpiritū: Iteꝝ vtiqꝫ ſub
auditur de ſuperioribus:q̄ ſcdm ſpm̄ natus
eſt. Qui ḡ ſcdm ſpm̄ naſcitur:ſcdm deū na/
ſcitur. Renaſcimur autem quādo in interi/
ore renouamur affectu:⁊ exterioris homis
vetuſtatē deponimꝰ: Et ideo ait iteꝝ apl's:
Renouamini ſpiritu mentis veſtrę ⁊ indui/ Eph.4.
te nouū hominem qui ſcdm deum creatus
eſt in veritate ⁊ iuſticia ⁊ ſanctitate. Audiāt
quēadmodū vnitatem diuinę oꝑatiōis ſcri
ptura ſignauerit. Qui renouat̄ ſpū mentis
induit nouum hominē qui ſcdm deū creatꝰ
eſt. Sancti igit̄ ſpūs opus eſt regeneratio
iſta pręſtātior:⁊ noui huiꝰ hominis q̄ creatꝰ
eſt ad imaginē dei auctor ē ſpūs: Quē vti/
qꝫ meliorē hoc exteriore eē noſtro hoie ne/
mo dubitauerit. Siquidē cęleſtē alterum:
terrenū alteꝝ apl's ſignificauit dicēs: Qua/ 1.Cor.15
lis cęleſtis:tales ⁊ cęleſtes. Ergo cū cęleſtē
faciat gr̄a ſpiritalis:qđ terrenū creare poſ/
ſit:etiā ſenſu debemꝰ aduertere:licet creda/
mus exēplis. Dicit eñ alibi ſanctꝰ iob: Ui/ Job.27.
uit dn̄s qui ſic me iudicat:⁊ oīpotēs qui ad
amaritudinē perduxit aīam meā:ſpūs aūt
diuinus qui eſt in naribus meis. Nō vtiqꝫ
ſpm̄ hic aurā vitalē hāc ⁊ ſpiramentū corpo
reum deſignauit:ſed nares hic interior̄ ſui
hominis ſignificat:quibꝰ vitę odorē carpe/
bat ęternę:⁊ gr̄am cęleſtis vnguenti:gemi/
nis quibuſdam ſenſibus hauriebat. Sunt
eni nares ſpiritales: vt legimꝰ: quas habet
ſpōſa verbi cui dicit̄: Et odor naris tuę. Et Cant.7
alibi: Odoratꝰ eſt dominꝰ deus odorē ſua/ Gen.8
uitatis. Sūt eñ quędam interioris mēbra

hois:cuiꝰ manus in actu:aures in auditu:
pedes in ꝓceſſu quodā boni operis eſtimā
tur. Itaqꝫ ex officijs: veluti quaſdam colli/
gimus membrorūʒ figuras. Neqꝫ eni in in/
teriore homine ſecundū carnalia aliqd nos
conuenit opinari.

Quia eadem verba quibus ſpiri tuʒ inferiorem videre volunt: pre/ eminētiā oſtedūt pris ⁊ filij. Ca. X.

Et ſunt quidam qui corporaliter de
um putent eſſe formādū: cū legunt
aut manum eius aut digitum: Nec
aduertunt ꝙ hec non propter formam ſcri/
pta ſint corporis: quia in diuinitate nec mē
bra nec partes ſunt: ſed propter vnitatē di/
uinitatis expreſſam: vt credamus quia im/
poſſibile eſt a patre deo vel filium vel ſpiri/
tumſanctū ſeparari: cum plenitudo diuini/
tatis velut corporaliter habitet in ſubſtan/
tia trinitatis. Ideo igitur ⁊ filius: patris de/
Pſ. 117. xtera nuncupatur: ſicut lectum eſt: Dextera
domini fecit virtutem: dextera domini ex/
altauit me. Sʒ quid mirū ſi de verbis amē/
tes homines faciunt queſtionem: cum faci/
ant et de ſyllabis. Sunt enim qui hinc pu/
tent faciendam eſſe diſtantiam: quo dicant
in ſpiritu deuʒ: nō cum ſpiritu prędicandū:
⁊ ex vna ſyllaba vel vſu quodā diuinitatis
eſtimandū putent eē momentū: argumen/
tantes ꝙ ſi in ſpiritu deū prędicandum pu/
tent: miniſterium ſanctiſpiritus ſignare vi/
deantur. Si vero cum ſpiritu dicant dei vel
virtutem eſſe vel gloriam: ſocietatē quandā
⁊ cōmunionem patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti
deſignare videant̄. Sed quis ſeparet quod
nō poteſt ſeparari? Quis diuidat ſocietatē
Matth. 28. quā indiuiduam chriſtus oſtendit? Ite in/
quit baptizate oēs gentes in noie patris et
filij ⁊ ſpirituſſancti. Nunquid hic circa pa/
trem vel filium vel ſpiritumſanctū: aut ver
bum mutauit aut ſyllabaʒ? Nō vtiqꝫ: ſed in
noie inquit patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti: idē
de ſpū qꝺ de patre et de ſc ſonat: Vn̄ nullū
ſpirituſſancti miniſteriū: ſed conſortiū ma/
gis honoris aut operis: cum in ſpiritu dica
tur eſtimatur: cōſidera ⁊ hic: quia ad patrē
⁊ filium hoc opinionis veſtrę pręiudiciū di/
riuatur: quia hic non dixit: cum patris et
filij ⁊ ſpirituſſancti nomine: ſed in nomine:
et tamē nō miniſterium aliquod trinitatis
hac ſyllaba exprimitur: ſed poteſtas. Deni/
qꝫ vt ſcias quia fidei nō pręiudicat ſyllaba:

ſed conuincat fides ſyllabam: et paulus lo/
quitur in chriſto: Nec ideo minor chriſtꝰ eſt:
quia paulus locutus in chriſto eſt: ſicut ha/
bes: Coram deo in chriſto loquimur. Quē/ 2. Cor.
admodum igitur apoſtolus dicit: qꝛ in chri
ſto loquimur: ita illud eſt: qꝛ loquimur ſpi/
ritu: ſicut ipſe apoſtolus dixit: Quia nemo 1. Cor.
dicit dominū ieſum niſi i ſpirituſancto. Nō
ſubiectio itaqꝫ hoc loco ſpirituſſancti: ſed
gratię copula deſignat̄. Et vt ſcias diſcre/
tionē non eſſe de ſyllaba: Alibi quoqꝫ ait:
Et hęc quideʒ fuiſtis ſed abluti eſtis: ſꝫ ſan/ 1. Cor. 6
ctificati eſtis: ſed iuſtificati eſtis in nomine
ieſu chriſti ⁊ in ſpiritu dei nr̄i. Et multa poſ
ſū hinc exēpla proferre. Scriptū ē eñ: Oēs
vos vnū eſtis in chriſto ieſu. Et alibi: San/ Gal. 3.
ctificatos in chriſto ieſu. Et iteruʒ: Vt nos
eſſemus iuſticia dei i ipſo. Et alio loco: Vt 2. Cor. 5
excidant a fide quę eſt in chriſto ieſu. Verū
quid ago? Dum enim ſimiliter dico ſcriptū
eſſe de filio: quemadmodum de ſpiritu ſcri/
ptuʒ eſt: magis illud incurro: vt nō quia de
filio ſcriptum eſt: religioſe dictum videa/
tur eſſe de ſpiritu: ſed quia idem de ſpiritu
ſcriptum eſt etiam de filio propter ſpiritum
obijciant derogatum. Dicunt enim: Nun/
quid de deo patre ſcriptum eſt? Sed acci/
piant etiam de deo patre dictum: In deo Pſ. 55.
laudabo ſermones: in deo laudabo verbū.
Et alibi: In deo faciemus virtutē: Et in te Pſ. 59.
cōmemoratio mea ſemper. Et i tuo noie ex/
ultabimus. Et iterum alibi: Vt manifeſtē/
tur opera eius: qꝛ in deo ſunt facta. Et pau
lus: In deo qui omnia creauit. Et iterum:
Paulus ⁊ ſiluanus ⁊ timothęꝰ eccleſię theſ 1. Thes. 1
ſalonicenſiū in deo patre ⁊ domio ieſu chri/
ſto. Et in euangelio: Ego in patre ⁊ pat in Joh. 14
me: ⁊ pater in me manet. Scriptū eſt etiaʒ:
Qui gloriat̄: in domino glorietur. Et alibi: 2. Cor.
Vita aūt nr̄a abſcōdita eſt cū chriſto i deo. Col. 3
Nunquid hic plus filio ꝙ̄ patri detulit: vt i
deo nos diceret eſſe cū chriſto? Aut nūquid
plus noſtra conditio ꝙ̄ ſpiritus gratia ſibi
vendicat: vt nos poſſimus eſſe cuʒ chriſto:
ſpūſſanctꝰ eſſe nō poſſit? Aut cū chriſtꝰ ve/
lit eſſe nobiſcum: ſicut ipſe dixit: Pat quos Joh. 17
dediſti mihi volo vt vbi ego ſum ⁊ iſti ſint
mecū: dedignetur eſſe cuʒ ſpiritu? Scriptū
eſt etiam: Conuenientibꝰ vobis ⁊ meo ſpi/
ritu cum virtute domini ieſu. Ergo nos cū
virtute dn̄i cōuenimꝰ ⁊ audemꝰ dicere ꝙ no
lit dominus ieſus cuʒ ſpiritu cōuenire: qui

nō dedignatur cōuenire nobiſcum? Nullaʒ
igitur diſtantiam putat apoſtolus: hac an
illa ſyllaba vtaris. Syllaba eñ cōiunctio/
nis eſt: coniunctio autem ſeiunctionem nō
facit. Neqꝫ enim ſi diuideret: cōiunctio dice
retur. Quid igitur te mouet vt dicas: quia
gloria eſt deo patri vel chriſto eius: vita: vir/
tus: magnificentia: poteſtas: in ſpiritu ſan/
cto: et nolis dicere cum ſpirituſancto? An
quia times ne ſpiritum cum patre ⁊ filio ſo/
ciare videaris? Sed audi ⁊ de ſpiritu ſcriptū:
Ro. 8. Lex enim ſpiritꝰ vitę i chriſto ieſu. Et alibi
deus pater dicit: Et adorabūt te ⁊ in te de/
ꝓcabuntur. In chriſto orare nos debere de/
us pater dicit: et tu putas ſpiritui deroga/
ri: ſi i eo gloria chriſti eſſe dicatur? Audi qꝺ
times de ſpiritu cōfiteri: nō timuiſſe de ſe ſi/
Phil. 1. bi apoſtolū vēdicare. Ait enim: Cupio diſ/
ſolui ⁊ cum chriſto eſſe multo melius. Cum
quo igitur eſt apoſtolꝰ cū eo negas eſſe ſpi/
ritum: per quem apoſtolꝰ meruit eſſe cū chri
ſto? Quę igitur ratio ē: vt in ſpiritu mauis
dicere ꝙ̄ cum ſpiritu gloriam dei eſſe vel chri
ſti? An quia ſi dicas in ſpiritu: minor chriſtꝰ
ſpiritu declaret̄? Quāuis hoc refutabile ſit
vt maiorē dominum facias ⁊ minorem: ta/
2. Cor. 5. men cū lectuʒ ſit: Quia pro nobis peccatuʒ
factus eſt chriſtꝰ: vt nos eſſemꝰ iuſticia dei
in ipſo: ille inuenit̄ potiſſimꝰ: in quo ſumus
Col. 1. nos infimi. Sic ⁊ alibi habes: Quia oīa in
ipō cōſtant: hoc eſt in eiꝰ virtute. Nec cōpa/
rari poſſunt illi quę in eo cōſtant: qꝛ ex vir/
tute eius vt cōſtent ſubſtantiam cōſequūt̄.
Nunquid igitur ſic deum regnare vultis in
ſpiritu: vt virtꝰ ſpiritꝰ regnandi deo princi/
pium quaſi fons quidam ſubſtantię largia/
tur? Sʒ hoc impiū eſt. Et ideo vt vnā pr̄is
⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti maiores noſtri dicerēt
poteſtatem: cū ſpiritu gloriaʒ chriſti eē me/
morabant: quo indiuiduā copulā declara/
rent. Quomō enim ſeparatur ſpūſſanctus
a filio: cū ipē ſpiritus teſtimoniū reddat ſpi
Ro. 8. ritui noſtro ꝙ ſumus filij dei? Si auteʒ filij
⁊ heredes: heredes quidē dei: coheredes au
tem chriſti. Quis igitur tam amens qui cō/
iunctionem ſpiritꝰ ⁊ chriſti diſſociet ſempi/
ternam: cum ſpiritꝰ etiam diſiuncta conne/
ctat: per quem chriſti efficimur coheredes?
Si tn̄ inquit compatimur vt glorificemur.
Si nos ergo conglorificabimur cum chriſto
per ſpiritū: quomodo ⁊ ipſum cōglorificare
chriſto ſpiritū recuſamꝰ: diſſociamꝰ vitam

chriſti ⁊ ſpirituſſancti: cuʒ ſpiritus dicat: ꝙ
ſimul victuri ſumus cū dei filio? Dicit enim
apoſtolꝰ: Si autē mortui ſumus cū chriſto: Ro. 6.
credimꝰ ꝙ etiam ſimul viuemus cū illo. De
inde alibi: Si enim cōpatimur inquit ⁊ con 2. Timoth. 2.
uiuemus: nec ſolū cōuiuemꝰ: ſed etiā cōglo
rificabimur. Nec ſolū cōglorificabimur: ſed
etiā cōregnabimꝰ: Non eſt igit̄ in ſyllabis
iſtis vlla diſcretio: vtraqꝫ enim ſyllaba con
iunctionis eſt. Deniqꝫ ſępe reperimus i ſcri
pturis alterā interpoſitam: ⁊ alteram intel/
lectam: ſicut ſcriptū eſt: Introibo in domū Pſ. 65.
tuam in holocauſtis: hoc ē cū holocauſtis.
Et alibi: Eduxit eos in argento ⁊ auro: hoc Pſ. 104.
eſt cū argēto ⁊ auro. Et alibi quoqꝫ ait: Nō Pſ. 43.
egredieris in virtutibꝰ nobiſcū: qꝺ eſt cum
virtutibus. Ergo cū ⁊ in vſu ſermonis calū
nia eſſe nō poſſit: ⁊ ex ſermone calūnia diui
nitati nō debeat excitari: opus ē vt ad iuſti
ciā corde credat̄: ⁊ ex fide cordis fiat ad ſalu Ro. 10.
tē i ore cōfeſſio. Sed q corde nō credūt calū
nias ſtruunt verbis. Deniqꝫ ſimile illud eſt
qꝺ aiunt diſcretionē eſſe: qꝛ ſcriptū eſt: No 1. Cor. 8.
bis aūt vnꝰ deꝰ pater ex quo oīa ⁊ nos i illū:
et vnus dominus ieſus chriſtus per quem
omnia ⁊ nos per ipſū. Volūt eñ cum dicit̄:
ex illo: materiā deſignari. Cū dicit̄: per illū:
qꝺdā vel inſtrumentū operis vel miniſteriū
declarari. Cū dicit̄ autē: in illo: ꝙ aut locꝰ ſi
gnificet̄ aut tēpus: in quo oīa facta videan
tur. Ita igit̄ diſtantiā quandam ſubſtantię
ꝓbare deſiderant tanꝙ̄ inſtrumentū ab au
ctore: ⁊ tāꝙ̄ tēpus aut locū ab iſtrumēto di
rigere geſtiētes. Nunqd ergo alienꝰ ſecūdū
naturā filius a patre: qꝛ alienū inſtrumētuʒ
ab operatore ꝓprio vel auctore? Aut nūqd
alienꝰ filiꝰ ab ſpiritu: quia ab inſtrumēti ge/
nere aut locus ſeparatur aut tempꝰ? Com/
para nūc aſſertiōes noſtras. Illi volunt ex
deo tanꝙ̄ ex natura dei eſſe materiam: vt ſi
dicas ex ligno arcaʒ eſſe factā: ex lapide ſta
tuam: ita ex deo materiam proceſſiſſe: ⁊ eā/
dem materiaʒ tanꝙ̄ per inſtrumentū aliqꝺ
factam eē per filiuʒ: vt nō tam operatorem
filium ꝙ̄ inſtrumentū operis eſſe declarēt:
⁊ omnia ita facta in ſpiritu tanquā i aliquo
loco facta vel tempore: ſingula ſingulis tri/
buunt: in cōmune omnia negant. Verum
nos oſtendimus ita ex deo patre eē omnia
vt nec amiſerit deus pater quod vel per ip/
ſum ⁊ in ipō omnia ſint: nec tanquā ex ma/
teria ex ipſo omnia ſint. Ita quoqꝫ per do/

minũ filium eſſe omnia: vt nõ priuatus ſit:
eo ꝙ ex filio ſint omnia: Ita omnia eẽ i ſpi-
ritu: vt doceamus omnia eſſe ꝑ ſpiritum: et
omnia eſſe de ſpiritu. Naʒ iſte ſyllabę ſicut
ille de quibus ſuperius diximus: ſe inuiceʒ
ſignãt: Nõ eniʒ ita dixit apoſtolus: ex deo
omnia ⁊ per filium omnia: vt ſeparabilem
ſubſtantiã patris filijq́ȝ ſignaret: Sʒ vt in
cõfuſibili diſtinctione: ꝙ alius ſit pater: aliꝰ
ſit filius doceret. Nõ igitur tanq̃ cõpugnã
tes ſyllabę iſtę: ſed tanquã ſocię atq́ȝ cõcor-
des ſũt: vt etiam vni ſępe conueniant: ſicut
Ro.11. ſcriptum eſt: Quia ex ipſo ⁊ per ipſum: ⁊ in
ipſo oia ſũt. Qđ ſi vere cõſideres vnde trãſ
latum ſit: de filio dictum eſſe nõ ambiges.
Dicit enim apoſtolus ſm̃ prophetiã eſaię:
Abi š. Quis cognouit ſenſũ domini: aut quis cõ-
ſiliariꝰ ei fuit? Et addidit: Quia ex ipſo ⁊ ꝑ
ipſum ⁊ in ipſo omnia. Qđ eſaias de opa-
Eſa.40. tore omnium dixit: ſic habes: Quis mẽſus
eſt manu aquã ⁊ cęlum palmo: ⁊ vniuerſaʒ
terram clauſa manu? Quis ſtatuit montes
in libram: ⁊ rupes in ſtatera? Quis cogno-
uit ſenſuʒ domini: aut quis conſiliarius eiꝰ
fuit? Et addidit apoſtolꝰ: Quoniã ex ipſo ⁊
per ipſũ ⁊ in ipſo omnia. Quid eſt ex ipſo?
Q́ȝ ex ipſius voluntate natura ſit omniuʒ:
⁊ ip̃e ſit auctor omniũ quę eſſe ceperũt. Per
ipſum quid eſt? Quia per ipſũ conſtitutio
⁊ perſeuerantia omnibus impertita videa-
tur. In ip̃o quid ẽ? Quia omnia admirabi-
li quodã deſiderio ⁊ inenarrabili amore au
ctorem vitę ⁊ miniſtratorẽ gratię ſuę ac mu
Ps.144. neris intuentur: ſcđm qđ ſcriptũ eſt: Oculi
omniũ in te ſperãt: ⁊ aperies manũ tuam: ⁊
implebis oẽm aiam bona volũtate. De pa-
tre quoq́ȝ ſi dicas: Iđ ex ipſo: q꞉ ex ipſo ope
ratrix ſapientia: quę ⁊ omnibꝰ ex ſua ⁊ pr̃is
voluntate dedit eẽ quę nõ erãt. Per ipſuʒ:
quia per ſapiẽtiã eius facta ſũt omnia. In
ipſo: q꞉ in ip̃o ẽ viuificatorię fons ſubſtãtię:
Act.17. in quo viuimus et ſumus et mouemur. Ex
quo quoq́ȝ per ipſũ formati: in ip̃o roborati
vitę capimus munus ęternę. Cum hęc igiẗ
vel patri vel filio vel ſpirituiſancto cõueni-
re videanẗ: nihil vtiq́ȝ humile in his certum
eſt declarari: cum ⁊ ex filio dicamꝰ eſſe plę-
raq́ȝ: ⁊ multa per patrẽ: ſicut habes de filio
Eph.4. dictum: Ut augeamur in ip̃o per omnia q̃
eſt caput chriſtus: ex quo totum inquit cor-
pus cõpactum ⁊ cõnexum per omnẽ iũctu-
ram miniſtrationis i menſurã vniuſcuiuſq́ȝ
partis augmentum corporis: facit in ediſi-
cationẽ ſui i charitate. Et iterum ad Coloſ-
ſenſes de his qui nõ haberent cognitioneʒ
vnigeniti filij dei: Quia nõ tenẽt inquit ca- Col.2.
put ex quo omne corpꝰ ꝑ cõpaginationes ⁊
colligationes ſubminiſtratum ⁊ copulatuʒ
creſcit i incremẽtũ dei. Caput enim chriſtũ
eẽ eccłię ſup̃ diximꝰ: Et alibi habes: Quia Joh.1.
de plenitudie eius nos oẽs accepimus. Et
ipſe dñs dixit: De meo accipiet ⁊ annũcia- Joh.16.
bit vobis. Et ſup̃ ait: Cognoui ꝟtuteʒ exiſ- Luc.8.
ſe ex me. Similiter vt cognoſcas vnitatem
etiam de ſpiritu: dicitur: Quia qui ſeminat Gal.6
in ſpiritu de ſpiritu metet vitam ęternam.
Et iohannes ait: Ex hoc cognoſcimꝰ quia 1.Joh.4
in nobis eſt: qm̃ de ſpũ ſuo dedit nobis. Et
angelus dicit: Qđ eñ ex ea naſcetur de ſpũ Luc.1.
ſcõ ẽ. Et dñs ait: Quia qđ natũ ẽ de ſpiritu Joh.3.
ſpiritꝰ eſt. Ergo ſicut ex pr̃e legimꝰ eſſe oia:
ita ex filio poſſe dici oia: ꝑ quẽ omnia ſunt:
⁊ ex ſpũ eẽ oia: in quo oia ſunt: teſtimonijs
edoceẗ. Nũc cõſideremꝰ: vtrũ per pr̃em eſſe
aliquid docere poſſimꝰ. Sʒ ſcriptũ ẽ: Pau- 1.Cor.1
lus ſeruus xp̃i ꝑ voluntatem dei. Et alibi:
Jam nõ ſeruus ſed filius: ſi autem filius et Gal.4
hęres ꝑ deũ. Et alibi: Sicut reſurrexit xp̃s
ꝑ gloriã pr̃is. Et alibi: deꝰ pater ad filiuʒ di
xit: Ecce ꝓſeliti veniũt ad te ꝑ me. Multa
reperies alia ſi quęras per patrẽ facta: Nũ-
quid ideo minor pater: quia ex filio pleraq́ȝ
eſſe legimus: ⁊ per pr̃em facta vł dicta plu-
rima in ſcripturis cęleſtibus reperimꝰ? Sʒ
etiam ſimiliter legimus facta plęraq́ȝ ꝑ ſpi-
ritum: ſicut habes: Nobiſ autem reuelauit 1.Cor.2
deus per ſpiritum ſuum. Et alibi: Bonum 2.Tim.1
depoſitũ cuſtodi ꝑ ſpiritumſanctum. Et ad
epheſios: Cõfortari per ſpiritum eiꝰ. Et ad Eph.3.
corinthios: Alij enim daẗ per ſpm̃ ſermo ſa 1.Cor.12
pientię. Et alibi: Si autẽ ꝑ ſpm̃ facta carniſ Ro.8.
mortificaueritis viuetł. Et ſupra: Qui ſuſci
tauit chriſtũ ex mortuis viuificabit et mor-
talia corpora veſtra propter inhabitantem
ſpm̃ eius in vobis. Sed fortaſſe dicat: Oſtẽ
de mihi ſpecialiter lectum: q꞉ ex filio omnia
vel ex ſpiritu omnia? At ego refero: vt ⁊ illi
mihi lectum eſſe oſtendant: quia per patrẽ
omnia. Sed cum hęc vł patri probauerimꝰ
vel filio vł ſpũiſancto cõuenire: nec vllã ex
huiuſmodi ſyllabis naſci poſſe diuinę diſtã
tiam poteſtatis: non eſt dubium: quia per
quem omnia ex eo omnia: et ex quo omnia
per eum omnia: ⁊ i quo omnia: per eum vel

ex eo omnia eſſe intelligere debemus.

Quia vna volũtas: vna vocatio: patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Ca. XI

O Mnis eni creatura ⁊ ex volũtate ⁊
ꝑ opationẽ ⁊ in virtute ẽ trinitatis:
ſicut ſcriptũ eſt: Faciamꝰ hominem
Gen.1. ad imaginẽ ⁊ ſiĺitudinẽ noſtram. Et alibi:
Ps.32. Uerbo dñi cęli firmati ſunt ⁊ ſpũ oris eius
oĩs virtus eoꝝ. Nec ſolũ vna opatio ẽ vbi
q́ȝ patrł ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti: ſed etiã vna atq́ȝ
eadẽ volũtas: vna vocatio: vna pręceptio:
qđ liquet in illo magno ac ſalutari eccleſię
ſpectare myſterio. Sicut enim pater voca-
Oſee.2. uit gentes ad eccleſiã: dicẽs: Uocabo non
plebẽ meã: plebẽ meã: ⁊ nõ dilectã dilectã.
Eſa.56. Et alibi: Domus mea domus oratiõis vo-
cabiẗ oibus gẽtibꝰ: Ita etiam dñs ieſus ad
vocandã ⁊ cõgregandã eccłiam: paulum a
ſe dicit electũ: ſicut habes ad ananiã dictũ
Act.9. a dño ieſu: Uade qm̃ vas electiõis eſt mihi
hic ad ſufferendũ nomẽ meũ corã gentibꝰ.
Sicut ꝯ pater deꝰ vocauit eccleſiam: ita vo
cauit ⁊ chriſtus. Et queadmodũ chriſtꝰ vo-
Act.13. cauit: ita vocauit ⁊ ſpũs dicens: Separate
mihi paulũ ⁊ barnaban i opus quo vocaui
eos. Tunc ieiunãtes inquit ⁊ orantes ipo-
ſuerũt eis manus ⁊ dimiſerũt eos. Ipi aũt
ꝑmiſſi ab ſpũſancto deuenerũt in ſeleutiã.
Ergo nõ ſolum chriſti ſed etiã ſpũſſancti im
perio apoſtolatũ paulus accepit: ⁊ ad con-
gregationẽ gentiũ feſtinauit. Nec ſolꝰ pau-
lus: ſed etiã petrus: ſicut legimus in actibꝰ
Act.10. apoſtoloꝝ: Nã cum in oratione vidiſſet cę-
lum apertum ⁊ quattuor initijs ligatum vas
quoddã tanquã linthcamẽ in quo erãt om-
nia genera quadrupedũ ⁊ ferarũ ⁊ volucrũ
cęli: facta eſt vox ad eũ: Surge occide ⁊ mã-
duca. Et petrus dixit: Abſit dñe nunq̃ mã
ducaui cõmune ⁊ immũdũ. Et vox rurſus
ad eũ: Quę deꝰ mundauit tu cõmune ne di
xeris. Hoc autẽ factũ ẽ per ter ⁊ receptũ eſt
vas in cęlo. Ergo cum hoc ſecum petrus ta
cite cogitaret: ⁊ veniſſent ad eũ cornelij ſer-
uuli ab angelo deſtinati: ait illi ſpiritꝰ: Ecce
viri quęrũt te: ſurge itaq́ȝ ⁊ deſcẽde et vade
cũ eis ne dubitauerł quoniã ego miſi illos.
Q́ȝ euidenter exp̃ſſit ſuã ſanctuſſpiritꝰ po-
teſtatẽ: Primo omniũ: q꞉ aſpirauit oranti:
affuit deprecanti. Deinde quoniã vocatus
petrus rñdit: dñe: Et ideo ſecũdo euidenti-
us meruit oraculum: q꞉ cõfeſſus ẽ dominũ.
Sʒ quis iſte ſit dñs ſcriptura declarat. Re-
ſpõdẽti eñ is vtiq́ȝ cui reſpõderat loqueba
tur. Spiritum aũt oſtendũt ſequẽtia decla
ratum: quia ipſe qui myſterium figurabat:
myſteriũ reuelabat. Simul illud aduerte:
quia tertio repetita figura myſterij: opera-
tionẽ trinitatis expreſſit. Et ideo in myſte-
rijs interrogatio trina defertur: ⁊ confirma-
tio trina celebraẗ. Nec p̃t q̇s niſi trina ꝯfeſſi
one purgari. Uñ ip̃e petrꝰ in euangelio t̃tio
interrogatus: vtrum diligat dominuʒ: vt tri-
na reſponſione vincula quę dñm negando
ligauit: abſolueret. Tũc deinde q꞉ ad corne
lium angelꝰ mittiẗ: petrum ſpirituſſanctus
alloquitur. Oculi enim domini ſuꝑ fideles
terrę. Nec illud ocioſum: vt cũ i ſuperioribꝰ
ꝑmiſiſſet: qđ deus mundauit: tu ne cõmu-
ne dixeris: ſubito decidit ſuꝑ gentes vt mũ
daret eos ſpũſſanctus. Unde oſtendiẗ ope
ratio ſpiritus: operationẽ eſſe diuinã. Pe-
trus autẽ miſſus ab ſpiritu: non expectauit
imperiũ dei patris: ſed ipſius quoq́ȝ ſpiritꝰ
illud cõfeſſus oraculũ: ipſius ſpiritus gr̃am
eſſe teſtatur dicens: Si ergo eandẽ gratiaʒ Act.11.
illis cõceſſit deus: ſicut ⁊ nobis: ego q̇s erã
qui prohiberem deũ? Spiritus ergo ſanctꝰ
eſt qui nos ab illa gentili colluuione mũda
uit. In illis enim generibꝰ quadrupeduʒ ⁊
ferarum ⁊ volucrum: figura erat conditiõis
humanę: quę ferarum modo beſtiali vide-
tur induta ſeuitia: niſi ſpiritus ſanctificatio
ne miteſcat. Bona ergo gratia quę ferinaʒ
rabiem: ſpiritali ſimplicitate cõmutat. Era Eph.2.
mus enim ⁊ nos aliquando inſipientes: in-
creduli: errantes: ſeruientes deſiderijs ⁊ vo
luptatibus varijs: Nunc auteʒ per renoua
tionem ſpiritus hęredes chriſti: angelorum
cępimus eẽ cohęredes. Itaq́ȝ ſpiritu vidẽs
dauid ſanctus propheta ex feris nos ſimi-
les futuros eſſe cęleſtiuʒ ait: Increpa feras Ps.67.
ſiluę: ſiluam videlicet ſignificans nõ ferarũ
fragoſam curſibus: nec beſtiarum gemiti-
bus inhorrentem: ſed illam ſiluam de qua
ſcriptuʒ eſt: Inuenimus eam in campis ſil Ps.131.
uę. In qua ſicut dixit prophetia: Iuſtus vt Ps.91.
palma florebit: ⁊ velut cedrus quę in liba-
no eſt multiplicabitur. Illa ſilua quę verbi
cęleſtis alimoniã propheticarũ ꝟtutibꝰ ar-
borum concuſſa defluxit. Illa ſilua ad quã
paulus lupus quidem raptor introiuit: ſed
paſtor exiuit. In omnẽ eñ terrã exiuit ſonꝰ Ps.18.
eorũ. Eramꝰ ergo ferę: ⁊ ideo dicit dominꝰ:
Attendite vobis a falſis ꝓphetł q̇ veniũt i Math.7.

veſtitu ouiũ: int⁹ aũt ſũt lupi rapaces. Sꝫ ꝑ
ſpm̃ſcm̃ iã leonũ ſeuitia: pardoꝝ varietas:
tigriũ aſtutia: lupoꝝ rapacitas: de noſtris
exoleuit affectibus. Magna igit̃ gr̃a: q̃ celo
terras mutauit: vt ↄuerſatio nr̃a ſic̃ apl̃s di
xit in celis ſit: qui ante ſicut fere errabamuſ
in ſiluis. Sed nec hoc loco tantũ petr⁹ apl̃s
ſ etiã alibi in eodẽ libro ſpũſcõ edificatam
eccl̃iam demõſtrauit. Habes em̃ dixiſſe eũ:
Act.15. De⁹ qui nouit corda hoim teſtimoniũ ꝑhi/
buit dãs his ſpm̃ſcm̃ ſic̃ ⁊ nobis: ⁊ nihil diſ/
creuit inter noſ ⁊ illos: mũdans per fidẽ cor
da eoꝝ. In quo illud ẽ ↄtuendum: q: ſicut
xp̃s lapis eſt angularis qui vnitatẽ plebis
vtriuſq; cõnexuit: ita etiã ſpirituſſanct⁹ nõ
diſcreuit vtriuſq; ꝑli corda ſed iunxit. Non
ꝙ tñ iudeis cõtẽnas filium quẽ annũcia/
uerunt ꝓphete: cõtẽnas etiã ſpm̃ſcm̃: cõtẽ/
nas hieremiã quẽ de lacu iudaice dom⁹ ille
aſſũpt⁹ a dño pãnis ⁊ funib⁹ eleuauit: Ver/
bum eni ꝓpheticũ deſpiciẽs in lacũ demer
ſerat ꝑl̃s iudeoꝝ. Nec quiſq; inuent⁹ eſt de
Hiere.38. iudeis qui leuaret ꝓphetã: ſ vnus ethiops
abdemelech ſicut ſcṗtura teſtat̃. In q̃ noie
figura pulcherrima ẽ: q: ſermonẽ ꝓpheticũ
quẽ iudei velut in cenũ ſue mentis carniſq;
detruſerant: nos videlicet ex gentib⁹ pecca/
tores: nigri ante delictis ⁊ quõdã infructuo
Ps.67. ſi eleuauim⁹ de ꝓfũdo. Scriptũ ẽ em̃: Ethio
pia ꝑ̃leuabit manus ſuas deo. In q̃ ſancte
eccl̃ie ſpecies ſignificat̃: que ait in canticis
Cant.1. canticoꝝ: Nigra ſum ⁊ decora filia hierl̃m.
Nigra per culpã: decora ꝑ gr̃aꝫ: nigra ꝑ cõ/
ditionẽ: decora ꝑ redẽptionẽ. Aut certe ni/
gra exercitij ſui puluere. Nigra ḡ duꝫ ꝑ̃liat̃:
decora dũ victorie ſue inſignib⁹ coronatur.
Et bene funibus leuat̃ ꝓpheta. Fidelis eni
Ps.15. dixit: Funes ceciderũt mihi in ꝑ̃claris. Bñ
pãnis: q: ipe dñs excuſantib⁹ his qui ꝑ̃mo
ad nuptias vocati fuerãt: ad exit⁹ viaꝝ mi/
ſit: vt q̊tquot inuenirentur ⁊ boni ⁊ mali ad
nuptias vocarent̃. His itaq; pannis ꝓphe
ticum verbum leuauit e ceno.

Quia ſicut pater nouit filiũ ⁊ fili⁹ patrẽ: ſic ſpũs patrẽ ⁊ filiũ. Et ſicut pat̃ reuelat nobis q̃ ſua ſũt: ſic ⁊ fili⁹: ſic ⁊ ſpũs reuelat nobis. Ca. XII

e ris ḡ ⁊ tu abdemelech: h̃ ẽ aſſũpt⁹
a dño ſi de ꝓfundo gẽtilis ip̃ruden
tie leuaueris dei verbũ: ſi crediderĩ
q: nõ fallit̃: nõ ꝑ̃terit̃ dei fili⁹: nõ ignorat q̃
futura ſũt: nõ fallit̃ etiã ſpũſſanct⁹: de q̃ dic̃
Joh.16. dñs: Cũ venerit aũt ille ſpũs veritat̃ dedu
cet vos i oẽm veritateꝫ. Qui dic̃ oẽm: nihil
ꝑ̃terit: nõ diẽ: nõ horam: nõ ꝑ̃terita: nõ fu/
tura. Et vt ſcias: q: oĩa nouit: ⁊ futura an/
nunciat: ⁊ vni⁹ ẽ ſcie cuꝫ pr̃e ⁊ filio: audi qd
dicat de eo dei veritas: Non em̃ loquit̃ a ſe
metipo: ſ q̃ audit loqtur: ⁊ q̃ euenient annũ/
ciabit vobis. Itaq; vt aduertas quia nouit
Matth.24. oĩa: cũ diceret fili⁹: De die autẽ illa et hora
nemo nouit: neq; angeli celoꝝ: excepit ſpm̃
ſcm̃. Si aũt except⁹ ẽ ſpũſſanct⁹ ab ignoran
tia: quõ ñ except⁹ ẽ dei fili⁹? Sꝫ dic̃: Quia
cũ angelis annumerauit ⁊ dei filiũ. Annu/
merauit quidẽ filiũ: ſ nõ ãnumerauit ſpm̃:
Aut fatere igit̃ potiorẽ eſſe ſpm̃ dei filio: vt
tã ñ q̃ſi ſolũ arrian⁹: ſ etiã q̃ſi fotinian⁹ loq̃
ris: aut agnoſce q̃ referre debeas ꝙ neſcire
filiũ dixit. Etenĩ quaſi hõ annumerari crea
turis potuit qui creator ẽ? Ꝙ ſi vis dicere:
q: nouit oĩa: ⁊ ꝑ̃ſcientiã habet oĩm dei fili⁹
futuroꝝ: q̃ filio icognita putaſ: ea ð filio ſpi
rituſſanct⁹ accepit. Accepit aũt ꝑ vnitatem
ſubſtãtie: ſicut accepit a pr̃e fili⁹. Ille inq̃t
Joh.16. me clarificabit: q: de meo accipiet ⁊ annun/
ciabit vobis. Oĩa quecunq; habet pr̃ mea
ſunt: propterea dixi: de meo accipiet ⁊ an/
nunciabit vobis. Quid igit̃ hac euidenti⁹
vnitate: q̃ habet pat̃ filij ſũt: q̃ habet filius
accepit ⁊ ſpũſ. Accipe tñ: quia nouit iudicij
Zachar. diẽ fili⁹. Lectũ ẽ in zacharia: Et veniet dñs
de⁹ me⁹ ⁊ oẽs ſancti cuꝫ eo. In illa die non
erit lumẽ ſ frigus ⁊ gelu: Et erit dies vna: ⁊
dies illa nota dño. Hec igit̃ dies nota dño:
qua venit cũ ſanctis ſuis: ſecũdo nos illu/
minaturus aduentu. Sꝫ qð orſi ſumus de
ſpũ ꝓſequamur. Habes em̃ in eo qð preṫuli
Joh.16. mus exẽplo: q: fili⁹ dicit de ſpũ: Ille me cla
rificabit. Clarificat ḡ ⁊ ſpũs filiũ: ſicut clari/
ficat pat̃: ſ etiã ſpm̃ clarificat dei fili⁹: ſic̃ ſuꝑ̃
dixim⁹. Non ẽ ḡ infirm⁹ q̃ redimit claritatẽ
ꝑ vnitatẽ lucis eterne. Nec inferior ſcõſpũ:
cui⁹ hoc ipm̃ ẽ ꝙ clarificat̃ ab ſpũ. Aſſumerĩ
ḡ ⁊ tu ſi credas: q: hoc locut⁹ ẽ ſpũs: qð locu
tus ẽ pat̃: qð locut⁹ ẽ fili⁹. Deniq; paul⁹ iõ
aſſumpt⁹ eſt: q: ſic credidit ſic docuit: q: qð
oculus nõ vidit nec auris audiuit que ꝑ̃pa/
rauit de⁹ diligẽtib⁹ ſe: nobiſ reuelauit ꝑ ſpm̃
ſuũ: ſic̃ ſcriptũ ẽ. Et iõ reuelatiõis ſpũs dr̃:
ſicut habes: Dat em̃ deus ſic ꝑ̃parãtibus ſe
ſpm̃ ſapientie ⁊ reuelatiõis in cognitõe ei⁹.
Vnitas igitur ẽ ſcie: qñ ſicut pater reuelat
qui dat ſpm̃ reuelationis: ſic reuelat ⁊ fili⁹:

Matth.11. q: ſcriptũ ẽ: Nemo nouit filium niſi pater:
Neq; patrem quis nouit niſi filius ⁊ cui vo
luerit filiuſ reuelare. Plus dixit de filio: nõ
ꝙ plus habeat q̃ pater: ſed ne minus ha/
bere credat̃. Nec imerito ſic reuelat patreꝫ
q̃ ſic nouit pr̃eꝫ: quẽadmodũ filiũ pr̃ nouit.
Accipe nũc q: deũ patrẽ nouit ⁊ ſpũs. Scri
1.Cor.2. ptũ ẽ em̃: Quia ſic̃ ea q̃ hoĩs ſunt nemo no/
uit niſi ſpũs q̃ in ipo ẽ: ſic ⁊ q̃ dei ſũt nemo
cognouit niſi ſpũs dei. Nemo inq̃t cog̃uit
niſi ſpũs dei: Nũquid excluſus ẽ dei filius?
Nõ vtiq;: q: nec ſpũſſanct⁹ excluſus ẽ: cũ dr̃
Neq; patrẽ q̃s nouit niſi fili⁹. Ergo vni⁹ et
pat̃ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſanct⁹ ⁊ nature ſũt ⁊ ſciẽtie.
Neq; cũ oĩbus q̃ ꝑ filiũ facta ſũt ſctũs ãnu/
merãdus ẽ ſpũs: cũ deũ patrẽ nouerit: quẽ
ſicut ſcriptũ eſt: quis põt noſſe niſi fili⁹: ſ et
ſpũſſanct⁹ nouit. Quis ḡ cũ dicit̃ vniuerſi/
ta s creaturaꝝ: nõ ſpũſſanct⁹ cõprehendit̃?
Nũc velim rñdeãt: quid ẽ i hoie qð cogno/
ſcat que ſũt hoĩs? Vtiq; rõnabile qð ceterĩ
aĩe virtutib⁹ ſuꝑeminet qð ꝑ̃cipue natura
hoĩs eſtimat̃. Quid eſt igit̃ ſpũs q̃ alta dei
nouit: per quẽ de⁹ oĩpotẽs reuelat̃? Nunqd
plenitudine diuinitatis inferior ẽ: q̃ eiuſdẽ
cũ patre ſubſtãtie etiã hoc exẽplo ꝓbatur?
Aut aliquid ignorat qui nouit ↄſilia dei: et
myſteria ei⁹ abinitio abſcõdita? Quid ẽ qð
neſciat: qui nouit oĩa q̃ dei ſunt? Spũs eni
etiã alta dei ſcrutat̃: Ac ne putes ꝙ ſcrutet̃
incognita: ⁊ ideo ſcrutet̃ vt diſcat id qð ig/
norat? Ante ꝑ̃miſit: q: reuelauit nob̃ de⁹ ꝑ
ſpm̃ ſuũ: ſimul vt diſceres: q: nouit ſpũs q̃
nobis ꝑ ipſũ ſpm̃ reuelant̃. In poſteriorib⁹
ait: Quis em̃ ſcit hoim q̃ hoĩs ſũt niſi ſpũs
qui in ipſo ẽ? Sic ⁊ que dei ſũt nemo cogno
uit niſi ſpũs dei. Ergo ſi hoĩs ſpũs nouit q̃
hoĩs ſunt: ⁊ anteq̃ ſcrutet̃ nouit: põt ne ali/
q̃d dei eẽ qð ſpũs dei neſciat? De q̃ nõ ocio
ſe apl̃s dixit: Que dei ſũt nemo cog̃uit niſi
ſpũſ dei: vt nõ ſcrutãdo cog̃uerit: ſ nouerit
ꝑ naturã. Nõ ꝙ accidẽs in eo ſcia diuinorũ
ſ cognitio natural̃ ſit. Veꝝ ſi te mouet: q:
dixit: ſcrutat̃: accipe q: id q̊q; de deo ſcriptũ
ẽ: eo ꝙ ſit ſcrutator cordis ⁊ renũ. Ipe enim
Hiere.17. dixit: Ego ſũ ſcrutãs corda ⁊ renes. Etiam
de filio dei habes ad hebreos: Qui ſcruta/
tor ẽ animi ⁊ cogitatiõis. Vñ liq̃t: q: nemo
inferior: ſuperioris ſcrutat̃ interna. Diuine
em̃ ſoli⁹ ẽ ꝑtãtis: occulta nouiſſe. Siliter ḡ
ſcrutat̃ ſpũſſanct⁹ vt pat̃: ſiliter vt fili⁹ ſcru/
tat̃: cuius ꝓprietate ſermonis id exꝑ̃mit̃ vt
videat̃ nihil eẽ qð neſciat quẽ nihil ꝑ̃terit.
Deniq; ille elect⁹ a xp̃o: inſtruct⁹ ab ſpũ eſt.
Nã ſicut ipſe teſtat̃: Per ſpm̃ diuini cogni/
tionẽ cõſecutus arcani: oſtendit q: ⁊ nouit
ſpũs dñi: ⁊ ea nobiſ que dei ſũt ſpũs reuela
uit: ſic̃ reuelauit ⁊ fili⁹. Et addidit: Nos au 1.Cor.2.
tẽ nõ ſpm̃ hui⁹ mundi accepim⁹ ſ ſpm̃ q̃ ex
deo ẽ: vt ſciam⁹ q̃ a deo donata ſũt nobis:
q̃ ⁊ loquimur: nõ in ſuaſorijs hũane ſapien
tie verbis ſ in oſtenſiõe ſpũs ⁊ virtute dei.
Probatũ eſt igit̃: q: ſicut de⁹ nouit que ſua
ſunt: ita ⁊ fili⁹ q̃ dei ſũt: ita etiã ſpũs reue/
lauit. Ex vno em̃ ſpũ ꝑ vnũ filiũ: in vnũ pa
trẽ cognitio nr̃a ꝓcedit. Ex vno pr̃e ꝑ vnuꝫ
filiũ in vnũ ſpm̃ſcm̃. Bonitas ⁊ ſanctifica/
tio ⁊ impiale ius: eterne tradit̃ ꝑtãtis. Vbi
ḡ oſtẽſio ſpũs: ibi dei virtus: nec põt eẽ di/
ſcretio: vbi opus vnũ ẽ. Et iõ qð loquit̃ fili/
us: loquit̃ ⁊ pater: ⁊ qð pater loquit̃: loquit̃
⁊ fili⁹. Vnde ⁊ de ſpũ fili⁹ dei dixit: Nõ em̃ Joh.16.
loquit̃ a ſe: hoc ẽ nõ ſine mea ⁊ pr̃is cõiõne.
Neq; em̃ diuiſus ac ſeꝑ̃tit⁹ ẽ ſpũs: ſed que
audit loquit̃: audit videlicet ꝑ vnitatẽ ſub̃e
⁊ ꝓprietatẽ ſcie. Neq; eni foraminib⁹ aliq̃/
bus corꝑalibus recipit auditũ: et quibuſdã
diuina modulis carnalib⁹ vox reſultat: vel
audit id qð ignorat: qm̃ in rebus humanis
ſciam plerũq; audit⁹ oꝑatur: ⁊ tñ nec i ipſis
hoĩbus ſemꝑ colloquiũ corꝑale aut carna/
lis auditus ẽ. Qui eni loquitur linguis nõ
hoĩbus iquit loquit̃ ſ deo. Nemo enim au/
dit: ſpiritu enim loquitur. Ergo ſi in homi/
nibus nõ ſemꝑ audit⁹ ẽ corꝑalis: in deo tu
infirmitatis humane ſonit⁹ ⁊ quedã orga/
na exigĩ carnalis audit⁹: cũ iõ audire dicat̃
vt ſcire credat̃? Nos em̃ id ſcimus qð audi/
erimus: ⁊ ante audim⁹ vt ſcire poſſim⁹: In
deo aut q: nouit oĩa antequã fiant: ſcia pre
cedit auditũ. Itaq; vt qð velit pat̃ filiũ nõ
ignorare dicam⁹: audiſſe memoram⁹. Sꝫ in
deo nõ ſon⁹ neq; ſyllaba q̃ ſignificare ſolent
indiciũ volũtatũ: ſ volũtatis vnitas diui/
nis quidem intelligit̃ arcanis: noſtris autẽ
ſignificat̃ indicijſ. Quid ẽ ḡ: nõ em̃ a ſe loq̃
tur: hoc ẽ nõ ſine me loqtur: q: loquit̃ veri/
tatẽ: ſapiam aſpirat. Nõ ſine pr̃e loquitur:
q: dei ſpũs ẽ: nõ a ſe audit: qm̃ ex deo oĩa.
Oĩa accepit a pr̃e filius: q: ipſe dixit: Oĩa Matth.11.
mihi tradita ſũt a pr̃e meo. Oĩa pr̃is habet
fili⁹: q: iteꝝ ait: Oĩa q̃ pat̃ habet mea ſunt. Joh.16.
Et q̃ accepit ipe ꝑ vnitatem nature: ex ipſo
per eandẽ vnitatẽ accepit ſpiritus: ſicut ipe

BIBLIOTECA

Joh.16. dñs ieſus declarat ꝺ ſpũ ſuo dicẽs: Propte
rea dixi ꝺ meo accipiet ⁊ annũciabit vobis.
Qꝺ ergo loquitur ſpũs filij ẽ: qꝺ dedit filiꝰ
pr̃is ẽ. Ita nihil a ſe aut filius loquitur aut
ſpũs: qꝛ nihil extra ſe trinitas loqͭur. Qꝺ
ſi ad infirmitatẽ ſpũſſancti ⁊ quãdaꝫ corpo
reꝫ ſiſitudinẽ vilitatis id diriuare ꝯtendas:
etiam ad filij iniuriã diriuabis: qꝛ ⁊ de ſe fi-
Joh.5. lius dixit: Sicut audio iudico. Et nõ poteſt
aliquid facere filiꝰ niſi qꝺ viderit facientem
patrẽ. Si eñ verum eſt: verum eſt qꝺ dixit
filius: Oĩa que pat̃ habet mea ſunt: ⁊ ſcꝺm
diuinitatẽ vnũ ẽ cum patre filiꝰ: vnuꝫ ꝑ ſub
ſtãtiã naturalẽ: Nõ vnꝰ ſcꝺm ſabellianã ſu/
ꝑbiam. Qꝺ vnũ itaq̃ ẽ ꝑ ſubſtãtię ꝓprieta
tẽ nõ põt ſepari: ⁊ iõ non põt filiꝰ facere niſi
qꝺ audierit a patre: qꝛ in ęternũ eſt perma-
nẽs dei verbũ: nec vnq̃ pater a filij opera-
tiõe diuiditur: ⁊ qꝺ opatur filiꝰ ſcit patrem
velle: ⁊ qꝺ vult pater: filius nouit operari.
Deniq̃ ne vl' in tẽpore vl' in ordine aliquaꝫ
inter patrẽ ⁊ filiũ putares opis diſtantiam:
ꝫ eiuſdẽ opatiõis crederes vnitatẽ: Et opa
inqͭt que ego facio ip̃e facit. Et rurſus ne di
ſcretionẽ aliquã in operis diſtinctione ſen-
tires: ſed idẽ velle: idẽ facere: idẽ poſſe pr̃eꝫ
⁊ filiũ iudicares: dic̃ tibi ſapia de pr̃e: Que
Joh.5. cũq̃ eñ ille fecerit eadẽ ⁊ filiꝰ facit ſilr̃. Non
ꝙ alicui prior vl' ſecũdus ẽ actꝰ: ꝫ idẽ vnius
opatiõis effectꝰ ẽ. Et iõ nihil a ſe poſſe facẽ
filiꝰ dicit̃: qꝛ a pr̃e nõ põt eiꝰ opatio ſepari.
Siſiter ⁊ ſpũſſancti opatio nõ ſecernit̃. Uñ
etiã ea que loquit̃ audire a pr̃e dicit̃. Quid
ſi doceo: qꝛ ⁊ pat̃ audit filiũ: ſicut ⁊ filius au
dit patrẽ: Habes eñ ſcriptũ in euãgelio: qꝛ
Joh.11. dicit filiꝰ: Pat̃: gr̃as tibi ago qꝛ audiſti me.
Quõ audiuit pat̃ filiũ: cũ filiꝰ nihil ad pr̃eꝫ
in ſupioribus de lazaro ſit locutꝰ: Ac ne pu
tares: qꝛ ſemel a pr̃e auditus ẽ filiꝰ addidit:
Et ego ſciebã: qꝛ ſemꝑ me audis. Ergo non
ſubiectę obediẽtię ꝫ vnitatis auditꝰ ẽ ſem-
piternę. Siſiter igit̃ ⁊ audire a pr̃e ſpũs: ⁊ cla
rificare filiuꝫ dicit̃. Clarificare iõ: qꝛ docuit
nos ſpũſſanctꝰ filiũ dei imaginẽ eẽ inuiſibil'
dei: ⁊ ſplendorẽ glię: ⁊ characterẽ ſubę eiꝰ.
Spũs eñ ⁊ in pr̃iarchis ⁊ in ꝓphetis locu-
tus ẽ ⁊ apl'is. Deniq̃ tũc ꝑfectiores eẽ cepe/
rũt: poſteaq̃ ſpm̃ acceperũt. Nulla ꝙ diſtan
1.Cor.12. tia diuinę virtutis ⁊ gr̃ę. Nã licet diuiſiões
gr̃arũ ſint: idẽ tñ ſpũs: ⁊ diuiſiones miniſteri/
orum ſint: idẽ aũt dñs: ⁊ diuiſiones opatio-
num ſint: idẽ tñ deꝰ qui opat̃ oĩa in omnibꝰ.

Diuiſiones aũt ſunt munerꝫ: nõ ſepatiões
trinitatis. Deniq̃ idẽ ẽ deꝰ qui opat̃ oĩa in
oibus: vt ſcias qꝛ nõ ẽ diſcretio opatiõis in
ter deũ patrẽ ⁊ ſpm̃ſcm̃: qñ ea ꝗ opatur ſpi-
ritus: opetur ⁊ pr̃ deꝰ: qui opatur oĩa i oibꝰ.
Nã cũ opetur oĩa in oibus: alij tñ datur per
ſpm̃ ſermo ſapię: alij ſermo ſcię ꝭm eũdẽ ſpi
ritũ: alteri fides in eodẽ ſpũ: alij gr̃a curati-
onũ i vno ſpũ: alij opatio virtutũ: alij ꝓphe
tia: alij diſcretio ſpirituũ: alij gnã lingua-
rũ: alij interp̃tatio ſermonuꝫ. Hec oĩa opat̃
vnꝰ atq̃ idẽ ſpũs diuidẽs ſinglis ꝓut vult.
Nõ ẽ ꝙ dubiũ quin ea ꝗ opetur pr̃: opatur ⁊
ſpũs. Nec ex p̃cepto ſicut qui corpaliter au/
dit vt operet̃: ꝫ ex voluntate ꝗ ſui eſt liber
arbitrij: nõ alienę famulus ptãtis. Nõ eniꝫ
quaſi iuſſus obtemperat: ꝫ q̃ſi largitor ſuę
moderator ẽ largitatis. Uide nũc interim:
vtrũ oĩa opari dicas ſpm̃: que opat̃ et pat̃.
Negare tñ ſi potes: qꝛ opat̃ pr̃ ꝗ ſpũſſanctꝰ
opat̃: alioqn nõ oĩa opat̃ pater: ſi non opat̃
ꝗ opat̃ ⁊ ſpũs. Q ſi qua operat̃ ſpũs: opat̃
⁊ pat̃: cũ ſpũs opationes ſuas ꝓ voluntate
ſua diuidat: neceſſe eſt id qꝺ diuidit ſpũs:
aut inuito patre deo dicas eũ ex voluntate
diuidere: aut ſi idẽ velle dixeris pr̃em quod
vult ſpũſſanctꝰ: neceſſe ẽ vt vnitatẽ volun/
tatis opatiõiſq̃ dĩnę vel iuitꝰ vl' ſi nõ corde
ſaltem ore fatearis. Q ſi ⁊ vniꝰ voluntatis
⁊ opationis eſt cũ pr̃e deo ſpũſſanctꝰ: vniuſ
etiã ſubę eſt: qm̃ ex opibꝰ ſuis creator agno
ſcit̃. Idẽ igit̃ ſpũs: idẽ inquit dñs: idẽ inqͭt
deꝰ: Et ſpm̃ ſi dicas ſcm̃: ⁊ dñm ſi dicas: idẽ
ẽ: ⁊ ſi deũ dicas idẽ eſt. Nõ idẽ vt ipſe pat̃:
ip̃e filiꝰ: ip̃e ſpũſſanctꝰ: ꝫ qꝛ ⁊ pat̃ ⁊ filiꝰ eiuſ/
dem ẽ ptãtis. Idẽ ꝙ ẽ per ſubſtãtiã atq̃ vir
tutẽ: qꝛ nõ ẽ in diuinitate vl' ſabelliana ꝯfuſio
vl' arriana diſcretio vel t̃rena corpaliſq̃ mu
tatio. Accipe aliud ſcẽ impator: i cã validũ
ꝫ tibi notum. Multifarie inqͭt ⁊ multiſ mo/ Heb.
dis etiã deꝰ locutꝰ ẽ patribꝰ in ꝓphetis. Et
ſapia dei dixit: Mittã ꝓphas ⁊ apl'os. Et
alij dat̃ ſicut ſcriptuꝫ ẽ ꝑ ſpm̃ ꝭmo ſapiẽtię:
alij ſermo ſcię ꝭm eundẽ ſpm̃: alij fides i eo/
dẽ ſpũ: alij gr̃a curationum: alij opatio ꝟtu
tis: alij ꝓphetia. Ergo ꝭm aplm̃ non ſolũ ꝑ
patrẽ ⁊ filium ſed etiã per ſpm̃ſcm̃ ꝓphetia
⁊ diuinũ munꝰ vna ẽ gr̃a. Habes ꝙ qꝛ etiaꝫ
ſpũs auctor ẽ ꝓphetarꝫ. Apoſtoli quoq̃ di Act.
xerunt: Uiſum eſt ſpirituiſancto ⁊ nobis.
Et caꝫ dicunt: viſum: nõ ſolũ operatorẽ gr̃ę
ꝫ etiam auctorem impatę executõis oñdũt.

Sicut eni de deo legimus: placuit deo: ita
etiã cũ dicit̃: qꝛ viſuꝫ eſt ſpũiſancto: arbiter
ſuę exprimit̃ poteſtatis. Et quõ nõ arbiter:
qꝛ ea que vult loquit̃: quę vult mãdat: Sic
mandat pater: mandat ⁊ filiꝰ. Sicut eni au
Act.9. diuit paulus vocẽ dicentẽ ſibi: Ego ſum in
quit ieſus quẽ tu perſequeris: ita etiã ſpiri-
tus paulũ ⁊ ſylã vetuit ire i bithiniã: Et ſic
pater locutꝰ ẽ per prophetas: ita etiã de ſpi
Act.21. ritu agabꝰ dic̃: Hec dicit ſpirituſſanctꝰ virũ
cuiꝰ eſt zona h̃ ſic alligabũt eũ i hierl'm. Et
ſicut miſit ſapia apl'os dicẽs: Ite in orbem
vniuerſum ⁊ ꝑdicate euãgelium: ſic ⁊ ſpũſ-
Act.13. ſanctus dicit: Separate mihi paulũ ⁊ bar-
naban in opus quo vocaui eos. Itaq̃ per
miſſi a ſpũſancto: qꝺ infra ſcp̃tura indicat:
nullã diſcretioneꝫ inter ceteros habuerunt
apl'os: quaſi aliter a pr̃e deo: aliter a ſpiritu
mitterent̃. Deniq̃ cũ paulus miſſus eſſet a
ſpiritu: ⁊ vas electiõis erat chriſti: ⁊ deũ i ſe
Gal.2. operatum eſſe cõmemorat dicẽs: Qui eniꝫ
operatus ẽ petro in apoſtolatũ circumciſio
nis: opatus eſt ⁊ mihi ad gẽtes. Cuꝫ igitur
idem ſit operatꝰ in paulo qui ẽ operatus in
petro: hoc vtiq̃ oſtendit̃ qꝺ ſpũs ſit opatuſ
i paulo qꝺ etiã i petro ſpũſſãctꝰ opatus ſit.
Sꝫ ⁊ deũ patrẽ in ſe opatuꝫ petrus ipſe te-
ſtatur: ſicut ẽ in actibꝰ apoſtolorꝫ: quia ſur-
Act.15. gens petrus dixit ad eos: Uiri fratres vos
ſcitis qꝛ a diebus antiquis in nobis deꝰ ele
git ex ore meo audire natiões verbum euã/
gelij. Ecce igit̃ in petro deꝰ gr̃am ꝑdicatio-
nis opatus ẽ. In quo vtiq̃ cũ per chriſtum
electus ſit ⁊ aſſumptꝰ ad operationẽ chriſti:
quis audeat diffiteri cum ipſe dominus di/
cat: Paſce agniculos meos: Una igit̃ ope-
ratio patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Niſi forte h̃
putetis ꝗ negatis eiuſdẽ erga apl'os operl'
vnitatẽ: ideo operatũ patrẽ: iõ opatũ ſpm̃
ſcm̃ in petro in quo filiꝰ opatus fuerat: qua-
ſi ei filij operatio minime redũdaret ad gra
tiã. Et iõ ne velut adiunctis atq̃ collatl' vi-
ribꝰ patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti opationẽ fuiſ/
ſe multiplicẽ: ne ad cõfirmandũ petrũ chri-
ſti ſolius opatio vacillaret: Nec ſolum vna
opatio in petro patrl' ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti:
ſed etiã in oibꝰ apl'is diuinę opationis vni/
tas reuelat̃: ⁊ quedã ſupnę cõſtitutiõis au-
ctoritas. Opatio eñ dĩna habet impiuꝫ nõ
habet miſteriũ. Neq̃ eñ cũ opat̃ deꝰ aut la
bore aliq̃ extẽdit̃ aut arte: ꝫ dixit: et fcã ſũt.
Gen.1. Dixit: fiat lux: ⁊ facta ẽ lux. In precepto eñ

dei opatiõis effectꝰ ẽ. Hãc igit̃ regalẽ q̃ndã
etiã ſcõſpũi ptãtẽ ſcripturarꝫ teſtificatione
delatã ſi velimꝰ aduertere: facile poſſumus
repperire: omnes apoſtolos: non ſolũ chriſti
fuiſſe diſcipulos: ſed etiam patris ⁊ filij et
ſpũſſancti miniſtros. Sicut etiã doctor gen
tiũ docet dicẽs: Quoſdã qdẽ ꝓſuit deꝰ in 1.Cor.12.
eccl'ia: primo apl'os: ſecundo ꝓphetas: t̃tio
doctores. Deinde ꝟtutes: gr̃am curationũ:
opitulatiões: gubernatores: genera lingua
rum: ⁊c̃. Ecce deus poſuit apl'os: poſuit ꝓ/
phetaſ atq̃ doctoreſ: dedit curationũ gr̃aꝫ:
quã ſupra habes dari ꝑ ſpm̃ſcm̃: dedit gene
ra linguarꝫ: ꝫ tñ nõ oẽs apl'i: nõ oẽs ꝓphe:
nõ oẽs doctores. Nõ oẽs inquit habẽt gra
tiã curationum: neq̃ oẽs inquit linguis lo-
quũtur. In ſingulis enim hoibus vniuerſa
dona dĩna eẽ nõ poſſũt: ꝓ captu vnuſq̇ſq̃
id accipit quod aut deſiderat aut meretur.
Sed nõ huiꝰ infirmitatl' ſimilis potẽtia tri-
nitatis: ꝗ omniũ munifica gr̃arꝫ eſt. Deniq̃
poſuit apl'os deꝰ: Hos quos deꝰ poſuit in
eccl'ia xp̃s elegit ⁊ apl'os ordinauit: ⁊ i orbẽ
direxit dicẽs: Ite in orbẽ vniuerſũ ⁊ ꝑdica/ Marci.16.
te euãgeliũ omni creaturę: ⁊ ꝗ crediderit et
baptizatꝰ fuerit ſaluꝰ erit. Qui vero nõ cre
diderit dãnabit̃. Signa autẽ credentes iſta
ſequent̃. In noie meo demonia eijcient: lin
guis loquẽt̃ nouis: ſerpentes tollent. Et ſi
mortiferũ qd biberit: nõ eis nocebit: ſuper
egros manꝰ imponẽt ⁊ bene habebũt: Ec/
ce doctores poſuit pater: poſuit etiam xp̃s
in eccleſijs. Et ſicut pater dat gratiam cura
tionũ: ita dat ⁊ filius. Sicut pat̃ dat dona
linguarꝫ: ita largit̃ ⁊ filiꝰ Siſiter de ſctõſpũ
ſup̃ accepimꝰ: qꝛ eadẽ gr̃arꝫ genera largiat̃.
Dat̃ eñ inquit ꝑ ſpm̃ alij gr̃a curationum:
alij gr̃a linguarꝫ: alij ꝓphetia. Ergo eadem
dat ſpũs ꝗ dat pr̃: dat etiã filiꝰ. Accipiamꝰ
nũc expreſſius qꝺ ſupius ꝑlibauimꝰ: qꝛ idẽ
qꝺ pr̃ ⁊ filiꝰ etia ſpũſſanctꝰ mandet officiũ:
eoſdẽq̃ cõſtituat. Dicit eñ paulꝰ: Attẽdite Act.20.
vobis ⁊ omni gregi in quo poſuit vos ſpũſ
ſanctꝰ epiſcopos regere eccleſiam dei: Uni/
tas igit̃ imperij: vnitas cõſtitutiõis vnitas
largitatis. Nam ſi conſtitutionem ſepares
et poteſtatẽ: que erat cauſa vt quos poſue/
rat apoſtolos chriſtꝰ: poneret deus pat̃: po/
neret ⁊ ſpũſſanctus: niſi forte vt hoies tan/
quam in conſortio poſſeſſionis aut iuris ꝑ-
iudicium verebantur. Et ideo diuidebatur
operatio: deſtruebatur imperium. Hec iter

ipſos homines anguſta ſunt ⁊ minuta: qui
plerumqꝫ tamen etiam ſi operatione nō cō/
gruunt: congruunt voluntate. Unde qui/
dam interrogatus quid amicus eēt: alt̄ in/
quit ego. Si ergo homo amicū ita defini/
uit vt alterū ſe eſſe diceret: per vnitatem vi
delicet amoris ⁊ gratię: quātomagis in pa/
tre ⁊ filio ⁊ ſpirituſancto vnitatē maieſtatiſ
eſtimare debemus: cū per eandē operatiōꝫ
ac diuinitatē vl̄ vnitas vel certe id qđ am/
plus eſt ταυτότης ſic grece dicit̄ exꝓmat̄.
ταυτόν enim idē ſignificat: eo ꝙ idē habe/
at ⁊ pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus: vt idem
velle ⁊ idem poſſe nō ex affectiōe ſit volun/
tatis ſed in ſubſtātia trinitatis. Hęc ē apo/
ſtolicę fidei ⁊ deuotiōis hęreditas quā liq̄t
ex ipſoꝝ apoſtoloꝝ cōſiderare actibꝰ. Pa/
ruerūt ergo paulus ⁊ barnabas ſcōſpūi im
perāti. Paruerūt ⁊ omēs apl̄i: ſtatimqꝫ eos
quos ſeparari iuſſerat ſpūs ordinauerunt.
Act. 13. Sepate inq̄t mihi paulū ⁊ barnabā. Uide
tis iubēt̄ impiū: ſpectate merita ſeruiētiū.
Credidit paulus: ⁊ q̄ credidit: ſtudia ꝑſecu
toris abiecit: coronā iuſticię reportauit: Cre/
didit ille qui eccleſias deuaſtabat: ſed ꝯuer
ſus ad fidem ꝑ̄dicabat in ſpiritu: qđ ſpūs i/
perabat. Ungebat athletaꝫ ſuū ſpūs ⁊ pul
uere impietatis cōcuſſo: de bellatore inſide
lium inluctatorē varijs imperioꝝ cōgreſſi/
onibus efferebat: atqꝫ ad brauiū ſupnę re/
munerationis in chriſto ieſu diuerſis paſſi/
onibus erudiebat. Barnabas quoqꝫ credi/
dit: ⁊ quia credidit paruit. Itaqꝫ ſanctiſpūſ
electus imperio: qđ ei ad oē redundat inſi/
gne meritoꝝ: nō fuit tanto indignus colle/
gio. Una eñ gratia fulgebat i his q̄s ſpūs
vnus elegerat. Nec paulus inferior petro:
quāuis ille ecc̄lię fundamentū: ⁊ hic ſapiēs
architectus ſciens veſtigia credentiū fūda/
re populoꝝ. Nec paulus inqꝫ indignꝰ apo/
ſtolorum collegio: cū primo quoqꝫ facile cō
ferendus ⁊ nulli ſecūdus. Nā qui ſe imparē
neſcit: facit ęqualem.

Sancti Ambroſij epiſcopi de ſpiri
tuſancto liber ſecundus explicit.
Prefatio eiuſdē in librum tertium
de ſpūſcō ad Gratianum incipit.

Superiore libro
ſ
euidentibꝰ teſtimonijs ſcri/
pturarum docuimꝰ apoſto/
los ⁊ ꝓphetas: illos ad pro/
phetandū: hos ad euangelizandū a ſancto
ſpū ſicā pr̄e ⁊ filio deſtiatos: Nūc adycimꝰ
qđ oēs iure mirent̄: ⁊ dubitare nō poſſint:
ꝙ ſpiritus ſuper chriſtum: ⁊ ꝙ ſicut ille ſpi/
ritum miſit: ita ⁊ filium dei ſpiritus miſit.
Dicit eñ filius dei: Spiritus domini ſuper Luc. 4
me: ꝓpter qđ vnxit me: euāgelizare paupe
ribus miſit me: ꝑ̄dicare captiuis remiſſionē
⁊ cęcis viſum. Qđ cū de libro eſaię legeret:
ait i euāgelio: Hodie cōpleta ē hęc ſcꝑtura
i auribus veſtris: vt de ſe dictū eē ſignaret.
Ergo mirari poſſumus ſi ꝓphetas ⁊ apl̄os
ſpūs miſit: cum xp̄s dixerit: Spūs dn̄i ſu/
per me. Et bene: ſuper me dixit: q̄ quaſi fi/
lius hominis loquebatur: Quaſi filius eñ
hominis ⁊ vnctꝰ ⁊ miſſus eſt ad euāgelium
ꝑ̄dicandum. Sꝫ ſi nō credit̄ filio: audiāt eti
am patrē loquentem: q̄ ſpūs domini ſuper
chriſtū. Dicit eñ iohāni: Sup quē videris
ſpm̄ deſcendenteꝫ de cęlo ⁊ manentē ſuper
eum: hic ē qui baptizat in ſpūſancto. Dixit
hoc deus pater iohanni. Iohānes ⁊ audi/
uit ⁊ vidit ⁊ credidit. Audiuit a deo: vidit
in dn̄o: credidit q̄ ſpūs erat qui deſcende/
bat de cęlo. Non enim columba deſcendit:
ſed ſicut columba deſcendit. Sic enim ſcri/
ptum eſt: Et vidi ſpiritum dei deſcenden/ Joh. 1.
tem de cęlo ſicut columbaꝫ. Sicut iohānes Marc.
vidiſſe ſe dicit: ita ſcripſit ⁊ marcus. Lucas Luc. 3
autē addidit: ꝙ corꝑali ſpē deſcēdit ſpūſſā/
ctus ſicut colūba: ne incarnationē illam pu
tes fuiſſe ſed ſpeciem. Ideo autem ſpeciem
ꝑ̄tendit: vt per ſpeciē crederet qui ſpm̄ non
videbat: ⁊ per ſpeciē declararet vniꝰ hono/
ris imperio: vniuſ oꝑatiōis i myſterio: vniꝰ
muneris in lauacro cum patre ⁊ filio ſibi eē
cōſortium: niſi forte inualidū credimꝰ vt in
eo baptizet̄ ſeruulus: in quo baptizatus ē
dominꝰ? Pulchre autē dixit: manenteꝫ ſuꝑ
eum: q̄ ad ꝓphetas quotiens volebat ſpi/
ritus vel inſpirabat vl̄ verbū fiebat: ſemper
autē manebat in xp̄o. Nec rurſum moueat:
ꝙ ſuꝑ eum dixit: De filio eñ hois loquebat̄
ꝙ ſicut filius hois baptizabatur. Nā ſcđm
diuinitatē nō ſuper xp̄m eſt ſpūs: ſꝫ in xp̄o:
q̄ ſic ſcꝑtū ē: pr̄ in filio ⁊ filꝰ i patre: ita dei
ſpūs ⁊ ſpūs xp̄i ⁊ in patre ē ⁊ in filio: q̄ oris
eiꝰ ſpūs. Manet eni i deo qui ex deo eſt: ſic 1. Co.
ſcriptū ē: Nos autē nō ſpiritū huius mūdi
accepimus ſed ſpm̄ qui ex deo ē. Et manet
in chriſto: q̄ a chriſto accepit ⁊ in xp̄o eſt: q̄ Joh.
iteꝝ ſcriptū eſt. Ille de meo accipiet. Et ali

Ro. 8. bi: Lex eñ ſpiritꝰ vitę in chriſto ieſu libera/
uit me a lege peccati ⁊ mortis. Nō ergo ſꝫm
diuinitatem xp̄i ſuꝑ chriſtum ē: q̄ nō ſuper
ſe eſt trinitas ſed ſuꝑ oīa. Supra ſe aūt nō
eſt ſed in ſe eſt. Quis ergo dubitet: q̄ pro/
phetas et apoſtolos ſpūs miſit: cum dicat
Luc. 4. dei filius: Spūſ domini ſuper me? Et alibi:
Eſa. 48. Ego ſum primus: ⁊ ego in ęternū: ⁊ manus
mea fūdauit terrā: ⁊ dextera mea ſolidauit
cęlum: vocabo eos ⁊ aſtabunt ſimul: cōgre/
gabunt̄ oēs ⁊ audiēt. Quis illis hęc nūcia/
uit? Diligens te feci voluntatē tuā adūſus
babylonē: vt tollatur ſemē chaldeorū. Ego
locutus ſum: ⁊ ego vocaui: adduxi eū ⁊ pro
ſperū iter eius feci. Accedite ad me ⁊ audi/
te hęc: Nōne ab initio locutus ſum: cū fie/
rent illic erā: ⁊ nūc dn̄s miſit me ⁊ ſpūs eiꝰ.

Annotatio capituloꝝ tertij libri
de ſpirituſancto.

Quia ſpiritus ſuper chriſtū: ⁊ ſicut filiꝰ ſpm̄
miſit: ita ⁊ ſpūs filiū dei miſit. Ca. I.
Quia datꝰ ē ſpūs ſicut ⁊ filius. Ca. II.
Quia digitus dei lectus eſt ſpiritus: quo ſi
gnificatur vnitas diuinitatis: nō inequa/
litas trinitatis. Ca. III.
Quia ſicut cooperatus eſt patri ⁊ filio ſpiri
tuſſanctus in nube ⁊ in mari cū liberaret̄
populus iudęorum: ita ⁊ cooperatur i my
ſterio baptiſmatis. Ca. IIII.
Quia ſanctificat pater: ſanctificat filiꝰ: ſan
ctificat ⁊ ſpūſſanctus. Ca. V.
Quia eadē ſunt opera manuum quę ſunt
opera digitorum. Ca. VI.
Quia ſicut arguit pater: ita arguit filiꝰ: ita
arguit ⁊ ſpiritꝰ: ⁊ q̄ iudicat ſpūs. Ca. VII.
Sicut lectum eſt ꝙ verbi gladius ſpiritꝰ ſit:
ita lectū ē ꝙ ſpūſſci gladius verbū dei ſit.
Ca. VIII.
Quia ſimiliter vt pater ⁊ filius: ita etiā ſpi/
ritus cōtriſtatus ⁊ exaſperatꝰ ⁊ temptatuſ
a iudęis legitur. Ca. IX.
Quia deus ſpiritus ſꝫm petri ſententiaꝫ in
actibus apoſtoloꝝ. Ca. X.
Quia deꝰ ſpūs ſcđm euāgelium. Ca. XI.
Quia adoratur ſpirituſſanctus ſicut pater
⁊ filius: ⁊ cum patre ⁊ filio adoratur i maie
ſtate dei. Ca. XII.
Quia deus ſpūſſanctus ſꝫm apoſtolū: ⁊ q̄
templum ſumus ſpirituſſancti ſicut ⁊ dei
patris ⁊ domini ieſu chriſti. Ca. XIII.
Quia nō tres dij ſed vnus deus. Ca. XIIII
Quia dominuſ ſpirituſſanctus: ſicut pater
⁊ filius. Ca. XV.
Quia bonus ſpūs dei ⁊ ſpiritus veritat̄: ⁊
omnē inſinuat veritatē. Ca. XVI.
Quia nō tres dn̄i ſed vnus dn̄s. Ca. XVII.
Quia ſicut pater ſanctꝰ: ita filius ſanctꝰ: ita
⁊ ſpiritus dei ſanctus. Ca. XVIII.
Collectio: q̄ ſpūs deus quoniā ⁊ ſine pec/
cato eſt ⁊ peccata donat: ⁊ creator eſt ⁊ ſer/
uimus ei ⁊ adoratur. Hęc enim omnia dei
ſunt: ⁊ quia a morte ſuſcitat. Ca. XIX.
Quia ſicut pater ⁊ filiꝰ: ita ⁊ ſpirituſſanctꝰ
ſuſcitat mortuos. Ca. XX.
Quia ſpūs in dei ſede: ⁊ vnū regnū pr̄is et
filij ⁊ ſpirituſſancti indiuiſum. Ca. XXI.
Quia dominus ſabaoth etiam ſpirituſſan
ctus. Ca. XXII.
Quia omnipotēs etiā ſpūs dei. Ca. XXIII

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi de ſpiri
tuſancto ad Gratianum Auguſtuꝫ
liber tertius incipit.

Quia ſpiritus ſuper chriſtū: ⁊ ſi/
cut filius ſpiritū miſit: ita ⁊ ſpiritꝰ
filium dei miſit. Ca. I.

His eſt qui dicit:
q
Miſit me dominꝰ ⁊ ſpiritus
eius: niſi qui venit a patre vt
ſaluos faceret pctōres? Queꝫ
cū audis et ſpiritꝰ miſit: ne cū
legis: q̄ filiꝰ ſpm̄ mittit: inferioris eſſe ſpiri
tum crederes poteſtatis. Ergo ⁊ pater filiū
miſit ⁊ ſpūs: ſpm̄ quoqꝫ ⁊ pat̄ miſit ⁊ filius.
Pater miſit: quia ſcriptum eſt: Paraclytuſ Joh. 14.
autē ille ſpirituſſanctus: quē mittet pat̄ in
noīe meo. Filius miſit qui dixit: Cū vene/ Joh. 15.
rit autē paraclytus quē ego mittā vobis a
patre meo ſpiritū ꝟitatis. Si ergo ſe inuicē fi
lius et ſpiritus mittunt: ſicut pater mittit:
nō ſubiectiōis iniuria ſꝫ cōitas ptātis eſt.

Quia datus eſt ſpiritus ſicut et
filius. Ca. II.

Nec ſolum miſit pater filium ſꝫ etiaꝫ
n
dedit: ſicut ipſe filius ſe dedit. Le/
ctum ē eñ nobis: Gr̄a vobis a deo Gal. 1.
patre noſtro ⁊ domino ieſu chriſto q̄ ſe de/
dit pro peccatis noſtris. Si ſubiectū i eo pu
tant fuiſſe q̄ miſſus ē: gratię eſſe negare nō
poſſunt ꝙ datꝰ ē. Datꝰ ē aūt a patre vt eſai/
as dixit: Puer natus ē nobis filiꝰ datus eſt Eſa. 9.
nobis. Datus ē autē audeo dicere ⁊ ab ſpi/
ritu qui miſſus ab ſpiritu eſt. Cum eni non

deſinitū fuerit a quo datuſ ſit: oſtēdit datū
gratia trinitatis. Cū autē ipſe ſe filiꝰ dede-
rit: vtiqꝫ nō potuit ipē ſibi ſcđm diuinitatē
eſſe ſubiectꝰ: Ergo non potuit diuinę ſubie
ctiōis eē ꝙ datꝰ ē. Datꝰ ē aūt ⁊ ſpūſſanctꝰ:
Job.14. quia lectū eſt: Rogabo pr̄em ⁊ aliū paracly
1.Theſſal.4. tum dabit vobis. Et apl's ait: Quapropt
qui hęc ſpernit: nō hoiem ſpernit ſ; deū qui
dedit ſpm̄ ſuum in nobis. Eſaias qꝫ ⁊ ſpiri-
Eſa.42. tum datū oſtēdit ⁊ filiū. Sic inquit dic̄ do-
minus qui fecit cęluꝫ ⁊ finxit illud: qui ſoli-
dauit terrā ⁊ quę in ea ſunt: ⁊ dat populo q̄
eſt ſuper eā ſpiritum: ⁊ ſpm̄ calcantibꝰ eaꝫ.
Et ad filiū: Ego dominꝰ deus vocaui te in
equitate ⁊ tenebo manū tuā ⁊ ꝯfortabo te:
⁊ dedi te in teſtamentū generis mei in lucē
gentium: aperire oculos cęcoꝝ: educere de
vinculis alligatos. Cū ergo ⁊ filius miſſus
⁊ datus ſit: ſpiritus quoqꝫ miſſus et datus
ſit: habent vtiqꝫ vnitatem diuinitatis qui
habēt opis vnitatē. Unde etiā ⁊ digitꝰ dei
appellatꝰ ē ſpūs: eo ꝙ ſit patri ⁊ filio ⁊ ſpiri-
tuiſancto indiuidua inſeparabiliſqꝫ cōmu-
nio. Nā ſicut filiū dei ſcriptura dexterā dei
Exo.15. dixit: ſicut lectū eſt: Dextera tua dn̄e gloriſi
cata eſt in virtute: dextera manus tua dn̄e
cōfregit inimicos: Ita ſpūſſanctꝰ appellatꝰ
Luc.11. ē digitus dei: ſicut ipſe dn̄s dixit: Si in di
gito dei eijcio demonia. Hunc enim digitū
in alio libro euangelij eodem loco dei ſpiri-
Matth.12. tum noiauit. Sic enim habes. Si in ſpi-
ritu dei eijcio demonia. Quid igit̄ expreſſi-
us ad ſignificandā diuinitatis vel opatio-
nis dici potuit vnitatē: quę ſm̄ diuinitateꝫ
eſt patris vl' filij vel ſpūſſancti: qꝫ vt intelli-
gamus multomagis qꝫ corpus hoc noſtruꝫ
eternę plenitudinē diuinitatis ſcindi vide-
ri: ſi quis vnitatē ſubſtantię ſeparet: multi-
plicet ptātes: cū vna ſit eiuſdeꝫ diuinitatis
eternitas? Plęrūqꝫ em̄ ex nr̄is ſermonibus
ea quę ſupra nos ſunt: cōuenit eſtimari. Et
qꝛ illa videre nō poſſumꝰ: ex his quę videre
poſſumꝰ colligamꝰ. Inuiſibilia em̄ eiꝰ a cre
Ro.1. atura mundi per ea quę facta ſūt intellecta
cōſpiciunt̄. Et ſubdidit: Sempiterna qꝫ vir
tus eiꝰ ⁊ diuinitas: Quoꝝ aliō de filio: ali-
ud de ſpūſancto dictū videt̄. Quēadmodū
ſempiterna virtus patris dicit̄ filiꝰ: ita etiā
ſpūs qui diuinꝰ ē: ſempiterna diuinitas eē
credat̄. Nā ⁊ filiꝰ quia ſemp̄ viuit: vita ſem
piterna eſt. Hic ergo digitꝰ dei: ⁊ ſempiter-
nus eſt et diuinus. Quid enim dei ꝓprium
quod non ſempiternum ſit ⁊ diuinuꝫ? Hoc
digito ſicut legimꝰ tabulas illas lapideas 2.Cor.3.
inſcripſit q̄s moyſes accepit. Nō em̄ carna
li digito deus haꝝ litterarū quas legimus
apices ⁊ elementa formauit: ſed ſpū ſuo de-
dit legē. Et ideo apl's dixit: Lex em̄ ſpiritał
ē: quę vtiqꝫ nō attramēto inſcripta ē: ſ; ſpū
dei viui: nō in tabulis lapideis ſ; in tabulis
cordis carnalibus. Nā ſi apl'i epiſtola ſcribi
tur in ſpiritu: quid obſtat quominꝰ etiā le-
gē dei nō attramēto ſ; ſpū dei deſcriptā cre-
dere debeamꝰ: quę vtiqꝫ cordis noſtri men
tiſqꝫ ſecreta nō maculat ſ; illuminat? Scri-
pta eſt autē in tabulis lapideis: qꝛ in typo
ſcripta eſt. Sed tabulę fractę primo ſunt et
abiectę de moyſi manibꝰ: qꝛ iudęi a ꝓphe-
ticis operibꝰ exciderūt. Et bene tabulę fra-
ctę ſunt nō ſcriptura deleta: Et tu vide ne
frangat̄ tabula tua: ne mēs tua ⁊ animꝰ tuꝰ
diuidat̄. Nūquid diuiſus ē xp̄s? Non diui
ſus eſt ſed vnū eſt cū patre: ⁊ nemo te ab eo
ſeparet. Si fides deficiat: tabula cordis tui
frangit̄. Cōminuit̄ ai firmitudo: ſi vnitateꝫ
diuinitatis in trinitate nō credas. Scripta
ē ⁊ fides tua: ſcripta ē ⁊ culpa tua: ſic Hiere- Hiere.
mias dixit: Scp̄ta ē iuda culpa tua graphio
ferreo ⁊ vngue adamātino. Et ſcripta ē in-
quit in pectore ⁊ in corde tuo. Ibi igit̄ cul-
pa eſt vbi gratia. Sꝫ culpa graphio ſcribit̄:
gr̄a ſpū deſignat̄. Hoc digito myſtice etiaꝫ Joh.8.
dn̄s ieſus inclinato capite ſcribebat i terra:
cū a iudęis adultera eēt oblata: ſignificās p̄
figurā qſ̄i de peccatis alteriꝰ iudicamꝰ: nr̄i
nos debere meminiſſe pc̄ti. An ne rurſus:
quia legē deꝰ ſpūſctō ſcripſit: inferius aliq̄d
tanqꝫ de myſterio ſpūs crederemus: vel ex
corporis noſtri eſtimatione quandā portio
nē exiguā dei ſpm̄ putaremꝰ: ait tibi apl's: 1.Cor.2.
Non ſe humanę ſcientię verbis loqui ſed
doctis ſpiritus ⁊ ſpiritalibus ſpiritalia cō-
parare: aīalem aūt nō percipere quę ſūt ſpi
ritus dei. Sciebat enim ꝙ is qui diuina car
nalibus cōparet: inter aīalia eēt nō iter ſpi
ritales homines cōparandus: ſtulticia inq̄t
illi eſt. Et ideo quia ſciebat has futuras eē
animalium hominū queſtiones: pręſagus
futuri ait: Quis enim cognouit ſenſum do
mini qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum
chriſti habemus.

Quia digitus dei lectus eſt ſpiritus: quo ſignificat̄ vnitas diuinitatꝭ nō inequalitas trinitatꝭ. Ca.iii.

f Ed ſi quis adhuc carnalibꝰ inhęret
ambiguis ⁊ corpalibꝰ vacillat exē-
plis: cōſideret quia nō poteſt bene
ſentire de filio: qui pōt male ſentire de ſpū.
Nā ſi ideo portionē quādā exiguaꝫ putant
eē ſpiritū dei: qꝛ digitꝰ dei dicit̄: Idē vtiqꝫ
⁊ portionē exiguā dicunt eſſe in filio dei: qꝛ
dextera dei dicit̄: ſed filius ⁊ dextera ⁊ virtꝰ
dicit̄. Itaqꝫ ſi verba noſtra pendamꝰ: nulla
pōt ſine virtute eſſe pfectio: ⁊ ideo caueant
ne putent qđ nefas dictu ē: ſemipfectū i ſua
ſubſtantia patrē pfectionē accipere p filiū:
⁊ deſināt coęternū filiū patri negare. Quā-
do em̄ nō fuit dei virtꝰ? Si ſi aliqn̄ putāt nō
fuiſſe dei virtutē: aliqn̄ plenitudinem i deo
patre negabūt fuiſſe cui putēt aliqn̄ defuiſ-
Col.2. ſe ꝟtutē. Sꝫ hęc vt dixi ſcp̄ta ſūt: vt ad vni
tatē diuinitatis iſta referamꝰ: ⁊ credamꝰ qđ
apl's dixit: Quia plenitudo diuinitatꝭ corpalr̄
hītat i xp̄o ⁊ habitat i pr̄e ⁊ hītat i ſpūſctō.

Quia ſicut cooperatꝰ ē patri ⁊ filio ſpūſſanctꝰ in nube ⁊ i mari cū liberaret̄ populꝰ iudeoꝝ: ita coopatur in myſterio baptiſmatꝭ. Ca.iiii.

e T ꝙ ſicut vnitas diuinitatꝭ: ita vni
tas operationis ſit. Qđ etiā ex can-
tico moyſi colligi pōt. Ipſe em̄ cuꝫ
p maria traduxiſſet populum iudęoꝝ ⁊ dei
patris operationē ⁊ filij ē cōfeſſus ⁊ ſpirituſ
Exo.15. dicens: Dextera manꝰ tua dn̄e glorificata ē
in virtute: dextera manus tua cōfregit iimi-
cos. Habes qꝛ ⁊ filiū ſit cōfeſſus ⁊ patrē: cu-
ius ē dextera. Et infra ait: ne ſcm̄ ſpiritū prę
teriret: Et p ſpm̄ iracūdię tuę diuiſa eſt aq̄.
Quo ſignificatur vnitas diuinitatꝭ nō ineq̄li
tas trinitatis. Uides igit̄ qꝛ ſpūſſanctꝰ co-
operatus patri ⁊ filio ſit: ⁊ tanqꝫ cōgelaſcen
tibus fluctibus in medio mari: aquaꝝ qui-
dam murus inſurgeret ad tranſitū iudęoꝝ:
⁊ rurſus egyptioꝝ populū per ſpm̄ refuſus
obrueret. Inde ⁊ colūnā nubis plęriqꝫ prę-
ceſſiſſe in die ꝓ ꝓꝑ iudęoꝝ: ⁊ colūnā iguis in
nocte arbitrant̄: q̄ protegeret plebē ſuā gra
tia ſpiritalis. Hanc autē opationeꝫ dei quā
totus orbis iure mirat̄: ſine ſanctiſpiritus
ope nō fuiſſe: etiā apl's declarauit: dicēs in
figura illa pceſſiſſe ſpiritalis myſterij verita
1.Cor.10. tem: ſic em̄ habes: Om̄ patres noſtri omēs
ſub nube fuerūt ⁊ omneſ mare tranſierunt:
⁊ omnes in moyſe baptizati ſunt in nube ⁊
in mari: ⁊ omnes eandē eſcā ſpiritalē man-
ducauerūt: ⁊ omnes eundē potū ſpiritaleꝫ
bibeꝛūt. Nā quēadmodū typꝰ ſacramēti po-
tuit eē ſine opatiōe ſpūſſancti: cuiꝰ veritas
omnis i ſpiritu ē? Qđ ⁊ apl's docuit dicēs:
Sed abluti eſtis: ſ; ſanctificati eſtis: ſ; iuſtifi 1.Corſ.6.
cati eſtis in noīe dn̄i noſtri ieſu xp̄i ⁊ in ſpiri
tu dei noſtri. Uides igit̄: qꝛ ⁊ pat̄ operat̄ in
filio: ⁊ filius opatur i ſpiritu? Et ideo ſm̄ ſe-
riem ſcripturarū: noli dubitare in figura fu
iſſe: qđ i veritate eē ipſa etiā veritas decla-
rauit. Quis enī operationē eius abnuat in
baptiſmo: in q̄ opationē eiꝰ ſentimꝰ ⁊ gr̄aꝫ?

Quia ſanctificat pater: ſanctificat filius: ſanctificat ſpūſſanctꝰ. Ca.v.

n Am ſicut ſanctificat pater: ita ſan-
ctificat filius: ſanctificat ⁊ ſpiritus.
Sanctificat pater ſecundū qđ ſcri-
ptuꝫ eſt: Deus pacꝭ ſanctificet vos vt inte- 1.Theſſal.5.
ger ſpūs veſter ⁊ aīa et corpus ſine querela
in die dn̄i noſtri ieſu chriſti ſeruet̄. Et alibi
filiꝰ dicit: Pat̄ ſanctifica eos in veritate. De Joh.17.
filio autē idē apl's dixit: Qui factꝰ ē nobis 1.Corſ.1.
ſapientia a deo ⁊ iuſticia ⁊ ſanctificatio ⁊ re
demptio. Uides qꝛ factꝰ ē ſanctificatio? Sꝫ
factus ē nobis: nō vt ille mutaret qđ erat:
ſ; vt nos ſanctificaret in carne. Spm̄ quoqꝫ
ſanctū ſanctificare apl's docet. Sic em̄ dic̄:
Gratias agere debemꝰ deo ſemp pro vobis 2.Theſſal.2
fratres dilectiſſimi a deo: qꝛ elegit nos deꝰ
primitias in ſalutē: in ſanctificatōe ſpūs et
fide veritatis. Ergo ſanctificat pater: ſancti
ficat filiꝰ: ſcīficat ſpūs: ſ; vna ſanctificatio:
qꝛ vnū ē baptiſma: ⁊ vna eſt gr̄a ſacramēti.

Quia eadē ſūt opa manuum que ſunt opera digitorum. Ca.vi

b Ec ē eadeꝫ opa filij q̄ ſpūs dei. Sꝫ
q̄d miruꝫ ſi ſanctificat ſingulos ipē
ſanctificatiōe nō indigens ſ; redun
dās qſ̄i tātā vt dixi maieſtatē eiꝰ accepimꝰ:
vt tanqꝫ digitꝰ a corpe: ita a deo pr̄e inſepa-
bilis videat̄ ſpūſſāctꝰ. Qđ ſi qs ad diminu
tionē nō ad vnitatē ptātis putat eē referen
dū: is ꝓfecto in eā amētiā cadet: vt tanquā
in vnā velut corporis formā patreꝫ ⁊ filiū ⁊
ſpm̄ſanctum videat̄ tres fingere ⁊ tanquaꝫ
diſtinctiōes quaſdā figurare membrorum.
Sed accipiat vt ſępius dixi: non inęquali-
tatē ſ; vnitatē ptātis hac teſtificatione ſig-
nari: qm̄quidē q̄ opa dei ſunt: eadē ſint opa
manuū. Eadē etiā legimuſ opa eē digitoꝝ.
Scriptū ē em̄: Celi enarrāt gl'iaꝫ dei ⁊ opa Ps.18.
manuū eiꝰ annūciat firmamentū. Et alibi:
Initio t̄rā tu fūdaſti dn̄e ⁊ opa manuū tua- Ps.101.

nū ſūt celi. Eadē igiṫ ſūt opa manuū q̄ ſunt
opa dei. Nō ḡ aliqua ꝑ membroꝝ corpaliū
q̄litate diſcretio opatiōiſ: ƀ vnitas ptātis ē.
Que aūt opa ſūt manuū eadē opa digitoꝝ
Pſ. 8. qꝛ eque ſcriptū eſt: Qm̄ videbo celos tuos
opera digitoꝝ tuorum: lunam ꝛ ſtellas que
tu fundaſti. Quid hic igitur digiti min⁹ q̄
manus feciſſe ꝓdunṫ: cum idem fecerint di
Pſ. 91. giti qd̄ man⁹? Sic̄ ſcriptū ē: Qm̄ delectaſti
me domine in factura tua ꝛ in operib⁹ ma-
nuum tuaꝝ delectabor. Et tamē qꝛ manuz
legim⁹ filiū: Scriptū eſt em̄: Nōne manus
mea fec̄ hec oīa? Et alibi: Poſui manū me-
am ſub tegumento petre: qd̄ ad incarnatio
nis myſteriū ſpectat: qꝛ integumentuz cor-
poris virt⁹ dei ſēpiterna ſuſcepit: vtiq̧ liq̄t
manus ꝛ de filio dei ꝛ ſpūſancto ſcripturaz
locutā. Et rurſus: qꝛ digitū dei ſpm̄ legim⁹:
ideo appellatos digitos eſtimam⁹: vt filiuz
ꝛ ſpiritū deſignaret. Deniq̧ vt filij ꝛ ſpirit⁹
ſanctificationē ſe habere memoraret: ait q̄-
Job. 10. dam ſanctus: Manus tue fecerūt me ꝛ plaſ
mauerunt me.

Quia ſicut arguit pater: ita argu-it fili⁹: ita arguit ꝛ ſpiritus: et quia iudicat ſpiritus. Ca. VII.

Cur em̄ verboꝝ ſilitudinē recuſam⁹
ubi vnitatē poteſtatiſ aſſerimus: cū
eouſq̧ vnitas poteſtatis ē: vt ꝛ ar-
guat ſpūs ſic̄ arguit paṫ ꝛ arguit fili⁹. Sicut
Pſ. 6. em̄ ſcriptuz eſt: Domine ne in ira tua argu-
as me: neq̧ in furore tuo corripias me. De-
inde in. xlix. pſal̄. ſicut dicit dominus: Ar-
guam te ꝛ ſtatuā ante faciem tuam peccata
tua: ita etiā de ſpirituſcō filius dixit: Cū au
tem abiero mittā paraclytum ad vos: ꝛ ille
veniēs arguet mundū de pctō ꝛ de iuſticia
ꝛ de iudicio. Sed quo nos perfidoꝝ hoim
deducit amentia: vt q̄ ſūt q̄ſi de ambiguo
ꝙ ſpūſanct⁹ arguat videamur aſtruere: cū
iudices ipſi nō queāt niſi per ſpiritū iudica-
3. Reg. 3. re? Deniq̧ nobile illud ſalomonis iudiciuz
qd̄ iter dubia certantiū: cū vna oppreſſo par
uulo quē ipſa ſuſceperat: vendicare ſibi vel-
let alienū: altera ꝓpriū filiū defēſaret: ꝛ frau
dē i ipſis cogitatiōib⁹ occultꝰ: ꝛ pietatē i ma
ternis viſcerib⁹ dep̄hendit: vtiq̧ ꝑ ſpūſan-
cti munus emicuit. Neq̧ em̄ latentē cōſci-
entiā feminaꝝ alia aliqua niſi ſpirituſſācti
Matth. 10. machera penetraſſet: de qua ait dñs: Non
veni pacē mittere ƀ macherā. Quia nō fer-
ro ƀ ſpū mens interna penetraṫ. Penetra-
bilis eſt em̄ ſpūs intelligētie: ſpūs vnicus:
multiplex: ſubtilis: mobilis. Et infra: Oia
ꝓſpiciens. Uides propheta quid dicat: qꝛ
oia proſpicit: Et ideo etiā ſalomon proſpe-
xit: vt macherā illā iuberet afferri qua ſimu
lato ꝙ diuidere vellet infantem: cōſiderauit
ꝙ vera mṙ pl⁹ ꝯſuleret filio q̄ ſolatio: ꝛ gr̄az
iuri: nō gr̄e iura ꝑferret. At vero illa q̄ ma-
tris ſimularat affectū: vincendi ſtudio ceca
paruiduceret eius exitiū in quo neſciret pie
tatis diſpendiū. Itaq̧ ille vir ſpiritalis q̄ vt
dijudicaret oia: ſpiritaliſ em̄ dijudicat oia:
naturā i affectib⁹ q̄ſiuit: qꝛ latebat i vocib⁹:
ꝛ pietatē interrogauit vt ꝓderet veritatez.
Uicit itaq̧ mater charitatꝭ affectu q̄ fruct⁹
ē ſpūs. Dijudicauit in ꝓpheta: qꝛ ꝑ ſpm̄ da
tur ſermo ſapientie. Quō ḡ negaṫ ꝙ argue-
re poſſit ſpūſanct⁹ mūdū de iudicio qui iu
dicij tollit ambiguū: largiṫ euentū? Daniel
q̄ niſi accepiſſet dei ſpm̄: nūquā potuiſſet
dep̄hendere adulteriū libidinis: mēdaciuz
fraudis. Nā cū ſuſanna presbyteroꝝ coniu-
rationib⁹ appetita: inflexā ipſi mētē videret
cōtēplatione ſenioꝝ: ꝛ oibus deſtituta ſub-
ſidijs: ſola inṫ hoies pudicitie ſue cōſciētia
Daniel. decum arbitrū ꝑcareṫ: Exaudiuit inq̄t dñs
vocē ei⁹ cū duceretṫ vt piret: ꝛ excitauit dñs
ſpm̄ſcm̄ pueri adoleſcētis cui nomē daniel.
Itaq̧ ſm̄ accepti ſpūs gr̄am: vacillātia pſi-
doꝝ teſtimoia dep̄hendit. Deniq̧ non alia
niſi diuine fuit operatio ptātis: vt eos vox
ſua ꝓderet: quoꝝ latebat affect⁹. Percipi-
te igiṫ ſpūſancti ſacrū ꝛ celeſte miraculuz:
Illa que maluit ſibi caſta eſſe q̄ ipſo: illa q̄
maluit innocētie ſubire ꝑiculum q̄ pudorꝭ:
q̄ cū accuſareṫ tacebat: cū dānareṫ ſilebat:
cōſcientie ſue cōtenta iudicio: q̄ reuerētiam
pudoris etiā in ꝑiculis reſeruabat: ne extor
ſiſſe petulantiā videreṫ: qui extorquere nō
poterant caſtitatē: vbi dñm inuocauit: ſpm̄
meruit: qui latentez preſbroꝝ cōſciam reue-
lauit. Diſcāt pudice calūniā nō timere. Nā-
q̧ caſtimoniā vite ꝑtulit: nec vite diſpēdiū
ꝑtulit: ꝛ gl̄iam retulit caſtitatꝭ. Sic ꝛ abraā
iuſſus adire peregrinā: nec vxore ꝑiculo pu
dicitie: nec mortis ꝓpoſite terrore auocat⁹
ꝛ vitā ſuā ꝛ caſtimoniā ſeruauit vxoris: nul
lū itaq̧ deo credidiſſe penituit: Et caſtitas
deuotionē cumulauit in ſarra: ꝛ deuotio ca
ſtitatē. Ac ne q̄s forte eſtimet: qꝛ dicēdo ſcri
ptura: Excitauit de⁹ ſpm̄ſanctū pueri ado-
leſcentis: ſpm̄ in eo putet fuiſſe homis: non

ſpm̄ſcm̄: legat in poſteriorib⁹ ꝛ inueniet qꝛ
ſpm̄ſcm̄ accepit daniel ꝛ id̄ ꝓphetauit. De-
niq̧ ꝛ rex eū ꝑtulit: qꝛ habebat gr̄az ſpirita-
lem. Sic em̄ dicit: Tu aūt daniel potes: qꝛ
ſpūſanctus dei in te eſt. Et infra ſcriptura
dicit: Et fuit daniel ꝑpoſitus illi⁹ qm̄ ſpūs
erat ſuperās i eo. Sed etiā moyſi ſpūs iudi
caturꝭ diuiſus ē. Sed quid de ceterꝭ loqua-
mur? Ipſū dominū ieſū in ſpū nō ſolū iudi
care accepim⁹: ƀ etiā vindicare. Neq̧ enim
vindicaret in antichriſtuz niſi ante de eius
Theſſal. 2. mentis iudicaret: quez ſicut legim⁹: dñs ie-
ſus interficiet ſpiritu oris ſui.

Sicut lectū eſt ꝙ verbi gladius ſpiritus ſit: ita lectum eſt ꝙ ſpirituſ ſancti gladi⁹ verbū dei ſit. Ca. VIII.

Sed hic nō acquiſita gr̄a ē: ƀ indiui-
dua manet vnitas: qꝛ neq̧ chriſtus
ſine ſpiritu: neq̧ ſpirit⁹ pōt eſſe ſine
chriſto. Nō enim pōt diuine nature vnitas
ſeparari. Et qd̄ in mediū interuenit exēplū
ꝙ dñs ieſus interficit ſpū oris ſui: gladius
quidā verbi ſpirit⁹ intelligiṫ. Deniq̧ i euā-
gelio dicit ipſe dñs ieſus: Non veni pacem
mittere ſed gladiuz. Uenit em̄ vt ſpiritum
daret: ideo de ore eius gladius bis acutus
vtiq̧ gr̄a ſpiritalis. Spūs ergo v̄bi gladi⁹
eſt. Et vt ſcias inequalitatē nō eſſe ƀ vnita-
tem nature: verbū q̄ gladius ē ſpūſancti.
Eph. 6. Scriptū eſt em̄: Accipiētes ſcutū fidei in q̄
poſſitꝭ oia tela maligni ignita extinguere: ꝛ
galeā ſalutis aſſumite: ꝛ gladiū ſpūs qd̄ eſt
verbū dei. Cuz igiṫ verbi gladi⁹ ſpūſanct⁹
ſit: ꝛ ſpūſancti gladius verbū dei ſit: vtiq̧
vnitas ē potētie. Quā vnitatem licet alijs
ſcripturaꝝ locis conſiderare.

Quia ſimiliter vt pater ꝛ fili⁹: ita etiā ſpirit⁹ ꝛ contriſtat⁹ ꝛ exaſperatus ꝛ tēptat⁹ a iudeis legiṫ. Ca. IX.

Nam cum dicat ezechiel ad ipſm̄ iu-
deoꝝ: Et cōtriſtatis me i oibus his
Eph. 4. dicit dominus: Paulus nouo ipſo
in epl̄a ſua dicit: Nolite contriſtare ſpm̄ſcm̄
dei in quo ſignati eſtis. Rurſus cum eſaias
dicat de ipſis iudeis: Ipſi autem non credi
derunt: ſed exacerbauerunt ſpiritū. Dauid
autem de deo dicit: Et exacerbauerunt al-
tiſſimū in ſiccitate ꝛ tēptauerūt deū in cor-
dibus ſuis: Accipite etiā qꝛ cū alibi dixerit
ſcriptura: Tēptatū ſpm̄: tēptatū etiā deuz:
Eadē dicat ꝛ xp̄z eē tēptatū. Habes eni ad
1 Cor. 10 Corinthios apl̄m: Neq̧ tēptem⁹ xp̄m ſicut
quidā eoꝝ tēptauerūt ꝛ a ſerpentib⁹ perie-
runt. Iuſta vindicta: vt aduerſarij venena
ſentirent: qui nō venerabanṫ auctorem. Et
bene dñs: ereo ſerpēte ſuſpenſo: iuſſit cura-
ri vulnera ſaucioꝝ. Imago eni crucis ereus
ſerpens ē: qm̄ ꝛ ſi in carne ſua ſuſpenſus eſt
xp̄s: tñ ꝛ ipſe crucifixus ē mūdo: ꝛ ipi cruci-
fixus ē mūdus. Mihi em̄ mūdus crucifixuſ Gal. 6.
eſt ꝛ ego mundo. Crucifix⁹ ē ḡ in ſuis mun-
dus illecebris: ꝛ id̄ nō ver⁹ ƀ ere⁹ ſuſpenſus
eſt ſerpēs: qꝛ in veritate quidē corpis ƀ ſine
veritate peccati ſuſcepit dñs ſpeciē peccato
ris: vt per lubricū infirmitatis hūane ſimu-
lando ſerpentē: depoſitiſ carnis exuuijs: ve
ri deſtrueret ſerpentis aſtutiā. Per crucem
itaq̧ dñi que in tēptationis vltione ſubue-
nit offenſam in ꝑfidis trinitatis agnoſco: q̄
medicinā trinitatis accipio. Ergo cū habe-
as in libro moyſi: qꝛ dñs tēptat⁹ ſerpentes
īmiſerit ipſo iudeoꝝ: Neceſſe ē aut vnitatez
in maieſtate diuina fateariſ: pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpi
rituſſancti: Aut certe cū ſpm̄ dicat apoſto-
lica ſcriptura: temptatuz: dñi noīe ſpiritum
vtiq̧ deſignauit. Tēptatū aūt ſpm̄ſcm̄: ad
hebreos ſcribēs apl̄s dicit. Sic em̄ habes:
Quia hec dicit ſpūſanct⁹: Hodie ſi vocem Heb. 3.
eius audieritis: nolite obdurare corda vr̄a:
ſicut in irritatiōe ſm̄ diē tēptatiōis i deſer-
to: vbi tēptauerꝭt me pr̄es vr̄i: ꝓbauerunt ꝛ
viderūt opa mea. Quadraginta annis ꝓxi
mus fui generationi huic ꝛ dixi ſemper iſti
errāt: ꝛ iſti nō cognouerūt vias meas: ſicut
iuraui in ira mea ſi introibūt i requiē meā.
Ergo ſm̄ apl̄m tēptat⁹ ē ſpūs: ſic ꝛ ipſe tem
ptat⁹ ē: ꝛ ip̄e vtiq̧ i tr̄ā repromiſſiōis iudeo
rū ipſm̄ dirigebat: ſicut ſcriptū ē: Quia ad-
duxit eos ꝑ abyſſum ſic̄ in equū: ꝑ deſertuz
ꝛ nō laborauerūt: ꝛ ſicut pecora ꝑ campum
deſcendit ſpūs a dño ꝛ direxit eos. Et ipſe
vtiq̧ ſerenā celeſtis alimonie pluuiā mini-
ſtrabat: ipſe quotidianā meſſem quā terra
nō parturierat: agricola non ſeuerat: imbre
fertili fecundabat. Nūc ſpectem⁹ ſingula.
Requiē iudeis ꝓmiſerat de⁹: eā requiē ſpi-
ritus ſuā dicit. Tēptatū ſe a ꝑfidis de⁹ paṫ
memorat: ꝛ tēptatū ab hiſdez ſe dic̄ ꝛ ſpūs:
qꝛ vna tēptatio ē qua tēptata ē a ſacrilegis
vna diuinitas trinitatis. Cōdēnat de⁹ ipſm̄
iudeoꝝ vt in terrā fluentē lac ꝛ mel: hoc eſt
reſurrectionis requiē ꝑuenire nō poſſit: ea-
dem ſn̄ia condemnat ꝛ ſpiritus dicens: Si
introibunt in requiem meam: Unius ergo

ſentētia voluntatis: vnius excellentia po-
teſtatꝭ ē. Foꝛtaſſe tamē aliquis diceret: hoc
exemplum nō poſſe ad ꝓꝓꝛietatem ſcīſpūs
diriuari: niſi alio loco etiā petrus apoſtolꝰ
nos docuiſſet peccatis noſtris etiā ſpiritū
poſſe tēptari. Sic em̄ habes ad annanię cō-
Act.5. iugem dictū: Quid vtiq̄ cōuenit vobis tē-
ptare ſpm̄ dn̄i? Etenī domini ſpūs ipe ē dei
ſpūs: qꝛ vnꝰ ſanctꝰ ē ſpūs: vt etiam paulus
Ro.8. apl's docuit dicēs: Uos autem in carne nō
eſtis ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpūs dei habi-
tat in vobis. Si quis autē ſpiritū chꝛiſti nō
habet: hic nō eſt eiꝰ: ꝑmiſit ſpm̄ dei: ⁊ ſtatī
ſubdidit eundē eſſe ſpm̄ chꝛiſti. Et cum di-
xiſſet de ſpiritu: vt intelligeremꝰ qꝛ vbi ſpi-
ritusſanctꝰ: ibi xp̄s ē: addidit: Si aūt chꝛiſtꝰ
in vobis. Deinde quō hic intelligimꝰ: quia
vbi ſpūs ibi xp̄s: ita etiā alibi oſtēdit: quia
vbi chꝛiſtus ibi etiā ſpūſſanctus ſit. Nā cū
2.Corꝭ.13. dixiſſet: Nunquid experimentū eiꝰ quęritꝭ
1.Corꝭ.7. qui in me loquitur xp̄s: Alibi ait: Puto enī
ꝙ ⁊ ego ſpm̄ dei habeo. Inſeꝑabilꝭ ģ vnitas
qꝛ vbi aut pater aut chꝛiſtus aut ſpūs ſcri-
ptura teſtificante ſignatur: ibi omnis ple-
nitudo eſt trinitatis.

Quia deus ſpūs ſm̄ petri ſniam in actibus apoſtoloꝛum. Ca.X.

ſ Ed ⁊ ipſe petrus in eo qȯ ꝓpoſui-
mus exemplo: ꝑmiſit ſpm̄ſcm̄: ⁊ po-
ſtea dixit ſpm̄ dn̄i. Sic enī habes:
Act.5. Anania cur impleuit ſathanas coꝛ tuū ad
mentiendū ſpirituiſancto: vt fraudē faceres
de ꝑcio agri? Nōne manēs tibi manebat ⁊
venditū in tua erat ꝑtāte? Quare poſuiſti
in coꝛde tuo hoc ſcelus? Nō es hoibus men
titus ſed deo. Subdꝭ ad eiꝰ vxoꝛē ait: Quid
vtiq̄ cōuenit vobis tēptare ſpm̄ dn̄i? Pri-
mū intelligimꝰ: qꝛ ſpm̄ſanctū: ſpm̄ domini
dixit. Deinde cū ꝑmiſerit ſpm̄: ⁊ addiderit:
nō es hominibꝰ mentitꝰ ſ; deo: neceſſe ē in
ſpūſancto vt vnitatē diuinitatis eē intelli-
gas. Qm̄ cū ſpūs temptat: deus fallitur.
Aut ſi vnitatem diuinitatis conaris exclu-
dere ſm̄ ſcripturę verba: ipſe vtiq̄ ſpm̄ dn̄i
credis. Si enī ⁊ de ſpiritu expꝛeſſum intelli
gimus et de patre: in deo vtiq̄ ⁊ de patre ⁊
ſpūſancto veritatis ⁊ ſcientię aduertimus
vnitatē: qꝛ ſimiliter a ſanctoſpū ſicut a deo
patre mendacium depꝛhendit. Qȯ ſi vtrūq̄
de ſpū accipimus: cur qȯ legis ꝑfide negare
conarꝭ? Aut igitꝰ vnitatē diuitatꝭ patriꝭ ⁊ filij
⁊ ſpūſſancti: aut diuitatē ſanctiſpūs i pr̄e ⁊
filio ꝯfitere: vtrū dixerꝭ i deo: vtrūq̄ dixiſti
quia ⁊ vnitas diuinitatem aſtruit ⁊ diuini-
tas vnitatem.

Quia deus ſpiritꝰ ē ſecundū euangelium. Ca.XI.

n Ec ſolū hoc loco euidēter ſanctiſpi-
ritus θεόγμά: hoc ē diuinitatē ſcri
ptura teſtatꝭ: ſed etiā ipſe dominus
dixit in euangelio: Qm̄ deus ſpūs ē. Quē
locū ita expꝛeſſe arriani teſtificamini eſſe de
ſpiritu: vt eū de veſtris codicibꝰ auferatis:
atq̄ vtinā de veſtrꝭ ⁊ nō etiā de eccl'ię codi-
cibus tolleretis. Eo em̄ tp̄e quo impie inſi-
delitatis auxentius mediolanenſē eccl'iā
armis exercituq̄ occupauerat: vel a valen-
te atq̄ vrſatio nutantibus ſacerdotibꝰ ſuis
incurſabatꝭ eccl'ia ſirmienſis: Falſum hͦ et ſa
crilegū ſimulacrū tn̄ in eccl'iaſticis codicibꝰ
depꝛhenſū ē. Et foꝛtaſſe hͦ etiā in oꝛiente fe
ciſtis: ⁊ litteras quidē potuiſtis abolere: ſed
fidē nō potuiſtis auferre. Plus vos illa li-
tura pꝛodebat: plus vos illa litura damna-
bat. Neq̄ em̄ vos poteratis oblinire veri-
tatem: ſ; illa litura de libꝛo vitę noīa veſtra
delebat. Cur auferebatꝭ: qm̄ deꝰ ſpūs eſt: ſi
nō ꝑtinebat ad ſpm̄? Si em̄ de deo pr̄e vul-
tis expꝛeſſum: ģ ⁊ deū pr̄em negatis: q̄ pu-
taris eē delendū? Utrum vultis eligite: in
vtroq̄ vos laqueus veſtrę impietatis aſtri
git. Si gētiles vos eſſe fateamini vel pr̄em
deū negādo vel ſpm̄: Tenetꝭ igitur vr̄a con
feſſio: qua deleſtis oꝛaculū dn̄i foꝛmidatꝭ ex-
emplū. Deleſtis quidē in pectoꝛibꝰ animiſ
q̄ veſtris. Ceterū diuinū nō deletꝭ oꝛaculū:
nō deletꝭ ſpūſſanctꝰ: ſed auerſatꝭ impias mē
tes: nō deletꝭ gr̄a ſ; iniq̄tas. Quia ſcriptū ē:
Eſa.43. Ego ſū: ego ſū qui deleo iniquitates tuas.
Exo.32. Deniq̄ moyſes ꝓ ꝑp'lo petēs: Dele inq̄t me
de libꝛo tuo ſi nō parces huic populo. Nec
tn̄ deletꝰ ē: qꝛ nō habebat iniq̄tatē ſ; gratiā
ꝓfluebat. Ueſtra igitꝭ eſtis cōfeſſione ꝯui-
cti: qȯ ſapiēt factū nō poſſū dicere ſ; aſtute.
Aſtute em̄ cognouiſtis loci iſtiꝰ vos atteſta
tiōe ꝯuinci: nec argumēta vr̄a aduerſus id
poſſe teſtimoniū ꝯuenire. Quo enim poſſit
alio intellectꝰ loci iſtius diriuari: cū ſeries
lectiōis tota de ſpū ſit? Nicodemus q̄rit de
Joh.3. regeneratiōe: r̄ndit dn̄s: Amē amē dico ti-
bi niſi q̄s renatꝰ fuerit ꝑ aquā ⁊ ſpm̄ nō pōt
introire in regnū dei. Et vt oſtenderet aliam
generationē ſm̄ carnē eē: aliā ſm̄ ſpm̄: addi
dit: Qȯ natū eſt de carne caro eſt: qꝛ de car

ne natū eſt. Et qȯ natū ē de ſpū: ſpūs ē: qꝛ
deus ſpūs ē. Pꝛoſequere ģ totā ſeriē lectio
nis: inuenies ꝙ dn̄s impietatē vr̄am pleni-
tudine aſſertionis excluſerit. Noli inq̄t mi-
rari: quia dixi: Opoꝛtet vos naſci denuo.
Spūs vbi vult ſpirat: ⁊ vocē eiꝰ audis ſ; ne
ſcis vnde veniat aut quo vadat: ſic eſt oīs
qui natus eſt de ſpū. Quis eſt qui naſcitur
de ſpū: ⁊ qui efficitꝭ ſpūs: niſi qui renouatur
ſpū mētis ſuę? Hic ē vtiq̄ q̄ ꝑ aquā regene-
ratꝭ ⁊ ſpm̄ſcm̄: qm̄ per lauacrū regeneratio-
nis ⁊ renouationis ſpūſſancti: ſpem vitę ca
Act.11. pimus ęternę. Et alibi petrꝰ apl's ait: Uos
aūt ſpūſancto baptizabimi. Quis ē autē q̄
baptizatꝭ ſpūſancto: niſi q̄ renaſcitꝭ ꝑ aquā
Joh.3. ⁊ ſpm̄ſcm̄? Ergo de ſcōſpū dn̄s dixit: Amē
amē dico tibi niſi quis renatꝰ fuerit ꝑ aquā
⁊ ſpm̄ nō pōt introire in regnū dei. Et iō de
ipō naſci nos i poſterioꝛibꝰ definiuit: ꝑ quē
renaſci nos in ſuperioꝛibꝰ ē locutꝰ. Hac do-
minica ſentētia ⁊ ſcripto nitoꝛ: nō argumen
to: Quero tn̄ cur ſi nō dubitatꝭ per ſpm̄ſcm̄
nos renaſci: dubitetꝭ de ſctōſpū nos naſci:
cū ipſe dominꝰ ieſus de ſpūſcō ⁊ natus ſit ⁊
renatꝰ? Quē ſi natū de ſpūſcō ꝯfitemini: qꝛ
nō poteſtis negare: renatū aūt negatꝭ: ma-
gna inſipientia: vt qȯ ſingulare dei eſt cō-
fitemi: qȯ cōmune ē hoim denegatis. Et iō
Abi ſ. bene vobis dꝛ qȯ iudęis dictū eſt: Si terena
vobis dixi ⁊ nō creditis: qūo ſi dixero vob
celeſtia credetis? Sed tamen vtrūq̄ locum
ita ſcriptum inuenimus in greco: vt nō per
ſpiritum dixerit ſ; de ſpū. Deniq̄ ſic habet:
ἀμην ἀμην ἀέρωύ λέγμελην ἱνστεμ
η μομεξύλατος χαπίμημα λετος: hoc
eſt de aqua ⁊ ſpū. Ergo cū dubitari nō de-
beat de ſcō ſcriptū eſſe ſpū: qȯ natū eſt de
ſpū: nō eſt dubiū: qꝛ deꝰ ſanctus ⁊ ſpūs: ſm̄
qȯ ſcriptū eſt: quia deus ſpiritꝰ. Alibi quo-
q̄ vt hoc de ſcōſpū ſcripſiſſe ſe idē euangeli
1.Joh.5. ſta referaret: per aquam inquit ⁊ ſpm̄ venit
xp̄s ieſus. Nō ſolū in aquā ſ; ꝑ aquā ⁊ ſan-
guinē ⁊ ſpūs teſtimoniū: qm̄ ſpūs ē ꝟitatꝭ:
qꝛ tres ſūt teſteſ: ſpūs: aqua: ⁊ ſanguis: ⁊ hi
tres vnū ſunt in xp̄o ieſu. Audi quō teſtis
ſpūs mētem renouat: aqua ꝓficit ad laua-
crū: ſanguiſ ſpectat ad ꝑciū. Spūs em̄ nos
ꝑ adoptionē filios dei fecit: ſacri fontꝭ vnda
nos abluit: ſanguis dn̄i nos redemit. Alte-
rū igitꝭ inuiſibile: alterū viſibile teſtimoniū
ſacro ꝯſeq̄mur ſpiritali: qꝛ ſpūs teſtimoniū
reddit ſpiritui nr̄o. Et ſi in vtroq̄ plenitu-
do ſit ſacramēti: diſtinctio tamen muneris
eſt. Ergo vbi diſtinctio muneris: nō ē vtiq̄
teſtificationis equalitas.

Quia adoꝛatur ſpūſſanctꝰ ſic pater ⁊ filius: ⁊ cū patre ⁊ filio adoꝛatur in maieſtate dei. Ca.XII.

ſ Ed foꝛtaſſe referatꝭ: qꝛ in poſterioꝛi-
bus iſtiꝰ libꝛi iterꝝ dominꝰ deū ſpm̄
dixit ⁊ de pr̄e deo ſenſit. Sic em̄ ha
bes in euāgelio: Nūc ē quādo veri adoꝛato Joh.4.
res adoꝛabūt pr̄em in ſpū ⁊ veritate. Nā et
pr̄ tales quęrit: q̄ adoꝛēt eū. Spūs aūt ē de
us: ⁊ eos q̄ adoꝛāt eū in ſpū ⁊ veritate opoꝛ
tet adoꝛare. Nō ſolū em̄ hoc exēplo diuita-
tem ſanctiſpūs vultis negare: ſ; etiā in ſpū
adoꝛare deū: tāq̄ ad ſubiectionē ſpūs diri-
uatis. Cui loco reſpōdebo bꝛeuiter: qꝛ ſpūs
plerūq̄ ponitꝭ ꝓ gr̄a ſpiritali: ſicut ⁊ apl's di-
xit: Quia ipe ſpūs poſtulat ꝓ nobis gemi- Ro.8.
tibus inenarrabilibꝰ: hoc eſt gr̄a ſpiritalis:
niſi foꝛte gemitꝰ vos ſcīſpūs audire potui-
ſtis. Ergo ⁊ hic adoꝛatꝭ deꝰ: nō i malicia coꝛ-
dis: ſ; in gr̄a ſpiritali. In aīam em̄ maliuo- Sap.1.
lā nō intrat ſapīa: qꝛ nemo pōt dicere dn̄m
ieſū niſi i ſpūſcō. Statimq̄ ſubdidit: Diui- 1.Corꝭ.12.
ſiones ꝟo gr̄aꝝ ſūt. Nō igitꝭ hoc ad plenitu
dinē nec ad poꝛtionem ſpūs pōt ꝑtinere: qꝛ
neq̄ hūana mens eiꝰ plenitudinē capit: ne-
q̄ in vllas ſui diuiditꝭ ſectiōes: ſ; donū gr̄ę
ſpiritalis infūdit: in q̄ adoꝛatꝭ deꝰ ſic adoꝛatꝭ
etiā i veritate. Nō em̄ adoꝛat: niſi q̄ ꝟitatē
diuitatis eiꝰ pio hauriat affectu. Nec vtiq̄
velut ꝑſonalitꝭ xp̄m: aut ſcm̄ ꝑſonaliter ſpm̄
cōpꝛehendit: aut putat ꝙ velut ꝑſonalr̄ dictū
de ſpū videatꝭ ⁊ de xp̄o: Ergo deꝰ ſic adoꝛa-
tur in ꝟitate: ſicut adoꝛatꝭ in ſpū. Aut ſi his
igitꝭ ſubiectio qȯ abſit vt credas ⁊ nec filius
adoꝛatꝭ: aut qȯ veꝝ ē ſi his vnitatis gr̄a ⁊ ſpi
ritus adoꝛatꝭ. Colligamꝰ hinc ģ ⁊ ꝯcludamꝰ
arrianoꝝ impias q̄ſtiones. Si enī iō negāt
adoꝛandū ſpm̄: qꝛ deꝰ adoꝛatꝭ in ſpū: negēt
ģ adoꝛādā ꝟitatē: qꝛ deꝰ adoꝛatꝭ in veritate.
Nā licet plurimę ꝟitates ſint: qꝛ ſcriptū ē:
Diminute ſūt veritates a filijs hoīum: do- Pſ.11.
nate tamē ſūt a ꝟitate diuina qȯ ē xp̄s: q̄ ait:
Ego ſū via ꝟitas ⁊ vita. Ergo ſi hͦ loco ꝟita- Joh.14.
tē ex vſu itelligūt: itelligāt etiā gr̄am ſpiri-
talē: ⁊ nihil ē offēſiōiſ: aut ſi ꝟitatē xp̄m acci
piūt adoꝛādū negēt. S; refelluntꝭ facilꝭ pio
rū ſerie ſcripturaꝝ. Adoꝛauit em̄ xp̄m ma-
ria: ⁊ iō ꝑnūcia reſurrectōis ad apl'os deſti-
natꝭ: ſoluēs hereditariū nexū ⁊ feminei ge-

ne/ſimane delictū. Hoc.n.opatꝰ ē i myſterio dn̄s vt vbi ſupabūdauerat delictū: ſupabūdaret ⁊ gr̄a. Meritoqꝫ ad viros femia deſtinat: vt q̄ culpā viro ꝓma nūciauerat: ꝓma dn̄i gr̄am nūciaret. Adorauerūt ⁊ apl̄i. Et iō q̄ detulerūt fidei teſtimoniū: acceperūt fidei magiſteriū. Adorauerūt ⁊ angeli: d̄ q̄bꝰ ſcriptū ē: Et adorēt eū oēs angeli eiꝰ. Adorant aūt nō ſolū diuinitatē eiꝰ: ſ; etiā ſcabellū pe-
Ps.98. duʒ eiꝰ: q̄ ſcriptū ē: Et adorate ſcabellū pedū eius: q̄m ſcm̄ ē. Aut ſi negāt q̄ i chriſto etiā incarnatōnis adorāda myſteria ſint: in q̄bus velut veſtigia q̄dā diuinitatis expreſſa ⁊ vias quaſdā verbi celeſtis aduertimꝰ: legant q̄ ⁊ apl̄i adorabāt eū in carnis gloria reſurgentē. Ergo ſi nihil derogat ꝙ deꝰ adoratur in xp̄o: q̄ adorat ⁊ xp̄s: nihil vtiqꝫ derogat etiā ſpiritui q̄ deꝰ adorat in ſpiritu: q̄ adorat ⁊ ſpūs: ſic apl̄s dixit: Spiritui dei ſeruimꝰ. Qui em̄ ſeruit ⁊ adorat: ſicut ſupra
Matth.4. dictū ē: Dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies. Sʒ ne forte ꝓpoſitū aliq̄s ꝑterfugere videat exēplū: qua rōne ad incarnationis dn̄icē ſacr̄m ſpectare videat q̄ꝺ ait ꝓpheta: Adorate ſcabellū pedū eiꝰ: cōſideremꝰ. Nō em̄ ex vſu hominū eſtimare debemꝰ ſcabellū. Neqꝫ em̄ corꝑalis deꝰ: aut nō imēſus: vt tanq̄ fulcrum pedibꝰ eiꝰ ſcabellū ſubiectuʒ putemꝰ. Neqꝫ adorandū q̄cq̄ ꝑter deū legimus: q̄ ſcrip̄tū ē: Dn̄m deum tuuʒ adorabis ⁊ ipi ſoli ſeruies. Quō ergo aduſus legē ꝓpheta ꝑciperet ſub lege nutritꝰ et eruditꝰ in lege? Nō mediocris igit q̄ſtio: ⁊ ideo diligentius ꝯſideremꝰ quid ſit ſcabellū. Legimꝰ em̄ ali-
Eſa.66. bi: Celū mihi thronꝰ: terra aūt ſcabellū pedū meoꝝ. Sʒ nec t̄ra adorāda nobis: q̄ creatura ē dei. Videamꝰ tn̄ ne terrā illaʒ dicat adorādā ꝓpheta quā dominꝰ ieſus i carnis aſſūptiōe ſuſcepit. Itaqꝫ ꝑ ſcabellū terra intelligit: per terrā aūt caro xp̄i: quā hodie q̄qꝫ in myſterijs adoramꝰ: ⁊ quā apl̄i i dn̄o ieſu vt ſupradiximꝰ adorarūt. Neqꝫ em̄ diuiſus xp̄s ſed vnꝰ. Neqꝫ cū adoraret tanq̄ dei filius natus ex virgine negabat. Cum igitur incarnatiōis adorandū ſit ſacramentū: in-
Luc.1. carnatio aūt opꝰ ſpūs ſit: ſic ſcrip̄tū ē: Spūs ſanctꝰ ſupueniet in te ⁊ virtꝰ altiſſimi obumbrabit tibi: ⁊ q̄ꝺ naſcet ex te ſcm̄ vocabit filius dei: haud dubie etiaʒ ſanctuſſpūs adorandus eſt: q̄ adorat ille q̄ ſm̄ carnē natus ex ſpū ē. Ac ne q̄s h̄ diriuet ad virginē mariā: erat tēplū dei: nō deꝰ tēpli: Et iō ille ſolꝰ adorandꝰ q̄ opabat in tēplo. Nihil ergo officit ꝙ deus adorat in ſpū: q̄ ⁊ ſpiritus adorat: quāq̄ ſi ipſa verba cōſideremꝰ: q̄d aliō i patre et filio ⁊ ſpūſancto niſi eiuſdē poteſtatis vnitatē intelligere debemus? Quid eſt eni in ſpū ⁊ veritate adorare oportet? niſi vt h̄ nūq̄ ad gr̄am ſpiritalē referas: nec ad vere ꝯſciētie fidē: ſed vt diximus ꝑſonaliter: ſi tn̄ dignū hoc verbū ē maieſtatis expꝛſſiōe diuine: de xp̄o accipias et de ſpū. Quid ē ergo adorat i xp̄o pr̄: niſi ꝙ ē i xp̄o pr̄: ⁊ loq̄tur i xp̄o pr̄: ⁊ manet in xp̄o pat? Non vtiqꝫ quaſi corpꝰ in corpore. Nō em̄ deꝰ corpꝰ: nec quaſi ꝯfuſus in cōfuſo: ſed quaſi verus i vero: deꝰ in deo: lumen in lumie: quaſi pat ſempiternꝰ in filio coeterno. Nō ergo inſertio corꝑalis intelligitur: ſ; vnitas ptātis. Ergo per vnitatē poteſtatis coadorat in patre xp̄s: cū deꝰ pater adorat i xp̄o. Siliter ita ⁊ ꝑ vnitateʒ ptātis eiuſdē coadorat in deo ſpūs: dū deꝰ adorat in ſpū. Adhuc verbi iſtius vim atqꝫ ſermonis diligētiꝰ pertractemꝰ: ⁊ proprietatē eiꝰ
ex alijs colligamꝰ. Oīa inq̄t in ſapia feciſti. Ps.103.
Quid igit intelligimꝰ exortē factoꝝ eſſe ſapientiā? Sʒ oīa ꝑ ipſū facta ſunt. Et dauid
ait: Verbo dn̄i celi firmati ſunt. Ergo ipſe Ps.32.
quidē filiū etiā celeſtiū dicit auctorem. Ita vtiqꝫ dixit: In filio facta ſūt oīa: vt in operū inſtauratione filiū a pr̄e minime ſeparet:
ſ; patri iungeret. Paulus q̄qꝫ ait: Qm̄ i ipſo Col.1.
cōdita ſūt oīa in celis ⁊ in t̄ra: viſibilia ⁊ inuiſibilia. Nūquid cū dicit: in ipo: negauit ꝑ ipm̄? Nō negauit vtiqꝫ ſ; aſſeruit. Deniqꝫ ⁊ alibi dixit: Vnꝰ dn̄s ieſus ꝑ quē oīa. Ergo cū dic ꝑ ipm̄: negauit in ipo ꝯdita eē oīa ꝑ quē dic eē oīa? Hanc vim habēt v̄ba hec i ipo et cū ipo vt vnū in his atqꝫ conſiſte nō ꝯtrariū intelligat. Qō etiā in inferioribꝰ manifeſtauit dicens: Oīa ꝑ ipſū ⁊ in ipo creata ſunt. Hec eni tria i xp̄o: vnū eē cū ipſo ⁊ ꝑ ipſuʒ ⁊ i ipo: ſicut ſupra diximꝰ: ſcriptura teſtatur. Habes eni ꝑ ipm̄ ⁊ in ipſo cōdita eē omia: Accipe etiā: q̄ cū ipo pat ⁊ ipe cuʒ pr̄e: cum oīa cōderent. Sapia dic: Cū pararet celum cū ipſo erā: cū faceret fontes aquaꝝ. Et i veteri teſtamn̄to dicēdo pr̄: faciamꝰ: oñdit filiū ſecū adorādū quaſi oim cōditorē. Sicut ergo i filio creatura diſcutit: q̄ruʒ filiꝰ creator accipit: ita etiā cū in veritate adorari deꝰ dicit verbi ipſiꝰ ꝓprietate in eundē modum frequent expreſſa debet intelligi ꝙ ⁊ filiꝰ adoret. Siliter itaqꝫ adorat ⁊ ſpūs: q̄ deꝰ ado-

ratur in ſpū. Ergo pat ⁊ cū filio adorat ⁊ cū ſpū: q̄ trinitas adorat. An vero negat aliquis adorandā diuinitatē trinitatis eterne: cū ⁊ ſcripture diuine inexplicabilē maieſtatem exprimāt trinitatis? Sic alibi ipſe apl̄s
1.Cor.4. dicit: Qm̄ deꝰ qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere illuxit in cordibꝰ nr̄is ad illuminationē ſcie claritatis dei in faciē chriſti ieſu. Nempe hanc claritatē viderūt apl̄i: cū dn̄s ieſus diuinitatis ſue luce in monte fulgeret: viderūt inq̄t apl̄i ⁊ i faciē ꝓciderunt. Putas ne illos vel cū prociderēt: adoraſſe: cū fulgorē diuini luminis corꝑalibꝰ oculis ſuſtinere nō poſſent: ⁊ ſplendor lucis eterne aciē viſus mortalis obduceret? Aut q̄d aliud tunc tp̄is dixerūt illi vidētes gl̄iam eius niſi venite adoremꝰ ⁊ ꝓcidamꝰ ante eum?

Quia deꝰ ſpūſſanctus ē ſecūduʒ apoſtolū: ⁊ quia templū ſumꝰ ſpirituſſancti ſicut ⁊ dei patris ⁊ domini ieſu chriſti. Ca. XIII.

Illuxit em̄ deꝰ in cordibꝰ nr̄is ad illuminationeʒ ſcientie claritatis dei in faciē chriſti ieſu. Quis ē ergo qui illuxit: vt cognoſcamꝰ deū i faciē chriſti ieſu? Dixit em̄: illuxit deꝰ vt cognoſcat claritas dei in faciē xp̄i ieſu: quē putamꝰ aliū preter ſpm̄ declaratum? Aut q̄s ē aliꝰ ꝑter ſpirituʒ ſanctū cui diuinitatis potentia deferatur? Qui em̄ ſpirituʒ excludūt: neceſſe eſt inducāt aliū qui cum patre ⁊ filio gloriam diuinitatis accipiat. Eadeʒ igit verba repetamꝰ: Deus eſt qui illuxit ad illuminationē claritatis dei in faciē chriſti ieſu. Habes chriſtuʒ euidenter expreſſum. Cuiꝰ ergo claritas illuminare dicitur niſi ſpiritꝰ? Ipſū ergo deū expreſſit qui claritatē dei dixit. Si patris ſuper eſt qui dixit de tenebris lumē ſplendeſcere: ⁊ illuxit in cordibus noſtris: ſpūſſanctus intelligat. Alium em̄ nō poſſumus cuʒ patre filioqꝫ venerari. Si igit ſpiritum intelligis: hūc apl̄s deū dixit. Neceſſe eſt igit deitatē ſpiritus etiā vos fateamini qui negatis. Sʒ q̄ impudenter negatis: cū legeritis q̄ tem-
1.Cor.3. plum habet ſpiritus? Scriptum eſt em̄: Templum dei vos eſtis ⁊ ſpirituſſanctus habitat in vobis. Deus ergo templum habet: creatura templū non habet veruʒ: ſpiritus autē habet templum qui habitat in nobis.
1.Cor.6. Nam ſcriptum eſt: Quia mēbra veſtra templum eſt ſpirituſſancti. In templo autē nō quaſi ſacerdos nec quaſi miniſter: ſed quaſi deus inhabitat: quoniā ipſe dominꝰ ieſus
dixit: Inhabitabo in illis ⁊ int eos ambula Leuit.26.
bo: ⁊ ero illoꝝ deꝰ: ⁊ ipſi erūt mihi ꝑpl̄s. Et
dauid dicit: Dn̄s i tēplo ſcō ſuo. Ergo ſpūs Ps.10.
habitat i tēplo ſcō ſuo: ſic habitat pat: habi
tat ⁊ filiꝰ q̄ ait: Ego ⁊ pr̄ veniemꝰ ⁊ māſionē Joh.14.
apud eū faciemꝰ. Manet autē in nob̄ pat ꝑ ſpm̄ quē dedit nobis. Quō igit pōt ſiſ diſpar manere natura? Vtiqꝫ nō pōt. Manet autē cū pr̄e ⁊ filio ſpūſſanctꝰ. Vnde ⁊ apl̄s cuʒ gr̄a ieſu xp̄i ⁊ charitate dei cōicationem
ſācti ſpūs copulauit dicēs: Gr̄a dn̄i nr̄i ieſu 1.Cor.13.
xp̄i ⁊ charitas dei ⁊ cōicatio ſpūſſancti cum oibus vobis. Aduertimꝰ igit ꝙ pat ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ in vno codēqꝫ ꝑ nature eiuſdem maneant vnitatē. Ergo diuine eſt poteſtatis q̄ habitat in tēplo. Sicut eni patris ⁊ filij ita ⁊ ſpūſſancti ſumꝰ tēplū: nō m̄lta tēpla ſ; vnū tēplum: q̄ vniꝰ tēplum eſt poteſtatis.

Quia nō tres dij ſed vnus deus. Ca. XIIII

Sed q̄d veremini: an illō q̄ꝺ oblatrare ꝯſueſtis: ne tres faciatis deos? Abſit. Vbi eni vna deitas itelligit: vnꝰ deꝰ d̄r. Neqꝫ eni cū filiū deū dicimꝰ duos deos dicimꝰ. Nā ſi cū deitatē ſpūs cōfitemur: putatis nos tres deos dicere? Ergo ⁊ cū deitatem filij dicitis: q̄ nō poteſtis eam negare: duos inducitis deos. Neceſſe eſt igit iuxta ſniaʒ vr̄aʒ ſi deū ꝑſone vniꝰ nō vniꝰ nature nomē putatis: aut duos deos dicatis: aut deū filiū denegetis. Sʒ excuſemꝰ vos ab inſcientia: ⁊ ſi nō excuſamꝰ a culpa. Eteni ſm̄ nr̄aʒ ſentētiam: q̄ vnꝰ deꝰ: vna diuinitas ⁊ vnitas intelligit ptātis. Sicut vnū deum dicimus ⁊ patrē veꝝ deitatis noie ꝯfitentes: nec filium denegātes: ita etiā ſpiritūſcm̄ a deitatis nō excludimꝰ vnitate: ⁊ tres deos nō aſſerimus ſ; negamꝰ: q̄ pluralitatē nō vnitas facit: ſed diuiſio poteſtatis. Quō eniʒ pluralitateʒ recipit vnitas diuinitatis: cum pluralitas numeri ſit: numeruʒ aūt non recipiat diuina natura?

Quia dominus ſpirituſſanctus: ſicut pater ⁊ filius. Ca. XV

Vnus ergo deꝰ: ſalua maieſtate trinitatis eterne: ſicut ꝓpoſito declarat exemplo. Nec eo tamē ſolo loco trinitatem videmus nomine diuinitatis expreſſam: ſed eam pleriſqꝫ locis: ſicut et ſupra diximus: tunc maxime in his epiſtolis quas ad theſſalonicenſes apl̄s ſcripſit: diui

nitatẽ atq; dominatũ pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũſſan/
cti euidẽtiſſime declarauit. Sic eñ habes:
1.Theſſal.3. Uos aũt dñs multiplicet ⁊ abũdare faciat
charitate in inuicẽ ⁊ in oẽs: ſicut ⁊ nos i vo/
bis ad cõfirmãda coꝛda vr̃a ſine q̃rela i ſan
ctificatione coꝛã deo ⁊ pr̃e nr̃o in aduentu
dñi ieſu. Quis eſt igiť dñs: qui multiplicet
nos ⁊ abũdare faciat coꝛã deo ⁊ patre nr̃o i
aduentu dñi ieſu? Pr̃em dixit: filium dixit:
quẽ ergo cũ pr̃e ⁊ filio ꝑter ſpm̃ iũxit? Quis
eſt dñs qui coꝛda noſtra in ſanctificatiõe cõ
firmet? Sanctificatio eni gratia ſpiritalis ẽ:
2.Theſſal.2. ſicut ⁊ infra dixit: In ſanctificatione ſpũs ⁊
fide veritatis. Quẽ putatis ħ hic dñm: ꝑter
ſpm̃ nuncupatũ? Nec deꝰ pater docere vos
Ioh.1. potuit: qui ait: Sup quẽ videris ſpiritũ de/
ſcendentẽ ⁊ manentẽ ſup eũ: hic eſt qui ba/
ptizat in ſpũſctõ. Deſcendit eni ſpũs i ſpe/
cie columbę: vt ⁊ ſapiẽtię teſtimoniũ ferret
⁊ ſacramentuȝ lauacri ſpiritalis impleret: ⁊
vniꝰ ſe cũ pr̃e ⁊ filio opatiõis oſtẽderet. Ac
ne per impꝛudentiaȝ aliquid excidiſſe apl̃o
iudicetis: ħ ſcientẽ pꝛudentẽq; ⁊ ſctõ infuſũ
ſpũ ſignificaſſe deuȝ quem dñm ſentiebat:
etiã in ſecũda ad theſſalonicenſes epl̃a hoc
2.Theſſal.3. idẽ repetiuit dicẽs: Dñs aũt dirigat coꝛda
veſtra in dilectione dei ⁊ patientia xp̃i. Q̃
ſi dilectio dei ẽ: dñs qui dirigat debet oſten
di ſi directõȝ ſanctiſpũs denegamꝰ. Sȝ ne/
Ioh.16. gare nõ poſſumꝰ: qm̃ de ipſo dñs dixit: Ad
huc multa habeo vobis dicere ħ non pote/
ſtis illa poꝛtare modo. Cũ eni venerit ſpũs
ille veritatis: deducet vos i oẽm veritatẽ.

Quia bonꝰ ſpũs dei ⁊ ſpũs veri/ tatis ⁊ oẽm inſinuat veritate. Ca. XVI

Pſ.142. Et dauid de ipſo dicit: Spũs tuꝰ bo
nus deducet me in viã rectã. Uide
quid de ſpirituſancto vox dñica re/
ſultet. Filius dei venit: ⁊ qꝛ nõdum infude/
rat ſpm̃: puulos quoſdam nos degere ſine
ſpiritu declarauit. Spm̃ dixit eſſe venturũ:
q̃ faceret ex puulis foꝛtioꝛes: incremẽto vi/
delicet ſpiritalis ętatis. Qð iõ poſuit: non
quõ virtutẽ ſpũs anteferret: ħ vt in cogniti
one trinitatis oſtenderet plenitudinem eſſe
virtutis. Neceſſe eſt igiť aut quartũ aliquẽ
dicatis quẽ ſentire ꝑter ſpm̃ debeatis: aut
certe nõ aliũ dñm iudicetis niſi ſpm̃ deſig/
natũ. Q̃ ſi euidentẽ cõceptionẽ verboꝛum
exigitis: quibus dñm ſpm̃ ſcriptura memo/
rauerat: nec id latere vos potuit: qꝛ ſcriptũ
eſt: Dñs aũt ſpũs eſt: qð vtiq; dictum ẽ de
ſpũſancto: totius ſeries lectionis oñdit. Et 2.Cor.3.
ideo apl̃ica cõſideremꝰ eloquia. Quotiens
legitur moyſes inq̃t: velamen poſitũ ẽ ſup
coꝛ eoꝝ. Cũ vero cõuerſi fuerint ad dñm au
feretur velamen. Dñs aũt ſpũs ẽ: Ubi aũt
ſpũs dñi: ibi libertas. Nõ ſolũ itaq; ſpiritũ
dñm dixit: ſed etiã addidit: Ubi aũt ſpiritꝰ
dñi: ibi libertas. Nos itaq; oẽs reuelata fa/
cie gloꝛiã dñi ſpeculantes: ad eandẽ imagi/
nẽ refoꝛmamur a gl̃ia i gl̃iam: ſicut a domi/
ni ſpũ: hoc eſt qui ad dñm ſumꝰ ante cõuer/
ſi vt ſpiritali intellectu quaſi in quodã ſpe/
culo ſcripturaꝝ dñi gl̃iam videremus: nunc
ab hac gl̃ia quę nos cõuertit ad dñm: i illaȝ
cęleſtem gl̃iam refoꝛmamur. Ergo cum dñs
ſit ad quẽ cõuertimur: dñi autẽ ſpũs ſit a q̃
refoꝛmamur: qui ꝯuerſi ad dñm ſumꝰ: dñs
vtiq; ſpũſſanctꝰ ẽ deſignatꝰ. Ipſe eñ ꝯuer/
ſos ſuſcepit qui refoꝛmat. Nam quõ quos
nõ ſuſceperat refoꝛmet? Quid expꝛeſſioneȝ
quęrimus vocis vbi expſſionẽ cernimꝰ vni/
tatis? Nã ⁊ ſi dñm ſpm̃q; diſtinguas: nega
re tñ nõ potes: qꝛ vbi dñs ibi ſpũs. Et q̃ fu/
erit cõuerſus ad dñm: erit cõuerſus ad ſpiri
tum. Si litterã calũniaris: vnitatẽ nõ infi/
ciaris. Si vnitatẽ vis ſecernere: poteſtatis
dominũ ipſum ſpiritum cõfiteris.

Quia non tres domini ſed vnus dominus. Ca. XVII.

Sed foꝛtaſſis iterum dicas: Si dñm
ſpm̃ dixero: tres dños declarabo.
Nunq̃d cũ dñm filiũ dicis: aut fili/
um negas: aut duos dños ꝯfiteris? Abſit.
Matth.6. Ipſe eñ filiꝰ dixit: Nolite duobꝰ dñis ſerui
re. Sed nõ vtiq; aut ſe: aut patrẽ dñm dene
gauit. Nam ⁊ patrẽ dñm dixit: ſicut habes:
Matth. Confiteoꝛ tibi dñe pať cęli ⁊ terrę. Et ſe me/
Ioh.13. moꝛauit dñm: ſicut i euãgelio legimꝰ: Uo/
catis me dñm ⁊ magiſtrũ ⁊ bene facitis: ſuȝ
eteni. Sȝ nõ duos dños dixit: imo oſtendit
ſe nõ duos dños dixiſſe cũ pꝛęmonet: No/
lite duobꝰ dñis ſeruire. Nõ ſũt eni duo dñi
vbi dñatus vnus eſt: qꝛ pater in filio: filius
Deut.6. in pr̃e: ⁊ iõ dñs vnus. Sic ⁊ lex docuit: Au/
di iſrael: dñs deꝰ tuꝰ dñs vnꝰ ẽ: hoc ẽ imuta
bilis ſemp: vnitate ꝑmanẽs ptãtis: ſp idem
nulla acceſſiõe: nulla diminutione mutať.
Ergo vnũ dixit moyſes: ⁊ idẽ tñ dñm a dño
2.Tim. pluiſſe memoꝛauit. Apl̃s q̃;: Det inquit do
minꝰ miſcdiam iuenire a domino. Dominꝰ
pluit a dño: dñs dat a dño miſcdiam: dñs
nec ibi diſcernitur vbi pluit: nec ſepať vbi

miſereť a dño: ħ vtroq; in loco vnitas dña/
tionis expꝛimitur. In pſal. quoq; habes:
Pſ.109. Dixit dñs dño meo. Nec ideo patrẽ ſuũ do
minũ denegauit: qꝛ filiũ dñm ſuũ eẽ memo
rauit: ſed iõ filiũ dñm ſuũ dixit: ne crederet
filiũ ꝓphetę fuiſſe ħ dñm: qð i euãgelio ip̃e
Matth.22. dñs manifeſtauit dicẽs: Si eni dauid i ſpũ
vocat eũ dñm: quõ filiꝰ eius eſt? In ſpiritu
dicit dauid dñm: nõ ſpũs dicit. Aut ſi hinc
calumniant: quia dñȝ ſpũſ dixit: neceſſe eſt
pari ſacrilegio filiũ dei etiã ſpũſſancti filiuȝ
videanť aſſerere. Ergo quẽadmoduȝ duos
nõ dicimꝰ dños: cũ ⁊ pr̃em ⁊ filiuȝ deſigna/
mus: ita nec tres dños dicimꝰ cũ dñm ſpm̃
ꝯfitemur. Sic eñ treſ ſacrilegũ eẽ dños aut
deos dicẽ: ita etiã ħ plenũ ſacrilegij ẽ: duos
dños aut deos dicẽ. Quia vnꝰ deꝰ: vnus ẽ
dñs: vnꝰ eſt ſpũſſanctꝰ: ⁊ q̃ deꝰ dñs: ⁊ q̃ dñs
deꝰ: qꝛ ⁊ i dñatiõe diuinitas: ⁊ in diuinitate do/
minatus ẽ. Deniq; ⁊ dñȝ ⁊ deũ legiſti pr̃eȝ:
Dñe deꝰ meꝰ clamabo ad te exaudi me. Et
dñm ⁊ deũ habes filiũ: ſic i euãgelio legiſti:
Ioh.20. qꝛ cũ tetigiſſet thomas latus chꝛiſti ait: Do
minꝰ meꝰ ⁊ deꝰ meꝰ. Ergo ſicut pať deꝰ ⁊ fili
us dñs: ita ⁊ filiꝰ deꝰ ⁊ pater dñs: alternať
pia ſignificatio: nõ alternať diuina natura
ſed imutabilis manet gr̃a. Nõ eñ largitatꝭ
collatiua ħ naturalis placita charitatꝭ ſũt:
quia ⁊ vnitas pꝛopꝛietatem habet ⁊ ꝓpꝛie/
tas vnitatem.

Quia ſicut pater ſanctꝰ: ita filius ſanctꝰ: ita ⁊ ſpũs dei ſãctꝰ. Ca. XVIII

Ergo ſanctꝰ pať: ſanctꝰ filiꝰ: ſanctuſ
⁊ ſpiritus: ſed nõ tres ſancti: qꝛ vnꝰ
ẽ deꝰ ſanctꝰ: vnꝰ ẽ dñs. Una ẽ ergo
vera ſanctitas: ſicut vna vera eſt diuinitas:
vna illa ſanctitas naturalis. Iõ omia hęc q̃
ſancta nos credimꝰ: illã ſolã ꝑdicãt ſcitateȝ
cherubin ⁊ ſeraphin indefeſſis vocibꝰ lau/
dant ⁊ dicunt: Sanctꝰ: ſanctꝰ: ſanctꝰ domi/
nus deꝰ ſabaoth. Nõ ſemel dicũt: ne ſingu/
laritatẽ credas. Nõ bis dicũt: ne ſpm̃ exclu
das. Nõ ſanctos dicũt: ne pluralitatẽ eſti/
mes: Sȝ ter repetũt ⁊ idẽ dicũt: vt etiam in
vnum diſtinctionẽ trinitatis ⁊ diuinitatis
intelligas vnitatẽ: hoc cũ dicũt deuȝ pꝛędi/
cant. Nos q̃; nihil ꝑcioſius inuenimꝰ quo
deũ pꝛędicare poſſimus niſi vt ſcm̃ appelle/
mus. Q̃libet aliud inferius deo: inferius
ẽ dño. Ergo hinc quoq; cõſiderate: vtrũ ali
quid ſanctoſpiritui derogandũ ſit: cuiꝰ no/
mẽ dei laus ẽ. Sic eñ laudať pať: ſic lauda/
tur ⁊ filius: quẽadmoduȝ ſpũs noiať ⁊ lau/
dat ſeraphin: Laudat ois beatoꝝ choꝛus:
vt ſcm̃ deum dicat: ſcm̃ filiũ: ſanctũ ſpiritũ.
Quõ igiť nõ oia habet quę dei ſũt: qui cuȝ
pr̃e ⁊ filio a ſacerdotibus in baptiſmate no/
minať: ⁊ in oblationibꝰ inuocať cũ patre et
filio: a ſeraphin in cęleſtibꝰ pꝛędicať: cuȝ pa
tre ⁊ filio habitat i ſanctis: infundiť iuſtis:
inſpiratur ꝓphetis? Uñ ⁊ ſcriptura diuina
θεόπνευστος diciť q̃ deũ inſpiret quã lo/
cutus eſt ſpiritus. Aut ſi nolunt oia habere
quę dei ſunt ⁊ poſſe oia ſpm̃ſcm̃: dicãt quid
nõ habeat: quidve nõ poſſit. Naȝ ſicut oia
habet filius: nec inuidet pater quin minus
oia naturaliter daret filio qui dedit qð ma/
ius ẽ oibus: quẽadmodũ ſcriptura teſtatur
dicẽs: Pater qð dedit mihi maius eſt oibꝰ:
ita etiã ſpũs xp̃i habet qð maiuſ ẽ omnibꝰ:
qꝛ iuſticia neſcit inuidiã. Itaq; ſi diligenter
aduertamꝰ etiã hic diuinę ptãtis cõpꝛehẽ/
dimus vnitatẽ. Pater iquit dedit mihi qð Ioh.10.
maius oibus eſt: ⁊ nemo põt rapere ea de
manu patris mei. Ego ⁊ pater vnũ ſumus:
Nam ſi recte ſupꝛa oſtendimꝰ manũ eẽ dei
ſpm̃ſanctũ: eadẽ vtiq; manꝰ patris eſt quę
filij eſt manꝰ: qm̃ idẽ ſpiritus patris q̃ ſpũs
filij eſt. Iõ ſicut nõ rapiť patri: ita nõ rapiť
filio: ita nõ rapiť ⁊ ſpiritui. Quicũq; de no/
bis in hoc noie trinitatis vitã accipit ęter/
nã: ex ipſo vtiq; qð ⁊ dediſſe filio pať: acce/
piſſe a filio ſpũs diciť: qꝛ ſcꝑtũ eſt: Ille me Ioh.16.
clarificabit: qꝛ de meo accipiet ⁊ annuncia/
bit vobis. Qð de munere magis diſpenſa/
tionis videť q̃; de poteſtatis diuinę iure di
xiſſe: qꝛ quos filius redimit: ſpũs quoq; ſci/
ficaturus accipit. Ex iſtis ip̃is inq̃; verƀ de
quibuſ calũniã ſtruunt: vnitas diuinitatis
aduertiť nõ indigentia largitatis. Dedit pr̃
per generationẽ nõ ꝑ adoptioneȝ: dedit q̃ſi
id qð eẽt in ip̃o diuinę iure naturę: nõ qua/
ſi liberalitatis gratia qð deeſſet. Et ideo qꝛ
ſic acquirit filius populos vt pater: ſic viui/
ficat filiꝰ vt pater: ęqualitatẽ ſuã ad patreȝ
vnitatem ptãtis expꝛeſſit: dicẽs. Ego ⁊ pať
vnũ ſumus. Cum enim dicit: ego ⁊ pať: re/
uelatur ęqualitas. Cum dicit: vnum ſumꝰ:
vnitas declaratur: Equalitas confuſionem
excludit: vnitas ſeparationem: ęqualitas
patrem filiumq; diſtinguit: vnitas patrem
filiumq; non ſeparat. Ergo cum dicit: Ego
⁊ pater: ſabellianũ repellit: quia aliuȝ ſe ali
um patrem dixit. Repellit fotinianum: qꝛ

ſe cū deo pfc iūxit. Jllos ſupioꝛibꝰ repellit:
qꝛ dixit:ego ⁊ pater. Jnferioꝛibꝰ arrianos:
qꝛ dic̄:vnū ſumꝰ:tñ ⁊ i ſupioꝛibꝰ⁊ iferioꝛibꝰ
hęreticā iugulat ſęuitatem:Sabellianoꝛū:
qꝛ vnū dixit ſumꝰ nō vnꝰ ſumꝰ: arrianoꝛū:
qꝛ ego ⁊ pat̄:non pat̄ ⁊ ego dixit: Nō vtiqꝫ
nō cōtumacię ſ₃ pietatis ⁊ pręſciētię fuit:ne
nos erroꝛē in oꝛdine putaremꝰ. Neſcit eni₃
vnitas oꝛdinē:Gradū neſcit ęqualitas:nec
cadit in dei filiū vt ꝑ cōtumaciā pietatē le-
deret magiſter ip̄e pietatis. Refert itaqꝫ ad
uertere quo loci hęc dn̄s diſputauerit. Fre-
quēter enī ciꝰ oꝛacula ex locoꝝ in quibus di
uerſatꝰ ē qualitatibꝰ eſtimamꝰ. Jeiunaturꝰ
ab ſpū ſicut legimꝰ ducit̄ in deſertū:vt eua-
cuaret diaboli tēptamēta. Nā ⁊ ſi i abūdan
tia copiaꝝ cōtinent̄ vixiſſe laudandū eſt:tñ
in diuitijs ⁊ amenitatibꝰ frequētioꝛ tēptati-
onis illecebꝛa eſt. Deniqꝫ tēptatoꝛ vt tem-
ptet copias pollicet̄. Et dn̄s vt vincat famē
nutrit. Nec ego diffiteoꝛ in diuitijs eē poſſe
cōtinentiā. Sed ⁊ qui mare nauigat frequē
ter euadit:magl̄ tñ obnoxiꝰ ē ꝑiculo ꝙ̄ q̄ na
uigare noluerit. Videamꝰ cętera. Pꝛomiſ-
ſurꝰ regnū cęloꝝ ieſus mōtē aſcēdit: Alibi
ꝑ ſata ducit diſcipulos:ſeminaturꝰ i coꝝ af
fectibꝰ cęleſtiū ſegetē p̄ceptoꝛum:vt meſſis
animoꝝ fęcunda flaueſceret. Cōſūmaturꝰ
ſuſceptę carnis officia:cū ꝑfectionē in diſci-
pulis iam videret:quos verboꝝ ſuoꝝ radi-
ce fūdauerat: hoꝛtū igredit̄:vt oleaꝝ nouel
las i domo dn̄i plantaret:⁊ iuſtū palmę flo-
rentē modo vitēqꝫ fęcundā riuo ſui ſangui-
nis irrigaret. Hoc ꝙ̄ loco in poꝛticu ſalomo
nis deambulat :dedicatiōis vt legimꝰ die:
hoc eſt in pectoꝛe ſapientis atqꝫ pacifici de-
ambulat xp̄s eius :ſibi dedicaturꝰ affectu₃.
Quę iſta poꝛticꝰ ſit :docet ꝓpheta dicens:
Pſ.100. Deambulabā in innocētia coꝛdis mei i me-
dio domꝰ męę. Habemꝰ ꝙ̄ in nobis domu₃
dei:Habemꝰ atria:habemꝰ et poꝛticꝰ:q̄ ha-
Prouer.5. bemꝰ ⁊ plateas:qꝛ ſcriptū eſt: Jnqꝫ plateis
tuis ſupfluant aquę tuę. Dilata ꝙ̄ hāc poꝛ-
Pſ.80. ticū tui coꝛdiſ poꝛticu dei v̄bo q̄ dic̄: Dilata
os tuū ⁊ adimplebo illud. Ergo deambu-
lans i coꝛde ſapientis atqꝫ pacifici dei v̄bū:
Job.10. audiamꝰ q̄d loq̄t̄: Ego ⁊ pat̄ vnū ſumꝰ. Nō
1.Coꝛ.2. dicit h̄ i pectoꝛe ꝑturbatoꝝ ⁊ ſtulti:qꝛ aīalis
hō n̄ ꝑcipit q̄ ſūt ſpūs dei:ſtulticia eñ illi ē.
Nō capiūt fidei magnitudinē anguſta ipſo
rū pectoꝛa. Deniqꝫ iudęi audiētes:ego ⁊ pr̄
vnū ſumꝰ:tulerūt lapides vt lapidarēt eū.

Qui hoc audire nō pōt:iudęꝰ eſt:qui h̄ au-
dire nō pōt:lapidat xp̄m aſperioꝛibus om-
ni caute perfidię ſuę ſaxis:Et ſi mihi credit̄
vulnerat chꝛiſtū. Nā ⁊ ſi ille iā vulnus ſen-
tire nō poſſit. Nunc enim ſecundū carnem 2.Coꝛ.5.
iam nō nouimꝰ chꝛiſtū:tamē arrianoꝛū im-
pietate lapidat̄:qui eccleſię pietate lętatur.
Bonū mihi eſt dn̄e lex oꝛis tui:ſeruo pꝛece- Pſ.118.
ptū tuū. Unū te eſſe cū patre ip̄e dixiſti: qꝛ
hoc credidit petrus:claues regni cęloꝝ acce
pit:⁊ ſui ſecurꝰ pctā donauit. Quia hoc nō
credidit iudas:impietat̄ ſuę ſe laqueo ſtrā-
gulauit. O dura infidelium ſaxa verboꝛu₃:
O infoꝛmē laqueum ꝓditoꝛis:ſ₃ defoꝛmiꝰ
p̄cium iudęoꝝ:argentū impꝛobu₃:quo aut
emitur ad necem iuſtꝰ aut vēdit̄:ioſeph vē-
ditus:emptꝰ xp̄s:alter ad ſeruitutē:alter ad
moꝛtē. Deteſtabilis hęreditas :feralis au-
ctio:quę aut frēm vendit iniurię:aut domi-
nū licitat̄ exitio:ſalutis oīm redemptoꝛem.
Duo igit̄ quę pꝛęſtantioꝛa ſunt omibus:iu
dęa violauit:fidem atqꝫ pietatē:ſ₃ in vtroqꝫ
xp̄m fidei ⁊ pietatis auctoꝛē. Nā ⁊ in patri-
archa ioſeph typus xp̄i fuit:⁊ i veritate ſui
coꝛpoꝛis xp̄s:Qui nō rapinā arbitratus eſt Phil.2.
eſſe ſe ęqualem deo ſ₃ foꝛma₃ ſerui accepit.
Pꝛopt̄ lapſus videlicet noſtros ſuſcipiens
ſeruitutē:nec refugiēs paſſionē:alibi vigiti
aureis emit̄: alibi triginta. Quō eni pote-
rat verū eius p̄ciū cōpꝛehendi:cuiꝰ non pōt
meritū definiri: Errat̄ in pꝛecio :qꝛ errat̄ in
ſtudio. Uiginti aureis in veteri teſtamēto
vendit̄:triginta in euāgelio. Pꝛecioſioꝛ eñ
typo veritas:largioꝛ grā ꝙ̄ diſciplina. Opi
mioꝛ lege p̄ſentia: qꝛ lex pꝛomiſit aduentū:
legē aduētꝰ impleuit: Uiginti aureis emūt
hiſmaelitę:trigīta iudęi. Nec hic figura me-
diocris: Ad ſacrilegium perfidi largioꝛes ꝙ̄
ad ſalutē fideles ſunt. Tamē vtriuſqꝫ cōtra
ctus cōſiderari cōuenit qualitate₃. Uiginti
aurei pꝛecium ſeruitutis:triginta aurei cru-
cis ſunt. Quāuis eñ ſimili mō aſſumptio-
nis ⁊ paſſionis ſint admirāda myſteria:ple
nitudo tamen fidei in ſacramento ē paſſio-
nis. Nō minoꝛis quidē eſtimo ſanctę virgi-
nis partum:ſed gratius benedicti coꝛꝑis ſa
cramentū. Quid clementiꝰ:ꝙ̄ ꝙ mihi ſuas
donauit iniurias: Pleniꝰ tñ eſt:ꝙ tñ ꝯtulit
nobis:vt qui moꝛiturus non erat :quia de
us erat:noſtra ille moꝛte moꝛeretur:vt nos
eiꝰ ſpū viueremꝰ. Deniqꝫ nō ocioſe ⁊ iudas
ſcarioth vnguentu₃ illud trecentis denari-

is eſtimauit: quod vtiqꝫ ipſius pꝛecij defi-
nitione cruce₃ videretur domini declarare.
Mat.26. Unde ⁊ dn̄s ait: Hęc enim mittens hoc vn-
guentū in coꝛpus meū ad ſepeliendum me
fecit. Cur igit̄ iudas hoc carius eſtimauit:
Quia peccatoꝛibꝰ plur̄ cōſtat remiſſio pec-
catoꝝ:⁊ indulgentia videt̄ eē p̄cioſioꝛ. De-
Luc.7. niqꝫ habes ſcriptū: Quia cui multū dimit-
tit̄ plꝰ diligit. Ergo ⁊ ipſi pctōꝛes:dn̄icę paſ
ſionis quā perdiderūt grām cōfitent̄:⁊ teſti
moniū ferunt xp̄o:qui xp̄m ſunt perſecuti.
Aut qꝛ in maliuolā aīa₃ nō intrat ſapiētia:
etia₃ hoc loquebat̄ ꝓditoꝛis affectu:carius
eſtimabat dn̄icę coꝛꝑis paſſionē: vt omnes
a fide pꝛecij enoꝛmitate reuocaret. Jōqꝫ do
minus gratis ſe obtulit:ne quē reuocaret a
xp̄o pauꝑtatis neceſſitas : Patriarchę eū vi
li vendiderūt vt oēs emerent. Eſaias dixit:
Eſa.55. Quicūqꝫ nō habetiſ argentū:venite emite
⁊ bibite. Et māducauerūt ⁊ ſaciati ſūt in de
ſerto vt eū acquireret qui nō habebat argē
tum. O iuda ꝓditoꝛ:vnguentū paſſiōis eiꝰ
trecentis denarijs ęſtimas:⁊ paſſionē eius
triginta denarijs vendis. Diues in eſtima-
tione:vilis in ſcelere. Ergo nō oēs eodē pꝛe
cio emūt xp̄m. Alio emit fotinus q̄ ad moꝛ-
te₃ emit:alio arrianus qui emit ad iniuriā:
alio catholicus qui emit ad glīam. S₃ emit
ſine p̄cio: ſm̄ qd̄ ſcriptū ē: Qui nō habet pe
Math.7. cuniā emat ſine p̄cio. Nō oēs inq̄t q̄ dicunt
mihi dn̄e dn̄e intrabūt in regnū cęloꝝ. Et ſi
multi ſe nominent chꝛiſtianos: nomē vſur-
pāt:nō oēs mercedē habēt. Et cain obtulit
ſacrificiū:⁊ iudas accepit oſculū:ſ₃ audiuit:
Luc.22. Juda oſculo filiū hoīs tradis: hoc ē amoꝛ̄
pignoꝛe ſcelꝰ imples:⁊ pacis ſtrumēto odia
ſeris: ⁊ charitatis officio moꝛtē irrogas. Er
go nec arriani ſibi vſurpato noīe bladiant̄:
qꝛ xp̄ianos ſe eē dicūt. Reſpōdebit eiſ dn̄s:
Nomē meū p̄tēditis ⁊ ſubſtātiā denegat̄:
ſ₃ nō agnoſco nomē meū vbi nō ē mea ſem-
piťna diuinitas. Nō eſt nomē meū qd̄ a pa
tre diuidit̄:ab ſpū ſeꝑatur:nō agnoſco no-
mē meū vbi nō agnoſco doctrinā meā:non
agnoſco nomē meū vbi nō agꝰſco ſpm̄ meū.
Neſcit eñ ſe ſpūs patris cōparare ſeruitijs
quę creauit. De quo multa diximus.

Collectio :quia ſpūs deus:qm̄ ⁊
ſine pctō eſt ⁊ pctā donat:⁊ creatoꝛ
ē ⁊ ſeruimꝰ ei ⁊ adoꝛatur. Hec eñ
omnia dei ſunt:⁊ quia a moꝛte ſu-
ſcitat. Ca. XIX.

Sſumā tñ vt in fine quę diſperſe di
a cta ſunt expꝛeſſiꝰ colligamꝰ cū ex cę-
teris eū ex q̄ttuoꝛ iſtis p̄ cęter̄ mani
feſta diuinitatis glīa cōpꝛobat̄. Deꝰ eni ex
eo cognoſcit̄:aut qꝛ ſine pctō eſt:aut qꝛ pec
cata cōdonat:aut qꝛ creatura nō ē ſ₃ creatoꝛ
ē:aut qꝛ nō adoꝛat ſ₃ adoꝛat̄. Sine peccato
itaqꝫ nemo eſt: qꝛ nemo ſine pctō niſi vnus
deꝰ. Peccata ꝙ̄ nemo ꝯdonat:niſi vnꝰ deꝰ:
qꝛ ęquę ſcriptū ē. Quis pōt pctā donare ni Luc.5.
ſi ſolus deꝰ: Creatoꝛ ꝙ̄ oīm nō pōt eē niſi q̄
creatura nō ē:qui creatura aūt nō ē:ſine du
bio deꝰ ē:qꝛ ſcriptum ē: Seruierūt creaturę Ro.1.
potius ꝙ̄ creatoꝛi:q̄ eſt deꝰ bn̄dictꝰ i ſęcula.
Deꝰ ꝙ̄ nō adoꝛat ſ₃ adoꝛat̄:qꝛ ſcriptum eſt:
Dn̄m deū tuum adoꝛabis ⁊ illi ſoli ſeruies.
Conſideremꝰ ꝙ̄ vtrum hoꝝ aliquid habeat
ſpūſſanctꝰ q̄ teſtimoniū afferāt diuinitat̄.
Pꝛimū igit̄ de eo tractemꝰ:quia nemo ſine
pctō niſi vnꝰ deꝰ. Exigamꝰ vt doceāt ꝙ pec
catū habeat ſpūſſctūs. S₃ docere nō pñt:⁊
auctoꝛitatē requirūt:vt lectione doceamus
qꝛ nō peccauit ſpūſſanctꝰ ſicut de filio lectū
ē:qꝛ peccatū nō fecit. Et h̄ accipiāt ſcriptu-
raꝝ auctoꝛitate nos docere. Scriptū ē eñ:
qꝛ in ſapiētia ē ſpūſ intelligētię:ſpūs vnicꝰ: Sap.7.
multiplex:ſubtilis:bene mobilis:diſertus:
immaculatus. Jmmaculatus dicit ſcriptu-
ra: Nunquid mentita eſt de filio:vt de ſpi-
ritu credas eſſe mentitam: Dixit enim pꝛo-
pheta in eodē loco de ſapientia: quia nihil
maculoſum in illam incurrit. Jpſa immacu
lata eſt:⁊ immaculatus eius eſt ſpiritꝰ. Er-
go ſi peccatum nō habet ſpiritus:deus eſt.
Sed quomodo reus poteſt eſſe peccati qui
donat ipſa peccata: ⁊ peccatum non fecit:
Et quia ſine peccato eſt:creatura nō ē. Oīs
eni creatura peccatoꝛū capacitati obnoxia
eſt:ſola autem ē a peccato imunis ⁊ imma-
lata ſempiterna diuinitas. Nūc videamus
vtru₃ peccata donet ſpiritus. Sed hinc du
bitari nō poteſt: cum ip̄e dominus dixerit:
Accipite ſpiritumſanctum quoꝝ remiſerit̄ Job.20.
pctā remiſſa erūt. Ecce qꝛ ꝑ ſpm̄ ſcm̄ pecca-
ta donant̄. Hoīes aūt in remiſſionē pctōꝛū
miniſterium ſuum exhibent:non ius alicu-
ius ptātis exercent. Neqꝫ eñ i ſuo ſ₃ in pr̄is
⁊ filij ⁊ ſpūſſancti noīe peccata dimittunt̄.
Jſti rogant:diuinitas donat: humanū eni
obſequium:ſ₃ munificētia supernę ē pote-
ſtatis. Jn baptiſmo quoqꝫ peccata donari
nō eſt ambiguū. Jn baptiſmo autē opera-

tio pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti ē. Ergo ſi peccatū
Marci. 2. nō habet ſpūs: cū ſcriptuʒ ſit: Quis pōt di
mittere pctā niſi vn⁹ deus: vtiq; qui nō pōt
ab vnitate naturalis noīs ſepari: non pōt
etiā a dei ptāte ſecerni. Si autē a dei nō ſe
cernit poteſtate: quō a dei appellatiōe ſecer
nit. Videam⁹ nūc vtrū creatura ſit an crea
tor. Sʒ cū ſupra creatorē euidentiſſime pro
bauerimus: qr ſcriptū ē: Spūs diuin⁹ q̄ fec
me: ⁊ innouari faciē terre p ſpm̄ ⁊ ſine ſpiri
tu faceſſere oīa declaratū ſit: apparet ſpiritū
eſſe creatorem. Sed quis hoc dubitet: qn̄ ſi
cut ſupra oſtendim⁹: ne dn̄i quidē ex virgi
ne aſſumpta generatio q̄ pſtantior omni
bus creaturis eſt: operatiōis expers ſit ſpiri
talis. Nō ergo creatura ſpūs: ſʒ creator eſt:
qui autē creator: nō vtiq; creatura. Et quia
creatura nō eſt: ſine dubio creator eſt oīm q̄
pr̄i ⁊ filio cooperator ē in oib⁹. Si autē crea
tor vtiq; dicendo apl's: in condemnationeʒ
gentilitatis quia ſeruierūt creature poti⁹ q̄
creatori qui eſt de⁹ bn̄dict⁹ i ſecula: Suadē
do quoq; vt ſupra docuim⁹ ſeruiēdū eē ſpi
rituiſancto: ⁊ creatorē oſtendit: ⁊ quia crea
torē deum appellari debere mōſtrauit. Nō
etiam in epl'a que ad hebreos ſcripta eſt cō
Heb. 3. phendit dicens: Oīa qui oīa creauit de⁹ ē.
Aut dicāt igit quid ſit qd ſine pr̄e ⁊ filio et
ſpū ſit creatū: aut ſpm̄ q̄ vni⁹ cū pr̄e ⁊ filio
deitatis eſſe fateant. Adorandū q̄ docuit:
quē dn̄m ⁊ deū dixit. Qui eñ deus vniuer
ſitatis ⁊ dn̄s: vtiq; ab oibus adorandus ē.
Matth. 4. Sic eñ ſcriptum eſt: Dominū deū tuū ado
rabis ⁊ ipſi ſoli ſeruies. Aut dicāt vbi lege
rint: qr adorat ſpirit⁹. Dictū eſt eni de dei fi
Heb. 1. lio: Adorēt eū omnes angeli ei⁹: Nō lectuʒ
eſt adoret ſpūs. Quō eñ pōt adorare: q̄ nō
inter famulos ⁊ miniſtros eſt. Sʒ cuʒ patre
⁊ filio ſeruitia habet ſubiecta iuſtoꝝ: qr ſcri
Phil. 3. ptū eſt: Spiritui dei ſeruim⁹. Adorand⁹ igi
tur ē nob: cui ſuiēduʒ a nobis apl's docuit.
Cui aūt ſeruim⁹ hūc ⁊ adoram⁹. Iuxta qd
Matth. 4. ſcriptuʒ eſt: vt eadem ſepe repetamus: Do
minum deum tuum adorabis: ⁊ illi ſoli ſer
uies: quāq; ⁊ hoc nō pretermiſerit apl's: quin
⁊ ſpm̄ diceret adorādū. Cū eñ docuerimus
qr ſpūs in pphetis ē: nec h q̄ſq; poſſit ambi
gere: qr per ſpm̄ pphetia dat: vtiq; cū ado
ratur q̄ in pphet ē: idē ſpūs adorat. Itaq;
1. Cor. 14. ſic habes: Si cōueniat vniuerſa eccl'ia i vnū
⁊ oēs linguis loquant: intret aūt idiota aut
infidelis: nōne dicēt q̄ inſanitis. Sin autē
pphetēt oēs: intret aūt quis idiota aut infi
delis cōuincit ab oib⁹: dijudicat ab oibus.
Occulta etiā cordis ei⁹ manifeſta fiūt: ⁊ ita
cadens in faciē adorabit deum pnuncians
q̄ vere de⁹ ſit in vobis. De⁹ eſt ꝗ qui adorat:
de⁹ q̄ manet ⁊ q̄ loquit i pphet: manet aūt
⁊ loquit ſpūs. Ergo ⁊ ſpūs adorat. Itaq; ſi
cut pr̄ ⁊ fili⁹ vnū ſūt: qr fili⁹ oīa habet q̄ pat
habet: Ita ⁊ ſpūs vnū ē cū pr̄e ⁊ filio: qr et
ipſe omīa dei nouit. Non eñ extorſit ne ſit
amittētis iniuria: nō rapuit ne dānū ſit ei⁹
cui videt ereptū. Neq; eni aut per indigen
tiā rapuit: aut p excellentiā virtutis validi
oris extorſit: ſʒ p vnitatē poſſidet poteſtat.
Ergo ſi hec oīa opat: qr omnia opatur vn⁹
atq; idē ſpūs: quō nō de⁹: qr oīa habet que
de⁹ habet. Aut cōſiderem⁹ quid habeat de
us qd nō habeat ſpūſſanct⁹. Habet de⁹ pat
diuinitatē: habet ⁊ fili⁹: in q̄ habitat pleni
tudo diuinitat: habet ſpūs: qr ſcriptū eſt:
Spūs diuin⁹ qui eſt in narib⁹ meis. Habet Job. 27.
de⁹ vt ſcrutet corda ⁊ renes: habet ⁊ fili⁹ qui
dicebat: Quid cogitatis in cordib⁹ veſtris Matth.
mala. Sciebat eniʒ ieſus cogitatiōes eoꝝ.
Habet ⁊ ſpiritus: qui etiam pphetis alieni
cordis occulta manifeſtat: ſicut ſupra dixi
mus: qr occulta cordis manifeſta fiant. Et
quid miramur ſi hoīm ſcrutatur occulta: q̄
ſcrutat etiam alta dei. Habet de⁹ vt verax Ro. 3.
ſit: qr ſcriptū eſt: Sit autē de⁹ verax: omnis
autē homo mēdax. Et alibi ſcriptū ē: Fide
lis de⁹ q̄ nō mentit. Nūquid mentit ſpūs:
qui ē ſpūs veritatis: imo quē docuim⁹ veri
tate dictū: qr ⁊ ipſum iohannes veritatē ſic
filiū nuncupauit. Et in pſalmo ait dauid:
Emitte lucē tuam ⁊ veritatē tuam: ipſa me Ps. 42.
deduxerūt ⁊ adduxerūt in montē ſcm̄ tuuʒ
⁊ in tabernacula tua. Si lucē hic filium pu
tas: ꝗ ſpūs veritas eſt. Aut ſi filiū putas ve
ritatē: ꝗ ſpiritus lux eſt. Habet de⁹ nomen
ſup oē nomē: ⁊ dedit filio nomen: ſicut legi
mus: vt oēs in noīe ieſu genu flectāt. Hoc Phil.
nomē vtrū habeat ſpūs cōſiderem⁹. Sʒ ſcri
ptū ē: Ite baptizate gentes in noīe patris et Matth.
filij ⁊ ſpūſſancti. Habet ꝗ nomē ſup oīne no
mē. Qd ꝗ habet pr̄ ⁊ filius: habet ⁊ ſpūs p
naturalis nominis vnitatem.

Quia ſicut pater ⁊ fili⁹: ita ſpūſ ſanctus ſuſcitat mortuos. Ca. XX.

Abes q̄ ſuſcitat mortuos. Sic eniʒ
b pater ſuſcitat mortuos ⁊ viuificat:
ſic ⁊ filius quos vult viuificat. Su

ſcitat aūt etiā ſpiritus p quē deus ſuſcitatʒ
Ro. 8. qr ſcriptum eſt: Viuificabit ⁊ mortalia cor
pora veſtra ppt inhabitantē ſpiritum eius
in vobis. Tamē ne infirmam gratiam pu
tes: audi quia ⁊ ſpiritus ſuſcitat. Dicit eni
Ezech. 37. ppha ezechiel: Veni ſpūs ⁊ inſuffla in mor
tuos iſtos ⁊ viuent: ⁊ prophetaui ſicut man
dauit mihi: ⁊ intrauit in eos ſpiritus vite: ⁊
vixerunt ⁊ ſteterunt in pedibus ſuis cōgre
gatio nimis multa. Et infra de⁹ dicit: Scie
tis q̄ ego ſum dominus cum aperiā ſepul
chra veſtra: ⁊ educam de ſepulchris popu
lum meū: ⁊ dabo ſpiritum meū in vos ⁊ vi
uetis. Vtiq; cū ſpiritū ſuuʒ dixerit: nunq̄d
alium preter ſpiritūſanctum nuncupauit.
Neq; enim flatilem ſpiritum ſuum diceret:
nec hic ſpiritus a quattuor mundi poſſet ve
nire cardinibus: qr ventoruʒ flatus hic quē
videmus: partis nō vniuerſitatis eſt. Et h
ſpiritus quo viuimus: ſingulorum nō vni
uerſorum eſt. Spiritus autē ſanct⁹ eſt: vt et
ſuper omnes ⁊ in omnibus ſit. Itaq; ex ver
bis propheticis ſpectare licet: quēadmodū
oſſa dudum reſolutorum membrorū cōpa
ge diſperſa in formam rediuiui corporis vi
uificante ſpiritu reuertantur: ⁊ in ſuos ar
tus fauilla concreſcat: ſenſu prius animata
coeundi: q̄ ſpecie reformata viuendi. Non
ne in facti ſimilitudine: vnitateʒ diuine re
cognoſcimus poteſtatis. Sic ſuſcitat ſpiri
tus ſicut ⁊ dominus in paſſione propria ſu
ſcitauit: cum ſubito in momento oculi defū
ctorum ſepulchra patuerunt: ⁊ rediuiua cor
pora ſurrexere de tumulis mortis: que feto
re deterſo ac vite odore reparato expiranti
um fauille ſpirantium facieʒ receperūt. Ha
bet ergo ſpiritus qd habet chriſtus. Habet
igitur qd habet de⁹. Omnia que habet pa
Joh. 16. ter: habet filius. Ideoq; dixit: Omnia que
habet pater mea ſunt.

Quia ſpiritus in dei ſede: ⁊ vnuʒ regnum patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti indiuiſum. Ca. XXI.

Ec illud mediocre: q̄ de throno dei
n exire fluuium legimus. Sic eñ ha
bes dicente iohanne euangeliſta:
Apoc. 22. Et oſtendit mihi flumen aque viue: ſplendi
dum tanquā cryſtallū procedēs de ſede dei
⁊ agni: i medio platee ei⁹ ⁊ ex vtraq; pte lig
nū vite: faciēs fruct⁹ duodecim: p ſingulos
menſes reddēs fructū ſuuʒ: ⁊ folia ligni ad
medicinā oīm gentiū. Hic ē vtiq; fluui⁹ de
dei ſede pcedens: hoc ē ſpūſſanct⁹ quē bi
bit qui credit in xp̄m: Sicut ipē ait: Qui ſi Joh. 7.
tit veniat ad me ⁊ bibat: qui credit in me ſi
cut dicit ſcriptura: Flumina de ventre eius
fluent aque viue. Hoc autē dicebat de ſpū:
Ergo flumē ē ſpūs. Hic igit eſt in dei ſede.
Neq; eñ aqua abluit dei ſedē. Deniq; da
uid nō ſupra ſedem dei dixit: ſʒ ſupra celos
eē: quālibet illā intelligas aquā. Quia ſcri
ptū ē: Et aque que ſup celos ſunt laudent Ps. 148.
nomē dn̄i. Laudēt dixit: nō laudet. Naʒ ſi
aque elementum voluiſſet intelligi: laudet
vtiq; dixiſſet. Dicēdo aūt pluraliter: virtu
tes voluit eſtimari. Et qd mix ſi in ſede dei
ſpūſſanctus eſt: cū ipſū regnum dei opatio
ſpūs ſit. Sicut ſcriptū eſt: Quia nō ē regnū Ro. 14.
dei eſca ⁊ pot⁹: ſʒ iuſticia ⁊ pax ⁊ gaudiuʒ in
ſpirituſancto. Et ipſe cū dicit ſaluator: Oē Luc. 11.
regnū in ſeipſuʒ diuiſum deſtruet: Deinde
ſubijciendo: Q; ſi in ſpiritu dei eijcio demo
nia: profecto puenit in vos regnū dei: Oſtē
dit regnū ſibi indiuiſuʒ eē cū ſpū. Quid au
tē dementius q̄ vt neget quiſq; chriſto con
regnare ſpm̄ſanctum: cū etiā nos in chriſti
regno cōregnaturos xp̄o apl's dicat. Si eñ 2. Timoth. 2.
cōmortui ſumus ⁊ cōuiuem⁹: ſi ſuſtinem⁹ et
cōregnabim⁹. Sʒ nos per adoptionē: ille p
ptātem: nos gr̄a: ille natura. Habet igit cō
ſortiū regni cū patre ⁊ filio etiā ſpūſſanct⁹:
qui vnius nature: vnius dominatiōis: vni
us etiam poteſtatis eſt.

Quia dominus ſabaoth etiā ſpiritu ſſanctus. Ca. XXII.

Taq; cum habeat cōſortium regni:
i quid obſtat quo minus ſpiritūſan
ctum intelligam⁹: a quo eſaias miſ
ſus eſt. Neq; eñ paulo poſſum⁹ auctore du
bitare: cui⁹ ſn̄iam in actib⁹ aploꝝ lucas euā
geliſta ſic pbauit vt ſcriberet. Deniq; ſic ha
bes dicēte paulo: Bn̄ locut⁹ ē ſpūs p eſaiā Act. 28.
ad patres nr̄os dicēs: Vade ad plebē iſtā ⁊
dic: Aure audiet ⁊ nō itelligetis: ⁊ vidētes
videbitis ⁊ nō aſpiciet. Spūs ꝗ eſt q̄ miſit
eſaiā. Si ſpūs miſit: ſpūs ē vtiq; quē mor
Eſa. 6. tuo ozia rege vidit eſaias qn̄ dixit: Vidi do
minū ſedentē ſuper thronū excelſū ⁊ eleua
tū: ⁊ plena erat dom⁹ maieſtatis ei⁹: ⁊ ſera
phin ſtabant in circuitu ei⁹: ſex ale vni ⁊ ſex
ale alteri: ⁊ duab⁹ velabāt pedes: ⁊ duabus
velabāt faciē: ⁊ duab⁹ volabāt ⁊ clamabāt
alter ad alteꝝ ⁊ dicebāt: Sanct⁹: ſanct⁹: ſā
ctus: dn̄s de⁹ ſabaoth: plena eſt vniūſa ťra

maieſtate eius. Si ſtabāt ſeraphin: quomō volabant? Si volabāt: quō ſtabāt? Si hoc nō poſſumus cōprehendere: quomodo deū cōprehēdere volumus quem nō videmus? Sed ſicut rotā intra rotam vidit ꝓpheta currentem: qđ vtiq; nō ad corporalis refertur ſpeciem viſionis: ſed ad vtriuſq; gratiā teſtamenti: eo ꝙ teres vita ſanctorum ſit: et ita ſibi concinens: vt ſuperioribus poſteriora reſpondeant. Rota igitur intra rotam eſt vita ſub lege: vita ſub gratia: eo ꝙ iudęa intra eccłiam ſit: lex intra grām. Nam intra eccłiam eſt: qui iudęus eſt in occulto: ⁊ circumciſio cordis intra eccłię ſacramentū eſt: Sʒ illa iudęa intra eccleſiā: de q̄ ſcriptū eſt:
Ps. 75. Notus in iudęa deus. Ergo ſicut rota ītra rotam currit: ſimiliter alę ſtabant ⁊ alę volabāt: Similiter ⁊ ſeraphin duabus alis faciem: ⁊ duabus alis pedes velabāt ⁊ duabus volabant. Nā hic ꝙ̄ ſpiritalis ſapiētię ſacramentū ē. Stabāt tēpora: volabāt tempora. Stāt ꝑterita: volant futura. Et quaſi alę ſeraphin: ita faciē dei vel pedes velāt: eo ꝙ in deo qui nec principium nec finē habet: omnis ab hac cognitiōe principij ei⁹ ⁊ finis curſus tēporū feriaf. Stant ḡ ꝑterita vel futura: ꝑſentia volant: Ne ḡre principij eius vel finis arcana quę nō ſūt: habes preſentia: ſed laudato: non diſcute. Seraphin indefeſſis vocibus laudāt: ⁊ tu diſcutis? Qđ vtiq; cū faciunt oſtendunt nobis nō aliqū diſcutiendū deum: ſed ſemper eſſe laudādū. Ergo dñs ſabaoth: ⁊ ſpūſſanct⁹ ē.

Quia omnipotēs etiam ſpiritus dei. Ca. XXIII

NIſi forte diſplicet ipſis doctor: quē chriſtus elegit: aut dominū ꝟtutū negare poſſunt ſpiritūſanctuʒ: qui donet quas voluerit ipſe ꝟtutes. Nūc vnitatem maieſtatis licet in patre filioq; ⁊ ſanctoſpiritu cognoſcere. Nam plerīq; dicunt patrē deū ab eſaia hoc tēpore viſum. Paulus ſpm̄ dixit: Lucas ꝓbauit: Iohēs euangeliſta ad filiū retulit. Sic eī ſcriptū eſt de
Ioh. 12. filio: Hęc locut⁹ eſt ieſus ⁊ abijt ⁊ abſcondit ſe ab his. Cum autē tanta ſigna feciſſet coraʒ eis nō credebāt in eū: vt ſermo eſaię im
Esa. 53. pleref quē dixit: Dñe quis credidit auditui nr̄o ⁊ brachiū dñi cui reuelatū ē? Propterea
Esa. 6. nō poterāt credere: q: iterū dixit eſaias: Excęcauit oc̄los eoꝝ ⁊ idurauit cor eoꝝ: vt nō videāt oculis ⁊ corde intelligāt ⁊ cōuertanf ⁊ ſanē eos. Hęc dixit eſaias: qn̄ vidit maieſtatem eius. ⁊ locutus eſt de eo. Ipſa ꝟba dixit iohēs dixiſſe eſaiā: et maieſtatē ei filij apparuiſſe euidētiſſime reuelauit. Paul⁹ autē ſpm̄ hęc dixiſſe memorauit: Unde igitur iſta diuerſitas? Diuerſitas quidē verboruʒ nō ſenſuuʒ eſt. Nam licet diuerſa dixerint: nullus errauit: q: ⁊ pater videf in filio q̄ dixit: Qui me videt: videt et patrē. Et filius Ioh. 14.
videf in ſpiritu: quia ſicut nemo dicit dñm ieſum niſi in ſpiritusancto: ita non carnali oculo: ſed ſpiritali gratia chriſtus videtur. 1. Cor. 12.
Unde ⁊ ſcriptura ait: Surge q̄ dormis ⁊ exurge a mortuis ⁊ illuceſcet tibi chriſtus. Eph. 5.
Et paulus cum oculos perdidiſſet: quō niſi in ſpiritu chriſtum videbat? Unde ⁊ dn̄s ait: Ad hoc eī tibi viſus ſum vt cōſtituerem te miniſtrū ⁊ teſtem quibus vidiſti me ⁊ i quibus viſurus es. Nam ⁊ ꝓphetę ſpm̄ accipiebant ⁊ chriſtum videbāt. Una igif viſio: vna ꝑceptio: vna maieſtas. An negas etiā dominū maieſtatis eſſe ſpiritumſanctum: cū dominus maieſtatis ſit crucifixus: q: natus eſt de ſpiritusancto ⁊ virgine maria: q: non alter chriſtus: ſed vnus eſt: ⁊ ante ſecula ex patre: vt dei filius ſit natus in ſeculū: vt homo carnis aſſūptiōe generat⁹. Quid autē dicam: q: ſicut pater ⁊ filius: ita etiam ſpiritus immaculatus eſt et omnipotens: quia omnipotens ſpiritus dei: quia grece: παντολυνα μοράτφπτιστιχος Salomon dixit: eo ꝙ omnipotēs et ſpeculator ſit omniū: ſicut lectuʒ eſt in libro ſapientię: ſupra eſt demonſtratū. Ergo ⁊ ſpiritus i honore ē ⁊ in maieſtate. Intuere nūc: ne quid cum forte nō deceat: aut ſi tibi diſplicet arriane: detrahe eum de patris filijq; conſortio. Sed ſi detrahere volueris: cęlum ſupra te verti videbis: quia virtus eorum omnis ab ſpiritu eſt. Si detrahere volueris: i deū tibi prius mittenda eſt manus: quia deus ſpiritus. Sed quomodo detrahes euʒ: qui alta ſcrutatur dei?

Sancti ambroſij epiſcopi de ſpiritusancto liber tertius explicit.

Capitulorūʒ libri de fide orthodoxa contra Arrianos: recollecta annotatio.

Q nihil periculoſius his hereticis eſſe poſſit: quibus multa nobiſcū paria ſūt: q̄ cuʒ integre per omnia decurrere videanf: vno tamē verbo merā ac ſimplicē fidē inficiūt. Q; ſublato noie ſubſtātię qđ iſti de euāgelica ⁊ apoſtolica fide patrūq; traditiōe auferre volunt: ſubtiliter Arriana hereſis intromittatur. Et qua ratiōe iſtud nomē tollere laborauerint. Ca. I.
De confutatione hereſis Arrianoꝝ per firmiſſimas rōnes ⁊ euidentia ſacrę ſcripturę teſtimonia: eo ꝙ ita deū filium de deo ponant: vt ex deo fact⁹ ſit nō ex deo nat⁹: ⁊ ꝙ homouſion: id eſt vni⁹ ſubę vocabulū auferant: illāq; ſapientiam quę dei fili⁹ eſt creaturam intelligant. Ca. II.
De deſtructione rationuʒ: quibus Arriani errorem ſuum defendere conanf: ꝑcipue dicentes ideo homouſion noiari nō oportere: q: i ſcriptur̄ diuinis nō ꝯtineaf. Ca. III
Quo argumēto Arriani deū nō eſſe ſubſtātiā probare contendant: ⁊ de ſubtili illius diſſolutione. Ca. IIII.
Qđ cum vnitas ſubſtantię in patre et filio nō ſolum prophetica ſed ⁊ euangelica auctoritate cōprobetur: non poſſit dici i ſcripturis diuinis homouſion non inueniri: Et q̄ ſit ratio nois. Q; ꝑterea ſi ad aliquā ſiſitudinē velit arrianus i deo cōpatiōʒ facere: nō poſſit expreſſius cōpatū diffinire: niſi cum dicat lumen ex lumine. Ca. V.
Quid ſit deus: ⁊ vtruʒ ei aliquid poſſit cōparari. Queādmodū etiā ratio quędā ſit quę apud grecos logos noiaf: quę int patrem ⁊ filium pſonas vł vocabula diſtinguit: Et ꝙ illa ratio multis nominib⁹ appelletur: ac qua de cauſa ſingula de filio dicātur. Ca. VI.
De remotione occaſionis erroris quā hereticis ex hoc ſapere poſſet: ꝙ duo nomina vel duę perſonę: id eſt: patr̄ ⁊ filij ſtatuūf: quaſi duo dij dicantur. Ca. VII.
De apertione totius myſterij hereſis Arrianę cur noluerit filium de ſuba patris credi: ⁊ de reſponſiōe ad motiua Arrianorū: ꝙq; multum interſit iter ea q̄ facta ſunt: ⁊ cum qui oīa fecit. Et queādmodū in multis ac varijs figuris deus ſe patribus pręoſtenderit: qui tamen ſecundū deitatem videri non potuit. Ca. VIII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de fide orthodoxa ꝯtra Arrianos: In quo hereſim illoꝝ detegit ac deſtruit: in eo ꝙ in deo ſubſtātiam eſſe negant: nomenq; ſubſtātię de euangelica ⁊ apoſtolica fide et de patrum traditione auferant: ⁊ filium de ſubſtātia patris eſſe natum credi non debere affirmant: Feliciter incipit.

Qđ nihil periculoſius ijs hereticis eſſe poſſit: quibus multa nobiſcum paria ſunt: qui cum integre ꝑ omnia decurrere videatur: vno tn̄ verbo merā ac ſimplicem fidē inficiunt. Qđq; ſublato nomie ſubſtātię qđ iſti de euangelica ⁊ apoſtolica fide patrūq; traditōe auferre volunt: ſubtiliter arriana hereſis itromittaf. Et qua ratione iſtud nomē tollere laborauerint. Ca. I.

MUltas quidem ⁊ graues hereſes nouim⁹ a plurimis ebullire ⁊ venenivice ad intimā [illegible]canceris ſui virus infundere. Sʒ vinci illi vł facile poſſunt: vel facile vitari: quorū ꝓma ꝓpoſitione omne cōſiliū pectoris ꝓdif. At vero hi quibus multa nobiſcuʒ paria ſūt: facile poſſūt innoxias mētes et ſoli deo deditas: fraudulenta ſocietate ꝑcutere: dū maloꝝ ſuoꝝ virus ꝑ bona noſtra defēdūt. Nihil enim periculoſi⁹ his hereticis eē poteſt: ꝙ̄ qui cum integre per oīa decurrant: vno tamē verbo: ac ſi veneni gutta meram illam ac ſimplicē fidem dñicę ⁊ exinde apoſtolicę traditionis inficiant. Unde vehementer nobis cauendū eſt: ne ſe vel ſenſib⁹ vel aurib⁹ nr̄is hmōi aliquid latenē inſinuet: Quia nihil tā cogit in mortē ꝙ̄ ſub obtētu fidei fidem violare. Ut enim gypſum aqua ꝑmixtū: lac colore mentif: ita hic per veriſilem cōfeſſionem traditio inimica ſuggerif. Qua de re nō ſiſitudo cōfeſſionis: ſ; ſenſus mentis eſt ponderandus quo cōfeſſio ipſa firmaf. Deniq; ſi diligenti⁹ ⁊ accuratius attendatis: cur voluerint de euangelica ⁊ apłica fide ⁊ de patrū traditione ſubę nomē auferri: proculdubio ꝓbatis hereſim

arrianã ſubtili cõpendio breuiatã:ſublato hoc noīe intromiſſam. Nec hoc quidẽ ego ſuſcipio:ne aut opinione collectũ affirmo: Nec vti ipſi putãt academicus diſputator aſſiſto:vt ſimplices ſenſus verboꝝ ſubtilitate cõtorqueam:ſed vt cõtortos ⁊ prauos tenui argumẽto cõpoſitos in lucẽ cognitionis exponã: quo facilꝰ poſſit cognita ⁊ cõperta iniquitas ab hoibus euitari. Quę eteni cauſa:quę vera ratio extitit:vt qđ docendũ ⁊ qđ credendũ cunctis eccl'ijs fuerat traditũ:qđq; pr̃es nr̃i apl'ici viri cõtra vniuerſas hereſes:⁊ maxime arrianã q̃ſi quendam obicẽ veritatis qua oẽs aditꝰ peſtiferę doctrinę obſtruẽtes ſcõſpiritu mundati: catholica rõne poſuerũt:nõ magno niſu ab his qui tũc elogio arrianę labiſ addicti ſũt: laboreſ auferri:niſi vt filiũ dei mutabilẽ et cõuertibilẽ:vtpote nõ de ꝓpria patris ſubſtantia cõſtitiſſe cõfingant:cui ⁊ initium ex tpe ⁊ ortuʒ ex nihilo: nomẽ ex altero vt ſemper docuerũt:Propt̃ qđ ⁊ ſępe dãnati ſũt: nũc iam libere ⁊ ſecure incunctanterq; eccleſijs tradere ⁊ inſinuare poſſint.

De cõfutatiõe hereſis Arrianorũ per firmiſſimas rõnes ⁊ euidentia ſacre ſcripture teſtimonia: eo ꝙ ita deũ filium de deo ponãt:vt ex deo factꝰ ſit :nõ ex deo natus. Et ꝙ homouſion:ideſt vniꝰ ſubſtãtię voca bulum auferãt:illãq; ſapiam q̃ dei filiꝰ ẽ creaturam intelligant. Ca.II.

V Idetis ergo oia eos i tractatu ipõrũ:nõ euãgelica fide ſ; ſubdola malignitate ad ſeducẽdos ſimplices q̃ſi ꝙ poſuiſſe. Nõ iam tam ſuſpectũ q̃ manifeſtum oibus eſſe debet:ita eos deũ de deo poſuiſſe:vt arriꝰ tradere ſolebat :vt ex deo factꝰ ſit:nõ ex deo natꝰ. Qui ſi natꝰ ẽ:vniꝰ ſubſtãtię eſt. Si factꝰ ẽ:verꝰ filiꝰ non ẽ. Et ſi verꝰ filiꝰ nõ ẽ:nec verꝰ deꝰ ẽ. Aut ſi verꝰ deꝰ eſt: ⁊ de patre nõ eſt:duo ſunt habẽtes ſinguli ⁊ voluntates ꝓprias ⁊ imperia diuerſa. Uel ſi cõcordia tm̃ ⁊ ſocietate vnũ ſunt: nõ tamẽ ⁊ ſubſtãtia:verus :vt iã dixi:deus nõ ẽ:Sic erit deꝰ vt moyſes pharaoni: poteſtate:nõ genere. Filius q̃ ita credenduſ
Eſa. 1. erit vt per Eſaiã populo dictum eſt: Filios
Ps. 81. genui ⁊ exaltaui. Et alibi: Dij eſtis ⁊ filij altiſſimi omnes. Sed ⁊ primogenitus ita habebitur:quomodo ⁊ iſrael a deo primogenitus filius appellatus eſt. Necnon ⁊ ꝓmogenitus totius creaturę:quaſi in ordine factorum primogenitus habeatur:vt ex eo ſeriem quandam creandis mundi rebus aſſignent. Deniq; ſublato homouſion :id eſt vnius ſubſtantię vocabulo:ſimileʒ geſtori ſuo poſuerunt:cuʒ aliud ſit ſimilitudo: aliud veritas. Nam ⁊ homo ad imaginem ⁊ ſimilitudinem dei factus eſt:nec tamen deus eſt. Nec qđ deus eſt:homo extitiſſe credendus eſt: Ita ⁊ filium dei ſimilem volunt:vt eum aliunde ſimilẽ nõ de ipſa vna ſancta ⁊ beata patris ſubſtantia dicant. Qui ſi de patr̃ ſubſtãtia nõ eſt ἐξούχατόρ eſt:id eſt de nullis extantibꝰ vt ideʒ arrius tradidit. Sublato enim:vl' id qđ pater ẽ vndecunq; fuerit filius:neceſſe ẽ vt ⁊ initiũ ex nihilo et ortum ex tempore habeat. Nihil enim ſine initio niſi ſolus deus. Unde ⁊ filiꝰ ſiue ipe dominꝰ ait:Ego ⁊ pater vnũ ſumus. Qđ Joh. 10
ideo dixit:vt duaꝝ ꝑſonaꝝ vocabula i vniꝰ deitatis maieſtate mõſtraret. Sic ⁊ propheta ex voce dei:Eructauit inquit cor meum Ps. 44
verbum bonum:dico ego opera mea regi.

Uides ergo hoc verbũ bonũ filiũ dei eſſe: quẽ nõ aliunde niſi de paterno peccatore(⁊ vt ita dixerim)de vtero cordis dei credimꝰ natum. Et ꝓinde eũ regem appellat:quia ipſe eſt rex regũ. Deũ oñm cui omia diuina 1. Tim
opera ſuccumbũt:qui dixit: Omnia q̃ pater habet mea ſunt. De hoc ⁊ euangeliſta: Joh. 16
In principio inquit erat verbum ⁊ verbuʒ Joh. 1.
erat apud deum ⁊ deus erat verbum. Oia per ipſum facta ſunt:⁊ ſine ipſo factum ẽ nihil. Igitur qđ in principio erat:ſemꝑ fuiſſe credenduʒ eſt. Sed nec aliunde eſſe q̃ ex eo qui principium nõ habet:id eſt de corde patris:qui eructauit inquit cor meum verbum bonum. Non enim dixit: In principio factum eſt verbuʒ:ſed in principio inq̄t erat verbum. Qđcũq; principium verbi aſſignare volueris:prgiudicatuʒ habebis :q2 in principio inquit erat. Nõ ꝙ duo principia ex rerum diuerſitate dicamus:ſed quia ſermo filius ſemper cum patre eſt: ⁊ de patre natus eſt. Ac proinde cuius origo ꝓncipiuʒ nõ habet :ſempiternus cuʒ patre credendus eſt:quia nec pater poteſt vnquam ſine filio nominari:nec filius ſine patre vocari:ac per hoc ſemper filius:quia ſemꝑ pater. Et deus inquit erat verbum. Qđ deus eſt ſemper eſt:ne ſi ſemper non fuerit: verꝰ deꝰ ſemꝑ eſſe nõ poſſit. Sicuti et in ſophię nomine:quia ſecunduʒ apoſtolũ: ipſe
...ā. 14. eſt ſapientia patris. Ego inquit ex ore altiſſimi prodiui. Nõ ergo aliunde q̃ de patre: quia ſemper cum patre. Et ideo ſapientia dei appellatur: vt nũquã pater ſine ſapientia:hoc eſt ſine filio ſuo fuiſſe credat̃. Hęc eſt illa ſapientia ineffabilis quę initio viaꝝ dei apud ſalomonem vel condita vl' genita vel creata deſcribitur:quã tamẽ ſic cõditaʒ dicit vt ſemper eam cuʒ deo fuiſſe oſtẽdat.

Quid enim deo dabis :vt initium poſſis ſapientię ipſius conſignare? Non enim ita deus ſapientiam ſuam condidit quaſi aliquando ſine ſapientia fuerit. Sed cũ initio viarum ſuarum dicat:initium motus operis alicuius oſtendit:vt hoc initium habeat ſapiẽtia dei :ꝙ de deo proceſſit ad creanda omnia:tam cęleſtia q̃ terreſtria:nõ quo cęperit eẽ in deo. Creata ẽ ergo ſapiẽtia: imo genita:nõ ſibi quę ſemper erat:ſed his quę ab ea fieri oportebat:vt quia quãta et qualiſ eſſet ſciri nõ poterat:de effectu opeꝝ ſuorum virtus eius ⁊ potentia noſceretur: vt quod de conditis eſtimamꝰ:tunc magis timeremus cum facta miramur. Cęterum ſi tu ita creatam ſapientiam dicas:vt filiuʒ dei creaturam intelligas:occurrit tibi apoſtolus cõdemnans eos qui creaturaʒ colũt
Ro. 1. dicens:Propter qđ tradidit illos deꝰ in deſiderium cordis eorum in immũdiciam :vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Qui cõmutauerũt veritatem dei i mẽdacium ⁊ coluerunt ⁊ ſeruierũt creaturę potius q̃ creatori:qui eſt benedictus deus in ſęcula. Hęc eſt inquã illa ſapiẽtia dei quę dicit:Ego ex ore altiſſimi prodiui: vniuerſitatis cõditrix ⁊ effectrix:id eſt filius dei per quem omnia:⁊ in quo omnia:quia vt apoſtolus dixit:In ipſo conſtituta ſunt vniuerſa in cęlis ⁊ in terra:viſibilia ⁊ inuiſibilia:ſiue throni ſiue dominationes:ſiue virtutes ſiue principatus:ſiue poteſtates:omia per ipſum ⁊ in ipſo condita ſunt:⁊ ipſe eſt ante omnia:⁊ omnia in ipſo conſtant. Hęc ⁊ ſa
...p. 7. lomon:Cum ſit inquit vna:omnia potens ⁊ permanens in ſe:omnia innouat ⁊ per nationes i animas ſanctas ſe tranſfert. Qđ confirmans apoſtolus ait:in interiore homine habitare chriſtum:vt per quem a principio omnia facta ſunt:per ipſum et in fine cuncta ſaluentur.

De deſtructione rationum:quibus Arriani errorem ſuum defendere conantur:precipue dicentes ideo homouſion nomiari nõ oportere:quia in ſcripturis diuinis nõ contineatur. Ca.III.

S Ed dicis mihi:homouſion vnius ſubſtantię nomen ob hoc potius adorent q̃ creatorem ſeruientes.

Eadem vtiq; apoſtolus qui dixit: Ut in Phil. 2.
nomine ieſu omnes genu flectant:cęleſtiũ: terreſtrium ⁊ infernoruʒ:⁊ omnis lingua cõfiteatur. Et moyſes: Adorant inquit eũ omnes ãgeli dei. Et dauid: Omnes reges ado Ps. 71.
rabunt eum. Qđ quidem in ſcripturis non diceretur:ſed quia ipſe eſt ſermo filiꝰ omnium opifex. Sed dicis homouſion nominari nõ oportere:quia in ſcripturis diuinis nõ cõtineatur. Quęro ⁊ ego homo q̃ hoc prohibes:ſi ideo nominari nõ debet: quia ſcriptum nõ eſt:an quia ita credi nõ liceat?

Qđ ſi ita credendum eſt:cur nõ ita profitendum? Corde enim inquit apoſtolus cre Ro. 10.
ditur ad iuſticiam:ore autem cõfeſſio fit ad ſalutem. Aut ſi ideo nominandũ non eſt quia nec ita credendũ:obtinuit arrianę labis aſſertio:quę ideo patrem ⁊ filium vniꝰ ſubſtãtię denegauit:quia filium dei:modo ex nihilo: modo ex patre:ſed ab alia ſubſtãtia quãdo voluit:⁊ quomodo voluit:⁊ vnde voluit factum inducit:dũmodo aliunde eum ⁊ nõ de eo qđ pater eſt extitiſſe confingat. Quem et ſi natum dicit:ſed hoc dicto genus quia rurſum omne qđ natũ eſt factũ itelligit:eo ꝙ ⁊ nos a deo geniti appellemur quos conſtat eſſe facturam. Uel ſi arrianus nõ es:⁊ verum filiũ de vero patre natum non factum agnoſcis:cur non eum cũ patre vnam ſubſtantiam dicis? Fruſtra times homo ꝓfiteri qđ credis: ⁊ fruſtra credis ſi ita nõ credis ⁊ merito hęreticus denotaris. Et quãquã immutaueris dictum quo putaris prohibuiſſe dei filium nuncupari facturam:ſed cum ſubiungis ſicuti aliquid horum quod factũ eſt:ex aperto oſtendis non ob hoc facturam dici noluiſſe quaſi nõ debeat factus intelligi: ſed non ita factum vis ſicut aliquid horũ qđ factũ eſt:ſed tamẽ factum. Aliter eni dicis factũ: vtpote perfectam creaturam:per quẽ facta ſũt omnia dũmodo ⁊ ipſum factum intelligas :licet nõ ita vt cętera. Sed vt ad id reuer-

tar ꝙ dicis ſcripturis diuinis homouſion: id eſt vnius ſubſtãtię vocabulũ nõ inueniri: finge hoc interi ſic ſit: eo ꝙ vbicunqȝ ſubſtantia legitur: res dei nõ deꝰ accipiať: q̃q̃ ⁊ aliud qđ ſcriptum non eſt pariter profitearis: id eſt deum ex deo: lumen ex lumine.

Quid ad hęc dicis? Aut totũ mecum tene: aut totum omitte. Si enim vnius ſubſtantię vocabulum inde times dicere: quia ſcriptum nõ eſt: timere identidem debes deum ex deo ⁊ lumẽ ex lumine profiteri. Sȝ ego probo deum de deo: ⁊ lumen de lumie: ⁊ vniꝰ ſubſtãtię vocabulũ in diuinis ſcripturis contineri. Cum eni ip̃e dei filius qui
Ioh.16. deus eſt: in euangelio ſuo dicat: Ego de patre exiui: iure ⁊ merito deuȝ de deo profitemur: quia de deo patre filium dei: deuȝ verum de deo vero natum eſſe cognoſcimꝰ.

Sed nõ eo genere vt nos dij ſumus appellati: velvt moyſes pharaonis deꝰ eſt dictus: Sed quia verus ẽ filius: de vero patre natus eſt: vere ⁊ confidenter deꝰ de deo dicendus eſt: Sic ⁊ lumẽ ex lumine. Qđ ſcriptum non eſt: mecum quidem dicis: ſȝ mecum omnino non ſentis: vt quia ſcriptũ eſt
1.Ioh.1. de patre: Deus lux eſt: quę illuminat omnẽ
Ioh.1. hominem venientem in hũc mundum: Et lux lucet in tenebris: id eſt chriſtus in cęlo: ⁊ tenebre eam nõ ſunt aſſecutę. Hi ſcȝ homines quorum cor ignorantię tenebris obcęcatum eſt: chriſtum verum deum ⁊ veruȝ dei filium non agnouerũt: ſed ipſe dominꝰ:
Ioh.8. Ego ſum inquit lux mũdi: qui me ſecutus fuerit nõ ibit in tenebris ſed habebit lumẽ vitę. Ergo quia lumen pater ⁊ lux filius: recte lumen de lumine. Sed lumẽ ex lumine ita aſſeris: quaſi a patre qui verum lumen eſt: aliud lumen ſit factum qđ de ipſa patris ſubſtantia nõ ſit: ſed ſicuti aliud qđlibet lumen: q̃q̃ a deo ſit factũ: longe tamẽ aliud ſit ab eo qui fecerit: et ideo lumen ex lumine non de lumine dicis. Cum ẽ hęc prę locutus ſum: licet mecum nõ intelligas: tamen quomodocunqȝ ipſa pronuncias: cũ ſcripta nõ ſint: An non ⁊ vnius ſubſtantię vocabulum qđ in ſcripturis non putas cõtineri: mecum pariter profiteris: niſi qꝛ illuc habuiſti quomodo malignos ſenſus tuos occulta fraude in vtroqȝ contegeres: ſȝ mecum hoc ipſum ſono vocis exprimeres: ſed tamen longe dicti intelligentiam ſepares. Sicuti ⁊ illi hęretici qui reſurrectionem carnis negant ad decipiendas animas ſimplicium: dicunt his quia in carne nõ reſurgãt.

Sed ſi diſcutias eos cur hoc dixerint: cũ ſcias illos carnis reſurrectionẽ omnino negare: dicet tibi: Vtriqȝ ille erit qui i carne baptizatus nõ fuerit: vt anima ipſius dum in corpore eſt de morte delictorum ſuorum: et de ſepulchro criminum per baptiſmũ in eadem reſurgat. Solius enim animę per lauacri vitalis gratiam reſurrectionem in carne defendent: nam ⁊ ipſius carnis ſalutẽ excludunt. Et hi per veriſimilem cõfeſſionem innocentium mentes occulta fraude ſeducunt. Et vt ſolet lętale poculum mellis dulcedine temperatum ſuauitate fallente perimere: ſic ⁊ hoc malum per blandimentum aurium audientium ſenſus quadaȝ labe contaminãs cõtagione vitij adhęrentis inficit.

Quo argumento arriani deũ nõ eſſe ſubſtantiam probare contendant: ⁊ de ſubtili illius diſſolutione. Ca. IIII.

D Eniqȝ ⁊ nunc poſſent homouſion ſicuti ⁊ cętera verbotenus nominare: ſi haberent quomodo illud ad aliam intelligentiã ſęuo ſenſu peruerterẽt. Sed cum viderint ſe in hoc verbo concludi: nullam omnino mentionem huius fieri voluerunt: ne aut profitendo hoc crederẽt: aut credẽtes profeſſi viderentur ſubtili ingenio excuſantes: ꝙ aut ſcriptuȝ non eſſet: aut deum in ſubſtãtia dici non oportere ne corporeus videretur. Deus etenim inquiunt efficit vt ſit ſubſtãtia: non tamẽ vt ipſe deus in ſubſtantia deputetur: quippe aiũt cum oĩs ſubſtantia contraria recipiat: deuſ vero qui nihil diuerſum admittere poteſt in ſubſtantia dici nõ debet. Ignoſcerem tibi ſi hoc ſimpliciter diceres: ſi rationeȝ rei velles ſcire: ſi rudis ad hanc quęſtionẽ accederes: ſi non ipſe eſſes qui ſemper vł de alia ſubſtantia vel de nullis extantibus dei filium aſſerebas. At cum idem ipſe ſis: qui hic ſępe conuictus: ſępe cõfeſſus: ſępe negaſti: ſępe aliter immutando damnatus es: qui etiam nunc in ambitione exagitãs turbas omnia: quomodo putas me ignoſcere tibi poſſe frequentius eadem retractanti? Sȝ ne videatur hęc peruerſitaſ pręiudicata magis q̃ examinata damnari: breuiter tibi de hac oppoſitione reſpondeam. Prohibes itaqȝ ideo ſubſtantiam nominari: quia omne ꝙ ſubſtantia dicitur: res ipſa vnius generis habeatur. An ignoras aliter cęleſtia: aliter terrena conſtare: ſed ⁊ in ipſis cęleſtibus rebus atqȝ mundanis magnã differentiam intereſſe? Aliter enim angeli: aliter ſingulę virtutes conſtitutionum ſuarũ ſubſtantias acceperunt: ſicuti apoſtolꝰ ait:
Cor.15. Alia claritas ſoł: alia claritas lunę: alia claritas ſtellarum. Sic ⁊ in hoc mundo: vt diuerſa genera rerum: ita ⁊ diuerſa corpora animantium: ⁊ omnibus ſui cuiuſqȝ generis ſubſtantia: ſicut apoſtolus dicit: Nõ
Ibi.ſ. omnis caro eadem caro. Si ergo ea quę a deo facta ſunt diuerſas qualitates ſubſtãtiarum ſuarum habẽt: tu putas in deo talẽ eſſe ſubſtantiam: qualem habet aliq̃d horum qđ factum eſt vt poſſit contraria recipere? Abſit. Quę ẽ enim ſubſtãtia dei? Ipſum qđ deus ẽ ſimplex: ſingulare: purũ nulla concretione permixtum: lympidum: bonum: perfectum: beatum: integrum: ſanctum: totum. An tu putas inane aliquid eſſe et vacuum qđ eſt deus? Hoc enim dici blaſphemia eſt: vt inane putetur per quem cuncta conſtiterunt: qui omnia verbo edidit: ratione compoſuit: virtute profecit: cuius nutu ⁊ imperio vniuerſa reguntur: cuncta deſeruiunt. Et bene quod de deo le-
Exo.3. gis ſcriptum: Ego ſum qui ſum ⁊ qui ẽ mi-
Ioh.17. ſit me. Et ipſe ſaluator dominus: Hęc ẽ inquit vita ęterna vt cognoſcant te ſolum verum deum: ⁊ quem miſiſti ieſum chriſtum.

Eſt ergo in ſubſtãtia eſſentia ſua deꝰ: cuiꝰ cognitio vita ęterna eſt: q̃ ⁊ tantus eſt quãtum dici non poteſt. Qui tũc digne eſtimatur cuȝ ineſtimabilis dicitur: vtiqȝ velis an nolis. Ergo ipſum qđ eſt: hoc eſt ſubſtãtię huius rei quę eſſe defenditur: qđ tamẽ iam dictum eſt quantum ⁊ quale ſit: nec mente concipi: nec ſenſu ęſtimari: nec animo definiri poteſt: dummodo conſtet eſſe qđ eſſe creditur: vt de eo ipſo qđ deus eſt inde ſit filius vt verus ſit filius ⁊ verus ſit pater in filio ⁊ filius in patre. Hoc erit homouſion: id eſt vnius ſubſtantię cum patre: Sicut ipſe
Ioh.14. dominus ait: Ego in patre ⁊ pater in me.
Ioh.10. Et ego et pater vnum ſumus: Et ego de pa-
Ioh.16.
Ioh.14. tre exiui: Et qui me videt: videt ⁊ patrem. Non immerito quia filius dei de deo patrẽ natꝰ ẽ: ⁊ ideo de vnitate ſubſtãtię ⁊ de maieſtate deitatis vnum ſunt. Sicuti ⁊ hieremias prophetauit: Quis ſtabit in ſubſtantia domini: ⁊ videbit verbum domini? Et iterum: Si ſtetiſſent in ſubſtantia mea: ⁊ ſi audiſſent verba mea: auertiſſem eos ab ſtudijs eorum peſſimis. Et apud ſalomonem: Subſtãtia mea dulcedo mea eſt.

Qđ cum vnitas ſubſtantie in patre ⁊ filio nõ ſolum prophetica ſed et euangelica auctoritate comprobetur: non poſſit dici in ſcripturis diuinis homouſion non inueniri: Et que ſit ratio nominis. Qđ preterea ſi ad aliquam ſimilitudinem velit arrianus in deo comparationem facere: nõ poſſit expreſſius cõparatum diffinire: niſi cuȝ dicat lumen ex lumine. Ca. V.

C Vm ergo hanc vnitatem ſubſtantię in patre ⁊ filio nõ ſolum ꝓphetica ſed et euangelica auctoritate cognoſcas: quomodo dicis in ſcripturis diuinis homouſion nõ iueniri: quaſi aliud ſit homouſion q̃ qđ dicit: Ego de deo pr̃e exiui: Et ego et pater vnũ ſumus: Vel ꝙ prophete ex aperto ſubſtantiã dei intimabũt?

Hęc eſt autem nominis ratio: vt in patre ⁊ in filio vnitatem ſubſtantię credas: licet rem ipſaȝ quę eſt inenarrabilis definire nõ poſſis: vt ſiue lumen de lumine dicas: ſiue verbum de verbo: ſiue ſpiritum de ſpiritu: ſiue dominum de domino: qđcunqȝ de eo dixeris: vnius tamen eſſentię patrem et filium credas: ⁊ de eo ipſo qđ pater eſt filiũ intelligas. Nam ſi aliquam compatiõnẽ de rebus his quę videntur in eo facias: ip̃a diſſimilitudine rerum non rationem oſtendes: ſed altercationem diſputationis induces: vt cuius voce deſcriptũ eſt: Cui me cõparabitis: ac proinde deus cui aſſimilari nihil poteſt: ſufficiat credi qđ ipſe ſentiť: quẽ ipſe credi ſe voluit: non indicari. Deniqȝ ſi de hoc ipſo qđ mecum profiteris ad aliquam ſimilitudinem velis in deo conferre: neſcio an qđ comparaueris poſſis expreſſiꝰ definire: vtputa cum dicis lumen ex lumine: ſi ad explanandum illud ſcrupuloſa narratione cogaris: quero quomodo lumen ex lumine credas? Vtrũ q̃ſi lucernam ex lucer-

na:vel quaſi ſolem ex ſole:vt aut duas lu/
cernas aut duos ſoles quaſi duoſ deos ſub
hoc exemplo inducas:Aut ſplendorē lumi/
nis eiuſdem lucernę vel claritatez ſolis:de
eodem ſole fulgente:lumen de lumine con/
ſignes:vt in matricem luminis patris figu
ram aſſimiles:filium vero in ſplendorē cla/
Ps.35. ritatis oſtēdas:qđ eo ꝓpheta dixit:Apud
te eſt fons vitę:ꝛ in lumine tuo videbimus
Sap.7. lumen.Vel ſalomon cum dicit:Candor eſt
lucis ęternę ꝛ ſpeculū ſine macula dei maie
ſtatis ꝛ imago bonitatꝭ illius.Vel apoſto/
lus hic predicauerit:ſaluatorez noſtrū ima
Col.1. ginē eſſe inuiſibilis dei: eo ꝙ imago lux ſua
ſit quę de eodem ſole procedit. Sz quan
ta ad hęc reſponderi poſſunt:quę lites ge/
nerant:quod apoſtolus prohibet: longum
eſt dicere: Quippe cū conſtet lumē illud qđ
deus eſt eſtimari:compręhēdi ꝛ definiri nō
poſſe:Nec vere aliquid ex his quę in h mū/
do ſunt maieſtati diuinę comparari: qꝛ ni/
hil de omnibus iſtis quę videntur aut dicū
tur ſecundū id qđ deus eſt cōdigna ſimilitu
dine ęſtimari poteſt:quippe cum ipſis intel/
lectibus ꝛ ſenſibus maior ſit. Jdeo ꝑmo/
nuit vt diuinitatem ſubſtantię crederes: et
verum filium de vero pr̄e cognoſceres. De
qualitate autem rei requirere non deberes:
quia quale aut quantū ſit:ſcire non poſſis.
Hoc eni prophetę:hoc apoſtoli prędicarūt.

Quid ſit deus:ꝛ vtrū ei aliquid poſſit comparari. Quemadmodū etiam ratio quedam ſit que apud grecoſ logos nominatur:que inter patrem ꝛ filium perſonas vel vocabula diſtinguit. Et ꝙ illa ratio multis nominibꝰ appelletur:ac qua de cauſa ſingula de filio dicat̄. Ca.VI.

D Enique pro captu:pro viribus: pro
fide noſtra intueamur:deus quid
ſit:ꝛ videamus an ei aliquid poſ/
ſit comparari. Certe hic eſt de quo ꝛ cum
dicitur:nō poteſt dici:Cum ęſtimatur:non
poteſt ęſtimari:Cū comparatur: nō poteſt
comparari:Cū definitur:ipſa ſua diffinitio
ne creſcit.Qui cęlum manu ſua operit: pu/
gno omnē ambitum mundi claudit. Quez
totum omnia neſciunt:ꝛ metuendo ſciunt.
Cuiꝰ nomini ꝛ virtuti famulatur hic orbis.
Et ipſa elementorum ſibi ſuccedentiū mo/
mentanea viciſſitudo teſtatur. Vide er/
go ſi pōt aliqđ eē q̄ poſſit pat̄ cōꝑari ꝛ filiꝰ:
qꝛ talis ē filiꝰ:q̄lis ꝛ pr̄. Nō eīn ipē ſeruū cū
pr̄e diceret:niſi talē ſe q̄lis ē pat̄ ſciret. Ra
tio quędam eſt quę apud grecos logos nū/
cupatur:quę inter patrem ꝛ filium ꝑſonas
vel vocabula diſtinguit:quia ꝛ ipſe filiꝰ ra/
tio dicitur. Quę tamen ratio multis no/
minibus appellatur:Modo verbum:modo
virtus:modo ſapientia:modo dextera:mo
do brachium:modo margarita:modo the/
ſaurus:modo retia: modo aratrum: modo
fons: modo petra:modo agnus:modo ho/
mo:modo vitulus:modo aquila:modo leo:
modo via:modo veritas.Et ita cum ſit de/
us omnia in omnibus:vt per hęc vocabu/
la diuinarum diſpoſitionum myſteria co/
gnoſcantur:nō vt ipſa maieſtas filij dei ꝓ/
prie definita monſtretur. Quid eſt enim
filius de eo qđ pater eſt?Alius idem. Nā
ꝛ ob hoc verbum nuncupatur quia ex pro/
prio diuino ore proceſſit:ꝛ nihil pater ſine
eo aut iuſſit aut fecit. Virtus dicitur:qꝛ
vere de deo ꝛ ſemper cū deo eſt:ꝛ omniſ po
teſtas patris in eo cōſiſtit. Sapiētia ap/
pellatur:quia de corde patris adueniēs ar/
cana cęleſtia credentibus reſerauit. De/
xtera nuncupat̄:quia per eum omnia ope/
ra diuina perfecta ſunt. Brachium dicit̄:
quia ab ipſo omnia cōtinentur. Marga
rita appellatur:vt nihil illo precioſiꝰ habea/
tur. Theſaurus dicitur:vt in ipſo omnes
opes ꝛ diuitię regnorum cęleſtium conditę
agnoſcant̄. Retia dicit̄: quia ꝑ ipſū ꝛ in
ipſo de mari ſęculi diūſa gentiū multitudo
ſicut piſcium per aquam baptiſmatis in ec/
cleſia cōgregatur:vbi bonorū malorūq̄ di/
ſcrimen agnoſcit̄. Aratruz nuncupatur:
quia ſigno crucis ſuę dura pectora ſubijci/
unt̄:vt neceſſariora i ipſa pręparent̄. Fōs
aquę viuę appellatur:quia ex eo ſitiētia cor/
da cęleſtis aquę gratia irrigant̄. Petra di
citur:quia credentibus fortitudinem:incre
dulis duritiā pręſtat. Lapis angularꝭ di
citur:qꝛ vtroſq̄ parietes noui ꝛ veteris te/
ſtamenti vnus ꝛ mediator in ſemetipſo cō/
tinens copulauit. Agnus dicitur: vt in/
nocentia chriſti ꝛ paſſio demonſtret̄. Ho
mo dicitur:quia ſcđm carnē ꝑpter nos ho/
mines naſci dignatus eſt. Vitulus dici/
tur:quia propter noſtram ſalutem pati ſu/
ſtinuit. Aquila dicitur: quia poſt venera
bilem reſurrectionem: vt rex altam ad pr̄is
peruolat ſedem. Leo dictus eſt:quia ipē

eſt rex regum:qui mortē ac zabulum virtu/
tis ſuę poteſtate cōminuit. Via eſt:quia
per ipſum aſcenſus eſt. Veritas:qꝛ men
dacium neſcit. Vita eſt:quia ipſe vniuer
ſa viuificat. Vides ergo:quia per hęc vo
cabula ſignificationes diſpoſitionuz ꝛ ope
rum diuinorum pręoſtenſas:non tn̄ ipſum
deum proprie definitum. Eſt ergo pater
deus immenſus:ęternus incōprehēſibilis:
inęſtimabilis. Eſt ꝛ filiꝰ eius deus ꝛ domi/
nus noſter:tantus quantus eſt ꝛ pater:ſed
non aliunde q̄ de patre:quia ego inquit de
Joh.16. deo patre exiui:hoc ē lumen de lumine.

De remotione occaſionis erroris quā hereticꝰ ex hoc ſapere poſſet:ꝙ duo nomina vel due perſone:id eſt patris ꝛ filij ſtatuunt̄:quaſi duo dij dicantur. Ca.VII.

S Ed ne ex eo occaſionem aliquam
hereticꝰ ſapiat:cum duo nomina
vel duas perſonas:id eſt patris ꝛ
filij ſtatuo: quaſi duos deos dicam :vt illi
duos ex diuerſitate confingunt: Nos autē
patrem ꝛ filium ita nominamꝰ vnū deum:
vt in his perſonis ꝛ nominibus ꝯſignemꝰ.
Viderint philoſophi: viderint hęretici
diſcipuli eoruz qui i poteſtatum diuerſitate
1.Cor.8. variantur. Nobis tamē vnꝰ deus eſt pa/
ter:vt apoſtolus dixit:ex quo omnia ꝛ nos
ex ipſo: et vnus dn̄s ieſus xp̄s deus dei fi/
lius per quem omnia ꝛ nos per ipſū. Nā
duo:quid aliud intelligatur q̄ duorum per
partes diuiſa ſubſtantia:ꝛ cum omnibꝰ ipi
diſſociata natura agendi ac iubendi tā vo/
luntas q̄ imperia diuiſa? Porro pater ac
filius ꝛ ſi duę perſonę creduntur:ratione ta
men ꝛ ſubſtantia vnius ſunt. Nam inęqua
lium ſocietas:melioris offenſa eſt:ꝛ in iniu
riam eius qui verus deus eſt:non verꝰ aliꝰ
comparatur.Cum autem ego patrem ꝛ fili
um ſtatuo:vnitatem generis aſſigno. Et ſi
illam in perſonis diuido:diſcretionis tamē
perſonarum rurſus eadem nomina in vni/
tate ſui naturali legis fędere ꝯſignat. Vn
de ꝛ tantus eſt filius quantus videbit̄ pa/
ter:totus de toto:integer de integro: perfe
ctus de perfecta conſūmataq̄ virtute:ſicut
Col.2. apoſtolus dicit:Jn quo omnis plenitudo
diuinitatis corporaliter habitat. Nam
ꝛ hieremias receptiſſimus prophetaꝝ hāc
vnitatem diuinitatis in patre ꝛ filio ſciens
Bar.3. ait:Hic eſt deus noſter ꝛ non deputabitur
alius abſq̄ illo:qui inuenit omnem viam
prudentię ꝛ dedit eam iacob puero ſuo:ꝛ iſ
rael dilecto ſuo. Poſt hęc in terris viſus eſt
ꝛ cum hominibus conuerſatus ē. Et eſa/
ias hoc ipſum prędicat dicens:Hęc dic do/
minus deus :Fatigata eſt ęgyptus et ne/ Eſa.45.
gociatio ęthiopum ꝛ ſabain:viri excelſi ad
te tranſient:tui erunt ſerui et poſt te ambu/
labunt vincti compedibus ꝛ te deprecabū/
tur:quoniam in te deus eſt ꝛ nō eſt aliꝰ de/
us pręter te:tu es enim deus. Qđ ne pu/
tes me eo ſupcilio dixiſſe quo ſabellius fer/
tur:qui ipſum patrem ipſum filium profite
tur:nō ita nos totū in vnā ſentiam cogimꝰ:
vt alioꝝ hereticoꝝ fraude capiamur. Sed
qꝛ in ipſo noīe perſonaꝝ auctoritaſ indiſcre
ta cognoſcit̄:ꝛ filiꝰ nō genere ſ ꝑſonaliter a
patre noīat̄:ꝓ inde totū pr̄i aſcribimꝰ qđ ē
filius:ꝛ totū filio qđ pat̄ ē. Nihil nō videbi/
tur pr̄is qđ iudicabit̄ filij :nec filij qđ defen
dit̄ patri:qꝛ vnitas maieſtatis nō ſinit de/
os plurali vocabulo appellari:quippe cū cō/
ſtet patrem ꝛ filium vniꝰ eſſe ſubſtātię: vn/
de vtq̄ vnꝰ deꝰ ē dictꝰ: Jllud aū cūcta me/
tuētes:ꝙ vbi pat̄ ꝛ filiꝰ vnū nō ſint inuidia
recurrat auctoris interpollata natiuitas .
Hoc eīn placuit hęreticꝭ:vt deꝰ ille oīpotēs
iuiſibilis imēſuſ degeneraret i filio. Nō mō
pōt eē de cōditiōe mutata q̄ſi non potuerit
pat̄ de ſemetipō talē hr̄e qualis ꝛ ipſe eſt.
Proinde nos veꝝ filiū de vero pr̄e q̄ ſemꝑ
fuit:ꝛ ē vniꝰ ſubę cū pr̄e defendimꝰ. Et h
eſt qđ gręci homouſion appellāt:id eſt cum
vno aliud ipſū :vt ꝑſonę audientꝭ noīatim
fierēt nō vt ſubam vocabula ſepararēt.

De apertione totius myſterij hereſis Arriane cur noluerit filiuz de ſubſtantia patris credi:ꝛ de reſpōſione ad motiua Arrianorum:ꝙq̄ multū interſit inter ea q̄ facta ſunt:ꝛ eū qui omnia fecit. Et queadmodum in multis ac varijs figuris deus ſe patribus preoſtenderit: qui tamen ſecundum deitatem videri non potuit. Ca.VIII.

S Ed vt omne myſterium hęreſis ar
riane traducam: cur nolint filium
de patris ſubſtātia credi:breuiter
intimabo. Aiunt enim:Cum ſit deus pater
omnipotēs: inuiſibilis:incōuertibilis: imu
tabilis:perfectus:ſemper idem:ęternus: Fi
lius vero viſibilis:quia ſępe patribus viſus

ꝛ cōuertibilis atqꝫ mutabilis: quia ĩ varijs
figuris quibuſqꝫ ſeſe monſtrauit. Qui ſi de
patris inquiunt eſſet ſubſtātia: nunq̄ꝫ fieri
poſſet vt ante carnis aſſumptionē aut vi-
ſibilis aut mutabilis cerneretur: quinpoti⁹
in equalitate q̄ pater eſt permāſiſſet ex cui⁹
ſubſtantia erat: quia qđ de patre eſt nec vi-
deri nec mutari nec conuerti poſſe creden-
dum eſt. Accedit ad cauſam: cū illapſus
eſt in mariam: cum virginis vterum oꝑle-
uit: aliud vtiqꝫ ex illa q̄ꝫ qđ venerat natum
eſt. Unde iam inquiunt corrupta ſubſtātia
ſtatim vertit ordinez: perdit cōtinuo immu
tationem: ipſa formando de deo ĩ hominez
de ſpiritu in carnē. Et vtiqꝫ tranſlatio om-
nis interemptio eſt priſtini. Ac per hoc
aiunt: Si filius de patris ſubſtantia eēt: iā
ꝛ pater minor videri ſubſtātie ſue vel tradi-
ditione vel fine: et proinde filium ex alia
ſubſtātia credere maluerunt. Qđ conuerti
ꝛ mutari ꝛ videri poſſit: quia hoc de patris
ſubſtantia credi nō liceat. Hec ē cauſa er-
roris: hec origo hereſis arriane: dū nō intel
ligunt virtutem dei: neqꝫ tanti ſacramenti
diſpoſitiōꝫ agnoſcunt cur deum humanis
cōditionibus comparent. Quib⁹ primo
reſpondēdum: In loco filium dei nō ita vi-
ſum vt deus erat ſed vt homo capere pote-
rat de deo. Deinde varijs figuris nō im-
mutabilem ꝛ conuertibilē ipſū eſſe: ſed hoc
eſſe potentie dei: vt cum ſe ſingulis prout
vult reuelare dignat̃: habitū mutet nō ſub
ſtantiam vertat: nec proprietatē qualitatis
amittat: ſed iuxta meritum videntis tem-
peramentum maieſtatis adhibeat: ipſe ta-
men idem vt ſemper eſt in ſubſtantie ſue ꝓ
Pſ.101. prietate permaneat: Sicut ſcriptum ē: Mu
tabis eos ꝛ mutabuntur: tu autem idē ipſe
es ꝛ anni tui non deficient. Nam ꝛ ſi multa
ſunt ex his que in hoc mūdo videntur que
ex alio cōuertantur in aliud vt deſinant eē
qđ erant: ꝛ hoc ſint qđ retro nō fuerant: vt
limus cum in hominem figuratur lim⁹ eſſe
iam deſinit: aut piſces aut aues cū de aqua
procedunt: ex eo iā nō aqua: quia aliud: vt
lutum figuli cum ſolidatur in teſtam: vt la-
pis cum diſſoluitur decoctus in calcem: vt
arena cum mutatur in vitrum ꝛ cetera: que
longum eſt recenſere. Sed multum intereſt
ſtulte heretice inter ea que facta ſunt ꝛ eum
qui omnia quemadmodum voluit fecit.

Que facta ſunt: aſcripte conditioni de-
ſeruiunt: qui vero fecit ſue voluntatis ꝛ ꝓ-
prij iuris eſt. Neqꝫ poteſt ĩ aliud q̄ꝫ qđ ē ali-
quo cogente mutari: ſꝫ prout vult ꝛ cui vult
ſe demonſtrat. Nam ſi angeli ĩ figura ho-
minum ſepe ſunt viſi: ꝛ tamen aliud nō ſūt
q̄ꝫ qđ ſe eſſe norunt: neqꝫ ſubſtantiā mutāt
cum formam humani corporis ſumūt: quā-
tomagis ipſe dominus noſter qui omnia fe
cit qui ipſis angelis vt hoc poſſent ſua inſti
tutione conceſſit? Huc accedit ꝙ ſic filiuz
dei vt iam dictum eſt viſum a patribus ap-
probamus: vt nō totum in illo qđ deus eſt
videretur: ſed diſpoſitiones rerum futura-
rum que ſuis quibuſqꝫ temporib⁹ complen
da erāt: in illo per imaginē cernerent̃. Nā
quis filiū dei videre potuit anteq̄ꝫ ꝯſpicabi
lem materiam ſicut ei placuit aſſumpſit vł
ipſum hominem inducere dignatus eſt?
Qui ꝛ ſi abrae viſus eſt: ſed in forma hu-
mani corporis viſus eſt: quo ſcilicet poſtre-
mis temporibus in homine venturus eſſe
demonſtraret̃. Jacob etiā alibi in ange-
lo: alibi eque videt̃ in homine. Qui ideo
ſe in angelo demōſtrauit: vt nunciū ſe ma-
gni cōcilij indicaret. In homie vero cū quo
ꝛ colluctat⁹ fuiſſe deſcribitur: vt imaginē fu
ture colluctatiōis quā cuz iſiľ habitur⁹ erat
cū ſecūdum hoiez aduiniſſet indicaret. Sꝫ
vt dominū crederet cū quo tanto certamie
ſub figura hois luctabat̃ iſrael: id eſt homo
Gē. vidēs deū nomē accepit. Uidi inquit deuz
facie ad faciē ꝛ ſalua facta eſt aia mea: Et vt
qui figuraz hois viderat quā deus dei fili⁹
induerat. Moyſi in rubo in flamma ignis
apparuit vt lumē credentib⁹: incredulis iu-
diciū demonſtraret: qꝛ chriſtus credentib⁹
ſalus ē nō credentib⁹ pena: vt apoſtol⁹ ait:
2.Co. Alijs odor ei⁹ vite in vitā: alijs odor morti
Exo.1. in mortē. Populū iſrael in colūna nubis ꝑ
diem ꝛ per noctem in columna ignis quaſi
dux itineris ꝑcedebat: vt baptiſmi gratiaz
per nubē ꝛ donū ſanctiſpirit⁹ ꝑ ignē oſten-
deret: Quia apl's paulus ĩ nube pr̄es bapti
ſatos ſcribit: Et ſpiritū ſicut ignē eē apoſto
lorū acta declarant. Uides ergo ꝑ oia here-
tice characteres diuinaꝝ ſcripturaꝝ in ho-
nore dei patrib⁹ ꝑoſtenſos: non tamē ipſuz
deū vt ē proprie reuelatum. Deniqꝫ dum
moyſes oraret vt faciē dei pure videret: qđ
ad illū cōtinuo de⁹: Non poteris inquit vi

Exo.33. dere faciē meā: Nō eñ videbit homo faciē
meā ꝛ viuet. Hoc ipſo qđ negat̃ aſpectus:
claritas aſſignat̃: que ſcꝫ tāta ē quāta credē
da eſt que inuiſibilis indicat̃. Cum ꝙ moy
ſes qui ꝛ ſitū celi ꝛ ordines mūdi: ꝛ elemen-
torū vices toti⁹: Deniqꝫ orbis ornamēta di
geſſerit: indicarit: expreſſerit: cui ipſe domi
Numeri.12. nus teſtimoniū ꝑhibuit dicens: Nemo erit
ex prophetis: vt ſeruus me⁹ moyſes cui fa-
cie ad faciē: os ad os locut⁹ ſū: Deus tamē
pure videri nō potuit. Merito quidē ꝓphe
tia oim dignus: ſꝫ non vſqꝫ adeo vt intueri
deū valeret: qꝛ homo tātūmodo eſſet. Et
vtiqꝫ hec oia filij verba defendim⁹: quez in
monte ſyna cū moyſe locutū eē ſcimus: qui
agendis explicandiſqꝫ rebus a patre ad-
uenerat: quia omnia a principio per ipſum
ꝛ ordinari ꝛ explicari ꝛ manere conuenerat:
vt habendi filij hec ꝑcipua ratio conſtaret.
Et tamen ſic viſus accipit̃: vt alicui⁹ con-
ſpicabilis vt dixi materie diſpoſitione aſſū
pta videret̃: ſalua ſcꝫ inuiſibilitate ei⁹ quā
a conſpectu omniū maieſtas interfuſa ſepo
ſuit. Nō enim ſic humanis aſpectibus re
uelat⁹ eſt vt tota in illo deitas appareret: ſed
ad vicē ſpeculi cū cōceptos intra lucē ſuam
vultus quaſi ad plenā effigiē hois icludit:
ita maieſtas ei⁹ preeunte fulgore intra id vi
ſum eē ꝙ imaginē veritatis nō ipſū deū ꝓ-
prie demonſtraret. Sic ꝛ cum hominē in-
duere dignatus eſt nō labē eternitati intu-
lit vt ſpirituꝫ in carnē mutaret: ſꝫ vt ſuſcep-
to homini imortalitatē atqꝫ eternitatē cele-
ſtis vite preſtaret. Nā ꝛ ſi apoſtol⁹ ſemet-
ipſum exinaniſſe dicit formā ſerui ſuſcipien
do: nō vtiqꝫ ſic exinanitū accipim⁹ vt aliud
q̄ꝫ fuerat idem ſpiritus fieret: ſed vt ſepoſi-
to interim maieſtatis ſue honore humanū
corp⁹ indueret: quo ſuſcepto ſalus gentiuꝫ
fieret. Ut eñ ſol cum nube tegitur: clari-
tas ei⁹ cōprimit̃ nō cecat̃: ꝛ lumē illud qđ to
to orbe diffuſū claro ſplendore cuncta per-
fundit: paruo admodū obſtaculo nubis in-
cludit̃ nō auferrt̃: ſic ꝛ homo ille quē dñs ie-
ſus ſaluatorqꝫ noſter: id eſt de⁹ deiqꝫ filius
induit: deum tamē in illo nō intercepit ſed
abſcondit. Deniqꝫ cum ſe in monte pau-
lulum extra ipſū hominē extuliſſet: fulgore
luminis eius pene obcecati apoſtoli: in ter-
ram quippe hoies ceciderūt: periclitati vitā
niſi eis dominus compreſſo rurſuꝫ maieſta
tis ſue honore vt miſericors ſubueniſſet: ſe-
cūdū illā ſententiā: Nemo vidit deū ꝛ vixit. Job.1.
Ut ergo claritas ſolis cum vſqꝫ ad nr̄os
emicat viſus ſibi ſalua eſt: quia ꝙ nō vide-
tur infirmitatis eſt noſtre quoꝝ oculos nu-
biū texit obſcuritas: probat ſe non ſuo de-
trimento ꝓprij latuiſſe fulgoris ſꝫ carnis vt
dixi bñficio: cui⁹ cauſa filij dei fili⁹ hois eſſe
ſuſtinuit. Nempe enim de ſpiritu dei vir-
go ꝯcepit: ꝛ qđ cōcepit hoc peꝑit: id eſt deū
homini ſuo: vt iam dixi ſociatum: ſicut ipſe
dixit: Quod naſcitur de carne caro eſt: et Job.3.
quod naſcitur de ſpiritu: ſpiritus eſt: qꝛ de-
us ſpiritus eſt: ꝛ de deo natus ē. Sicut ꝛ an
gelus ad mariā virginē dicit: Spūs dei ve Luc.1.
niet ĩ te ꝛ virt⁹ altiſſimi obūbrabit te. Pro-
pterea qđ naſcet̃ ex te ſctm̄ vocabit̃ fili⁹ dei.
Uides ergo ipſum ſpiritum: id eſt filium
dei veniſſe ad virginem: ꝛ inde dei ꝛ homi-
nis filium proceſſiſſe. Nec tamen ipſo indu
mento carnis dei filiuꝫ eſſe mutatū: ſꝫ eun-
dem ipſum eſſe in homie qui fuerat an mū-
dum cuꝫ patre: per quē facta ſunt omnia: ꝛ
ſine quo factū eſt nihil: ſicut euāgeliſta ait:
Muudus per ipſum factus eſt: ꝛ mund⁹ eū
nō cognouit. Ceterum amentis eſt credere
ab eo poſſe liberari qui vt liberaret amiſſus
eſt: vt naſceretur oppreſſus eſt: vt imortali-
tatem redigeret tranſiuit ad mortem. Sꝫ
abſit heretice vt ſenſus tue iniquitatis a ca
tholicis admittatur. Nos enim credimus
imutabilem ꝛ inconuertibilem: verbum et
ſpiritum: id eſt filium dei qui cum hominez
induit nō ſtatū vertit: nō ordinē perdidit:
non ſubſtantiam immutauit: ſed illuuias
eiuſdem corporis eterno claritatis ſue lumi
ne illuſtrauit: vt ad nos per tramitem cor-
poris eius lux ſanctiſpirit⁹ ꝛ eterne vite gra
tia redundaret. Quem ꝛ ſi paſſum credi-
mus ꝛ ſepultuꝫ: ſed homo ille paſſus ē quē
filius dei ſuſcepit: quem induit: quem por-
tauit. Sed quia totum ad auctorem refere-
batur quicquid homo ille patiebatur: ideo
mors ꝛ paſſio domini iudicatur. Nam con-
ſtat immortale eſſe qđ dei eſt: hominis qđ
caducum. Tertia quoqꝫ die reſurrexit: nō
deus in hominem: ſed homo potius ĩ deū:
Aſcēdit in celos: obtulit patri ſuo hominē
illum gratiſſimum munus: cōſedit ad dex-
teraꝫ patris: ſecundū ꝙ ſcriptum eſt: Dixit Pſ.109.
dominus domio meo ſede ad dexterā me-

am. Miſit nobis ſpiritumſanctuꝫ de pro
pria ſua ⁊ ipſa vna ſubſtantia ſua protecto/
rem: ſanctificatorem: ⁊ deductorem in vitã
Jobel.2. eternã: ſicut ſcriptum eſt ex voce dei: Effũ/
dam de ſpiritu meo ſuper ſeruos meos et
ancillas meas. Et iterum: Spiritus ex me
prodijt. Et ipſe dominuſ ſaluatorq; noſter:
Joh.16. De meo inquit accipiet. Et ex eo vtiq; qđ ẽ
filius: quia ⁊ filius de eo qđ pater eſt. Ex/
inde prefinito tempore venturꝰ viuos mor/
tuoſq; iudicaturus: vt reddet credentibus
premia: nõ credẽtibus vero ſupplicia. Cuiuſ
regnuꝫ eternuꝫ: immortale: nec initium ha
bet nec terminum: cui eſt honor ⁊ gloria in
ſecula ſeculorum.

Improbe q̃d fidei tunicã: q̃ſi ſutilis hec ſit:
Arri: ſacrilego ſcindere dente iuuat?
Eſſe aliquid patrẽ qđ nõ ſit filius eque:
Qđ neq; cõſubſtet de pře natus: ais.
Deq; deo genitumq; deũ: de lumine lumẽ:
Credere diſſimulãs dogmata falſa feris.

Sancti Ambroſij epĩ mediolanẽ/ſis liber de fide contra Arrianos Feliciter explicit.

Capitulorũ libri de incarnatio/nis dñice ſacramẽto ſancti Ambro ſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De introductione oblationis Cain ⁊ Abel ad hereticoꝝ cõfutationẽ: Et ꝙ ſententia qua ad cain dictũ ẽ: Si recte offeras: non autẽ recte diuidas: peccaſti: quieſce: generaliter in omnes extra ecc̃liam cõſtitutos ſit lata. Ca. I.
De enumeratione hereticorũ in quos ſuperior generalis ſententia cõprobaẗ eſſe lata: cũ admonitione vt nos caueamꝰ ne et alicui noſtrũ dicaẗ: Si recte offeras: recte autẽ nõ diuidas: peccaſti: q̃eſce. Ca. II.
De cõprobatione veritatis in ſuꝑiori capitulo aſſerte: per teſtimoniũ iohãnis piſcatoris: ⁊ de rep̃henſione eoruꝫ qui recuſant audire que dicuntur: ⁊ intelligere que leguntur. Quidq; cauendum ⁊ quid credendum ſit circa incarnati verbi naturam. Ca. III.
De cõfutatione diuerſoꝝ hereticoꝝ nõ diſtinguentiũ naturã diuinitatis ⁊ corporis chriſti: quos ſuperiꝰ cõmemorata ſentẽtia cõprehendit: cum confirmatione ex cõfeſſione petri: ac teſtimonio Moyſi ⁊ Helie. Ca. IIII.
Qđ cõfeſſio petri nõ vnã tantum ſ; omnes hereſes excluſerit. Et de myſterijſ incarnatiõis: paſſionis: mortis: ſepulture ⁊ reſurrectiõis chriſti: cum redargutione hereticorum erumnas ⁊ cetera q̃ corporis vł aie ſunt diuinitati attribuentium. Ca. V.
De illorum qui chriſtum in phãtaſmate veniſſe ⁊ paſſum eſſe predicant: diuerſorum q; aliorum hereticoꝝ cõdemnatione: ampliori tamen atq; grauiori eoruꝫ qui diuinitatem ⁊ carnẽ domini vnius eſſe nature aſſerunt: cum argumentorum ſuorum diſſolutione. Ca. VI.
De auctoris excuſatiõe: ac reſponſione ad obiectionem qua ſibi dici poſſet: ꝙ de patris ⁊ filij diuinitate quinq; illis libris q̃s ſcripſerat: cõcluſorẽ ſe eſſe promiſerit: cum cõfutatione erroris eoruꝫ: qui animaꝫ putant a domino ieſu nõ eſſe ſuſceptam: pulcherrimaq; declaratiõe aſſumptionis humane nature: Et quõ intelligendũ ſit qđ ſcriptum eſt: Jeſus proficiebat etate ⁊ ſapientia. Ca. VII.
De ampliori redargutione coꝝ qui auctorẽ dicunt ea vſurpare que ſcripta non ſint: ⁊ dei eẽ ſubſtantiam atq; naturã: ſcriptum non eſſe affirmant. Ca. VIII.
De cõfutatione ⁊ deſtructione obiectionis p̃memoratorũ hereticoꝝ: quo arguunt ꝙ nõ poſſint ingenitus ⁊ genitus vniꝰ eẽ nature atq; ſubſtãtie: ⁊ de exẽplari approbatione: cum dicitur genitum: nõ proprietatem nature ſed ſignificationẽ generatõis exprimi. Atq; appellatione ingeniti ⁊ geniti ſpecies videatur eſſe diuerſa: ſ; tamẽ indiſtincta diuinitas. Ca. IX.
De diſputatione contra quoſdam ſuꝑioreꝫ ſectã ſequentes: diſputationis tamen genere diſcordare ſe putãtes: qui filiũ ſił̃em dicunt: ſed nõ vnius ſubſtantie cuꝫ patre: ⁊ ꝙ cum ſit vnius nature filius cum patre etiam vnius ſit potentie: ⁊ ita oipotens ſicut et pater: quẽadmodũ etiã ſpiritũſanctũ omnipotentẽ ſcriptura teſtaẗ. Ca. X.

Finis.

Quid tutũ a morſu poterit gẽſ ſeua canino
Eſſe tuo? ſi nõ filiꝰ ipſe dei?
Eternã verbi geneſim cũ tẽpore miſces:
Et male de chriſti dicere carne ſoles.
Q̃ natura přis: genitiq; ſit vna eadẽq; ⁊
Pneumatł: heretico nequiter ore negas.
Audi igiẗ quid te doceat pater ille beatus.
Audi inq̃ tibi quid ſuadeat Ambroſius.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Incarnationis dñice ſacro: In quo multoꝝ ac diuerſoꝝ hereticorum erroreſ circa myſteriũ incarnationis ⁊ paſſionis chriſti: apertiſſimis diue ſcripture teſtimonijs cõdemnat: Feliciter incipit.

De introductione oblatiõis cain ⁊ abel ad hereticoruꝫ cõfutationẽ. Et ꝙ ſententia qua ad cain dictum eſt: Si recte offeras: non autẽ recte diuidas: peccaſti: quieſce: generaliter in omnes extra eccleſiam conſtitutos ſit lata. Ca. I.

d Ebitum fratres cupio ſolu endum: ſ; heſternos meos nõ inuenio creditoreſ: niſi forte improuiſo cõuentu putauerint nos eſſe turbandos: ſed nunq̃ fides vera turbaẗ.

Itaq; dum illi forſitan veniunt: ad iſtos qui ꝓpoſiti ſunt deflectamꝰ agricolas: quorum alter: hoc eſt cain a fructibꝰ terre: alter autẽ abel videlicet ex primitiuis ouiũ ſuaꝝ hoſtiam dño obtulit. Nihil inuenio qđ in ſpecie munerũ reprehendã: niſi ꝙ ⁊ cain munera ſua diſplicuiſſe cognouit: et dominus dixit: Si recte offeras: recte aũt nõ diuidas peccaſti. Ubi igiẗ eſt crimen: vbi culpa? Nõ in oblatione muneris: ſ; in oblationis affectu. Sunt quidẽ qui recte arbitrẽtur: quia alius que offerret elegerat: alius que viliora habuit offerebat Sed nõ eſt ita inops ſpiritalium ſenſus ĩ nobis: vt putemꝰ quia dñs corporale ſacrificium: nõ ſpiritale querebat: Et ideo addidit: Quieſce: tolerabilius ſignificans abſtinere a muneribꝰ deferendis: q̃ infideli ſtudio munus offerre.

Qui enim neſcit diuidere: neſcit dijudicare. Spiritalis autẽ dijudicat oĩa. Et iđ ab/ 1.Cor.2.
raam ſacrificium qđ offerebat diuiſit. Sciuit etiã abel diuidere qui ex primitiuis ouium obtulit ſacrificium: docẽs nõ terre munera placitura deo: que degenerauerant in peccatores: ſed ea in quibꝰ diuini grã myſterij refulgeret. Prophetauit itaq; nos per paſſionẽ domini a culpa eſſe redimendos:
de quo ſcriptum eſt: Ecce agnus dei: ecce q̃ Joh.1.
tollit peccatũ mundi. Unde ⁊ de primitiuiſ obtulit: vt primogenitũ deſignaret. Oſtẽdit ergo verũ dei ſacrificium nos futuros. De quibus ꝓpheta ait: Afferte dño filios arietum. Meritoq; dei iudicio cõprobaẗ: quã puto generalem in omnes extra eccleſiam cõſtitutos latam eẽ ſententiã. Multorum eñ hic figurã cerno populoꝝ: quos diuina ſententia cõprehendit: quoꝝ in illo cain iam tunc munera refutauit.

De enumeratione hereticoruꝫ in quos ſuperior generaliſ ſententia comprobatur eſſe lata: cum admonitione vt nos caueamus ne ⁊ alicui noſtrum dicaẗ: Si recte offeras recte autem non diuidas: peccaſti: quieſce. Ca. II.

g Eneralis enim hec in impios omẽs ſententia eſt. Itaq; ſi iudeus offerat: qui filium virginis marie a patre deo ſeparat: dicitur ei: Si recte offeras: nõ autem recte diuidicas: peccaſti: quieſce: Si offerat eunomianuſ: qui ex impietatis

arrianę fonte progrediēs:redūdanti ꝑfidie
ſuę labitur cęno:generationē tamē chriſti ꝗ
ſuper omnia ēſt aſſerens ex philoſophię tra
ditionibus colligendā:cum vtiq alia crea-
turarum ſit ratio:alia ſecretorum potentia
Geñ.4. diuinoꝝ:Et ipſi dicit:Si recte offeras:non
recte autē diuidas:peccaſti:quieſce. Dicit
hoc ſabelliano qui patrē filiūq confundit.
Dicit hoc marcionitē:qui aliū putat deū
noui:aliū veteris teſtamenti. Dicitur hoc
manicheo ⁊ valentino:qui nō putauerūt ve
ritatem carnis humanę a xp̄o eē ſuſceptā.
Paulꝰ quoq ſamoſatenus ⁊ baſilides in
eadem ſententię ſorte numerātur. Simili
ter quoq eiuſdē ſentētię auctoritate dānan
tur qui diuinitatē ſanctiſpūs negauerunt.
Alij enim quidam vel arrianoꝝ iudęi vel ar
riani ſunt iudęoꝝ: qꝛ ſicut illi filiū a patre:
ita ⁊ iſti ſpiritū a deo patre ⁊ filio dei ſepa
rant. Nouato quoq ⁊ donato ⁊ omnibus
qui ſcindere corpus ecclię geſtierūt viritim
dicit: Si recte offeras:recte aūt nō diuidas
peccaſti. Ecclię enim ſacrificiū ē qđ offert
Ro.12. deo:ad quā paulus dixit:Obſecro aūt vos
fratres ꝑ miſericordiā dei:exhibere corpora
veſtra hoſtiā viuam:ſanctā deo placentē.
Male ergo ſacrificiū diuiſerunt:ecclię mē-
bra lacerādo. Illos quoq ꝑcellit iſta ſen-
tentia qui aiam rationalem ab incarnatio-
nis dominicę ſegregant ſacramēto: naturā
hominiſ ab homine ſepare cupiētes:Et iſti
fortaſſe recte offerunt trinitati: ſed rationē
neſciūt naturę humanę diuineq diſtingue
re. Dei enim ſimplex natura eſt: homo ex
aīa rationali conſtat ⁊ corpore. Si alterum
tollas:totā naturā hois ſuſtuliſti. Aduer-
ſus omnes igit hęreſes iſta ſententia eſt:ꝗ
fraterno nomine:nō fraterne eccliam perſe
quūt. Siquidē ſub optione nois xp̄iani:et
quadam nuncupatiua fidei germanitate:
parricidalibꝰ gladijs nos cupiūt vulnerare:
quia conuerſio noſtra a deo eſt:⁊ dominan
tur nobis i ſęculo peccatores. Peccator em̄
dominat in ſęculo:iuſtus i dei regno. Ca-
ueamus igit ne quis nos a cubiculo regis
ęterni:⁊ a ſecreto matris ecclię ſepare cone-
tur:ad qđ illa anima in canticis cāticorum
verbū dei ſe introduxiſſe ſignificat. Caue
amus ne a ſinu p̄ris ⁊ quodā vtero paterno
arcaneq naturę:ſubſtātiā vnigeniti filij ſe
paremꝰ:verbiſq his quibus veritas ſuſce
ptę incarnationis aſtruit:diuinę generatio
ni ꝑiudicia inferre meditemur:ne ⁊ noſtrū
alicui dicat:Si recte offeras: recte aūt non
diuidas:peccaſti quieſce. Hoc ē:ſi neſciamꝰ
quę ꝓpria ſunt diuinitatis ęternę incarna-
tioniſq diſtinguere:ſi creatorē cū ſuis ope
ribus cōferamꝰ:ſi auctorē tēpoꝝ dicamus
cepiſſe poſt tēpora. Neq em̄ pōt fieri vt ꝑ
quē ſunt oīa:ſit vnus ex omnibus.

De comprobatione veritatis i ſuperiori capitlo aſſerte:per teſtimonium iohanis piſcatoris:⁊ de reprehenſione eorū qui recuſant audire que dicuntur: ⁊ intelligere que legunt. Quidq cauendū ⁊ quid credendū ſit circa incarnati verbi naturam. Ca. III.

Non nobis credat:ſcriptura recite
tur. Nō ego dico a me:qꝛ in p̄nci- Ioh.1.
pio erat verbū:ſed audio: non ego
effingo ſed lego:qđ omēs legimꝰ:ſ nō oēs
intelligimꝰ. Et cū legitur audimꝰ oēs:⁊ nō
audiunt oēs. Incraſſatū eſt em̄ cor quo
rundā:⁊ aures eoꝝ grauit audierūt: aures
ſcilicet interioris affectus. Nō em̄ caro pec
cat quę ſuū ſeruat officiū ⁊ recipit auditū:
ſed animꝰ puri auditꝰ prauꝰ interpres: qui
recuſat audire quę dicunt: intelligere ꝗ le
gunt. Quid aures tanquā cęra ⁊ plumbo
clauditis: et tñ dñica beneficia ⁊ officia na
turę non poteſtis excludere? Auditis inui
ti:auditis faſtidiētes:auditis ne qđ nō au
dieritis excuſare poſſitis. Auditis ꝗ cū le
gitur:In principio erat verbū. Quis hoc Ibid.
dicit? Iohānes vtiq ille piſcator: ſed nō q
ſi piſcator hoc dicit:ſed quaſi humani piſca
tor affectus:qui iam non piſces caperet ſed
hoies viuificaret. Nō ſuū ē qđ dicit :ſ eius
qui viuificandi ei tribuit ptātem. Piſcator
em̄ ipſis quos ante capiebat piſcibus:taci
turnior erat:⁊ circa diuina myſteria magis
mutus qui vocis ſuę neſciebat auctorem:ſ
viuificatꝰ a xp̄o vocem audiuit in iohanne:
verbū agnouit in xp̄o:⁊ iō plenꝰ ſpū ſancto:
qui ſciret principiū nō tēporis eſſe :ſed ſup
tp̄a:reliquit ſęcula ⁊ aſcendēs ſpū ſup oīne
principiū ait: In principio erat verbū: hoc
eſt remaneat cęlum. Nōdum eni erat qñ in
principio erat verbū. Nam ⁊ ſi cęlū habet
principiū:deus nō habet. Deniq in prin- Geñ.
cipio fecit deꝰ cęlū ⁊ terram. Aliud ē fecit:
aliud eſt erat. Qđ fit incipit:qđ erat :princi
pium non accepit ſ pręuenit. Remaneant

etiā tempora:qꝛ poſt cęlū tēpora. Remane
ant etiam angeli ⁊ archangeli:⁊ ſi principi
um eoꝝ nō inuenio:erat tñ qñ nō erāt. Nō
erāt em̄ qui aliquādo ceperūt. Si ꝗ p̄nci
piū eoꝝ inuenire nō poſſum quos certum
ē habere principiū:quō poſſum verbi inue
nire principiū:a quo omne principiū nō ſo
lum creaturaꝝ ſ etiā cogitationum noſtra-
rum omniū ꝑuenit? Aperte itaq ſempitnā
diuinitatē eiꝰ expſſerat. Sed tñ ne qs a pa
tre diuideret verbi ęternitatē:vt eandē cre
Ioh.1. deremꝰ verbi eē quę patris ē:bonus ille pi
ſcator adiunxit:Et v̄bū erat apud deū: hē
qđ dixerat:ſic eſtimandū eſt:Erat verbum
quomō erat pat:qm̄ cū p̄re erat ⁊ i p̄re erat:
⁊ apud patrē erat ſemꝑ. Nēpe quō de p̄re
legimꝰ erat:ita ⁊ de verbo legimus erat.
Quid diſcernis intellectū:qui nō diſcer
nis auditū? Vbi eſſe apud patrē ē:p̄ris eſſe
cū verbo eſt. Legimꝰ em̄:qꝛ verbū erat apđ
deū. Itaq ſi ſcđm tuā opinionē aliquan
do nō erat: ꝗ ſcđm tuā opinionē ⁊ is in p̄n
cipio nō erat apud quē erat v̄bū. Per v̄bū
em̄ audio:per verbū intelligo: qꝛ deꝰ erat.
Nam ſi ſempiternū verbū eſſe credidero:
qđ credo:nō poſſū de patris ęternitate du
bitare:cuiꝰ ęternꝰ ē filiꝰ. Si tēporalē gene
rationē eius exiſtimo:incipit cōmunitatem
habere nobiſcū:vt videat pat eſſe cępiſſe.
Sed ſi de patre nō ambigis:qꝛ incipere eē
dei nō eſt:qꝛ dei eſt ſempiternā hr̄e perfecti
onē:ne forte vſu ſermonis labereris huma
ni dum verbū dicis ⁊ filiū:ideo addidit:Et
deus erat verbum: habes vtiq ꝙ pater qꝛ
deus erat. Quō huiꝰ negas ęternitatē: cui
vnū cū p̄re dei nomē eſt? Nō te ſonus ca
piat:ſimilitudoq ſermonis. Aliud verbum
eſt qđ tēpora habet :qđ ſyllabis colligitur:
litteriſq cōponit:nō tale verbū filiꝰ:qꝛ non
talis eſt pater verbi. Cauendū ergo ne ti
bi queſtionē vocis corporalis videamur in
gerere:incorporeꝰ eſt deꝰ. Vocē vtiq incor
poreus corporalē nō habet. Si vox corpa
lis nō eſt in patre:nec filius verbū eſt corpa
le. Si corpus in p̄re nō eſt:nec tempꝰ in p̄re
eſt. Si tempꝰ in patre nō eſt:vtiq nec i ver
bo eſt. Qꝛ ſi nullū p̄ncipij tēpus i verbo:
nec numerꝰ vtiq nec gradus verbi ē. Quia
ſi numerus in verbo:ergo multa verba. Si
mlt̄a v̄ba:mlt̄i ⁊ filij. Sꝫ vnū v̄bū eſt:qđ ⁊
gradū excludit ⁊ numeꝝ vnū ſcđm naturā.
Ne querite huiuſmodi naturā:neſcio mul
tomelius hoc ꝙ ſcio. Hoc ſolū bene ſcio:qđ
neſcio quę ſcire nō poſſum. Qđ vidimꝰ in- 1.Ioh.1.
quit ⁊ qđ audiuimꝰ:iohānes dicit:hoc ſolū
bñ ſcire ſe dixit qđ audiuit ⁊ qđ vidit: qui i
xp̄i pectore recumbebat. Ergo illi ſat ē au
diſſe:mihi nō eſt ſatis? Sed qđ ille audiuit
hoc mihi dixit :⁊ qđ audiuit a xp̄o:hoccine
ego poſſum negare verū eē de xp̄o? Ergo
qđ audiuit audiui: ⁊ qđ vidit audiui. Ille
em̄ vidit qđ vidit:nō vtiq diuinitatē ꝗ ſe
cundū naturā ſuā videri nō poteſt. Sed qꝛ
ſcđm naturā ſuā eū videre nō poterat:ſuſce
pit qđ erat ꝑter naturā diuinitatiſ:vt ſcđm
naturā corporis videret. Deniq ſpiritus Luc.3.
ſanctus in ſpecie viſus ē ſicut colūba:qꝛ vi
deri diuinitas in ſuę claritatis veritate nō
poterat.

De confutatione diuerſoꝝ hereticoꝝ nō diſtinguentiū naturā diuinitatis ⁊ corporis chriſti:quos ſuperius cōmemorata ſentētia cōprehendit:cum confirmatiōe ex cōfeſſione petri :ac teſtimonio moyſi et helie. Ca. IIII.

Noli igit ⁊ tu ſcđm naturā interp̄ta
ri:qđ pręter diuinitatis naturā eſt.
Nā ⁊ ſi credas a xp̄o carnē eē ſuſce
ptā:⁊ offeras tranſfigurādū corpꝰ altaribꝰ:
nō diſtinguas tñ naturā diuinitatis ⁊ corpis:
⁊ tibi dicit: Si recte offeras:nō recte aūt di
uidas:peccaſti:quieſce. Diuide em̄ qđ me
um:diuide qđ ſuum verbi eſt. Ego qđ erat
illiꝰ nō habebā:⁊ ille qđ meū eſt non habe
bat. Suſcepit qđ meū ē:vt ipartiret quod
ſuū eſt. Suſcepit nō vt cōfunderet:ſ vt re
pleret. Si credas ſuſceptionem: affingas
ꝯfuſionem:manichęꝰ eē deſiſti:nec tñ ecclię
filiꝰ eē cepiſti. Si credas ſuſceptū corpis:
adiūgas diuinitatis cōpaſſionē:portionē
vtiq ꝑfidie:non ꝑfidiā declinaſti. Credis
em̄ qđ tibi ꝓdeſſe ꝑſumis:nō credis qđ deo
dignū ē. Rurſus ſi credas qꝛ idē deꝰ ⁊ no
ui ⁊ veteris teſtamēti ē:tp̄a aūt v̄bo eius et
momēta ꝑmittas:tolerabilior valentinꝰ ē:
qui nō ſęcula ante deū:ſ deos putat eē qđ
ſęcula ſūt. Minoris em̄ ſacrilegij ē: cōpulari
diuinitati ſęcula:ꝙ ꝑferri. Si credas iteꝝ
qꝛ xp̄s p̄ncipiū non ſumpſit ex virgine:ſ tñ
aliqđ ante xp̄m eſtimes eē p̄ncipium:in tp̄e
diſtātia:de ipietate cōtētio ē. Virginis eni
ſuppartē negaſti eē nō tp̄is. Ego aūt ⁊ ſuppa
rē virginis ſcđm ſuſceptionē corpis nō ne

gabo: ⁊ creatorē tpis ꝯſitebor. Quid eniꝫ
ꝓficis ſi dicas: qꝛ xp̄s hec an illa ſit creatu-
ra? Creatura mutat̃: diuinitas adorat̃. No-
luit ſe ſic xp̄s agnoſci: nec his tantū q̃ ſupra
hoiem ſūt meritis eſtimari. Deniq; cū in-
Matth.16. terrogaſſet: quē me dicūt eē hoies? cū alij di
cerent heliam: alij hieremiā: aut vnū ex pro
phetis: nulli⁹ ſentētiā ꝑdicauit. Cum petr⁹
dixiſſet: Tu es fili⁹ dei viui: hūc ſolū nō im
merito laudauit. Ergo iohānes dicit: petr⁹
dicit: xp̄s probauit: ⁊ tu nō probas arriane?
Nec iohanni ⁊ petro putas eē credendum:
q̃s vel ſolos pro teſtimonio glīe ſue dn̄s no
ſter ieſus xp̄s ad oim fidē credidit abunda-
dare? Deniq; quaſi ad teſtimoniū veteris
⁊ noui teſtamēti: moyſes cū helia aſſciſcit̃:
Cum iohāne petr⁹ frequenter adhibet̃. Pe
dicit: Tu es: non dicit: tu eſſe cepiſti. Petr⁹
dicit: Tu es fili⁹ dei: nō dicit tu es creatura.
Dixit ꝟ iohānes. Si adhuc nō credidiſti
qꝛ nō intellexiſti myſteriū ſupra ſapiētiā re-
cumbentis: repetiuit petrus. Cōmendauit
vtrūq; xp̄s: alterū iudicio: alterū myſterio:
id eſſe addidit: vt legeres qd̓ in xp̄i pectore
recūbebat: ⁊ intelligeres ꝙ ei⁹ caput in quo
principale oim ſenſuū ē: arcano quodam ſa
pientie replebat̃. Sed ſi nō putas intelli-
gendū eē myſteriū: ſaltem noli impugnare
iudiciū. Laudat̃ petr⁹: qꝛ dei filiuꝫ credidit
quē videbat: qꝛ ſe ab imperite plebis rudi-
bus adhuc opinionibus ſeꝑabat. Deniq;
cū interrogaſſet dn̄s: quid hoies de filio ho
minis eſtimarent: cum diceret̃ vulgi ſenten
tia: petr⁹ taccbat. Taces ꝰ ſymon: ⁊ reſpon
dentib⁹ alijs: adhuc taces: cū ipſe ſis ꝓmus:
q̄ etiā nō iterrogat⁹ int̃rogas: nec times ne
repħēdaris a dn̄o: qꝛ nō reſpōdes iterrogā-
ti. Ideo inquit: nō reſpōdeo: qꝛ nō interro-
Ps.16. gor meā ꝟ alienā ſentētiā. Legi em̄: Ut nō
loquat̃ os meū oꝑa hoim. Opus aūt ē ꝑfi-
dorum: ꝑfidias ꝑdicare. Ergo taceo adhuc
qꝛ nōdū id qd̓ ſentio interrogor: nō ꝓferaꝫ
labijs qd̓ anim⁹ nō ꝓbauit. Erit temp⁹ qn̄
reſpondeaꝫ: interrogabor ⁊ ipſe q̄d ſentiā:
tunc demū reſpōdebo qd̓ meū eſt. Meū eſt
em̄ fidē loqui: pietatē aſſerere: grām ꝑdica-
re. Nō igit̃ quaſi pigrior ſenſu: voce tardi
or tacet: nec quaſi faſtidioſus differt vocis
obſequiū: ſed quaſi caut⁹ ꝑiculuꝫ vulgaris
opinionis euitat: qui ꝑiculū nō euitabat ſa
lutis. Deniq; in poſterioꝛib⁹ habes: quia
exiliuit e naui vt occurreret dn̄o: nō glīe cu-
pidus ſed obedientie ꝑmatur⁹. Hic ꝰ qui
ante reticebat: vt doceret nos ꝙ impiorum
nec verbū debeam⁹ iterare. Hic inquā vbi
audiuit: Uos aūt quid me dicit̃: ſtatim lo-
ci nō immemor ſui primatū egit. Primatuꝫ
cōfeſſionis vtiq; nō honoris: primatū fidei
non ordinis: hoc eſt dicere: Nunc nemo me
vincat: nunc mee partes ſunt: debeo cōpen
ſare qd̓ tacui: debet ꝓdeſſe qd̓ ſilui. Ligua
mea nō habet ſpinas: ſine impedimento fi-
des debet exire: Dū alij cenū aliene licet ꝓ-
late tn̄ impietatis euacuāt: qꝛ aut heliā aut
hieremiā aut vnuꝫ ex ꝓphetis xp̄m eē dixe
runt: habuit iſta vox cenū: habuit iſta vox
ſpinas. Dū alij in hoc labant cenū: dum in
alijs enodant̃ ſpine: vox nr̄a filiuꝫ dei xp̄m
reſultet: mihi purus ē ſermo: cui nullas ſpi-
nas expreſſa reliq̄t impietas. Hic eſt ꝰ pe-
trus qui reſpondit ꝑ ceteris apl̄is: imo ꝓ ce
teris: ⁊ iō fundamentū dicit̃: qꝛ nouit nō ſo
lum propriū: ꝟ etiā cōmune ſeruare. Huic
aſtipulat⁹ ē xp̄s: reuelauit pater. Nam qui
verā generationē loquit̃ pr̄is: a pr̄e aſſum-
pſit: ex carne nō ſumpſit.

Qd̓ cōfeſſio petri nō vnam tantū ſed oēs hereſes excluſerit. Et de myſterijs incarnatiōis: paſſiōis: mortis: ſepulture ⁊ reſurrectionis chriſti: cum redargutione hereticorum erumnas ⁊ cetera que corporis vł anime ſunt diuinitati attribuentium. Ca. V.

f Ides ꝰ ē eccl̄ie fundamētū. Nō em̄
de carne petri: ꝟ de fide dictuꝫ ē: qꝛ
porte mortis ei nō ꝑualebūt ꝟ con-
feſſio vicit infernū. Et hec ꝯfeſſio nō vnaꝫ
hereſim excludit. Nā cū eccl̄ia multł tanq̄
bona nauis fluctib⁹ ſepe tundat̃: aduerſus
oēs hereſes dꝫ valere eccl̄ie fūdamentum.
Dies em̄ me citius defecerit: q̄ noia here-
ticoꝝ diuerſarūq; ſectaꝝ. Adūſus oēs tn̄
generalis iſta ē fides: qꝛ xp̄s ē dei fili⁹ ⁊ ſem
pitern⁹ ex pr̄e ⁊ nat⁹ ex ꝟgine. Quē q̄ſi gi-
gantē ſanct⁹ dauid ꝓpheta deſcribit: eo ꝙ
biformis geminiq; nature vn⁹ ſit ꝯſors di-
uinitatis ⁊ corporis: q̄ tanq̄ ſpōſus proce- Ps.
dēs de thalamo ſuo: exultauit tanq̄ gigas
ad currendā viā. Sponſus aie ꝟm ꝟbū: gi-
gas terre: qꝛ vſus nr̄i officia ꝑcurrēs: cū de⁹
ſemꝑ eēt etern⁹: incarnatōis ſacr̄a ſuſcepit:
nō diuidu⁹ ꝟ vn⁹: qꝛ vtrūq; vn⁹: ⁊ vn⁹ īvtro
q; ꝟ eſt vel diuinitate vł corꝑe. Nō em̄ alł

ex pr̄e: alter ex virgine: ſed idē aliter ex pa-
tre aliter ex virgine. Generatio generatio-
ni nō ꝑiudicat: nec caro dinitati: qꝛ nec pi-
gnus pr̄i: nec voluntas paſſioni: nec paſſio
volūtati. Idē em̄ patiebat̃ ⁊ nō patiebat̃:
moriebat̃ ⁊ nō moriebat̃: ſepeliebat̃ ⁊ nō ſe-
peliebat̃: reſurgebat ⁊ nō reſurgebat: qꝛ cor
pus ꝓprium ſuſcitabat: quia quod cecidit
hoc reſurgit: quod non cecidit nō reſurgit.
Reſurgebat igit̃ ꝟm carnem que mortua
reſurrexit: Nō reſurgebat ꝟm verbū qd̓ nō
reſolutū fuerat in terrā ꝟ apud deū ſꝑ ma-
nebat. Ergo ⁊ moriebat̃ ꝟm nr̄e ſuſceptiōeꝫ
nature: ⁊ nō moriebat̃ ꝟꝫ eterne ſubaꝫ vite:
⁊ patiebat̃ ꝟm corꝑis ſuſceptionē: vt ſuſce-
pti corꝑis ꝟitas crederet̃: ⁊ nō patiebat̃ ꝟm
ꝟbi impaſſibilē diuinitatē quo toti⁹ expers
Ps.21. doloris ē. Deniq; idē dicebat: Deus deus
me⁹ reſpice i me: q̄re me dereliquiſti: qꝛ ꝟm
carnē relict⁹ ē: q̄ ꝟm diuinitatē nec deſeri po
tuit nec relinqui. Idē etiā dicit: Longe a
ſalute mea: ꝟba delictoꝝ meoꝝ: hoc eſt: nō
capiat̃ q̄ audit: q̄re me dereliq̄ſti: ſed intelli
gat ꝙ ꝟm carnē iſta dicant̃: q̄ lōge a plenitu
die dinitatł aliēa ſit. Aliēa ſūt em̄ a deo ꝟba
delictoꝝ: qꝛ aliena ſūt ⁊ delicta ꝟboꝝ. Sed
qm̄ delicta aliena ſuſcepi: etiā delictoꝝ alie
noꝝ ꝟba ſuſcepi: vt derelictū me a pr̄e deo
eē dicā: q̄ apud deū ſemꝑ ſū. Erat igit̃ im
mortalis i morte: impaſſibił i paſſiōe. Etem̄
q̄ſi deū nō cepit mortis erūna: ⁊ eūdē q̄ſi ho
Matth.27. minē inferna viderūt. Deniq; emiſit ſpm̄:
⁊ tn̄ q̄ſi arbiter exuendi ſuſcipiēdiq; corꝑis:
emiſit ſpm̄: nō amiſit: pēdebat i cruce ⁊ oia
cōmouebat. Tremebat i ligno: quē totus
tremebat hic mūd⁹. Erat int̃ ſupplicia: ex-
cipiebat vulnera: ⁊ regnū celeſte donabat.
Pctm̄ oim fact⁹: pctā generis abluebat hu-
mani: Poſtremo mortu⁹ ē. Et ſcd̓o ⁊ t̃tio
exultās atq; ouās dico: mortu⁹ eſt: vt illius
mors vita fieret mortuoꝝ. Sꝫ nec ſepulchꝝ
quidē ei⁹ miraculo caret. Nā cū eēt vnct⁹ a
ioſeph ⁊ i ei⁹ monumēto ſepult⁹: nouo oꝑe
quodaꝫ ipſe defunct⁹ defunctoꝝ ſepulchra
reſerabat. Et corp⁹ q̄dē ei⁹ iacebat in tumu
lo: ipſe aūt int̃ mortuos liber: remiſſionē in
inferno poſitis: ſoluta mortł lege donabat.
Erat em̄ caro ei⁹ i monumēto: ꝟ virt⁹ eius
oꝑabat̃ e celo. Oſtēdebat̃ oib⁹ ꝑ corꝑis ve
ritatē: qꝛ nō caro erat ꝟbū: ꝟ caro erat ꝟbi.
Caro quidē guſtauit mortē: ꝟ ipaſſibił dei
virt⁹: ⁊ ſi exuit corp⁹: nulluꝫ tn̄ de corꝑe deo
dānū. Cur dinitati attribuis erūnas cor-
poris: ⁊ infirmū dolorł hūani dine cōnectis
nature? Nūc aia inq̄t mea turbata ē. Aia
turbata ē: nō ſapia. Immutabilis em̄ ma-
nebat ſapia: ⁊ ſi circūdaret̃ amictu carnis.
Nā in illa ſerui forma erat veri luminis ple
nitudo: ⁊ cū ſe exinaniuit lumē erat. De-
niq; dicebat: Ambulate dū lucē habetł. Et Iob.12.
qn̄ in morte fuit: in vmbra nō erat Deniq;
etiā i inferno poſitł: vite lumē fūdebat eter-
ne. Radiabat etiā illic lux vera ſapie: illu-
minabat infernū: ꝟ i inferno nō claudebat̃.
Quis em̄ loc⁹ ē ſapie? Deniq; dicit iuſtus:
Sapia autē vndi inuēta ē. Quis aūt loc⁹ ē
diſcipline? Neſcit hō viā ei⁹ nec inuēta ē int̃
hoies. Ergo nec i tꝑe: nec in loco ſapia ē: vn̄
⁊ tp̄s eē ſignificat. Sꝫ quō i tꝑe: q̄ in ꝑnci-
pio erat? quō i loco q̄ apud deū erat? Uni-
genit⁹ fili⁹ ſi q̄rit̃: in ſinu pr̄is euāgelico ſpū
repit̃. Nunq̄d ſinū pr̄is locū putatł? Et q̄-
ritis quō nata ſit: cū dicat ꝓpheticꝰ vir: Ne
ſcit hō viā ei⁹? Et ſcd̓m hois ortū eius eſti
matis: cuꝫ iob dicat: ꝙ int̃ hoies nō ſit iuē- Iob.28.
ta. Et mortē tribuitł ſapie: De q̄ abyſſus
dicit: Nō ē i me. Mare dic̃: Nō ē mecū. Nō
dic̃: celū nō ē i me: ꝟ abyſſus dic̃: nō ē i me.
Nō em̄ abyſſo ꝟ pr̄i dixit: In man⁹ tuas cō Luc.23.
mēdo ſpm̄ meū. Ipa aia ⁊ ſi fuit i abyſſo: iā
nō ē: qꝛ ſcriptū ē: Qm̄ nō relinq̄s aiaꝫ meā Ps.15.
i inferno: nec dabis ſcm̄ tuū videre corrupti
onē. Mare ꝰ dicit: nō ē mecuꝫ: ꝟ ē vita nr̄a
dicit fluctib⁹ ſeculi inq̄eta. Nō ē em̄ int̃ ho-
mies caro ei⁹: qꝛ ꝟm carnem iā nō nouimus 2.Cor.5.
xp̄m. Terra dicit: nō ē mecū: qꝛ reſurrexit.
Deniq; angel⁹ ait: Quid q̄ritł viuenteꝫ cū Luc.24.
mortuis? Et bn̄ mare dixit: nō eſt mecū: qꝛ
ſuꝑ mare erat. Deniq; in mari ⁊ corꝑe i ve- Matth.14.
ſtigijs ābulabat: qn̄ ⁊ ſubiectū mari ſuꝑ ma
re petꝝ ābulare ꝑcepit: q̄ licet titubauerit:
titubauit tn̄ nō ꝑ ibecillitatē iubentł ꝟ ꝑ in-
firmitatē obedientł. Ergo ſplēdori glīe: nō
ꝑmiſceas nr̄e attramētū nature: nō luci ne-
bulā hūani carnis infūdas. Rurſus paſſi
oneꝫ ꝑdicās: ſi neq̄q̄ id qd̓ ē paſſibile reco-
gnoſcas: pietatē dn̄i refelliſti: ſalutē tuā ne-
gaſti. Un̄ amētes eos eſtiare debem⁹: q̄ au
diētes dicentē dei filiū: q̄d me cedis: ꝟm na-
turā dinitatis ſubiectū iiurie putauert̃. Di-
xit em̄: Quid me cedis: ꝟ cedē dina natura Iob.18.
nō ſenſit. Dixit: Dorſū meū dedi i flagella ⁊ Eſa.50.
maxillas meas i palmas: vultū aūt meum
nō auerti a ꝯfuſiōe ſputoꝝ. Sꝫ dorſū ⁊ max
illas dixit ⁊ vultū: ꝟ ē hūani corꝑis portio-

nes. Ꝗ eñ caro ꝟbi patiebaꝛ: vl manēs
i carne dei ꝟbū: patiebaꝛ carne: ſīc ſcriptū ē:
1. Petri. 4. Chriſto in carne paſſo: in ſe vtiqꝫ ꝑ corpis
aſſūptione referebat: vt q̄ nr̄a ſunt ipſe ſuſ/
cipet et ſuis circūueſtiret humana. Recte
igiꝛ ſm naturā ſuā: ꝛ caro paſſa ē: nec ea cor
poris paſſiōe ꝟbi natura mutata ē. In ve
ritate eñ nr̄a ē reſurrectio: ꝛ ideo i veritate
xp̄i paſſio p̄dicaꝛ.

De illoꝝ q̄ xp̄m in phātaſmate venīſſe ꝛ paſſū eē p̄dicāt: diuerſorum qꝫ alioꝝ hereticoꝝ ꝯdēnatiōe: amplioꝛi tamē atqꝫ grauiori eorū qui diuinitatē ꝛ carnē domini vni⁹ eſſe nature aſſerunt: cum argumentoꝝ ſuorum diſſolutione. Ca. VI.

Nec eñ q̄ quidā dicūt: in phantaſ
mate paſſus ē: qꝛ nec i phantaſma
Matth. 14. te ſup mare ambulauit: ꝙ diſcipuli
in euangelio opinati eſſe produntur: ſed ex
Joh. 7. cuſanꝛ: qꝛ nōdū erat ſpūs datus: nōdū eñ
ieſus fuerat honorificat⁹. Nobis iā cruci
fixus ē xp̄s ꝛ reſurrexit: nobis iā ſpūs dat⁹
ē: qui aſſertor ē veritatis. Et diſcipuli qui
dē aliqñ errauerunt: ne nos poſtea errare
poſſem⁹. Ergo illorum error nobis ꝓficit.
Quaſi hoīes errarunt: quaſi diſcipuli credi
derunt. Et hos igiꝛ qui i phātaſmate ve
niſſe ieſū p̄dicāt: Et illos cōdēnare debem⁹
qui aduerſa erroris linea: nō vnū eundēqꝫ
filiū dei dicunt: ſꝫ aliū eē qui ex deo patre
nat⁹ ſit: aliū qui ſit generat⁹ ex ꝟgine: cū
Joh. 1. euāgeliſta dicat: Quia verbū caro factum
ē: vt vnū dn̄m ieſū: nō duos crederes. Nō
nulli etiā aliud dei ꝟbū: aliū ver dei filiū
crediderūt: cū ip̄m q̄ i p̄ncipio erat ꝟbū apō
deū patrem: in ſua ꝓpria veniſſe euāgeliſta
teſtaꝛ. Sunt aūt q̄ tanqꝫ ad vnū ꝓphaꝝ
ita ad xp̄m factū eē ꝟbū arbitrati ſunt: nō
ip̄m eē dei ꝟbū. Sꝫ de nullo ꝓphetaꝝ di
ctum ē: qꝛ ꝟbū caro factū ē: null⁹ ꝓphaꝝ
abſtulit pctā mūdi. De nullo alio dictū ē:
Matth. 3. Hic ē fili⁹ me⁹ dilectus in quo cōplacui. De
nullo ꝓphaꝝ legim⁹ ꝙ ſit dn̄s maieſtatis:
1. Cor. 2. q̄ de xp̄o apl̄s dixit: Quia iudei dn̄m ma
ieſtatis crucifixerūt. Sꝫ dū hos redargui
mus: emergūt alij q̄ carnē dn̄i dicāt ꝛ dini
tatē vni⁹ eſſe naturę. Quę tm̄ ſacrilegium
inferna vomuerunt? Iam tolerabiliores
ſunt arriani: quoꝝ p iſtos pfidię robor ado
leſcit: vt maiore ꝯtentiōe aſſerāt prē ꝛ filiū
ꝛ ſpm̄ſcm̄ vni⁹ nō eē ſubę: qꝛ iſti diuinitatem
dn̄i ꝛ carnē ſubę vni⁹ dicere tēptauerūt. De
inde cū iſti dicāt: qꝛ verbū in carnē: capil
los: ſanguinē ꝛ oſſa ꝯuerſū ē: ꝛ a natura mu
tatum ē: proprie daꝛ illis loc⁹ vt infirmitatē
carnis ad infirmitatē diuinitatis quadā ſacta
diuinę naturę mutatione detorqueāt. Sunt
etiā q̄ in tm̄ impietatē ꝓdierūt: vt putent qꝛ
diuinitas dn̄i circūciſa ē: ꝛ imꝑfecta de perfe
cta facta ē: ꝛ in ligno nō caro ſꝫ illa opatrix
oīm ſuba diuina: i carnis ſpecie coagulata pē
debat. Quis autē nō horreſcat? q̄s audiat
qꝛ nō ex maria virgine: ſꝫ ex diuina ſuba paſſi
bilē ſibi carnē fecerit dei ꝟbū? Q̄ aſſerē
do eo ꝓlabunꝛ: vt nō ex tpe corp⁹ dn̄i eē ſu
ſceptū ſꝫ coęternū dei ꝟbo ſp fuiſſe ꝯten
dāt. Hoꝝ oīm auctores ſunt: q̄ diuinitatē
ꝛ carnē dn̄i vni⁹ naturę fuiſſe dixerunt. Le
gi eñ q̄ nō crederē niſi ip̄e legiſſem. Legi
inquā i cuiuſdā libꝛl ſic poſitū: Et organū
ꝛ eū a q̄ mouebaꝛ organū: vni⁹ in xp̄o fuiſſe
naturę. Q̄ iō poſui: vt ex ſcripturis nomē
dep̄hendaꝛ auctoris: ꝛ aduertāt q̄uis exq̄ſi
tiſſimis argumētis: ꝛ faleratiſ ſmonib⁹: nō
poſſe vim veritatis obduci. Et hic mihi
frequenꝛ niceni ꝯcilij tractatū ſe tenere cō
memorat. Sꝫ in illo tractatu prēs nr̄i: non
carnē: ſꝫ dei ꝟbū vni⁹ ſubę cū prē eſſe di
xerunt. Et ꝟbum q̄dē ex pat̄na proceſſiſſe
ſuba: carnē aūt ex ꝟgine eē ꝯfeſſi ſūt. Quō
igiꝛ niceni ꝯcilij nomē obtendiꝛ: ꝛ noua in
ducunꝛ q̄ nunqꝫ nr̄i ſenſere maiores? Cum
vtiqꝫ ſcripturę dicāt: qꝛ xp̄s ſm carnē paſſ⁹
Eſa. 7. ē: nō ſm diuinitatē. Scripturę dicāt: qꝛ virgo
in vtero accipiet ꝛ pariet filiū? Accepit eñ
ꝟtutē ꝛ pepit filium: quē ꝛ ip̄a ſuſcepit. De
Luc. 1. niqꝫ hoc etiā gabriel ꝓprio ſmone declarat
dicēs: Et q̄ naſceꝛ ex te ſcm̄ vocabiꝛ dei fi
li⁹. Ex te inquit: vt ſm hoīes q̄ ex ip̄a na
ſcereꝛ aduerteres. Ex ſe eñ generauit ma
ria: vt q̄ generaꝛ ex ipſa: in eo ſalua gene
rationis dn̄icę p̄rogatiua corpis eēt vera na
Ro. 1. tura. Sꝫ ꝛ paul⁹ dic ſe p̄deſtinatū eē i euā
geliū dei: q̄ añ inquit ꝓmiſerat p ꝓphas
de filio ſuo: q̄ fact⁹ ē ex ſemine dauid ſm car
Gal. 4. nē. Et ad galatas: Poſtqꝫ autē venit ple
nitudo tpis miſit de⁹ filiū ſuū factū ex mu
2. Tim. liere. Et ad timotheū dixit: Memor eſto
ieſum xp̄m reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine
dauid. Ergo ex nobis accepit: q̄ ꝓprium
offerret ꝓ nobis: vt nos redimeret ex nr̄o.
Et q̄ nr̄m nō erat: ex ſuo nobis diuina ſua
largitate ꝯferret. Scd̄m naturā igiꝛ ſe ob
tulit nr̄am: vt vltra nr̄am opareꝛ naturā.
De nr̄o ſacrificium: de ſuo p̄miū eſt. Multa
qꝫ in eodē ꝛ ſm naturā inuenies: ꝛ vltra na
turā. Scd̄m ꝯditionē etenī corpis in vtero
fuit: nat⁹ ē: lactat⁹ eſt: i preſepi eſt collocat⁹.
Sed ſupra cōditionē virgo cōcepit: virgo
generauit: vt crederes qꝛ deus erat qui inno
uabat naturā: ꝛ hō erat qui ſm naturā na
ſcebaꝛ ex homine. Neqꝫ eñ vt quidam in
terpretati ſūt: natura ipſa mutata ꝟbi eſt:
Malach. 3. quę immutabilis ſemp ē: ſicut ip̄e dixit: Vi
dete videte me: qꝛ ego ſū ꝛ nō ſū mutatus.
Sed etiā paulus dixit: qꝛ ieſus xp̄s heri ꝛ
Heb. 2. die: ip̄e eſt ꝛ in ſęcula: hoc eſt qꝛ nō ſm natu
rā mutat⁹ ē carnis: ſed imutabilis etiā i ip̄a
mutabili cōditionis hūanę q̄litate permā
ſit. Didiciſtis igiꝛ: qꝛ ſacrificiū de nr̄o ob
tulit. Nam quę erat cauſa incarnatiōis: niſi
vt caro q̄ peccauerat per ſe redimereꝛ? Q̄
peccauerat igiꝛ hoc redemptū eſt. Non eſt
ergo imolata diuinitas verbi: qꝛ nō pecca
uerat diuinitas verbi: ꝛ iō non eſt verbi na
tura in carnis ꝯuerſa naturā: qꝛ imunis pec
cati diuinitas: pro pctō q̄ nō fecerat ſe nō
debebat offerre. Hoc eñ in ſe obtulit chri
ſtus q̄ induit. Induit q̄ ante nō habuit.
Nō igiꝛ diuinitatis ſuę diuinitatē induit: i
quo erat plenitudo diuinitatis ęternę. Sꝫ
carnē aſſumpſit: vt ſpoliū carnis exueret:
atqꝫ in ſemetipſo ꝛ manubias diaboli cru
cifigeret: ꝛ trophea virtutē erigeret. Ergo
ſi caro oī ꝛ in xp̄o ſubiacuit iiurię: quō vni⁹
illā cū diuinitate dicitē eē ſubę ꝟbū? Si eñ
vni⁹ ſubę ꝟbū ꝛ caro: q̄ de terra hꝫ naturā:
Cur vnius ſubę aſſeraꝛ verbū atqꝫ aīa: quā
pfectā naturę ſuſcepit hūanę? Vni⁹ autem
ſubę eſt verbū cū deo: ſm paternā ꝓfeſſiōē:
Joh. 10. ꝛ ipſi⁹ dn̄i aſſertionē qui ait: Ego ꝛ pr̄ vnū
ſum⁹: Vni⁹ ergo ſubę paꝛ cū terreno corpe
p̄dicaꝛ? Et adhuc indignami arrianis: qꝛ
hi dicūt filiū dei creaturā eē: cū ipſi dicatis
patrē vni⁹ cum creaturis eſſe ſubę? Quid
autē aliud agitis iſta dicēdo: niſi vt aut li
mū adę: terrāqꝫ noſtrā diuinę ſubſtātię cō
paretis: aut certe diuinitatē in terrenę cor
ruptelę iniuriā trāſferatē? Dicēdo eñ ꝙ ver
bum: caro et oſſa factum eſt: in terram vtiqꝫ
dicitis eſſe cōuerſum: quoniā caro ꝛ oſſa de
terris ſunt. Scriptum eſt inquiūt: qꝛ ver
bum caro factū eſt. Scriptū eſt: nō nego:
ſed cōſidera quid ſequatur. Sequiꝛ eñ: Et
habitauit in nobis: hoc eſt illud verbū q̄
carnē ſuſcepit: hꝫ habitauit i nobis: hꝫ ē i car
ne habitauit humana: ꝛ ideo emanuel dict⁹
eſt: hoc eſt nobiſcum deus. Hoc ergo ver
bum caro factū eſt: pro eo q̄ eſt: homo fa
Johel. 2. ctus ē. Sicut etiam iohel dixit: Effundā de
ſpiritu meo ſuper omnem carnē. Nō eñ ſu
per irrationabilem carnem: ſed in homineſ
futura promittitur gratię ſpiritalis effuſio.
Ꝗ ſi ſm litteram vos tenetis: vt putetis
ex eo q̄ ſcriptum eſt: Ꝗ verbū caro factū
eſt: verbum dei in carnē eſſe ꝯuerſū: Nūq̄d
negatis ſcriptum eſſe de domino: quia pec
catū nō fecit ſed peccatum factus eſt? Ergo
in peccatū ꝯuerſus ē domin⁹? Nō ita: ſed
quia peccata noſtra ſuſcepit peccatū dictuſ
eſt. Nā ꝛ maledictū dict⁹ eſt domin⁹: nō qꝛ
in maledictū ꝯuerſus ē domin⁹: ſed qꝛ nr̄m
Deut. 21. ſuſcepit ipſe maledictū. Maledict⁹ eñ inq̄t
qui pēdet in ligno. Miraris ḡ: qꝛ ſcriptum
Joh. 1. eſt: Verbum caro factum eſt: cum caro aſ
ſumpta ſit a dei verbo: qñ de peccato quod
nō habuit ſcriptū ē: Quia peccatū fact⁹ eſt?
Hoc ē nō naturā operatiōemqꝫ peccati: vt
pote in ſimilitudinem carnis peccati fact⁹:
ſed vt pctm̄ nr̄m in ſua carne crucifigeret:
ſuſceptionē ꝓ nobis: infirmitatem obnoxij
iā corpis pcti carnalis aſſūpſit. Deſināt ḡ
dicere naturā ꝟbi: i corpis naturā eē muta
tā: ne pari iterp̄tatiōe videaꝛ natura ꝟbi: i
cōtagiū mutata pcti. Aliud ē eñ q̄ aſſum
pſit: ꝛ aliud q̄ aſſūptū ē. Virt⁹ venit in vir
Luc. 1. ginē: ſicut ꝛ angel⁹ ad eā dixit: Quia ꝟtus
altiſſimi obūbrabit te. Sꝫ natū ē corp⁹ ex
virgine: ꝛ iō celeſtis q̄dē deſcenſio: ſꝫ hūana
ꝯceptio eſt. Non ergo eadē carnis potuit
eſſe diuinitatiſqꝫ natura.

De auctoris excuſatiōe: ac reſponſione ad obiectionem qua ſibi dici poſſet: ꝙ de patris ꝛ filij diuinitate quinqꝫ illis libris quos ſcripſerat: cōcluſorē ſe eſſe ꝓmiſerit: cū cōfutatiōe erroris eoꝝ: q̄ aiam putāt a dn̄o ieſu nō eſſe ſuſceptā: pulcherrimaqꝫ declaratione aſſūptōis humane nature. Et quō intelligendū ſit q̄ ſcriptum eſt: Ieſus proficiebat etate ꝛ ſapientia. Ca. VII.

Poſſem latius ꝓſeq: ſꝫ vereor ne hec
ip̄a aliq̄bus aut ſupflua aut ꝓlixa
videanꝛ. Fortaſſis eñ dicat aliq̄s:
Nōne de prīs ꝛ filij diuinitate q̄nqꝫ illis quos
ſcripſiſti libris: ꝯcluſorē te eſſe promiſeras?
Sꝫ q̄d faciā cū quotidie nouas ſeminent
queſtioneſ? Non p̄terit ſponſio: ſꝫ aſtringit

obiectio. Nā queadmodū pt finis eē reſpō/
ſi: ſi mod⁹ null⁹ obiecti ſit? Et tñ de pñs et
filij diuinitate ↄſūmatur⁹ reſponſionē in ſu
perioꝛib⁹ me ſpopōderā. Hoc aūt libro de
incarnationis dñicę ſacrō: plenioꝛ ſicut de/
buit facta digeſtio ē. Nā cū illd qđ ait do/
Matth. 26. minus: Triſtis ē aīa mea vſqꝫ ad moꝛtē. Et
infra: Pater me⁹ ſi poſſibile ē tranſfer a me
calicem hūc: ſ tñ non ſicut ego volo: ſ ſicut
tu vis: non ad ſpūſſancti cōpaſſionē ſed ad
rationabilis aſſūptionē aię ꝛ naturę hūanę
referā affectū: ↄſequēs eſt: vt p aſſertionem
dñici ſacramēti ꝛ plenitudinē naturę huma
nę fuiſſe aſtruam⁹ in xpō: ꝛ ab infirmitatis
ꝑiudicio ſcm̄ ſpm̄ ſeparemus. Non eſt enim
obnoxi⁹ infirmitati: qui nō eſt obnoxi⁹ paſ
ſioni. Quero igit qua rōne aīam putent
quidā a dño ieſu nō eē ſuſceptā: an qꝛ met⁹
ē ne ſenſu xp̄s laberet hūano? Dicūt ꝙ/
pꝛ quia ↄcupiſcentia carnis legi mentis re/
pugnet. Sed qui hoc ait: tantum abeſt vt
xp̄m putauerit lege carnis in peccati vincu
la fuiſſe deducendū: vt ipſe in eſtu poſitus
fragilitatis humanę: per chꝛiſtū ſibi ſubue/
Ro. 7. niri poſſe crediderit dicēs: Infelix ego ho/
mo: quis me liberabit de coꝛpoꝛe moꝛt hu
ius? Gratia dei per ieſuꝫ chꝛiſtū dominum
noſtrū. Qui ergo alios a carnis lubꝛico
vindicabat: nunquid foꝛmidare poterat?
Nec etiā ipſe domiatu quodā carnis iſti⁹
ſicut volunt foꝛmidabat illecebꝛas. Ergo
ꝛ carnis ſuſceptionē declinare debuerat: ne
ad lubꝛicū traheret erroꝛis. Sꝫ quō lubꝛi/
cum poterat timere pcti: qui pctm̄ remiſſu/
rus aduenerat? Et ideo cū ſuſceperit car/
nem hominis: ↄſequēs eſt vt perfectionem
incarnationis plenitudinēqꝫ ſuſceperit: ni/
hil em̄ in chꝛiſto impfectum. Suſcepit itaqꝫ
carnē: vt reſuſcitaret. Aſſūpſit aīam: ſ aīaꝫ
pfectā: rationabileꝫ: hūanā aſſumpſit atqꝫ
ſuſcepit. Nam quis pōt negare ꝙ ſuſcepe
Joh. 10. rit aīam: cū ipſe dicat: Aīam meā pono pro
ouib⁹ meis? Et iteꝝ: Propterea me pat di/
ligit: qꝛ ego pono aīam meā: vt iteꝝ ſumaꝫ
illam. Nō ꝑ parabolā hoc dicit: nec pſun/
ctoꝛia ſignificatione: in qua aliud dicitur ꝛ
Eſa. 1. aliud intelligit: Sicut illud: Neomenias ꝛ
ſabbata vr̄a odit aīa mea: Licet illud etiaꝫ
ad xp̄i animam poſſit referri: ꝙ iō poſita eſt
vt aboleret iudaicę ſupſtitionis erroꝛem: et
vni⁹ ſacrificij inſtitueret veritatē. Sed de
hoc dubitēt ꝓphetico: euāgelicū hoc refuta
re nō poſſunt de animę ꝓprietate dictuꝫ:
cū de moꝛte dñi ꝛ reſurrectione ſit dictum.
Deniqꝫ addit: Nemo tollit eā a me: ſ ego Joh. 10.
pono eam a meipſo: poteſtatem habeo po
nēdi aīam meam: et ptātem habeo iterum
ſumēdi eam. Eādem igitur ponit quā ſuſce
pit. Suſcepit dico. Nō em̄ verbum ipm̄ dei
viuum in ſua carne ad noſtrę aię vicem fa
ctuꝫ eſt: ſed ſicut carnē noſtram: ita ꝛ aīam
noſtrā perfectā naturę humanę aſſumptiōe
ſuſcepit. Aſſumpſit inquā aīam: vt incar/
natiōis ſuę benediceret ſacramēto ſuſcepto:
ſuſcepit affectū meū vt emēdaret. Quid
autē opus fuit carnē ſuſcipere ſine anima:
cū vtiqꝫ inſenſibilis caro ꝛ irrōnabilis ani
ma nec peccato ſit obnoxia nec digna pꝛę/
mio? Illud ergo pꝛo nobis ſuſcepit: qđ i no
bis amplius periclitabatur. Quid autē mi
hi pꝛodeſt: ſi totū me nō redemit? Sꝫ totuꝫ
me redemit qui ait: Mihi indignamini qꝛ Joh. 7.
totū hoīem ſanū feci i ſabbato. Totū rede/
mit quia i virū perfectū fidelis nō ex parte
ſed totus reſurgit. Deſinant ergo iſti miſe
ricoꝛdes timere: ne xp̄s carnē ſuā vel aīam
pfectā ſenſūqꝫ hoīs nō potuerit gubernare:
qui etiā illū aſinę pullū quē aħ nemo ſede/ Ps.
rat gubernauit. Qui plātauit aurē: nō au/
diet? Qui alios regebat: ſe regere ipſe non
poterat? Qui pctā donabat: pctm̄ ipſe fa/
ciebat. Deſināt nimiū ſolliciti iſti tāqꝫ pę/
dagogi xp̄i vereri: ne etiā in ipſo ↄcupiſcen
tia carnis legē mētis oppꝛeſſerit: ꝙ nō oppꝛeſ
ſit in paulo: ſ tātūmodo repugnauit. Ath
leta xp̄i victoꝛias mentis numerat ſuę: hi
trepidant ne caro titubauerit in dño: ꝙ vi/
cit in ſeruulo. Nō vult pꝛo ſe timere nos
xp̄s: Non vult ꝓ ſe flere nos dñs. Deniqꝫ
dicit: Filię hieruſm nolite me flere: vos ipſas Luc.
flete. Et iſtis dic: nolite mihi timere: vobis
timete. An nō audiſtis dicētē dauid: Do/ Ps.
min⁹ illuminatio mea ꝛ ſalus mea quē time
bo: Dñs defenſoꝛ vitę meę a ꝙ trepidabo?
Et alibi: Nō timebo qđ faciat mihi hō.
Et alibi: Nō timebo qđ faciat mihi caro. Ps.
Ergo lapſū naturę hūanę timere potuit:
quē hō ipſe nō timuit? De⁹ igit aſſ carneꝫ:
de⁹ in carne: pfectionē naturę aſſūpſi hūa/
nę: ſuſcepi ſenſū hoīs: ſ nō ſenſu carnis in/
flatus. Senſu hoīs: aīam meā dixi eſſe tur/
batā: ſenſu hoīs eſuriui: ſenſu hoīs rogaui:
qui rogātes exaudire cōſueui. Sēſu homi/
nis ꝓfeci: ſicut ſcriptū ē: Et ieſus ꝓficiebat Luc.
etate ꝛ ſapia ꝛ gr̄a apud deum ꝛ homines.
Quō proficiebat ſapia dei? Doceat te oꝛ/
do verboꝝ. Profectus etatꝭ: ꝛ ꝓfect⁹ ſapię
ſ humanę eſt. Ideo etatē aħ ꝓmiſit: vt ſm
hoīes crederes dictū. Etas em̄ nō diuinita/
tis ſ coꝛpoꝛis ē. Ergo ſi ꝓficiebat etate ho/
minis: ꝓficiebat ſapia hoīs. Sapia autem
ſenſu ꝓficit: qꝛ a ſenſu ſapia. Jeſus autē ꝓ/
ficiebat etate ꝛ ſapia. Quis ſenſus profici
ebat? Si human⁹: ergo ipſe ſuſcept⁹ eſt. Si
diuinus ergo mutabilis per profectuꝫ. Qđ
eni proficit: vtiqꝫ mutatur in meli⁹. Sed qđ
diuinū eſt nō mutat. Qđ ergo mutatur nō
vtiqꝫ diuinū. Senſus igit ꝓficiebat huma/
nus: ſenſum ergo ſuſcepit humanū. Et vt
ſciam⁹ quia ſcđm hominē loquebat: ꝓmi/
Luc. 2. ſit dicens: Puer autem cōfoꝛtabatur ꝛ cre/
ſcebat ꝛ implebatur ſapientia: ꝛ gratia dei
erat cum illo. Et puer noſtrę nomen eta/
tis eſt: nec cōfoꝛtari virtus poterat dei: nec
creſcere deus: nec altitudo ſapiētię dei: nec
plenitudo diuinitatis impleri. Quę igit
implebatur: erat nō dei ſed noſtra ſapiētia.
Nam quomodo implebatur: qui vt omnia
impleret deſcendit? Per quem autē ſenſū
Eſa. 7. eſaias dixit: Patrē puer neſciebat aut ma/
trem? Scriptum eſt em̄: Priuſqꝫ ſciat puer
patrem aut matrem: accipiet virtutem da/
maſci ꝛ ſpolia ſamarię. Sapientiam em̄ dei
futura ꝛ occulta nō fallunt. Expers autem
agnitionis infantia per humanā vtiqꝫ im/
prudētiam qđ adhuc non didicit: ignoꝛat.
Sed verendū eſt inquā: ne ſi duos princi/
pales ſenſus aut geminā ſapiētiam chꝛiſto
tribuimus: chꝛiſtuꝫ diuidamus. Nūquid
cū ꝛ diuinitatem ei⁹ adoꝛamus ꝛ carnem:
chꝛiſtum diuidimus? Nūquid cum in eo
imaginem dei crucēqꝫ veneramur: diuidi/
mus eum? Apoſtolus certe quid de eo di/
2. Cori. 13. xit? Quoniam ꝛ ſi crucifixus ē inquit ex in/
firmitate noſtra: viuit tamē ex virtute dei.
Cori. 1. Ipſe dixit: quia non diuiſus eſt chꝛiſtus.
Nunquid etiam cū dicim⁹: quia animam
rationabileꝫ ꝛ intellectus noſtri ſuſcepit ca
pacem: diuidimus eum? Nō enim ipſe de⁹
verbum: pꝛo anima rationabili ꝛ intellect⁹
capaci in carne ſua fuit: ſed animam ratio/
nabilem ꝛ intellectus capacem: ꝛ ipſam hu
manam ꝛ eiuſdem ſubſtantię cuius noſtrę
ſunt animę: ꝛ carnem noſtrę ſimilē eiuſdēqꝫ
cuius caro eſt noſtrę ſubſtātię ſuſcipiēs de⁹
verbum. Perfectus etiam homo fuit: ſi/
ne vlla tamen labe peccati: quia peccatum 2. Cori. 5.
ipſe nō fecit: ſed pꝛo nobis peccatum factuſ
eſt: vt nos eſſemus iuſticia dei in ipſo.
Caro ergo ipſi⁹ ꝛ anima: eiuſdē cuius aię
noſtrę carniſqꝫ ſubſtantię. Nec timeo ne
tetrada videar inducere. Nos enim vere ſo
lam qui hoc aſſerimus: colimus trinitatē.
Nō enim chꝛiſtum diuido: cum carnis ei⁹
diuinitatiſqꝫ diſtinguo ſubſtātiam: ſ vnuꝫ
chꝛiſtum cū patre ꝛ ſpiritu dei ꝑdico: ꝛ illos
magis qui carnem chꝛiſti vnius cū diuini/
tate eius dicunt eſſe ſubſtātię tetrada idu/
cere demōſtrabo. Nō enim qđ eiuſdē ſub
ſtantię eſt vnus: ſed vnum eſt. Nam vtiqꝫ
filium eiuſdem cum patre ſubſtātię ↄfiten/
tes in tractatu cōcilij niceni: nō vnaꝫ perſo
nam ſed vnam diuinitatem in patre ꝛ filio
crediderūt. Ergo cū dicūt eiuſdē carnē cu
ius ꝛ filius dei erat: fuiſſe ſubſtantię: ipi qđ
nobis obijciunt inepti⁹ vanę aſſertiōis in/
currunt: vt diuidāt chꝛiſtum. Itaqꝫ quartū
increatum qđ adoꝛemus inducunt: cū ſola
increata ſit diuinitas trinitatis.

De ampliori redargutiōe eoꝝ ꝙ auctorē dicūt ea vſurpare ꝙ̄ ſcripta nō ſint: ꝛ dei eē ſubſtātiā atqꝫ naturā: ſcriptū nō eē affirmant. Ca. VIII.

Concluſeram librum: ſed religiōis
fuit ne pꝛetergredi videremur:
qđ ſoluere nequirem⁹. Nam cum
dudum audierint quidaꝫ dicentib⁹ nobis:
Filium dei qui generatus ſit: pri qui gene/
rauit inequalē eſſe nō poſſe: quāuis ille ge/
nerat⁹ ſit: iſte generauerit: qꝛ generatio nō
poteſtatis eſt ſ naturę. Aduerſus illā ꝙdeꝫ
queſtionē vocem ſibi arbitrant̄ accluſam.
Sed tergiuerſatione damnabili in eodeꝫ
loco veſtigiū vertunt: vt putent mutatiōꝫ
fieri queſtionis mutatione ſermonis: dicen
tes: Quomodo poſſūt ingenit⁹ ꝛ genit⁹ eē
vnius naturę atqꝫ ſubſtātię? Ergo vt re/
ſpondeā: clemētiſſime imperatoꝛ parce mi
hi pꝛopoſitę queſtioni: primū oim ingenitū
in ſcripturis diuis nuſquā inuenio. Nō le/
gi: nō audiui. Cuius igitur mutabilitatis
ſint homines iſtiuſmodi: vt nos dicant ea
vſurpare quę non ſunt ſcripta: cum ea quę
ſunt ſcripta dicam⁹? Et ipſi obijciant quod
ſcriptum non ſit: nōne ipſi ſibi aduerſantur
ꝛ auctoꝛitati calūnię ſuę derogāt? Dicunt
em̄ nō eē ſcriptū: dei eē ſubaꝫ atqꝫ nām: cū
vtiqꝫ filiū dei pr̄is eē ſplēdoꝛē glię ꝛ charact

ſubſtantiȩ eius: ſcriptura teſtetur: et mul/
tos alios de diuina dixiſſe ſubſtantia: in
alio libro pleniſſime oſtenderimus. Na/
turam ꝗ̃ diuinã quis abnuat: cum petrus
apl's in epl'a ſua ſcripſerit: id opatã dñi mi/
2. Petri. 1. ſericordiã ꝑ paſſionẽ crucis: vt nos inqt fa/
ceret diuinȩ cõſortes naturȩ. Sꝫ etiã alibi
Gal. 4. paulus ſcripſit: Sed tunc quidẽ ignorãtes
deũ: hiſ qui natura nõ ſunt dij: ſeruiſtiſ. Ita
em̃ ⁊ in grȩcis codicibꝰ inuenimꝰ: quoꝝ po/
tior auctoritas ẽ. Quid igiẗ agunt q̃ ne/
gãt naturã eſſe diuinã: niſi vt iã nõ ſoluꝫ fi/
lio calũnienẗ: ſꝫ etiã patri? Si em̃ negatur
natura deꝰ eſſe: ꝗ ꝑ grãm ẽ vt hoĩes aut cer/
te falſo crediẗ vt dȩmones: quorũ ſimula/
chra dei appellatiõe donanẗ. Sꝫ apl'icã au
ctoritatẽ ſequamur: vt dicamꝰ ĩ ſimulachriſ
naturã nõ eſſe diuinã. Si ꝗ ĩ ſimulachriſ nõ
eſt: nõ eſt in dȩmonijs: ſupeſt vt in deo di/
uina ſit natura atq̃ ſuba. Docuimꝰ igitur
apl'ica auctoritate recte de deo patre dici: ꝙ
natura ſit deus. Accipiãt nunc ꝙ eadẽ dei
patris ſit natura q̃ filij ẽ: eadẽ ſit ⁊ ſpũſſan/
cti: ne forte idẽ dicãt. Naturã quidẽ legimꝰ
eſſe diuinã: naturȩ autem diuȩ nõ legimus
Joh. 10. vnitatẽ. Sꝫ cuꝫ ipſe filiꝰ dixerit: Ego ⁊ paẗ
vnũ ſumꝰ: vnitatẽ diuinitatis ꝓbauit. Cũ
Joh. 16. dixerit: Oia q̃ pater habet mea ſunt. Et in/
Joh. 17. fra: Paẗ oia mea tua ſunt: ⁊ tua mea: aſſe/
Joh. 14. ruit vnitatẽ. Cũ dixerit: Paẗ qui in me ma
net ipſe loquiẗ: ⁊ opa quȩ ego facio ip̃e faẗ:
vnitatẽ euidẽtiſſime declarauit. Deinde
petrꝰ vnã naturã oſtẽdit eẽ diuinã. Potuit
em̃ ſic dicere: ſi aliter eſtimaſſet: potuit inq̃
ſic dicere: Ut nos faceret diuinaꝝ ꝯſortes
naturaꝝ: maxime cũ ꝑ filiuꝫ in naturȩ diuȩ
ꝯſortiũ trãſeamꝰ. Nũqd põt donare qꝺ nõ
habet? Ergo nõ ẽ dubiũ: qꝛ de eo qꝺ habet
donat: et iõ habet naturã diuã: qui ꝯſortia
diuȩ donat naturȩ. Apl's ꝗ̃ paulus dicẽ/
do: Qui natura nõ ſũt dij: oſtendit vnã ve/
ri dei eẽ naturã. Nãq̃ ⁊ ipſe potuit dicere:
Gal. 4. Qui naturis nõ ſunt dij: ſi ſciret pluralita/
tẽ diuȩ eſſe naturȩ: vt alia eſſet in pře: alia ĩ
filio: alia ĩ ſpũſancto. Dicẽdo ꝗ: Natura nõ
ſunt dij: vnitatem naturȩ expreſſit diuinȩ.
Quid eſt autẽ natura deũ eſſe: niſi veꝝ deũ
1. Theſſal. 1. eſſe? Sicut ad theſſalonicenſes dicit: Quõ
ꝯuerſi eſtis ad deũ a ſimulachris ſuire deo
viuo ⁊ vero? Illi em̃ dij eſſe ſimulanẗ: natu
ra aũt deꝰ viuꝰ ⁊ verꝰ eſt. Nã ⁊ ĩ ipſo vſu nr̃o
eſt adoptiuꝰ filiꝰ ⁊ verꝰ filiꝰ. Adoptiuũ filiũ
nõ dicimꝰ filiũ eẽ nã: ſꝫ eũ dicimꝰ nã eſſe qui
verꝰ ẽ filiꝰ. Ergo ⁊ naturã ⁊ ſubam eẽ diui
nã ꝓbauimꝰ lectiõe. Unitatẽ quoq̃ nõ plu
ralitatem diuinȩ eſſe naturȩ: apoſtolica au
ctoritas demonſtrauit.

De cõfutatiõe ⁊ deſtructiõe obie/ ctionis p̃memoratoꝝ hereticorũ: quo arguũt ꝙ nõ poſſint ingenitꝰ ⁊ genitꝰ vniꝰ eẽ nature atq̃ ſubſtã tie: ⁊ de exẽplari approbatiõe: cum dicit genitũ: nõ ꝓprietateꝫ nature ſed ſignificatiõꝫ generatiõis expri mi. Quoq̃ appellatiõe ingeniti ⁊ ge niti ſpecies videatur eſſe diuerſa: ſed tñ indiſtincta diuinitas. Ca. IX.

Nunc illic aſſerãt: vbi ingenitũ pa/
trẽ legerint. Sꝫ ſi dialectico more
ꝯcedi ſibi id poſtulãt: vt qꝺ lectum
nõ ſit: ꝓ lecto vſurpẽt: ꝓdunt ſe cõtẽtionis
ſtudio differre: nõ cognitõꝫ quȩrere ṽitatiſ.
Nãq̃ in ipſa dialectica ſi nõ ꝯcedaẗ qꝺ cõ
cedi ſibi poſtulãt: q̃ aditũ cõtẽtionis inueni
re deſiderãt: principiũ inuenire nõ quȩunt
diſputandi: ⁊ hoc ibi: vbi ꝯtentio ẽ magiſ de
diſputatiõis argutijs: ꝗ̃ de examine verita
tis. Hȩc ẽ em̃ dialecticoꝝ gl'ia ſi videãtur
expugnare verbis ⁊ refellere veritatẽ. Cõ
tra definitio fidei ẽ: vt veritas nõ verba pã/
danẗ. Deniq̃ ṽba philoſophoꝝ excludit
ſimplex ṽitas piſcatoꝝ. Quȩ igiẗ iſta aſ/
ſertio ẽ: vbi ſi nõ donauero eis verbũ inge/
niti: aſſertiõis principium inuenire nõ pñt?
Ubi ꝗ legerint demõſtrẽt. Exciderat aio:
Nũc redeo in memoriã. Lectum ẽ inquiũt.
Nã arrius dixit ingenitũ patrẽ: ⁊ genituꝫ
⁊ creatũ filiũ. Quo auctore: ꝯtra apl'ica ſcri
pta ꝯtendãt? Cõtendant tñ ſi mõ arrij ſe di
ſcipulos eẽ fateanẗ. Nã quõ negãt mgr̃m:
cuiꝰ inuentũ ſequũẗ? Sed ſi illi hoc dicunt
qꝺ arriꝰ: iuſtiꝰ ego debeo dicere qꝺ apl's di/
xit. Patrẽ em̃ dixit: nõ ingenitũ noiauit: fi/
liũ dixit: ⁊ genitũ filiũ noiauit. Qꝺ legi: nõ
nego: imo libenẗ vſurpo: qꝺ nõ legi vſurpa
re nõ debeo. Sꝫ tñ qꝺ in dialectica nõ fa/
ceremꝰ vſurpent: ne forte dicãt: qꝛ genitum
nõ legimꝰ patrẽ ſicut filiũ: ideo ingenitum
eſtimare debemꝰ. Intelligiẗ hoc: ꝗ nõ legi/
tur. Sed ſi intelligitur: nec ſpm̃ ſcm̃ geni/
tum legi. Ergo ⁊ ſpũs qꝛ genitꝰ nõ eſt: inge
nitus vtiq̃ ſm̃ veſtrã alibi ſentẽtiam nomi/
nãdus eſt. Si igitur ingenitum dicitis
et genitum non poſſe vnius eſſe ſubſtantiȩ:

ſupeſt vt de pře ⁊ ſpũſancto: qꝛ nec patrem
genitũ legimꝰ nec ſpm̃ ſcm̃: vnitatẽ diuȩ na
turȩ ⁊ ſubȩ nõ negetiſ. Si em̃ in eo eſt vis
oĩs veſtrȩ diſputatiõis: ꝙ ingenitus ⁊ geni
tus nõ poſſunt eſſe vnius naturȩ: ergo qui
non eſt genitus: cum eo qui non ſit geni/
tus vnius naturȩ atq̃ ſubſtantiȩ eſt. Et
ſi ideo putatis pr̃em maiorẽ eẽ: qꝛ genitus
nõ ẽ: nũqd ⁊ ſpũſſanctꝰ maior ẽ filio? Mul/
ta pñt ⁊ inumera exẽpla ſuppetere: vt de eo
qꝺ genitum nõ ſit: dicaẗ ingenitũ. Naꝫ et
mũdũ pleriq̃ ingenitũ eẽ dixerunt: ⁊ mate/
riã reꝝ oĩm quã grȩci hylen dicũt: q̃ſi ſiluã
materialẽ ingenitã eẽ mẽorarũt. Videnẗ
igiẗ in h̊ ṽbo ꝓrogatiuã quãdaꝫ ptãtis eſſe
nõ poſſe: niſi forte h̊ ṽbo ſibi honorare deũ
videanẗ: quo phi mũdũ putauerũt eſſe do/
nãdũ. Nũqd ꝗ ſic ingenitꝰ pr̃ ſicẽ mundus?
Abſit. Aut hic ſolꝰ deũ decet ſmo: cũ deꝰ vl
tra ſmonũ oĩm ſit ambitũ? Nihil igiẗ ꝓcio
ſũ deo in eo ſmone: q̃ cõis poſſit eſſe cũ cȩte
ris. Sꝫ tñ quẽadmodũ vultiſ: ineſtimabiẗ
ſit huiꝰ ꝓrogatiua ſmonis: q̃ nõ auctoritate
aliq̃ deſignaẗ: ſꝫ vr̃o eſtimaẗ arbitrio. Quo
igiẗ hoc ꝓficit: vt ex ṽbo velitis facere iter
pr̃em ⁊ filiũ diſtantiã naturȩ: diſtãtiã pote/
ſtatis? Ingenitꝰ inqt ⁊ genitꝰ nõ pñt vniꝰ
eſſe naturȩ atq̃ ſubȩ: vt quẽadmodũ inẗdũ
dicunt: inopatꝰ ⁊ factuſ: nõ ſũt vniꝰ naturȩ.
Neq̃ em̃ diſcretionẽ faciunt ingeniti ⁊ in/
opati: neq̃ diſtantiã volũt eſſe inter genitũ
vel creatũ: mõ vt creaturã filiũ dicant. Er
go qꝛ pr̃ oẽm cãm: hoc eſt ἐ͂ιάρ: ſicẽ grȩci di/
cunt ſupgreſſus: cũ ex alio creatꝰ nõ ſit filiꝰ
vtiq̃ ſuba ſit: nõ aliũde ꝓncipiũ habens et
cãm ex q̃ ſit. Et iõ inqunt alia talis ſuba
eſſe nõ põt: qꝛ oia ex pře deo habent ſubſi/
ſtendi cãm. Un̄ nõ eſſe veriſiẗe dicũt vt fi/
liꝰ qꝛ ex pře eſt: ⁊ ex ſe cãm nõ hꝫ vt ſit: ſꝫ ex
pře ſiẗs ſit pr̃i: Cũ pr̃ ex alio cãꝫ nõ habeat:
filiꝰ aũt vt ipſi allegãt eẽ nõ potuerit: niſi h̊
ip̃m ex pře vt eẽt accepit. Iõq̃ igenitũ ⁊ ge
nitũ dicũt eẽ diſſiẗeꝫ: q̃ſi ṽo qꝺ alibi ſȩpe iã
dixi: gnãtio ptãtiſ ſit nõ naturȩ. Cũ em̃ dico
genitũ: nõ ꝓprietatẽ naturȩ ſꝫ ſignificatiõꝫ
generatiõis exp̃ſſi. Hoc exẽplis euidẽtio/
ribus approbabo. Nã ſi generaliẗ dicã filiũ:
nec addã cuiꝰ: põt intelligi ⁊ filiꝰ hoĩs: ⁊ fili/
us iniq̃tatis ⁊ filiꝰ peſtilẽtiȩ: ⁊ filiꝰ diaboli: ſi
cut de iudȩis ſcriptura teſtaẗ: ⁊ qꝺ in vſu ẽ:
⁊ fetꝰ pecudis: ⁊ pulli colũbaꝝ. Et iõ ĩ appel
latione filioꝝ nõ ẽ exp̃ſſio ſignificata natu/
rȩ. At ṽo ſi naturam deſignare deſidero:
aut hoĩeꝫ nuncupabo: aut equum noiabo?
aut auẽ dicã: vt natura poſſit itelligi. Ita
ꝗ ſi naturã cupio deſignare diuinã: deũ ve/
rũ debeo noiare. Cũ aũt filiũ dico: genera/
tũ ſignifico. Cũ pr̃eꝫ ꝗ̃ dico: generaſſe de
claro. Nõ ꝗ hinc naturȩ diſcretiõeꝫ facias:
cũ ſit h̊ ſignificatoriũ generãtis ⁊ geniti. Si
gnificatoria aũt hmõi: exprimũt ſubȩ quali
tatẽ. Multi em̃ vt dixi filij: ſꝫ diũſitas filio/
rũ. Alios ꝑ naturã: alios per grãm. Multȩ
creaturȩ iuiſibiles ⁊ viſibiles. Inuiſibiles:
vt ꝓncipatꝰ ⁊ ptãtes: throni ⁊ dñatões. Ui
ſibiles: vt ſol: luna: ſtellȩ: hõ: terra. Ergo di
uerſȩ ſpẽs ⁊ diũſȩ creaturaꝝ ſubȩ ſũt. Itaq̃
ſi velis ꝓprietatẽ creaturȩ alicuiꝰ exp̃mere:
aut ſolẽ aut lunã noiabis aut ſtellas. Et ſic
intelligiẗ quid ſit qꝺ ſignificãdũ putaueriſ.
Cȩteꝝ ſi factũ dicas aut creatum: qꝺ iter/
dũ filiũ dicũt: qꝛ multa facta ⁊ creata ſunt:
nõ ꝓprietatẽ ſubȩ videris ſignificaſſe: ſed
ſpeciẽ q̃litatiſ. Aliud em̃ ſuba: aliꝺ q̃litas ẽ.
Deniq̃ vt diximꝰ ⁊ alibi: vſiã ita iterp̃tatoſ
latinos: vt ſubam dicerẽt. Uſia aũt dei cuꝫ
dicaẗ: quid aliud ſignificaẗ: niſi deũ ſꝑ eſſe?
Qꝺ lr̃ȩ ipſe exprimũt: ꝗ̃uis diua vſai: h̊ ẽ:
cũ ſit ſemꝑ vſiã diciẗ: vniꝰ lr̃ȩ mutato ordie
ꝓpẗ ſonũ ⁊ cõpẽdiũ decoreq̃ ſmonis. Er/
go vſia qꝺ ſemꝑ ſit deꝰ ſignificat. Ingeniti
aũt vt tu viſ vꝉ geniti appellatio q̃d ſit decla
rat: hoc ẽ ꝙ nõ ex alio ſit pr̃: nec ex ſe filius.
Spẽs hic videẗ eẽ diũſa. Spẽs vtiq̃ diſti
cta: ſꝫ indiſtincta diuitas. Quȩriſ quõ h̊ ꝓ/
bari poſſit? Etiã in creaturiſ oſtẽdã diũſaꝫ
ſpẽm: diuerſa initia in pleriſq̃: ⁊ vnam eſſe
ſubam: ⁊ de ſcripturiſ exẽpla ꝓferã. Itaq̃
ſi in his q̃ mortalia ſũt h̊ põt ꝯuenire: quẽ/
admodũ pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũs diuitati legẽ cu/
iuſdã neceſſitatiſ iponũt? Oia nẽpe volati
lia q̃ eiuſdẽ generis videnẗ: eiuſdẽ vtiq̃ et
naturȩ ſũt: vt aq̃laꝝ vnũ genꝰ ⁊ vna natu/
ra ẽ: vultuꝝ ſiẗr: ⁊ cȩteroꝝ ſm̃ genꝰ ſuũ vola
tiliũ. Quẽadmodũ aũt ceperint eẽ volati
lia: tres ſpẽſ reperimꝰ: ⁊ ortꝰ eoꝝ cauſas legi
mus eẽ diuerſas. Scriptũ ẽ em̃ dixiſſe deũ:
Producãt aq̃ repẽtia aiaꝝ viuentiũ ⁊ vola Gen. 1.
tilia volãtiũ. Et paulopoſt cũ ꝑadiſũ feciſ
ſet deꝰ ⁊ poſuiſſet in eo hoiem: ſcriptuꝫ eſt:
Quia figurauit deꝰ de terra beſtias agri et Gen. 2.
volatilia cȩli. Significanẗ ꝗ volatilia h̊ lo/
co figurata de terra. Supra ꝗ̃ legiſti: qꝛ
dixit deꝰ auibꝰ: Creſcite ⁊ multiplicamini: Gen. 1.
Utiq̃ ex coitu mariſ ⁊ fȩiȩ gnãtõis icremẽta
ꝑcipiẽs. Itaq̃ adũtimꝰ etiã q̃ vniꝰ generiſ ſit

diūſo mō eē cepiſſe:alia de aq̄s:alia de tra:
alia de maris ⁊ femię gnātiōe: ⁊ vniꝰ tñ hęc
eē naturę:diſſiſitudineq; ſubę non habere.
Quid vero tam vnius naturę ꝙ caro nr̄a
cū dñici corporis v̄itate?Diuerſis tñ vtraq;
ducta cauſis:orta p̄ncipijs ē. Caro em̄ dñi
ſpū in virginē ſupueniente generata:nō ex
pectauit virilis femineiq; coitꝰ ſolēne com/
mertiū. Caro v̄o nr̄a:niſi viril' iux̄ femine/
uſq; ſexꝰ genitalia:ſulcis naturalibꝰ obdu/
cat ſemina:intra viſcera neſcit materna for
mari:⁊ tñ cū generationis fuerit cā diuerſa:
carnis tñ in xp̄o cū hoibus oibꝰ vna natu/
ra ē.Partꝰ em̄ virginis:nō naturā mutauit
ſ generandi vſū nouauit. Deniq; caro de
carne nata ē.Habuit ꝗ de ſuo v̄go qd̄ trade
ret.Nō eni alienū dedit mater:ſ ꝓpriū evi
ſceribꝰ ſuis cōtulit:inuſitato modo ſ vſita/
to munere. Habuit igit' carnē v̄go quā na
turę ſolennis iure tranſcripſit in fętū. Ea/
dē igit' ſm carnē generantis marię:genitiq;
natura:nec diſſimilis fratribꝰ: q̄ dicit ſcri/
Heb.2. ptura:vt p oia ſilis fratribꝰ fieret. Similis
vtiq; dei filiꝰ nr̄i:nō ſm diuinitatis plenitu
dinem:ſ ſm aię rōnalis:⁊ vt expreſſiꝰ dica/
mus:humanę nr̄iq; corpis v̄itatez. Quid
autē de ipſo loquamur adam:qui cū ſit for/
matꝰ e limo terrę:generauit vtiq; filios ſuę
cōſortes naturę:pticipes generis: ſucceſſio
nis hęredes? Diuerſa quidē in filijs ⁊ pa/
rente p̄ncipia:ſ hūanę ꝯditionis vna natu/
ra.Nec tñ diſſimilitudo ortꝰ:ſiſitudini ſub/
ſtātię p̄iudicauit.Siſis ꝗ filiꝰ pr̄i etiā in his
ꝗ ꝓpter hūanę ꝯditiōis fragilitatē ſiſitudi/
nis plenitudinē hr̄e nō poſſent. Quō ꝗ dei
pr̄is diſſimilis filius verus?

De diſputatiōe ꝯtra quoſdā ſupe
riorē ſectā ſequētes:diſputationis
tñ genere diſcordare ſe putantes:q
filiū ſiſem dicūt:ſed nō vniꝰ ſubſta
tię cū pr̄e:⁊ ꝙ cū ſit vniꝰ naturę filiꝰ
cū pr̄e:etiā vniꝰ ſit potētię:⁊ ita oi/
potens ſicut ⁊ pater: queadmodū
etiā ſpiritum ſanctum omnipoten/
tem ſcriptura teſtatur. Ca. X.

ſ Ed pleriq; eādē ſectā ſequētes: di/
ſputatiōis genere diſcordare ſe pu/
tant:ab his q diſſiſem pr̄i p oia fili/
um dicūt. Jō hox ꝙ q ſiſem dicūt filiū:ſ
nō vniꝰ ſubę cū pr̄e ineptias diſcutiamus.
Quę ñ vniꝰ naturę ſūt:diuſę ſūt vtiq; atq;
diſtāt': ⁊ q diſtāt' naturę:ꝯſequēs ē vt ſiſia
eē nō poſſint:niſi forte ſm ſpēm ſiſia dicas:
diſſiſia ſm v̄itatē. Nam ⁊ lactis ⁊ niuis ⁊ cy
gni albentis:cōcolor ſpēs ē:ſ diſcrepantiā
ſuat diſtātis naturę:nec dr̄ia naturax ſpe/
ciex ſiſitudine colorat'. Quō ꝗ iſti ſimilez
dicūt pr̄em ⁊ filiū:q vnitatez ſubę negant?
An ſm formā ⁊ figurā colorē ſiſem putant?
Sz hęc corpis ſūt:hęc cōpoſitiōꝫ quādam
indicāt. Quō aūt inuiſibili ſiſitudinē ſm
colorē aptamꝰ aut formā? Aut quō creatu/
ra pōt eē ſiſis increato? Quō ſplēdor glię et
charact' ſubę eiꝰ:ſi diuerſa gl̄a: vt illi dicūt:
diuerſa ſuba ē? Scdm gr̄iam inqunt ⁊ opa
tionē ſiſis ē:⁊ ꝓpterea imago dei dicit' filiꝰ.
Ergo ſi p aliq̄ nō p oia ſiſis: ꝓ pte ſiſis :pro
pte diſſiſis. Huic aūt ꝓpoſitiōi ꝯſequēs ē:
vt ſi ex pte ſiſis ꝓ pte dſſiſiſ:ñ i toto ē:ꝓ pte
ſit dei imago cōpoſita:ac p h̄ ſeq̄t':vt ⁊ ipſe
ꝯpoſitꝰ videat':cuiꝰ ſit imago cōpoſita. Cō
poſita aūt ſi ex pte ſiſitudinem ſuet:imago
eiꝰ ex pte ſiſis eē nō poſſit. Sz q ſiſem ſm
vnitatē naturę negāt:ſiſem cęter' arbitrāt'.
Solēt em̄ dicere:Cur putat':q̄ multū de/
dit ſcriptura filio:q̄ imaginē dixit:cuz ipſe
deꝰ dixerit hoibꝰ:Eſtote ſci qm̄ ego ſcūs ſū: Leuit.
Et filiꝰ dixerit:Eſtote pfecti:ſic ⁊ pr̄ vr̄ q in Matt.
cęlis ē pfectꝰ ē. Nec itelligūt eoipo aſtrui:
q̄ nō ſm ptē ſ ſm plenitudinē diuinitatis et
pfectionē ſiſis ſit filiꝰ pr̄i Deniq; ſi multi ſi
miles:cur ſolꝰ filiꝰ imago inuiſibilis dei dr̄:
⁊ character ſubę eiꝰ:niſi q̄ in eo naturę eiuſ
dē vnitas:⁊ eiꝰ maieſtat' expr̄ſſio eſt? Alia
em̄ ſm imitatōꝫ ſiſitudo:alia ſm naturam:
qd̄ ꝓpoſitox exēplox etiā v̄ba idicāt. Di
cit em̄ ſcriptura:Eſtote ſci:vt fiāt id p imita
tiōꝫ hoies.Ergo dr̄:Eſtote:q̄ nō ſūt.De ſe
aūt dicit deꝰ:q̄ ſanctꝰ ſū: nō vtiq; ꝓficiēte
ꝓceſſu:ſ manēte natura. Deide ait ſapia:
Eſtote pfecti :vt incipiāt hr̄e qd̄ nō habēt.
De pr̄e aūt dicit:Sic pr̄ veſter q in cęlis eſt
pfectꝰ ē.Eſt ꝗ pfectꝰ pr̄:q eſt:ſemp ē. Jō vel
vſia gręce ꝙ ſit ſemp:vł latinę ꝙ i ſuo mane
at:nec ope ſubſiſtat aliena:appellat' ſuba.
Sanctꝰ ꝗ pr̄ ⁊ pfectꝰ pr̄.Sanctꝰ etiā ⁊ pfe/
ctus filiꝰ:q̄ſi imago dei. Jmago aūt dei: ꝙ
oia q ſūt dei vident' in filio:id eſt ſempit'na
diuinitas:oipotētia atq; maieſtas. Talis ꝗ
q̄lis ē deus:ſua videt' imagine. Vñ opor/
tet vt imaginē eiꝰ talē credas :q̄lis ē deus.
Nā ſi imagini detrahas:⁊ vtiq; ei cuius
imago ē videbit' eē detractuz.Si minorem
imaginē credas:minor deꝰ apparebit ima/
gine. Qualē em̄ eſtimauer' imaginē:talis
tibi videbit' h:cuiꝰ iuiſibil' ē imago.Dixit eī

Jō.14. imago:q me videt videt ⁊ pr̄ez.At q̄lē eſti/
mauer' cū cuiꝰ imaginē eē filiū credis:tal' ti
bi neceſſario filiꝰ ęſtimandꝰ ē. Vñ q̄ icrea
tus pat': increatꝰ ⁊ filiꝰ: q̄ nō minor pat':nō
minor filiꝰ:q̄ oipotens pat': omp̄s ⁊ filius.
Dictū ē igitur:etiā ſi vſurpent qd̄ non le/
gunt:vt ingenitū dicāt:verbo tñ nihil im/
pediri quominꝰ vniꝰ naturę atq; ſubſtātię
xp̄m cū pr̄e eē credamꝰ. Qꝫ ſi vniꝰ naturę:
vtiq; vniꝰ potētię.Qui quidē locꝰ haud dif
ficilior eſt ad refellenda ſtudia pfidorum.
Quō eni negant oipotentem chriſtū:qd̄
ſcriptuz ē: qui volūt vſurpare qd̄ nō docēt
ſcriptū? Omnipotētē etem̄ xp̄m ſup̄ do/
cuimꝰ: ⁊ i iohānis euāgeliſtę apocalypſi:⁊ i
zacharię prophetia:⁊ in euāgelio ſignifica/
tū. Quę ſi q̄s recēſenda putat: ſupiora re
uoluat ⁊ repetat. Tñ qd̄ ibi ꝓpter cōgeſti
onē teſtimoniox penę p̄terij:dicāt de q pu/
tent dictū qd̄ amos ꝓphetauit? Sic eniz
Amos.9. ſcriptū ē:Dñs qui attigit terrā ⁊ mouet eā:
⁊ lugebūt oēs cōmorantes in ea:⁊ aſcendet
ſicut flumē ęgypti.Qui ędificat ſup cęlum
aſcenſionē ſuā ⁊ repromiſſionē ſuā ſup ter/
rā cōfirmat:qui aduocat aquā maris ⁊ effū
dit eā ſup faciē terrę:dñs oipotens nomē ē
ei. Nōne hęc oia in filium intelligāt cōue/
nire?Qui terrā deſcendēs tetigit: in paſſio
ne cōmouit:de terris aſcendit in cęlū:⁊ ſup
terrā deſcēdit e cęlo:ſicut ipſe promiſerat.
Sed quid de filio laboro:cū etiā ſpirituz
omnipotentē ſcriptura teſtet'?Scriptuz eſt
Pſ.32. em̄:Verbo domini cęli firmati ſūt ⁊ ſpiritu
oris eiꝰ ois virtus eox.Et de ſapiētia ſcri/
ptum ē:Quia habeat in ſe omnipotentem
Sap.7. ſpiritum.Dicit enim ſalomon :q̄ omnium
artifex docuit me ſapientia. Eſt enim in ea
ſpiritus intelligentię:ſanctꝰ:vnicus:multi/
plex:ſubtilis:bonus:mobilis:diſertꝰ:ima/
culatus :manifeſtus: inuiolabilis: bonum
amans:acutꝰ:prouidens:poſſibilis:muni/
ficus:benignus:ſtabilis:interger:ſine ſolli
citudine:qui omnia poteſt: omnia ſpectat:
⁊ per oia penetrans ſpirituū intelligibiliū.
Sancti Ambroſij ep̄i liber de Jn/
carnationis dominice ſacrameto:
explicit.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber
de myſterio paſche: Jn quo ⁊ paſ/
che myſteriū aperit:⁊ tēpꝰ paſcha/
le magnis laudibus proſequitur:
Feliciter incipit.

Unde ſacrū nomē paſche deſcen/
derit:⁊ q rōne xp̄s ſe i paſſionē paſ
che myſterio conſecrauerit. Ca. I.

p Aſche myſteriū
de fide omnibꝰ credētibus i
xp̄o renatis:recidiuatū fidei
annuę fęlicitatis gaudiū et
gloriā ſubminiſtrat. Quod
q̄dē ſacrū nomē ab ipſiꝰ dñi paſſione deſcē/
dit. Paſcha em̄ paſſio ē ſaluatoris:ſicuti be
atus ap̄ſs dicit: Paſcha eni noſtrū imolatꝰ 1.Cor.5.
ē xp̄s. Ad hoc em̄ humanū corpꝰ xp̄s accipi
ens:ſe in paſſionē paſchę myſterio cōſecra/
uit :vt quiſq; huiꝰ muneris p fidem: ptici/
pationē eēt indeptꝰ:cōſortio dominicę fęli/
citatis dignꝰ merito cenſeret'.

De cōmendatione paſchalis tē/
poris:ab ijs que eo tempore facta
cōmemorant'. Ca. II

e St eni paſcha vere anni principiū:
primi menſis exordiū:nouella ger/
minum reparatio :ac tetrę hyemis
nocte diſcuſſa:primi veris reſtituta iocūdi/
tas. Hoc inquā tempore viſibilium ⁊ inui
ſibiliū cōditor deꝰ:defixo humo cęli machi/
nam ſuſpendēs:diē ſolis ardore radiauit:
ſplendorem lunę ſolatio noctis attribuit:
pendentē cęli camerā ſplendentiū ſiderum
decorauit ornatu:mare certis littorum fini/
bus coercens: concaue ac ſtridentis vndę
ęſtū metas ſtatuti limitis haud iuſſit exce/
dere.Et vt plana mūdi facies oculox emi/
nus ſubtraheret' aſpectui: ad hoc in ornatū
mundialis fabricę :nemoroſi colles atq; ex/
celſi cōſtituti ſunt montes:vt iterū mortali
bus campeſtris ornatꝰ iocūdior adueniret.

Qua rōne hō terreſtris creature
factꝰ ſit dñs:⁊ quō grām creatoris
amiſerit ac mort' ſniam incurrerit.
Quoq; ita diabolus mortis ſortitꝰ
ſit imperiū:⁊ oēs a deo deuiantes
tartari clauſos ergaſtulo poſſede/
rit. Ca. III.

i Pſeq; hō diuini opificij dignatiōe
formatus:ad hoc terreſtris creatu/
rę effectꝰ ē dñs: vt diuinis inſtituti
onibꝰ parens:eiꝰ tantū ⁊ volūtatē ſeruaret:
qui ſe in tātis rebꝰ dñm p̄feciſſet ex nihilo.
Qui in ipſo exordio: nō neſcius deprauatꝰ
iuidia:dum ſuper indultū dei opificium cu/

pit fieri: qđ natura nõ dederat: amiſit gra/
tiam quã creatoris pietatis attribuerat: cõ
tinuo ob concupiſcẽtiã diabolicę deceptio/
nis: ſententiã mortꝭ pręuaricator incurrẽs:
et iam affuturę ex ſe ſtirpis originẽ ꝓpaga/
uit: vt diuina hoc loco recte ſentẽtia cõple/
Sap. 2. ret: Inuidia diaboli: morſ introiuit in orbẽ
terrarꝫ. Ita per occaſionẽ delicti i vniuer
ſis peccatoribꝰ: diabolus mortis ẽ ſortitus
imperiuꝫ: atqꝫ omnes a deo deuiãtes: pcti
vinculo obſtrictos: ſqualentis tartari clau
ſos ergaſtulo poſſidebat.

Quõ deꝰ hũanã carnẽ aſſumens ⁊ corpꝰ cõditioni mortiſ addiciens: ad tartara deſcẽderit: ⁊ ſeras inferni ianuaſqꝫ confringens: vinctos e diaboli faucibꝰ reuocauerit. Ca. IIII

q Uorꝫ interitũ dolens diuina cenſu
ra: nõ per ſeruũ vatẽ: nec ꝑ angelũ
inuiſibilẽ: ſꝫ ad hoc ꝑ ſubãm hũanę
carnis: In hoĩe deus veniens habitauit: vt
honeſtã viuendi formã mortalibꝰ daret: et
tẽporarijs ętemã i ſe credentibꝰ vitã: exem/
plo ſuę mortis ac reſurrectionis aperiret.
Ut eñi incredulitas ⁊ ſimulachrorꝫ cultꝰ:
cęli aditũ clauſerat: ita inferui baratrũ ꝑua
ricatoribꝰ ꝑfidia ꝓcurarat. In quorꝫ ſup/
plicijs vſqꝫ ad aduentũ ſaluatoris dñi ieſu
xp̄i: diabolus ꝑ mortẽ regnauit: donec hũa
nę carnis ad deuꝫ attempata ſubã: imacu/
latũ corpꝰ cõditioni mortis addicit: expers
pcti xp̄s: cũ ad tartari ima deſcẽderet: ſeras
inferni ianuaſqꝫ cõfringẽs: vinctas peccato
aĩas mortis dominatiõe deſtructa: e diabo
li faucibꝰ reuocauit ad vitã: atqꝫ ita diuinũ
triũphũ ęternis characteribꝰ ẽ cõſcriptum:
1. Cori. 15. dũ dicit: Ubi eſt mors aculeꝰ tuus? Ubi eſt
mors victoria tua? Quã fęlicitatẽ repara
tę ſalutis: Paulus recolẽs clamat: Sicuti ꝑ
adam mors intrauit in hũc mũdũ: ita ⁊ per
xp̄m ſalus reſtituta ẽ mundo. Et iterum:
Primꝰ hõ de terra terrenus: ſecũdus hõ de
cęlo cęleſtꝭ. Et adijciẽſ ait: Sic portauimus
imaginẽ terreni: id eſt vetuſti hoĩs i crimĩe:
ſic portemꝰ imaginẽ cęleſtis: id ẽ ſuſcepti: re
dẽpti: reparati: ac purificati hoĩs ſalutẽ: te/
neamus in xp̄o. Quia idẽ ipſe apl̄s ait: In/
itium xp̄s: id ẽ auctor reſurectõis ⁊ vitę: de/
inde hi q̄ ſunt xp̄i: id eſt q̄ in forma puritati
eiꝰ viuẽtes: de ſpe reſurrectiõis eius ſecuri
erũt: cũ ipſo cęleſtis ꝓmiſſi glĩam poſſeſſu/
Ioh. 5. ri. Sicuti ipſe dñs in euãgelio ait: Qui in/
quit me ſecutus fuerit nõ periet: ſed tranſi/
et de morte ad vitã. Ita ſaluatoris paſſio
vitę humanę ſalus eſt. Ad hoc eñi ꝓ no/
bis mori voluit: vt nos in eum credẽtes ꝑ/
petuo viueremꝰ. Uoluit ꝓ tẽpore fieri qđ
nos ſumꝰ: vt nos ęternitatis eiꝰ ꝓmiſſiõeꝫ
indepti: cũ eodẽ perpetuo viueremus.

De ingentibus paſchalis myſterij: dieiqꝫ illius preconijs. Ca. V.

b Ec inquã illa eſt cęleſtiũ myſteriorꝫ
gratia: hoc paſchę donum: hęc op/
tabilis anni feſtiuitas: hęc exordia
gignentiũ rerũ. Hinc vitalis lauacri ſa/
crę eccleſię editi puerperio infantes paruu/
lorum ſimplicitate renati: baratro innocen/
tis perſtrepunt cõſcię. Hinc caſti patres:
pudicę etiã matres: nouellaꝫ ꝑ fidẽ ſtirpẽ ꝓ
ſequũtur innumeraꝫ. Hinc ſub fidei arbo
re ab vtero fontis innocui cęreorꝫ ſplendet
ornatus. Hinc cęleſtis meriti ſanctificant
munere: ⁊ ſacramenti ſpiritalis celebri my/
ſterio ſaginant. Hinc vniꝰ plebis gremio
beatę eccl̄ię nutrita fraternitas: vnicę diui/
tatis ſubſtãtiã: ac virtutis trinũ nomẽ ado/
rantes: pſalmũ annuę feſtiuitatis cũ ꝓphe
ta cõcelebrant. Hic ẽ dies quẽ fecit dñs: ex Ps. 117
temꝰ et lętemur in eo. Quis inquã dies?
Nẽpe illẽ qui attribuit viuendi principiuꝫ:
lucis exordiũ: auctor luminis: id eſt ipe dñs
ieſus xp̄s qui de ſemetipſo ait: Ego ſum in/
quit dies: qui per diẽ ambulat nõ offendit: Ioh. 11
id eſt qui xp̄m in oĩbus ſequit: ꝑ eius veſti/
gia vſqꝫ ad ęternę lucis ſoliũ tranſmeabit:
ſicut ipſe patrẽ pro nobis adhuc in corpore
cõſtitutus: orat dicens: Pater: volo vt vbi Ioh. 17
ego ſũ: ibi ſint ⁊ hi qui in me crediderũt: vt
ſicut tu i me ⁊ ego in te: ita ⁊ illi maneant in
nobis. Hic inquam exultationis ⁊ lęticię
dies eſt: in quo promiſſuꝫ perfectę glorię cõ
ſecuti: recte plebs ſancta ad inſtar angelorꝫ
futurę laudis myſteriũ: adhuc in hoc ſeculo
conſtituti: domino cuꝫ propheta cantamꝰ:
Hic eſt dies quem fecit dominus: exulte/
mus ⁊ lętemur in eo: id eſt auctor inſtitutio
nis: redemptionis ⁊ vitę perpetuę: dominꝰ
ieſus chriſtus: qui eſt rex regum ⁊ dominuſ
dominorũ abſqꝫ initio: ſine fine in patre re/
gnans cum ſpiritu ſancto: nunc ⁊ ſemper ⁊
in ſecula ſeculorum Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de myſterio paſche explicit.

Capitulorꝫ libri de exceſſu fratris ſancti ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua ratione ſanctus Ambroſius ex morte
fratris ſui nihil habeat qđ queri debeat:
ſed habeat in quo deo gratias agat: Un/
de etiã lętandum et magis ſit ꝙ talẽ frẽm
habuerit: q̄ꝫ dolendũ ꝙ fratrẽ amiſerit: cũ
fletꝰ ſui atqꝫ lachrymarꝫ excuſatiõe. Ca. I.
De gratiarũactione ſancti Ambroſij ꝙ fra/
ter poſtqꝫ ex alijs regionibus redierit: ere/
ptus ſit: cum queruloſa fraterni affectus
expoſitione. Ca. II.
De laudibus atqꝫ virtuoſa cohabitationę
ipſius ⁊ fratris. Ca. III
Qꝫ ideo arbitratus ſit fratrem iam beatũ:
atqꝫ ob eam cauſã de prębenti ſeculo abla
tum: ne mala ex barbarorũ icurſu toti ita/
lię iminentia videret. Ca. IIII.
Quõ ſanctꝰ ambroſius omni ſolatio huiuſ
temporis ſe deſtitutũ exiſtimet in defun/
ctione talis fratris: Mutuãqꝫ ipſorꝫ cha/
ritatem magis interiori affectu q̄ꝫ forenſi/
bus oſculis in alterutrũ fuiſſe: amborũqꝫ
facies taꝫ ſimilẽ imaginẽ habuiſſe vt iocũ
do quodaꝫ errore alter ſępe pro altero vi/
ſus fuerit. Ca. V.
De pręrogatiua virtutũ fratris: prudentię
videlicet in arbitrando atqꝫ concordię in
medio ſeruãdo. Qꝫqꝫ primũ bonorum ſit
deum ſcire ⁊ hunc diligere: ſcđm vero a cę
leſti fonte in ꝓximos deriuare pietatem.
Ca. VI.
De fortitudine ⁊ fidei ſinceritate fratris: Et
quõ i naufragio plenꝰ fide ſe in mare iece/
rit: ⁊ euchariſtiaꝫ ſecum in collo portans:
poſt euaſioneꝫ liberatori deo gr̄as egerit:
Nec ab alio q̄ꝫ ab epiſcopo cũ romana ec/
cleſia conueniente cõmunionem reciperc
voluerit. Ca. VII.
De ſimplicitate fratris atqꝫ verecundia vir
giali ac caſtimonię puritate: quã nõ minꝰ
verborũ integritate q̄ꝫ corporis pudicitia
ſeruauerit. Ca. VIII
De cęteris eiꝰ virtutibꝰ: ſcꝫ clementia atqꝫ
pietate: quę ſũt quędam virtutũ ſemina/
ria: Et de parſimonia ac pauꝑtate ſpiritꝰ:
cũ eẽt opibꝰ terrenis locuples. Ca. IX
De iuſticia eiꝰ: et quõ ꝑ ſingulas ſuas ſpe/
cies in ea emicuerit. Ca. X.
De fratris pietate quę ſupergreditur iuſti/
ciam. Et quõ dolor cõis omniũ: luctũ pri
uatũ vacare faciat. Impudẽtia quoqꝫ ſit
impetrare ſolus velle qđ pluribus nega/
tum eſt: vt ſcripturę teſtimonio compro/
batur. Ca. XI.
Quẽadmodũ aduerſi caſus ex diuino ordi
ne veniẽteſ fortit tolerari debeãt. Ca. XII
Qꝫ non ęque lugendũ ſit fidelibꝰ ⁊ infideli/
bus: cuꝫ illi ſpem reſurrectiõis nõ habeãt
nec vllã putent requiẽ mortuorꝫ: Nos ve
ro quibus ęternitas repromiſſa eſt patien
tiores ſolatio eſſe debeamus. Ca XIII
Qꝫ propter aſſiduã recordationẽ mortuum
fratrẽ repreſentantẽ a fletu ſe cõtinere nõ
potuerit: cõibus tñ lachrymis lugendum
cenſuerit: Ca. XIIII.
Qꝫ tã amabilis fratris nõ potuit non remi
niſci: cũ amor nõ ſinat diſiungi abſentes
etiam defunctos. Ca. XV.
De fletu ſororis: quę ex fragili cõditiõe ſexꝰ
amplius i lachrymis exuberauit. Ca. XVI
Qđ fratrem precedentẽ ad vitã ſanctꝰ Am
broſius ſequi cito deſideret: vt quibꝰ hic
omnia fuere cõmunia: illic quoqꝫ indiui/
duum ius ſit. De cõmendatione quoqꝫ
animę fratris omnipotẽti deo: ⁊ hoſtię ac
ſacrificij ipſius oblatione. Ca. XVII

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de exceſſu fratris: in quo obitũ fratris ſui Satyri lugubri querela ꝓſequendo: pulcherrimis rationibꝰ quibus dolor leniri ⁊ meror tẽperari: lachrymeqꝫ ꝓhiberi ac fletus reuocari debeat: ſeipſuꝫ cõſolatur: feliciter incipit.

Qua ratiõe ſanctus Ambroſius ex morte fratriſ ſui nihil habeat qđ queri debeat: ſed habeat i quo deo gratias agat: Unde etiã letandum et magis ſit ꝙ talẽ fratrẽ habuerit: q̄ꝫ dolendũ ꝙ fratrẽ amiſerit: cũ fletus ſui atqꝫ lachrymarũ excuſatione. Ca. I

d Eduximus fra/
tres dilectiſſimi hoſtiã me/
am: hoſtiã incõtaminataꝫ:
hoſtiã deo placentẽ: domi/
nũ ⁊ fratrẽ meum ſatyrum.
Memineram quippe eũ eſſe mortalem: nec
fefellit opinio: ſed ſuperabundauit gratia.
Itaqꝫ nihil habeo qđ quęrar: ſed habeo in

quo deo gratias agam :qꝛ ſemper optaui:
vt ſi quę perturbationes vel eccliaz vel me
manerent in me:potiꝰ ac meã reciderẽt do-
mum. Deo igiť grãs:qꝛ in hoc oim metu cũ
omnia motibꝰ ſint ſuſpecta barbaricis :cõ-
munẽ męrorem priuato dolore tranſegi: ⁊ i
me cõuerſum ẽ quicquid timebamꝰ omẽs:
atqꝫ vtinã hic cõſũmatum ſit: vt dolor me-
us publici doloꝝ redemptio ſit. Nihil qui-
dem habui fratres chariſſimi in rebꝰ huma
nis tanto fratre p̃cioſius: nihil amabilius:
nihil carius. Sed pręſtant priuatꝭ publica.
Ipſius quoqꝫ ſiquis ſentẽtiã ſciſcitaretur:
mallet occidi pro alijs q̃ ſibi viuere. Pro-
pterea enĩ pro omnibus ſecundũ carnẽ chri
ſtus eſt mortuus: vt nõ nobis ſolis viuere
diſceremus. Accedit illud: ꝙ ingratus diui
nitati eſſe nõ poſſum. Lętandũ ẽ enim ma-
gis ꝙ talem fratrẽ habuerim :q̃ dolendum
ꝙ fratrem amiſerim. Illud enĩ munus: hoc
debitũ eſt. Itaqꝫ perfunctꝰ ſum quãdiu li-
cuit commiſſo mihi fęnore: qui depoſuit pi-
gnus recepit. Nihil itereſt vtrũ abiures de-
poſitũ an doleas reſtitutũ. In vtroqꝫ enĩ fi-
dei ambiguũ: vitę periculũ ẽ. An ſi pecuni-
am neges: culpa eſt: ſi hoſtiã neges: impie-
tas nõ ẽ: cũ pecunię fęnerator illudi poſſit:
naturę auctor: ⁊ neceſſitudiniſ creditor frau
dari nõ queat? Itaqꝫ quanto vberior fęno-
ris ſũma: tanto gratior vſura fortis. Vñ in-
grati de fratrꝭ morte eſſe nõ poſſumꝰ: qꝛ qđ
naturę cõis fuit reddidit: qđ gratię ſingula
ris eſt meruit. Quis enĩ cõmunẽ conditõez
recuſet? Quis doleat ſibi ꝓpriũ pignꝰ ere-
ptum: cũ ad ſolatium noſtri: filiũ ſuum vni
cum pro nobis pater tradiderit ad mortez?
Quis exceptũ ſe putet eſſe debere a cõditi-
one moriendi q̇ nõ ſit exceptus a cõditione
naſcendi? Magnũ pietatis myſterium: vt
mors corporis nec in xp̃o eſſet excepta: ac li
cet naturę dominꝰ: carnis tamẽ quã ſuſce-
perat legẽ nõ recuſaret. Et mihi neceſſe eſt
mori: illi neceſſe nõ fuit. An qui de ſeruo di
cit: Si eũ volo ſic manere donec venio: q̇d
Job.21. ad te: nõ potuit ipſe ſic manere ſi vellet? Sz
perpetuitate vitę huius: ſibi preciuz: mihi
ſacrificium perdidiſſet. Quid igitur maius
eſt ſolatiũ noſtri: q̃ ꝙ ſecundum carnem et
chriſtus eſt mortuus? Aut cur ego vehemẽ-
tius fleam fratrẽ: cũ ſciam illã mori nõ po-
tuiſſe pietatem? Cur ſolus p̃ cęteris fleam:
quẽ fletis omnes? Priuatũ dolorem cõmu-
ni dolore digeſſi: pręſertim cum meę lachry-
mę nihil proſint: veſtrę autẽ lachrymę fidẽ
aſtruant: cõſolationez afferãt. Fletis diui-
tes: ⁊ flendo ꝓbatis nihil opitulari repoſi-
tas diuitiaſ ad ſalutẽ: cũ pecunię p̃cio morſ
differri nõ queat: ⁊ pari vſu diuitẽ inopẽqꝫ
dies ſupremus eripiat. Fletis ſenes: ꝙ ĩ hꝫ
liberoꝝ ſortem pauetis: ⁊ ideo qꝛ vitaz cor-
poris producere nõ poteſtis: inſtituite libe
ros: nõ ad vſum corporis ſed ad virtutis of
ficium. Fletis ⁊ iuuenes: ꝙ naturę finis nõ
ſit maturitas ſenectuꝭ. Fleuerũt ⁊ paupe-
res: ⁊ qđ multo ẽ p̃cioſius: multoqꝫ vberiꝰ:
lachrymis ſuis eius delicta lauerunt. Ille
ſunt lachrymę redemptrices: illi gemitus q̇
dolorẽ mortis abſcõdũt. Ille dolor q̇ per-
petuę vbertate lęticię: veteris ſenſum do-
loris obducat. Itaqꝫ licet priuatũ funꝰ: ta-
men fletus ẽ publicus: ⁊ iõ nõ poteſt fletus
eſſe diuturnus: qui vniuerſoꝝ eſt affectibꝰ
cõſecratus. Nã quid te mi frater amantiſſi-
me fleam: qui mihi ſic ereptꝰ es: vt eẽs ſom
nium? Nõ enim perdidi vſum tui: ſed com-
mutaui. Ante corpore inſep̃abilis: nũc indi
uiduus affectu. Manes enĩ mecũ: ac ſemp̃
manebis. Et quidem cũ viueres nobiſcuz:
nunq̃ te patria eripuit mihi: nec ipſe mihi
vnquã patriã p̃tuliſti: ⁊ nũc alteram p̃ſtiti-
ſti. Cępi enĩ hic iam nõ eſſe peregrinus: vbi
melior mei portio ẽ. Nunquã eniz totus in
me fui: ſed in altero noſtri pars maior am-
borum: vterqꝫ autem eramus in xp̃o: i quo
⁊ ſumma vniuerſitatis ⁊ portio ſingulorũ
eſt. Hic mihi tumulus genitali ſolo gratior:
in quo non naturę ſed gratię meę fructꝰ eſt.
In iſto corpore enim qđ nunc exanimatum
iacet pręſtantior vitę meę functio: qꝛ in hoc
q̃ quod gero corp̃e: vberior tui portio. At-
qꝫ vtinam vt memorię: vt gratię: ita etiam
vitę tuę hoc quicquid eſt qđ ſpiramus ſpi-
rare poſſemus: dimidiumqꝫ meorum deci-
deret temporuz: qđ ad tuoꝝ proficeret vſũ.
Par enim erat: vt quibus indiuiſum ſemp̃
fuit patrimonium facultatum: nõ eſſet vitę
diuiſuz tempus: Vel certe qui indiſtincta
ſemper habuimus viuendi cõſortia: nõ ha-
beremus diſtincta moriendi. Nũc vero fra-
ter quo progrediar: quo ve conuertar? Bos
bouem requirit: ſeqꝫ nõ totum putat: ⁊ fre-
quenti mugitu pium teſtatur affectũ: ſi for

te defecerit: cum quo ducere collo aratra cõ
ſueuit: ego te frater non requirã? Aut poſſũ
vnquam obliuiſci tui cum quo vitę huius
ſemper aratra ſuſtinui? Labore enĩ inferior
fui: ſed amore cõiunctior: non tam mea vir
tute habilis: q̃ tua patientia tolerabilis:
qui pio ſemper ſollicitus affectu: latus me-
um tuo latere ſepiebas: charitate vt frater:
cura vt pater: ſollicitudine vt ſenior: reuerẽ
tia vt iunior. Ita in vniꝰ neceſſitudinis gra
du: compluriũ mihi neceſſitudinum offi-
cia impendebas: vt in te nõ vnum: ſed plu-
res amiſſos requiram: in quo vno ignorata
adulatio eſt expreſſa pietas. Neqꝫ enim ha
bebas ꝙ ſimulatione adderes: qui totum
pietate comprehenderas: vt nec incremen-
ta reciperes nec vicem expectares. Sz quo
imemor officij: memor gratię in modico do
lore progredior? Reuocat apoſtolus: ⁊ tan-
quã frenos męroris inducit dicẽs: ſicut nu-
al.4. per audiſtis: Nolumꝰ vos ignorare fratres
de dormientibus: vt non triſtes ſitis: ſicut
⁊ cęteri qui ſpem non habent. Date veniaz
fratres cariſſimi. Neqꝫ enim omnes poſſu-
r.4. mus dicere: Imitatores mei eſtote: ſicut et
ego chriſti: ſed ad imitandum ſi auctorem
queritis: habetꝭ quem poſſitis imitari. Nõ
omnes ad docendum idonei: vtinam om-
nes ad diſcendum habiles. Non grauez la
chrymis contraximus culpaz: Non omnis
infidelitatis aut infirmitatis eſt fletꝰ: Aliꝰ
eſt naturę dolor: alia eſt triſticia diffidẽtię:
⁊ plurimũ refert deſiderare qđ habueris: et
lugere qđ amiſeris. Nõ ſolus dolor lachry-
mas habet: habet ⁊ lęticia lachrymaſ ſuas.
Et pietas fletum excitat: ⁊ oratio ſtratum
rigat: ⁊ precatio iuxta propheticum dictuz:
lectulum lauat. Fecerunt ⁊ fletuz magnum
ſui: cum patriarchę ſepelirentur. Lachrymę
ergo pietatis indices: nõ illices ſunt dolo-
ris. Lachrymatꝰ ſũ ergo fateor etiã ego: ſed
lachrymatꝰ ẽ ⁊ dñs. Ille alienũ: ego fratrẽ.
Ille in vno lachrymatꝰ ẽ omnes: ego in om
nibuſ lachrymabor te frater. Ille noſtro nõ
ſuo lachrymatꝰ ẽ affectu: Neqꝫ enim diuini
tas lachrymas habet: ſed lachrymatuſ eo q̇
crucifixus eſt: quo mortuus: quo ſepultus
eſt. Lachrymatꝰ ẽ eo đ quo hodie nobis in-
.86. ſinuauit propheta dicens: Mater ſyon di-
cet homo: ⁊ homo factus eſt in ea: ⁊ ip̃e fun
dauit eam altiſſimus. Eo lachrymatꝰ ẽ quo
matrem ſyon dixit: genitus in iudęa: ſuſce-
ptus ex virgine. Matrem autem ſm diuini
tatem habere nõ potuit: qui auctor eſt ma-
tris. Ille factus eſt nõ diuina generatione
ſed humana: quia homo factus eſt: deus
natus eſt. Sicut et alibi habes: Puer na- Eſa.9.
tus eſt nobis: filius datꝰ eſt nobis. In pue
ro enim nomen ętatis: in filio plenitudo di
uinitatis eſt: factus ex matre: natus ex pa-
tre: idem tamen ⁊ natus ⁊ datus: nõ diuer
ſum: ſed vnum putes. Vnus enim dei filiꝰ
⁊ natus ex patre: ⁊ ortus ex virgine diſtan-
ti ordine: ſed in vnum cõcurrente nomine:
ſicut ⁊ pręſens lectio docet: qꝛ ⁊ homo factꝰ Pſ.86.
eſt in ea: ⁊ ipſe fundauit eam altiſſimus: ho
mo vtiqꝫ corpore: altiſſimus poteſtate. Et
ſi deus ⁊ homo diuerſitate naturę: idem ta-
men nõ alter in vtroqꝫ. Aliud ergo ſpeciale
naturę ſuę: aliud cõmune nobiſcum: ſed in
vtroqꝫ vnus: ⁊ in vtroqꝫ perfectus. Nõ igi-
tur mirandum eſt: quia ⁊ dominum eum et
chriſtuz fecit deus: Fecit ergo ieſum cũ vti-
qꝫ qui ex corpore nomen accepit: fecit eum
de quo etiã patriarcha ſcribit dauid: Quia Vbi.s.
mater ſyon dicet homo: ⁊ homo factus eſt i
ea: Quaſi homo ergo factꝰ diſſimilis: vti-
qꝫ non diuinitate ſed corpore: nec diſcretus
a patre: ſed exceptus i munere: manẽs i cõ-
ſortio poteſtatis: ſegregatꝰ in myſterio paſ
ſionis. Plura loci huius tractatꝰ expoſcit:
quibus poſſimus oſtendere auctoritatẽ pa
tris: proprietatem filij: trinitatis totiꝰ vni-
tatem: ſed conſolandi hodie non tractandi
partes recepi: quãquaz abducere a męrore
animum intentione tractandi cõſolatiõis
vſus ſit. Sed temperandus mihi męror: q̃
alienandus affectus eſt: vt mulceantur ma
gis deſideria q̃ ſopiantur. Non libet enim
abire a fratre longius ⁊ occupatione ſubdu
ci: cum velut cõmutandi eius gratia hic ſer
mo ſuſceptus ſit: vt diutius ſenſu ꝓſequar
proficiſcentem: ⁊ quem oculis teneo: mente
complectar. In illo enim totaz oculoꝝ aciẽ
figere libet: cum illo totis animorũ officijs
immorari: illum toto blanditiarum ambire
obſequio: dum ſtupet animus: nec amiſſuz
credo: quẽ adhuc cerno pręſentez: nec mor-

tuū pūto cui⁹ adhuc officia nō requiro: qui
bus ego vitę meę vſum ⁊ ſpirādi omne mu/
nus addixeram. Quid enim referam tantę
gratię: tanto labori? Ego te frater heredem
fecerā: tu me heredē reliquiſti. Ego te ſup/
ſtitem optabam: tu me ſuperſtitē dimiſiſti.
Ego pro muneribus tuis vt cōpenſarē be/
neficia vota referebam: nunc ⁊ vota perdi/
di: ſed tamen tua beneficia nō amiſi. Quid
agaʒ mei ſucceſſor heredis? Quid agā meę
vitę ſuperſtes? Quid agaʒ exors huius qđ
cupio luminis? Quas grates: ꝗ munera re
feraʒ tibi? Nihil a me preter lachrymas ha/
bes. Aut fortaſſe ſecur⁹ meriti tui: quas ſo/
las ſuperſtites habeo lachrymas nō requi/
res. Nam etiam cum adhuc viueres: flere
prohibebas: merorem ꝗ magis noſtrum ꝙ̄
tuam mortē tibi eſſe teſtabaris dolori. Pro
hibent vlterius prodire lachrymę: fletuſꝗ
reuocant. Prohibet etiam tui gratia: nedū
noſtra deflemus: de tuis meritis deſperare
videamur. Aut certe vt nobis etiam mero/
ris iſti⁹ minuas acerbitatem: nō habeo qđ
timeam qui timebam tibi: nō habeo qđ mi
hi iam mundus eripiat. Et ſi ſancta ſuper/
ſit ſoror marcellina: ītegritate venerabilis:
ęqualis morib⁹: nō īpar officijs: tibi tñ am/
bo plus timebamus: in te vitę hui⁹ iocun/
ditatem repoſitam putabamus. Propter
te viuere delectabat: propter te nō pigebat
mori. Te enim ambo ſuperſtitem precaba/
mur: tibi nos ſupuiuere nō iuuabat. Quā/
do nō cohorruit animus: cum metuſ huiuſ/
modi titillaret? Quomodo cōſternata mēs
erat egritudinis tuę nūcio? Ve miſere opi/
nioni: putabamus redditum: queʒ videm⁹
dilatum. Tuis enim votis apud ſanctum
martyrem laurentium impetratuʒ eſſe nūc
cognoſcimus cōmeatum: atꝗ vtinam non
ſolum cōmeatum ſed etiam prolixum vitę
tēpus rogaſſes. Potuiſti annos plurimos
impetrare viuendi: qui potuiſti cōmeatum
impetrare veniendi.

De gratiarum actione ſancti am/ broſii ꝙ frater poſtquā ex alijs re/ gionibus redierit ereptus ſit: cum queruloſa fraterni affectus expoſi/ tione. Ca. II

e
T quidem tibi omnipotens eter
nę de⁹ gratias ago: ꝙ vel hęc no
bis ſuprema ſolatia nō negaſti:
ꝙ amantiſſimi fratris ex ſiculis
africaniſve regionibus exoptatum nobis
reditum contuliſti. Ita enim mature poſt
quā venit ereptus eſt: quaſi propter hoc ſo/
lum videretur eſſe dilatus vt ad fratres re/
diret. Habeo plane pignus meum qđ nul/
la mihi peregrinatio iā poſſit auellere: Ha/
beo quas complectar reliquias: Habeo tu/
mulū quem corpore tegam: Habeo ſepul/
chrum ſuper qđ iaceam: ⁊ cōmendabilioreʒ
deo futurum eſſe me credam: ꝙ ſupra ſancti
corporis oſſa requieſcam. Vtinā ſic potuiſ/
ſem aduerſus mortem quoꝗ tuam meum
corpuſ obijcere. Si gladijs petitus eēs: me
pro te potius ſuffigendum dediſſem: ſi ex/
euntem potuiſſem reuocare animam meaʒ
potius obtuliſſem. Nihil mihi profuit vlti/
mos hauſiſſe anhelitus: nihil flatus meos
inſpiraſſe morienti. Putabam enim ꝙ aut
tuam mortem ipſe ſuſciperem: aut meā vi/
tam in te ipſe tranſfunderem. O infęlicia il/
la: ſed tamen dulcia ſuprema oſculorum pi/
gnora: O amplexus miſeri iter quos exani
mum corpus obriguit: halitus ſuprem⁹ eua
nuit. Stringebam quideʒ brachia: ſed iam
perdideram quem tenebam: ⁊ extremū ſpi/
ritum ore religebam: vt conſortium mortis
haurirem. Sed neſcio quomodo vitalis ille
mihi halitus factus eſt: ⁊ maiorem gratiaʒ
in ipſa morte redolebat. Atꝗ vtiam ſi tuā
nequiui meo ſpiritu vitam producere: vel
vltimi anhelitus tui vigor tranſfundi po/
tuiſſet in meam mentem: ⁊ illam tui animi
puritatē atꝗ innocentiam noſter ſpiraſſet
affectus. Hanc mihi hereditatem frater ca/
riſſime reliquiſſes: quę nō lachrymabili do/
lore percuteret aſpectū: ſed memorabili gra
tia cōmendaret heredem.

De laudibus atꝗ virtuoſa coha/ bitatione ipſius ⁊ fratris. Ca. III

q
Vid igitur nunc agam: cuʒ om/
nes vitę iſtius ſuauitates: cūcta
ſolatia: cuncta deniꝗ ornamēta
amiſerim? Tu eni mihi vn⁹ eras

domi ſolatio: foris decori: tu inquam
in conſilijſ arbiter: cure particeps: de/
precator ſollicitudinis: depulſor mę/
roris: tu meorum aſſertor actuum: co/
gitationumꝗ defenſor: tu poſtremo
vnus in quo domeſtica ſollicitudo re
ſideret: publica cura requieſceret. Te
ſtor ſanctam animam tuam: me in pu
blicis eccleſię id ſępe veritum eſſe: ne
diſplicerē tibi. Deniꝗ vbi rediſti: ob/
iurgaſti moram: ita domi foriſꝗ eru/
ditor quidam ⁊ arbiter ſacerdotis: vt
domeſtica cogitare nō ſineres: publi/
ca curare cenſeres. Vt verear: ne vide
ar arroganter dicere. Hęc eniʒ laudis
tuę portio eſt: quia ſine offenſione vl/
la ⁊ gubernaſti fratris domum: ⁊ com
mendaſti ſacerdotium. Sentio equi/
dem ꝙ repetendis officijs tuis: recen/
ſendiſꝗ virtutibus afficiatur anim⁹:
ſed tamen in ipſa mei affectiōe requie
ſco: atꝗ hę mihi recordatiōes: ⁊ ſi do/
lorem renouant: tamen voluptatem
afferunt. An ego poſſum aut nō cogi
tare de te: aut vnquā ſine lachrymis
cogitare? Et potero vnquā aut tanti
non meminiſſe fratris: aut ſine lachry
mabili quadaʒ meminiſſe grā? Quid
enim mihi vnquā iocundum qđ non
eſſet ex te profectū? Quid inquā mi/
hi ſine te: aut tibi vnquā ſine me vo/
luptati fuit? Quis nō vſus nobis et
prope viſus ipe: ſomnuſꝗ cōmunis?
Quę diſcreta vnquā voluntas: qđ nō
cōmune veſtigium: fere vt cum gra/
dum tollerem: vel tu meum: vel ego
tuū corpus videremur attollere. Qđ
ſi quādo ſine altero prodeundū fuit:
intectum latus putares: affectuʒ vul/
tum cerneres: męſtum animum iudi/
cares: non aſſueta gratia: non vigor
ſolitus pręnitebat: ſuſpecta omnibuſ
ſolitudo metum alicuius ęgritudinis
afferebat: Ita nouum videbatur om
nibus nos diuidi. Ego certe fraternę
abſentię impatiens vel nō immemor
quaſi preſentem reflexa ſepius ceruí/
ce quęrebam: ⁊ coram alloqui atꝗ aſ/
picere videbar mihi. Sed tanquā ſu/
ſpenſum collo iugum: vbi ſperatis ex
cideram: trahere me putabam: diffici
lis progredi: verecundus videri: ⁊ re/
dire deproperans: ꝙ ſine te procede/
re nō liberet. At vero vbi ambob⁹ ꝓ/
deundum fuit: non plura i itinere ve/
ſtigia ꝙ̄ verba: nec inceſſus ꝙ̄ ſermō
crebrior: nec ambulandi cura ſed col/
loquendi gratia. Vterꝗ enim noſtrū
ex alterius ore pendebat: non intēto
aſpectu legere iter: ſed mutuo ſollici/
tos excipere ſermones: haurire oculo
rum gratiam: ſpirare fraternę imagi/
nis voluptatem. Quas virtutes tu/
as tacitus mecū ipſe mirabar: ꝙ̄ plau
debam mihi: ꝙ tali me dominus fra/
tre donauerat: tam pudico: tam effica
ci: tam innocenti: tam ſimplici: vt cuʒ
tuam innocentiam cogitatem: effica/
ciam deſperarem: cum efficaciam cer/
nerem: innocentiā non putarem: ſed
vtrunꝗ mira quadam virtute iunge/
bas. Deniꝗ ea quę ambo nequiuerā
mus cōcludere: ſolus impleſti. Plau/
debat ſibi vt audio proſper ꝙ ſacer/
dotij mei occaſione redditurū ſe quę
abſtulerat nō putabat: ſed vehemen/
tiorem tuam vnius efficaciam exper/
tus eſt ꝙ̄ duoruʒ. Itaꝗ ſoluit omīa:
nec moderationi ingratus tuę: nec al
ludēs pudori: ſed ⁊ modeſtię gratus:
nec inſolens efficacię. Sed cui frater
illa queſiſti? Nos enim idem voleba/
mus laborum tuorum eſſe premium:
qđ documentū erat. Peregiſti omīa:
⁊ vbi perfunctus omnibus reuertiſti:
tu ſolus nobis qui omnibus es prefe
rendus eriperis: quaſi ideo mortem
diſtuleris: vt conſūmares pietatis of
ficium: palmam efficacię reportares.
Quā nec ipſi nos frat̃ cariſſime ſęculi
huius delectabant honores: ꝙ nos a
nobis inuicem diuidebāt: quos ideo
adepti ſumus: non quia fuit eoruʒ ex
petenda perceptio: ſed ne vilis diſſi/
mulatio videretur. Aut fortaſſe ideo
ſunt tributi: vt qui imaturo tui obitu

noſtrę futurus erat voluptatis occa/
ſus: ſine nobis iam viuere diſcerem⁹.
Equidem pꝛeſagę mẽtis agnoſco foꝛ/
midinem: dum repeto ſepe quę ſcri/
pſerim. Reuocabam te frater: ne ipſe
africam peteres: ac potius aliquẽ de/
ſtinares: timebaȝ te committere vię.
Sed ꝛ peregrinationem explicuiſti: ꝛ
rem oꝛdinaſti: ꝛ veteri ꝛ ſentinoſo vt
audio nauigio iteȝ te fluctibus credi
diſti. Nãqꝫ dum celeritatem aucupa/
ris: cautelaȝ pꝛętermiſiſti: auidus no/
ſtrę gratię: diſſimulãs periculi tui. O
fallax leticia: o in certa humanarũ re/
rum curricula. Ex africa redditum: ex
mari reſtitutum: ex naufragio ſerua/
tum: putabamus iam nobis nõ poſſe
eripi: ſed grauioꝛa naufragia in ter/
ris poſiti ſuſtinemus. Nam quẽ non
potuerunt naufragia ad moꝛtem de/
ducere ſtrenuis natatibus euitata: ei⁹
moꝛs cępit nob eſſe naufragio. Quid
enim ſupereſt ſuauitatis: quibus taȝ
pꝛedulce decus: tam carum in his mũ
di tenebꝛis lumen extinctũ eſt: in quo
non noſtrę ſolũ familię ſed totius pa
trię decus occidit.

Qd ideo arbitratus ſit fratrem iam beatum atqꝫ ob eam cauſam de preſenti ſeculo ablatum: ne mala ex barbaroꝛũ incurſu toti italie imminentia videret. Ca. IIII

h Abeo ſane vobis fratres dile
cti ſſimi: plebs ſancta: maxi/
mam gratiam: ꝙ non alium
doloꝛeȝ meum ꝙ̃ veſtrum putatis: ꝙ
vobis accidiſſe hãc noſtri creditis ſo/
litudineȝ: ꝙ fletum toti⁹ ciuitatis ęta/
tũ oim: oꝛdinũ oim: vota noua ꝗ̃dam
pietate defertis. Non enim miſericoꝛ
dię pꝛiuatę doloꝛ: ſed quoddaȝ publi
cę officium ꝛ munus eſt gratię. Aut ſi
qua vos mei tangit miſericoꝛdia ꝙ ta
lem fratrem amiſerim: habeo fructuȝ
vberem: habeo veſtri pignus affect⁹.
Mallem fratrem viuere: ſed tamẽ pu
blicum officium in ſecundis rebus io
cundius eſt: i aduerſis gratius. Neqꝫ
vero mihi mediocre meritum tanti vi
detur officij. Neqꝫ enim ocioſe: vel in
actibus apoſtoloꝛuȝ thabitã moꝛtuã Act. 9.
flentes vidue deſcribuntur: vł in euã
gelio mota lachꝛymis vidue ꝓſequẽſ Luc. 7.
turba: funus adoleſcentis inducitur:
cui reſurrectio debebatur: illam tamẽ
thabitam vidue: hũc tota ciuitas fle/
uit. Non ergo dubium eſt veſtris la/
chꝛymis apoſtoloꝛum patrociniũ cõ/
parari: non inquã dubium eſt chꝛiſtũ
miſericoꝛdia motum cum vos flentes
videret: ꝛ ſi nũc non tetigit loculũ: ſu
ſcepit tamẽ cõmẽdatũ ſpiritũ: ꝛ ſi nõ
appellauit coꝛpoꝛis voce defunctũ: di/
uinę tamen poteſtatis auctoꝛitate a
cruciatibus moꝛtis ꝛ nequitię ſpirita
lis incurſionibus eius animaȝ libera
uit: Et ſi nõ reſedit in loculo qui erat
moꝛtuus: tamen requieuit in chꝛiſto:
ꝛ ſi nõ locutus eſt nobis: tamen ea ꝗ̃
ſupꝛa nos ſunt cernit: ꝛ ꝗ̃ potioꝛa ſũt
nobis iã ſe videre lętatur. Per eã eni
quę in euangelio legimuſ: quę futura
ſunt intelligimus: ꝛ pꝛęſentiũ ſpecies
futuroꝛum eſt. Non opus fuit ei reſur
rectio tẽpoꝛalis: cui ęterna debetur.
Quid enim in hanc miſeram ꝛ erum/
noſam recideret labem: atqꝫ in hãc fle
bilem vitam rediret: quem raptũ ma/
gis eſſe ex tam iminentibus malis vr
gentibuſqꝫ periculis gaudere debe/
mus. Nã ſi pacato ſeculo belliſqꝫ ceſ/
ſantibus raptum enoch nemo defle/
uit: ſed magis pꝛopheta laudauit: ſi/
cut de illo ſcriptura dixit: Raptus eſt Sap. 4.
ne malicia mutaret coꝛ eius: quanto
magis nunc iure dicendum eſt: cũ ad
ſeculi lubꝛicũ vitę accedat ambiguũ:
raptus eſt ne manus incideret barba
roꝛuȝ: raptus eſt ne totius oꝛbis exci/
dia: mundi fineȝ: pꝛopinquoꝛuȝ fune
ra: ciuium moꝛtes: ne poſtremo ſan/
ctaruȝ virginũ atqꝫ viduaruȝ: qđ om
ni moꝛte acerbius eſt: colluuionem vi

deret. Ego enim te frater tuȝ vitę tuę
floꝛe: tum moꝛtis cõmoditate: beatũ
arbitroꝛ. Non enim nobis erept⁹ es:
ſed periculis: non vitam amiſiſti: ſed
ingruentium acerbitatum foꝛmidine
caruiſti. Nam qui eras ſanctę mentis
miſericoꝛdia in tuos: ſi nũc vrgeri ita/
liam tam pꝛopinquo hoſte cognoſce/
res: quantũ ingemiſcereſ: ꝙ̃ doleres:
in alpium vallo ſummã noſtrę ſalutł
conſiſtere: lignoꝛumqꝫ cõcedibus con
ſtrui murum pudoꝛis: qua afflictione
męreres: in tanto teneri diſcrimĩe tu/
os ab hoſte impuro atqꝫ crudeli: qui
nec pudicitię pceret nec ſaluti. Quo
nam inquã hęc modo ferres quę nos
perpeti ꝛ foꝛtaſſe qđ grauius ẽ ſpecta
re cogemur: rapi virgines ꝛ auulſos a
cõplexu parentum paruos liberos ſu
pꝛa tela iactari: inceſtari ſacrata deo
coꝛpoꝛa: ꝛ ſenilem vidue maturioꝛis
vterum: in vſus deſuetos onerum re/
dire nõ pignerum. Quonam inquaȝ
modo iſta tolerares: qui etiaȝ vltimo
ſpiritu: tui iam foꝛtaſſis oblitus: ꝛ ad
huc noſtri non immemoꝛ de cauenda
incurſione barbaroꝛum nos ſępi⁹ ad/
monebas: cõmemoꝛans nõ fruſtra te
dixiſſe fugienduȝ: foꝛtaſſe ideo ꝙ nos
deſtitui tua moꝛte cernebas: ꝙ nõ in/
firmitate animi: ſed pietate faciebas.
Et ſi infirmus pꝛo nobis: tamẽ firm⁹
tibi. Qui cũ a viro nobili reuocareris
ſymmacho tuo parente: ꝙ ardere bel/
lo italia diceretur: ꝙ in periculuȝ ten/
deres: ꝙ in hoſtem incurreres: reſpõ/
diſti hanc ipſã tibi cauſam eſſe veniẽ/
di ne noſtro deeſſes periculo: vt cõſoꝛ
tẽ te fratńi diſcriminiſ exhiberes. Fę/
lix igitur tam opoꝛtuno obitu: qꝛ non
es in hunc ſeruatus doloꝛem: certe fę
licioꝛ ꝙ̃ ſancta ſoroꝛ quę tuo ſolatio
deſtituta de ſuo pudoꝛe ſollicita: duo
bus nuper beata germanis: nunc ex
duobus fratribus ęrumnoſa: neqꝫ al/
terum ſequi poteſt: neqꝫ alterum dere
linquere: cui tumulus hoſpitiũ tuus:
ꝛ coꝛpoꝛis tui ſepulchꝛum eſt domus:
atqꝫ vtinam vel hoc tutuȝ diuerſoꝛiũ
cibus in fletibus: potus i lachꝛymis.
Cibum eteni dediſti nobis panem la
chꝛymarum: ꝛ potum dediſti nobis i
lachꝛymis in menſuram: aut foꝛtaſſe
vltra menſuram. Nam quid de me lo
quoꝛ: cui neqꝫ moꝛi licet: ne ſoroꝛẽ re/
linquam: neqꝫ viuere libet: ne a te re/
uellar. Quid eniȝ mihi ſine te poteſt
eſſe iocundum: in quo omnis ſemper
fuit noſtra iocunditas. Aut quid di/
utius in hac vita degere iuuat atqꝫ in
terris moꝛari: in quibus tamdiu iocũ
de viximus: quãdiu ſimul viximus.
Et ſi eẽt qđ hic delectare nos poſſet:
ſine te delectare nõ poſſet. Et ſi quan
do voluiſſemus impenſe vitam pꝛo/
ducere: iam tamẽ ſine te eſſe nollem⁹.
Nec intolerabilia. Quid enim tolera
bile ſine te tanto vitę comite: tãto la/
boꝛuȝ meoꝛũ: officioꝛumqꝫ conſoꝛte.
Cuius ego caſum quo eſſet tolerabi/
lioꝛ: nec pꝛemeditari potui: ita paue/
bat animus de illo tale aliquid cogi/
tare: non quo conditionem ignoꝛarẽ:
ſed quidam votoꝛum vſus: ſenſũ cõ/
munis fragilitatis obduxerat: vt de
illo niſi ſecunda omnia cogitare neſci
rem.

Quomodo ſanct⁹ Ambroſius omni ſolatio huius tempoꝛis ſe deſtitutum exiſtimet in defunctione talis fratris. Mutuãqȝ ipſorum charitatem magis interioꝛi affectu ꝙ̃ forenſibus oſculis i alterutrum fuiſſe: amboꝛumqȝ facies tam ſimilem imaginẽ habuiſſe: vt iocundo quodam erroꝛe alter ſe pe pꝛo altero viſus fuerit. Ca. V.

d Eniqꝫ pꝛoxime cuȝ graui quo
dam atqꝫ vtinaȝ ſupꝛemo vr/
gerer occaſu: hoc ſolum dole/
bam ꝙ non ipſe aſſideres lectulo: ac
votiuum mihi cum ſancta ſoroꝛe par/
titus officium: moꝛientis oculos digi
tis tuis clauderes. Quid optaueraȝ.

Quid repẽdo? Que vota deficiũt? q̄
miniſteria ſuccedunt? Aliud p̄parabam: aliud exhibere compellor: nõ iã
ipſe miniſteriuꝫ funeris ſed miniſter.
O dura oculorum lumina: que potui
ſtis fratrem videre morienteꝫ. O immites ⁊ aſpere manus que clauſiſtis
oculos in quibus plus videbã. O du
rior ceruix: que tam lugubre onus cõ
ſolabili licet obſequio geſtare potui
ſti. Hec tu frat mihi iuſtiꝰ exhiberes:
Hec ego a te expectabam: hec ego of
cia deſiderabã. Nũc vero ipſe mee vi
te ſuperſtes: q̄d ſine te ſolatiũ capiã:
qui ſolus merentẽ ſolari ſolebas: exci
tare leticiam: meſticiam propulſare?
Qualem te nũc ego frater aſpicio: iã
nulla mihi verba referentem: iã nulla
offerentẽ oſcula? Quãquã ita mutuꝰ
ſemper vtriꝗ noſtrũ inſederit amor:
vt interiore potius foueret affectu: q̄
forenſi blanditia diuulgaretur. Neq̄
eni aliorũ querebamꝰ teſtimonium:
qui tãtã noſtri gratiã tenebamꝰ: Ita
virilis ſe vtriꝗ noſtrum germanitatl
ſucus inſuderat: vt nõ blandicijs pro
bare amorem: ſed cõſcientia teſte pie
tatis interno amore contenti: ſucum
blãditiarum nõ requirere videremur:
quos ⁊ ipſa in amorẽ mutuuꝫ imago
formaret. Neſcio qua eni expreſſione
mentis: qua corporis ſimilitudine al
ter in altero videbamur. Quis te aſ
pexit: qui nõ me viſũ putaret? Quo
tiens aliquos ſalutaui: qui quoniã te
prius conſalutauerant: ſe a me iam di
cerẽt ſalutatos? Quanti tibi dixerũt
aliquid q̄ ſe mihi dixiſſe memorarẽt?
Que mihi hinc gaudia: quãta frequẽ
ter oborta leticia: ꝙ eos errare i nobiſ
cernerem? Quãgratus error: q̄ iocũ
da prolapſio: q̄ religioſa fallacia: q̄
ſuauis calumnia. Neq̄ enim de tuis
erat aliquid aut factis aut ſermonibꝰ
q̄d timerẽ: qui mihi tua letabar aſcri
bi. Tamen ſi vehementius contendẽ
rent ꝙ ſe mihi aliquid intimaſſe me
morarent: reſpondebaꝫ ridens ⁊ gau
dens: videte ne fratri dixeritis. Nam
cum omnia nobis eſſent noſtra cõmu
nia: indiuiduus ſpiritus: indiuiduus
affectus: ſolum tamen cõmune non
erat ſecretum amicorum: nõ quo con
ferendi periculum vereremur ſꝫ tenẽ
di ſeruaremus fidem. Sane ſi cõſilio
pendenda res eẽt: erat ſemper cõmu
ne conſilium: non ſemper cõmune ſe
cretum. Nam ⁊ ſi amici ita alteri no
ſtruꝫ dicerent: vt dicta ſua ad alteru
trum peruenirent: tamen ſcio plerũꝗ
complacitum ita fidem ſecreti eſſe ſer
uatã: vt nec fratri cõmitteretur. Erat
enim fidele indicium: ⁊ extraneo non
eſſe proditũ: q̄d non eſſet cum fratre
collatum. His igitur tantis ac talibꝰ
bonis in exceſſum quendã fateor mẽ
tis elatus: ſuperſtitem me timere de
ſiderarem: ꝙ illum vita crederem di
gniorẽ: ⁊ ideo excepi plagam quã fer
re non poſſuꝫ. Tolerabiliora eni tan
ti doloris premeditata q̄ inexplorata
vulnera.

De prerogatiua virtutũ fratris: prudentie videlicet in arbitrando atq̄ cõcordie in medio ſeruãdo. Quoꝗ primũ bonorũ ſit deum ſcire ⁊ hunc diligere: ſecundum vero a celeſti fonte in ꝓximos deriuare pietatem. Ca. VI

q Uis iam meſtum ſolabitur?
Quis afflictum leuabit? Cũ
quo ꝑticipabo curas? Quis
me ab iſtius mundi vindicabit vſu?
Tu enim auctor negociorum: cenſor
ſeruulorum: arbiter fratrum: nõ litis
ſed pietatis arbiter. Nam ſi quando
aliquid cum ſancta ſorore mihi conſe
rendum fuit: intra melior videret ſen
tentia: te iudicem ſumebamus: q̄ nul
lius lederes os: atq̄ vtriꝗ ſatiſfacere
geſtiẽs: ⁊ amãdi affectũ tenebaſ: ⁊ cẽ
ſendi modũ: vt ⁊ vtrũꝗ gratũ dimit
teres: ⁊ vtriuſꝗ tibi grãꝫ vendicares.

Aut ſi ipe aliq̄d diſceptãdũ deferres: q̄ gra
ta contentio tua: q̄ ſine felle ipſa indigna
tio: q̄ ſeruulis ipſis coercitio non amara:
cum te fratribus magis deferre q̄ ex affe
ctu diceres vindicare. Nobis enim profeſ
ſio repreſſit ſtudia coercendi: immo tu fra
ter ab omni nos abducebas coercitionis af
fectu: vĩdicare pollicẽs: ⁊ lenire deſiderãs.
Non mediocris igitur prudentie teſtimoni
um que ita a ſapientibus definitur: bonoꝝ
primum eſſe deum ſcire: ⁊ verum illud atq̄
diuinũ pia mente venerari: illam amabileꝫ
⁊ concupiſcendam eterne pulchritudinẽ ve
ritatis: tota mentis charitate diligere. Se
cundum autẽ in proximos a diuino illo fon
te atq̄ celeſti nature deriuare pietatem: q̄d
etiam mundi ſapientes noſtris hauſere de
legibus. Neq̄ enim deriuare iſta in homi
nũ diſciplinas: niſi de celeſti illo diuine legi
fonte potuiſſent.

De fortitudine ⁊ fidei ſinceritate fratris: Et quomodo in naufragio plenus fide ſe in mare iecerit: ⁊ euchariſtiam ſecũ in collo portãs: poſt euaſionem liberatori deo gratiaſ egerit. Nec ab alio q̄ ab epiſcopo cum romana eccleſia cõuenien te communionem recipere voluerit. Ca. VII

q Uid igitur obſeruantiaꝫ eius erga
dei cultum predicem: qui priuſq̄ ꝑ
fectioribus eẽt initiatus myſterijs:
in naufragio conſtitutus: cum ea qua vehe
retur nauis ſcopuloſo illiſa vado: ⁊ vrgẽti
bus hinc atq̄ inde fluctibus ſolueretur: nõ
mortẽ metuens: ſed ne vacuus myſterij exi
ret e vita: quos initiatos eſſe cognouerat:
ab his diuinum illud fidelium ſacramẽtum
popoſcit: nõ vt curioſos oculos insereret ar
canis: ſed vt fidei ſue conſequeretur auxili
um? Etenim ligari fecit in orario: ⁊ orarium
inuoluit in collo: atq̄ ita ſe deiecit in mare:
nõ requirens de nauis compage reſolutam
tabulã cui ſupernatanſ iuuaretur: qm̃ fidei
ſolius arma queſierat. Itaq̄ his ſe tectum
atq̄ munituꝫ ſatis credens: alia auxilia nõ
deſiderauit. Simul fortitudinem eius ſpe
ctare licet: qui fatiſcente remigio: nõ quaſi
naufragus tabulaꝫ ſumpſerit: ſed quaſi for
tis ex ſeipſo adminiculũ ſue virtutis aſſũp
ſerit. Nec deſeruit ſpes: nec fefellit opinio.
Deniꝗ primus ſeruatꝰ ex vndis ⁊ in portũ
terrene ſtationis euectus: ꝓſulem ſuum cui
ſe crediderat recognouit: ſtatimꝗ vbi etiaꝫ
ceteros ſeruulos ſuos: vel ipſe liberauit: vl
liberatos comperit: negligens facultatum:
nec amiſſa deſiderãs: dei eccleſiam requiſi
uit: vt ageret grãs liberatꝰ: et myſteria eter
na cognoſceret: pronuncians nullũ referen
de gratie maius eſſe officium. Q̄d ſi homi
ni nõ referre ſimile homicidio iudicatũ eſt:
quantum crimẽ eſt nõ referre deo? Eſt ergo
prudentis agnoſcere ſeipſuꝫ: ⁊ quemadmo
dum a ſapientibus definitum eſt: ſecundũ
naturam viuere. Quid enim eſt tam ſecun
dum naturam: q̄ referre auctori gratiam?
Aſpice celum hoc: nonne auctori refert gra
tiam cum videtur? Celi enim enarrant glo Pſ. 18.
riam dei: ⁊ opera manuum eius annunciat
firmamentũ. Mare ipſum cum ſedatũ atq̄
tranquillum eſt: diuine ſerenitatis teſtatur
indicium: cum mouetur: indignatio ſuper
na terrori eſt. Nonne omnes dei gratiã iu
re miramur: cuꝫ aduertimus ꝙ inſenſibilis
natura quadam ſenſibili ratione ſuos flu
ctus coerceat: ⁊ fineſ ſuos vnda cognoſcat?
Naꝫ de terris quid loquar: que diuino obe
dientes precepto: omnibus ſponte animã
tibus pabuluꝫ subminiſtrant: atq̄ id quod
acceperint agri: velut creſcentibus vſuris:
multiplicatum cumulatũꝗ reſtituunt? Er
go ille qui natura duce diuini rationẽ ope
ris igneo mentis vigore perceperat: ſciuit
primo omnium ſeruatori ſuo gratiam eſſe
referendam. Sed quia referre poterat: ha
bere poterat. Eſt enim huiuſcemodi gratie
vis: vt ⁊ cum refertur habeatur: ⁊ habendo
referatur. Referebat igitur gratiam: defere
bat fidem. Nam qui tantum myſterij cele
ſtis inuoluti in orario preſidium fuiſſet ex
pertus: quantũ arbitrabaſ ſi ore ſumeret: ⁊
toto pectori hauriret arcano? Q̄ maiꝰ puta
bat fuſũ i viſcera: q̄d tm̃ ſibi tectũ orario ꝓ
fuiſſet? Sꝫ nõ ita auidꝰ fuit: vt eẽt incautꝰ.
Scimus eni pleroſꝗ auiditate ſtudij ꝑter
mittere cautioꝫ. Aduocauit ad ſe ep̃m: nec
vllam veram putauit niſi vere fidei grati

am:percontatuſq; ex eo eſt vtruȝ nam cum
epiſcopis catholicis: hoc eſt cum romana
eccleſia conueniret: ⁊ forte ⁊ ad id locorū in
ſciſmate regionis illius eccleſia erat. Luci/
fer enim ſe a noſtra tunc temporis cōmunio
ne diuiſerat. ⁊ quāquā prouide exulaſſet: et
fidei ſuę reliquiſſet heredes: nō putauit ta/
men fidem eſſe in ſciſmate. Nam ⁊ ſi fidem
erga deum tenerent: tamen erga dei eccleſi/
ſiam non tenerent: cuius patiebantur velut
quoſdam artus diuidi ⁊ membra lacerari.
Etenim cum propter eccleſiam chriſtus paſ
ſus ſit: ⁊ chriſti corpus eccleſia ſit: non vide
tur ab his exhiberi chriſto fides: a quibus
euacuatur eius paſſio: corpuſq; diſtrahitur.
Itaq; quāuis gratię fenus teneret: ⁊ metue
ret tanti nominis debitor nauigare: tamen
eo tranſire maluit: vbi tuto poſſet exolue/
re. Iudicabat enim diuinę ſolutionem gra/
tię in affectu ac fide eſſe: quā quidē ſtatim
vbi primum copia liberior eccleſię fuit: im/
plere nō diſtulit: Dei gratiam ⁊ accepit de/
ſideratam: ⁊ ſeruauit acceptam. Nihil igi/
tur ea prudentia ſapienti⁹: quę diuina ⁊ hu
mana ſecernit. Nam quid ſpectatam in ſti/
pendijs forenſibus eius facundiaȝ loquar:
quę incredibili admiratōe in adiutorio emi
cuit? Sed malo illa laudare: quę perceptis
myſterijs dei duxit humanis eſſe potiora.
Fortitudinē quoq; eius ſi quis pleni⁹ expe/
ctare volet: cōſideret quotiens poſt naufra
gium inuicto quodaȝ contēptu vitę huiuſ/
maria trāſfretauerit: diffuſaſq; regiōes ob/
eundo peragrarit: poſtremo ꝙ hoc ipſo tē/
pore periculū nō refugerit: ſed ad periculuȝ
venerit: patiēs iniurię: negligens frigoris:
atq; vtinam ſollicitus cautiōis: ſed hoc ipſo
beatus ꝙ dum licuit vigore vti corporis: in
offenſo ad exequēda quę vellet functus iu/
uentutis officio: vitam vixit: debilitatē ig/
norauit. Qua vero proſecutiōe ſimplici/
tatem eius ediſſeram? Ea eſt enim quędaȝ
morum temperantia: mentiſq; ſobrietas.

De ſimplicitate fratris atq; vere/cundia virginali ac caſtimonie pu/ritate: q; non minus verborum in/tegritate q; corporis pudicicia ſer/uauerit. Ca. VIII.

d Ate queſo veniam: ⁊ permittite do
lori meo: vt de eo mihi paulo vbe/
rius liceat loqui: cum quo iam non
conceditur colloqui. Certe ⁊ vobis proficit
vt aduertatis: nō fragilitate quadam vos
hoc officium: ſed iudicio detuliſſe: nec miſe
ricordia mortis ipulſos: ſed virtutum hono
rificentia prouocatos. Anima enim benedi
cta omnis ſimplex. Tantę autem ſimplici/
tatis erat: vt conuerſus in puerum: ſimpli/
citatem illius ętatis innoxię: perfectę virtu
tis effigie: ⁊ quodam innocentium morum
ſpeculo reluceret. Intrauit igitur in regnū
cęlorum: quoniam credidit dei verbo: quū
ſicut puer artem repulit adulandi: iniurię
dolorem clementer abſorbuit: quā clemēti/
us vindicauit: querelę q; dolo promptior:
ſatiſfactiōi facilis: difficilis ambitioni: ſan/
ctus pudori: vt frequēter in eo ſuperfluam
magis verecundiam prędicares: q; neceſ/
ſariam quęreres: Sed nunq; ſuperflua fun/
damenta virtutis. Pudor eni nō reuocat:
ſed cōmendat officium. Itaq; velut quadā
virgniali verecundia ſuffuſus ora cū vultu
affectum proderet: ſi forte aliquā ſubito ve/
niens offendiſſet parenteȝ: velut depreſſus
⁊ quaſi demerſus in terram: licet in ipſo ne/
quaquam diſſimilis cętu virorū: rarus at/
tollere os: eleuare oculos: referre ſermonē:
qḋ pudico quodā mentis pudore faciebat:
cum quo caſtimonia quoq; corporis cōgru/
ebat. Etenim intemerata ſacri baptiſmatiſ
dona ſeruauit: mundo corpore: purior cor/
de nōminus adulterini ſermonis opprobriū
q; corporis perhorreſcens: nō minorem ra/
tus pudicitię reuerentiam deferēdam inte/
gritate verborum q; corporis caſtitate. De/
niq; intantum caſtimoniam dilexit: vt nec
vxorem expeteret: licet in eo non ſolum ca/
ſtitatis appetentia fuerit: ſed etiam pietatis
gratia. Miro autem modo ⁊ coniugiū diſſi
mulabat ⁊ iactantiam declinabat: tantaq;
erat diſſimulatio: vt nobis quoq; vrgenti/
bus differre magis conſortium q; refugere
videretur. Hoc vnum itaq; fuit: ꝙ nec fra/
tribus crederet: nō aliqua cunctationis hę
ſitantia: ſed virtutis verecundia.

De ceteris eius virtutibus: ſcili/cet clementia atq; pietate: que ſunt quedam virtutum ſeminaria: ⁊ de parſimonia ac paupertate ſpiritus cuȝ eſſet opibus terrenis locuples Ca. IX

q Uis igitur nō miretur virum inter
fratres duos: alterā virginē: alterū
ſacerdotem: ętate mediuȝ: magna/
nimitate nō imparem: ita inter duo maxi/
ma munera pręſtitiſſe: vt alterius minoris
caſtitatem: alterius ſanctitateȝ referret: nō
profeſſionis vinculo ſed virtutis officio? Er
go ſi libido atq; iracundia: reliquorū vitio/
rum educatrices ſunt: iure caſtitatem atq;
clementiam dixerim quaſdam virtutuȝ pa
rentes: quāquā pietas quoq; vt omniū prin/
cipatus bonorum: ita etiam ſeminariū vir/
tutum eſt cęterarum. Nam de parſimonia
quid loquar: ⁊ quadam habendi caſtitate?
Is enim nō quęrit aliena ꝗ ſua ſeruat: nec
inflatur in modico qui contentus eſt pro/
prio. Nihil ergo aliud niſi proprium recupe
rare voluit: magis ne fraudaretur q; vt di/
taretur. Nam eos qui aliena quęrunt: recte
accipitres pecunię nominabat. Qḋ ſi radix
malorum omnium auaricia eſt: vtiq; vitia
exuit qui pecuniam nō requirit. Nō vnquā
accuratioribus ępulis aut cōgeſtis ferculis
delectatus eſt: niſi cum amicos ad epulas
rogaret: quantū naturę ſatis eſſet: nō quā/
tum voluptati ſupereſſet requirens. Et cer
te erat nō pauper opibus: ſed tamen paup
ſpiritu: quoniā ipſorum eſt regnum cęlorū.
De iſtius beatitudine nequaquā vtiq; du/
bitare debemus: qui neq; vt opulens exul/
tauit in diuitijs: neq; vt pauper exiguū qḋ
habuit iudicauit.

De iuſticia eius: Et quomodo p ſingulas ſuas ſpecies in eo emicue rit. Ca. X.

ſ Uperest vt ad concluſionem cardi/
nalium virtutum: etiam iuſticię par
tes in eo debeamus aduertere. Nā
⁊ ſi cognatę ſint inter ſe cōcretęq; virtutes:
tamen ſingularum quędam forma expreſſi/
or deſideratur: maximeq; iuſticię. Ea enim
ſibi parcior foris tota eſt: ⁊ quicquid habet
quadam inclementia ſui: dum rapitur amore
cōmuni: tranſfundit in proximos. Sȝ hu/
ius multiplex ſpecies. Alia erga ꝓpinquos:
alia erga vniuerſos: alia erga dei cultuȝ vt
adiumentū inopum. Itaq; qualis in vni/
uerſos fuerit prouincialiuȝ quibus prefuit:
ſtudia docent: qui parentē magis fuiſſe pro
prium q; iudicem loquebantur: gratum pię
neceſſitudinis arbitrum: conſtantē ęqui iu/
ris diſceptatoreȝ. Inter fratres autem qua
lis fuerit: licet omne hominum genus beni/
uolentia complecteretur: indiuiſum patri/
monium docet: nec diſtributa aut delibata
ſed reſeruata hęreditas. Eteni pietatē ſibi
cauſam eſſe negauit teſtandi. Nam hoc quo/
q; vltimo ſermone ſignauit: cum quos dile
xerat cōmendaret: ſibi nec vxoris arbitriuȝ
fuiſſe ducendę: ne a fratribus diuelleretur:
nec teſtamenti faciendi voluntatem ne no/
ſtrum in aliquo arbitrium lęderetur. Deni/
q; ⁊ oratus ⁊ obſecratus a nobis: nihil ta/
mē condendū putauit: nō oblitus pauperū
ſed tantum obſecrans eſſe tribuendū: quā/
tum nobis iuſtum videretur. Quo vno ſa/
tis ⁊ diui timoris expreſſit indiciū: ⁊ huma/
nę edidit religionis exemplū. Nā qḋ pau/
peribus cōtulit: deo detulit. Quoniā ꝗ lar/
gitur pauperi fęneratur deo: ⁊ poſtulando
quod iuſtum eſt: nō exiguuȝ ſed totum reli
quit. Hęc enim eſt ſumma iuſticię: vendere
quę habeas ⁊ cōferre pauperibus. Qui eīm
diſperſit dedit pauperibus: iuſticia ei⁹ ma/ Ps.111.
net in ęternum. Ergo diſpēſatores nos nō
hęredes reliquit. Naȝ hęreditas ſucceſſori
quęritur: diſpenſatio pauperibus obligatur.
Unde non immerito quantus fuerit: hodie
quoq; per vocem lectoris paruuli ſpiritus/
ſanctus expreſſit: Innocēs manibus ⁊ mū/ Ps.23.
do corde: qui non accepit in vanum animā
ſuam: nec fecit proximo ſuo dolum. Hęc eſt
generatio requirentium deum. Hic ergo et
in montem domini aſcendit: ⁊ i tabernacu/
lo habitabit dei: quia ingreſſus ſine macu/
la operatus eſt iuſticiam: locutus eſt verita
tem: non decepit proximum: nec pecuniam
fęneratus eſt ſuam qui ſemper voluit recu/
perare hęreditariam. Agnoſco oraculū: qḋ
enim nulla ordinauit diſpoſitio: ſpiritus re
uelauit.

De fratris pietate que ſupergre/ditur iuſticiaȝ: Et quomodo dolor communis omnium: luctum priua tum vacare faciat. Inpudētia quo/q; ſit impetrare ſolus velle quod pluribus negatum eſt: vt ſcripture teſtimonio comprobatur. Ca. XI.

q Uid vero illud recenſeā: ꝙ ſup̄ ipſā
iuſticiā pietate progreſſus: cū quę‑
dam incubatori cōmuniū fructuū
mei cōtemplatione muneris putaſſet eē tri
buēda: largitatis me iactabat auctorē: por‑
tionis ſuę lucrum ad cōmune conſortiū con
ferebat. Hęc ꝛ alia quę mihi tunc erāt volu
ptati maxime: nunc recordatione doloris
exaſperaui. Manent tamē: erūtꝙ ſemper:
nec tanquā vmbra p̄terierūt: neꝙ virtutis
gr̄a cū corpore occidit: nec idem naturę me‑
ritorūꝙ finis: licet ipſi⁹ naturę vſus nō in‑
ęternū occidat: ſ temporali quadā vocati‑
one requieſcat. Talibus igitur perfunctum
virtutibus: ereptū periculis: deſiderio ma‑
gis ꝙ̄ amiſſione flebo. Suadet enim ipſa
oportunitas mortis: vt pſequendum ma‑
gis gratia ꝙ̄ dolendum putem⁹. Scriptum
eſt em̄: i cōmuni dolore: pꝛiū vacare debe
re. Neꝙ em̄ pphetico ſermone: vni illi mu
lieri quę figurat: ſed ſingulis dicit: cū eccle‑
ſię dictū videt. Dicit ergo ꝛ ad me: et dicit
ſcriptura celeſtis: Hoccine doces: ſic inſti‑
tuis dei plebē? An neſcis: quia exemplum
tuum periculum ceterorū eſt? Niſi forte ex
auditum nō eſſe te quereris. Primū iſtud
arrogantis eſt impudentię: mereri ſolū vel‑
le: qđ multis etiā ſanctis negatum noueris:
cū ſcias: quia nō eſt perſonarū acceptor de‑
us. Nam ꝛ miſericors deus: tn̄ ſi ſemper ex‑
audiret omnes: nō iam ex voluntate libera
ſed ex quadā velut neceſſitate facere vide‑
retur. Deinde cum omnes rogent: ſi exaudi
ret omnes: nemo ergo moreret. Pro quan‑
tis quotidie rogas? Nunquid conſtitutio
dei cōtemplatione ſoluenda eſt tui? Cur er‑
go nō impetratum aliquādo doles: qđ nō
4. Deſdre. 10. ſemp impetrabile eē cognoſcis? Stulte inquit
ſuper omnes mulieres: nōne vides luctum
noſtrū: ꝛ quę nobis cōtigerūt: qm̄ ſyon ma‑
ter noſtra omniū: in triſticia cōtriſtat: ꝛ hu‑
militate humiliata eſt? Lugete validiſſime
ꝛ nunc qm̄ omnes lugem⁹: ꝛ triſtes eſtote:
qm̄ omnes cōtriſtati ſum⁹. Tu eni cōtriſta‑
ris in fratrem: Interroga terram ꝛ dicet ti‑
bi: qm̄ hęc eſt quę debebat lugere tantorū
ſuperſtes germinum: ꝛ ex ipſa inquit initio
omnes nati: ꝛ alij venient: ꝛ ecce pene oēs
in perditionē ambulant: ꝛ in exterminiū
fit multitudo eoꝝ. Et qs ergo debet lugere
magis: niſi quę tam magnā multitudinem
perdidit: ꝙ̄ tu qui p vno doles? Abſorbeat
igitur noſtrum dolorem cōmunis dolor: et
acerbitatē proprij męroris excludat. Non
enim dolere debemus eos quos cernimus
liberatos: neꝙ eni ocioſe tam ſanctas hoc
tempore animas corporeis vinculis remini
ſcimur abſolutas. Nāꝙ velut diuino iudi‑
cio tam graues viduas: ita vno tēpore de‑
functas videmus: vt pfectionis quidā vi‑
deat exceſſus: nō mortis occaſus: ne vetera
na emeriti ſtipendijs pudicitia dubiū diu
ſeruati pudoris incideret. Quos gemit⁹ mi
hi: quos dolores: tam acerba excitat recor‑
datio? Et ſi męroribus nō vacabā: tamē in
ipſo dolore priuato: in ipſo tantoꝝ amiſſo
flore meritorū: cōmunis quędā naturę me
conditio ſolabat: defixuſꝙ i vno dolor acer
bitatē publici funeris domeſticę ſpecie pie‑
tatis obduxerat.

Queadmodū aduerſi caſus ex di uino ordine venientes fortiter to‑ lerari debeant. Ca. XII

r Epete ergo ſacra ſcriptura ſolatia
tua. Iuuat eni tuis pręceptis: tuis
ſententijs immorari. Qꝛ facilius ē
celū ꝛ terrā pręterire: ꝙ̄ de lege vnū apicem
cadere. Sed iā audiamus quę ſcripta ſunt:
Nunc inquit retine apud temetipſum dolo
rem tuū: ꝛ fortiter fer qui tibi cōtigerunt ca‑
ſus. Si enim iuſtificaueris terminū dei: et
filium tuum recipies i tempore: ꝛ in mulie‑
ribus collaudaberis. Si hoc ad mulierem:
quātomagis ad ſacerdotē: ſi de filio: nō vti
ꝙ abſurdum etiam de fratrū amiſſione ta‑
lia memorari: quāquā ſi mihi fuiſſet filius:
nūquā eum amplius dilexiſſem. Nā ſicut
in obitu liberoꝝ effuſi labores: ſuſcepti fru
ſtra dolores męrorem videntur augere: ita
etiā in fratrib⁹ conſuetudinis vſus atꝙ col
legij: acerbitatem doloris accendunt. Sed
ecce dicentem ſcripturā audio: Noli facere Abs
hunc ſermonē: ſed cōſenti perſuaderi. Qui
enim fles caſus ſyon: ꝛ conſolare propt do‑
lorem hieruſalem. Uides enim quia ſancta
noſtra contaminata ſunt: ꝛ nomē qđ nomi‑
natum eſt ſuper nos pene pphanatū eſt: et
iuuenes noſtri contumeliam paſſi ſunt: ꝛ ſa
cerdotes noſtri ſuccenſi ſūt: ꝛ leuitę noſtri i
captiuitate fuerunt: ꝛ mulieres nr̄ę cōtami
natę ſunt: ꝛ virgines noſtrę vim paſſę ſunt:
ꝛ iuſti noſtri rapti ſunt: ꝛ paruuli noſtri pro
diti ſūt: ꝛ iuuenes noſtri ſeruierunt: ꝛ fortes
noſtri inualidi facti ſūt. Et qđ oim maius:

ſignaculū ſyon: qm̄ reſignata ē de glīa ſua
nunc: ꝛ tradita eſt in manibus eoꝝ qui nos
oderunt. Tu ergo excute tuam multam tri‑
ſticiā: ꝛ depone abs te multitudinem dolo
rū: vt tibi repropitiet fortis: ꝛ requiē faciat
tibi altiſſimus requietione doloꝝ.

Qđ non eque lugendum ſit fide‑ libus ꝛ infidelibus: cū illi ſpem re‑ ſurrectionis non habeant: nec vllā putent requiem mortuorum. Nos vero quibus eternitas repromiſſa eſt patientiores ſolatio eſſe debea‑ mus. Ca. XIII

c Eſſabunt igitur lachrymę: parēdū
eſt enim remedijs ſalutarib⁹: qꝛ de‑
bet aliquid inter fidos ꝛ pfidos int
eſſe. Fleant ergo qui ſpem reſurrectiōis ha
bere non poſſūt: quā nō ſentētia dei eripit:
ſed fidei inclementia. Interſit inter xp̄i ſer‑
uulos idolorumꝙ cultores: vt illi fleant ſu‑
os quos in perpetuū exiſtimant interiſſe:
illi nullas habeant lachrymaꝝ ferias: nullā
triſticię requiem conſequantur: qui nullam
putant requiem mortuoꝝ: nobis vero qui‑
bus mors nō naturę ſed vitę iſtius finis eſt:
quoniā in meli⁹ ipſa natura reparat: fletus
omnes: caſus mortis abſtergat. Certe ſi illi
ſibi aliqua ſolatia repererunt: qui finē ſen‑
ſus defectumꝙ naturę mortē arbitrati ſūt:
quantomagis nos quib⁹ meliora poſt mor
tem pręmia bonorum factorum conſcientia
pollicetur? Habent gentiles ſolatia ſua: qꝛ
requiē maloꝝ omniū mortē exiſtimant. Et
vt vitę fructu carent: ita etiā caruiſſe ſe pu
tant omni ſenſu ꝛ dolore pęnarum quas in
hac vita graues ꝛ aſſiduas ſuſtinem⁹. Nos
vero vt erectiores pręmio: ita etiā patien‑
tiores ſolatio eſſe debemus. Non em̄ amit‑
ti ſed pmitti videntur: quos nō abſumptu
ra mors: ſ ęternitas receptura eſt.

Qđ propter aſſiduā recordatio nem mortuum fratrem repreſentā‑ tem a fletu ſe continere non potue‑ rit: cōmunibus tamē lachrymis lu‑ gendum cenſuerit. Ca. XIIII

c Eſſabunt ergo lachrymę: aut ſi ceſ‑
ſare non poterunt: in cōmunib' la‑
mentis flebo te frater: ꝛ ſub dolore
publico domeſticos gemitus tegam. Nam
ceſſare non poterunt: cū ad omnem ſonum
nominis tui lachrymę ſubrepant: vel cum
vſus ipſe recordationem excitat: vel cū affe
ctus imaginem repręſentat: vel cum recor‑
datio dolorem renouat. Quādo eni decs q
tantis officijs repręſentaris? Ades inquā
ꝛ ſemper oſtenderis: ꝛ toto te animo ac mē‑
te complector: aſpicio: alloquor: oſculor: cō
p̄hendo: vel in ipſa quiete nocturna: vel in
luce clara cū reuiſere ꝛ ſolari dignaris męrē
tem. Deniꝙ ipſę iam noctes quę quaſi mo
leſtiores viuente te videbant: ꝙ mutui con
ſpectus copiā denegarent: ipſe iam ſomnus
colloquioꝝ noſtroꝝ dudū interruptor in‑
amabilis: dulcis eſſe iā cępit: quia te mihi
reddidit.

Qđ tam amabilis fratris nō po‑ tuit nō reminiſci: cū amor nō ſinat diſiungi abſentes etiā defunctos. Ca. XV.

n On igitur miſeri ſed beati quorum
nec pſentia deficit: nec cura minuit
ꝛ auget gratia. Etenim ſomni ſimi‑
lis imago mortis. Qđ ſi in quiete nocturna
vinculis adhuc corporeis inhęrentes: ꝛ q̄ſi
inter carceraria religatę clauſtra mēbrorū:
poſſunt tn̄ aię altiora ꝛ diſcreta perſpicere:
quanto magis ſpectāt hęc cū iā puro ęthe‑
reoꝙ ſenſu nulla corporeę labis impedimē
ta patiunt? Meritoꝙ mihi cōquerenti: ver
genteꝙ iam in occaſum die: non reuiſeres
quieſcentem: totus omni tēpore indiuidu⁹
affuiſti: ita vt illo perfuſus ſopore mēbroꝝ:
cū ego vigilarē tibi: tu viueres: mihi dicerē:
Quid ē mors frat? Nā certe nulli a me ſepa‑
re momētis. Ita eni vbiꝙ pręſto eras: vt ꝙ̄
in iſtius vitę vſu habere copiā neqbamus:
nūc nob ſemp ꝛ vbiꝙ pſto ſit. Nā tūc vtiꝙ
oia pręſto eſſe nō poterāt: nec em̄ cōplexio‑
nes noſtrę cōſpectuſꝙ ꝛ oſculoꝝ corporaliū
ſuauitates locis oibus ꝛ oib⁹ tēporib⁹ ſup‑
petebāt. Animoꝝ imagines ſemp nobiſcū
erāt: etiā quādo nō eram⁹ vna: q̄ ne nūc q‑
dem occiderūt: aſſidueꝙ aduolāt: q maiore
deſiderio: eo maiore copia. Teneo igitur te
frater: nec mihi te aut mors aut tēpus auel
let. Ipſe dulces lachrymę ſunt. Ipſi flet⁹ io‑
cundi: quib⁹ reſtinguit ardor animi: ꝛ q̄ſi re
laxatus euaporat affectus. Neꝙ em̄ ſine te
eſſe poſſū: aut tui nō meminiſſe vnquā: aut
meminiſſe vnquam: aut meminiſſe ſine la‑
chrymis. O amari dies q interruptā copu‑
lā pditis: O flebiles noctes q̄ tam bonum
conſortem quietis ꝛ indiuiduū mihi comitem
pdidiſtis. Quas ederet cruces niſi ſe offū‑

deret imagõ ꝑ̄ſentis:niſi viſiones animi re ꝑ̄ſentarẽt:quẽ ſpecies corporis denegaret? Jam iam frater aio meo cariſſime: quãquã ĩmaturo deceſſeris obitu :beatꝰ tñ qui iſta nõ ſuſtines:nec amiſſum fratrẽ mꝫrere compelleris: quẽ abſentẽ diu ferre nõ poteras: ſ; recurſu celeri reuiſebas. Qd̓ ſi tunc ſolitudinis meę tedia repellere:meſticiã fraternę mentis ableuare ꝓperabas:quãto nũc crebrius afflictũ animũ debes reuiſere:⁊ ex te cõceptũ:pte lenire mꝫrorem? At mihi tamẽ dat aliquas officij vſus iducias:⁊ obſequij ſacerdotalis intentio abducit animum.

De fletu ſororis que ex fragili conditione ſexus ampliꝰ in lachrymis exuberauit. Ca.XVI

d

De ſancta vero ſorore qd fiet:q̃ licet diuino metu pietatem tẽperet: rurſus tñ ipſũ pietatis dolorẽ: ſtudio religiõis accendit:ſtrata humi ⁊ totum gremio ſui cõplexa tumulũ:laborioſo feſſa inceſſu: triſtis affectu:dies nocteſq; mꝫrorem integrat. Nã licet fletum plerũq; ſermõe ſuſpẽdat:i oratiõe renouat. Et quãuis ſcripturarum memoria cõſolationes ſerentibꝰ ꝑ̄currat:flendi tñ deſiderium ꝑ̄candi aſſiduitate cõpenſat: lachrymarũ vbertatẽ tunc pręcipue qñ nemo interrũpere poſſit inſtaurãs. Jta qd̓ miſerearis habes:qd̓ reprehẽdas nõ habes. Flere eñ i oratiõe virtutis ẽ:⁊ quãquã iſtud familiare virginibꝰ quibꝰ mollior ſexus:tenerior affectus contuitu cõis fragilitatis:in lachrymas etiã ſine domeſtici ſenſu doloris exuberat:tñ cũ maior cauſa mꝫrendi eſt:finis mꝫroris excludit̃. Deeſt igit̃ cõſolandi via:quia ſuppetit excuſandi gr̃a. Neq; eñ poſſis prohibere qd̓ doceas:ꝑ̄ſertim cum religionis aſtruat lachrymas non doloris:⁊ cõmunis ſeriem deplorationis in metu pudoris obtexat. Cõſolare ergo q̇ potes adire animũ: penetrare mentẽ. Cernat te eſſe ꝑ̄ſentem:ſentiat nõ eẽ defunctum: vt cuius ſecura de merito:eius functa ſolatio: diſcat pro eo nõ grauiter dolere :qui ſe admonuerit nõ dolendum.

Qd̓ fratrem precedentẽ ad vitam ſanctꝰ Ambroſiꝰ ſequi cito deſideret:vt quibꝰ hic oĩa fuere cõmunia illic quoq; indiuiduũ ius ſit. De cõmẽdatiõe quoq; anime fratris omnipotenti deo:⁊ hoſtie ac ſacrificij ipſius oblatione. Ca.XVII

ſ

Sed quid ego demoror frater: quid expectẽ vt noſtra tecũ cõmoriat̃:et quaſi cõſepeliat̃ oratio? Licet ipſa ſpecies ⁊ exanimis corporis forma ſoletur: oculoſq; manens gr̃a ⁊ permanẽs figura demulceat:nihil inquã moror :procedamꝰ ad tumulũ:ſ; prius vltimũ corã ipſo vale dico: pacẽ prędico:oſculũ ſoluo:ꝑ̄cede ad illã cõmunẽ omnibꝰ ⁊ debitã:ſed iam mihi ꝑ cęteris deſiderabilẽ domũ. Para hoſpiti cõſortium:⁊ quẽadmodũ hic oĩa nobis fuere cõmunia:ita illic quoq; ius diuiduum neſciamus. Ne quęſo cupiẽtẽ tui diu deſeras:ꝑ̄perantẽ expecta:feſtinantẽ adiuua:⁊ ſi diutius morari tibi videbor:accerſi. Neq; enim vnquã prolixius abfuimꝰ a nobis:tu tamẽ ſolebas reuiſere: Nũc qm̃ tu redire iam nõ potes:nos ad te ibimꝰ:ęquũ eſt vt officium rependamꝰ:ſubeamꝰ vicẽ. Nũq; nobis fuit vitę ꝯditio diſcretior:ſemꝑ aut ſanitas aut ęgritudo cõmunis:vt cũ alter egreſceret: alter incurreret:cum alter reualeſceret: vterq; cõſurgeret. Quõ ius nr̃m amiſimꝰ? Et nũc ꝯſortium ęgritudinis fuit:quomõ mortꝭ conſortium non fuit? Tibi nunc oĩpotens deuſ innoxiã cõmendo aĩam tibi: hoſtiam meam offero:cape propitius ac ſerenus fraternum munus:ſacrificium ſacerdotis:hęc mei iam liba pręmitto. Jn hoc ad te pignore venio: nõ pecunię ſed vitę pignore:ne me diutius reſidere facias tanti fęnoris debitorẽ. Non mediocris eſt fraterni amoris vſura:nec vilis naturę ſors quã cumulauit incremẽtũ virtutis. Poſſũ ferre :ſi cito cogar exoluere.

Sancti Ambroſij ep̄i de exceſſu fratris feliciter explicit.

Capitulorum libri de fide reſurrectionis ſãcti ambroſii epiſcopi :recollecta annotatio.

Qua rõne ſanctꝰ ambroſiꝰ libro ſuꝑiore deſiderio ſuo indulſerit:doloreq; lenierit:et qd in hoc libro agere ꝓponat. Ca.I.
Qua rõne indiſcretꝰ timor mortis atq; exceſſiuus luctꝰ ⁊ clamores publici circa defunctos : qui frequẽtius a mulieribꝰ ſerũtur :reprehenſibiles ſint. Ca.II
Quõ naturalis dolor ꝓpter defunctos lege rõnis reſtringi debeat. Et a quibꝰ malis ꝑ̄ſentꝭ vitę liberati ſint mortui. Ca.III
Qꝫ mors malũ nõ ſit:ſ; erũnarum oĩm maloꝝq; ꝑfugiũ:vt exẽplis ſcripturę demonſtrat̃. Et quomodo exemplo dauid magꝭ deflenda ſint peccata defunctorum q̃; corporalis mors ipſorum. Ca.IIII.
Quõ exẽplis ſapiẽtiſſimi ſalomonis:ſctõrum iob atq; dauid:plus appetẽda ſit mors q̃; pręſens infęlix vita. Ca.V
Qꝫ ꝑ̄ſentis vitę fallax beatitudo deſideranda nõ ſit: ſ; exẽplo ſcõrum futura fęlicitas ſit appetenda. Et de triplici morte ſcꝫ ſpiritali naturali ⁊ pęnali. Ca.VI.
Quomodo lex carnis legi mẽtis repugnet: ſicuti omnes ſentimus:⁊ de remedio liberationis. Ca.VII.
Per quem modũ licitũ ſit deſiderare corporalem vitam vel mortem. Et quantũ profuerit mors plurimorum:⁊ maxime mors filij dei:qui ſua morte omnes nos viuificauit. Ca.VIII.
Quõ mors a natura nõ ſit:ſ; poſt ꝑ̄uaricationẽ ꝓ remedio introducta. Et qꝫ nemo appetere debeat nõ mori:cũ honoratior reſurgat pꝰ mortẽ q̃; ante viuebat. Ca.IX
De errore gẽtiliũ. Et qꝫ licet pluribꝰ modis fides reſurrectiõis aſtrui poſſit:tribꝰ tñ argumẽtis euidẽtiꝰ colligit̃:videlicet ratiõe vniuerſitatiſ: exẽplo ⁊ teſtimoio rei geſtę. Ac de aſtructione per euidentem rõnẽ. Et quę ſit prima reſurrectionis fides. Ca.X.
De probatione fidei reſurrectionis ſumpta ab exemplis fructuũ terrę ⁊ ſeminum:quę ſata moriunt̃ ⁊ reuiuiſcunt. Ca.XI.
De aſtructiõe fidei reſurrectiõis ꝑ exẽplum ſurculi inſerti trunco:q̇ ꝯualeſcit i arborẽ. Atq; exemplo maris qd̓ mortua corpora in littus reſtituit. Ca.XII.
De aſſertione fidei reſurrectionis ab exemplo phęnicis auis in arabia:quę ſibi rogũ ſuccendere perhibetur:⁊ rurſum de fauillis ⁊ cineribus renaſci. Ca.XIII.
Qꝫ ſicut id qd̓ inſerit̃ nõ ſuꝑ̄piꝰ ſ; ſemẽ ẽ futuri:ſic corpꝰ h̓ mortale ſemẽ ſit futuri corporis imortalis. Et ſic̃ hęc corruptibilia a ꝯditore naturę certo tꝑe regenerãt̃ ⁊ reſurgũt:ſic reſurrectio i fine mundi ſit futura. Ca.XIIII.
Qꝫ ſic̃ ex nihilo aliq̇d fieri recta fide credimus:ſic id qd̓ factũ ẽ i meliꝰ reꝑari poſſibile credere debeamꝰ. Ac de teſtimonijs ſcripturę q̇bꝰ veritas reſurrectõis comprobatur. Ca.XV.
De approbatiõe fidei reſurrectionis ex ezechiele ꝓpheta:atq; miraculis circa filios iſrael ⁊ ęgyptios oſtenſis. Ca.XVI.
De affirmatiõe fidei reſurrectionis ꝑ exemplũ rei geſtę i reſuſcitatiõe lazari ⁊ de myſterijs ſigficatꝭ i illa reſuſcitatõe. Ca.XVII
De exẽplis aliorum mortuorum reſuſcitatorum:vt in nouo ⁊ veteri teſtamẽto legit̃: quibꝰ veritas reſurrectõis aſtruat̃. Ca.XVIII.
Qꝫ magꝭ credendũ ſit teſtimonio dei reſurrectionẽ ꝑ̄dicenti:q̃; dictꝭ philoſophorum de natura cęli ⁊ ſiderum diſputantibꝰ. Et qꝫ cõuenienter reuniri debeat caro ſpiritui: vt cum quo meruerit vel demeruerit:cum ip̄o quoq; dignã vicem recipiat. Ca.XIX
Quemadmodum exemplo abrahę et dauid reſurrectionem credere debeamꝰ: ſciẽtes quoniam qui ſuſcitauit dominum ieſum xp̄m:⁊ nos cum illo ſuſcitabit cum hoc ꝓmiſerit qui nunquã mentit̃ deꝰ. Ca.XX.
De fructu reſurrectionis atq; diſtinctiõe ordinis reſurgentium ſecundum diſtinctionem meritorum. Ca.XXI
Qꝫ quicunq; ſine peccato eſt:viuat deo vita gr̄ę:etiã ſi moriat̃ corꝑe:cũ exhortatiõe perpulchra vt imitemur ſcõrum vitã q̇rũ reſurrectiõis ſperamus cõſortiũ. Ca.XXII.
De fide:obediẽtia ⁊ hoſpitalitate ſci abrahę: ac bonitate caſtimonia ⁊ patientia iſaac: Et de fidelitate atq; cęterꝭ v̓tutibꝰ iacob: in q̇ typũ xp̄i imitari adhortamur cum cęlũ patere v̓tuti videamus. Ca.XXIII.
Qꝫ exẽplo reſurrectõis xp̄i maxime aſtruat̃ veritas reſurrectiõis hũanę in fine mũdi: quo in momento in nouiſſima tuba chriſtus omnes ſuſcitabit. Ca.XXIIII.
De tubarum ſpeciebꝰ:⁊ myſtica illorum int̓pretatiõe q̃ diligent̓ ẽ adũtenda. Ca.XXV.
De myſtica ſignificatione tubę qua verus iubileus ⁊ futura requies pręſignatur. Et de vmbra ⁊ imagine atq; per ieſum chriſtum facta veritate. Ca.XXVI.
De morali ſignificatiõe duarum tubarum argentearum atq; ſacerdotaliũ:q̇rũ ſonitu mortui ſuſcitant̃:nõ crepitu aerꝭ ſed v̓bo v̓itatis aĩati q̇bus etiã hoſtes fugãt̃. Ca.XXVII.
De diſtinctiõe atq; ordine reſurgẽtium ſꝫm differẽtiã meritorum ſignificatis ꝑ quadruplicẽ modũ canẽdi tubis:q̇ caſtrametãteſ filij iſrꝭ ordinate citabant̃. Ca.XXVIII
Quemadmodũ xp̄s oẽs benignus illuſtret ⁊ inuitet:ſicut ⁊ eccleſia facit: ⁊ de euidentioribus teſtimonijs quibus reuelatur reſurrectio. Ca.XXIX.

De cõparatione huiꝰ vitę ad beatã illã vitã
quę poſt reſurrectionẽ erit. Et de laboribꝰ
erũnis ac miſerijs vitę pręſentis cui reſur/
rectio pręferenda eſt. Ca. XXX.
De erroribus philoſophoꝝ atq̇ poetarum
de ipſa anima: atq̇ eiꝰ imortalitate: q̇bus
ꝓferenda ſũt oracula prophetaꝝ atq̇ xp̄i
fidele promiſſum. Ca. XXXI.
De his quę ſm̄ rectã fidẽ credere debeamꝰ
de animę imortalitate: reſurrectiõe quoq̇
atq̇ futura fęlicitate: vbi mortẽ iam time
re non poterimus. Ca. XXXII.

Sancti Ambroſij ep̄i liber de fide reſurrectõis: In quo fratris ſui de/ ceſſũ recõmemorãdo: cohortat̃ noſ ac cõſolat̃ docẽs obitũ nr̄oꝝ lugẽ/ dũ nõ eẽ: ꝑcipue propt̃ ſpem reſur/ rectiõis ⁊ future glorie ſuauitatem feliciter incipit.

Qua rõne ſanctꝰ ambroſiꝰ libro ſuperiore deſiderio ſuo indulſerit: doloremq̇ lenierit: ⁊ quid ĩ hoc li/ bro agere proponat. Ca. I.

Superiore libro ali
quid indulſimꝰ deſiderio: ne tan
quã feruenti plagę auſteriora ad
hibita medicamẽta exaſperarẽt
magis q̃ lenirẽt dolorẽ: ſiſt q̄ frat̃ ẽ ſępius
allocuti ſumꝰ: ⁊ oculis tenebamꝰ: abſurduꝫ
nõ fuit relaxare paulisꝑ affectũ naturę: q̇ la
chrymis magis paſcit̃: fletibꝰ dclinit̃: ſtupo
re defigit̃. Mollis eni ⁊ tenera ſpẽs eſt for/
ma pietatis: nihil inſolens amat: nil immi/
te: nil duꝝ: ferendo autẽ probat̃ patiẽtiã q̃
reſiſtendo. Ergo q̄ dudũ dies mortis inter
lachrymabiles aſpectꝰ debuit animũ incli/
nare fratnũ qui totũ tenebat: nũc qm̃ die ſe
ptimo ad ſepulchrũ redimꝰ: q̇ dieſ ſymbolũ
futurę quietis ẽ: a fratre paululũ ad cõmu/
nẽ humani generis cohortationẽ iuuat de/
riuare mentẽ: intẽtionẽq̇ tranſfundere: ita
vt neq̇ totis ſenſibꝰ defigamur ĩ fratre: ne
obrepat affectus: neq̇ tantę exules pietatl
⁊ grę: eum quẽ diligimꝰ deſeramꝰ: ⁊ vere ipi
nobis tanti doloris augeamꝰ iniuriã: ſi ho/
dic nobis ⁊ in ſermõe moriat̃. Vñ ꝓpoſui/
mus frẽs cariſſimi ſolari nos cõmuni vſu:
nec durũ putare q̇cq̇d vniuerſos manet: et
iõ mortẽ nõ eẽ lugẽdã. Primũ: q̄ cõis ſit et
cunctis debita. Deinde: q̄ nos ſęculi huiuſ
abſoluit ęrumnis. Poſtremo: q̄ ſõni ſpecie
vbi ab iſtius mundi labore requietuꝫ ſit: vi
gor nobis viuatior refũdat̃. Quẽ dolorẽ nõ
ſolet̃ reſurrectiõis grã: quẽ nõ excludat mę/
rorẽ: ſi credas nihil perire morte: immo ipiꝰ
celeritate fieri mortis plus perire ne poſſit?
Erit ergo fratres cariſſimi vt in adhortatio
ne cõmuni etiã fratri noſtro pendamꝰ affe/
ctũ: nec ab eo longiꝰ deuiaſſe videamur: ſi
ꝑ reſurrectiõis ſpem ⁊ futurę glię ſuauitatẽ
etiã in ſermone nobis hodie reuiuiſcat.

Qua ratiõe indiſcretꝰ timor mor tis atq̇ exceſſiuꝰ luctꝰ ⁊ clamores publici circa defunctoſ: qui frequẽ tius a mulieribꝰ ferunt̃: reprehenſi biles ſint. Ca. II

Ordiamur igit̃ ab eo: vt lugendum
nobis noſtroꝝ obitũ nõ eẽ docea/
mus. Quid em̃ abſurdius: q̃ vt id
qȯ ſcias oibꝰ eẽ ꝓſcriptũ: quaſi ſpeciale de/
plores? Hoc ẽ animũ ſup̄ cõditionẽ extolle/
re: legẽ nõ recipere: cõe naturę ꝯſortiũ recu/
ſare: mẽte carnis inflari: ⁊ carnis ipſiꝰ neſci/
re menſuram. Quid abſurdiꝰ q̃ neſcire qui
ſis: affectare qȯ nõ ſis? Aut q̇d imprudẽtiꝰ
qȯ futuꝝ ſcias: id cũ acciderit ferre nõ poſ/
ſe? Natura ipſa nos reuocat: ⁊ huiuſcemo/
di męroribꝰ quadã ſui collatione ſubducit.
Quis eſt eni tam grauis luctꝰ: aut tã acer/
bus dolor: in q̇ nõ interdũ relaxet̃ animus?
Habet hoc natura: vt quãuis hoies in triſti
bus rebus ſint: tñ ſi modo hoies ſũt: a mę/
rore mẽtẽ paulisper abducãt. Fuiſſe etiam
quidã ferunt̃ ꝑli: qui ortus hoim lugerẽt:
obituſq̇ celebrarẽt. Nec iprudent̃. Eos em̃
qui in hoc vitę ſalũ veniſſent męrendos pu
tabant: eos vero q̇ ex iſtius mundi ꝓcellis
⁊ fluctibꝰ emerſiſſent nõ iiuſto gaudio ꝓſe/
quendos arbitrabant̃. Nos q̃ ipſi natales
dies defunctoꝝ obliuiſcimur: ⁊ eum q̇ obie
rint diẽ celebri ſolennitate renouamꝰ. Nõ ẽ
grauis ſubeũdꝰ męror ſm̃ naturã: ne aut ex
cellẽtiorẽ aliq̇ naturę exceptationẽ nob ar/
rogare videamur: aut cõem recuſare. Etem̃
mors eq̄lis ẽ oibus: indiſcepta paupibꝰ: in
diſcepta diuitibꝰ. Et iõ licet ꝑ vniꝰ pctm̃: in
oẽs tñ ꝑtranſiuit: vt quẽ generis nõ refugi/
mus auctorẽ: nõ refugiamus ⁊ mortis: ⁊ ſit
nobis ſic ꝑ vnũ mors: ita ꝑ vnũ etiã reſurre
ctio: nec recuſemꝰ erũnam: vt ꝑueniamꝰ ad
grãm. Venit em̃ vt legimꝰ xp̄s ſaluũ facere Luc.
qȯ perierat: ſ vt nõ ſolũ viuoꝝ ſ etiã mor/
tuoꝝ dñet̃. Lapſus ſũ in adã de paradiſo:

electꝰ ĩ adã: mortuꝰ ĩ adã: quẽ reuocaret niſi
me in adam inuenerit: vt in illo culpę obno
xium morti debitũ: ita in xp̄o iuſtificatum?
Si ergo debitũ mortis ẽ ſolutio: debet eſſe
tolerabilis. Sed hic locus poſterioribꝰ par/
tibus reſeruandus. Nunc ꝓpoſitũ eſt aſſe/
rere mortẽ grauiori nõ debere eſſe męrori:
q̄ eũ natura ipſa reſpuat. Deniq̇ lyciorum
ferunt̃ eſſe ꝓcepta: quę viros iubeãt mulie/
brę veſtẽ induere: ſi męrori indulgeãt: eo q̄
mollẽ ⁊ effeminatũ iudicauerint in viro lu/
ctũ. Deforme eſt em̃ eos qui ꝓ fide: pro reli
gione: ꝓ patria: ꝓ ęquitate iudicij atq̇ in/
tẽtione virtutis obuiũ morti debẽt pectus
offerre: męrere in alio grauiꝰ qȯ ĩ ſe ſi cauſa
exegerit expetendũ eſt. Nã quẽadmodum
potes ĩ te nõ refugere: qȯ impatientiꝰ alijs
doleas accidiſſe? Depone męrorẽ ſi potes:
include ſi nõ potes. Aut abſorbendus ois:
aut ꝓmendus ẽ dolor. Cur em̃ męſticiã tuã
nõ ratio potius q̃ dies leniat? Nã qȯ oblit
teratura eſt tẽporis ſeries: melius prudẽtia
mitigabit. Quinetiã hocipſũ irreligioſum
puto erga ipſoꝝ memoriaꝫ quoꝝ dolemus
amiſſos: vt obliuiſci coꝝ malimus: q̃ con/
ſolatione mulceri: aut cũ horrore reminiſci:
q̃ meminiſſe cum gratia: recordationem ti/
mere quoꝝ imago debeat eẽ voluptati: dif/
fidere potiꝰ q̃ ſperare de meritis defuncto/
rum: ⁊ pęnę additos q̃ immortalitati debi/
tos quos dilexeri eſtimare. Sꝫ dic. Quos
diligebamꝰ amiſimꝰ: Nõne hęc nob cũ ipſo
mundo elementiſq̇ cõmunia ſunt: quia ad
tempus credita in perpetuũ tenere nõ poſ/
ſumus? Gemit terra ſub aratri: imbribꝰ cę/
ditur: tẽpeſtate ꝯcutitur: ſtringitur frigore:
ſole torret̃ vt fructꝰ annuos fęta parturiat:
⁊ cum ſe vario flore veſtierit: exuitur ꝓprio
⁊ ſpoliatur ornatu. Quantos hęc raptores
habet: nec fructũ ſuũ queritur amiſſuꝫ: quẽ
ideo generauit vt amitteret: nec impoſterũ
negat: quẽ ſibi meminit auferendũ. Cęlum
ipſũ nõ ſemꝑ ſtellaꝝ micãtiũ globis fulget:
⁊ quaſi quibuſdã inſignit̃ coronis. Nõ ſem
per ortu luciſ albeſcit: radijs ſolis irrutilat:
ſed aſſiduis vicibus ille quidã mundi vul/
tus gratiſſimꝰ: humenti noctiũ caligat hor
rore. Quid gratius luce? Quid ſole iocun/
dius qui quotidie occidit? Deceſſiſſe tamẽ
hęc nobis nõ moleſte ferimus: quia repręſu
mimꝰ. Doceris in his quã ĩ tuis debeas ex/
hibere patientiã. Si ſuperiora tibi occidũt
nec dolori ſunt: cur ſi occiderint hũana dō/
leant̃? Sit tamen patiens dolor: ſit in triſti/
bus modus qui exigit̃ in ſecũdis. An ſi im/
moderate gaudere nõ couenit: lugere cõue
nit? Nõ eni mediocre maluꝫ eſt immodera/
tio doloris: aut metus mortis. Quãtos ad
laqueũ impulit: armauit ad gladiũ: vt ĩ eo
ipſo amentiã ſuã ꝓderent: mortẽ nõ ferẽtes
⁊ mortẽ appetentes: ⁊ qȯ ꝓ malo fugerẽt ꝓ
remedio aſciſcerent: qui qm̃ cõſentaneũ na
turę ſuę ferre ac ꝑpeti nequeunt: ꝯtrariũ vo/
ti incidunt: vt ab his in perpetuũ ſeparent̃
quos ſequi deſiderauerũt. Sꝫ hęc rara: qm̃
natura ipſa reuocat: ⁊ ſi ꝓcipitet amentia.
Illud vero frequẽs in mulieribꝰ: vt clamo/
res publicos ſerant: quaſi metuant ne eaꝝ
ignoret̃ erumna: vt illuuiẽ veſtis affectent:
quaſi in ea ſit ſenſus dolẽdi: vt impexũ ſor/
dibus imadidẽt caput: vt poſtremo qȯ plę
riſq̇ in locis vulgo fieri ſolet: diſciſſo amic/
tu: diloricata veſte ſecreti pudoris nuda ꝓ/
ſtituant: quaſi ipſũ lenocinent̃ pudoreꝫ: q̄
pudoris ſui pręmia perdiderũt. Sic ꝓcaces
oculi ꝓuocant̃ vt cõcupiſcant: vt amare in/
cipiant mẽbra nudata: quę ſi nõ aſpicerent
nõ amarent. Atq̇ vtinã ſordidata illa tegu
menta corporis nõ ſpeciẽ: ſed mentẽ obnu/
berent. Latet plerũq̇ ſub triſti amictu mẽ/
tis laſciuia: ⁊ deformis horror veſtis obte/
xitur: vt ſecreta petulãtiũ tegant̃ animoꝝ.
Satis pie virum luget: quę ſeruat pudorẽ:
nõ deſerit fidẽ. Hęc bñ defunctis officia im/
pendunt̃ vt viuant ĩ mentibus: in affectibꝰ
ꝑſeuerent. Nõ amiſit virũ quę exhibet ca/
ſtitatem: nõ eſt viduata cõiugio: q̇ nõ mu/
tauit nomẽ mariti. Nec tu perdidiſti here/
dem q̇ adiuuas coheredẽ: ſ ꝓ ſucceſſore cor
ruptibiliũ: mutaſti cõſortẽ imortalium. Ha
bes q̇ tibi repſentet heredeꝫ: ſolue pauperi
qȯ debet̃ heredi: vt nõ ſolũ maternę aut pa
ternę ſenectutis: ſ etiã vitę ꝓprie ſit ſuper/
ſtes. Plus ſucceſſori tuo relinques: ſi por/
tio eius non ad luxũ pręſentiũ ꝓficiat ſ ad
ꝓciũ futuroꝝ. Sed deſideramꝰ amiſſos.

Quõ naturalis dolor ꝓpter de/ functos lege rõnis reſtringi debe/ at: Et a quibꝰ malis ꝑſentis vite li/ berati ſint mortui. Ca. III.

Duo ſũt em̃ q̇ maxime angunt: aut
deſideriũ eoꝝ quos amiſerimꝰ: ſic
meo exemplo metior: aut q̄ eos vi/
tę ſuauitate priuatos: ereptos laboris ſui

fructibus arbitramur. Tenera eñ amoris ẽ
titillatio: q̃ ex improuiſo affectum excitat:
vt ſedandi magis q̄ excludendi doloris fa/
cultas relinquat̃: ſimul q꜡ piū videt̃ deſide/
rare qđ amiſeris: ⁊ ſpecie virtutis adoleſcit
infirmitas. Sed cur tu putes patientiorem
illā eſſe debere que dilectū ad ꝑegrina dimi
ſerit: ⁊ militie gr̃a vel ſuſcepte adminiſtrati
onis officio: vel negociandi vſu tranſfretaſ
ſe cōpererit: q̄ te q̃ nō fortuito arbitrio de/
reliqueris: aut ſtudio pecunie ſed lege natu
re? Sꝫ recuperandi tibi intercluſa ſpes q̃ſi
cuidā certa redeundi. Et plerūq; dubia pl⁹
fatigant vbi periculi metus integer: graui/
uſq; ē timere ne acciderit: q̄ tolerare quod
iā noueris accidiſſe. Aliud eni ſummam for
midinis coaceruat: aliud fineꝫ expectat do
loris. An dn̄is ius ē quo decreuerit trāſfer/
re mancipia: deo nō ē? Sꝫ nō ſuppetit expe/
ctare remeantē: ſuppetit tn̄ ꝓcedentē ſequi.
Et certe breuis vite vſus: nec illi multū vi/
det̃ eripuiſſe qui ante ꝓceſſit: nec te differre
diutius qui remāſeris. Qđ ſi deſideriū tuū
mitigare nō poſſis: nōne tn̄ videt̃ indignuꝫ
pro deſiderij tui ſtudio rerum ordineꝫ velle
cōuerti? Amantiū ardentiora vtiq; deſide/
ria ſunt: ⁊ tn̄ neceſſitatꝭ contuitu tēperant̃.
Et ſi dolent deſeri: lugere tn̄ nō ſolent. De/
ſtitui amare impatientius erubeſcunt. Ita
patientia deſiderij plus probat̃. Quid aūt
de his loquar: qui defunctos putāt vite ſu/
auitate priuari? Nulla pōt eē iocunditas in
ter has vite noſtre amaritudines aut dolo/
res: que vꝉ ex corporꝭ ipſi⁹ infirmitate: vꝉ ex/
trinſecus accidentiū incōmoditate generā/
tur. Anxij eñ ſemꝑ ⁊ ad ipſa leticie vota ſu
ſpenſi quodā fluctuam⁹ incerto: ſperantes
dubia pro certis: incōmoda ꝓ ſecundis: ca/
duca pro ſolidis: nihil habentes poteſtatis
in arbitrio: firmitatis in voto. At ſi aliquid
contra voluntatē acciderit: ꝑditos nos pu/
tamus: pluſq; aduerſoꝝ dolore frangimur:
q̄ ſecundoꝝ fructu potimur. Quibus igit̃
carēt bonis: qui maiorib⁹ eripiunt̃ incōmo/
dis? Valitudo credo bona: pluſ adiuuat q̄
affligit mala: aut opulētia plus delectat q̄
egeſtas afficit: aut filioruꝫ magis amabilis
gratia: q̄ lugubris amiſſio: aut adoleſcētia
iocundior: q̄ ſenect⁹ triſtior: q̄ plerūq; ſuoꝝ
tedet votoꝝ ⁊ optati penitet: vt doleat ipe/
tratū qđ nō impetrare metuebat. Exilia vo
⁊ ceteraꝝ penaꝝ acerbitates: q̃ pōt compē/
ſare patria: que voluptates: q̃ etiā cū ſunt
debilitant̃: tn̄ aut nō intendēdi affectu aut
amittēdi metu? Eſto tamē maneat inoffen
ſus: immunis a dolorib⁹: perpes i volupta/
tibus vite curſus humane: quid tamē com/
modi conſequi pōt aīa in iſtiuſmodi corpo/
ris incluſa cōpaginib⁹: ⁊ quibuſdā mēbro/
rū anguſtijs coartata? Si caro nr̃a carcereꝫ
fugit: ſi deteſtat̃ omne quicq̃d euagandi fa/
cultateꝫ negat: que vtiq; paruis vltra ſe au
diendi videndiq; excurrere videt̃ ſenſibus:
quātomagis anima nr̃a corporeū iſtud eua
dere geſtit ergaſtulū: que motu aerio libera
neſcimus quo vadat aut vñ veniat? Scim⁹
tamen q꜡ corpori ſupuiuat: ⁊ ea iā depoſitis
proprij ſenſus repaguliſ expedita libero cer
nat obtutu: que ante ſita in corꝑe nō vide/
bat. Qđ exemplo dormientiū poſſum⁹ eſti
mare: quoꝝ animi velut ſepulto quieti cor/
pore: ad altiora ſe ſubrigūt: ⁊ renunciāt cor/
pori rerū abſentiū vel etiā celeſtiū viſiōes.
Ergo ſi mors carnis et ſeculi nos abſoluat
erūnis: vtiq; malum non eſſe que libertatē
reſtituit ⁊ excludit dolorem.

Qđ mors malū nō ſit: ſed erūna/rum omniū malorūq; perfugiū: vt exemplis ſcripture demonſtrat̃. Et quō exemplo dauid magis deflen/da ſint peccata defunctorum q̄ cor/poralis mors ipſorum. Ca. IIII.

Hic igit̃ nobis adoriendus diſputā/
di locuſ: mortē malū nō eē: q꜡ erum
naꝝ omniū maloꝝq; ꝑfugiū ē: ⁊ fi/
da ſtatio ſecuritatis ac port⁹ quietꝭ. Nūq̃d
i hac vita nō experimur aduerſa? Quās nō
ꝓcellas tēpeſtateſq; ꝑpetimur. Quib⁹ non
exagitamur incōmodis? Cuius parcit̃ meri
tis? Sanctus patriarcha iſrael: ꝓfugus pa/
tria: fratre: parētib⁹: domū mutauit exilio:
ſtuprū filie: generis necē fleuit: famē ꝑtulit:
ſepulturā defunctus amiſit: tranſferri enim
oſſa ſua: ne vel mortu⁹ requieſceret obſecra
uit. Sāctus ioſeph odia fratrū: inſidias in/
uidorum: ſeruulorum obſequia: mercatorū
imperia: dn̄e petulantiaꝫ: mariti inſcitiam:
carceris quoq; eſt expertus erumnā. San/
ctus dauid filioſ amiſit duos: vnū inceſtū:
alterum parricidam. Hos habuiſſe pudorꝭ
eſt: doloris eſt perdidiſſe. Amiſit ⁊ tertium
quem amabat paruulum: hunc viuentē ad
huc fleuit: mortuuꝫ nō deſiderauit. Sic eñ 2.Re
legim⁹ q꜡ egrotante puero deꝑcabat̃ dauid

dominū pro puero ⁊ ieiunauit: ⁊ i cilicio ia/
cuit: ⁊ aſtantib⁹ maiorib⁹ natu vt excitarēt
eū de terra: nec ſurgendū ſibi nec cenanduꝫ
putauit: vbi vero defunctū pueruꝫ cōperit
ſurrexit de terra: lauit: ilico vnct⁹ ē: veſtimē
ta mutauit: adorauit dn̄m: cibum ſumpſit.
Cū hec miranda ſuis pueris viderent̃ infan
te viuente euꝫ ieiunaſſe: ploraſſe: quia iure
arbitrabat̃ dn̄m poſſe miſereri: nec dubitā/
dum q꜡ vitam poſſet ſeruare viuentis: qui
poſſet viuificare defunctos. Iam vero obi/
ta morte quid ieiunaret: q̃ iā nō poſſet redu
cere mortuum exanimēq; reuocare? Ego in/
quit ibo ad eū: ipſe autē nō reuertet̃ ad me.
O maximū ſolatiū deſiderātis: O veꝝ ſapi
entis iudiciū. O mirā patientiā ſeruientis:
vt nemo ſibi aduerſi aliquid accidiſſe indi/
gne ferat: ⁊ contra meritū ſuū ſe querat̃ af/
flictū? Quis eni tu es q̃ de tuo merito ante
ꝓnuncies? Cur ꝓuenire deſideras cognito/
rem? Cur eripis ſentētiam iudicaturo? Nec
ſanctis iſtud permiſſū eſt: nec a ſanctis im/
pune vnquā ē vſurpatū. Dauid ſe ꝓpterea
ß.72. flagellatū ſuo carmine cōfitet̃: Ecce ipi pec
catores ⁊ abundāteſ in ſeculo: obtinuerunt
diuitias. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor me/
um ⁊ laui inter innocentes manus meas: et
fui flagellatus tota die: ⁊ vindex me⁹ i ma/
tutinū. Petrus quoq; quāuis plenus fide
deuotionis: tn̄ quia nōdū cōſcius nr̃e infir/
ob.13. mitatis ꝓſumptiue dixerat dn̄o: Aiam me/
am ꝓ te ponā: temptationē ꝓſumptiōis an
teq; tertio gallus cantaret incurrit: licet ipa
tēptatio documentum fuerit ad saluteꝫ: vt
diſcamus nō cōtemnere carniſ infirmitatē:
ne cōtemnendo temptemur. Si petrus tē/
ptatus eſt: qs ꝓſumat: quis aſtruat ſe non
poſſe tēptari? Atq; haud dubie ꝓ nobis tē/
ptatus ē petrus: vt in fortiore nō eſſet tem/
ptamēti ꝑiculū: ſed ab illo diſcerem⁹ quem
admodū in ꝑſecutionib⁹ reſiſtentes: ⁊ ſi vi/
te ſtudio temptaremur: tēptationis tamen
aculeum patientie lachrymis vinceremus.
Idē tn̄ dauid ne quē fortaſſis ſcripturarum
tenacē moueat factoꝝ diuerſitas: idē iquā
dauid parricidā mortuū fleuit: qui nō fleue
rat innocentē. Deniq; cū ploraret ⁊ lugeret
.18. dixit: Fili⁹ meus abſalon: filius me⁹ abſa/
lon: Quis dabit mihi mortē ꝓ te? Nō ſolū
ergo fletur abſalon: flet̃ parricida: nō fletur
inceſtus: ſ; etiam vindicat̃: alter cōtemptu
regni: alter fratris exilio: fletur ſcelerat⁹: nō
fletur dilectus. Que cauſa: que ratio? Non
mediocris igit̃ in prudentibus deliberatio:
ſapientib⁹ cōfirmatio. Magna eni pruden
tie in tanta factoꝝ diuerſitate conſtantia.
Vna ē fides: ⁊ illos mortuos fleuit: ⁊ flēdū
infantē mortuū nō putauit. Illos eniꝫ ſibi
periſſe credebat: hūc reſurrectuꝝ ſperabat.
Sed de reſurrectione poſterius: nunc ad ꝓ
poſita reuertamur.

Quomodo exemplis ſapientiſſi/mi ſalomonis: ſanctorum iob atq; dauid: plus appetēda ſit mors q̄ preſens infelix vita. Ca. V.

Remiſimus eni etiā ſanctos viros
p grauia in hoc mundo ⁊ multa per/
peſſos: ſine ſuffragatione meritoꝝ
cum erumna laboꝝ. Vnde regreſſus ad ſe
dauid in poſteriorib⁹ dicit: Memento dn̄e Ps.102.
q꜡ puluis ſumus: homo tanquā fenuꝫ dies
eius. Et alibi: Homo vanitati ſiſis factus Ps.143.
eſt: dies eius ſicut vmbra ꝑtereunt. Quid
enim nobis miſeri⁹ qui tanq̄ ſpoliati ⁊ nu/
di ꝓijcimur in hanc vitam: corꝑe fragili: cor
de lubrico: imbecillo animo: anxij ad ſollici
tudinem: deſidioſi ad laborem: ꝓni ad vo/
luptates? Nō naſci igitur longe optimū: ſe
cundū ſancti ſalomonis ſententiā. Ipſum
eñ etiā qui ſibi viſi ſunt in philoſophia ex/
cellere ſecuti ſūt. Nā ipſe illis anterior: nr̄is
poſterior: ita i eccliaſte locut⁹ ē: Et laudaui Eccs.4.
ego omnes defunctos qui iam mortui ſunt
magis q̄ viuentes: quicunq; viuūt vſq; ad
huc: ⁊ optim⁹ ſuper hos duos qui nōdū na/
tus ē: ⁊ qui nō vidit hoc opus malum qđ fa
ctū eſt ſub ſole. Et vidi ego vniuerſū labo/
rem eoꝝ: ⁊ omnē virtutē operꝭ huius: quia
emulatio viro ab altero. Equidē hoc vani/
tas ⁊ preſumptio ſpūs. Et quis hoc dixit:
niſi ille qui ſapientiā popoſcit ⁊ impetrauit
vt ſciret diſpoſitiōes orbis terraꝝ: ⁊ virtu/
tem elementorum: anni curſus: ⁊ ſtellarum
diſpoſitiones: nō ignoraret naturaſ anima
lium: ⁊ iras colligeret beſtiaruꝫ: vim vento/
rum ⁊ cogitationes hominū deꝑhenderet?
Quem igitur nō latuerunt celeſtia: quēad/
modum laterent mortalia? Qui cogitatio/
nem mulieris inueſtigauit infantem vendi
catis alienum: qui naturas animaliū quas
nō acceperat: diuina tamen gratia aſpiran/
te cognouit: hic de ſue cōditiōe nature quā
in ſe expertus eſt: errare aut mētiri potuit?
Sed nō ſolus hoc ſenſit: ⁊ ſi ſolus expreſſit.

Job.3. Legerat ſanctum dixiſſe iob: Pereat dies
illa qua natus ſum: ⁊ cognouerat: naſci ma
lorum omniũ eſſe principium: ⁊ ideo diem
qua natus eſt perire optauit: vt tolleretur
origo incõmodorum: ⁊ optauit perire diem
generationis ſue: vt diẽ reſurrectionis acci
peret. Audierat etiam ſalomon dixiſſe pfez
Ps.38. ſuum: Notum fac mihi domine finem meũ
⁊ numerum dierum meorum qui eſt: vt ſci
am quid deſit mihi. Nouerat eni dauid nõ
poſſe id qđ perfectũ eſt hic cõprehendi: ⁊ iõ
1.Cor.13. ad ea que ſunt futura properabat. Nũc eñ
ex parte ſcimus ⁊ ex parte cognoſcimꝰ: tũc
autem id quod perfectum eſt poterit com
prehendi: cum reuelata facie nobis ſpeculã
de maieſtatꝭ eternitatiſqꝫ diuine ceperit re
lucere: nõ vmbra ſed veritas. Nemo tamen
feſtinaret ad finem: niſi vite iſtius fugeret
incõmoditatem. Et ideo etiã dauid quare
Ps.38. ad finem feſtinet: expoſuit dicens: Ecce ve
teres poſuiſti dies meos: ⁊ habitudo mea
tanquã nihil ante te: verumtamẽ vniuerſa
vanitas omnis homo viuens.

Quod preſentis vite fallax beatitudo deſideranda non ſit: ſed exemplo ſanctorum futura felicitas ſit appetenda. Et de triplici morte: ſcilicet ſpiritali: naturali: ⁊ penali. Ca. VI

Quid igitur videmur fugere? Vani
tatem. Aut quid nos delectat i hoc
ſeculo vane cõturbari: theſaurum
pecuniarum condere: ⁊ ignorare cui congre
gemus heredi? Petamus amoueri a nobis
plagas: eripi nos ⁊ inſipienti ſeculo carere:
de peregrinatiẽe diuturna ad illã redire pa
triam ⁊ naturalem domum. In hac eni ter
ra aduene ſumus atqꝫ peregrini: remigran
dum eo vnde deſcendimus: ambigendum
⁊ obſecrandum: non perfunctorie ſed obni
xe: vt a dolis ⁊ ab iniquitate loquacium li
beremur. Et ille qui remedium nouerat: ꝓ
longatum tamẽ ſuum ingemuit incolatũ:
⁊ cum peccatoribꝰ ⁊ iniquis ſe habitare de
plorat. Quid ergo faciam qui ⁊ peccatũ ha
beo ⁊ ignoro remedium? Hieremias quoqꝫ
ꝙ generatus ſit: ⁊ ipſe deplorat his verbis
Hiere.15. dicens: Heu me mater: vt quid me peperi
ſti virum cauſam dicentem iudicij? In om
ni terra nõ profui: neqꝫ profuit mihi quiſqꝫ:
virtus mea defecit. Si igitur ſancti viri vi
tam fugiunt: quorum vita ⁊ ſi nobis vtilis:
ſibi tamẽ inutilis eſtimatur: quid nos face
re oportet: qui nec alijs prodeſſe poſſumus
⁊ nobis vitam hanc quaſi funebrem pecuni
am vſurario quodam cumulo graueſcentẽ
onerari in dies peccatorum cupimꝰ? Quo
tidie morior apoſtolus dicit: melius ꝙ illi
qui meditationem mortis philoſophiã eſſe
dixerunt. Illi enim ſtudium predicarũt: hic
vſum ipſum mortis exercuit. Et illi quidez
propter ſe: paulus autem ipſe perfectꝰ mo
riebatur: nõ propter ſuã ſed propter noſtrã
infirmitatem. Quid autem eſt mortis me
ditatio: niſi quedaz corporis ⁊ anime ſegre
gatio? Qua mors ipſa nõ aliud ꝙ corporis
atqꝫ anime ſeceſſio definitur. Sed hoc ſecũ
dum cõmunẽ opinionem. Secundũ ſcrip
turas autem triplicem eſſe mortem accipi
mus. Vna ẽ cũ morimur peccato: deo viui
mus. Beata igitur mors que culpe refuga:
domino dedita: a mortali nos ſeparat: im
mortali noſ conſecrat. Alia mors eſt vite ex
ceſſus: qua mortuus ẽ patriarcha abraam:
patriarcha dauid: ⁊ ſepulti ſunt cum patri
bus ſuis: cum anima nexu corporis libera
tur. Tertia mors eſt de qua dictum eſt: Di Matth.
mitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Ea
morte non ſolum caro: ſed etiam anima mo
ritur. Anima enim que peccat ipſa moriet. Ezech.
Moritur enim domino: nõ nature infirmi
tate ſed culpe. Sed hec mors nõ perfunctio
huius ẽ vite: ſed lapſus erroris. Vna ergo
eſt mors ſpiritalis: alia naturalis: tertia pe
nalis: Sz nõ ꝗ naturalis eadẽ penalis: Nõ
enim pro pena ſed pro remedio dedit mor
tem. Deniqꝫ ade peccanti preſcriptum eſt:
aliud pro pena: aliud pro remedio. Pro pe
na dicit: Quoniã audiſti vocem vxoris tue Gen.
⁊ manducaſti de ligno de quo preceperam
tibi ab hoc ſolo ne manducares: maledicta
terra in operibus tuis: manducabis fructũ
eius omnibus diebus vite tue. Spinas et
tribulos germinabit tibi: ⁊ edes pabulum
agri tui. Cum ſudore vultus tui manduca
bis panem tuum donec reuertaris in terrã
de qua aſſumptus es. Habes penarũ ſeri
as: quia aduerſus ſpinas ſeculi huiꝰ ⁊ ſolli
citudines mundi: voluptateſqꝫ diuitiarum
que verbum excludunt: penam includunt:
Mors ꝓ remedio data eſt: quaſi finis ma
lorum. Non eñ dixit: Quoniã audiſti vocẽ
mulieris: reuerteris in terram. Hec eñ eſſet
penalis ſententia: quemadmodum eſt illa:
Maledicta terra: ſpinas ⁊ tribulos germi Ibi.

nabit tibi: ſed dixit: Manducabis panẽ tu
um in ſudore: donec reuertaris in terram.
Vides mortem magis metam eſſe noſtraꝝ
penarũ: qua curſus huius vite incidit. Er
go mors nõ ſolum malum non eſt: ſed etiaz
bonum eſt. Deniqꝫ ꝓ bono querit: ſic ſcri
Apoc.9. ptum eſt: Querunt homines mortem: ⁊ nõ
inuenient eam. Querunt enim illi qui di
cturi ſunt montibꝰ: Cadite ſuper nos: ⁊ col
libus: operire nos. Queret etiã anima illa
que peccat. Querit diues ille poſitꝰ i infer
no: qui vult digito lazari refrigerari linguã
ſuam. Videmus itaqꝫ ꝙ ⁊ mors hec lucruz
Phil.1. eſt: ⁊ vita pena eſt. Vñ ⁊ paulus ait: Mihi
eñ viuere chriſtus eſt: ⁊ mori lucrum.

Quomodo lex carnis legi mentis repugnet: ſicuti omẽs ſentimꝰ: ⁊ de remedio liberationis. Ca. VII.

Quid eſt chriſtus: niſi mors corporꝭ:
ſpiritus vite? Et ideo cõmoriamur
cum eo vt viuamus cum eo. Sit q
dam quotidianus vſus in nobis affectuſqꝫ
moriendi: vt per illam quam diximꝰ ſegre
gationem a corporeis cupiditatibꝰ anima
noſtra ſe diſcat extrahere: ⁊ tanquã in ſubli
mi locata quo terrene adire libidines ⁊ eaz
ſibi glutinare non poſſint: ſuſcipiat mortis
imaginẽ: ne penam mortis incurrat. Repu
gnat enim lex carnis legi mentis: ⁊ eam le
gi erroris adijcit: ſicut apoſtolus reuelauit
Ro.7. dicens: Video enim legem carnis mee re
pugnantem legi mentis mee: ⁊ captiuantẽ
me in lege peccati. Omnes impugnamur:
omnes ſentimꝰ: ſed non omnes liberamur.
Et ideo infelix ego hõ: niſi remediũ querã.
Sed qđ remedium? Quis me liberabit de
corpore mortis? Gratia dei per ieſum chri
ſtum dominuz noſtrum. Habemꝰ medicũ:
ſequamur remedium. Remedium noſtruz:
xpi gratia: ⁊ corpus mortis: corpꝰ ẽ noſtrũ.

Per quem modum licituz ſit deſiderare corporalem vitam vꝉ mortem. Et quantum profuerit mors plurimorum: ⁊ maxime mors filij dei qui ſua morte omnes nos viuificauit. Ca. VIII.

Ergo peregrinemur a corpe: ne pere
grinemur a xpo: ⁊ ſi i corpe ſumꝰ: tñ
q ſũt corpis nõ ſeqmur: nec deſera
Phil.1. mus iura nature: ſꝫ dona gr̃e ꝑoptemꝰ. Diſ
ſolui eñ ⁊ cũ xpo eẽ multo meliꝰ: ꝑmanere
aũt in carne magis neceſſariuz ꝓpter vos.
Sz nõ oĩbus neceſſariũ. Dñe ieſu nõ mihi
q nulli vtilis ſũ: Nã mihi lucrũ eſt mori: ne
plura peccẽ. Lucrũ mihi ẽ mori: q ipſo libro
q alios cõſolor quaſi vehemẽtiori monito
re ad deſideriũ amiſſi fratris impellor: qñ
me eiꝰ nõ ſinit obliuiſci: nũc magis amo: et
vehementiꝰ deſidero. Deſidero cũ loquor:
deſidero cũ relego: ⁊ iõ h̃ potiꝰ ſcribẽdũ ar
bitror: ne qñ ab eiꝰ recordatione diuellar.
Qđ nõ ꝯtra ſcripturas facio: ſꝫ cũ ſcripturꝭ
ſentio: vt patientiꝰ doleã: impatientiꝰ deſi
derẽ. Preſtitiſti mihi frater: ne mortẽ time
rẽ: atqꝫ vtinam moriaꝛ aĩa mea in aĩa tua.
Hoc eñ ſibi balaaz ꝓ maximo bono optat
donatꝰ ſpũ ꝓphetandi. Moriaꝛ inquit ani Numeri.23.
ma mea in animis iuſtoꝝ: ⁊ fiat ſemẽ meuz
ſicut ſemẽ iuſtoꝝ. Et vere hoc ſcđm ꝓpheti
am optat. Qui eñ viderat ortuz xpi: vidit
eiꝰ triũphalẽ mortẽ: vidit in eo perennẽ ho
minũ reſurrectiõz: ⁊ iõ mori nõ timet reſur
recturus. Nõ moriaꝛ ergo aĩa mea in pecca
to: ne peccatũ in ſe recipiat: ſed moriatur in
aĩa iuſti: vt eius recipiat equitatez. Deniqꝫ
qui moritur in xpo: fit eiꝰ gr̃e particeps i la
uacro. Nõ ergo formidabiꝉ mors: nec ama
ra egentibus: nec gratioſa diuitibꝰ: nec in
iuſta ſenioribus: nec ignaua fortibꝰ: nec ꝑ
petua fidelibus: nec improuiſa ſapientibꝰ.
Qm̃ multi enim vitã ſolo mortis ſtimulo cõ
ſecrarunt: quãtos viuere puduit: mori pro
fuit? Morte vniꝰ plerumqꝫ accepimꝰ maxi
mos ꝑplos liberatos. Morte imꝑatoris: fu
gatos exercitus hoſtiũ: quoſ viuus vincere
nequiuiſſet. Morte martyrũ religio defen
ſa: cumulata fides: eccl̃ia roborata ẽ: vicerꝫ
mortui: victi ꝑſecutores ſunt. Itaqꝫ quoꝝ
vitam neſcimus: hoꝝ mortez celebramus.
Vnde ⁊ dauid ꝓphetice gloriatꝰ in ſue mẽ
tis exceſſu: Precioſa inquit in cõſpectu do Ps.115.
mini mors ſanctorum eius. Mortem ma
luit ꝑferre ꝙ vitam: ipſa mors martyrũ pre
mium vite eſt. Morte etiam inimicoꝝ odia
ſoluũtur. Quid plura? Vnius morte: mun
dus redemptus eſt. Potuit enim chriſtus
non mori ſi voluiſſet. Sed neqꝫ refugiendã
mortem quaſi ignauam putauit: neqꝫ meli
us nos ꝙ moriendo ſeruaſſet. Itaqꝫ mors
eius vita ẽ omnium: morte eius ſignamur:
mortem eius orantes annunciamus: mortẽ
eius offerentes predicamus: mors eius vi
ctoria eius: mors eius ſacramentũ eſt: morſ
eius annua ſolennitas mundi eſt.

Quō mors a natura nō ſit ſʒ poſt ꝑuaricationē ꝓ remedio introducta. Et ꝙ nemo appetere debeat nō mori: cū honoratior reſurgat poſt mortem ꝗ̄ ante viuebat. Ca. IX.

q Uid preterea de eius morte dica/
mus: cū diuino probemus exēplo:
quia immortalitatē mors ſola que/
ſiuit: atq ipſa ſe mors redemit? Non igitur
merenda mors: que cauſa ſalutis eſt publi/
ce: nō fugienda mors quā dei filiꝰ nō dedig
natus ē: nō refugit: nō reſoluendus ē ordo
nature. Qđ enim cōmune eſt omnibꝰ: exce/
ptum ſingulis eſſe nō poteſt. Et mors ꝗdeʒ
in natura nō fuit: ſed cōuerſa in naturā eſt.
Non eni a principio deꝰ mortē inſtituit: ſʒ
ꝓ remedio dedit. Et conſideremꝰ ne videa
tur eē contrarium. Nam ſi bonū eſt mors:
cur ſcriptum eſt: quia deus mortē nō fecit:
Sap.1.et.2. ſed malicia hominū mors introiuit i orbem
terraꝝ. Reuera enim mors diuino operi ne
ceſſaria nō fuit: cum in paradiſo poſitis bo
norum omnium iugis ſucceſſus afflueret: ſʒ
preuaricatione damnata in labore diurno
gemituq in tolerando: vita hominū cepit
eſſe miſerabilis: debuit dari finis malorū
vt mors reſtitueret qđ vita amiſerat. Im/
mortalis enim oneri potius ꝗ̄ vſui eſt: niſi
aſpiret gratia. Et ſi bene diſcutias: non na/
ture mors iſta eſt: ſʒ malicie. Manet eni na/
tura: malitia moritur: reſurgit qđ fuit: atq
vtinam vt peccandi liberū: ita vacuū cul
pe prioris. Sed hoc ipſū iudicio eſt mortem
nō eſſe nature: qꝛ idem erimꝰ ꝗ fuimꝰ. Ita/
ꝗ aut peccatoꝝ noſtroꝝ ſupplicia pēdemꝰ:
aut bene geſtorum gratiā cōſequemur. Re
ſurget eñ natura eadē: iam ſtipendijs mor
tis honoratior. Deniq mortui qui i chriſto
1.Theſſal.4. ſunt reſurgūt primi: deinde ⁊ nos qui viui/
mus inquit ſimul cum illis rapiemur in nu/
bibus obuiam xp̄o in aera: ⁊ ita ſemꝑ cum
domino erimus. Illi primi: viuentes auteʒ
ſecūdi. Illi cū ieſu: viuentes per ieſū. Illis
dulcior vita poſt requiem: viuentibus et ſi
grata compendia: tamē ignorata remedia.
Nihil eſt igitur ꝙ in morte timeamus: nihil
qđ debeamꝰ dolere: ſi aut nature repetenti
vita que accepta eſt rependat: aut petenti
impendatur officio: in quo religionis cultꝰ
aut virtutis vſus eſt. Neq enim quiſquā
ſibi vt ſic maneret optauit. Iohāni ꝑmiſſū
eſtimatum eſt: ſed nō eſt creditum. Verba
tenemꝰ: ſententiam deriuamus. Ipſo in li/
bro negat ſibi ꝙ nō moreret̃ eſſe promiſſū:
ne que vana ſpes exemplo inceſſeret. Qđ ſi
id velle: ſpes inſolēs ē: ꝗ̄to inſolētiꝰ ē ꝙ nō
preter modū acciderit: vltra modū dolere.

De errore gentilium. Et ꝙ licet pluribus modis fides reſurrectionis aſtrui poſſit: tribus tamen argumētis euidentius colligitur: videlicet ratione vniuerſitatis: exemplo: et teſtimonio rei geſte. Ac de aſtructione per euidentem rationē. Et que ſit prima reſurrectiōis fides. Ca. X.

g Entiles plerumq ſe conſolātur vi/
ri: vl̃ de commoditate erumne: vel
de iure nature: vel de imortalitate
anime: quibus vtinā ſermo conſtaret ac nō
miſeram animam in varia portentorum lu
dibria formaſq transfunderent. Quid igi/
tur nos facere oportet: quoꝝ ſtipendiū re/
ſurrectio eſt: cuiꝰ grām quoniā negare ple/
riq nō poſſunt: fidē abnuunt? Et ideo non
vno argumēto aliquo ſed pluribus modis
vt poſſumꝰ aſtruamꝰ. Equidē oīa aut vſu:
aut rōe: aut exēplo: aut eo qꝛ decorū ſit ea
eſſe: ideo eē credunt̃: ⁊ ad finē ſingl̃a ſuffra/
gāt̃. Vſus: qꝛ mouemur. Ratio: qꝛ qđ mo/
uet virtut̃ alteriꝰ cōuenit eſtimari. Exēplū
qꝛ generauit ager fruges: ⁊ ideo generatuꝝ
eſſe ꝓſumimus. De quoꝝ gratia vbi fructū
nō putamꝰ: decere tñ credimꝰ vt virtut̃ opa
minime deſeramꝰ. Singl̃a igit̃ ſingul̃ aſtru
untur: Tribꝰ tñ euidentiꝰ colligit̃ reſurrecti
onis fides: quibus oīa cōprehendunt̃: rōne
vniuerſitat̃: exēplo: teſtimonio rei geſte: qꝛ
plurimi ſurrexerūt: Ratio euidēs eſt: quia
cū oīs vite nr̃e vſus in corꝑis aleq ꝯſortio
ſit: reſurrectio aūt aut boni actꝰ ꝑmiū habe
at: aut penā iꝓbi: neceſſe ſit corpꝰ reſurge
re cuiꝰ actꝰ expendit̃. Quō eñ in iudicium
vocabit̃ aīa ſine corꝑe: cū de ſuo ⁊ corꝑis cō
tubernio ratio ꝑſtāda ſit? Reſurrectio oībꝰ
erit: ſʒ iō difficile credit̃: qꝛ nō nr̃m meritū ſʒ
dei munꝰ ē. Prima igit̃ reſurrectionis fides
vſus ē mūdi: rerūq ſtatꝰ oīm generationū
ſeries: ſucceſſionū vices: obitꝰ ortuſq ſigno
rū: diei ⁊ noctiſ occaſus: eoꝝ ꝗ quotidie tā/
ꝗ̄ rediuiua ſucceſſio. Tēperamēti ꝗ genita
lis huiꝰ alit̃ ratio ſubeſſe nō poſſet: niſi hu/
mores ipſiꝰ ꝗ oīa t̃rena generant̃: quātū di/
urni ſolis eſtus extorreret: tantum rore no/
cturno diſpoſitio diuina repararet.

De probatione fidei reſurrectionis ſumpta ab exemplis fructuum terre ⁊ ſeminum: que ſata moriunt̃ ⁊ reuiuiſcunt. Ca. XI.

n Am quid de fructibus loquar? Nō
ne tibi vident̃ occidere cū decidūt:
reſurgere cū reuireſcūt? Qđ ſatum
ē reſurgit: reſurgit qđ mortuū ē: ⁊ in eadem
genera: in eaſdem ſpēs reformat̃. Hos terra
primū reddidit fructꝰ: in his primū natura
noſtre ſpeciē reſurrectiōis imitata ē. Quid
dubitas de corpore corpus reſurgere? Gra/
nuʒ ſerit̃: granū reſurgit: pomū decidit: po
mum reſurgit. Sed flore granū induit̃: fol/
1.Cor.15. liculoq veſtit̃: Et hoc mortale oportet idue
re immortalitatē: ⁊ hoc corruptibile indue/
re incorruptionē. Flos reſurrectiōis imorta
litas ē: Flos reſurrectionis incorruptio eſt.
Quid eñ vberius quiete ꝑpetua? Quid lo
cupletius ſecuritate diuturna? Hic eſt mul/
tiplex fructus: cuiꝰ ꝓuentꝰ pullulat fecun/
dior: hominū naturā poſt mortē. Sʒ mira/
ris quēadmoduʒ putrefacta ſolident̃: diſꝑ/
ſa coeant: abſumpta reparent̃: non miraris
quēadmodū ſemia vapore ⁊ cōpreſſu t̃re ſo
luta vireſcāt? Nā vtiq etiā ipa terreno co
halitu putrefacta ſoluūt̃: ⁊ cum occata ſoli
genitalis ſucus animauerit: quodaʒ calore
vitali ſpiritum quendā herbe viridant̃ ex/
halant. Deinde paulatim tenerā ſpice ado
leſcent̃ etateʒ culmo erigit: ⁊ vaginis qui/
buſdā natura tanꝗ̄ ſedula mater includit:
ne pubeſcentem glacies adurat aſpera atq
a nimio ſolis defēdat ardore. Frugē quoq
ipſā adhuc quaſi primis erūpentē cunabu/
lis mox adultā ne pluuia decutiat: ne aura
diſpergat: ne auium minoꝝ morſus interi/
mat: vallo ariſtaꝝ ſepire ꝯſueuit. Quid igi
tur miraris: ſi hoīes quos acceperit t̃ra re/
ſtituat: cū ſeminū corpora que cum vi ſuſce
perit: viuificet: erigat: veſtiat: muniat: atq
defendat? Deſine ergo dubitare ꝙ depoſi/
tū generis humani t̃re fides reddat: que cō
mendata ſibi ſemina vſurario quodā feno/
re multiplicata reſtituat.

De aſtructione fidei reſurrectionis per exemplū ſurculi inſerti trūco: qui conualeſcit in arborē. Atqʒ exemplo maris qđ mortua corpora in littus reſtituit. Ca. XII.

n Am quid de generibus arboruʒ lo/
quar: que poſito ſurgūt de ſemie:
fructuſq reſolutos rediuiua fecundita te re
ſuſcitāt: ⁊ forme veteri atq imagini ſue red
dunt: multaſq etates quedā arboꝝ corpo/
ra reparata tranſmittūt: vt ipa durādo vin
cant ſecula? Putreſcere videmꝰ acinū: vitē
reſurgere: ſurculuſ inſerit̃: arbor renaſcitur.
Unde reparandis arboribus diuina ē pro/
uidētia: de hominibꝰ nulla cura? Et qui ea
que ad vſus hoīm dedit perire nō paſſus ē:
hoiem perire patiet̃: quē ad imaginem ſui
fecit? Sed incredibile tibi videt̃: vt mortui
reuiuiſcant. Inſipiens tu ipſe qđ ſeminas:
nōne prius morit̃ vt viuificet̃? Serc quemli
bet fructū arentē: reſuſcitatur. Sed habet
ſucū: ⁊ noſtruʒ corpus habet ſanguinē ſuū:
habet humorē ſuū: hic noſtri ſucus ē corpo
ris. Vñ illud quoq exploſum arbitror: qđ
arentem ſurculū quidā reuiuiſcere negant:
idq ad ꝑiudiciū carnis deriuare nituntur.
Nō eñ caro arida: cū caro oīs e limo ſit: li/
mus in humore: humor e terr̃. Deniq mul
ta gignentia quāuis iugi ſerenitate: humo
arida harenoſaq naſcunt̃: qm̃ ipſa ſibi ter/
ra ad humoreʒ ſufficit: Nū igit̃ in hoībꝰ t̃ra
degenerat: que omnia regenerare ꝯſueuit?
Vñ claret nō eſſe dubitandū: ꝙ ſecūdū na/
turā magis ꝗ̄ ꝯtra naturam ē interire. Se/
quitur illud qđ gentiles plerumq ꝑturbat:
quomodo fieri poſſit vt quos mare abſor/
buerit: fere dilacerauerint: beſtie deuoraue/
rint terra reſtituat? Quo ita demum veni/
atur neceſſe eſt: vt nō de fide reſurrectionis
ſed de parte dubitetur. Eſto enim vt lacera
torum corpora non reſurgant: reſurgunt ce/
teri? Nec reſurrectio deſtruit̃ ſi conditio ex/
cipitur. Miror tamen cur vel de his dubi/
tandum putent: quaſi nō oīa que ex terris
ſunt in terrā redeant: ⁊ in terraʒ reſoluant̃.
Mare quoq ipſū quecunq corpora huma
na demerſerit: vicinis expuit vnda plerun/
q littoribus. Qđ ni ita eſſet: difficile credo
deo foret diſperſa conectere: diſſipata ſocia
re: cui mūdus obtēperat: muta obſequunt̃
elementa: ſeruit natura: quaſi non maioris
miraculi ſit limū animare ꝗ̄ iungere?

De aſſertione fidei reſurrectiōis ab exemplo phenicis auis i arabia que ſibi rogū ſuccendere perhibetur: ⁊ rurſum de fauillis ⁊ cineribꝰ renaſci. Ca. XIII.

Ualis in regiõe arabię: cui nomẽ eſt
a phęnix: rediuiuo ſuę carnis humo-
re reparabil᷑ cũ mortua fuerit reuiui-
ſcit: Solos nõ credimꝰ hoĩes reſuſcitari? At
qui hoc relatiõe crebra ⁊ ſcripturaꝝ auctori-
tate cognouimꝰ: memoratã auẽ quingẽto-
rũ annoꝝ ſpatia vitali vſui habere pſcripta
eamq̃ cũ ſibi finẽ vitę adeſſe pſaga quadã
naturę ſuę eſtimatione cognouerit: thecam
ſibi de thure ⁊ mirrha ⁊ cęteris odorib' ador-
nare: cõplectoq̃ ope parit᷑ ac tẽpore intrare
illã atq̃ emori: ex cuiꝰ humore oriri vermẽ:
paulatimq̃ eũ in auis eiuſdẽ figurã ɔcreſce-
re: vſũq̃ formari: ſubnixam q̃ remigio pẽ-
naꝝ: renouatę vitę officia munere pietatis
ordiri. Nã thecã illã vl' tumulũ corpis: vel
incunabulũ reſurgentis in qua deficiẽs oc-
cidit: ⁊ occidens reſurrexit: ex ęthiopia in li-
caoniã vehit᷑: atq̃ ita reſurrectiõe auis huiꝰ
locoꝝ incolę cõpletũ quingentoꝝ annorũ
tẽpus intelligũt. Ergo iſti aui quingenteſi-
mus reſurrectiõis annꝰ ẽ: nobis milleſimꝰ.
Illi in hoc ſęculo: nobis i cõſũmatione mũ-
di. Plerią etiã opinant᷑ q auis hęc rogum
ſibi ipſa ſuccendat: ⁊ rurſus de fauillis ſuis
⁊ cineribus reuiuiſcat.

Qđ ſicut id qđ inſerit᷑ nõ ſuiipſiꝰ ſed ſemen eſt futuri: ſic corpus hoc mortale ſemen ſit futuri corporis immortalis. Et ſicut hec corruptibilia a conditore nature certo tempore regenerãt ⁊ reſurgũt: ſic reſurrectio in fine mundi ſit futura. Ca. XIIII.

Ed fortaſſe natura diſcretior: fidei
ſ quoq̃ diſcretionẽ videat᷑ afferre: in
originẽ principiumq̃ hoĩs ꝓcrean-
di: mẽs nr̃a redeat. Uiri eſtis: fęminę eſtis:
quę humana ſũt nõ ignoratis: ⁊ ſi q̃ ignora-
tis ex nihilo putatis eſſe qđ naſcimur: q̃ ex
paruo quãti exurgimꝰ? Et ſi nõ exprimimꝰ:
intelligimꝰ tñ quid velimꝰ: vel potiꝰ q̃d no-
limꝰ dicere. Unde hoc caput ⁊ vultꝰ iſte mi-
rabilis: cuiꝰ artificẽ nõ videmꝰ: opus vide-
mus: in varia officia vſuſq̃ format᷑? Uñ for-
ma erectior: ſtatus excelſior: faciẽdi vis: ſen-
tiendi viuacitas: gradiẽdi facultas? Igno-
ta certe nobis ſũt naturę organa: ꝫ nota mi-
niſteria. Et tu ſemẽ fuiſti: ⁊ tuũ corpꝰ ſemẽ
ẽ reſurrecturi. Audi paulũ: ⁊ diſce q̃ ſemen
1.Cor.15. es: Seminat᷑ in corruptione: ſurgit in incor-
ruptione. Seminat᷑ i ignobilitate: ſurgit in
glia. Seminat᷑ in infirmitate: ſurgit in vir-
tute. Seminat᷑ corpus animale: ſurgit cor-
pus ſpiritale. Et tu ergo ſeminaris vt cętera:
quid miraris ſi reſurgis vt cętera? Sed illa
credis: q̃ vides: iſta nõ credis: q̃ nõ vides.
Beatiores qui nõ viderũt ⁊ crediderũt. Tñ
antequã tẽpus veniat: nec illa credunt᷑: nõ
eñ omne tẽpus accõmodũ ad reſuſcitanda
ſemina. Alio triticũ ſeminat᷑: alio naſcitur:
alio vitis inſerit᷑: alio gemmantia ſarmẽta
pubeſcunt: luxuriat pampinus: vua forma-
tur: alio plantatur olea: alio velut aluo gra-
uis ⁊ onuſta ꝓle bacaꝝ fructus ſui vberta-
te curueſcit. Ante vero q̃ ſuũ cuiq̃ tempus
adueniat: fętura reſtrictior eſt: nec generati-
onis ętatẽ habet in ptãte generandi ipſa q̃
generat. Nunc informẽ ſitu: nũc fętuum nu-
dam: nũc virentẽ floribꝰ: nunc carentẽ ipſã
oĩm cernas parentẽ: quę vtiq̃ vellet oĩbus
ſe veſtire tẽporibꝰ: nec vnquã aurea ſegetũ
aut viridantia pratoꝝ indumẽta deponere
ipſa ſui egens ⁊ ꝓuentuum ſuoꝝ q̃ in alios
tranſfuderit indotata cõpẽdijs. Ergo ⁊ no-
ſtrã reſurrectionẽ: ⁊ ſi nõ credis fide: nõ cre-
dis exẽplo: vſu es crediturꝰ. Et alijs q̃dem
fructibꝰ: vt viti oleę pomiſq̃ diuerſis anni
ętas extrema habilis maturãdis: nobis q̃
mũdi ɔſũmatio tãquã extremus anni finis
accõmodã reſurgẽdi pſcribit ętatem.

Qđ ſicut ex nihilo aliq̃d fieri recta fide credimꝰ: ſic id qđ factũ ẽ i melius reparari poſſibile credere debeamꝰ. Ac de teſtimonijs ſcripturę quibus veritas reſurrectiõis comprobatur. Ca. XV.

T bene in cõſũmatione mũdi reſur-
e rectio mortuoꝝ ẽ: ne poſt reſurrecti-
onẽ in hoc malũ nobis eẽt ſęculum
recidendũ. Ideo eni xp̃s eſt paſſus: vt nos
ex hoc malo ſęculo liberaret: ne iterum nos
huiꝰ ſeculi tẽptamẽta ſubruerent: ⁊ obeſſet
renaſci ſi renaſceremur ad culpã. Et rõnem
igitur reſurrectõis ⁊ tẽpus tenemꝰ. Rõnem
q̃ in oĩbus ſibi fętibus ęquę natura rñdet:
nec in ſola hoĩm ſucceſſione degenerat tem-
pus: q̃ oĩa in anni fine generant᷑. Mũdi tẽ-
pora: annis vnus ẽ. Et quid mirũ ſi annus
vnꝰ ẽ: q̃ñ dies vna ẽ? Una eñ die dñs opa-
rios ɔduxit ad vineã dicẽs: Quid hic ſtatis Mat
tota die ocioſi? Cauſę originũ ſemina ſunt.
Semẽ eẽ corpus humanũ: gẽtiũ doctor aſſe-
ruit. Eſt ergo ſubſtãtia reſurgẽdi: quãdo ẽ

ſeries ſeminãdi. Qđ ſi ſubſtãtia aut cã non
eẽt: arduũ quiſq̃ putaret deo: vñ vellet: vl'
quõ vellet hoĩes regenerare: q̃ mũdũ ex nul-
la materia: nulla ſubſtãtia eſſe iuſſit: ⁊ factꝰ
ẽ. Celũ aſpice: terrã intuere. Uñ ſtellarũ ig-
nes? Unde orbis ſolis ⁊ radius: globꝰ lunę?
Unde mõtium vertices: dura ſaxoꝝ: nemo-
roſa ſiluarũ? Uñ vl' diffuſus aer: vel infuſę
vel ſupfuſę aquę? Sed ſi hec oĩa deꝰ fecit ex
ſ,148. nihilo: Ipſe.n. dixit ⁊ facta ſũt: ipſe mãdauit
⁊ creata ſunt: cur miremur renaſci poſſe qđ
fuerit: cũ videamꝰ natũ eẽ qđ nõ fuit? Illud
mirꝝ q cũ reſurrectiõẽ nõ credãt: tñ ne genꝰ
pereat hoĩm clemẽti q̃dã benignitate ꝓſpici-
unt: et iõ trãſire ac demigrare i corpa dicũt
aĩas: ne mũdus intereat. Sꝫ q̃d ſit difficiliꝰ
ipſi aſſerãt: trãſire aĩas: an redire: ſua repete-
re: an noua q̃rere? Sꝫ illi dubitẽt q̃ nõ didi-
cerũt: nos vo q̃ legimꝰ legẽ: ꝓphas: aplos:
euãgeliũ dubitare fas nõ ẽ. Quis eñ dubi-
iel,12. tet cũ legit: Et in tpe illo ſaluabit᷑ oĩs plebs
tua q̃ ſcpta ẽ in libro: Et multi dormiẽtiũ in
terrę foſſu vna aptiõe exurgẽt: hi in vitam
ęternã: ⁊ hi in opprobriũ ⁊ in cõfuſionẽ ppe-
tuã: Et itelligẽtes ſplẽdebũt vt ſplẽdor fir-
mamẽti: ⁊ ex iuſtis multi ſicẽ ſtellę in ſęcula?
Bñ itaq̃ dormientiũ dixit quietẽ: vt intelli-
gas mortẽ nõ eſſe ppetuã: q̃ ſomni vice init᷑
ad tp̃s ⁊ ad tps excludit᷑. Melioreq̃ profe-
ctũ vitę eiꝰ oñdit q̃ futura poſt mortem ẽ q̃
eiꝰ q̃ ante mortẽ męrore ac dolore tranſigit᷑.
Siquidẽ illa ſtellis cõpat᷑: hęc crũnę addici-
tur. Nã q̃d illa ɔtexã q̃ alio loco ſcpta ſunt:
Suſcitab me ⁊ ɔſitebor tibi? Quid etiã illđ
qđ iob ſanctꝰ vitę iſtius exptus iniurias et
aduerſa oĩa patiẽtia virtutis exupans: com-
pẽſationẽ ſibi maloꝝ pſentiũ de reſurrecti-
one ꝓmiſit dicẽs: Suſcitabis corpꝰ meũ h:
qđ multa mala paſſũ eſt? Eſaias q̃ reſurre-
ctionẽ pplis annũciãs: dñici ſe nunciũ dixit
eẽ reſponſi. Sic eñ habes: Os eñ dñi locu-
tũ ẽ: Et dicent die illa. Quid igit᷑ os dñi lo-
cutũ ſit: pplos eẽ dicturos in poſterioribꝰ de-
,26. clarat᷑: vbi ſcptũ ẽ: Propt timorẽ tuũ i vte-
ro accepimꝰ: ⁊ parturiuimꝰ ſpm̃ ſalutis tuę
quẽ effudiſti ſup trã: cadẽt q̃ inhabitãt trã:
reſurgẽt q̃ in monumẽtis ſũt. Ros eñ q̃ abs
te ẽ: ſanitas ẽ illis: tra vero impioꝝ peribit.
Ambulate ppls meꝰ ⁊ intra i receſſus tuos.
Abſcõde te aliquãtulum donec trãſeat ira
dei. Q̃ bene receſſus eẽ ſignauit tumulos
mortuoꝝ: quibꝰ pauxillulũ abſcõdimur: vt
in iudiciũ dei qđ ꝓ nr̃is ſcelcribꝰ ius debitę
indignatiõis aſſumet: tolerabilius tranſire
poſſimꝰ. Uiuit igit᷑ q̃ abſcondit᷑: ⁊ q̃eſcit q̃ſi
e medio ſe ſubtrahẽs ⁊ recedẽs: ne eũ artio-
ribꝰ laqueis mũdi huiꝰ inuoluat crũna: qui-
bus repoſitã reſurrectiõis eẽ lęticiã ſanita-
tẽq̃ corpoꝝ ſolutoꝝ diuino rore repabilẽ:
cęleſtia oracula ꝓpheticis vocibꝰ pollicent᷑.
Et bñ ros ſignificat᷑: q̃ genitalia oĩa traꝝ ſe-
mina ſuſcitant᷑. Quid igit᷑ mirꝝ ſi fatiſcentis
q̃ corpis nr̃i cineres ac fauillę: pinguedine
cęleſtis roris exuberãt: ⁊ accepto humore vi-
tali: in cõpagẽ ſuã mẽbroꝝ nr̃oꝝ habitꝰ re-
formant᷑? Dicit etiã ſanctꝰ ezechiel ꝓpheta
⁊ plena expoſitiõe deſcribit quẽadmodum
arentibꝰ vigor oſſibꝰ refundat᷑: ſenſus rede-
at: motus accedat: neruiſq̃ redeuntibꝰ cor-
poris cõpago rigeſcat humani: quẽadmo-
dũ nimis arida renatis oſſa viſceribꝰ veſti-
ant᷑: venarũq̃ hiatꝰ ⁊ ſanguinis riuulꝰ extẽ-
tę cutis velamẽ obducat. In ipſis dũ legi-
mus ꝓpheticis ſermonibꝰ humanoꝝ vide-
tur ſeges corpoꝝ rediuiua conſurgere: atq̃
ipſa ſpatia diffuſa cãpoꝝ nouis videas pul-
lulare ſeminibꝰ. Qđ ſi veteres ſapiẽtes ſa-
tis hydrę dentibꝰ in regiõe thebana inhor-
ruiſſe armatoꝝ: ſegetẽ crediderũt: cuꝫ vtiq̃
alteriꝰ naturę ſemina certũ ſit i naturã ver-
ti alterã nequiuiſſe: nec partũ ſuis diſcordẽ
fudiſſe ſeminibꝰ vt ex ſerpẽte hoĩes naſcerẽ-
tur: vt caro ex dentibꝰ gignerer᷑: quãto ma-
gis vtiq̃ credendũ ẽ: q̃cunq̃ ſũt ſeminata
in ſuã naturã reſurgere: nec a ſatõꝝ ſuis ſege-
tes diſcrepare: nec duris mollia: nec molli-
bus dura viuiſcere: nec in ſanguinẽ venena
ɔuerti: ꝫ carnẽ de carne: os de oſſibꝰ: ſãgui-
nẽ de ſãguie: humorẽ de humore raparari?

De approbatione fidei reſurrectionis ex ezechiele ꝓpheta: atq̃ miraculis circa filios iſrael ⁊ egyptios oſtenſis. Ca. XVI.

Oteſtis ꝰ gentiles reformatiõẽ ne-
p gare naturę: qui mutationẽ pote-
ſtis aſſerere? Poteſtis non credere
oraculis: nõ euãgelijs: nõ ꝓphetis: q̃ fabu-
lis inanibꝰ creditis? Sed iam ipſũ audiamꝰ
ꝓphetã. Sic eni ait: Et facta eſt ſup me ma- Ezech.37.
nus dñi: ⁊ eduxit me i ſpũ dñs: ⁊ poſuit me i
medio campo: ⁊ hic erat plenꝰ oſſibꝰ huma-
nis: ⁊ circũduxit me p gyrũ eoꝝ: ⁊ ecce mul-
ta valde in facie campi: arida nimis. Et ait
ad me: Fili hoĩs: ſi viuent oſſa iſta? Et dixi.

Dñe tu ſcis. Et ait ad me: Sta ⁊ dices illis:
Oſſa arida audite verbū dñi. Hec dicit do/
minus oſſibꝰ iſtis: Ecce ego induco in vos
ſpm̄ vite: ⁊ dabo in vos neruos: ⁊ adducaʒ
ſup vos viſcera: ⁊ extendā ſup vos cutē: et
dabo ſpm̄ meū in vos ⁊ viuetis ⁊ ſcietis ꝙ
ego ſum dñs. Et ꝓphetaui ſicut mandauit
mihi. Et factū eſt cū ꝓphetarē hec omīa: et
ecce factꝰ ē terremotus magnꝰ. Uide nunc
quēadmodū ⁊ auditū in oſſibꝰ ⁊ motū priꝰ
oſtendat eē ꝙ̄ vite ſpūs refundat̄. Nam et
ſupra oſſa arida iubent̄ audire: quaſi ſenſū
habeant audiendi: ⁊ hic acceſſiſſe eoꝝ vnū-
qḋq ad ſuā cōpaginē ꝓphetico ſermone ſi/
gnat̄. Sic eñ̄ habes: Et accedebāt oſſa vnū
qḋq ad ſuā cōpaginē. Et vidi ⁊ ecce ſup il/
la nerui ⁊ viſcera naſcebant̄: ⁊ aſcēdebat ſu/
per ea cutis deſup: ⁊ ſpiritus in his nō erat.
Magna dñi gr̄a ꝙ future reſurrectiōis ꝓ/
pheta teſtis adhibet̄: vt nos ꝙ̄ ea illiꝰ ocu/
lis viderenꝰ. Neq eñ̄ omnes teſtes adhi/
beri poterant: ſ in vno oēs teſtes ſumꝰ: qꝛ
nec in viꝝ ſanctū cadit mendaciū: nec in tā/
tum error ꝓphetā. Nec minꝰ veriſiſe debet
videri: qꝛ iubente deo: oſſa in ſuā cōpaginē
reformant̄: cū vtiq innumera habeamꝰ ex/
empla: quibꝰ natura reꝝ celeſtibꝰ eſt obſecu
ta ꝓceptis: vt terra pabulum gignere iube/
retur ⁊ gigneret: vt ad virge tactū ſitienti-
bus populis petra vomeret aquā: atq eſtu
torridis miſeratiōe diuina vndarent fluēta
dura ſaxoꝝ. Uirga in ſerpentē verſa: quid
aliud indicauit: niſi volēte deo ex inſenſibi
libꝰ ſenſibilia poſſe generari? An vero incre
dibilius putas ꝙ oſſa cū iubent̄ accedūt ꝙ̄
ꝙ retrorſū fluenta vertunt̄: maria fugiunt?
Ps.109. Sic eñ̄ ꝓpha teſtat̄: Mare vidit ⁊ fugit: ior
danis ꝯuerſus ē retrorſum. Nec ſup h ambi
gi pōt ꝙ duoꝝ ꝑſoꝝ alterius ſalute: alteriꝰ
obitu cōprobatū ē aquaꝝ curſus ſtetiſſe fre
natos: eoſdemq alijs circumfuſos: alijs ad
mortē refuſos: vt alios mergerēt: alios re/
ſeruarēt. Quid i ipo euāgelio? nōne ibi ꝓ/
bauit dñs ꝙ verbo vnda miteſcat: fugent̄
celi nubila: cedāt flabra ventoꝝ: placidiſq
littoribꝰ muta deo famulēt̄ elemēta? Sʒ ꝓſe
quamur cetera: vt quemadmoduʒ ſpū vite
animent̄ defuncti: ſurgant iacentes: ſepul/
chra reſerēt̄: poſſimus aduertere. Et ait ad
me: Prophetiʒa fili hominis ⁊ dic ſpiritui:
Hec dicit dñs: A q̄ttuor vētꝫ celi veni ſpūs
⁊ inſuffla in mortuos iſtos ⁊ viuāt. Et pro/
phetaui ſicut mandauit mihi: ⁊ intrauit in
eos ſpūs vite: ⁊ vixerūt ⁊ ſteterūt i pedibuſ
ſuis cōgregatio nimis multa. Et locutꝰ eſt
dñs ad me dicens: Fili hois: oſſa hec omis
domꝰ iſrl̄ ē. Ipſi eñ̄ dicunt: Arida facta ſūt
oſſa nr̄a: periJt ſpes nr̄a: interiuimus. Pro-
pterea ꝓphetiʒa ⁊ dic: Hec dicit dñs: Ecce
ego aperiā vobis monumēta vr̄a ⁊ educaʒ
vos de monumētis vr̄is in terrā iſrl̄: ⁊ ſcietꝫ
ꝙ ego ſū dñs: cū aperiā ſepulchra vr̄a ⁊ edu
cā ꝺ ſepulchris ꝑplm̄ meū ⁊ dabo ſpm̄ meū i
vob ⁊ viuetꝫ: ⁊ ponā vos ſup t̄rā vr̄aʒ: ⁊ ſcie/
tis ꝙ ego dñs locutꝰ ſū ⁊ faciam dicit dñs.
Aduertimꝰ quēadmodū vitalis ſpūs i artꝰ
reſumat̄: cognouimꝰ quēadmodū dehiſcen
tibus tumulis mortui ſuſcitēt̄. An vero mi
radū eſt iuſſu dñi mortuorum ſepulchra re/
ſerari: cū tota ſuis terminis vno tonitruo
terra quatiat̄: mare ſuis exundet finibus:
itēq ſuaꝝ curſus refrenet̄ vndaruʒ. Deniq
ille qui crediderit: qꝛ in momēto oculi: i no-
uiſſima tuba mortui reſurgēt: cū primis ra/
piet̄ in nubibꝰ obuiā xp̄o in aera: qui nō cre
diderit relinquetur: ⁊ perfidie ſue ſubdet ſe
ipſe ſententie.

De affirmatione fidei reſurrectionis per exemplum rei geſte in reſuſcitatione lazari: ⁊ de myſterijs ſignificatis i illa reſuſcitatiōe. Ca. XVII.

o Stendit tibi dñs etiā in euangelio
vt iā ad exēpla veniamꝰ: quēadmo
dū reſurgas. Nō eñ̄ vnuʒ lazarū ſ
fidē oim ſuſcitauit. Qḋ tu ſi credas cū legꝫ:
mēs ꝙ̄ tua q̄ mortua fuerat i illo lazaro re/
uiuiſcit. Quid eniʒ ſibi vult ꝙ dñs ad mo/
numentū acceſſit: magna voce clamauit: la Joh.11
ʒare exi foras: niſi vt future reſurrectionis
ſpeciē ꝓſtaret: exēplū ederet? Cur voce cla/
mauit: q̄ſi ſpū nō ſoleat opari: q̄ſi tacitꝰ nō
ſoleat imperare? Sed vt illud oſtēderet qḋ
ſcriptū ē: Oēs in momēto oculi: in nouiſſi/ 1.Cor
ma tuba: ⁊ mortui reſurgēt incorrupti. Cla-
barū eni crepitꝰ: vocis metit̄ elatio. Et cla-
mauit: lazare exi foras. Cur etiā nomē ad/
ditur: niſi forte ne aliꝰ reſuſcitatus ꝓ alio vi
deret̄: aut fortuita magis reſurrectio ꝙ̄ im/
perata? Audiuit ꝗ defunctꝰ ⁊ exiuit foraſ de
monumēto: ligatꝰ pedes ⁊ manꝰ inſtitis: et
facies eius orario colligata erat. Cōprehen
de ſi potes quēadmoduʒ clauſis oculis iter
carpat: vinctis pedibꝰ gradū dirigat: inſe/
parabili greſſu: ſeparabili ꝓgreſſu. Mane/
bant vincula nec tenebāt: tegebant̄ oculi: ſ
videbant. Uidebat deniq q̄ reſurgebat: q̄
ambulabat: q̄ deſerebat ſepulchrū. Uirtu/
te enim diuine ꝓceptionis operante: natu/
ra ſuū nō requirebat officiū: ⁊ tanquā in ex
ceſſu poſita: nō iā ſuo ordini ſed diuino nu/
tui ſeruiebat. Rumpebant̄ prius mortis ꝙ̄
ſepulture vincula: agebat̄ prius ꝙ̄ paraba/
tur inceſſus. Si miraris hec: diſce qui impe
rauerit: tum mirari deſines. Jeſus xp̄s dei
virtus: vita: lux: reſurrectio mortuoꝝ: virtꝰ
erexit iacentē: vita greſſū extulit: lux fuga-
uit tenebras: raparauit obtutū: reſurrectio
viuendi gratiā reformauit. Fortaſſe moue/
at ꝙ iudei lapidem tollunt: iudei inſtita ſol
uunt: ne forte ⁊ tu ſollicitꝰ ſis qui lapidē de
monumēto tuo tollāt: quaſi vero q̄ ſpm̄ re/
fūdere poterat: lapidē mouere nō poterat:
aut vincula rumpere: qui vinctū fecerat am
bulare: aut deoperire faciē q̄ opertis oculis
lumē infuderat: aut findere petrā qui pote
rat reformare naturā. Sʒ vt vl̄ oculis ſuis
crederēt: qui credere mente nolebāt: remo/
uent lapidē: vident cadauer: fetorē ſentiūt:
inſtita rumpunt. Nō poſſunt negare defun
ctū quē aſpiciūt reſurgentem: vident ſigna
mortis ⁊ vite munera. Quid ſi dū conātur
labore ipſo emendant̄? Quid ſi dum audi/
unt: vel auribꝰ ſuis credūt? Quid ſi dū in/
tuent̄ vel ocul̄ ſuis corrigūt̄? Quid ſi dū rū
punt vincula: mētes ſuas ſoluunt? Quid ſi
dū lazarus exuit̄: ipl̄s liberat̄: dū lazarum
abire permittūt: ipi ad dñm reuertunt̄? De/
niq multi q̄ venerāt ad mariā: vidētes que
facta ſunt crediderunt.

De exemplis alioꝝ mortuoꝝ reſuſcitatoꝝ: vt i nouo ⁊ veteri teſtamento legitur: quibus veritas reſurrectionis aſtruatur. Ca. XVIII.

n Ec hoc ſoluʒ exemplū edidit domi/
nus noſter ieſus xp̄s: ſ alios ꝙ̄ re/
ſuſcitauit: vt nos vl̄ exēplis vberio
ribus crederemꝰ. Reſuſcitauit adoleſcēteʒ
fletu vidue mr̄is inflexus: q̄ſi acceſſit ⁊ teti/
c.6. git loculū dicēs: Adoleſcēs tibi dico ſurge:
⁊ reſedit q̄ erat mortuꝰ: ⁊ cepit loq̄. Statim
vt audiuit: ſtatim reſedit: ſtatim locutꝰ eſt.
Alia eni virtutꝫ gr̄a: alius ordo nature. Nā
quid de archiſynagoge filia loquar: in cuiꝰ
.9. obitu flebāt turbe: tibicines ꝑſonabāt? Et
eni ad finem mortis: pōpa funeris exhibet̄.
Quācito ad vocē dñi cōuertit̄ ſpūs: rediui-
uum corpus erigit̄: cibꝰ ſumit̄: vt vite teſti/
moniū crederet̄. Et quid miremur ad vocē
dei refundi aiam: redire oſſibꝰ viſcera: cum
meminerimꝰ ꝓphetico tactu corpis: mortu 4.Reg.13.
um ſuſcitatū. Helias orauit ⁊ defunctū ſu/ 3.Reg.17.
ſcitauit infantē. Petrus in noie xp̄i thabi- Act.9.
tam ſurgere: atq ambulare ꝓcepit: ⁊ reddi/
tam ſibi pauperes gratulati crediderunt ꝓ
alimentis: ⁊ nos adhuc ꝓ ſalute non credi/
mus? Illi reſurrectionē alienā: ſuis lachry/
mis redemerūt: nos noſtrā nec xp̄i redimi/
mus paſſione: qui cū emitteret ſpm̄: vt oſtē
deret ꝓ noſtra reſurrectiōe ſe mortuū ſeriē
ipſā reſurrectionis exercuit. Simul enim vt Matth.2
clamans iterū voce magna: emiſit ſpirituʒ:
terra mota eſt ⁊ petre ſciſſe ſunt: ⁊ monumē
ta aperta ſunt: ⁊ multa corpora ſanctorum
dormientiū reſurrexerūt: ⁊ exeuntes de mo
numento poſt reſurrectionem eiꝰ venerunt
in ſanctam ciuitateʒ ⁊ multis apparuerunt.
Si hec lecta ſunt: cū emitteret ſpm̄: cur in-
credibilia putamus cū redire ceperit ad iu/
dicium: ꝓſertim cū hec reſurrectio documē-
tum illius reſurrectionis ⁊ future veritatis
ſit exemplū? Minus aūt exemplū ē ꝙ̄ veri/
tas. Quis igit̄ in dñi paſſione: monumēta
aperuit: manum reſurgentibus dedit: viaʒ
qua ciuitatem ſanctā peterēt demōſtrauit?
Si nemo fuit: fuit itaq vis diuina q̄ opera
retur in corporibus mortuorum. Hominis
tu queris auxilium: vbi opꝰ dei cernis? Nō
egent humanis diuina myſteria. Celū deuſ
fieri iuſſit: ⁊ factū ē: terrā creari ſtatuit: ⁊ cre
ata eſt. Quis humeris ſaxa ꝯuexit? quis cō
geſſit impenſas? quis laboranti deo ſuam
operam miniſtrauit? In momento hec fa-
cta ſūt. Uis ſcire ꝙ̄ breui? dixit: ⁊ facta ſūt.
Si dicto elemēta conſurgūt: cur dicto mor-
tui nō reſurgāt? Qui licet mortui ſint: tamē
aliq̄ñ vixerūt: habuerūt ſpm̄ ſentiēdi: habu
erūt vires agēdi: plurimumq refert capax
animi nō fuiſſe: ⁊ exanimū remanſiſſe. Dia
bolus dixit: Dic lapidi huic vt fiat panis. Matth.4.
Cōfitet̄ iubēte deo ꝯuerti poſſe naturā: tu ñ
credis iubēte deo reformari poſſe naturā.

Qḋ magis credendū ſit teſtimonio dei reſurrectionē ꝓdicēti ꝙ̄ dictis philoſophoꝝ de natura celi et ſideꝝ diſputantibꝰ. Et ꝙ ꝯuenient reuniri debeat caro ſpiritui: vt cuʒ quo meruerit vl̄ demeruerit cū ipo quoq dignā vicē recipiat. Ca. XIX.

E ſolis curſu celiꝗ ratione philoſo
d phi diſputant: ⁊ ſunt ꝗ putant his
eſſe credendū: cum quid loquantur
ignorent. Neqꝫ eñ celū aſcēderūt: axem di/
menſi: mundū oculis perſcrutati ſunt: quia
nullus eorum cū deo in principio fuit: nullꝰ
Prouer.8. eoꝝ de deo dixit: Cū pararet celuꝫ cum ipo
eram: ⁊ eram cū eo cōponens: ego eram cui
aggaudebat. Si er go illis creditur: nō cre-
Eſa.66. ditur deo qui ait: Quēadmodū celū nouū
⁊ terra noua que ego facio manere corā me:
ſic ſtabit nomen veſtrum ⁊ ſemen veſtrum:
⁊ erit menſis ex menſe ⁊ ſabbatū ex ſabba-
to: ⁊ veniet omnis caro in conſpectu meo:
vt adorent in hieruſalem dixit dominꝰ deꝰ:
⁊ exibunt ⁊ videbūt mēbra hominū qui ꝑ-
uaricati ſunt in me. Nā vermis eoꝝ nō mo
rief: ⁊ ignis eoꝝ nō extinguef: ⁊ erūt i aſpe-
ctum vniuerſe carnis. Si terra renouatur ⁊
celum: cur dubitemus hominē poſſe reno-
uari: propter quē terra facta vel celū eſt? Si
ꝑuaricator ſeruaf ad penā: cur iuſtus nō ꝑ-
petuaf ad gliam? Si vermis nō morif pec-
catoꝝ: quēadmodū interibit caro iuſtoruꝫ?
Hec eſt eñ reſurrectio: ſicut verbi ipſiꝰ ſono
expmif: vt qꝺ cecidit: hoc reſurgat: qꝺ mor/
tuū fuerit reuiuiſcat. Et hec eſt ſeries ⁊ cau/
ſa iuſticie: vt quoniā corporis animiꝙ cōis
eſt actus: que animus cogitauit: corpꝰ effi-
cit: vtrūꝙ in iudiciū veniat: vtrūꝙ aut pe-
ne dedatur aut glie reſeruef. Nā propemo/
dum abſurdum videf: vt cum animi legem
lex carniſ impugnet: ⁊ mēs plerūꝙ qꝺ odit
hoc faciat: quādo inhabitans in hoie pctm̄
carnis opaf: animꝰ ſubdaf iniurie aliene re/
uſ culpe: caro quiete potiaf auctor erumne:
⁊ ſolus atteraf qui nō ſolus errauit: aut ſo-
lus gliam referat: qui nō ſolus glie milita-
uit. Plena ni fallor: ⁊ iuſta ratio. Sꝫ ego ra
tionē a xp̄o nō exigo: ſi ratione conuincor fi
deꝫ abnuo.

Quēadmodū exēplo abrae ⁊ dauid reſurrectionem credere debeamus: ſciētes qm̄ qui ſuſcitauit dominum ieſum chriſtum: ⁊ nos cum illo ſuſcitabit: cuꝫ hoc promiſerit ꝗ nunquā mentitur deus. Ca. XX.

Gen̄.15. Redidit abraam deo: ⁊ nos creda-
c mus: vt ꝗ ſumꝰ generꝭ: etiā fidei ſi/
mus heredeſ. Credidit ⁊ dauid pro
pter qꝺ locutꝰē: ⁊ nos credamus vt poſſimꝰ
loqui: ſcientes qm̄ qui ſuſcitauit dñm ieſū
chriſtū: ⁊ nos cum ieſu ſuſcitabit. Hoc enim
promiſit qui nunꝙ mentif deus. Hoc ꝓmi
ſit veritas in euangelio ſuo dicens: Hec eſt Ioh.6.
autem voluntas eius qui miſit me: vt om̄e
qꝺ dedit mihi nō perdam ex eo: ſed reſuſci-
tem illud in nouiſſimo die. Nec ſatis puta-
uit ſemel dixiſſe: ſ etiam repetijt: expreſſiōe
firmauit. Sic eni ſequitur: Hec eſt enim vo
luntas patris mei qui miſit me: vt omnis ꝗ
videt filium ⁊ credit in eum: habeat vitam
eternam: ⁊ reſuſcitabo euꝫ i nouiſſimo die.
Quis hoc dicit? Vtiꝙ is qui mortuꝰ: plu/
rima defunctoꝝ corpora ſuſcitauit. Si deo
nō credimꝰ: nec exemplo credimus. Nō cre/
dimus qꝺ promiſit: quādo etiā qꝺ nō ꝓmi
ſit effecit. Ipſe autē quā cauſā moriendi ha
buiſſet: niſi habuiſſet cauſam reſurgendi?
Etenim quoniā dei mori non poterat ſapi/
entia: reſurgere autē nō poterat qꝺ mortu/
um nō erat: aſſumif caro que mori poſſet:
vt dū moritur qꝺ ſolet: qꝺ mortuū fuerat h
reſurgeret. Neqꝫ eñ poterat eſſe niſi per ho
minem reſurrectio: quoniā ſicut ꝑ hominēꝫ
mors: ita per hominē reſurrectio mortuoꝝ.

De fructu reſurrectionis: atqꝫ diſtinctione ordinis reſurgentiū ſm̄ diſtinctionem meritoꝝ. Ca. XXI.

Rgo reſurrexit homo: qm̄ hō mor/
e tuus: ⁊ reſuſcitatus homo: ſed reſu/
ſcitans deus: tunc ſecundū carnem
hō: nunc per oia deus. Nūc enim ſcđm car/ 2.Cor
nem iam nō nouimꝰ xp̄m: ſed carnē ꝑ grāꝫ
tenemus: vt ipſum primitias quieſcentiuꝫ:
ipſū primogenitū ex mortuis nouerimus.
Primitie vtiꝙ eiuſdē ſunt generis atqꝫ na
ture: cuiꝰ ⁊ reliqui fructus: quoꝝ ꝓ letiore ꝓ
uentu: primitiua deo munera deferunf: ſa/
crum munus pro omnibꝰ ⁊ quaſi reparate
quedaꝫ liba nature. Primitie ergo quieſcē
tium xp̄s. Sꝫ vtrum ſuoꝝ quieſcentiū qui
quaſi mortis exortes: dulci quodam ſopore
tenenf: an omniū mortuoꝝ? Sꝫ ſicut i adā 1.Cor
omneſ moriunf: ita in xp̄o oēs viuificabūt.
Itaꝙ ſicut primitie mortis i adam: ita etiā
primitie reſurrectōnis in xp̄o oēs reſurgūt.
Sꝫ nemo deſperet: neqꝫ iuſtus doleat: com
mune cōſortium reſurgendi: cū ꝑcipuū fru/
ctum virtutis expectet. Omnes quidem re
ſurgent: ſed vnuſquiſꝙ vt ait apl's i ſuo or/
dine. Cōmunis eſt diuine fructus clemētie:
ſed diſtinctus ordo meritoꝝ. Dies omnibꝰ
lucet: ſol oēs ꝑſos fouet: pluuia poſſeſſiōeſ

omnium vberiore imbre fecundat. Omnes
naſcimur: omnes reſurgemꝰ: ſ in vtroꝙ vl'
viuendi vel reuiuiſcendi grā diſpar diuer/
1.Cori.15. ſaꝙ conditio. In momento eñ in ictu ocu/
li: in nouiſſima tuba: ⁊ mortui reſurgent in/
corrupti ⁊ nos immutabimur. Quinetiam
in ipſa morte quieſcunt alij: viuūt alij. Bo-
na quies: ſ vita melior. Deniꝙ paulus ad
Eph.5. vitam excitat quieſcentem dicens: Surge
qui dormis: ⁊ exurge a mortuis: ⁊ illumina
bit tibi chriſtꝰ. Ergo hic excitatur vt viuat:
theſſa.4. vt ſimilis pauli ſit: vt poſſit dicere: Qꝛ nos
qui viuimus: nō ꝑueniemus eos qui dor/
mierūt. Nō eni cōmunē hunc viuēdi loqui
tur vſum: ſpirandiꝙ cōmertiū: ſ meritū re/
ſurgendi. Nam cuꝫ dixiſſet: Et mortui qui
in chriſto ſunt reſurgent primi: ſubiecit de-
inde: Et nos qui viuimus ſimul cū illis ra-
piemur in nubibus obuiaꝫ chriſto in aera.
Vtiꝙ mortuꝰ ē paulus: ⁊ paſſione venera-
bili vitam corporis cum imortali gloria cō-
mutauit. Num fefellit ergo qui ſe viuenteꝫ
ſcripſit in nubibus obuiam xp̄o eſſe rapien
dum? Hoc eñ de enoch legimus aut helia:
ſed ⁊ tu rapieris in ſpiritu. Ecce currus he-
lie: ecce ignes: ⁊ ſi nō videnf: paranf vt iuſtꝰ
aſcendat: innocens trranſferaf: ⁊ tua vita
mori neſcit.

Qꝺ quicunꝙ ſine peccato eſt viuat deo vita gratie etiam ſi moriaf corpore: cum exhortatione perpulchra vt imitemur ſanctoruꝫ vitam quorū reſurrectionis ſperamꝰ conſortium. Ca. XXII.

Eniꝙ apoſtoli mori neſcierūt. Vñ
Math.16. d ⁊ dictū eſt: Amē amen dico vobis:
multi ex his aſtantibꝰ nō guſtabūt
mortē: donec videāt filium hominis veniē-
tē in regno ſuo. Viuit eni qui nō habet qꝺ
moriaf in eo: qui nō habet ex egypto calcia
mentū aliqꝺ vt vinculū: ſed exuit illud pri-
uſquā corporis huiꝰ deponat officiū. Non
ſolus itaꝙ enoch viuit qꝛ nō ſolus ē: rapie/
tur ⁊ paulus obuiā xp̄o. Viuūt etiā patriar
che: neqꝫ eni aliter deꝰ abraam: deꝰ iſaac: et
Luc.20. deꝰ iacob: niſi mortui viuerēt diceref: Deꝰ
eñ mortuoꝝ nō eſt: ſed viuentiū. Viuemꝰ
⁊ nos: ſi geſta moreſꝙ maiorū voluerimus
imitari. Miramur patriarchaꝝ premia: imi
temur obſequia: predicemꝰ grām. Nō eſcis
inducti: ſeculi laqueos incidamus: arripia/
mus oportunitatem temporis: ꝑſcriptū le-
gis: clementiā vocationis: deſideriū paſſiō
nis. Exierunt de terra ſua patriarche: ⁊ noſ
exeamꝰ ꝓpoſito: de corporis poteſtate nos
exeamus: illi exilio: ſ exiliū nō putarūt qꝺ
deuotio obiret: nō neceſſitas iperaret. Illi
terrā ſolo mutarūt: nos celo terrā mutemꝰ.
Illi habitatiōe: nos ſpiritu. Illis illumina
tum ſtellis celū oſtenderit: ſapientia noſtri
cordis oculos illuminet. Sic typus verita-
ti ⁊ veritas concurrit typo.

De fide: obedientia ⁊ hoſpitalitate ſacti abrae: ac bonitate: caſtimonia ⁊ patientia iſaac: Et de fidelitate atqꝫ ceteris virtutibus iacob: in quo typum chriſti imitari adhortamur: cuꝫ celum patere virtuti videamus. Ca. XXIII.

Braam paratꝰ hoſpitibus: fidelis
a deo: impiger miniſterio: promptuſ
officio: trinitatem in typo vidit: ho
ſpitalitatē religione cumulauit: tres ſuſcipi
ens: vnū adorans: ⁊ perſonaꝝ diſtinctione
ſeruata: vnum tamē dñm noiabat: tribꝰ ho
norificentiam muneris deferens: ⁊ vnā ſi-
gnificans poteſtatem. Loquebaf eni in eo
nō doctrina ſed gratia: ⁊ melius credebat il
le qꝺ nō didicerat: ꝙ nos qui diſcimꝰ. Ne-
mo eñ typum falſauerat veritatis: ⁊ iō treſ
vidit: ſed vnitatē venerāf. Tres menſuras
ſimilaginis promit: vnū immolat vituluꝫ:
ſatis credēs vnū eē ſacrificium: triū munꝰ:
vna hoſtia: triū gratia. Nā in quatuor regi
bus quis nō intelligat ꝙ materialiſ elemen
ta nature ꝑfigurato dominice paſſionis in/
dicio: ⁊ oia ſibi mundana ſubiecerit: fidelis
in bello: abſtinens in triumpho: qui donis
nō hominū diteſcere: ſed dei mallet. Gene-
rare ſe poſſe filiuꝫ ſenex credidit: immolare
poſſe ſe filiū pater iudicauit: nec patriꝰ tre-
pidauit affectꝰ: cū ſenis dexterā pietas ad-
iuuaret. Sciebat eni acceptiorē deo filium
imolatū eē ꝙ ſanuꝫ. Ergo adducit ad ſacri/
ficiū filiū dilectiſſimū: ⁊ quē ſero ſuſceperat
cito obtulit: nec paterni nominis appellatio
ne reuocaf: cū ille patrē vocaret: hic filium.
Cara quidē nominū pignora: ſ amabiliora
ꝑcepta. Itaꝙ licet cōpaterenf corda: vota
durabāt. Diſtrixit ſuꝑ filiū gladiū paterna
manu: ⁊ patrio percuſſit affectu. Ne periret
pena trepidauit: ne ictus erraret: dextra de
ficeret: ſenſit pietatl affectū: ſ nō omiſit de/
uotōis negociū: ⁊ ꝓperabat obſequiū etiā

cū audiret oraculū. Unde nos quoq3 deuꝫ
oibus quos diligimꝰ ꝓferamꝰ: patri: fratri/
bus: matri: vt poſſit nos ſeruare dilectos:
ſicut in abraā vberiorē remuneratorē ꝙ mi
niſtrū videmꝰ. Obtulit q̄dē filiū paṫ: ſ deꝰ
nō ſanguine: ſ pietate placaṫ. Quē ꝓ hoie
demōſtrauit in ligno: vt ⁊ filiū patri redde/
ret: nec periret hoſtia ſacerdoti. Itaq3 nec
abraā parricidio cruentatꝰ: nec deus ſacrifi
cio defraudatꝰ eſt. Uidit ꝓpheta nec affe/
ctauit iactantiā: nec tenuit pertinaciā: ouē
ꝓ hoie mutauit: quo magis oſtēdiṫ ꝙ reli/
gioſe obtulerit: quē tam libenter receperit.
Et tu ſi deo munꝰ tuū offeras nō amittes.
Sꝫ auari ſumꝰ: deꝰ vnicū filiuꝫ morti ꝓ no/
bis obtulit: nos nr̄os negamꝰ. Uidit hoc
abraā ⁊ agnouit myſteriū: ſaluteꝫ nobis in
ligno futurā: nec latuit in vno eodēq3 ſacri/
ficio aliud eē qđ videretur offerri: aliud qđ
poſſet occidi. Imitemur ergo abraę deuoti
onē: imitemur iſaac bonitatē: imitemur ca/
ſtimoniā. Bonus plane ⁊ pudicus vir: de/
uotus deo: caſtus vxori: qui iniuriā nō red/
didit: excludentibus ceſſit: penitētes eoſdē
recepit: nec ꝓteruus cōtumacię: nec durus
gr̄ę: litiū fugitanſ cū recederet: facilis venię
cū reciperet: ꝓfuſior bōitate: cū ignoſceret:
petebat ſocietatis cōſortiū: adiunxit cōui/
uium voluptatis. Imitemur etiā in iacob
typū x̄pi: ſit eiꝰ in nobis aliqua ſilitudo fa/
ctorū: erimus cōſortes: ſi fuerimus imitato
res. Matri obediuit: fratri ceſſit: ſocero ſer/
uiuit: mercedē de lucrꝭ: nō de gregꝭ diuiſiōe
quęſiuit. Non auara diuiſio: vbi lucratiua
portio. Nec vlla ocioſa ſignificatio ſcala de
cęlo ꝙ ꝑ crucē x̄pi angeloꝝ atq3 hoim: futu/
ra ꝯſortia viderenṫ: cui obſtupefactū eēt fe/
mur: vt in fęmore ſuo agnoſceret generatio
nis hęredē: ⁊ obſtupefactio femoris: paſſio
nē ꝓphetaret hęredis. Uidemꝰ igiṫ cęlum
Matth.8. patere virtuti: nec hoc eſſe paucoꝝ. Multi
eñ venient ab oriente ⁊ ab occidente ⁊ aq/
lone ⁊ auſtro ⁊ recūbent in regno dei: dele/
ctationē ꝑpetuę quietis: ſepultis animorū
motibꝰ exprimentes. Sequamur abraam
moribꝰ: vt nos excipiat in gremiū ſuū: ⁊ tan
quā lazarū ſuę humilitatis hęredeꝫ ꝓprijs
circūfuſuꝫ virtutibus pio foueat amplexu.
Nō eñ nos in gremio corporali: ſed in quo
dā bonoꝝ factoꝝ amictu ſcti patriarchę ꝓ/
bata deo ſucceſſio fouet. Nolite inquit ſe/
duci: deus nō irridetur.

Qđ exēplo reſurrectiōis x̄pi ma/ xime aſtruaṫ veritas reſurrectiōis humane ī fine mūdi: quo ī momen/ to: in nouiſſima tuba chriſtus oēs ſuſcitabit. Ca. XXIIII.

Aduertimus ꝙ graue ſit ſacrilegiuꝫ
resurrectionē nō credere. Si eni nō
reſurgemꝰ: ergo x̄ps gratis mortuꝰ ē: ergo
x̄ps nō reſurrexit. Si eni nob nō reſurrexit:
vtiq3 ñ reſurrexit: q̄ ſibi cur reſurgeret rōeꝫ
ñ habebat. Reſurrexit ī eo mūdꝰ: reſurrexit
in eo cęlū: reſurrexit in eo terra. Erit eni cę/
lū nouū ⁊ terra noua. Sibi autem non erat
neceſſaria reſurrectio: queꝫ mortis vincula
nō tenebāt. Nā ⁊ ſi ſcđꝫ hominē mortuus:
in ipſis tamē erat liber infernis. Uis ſcire
Pſ.[illegible] ꝙ liber? Factus ſum ſicut hō ſine adiutorio
inter mortuos liber. Et bene liber: q̄ ſe pote
Ioh.2. rat ſuſcitare: iuxta qđ ſcriptū eſt: Soluite h
templū: ⁊ in triduo reſuſcitabo illud. Et bñ
liber: q̄ alios deſcendebat redēpturꝰ: Factꝰ
eſt autē ſicut hō nō ſpecie vtiq3 ſed verita/
te formatuſ: q2 ⁊ hō eſt ⁊ q̄s cognoſcet euꝫ?
Phil.2. Eteni ſilitudine hoim factꝰ ⁊ ſpecie inuentꝰ
vt homo: humiliauit ſemetipſū factꝰ obe/
diens vſq3 ad mortē: vt ꝑ illā ſcꝫ obediētiā
eiꝰ gl̄iam videremꝰ: gl̄iam q̄ſi vnigeniti: ſe/
cūdū ſcm̄ iohannē. Ita eñ ſcripturę figura
ſeruaṫ: vt ⁊ vnigeniti gl̄ia ⁊ ꝑfecti hominis
natura ſerueṫ in x̄po. Itaq3 adiutore non
eguit. Neq3 eñ eguit cū faceret mūdum vt
egeret cū redimeret: nō legatus nō nunciꝰ:
ſed ip̄e dñs ſaluū fecit eū. Ipſe dixit ⁊ facta
ſūt: ipſe dñs ſaluū fecit eū: vbiq3 ip̄e: q2 per
ipſum omnia. Quis autē adiuuaret eum ī
quo creata ſunt oia: ⁊ omia in ipſo cōſtant?
Quis adiuuaret eū q̄ oia in momento fac:
⁊ in nouiſſima tuba mortuos ſuſcitat? Nō
quia prima aut ſcđa non poſſit aut tertia: ſ
ordo ſeruaṫ: nō quo difficultas ſero vincen
da: ſed legitimꝰ numerus explicādus ſit.

De tubaꝝ ſpeciebus: ⁊ myſtica il laꝝ interpretatione: que diligēter eſt aduertenda. Ca. XXV.

Tempus aūt arbitror de tubaꝝ ſpe/
cie dicere: qm̄ ſermo ꝓpinquat ad fi
nē: vt noſtri quoq3 cōſūmandi elo/
quij tuba ſignū ſit. Septē tubas legimꝰ in
apocalypſi iohannis: quas ſeptē ſumpſere
angeli: vbi habes qm̄ ſeptimꝰ angelꝰ tuba
cecinit: Et facta eſt vox magna de cęlo di/
cēs: Factū ē regnū huiꝰ mundi dei ⁊ x̄pi eiꝰ

⁊ regnabit in ſecula ſeculoꝝ. Tuba quideꝫ
Apoc.4. ⁊ pro voce accipiṫ: q2 habes: Qm̄ ecce oſtiū
apertū ī cęlo: ⁊ vox prima quā audiui: ſicut tu
bę loquentꝭ mecū ⁊ dicentꝭ: Aſcende huc ⁊
oſtendā tibi q̄ oportet fieri. Legimꝰ etiam
Pſ.150. Canite ītio mēſis tuba. Sꝫ etiā alibi: Lau
date eum ī ſono tubę. Ergo q̄d ſibi vult tu/
baruꝫ ſignificatio: omni virtute debemus
aduertere: ne quaſi fabulā aniliter accipien
tes periclitemur: ſi indigna dogmate ſpiri/
ritali: nec cōuenientia ſcripturaꝝ eminētię
ſentiamꝰ. Nā cū legimꝰ bellū nobis eē non
Eph.6. aduerſus carnē ⁊ ſanguinē: ſ aduerſus ſpi/
ritalia nequitię q̄ ſunt in cęleſtibꝰ: nō carna
lia vtiq3 arma ſ fortia deo ęſtimare debe/
mus. Nō eñ ſatis ē tubā videre nec ſonum
eius audire: niſi ꝓprietatē ſonitꝰ itelligas.
Etenim ſi incertam vocem det tuba: quis
parabit ſe ad bellū? Unde oportet vocis tu
bę nos ſcire virtutē: ne videamur barbari
cū tubas huiuſmodi aut audimꝰ aut loqui
mur. Et ideo cū loquimur: oremꝰ vt eas no
bis ſpūſſanctꝰ interp̄teṫ. Requiramꝰ igiṫ ī
ſcripturis veteribꝰ q̄d de tubaꝝ genere le/
gerimus: ſcientes eas ſolennitates quę iu/
dęis lege p̄ſcp̄tę ſūt ſuperiorū eſſe vmbraꝫ
celebritatū cęleſtiūq3 feſtoꝝ. Hic eñ vmbra
illic veritas: ꝑ vmbrā ad veritatē peruenire
nitamur. Cuiꝰ figura etiā alibi exp̄ſſa ē. Ha
bes eñ quia locutus ē dñs ad moyſen: Lo
Leui.23. quere filijs iſrꝭ dicēs: Menſe ſeptimo: vna
menſiſ erit nobis requies in memoriale tu/
baꝝ vocata. ſancta erit vobis. Omne opuſ
ſeruile nō facietis: accendetis holocauſtum
dño. In numeris autē locutꝰ ē dñs ad moy
Num.10. ſen dicēs: Fac tibi duas tubas ductiles: ar
genteas facies eas: ⁊ erūt tibi ad euocādaꝫ
ſynogogā ⁊ ꝓmouēda caſtra: ⁊ tuba canes
in illis: ⁊ colligeṫ ois turba ad hoſtiū taber
naculi teſtimonij. Si autē in vna tuba ceci/
neris ad te veniēt oēs p̄ncipes ⁊ duces iſrꝭ:
⁊ tuba canetꝭ ſigñcationē p̄mā ⁊ ꝓmouebūt
caſtra ⁊ cōſtitueṅṫ ad oriētē. Et tuba canetꝭ
ſignificationē ſecūdā: ⁊ ꝓmouebūt caſtra:
⁊ cōſtitueṫ ad libanū. Et tuba canetꝭ ſigni
ficationē tertiā: ⁊ ꝓmouebūt caſtra: q̄ con/
ſtitueṫ ad boreā. Et tuba canetꝭ ſignifica/
tionē quartā: ⁊ promouebūt caſtra q̄ conſti
tueṫ ad aquilonē. Significationē tuba ca/
nent in ꝓmotu coꝝ: ⁊ congregabitis ſyna/
gogā. Tuba canite ⁊ nō ſignificatione: ⁊ fi/
lij aaron ſacerdotes tubis canent: ⁊ erit vo/
bis legitimū ſempiternū in ꝓgenies vr̄as.
Si aūt exieritis in bellū in terram vr̄am ad
aduerſarios q̄ reſiſtūt vobis: ſignabitis tu/
bis ⁊ reminiſcemini corā deo: ⁊ liberationē
habebitis a mortuis vr̄is. Et in diebꝰ lęti/
cię vr̄ę: ⁊ in diebꝰ feſtis vr̄is: ⁊ ī neomenijs
vr̄is cōcinite tubis: ⁊ in holocauſtis ⁊ ſacri/
ficijs ſalutaribꝰ vr̄is: ⁊ erit vobis in cōme/
ratione vr̄a corā dño ait dominus.

De myſtica ſignificatione tube q̄ verus iubileꝰ ⁊ futura requies pre ſignaṫ. Et de vmbra ⁊ imagine atq3 per ieſum chriſtum facta veritate. Ca. XXVI.

Quid igiṫ dies feſtos in potu ⁊ ī epu
lis ęſtimabimꝰ? Sꝫ nemo nos ī mā
ducādo diiudicet. Nouimus enim
q2 lex ſpiritalis eſt. Nemo ergo nos iudicet in
ęſcis aliquibꝰ: aut in potu: aut in parte diei
feſti: aut neomenijs: aut ſabbato q̄ ſūt vm/
bra futuroꝝ: corpus aūt chriſti. Corpꝰ itaq3
x̄pi requiramus: qđ nobis quaſi nouiſſima
tuba: vox de cęlo paterna mōſtrauit: tunc
cū dicebant iudęi: q2 tonitruū factū eſt illi. Ioh.12.
Corpꝰ x̄pi qđ iterum tuba nobis nouiſſima 1.Theſſal.4.
reuelabit: qm̄ ipſe dñs in iuſſu archangeli
⁊ in tuba dñi deſcendet de cęlo: et mortui q̄
in x̄po ſunt reſurgēt. Ubi eni corpꝰ: illic aq/ Luc.17.
lę: vbi x̄pi corpꝰ: ibi vitas. Septima igiṫ tu
ba hebdomadis requiē videṫ ſignificare: q̄
nō ſolū in diebꝰ ⁊ annis ⁊ periodis ęſtimaṫ
vnde ⁊ iubileꝰ ſacratus ē numerꝰ: ſed etiaꝫ
annū ſeptuageſimū cōprehendit: qñ in hie
ruſalē regreſſus ē pp̄ls: q̄ ſeptuaginta annis
in captiuitate durauit: ī cēteſimis ꝙ etiā ⁊
in milleſimis ſacri obſeruatio minime prete
riṫ. Neq3 eñ ocioſe dixit: Reliqui mihi ſep/ 3.Reg.19.
tē milia viroꝝ q̄ nō flexerūt genua baal. Er
go vmbra futurę quietis in diebꝰ: menſibꝰ:
annis: mundi ipſiꝰ tp̄e figuraṫ: ⁊ iđ ꝑ moy/
ſen mandaṫ filijs iſrꝭ: vt ſeptimo mēſe vna
menſis ſingulis fiat requies in memoriale
tubaꝝ: nec ſeruile aliqđ opus: ſed deo ſacri
ficiū offeraṫ: eo ꝙ in ipſo fine hebdomadis
quaſi mundi ſabbato ſpiritalia a nobis nō
carnalia op̄a flagiteṅṫ. Qđ eñ carnale: ſer/
uile: quia aio caro ſeruit: liberū innocentia
facit: culpa vernaculū. Oportuit igiṫ ꝑ ſpe
1.Cor.13. culū ⁊ ī ęnigmate fieri ſpiritalia. Nūc enim
ꝑ ſpeculū videmus: tūc facie ad faciē. Nūc
ſcđm carnē militamꝰ: tūc ſpū videmꝰ diui/
na myſteria. Et ideo vere legis character in

noſtris moꝛibus exprimat̃: q̃ i dei ambula
mus imagine: q̃ñ iã legis vmbꝛa tranſiuit:
vmbꝛa iudeis carnalibꝰ: imago nobis: veri
tas reſurrecturis. Tria eñ hec ſecũdũ legeȝ
eſſe cognouimꝰ: vmbꝛã: imaginẽ: veritatẽ.
Umbꝛã in lege: imaginẽ i euangelio: veri
tatem in iudicio. Sed xp̄i omia ⁊ in xp̄o oĩa
quẽ nũc ſcõȝ veritatẽ videre nõ poſſumus:
ſed videmꝰ quaſi in quadã imagine: futuro
rum vmbꝛã in lege ꝑſpeximꝰ. Ergo xp̄s nõ
vmbꝛa ſed imago dei: nõ vacua imago: ſed
veritas. Et iõ per moyſen lex: quia vmbꝛa
ꝑ hoiem: figura ꝑ legẽ: ꝑ ieſũ veritas. Neq̃
eñ veritas aliũde: niſi ꝑ veritatẽ ꝓcederet.

De moꝛali ſignificatiõe duaꝝ tubarum argenteaꝝ atq̃ ſacerdotaliũ: quarũ ſonitu mortui ſuſcitant̃: nõ crepitu aeris: ſed verbo veritatis animati: quibus etiam hoſtes fugantur. Ca. XXVII.

ſ I quis ergo hãc imaginẽ dei vide
re deſiderat: debet diligere deũ: vt
diligat̃ a deo: ⁊ ſit iã ñ ſeruꝰ ſ amicꝰ
qui mãdata dei fecerit: vt poſſit introire in
nubem: vbi ẽ deꝰ. Ipſe faciet ſibi rõnabiles
tubas duas ductiles argento ꝓbato: hoc ẽ
ꝑcioſo verbo cõpoſitas ⁊ oꝛnatas: quibꝰ nõ
raucũ increpãs terribili ſonitu murmur int̃
ſtrepat: ſed ſublimes grẽ deo cõtinua iubi
latione fundant̃. Taliũ eni tubarũ ſonitu:
moꝛtui ſuſcitantur: nõ crepitu vtiq̃ aeris: ſ
verbo veritatꝭ animati. Et foꝛtaſſe due iſte
tube ſũt: ꝑ quas diuino ſpũ paulus incre
1.Corſ.14. puit dicens̃: Oꝛabo ſpiritu: oꝛabo ⁊ mente:
pſallã ſpũ: pſallam ⁊ mente. Altera eni ſine
altera nequaquã videt̃ vocationeȝ habere
perfectã. Nec tñ omniũ ẽ vtraq̃ canere tu
ba: nec eſt omniũ vniuerſaȝ colligere ſyna
gogã: ſed ſolis ſacerdotibꝰ et miniſtris dei
canentibꝰ iſta ꝑr[illegible]atiua defert̃: vt quicun
q̃ audierit ⁊ ſecutus eo fuerit vbi ẽ dei glo
ria: ⁊ ad tabernaculum teſtimonij ꝑmatura
intentione ꝯuenerit: opa poſſit ſpectare di
uina: ⁊ legitimũ illud eternũq̃ domiciliũ i
ſue poſteritatꝭ ſeriẽ ꝓmereri. Tũc eñ bellũ
ꝯficit̃: hoſtꝭ fugat̃: q̃ñ ſpũs grã ꝯcinit: ⁊ mẽ
tis induſtria. Sũt ⁊ ille ſalutares tube ſi coꝛ
Ro.10. de credas ⁊ oꝛe cõfitearis. Coꝛde eni credit̃
ad iuſticiã: oꝛe aũt ꝯfeſſio fit ad ſalutẽ. Hac
igit̃ gemina tuba ad illã ſanctã terrã: reſur
rectiõis ſcȝ grãm ꝑuenit̃: ⁊ iõ ſemꝑ tibi con
cinat: vt ſemꝑ audias dei voces: ſemper te

angeloꝝ ꝓphetarũq̃ oꝛacula excitent atq̃
cõmoueant: vt ad ſuꝑioꝛa feſtines in locuȝ Pſ.41.
tabernaculi admirabilis vſq̃ ad domũ dei:
in voce exultatiõis ⁊ cõfeſſionis ſonitꝰ epu
lantis. Nõ eni ſolũ hoſtes harũ tubaꝝ ſoni
tu vincunt̃: ſ ⁊ delectationes ⁊ dies feſti: et
neomenie ſine his eẽ nõ poſſũt. Nemo eni
põt niſi diuini hauriat ꝓmiſſa ſermonis: et
reſultãtibꝰ credat oꝛaculis exultare dies fe
ſtos leticia: aut neomenias agere: quibꝰ ſe
coꝛpoꝛali grã ⁊ ſeculari occupatione vacua
tum xp̄i repleri luce deſideret. Sacrificia q̃
ipſa deo ꝓbata eſſe nõ poſſũt: niſi cõfeſſio
vocis aſpiret: que ſacerdotali oblatione ad
obſecrãdã dei grãm ꝓpſos excitare ꝯſueuit.
Itaq̃ ſimꝰ ꝑdicatoꝛes dñi: ⁊ laudemꝰ eũ in
voce tube: nõ exigua de virtute eius ⁊ vilia
ſentientes: ſ ea q̃ poſſint aurẽ mẽtis imple
re: ⁊ intime cõſcientie penetrare ſecretum: ⁊
ea que coꝛpoꝛi cõueniãt: diuinitati nõ pute
mus aptãda. Nec diue magnitudinẽ pote
ſtatis humanis viribꝰ metiamur: vt quera
mus quõ quis reſurgat: aut quali coꝛꝑe ve
niat: aut quẽadmodũ ſoluta coeant: lapſa
reparent̃. Hec eni arbitrio dei ſimul vt ſta
tuunt̃ implent̃: nec ſenſibilis tubaꝝ expe
ctat̃ auditꝰ: ſ inuiſibilis potentia magnifi
centie celeſtis opatur. Deo eñ velle pro fa
cto eſt: nec reſurrectionis requirẽdus niſus
ſed fructus nobis ẽ expetendus. Que ꝑdi
ue celebꝛabit̃: ſi exinaniti vitijs plenitudi
nẽ ſpiritalis myſterij cõſequamur: gratiãq̃
renouatã caro ſumat a ſpũ: ⁊ fulgoꝛeȝ lucis
eterne anima mereat̃ a xp̄o. Sȝ nõ ſolũ ſin
gulorum: verumetiã vniuerſitatis iſta my
ſteria ſunt.

De diſtinctione atq̃ ordine reſurgentium ſecũdũ differentiã meritorum ſignificatis per quadrupliceȝ modũ canẽdi tubis: quo caſtrametantes filij iſrael ordinate citabantur. Ca. XXVIII.

a Duerte eñ iuxta typũ legis oꝛdinẽ
grẽ. Cũ tuba pꝛima cecinerit: oꝛien
tales cõgregat quaſi ꝑcipuos ⁊ ele
ctos. Cũ ſecũda: ſuꝑpares meritis q̃ ſecũdũ
libanũ ſiti dereliquerint ludibꝛia nationũ.
Cũ tertia: eos qui tãquam i mari exagitati
iſtius flatu mundi ſeculi huius fluctibꝰ va
cillarint. Cum quarta: illos qui dura mẽtiũ
nequaquã ſatiſ potuerint eloquij ſpiritalis
mollire ꝑcepto: ⁊ ideo ſm boꝛeã vocati ſũt.

Boꝛeas eñ ſm ſalomonẽ durũs eſt vẽtus.
Itaq̃ licet in momẽto reſuſcitentur omẽs:
oẽs tñ meritoꝝ oꝛdine ſuſcitant̃. Et iõ pꝛi
mi reſurgẽt qui maturo deuotiõis occurſu:
⁊ quodã ante lucano fidei exoꝛtu pꝛodeun
tis ſolis eťni radios receperũt: Qõ vꝉ de pa
triarchis iuxta veteris ſeriẽ teſtamẽti: vꝉ de
apl̃is iuxta euãgeliũ iure memoꝛaueri. Se
cũdi aũt qui ritũ gentiũ relinquẽtes: ab er
roꝛe ſacrilego tranſierũt i eccl̃ie diſciplinã.
Et iõ illi pꝛimi ex patribꝰ: iſti ſecũdi ex gẽti
bus. Ab illis eniȝ lux fidei cepit: in iſtis vſ
q̃ ad mũdi occaſum ſuſcepta durauit. Ter
tij ſuſcitant̃ ⁊ qui ab auſtro ⁊ qui ab aquilo
ne ſũt. His quattuoꝛ terra diſtinguitur: his
quattuoꝛ annꝰ includit̃: his quattuoꝛ eccle
ſia cõgregat̃. Oẽs eñ qui ſacroſancte eccl̃ie
copulati diuini nois appellatiõe cenſentur:
ꝑrogatiuã reſurrectiõis ⁊ delectatiõis eter
Luc.13. ne gratiã cõſequent̃: Qm̃ veniẽt ab oꝛiente
⁊ occidente: ⁊ ab aquilone ⁊ auſtro: ⁊ recum
bent in regno dei.

Queãdmodũ xp̄s oẽs benignus illuſtret ⁊ inuitet: ſicut ⁊ eccl̃ia fac̃: ⁊ de euidentioribꝰ teſtimonijs q̃bus reuelat̃ reſurrectio. Ca. XXIX.

n On eni exigua mũdũ ſuũ xp̄s luce
Pſ.18. cõplectit̃: Qñdẽ a ſũmo celo egre
ſſio eiꝰ: ⁊ occurſus eiꝰ vſq̃ ad ſũmũ
eius: nec ẽ qui ſe abſcõdat a caloꝛe eiꝰ. Oẽs
eñ benignꝰ illuſtrat: nec refutare leuem: ſed
emendare vult: nec excludere durum eccl̃ia
ſed mollire deſiderat. Et iõ eos in canticis
canticoꝝ eccl̃ia: in euãgelio xp̄s inuitat di
Math.11. cens: Uenite ad me oẽs qui laboꝛatꝭ ⁊ one
rati eſtis: ⁊ ego reficiã vos: tollite iugũ me
um ſuꝑ vos ⁊ diſcite: quia mitis ſũ ⁊ humi
lis coꝛde. Eccl̃ie quoq̃ vocẽ inuitantis ag
Cant 4. noſce. Dicit eni: Exurge aquilo ⁊ veni au
ſter: perfla hoꝛtũ meũ ⁊ defluant vnguenta
mea. Deſcendat frater meꝰ in hoꝛtũ ſuum:
⁊ edat fructũ pomiferarũ ſuaꝝ. Sciens eni
iam tũc etiã hoꝛtũ tibi foꝛe opa fructuoſa:
xp̄o tuo fructũ de talibꝰ pollicebare: q̃ pꝛi
mo te i cubiculũ dixiſti regis introductã: di
ligẽs vbera ſuꝑ vinũ: cũ diligentẽ amares:
lactantẽ quereres: pericula ꝓ religiõe con
temneres: deinde a libano ſponſa rogaris:
vt venias iudicio dñi: adhuc tota foꝛmoſa:
Ibi.8. tota irrepꝛhenſibilis. Sic eñ ſcriptũ ẽ: Tota
es foꝛmoſa pꝛoxima mea: ⁊ repꝛhenſio nõ eſt
in te: ades huc a libano. Poſtea ipſa iã nul

los eque lapſus: iã nullos impetus deſcen
dentes a libano ꝑtimeſcẽs: aquilonẽ ⁊ au
ſtrũ aduocas: ꝑflari cupiens hoꝛtũ tuũ: vt i
alijs vnguenta defluant: in alijs multipli
ces fecunditatis tue fructꝰ offeras xp̄o. Et
ideo beatꝰ qui cuſtodit verba ꝓphetie hu
ius: que nobis reſurrectionẽ euidentioꝛibꝰ
teſtimonijs reuelauit dicẽs: Et vidi moꝛtu Apocſ.20.
os magnos ⁊ puſillos ſtantes ante ſedem:
⁊ libros aperuerũt: ⁊ alius liber apertus eſt
qui eſt vite: ⁊ iudicati ſunt moꝛtui de ſcriptꝭ
in libꝛis ſcõm facta ſua: ⁊ dedit mare moꝛ
tuos qui in ipſo erãt: ⁊ inferi dederũt moꝛ
tuos qui penes ſe erant. Ne ꝗ dubites quẽ
admodũ reſurgant quos inferi reuomunt:
mare reddit. Accipe etiã quãdo ꝓmittatur
grã futura iuſtoꝛũ. Et audiui inq̃t vocẽ ma Apocſ.21.
gnã de celo dicentẽ: Ecce tabernaculuȝ dei
cũ hominibꝰ ⁊ habitabit cũ illis: ⁊ ipſi ꝓpl̃s
eiꝰ erũt: ⁊ ipſe deꝰ cũ illis erit illoꝝ deus: et
delebit oẽm lachꝛymã de oculis eoꝛum: et
moꝛs nõ erit ampliꝰ: neq̃ luctꝰ neq̃ clamoꝛ
neq̃ doloꝛ vltra erit.

De cõparatione huiꝰ vite ad beatã illam vitã que poſt reſurrectiõeȝ erit: Et de laboribuſ: erũnis ac myſterijs vite preſentꝭ cui reſurrectio preferenda eſt. Ca. XXX.

c Ompara nũc ſi placet atq̃ cõtende
vitã hanc cũ illa vita. Elige ſi poteſ
ꝑpetuã coꝛpoꝛis vitã: in laboꝛe erũ
naq̃ miſerabili tantaꝝ cõmutationũ voto
rũq̃ tedio: faſtidio voluptatũ. Nõne ſi deꝰ
iſta ꝑpetuare velit: illa diligeres? Nã ſi ꝑ ſe
ipſa vita fugienda ẽ: vt ſit moleſtiaꝝ fuga:
requies erumnaꝝ: quãto magꝭ ea requies ẽ
expetenda: cui future reſurrectionis volu
ptas ꝑpetua ſuccedet: vbi nulla criminũ ſe
ries: nulla illecebꝛa delictoꝝ? Quis in dolo
re tã patiens: qui nõ moꝛtẽ oꝛet? Quis i in
firmitate tam cõſtans: vt non optet moꝛi ſe
potiꝰ q̃ debilem viuere? Quis in meroꝛe tã
foꝛtis: vt nõ deſideret eo ſe vꝉ moꝛiẽdo de
fungi? Q ſi ipſi in nobis dũ viuimꝰ diſplice
mus cũ viuendi finẽ pꝛeſtitũ eẽ nouerimꝰ:
quãto ampliꝰ vite nos tederet iſtiꝰ: ſi ſine fi
ne futuros nobis laboꝛes huiꝰ coꝛpoꝛis cer
neremus? Quis eſt igit̃ qui ſe velit moꝛtis
exoꝛtẽ? Aut quid grauius imoꝛtalitate mi
ſerabili? Si in hac vita inquit in xp̄o tantũ 1.Corſ.15.
ſperãtes ſumꝰ: miſerabilioꝛes ſumꝰ omibꝰ
hominibꝰ: nõ quo in xp̄o ſperare ſit miſerũ:

Sz quiá xp̃s ſperantib⁹ i ſe: vitã alteraȝ ꝑ/parauerit: hęc.n.pctõ obnoxia ẽ: illa p̃mio reſeruata. Ipſos curſus breues nr̃aꝝ ętatũ quantũ videm⁹ nobis afferre faſtidiũ? Pu/er adoleſcẽtiã deſiderat: adoleſcens annos ſibi maioris metif ętatiſ: iuuenis beneficio ęui florentis ingrat⁹: ſenilẽ honorificẽtiã cõcupiſcit: ita oib⁹ ex natura venit velle mu/tari ꝯtra ſectas philoſophoꝝ: q̃ vel animaȝ ſolã durare dicant p⁹ corporis mortem: vel μετάτύχόσιμ credãt: qꝛ ei⁹ nos qd̃ ſum⁹ pęnitet. Deniqȝ etiã ipſa poſtremũ vota ſa/ſtidio ſunt ⁊ q̃ mereri optauim⁹ cũ meruerimus abdicam⁹. Vñ nõ imerito etiã ſcti vi/ri ꝓlongatũ incolatũ ſuũ ſępe dolueſt. Do/luit dauid: doluit hieremiaſ: doluit hęlias. Si ſapientib⁹ credif: ⁊ hi in quib⁹ diuinus ſpũs loq̃baf ad meliora ꝓperabãt. Si reli/quoꝝ iudicia ſciſcitamur: vt oẽs in vnã conueniãt ſententiã: quãti mortẽ męrori: quãti mortẽ formidini ꝓtulerũt: iudicãtes videli/cet grauiorẽ metum męroris eẽ q̃ȝ mortem: adeo ſuis malis mors nõ timef: ſed vitę mi/ſerijs antefert: cũ expetif morientis exitus ⁊ euitaf formido viuentis. Sed eſto: huic vitę reſurrectio pręferatur.

De errorib⁹ philoſophorum atqȝ poetaꝝ ⁊ de ipſa anima: atqȝ eius imortalitate quibus p̄ferẽda ſunt oracula prophetarum: atqȝ chriſti fidele promiſſum. Ca. XXXI.

Quid philoſophi ipſi gen⁹ p⁹ mortẽ aliqd̃ repperẽt: quo nos vti magis q̃ȝ reſurgere delectabit? Et illi q̃deȝ q̃ dicũt aias imortales eẽ: nõ ſatis mulcere me poſſũt cũ ꝓ parte me redimũt. Nã q̃ p̃t eſſe gr̃a: vbi nõ totus euaſi? Quę vita ſi in me op⁹ dei occidat? Quę iuſticia ſi nãę finis mors ſit errãti: ⁊ iuſto vitę cõis? Quę vitas vt qꝛ ipſa ſe moueat: ⁊ ſemp moueaf aia im/mortalis eẽ credaf: qd̃ nobis i corp̃e cõe cuȝ bęſtijs ante corp⁹ q̃d geraf incertuȝ: nec ex ꝯtrarijs colligaf veritas ſ deſtruaf? An ve/ro illoꝝ ſententia placet: q̃ nr̃as aias vbi ex hoc corp̃e emigrauerint: i corpora feraꝝ va/riarũqȝ animãtiũ tranſire cõmemorant? At certe hęc circeis medicamentoꝝ illecebris cõpoſita eẽ ludibria pęnaꝝ ipſi philoſophi diſſerere ſolent: nec tã illos q̃ perpeſſi iſta ſimulenf: q̃ȝ ſenſuſ coꝝ qui iſta cõfinxerit: ve/lut circeos ꝓſos ferunt in varia beſtiarum mõſtra cõuerſos? Quid enim tam ſiſe ꝓdi/gij q̃ȝ homines credere in habitũ feraꝝ poſ/ſe mutari? Quanto maioris eſt ꝓdigij gu/bernatricẽ hois aiam aduerſã humano ge/neri beſtiaꝝ ſuſcipere naturã: capacẽqȝ rõnis ad irrõnabile aial poſſe tranſire: q̃ȝ corpoꝝ effigies eẽ mutatas? Vosipſi hęc deſtruitꝭ q̃ docetis. Nã magicꝭ incãtata carminibus portento hui⁹ ꝯuerſionis genera tradidiſtꝭ. Ludũt hęc poetę: rep̄hendũt philoſophi: ⁊ q̃ putãt ficta de viuentib⁹: hęc arbitranf ve/ra de mortuis. Illi aũt qui iſta finxerũt: nõ ſuã ꝓbare fabulã: ſed philoſophoꝝ errores irridere voluerũt: qui putant q̃ illa aia quę miti humiliqȝ ꝓpoſito iracũdiã vincere: pa/tientiã aſſumere: cruore abſtinere cõſueue/rat: eadẽ frequenti motu leonis incenſa: irę impatiens: effrena rabie: ſitire ſanguinẽ: cę/dẽqȝ poſſit expetẽ. Et illa q̃ populoꝝ fremitus varios regali quodã ꝯſilio tẽperabat: ⁊ rõnabili voce mulcebat: eadẽ ſe inter deuia atqȝ deſerta ritu lupoꝝ patiaf vlulare. Aut quę iniuſto ſub onere gemens duros aratri labores queſtu miſerabili mugiebat: eadẽ poſtea in figurã hois cõmutata: leue cornu querat in frõte. Vel illa quã ꝑpetes pri⁹ pẽ/nę vſqȝ ad alta cęli ꝑ ſublime aeris alaꝝ re/migijs euehebãt: eadẽ poſtea volat⁹ iã nõ ſuos requirat: ⁊ ſe humani doleat corporis grauitate pigreſcere. Hic fortaſſe ⁊ illũ icaꝝ ꝑdidiſtis: q̃ ꝑſuaſionib⁹ vr̃is iuduct⁹ ado/leſcẽs: pri⁹ auẽ ſe fuiſſe fortaſſe crediderat. Hinc etiã ſenes plęriqȝ decepti ſunt: vt gra/ui imorentur dolori: cygneis male creduli fabulis: dum putant modulis ſe mulcendo flebilibus: albentem molli pluma mutare caniciem. Hęc q̃ȝ incredibilia q̃ȝ deformia: quãto illud ẽ conuenienti⁹: vt credas ſcd̃m naturã: credas ſcd̃m vſũ fructuũ cęteroꝝ: credas ſm geſtoꝝ exempla: oracula ꝓphe/tarũ chriſti cęleſte promiſſum.

De his que ſecũdũ rectã fideȝ credere debeamus de aie immortalitate: reſurrectione quoqȝ atqȝ futura felicitate vbi morteȝ iam timere nõ poterimus. Ca. XXXII

Quid vero p̄ſtanti⁹: q̃ȝ vt opus dei radices nõ perire: ⁊ ſcd̃m imagineȝ ⁊ ſimilitudinẽ dei factos tranſferri nõ poſſe in effigies bęſtiaꝝ: cũ vtiqȝ ad ſimi/tudinẽ dei nõ corporis ſit imago ſed ſpũs. Nã quẽadmodum homo cui ſubiecta ſunt animantiũ genera cęteroꝝ: in ſubiectũ ſibi aial meliore ſui p̃te demigret? Non patif h̃ natura: ⁊ ſi pateref natura: nõ pateref gr̃a. Sz vidérõ q̃d vos de vobis gẽtes opinio/nis habeatꝭ. Neqȝ eñ mirum debet videri: q̃ creditis vos in beſtias poſſe mutari: qui beſtias adoratꝭ. Ego tñ malim de vr̃o meri/to melius iudicetis: vt nõ inter cętus fera/rum ſed inter angeloꝝ cõſortia vos creda/tis futuros: ⁊ animos ex hoc iã vitę anfra/ctu ⁊ terreni corporis colluuione diſcedere: ⁊ ad illa cõcilia ſupna cõtendere: Et ſic ſan/ctoꝝ ſit peruenire: laudẽ dicere deo: quã ci/tharizantes illos dicere ꝓphetica lectione cõperimus: qꝛ magna ⁊ mirabilia op̃a tua domine de⁹ omnipotẽs: iuſtę ⁊ verę vię tuę rex gentiũ: quis nõ timebit ⁊ magnificabit nomẽ tuũ: quia ſolus ſanct⁹ es: qꝛ oẽs gen/tes veniẽt ⁊ adorabunt ante te. Videre q̃ȝ tuas ieſu nuptias: in quib⁹ de terrenis ad cęleſtia cõcinentib⁹ oim gaudijs ſponſa de/

ps.64. ducif. Ad te eñ ois caro veniet: iã nõ ſęcu/lo obnoxia ſ ſpiritui copulata: videre tha/lamos ornatos byſſino: roſis: lilijs ⁊ coro/nis. Sic eñ cui⁹ alteri⁹ ornanf nuptię: con/feſſoꝝ liuore: martyrũ ſanguine: lilijs virginũ: coronis etiã ſacerdotũ? Hoc ſibi ꝑ cęterꝭ dauid ſanct⁹ optauit: vt hęc ſpectaret: ⁊ cer/

ps.26. neret. Deniqȝ ait: Vnã petiui a dño hãc re/quirã: vt inhabitem in domo dñi: oẽs dies vitę męę: et videã voluptateȝ dñi. Iuuat h̃ credere: ſperare delectat. Certe nõ crediſ/ſe pęna ẽſt: ſperaſſe gr̃a. Qd̃ ſi in hoc erro: qꝛ angelis me poſt mortẽ ſociari malo q̃ȝ be/ſtijs: libent᷑ i h̃ erro: neqȝ vnquã hac me opi/nione dũ viuo fraudari patiar. Quid enim mihi ſupeſt ſolatij: q̃ȝ q̃ me citius ad te fra/ter ſpero venturum: nec digreſſus tui inter nos longa diuortia fore: tuis interceſſioni/bus mihi hoc poſſe conferri: vt citius deſi/

Cor.15. derantẽ tui aduoces? Quis eñ eſt qui non ſibi debeat iſtud optare pręcęteris: vt cor/ruptibile hoc induat incorruptelam: ⁊ mor/tale hoc induat imortalitateȝ: vt qui nunc morti corporis fragilitate ſuccũbimus: ſup naturã ſiti: mortẽ iã timere nequeamus.

Sancti ambroſij liber de fide reſurrectionis feliciter explicit.

Capitulorũ primi libri de penitentia ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

De cõmendatione moderatiõis erga peccatores ſeruandę ab ijs q̃ illoꝝ morbos cu/rare debẽt: ꝑ exẽpla: ſcripturã: atqȝ rõneȝ: cũ acri rep̄hẽſione eoꝝ qui dura ꝓ mitib⁹ ſequẽda opinanf: ⁊ cũ ipſi quęrãt miſeri/cordiã domini: alijs eã denegãt: cuiuſmõi ſunt doctores nouatianorũ. Ca. I.

De repulſione reſponſionũ quib⁹ nouatia/ni errorẽ ſuũ defendere conanf. Ca. II.

De ſentẽtia ſcripturę i ſupiori capitulo ad/ductę: ⁊ quẽadmodũ fieri poſſit vt aliquis qui vict⁹ ſupplicijs deũ ſermone negaue/rit ⁊ corde adorauerit: per pęnitentiã me/reatur veniã peccatorum. Ca. III

De dictorũ in ſupiori capitulo multiplici ꝓbatione ex ſacrarũ ſcripturarum teſtimo/nijs. Ca. IIII.

De cõfutatione erroris nouatianorum qui ſpem venię excludũt ꝑ exemplũ de illo ſe/miuiuo relicto a latronib⁹: quẽ pi⁹ ſamaritanus dñs ieſus miſericordia mot⁹ cura/uit: ⁊ ſupra ſuũ iumentũ impoſuit vulne/ratũ: et a ſacerdote atqȝ leuita prętereun/tibus: per quos nouatiani itelligunf: fuit neglectus. Ca. V.

De eccleſia xp̃i ꝑ cęnã ſignificata: ad quam omnes vocati ſũt: ſiue boni ſiue mali: ⁊ q̃ ſe excuſauerunt nouatiani ſũt atqȝ cęteri heretici: qui partẽ cũ chriſto nõ habebũt: eo q̃ pęnitentię lauacrũ reſpuant. Ca. VI.

De multiplici poteſtate data diſcipulis a xp̃o: cũ rep̄henſiõe nouatianoꝝ q̃ remiſſi/onẽ in baptiſmo cõcedunt: ſed pęnitentię lauacrũ negãt: cũ nihil interſit int᷑ vtrũqȝ ſacramentum. Ca. VII

De falſo intellectu ſcripturę quo nouatia/nus errorem ſuũ probare cõtendit: quem auctor hic efficaciter reprobat fultus ſcri/pturę ſacrę teſtimonijs. Ca. VIII.

Qualit᷑ intelligẽda ſint v̾ba iohis in cano/nica ſua dicẽtiſ: Eſt pctm̃ ad mortẽ: nõ de illo dico vt oret q̃s: Cũ ſanct⁹ iohãnes nõ ignorauerit moyſen atqȝ hieremiam atqȝ ſtephanum pro ſalute aliorum oraſſe atqȝ exauditos fuiſſe. Ca. IX.

De eo q̃ null⁹ fidẽ habẽs excluſus ſit a ve/nia: Q̃z hi q̃ȝ q̃ poſt pęnitentiaȝ coronam martyrij meruerũt: mai⁹ etiã donuȝ fidei ꝑceperunt. De forma q̃ȝ pęnitentis in ſe/miuiuo a latronib⁹ relicto cõuenienter ex/preſſa. Ca. X.

De alijs q̃buſdã ſcripturis q̃bus elidif er/ror nouatiani veniã poſt lapſũ negãtꝭ: cũ dñs ieſus venerit i mũdũ non vocare iu/ſtos ſ pctõres ad pęnitentiam. Ca. XI.

Quēadmodū teſtimonijs ipſiꝰ dauid atqꝫ
ſancti pauli reprobet falſitas nouatiani:
q̄ꝛ caſtigat deꝰ oēm filiū quē recipit: ⁊ quē
caſtigauit morti nō tradidit. Ca. XII.
Qꝛ peccātes tradanꝰ plerūqꝫ a deo atqꝫ ab
eius eccl̄ia in ptātem diaboli: in afflictio/
nē carnis vt ſpiritus ſaluet. De cuſtodia
ꝙ oculoꝝ ſeruāda: ⁊ velamine mulierum.
Atqꝫ exēplo ioſeph colloquia pudica eſſe
ſeruanda. Ca. XIII.
De exhortatione ad caſtimonię puritatem
atqꝫ fomentoꝝ luxurię reſecationē. Qꝛ ſa
than ꝙ auctor ſit debilitatis: in cuius po/
teſtatē per excōicatiōis cenſurā plęriqꝫ dā
tur ad tempꝰ vt ſpūs ſaluet. Ca. XIIII.
De eccleſię farina: ⁊ fermentū pctōꝝ quēad
modū expurget: fermentūqꝫ hęreticorum
quō i eccleſię farina abſcōdat. De paſcha
ꝙ noſtro xp̄o imolato ꝓ pctōribus: quos
inuidus a tāta gratia excluſit nouatianꝰ.
Ca. XV.
De miſericordia dn̄i ieſu. Et quēadmodū
hi qui eius clementiā nō imitanꝰ ſpiritus
ipſius nō ſint. Et ꝙ miſericordia facta pę/
nitentibus in p̄ſenti: teſtimoniū ſit remu/
nerationis futurę. Ca. XVI
De indulgētia ⁊ pietate fienda emēdatis:
atqꝫ ſeueritate erga pertinaces. Et q̄ ſint
qui circūueniant a ſathana. Et ꝙ p interi/
tū carnis nō intellexerit apoſtolus eiꝰ cō
ſumptionem ſed caſtigationē atqꝫ vitio/
rum repreſſionem. Ca. XVII.

Finis.

Sancti Ambroſij epi de penitē/tia liber primus: In quo diffuſe et accurate diſſerit de ijs q̄ ad cohor/tationē penitentie ꝓficiunt. Dere/ſimqꝫ nouatianoꝝ qui nemini in/dulgentiā peccatoꝝ per penitētiā ſe dare poſſe aſſerunt: firmiſſimis rationibus atqꝫ ſacraꝝ ſcripturaꝝ ſentētijs dānat: Feliciter incipit.

De cōmendatione moderatiōis erga peccatores ſeruāde ab his q̄ illorum morbos curare debēt: per exempla: ſcripturā atqꝫ ratione: cū acri reprehenſione eorū qui dura pro mitibꝰ ſequēda opinanꝰ: ⁊ cū ipſi quęrant miſericordiā domini: alijs eam denegāt: cuiuſmodi ſunt doctores nouatianoꝝ. Ca. I.

I virtutum fi/
nis ille eſt maximus: qui
plurimorū ſpectat profe
ctum: moderatio prope
omniū pulcherrima eſt:
quę ne ipſos quidē quos
dānat offendit: ⁊ quos dānauerit: dignos
ſolet facere abſolutione. Deniqꝫ ſola ē quę
dn̄i quęſitā ſanguine eccl̄iam ꝓpagauerit:
imitatrix beneficij cęleſtis ⁊ redēptiōis vni/
uerſoꝝ salubri fine tēperans: quē ferre poſ/
ſint aures hominū: mētes nō refugere: non
pauere animi. Eteni qui ſtudet hūanę infir
mitatis emendare vitia: ipſā infirmitatem
ſuis debet ſuſtinere: ⁊ quodāmodo penſa/
re humeris: nō abijcere. Nā paſtor ille euā/
gelicus laſſam ouē vexiſſe legiꝰ: nō abieciſ/
ſe. Et ſalomon ait: Noli iuſtus eē nimium. Eccl.7.
Debet enim iuſticiā tēperare moderatio.
Nā quēadmodū ſe tibi curandū p̄beat quē
faſtidio dedas: qui cōtēptui ſe nō cōpaſſio/
ni medico ſuo putet futuꝝ? Ideo dn̄s ieſus
cōpaſſus nob̄ ē: vt ad ſe vocaret nō deterre/
ret. Mitis venit: venit humil'. Deniqꝫ ait:
Venite ad me oēs q̄ laboratiſ ⁊ onerati eſtiſ: Matth.
⁊ ego vos reficiā. Reficit ergo dn̄s nō exclu
dit neqꝫ abijcit: meritoqꝫ tales diſcipulos
elegit qui dn̄icę voluntatis interp̄tes: ple/
bē dei colligerent nō repudiarēt. Unde li/
quet eos inter xp̄i diſcipulos nō eē haben/
dos: qui dura ꝓ mitibꝰ: ſupba ꝓ humilibꝰ
ſequenda opinanꝰ: ⁊ cū ipſi quęrāt dn̄i mi/
ſericordiā: alijs eā denegāt: vt ſūt doctores
nouatianoꝝ: q̄ mundos ſe appellant. Quid
his ſupbiuſ: cū ſcriptura dicat: q̄ꝛ nemo mū Job.15.
dus a peccatiſ: nec vniꝰ diei īfans: Et dauid
clamet: A delicto meo mūda me? Sanctio/ Ps.50.
res iſti ꝙ dauid: de cuius naſci familia xp̄s
incarnationis elegit myſterio: cuiꝰ poſteri/
tas aula cęleſtis eſt: vtero virginali ſuſcipi/
ens mundi redemptorē. Quid autē durius
ꝙ vt indicāt pęnitentiā quā non relaxent:
cum vtiqꝫ veniā negando incentiuum aufe
rant pęnitentię? Nemo enim poteſt bn̄ agę
re pęnitentiam: niſi qui ſperauerit indulgē/
tiam. Sed negant his oportere reddi com/
munionē: qui pręuaricatione lapſi ſunt. Si
vnum tantū crimen exciperent: dure quidē
ſed tamen diuinis tantum redargui viderē
tur ſententijs: aſſertionibus tamen ſuis cō
uenirent. Dominus enim crimen nullū ex/

cepit: qui peccata donauit omnia. At cum
omnia peccata ſtoicorum quodā more pa/
ribus putent ęſtimanda menſuris: ⁊ eque
eum qui gallum: aut vt aiunt gallinatium:
atqꝫ illū qui patrē ſuffocauerit: in ꝑpetuum
aſſerāt cęleſtibꝰ abdicandū myſterijs: quo/
modo vnius criminis obijciūt reos: cū in/
digniſſimū eē nō poſſint: etiam ipſi negare
vt paucoꝝ pęna veniat ad multos?

De repulſione reſponſionū quibꝰ Nouatiani errorē ſuum defende/re conantur. Ca. II

Ed aiunt ſe dn̄o deferre reuerentiā
cui ſoli remittendoꝝ criminū pote/
ſtatem reſeruent: immo nulli maio/
rem iniuriā faciunt: ꝙ qui eius volunt mā/
data reſcindere: cōmiſſū munus refundere.
Nam cū ipſe in euāgelio ſuo dixerit domi/
Joh.20. nus ieſus: Accipite ſpm̄ ſanctū: quoꝝ remi/
ſeritis peccata remittunꝰ eis: ⁊ quorum re/
tinueritis detenta erunt: Quiſ ē ergo q̄ ma
gis honorat: vtrū qui mandatis obtēperat
an qui reſiſtit? Eccl̄ia in vtroqꝫ ſeruat obedi
entiā: vt peccatum ⁊ alliget ⁊ relaxet. Hęre/
ſis in altero imitis: i altero inobediēs: vult
ligare qd̄ n̄ reſoluat: nō vult ſoluere qd̄ liga
uit: in quo ſe ſua dānat ſententia. Dominꝰ
enim par ius ⁊ ſoluendi eſſe voluit ⁊ ligan/
di: qui vtrūqꝫ pari cōditiōe ꝑmiſit. Ergo q̄
ſoluendi ius nō habet: nec ligandi habet.
Sicut em̄ ſcd̄m dn̄icā ſententiā: qui ligan
di ius habet: ⁊ ſoluendi habet: ita iſtoꝝ aſ/
ſertio ſeipſā ſtrangulat: vt q̄ꝛ ſoluendi ſibi
ius negant: negare debeāt ⁊ ligandi. Quō
igiꝰ pōt alterū licere: alterū nō licere? Si q̄/
buſdā datū vtrūqꝫ ē licere: aut vtrūqꝫ nō li/
cere: certū ē eccl̄ię vtrūqꝫ licere: hęreſi vtrū/
qꝫ non licere. Jus enim hoc ſolis ꝑmiſſum
ſacerdotibus eſt. Recte igitur eccl̄ia vendi/
dicat: quę veros ſacerdotes habet: hęreſis
vendicare nō poteſt: quę ſacerdotes dei nō
habet. Non vendicando autem ipſa de ſe
pronunciat: qd̄ cum ſacerdotes non habe/
at: ius ſibi vendicare non debeat ſacerdota
le. Ita in impudenti contumacia pudentē
cernimus confeſſionem. Spectat etiam il/
lud quoniam qui ſpiritumſanctū accipit:
⁊ ſoluendi peccati poteſtatem ⁊ ligandi ac/
Ibi.ē. cipit. Sic enim ſcriptum eſt: Accipite ſpiri
tumſanctū: quorum remiſeritis peccata re/
mittuntur: ⁊ quorum retinueritis detenta
erunt: ergo qui ſoluere non poteſt peccatū:
nō habet ſpiritumſanctū. Munus ſpirituſ
ſancti eſt officium ſacerdotis: ius autē ſpiri
tuſſancti: in ſoluendis ligandiſqꝫ criminibꝰ
eſt. Quomodo igiꝰ munus eius vendicant
de cuius diffidunt iure et poteſtate? Quid
ꝙ inſolentiores ſunt? Nam cum ad miſeri/
cordiam promptior ꝙ ad ſeueritatē ſit ſpi/
ritus dei: qd̄ ait ſe velle id nolunt: qd̄ nolle
hoc agunt: cū vindicare iudicis ſit: remitte/
re miſericordis. Tolerabilius igitur nouatiā
ane remitteres ꝙ ligares. Aliud eniꝫ quaſi
delinquēdi parcēs vſurpares: aliud quaſi
ęrumnę cōpaſſus ignoſceres. Sed aiunt ſe
exceptis grauioribus criminibus relaxare
veniā leuioribus. Non hoc quidem auctor
veſtri erroris nouatianus ait: Qui nemini
pęnitentiā dandā putauit: ea ſcꝫ cōtempla
tione: vt qd̄ ipſe nō poſſet ſoluere non liga/
ret: ne ligando ſperari a ſe faceret ſolutōē:
In eo igiꝰ patrem veſtrū propria damnatiſ
ſententia qui diſtinctionē peccatoꝝ facitis
quę ſoluenda a vobis putetis: ⁊ quę ſine re
medio eſſe arbitremini. Sed deus diſtincti
onē nō facit: qui miſericordiā ſuā promiſit
omnibuſ: ⁊ relaxandi licentiā ſacerdotibus
ſuis ſine vlla exceptione cōceſſit. Sꝫ q̄ cul/
pā exaggerauerit: exaggeret etiā pęnitētiā.
Maiora em̄ crimina: maioribꝰ abluunꝰ fle
tibus: ita nec nouatianus ꝓbaꝰ q̄ veniam
intercluſit oibꝰ: nec vos imitatores eiuſdē
⁊ cōdēnatores: qui ibi minuitiſ ſtudia pęni/
tentię vbi augeri oportet: q̄ꝛ grauiora pecca
ta maioribꝰ ſuſtentanda fulcris docuit xp̄i
miſcdia. Quę aūt iſta ꝑuerſitas ē: vt vobis
vendicetis poſſibilia cōceſſa: deo vt ipſi di
citis impoſſibilia reſeruetis? H̄ eſt ſibi elige/
re cauſas ignoſcendi: deo materiē feriendi
relinquere. Et vbi eſt illud? Sit aūt deꝰ ve/ Ro.3.
rax: ois autē hō mendax: ſicut ſcriptū ē: Ut
iuſtificeris in ſmonibꝰ tuis: ⁊ vincas cū iu/
dicaris? Ut cognoſcamꝰ igiꝰ deum miſcdię
magis idulgētem eē ꝙ ſeueritatis tenacē:
ip̄e ait: Miſcdiam malo ꝙ ſacrificiū. Quō
igiꝰ vr̄m p̄t acceptū eē ſacrificiū deo q̄ nega
tis miſcdiā: cū ip̄e dicat Nolle ſe mortem
pctōriſ ſ; correctionē? Cuiꝰ intp̄res apl̄s ait:
Quia deꝰ filiū ſuū mittēs i ſiītudinē carniſ Ro.8.
pcti: ⁊ de pctō dānauit pctm̄ i carne: vt iuſti
ficatio legiſ iplereꝰ i nob̄. Nō ſiītudīe carniſ
ait: Quia xp̄s veritatē ſuſcepit carniſ hūanę:
non ſiītudinē: neqꝫ in ſiītudine pcti ait: q̄ꝛ
pctm̄ nō fecit: ſ; pctm̄ ꝓ nob̄ factꝰ ē: ſ; vēit i
ſimilitudīe carnis peccati: hoc ē: ſuſcepit ſi/

militudinē carnis peccatricl. Jō ſimilitudi/
nē: qꝛ ſcriptū eſt: Et hō ē: ⁊ qs agnoſcit eū?
Hō erat carne: ſʒ hoiēʒ q agnoſceret: virtu
te ſupra hoiēʒ q nō agnoſceret: ita ⁊ hic car
nē habebat nr̄am: ſ carnis hui⁹ vitia nō ha
bebat. Nō eni ſicut oīs hō ē: ex viri li erat et
feminea permixtione generat⁹: ſ natus de
ſpūſancto ⁊ virgine imaculatū corpus ſu/
ſceperat: qđ non ſolū nulla vitia maculaue/
rant: ſed nec generationis aut cōceptionis
cōcretio iniurioſa fuſcauerat. Nā oēs hoieſ
ſub pctō naſcimur: quoꝝ ipſe ortus in vitio
Ps.50. eſt: ſicut habes lectum dicente dauid: Ecce
enim in iniquitatibus conceptus ſum: ⁊ in
delictis peperit me mat̄ mea. Jō pauli ca/
Ro.7. rō corpus mortis erat: ſic ipſe ait: Quis me
liberabit de corpe mortis hui⁹? Xp̄i autē ca
ro dānauit pctm̄ qđ naſcēdo non ſenſit: qđ
moriendo crucifixit: vt in carne nr̄a eēt iuſti
ficatiō p gr̄am: vbi erat ante colluuio p cul/
pā. Quid ergo dicem⁹ ad hec: niſi qđ dixit
Ro.8. apl̄s: Si de⁹ ꝓ nobis: qs ꝯtra nos? Qui fi/
lio ꝓprio nō pepercit: ſ ꝓ nobis oibus tra/
didit eū. Quō nō etiā cū illo oīa nobis do/
nauit? Quis accuſabit aduerſum electos dei?
De⁹ qui iuſtificat. Quis eſt q dānet? Xp̄s q
mortu⁹ ē: imo qui ⁊ reſurrexit: qui ē in dex/
tera dei: qui etiā intpellat ꝓ nob. Pro qui/
bus ergo chriſt⁹ interpellat: eos nouatian⁹
accuſat. Quos xp̄s ad ſalutē redemit: eos
nouatian⁹ dānat ad mortē. Quib⁹ xp̄s di/
Matth.11. cit: Tollite iugū meū ſup vos ⁊ diſcite a me
qꝛ mitis ſū: Nouatian⁹ dicit: immitis ſum.
Quib⁹ xp̄s dic̄: Jnuenietl requiē aīab⁹ vr̄iſ:
iugū em̄ meū ſuaue ē: ⁊ on⁹ meū leue ē: his
graue onus ⁊ durū imponit iugū nouatia/
nus. Q̄ ꝓpenſus igit̄ ad miſcđiam ſit dn̄s
ieſus: licet iſta ſatis inſtruāt: tm̄ ipſe etiaʒ te
doceat: qꝛ cū aduerſus impſſionē pſecutio/
Matth.10. nis inſtruere nos vellet: ait: Nolite timere
eos qui occidūt corp⁹: aīam autē nō poſſūt
occidere: ſ potius eū timete q pōt animaʒ
⁊ corpus mittere in gehennā. Et infra: Oīs
ḡ q cōfeſſus me fuerit corā hominib⁹: confi/
tebor ⁊ ego eū coraʒ patre meo q ē in celis:
Qui aūt negauerit me corā hoib⁹: negabo
⁊ ego eū corā pr̄e meo q eſt in celis. Ubi cō/
fitet̄: ꝓ oibus cōfitet̄: oēs cōplectit̄: vbi ne
gat nō oēs negat. Sicut em̄ ſupra habetur:
Oīs qui me cōfeſſus fuerit: cōfitebor ⁊ ego
eū: hoc ē omnē: Cōſequēs erat: vt infra q̄
ſic diceret: Oīs aūt qui negauerit me. Sed
ne oēs negare videret̄: ita ſubiecit: Qui au
tē negauerit me coraʒ hoib⁹: negabo ⁊ ego
eū. Gr̄am ꝓmittit oibus: nō oibus minat̄
iniuriā: qđ eſt miſeratōiſ exaggerat: qđ vlti
onis extenuat. Atq̄ ita ſcriptū ē: nō ſolum
in eo libro q ſcđm mattheū ſcribit̄ euange/
Luc.12. lij dn̄i ieſu: ſ etiā i eo lectū ē: quē ſcđm lucā
reperim⁹: vt ſciaſ ñ ocioſe id poſuiſſe vtꝝq̄.

De ſentētia ſcripture in ſupiore ca/pitulo adducte: ⁊ queadmodū fie/ri poſſit: vt aliquis q vict⁹ ſuppli/cijs deuʒ ſermone negauerit ⁊ cor/de adorauerit: per penitētiam me/reat̄ veniam peccatorū. Ca. III.

D Jxim⁹ qđ ſcriptū ſit: colligam⁹ ſen
tētiam. Oīs inqt qui me confeſſus
fuerit: id eſt ex quacūq̄ vita: ex qcū
q̄ ſtatu: qui cōfeſſus me fuerit: habebit re/
muneratorē me cōfeſſionis ſue. Cū dicitur:
Omnis: nullus a remuneratiōe q fuerit cō/
feſſus excludit̄. Nō ſilr̄: oīs q negauerit:
negabit̄. Pōt em̄ fieri vt aliquis vict⁹ ſup/
plicijs: ſermone neget: ⁊ corde adoret. Nū/
qđ eadē cauſa ē ei⁹ qui ſponte neget: ⁊ eius
quē tormenta inclinauerint ad ſacrilegium
nō voluntas? Q̄ indignū aūt: cū apud ho/
mines valeat certaminis gr̄a: vt apud deū
nō valere aſſerat̄? Nā ſepe in h̄ athletaꝝ ſe/
culari certamine etiaʒ victos quoꝝ fuerint
certamina ꝓbata: vulgus hoim cū victori/
bus coronare cōſueuit: maxime quos vide/
rit: aut forte dolo: aut fraude exciſos victo/
ria. Chriſtus ḡ athletas ſuos quos viderit
grauib⁹ pauliſper ceſſiſſe ſupplicijs: ſine ve/
nia patietur manere? Nūqđ nō habebit re
muneratiōʒ laborl: q etiā qs ꝓijcit ñ i ɇtnū
Ps.76. ꝓijcit? Dic̄. n. dauid: Nō i ɇtnū ꝓijciet de⁹.
Et contra hunc audiem⁹ hereſim dicentē:
Proijcit in ɇternū. Nec i finē inquit miſeri
cordiā ſuā abſcidet a generatiōe in genera/
tionē: aut obliuiſcet̄ miſereri deus: clamat
ꝓpheta: Et ſunt qui diuine miſeratiōis q/
dā inducāt obliuia? Sʒ aiunt iō ſe iſta aſſe/
rere: ne mutabilem deū facere videantur: ſi
his quibus fuerat iratus ignoſcat.

De dictoꝝ in ſupiori capitulo mul/tiplici probatione ex ſacrarum ſcri/pturarum teſtimonijs. Ca. IIII.

q Uid ergo? Repudiabim⁹ dīna ora/
cula ⁊ opiniones iſtoꝝ ſequemur?
Sʒ nō de⁹ alienis aſſertionib⁹ ſed
ſuis ɇſtimandus vocib⁹ ē. Quid em̄ prom/
ptius edere poſſumus in fine ei⁹ miſcđie: q̄
qđ ipſe p ꝓphetā oſee: quib⁹ tanq̄ irat⁹ mi
nabat̄: cōtinuo tanq̄ recōciliat⁹ indulget.
Oſee.11. Ait em̄: Quid tibi faciā effrē: aut quid tibi
faciā iuda? Et infra: Quō te cōſtituā? Ue/
lut adama efficiaʒ te ⁊ ſicut ſeboim. Jn ipa
indignatione velut patrio quodam affectu
heret: quō ad penā tradat errantē. Et ſi iu/
deus miret̄: deus tm̄ adhuc ſecū examinat.
Sʒ cōtinuo qui dixerat: Sic adama faciam
te ⁊ ſicut ſeboim: que due vrbes ex vicinia
ſodomoꝝ parilis excidij traxere cōſortium:
Cōuerſū ē inquit cor meū: in eoipſo contur
bata ē penitentia mea: Nō faciā ſcđm ira/
cundiā furoris mei. Nōne apparet ꝙ iō no/
bis peccantib⁹ indignet̄ domin⁹ ieſus: vt
indignationiſ ſue nos furore cōuertat? Jn/
dignatio ergo ei⁹ nō vltionis executio: ſed
magis abſolutionis operatio ē. Sic eni di/
xit: Si cōuerſus ingemueris ſalu⁹ eris. Ex/
pectat gemitus noſtros: ſ tēporales: vt re/
mittat ppetuos. Expectat lachrymas nr̄as
vt ꝓfundat pietatem ſuā. Sic in euāgelio:
vidue matris lachrymis cōpaſſus: filiū ei⁹
reſuſcitauit. Expectat cōuerſionē noſtram:
vt reuertamur ⁊ ipſi ad gr̄am: que ſi nullus
lapſus nobis irreperet: i nobis pſeuerarer.
Sed qꝛ peccatis nr̄is cōtrahim⁹ offenſam:
indignat̄ vt humiliemur: humiliamur vt di
gni ſimus magis miſeratione q̄ pena. Do/
Thren.3. ceat te certe hieremias dicēs: Quia nō re/
pellet in ɇternū dn̄s: qm̄ cum humiliauerit
inquit miſerebit̄ ſcđm multitudinē miſeri/
cordie ſue. Quia nō humiliauit toto corde
ſuo: neq̄ reppulit filios hominuʒ. Hoc certe
in threnis hieremie legim⁹. Et ex his vel ce
teris que ſequūtur aduertim⁹: qꝛ iō humili/
at ſub pedes ſuos oēs vinctos terre: vt iu/
diciū ei⁹ declinem⁹. Sʒ nec toto corde hūili
at peccatorē vſq̄ ad terrā: qui etiā de terra
ſuſcitat inopē ⁊ de ſtercore erigit pauperē.
Nō em̄ ex toto corde humiliat: qui ſe venie
reſeruat. Qđ ſi nō ex toto corde oēm humi/
miliat peccatorē: quātomagis eū qui nō ex
Eſa.29. toto peccauit? Nā ſicut dixit de iudeis: Po
pulus hic labijs me honorat: cor autē eorū
longe eſt a me: fortaſſe ⁊ de aliquib⁹ lapſis
dicat: Jſti labijs me negarūt: ſ corde mecū
ſunt. Uicit eos pena: non auertit perfidia.
Sine cauſa aūt his aliq veniā negāt: quo/
rū fidem eo vſq̄ cōſectat⁹ perſecutor eſt: vt
eā ſtuderet expugnare tormētiſ. Negarunt
ſemel: ſed quotidie cōfitet̄. Negarūt ſermo
ne: ſed cōfitent̄ gemitibus. Cōfitent̄ eiula/
tibus: cōfitent̄ fletibus: cōfitent̄ liberis nō
coactl vocib⁹. Ceſſerūt qdē ad tēp⁹ diaboli
temptationi: ſ etiaʒ diabolus poſtea receſ/
ſit ab his quos ſibi vendicare non potuit.
Ceſſit ergo fletib⁹: ceſſit penitentie. Quos
inuaſerat alienos: perdidit ſuos. Nōne ita
iſtud eſt: ac ſi quis captiuū victe vrbis po/
pulū abducat? Captiu⁹ abducit̄ ſ iuit⁹ qui
in alienas terras neceſſitate cōtendat: inti/
mo tamē nō migret affectu: patriā ſecū ani
movehat: querat copiā queadmodū reuer/
tatur. Quid ergo? Cū huiuſmodi reuertit̄?
Nū eſt aliquis q perſuadeat eū nō recipien
dū: minore ſcilicet honore: ſ ſtudio propen/
ſiore: ne habeat in quo inſultet aduerſari⁹?
Si armato ignoſcis ei q pugnare ñ potuit:
nō ignoſcis ei in quo ſola pugnabat fides?
Jpſi⁹ diaboli de huiuſmōi lapſiſ ſi reqram⁹
ſententiā: nōne videt̄ dicere: Populus hic Abd.8.
labijſ me honorat: cor aūt eoꝝ lōge ē a me?
Quō em̄ mecuʒ ē: q nō recedit a xp̄o? Sine
cā aūt me colere vident̄: q doctrinā ieſu cu/
ſtodiūt. Ego aūt putabam ꝙ mea docerēt:
plus dānāt dū cōpta deſerunt. Certe ieſus
in his ampli⁹ gl̄iat̄: dū recipit reuertentes.
Exultāt oēs angeli: qꝛ gaudiū mai⁹ ē i celo Luc.15.
ſup vno pctōre penitētiam agente: q̄ i no/
naginta ⁊ nouē iuſtis q nō indigent penitē
tia. De me in celo: de me in terris triūphus
ſumit̄: nihil xp̄o perijt: qm̄ hi q ad me cū fle/
tu venerūt: cū deſiderio ad eccl̄iam reuertū
tur. Et hoꝝ exēplo etiaʒ de meis piclitor: q
didicerint nihil hic eē vbi homies p̄ſentib⁹
prouocātur premijs: ⁊ plurimū illic: vbi ge/
mit⁹ lachryme: ieiunia meis epul̄ p̄ferunt̄.

De cōfutatiōe errorif nouatianoꝝ q ſpē venie excludūt p exēplū de il/lo ſemiuiuo relicto a latronib⁹ quē pi⁹ ſamaritanus dn̄s ieſus miſeri/cordia mot⁹ curauit: ⁊ ſupra ſuum iumētū ipoſuit vulneratū: ⁊ a ſacer/dote atq̄ leuita p̄tereūtib⁹: p quoſ nouatiani intelliguntur: fuit negle/ctus. Ca. IIII.

h Oc ḡ nouatiani excludit̄l. Quid eſt
em̄ aliud excludere: niſi ſpem venie
negare? Sʒ neq̄ ſemiuiuum illum
derelictum a latronibus: ſamaritanus pre/
terijt: ſ vulnera ei⁹ oleo vinoq̄ curauit: pri⁹
infūdēs oleū q foueret: ⁊ ſupra iumētū ſuū
impoſuit vulneratuʒ: in quo ei⁹ pctā vexit
omnia: nec ouēʒ paſtor deſpexit errantem:

Vos autē dicitis: Noli me tangere: vos di
cis volētes iuſtificare voſipſos: Nō eſt pro-
ximus noſter: ſuꝑbiores ꝙ̃ legiſperit⁹. Ille
xp̄m tēptare cupiebat. Ille eni dixit: Quis
eſt me⁹ ꝓximus? Ille interrogat: vos nega
tis: Sicut ſacerdos ille deſcendēs: ⁊ ſicut le
uita ꝑteriēs: quē curandū ſuſcipere debui-
ſtis: nec recipientes hoſpitio: ꝓ quo chriſt⁹
duos numerauit denarios: cuius te proxi-
mū fieri xp̄s iubet: vt faciaſ in eū miſc̄diaꝫ.
Ipſe em̄ eſt ꝓximus: quē nō ſolū cōformis
natura ꝯiūxerit: ſ etiā miſericordia copula-
uerit. Ab eo te alienū ſuꝑbia fac̄: extollēs
Col. 2. te fruſtra inflatus mente carnis tuę ⁊ nō te-
nens caput. Si eni caput teneres: aduerte-
res nō tibi eū deſerendū ꝓ quo xp̄s mortu-
us ē. Si caput teneres: aduerteres corpus
oē cōpaginādo poti⁹ ꝙ̃ ſoluēdo in incremē
tū dei ꝑ copulā charitatꝭ ⁊ redemptionē cre
ſcere peccatoris. Cū igiꝭ fructū oēm auffer-
tis penitētię: q̄d aliud dicitis: niſi h̄: Nemo
de vulneratis noſtrū ingrediaꝭ hoſpitium:
nemo ſaneꝭ in nr̄a eccl̄ia? Apud nos nō cu-
ranꝭ egroti: ſani ſum⁹: medicuꝫ nō habem⁹
Matth. 9. neceſſariū: quia ipſe ait: Nō opus eſt ſanis
medicus: ſed his qui male habent.

De eccleſia chriſti ꝑ cenā ſignifica-
ta: ad quā oēs vocati ſunt ſiue bo-
ni ſiue mali: ⁊ qui ſe excuſauerꝭ no-
uatiani ſunt: atqꝫ ceteri heretici qui
partē cuꝫ chriſto nō habebūt: eo ꝙ
penitētie lauacrū reſpuant. Ca. VI.

Ergo dn̄e ieſu ad eccleſiā tuā totus
adueni: q̄m̄ nouatian⁹ excuſat. No
Luc. 14. uatianus dicit: Iuga boū emi: q̄ iu
gum xp̄i ſuaue nō ſuſcipit: ⁊ onus graue col
lo iponit ſuo: q̄d portare nō queat. Noua-
tianus ſeruos tuos a quib⁹ inuitabaꝭ tenu
it: ⁊ ꝯtumelia affectos occidit: quos iterati
baptiſmatis labe inquinauit. Mitte ergo
ad exit⁹ viarū: ⁊ collige bonos ⁊ malos: et
debiles ⁊ cęcos ⁊ claudos introduc i eccl̄iaꝫ
tuā. Iube impleaꝭ dom⁹ tua: introduc oēs
ad cęnā tuā: qꝛ quē tu vocaueris: dignū fa-
cies ſi ſequaꝭ. Ille ſane reijciꝭ qui nō habu-
erit veſtē nuptialē: hoc ē amictū charitatis:
velamē gr̄ę. Mitte inquā ad vniuerſos: nō
excuſat eccl̄ia tua a cęna tua. Excuſat noua
tianus. Nō dicit familiā tua: ſana ſū: medi
Hiere. 17. cum nō requiro: ſ dicit: Sana me dn̄e ⁊ ſa-
nabor: ſalua me ⁊ ſaluabor. Deniqꝫ eccleſię
tuę ſpecies ē in illa q̄ acceſſit retro ⁊ tetigit
fimbriā veſtimenti tui dicēs intra ſe: Quia Matth. 9.
ſi tetigero veſtimentū eius: ſalua ero. Hęc
ergo eccl̄ia cōfitetur vulnera ſua: hęc curari
cupit. Et tu quidē dn̄e: oēs cupis: ſ nō oēs
curari volūt. Nō vult nouatian⁹: qui ſe pu
tat eſſe ſanū. Tu dn̄e ęgrū te eſſe dicis: ⁊ in
minimo nr̄am ſentis infirmitatem dicens:
Eger erā ⁊ viſitaſtꝭ me. Nouatian⁹ illū mini
mū viſitare neſcit: in quo tu deſideras viſi-
tari. Tu dicis petro excuſanti: ne ei pedes
lauares: Niſi lauero tibi pedeſ: nō habebiſ Ioh. 13.
partē mecū. Q̄ ergo iſti poſſunt cōſortiuꝫ
tecū habere: qui claues regni nō ſuſcipiūt:
negātes ꝙ dimittere peccata debeant? Q̄
quidē recte de ſe fatentur: nō habēt em̄ pe-
tri hęreditatem: qui petri fidē nō habent:
quā impia diuiſione diſcerpūt. Sꝫ h̄ impro
be: ꝙ etiā in eccleſia donari peccata negant
poſſe: cū petro dictū ſit: Tibi dabo claues Matth.
regni celoꝝ: ⁊ quęcūqꝫ ligaueris ſuꝑ terram
erunt ligata ⁊ in celo: ⁊ quęcūqꝫ ſolueris ſu-
per terrā erūt ſoluta ⁊ i cęlis: Cū ⁊ ipſe vas
electionis dominicę dicat: Si cui aūt quid 2. Cor.
donaſtis et ego: nā ⁊ ego q̄d donaui ꝓpꝭ
vos in perſona xp̄i. Cur igiꝭ paulū legūt:
ſi eū taꝫ impie arbitranꝭ erraſſe: vt ius ſibi
vēdicaret dn̄i ſui? Sed vēdicauit acceptū:
nō vſurpauit indebitum.

De multiplici poteſtate data diſci
pulis a xp̄o: cū repͥhenſione noua-
tianorū qui remiſſionē i baptiſmo
cōcedūt: ſed penitentie lauacrū ne-
gant: cuꝫ nihil interſit inter vtrūqꝫ
ſacramentum.

Vult dn̄s plurimū poſſe diſcipulos
ſuos: vult a ſeruis ſuis ea fieri i no
mine ſuo: quę faciebat ipſe poſitus
in terrꝭ. Deniqꝫ ait: Et maiora his facietis. Ioh. 14.
Dedit vt mortuos ſuſcitarēt. Et cū ipſe ſau-
lo reddere poſſet vſū videndi: cū tamen ad
ananiā diſcipulū ſuū miſit: vt ei⁹ bn̄dictiōe
ſaulo refunderenꝭ oculi quoſ amiſerat. Pe
trū ꝙ̃ ſecū i mari iuſſit ambulare: ⁊ qꝛ titu-
bauit: repͥhēdit ilico: eo ꝙ dona gr̄aꝝ fidei
pauxillitate minuiſſet. Dedit etiā diſcipulꝭ
vt lux mūdi eēnt ꝑ gr̄am: q̄ erat ipſe lux mū
di. Et quia deſcenſurus eēt e cęlo: ⁊ i cęlum
aſcenſurus: heliam ad cęlū leuauit: inde eū
terrꝭ placito redditur⁹ tp̄e. Baptizatur⁹ ꝙ̃
i ſpū ſcō ⁊ igni ꝑ iohānē baptiſmatꝭ ſacra ꝑ-
miſit. Oia deniqꝫ donauit diſcipulis ſuis:
de q̄b⁹ ait: In noie meo dęmōia eijciēt: lin- Marc.

guis loquēꝭ nouis: ſerpētes tollēt: ⁊ ſi mor-
tiferū q̄d biberit: nō eos nocebit: ſuꝑ ęgros
manus imponēt ⁊ bene habebūt. Omia ꝗ
ꝯcedit: ſ nulla in his hominis poteſtas eſt:
vbi diuini muneris gr̄a viget. Cur ꝗ man⁹
imponitis: ⁊ bn̄dictionis opus creditis: ſi
quis forte reualuerit ęgrotus? Cur ꝑſumitꝭ
aliquos a colluuione diaboli ꝑ vos munda
ri poſſe? Cur baptizatis: ſi ꝑ hoiem peccata
dimitti nō licet? In baptiſmo vtiqꝫ remiſ-
ſio peccatoꝝ oim̄ eſt. Quid inter eſt: vtrū ꝑ
pęnitētiā: an ꝑ lauacrum hoc ius ſibi datū
ſacerdotes vendicent? Vnū in vtroqꝫ mini
ſteriū eſt. Sed dices: qꝛ in lauacro operatur
myſterioꝝ gr̄a: Quid in pęnitentia? Non-
ne dei nomē opatur? Quid ꝗ? Vbi vultis
vendicat vob̄ dei gr̄aꝫ? vbi vultꝭ repudiatꝭ?
Sꝫ hoc inſolentꝭ arrogātię: nō ſancti timo-
ris ē: vt faſtidio vobis ſint q̄ volūt agere pę
nitētiā. Perpeti videlicet flētiū lachrymas
nō poteſtis. Nō ferūt oculi vr̄i vilia veſti-
mentoꝝ illuuiē ſordidatoꝝ: ſuꝑbo oculo ⁊
tumido corde delicati mei: arroganti voce
dicentes ſinguli: Noli me tangere: qꝛ mun-
dus ſū. Dixit quidē dn̄s ad mariā magdale
Ioh. 20. nā: Noli me tangere: ſed nō dixit: qꝛ mun-
dus ſum q̄ mundus erat: tu audes nouatia
nę mundū te dicere: qui ⁊ ſi operibus mun-
dus eſſes: hoc ſolo verbo fieres immūdus?
Esa. 6. Eſaias dicit: O miſer ego ⁊ cōpunct⁹ corde
qꝛ cū ſim hō ⁊ imūda labia habeā: i medio
quoqꝫ ꝑli imunda labia habētis inhabitē:
Ioh. 15. ⁊ tu dicis mundus ſū: cū mūdus non ſit: vt
ſcriptū ē: nec vni⁹ diei infans? Dauid dicit:
Ps. 50. Et a delicto meo munda me: quē vtiqꝫ mi-
ſericordię ſępe dn̄i iuſtificauit gr̄a: tu mun-
dus cū tam iniuſt⁹ ſis: vt nō miſerearis: vt
feſtucā in oculo fratris tui videas: trabē au
tem q̄ in oculo tuo ē nō cōſideres. Immun
dus em̄ apud deū oēs iniquus. Quid autē
iniuſti⁹: ꝙ̃ vt velis tibi dimitti pctā tua: cū
roganti ipſe nō putes remittēda? Quid in-
iuſtius: ꝙ̃ vt te iuſtifices in q̄ dānas alterū:
cū grauiora cōmittas? Deniqꝫ remiſſioneꝫ
celebratur⁹ peccatorū noſtrorum dn̄s ieſus
Matth. 3. dicenti ſibi iohanni: Ego a te debeo bapti-
zari ⁊ tu venis ad me: reſpondit: Sine mo-
do: ſic em̄ decet nos implere omnē iuſticiā.
Et dn̄s quidē venit ad peccatorē: cum pec-
catum ipſe non haberet: ⁊ baptizari voluit
cui mundari neceſſe non erat.

De falſo intellectu ſcripture: quo
nouacianus errorē ſuū ꝓbare con
tendit: quē auctor hic efficaciter re
probat fultus ſcripture ſacre teſti-
monijs. Ca. VIII.

Vos q̄s ferat qui putatis vobis op⁹
nō eſſe mundari ꝑ pęnitētiā: qꝛ mū
datos dicitis vos eſſe ꝑ gr̄am: qua-
ſi iam peccare vobis impoſſibile ſit? Sꝫ di-
cent. Scriptū ē: Si peccauerit hō in hoiem
orabūt ꝓ eo ad dn̄m: ſi aūt in dn̄m peccaue
rit hō: quis orabit ꝓ eo? Primū vt ſupra iā
dixi: tūc te iſta paterer obijcere: ſi ſolis ꝓua
ricatorib⁹ nō relaxares pęnitētiā. Tū quid
ſcrupuli iſta afferret queſtio? Nō em̄ ſcptuꝫ
eſt: Nulluſ orabit ꝓ eo: ſ q̄s orabit: hoc eſt:
q̄s ille ſit qui in tali cauſa orare poſſit: quę-
riꝭ: nō excludiꝭ. Deniqꝫ habes in pſal. xiiij.
Dn̄e quis habitabit i tabernaculo tuo: aut Ps. 14.
quis requieſcet in mōte ſcō tuo. Nō eni nul
luſ: ſ ꝓbat⁹ habitabit. Nec h̄ dicꝭ ꝙ nemo re
q̄eſcat: ſ requieſcat elect⁹: vt ſcias h̄ eē veꝝ
q̄d non multo poſt in pſal. xxiij. ait: Quis Ps. 23.
aſcendet in montē dn̄i: aut quis ſtabit i lo-
co ſcō ei⁹: id eſt: nō q̄cunqꝫ de vulgo nec ple
beię vilitatis aliq̄s: ſed vitę ęgregię ſingu-
lariſqꝫ meriti. Et vt ſcias qꝛ cū dicitꝭ: q̄s: nō
intelligitur nullus: ſ aliquis ſignificaꝭ: Cū
dixiſſet: Quis aſcēdet in montē dn̄i: ſubie-
cit: Innocens manib⁹ ⁊ mundo corde: qui
nō accepit inuanū animam ſuaꝫ. Et alibi:
Quis ſapiens ⁊ intelliget hęc? Nunq̄d di- Osee. 14.
cit: quia nullus intelliget? Et in euangelio:
Quis fidelis diſpenſator ⁊ prudens: quem Luc. 12.
cōſtituet dn̄s ſuꝑ familiā ſuā: vt det illis in
tēpore tritici menſurā? Et vt cōprehendas
qꝛ de eo dixit q̄ vtiqꝫ ē: nō de eo q̄ non eſt:
ſubiunxit: Beatus ille ſeru⁹ quē cū venerit
dn̄s inuenerit ſic facientē. Et illud ita opi-
nor dictum: Deus quis ſimilis tibi: nō vti- Ps. 82.
qꝫ nullus: quia imago patrꝭ filius eſt. Simi
liter igitur accipiēdum: Quis orabit ꝓ eo:
hoc eſt ſingularis vitę aliquis debet orare
pro eo qui peccauit in dominum: quia quo
maior culpa: eo maiora ſunt quęrēda ſuffra
gia. Non enim quicunqꝫ de vulgo ꝓ iudęo
rum populo: ſed moyſes rogauit: quando
vituli caput fidei immemores adorauerūt.
Nūq̄d errauit moyſes? At certe qꝛ non er-
rauit: quod rogauit ⁊ meruit ⁊ impetrauit.
Quid enim talis affect⁹ nō impetraret q̄ñ
ſe obiecit ꝓ ꝑlo dicēs: Et nūc ſi dimittis il- Exo. 32.
lis peccatū dimitte: ſinaūt dele me de libro

vite? Uides qꝛ nō tanquā delitioſus inter-
ceſſoꝛ ⁊ faſtidij plenus ſibi cōſulat: nec offen
ſionem ꝯtrahat qḋ nouatian⁹ metuere ſe di
cit: ſed magis oim memoꝛ: ſui imemoꝛ: offē
dere nō timebat ipſe: vt plebē ab offenſio-
nis periculo exueret ⁊ liberaret. Merito ꝗ
ſcriptū ē: q̄s oꝛabit ꝓ eo: hoc ē: talis qualis
moyſes q̄ ſe offerat ꝓ peccātib⁹: talis qualꝭ
hieremias: cui ꝓphete cū cēt dictū a domio
Hiere.7. deo nr̄o: noli oꝛare ꝓ populo iſto: tamē oꝛa
uit ⁊ veniā ꝓmeruit. Deniq̄ interceſſiōe ꝓ-
phetica ⁊ obſecratione tanti vatis inflexꝰ
dn̄s dicit ad hierl̄m: qm̄ ea q̄ penitentiam
Baruch.3. ꝓ delictis egerat dicēs: Dn̄e omnipotens
de⁹ iſrl̄: aia i anguſtijs ⁊ ſpūs anxi⁹ clamat
ad te: Audi dn̄e ⁊ miſerere. Et iubet luctus
veſtimēta deponi: ⁊ abijci gemitus penitē-
Baruch.5. tie. Sic em̄ ſcriptū ē i fine libꝛi: Exue te hie-
ruſalē ſtola luct⁹ ⁊ vexationis tue: ⁊ indue
te decoꝛē ei⁹ q̄ a deo tibi data ē glie i ete̾nū.

Qualiter intelligēda ſint v̄ba io hānis in canonica ſua dicētis: Eſt pctm̄ ad moꝛte: non de illo dico vt oret quis: cū ſanct⁹ iohānes nō ignorauerit moyſen atq̄ hieremiam atq̄ ſtephanū ꝓ ſalute alioꝝ oraſſe atq̄ exauditos fuiſſe. Ca. IX.

T
Ales igiꝭ ꝑcatoꝛes in delictis maxi
mis ſūt req̄rendi. Nā ſi q̄cunq̄ de
populo oꝛent nō exaudiunꝭ. Unde
nec illa queſtio vr̄a q̄cq̄uā poterit ferre pon
1.Joh.5. deris quā ſumitꝭ de epl̄a iohis dicētꝭ: Qui
ſcit frēm ſuū peccare pctm̄ nō ad moꝛtē: pec
cat ⁊ dabit illi vitā de⁹: qꝛ nō peccat ad moꝛ
tē. Eſt pctm̄ ad moꝛtem: non de illo dico vt
oret. Nō em̄ ad moyſen ⁊ hieremiā loq̄baꝭ:
ſꝫ ad ꝓpl̄m q̄ ſuoꝝ pctōꝝ aliū ꝑcatoꝛē debe-
ret exhibere: cui ſatis eſt ſi ꝓ leuioꝛib⁹ deli-
ctis deū ꝑceꝭ: grauioꝝ veniā iuſtoꝝ oꝛatio-
nib⁹ reſeruādā putet. Nā quō iohes diceret
nō oꝛādū ꝓ delicto grauioꝛe: q̄ legiſſet moy
ſē rogaſſe ⁊ ipetraſſe: vbi erat ꝑuaricatio vo
lūtaria: q̄ ſciret etiā hieremiā rogaſſe? Quō
iohes diceret nō oꝛandū ꝓ pctō qḋ eſſet ad
moꝛtē: qui ipſe in apocalypſi ſcripſit māda-
Apoc.2. tū angelo ecclie ꝑgami: Habes illic tenētes
doctrinā balaā qui docebat balach mitte-
re ſcādalū coꝛā filijs iſrl̄ māducare imolata
⁊ foꝛnicari: ita ⁊ tu habes tenentes doctri-
nam nicolaitaꝝ: ſimiliter age penitentiaꝫ:
alioq̄n venio tibi? Uides ꝙ de⁹ q̄ penitētiā
exigit: veniā polliceaꝭ? Deniq̄ ⁊ tibi dicat:
Qui habet aures audiat: q̄d ſpūs dicat ec- Ibi.8.
cleſijs. Uincēti dabo manducare manna.
Nōne ipſe iohānes cognouerat ſtephanū
ꝓ perſecutoꝛib⁹ ſuis q̄ xp̄i nomē audire nō
poterāt depcatū: cū de ipſis a quib⁹ lapida
baꝭ diceret: Dn̄e ne ſtatuas illis h̄ peccatū: Act.7.
cui⁹ ꝑcatiōis effectū in apl̄o videm⁹? Pau-
lus eni qui lapidātiū ſtephanū veſtimenta
ſeruabat: nō multo poſtea ꝑ grām xp̄i fact⁹
apl̄s ē: qui fuerat ante perſecutoꝛ.

De eo ꝙ nullus fidē habēs exclu-ſus ſit a venia: Qḋ hi quoq̄ q̄ poſt penitētiā coronā martyrij meruerūt mai⁹ etiā donū fidei ꝑceperūt. De forma quoq̄ penitentis in ſemiuiuo a latronibus relicto cōuenienter expreſſa. Ca. X.

E
Rgo qꝛ de iohannis generali epl̄a
ſermo ē: ipſi⁹ iohis in euāgelio ſcri-
pta interrogem⁹: vtrū cū vr̄a iter-
pretatione cōueniant. Scribit enim dixiſſe
Joh.3. dn̄m: Quia ſic dilexit de⁹ hunc mūdū: vt fi
liū ſuū vnigenitū daret: vt ois q̄ credit i ipo
nō pereat: ſed habeat vitā eternā. Si queꝫ
ergo lapſū reuocare cupias: vt credat an vt
nō credat hoꝛtaris? Utiq̄ vt credat. Sed q̄
credit iuxta dn̄i ſententiā: habebit vitā eter
nā. Quō ergo ꝓhibebis oꝛare ꝓ eo cui eter
na vita debeꝭ: cū diuine ſit grē fides: ſicut
1.Cor. apl̄s in diuiſionib⁹ grāruꝫ docet: qꝛ alij da-
tur i eodē ſpū fides: Et diſcipuli dn̄o dicāt:
Luc.17. Adauge nobis fidē? Qui ꝗ fidē habet: ha-
bet vitā eternaꝫ: qui vitam habet: nō eſt ex
cluſus a venia. Ois inquit qui credit in eū
nō pereat. Cū ois diciꝭ: null⁹ excludiꝭ: nul-
lus excipiꝭ. Nō em̄ excipit euꝫ q̄ lapſus ē: ſi
tm̄ poſtea bn̄ credat. Plurimos cōperim⁹ ſe
refoꝛmaſſe p⁹ lapſū: ⁊ ꝓ nomie dei paſſos.
Nū poſſum⁹ his martyrū cōſoꝛtia negare:
q̄bus dn̄s ieſus nō negauit? Audem⁹ igiꝭ
dicere nō eē his vitā redditā: q̄b⁹ xp̄s coꝛo-
nā reddidit? Sicꝭ ꝗ p⁹ lapſū pleriſq̄ ſi pati-
anꝭ coꝛona reddiꝭ: ita ſi credant ⁊ fides red
diꝭ. Que fides dei donū ē: ſic habes ſcp̄tū:
Quia a deo vobis datū ē: nō ſolū vt creda
tis in eū: ſꝫ etiā vt ꝓ illo patiamini. Nunq̄d
is qui dei donum habet: poteſt nō habere
indulgentiam? Non vna autem ſed duplex
gratia eſt: vt omnis qui credit ⁊ patiaꝭ pro
domino ieſu. Habet igitur qui credit ſuam
gratiā: habet autē alterā ſi fides ei⁹ paſſio-
nibus coꝛoneꝭ. Neq̄ eni priuſq̄ patereꝭ pe-
trus: ſine gratia fuit: ſed vbi paſſus ē acq̄ſi-
uit alterā. Et pleriq̄ qui nō habuerūt gra-
tiam vt ꝓ ieſu paterenꝭ: habuerūt tm̄ grām
Joh.3. vt in ieſum crederent. Ideo diciꝭ: Ut omis
qui credit in eū nō pereat. Ois inquit: hoc
eſt: ex quocunq̄ ſtatu: ex quocūq̄ lapſu: ſi
credat: perire nō timeat. Poteſt em̄ fieri vt
aliquē de hieruſalē deſcēdentē in hiericho:
hoc eſt de martyrij certamine relapſū in iſti
us vite cupiditatē ſecularemq̄ grām: vul-
neratū a latronib⁹: hoc ē a perſecutoꝛib⁹ et
ſemiuiuū relictū: euangelicus ille ſamarita
nus inueniat: qui noſtrarū cuſtos animarū
ē. Samaritan⁹ em̄ cuſtos dꝛ: ⁊ non ꝑtereat
eū: ſed curet ⁊ ſanet: foꝛtaſſe ideo nō ꝑterit
eū: quia aliquid in eo vitale agnoſcit vnde
poſſit vitā reſumere. Nōne vobis videꝭ ille
q̄ lapſus ē: ſemiuiuus eſſe: ſi vitale aliquid fi-
des ſpiret? Nā qui penitus deū ex ſuo coꝛ-
de abijcit: ille moꝛtu⁹ eſt: qui ergo nō peni-
tus abijcit: ſꝫ ꝑ impꝛeſſionē toꝛmētoꝝ ad
tēpus negauit: ſemiuiuus ē. Aut ſi moꝛtu⁹
eſt: cur ei dicitis agendā penitentiā: qui iaꝫ
curari nō pōt? Si ſemiuiu⁹ ē: infunde vinū ⁊
oleū: nō vinum ſine oleo: ſꝫ ⁊ qḋ foueat ⁊ re
moꝛdeat. Tolle eū in iumētū tuū: trade ſta-
bulario: duo era ad ei⁹ curaꝫ impende: eſto
ei ꝓximus. Proxim⁹ aūt eſſe nō potes: niſi
facias miſericoꝛdiā. Nemo enim poteſt dici
ꝓxim⁹: niſi qui curauerit: non occiderit. Si
autem vis dici pꝛoximus: dicit tibi chꝛiſt⁹:
Luc.10. Uade ⁊ tu fac ſimiliter.

De alijs quibuſdā ſcripturis quibus eliditur erroꝛ nouatiani veniam poſt lapſum negantis: cū dominus ieſus venerit in mundū nō vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam. Ca. XI

A
Liud ſimile cōſideremus. Qui cre-
dit in filiū: habet vitā eternam: qui
autē nō credit filio: nō videbit vitā
ſed ira dei manet ſuꝑ euꝫ. Qḋ manet vtiq̄
iam cepit: ⁊ ex delicto aliquo cepit: qꝛ ante
non credidit. Ubi ergo quis credit: ira dei
diſcedit: vita autē accedit. Credere ergo in
Joh.3. xp̄m: lucrum vite eſt. Qui em̄ credit i eum:
nō iudicaꝭ. Sed referūt hoc loco: quoniam
is qui credit in chꝛiſtū: cuſtodire debeat ſer
monē ei⁹. Sic em̄ aiunt ſcriptū dicēte dn̄o:
Joh.12. Ego lux in hūc mundū veni: vt ois qui cre-
dit in me: in tenebꝛis nō maneat: ⁊ ſi q̄s au-
dierit ſermonē meū ⁊ cuſtodierit eū: ego nō
iudico eū. Ille n̄ iudicat: ⁊ tu iudicas? Ille
dicit: vt qui credit in me: in tenebꝛis nō ma
neat: hoc ē: ⁊ ſi fuit in tenebꝛis nō ꝑmaneat
in eis: erroꝛem emendet: culpam coꝛrigat:
cuſtodiat mandata mea. Dixi enim: Nolo Ezech.33.
moꝛtē peccatoꝛis: ſꝫ cū dixi ſupꝛa: Qm̄ q̄ in Joh.3.
me credit non iudicaꝭ: ⁊ hoc cuſtodio. Non
em̄ veni vt iudicē mundū: ſed vt ſalueꝭ mū
dus per me. Libenter ignoſco: ꝓmpte indul
geo: miſcdiam malo q̄ ſacrificiū. Quia ꝑ ſa
crificiū iuſt⁹ cōmēdaꝭ: ꝑ miſcdiaꝫ pctoꝛ redi
mitur. Nō veni vocare iuſtos ſꝫ pctōꝛes. In Matth.9.
lege ſacrificiū: in euāgelio miſcdia ē: lex per
moyſē data ē: per me grā. Quid hoc euidē
tius? Deniq̄ ⁊ ſubter ait: Qui ſpernit me ⁊
nō accipit v̄ba mea: habet q̄ iudicet eū. Nū
tibi videꝭ accipere verba xp̄i: qui ſe nō coꝛ-
rexerit? Profecto nō videꝭ. Qui ꝗ coꝛrigit
ſe: accipit verbū ei⁹. Hoc eſt eni verbū eius:
vt ſe vnuſquiſq̄ reuocet a culpa. Aut exclu
das igiꝭ neceſſe eſt hanc eius ſententiā: aut
ſi negare nō potes acquieſcas. Opoꝛtet eū
quoq̄ mandata cuſtodire dominica: q̄ pec-
care deſijt: delictis renunciauit. Nō ergo de
eo debes interp̄tari dictū: qui ſemꝑ cuſto-
dierit. Si em̄ hoc ſenſiſſet: addidiſſet ſemꝑ.
Nō addēdo autē de eo ꝓnūciauit: q̄ qḋ au-
diuit cuſtodierit. Audiuit autē: vt coꝛrige-
ret erroꝛē. Cuſtodiuit igiꝭ qḋ audiuit.

Queādmodū teſtimonijs ipſius dauid atq̄ ſci pauli reprobeꝭ falſitas nouatiani: qꝛ caſtigat de⁹ oēm filiū quē recipit ⁊ quē caſtigat morti non tradit. Ca. XII.

Q
Uā vero duꝝ ſit vt ad penā voceꝭ
perpetuaꝫ: qui vel poſtea cuſtodit
dn̄i mandata: ipſe te doceat q̄ etiā
nō cuſtodiētib⁹ mādata ſua veniā nō nega
uit: ſic habeꝭ i pſalmi coꝛpe: Si iuſticias me Ps.88.
as ꝓphanauerint ⁊ mādata mea nō cuſto-
dierint: viſitabo in virga iniq̄tates eoꝝ ⁊ i
flagellis delicta eoꝝ: miſcdiam aūt meā nō
diſꝑgaꝫ ab eis. Oibus igiꝭ ꝓmittit miſeri-
coꝛdiā. Sꝫ ne ſine iudicio hāc eſſe miſcdiaꝫ
puteꝭ: ē diſcretio inter eos qui ꝑpetuā detu
lerint obedientiā mandatꝭ celeſtib⁹: ⁊ inter
eos qui aliq̄n vel erroꝛe vꝭ neceſſitate lapſi
ſint. Et ne nr̄o circūſcribi te argumēto pu-
tes: xp̄i iudicium accipe. Etenim ait: Si ſci Luc.12.
ens ſeruus voluntatem domini et nō fecit:
vapulabit multis: ſi autem neſciuit: vapu-
labit paucis. Uterq̄ igiꝭ ſi credat recipiꝭ:

Quia caſtigat omnē filiū de⁹ quē recipit:⁊
quē caſtigat morti vtiq̄ nō tradit: q: ſcp̄tū
Pſ.117. eſt: Caſtigās caſtigauit me dn̄s:⁊ morti nō
tradidit me. Deniq̄ paulus docet: nō deſe
rendos eos q̄ peccatū ad mortē fecerint: ſed
potius lachrymarū panib⁹ ⁊ potu coercen-
dos flebili: ita tamē vt ipſa moderata eſſet
triſticia. Hoc eni ſignificat: Et potū dabis
eis in lachrymis in menſura: vt ipſa męſti-
cia menſurā habeat: ne forte abundantiore
triſticia abſorbeat̄: q̄ agit penitētiā: ſic ſcri-
1.Cor.4. pſit ad corinthios paul⁹: Quid vultis: i vir
ga veniā ad vos: an in charitate ⁊ ſpū man
ſuetudinis? Sed nec virga grauis eſt: quo-
Prouer.23. niā legerat: Tu quidē percuties eū virga:
animā autē eius a morte liberabis. Quid
eſſet in virga venire: docet inuectio fornica
tionis: accuſatio inceſti: rep̄henſio tumoris
ꝙ iflati eēnt: quos mag̃ lugere oportet: po
ſtremo cōdēnatio rei: vt tolleret̄ a cōſortio
cōmunionis ⁊ traderet̄ aduerſario: nō ad in
teritū animę ſed carnis. Sicut em̄ dominus
in animā ſancti iob poteſtatē nō dedit: ſ; in
carnē ei⁹ p̄miſit licentiā: ita ⁊ hic tradit̄ ſa-
thanę i interitum carnis: vt ſerpēs terrā ei⁹
lingeret: animę nō noceret. Moriatur ergo
caro noſtra cupiditatib⁹: ſit captiua: ſit ſub
dita: nec legi mentis noſtrę repugnet: ſ; bo-
nę ſeruituti ſubiecta. Moriat̄ ſicut in pau-
lo qui caſtigabat corpus ſuū vt ſeruituti re
digeret: quo probabilior fieret prędicatio ſi
lex carnis ei⁹ cū lege mentis cōgrueret ⁊ cō
ueniret. Interit em̄ caro: cum ſapientia ei⁹
tranſit in ſpiritū: vt iam nō quę carnis ſunt
ſapiat: ſed quę ſunt ſpirit⁹. Utinā videā in-
fumari carnē meā: vtinā nō trahar captiu⁹
in legē peccati: vtinā nō in carne viuā ſed i
fide xp̄i. Et ideo maior i infirmitate corpor̃
gratia q̄ in ſalute. Deniq̄ ⁊ paulum quem
multū dilexit: noluit liberare ab infirmita-
te carnis: cui petenti vt diſcederet a ſe infir-
2.Cor.12. mitas reſpondit: Sufficit tibi gratia mea:
nā virtus in infirmitate perficit̄. Et paulus
plus ſibi in infirmitatib⁹ placet dicēs: Cū
infirmor tunc potēs ſum. Cōſūmat̄ eni car-
nis in infirmitatib⁹ animę fortitudo.

Q̄d peccātes tradant̄ plerunq̄ a deo atq̄ ab ei⁹ eccl'ia in p̄tātē diaboli: in afflictionē carnis vt ſpirit⁹ ſaluet̄. De cuſtodia quoq̄ oculorū ſeruāda: ⁊ velamine mulierū. Atq̄ exemplo ioſeph colloquia pudica eſſe ſeruanda. Ca. XIII

e Xplanauim⁹ pauli ſententiā: nunc
verba ipſa cōſideremus: qua ratiōe
dixerit: ꝙ tradiderit eū ſathanę in
interitū carnis: q: temptator noſter diabo-
lus ē. Nam debilitates membris ſingulis
inferre et ęgritudines toto ſolet mouere cor
pori. Deniq̄ percuſſit ſanctū iob vlcere ma
lo a pedib⁹ vſq̄ ad caput: q: in poteſtatem
acceperat iteritū carnis eius: dicente deo:
Job.2. Ecce trado tibi eū: tātūmodo aīam eius cu
ſtodi. Hoc hiſdem verbis ap̄ls tranſtulit di
cens: ꝙ tradiderit huiuſmodi hoiem ſatha
nę in interitum carnis: vt ſpiritus ſalu⁹ ſit
in die dn̄i nr̄i ieſu chriſti. Magna poteſtas:
magna gr̄a: q̄ imperat diabolo vt ſe ip̄e de-
ſtruat. Se em̄ deſtruit cū hoiē quē tēptan
do ſupplātare ſtudet: ex infirmo fortiorē effi
cit: quia dum carnē debilitat: mentem eius
corroborat. Egritudo eni carnis peccatum
repellit: luxuria autē carnis culpā adolet.
Illudit̄ ergo diabolus: vt ipſo mortis ſuę
vulnere contra ſe armet: quē debilitandū
putauit. Sed ⁊ ſanctū iob magis armauit
poſtea q̄ vulnerauit: qui totum corpus di-
ris perfuſū vlcerib⁹ diaboli quidē morſum
pertulit: ſed venena non ſenſit. Et ideo bn̄
Job. ei dictū eſt. Adduces draconē in hamo: lu-
des cū ſicut auē: ligabis eū ſicut paſſerem:
puer imponet ſup eum manū. Uides quē-
admodū a paulo illudat̄: vt in cauernā ei⁹
ſicut puer ille prophetic⁹ manū mittat: ⁊ ni-
hil ſerpens noceat ei: de latebris eruat eū:
de veneno ei⁹ faciat ſpiritale antidotū: vt
q̄d venenū eſt: medicamentū fiat: venenū
ad interitū carnis: medicamentū ſit ad ſalu
tem ſpiritus. Q̄d enī nocet corpori: iuuat
ſpiritū. Mādūcet ergo terrā meā ſerpens:
dentē carni infigat: cōterat corp⁹: dicat do-
min⁹ ⁊ de me: trado tibi eū tātūmodo ani-
mā eius cuſtodi. Quanta vis xp̄i: vt cuſto-
dia hominis imperet̄: etiā ipſi diabolo qui
ſemper vult nocere. Dn̄m ergo ieſū nobis
p̄pitiemus. Imperāte xp̄o ⁊ diabolus ipſe
ſit prędę ſuę cuſtos vel inuitus mandat̃ ob
cundat cęleſtib⁹: ⁊ quāuis inuitus: tn̄ man-
ſuetis obſequit̄ imperijs. Sz q̄d ego cōmē-
do obſequiū ei⁹? Sit ille ſemp malus: vt ſit
bonus de⁹ ſemp: qui maliciā ei⁹ nobis i gra
tiā cōuertit. Uult nocere ille: ſ; non poteſt
ſi xp̄s obſiſtat. Carnē vlcerat: ſed cuſtodit
animā. Terrā deuorat: ſ; reſeruat ſpiritum.

Iſa.65. Deniq̄ ſcriptū ē: Tunc lupi ⁊ agni ſiſ paſcē
tur: leo ⁊ bos paleā māducabūt: ſerpēs aūt
terrā vt panē: ⁊ nō nocebūt neq̄ vaſtabūt i
mōte ſcō meo dic dn̄s. Dānati em̄ ſerpenti
hęc ē ſentētia: Erit tibi terra cib⁹. Quę tra?
Gen.3. Ea vtiq̄ de qua dictū ē: Terra es ⁊ in terrā
ibis. Hanc terrā ſerpēs manducat: ſi p̄piti-
us ē nobis dn̄s ieſus: vt nō cōpatiat̄ aīma
carnis debilitati: nō accēdat̄ vapore corpo-
1.Cor.7. ris ⁊ calore membror̄. Bonū ē nubere ma-
gis q̄ vri. Eſt enim flāma quę interna vrit.
Uñ hunc ignē nō alligem⁹ in ſinu mentis ⁊
receſſu pectoris: nec interioris nr̄i vramus
exuuias: ⁊ forenſe hoc nr̄ę aīę veſtimētū ve-
lamēq̄ carnale: edax libidinis flāma conſu
mat: ſ; tranſeam⁹ p̄ ignē. Et ſi quis incidit
amoris incendiū: trāſiliat ⁊ nō alliget adul
terinā cupiditatē vinculis cogitationū: nul
los ſibi nodos aſſidue nexu meditatōis aſ-
tringat: nō intēdat ſępi⁹ in formā mulieris
meretricis: nec adoleſcentula ad vultū iu-
uenis oculos leuet. Et ſi fortuitu aſpexit: et
capta ē: quātomagis capiet̄ ſi curioſa aſpe-
xerit? Uel ꝯſuetudo nos doceat. Ideo vela
mine obnubit caput ſuū mulier: vt etiā in
publico tuta verecūdia ſit: nō facile vultus
ei⁹ in adoleſcētis oculos occurrat: nuptiali
velamine tecta ſit: ne vel fortuitis occurſib⁹
pateat ad vulnus vl̃ alienū vl̃ ſuū: ſ; vtrūq̄
ſuū vuln⁹ ē. Q̄d ſi tegmine caput velat: ne
temē aut videat̄ aut videat: dū eni caput ve
lat̄ vult⁹ abſcōdit̄: q̄tomag̃ velare ſe debet
pudoris tegmine: vt etiā i publico habeat
ſuū ipſa ſecretū? Uerū eſto: iciderit oculus
ſ; nō intendat affect⁹. Nō em̄ vidiſſe crimē
ē: ſ; cauendum ne origo criminis ſit. Uidet
carnalis oculus ſ; p̄mat cordis oculos: men
tis maneat verecundia. Habem⁹ immorta-
Prouer.5. lem ⁊ indulgentē dominū. Dixit quidē pro
pheta: Nolo intendas in formā mulier̃ for-
Math.5. nicarię. Sz tn̄ dn̄s dixit: Qui viderit mulie
rē ad cōcupiſcēdū eā: iā adulterauit eam in
corde ſuo. Nō dixit ſi quis viderit adultera
uit: ſ; ſi quis ad ꝯcupiſcēdū viderit: nō aſpe
ctū ſ; affectū quęſiuit. Bonus tn̄ pudor qui
ip̄os corporis oculos ſic p̄mere cōſueuit: vt
ſępe nō videam⁹ etiā q̄d videm⁹. Eteni ſpe
cie aſpicere videmur: quicq̄d occurrerit: ſ;
ſi nō miſceat̄ animi intentio. Hic q̄ ſecūdū
carnis officiū noſter aſpectus vaneſcit: ita
plus videm⁹ aīo q̄ corpore. Et ſi viderit ca-
to: ignē nō alligem⁹ in ſinu: hoc eſt in ſecre-
to mentis animiq̄ arcano. Non impli
ignē hunc o ſib⁹: non ipſi nobis nodos
tiam⁹: nō miſceam⁹ ſermonē aliquē cū hu-
iuſmodi: vnde exęſtuet ignis. Adulterinus
ſermo iuuenculę: nodus adoleſcētium eſt.
Uerba adoleſcentis vincula ſunt amoris.
Uidit hunc ignē ioſeph qn̄ eū adulterij cu-
pida mulier allocuta eſt: voluit eum capere
ſermone: miſit laqueos labiorū ſuor̄: ſ; pu-
dicū virū ligare non potuit. Soluit eū vin
cula mulieris: vox pudoris: ſermo grauita-
tis: habena cautelę: fidei cuſtodia: caſtimo-
nię diſciplina. Capere igit̄ cum retib⁹ ſuis
impudica nō potuit: miſit manū ⁊ app̄hen-
dit veſtē ei⁹ vt nodū ſtringeret. Uerba pe-
tulantis mulieris: cupiditatū retia ſūt: ma-
nus ei⁹ amoris nodus ē. Sed nec retib⁹ ca-
pi potuit mens pudica nec nodo: excuſſa ve
ſtis ſolut⁹ ē nod⁹: ⁊ iō q: nō alligauit ignē i
ſinu mentis ſuę: nō combuſſit corp⁹ ſuū.

De exhortatiōe ad caſtimonię puritatē atq̄ fomētor̄ luxurię reſecationem. Q̄d ſathan quoq̄ auctor ſit debilitatis: in cui⁹ p̄tātem p̄ excōmunicationis cēſurā pleriq̄ dā tur ad tp̄s vt ſp̄ūs ſaluet̄. Ca. XIIII.

Ides ḡ: q: anim⁹ nr̄ culpę auctor ē.
v Itaq̄ innocēs caro ſ; plerunq̄ pctī
miniſtra. Ergo non te vincat formę
cōcupiſcētia. Multa retia tendunt̄ a diabo
lo: multi laquei. Oculus meretric̃: laqueus
amatoris ē. Ipſi nobis oculi nr̄i retia ſunt:
et iō ſcriptū ē: Neq̄ capiar̃ oculis tuis. Ipi
nobis ḡ tendim⁹ retia: quib⁹ inuoluimur et
implicamur. Ipi nobis vincula nectim⁹: ſic
legim⁹: q: vinculis pctōr̄ ſuor̄ vnuſq̄ſq̄ cō Prouer.5.
ſtringit̄. Et iō tranſeam⁹ ignē adoleſcentię
ardorēq̄ iuuenilis ętatis: trāſeam⁹ aquā:
nō remaneam⁹ in aq̄: ne flumina nos p̄fun
da ꝯcludāt. Tranſeam⁹ magis: vt ⁊ nos di
dicam⁹: Torrentē p̄tranſiuit aīa nr̄a. Qui Pſ.123.
em̄ tranſit ſalu⁹ ē. Deniq̄ dn̄s ſic ait: Si trā Eſa.43.
ſeas p̄ aquā: flumina te nō cōcludēt. Et p̄-
pheta dicit: Uidi impiū ſupexaltatū vltra Pſ.36.
cedros libani: ⁊ tranſiui ⁊ ecce nō erat. Trā-
ſi ſęcularia: ⁊ cecidiſſe aſpicies altitudines
impior̄. Moyſes q̄ tranſiens ſęcularia flu
mina: vidit viſū magnū ⁊ ait: Trāſiens vi- Exo.3.
debo h̄ viſū. Si em̄ fuiſſet in corporis vitijs
⁊ ſęculi iſti⁹ lubricis voluptatib⁹: tanta nō
vidiſſet myſteria. Tranſeam⁹ ḡ ⁊ nos ignē
hūc libidinis: quē timens paulus: ſ; nobis

timens:ꝗ caſtigando corpꝰ ſuum fecerat vt
1. Cor. 6. iā nō timeret ſibi:dicit nobis: Fugite forni
cationē. Fugiamꝰ ergo tanquā ſequētē: q̄ non
poſt nos ſed in nobis ſequit᷑. Noſmetipos
ergo videamꝰ diligent᷑:ne dū illaꝫ fugimꝰ:no/
biſcū eā portemꝰ. Volumꝰ enī pleruq̄ȝ fuge
re:ſ nō penitꝰ eā de nr̄o excutimꝰ aio. Tolli
Eſa. 50. mus eā magis q̄ȝ relinquimꝰ. Tranſiliamꝰ
ergo eā ne nobis dicat᷑: Ambulate in igne
flāmę veſtrę quā accēdiſtꝭ:qm̄ ſicut ille qui
alligat ignē in ſinu:veſtimēta cōburet:ſic ꝗ
ambulat ſup ignē:pedes cōburat neceſſe ē:
Prouer. 6. qm̄ ſcriptū ē:Ambulabit quis ſup carbōes
ignis:pedes aūt nō cōburet? Grauis ignis
ē:ꝛ ideo nō demus illi alimēta luxurię. Pa/
ſcit᷑ libido cōuiuijs:nutrit᷑ delitijs:vino ac/
cendit᷑:ebrietate flāmat᷑. Grauiora his ſunt
fomenta verboꝝ:quę vino quodā ſodomi/
tanę vitis mentē inebriāt. Caueamꝰ tamē
ꝛ huius abundātiam vini. Ubi enī caro in/
ebriat᷑:mens titubat:animꝰ vacillat:cor flu
1. Timoth. 5. ctuat. Ideo ad vtrūq̄ȝ vtile p̄ceptū eſt:quo
monet᷑ timothęꝰ his verbis:Uino modico
vtere ꝓpter frequentes tuas infirmitates.
Cū calet corpꝰ tradit vaporē:cū alget mor/
bi frigore caro:refrigerat aiaꝫ tuā: cū dolet
corpus tuū:triſtis ē mens tua: ſed triſticia
tua i gaudiū veniet. Noli ergo timere ſi mādu
cetur caro tua:anima tua non deuorat᷑. Idō
dauid nō timere ſe dicit:quia carnē eiꝰ non
Pſ. 26. animā:inimici edebāt:ſicut legimꝰ:Dū ap/
ꝓpinquāt ſup me nocētes vt edant carnes
meas:Qui tribulāt me inimici mei:ipſi in/
firmati ſūt ꝛ ceciderūt. Ruinā igit᷑ ſolā facit
ſibi ſerpēs:ideo ſerpenti tradit᷑ ꝗ a ſerpente
eliſus eſt :vt quē deiecit hunc erigat: ꝛ fiat
ruina ſerpentis hoīs reſurrectio. Sathanā
aūt corpalis huiꝰ ꝯtritionis ꝛ carnalis auc/
torē debilitatis ſcriptura oſtendit paulo di
2. Cor. 12. cente:Datus eſt mihi ſtimulus carnis meę
angelus ſathanę vt me colaphizet vt non
extollar. Sic enī curare paulus didicit:quē
admodū ipſe ſanatus ē. Bonꝰ itaq̄ȝ doctor
dū ꝑmittit alterū de duobꝰ:vtrunq̄ȝ dona/
uit. Uenit in virga:qꝛ a communione ſacra
cōuictū remouit. Et bn̄ dicit᷑ tradi ſathanę
qui ſepat᷑ a xp̄i corpore. Uenit etiā in chari
tate ſpūq̄ȝ manſuetudinis:vel qꝛ ſic tradi/
dit vt ſpm̄ eiꝰ ſaluū faceret:vel qꝛ eū quem
ante ſeq̄ſtrauerat:poſtea ſacramentis red/
didit. Nā ꝛ ſequeſtrari oportet grauiter la/
1. Cor. 5. pſū:ne modicū fermentū totā maſſā corrū/
pat:Et expurgandū ē vetus fermētū:vl̄ in
ſingulis vetꝰ hō:hoc ē exterior hō cū actibꝰ
ſuis vel in populo inueteratus peccatis vi/
tijſq̄ȝ cōcretus. Bene dixit:expurgandū nō
ꝓijciendū. Qđ enī expurgat᷑:nō totū iudi/
catur inutile. Ideo enī purgat᷑: vt vtile ab
inutili ſeparet᷑. Qđ aūt proijcitur :nihil vti
le habere creditur.

De eccleſie farina: ꝛ fermentū peccatoꝝ queadmodum expurget᷑:fermentūq̄ȝ hereticoꝝ quō in eccleſie farina abſcōdat᷑. De paſcha quoq̄ȝ noſtro chriſto imolato ꝓ peccatoribus:quos inuidus a tāta gratia excluſit nouatianus. Ca. XV.

i Am tunc igit᷑ apl̄s addendū ſacra/
mentis iudicauit cęleſtibꝰ:ſi purga
ri ſe ipſe vellet. Et bene ait:Expur/
gate. Uelut operibꝰ enī quibuſdā totiꝰ ꝑpl̄i
purgat᷑ ꝛ plebis lachrymis abluit᷑:ꝗ oratio/
nibus ꝛ fletibꝰ plebis redimit᷑ a pctō:ꝛ i ho
mīe mundat᷑ interiore. Donauit enī chriſtꝰ
eccleſie ſuę: vt vnū ꝑ oēs redimeret: q̄ dn̄i
ieſu meruit aduentū:vt per vnum oēs redi
merent᷑. Hic ſenſus pauli eſt:quē verba ob/
ſcuriorē faciūt. Cōſideremꝰ ipſū apl̄i ſermo
1. Cor. nē:Expurgate inq̄t vetus fermentū :vt ſitꝭ
noua cōſperſio ſicut eſtis azymi:Siue ꝙ to
ta eccl̄ia ſuſcipiat onus peccatorꝭ:cui cōpa/
tiendū ꝛ fletu ꝛ oratiōe ꝛ dolore eſt:et quaſi
fermento eiꝰ ſe totā cōſpergat:vt ꝑ vniuer/
ſos ea quę ſupflua ſūt in aliquo pęnitētiaꝫ
agente:virilis miſcdię aut cōpaſſiōis velut
Luc. collatiua quadā admixtiōe purgent᷑: Siue
vt illa mulier euangelica docet:quę typum
p̄tēdit eccl̄ię:eo ꝙ fermētū abſcōdit i farina
ſua donec fermētet᷑ totū : vt mūdū oē ſuma
Mat. tur. Docuit me dn̄s i euāgelio q̄d ſit fermē/
tū dicēs :Nō intelligitꝭ qꝛ nō de pane dixi:
Attēdite a fermēto phariſeoꝝ ꝛ ſaduceoꝝ.
Tunc inq̄t intellexerūt:qꝛ nō dixit a panibꝰ
ſ a doctrina phariſęoꝝ ꝛ ſaduceoꝝ attende
rēt ſibi. Hoc ergo fermentum:hoc eſt doctrinā
phariſęoꝝ ꝛ diſputationē ſaducęorum :ab/
ſcōdit eccl̄ia in farina ſua:cū litterā legꝭ du/
riorē ſpiritali interp̄tatiōe molliuit: ꝛ velut
mola quadā ſuę diſputationis infregit:pro
ferens velut de folliculis litterarū myſterio
rū interna ſecreta:ꝛ reſurrectiōis fidē aſtru/
ens :qua dei miſericordia p̄dicat᷑: q̄ repari
vita credit᷑ mortuoꝝ. Nō abſurda autē vi/
det᷑ ad hunc locū aſſumptio cōpatōis huiꝰ.

Siquidē regnū cęloꝝ ē pctōris redemptio:
ꝛ iō farina eccleſię cōſpergamur oēs boni et
mali: vt ſimꝰ oēs in noua cōſperſiōe. Quis
aūt nō vereret᷑:ne fermēti vitioſioris admi/
xtio maſſā decoloraret? Ideo dixit: Ut ſitꝭ
noua ꝯſperſio ſic̄ eſtis azymi:hoc ē tales cō
ſperſio vos reddat:qualis erat inocētię ve/
ſtrę pura ſinceritas. Ita ſi miſereamur:non
fuſcamur pctō alieno:ſ redēptionē eiꝰ acq/
rimuſ nr̄ę gr̄ę: vt q̄lꝭ erat puritas ꝑſeueret.
Et iō addidit:Eteni paſcha noſtrū imolatꝰ
ē chriſtꝰ:hoc ē paſſio dn̄i oībꝰ ꝓfuit:ꝛ pecca
toribus donauit redēptionē: quos flagitij
pęnituit admiſſi. Itaq̄ȝ epulemur bonū ci/
bū pęnitentiā gerētes:lęti redēptiōe. Nul/
lus enī abꝰeſt beniuolētia ꝛ pietate dulcior
ępulis nr̄is atq̄ȝ lęticię:nulla de pctōre ſer/
uato inuidia admiſceat᷑ :ne ſeipſe a domo
pr̄is quēadmodū expoſitꝰ in euāgelio inui/
dus ille frater excludat:qui fratrē receptum
doluit quē i perpetuū gaudebat excluſum.
Cuiꝰ vos ſilēs eſſe nouatiani nō poteſtꝭ ne/
gare:qui iō vt dicitis in eccl̄iam nō cōueni/
tis:qꝛ ꝑ pęnitētiā tributa ſpes fuerat his ꝗ
lapſi ſūt reuertēdi. Sꝫ hoc p̄tentū ē ſpecie:
cęterū epiſcopatus amiſſi dolore ſucceſſus
nouatianꝰ:ſciſma cōpoſuit. Sꝫ nō intelligi
tis qꝛ de vobis q̄ȝ ꝓphetauit apl̄s ꝛ vobis
1. Cor. 5. dicit:Et vos inflati eſtis :ꝛ nō magꝭ luctuꝫ
habuiſtis: vt tollat᷑ de medio vr̄m qui hoc
opꝰ fecit? Utiq̄ȝ tūc penitꝰ tollit᷑: cū abolet᷑
pctm̄ eiꝰ. Nō enī excludendū ab eccleſia di/
cit apl̄s: qui ſuadet eē purgandum.

De miſericordia dn̄i ieſu. Et quēadmodū hi qui eiꝰ clemētiā nō imitantur ſpūs ipſiꝰ nō ſint. Et ꝙ miſericordia facta penitētibꝰ in p̄ſenti teſtimoniū ſit remunerationis future. Ca. XVI

c Um igit᷑ apl̄s pctm̄ remiſerit: quā
vos auctoritate dimittēdū negatꝭ?
Quis reuerentior xp̄i:Nouatianuſ
an paulꝰ? Sꝫ nouerat paulꝰ dn̄m miſericor
dem:nouerat dn̄m ieſū ſeueritate magis di
ſcipuloꝝ offenſum:q̄ȝ miſcdia. Deniq̄ȝ iaco
bū ꝛ iohānem dicētes: ꝙ ignē de cęlo pete/
rent:qui cōſumeret eos ꝗ dn̄m recipe nole/
Luc. 9. bāt:ꝯfutauit ieſus dicēs:Neſcitꝭ cuiꝰ ſpūs
eſtis:filiꝰ enī hoīs nō venit aīas hoīm ꝑde/
re ſ ſaluas facere. Et illiſ quidē dixit:Neſci
tis cuiꝰ ſpūs eſtis:ꝗ ipſiꝰ erant ſpūs:vobis
autē dicit:Nō eſtis ſpūs mei:ꝗ meā clemē/
tiā nō tenetis:ꝗ meā refutatꝭ miſcdiaꝫ :qui
excluditis pęnitētiā:quā ego ꝑ apl̄os meoſ
p̄dicari volui in noīe meo. Fruſtra enī dicitꝭ
vos p̄dicare pęnitētiā qui tollitis fructum
pęnitentię. Hoīes enī ad aliq̄đ ſtudium aut
pręmijs aut fructibꝰ incitant᷑ :Oē aūt ſtudi
um torpeſcit dilatiōe. Et iō dn̄s vt p̄ſentiū
fructu cumularet᷑ deuotio diſcipuloꝝ :dixit
qm̄ qui dimiſiſſet oīa ſua ꝛ deū ſecutꝰ eſſet:
ſepties tantū reciperet ꝛ hic ꝛ in futuꝝ. Pri
us hic ꝑmiſit: vt faſtidia dilatōis auferret:
addidit ꝛ in futurū: vt hic diſceres credere:
in futurū quoq̄ȝ ſoluenda tibi p̄mia. Remu
neratio igit᷑ pręſentiū:teſtimoniū futuroꝝ
eſt. Si q̄s igit᷑ occulta crimina habēs propt᷑
xp̄m tn̄ ſtudioſe pęnitētiam egerit:quō iſtic
recipit ſi ei cōmunio nō refundit᷑? Uolo ve/
niā reus ſperet:petat eam lachrymis:petat
gemitibꝰ:petat ꝑpl̄i totiꝰ fletibꝰ: vt ignoſca/
tur obſecret:ꝛ cū ſecūdo ꝛ tertio fuerit dila/
ta eiꝰ cōmunio:credat remiſſiꝰ ſe ſupplicaſſe:
fletꝰ augeat miſerabilior :poſtea reuertat᷑:
teneat pedes brachijſ:oſculet᷑ oſculiſ :lauet
fletibꝰ:nec dimittat vt de ipſo dicat dn̄s ie/
ſus:Remiſſa ſūt pctā eiꝰ multa:qm̄ dilexit Luc. 7.
multū:Cognoui quoſdā in pęnitētia ſulcaſ
ſe vultū lachrymis:exaraſſe continuis fleti
tibꝰ genas:ſtrauiſſe corpꝰ ſuū calcandū om
nibꝰ:ieiuno ore ſemper ꝛ pallido mortꝭ ſpe
ciem ſpiranti in corpore pręluliſſe.

De indulgentia ꝛ pietate fienda emēdatis:atq̄ȝ ſeueritate erga pertinaces. Et qui ſint qui circūueniāt᷑ a ſathana. Et ꝙ ꝑ interitū carnis nō intellexerit apl̄s eius ꝯſūptionem ſed caſtigationē atq̄ȝ vitioꝝ repreſſionem. Ca. XVII

q Uid expectamꝰ vt mortui mereant᷑
veniā:qui mortē ſibi intulerūt cum
viuerent? Satis ē inq̄t ei ꝗ talis eſt
obiurgatio hęc q̄ fit a plꝰibꝰ :ita vt econtra/
rio magis donetꝭ ꝛ ꝯſolemini:ne forte abū/
dātiore triſticia abſorbeat᷑. Si ſatis ad con/
dēnationeꝫ ē obiurgatio q̄ fit a plꝰibꝰ:ſatꝭ ē
q̄ȝ ad remiſſionē pcti obſecratio q̄ fit a plu/
ribꝰ. Moralis magiſter ꝛ nr̄ę fragilitatꝭ cō/
ſciꝰ ꝛ pietatꝭ diuię interpreſ: vult donari pec
catū: vult ꝯſolationeꝫ adhiberi:ne triſticia
pęnitētē tedio lōge dilatiōis abſorbeat. Idō
ergo donauit apl̄s:nec ſolū donauit:ſ etiā cō/
firmari i eū charitatē voluit. Qui carꝰ ē nō
habet duriciā:ſ māſuetudinē. Nō ſolū do/

..auit ipe: ſ voluit etiā oēs donare: ⁊ ſe pro/
pter alios donaſſe dixit: ne multi ꝓpt vnū
diutius ꝯtriſtarent. Si cui indt donaſtis: ⁊
ego: nā ⁊ ego ꝓpter vos in pſona xp̄i: vt nō
circūueniamur a ſathana. Nec eīn verſuti-
as ei⁹ ignoram⁹. Recte pōt ſerpentē cauere
qui ei⁹ pōt verſutiaſ nō ignorare. Que mul
te ad nocendū ſūt: vult eīn ſemꝑ nocere: ſꝑ
circūuenire vt mortē inferat. Sꝫ debem⁹ ca
uere ne remediū nr̄m fiat ei⁹ triūph⁹. Circū
uenimur eīn ab eo: ſi ꝑ nimiā triſticiā peat
q̄ pōt liberari ꝑ indulgentiā. Et vt ſciremuſ
1. Cor. 5. q: de baptizato dicit: addidit: Scripſi vo-
bis in epl'a: ne cōmiſceamini fornicarijs: nō
vtiq̄ fornicarijs hui⁹ mūdi. Et infra ſubiū-
xit: Nūc aūt ſcripſi vobis: nō cōmiſceri. Si
qs frat noiat fornicator: aut auar⁹: aut ido-
lis ſeruiens. Quos ſit ſubiunxit ad penā:
ſit voluit etiā ad veniā ptinere. Si qs autēꝫ
talis ē inquit: cū hoc nec cibū ſumas. Quā
ſeuer⁹ pertinacibus: q̄ indulgēs rogātib⁹.
Aduerſū illos xp̄i armat iniuria: his xp̄i in/
uocatio ſuffragat. At ne qs forte eo mouea
tur: q: ſcriptū ē: Tradi huiuſmōi hoiem ſa-
thane in interitū carnis: ⁊ dicat: Quō potu
it ad veniā ptinere: cui⁹ ois interierit caro:
cū manifeſtū ſit in vtroq̄ redemptū hoiem
in vtroq̄ ſaluari: neq̄ aīam ſine carne: neq̄
carnē ſine aīa: cū ſibi ſint geſtoꝝ opeꝝ con-
ſortijs copulate: ſine ꝯſortio vt̄ pene eē vl' ꝑ
mij? Js ſibi reſpōſū hoc habeat: q̄ interit⁹
nō ꝯſūmatā abſūptionē carnis ſignificet: ſ
caſtigationē. Sicut eīn mortu⁹ pctō deo vi/
uit: ita illecebra carnis interit: ⁊ cupiditati-
bus ſuis morit caro vt caſtitati ceteriſq̄ bo
nis operib⁹ reuiuiſcat. Et qd̄ apti⁹ exēplū
q̄ de mr̄e ſumamus? Nāq̄ ipſa de qua aſ/
ſūpti ſumuſ terra: intermiſſo exercitio cultu
q̄ videt deſerta: ⁊ aut vinetis qb⁹ cōſit⁹ eſt
ager aut oleis morit: ſucū tamē ꝓpriū vl'
quādā ſui aīam nō amittit. Deniq̄ repetit
a cultione ⁊ creditis ſeminib⁹ quib⁹ habilis
eſtimat feratior aſſurgit fructib⁹. Nō ḡ alie/
nū ſi etiāꝫ nr̄a caro interire ſic dicitur: vt re/
preſſa magis q̄ abſumpta credatur.

Sancti Ambroſij ep̄i prim⁹ liber
de penitentia explicit.

Capituloꝝ libri ſcdi de penitētia ſācti Ambroſij recollecta anotatio.

Qua rōne auctor hūc librū addiderit ſupi-
ori: ⁊ q̄ penitētia nō ſolū ſollicite: ſ ⁊ ma/
ture ſit agēda: ex ſilitudine euāgelici culto
ris vineā ſtercorātis: ⁊ queādmodū agrū
noſtrū per penitētiā iuxta apoſtoli doctri
nam ſtercorare debeamus. Ca. I.
De redargutoꝝ hereticoꝝ obniſu: auctori/
tatē apl'ice ſentētie ſuo errori ſuffragari ia
ctātiū: ⁊ defenſiōis illi⁹ repulſione ex dict
apl'i qui ſibi ꝯtrari⁹ eē nō potuit. Ca. II.
Q̄ apl's nō venerit ꝯtra euidētē doctrinā
xp̄i: qui de pctōre penitētiā habētē cōpa-
rationem poſuit filij prodigi: ⁊ queādmo-
dū ex hoc ad ſpem venie per penitentiam
prouocemur. Ca. III.
De ſpū blaſphemie qui nō remittet hic ne/
q̄ in futuro: ⁊ quō intelligat illud de here
ticis atq̄ ſciſmaticis qui eccl'iam ſeparant
quib⁹ indulgētia negat q̄diu tanti crimi/
nis merita nō depoſuerint. Ca. IIII.
De infructuoſa penitētia iude: q̄ nō coram
deo: ſ corā iudeis penituit: q̄q̄ pnia debe
at eē ſincera nō doloſa Et quō intelligēda
ſint verba apl'i petri quib⁹ nouatiani erro
rem ſuū defendūt. De differenti q̄ acceſ/
ſu ad baptiſmū atq̄ penitētiā. Ca. V.
De iſtructiōe atq̄ exhortatione ad lamēta
penitentie ex diuerſis ſacre ſcripture ſen/
tentijs atq̄ exemplis. Ca. VI.
De lazaro ſuſcitato ⁊ fletu ſoroꝝ ei⁹. De la-
chrymatione q̄ ieſu vbi ſpiritalis reſurre-
ctio pctōꝝ inuit. De inuidia q̄ iudeoꝝ q̄
lazaꝝ interficere cogitabāt: quoꝝ duritie
nouatiani ſucceſſores ſūt qui ꝑ penitētiā
ſuſcitatos interficere volunt. Ca. VII.
De ſpiritalib⁹ vnguētis quib⁹ mortui atq̄
dn̄ici pedes vngunt: atq̄ de luto pctōꝝ
quo pedes ieſu inquinant: ⁊ de aqua la-
chrymaꝝ qua abluunt. Pontifex q̄ quā
pietatē ad penitentes habere debeat i ſe:
Ubi ⁊ auctor ſtatū ſuū priſtinū a q̄ ad pō
tificis honorē vocatus fuit humiliter de/
ſcribit. Ca. VIII.
De elemoſyna qua intentiōe fieri debeat:
De falſe quoq̄ ⁊ infructuoſe penitentie
multiplicibus modis. Ca. IX.
Q̄ penitentia ſit facienda cū humilitate et
oratione atq̄ fletu: quoꝝ neceſſitas exem
plis ſcripture ꝓbat. De penitētia q̄ pu/
blica in eccl'ia nō iterāda. Et de renuncia/
tione ſuīpſius: atq̄ priſtine vite atq̄ cru/
cis dominice baiulatione penitentibus
oportunis. Ca. X.
De nō differenda penitētia: et de grauitate
pene ꝯſcientie ꝑteritoꝝ peccatoꝝ memo
ris: ⁊ qua rōne ſeipſam abſcondere nō poſ
ſit. De motibus q̄ ſenſitiuis menti repu
gnātib⁹ quō ad petram chriſtum elidi de
beant. Ca. XI.

Finis.

Sancti Ambroſij ep̄i de penitentia liber ſecūd⁹: In quo diſerto ſermone docet quomō quove tēpore agi debeat pnia: Feliciter incipit.

Qua ratione auctor hūc librum addiderit ſupiori: ⁊ q̄ penitētia nō ſolū ſollicite: ſed ⁊ mature ſit agenda: ex ſilitudine euāgelici cultoris vineā ſtercoratis: ⁊ queādmodum agrū noſtrū ꝑ penitentiā iuxta apoſtoli doctrinā ſtercorare debeam⁹. Ca. I.

Et ſi non pauca
que ad cohortationē peni-
tētie ꝓficiant ſcripta ſint li-
bro ſuperiore: tn̄ cuꝫ adijci
poſſint cōplura: ne velut
ſemeſas verboꝝ nr̄oꝝ epu
las reliquiſſe videamur: icēptū ꝓſequamur
cōuiuiū. Agenda ē eīn penitētia: nō ſolum
ſollicite: ſed etiā mature: ne forte euāgelic⁹
Luc. 13. ille paterfamilias q̄ arborē ficū plantauit i
vinea ſua veniat ⁊ q̄rens fructū i ea: ſi nō iue
nerit dicat cultori vinee: Succide illam: vt
q̄d etiā trā occupat? Et niſi cultor vinee iter
ueniat dicēs: Dn̄e remitte illā ⁊ h̄ anno vſq̄
dū fodiā circa illā ⁊ mittā cophinū ſtercorꝫ:
excidat ficulnea. Stercorem⁹ ḡ ⁊ nos agrū
hūc quē poſſidem⁹: ⁊ imitemur laborioſos
agricolas q̄s nō pudet fimo pingui ſatiare
terrā: ⁊ imundo cinere agrum aſpergere: vt
fruct⁹ vberiores colligāt. Et queādmoduꝫ
Phil. 3. ſtercorem⁹ docet apl's dicēs: Et eſtimo ſter-
cora vt xp̄m lucrifaciā: q̄ ꝑ infamiā ⁊ bonā
Gen. 18. famā meruit xp̄o placere. Legerat enim q̄
abraam dū ſe ſterc⁹ ⁊ cinerē fatet: ſūma hu-
Job. 2. militate inuenit dei grām. Legerat q̄ iob i
ſtercore ſedens: oīa q̄ amiſerat recuperauit.
Ps. 112. Legerat ꝓphetantē dauid q̄ deus de terra
ſuſcitat inopē: ⁊ de ſtercore erigit pauperē.
Et nos ḡ n̄ erubeſcam⁹ fateri dn̄o pctā nr̄a.
Pudor ē vt vnuſq̄ſq̄ crimia ſua ꝓdat: Sed
ille pudor agrū ſuū arat: ſpinas tollit perpe
tuas: ſentes amputat: fruct⁹ adolet q̄s in te
mortuos eē credebas. Sequere illū q̄ bene
arado agrū ſuū fruct⁹ q̄ſiuit eternos. Ma- 1. Cor. 4.
ledicimur inquit ⁊ bn̄dicim⁹: ꝑſecutionē pa
timur ⁊ ſuſtinem⁹. Blaſphemamur ⁊ obſe/
cram⁹: tanq̄ purgamēta hui⁹ mūdi facti ſu/
mus. Si ⁊ tu ſic araueris: ſeminabis ſpirita
lia. Ara vt peccatū auferas: fructum acqui
ras. Ille arauit: vt pſecutoris in ſe eradica-
ret affectū. Quid plus potuit nobis cōfer/
re xp̄s ad ſtudium correctiōis q̄ vt cōuerte/
ret ⁊ daret nobis ex pſecutore doctorem?

De redargutoꝝ hereticoꝝ obniſu: auctoritatē apoſtolice ſententie ſuo errori ſuffragari iactantiū: ⁊ defenſionis illius repulſione: ex dictis apl'i qui ſibi cōtrarius eſſe nō potuit. Ca. II.

Cum igit tā euidēti ⁊ ipſi⁹ apl'i et ex
ſcriptoruꝫ ei⁹ exēplo redarguant: tū
adhuc obniti volunt et auctoritatē
aiunt apl'ice ſibi ſuffragari ſentētie: allegan
tes ſcriptū ad hebreos: Impoſſibile ē enim Heb. 6.
hos qui ſemel illuminati ſūt: ⁊ guſtauerunt
donū celeſte: ⁊ participes facti ſūt ſpūſſan-
cti: ⁊ bonū guſtauerūt dei verbū: virtuteſq̄
futuri ſeculi: ⁊ lapſos iterū reuocari in peni
tentiā: rurſus crucifigentes filiū dei ⁊ oſten
tatione triūphātes. Nunqd paulus aduer/
ſus factū ſuū ꝑdicare potuit? Donauit co-
rinthio pctm̄ ꝑ penitentiā: Quō hic potuit
ſententiā ſuā ipſe reprehendere? Ergo quia nō
potuit qd̄ edificauerat deſtruere: nō cōtra-
rium dixiſſe eū ſed diuerſū aduertim⁹. Quō
eīn cōtrariū eſt ſeipſū ipugnat: qd̄ diuerſuꝫ
eſt diſtinctam ſolet habere rationem. Ita
autem contrarium nō eſt: vt alterum ſuffra
getur alteri. Etenim quia de remittēda pre
dicauit penitentia: debuit ⁊ de his qui ite-
randum putant baptiſmum nō ſilere: ⁊ pri
us ſollicitudinem nobis auferri oportuit:
vt ſciremus etiā poſt baptiſmū ſi qui pecca
rent donari eis poſſe peccatuꝫ: ne ſpe venie
deſtitutos iterandi baptiſmatis opinio va
na peruerteret: Deinde iterādum nō eē ba
ptiſma: rationabili diſputatione ſuadēduꝫ
fuit. De baptiſmate aūt dictum verba ipſa
declarent: quibus ſignificauit impoſſibile
eſſe lapſos renouari in penitentiā. Per la-
uacrum enim renouamur: per qd̄ renaſci-
mur: ſicut ipſe paulus dicit: Cōſepulti eniꝫ Ro. 6.
ſumus cum illo per baptiſmuꝫ in morte: vt
queādmodum ſurrexit chriſtus ex mortuis

per gloriam patris:ita ⁊ nos in nouitate vi
Eph.4. tę ambulemus.Et alibi: Renouamini ſpiri
tu mentis veſtrę: ⁊ induite nouum hominē
Pſ.102. qui ſecundum deū creatus eſt.Et alibi: Re
nouabitur ſicut aquilę iuuentus tua:qđ eti
am aquila cū fuerit mortua ex ſuis reliqui/
is renaſcatur:ſicut per baptiſmatiſ ſacramē
tum cum fuerimus peccato mortui:renaſci
mur deo ac reformamur. Unū ergo baptiſ/
muʒ docet:ſicut alibi: Una fides:vnum in/
quit baptiſma. Illud quoq; euidēs ꝙ in eo
qui baptiʒatur crucifigitur filius dei:qꝛ nō
potuit caro noſtra abolere peccatū niſi cru/
Ro.6. cifixa eſſet in chriſto ieſu. Deniq; ſcriptum
eſt:quia quicunq; baptiʒati ſumꝰ in chriſto
ieſu:in morte ipſiꝰ baptiʒati ſumꝰ.Et infra:
Si enim cōplantati ſumꝰ ſimilitudini mor/
tis eius: ſimul ⁊ reſurrectōis erimꝰ:ſcientes
qꝛ vetus homo noſter ſimul cōfixus ē cruci.
Col.2. Et ad Coloſſenſes ait:Conſepulti ei in ba/
ptiſmo:in quo ⁊ cōſurrexiſtis.Qđ ideo ſcri
ptum eſt: vt credamꝰ qꝛ ipſe crucifigit̃ i no/
bis:vt ꝑ illū peccata noſtra mūdent̃: vt ipē
chirographū noſtrum affigat cruci:qui ſo/
lus poteſt donare delicta. Ipſe i nobis pri/
cipatꝰ ⁊ poteſtates triumphet:quoniaʒ de
Ibi.ſ. ipſo ſcriptum eſt: Principatus ⁊ poteſtateſ
oſtentauit triūphans eos in ſemetipſo.Er
go qđ ait in hac epſa quę ſcribit̃ ad hebrę/
os: Impoſſibile eſſe lapſos renouari in pę/
nitentiam:ac rurſus crucifigentes filiū dei:
⁊ oſtentatione triumphantes:eo ſpectat vt
de baptiſmo dictum credamꝰ in quo cruci/
figimꝰ filiū dei i nob: vt ꝑ illū nob mundus
crucifigat̃:quia quadam triūphamꝰ ſpecie:
dum ſimilitudinem mortis eius aſſumimꝰ:
qui principatꝰ ⁊ poteſtates in ſua cruce oſtē
tauit ac triumphauit: vt in mortis eius ſimi/
tudine:nos quoq; de principatibus quorū
iugum deponimꝰ triumphemꝰ. Semel au/
tem crucifixus eſt chriſtꝰ:ſemel peccato mor
tuus: ⁊ ideo vnum non plura baptiſmata.
Quid ꝙ ⁊ ſupra doctrinam baptiſmorum
pręmiſit? Et quia multa erant baptiſmata
in lege:merito reprehendit illos qui perfe/
cta dimittant ⁊ principia verbi requirant.
Docet nos ſcire oportere deſtructa eē vni/
uerſa legis baptiſmata: vnum baptiſma eē
in eccleſia. Hortatur autem nos: vt relin/
quentes initiū verbi ad perfectum tenda/
Heb.6. mus.Et hoc faciemus inquit: ſiquidē per/
miſerit deus. Non poteſt enim ſine fauore
dei aliquis eſſe perfectus. Poſſem quidem
etiam illud dicere ei qui hoc de pęnitentia
dictum putat:quia quę impoſſibilia ſūt ho
mini:poſſibilia ſunt apud deum: ⁊ potens
eſt deus quando vult donare nobis pecca/
ta:etiam quę putamus nō poſſe cōcedi:Et
ideo quod nobis impoſſibile impetratu vi/
detur:deo donare poſſibile eſt. Nam ⁊ im/
poſſibile videbatur vt peccatū ablueret aq̃.
Deniq; naaman ſyrus:lepram ſuam mun/ 4.Reg.5.
dari per aquam poſſe nō credidit. Sed qđ
impoſſibile erat: fecit deꝰ poſſibile eſſe:qui
tantā nobis donauit gratiā. Similiter im/
poſſibile videbatur per pęnitentiam pecca
ta dimitti. Conceſſit hoc chriſtus apoſtolis
ſuis:qđ ab apoſtolis ad ſacerdotum officia
tranſmiſſum eſt. Factū eſt igitur poſſibile:
qđ impoſſibile videbatur. Sed tamen de
baptiſmo dictum:ne quis iteraret vera ra/
tione perſuadet.

Qđ apoſtolus non venerit contra euidentem doctrinam chriſti:q̃ de peccatore penitentiam habentem comparationē poſuit filij prodigi: ⁊ quemadmodum ex hoc ad ſpem venie per penitentiaʒ prouocemur. Ca.III.

n Eq; eni apoſtolus contra euidētem
chriſti doctrinā veniret:qui de pec/
catore pęnitentiam agente compa/
rationeʒ poſuit:eo ꝙ peregre profectus ac/
ceptam a patre omnem ſubſtantiam deuo/
rauerit viuendo luxurioſe: ⁊ poſtea panem
patris deſiderauerit cuʒ veſceretur ſiliquiſ:
⁊ meruit ſtolam:anulum:calciamentū: im/
molationem quoq; vituli:quę ſpeciem ha/
bet paſſionis dominicę:per quā cęleſte ſa/
cramentum nobis donatum eſt. Bene dici
tur:qꝛ peregre profectus eſt:qui erat a ſacriſ
altaribꝰ ſeꝑatus:hoc eſt enim ab hieruſalē
illa quę in cęlo eſt ciuico quodā ⁊ domeſti/
co ſanctoꝝ ſeꝑari domicilio. Uñ ⁊ apoſto/
Eph.1. lus ait:Ergo iā nō eſtiſ aduenę atq; peregri
ni:ſ; ciues ſcōꝝ ⁊ domeſtici dei. Et cōſump
ſit inquit ſubſtātiā ſuam. Merito cōſūpſit
eam:cuius fides in operibꝰ claudicabat. Fi
des enim coꝝ quę ſperant̃ ſubſtātia rerum
argumētū nō apparentiū. Et bona ſubſtan/
tia fides:in qua ſpei eſt noſtrę patrimoniū.
Luc.15. Nec mirū ſi fame peribat q̃ diuino alimēto
egebat:cuius deſiderio compulſus: Surgā
inquit ⁊ ibo ad patrē meum ⁊ dicā illi: Pa/

ter peccaui in cęlum ⁊ coram te. Nonne ad/
uertiſtis id euidenter iā nobis expoſitū :qđ
merendi gratia ſacramenti ad precandum
impellimur: ⁊ hoc auferre vultis propt̃ qđ
agitur pęnitentia? Tolle gubernatori per/
ueniendi ſpem: ⁊ in medijs fluctibus incer/
tus errabit. Tolle luctatori coronaʒ:lentus
iacebit in ſtadio. Tolle piſcatori capiēdi ef/
ficaciaʒ:deſinit iactare retia. Quomodo er
go poteſt qui famem patitur animę ſuę:ſtu
dioſius deum precari:ſi ſacram deſperet ali
moniam? Peccaui inquit in cęlum ⁊ coram
te. Fatetur vtiq; peccatum ad mortem: ne
quem vos agentem cuiuſlibet criminis pę
nitentiam iure excludi putaretis :quando
is qui in cęlum peccauit: vel in regnum cęle
ſte: vel in animam ſuaʒ:qđ eſt peccatum ad
mortem: ⁊ peccauit coraʒ deo:cui ſoli dicit̃:
Pſ.50. Tibi ſoli peccaui ⁊ malū corā te feci:tā cito
veniā meret̃: vt venięti ⁊ adhuc lōge poſito
occurrat pater: ⁊ oſculū tribuat: qđ inſigne
eſt ſacrę pacis:ſtolam proferri iubeat q̃ ve/
ſtis eſt nuptialis:quā ſi q̃s non habuerit a
conuiuio nuptiali excluditur. Det anulum
in manuʒ eius:qđ eſt fidei pignus ⁊ ſancti/
ſpiritus ſignaculum: Calciamēta deferri ꝓ/
cipiat. Celebraturus eni paſca domini ępu/
laturus agnum:tectuʒ debet aduerſus om
nes incurſus beſtiarum ſpiritalium morſuſ
q; ſerpentis habere veſtigiuʒ. Uitulum prę
1.Cor.5. cipiat occidi:quia paſcha noſtrum immola
1.Cor.11. tus eſt chriſtus. Etenim quotienſcunq; ſan
guinem domini ſumimus:mortem domini
annunciamus. Sicut ergo ſemel pro omni/
bus immolatus eſt:ita quotienſcunq; pec/
cata donantur: corporis eius ſacramentuʒ
ſumimus: vt per ſanguinem eius fiat pecca
torum remiſſio. Ergo euidentiſſime dñi ꝓ/
dicatione mandatum eſt:etiam grauiſſimi
criminis reis:ſi ex toto corde ⁊ manifeſta cō
feſſione peccati:pęnitentiā gerant ſacramē
ti cęleſtis:refundendaʒ gratiā. Unde nihil
vobis ad excuſationem reſediſſe certū eſt.

De ſpiritu blaſphemie qui non remittetur hic neq; in futuro: ⁊ quomodo intelligatur illud de hereticis atq; ſciſmaticis qui eccleſiā ſeparant:quibus indulgentia negatur quādiu tanti criminis merita non depoſuerint. Ca.IIII.

p Erlatū eſt tamen ad nos etiā illud
vos obijcere ſolere:qđ dicatis ſcri/
ptū eſſe: Omne peccatū ⁊ blaſphe Matth.12.
mia remittetur hominibꝰ: ſpiritus autem
blaſphemia nō remittetur hominibus: Et
quicunq; dixerit verbum contra filium ho/
minis remittetur ei:qui autem dixerit con/
tra ſpiritumſanctum:non remittetur ei:ne/
q; in hoc ſęculo neq; in futuro. Quo exem/
plo omnis aſſertio veſtra deſtruitur ⁊ abſol
uitur. Scriptū eſt eni: Omne peccatū ⁊ blaſ
phemia remittetur hominibꝰ: Cur igit̃ non
remittitis? Cur ligatis vincula quę nō ſol/
uitis? Cur nodos nectitis quos nō relaxa/
tis? Remittite cęteris:agite de his q̃s pec/
cantes in ſpiritumſanctum euangelica au/
ctoritate in perpetuum aſtringi putatis. Et
tamē quos aſtringat cōſiderēmꝰ:repetētes
ſuperiora lectionis ipſius: vt euidentiꝰ cō/
prehendamꝰ. Dicebāt iudęi: Hic non eijcit Ibi.s.
dęmonia:niſi in beelʒebub principe dęmo/
niorum. Reſpondit ieſus: Omne regnū di/
uiſuʒ contra ſe deſtruet̃: ⁊ omnis ciuitas vł
domus diuiſa contra ſe nō ſtabit. Si enim
ſathanas ſathanan eijcit:aduerſum ſe diui
ſus eſt:quomodo ergo ſtabit regnuʒ eius?
Qꝛ ſi ego in beelʒebub eijcio dęmonia: fi/
lij veſtri in quo eijciunt? De his vtiq; expſ/
ſum videmꝰ:qui dominū ieſum in beelʒe/
bub eijcere dęmonia loquebant̃: quibꝰ ſic
reſpondit dominus: ꝙ ſathanę hęreditas
in his eſſet qui ſathanę cōpararent ſaluato
rem omnium: ⁊ in regno diaboli conſtitue/
rent chriſti gratiam. Et vt cognoſceremus
qꝛ de hac dixit blaſphemia:adiunxit: Pro/
genies viperarū:quomodo poteſtis bona
loqui cū ſitiſ mali? Hos ergo q̃ hęc loquūt̃:
negat ad veniā ꝑtinere. Deniq; petrꝰ ſymo/
ni qui magicę artis cōſuetudine deprauatꝰ
putaſſet ꝙ grāʒ chriſti ꝑ impoſitionē manꝰ
atq; infuſionē ſpūſſancti compararet pecu/
nia ait: Nō ē tibi pars neq; ſors in hac fide: Act.8.
qꝛ cor tuuʒ nō eſt rectū apud deū. Pęniten/
tiam itaq; age ab hac nequicia tua: ⁊ ꝓcare
dñm ſi forte remittat̃ tibi recordatio cordis
tui. In obligatiōe eñ iniq̃tatis ⁊ amaritu/
dine fellis video te eſſe. Uides ꝙ hūc ma/
gica vanitate blaſphemantē in ſpm̄ſanctū:
apoſtolica auctoritate condemnet: ⁊ eo ma
gis quia puram conſcientiam fidei non ha/
bebat: ⁊ tamen non interclufit ei ſpē venię:

quem inuitauit ad penitentiam? Reſpõſuȝ
eſt igit̃ a dño blaſphemie phariſeoꝝ: ⁊ ideo
his poteſtatis ſue grãm negat: q̃ in remiſſi-
onẽ peccatoꝝ eſt: qui celeſtẽ eius poteſtatẽ
diabolico fultaȝ ſuffragio vendicarẽt: Eos
quoqꝫ aſſerit diabolico vti ſpũ qui ſepara-
rent eccleſiã dei: vt omniũ tẽpoꝝ hereticoſ
⁊ ſciſmaticos cõprehenderet: quibꝰ indulgẽ
tiã negat: ꝙ omne peccatũ circa ſingulos ẽ:
hoc in vniuerſos. Soli em̃ ſũt qui volũt ſol
uere xp̃i grãm: q̃ eccłie membra diſcerpunt:
propter quã paſſus eſt dñs ieſus: ſpirituſqꝫ
ſanctus datus ẽ nobis. Deniqꝫ vt ſciat̃ qꝛ
de diſperſoꝛibus dicit: ſic habemꝰ ſcriptuȝ:
Matth.12. Qui nõ ẽ mecũ cõtra me ẽ: ⁊ qui nõ colligit
mecũ: diſꝑgit. Et vt ſciremꝰ de his dictum:
ſtatim ſubiunxit: Jdõ dico vobis: omne pec
catuȝ ⁊ blaſphemia remittet̃ hoibus: ſpũs
aũt blaſphemia nõ remittet̃ hominibꝰ. Cũ
dicit: Jdeo dico vobis: nõne euidẽter hoc ꝑ
ceteris a nobis intelligi voluit? Meritoqꝫ
adiunxit: Arboꝛ bona bonos fructus facit:
mala autẽ arboꝛ malos fructus facit. Con-
gregatio em̃ mala: bonũ facere fructuȝ non
poteſt. Arboꝛ itaqꝫ cõgregatio eſt: fructus
boni arboꝛis filij eccleſie ſunt. Et iõ reuerti-
mini ad eccłiam: ſi qui vos ſeparaſtis ipie.
Oibus eni conuerſis pollicet̃ veniã: qꝛ ſcri-
Johel.2. ptũ eſt: Oĩs quicunqꝫ inuocauerit nomen
domini ſaluus erit. Deniqꝫ etiã iudeoꝝ po-
pulus qui dicebat de dño ieſu: Demoniuȝ
habet: qui dicebat: Jn beelȝebub eijcit de-
monia: qui crucifixit dñm ieſũ: petri predi-
catione vocat̃ ad baptiſmũ: vt ſceler̃ tanti
merita deponat.

De infructuoſa penitentia iude: qui non coꝛam deo: ſed coꝛam iudeis penituit: ꝙqȝ penitentia debeat eſſe ſincera nõ doloſa. Et quõ intelligenda ſint verba apoſtoli petri: quibus nouatiani errorem ſuũ defendunt. De differenti quoqȝ acceſſu ad baptiſmum atqȝ penitentiam. Ca.V.

Sed quid mirũ: ſi ſalutẽ negat̃ alijs
qui veſtrã recuſatis? Licet illi nihil
deferant qui a vobis penitentiam
petunt. Arbitroꝛ eni ꝙ etiã iudas potuiſſet
tanta dei miſeratione nõ excludi a venia: ſi
penitentiã nõ apud iudeos: ſ; apud chꝛiſtũ
Matth.27. egiſſet. Peccaui inquit: ꝙ tradiderim ſan-
guinẽ iuſtũ. Reſponderũt: Quid ad nos:
Tu videris. Que vox alia veſtra ẽ: cũ etiaȝ
minoꝛis peccati reus vobis factũ ꝓpꝛiũ cõ-
fitet̃? Quid reſpõdetiſ aliud niſi hoc: q̃d ad
nos tu videris? Hunc ſermonẽ laqueus ſe-
quit̃: eo feralioꝛ ẽ pena quo culpa ẽ minoꝛ.
Sed ſi iſti nõ ꝯuertunt̃: vł vos reuertimini
qui lapſu vario de innocẽtie fideiqꝫ ꝓcelſo
faſtigio decidiſtis: bonũ dominuȝ habemꝰ
qui velit donare omnibus: qui te ꝑ ꝓphe-
tã vocauit dicẽs: Ego ſũ: ego ſũ: qui deleo Eſa.43.
iniquitates tuas: ⁊ memoꝛ nõ ero: tu auteȝ
memoꝛ eſto ⁊ iudicemur. Referũt tñ q̃ſtio-
nẽ de verbo apłi petri: qꝛ dixit: Si foꝛte: et
putant nõ cõfirmaſſe petrũ: vt agenti peni
tentiã peccatũ remitteret. S; cõſiderent de
quo loquat̃: hoc ẽ de ſymone qui nõ ex fide
crederet: ſ; dolũ cogitaret. Deniqꝫ ⁊ dñs di
centi ei: cuiꝰ nõ plenaȝ ſinceritateȝ videret:
Sequar te: ait: Vulpeſ foueaſ habẽt. Quẽ Matth.
ergo dñs ante baptiſmũ ꝓhibuit ſeq̃ quo-
niã fraudulẽtũ videbat: miraris ſi poſt ba-
ptiſmũ ꝓuaricantẽ nõ abſoluit apłs: quem
in obligatione iniquitatis manere ꝓnun-
ciat? Sed hoc illis reſponſũ ſit. Ego autem
nec petrũ dubitaſſe dico: nec verbi vniꝰ ꝓiu
dicio tantam cauſã ſtrangulandã arbitroꝛ.
Nã ſi putãt dubitaſſe petrũ: nunquid ⁊ deꝰ
dubitauit qui ait ad hieremiam ꝓphetam:
Sta in atrio domus domini: ⁊ reſponſũ da Hiere.
bis omni iude: his qui veniũt adoꝛare i do
mo dñi: omnia verba que conſtitui tibi re-
ſpondere illis: noli auferre verbuȝ: foꝛſitan
audient ⁊ auertent̃? Dicãt ꝙ dñm ignoꝛaſſe
quid eẽt futurũ. S; nõ ignoꝛãtia eo verbo
exprimit̃: ſ; in ſcripturis diuis frequens hu
iuſmodi cõſuetudo aduertit̃: eo ꝙ ſimplex
ſit elocutio. Siquidẽ ⁊ ad ezechiel dicit do-
minus: Fili hois mittã ego te ad domũ iſrł Ezech.
eos q̃ me exacerbauerũt: ipſi ⁊ patres eoꝝ
vſqꝫ in hodiernũ: ⁊ dices ad eos: Hec dicit
dñs: ſi foꝛte audient ⁊ terrebũt̃. Neſciebat
ꝙ eos poſſe aut nõ poſſe cõuerti? Nõ ꝙ ſem
per dubitantis iſta eſt elocutio. Deniqꝫ ipi
ſapientes ſeculi: q̃ omnẽ glĩaȝ ſuã ſtatuunt
in exꝑſſione verboꝝ: qđ latine: foꝛte dicimꝰ
grece Τάχα: nõ vbiqꝫ ꝓ dubitatione poſue
runt. Aiunt itaqꝫ dixiſſe primũ ſuoꝝ poetã
Η τάχα χήρα ἤρη: qđ ẽ: cito vidua ero. Et
alibi: Τάχ᾽ ἄρσε κατὰ κτάμεου σιμάχαι
οἰμ ἀμτετε φόρμη θεμτετ. Non em̃ du-

bitaret omnibꝰ ſimul inſurgentibꝰ: vnũ fa-
cile ab vniuerſis poſſe ꝓſterni: Sed nos no
ſtris magꝭ q̃ȝ alieniſ vtamur. Deniqꝫ habeſ
in euangelio: qꝛ ipſe filius de patre ait: cum
miſiſſet ſeruos ad vineã ſuã ⁊ occiſi eſſent:
Matth.21. dixiſſe patrẽ: Mittã filiũ meũ dilectiſſimũ:
foꝛſitan ipſũ verebunt̃. Et alibi ex ſua per-
Joh.8. ſona filius ait: Neqꝫ me ſcitis: neqꝫ patrem
meuȝ. Si eniȝ me ſciretis: ⁊ patrẽ meũ foꝛſi
tan ſciretis. Si ergo his verbis vſus eſt pe-
trꝰ q̃bꝰ dñs vſus ẽ ſine ꝓiudicio ſentẽtie ſue:
cur nõ accipiamꝰ ⁊ petrũ his vſũ ſermonibꝰ
ſine ſue fidei ꝓiudicio? Neqꝫ poterat dubi-
tare de chꝛiſti munere: qui ſibi ſoluendoꝛuȝ
peccatoꝝ dederat ꝑtãtem: ꝓſertim cum ver
ſutijs hereticoꝛũ locũ nõ deberet relinque-
re: qui ideo volũt ſpem hominũ deſtituere:
vt iterandi baptiſmatis apud deſperantes
facilꝰ inducant ꝑſuaſionẽ. S; apłi hoc ha-
bentes ſcđm chꝛiſti magiſterium penitẽtiã
docuerũt: ſpoponderũt veniã: culpã relaxa
Ps.31. uerũt: Sic ⁊ dauid docuit dicẽs: Beati q̃ꝝ
remiſſe ſunt iniq̃tates: ⁊ quoꝝ tecta ſũt pec
cata: beatꝰ vir cui nõ iputauit dñs peccatũ.
Vtrũqꝫ enim beatũ dixit: ⁊ cuiuſ iniquitas
remittit̃ per lauachꝛum: ⁊ cuiꝰ peccatũ tegi
tur operibꝰ bonis. Qui em̃ agit penitẽtiã:
nõ ſolũ diluere lachꝛymis debet peccatũ ſu
um: ſed etiaȝ emẽdatioꝛibus factis operire
⁊ tegere delicta ſuperioꝛa: vt non ei impute
tur peccatum. Ergo tegamus lapſus nr̃os
poſterioꝛibus factis: mundemus fletibus:
vt audiat nos dominus deus noſter inge-
miſcentes: ſicut audiuit lachꝛymantẽ effrẽ:
Hiere.31. quẽadmodum ſcriptũ eſt dicente deo: Au-
diens audiui effrẽ lachꝛymantẽ. Et ipſa ver
ba effrem lamentantis expꝛeſſit dicẽs: Ca-
ſtigaſti me ⁊ caſtigatus ſũ: ſicut vitulus nõ
ſum edoctus. Vitulus eni ludit: ⁊ ꝓſepe de
ſerit: ⁊ ideo effrem ſicut vitulus nõ eſt edo-
ctus longe poſitus a ꝓſepi: qꝛ ꝓſepe domi-
ni deſeruit ⁊ hieroboã ſecutꝰ: vitulos ado-
rauit: qđ ꝓphetia futuꝝ per aaron indica-
uerat: ſic lapſuꝝ ꝑpłm iudeoꝛuȝ. Jdõqꝫ agẽs
penitentiã dicit: Conuerte me ⁊ conuertar:
quia tu dominꝰ meus: quia in nouiſſimo ca
ptiuitatis mee penitentiã egi: ⁊ poſtquam
cognoui ingemui ſuꝑ dies cõfuſionis: ⁊ ſub
iectus ſum tibi: quia accepi oppꝛobꝛium et
demonſtraui te.

De inſtructione atqȝ exhoꝛtatione ad lamenta penitentie ex diuerſis ſacre ſcripture ſententijſ atqȝ exemplis. Ca.VI

Aduertimꝰ quomõ agenda ſit peni-
tentia: q̃bus ſermonibꝰ: q̃bꝰ fletibꝰ
vt peccati dies cõfuſionis appellet.
Confuſio eſt eni quando xp̃s negat̃. Et iõ
ſubijciamꝰ nos deo: vt nõ ſubditi ſimꝰ pec-
cato: ⁊ delictoꝝ noſtroꝛum memoꝛiam recẽ-
ſentes tanquã oppꝛobꝛiuȝ erubeſcamus: nõ
velut quandam gloꝛiam pꝛedicemus: ſicut
q̃daȝ expugnata pudicitia: oppꝛeſſa iuſticia
gloꝛiantur: ⁊ tanta fiat conuerſio: vt q̃ deũ
non agnoſcebamus: ipſi eum iam alijs de-
monſtremus. Motus autem dominus tali
conuerſione noſtra reſpondeat: A iuuentu- Hiere.31.
te mea es tu filiuſ dilectꝰ mihi effrem: vt pu
er in delitijs: quoniam eo ꝙ ſermones mei
in ipſo ſunt: memoꝛia memoꝛ ero eius: pꝛo-
pterea feſtinaui ſuper illum: miſcđia miſe-
rebor eius dixit dñs. Quã autem miſericoꝛ
diã nobis polliceatur infra oſtendit dicẽs:
Jnebꝛiaui omnem animã ſitientẽ: ⁊ omneȝ
animam eſurientem ſatiaui. Jdeo exurrexi
⁊ vidi ⁊ ſomnus meus mihi dulcis eſt. Ad-
uertimꝰ ꝙ peccantibꝰ dominus ſacramen-
ta ꝓmittat ſua: ⁊ ideo omnes cõuertamur
ad dominũ. Si iſti nõ cõuertunt̃: vł vos re-
uertimini qui lapſu vario de innocentie fi-
deiqꝫ ꝓcelſo faſtigio decidiſtis: bonum do-
minũ habemuſ qui velit donare omnibus:
qui te per ꝓphetam vocauit dicẽs: Ego ſũ:
ego ſum qui deleo iniquitates tuas: et me-
moꝛ non ero: tu autẽ memoꝛ eſto vt iudice-
mur. Ego inquit memoꝛ nõ ero: tu aũt me-
moꝛ eſto: hoc eſt: nõ reuoco illa: quecũqꝫ de
licta donaui tibi: velut quadã obliuione te
cta ſint: tu aũt memoꝛ eſto. Ego inquit me-
moꝛ nõ ero ꝓpt̃ gratiaȝ: tu memoꝛ eſto ꝓ-
pter coꝛrectionẽ: memoꝛ eſto vt ſcias dona-
tũ eſſe peccatum: ne gloꝛieris quaſi inocẽs:
ne te iuſtificando plus ingraueris: ſ; ſi vis
iuſtificari fatere delictũ tuũ. Soluit em̃ cri-
minũ nexꝰ: verecũda ꝯfeſſio pctõꝝ. Vides
q̃d a te exigat deꝰ tuꝰ: vt memoꝛ ſis eiꝰ quã
accepiſti grẽ. Non gloꝛieriſ q̃ſi nõ acceper̃.
Vides q̃ remiſſiõis pollicitatiõe te ꝓuocet
ad confitendum. Vide ne reluctando man
datis celeſtibus indeuotionẽ iudeoꝛum in-
cidas: quibus dicit dominus ieſus: Canta- Luc.7.
uimus vobis ⁊ non ſaltaſtis: lamentauimꝰ

⁊ nõ plorastis. Vilis ſermo: ſed nõ vile my/
ſteriū. Et ideo cauēdū ne quis vulgari qua
dam ſermonis huius deceptus interpreta/
tione putet nobis ſaltatiõis lubricę hiſtrio
nicos motus: et ſcenę deliramēta mādari.
Hęc etiam in adoleſcētula ętate vitioſa ſūt:
ſed ſaltationem eam mandauit: qua ſalta/
uit dauid ante arcam domini. Totum eniꝫ
decet quicquid defertur religioni: vt nullū
obſequiū qđ proficiat ad cultū ⁊ obſeruan/
tiam chriſti erubeſcamꝰ. Non ergo illa deli/
tiaruꝫ comes atq; luxurię ſaltatio pdicat: ſꝫ
qua vnuſquiſq; corpus attollat impigruꝫ:
nec humi pigra iacere membra vł tardis ſi/
nat torpere veſtigijs. Saltabat ſpiritaliter
Phil. 3. paulus cū ſe p nobis extenderet: ⁊ poſterio
ra obliuiſcēs: priora appetēs contēderet ad
brauium chriſti. Tu quoq; cum ad baptiſ/
mum venis: manus eleuare: pedes quibus
ad ęterna cõſcendas velociores habere ad/
moneris. Hęc ſaltatio fidei ſotia: gratię co/
mes. Hoc ē ergo myſteriū. Cantauimꝰ vo/
bis noui vtiq; canticū teſtamenti: ⁊ nõ ſal/
taſtis: hoc ē: nõ eleuaſtis animū ad ſpirita/
lem grām. Lamētauimꝰ ⁊ nõ ploraſtis: hoc
eſt: nõ egiſtis pęnitentiam. Et ideo dereli/
ctus eſt iudęoꝝ populꝰ: qꝛ nec egit pęniten
tiam ⁊ gratiam refutauit. Per iohannē pę/
nitētia: per chriſtū gratia. Iſtā quaſi domi/
nus donat: illam quaſi ſeruus annunciat.
Vtrunq; igit eccłia cuſtodit: vt ⁊ conſequa
tur gratiā: ⁊ nõ abijciat pęnitentiā. Gratia
enim munus largientis eſt: pęnitentia de/
linquentis remediū. Sciuit hieremias ma/
gnū remediuꝫ eſſe pęnitētię: quā in threnis
ſuis ſuſcepit pro hieruſalem: ⁊ ipſam indu/
Thren. 1. cit agentem hieruſaleꝫ dicēs: Plorans plo
rauit in nocte: ⁊ lachrymę eius in maxillis
eius: nec eſt qui conſoletur ab omnibuſ qui
diligunt eam. Vię ſyon lugent. Et adiecit:
In his ergo fleo: oculi mei caligauerūt a fle
tu: qꝛ elongauit a me qui me conſolabatur.
Aduertimus q; hunc maloruꝫ ſuorum acer/
biſſimū cumulū arbitrabat: quia deerat q̇
conſolaretur męrentem. Quomodo ꝙ vos
ipſam cõſolationem aufertis: qui ſpem re/
laxandę negatis pęnitentię? Sed audiant
qui agunt pęnitentiaꝫ: quomodo agere de
beant: quo ſtudio: quo affectu: qua mentis
intentione: qua intimorum concuſſione vi/
ſcerum: qua cordis conuerſione. Vide inqͭt
domine: quia tribulor: venter meus turba/
tus eſt a fletu meo: conuerſum ē cor meum
in me. Cognouiſti intentionem animi: fidē
mentis cognoſce ⁊ habitū corporis. Sede/ Thren. 2.
runt inquit in terra: tacuerūt ſeniores filię
ſyon: ⁊ impoſuerunt terram ſuper caput ſu
um: pręcinxerunt ſe cilitio: deduxerūt i ter/
ram principes: virgines hieruſalem defece/
runt in lachrymis: oculi mei caligauerunt.
Turbatus eſt venter meus: effuſa eſt in ter
ra gloria mea. Sic fleuit ⁊ niniue populꝰ: Ione. 3.
⁊ denunciatuꝫ excidiū ciuitatis euaſit. Tā/
ta eſt enim pęnitentię medicina: vt mutare
videatur ſuam deus ſententiam. In te eſt
igitur vt euadas: vult ſe rogari dominus:
vult de ſe ſperari: vult ſibi ſupplicari. Hõ es
⁊ vis rogari vt ignoſcas: ⁊ putas deuꝫ tibi
non roganti ignoſcere? Ipſe dominus hie/
ruſalem fleuit: vt qꝛ ipſa flere nolebat: dñi
lachrymis ad veniam pertineret. Ipſe nos
flere vult: vt euadere poſſimus: ſicut habes
ſcriptum in euangelio: Filię hieruſalem no Luc. 19.
lite me flere: ſꝫ voſipſas flete. Fleuit dauid 2. Reg.
⁊ meruit vt mortem populi pereuntis diui/
na remoueret miſericordia: quando tribus
ſibi propoſitis optionibus: eam tamen in
qua maiorem domini miſerationem experi
retur elegit. Quid erubeſcis tu peccata tua
flere: cum deus prophetas iuſſerit flere pro
populo? Deniq; ⁊ ezechiel iuſſus eſt flere hie
ruſalem: ⁊ accepit librū in cuius capite ſcri/ Ezech. 2.
pta erant: lamentatio ⁊ melos ⁊ ve: duo tri/
ſtia: ⁊ vnum delectabile: quoniam ille ſaluꝰ
erit in futurum: qui in hoc ſęculo plus fleue
rit. Cor enim ſapientium in domo luctus: ⁊ Eccle. 7.
cor ſtultorum in domo ępularuꝫ. Et ip̄e do
minꝰ ait: Beati qui nūc fletis: qꝛ ridebitis. Luc. 6.

De lazaro ſuſcitato ⁊ fletu ſoro/ rorum eius. De lachrymatiõe quo q; ieſu: vbi ſpiritał reſurrectio pec/ catorum innuitur. De inuidia quo q; iudeorum qui lazarum interfice re cogitabant: quorum duricie no/ uatiani ſucceſſores ſunt: qui per pe nitentiaꝫ ſuſcitatos interficere vo/ lunt. Ca. VII

f Leamus igitur ad tempus: vt exul
temus in ęternum: Timeamus do/
minum: pręueniamus eum confitē/
do peccata noſtra: Corrigamus lapſus no/
ſtros: emendemus erroreꝫ: ne ⁊ de nobis di
catur: Heu me anima quia perijt timor tuꝰ
a terra: ⁊ qui corrigat in hominibus nõ eſt.
Quid vereris apud bonum dominū tuas
Eſa. 43. iniquitates fateri? Dic inquit iniquitates
tuas vt iuſtificeris. Adhuc reo culpę: iuſti/
ficationes premia pponūt. Ille eñ iuſtifi/
Prouer. 18. ficat: q̇ ppriū crimē ſpõte agnouerit. Deni/
q; iuſtus in exordio ſermonis accuſator eſt
ſui. Nouit oia dñs: ſꝫ expectat vocē tuā: nõ
vt puniat ſꝫ vt ignoſcat: nõ vult vt inſultet ti/
bi diabolꝰ: ⁊ celātē pctā tua arguat. Pręue
ni accuſatorē tuū: ſi teip̄e accuſaueris: accuſa
torē nullū timebis: ſi te detuleris ip̄e: ⁊ ſi mor/
tuꝰ fueris reuiuiſces. Veniet ad monumētū
xp̄s: ⁊ ſi viderit flere p te marthā boni fęmi
nā miniſterij: flere mariā q̄ attēte audiebat
verbū dei: ſicut ſctā eccłia q̄ optimā parteꝫ
ſibi elegit: mouebit miſcdia: cū viderit i tuo
Ioh. 11. obitu lachrymas plurimoꝝ ⁊ dicet: Vbi po
ſuiſtis eū: hoc eſt: in quo reꝝ ſtatu ē: in quo
pęnitentium ordine? Videam q; fletis: vt
lachrymis ſuis ipſe me moueat: videā ſi iā
pctõ ei cuiꝰ venia poſcit defunctꝰ eſt. Dicet
plebs: Veni ⁊ vide. Quid ē veni? Hoc ē ve
niat peccatoruꝫ remiſſio: veniat defuncto/
rū vita: mortuorum reſurrectio: veniat ⁊ in
hunc peccatorē regnū tuū. Veniet itaq; et
leuari lapidē iubebit: quē ceruicibꝰ pctõris
lapſus impoſuit: potuit remouere lapidem
imperio ſermonis. Iubēti eni chriſto etiaꝫ
inſenſibił ſolet natura obedire. Poterat ta
cita vi operationis occultę tranſferre ſaxuꝫ ſe
pulchri: in cuiꝰ paſſione remotis lapidibus
plurima defunctoꝝ ſepulchra patuerūt: ſed
hoibus iuſſit vt remouerēt lapidē in verita
te quidē: vt increduli crederēt qđ videbant
⁊ aſpicerēt reſurgētē mortuū. In typo autē
qđ nobis donaret vt leuaremꝰ delictorum
onera: moles quaſdā reoꝝ. Noſtrū ē onera
remouere: illiꝰ ē reſuſcitare: illiꝰ educere de
ſepulchris exutos vīculis. Vidēs itaq; gra
ue onus pctõris illachrymat dñs ieſus: ſolā
eñ flere non patit eccłiam. Cõpatit dilectę
ſuę ⁊ dicit defuncto: Veni foras: hoc ē: quid
iaces in tenebris ↄſcientię ⁊ delictoꝝ tuorū
ſordibꝰ quodam reoꝝ carcere? Exi foras: de
lictū ppriū pde vt iuſtificeris: Ore confeſſio
fit ad ſalutē. Si cõfeſſus fuerit a xp̄o voca/
tus: clauſtra rumpentur: ⁊ oia ſoluent vin/
cula. Et ſi corruptelę corporeę fętor grauis
ſit. Quatriduū enim habebat ille cuiꝰ fęte/
bat in tumulo caro: cuiꝰ autem caro non vi/
dit corruptionem: triduo fuit in ſepulchro:
Carnis enim vitia neſciuit: quę ex quattu/
or conſtat elementorum ſubſtātijs: quātuſ/
libet ergo mortui fętor ſit: aboletur omnis
vbi ſacrum redoleuerit vnguētum: ⁊ ſurgit
defunctus: ⁊ ſoluere iubent eiꝰ vincula quę
adhuc in peccato ſūt: tollere velamē de fa/
cie eius: qđ veritatem gratię quam accepe/
rat obumbrabat. Sed quia venia donatus
eſt: reuelare faciem: aperire vultum iubet.
Non habet enim qđ erubeſcat: cui peccatū
remiſſum eſt. In tanta enim dñi gratia tan
toq; diuini muneris miraculo: cum oporte/
ret vniuerſos lętari: cõmouebantur impij
⁊ aduerſus chriſtum conciliū congregabāt:
Lazarum quoq; interficere volebant. Nõ/
ne merito eorum ſucceſſores vos fore cog/
noſcitis: quorum duritię hęredes eſtis? Nā
⁊ vos indignamini: ⁊ contra eccłiam cõgre/
gatis concilium: quia videtis mortuos in
eccłia reuiuiſcere: ⁊ peccatorum indulta ve/
nia reſuſcitari. Itaq; qđ in vobis eſt: p inui
diā rurſus vultis interficere ſuſcitatos. Sꝫ
ieſus non reuocat beneficia: immo cumulo
ſuę liberalitatis amplificat. Reuiſit ſollici/
te reſuſcitatū: ⁊ celebratę reſurrectionis gra
tia lętus ad cęnā venit: quā ei ſua prępara/
uit eccleſia: in qua ille qui fuerat mortuus
vnus inter diſcumbentes cum chriſto inue/
nitur. Tunc mirantur omnes qui vidēt pu/
ro vtiq; obtutu mentis: qui inuidere nõ no
runt. Tales enim eccłia filios habet. Mirā
tur vt dixi: quomodo ille qui iacebat in tu/
mulo heri ⁊ nudiuſtertius vnus ſit de diſcū
bentibus cuꝫ domino ieſu. Ipſa maria mit
tit vnguentuꝫ in pedes domini ieſu. Ideo
forte in pedes: quia vnus de infimis erep/
tus eſt morti. Omnes enim corpꝰ chriſti ſu/
mus: ſed alij forte ſuperiora membra ſunt.
Os erat chriſti apoſtolus qui dicebat: Ex/ 2. Cor. 13.
perimentum queritis eius qui in me loqui/
tur chriſtꝰ. Os eius prophetę: per quos lo/
quebatur futura. Vtinam ego pes eius eē
merear: et mittat in me maria vnguentum
ſuum precioſum: ⁊ vngat et peccata exter/
gat.

De ſpiritalibus vnguētis quibꝰ mortui atq; dominici pedes vngū tur: atq; de luto peccatoruꝫ quo pe des ieſu inquinantur: ⁊ de aqua la

chrymarum qua abluuntur. Pontifex quoqꝫ quã pietatẽ ad penitentes habere debeat i ſe: Ubi ⁊ auctor ſtatum ſuum priſtinũ a quo ad põtificis honorem vocatꝰ fuit humiliter deſcribit. Ca. VIII.

q Uod igit̃ de lazaro legimus: in vno quoqꝫ debemꝰ cõuerſo pctõꝛe credere: qui licet fetoꝛem habeat: tñ fidei ꝑcioſe emẽdat̃ vnguẽto. Tãtũ em̃ gr̃e fides habet: vt vbi ante diẽ fetebat moꝛtuuſ: illic bono odoꝛe tota repleat̃ domꝰ. Fetebat co-
1. Cor. 5. rinthia domꝰ: qñ ſcriptũ ẽ de ea: Audit̃ int̃ vos foꝛnicatio: ⁊ talis foꝛnicatio qualis nec int̃ gẽteſ. Fetoꝛ em̃ erat: qꝛ modicũ fermẽtũ totã maſſã coꝛruperat. Cepit bene olere: cũ
2. Cor. 2. dicit̃: Si cui q̃d donaſtiſ ⁊ ego. Nã ⁊ ego qđ donaui pꝛopter vos in ꝑſona xp̃i. Itaqꝫ liberato pctõꝛe factũ eſt i eo gaudiũ magnũ: ⁊ redoluit domꝰ tota ſuauitate gr̃e. Uñ bñ cõſcius ꝙ oẽs apl̃ice remiſſionis ꝑfudiſſet
Ubi. s. vnguento ait: Chriſti bonuſ odoꝛ ſumꝰ deo in his qui ſalui fiunt. Huius igit̃ effuſione vnguẽti letant̃ oẽs: ſolus iudas ꝯtradicit. Ergo ⁊ nũc q̃ ꝑuaricatoꝛ eſt ꝯtradicit: repꝛehendit q̃ pꝛoditoꝛ: ꝫ a xp̃o ipſe rep̃hendit̃: q̃ dñice remediũ moꝛtis ignoꝛat: ⁊ tñ myſterium ſepulture nõ intelligit. Iõ em̃ ⁊ paſſus ⁊ moꝛtuuſ ẽ dñs: vt noſ redimeret a moꝛte. Hoc excellentiſſimũ iudicat ꝑciuꝫ ſue moꝛtis: quo pctõꝛ abſoluit̃: ⁊ in nouaꝫ aſſumit̃ gr̃am: vt veniãt ⁊ mirent̃ oẽs quõ cũ xp̃o re
Luc. 15. cũbat: ⁊ laudãtes deũ dicãt: Mãducemus et epulemur: qꝛ hic moꝛtuus erat et reuixit: perierat ⁊ inuẽtus ẽ. Si q̃s aũt infidelis obiecerit: quare cũ publicaniſ ⁊ pctõꝛibus mã
Matth. 9. ducet: Rñdet̃ ei: Nõ opꝰ ẽ ſanis medicus ꝫ hiſ q̃ male habẽt. Oſtẽde igit̃ medico vulnꝰ tuũ vt ſanari poſſis: ⁊ ſi nõ mõſtrauerꝭ nouit: ꝫ a te expetit audire vocẽ tuã. Abſterge lachꝛymiſ cicatrices tuas. Sic pctm̃ mulier illa in euãgelio fetoꝛẽqꝫ ſui erroꝛiſ abſterſit: ſic culpã diluit: dũ ieſu pedes lachꝛymis lauit. Utinã mihi qꝫ pedũ tuoꝝ lutuꝫ ieſu reſerues: quos dũ i me deambulas inq̃naſti. Utinã ſoꝛdes veſtigioꝝ tuoꝝ detergendaſ mihi offeras: quas ego actu meo tuis affixi greſſibꝰ. Sed vnde mihi aqua viua: qua pedes tuos poſſiꝫ lauare? Si aquã nõ habeo: habeo lachꝛymas: quibꝰ dũ pedes tuos lauo: vtinã me ipſũ diluã. Uñ mihi vt de me
Luc. 7. dicas: Dimiſſa ſũt ei pctã multa: qꝛ dilexit multũ? Plus debuiſſe me fateoꝛ: ⁊ plus dimiſſũ mihi: q̃ de foꝛenſiũ ſtrepitu iurgioꝝ: ⁊ a publice terroꝛe adminiſtratiõis: ad ſacerdotiũ vocatꝰ ſum: ⁊ iõ vereoꝛ ne ingratꝰ inueniar: ſi minꝰ diligã cui plus dimiſſũ ẽ. Sꝫ nõ omnes mulierẽ iſtã equare poſſunt: que etiã ſymoni qui pꝛandiũ dño dabat merito ꝑlata ẽ: q̃ oibus q̃ volũt veniã ꝓmereri magiſteriũ ꝯſtitit: oſculando pedes xp̃i: lachꝛymis lauãdo: tergẽdo crinibꝰ: vngendo vnguẽto. In oſculo inſigne charitatis eſt: ⁊ iõ
Cant. 1. dicit dñs ieſus: Oſculet̃ me ab oſculo oꝛis ſui. Capilli q̃d ſignificãt: niſi vt mouearis inclinata omni infulaꝝ dignitate ſecularium ad obſecrandã indulgẽtiã: ad terraꝫ te ipſe ꝓſternas: vt humi iacẽs moueas miſcꝺiaꝫ. Unguẽto qꝫ bone ꝯuſatiõis exp̃mit̃ odoꝛ.
Ps. 6. Rex nẽpe erat dauid: ⁊ dicebat: Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectũ meũ: lachꝛymis ſtratũ meũ rigabo: Et iõ tãtã gr̃am meruit: vt ex eiꝰ familia ꝟgo eligeret̃ q̃ nob̃ partu ꝓp̃o xp̃m ederet: Iõ ⁊ iſta i euãgelio ꝑdicat̃ mulier. Tamẽ ſi hãc equare nõ poſſumꝰ ſcit dominus ieſus ⁊ infirmis ſubuenire: vbi nõ ẽ que poſſit parare cõuiuiũ: q̃ deferre vnguẽtũ: fontẽ aque viue ſecũ poꝛtare. Uenit ip̃e ad ſepulchꝛũ. Utinã ꝫ ad hoc monumẽtuꝫ meũ digneris accedere dñe ieſu: tuis me lachꝛymis laues: qm̃ duꝛioꝛibꝰ oculis nõ habeo tãtas lachꝛymas: vt poſſim mea lauare delicta. Si illachꝛymaueris ꝓ me ſaluus ero: ſi dignꝰ fuero lachꝛymis tuis: fetoꝛẽ abſtergo delictoꝝ oim: ſi fuero dignuſ vt pauliſper illachꝛymes: vocabiſ me de monumẽto huiꝰ coꝛꝑis: ⁊ dices: Exi foꝛas: vt nõ itra coꝛpoꝛis huiꝰ anguſtias incluſe teneant̃ cogitationeſ mee: ꝫ egrediant̃ ad chꝛiſtum: in lumine verſentur: vt nõ cogitem opera tenebꝛarum ſed opera lucis. Qui enim peccatum cogitat: intra ſuam cõſcientiam ſtudet ſe ipſe includere. Uoca ergo foꝛas ſeruum tuũ. Quãuis ligatus vinculis peccatoꝛum meoꝛum vinctos habeã pedes: innexas manus: ⁊ cogitatiõibꝰ ⁊ operibus moꝛtuis iaꝫ ſepultus: te vocante liber egrediar ⁊ inueniar vnus de diſcumbentibus in ꝯuiuio tuo: ⁊ domꝰ tua ꝑcioſo repleat̃ vnguẽto: ſi queꝫ redimere dignatꝰ es cuſtodieris. Dicet̃ em̃: Ecce ille nõ in eccl̃ie nutritꝰ ſinu: nõ edomitus a puero: ꝫ raptꝰ a tribunalibꝰ: abductꝰ vanitatibꝰ ſeculi huiꝰ: a ꝑconis voce ad pſalmiſte aſſuefactꝰ canticũ: i ſacerdotio manet nõ virtute ſua ſed xp̃i gr̃a: ⁊ inter conuiuas menſe celeſtiſ recũbit. Serua dñe munꝰ tuũ: cuſtodi donũ qđ contuliſti etiã refugienti. Ego ſciebã ꝙ nõ erã dignꝰ vocari ep̃s: quoniã dederã me ſeculo huic: ꝫ gr̃a tua ſuꝫ qđ ſũ: ⁊ ſũ quidẽ minimꝰ oim ep̃oꝝ et infimus merito: tñ qꝛ ⁊ ego laboꝛem aliquẽ ꝓ ſancta eccl̃ia tua ſuſcepi: hunc fructũ tuere: ne quẽ ꝑditũ vocaſti ad ſacerdotiũ: eũ ſacerdotem perire patiaris: ac pꝛimuꝫ vt cõdolere noꝛimus peccantibꝰ affectu intimo. Hec em̃ ſũma virtus: qꝛ ſcriptum ẽ: Et non gaudebis ſuꝑ filijs iuda in die ꝑditionis eoꝝ: ⁊ ne magna loquaris in die tribulatiõis eoꝝ: ꝫ quotienſcũqꝫ peccatũ alicuiꝰ lapſi exponit̃ compatiar: nec ſuꝑbe increpẽ: ꝫ lugeã ⁊ defleaꝫ
Gen. 38. vt dũ aliũ fleo: meipſũ defleam dicens: Iuſtificata eſt magis thamar qꝫ ego. Foꝛtaſſe adoleſcẽtula lapſa ſit: occaſionibꝰ q̃ delictorũ fomites ſũt decepta ac ꝑcipitata ſit: ꝑ eccamus ⁊ ſenioꝛes. Repugnat in nobis lex huiꝰ carnis: legi mentis nr̃e: ⁊ captiuos noſ trahet in peccatũ: vt faciamꝰ qđ nolumus. Illi de etate ſuppetit: excuſatio mihi iã nulla. Illa em̃ debet diſcere: nos docere. Ergo iuſtificata eſt magis thamar qꝫ ego. Incuſamuſ alicuiꝰ auariciã: recoꝛdemur ſi nihil ip̃i auare fecimꝰ: ⁊ ſi fecimꝰ qm̃ radix eſt maloꝝ auaricia: ⁊ tanqꝫ ſub terra occulte in nr̃o ſerpit coꝛꝑe: dicamꝰ ſinguli: Iuſtificata ẽ magiſ thamar qꝫ ego. Si cõmoti fuerimꝰ in quem qꝫ grauit̃: leuioꝛẽ cauſã laicus habet qꝫ ep̃s: eo ꝙ cõmotus egerit aliq̃d: retractemus nobiſcũ ⁊ dicamꝰ: Iuſtificatꝰ ẽ magis iſte qui commotionis arguit̃ qꝫ ego. Hec em̃ ſi dicamus: ipſi vobis cauemꝰ: ne dicat nobis dominꝰ ieſus: aut quiſquã de diſcipulis eius:
Matth. 7. Feſtucã in oculo fratris tui vides: trabẽ autẽ que in oculo tuo ẽ nõ vides? Hypocrita eijce pꝛimũ trabẽ de oculo tuo: ⁊ tunc videbis eijcere feſtucã de oculo fratris tui. Non ꝫ erubeſcamꝰ dicere: grauioꝛẽ nr̃am culpaꝫ eſſe qꝫ eius quẽ arguendũ putamꝰ: qꝛ dixit hoc iudaſ q̃ arguebat thamar: ⁊ recoꝛdatus ſuã ipſe culpã ait: Iuſtificata ẽ magis thamar qꝫ ego. In q̃ ⁊ altitudo myſterij ẽ: ⁊ morale ꝑceptũ: ⁊ iõ culpe eiꝰ deputatũ nõ ẽ: qꝛ ipſe ſe accuſauit pꝛiꝰ qꝫ ab alijs accuſaretur. Nõ ꝫ gaudeamꝰ ſuꝑ alicuiꝰ pctm̃: ꝫ magis
Mich. 7. lugeamꝰ: qꝛ ſcriptũ ẽ: Noli ſuꝑgaudere mihi inimica mea qꝛ cecidi: ꝫ reſurgã: qm̃ ſi ſedero in tenebꝛis dñs illuminabit me. Iram dñi ſuſtinebo: qꝛ peccaui ei: donec iuſtificet cauſã meã ⁊ faciet iudiciũ meũ ⁊ educat me ad lumẽ: ⁊ videbo iuſticiã eiꝰ: ⁊ videbit inimica mea: ⁊ cooperiet̃ cõfuſione q̃ dicit ad me: Ubi ẽ dñs deꝰ tuꝰ? Oculi mei videbũt eã: ⁊ erit in cõculcatiõeꝫ ſicut lutum in via. Nec imerito: qm̃ q̃ lapſu alieno gaudet: diaboli gaudet victoꝛia. Et iõ doleamꝰ magiſ cũ audimꝰ periſſe hoiem ꝓ q̃ xp̃s moꝛtuꝰ ẽ: qui nec in meſſe ſtipulã negligit. Atqꝫ vtinã hãc ſtipulã in meſſe: hoc ẽ: inanẽ auenaꝫ fructus mei nõ abijciat: ꝫ colligat ſicut ait:
Ubi. s. Heu me qꝛ factꝰ ſũ ſicut qui colligit ſtipulã in meſſe: ⁊ racemũ in vindemia: vt vl̃ pꝛimitiua manducet in me gr̃e ſue: ⁊ ſi poſterioꝛa nõ approbẽ. Ergo ⁊ agendã penitentiã ⁊ tribuendã veniã credere nos cõuenit: vt veniam tñ tanqꝫ ex fide ſperemꝰ: nõ tanqꝫ ex debito. Aliud ẽ em̃ mereri: aliđ ꝑſumere. Tãquã ex ſyngrapha fides ipetrat: ꝑſũptio autẽ arroganti ẽ ꝓpꝛioꝛ qꝫ roganti. Pꝛius ſolue debitũ: vt qđ ſperaueris ipetrare merearis. Solue boni affectũ debitoꝛis vt vſuraꝫ nõ facias: ꝫ fidei tue cenſu ꝯtracti nominis fenus euacues. Pl̃a ſoluẽdi habet ſubſidia q̃ deo qꝫ his qui homini debet. Hõ pecuniã ꝓ pecunia repoſcit: q̃ nõ ſemꝑ debitoꝛi pꝛeſto ẽ: deꝰ affectũ exigit: q̃ in tua ptãte ẽ. Nemo pauꝑ ẽ q̃ deo debet: niſi q̃ ſeipſũ pauperẽ fecerit. Et ſi nõ habet q̃ vendat: habet q̃ ſoluat. Oꝛatio: lachꝛyme: ieiunia: debitoꝛiſ boni cẽſus ẽ: multoqꝫ vberioꝛ qꝫ ſi q̃s ex pꝛe
Act. 5. cijs fundoꝝ pecuniã ſine fide deferat. Deniqꝫ pauꝑ erat ananias cũ vendito agro pecuniã deferret ad apl̃os: vñ nec ſoluere ſe potuit ꝫ implicauit. Diues illa vidua q̃ duo era minuta i gazophylatiũ miſit: de qua di
Luc. 21. ctũ ẽ: Hec vidua pauꝑcula: plꝰ oibus miſit. Nõ em̃ pecuniã deꝰ: ꝫ fidem querit.

De elemoſyna q̃ intẽtione fieri debeat. De falſo quoqꝫ ⁊ infructuoſe pn̄ie multiplicibꝰ modis. Ca. IX.

n Eqꝫ ego abnuo liberalitatibus in pauperes factis poſſe minui pctm̃: ꝫ ſi fides cõmendet expẽſas. Quid em̃ ꝓdeſt collatio patrimonij ſine gr̃a charitatis? Sunt qui iactantiã ſolã decoꝛe largitatis affectent: vt eo ſe ꝓbatos vulgo velint ꝙ ſibi nihil reliquerint: ꝫ duꝫ pꝛeſentis ſeculi mercedẽ requirũt: nõ recõdunt in futurũ: ⁊ quia hic ꝑceperũt mercedeꝫ ſuã: illic ſperare nõ poſſũt. Sunt qui opes ſuas tu/

multuario mentis impulſu: nō iudicio per/
petuo: vbi eccl'ię cōtulerūt: poſtea reuocan/
das putarūt: quibꝰ nec prima merces rata
eſt: nec ſecunda: qꝛ nec prima iudiciū habu/
it: ⁊ ſecūda habuit ſacrilegiū. Sūt q̊s peni/
tuerit opes ſuas diuiſiſſe pauperibꝰ: ſ; eos
qui pęnitentiā agunt: hoc ſolū pęnitere nō
debet: ne ipſiꝰ pęnitentię agāt pęnitentiaʒ.
Nā plęriq; futuri ſupplicij metu: peccatorūʒ
ſuoꝝ cōſcij: pęnitentiā petunt: ⁊ cū accepe/
rint publicę ſupplicationis reuocant pudo/
re. Hi vident maloꝝ petiſſe pęnitentiam:
agere bonoꝝ. Nōnulli iō poſcūt pęnitētiaʒ
vt ſtati ſibi reddi cōmunionē velint: hi nō
tam ſe ſoluere cupiūt q̄ ſacerdotem ligare.
Suā enim cōſciam nō exuūt: ſacerdotis in/
Matth.7. duūt. Pręceptū eſt: Nolite ſanctū dare ca/
nibus: neq; miſeritis margaritas vr̄as ante
porcos: hoc eſt imūdis impuritatibus ſacrę
cōmunionis nō impendēda cōſortia. Itaq;
videas eos mutata veſte incedere: quos lu
gere ⁊ gemere oportebat: qꝛ veſtē illā obla/
tionis ⁊ gratię ſordidarūt: fęminas autem
margarit' onerare aures: curuare ceruices:
quas bene chriſto nō auro inclinarent: q̄ ſe
ipſas flere debebāt: ꝙ margaritā q̄ de cęlo
eſt perdiderunt. Sunt etiā qui arbitrentur
hoc eē pęnitentiā: ſi abſtineāt a ſacramētis
cęleſtibꝰ. Hi ſęuiores in ſe iudices ſūt q̄ pę/
nā p̄ſcribunt: ſibi declināt remediuʒ: quos
vel pęnā ſuam cōueniebat dolere: qꝛ cęleſti
fraudarent gr̄a. Alij ꝓpoſita ſpe agēdę pę/
nitentię licentiā ſibi delinquēdi ꝓpagataʒ
putarūt: cū pęnitētia remediū peccati ſit: nō
peccādi incentiuū. Vulneri eni medicamē/
tum neceſſariū ē: nō vulnus medicamento:
qꝛ ꝓpter vulnus medicamētū quęrit: nō ꝓ
pter medicamentū vulnꝰ deſiderat. Infir/
ma deinde ſpes q̄ cōmittit tēpori: cū omne
tp̄s incertū ſit: nō oī ſpes tpi ſit vt ſupſtes.

Q̄d pęnitētia ſit facienda cū humilitate ⁊ oratiōe atq; fletu: quoꝝ neceſſitas exēplis ſcripture ꝓbatur. De pęnitētia quoq; publica i eccl'ia nō iterāda. Et de renunciatione ſui ipſius: atq; priſtinę vite atq; crucis dominice baiulatōe penitentibus oportunis. Ca. X.

a N quiſq; ferat vt erubeſcas deum
rogare qui nō erubeſcis rogare ho/
minem: et pudeat te deō ſupplicare
quē nō lates: cū te nō pudeant pctā tua hoi
quē lateas ꝯfiteri? An teſtes p̄cationis ⁊ cō
ſcios refugis: cū ſi homini ſatis faciendum
ſit: multos neceſſe eſt ambias: obſecres: vt
dignent interuenire: ad genua teipſe ꝓſter/
nas: oſculeris veſtigia: filios offeras culpę
adhuc ignaros: patnę etiā venię p̄catores.
Hoc q̄ in eccl'ia facere faſtidis: vt deo ſuppli/
ces: vt patrociniū tibi ad deū obſecranduʒ
ſanctę plebis requiras: vbi nihil ē qđ pudo
ri eſſe debeat: niſi nō fateri: cū oēs ſimꝰ pec
catores: vbi ille laudabilior qui humilior: il
le iuſtior qui ſibi abiectior. Fleat pro te mat
eccl'ia: ⁊ culpā tuaʒ lachrymis lauet: videat
te xp̄s merentem: vt dicat: Beati triſtes: qꝛ
gaudebitis. Amat vt ꝓ vno multi rogent.
Deniq; in euāgelio motꝰ vidue lachrymis: Luc.7.
qꝛ plurimi ꝓ ea flebāt: filiū eiꝰ reſuſcitauit.
Iō citiꝰ exaudiuit ieſꝰ petꝝ vt dorcas reſur Act.9.
geret: qꝛ pauperes mortē mulieris ingemi/
ſcebāt. Ideo ipſi petro ſtatim dimiſit: quia
amariſſime fleuit. Et tu ſi amariſſime fleas
xp̄s ad te reſpiciet: culpa diſcedet. Vſus do
loris ablegat luxuriā criminis: error' delici
as. Ita dū dolemꝰ admiſſa: admittēda ex/
cludimꝰ: ⁊ fit quędaʒ de cōdēnatione culpę
diſciplina inocētię. Nil ergo te reuocet a pę
nitētia: hęc tibi cōis cū ſctis ē. Vtinā q; imi
tanda talis: q̄lis ſctōꝝ deploratio. Dauid
mādųcabat ſic panē cinerē: ⁊ potū ſuuʒ la/ Ps.
chrymis tēperabat. Ideo nunc ampliꝰ gau
det q̄ ampliꝰ fleuit. Per exitꝰ aquaꝝ deſcen
derūt inq̄t oculi mei. Iohānes multū plo/
rauit: ⁊ reuelata ſibi dicit xp̄i myſteria. At
vero illa mulier q̄ cuʒ eēt in pctis ⁊ deberet
flere gaudebat: ⁊ veſte purpurea atq; cocci
nea operiebat: ⁊ auro ſe mſto ⁊ p̄cioſis lapi
dibꝰ ornabat: ęterni fletus luget erūnam.
Merito rep̄hendit q̄ ſępiꝰ agēdā pęnitētiā
putāt: qꝛ luxuriant in xp̄o. Nā ſi vere age/
rēt pęnitētiā: iterādā poſtea nō putarēt: qꝛ
ſic vnū baptiſma: ita vna pęnitētia: q̄ tū pu
blice agit. Nā quotidiani nos debet pęni/
tere peccati: ſ; hęc delictoꝝ leuioꝝ: illa gra/
uioꝝ. Faciliꝰ aūt inueni q̄ innocētiā ſerua/
uerint q̄ qui ꝯgrue egerint pęnitētiam. An
q̄ſquā illā pęnitētiā putat: vbi acq̄rēdę am/
bitio dignitat': vbi vini effuſio: vbi ipſiꝰ co
pulę ꝯiugalis vſus? Renūciādū ſęculo eſt:
ſomno ipſi minus indulgēdū q̄ natura po/
ſtulat: interpellādus eſt gemitibus: interrū/
pēdus ē ſuſpirijs: ſequeſtrādus orationibꝰ:
viuendū ita vt vitali huic moriamur vſui:
ſeipſū ſibi homo abneget: ⁊ totꝰ mutet: Si
cut quendā adoleſcentē fabulę ferunt poſt
amores meretricios peregre ꝓfectū: ⁊ abo/
lito amore: regreſſū poſtea veteri occurriſſe
dilectę: quę vbi nō interpellatā mirata pu/
tauerit nō recognitā: rurſus occurrēs dixe/
rit: Ego ſū: reſponderit ille: Sʒ ego nō ſum
Matth.16. ego. Vn̄ bene dn̄s ait: Qui vult poſt me ve
nire abneget ſeipſū ſibi: ⁊ tollat crucē ſuā ⁊
ſequat me. Eteni qui mortui et ſepulti xp̄o
ſūt: nō debent iterū velut viuentes de hoc
Col.2. mundo decernere. Ne tetigeritis inq̄t nec
attaminaueritis quę ſunt oīa ad corrupte/
lā ipſo vſu: eo ꝙ ipſe huius vitę vſus corru/
ptela ſit integritatis.

De nō differendo pęnitētiā. Et de grauitate pene cōſcie p̄teritoꝝ peccatorū memoris: ⁊ qua rōe ſeipſaʒ abſcondere nō poſſit. De motibus quoqʒ ſenſitiuis menti repugnantibus quomodo ad petrā chriſtum elidi debeant. Ca. XI.

Vna ergo pęnitētia que ſi nō eſſet:
b oēs ad ſenectutē differrēt ablutio/
nis gr̄am. Quibꝰ ſatis reſponſi ſit:
quia meliꝰ ē vt habeā qđ ſartiam: q̄ nō ha/
beā quo veſtiar: Sʒ ſic ſemel aſſuta redinte
grātur: ita frequēter ſuta ſoluunt. Eos aūt
qui pęnitētiā differūt: ſatis ipſe dn̄s admo
Matth.3. nuit dicēs: Pęnitentiā agite: appropinq̄bit
eni regnū cęloꝝ. Neſcimꝰ qua hora fur ve/
niat: neſcimꝰ an ꝓxima nocte a nobis repo
ſcat aīa. Adā poſt culpā ſtatim de paradiſo
deꝰ eiecit: nō diſtulit: ſ; ſtatim ſeꝑauit a deli
tijs vt ageret penitētiā: ſtatim tunicā veſti
uit pelliceā nō ſericā. Quid em̄ ꝙ differas?
An vt plura peccata cōmittas? Ergo qꝛ de/
us bonꝰ eſt: ideo tu malus: ⁊ diuitias boni
tatis eiꝰ ⁊ patientię cōtēnis? Sed bonitas
dn̄i mag' ad pęnitentiā te debet adducere.
Ps.94. Ideo ad oēs ſanctꝰ dauid dic̄: Venite ado/
remus ⁊ ꝓcidamꝰ an̄ eū: ⁊ ploremꝰ an̄ domi
nū noſtrū qui fecit nos. De peccatore autē
ſine pęnitētia mortuo: qꝛ nihil aliud ſupeſt
niſi grauiter męrere: niſi flere: habes plorā/
Reg.19. tem ipſū ⁊ dicenteʒ: Filius meus abſalon.
Qui em̄ penitꝰ eſt mortuꝰ: ſine vlla excepti
one deflet. De his qui exules atq; peregri/
ni limitū paternorū: quos lex moyſi ſancta
p̄ſcripſit: mundanis implicabant erroribꝰ:
Ps.136. audis canentē: Sup flumina babylonis il/
lic ſedimꝰ ⁊ fleuimꝰ dū recordaremur ſyon.
Inducit eni lapſoꝝ gemitꝰ in ipſo tp̄e p̄ſen
tiū: ⁊ reꝝ labentiū adhuc poſitos ſtatu de/
bere reſipiſcere: et coꝝ videlicet exēplo q̄ ꝓ/
pter peccati p̄ciū deducti erāt in captiuita/
tis ęrumnā. Nihil ē aūt ꝙ tam ſūmo dolori
ſit q̄ ſi vnuſq̄ſq; poſitꝰ ſub captiuitate pcti
recordat vnde lapſus ſit atq; vnde decide/
rit: eo ꝙ ad corporeaʒ atq; terrenam ab illa
ſpecioſa ac pulchra diuinę cognitionis intē
tione deflexerit. Sic habes adā abſcōdentē
ſe vbi deū cognouit eē pręſentē: ⁊ quęſitum
latere voluiſſe: ⁊ vocatū a dn̄o ea voce quę
latentis morderet affectuʒ: hoc eſt: adā vbi Gen.3.
es? Hoc ē: cur te abſcondis? Cur lates? Cur
fugis euʒ quē videre deſiderabas? Ita gra
uis culpa ē ꝯſcientię: vt ſine iudice ip̄a ſe pu
niat ⁊ velare ſe cupiat: ⁊ tn̄ apud deū nuda
ſit. Et iō nemo in pctō poſitus arrogare ſibi
debet auctoritatē: aut vſurpationem ſacra/
mētoꝝ: qꝛ ſcriptū eſt: Peccaſti: quieſce. Q̄đ Gen.4.
in pręſenti pſalmo dauid dicit: In ſalicibus Ps.136.
in medio eius ſuſpēdimꝰ organa nr̄a. Et in/
fra: Quō cātabimꝰ canticuʒ dn̄i in t̄ra alie/
na? Si eni caro mēti repugnat: nec ſubdita
eſt animi gubernaculo ⁊ mēt' imperio: alie/
na eſt terra q̄ nō domat exercitio cultoris: ⁊
ideo nō pōt fructus charitat' patientiā pa/
cis afferre. Meliꝰ eſt ergo tunc quieſcere cū
exercere nō queas opera pęnitētię: ne i ipſa
pęnitentia fiat qđ poſtea indigeat pęniten
tia: Quę ſi ſel' fuerit vſurpata: nec iure cele/
brata: nec prioris fructum obtinet: ⁊ aufert
vſum poſterioris. Sane ⁊ cū caro repugnat
mens ad dn̄m debet eē intenta: ⁊ ſi oꝑa nō
ſequūtur: fides deſideret: ⁊ ſi impugnāt vel
carnis illecebrę vl' poteſtates adūſarię: ma/
neat mens deo dedita. Tūc em̄ maxime vr
gemur cū caro cedit: ⁊ ſunt q̄ vehemēter in/
cūbant miſerę animę querentes omne au/
ferre p̄ſidiū. Vn̄ illud ē: Exinanite exinani/ Abd.3.
te vſq; ad fundamentū in ea. Quā miſeratꝰ
dauid ait: Filia babylonis miſera. Miſera
vtiq; qꝛ babylonis filia eſt: quę dei filia eſſe
deſiuit. Cui tamen medicū inuitat dicens:
Beatus qui tenebit ⁊ allidet paruulos tu/
os ad petrā: hoc eſt: qui infirmas ⁊ lubricas
cogitatiōes elidat ad xp̄m: Qui oēs irrōna
biles motus ſui reuerētia ⁊ diſceptatiōe cō/
minuat: vt ſi adulterino quis amore rapta/
tur: excludat ignem copulamq; meretricis:
⁊ ſe ſtudio ſuo abdicet vt chriſtū acquirat.
Didicimꝰ ergo ⁊ agēdā pęnitētiā: ⁊ eo agen

dã tempoꝛe quo culpę deferueſcat luxuria: ⁊ in captiuitate peccati poſitos: reuerẽtiores nos nõ vſurpatoꝛes ẽẽ debere. Nam ſi moyſi pꝛopius accedere geſtienti: vt cognitionez myſterij cęleſtis hauriret dicit̃: Solue calciamentũ pedum tuoꝝ: quãtomagis nos aię nrę pedes exuere vinculis coꝛpoꝛalibus: ⁊ greſſus omnes mũdi iſtius nexu debemus abſoluere.

Sancti Ambroſij liber ſecundus de penitentia feliciter explicit.

Sancti ambroſij de penitentia agẽda adhoꝛtatio.

a

Dmoneo vos fratres in ꝯſpectu dei: timoꝛi vr̃o adiungere timorẽ meũ. Qui autẽ nõ timet: timẽtẽ me ꝯtẽnit: ꝫ malo ſuo. Audite ꝫ q̃ dicturꝰ ſũ. Certꝰ ſũ qꝛ hõ baptizatꝰ ſi vitã nõ audeo dicere ſine pctõ: ꝫ ſi vitã ſine crimine duxerit: ⁊ alia pctã habuerit: q̃ quotidie dimittant̃ in oꝛatione dicenti: Dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoꝛibꝰ nr̃is: ⁊ alijs faciat qđ ſibi a deo cupit fieri: quando diẽ finierit: vitã ñ finit: ꝫ tranſit de vita in vitã: Siue iſte volũtate ſua currat ad baptiſmũ: ſiue in periculo cõſtitutꝰ: baptizet̃ ⁊ exeat: ad dñm vadit: ad requiẽ vadit. Baptizatꝰ hõ ſi poſtea deſertoꝛ violatoꝛq; ſacramẽti fuerit peccat: ⁊ deum repellit a ſe. Si autẽ agat penitentiã ex toto coꝛde: vbi deꝰ videt: ſaluabit̃: ſicut vidit coꝛ dauid: qñ increpatꝰ a ꝓpha grauit̃ poſt cõminatões terribiles dei exclamauit: dicens: Peccaui: ⁊ mox vt audiuit abſtulit pctm̃ ſuũ. Quãtũ valent tres ſyllabę. Tres eñ ſyllabę ſũt: Peccaui: ꝫ in iſtis tribꝰ ſyllabis flamma ſacrificij coꝛdis eius ad cęluz aſcendit. Ergo qui egerit veraciter penitentiã ⁊ ſolutꝰ fuerit a ligamẽto quo erat cõſtrictus ⁊ a chriſti coꝛpe ſeparatꝰ: ⁊ bñ poſt penitentiã vixerit: ⁊ poſt recõciliationẽ cũ defũctus fuerit ad dñm vadit: ad requiẽ vadit: a regno dei nõ priuabit̃: ⁊ a ꝓpꝛio diaboli ſeparabit̃. Qui autẽ poſitꝰ in vltima neceſſitate ęgritudinis ſuę acceperit penitentiã: ⁊ mox recõciliatꝰ fuerit ⁊ vadit: id eſt exit de coꝛpe: fateoꝛ vobis non illi negamꝰ qđ petit: ſed nõ p̃ſumo dicere: quia bñ hinc exit. Nõ p̃ſumo: nõ polliceoꝛ: non dico: non vos fallo: nõ vos decipio: non vobis pꝛomitto. Fidelis bene viuẽs: ſecurꝰ hinc exit. Agẽs penitẽtiã dũ ſanꝰ eſt ⁊ recõciliatꝰ: ſi poſtea bene vixerit: ſecurus ẽ. Sz dicis: Quid ẽ ſi bñ vixerit: vel in hoc nos inſtrue ſacerdos bone vt hoc ſciamꝰ? Illud neſcire te dicis: an ille qui infirmꝰ ⁊ ĩpotens ẽ peccare: ſi penitentiã acciperet mox tranſit: facinoꝛa ſua relaxantur in die iudicij: Hinc nullã ſecuritatẽ nobis das. Quid ẽ bene viuere pꝰ penitentiã: doce nos? Dico vobis: abſtinere ab ebꝛioſitate: a ꝯcupiſcẽtia: a furto: a malo eloquio: ab ipſo ĩmoderato riſu: a v̄bo ocioſo: vnde reddituri ſunt hoĩes rõnem in die iudicij. Ecce q̃ leuia dixi vt tacerẽ grauia ⁊ peſtifera. Et aliud dico. Nõ ſolũ pꝰ penitẽtiã ab iſtis intus hõ obſeruare ſe debet: ſed ⁊ ante penitentiã dũ ſanꝰ eſt: qꝛ neſcit ſi poſſit ipſã penitẽtiã accipe ⁊ confiteri deo ⁊ ſacerdoti peccata ſua. Ecce qđ dixi pꝰ penitẽtiã: dico ante penitẽtiã meliꝰ. Agens vero penitentiã ad vltimũ ⁊ recõciliatꝰ ſi exierit: an ſecurus hinc exeat: ego nõ ſũ ſecurꝰ. Penitentiã dare poſſũ: ſecuritatẽ dare nõ poſſuz. Quod dico attẽdite. Ego illud planiꝰ expono: ne aliq̃s me male intelligat. Nunquid dico damnabit̃? nõ dico: ꝫ nec liberabit̃ dico. An aliud mihi dicis: ſancte ep̃e? Quid tibi dicã: neſcio. Dixi nõ p̃ſumo: nõ pꝛomitto: pꝛoꝛſus neſcio de dei voluntate. Uis te frat̃ a dubio liberari: vis qđ incertũ ẽ euadere: Age penitẽtiã dũ ſanꝰ es. Si eñ agis verã penitentiã dũ ſanꝰ es: ⁊ inuenerit te nouiſſimꝰ dies: ſecurꝰ es. Ergo curre ⁊ recõcilieris: Si ſic agis: ſecurꝰ es. Quare ſecurꝰ? Uis dicã tibi: Quia egiſti penitẽtiã eo tp̃e quo ⁊ peccare potuiſti. Ecce dixi: quare ſecurꝰ es. Si autẽ tũc agere vis ipſã penitẽtiã qñ peccare iã non potes: peccata te dimiſerũt: nõ tu illa. Sed vnde ſcis inq̃t ſi foꝛte deꝰ mihi miſereat̃: ⁊ dimittat mihi pctã mea? Bene dicis frater: bñ dicis: vnde ſcio: ⁊ ideo tibi do penitentiã qꝛ neſcio. At ille inquit: Ergo dimitte cauſã meam deo. Quid tu me verbis affligis: ⁊ nõ iudici me deo dimittis? Illiꝰ iudicio te cõmitto: eius iudicio me cõmendo. Nam ſi ſcirẽ nihil tibi ꝓdeſſe: nõ te admonerẽ: nõ te terrerẽ. Duę res ſũt: aut ignoſcet̃ tibi: aut nõ tibi ignoſcet̃. Quid hoꝝ tibi futuꝝ ſit neſcio: ſed do cõſiliũ: Dimitte incertũ: ⁊ tene certum. Et dũ viuis age penitentiã verã: vt cũ veneris in iudiciũ dei: nõ a deo cõfundaris: ꝫ ab eo in regnũ inducaris: hoc p̃ſtãte dño nr̃o ieſu xp̃o: cui ẽ honoꝛ ⁊ glĩa ĩ ſęcula ſęculoꝝ.

Libꝛi amb. de uirginibus uiduis etcetera

Sancti: deuoti: diſertiſſimiqꝫ eccleſie doctoris Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi ad Marcellinā ſororem ſuam De virginibus Liber primus incipit.

ſ

I iuxta celeſtis ſententiā veritatꝭ: verbi totius quodcūqꝫ ocioſum fuerimus locuti: habem⁹ p̄ſtare rōnem: vel ſi vnuſquiſqꝫ ſeru⁹ credita ſibi talenta gratie ſpūalis que nummularijs diuidenda forent: vt creſcentibus multiplicarent̃ vſuris: intra terrā ſuā vel quaſi timidus fenerator: vel quaſi auarus poſſeſſor abſcōderit: nō mediocrem domino reuertēte offenſaꝫ incidet: iure nobis verendum eſt: quibus licet ingeniū tenue: neceſſitas tamē maxima eloquia dei credita populi fenerare mentib⁹: ne vocis quoqꝫ noſtre poſcat vſuram: p̄ſertim cū ſtudium a nobis dn̄s nō ꝑfectum requirat. Unde ſcribendi aliq̄d ſententia fuit. Maiore ſiq̄dem pudoris periculo audit̃ vox noſtra ꝙ legit̃. Liber em̄ nō erubeſcit. Equidē ingenio diffiſus: ſed diuine miſericordie ꝓuocatus exemplis: ſermonē meditari audeo. Naꝫ volente deo etiā aſina locuta ē. Qꝫ ſi mihi ſub iſtius ſeculi oneribus ꝯſtituto aſſiſtat angelus: ego quoqꝫ muta diu ora laxabo. Poteſt em̄ ſoluere impedimēta imperitie qui in illa aſina ſoluit nature. In arca veterꝭ teſtamēti virga floruit ſacerdotis: facile deo ē: vt in ſancta ecclia de nr̄is quoqꝫ nodis flos germinet. Cur aūt deſperanduꝫ ꝙ dn̄s loquat̃ in hominib⁹ qui eſt locutus in ſentibus nec rubū ē dedignat⁹? Atqꝫ vtinā meas ꝙ illuminet ſpinas: Erūt fortaſſe qui etiā in nr̄is ſentib⁹ aliquē mirent̃ lucere fulgorē: erunt quos ſpina noſtra non vrat: erunt q̄bus de rubo audita vox noſtra ſoluat de pedib⁹ calciamentū: vt impedimētis corꝑalib⁹ exuat̃ mentis inceſſus. Sꝫ hec ſanctoꝝ merita virorum. Utinam me ſub illa infructuoſa adhuc ficu iacentē ex aliqua ieſus parte reſpiceret: ferret poſt trienniū fruct⁹ ꝛ noſtra fic⁹. Sed vnde tantū peccatorib⁹ ſpei? Utinam
Luc.13. ſaltem ille euāgelicus dn̄ice cultor vinee ficum noſtraꝫ fortaſſe iam iuſſus excidere: remittat illam ꝛ hoc anno: vſqꝫ dum fodiat: ꝛ
Ps.112. mittat cophinū ſtercoris: naꝫ forte de terra ſuſcitet inopē: ꝛ de ſtercore erigat pauperē. Beati q̄ ſub vite ꝛ olea equos ſuos alligāt. Laborem curſuū ſuoꝝ paci ꝛ leticie ꝯſecrantes: ne fic⁹ adhuc: id eſt illecebroſa delitiarū obumbret prurigo mūdi: humilis ad altitudinem: fragilis ad laborē: mollis ad vſum: ſterilis ad fructum. Ac fortaſſe miret̃ aliq̄s: cur ſcribere audeo qui loq̄ nequeo. Attamē ſi repetam⁹ que legimus in euāgelicis ſcripturis: ꝛ ſacerdotalib⁹ factis: ac nobis ſanctus zacharias ꝓpheta documēto ſit: inuenies eſſe qꝺ vox nō explicet: ꝛ ſtilus ſignet. Qꝫ ſi nomen iohānis reddidit patri voceꝫ: ego quoqꝫ deſperare nō debeo: q̄n vocē licet mutus accipiam: ſi loquar chriſtū: cuius q̄dem generationē iuxta ꝓpheticū dictū q̄s enarrabit? Et ideo q̄ſi ſeru⁹ dn̄i familiā p̄dicabo. Immaculat⁹ em̄ dn̄s imaculataꝫ ſibi familiaꝫ etiā in hoc pleno colluuionū fragilitatis humane corꝑe ꝯſecrauit. Et bene ꝓcedit: vt q̄m hodie natalis ē virginis: de virginibus ſit loquendū: ꝛ ex p̄dicatione liber ſumat exordiū. Natalis ē virginis: integritatem ſeq̄mur. Natalis ē martyris: hoſtias imolemus. Natalis ē ſancte agnes: mirent̃ viri: nō deſperent paruuli: ſtupeant nupte: imitent̃ innupte. Sed q̄d dignum ea loqui poſſumus: cui⁹ ne nomen q̄deꝫ eſt vacuum luce laudis? Fuit deuotio ſup̄ etatem: virt⁹ ſup̄ naturā: vt mihi videat̃ nō hominis habuiſſe nomen: ſed oraculū martyris q̄ indicauit q̄d eſſet futura. Habeo tn̄ vnde mihi ſubſidiū comparet̃. Nomen virginis titul⁹ eſt pudoris. Appellabo martyrē. Predicaui ſatis: ꝓlixa laudatio eſt que nō querit̃: ſed tenet̃. Faceſſant igit̃ ingenia: eloquētia cōticeſcat. Uox vna p̄coniuꝫ eſt. Hanc ſenes: hanc iuuenes: hāc pueri canant. Nemo eſt laudabilior ꝙ qui ab oībus laudari poteſt. Quot hoīes: tot p̄cones: qui martyrē p̄dicant dum loquunt̃. Hec duodecim annorū martyriuꝫ feciſſe tradit̃. Quo deteſtabilior crudelitas que nec minuſcule pep̄cit etati? Immo magna vis fidei que etiā ab illa teſtimoniū inuenit etate. Fuit ne i illo corpuſculo vulneri locus? Et que nō habuit q̄ ferrum recip̄et: habuit quo ferrū vinceret. At iſtius etatis puelle toruos etiam vultus parentū ferre nō poſſunt: ꝛ acu diſtricta ſolent puncta flere quaſi vulnera. Hec inter cruentas carnificū impauida man⁹: hec ſtridētiū grauib⁹ immobilis tractib⁹ catenarum: nūc

ſurentꝭ mucroni militis totū offerre coꝛpꝰ:
moꝛi adhuc neſcia: ſed parata: vꝉ ſi ad aras
inuita rapeꝛ: tendere chꝛiſto inter ignes ma
nus: atq; in ipſis ſacrilegis focis tropheū
dn̄i ſignare victoꝛis: nūc ferratꝭ colla manꝰ
q; ambas inſerere nexibꝰ. Sed nullꝰ tam te
nuia mēbꝛa poterat nexꝰ includere. Nouū
martyrij genꝰ: Nōdū idonea pene: ⁊ iaꝫ ma
tura victoꝛie: certare difficilis: facilis coꝛo
nari: magiſteriū ꝟtutꝭ ipleuit: q̄ ꝓiudiciū de
hebat etatꝭ. Nō ſic ad thalamū nupta ꝓpe
raret: vt ad ſupplicij locū: leta ſucceſſu: gra
du feſtina ꝟgo ꝓceſſit: ñ i toꝛto crine caput
cōpta: ſ; chꝛiſto: nō floſculiſ redimita ſ; moꝛi
bus. Flere oēs: ipſa ſine fletu. Mirari pleri
q; ꝙ tam facile vite ſue ꝓdiga: quā nōdum
hauſerat: iam quaſi ꝑfuncta donaret. Stu
pere vniuerſi: ꝙ iaꝫ diuinitatꝭ teſtꝭ exiſteret
que adhuc arbitra ſui ꝑ etatē eſſe nō poſſet.
Effecit deniq; vt ei de deo crederetꝛ: cui de
hoīe adhuc nō crederetꝛ: qꝛ qḋ vltra naturā
eſt: de auctoꝛe nature eſt. Quāto tꝛoꝛe egit
carnifex vt timereꝛ: quantis blanditijs vt
ſuaderet: q̄tꝫ voꝝ vota vt ſibi ad nuptias ꝓue
niret. At illa: Et hec ſponſi iniuria ē inq̄t ex
pectare placiturā. Qui me ſibi pꝛioꝛ elegit:
accipiet: Quid ꝑcuſſoꝛ moꝛarꝭ? Pereat coꝛ
pus qḋ amari pōt oculis qbꝰ nolo. Stetit:
oꝛauit: ceruiceꝫ inflexit. Cerneres trepidare
carnificē: q̄ſi ipſe addictꝰ fuiſſet: tremere ꝑ
cuſſoꝛis dexterā: pallere oꝛa alieno timentꝭ
ꝑiculo: cū puella nō timeret ſuo. Habetꝭ igi
tur in vna hoſtia duplex martyriū: pudoꝛis
⁊ religionis. Et virgo ꝑmāſit: ⁊ martyrium
obtinuit. Inuitat nūc itegritatꝭ amoꝛ: ⁊ tu
ſoꝛoꝛ ſancta vꝉ mutꝭ tacita moꝛibꝰ vt aliq̄d
de ꝟginitate dicamꝰ: ne veluti trāſitu q̊daꝫ
ꝑſtricta videaꝛ: q̄ ꝑncipalis ē virtꝰ. Non em̄
ideo laudabilis ꝟginitas: qꝛ ⁊ in martyribꝰ
reperiꝛ: ſ; qꝛ ipſa martyres faciat. Quis aūt
hūano eā poſſit igenio cōpꝛehēdē: quā nec
natura ſuis incluſit legibꝰ? Aut qs naturali
voce cōplecti: qḋ ſupꝛa vſuꝫ nature ſit? E ce
lo arceſſiuit qḋ imitareꝛ in tꝛiſ. Nec imerito
viuēdi ſibi vſum queſiuit e celo q̄ ſponſum
ſibi inuenit i celo. Hec nubes aera angelos
ſideraq; trāſgrediēs: ꝟbū dei i ipſo ſinu pa
tris inuenit: ⁊ toto hauſit pectoꝛe. Nam qs
Cantꝭ.1. tm̄ cū inuenerit relinquat boni? Unguētū
em̄ exinanitū eſt nomē tuū: Propterea ado
leſcentule dilexerūt te ⁊ attraxerunt te. Po
Math.22. ſtremo nō meū eſt illud: qm̄ que nō nubunt
neq; nubenꝛ: erūt ſicut angeli i celo. Nemo
q̊ mireꝛ ſi angelis cōparenꝛ: que angeloꝝ
dn̄o copulanꝛ. Quis igiꝛ neget hāc vitā flu
xiſſe de celo: quā nō facile inuenimꝰ in tꝛis?
Niſi poſtq; deus in hec terreni coꝛꝑis mem
bꝛa deſcendit: tūc in vtero ꝟgo ꝯcepit: ⁊ ver Joh.1.
bum caro factū eſt: vt qḋ caro factū eſt: caro
fieret dei. Dicet aliq̄ſ: Sꝫ etiā helias nullis
coꝛpoꝛei coitus fuiſſe ꝑmixtus cupiditatibꝰ
inueniꝛ: Ideo q̊ curru raptꝰ ad celū: ideo cū
dn̄o apparet in glia: ideo dn̄ici venturus eſt
ꝑcurſoꝛ aduentꝰ: Et maria ſumēs tympanū
pudoꝛe virgineo choꝛos duxit. Sꝫ ꝯſidera
te cuiꝰ illa ſpecieꝫ tūc gerebat: Nōne ecclie:
que religioſos ſpū cetus q̄ carmina diuina
ꝯcinerent: imaculato virgo ſpū copulauit?
Nam etiā tēplo hieroſolymis fuiſſe legimꝰ
virgines deputataſ. Sed quid apl'us dicit:
Hec aūt in figura ꝯtingebant illis vt eſſent 1.Corꝭ.10.
indicia futuroꝝ. Figura em̄ in paucis ē: vi
ta in pluribꝰ. At vero poſtea q; dn̄s i coꝛpꝰ
hoc veniens cōtuberniū diuinitatꝭ ⁊ coꝛꝑis
ſine vlla ꝯcrete ꝯfuſionis labe ſociauit: tūc
toto oꝛbe diffuſus coꝛpoꝛibꝰ humanis: vite
celeſtis vſus inoleuit. Hoc illud eſt qḋ mini
ſtrantes in terris angeli decantarūt futurū
genus: qḋ miniſteriū dn̄o imaculati coꝛꝑis
obſequijs exhiberet. Hec eſt celeſtis illa mi
litia: quā laudantiū exercitꝰ angeloꝝ ꝓmit
tebat in terris. Habemꝰ q̊ auctē vetuſtatꝭ
a ſeculo: plenitudinē pꝛofeſſionis a chꝛiſto.
Certe nō eſt h̊ mihi cōmune cū gentibꝰ: nō
populare cū barbaris: nō cū ceterꝭ animāti
bus vſitatuꝫ: cum qbꝰ ⁊ ſi vnū eundēq; vi
talem aeris huiꝰ carpimꝰ ſpūm: vulgarē ter
reni coꝛꝑis participamꝰ ſtatū: generandi q̊;
nō diſcrepamꝰ vſu: hoc ſolo tm̄ nature pari
lis cōuitia declinamꝰ: ꝙ virginitas affectaꝛ
a gentibꝰ: ſed ꝯſecrata violaꝛ: icurſaꝛ a bar
baris: neſciꝛ a reliquis. Quis mihi ꝑtendit
veſte ꝟgines ⁊ palladis ſacerdoteſ? Qualis
iſta eſt nō moꝛū pudicitia ſed annoꝝ: q̄ non
ꝑpetuitate: ſ; etate ꝑſcribiꝛ? Petulātioꝛ eſt
talis integritas: cuiꝰ coꝛruptela ſenioꝛi ſer
uaꝛ etati. Ipſi docent virgines ſuas nō de
bere ꝑſeuerare nec poſſe q̄ virginitati fineꝫ
dederūt. Qualis aūt eſt illa religio: vbi pu
dice adoleſcētes iubenꝛ eſſe: impudice anꝰ?
Sed nec illa pudica eſt que lege teneꝛ: ⁊ illa
ipudica q̄ lege dimittiꝛ. O myſteria: o mo
res: vbi neceſſitas imponiꝛ caſtitati: aucto
ritas libidini daꝛ. Itaq; nec caſta ē q̄ metu

cogiꝛ: nec honeſta q̄ mercede cōduciꝛ: nec
pudoꝛ ille q̄ intēperantiū oculoꝝ quotidia
no expoſitꝰ cōuitio flagicioſis aſpectibꝰ ver
beraꝛ. Cōferunꝛ imunitates: offerunꝛ ꝑcia:
q̄ſi nō h̊ maximū petulātie ſit indiciū: caſti
tatē vēdere: Qḋ ꝑcio ꝓmittiꝛ: ꝑcio addiciꝛ
⁊ ꝑcio remuneraꝛ. Neſcit redimere caſtitatē
que vendere ſolet. Quid de ſacris phꝛygijs
loquar: i qbꝰ impudicitia diſciplina ē: atq;
vtinam ſexus fragilioꝛis? Quid de oꝛgijs li
beri: vbi religionis myſteriū eſt incentiuuꝫ
libidiniſ? Qualis igiꝛ pōt ibi vita eſſe ſacer
dotum: vbi coliꝛ ſtupꝛū deoꝝ? Nō hn̄t igiꝛ
ſacrā virginē. Uideamꝰ ne foꝛte aliquā vel
phie ꝑcepta foꝛmauerit: q̄ magiſterium ſibi
oīm ſolēt vendicare virtutuꝫ. Pythagoꝛea
quedā vna ex virginibꝰ celebꝛaꝛ fabulis: cū
a tyranno cogereꝛ ſecretuꝫ ꝓdere: ne q̄d i ſe
ad extoꝛquēdā ꝯfeſſionē vel toꝛmētꝭ liceret:
moꝛſu linguā abſcidiſſe ferꝛ: atq; in tyranni
faciē deſpuiſſe: vt q̄ ītrogandi finē nō faci
ebat: nō haberet quā ītrogaret. Eadeꝫ tm̄
foꝛti aīo ſ; tumenti vtero exēpluꝫ taciturni
tatis ⁊ ꝓluuiū caſtitatꝭ victa eſt cupiditati
bus: q̄ toꝛmētis vinci nequit. Igiꝛ q̄ mentꝭ
potuit tegere ſecretū: coꝛꝑis nō texit oppꝛo
bꝛiuꝫ. Uicit naturā: ſ; nō tenuit diſciplinā:
quā vellet i voce munimētū ſui pudoꝛis ex
iſtē: eo foꝛtaſſe erudierat illā ꝑnia: vt culpā
negaret. Nō igiꝛ inuicta vndiq;. Nā et ty
rannꝰ licet nō potuerit inuenire qḋ interro
gabat: tm̄ qḋ nō ītrogabat inuenit. Quan
to nr̄e virgines foꝛtioꝛes q̄ vincūt etiā quas
nō vident ꝑtātes: qbꝰ nō tm̄ de carne ⁊ ſan
guine: ſ; etiā de ipſo mūdi ꝑncipe ſeculiq; re
ctoꝛe victoꝛia eſt. Etate vtiq; agne minoꝛ: ſ;
virtute maioꝛ: triūpho numeroſioꝛ: ꝯſtātia
ꝯfidētioꝛ: nō ſibi linguā ꝓpter metū abſtu
lit: ſed ꝓpter tropheū reſeruauit. Nihil em̄
habuit qḋ pꝛodi timeret: cuius nō erat cri
minoſa ſ; religioſa ꝯfeſſio. Itaq; illa ſecretū
tm̄mō celauit: hec ꝓbauit deū: quē qꝛ etas
nōduꝫ poterat ꝯfiteri: natura ꝯfeſſa eſt. In
laudationibꝰ ſolet patria ꝑdicari ⁊ parētes:
vt in cōmemoꝛatione auctoꝛis dignitas ſuc
ceſſionis exaggereꝛ. Ego licet laudationeꝫ
nō ſuſceperim virginitatꝭ ſed exꝑſſionē: ad
rem tm̄ ꝑtinere arbitroꝛ: vt q̄ ſit ei patria: qs
auctoꝛ appareat. Ac ꝑus vbi ſit patria defi
niamꝰ. Si em̄ ibi ē patria: vbi genitale do
miciliū: in celo ꝑfecto ē pr̄ia caſtitatꝭ. Itaq;
h̄ aduena: ibi incola ē. Quid aūt ē caſtitas
virginalꝭ: niſi expers ꝯtagionis integritas?
Atq; eiꝰ auctoꝛ ē quē poſſumꝰ exiſtimare niſi
imaculatū dei filiū: cuiꝰ caro nō vidit coꝛru
ptionē: diuinitas nō eſt experta ꝯtagionē?
Uidete igiꝛ quāta virginitatꝭ merita ſint.
Chꝛiſtꝰ an̄ virginē: chꝛiſtꝰ ex virgine: A pr̄e
q̄dem natꝰ ante ſecula: ſ; ex virgine natꝰ ob
ſecula. Illud nature ſue: h̊ nr̄e vtilitatꝭ eſt.
Illud erat ſemꝑ: h̊ voluit. Spectate aliḋ vir
ginitatis meritū. Chꝛiſtꝰ virginis ſpōſus: ⁊
ſi dici pōt: chꝛiſtꝰ virginee caſtitatꝭ. Uirgini
tas em̄ chꝛiſti: nō ꝟginitatꝭ ē chꝛiſtꝰ. Uirgo
eſt q̊ que nupſit: ꝟgo q̄ nos ſuo vtero poꝛta
uit: virgo q̄ genuit: virgo q̄ ꝓpꝛio lacte nu
triuit. De qua legimꝰ quāta fecit ꝟgo hie
ruſalem. Nō deficient de petra vbera: neq;
nix a libano: aut declinauit aq̄ valida vēto
q̄ poꝛtaꝛ. Qualis ē hec virgo q̄ trinitatꝭ fon
tibꝰ irrigaꝛ: cui de petra fluūt aque: nō defi
ciūt vbera: mella fundūꝛ? Petra aūt ē iuxta 1.Corꝭ.10.
aplm̄ chꝛiſtꝰ. Ergo a chꝛiſto nō deficiūt vbe
ra: claritas a deo: flumen a ſpū. Hec ē trini
tas q̄ eccliam ſuā irrigat: pr̄: chꝛiſtꝰ ⁊ ſpūs.
Sed iam a mr̄e deſcēdamꝰ ad filias. De vir Ibidē.7.
ginibꝰ inquit apl'us: ꝑceptū dn̄i nō habeo:
ꝯſiliuꝫ aūt do. Si doctoꝛ gentiū nō habuit:
hr̄e qs potuit? Et ꝑceptū quidē nō habuit:
ſed habuit exemplū. Nō em̄ imꝑari pōt vir
ginitas ſ; optari. Nā que ſupꝛa nos ſunt: in
voto magꝭ q; in magiſterio ſunt. Sed volo
vos inq̄t ſine ſollicitudīe eē. Nā q̄ ſine vxo
re eſt: ſollicitꝰ eſt q̄ dn̄i ſūt: quō placeat deo.
Et ꝟgo cogitat q̄ dn̄i ſunt: vt ſit ſancta coꝛ
poꝛe ⁊ ſpū. Nā que nupta ē: cogitat q̄ mūdi
ſunt: quō placeat viro. Nō ego q̄dē diſſua
deo matrimoniū: ſ; virginitatis attexo bn̄fi
cium. Qui infirmꝰ eſt inq̄t olera māducet. Ro.14.
Aliḋ exigo: aliḋ admiroꝛ. Alligatꝰ es vxoꝛi: 1.Corꝭ.7.
noli querere ſolutionē. Solutꝰ es ab vxoꝛe
ne queſierꝭ vxoꝛē. Hoc ꝑceptū eſt copulatꝭ.
De virginibꝰ aūt q̄d ait. Et q̄ matrimonio
iungit virginē ſuaꝫ benefacit: ⁊ q̄ nō iungit
meliꝰ facit. Illa nō peccat ſi nubat: hec ſi nō
nubat: eterna eſt. Ibi remediū infirmitatꝭ:
h̄ glia caſtitatꝭ. Illa ñ repꝛhēdiꝛ: iſta laudeꝛ.
Cōferamꝰ ſi placet bona mulieꝝ cū vltimis
virginū. Iactet licet fecūdo ſe mulier nobi
lis partu: q̄ plures generauerit: plus labo
rat. Numerat ſolatia filioꝝ: ſ; numeret pari
ter ⁊ moleſtias. Nubit ⁊ ploꝛat. Qualia ſūt
vota q̄ flenꝛ? Cōcipit ⁊ graueſcit. Pꝛiꝰ vtiq;
impedimentū fecunditas incipit afferre q;

fructū. Parturit ⁊ ęgrotat. Q̄ dulce pignꝰ
qđ a piculo incipit: ⁊ in piculis deſinit: pˀus
dolori futurū q̄ voluptati. Periculis emiẜ:
nec ꝓ arbitrio poſſideẜ. Quid recēſeā nutri
endi moleſtias īſtituēdi ⁊ copulādi? Feliciū
ſunt iſtę miſerię. Habet maẜ hęredes: ſ au/
get dolores. Nā de adūſis nō oportet dicē:
ne ſanctiſſimoꝝ parentū animi ꝯtremiſcāt.
Vide mi ſoror q̄ graue ſit pati qđ nō opor/
tet audiri. Et hęc ī pn̄ti ſeculo. Veniēt autē
Luc.23. dies: qn̄ dicāt: Beatę ſteriles: ⁊ vētres q̄ nō
genuerūt. Filię em̄ huiꝰ ſeculi generāẜ ⁊ gene
rāt: filia aūt regni abſtiet a voluptate viri ⁊
a voluptate carnis: vt ſit ſācta corpe ⁊ ſpū.
Quid ego famulatꝰ gˀues ⁊ addicta virꝭ ſui/
tia replicē fęiaꝝ: q̄s añ iuſſit deꝰ ſuire q̄ ſer/
uos? Quę eo ꝓſeq̄r: vt indulgētiꝰ obſeq̄nẜ.
Quibꝰ h ſi ꝓbę ſūt merces ē caritatꝭ: ſi ipro/
bę pęna delicti. Hinc illa naſcunẜ incentiua
vitioꝝ: vt q̄ſitꝭ coloribꝰ ora depingāt: dum
virꝭ diſplicere formidāt: ⁊ đ adulterio vultꝰ
meditenẜ adulteriū caſtitatꝭ. Quāta h amē
tia: effigiē mutare naturę: picturā quęrere:
et dum verenẜ maritale iudiciū ꝓdere ſuū?
Prior em̄ de ſe ꝓnūciat q̄ cupit mutare qđ
nata eſt. Ita dū alij ſtudet placere: pˀus ipſa
ſibi diſplicet. Quē iudicē mulier veriorē re/
q̄rimꝰ deformitatꝭ tuę q̄ te ipſam q̄ videri ti
mes? Si pulchra es: q̄d abſconderis? Si de
formis: cur te formoſaꝫ eſſe mētiris: nec tuę
ꝯſcię: nec alieni grām erroris habitura? Ille
em̄ alterā diligit: tu alteri vis placere: ⁊ ira/
ſceris ſi amet aliā q̄ adulterare in te doceẜ.
Male magiſtra es iniurię tuę. Lenocinari
refugit etiā q̄ paſſa lenonē eſt. Ac licet vilis
mulier: non alteri tm̄ ſ ſibi peccat: tolerabi/
lioraq̧ ꝓpe modū in adultero crimina ſūt.
Ibi em̄ pudicitia: h natura adulteraẜ. Jam
q̄to pcio opus ē: ne etiā pulchra diſpliceat.
Hinc pcioſa collo dependēt monilia: inde p
humū veſtꝭ trahiẜ aurata. Emiẜ igiẜ hęc ſpe
cies an habeẜ? Quid ꝙ etiā odoꝝ varię ad/
hibenẜ illecebrę: gēmis oneranẜ aures: ocu/
lis color alẜ infūdiẜ? Quid ibi remanet ſuū:
vbi tā multa mutanẜ? Senſus ſuoſ amittit
mulier ⁊ viuere poſſe ſe credit? Vos vˀo bea
tę virgines q̄ talia tormēta potiꝰ q̄ ornamē
ta neſcitꝭ: qbꝰ pudor ſanctꝰ verecūda ſuffu/
ſus ora: ⁊ bona caſtitas ē decori: nō hūanis
addictę oculiſ: alieno errore merita vr̄a pen
ſatis. Habetꝭ ſane ⁊ vos veſtrę militiā pul/
chritudinis: cui virtutꝭ militat forma nō cor
poris: quā nulla extinguet ętas: nulla eripe
mors pōt: nulla ęgritudo corrumpe: ſolꝰ for
mę arbiẜ petiẜ deꝰ: q̄ etiā in corpe minꝰ pul/
chro diligit aīas pulchriores. Nō vteri onꝰ
notū: nō dolor partꝰ: ⁊ tm̄ numeroſior ſobo/
les pię mentꝭ: quę oēs ꝓ liberis hꝫ fęcunda
ſucceſſoribꝰ: ſteriẜ orbitatibꝰ: neſcit funera:
nouit hęredes. Sic ſancta eccl̄ia īmaculata
coitu: fęcūda partu: virgo ē caſtitate: mater
eſt ꝓle. Parturit itaq̧ nos virgo: non viro
plena: ſ ſpū. Parit nos virgo: nō cū dolore
mēbroꝝ: ſ cū gaudijs angeloꝝ. Nutrit nos
vˀgo: nō corpis lacte ſ apl̄i q̄ infirmā adhuc
creſcentꝭ ꝑp̄li lactauit ętatē. Quę igiẜ nupta
plures liberos hꝫ q̄ ſancta eccl̄ia: q̄ virgo ē
ſacramētꝭ: maẜ eſt ꝑp̄lis: cuiꝰ fęcūditatē etiā
Eſa.54. ſcp̄tura teſtaẜ dicēs: Q̄m plures filij deſertę
magꝭ q̄ eiꝰ q̄ hꝫ virū? Noſtra virū nō habet
ſ hꝫ ſpōſuꝫ: eo ꝙ ſiue eccl̄ia ī ꝑp̄lis: ſiue aīa ī
ſingulẜ ſacrę doctrinę vˀbis ſine vllo flexu pu
dorꝭ q̄ſi ſpōſo īnubit ęt̄no: effęta īiurię: fęta
rōnis. Audiſtꝭ parētes q̄bꝰ erudire vˀtutibꝰ:
q̄bꝰ inſtituere diſciplinis filias debeatiſ: vt
hr̄e poſſitis quarū meritis vr̄a delicta redi/
manẜ. Virgo dei donū eſt: munꝰ parentuꝫ:
ſacerdotiū caſtitatꝭ. Virgo matris hoſtia ē:
cuiꝰ quotidiano ſacrificio vis diuia placaẜ.
Virgo indiuiduū pignꝰ parentū: q̄ nō dote
ſollicitet: nō emigratiōe deſtituat: nō offen/
dat īiuria. Sꝫ nepotes aliq̄s hr̄e deſiderat:
⁊ aui nomē acq̄rere. Primū ſuos tradit: dū
quęrit alienos. Deinde certꝭ defraudari in/
cipit: dū ſperat incertos: ꝯfert opes ꝓprias:
⁊ adhuc poſciẜ: niſi dotem ſoluat exigiẜ. Si
diu viuat: oneroſus ē. Emere iſtud ē generꝝ
nō acq̄rere: qui parētibꝰ filię vēdat aſpectꝰ.
Ideo ne tot menſibꝰ geſtaẜ vtero: vt ī alie/
nam trāſeat ptātem? Ideo cōmendādę vir/
ginis cura ſuſcipiẜ: vt citiꝰ parētibꝰ auferaẜ.
Dicet aliq̄s. Ergo diſſuades nuptias? Ego
vˀo ſuadeo: ⁊ eos damno q̄ diſſuadere ꝯſue/
rūt: vtpote q̄ ſarę ac rebeccę ⁊ rachel cętarū
q̧ veterꝝ cōiugia fęiaꝝ ꝓ documētis ſingu/
lariū virtutū recēſere ſoleā. Qui em̄ copulā
dānat: dānat ⁊ filios: ⁊ ductā ꝑ ſucceſſionū
ſeriem: generꝭ ſocietatē dānat hūani. Nam
quēadmodū duratura in ſeculū ętas ſucce/
dere poſſet ętati: niſi grā nuptiaꝝ ꝓcreādę
ſtudiuꝫ ſobolis incitaret? Aut quō p̄dicari
pōt ꝙ īmaculatꝰ iſaac ad altaria dei victima
pr̄nę pietatꝭ acceſſit: ꝙ iſrl̄ hūano ſitꝰ ī corpe
deū vidit ⁊ religioſum ꝑp̄lo dedit nomē: q̄rū
originē damnat? Vnum ſane licet ſacrilegi
hoīes hn̄t: qđ in his etiā a ſapientiſſimis ꝓ/
beẜ: q̄ cōiugia dānando ꝓſitenẜ: ipſi nō de/
buiſſent naſci. Nō vtiq̧ diſſuadeo nuptiaſ:
ſi fructꝰ ſacrę virginitatꝭ enumero. Paucaꝝ
q̄ppe h munꝰ eſt: illud oīm. Nec pōt eſſe vir/
ginitas niſi habeat vñ naſcaẜ. Bona cū bo/
nis cōparo: q̄ faciliꝰ q̄d p̄ſtet eluceat. Neq̧
meā ſn̄iam affero: ſ eam repeto: quā edidit
ſpūſſanctꝰ ꝑ ꝓphetā. Melior eſt inq̄t ſterili
tas cū virtute. Primū em̄ qđ nupturę p̄ ce/
teris ꝯcupiſcūt: vt ſpōſi decore ſe iactent: co
neceſſe eſt īpares ſacris ſe fateanẜ eſſe virgi
pſ 44. nibꝰ qbꝰ ſolis ꝯtingit dicere: Specioſus for
ma p̄ filijs hoim: diffuſa ē grā in labijs tuiſ.
Quis ē iſte ſpōſꝰ? Nō vilibꝰ addictꝰ obſeq̄/
is: nō caducis ſuꝑbꝰ diuitijs: ſ cuiꝰ ſedes in
ſeculū ſeculi: filię regū ī honore eiꝰ Aſtitit re
gina a dextrꝭ eiꝰ ī veſtitu deaurato: varieta
te circūamicta virtutū. Audi igiẜ filia ⁊ vide
⁊ inclina aurē tuā: et obliuiſcere ꝑp̄lm tuū et
domū patrꝭ tui: qm̄ ꝯcupiuit rex ſpēm tuā:
qꝛ ipſe ē deꝰ tuꝰ. Et adūte q̄tuꝫ tibi ſpūſſan
ctus ſcp̄turę diuinę teſtificatione detulerit.
Regnū: aurū: pulchritudinē. Regnū vel qꝛ
ſponſa es regꝭ ęt̄ni: vel qꝛ inuictū animū ge
rens: ab illecebris voluptatū nō captiua ha
beris: ſ q̄ſi regina dn̄aris. Aurū qꝛ ſicut illa
materies examinata igne pcioſior ē: ita cor/
poris ſpēs virginalis ſpū ꝯſecrata diuino:
formę ſuę acq̄rit augmentū. Pulchritudinē
vˀo q̄s pōt maiorē exiſtimare decore eiꝰ quę
amaẜ a rege: ꝓbaẜ a iudice: dicaẜ dn̄o: cōſe/
craẜ deo: ſꝑ ſpōſa: ſꝑ innupta: vt nec amor
finē habeat: nec damnū pudor. Hęc ꝓfecto
vˀa pulchritudo ē: cui nihil deeſt: q̄ ſola me/
Cant.4. reẜ audire a dn̄o: Tota es formoſa proxima
mea: ⁊ rep̄henſio nō eſt ī te. Veni huc a liba
no: trāſibis ⁊ ꝑtrāſibilis a pncipio fidei a ca
pite ſanir ⁊ hermon: a latibulẜ leonū a mon/
tibus pardoꝝ. Quibꝰ indicijs oñdiẜ pfecta
⁊ irrep̄hēſibilis vˀginalis aīę pulchritudo: al
taribꝰ ꝯſecrata diuinis: inẜ occurſus ⁊ latibu
la ſpūaliū beſtiaꝝ nō inflexa mortalibꝰ: ſed
ītēta myſterijſ dei meruiſſe dilectū: cuiꝰ vbe
Pſ.103 ra plēa lęticię. Vinū .n. lętificat cor hoiſ. Et
Cant.4. odor inq̄t veſtimētoꝝ tuoꝝ ſuꝑ oīa aroma/
ta. Et infra: Et odor inq̄t veſtimētoꝝ tuoꝝ
ſicut odor libani. Vide quē nobis tribuas
virgo ꝓceſſum. Primꝰ em̄ odor tuꝰ ſuꝑ oīa
aromata q̄ in ſaluatorꝭ miſſa ſūt ſepulturā.
Et mortuos corpis motꝰ: mēbrorūq̧ redo/
let obiſſe delitias. Secundus odor tuꝰ ſicut
odor libani dn̄ici corpis: integritatē vˀginęę
florē caſtitatꝭ exhalat. Fauū itaq̧ melliſ tua
opa cōponant. Digna em̄ virginitas q̄ api/
bus cōpareẜ: ſic laborioſa: ſic pudica: ſic ꝯti
nens. Rore paſciẜ apes: neſcit ꝯcubitꝰ: mel/
la cōponit. Ros q̄ vˀginis ē ſmo diuinꝰ: qꝛ
ſicut ros dei vˀba deſcēdūt. Pudor virginis
eſt intemerata natura. Partꝰ virginis fętꝰ
labioꝝ: expers amaritudinis fertilis ſuaui/
tatꝭ ī cōmune labor cōmunis ē fructꝰ. Quā
te velim filia imitatricē eſſe huiꝰ apiculę: cui
cibꝰ flos eſt: ore ſoboles legiẜ: ore cōponiẜ.
Hāc imitare tu filia: vˀba tua nullū doli ve/
lamen obtēdāt: nullū habeāt fraudis inuo/
lucrū: vt ⁊ puritatē habeāt: ⁊ plena grauita
tis ſint: meritoꝝ q̄ tuoꝝ tibi ęterna poſteri
tas tuo ore pariaẜ. Nec ſoli tibi: ſ etiā pluri
bus cōgreges. Quis ſcit em̄ qn̄ a te aīa tua
repoſcaẜ? Nec receptacula horreoꝝ frumētꝭ
coaceruata dimittēs: nec vitę tuę vſui ꝓfu/
tura: nec meritꝭ rapiaris eo q̄ theſaurū tuuꝫ
ferre nō poſſis. Diues igiẜ eſto ſ paupi: vt
naturę participes tuę: ꝑticipes ſint etiā fa/
cultatū. Florē q̄ꝫ tibi demonſtro carpendū.
Illū vtiq̧ q̄ dixit: Ego flos campi: ⁊ lilium Cant.2.
cōualliū: tanq̄ liliuꝫ in medio ſpinaꝝ: qđ ē
euidentis indicij ſpūaliū nequitiaꝝ ſentibꝰ
virtutes obſideri. Vñ nemo fructū referat
niſi q̄ cautꝰ accedat. Sume igiẜ alas virgo
ſed ſpūſ: vt ſuꝑuoles vitia ſi ꝯtingere cupis
chriſtū. In altꝭ habitat: ⁊ hūilia reſpicit. Et
ſpēs eiꝰ ſicut cedrus libani q̄ comā nubibus
radicē in t̄ris inſerit. Principiū em̄ eiꝰ ī cęlo:
poſteriora eius in terris: fructus cęlo proxi/
mos ediderunt. Scrutare diligentius tam
bonū florē: nec vbiq̧ eū in pectoris tui con/
ualle repies: humilibꝰ em̄ frequenẜ inhalaẜ.
Amat generari in hortis: in q̄bꝰ eū ſuſanna
dū deambularet iuenit: mori pˀus q̄ violari
parata. Qui ſint aūt horti: ipſe demonſtrat
dicēs: Hortꝰ ꝯcluſus ſoror mea ſpōſa: hortꝰ Ibidem.4.
ꝯcluſus fons ſignatꝰ: eo ꝙ ī hortis hmōi im
p̄ſſam ſignaculis imaginē dei: ſinceri fontꝭ
vnda reſplēdeat: ne volutabris ſpūaliū be/
ſtiaꝝ: ſparſo cęno fluenta turbenẜ. Hinc ille
murali ſeptus ſpū pudor claudiẜ: ne pateat
ad rapinā. Itaq̧ ſic hortꝰ furibꝰ inacceſſus
vitem redolet: fragrat oleā: roſam renidet:
vt ī vite religio: in olea pax: ī roſa pudor ſa/
cratę virginitatꝭ inoleſcat. Hic eſt odor quē
iacob pr̄iarcha fragrauit: qn̄ meruit audire:

Gen.27. Ecce odoꝛ filij mei ſicut odoꝛ agri pleni. Naꝫ
licet plenꝰ oibꝰ fere fructibꝰ ꝑriarche ſancti
fuerit ager: ille tñ fruges maioꝛe ꝟtutꝭ labo
re generauit ꝭ floꝛeſ. Accīgē itaq ꝟgo: ⁊ ſi
vis huiuſcemodi tibi vt hoꝛtꝰ aſpiret: ꝓphe
Ps.140. ticꝭ eũ claude ꝓceptꝭ. Pone cuſtodiā oꝛi tuo:
⁊ oſtiuꝫ circũſtantie labijs tuis: vt etiam tu
poſſis dicere: Tanq̄ malꝰ in lignis nemoꝛꝭ:
ita fraternꝰ meꝰ in medio filioꝝ. In vmbꝛa
eiꝰ ꝯcupiui ⁊ ſedi: ⁊ fructuſ eiꝰ dulcis in fau
cibꝰ meiſ. Inueni quē dilexit aīa mea: tenui
eũ: ⁊ nõ relīquā eũ. Deſcēdat fratꝛ meꝰ in
hoꝛtũ ſuuꝫ ⁊ mãducet fructũ pomoꝝ ſuoꝝ.
Veni fratꝛe mi: exeamꝰ ī agꝝ: pone me vt ſi
gillũ in coꝛ tuũ: ⁊ velut ſigcũlũ ſup bꝛachiũ
Cant.5. tuũ. Fraternꝰ meꝰ candidus ⁊ rubeꝰ. Decet
eñ vt plene nouerꝭ ꝟgo quē diligis: atq oē
in eo ⁊ igenite diuinitatꝭ ⁊ aſſumpte myſte
riũ incoꝛꝑationis agnoſcas. Cãdidus meri
to: qꝛ ꝑris ſplendoꝛ: rubeus qꝛ partꝰ ē virgi
nis: coloꝛ ī eo fulget ⁊ rutilat vtriuſq natu
re. Memēto tñ antiq̄oꝛa in eo diuinitatꝭ in
ſignia q̄ coꝛꝑis ſacra: qꝛ nõ cepit a virgine:
ſꝫ q̄ erat venit in virginē. Ille diſcretꝰ a mi
litibꝰ: ille lancea vulneratꝰ: vt nos ſacri vul
neris cruoꝛe ſanaret: rñdebit tibi ꝓfecto: eſt
eñ mitis ⁊ hũilis coꝛde: blandus aſpectu.
Ibidem.4. Exurge aquilo: ⁊ veni auſter: aſpira hoꝛtuꝫ
meũ: ⁊ fluant aromata mea. Ex oibꝰ eñ par
tibꝰ mũdi odoꝛ ſancte religiõis adolcuit di
lecte q̄ virginis mēbꝛa fragrarũt. Foꝛmoſa
es ꝓxima mea: vt bona opinio: pulchꝛa vt
hieruſalē. Nõ caduci itaq coꝛꝑis pulchꝛitu
do vꝉ moꝛbo peritura vel ſenio: ſꝫ nullis ob
noxia caſibꝰ: opinio bonoꝝ: nũq̄ moꝛitura
meritoꝝ virginibꝰ ē decoꝛi. Et qm̄ nõ hũa
nis iam ſꝫ celeſtibꝰ quoꝝ vita viuis in terrꝭ:
digna es cõparari: accipe a dño ꝓcepta que
Ibidem.7. ſerues. Pone me vt ſigillũ inq̄t in coꝛ tuũ: ⁊
velut ſignaculũ ſup bꝛachiũ tuum. Quo ſi
gnatioꝛa prudētie tue factoꝛũq documēta
ꝓmanꝫ: in q̄bꝰ figura dei chꝛiſtꝰ eluceat qui
paterne ambitũ exequãs nature: totũ q̄cq̄d
a p̄re diuinitatꝭ aſſũpſit: exꝑſſit. Vñ etiam
aplꝰs in ſpũ nos dicit eē ſignatos: Qm̄ pa
tris imaginē habemꝰ in filio: ſigillũ filij ha
bemꝰ in ſpũ. Hac trinitate ſignati caueamꝰ
diligentiꝰ: ne qđ accepimꝰ pignꝰ in coꝛdibꝰ
nr̄is: aut moꝛũ leuitas: aut vllius adulterij
fraus reſignet. Sꝫ faceſſat ꝭ ſacrꝭ virginibꝰ
metꝰ: q̄bꝰ tãta ꝓſidia tribuit. Primũ ecclia
q̄ tenere ꝑlis ſollicita ſucceſſu: ipſa q̄ſi murꝰ
abũdantibꝰ in modũ turriũ increſcit vberi

buſ: donec ſoluto obſidionis hoſtilis icurſu
pacē valide iuuētutꝭ materne ꝓſidio ꝟtutis
acq̄rat. Vñ ⁊ ꝓpheta ait: Fiat pax in virtu Ps.121.
te tua: ⁊ abũdantia in turribꝰ tuis. Tũ ipſe
pacis dñs poſtq̄ validioꝛibꝰ bꝛachijs com
miſſa ſibi vineta ꝯplexꝰ palmites ſuos gem
mare ꝯſpexerit vultu ꝓſule naſcētibus fru
ctibꝰ auras temꝑat: ſicut ipſe teſtaꝛ dicens:
Vinea mea ē ī ꝯſpectu meo. Mille ſalomo Cant.
ni ⁊ ducēti q̄ ſeruãt fructũ eius. Supꝛa ait:
Sexagita potētes ī circuitu ꝓpaginis eius
ſtrictis armatos telis: ⁊ eruditos ꝓliaribus
diſciplinis: ꝭ mille ducētos. Creuit numerꝰ
vbi creuit ⁊ fructꝰ: qꝛ q̄ ſanctioꝛ q̄ſq eo mu
nitioꝛ. Sic heliſeus ꝓpheta exercitꝰ ãgeloꝝ
ꝓſidio ſibi adeſſe monſtrauit. Sic ieſus na
ue ducē militie celeſtꝭ agnouit. Pñt igiꝛ fru
ctum ī nob̄ cuſtodire: q̄ pñt etiaꝫ militare ꝓ
nobis. Vobis aũt ꝟgines ſãcte ſpeciale ꝓſi
diũ eſt: q̄ intemerato pudoꝛe ſacrũ dñi fua
tis cubile. Nec mirũ ſi ꝓ vobis angeli mi
litant q̄ angeloꝝ moꝛibus militatꝭ. Mereꝛ
eoꝝ ꝓſidiũ caſtitas virginalꝭ: quoꝝ vitã me
reꝛ. Et q̄d pluribꝰ exequar laudē caſtitatis?
Caſtitas eñ angelos fecit. Qui eã ſeruauit
angelꝰ ē: q̄ ꝑdidit diabolꝰ. Hinc religio etiã
nomen accepit. Virgo eſt q̄ deo nubit: Me
retrix q̄ deos fecit. Naꝫ de reſurrectione q̄d Math.
dicã: cuiꝰ ꝓmia iaꝫ tenetis? In reſurrectiõe
aũt neq nubēt: neq nubenꝛ: ſꝫ erũt ſicͣ an
geli inq̄t in celo. Qđ nobis ꝓmittiꝛ: vobis
ꝓſto ē: votoꝛũq nr̄oꝝ vſus apud vos ē. De
ꝭ mũdo eſtis: ⁊ nõ eſtꝭ in ꝭ mũdo. Seculuꝫ
vos hr̄e meruit: tenere nõ potuit. Qꝫ ꝓclaꝝ
aũt angelos ꝓpꝛ intemꝑantiã ſuã in ſeculũ
cecidiſſe de celo: ꝟgines ꝓpter caſtimoniaꝫ
in celũ trãſiſſe đ ſeculo. Beate virgines q̄s
nõ illecebꝛa ſollicitat coꝛpoꝝ: nõ colluuio ꝓ
cipitat voluptatũ. Cibꝰ parſimonie: potus
abſtinētie: docet vitia neſcire: q̄ docet cau
ſas neſcire vitioꝝ. Cauſa peccãdi etiã iuſtoſ
ſepe decepit. Hinc ꝓplus dei poſtq̄ ſedit bi Exo.
bere: deũ negauit. Hinc loth ꝯcubitꝰ filiarũ Gen.
ignoꝛauit ⁊ ꝑtulit. Hinc iuerſis veſtigijſ filij Ibidem
noe patri q̄ndaꝫ pudenda texerũt: q̄ pꝛocax
vidit: modeſtꝰ erubuit: pius texit offenſurꝰ
ſi ⁊ ipſe vidiſſet. Quãta vis eſt vini: vt quē
diluuia ñ nudauerũt: vina nudarēt. Quid
illud? Quãte felicitatꝭ eſt ꝙ nulla vos habē
di cupiditas inflãmat? Pauꝑ qđ habes po
ſcit: qđ nõ habes ñ req̄rit: fructꝰ laboꝛis tui
theſaurꝰ eſt inopi: ⁊ duo era ſi ſola ſint: cen
ſus ē largientꝭ. Audi ꝫ ſoꝛoꝛ quãtis careas.

Nam caue q̄d debeas. Nec meũ eſt docere:
nec tuũ diſcere. Perfecte eñ ꝟtutꝭ vſus ma
giſteriũ nõ deſiderat: ſꝫ infoꝛmat. Cernis vt
pompaꝝ ferculis ſimilis incedat: q̄ ſe cõpo
nit vt placeat: oim ī ſe vultꝰ ⁊ oꝛa ꝯuertēs:
eo ipſo quo ſtudet placere: defoꝛmioꝛ. Priꝰ
eñ ꝓpꝛo diſplicet q̄ placeat viro. At in vob̄
reiecta decoꝛis cura plus placet: et ꝭ ipſum
ꝙ vos nõ oꝛnatꝭ: oꝛnatꝰ eſt. Certe lacere vul
neribꝰ aures: ⁊ deꝑſſe onera miſere ceruiciſ:
nõ ſunt alleuamēta penarũ: ſed diſcrimina
metalloꝝ. Hinc collũ catena ꝯſtringit: inde
pedeꝫ cõpes includit. Nil refert: auro coꝛꝑ
onereꝛ an ferro. Si ceruix pꝛemiꝛ: ſi grauaꝛ
inceſſus: nil ꝓciũ iuuat: niſi ꝙ vos mulieres
ne pereat vobis pena: trepidatꝭ. Quid inꝛ
eſt: vtrũ aliena ſnia an vr̄a vos dãnet? Hinc
vos etiã miſerabilioꝛes q̄ qui publico iure
dãnanꝛ: ꝙ illi optãt exui: vos ligari. Qꝫ ꝟo
miſerabilis illa ꝯditio ꝙ tanq̄ mancipij foꝛ
ma venalis nuptura licitaꝛ: ⁊ q̄ ꝓcio vicerit
emat. Tolerabilius tñ mancipia veneũt q̄
ſepe ſibi dños legũt. Virgo ſi eligat: crimē
eſt: ſi nõ eligat: contumelia. Que q̄uis pul
chꝛa ſit ⁊ decoꝛa: ⁊ timet videri ⁊ cupit. Cu
pit vt ſe carius vendat: timet ne ꝭ ipſuꝫ de
deceat qđ videꝛ. Quãta ãt votoꝝ ludibꝛia
et ad ꝓcoꝛum euentꝰ ſuſpecti metꝰ: ne pauꝑ
illudat: ne diues faſtidiat: ne pulcher irride
at: ne nobilis ſpernat. Dicet aliq̄s: Tu nob̄
q̄tidie ꝟginũ canis laudes: q̄d faciã q̄ eadē
q̄tidie cãtito ⁊ ꝓficio nihil? Sꝫ nõ mea clpa
Deniq đ placētino ſacrãde ꝟgies veniũt: đ
bononiēſi veniũt: đ mauritania veniũt vt ꝭ
velēꝛ. magnã rē videtꝭ: ꝭ tractoꝛ alibi ꝑſua
deo. Si ita ē: alibi tractemꝰ vt vob̄ ꝑſuade
amꝰ. Quid ꝙ etiã q̄ me ñ audiũt ſequũꝛ: q̄
audiunt: nõ ſequunꝛ? Nã pleraſq virgines
cognoui velle ⁊ ꝓhiberi etiã ꝓdire a matri
bus: ⁊ qđ eſt grauiuſ: viduis: cũ q̄bꝰ ꝭ mihi
ſmo eſt. Nempe ſi hoiem amarēt filie vr̄e: ꝑ
legem poſſent eligere quē vellent. Quibus
igiꝛ hoiem eligere licet: deũ nõ licet? Cõtue
mini q̄ dulcꝭ pudicitie fructꝰ ſit: q̄ barbaricꝭ
q̄ ioleuit affectibꝰ. Ex vltimis infra vltraq
mauritanie partibꝰ deducte virgines ꝭ ſa
crari geſtiunt: ⁊ cũ ſint oēs familie in vincu
liſ: pudicitia tñ neſcit eſſe captiua. Profiteꝛ
regnũ eternitatꝭ que meret iniuriam ſerui
tutis. Naꝫ q̄d de bononienſibꝰ virginibus
loquar: fecũdo pudoꝛis agmie: q̄ mũdanis
ſe delitijs abdicãtes ſacrariũ virginitatꝭ in

colũt ſine ꝯtubernali ſexu: ꝯtubernali pudo
re ꝓuecte ad vicenariũ numerũ: ⁊ centena
rium fructũ: relictoq parentũ hoſpitio ten
dunt ī tabernaculis chꝛiſti indefeſſe milites
caſtitatis? Nũc canticis ſpũalibꝰ ꝑſonant:
nũc victũ oꝑibus exercent. Liberalitatꝭ q̄
ſubſidiũ manu querũt. Qꝫ ſi inueſtigande
virginitatꝭ inoleuerit odoꝛ: nam que ꝑ cete
ris ſpeculãdi venatũ pudoꝛis exploꝛãt: to
tis curarũ veſtigijs ꝓdam latentem vſq ad
ipſa cubilia ꝑſequunꝛ: aut ſi liberioꝛ alicuiꝰ
volatus affulſerit: totis oēs videas aſſurge
re alis: ꝯcrepare pennis: emicare plauſu: vt
caſto pudicitie choꝛo cingant volantē: do
nec albenti delectata comitatu ī plagas pu
doꝛis ⁊ indaginē caſtitatis domus patrieq
oblita ſuccedat. Bonũ itaq ſi ꝟgini ſtudia
parentũ quaſi flabꝛa pudoꝛis aſpirēt. Sed
illud gloꝛioſiꝰ: ſi tenere ignis etatꝭ etiã ſine
veteribꝰ nutrimentꝭ ſpõte ſe rapiat in fomi
tem caſtitatis. Dotē negabũt parentes: ſed
habes diuitē ſponſum cuiꝰ ꝯtenta theſauro
patrie ſucceſſionis emolumēta nõ queras.
Quãto dotalibꝰ ꝓſtat cõpendijs caſta pau
pertas: et tñ quã audiſtꝭ aliq̄n ꝓpter ſtudiũ
integritatis legitime factaꝫ ſucceſſionis ex
toꝛrem? Cõtradicũt parētes: ſed volũt vin
ci: reſiſtunt ꝓmo: q̄ credere timēt. Indignãꝛ
frequēter vt diſcas vincere: abdicationem
minanꝛ vt tentēt: ſi potes damna ſeculi nõ
timere. Queſitꝭ blandiunꝛ illecebꝛis vt vi
deant ſi variaꝝ mollire te nõ queat blandi
tia voluptatũ. Exerceris virgo dũ cogeris.
Et hec tibi ꝓma certamina: anxia parentuꝫ
vota ꝓponũt: vince ꝓus puella pietatē. Si
vincis domũ vincis ⁊ ſeculũ. Sꝫ eſto: mane
ant vos dãna patrimonij. Nõne caducarũ
⁊ fragiliũ diſpēdiũ facultatũ: futura celi re
gna cõpenſant? Quanq̄ ſi ꝟbis celeſtibus
credimꝰ: nemo eſt q̄ reliquerit domũ aut pa Luc.19.
rentes: aut frēs: aut vxoꝛē: aut filios ꝓpter
regnũ dei: ⁊ nõ recipiat ſepties tñ in ꝭ tꝑe:
in ſeculo aũt vēturo vitã eternã poſſidebit.
Crede fidē tuã deo: q̄ hoi pecuniam credis.
fenerare chꝛiſto. Bonꝰ diſpoſite ſpei cuſtoſ:
mꝉtiplicatꝭ fidei tue talētũ ſoluit vſurꝭ. Nõ
fallit ꝟitas: ñ circũſcribit iuſticia: ñ decipit
ꝟtꝰ. Qꝫ ſi ñ creditꝭ oꝛaclo: vꝉ exēpliſ credite.
Memoꝛie nr̄e puella dudũ nobilꝭ in ſeclo: nũc
nobilioꝛ deo: cũ vꝛgereꝛ ad nuptias a parē
tibꝰ ⁊ ꝓpinq̄s: ad ſacroſanctũ altare ꝯfugit.
Quo eñ meliꝰ virgo recurreret q̄ vbi ſacra

riū virginitatꝭ offerꝛ? Ne is q̄dē finis auda-
cię. Stabat ad arā dei pudoris hoſtia: victi
ma caſtitatꝭ: nūc capiti dexteram ſacerdotꝭ
iponēſ: p̄ceꝫ poſcēs: nūc iuſtę ipatiēs morę:
ac ſummū altari ſubiecta verticē: Num me-
lius inquit ꝙ altare velabit qđ ſanctificat
ipſa velamina frontē? Plꝰ talis decet flam-
meus in q̄ caput oīm chriſtꝰ q̄tidie cōſecraꝛ.
Quid agitꝭ vos ꝓpinq̄? quid exq̄rēdis ad-
huc nuptijs ſollicitatꝭ animū? Jam dudum
ꝓuiſas habeo. Spōſuꝫ offertꝭ: meliorē rep-
peri. Quaſlibet exaggerate diuitias: iacta-
te nobilitatē: potentiā p̄dicate. Habeo euꝫ
cui nemo ſe cōparet: diuitē mūdo: potentē
impio: nobilē cęlo. Si talē habetꝭ nō refuto
optionē: ſi nō reperitꝭ: nō ꝓuidetꝭ mihi: ſed
inuidetꝭ. Silentibꝰ cęterꝭ vnꝰ abruptiꝰ q̄d ſi
inq̄t paꝛ tuꝰ viueret: inuptā te manere pate
reꝛ? Tū illa maiori religiōe moderatiore pie
tate: ꝛ iđ fortaſſe defecit: ne q̄s ipedimentū
poſſet afferre. Qđ ille rn̄ſuꝫ de p̄re de ſe ora
culum maturo ſui ꝓbauit exitio. Jta cęteri
eadē q̄ſq; metuērēſ: fauere cęperꝛ q̄ ipedire
quęrebāt: nec diſpēdiū debitaꝝ attulit v̄gi
nitas facultatū: ſ etiā emolumentū integri
tatꝭ accepit. Habetꝭ puellę deuotōis p̄miū:
parentes cauete offenſionis exemplum.

Explicit de virginibus liber pri-
mus: Jncipit ſecundus.

Superiore libro quā

tum virginitatis munꝰ ſit: euolui-
mus. Nō em̄ potuimꝰ explicare vt
p ſe cęleſtis gr̄a munerꝭ inuitet legentē. Se-
cūdo libro virginē inſtitui decet: ꝛ tanq̄ cō-
petentiū p̄ceptoꝝ magiſterijs erudiri. Sed
qm̄ nos infirmi ad monendū ſumꝰ: ꝛ ipares
ad docendū: debet em̄ is q̄ docet ſup̄ euꝫ q̄
doceꝛ excellere: ne vel ſuſceptum deſeruiſſe
munꝰ: vel nob̄ arrogaſſe ampliꝰ videremur:
exēplis potiꝰ ꝙ p̄ceptꝭ putauimꝰ imbuēdā:
licet ampliꝰ ꝓficiaꝛ exēplo: qm̄ nec difficile
qđ iam factū ē exiſtimaꝛ: ꝛ vtile qđ ꝓbatū:
ꝛ religioſuꝫ qđ hereditario quodā p̄rnę vir-
tutis vſu in nos ē ſucceſſione trāſfuſum. Ꝙ
ſi q̄s nos p̄ſumptionis arguit: arguat potiꝰ
ſedulitatꝭ: q̄ rogantibꝰ virginibꝰ ne h̄ q̄deꝫ
putaui negandū. Malui em̄ me in p̄iculum
deduci pudoris: ꝙ non obſeq̄ volūtati eaꝝ
quaꝝ ſtudijs etiā deꝰ nr̄ placido ſe indulget
aſſenſu. Sꝫ neq; p̄ſumptio notari pōt: qm̄
cū haberēt vn̄ diſcerēt: affectū potiꝰ ꝙ ma-
giſteriū q̄ſiuerūt meū. Et excuſari ſedulitas
nō pōt: qm̄ cū haberēt auctorē matrꝭ ad ob-
ſeruantiā diſciplinę: nō ſup̄fluū iudicaui: ſi
nr̄i ſermonis blanditiā deriuarēt ad ꝓfeſſio
nis illecebrā. Jlle docere facilis q̄ ſeuero vi-
tia coercet affectu. Nos q̄ docere nō poſſu-
mꝰ: blādiamur. Et qm̄ plęręq; abſentes nr̄i
deſiderabāt ſmonis vſum: volumen h̄ ꝯdi-
di: q̄ ꝓfectę ad ſe vocis meę munꝰ tenentes
deeſſe nō crederēt quē tenerēt. Sꝫ ꝓpoſita
ꝓſequamur. Sit igiꝛ vobis tanq̄ i imagine
deſcripta v̄ginitaſ vitaq; beatę marię: d̄ q̄ ve
lut ſpeculo refulget ſpēs caſtitatis ꝛ forma
v̄tutꝭ. Hinc ſumatꝭ licet exēpla viuēdi: vbi
tanq̄ in exēplari magiſteria exp̄ſſa ꝓbitatꝭ:
q̄d corrigere: q̄d effugere: q̄d tenere debeatꝭ
oſ̄dunt. Primꝰ diſcēdi ardor: nobilitas eſt
mgr̄i. Quid nobiliꝰ dei matre? q̄d ſplēdidiꝰ
ea: quā ſplendor elegit? q̄d caſtiꝰ ea q̄ corpꝰ
ſine corporis ꝯtagione generauit? Nā de cęte-
ris eiꝰ v̄tutibꝰ q̄d loquar? Virgo erat nō ſo-
lum corp̄e ſ etiā mēte: q̄ nullo doli ambitu
ſincerū adulteraret affectuꝫ. Corde hūilis:
v̄bis grauiſ: animi prudēs: loq̄ndi parcior:
legendi ſtudioſior: nō in incerto diuitiaꝝ: ſ
in p̄ce paup̄is ſpem reponēs. Jntenta op̄i:
verecūda ſmone: arbitruꝫ mentis ſolita nō
hoīem ſ deū quęrere. Nō lędere reos: bene
velle oībꝰ: aſſurgē maioribꝰ natu: ęqualibꝰ
nō inuidere: fugere iactantiā: rōnē ſeq̄: ama
re virtutem. Qn̄ iſta vultu leſit parētes? qn̄
diſſenſit ꝓpinq̄s? qn̄ faſtidiuit humileꝫ? qn̄
deriſit debilē? qn̄ vitauit inopē: eos ſolos ſo
lita cętꝰ viroꝝ inuiſere: q̄s miſericordia non
erubeſceret neq; p̄teriret verecūdia? Nihil
toruū i oculis: nihil i v̄bis ꝓcax: nihil i actu
inuerecūdū: nō geſtꝰ fractior: nō inceſſus ſo
lutior: nō vox petulātior: vt ipſa corporis ſpe-
cies ſimulacrū fuerit mentꝭ: figura ꝓbitatꝭ.
Bona q̄ppe domus in ipſo veſtibulo debet
agnoſci: ac p̄mo p̄tendat ingreſſu: nihil intꝰ
latere tenebraꝝ: vt mēs nr̄a nullis repagulꝭ
corp̄alibꝰ ipedita tanq̄ lucernę lux intꝰ poſi
ta foris luceat. Quid ego exeq̄r ciboꝝ parſi
moniā: officioꝝ redūdantiā: alterū vltra na
turā ſup̄fuiſſe: alteꝝ pene ipſi naturę defuiſ
ſe? Jllic nulla intmiſſa t̄pa: hꝯgeminatos ie-
iunio dies? Et ſi qn̄ reficiēdi ſucceſſiſſet vo-
lūtas: cibꝰ plerūq; obuiꝰ q̄ mortē arceret: nō
delitias miniſtraret. Dormire non prius cu-
piditas ꝙ neceſſitas fuit. Et tamen cum q̄-
eſceret corpus: vigilaret animus: qui fre-
quenꝛ in ſomnis aut lecta repetit: aut ſom-
no intrupta ꝯtinuat: aut diſpoſita gerit: aut

gerēda p̄nūciat. Prodire domo neſcia: niſi
cū ad eccl̄iam ꝯueniret: ꝛ h̄ ipſum cū parēti-
bus aut ꝓpinq̄s. Domeſtico op̄oſa ſecreto:
forēſi ſtipata comitatu: nullo meliore tn̄ ſui
cuſtode ꝙ ſeipſa: q̄ inceſſu affectuq; venera
bilis: nō tam veſtigiū pedis tolleret ꝙ gra-
dum v̄tutꝭ attolleret: ꝛ tn̄ alios habeat v̄go
mēbroꝝ cuſtodes ſuoꝝ: morum aūt ſuoꝝ ſe
habeat ipſa cuſtodē. Plures erūt de q̄bꝰ di-
ſcat: ſi ipſa ſe doceat: q̄ virtutes mgr̄as ha-
bet: q̄ q̄cq̄d egerit diſciplina eſt. Sic maria
intēdebat oībꝰ quaſi a pluribꝰ moneretur: ſic
implebat oīa virtutꝭ officia: vt nō tā diſce-
ret ꝙ doceret. Talem hanc euāgeliſta mon-
ſtrauit: talē angelꝰ reperit: talē ſpūſſctūſ ele
git. Quid em̄ in ſingulis morer: vt eā parē-
tes dilexerint: extranei p̄dicauerint: quę di-
gna fuit ex q̄ dei filiꝰ naſcereꝛ? Hęc ad ipſos
ingreſſus angeli inuēta domi i penetralibꝰ
ſine comite: ne q̄s intentionē abrumpet: ne
q̄s obſtreperet. Neq; em̄ comites fęīas deſi
derabat: q̄ bonaſ comites cogitatōes habe
bat. Quinetiā tū ſibi minꝰ ſola videbaꝛ: cū
ſola eſſet. Nā quēadmodū ſola: cui tot libri
adeſſent: tot archāgeli: tot ꝓphetę? Deniq;
ꝛ gabriel eaꝫ vbi reuiſere ſolebat inuenit: et
angeluꝫ maria q̄ſi viri ſpecie mota trepida
q̄ſi non incognitū audito noīe recognouit.
Jta p̄egrinata ē in viro: q̄ nō eſt p̄egrinata
in āgelo: vt agnoſcas aures religioſaſ: ocu-
los verecūdos. Deniq; ſalutata obmutuit:
ꝛ appellata rn̄dit: ſed quę primo titubauerat
aſpectu: poſtea ꝓmiſit obſequium. Ꝙ ve-
ro religioſa in ꝓpinq̄s fuerit: ſcrip̄tura diuia
ſignificat. Nā ꝛ hūilior facta ē vbi ſe a deo
cognouit electā: ꝛ ſtatim ad cognatā ſuā in
montana ꝓceſſit: nō vtiq; vt exēplo crede-
Luc.1. ret q̄ iaꝫ crediderat oraculo. Btā em̄ inq̄t q̄
crediſti. Et tribꝰ cū ea mēſibꝰ māſit. Tāti
aūt intuallo t̄pis nō fides q̄riꝛ: ſ pietas ex-
hibeꝛ. Et h̄ poſtea ꝙ in vtero parētꝭ exiliēs
puer matrē dn̄i ſalutauit: p̄us cōpos deuo-
tionis ꝙ naturę. Jnde tot ſequētibꝰ ſignis
cū ſterilis pareret: virgo ꝯciperet: loquereꝛ
mutꝰ: adoraret magꝰ: expectaret ſymeon: ſi-
dera nūciarēt: maria mobilis ad introituꝫ:
Luc.2. imobiliſ ad miraculū. Cōſeruabat inq̄t hęc
oīa in corde ſuo. Ꝙuis maꝛ dn̄i: diſcere tn̄
p̄cepta dn̄i deſiderabat: et q̄ deū genuerat:
deū tn̄ ſcire cupiebat. Quid ꝙ ānis q̄s oībꝰ
ibat in hieruſalē ſolēni die paſchę: ꝛ ibat cū
ioſeph? Vbiq; i v̄gine comes ſingulaꝝ vir-
tutū eſt pudor: Hic indiuiduꝰ debet eē virgi
nitati ſine q̄ nō pōt eſſe virginitas. Nec ad
tēplū igiꝛ maria ſine pudoris ſui cuſtode ꝓ-
ceſſit. Hęc ē imago v̄ginitatꝭ. Talis em̄ fuit
maria: vt eiꝰ vniꝰ vita oīm diſciplina ſit. Si
igiꝛ auctor n̄ diſplicet opꝰ ꝓbemꝰ: vt q̄cūq;
ſibi eiꝰ exoptat p̄miū: imiteꝛ exēplū. Quātę
in vna virgine ſpēs virtutū emicant: Secre
tum verecūdię: vexillū fidei: deuotōis obſe
quiū: v̄go intra domū: comes ad miſteriū:
maꝛ ad tēplū. O quātꝭ illa virginibꝰ occur-
ret: quātas cōplexa ad dn̄m trahet dicens:
Hęc thoꝝ filij mei: hęc thalamos nuptiales
imaculato ſeruauit pudore. Quēadmoduꝫ
eas ip̄e dn̄s cōmendabit patri. Nimirū illđ
repetēs ſuū: Pꝛ ſācte iſtę ſūt q̄s ſuaui tibi:
i q̄bꝰ filiꝰ hoīs caput reclinās q̄euit: peto vt
vbi ego ſum: ꝛ ipſę ſint mecū. Sꝫ nō ſolum
ſibi dn̄t ꝓdeſſe: q̄ nō ſolę vixerūt ſibi: hęc pa
rētes redimat: hęc fr̄ēs. Paꝛ iuſte mūdꝰ me
nō cognouit: iſtę aūt me cognouerūt ꝛ mū-
dum cognoſcere noluerūt. Quę pōpa illa:
quāta angeloꝝ leticia plaudentiū: ꝙ hitare
mereaꝛ virgo i cęlo q̄ cęleſtē vitā vixit in ſę
culo? Tūc etiā maria tympanū ſumēs cho-
ros virginales excitabit cantātes dn̄o qđ p̄
mare ſecl̄i ſine ſecularibꝰ fluctibꝰ tranſierūt.
Tūc vnaq̄q; exultabit dicēs: Jntroibo ad Ps.42.
altare dei mei: ad deū q̄ lętificat iuuētutem
meā. Jmmolo deo ſacrificiū laudiſ: ꝛ reddo Ps.49.
altiſſimo vota mea. Neq; em̄ dubitauerim
vob̄ patere altaria quaꝝ mētes altaria dei
ꝯſidenꝛ dixerim: in q̄bꝰ q̄tidie ꝓ redēptione
corporis chriſtꝰ imolaꝛ. Nā ſi corpus virginis
dei tēplū eſt: animꝰ q̄d ē qui tanq̄ mēbroꝝ
cineribꝰ excitatꝭ: ſacerdotꝭ ęterni redopertꝰ
manu vaporē diuini ignis exhalat? Beatę
virgines q̄ tā imortali ſpiratis gr̄a: vt horti
floribꝰ: vt tēpla religiōe: vt altaria ſacerdo-
te. Ergo ſctā maria diſciplinā vitę iformet:
Thecla doceat imolari: q̄ copulā fugiēs nu-
ptialē: ꝛ ſpōſi furore dānata: naturā etiā be
ſtiaꝝ virginitatꝭ veneratiōe mutauit. Nāq;
p̄ata ad feraſ cū aſpectꝰ q̄s declinaret viroꝝ:
ac vitalia ipſa ſęuo offerret leoni: fecit vt q̄
ipudicos detulerāt oclos: pudicos referrēt.
Cernere erat lingētē pedes beſtiā: cubitare
humi: muto teſtificantē ſono: ꝙ ſacrū virgi-
nis corpꝰ violare nō poſſet. Ergo adorabat
p̄dam ſuā beſtia: ꝛ ꝓprię oblita naturę na-
turā induerat quā hoīeſ amiſerāt. Videres
quadā naturę trāſfuſione hoīes feritatē in-
dutos ſęuiciā impare beſtię: beſtiam exoſcu-
lātem pedes v̄ginis docere q̄d hoīes facere

ocberēt. Tm̄ habet ꝟginitas admirationis
vt eā etiā leones mirent̄. Nō impaſtos cibꝰ
flexit: nō citatos impetꝰ rapuit: nō ſtimula/
tos ira exaſperauit: nō vſꝰ decepit aſſuetos:
nō feros natura poſſedit. Docuerūt religio
neʒ: dū adorāt martyrē: docuerūt etiā caſti/
tatē dū virgini nihil aliud niſi plantas ex/
oſculant̄: demerſis in terrā oculis tanꝙ ve/
recundātibꝰ ne mares aliq̄ vel beſtia ꝟginē
nudā videret. Dicet aliq̄s: Cur exēplū attu
liſti marię: q̄ſi repiri queat q̄ matrē dñi poſ/
ſit imitari: cur etiā thecle quaʒ gētiū doctoꝛ
inſtituit? Da huiuſcemodi doctorē: ſi diſci/
plinā req̄ris hm̄ōi. Recens vobis exemplū
ꝓfero: vt intelligat apl'm nō vniꝰ eē docto/
rem: ſ; oīm. Antiochię nuꝑ virgo q̄daʒ fuit
fugitās publici vſus: ſ; q̄ magꝭ viroꝝ euita
bat aſpectū: eo ampliꝰ incēdebat. Pulchri/
tudo em̄ audita nec viſa plꝰ deſiderat̄: duo/
bus ſtimulis cupiditatū amoꝛis ⁊ cognitio/
nis: dum ⁊ nihil occurrit qđ minꝰ placeat: ⁊
plus putat̄ eſſe qđ placeat: qđ nō iudex ocu
lus explorat: ſ; animꝰ amatoꝛ exoptat. Ita/
q; ſancta ꝟgo ne diutiꝰ alerent̄ potiēdę ſpe
cupiditatꝭ: integritatē pudoꝛis ꝓfeſſa ſic re
ſtinxit improboꝝ faces: vt nō iaʒ amaret̄: ſ;
ꝓduceret̄. Ecce ꝑſecutio. Puella fugere ne/
ſcia: certe pauida ne incideret ī inſidiatoꝛes
pudoꝛis: animū ad ꝟtutē parauit: tā religi/
oſa vt moꝛtē nō timeret: tā pudica vt expe/
ctaret. Venit coꝛonę dies maxia oīm expe/
ctatio: ꝓducit̄ puella: duplex ꝓfeſſa certa/
men ⁊ caſtitatꝭ ⁊ religionis. Sʒ vbi viderūt
ꝯſtantiā ꝓfeſſionis: metū pudoꝛis: parataʒ
ad cruciatꝰ: erubeſcētē ad aſpectꝰ: excogita/
re cęperūt: quēadmodū ſpecie caſtitatꝭ reli/
gionē tollerent: vt cū id abſtuliſſent qđ erat
āpliꝰ: etiā id eripent qđ reliquerāt: Aut ſa/
crificare virginē: aut lupanari ꝓſtitui iubēt:
Quō deos ſuos colūt q̄ ſic vidicāt: aut quē/
admodū ipſi viuūt q̄ ita iudicāt? Hic puel/
la nō q; de religione ambigeret: ſ; de pudo/
re trepidaret: ipa ſecū: Quid agimꝰ hodie?
Aut martyr: aut ꝟgo: altera nobis inuidet̄
coꝛona. Sʒ nec ꝟginis nomē agnoſcit̄: vbi
virginitatꝭ auctoꝛ negat̄. Nā quēadmoduʒ
ꝟgo ſi meretricē colas: quēadmoduʒ virgo
ſi adulteros diligas: quēadmodum ꝟgo ſi
amoꝛē petas? Tolerabiliꝰ eſt em̄ mentē ꝟgi
nem q̄ carnē hr̄e. Vtrūq; bonuʒ ſi liceat: ſi
nō liceat ſaltē non homini caſtę ſ; deo ſimꝰ.
Joſue.2. Et raab meretrix fuit: ſed poſtq̄ deo credi/

dit: ſalutē inuenit. Et iudith ſe vt adultero Judith
placeret: oꝛnauit: quę tñ q2 h̄ religione non
amoꝛe faciebat: nemo eam adulterā iudica/
bat. Bn̄ ſucceſſit exēplū. Nā ſi illa q̄ ſe com/
miſit religioni: ⁊ pudoꝛē ſeruauit ⁊ patriaʒ:
foꝛtaſſis ⁊ nos ſeruādo religionē ſeruabimꝰ
etiā caſtitatē. Qꝫ ſi iudith pudiciciā religiōi
ꝑferre voluiſſet: ꝑdita patria etiā pudicitiā
ꝑdidiſſet. Itaq; talibꝰ infoꝛmata exēplis ſi/
mul aio tenēſ ꝟba dñi qbꝰ ait: Quicūq; ꝑdi Math
derit aīaʒ ſuā ꝓpter me: inueniet eā: Fleuit
⁊ tacuit: ne eā vel loquentē adult̄ audiret:
nec pudorꝭ elegit iniuriā: ſ; chꝛiſti recuſauit.
Exiſtimate vtrū adulterare potuerit coꝛpꝰ
q̄ nec vocē adulterauit? Iā dudū verecūdat̄
oꝛo mea: ⁊ q̄ſi adire geſtoꝝ ſeriē criminoſaʒ
atq; explanare foꝛmidat. Claudite aurē ꝟgi
nes dei: ducit̄ puella dei ad lupanar. Sʒ ape
rite aurē ꝟgines dei: ꝟgo ꝓſtitui pōt: adul/
terari nō pōt. Vbicūq; dei ꝟgo ē: dei tēplū
eſt. Nec lupanaria infamāt caſtitatē: ſed ca
ſtitas etiā loci abolet infamiā. Ingēs petu/
lantiū ꝯcurſus ad foꝛnicē. Diſcite martyruʒ
miracula ſācte ꝟgies: dediſcite locoꝝ voca
bula. Claudit̄ itꝰ colūba: ſtrepūt accipitres
foꝛis: certāt ſinguli q̄ ꝑdaʒ ꝑmꝰ inuadat. At
illa manibꝰ ad cęlū leuatis q̄ſi ad domū ve/
niſſet oꝛōnis ñ ad libidis diūſoꝛiū: Chꝛiſte
inq̄t q̄ domuiſti danieli ꝟgini feros leones:
potes etiā domare hoīm feras mētes. Chal
deis roꝛauit ignis. iudęis ſeȳnda ſuſpēdit mi
ſericoꝛdia tua ñ natura ſua. Suſāna ad ſup
pliciū genu fixit: ⁊ de adulteris triūphauit.
Aruit dextera q̄ templi tui dona violabat:
nūc templū ipſum attrectat̄ tuū: ne patiarꝭ
inceſtū ſacrilegij: q̄ nō paſſus es furtū. Be/
nedicat̄ ⁊ nūc nomen tuū: vt q̄ ad adulteriū
veni: ꝟgo diſcedā. Vix cōpleuerat ꝑcem: et
ecce vir militꝭ ſpecie tribit̄ irrupit: quēadmo
dū eū ꝟgo vt vidit: tremuit: cui ꝑꝭs tremēs
ceſſit. Sʒ nō illa imemoꝛ lectiōis: Et daniel
inq̄t ſupplicū ſuſānę ſpectaturꝰ aduenerat:
⁊ quā ꝑꝭs dānauit: vnꝰ abſoluit: Pōt et ī h̄
lupi hitu ouis latere. Habet ⁊ chꝛiſtꝰ milites
ſuos: q̄ etiā legiōes hʒ: Aut foꝛtaſſe ꝑcuſſoꝛ
ītrauit: ne vereare aīa: talis ſolet martyres
facē. O ꝟgo fides tua te ſaluā fecit. Cui mi/
les: Ne quęſo paueas ſoꝛoꝛ: Frat̄ huc veni:
ſaluare aīam non ꝑdere. Serua me: vt ipſa
ſerueris. Quaſi adult̄ ingreſſus: ſi vis mar
tyr egrediar. Veſtimēta mutemꝰ: ꝯueniunt
mihi tua: ⁊ mea tibi: ſed vtraq; chꝛiſto. Tua

veſtis me verū militē faciet: mea te ꝟginē.
Bene tu veſtieris: ego melius exuar: vt me
ꝑſecutoꝛ agnoſcat. Sume habitū q̄ abſcon/
dat fęminā: trade qui ꝯſecret martyrē. In/
duere chlamydē quę occultet mēbꝛa virgi/
nis: ſeruet pudoꝛē. Sume pileū q̄ tegat cri/
nes: abſcondat oꝛa. Solent erubeſcere q̄ lu
panar intrauerint. Sane cū egreſſa fueris:
ne reſpicias retro: memoꝛ vxoꝛis loth q̄ na/
turam ſuā q2 impudicos licet caſtis oculis
reſpexit: amiſit. Nec vereare ne q̄d ꝑeat ſa/
crificio: Ego ꝓ te hoſtiā deo reddo: tu ꝓ me
militē chꝛiſto hn̄s bonā militiā caſtitatis: q̄
ſtipēdijs militat ſempiternis: loꝛicam iuſti/
cię q̄ ſpiritali munimine coꝛpꝰ includat: ſcu
tum fidei quo vulnꝰ repellas: galeaʒ ſalutꝭ.
Ibi em̄ eſt ꝑſidiuʒ nr̄ę ſalutꝭ: vbi chꝛiſtꝰ eſt:
Qm̄ mulieris caput vir: virginis chꝛiſtꝰ. Et
intra hęc ꝟba chlamydē exuit: ſuſpectus tñ
adhuc habitꝰ: ⁊ ꝑſecutoꝛis ⁊ adulteri. Vir/
go ceruicē: chlamydem cępit miles offerre.
Quę pompa illa: q̄ gr̄a: cum in lupanari de
martyrio certarēt? Addant̄ ꝑſonę: miles et
virgo: hoc ē diſſimiles int̄ ſe natura: ſed dei
miſeratiōe cōſimiles: vt compleat̄ oꝛaculū:
tunc lupi ⁊ agni ſimul paſcent̄. Ecce agna ⁊
lupus: nō ſolū paſcūt̄ ſimul: ſ; etiā imolant̄.
Quid plura? Mutato habitu euolat puel/
la de laqueo: iam nō ſuis alis: vtpote q̄ ſpi/
ritalibus ferebat̄: ⁊ qđ nulla vnq̄ viderunt
ſęcula: egredit̄ de lupanari virgo: ſ; chꝛiſti.
At illi q̄ videbant oculis ⁊ nō videbāt: ceu
raptoꝛes ad agnam lupi fremere ad ꝑdam:
Vnus q̄ erat īmodice diſtrictioꝛ introiuit.
Sed vbi hauſit oculis rei textū: Quid h̄ in/
quit ē? Puella īgreſſa ē: vir videt̄. Ecce nō
fabuloſum illud: cerua ꝓ virgine: ſ; qđ veꝝ
eſt: miles ex ꝟgine. At etiā audierā ⁊ nō cre
dideram: q; aquas chꝛiſtꝰ ī vina ꝯuertit: iaʒ
mutare cępit ⁊ ſexus. Recedamꝰ hinc dum
adhuc q̄ fuimꝰ ſumꝰ. Nunq̄d ⁊ ipſe muta/
tus ſuʒ: q̄ aliud cerno q̄ credo? Ad lupanar
veni: cerno vadimoniū: ⁊ tñ mutatus egre/
diar: pudicꝰ exibo q̄ adult̄ intraui. Indicio
rei q2 debebat̄ tāto coꝛona victoꝛi: dānatꝰ ē
ꝓ ꝟgīe q̄ ꝓ ꝟgīe ꝯꝑhēſus ē. Ita ď lupanari
nō ſolū virgo: ſ; etiā martyres exierūt. Fert̄
puella ad locum ſupplicij cucurriſſe: certaſſe
ambo de nece: cū ille diceret: ego ſuʒ iuſſus
occidi: te abſoluit ſnīa qñ me tenuit. At illa
clamare cępit: nō ego te moꝛtꝭ vadē elegi: ſ;
ꝑędem pudoꝛis optaui. Si pudoꝛ quęrit̄:

manet nexꝰ: ſi ſanguis expoſcit̄: fideiuſſoꝛē
nō deſidero: habeo vñ diſſoluā. In me lata
ē iſta ſnīa q̄ ꝓ me lata ē. Certe ſi pecunię te
fideiuſſoꝛē dediſſeʒ: ⁊ abſente me iudex tuū
cenſuʒ fęneratoꝛi adiudicaſſet: eadē me ſen
tentia ꝯuenires: meo patrimonio ſoluerem
tuos nexus. Si recuſareʒ: q̄s me indignam
moꝛte cenſeret? Quāto maioꝛ ē capitꝭ huiꝰ
vſura? Moꝛiar innocēs: ne moꝛiar nocens.
Nihil hic mediuʒ eſt: Hodie aut rea ero tui
ſanguinis: aut martyr mei. Si cito redij: q̄s
me audet excludere? Si moꝛā feci: q̄s audet
abſoluere? Plus legibꝰ debeo rea nō ſolum
fugę meę: ſed etiaʒ cędis alienę. Sufficiunt
mēbꝛa moꝛti q̄ nō ſufficiebāt iniurię. Eſt in
ꝟgine vulneri locꝰ: q̄ nō erat ꝯtumelię. Ego
oꝑꝛobꝛiū declinaui: nō martyriū tibi ceſſi.
Veſteʒ: nō ꝓfeſſionem mutaui. Qꝫ ſi mihi
ꝑripis moꝛtē ñ redemiſti me: ſ; circūueniſti.
Caue ne q̄ſo ꝯtendas: caue ne ꝯtradicere au
diaris. Noli eripe beneficiū qđ dediſti. Dū
mihi hāc ſnīaʒ negas: illā reſtituis ſuꝑioꝛē.
Sententia em̄ ſnīa ſuꝑioꝛe mutat̄. Si poſte
rioꝛ me nō tenet: ſuperioꝛ tenet. Poſſumus
vterq; ſatiſfacere ſnīę: ſi me ꝑus patiaris oc
cidi. In te nō habent aliā quā exerceant pę
nam: in ꝟgine obnoxiꝰ pudoꝛ ē. Itaq; glo/
rioſioꝛ eris: ſi videaris de adultera martyrē
feciſſe: q̄ de martyre adulteram reddidiſſe.
Quid expectatꝭ? Duo ꝯtenderunt: ⁊ ambo
vicerunt: nec diuiſa ē coꝛona: ſ; addita. Ita
ſancti martyres inuicē ſibi bñficia ꝯferētes:
altera ꝑncipiū martyrio dedit: alt̄ dedit effe
ctum. At etiā ꝑhoꝝ gymnaſia damonē ⁊ py
thiam pythagoꝛęos in cęlū ferūt: quoꝝ vnꝰ
cū eēt moꝛti adiudicatꝰ: cōmendādoꝝ ſuoꝝ
tempꝰ popoſcit. Tyrannꝰ aūt aſtutiſſimꝰ q;
repiri eū nō poſſe exiſtimaret: petiuit vt ſpō
ſoꝛē daret q̄ ꝓ ſe feriret̄: ſi ipſe faceret moꝛā.
Quid ď duobꝰ ꝑclariꝰ neſcio: vtrūq; ꝑclaꝝ:
alt̄ moꝛtꝭ vadē inuenit: alt̄ ſe obtulit. Itaq;
cū reꝰ moꝛā ſupplicio faceret: fideiuſſoꝛ vultu
ſereno moꝛtē nō recuſauit. Cū duceret̄: ami
cus reuſus ē: ceruicē ſubſtituit: colla ſubie/
cit. Tūc admiratꝰ tyrānꝰ charioꝛē ꝑhis ami
citiā q̄ vitā fuiſſe: petiuit vt ipſe ab his q̄s
damnauerat: in amicitiā reciperet̄. Tantę
virtutis eſt gratia: vt ⁊ tyrannū inclinaret:
digna laude: ſed minoꝛ a noſtris. Nam illic
ambo viri: hic vna virgo: quę pꝛimo etiam
ſexū vinceret. Illi amici: iſti incogniti. Illi
tyranno vni ſe obtulerūt: iſti tyrannis plu/

rib⁹. Hoc etiã crudelioꝛib⁹: ꝙ ille pepcit: iſti
occiderũt. Inter illos i vno obnoxia neceſſi
tas: in his amboꝝ voluntas libera. Hoc ꝙ̊
iſti prudentioꝛes ꝙ illis ſtudij ſui finis ami/
citię gratia: iſtis coꝛona martyrij. Illi enim
certauerũt hoibus: iſti deo. Et qm̃ rei iſtius
fecimus mentionẽ: par eſt cõtexere quid de
dijs ſuis ſenſerit: quo magis infirmos iudi/
cetis: quos irrident ſui. Nanq; is cũ veniſ/
ſet in templũ iouis: amictũ aureũ quo ope/
riebat ſimulacrũ eius detrahi iuſſit: impo/
ni laneũ: dicens aurũ hyeme frigidũ: ęſtate
oneroſum eſſe. Sic deum irriſit ſuũ: vt nec
onus ferre poſſe: nec frigus putaret. Itẽ cũ
ęſculapij barbam vidiſſet aureã: tolli impe/
rauit: incongruũ eſſe appellans vt fili⁹ bar/
bam haberet: cũ apollo pater ei⁹ adhuc nõ
haberet. Item ſimulacris tenentib⁹ aureas
pateras ademit: allègans accipe ſe debere
qđ dij darẽt. Qm̃ hęc ſunt vota inquit ho/
minuz: vt a dijs q̃ bona ſunt: adipiſcamur.
Nihil aũt auro melius: qđ tñ ſi malũ eſt: ha
bere deos nõ debere. Si malũ nõ eſt: habe/
re magis hoies debere q̃ vti ſcirent. Ita lu/
dibꝛio habiti ſunt: vt neq; iuppiter veſtẽ ſuã
defẽdere potuerit: nec barbã ęſculapi⁹: nec
apollo pubeſcere adhuc cęperit: Neq; om/
nes q̃ dicunt dij: retrahere potuerint pate/
ras quas tenebãt: nõ tam furti reatũ timen
tes ꝙ ſenſuz nõ habẽtes. Quis igit eos co/
lat: qui nec defendere ſe q̃ſi dij: nec abſcon/
dere q̃ſi hoies pñt? At in tẽplo dei: nõne cũ
hieroboam rex ſceleratiſſim⁹ dona quę pat
eius poſuerat auferret: ac ſup ſanctũ altare
libaret idolis: dextera ei⁹ quã tetẽdit aruit:
nec ſua ei quę iuocabat idola ꝓfuerũt? De/
inde ꝯuerſus ad dñm rogauit veniã: ſtatim
q; man⁹ ei⁹ q̃ aruerat ſacrilegio: ſanata ẽ re/
ligione. Tam maturũ in vno ⁊ miſericoꝛdię
diuinę ⁊ indignationis exemplũ extitit: vt
ſacrificãti ſubito dextera adimeret: pęniten
ti venia daret. Hęc ego vobis ſanctę virgi/
nes nõdũ triẽnalis ſacerdos munuſcula pa
raui: licet vſu indoct⁹: ſed veſtrl̃ edoct⁹ mo/
ribus. Quãtus eteniz adoleſcere vſus po/
tuit: i taz parua initiatę religiõis ętate? Si
q̊s hic floꝛes cernitl̃ de veſtrę vitę collectoſ:
legite ſinu. Nõ ſunt hęc p̃cepta virginib⁹: ẜ
de virginib⁹ exempla. Veſtrę virginitatis
effigiẽ nr̃a depixit oꝛatio: veſtrę grauitatis
imaginẽ quaſi in ſpeculo quodaz ſermonis
iſti⁹ cernitis refulgere. Vos ſi quã nr̃o gra/
tiam inhalaſtis ingenio: veſtruz eſt quicq̃d
iſte redolet liber. Et qm̃ quot hoies tot ſen
tẽtię: ſi quid defęcatũ eſt in ſmone nr̃o: om
nes legant: ſi q̃d decoctũ maturioꝛes ꝓbẽt:
ſi quid modeſtũ: pectoꝛib⁹ inhęreat: genas
pingat: ſi quid floꝛulentũ: ętas floꝛulẽta nõ
impꝛobet. Debuim⁹ ſponſę citare amoꝛem.
Scriptũ eſt eñ: Diliges dñm deũ tuũ. De/ Deut.
buimus in nuptijs calamiſtris q̃buſdã cri/
nes ſaltem oꝛõnis oꝛnare. Scriptũ eſt eniz:
Plaude manu: ⁊ percute pede. Debuimus Ezech.
ppetuos ſpargere thalamoſ roſis: Etiã ⁊ in
his ꝯiugijs tẽpoꝛalib⁹ nubenti ꝑus plaudit
ꝙ imperat: ne ante dura offendãt imperia:
ꝙ blãditijs amoꝛ fot⁹ inoleſcat. Equoꝝ vis
plauſę ſonitũ diſcit amare ceruicis: ne recu/
ſet iugum. Deniq; ꝑus aſſueſcit verbo laſci
uię: ꝙ verbere diſciplinę. Aſt vbi colla ſub/
diderit iugo: ⁊ habena ꝯſtringit: ⁊ ſtimulus
vꝛget: ⁊ cõpares trahunt: ⁊ iugalis inuitat.
Sic etiã virgo nr̃a debuit ꝑus amoꝛe pio lu
dere: aurea thoꝛi regni cęleſtl̃ fulcra mirari:
in ipſo veſtibulo nuptiaꝝ: ⁊ poſtes frondiũ
ſertis cernere coꝛonatos: ⁊ choꝛi ſtrepentis
interi⁹ haurire delitias: ne ſe ꝑus dñico iu/
go timefacta ſubduceret: ꝙ vocata inclina/
ret. Veni igit huc a libano ſpõſa: veni huc
a libano: tranſibis ⁊ ptranſibis. Sępi⁹ eniz
nobis iſte verſiculus recantãdus eſt: vt vel
dñicis vocata vbis ſequat: ſi qua nõ credit
hũanis. Hoc nos magiſteriũ nõ inuenim⁹ ẜ
accepim⁹: ſic iſtituit myſtici carminis doctri
na cęleſtl̃. Oſculet me ab oſculo oꝛis ſui: qꝛ Cant.
bona vbera tua ſup vinum: ⁊ odoꝛ vnguẽ/
toꝝ tuoꝝ ſup oia aromata. Vnguentũ exi/
nanitũ eſt nomẽ tuũ. Tot⁹ iſte delitiaꝝ loc⁹
ludũ ſonat: plauſuz excitat: amoꝛẽ ꝓuocat.
Ideo inq̃t adoleſcẽtulę dilexerũt te: ⁊ attra
xerũt te retro. In odoꝛẽ vnguẽtoꝝ tuoꝝ cur
ramus. Induxit me rex i tabernaculũ ſuũ.
Ab oſculis cępit: vt ad tabernaculũ ꝑueni/
ret. Atq; illa tã patiẽs duri laboꝛis exercita
tęq; vtutl̃ vt apiat manu clauſtra: in agruz
exeat: i caſtellis maneat: in ꝑncipio tñ retro
odoꝛẽ currit vnguẽti: mox cũ i tabernaculũ
venerit: vnguẽtũ mutatur a caſtell̃. Deniq;
q̊ euadat videte: Si mur⁹ inq̃t ẽ: ędificem⁹
ſup eũ turres argẽteas. Quę ludebat oſcu/
lis: iam turres erigit: vt p̃cioſis ſanctoꝝ tur
rita faſtigijs: nõ ſolum hoſtiles fruſtret in/
curſus: verũetiam bonoꝛum ꝓpugnacula
ſtruat tuta meritoꝝ.

Sancti Ambroſij epi liber ſecũd⁹
de vginib⁹ explicit: Incipit terti⁹.

q Voniam que ha

buimus digeſſimus ſuperio
ribus libꝛis duobus: tẽpus
eſt ſoꝛoꝛ ſancta: ea quę mecũ
conferre ſoles: beatę memo/
rię liberij pꝛęcepta reuoluere: vt quo vir ſã/
ctioꝛ: eo ſermo accedat gratioꝛ. Nãq; is cuz
in ſaluatoꝛis natali ad apoſtolũ petrũ vir/
ginitatis pꝛofeſſionez: veſtis quoq; muta/
tione ſignares (quo enim meli⁹ die ꝙ quo
virgo poſteritatẽ acquiſiuit) atq; aſtãtibuſ
etiam puellis dei cõpluribus quę certarent
inuicem de tua ſocietate: bonas (inquit) fi/
lia nuptias deſideraſti. Vides quãtus ad
natalem ſpõſi tui populus cõuenerit: ⁊ ne/
Job. 2. mo impaſtus recederet? Hic eſt qui rogat⁹ ad
nuptias aquã i vina cõuertit: In te quoq;
ſincerum ſacramentũ cõferet virginitatis:
quę pꝛius eras obnoxia vilib⁹ naturę mate
Math. 15. rialis elementis. Hic ẽ qui q̃nq; panibus ⁊
duob⁹ piſcib⁹ quattuoꝛ milia populi in de/
ſerto pauit. Sz plures pauiſſet: ſi iã tũc qui
paſcerent fuiſſent. Deniq; ad tuas nuptiaſ
plures vocauit. Sz nõ iã panis ex oꝛdeo: ẜ
coꝛp⁹ miniſtrat e cęlo. Hodie quidẽ ſecũdũ
hoiem hõ natus ex virgine: ẜ ante oia gene
ratus ex pr̃e: qui matrẽ coꝛpoꝛe: virtute re/
ferat pr̃em. Vnigenit⁹ in terris: vnigenit⁹
in cęlo. De⁹ ex deo: partus ex virgine. Iu/
ſticia de pr̃e: virt⁹ de potẽte: lumẽ ex lumie.
Nõ impar generanti: non ptãte diſcretus:
nõ verbi extenſione aut ꝓlatione cõfuſus:
aut cũ pr̃e mixt⁹. Sz vt a pr̃e generationis
iure diſtinct⁹ ſit: ipſe ẽ fratern⁹ tu⁹: ſine quo
nec cęleſtia nec marina nec terrena ꝯſiſtũt.
Verbũ pr̃is bonũ qđ erat in ꝑncipio: Ha/
bes ei⁹ ęternitatẽ. Et erat (inq̃t) apud pa/
trẽ: Habes indiſcretã a pr̃e inſepabilemq;
virtutẽ. Et deus erat verbũ: Habes inge/
nitã ei⁹ diuinitatẽ. De cõpendio eñ tibi fi/
des ẽ haurienda. Hunc filia dilige: qꝛ bon⁹
18. eſt. Nemo enim bon⁹ niſi ſolus de⁹. Si eñ
nõ dubitat qꝛ de⁹ fili⁹: de⁹ autẽ bon⁹: vtiq;
nõ dubitat: qꝛ bon⁹ filius de⁹. Hũc (inquã)
dilige. Ipſe ẽ quẽ pat genuit ante luciferũ
vt ęternum ex vtero generauit vt filium: ex
coꝛde eructauit vt verbũ. Ipſe ẽ i quo com
placuit pater. Ipe eſt patris brachiũ: quia
creatoꝛ eſt omniũ. Pr̃is ſapientia: qꝛ ex dei
oꝛe ꝓceſſit. Patris virt⁹: qꝛ diuinitatis in eo
coꝛpoꝛaliter habitat plenitudo. Quẽ pater
ita diligit vt in ſinu poꝛtet: ad dexteraz lo/
cet: vt ſapientiã dicat: virtutẽ nouerit. Si
igit virtus dei chꝛiſt⁹: nũquid aliq̃n ſine vir
tute de⁹? Nunq̃d aliq̃n ſine filio pater? Si
ſemp vtiq; pater: vtiq; ſemp ⁊ fili⁹. Perfecti
ergo pr̃is perfect⁹ ẽ fili⁹. Nã qui virtuti de/
rogat: ei derogat cui⁹ eſt virtus. Inęquali/
tatem nõ recipit perfecta diuinitas. Dilige
igitur quẽ pater diligit: honoꝛifica quẽ ho/
noꝛificat pater. Qui eni nõ honoꝛificat fili/ Job. 5.
um nõ honoꝛificat patrẽ. Et qui negat filiũ
nec patrẽ habet. Hęc quãtũ ad fidẽ. Sz in/
terdum etiã cũ fides tuta eſt: iuuẽtus ſuſpe
cta ẽ. Modico itaq; vino vtere: ne infirmi/
tatẽ coꝛpoꝛis augeas: nõ vt voluptatẽ exci/
tes. Incendũt eñ pariter duo: vinũ ⁊ ado
leſcẽtia. Infrenẽt etiã tenerã ętatẽ ieiunia:
Et parſimonia cibi retinaculis quibuſdam
indomitas cohibeat cupiditates: Ratio re
uocet: mitiget ſpes: reſtringat metus. Naz
qui moderari neſcit cupiditatib⁹: ſic equus
raptatur indomitus: voluitur: obterit: lani
atur: affligit. Qđ aliquãdo iuueni ob amo
rem dianę cõtigiſſe ꝓdit. Sed poeticis mẽ
dacijs coloꝛat fabula: vt neptunus pꝛęlati
riualis doloꝛe incitat⁹ eq̃s dicat furoꝛẽ imi
ſiſſe: quo eius magna potentia pꝛędicet: ꝙ
iuuenẽ nõ in virtute vicit: ẜ fraude decepit.
Vnde eius ſacrificiũ quotannis inſtaurãt
dianę: vt equ⁹ ad ei⁹ immolet aras: Quam
virginẽ dicũt: quę id qđ etiã meretrices eru
beſcere ſolẽt amare potuit nõ amantẽ. Sz
habeãt per me licet fabulę ſuę auctoꝛitatẽ:
qua ſi nõ licet ſceleſtuz vtrũq; minus tñ ſit
iuuenẽ amoꝛe adulterę ſic flagraſſe vt peri/
ret: ꝙ duos (vt ipſi dicunt) deos de adulte/
rio certaſſe. Iouem autem doloꝛe ſcoꝛtãtis
filię in medicũ vindicaſſe adulteri: ꝙ ei⁹ cu/
raſſet vulnera: qui dianã in ſiluis adulteraſ
ſet: venatricẽ ſane optimã nõ ferarũ ẜ libi/
dinũ: ẜ ferarũ etiã vt nuda venetur. Dent
igit neptuno dominatũ furoꝛis: vt aſtruãt
crimẽ inceſti amoꝛis. Dent dianę regnũ in
ſiluis q̃s incolebat: vt ꝯfirmẽt adulterium
qđ gerebat. Dent ęſculapio ꝙ moꝛtuuz re/
foꝛmauerit: dũmodo ꝓfiteant ꝙ fulminat⁹
ipſe nõ euaſerit. Dent etiã ioui fulmia q̃ nõ
habuit vt teſtificẽt q̃ habuit oppꝛobꝛia. Sz
a fabulis ad ꝓpoſita reuertamur. Eſcis ꝙ
oib⁹ q̃ gignãt mẽbꝛis caloꝛẽ: parce vtendũ

puto. Carnes eni etiā aquilas volātes de-
ponunt. In nobis ꝙ̄ ales interior illa de q̄
legimꝰ: Renouabiꝛ ſicut aquilę iuuētꝰ tua:
ſublime tenēs virgineo prope volatu ſup-
fluę carnis neſciat appetētiā. Cōuiuiorꝝ de-
uitādę celebritates: fugiendę ſalutatiōes:
ipſas viſitatiōes in iunioribꝰ eē pauciores
volo: ſi forte deferendū ſit parētibꝰ aut ęq̄-
libꝰ. Teriꝛ officijs pudor: audacia emicat:
riſus ſubrepit: modeſtia ſoluiꝛ: dū affectaꝛ
vrbanitas: interrogāti nō reſpōdere infan-
tia: reſpōdere fabula ē. Deeſſe igiꝛ ſmonē
1. Corī. 14. virgini ꝙ̄ ſupereſſe malo. Nam ſi mulieres
etiā de rebꝰ diuinis in eccl'ia iubenꝛ tacere:
domi viros ſuos interrogare: de virginibꝰ
q̄d cautū putamꝰ: in quibꝰ pudor ornat ęta
tem: taciturnitas cōmēdat pudorē? An vo
mediocre pudoris exēplū eſt: ꝙ rebecca cuꝫ
veniret ad nuptias: ⁊ ſpōſuꝫ vidiſſet: vela-
mē accepit: ne priꝰ videreꝛ ꝙ̄ iungereꝛ? Et
vtiqꝫ pulchra virgo nō decori timuit ſ pu-
dori. Quid rachel? quemadmodū extorto
oſculo fleuit ⁊ gemuit? Nec flere deſiſſet: ni
ſi ꝓximū cognouiſſet: Ita ⁊ pudoris ſerua-
uit officiū: ⁊ pietatis nō amiſit affectū. Qd
ſi viro diciꝛ: virginē nō ꝯſideres: ne qñ ſcā-
dalizet te: quid dicēdū ſacrę virgini: quę ſi
amet: aio peccat: ſi amaꝛ: ⁊ facto? Maxima
eſt virtꝰ tacendi: ꝑſertim in eccl'ia. Nulla te
diuinarꝝ ſentētia fugiet lectionuꝫ: ſi aurem
amoueas: vocē premas: nullū ex ore vbum
qd reuocare velis: proferas: ſ parcior loquē
di fiducia ſit. Copioſū quippe ī multiloquio
Geñ. 4. peccatū. Homicidę dictū ē: Peccaſti: quie-
ſce: ne peccaret ampliꝰ. Sꝫ virgini dicen-
dū eſt: quieſce ne pecces. Cōſeruabat enim
maria (vt legimꝰ) oīa in corde ſuo q̄ de filio
dicebanꝛ: ⁊ tu cū legiꝛ aliq̄d quo chriſtꝰ aut
venturus annunciaꝛ: aut veniſſe oſtendiꝛ:
noli fabulando obſtrepere: ſ mentē admo-
ue. An quicq̄ ē idignius ꝙ̄ oracula diuina
circūſtrepi ne audianꝛ: ne credanꝛ: ne reue-
lenꝛ: circūſonare ſacramēta cōfuſis vocibꝰ
vt impediatnr oratio pro ſalute deprōpta
omniū: cū gentiles idolis ſuis reuerentiaꝫ
tacendo deferunt? Unde illud exēplū pro-
ditur. Alexandro ſacrificante macedonum
rege: puerulū barbarū qui ei lumē accede-
ret: excepiſſe ignē brachio: atqꝫ aduſto cor-
pore manſiſſe immobilem: nec dolorē pro-
didiſſe gemitu: nec tacito pęnā indicaſſe fle
tu. Tanta in puero barbaro fuit diſciplina
reuerentię: vt naturā vinceret: Atqꝫ ille nō
deos qui nulli erant: ſed regem timebat.
Quid eñ timeret eos q̄ ſi idē ignis eos con
tigiſſet arſiſſet? Quid ꝙ quidā in ꝯuiuio pa
tris adoleſcēs iubeꝛ ne meretricios amores
indicijs inſolētibꝰ ꝓdat? Et tu in miniſte-
rio dei virgo gemitꝰ excreatus tuſſes riſus
abſtine. Qd ille ī cōuiuio pōt: tu in miniſte
rio dei nō potes? Uocis vginitas ꝑma ſig-
neꝛ: claudat ora pudor: debilitatē excludat
religio: inſtituat cōſuetudo naturā. Uirgi-
nem mihi prius grauitas ſua nūciet: pudo-
re obuio: gradu ſobrio: vultu modeſto: ⁊ ꝑ-
nuncia integritatis anteeant ſigna vtutis.
Nō ſatis ꝓbabilis vgo ē q̄ requiriꝛ cuꝫ vi-
deꝛ. Frequēs ſermo ē: cū plūma ranarꝝ mur
mura religioſe auribꝰ plebis obſtreperent:
ſacerdotē dei ꝑcepiſſe vt cōticerēt: ac reue-
rentiā ſacrę deferrēt orationi: tūc ſubito cir
cumfuſos ſtrepitꝰ quieuiſſe. Silēt igiꝛ plau
des: hoies nō ſilebūt? Et irrōnabile aīal ꝑ
reuerētiā recognoſcit qd ꝑ naturā ignorat?
Hominū tantā eē immodeſtiam: vt plęriqꝫ
deferre neſciāt mentiū religioni qd deferūt
auriū voluptati. Hęc tecū ſanctę memorię
liberiꝰ: q̄ apd alios maiora vbis: apd te mi
nora exēplis: ita oēꝫ diſciplinā nō ſolū vtu
te adęq̄ſti ſ etiā emulatiōe viciſti. Nāqꝫ ie-
iuniū ī ꝑceptꝭ habemꝰ: ſ ſingulorꝝ dierꝝ. Tu
aūt multiplicatꝭ noctibꝰ ac diebꝰ inumera
tēpora ſine cibo trāſigis: ⁊ ſi qñ rogaris vt
cibū ſumas: pauliſꝑ deponas codicē: reſpō
deas ilico: Nō ī pane ſolo viuit hō: ſ in omī
vbo dei. Ipſe epularꝝ vſus cibꝰ obuius: vt
edēdi faſtidio ieiuniū deſidereꝛ: potꝰ e fōte:
fletꝰ in ꝑce: ſomnꝰ ī codice. Hęc iunioribus
cōuenere annis: donec mens ęui matura ca
neſceret. Aſt vbi domiti trophęū corporis
vgo ſuſtulerit: moderandū labori: vt magi
ſtra ſupꝑari ſerueꝛ ętati. Cito fęcūdis onera
ta palmitibꝰ emeritę ętatis vitꝭ crepat niſi
aliq̄ñ repmaꝛ. Eadē tñ donec adoleſcit exu-
berat: ⁊ iueterata amputaꝛ: ne ſilueſcat ſar-
mētis: aut fętu nimio exianita moriaꝛ. Bo-
nus agricola optimā vitē ⁊ fotu trę cohibet
⁊ defēdit a frigore: ⁊ ne meridiano ſole vraꝛ
explorat. Agrū qꝫ vicibꝰ exercet: vel ſi non
patiꝛ ocioſū: diuerſa alternat ſemia: muta-
tis vt fętibꝰ arua requieſcāt. Tu qꝫ vgo vete
rana pectoris tui colles: diuerſis ſaltē ſemi-
nibꝰ ſere: nūc alimonijs mediocribꝰ: nūc ie-
iunijs parcioribꝰ: lectiōe: ope: prece: vt mu-
tatio laborꝭ inducię ſint quietis. Nō totus
meſſem generat ager. Hic de collibꝰ vineta

ꝯſurgunt: illinc purpuraſcentes cernas oli-
uas: hic olentes roſas. Sępe etiam relictis
aratris ipſe validus agricola digito ſolum
ſcalpit vt floruꝫ deponat radices: ⁊ aſperis
manibus q̄bus luctātes inter vineta flectit
iuuencos: molliter ouiuꝫ preſſat vbera. Eo
quippe melior ager: quo numeroſior fructꝰ.
Ergo ⁊ tu boni agricolę exemplū ſecuta nō
perēnibus ieiunijs tanqꝫ depreſſis vomeri-
bus humū tuam ſindas. Floreat in hortis
tuis roſa pudoris: lilium mētis: ⁊ irriguum
ſacri ſanguinis violaria bibant fontē. Uul
go hoc ferunt: Qd velis ꝓlixe facere: aliq̄ñ
ne feceris. Debet eſſe aliquid qd quadrage
ſimę diebus addaꛝ: ſed ita vt nihil oſtenta-
tionis cauſa fiat: ſ religioniſ. Oratio quoqꝫ
nos deo crebra cōmēdet. Si eñ ꝓpheta di-
Pſ. 118. cit: Septies in die laudem dixi tibi: qui re-
gni erat neceſſitatibꝰ occupatus: q̄d nos fa
Math. 26. cere oportet qui legimus: Uigilate ⁊ orate
ne intretis in tentionē? Certe ſolennes orō-
nes cum gratiarūactione ſunt deferēdę: cū
e ſomno ſurgimus: cum ꝓdimus: cū cibum
paramꝰ ſumere: cum ſumpſerimꝰ: ⁊ hora in-
cenſi: cum deniqꝫ cubitū pergimus. Sꝫ etiā
in ipſo cubili volo pſalmos cum orōne dñi-
ca frequēti contexas vice: vel cū euigilaue-
ris: vel anteqꝫ corpus ſopor irriget: vt te in
ipſo quietis exordio rerum ſęcularium cura
liberam: diuina meditantē ſomnꝰ inueniat.
Deniqꝫ etiā ille phię ipſiꝰ q̄ nomē iuenit: q̄-
tidie ꝑuſqꝫ cubitū iret: tibicen iubebat mol-
liora canere: vt anxia curis ſęcularibꝰ corda
mulceret. Sed ille ſicut is q̄ laterem lauat:
ſęcularia ſęcularibꝰ fruſtra cupiebat abole-
re. Magis eñ ſe oblinebat luto: q̄ remediū
a voluptate quęrebat. Nos aūt terrenoruꝫ
vitioruꝫ colluuione deterſa: ab omni inqui-
namento carnis mentiū interna mūdemꝰ.
Symbolum qꝫ ſpecialiter debemꝰ tanqꝫ no
ſtri ſignaculū cordis antelucanis horis q̊ti-
die recenſere. Qd etiā cuꝫ horremus aliq̄d:
animo recurrendum eſt. Qñ eñ ſine militię
ſacramēto miles in tentorio: bellator in prę
lio? Iam illud quis nō ad noſtrā inſtitutio-
nem dictū intelligat: qd ait ſanctꝰ ꝓpheta:
Pſ. 6. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meum: la-
chrymis meis ſtratū meū rigabo? Naꝫ ſiue
lectum iuxta lrām intelligas: tantā vberta-
tem oſtendit ꝓfundi oportere lachrymarū
vt laueꝛ lectus: ſtratum rigeꝛ fletibus obſe-
crantis. Fletus eñ ꝑſentium merces eſt fu-
turorum. Qm̄ beati qui fletis: ipſi eñ ride- Luc. 6.
bitis. Siue pro corpore accipiamus ꝓphe-
ticum dictum: delicta corꝑis penitentię la-
chrymis abluamus. Fecit eñ ſibi lectum ſa- Cant. 3.
lomon ex lignis libani: columnę eius argen
tęę erant: acclinatoriū eius aureum: dorſuꝫ
eius gemmatū ſtratum. Quis eſt iſte lectꝰ:
niſi noſtri corꝑis ſpecies? Nanqꝫ in gēmis
aer ſpecie fulgoris oſtendiꝛ: in auro ignis:
aqua in argento: terra ꝑ lignum: ex quibus
corpus humanū quattuor conſtat elemētꝭ:
in quo noſtra recubat aīa: ſi nō aſpero mon
tium: nō humi arido expers quietꝭ exiſtat:
ſed ſublimis a vitijs ligno fulta requieſcat.
Uñ et dauid dicit: Dñs opem ferat illi ſuꝑ Pſ. 40.
lectum doloris eius. Nam lectꝰ doloris eſſe
qui pōt: cum dolere nō poſſit qui nō habet
ſenſum? Corpus aūt doloris: ſicut corpꝰ eſt
mortis. Infęlix ego homo q̄s me liberabit Ro. 7.
de corꝑe mortis huius? Et qm̄ verſiculū in-
duximus: in quo dñici corporis fecimꝰ men-
tioneꝫ: ne quē forte ꝑturbet legentē: ꝙ dñs
corpus ſuſcepit doloris: recordeꝛ quia laza-
ri mortem doluit ⁊ fleuit: ⁊ in paſſione ē vul
neratus: atqꝫ ex vulnere ſanguis ⁊ aqua exi
uit: ſpūmqꝫ exhalauit. Aqua ad lauacrum:
ſanguis ad potum: ſpūs ad reſurrectioneꝫ.
Unus eñ eſt chriſtꝰ nobis ſpes: fides: cha-
ritas. Spes in reſurrectione: fides in laua-
cro: charitas in ſacramento. Tñ vt corpus
ſuſcepit doloris: ita etiā ſtratum in infirmi-
tate verſauit: qꝛ cōuertit in cōmodū carnis
humanę. Nam paſſione infirmitas eſt ſolu-
ta: mors reſurrectiōe: ⁊ tñ męrere ꝓ ſęculo:
gaudere debetis in dño: triſtes ad pęniten-
tiam: alacres ad grām. Licet ⁊ flere cū flen- Ibidē. 12.
tibus: ⁊ gaudere cum gaudentibꝰ: oportere
gentium doctor ſalutari ꝑceptione ꝑſcripſe
rit. Uerum qui penitus enodare cicatriceꝫ
omnē deſiderat quęſtionis: ad eundē confu
giat apl'm. Omne eñ inquit quodcūqꝫ faci- Col. 3.
tis in verbo aut in facto: omnia in noie dñi
noſtri ieſu chriſti: grās agentes deo patri ꝑ
ipſuꝫ. Omnia ḡ dicta noſtra factaqꝫ refera-
mus ad chriſtū: qui vitam fecit ex morte: lu
cem creauit ex tenebris. Nāqꝫ vt corpꝰ ęgro
tum nūc calidioribus foueꝛ: nūc frigidiori-
bus tēperaꝛ: remediorūqꝫ mutatio ſi iuxta
ꝑceptū fiat medici: ſalutaris eſt: ſi ꝯtra man
datum vſurpeꝛ: languoris augmentum eſt:
Ita medico noſtro q̄cquid pēditur chriſto:
remediū eſt: quicquid vſurpaꝛ: incōmodū.

Debet igiꝭ bone ꝯſciẽtie mẽtis eſſe leticia:
nõ in conditis comeſationibꝰ: nõ nuptiali-
bus excitata ſymphonijſ. Ibi eñ intuta ve
recũdia: illecebra ſuſpecta ẽ: vbi comes de-
litiaꝝ eſt extrema ſaltatio. Ab hac virgines
dei ꝓcul eẽ deſidero. Nemo eñ: vt dixit q̇-
dam ſeculariũ doctor: ſaltat ſobriꝰ niſi q̇ in-
ſanit. Qđ ſi iuxta ſapiam ſecularẽ ſaltatio-
nis: aut temulentia auctor ẽ: aut dementia:
quid diuinaꝝ ſcripturaꝝ cautũ putamꝰ ex-
emplis: cum iohes ꝑnunciꝰ chriſti ſaltatricꝭ
optione iugulatꝰ exemplo ſit: plus nocuiſſe
ſaltatiõis illecebrã ꝙ̃ ſacrilegi furoris amen
tiam. Et qm̃ talis viri nõ ſtrictim ꝑtereũda
eſt recordatio: intereſt vt quis ⁊ a q̇bꝰ ⁊ quã
ob cauſam: quõ ⁊ quo tpe ſit occiſus: aduer
tere debeamꝰ. Ab adulteris iuſtus occidiꝭ:
⁊ a reis in iudicẽ capitalis ſceleris pena con
uertiꝭ. Deinde ꝑmium ſaltatricis: mors eſt
prophete. Poſtremo qđ etiam oẽs barbari
horrere ꝯſuerunt: inter epulas atq̃ cõuiuia
ꝯſummande crudelitatꝭ ꝓferꝭ edictuꝫ: Et a
cõuiuio ad carcerem: de carcere ad ꝯuiuium
feralis flagicij circũferꝭ obſequiũ. Quanta
in vno facinore ſũt crimina. Extruiꝭ regifi-
co luxu ferale conuiuiũ: ⁊ explorato qñ ma-
ior ſolito turba conuenerit: regine filia inti-
mis mandata ſecretis in conſpectũ viroꝛuꝫ
ſaltatura ꝓduciꝭ. Quid eniꝫ potuit filia de
adultera matre diſcere niſi damnũ pudorꝭ?
An quicꝙ̃ ẽ tam pronũ ad libidines ꝙ̃ incõ
ditis motibꝰ ea que vel natura abſcondit:
vꝉ diſciplina velauit: membroꝝ opta nuda-
re: ludere oculis: rotare ceruiceꝫ: comã ſpar
gere? Merito inde in iniuriã diuinitatꝭ ꝓce
diꝭ. Quid eñ ibi verecundie poteſt eſſe vbi
ſaltaꝭ: ſtrepiꝭ: ꝯcrepaꝭ? Tunc rex inquit de-
lectatus dixit puelle: vt peteret de rege qđ
vellet. Deinde iurauit: ꝙ vel dimidiũ regni
ſi petiſſet ꝯcederet. Vide queãdmodum ſe-
culares ipſi de ſecularibꝰ ſuis iudicent pote
ſtatibus: vt ꝓ ſaltatione etiã regna donen-
tur. Puella aũt admonita a matre ſua po-
poſcit afferri ſibi in diſco caput iohis. Q̄
dicit: Rex ꝯtriſtatus eſt: nõ penitẽtia regꝭ:
ſed ꝯfeſſio iniquitatis eſt. Q̄ diuine habet
cõſuetudo ſentẽtie: vt q̇ geſſerũt impia: ipſi
ꝓpria ꝯfeſſione ſe damnent. Sed ꝓpter diſ
cumbentes inquit. Quid indigniꝰ ꝙ̃ vt ho
micidium fieri iuberet: ne diſcũbentibꝰ diſ-
pliceret? Et ꝓpter ius inquit iurandũ. O re
ligionem nouã. Tolerabiliꝰ peieraſſet. Vñ
nõ immerito dñs in euangelio iubet nõ eſſe
iurandũ: ne ſit cauſa piurij: ne ſit neceſſitas
delinquendi. Itaq̃ ne iuſiurandũ violareꝭ
ꝑcutiꝭ innocens. Quid ꝑus horreſcam ne-
ſcio. Tolerabiliora piuria ꝙ̃ ſacramẽta ſunt
tyrannoꝝ. Quis nõ cum e cõuiuio ad carce
rem curſari videret: putaret ꝓphetã iuſſum
eſſe dimitti? Quis inquã cum audiſſet na-
talem eſſe herodis: ſolenne conuiuiũ puelle
optionem eligendi qđ vellet datam: miſſuꝫ
ad ioheꝫ ob ſolutionẽ nõ arbitrareꝭ? Quid
crudelitati cum delitijs: quid cũ funeribus
voluptati? Rapiꝭ ad penam ꝓpheta conui
uiali tpe: conuiuiali ꝑcepto: quo nõ cuperet
vel abſolui: perimiꝭ gladio: caput eiꝰ afferꝭ
in diſco. Hoc crudelitati ferculũ debebaꝭ: q̇
inſatiata epulis feritas veſceretur. Intuere
rex acerbiſſime tuo ſpectacula digna conui-
uio. Porrige dexterã ne quid ſeuitie tue de-
ſit: vt inter digitos tuos riui defluant ſacri
cruoris. Et qm̃ nõ exaturari epulis fames:
nõ reſtingui poculiſ potuit inaudite ſeuicie
ſitis: bibe ſanguinẽ ſcaturientibꝰ adhuc ve-
nis execti capitis ꝓfluentẽ. Cerne oculos in
ipſa morte ſceleris tui teſtes: auerſantes cõ
ſpectuꝫ delitiaꝝ. Claudunꝭ lumina: nõ taꝫ
mortꝭ neceſſitate ꝙ̃ horrore luxurie. Os au-
reum illud exangue cuiꝰ ſniam ferre nõ po-
teras: conticeſcit ⁊ adhuc timeꝭ. Lingua tñ
que ſolet etiam poſt mortẽ officium ſeruare
viuentꝭ palpitante licet motu dãnabat in-
ceſtum. Portaꝭ hoc caput ad herodiadem:
letaꝭ: exultat quaſi crimẽ euaſerit qꝛ iudicẽ
trucidauit. Quid dicitꝭ vos ſancte femine?
Videtis q̇d docere: q̇d etiã dedocere filias
debeatꝭ? Saltet ſed adultere filia. Que ꝟo
pudica eſt: que caſta ẽ: filias ſuas religionẽ
doceat nõ ſaltationem. Vos aũt graues et
prudentes viri diſcite deteſtabiliũ hominũ
epulas euitare. Talia ſunt ꝯuiuia qualia iu
dicia ꝑfidoꝝ. Iam ad finẽ orõnis vela pan-
denti bene ſuggerꝭ ſoror ſancta: quid ſuper
eoꝝ meritis exiſtimandũ ſit qui ſe ꝑcipita-
uere ex alto: vꝉ in fluuiũ demerſerũt: ne ꝑſe-
cutoꝝ inciderent manus: cũ ſcriptura diui-
na vim ſibi chriſtianuꝫ ꝓhibeat inferre. Et
q̇dem de virginibus in neceſſitate cuſtodie
conſtitutis enodeꝫ habemꝰ aſſertionem: cũ
martyrij extet exemplum. Sancta pelagia
apud antiochiam quondam fuit: annorum
fere q̇ndecim: ſoror ꝟginũ: ⁊ ipſa ꝟgo. Hec
ꝑmo domi claſſico ꝑſecutionis incluſa: cum

ſe a ꝑdonibꝰ fidei vꝉ pudoris circũſederi vi-
deret: abſente matre ⁊ ſororibꝰ vacua preſi-
dio ſed deo plenior: quid agimꝰ inquit niſi
ꝓſpicias captiua virginitas? Et votũ eſt: ⁊
metus eſt mori: qꝛ mors nõ excipiꝭ: ſed aſci-
ſciꝭ: Moriamur ſcꝫ: vel ſi nolunt licere: mo-
riamur. Deus remedio nõ offendiꝭ: ⁊ facinꝰ
fides ableuat. Certe ſi vim ipſam nõis cogi
temus: que vis volũtaria: Illa magis ẽ vis
mori velle nec poſſe: nec difficultatem vere-
mur. Quis eñ eſt q̇ vult mori ⁊ nõ poſſit: cũ
ſint ad morteꝫ tam ꝓcliues vie? Iam eñ ſa-
crilegas aras ꝑcipitata ſubuertam: ⁊ accen-
ſos focoſ cruore reſtinguã. Nõ timeo ne de-
xtera deficiẽs nõ peragat ictuꝫ: nec pectꝰ ſe
dolore ſubducat. Nullũ peccatũ carni relin
quam: nõ verebor ne deſit gladius. Poſſu-
mus mori noſtris armis: poſſumꝰ mori ſine
carnificis beneficio. Matris in gremio ferꝭ
ornaſſe caput: nuptialem induiſſe veſtẽ: vt
nõ ad mortem ire diceres: ſed ad ſponſum.
Aſt vbi deteſtandi ꝑſecutores ereptam ſibi
viderunt ꝑdam pudoris: matrẽ ⁊ ſorores ce
perunt querere. Verũ ille ſpũali volatu iaꝫ
campũ caſtitatis tenebant: cuꝫ ſubito hinc
ꝑſecutoribꝰ iminentibꝰ: inde torrẽte fluuio
excluſe a fuga: incluſe ad conoraꝫ: q̇d vere-
mur inquiũt? Ecce aqua: q̇s nos baptizari
ꝓhibet? Et hoc baptiſma eſt: q̇ peccata do-
nanꝭ: regna querunꝭ. Et hoc baptiſma eſt:
poſt qđ nemo delinq̇t. Excipiat nos aqua
que regenerare ꝯſueuit. Excipiat nos aqua
que virgines facit. Excipiat nos aqua q̃ ce-
lum aperit: infirmos tegit: mortẽ abſcõdit:
martyres reddit. Te rerũ conditor ꝑcamur
deꝰ ne exanimata ſpũ corpora vel vnda diſ-
pergat: ne mors ſeparet funera: quaꝝ vitaꝫ
nõ ſeparauit affectus: ſed ſit vna ꝯſtantia:
vna mors: vna etiam ſepultura. Hec effate
⁊ ſuſpenſe paululũ: incincto ſinu quo pudo
rem tegerent: nec greſſum impedirẽt: ꝯſertꝭ
manibꝰ tanꝙ̃ choros ducerent: in medium
ꝓgrediunꝭ alueũ: vbi vnda torrentior: vbi
ꝓfundũ abruptius: illuc veſtigia dirigẽteſ:
Nulla pedem retulit: nulla ſuſpendit inceſ-
ſum: nulla tentauit vbi greſſuꝫ figeret: an-
xie cũ terra occurreret: offenſe vado: lete ꝓ-
fundo. Videres piam matrẽ ſtringentẽ no-
do manꝰ: gaudere đ pignore: timere đ caſu:
ne ſibi filias vel fluctꝰ auferret. Has tibi in-
quit hoſtias chriſte imolo: ꝑſules virginita
tis: duces caſtitatꝭ: comites paſſionis. Sed
quis iure mireꝭ tantã viuentibꝰ fuiſſe ꝯſtan
tiam: cũ etiã defuncte imobilẽ ſtationẽ cor-
poꝝ vendicauerint? Nõ cadauera vnda nu
dauit: nõ rapidi curſus fluminiſ volutarũt.
Quinetiã ſancta mater licet ſenſu carẽs pie
tatiſ: tñ adhuc ſeruabat amplexũ: ⁊ religio-
ſum quẽ ſtrinxerat nodum nec morte laxa-
bat: vt que religioni debitũ ſoluerat: pieta-
te herede mereretꝭ. Nam quas ad martyriũ
iunxerat: vſq̃ ad tumulũ vẽdicabat. Sꝫ q̇d
alienigenis apud te ſoror vtor exẽplis: quã
hereditarie caſtitatis inſpirata ſucceſſio pa-
rentis infuſione martyris erudiuit? Vñ eñ
didiciſti q̃ nõ habuiſti? Vñ diſceres ꝯſtitu-
ta i agro: nulla ſocia virgine: nullo informa-
ta doctore? Nõ ſꝫ diſcipulã qđ fieri ſine ma-
giſtro nõ poteſt: ſed heredẽ virtutis egiſti.
Qui eñ fieri poſſet: vt ſãcta ſoteris tibi nõ
eſſet mentꝭ auctor: cui auctor eſt generꝭ: que
ꝑſecutionis etate: ſeruilibꝰ ꝙ̃ ꝯtumelijs ad
faſtigium paſſionis euecta: etiã vultũ ipſuꝫ
qui inter cruciatꝰ totius corpis liber eſſe cõ-
ſueuit iniurie: ⁊ ſpectare potius tormẽta ꝙ̃
perpeti: carnifici dedit: Tam fortꝭ ⁊ patiẽs:
vt cũ teneras pene offerret genas: priꝰ carni
fex cedendo deficeret: ꝙ̃ martyr iniurie cede
ret. Nõ vultũ inflexit: nõ ora conuertit: non
gemitum: nõ lachrymam dedit. Deniq̃ cũ
cetera penaꝝ genera viciſſet: gladiũ quem
querebat inuenit. Nobile apud veteres ſa-
lomonis illud ferꝭ fuiſſe iudiciũ: cũ a duabꝰ
litigãtibꝰ mulieribꝰ interpellatꝰ eſſet: quaꝝ
altera conuerſa ꝑ ſomnũ cum infantem op-
preſſiſſet ſuũ: poſtulabat alienũ. Altera ve-
ri amoris conſcia ⁊ culpe neſcia filiũ iure ꝓ-
prium vendicabat. Vtraq̃ igiꝭ ꝑſeuerãter
nitente: cognitoris heſit intentio. Non eñ
poterat ſalomon arbiꝭ eẽ interioris arcani:
cũ petentꝭ vtriuſq̃ mẽs eẽt occultior. Euen
tu conuentꝰ ambiguo macheraꝫ ꝓmi iuſſit:
mandatoq̃ miniſtris q̇ ſimularent triſte mi
niſteriũ: diuidi iuſſit infantẽ: vt ſingule mu
lieres ſingulas partes adipiſcereñꝭ. Quo au
dito illa que petebat alienũ: nõ ſolum acq̇e
uit: ſed etiã diuiſionẽ paruuli depoſcit: nul-
lo affectu ꝯuẽta materno. Illa que ſuũ ſcie-
bat infantem: nõ vinci metuẽs: ſed orbari:
nec iam ſolatio ꝓprio ſꝫ pignori ſuo ꝯſulẽs:
orare hoc cepit: vt incolumis magꝭ puer tra
dereꝭ aliene ꝙ̃ ſectus in partes matri ꝓprie
reddereꝭ. Vñ ſalomon q̇ nõ maieſtate diui-
na: ſꝫ argumentꝭ vt hõ interiorẽ introgabat

affectũ: illi potiꝰ iudicauit paruulũ eſſe red/
dendum: quã verã matrẽ dolor ꝓprius ꝑdi
diſſet: Jllam vᷓo quã morituri paruuli miſe
ricordia nõ mouebat: exortem ꝓnunciauit
eſſe nature: quã exortem vidit eſſe pietatꝭ.
Ueritas ğ nõ latuit: ſed tñ ꝑ ſimulationẽ al
teriꝰ fluctuauit. Diuqꝫ etiã bona mater euẽtu
hęſit ambiguo: duꝫ iudicij ꝑiclitat᷑ incerto.
Hęc licet in figura ſupioribꝰ ſint facta tẽpo/
ribus: ſcripta ſunt tñ ad correptionẽ nr̃am:
vt intelligamꝰ ꝑdi oĩa poſſe quę facta ſunt:
⁊ omnia cõpoſita reuelari. Duę igit᷑ iſtę: qm̃
ꝓpoſitum eſt nobis hoc loco nõ tractare de
mulieribꝰ. Duę inquã iſtę: fides eſt atqꝫ ten
tatio. Tentatio inq̃ꝫ cõmunis ab initio au/
ctor erroris: quę poſtq̃ꝫ poſteritatẽ ſuam car
nalis vitio conuerſationis ⁊ ſomno mentis
amiſit: poſteritatꝭ fructꝰ auferre conat᷑ alie/
nę. Jtaqꝫ duꝫ tentatio litigat: fides fluctu/
at: donec machęra chriſti latẽtes diſtinguat
affectꝰ. Quę eſt hęc machęra chriſti? Jlla ꝺ
Matth.10. q̃ ſcꝓtũ ẽ: Gladiũ veni mittẽ in t̃rã. Eſt eñ
Luc.2. gladiꝰ ꝺ q̃ ſcꝓtũ ẽ: Et tuã ipſiꝰ animã ꝑtran/
ſibit gladius. Qui aũt ſit h̕ gladiꝰ: quę ma/
Heb.4. chęra cognoſce. Uerbũ inquit acutũ ⁊ vali/
dum ⁊ penetrabiliꝰ oĩ gladio acutiſſimo: pe
netrãs vſqꝫ ad diuiſionẽ aię ⁊ ſpũs artuũqꝫ
⁊ medullaꝝ. Bonꝰ gladiꝰ vᷓbũ dei: bonꝰ gla
diꝰ vtpote ſcrutator cordis ⁊ renis: q̃ mẽda/
ciũ a vᷓitate diſcernat: atqꝫ eos q̊ꝝ aĩaꝫ ꝑtrã
ſierit: nõ interficiat ſed reſeruet. Hęc igit᷑ de
regnoꝝ dicta ſint libro aſſumpta de cauſa:
de hiſtoria recenſita: de ꝯſcientia vſurpata:
et fide ꝓmpta. Nũc decurſe ex libro iudicũ
inſpiciamus ſeriem lectiõis. Nõ eñ ocioſis
paricidiũ fuit auribꝰ audiendũ. Jtaqꝫ repe
Judic.11. tamꝰ hiſtoriã. Jepte iudex iudęoꝝ fuit. Js
euentu belli ꝯflictatꝰ ambiguo: ꝑliorũqꝫ ve
ritus incerta: votuꝫ vouit hmõi: ſi aduerſa/
rios depuliſſet: vt quicq̃d ei primum intra
domꝰ ſuę limen occurriſſet: hoſtiam imola/
ret deo ſuoꝝ ꝑſuli triumphoꝝ. Jtaqꝫ bello
potitus fuſiſqꝫ hoſtibus domũ redijt: cui in
ipſo veſtibulo filia memor pietatis: ignara
oblationis occurrit. Sed recordatꝰ ilico pa/
ter ⁊ ꝓprię ſpõſiõis admonitꝰ ingemuit ſol/
uendi munerꝭ ſponſiones. Heu me inquit fi
lia: ꝑdidiſti me. Ego eñ aperui os meuꝫ de
te ad dñm. Tum illa: O pater ſi in me ape/
ruiſti os tuũ ad dñm: fac mihi ita vt exiuit
de ore tuo. Duoꝝ tñ tantũ menſiũ induciaſ
poſtulauit: donec in montem aſcenderet: et
ſup virginitatẽ ſuam fleret. Deinde duobꝰ
poſt exactis menſibus remeauit ad patreꝫ.
Uotũ ille cõpleuit. His eñ verbis vtendũ
eſt: qñ ſcꝓtura diuina effectũ rei nõ ꝓdidit:
ſed refugit paricidij mentionẽ. Quid igitur
hoc ꝓbamus? Minime iure gentiũ. Sed tñ
etſi paricidiũ nõ ꝓbo: aduerto ꝑuaricandę
metum ⁊ formidinẽ ſponſionis. Deniqꝫ ad
abraam dictum eſt: Nũc ſcio qꝛ amas dñm Gen.22.
deum tuũ: qꝛ non pepercisti vnico filio tuo.
Habes igit᷑ indiciũ quo docet᷑ ꝑuaricanduꝫ
temere non eſſe ꝓmiſſum. Uerũ deo parici
dium nõ ꝓbari: in eadẽ aſſerit᷑ lectione: cuꝫ
ꝓ filio ouis ſubijcit᷑: vt ipſa potiꝰ q̃ꝫ filius fe
riret᷑. Habuit igit᷑ iepte qꝺ ſequeret᷑ exẽplũ:
qꝛ dñs ſanguine non delectaret᷑ hũano. Jn
vno eñ oraculo ad abraã ꝓmpto docuit fili
orũ ſalutẽ religionis obſeq̃o poſt habendã:
offerri a parẽtibꝰ deo debere filios: nõ debe
re iugulari. Certe cũ h̕ filia tã ſollicita fuerit
de pr̃is voto: cur pr̃ nõ dubitauerit de filię
paricidio: ⁊ cũ illa paťnũ caueret mẽdaciũ:
iſte filię nõ caueret interitũ? Dicet aliquis:
Qua rõne illic deus nõ ꝑmiſerit paricidiuꝫ
fieri: hic ſit paſſus impleri? Nũq̃d acceptor
ꝑſonarum deus? Non: ſed meritoꝝ atqꝫ vir
tutum. Certe dũ ꝯſilium eſſet ambiguũ: ſi/
gnare debuit oraculũ: quid ad p̃ſens facto
⁊ in reliquũ ꝯueniret exemplo. Ubi vᷓo iam
p̃ceſſiſſet exemplũ: neceſſariuꝫ nõ iudicauit
oraculum: cum facti forma veteris quid fieri
oporteret oſtenderit: Aut fortaſſe quia non
vna forma meritorum: ideo non vna forma
factorum. Pater doluit: fleuit filia: vterqꝫ
de dei miſeratione dubitauit. Non doluit
abraam: nec ꝯſuluit parẽtis affectum. Ubi
audiuit diuinitatꝭ oraculũ: nõ diſtulit ſacri/
ficiuꝫ: ſed maturauit obſequiũ. Nõ dubita
uit iſaac: cũ imparibꝰ ſequeret᷑ patrem paſ/
ſibus: Nõ fleuit cũ ligaret᷑: nõ dilationẽ po
poſcit: cũ offerret᷑. Et ideo miſericordia lar/
gior: vbi fides ꝓmptior. Et bñ nõ fleuit fa/
ctum patris: qꝛ riſus ẽ matris. Pro qua de/
uotionis exultatione ouis ꝓ illo iuſſa ẽ im/
molari: qꝛ ſe ipſe nõ diſtulerat imolandum:
nec de dei miſeratione ambiguꝰ: nec de ſui
deuotione ſollicitus. Nemo igit᷑ inuentꝰ eſt
q̃ tam cruentũ patris reuocaret affectuꝫ: qꝛ
oĩs ꝓmiſſio munerꝭ cõueniebat officio. Sa
crificiũ itaqꝫ ſanguinis imolat᷑: ⁊ nemo eſt q̃
reſiſtat. Sacrificiũ caſtitatꝭ offert᷑: ⁊ q̃ ꝓhibe
at nõ inuenit᷑. Pater paricidiũ ꝓmiſit: ⁊ ſol/

ſi quis a te tunicam petat: vt dimittas ei et
pallium: id eſt inſigne ph̄ię tuę tradas: ⁊ q̃ſi
amictu prudentię tuę euꝫ q̃ ante nudus fue
rat: circũueſtias. Jbi igit᷑ filię chriſtum que/
ramꝰ: vbi querit eccl̃ia: ĩ montibꝰ boni odo/
ris: qui excelſoꝝ ſublimitate factoꝝ: ſuaueꝫ
vitę odorem ꝓ meritoꝝ verticibꝰ exhalant.
Fugit eñ plateas: fugit cõuentus ⁊ ſtrepitꝰ
Cant.2. fori: iuxta qꝺ ſcriptũ eſt: Fuge fraternꝰ meꝰ
⁊ ſimilis efficere ceruo aut hinnulo cerui in
montes aromatũ. Serpentinis eñ inuiſus
colubris effugitãs canũ: atqꝫ humi reptan/
tibus infeſtꝰ ſerpentibꝰ: neſcit habitare niſi
in ſublimitate virtutũ: neſcit cõmorari niſi
in talibꝰ eccl̃ię filiabus quę poſſunt dicere:
Cor.2. Chriſti eñ bonꝰ odor ſumꝰ deo: ſed q̃buſdã
odor mortis in mortẽ in ijs q̃ pereunt: qui/
buſdam odor vitę in vitã: in ijs vtiqꝫ q̃ odo
rem reſurrectionis dñicę viuida fide ſperãt.
Jſti ſunt aromatũ montes: qui dñi corpus
ieſu acceperũt: ⁊ in linteis cum aromatibus
ligauerũt. Quicũqꝫ eñ crediderũt: qꝛ ieſus
mortuus eſt: ⁊ ſepultus eſt: ⁊ reſurrexit: ij ex
celſum verę cacumen fidei virtutũ faſtigijs
extulerunt. Ubi ğ chriſtꝰ querit᷑? Jn pecto/
re prudentis. ſ. ſacerdotis. Et qm̃ de deſer/
to tractatus h̕ ſumit᷑: vbi querẽdus ſit: etiã
Cant.2. ipſe monſtrat dicẽs: Ego flos campi et liliũ
cõuallium: tanq̃ꝫ lilium in medio ſpinaruꝫ.
Ecce alius locus: ĩ quo ſolet dñs diuerſari:
imo nõ in vno loco: ſed in pluribꝰ. Ego in/
quit flos campi: quia patentẽ ſimplicitateꝫ
purę mentis frequẽtat. Et lilium cõualliũ.
Flos eñ humilitatis eſt chriſtꝰ: nõ luxurię:
nõ voluptatuꝫ atqꝫ laſciuię: ſed flos ſimpli/
citatis: flos humilitatꝭ: tanq̃ꝫ lilium in me/
dio ſpinaꝝ. Nõne inter aſperitates laborũ
ꝯtritioneſqꝫ animoꝝ boni flos odoris aſſur
git: quia cõtrito corde deus placat᷑? Hoc eſt
deſertum filię qꝺ ducit ad regnũ: Hoc ẽ etiã
deſertum qꝺ floret vt liliũ: Juxta qꝺ ſcꝓtũ
Eſa.35. eſt: Letare ſterilis ⁊ exulta deſertũ: ⁊ floreat
vt lilium. Jn hoc deſerto filię: arbor illa bo/
na fructifera: quę bonos fructus facit: inci/
pit brachia factoꝝ ſuoꝝ diffundere: verticẽ
diuinitatis attollere. Juxta quaꝫ nr̃ę ligna
ſiluę fructeſcant: qꝛ ſicut arbor mali inter li/
gna ſiluę: ita frater meꝰ inter mediũ filiorũ.
Et videns hoc eccl̃ia letet᷑ ⁊ gaudeat dicẽs:
Cant.2. Jn vmbra eiꝰ concupiui ⁊ ſedi: ⁊ fructꝰ eius
dulcis in faucibꝰ meis. Uidens inquã hoc
eccleſia: ⁊ fidei noſtrę iaꝫ lęta ſucceſſu dicat:
Jnducite me in domo vini: ⁊ ordinate ĩ me Ibidẽ.
charitatẽ. Charitas nõ poteſt eſſe ſine fide.
Tres eñ ſũt velut vades eccl̃ię: ſpes: fides:
charitas. Cum ſpes p̃ceſſerit: fides fundata
fuerit: ordinat᷑ charitas: eccleſia copulatur.
Didiciſti ğ vbi chriſtũ requiras: diſce etiam
quẽadmodum poſſis mereri: vt ille te quę/
rat. Excita ſpiritũſanctum dicens: Exurge Ibidẽ.4.
aquilo ⁊ veni auſter: aſpira hortũ meum: et
ꝓfluant aromata mea. Deſcendat fraternꝰ
meus in hortũ ſuum: ⁊ manducet fructũ po
miferarum ſuaꝝ. Hortus verbi animę ver/
nantis affectꝰ eſt: ⁊ in pomiferis virtutis eſt
fructꝰ. Uenit ğ ⁊ ſiue mãduces ſiue bibas:
ſi chriſtũ inuocas: adeſt dicẽs: Uenite man Prouer.9.
ducate panes meoſ: ⁊ bibite vinum meum:
Siue etiaꝫ dormias: pulſat ad ianuaꝫ. Ue/
nit inquã frequẽter: ⁊ per ꝓſpectum mittit
manũ ſuam: ſed nõ ſemꝑ nec ad omnes: ſed
ad eã animã quę poteſt dicere: Nocte exui Cant.5.
me tunicam meã. Eteñ in hac ſęculi nocte
ꝓus tibi corporalis vitę amictꝰ eſt exuẽdus.
Exuit eñ ſe carne dñs: vt ꝓ te de dñationi/
bus et poteſtatibꝰ mundi iſtꝰ triumpharet.
Quõ induam illã? Uide anima deo deuo/
ta quid dicat. Sic ſe actus corporis ⁊ terre/
nos exuit mores: vt neſciat quõ etiam ſi ve/
lit rurſus poſſit induere. Quomõ induam Ibidem.
illaꝫ? Hoc eſt: qua verecũdia? quo pudore?
qua poſtremo memoria? Cõſuetudo eñ bo
ni vſuꝫ prauitatꝭ veterꝭ amiſit. Laui pedes Ubi.ſ.
meos: quõ inq̃nabo illos? Didiciſti in euã/
gelio qꝛ pedes lauare: fidei myſteriũ: humi/
litatis inſigne ſit: iuxta qꝺ ſcriptum eſt: Si Job.13.
ego laui pedes veſtros dñs ⁊ magiſter: q̃ꝫto
magis vos debetis alter alteriꝰ pedes laua
re? Sed hoc ad humilitatẽ ꝑtinet. Quantũ
vero ad myſteriũ: pedes debet lauare ſuos
qui vult partem habere cũ chriſto. Si enim Ibidẽ.
nõ lauero inq̃t tibi pedes: nõ habebis par/
tem mecũ. Cum hoc petro dicit᷑: quid de no
bis cenſet᷑? Qui lauit igit᷑ pedes nõ neceſſe
habet iteruꝫ lauare: ⁊ ideo caueat ne inqui/
net eos. Et bñ ſancta eccl̃ia dicit: Laui pe/
des meos. Nõ dicit quõ iterũ lauabo eos:
ſed quõ iteruꝫ inquinabo eos: quaſi oblita
maculę veteris: oblita contagij. Admonet
igitur in miniſterio corporali: quẽadmoduꝫ
ſpirituale debeamus actuuꝫ noſtrorum di/
luere veſtigium. Jtaqꝫ pedes cũ ſemel laue
ris ęťni fontis irriguo: ⁊ myſterij mũdauerꝭ
ſacramento: caue iteꝝ corporeę cupiditatis

illuuiē ne lutulēti actꝰ ſoꝛdibꝰ inquinent. Iſti
ſunt pedes quos dauid lauit in ſpū: q̄ te do
cet queadmoduꝫ eos inquinare nō poſſis di-
Pſ.121. cens: Stātes erant pedes nr̄i in atrijs tuis
hieruſalē. Utiqꝫ h̄ nō coꝛpis ſed animi intel
lige pedes. Quō eni̅ terrenus hō in celo ha
beret coꝛpis pedes? Hieruſalē eni̅ ſicut pau-
lus te docuit: in celo ē. Et idē te docuit quē-
Phil.3. admodū in celo ſtare poſſis: cum dicit: Nr̄a
aūt ꝯuerſatio in celis eſt. Cōuerſatio moꝝ:
ꝯuerſatio factoꝝ: cōuerſatio fidei. Quiſqꝫ
ſic viuit: pōt dicere: Frater meꝰ miſit manū
ſuā per ꝓſpectū: ⁊ vent meus turbatꝰ eſt ad
illū: ſurrexi apire fratri meo. Bonū eſt vt ad
aduentū dn̄i interioꝛa turbentur. Si ad an-
geli aduentū maria turbata ē: quātomagis ad
chꝛiſti nos turbamur aduentū? Influētibꝰ
quippe diuinis: coꝛpoꝛeꝰ peregrinat affectꝰ: et
vſus ille exterioꝛis hoīs exoleſcit. Et tu tur-
bare: ⁊ tu feſtina. Feſtinātes illi agnū man-
ducare p̄cipiunt. Surge aperi: ad ianuā chꝛi-
ſtus ē: veſtibula domꝰ tue pulſat: ſi aperue-
ris: introibit: ⁊ introibit cū pr̄e. Nec ſolū cū
ingreſſus fuerit: mercedē relinquit: ſ etiam
p̄us q̄ ingrediat: mercedeꝫ p̄mittit. Adhuc
aīa turbat: adhuc parietes domus ſue pal-
pat: adhuc oſtium querit vbi chꝛiſtꝰ eſt: ad-
huc ſoluit vinculū carnis ⁊ coꝛpis clauſtrū:
Cant.5. adhuc chꝛiſtꝰ foꝛis pulſat. Manꝰ inq̄t mee
ſtillauerunt myrrham: ⁊ digiti mei pleni in
manibꝰ clauſure. Quā myrrhaꝫ ſtillant aīe
manꝰ: niſi illā quā obtulit iuſtꝰ ille nicode-
mus mgr̄ in iſrael: ille q̄ meruit lauacri p̄mꝰ
audire myſteriū: q̄ attulit mixturā myrrhe ⁊
aloes quaſi libꝛas centū: ⁊ miſit i coꝛpꝰ ieſu?
Perfectū vtiqꝫ odoꝛē fidei attulit. Hūc odo
rem fragrat aīa q̄ chꝛiſto apire icipit: vt acci
piat p̄mū odoꝛē dn̄ice ſepulture: ⁊ credat qꝛ
caro eiꝰ nō vidit coꝛruptionē: nec odoꝛe ali-
quo moꝛtis emarcuit: ſed eterni illiꝰ floꝛis ⁊
ſemp virent odoꝛe ꝯdita ſurrexit. Quō eni̅
poterat vel in carne marceſcere: cuiꝰ nomen
vnguentū exinanituꝫ eſt? Exinaniuit ſe: vt
ſpiraret tibi. Semp vnguentū h̄ erat: ſ erat
apud patrē: erat in pr̄e: olebat tm̄ angelis ⁊
archāgelis tanqꝫ intra vas celi. Aperuit os
Eſa 49. pr̄ dicēs: Ecce poſui te in teſtm̄ generis mei
in lucē gentiū: vt ſis in ſalutē vſqꝫ ad extre-
mū terre. Deſcēdit filiꝰ: repleta ſunt oīa no-
uo odoꝛe ꝟbi. Eructauit coꝛ patris ꝟbū bo
nū: fragrauit filiꝰ: ſpūſſanctꝰ exhalauit: atqꝫ
Ro.5. p oīm coꝛda diffudit. Diffuſa ē eni̅ charitas

dei in coꝛdibꝰ nr̄is p ſpūmſanctū. Ipſe dei
filiꝰ in coꝛpe tanqꝫ in vaſe odoꝛē p̄mo cohi-
bebat ſuū operiēs tempꝰ ſicut ait. Dn̄s dat
mihi linguā eruditiōis: vt ſciā qn̄ opoꝛteat
me dicere ſmonē. Uenit hoꝛa: apuit os: exi
uit vnguētū: qn̄ virtꝰ exibat de eo. Hoc vn-
guentū exinanitū eſt ſup iudeos: ⁊ collectū
eſt a gētibꝰ. Exinanituꝫ in iudea: ⁊ redoluit
in oībꝰ terris. Hoc vnguēto vncta ē maria:
et virgo ꝯcepit: virgo pepit bonū odoꝛē dei
filiū. Hoc vnguentū effuſuꝫ eſt ſup aquas:
⁊ ſanctificauit aquas. Hoc vnguento vncti
ſunt tres pueri: ⁊ humoꝛē ijs flāma roꝛauit.
Hoc daniel vnctꝰ eſt: ⁊ leonū oꝛa molliuit fe
ritatēqꝫ pmulſit. Fluit h̄ vnguentū q̄tidie: ⁊
nunqꝫ deficit. Accipe vas tuū virgo ⁊ acce-
de: vt poſſis h̄ vnguēto repleri. Accipe vn-
guentū eſtimatū trecētis denarijs: ſ gratis
datū nō venditū: vt oēs haberēt. Gratꝭ vir
go vngere: noli ꝯtriſtari ſicut iudas: qꝛ hoc
vnguentū effundit: ſed ꝯſepeli i te chꝛiſtū.
Claude ſane vas tuū: ne vnguentū effluat.
Claude integritatꝭ claue: loquēdi verecun-
dia: abſtinētia glīandi. Hoc q̄ habet vnguē
tum: chꝛiſtū recipit. Et iō que habebat ait:
Aperui inq̄t fratri meo: frater meꝰ trāſiuit.
Quō trāſiuit? id eſt mētis interna penetra-
uit: ſicut dictū eſt marie: Et tuā ipſius aīam Luc.2.
ptrāſibit gladiꝰ. Uiuū eni̅ ꝟbū dei ſicut gla Heb.4.
dius acutꝰ penetrās coꝛpaliū repagula cogi
tationū: coꝛdiſ interna rimat. Et tu igit aīa
vna de pplo: vna de plebe: neqꝫ eni̅ chꝛiſtus
ſtupet aliq̄ ſeculariū diſcrimina dignitatū:
nec aurataꝫ veſtē: aut monile p̄cioſum: aut
nobilia coꝛuſcātiū gēmaꝝ ſerta mirat: quo-
rum diſpēdijs ſepe lis mouet in eccl̄ia: pax
fugat. Certe tu vna de ꝟginibꝰ: que coꝛpis
tui grām ſplēdoꝛe mētis illumias: Propioꝛ
eni̅ es q̄ eccl̄ie cōpareris. Tu inquā in cubi-
culo tuo ⁊ nocturno tpe ꝯſtituta: ſp medita-
re chꝛiſtū: et eiꝰ aduētū oībꝰ ſperato momē-
tis. Si tardare tibi videt: exurge. Tardare
videt cū diu doꝛmis: tardare videt cum ab
oꝛōne vacas: tardare videt cū vocē nō exci-
tas pſalmis. Primitias vigiliaꝝ tuaꝝ chꝛi-
ſto dicato: p̄mitias actuū tuoꝝ chꝛiſto imo-
la. Audiſti i ſupioꝛibꝰ qꝛ vocauit te dicens:
Ueni a libano ſpōſa: veni a libano: trāſibiſ Cant.4.
⁊ ptrāſibis a p̄ncipio fidei. Trāſibis i ſeculū
certatura: ptrāſibis ad chꝛiſtū triūphatura
de ſeculo. Audiſti qꝛ te a leonū et pardoꝛū:
id eſt a ſpūaliū nequitiaꝝ incurſionibus ſe-

uit. Pater integritatē filie vouit: ⁊ tam pie
oblationis nō inuidet affectꝰ. Illic filia do-
lens ſanguinē ſuū obtulit ꝓ pr̄ia ſpōſione:
Hic tam piū ꝓmiſſum: nec hereditario mu-
nere: nec ꝓpꝛia ſoluit volūtate. Quo in ne-
gocio etiā nos vocamur i culpā. Quā tādē?
Quia nuptias ꝓhibuimꝰ illicitas. Uocēt &
in eandē culpā etiā iohem baptiſtā. Et cum
aliud nihil foꝛte habeamꝰ qꝺ ꝓbet i nobis:
hoc ſolū ꝯdemnet in nobis qꝺ ꝓbatū eſt in
ꝓpheta. An erubeſcendū ꝓtulimꝰ auctoꝛē?
Quā ꝟo cām aliā habuit ille martyrum: re-
petite aio. Cā illiꝰ paſſionis certe hec fuit:
Math.14. Nō licet inquit tibi eam vxoꝛē hr̄e. Si h̄ de
vxoꝛe hoīs: quātomagis de virgine ꝯſecrata?
Si h̄ dictū eſt regi: quātomagis dicenduꝫ eſt
p̄uatis? Gratias itaqꝫ diuinitati qꝛ h̄ nullus
herodes: atqꝫ vtinā nulla herodias. Nō li-
cuit & ꝓ virginitate ſermonē dicere? Et cur
ſcriptū ē: Iudicate pupillo: ⁊ iuſtificate vi-
Pſ.67. duā? Et cur ſcp̄tū ē: Pr̄is oꝛphanoꝝ ⁊ iudicꝭ
viduaꝝ? Ergo caſtionie ⁊ itegritati deditas
ꝺſeremꝰ: aut etiā ꝯdēnabimꝰ? At certe ipſis
gentilibꝰ inter aras ⁊ focos venerabilis ſo-
let eſſe virginitas: ⁊ in q̄bꝰ nulla meritoꝝ eſt
pietas: nulla mentꝭ integritas: in ijs tm̄ car-
nis virginitas p̄dicat. A ꝓphanis igit ceri-
monijs virgines nemo ꝓhibebit: ab eccl̄ia
dei virginitas arcebit? Illic cogunt qꝺ nō
docent: hic interdicit qꝺ nō licet nō doceri.
Illic p̄mijs reuocāt a nuptijſ: h̄ ad nuptias
coartabunt iniurijs. Illic violētia fit vt ca-
piant: hic fiet violētia ne ꝓfiteant. Et pōt
eſſe patiētia ſacerdotū: vt nō vel moꝛte ob-
lata: ſi ita neceſſe eſt: integritatꝭ ſacrificium
vendicet. Cōſiderate qꝛ virgines p̄ apl̄is re
ſurrectionē dn̄i videre meruerūt. Certe hoc
docuit hodierna q̄ decurſa ē lectio. Naꝫ cū
Ioh.19. in nouo monumēto: ſicut iohes dixit: coꝛpꝰ
poſitū eſſet dn̄i ieſu: in ſuo aūt monumēto
Math.27. ſicut eſt ſm librū euāgelij matthei: poſuiſſet
ioſeph dn̄i coꝛpꝰ: obſeruabāt ꝟgines. Bn̄ ⁊
mattheꝰ monumētū dixit nouū: ne ex monu
mēto veteri reſurrexiſſe aliꝰ credēt. Bn̄ etiā
ſm ſpūm iuſti in monumento poſitū eſt: qꝛ
xp̄s a moꝛtuis i nouo iuſti reſurgit affectu.
Bn̄ etiā ſm lr̄am alienū monumētū fuit: qꝛ
ſuū monumētū dn̄ſ n̄ q̄ſiuit. Hēant tumulū
q̄ ſub lege ſunt moꝛtꝭ: Uictoꝛ moꝛtis ſuum
tumulū nō habebat. Nō eni̅ ille ſepulchꝛuꝫ
moꝛtꝭ deſiderabat: q̄ de moꝛte trophea refe-
rebat. Uidit & maria reſurrectiōeꝫ dn̄i: et p̄-

ma vidit ⁊ credidit. Uidit ⁊ maria magdalē
naqꝫ uiſ adhuc iſta nutaret. Hoc loco nō me
diocreꝫ aduertite q̄ſtionē: ne ſubdubitare ꝺ
reſurrectione dn̄i virgines debeatꝭ. Uidete
qꝺ meritū: Nō ſola carnis virginē facit: ſed
etiā mētis integritaſ. Deniqꝫ maria magda
lena dn̄m ꝓhibet tangere: qꝛ nutabat de re
ſurrectionis fide. Illa igit tangit chꝛiſtuꝫ: q̄
fide tangit. Magdalena aūt ſtabat ad mo-
numentū foꝛis ploꝛans. Que foꝛis eſt plo-
rat: nam q̄ intꝰ eſt ploꝛare nō nouit. Ploꝛat
aūt qꝛ coꝛpꝰ nō videt chꝛiſti: ⁊ periſſe putat:
qꝛ ipſa nō cernit. Ergo maria foꝛis: ſ nō pe-
trus: nō iohes foꝛiſ. Deniqꝫ illi currētes in-
trauerūt: ⁊ iō nō ploꝛauerūt: ⁊ gratulantes
receſſerūt. Illa q̄ nō introiuit fleuit: n̄ credi-
dit: fraude ſublatū putauit: nec cū angelos
cerneret: credendū arbitrabat. Et ideo di-
cūt ei angeli: Mulier q̄d ploꝛas? Quē que- Ioh.20.
ris? Hoc angeli dicunt: ⁊ dn̄s poſtea ijſdem
ꝟbis repetiuit: vt ſciatꝭ qꝛ angeloꝛū verba
mandata ſunt dn̄i. Deniqꝫ eadē vt dixi etiā
dn̄s verba repetiuit dicēs: Mulier q̄d plo-
ras? quē queris? Que nō credit: mulier eſt:
nam q̄ credit: in virū pfectū reſurgit: i men- Eph.4.
ſuram etatꝭ plenitudinis chꝛiſti. Mulier in-
quit: non de ſexu: ſed de cūctatione cōuitiū
eſt. Et bene mulier q̄ nutabat: qꝛ virgo iam
crediderat. Quid ploꝛas? Hoc eſt: tu tibi es
cauſa ploꝛandi: tu tibi es auctoꝛ flendi: q̄ es
chꝛiſti icredula. Ploꝛas qꝛ nō vides chꝛiſtū:
crede ⁊ videbis. Adeſt chꝛiſtuſ: nec vnqꝫ ijs
a q̄bꝰ querit deeſt. Quid ploꝛas? Hoc ē: nō
lachꝛymis opus eſt: ſ fide ꝓmpta ⁊ deo di-
gna. Noli cogitare moꝛtalia: ⁊ nō ploꝛabiſ:
noli cogitare peritura: ⁊ flendi cām hr̄e non
poteris. Cur inde ploꝛaſ: vn̄ alij gratulant?
Quē q̄rꝭ? hoc ē: Nō vides qꝛ adeſt chꝛiſtꝰ?
nō vides qꝛ xp̄s ē dei virtꝰ? qꝛ chꝛiſtꝰ eſt dei
ſapiētia: quia chꝛiſtus eſt ſanctitas: qꝛ chꝛi-
ſtus ē caſtitaſ: qꝛ chꝛiſtus integritas: qꝛ chꝛi
ſtus natꝰ eſt ex virgine: qꝛ chꝛiſtꝰ ex patre: ⁊
apud patrē: ⁊ in patre ſemp? Natꝰ nō factꝰ:
nec degener: ſ ſemp verus deꝰ ex deo vero.
Tulerūt inquit dn̄m ꝺ monumēto: ⁊ neſcio Ioh.20.
vbi poſuerunt eū. Erras mulier q̄ putas ab
alijs chꝛiſtū ꝺ monumēto eſſe ſublatū: ⁊ nō
ptāte ꝓpꝛia reſuſcitatū. Sꝫ nemo tulit dei
ꝟtutē: nēo tulit dei ſapiaꝫ: nēo tulit venera
bilē caſtitatē. Nō tollit xp̄s de monumēto
iuſti: nec de ſue virginis ſecreto ⁊ pie mentꝭ
arcano: ⁊ ſi q̄ volunt tollere: auferre nō pn̄t.

Tūc ait illi dn̄s: Maria reſpice ad me. Q̄ſi
nō credit: mulier ē: q̄ñ cōuerti incipit: maria
vocaꝛ: hoc eſt: nomen eiꝰ accipit q̄ parturit
chriſtū. Eſt eñ aia q̄ ſpūaliter parit chriſtū.
Reſpice inq̄t ad me. Qui chriſtum reſpicit:
emēdaꝛ: Errat aūt q̄ chriſtū nō videt. Et iō
illa cōuerſa reſpexit ⁊ dixit: Rabbi: qđ inť
ꝑtaꝛ mgr̄. Que reſpexit ɔuertiꝛ: que ɔuerti
tur pleniꝰ intueꝛ: que videt ꝑficit. Et ideo
mgr̄m appellat: quē mortuū eſſe credebat.
Alloquiꝛ quē putabat amiſſum. Noli inq̄t
me tangere: hoc eſt: ⁊ ſi correptionis tenta
mēta ſunt: nō tangit tñ chriſtū nutantꝰ affe
ctus. Noli inq̄t me tāgere: h̄ eſt: noli tange
re dei virtutem: dei ſapientiā: reuerendam
integritatem: honorabilem caſtitatē. Sed
vade ad fratres meos: Quid eſt aliud dice
re: niſi iā noli foris flere? Vade ad electos
⁊ ad obſeruātiſſimos ſacerdoteſ: ⁊ dic illis:
Joh.20. Aſcendo ad patrem meum: ⁊ patrem vr̄m:
deū meū ⁊ deū veſtrū. Quid ē aliud dicere:
niſi ne mulier hinc moueas queſtionē? Cer
te a ꝑfectiorībꝰ quere: dicēt tibi: que diſtin
ctio ſit inť patrē meū ⁊ patrū veſtrū. Nam q̄
iuxta diuinā generationē pať mihi eſt: is iu
xta adoptionē pr̄ veſter ē. Patrē meū dicen
do: a creaturꝭ ſe dei filiꝰ ſeparauit. Patrē ve
ſtrum dicēdo: adoptionis ſpiritalis gratiā
deſignauit. Ita ⁊ deū meū dicēdo: myſte
rium ſue incarnationis oñdit: vt quē patrē
naturaliť habet: deū appellet ꝓpter ſuſcepti
corpis ſacr̄m. Deum q̄ꝫ veſtrū cū dicit: ꝑfe
ctum i nobis ſue opationis oſtēdit. Et vere
deꝰ noſter factꝰ eſt nobis: ex q̄ paſſus ē chri
ſtus: q̄ñ vt alia omittam: ꝓ integritate ſer
uāda mori v̄gines ſunt parate. Nihil de cā:
nihil de ꝑſona loquor. Ubi eñ dn̄i gr̄a: ibi
debet eſſe pax dn̄i. Nec quenq̄ꝫ publicis ar
guo: ſꝫ meipſum defenſatū venio. Accuſati
eñ ſumꝰ: ⁊ niſi fallor: accuſatoreſ nr̄i pleriq̄ꝫ
de vobis ſunt. Hoꝝ ego affectꝰ redarguere
malo: q̄ꝫ ꝑſonas ꝑdere. Criminis aūt inui
dia hec eſt: q̄r ſuadeo caſtitatē. Qui h̄ nō li
benť accipit: ipſe ſe ꝑdit. Uirginitatē inq̄t
doces: ⁊ ꝑſuades ꝑlimis. Utinā ɔuincerer:
vtinā tanti criminis ꝓbareꝛ effectꝰ. Nō ve
rerer inuidiā ſi efficaciā recognoſcerē. Atq̄ꝫ
vtinā me exēplis potiꝰ argueretꝭ q̄ꝫ ſermoni
bus cederetꝭ. Sed vereor: ne ꝑuaricatores
mihi appoſuiſſe videar: q̄ me alienis cōmen
dent laudibꝰ. Initiatas inq̄t ſacris myſte
rijs: ⁊ ɔſecratas integritati puellas nubere
ꝓhibes. Utinā potuiſſem reuocare nuptu
ras: Utinā poſſem flāmeū nuptiale: p̄ſo in
tegritatꝭ velamine mutare. An indignū vi
deꝛ: vt ſacrate v̄gines a ſacroſanctꝭ altaribꝰ
nō abducāꝛ ad nuptias? Et q̄bꝰ licet ſpōſū
eligere: nō licet deū p̄ferre? In me q̄ facti cō
ditio mutaꝛ: vt ꝓ opprobrio mihi cedat qđ
ſp̄ ſpectauit ad gr̄aꝫ ſacerdotū: iacere ſemia
itegritatꝭ ⁊ v̄ginitatꝭ ſtudia ꝓuocare. Que
ro eñ vtrū q̄ſi iprobū h̄: an q̄ſi nouū: an q̄ſi
inutile rep̄hendaꝛ? Si q̄ſi improbū: impro
ba q̄ vota ſunt oim: improba vita ē angelo
rum: quā gr̄a reſurrectiōis imitaꝛ. Qui eñ
nō nubūt neq̄ꝫ nubenꝛ: erūt ſicut angeli in
celo: q̄ h̄ vtiq̄ꝫ rep̄hendit: reſurrectionis vo
ta ɔdemnat. Itaq̄ꝫ improbū videri nō pōt:
qđ hoibus ꝓ p̄mio ɔſtitutū eſt. Nec pōt eiꝰ
rei ſpecies diſplicere cuiꝰ veritas ⁊ in fructu
eſt ⁊ in voto. Sꝫ eſto: nō ſit improbū: nūq̄d
nouū eſt? Nos eñ noua oia que chriſtꝰ non
docuit iure damnamꝰ: q̄r fidelibꝰ via chriſtꝰ
eſt. Si igiꝛ chriſtus nō docuit qđ docemus:
etiā nos id deteſtabile iudicamꝰ. Diſcutia
mus q̄ vtrū chriſtꝰ integritatē docuerit: an
repudiandā putauerit. Et ſunt inq̄t ſpado Ma::
nes: q̄ ſeipſos caſtrauerūt ꝓpter regnū ce
loꝝ. Eſt q̄ p̄clara militia: que regno celorū
militat. Itaq̄ꝫ iam tunc dn̄s docuit eſſe de
bere intemerata ſtudia caſtitatꝭ. Un̄ et apl̄i
eam ceteris p̄minere cernētes: ſi ita ē cauſa
aiūt viri cū vxore: nō expedit nubere. Quo
dicto ⁊ grauiora iudicarūt onera vinculi cō
iugalis: ⁊ vere integritatꝭ gr̄am p̄tulerunt.
Sed dn̄s q̄ ſciret p̄dicandā oibus integrita
tem: imitandā paucis: nō oēs inq̄t capiunt
v̄bum iſtud: ſed q̄bus datū eſt: Hoc eſt: nō
eſt cōmunis plurimis ⁊ vulgarꝭ integritas:
nec ꝓ infirmitate ꝑmittiꝛ: ſed ꝓ virtute cō
cediꝛ. Deniq̄ꝫ cū dixiſſet: Et ſunt ſpadones
q̄ ſeipſos caſtrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ: vt
oſtenderet hoc nō mediocris eſſe virtutis.
Qui pōt inquit capere capiat. Et ideo poſt
hoc verbū offerunꝛ pueri ad benedicendū:
qui corruptele expertes integritatꝭ munus
imaculata etate ſeruarēt. Talium eñ eſt re
gnum celorū: qui in puerilem caſtimoniam
tanq̄ꝫ in naturā infantium corruptele igno
rantia remeauerint. Eſt ergo etiā celeſti vo
ce ꝓbata virginitas: dominiciſq̄ꝫ expetēda
p̄ceptis. Quo loco magiſteriū diuine vocis
imitemur. Nam cū in ſupioribus cōiugium
memorauerit nō eſſe ſoluendū niſi ex cauſa
fornicatiōis: in poſterioribꝰ integritatꝭ gra
tiam donumq̄ꝫ ɔtexuit: vt doceret nō dam

nandas eſſe nuptias ſed ꝓbandas: nuptijs
tñ ipſis: integritatꝭ ſtudia p̄ferenda. Quis
eñ tam auerſus a vero q̄ nuptias damnet?
Sed quis tam alienus a rōne: qui coniugij
Cor.7. onera nō ſentiat? Etenim mulier innupta ⁊
virgo cogitat que ſunt dn̄i: vt ſit ſancta cor
pore ⁊ ſpiritu. Nam que nupta eſt: cogitat
que ſunt mūdi: quō placeat viro. Et preter
has moleſtias q̄ꝫuis nubendo nō peccet: cō
tritionem tñ habebit carnis hmōi. Grauis
eñ partus labor eſt: grauis creandoꝝ ⁊ eru
diendoꝝ liberoꝝ moleſtia. Quibꝰ ante pre
ſcripſit: ne q̄s hmōi auītereꝛ iniurijſ. Multe
eñ in partus doloribꝰ conſtitute cōiugio ſe
renūciare dicunt. Multi etiam matrimonij
onera nō ferētes alieno ab vxore auertunꝛ
affectu. Et ideo apl̄us ante p̄miſit. Iūctus
es vxori: noli querere ſolutionē. Et bñ ait:
Iunctꝰ es. Quodā eñ vir ⁊ vxor nexu inť
ſe amatorio copulanꝛ: ⁊ q̄buſdam inuicem
ſibi habenis amoris aſtricti ſunt. Bona igi
tur vincula nuptiaꝝ: ſed tñ vincula: ⁊ ſi vin
cula: tñ vincula charitatꝭ. Bonū ɔiugium:
ſed tñ a iugo tractum: ⁊ iugo mūdi: vt viro
potius cupiat placere q̄ꝫ deo. Bona etiam
vulnera charitatis: ⁊ oſculis p̄ferenda. Uti
Pro.27. liora eñ vulnera amici: q̄ꝫ voluntaria oſcu
la inimici. Deniq̄ꝫ petrus vulneraꝛ: iudas
oſculaꝛ. Illum oſcula ɔdemnant: hūc vul
nera emendant. Illiꝰ oſculis ꝑditionis vul
nera fundunꝛ: iſtiꝰ lachrymis culpa lauaꝛ.
Itaq̄ꝫ vt oſtēderet ſermo ꝓpheticus bona
vulnera charitatꝭ: eccl'ia dicit i canticis can
ticorū. Quia vulnerata charitate ego ſum.
Nemo ergo vel qui cōiugium elegit: repre
hendat integritatē: vl' q̄ integritatē ſequiꝛ:
ɔdemnet cōiugium. Nanq̄ꝫ huiꝰ ſententie
aduerſarios interp̄tes dānauit iam dudū
eccl'ia: eos ſcꝫ qui audeant ſoluere copulā
cōiugalem. Audite eñ quid dicat ſacroſan
Cant.7. cta eccl'ia: Ueni frater meꝰ: exeamꝰ in agrū:
requieſcamꝰ in caſtellis: diluculo ſurgamus
in vineas: videamꝰ ſi floruit vitis. Multos
ager fructꝰ habet: ſed ille melior eſt: q̄ ⁊ fru
ctibus redundat et floribꝰ. Eſt q̄ eccl'ie ager
diuerſis fecūdus copijs. Hic cernas germia
v̄ginitatꝭ flore vernantia: illic tanq̄ꝫ in cam
pis ſilue viduitatem grauitate pollentem:
alibi tanq̄ꝫ vberi fruge ɔiugij eccl'ie ſegetem
replentem mūdi horrea: ac veluti maritate
vinee fetibus torcularia ieſu dn̄i redundan
tia: in q̄bus fidelis ɔiugij fructus exuberat.
Nec improbum igiꝛ nec nouū integritatis
eſt ſtudium. Uideamus ne forte inutile iu
diceꝛ. Nōnullos eñ dixiſſe audiui q̄ perijt
mūdus: defecit genꝰ hominū: ɔiugia labe
factata ſunt. Quero q̄s tandē queſiuit vxo
rem: qui nō inuenerit? Q̄ñ fuerint bella pro
virgine? Quis vnq̄ꝫ ꝓ virgine ſit ꝑemptꝰ?
De cōiugijs aūt iſta naſcunꝛ: vt perimatur
adulter vxoris: raptor prelijs appetaꝛ. Iſta
reipublice ſemꝑ damno fuerūt. Pro v̄gine
ſacra nemo damnatꝰ eſt: quia caſtitatē non
pena cohibet: ſed religio auget: fideſq̄ꝫ con
ſeruat. Si quis igiꝛ putat ɔſecratione virgi
num minui genus humanū: ɔſideret q̄r vbi
pauce virgines: ibi etiam pauciores homi
nes: vbi virginitatꝭ ſtudia crebriora: ibi nu
merū q̄ꝫ hoim eſſe maiorē. Diſcite quātas
alexandrina: totiuſq̄ꝫ orientꝭ ⁊ aphricana ec
cleſia quotannis ſacrare ɔſueuerint. Pau
ciores h̄ hoies ꝓdeunt: q̄ꝫ illic virgines con
ſecranꝛ. Ex ipſiꝰ igiꝛ orbis terraꝝ vſu nō in
utilis virginitas exiſtimaꝛ: p̄ſertim cū ꝑ vir
ginem ſalus venerit orbem fecūdatura ro
manū. Q̄ꝫ ſi quis hoc ꝓhibet: ꝓhibeat igiꝛ
pudicas vxores degere: quia frequētiꝰ ꝑñt
parere incōtinentes. Nulla ꝑegrinanti ma
rito fidem ſeruet: ne damnū faciat ꝓlis fu
ture: ⁊ partus frequētioris amittat etatem.
Sed difficilior ſit via adoleſcentibꝰ ad nu
ptias impetrādaſ. Quid ſi forte cōmodior?
Quero eñ cū his aliquē habere tractatū:
q̄ arcende virginitatis ſn̄iā gerunt. Itaq̄ꝫ
qui ſunt iſti: diſcutere debemꝰ: vtrū qui vx
ores habēt: an qui nō habent. Si q̄ habēt:
timere nō debēt vxores eoꝝ: iam v̄gines eē
nō poſſunt. Si qui nō habent: nō ſibi iniu
riam faciant: q̄ eius tantū nuptias ſperaue
rint: que nuptura non eſſet. An fortaſſe pa
tres ꝓ filiarū cōiunctione ſolliciti: moleſte
ferunt virgines ɔſecrari? Nec hi qđ vereanꝛ
habent: ſi ſequaꝛ cōſiliū. Inter paucas ſue
citius eligenꝛ. Aiunt etiā pleriq̄ꝫ maturio
ris etatis v̄gines eſſe velandas. Neq̄ꝫ ego
abnuo: ſacerdotalis eſſe cautionis debere
vt nō temere puella veleꝛ. Spectet plane:
ſpectet etatē ſacerdos: ſꝫ fidei vel pudoris.
Spectet ⁊ maturitatē verecūdie: examinet
grauitatꝭ caniciē: moꝝ ſenectā: pudicitie an
nos: aios caſtitatꝭ. Tū deinde ſi matris tu
ta cuſtodia: comitū ſobria ſedulitas: ſi hec
p̄ſto ſunt: nō deeſt v̄gini longeua canicies.
Si hec deſunt: differatur puella moribꝰ q̄ꝫ
annis. Non q̄ etas reijciꝛ florentior: ſed ani
mus examinaꝛ. At certe thezlam nō ſenectꝰ

ſed ꝟtus ꝓbauit. Et hinc q̄d plura ꝯtexaꝫ:
cum oīs ętas habilis deo:ꝑfecta ſit chriſto?
Deniq̄ȝ nō virtutē ętatꝭ appendicem dicimꝰ
ſ; virtutꝭ ętatē. Nec mirere in adoleſcētulis
ꝓfeſſionē:cū legeris in paruulis paſſioneꝫ.
Pſ̄.8. Scriptū eſt em̄:Ex ore infantiū ⁊ lactētium
ꝑfeciſti laudē. An dubitamꝰ:ſi eū vſq̄ȝ ad cō
tinētiā ſequaꝛ adoleſcētia: quē vſq̄ȝ ad mor
tem ꝯfiteꝛ infantia? Et quaſi incredibile pu
tamꝰ:ſi puellę nubiles chriſtum ſequanꝛ ad
regnū:quē etiā pueri ſequebanꝛ in deſertū?
Matth.14. Sicut legimꝰ: q2 ſaturata ſunt ꝺ q̄nq̄ȝ pani
bus: q̄ttuor milia hominū: exceptis inquit
pueris ⁊ mulieribus. Nolite ergo a chriſto
arcere infantes: quia ⁊ ipſi ꝓ chriſti nomīe
ſubiere martyriū. Taliū ē em̄ regnū celoꝝ.
Vocat eos dn̄s:et tu ꝓhibes? De ipſis em̄
Ibidem.19. dominꝰait:Sinite eos venire ad me. Noli
te adoleſcentulas arcere:de q̄bꝰ ſcriptū eſt:
Cantī.1. Propterea adoleſcētulę dilexerūt te nimis:
⁊ introduxerūt te in domū matris ſuę. No
lite poſtremo a chriſti charitate etiā paruu
los ſeparare: quē etiā intra matris vterum
adhuc poſiti exultatiōe ꝓphetica fatebanꝛ.
In ipſis adhuc eccl̄ię p̄ncipijs turbę req̄re
bant eū. Qua rōne? Quia manꝰ inquit im
ponēs curabat eos. Nec tempꝰ ad ſanandū
nec locus quęriꝛ. Omnibꝰ em̄ locis oībuſq̄ȝ
temporibꝰ nō ē ꝑtermittēda medicina. In
tra domū maria ab angelo benediciꝛ:intra
domū dauid vngiꝛ in ꝓphetā. Vbiq̄ȝ ieſus
curat: vbiq̄ȝ ſanat: in itinere: in domo: in
Luc.8. deſerto. In itinere curaꝛ quę fimbriam te
tigit: In domo p̄ncipis ſynagogę filia reſu
ſcitaꝛ: In deſerto turba ſanatur. Deniq̄ȝ ſic
Ibidem.4 habes: Cū ſol aūt occidiſſet:oēs q̄ habebāt
infirmos varijs languoribꝰ ducebant illos
ad eum. At ille ſingulis manus imponens
curabat eoſ. Sanabat ḡ ⁊ ī deſerto: ⁊ occidē
te iam ſole: ⁊ ſanabat imponēs manꝰ: vt et
deuꝫ ſe ⁊ hoiem demōſtraret. Non imerito
igiꝛ facta iaꝫ die turbę req̄rebant eū. Vide
ordinē. Sole occidēte ęgri deferunꝛ ad chri
ſtum:facta aūt die turbę req̄rebant eū. Qn̄
em̄ niſi ꝑ diem quęriꝛ chriſtꝰ? Nam q̄ in luce
ambulat:nō recedit a chriſto. Itaq̄ȝ nox ha
bebat adhuc ęgrotātiū gemitꝰ: dies iā fidē
plębis:iam lęticiā ſanatoꝝ:vt qꝺ ſcriptuꝫ ē
Pſ̄.29. cōpleretꝛ: Ad veſperuꝫ demorabiꝛ fletus:et
ad matutinuꝫ lęticia. Quę em̄ turbę maior
gr̄a q̄ȝ vt etiā in deſertuꝫ locū xp̄m ſequaꝛ?
In q̄ ille docet: a ꝑfecto abeſſe debere iactā
tiam. Non em̄ ſanandoꝝ copiā ſed operuꝫ
iactantiā declinabat. Et nos igiꝛ ſi ſalui eē
deſideramus: vel ſi iam meremur ſanitatē:
ꝓcul a luxuria: ꝓcul a laſciuia tāq̄ȝ in arido
vitę iſtiꝰ ⁊ ieiunio ſolo quadā ſiti corꝑis fu
gitantē delitiaꝝ chriſtū ſequamur. Sequa
mur ꝑ diem. Adeſt eccl̄ię dies: quē abraam Joā.8.
vidit ⁊ gauiſus eſt. Sequamur ḡ ꝑ dieꝫ chri
ſtum. Non em̄ in noctibꝰ reperiꝛ. In cubili
inquit meo: in noctibus quęſiui quē dilexit
anima mea: quęſiui eū ⁊ non inueni eū: vo
caui euꝫ: ⁊ nō obaudiuit me. Nō in foro: nō
in platęis chriſtꝰ reperiꝛ. Deniq̄ȝ nec illa eū
in foro ⁊ ī platęis potuit reperire: quę dicit:
Exurgam ibo: ⁊ circuibo ī ciuitate in foro ⁊
in platęis: ⁊ quęraꝫ quē dilexit anima mea.
Quęſiui eū: ⁊ nō inueni eum. Vocaui euꝫ:
⁊ nō obaudiuit me. Nequaq̄ȝ igiꝛ ibi q̄ramꝰ
chriſtum: vbi inuenire nō poſſumꝰ. Non eſt
chriſtus circūforanus. Chriſtꝰ em̄ eſt pax: in
foro lites: Chriſtus iuſticia eſt: ī foro iniqui
tas: chriſtus oꝑator eſt: ī foro inane ocium:
Chriſtꝰ charitas ē: in foro obtrectatio: Chri
ſtus fides eſt: in foro fraus atq̄ȝ ꝑfidia: Chri
ſtus in eccl̄ia eſt: in foro idola. Et vt illa vi
dua quā in alio ꝑſtrinximꝰ libro: cognoſcat
nō obtrectandi me locutū illa ſtudio: ſ; mo
nendi: meq̄ȝ nō aſperum: ſed ſollicitū: gr̄am
recōciliationis accipiat. In eccl̄ia vidua iu
ſtificaꝛ: in foro circūueniꝛ. Fugiamꝰ ḡ forū:
fugiamus platęas. Prudentiā autē notam
aſſume tibi: et cuſtodias te a muliere alie
na. Per feneſtrā em̄ de domo ſua in platęis
ꝓſpicit. Fugiamꝰ platęas. Non em̄ iniuria
tantūmodo eſt nō inueniſſe queꝫ quęras: ſ;
etiam plęrūq̄ȝ vbi nō oportet quęſiſſe vul
nus eſt: queſiſſe in domibꝰ viroꝝ q̄ ſibi fal
ſo doctorū nomen aſſumūt: quęſiſſe proca
cius q̄ȝ verecundius. Ergo caueamꝰ exēplo
eccl̄ię illius: ne q̄ nos cuſtodes inueniant: q̄
circueunt ciuitatem. Inuenerūt inquit me Canti.
cuſtodes: qui circueunt ciuitatē: ꝑcuſſerūt ⁊
vulnerauerūt me: ⁊ tulerūt palliū meū a me
cuſtodes muroruꝫ. Nō in ſe filię: nō in quaꝫ
in ſe filię: ſ; in nobis vulneraꝛ eccl̄ia. Cauea
mus igiꝛ ne lapſus noſter vulnꝰ eccl̄ię fiat:
ne q̄s a nob̄ palliū auferat: h̄ ē: amictū pru
dētię: inſigne patiētię: q̄ mollioris ambitio Matt
veſtꝭ exuiꝛ. Qui.n. mollioribꝰ veſtibꝰ īduū
tur: in domibꝰ regū ſunt. Nobis aūt palliū
dedit chriſtꝰ: quo apl̄os ſuos ⁊ corpus ſuuꝫ
ipſe veſtiuit. Quod deniq̄ȝ iubet te dare:

parauit. Audiſti q2 placet ei tuaꝝ pulchritu
do virtutum. Audiſti q2 veſtimentoꝝ tuoꝝ
aromata: hoc eſt bonū odorem integritatis
omnibꝰ odoribus ꝑtulit. Audiſti q2 hortus
es clauſus: ſuauiū pomiferaꝝ refertus fru
ctibus. Pete igiꝛ vt aſpiret tibi ſpūſſanctꝰ:
ſpiret ſup̄ cubile tuū: atq̄ȝ odorem pię men
tis ⁊ gratię ſpūalis accumulet. Reſpōdebit
Canti.5. tibi: Ego dormiui: ⁊ cor meū vigilat. Audis
vocem pulſantꝭ ad ianuam ⁊ dicētis: Aperi
mihi ſoror mea: ſurge ꝓxima mea: columba
mea: ꝑfecta mea: charitate ꝓxima: ſimplici
tate columba: ꝟtute ꝑfecta: q2 caput meum
plenum ē rore. Sicut em̄ ros cęli nocturnas
amouet ſiccitates: ita ros dn̄i nr̄i ieſu chriſti
nocturnis ⁊ ſęcularibꝰ tenebris ęterne vitę
ſtillauit humorem. Hoc eſt caput quod ęſtu
Luc.23. mundi neſciuit areſcere. Vn̄ ait: Quia ſi in
humido hoc faciunt: in arido quid facient?
Hoc igiꝛ caput rorat alijs: ſibi abundat. Et
bene abundat caput chriſti: q2 caput tuum
chriſtꝰ ē: qui plenꝰ eſt ſemꝑ: nec liberalitati
bus exhauriꝛ ſuis: aut diuturna deficit lar
gitate. In hoc caput ferrū non aſcendit: qꝺ
eſt inſtrumentū belli inſigne diſcordię. Nūc
expecta ⁊ vide: ros ille qualis ſit: ſcꝫ nō vul
garis humoris. Cincinni aūt ſunt in eo gut
tarum noctis. Noli ꝓxima mea accipe cin
cinnos corporalium capilloꝝ. Nō illa orna
mēta ſed crimina ſunt. Lenocinia formę nō
p̄cepta virtutis. Alios cincinnos nazaręus
habet: q̄bus ferruꝫ nō aſcendit: quos nemo
ꝑcidit: qui nō calamiſtris cōpoſiti ⁊ arte di
geſti: ſed multiplici criſpante virtutū niten
tium gr̄a refulſerunt. Diſce in hiſtoria: qua
les nazaręuſ cincinnos habeat: quos q̄ȝdiu
ſamſon habuit: intactus nūq̄ȝ vinci potuit.
Cincinnos ꝑdidit: ⁊ merituꝫ virtutꝭ amiſit.
Audita igiꝛ virtute verbi quā exueras tuni
cam nocte: ne quęſierꝭ quēadmodū induas
eā: Offundiꝛ em̄ ⁊ frequēter offerꝛ ꝑ neq̄tiā
ſpiritaleꝫ. Quēadmodū inq̄ȝ induas eam:
obliuiſcaris et neſcias: Et q̄ſi iam dominꝰ
aſſiſtat: exors corporaliū vinculoꝝ turbata
ꝯſurgas: internaꝫ orōnibus ꝑpares mentē
dum ſurgis: vt ex humilibꝰ ad ſuꝑna ꝯten
das: ⁊ ſtudeas fores tui cordis aperire: duꝫ
manus tuas tendas ad chriſtū: fidelem tua
geſta ſpirabunt odorem. Admoue igiꝛ ma
nus naribꝰ tuis: ⁊ odorē actuuꝫ tuoꝝ inde
feſſa ac peruigili alacritate mentis explora.
Mulcebit te odor dexterę tuę: ⁊ fragrantiā
reſurrectionis tua mēbra redolebunt: myr
rham digiti tui ſudabunt: hoc eſt fidei verę
gr̄aꝫ ſpūalia geſta fragrabūt. Capis ḡ ꝟgo
ex interiore tuo corꝑe voluptateꝫ: ⁊ ipſa tibi
dulcis: ipſa tibi ſuauis es: ipſa tibi qꝺ pec
cantibus ſępe ꝯtingit: nō incipiſ diſplicere.
Plus em̄ tibi placebit nuda ſimplicitas cor
porę fraudis exuta tegminibꝰ. Talē te chri
ſtus deſiderauit: talē te chriſtꝰ elegit. Apto
itaq̄ȝ ingrediꝛ oſtio. Neq̄ȝ em̄ pōt fallere: q̄
ſe ingreſſurum eſſe ꝓmiſit. Cōplectere igiꝛ
quē quęſiſti: accede ad ipſum: ⁊ illuminabe
ris: tene illū: roga ne cito abeat: obſecra ne
recedat. Verbū em̄ dei currit: faſtidio nō ca
piꝛ: negligentia nō teneꝛ. Obeat aīa tua in
ꝟbo eiꝰ: ⁊ cęleſtis ſermonis inſiſte veſtigio:
cito em̄ tranſit. Deniq̄ȝ q̄d ait illa? Quęſiui Canti.5.
eum: ⁊ nō inueni illū: vocaui eum: ⁊ nō ob
audiuit me. Ne putes diſplicere te: quę vo
caſti: q̄ rogaſti: q̄ aperuiſti ꝗ tam cito abijt.
Sinit nos ſępe tētari. Deniq̄ȝ turbis rogan
tibus ne recederet: quid ait in euāgelio? Et Luc.4.
alijs ciuitatibꝰ oportet me euāgelizare ver
bum dei: q2 ideo miſſus ſum. Sꝫ etiā ſi tibi
ille abiſſe videꝛ: tu rurſus explora: noli iam
deo deuota illos metuēdos circumforanos
intelligibiles timere cuſtodes: noli timere
eos q̄ circūeunt ciuitateꝫ: noli vulnera for
midare: q̄ ſequentibꝰ chriſtū nocere nō pn̄t.
Etiā ſi corpꝰ tuū: h̄ eſt vitā corꝑis tui aufe
rant: vicinꝰ eſt chriſtꝰ: quē cū inueneris: vbi
cum eodē cōmorari debes agnoſce: ne forte
ante diſcedat. Cito em̄ deſerit negligentes.
Quis igiꝛ te niſi ſancta eccl̄ia debet docere
quēadmodū chriſtū teneas? Immo iā do
cuit: ſi q̄ legꝭ ītelligaſ. Ꝑ modicū inq̄t fuit:
cū tranſij ab ipſis: donec inueni quē dilexit
aīa mea: tenui eū: ⁊ nō relinquā eū. Quibꝰ
igiꝛ chriſtꝰ teneꝛ? Non iniurię nexibꝰ: nō re
ſtium nodis: ſ; vinculis charitatꝭ: mentꝭ ha
benis ſtringiꝛ: ⁊ animę teneꝛ affectu. Si vis
⁊ tu tenere chriſtuꝫ: quęre iugiꝛ: nec pęnam
metuaſ. Inꝛ em̄ ſupplicia frequēꝛ corꝑis: inꝛ
ipſas ꝑſecutoꝝ manꝰ chriſtꝰ meliꝰ inueniꝛ.
Ꝑ modicū inquit fuit: cū tranſiui ab ipſis.
Exiguo em̄ ſpacio breuiq̄ȝ momento cū ꝑſe
cutorum manus euaſeris: nec ſuccubueris
poteſtatibus mundi tibi chriſtus occurrit:
nec te diu tentari patitur. Quę ſic chriſtum
requirit: quę chriſtum inuenit poteſt dice
re: Tenui eum: nec relinquā eum: donec in Canti.
troducam eum in domum matris meę: ⁊ in

cubiculũ eiꝰ q̃ me ꝯcepit. Que eſt domꝰ ma
tris tuę ⁊ cubiculum eiꝰ: niſi internũ tuę ſe
cretumqꝫ naturę? Hanc domũ ſerua: huius
domus mũdato penetralia: vt cum imacu-
lata domus fuerit nec vllius adulterinę cõ-
ſcientię ſordibꝰ inquinata: ſpũalis domꝰ in
ſacerdotiũ ſctm̃ lapide angulari coaugmẽ-
tata cõſurgat: ⁊ ſpũſſanctus habitet in ea.
Que ſic chriſtũ requirit: quę ſic chriſtum ob
ſecrat: nõ relinquit̃ ab eo: imo etiam frequẽ
ter reuiſet̃. Eſt em̃ nobiſcum vſqꝫ ad ꝯſum-
mationem mũdi. Ergo chriſtꝰ repertus eſt
⁊ tenet̃: ⁊ reptus eſt ille qui ꝑ feneſtrã tuam
manuꝫ miſit. Que eſt feneſtra noſtra niſi ꝑ
quã opera chriſti videmꝰ: oculꝰ ſcꝫ animi et
mentis obtutus. Et ideo virgo ꝑ feneſtraꝫ
tuam chriſtꝰ introeat: chriſtꝰ manũ ſuã mit-
tat ꝑ feneſtram tibi veniat verbi nõ corpo-
ris amor. Si igit̃ ꝑ feneſtram tuã manũ mit
tit dei verbum: vide quẽadmodũ feneſtras
tuas p̃pares: vide quẽadmodum ab omni
puluere delictorũ detergere debeas. Nihil
tetrũ hẽat: nihil adulterinũ feneſtra virgi-
nis. Procul ſtibiũ ⁊ cęteras affectati nugas
decoris: ꝓcul adulterini amoris illecebras.
Similis auriũ cauſa eſt: q̃bus nõ ſuſpẽden-
da onera: nõ figenda vulnera: ſed vnꝰ orna-
tus eſt audire qđ ꝓſit. Januam quoqꝫ tuã
diſce temporibꝰ obſerare nocturnis: nõ faci
le quiſqꝫ patentem reperiat. Sponſus ipſe
vult clauſam eſſe cuꝫ pulſat. Janua nr̃a os
noſtrum eſt. Chriſto ꝓpe moduꝫ ſoli debet
aperiri: nec aperiat̃ niſi ante pulſauerit dei
Cant.4. verbum. Deniqꝫ ideo ſcriptũ eſt: Hortꝰ con
cluſus ſoror mea ſpõſa: hortꝰ ꝯcluſus: fons
ſignatus. Nec facile aperiat os ſuũ: ne vul-
gari deſignet alloquio. Neqꝫ de ipſis diui-
nis decet niſi verbo dei interpellata reſpon
deas. Quid tibi cũ cęteris? Soli chriſto lo-
quere: ſoli fabulare chriſto. Si em̃ mulieres
in eccl̃ia taceant: q̃tomagis nõ decet pate-
re virginis ianuã: nõ decet viduę patere fo-
res? Cito inſidiator pudoris obrepit: cito v̾bũ
excidit qđ reuocare deſideres. Si euę clau-
ſa fuiſſet ianua: nec adam deceptus fuiſſet:
Hiere.9. nec reſpondiſſet introgata ſerpenti. Introi
uit mors ꝑ feneſtram: hoc eſt ꝑ euę oſtium.
Ingredit̃ mors ꝑ oſtiũ tuũ: ſi falſum loqua
ris: ſi turpiter: ſi procaciter: poſtremo ſi vbi
nõ oportet loquaris. Clauſe ſint igit̃ labio-
rum fores tuorꝫ: ⁊ obſeratum maneat vocis
veſtibulũ: tunc fortaſſe reſerandũ cuꝫ audi-
eris dei vocem: cũ audieris dei verbũ. Tũc
tibi myrrha ſudabit: tunc tibi baptiſmatis
aſpirabit gratia: vt ab elemẽtis mũdi com-
moriare cuꝫ chriſto: ⁊ cum chriſto reſurgas.
Quid adhuc inquit velut viuentes de hoc
mũdo decernitis? Ne tetigeritis: ne attami
naueritis: ne guſtaueritis quę ſunt ad corru-
ptioneꝫ ipſo vſu. Corruptela em̃ abeſſe de-
bet a caſtis. Itaqꝫ carnis ⁊ mũdi ſepelite cu
ram: q: cũ chriſto reſurrexiſtis: q̃ ſurſum ſunt
quęrite vbi chriſtꝰ ẽ. Cũ chriſtũ quęritis: pa-
trem deũ videtis. Chriſtꝰ em̃ in dextera dei
ſedet. Sed ea quę chriſtũ requirit: nõ debet
eſſe vulgaris: nõ debet eſſe in foro: nõ in pla-
teis voce querula: greſſu lubrica: facilis au-
ditu: vilis aſpectu. Terrenũ tibi apl̃us con-
ſortium negat: ⁊ vltra naturę ꝓpe modum
terminos alis ad cęlum docet ſpũalibꝰ euo-
landuꝫ. Que ſurſum ſunt inquit ſapite: nõ Col.3.
quę ſuꝑ terraꝫ. Sed q: hoc impoſſibile erat
in hoc corporis velut clauſtro recluſis: et q:
defunctis corporibꝰ anima fert̃ ad ſuꝑiora
reuolare: alligata dum viuimus quadã no-
ſtrę lege naturę: ideo addidit: Mortui eniꝫ Ib.
eſtis: ⁊ vita veſtra abſcondita eſt cũ chriſto
in deo. Si abſcondita eſt cũ chriſto in deo:
nõ appareat mundo. Chriſtus em̃ mortuus
eſt mũdo: viuit deo. Vide nunc quẽadmo-
dum deſiderari amet chriſtꝰ: ꝯfabulationes
nõ amet. Aperuit virgo illa ſuas fores dei
verbo: Sed tranſiuit inquit ⁊ exiuit anima
mea in verbo eiꝰ. Exiuit a mũdo: exiuit a ſę
culo: remanſit in chriſto. Quęſiui inquit eũ Cant.
⁊ nõ inueni eum. Amat em̃ chriſtꝰ diu req̃ri.
Inuenerũt illaꝫ cuſtodes murorꝫ. Fortaſſe
ſũt ⁊ aliꝫ cuſtodes q̃s magis intelligẽ debea-
mus. Eſt em̃ ciuitas q̃ portas murorꝫ clau-
ſas non habet: de qua dictum eſt: Et portę Apo.
eius nõ claudent̃ ꝑ diem. Nox em̃ non erit
amplius in ea: afferent gloriam ⁊ honorem
gentes in illã. Illa eſt ꝫ ciuitas hieruſalem
quę in celo eſt: intra quã iam quaſi ꝑfecta ⁊
immaculata ſeruaris. Nõ em̃ intrat in eam
omne cõmune. Cõmunis caſtitas nõ eſt: cõ
munis pudicitia nõ eſt: quę i libro vitę ſcri-
bitur. Si igit̃ inuenimꝰ ciuitatem: ingredia
mur in eam: videamꝰ lumen eius: videamꝰ
muros: videamꝰ tribus: videamꝰ fundamẽ
ta muralia: videamꝰ etiã cuſtodes murorꝫ.
Sed quõ ingrediamur in eam? In hac ciui-
tate vita eſt: ⁊ vna ẽ via quę ducit ad vitã.
Via ꝫ chriſtus eſt. Ergo chriſtũ ſequamur.

Sed ipſa in cęlo eſt ciuitas. Quõ igit̃ aſcen
damus ad cęlũ: docet te euãgeliſta q̃ dicit:
[A]ec,21. Et eduxit me ſpũs in montẽ magnum ⁊ al-
tum: ⁊ oſtendit mihi ciuitatem ſanctã hieru
ſalem deſcendentẽ de cęlo. Aſcendamus ꝫ
ſpiritu: q: caro aſcendere ad eam nõ poteſt.
Aſcendamꝰ nos interim ad cęlũ: vt ad nos
poſtea de cęlo illa deſcendat: in qua lumen
eſt ſimile lapidis p̃cioſiſſimi: vt lapidis ia-
ſpidis ⁊ cryſtalli. Habet murũ magnũ ⁊ al-
tum. Didiciſti lumen: didiciſti muruꝫ: diſce
portas: diſce cuſtodes. Habet inq̃t portas
duodecim: ⁊ in portis angelos duodecim: in
q̃bus duodecim tribuum filiorꝫ iſrael ſuper
ſcripta ſũt nomina. In portis patriarcharꝫ
nomina ꝯtinent̃: in muro apoſtolorꝫ. Fun-
damenta em̃ ciuitatis apl̃i: ⁊ lapis angula-
ris eſt chriſtus: in quo oīs ſtructura ꝯſurgit.
Deꝰ extra: deꝰ intꝰ: deꝰ vbiqꝫ eſt. Habet em̃
inquit ciuitas maieſtatem dei. Ergo ⁊ vos
ſanctę virgines: ⁊ q̃cunqꝫ iuſti eſtis: ⁊ imacu-
latam aīe geritis caſtitatem: ciues ſanctorũ
eſtis ⁊ domeſtici dei. Sed tunc nobilitateꝫ
iſtam patrię poſſidebitis: ſi chriſtum intra ci-
uitatis huiꝰ p̃ſepia quęritis: ingreſſi ꝑ fidẽ:
actuſqꝫ p̃cioſos patriarcharũ: clarificati lu-
mine: fundati ſuꝑ apoſtolos: verſantes int̃
angelos. Quõ igit̃ iſti cuſtodes ãgeli ſũt: q̃
caſtę animę palliũ tollunt? Aliud palliũ vir
ginum eſt: aliud adoleſcentię circũforanę.
Illa q̃ in foro chriſtũ req̃rit: palliuꝫ etiã qđ
habebat amiſit. Prudẽtia em̃ nõ in foro ⁊ ĩ
platęis: ſed in eccleſia poſſidet̃. Et fortaſſe:
vt cum ipſis quoqꝫ veniamus in gr̃am: atqꝫ
omniũ miſericordem deũ eſſe doceamus: q:
⁊ illi chriſtũ aliq̃n reperiũt: ſi tñ iugiter quę-
rant: pallium hoc amictꝰ corporis eſt. Ergo
qui quęſiuit in cubili chriſtum: ſi tñ ſic quęſi
[P]s.62. uit: ſicut ille qui dixit: Si memor fui tui ſuꝑ
ſtratum meũ. Si quęſiuit iuxta qđ ſcriptuꝫ
[P]s.133. eſt: In noctibus extollite manus veſtras in
ſancta. Si quęſiuit in ciuitate: in foro: et in
platęis: in ciuitate dei nr̃i. In foro fortaſſe
in quo iudex ille diuini iuris ſedet. In pla-
tęis vnde collecti ſunt: q̃ ad cęnam dñicam
cõuenerunt. Poteſt cuſtodientibꝰ ciuitatẽ
dei angelis duꝫ diu quęrit occurrere. Quin
etiam ex cęleſti cuſtodũ natura cęleſtem in-
telligere poſſumꝰ ciuitatem: cęleſte foruꝫ iu-
ſticię ſempiternę: nõ viles platęas: ſed for-
taſſe in q̃bus ſuꝑfluere fons ille ꝯſueuit: de
[Pro]uer.5. quo ſcriptũ eſt: Suꝑfluant tibi aquę de tuo
fonte: ⁊ ĩ platęis tuis diffundant̃ tuę aquę.
Qui ſic ꝫ chriſtuꝫ requirit: ad angelos per-
uenit. Sed ſi bonis ad angelos meritis ꝑue-
nitur: cur qui ꝑuenerit vulnerat̃? Eſt ⁊ gla-
dius bonus: cuiꝰ gladiꝫ bonũ vulnus. Vul
nerat dei v̾bum ſed nõ vlcerat. Eſt vulnus
boni amoris: ſũt vulnera charitatis. Ideoqꝫ
dixit: Vulnerata charitate ego ſuꝫ. Que ꝑ-
fecta eſt: vulneratę charitatis ẽ. Bona ſunt
igit̃ verbi vulnera: bona ſunt amantis vul-
nera. Vtilia em̃ vulnera amici q̃ volũtaria Prouer.27.
oſcula inimici. Vulneratę charitatis rebec-
ca eſt: quę derelictis parentibꝰ migrauit ad
ſponſum. Vulneratę charitatis rachel: quę
zelauit ſororem: amauit maritum. Sorori
em̃ q abũdaret filiꝫs: ipſa adhuc ſterilis in-
uidebat: q: typum gerebat eccl̃ię: cui dicit̃:
Lętare ſterilis quę nõ paris: erumpe ⁊ cla- Gal.4.
ma quę nõ parturis. Inuenerũt ꝫ cuſtodes:
⁊ vulnerauerũt eam: ⁊ tulerunt ei pallium:
hoc eſt: actus corꝑales inuolucrum ſuſtule-
runt: vt nuda mentis ſimplicitas quęreret
chriſtũ: quia nemo põt amictu veſtitꝰ ph̃ię:
in habitu ſcꝫ ſapiẽtię ſecularis chriſtũ vide-
re. Et bene tollit̃ ei amictus ph̃ię: ne q̃s eaꝫ
ꝑ ph̃iam deprędet̃. Bene tollit̃ ei pallium q̃
ad chriſtũ ꝓpinquat: vt deũ viſura mundo
corde gradiat̃: Beati em̃ mũdo corde: quia Matth.5.
ipſi deũ videbũt. Deniqꝫ vbi mũdauit cor:
verbum reperit: deuꝫ vidit. Quęre ꝫ illum
virgo. Immo quęramꝰ omnes: Anima em̃
ſexum nõ habet. Sed ideo fortaſſe fęmineũ
nomen accepit: q eã violentior ęſtus corpo
ris angit. Ipſa aũt impetꝰ carnis amore ſui
molli quadã ⁊ blanda rõne demulcet. Ergo
orõnibus ⁊ obſecrationibꝰ deũ inuitare de-
bemus: vt quaſi bonꝰ auſter afflare dignet̃:
verbiqꝫ nobis auram cęleſtis aſpiret q̃ fru-
ctiferas arbores nõ turbare vẽto graui: ſed
leni ſpiramĩe flatuqꝫ molli ꝯſueuit agitare.
Vñ ſcriptum eſt: Poſuit me currus amina-
dab: eo q anima noſtra cõiungit̃ corꝑi: Ve-
lut q̃dam equorꝫ frementiũ currus rectoreꝫ
ſui quęrat aurigaꝫ. Aminadab em̃ pat̃ naa-
ſon fuit: ſicut in numeris legimus: qui erat
p̃nceps populi iudę. Cuius figura refert̃ ad
chriſtum: qui verus ꝓpl̃i p̃nceps animã iuſti
velut currum agitat̃ aſcendens: verbi habe-
nis gubernat: ne violẽtorꝫ equorꝫ furore in
abrupta rapiat̃. Sunt em̃ eius velut quat-
tuor equi: quattuor affectiones: ira: cupidi-
tas: voluptas: timor. Quibꝰ furẽtibꝰ con-

Sap.9. ceperit agi: nequaꝗ̃ ſeipſa cognoſcit. Cor-
ruptibile em̃ corpus animã grauat: ⁊ tanꝗ̃
irrõnabiliũ animaliũ curſus inuitam rapit:
voluẽtibꝰ curis velut quodã impetu ꝓruen-
tem: donec memorate corꝑis paſſiones v̾bi
virtute miteſcãt. Hec verbi tanꝗ̃ boni agi-
tatoris eſt ꝓuidentia: ne illi anime que i ſe
nõ eſt morti obnoxia corpꝰ mortale ꝯiunctũ
agitationẽ ſui faciat eſſe difficilem. Primo
igit̃ hos veloces motus corꝑis domitet: et
nexu rõnis infrenet: dein caueat ne diſpa-
ri motu ſe velut equi iplicent: vt bonuꝫ aut
improbꝰ decoloret: aut tardus ipediat: aut
turbidꝰ inq̃etet. Fremit em̃ equꝰ malicie: ſe
ſeqꝫ iactando currum ledit: grauat iugaleꝫ.
Hũc bonꝰ auriga demulcet: ⁊ in cãpũ v̾itatꝭ
mittit: fraudis declinat anfractꝰ. Tutus ad
ſuꝑiora curſus ẽ: ꝑiculoſus ad inferiora de-
ſcẽſuſ. Inde quaſi emeriti q̃ bñ portauerint
iugũ v̾bi: vſqꝫ ad dñi ꝑ̃ſepe ducunt̃: in q̃ nõ
fenũ eſt eſca: ſed panis qui deſcendit e celo.
Huiꝰ currus rote ſunt: de q̃bꝰ dixit ꝓpheta:
Ezech.1. Et ſpũs vite erat in rotis: eo q̃ currus ani-
me teres ⁊ rotũdus ſine vlla offenſione vol-
uat̃. Sed ne longiꝰ labamur inuitat̃ dei ver
bum in hortũ nucis: in quo fructꝰ ꝓphetice
lectionis ⁊ ſacerdotalis ẽ gr̃e: que amara in
tentationibus: dura in laboribꝰ: in v̾tutibꝰ
interioribꝰ fructuoſa eſt. Unde etiam virga
aaron nucea floruit: nõ iam natura ſua: ſed
virtute ſecreta. Deſcendat ḡ in hortũ ſuuꝫ:
vt vindemiet fidem: capiat odores: pabulũ
celeſte reperiat: ſuauitatẽ noſtri mellis epu-
Cant.5. let̃ dicens: Uindemiaui myrrham meã cuꝫ
aromatibꝰ meis: manducaui panẽ meũ cũ
melle meo. Qđ diuerſaꝝ virtutũ cõcretum
floribꝰ illarum apum que ſapiam ꝑ̃dicãt: cõ
ſono opere cõgregatũ: ſancta eccl̃ia i fauis
cõdit vt cibus chriſti ſit. Omnia igit̃ habe-
mus in chriſto: omnis aĩa accedat ad eum:
ſiue corꝑalibus egra peccatis: ſiue clauis q̃-
buſdam ſecularis cupiditatꝭ infixa: ſiue im-
ꝑfecta adhuc q̃dem: ſed intenta tñ medita-
tione ꝓficiens: ſiue multꝭ aliqua ſit iam ꝑfe
cta virtutibꝰ: omnis in dñi poteſtate eſt: et
omnia chriſtꝰ eſt nobis. Si vulnꝰ curare de-
ſideras: medicus ẽ. Si febribꝰ eſtuas: fons
eſt. Si grauaris iniq̃tate: iuſticia eſt. Si au-
xilio indiges: virtꝰ eſt. Si mortẽ times: vita
eſt. Si celum deſideraſ: via eſt. Si tenebras
fugis: lux eſt. Si cibũ queris: alimentũ eſt.
Ps.33. Guſtate igit̃ ⁊ videte: q̃m ſuauis eſt dñs: be

atus vir qui ſperat in eo. Sperauit ĩ eo illa
que fluxu ſanguinis laborabat: ⁊ ꝯtinuo ſa
nata eſt: ſed q̃ fidelis acceſſit: ⁊ tu cum fide
filia vel fimbriaꝫ eiꝰ attinge. Iam ſeculariũ
fluxus voluptatũ modo torrentꝭ exundãs:
verbi ſalutaris calore ſiccabit̃: ſi cũ fide acce
das tñ: ſi pari deuotiõe diuini ſermonis ex-
tremam ſaltem fimbriam cõprehẽdas: ſi tre
mens ꝓcidas ante dñi pedes. Ubi ſunt pe
des verbi niſi vbi eſt corpꝰ chriſti? O theſau
ris oĩbus opulentior fides. O virtutibꝰ cor-
poris oĩbus fides fortior. O medicus oĩbꝰ
ſalutarior. Simul vt acceſſit mulier: v̾tuteꝫ
ſenſit: medicinã impetrauit. Et ſi oculũ lu-
mini admoueas: illumiat̃ anteꝗ̃ ſentias: ⁊
opatio lucis ꝑ̃uenit apparatũ. Paſſio inue-
terata: paſſio imedicabilis: que ⁊ artis oẽm
vicerat excogitationẽ ⁊ pecuniaꝝ ſubmini-
ſtrationẽ: ſolo fimbrie curat̃ attactu. Illius
igit̃ femine tibi v̾go et i adeũdo ſeruãda ve
recũdia: ⁊ i fide imitãda deuotio ẽ. Quãta
vero illa gr̃a: q̃ ea que videri erubeſcebat:
vitium tñ nõ erubuit ꝯfiteri? Noli ḡ lapſus
occulere tuos: fatere qđ ille iam nouit: noli
erubeſcere qđ nõ erubuerũt ꝓphete. Audi
hieremiam dicentem: Sana me domine et Hiere
ſanabor. Sic et illa dixit cum tangeret fim-
briam: Sana me domine: et ſanabor: ſalua
me domine: ⁊ ſaluabor: quia gloria mea tu
es. Sola enim ſana eſt: quaꝫ tu ſanaueris.
Si quis tñ tibi dicat: q̃ ſic plerũqꝫ tentãtur
fideles: vbi eſt verbuꝫ dñi: veniat. Dictum
eſt em̃ de dño: Deſcendat nũc de cruce ⁊ cre Mat
dimꝰ ei: cõfidit in deo: liberet nũc eũ ſi vult.
Si quis ḡ tibi inſultãdo hoc dixerit: ⁊ te in
fabulaſ voluerit euocare: noli rñdere ei. No
luit em̃ talibꝰ rñdere xp̃s. Solũ chriſtũ int-
roga. Illis em̃ ſi dixeris: nõ credent: ſi inter
rogauerꝭ: nõ reſpondebũt tibi. Dic ſoli ver-
bo: Nõ laboraui ſequẽs poſt te: ⁊ diem ho- Hier
minis nõ concupiui. Hoc dixit illa mulier: ⁊
ſtetit ſanguis. Quis fatigata: q̃uis egra q̃
diu queſierat chriſtũ: dixit tñ: Nõ laboraui
ſequẽs poſt te. Neqꝫ em̃ laborat que chriſtũ
ſequit̃: cũ laborãtes ad ſe vt req̃eſcant euo-
cet. Ergo ipſum ſequamur. Q̃diu ipſuꝫ ſe-
quimur: nõ laboramus: quia nõ eſt labor in
iacob. Et i Eſaia: Qui expectãt dñꝫ: currẽt Eſa
⁊ nõ laborabũt. Deinde cũ quereret chriſtꝰ:
q̃s tetigiſſet eũ: Nõne tibi videt̃ illa dixiſſe
quid interrogaſ? Dñe tu ſcis: que ꝓdeunt ꝑ
labia mea: añ faciem tuã ſunt. Et ideo non

ꝯfundor peccata ꝓpria cõfiteri. Cõfundant̃
qui ꝑſequunt̃ me: ⁊ non ꝯfundar ego. Non
Luc.5. ꝯfuſus eſt petrus dicere: Exi a me dñe: quia
peccator ſum ego. Uir em̃ ſapiẽs ⁊ grauis:
in quo eſſet eccl̃ie firmamentũ ⁊ magiſteriũ
diſcipline: nihil vtiliꝰ ſibi eſſe ꝓſpexit q̃ȝ ne
ſecũdantis oꝑis extolleret̃ euẽtu. Et iõ: Exi
inquit a me dñe. Nõ rogat vt deſerat̃: ſ ne
infletur. Paulus q̃ȝ carnis ſtimulo gloriat̃:
qđ ſibi ne extolleret̃: ꝓuiſum eſt. Illecebro-
ſa iactantia eſt: quã etiam paulus veret̃: lu-
brica ḡ etiã in paulo cauet̃. Sꝫ nõ iſte facili
mobilis caſu q̃ reuelatiõibꝰ timebat extolli.
Et ideo quaſi fortis athleta letat̃ q̃ vulnere
corꝑis emere didicerat aĩe ſanitatẽ. Ergo et
tu ſi munera diuina ſuꝑfluere i te ⁊ redũda-
re cognoueris: tuã metire v̾tutẽ: gr̃am deo
redde: cõtemplationẽqꝫ corꝑis velut nauis
ſabburram ſuſcipe: ne te in tantis mũdi flu
ctibꝰ iactantie alicuiꝰ aura circũferat. Apes
illa ſapiẽs cũ aerꝭ motꝰ ſuſpectos habet: la-
pillis ſepe ſublatꝭ ꝑ inania ſe librat nubila:
ne leue alarũ remigium ꝑ̃cipitẽt flabra ven-
Act.14. toꝝ. Paulus ⁊ barnabas putauerũt ſe gra-
uari: cũ cernerent ſe adorari. Et tu caue vir-
go illiꝰ apicule modo ne alaꝝ tuaꝝ volatuꝫ
aura mundi huiꝰ extollat. Habet em̃ anima
Eſa.60. volatus ſuoſ. Et ideo dictũ eſt: Qui ſũt iſti
qui ſicut nubes volant: ⁊ ſicut columbe cuꝫ
pullis ſuis? Habet ḡ anima ſpũales volatꝰ:
que breui momẽto totũ ꝑcurrit orbem. Li-
bere em̃ ſũt cogitatiões prudentiũ. Quãto
ad altiora ⁊ diuiniora ſe ſubrigũt: tanto ma
gis ſine vllo terrene molis impedimẽto fe-
runt̃. Itaqꝫ adherens deo: ⁊ imaginis in ſe
referẽs celeſtis effigiem: vbi curſus ſuos ab
equoꝝ ꝑturbatiõe placidauerit: in illũ ethe
reum purumqꝫ locũ plauſu ſpũaliuꝫ euecta
pennarũ deſpicit omnia que in hoc mundo
ſunt: ⁊ eternis intenta v̾tutibꝰ ſupra mũdũ
labit̃. Supra mũdum em̃ iuſticia eſt: ſupra
mundũ caſtitas: ſupra mundũ bonitas: ſu-
pra mundũ eſt ſapĩa: et ſi in hoc mundo ſit:
Luc.4. ſupra mundũ tñ eſt. Supra mũdũ erat iuſti
cia: cũ omnia regna mundi ⁊ vniuerſam eiꝰ
gloriaꝫ diabolus offerret. Supra mundum
fuit: que de mũdo nihil attigit. Deniqꝫ ait:
Ioh.14. Uenit huiꝰ mundi p̃nceps: ⁊ in me inuenit
nihil. Diſcite ḡ in hoc mũdo ſupra munduꝫ
eſſe: ⁊ ſi corpus geritis: volitet i vobis ales
interior. Supra mundũ eſt ille q̃ tollit deuꝫ
in corꝑe ſuo. Sed deũ imitari nõ poſſumuſ:

imitemur apl̃os q̃s mundus odio habuit:
q̃ nõ erant de hoc mũdo. Hos imitare: hos
ſequere. Sed arduũ putas humana virtute
ſupra mundũ aſcendere. Bñ aſſeris: Naꝫ ⁊
apl̃i nõ q̃ſi ꝯſortes: ſ quaſi diſcipuli ſequen
do dñm ſupra mundũ eſſe meruerũt. Et tu
eſto chriſti diſcipula: chriſti emula: ⁊ ꝓ te ro
gat: qui ꝓ illis rogauit. Nõ em̃ ꝓ apl̃is tm̃
inquit rogo: ſed ⁊ ꝓ ĳs q̃ credent ꝑ ſermonẽ
coꝝ in me: vt oẽs vnũ ſint. Unum igit̃ nos
eſſe vult dñs: vt ſupra mũdũ ſimus oẽs: vt
vna ſit caſtitas: vna volũtas: vna bonitaſ:
vna gr̃a. His em̃ alitur ⁊ auget̃ aĩe volatus.
Ergo non pigreſcamꝰ deſerere trena. Ea eſt
em̃ natura pennarũ: vt agitando ſe virtutẽ
capiat: eo iuuat̃ volatus q̃ anima delectat̃.
Que ſi ſemꝑ deũ ſequat̃: atqꝫ in domo dñi
habitare deſideret: ⁊ eiꝰ delectatiõe paſcat̃:
ac miraculis v̾tutũ alat̃ celeſtiũ: foris relin-
quet inuidiã: que extra chorũ eſt angelorũ:
foris cupiditates corꝑis: q̃ templũ dei ma-
culare nõ debent. Et ideo q̃m templum dei
ſumꝰ: materiales a nobis ſollicitudines ab-
dicemus. Ac ne forte ph̃ica alicui aut poeti-
ca vſurpaſſe videamur: vt currus: eq̃s: alas
aĩe diceremus: que illi magꝭ aſſumpſere de
nr̃is: domeſticis nos vſus ſubſidĳs: ꝓphe-
tice ſeries lectionis oſtẽdit q̃ in hũc mundũ
a ſancto ezechiel ſcripta eſt. Et facta eſt illic Ezech.1.
ſuꝑ me manꝰ dñi: ⁊ vidi: ⁊ ecce ſpũs vrgens
veniebat ab aquilone: ⁊ nubes magna erat
in eo: ⁊ ignis refulgens: ⁊ lumen in eo: et in
medio ſicut lumen electri in medio ignis: ⁊
lumen in eo: ⁊ in medio ſicut ſil̃itudo quat-
tuor animaliũ. Uides igit̃ aĩalia iaꝫ q̃ttuor
eſſe deſcripta. Cuiuſmodi ſint aĩalia iſta de
bemꝰ aduertere. Sil̃itudo inquit vultꝰ eoꝝ
facies hoĩs: et facies leonis a dextris illorũ
quattuor: ⁊ facies vituli a ſiniſtris ipſorum
quattuor: et facies aquile deſuper ipſorum
quattuor: ⁊ ale eoꝝ extenſe. Hic q̃ȝ animaꝫ
deſcribi accepimꝰ: cuiꝰ q̃ttuor aĩalia: q̃ttuor
affectiones ſunt: ſed nõ ita vt ille quas ſuꝑ
deſcripſimꝰ. Adhuc em̃ ille erudiũt̃ anime:
ꝓceſſumqꝫ accipiunt: hec iam ꝑfecta deſcri-
bit̃. Deniqꝫ ille inuitant̃ ad celũ: hec in celo
eſt cũ dei v̾bo. Habet aũt q̃ttuor affectões:
id ẽ ſil̃itudini hoĩs: leonis: vituli ⁊ aq̃le cõ-
parandas. Quas formas libroꝝ euangeli-
coꝝ ꝓprietate accepimꝰ figuratas. Et ideo
hic q̃ȝ in hoĩe rõnabilis: in leone impetibil̃:
in vitulo ꝯcupiſcibilis: in aquila viſibilis: ꝑ

figuras animaliū: ſpecies affectiōis expſſa
eſt. Nā in omni ſapiēte viro prudētes grecię
eſſe mēorauerūt: λογιςιχον: θυμιχον:
ἐπιθυμητιχον: Διορᾶθιχον. Latini ꝟo
prudētiā: fortitudinē: tempantiā atq̄ iuſti-
ciam. Prudētia enī rōnis humanę eſt. For-
titudo vim quandā ferocientꝭ virtutꝭ habet
mortiſq̄ ꝯtemptū. Tempantia ſacratę vin-
culo charitatis myſteriorumq̄ ꝯtemplatio-
ne cęleſtiū negligit corpis voluptates. Iu-
ſticia in alto quodam ſuggeſtu locata videt
exploratq̄ omnia: quę alijs potius nata ꝙ̄
ſibi: nō tam ſuas vtilitates ꝙ̄ publica emo
lumenta rimatur. Meritoq̄ anima opera-
ta iuſticiā: formam aquilę accipit: ꝙ terrena
defugiens: totaq̄ cęleſti ſublimis ꝛ intenta
myſterio reſurrectionis gloriā precio ęq̄tatꝭ
Pſ.102. adipiſcit̃. Propter qḋ ad eam dictū eſt: Re
nouabit̃ ſicut aquilę iuuentꝰ tua. Eſt ergo ꝛ
iuxta dauid: alis ſpūalibꝰ fulta: quā couſq̄
volucrē nob̄ voluit declarare: vt alibi ꝙ̄ di-
Pſ.123. ceret: Anima nr̃a ſicut paſſer erepta ē de la-
Pſ.10. queo venantiū. Et alibi: In domino ꝯfido:
quō dicitis animę meę: tranſmigra in mon-
tes ſicut paſſer. Habet igit̃ alas aīa ſuas q̄-
bus ſe poſſit libera leuare ꝺ terris. Alarum
aūt remigiū non materialis compago pen-
narū: ſed cōtinuus ordo bonoꝝ factoꝝ eſt.
Pſ.56. Qualis ille dn̄icus: cui bn̄dicit̃: In vmbra
alarum tuaꝝ ſperabo. Nō ſolum enī manꝰ
dn̄i affixę cruci in modū volantis extentę: ſ
etiam facta cęleſtia velut vmbra refrigeran
te ſalutis ęternę mundi feruentis incendia
temperarūt. Ergo qꝛ volādi nobis data eſt
copia: excitet in ſe vnuſquiſq̄ grām dei: ac
poſteriora obliuiſcens: priora appetens: ad
deſtinata ꝯtendat. Procul a militię honori-
bus: ꝓcul ab ęſtibus mūdi: ne qḋ fabulę fe-
runt: ęſtu ſolis cęra reſoluta icareos volatꝰ
penna relabente deſtituat. Nam licet graui
tas dictoruꝫ abſit: poetico tn̄ ſale declarare
voluerunt prudentiū maturitati tutos vo-
latus eſſe ꝑ ſęculū: iuuenilem ꝟo leuitatem
obnoxiā cupiditatibꝰ mūdi refluentibꝰ pen
nis: ꝛ ꝑ obliuia veritatis meritoꝝ compage
reſoluta: maiore ꝑnicie i terrā relabi. Haud
facilis volatus omnibꝰ: difficilis etiā diſcor
dantibꝰ in terris animalibꝰ vitę curſus hu-
manę eſt. At ſi ſibi actus noſtri ordo conue-
niat: videbit ꝛ in nobis ꝓpheta rotam illaꝫ
vnam ſup terrā ꝯiunctam animalibꝰ quat-
tuor. Videbit ḡ rurſus ezechiel: videt enim

adhuc ꝛ viget: ꝛ vigebit. Videbit inquā ro-
tam in medio rotę ſup terram ſine offenſio-
ne labentē. Rota enī ſup terram: vita ē cor-
poris ad animę aptata virtutē: ꝛ ad euāge-
licum cohęrenti curſu formata ꝑceptū. Ro-
ta aūt in medio rotę: veluti vita intra vitā:
ꝙ ſanctoꝝ ſibi vita nō diſſonet: ſ qualis fu-
erit ſupioris ętatis: talis ſit ꝛ ſequentis: vel
ꝙ in hac vita corpis vitę voluat̃ vſus ętnę.
Cum iſta cōgruerint: tunc diuina vox reſul-
tet: tunc ſup ſimilitudinē throni ſſſitudo ſi-
cut ſpecies hoīs apparebit. Hic homo ꝟbuꝫ
eſt: qꝛ verbū caro factum eſt. Hic homo no- Ioh.1.
ſtroꝝ eſt agitator animaliū: noſtrorū rector
eſt moruꝫ: qui ꝓ noſtroꝝ rōne meritoꝝ: aut
currū plęrūq̄ aut montē aſcēdit aut nauē:
ſ nauē in q̄ aut apl̄i nauigāt: aut piſcat̃ pe-
truſ. Nec enī vilis eſt nauis ḡ ducit̃ in altū:
hoc ē: ab incredulis ſeparat̃. Cur enī nauis
eligit̃ in q̄ chriſtus ſedeat: turba doceat̃: niſi
qꝛ nauis eccl̄ia eſt: quę pleno dn̄icę crucꝭ ve-
lo ſancti flatu ſpūs i hoc bn̄ nauigat mūdo.
In hac naui piſcat̃ petrus: ꝛ nūc retibꝰ: nūc
hamo piſcari iubet̃. Grande myſteriū. Spi-
ritalis eniꝫ videt̃ eſſe piſcatio qua doctrinę
hamū mittere iubet̃ in ſęculū: vt ꝓmū illum
martyrem ſtephanū de mari verrat: qui cen
ſum chriſti in interioribꝰ cōtineret. Martyr
enī chriſti theſaurus eccl̄ię. Martyr igit̃ ille
qui de mari cęlum ꝓmus aſcendit: captus a
petro: miniſter altaris: nō reti ſed hamo le-
uatꝰ: vt riuo ſui ſanguinis eleuaret̃. Cuiꝰ in
ore theſaurus erat cū chriſtū in confeſſione
loqueret̃. Qui enī theſaurꝰ in nobis eſt: niſi
dei verbum? Ergo ꝛ retibus ꝛ hamo piſcat̃
ꝑfectior: vt rete ꝯcludat: hamo adurat. Sꝫ
reti turba cōcludit̃: hamo ſingularis eligit̃.
O ſi mihi liceret illum hamū vorare q̄ adu-
reret os meū: ꝛ leui daret ſalutem vulnere.
Intrate igit̃ filię in apl̄oꝝ retia: quę nō ho-
minis auctoritate ſed dei voce laxant̃. Re-
te enī ſapię ſpiritalis atq̄ doctrinę regnum
cęloꝝ eſt: qꝛ ſcriptum eſt: Simile eſt regnuꝫ Math.
cęloꝝ reti miſſo in mare. Audiſtꝭ hodie di-
centem dn̄m ieſum ſimoni: Duc in altum: ꝛ Luc.5.
laxate retia veſtra in capturā. Ante nō du-
cebat i altum petrꝰ: qn̄ piſcabat̃ in ſtagno.
Et ſi mare erat: altum nō erat. Altum mare
ſcriptura neſcit. Quid ḡ ſit altum: accipe.
Aqua alta: ꝯſilium in corde viri. Altum cor
viri eſt vbi nihil vadoſum eſt. Duc ergo in
altum diſputationis tuę fideiq̄ remigium:

duc i cor viri. Per parabolam hic vocat ad
eccl̄iaꝫ petrum: quē ſm̄ matthęum ſimplici
Math.4. vocauit ſermone dicens: Venite: et faciam
vos piſcatores hominū. Eſt ꝛ aliud myſte-
rium. Duc in altum: qꝛ ante i arena erat qn̄
in ſynagoga erat: alta nō erat aqua iudęę.
Deniq̄ ſamaritana ꝛ puteum altū putabat
Ioh.4. dicens: Et puteꝰ altus eſt: vnde mihi aquā
viuam habes dare? Non ḡ ducere in altum
poterat qn̄ cum iudęis credebat: qui etiam
de puteo aquā haurire non poterant. Ideo
dicit̃ petro: Duc in altum: hoc ē: duc ad chri
ſtum. Altus enī chriſtꝰ: ꝺ quo dꝛ ad iohānē
Luc.1. a patre: Et tu puer ꝓpheta altiſſimi voca-
beris. Duc ḡ ad chriſtum. Et bene altū: in q̄
Ro.11. eſt altitudo diuitiaꝝ ſapientię ꝛ ſciētię dei.
Duc in altum: qꝛ altus ſup altum cuſtodiet
ꝛ exaltabit. Ibi ḡ altę aquę: vbi chriſtꝰ eſt:
hoc ē: fides altę aquę quę timēt deū: qualis
Pſ.76. ille: Viderunt te aquę deꝰ: viderūt te aquę
ꝛ timuerūt. Apud iudęoſ aqua alta nō erat
Math.15. in corde viri. Ideoq̄ dn̄s ait: Populus hic
labijs me honorat: cor autē eoꝝ longe eſt a
Ionam.12. me. In corde amat eſſe chriſtuſ. Sicut enim
fuit ionas in ventre ceti tribus diebꝰ ꝛ tribꝰ
noctibꝰ: ſic erit ꝛ filiꝰ hoīs in corde terrę tri-
bus diebus ꝛ tribꝰ noctibꝰ. Deniq̄ vt ſcias
Luc.4. qꝛ de fide dicit: Duc in altuꝫ: Ait petrꝰ: Prę
ceptor ꝑ totam noctē laborantes nihil cepi-
mus: ſed in verbo tuo laxabo retia. Nocteꝫ
habebat petrus: anteq̄ chriſtū videret. Nō
dum enim venerat dies: qꝛ verā nō viderat
lucem. Synagoga nox eſt: dies eccleſia eſt.
Ro.13. Vn̄ ꝛ paulus dicit: Nox ꝑceſſit: dies autem
appropinq̄uit. Bona lux q̄ ꝑfidię excuſſit ca
liginē: fidei diē fecit. Dies factus ē petrus:
dies pauluſ: Ideoq̄ hodie natali eoꝝ ſpiri
Pſ.18. tuſſanctꝰ increpuit dicēs: Dies diei eructat
verbum: hoc eſt: ex intimo theſauro cordis
fidem ꝑdicant chriſti. Et bonꝰ vterq̄ dies:
qui nobis verū lumen euomuit. Hęc i euan
gelio legimꝰ: Et fortaſſe i cęlo hodie de nob̄
chriſti ꝛ petri iſte ſit ſermo. Quotidie piſcat̃
petrus: quotidie ei dicit dn̄s: Duc in altuꝫ.
Videor mihi audire dicentē petruꝫ: Pręce-
ptor ꝑ totam noctem laborantes nihil cepi-
mꝰ. Nox fuit cū pauciores ad vigilias cōue
nerunt. Laborabat in nobis petrus: qn̄ no
ſtra laborabat deuotio. Laborabat ꝛ pau-
2.Cor.11. lus. Deniq̄ audiſtis dicētem hodie: Quis
infirmat̃ ꝛ ego non infirmor? Nolite facere
vt ꝓ vobis laborēt apl̄i. Ergo dicūt ei: Per

totaꝫ noctē laborātes nihil cepimꝰ. Nullus
certe de ditioribꝰ ieiunauit: Quibus hodie
bene reſpondit petrꝰ. In timore hoc incola 1.Petri.1.
tus veſtri tempꝰ ꝯuerſamini: ſcientes ꝙ nō
corruptibilibus argento vel auro redempti
eſtis de vana veſtra ꝯuerſatiōe paternę tra-
ditionis: ſed ꝑcioſo ſanguine quaſi agni in-
cōtaminati ꝛ imaculati chriſti ieſu. Nō ergo
aurum ꝛ argentū vos liberauit: ſed ꝓbatio
fidei multo ꝑcioſior auro qḋ perit. Bonꝰ ſer
uus ꝑcium ſtudet ꝑparare dn̄o qḋ ꝓ ſe ſolu
tum eſt. Noli aurum parare filia: noli argē-
tum. Non diuitijs iſtis te chriſtus redemit.
Paratū habeto ꝑcium: nō ſemp exigerꝭ ſed
ſemp debes. Sanguinē ſoluit: ſanguinē de-
bes. Ille ꝓ te ſoluit: tu ꝓ te redde. Eramus
oppignerati malo creditori peccatꝭ. Contra-
ximus chirographū culpę: pęnam ſangui-
nis debebamꝰ. Venit dn̄s ieſus: ſuū ꝓ no-
bis ſanguinē obtulit. Sꝫ nō potes ſangui-
nem reddere. Bonꝰ q̄dem ſeruus debet pre
cium ſuū reparare dn̄o ſuo. Sed ſi non pōt
ꝑcium reddere: vel hoc faciet ne ꝑcio videa-
tur indignꝰ. Ergo ꝛ tu dignū te gere tali pre
cio: ne veniat chriſtus q̄ te mūdauit: q̄ te re-
demit: ꝛ ſi te in peccato inuenerit dicat tibi:
Quę vtilitas i ſanguine meo? Quid ꝓfeci Pſ.29.
tibi: dum deſcendo in corruptionē? Sed ne
mireris quō deſcenderit in corruptionē: cu- Act.2.
ius caro vt alibi ſcriptū eſt: nō vidit corru-
ptionem. Deſcendit q̄dem in locū corrupti-
onis: q̄ penetrauit inferna: ſed corruptionē
incorruptꝰ excluſit. Verum vt iam ad ſupe-
riora redeamꝰ: rogate vt ꝛ mihi dicat̃: Duc
in altum: ꝛ laxate retia veſtra in capturam.
Quis enī eſt qui ſine deo piſcet̃ hāc plębē:
ꝑſertim cū tantę tempeſtates ꝛ ꝓcellę mūdi
huius obſiſtant? Sed qn̄ vult dn̄s: iubet la
xare retia: ꝛ capit̃ multitudo piſciū. Nec ſo-
lum vna: ſed etiā altera nauis implet̃: quia
plures eccl̄ię imaculata plębe complent̃. Et
bn̄ accidit qꝛ nos laboraturos dn̄s ſciebat:
ꝛ auxilium de ſocijs miſtrauit. Adeſt piſca-
tor eccl̄ię bononienſis aptus ad hoc piſcādi
genuſ. Da dn̄e piſces: qꝛ dediſti adiutores.
Nec tn̄ noſtris ſed apl̄icis vtimur retibus.
In illos ſinus ꝛ quoſdam apl̄icaꝝ diſputa-
tionum receſſus veſtrū o filię cogat̃ agmen.
Viuificet vos petrꝰ filię: qui ꝛ ꝓ vidua in-
teruenit: ꝗ̄tomagis ꝓ virgine? Qui diutiꝰ
viduas flere nō paſſus motꝰ carum lachry-
mis ſuſcitauit altricē. Viuificet voſ paulus

1.Cor.7. qui vos ꝑcepit honorari: qui ait: Bonū eſt
ſi ſic maneāt ſicut ⁊ ego. Honore prouocat:
magiſterio docet: inuitat exēplo. Viuificet
ille qui relictis ſuis omnibus ſecutus eſt do-
minū: ſecutꝰ eſt petrus: ſecutꝰ eſt iohānes.
Vide quid piſcator etiaꝫ iſte ꝓfecerit: dum
in mari lucrum ſuū querit: vitā inuenit om-
nium. Lembū deſeruit: deū reperit. Scal-
mum reliquit: verbū inuenit. Lina laxauit:
fidem vinxit. Plicauit retia: homies eleua-
uit. Mare ſpreuit: celū acquiſiuit. Hic ergo
piſcator: dum ipſe turbato agitaꝛ ſalo: mo-
bili mētes ſtatione nutātes fundauit in pe-
tra. Aſtruamꝰ igiꝛ piſcatoris artem frequē-
tius: vt plenius de virtute credamꝰ. Fuerit
miniſter ignobil: vt ſit euāgeliſta nobilior.
Paupertate egens: vt virtute locupletior.
Vilis ad honorem videꝛ: ſed ꝑcioſus ad fi-
dem. Quāto minus crediꝛ piſcatori: tāto am-
plius crediꝛ: quia nō ſua: ſꝫ diuina ſunt que
locutus eſt. Obſequiꝛ plebeia conditio: ex-
pectationem aufert ſapientie ſecularis: opi
nionē auget ſapiētie ſpiritalis. Qui legem
nō didicit: ⁊ que legꝭ ſunt ſapit: ipſe ſibi lex
eſt. Qui legem non didicit: et vltra legem
loquitur: ab eo accipit a quo ipſa lex venit.
Que tam repentina dignitas? Piſcatores
duo in monte domini: vni latori legis: exe-
cutori alteri conferūtur. Videte qualis iſte
piſcator ſit. Moyſes quideꝫ terrena omnia
⁊ mūdane ſapiētie altitudinem ſupgreſſus:
vſqꝫ ad celū ⁊ ſidera prudentia mentꝭ aſcen
dit. Piſcatoris iſtius mens nō nubibus ca-
ligaꝛ: nō temporibus includitur: nō myſte-
rijs nature celeſtꝭ excludiꝛ: ſed omnem cor-
poralem materiam ſupgreſſa: verbuꝫ apud
deū vidit: ⁊ ꝙ verbū ipm̄ deus eēt aſpexit.
Nec obtutu carnis in petro infirmata trepi
dauit: ſed dei filium etiam in homine depre
hēdit: vt aſſumptio corporis ad ius diuini-
tatis aſſumentis aſcita: in nomen tranſiret
auctoris. Et moyſes quidem cum dicit: Et
dixit deus: ⁊ fecit deus: patrem filiumqꝫ ſi-
gnauit. Sed ille non ignorabat: ego adhuc
ignorabā. Deniqꝫ poſt legem populus erra
uit: poſt euāgelium credidit. Magna in di-
uerſis virtutibus dei gratia. In illo qꝛ mū-
dum deſcripſit: in iſto qꝛ mundū ignorauit.

Explicit liber tertiꝰ de virginibꝰ

Incipit liber ſancti Ambroſij epiſcopi de Viduis.

Bene accidit fratres: vt quoniā tribꝰ libris
ſuperioribꝰ de virginū lau-
dibus diſſeruimus: vidua-
rum tractatꝰ incideret. Neqꝫ
eīm inhonoras debuimus ꝑterire: ⁊ a virgi-
num ꝑconio ſeparare: quas apoſtolica ſen-
tentia cum virginibꝰ copulauit. Iuxta qđ
ſcriptum eſt: Et mulier innupta: ⁊ virgo co- 1.Cor.7.
gitat que ſunt dn̄i: vt ſit ſancta corꝑe ⁊ ſpi-
ritu. Quodāmodo eīm magiſteriū virgini-
tatis: viduarum valeſcit exemplis. Que cū
viro caſtū cubile cuſtodiunt: documēto vir-
ginibus ſunt integritatē deo eſſe ſeruandā.
Et ꝓpemodum nō inferioris virtutis eſt eo
abſtinere coniugio qđ aliqn̄ delectauerit: ꝙ̄
coniugij oblectamēta neſcire. In vtroqꝫ for
tes: vt eas ⁊ coniugij nō peniteat cui fidem
ſeruent: ⁊ ꝯiugalia oblectamēta nō alligēt:
ne videanꝛ infirme: que ſibi adeſſe nō pn̄t.
In hac ipſa tn̄ virtute ꝑmia ſunt repoſita li
bertatis. Mulier eīm vincta eſt ꝙ̄to tempo- Ibidem.
re vir eius viuit: ꝙ ſi dormiuerit vir eiꝰ: libe
ra eſt: cui vult nubat: tantū in dn̄o. Beatior
aūt erit ſi ſic ꝑmanſerit: ſcđm meū cōſilium
dico. Puto enim ꝙ ⁊ ego ſpūm dei habeā.
Euidēter igiꝛ expreſſit aplꝰs qđ interſit: cū
aliam vinctā eſſe dixerit: aliam beatiorē eſſe
memorauerit. Idqꝫ nō taꝫ ex ſuo iudicio ꝙ̄
diuini ſpūs docuit infuſione depromptuꝫ:
vt celeſtis iſta nō humana ſentētia videreꝛ.
Quid vero illud ꝙ temporibꝰ ijs quibus fa
mes omne genus vrgebat humanū: helias
ad viduā deſtinatus eſt? Et vide quēadmo
dum ꝓpria ſingulis gratia reſeruetꝛ. Ange-
lus ad virginem: ꝓpheta ad viduaꝫ. Adde
ꝙ gabriel ille: hic helias: vt ex angelorum
et ꝓphetarum numero ꝑſtantiſſimi principes
videāꝛ electi. Sꝫ nō ſimplex viduitatꝭ laus
eſt: niſi virtꝰ etiā viduitatis accedat. Nam
vtiqꝫ multe vidue: ſed vna omnibꝰ antefer-
tur. In qua nō tam cetere reuocanꝛ ab ſtu-
dio ꝙ̄ virtutis ꝓuocanꝛ exemplo. Sollici-
tas igiꝛ aures preſagio facit: ꝙ̄uis ſimplici-
tas intellectus ipſa moralis ſit: que ad v̄tu-
tis exemplū viduas cohorteꝛ: quia nō pro-
feſſione: ſed merito videꝛ vnaqueqꝫ ꝑſtare:
et hoſpitalitatis apud deū grām nō perire:
qui potū aque frigide: ſicut in euāgelio ipſe

memorauit: premio eternitatis remuneret
ampliſſimo: et farine breuis oleiqꝫ menſu-
ram indeficiēti affluentiū copiaruꝫ vberta-
te compenſet. Nam ſi quis de gentilibꝰ di-
xit: cōmunia omnia amicorum eē debere: ꝙ̄to
magis debent eſſe cōmunia cognatorum? Co
gnati eīm ſumus q̄ in vnā ſeriem corꝑis co-
pulamur. Sed tn̄ nō ꝑſcripto quodā hoſpi-
talitatis fine ꝯcludimur. Cur eīm ꝓprium id
qđ in ſeculo eſt putes: cum cōmune ſit ſecu-
lum? Aut cur priuatoſ terre deputes fructꝰ:
Math.6. cū tr̄a cōmunis ſit? Reſpicite inq̄t volatilia
celi: q̄m non ſerunt neqꝫ metunt: Et eīm q̄bꝰ
nihil eſt ꝓprium nihil deeſt. Et ſentētie ſue
deus arbiꝛ nouit ſeruare ꝓmiſſum. Deniqꝫ
aues nō cōgregant ⁊ redūdant: qꝛ pater ce-
leſtis paſcit illas. Nos aūt generalis moni-
Gen.1. menta ſnie ad vſus ꝓprios deriuātes: Om
ne inquit lignū qđ habet in ſe fructꝰ ſeminis
ſatiui: erit vobis in eſcam: ⁊ oībus beſtijs: ⁊
omnibꝰ auibꝰ: ⁊ oībus ſerpentibus ſuꝑ tr̄ā.
Cōgregando egemꝰ: ⁊ congregādo euacua-
mur. Nō poſſumꝰ eīm ſperare ꝓmiſſum qui
nō ſeruamꝰ oraculū. Salubre eſt igiꝛ prece-
ptum ꝙ̄ hoſpitalitatis aduertere: vt hoſpi-
tibus deferamꝰ: qꝛ nos quoqꝫ ſumus hoſpi
tes mūdi. Quā vero ſancta vidua: que cum
fame vrgereꝛ extrema: venerationē deo de-
bitam reſeruabat. Nec ſolū ſibi vſurpabat
alimenta: ſed cū filio diuidebat: ne caro pi-
gnori ſuꝑuiueret. Magnū pietatis officiuꝫ
ſed religionis vberiꝰ. Nam ſicut neminē fi-
lio oportuit anteferri: ita ꝓpheta dei ⁊ filio
ꝑferri debuit ⁊ ſaluti. Cui nō exiguū victuꝫ
ſed vite ſue omne ſubſidiū exiſtimanda eſt
detuliſſe: que nihil reliquit ſibi: tā hoſpita-
lis vt totum daret: tam fidelis vt cito cre-
deret. Ergo vidua nō abſtinētia corꝑis tm̄
definiꝛ: ſed virtute deſignaꝛ. Cui ꝑcepta nō
do ego: ſed aplꝰs tribuit. Honorificentiam
non ſolus impartior: ſed gentiū doctor ꝑus
Timoth.5. detulit dicēs: Viduas honora que vere vi-
due ſunt. Si qua aūt vidua filios aut nepo
tes habet: diſcat ꝑmum ſuā domū regere: ⁊
mutuam vicem reddere parentibꝰ. Vn̄ ad-
uertiꝛ vtrunqꝫ pietatis affectū vidue ineſſe
debere: vt filios diligat: parentibꝰ deferat.
Ita dum obſequiū parentibꝰ rependit: ma
giſterium exercet in filios: ſuoqꝫ ſeipſa re-
muneraꝛ officio: cum id qđ alijs defert: ſibi
ꝓficit. Hoc eīm acceptum ē coraꝫ deo. Et iđ
ſi cogitas vidua que dei ſūt: debes id ſequi

qđ deo placere didiciſti. Et ſupra q̄dem ſan
ctus aplꝰs ad ꝯtinentie ſtudium viduas co
hortatus: dixit eas cogitare que ſunt dn̄i.
Alibi aūt vbi eligiꝛ vidua que ꝓbata ē: nō
ſolum cogitare ꝑcipiꝛ: ſed etiam ſperare de
dn̄o. Que eīm vere vidua eſt inquit ⁊ deſo-
lata: ſperat in dominū: ⁊ inſtat obſecratio-
nibus ⁊ orōnibꝰ die ac nocte. Nec immeri-
to has irreꝑhenſibiles oſtendit eſſe debere:
quibus vt opus virtutis indiciꝛ: ita etiam
honorificentia larga deferꝛ: vt etiam ab epi
ſcopis honorenꝛ. Qualis aūt eligi debeat:
ipſo doctoris ſermone deſcribiꝛ. Non minꝰ Ibidem.
inquit ſexaginta annorum: que fuerit vniꝰ vi-
ri vxor. Non quo ſenectus ſola viduam fa-
ciat: ſed quo viduitatis merita ſtipendia ſe-
nectutis ſint. Nam vtiqꝫ illa ꝑclarior que ca
lorem adoleſcentie ⁊ iunioris ferueſcentem
edomat etatis ardorem: nec mariti gratiā:
nec vberiora liberorum oblectamenta deſi-
deranſ: ꝙ̄ que effeta iam corpore: frigida ſe-
nectute: matura eui: nec calere voluptatibꝰ
poteſt nec ſperare de partu. Neqꝫ v̄o ſi qua
in ſecundas nuptias inciderit: q̄s vtiqꝫ apo
ſtolica ꝑcepta nō damnant: quaſi fructu pu
doris amiſſo: ſi rurſus ſoluta fuerit viro: ab
affectu viduitatꝭ arcetur. Habebit illa qui-
dem vel fere meritum caſtitatis: Sed ꝓba-
tior erit que alterius nō fuerit experta ꝯiu-
gium. In illa eīm eminet ſtudium caſtitatꝭ:
huic aut ſenectus aut pudor modum videꝛ
feciſſe nubendi. Nec ſola tn̄ caſtitas corpo-
ris vidue fortitudo eſt: ſed magna ⁊ vberri-
ma diſciplina virtutis: que in operibus bo
nis teſtimoniū habeat: ſi filios educauerit:
ſi hoſpitio receperit: ſi ſanctorum pedes laue-
rit: ſi tribulationem patientibꝰ ſubminiſtra
uerit: ſi poſtremo omne opus bonuꝫ fuerit
ſubſecuta. Vides ꝙ̄ multas virtutum com
ꝑhenderit diſciplinas: Primo pietatis offi-
cium: Secundo hoſpitalitatꝭ ſtudium ⁊ hu-
militatis obſequiū: Tertio miſericordie mi
niſteriuꝫ liberalitatiſqꝫ ſubſidiū: ad ſummā
omnis executionē boni oꝑis flagitauit. Et
ideo adoleſcentiores deuitandas putat: eo
ꝙ nō valeant tante opera implere virtutis.
Etenim vicina eſt lapſibus adoleſcentia: qꝛ
variarum eſtus cupiditatū: feruoreꝫ calen-
tis inflammat etatis. Boniqꝫ doctoris eſt
materiaꝫ arcere peccati. Prima eīm inſtitu-
tionis eſt diſciplina culpam auertere: ſecun
da virtutem infundere. Tamen cuꝫ ſciuerit

apl̄us annam illã ab adoleſcẽtia octogena-
riam viduã dñicoꝝ operũ extitiſſe ꝑnunciã:
nõ puto ꝙ iuniores reuocãdas putarit a vi-
1. Corī.7. duitatis affectu: maxime cũ dixerit: Meliꝰ
eſt nubere ꝗ̃ vri. Nam vtiqꝫ ꝓ remedio nu-
ptias ſuaſit: vt pitura ſanet̃: nõ ꝓ electione
ꝑſcripſit: caſta ⁊ ꝯtinens qd ſequat̃. Aliud ẽ
eñ ſubuenire labenti: aliud ſuadere ỽtuti.
Et qd de humanis iudicijs loquar: cũ diui-
nis iudicijs in nullo grauiꝰ iudei dñm leſiſſe
ꝓdant̃: ꝗ̃ ꝙ vidue grãm minorũqꝫ iura vio
larent? Hec ꝓpheticꝭ cauſa vocibꝰ ꝯclamat̃:
que meritũ iudeis refectiõis inuexerit. Hec
ſola cauſa delicti inuidiã mitigatura memo
rat̃: ſi honoret̃ vidua ĩ honoribꝰ: eq iuſticia
Eſa.1. iudicij deferat̃. Sic eñ habes: Iudicate pu
pillo: ⁊ iuſtificate viduã: ⁊ venite diſputemꝰ
Pſ̄.145. dicit dñs. Et alibi: Pupillum ⁊ viduã ſuſci-
Pſ̄.131. piet. Et alibi: Viduam eiꝰ benedicẽs bene-
dicã. In quo eccl̄ie ꝗ̃ figura ꝑtexit̃. Videtꝭ
igit̃ ſancte vidue nequaꝗ̃ lubrico munꝰ ſtu
dio deferendũ: qđ diuine bñdictionis ſubſi
dijs honorat̃. Quid ỽo illud: vt ad ſupiora
3.Regī.17. redeamꝰ: ꝙ cũ in omni terra eſſet fames ma
xima: vidue tñ deo cura non defuit: atqꝫ ad
alendam eã ꝓpheta directꝰ eſt? In quo cuꝫ
me admoneat dñs: ꝙ in veritate dicturꝰ ſit:
ad myſterium videt̃ ſollicitare aures. Quid
eñ verius chriſti et eccl̄ie põt eſſe myſterio?
Nõ igit̃ ocioſe int̃ mltas viduas vna ꝑfert̃.
Que eñ talis: ad quã tantus ꝓpheta: q ad
celum raptꝰ eſt: dirigat̃: eo ꝑſertim tpe quo
clauſum eſt celũ annis tribuſ ⁊ menſibꝰ ſex:
cum facta eẽt fames magna in omni terra?
Vbiqꝫ ꝗ fames erat: et adhuc tñ hec vidua
nõ egebat. Qui ſunt hi tres anni? Forte illi
qbus dñs venit ĩ terras: ⁊ fructũ in ficulnea
inuenire nõ potuit. Iuxta qđ ſcriptum eſt:
Luc.13. Ecce anni tres ſunt: ex q veni querens fru-
ctum in ficulnea hac ⁊ nõ inuenio. Hec ẽ ꝑ-
Eſa.54. fecto vidua illa: de q̃ dictũ ẽ: Letare ſterilis
que nõ parturꝭ: erumpe ⁊ exclama ꝗ nõ par-
turis: qm̃ multi filij deſerte magꝭ ꝗ̃ eiꝰ que
Ibidem. habet virũ. Et bñ vidua cui bñdicit̃. Igno-
minie ⁊ viduitatꝭ tue nõ eris memor: qꝛ ego
dñs qui facio te. Et fortaſſe ideo vidua que
amiſit qdẽ virũ ſm corpis paſſionẽ: ꝫ in die
iudicij filiũ hois quẽ amiſiſſe viſa ẽ receptu-
ra. Tempꝰ eñ breue inqt: dereliq te: vt glo-
rioſiꝰ ſcꝫ fidẽ relicta ſeruares. Hñt itaqꝫ oẽs
qđ imitent̃ exẽplũ: ỽgines: nupte ⁊ vidue.
Et fortaſſe iđ eccl̄ia: virgo: nupta: vidua: qꝛ

vnũ corpꝰ in chriſto ſũt. Hec igit̃ illa vidua
eſt: ꝓpter quã verbi celeſtꝭ ſiccitas cũ eẽt in
terrꝭ: ꝓphete ſunt deſtinati. Erat eñ vidua
que ſterilis erat: ꝫ partũ ſuo tpi reſeruabat.
Vñ nec illiꝰ nobis videt̃ pſona mediocris q
aridã terrã ỽbi rigauit rore celeſti: clauſũqꝫ
celuꝫ nõ humana vtiqꝫ poteſtate reſerauit.
Quis eñ eſt q celum põt apire niſi chriſtuſ:
cui quotidie de peccatoribꝰ cibus eccl̄ie cu-
mulo cõgregat̃? Neqꝫ eñ humane facultatꝭ
eſt dicere: Hydria farine non deficiet: ⁊ vas 3.Reg.
olei nõ deficiet vſqꝫ ĩ diem q dabit dñs plu-
uiam ſup terram. Naꝫ licet mos ſit ita ꝑfari
ꝓphetꝭ: tñ hic vera dei vox eſt. Ideo ꝑmiſ-
ſum eſt: Quia hec dicit dñs. Domini eñ eſt
ꝑpetuitatẽ ſacramentoꝝ ſpondere celeſtiũ:
et nõ defuturã ſpiritalis exultationis grãm
polliceri. Largiri munimenta vite: fidei ſi-
gnacula: dona virtutũ. Quid eſt aũt: Vſqꝫ
in illuꝫ diẽ quo dabit dñs pluuiã ſup terrã:
niſi qꝛ deſcendet ſicut pluuia in vellus: ⁊ ſic Pſ̄.7
ſtillicidia ſtillantia ſup terrã. In quo veterꝭ
myſteriũ reſerat̃ hiſtorie: quo ſanctꝰ gedeon
myſtici certaminiſ ꝑliator: future capiẽs in-
ſigne victorie: ſpiritale ſacrm̃ vigore mentꝭ
agnouit: pluuiã illã verbi rorem eſſe diuini:
que ꝑmo pluit ĩ vellus: cũ terra omnis ꝑpe-
tuis ſiccitatibꝰ eſtuaret. Secũdo vero indi-
cio vniũſam terrã fuſo imbre madefecit: cũ
ſiccitas eſſet in vellere. Aduertit eñ vir ꝑſa
gus future eccl̄ie creſcentis inſigne. Nã pri-
mo intra iudeam diuini cepit ros ſermonis
humeſcere. Notꝰ eñ in iudea deꝰ: cuꝫ arido Pſ̄.7
fidei totiꝰ orbis vniuerſa torrerẽt. Sed vbi
ioſeph greges deũ negare ceperunt: et auſu
nefario ĩmaniũ delictoꝝ ꝯtrahere diuinita
tis offenſam: tunc ꝑ omnes terras fuſo im-
bris rore celeſtꝭ ꝓfl̄us iudeoꝝ eſtu ꝑfidie ſue
cepit areſcere: cum eccl̄iam ſanctã ex oibus
terraꝝ partibꝰ congregatã ꝓphetice nubes
et ſalutarꝭ imber apl̄icus irrigarent. Hec eſt
illa pluuia nõ terraꝝ humido: nõ nebuloſo
ꝯcreta montiũ: ſed celeſtium ſcripturaꝝ ſa-
lubri ꝑ totũ orbem imbre diffuſa. Oſtendit̃
exemplo igit̃ nõ omnium eſſe diuine mereri
miracula poteſtatꝭ: ſed eoꝝ quibꝰ religioſe
deuotiõis ſtudia ſuffragent̃. Et diuini eos
fructu operis abdicari: q reuerentie celeſtis
ſunt exorteſ. Oſtendit̃ etiã ĩ myſterio: ꝙ ad
inſtaurandã eccl̄iam dei filius humani cor-
poris ſacramẽta ſuſceperit: abdicato popu-
lo iudeoꝝ: quibus ꝯſiliarius ⁊ ꝓpheta bñſi-

ciorumqꝫ adempta ſunt miracula diuinoꝝ:
eo ꝙ ciuico qdam inuidie neuo in dei filium
credere noluerũt. Docuit igit̃ ſcptura quan
ta collatio grẽ: ꝗ̃tum etiã ſit munus diuine
bñdictionis in viduiſ. Quibus qm̃ honori-
ficentia a deo tanta ꝯfert̃: facile eſt aduerte-
re qualis debeat vita cõpetere. Docet enim
anna quales deceat eſſe viduas: que imma
turo mariti obitu deſtituta: mature tamẽ a
deo remunerationẽ laudis inuenit: Nõ mi-
nus religionis officio ꝗ̃ ſtudio caſtitatꝭ in-
tenta. Vidua inquit octoginta et quattuor
annoꝝ: vidua que nõ diſcedebat đ templo:
vidua ꝗ ieiunijs ⁊ obſecrationibꝰ die ac no-
cte ſeruiret. Vides q̃lis vidua ꝑdicet̃: vniꝰ
viri vxor: etatis ꝗ̃ ꝓbata iam ꝓceſſu: viui-
da religioni: ⁊ effeta iam corpe: cui diuerſo-
rium in templo: colloquiuꝫ in prece: vita in
ieiunio: que dierum noctiũqꝫ temporibꝰ in-
defeſſe deuotionis obſequio: cum corporis
agnoſceret ſenectutẽ: pietatꝭ tñ neſciret eta-
tem. Sic inſtituit̃ a iuuentute vidua: ſic ꝑdi
catur in ſenectute veterana: ꝗ viduitatẽ nõ
occaſione tpis: nõ imbecillitate corporis ꝫ
virtutꝭ magnanimitate ſeruauerit. Etenim
cum dicit ſeptem annis eam cũ viro fuiſſe a
virginitate ſua: ab adoleſcẽtie vtiqꝫ ſtudijs
inchoata ꝑdicat ſubſidia ſenectutis. Doce-
mur itaqꝫ triplicẽ caſtitatꝭ eſſe virtutẽ: Vnã
ꝯiugalem: aliam viduitatis: tertiã ỽginita-
tis. Nõ eñ aliã ſic ꝑdicamꝰ: vt excludamus
alias. Suis qbuſqꝫ ꝓfeſſionibꝰ iſta ꝯducũt.
In hoc eccl̄ie opulens diſciplina: ꝙ quos ꝑ-
ferat habet: quos reijciat nõ habet: atqꝫ vti
nam habere nunꝗ̃ poſſit. Ita igit̃ virgini-
tatem ꝑdicamꝰ: vt viduas nõ reijciamꝰ: ita
viduas honoramꝰ: vt ſuus honor ꝯiugio re
ſeruet̃. Nõ nr̃a hꝰ ꝑcepta: ſed diuina teſtimo
nia docent. Reminiſcamur itaqꝫ quẽadmo
dum maria: quẽadmodũ anna: quẽadmo-
dum ſuſanna laudent̃. Et qm̃ ñ laudes eaꝝ
tantũmõ ꝑdicande ſunt: ſed diſcipline etiã
ſunt ſequẽde. Reminiſcamur vbi ſuſanna:
vbi anna: vbi maria ſint reperte: ⁊ aduerta-
mus quẽadmodũ ſingule aptis laudibꝰ ꝑ-
dicent̃: ⁊ vbi nam cõmorant̃. Nupta ĩ para-
diſo: vidua in templo: virgo ĩ ſecreto: ſed in
illis tardior fructꝰ: in ỽgine maturior. Illas
ſenectꝰ ꝓbat: virginitas laus etatis eſt: nec
adiumẽta querit annoꝝ: que oĩm eſt fructꝰ
etatũ. Adoleſcentiã decet: iuuẽtutẽ ornat:
amplificat ſenectutẽ: omniqꝫ euo habet iu-

ſticie ſue canos: maturitatẽ grauitatꝭ: vela-
men pudoris: q deuotionẽ nõ impediat: re-
ligionẽ augeat. Adũtimꝰ eñ ex ſequẽtibꝰ qꝛ
qtannis ĩ die ſolẽni paſche ſancta maria cũ
ioſeph hieruſalẽ petebat: vbiqꝫ impigra de
uotio: vbiqꝫ aſſiduꝰ ỽgini comes pudorꝭ ad
iungit̃. Nec inflat̃ dñi mat̃ q̃ſi ſecura de me-
ritis: ꝫ q meritum maiꝰ agnouit: eo votum
vberiꝰ exoluit: officiũ copioſiꝰ detulit: munꝰ
religioſiꝰ vexit: myſticũ tpus ĩpleuit. Quāto
igit̃ vos magꝭ ꝯuenit intẽtas eſſe ſtudio ca-
ſtitatꝭ: ne locũ ſiniſtre relinquatis opioni: ꝗ
pudicitie teſtimoniũ ĩ ſolis habetꝭ moribꝰ?
Virgo eñ licet ĩ ea ꝗ̃ maior ſit moꝝ ꝑroga
tiua ꝗ̃ corpis: calumniã tñ ĩtegritate carnis
abiurat. Vidua ꝗ ꝓbande ſubſidiũ ỽgini-
tatꝭ amiſerit: nõ in voce obſtetricꝭ: ꝫ in ſuis
moribꝰ hꝫ caſtitatꝭ examen. Docuit igit̃ ſcri
ptura ꝗ̃ attentꝰ vidue eſſe debeat ⁊ religio-
ſus affectꝰ. Docuit etiã libro eodẽ: ꝫ alio lo-
co: ꝗ̃ miſericordẽ in paupes ⁊ liberalem eſſe
ꝯueniat. Nec pauptatꝭ debere ꝯtẽplatione
reuocari: qꝛ liberalitaſ nõ cumulo pr̃imonij
ꝫ largitatꝭ definit̃ affectu. Deniqꝫ dñica vo-
ce illa vidua oibꝰ antefert̃: de qua dictũ eſt:
Vidua hec plus oibꝰ miſit. In q̃ moraliter Luc.21.
dñs inſtituit vniũſos: ne qs a collatione mi
niſterij pauptatis pudore reuocet̃. Nec ſibi
diuites blandiant̃ ꝙ plus videant̃ ꝯferre ꝗ̃
paupes. Vberior eſt eñ nũmꝰ e paruo ꝗ̃
theſaurus e maximo: qꝛ non ꝗ̃tum det̃: ſed
ꝗ̃tum reſideat expẽdit̃. Nemo plus tribuit
ꝗ̃ qui nihil ſibi relinqt. Quid tu diues ege-
ni cõparatione te iactas: ⁊ cũ tota onereris
auro: ꝑcioſaꝫ ꝑ humũ trahẽs veſtẽ quaſi in-
ferior tuis ⁊ parua diuitijs honorari deſide-
ras: qꝛ inopem collatione viciſti? Et flumia
ſupfluũt cũ redundant. Gratior tñ hauſtus
e riuulo eſt. Spumãt ⁊ muſta dũ feruẽt: nec
damnum putat agricola qđ defluxerit. Se-
mentibꝰ areis dũ cedit̃ meſſis: frumẽta de-
folliunt. Sꝫ deficientibꝰ meſſibꝰ nõ deficit
hydria de farina: ⁊ plena olei teſta deſudat.
Exinaniuit tñ dolia diuitũ ſiccitaſ: cũ vidue
pauxillulũ oleariũ redũdaret. Nõ ꝗ qd faſti
dio expuas: ꝫ ꝗ̃tũ deuotiõe ꝯferas: eſtimã-
dũ ẽ. Deniqꝫ nulla plꝰ tribuit: ꝗ̃ illa ꝗ đ filio
rũ alimẽtꝭ pauit ꝓphetã. Et iđ qꝛ nulla plꝰ
ꝯtulit: nulla plꝰ meruit. Hec moralr: nec my
ſtice tñ đſpexerꝭ hãc mulierẽ ĩ gazophylatiũ
duo era mittẽtẽ. Magna plane ſpẽs ꝗ diuio
iudicio meruit oibꝰ ãnferri: ne forte illa ſit ꝗ

de fide ſua ad ſubſidium hominū duo teſta
menta cōtulerit: Et iō nulla plus fecit. Nec
quiſq̄ hoim quantitatē potuit collationis
eiꝰ equare: que fidem cū miſericordia copu-
lauit. Et tu igiť quecunq̄ vitā ſtudio vidui
tatis exerces: ne dubites ad gazophylaciū
duo era deferre vel fidei plena vel grē. Fe-
lix illa ꝗ de theſauro ſuo integrā regꝭ imagi
nem ꝓfert. Theſaurus tuꝰ ſapia: theſaurus
tuus caſtitas atq̄ iuſticia eſt: theſaurꝰ tuus
intellectꝰ bonꝰ: Qualis ille theſaurus fuit:
de ꝙ magoꝝ viri: aurū: thus ⁊ myrrham cū
adorarent dn̄m: ꝓtulerunt. Auro regis po-
tentiā declarātes: deum thure venerantes:
myrrha reſurrectionē corpis ꝯfitentes. Ha-
2.Corī.4. bes ⁊ tu theſaurū hūc: ſi in te reqras. Habe-
mus etem̄ theſaurū ī vaſis fictilibꝰ. Habes
aurū qd ꝯferas. Non em̄ renitentis metalli
ꝑcium de te deꝰ exigit: ſ illud aurū qd iudi-
cij die nequeat ignis exurere. Nec dona pre
cioſa depoſcit: ſ odorē fidei: quē altaria tui
cordiſ exhalēt: ⁊ religioſe mētꝭ ſpiret affectꝰ.
Ex h̄ igiť theſauro: nō ſolū magoꝝ tria mu-
nera: ſed etiā duo vidue era ꝓmunť: in ꝗbꝰ
integra celeſtꝭ imago regꝭ effulgeat: ſplēdor
glorie eiꝰ ⁊ imago ſubſtātie. Bona ⁊ illa pla
ne laborioſe ſtipēdia caſtitatꝭ: ꝗ de ſuo ope
ꝗtidianoq̄ penſo cōferat vidua: nocturnis
pariť ac diurnis iugi exercens labore penſa
tēporibꝰ ⁊ pudicitie queſtuoſe ꝑuigil opere
mercedē cōgregās: vt intemeratū defuncti
ꝯiugꝭ cubile cuſtodiat: alere dulces liberos
poſſit: miſtrare paupibus. Hec eſt ꝑferenda
diuitibꝰ: Hec ē ꝗ chriſti iudiciū nō timebit.
Hāc emulamini filie. Bonū eſt em̄ emulari
1.Corī.12. in bono ſemꝑ. Emulamini meliora chariſ-
mata. Spectat vos dn̄s ſemꝑ: ſpectat iquā
ieſus cū ad gazophylaciū acceditꝭ: ⁊ de bo-
noꝝ operū mercedibꝰ ſtipem portatꝭ egenti
bus ꝯferendā. Quantū ē igiť vt era tua ꝯfe
ras: ⁊ chriſti corpꝰ acqras? Noli ḡ vacua ꝓ-
dire in ꝯſpectu dn̄i dei tui: vacua miſericor-
die: vacua fidei: vacua caſtitatꝭ. Nō em̄ in-
giues dn̄s ſ ꝟtutibꝰ opimas ſpectare ieſus
⁊ laudare ꝯſueuit. Videat te adoleſcentula
laborātē: videat miſtrantē. Hec eſt em̄ mer-
ces quā deo debes: vt de aliaꝝ q̄ ꝓfectibꝰ
mercedē deo tuā ꝯferas. Nulla merces deo
melior: q̄ ea que habet pietatꝭ munera. An
vero mediocris tibi vidua illa videť noemi
que viduitatē ſuā meſſis manipulis ſuſten-
tabat aliene: quā euo grauem alebat nurꝰ?

Nam hoc q̄ ⁊ ad ſubſidiū ⁊ ad grāz viduaꝝ
ꝓficit: vt ita inſtituāt nurus ſuas: ꝙ poſſint
in ijs mature hr̄e ſubſidiū ſenectutꝭ: ⁊ quaſi
ſtipendiū magiſterij: mercedem q̄ ſue cape
diſcipline. Etenim ꝗ bene inſtituerit: bene
erudierit nurum ſuā ruth: ei deeſſe nō pote-
rit: ꝗ viduitatē ſocrꝰ paterne domui ꝑferat.
Et ſi vir q̄ eius mortuꝰ fuerit: nō relinquat
tn̄: alat inopē: ſoleť merētē: nec dimiſſa diſ-
cedat. Neſcit em̄ egere optima diſciplina.
Sic illa noemi duobꝰ deſtituta filijs ⁊ mari
to: que fructꝰ fecunditatis amiſerat: pietatꝭ
emolumenta nō ꝑdidit. Nam ⁊ ſolatiū me-
roris: ⁊ ſubſidiū pauꝑtatis inuenit. Videtꝭ
igiť ſancte feie q̄ fecūda ſit vidua ꝓle ꝟtutū
meritorūq̄ ſuoꝝ ſobole: ꝗ perire nō poſſit.
Bona igiť vidua egere nō nouit: ⁊ ſi feſſe fu
erit etatis ⁊ ſupreme pauꝑtatꝭ: eruditionis
tn̄ ſue ſolet habere mercedē. Et ſi ꝓximi de-
fuerint: inueniť tn̄ extraneos ꝙ matrem co-
lant: reuereanť parentē: paruiſq̄ alimento-
rum ſumptibꝰ mercedem cupiant ſue cōmē-
dationis acquirere. Plus em̄ vidue repen-
dunt merita q̄ cibus querit: ſumptꝰ impen-
dit. Sed triſtes videť ducere dies: ⁊ lachry-
mis tempus exigere: Hec beatior q̄ ꝑpetua
ſibi gaudia exiguis fletibus emit: paruiſq̄
momentis tempora acqrit eterna. Quibus
bene diciť: Beate triſtes: ipſe em̄ ridebitis. Luc.6.
Quis igiť falſas ꝑſentiū imagines gaudio-
rum: future ſecuritatꝭ ꝑferat voluptati? An
deſpicabilis nobis auctor videtur ille dn̄ici
corpis: auctor electus ꝙ cinerem ſicut panez Pſ.101
manducabat: ⁊ potū cum fletu miſcebat: vt
veſpertinis lachrymis: matutine ſibi leticiā
redemptionis acqreret? Vn̄ igiť plurimum
gaudere meruit: niſi q̄ plimū fleuit: ⁊ tanq̄
lachrymaꝝ precio ſuaꝝ future ſibi glie grāz
comparauit? Habet igiť vidua bonam com
mendatiōis ſue materiā: vt duz virū luget:
fleat ſeculū: ⁊ in ꝓmptu ſint lachryme redē-
ptrices: dum penduť mortuis viuentibus
ꝓfuture. Paratus ē meſtitudine animi fle-
tus oculoꝝ: miſericordiā ꝯciliat: laborē mi-
nuit: dolorem ableuat: ſeruat pudorem: nec
iam miſera ſibi videť que ꝯſolationem in la
chrymis habet: in quibꝰ ſunt charitatis ſti-
pendia: pietatis officia. Sed nec fortitudo
bone vidue deeſſe ꝯſueuit. Hec em̄ vera eſt
fortitudo ꝗ nature vſum: ſexus infirmitatē:
mentis deuotionez tranſgreditur. Qualis
in illa fuit: cui nomen iudith: que viros ob-

ſidione fractos: ꝑculſos metu: tabidos fa-
me: ſola potuit a colluuiōe reuocare: ab ho-
ſte defendere. Etenim vt legimꝰ: cum holo-
phernes ſucceſſu multoꝝ terribilis ꝑliorum
ītra muros īnumera viroꝝ milia coegiſſet:
armatis pauentibꝰ: ⁊ de extrema iam ſorte
tractantibus: extra murum ꝓceſſit: ⁊ in illo
ꝑſtantior exercitu quē liberauit: ⁊ eo fortior
quē fugauit. Sꝫ vt diſcas mature viduita-
tis affectum: ſeriem ipſam ꝓſequere ſcriptu
dith.8. rarū. A diebus em̄ viri ſui quibꝰ ille defun-
ctus eſt: veſtem iocunditatꝭ depoſuit: mero
ris aſſumpſit: ꝑ omnes dies intēta ieiunio:
ſabbato tantū ⁊ dn̄ica ſacratarumq̄ tempo
ribus feriarū nō refectioni indulgēs: ſed re-
Cor.10. ligioni deferenſ. Hoc eſt em̄: ſiue manduca-
tis ſiue bibitis in noīe dn̄i ieſu chriſti agen-
da eſſe omnia: vt etiam ipſa refectio corpa-
lis ſacro religiōis cultui deferať. Diuturnis
dith.10. igiť meroribꝰ ⁊ ꝗtidianis roborata ieiunijs
ſancta iudith que ſeculi oblectamēta nō ꝗ-
reret: periculi negligens: mortiſq̄ ꝯtemptu
fortior: vt cōmento ſtrueret dolum: veſtem
illam iocūditatꝭ quā viuente viro veſtiri ſo-
lebat: ſe induit: ꝗſi placitura viro: ſi patriaz
liberaret. Sed virū alium videbat: cui pla-
cere querebat. Illuz vtiq̄ de quo dictū eſt:
Job.1. Poſt me venit vir ꝙ ante me factꝰ eſt. Et bn̄
ꝯiugales pugnatura reſūpſit ornatꝰ: q̄ mo-
nimenta ꝯiugij arma ſunt caſtitatis. Neq̄
em̄ vidua alijs aut placere poſſet aut vince-
re. Quid cetera ꝓſequamur: q̄ inť tot milia
hoſtium caſta ꝑmanſit? Quid eiꝰ ſapientiā
ꝑdicemus q̄ huiuſcemodi eſt cōmenta cōſi-
lium: vt dum potentē elicit intemꝑantia: a
ſe inferiores arceret: occaſionem pararet vi-
ctorie: abſtinētie meritū: pudicitie grām re-
ſeruaret. Nec cibo em̄ vt legimuſ: maculata
nec adultero: nō minorē ſeruate caſtitatꝭ ex
hoſtibus reuexit tropheum q̄ patrie libera
te. Quid ſobrietatē loquamur. Temꝑantia
em̄ virtus eſt feminaꝝ. Inebriatis vino vi-
ris: ⁊ ſomno ſepultꝭ: abſtulit vidua gladiū:
exeruit manum: bellatoris abſcidit caput: ꝑ
medias hoſtium acies intemerata ꝓceſſit.
Aduertatis igiť quantum nocere mulieribꝰ
poſſit ebrietas: qn̄ viros vina ſic ſoluunt vt
vincanť a feminis. Eſto igiť vidua tempe-
rans: caſta ꝑmū a vino: vt caſta poſſis eſſe
ab adultero. Nequaq̄ te ille tentabit: ſi vi-
na nō tentent. Nam ſi iudith bibiſſet: dor-
miſſet cū adultero. Sꝫ quia nō bibit: haud

difficile ebrios exercitus vnius ſobri ſumeres:
vincere potuit ⁊ eludere. Nec dextere nū ꝑ-
opꝰ: ſ maiora trophea ſapie. Nā manu ſoli
holophernem viciſſet: Conſilio aūt oim ho
ſtium vicit exercitū. Suſpēſo em̄ holopher-
nis capite qd viroꝝ ꝯſilio nō potuit excogi-
tari: ſuoꝝ erexit animos: hoſtiū fregit: ſuos
pudore excitans: hoſtes q̄ terrore ꝑcellens
eo q̄ ceſi ſūt ⁊ fatigati. Ita viuꝰ vidue: tem-
perantia atq̄ ſobrietas nō ſolum naturam
ſuā vicit: ſed qd eſt ampliꝰ: fecit viros etiaz
fortiores. Nec his tamē elata ſucceſſibꝰ cui
vtiq̄ gaudere ⁊ exultare licebat iure victo-
rie: viduitatis reliquit officiū: ſed ꝯtemptis
omnibꝰ qui eiꝰ nuptias ambiebant: veſtem
iocunditatꝭ depoſuit: viduitatꝭ reſumpſit:
nec triumphoꝝ ſuoꝝ amauit ornatꝰ. Illos
exiſtimans eſſe meliores ꝗbus vitia corpis
q̄ quibus hoſtiū arma vincunť. Ac ne vna
vidua tantū hoc opꝰ imitabile alijs videať
impleſſe: plures alias vel pariles vľ ꝓxime
fuiſſe virtutis: nequaq̄ dubitanduz videť.
Bona em̄ ſeges plurimas ſpicas fructu re-
fertas ferre ꝯſueuit. Nec dubites illam ve-
terum ſegetem tempoꝝ in complurīū femi-
naꝝ moribꝰ fecundaſſe. Sed q̄ ꝓlixum eſt
complecti omnes: cognoſcite aliquas: ⁊ ꝑci
pue debboram: cuiꝰ nobis ꝓdidit ſcriptura
ꝟtutem. Hec em̄ docuit nō ſolum viri auxi-
lio viduas nō egere: verum etiā viris poſſe
eſſe ſubſidio: que nec ſexꝰ infirmitate reuo-
cata munia viroꝝ obeunda ſuſcepit: ⁊ ſuſce
pta cumulauit. Deniq̄ cū iudei iudicum re- Judicū.4.
gerenť arbitrio: ꝙ virili nō poterant vľ equi
tate regi vel ꝟtute defendi: bellis hincinde
ardentibꝰ debborā ſibi cuiꝰ regerenť iudicio
cooptarūt. Itaq̄ multa milia viroꝝ vna vi
dua ⁊ ī pace rexit: ⁊ ab hoſte defendit. Mul
ti iudices in iſrael: ſ nulla aū iudex femina:
Multi iudices poſt ieſum: ſ nullꝰ ꝓpheta.
Et iō lectū iſtiꝰ puto eſſe iudiciū: ⁊ geſta eiꝰ
arbitror eſſe deſcripta: ne mulieres a ꝟtutꝭ
officio muliebris ſexꝰ infirmitate reuocenť.
Vidua ꝑſos regit: vidua ducit exercitꝰ: vi-
dua duces eligit: vidua bella diſponit: mā-
dat triūphos. Non ḡ natura rea ē culpe nec
infirmitati obnoxia. Strenuos em̄ nō ſexꝰ
ſed virtꝰ facit. Et in pace quidē nulla queri-
monia: nullus error mulierꝭ inueniť: cū ple-
riq̄ nō mediocrium peccatoꝝ auctores ꝑſo
ſuo iudices extitiſſent. Vbi vero chananea
gens ferox ꝑlio: ⁊ affluentiū copiaꝝ opima

de fide ſua ad ſubſidium hominũ duo teſta
menta cõtulerit: Et iõ nulla plus fecit. Nec
quiſq̃ hoim quantitatẽ potuit collationis
ei⁹ equare: que fidem cũ miſericordia copu⸗
lauit. Et tu igit̃ quecunq̃ vitã ſtudio vidui
tatis exerces: ne dubites ad gazophylaciũ
duo era deferre vel fidei plena vel grẽ. Fe⸗
lix illa q̃ de theſauro ſuo integrã regl̃ imagi
nem ꝓfert. Theſaurus tu⁹ ſapia: theſaurus
tuus caſtitas atq̃ iuſticia eſt: theſaur⁹ tuus
intellect⁹ bon⁹: Qualis ille theſaurus fuit:
de q̃ magoꝝ viri: aurũ: thus ⁊ myrrham cũ
adorarent dñm: ꝓtulerunt. Auro regis po⸗
tentiã declarãtes: deum thure venerantes:
myrrha reſurrectionẽ corꝑis ꝯfitentes. Ha⸗
2.Cor.4. bes ⁊ tu theſaurũ hũc: ſi in te reqras. Habe⸗
mus etẽm theſaurũ ĩ vaſis fictilib⁹. Habes
aurũ qđ ꝯferas. Non em̃ renitentis metalli
ꝑcium de te de⁹ exigit: ſ; illud aurũ qđ iudi⸗
cij die nequeat ignis exurere. Nec dona pre
cioſa depoſcit: ſ; odorẽ fidei: quẽ altaria tui
cordiſ exhalẽt: ⁊ religioſe mẽtl̃ ſpiret affect⁹.
Ex h̃ igit̃ theſauro: nõ ſolũ magoꝝ tria mu⸗
nera: ſed etiã duo vidue era ꝓmunt̃: in qb⁹
integra celeſtl̃ imago regl̃ effulgeat: ſplẽdor
glorie ei⁹ ⁊ imago ſubſtãtie. Bona ⁊ illa pla
ne laborioſe ſtipẽdia caſtitatl̃: q̃ de ſuo oꝑe
q̃tidianoq̃ penſo cõferat vidua: nocturnis
parit̃ ac diurnis iugi exercens labore penſa
tẽporib⁹ ⁊ pudicitie queſtuoſe ꝑuigil opere
mercedẽ cõgregãs: vt intemeratũ defuncti
ꝯiugl̃ cubile cuſtodiat: alere dulces liberos
poſſit: miſtrare paupibus. Hec eſt ꝑferenda
diuitib⁹: Hec ẽ q̃ chriſti iudiciũ nõ timebit.
Hãc emulamini filie. Bonũ eſt em̃ emulari
1.Cor.12. in bono ſemꝑ. Emulamini meliora chariſ⸗
mata. Spectat vos dñs ſemꝑ: ſpectat iquã
ieſus cũ ad gazophylaciũ acceditl̃: ⁊ de bo⸗
noꝝ operũ mercedib⁹ ſtipem portatl̃ egenti
bus ꝯferendã. Quantũ ẽ igit̃ vt era tua ꝯfe
ras: ⁊ chriſti corp⁹ acqras? Noli ꝗ vacua ꝓ⸗
dire in ꝯſpectu dñi dei tui: vacua miſericor⸗
die: vacua fidei: vacua caſtitatl̃. Nõ em̃ in⸗
anes dñs ſ; ꝟtutib⁹ opimas ſpectare ieſus
⁊ laudare ꝯſueuit. Videat te adoleſcentula
laborãtẽ: videat miſtrantẽ. Hec eſt em̃ mer⸗
ces quã deo debes: vt de aliaꝝ q̃ ꝓfectib⁹
mercedẽ deo tuã ꝯferas. Nulla merces deo
melior: q̃ ea que habet pietatl̃ munera. An
vero mediocris tibi vidua illa videt̃ noemi
que viduitatẽ ſuã meſſis manipulis ſuſten⸗
tabat aliene: quã euo grauem alebat nur⁹?

Naz hoc q̃ ⁊ ad ſubſidiũ ⁊ ad grãz viduaꝝ
ꝓficit: vt ita inſtituãt nurus ſuas: q̃ poſſint
in ijs mature hr̃e ſubſidiũ ſenectutl̃: ⁊ quaſi
ſtipendiũ magiſterij: mercedem q̃ ſue cape
diſcipline. Etenim q̃ bene inſtituerit: bene
erudierit nurum ſuã ruth: ei deeſſe nõ pote⸗
rit: q̃ viduitatẽ ſocr⁹ paterne domui ꝑferat.
Et ſi vir q̃ eius mortu⁹ fuerit: nõ relinquat
tñ: alat inopẽ: ſolet̃ merẽtẽ: nec dimiſſa diſ⸗
cedat. Neſcit em̃ egere optima diſciplina.
Sic illa noemi duob⁹ deſtituta filijs ⁊ mari
to: que fruct⁹ fecunditatis amiſerat: pietatl̃
emolumenta nõ ꝑdidit. Nam ⁊ ſolatiũ me⸗
roris: ⁊ ſubſidiũ pauꝑtatis inuenit. Videtl̃
igit̃ ſancte feie q̃ fecũda ſit vidua ꝓle ꝟtutũ
meritorũq̃ ſuoꝝ ſobole: q̃ perire nõ poſſit.
Bona igit̃ vidua egere nõ nouit: ⁊ ſi feſſe fu
erit etatis ⁊ ſupreme pauꝑtatl̃: eruditionis
tñ ſue ſolet habere mercedẽ. Et ſi ꝓximi de⸗
fuerint: inuenit tñ extraneos q̃ matrem co⸗
lant: reuereant̃ parentẽ: paruiſq̃ alimento⸗
rum ſumptib⁹ mercedem cupiant ſue cõmẽ⸗
dationis acquirere. Plus em̃ vidue repen⸗
dunt merita q̃ cibus querit: ſumpt⁹ impen⸗
dit. Sed triſtes videt̃ ducere dies: ⁊ lachry⸗
mis tempus exigere: Hec beatior q̃ ꝑpetua
ſibi gaudia exiguis fletibus emit: paruiſq̃
momentis tempora acq̃rit eterna. Quibus
bene dicit̃: Beate triſtes: ipſe em̃ ridebitis. Luc.6.
Quis igit̃ falſas ꝑſentiũ imagineſ gaudio⸗
rum: future ſecuritatl̃ ꝑferat voluptati? An
deſpicabilis nobis auctor videtur ille dñici
corꝑis: auctor electus q̃ cinerem ſicut panez Ps.101
manducabat: ⁊ potũ cum fletu miſcebat: vt
veſpertinis lachrymis: matutine ſibi leticiã
redemptionis acq̃reret? Vñ igit̃ plurimum
gaudere meruit: niſi q̃ plimũ fleuit: ⁊ tanq̃
lachrymaꝝ precio ſuaꝝ future ſibi glie grãz
comparauit? Habet igit̃ vidua bonam com
mendatiõis ſue materiã: vt duz virũ luget:
fleat ſeculũ: ⁊ in ꝓmptu ſint lachryme redẽ⸗
ptrices: dum pendunt̃ mortuis viuentibus
ꝓfuture. Paratus ẽ meſtitudine animi fle⸗
tus oculoꝝ: miſericordiã ꝯciliat: laborẽ mi⸗
nuit: dolorem ableuat: ſeruat pudorem: nec
iam miſera ſibi videt̃ que ꝯſolationem in la
chrymis habet: in quib⁹ ſunt charitatis ſti⸗
pendia: pietatis officia. Sed nec fortitudo
bone vidue deeſſe ꝯſueuit. Hec em̃ vera eſt
fortitudo q̃ nature vſum: ſexus infirmitatẽ:
mentis deuotionez tranſgreditur. Qualis
in illa fuit: cui nomen iudith: que viros ob⸗

ſidione fractos: ꝑculſos metu: tabidos fa⸗
me: ſola potuit a colluuiõe reuocare: ab ho⸗
ſte defendere. Etenim vt legim⁹: cum holo⸗
phernes ſucceſſu multoꝝ terribilis ꝑliorum
ĩtra muros inumera viroꝝ milia coegiſſet:
armatis pauentib⁹: ⁊ de extrema iam ſorte
tractantibus: extra murum ꝓceſſit: ⁊ in illo
ꝑſtantior exercitu quẽ liberauit: ⁊ eo fortior
quẽ fugauit. Sz vt diſcas mature viduita⸗
tis affectum: ſeriem ipſam ꝓſequere ſcriptu
dith.8. rarũ. A diebus em̃ viri ſui quib⁹ ille defun⸗
ctus eſt: veſtem iocunditatl̃ depoſuit: mero
ris aſſumpſit: ꝑ omnes dies intẽta ieiunio:
ſabbato tantũ ⁊ dñica ſacratarumq̃ tempo
ribus feriarũ nõ refectioni indulgẽs: ſed re⸗
1.Cor.10. ligioni deferenſ. Hoc eſt em̃: ſiue manduca⸗
tis ſiue bibitis in noie dñi ieſu chriſti agen⸗
da eſſe omnia: vt etiam ipſa refectio corꝑa⸗
lis ſacro religiõis cultui deferat̃. Diuturnis
dith.10. igit̃ merorib⁹ ⁊ q̃tidianis roborata ieiunijs
ſancta iudith que ſeculi oblectamẽta nõ q̃⸗
reret: periculi negligens: mortiſq̃ ꝯtemptu
fortior: vt cõmento strueret dolum: veſtem
illam iocũditatl̃ quã viuente viro veſtiri ſo⸗
lebat: ſe induit: q̃ſi placitura viro: ſi patriaz
liberaret. Sed virũ alium videbat: cui pla⸗
cere querebat. Illuz vtiq̃ de quo dictũ eſt:
Joh.1. Poſt me venit vir q̃ ante me fact⁹ eſt. Et bñ
ꝯiugales pugnatura reſũpſit ornat⁹: q̃ mo⸗
nimenta ꝯiugij arma ſunt caſtitatis. Neq̃
em̃ vidua alijs aut placere poſſet aut vince⸗
re. Quid cetera ꝓſequamur: q̃ int̃ tot milia
hoſtium caſta ꝑmanſit? Quid ei⁹ ſapientiã
ꝑdicemus q̃ huiuſcemodi eſt cõmenta cõſi⸗
lium: vt dum potentẽ elicit intemꝑantia: a
ſe inferiores arceret: occaſionem pararet vi⸗
ctorie: abſtinẽtie meritũ: pudicitie grãm re⸗
ſeruaret. Nec cibo em̃ vt legimuſ: maculata
nec adultero: nõ minorẽ ſeruate caſtitatl̃ ex
hoſtibus reuexit tropheum q̃ patrie libera
te. Quid ſobrietatẽ loquamur. Temꝑantia
em̃ virtus eſt feminaꝝ. Inebriatis vino vi⸗
ris: ⁊ ſomno ſepultl̃: abſtulit vidua gladiũ:
exeruit manum: bellatoris abſcidit caput: ꝑ
medias hoſtium acies intemerata ꝓceſſit.
Aduertatis igit̃ quantum nocere mulierib⁹
poſſit ebrietas: qñ viros vina ſic ſoluunt vt
vincant̃ a feminis. Eſto igit̃ vidua tempe⸗
rans: caſta ꝑmũ a vino: vt caſta poſſis eſſe
ab adultero. Nequaq̃ te ille tentabit: ſi vi⸗
na nõ tentent. Nam ſi iudith bibiſſet: dor⸗
miſſet cũ adultero. Sz quia nõ bibit: haud

difficile ebrios exercitus vnius ſobrietas et
vincere potuit ⁊ eludere. Nec dextere tm̃ h̃
op⁹: ſ; maiora trophea ſapie. Nã manu ſolũ
holophernem viciſſet: Conſilio aũt oim ho
ſtium vicit exercitũ. Suſpẽſo em̃ holopher⸗
nis capite qđ viroꝝ ꝯſilio nõ potuit excogi⸗
tari: ſuoꝝ erexit animos: hoſtiũ fregit: ſuos
pudore excitans: hoſtes q̃ terrore ꝑcellens
eo q̃ ceſi ſũt ⁊ fatigati. Ita vni⁹ vidue: tem⸗
perantia atq̃ ſobrietas nõ ſolum naturam
ſuã vicit: ſed qđ eſt ampli⁹: fecit viros etiaz
fortiores. Nec his tamẽ elata ſucceſſib⁹ cui
vtiq̃ gaudere ⁊ exultare licebat iure victo⸗
rie: viduitatis reliquit officiũ: ſed ꝯtemptis
omnib⁹ qui ei⁹ nuptias ambiebant: veſtem
iocunditatl̃ depoſuit: viduitatl̃ reſumpſit:
nec triumphoꝝ ſuoꝝ amauit ornat⁹. Illos
exiſtimans eſſe meliores q̃bus vitia corꝑis
q̃ quibus hoſtiũ arma vincunt̃. Ac ne vna
vidua tantũ hoc op⁹ imitabile alijs videat̃
impleſſe: plures alias vel pariles vl̃ ꝓxime
fuiſſe virtutis: nequaq̃ dubitanduz videt̃.
Bona em̃ ſeges plurimas ſpicas fructu re⸗
fertas ferre ꝯſueuit. Nec dubites illam ve⸗
terum ſegetem temporꝝ in compluriũ femi⸗
naꝝ morib⁹ fecundaſſe. Sed q̃ ꝓlixum eſt
complecti omnes: cognoſcite aliquas: ⁊ ꝑci
pue debboram: cui⁹ nobis ꝓdidit ſcriptura
ꝟtutem. Hec em̃ docuit nõ ſolum viri auxi⸗
lio viduas nõ egere: verum etiã viris poſſe
eſſe ſubſidio: que nec ſex⁹ infirmitate reuo⸗
cata munia viroꝝ obeunda ſuſcepit: ⁊ ſuſce
pta cumulauit. Deniq̃ cũ iudei iudicium re⸗ Judic.4.
gerent̃ arbitrio: q̃ virili nõ poterant vl̃ equi
tate regi vel ꝟtute defendi: bellis hincinde
ardentib⁹ debborã ſibi cui⁹ regerent̃ iudicio
cooptarũt. Itaq̃ multa milia viroꝝ vna vi
dua ⁊ ĩ pace rexit: ⁊ ab hoſte defendit. Mul
ti iudices in iſrael: ſ; nulla añ iudex femina:
Multi iudices poſt ieſum: ſ; null⁹ ꝓpheta.
Et iõ lectũ iſti⁹ puto eſſe iudiciũ: ⁊ geſta ei⁹
arbitror eſſe deſcripta: ne mulieres a ꝟtutl̃
officio muliebris ſex⁹ infirmitate reuocent̃.
Vidua ꝓpſos regit: vidua ducit exercit⁹: vi⸗
dua duces eligit: vidua bella diſponit: mã⸗
dat triũphos. Non ꝗ natura rea ẽ culpe nec
infirmitati obnoxia. Strenuos em̃ nõ ſex⁹
ſed virt⁹ facit. Et in pace quidẽ nulla queri⸗
monia: nullus error mulierl̃ inuenit̃: cũ ple⸗
riq̃ nõ mediocrium peccatoꝝ auctores ꝓpſo
ſuo iudices extitiſſent. Vbi vero chananea
gens ferox ꝑlio: ⁊ affluentiũ copiaꝝ opima

ſucceſſu hoſtiles in ꝓſm iudeoꝝ animos ex-
tulerunt: vidua pre ceteris bellicos inſtruit
apparatꝰ. Et vt diſcas nõ publicꝭ copijs do-
meſticas neceſſitates fuiſſe ſubnixas: ſꝫ do-
meſticis diſciplinis: munus publicũ guber-
natũ domo ꝓpria filiũ ducem ꝓducit exer-
citꝰ: vt agnoſcatꝭ ꝙ poſſit inſtituere vidua
bellatorẽ. Quẽ quaſi matꝭ erudijt: q̃ſi iudex
ꝓpoſuit: quaſi fortis inſtituit: q̃ſi ꝓphetes
victorie certa trãſmiſit. Deniq; in mulieris
manu ſummaȝ fuiſſe victorie: docet barach
Judic.4. filius dicẽs: Niſi tu venerꝭ mecũ: nõ ibo: qꝛ
non noui diem in q̃ dirigit dñs angelũ ſuũ
mecũ. Quanta ꝗ̃ feie iſtius virtꝰ: cui dux di
cit exercitꝰ: Niſi tu veneris: nõ ibo? Quãta
inquã vidue fortitudo: q̃ a piculis filiũ nec
materno reuocat affectu: imo ad victoriam
filiũ ſtudio matris hortať dicẽs: Q̃ȝ i manu
mulieris ſit ſumma victorie. Debbora ꝗ̃ p̃lij
ꝓbauit euentũ: barach iuſſus ꝓduxit exer-
citum: hialech cepit triumphũ. Huic em̃ ꝓ-
phetia debbore militauit. Que myſtice no-
bis ortũ ſurrecture ex gentibꝰ ecclie reuela-
uit. Cui triũphus de ſiſara ſpirituali: hoc eſt:
de aduerſarijs poteſtatibꝰ quereretť. Nobis
igiť ꝓphetaꝝ oracula dimicarũt: nobis illa
ꝓphetarũ iudicia ⁊ arma vicerunt. Et ideo
nõ ꝓplus iudeoꝝ ſed etiã hialech victoriam
de hoſte queſiuit. Infelix ꝗ̃ ꝓplus qui hoſtẽ
quẽ fugauit: pſequi fidei virtute nõ potuit.
Itaq; illoꝝ delicto ſalus gentibꝰ: illoꝝ deſi
dia nobis ſeruata victoria eſt. Hialech ꝗ̃ ꝓ-
ſtrauit ſiſaram: quẽ tñ coruſco duce: hoc em̃
ſignificat interp̃tatio barach: manꝰ veterũ
fugauerat iudeoꝝ. Frequenť em̃ vt legimꝰ:
orõnibꝰ ⁊ meritis ꝓphetaꝝ celeſtia patribꝰ
affuere ſubſidia: ſꝫ his iam tũc de nequicijs
ſpiritalibꝰ victoria parabať: qbꝰ dꝛ in euan
Matth.25. gelio: Venite bñdicti patris mei: poſſidere
paratũ vob regnũ a ↄſtitutiõe mũdi. Ergo
p̃ncipiũ victorie a maioribꝰ: finis i eccleſia.
2.Corĩ.10. Ecclia aũt nõ armis ſecularibꝰ vincit aduer
ſarias poteſtates: ſed armis ſpiritalibꝰ que
ſunt fortia deo ad deſtruẽdas munitiões: ⁊
altitudinẽ nequicie ſpũalis. Et iõ ſiſare ſitꝭ
lactis poculo reſtinguiť: qꝛ orõne ſuperať.
Qđ em̃ nobis ſalutare ad eſcam: h̃ aduerſa
rie poteſtati letale ad infirmitatẽ. Arma ec-
cleſie fides: arma ecclie oratio eſt: q̃ aduerſa
rium vincit. Ergo ſm hiſtoriam ad ꝓuocan
dos aios feminaꝝ: femina iudicauit: femia
diſpoſuit: feia ꝓphetauit: feia triũphauit:
et p̃liaribꝰ intermixta copijs imperio viros
docuit militare femineo. Secũdũ myſteriũ
vere fidei: militia ecclie victoria eſt. Non ꝗ̃
habetis qđ ꝑ naturã vos excuſetis feie. Nõ
habetis vidue qđ ad infirmitateȝ ſexus: ad
amiſſionẽ ſubſidij maritalis mobilitatẽ ve-
ſtram referre poſſitis. Satis vnicuiq; p̃ſidij
eſt: ſi virtꝰ animi nõ deſit. Et ipſe in viduis
frequẽs ꝓceſſus etatꝭ munimen pudoris ẽ:
⁊ ipſe amiſſi ↄiugis dolor: vſus opis: domꝰ
cura: ſollicitudo liberoꝝ noxiã pudori ſolet
arcere laſciuiaȝ. Atq; ipſe lugubris habitꝰ:
pompa funebris: fletus aſſiduus: et meſte
fronti inarantibꝰ rugis imp̃ſſa triſticia petu
lantiũ p̃mit oculos: reſtinguit libidines: ꝓ-
caces auertit aſpectꝰ: bonꝰ cuſtos pudoris:
pietatis dolor: nõ obrepit culpa ſi cura nõ
deſit. Didiciſtis igiť vidue ſubſidio vos nõ
egere nature: ⁊ poſſe ſalubritatẽ tenere cõſi-
lij: nec domeſtico indigere p̃ſidio: que etiaȝ
publice poteſtis apicem potẽtie vendicare.
Sȝ fortaſſe dicit aliq̃: ei tolerabiliorẽ vidui-
tatem cui ꝓfluant res ſecũde: aduerſis vero
viduas cito frangi: facile ſuccũbere. De q̃ et
ſi ipſo doceamur viſu: leta viduis lubrica
magꝭ eſſe q̃ȝ ſeria: tñ ſcripturarũ inſtruimur
exẽplis infirmitatibꝰ q̃ȝ viduaꝝ non deeſſe
ſolere ſubſidia: faciliuſq; q̃ȝ ceterꝭ diuia atq;
hũana ſuppetere: ſi bñ filios inſtituãt: gene-
ros legãt. Deniq; cũ ſocrꝰ ſimonis magnis Luc.4.
febribꝰ detinereť: petrꝰ ⁊ andreas rogauerũt
dñm ꝓ ea. Et ſtans ſuꝑ illã: impauit febri: ⁊
remiſit illã: et ↄtinuo ſurgẽs miſtrabat illiſ.
Magnis inq̃t tenebať febribꝰ: ⁊ rogauerũt
illuȝ ꝓ ea. Et tu habes ꝓximos: q̃ deo ꝓ te
ſupplicent. Habes apl'os ꝓxios: habes mar
tyres ꝓximos: ſi ipſa martyribꝰ deuotionis
ſocietate: miſericordie q̃ȝ mũeribꝰ appropin-
ques. Proximꝰ eſt em̃ q̃ miſericordiã facit.
Fac ⁊ tu miſericordiaȝ: ⁊ eris petro ꝓxima.
Nõ ſanguinis neceſſitudo: ſꝫ virtutꝭ cogna-
tio facit ꝓximos: qꝛ nõ in carne ambulamꝰ:
ſꝫ in ſpũ. Ama ꝗ̃ ꝓpinquitatẽ petri: affinita
tem andree: vt ꝓ te rogent: ⁊ recedãt cupidi
tates tue v̾bo dei pulſe. Surges ilico: q̃ in
terrꝭ iacebas: vt chriſto miſtres. Nr̃a em̃ cõ- Phil.
uerſatio i celis eſt: vñ ⁊ ſaluatorẽ expectamꝰ
dñm ieſuȝ. Nemo em̃ iacẽs chriſto miſtrat:
miniſtra paupi ⁊ miniſtraſti chriſto. Qđ em̃ Matth
vni hoꝝ feciſtꝭ: mihi inquit feciſtꝭ. Habetꝭ ꝗ̃
vidue auxiliũ: ſi tales vobis generos poſte
ritatis veſtre patronoſ: tales ꝓximos eligatꝭ.

Ergo rogauerũt ꝓ vidua petrꝰ et andreas.
Vtinã exiſtat aliq̃s qui tã cito poſſit roga-
re ꝓ nobis: vel certe iſte q̃ ꝓ ſocru rogat: pe
trus ⁊ andreas frater eiꝰ. Tũc em̃ ꝓ affinita
te poterant: nũc iam pñt ꝓ nobis et ꝓ oibꝰ
impetrare. Videtꝭ em̃ ꝙ magno peccato ob
noxia: minꝰ idonea ſit que ꝓ ſe p̃ceť: certe q̃
ꝓ ſe impetret. Adhibeat igiť ad medicum
alios p̃catores. Egri em̃ niſi ad eos aliorum
p̃cibꝰ medicꝰ fuerit inuitatꝰ: ꝓ ſe rogare nõ
poſſunt. Infirma eſt caro: mens egra eſt: et
peccatoꝝ vinculis ipedita. Ad medici illius
ſedem debile nõ põt explicare veſtigiũ: ob-
ſecrandi ſunt angeli ꝓ nobis: q̃ nobis ad p̃-
ſidiũ dati ſunt: martyres obſecrandi: quoꝝ
videmur nobis quoddã corpis pignore pa-
trociniũ vendicare. Poſſunt ꝓ peccatis ro-
gare nr̃is: qui ꝓprio ſanguie etiã ſi qua ha-
buerunt peccata: lauerunt. Iſti em̃ ſunt dei
martyres: noſtri p̃ſules: ſpeculatores vite
actuũq; noſtroꝝ. Nõ erubeſcamꝰ eos inter-
ceſſores nr̃e infirmitatꝭ adhibere: qꝛ ipſi in-
firmitatẽ corpis etiã cũ vincerent cognoue-
runt. Inuenit ꝗ̃ petri ſocrus q̃ ꝓ ſe rogarẽt.
Et tu vidua inuenis q̃ ꝓ te ſupplicent: ſi q̃ſi
vere vidua et deſolata in deũ ſperes: inſtes
obſecrationibꝰ: inſiſtas orõnibꝰ: afficiaſ cor
pus tuũ quaſi quotidie moriẽs: vt moriẽdo
reuiuiſcas. Fugias delitias: vt etiã egra ſa-
...th.5. neris. Nam vidua q̃ in delitijs eſt: viuens
mortua eſt. Sublata eſt tibi cã nubendi: ha
bes q̃ ꝓ te intercedant: ne dixeriſ: deſtituta
ſum. Querela nupture eſt. Ne dixeris: ſola
ego ſum. Caſtitas ſolitudinem querit: pu-
dica ſecretũ: impudica ↄuentũ. Sȝ negociũ
habes: ⁊ inťceſſorẽ aduerſarij vereris: apud
iudicem ꝓ te dñs interuenit dicẽs: Iudica-
te pupillo ⁊ iuſtificate viduã. Sed patrimo
nium vis tueri: maiꝰ pudoris ẽ patrimoniũ:
qđ melius regit vidua q̃ȝ nupta. Seruꝰ pec-
cauit ignoſce. Melius eſt em̃ alteriꝰ culpaȝ
feras q̃ȝ tuam ꝑdas. Sed vis nubere: licet
nõ habet crimen ſimplex voluntas: cauſam
nõ quero: cur fingiť? Si honeſtũ putas: fa-
tere: ſi incõgruum: ſile: ne accuſes deum: ne
accuſes ꝓpinquos ꝙ p̃ſidia tibi deſint. Vti
nam nõ deſit volũtas: ne te cõſulere liberis
dicas: quibꝰ matrẽ eripis. Eſt etiã qđ facul
tati licet: etati nõ licet. Cur materne paran-
tur nuptie inter nuptias filiaꝝ: ⁊ plerumq;
poſt nuptiaſ? Cur adulta filia diſcit p̃ꝰ ſpon
ſum matris q̃ȝ ſuũ erubeſcere? Suaſimꝰ fa-
teor vt veſtẽ mutareſ: ñ vt flãmeũ ſumeres:
vt a ſepulchro recederes: nõ vt thalamũ p̃-
parares. Quid ſibi vult noua nupta pꝰ ge-
neros? Q̃ȝ indecoꝝ eſt iuniores hr̃e liberos
q̃ȝ nepotes. Sȝ ad ꝓpoſitũ reuertamur: ne
q̃ nr̃oꝝ dolemꝰ vulnera peccatoꝝ: medicum
relinq̃mꝰ: ⁊ dum alienis medemur vlceribꝰ:
vlcera nr̃a cumulemꝰ. Rogať ꝗ̃ h̃ medicus.
Ne timeas: qꝛ magnꝰ eſt dñs et fortaſſe ad
egrã nõ dedignať venire. Venit em̃ ad nos
ſepe de celo: nec ſolũ diuites: ſꝫ etiã paupes
ſolet ⁊ ſeruulos pauperũ viſitare. Venit et
nũc rogatꝰ ad petri ſocrũ: ⁊ ſtans ſuꝑ illam
impauit febri ⁊ remiſit illã: ⁊ cõtinuo ſurgẽs
miſtrabat illi. Sicut dignꝰ memoria: ita di-
gnus deſiderio: dignꝰ etiaȝ charitate dñice
in ſingulos dignationis affectꝰ: ⁊ facta mi-
randa: viſitare viduas non dedignať: ⁊ tu-
gurij vilis penetralia ãguſta ſuccedẽ. Qua-
ſi deꝰ impat: quaſi hõ viſitat. Gr̃as euãge-
lio ꝑ qđ etiã nos q̃ oculis nr̃is venientem in
hũc mũdũ nõ vidimꝰ chriſtũ: videmur ei dũ
facta eiꝰ legimꝰ inťeſſe: vt ſicut illi qbꝰ appro
pinquabat fidẽ mutuabanť ex eo: ita etiaȝ
nobis dũ geſtis eiꝰ credimꝰ appropinquet.
Vides qualia habeat genera ſanitatũ: im-
perat febri: imperat ſpiritibus immundis:
alibi ipſe iponit manꝰ. Non ſolũ igiť verbo
ſꝫ etiã tactu egros curare ↄſueuit. Et tu igiť
que varijs mũdi eſtuas cupiditatibꝰ: vľ for
mã viri alicuiꝰ cupis vel pecuniã: roga chri-
ſtũ: adhibe medicũ: porrige ei dexterã tuã:
⁊ tangat interiora tua dei manꝰ: verbiq; ce-
leſtis gr̃a interioꝝ venas ſcruteť aioꝝ. Pul
ſet dei dextera ſecreta cordis. Alij oculos lu
to illiniuit: vt videre poſſet. Creatorq; oim
docet nos nr̃e memores debere eſſe nature:
⁊ corpis cernere vilitatẽ. Nemo em̃ magis
põt videre diuina niſi q̃ hũilitate ↄſcia ſui:
neſcit extolli. Aliꝰ ſacerdoti ſe offerre p̃cipiť
vt carere in ꝑpetuũ lepre poſſit exuuijs. So
lus em̃ mẽtꝭ ⁊ animi põt ſeruare mũdiciã q̃
ei ſacerdoti ſe nouit offerre: quẽ ꝓ peccatis
nr̃is accepimꝰ aduocatũ. Illum vtiq; cui di
ciť: Tu es ſacerdos in eternũ ſm ordinẽ mel Ps.109.
chiſedech. Nec vereare morã aliquã ſanita-
tis: neſcit indumentum qui ſanať a chriſto.
Opus eſt vt remediũ adhibeas qđ accepe-
ris. Simul em̃ vt p̃ceptũ dederit: cecus vi-
det: paralyticus ambulat: mutꝰ loquiť: ſur-
dus audit: febriens miniſtrat: lunaticus li-
berať. Et tu igiť q̃cunq; in decore alicuiꝰ rei

cupiditate langueſcis: obſecra dñm: fidem
defer: nec vllaʒ timeas morã: vbi adeſt ora-
tio: adeſt verbũ: fugat cupiditaſ: libido diſ-
cedit. Ne ꝯfeſſionis verearis offenſam: imo
magis p̄ſume p̄rogatiuã. Incõtinentia eñ
qua corpis morbo antea laborabas: chriſto
incipias miniſtrare. Poteſt etiam hoc loco
videri petri ſocrus affectio volũtatꝭ: ex qua
ſibi velut ſemẽ future poſteritatꝭ aſſumpſe-
rat: qḋ vnicuiqꝫ volũtas ſua poſteritatꝭ eſt
auctor. Ex voluntate eñ ſapia naſcit: quaʒ
ſapiens in matrimoniũ aſciſcit ſibi dicens:
Sap.8. Propoſui ꝙ hanc adducere ego mihi in con
iugium. Ergo volũtas illa que p̄mo varia-
rum cupiditatũ eſtibus madefacta langue-
bat: poſtea ꝑ apoſtolatus officiũ in miniſte
rium chriſti iã robuſta ſurrexit. Simul qua-
lis eſſe debeat que chriſto miſtrat oſtendit.
Oportet eam p̄mo carere variaꝝ illecebris
voluptatũ: vitare internum corpis animiqꝫ
languorẽ: vt corpus ⁊ ſanguinẽ chriſti mini
ſtret. Neqꝫ enim poteſt quiſq̃ peccatis ſuis
eger minimeqꝫ ſanus imortalium ſanitatũ
remedia miniſtrare. Uide quid agas ſacer-
dos: ne febrienti manu corpus chriſti attin-
gas: ꝓus curare: vt miſtrare poſſis. Si mun
dos eos q̇ ante fuerant leproſi: chriſtꝰ iubet
occurrere ſacerdotibꝰ: q̃tomagꝭ mũdũ ipm
ꝯuenit eẽ ſacerdotẽ. Nõ habet igit qḋ mole
ſte ferat illa vidua ꝙ ſibi nõ pepercerim qñ
nec mihi parco. Surrexit itaqꝫ petri inquit
ſocrus: ⁊ miniſtrabat illis. Et bene ſurrexit.
Sacramenti eñ typum aplica iam gr̃a mi-
niſtrabat. Propriũ eſt aũt ſurgere chriſti mi
Eph.5. niſtros. Iuxta qḋ ſcriptum ẽ: Surge q̇ dor-
mis: ⁊ exurge a mortuis. Didicimꝰ igit nec
ſumptibꝰ egere viduas: que donare conſue
rint: nec ſubſidio: q̇bus ſepe i ꝑiculis maxi-
mis defenſe ſũt viroꝝ copie. Maritalia ijs
q̊qꝫ officia vel a generis vel a proximis facile
ſolere reparari: eſſe etiã in eas diuinã miſe-
ricordiã ꝓmptiorem. Et ideo cum ſuppetere
nõ videat cauſa nubendi ſtudiũ abeſſe de-
bere. Qḋ tñ ꝓ conſilio dicimus: non ꝓ p̄ce-
pto imperamꝰ: ꝓuocantes potius viduam
q̃ ligantes. Neqꝫ eñ ꝓhibemus ſecundas
nuptias: ſed nõ ſuademus. Alia eſt eñ infir
mitatis ꝯtẽplatio: alia gr̃a caſtitatis. Plus
dico: nõ ꝓhibemus ſecundas nuptias: ſed
nõ ꝓbamus ſepe repetitas. Neqꝫ eñ q̇cq̇d
1.Corī.6. licet: ⁊ decet. Omnia mihi licent: dicit apo-
ſtolus: ſed nõ omnia ſunt vtilia. Et vinum
bibere licet: ſed plurimum nõ decet. Licet ꝙ
nubere: ſed pulchrius eſt abſtinere. Sũt eñ
vincula nuptiarũ. Uultꝭ ſcire que vincula?
Que ſub viro ẽ mulier: viuẽte viro alliga- 1.Cor.7.
ta eſt legi. Si aũt mortuus fuerit vir: ſoluta
eſt a lege viri. Probatũ eſt igit vinculũ eſſe
ꝯiugiũ quo mulier ligat ⁊ ſoluit. Bona mu-
tui amoris gr̃a: ſed maior eſt ſeruitus. Neqꝫ
eñ mulier ſui corpis ꝑtãtem habet: ſed vir.
Et ne forte tibi nõ coniugij videat iſta ſerui
tus eſſe: ꝟ ſexus: ſimiliter ⁊ vir ſui corpis po
teſtatẽ nõ habet: ſed mulier. Quãta igit cõ
iugij neceſſitas q̃ ſubijcit alteri etiã fortio-
rem. Mutuis eñ neceſſitatibꝰ ab vtroqꝫ ſer
uit. Nec tẽpanti licet iugo ſubducere ca-
put: cũ alterꝰ intemꝑantie ſeruiendum ſit.
Precio inquit empti eſtis: nolite fieri ſerui Ibidem.
hoim. Uidetis q̃ euidens ſit ꝯiugalis defi
nitio ſeruitutis. Nõ ego h̄ dico: ſed aplus:
nec ille: ꝟ chriſtꝰ qui loquebat in eo. Et hãc
vtiqꝫ ſeruitutẽ de bonis ꝯiugibꝰ definiuit.
Nanqꝫ ſupra: ſic habes: Sanctificatꝰ eſt vir Ibidē.
infidelis ꝑ vxorẽ fidelẽ: Et ſanctificata ẽ mu
lier infidelis ꝑ maritũ fidelem. Et infra: Qꝫ
ſi infidelis diſcedit: diſcedat. Nõ eſt ſeruitu
ti deditus frater aut ſoror in talibꝰ. Si igit
bonũ ꝯiugiũ ſeruitꝰ eſt: malũ ꝯiugium quid
eſt: qñ nequeunt ſe inuicem ſanctificare ſed
ꝑdere? Sed vt ad gr̃am virtutꝭ viduas ad-
hortamur: ita etiã ad ecclie diſplicinã feias
ꝓuocamꝰ: que ecclia ꝯſtat ex omnibꝰ. Et li-
cet chriſti grex cõſtet ex oibꝰ: grex tñ in alijs
pabulo veſcit: in alijs adhuc lacte nutrit: q̇-
bus lupi illi qui latent in veſtimẽto ouium:
ſunt cauẽdi: abſtinẽtie ſpeciem p̄tendẽtes:
ꝓuocãtes aũt intempantie feditatẽ. Etenĩ
quia ſciunt valida onera caſtitatꝭ: cum ipſi
ea attingere digitis nõ queant: ab alijs ſup
modũ exigũt: cũ ipſi ſeruare nec modũ poſ-
ſint: ſed iniuſto ſub faſce ſuccũbant. Men-
ſura eñ oneris ꝓ mẽſura debet eſſe geſtan-
tis: alioq̇n impoſiti oneris fit ruina: vbi ve-
ctoris infirmitas ẽ. Nam ⁊ infantiũ fauces
ſtrangulat eſca robuſtior. Et ideo ſicut mul
titudo vectoꝝ: nõ paucoꝝ viribus eſtimat:
nec tñ fortioribus de aliorum infirmitate p̄-
ſcribit: ſed vnicuiqꝫ q̃tum oneris ſubire cu-
piat: relaxatur: manente mercedis cumulo
in virtutis augmẽto: ita etiam feminis: nõ
laqueus inijciendus: non ſupra vires abſti-
nentie grauioris vectura ſubeunda eſt. Sʒ
relinquendum vt vnaqueqꝫ ſe pendat: non

auctoritate aliqua coacta p̄cepti: ſed incre-
mento gr̃e ꝓuocata: Et ideo diuerſis virtu
tibus merces diuerſa ꝓpoſita ẽ. Nec aliud
rep̄hendit: vt aliud p̄dicet: ſed omnia p̄di-
cant: vt que meliora ſũt: p̄ferant. Honora-
bile itaqꝫ ꝯiugium: ſed honorabilior integri
tas: nam ⁊ qui matrimonio iungit virgineʒ
ſuã: benefacit: ⁊ qui nõ iungit melius facit.
Qḋ igit bonũ eſt: nõ vitandũ ẽ: ⁊ qḋ ẽ me-
lius: eligendum eſt. Itaqꝫ non imponit ſed
1.Cor.7. p̄ponit. Et ideo bñ aplus dixit: De virgini-
bus aũt p̄ceptuʒ dñi nõ habeo: ꝯſilium aũt
do. Etenim p̄ceptum in ſubditos fert: con-
ſilium amicꝭ dat. Ubi p̄ceptũ ẽ: ibi lex eſt:
vbi ꝯſilium: ibi gratia eſt. Preceptuʒ vt ad
naturam reuocet: ꝯſilium vt ad gr̃am ꝓuo-
cet. Et ideo lex iudeis lata ẽ: gratia aũt ele-
ctioribus reſeruata eſt. Lex vt a nature fini-
bus culpe ſtudio demeantes: ad nature ob-
ſeruantiã pene terrore reuocaret. Gr̃a autẽ
vt electos tum ſtudio bonoꝝ: tum ꝓpoſitꝭ
etiã p̄mijs ꝓuocaret. Et vt intelligas diſtã
tiam p̄cepti atqꝫ ꝯſilij: illũ recorderis cui in
euãgelio ante p̄ſcribit: ne homicidiũ faciat
ne adulteriũ admittat: ne falſuʒ teſtimoniũ
dicat. Preceptũ etenim ibi eſt: vbi eſt pena
peccati. At vero cum ſe p̄cepta legis memo
raſſet impleſſe: ꝯſiliuʒ ei dat vt vendat oia:
et ſequat dñm. Hec eñ nõ p̄cepto imperan
tur: ſed ꝓ ꝯſilio deferunt. Duplex nanqꝫ for
ma mãdati eſt: vna p̄ceptiua: altera volun-
taria. Uñ ⁊ dñs in alia dicit: Non occides:
vbi p̄cepit. In alia: Si vis ꝑfectꝰ eẽ: vende
omnia tua. Ergo hic liber eſt a p̄cepto: cuiꝰ
defert arbitrio. Itaqꝫ qui p̄ceptũ impleue-
Luc.17. rint: poſſunt dicere: Serui inutiles ſumus:
qḋ debuimus facere fecimꝰ. Hoc virgo non
dicit. Nõ dicit ille qui bona ſua vendidit: ꝟ
quaſi repoſita expectat p̄mia: ſicut ſanctus
Math.19. aplus ait: Ecce nos reliq̇mꝰ omnia: ⁊ ſecuti
ſumus te: Quid ꝙ erit nobis? Nõ eñ q̄ſi in
utilis ſeruus: qḋ debuit facere feciſſe ſe di-
xit: ſed quaſi vtilis dño: qui cõmiſſa ſibi ta-
lenta queſitis multiplicauit vſuris: merce-
dem fidei atqꝫ virtutis: bene ſibi ꝯſcius me
ritorumqꝫ ſecurus expectat. Et ideo ei cum
Ibidem. ceteris dicit: Uos q̇ ſecuti eſtꝭ me: i regene-
ratione cum ſederit filius hois in ſede maie
ſtatis ſue: ſedebitis ⁊ ipſi ſuꝑ duodecim ſe-
des: iudicantes tribꝰ iſrael. At vero illi qui
talenta ſeruauerit: ⁊ ſi p̄mia minora: tñ pre-
Ibidem.25. mia pollicet: dicens: Quia ſuꝑ pauca fuiſti
fidelis ſuꝑ mlta te ꝯſtituã. Fides igit ex de-
bito: miſericordia i p̄mio. Qui bñ credidit:
vt ei credat emeruit. Qui bene ꝯtulit: quo-
niam ſuum nõ queſiuit: qḋ celeſte eſt impe-
trauit. Ideo ergo preceptũ nõ dat: ꝯſilium
dat. Preceptum eñ caſtitatis ẽ: ꝯſiliũ inte-
gritatis. Sʒ nõ omnes capiũt verbũ iſtud: Math.19.
ſed quibus datum eſt. Sunt eñ ſpadones
qui de matris vtero ſic nati ſunt: in quibus
nature neceſſitas non virtus eſt caſtitatis:
Et ſunt ſpadones qui ſeipſos caſtrauerunt
voluntate vtiqꝫ nõ neceſſitate: Et ſunt ſpa-
dones qui facti ſunt ab hominibꝰ. Et ideo
magna in his cõtinẽtie gratia: qr voluntas
facit: nõ infirmitas ꝯtinentem. Nam decet
integrũ diuini opis ſeruare munuſ: nec illis
forte paruʒ ſit: lubrico corpis nõ teneri. Nã
et ſi erepta eſt ſubeundi iſtiꝰ palma certami
nis: erepta etiam materia periculi: et q̃uis
nõ queunt coronari: nõ queunt tamẽ vinci.
Habent alia genera virtutum quibꝰ cõmen
dare ſe debeant: ſi fides firma ſit: ꝓflua mi-
ſericordia: aliena auaricia: frequens gratia.
Sed in iſtis nulla culpa: qr facti ignorãtia.
Non eadem cauſa eoꝝ qui in ſeipſos ferro
vtunt: quos nõ imprudent deflexímꝰ. Sũt
eñ qui virtutis loco ponant: ferro culpã cõ
peſcere. De q̇bꝰ ⁊ ſi noſtram volumꝰ ꝓferre
ſententiã: q̃uis ſint ſtatuta maioruʒ: conſi-
derent tñ: ne quis id ad ꝓfeſſionem infirmi
tatis trahat nõ ad firmitatis gloriaʒ. Ergo
nemo militet ne aliquãdo vincat: nec pedis
vtat obſequio q̇ gradiendi periculũ refor-
midat: nec oculi intendat officio: qui concu
piſcẽtie timet lapſum. Sed quid ꝓdeſt car-
nem abſcindere: cũ etiã ipſa culpa ſit i aſpe-
ctu? Nam ⁊ qui viderit mulierẽ ad ꝯcupiſcẽ Math.5.
dum: iam mechatꝰ ẽ eã in corde ſuo. Et que
ſimiliter virũ in ꝯcupiſcentia viderit: adul-
terat. Caſtos ergo nõ infirmos eſſe nos cõ-
uenit. Pudicos oculos habere nõ debiles.
Nemo igit vt pleriqꝫ arbitrant: ſe debet ab
ſcindere: ſed magꝭ vincere. Uictores eñ re-
cipit ecclia: nõ victos. Et quid argumentꝭ?
Preſto ſit apoſtolici forma p̄ſcripti. Sic eñ
habes: Utinam et abſcindant qui volunt Gal.5.
vos circũcidi. Cur eñ corone occaſio ⁊ vir-
tutis vſus eripit homini q̇ ad laudem natꝰ
eſt: ad victoriam p̄paratus ẽ: qui ipſe potiꝰ
virtute animi caſtrare ſe poſſit? Sunt enim
ſpadones q̇ ſeipſos caſtrauerũt ꝓpt regnũ
celorum. Sed hoc nõ omnibus imperatur:

ſed ab omnibꝰ flagitaṫ. Etenim q̇ mandata
dat decretorum: ſemꝑ tenere debet menſu-
ram: ⁊ q̇ penſam diſtribuit: ęquitatē debet
Prouer.11. examinis reſeruare. Statera eñ fallax abo-
minatio eſt apud deū. Eſt ꝙ minuſ pondus
⁊ maius. Sed vtrūq̄ nō recipit eccl̃ia. Pon
dus eñ maius ⁊ minimū: ⁊ menſurę dupli-
ces imūda in ꝯſpectu dñi. Vtraq̄ ſunt pen-
ſa quę diuidit ſapientia. Et ita diuidit ꝟtu-
tem: vt vires ęſtimet ſinguloꝝ. Et ideo di-
cit: Qui pōt capere capiat. Scit eñ creator
omniū affectus eſſe varios ſinguloꝝ. Et iō
p̄mijs virtutem ꝓuocauit: nō infirmitatem
vinculis alligauit. Scit ⁊ ille gentiū doctor
bonus morū auriga noſtroꝝ ⁊ quidaꝫ inte-
riorum rector affectuū: qui de ſeipſo didice-
rat: legi mentis: legē corpis repugnare: ean
dem tñ chriſti gratię cedere. Scit inquā va-
rios curſus mentium repugnare. Et iō neq̄
in tantū adhortationē integritatis intēdit:
vt aboleret grām nuptiaꝝ: neq̄ ita ꝯiugiū
p̄tulit: vt ſtudia integritatꝭ extingueret. Sꝫ
a ꝯtinentię ꝑſuaſione incipiēs ad incōtinen
tię remedia deſcendit. Et cuꝫ brauiū ſupnę
vocationis fortioribꝰ demōſtraſſet: deficere
tñ in via neminē paſſus ē: ita plaudēs prio
ribus: vt nō deſpiceret: ⁊ ſequētes. Didice-
rat eñ ⁊ ipſe: quia dñs ieſus alijs panem or
deaceū ne in via deficerēt: alijs corpus ſuū
vt ad regnum ꝯtenderent miniſtrauit. Nec
dñs ipſe p̄ceptum impoſuit: ſed volūtatem
inuitauit. Nec apl̃us p̄ceptum ſtatuit: ſꝫ cō-
ſilium dedit. Sed nō hoc humanū ꝯſilium:
humanaꝝ virium habere menſurā. Diuinę
munus miſericordię ꝯfiteṫ in ſe eſſe collatū:
vt fideliter ſciret p̄ma p̄ferre: ſecūda diſpo-
nere. Et ideo exiſtimo inquit nō ſtatuo. Et
exiſtimo bonū eſſe ꝓpter inſtantē neceſſita-
tem. Nō ergo copula nuptialis quaſi culpa
vitanda: ſed quaſi neceſſitatis ſarcina decli
nanda. Lex eñ aſtrinxit vxorem: vt ī labori
bus ⁊ in triſticia filios generet: ⁊ cōuerſatio
eius ad virum ſit: qꝛ ei ipſe domineṫ. Ergo
laboribus ⁊ doloribꝰ in generatione filiorū
addiciṫ nupta: nō vidua: et dominatui viri
ſola ſubdiṫ copulata nō virgo. Omniū aūt
hoꝝ virgo libera eſt: quę verbo dei ſuū ſpo
pondit affectum: quę ſponſum bñdictionis
cum facibꝰ expectat: bonę lumine volūtatꝭ
accenſo: Et ideo ꝓuocaṫ ꝯſilijs: nō vinculis
alligaṫ. Sed nec vidua p̄ceptuꝫ accipit: ſed
ꝯſilium. Cōſilium aūt nō ſemel datum: ſed

ſępe repetituꝫ. Et p̄mo dixit: Bonum ē eñ 1 Cor.7
mulierem non tangere. Et iterum: Volo ſic
oēs homines eē: ſicut ⁊ meipſuꝫ. Et tertio:
Bonum eſt illis: ſi ſic maneant ſicut ⁊ ego.
Et quarto: Bonū eſt ꝓpter inſtantē neceſſi
tatem: et hoc placere dño: ⁊ hoc honeſtum
eſſe. Poſtremo beatiorē eſſe in viduitate ꝑ-
ſeuerātem: nō tantū ſuo ꝯſilio: ſed etiaꝫ dei
ſpiritu definiuit. Quę nam igiṫ talis ꝯſilia-
rij benignitatē recuſet: qui ⁊ volūtati habe-
nas indulgeat: ⁊ id ſuadeat alijs qđ in ſe ex
pertꝰ vtile iudicauit: nō facile cōphēdi: nec
faſtidioſis ęquari? Quę igiṫ refugiat: ſan-
cta fieri corpe ⁊ ſpiritu: cum ſupra laborē ſit
p̄mium: ſupra vſuꝫ gratia: ſupra opus mer-
ces? Atq̄ hoc ita dico: nō vt laqueū cęteris
inijciā: ſed vt cōmiſſi mihi ruris opariꝰ agrū
hunc eccl̃ię fertilem cernaꝫ: nūc integritatis
flore vernātem: nūc viduitatꝭ grauitate pol
lentem: nūc etiam ꝯiugij fructibꝰ redūdan-
tem. Nam ⁊ ſi diuerſi: vnius tñ agri fructus
ſunt: nec tanta hortoꝝ lilia: quātę ariſtę ſe-
getū: meſſium ſpicę: cōpluriūq̄ ſpacia cam-
porum recipiēdis aptanṫ ſeminibꝰ: ꝙ reddi
tis nouales fructibꝰ ferianṫ. Bona ꝙ vidui-
tas: quę totiens apl̃ico iudicio p̄dicaṫ. Hęc
eñ magiſtra fidei: magiſtra ē caſtitatiſ. Vñ
⁊ illi qui deoꝝ ſuorum adulteria ⁊ ꝓbra ve-
neranṫ: cęlibatus ⁊ viduitatis ſtatuere pę-
nas: vt ęmuli criminū mulctarēt ſtudia vir-
tutum. Specie q̇dem qua fęcunditatē quę-
rerent: ſed ſtudio quo ꝓpoſitum caſtitatis
abolerent. Nam cōfectis ⁊ miles ſtipendijs
arma deponit: et relicto officio qđ gerebat
ad ꝓpria veteranus rura dimittiṫ: vt ⁊ ipſe
exercite laboribꝰ vitę requiem cōſequaṫ: et
alios ſpes futurę quietis ſubeundis faciat
operibuſ ꝓmptiores. Agricola ꝙ maturior
torquēda alijs ęſtiua committit: ⁊ iuuenili
grauatꝰ opere ꝓuidentiā curę ſenilis explo
rat. Viteꝫ facilis tondere ꝙ p̄mere: vt iuue
neſcentem luxuriam rep̄mat: ⁊ adoleſcentē
laſciuiam falce ſuccidat. Parcoꝝ quandam
partuū caſtitatem docēs etiam in vitibꝰ ex-
petēdam. Similis huic vidua velut emeri-
tis veterana ſtipendijs caſtitatis: ⁊ ſi ꝯiugij
arma deponat: domus tñ totius pacem gu
bernat: ⁊ ſi vehēdis oneribꝰ ocioſa: maritan
dis tñ iunioribꝰ ꝓuida. Vbi cultus vtilior:
vbi fructus vberior ſit: quoꝝ copiaꝫ aptior
ſenili grauitate diſponit. Itaq̄ ſi maturio-
ribus potiuſ ꝙ iunioribus cōmittitur ager:

cur putes vtiliorem nuptam eſſe ꝙ viduā?
Qꝛ ſi ꝑſecutores fidei: perſecutores fuerunt
etiam viduitatis: vtiq̄ fidem ꝑſequentibꝰ:
viduitas nō ꝓ ſupplicio fugienda eſt: ſed te-
nenda ꝓ p̄mio. Sed fortaſſe aliq̇bus ꝓpter
ſuſcipiendos liberos ꝯiugia iteranda vide-
anṫ. Qꝛ ſi filiorū ſtudium cauſa nubēdi eſt:
vtiq̄ vbi eſt fructꝰ filioꝝ: cauſa nō ſuppetit:
quanq̄ cuiꝰ cōſilij ſit iterum experiri velle:
fruſtra temptat fęcunditatē aut ſubire quā
ptulerit orbitatē. Hęc eñ iterandi cauſa eſt
filios nō habētibꝰ. Ergo illa quę liberos ſu-
ſcepit ⁊ ꝑdidit: cum ipſa eñ maior cōtentiō
quę ſpem generandi habet. Illa inquā nō-
ne ſibi videṫ inter ipſa repetitaꝝ fędera nu-
ptiaꝝ amiſſoꝝ p̄texere funera filioꝝ? Nōne
iterum paſſura qđ repetit: ⁊ ad ipſos votoꝝ
tumulos exceptarū orbitatum imagines la
mentoꝝ ſtrepitus ꝑhorreſcit? Vel cū accen-
ſis funalibus nox duciṫ: nōne pompę fune-
bris exequias magꝭ putat ꝙ thalamū p̄pa-
rari? Cur igiṫ filia dolores magis q̇s times
repetis: ꝙ filios quos iam nō ſperas requi-
ris? Si grauis eſt dolor: ſubterfugiēda cau-
ſa eiꝰ eſt: nō petenda. Nam tibi quid cōſilij
tribuaꝫ quę liberos habes? Quę tibi cauſa
nubendi: niſi forte leuitatꝭ error: ⁊ intempe-
rantię vſus: ⁊ ſaucij cogit pectoris ꝯſciētia?
Sed cōſilium ſobrijs nō ebrijs daṫ. Et ideo
apud liberam ꝯſcientiaꝫ mihi ſermo eſt: cui
vtrūq̄ integrū eſt. Habeat ſaucia remediū:
honeſta ꝯſilium. Tu inquā filia quid moli-
ris? Cur hęredes quęris extraneos: cū ha-
beas tuos? Nō filios deſideras q̇s habes:
ſed ſeruitutē quā nō habes. Hęc ē eñ vera
ſeruitus: in qua infractior amor: quā nō de-
floratę pignus ꝟginitatꝭ: ⁊ plena ſancti pu-
doris ⁊ grē ętas p̄ma cōmendat. Vbi offen
ſa grauior: ſuſpectior inſolentia: ꝯcordia in-
frequētior: quā nō temporibꝰ inolitꝰ amor:
nō vigens annis forma conciliat. Moleſta
pietas: vt amare liberos metuas: aſpicere
liberos erubeſcas: atq̄ inde oriaṫ cauſa diſ-
cordię: vnde ſolet mutuꝰ amor mulcere affe
ctus parentū. Generare liberos vis nō fra-
tres futuros tuoꝝ: ſed aduerſarios filioruꝫ.
Quid eſt ꝙ generare alios liberos: niſi ſpo-
liare quos habeꝫ liberos? Quibus pariter
auferunṫ ⁊ pietatis officia ⁊ cōpendia facul-
tatū? Lex diuina cęleſti inter ſe ꝯiuges au-
ctoritate ꝯſtrinxit: ⁊ difficile manet mutuus
amor. Tulit eñ coſtam de viro: ⁊ formauit

fęminaꝫ: vt ſibi eos inuicē copularet dicēs:
Et erūt duo in carne vna. Nō h̄ de ſecūdis Gen.2.
ſed p̄mis nuptijs dixit. Neq̄ eñ eua ſecun-
dum accepit virū: neq̄ ſancta eccl̃ia ſecūdū
agnouit virum. Sacramentū eñ illud ma- Eph.5.
gnum eſt in chriſto ⁊ in eccl̃ia: Et ideo cuſto
diendū eſt. Sed neq̄ iſaac aliā p̄ter rebeccā
ſciuit vxorē. Neq̄ abraā patrē cuꝫ alia: niſi
cū ſarā ſepeliuit vxorē. Nā ī ſctā rachel ma-
gis figura myſterij fuit ꝙ ordo ꝯiugij. Et tñ
in ea quoq̄ habemꝰ qđ ad primi ꝯiugij gra-
tiam referre poſſimꝰ. Si quā p̄mo ſponſam
habuit: plus amauit: nec fraus excluſit affe
ctum: nec ſponſę amorē coniugij interuentꝰ
aboleuit. Itaq̄ ſanctꝰ patriarcha nos do-
cuit: q̄ntum deferre p̄mis nuptijs debeamꝰ:
cum tantū primis ſponſalibꝰ ipſe detulerit.
Cauete igiṫ filię ne ⁊ grām nuptiarū tenere
nequeatis: ⁊ moleſtias augeatis.

Explicit liber de viduis.

Sancti Ambroſij Mediolanenſis epi: ad ꝟgines Adhortatio: incipit

q Vi ad conuiuiū
magnū inuitanṫ: apopho-
reta ſecum referre ꝯſuerūt:
Ego ad bononienſe iuita-
tus cōuiuiū: vbi ſancti mar
tyris celebrata tranſlatio ē: apophoreta vo
bis plena ſanctitatis ⁊ grę reſeruaui. Apo-
phoreta aūt ſolēt habere triūphos p̄ncipū:
⁊ hęc apophoreta triūphalia ſūt. Chriſti eñ
nr̃i p̄ncipis triūphi ſunt martyrum palmę.
Nec vero huc dirigebam iter: ſed qꝛ petitꝰ
a vobis ſum: debui mecū deferre: quę alijs
parabanṫ: ne minor ad vos venirem: vt qđ
in me minꝰ eſt ꝙ p̄ſumebaṫ: ī martyre plus
inueniret. Martyri nomen agricola eſt: cui
vitalis ſeruus fuit ante: nunc conſors ⁊ col-
lega martyrij. Precęſſit ſeruus vt ꝓuideret
locū: ſecutus eſt dñs: ſecurus qꝛ fide ſeruuli
iam inueniret patratū. Non aliena lauda-
mus. Paſſio eñ ſerui dñi diſciplina eſt. Hic
inſtituit: ille impleuit. Nihil illi decerpitur.
Quō eñ minui poteſt qđ chriſtꝰ donauit?
Egregie ⁊ ille qui homini ſeruiuit: ſeruiēdo
didicit: quō chriſto placeret. Hic tñ geminā
laudem acquiſiuit. In illo magiſterij: in ſe
martyrij. Certauerūt tñ inter ſe inuicem be-
neficijs: poſtq̄ ęquales eſſe meruerūt. Hic

filiū ad martyriū p̄miſit: iſte illū accerſiuit.
Nullum ergo ad cōmendationem hominis
conditio affert impedimentū: nec dignitas
pſapię meritū: ſed fides affert. Siue ſeru⁹
ſiue liber: oēs ī chriſto vnū ſum⁹: ⁊ vnuſqſq
quodcūq fecerit bonū: hoc recipiet a dn̄o.
Nec ſeruit⁹ derogat: nec libertas adiuuat.
Vide ad eam rem q̄ nihil in cōditione mo-
menti ſit. Seruus inquit vocat⁹ es: non ſit
tibi curę. Qui eñ vocat⁹ eſt in dn̄o ſeru⁹: li-
bertus eſt dn̄i. Similiter q̄ liber vocatus eſt
ſeru⁹ ē chriſti. Vide inquā vim apl̄i. Plus
putat̄ dediſſe ei q̄ ſeru⁹: q̄ ei q̄ liber vocat⁹
eſt. Ex ſuo eñ libert⁹ chriſti fit: ex libero ſer-
uus. Sȝ nulli plus dedit: verū vtriq ęqua-
lem menſurā diuiſit. Apud chriſtum eñ ſer-
uit⁹ ⁊ libertas ęqua lance pēdunt̄: nec vllo
diſcerniculo bonę ſuitut̄ ⁊ libertat̄ merita
diuidūt̄: q2 nulla maior ē dignitas q̄ ſuire
Ro.1. chriſto. Deniq Paul⁹ ſeru⁹ chriſti ieſu. Hęc
eñ ſeruit⁹ glorioſa eſt: ī qua gloriat̄ apl̄us.
An nō ſumma gloria eſt: qn̄ tali precio eſti-
mati ſumuſ: vt ſanguine dn̄i redimeremur?
Sȝ p̄gam⁹ ad cętera. Cūq ſanct⁹ vitalis co
geret̄ a pſequētib⁹ vt chriſtū negaret: et ille
ampli⁹ pfiteret̄ dn̄m ieſum chriſtū: oīa tor-
mentoꝝ genera in eū exercētes vt nō eēt in
corpe ei⁹ ſine vulnere loc⁹: orationē fudit ad
dn̄m dicēs: Dn̄e ieſu chriſte ſaluator me⁹: et
de⁹ me⁹: iube ſuſcipi ſpūm meū: q2 iam deſi-
dero vt accipiam coronam: quam angelus
tu⁹ ſanctus mihi oſtendit. Et cōpleta orōne
emiſit ſpūm. Sanctus vero agricola mitior
habebat̄ moribus: vt ab ipſis etiam inimi-
cis diligeret̄. Ideoq differebant ei⁹ paſſio-
nem. Sed hęc pſecutorum honorificentia:
omni erat imanitate acerbior: quę iuidebat
martyriū. Deniq vbi nō acquieuit ſanctus
agricola: crucifix⁹ eſt: vt adūtam⁹ illas blan
dicias eoꝝ nō ſedulitat̄ fuiſſe: ſed fraudis.
Supplicio ſerui: dn̄m terrere voluerūt. Uer-
tit hoc chriſtus in gratiaȝ: vt martyrio ſerui
dn̄s inuitaret̄. Vtriq nomen aptum mar-
tyrio: vt deſignati ad martyrium ipſis voca
bulis viderent̄. Ille vitalis dict⁹ eſt: quaſi
qui ꝯtemptu iſtius vitę: veraȝ illam vitam
eternam ſibi haberet acquirere: Iſte agrico
la qui bonos fruct⁹ ſpiritaliſ gr̄ę ſeminaret:
⁊ ſacri ſanguinis effuſione: meritoꝝ ſuoruȝ
omniū virtutūq rigaret plantaria. Sepulti
aūt erant agricola ⁊ vitalis in iudęorū ſolo
inter ipſorum ſepulchra. Iudęi ambierunt
cum ſeruulis ſepulturę habere ꝯſortiū quo-
rum dn̄m negauerunt. Sic ⁊ aliqn̄ balaam
dixit: Moriat̄ anima mea p animis iuſto- Nume.
rum: et tn̄ non cōmunicauit eorū operibus
cū viueret: quoꝝ in animis cupiebat mori.
Et iſti quos viuētes pſecuti ſunt: mortuos
honorabant. Illic igitur martyris exuuias
reqrebamuſ: tanq inter ſpinas roſam legē-
tes: circūfundebamur iudęis: cū ſacrę reli-
quię eueheret̄. Aderat pp̄ls eccl̄ię cū plauſu
⁊ lęticia. Dicebant iudęi: Flores viſi ſunt in
terra: cum viderēt martyres. Dicebant chri
ſtiani: temp⁹ inciſionis adeſt. Iam q̄ metit:
mercedem accipit. Alij ſeminauerūt: et nos
metimus martyrum fruct⁹. Iterum audien
tes iudęi voces plaudentis eccl̄ię dicebant
inter ſe: Vox turturis audita eſt in terra no Cant.
ſtra. Vn̄ bene lectum eſt: Dies diei eructat Pſ.18
verbuȝ: ⁊ nox nocti indicat ſententiā. Dies
diei: chriſtian⁹ chriſtiano: Nox nocti: iudę⁹
iudęo. Indicabāt ergo iudęi q̄ haberēt ſci-
entiam martyrū: ſed nō ſciam verbi: Id eſt
non ſm̄ illam ſolius boni: ⁊ ſolius veri ſcien
tiam. Ignorātes eñ dei iuſticiam: ⁊ volen- Ro.10
tes ſe iuſtificare: iuſticiam dei nō receperūt.
Detuli ergo vobis munera: q̄ meis legi ma
nibus: id eſt crucis trophęa: cui⁹ gratiam in
operib⁹ agnoſcit̄. Certe ⁊ ipſi dęmones cō-
fitent̄. Condant alij aurum atq argentum:
ac de latentibus eruant venis: Legant pre-
cioſa monilium ſerta: Temporalis ille the-
ſaurus eſt: ⁊ ſępe habētib⁹ pnicioſus. Nos
legimus martyris clauos: ⁊ multos quideȝ
⁊ plura fuerunt vulnera q̄ membra. Clama
re martyrem diceres ad populū iudęorum:
cum clauos eius colligerem⁹: Mitte man⁹ Job.20
tuas in lat⁹ meuȝ: ⁊ noli eſſe incredulus ſed
fidelis. Collegimus ſanguinē triūphalem:
⁊ crucis lignū. Hęc ſanctę vidue negare nō
potuimus poſtulanti. Munera itaq ſalut̄
accipite: quę nūc ſub ſacris altaribus recon
dunt̄. Ea igit̄ vidua ſancta eſt iuliana: quę
hoc domino templum parauit atq obtulit
qđ hodie dedicam⁹: digna tali oblatione: q̄
in ſobole ſua: templa iaȝ domino pudicitię
atq integritatis ſacrauit. Dum iulianā vo-
lui dicere: iudęam dixi. Nō errauit lingua:
ſ definiuit. Iudęa eñ ē aīa q̄ chriſtū fatet̄.
Deniq notus ī iudęa de⁹: Id eſt vbi agſce- Pſ.7
bat̄ de⁹ nō vbi negabat̄. Eſt q̄ ī ſpū iudęa:
vbi maior portio ītellect⁹ ⁊ ſincerior: q2 ſal⁹ Job.4
ex iudęis eſt. Lingue igit̄ error teſtimoniuȝ

ſanctitatis inuenit. Honoremus ergo hanc
Timoth.5. viduam: quia ſcriptū eſt: Viduas honora
quę vere viduę ſunt. Licet verboꝝ noſtro-
rum honorem nō ambiat quę apoſtoli man
datum adęquauerit: hn̄s in bonis operib⁹
teſtimoniū: quę bene filios educauerit: me-
lius inſtituerit. Quis hanc nō vt deſtitutā
et miſerabilē deplorauit: quādo amiſit ma-
ritum? At iſta miniſtrum ſacris ereptū al-
taribus amplius ingemuit: q̄ ſibi ꝯiugem:
aut patrē filijs. Nam etſi pręſidio eſſet ma-
riti viduata ⁊ ſolatio: tn̄ apud piam mentē
cauſa eccl̄ię prępōderabat. Succinxit itaq
ment̄ viſcera: ⁊ circūfuſam ſe videns nume
ro filiaꝝ triū: ⁊ vni⁹ filij quo ſolent terreri cę
terę: hoc fortior facta tali filios alloquio cō-
uenit: Filij amiſiſtis patrē: matrē habetis.
Melior qdem fuiſſet illa cōmutatio: ſi pat̄
viueret: mater deeſſet. Tn̄ infirma licet ⁊ de
ſolata oſtendo vobis ſi vultis ſequi: q̄ arbi-
tremini patrē vobis nō deceſſiſſe. Habebit̄
eñ meliorē de cęlo parentē. Ille eſt q̄ ⁊ hos
ſuffulſit patres. Quid eñ aliud iam ſupeſt
ſpei? Pat̄ vobis fuit diues gr̄a nō pecunia:
opulent⁹ miniſterio nō pr̄imonio: cui⁹ hęre-
ditas fides eſt locuples deo ſ egena ſęculo:
Satis vos diuites reliquit: ſi ppoſitū eius
ſequamini. Sola eſt fides vtriq indiſcreta
ſexui: cenſus viroꝝ: dos virginū. Et tu qdē
filī aliquanto ppior patri: agnoſce q̄ matri
debeas: qđ domui vocabulū reddas: Ętas
te excuſat: ſed hęreditas vocat. Iocundent̄
fili pater ⁊ mat̄ in te. Noli matrē cōtemnere
quaſi imprudētē. Reḡl admonitio inquit:
quę mat̄ ſua: q̄ fili⁹: qui ſeruat dictiōes dei.
Primogenite tibi dico fili: q̄ filius mei ven-
tris: qui nat⁹ meaꝝ orationū: ne dedert̄ mu
lieri tuā honeſtatē. Audis qđ ſapiēs dicat:
quid ſcriptura aſſerat. Cōſidera quis te vt
naſcerer̄ iuuerit: fili⁹ es votoꝝ maḡl q̄ do-
lorum meoꝝ. Cōſidera cui te mulieri pater
tali noie deſignauerit q̄ vocauit laurentiū.
Ibi vota depoſuim⁹: inde nomē aſſumpſi-
mus. Vota effect⁹ ſecut⁹ eſt: redde martyri
qđ debes martyri. Ille te nobis ipetrauit:
tu reſtitue qđ de te hmōi nois appellatione
pmiſim⁹. Quid aūt eſt fili aliud qđ eligen-
dum putes: niſi deū patrū tuoꝝ? Ipſe eniȝ
paupes ⁊ diuites facit: humiles et excelſos
facit: Suſcitat a terra pauperē: ⁊ de ſtercore
inopē: ⁊ ſedere eū facit cū potentatib⁹ in tri-
bunali honoris et hęreditatis. Dat votum
optāti: ⁊ bn̄dicet annos iuſti. Quid h̄ fili p̄-
cellenti⁹: aut qđ eſt vita hoīs in hac t̄ra: niſi
leuis curſor? En tranſiuim⁹ ⁊ nihil vidim⁹.
Atq vtinā hūc curſorē imitaremur: vt nihil
videremus: ⁊ nulla portarem⁹ onera. Sed qđ
eſt graui⁹: curſus vacu⁹ ⁊ onera inania. In-
ania qdem ſed nō leuia: neq delicti vacua:
q2 graue fęn⁹ peccati eſt. Vn̄ clamat ſanct⁹
iob: Nonne tentatio eſt vita hoīs in terra? Job.7.
aut ſicut mercēnarij q̄tidiani vita ei⁹: ⁊ ſicut
ſeruus timens dn̄m ſuū: qui vmbrā inuene
rit: ⁊ ſicut mercēnari⁹ expectans mercedem
ſuā: ſic ego expectaui inuacuū. Noctes aūt
doloꝝ date ſūt mihi. Si dormiero: dico qn̄
dies? Cum ſurrexero: iterū qn̄ veſper. Ple-
nus ſum doloꝝ a veſpere vſq mane. Vita
aūt mea leuior q̄ fauilla. Perijt aūt ī vana
ſpe. Nihil igit̄ eſt homo: niſi tu dn̄e intēdas
in eū: ⁊ viſitationē eius facias vſq mane: ⁊
in requiem eū inducas. Arbor ſi excidat̄: re-
pullulat ⁊ floret ab aquę odore: Homo cum
ceciderit: nihil eſt: ingruūt ſup eū dolores.
Hanc igit̄ tentationē tantaꝝ neceſſitatum:
ſi vult̄ filij vitare: itegritas corpis expeten-
da vobis eſt: quā ego p ꝯſilio ſuadeo: nō p
impio p̄cipio. Sola eſt eñ virginitas q̄ ſua-
deri pōt: impari nō poteſt. Res magis voti
q̄ p̄cepti. Qđ eñ gr̄ę eſt: nō iubet̄: ſed deſi-
derat̄ electioniſq maḡl eſt q̄ ſeruitut̄. Vn̄
⁊ apl̄us dicit: De virginib⁹ aūt p̄ceptū dn̄i 1.Cor.7.
nō habeo: ꝯſiliuȝ aūt do tanq miſericordiā
ꝯſecut⁹ a dn̄o. Legerat eñ dixiſſe dn̄m ſpa-
donib⁹: Quicūq cuſtodierint p̄cepta mea: Eſa.56.
⁊ elegerint quę ego volo: ⁊ amplectent̄ teſta
mentū meū: dabo illis in domo mea: ⁊ ī mu
ro meo locū nominatū: meliorē filioꝝ ⁊ filia
rum: nomen ęternū dabo illis ⁊ nō deficiēt.
Meliorē inquit locū vobis dabo: ſpadoni-
bus dicit: Iis videlicet q̄ ſe reſecta genitali
parte abſciderint. Ipſi ſunt q̄ qui habēt in
cęlo p̄mia cęteris pſtantiora. Hoc in euāge-
lio ſuo p̄dicat dei fili⁹. Dicentib⁹ eñ apl̄is: Matth.19.
q2 ſi ita eſt cauſa viri: vt nō liceat illi vxoreȝ
dimittere: niſi ex ſola cauſa fornicatiōis: nō
expedit nubere: reſpondit dn̄s: Nō omnes
capiūt verbū iſtud: ſed quib⁹ datū eſt: Hoc
eſt: nō capit h̄ ꝯditionis hūanę infirmitas:
vt oībus pateat: ſ illis ſolis facile eſt ad ca-
piendū: quib⁹ diuina refulſit gr̄a: vt caſtra-
re ſe poſſint: quo regnum cęloꝝ adipiſcant̄.
Audiſti fili q̄tum ſit p̄miū integritatis: Rē
gnum acqrit̄: ⁊ regnū cęleſte vitā angelorū

exhibet. Hoc vobis ſuadeo: quo nihil pul-
chrius: vt inter hoies angeli ſitis: qui nulla
ſibi ligant nuptiali copula. Quoniam que
nō nubūt: ⁊ q̄ vxores nō ducūt: ſicut angeli
in terris ſunt: vt tribulationē carnis nō ſen
tiant: Seruitutē ignorent: a mūdane cogi-
tationis ableuent contagio: diuinis rebus
mentē intendāt: vt tanq̄ exuti corpis infir-
mitate: nō que hois ſunt: ſʒ que dei ſunt co-
gitent. Cōſiderate filie ſi velit nubere: q̄tū
vobis deſit q̄bus pater deeſt. Deeſt opima
dos: qđ ipſuʒ tn̄ ſi abūdaret: timeretis ma-
gno p̄cio ſeruitutē. Nunc v̄o quis nō deſpi
ciat deſtitutas patre? Quo cōfugietis? Vn̄
auxilium poſtulabitis aduerſus viroꝝ iniu
rias? Quanta in ipſis ꝯiugiis incommoda
ſunt? Q̄ graues plerūq̄ ꝯtumelie? Quāta
vincula? Primū ipſum ꝯiugium vinculum
eſt quo alligat viro nupta: et ei ſubiectione
aſtringit. Bonū quidē charitatis vinculuʒ
eſt: ſed tn̄ vinculū: de quo cū velit ſe exuere
nupta nō poſſit: nec liberū ſui habere arbi-
1.Cor.7. trium. Deniq̄ apl̄s dicit: Mulier ſui cor-
poris poteſtatē nō habet ſed vir. Et q̄d mi-
rum đ muliere: q̄nquideʒ ⁊ vir ſui corpis po
teſtatē nō habet: ſed mulier? Si q̄ fortior eſt
poteſtatē nō habet: q̄to minus infirmior?
Nō ergo abſoluit mulierē cōmunis ſeruitꝰ
ſed grauiꝰ aſtringit. Videte itaq̄ quid ſcri-
ptura dicat: quid apl̄s ſuadeat: Quis vo-
bis poteſt meliꝰ ꝯſilium dare: q̄ ille vas do
minice electionis? Quid igit dicat: ꝑcipite
Ibidem. auribꝰ. Volo aūt omnes hoies eē ſicut me-
ipſum. Et iterū dicit de nō nuptis ⁊ viduis:
Bonum eſt illis: ſi ſic maneant ſicut ⁊ ego.
Volo vos imitatrices eſſe tanti apl̄i: vt vi-
tam eiꝰ ſequamini: q̄ ꝯiugii vinculū refugit:
vt vinctꝰ eſſet chriſti ieſu. Non potuiſſet ad
tantā apoſtolatꝰ ſui ꝑuenire gr̄am: ſi fuiſſet
alligatus cōiugii ꝯtubernio. Q̄ ſi ille qui ⁊
doctrina p̄ſtantiſſimus erat: ⁊ tantū chriſti
donum habebat: iudicauit tantū momenti
eſſe ſi abſtineret ab vſu copule coniugalis:
et ideo ſic mās̄it ne plurimū ſuo muneri de-
cerperet: qđ neq̄ orōni vacare ſemꝑ liceret:
neq̄ ſemꝑ diuinis intendere mandat: quē
coniugii cura reuocaret: vt placere vxori eēt
neceſſe: quid vtiq̄ vos eligere oportet: q̄bꝰ
ſola v̄ginitas pōt libertatē dare? Nā que
nupſerit: ad ſeruitutē pecunia ſua vendit.
Meliori ꝯditione mancipia q̄ cōiugia com
parant. In illis meritum emit ſeruitutis: in
iſtis p̄cium ad ſeruitutē addit. Nupta vena
lis auro grauat: auro eſtimat. Experta ſum
filie labores copule: coniugii indignitates:
Et ſub bono cōiuge: nec tn̄ ſub bono mari-
to libera fui. Seruiebam viro: ⁊ laborabam
placere. Miſeratꝰ eſt dn̄s: ⁊ fecit miniſtruʒ:
continuoq̄ ⁊ mihi et vobis raptus eſt. Et
fortaſſe miſerante domino: ne diceret ma-
ritus. Videtis filie longeuam matrem do-
loribus: ⁊ adhuc imaturam viduitatis ſti-
pendiis: Videtis amiſſum omne p̄ſidiuʒ et
ornamētū. Nec auxiliū viri habeo: nec vir-
ginitatis gr̄am. Et de me leuis cura: Vos
mereo: vos ꝯſidero. Remanſerūt mihi one-
ra ꝯiugii: abiere adiumēta. Q̄to malleʒ in
hos nunq̄ veniſſe vſus. Poteſt tn̄ excuſa-
re patrē: ableuare matrē. Si quid in nobis
amiſſum eſt: in vobis repreſentet. Hoc ſolo
nos cōiugii nō penitebit: ſi vobis labor no-
ſter ꝓfecerit. Proximū putabo matreʒ eſſe
virginū: ac ſi virginitatē tenerem. Conſide
rate filie quā ſibi veniens in has terras: do-
minꝰ ieſus matrē elegerit: ſalutē mūdo da-
turus. Per virginē venit: ⁊ mulier lapſus
partu virginis ſoluit. Veſtra q̄ integritas
meos ſoluat errores. Quid boni ſit virgini-
tas conſiderate: deſtitutam me eſſe certum
eſt: p̄ſidio egere. Sʒ ſi volueritis ſic manere
nulliꝰ opem req̄ram: abūdabit mihi ad om
nem opitulationē veſtre integritat corona.
Quis nō dicet beatā: quā nunc miſerā pu-
tant? Quis nō honorabit tot virginū ma-
trem? Quis nō venerabit aulam pudoris?
Multas feminas ſcriptura diuina in luceʒ
euexit: palmā tn̄ publice ſalutis ſolis virgi-
nibꝰ dedit. In veteri teſtamēto terra ac ma
ri clauſum hebreoꝝ p̄p̄lm virgo ꝑ maria pe-
des duxit: In euangelio auctorē mūdi ⁊ re-
demptorem virgo generauit. Virgo eſt ec-
cleſia: quā ſtuduit apl̄s virgineʒ caſtā aſſi-
gnare chriſto. Virgo eſt filia ſion: virgo eſt
ciuitas illa hieruſalem q̄ in celo eſt: in quaʒ
nihil cōmune intrat atq̄ imūdū. Virgo eſt
⁊ illa quā vocat ieſus cui ⁊ dixit: Ades huc
a libano ſpōſa: ades huc a libano: trāſibis
et ꝑtranſibis. A p̄ncipio fidei: nō ſolū tran-
ſit virgo: ſed etiam ꝑtranſit que feſtinat ad
ſpōſuʒ. Trāſit ſeculū: ꝑtrāſit ad chriſtū: vel
q̄ ea que chriſto ſe dicauerit: tranſeūdo ad
celeſtia: terrena ꝑtranſeat. Nam ⁊ ipſe ſpōſus
ſic venit ad ſpōſaʒ ſuā: vt ſaliat ſuꝑ mōtes:
trāſiliat ſuꝑ colles. Addit adhuc ad laudeʒ

Canti.4. virginitat: Hortꝰ clauſus ſoror mea ſpōſa:
hortus clauſus: fons ſignatus: ꝙ meliores
afferat fructꝰ clauſtro pudoris ſepta virgi-
nitas: in qua intemerata ꝑmaneāt caſtitat
ſignacula. Hūc hortū aīe vr̄e: hūc fontē ſer-
uate puri liquoris: vt euʒ in vobis nemo ꝑ-
turbet: nemo deſignet: quē genitalis in vo-
bis origo ſignauit. Nemo auferat aīe veſtre
vineā: ⁊ vilia olera ſerat. Vinea em̄ q̄dā fru
ctus virginalis ē: Cōiugia velut olerū plan
taria ſunt: in q̄bꝰ frequēs zelus ē. Et iō ſicut
olera herbaꝝ cito cadūt atq̄ marceſcūt: niſi
finē imponat ſenectus: aut ad p̄fectū vehat
ꝯtinētia. Nō veniat ḡ in vob̄ achab: q̄ ꝯcu-
piſcat vineā vr̄am delere ⁊ extinguere. Nec
veniat in vobis iezabel: vanū illud ⁊ ſecula
re ꝓfluuiū: hoc em̄ ſignificat vocabulo: va-
na ⁊ vacua redūdātia: Sʒ veniat nabuthe
q̄ venit a patre: ſicut indicat nois ipſiꝰ int-
ꝑtatio: q̄ vineā ſanguie defendat ſuo: ⁊ ꝓ ea
mortē offerat: Hic eſt q̄ lapidatꝰ ꝓ nob̄ ē: ꝓ
nob̄ mortuꝰ: ꝓ nob̄ falſis appetitꝰ teſtioniis:
2.Cor.8. Qui pauꝑ huc venit cū diues eēt: vt vos eiꝰ
inopia ditaremini. Hic ē vit q̄ redūdātibꝰ
gr̄e ſue fructibꝰ repleuit vniuerſum orbē ter
raꝝ. Hic ī vr̄is pectoribꝰ alta maneat defixꝰ
radice: vt ⁊ fructꝰ veſter exuberet: ⁊ liquore
gr̄e ſpūal corporei vapor icēdia tꝑent. Hic
Eſa.19. eſt q̄ venit ī nube leui: ſic̄ dixit ꝓpheta: Ecce
dn̄s ſedet ſuꝑ nubē leuē ⁊ veniet ī egyptū:
Significās ꝙ in egyptū: id eſt in afflictionē
iſtam mūdi huiꝰ veniret ꝑ virginē. Nubem
itaq̄ mariā dixit: q̄ carnē gerebat: leueʒ q̄
virgo erat nullis oneribus grauata ꝯiugii.
Ipſa eſt virga germinās florē: q̄ pura: ⁊ ad
dn̄m libero corde directa v̄ginitas: q̄ nullis
in h̄ ſeculo curaꝝ anfractibꝰ reflectat. Ideo
illam dn̄s đ cruce diſcipulo ſuo dilectiſſimo
ſibi tradidit ſancto iohāni: q̄ dixit pr̄i ⁊ ma-
tri ſue nō noui vos. Deniq̄ vocatꝰ a chriſto
reliq̄t patrē: verbū ſecutꝰ. Huic tradit v̄go:
q̄ ſuos neſciat. Huic tradit v̄go: q̄ de pecto-
re chriſti hauriat ſapiam. Huic tradit virgo
q̄ fr̄es ſuos nō cognouit: ⁊ filios ſuos nō ſci
uit. Ideoq̄ bn̄dicit cū lex: Date leui veros
eiꝰ: date leui ſortes eiꝰ. Vn̄ ⁊ matrē dn̄i ipſe
Ioh.19. ſuſcepit. Sc̄ptū em̄ habemꝰ: q̄ ex illa hora
ſuſcepit eā diſcipulꝰ ī ſua. Quid ē in ſua: cū
reliquerit patrē: ⁊ chriſtū ſecutꝰ ſit? Aut quō
Math.19. in ſua: cū ipſi apl̄i dixerint: Ecce nos reliq̄-
mus oīa ⁊ ſecuti ſumꝰ te? Que ſua habebat
iohēs: q̄ mūdana ⁊ ſecularia nō habebat: q̄
de mūdo n̄ erat? Que ḡ habebat ſua: niſi eā
q̄ a chriſto acceꝑat? Bonꝰ verbi ſapieq̄ poſ-
ſeſſor: bonꝰ receptor gr̄e. Audite que apl̄i a
chriſto acceperint: Accipite inq̄t ſpūm ſctm̄ Ioh.20.
quoꝝ remiſerit peccata: remiſſa erūt: ⁊ q̄rū
detinuerit: detēta. Neq̄ em̄ mater dn̄i ieſu
niſi ad poſſeſſorē gr̄e demigraret vbi chriſtꝰ
habebat habitaculū: Date ḡ ⁊ vos filii mei
v̄o illi leui veros eiꝰ. Eſtote nubes ſʒ leues:
Eritis ꝓfecto ſi ableuet v̄ginitas onera cō-
ditionis: ⁊ tenebras huiꝰ limoſe carnis illu-
minet. Ideo dicit illa: Nigra ſum ⁊ decora Canti.1.
filie hieruſalē. Nigra ꝑ carnē: decora ꝑ v̄gi-
nitatē. Nubes itaq̄ ſunt ⁊ graues nubes q̄
nupſerint. Nanq̄ a nubibꝰ v̄bū nubentiū
tractū arbitror. Deniq̄ opiunt vt nubes: cū
acceperint nupture velamina. Et vere gra-
ues nubes q̄ ſuſtinent ſarcinam mr̄imonii.
Nā etiā grauari aluo ferunt: cū ſemina ꝯce-
ptōis acceꝑint. Date ḡ leui veros eiꝰ. Quid
tam verū q̄ intemerata virginitas: q̄ ſigna
culū pudoris ⁊ clauſtꝝ integritat genitalē
cuſtodit? At vero cū vſu ꝯiugii iuuēcula de
florat: amittit qđ ſuū ē: q̄n ei miſcet alienū.
Illud ḡ verū qđ naſcimur: non in qđ muta-
mur: qđ a creatore accepimꝰ: nō qđ de ꝯtu-
bernio aſſumpſimꝰ. Date ḡ vero illi leui: illi
ſacerdotū p̄ncipi: vero aaron: vero melchi-
ſedech veros eiꝰ: q̄les ipe ꝯdidit: nō quales
ſeculi huiꝰ vſus efficit: vt opus ſuū in vobis
⁊ illud genitale ſignaculū inuiolatū atq̄ in-
tegrū recognoſcat. Date illi ⁊ exhibete illuʒ
adam q̄ fuit an̄ peccatū: illā euā q̄ fuit an̄q̄
lubricū ſerpent hauriret venenuʒ: Priuſq̄
eius ſuꝑplantaret inſidiis: q̄n nō habebāt q̄
ꝯfunderent. Nā vtiq̄ nūc licet bona ſint cō-
iugia: tn̄ hn̄t ꝙ int ſe ipſi ꝯiuges erubeſcāt.
Tales ḡ eſtote filii q̄les adā ⁊ eua in paradi
ſo fuerunt. De q̄bus ſcriptū eſt: ꝙ poſtea q̄ Gen.4.
de paradiſo ē eiectꝰ adaʒ: cognouit euā vxo
rē ſuā: Et illa ꝯcepit ⁊ peperit filiū cui nomē
abel. Melior itaq̄ ſecūdus q̄ p̄or fructꝰ: q̄
iſte imaculatꝰ: ille maculoſus. Iſte adherēs
deo: ⁊ totꝰ a dn̄o: ille mūdana ⁊ terrena poſ-
ſeſſio. Deniq̄ ī iſto mūdi redēptio annūcia-
tur: ab illo mūdi ruina. In h̄ chriſti ſacrifi-
ciū: in illo diaboli paricidiū. Nihil ḡ vobis
ſit filii cum poſſeſſione ſeculi: nec terrene vo-
bis ⁊ iudaice poſſeſſiōis vllos vendicādos
vobis eſſe ſortitꝰ arbitremini. Legimꝰ q̄dē
q̄ moyſes: id ē lex: terras bello ⁊ cede q̄ſitas:
ſorte diſtribuēdas hebreoruʒ p̄p̄lo cenſuerit

ḡrū poſſeſſionē ſibi ſalphe filie poſtularūt:
Sꝫ qꝛ ſalphe filie. Tn̄ ideꝫ moyſes leuitꝭ nō
diuiſit terrā: quoꝝ nō erat terrenꝰ: ſed ſupe-
rioꝛ incolatꝰ. Sed ijs ſine laboꝛe freno ſacri
ſtipendia miniſterij deputauit. Salphe aūt
filie qd̄ ſunt ḡ terraꝫ petūt: niſi vt interp̄ta-
tio docet: oꝛis obumbꝛatio: que vtiqꝫ i illis
eſt: quibꝰ nō eſt verbū in oꝛe ipſoꝝ: nec i ſer-
mone eoꝝ veritas? Sicut in pp̄lo iudeoꝛū q̄
nolunt chꝛiſtū deū dei filium ꝯfiteri. Tales
igit̄ terrā requirūt: ⁊ hmōi poſtulant poſſeſ-
ſionē: in qua tota vite ſue etate deſudant: ⁊
ꝓ fructibꝰ ſpinas curarū ⁊ ſollicitudinū me-
tant. Fugite ḡ filie vmbrā oꝛis: q̄ in lumen
eternū creditꝭ qd̄ illuminat oēm hoīem: qui
nō tanq̄ in vmbꝛa chꝛiſtū ſed in lumine ꝯfi-
Eſa.9. temini. Populus q̄ ſedebat i vmbꝛa moꝛtꝭ:
lux oꝛta eſt illis. Fuimꝰ ḡ in vmbꝛa: ſed nūc
iam nō ſumꝰ q̄ chꝛiſtū fatemur: Atqꝫ vtinaꝫ
liciuiſſet ⁊ mihi dicere: qui chꝛiſto ꝓfitemur.
Et tn̄ ꝓfiteamur: ego viduitatē: vos virgi-
nitateꝫ: Fiat in vobis oꝛe ad ſalutē ꝯfeſſio.
Date ḡ leui: illi ſalutari noſtro ſoꝛtes eius.
Soꝛs eiꝰ leuitica eſt: ſoꝛs eiꝰ virginitas eſt:
ſoꝛs eiꝰ viduitas ē: qm̄ nō ſolū virgo: ſ; etiā
mulier innupta cogitat q̄ ſunt dn̄i. Unde ⁊
Eph.1. apl's dixit: In quo ⁊ ſoꝛte ꝯſtituti ſumus.
Sicut em̄ in veteri teſtamēto terra ſoꝛte di-
uiſa eſt: ita in euāgelio ſoꝛte quadā dn̄o de-
Job.19. putamur. Un̄ ⁊ ſcriptū eſt de euāgeliſtꝭ: Di
uiſerūt ſibi veſtimēta mea: ⁊ ſup̄ veſtimētū
meū miſerūt ſoꝛtem. Et apl'i cum eligendus
eſſet duodecimꝰ apl's i locū iude: ſoꝛte mu
nus apoſtolatꝰ deferendum arbitrati ſunt.
Act.1. Itaqꝫ oꝛōne facta vt de duobꝰ dn̄s quē vel-
let: eligeret: ſoꝛs cecidit ſup̄ matthiam. Illa
igit̄ vetus terrena ſoꝛtitio: hec ſpūalis. In
illa cenſus ſeculi materialiſ: in hac ꝑſonalis
officij. Ibi poſſeſſio curaꝝ: hic diuiſio gr̄a-
rum. Illic poſſidemꝰ arua plena laborꝭ atqꝫ
meſticie: hic poſſidemur a chꝛiſto. Un̄ ſan-
Ps.138. ctus dn̄i dicit: Poſſediſti renes meos. Hic
filij poſſideat renes vr̄os: vt in illis ſemina-
ria maneant caſtitatis: incentiua virtutum.
Ideoqꝫ dicate vos chꝛiſto: confitemini ei:
vt dicatꝭ: Poꝛtio mea dn̄s. Non pōt h̄ nu-
pta dicere: ſ; innupta. Nupta em̄ querit vi-
ro ſuo: inupta aūt chꝛiſto placere. Illa mun
di: hec chꝛiſti poſſeſſio ē. Chꝛiſti poſſeſſio le-
uita eſt q̄ nihil ſibi de terris vendicat. Qui
querit vxoꝛē: nō pōt dicere: Poꝛtio mea do
Act.3. minꝰ. Deniqꝫ chꝛiſti miniſter qd̄ ait: Argen

tum ⁊ aurū nō habeo: ſed qd̄ habeo do tibi:
In noīe ieſu chꝛiſti nazareni ſurge ⁊ ambu-
la. Hoc em̄ accep̄at: qm̄ aurū nō deſiderauc
rat. Deniqꝫ miſſꝰ erat ſine v̄ga: ſine ſacculo:
ſine pecunia. Et ideo gloꝛiabat̄: qꝛ nō habe
bat qd̄ nō acceperat. Nō em̄ erubeſcebat in
paup̄tate: quē paup̄ redemerat. Ideoqꝫ dix
it: Surge ⁊ ambula: qꝛ legerat: Iſte pauper Ibid. Ps.33.
clamauit: ⁊ dn̄s exaudiuit euꝫ. Sit ḡ vobis
poꝛtio dn̄s: dn̄s qui ſterilē ⁊ parientē facit.
Utranqꝫ facit: ſ; altera i triſticia parit: alte-
ra in ſterilitate letat̄. Cui dicit̄: Letare ſteri- Eſa.54.
lis que nō paris: erumpe ⁊ exclama que nō
parturꝭ. Habet filios ſine partꝰ doloꝛe. Un̄
⁊ dicit̄ de eccl'ia: Quis audiuit ſi parturiuit Eſa.66.
t̄ra vno die: ⁊ gens nata eſt ſimul? Uno aūt
die terra non parturit: ſed parit gr̄a. Uenit
paſche dies: in toto oꝛbe baptiſmi ſacramē
ta celebꝛant̄: velant̄ ſacre virgines. Uno ḡ
die ſine aliq̄ doloꝛe multos filios ⁊ filias ſo-
let eccl'ia parturire. Ideoqꝫ pulchꝛe dicitur:
Et gens nata eſt ſimul. De pp̄lo ꝯſecrato vi-
detis myſteria: videtꝭ gr̄am chꝛiſti: gr̄aꝫ ſpi-
rituſſancti: que velut quadā ſoꝛte defertur:
qm̄ nō ex operibꝰ: ſed ex fide vnuſq̄ſqꝫ iuſti- Gal.2.
ficat̄ a dn̄o. Sicut em̄ ſoꝛtꝭ euentꝰ nō in nr̄a
eſt poteſtate: ſ; quem caſus attulerit: ſic gr̄a
dn̄i nō quaſi ex mercedis merito: ſ; quaſi ex
volūtate defert̄. Un̄ et apl's ait de diuiſio
nibꝰ gr̄aꝝ q̄ diūſo mō dei ſeruuliſ deferunt̄:
Hec aūt oīa op̄at̄ vnꝰ atqꝫ idē ſpūs: diuidēs 1.Cor.
ſingulis ꝓut vult. Pro vt vult inq̄t: nō ꝓut
debet̄. Deniqꝫ ⁊ dn̄s ait illis: vberioꝛē mer-
cedem ꝓ op̄e poſtulantibꝰ ⁊ cōquerentibꝰ ꝙ
parem accepiſſent cū ijs q̄ poſteriꝰ aduene-
rant: Si ego bonꝰ: oculus tuꝰ quare nequā Matth.
eſt? Date ḡ filij ſoꝛtes veſtras ei q̄ vltra me-
ritū laborꝭ remunerationē ſuis donare ꝯſue
uit. Date veritatē ipſiꝰ viro ſancto: id eſt in-
tegritatē. Ipſiꝰ em̄ eſt integritas q̄ immacu
latꝰ aduenit. Ueritas itaqꝫ virginitas: coꝛ-
ruptela mendaciū eſt. State ḡ in coꝛde vr̄o
ſicut bona vinea i ꝓpagine ſua. Multe em̄
tentationes ſunt: ideoqꝫ ait ſcriptura: Ten- Ps.10.
tauerūt eū in tentatione: ⁊ maledixerunt ei
ſup̄ aquā ꝯtradictionis cades. Tentat̄ vir-
ginitas a plēriſqꝫ petitoꝛibꝰ. Et cū voluerit
virgo ꝑſeuerare: exiſtunt q̄ ꝯtradicant. Cō-
tradicit petitoꝛ: ⁊ refutatꝰ maledicit. In op
pꝛobꝛio eſſe videt̄ innupta vel virgo vel vi-
dua. Cades em̄ innupta ē: q̄ eſt ſancta coꝛ-
poꝛe ⁊ ſpū: et dn̄o ſe dicauit: que reliquit pa

rentes: ⁊ nō facit voluntatē eoꝝ: q̄ ſolent di
cere: Debes nobis filia nepotes. Cades eſt
q̄ filios neſcit. Que ſi illa diuitijs ſeculi p̄fert
oppꝛobꝛiū chꝛiſti: qd̄ neceſſe ē ſubeat q̄ que-
rit chꝛiſto placere: q̄tomagꝭ vos quos pat̄
ꝓuocat ad integritatē: mat̄ hoꝛtat̄ id ſequi
1.Cor.7. qd̄ cōuenit. Bonū ē ḡ virginitas. Deniqꝫ q̄
iudicauit inq̄t in coꝛde ſuo ſeruare virgineꝫ
ſuā bn̄facit. Igit̄ ⁊ q̄ matrimonio iungit vir
ginē ſuā bn̄facit: ⁊ q̄ non iungit: meliꝰ facit.
Ille benefacit ꝓpter laqueū: hic meliꝰ facit
ꝓpt̄ vtilitatē. Illd̄ ꝓ remedio: iſtd̄ ꝓ p̄mio
Beatoꝛ aūt erit q̄ ſic māſerit ſm̄ meū ꝯſiliū.
Puto em̄ ꝙ ⁊ ego ſpūm dei habeā. Seq̄mi-
ni ḡ filie ꝯſiliū apl'i: donū ſpūſſancti. Sumi-
te ḡ ⁊ vos ſicut ſumpſit maria ſoꝛoꝛ moyſi ⁊
aaron tympanū in manibꝰ vr̄is: ⁊ exite di-
Exo.15. centes: Cantemꝰ dn̄o: glorioſe em̄ honorifi-
catꝰ eſt: equū ⁊ aſcēſoꝛē ꝓiecit i mare. Moꝛ-
tificate mēbꝛa vr̄a: vt tympani mō nulla in
ijs laſciuia carnis exeſtuet: oīſqꝫ flagrantie
coꝛp̄alis ſenſus intereat. Neſciat i ijs niſi in
moꝛtuis coꝛp̄is voluptatibꝰ ſolꝰ ſpūs reſul-
tare. Si em̄ moꝛtui fueritꝭ peccato: viuetis
deo. Uiuetꝭ aūt ſi nō regnet i coꝛp̄e vr̄o moꝛ
tuo vlla cōcupiſcētia. Uerſate manibꝰ vr̄is
crucē dn̄i ieſu: ⁊ i vr̄is eā opibꝰ ableuātes: cal
cate mūdi hꝰ ꝓfundū: ⁊ p̄tranſite: vt ille ſic̄
equꝰ adhinniēs in libidinē: nullū locū inue
niat i vobis: ⁊ q̄cunqꝫ voluerit ꝑſequēs cō-
p̄hēdere vos: demergat̄. Dextera leuaqꝫ cir
ca vos aque murus ſit: vt vapoꝛ oīs coꝛp̄is
tp̄et̄: donec ad illos intelligibileſ duodecim
fontes: ⁊ ſeptuaginta arboꝛes palmarū: ad
illā magni requiē ſabbati diuia vos digna-
tio p̄ducat: ⁊ i monte hereditatꝭ ſue plātare
dignet̄ vbi ſancta maria choꝛos ducit. In-
duite ḡ filie dn̄m ieſum chꝛiſtū: querite verā
Job.28. ſapiam: de qua dicit iob: Sapia aūt vbi in-
uenta: aut q̄ locꝰ diſcipline? Abyſſus dixit:
nō eſt i me: mare dixit: nō ē mecū. Bn̄ abyſ-
ſus dixit: nō eſt in me: qꝛ reſurrexit. Nō em̄
habet quē tenere nō potuit. Deniqꝫ habes
in euāgelio: qꝛ angeli dixerūt mulieribꝰ ad
Matth.28. ſepulchꝛū veniētibꝰ: Ieſuꝫ q̄ crucifixꝰ eſt: q̄-
ritis: nō eſt h̄: ſ; ſurrexit. Quid ē nō eſt h̄: id
eſt nō eſt i ſepulchꝛo: nō eſt i infernis: ſ; in ce
leſtibꝰ eſt. Mare qꝫ: h̄ eſt: ſeculū dicit: Mū-
dus h̄ dicit: nō eſt mecū: qꝛ ſupꝛa mundū ē:
quē vite hūane lapſus atqꝫ illecebꝛa nō im-
1.Petri.2. mutauit: qꝛ peccatū nō fecit: nec ē dolus in-
uentꝰ i oꝛe eiꝰ. Abyſſus ḡ dixit: Nō eſt i me:

mare dixit: nō eſt mecū. Sꝫ celū nō dixit: qꝛ
nō eſt apud ſe quē recep̄at reſurgentē. Pa-
radiſus nō dixit: nō eſt i me: quē regnare in
ſe abſoluto q̄ꝫ latrone cognouerat: ſicut ip̄e
dn̄s dixit: Hodie mecū eris i paradiſo. At- Luc.23.
trahite filie ſapiam i interioꝛa veſtri coꝛdis
ꝓmptuaria: qm̄ ea eſt omni auro argētoqꝫ
p̄cioſioꝛ: quā moꝛs neſcit: qꝛ nō moꝛtui lau-
dant dn̄m: ſ; viuētes. Et vos igit̄ vt viuatꝭ
laudate dn̄m: ⁊ laudate eū diebꝰ ac noctibꝰ.
Laudabitis aūt: ſi ab eo nulla vos auertat
cupiditas m̄rimonij: et cura mūdi: qm̄ que
coniugiū ſoꝛtiunt̄: ſollicitant̄ mūdi huiꝰ ne-
gocijs. Cōſiderate filie quid votis debeatꝭ
parentū. Aperuimꝰ ad deū os noſtrū: votū
eſt volūtas parentū. Nos oꝛauimꝰ: vos ſol
uite: quanta vis ſit in vobis parentū: iepte
galaditidis filia vos debet docere: q̄ ne fru-
ſtraret̄ oblationē patriā: etiā moꝛtē ſuā ob-
tulit. Nā cū ille ſollicitꝰ de belli periculo vo
uiſſet: ſi ꝓſperioꝛ pugne euentꝰ foꝛet: id qd̄
regredienti domū ſuā p̄mo ſibi occurreret:
deo ſe imolaturū. Ubi victoꝛia potitꝰ ē: oc-
currit filia leta p̄ ceterꝭ gaudio victoꝛie ⁊ pie
tatis officio. Ingemuit pat̄ nō affectus im-
memoꝛ ſed memoꝛ voti. Queſiuit cāꝫ filia:
r̄ndit ille quid dn̄o ꝓmiſiſſet. Tum illa hoꝛ-
tata ē: vt ꝓmiſſum deo munꝰ ipleret. Itaqꝫ
incautā patrꝭ oblationē ſanguie ſuo ſoluit.
Hec vob̄ filie ſunt cōmunia. Tu aūt fili quē
mihi verꝰ helcana: id eſt dei dedit poſſeſſio:
poſtulatꝰ meꝰ: petitꝰ meꝰ: Inde em̄ etiaꝫ ſa
muel nomen accepit. Tu inquaꝫ impetratꝰ
meꝰ ⁊ votiuꝰ meꝰ: q̄ quō i vterū meū venerꝭ
neſcio. Iam em̄ deſperauerā ſobolē ſexꝰ vi-
rilis: quē mihi vota mea nō aliqua ſolēnis
cetus ſecreta foꝛmarūt. Tu inquā fili agno-
ſce a q̄ donatꝰ ſis mihi. Ille tua oꝛa plaſma-
uit: ille tua membꝛa diſtinxit: ille mea oꝛata
ſuſcepit: cuiꝰ templo: cuiꝰ obſeq̄o te anteq̄
naſcererꝭ ſacraui. Nō parentibꝰ: nō tibi ſed
deo natꝰ es: cuiꝰ anq̄ de vulua matrꝭ exires
eſſe cepiſti. Et oēs q̄dē illiꝰ ſumꝰ: ſ; tn̄ tu ſpe
cialiter ꝓmiſſus dn̄o tu redderis: qꝛ ſcriptū
eſt: Uouete ⁊ reddite dn̄o deo vr̄o. Ego mi Ps.75.
ſera: ego indigna: ⁊ tn̄ quaſi anna ꝓmiſi: vt
oībꝰ vite tue diebꝰ ac noctibꝰ a ꝯſpectu dn̄i
nō recedas. Ego ꝓmiſi: tu exequere. Dn̄s
ſibi hoſtie ſue munus iplebit. Hec ⁊ alia pia
mr̄: q̄ poſtqꝫ cōgruentē filioꝝ vidit affectū:
ablactatum ſuū vberibꝰ gr̄e ſpūalis in tem
plū dn̄i deducēs ꝯuerſa ad p̄ceſ: Cōfirmatū 1.Reg.2.

eſt inq̄t coꝛ meū i dn̄o: exaltatū ē coꝛnu meū
in dn̄o. Dilatatum eſt os meū ſup inimicos
meos: letoꝛ in ſalutari tuo: qm̄ nō eſt ſanctꝰ
aliꝰ quō dn̄s: ⁊ nō eſt iuſtus quō deꝰ noſter:
⁊ nō eſt ſanctꝰ ꝑter te. Iſta igiꝉ ad filios ma-
ter dicit: que ſimul ⁊ viduitatꝭ i ſe: ⁊ integri-
tatꝭ in liberos titulos in domū ſuaꝫ intulit
quaſi quoſdā femineos ꝑncipatꝰ. Egregia
ſane feīa: que ſibi nihil reliquit: totū qđ ha-
buit: deo obtulit. Cuiꝰ vita inſtitutio diſci-
pline ē: ⁊ quedā foꝛmula caſtitatꝭ. Bono ꝓ-
poſito ⁊ melioꝛe magiſterio. Exemplū eniꝫ
viduitatꝭ ⁊ virginitatꝭ magiſteriū eſt. Pro-
cedit in eccl̄iam filiaꝝ virginū ſepta comita
tu: domeſticū decus inuehēs: ⁊ inuenit i ec-
cleſia qđ ſuū dicat: filiū ſacraꝝ lectionū oꝛa
cula ꝑſonantē: vt videanꝉ ſibi ſoꝛoꝛes domi
diſcere: cū frater audiꝉ. Mater ꝙ̊ ad imita-
tionē celeſtis exempli gaudet ſe ꝓficere de
filio: ⁊ oīa legentꝭ vba pio mādat affectu et
ſedulo coꝛde ꝯſeruat. Sed ꝙ̄uis nil maꝰnis
defuerit hoꝛtatiōibꝰ: ego ꝙ̊ vos filie vl̄ pau
cis alloquoꝛ: Querite dn̄m ieſum q̄ nos mo
net vt queramꝰ regnū dei: ⁊ ecce oīa inquit
ſuppetent vob̄. Sꝫ malo ego vos an̄ meritū
deferre: ⁊ ſic exigere mercedē: bona merces
ſed diuinioꝛ diſpenſatoꝛ mercedis ⁊ auctoꝛ
muneris. In regno merces: in chꝛiſto remu
nerandi poteſtas. Querite illam in ſcriptu-
ris diuiniſ: ibi chꝛiſtꝰ inueniꝉ. Et dicite ſicut
Cant.1. illa dicebat: Annuncia mihi quē dilexit aīa
mea. Sꝫ ſynagoga querebat quē amiſerat:
vos querite quē nō amittatꝭ. Sed cur ſyna-
goga dicis: quē dilexi: ⁊ nō dicꝭ quē diligo:
ideo nō tenes: qꝛ dilexiſſe te dicis. Cur non
potiꝰ adhuc diligis: vt poſſis tenere? Verū
illā omittamꝰ. Tu virgo cū ceperꝭ querere:
adeſt. Neqꝫ em̄ fieri pōt vt deſit querētibꝰ
ſe: q̄ palam factꝰ eſt nō querentibꝰ et inuētꝰ
eſt nō interrogantibꝰ. Dum tractas ⁊ cogi-
tas: ꝑſto eſt. Diſce introgare cū venerit: vbi
Ibidem. paſcat: vbi maneat: ſicut illa dicebat: Vbi
paſciſ: vbi manes in meridiano? Vbi enim
chꝛiſtus manet niſi vbi iuſticie meridies ful
get? Idcoꝙ ſacrate ſcripture doceꝉ teſtimo
Ps.18. nio: que dicit: In ſole poſuit tabernaculuꝫ
Ps.35. ſuū. Vn̄ ⁊ alibi ideꝫ dicit ꝓpheta: In lumi-
ne tuo videbimꝰ lumen. Lumen filiꝰ eſt: lu-
Heb.1. men ⁊ pater q̄ videꝉ in filio. Qm̄ filiꝰ ſplen-
doꝛ gloꝛie patris: ⁊ imago ſubſtantie eiꝰ eſt.
Sed etiā in tuo lumine virgo chꝛiſtū reqre:
in bonis cogitationibꝰ: in bonis opibꝰ que

luceant coꝛā patre tuo q̄ in celis eſt. Quere
in noctibꝰ: quere i cubili tuo: qm̄ ⁊ nocte ve
nit ⁊ pulſat ianuā tuā. Vult em̄ te oībꝰ inui
gilare momētꝭ: vult ianuā tue mentꝭ paten
tem inuenire. Eſt ⁊ illa ianua quā vult pate
re vt aperiaꝉ: ⁊ reſonet oſtiū laudē dn̄i: gra-
tiam ſponſi: crucꝭ ꝯfeſſionē: cū ſymbolū re-
cenſes: pſalmos in cubiculo tuo ꝯcinis. Er-
go cū venerit: vigilantē te inueniat: vt pa-
rata ſis. Doꝛmiat caro tua: vigilet fideſ: doꝛ
miant illecebꝛe coꝛꝑis: vigilet coꝛdis pꝛudē-
tia: mēbꝛa tua redoleāt crucē chꝛiſti: ⁊ ſepul-
ture odoꝛē vt nihil ijs ſomnꝰ caloꝛis infun-
dat: nullos excitet motꝰ. Ipſa eſt aīa que ſe
chꝛiſto aperit: quā nulli vapoꝛes carnis ex-
agitant. Cū hec inuenerit ſponſus trāſibit:
Aīa tua illum ſequaꝉ: diſcedat a cubili ſuo:
exeat in verbo eiꝰ: ſicut ſcriptum eſt: Exiuit
aīa mea in vbo tuo: Id eſt ꝑegrineꝉ a coꝛꝑe
vt deo adſit: qm̄ cuꝫ eſt in coꝛꝑe ꝑegrinaꝉ a
chꝛiſto. Vn̄ ⁊ apl̄us ait: Audemꝰ ꝫ ⁊ ꝯtendi 2.Cor.
mus magꝭ peregrinari de coꝛꝑe: ⁊ adeſſe ad
dn̄m. Et ideo cōtendimꝰ ſiue abſentes ſiue
ꝑſites placere illi. Oēs em̄ nos manifeſtari Ibidem
opoꝛtet an̄ tribunal chꝛiſti: vt repoꝛtet vnꝰ
quiſꝙ ꝓpꝛia coꝛꝑis ſicut geſſit ſiue bonum
ſiue malū. Q̄ꝝ cito cām ꝓbauit: qua coꝛpus
reſurgit. Opoꝛtet em̄ carneꝫ reſurgere: q̄ re-
munerationē ſuoꝝ eſt adeptura geſtoꝝ: vt
q̄ in coꝛꝑe geſſimꝰ: in coꝛꝑe recipiamꝰ. Vult
igiꝉ ſe dn̄s ſepiꝰ queri: diſcedit: currit vt re-
ſuſcitet gr̄am quā vult a te etiā in te reſuſci-
tari: ſicut habemus ad timotheū ſcriptum:
Propter quā cāꝫ admoneo te, vt reſuſcites 2.Tim
gr̄am dei q̄ eſt in te ꝑ impoſitionē manuum
meaꝝ. Que aūt reſuſcitauerit gr̄am ſit vul-
nerata charitatꝭ: ſicut illa dixit: qꝛ vulnera-
ta charitatꝭ ego ſum. Si ſuſcitauerit ⁊ reſuſ
citauerit charitatē: quid iſtud ſit: poterimꝰ
intelligere ſi repetamꝰ: quia ſagitta eſt dn̄s
ieſus: cui dicit pr̄: Poſui te ſicut ſagittā ele- Eſa.49
ctam. Et qꝛ ipſe ē charitas: ſūt vtiꝙ iacula
charitatꝭ q̄bꝰ vulnerat ſeſe querētes. Deniꝙ
et alligati vinculis ipſum ſequuntur: quia
quos vulnerat ligat. Ergo ſunt etiam vin-
cula charitatis: quibus ligatꝰ eſt paulus: q̄
ait: Paulus vinctꝰ ieſu chꝛiſti. Vulnera aūt Ad phil
charitatis eſſe docet iob: quo nemo ampliꝰ
chꝛiſtū dilexit: qui diligebat etiā in ipſis ſui
coꝛꝑis cruciatibꝰ. Vn̄ dicebat: Sagitte aūt Job.6.
domini i meo coꝛꝑe ſunt: quaꝝ furoꝛ ebibit
ſanguinē meū: cum cepero loqui cōpungūt

me. Sunt ꝫ charitatis vulnera: ⁊ bona vul-
Prouer.27. nera. Deniꝙ melioꝛa vulnera amici ꝙ̊ vo-
luntaria oſcula inimici. Hieremias ꝙ̊ eſtua
bat: ⁊ ignem charitatis quo inflāmabaꝉ ad
Jere.37. officiū ꝓphetādi: ferre nō poterat. Deniꝙ
demergebaꝉ in lacum: qꝛ iudeis futura exci
Act.7. dia annūciabat: ⁊ tacere nō poterat. Lapi-
dabaꝉ ſtephanꝰ: ⁊ illa ꝓ chꝛiſto vulnera q̄ſi
vulnera charitatis pio excipiebat affectu.
Vapulabāt apl̄i: ⁊ ꝯgratulabanꝉ. Q̄ꝝ bonꝰ
eſt dn̄s: ꝓ quo dulces ⁊ iniurie ſunt ⁊ grata
moꝛs. Et bn̄ grata que acquirit immoꝛtali-
Luc.9. tatem. In omni inquit tꝑe ſint veſtimenta
tua candida. Quid candidiꝰ vginitate: q̄d
nitidius intacti veſtimento pudoꝛiſ? Bona
q̄dem caſtitas ꝯiugalis: ⁊ caſtitas viduita-
tis. Munda oīs caſtitas: ſed foꝛte non oīs
candida: aut nō candida in omni tꝑe. Non
candida: qn̄ nō habet q̄s ſui coꝛpoꝛis pote-
ſtateꝫ: qn̄ ad tempus ſequeſtraꝉ oꝛatio. De
virginitate ꝫ pulchꝛe diciꝉ: In omni tempo
re ſint veſtimēta tua candida: ⁊ oleū in capi
te tuo: vt faces tue ſemꝑ poſſint lucere: nec
extinguanꝉ cum ceperit ſponſus ille celeſtꝭ
venire. Quā autē vnctionem in capite tuo
eccl̄iaſtes dixerit: de ꝓuerbijs colligimꝰ: qꝛ
Ibidem.2. oculi hominis in capite eiuſ: id eſt ſapientie
tue ſenſus. Ideo foꝛte ⁊ euangelica mulier
illa laudaꝉ: que pedes dn̄i capillis ſuis ter-
ſit: ꝙ fide ſe humiliauerit: ne ꝑ carnis elata
ſapiētiā videreꝉ: quā legi ſubditā verus oc-
cultoꝝ interpꝛes paulus negauit: eo ꝙ chꝛi-
ſto ſubijceretur. Et pulchꝛe hoc poſſumus
intelligere etiam coꝛꝑaliter: qm̄ in ꝓpheticꝭ
ſcꝑtꝭ repꝛehendūꝉ filie ſion: ꝙ alta ceruice ꝓce
derent: nutibus oculoꝛū: ⁊ itinere pedū tra-
hētes ſimul tunicas: ⁊ ludentes pedibꝰ: Et
ideo gloꝛiam veſtis earum: ⁊ oꝛnatꝰ earum:
crines ⁊ cincinnos dn̄s ablaturum eſſe ſe di
cit. Recte iſta mulier ſparſit capillos ſuos:
vt nodos crinium euangelica ſolueret diſci
1.Petri.3. plina. Vn̄ ⁊ apoſtoli dixerunt: Nō in plica-
1.Timoth.2. tu capilloꝝ: ſicut petrus docuit: neꝙ in toꝛ-
tis crinibꝰ aut auro ⁊ margaritꝭ vel veſte ꝑ-
cioſa: vt paulus aſſeruit: ſed magis interio-
ris hominis oꝛnamēta feminis requirēda:
qm̄ ille abſconditus coꝛdis homo q̄ eſt pau
per ſeculo: ipſe eſt locuples deo. Audiſtis fi
lie qꝛ pauperes vos vocatis: quis auteꝫ eſt
homo diueſ: cū multis egeat: niſi ille cui nō
eſt graue peccatū in ꝯſcientia? Bona eſt em̄
inquit ſubſtātia: cui nō ē peccatū in ꝯſcien-

tia. Audiſtis inquā in quo poſſitꝭ apud deū
eſſe locupleteſ: vt ſit in vob̄ incoꝛruptibilis
⁊ modeſtus ſpūs. Bone em̄ diuitie ſunt in-
nocentie atꝙ ſimplicitatis: quibꝰ peccatuꝫ
nō imputaꝉ: quia nulla in ijs doli fraudiſꝙ
verſutia eſt. Omnis em̄ ſimplex obtrectare
nō nouit: neſcit inuidere: ſuo ꝯtentꝰ ē: alie-
na nō querit. Et ſi egeat: ſibi diues videꝉ: ſi
ſuppetat qđ alimēto ē ſatis. Deniꝙ pulchꝛe
apl̄us paulꝰ: ⁊ ꝓfunda inquit pauꝑtas eoꝝ
abūdauit in diuitijs ſimplicitatis eoꝛū. Et
qꝛ eccl̄ia cōgruis erat oꝛnatibꝰ compta: ⁊ de
chꝛiſto lumen recipiēs refulgebat. Pōt etiā
ſic locꝰ ille accipi: eo ꝙ ſynagoga ad eccl̄iam
dicat: Vbi paſcis: vbi manes i meridiano: Cant.1.
ne foꝛte fiam circūamicta ſuꝑ greges ſoda-
lium tuoꝝ. Mercēnaria eſſe deſiderat: que
ſibi vendicabat an̄ dn̄atū. Q̄ꝝ damnoſa ꝑſi
dia eſt. Sꝫ qꝛ incredula: imitis: ſacrilega: iō
eam a gregibꝰ eccl̄ie ſue ſeparat chꝛiſtus di-
cens: Niſi ſcias te o decoꝛa i mulieribꝰ: hoc Ibidem.
eſt: ꝑus te que ſis ipſa cognoſce: et tūc pete
vt meis gregibꝰ appꝛopinques. Et bn̄ in mu
lieribꝰ decoꝛa dꝛ ſynagoga: nō in virginibꝰ:
qꝛ euā mulierē ſequebaꝉ ꝑ quā lapſus adue
nit: Eccl̄ia aūt decoꝛa i virginibꝰ eſt: qꝛ vgo
ſine ruga eſt. Scire ꝫ debet ſiue vir ſiue mu-
lier: qꝛ ad imaginē dei eſt ⁊ ſilitudinē. In q̄
em̄ ad imaginē dei ſumꝰ: niſi in aīe ſubſtan
tia ⁊ mentꝭ vigoꝛe? Hec nr̄a oīs poꝛtio. De-
niꝙ dauid inquit: In deo ſperabo: nō time Ps.55.
bo q̄d faciat mihi caro. Nō ꝫ caro ſumus: ſꝫ
ſpūs. De iudeis aūt dictū eſt: Non ꝑmane- Gen.6.
bit in ijs ſpūs meꝰ: qꝛ carnes ſunt. Nō aurū
ſumꝰ: nō pecūia: nō diuitiaꝝ copie. Illa em̄
nr̄a. Et ideo tibi dicit moyſes: Attēde tibi:
hoc eſt: aīe tue ne ꝑeat: ne carnalis fias. At
tende tibi: hꝫ eſt: imagini quā a chꝛiſto acce-
piſti: ſimilitudini ad quā factus es. Ipſam
ſerua imaginē quā chꝛiſtꝰ i te opibꝰ ſuis pin
xit. Sic ipſe ait ad hieruſalē: id eſt: ad aīam
pacificam: Ecce ego hieruſalē pinxi muros
tuos. Attende ꝫ tu ꝑ̄cipue fili: Attende ti-
bi vt leteris in iuuētute tua. Cui dicit ſcri-
ptura: Letare adoleſcens in iuuētute tua. Eccs.11.
Nō vniꝰ tibi dicit tēpꝰ etatis. Eſt quaſi q̄-
dam flos vite: bonoꝛūꝙ etas opeꝝ: de qua
ſcriptū eſt: Renouabiꝉ ſicut aquile iuuentꝰ Ps.102.
tua. Et oblectet inquit te coꝛ tuū in diebus
adoleſcentie tue: et ambula i via coꝛdis tui
ſine macula: ⁊ in aſpectu oculoꝛum tuoꝛum
et non in audacia oculoꝝ tuoꝝ. In aſpectu

vtiq; ſpũali:nõ audacia ſeculari. Et ſcito q
ſup hec omnia adducet te deus in iudiciũ:⁊
repellet iram a corde tuo:⁊ amouebit nequi
ciam a carne tua. Attẽde tibi virgo et tu: vt
inſiſtas orõni:⁊ vultus tu⁹ aſſidua obſecra/
Ecci.18. tione palleſcat. Sʒ añ orõnem p̄para aiam
tuam: vt nõ videaris tentare deũ cũ depre/
caris: vt id qd oras:mores tui loquãt:fides
adiuuet:opera cõmendẽt. Attende tibi qd
dico tibi:cuicunq; virgini loquor. Naʒ tibi
pię nõ deeſt inſtitutionis magiſtra. Atten/
de inquã virgo ſacrę p̄ſertim pfeſſionis: et
ab hominis irreuerẽtl oculis caue. Et ſi ad
tempus p̄terirerit quaſi viator: tñ os ſuum
aperit:et ab omni aqua pxima bibet: vt te
inebriet. Nullus ſit tu⁹ ſine matre pgreſſus:
quę ſit anxia cuſtos pudoris. Ipſa q; ad ec
cleſiam pgreſſio rarior ſit adoleſcẽtulis. Cõ
ſidera quanta fuerit maria: ⁊ tñ nuſq; alibi
niſi in cubiculo reperit cum querit. Illa te
doceat quid ſequarl. Angelum ĩ ſpecie viri
vidit ⁊ pauebat corde: peregrinabat aſpe/
Luc.1. ctu. Vñ dicit ad eam angelus: Ne timeas
maria. Decet ſolitudo verecũdiam: ⁊ gym/
naſiuʒ pudoris ſecretũ eſt. Quid eñ tibi vl
ad pximã facile accedere? Pes fatui facilis
in domũ pximi:qui autẽ ſapiens eſt: vere/
cundat. Inde naſcunt fabulę: de qbus pul
chre admoneris vt caueas: cũ dicit tibi vir
Ecci.22. ſapiens: Quis dabit diſciplinę meę cuſto/
diam: ⁊ ſupra labia mea ſignaculũ certũ ne
cadam ab illis:⁊ lingua mea perdat me? Si
virilis ſexus iubet tacere coraʒ ſenioribus:
q; indecor eſt virgines loqui:⁊ varios ſere/
re ſermones? Eſto vt imperes tibi ſilentiũ:
nunqd potes alijs impare ne audias? Põt
quis aliqñ frenos ori ſuo imponere: ⁊ v̄bis
ſtateraʒ:aurib⁹ nõ põt. Loqui eñ in nobis
eſt:audire ex aliena pẽdet poteſtate. Sępe
eñ audim⁹ qd nolum⁹. Quid deinde aliud
nos ſcriptura admoneat ↄſideremus. Non
iurandũ inquit facile: qr plerũq; mlti caſus
accidunt: vt nõ poſſim⁹ implere qd iuraue/
rimus. Qui aũt nõ iurat: vtiq; nõ peierat:
qui aũt iurat: aliqñ neceſſe eſt incidat piu/
rium:qr omnis homo mendax. Noli ḡ iura/
re:ne incipias peierare. Nec ipſam qdem li
beriorem leticiã in v̄ginib⁹ decet eſſe. Quę
ſi nõ habẽt qd fleant: lapſus fleant peccan/
tium. Eteni quę aliorũ lapſus fleuerit ſuos
cauebit. Fleant poſtremo vel illa ↄtempla/
tione: vt hic flentes:illic accipiant ↄſolatio/

nem:ne ſicut diues ille qui hic luxuriat⁹ eſt:
illic pęnas graues ſubire dñi declarat ora/
culo:⁊ tu audias: Recepiſti bona ĩ vita tua. Luc.16
Quãto beatius lazarus q hic fleuit: et illic
exultauit:hic eſuriuit: ⁊ illic epulat. Si vis
ergo ⁊ tu bonã leticiã ſequi: demõſtrat tibi
Eccleſiaſtes liber quã ſeq debeas: qui ait:
Veni:manduca in leticia panẽ tuũ:qñ iaʒ Eccs.9
placuerunt deo facta tua. Quid autẽ idem
Eccliaſtes monuerit nos oẽs de immodera
tione ridendi:cõſideremus. Sicut vox inqt Ibidem
ſpinar ſub olla:ita riſus ſtultoruʒ. Nempe
ſpinę cum ardent ſonant: ⁊ cito exurunt: vt
nullus caloris ſit effectus. Vñ et iudeis di/
ctum ẽ: Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. Ex Ps.11
uſti ſunt enim ſuo riſu: ⁊ ↄflagrarunt in dñi
paſſione: qñ in animę ſuę iocabant incẽdiũ
dicẽtes: Sperauit in dño: eripiat eũ: ſaluũ Ps.21
faciat eum: qñ vult eum. Et deridentes p/
cutiebant calamo caput eius: ⁊ ſpinis eum
coronabãt:atq; acetum ei vt biberet offere/
bant. Ille riſus ſynagogam incẽdit in ęter/
num. Sic ḡ eſt riſus ſtultor qui ſine gratia
ſonat:⁊ ollam ſui corpis vrit. Merito nega
bat ſara quia riſerat: ne videret ridendo de
effectu pmiſſoruʒ dubitaſſe cęleſtium: et tñ
ille riſus plenus grauitatis fuerat ⁊ pudorl:
quẽ nemo ali⁹ teſtis niſi deus ſolus cogno/
ſceret quẽ occulta nõ fallunt. Q; pulchrum
⁊ illud: Noli feſtinare in ſpũ tuo iraſci: quia Eccs.7
ira in ſinu ſtultor requieſcit: Hoc eſt: etſi cã
ſit quę moueat indignationẽ: nõ ſit feſtina
vindicta: ne immoderat⁹ calor indignatio/
nis exęſtuet. Non põt igit auferre qd natu/
ralis eſt mot⁹: ſed moram inſerit vt medici/
na ↄſilij temperet iracundiã. Sic eñ dauid
ante iam dixerat. Iraſcimini: ⁊ nolite pecca Ps.4
re. Nõ quo imparet iracundiaʒ: ſed q id qd
naturę eſſet auferre non poſſet: et quaſi bo/
nus medicus remediũ daret: vt ipſa iracun
dia nõ noceret. Deniq; etiã ſi quis plapſus
eſſet corde: quoniã ira neſcit tenere modera
men: ſuadet vt cõpungat in cubilib⁹ ſuis:⁊
ſuũ vnuſquiſq; ↄdemnet errorem. Sic eniʒ
ſcriptum eſt: Quę dicitis in cordib⁹ veſtris Ibidem
et in cubilib⁹ veſtris cõpungimini. Voluit
itaq; omnes hoies ſuorũ delictor eſſe cen/
ſores: vt ⁊ qui publico teſtimonio nõ tenet
ſeipſum iudicem q in occulto lapſus eſt eru
beſcat:⁊ aculeo qdã coerceat amaritudinis
⁊ pudoris. Quid d parſimonia loquar: cuʒ
ſapiẽs dicat: Aufer a me vẽtrl ↄcupiſcẽtias Eccl.23

et cõcubitus cupiditas ne apprehendat me?
Nec infirmitatem ex ieiunio ⁊ abſtinentiaʒ
reformides. Infirmitas eñ grauis ſobriam
facit animã. Quomõ etiam docent ſalomo
nis puerbia: bonę opinioni ſtudendum di/
…r.22. cendo: Potius eſt nomen bonum q; diuitię
multę. Quid eſt eñ patrimoniuʒ niſi bona
Job.29. illa gubernatio: vnde ſanct⁹ iob dicit: Be/
nedictio morituri ſuper me veniat: et os vi/
duę me benedicat: Oculus eram cęcorum:⁊
pes claudorũ: inualidorũ pater: Si vidi nu
dum p̄tereuntem: et nõ veſtiui: ſi me nõ be/
nedixerunt egentes: ⁊ de velleribus ouium
mear humeros eor non calefeci: ſi abſcon/
di aliquãdo peccatum meum: qd vel impu
dens nõ ex volũtate cõmiſerim: ſi aliquãdo
pmiſi vacuo ſinu exire inopem ianuã meã?
His enim nomen bonũ paratur. Pręcęterl
tamen in virgine p̄cellit ſtudium ſobrietatl.
Sobrietatem dico nõ vini abſtinentiã: ſed
corporalis laſciuię: qua grauius q; vino in/
ebriamur. Dat enim calicem ruinę ⁊ irę po/
culum. Vnde ⁊ dicit domin⁹ ad hieruſaleʒ:
Isa.51. Audi humiliata ⁊ ebria nõ a vino: Ecce ac/
cepi de manu tua calicẽ ruinę et poculũ irę.
Si hũc calicem exinaniuerit ſynagoga: nõ
bibant filię eccleſię. De iudeis enim dictuʒ
Ps.145. eſt: Filię eorum compoſitę circũornatę quo
modo ſimilitudo templi. Vos aũt templũ
dei eſtis: filię eius qui nõ tranſfigurat in an
gelum lucis: ſed verum lumen de vero ẽ lu/
mine. Ideo in vobis nõ ſimilitudo ſed veri
tas ſit. Multę autem cũ ſtudiũ caſtitatl p/
fiteãt: affectãt adminicula pulchritudinis:
vt comptiores pdeãt: nitidiore vultu q; ſa/
cras domini decet: quib⁹ apoſtolico ſermo/
Col.2. ne reſpondeo: Quę mortuę eſtis cũ chriſto
ab elementis hui⁹ mũdi: quid adhuc velut
viuentes de hoc mũdo decernitis? Ne teti/
geritis inquit: ne attaminaueritl: ne guſta/
ueritis quę ſunt omnia ad corruptelam. At
nõ ſancta ſoteris vt domeſticum pię paren
tis pferamus exemplum. Habemus enim
nos ſacerdotes noſtram nobilitatem prefe/
cturis ⁊ conſulatib⁹ p̄ferendam. Habemus
inquã fidei dignitates quę perire nõ norũt.
At nõ vt dixi: ſoteris vultus ſui curam ge/
rebat: quę cum eſſet decora facie valde ⁊ no
bilis: virgo maiorum pſapia: conſulatus ⁊
p̄fecturas parentum ſacra poſthabuit fide:
et imolare iuſſa non acqeuit. Quã pſecutor
immanis palmis cędi p̄cepit: vt tenera vir/

go dolori cederet aut pudori. At illa vbi au
diuit hãc vocem: vultũ aperuit ſoli inuela/
ta atq; intacta martyrio: et volens iniurię
occurrit: vultũ offerẽs: vt ibi martyrij fieret
ſacrificiũ: vbi ſolet eẽ tentamentũ pudoris.
Gaudebat eñ diſpẽdio pulchritudinis: pe/
riculum integritatl auferri. Sed illi potue/
runt quidẽ vultũ eius vulnerũ vibicib⁹ exa
rare: faciem tñ virtutis ei⁹ ⁊ gratiam deco/
ris interni nequaq; exarare potuerũt. Ethru/
ſcum iuuenem veteres fabulę ferunt: cũ p/
pter admirandam oris pprij pulchritudinẽ
in amorem accenderet fęminas: ſtigmatib⁹
inaraſſe vultum ſuum: ne qua eũ adamare
poſſet. Videro vtruʒ caſtus fuerit illi⁹ ani/
mus: affectus tamen nõ innocens: propter
quẽ in ſe ipſe aiaduerteret. Ille tñ ſola exce
pit vulnera ne noceret: hęc triũphales retu/
lit martyrij cicatrices: vt imaginẽ dei quaʒ
accepat reſeruaret. Seruate ⁊ vos hãc ima/
gineʒ filię: ſeruate ſcripturę p̄cepta diuinę:
vt omne os iniqui obſtruat. Scriptum eſt
eñ: Beat⁹ quem tu erudieris dñe: ⁊ de lege Ps.93.
tua docueris eum. Bonus dñs erudit ⁊ do/
cet: ⁊ plerũq; arguit. Sed etiaʒ quẽ arguit:
beatum facit. Beatus eñ homo quem ar/
guit dñs. Et ideo increpationes eius nõ re/
fugias: qr charitatis ⁊ gratię ſunt. Ipſe eñ
percutit: ⁊ quaſi bonus medicus manibus
ſuis ſanat. Septies de neceſſitatib⁹ te libe/
rat: in ſeptimo aũt nõ te contingit malum.
In fame eripiet te a morte: in pugna aũt de
manu ferri te exuet; a flagello linguę te ab/
ſcondit. Si eñ tu nulli putaueris derogan/
dũ: alienę linguę flagella nõ metues. Mire
aũt ſmones maledicor exp̄ſſit dicẽdo: lin/
guę flagellũ: cui⁹ ſonus late reſultet. A quo
nos ſeparare cupiẽs petr⁹ apl'us monet: vt
nõ reddamus malũ p malo: ⁊ maledictum 1. Petri.3.
p maledicto: ſed magis cũ malediacat nobis
benedictionis referam⁹ grãʒ. Et ideo dicit:
Cohibe linguam tuaʒ a malo: tanq; linguę Ibidem.
flagello: nec timeas verbor ſonũ: ſi munda
eſt ↄſcientia tua. Bonũ eſt qdem nullum ſi
fieri poteſt locuʒ obtrectationi dare: ſ; quia
plerjq; nõ vitijs ſed virtutib⁹ derogant: re/
p̄hẽdãt qd laudis ẽ: nõ inueniãt qd erroris
eſt. Sed qd peius eſt non ſolum ab aliena
lingua: ſed etiam a noſtra flagellamur. Et
hęc ſunt grauiora v̄bera: cũ ex multiloquio
peccatum incurrim⁹. Et ideo cuſtodi virgo
vias tuas: vt nõ delinquas ĩ lingua tua. Et

bona loqui plerũꝙ crimen eſt virginis. Sꝫ quid mirarꝛ de virgine: cũ mulier in ſilentio iubeatᷣ diſcere? Bonus eſt pudor: quẽ commendant ſilẽtia. Suſanna periclitabatᷣ ⁊ tacebat: vt meliꝰ tacito pudore loqueretᷣ. Deniꝙ inuenit verecũdia defenſorem ꝗ defenderet caſtitatẽ. De qua bene diciᷣ ꝙ eam a flagello lingue dominꝰ abſcondit. Quid de feminis dicimus? Joſeph tacuit accuſatuſ: vt melius euꝫ innocẽtia ꝙ lingua defenderet. Tacuit daniel omnibus ſapiẽtior: ⁊ ora clauſit leonũ. Vñ pulchre ſanctꝰ dauid di-
Ps.38. cit: Poſui inqt ori meo cuſtodiã: dum ꝯſiſtẽret adũſum me peccator. Quid eñ vis loqui? Vererꝛ ne te tacente obiecta credantᷣ. Sed audi bonũ mgr̃m dicentẽ ſanctuꝫ iob: Ecce rideo opprobriũ ⁊ nõ loqr: clamabo et nuſꝙ iudiciũ. Id eſt crimiator aliqs opprobria iacit: habes qꝺ intra te rideas: ſi crimen ꝯſcię nõ recognoſcis. Quid eñ referas ṽba verbis? Nõdum eſt iudicium. Et ſi clames nõ appropinquat. Debentur tibi in hoc ſeculo multa certamia. Vicerat ſanctꝰ iob damni dolorem: vicerat imo excluſerat luctꝰ acerbitatem in amiſſionibꝰ filioꝝ: vicerat vulnerum aſperitates: vibices corpis: adhibentᷣ mulierꝛ tentamẽta: ⁊ ipſa nõ ſenſit. Adhuc amicoꝝ increpationes ad certamen ei vltimum reſeruatᷣ. Luctatus fuerat cuꝫ affectu patrio: luctatus cum dolore corporis ⁊ ęgritudine: oportebat eum ſubire etiam ſermonum tentationes. Ergo qñ vides viduam diſpendijs aliquibꝰ laborare aut filiorũ incõmoditate vl' morte: iuſtum iniurijs affici: noli ex iſtiꝰ ſeculi incõmodis merita eiꝰ penſare: aut mirari ꝙ derelictus a domino ſit. Hic quidem luctamur ſed alibi coronamur. Nõ de me tantũ: ſed de omnibꝰ hominibꝰ cõmuniter ſum locutꝰ. Nam vnde mihi tantum meriti: cui indulgentia pro corona eſt? Hic lucta: illic brauium. Hic militia: illic ſtipendium eſt. Ergo dum in hoc mundo ſum adhuc luctor: adhuc decerto: adhuc impellor vt decidam. Sed potẽs eſt dominꝰ: qui impulſum ſuſcipiat: labentẽ ſtatuat: nutantem erigat. Quid ergo miraris aliquem laborare? Donec vita eſt iſta: certamen nõ derit. Non exit corona: nullus probatur: niſi qui perſeuerauerit vſꝙ in finem: vt poſtea poſſit ꝗ legitime certauerit coronari. Quis fortior paulo? quis beatior? Ille tñ vas electionis dñicę: nõ ante ſibi coronam vendicauit ꝙ certamen omne cõſummaretᷣ. Ideoꝙ
ait: Certamen bonum certaui: curſum con- 2.Timo.
ſummaui: fidem ſeruaui: Quod reliquum: repoſita eſt mihi corona iuſticię. Quam nõ ſolum ſibi: ſed etiã omnibꝰ diligentibꝰ aduentum dñi dicit eſſe reddendam. Pulchre dixit: aduentuꝫ chriſti diligentibus. Nemo eñ feſtinat ad iudicium: niſi de innocentia ſecurus: aut qui de labore pręſumit: cui aut gratia domini: aut pia ꝓ chriſto certamina ſuffragantᷣ. Quã vtiꝙ habebit ṗrogatiuaꝫ et ea vidua quę bene filios educauerit: et in liberis gratulabitur: ⁊ maxime quę omnes quos ſuſcepit: domino dedit. Unde et illa euãgelica vidua diuitibꝰ antefertur. Nõ ſolum eñ quia totũ qꝺ habuit: ad victũ pauperum miſit: ſed etiaꝫ ꝙ duo ęra detulit: dominica voce laudatur: id eſt plenam fidem. Deniꝙ ad hominis ſanitatem ⁊ ille ſamaritanus duo ęra ſtabulario dedit: quibꝰ vlcera curaret illiꝰ a latronibus vulnerati. Ergo qr ⁊ ſm vetꝰ teſtamẽtũ marię ſororis aaron virginitatem: ⁊ ſm nouũ ſanctę marię matris domini integritatẽ ſtudio ſuę ꝓlis imitata eſt: remunerationẽ fidei diuino iudicio conſequetᷣ: quę nihil ſibi ad ſeculi ſubſidiũ reſeruauit: ſed totũ domino ſobolis pię munus impendit. Te nunc dñe ṗcor: vt ſupra hanc domum tuam: ſupra hęc altaria quę hodie dedicantᷣ: ſupra hos lapides ſpirituales quibꝰ ſenſibile tibi in ſingulis templum ſacratᷣ: quotidianus ṗſul intendas: orationeſꝙ ſeruorum tuorum quę in hoc loco funduntur: diuina tua ſuſcipias miſericordia. Fiat tibi in odorẽ ſanctificationis omne ſacrificium qꝺ in hoc templo fide integra: pia ſedulitate deferᷣ. Et cũ ad illaꝫ reſpicis hoſtiam ſalutarem ꝑ quã peccatum mũdi huiꝰ aboletᷣ: reſpicias etiam ad has pię hoſtias caſtitatꝛ: et diuturno eas tuearꝛ auxilio: vt fiant tibi in odorem ſuauitatis hoſtię acceptabiles: chriſto domino placentes: ⁊ integrum ſpiritũ eorũ animã ⁊ corpus ſine querelę loco vſꝙ in dieꝫ domini ieſu chriſti filij tui ſeruare digneris: Amen.

Adhortatio ad virgines explicit.

Capitulorum libri de inſtitutione virginis ad Euſebium ſancti Ambroſii epi: recollecta annotatio.

De commendatione euſebij ꝙ ambroſiam filiã ſuã deo deuouerit: ac de laude huiuſcemodi oblationis: virtute quoꝙ taciturnitatis ⁊ loco orandi. Ca. I.

De cõmendatione ordinis in oratione ſeruandi: ⁊ ꝙ a diuinis laudibꝰ inchoandus ſit. Et quomodo virgo tria i ſe ſeruare debeat. Ca. II.

Qꝛ ſexus muliebris nõ ſit culpandus propter erroris cauſam quã eua inuexit: Et quomodo omnium animantiũ gratia foris: hominis autem intus exiſtat. Ca. III.

Quõ per mulierẽ eccleſię gratia figuratur: Qꝛꝙ mulier lapſus ſui in pctm̃ excuſatione habeat quã vir habet. Ca. IIII.

Quõ mulierẽ audire vir iubeatᷣ. Quõ etiã maria nõ ſolũ virginitatis incentiuũ attulit: ſed ⁊ deũ intulerit: Et de cõfutatione hereticorum qui ſanctiſſimam mariã perſeueraſſe virginem negauerũt. Ca. V.

Quõ nõ derogauerit virginitati marię ꝙ cõiunx ioſeph noiata fuerit. Ca. VI.

Qꝛ maria pudoreꝫ nunꝙ mutauerit ꝗ nec animuꝫ mutauerat. Ca. VII.

Qꝛ maria ſit porta illa clauſa quã ezechiel deſcripſit: in qua ſedit chriſtus ⁊ exiuit. Ca. VIII.

Quẽadmodũ virgo maria ſit virga ⁊ hortus clauſus: ac paradiſus ⁊ fons ſignatꝰ: atꝙ porta clauſa. Ca. IX.

Qꝛ chriſtus qui corona eſt virginũ ſit vnꝰ ſicut ⁊ pater vnus eſt: ⁊ ſpiritus vnus: et quõ in ꝑſonis diuis ſit ęqualitas. Ca. X.

Qꝛ nulli alij laborare aut ſeruire debeamꝰ: niſi ſoli chriſto qui primus eſt: Et quõ aliqñ ſecũdus ⁊ nouiſſimꝰ dicatur. Ca. XI.

Quõ chriſtus dicatᷣ iuuenis ſecundus ⁊ finis onmi populo eius. Quomõ etiã virgo maria dicatur aula regalis. Ca. XII.

Quõ mariana ṽginitas dicatᷣ leuis nubes: ſuper quam dominus ſedit: quę alijs virginibus pluuiam ſpiritalem irrorat ⁊ vnguentum integritatis. Ca. XIII.

Quõ greſſus marię ſpecioſi dicantᷣ i calciamentꝛ: Et ꝙ moduli femoꝝ ſuoꝝ ſĩles ſint torqbus. Et vmbilicꝰ crater tornatilis. Et venter ſicut aceruus tritici minuti inter lilia. Ca. XIIII.

Quõ ſacrę virgines dicantur lilia xp̃i: ⁊ de anno dominicę benignitatis. Ca. XV.

Quomodo filię hieruſalem egredi iubeantur ad videndum regem ſalomonẽ ⁊c̃. Et de ſtola pię operationis quã inducere debent virgines. Ca. XVI.

Quõ in virginibus videatur angeloꝝ vita in terris: quã in paradiſo amiſeramuſ. Et de deuota deṗcatione quã ambroſius fecit ſuper virginẽ velandam. Ca. XVII.

Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de inſtitutione virginis ad euſebium: In quo de virginitate ṗcipue ſancte dei genitricis marie: ⁊ de ꝓfeſſione virgiuum eleganter diſſerit: Feliciter incipit.

De cõmendatione euſebij ꝙ ambroſiam filiam ſuam deo deuouerit: ac de laude huiuſcemodi oblationis: virtute quoꝙ taciturnitatꝭ ⁊ loco orandi. Ca. I.

c Ommendas mihi pignus tuũ: qꝺ ęque ẽ meum: ambroſiã dñi ſacrã: ⁊ pio eius affectu tibi aſſeris ꝑſtãtiorẽ reliq ſobole ſollicitudinẽ. Et vere ita ẽ apud mẽtẽ fidelẽ. Cęteros eni inſtituis: vt emittas domo atꝙ alienis copules: iſtã tecũ ſemꝑ habebis. In cęteriſ quoꝙ paternę vteris pietatis neceſſitudine: in hac vltra patrem procedis: votoꝙ et ſtudio progrederꝛ: vt placeat deo. Quę cuꝫ ſit pręſtantior cauſa votoruꝫ: ſola tñ ſoluat quicquid ꝓ ſe ⁊ pro omnibus filijs debes. Hoc eſt ſacrificiũ qꝺ abel obtulit ex primitiuis ouiũ ſuarum fętibꝰ. Qꝺ ⁊ apl's ṗ cęterꝛ
laudat ad corithios dicẽs: Qm̃ qui ſtatuit 1.Cori.7.
in corde ſuo firmus: ⁊ iudicauit i corde ſuo ſeruare virginẽ ſuam: benefacit. Igitᷣ ⁊ qui matrimonio iungit virginem ſuam bñ facit: ⁊ qui nõ iungit melius facit. Unde pulche dauid cuꝫ deſcripſiſſet eccleſię gratiaꝫ: cuius omnis glia intus eſt nõ foris: in bonis enim cogitationibus atꝙ immaculato caſtitatis affectu ⁊ ſincere ꝓpoſito cõſcien-
tię ſũma eſt laus: ſubtexuit dicẽs: Afferentᷣ Ps.44.
regi virgines poſt eam. Et cõuerſus ad dominũ pr̃em: Proxime inqt eiꝰ afferentᷣ tibi: afferentᷣ in lęticia ⁊ exultatione: adducẽtur in templũ regis. Quę eſt proxima: niſi que chriſto propinquat: cui dicit deus verbuꝫ:

Cant.2. Exurge: veni ꝓxima mea: formoſa mea: co
lūba mea: q² ecce hyems ꝑteriit. Antequā
verbum dei reciperet: hyems erat: inhono-
ra: ſine fructu: vbi verbū dei recepit: ⁊ mū
dus ei ē crucifixus: eſtas eſt facta. Deniq
feruore ſanctiſpiritus vaporata: flos eſſe cę
pit: ⁊ ſpirare odorē fidei: fragrātiā caſtitat
ſuauitatem gratię. Unde ⁊ alibi addidit:
Cant.4. Oculi tui columbę extra taciturnitatē tuā:
eo ꝙ tota ſpiritalis ⁊ ſimplex ſicut colum-
ba: in cuius ſpecie viſus eſt a iohanne deſcē
dere ſpiritusſanctus: ſpiritalia videat ⁊ no-
uerit ea quę viderit tacere myſteria. Nō eñ
Eccl.3. mediocris virtus tacere. Eſt eñ ⁊ temp⁹ ta
cendi: ſicut tempus loquendi: ſicut ⁊ ſcꝑtū
eſt. Dñs dat mihi linguā eruditionis quā-
do oporteat dicere ſermonē. Uirginitatis
itaq dos quędā eſt verecundia: quę cōmē-
dat ſilentio. Ideo eccleſię glia intus eſt: nō
vtiq in multiloquio: ſed in ſenſibus vel in
penetrabilib⁹ ſacramentoꝝ: ſicut ipſa dicit
Cant.8. ad ſponſū: Quis dabit te fratrē mihi lactē-
tem vbera matris meę: ⁊ inuenien s te foris
oſculabor te? Et quidē nō ſpernēt me: aſſu-
mā te ⁊ ducā te in domū matris meę: ⁊ in ſe
Cant.2. cretū eius quę cōcepit me. Et ſupra ait: In
troduxit me rex i cubiculū ſuū. Foris oſcu-
latur eccl'ia chriſtum: et ab eo in cubiculum
introducit. Oſculatus eſt eam foris: quādo
Ps.18. tanquā ſponſus ꝓcedens de thalamo ſuo:
exultauit tanquā gigas ad currendā viam.
Tanq̄ gigas foris ē: quia nō rapinā arbi-
trat⁹ ē eſſe ſe ęqualē deo: formam ſerui ac-
cepit. Foris ergo factus eſt: qui erat intus.
Uide illum intus: quando legis qđ in ſinu
eſt patris. Cognoſce illū foris: quādo nos
quęrit vt redimat. Foris ſibi fact⁹ ē: vt mi-
hi intus eſſet: ⁊ fieret medicus noſter. Ibi
ergo ſimus vbi chriſtus medicus eſt: radi-
catus ⁊ fixus i cordibus noſtris. Et iđ ſicut
Matth.6. ipſe pręcepit: Cū oras: intra in cubiculū tu-
um: ⁊ effunde ſuper te aiam tuam. Cubicu-
lum tuum interiorum ſecretum eſt: cubicu-
lum tuum conſcientia tua eſt. Deniq eccle
ſiaſtes tibi dicit: Et quidē in cōſcientia tua
regi ne maledixeris: ⁊ in penetrabilib⁹ cu-
biculorum ne maledicto deuoueris diuitē.
Ibi ergo ora: ⁊ ora in occulto vt audiat te
qui in occulto audit: et ora ſine ira ⁊ diſce-
ptatione abdicato occulta dedecoris. Iu-
ſtus enim non proditionē criminis metuit:
ſed contagionem.

De cōmendatione ordinis i oratione ſeruandi: ⁊ ꝙ a diuinis laudibus inchoandus ſit. Et quomodo virgo tria in ſe ſeruare debeat. Ca. II.

Quam bona oratio cum miſericor-
dia. Bona oratio quę ordinem ſer-
uat: vt primo a diuinis inchoemus
laudibus. Si enim cū apud hominem agi-
mus beniuolū volumus iudicē facere: quā-
tomagis cum dominū noſtrum precamur?
Primo ergo immolemus deo ſacrificiū lau
1.Timo. dis: vt ⁊ apoſtolus dicit: Obſecro ergo pri
mo omniū fieri orationes: obſecratiões: po
ſtulationes: gratiarumactiones. Doceat te
dauiticus pſalmus octauus: qui cępit a dei
Ps.8. laudibus. Domine dominus noſter q̄ ad-
mirabile eſt nomē tuum in vniuerſa terra:
Qm̄ eleuata eſt magnificentia tua ſup cę-
los: Ex ore infantiū ⁊ lactentium perfeciſti
laudē. Hactenus oratio. Inde ſequit obſe-
cratio: vt deſtruat inimicus: Poſtulatio: vt
lunam ⁊ ſtellas videat: lunam eccleſiā: ſtel-
las filios eccl'ię cęleſtis gratię luce fulgētes:
⁊ qđ petit prophetico ſpiritu: viſurū ſe eſſe
ꝓmittit. Gratiarūactio ꝙ tuet domin⁹ ho-
minē: ⁊ hunc limū corporis nr̄i diuina viſi-
tatione cōfirmat: vel qđ homini animātiū
genera vniuerſa ſubiecit. Similiter ⁊ domi
nica oratio oia cōprehēdit: quā vulgare nō
opus eſt. Tu autē qui legis: quēadmodū
diſtinguere debeas recognoſcis. Pręcipue
tamē vt dixi cōmendāda eſt oratio ſic ꝑmi-
ſſ: placiditate animi ⁊ tranqllitate: vt vnuſ
quiſq ſibi cōſtet ⁊ ꝯgruat: ⁊ fiat illud quod
Matth. ſcriptū eſt: Si duob⁹ ex vobis ꝯuenerit ſup
terrā: de omni re quācunq petierint: fiet a
pr̄e meo qui in cęlis ē. Ubi eñ ſūt duo vel
tres cōgregati in nomine meo: ibi ego ſum
in medio eoꝝ. Qui ſūt iſti duo: niſi anima
1.Cor. ⁊ corpus. Unde ⁊ paulus caſtigabat carnē
ſuā ⁊ ſeruituti redigebat: vt eēt anime tan-
quā imperatrici ſuę caro ſubdita: ⁊ mentis
imperijs obtēperaret: ne eēt in vno homie
diſcidium ac bellum intra ſe gereret: et legi
mentis repugnaret lex corporis. Duo igit
iſta diuerſa rōne quadam ⁊ pace iungebat:
Ephe.2. ſcđm qđ ipſe aſſeruit dicēs: Quia chriſt⁹ eſt
pax noſtra qui fecit vtraq vnum: ⁊ mediū
parietem ſepis: ſoluit inimicitias in carne
ſua: ne id ageret qđ nollet: atq id faceret
qđ odiſſet. Iſti ergo ſūt duo anima ⁊ caro.
Ps.55. Unde ⁊ dauid ait: Nō timebo quid faciat
mihi caro: quā aduerſariam aię ſuę noſſet.
Quę tamē duo vt euidentius exprimam⁹:
nō ſolū duo ſūt: ſ etiā duo hoies: vn⁹ interi-
or: alter exterior. Iſti duo ſi ſibi propoſiti i
ęqualitatē concurrāt: vt cogitatiões factis
⁊ cogitationib⁹ facta cōueniāt: vitę noſtrę
rota ſine vlla offenſione voluet: vt quēad-
Ps.76. modū ſcriptū eſt: Fiat vox tonitrui i rota.
Iſti igit duo vnū ſūt: nec ſolū vnū ſ vnus
Eph.2. homo. Unde ⁊ apoſtol⁹ ait: Ut duos con-
deret in vno homine: faciens pacem: ⁊ recō
ciliaret vtroſq in vno corpore deo: per cru-
cem interficiens inimicitias in ſemetipſo:
vt in vtriſq acceſſum habeam⁹ in vno ſpi-
ritu ad patrem. Sūt etiā duo homines: ve
tus ⁊ nouus. Uetus ille peccato obnoxi⁹
⁊ obſoletus: ac veſtimenti veteris ſimilitu
dine attritus ⁊ ſciſſus: quē in baptiſmate
Ro.6. affigimus cruci. Unde apoſtol⁹ ait: Quia
vetus homo noſter ſimul crucifixus ē cruci:
vt deſtruat corpus peccati: vt vltra nō ſer-
uiamus peccato. Uet⁹ ergo affigit: vt mo-
riatur peccato: vt nouus reſurgat: qui reno
uatur per gratiā. Dixim⁹ de duobus: For
taſſe dicat aliquis: Quid de tribus dicis:
Matth.18. quoniā ſic habet ſcriptura: Ubi enim ſunt
duo vel tres congregati in nomie meo: ibi
ego ſū in medio eoꝝ? Hinc quoq ratio ma
Theſſal.5. nifeſta eſt: quia idem apoſtol⁹ dicit: Ipē au
tem deus pacis ſanctificet vos per omnia:
vt integer ſpiritus veſter ⁊ anima ⁊ corpus
ſine querela in die domini noſtri ieſu chri-
ſti ſeruetur. Ubi ergo tres iſti integri: ibi
chriſtus ē in medio eoꝝ: q̄ hos tres int⁹ gu-
bernat ⁊ regit: ac fideli pace cōponit. Hęc
igit tria: integra pre cęteris in ſe virgo cu-
ſtodiat: vt nullā det ſacrę virginitatis que-
relam: ⁊ ſit inoffenſa: ſine ruga: ſine macu-
la. De qua licet frequētib⁹ libris dixerim⁹:
tamen memorati pignoris cauſa: hunc ad
te librū condendum arbitrati ſumus.

Q đ ſexus muliebris nō ſit culpādus propter erroris cauſam quā eua inuexit. Et quomodo omnium animātiū gratia foris: hominis autem intus exiſtat. Ca. III.

Bona virginitas quę ſexū vtrumq
nō ſolū abſoluit a crimine: verūeti-
am prouocauit ad gratiam. Accuſa
mus autē plerūq fęmineū ſexum qđ erro-
ris cauſam inuexerit: ⁊ nō cōſideram⁹ quā-
to iuſtius in nos obiurgatio retorqueatur.
Nam vt repetam⁹ a ꝓncipio: ⁊ rerum exor-
dia interrogem⁹: quantū ei delatū ſit in-
ueſtigabim⁹: ⁊ quā in miſera cōditionis hu
manę fragilitate: fęmina inuenerit gratiā.
Nam cū omnia opera ſua laudauerit de⁹:
celū: terram: maria: noctem ⁊ diem: qđ iſta
proficerent ad vſum laboris: illa ad fructū
quietis: laudauerit feras: beſtias: vbi ad ho-
minem ventū eſt: ſolus nō videt eſſe lauda
tus: propter quē generata omnia ſūt. Quę
igit cauſa eſt: niſi forte ea: quia alia in ſpe-
cie ſūt: homo in occulto? Nihil i beſtijs pl⁹
reperias: q̄ quod videtur: in homine nihil
eſt inferi⁹ q̄ quod videt: qui cū ex animo cō
ſtet ⁊ corpore: hoc vtiq in eo ſeruit qđ vide
tur: illud autem in eo regit hominē qđ non
videt. Merito ergo alia in exordio laudan
tur: iſtius laudatio nō promit ſed reſeruat:
q² alioꝝ gratia foris: hui⁹ intus eſt. Alioꝝ
in natiuitate huius in corde. Quid enim
tā altum ⁊ tam profundum q̄ mens homi-
nis: quę quaſi inuolucro quodam corporis
tegit ⁊ occultatur: vt eam haud facile quiſ-
quā introſpicere ⁊ ſpeculari queat? Ideo ꝗ
homo nō ante laudat: quia non in forenſi
pelle ſed in interiore homine ante proban-
dus ſic prędicandus eſt: quē pręclare defi-
niuit apoſtol⁹ petr⁹ dicens: abſconditū eē 1.Petri.3.
cordis hominem in incorruptione quieti ⁊
modeſti ſpiritus: qui ē ante deū locuples.
Merito ergo differtur vt ſequatur venera
ta eius laudatio: cuius dilatio nō diſpendi
um ſed incrementū eſt. Nemo ergo ſe deſpi
ciat quaſi vilem: nec contuitu corporis ſeſe
ęſtimet. Nā ⁊ ſi dixerit ſanctus iob: Nud⁹ Job.1.
exiui de ventre matris meę: nudus et hinc
abibo: habuit tamē q̄ nō ſolum inter homi
nes: ſed etiam apud deum diues inuenire-
tur. Quid autem locupletius: q̄ qđ ad ima
ginem dei eſt ac ſimilitudinem? Ad imagi-
nem autē interior eſt homo: nō iſte exteri-
or: ille qui ſenſu eſtimatur: nō oculis com-
prehendit. Ille ergo nobis expectand⁹ eſt:
qui ſeri⁹ inueſtigat. Iđ de⁹ nō putauit ho-
minis fabricam eſſe laudandam: q² maior
ei⁹ virtute eſt portio. Pręclara quidē ſpeci-
es ⁊ pręſtantior cęteris animātib⁹: ſ irratio
nabilia ſpecie corporis ęſtiment: ea autem
quę rōnis plena ſūt: cōmunē laudem ſeque
ſtrent. Homo igitur mihi non tam vultu q̄
affectu admirandus emineat atq excellat:

vt in his laudet̃: in quibus etiã de⁹ ꝓphetico iudicio laudatur: de quo ſcriptum eſt: Pſa.65. Terribilis in cõſilijs ſuper filios hominũ: cuius opera coram deo luceant: qui bona iugibus operib⁹ facta contexat. Et idõ laudatio eius nõ in exordio ſed in fine eſt. 2.Timoth.2. Nemo enim niſi legitime certauerit coronabitur. Eccli.11. Ideoq; ſapiens tibi dicit: Ante mortẽ nõ laudes hominẽ quẽquã. Qua rõne hoc dixerit: ſuperioribus docuit dicens: Ibi.ſ. Quia in fine hominis nudant̃ opera eius. Spectemus tertium: in quo manifeſtauit deus ſentẽtiam ſuam. Cũ enim feciſſet hominẽ ⁊ poſuiſſet in paradiſo operari ⁊ cuſtodire: Gen.2. dixit: Nõ eſt bonum ſolũ eſſe hominẽ: Faciamus inquit ei adiutorium ſecundum ſe. Sine muliere igitur homo nõ habet laudẽ: in muliere prędicatur. Nam cum dicit: Nõ eſt bonũ ſolum eſſe hominẽ: confirmat vtiq; bonum eſſe hominũ genus ſi virili ſexui fęmineus ſexus accedat. Simul illud cõſiderandum: quia ille de terra factus ⁊ limo eſt: iſta de viro. Et caro quidẽ limus: ſ; ille adhuc informis: iſte informatus. Iã illud pręclarum apoſtolicum arceſſamus exemplum qđ habemus ſcriptũ: Eph.5. Quia relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori ſuę: ⁊ erunt duo in carne vna. Sacramentũ hoc magnum eſt: ego autem dico in chriſto ⁊ in eccleſia.

Quomodo per mulierẽ eccleſię gratia figuratur: Et q; mulier lapſus ſui in peccatum excuſationẽ habeat quã vir habet. Ca. IIII.

Aduertimus itaq; per mulierẽ cęleſte illud impletum eſſe myſterium eccleſię: in ea gratiã figuratam: propter quã chriſtus deſcendit: ⁊ ęternũ illud opus humanę redemptionis abſoluit. Unde ⁊ adã vocauit nomẽ mulieris ſuę vitã. Nam ⁊ in populis per mulierẽ ſucceſſiõis humanę ſeries ⁊ propago diffundit̃: ⁊ p eccleſiam vita cõquiritur ęterna. Sane negare nõ poſſumus q; errauerit mulier. Quid miraris tamẽ ſi infirmior lapſus eſt ſexus: cum ſit lapſus etiam fortior? Mulier excuſationẽ habet i peccato: vir nõ habet. Illa vt ſcriptura aſſerit a ſapientiſſimo omniũ ſerpente decepta eſt: tu a muliere: id eſt illã ſuperior creatura decepit: te inferior. Te enĩ mulier decepit: illam malus licet tñ angel⁹. Si tu inferiori non potuiſti reſiſtere: quomodo illa potuit ſuperiori? Culpa tua illã abſoluit. Si de merito culpę dubitas: interrogemus ſententiam qua illi dictum ẽ: Gen.3. In triſticia paries filios: ⁊ ad virum tuum conuerſio tua: ⁊ ipſe tibi domiabitur. Uiro autem dicitur: Terra es ⁊ in terrã ibis. Et vere iuxta hanc ſententiam: quãdoquidem ſi adam qđ a domino deo audierat ſeruare nõ potuit: quomodo potuit ſeruare mulier quod audiuit a viro? Si illũ dei vox nõ cõfirmauit: quomodo iſtam vox firmaret humana? Deniq; adam cõuentus q; cõtra diuina quę coram audierat pręcepta guſtaſſet: nihil habuit qđ diceret: niſi q; ſibi mulier dediſſet ⁊ manducaſſet: mulier autẽ ait: Ibi.ſ. Serpens traduxit me ⁊ manducaui: quanto maior mulieris abſolutio? Ille arguit̃: hęc interrogatur. Adde illud q; ⁊ prior culpam fatetur. Etenim quę ſe dicit eſſe ſeductam teſtatur errorẽ. Erroris igitur medicina cõfeſſio eſt. In iudicio ipſo quanto dementior mulier viro? Ille mulierẽ ſuam accuſauit: iſta ſerpentem: hoc eſt nec accuſata crimen retorſit: ſed ipſum accuſatorẽ ſuum maluit ſi poſſet abſoluere q; ligare. Habes igitur ⁊ culpę abſolutionẽ in confeſſione: et ſentẽtię in executione. In triſticia inqt paries filios: Condemnationis ſuę pond⁹ agnoſcit: munus pęnalis cõditionis exequit̃. Pro te mulier doloribus ſuis militat: ⁊ remunerationẽ ex pęna inuenit: vt per filios per quos affligit̃ liberetur. Facta eſt itaq; gratia ex iniuria: ſalus ex infirmitate. 1.Timoth. Scriptũ eſt enim: Quia ſalua erit per filiorum generationẽ. Cũ ſalute itaq; parit qs in triſticia parturiuit: ⁊ ad laudem educat quos peperit cũ dolore. Sed dicis O vir: q; mulier temptatio fuerit viri. Uerũ eſt etiã: Si eſt decora: ecce alia temptatio. Tamen abraę deſcendẽti in ęgyptum: vxoris pulchritudo nõ nocuit: immo magĩ profuit: honoratus eſt enim p vxorem nõ ludibrio habitus in vxore. Cur autem tu vultus decorẽ in cõiuge magis q; morum requiras? Placeat vxor honeſtate magis q; pulchritudine. Illa eligat̃ quę ſaram moribus referat. Nõ eſt vitium mulieris eſſe qđ naſcit̃: ſed vitiũ viri eſt quęrere in vxore quo ſepe temptetur: in quo ſi infirmior fuerit mulier: ipa labatur: ſi fortior: vir periclitetur. Nõ poſſumus reprehendere diuini artificis opus: ſed quẽ delectat corporiſ pulchritudo: multo magis illa delectet venuſtas: q̃ ad imaginem dei eſt intus nõ foris comptior. Si ergo vxor temptatio eſt: eſto cautior: quęre remedium aduerſus temptationis periculum: Math.26. Uigilate inquit ⁊ orate: ne intretis in temptationem. Dominus hoc dixit: vir audiuit: mulier impleuit. Quotidie mulieres ieiunãt: ⁊ nõ idicta ꝓſtãt ieiunia: pctm̃ agnoſcunt: acceſſunt remediũ. Semel de interdicto mulier manducauit: ⁊ quotidie ieiunium ſoluit. Qui ſecutus es errantem: ſequere corrigentem. Ambo manducaſtis: cur ſola ieiunat? hoc eſt ambo deliquiſtis: cur ſola remediũ quęrit error?

Quomodo mulierem audire vir iubeatur. Quomodo etiam maria nõ ſolum virginitatis incentiuum attulit: ſed ⁊ deum intulerit: Et de confutatione hereticorum qui ſanctiſſimam mariam perſeuerãſſe virginem negauerunt. Ca. V.

Veni eua iam ſobria: veni eua: et ſi in te aliquãdo intẽperans: ſed iam in prole ieiuna. Ueni eua iã talis vt nõ de paradiſo excludaris: ſed rapiaris ad cęlum. Ueni eua: iam ſara: quę parias filios nõ in triſticia: ſed in exultatione: non in merore ſ; riſu: Iſaac tibi multiplex naſcetur. Ueni iter eua: iam ſara: de qua dicat̃ viro: Gen.21. Audi ſarai vxorem tuã. Sis tu licet viro ſubdita quia eſſe te deceat: cito tamen ſoluiſti ſententiã: vt vir te audire iubeatur. Si typum chriſti illa pariendo a viro meretur audiri: quãtum proficit ſexus: qui chriſtum ſalua tñ virginitate generauit? Ueni ergo eua: iam maria q̃ nobis nõ ſolũ virginitatis incentiuum attulit: ſed etiam deũ intulit. Unde lętus ⁊ exultans tãto mune- Eſa 7. re dicit eſaias: Ecce virgo in vtero cõcipiet ⁊ pariet filium: ⁊ vocabit̃ nomẽ ei⁹ emanuel: qđ eſt interpretatum nobiſcum de⁹. Uñ hoc munus? Non de terra vtiq; ſed de cęlo vas ſibi hoc per quod deſcenderet chriſtus elegit ⁊ ſacrauit templũ pudoris. Per vnã deſcẽdit: ſed multas vocauit. Unde ⁊ ſpeciale maria domini hoc nomẽ inuenit: qđ ſignificat deus ex genere meo. Dictę ſunt et ante marię multę: nam ⁊ maria ſoror aaron dicta fuit: ſed illa maria amaritudo maris vocabatur. Uenit ergo domin⁹ in amaritudinem fragilitatis humanę: vt conditiõis amaritudo dulceſceret verbi cęleſtis ſuauitate ⁊ gratia tẽperata. Hoc ſignificauit fõs mara p lignũ dulcorat⁹: eo q; ipſis nationũ amarus ante peccatis: vel caro noſtra temperamento paſſionis dominicę in vſus alteros mutaret̃. Egregia igitur maria: quę ſignum ſacrę virginitatis extulit: ⁊ intemeratę integritatis pium chriſto vexillum leuauit. Et tamẽ cũ omnes ad cultum virginitatis ſanctę marię aduocent̃ exemplo: fuerunt qui eam negarent virginẽ perſeueraſſe. Hoc tantũ ſacrilegium ſilere iam diuḋ maluim⁹: ſed quia cauſa vocauit in mediũ: ita vt eius prolapſionis etiã epiſcopus argueret̃: indẽnatum nõ putauim⁹ relinquẽdum: Et maxime quia ⁊ mulierẽ eam legimus: ſicut in chana galileę ipſe domin⁹ di- Ioh.2. centi ſibi: Uinũ nõ habent filij: reſpondit: quid mihi ⁊ tibi ẽ mulier? Et alibi legimus qđ dixerit matthe⁹ de ioſeph ⁊ maria: Math.1. Inuenta eſt anteq̃ cõuenirent in vtero hãbens de ſpirituſancto. Et infra: Nõ cognouit eam donec peperit. Et iterũ de ioſeph: Ibi.ſ. Noluit eã traducere. Et fratres dñi videnť ſignificare q; de maria ſuſcepti ſint. Et apoſtolus ait: Gal.4. Poſtq̃ venit plenitudo temporis: miſit deus filium ſuum factum ex muliere: factũ ſub lege. Quę ſingula notanda nobis ſunt: vt qui illa legit: ſermonis huiuſmodi vinculo nõ alligetur. Reſpondeam⁹ itaq; ſuo ordine. De mulieris noie qđ mouemur? Ad ſexũ retulit: nõ enim corruptelę ſed ſexus vocabulum eſt. Uulgi viſus nõ prẽiudicat veritati. Deniq; virginitas primum hoc nomẽ accepit. Nã cũ ſumpſiſſet deus vnam de coſtis adę: ⁊ ſuppleuiſſet carnẽ in locũ ipſius: Edificauit inquit eã in mulierem. Utiq; adhuc virum nõ cognouerat: ⁊ iam mulier vocabatur. Rationem quoq; nominis huius ſcriptura nõ tacuit dicens: Gen.2. Quia dixit adam: Os de oſſibus meis: ⁊ caro de carne mea. Hęc vocabitur mulier: quoniam de viro ſuo ſumpta eſt. Quia ſumpta eſt inquit de viro ſuo: nõ q; virum experta. Itaq; quãdiu in paradiſo fuit: mulier vocata eſt: ⁊ cognita viro non erat. Ubi autem eiecta eſt de paradiſo: tũc legitur: Gen.4. quia adam cognouit euam mulierem ſuam: ⁊ tunc cõcepit ⁊ peperit filium. Primus igitur ſolutus eſt nodus. Secunda queſtio: quia ſcriptum eſt: Anteq̃ con-

nenirent: inuenta eſt in vtero habēs. Conſuetudo autez ſcripturę diuinę eſt vt cauſā quę ſuſcepta eſt aſtruat: incedentē differat. Quo ſoluitur etiam tertia q̄ſtio: qua dictū eſt: Nō cognouit eam donec peperit filiuz. Quid ergo? Poſtea cognouit? Abſit. De niq̄ ſcriptum eſt: Ego ſum deꝰ: ⁊ donec ſeneſcatis ego ſum. Nunquid igiť poſtquam ſenuerūt: qꝛ dictum erat: deus eſſe deſiuit? Pſ.109. Itē in propheta dauid legimꝰ: Dixit dominus domino meo: ſede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos ſcabellū pedum tuorum: Nunquid ſubiectis populis nationū qui ante videbantur inimici: cū ſalutis auctorem negarent: ſimulachris ſeruirent: ad dexterā patris filius ſedere deſſuit: aut in perpetuum nō ſedebit? Quid autē pręiudicat marię: ſi cęleſtis conſilij myſterium ioſeph nō intellexit: ⁊ putauit virginem nō eſſe quā pregnantē videret? Reſurrectionē eius angeli ignorauerunt: qđ ſignificāt ver Pſ.23. ſiculi: Tollite portas principis veſtri ⁊ eleuamini portę ęternales: ⁊ introibit rex glorię: Quis ē iſte rex glorię? Interrogāt quaſi ignorent: ⁊ alij reſpondent: Dominꝰ fortis ⁊ potens: dominꝰ potens in prelio: ipſe eſt rex glorię. Et repetiuit propheta eoſdez verſiculos: ⁊ nihilominus illi quaſi ignorātes iterum interrogauerunt. Sic enim ſcri Vbi ſ. ptum eſt: Tollite portas principes veſtras ⁊ eleuamini portę ęternales: ⁊ introibit rex glorię. Quis eſt iſte rex glorię? Quomodo ergo homo potuit diuinum ſcire ſecretum: qđ angeli neſciebant? Et in eſaię libro ha Eſa.63. bes: Quis eſt iſte qui aduenit ex edom: rubor veſtimentorum ex boſor? Et vtiq̄ minus erat hominem reſurrexiſſe: q̄ virginez parturire. Etenim iaz helię precibus: heliſęi orationibꝰ: mortui reſurrexerant: nunq̄ autē ante: nunquā poſtea virgo generauit. Hoc autem opinatus eſt ꝙ traduceret eam quaſi reaz: antequā ab angelo moneretur: poſtea autē quaſi fidelis nec dubius virginitatis eius ſeruauit oraculum.

Quomodo nō derogauerit virginitati marie ꝙ cōiunx ioſeph nominata fuerit. Ca. VI.

n Nec illud moueat qđ ait: qꝛ ioſeph accepit coniugem ſuā ⁊ profectꝰ eſt in egyptum. Deſponſata eniz viro cōiugis nomen accepit. Cum enim initiať cōiugium: tunc cōiugij nomē aſciſciť. Non enim defloratio virginitatis facit cōiugiū: ſed pactio cōiugalis. Deniq̄ cū iūgiť puella cōiugiū eſt: non cū virili admixtione cognoſcitur. Q2 autez fuit deſponſata conubio licet alibi plenius diximus: libare ſatis eſt cauſam cęleſtis myſterij: vt ab his q̄ mariam grauem vtero cernerent: nō adulterium virginitatis ſed deſponſatę partus legitimus crederet. Maluit enim dominuſ aliquos de ſua generatione: q̄ de matris pudore dubitare. Fratres autem gentis et generis: populi quoq̄ cōſortio nuncupari: docet dominus ipſe qui dicit. Narrabo no Pſ.21. mē tuum fratribus meis: in medio eccleſię laudabo te. Paulus quoq̄ ait: Optabam Ro.9. egoipſe anathema eſſe pro fratribus meis. Potuerūt aūt ⁊ fratres eſſe ex ioſeph nō ex maria. Qđ quidem ſiquis diligentius proſequatur inueniet. Nos ea perſequēda nō putauimus: quoniam fraternum nomen liquet pluribus eſſe cōmune. An vero dominus ieſus eam ſibi matrem eligeret: quę virili ſemine aulam poſſet inceſtare cęleſtem? Quaſi eā cui impoſſibile eēt virginalis pudoris ſeruare cuſtodiam? Cuiꝰ exemplo cęterę ad integritatis ſtudium prouocantur: ipſa ab huiuſmodi qđ per ſe cęteris propoſitum foret munere deuiaret? Et quę eſſet: cui maius q̄ matri dominus meritū reponeret: premium reſeruaret? Nulli enim vberiora q̄ virginitati deputauit munera: ſicut ſcriptura nos docet. Sic eniz per eſaiā dominus locutus eſt: Ne dicat ſpado: qꝛ ego Eſa.56. ſum lignum aridum. Hęc dicit dominꝰ ſpadonibus: Quicunq̄ cuſtodierint pręcepta mea ⁊ elegerint quę ego volo: ⁊ amplectentur teſtamentum meū: dabo illis in domo mea ⁊ in muro meo locum nominatū meliorem filiorum ⁊ filiarum: nomen ęternū dabo illis: ⁊ nō deficiēt. Alijs promittit vt nō deficiant: matrem ſuā deficere patiebatur? Sed nō deficit maria: nō deficit virginitatis magiſtra: nec fieri poterat: vt quę deuz portauerat: portandum hominē arbitraretur. Nec ioſeph vir iuſtꝰ i hāc ꝓruiſſet amētiaz: vt matri domini corporeo ↄcubitu miſceretur. Sed tamen maria ſuis nō alienis moribus defendať. Nō defecit vt dixi: Ipſe Joh.19. teſtis eſt filius dei: qui cum eſſet in cruce: diſcipulum matri cōmendabat vt filiuz: diſcipulo eam tradebat vt matrē. Docuit hoc iohannes qui myſtica magis ſcripſit. Alij enim euangeliſtę ſcripſerunt: ꝙ in paſſione domini terra contremuit: ſol refugit: perſecutoribꝰ venia poſtulata eſt: Iſte dilectus dn̄i qui e pectore eius hauſerat ſecreta ſapientię et pię voluntatis arcana: ab alijs dicta pręterijt: hoc diligentiꝰ proſecutus eſt: vt maternę virginitatis perſeuerantiā ſuo iudicio comprobaret: quaſi filius de matrl pudore ſollicitus: ne quis eam tanto cōuitio temeratę integritatl aſpergeret. Dignū quippe erat: vt qui latroni veniā donabat: matrē dubio pudoris abſolueret. Dicit er Vbi ſ. go ad matrē: Mulier: ecce filius tuꝰ. Dič et ad diſcipulum: Ecce mater tua. Ipſe eſt diſcipulus: cui mater cōmendabať. Quomodo marito vxorem tolleret: ſi fuerat maria mixta cōiugio: aut vſum thori coniugalis cognouerat?

Qđ maria pudorem nunquā mutauerit: que nec animum mutauerat. Ca. VII.

c Laudite ora impij: Aperite aures pij: audite quid chriſtus loquatur.

Teſtať de cruce dominus ieſus: et pauliſper publicam differt ſalutem: ne matrem inhonoram relinquat. Subſcribitur Johannes in teſtamento chriſti. Legatur matri pudoris defenſio: teſtimonium integritatis. Legatur ⁊ diſcipulo matris cuſtodia: pietatis gratia commēdatur. Et ex illo ſuſcepit eam diſcipulus in ſua. Nō vtiq̄ chriſtus faciebat diuortium: nō maria relinquebat virum. Sed cū quo virgo habitare debebat: q̄ cum eo quem filij heredem integritatis ſciret eſſe cuſtodem? Stabat ante crucem mater: ⁊ fugientibꝰ viris ſtabat intrepida. Videte vtrū pudorē mutare potuerit mater ieſu: q̄ animū nō mutauit. Spectabat pijs oculis filij vulnera: per quē ſciebat omnibꝰ futurā redemptionez. Stabat nō degeneri mater ſpectaculo quę non metueret peremptorē. Pendebat i cruce filꝰ: mater ſe perſecutoribus offerebat. Si hoc ſolum eſſet vt ante filium proſterneret: laudandus pietatis affectus: ꝙ ſuperſtes filio eſſe nolebat: ſin vero vt cum filio moreret: cum eodē geſtiebat reſurgere: non ignara fuit myſterij qđ genuiſſet reſurrecturum: ſimul quia publico vſui impendi mortem filij nouerat: pręſtolabatur ſi forte etiam ſua morte publico muneri aliq̄d adderet. Sed xp̄i paſſio adiutore non eguit: ſicut ipſe dominus longe ante predixit: Et reſpexi ⁊ nō erat adiutor: ⁊ attendi ⁊ nemo ſuſcipiebat: et liberabo eos brachio meo. Quomō ergo extorqueri potuit integritas marię: quę fugiētibus apoſtolis ſupplicia nō timebat? Sed ipſa ſe offerebat periculis: cuius tanta gratia: vt non ſolum in ſe virginitatl gratiam reſeruaret: ſed etiam his quos viſeret integritatis inſigne conferret. Viſitauit iohannem baptiſtam: ⁊ in vtero matris priuſq̄ naſceretur exultauit. Ad vocez marię exultauit infantulus: obſecutus antequā genitus. Nec immerito manſit integer corpore quem in tribus menſibus oleo quodā ſuę pręſentię ⁊ integritatis vnguento domini mater exercuit: Eademq̄ poſtea iohāni euangeliſtę eſt tradita coniugium neſcienti. Unde non miror prę cęteris locutuz myſteria diuina: cui pręſto erat aula cęleſtium ſacramentorum. Nunc mihi dicant q̄ hanc queſtionem ſerunt: quid eſt quod ait dominus per prophetam. Nunc reuocabo capti Ezech.39. uitatem iacob: ⁊ miſerebor adhuc domus iſrael? Et infra: Congregabo inquit eos de gentibus: ⁊ congregabo illos de regionibꝰ nationum: ⁊ ſanctificabor in his in conſpectu gentium: ⁊ ſcient ꝙ ego ſum dominus deus ipſorum: dum apparebo illis inter nationes ⁊ non auertam amplius faciem meam ab eis: pro eo ꝙ effudi iram meam i domum iſrael dicit dominus. Et infra dicit ꝓpheta: vidiſſe ſe in monte alto nimis ędificationem ciuitatis: cuius portę plurimę ſignificantur: vna tamen clauſa deſcribitur: de qua ſic ait: Et conuerti me ſecundum vi Ezech.44. am portę ſanctoruz exterioris: quę reſpicit ad orientez: ⁊ hęc erat clauſa. Et ait ad me dominus: Porta hęc clauſa erit: ⁊ nō aperietur: ⁊ nemo tranſibit per eaz: quoniā dominus deus iſrael trāſibit per eam: Eritq̄

clauſa: quoniã dux hic ſedebit in ea vt mã/
ducet panem in conſpectu domini. Secun/
dum viam porte intrabit: ⁊ ſecundũ viã eiꝰ
exibit. Que eſt hec porta niſi maria: idõ clau
ſa quia virgo? Porta igitur maria per quã
chriſtus intrauit in hunc mundum: quãdo
virginali fuſus eſt partu: ⁊ genitalia virgi/
nitatis clauſtra nõ ſoluit. Manſit inteme/
ratum ſeptũ pudoris: ⁊ inuiolata integrita
tis durauere ſignacula: cum exiret ex virgi/
ne: cuius altitudinem mũdus ſuſtinere nõ
poſſet.

Qđ maria ſit porta illa clauſa quã ezechiel deſcripſit: ĩ qua ſedit chriſtus et exiuit. Ca. VIII.

Ec inqt porta clauſa erit ⁊ nõ ape/
b rietur. Bona porta maria que clau
ſa erat ⁊ nõ aperiebaꝛ. Trãſiuit per
eam chriſtus ſed nõ aperuit. Et vt docea/
mur quia portam habet omnis homo per
Pſ.23. quã chriſtus ingreditur: Tollite inquit por
tas principis veſtri ⁊ eleuamini porte eter/
nales: ⁊ introibit rex glorie. Quantomagiſ
ergo porta erat in maria in qua ſedit chriſtꝰ
corporaliter ⁊ exiuit? Eſt enĩ ⁊ porta vẽtris.
Job.3. Unde ait iob ſanctus: Intenebreſcant in/
quit ſtelle noctis illiꝰ: quia nõ cõcluſit por/
tas ventris matrĩ mee. Eſt ergo ⁊ porta vẽ/
tris: ſed nõ omnis clauſa ſemper: verũ vna
ſola potuit manere clauſa: per quã ſine di/
ſpendio clauſtrorum genitalium: virginis
Ezech.44. partus exiuit. Idõ ait propheta: Porta hec
clauſa erit ⁊ nõ aperietur: ⁊ nemo tranſibit
per eam: hoc eſt: nemo hominũ: quoniã do
minus inquit deus iſrael tranſibit per eaꝫ.
Eritqꝫ clauſa: id eſt: et poſt tranſitũ domi/
ni erit clauſa ⁊ non aperietur a quoquam.
Nec aperta eſt: quoniam habuit ſemper ia
Job.10. nuam ſuam chriſtum qui dixit: Ego ſum ia
nua: quã nemo ab ea potuit auellere. Hec
porta ad orientem aſpiciebat: quoniam ve
rum lumen effudit que generauit orientem
peperitqꝫ ſolem iuſticie. Audiãt ergo inpru
dẽtes: clauſa inquit hec porta eſt: que ſolũ
recepit deum iſrael. Si igitur de eo dictum
Pſ.147. eſt ad eccleſiam: Quoniã cõfortauit ſeras
portarum tuaꝝ: ſuam portam cõfortare nõ
potuit? Sꝫ confortauit profecto ⁊ ſeruauit
intactam. Deniqꝫ nõ eſt aperta. Audiãt igi
tur prophetam dicentẽ: Nõ aperieꝛ: eritqꝫ
clauſa: hoc eſt: nõ aperieꝛ ab eo cui deſpon
ſabitur. Nõ licebit eñ vt aperiaꝛ ꝑ quã do/
minus tranſibit. Et poſt eũ inquit erit clau
ſa: hoc eſt nõ aperiet eam ioſeph: quoniam
dicetur ei: Noli timere accipere mariã con/ Matth.1.
iugem tuã: qđ eniꝫ ex ea naſcetur: de ſpiri/
tuſancto eſt. Porta ergo clauſa virginitas
ẽ: ⁊ hortus clauſus virginitas: ⁊ fons ſigna
tus virginitas.

Queadmodũ ṽgo maria ſit virga ⁊ hortꝰ clauſuſ: ac paradiſus ⁊ fõs ſignatus atqꝫ porta clauſa. Ca. IX.

Udi virgo diligentius apertis au/
a ribus: et clauſo pudore: aperi ma/
nus vt te pauper agnoſcat: claude
oſtiũ ne temerator irrepat: aperi mentẽ: ſer
ua ſignaculum. Uirga quoqꝫ a radice vir/
ginitas eſt. Sic eĩm ſcriptum eſt: Exiet vir/ Eſa.11.
ga a radice ieſſe: ⁊ flos a radice aſcẽdet. Nõ
cauata eſt hec virga: ſed ſolida. Nemo ergo
adurat virgam tuam: vt florem ſuum cuſto
diat. Uirga es o virgo: nõ curueris: nõ in/
flectaris in terram: vt in te flos paterne ra/
dicis aſcendat. Hortus clauſus es ṽgo: ſer
ua fructus tuos: nõ aſcendant in te ſpine: ſꝫ
vue tue floreant. Hortꝰ clauſus es filia: ne/
mo auferat ſepem tui pudoris: quia ſcriptũ
eſt: Et deſtruentem ſepẽꝫ mordebit ſerpẽs. Eccs.10.
Sꝫ illaꝫ ſolã auferat de qua dictũ ẽ: Quid
inciſa eſt ſepis? Nemo parietem tuũ deſtru
at: ne ſis in cõculcationẽ. Paradiſus es vir
go: euã caue. Fons ſignatꝰ es virgo: nemo
aquam tuam polluat: nemo conturbet: vt
imaginẽ tuaꝫ in fonte tuo ſemper attẽdas.
Porta clauſa es virgo: nemo aperiat ianuã
tuam: quã ſemel clauſit ſanctus ⁊ verus: q̇ Apoc.3.
habet clauem dauid: q̇ aperit ⁊ nemo clau/
dit: ⁊ claudit ⁊ nemo aperit. Apuit tibi ſcri/
pturas: nemo eas claudat: clauſit pudoreꝫ
tuum: nemo aperiat eum.

Qđ chriſtus qui corona eſt vir/ginum ſit vnus ſicut ⁊ pater vnus eſt ⁊ ſpiritus vnus: ⁊ quomodo in ꝑſonis diuinis ſit equalitas. Ca. X

Enio inqt cito: tene qđ habes: ne/
v mo accipiat coronã tuã. Que ẽ co/
rona tua: niſi illa de qua dictũ eſt:
Et eris corona decoris in manu domini?
Quis hoc dicit: niſi ille de quo dixit eccle/
ſiaſtes: Eſt vnus ⁊ non eſt ſecũdus? Quis Eccs.4.
eſt iſte: niſi ille de quo dictuꝫ eſt: Magiſter Matth.23.
veſter vnus eſt chriſtus? Unus eſt: qꝛ vni/

genitus dei filius: vnus quia ſolus: vt ſcri/
Job.9. ptum eſt: Qui expandit celum ſolus: ⁊ am/
bulat ſicut in terra ſuper mare. Hic ergo nõ
eſt ſecũdus: quia primꝰ ẽ. Nõ ẽ ſecũdus: qꝛ
1.Cor.8. vnꝰ eſt: Unꝰ deꝰ pater ex quo omĩa et nos
in illo: ⁊ vnꝰ dominꝰ ieſus chriſtus ꝑ quem
omnia ⁊ nos per ipſũ. Unus deꝰ patꝛ ⁊ vnꝰ
dei filius: ⁊ vnus ſpũſſanctꝰ: ſicut ſcriptum
Cor.12. eſt: Hec aũt oĩa operaꝛ vnus atqꝫ idẽ ſpiri/
tus: diuidẽs ſingulis ꝓut vult. Unꝰ inqt:
vnꝰ qꝛ vnꝰ deꝰ. Nullꝰ ſecũdꝰ: qꝛ qđ vult fa/
cit nõ qđ imperaꝛ. Unꝰ ergo pater deus: et
vnus dei filiꝰ. Unꝰ ⁊ vnꝰ: quia nõ duo dij.
Unus filiꝰ: quia cũ patre vnũ eſt: ſicut ipſe
Job.10. dixit: Ego ⁊ pater vnũ ſumꝰ. Et vnus ſpiri
tus: quia vnitas trinitatis eſt: nõ ordine di
Matth.28. ſtincta: nõ tẽpore. Sed dicũt lectũ: Ite ba/
ptizate gentes in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiri/
tuſſancti. Et obijciunt qꝛ primo patrẽ no/
minauit: ſecũdo filiũ: tertio ſpm̃ ſcm̃. Nun/
Job.1. quid ergo: quia dicit euangelium: In prin/
cipio erat verbum ⁊ verbũ erat apud deũ:
inferiorem ſignificauit patrẽ: quia ꝓmo ver
bũ dei in pricipio ſempꝑ eſſe ac fuiſſe memo/
rauit? Aut cũ dixit aplˡus: In regno chriſti
et dei: ordinem fecit? Aut cũ dicit ipſe dñs
Luc.4. ieſus: Spiritꝰ domini ſuper me eo ꝙ vnxit
me: euangelizare pauperibꝰ miſit me: predi
care captiuis remiſſionem: eminentiorem
filio dei ſpiritum eſſe teſtatꝰ eſt? Aduertis
virgo quẽadmodũ iſta ſoluaꝛ. Aperi ad
hec aureſ tuas: os tuũ claude. Aperi aures
vt fidem audias: claude os vt teneas vere/
cũdiam. Deinde illud legũt: quia dixit: In
nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti: ⁊ non
intelligũt quid ante ꝓmiſerit. In nomine
inquit: Tres perſonas quidẽ ſignificauit:
ſed vnũ trinitatis nomẽ aſſeruit. Unꝰ ita/
qꝫ deus: vnum nomen: vna diuinitas: vna
maieſtas. Nullus ergo ſecũdus: quia prin/
cipium omniũ trinitas eſt: ⁊ trinitatis pri/
matus ſuper omnia eſt. Ergo vnus ⁊ nõ eſt
ſecundus. Unus ẽ qui ſecũdum nõ habet:
quia vnicus ſolus ſine pctõ: ſolus ſine ad/
iutorio: qui ait: Reſpexi ⁊ nõ erat adiutor.

Qđ nulli alij laborare aut ſeruire debeamus niſi ſoli chriſto qui pri/mus eſt: Et quomodo aliquãdo ſe cundus ⁊ nouiſſimꝰ dicaꝛ. Ca. XI

On eſt finis labori eiꝰ: quia ꝓ om/
n nibus aduocatꝰ noſter eſt apud pa
trem: ⁊ infirmitates noſtras ſuſce/
pit: ⁊ pro nobis dolet ⁊ infirmaꝛ: ſicut ait:
Eger eram ⁊ nõ viſitaſtis me: cuius oculuſ Matth.25.
nõ ſatiaꝛ diuitijs: qꝛ ipſe eſt altitudo diui/ Col.2.
tiarũ ſapientie ⁊ ſcientie dei: in quo ſũt the
ſauri myſteriorum celeſtiũ. Cur ergo ſeculo
potius laboramus: ⁊ fraudamꝰ animã no/
ſtrã tante bonitatis diſpẽdio: qui nulli alij
niſi huic ſeruire domino deberemꝰ? Hic er/
go nõ eſt ſecundꝰ. Ego certe hoc teſtimoni/
um defero. Lego qꝛ primus eſt: lego qꝛ nõ
eſt ſecũdus: illi qui ſecũdũ aiunt: doceant
lectione. Sed dicit aliquis: quia ſcriptũ ẽ:
Primꝰ homo de terra terrenꝰ: ſecũdus hõ 1.Cor.15.
de celo celeſtis. Uerũ: ante videamus de q̇
dicat. Secũdus inquit homo: quaſi homi/
nem ſecundũ dixit. Et ego dico quia primꝰ
eſt ſcđm diuinitatem ante quẽ nullus: ſecũ
dus autem ſecundũ carneꝫ: quia poſt adã.
Ego plus dico: nõ ſolũ ſecũdũ lego homi/
nem ſed etiã nouiſſimũ. Deniqꝫ ſic habes:
Factus eſt primus homo adam in animaꝫ
viuentem: nouiſſimus adã in ſpiritũ viuifi
cantẽ. Uide clementiã chriſti: ipẽ eſt primꝰ
⁊ nouiſſimus. Qui primus erat: proptꝛ nos
ſe nouiſſimũ fecit. Primus: qꝛ per ipſũ oĩa:
nouiſſimus qꝛ per ipſum reſurrectio. Deſcẽ
dit enim ⁊ proiecit ſe vt caderet: infra om/
nes ſe faciens: vt omnes iacentes leuaret:
Uñ ⁊ ait eccſiaſtes: Quia ſi ceciderit vnus Eccs.4.
eriget ſocium ſuũ: ⁊ ve illi qui vnicꝰ cecide/
rit: ⁊ nõ eſt ſecundus vt eum erigat. Et qui
dem ſi dormiant duo ẽ calor illis: ⁊ vnꝰ quo
modo calefiet? Hoc eſt q̇ chriſtum habet ſe
cum ⁊ ſi ceciderit reſurget: ⁊ ſi mortuus fue/
rit reuiuiſcet: quia adeſt ille qui venit ignẽ
in terram mittere. Deniqꝫ ⁊ heliſeus cũ pu/ 4.Reg.4.
erum reſuſcitaret: inſufflauit illi: vt infun/
deret vite calorẽ. Habeto ergo tecum hũc
igneꝫ in pectore tuo: qui te reſuſcitet: ne fri
gus tibi perpetue mortis irrepat. Hic ergo
iuuenis ſe proiecit qui venit per mariam: ⁊
infundebat vite calorem pectoribus audi/
entium. Unde dicunt illi in euãgelio: Nõ/ Luc.24.
ne cor noſtrum ardens erat in nobis: cum
aperiret nobis ſcripturas.

Quomodo chriſtꝰ dicatur iuue/nis ſecundus: ⁊ finis omni popu/lo eius. Quomodo etiã virgo ma/ria dicaꝛ aula regalis. Ca. XII

Ic eſt iuuenis ſecũdus: vt dicit ec/
h cleſiaſtes: Uidi vniuerſos qui vi/
uunt: q̇ ambulãt ſub ſole cũ iuuene

ſecũdo:quis reſurget ꝓ eo? Quis eniz pro
chriſto reſurget:cũ ille pro omnibus reſur-
rexerit:⁊ in illo omnes reſurrexerint:cũ ſpẽ
reſurrectiõis acceperint? De chriſto autem
dictũ liquet:quãdo aduertis cõgruere iſtũ
locum cum benedictione vel prophetia ia-
Gen.49. cob:qui ait de iuda:Quis ſuſcitabit eum?
Nõ vtiq̄ alter: q: ipſe ſe ſuſcitauit :ſic ipſe
Joh.2. ait:Soluite templũ hoc:⁊ in triduo reſuſci
tabo illud:Hoc autẽ dicebat de templo cor
poris ſui. Jllud quoq̄ vere chriſto cõuenit
ſoli qđ addidit: Nõ eſt finis omni ꝑlo ei⁹:
quia popul⁹ chriſti innumerabilis finẽ non
habet:cui fides reſurrectiõis ęternę:perpe-
tuę vitę acquirit ętatẽ. Scđm carnẽ itaq̄ ⁊
iuuenẽ dictum ⁊ cadere vel reſurgere dubi-
um nõ eſt. Deniq̄ ⁊ illud attexuit: q: opti-
2.Cor.8. mus puer pauper ⁊ ſapiens. Pauper enim
factus eſt:cũ diues eſſet. Jpſe ergo rex iſrł
Joh.1 tranſiuit hanc portam:ipſe dux ſedit in ea:
quãdo verbũ caro factũ eſt: ⁊ habitauit in
nobis:quaſi rex ſedens in aula regali vteri
virginalis:vel in olla feruenti:ſicut ſcriptũ
Ps.59. ẽ: Moab aula ſpei:vel olla ſpei meę. Vtrũ
q̄ eñ diuerſis in codicibus inuenit. Aula
regalis eſt virgo:quę nõ eſt viro ſubdita:ſ
deo ſoli. Eſt ⁊ olla vterus marię:quę ſpiritu
feruenti qui ſupuenit in eam repleuit orbẽ
terrarum:cum peperit ſaluatorez :Qui mã
ducauit in porta ſedens:vtiq̄ cibum illum
Joh.4. de quo dixit: Meus cibus eſt:vt faciã vo-
lũtatem patris mei qui in cęlo eſt.

Quõ mariana virginitas dicatur leuis nubes ſuper quã domin⁹ ſedit:que alijs virginibus pluuiam ſpiritalem irrorat ⁊ vnguentuz integritatis. Ca.XIII.

Diuitias marianę virginitatis:q̄ſi
O olla ferbuit:⁊ quaſi nubes pluit in
terras gratia chriſti. Scriptũ ẽ eñ
Eſa.19. de ea:Ecce dominus venit:ſedens ſup nu-
bem leuem. Vere leuem:quę coniugij one-
ra neſciuit. Vere leuẽ :quę leuauit hũc mũ
dum de graui fęnore peccatoꝝ. Leuis erat
quę remiſſionem peccatorum vtero geſta-
bat. Deniq̄ eleuauit iohannez in vtero cõ-
ſtitutum:qui ad vocem eius exiliuit: et in-
fans exultauit in gaudio:prius ſenſu deuo
tionis : q̄ ſpiritus infuſione vitalis ani-
matus. Excipite igitur:excipite ſacrę virgi-
nes nubis huius pluuiam ſpiritalem:tem-
peramentum flagrantię corporalis:vt cor-
poris omnes reſtinguatis ardores: atq̄ in-
terna mẽtis veſtrę humeſcãt. Huius imbrẽ
nubis ſacratę:patres noſtri annũciauerũt
nobis ſalutem mundi futuruz. Hũc imbrẽ
ſignificabant eſſe venturum ſtillicidia ſtil-
lantia ſuper terraz:quę hierobaal popoſcit
⁊ meruit. Bonam nubem ſequimini:q̄ fon
tem intra ſe genuit:quo rigauit orbem ter-
rarum. Excipe ergo voluntariaz pluuiam:
pluuiã benedictiõis:quã hęreditati ſuę do
minus effudit. Excipite aquaz ⁊ nõ effluat
vobis:q: nubes eſt:diluat vos ⁊ ſacro hu-
more perfundat:quia olla eſt:ſpiritu vapo
ret ęterno. Excipite itaq̄ ex hac moabitide
olla gratię cęleſtis vnguentum:nec verea-
mini:ne deficiat qđ exinanitum eſt:et plus
redundat:quandoquidem in omnẽ terraz
odor eius exiuit:ſicut ſcriptum eſt: Vnguẽ Cant.1.
tum exinanitum nomẽ tuũ:propterea ado
leſcentulę dilexerunt te. Deſcẽdat iſtud vn
guentũ in animę precordia: viſcerumq̄ ſe-
creta:quo non delitiarum odores ſctã ma-
ria:ſed diuinę gratię ſpiramẽta redolebat.
Hec pluuia euę reſtinxit appetentiam :hoc
vnguentũ fętorem hęreditarij erroris ab-
ſterſit:hoc vnguentum maria ſoror lazari i Luc.7.
pedes chriſti effudit:⁊ tota domus pio re-
pleta odore fragrauit. Nec vlla ſe pauperẽ
putet:nulla ſe arbitret inopem:nulla metu
at ne precioſum hoc vnguentum emere nõ
poſſit:aut fontem iſtum putet eẽ venalez.
Qui ſititis inquit ite ad aquam: ⁊ quicun- Eſa.55.
q̄ nõ habetis argentum:ite ⁊ emite ⁊ bibi-
te ſine argento. Et ſupra ait:Gratis venun Eſa.52.
datis eſtis:⁊ ſine argento redimemini. Jõ
pauper factus eſt dominus cuz diues eẽt:
vt eũ omnes emant:⁊ ęgenos precipue ſua
paupertate locupletet. Parate igitur vaſa
domini vt excipiatis hunc fontem aquę vi-
uę:fontem virginitatis:integritatł vnguẽ-
tum:odorez fidei ⁊ ſuauis miſericordię gra
tia florulentum:induamini agni eius inno
centiam: qui cum malediceretur: nõ rema- 1.Petri
ledixit:cũ perculeret nõ repercuſſit.

Quõ greſſus marie ſpecioſi dicantur in calciamẽtis: Et q̄ moduli femorũ ſuorũ ſimiles ſint torquib⁹: Et vmbilicus crater tornatilis: Et venter ſicut aceruus tritici minuti inter lilia. Ca.XIIII.

Hnc imitamini filię:cui pulchre cõ-
h uenit illud qđ de eccleſia propheta
Cant.7. tum eſt: Specioſi facti ſunt greſſus
tui in calciamẽtis filia aminadab:eo quod
ſpecioſe eccleſia euangelij prędicatione pro
ceſſit. Specioſe procedit anima:quę corpo
re velut calciamento vtitur:vt quo velit ſu
um poſſit ſine impedimento vllo circũferre
veſtigium. Jn hoc calciamento ſpecioſe ꝓ-
ceſſit maria:q̄ ſine vlla cõmixtiõe corporeę
conſuetudinis auctorem ſalutis virgo ge-
Joh.1. nerauit. Vnde egregie iohannes ait: Non
ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti
eius. Jd eſt: Nõ ſum dignus incarnatiõis
myſteriũ cõprehendere anguſtijs mẽtis hu
manę:atq̄ inopis vilitate ſermonis abſol-
Eſa.53. uere. Vnde ⁊ eſaias dixit:Generatiõnẽ ei⁹
quis enarrabit? Specioſi ergo greſſus vel
marię vel eccłię:qm̄ ſpecioſi pedes euange
lizantiũ: Q̄ pulchra etiam illa quę in figu-
ra eccleſię de maria prophetata ſũt:ſi tamẽ
nõ membra corporis ſed myſteria generati
Cant.7. onis eius intendas. Dicitur eñ ad eã: Mo
duli fęmorũ tuoꝝ ſimiles torquibuſ :opera
manuũ artificis. Vmbilicus tu⁹ crater tor
natilis nõ deficiens mixto. Vẽter tu⁹ ſicut
aceruus tritici minuti inter lilia:eo qđ con-
tinens ſibi ſit in omnibus chriſti ort⁹ ex vir
gine. Sicut victores ſolent ſęculariũ ꝑlioꝝ
ſtrenuorum viroꝝ:donatis torquib⁹ hono
rare ceruices:ita iugũ noſtrũ leuauit: vt fi-
deliũ colla virtutis inſignibus coronaret.
Vere autẽ aluus ille marię crater tornatiliſ
in quo erat ſapientia:quę miſcuit in crate-
re vinũ ſuum:indeficientẽ cognitionis pię
gratiam:diuinitatis ſuę plenitudine ſub-
miniſtrãs. Jn quo virginis vtero :ſił acer-
uus tritici ⁊ lilij floris gratia germinabat:
qm̄ ⁊ g̃nuz tritici generabat :⁊ liliũ. Granũ
Joh.12. tritici ſcđm qđ ſcriptum eſt: Amẽ amẽ dico
vobis:niſi granũ tritici cadẽs in terrã mor-
tuum fuerit:ipſũ ſolũ manet. Sed quia de
vno grano tritici aceruus ẽ factus :cõpletũ
Ps.64. eſt illud propheticuz: Et cõualles abunda-
bunt frumento:q: granũ illud mortuũ plu-
rimũ fructum attulit. Hoc itaq̄ granũ:om-
nes homines perpetua cęleſtiũ munerum
eſca ſaturauit. Cõſũmatũ eſt illud ꝓpheti-
Ps.80. ci oris eloquium:dicente eodẽ dauid:Ciba
uit eos ex adipe frumenti:⁊ de petra melle
ſaturauit eos. Jn hoc grano eſſe etiã lilium
Cant.2. diuina teſtant oracula:q: ſcriptuz eſt: Ego
ſum flos campi ⁊ lilium conuallium:ſicut li
lium in medio ſpinarũ. Chriſt⁹ erat liliũ in
medio ſpinarũ qñ erat in medio iudęorũ.

Quomodo ſacre virgines dicantur lilia chriſti: ⁊ de anno dominice benignitatis. Ca.XV.

Vdi virgo quid dicat: Liliuz inq̄t
a cõuallium:id eſt humilium anima-
rum ⁊ mitium. Eſto ergo mitis: hu
milis atq̄ manſueta :vt in te ſicut lilium
germinet chriſt⁹:de quo ⁊ alibi habes: La- Cant.5.
bia eius lilia ſtillantia mirrham plenam:id
eſt:qui chriſti paſſionez loquũtur:⁊ ſuo ore
concelebrant:ac mortificationem ei⁹ in ſuo
circumferunt corpore. Chriſti lilia ſunt ſpe-
cialiter ſacrę virgines:quarum eſt ſplendi-
da ⁊ immaculata virginitas. Vnde pleriq̄
accipiunt qđ eccłia videatur dicere: Ego ſũ Cant.2.
flos campi ⁊ lilium cõuallium:quę in hac cõ
ualle iſtius mundi gratiam boni odoris ex-
halat ſedula confeſſione pietatis. Deniq̄ ⁊
alibi dicit: Frater meus deſcendat in hortũ
ſuũ in phialas aromatł:paſcere in hortis et
colligere lilia. Ego fratri meo ⁊ frater meus
mihi qui paſcit inter lilia. Ex illo ergo vte-
ro marię diffuſus eſt in hunc mundum acer
uus tritici minuti inter lilia:quando natus
eſt chriſt⁹: cui dicit propheta dauid: Bene- Ps.64.
dices coronam anni benignitatis tuę:⁊ cã-
pi tui replebunt vbertate. Pingueſcent fi-
nes deſerti :exultatione colles accingent:
induti ſunt arietes ouium:⁊ conualles abũ
dant frumento:etenim clamabunt ⁊ hym-
num dicent. Quis eſt annus dominicę bo-
nitatł:niſi ille de quo ſcriptura dicit: Tem- Eſa 49.
pore accepto exaudiui te: ⁊ i die ſalutis ad-
iuui te:quando populorum fide eccleſiam
fęcũdauit:iuſticia induit ſacerdoteſ. Vnde
⁊ apoſtolus dicit: Ecce nunc tempus acce- 2.Cor.6.
ptabile:ecce nunc dies ſalutis : quando ve
nit dominus predicare annum domini ac-
ceptum ⁊ diem retributiõis. Sicut i euan-
gelio ſuo ipſe memorauit dicens: Spiritus Luc.4.
domini ſuper me propter qđ vnxit me. ⁊c.
Tũc ergo dominus operibus ſuis ⁊ gloria
⁊ honore ſui tẽp⁹ coronauit aduent⁹:totus
eñ ille ann⁹ ꝯuerſationis ei⁹ in hoc mundo
diuerſarum habuit certamina paſſionum.
Vicit herodẽ paruulus:de quo in paſſione
infantiũ triũphauit: Eſuriuit: ſitiuit :pro
nobis vapulauit:pro nobis contumeliarũ
indigna tolerauit:crucem aſcendit:mortu⁹

eſt pro nobis.

Quō filie hieruſalem egredi iubeantur ad videndum regem ſalomonem. ⁊c̄. Et de ſtola pie operatiōis quam induere debent virgines. Ca. XVI.

Vides quāta certamina paſſus eſt:
ſed tamē nō auarus exactor premij
cui abundauit vna cęleſtis corona
virtutis. Unde egredimini filię hieruſalē:
ſicut vos hortatꝛ ſcriptura diuina in cāticis
Cant. 5. canticorum: Egredimini ⁊ videte regem ſa
lomonē in corona qua coronauit eū mater
eius in die ſponſalium eius ⁊ iocunditatis
cordis eius: qꝛ fecit ſibi inquit charitateꝫ a
filiabus hieruſalē: hoc ē: egredimini ex his
anguſtijs ⁊ ſollicitudinibus corporalibus:
egredimini ex hac delectatiōe carnali: per
egrinamini de corpore: vt adeſſe dn̄o poſſi
tis: qm̄ qui in carne ſūt: dn̄o ſuo placere nō
poſſunt. Dicatꝛ ergo vobis: qꝛ nō eſtis i car
ne ſed in ſpū. Eritis aūt in ſpū: ſi potueritꝭ
cōprehendere ſalomonis veri illius pacifici
charitatē quā fecit ſibiipſe: ⁊ ideo coronam
accepit a matre: beata matre hieruſalē. Be
atus ⁊ marię vterus: qui tantū dn̄m coro
nauit qm̄ formauit. Coronauit eum quado
generauit: qꝛ ⁊ ſi eum ſine aliqua ſui opera
tione formauerit: qꝛ ſpiritusſanctꝰ ſuperue
Pſ. 138. nit in virginem: Un̄ ⁊ ipſe ait: Inoperatū
meū viderūt oculi tui: tamē hoc ipſo ꝙ ad
omniū ſalutē eū cōcepit ⁊ peperit: coronaꝫ
capiti eius ęternę pietatis impoſuit: vt per
fidem credentium fieret oīs viri caput xp̄s.
Inoperata ꝗ eſt caro chriſti: quā vt maria
virgo ꝯciperet: inuſitato quodā nouoqꝫ in
carnationis myſterio: ſine vlla virilis ſemi
nis admixtione diuinę gratia diſpoſitiōis
qđ erat carnis aſſumpſit ex virgine: atqꝫ in
illa nouiſſimi adam: immaculati hoīs mē
bra formauit. Hominē audis: ſed ſupra ho
Exo. 34. minem intellige: quia ſcriptuꝫ eſt: Non co
ques agnū in lacte matrꝭ ſuę. Et alibi legꝭ:
Et homo eſt: ⁊ quis agnoſcet eū? Ergo nō
debes agnū illum in quo plenitudo diuini
tatis corporaliter inhabitat: cōditionis hu
manę viribus eſtimare: ⁊ maieſtatem incō
prehenſibilis poteſtatꝭ de generꝭ cognitio
nis infirmitate cōcludere. Nō eni illum pfe
ctę fidei cibum iacob coxit in lacte: ꝗ iſaac
pater ita eſt delectatus: vt ei ꝓrogatiuam
omnem benedictionis ꝓphetica ſobrietate
conferret. Et ideo apl's ſcripſit: ſucū lactis
Heb. 5. tenuis cibū eē doctrinę dicēs: Quia oīs ꝗ
alitꝛ lacte expers eſt verboꝝ iuſticię: puulus
em̄ eſt: perfectoꝝ aūt ē ſolida eſca. Et tu ꝗ
filia: ſume ſtolā illā mulieris pię operatio
nis ſtudio cōtextam: quę manꝰ ſuas aperit
pauperi: ⁊ lucerna eiꝰ nō extinguitꝛ in tota
nocte: atqꝫ indue te: ⁊ huiuſmodi epulas af
Gen. 27. fer ad patrē: vt dicat: Quid eſt ꝙ tam cito
veniſti filia: laudet i tenera adhuc ętate pru
dentiā: pie quoqꝫ deuotionis affectū: ⁊ di
cat tibi: Accede ad me filia: odoratuſqꝫ odo
rem veſtimentoꝝ tuoꝝ benedicat te dicēs:
Ecce odor filię meę: ſic̄ odor agri pleni queꝫ
benedixit dn̄s: ⁊ det tibi dominꝰ a rore cęli
deſuper: ⁊ ab vbertate terrę abundantiaꝫ.
Atqꝫ hiſ adiūgat: Qui maledixerit tibi ma
ledictꝰ erit: ⁊ qui benedixerit te benedictus
erit. Hac ſtola indutus iacob: hominem vi
dit: ⁊ ab eo quaſi a dn̄o deo benedictioneꝫ
popoſcit: ⁊ appellauit locum viſio dei: Hac
ſtola indutus: vidit illam ſtolam chriſti: de
Gen. 49. qua ait: Lauabit i vino ſtolā ſua. Et bene
dixit ioſeph dicens: Filius ampliatꝰ meus
ioſeph: filiuſ ampliatus zelatus meꝰ: filius
meus adoleſcentior ad me reuertere: ſignifi
cans dominicę reſurrectōis inſigne. Et ad
didit: Bn̄dictio patris tui ⁊ matris tuę pre
ualuit ſuꝑ benedictiones montiū manenti
um: ⁊ deſideria colliū ęternoꝝ: id eſt ſuꝑ re
gem gratię. Hanc ſume ſtolam vt induas
chriſtum: atqꝫ in eius agnitione renoueris.
Indue ergo ſicut electa dei viſcera miſeri
cordię: benignitatem: humilitatē: patienti
am: modeſtiā: charitatē quę ē vnitatis vin
culum: vt nemini quicquā debeas: niſi in
uicem ſororem tuam diligas: nec gratię eiꝰ
inuideas: ſed quo ꝓbatiorem videris imi
teris: vt ſit in te pax chriſti ⁊ gr̄a: ⁊ verbum
dei habitet in corde tuo: atqꝫ huiꝰ mūdi fu
giaſ cogitationes. Semel mundo mortua:
ne queſo tetigeris: ne attaminaueris ꝗ ſūt
iſtius ſęculi: ſed ſempꝰ in pſalmis ⁊ hymnis
⁊ canticis ſpiritalibus abducas te ab huiꝰ
ſęculi cōuerſatione: nō homini ſed deo can
tans: Et ſicut ſācta faciebat maria: cōferas
in corde tuo: Quaſi bona quoqꝫ agnicula
rumines i ore tuo p̄cepta diuina: vt dicas ⁊
Pſ. 118. tu: Exercebor in mirabilibꝰ tuis: nec dormi
tet aut ſtillet anima tua p̄ tedio. Stillicidia
em̄ eijciunt hominē tēpore hyemali: anima
autē perfecta nō ſtillat: in ꝗ nulla grauioris

[illegible] peccati: ſ manet in domo ſua: ⁊ in
[illegible]ſę habitatiōis nouitate lętatꝛ et fruitꝛ.
Ac ſi aliquid forte nutauerit dicas: Confir
ma me in verbis tuis.

Quō in virginibus videatꝛ angelorum vita in terris: quā in paradiſo amiſeramus: Et de deuota deprecatione quā ambroſius fecit ſuper virginem velandam. Ca. XVII.

Nunc ad te decurſis omnibꝰ pater
glorię vota conuerto: cuius pieta
ti inceſſabiles gratias agimus: ꝙ
in virginibus ſacris angeloruꝫ vitam vide
mus in terris: quā in paradiſo quōdā ami
ſeramꝰ. Quid em̄ vel ad inuitanda virginū
ſtudia confirmandāqꝫ virtutē vel ad cōcele
brandā virginitatis gloriā plus cōferre po
tuiſti: ꝗ vt deus ex virgine naſceretꝛ? Am
plius nobis profuit culpa ꝗ nocuit: in quo
redemptio quidem noſtra diuinū munꝰ in
uenit. Sꝫ ipſe quoqꝫ vnigenitꝰ filius tuus
venturꝰ in terras ſuſcipere qđ amiſſum eſt:
puriorē carnis ſuę generationē reperire nō
potuit: ꝗ vt habitatione celeſtis aulā vir
ginis dedicaret: in qua eēt ⁊ immaculatę ca
ſtitatis ſacrariū ⁊ dei templū. Quid autem
illud attexā: qđ diuino tuo munere cū ſan
ctis moyſe ⁊ aaron virgo pedes ꝑ fluctꝰ du
xit hebręoꝝ exercitum? Relinquo vetera:
priuata nō quęro: ſatis eſt iſta nobilitas fa
milię virginali. Te queſo vt tuearis hāc fa
mulā tuā quę tibi ſeruire: tibi animā ſuaꝫ:
tibi integritatis ſuę ſtudiū dicare pręſump
ſit. Quā ſacerdotali munere offero: affectu
patrio cōmendo: vt propitiꝰ ⁊ pręſul confe
ras ei gratiam: quo cęleſtiuꝫ thalamoꝝ im
morantē aditis: ſponſū excutiat: mereatꝛ vi
deri: introducatꝛ in cubiculuꝫ dei ſui regis:
Cant. 4. mereatꝛ audire dicētē ſibi: Ades huc a liba
no ſponſa: ades huc a libano: tranſibiſ ⁊ ꝑ
tranſibis a principio fidei vt tranſeat ſecu
lum: ad illa ęterna ꝑtranſeat. Intende igi
tur pater in tuū munꝰ cui ſanctificādo nul
lius cōſilium requiſiſti: ſed ipſe ſine vllo pe
titore atqꝫ arbitro tantaꝫ cōtuliſti gratiaꝫ:
quantā ante oracula diuina credere nemo
potuiſſet: vt in ſuo vtero deū virgo porta
ret: Cuius pręrogatiua muneriſ prouocata
crebreſcūt ſtudia virginitatꝭ ⁊ ſacrę integri
tatꝭ exempla: Quibꝰ hęc quoqꝫ famula tua
ad huiuſcemodi virtutis gratiā laceſſita tu
is aſſiſtit altaribꝰ: nō rutilāti ceſarię: flauū
deferens crinē: flāmeo nuptiali dicatū: ſed
illū crinem quo euangelica illa mulier ſan
cta maria pedes chriſti ſedula pietate deter
ſit: ⁊ domū totā effuſo impleuit vnguento:
ſacro offerens velamine cōſecrandū. Adeſt
puella quā nō nuptiarū feſta: nō p̄mia: nō
onerati pondus vteri: votiuo nupturis do
lore ſollicitēt: ſed ꝗ immaculatos ſibi fidei
partus ⁊ pietatis expoſcat: vt in vtero acci
piat de ſpiritusſancto: ⁊ ſpiritum ſalutꝭ deo
fęta parturiat. Sed vt iſta procedere poſſit
meritorum gratia: tu deus pater oīpotens
ſuffragia cōmendationis adiūge. Nō eniꝫ
ſolitaria dos pudoris eſt. Succingat ſacrę
virginis crinē: modeſtia: ſobrietas: cōtinē
tia: vt virtutū accincta comitatu: purpureo
dominici ſanguinis redimita velamie: mor
tificationē domini ieſu in ſua carne circum
ferat. Hęc ſunt em̄ meliora velamina: ꝗ ſūt
indumēta virtutū: quibꝰ culpa obtegitꝛ: in
nocētia reuelatꝛ. His igitꝛ famulā tuā indue
veſtimētis: quę in omni tēpore mūda ſint.
Mundū em̄ manet quicqđ nulla interueniēs
culpa fuſcauerit: vt ei iure dicatꝛ: Qm̄ placu Eccs. 9.
erūt deo facta tua. In om̄i tp̄e ſint veſtimē
ta ſua cādida: ⁊ oleū in capite nō deſit: ꝗ fa
ces ſuas myſticas poſſit accēdere: vt cū ve
nerit ſpōſus: inter illas ſapientes virgines
cęleſti thalamo digna numeretꝛ: quę deuo
tionis ac fidei ſuę grauitatiſqꝫ lumine mu
nus ſacrę profeſſionis illuminet. Tuere igi
tur ancillā tuā pater charitatis ⁊ gl̄ię: vt q̄ſi
in horto clauſo ⁊ fonte ſignato teneat clau
ſtra pudicitię: ſignacula veritatis. Agrū ſu
um colere nouerit quē colebat ſanctꝰ iacob:
⁊ ſexageſimos ⁊ centeſimos quoqꝫ fructus
capeſſat in huius virtutibus ⁊ fortitudini
bus agri. Suſcites in ea gr̄am ⁊ reſuſcites
charitatē. Inueniat quē dilexit: teneat euꝫ
nec dimittat eum donec bona illa vulnera
charitatis excipiat: ꝗ oculis p̄feruntꝛ. Sem
per parata: noctibꝰ ⁊ diebꝰ: toto ſpiritu mē
tis inuigilet: ne vnquā ſbū eā iueniat dor
mientē. Et qm̄ vult ſe dilectꝰ tuus ſępiꝰ q̄ri:
vt exploret effectū recurrētē: ſequatꝛ: exeat
fides: ⁊ aīa eius in verbo tuo ꝑegrinetꝛ cor
pore: vt aſſit deo: vigilet cor eiꝰ: caro dormi
at ne male incipiat vigilare peccatꝭ. Tu do
mine adiunge alios ſacrę virginitatis orna
tus: Adiūge ſedulos pios cultus: vt noue
rit poſſidere vas ſuum: nouerit humiliari:
dilectionē teneat: veritatis murum: pudo

ris ſeptum nõ pincę: velamē eiꝰ nõ vincant
cupreſſi: pudicitiã eiꝰ nõ turtures: ſimplici/
tatē eiꝰ non vincant columbę. Sit in corde
ſimplicitas: in verbis modus: erga omnes
pudor: pietas erga ꝓpiquos: circa egenos
⁊ inopes miſericordia: qđ bonũ eſt teneat:
ab omni ſpecie abſtineat mala: veniat ſuꝑ
eam benedictio morituri: ⁊ os viduę bene/
dicat eam. Pone verbum tuũ vt ſignaculũ
in brachio eius: vt in oībus ſenſibus ⁊ ope
ribus eiꝰ xp̄s eluceat. Chriſtum intendat:
chriſtum loquat̃. Aqua multa nõ poſſit eiꝰ
excludere charitatem: nec ꝑſecutio: nec gla/
dius: nec periculũ: ſ; cõfirmata in omni ver
bo ⁊ opere bono: gl̃iam tuã induat: ⁊ in tua
gratia cõuerſetur in hoc mundo. Sanctifi/
ces eã in veritate: in virtute cõfirmes: ĩ cha
ritate cõnectas: atq; ad illã cęleſtē gl̃iaʒ pu
dicitię ⁊ integritatis coronã illibatã ĩmacu
latãq; diuino tuo fauore ꝑducas: vt illic agni
tui ſequat̃ veſtigia: in meridiano paſcat: in
meridiano maneat: nec in greges ſodaliuʒ
incidat: ſed agnis tuis admixta ſine offenſi
one verſet̃ comes virginũ: pediſſequa ma/
riarum. Egredere itaq; tu dn̄e ieſu ĩ die ſpõ
ſalium tuoꝝ: ſuſcipe iã dudũ deuotam tibi
ſpiritu: nũc etiã ꝓfeſſione: imple agnitione
voluntatis tuę: aſſume ab initio in ſaluteʒ
in ſanctificatione ſpũs ⁊ fide veritat̃: vt di
Ps. 72. cat famula tua: Tenuiſti manũ dexterã me
am: et in volũtate tua deduxiſti me: ⁊ ĩ gl̃ia
aſſumpſiſti me. Aperi manum tuã ⁊ imple
animã eiꝰ bn̄dictione: vt ſaluam facias ſpe
rantē in te: ⁊ fiat vas in honorē ſanctificatũ
vtile domino ad omne opus bonũ ꝓbatũ:
per illam ęternalem crucē: per illam venera
bilem gloriam trinitatis: cui eſt honor: glo
ria: perpetuitas: patri deo ⁊ filio et ſpiritui
ſancto: a ſęculis nũc ⁊ ſemper: per omnia ſę
cula ſęculorum Amen.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber de Inſtitutione vrginis explicit.

Capitulorum libri ad virginem deuotam ſancti Ambroſij epiſcopi: recollecta annotatio.

Qua rõne virgo deuota nulluʒ tractatum
habere debeat cũ ſęcularibꝰ hominibus:
nec aliqđ apud illos quęrere. Ca. I.
De repulſione excuſationis quã ỽgo ꝑten/
dere poſſet: aliiſq; pulchris admonitioni/
bus: vt ſęcularium hominũ conuerſatio/
nem deuitet. Ca. II.
Queãdmodũ virgo intrare debeat in cubi
culum: et clauſo oſtio patrem orare vt det
ei mentem bonã ⁊ intellectũ: vt ſciat quos
ſequi ⁊ quos vitare debeat: cũ pulchra in
ſtructiõe de cauendis ⁊ agēdis. Ca. III.
Finis.

Sancti Ambroſij epiſcopi liber ad ỽginē deuotã: In quo pulcherrimis rõnibus ei cõſortia ſecularium hominũ diſſuadet: ⁊ ad chriſti acceſſũ hortat̃: Feliciter incipit.

Qua rõne virgo deuota nullum tractatum habere debeat cũ ſecularibus hominibꝰ: nec aliquid apud illos querere. Ca. I.

Audi filia et vide Ps. 44.
⁊ inclina aurem tuã: ⁊ obliui
ſcere populũ tuũ ⁊ domũ pa
tris tui: quoniã ꝯcupiuit rex
ſpeciē tuã: qm̃ ipſe eſt domi/
nus deꝰ tuꝰ: ⁊ adorabũt eũ. Ipſius te deuo
uiſti eſſe ſpõſam: deuota deo dicer̃. Quid
tibi cũ hominibꝰ ſęcularibꝰ: aut quē tracta
tũ habes cũ illis? Quid vis ſcire cũ ipis: ꝑ/
ditionē quã ipi ſequũtur? Si caſtitatē quę/
ris: hãc illi nõ habēt. Si fidē q̃ris: quis ē fi/
delis in illis quē tu comitaberis? Si autem
xp̄m quęris: nõ manet in illis. Neſcio quid
quęras: quales amicitias vel quales fabu/
las habeas cũ illis? Deuouiſti aīaʒ tuaʒ ad
deſtruenda oīa quę ſunt huiꝰ ſęculi. Quõ
aũt: qđ quęris ſęculũ cui renũciaſti? Reuer
ti vis ad vomitũ tuũ ſicut canis: aut velut 1. Petri. 2.
ſus lota iterum in uolutationē: ſicut ſcp̄tũ
eſt: dicente ap̄lo: Si q̃ deſtruxi iterũ reędi/ Gal. 2.
ficabo: ꝑuaricatoreʒ legis me cõſtituo. Ite
rũ ipe repetit dicēs: Quicqđ in ſęculo ē: cõ 1. Joh. 2.
cupiſcentia carnis ē: ⁊ cõcupiſcētia oculoꝝ:
qđ nõ eſt de deo: ſed de hoc mundo ē. Iteʒ
alibi dicit: Si quis voluerit amicus eē hu/ Jacobi. 4.
ius mũdi: inimicꝰ dei cõſtituet̃. Quid dicis
deuota deo? Quid vis hominibꝰ placere?
Quid deſideras vel quid quęris? Si deuʒ
quęris: tecum eſt. Si autē hominē quęris:
nõ hoc deuouiſti. Quid ſunt hoīes? Hoīes
huius ſęculi. Et ſęculũ tranſit: ⁊ cõcupiſcē/ 1. Joh. 2.
tia eius. Qui aũt fecerit quę ſcripta ſũt: ma
net in ęternum. Quid deſideras neſcio. Si
aurũ: argentũ: ſi vitã: ſi veſteʒ ſplendidaʒ:
hoc tibi nõ placuit cũ deo: hoc deꝰ non ad/

miratur: ſ; cor cõtritũ ⁊ humiliatum. Quid
quęris hoīes ſęcl̃i: quos ſanctus ap̄ls iudi/
Phil. 3. cat paulꝰ dicens: Quoꝝ deꝰ venter ē ⁊ gl̃ia
in pudendis ipſorũ qui terrena ſapiunt: no
Col. 3. ſtra autē cõuerſatio in cęlis eſt? Si ergo cõ/
uerſationē in cęlo habemꝰ: quę ſurſuʒ ſunt
quęrere debemꝰ: vbi chriſtus ē: nõ q̃ ſuper
terrã. Rogo ſoror: qui ſunt iſti hoīes huius
ſęculi? Fratres tuos ſpiritales hoīes nõ ſe/
queris: ⁊ ſequeris carnales: qui ſi nõ ſaturē
tur murmurabũt. Miſiſti margaritas tuas
ante porcos: qui ꝯculcent eas pedibꝰ ſuis:
Phil. 3. ⁊ cõuſi elidãt ⁊c. Nõ audiſti: Vitate canes:
vitate malos operarios. Qui ſunt iſti? Ho
mines huius ſęculi: qui nõ ſequũtur veſti/
gia chriſti. Rogo te qđ tibi demõſtrãt? Dic
mihi: caſtitatē quã nõ habent? Quid: fidē
quã nõ ĩueniunt? Doctrinã quã nõ ſequũt̃:
niſi diabolicã ſapientiã huiꝰ ſęculi? Ieiuni
um qđ odiunt? Abſtinētiã quam iudicant?
Humilitatē quã opprimũt? Sobrietatē quã
negligunt? Sincerã mentem quã nõ habēt
niſi dupliceʒ? Verecũdiam quã ꝓiiciunt a
ſe? Neſcio autē qđ vis ſtudere cum ipſis.

De repulſione excuſationis quã virgo pretendere poſſet: aliiſq; pulchris admonitionibus vt ſecularium hominum conuerſationem deuitet. Ca. II.

Sed quid dicis? Ego autē conuerto
eos ad me. Si autē ad te cõuerſi fue
rint: nõ tibi expedit. Quid q̃rit lu/
pus cũ agno? Vel quid q̃rit canis niſi panē?
Quare autē rugit leo niſi pro pręda? Tu te
ipſã caſtã cuſtodi ſi potes: quid vis docere
qđ tu ipſa nõ facis? Sicut dicit apoſtolus:
1. Joh. 4. Nolite omni ſpiritui credere: ſed ꝓbare ſpi
ritus ſi ex deo ſunt. Si autē ab ipſis doctri
nam accipias: docebũt te qđ faciũt vel qđ
ſequunt̃: cõcupiſcentiã: fornicationē: libidi
nem: auariciã: fraudē: immũdiciã: impudi/
citiam: luxuriã: ebrietatem: improbitatem:
turpiloquiũ: ſtulticiam: maleficia: homici/
dia: iram: rixam: ⁊ omnē maliciã. Quid di/
cis miſera vel quid excuſas? Deuouiſti ani
mã tuã vt ab ipſis hoibus recederes: nunc
autē quid quęris? Rogo nõ cõfunderis: qñ
de te illi ſibi fabulas faciunt dicētes: Ecce
deuota deo quę nos ſequit̃. Dereliquit eñ
viã ſuã ⁊ per terminos agri ſui errauit: viã
habitationis ſuę nõ inuenit: Venite ꝓoccu
pemꝰ eã ⁊ ducemꝰ in viã noſtram. Cecidiſti
miſera in via lata ⁊ ſpacioſa q̃ ducit ad mor
tem. Videt̃ tibi eē bona quę mala ē: ſeque/
ris eos amans: ⁊ neſcis quoniã recta in fo/
ueam cadis: memor nõ es artã ⁊ anguſtam
viã quę ducit ad vitã? Laborioſa tibi vide/
tur eē quę bona eſt: oblita es dictuʒ fuiſſe:
Quia ꝑ m̃ltas tribulatões nos oportet in Act. 14.
regnũ cęloꝝ introire? Nũc auteʒ voluntati
tuę vis ſtudere. Nõ legiſti ſalomonē dicen/
tē: Bonis bona creata ſũt ab initio: ſic̃ im/ Eccl. 39.
piis ⁊ peccatoribꝰ bona ⁊ mala? Itē ipo di/
cēte: Initiũ vitę hominis ſpiritalit̃ arguet̃.
Spiritał oīa iudicat: ipe aũt a nemine iudi/ 1. Cor. 2.
cat̃: Vbi es deo deuota? Spiritalis qdem
de aliis iudicãs: tu ipſa iudicaris. Quid q̃/
ris cũ illis? Quę pars fideli cũ infidele? Vel 2. Cor. 6.
q̃ pars ſãcti hoīs ad canē? Virgo potes eē
corpore ſ; nõ mēte corrupta. Oculi autē tui
obcęcati ſũt nimio ardore libidinis: in qui/
bus trabes ſubiacet. Aures tuę plenę ſũt oī
ſpurcitia virili. Pedes vero tui veloces ſũt
⁊ nõ ſũt pigri ad ianuã foris. Vbi ſãctitas?
vbi verecundia? vbi ſobrietas? vbi grauī/
tas? vbi caſtitas? vbi modeſtia? vbi fides?
vbi ꝯtinentia? vbi pura mens? Vbi ſunt il/
la oīa ꝓ quibꝰ fidē tuã oppoſueras quã per/
didiſti? Meliꝰ eñi fuerat te nõ vouiſſe ⁊ fa/
cere: q̃ vouere ⁊ nõ facere. Nõ potes duo/ Matth. 6.
bus dominis ſeruire: aut deo aut mãmone:
ſicut ſcriptũ ē: Cũ peruerſo ſubuerter̃. Nõ Ps. 17.
poteſt cõmitti pãnũ vetus cũ nouo. Tollit Matth. 9.
eñ fortitudinē eiꝰ: ⁊ peior ſciſſura fit. Vo/ Eccl. 27.
latilia ad ſibi ſimilia cõueniũt: ⁊ veritas ad
eos q̃ operant̃ eã reuertet̃. Abſit vt tu mi/
hi ſoror eē dicaris: quę cũ talibꝰ ꝯuerſaris.
Aut facite arborē bonã ⁊ fructꝰ eiꝰ bonos:
aut facite arborē malã ⁊ fructꝰ eius malos.
Vnaquęq; arbor ex fructu ſuo cognoſcit̃. Matth. 7.
Quicũq; aũt q̃lis fuerit cũ tali ſe iũgit. Co Gen. 8.
lũba dimiſſa de manu hominis: ſtati reuer/
ſa ē ad eũ in arcã. Naʒ coruꝰ dimiſſus: car/
nē ſecutꝰ ē: quē tu quoq; vis ſequi: vt nõ re
uertaris ad ianuã xp̄i. Eſt tibi conuerſatio
cũ beſtiis agri: ⁊ cũ volatilibꝰ cęli: ſic̃ et cor/
uus nõ memoraris dn̄m q̃ te de diluuio li/
berauit: nõ q̃ris cubile tuũ vmbroſuʒ ⁊ bo/
nũ: vbi requiē tēporalem habuiſti: Nõ tibi
ante oculos ē tēpeſtas: atq; oblita es chari
tatē xp̄i: ⁊ tenes charitatē hoīm huiꝰ ſęculi:
qui nõ habēt charitatē in ſe niſi diabolicã.
Illi aũt aliã carnē ſequũt̃ ⁊ nõ deſinũt quo
adusq; moriunt̃. Recede miſera de illis ho/

minibus:ne carnes tuas electas comedāt:
⁊ talos tuos euertant:⁊ relinquaris nuda:
⁊ ſpoliata ſicuti in cucumerario. Modo au
tē quid facies:q̄ꝛ nuda es ⁊ ſpoliata? Ibis
ad vicinos tuos quos ante oderas:petens
ab ipſis operimētū pudoris? Illi aūt dare
nolunt dicētes: Ubi eſt veſtimētū tuū ſplē
didum qđ ante portare ſolebas? Quid di/
cis:⁊ quid reſpondes eis quā frig⁹ obliga/
uit? Gratulanť autē in malis tuis quę tibi
venerūt. Tunc te planges dicēdo: Heu mi
hi miſere:cui talia venerunt. Quid mihi ꝓ
fuit illa captiuitas quę me captauit miſe/
Ps. 138. ram ⁊ infęlicē? Quo ibo a ſpū tuo:⁊ a facie
tua quo fugiā? Si aſcēdero in cęlum tu illic
es:ſi deſcendero ad infernū ades. Si ſum/
pſero pennas meas ante lucē:⁊ habitaue/
ro in extremo maris:eteni illuc manus tua
deducet me:⁊ tenebit me dextera tua. Tūc
Oſee. 2. dices: Uadā ⁊ reuertar ad viꝝ meū prima/
rium:q̄ꝛ melius mihi erat tūc magis ꝙ̄ mo
do:qui mihi dabat veſtimēta mea ⁊ oleum
meū in tēpore ſuo. Modo autē quid facio?
Tunc reuerteris in domum tuā cum fletu:
vnde exieras gaudenſ. Sedebis in angulo
dom⁹ tuę: lugens ⁊ ꝯtriſtata plorās die ac
nocte:q̄rēs q̄ ſimul tecū ꝯtriſteť ⁊ nō erit:⁊
cōſolantes te ⁊ nō inuenies. Et dabūt tibi
elemoſynā quos ante oderas:⁊ mouebunt
capita ſua ſuper te dicētes: Ecce q̄ erat de/
uota deo:modo facta eſt vt ſtercora terrę:⁊
ſicut ciuitas q̄ expugnať. Ubi eſt caſtitas
illi⁹? Ubi ſunt omnia illa quę eā ſeq̄banť?
Dereliquerūt em̄ illam: quia caſtitas erat
dux eorū:perdidit caſtitatem ⁊ fugerūt oīa
illa. Modo autē quid facies miſera? Ubi
ſūt illi quos inſequebaris? Redimant te ſi
poſſunt. Quā potes dare cōmutationē ꝓ
anima tua quā fraudaſti ꝑ inobedientiam
tuā:vt nō audires frēs tuos vel ſorores q̄
tibi demonſtrabant:ne te iungeres cū ho/
minibus ſęcularibus? Nūc autē quid facie/
mus tibi:vel quid dicem⁹ quos audire no/
luiſti:niſi vt noſipſos plangamus ſuper te
dicētes: Parce domie:parce? Qui forte fle/
tum noſtrū ⁊ gemitū exaudire dignetur:vt
det tibi animū cōuertendi ad ipſū denuo:
Luc. 15. vt rememores peccata tua dicēdo: Quan/
tis panibus mercēnarij patriſ mei abūdāt:
ego autē fame pereo? Surgam itaꝗ ⁊ va/
dam ad patrē meū:⁊ dicā illi: Pater pecca/
ui in cęlum ⁊ corā te:iam nō ſum digna vo/
cari filia tua:ſuſcipe me ſicut vnā ex ancil/
lis tuis vt viuā. Quid ſi forte ꝓ te occiderit
vitulum illum ſaginatū? Zelans eni te:ze/
lor:deſponſaui em̄ te vni viro virginē caſtā 2. Cor. 11.
exhibere chriſto. Timeo em̄ ne ſicut ſerpēs
euā ſeduxit aſtutia ſua:ſic tui ſenſus corrū/
pantur ⁊ excidāt a charitate quę eſt in chri/
ſto ieſu.

Queadmodū virgo intrare de/beat in cubiculū ⁊ clauſo oſtio patrem orare vt det ei mentem bonā ⁊ intellectū:vt ſciat quos ſequi et quos vitare debeat:cum pulchra inſtructione de cauendis ⁊ agendis. Ca. III.

V Ide ergo ⁊ caue de iſtis hominib⁹:
vt mihi ſoror ⁊ domina nomineriſ.
Intra i cubiculū:clauſo oſtio ora Math. 6.
patrem tuū vt det tibi mentē bonā ⁊ intel/
lectū:vt ſcias quos debeas ſequi ⁊ quos vi
tare:quia multi ſunt qui fingunt ſe eſſe qđ
nō ſunt:ſed mentiunť:⁊ neſcis quoniā de
anima tua agitur:ne ducāt te captiuā ſicut
bouem qui ad occiſionem duciť: aut velut
canem:vt alligetur. Ne feſtines ſicut auis
in laqueū. Audi me: remoue pedē tuū de
illis:ſede ſedula in domo tua: operare ma/
nibus tuis qđ bonū eſt:vt habeas vnde cō
municare poſſis neceſſitatē ſuſtinentibus.
Ora ſine intermiſſione:ne facilis videaris i 1. Theſſal.
plateis. Certa bonum certamē:curre velo/ 1. Timoth.
cius vt cōprehendas in quo cōprehenſa es
a chriſto. Audiant te homineſ ⁊ lętentur de
bono animo:⁊ de mente qua viuis. Da ele Luc. 11.
moſynam:⁊ ecce oīa munda erunt tibi. Nō
te pigeat viſitare infirmos. Ex his em̄ i di/
lectōe firmaberiſ. Nō iurab oio: neꝗ ꝑ ve-
rum Jacobi. 5.
neꝗ ꝑ mēdaciū: ſ ſit ſermo tuus:eſt eſt:nō
nō. Qđ autē amplius eſt: a malo eſt. Ira/ Ps. 4.
ſcere ⁊ noli peccare: Ad excuſandas excuſa/ Ps. 140.
tiones in peccatis: cū hominib⁹ operātib⁹
iniquitatē. Humilia te filia ante dominū:
qm̄ de⁹ ſuꝑbis reſiſtit:humilibus autē dat 1. Petri. 5.
grām. Accede ad dn̄m vt illuminet te:⁊ nō
erubeſces in cōſpectu illius. Recede de vo/
luptate ſęculi ⁊ indue te cōſtantia virtutis:
Depone veſtimenta huius ſęculi ⁊ indue te
tunica perpetuitatis. Derelinque cibos iſti
us ſęculi:⁊ accipe tibi ſcā ſanctorū. Memo Daniel. 1.
rare ſidrac: miſac: abdenago et daniel re/
cuſaſſe carnes ⁊ vinū gētiliū:⁊ accepiſſe ſi/
bi olera ⁊ legumina. Memēto machabęā

propter carnes porcinas paſſam fuiſſe:⁊ fi/
lios ipſius aſſatos vel frixos in oleo. Am/
bula filia in habitu ſancto cum verecundia
⁊ ſobrietate ⁊ grauitate: depone mēdaciū:
loquere veritatem cū proximo tuo. Ora fi/
lia ſine intermiſſione:ieiuna frequenť ⁊ da
Tobie. 4. elemoſynā:quoniā elemoſyna a morte libe
rat ⁊ nō patitur ire i tenebras. Munus bo/
nū eſt elemoſyna:quę purgat omnē ſordē
⁊ ſqualorē. Beata eris:ſi hęc oia cum lege/
ris facias. Zelare qđ bonū eſt: vt qđ malū
eſt obliuiſcaris. Benedicat te pater ⁊ filius
⁊ ſpūſſanct⁹:benedictiōe qua patres nr̄os
benedicere dignat⁹ eſt:abraam: iſaac: ⁊ ia/
cob. Ora pro me filia: quia ⁊ ego ſollicitus
Jacobi. 5. ſū de te:ſicut ſcriptum eſt: Orate ꝓ inuicē.
Itē frater fratrē adiuuās exaltabiť. Exal/
tet te domin⁹ in ſanctitatē ⁊ dilectionē:ſic
Ro. 13. ſcriptū eſt: Qui diligit fratrē ſuum legē im/
pleuit. Impleat dominus oēs petitiones
tuas. Pręſtet hoc tibi deus pater per ieſū
chriſtum filium ſuum dn̄m ⁊ deum:regem:
iudicem: ſaluatorem: redemptoremꝗ no/
ſtrū:qui eſt benedictus cum ſpirituſancto
per omnia ſęcula ſęculorū Amen.

Sancti Ambroſij epi liber ad vir/ginem deuotam explicit.

Capitulorū libri ad virginē corruptam ſancti Ambroſij epiſcopi:recollecta annotatio.

Qđ pro corruptiōe deo dicatę virginis oēs
boni cōlugere debeant. Ca. I.
Increpatio eiuſdem corruptę ꝙ corruptorē
admiſerit. Ca. II.
Qđ lęſa corruptę cōſcientia: neꝗ cęlū neꝗ
terram tute cōtuere audeat. Ca. III.
Qualem excuſationē corruptę afferre ſo/
leant. Ca. IIII.
Quę ſolita ſint obſeruari in velatiōe ſacrę
virginis. Ca. V.
Quibus ſe defendere debeat refugijs vir/
go de ſtupro ſollicitata. Ca. VI.
Quā diligentiā ſuperior facere teneať cir/
ca virgines cōſecratas. Ca. VII.
Remedium adhibendū corruptę virgini:
Ca. VIII.

Finis

Sancti Ambroſij epiſcopi liber ad virginē corruptam: In quo lapſum eiuſdem ingenti dolore ⁊ deteſtatiōe deplorat: Feliciť incipit.

Qđ pro corruptione deo dicate virginis omnes boni cōlugere debeant. Ca. I

A Udite me nunc
qui prope eſtis et qui lōge:
qui timetis deum ⁊ eccleſię
eius gaudio cōgaudetis et
triſticię conlugetis:ſic ſcri/
ptū eſt: Gaudere cū gaudentib⁹ ⁊ flere cū Ro. 12.
flentibus. Uos inquā appello qui charita/
tē chriſti veriſſimā tenetis:⁊ ſuꝑ iniquitate
nō gaudetiſ:ſ potius ingemiſcitis: Aduer/
tite verba oris mei:⁊ an ex iuſto dolore pro
cedāt iudicate:⁊ detecti ſceleris qualitatē
mecū pariter perhorrete. Uirgo nobilis:di
cata chriſto:ſapiens:erudita:rupit in foue/
am turpitudinis:cōcepit dolorē ⁊ peperit
iniquitatē. Se perdidit:⁊ eccl'iam macula/
uit. Hinc omnis aīa chriſtiana graue vuln⁹
excepit:q̄ꝛ ſanctum datū eſt canib⁹ ⁊ mar/
garitę miſſę ſūt ante porcos. A rabidis em̄
hominib⁹ nomē ſceleratū eſt ſanctitatis:et
ab immundis ⁊ luteis precioſum ꝯculcatū
ē propoſitū caſtitatis. Hinc ęſtus aio meo:
hinc inſanus dolor:quia vnū malū:bona
plurima ſecum trahit:⁊ vna nubecula pec/
catricis:pene totā lucem obſcurauit eccl'ię.
Aſſumā ergo vocē propheticā: ⁊ flebiliter
dicā: Audite me oēs populi:⁊ videte dolo/ Thren. 1.
rem meū:virgines męę ⁊ iuuenes mei abie
rūt in captiuitatē. Uere hęc ē captiuitas:
vbi aię a pctō captiuę ducunť ad mortem:
⁊ a diabolica dominatione poſſidenť.

Increpatio eiuſdem corruptę ꝙ corruptorem admiſerit. Ca. II.

A Te ergo nūc ſermo ſit: quę caput
horum ⁊ cauſa malorum es: q̄ mul/
tipliciter miſera cum gloria virgini
tatis nomē etiam perdidiſti. Nefas ē enim
ſuſannam vocari nō caſtam:nō licet nomi/
nari qđ nō es. Unde incipiam? Qđ primū
qđ vltimū dicam? Bona cōmemorem quę
perdidiſti:aut mala defleam quę inueniſti?
Eras virgo in paradiſo dei:vtiꝗ inter flo/

res eccleſię. Eras ſponſa chriſti: eras tēplū
dei: eras habitaculū ſpiritusſancti. Et cum
dico totiens eras: neceſſe eſt vt totiens in-
gemiſcas: quia nō es qđ fuiſti. Incedebas
in eccleſia tanquā colūba illa de qua ſcptū
Pſ.67. eſt: Pennę columbę deargētatę: ⁊ poſterio
ra dorſi eius in pallore auri. Splēdebas vt
argentū: fulgebas vt aurū: quando cū ſin-
cera conſcientia procedebas. Eras tanquā
ſtella in manu domini: nullum ventū: nul
lius belli nebulas pertimeſcebas. Quę iſta
ſubitanea conuerſio? Quę iſta repentina
mutatio? De dei virgine: facta es corruptio
ſathanę: de habitaculo ſpūſſancti tugurium
diaboli. Quę incedebas vt columba: nunc
lates in tenebris ſicut ſtellio. Quę fulgebas
vt aurū propter virginitatis honorē: nunc
vilior facta es luto platearū: vt etiam indi-
gnorū pedib⁹ cōculceris? Quę fueras ſtella
radiās i manu dn̄i: veluti de alto ruēs celo:
lumē tuū extinctū ē: ⁊ cōuerſa es i carbonē.

Quod leſa corrupte conſcientia: neq̄ celum neq̄ terram tute contueri audeat. Ca. III

Ve tibi miſera: ⁊ iterū vę: quę tanta
bona propter parui tēporis luxuri-
am perdidiſti. Quā tibi ſpem apđ
chriſtum dn̄m reliquiſti: cuius membra tol-
lens feciſti membra meretricis? Quis te ſpi-
ritusſanctus viſitabit: cū eū repudiaſti: q̄
ſe q̄ a cogitatōib⁹ ſordidis lōge faciet? Sed
veniamus ad humana: vt illa diuina noſcā
tur. Aſpice quis ſanctorū aut quę ſanctarū
tibi approximare non horreat: aperi oculos
tuos ſi potes: erige frōtē: vales aliquē ſan
ctorum fiducialiter intueri? Nōne tuā faciē
cōſcientię commiſſum tāquā plumbum in-
clinat ⁊ premit? Nōne tenebre ante oculos
tuos ⁊ dura caligo verſatur? Nōne timor ⁊
tremor animā tuam et mēbra quaſſant? Si
ergo homines in carne cōſtitutos ⁊ alicui⁹
forſitan delicti obnoxios nō potes intueri:
tam graui cōfuſiōe ſepulta: Quid facies co
ram caſtis apl'is? Quid facies coram helia:
daniele: ⁊ tantorū exercitu pphetarū? Quid
facies coram iohanne? Quid facies coram
Maria: tecla: et agne: ⁊ immaculato thoro
puritatis? Quid deniq̄ corā angelis ſctis:
Nōne ſplendore ⁊ claritate immaculatorū
quaſi fulminibus percuſſa cōbureris?

Qualem excuſationem corrupte afferre ſoleant. Ca. IIII

Sed dictura es forſitan: Non potui
ſuſtinere: quia carnē fragilē circum
ferebā. Reſpōdebit tibi beata te-
cla cum ſuis innumerabilib⁹ ſocijs: Et nos
eadē carne amictę fuim⁹: nō tamen plenū
ppoſitū caſtitatis noſtrę aut fragilitas car
nis potuit mutilare: aut ſeuitia tyrannorū
p varia tormenta potuit deijcere. Reuera
nō poteſt caro ante corrūpi: niſi mens fue-
rit ante corrupta. Remanebit ğ in crimine
aīa quę carnē pcedit in voluptate. Sed di-
cis: Nolui hoc malū: ſed violētiā paſſa ſū.
Reſpōdebit tibi fortiſſima illa ſuſanna cu-
ius tu nomen fallaciter baiulas. Ego etenī
inter duos preſbyteros poſita: inter du-
os vtiq̄ iudices populi: inter ſiluas paradi
ſi ſola cōſtituta vinci nō potui: q̄r nec volui:
Tu ab vno ineptiſſimo adoleſcente ⁊ i me-
dia ciuitate: quomodo vim potuiſti pferre:
niſi quia vltro voluiſti violari? Quis deni-
q̄ tuas voces audiuit? Quis obluctatio-
nes ſenſit? Ut aūt hęc omittā: certe p⁹ illa-
tā violentiā pdere ſcelus ſi nō alijs vel parē
tibus vel tuis ſororibus debuiſti. Eſſet enī
excuſatio infelicitatis: eēt cōſcientię plena
purgatio: ſi hoſtē pudicitię tuę deduxiſſes
in publicū. Sed erubuiſti forſitan ne te vio-
latā multi cognoſcerent. Et quid timuiſti
vbi nō erat timor: niſi vt tacendo crimen cū
adulterio ſepius ſociares? Eſto aūt: pudor
phibuit cōfiteri. Quid de ſecūda cōmixtio
ne dicis? Quid de tertia? Quid de frequē-
ti cōmertio feditatis? Ceſſet: ceſſet iā violē-
tię figmētū: ceſſet ruboris augmētū vbi to-
tiens mēbra illa dicata xp̄o ſceleſti mecho
tuis viſcerib⁹ polluēda pbuiſti. Horret: hor
ret anim⁹: mens tabeſcit: cū ad aditū ſcele-
ris peruenitur. Nam ⁊ medicus q̄uis fortis
ſit animo: tamē cū altius ſecat vuln⁹: puto
ex parte aliqua ſuſtiebit horrorē. Heu per-
dita: iam ne intelligis oēs vias excuſatiōis
omnimodis clauſas? Iam ne ſentis: quā-
tū tibi mali ⁊ in carne ⁊ in anima nefaria li-
bido cōtulerit? Nō iſtā cōfuſionē de te tuus
expectauerat pater: qui te ſibi ſingularem
gloriam cōputabat. Nō hunc luctū ⁊ has
lachrymas ex te ſibi naſci tua crediderat ma
ter: quę partus ſui gemitū per tuā virgini-
tatem conſolabat̄. Nō fratres tui: nō ſoro-
res hoc ex te dedec⁹ expectabāt: quos oēs
quaſi vno gladio tui ſceleris grauiter ſaucia
ſti. Si fuiſſes cōmuni ſorte defuncta: fleſſēt

te modicum propter deſiderium parentes:
ſed exultaſſent granditer quia immaculatā
pmiſerant virginē: hoſtiam viuam: domio
propitiatricē ſuorū videlicet delictorū. At
nunc plangunt mortuā ⁊ nō mortuā: lugēt
viuā ⁊ nō viuam. Mortuam vtiq̄ glīa vir-
ginitatis: viuā dedecore turpitudinis. In-
gratus eſt pater ſuis viſcerib⁹ de quib⁹ na-
ta es: maledicit ſuo vtero mater ex quo in
hanc lucem infeliciter proceſſiſti. Nec tamē
modū ſuo dolori reperiunt: niſi hoc ſolum
plane vident̄ habere ſolatium: quia te nec
pater compulit nec mater coegit: vt virgini
tatē profitereris quā vltro ⁊ ppria volūtate
profeſſa es. Nam ſcio cū multas difficulta
tes tibi tuus genitor pponeret: cū arduum
eſſe iter ſeruandę virginitatis ingereret: te
nō ſolum pertinaciter perſtitiſſe: ſed etiam
reuelationes tibi datas dixiſti terribiles.
Inquātum ſibi ergo ſperabāt mercedē ex
eo q̄ nō tuo ppoſito reſtiterunt: intantum
tibi intellige miſera pondus iudicij creſce-
re: quia nō ſeruaſti qđ vltro pmiſiſti. Qui-
bus te ſpinis ſerpens ille nequiſſimus obli
gauit? Quibus te venenis infecit ille q̄ euā
decepit: vt tanta te cecitate percuteret: tan
tā animę tuę faceret obliuionē.

Que ſolita ſint obſeruari in velatione ſacre virginis. Ca. V

Non es memorata diei ſanctę domi
nicę reſurrectionis: in quo diuino
altari te obtuliſti velandā. In tan-
to itaq̄ ſolenni cōuentu eccl'ię dei: inter lu-
mina illa ſplendida: inter cādidatos regni
celeſtis quaſi regina regi nuptura pceſſeras.
Nō es memorata qualis allocutio facta ē
Pſ.44. illa die ad te: Aſpice filia ⁊ intuere ⁊ obliui-
ſcere populū tuū ⁊ domū patris tui: ⁊ cōn-
cupiſcet rex decorē tuū: quia ipſe eſt domi-
nus deus tuus. Aſpice ergo quant⁹ ad ſpō
ſi tui ⁊ dn̄i nuptias ꝯuenerit populus. Ser
uare te oportuit fidē: quā ſub tantis teſtib⁹
pollicita es: ſemper cogitare cui virginita-
tem ſpopōderis. Facilius te oportuit ſan-
guinem cum ſpiritu fundere: q̄ pdere caſti-
tatem tuam. His tūc in illo die cōſecratio-
nis tuę dictis: ⁊ multis ſupra caſtitatē tuā
preconijs: ſacro velamine tecta es: vbi om-
nis populus dotē tuā ſubſcribēs: nō attra-
mento ſed ſpiritu: pariter clamauit: amen.
Uincor lachrymis cum hęc recordor: cōpū-
gor ſtimulis cū hęc exempla ꝯſidero. Nā ſi
inter decem teſtes confectis ſponſalijs: nu-
ptijs cōſūmatis: quęuis viro femina cōiun
cta mortali non ſine magno piculo ppetrat
adulteriū: qđ putes fore ſi int̄ innumerabiles
teſtes eccleſię: corā angelis: exercitibus celi
facta copula ſpiritalis per adulteriū ſoluit̄?
Neſcio an poſſit ei digna mors an pena co
gitari. Dicit aliquis: Melius ē ergo nube- 1.Cor.7.
re q̄ vri. Hoc dictum ad non pollicitā perti
net: ad nōdū velatā. Ceterū quę ſe ſpopon
dit chriſto ⁊ ſanctū velamē accepit: iā nup-
ſit: iam immortali iuncta eſt viro. Et iā ſi
voluerit nubere cōmuni lege cōiugij: adul-
terium perpetrat: ancilla mortis efficit̄. Si
hoc ita eſt: quid de illa dicendum eſt q̄ oc-
culta ⁊ furtiua turpidine cōſtupratur: ⁊ fin-
git ſe eſſe quod nō eſt? Habitu virgo: facto
nō virgo. Bis adultera: ⁊ i actu ⁊ i aſpectu.

Quibus ſe defendere debeat refugijs virgo de ſtupro ſollicitata: Ca. VI.

Sed ad te iterū redeo: quę obliuiōē
tantorū paſſa bonorum: recepta-
culū tantorū malorū facta es. Quo-
modo tibi i actu illo ignominioſo nō venit
in mentē habitus virginitatis: proceſſus in
eccleſiā inter virgineos choros? Quomodo
oculos tuos nō perſtringebat lux vigiliarū?
Aures tuas ſi penetrabat hymnorū ſpirita-
lium cantus? Mentē tuam nō ventilabat
lectionū celeſtiū virtus? Hinc vel maxime
clamante ap'lo: Fugite fornicationē: q̄r om 1.Cor.6.
ne peccatū qđcunq̄ fecerit homo extra cor-
pus eſt: qui autē fornicat̄ in corpus ſuū pec
cat. Et cū dicit: In corpus ſuū: tamē in xp̄o
eum peccare demonſtrat. Nam ſubiungit:
Nō eſtis veſtri. Empti enim eſtis precio ma
gno: glorificate ⁊ portate deum in corpore
veſtro. Et iterum dicit: Fornicatio autē et Eph.5.
omnis immundicia nec nominetur int̄ vos
ſicut decet ſāctos. Et ſepoſita oī adulatiōe
ſententiā figit apoſtolus: Hoc inquit ſcito-
te intelligentes: q̄r oīs fornicator: aut imū-
dus: aut auarus nō erit heres i regno dei.
Hęc tāta ⁊ tam terribilia nō tibi veniebant
in mentē: cum ad illud opus nefarium tua
membra peterentur? Sed mortifera te obli
uio tanquā in gurgitem altiſſimū demerge
bat: et quaſi captiuam execrabilis libido
ducebat. Nonne vel illum locum tabulis
ſeparatum in quo in eccleſia ſtabas recor-
dari debuiſti: ad quem religioſe matronę

⁊ nobiles certatim currebant: tua oſcula petentes: que ſanctiores ⁊ meliores te erant? Nonne vel illa precepta que oculis tuis ipe ſcriptus paries ingerebat: recordare debuiſti?
1 Cor. 7. Diuiſa eſt mulier ⁊ virgo que non eſt nupta: cogitat que domini ſunt: quomodo ſit ſancta corpore ⁊ ſpiritu: Tu aũt in contrarium vertens dictum: ita cogitans: ita agẽs: vt nec corpore eſſes ſancta nec ſpiritu. Corpore quidem fornicando: ſpiritu autem virginitatem mentiẽdo. Proh nefas: ſolet fama ſubſequi factũ: tua autẽ ad malũ fama preuenit. Nam cum ante triennium rumor quidam ⁊ ſuſurratio de te fuiſſet: tu ſinceritatem pretendebas: vindictã de maledicis in eccl'ia poſtulabas publice. Quos eſtus ego ſuſtinui? Quos pater tuus pro tua ſuſtinuit opiniõe labores: reqrentes ſinglos: ſingulos aſtrigẽtes: vt ad auctorẽ infamie veniremus. Graue eñ erat nobis ⁊ intolerabile de dei virgine: vl' turpe aliqd dici vl' credi. Nec hoc verita es: nec ãte oculos habuiſti: ne venires inimicis tuis in gaudiuȝ: ⁊ eos haberes infenſos qui pro tua opinione laborabant. Multum audax: multũ temeraria: vt te ꝯſcientia tua non terreret: ſimulata virginitate: putares te etiaȝ deum
Matth. 10. poſſe decipere. Sed ille q̃ dixit: Nihil occultum qđ nõ reueletur: Et vos inquit feciſtis in occulto: ego autẽ i manifeſto vos faciaȝ. Ille q̃ nõ mentit': furtiuũ ſcelus deduxit in publicum: ⁊ in cõſpectu ſolis hui⁹ tenebrarum veſtrarum opera denudauit. O quicquid pretẽdit ſermo crudeliora occurrunt: ⁊ cupiens moderari nõ inuenit modũ. Oblita es propoſitum: oblita parentes: oblita es eccleſiam: oblita gloriam dignitat' tue: oblita honorem virginitatis: etiã oblita ꝓmiſſionẽ regni: oblita iudiciũ terribile: amplexa es corruptionẽ: protuliſti fructũ confuſionis: finẽ vero mortẽ ſeuiſſimã ⁊ interitum ſempiternum.

Quã diligentiaȝ ſuperior facere teneatur circa virgines cõſecratas. Ca. VII

e

T certe nõ habes qđ de noſtra negligentia conqueraris. Quodcũq; eñ ad officium paſtoris pertinet: ⁊ tibi ⁊ omnibus nõ negatũ eſt. Dilectio ſpiritalis adhibita: cõmonitio ſãcta nõ deſijt. Oblita domum patris tui: vt ſcriptum eſt: ad monaſterium virginale trãſiſti: Nõ dico tuta eẽ debueras inter tot poſita ſi voluiſſes: ſed etiam tutelam alijs preſtare potuiſſes. Sed fruſtra hec ⁊ alia prouiſa ſunt. Hymnum virginitatis expoſui: quo ⁊ gloriam propoſiti ⁊ obſeruantiam pariter decãtãtes: Seminaui ſec⁹ viam: ſeminaui in ſpinis: ſeminaui in petroſa. Aut eñ ex corde tuo verba mea volucres: id eſt demones rapuerũt: aut malis tuis cogitatiõib⁹ ſuffocata ſũt: aut aruerunt nimio eſtu libidinis. Heu me quia vbi putaui edificare aurũ: argentum: lapides precioſos: inuẽtus ſuȝ ligna: fenum: ſtipulam: arſuras materias laboraſſe. Dicam ⁊ ego ſcđm prophetã: Heu me quia factus ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe. Equidem ſi tibi ſola dãnum feciſſes: erat quideȝ triſticia: ſed forſitan tolerabilis: Nunc vero quantas animas tuo ſcelere ſauciaſti: quãtas animas propter te de propoſito ſuo penitere feciſti? Quãta labia etiã fidelium inquinata ſunt: viam dñi blaſphemando? Aperuit in nos gentilitas os ſuũ aduerſus ſanctam eccl'iaȝ. Synagoga iudeorum per tuum dedecus exultauit.
Nã ſi is qui vnũ ſcandalizauerit: mola circumligatus iactari debet in mari: quid de te pronũcias per cuius ſcel⁹ omnis anima ſauciata eſt: ⁊ nomen domini in gentibus blaſphematũ eſt? Nõne quotiens dicit': O virgines: totiens tibi cumulus iniquitatis augetur? Jaces ecce vulnerata: Jaces ecce proſtrata. Matth. 18.

Remedium adhibendum corrupte virgini. Ca. VIII.

c

Upio prodeſſe: ſ; ſubuenire nõ poſſum: quia totum caput in dolore: ⁊ totum cor in meſticia ẽ: a pedibus vſq; ad caput: ſicut ait eſaias. Nõ eſt malagma imponere: Infirmitas tua: omne humane medicine excluſit auxiliũ. Et licet taȝ boni ꝙ mali iuſta indignatiõe permoti: te omni depopulatiõe dignã: omni tormẽtorum genere diſcruciatã iudicẽt morte multandã: aut ignib⁹ exurendã: Ego tamẽ qui ſcio grauiora facinoroſis ſeruari tormenta: ⁊ ſine fine impias aĩas cruciat⁹ manere: nõ temporales vtiq; ſed eternos: alijs te volo cruciatibus affici ꝓfuturis: vtiq; nõ aĩam perdituris. Ego ſecũdũ diuinã ſententiam dabo cõſilium. Solũ eñ ⁊ vnicũ tẽptandũ ẽ remediũ: illud qđ diua vox p ezechielẽ miſeris porrigit: Nolo inqt mortem pctõris: Ezech. 33.

ſ; tantũ vt conuertatur ⁊ viuat. Et iterum:
Hier. 8. Poſt hec inqt dixi: Cõuertere ad me: nũqd reſina nõ eſt in galaad: aut medic⁹ nõ ẽ ibi? Quare nõ aſcẽdit ſanitas filie populi mei? Hec vtiq; dicta penitentiã ſapiunt: he ſententie dei vocant ad penitẽtiã peccatores. Penitudo eñ neceſſaria ẽ: ſicut vulneratis ſũt neceſſaria medicamina. Sed quãta putas ⁊ qualis neceſſaria penitentia: que aut equet crimina: aut certe excedat? Uide ergo ſi ſimplex hoc peccatũ adulterij ẽ: an duplex ſit per illam necẽ que facta dicit' in occulto: ⁊ ſcđm cõſcientie molẽ exhibenda eſt penitentie magnitudo. Penitẽtia ergo nõ verbis agenda ẽ: ſed ⁊ actu. Hec autem ſic agit': Si tibi ante oculos ponas de quanta gl'ia rueris: ⁊ de quo libro vite nomẽ tuum deletum ſit: ⁊ ſi te iam credas prope ipſas poſitam tenebras exteriores: vbi erit fletus oculorũ ⁊ ſtridor dentiũ ſine fine. Cum hec certa fide ſicut eſt animo cõceperis: quia neceſſe eſt preuaricatricẽ animã tartareis penis ⁊ gehenne ignib⁹ tradi: nec aliud remediũ cõſtitutũ eẽ poſt baptiſmũ ꝙ penitentie ſolatiũ: quantãuis afflictionẽ: quantũuis laborẽ ⁊ indecorẽ ſubire. Eſto cõtenta: dũmodo ab eternalib⁹ penis libereri'. Ergo hec tu tecũ cogitãs: ⁊ mẽte retractãs: ꝓprij facti tu ipſa iudex eſto crudelior. Imprimis oĩs cura vite hui⁹ interimẽda tibi ẽ: ⁊ quaſi mortuã te exiſtimãs ſicut es: quõ poſſis reuiuiſcere cogita. Deinde lugubris tibi accipienda eſt veſtis: ⁊ mens ac membra ſingula digna caſtigatione punienda. Amputentur crines: qui per vanam gl'iam occaſionẽ luxurie preſtiterunt. Defluant oculi lachrymas qui maſculũ ſimpliciter nõ aſpexerũt: Palleſcat facies: que quondã viruit impudice. Deniq; totũ corpus incuria maceret': cinere aſperſum ⁊ opertum cilitio perhorreſcat: qr male ſibi de pulchritudine placuit. Cor vero ſit liqueſcẽs ſicut cera: ieiunijs inquietans ſeipſũ: ⁊ cogitationib⁹ ventilans quare ſit ab inimico ſubuerſũ. Senſus etiã crucietur: quia in membra corporis cum haberet dominationem: malo ceſſit imperio. Talis vita: talis actio penitentie ſi fuerit perſeuerans audebit ſperare: ⁊ ſi nõ gloriã: certe pene vacuationem. Dicit enim deus:
Johel. 2. Conuertimini ad me ⁊ conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde veſtro: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ in plãctu: dirumpite corda veſtra ⁊ nõ veſtimentũ: quoniam pius et miſericors ſum. Sic conuerſus magn⁹ ille dauid iuſtificatus eſt. Sic niniue peccatrix illa ciuitas incumbenteȝ ſibi euaſit interitũ. Peccator ergo ſi ſibijpſi nõ pepercerit: a deo illi parcitur. Et ſi futuras penas gehenne perpetuas in hoc paruo vite ſpatio cõpenſauerit: ſeipſum ab eterno iudicio liberat. Grandi plage: alta ⁊ prolixa opus eſt medicina. Grande ſcelus grãdẽ habet neceſſariã ſatiſfactionem. Nam nõ eſt dubium leuius eſſe crimen: vbi peccatũ ſuũ vltro hõ confitetur ⁊ penitet. At vbi celans mala ſua inuitus detegitur ⁊ nolens publicatur: illud grauius ſcelus eſt: qđ tibi vtiq; proueniſſe negare nõ poteris. Et ideo fortius eſt dolẽdum: quia peccatum eſt forti⁹. Si mẽte cernerent homines peccatores quale iudiciuȝ imminet mundo: ſenſus humanus nõ diſpergeretur vanitate ſeculari: ſi non infidelitate grauaret'. Quantũuis ⁊ qualẽuis cruciatum longior vita duceret optarent: dũmodo in illas penas eterni ignis nõ incurrerent? Sed tu que iam ingreſſa es agoneȝ penitentie: inſiſte miſera fortiter: inhere tãquã naufragus tabule: ſperans per ipſam te de ꝓfũdo criminũ liberari. Inhere penitẽtie vſq; ad extremum vite: nec tibi pſumas ab humano die poſſe veniã dari: quia decipit te qui hoc tibi polliceri voluerit. Que enim proprie in dominum peccaſti: ab illo ſolo te conuenit in die iudicij expectare remedium.

Sancti Ambroſij epi liber ad virginem corruptam explicit.

Sancti Ambroſij epi in corruptorem virginis dura obiurgatio: et vt ad penitentie remedium recurrat conſultatio.

o

E te auteȝ fili ſerpẽtis: miniſter diaboli: violator templi dei: qui vno ſcelere duo crimina perpetraſti: Adulteriũ vtiq; ⁊ ſacrilegiũ. Sacrilegiuȝ plane: vbi vas chriſto oblatũ: domio dedicatũ: demẽti temeritate polluiſti.
Balthaſar ille rex perſarum qui in vaſis Daniel. 5.
dñi q̃ de tẽplo hieroſolymis fuerãt a patre

eiꝰ ablata bibere cũ ſuis amicis ⁊ cõcubinis
vſurpauit: ipſa nocte angeli manu ꝑcuſſus
crudeli morte punitꝰ ē. Quid de te arbitra-
ris perdite parit ⁊ perditor: qui vas rõabile
conſecratũ xp̃o: ſcificatũ ſpirituiſancto im-
pie temeraſti: polluiſti ſacrilege ⁊ tui propo
ſiti imemor: ⁊ iudicij diuini contẽptor? Me
lius eni fuerat omnio te nõ eſſe natũ: q̃ ſic
natũ vt te ſibi gehenna ꝓpriũ filiũ vẽdica-
ret. Et licet ipſa ꝯſcientia ſceleris te agat ꝑ
Prouer.28. diuerſa ꝓcipitez: Fugit enim impius nemi
ne perſequẽte ſe: licet te dure imagines pec
cati dormientẽ quoq̃ perterreant: nõ ſoluz
vigilantẽ: Tamẽ ne quid a paſtore etiã oui
morbide vel moriture medicaminis dene-
gatũ ſit do cõſilium: Petas vltro carcerem
penitentie: obſtringas catenis viſcera: ani-
mã tuã gemitibus ieiunijſq̃ diſcrucies: ſan
ctorũ petas auxiliũ: iaceas ſub pedibus ele
Ro.2. ctoꝝ: vt nõ per cor impenitens theſaurizes
tibi iram i die iuſti iudicij dei qui reddet ſin
gulis ſecundũ opera ſua. Nec te in eoꝝ nu-
2.Corĩ.12. mero cõſtituas: quos luget paulꝰ: Qui an-
te peccauerũt ⁊ nõ egerũt penitentiã ſuper
imundicia ⁊ fornicatione ⁊ libidine q̃ geſſe-
runt. Nec tibi de multitudine peccantiũ ſi-
miliũ blandiaris ⁊ dicas: Non ſolus h ego
egi: multos habeo ſocios: ſed recogita: q
multitudo ſociorũ impunitatẽ nõ facit cri-
minũ. Nam ſodoma ⁊ gomorra in totis qn
q̃ ciuitatibus innumerabiles vtiq̃ habita
bant populi: ⁊ omnes pariter qui libidino-
ſe corpora ſua tractauerunt: igneis imbribꝰ
cõflagrati ſũt: Solus aũt loth de illo ineui-
tabili incẽdio euaſit: q ab illa turpitudine
ſe alienum preſtiterat. Exclude ergo vl nũc
infelix de corde tuo blandimenta ſerpẽtis:
⁊ luctu ⁊ fletu cõtinuo dum in corpore tuo
immundo anima illa tenebroſa verſatur: re
medium tibi in die neceſſitatis acquire: ſem
per ante oculos tuos habens apoſtoli ſen-
2.Corĩ.5. tentiaz: Quia omnes nos oportet manife-
ſtari ante tribunal xp̃i: vt referat vnuſq̃ſq̃
propria corporis ſui ſecundũ que geſſit ſiue
bonum ſiue malum.

Finis

Sancti Ambroſij epiſcopi ad virginem corrupã t vt lamentũ accipiat: ⁊ cũ cordis compunctione in cõſpectu dei iudicis fundat: ⁊ ſic pro admiſſo crimine ſatiſfaciat: conſolatoria exhortatio.

Quis conſoletur

Threñ.2.
q te virgo filia ſion: quia ma-
gna facta eſt ſicut mare con-
tritio tua. Effunde ſic̃ aquaz
cor tuum ante faciem domi-
ni: Extolle ad eũ manꝰ pro remedio anime
tue ⁊ peccatorũ tuoruz. Accipe igitur lamẽ-
tum: Et primũ quidem nullo die quinqua-
geſimus pſalmus intermittat: q i negocio
tali cantatꝰ eſt. Et vſq̃ verſiculũ illuz: Cor
contritũ ⁊ humiliatum deꝰ nõ ſpernit: cum
lachrymis gemituq̃ percurrẽs: Inſuꝑ etiã
hanc lamẽtationẽ nõ ſine cõpunctione cor-
dis in conſpectu dei iudicis funde. Quis da Hiere.9.
bit capiti meo aquã ⁊ oculis meis fontem
lachrymarum: vt defleam vulnera anime
mee? Conuerſi ſunt dies feſti mei in luctuz:
⁊ cantica in lamentationem: receſſit ſonus
hymnoꝝ ⁊ leticia pſalmoruz: ⁊ ſucceſſit ſtri
dor dentiũ ⁊ fletus oculoꝝ. Obmutui ⁊ hu Ps.38.
miliata ſum et ſilui a bonis: et dolor meus
renouatus eſt. Cõcaluit cor meũ intra me:
⁊ in meditatione mea exardeſcet ignis. Ti-
mor ⁊ tremor venerũt ſuper me ⁊ cõtexerũt
me tenebre: Abyſſus circũdedit me: poſtre-
mo merſit caput meũ in fiſſuras montiuz.
Heu me quia facta ſum ſicut ſodoma ⁊ go-
morra. Cõbuſta ſum: quis miſerebitur cine
res meos? Durius offendi q̃ ſodoma: quia
illa legem neſciens dereliquerat: ego au-
tem accepta gratia peccaui in dominũ. Si
homo peccet in hominem: erit qui interue-
niat: Ego que peccaui in dominũ: quẽ pro-
pitiatorem inueniam? Cõcepi dolorẽ: ⁊ pe- Ps.7.
peri iniquitatem. Lacũ aperui ⁊ effodi eũ:
⁊ incidi i foueã quã feci: Ideo cõuerſus eſt
dolor meus in capite meo: ⁊ in vertice meo
iniquitas mea deſcendit. Immũdicia mea
ante pedes meos: nõ fui memor nouiſſimo
rum meorum: ⁊ cecidi miſerabiliter: nec eſt
qui conſoletur me. O q̃ acerbus fructus lu
xurie: amarior felle: crudelior gladio. Quo
modo facta ſum in deſolationem? Subito
defeci: perij propter iniquitatem meã: ve-
lut e ſomno exurgens: ideo in ciuitate dñi
vilificata eſt imago mea. Deletuz eſt de li-
bro vite nomen meum: facta ſum ſicut no- Ps.101.
ctua in domicilio: ſicut paſſer vnicus in edi
ficio: non eſt qui conſoletur me. Conſidero Ps.141.
a dextris ⁊ videbo: ⁊ nõ ē q agnoſcat me.
Perijt fuga a me ⁊ nõ eſt qui requirat aiam

Ps.30. meã. Facta ſũ ſicut vas perdituz: qm̃ audi-
ui vituperationẽ omniũ circa me habitan-
tium. Ve diei illi in quo me infelix vterus
genuit: ⁊ lux iſta crudelis excepit. Oportue
rat me potiꝰ nõ fuiſſe natã: q̃ ſic i gẽtibꝰ fa-
bula fierẽ. Propter me cõfuſio ⁊ improperi
um factũ ē omnibꝰ famulis domini: ⁊ eũ di
gne colẽtibꝰ. Lugete me mõtes ⁊ colles: lu
gete me fõtes ⁊ flumia: q fletꝰ filia ego ſũ.
Lugete me beſtie ſiluarum: reptilia terre: ⁊
volucres celi: ⁊ omnis anima que vita frue
ris. Nam vos beate fere ⁊ volucres quibuſ
nullus metus de inferis: neq̃ poſt mortem
reddenda eſt ratio: nos manet pena crude-
lis tartari: qui habentes ſenſum delinqui-
mus: ⁊ ideo nõ eſt pax peccatoribꝰ. Meum
ē peccatũ: mea iniquitas. Nõ ſũt ſimilia of
fenſa hominũ: q horribil hec impietas eſt:
carne pollicita ſeruare virginẽ ⁊ caſtitatem
profeſſa publice mentita ſuz domino: ideo
nõ eſt mihi fiducia inuocandi dñm altiſſi-
mũ: quia obſtructũ eſt os delinquentium.
Ps.72. Nam meũ malũ ꝓpheta cecinit: Q qui elõ
gant ſe a deo peribunt: diſperdit omnẽ for
Ps.21. nicantẽ a ſe. Et iterũ: Adheſit anima mea
faucibus meis: ⁊ in puluerem mortis dedu
cta ſum. Verũtamẽ clamabo ad dominum
cum adhuc tempus eſt: dũ datur ſpatiũ: q
in morte nõ eſt memoria: ⁊ in inferno nõ eſt
Ps.37. confeſſio. Domine ne i ira tua arguas me:
neq̃ in furore tuo corripias me. Quoniam
ſagitte tue infixe ſunt mihi: ⁊ nõ eſt ſanitas
in carne mea a vultu ire tue. Nõ eſt pax oſſi
bus meis a facie ire tue: Quoniã iniquita-
tes mee ſuperpoſuerunt caput meum: ſicut
onus graue grauate ſunt ſuꝑ me. Compu-
truerunt ⁊ deteriorauerũt cicatrices mee: a
facie inſipientie mee. Miſerijs afflicta ſum
vſq̃ in finem: rugio a gemitu cordis mei.
Cor meũ cõturbatum eſt intra me: dereliqt
me virtus mea: ⁊ lumẽ oculoꝝ meoꝝ ⁊ ipſũ
Ps.59. nõ eſt mecũ. Deus repuliſti me ⁊ deſtruxiſti
me: oſtẽdiſti mihi dura: potaſti me vino cõ
punctionis: expulſa ſũ ab oculis tuis: iam
nõ adijciã vt reſpiciam ad templum ſanctũ
tuũ: ⁊ facta ſum i exterminio. Que vtilitas
in ſanguine meo: dum deſcẽdo in corrupti-
onẽ? Nũquid mortuis facies mirabilia: aut
medici ſuſcitabũt? Tuus ſermo eſt tua pro-
Ezech.33. miſſio eſt: Nolo mortez peccatoris ſed con-
uerſionẽ vt poſſit viuere. Ad te deus meus
conuerſio: quia ſolus potes renouare oia:

⁊ ab inferis animas reuocas. Tu ſoluis cõ-
peditos: tu deus eliſos erigis: cecos illumi
nas: mortuos ſuſcitas. Erraui ſicut ouis Ps.118.
perdita: require famulam tuam: ne lupus
crudelis glutiat me. Multi dicunt anime Ps.2.
mee: nõ eſt ſalus illi in deo eiꝰ. Sed tuũ cõ-
ſiliũ tecum eſt. Quot ſũt dies famule tue: Ps.118.
quãdo facies mecũ iudicium? Defecit in ſa-
lutari tuo anima mea: defecerũt in lachry-
mis oculi mei: effuſa eſt i terra gloria mea.
Quãdo reſpiciens reſtitues animã meam?
Propter iniquitatem corripuiſti me: ⁊ tabe Ps.38.
ſcere feciſti ſicut araneã animã meam. Me-
mento domine q puluis ſuz: vide humili-
tatẽ meã ⁊ laborẽ meũ: ⁊ remitte omnia pec
cata mea. Remitte mihi vt refrigerer priuſ- Job.9.
quã abeam ⁊ ampliꝰ nõ ero: nec in inferno
erit cõfeſſio. Potens es domine dirumpe-
re vincula mea quibꝰ ligata ſum atq̃ cõſtri
cta: qui raab ſordidã nõ aſpernatus es. Irã
tuã dñe aufer a me: q peccaui tibi crudeli-
ter: donec iuſtifices cauſã meã ⁊ educas me
in lumine deus virtutum. Da penitẽtie ef-
fectũ: confeſſionis perſeuerãtiaz: ne me in-
duret deceptor anime. Hoc mihi donũ: hãc
mihi gratiã de tuo fonte preſtari cupio deꝰ
vt in eternum tibi confitear: Qui viuis et
regnas in trinitate in ſecula ſeculoꝝ: Amẽ.

Finis.

Sermones ſancti Ambroſij Epiſcopi Mediolanenſis

Sermonū ſancti Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi: iuxta ordinē tempoꝝ quibus cōgruunt: breuis annotatio.

De grano ſinapis. ſermo. I.
Item de grano ſinapis. II.
De pſalmo vigeſimoprimo. III.
De camelo. IIII
Q̄ ſimile ſit regnū dei fermento. V.
De margarita. VI.
De eo quod ſcriptū eſt: Reddite que dei ſunt deo: ⁊ de militantibus. VII.
De ſabbato quo dn̄s manū aridā curauit. VIII.
De vnitate caritatis. IX
De eo quod ſcriptum eſt: Quis maior eſt in regno celorum. X.
De mirabilibus. XI.
De natali domini. XII.
Item de natali domini. XIII.
Item de natali domini. XIIII
Item de natali domini. XV.
Item de natali domini. XVI.
Increpatio de calendis ianuarijs. XVII.
De ſancta epiphania. XVIII.
Item de ſancta epiphania. XIX.
Item de eodem. XX.
Item de die ſancto epiphanię. XXI.
Poſt epiphaniā. XXII.
De quadrageſima. XXIII.
Item de quadrageſima. XXIIII.
Item de quadrageſima. XXV.
Item de quadrageſima. XXVI.
De ieiunijs. XXVII.
Exhortatio ad plebē: ⁊ de eo qđ ſcriptū eſt in euangelio: Sicut fulgur coruſcans de cęlo: ita erit aduētus filij hoīs: ⁊ de duobꝰ ī lecto vno. XXVIII.
Item de eodem. XXIX.
De elemoſyna. XXX
Item de elemoſyna. XXXI.
De hoſpitalitate in euāgelio. XXXII.
In tēpore ieiunij nō luxuriandū eſſe. XXXIII.
De quadrageſima. XXXIIII.
De ieiunio domini in deſerto: ⁊ quomodo nō in ſolo pane viuit homo. XXXV.
Item de quadrageſima. XXXVI.
Item de quadrageſima. XXXVII.
Itē de ieiunijs ⁊ quadrageſima. XXXVIII.
De ieiunijs ⁊ elemoſynis. XXXIX.
De ieiunijs niniuitarū. XL.
De gratia baptiſmi. XLI.
De hoſtibus carnalibꝰ nō metuēdis: ⁊ poſt cibum gratias deo referri debere. XLII.
Item de eodem. XLIII.
De ſancto latrone. XLIIII.
Itē de eodem ſancto latrone. XLV.
De penitentia petri apoſtoli. XLVI.
De fide petri apoſtoli. XLVII.
De ſepultura domini. XLVIII.
De accuſato dn̄o apud pilatū: ⁊ đ ſuſanna. XLIX
Item de eodem. L.
De iuda ſcarioth. LI.
De die ſancto paſchę. LII.
De innouatione fideliū. LIII.
Itē de innouatione fideliū. LIIII.
De cruce chriſti. LV.
Item de cruce chriſti. LVI.
De ſepulchro dn̄i noſtri ieſu chriſti. LVII.
De Maria magdalene. LVIII.
De eo qđ ſcriptū eſt in actibus apoſtoloꝝ: Et erāt eis omnia cōmunia. LIX.
De auaricia ⁊ annania. LX.
De feſto pentecoſtes: ⁊ de pſ̄. cēteſimonono. LXI
Item de pentecoſte. LXII.
Item de pentecoſte. LXIII.
De natali ſancti Iohānis baptiſtę. LXIIII.
Itē de natali ſancti Iohānis baptiſtę. LXV.
Item de Iohāne baptiſta. LXVI.
De natali ſctōꝝ apłoꝝ Petri ⁊ Pauli. LXVII.
Item de natali ſanctorū apoſtolorū Petri ⁊ Pauli. LXVIII.
Item de natali ſanctorū apoſtolorū Petri ⁊ Pauli. LXIX.
De natali ſancti Euſebij vercellenſ epi. LXX.
Itē de depoſitione ſancti Euſebij. LXXI.
De natali ſcti Laurētij leuitę ⁊ martyris. LXXII.
De natali ſancti Cypriani. LXXIII.
Item de ſancto Cypriano. LXXIIII.
De natali martyrum. LXXV.
In natali ſanctorum Canti: Cantiani ⁊ Cantianillę. LXXVI.
De natali ſanctorū martyrum. LXXVII.
De natali ſanctorū Octauij: Aduenticij ⁊ Solutoris tauricorum. LXXVIII.
De eo qđ propheta ait ad filios iſrael: Caupones veſtri miſcent aquā vino. LXXIX.
De eo quod dicit dn̄s in euangelio: Vulpes foueas habent. LXXX
Increpatio ad plebem: ⁊ de eo qđ ait dn̄s: Qui habet dabitur ei: ⁊ cantauimus vobis: ⁊ non ſaltaſtis. LXXXI.
De eo qđ ſcriptū eſt in euāgelio: Hominis cuiuſdā diuitis vberes fructus ager attulit. LXXXII.
De defectione lunę. LXXXIII.
Increpatio ad ppl̄m de abſentia ſua. LXXXIIII.
Poſt increpationē ꝯſolatio ad ppl̄m. LXXXV.
De barbaris nō timendis. LXXXVI.
Item de eodē. LXXXVII.
De ſancto ꝓpheta Heliſeo. LXXXVIII.
De bellico tumultu. LXXXIX.
De dedicatione baſilicę. XC.

Sancti: deuoti: diſertiſſimiqꝫ eccleſię doctoris Ambroſij Mediolanēſis epiſcopi: Opus ſermonū iuxta tempora ac dies q̄bus conueniunt diſtributoruꝫ: cunctis gregem chriſti docere ⁊ cōmonere cupientibꝰ plurimū vtile: Fęliciter incipit.

De grano ſinapis.

I

Iuuenter nos p̄dicare ⁊ gratant̄ opus dei facere manifeſtum eſt: Sed cum videmus plures e fratribꝰ pigriꝰ ad eccl̄iam cōuenire: et dominicis p̄cipue diebus minimꝰ celeſtibꝰ intereſſe myſterijs: p̄dicamus inuiti. Nō quo nos pigeat loqui: ſ; q: negligentiores p̄dicatio nr̄a ḡuet potiꝰ q̄ nō emendet: Ideo inuiti loquimur ⁊ tacere nō poſſumꝰ. Prędicatio eni noſtra in plebe aut regnū operat̄ aut pęnā: regnū credulis: pfidis pęnam. Quiſquis eni frater dominicis nō int̄eſt ſacramētl: neceſſario apud deū caſtroꝝ deſertor eſt diuinoꝝ. Nam quomō ſe excuſare pōt qui ſacramētoꝝ die prandiū ſibi domi p̄parās: prandiū cęleſte ꝯtemnit: et ventris curā faciēs: aīę ſuę negligit medicinā: Dicit dn̄s in ſctō euāgelio: ſicut lectio decurſa teſtat̄: Cui ſimile ē regnū dei: ⁊ cui
Luc. 13. ſimile illud exiſtimabo: Simile eſt grano ſinapis qđ acceptū homo miſit in hortū ſuū: ⁊ creuit ⁊ facta eſt arbor: ⁊ volucres cęli quieuerūt in ramis eiꝰ. Mouet fortaſſe ſenſus veſtros: cur regnū dei tam p̄clarū atqꝫ tam magnificū grano ſinapis exiguo cōparet̄: ⁊ ſpei nr̄ę tam grande ſolatiū rei viliſſimę ſil̄e eſſe dicat̄: pręſertim cū alibi idem dn̄s diſcipulis ſuis dicat: Si habueritis fidem ſicut
Matth. 21. granū ſinapis: dicetis huic monti: tollere ⁊ iactare in mare. Igit̄ ſi fides mira eſt q̄ pōt ab ipſis ſedibꝰ montiū fundamēta transferre: neceſſario q̄ et granū ſinapis magnū eſt: ad cuiꝰ ſimilitudineꝫ fidem hr̄e cōpellimur. Magnū aūt dixerim: nō ſpecie ſed v̓tute et fidei qualitate: nō oleri cōparandū ſed vigore acrimonię coęquandū. Nā ſi diligent̄ intendamꝰ: inuenimus recte a dn̄o hanc ſimilitudinem comparatā. Sicut eni granū ſinapis prima fronte ſpecie ſui ē paruū: vile: deſpectum: nō ſaporem p̄ſtans: nō odorem circūferens: nō indicans ſuauitatē: ⁊ vbi teri cęperit ſtatim odoreꝫ ſuū acrimonia exhibet: cibum flāmei ſaporis exhalat: ⁊ tanto feruoris calore ſuccendit̄: vt mirū ſit in taꝫ friuolis granis tantū ignē fuiſſe ꝯcluſum. Cuius etiam ſeminis cibum hoīes hyemis p̄cipue tēpore magna ꝓ ſuauitate pcipiunt: quatenus repellant frigora: humores egerant: viſcerum interna calefaciāt. Sępe etiā ex hoc capiti adhibēt medicinā: vt ſi q̄d inualidū: ſi q̄d ęgrotuꝫ fuerit: ſinapis igne curet̄: Ita ergo ⁊ fides chriſtiana p̄ma fronte videt̄ eſſe parua: vilis ⁊ tenuis: nō potentiā ſuā oſtendens: nō ſupbiam p̄ferens: nō gr̄am ſubminiſtrās: At vbi diuerſis tentationibꝰ teri cęperit: ſtatim vigorē ſuum ꝓdit: acrimoniaꝫ indicat: calorē dn̄icę credulitatis aſpirat: et tāto diuini ignis ardore iactat̄: vt ⁊ ipſa ferueat ⁊ pticipāteꝫ ſibi ardere cōpellat: Sicut
in ſancto euangelio: amaon ⁊ cleophas di- Al'. Amaus
xerūt: duꝫ cū ipſis poſt paſſionē dn̄s loque-
ret̄: Nōne cor nr̄m erat ardēs ī nobis ī via: Luc. 24.
dum aperiret nobis dn̄s Ieſus ſcripturas: Ergo granū ſinapis membroꝝ viſcera calefacit: fidei aūt vigor cordium peccata cōburit. Et illud q̄dem aſperū algorē frigoris remouet: hęc autē delictorū diabolicū frigus expellit. Sinapis iniq̄s hūores decoq̄t corporum: fides aūt libidinū fluenta cōſumit. Et ꝑ illud medicina capiti procurat̄: ꝑ fideꝫ aūt ſpūale caput noſtrū qđ eſt chriſtus dn̄s ſępius refouet̄. Sed ⁊ fidei iuxta cōparationeꝫ ſinapis ſancto odore ꝑfruimur: ſicut ait
beatus aplus: Quoniā chriſti bonus odor 2. Cor. 2.
ſumus deo. Igit̄ ſanctū martyrem Laurentium grano ſinapis poſſumꝰ comparare: q̄ diuerſis attritꝰ paſſionibꝰ ꝑ totū orbem gr̄am meruit ſui fragrare martyrij: q̄ antea ꝯſtitutus ī corpe erat hūilis: ignotꝰ ⁊ vilis: poſtea q̄ꝫ vexatus: laceratꝰ: exuſtus eſt: vniuerſis ꝑ totū mundū eccleſijs odorē ſuę nobilitatis infudit. Recte igit̄ huic compatio copulat̄. Siq̄dem granū ſinapis cū terit̄ accenditur: Laurētius cū patit̄ inflāmat̄. Illud feruorem attritionis ſuę euomit: h̄ ignē plurima vexatiōe ſuſpirat. Sinapis: inquā: vaſculo calido vapore decoquit̄: laurentiꝰ in craticula flammaꝝ igne torretur. Ardebat itaqꝫ extrinſecus beatꝰ martyr tyranni ſęuientl incendijs: ſ; maior illū intrinſecus chriſti amoris flāma torquebat. Et q̄uis rex improbꝰ

ligna ſubijceret: incēdia maiora ſupponeret:
tñ ſanctus laurenti⁹ has flāmas fidei calore
nō ſentit: ⁊ dum chriſti ꝓcepta cogitat: frigi
dum eſt illi omne qđ patit̃. Nec enī pōt vi/
ſceribus igniū tormēta ſentire q̄ ſenſib⁹ pa/
radiſi refrigeria poſſidebat. Iacet licꝫ ante
pedes tyrāni exuſta caro: corpus exanime:
nihil tñ detrimēti patit̃ in terris cui⁹ anim⁹
demorat̃ in celis. Extendit̃ ꝗ ſuꝑ flammarū
ignitos globos: ⁊ ſepius vexat̃ in latera: ſ
quanto plus penarū patit̃: tanto amplius
chriſtum dn̄m ꝑtimeſcit: nouo admiratiōis
genere alius illū torquet: ⁊ alij ſeuiētis tor/
menta ꝓficiunt: deuotiorē laurentiū ſalua/
tori ſupplicia attrociora fecerunt.

Item de grano ſinapis. ij

ſ Uperiore dominica
parabolam dn̄i differentes in qua
ait: Cui ſiſe ē regnū celorū: ⁊ cui ſiſe Luc.13.
illud exiſtimabo? Simile ē grano ſinapis: ⁊
cetera: Multa ꝑſtrinximuſ: quib⁹ ꝓbarem⁹
regnū dei grano ſinapis nō immerito cōpa
rari: ⁊ inſtantiā in ſola eſſe exiſtimatiōe ver/
borum nō in collatione virtutū. Siqdem fi/
des chriſtiana que regnū eſt: eundē vigorꝫ
obtineat quē ſinapis natura deꝑmit. Nā
ſicut cū ſinapis ſuccū ſumim⁹: vultu contri/
ſtamur: fronte ꝯtrahimur: ad lachrymas ꝓ/
mouemur: ⁊ ipſam ſalubritatē corporis nr̄i
cū quodaꝫ fletu auſteritat̃ accipim⁹. Illinc
enim nos amaritudo exaſperat: acrimonia
penetrat: hinc calor ignei ſaporis accendit:
⁊ toto ꝑturbati corpore tūc mag̃ ſani effici/
mur: cū ampli⁹ deploram⁹: Ita ꝗ et cū fidei
chriſtiane mādata ꝑcipim⁹: ꝯtriſtamur aīo:
affligimur corpe: ad lachrymas promoue/
mur: ⁊ ipſam noſtrā ſalutem cū quodā fletu
ac merore ꝯſequimur. Inde enī ieiunia nos
exaſperant: illinc peccatoꝝ ꝯſcientia mace/
rat: hinc patrimonij iactura ꝯturbat: ⁊ toto
ꝯtriſtati habitu magis ſalutem ꝯſequimur
ſi amplius defleam⁹: ſcđm qđ ait dn̄s: Uos
Matth.16. plorabitis ⁊ plangeẗ: ſeculū aūt gaudebit.
Sicut aūt cum ſinapi caput forte curanduꝫ
ē: iubemur abraſos capillos demere: vt nu/
do corpori ꝑfectius medicina ꝓueniat: ita ⁊
cū anima ꝑ fidem curāda eſt ꝓcipimur ſub/
ſtantiā a nobis ſeculi auferre: impedimēta
auri argentiq́ꝫ deponere: vt nude ⁊ ſoli ani/
me congruenti⁹ ſpūalis medicina ꝓueniat.
Quiſquis enī rebus mundi ⁊ diuitijs ſeculi
obuolutus eſt: huic fidei medicina nō ꝓde/
rit. Ergo qđ ſuccus ſinapis ī corpore: hoc fi/
des chriſtiana operat̃ in aīa. Sed qm̄ in ea/
dem dn̄ica ſnīa ſcriptū eſt: Qđ acceptū ho/ Luc.13.
mo miſit in hortū ſuum: ⁊ creuit ⁊ facta ē ar/
bor: ⁊ volucres requieuerūt ī ramis ei⁹: Di/
ligenti⁹ requiram⁹ quis iſte ſit cui hec cūcta
ꝯueniant. Diximus ſuperi⁹ ſanct̃ martyri/
bus: qui a diuerſis attriti ſunt paſſionibus
naturā ſinapis poſſe cōgruere. Sed quoniā
dicit ſcriptura: Et excreuit: ⁊ facta ē arbor: ⁊ Ibidem.
volucres requieuerūt in ramis ei⁹: arbitror
hoc ipſi chriſto dn̄o recti⁹ cōparari: qui na/
ſcendo in holem humiliatus vt granuꝫ eſt:
aſcendendo ad celū exaltatus vt arbor eſt.
Granū plane chriſt⁹ eſt dum patit̃: arbor eſt
cum reſurgit. Granum inquā eſt: cū famem
eſuriens ſuſtinet. Arbor eſt: cum quinq́ꝫ pa/
nibus ſaturat quinq́ꝫ milia viroꝝ. Ibi ſteri/
litatem humana ꝯditione patit̃: hic ſatieta/
tem ꝓpria diuinitate largit̃. Granū aūt di/
xerim dn̄m cum cedit̃: ꝯtemnit̃: increpatur:
arborem aūt cum cecos illumiat: mortuos
reſuſcitat: peccata cōdonat. Qꝫ autem gra/
num ſit: ipſe dicens in euangelio ait: Niſi Joh.12.
granū tritici cadens in terrā mortuū fuerit:
ipſuꝫ ſolū manet. Hui⁹ igit̃ grani: hꝫ eſt: dn̄i
ſaluatoꝝ velut ſinapis acrimoniā atq́ꝫ ama
ritudinem iudei minime ſuſtinētes cōtem/
pſerunt ſuccū celeſt̃ diſcipline accipere: di/
centes illuminato illi ceco: Tu ſis diſcipul⁹ Ibidē.9.
eius: nos aūt moyſi diſcipuli ſumus. Ipſi⁹
quoq́ꝫ moyſi mandata penit⁹ ignorātes qui
ꝓcipit illis ſpecialiter hāc amaritudinem co
medendā: cum paſche illis celebrāde ſacra/
menta diſponeret: ait: Manducabit̃ illud Exo.12.
cū amaritudine: paſcha enī dn̄i eſt. Nō eniꝫ
ſicut illi putant: iuſſit herbarū vilium acer/
rimos ſuccos cū aſſis agni carnibus mādu/
cari: ſed mandatoꝝ chriſti vtilit̃ amaros ſer
mones ꝓcepit cuꝫ ipſo ſacramēto paſſionis
dn̄ice deuorari. Nōne enī amari vident̃ ſer/
mones dn̄i: cum dicit: Si vis ꝑfect⁹ eſſe: re/ Matth.19.
linque omnia tua: ⁊ veni ſequere me: Et cū
dicit nō habēdas duas tunicas: neq́ꝫ perā: Matth.10.
neq́ꝫ calciamenta: amaritudo iſta ſermonū
medicina eſt animarum? Qꝫ aūt ait euāge/
lium: Qđ acceptū hō miſit in hortū ſuum: Luc.13.
Quē eſſe hoieꝫ hūc putam⁹: q̄ acceptū ḡnū
velut ſinapis granū in ſuo horto ſemiauit?
Ego illum eſſe arbitror: de quo euangeliſta
refert: Ecce autē ioſeph qui erat decurio ab Ibidē.23

arimatthia acceſſit ad pilatuꝫ: petēs vt de/
poſitum corpus dn̄i ſepeliret: qđ acceptum
tradidit ſepulture: que in horto fuerat ꝓpa/
Luc.13. rata: atq́ꝫ ideo ait ſcriptura: Qđ acceptum
homo miſit in hortum ſuum. Ergo ioſeph
hortus floſculorum erat diuerſis odoribus
plenus. Sed nec dum in eo tale germen in/
ſeuerat. Fragrabat q̄dem ſpecialis aīe eius
hortus varia ſuauitate virtutū: ſed nec duꝫ
chriſtum cū aromatib⁹ in cordis ſui ſecreto
poſuerat. Ita dum ſaluatoreꝫ in hortuli ſui
monumēto ſepelit: magis illū in anime ſue
intimis collocauit. Ramos aūt huius arbo
ris requiram⁹. Inuenies qꝛ ramus ē petr⁹:
ramus eſt paulus: rami ſunt omnes apl̄i vl̄
martyres: ad quos ſiquis ſe fortiter tenere
voluerit: fluctibus ſeculi minime ſubmerge
tur: q̄npotius ſub vmbra illorū latitans: ge
henne nō patiet̃ ardorem ſecurus a diaboli
ce tempeſtatis ꝓcella.

De pſalmo vigeſimoprimo. iij

p Salmi qui lectus ē
ſeriem decurſuri: diligenter prius
debemus intendere q̄d in ſupſcri/
ptione cōtineat: vt cognita eius origine in/
telligentiam ipſi⁹ facilius ꝯſequamur: ⁊ ma
nifeſtato capite poſſint recti⁹ membra diſtri
bui. Scribitur enī ita: In fine ꝓ ſuſceptiōe
matutina pſalm⁹ ipſi dauid. Niſi fallor: ſu/
ſceptio matutina ſolis ortum ſemꝑ anteue/
nit: ⁊ prius q̄ꝫ orbem radiorū clarus ſplēdor
illuminet: matutinū noctiuꝫ tenebris termi
num ponit: ac reſoluta ſenſim caliginuꝫ ce/
citate: rebus cunct̃ facies quedam ac lumē
infundit̃. Et cum veluti ſub vna materia te
nebraruꝫ mūdus in ꝯfuſione iacuerit: inter/
uenīete matutino: diuiſa ſpecierū varietate
diſtinguit̃: hoc eſt: cum omnia ceca fuerint:
oculi omniū reparāt̃. Nox enī quodāmodo
aufert oculos mundo: aurora reſtituit: atq́ꝫ
ita ante matutina ſuſceptione ꝑfruimur: vt
glorioſius poſtmodū ſolis ſplendorē patia/
mur. Sed quoniā ſicut dicit apl̄us: Lex ſpi/
ritualis eſt: ⁊ ſpūalia cōparanda ſunt: Solē
hic iuſticie arbitror deſignari: hoc ē: chriſtū
dn̄m qui nobis ignorantie tenebris ⁊ pecca
toruꝫ cecitate ſubmerſis celeſt̃ doctrine ſue
lumē infudit: ⁊ quos nō habebam⁹ oculos
cordis inſeruit: ⁊ velut radios quoſdā apo/
ſtolos ſuos miſit: qui nos de morte teterri/
ma delinquētes liberarēt: ⁊ paulatim reſo/
lutis in nobis tenebris peccatoꝝ matutina
ſuſceptione cōueſtirent: vt ꝑfecti facili⁹ poſ/
ſimus tolerare ſolis ardoreꝫ. Hoc eſt: ꝑmuꝫ
nos ꝓceptis facilioribus erudirent quo capa/
ciores efficerēt celeſtium ſecretorū. Hui⁹ ita
q́ꝫ ſolis iuſticie matutino peccatoruꝫ caligo
tota perimit̃: Sicut ipſe ꝓpheta ait ex ꝑſo/
na dn̄i: In matutinis interficiebā oēs pec/ Ps.100.
catores terre: Hoc eſt: oriente in nobis ſole
iuſticie qui habitaculū dn̄i ſumus: oīs cogi/
tatio iniqua ſubuertit̃. Cuius ſolis etiā bea
tus ſalomon meminit ex ꝑſona reputantiū
ſibi ac dicentiū peccatorē: Sol nō ortus eſt Sap.5.
nobis: ⁊ iuſticie lumen nō luxit nobis. Hāc
quoq́ꝫ matutinā ſuſceptionē ī euāgelio ſan/
cto poſſum⁹ aſcribere marie magdalene: q̄
mature ac diluculo ad monumentū vigilās
ſaluatoꝝ reſurrectōeꝫ dn̄i ꝑma ſuſcepit. Et
clareſcente mūdi ſole: ſolis iuſticie ortum ꝓ
omnib⁹ ſola cognouit: ac ſuſceptione q̄dem
matutina gauiſa eſt diē redditū: ſed magis
gauiſa chriſtum a mortuis ſuſcitatū: atq́ꝫ in
ipſa completa ē ꝓphetia: Ad veſpeꝝ demo Ps.29.
rabit̃ flet⁹: ⁊ ad matutinū leticia. Tot⁹ autē
hic pſalmus digeſtus eſt ex ꝑſona dn̄i ſalua
toris. Quippe cum plura de eo in nouo ſint
poſita teſtamēto: dicit itaq́ꝫ: Deus de⁹ me⁹ Ps.21.
reſpice ī me: ⁊ reliqua. Quare aſſumpti ho/
minis agit cauſam: ⁊ interrogare quodam/
modo videt̃ dicens: De⁹ omniū qui es om/
nium de⁹ me⁹: cur me dereliquiſti: nihil enī
ꝯſcius ſū. Scđm ꝓphetā enī: neſciebat pec Esa.53.
catum: nec erat dolus in ore eius. Hec autē
dicit: vt manifeſtaret ꝓpter nos ſe eſſe dere
lictum: quorū peccata portabat: ac vidētes
diſceremus ꝓ ipſo ſancto ⁊ iuſto mori: cum
ꝓ peccatorib⁹ ille moreret̃. Deniq́ꝫ hac voce
in paſſione vſus eſt: ſicut ī euāgelio legim⁹:
Eli eli lamazabathani: hoc eſt: Deus deus Ps.21.
meus quare me dereliquiſti? Hac inquā vo
ce vſus eſt: qđ ꝓphetia annūciauerat: vt rei
exitus approbaret. Et quoniā ſequentia pe
ne manifeſtata ſunt: illum inſpiciam⁹ verſi/
culum in quo ait: Ego aūt ſum vermis ⁊ nō Ibidem.
homo: Cur toti⁹ dn̄s creature vermiculo ſe
voluerit cōputari: Poſſum⁹ hoc quidē hu/
militati primit⁹ aſſignare: que ſanctorū vir/
tus eſt maxima: ſicut ſanctus moyſes ante
deuꝫ animal ſe irrationabile ꝓfitet̃: Dauid
pulicem ſe ſepe cōmemorat. Sed mag̃ illđ
accipiendum puto: quoniā vermis nulla ex
trinſecus admixtiōe alieni corporis: ſed de

ſola ⁊ pura terra ꝓcreaꝝ: Ideo illum cõpa-
ratum dño: quoniã ⁊ ipſe ſaluatoꝛ de ſola ⁊
Exo.16. pura maria generaꝝ. Legimꝰ etiam in libꝛis
moyſi de manna vermiculos ꝓcreatos. Di
gna plane ⁊ iuſta cõparatio. Siquidem de
manna vermiculus gigniꝝ: ⁊ dominꝰ chriſtꝰ
de virgine ꝓcreaꝝ. Quinpotiꝰ ipſam mariã
manna dixerim: qꝛ eſt ſubtilis ⁊ ſplendida:
ſuauis ⁊ virgo: que velut celitꝰ veniẽs cun-
ctis eccleſiaꝝ populis cibum dulcioꝛẽ melle
defluxit: quem q̇ edere aut manducare ne-
glexerit: vitam in ſemetipſo habere nõ po-
Job.6. terit. Sicut ipſe dominꝰ ait: Niſi quis man
ducauerit meam carnẽ: ⁊ biberit meum ſan-
guinem: nõ habebit vitaꝫ in ſemetipſo: ſed
potius ipſe cibus in iudicium conuerteꝝ: ſicͭ
1.Corꝫ.11. apſus dicit: Qui mãducat ⁊ bibit indigne:
iudicium ſibi manducat: filijs iſrael ſubtiliꝝ
ꝓphetatũ eſt in veteri teſtamẽto. Manna
enim illis contra diuina p̄cepta tractantibꝰ
vermes effecti ſũt: id eſt ꝯtumacie vltores ⁊
iudices: Que ſimilitudo chriſtũ indicat do-
minũ: quem qui ſuauẽ cibuꝫ ⁊ dulcem potũ
haurire neglexerit: iudiceꝫ patieꝝ: ſicut ipſe
Job.5. ait: Neqꝫ eni ipſe pater iudicat quenq̄ꝫ: ſed
omne iudicium dedit filio. Naꝫ qꝺ idem ſit
vermis ⁊ iudex: alibi ꝓpheta teſtaꝝ de pec-
Eſa.66. catoꝛibus dicens. Uermis eoꝛũ nõ moꝛieꝝ:
⁊ ignis coꝛum nõ extingueꝝ vſqꝫ in hodier-
Pſ.21. num dieꝫ. Q autẽ ait: Diuiſerunt ſibi veſti
menta mea: ⁊ ſup veſtimentũ meũ miſerũt
ſoꝛtem: Hoc factum in euãgelio reperimuſ:
ꝙ milites quattuoꝛ qui crucifixerũt ſaluato
rem: i quattuoꝛ ptes eius ſibi diuiſerũt ve-
ſtimenta. Ueſtimentũ vero eius qꝺ aſſutũ
nõ erat ſed erat de ſupioꝛi contextum: ſoꝛte
pceperunt. Que igiꝝ iſta veſtimenta ſint vi-
deamus: qui milites: quodue etiã veſtimẽ-
tum. Ueſtimenta eſſe puto ꝓphetias vnũ
canentes: ⁊ vnum p omnia nũciantes. Ad-
uerſarij ſaluatoꝛis: hoc eſt: puerſi heretici: q̇
quotidie in illo tanq̄ꝫ milites manꝰ impias
iniecerunt: hoc eſt: ꝓ ſua diuidũt ſibi volun
tate: ⁊ vnum coꝛpoꝛis veſtimentum p varia
membꝛa diſtribuũt: atqꝫ ſpoliãtes dñm ſua
falſa dogmata veſtierunt. Ueſtimentũ aũt
eius qꝺ nõ erat conſutum: ſapientiam eius
celeſtem poſſumus approbare: quia ait: ſed
erat de ſupioꝛi contetum. Noſtra eni ſapi-
entia: hoc eſt: humana conſuiꝝ. Aſſuiꝝ enim
cum liberos damꝰ ad ſtudia grãmaticꝫ: tra-
dimus philoſophis: erudimꝰ: vt ſapiẽtia in

illis que nõ erat acquiraꝝ. Domini aũt ſapi
entia nõ aſſuta eſt: nõ queſita. Nõ eniꝫ didi
cit a magiſtro: ſicut ipſi iudei dicunt: Quõ Job.7.
hic litteras nouit: cum nõ didicerit? Et ipſe
dicat: Mea aũt doctrina nõ eſt de hͦ mũdo: Ibidem
ſed eius qui me miſit: hoc eſt qꝺ ait: de ſupe
rioꝛi ꝯtextum: quo veſtitu vel quibꝰ omnibꝰ
veſtimentis eccl̃ia catholica ſemp amicta ẽ:
ſicut ꝓpheta ait: Aſtitit regina a dextrꝭ tuis Pſ.44.
in veſtitu deaurato.

De camelo iiij

Dicit in euãgelio do

minus Jeſus chriſtus: Amen di- Matth.19.
co vobis: Facilius eſt eni tranſire
camelum p foꝛamen acus q̄ꝫ diuitem intra-
re in regnum celoꝝ. Que ſentẽtia vereoꝛ ne
foꝛte vobis cõueniat qui diuitias ſeculi hu-
ius aut habetis: aut queritis. Sicut eni ca-
meli animal qꝺ eſt toꝛtuoſum atqꝫ defoꝛme
puerſitas ipſa coꝛpoꝛis p anguſtiſſimã acus
cauernam p̄terire non patitur: ita ⁊ diuites
oneratos auaricia ⁊ cupiditate fedatos: ip-
ſa vite defoꝛmitas p artam viaꝫ regni mini
me introire pmittit. Ait eni idẽ dñs: Arta ⁊ Matth.7.
anguſta via ẽ q̄ ducit ad vitã. Igiꝝ in came
lo difficultatẽ queſtꝰ preſtat habitudo mẽ-
bꝛoꝛum: In diuite aũt impedimentum ma-
gnitudo efficit peccatoꝛũ. Gibbus eni qui-
dam eſt anime: turpe q̇d vel cogitare vel fa
cere: ac mentis quedã toꝛtuoſa defoꝛmitas
immũdis rebus ſemp intendere: ⁊ ab eccle-
ſie ſancto limine curis ſecularibus auocari.
Unde mihi videꝝ hanc defoꝛmitatẽ coꝛpo-
ris ꝓpheta ſpũaliter elocutꝰ: feditatem mo
rum potiꝰ indicaſſe: cum dicit: Non gloꝛieꝝ
gibberoſus ſicut rectꝰ: Quaſi ſi diceret: Nõ
gloꝛieꝝ peccatoꝛ vitioꝛũ ſuoꝛũ prauitate di-
ſtoꝛtus: ſicut gloꝛiaꝝ iuſtus cõſcientie bone
ſimplicitate directus. Quis enim o pecca-
toꝛ ꝓceritate coꝛpoꝛis gaudeaſ: q̄uis ſcapu-
larũ tuarũ equalitate leteris: anima tñ tua
moꝛũ prauitate defoꝛmis eſt. Recte ergo ca
melo cõparatus eſt diues. Siquidẽ illum a
tranſitu acus coꝛpoꝛis craſſitudo reuocat:
hunc ab ingreſſu eccl̃ie patrimonij ſollicitu-
do detentat. Et ſicut illum paruũ foꝛamen
nõ capit oneratum mole membꝛoꝛum: ita ⁊
hunc introitus ſanctꝰ non ſuſcipit grauatũ
cumulo delictoꝛũ. Uterqꝫ habent ꝓpꝛiam
ſarcinam ſuam: ille oneratꝰ eſt carnibuſ: iſte
peccatꝭ: ⁊ ſicut ille inhabilis ẽ anguſtiſſime

acus cauerne: ita ⁊ hic incõueniens eſt bea-
tiſſimo dei regno: Niſi ꝙ camelum coꝛpoꝛe
incõpoſitum natura: hunc autẽ prauum vo
luntas efficit. Hec auteꝫ dico frates de his
qui feſtiuiſſimaꝫ diem ſancte epiphanie ne
in eccleſia ꝓcurarent: patrimonioꝛũ ſuoꝛuꝫ
compedibꝰ ſunt detenti: ⁊ terreno quodam
obligati ſunt vinculo: vt venire eis ad do-
mum dñi non liceret. Non ꝙ eos quippiam
detinet: ſed ꝙ ita pꝛopꝛijs ſint actibꝰ impli-
cati: vt iam arbitrium viuendi ſue poteſta-
tis amiſerint: ⁊ dum ſollicitudineꝫ patrimo
nijs exhibeꝝ: animarũ medicinam penitus
non req̇rũt. Quid mihi o diues difficultatẽ
tempoꝛis obijcis? Quid neceſſitatẽ ingeris
repentinaꝫ? Si coꝛ habeſ: intellige qꝛ omni
neceſſitate maioꝛ neceſſitas ẽ ſalutis: ⁊ vti-
lioꝛ eſt cauſa pꝛius curare vitam: tũc peculij
damna ſarcire: ne dum augmentum patri-
monij querimus: ſentiamus anime detri-
mentum. Sed foꝛte iudiceꝫ metuis: quẽ in
ſecretario reliq̇ſti. Mihi crede ꝙ magꝭ deuꝫ
iudicẽ metuere debebis qui de ipſo tuo iu-
dice iudicabit. Illum ergo metuis qui mox
accipiet ſucceſſoꝛem: dominuꝫ non metuis
cui nemo aliquãdo ſuccedit? Cõſidera itaqꝫ
iudicij iminentẽ diem ⁊ inextinguibiles ge-
henne flãmas: ſtridoꝛẽ hoꝛrendum dentiũ:
tenebꝛarũ vltimuꝫ cruciatũ. Et ſi potes: re-
licta eccleſia ſecularibꝰ ſollicitudinibꝰ impli
care. Uereoꝛ eniꝫ ne dũ mũdi diuitias que-
ritis: inueniatis potius diuitias peccatoꝝ:
⁊ reptis theſauris ſeculi: celeſtes theſauros
amittatis.

Quod ſimile ſit regnum dei ſfer-mento. v

Et ipſi ſcitis fratres

ꝙ ex qua die vobiſcum eſſe cepi:
nõ ceſſaui omnibꝰ vos dominicis
admonere mandatis: ⁊ partim hoꝛtando:
partim increpando p̄cepta vobis ingerere:
ita vt pleriſqꝫ pius pater fuerim: nonnullis
autẽ durus magiſter extiterim. Patrẽ eniꝫ
me ſibi gratulatꝰ eſt quiſquis ſermonẽ meũ
libenter amplexus eſt: Durũ autẽ magiſtrũ
ſenſit qui cõſcientiam ſuaꝫ p̄dicatione mea
percuſſam eſſe cõdoluit. Sed nihil mea int-
eſt dũmodo ſiue pietate ſiue cenſura chriſtꝰ
annũcietur in vobis: q̄uis ⁊ ipſa cenſura ſit
pietas: que ideo circa negligentioꝛes filios
adhibeꝝ: vt timoꝛe diſcant qꝺ amoꝛe negle-
xerant. Nõ ꝙ omnes filios nõ equaliter di-
ligat pater: ſed ꝙ indulgentia patris ſit pꝛo
diuerſitate moꝛum exhibere pietatis affe-
ctum: vt blandum filiũ exhoꝛtatione ꝓuo-
cet: contumacẽ vero auſteritate conueniat.
De vtriuſqꝫ tamẽ coꝛrectione ſecurus: quo-
niam hunc amoꝛe verberat: illuꝫ ſeueritate
caſtigat: Sicut ait beaꝰ apoſtolus: Omnis Heb.12.
quideꝫ diſciplina in p̄ſenti non videtur eſſe
gaudij ſed meroꝛis: poſtea vero fructuꝫ pa-
cificum exercitatis per eam reddet iuſticie.
Igitur quoniaꝫ tot tractatibus meis pꝛofe
ciſſe vos credo: libet quedaꝫ vobis diuina-
rum diſſerere litterarũ: vt intelligam quod
id qꝺ dixerim: fidei viuacitate capiatꝭ. Ait
dominꝰ in ſancto euãgelio: Cui ſimile exiſti Luc.13.
mabo regnuꝫ dei? Simile eſt fermẽto quod
acceptuꝫ mulier abſcondit in farina: donec
fermentatũ eſt totũ. Fermenti vim atqꝫ vir
tutem omnibus notuꝫ eſſe nõ dubium eſt.
Nam cũ ſit magnitudine paruũ: ſpecie ſim-
plex: natura cõmune: tantã foꝛtitudineꝫ in-
trinſecus gerit: vt cum reconditꝰ fuerit in
farina: ſuccus hoc totam maſſaꝫ faciat eſſe
qꝺ ipſe eſt: ⁊ ita ſemp vniuerſum cumulum
aſperſionis ſue vigoꝛe diffundit: vt omneꝫ
ipſam magnitudineꝫ pollinis faciat fermẽ-
tum: ac ſic res ipſa foꝛtitudie ſua moleꝫ ſibi
ꝓpꝛij vigoꝛis acquirit. Hoc aũt faciunt mu
lieres: vt viris ſuis ſalubꝛioꝛem paneꝫ et ci-
bum vtilẽ diligenꝝ exhibeant. Sed quoniã
lex ſpiritualis eſt: ⁊ euangeliũ ſpecialiter pa
rabolarũ ratione ſubſiſtit: videamus quid
ſit fermentum: que mulier: quid farina. Le-
gimus in ſancto euãgelio: dicente domino
chriſto de ſeipſo: Niſi granuꝫ tritici cadens Job.12.
in terraꝫ moꝛtuũ fuerit: ipſuꝫ ſolũ manet: ſi
autẽ moꝛtuuꝫ fuerit: multuꝫ fructũ afferet.
Ergo ſi triticũ dominꝰ: ⁊ dominꝰ eſt fermen
tum: quia fermentuꝫ nõ niſi de tritico fieri
ſolet: Recte ergo fermẽto dominꝰ cõparaꝝ
qui cũ eſſet ſpecie homo: humilitate paruꝰ:
imbecillitate deiectus: tanta intrinſecus ſa
pientie virtute pollebat: vt doctrinaꝫ ipſiꝰ
mundus ipſe vix caperet: qui cuꝫ ſe cepit p
totuꝫ oꝛbem diuinitatis vigoꝛe diffundere:
ſtatim omne hominũ genus in ſubſtantiaꝫ
ſuam ſui poteſtate ꝓtraxit: vt ⁊ iugum ſpi-
ritus ſui ſancti infunderet omnibuſ: hoc eſt
chriſtianos cũctos faceret eſſe qꝺ chriſtꝰ eſt.
Nam ꝙ homo dominus ieſus vnus ⁊ ſolus

eſſet in mundo: tanq̃ fermentū in maſſa reconditum: vniuerſos homines preſtitit eſſe qđ ipſe eſt. Quiſquis igiť illi fermēto chriſti adheſerit: efficitur et ipſe fermentuꝫ tam ſibi vtilis q̃ idoneus vniuerſis: ⁊ de ſua certus ſalute ⁊ de aliorū acquiſitione ſecurus. Sicut igitur fermentū cum in cumuluꝫ conſpergendum eſt farinaruꝫ: confringitur: cōminuitur: diſſipať: ⁊ ipſum omne diſſoluiť: vt diſperſam illam farinę multitudinem in vnum vigoreꝫ conſtringat atqꝫ in ſolidum corpus redigat: qđ in pulueris moduꝫ ipſa diminutione languebat: faciatqꝫ ꝯiunctione ſui vtilē maſſaꝫ: qđ propria diſſolutione videbatur inutile. Sic ergo ⁊ dominꝰ ieſus chriſtus cum eſſet totius mūdi fermentum: diuerſis paſſionibꝰ cōfractus: laceratus et diſſolutus eſt: ⁊ ſuccus eius ꝓ ſalute noſtra qui eſt precioſus ſanguis: effuſus eſt: vt admixtione ſui omne genus humanuꝫ ſolidaret qđ per diuerſa antra reſolutum iacebat. Sic eniꝫ velut fermentuꝫ quoddā nos qui farina ex gentibus videbamur eſſe: adheſimus. Nos inquaꝫ qui per totū orbē diſperſi ⁊ diminuti penitus iacebamꝰ: vigore paſſionis chriſti in ipſius corpus redacti ſumꝰ: Eph. 5. Sicut beatus apoſtolus ait: Quoniā ſumꝰ corpꝰ chriſti ⁊ mēbra. Nos igitur qui ex nationibus in pulueris moduꝫ e terrę facie iactabamur: aſperſione ſanguinis domini in maſſaꝫ ſoliditatis eiꝰ aggregamur. Mulier autē quę diciť abſcondere in farina fermentum: quę ē niſi ſancta eccleſia: quę quotidie doctrinam chriſti in cordibꝰ noſtris conatur abſcondere? Ipſa inquaꝫ eſt mulier quę in alio loco etiaꝫ molere diciť: ſicut ait domiMatth. 24. nus: Erunt duę molentes: vna aſſumeť: et vna relinquetur. Molit eni ſancta eccleſia per legeꝫ: per apoſtolos: per ꝓphetas: cum cathecuminos facit: ⁊ aſperitateꝫ gentilitatis diſſipat atqꝫ cōminuit: vt emolitos eos in farinę modū aptos faciat fermēto dominici ſanguinis adherere. Fermentum enim dixerim: totaꝫ domini paſſionē. Fermētuꝫ enim: ſalutis noſtrę eſt ſymbolum: ſine quo fermento vel ſymbolo: nemo pōt vitę ęternę ſubſtantiā ꝓmereri. Et quia duas euangelium deſcribit molentes: atqꝫ vnam eccleſiam diximꝰ ſalubriter molere: alterā quam niſi ſynagogā accipere debemꝰ? Molit eni ⁊ ipſa per moyſen ⁊ ꝓphetas: ſed inutiliter molit: Sicut dicit apoſtolꝰ de iudęis: Emulationem dei habent: sed nō ſm ſcientiam. Ro. 10. Inutiliť inquā molit ſynagoga: qr maſſam ſuam chriſti doctrina nō tēperat. Atqꝫ ideo euitandum pręcepit ſynagogę dominꝰ eſſe fermentuꝫ dicens: Cauete vos a fermento Matth. 16. phariſęorū. Temperatum eſt eniꝫ ſanguinibus ⁊ crudelitatibꝰ iudęorum dicentium de domino: Sanguis eiꝰ ſuper nos ⁊ ſuper filios noſtros. Matth. 27. Unde ait euangelium: Erunt duę molentes: vna aſſumetur: ⁊ vna relinquetur. Aſſumetur eni in requiem ęternam ſancta eccleſia quę domino cibum ſanctitatis emoluit. Relinquetur ad molas cruenta ſynagoga gyrum ſemper paſſura ſuę perfidię.

De margarita. vi

Satis ad correctionem veſtram arbitror poſſe ſufficere fratres dilecti: ꝙ anteriore dominica ꝓfecturꝰ nulla vobis ſacraruꝫ litteraꝝ ſpiritualia dona largitus ſum: ſed tm̄ vos increpans ⁊ arguens ꝓ peccato: ſine aliqua prędicationis cōſolatione dimiſerim. Uolui enim vos hoc ipſuꝫ intelligere q̃ grauiter peccaueritis ꝙ diuina eloquia audire minime meruiſtis. Hęc eniꝫ ſacerdotuꝫ vehemens ⁊ copioſa vindicta eſt: indignis quibuſqꝫ litterarū cęleſtiuꝫ ſacramēta nō credere: nec ſicut ait dominꝰ: dare Matth. 7. ſanctum canibus neqꝫ margaritas ꝓijcere porcorū pedibus inculcandas. Perdit eniꝫ cęleſtis margaritę gratiaꝫ quiſquis eam fędiſſimo peccatori circūdare conatur. Gemma eni: ſicut ipſi ſcitis: niſi auro nō ꝯuenit: margarita niſi p̄cioſis monilibꝰ non aptať. Eſtote ergo aurum optimum: eſtote monile precioſum: vt poſſit in vobis margarita ſpiritualis includi. Margarita eni chriſtus eſt dominꝰ: quā negociator ille diues ī euāIbidem. 13. gelio venditis omnibꝰ rebus ſuis emere feſtinauit: ⁊ maluit omnes quas habebat ſęculi gēmas amittere: tantū vt vnam chriſti emeret margaritaꝫ. Unde⁊ ego fratres pro magnitudine qđ admiſeratis delicti: nolui vobis pādere euāgelicę refectiōis eloquia: ſed magis ingerere animoſę indignationis iniuriam: ⁊ prius vos verberibus ſpiritualibus emendare: ac ſic margaritę ditare muneribꝰ. Malui inquaꝫ peccatū veſtrum incuſando acriter increpare q̃ leniter diſſimulando nutrire. Quiſquis eni fratrem nō arguit peccantē: quodāmodo hortatur vt peccet. Nolo aūt putetis ꝙ nō de amore faciaꝫ vos ſępius verberando. Filius eniꝫ qui caſtigatiōe dignus eſt: plus amatur: ſicut ait Prouer. 3. ſcriptura ſancta: Queꝫ eni diligit dominꝰ: corripit: caſtigat autē omneꝫ filium quē recipit. Dicite mihi ſi nō dolenduꝫ fuerit hoc peccatū: ſic vos ſalutis imemores tūc fuiſſe vt beatiſſimis apoſtolis petro ⁊ paulo honorificentiaꝫ minime reddideritis: cū ipſos eſſe ſciatis doctores gentiuꝫ: auctores martyrum: principes ſacerdotuꝫ: nec voluerītis eorū nataleꝫ nobiſcum feſtiuiſſimū celebrare: atqꝫ illi cęleſti intereſſe cōuiuio: in quo ꝓ martyrū tanta lęticia ſubſtantiaꝫ vitę ipſe nobis domniꝰ miniſtrauit? Uultis autem ſcire quātl bonis fraudati fueritl: Introgate fratres q̄ tunc mecū pariter affuerunt: q̃ refecti a dominica menſa diſceſſerint: vel q̄les ſecum domū ſpirituales diuitias reportauerint? Unuꝫ ſcio ꝙ ſi quis illa die honoratus aut diues ob natalem filij ſui ad decimum vſqꝫ miliariū ad prandiuꝫ rogauiſſet: ꝓpter accuratas epulas et inęquales menſuras abſqꝫ dubio vos ituros fuiſſe. Igitur fratres quotiēſcunqꝫ martyruꝫ memoriā celebramus: p̄termiſſis omnibꝰ ſęculi actibus ſine aliqua dubitatione ꝯcurrere debemꝰ: reddere illis honorificentiaꝫ qui nobis ſalutem ꝓfuſione ſui ſanguinis pepererūt: qui tam ſacrata hoſtia ꝓ noſtra ꝓpitiatione domino ſunt oblati: Pręſertim cum dicat ad Luc. 10. ſanctos ſuos omnipotens deus: Qui vos honorat: me honorat: ⁊ qui vos ſpernit: me ſpernit. Quiſquis ergo honorat martyres: honorat ⁊ chriſtū: ⁊ q̄ ſpernit ſanctos: ſpernit ⁊ dominum.

De eo ꝙ ſcriptū eſt: Reddite quę dei ſunt: deo: et de militantibꝰ. vij

Nonnulli fratres qui aut militl cingulo detineť: aut in actu ſunt publico conſtituti: cum peccanť grauiter: hac ſolent a peccatis ſuis pęna ſe voce excuſare ꝙ militant: ⁊ ne bn̄ aliquādo faciant: occupatos ſe malis actibꝰ conqueruntur: perinde quaſi militia hominū nō et volūtas in culpa ſit: Ita qđ ipſi gerunt officijs ſuis aſcribunt. Non enim militare delictum eſt: ſed propter prędam militare: peccatum eſt. Nec rempublicam gerere criminoſum eſt: ſed ideo agere rempublicam vt rem familiareꝫ potius augeas: videtur eſſe dānabile. Propterea enim ꝓuidentia quadam militantibus ſunt ſtipendia conſtituta: ne dum ſumptus quęritur: pręda graſſetur. Illud aūt quale eſt qđ cū ob errorē aliquem a ſenioribus arguuntur: ⁊ reputatur alicui de illis cur ebrius fuerit: cur res alienas preuaſerit: cędem cur turbulentus admiſerit: ſtatim reſpondeat: quid habebam facere homo ſęcularis aut miles: nunquid monachus ſum profeſſus aut dericꝰ? Quaſi omnis qui clericus nō eſt aut monachus: poſſit ei licere qđ non licet. Pręſcribiť norma viuendi: omnis ad bene agendum prouocatur ſexus: ętas et dignitas. Igitur nemo ſe publicis excuſet actibus: nemo occupatione militię conqueratur. Apud omneꝫ chriſtianuꝫ prima honeſtatis debet eſſe militia. Nam vt id qđ dicimꝰ: auctoritate euāgelica comprobemus: videamus lectioneꝫ quę paulo ante decurſa eſt. Ait enim euangelium. Uenerunt auteꝫ ⁊ publicani ad ioLuc. 3. hannem: vt baptizarentur ab eo: ⁊ dixerūt ad eum: Magiſter quid faciemꝰ? At ille dixit: Nihil amplius exigatis q̃ qđ cōſtitutū eſt vobis. Honeſta plane publicanoruꝫ interrogatio: ac ſancti ꝓphetę iuſta reſpōſio. Illi enim ſollicite interrogant: ne aut ignorantes plus exigēdo peccatuꝫ incidant: aut ceſſantes publicani decipiant functionem. Hic autē moderare pręcipit: vt ⁊ iniquitas locum non habeat: ⁊ conſtitutū habeat vectigal effectum. Non enim dixit: Nihil exigatis: ſed nihil amplius exigatis: vn̄ intelligimꝰ ꝙ apud deū nō tam exactio q̃ exactio iniqua damneť. Dicit eni ipſe dn̄s: Reddite quę dei ſunt deo: ⁊ quę cęſarl cęſari. Matth. 22. Igiť qđ cęſar pręcepit: ferendum eſt: quod imperator inducit tolerandum eſt. Sed fit intolerabile: dū illud p̄da exactiōis accumulat.

Hoc autē quale eſt qđ idem ipſi qui huiuſ-
modi neceſſitates ꝓcurant: fraudes ac rapi
nas ſuas cōmodum vocant: cuꝫ ipſa p̄da
inferatur incōmodū. Illud aūt addunt ſce-
lerib⁹ ſuis: vt q̄s indefenſos viderint: ipſos
potius ꝑſequantur: et putāt ſe neceſſitates
decepiſſe publicas: niſi domos deceperint
orphanorū: Ita vt quorū pater ante biduū
forſitan fuerit amicus: collega vel frater: in-
teruenīēte morte: eiuſdem liberi habeātur
tanꝗ̄ ignoti: viles ⁊ miſeri. Uidua auteꝫ ſi
qua fuerit: aut ſic iniurijs exagitatur vt nu-
bat: aut ſi voluerit in caſtitatis ꝑmanere ꝓ-
poſito: dando munera ſua facultates vix ꝑ-
manent. Cuꝫ his ergo fraudib⁹ repleuerint
ſacculos ſuos: videbis illos letos ⁊ accura-
tos ad eccleſiaꝫ ꝓperare: ⁊ deo gratias age-
re: quaſi ab ipſo illis hec pecunia ꝯferatur:
Illud quoqꝫ peccātes ꝙ rapinaꝝ ſuaꝝ deū
volunt eſſe participē. Dicit aūt ſanctū euā-
gelium: Interrogauerūt illum ⁊ milites: q̄d
Luc.3. faciemus ⁊ nos? Ait illis iohānes: Neminē
cōcutiatis: ſed cōtenti eſtote ſtipendijs ve-
ſtris. Hic iaꝫ cognoſcere ſe debet oīs homo
qui militat. Non eni tm̄ de his militantib⁹
ſcriptura loquitur: qui armata militia deti-
nent̄: ſed quiſquis militie ſue cingulo vtit̄:
dignitatis ſue miles aſcribit̄: Atqꝫ ideo hec
ſentētia poteſt dici: verbi gr̄a: militibus: ꝓ
tectoribus: cunctiſqꝫ rectorib⁹: ⁊ cuicunqꝫ q̄
ſtipendia ſibi decreta cōſequit̄. Si amplius
querit: tanꝗ̄ calumniator ⁊ ꝯcuſſor iohānis
ſentētia condemnat̄. Uſqꝫ adeo aūt hoc in-
oleuit malū: vt iaꝫ quaſi ex ꝯſuetudine ven
dant̄ leges: corrumpant̄ iura: ſentētia ipſa
venalis ſit: ⁊ nulla iam cauſa poſſit eſſe ſine
cauſa. Hec autē diuina ſentētia que ad mili
tes loquit̄: poteſt etiā ad clericos retorque-
ri: qui etiam ſi nō militare vident̄ ſeculo: tm̄
domino ⁊ deo militam⁹: ſicut ait apoſtol⁹:
2.Timoth.2 Nemo militans deo obligat ſe negocijs ſe-
cularibus. Uidemur inquam non militare
remiſſis ac fluentibus tunicis: ſed habem⁹
militie noſtre cingulum quo caſtimonie in-
teriora cōſtringunt̄. De quo cingulo domi-
Luc.12. nus ait ad ap̄los ſuos: Sint lumbi veſtri p̄-
cincti: ⁊ lucerne ardentes in manib⁹ veſtris.
Milites igit̄ chriſti ſum⁹: ⁊ ſtipēdia ab ipſo
donatiuūqꝫ percipim⁹: ſicut dicit beat⁹ apo
ſtolus: Qui dedit nobis pignus ſpirit⁹: hoc
2.Cor.1 eſt: qui ſpirit⁹ ſancti nos remuneratione di-
tauit. Si quis ergo chriſtianorū hoc dona-
tiuo ꝯtentus forte nō fuerit ⁊ querit ampli⁹:
incipit hoc ipſo carere qđ meruit: Qđ ſpeci
aliter ꝯtigit hereticis arrianis: Dum eni ne
ſcio quid ampli⁹ querunt: inueniētes erro-
ris ſpiritū: gratie chriſti ſpiritū ꝑdiderunt.
Nam ⁊ catholicus clericus hac ſentētia reti
netur. Si enim nō content⁹ ſtipendijs fue-
rit que de altario dn̄o iubente cōſequit̄: ſed
exercet mercimoniuꝫ: interceſſiones vendit:
viduarū munera libēter amplectit̄: Hic ne-
gociator magis pōt videri ꝗ̄ clericus. Naꝫ
licet dicere poſſumus: nemo nos inuaſoris
arguit violentie: nullus accuſat: Quaſi nō
interdū maiorē predam a viduis blandimē-
ta eliciant ꝗ̄ tormēta. Nec intereſt apud deū
vtrum vi an circūuentione quis res alienas
occupet: dummodo quoquo pacto teneat
alienum.

De ſabbato quo domin⁹ manuꝫ aridam curauit. viij

Diligent̄ vos audiſſe credo fratres euāgelicā lectionem
que nuꝑ lecta ē: vbi domin⁹ ieſus Luc.6.
chriſt⁹ ingreſſus ſabbato ſynagogaꝫ: homi
nis ibi habentis manū aridam ſpūali medi
cina curauit: nō appoſitis herbaꝝ ſuccis: nō
pigmentoruꝫ medicaminib⁹ colligatis: ſed
verbo iubens: ⁊ in ira p̄cipiens refudit cor-
pori ſanitatem. Ira inquā ſicut ait euange-
liſta: reſtituit vigoreꝫ dextere. Unde intel-
ligimus qualis dn̄ice benignitatis ſit ſani-
tas: cui⁹ indignationis talis eſt medicina:
aut queādmodū placatus ꝓdeſt: qui ita mi
ſeret̄ iratus. Uerbo igit̄ iubet vt arenti dex
tere venaruꝫ ſuccos infunderet. Non mirū
eſt ſi is arentem reparauit dexteraꝫ: qui to-
tum corpus de arenti puluere ꝓcreauit: ⁊ id
verbi imperio reſtituit: qđ in p̄ncipio factu-
ra operationis inſtituit: velut auctoreꝫ ſuū
plaſma cognoſcens obſequitur ei portiun-
cula cui totum ſe deberet in maſſa. Sed vi-
deamus que ſit in ſynagoga manus arida
que nihil corpori ꝓdeſt: quādo operib⁹ ſic-
cauit: quādo etiam primū arida eſſe ceperit
requiramus. Non eniꝫ vni⁹ hominis tantū
per ſaluatorem cauſa geritur: nec vnius ho
minis imbecillitas ꝓcuratur: ſed totius ge-
neris humani ſanat̄ infirmitas. Nulli autē
dubium eſt dexteram vel totius corporis
preclariorem portionem hoc officij gerere:

vt diurna alimēta ſuo corpori ſubminiſtret:
et prouidentia quadam ad fruendaꝫ vitam
mēbra cetera paſcat ac nutriat. Hanc igitur
dexterā in iudaico ꝑplo ſcribas eſſe dixerim
vl' doctores: qui velut p̄clarior portio i pha
riſeorum corpore a domino cōſtituti negle-
xerunt: ⁊ in cetera membra ſua ꝓphetarum
oracula velut eſcaꝫ vite et̄ne porrigere: atqꝫ
ideo doctrina eorū tanꝗ̄ man⁹ aruit imbe-
cillis: quia fontē perennis ſapiētie nō que-
ſiuit. Propterea deniqꝫ factum eſt: vt quaſi
contracta dextera clauem ſcientie tenere nō
Luc.11. poſſit: ſicut ait domin⁹: Ue vobis ſcribe et
phariſei qui abſconditis clauem ſcientie: et
reliqua. Hec auteꝫ clauis chriſt⁹ eſt domin⁹
quo ad credulitateꝫ fidei pectorū arcana re
ſerant̄. Iſta clauis: ſicut ait domin⁹ petro:
Matth.16. Tibi dabo claueꝫ regni celorū. Ergo aruit
dextera ſynagoge manus relinquens chri-
ſtum que pri⁹ erat in principibus iudeorum
⁊ deteriorauit. Quiſquis eni chriſti fontem
deſerit: ⁊ debilitat̄ protin⁹ ⁊ areſcit. Sed in-
uenio ipſam manū quondā ceteris mēbris
fuiſſe meliorem. Sanct⁹ eni moyſes dux iu-
daici populi velut clarior corꝑis ſui dextera
fuit: cum legem porrigendā meruit a diuini
tate ꝑcipe. Dextera inquā erat ſanct⁹ moy-
ſes: qui filios iſrael velut manu ꝓuida cele-
ſti māna nutrijt. Hec plane eſt dextera que
iamnem ⁊ mambrem magos niuei ſplēdo-
ris nitore conuicit. Ita enim ſcriptū habet̄:
Atqꝫ ideo magoꝝ diſtincte ſunt tenebre: q2
moyſi merit' lucēs dextera coruſcabat. Sed
videamus: manus iſta qn̄ primum arida ce
perit eſſe vel mortua. Ego illam primum in
adam aruiſſe confirmo: cū contra vetitū do
mini interdicte arboris poma decerpſit: ac
tunc ſuccū immortalitat' amiſit. Et ſiccata
quodāmodo ē: qn̄ hominē ad imaginē dei
factum peccato ſuo ſolui facit in puluerem.
Atqꝫ vtinam ſola man⁹ in peccato teneret̄
obnoxia: qđ eſt graui⁹: omne corpus morte
damnatū eſt: cuꝫ dextera prima peccauerit.
Nec mireris ſi mēbrū dextere in adam non
manſit integrum: vigor eniꝫ in illa eternita
tis exaruit. Nam ſicut moyſi dextera cuſto-
dientis mandata dn̄i niueo fulgore reſplen
duit: ita ⁊ ade dextera p̄uaricantis precepta
mortifero pallore contracta eſt. Hanc igitur
ade manū ſaluator curat in ſynagoga: hoc
eſt totius generis humani imbecillitatē ſa-
nare feſtinat. Dicit eniꝫ etiam illi: Extende
manū tuam qui eā idolis imolando cōtra-
xit. Dicit illi: Extende manū tuā qui ꝑ eam
res orphanorū viduarūqꝫ geſtit inuadere.
Sed ⁊ tu qui putas te manū habere ⁊ ſanā:
caue ne auaricia contrahatur. Quinpotius
extende eam pro miſericordia frequēter ad
pauperē: ꝓ hoſpitalitate ſepius ad peregri
num. Extende eam ꝓ peccatis ſemꝑ ad do-
minū: Eſto miſericors: eſto largus. Obſer-
ua qđ ait ꝓpheta: Ne ſit manus tua ad ac- Ecci.4.
cipiendum porrecta: ad erogandū ꝯtracta.
Sic eni manus tua ſana eſſe poterit: bonis
vero operibus extendat̄.

De vnitate caritatis. ix

Legimus i libro qui apoſtolorum actib⁹ aſcribit̄: tan-
tam ſub memorat' viris deuotio
nem plebis fuiſſe: ita populi chriſtiani flo-
ruiſſe primitias: vt poſt acceptam fideꝫ ne-
mo domū propriaꝫ ſibi defenderet: ⁊ nemo
ſuum aliquid vendicaret: ſed iure fraterni-
tatis eſſent illis cuncta cōmunia: ſcꝫ vt qui
eodem conſortio religionis tenebantur: eo-
dem conſortio fruerent̄ ⁊ vita: hoc eſt: vt q̄-
bus erat vna fides: eſſet ⁊ vna ſubſtantia: ⁊
quibus erat cōmunis chriſt⁹: cōmunis eſſet
⁊ ſumptus. Nefas etenim putabāt religio-
ſi viri ſibi participē non aſciſcere in ſubſtan
tia qui particeps eſſet i gratia: atqꝫ ideo in
fraternitate omnibus cōmuniter vtebant̄:
niſi ꝙ maior eſt fraternitas chriſti ꝗ̄ ſangui
nis. Sanguinis eniꝫ fraternitas ſimilitudi
nem tantūmodo corporis refert: chriſti aūt
fraternitas vnanimitatē cordis animeqꝫ de
monſtrat: ſicut ſcriptum eſt. Erat autē cre- Act.4.
dentiū cor vnum atqꝫ anima vna. Uere er-
go ille frater eſt qui non tā corpore ꝗ̄ vnani
mitate germanus eſt. Uerus inquaꝫ frater
eſt cuius idem ſpiritus ⁊ voluntas in fratre
eſt. Melior igitur ē: ſicut dixi: chriſti frater-
nitas ꝗ̄ ſanguinis. Sanguinis fraternitas
interdum ſibi inimica eſt: chriſti autē frater
nitas ſine intermiſſione pacifica eſt. Illa in
ter ſe cōmunia cum emulatione diuidit: hec
etiaꝫ ꝓpria cū gratulatiōe cōmunicat. Illa
in cōſortio deſpicit ſepe germanū: hec aſſu-
mit frequēter alienū. Tāta ḡ ſicut dixi: illo
tēpore chriſtiane plebis deuotio fuit: vt ne-
mo domū ſuam diceret: nemo propriuꝫ ali-
quid vēdicaret: ſicut ait ſanct⁹ lucas dicēs:

Act.4. Et nemo quicq̃ ex eo qđ poſſidebat: ſuum
eſſe dicebat: ſed erãt illis omnia cõmunia.
Nemo enim inquã erat quiſq̃ egens inter
ipſos. Beata igiť plebs que dum plures di
uites habet i chriſto: nullũ in ſeculo habuit
indigentẽ: ⁊ que dum ete nas cogitat diui-
tias: a fratribꝰ temporalẽ repulit pauperta
tem. Vendebant eni: ſicut ait ſcriptura: pre
dia ⁊ domos ſuas: ⁊ precia venditorũ ante
pedes apľorum ponebant: vt erogarẽt ꝓut
cuiq̃ opus eſſet. Videte ſanctoꝝ virorũ ſi-
dem queadmodum ꝓpť chriſtũ toto ſpolia-
banť patrimonio: ⁊ nihil ſibi reliq̃ faciebãt.
Non eni verebanť ne eſurirẽt ipſi: dũ time-
bant ne alius eſuriret. Hec igiť ſub apoſtoľ
fuit in plebe deuotio: modo q̃d ſimile repe-
rimus: ⁊ certe idẽ chriſtꝰ in nobis. Idem q̃-
dem chriſtꝰ in nobis: ſed nõ idem animꝰ eſt
in nobis. Eadẽ in plebe fides: ſed nõ in ple-
be eſt ipſa largitio. Ita alť de alterĩꝰ inopia
nõ cogitat: vt illđ ſit qđ diť apľus: Aliꝰ q̃dẽ
1.Cor.11. eſurit: alius ebriꝰ eſt. Nam pleriq̃ chriſtiani
nõ ſolum ꝓpria nõ diſtribuũt: ſed etiã diri-
piunt aliena. Nõ ſolũ inquã colligẽtes pe-
cunias ſuas ad pedes apľoꝝ nõ deferunt: ſꝫ
etiam ꝯfugiẽtes fratres ſuos ꝓtrahũt a pe-
dibus ſacerdotũ. Nunc ẽ illud tempꝰ qđ de
ſcribit beatus apľus dicens: In nouiſſimis
diebꝰ abundabit iniquitas multoꝝ: ⁊ refri-
geſcet charitas. Modo eni abundat auari-
cie iniquitas: que añ largitatľ bonitate ceſ-
ſabat: ⁊ refrigeſcit fraternitatľ charitas que
prius chriſti amore feruebat. Tunc eniꝫ ſub
apľis fraternitatis dilectio fuit: vt tũc in cõ
uentu ſuo non aduenerit indigentia: tanta
aũt modo chriſtianitatľ diſſimulatio eſt: vt
in cetu nr̃o vix iuenias locupletẽ. Locuple-
tem aũt vix inueniri dico: nõ tam facultati-
1.Timoth.6. bus: ſꝫ operibꝰ: Ait eni apľus: Diuites ſint
in operibꝰ bonis. Locupletẽ aũt illum in ec
cleſia intelligi voluit: qui diues ẽ in chriſto.
Nam ⁊ ibi qđ ait ſub apľis neminẽ indigen
tem fuiſſe: oſtendit vtiq̃ tanta eos gr̃a fidei
fuiſſe p̃ditos: vt omnes celeſtiũ diuitiarum
abũdauerit largitate. Raro igiť hoc tẽpore
inuenimꝰ in chriſtiano ꝑľo locupletem: et ſi
pleriq̃ in domibꝰ auro ſint diuites: tñ in ec-
cleſia iuſticia ſunt mendici. Dum eniꝫ circa
paupes non ꝓ eo ꝙ p̃ualent operanť: nec h
eſt gratũ qđ offerunt: nec illud eſt ſatiabile
qđ reſeruant. Dicit dñs ad caym cum offer-
Gen.4. ret mũera: Si aũt recte offeras: recte aũt nõ
diuidas: peccaſti: quieſce. Sic ⁊ tu chriſtia-
ne nõ recte diuidis q̃ de tanto auro tuo ma-
iorem partẽ mãmone reſeruas q̃ dño largi-
aris. Sic nanq̃ annanias in actibꝰ apľoruꝫ
duꝫ putat ſe recte offerre: ⁊ nõ recte diuidit:
pecuniaꝫ quã obtulit: perdidit: ⁊ quã domi
reſuauit: amiſit. Pecuniã inquã pariť per-
didit ⁊ ſaluteꝫ. Dum eni ex eo qđ ꝓmiſerat
ꝑtem ſubtrahit: ſacrilegij ſimul condemnať
⁊ fraudis. Sacrilegij ꝙ deum in pollicitatio
ne fefellerit: fraudis qđ de integrľ muneribꝰ
portionẽ quandã putauerit ſubtrahendaꝫ.
Act.5. Ait enim apľus petrus: Nõ es mentitꝰ ho-
minibꝰ: ſed deo. Si ergo fr̃es annanias con
demnať cum nõ totũ dederit qđ de ſuo ipſe
ꝓmiſerat: q̃d cenſemus de eo q̃ nõ vult red-
dere qđ aliꝰ repromiſit? Videte ḡ ⁊ vos fra-
tres q̃d ꝓmiſeritis deo: cũ primũ gr̃aꝫ fidei
ꝑcepiſtis? Ecce abundãt in ciuitate nr̃a ho-
ſpites ſiue peregrini: facite qđ polliciti eſtľ:
ne dicať ⁊ vobis qđ annanie dictũ eſt: Non
mentiti eſtis hominibus ſed deo.

De eo qđ ſcriptuꝫ eſt: Quis maior eſt in regno celorum. x

I diligẽter audiſtis
ſ euangelicã lectionẽ: intelligere po
teſtis que miniſtris ac ſacerdotibꝰ
dei reuerẽtia debeať: vľ q̃ ipſos clericos in-
uicem humilitatľ ſedulitate oporteat p̃ueni
Math.18. re. Ait eni dñs ꝑcũctãtibꝰ diſcipulis: q̃s eo-
rum in regno celoꝝ maior eſſet futurꝰ: ſtatu
to coraꝫ oibus puerulo: quicũq̃ humiliaue
rit ſe ſicut puer iſte: hic maior erit i regno ce
lorum. Vñ intelligimꝰ ꝙ humilitate p̃ueniť
ad regnũ: ſimplicitate penetratur ad celuꝫ.
Quiſq̃s ḡ cupit diuinitatis tenere faſtigia:
humilitatis ima ſecteť. Quicunq̃ vult fra-
ternitatẽ obtinere: p̃ueniat obſequendo: ſiť
Ro.12. ait apľus: Honore inuicem p̃ueniẽtes. Vin
cat eaꝫ officijs: vt poſſit vincere ſanctitatẽ.
Si eni te nõ leſit frater: obſequiũ mereť vt
diligas. Qꝫ ſi forſitan leſit: magľ obſequiũ
mereť vt vincas. Hec eni noſtra chriſtianita
tis ſũma eſt: vt amantibus viciſſitudinẽ: le
dentibꝰ patientiã rependamꝰ. Qui eni fue-
rit patientior ad iniuriã: potentior ꝯſtitueť
in regno. Non eni ad imperiũ celorum pro-
ueniť ſuꝑbia: diuitijs: p̃fectura: ſꝫ hũilitate:
pauꝑie: lenitate: Arta aũt ⁊ anguſta via ẽ q̃
ducit ad regnũ. Quiſq̃s ḡ honoribꝰ inflatꝰ
fuerit: ⁊ auri theſaurľ dilatatꝰ: tãq̃ onuſtũ ⁊

impeditum animal per anguſtuꝫ regni iter
trãſire nõ poterit: ſimul etiã vt ſe exiſtimat
p̃ueniſſe: ſarcinam eius exigua porta nõ ca-
piens: repcuſſam limine retrorſuꝫ redire co-
git. Taꝫ eni anguſta eſt diuiti porta celeſtľ:
q̃ eſt camelo acus foramen exiguũ. Vñ ait
Math.19. dñs: Faciliꝰ eſt camelum per foramen acus
tranſire: q̃ diuitẽ in regnũ celoꝝ. Sicut eni
cameli aĩal tortuoſum atq̃ deforme exigua
acus cauerna p̃terire nõ patiť: ita ⁊ diuitem
auaꝝ atq̃ mendacẽ arta celi ianua minime
intrare ꝑmittit. Nam iđ nudi i ſeculo naſci-
mur: nudi etiã accedimꝰ ad lauacrũ: vt nudi
quoq̃ ⁊ expediti ad celi ianuaꝫ ꝓperemus.
Qꝫ aũt incongruũ ⁊ abſurdum eſt: vt quem
nudũ mater genuit: nudũ ſuſcipit eccľia: di-
ues intrare velit in celũ. Propterea adole-
ſcenti illi diuiti in euãgelio a ſaluatore dr̃: q̃
ſibi iuſtus videbať ⁊ ſanctꝰ: ⁊ oia legľ man-
Ibidem. data cõpleſſe: Si vis ꝑfectꝰ eſſe: vende oia
tua: ⁊ da paupibꝰ. Vſq̃ adeo eni nuda vir-
tus apta celo eſt: vt q̃uis iuſtus: q̃uis ſan-
ctus aurũ vľ diuitias poſſidẽs: nõ poſſit eẽ
ꝑfectus. Talem eni voluit adoleſcentẽ illuꝫ
dñs ad paradiſum redire: qualis adam fue-
rat de paradiſi ſublimitate deiectꝰ. Nudus
eni adam incola paradiſi fuit. Deniq̃ poſt
pctm̃ nuditatẽ ſuã vidẽs: folio pudẽda ꝯte-
xit. Priꝰ eni q̃ peccaret honeſtatľ erat colo-
re veſtitꝰ: atq̃ ideo nuditatẽ inhoneſtã non
natura inſtituit: ſꝫ delicti reatꝰ inuenit. Naꝫ
⁊ ſancti angeli in ſplẽdidiſſimo habitu ꝯſti-
tuti: nõ ꝙ tunicis operiunť ⁊ pallijs: ſed cuꝫ
ſit in illis natiuitatľ ſue nuda ſubſtãtia: ve-
ſtiti videnť eſſe ꝙ ſancti ſunt. Sic igitur et
adam cuſtodiẽs honeſtatis angelice digni-
tatem: erat q̃dem nudus mũdanis veſtibꝰ:
ſꝫ imortalitatľ erat ſplendore veſtitꝰ: Nihil
prauũ reſpiciebant eiꝰ oculi: nõ cor eiꝰ turpe
aliquid cogitabat: erat apđ honeſtas men-
tes nuditas ipſa veſtita. Sicut eni apđ ne-
quam hoies turpis cogitatio ꝯcupiſcens ve
ſtibus nõ arceť: ita apud ſanctos viros ho-
neſta ſimplicitas ad ꝯcupiſcendũ nuditate
nõ trahiť: ſꝫ ſiť vitioſis ad corruptelã nuda
ſunt oia: ita religioſis ad caſtimoniã operta
ſunt vniuerſa. Qꝫ aũt ait euangelica lectio:
Math.18. Qui ſcãdalizauerit vnũ de puſillis iſtľ q̃ in
me credũt: expedit ei vt ſuſpẽdať mola aſi-
naria in collo eiꝰ: ⁊ mergať in ꝓfundũ marľ:
puſillos hic nõ etate pueros: ſꝫ malicia par-
1.Cor.14. uulos dicit: Sicut apľus ait: Malicia p̃uuli
eſtote: vt ſenſibus ꝑfecti ſitis. Qui ſunt iſti
niſi clerici idonei: ⁊ monachi religioſi vľ lai-
ci? Quiſq̃s igiť his irreuerẽs aut ꝯtumelio-
ſus extiterit: hac velut pena plecteť: vt in-
formi ſaxo religato illi ad colluꝫ p̃cipitetur
in mare. Sed videamꝰ: cur ſcandalizantibꝰ
chriſtianis iſta pena data ſit: aut q̃d ſibi ve-
lit ipſa ſententia: puto eni illa aliqđ myſte-
rium ꝯtinere. Quaſi vero nõ ſufficeret i ma-
re homini demergendo ſaxum q̃lecunq̃ nõ
magnũ aut enorme: ſed mole aſinarie lapis
ei religeť ad collum: vt cũ perituro homine
pereat res vſui neceſſaria. Sed puto h ma-
gis eſſe: ꝙ i ſcripturľ aſini figura ꝑľus gen-
tilium nũcupať: q̃ clauſis oculis circa igno-
rantie molam erroris ſui gyro ꝑtrahiť: et in
illa curſus directione veſtigijs ſepe redeun-
tibus inuitꝰ vſui laborat alieno. Nõne eniꝫ
tibi videť molam aſinariã voluere gentilis
populus q̃diu imperitie ſue labore verſať?
Nature q̃deꝫ vinculis alligatꝰ vt verbũ dei
molat: deum celi querat: ſed operte mentis
cecitate ſuffuſus vt vultꝰ animi erigere ad
deum: cordis oculos leuare nõ poſſit ad ce-
lum. Sed quoniã mola aſinaria ſaxum eſſe
ꝯſtat: videamus ⁊ ſi paganoꝝ talis ẽ mola.
Talis plane eſt. Saxi eni mola eſt pagano-
rum iuppiter herculeſq̃ lapideuſ: circa quos
cecis oculis frequenti errore circũeunt. Ce-
cos inquã dixerim eorũ oculos qui putant
ſe videre qđ non vident. Aſpicientes enim
ſaxum: deũ ſe videre ꝯfingũt. Attamen qui
molam voluit: ꝯſũmandi aliq̃n finẽ operis
habet: exeũdi ſpem gerit laboris. Cui vero
mola aſinaria ad collũ ſuſpendiť: portat la-
pidem q̃ portare iuguꝫ dñi recuſauit. Aſinꝰ
ergo ad molam: cecus ad lapidem: gentilis
ad ſaxum qui adorat eũ quem nõ videt nec
agnoſcit. Deus eni nõ in manufactis habi-
tat: nec i metallo aut ſaxo cognoſciť. Hic ḡ
gentilis populus cum ꝑſecutioneꝫ chriſtia-
no intulerit: hac pena plecteť: vt cum ſua ſa
crilega mola iudicandi ſeculi fluctibus de-
mergatur.

De mirabilibus xj.

Q uantorũ mirabiliũ
q opator ſit dominus ieſus chriſtuſ:
intelligere poſſumus ex hac euan-
gelica lectione: qua deſcribiť tanta per euꝫ
beneficia in populum fuiſſe collata: vt pro-
uocate hominum turbe ad audiendum illũ

magis irruerunt ꝙ̃ rogarent: et medicinam
ſalutis non ſperarent per humilitatis gra-
tiam ſed ꝑ importunitatis iniuriam: ita vt ir-
ruentes: ſicut ait euangeliuꝫ: turbas a dño
ieſu nõ deſertũ ſeparet: nõ ſynagoga repel-
leret: nõ reuerẽtia diuinitatis parceret. Hec ẽ
enim cõſuetudo infirmantiũ: vt dũ ſperant
ſuis egritudinibꝰ medicinã: ab importuna
petitiõe: nõ loco ꝓhibeant̃: nõ tpe: ſed ꝙ̃to
plus medet̃ ille qui ſanat: tanto amplꝰ ille
importunꝰ eſt ꝗ laborat. Ergo cum dñs illis
ab irruentibus turbis ſemotus in terra eſſe
nõ poſſet: aſpiciẽs in mari duas nauiculas:
vnã nauem petri omni feſtinatione cõſcen-
dit: vt importunitatis iniuriã vel aquaꝝ na-
tura depelleret: q2 eam doctoris reuerentia
minime coercebat: atq3 exinde cepit ď naui-
cula petri ad hoies doctrine ſue ṽba ꝓfun-
dere. Videte miſericordiã ſaluatoris: ſepat̃
ꝗdẽ ab hominibꝰ corpe: doctrine tñ ijs vtili
tate cõiungit̃. Vbiq3 miſeret̃: vbiq3 ꝓdeſt.
In terra poſitꝰ ꝑ tactuꝫ languores corporũ
ſanat: in mari ꝯſtitutus ꝑ doctrinã vulnera
curat animaꝝ. Sed videamꝰ que ſit iſta na-
uicula ſymonis petri: quã adducẽdã ď dua
bus magis opportunã dñs iudicauit: que et
tutum ſaluatorẽ preſtat ab iniuria: ⁊ credu-
litatis hominibꝰ largiat̃ eloquia. Inuenimꝰ
eñi iam dñm nauigaſſe ĩ alia naui: ⁊ graui-
bus iniurijs laceſſitũ. Nauigauit enim cuꝫ
moyſe in mari rubro: qñ populũ iſrael ꝑ vn-
darũ fluẽta tranſuexit. Sed grauibꝰ eſt affe
ctus iniurijs: ſicut ipſe ait in euãgelio ad iu
Joh.5. deos: Si crederetis moyſi: ⁊ mihi crederetis.
Iniuria aũt ſaluatoris ẽ incredulitas ſyna-
goge. Ergo petri nauim eligit: moyſi deſe-
rit: hoc ẽ: ſpernit ſynagogã ꝑfidam: fideleꝫ
aſſumit eccliam. Due eñi ꝗ̃ſi nauicule a deo
deſtinate ſũt: que in h̊: tanq3 in mari: mũdo
ſalutẽ hominibꝰ piſcarent̃: ſicut ait dñs apo
ſtolis: Venite: faciaꝫ vos piſcatores hoim.
Matth.4. Ex his ğ duabꝰ nauiculis vna relinquit̃ ad
terrã inanis ⁊ vacua: altera ꝓducit̃ in altũ
onuſta vel plena. Vacua eñi ſynagoga re-
linquit̃ in littore: q2 chriſtũ cum ꝓphetaruꝫ
amiſit oraculis. Onuſta aũt ecclia in altum
aſſumit̃: q2 dñm cum aploꝝ doctrina ſuſci-
pit. Synagoga: inquaꝫ: remanet ad terras
quaſi terrenis inherẽs opationibus: ecclia
aũt in altitudinẽ reuocat̃ tanq3 celoꝝ ꝓfun
da ſacramẽta diſcutiens: in illam ſcꝫ altitu-
Ro.11. dinẽ: de qua aplus ait: O altitudo diuitia-
rum ſapie ⁊ ſciẽtie dei. Propterea ď2 petro:
Duc in altũ: hoc ẽ in ꝓfundũ diſputationũ
generatiõis diuine. Quid eñi tam ꝓfundũ
ꝙ̃ quod ait petrꝰ ad dñm: Tu es chriſtꝰ filꝰ Matth.16.
dei viui? Quid tam terrenũ ꝙ̃ qď de dño di
xerunt iudei: Nõne hic eſt filꝰ ioſeph fabri? Luc.4.
Ille altiore ꝯſilio natiuitatẽ chriſti diuinitꝰ
approbauit: hi mente viperea generationeꝫ
celeſtẽ carnaliter exiſtimãt. Vñ ait ſaluator
petro: Quia nõ caro ⁊ ſanguis tibi h̊ reuela Matth.16.
uit: ſed pater meꝰ qui in celis eſt. Phariſeis
aũt dicit: Quõ poteſtis bona loqui cũ ſitis Ibidem.12.
nequã? Hanc igit̃ ſolã eccleſie nauem aſcen-
dit dñs: in qua petrus mgr̃ eſt ꝯſtitutus: di-
cente dño: Sup hanc petrã edificabo eccle- Matth.16.
ſiam meã. Que nauis in altũ ſeculi iſtꝰ ita
natat: vt peũte mũdo omnes quos ſuſcipit
ſeruet illeſos. Cuiꝰ figurã iam ĩ veteri vide-
mꝰ teſtamẽto. Sicut eñi noe arca naufragãte
mũdo cunctos ꝗs ſuſceperat incolumes re-
ſeruauit: ita ⁊ petri ecclia cõfragante ſeculo
oẽs quos amplectit̃: repſentauit illeſos.
Et ſicut tũc trãſacto diluuio ad arcam noe
columba ſignũ pacis detulit: ita et trãſacto
iudicio ad eccliaꝫ petri chriſtꝰ gaudiũ pacis
referet: q2 ipſe columba vel pax eſt: ſicut pro
miſit dicẽs: Iterũ aũt videbo vos: ⁊ gaude Joh.16.
bit cor vr̃m. Sed qm̃ hanc eandẽ nauiculaꝫ
petri: de qua nũc dñs celeſtis doctrine ſue ſa-
cramẽta depromit: legimꝰ in mattheo: dor- Matth.8.
miente in eadẽ domino ventis inſurgentibꝰ
ꝑturbatã: ita vt cuncti apli mortis periculũ
formidarẽt: Videamus que cauſa eſt ꝙ vna
eademq3 nauicula h̊ in trãquillitate doctri-
nam populis tribuit: ibi in tempeſtate diſci
pulis metũ mortis inducit: ꝑſertim cum ibi
etiã cũ ceteris aplis ſymon petrus eſſet. Hec
aũt eſt cauſa ꝑiculi. Erat ibi ſymon petrus:
ſed erat pariter ⁊ ꝓditor iudas: ꝙ̃uis illius
fides fundaret nauiculã huiꝰ: tñ eam ꝑfidia
ꝯturbabat. Tranquillitas eſt vbi ſolus pe-
trus nauigat: tẽpeſtas vbi iudas adiũgit̃:
licet eſſet petrus firmꝰ ſuis meritis: ꝑturbat̃
tñ criminibus ꝓditoris. Metuentibus igit̃
diſcipulis anxiãte petro dormiebat dñs: du-
rum forte videat̃ quod anxiante petro dor-
miebat: dormiebat petro: nauigabat iude.
Vniꝰ igit̃ delicto cũctoꝝ merita ꝗ̃tiunt̃: ob
dormit chriſtꝰ: ventoꝝ ſpiramina cõcitant̃.
Quiſq3 eñi peccatũ admittit: ſtatim ⁊ dor-
mire ſibi facit dñm: ⁊ ꝓcellam ſibi ſpirituuꝫ
ſuſcitat immũdoꝝ. Neceſſe ẽ aũt diabolica

inſurgat tempeſtas: cum dominica ſereni-
tas conquieſcit. Igit̃ ſi vnius iude peccato
cuncti periclitant̃ apli: hoc exẽplo caueamꝰ
ꝑfidum: caueamꝰ ꝓditorẽ: ne ꝑ vnũ plures
fluctuemus. Quinetiã huiuſmodi obijcia-
mus de nr̃a nauicula: vt nõ obdormiat: ſed
vigilet in nobis dñs: atq3 eo vigilãte nulla
nos ſpũalis nequicie ꝓcella cõcutiat. Vbi
eñi fides integra eſt: ibi ſaluator docet: vigi
lat ⁊ exultat: ibi reqes: ibi tranquillitas: ibi
cunctoꝝ eſt medicina. Vbi aũt fidei eſt ad-
mixta ꝑfidia: ibi chriſtꝰ torpet: dormit: ⁊ pe-
ior eſt ibi metꝰ: ibi tempeſtas: ibi oim ẽ diſ-
crimen. Pro actibus enim nr̃is dñs nobis
obdormit aut vigilat.

De natali domini xij

Crux eſt qď ait ſan
y ctus iohes baptiſta de dño ſalua
tore dicẽs: Illum oportet creſce-
Joh.3. re: me aũt minui. Siqdem hoc primũ etiaꝫ
ipſis temporibꝰ approbet̃. Ecce eñi in natiui
tate chriſti: dies creſcit: ⁊ iohãnis natiuita-
te decreſcit. Illo oriente lux ꝓficit: h̊ naſcen
te minuit̃. Ipſa eñi quodãmodo tẽpora fa-
mulãtia ꝑtibus ſuis: cũ detrimentũ faciũt
ſeruus gignit̃: cum aũt dñs naſcit̃: cõſequit̃
augmentũ. Profectũ plane facit dies: cum
mũdi ſaluator orit̃: defectũ patit̃: cũ vltimꝰ
ꝓpheta generat̃. Scriptũ ẽ eñi: Lex ⁊ ꝓphe
Luc.16. vſq3 ad iohẽꝫ: Atq3 iõ neceſſe erat: vt obſcu
raret̃ legis obſuatio: vbi euocatio: vbi euã-
gelij grã refulgebat: ⁊ ceſſaret ꝓphetia vete
ris teſtamẽti: cũ noui teſtamẽti grã ſuccede
bat: Ergo in natiuitate dñi ꝓficit dies. Nõ
mirum ſi ꝓficit dies: quã ſplẽdidiſſima lux
veritatis illumiat: Ait eñi euãgeliſta de chri-
Joh.1. ſto dño: Erat lux vera: que illuminat omnẽ
hominẽ: Cur nõ illuminaret mũdum? Atq3
ideo dies que lucẽ humano generi peperit:
ꝑus ipſa eiuſdẽ lucis fulgore reſplenduit: et
ꝯcluſa iaꝫ ſpacia ſua noctiũ tenebras dñice
lucis nitore diſcuſſit. Occupauerat eñi totã
diem noctiũ longitudo: niſi in ipſa dierum
breuitate chriſti refulſiſſet aduentũ. Qui ſi-
cut ortu ſuo hũani generis peccatorũ tene-
bras diſcuſſit: ita et die natiuitatis ſue cali-
ginũ tenebras amputauit: ⁊ vno eodemq3
ortu lucem parit̃ intulit ⁊ hominibꝰ ⁊ diebꝰ.
Unde nõ ẽ mirũ ſi creſcit dies que gemino
fulgoris ſplendore veſtit̃. Sed videamꝰ ad-
huc quõ dñs ſaluator creſcat: Iohãnes ba-
ptiſta decreſcat. Diximus in ſupioribꝰ ꝙ io-
hannes quidẽ figurã legis ꝓphetarũq3 ge-
ſtauerit: neceſſe erat ğ vt deficeret lex euan-
gelio coruſcante: ⁊ minueret̃ iudaicus ꝑplus
ꝑſo chriſtiano ſurgente. Quis eñi dubitat
de natiuitate dñi ſynagoge eſſe ꝯuenticula
vacuata: plebes multiplicatas ecclie: ⁊ mi-
rum in modũ quotidie chriſtũ ꝑ chriſtianos
ſuos creſcere: iohãnẽ minui ꝑ iudeos? Hos
diei dñici ſplendore fulgere: illos obſcurita-
te noctiũ laborare. Nox eñi ſup iudeos ꝗ-
dammodo maior incubuit: ex quo dixerunt
de nece ſaluatoris: Sanguis huiꝰ ſup nos ⁊ Matth.27.
ſup filios noſtros. Maioribꝰ plane ſunt no
ctium tenebris obſcurati: ex quo conati ſũt
diem veritatis occidere. Hoc autẽ qď dicimꝰ
vt verius approbare poſſimꝰ: vtriuſq3 nati-
uitatem breuiter exponamꝰ. Ecce eñi cũ na
ſcitur chriſtꝰ: exultant angeli: paſtores per-
uigilãt: magi adueniũt: ſtella ꝓcedit: ⁊ cun-
cta que ſunt ĩ celis terriſq3 pulcherrima: ipſi
dño deferunt̃. Deferunt̃ eñi illi: gloria ꝑ an-
gelos: claritas ꝑ ſtellam: religio ꝑ magos:
ſimplicitas ꝑ paſtores. Et ꝙ apud ipm ſo-
lum futura eſſent hec oia: naſcẽti illi vniuer
ſa famulant̃. Cum aũt iohãnes ꝯcipit̃: Za-
charias obmuteſcit ſolennis: cõcedit̃ ſacer-
dos: helizabet mater abſcondit̃: ſignificãs
poſt ortum ſuũ legis ſilentiũ: amiſſionẽ ſa-
cerdotij: latebras ſynagoge. Dubium autẽ
nõ eſt ꝙ iohes natꝰ phariſeis iuſticiaꝫ legis
abſtulerit: ꝙ cõceptus patri abſtulit vocis
obſequiũ. Creſcit igit̃ dñs ſemꝑ: Iohãnes
baptiſta minuit̃. Nõ ideo minuit̃ ꝙ meritis
aliquid deroget̃: ſed qm̃ ſaluatoris quoti-
die accumulat̃ gloria: illiꝰ minor fieri videt̃.
Lucerna deniq3 vocat̃ iohãnes: dicẽte do-
mino. Ille erat lucerna ardẽs. Lucerne igit̃ Joh.5.
obſcurat̃ lumen: cũ radius ſolis effulget: et
defectionẽ quandã lampade ſue patit̃: cum
clarioris lucis ſplendore ſuperat̃. Quis eñi
ſapiens lucernã requirat in ſole? Nõ quidẽ
extinguit̃: ſed neceſſaria nõ habet̃: hoc eſt:
ꝗs ad iohãnis penitẽtie baptiſmũ veniat:
cũ poſſit ſaluatoris baptiſmo ſaluari? Non
quidem illud rephendit̃: ſed hoc magis vtile
⁊ neceſſariũ iudicat̃: quia in eo remiſſio pec
catorum tribuit̃.

Item de natali domini xiij

Qua gratia vel q̄bus
laudibꝰ hunc diem natalis dn̄i ꝓ-
dicemus: ꝓrſus ignoro. In tanta
enim feſtiuitate ad magnificandū deū hu-
mana loquela nō ſufficit. Nā ſi tūc cū naſce
baꝶ chriſtus: angeloꝝ voce laudatꝰ eſt: nunc
hūana laudandus ē voce: cū regnat. Sup-
grediꝶ eni illiꝰ temporis feſtiuitatē nr̄a ſo-
lēnitas. Siq̄dē tūc ſtupuerūt illi tm̄ naſcen
tem dn̄m: nos illū ſuſcipimꝰ naſcentē: reſur-
gentē pariꝶ ⁊ regnātē. Tāto igiꝶ facundior
laudatio eē debet hūani tēporis: quāto ſūt
maiora miracula. Sed qm̄ dignam ꝓdica-
tionē exhibere nō pōt humana fragilitas:
ad angeloꝝ nos ꝓconia ꝯferamus. Et quia
merito eos ęquiparare nō poſſumꝰ: deuotiōe
comitemur: hoc eſt in ea feſtiuitate eadem
qua illi lęticia nos ſnia pſultemus dicētes:
Luc. 2. Gloria in excelſis deo: et in terra pax hoībꝰ
bonę volūtatis. Digna plane ⁊ iuſta ſnia q̄
in natiuitate chriſti: ⁊ deo honorē rep̄ſentat
in cęlis: ⁊ hominibꝰ pacem p̄ſentat in terr.
Ante ſaluatoris eni ortum nec cęleſtia reue-
rentiā deferebant: nec terrena requiē poſſi-
debant. Sed videte q̄d dicat ipſa ſnia: Pax
in hominibꝰ bonę volūtat: Nō in q̄buſcū-
q̄ hominibꝰ: ſed bonę volūtat hominibꝰ:
vt intelligas pacē chriſti nō debiti eſſe: ſed
meriti. Nō eni eam meriti angeli ī ea nocte
qua paſtores naſcentē dn̄m ſup gregē ſuū
vigilias obſeruantes p̄mi ꝓ omnibꝰ didice-
runt. Ipſi eni primi ortū ſaluatoris an̄ oēs
homines intimantibꝰ angelis cognouerūt.
Unde mirū eſt ꝙ priꝰ redemptionem ſęculi
potuerint ſcire q̄ꝫ principes. Non enim an-
geli annūciauerunt regibus: nō iudicibus:
ſed hominibꝰ ruſticanis. Non ergo iam mi-
randū eſt: ſi chriſti gr̄am an̄ ſcire meruerit in-
nocentia q̄ꝫ ptās: ⁊ prius cognoſcere verita
tē ſimplex ruſticatio q̄ꝫ ſupba dn̄atio. Qd̄
eni cognouerūt paſtores: principes cogno-
ſcere nequerunt. Unde ⁊ beatus apl̄us ait:
1. Cor. 2. Quā nemo principū ſęculi huiꝰ cognouit: ⁊
reliqua. Ergo in natiuitate dn̄i angeli pariꝶ
cum paſtoribus ſunt lętati: excelſam vo di-
centes gloriā. Nam vicinis quodāmodo et
iunctis choris dei gloriā prędicauerūt. Ubi
⁊ credo eoſdē angelos in eiuſdē dn̄i eadem
feſtiuitate: ſimili nobiſcū lęticię vicinitate
gaudere. Nā q̄ ſolent ꝓpter chriſti ortū al-

loqui paſtores: nō poſſunt ꝓpꝫ eiuſdē chri-
ſti gaudiū nō inq̄rere ſacerdotes. Siq̄dē
⁊ ꝙ tunc ad illos ſup gregem ſuum vigilias
obſeruātes: nocte intempeſta locuti ſūt: hu
ius temporis myſteriū deſignabāt. Nā illo
facto hoc vtiq̄ mōſtrabaꝶ: gregem ipſm̄: no
ctem ſęculum: ſacerdotes eſſe paſtores: qui
iugi ſup plebē ſollicitudine vigilātes ꝓpter
chriſtū ab angelis minime deſerunꝶ. Hodi-
erna igiꝶ die ſm̄ carnē natus eſt dn̄s: ita ſe-
creto: ita ſilentio: vt ortū eius ſęculū penitꝰ
ignoraret. Ignorauit eni ſęculū: qꝛ ⁊ extra
ꝯſcientiā patris natꝰ: ⁊ extra ordinē naturę
ꝯceptus. Nam ioſeph ꝯceptū ſuſcepit filiū
quē non genuit: Maria partū edidit quem
ſexus ꝯſuetudine nō creauit. Sic igiꝶ natus
eſt dn̄s: vt ortū eiꝰ nemo futurū ſuſpicareꝶ:
nemo crederet: nemo ſentiret. Quēadmo-
dum crederēt hoc futurū: qd̄ poſtea q̄ꝫ factū
eſt: factū eſſe vix credūt? Nam qd̄ ita latenꝶ
⁊ ſecreto ſaluator deſcenſurꝰ eſſet ī virginē:
iam ante dauid ꝓpheta teſtatus eſt dicēs:
Deſcendet ſicut pluuia in vellus. Quid eni Ps. 71.
tam ſilenꝶ ⁊ ſine ſtrepitu fit q̄ꝫ cū imber ī la-
nę vellus infundiꝶ? Nulliꝰ aures ſono ver-
berat: nullius corpus humore repcuſſionis
aſpergit: Sꝫ ſine inquietudine hominū to-
tum imbrē ꝑ multiplices effuſum ptes toto
corpore in ſe trahit: vniꝰ meatus ſciſſurā ne-
ſciens ſolida mollicie plures ꝓbens meatꝰ:
⁊ qd̄ clauſum videꝶ ꝑ denſitatē: eſt patulū
ꝑ tenuitatē. Recte ꝫ maria velleri cōparaꝶ:
quę ita ꝯcepit dn̄m: vt toto eū hauriret cor-
pore: nec eiꝰ diſciſſurā corporis patereꝶ: ſed
eēt mollis ad obſequiū: ſolida ad ſanctimo
niā. Recte inquā maria velleri comparaꝶ:
de cuiꝰ fructu ſalutaria ꝑplis veſtimenta te-
xunꝶ. Uellus plane maria eſt: ſiquidem de
molli ſinu eiꝰ agnꝰ egreſſus eſt: q̄ ⁊ ipſe ma-
tris laniciū: hoc eſt carnē geſtans molli vel-
lere cunctoꝝ operit vulnera populoꝝ. Om
ne eni pcti vulnꝰ chriſti lana ſuffūdiꝶ: chriſti
foueꝶ ſanguine: ⁊ vt ſanitatē recipiat: chri-
ſti indumento veſtiꝶ.

Item de natali domini. xiiij

Leticia quāta ſit quā
tuſq̄ ꝯcurſus: cū impatoris mūdi
iſtius natalis celebrādus eſt: bene
noſtis: quēadmodū duces ⁊ p̄ncipes: oēs
etiā militātes accurate ſericis veſtibꝰ accin-
cti: operoſis cingulis auro fulgente p̄cioſis

ambiunt ſolito nitidius in ꝯſpecto regis in
cedere. Credunt eniꝫ maius eſſe impatoris
gaudiū: ſi viderit maiorē ſuę apparationis
ornatū: tantoq̄ illū lętuꝫ futuꝝ: quāto ipſi
fuerint in eiꝰ feſtiuitate deuoti: vt qꝛ impe-
rator tanq̄ homo corda nō ꝯſpicit: affectuꝫ
eorum circa ſe ꝓbet vel habitū contuendo:
ita fit vt ſplendidius ſe accuret quiſq̄s regē
fideliꝰ diligit. Deinde qꝛ in die natalis ſui
ſciunt eū largum futurū ac donaturū pluri-
ma vel miniſtris ſuis vel his q̄ in domo eiꝰ
abiecti putanꝶ ⁊ viles: tanta prius theſau-
ros eiꝰ replere diuitiarū varietate feſtināt:
vt inq̄ꝫtum ꝓrogare voluerit: intantū ꝓro-
gatio copioſa nō deſit: ⁊ ante voluntas do-
nandi deficiat q̄ꝫ ſubſtantia largiendi. Hęc
aūt ideo ſollicite faciūt: qꝛ maiorē ſibi remu
nerationē ꝓ hac ſollicitudine ſperant futu-
ram. Si ꝫ fratres ſęculi iſtiꝰ hoīes ꝓpter ꝓ-
ſentis honoris gloriā terreni regis ſui nata-
talis diem tanta apparatione ſuſcipiūt: qua
nos accuratiōe ęterni reg nr̄i ieſu chriſti na
talem ſuſcipe debemꝰ: qui ꝓ deuotione nr̄a
nō nobis temporalē largieꝶ gloriā: ſed ęter-
nam: nec terreni honoris adminiſtrationē
dabit quę ſucceſſore finiꝶ: ſed cęleſt imperij
dignitatē: quę nō habet ſucceſſorē? Qualis
aūt noſtra remuneratio ſit futura: dicit pro-
Eſa. 64. pheta: Quę oculus nō vidit: nec auris au-
1. Cor. 2. diuit: nec in cor hominis aſcendit: quę prę-
parauit dn̄s diligentibꝰ ſe: quibꝰ indumen-
tis nos exornari oportet? Qd̄ aūt diximus
nos: hoc eſt: animas nr̄as: qꝛ rex nr̄ chriſtus
nō tam nitorē veſtium q̄ꝫ animarū requirit
affectū: nec inſpicit ornamenta corporū: ſed
ꝯſiderat corda meritoꝝ: nec fragilis cinguli
p̄cingentis lumbos operoſitatē miraꝶ: ſed
fortis caſtimonię reſtringent libidinem ad
pudicitiā plus miraꝶ. Ambiamꝰ ergo inue-
niri an̄ ipſum ꝓbati fide: compti miſericor-
dia: moribꝰ accurati: ⁊ qui fideliꝰ chriſtū di-
ligit: nitidius ſe mandatoꝝ eiꝰ obſeruatiōe
cōponat: vt vere nos ī ſe credere videat: cū
ita in eiꝰ ſolēnitate fulgemꝰ: et lętus ſit quo
nos ꝑſpexerit puriores: atq̄ ideo ante com-
plures dies caſtificemꝰ corda noſtra: mūde-
mus ꝯſcientiā: purificemꝰ ſpiritū: ac nitidi ⁊
ſine macula imaculati dn̄i ſuſcipiamus ad-
uentū: vt cuiꝰ natiuitas ꝑ immaculatā vir-
ginem ꝯſtitit: eius natalis ꝑ imaculatos ſer
uulos ꝓcureꝶ. Quiſq̄ enim in illa die ſordi
dus fuerit ac pollutꝰ: natalē chriſti ortumq̄

nō curat: interſit licet dn̄icę feſtiuitati corpo
re: mente tn̄ longiꝰ a ſaluatore ſeparaꝶ: nec
ſocietatē habere poterunt imūdus ⁊ ſanctꝰ:
auarus ⁊ miſericors: corruptus ⁊ virgo: niſi
ꝙ magis ingerēdo ſe indignꝰ offenſionē cō-
trahit: cū minime ſe cognoſcit. Dū eni vult
officioſus eē: iniurioſus exiſtit: Sicut ille in Matth. 22.
euāgelio: qui ī cętu ſanctoꝝ inuitatꝰ ad nu-
ptias venire auſus eſt: veſtem nō habēs nu
ptialem: ⁊ cū alius niteret iuſticia: alius lu-
ceret fide: alius caſtitate fulgeret: ille ſolus
ꝯſcientię fęditate pollutꝰ: cunctis ſplenden
tibꝰ deformi horrore ſordebat. Et quāto plꝰ
ſimul diſcūbentiū beatorū candebat ſancti
tas: tanto mag peccatorū illius apparebat
improbitas: qui potuerat minꝰ diſplicuiſſe
forſitan ſi in ꝯſortium iuſtorū minime ſe de-
diſſet. Propterea ergo ſublatꝰ manibꝰ ⁊ pe-
dibus in tenebras exteriores expelliꝶ: nō ſo
lum ꝙ peccator erat: ſed qꝛ cū peccator eēt:
ſanctitatis ſibi meritū vendicabat. Igitur
fr̄es ſuſcepturi natalē dn̄i: ab omni nos de
lictorū fęce purgemꝰ: repleamus theſauros
eius diuerſorū munerū donis: vt in die ſan
cta ſit vnde peregrini accipiāt: reficianꝶ vi-
duę: paupes veſtianꝶ. Nam quale erit ſi in
vna eademq̄ domo inter ſeruulos vniꝰ dn̄i
alter exultet in holoſericis: alter cōſumat in
pannis: aliꝰ ęſtuet cibo: alius famē friguſq̄
ſuſtineat: ille eructet heſternam indigeſtio-
nis crapulā: hic heſternā ieiunij inediā nō
reſoluat? Aut qui erit noſtrę orōnis effectꝰ:
petimus vt liberemur ab inimico: qui non
ſumꝰ liberales in fr̄es? Simus imitatores
dn̄i noſtri. Si eniꝫ ille paupes in cęleſti gr̄a
voluit nobis eſſe ꝯſortes: cur nobis nō ſint
in ſubſtantia terrena ꝯſortes? Nec extranei
ſint alimonijs q̄ fratres ſunt ſacramentis:
niſi ꝙ rectius apud dn̄m ꝑ ipſos agimꝰ cām
noſtrā: vt noſtris eos alamꝰ ſumptibꝰ q̄ illi
gr̄as agant. Quicq̄d aūt pauper dn̄m bene
dicit: illi ꝓficit: quo faciente dn̄s benediciꝶ.
Et ſicut ſcriptum eſt de illo: Uę illi homini
ꝑ quē nomen dn̄i blaſphemaꝶ: ita ⁊ de iſto
ſcriptum eſt: Pax huic homini: ꝑ quem no-
men dn̄i benediciꝶ ſaluatoris. Quale autē
eſt meritum largient: vt ſolus q̄s opereꝶ in
domo: ⁊ ꝑ multos eccl̄ia dn̄m dep̄cetur. Et
qd̄ ille fortaſſis petere de diuinitate nō au-
deat: plurimorū interpellantiū rōnibꝰ etiā
qd̄ deſperabat accipiat. Qd̄ adiutoriū no-
ſtrum cōmemorans beatus apl̄us ait: Ut

ꝑ multos gratiaꝝ actio referaꝛ ꝓ nobis. Et
iteꝝ: Ut fiat accepta ſanctificata i ſpū ſctō.

Item de natali domini. xv

Atis abūdeqꝫ dixiſ
ſ ſe me credo ſuperiore dñica queād
modū compti vel nitidi natalē do
mini ſuſcipe debeamꝰ: ⁊ ſupuenientē feſtiui
tatē eiꝰ ambitione retinere. Retinere inquā
vt ſi dies ſolēnitatis trāſeat: apud nos ſan
ctificatiōis eiꝰ beatitudo pmaneat. Hęc eni
gr̄a natalis eſt dñi ſaluatoris: vt in futuruꝫ
ad ꝓdeſtinatos trāſeat: i ꝓteritū remaneat
ad deuotos. Oportet ꝗ eſſe nos ſanctitate
puros: mūdos pudicitia: nitidos honeſta
te: vt quo diem feſtū aduenire ꝓpinquiꝰ cer
nimus hoc accuratiꝰ incedamꝰ. Si eni mu
lierculę ſolent aliquas ſuſcepturę maculas
veſtiū ſuarū aqua diluere: cur nō magꝭ nos
accepturi natalē dñi maculas animaꝝ nr̄a
rum fletibꝰ abluamus? Et illę quidē ſi adeo
infectę ⁊ obſcurę ſordibꝰ fuerint: vt maculas
ſola aqua nō purget: adducūt molliciē olei:
ſaponis etiā acrimoniā. Nos quoqꝫ ſi tam
graue peccatū fuerit: vt minime ſolis fleti
bus abluaꝛ: addamꝰ miſericordię oleū: acri
moniāqꝫ ieiunij. Nullū eni tam graue deli
ctuꝫ ē qđ nō purgeꝛ abſtinētia: elemoſynis
Eccl.3. extinguaꝛ. Ait eni ſanctꝰ ꝓpheta: Sicut aq̄
extinguit ignē: ita elemoſyna extinguit pec
catū. Magna ꝗ eſt elemoſyna que ardētiū
criminū globos beniuolētię ſuę fonte refri
gerat: ⁊ quodā irriguo largitatis obruit in
cendia delictoꝝ: vt ꝗuis offenſus deus: ꝗ
uis criminibꝰ ꝓuocatꝰ cogaꝛ liberare elemo
ſynis quē diſpoſuerat punire peccatis. Co
gitur eni a nobis quodāmodo: dum cōpel
litur ꝓ actibꝰ noſtris mutare ſn̄iam: ⁊ i vno
eodemqꝫ hoīe nūc ſeueritate iudicꝭ pmoue
ri: nūc patris pietate blandiri. Pater enim
nobis deus eſt: cū bn̄ agimꝰ: iudex noſter ē:
cū peccamꝰ. Compelliꝛ ꝗ operibꝰ noſtris do
minꝰ: vt nobis ſua miſericordia largiatur:
Matth.11. atqꝫ ideo ipſe i euāgelio ſancto dicit: A die
bus iohānis baptiſtę regnum celoꝝ cogiꝛ.
Regnū celoꝝ nō niſi chriſtꝰ ē dn̄s: q̄ regnat
in celis. Cogi aūt verbū tūc ſolet dici: cum
res aliqua rarior aſſidua opatione denſaꝛ.
Ex quo ꝗ iohānes baptiſta ſaluatorꝭ annū
ciauit aduentū: ex eo regnū celorū qđ prius
fluidum ⁊ remiſſum apud iudeos iacebat:
credentiū ꝑſoꝝ cepit aſſiduitate denſari: et
omnis illa regni raritas ꝑdicationū frequē
tatione ſolidari. Tam em̄ rarū fuit apud iu
deos regnū vt trāſiret ad gentes: tā fluidū
vt emanaret ad ꝑſos. Nunc aūt tāta credē
tium cogiꝛ denſitate: vt fixum ⁊ ſolidū ma
Luc.1. neat ſine fine. Sicut ſcriptura diċ: Et regni
eiꝰ nō erit finis. Cogimus ꝗ regnū celoꝝ: et
vim quodāmodo facimꝰ: Sicut ait euāgeli
Matth.11. ca lectio: Et vim faciētes diripiūt illđ. Uim
inquā facimꝰ dn̄o: nō cōpellendo ſ flendo:
nō ꝓuocando iniurijs: ſ lachrymis exoran
do: nō blaſphemādo ꝑ ſupbiam ſed ꝑ humi
litatē merēdo. O beata violētia que nō in
dignatiōe pcutiꝛ: ſed miſericordia ꝯdonaꝛ.
Beata inquā violentia que vim patiēti bo
nitatem elicit: ⁊ vtilitateꝫ tribuit inferenti.
Mala res admittiꝛ: ⁊ de iniuria nemo cau
ſaꝛ: vis admittiꝛ: et religio ꝓpagaꝛ. Quiſ
quis eni violentior chriſto fuerit: religioſior
habebiꝛ a chriſto. Aggredimur ꝗ in itinere
dn̄m: ſiq̄dem ipſe ē via: ⁊ more latronū ſuis
eum ſpoliare nitimur: cupimꝰ illi auferre re
gnuꝫ: theſauros ⁊ vitam: ſed ille tā diues ⁊
largꝰ eſt vt nō abnuat: nō reſiſtat: ⁊ cuꝫ oīa
dederit: nihilominꝰ ipſe omnia poſſideat.
Aggredimur iquā illū nō ferro: nō fuſte: nō
ſaxo: ſ māſuetudie: bonis opibꝰ: caſtitate.
Hęc ſunt arma fidei noſtrę: quibꝰ in ꝯgreſſi
one certamꝰ. Ut aūt his armis vti in vi in
ferenda poſſimꝰ: ante corporibꝰ noſtris vim
quodāmodo faciamꝰ: expugnemꝰ mēbrorū
vitia: vt virtutū pręmia ꝯſequamur. Prius
eni ipſi regnare debemꝰ in nobis: vt regnū
poſſimꝰ diripere ſaluatoris. Ait ꝗ euāgeliū:
Ibidem. Et vim faciētes diripiūt illđ. Raptores igiꝛ
ſumꝰ: raptores aūt nō niſi diripiunt aliena.
Agnoſco verā eſſe ſn̄iam. Chriſtū eni eccl̄ia
rapuit ſynagogę: ⁊ alienę gentis regnū vim
faciēdo poſſedit. Nam ſaluator miſſus ſub
lege: natꝰ in lege: nutritus iuxta legē: dum
a iudeis negligiꝛ: a gentibꝰ occupaꝛ: ⁊ dum
a ſacerdotibꝰ perdiꝛ: a peccatoribꝰ inueniꝛ.
Ibidem.21. Sicut ipſe ait: Publicani ⁊ peccatores ꝓce
dunt vos in regno celorū. Raptores igitur
ſumꝰ: mirandū nō eſt quippe q̄ a tali aucto
re deſcēdimꝰ. Scriptū eſt em̄ de patriarcha
Gen.49. nr̄o beniamin: Lupꝰ rapax. Rapit enim qđ
ſuū non eſt: ita ⁊ nos velut filij rapacis lupi
alienaꝝ paſtorē ouiuꝫ noſtra intētione ꝓri
Matth.15. pimuſ. Sicut ipſe dicit: Nō ſum miſſus niſi
ad oues pditas domus iſrael. Rapiꝛ itaqꝫ
chriſtus: cum a iudeis dimittiꝛ: ⁊ ab alijs ꝑ

dicatur. Rapitur chriſtꝰ cū occidiꝛ a iudeis:
ſepeliꝛ a nobis. Rapiꝛ chriſtus a vigilātibꝰ
diſcipulis: a dormientibꝰ perdiꝛ phariſeis:
Sicut mentiēdo ipſi ꝯfeſſi ſunt: dū cuſtodi
as ponerēt ſepulturę poſt reſurrectōeꝫ dn̄i:
Matth.28. dicētes: Quia diſcipuli eiꝰ nocte venerūt:
⁊ furati ſunt eū nobis dormiētibꝰ. Uñ ſpiri
tualiter intelligimꝰ: q̄r chriſtū oēs dormien
tes pdunt: vigilantes inueniūt: Atqꝫ ideo
Eph.5. apoſtolus dicit: Surge qui dormis: et ex
urge a mortuis: et illuminabit te chriſtus.
Uides ꝗ mortuuꝫ eſſe qui ita dormit vt nō
cuſtodiat ſaluatorē. Et ideo illi phariſei ve
lut mortui nō potuerūt ſeruare viuentem.
Propterea frēs nō dormiamꝰ: ſed vigilemꝰ
circa ipſum dn̄m noſtrū ſaluatorē: vt appoſi
tis iugiꝛ cuſtodijs nemo illuꝫ auferat de ſe
pultura pectoris nr̄i: nec dicamꝰ aliq̄n: Ue
nerunt: ⁊ dormiētibꝰ nobis furati ſunt euꝫ.
Habemꝰ eni inimicos q̄ chriſtū de cordibus
nr̄is ſi obdormierimꝰ auferre nitanꝛ. Unde
ꝑuigili cura ſeruemꝰ cū in ſepulchro anima
rum noſtrarū: ibi ꝑquieſcat: ibi dormiat: ibi
cum voluerit ⁊ reſurgat.

Item de natali domini. xvi

Ene quodāmō ſan
b ctam hanc diē natalis dn̄i ſolē no
uum vulgꝰ appellat: ⁊ tanta ſui au
ctoritate id ꝯfirmat: vt iudei etiā atqꝫ genti
les in hac voce ꝯſentiāt. Qđ libēter ample
ctendū nobis eſt: quia oriente ſaluatore nō
ſolum hūani generis ſalus: ſ etiā ſolis ipſiꝰ
claritas innouaꝛ: Sicut ait apl̄us: Ut per
ipſum reſtauret oīa ſiue que i celis: ſiue que
in terra ſunt. Si eni obſcuraꝛ ſol cuꝫ chriſtꝰ
patiꝛ: neceſſe eſt illū ſplēdidiꝰ ſolito lucere
cū naſciꝛ. Et ſi iudeis mortē operantibꝰ of
fūdit tenebras: cur nō marię parturiēti vitā
exhibeat claritatē? Aut quare non credamꝰ
q̄ naſcente chriſto ſol ad obſequiuꝫ lucidior
aduenerit: cū magos ad indiciū clarior ſtel
la ꝓceſſerit? Et ſi ſtella ꝑ dieꝫ alieni tēporis
officiū miniſtrauit: cur nō credamꝰ q̄ ſol q̄
nocturnis horis aliquātulū aduentu matu
riore decerpſerit? Ex eo deniqꝫ factuꝫ puto:
vt nox decreſceret: dum ſol feſtinꝰ ob dn̄icę
natiuitatis obſequiū ante mūdo lucem ꝓ
tulit: q̄ nox curſum ſui tēporis ꝯſummaret.
Quinpotiꝰ ipſam nocteꝫ fuiſſe nō dico: nec
aliquid obſcuritatꝭ habuiſſe: i qua paſtores
ꝑuigilant: exultāt angeli: aſtra deſeruiunt.
Nec mirari debemus q̄ in natiuitate chriſti
noua oīa facta ſunt: cū nouū hoc ipſum fue
rit q̄ virgo peperit. Si aūt ꝓter ſolitū nati
uitas extitit: ⁊ ꝓter ſolitū obſequia ſunt de
lata: Ergo oriente dn̄o paſtores ꝑuigilant:
exultāt angeli: ſol obſequiꝛ: ſtella famulaꝛ.
Et q̄dem angeli vl' paſtores gaudia ſua vo
ce vel ſermonibꝰ ꝓſequunꝛ: Elemēta auteꝫ
iſta gaudia ſua: q̄r voce nō poterant: officio
ꝓteſtanꝛ. Sol igiꝛ ꝓter cōſuetudinē in hac
Joſue.10. feſtiuitate matutinꝰ illuxit. Nec mirum. Si
em̄ ad ieſu naue orationē defixꝰ ſtetit i die:
cur nō ad ieſu chriſti natiuitatē feſtinꝰ pro
moueret in noctē? Solē igiꝛ nouū hāc dieꝫ
vulgus appellat: ⁊ cū dicit nouū: vtiqꝫ ⁊ ve
terem eſſe demōſtrat. Uetereꝫ aūt dixerim
huiꝰ mūdi ſoleꝫ q̄ defectionē patiꝛ: qui pari
etibus excludiꝛ: qui nubibꝰ obſcuraꝛ. Uete
rem dixerim ſolem: q̄ vanitati ſubiacet: qui
corruptioneꝫ metuit: q̄ iudicium ꝑtimeſcit.
Joel.2. Scriptū eſt em̄: Sol cōuerteꝛ in tenebras: ⁊
luna in ſanguinē. Ueterem inquā dixerim
qui ſceleribꝰ intereſt hominū: adulteria nō
refugit: homicidiū nō declinat. Et cū omne
genus hominū nolit eſſe mediū cum aliqđ
crimen admittiꝛ: hic ſolus in cūctis facinori
bus ſtet. Ergo q̄r hūc veterē eſſe manifeſtū
eſt: nouū quē niſi chriſtū dn̄m reperimꝰ? De
Malachie.4. quo ſcriptū eſt: Orieꝛ vobis ſol iuſticię. De
Sap.5. q̄ etiā ex ꝑſona peccatoꝝ dicit ꝓpheta: Sol
nō eſt ortus nobis: ⁊ iuſticię lumen nō luxit
nobis: Hic em̄ ſol: cū diaboli tenebris vni
uerſus mūdus eſſet oppreſſus: ⁊ caligo refer
ta criminibꝰ ſeculoꝝ poſſideret: dignatꝰ eſt
vltimo tp̄e: hoc eſt: incūbente iam nocte or
tum ſuę natiuitatis infundere. Primo q̄dē
ante luceꝫ: hoc eſt: anteq̄ illuminaret iuſti
cię ſol: velut matutinū quoddā ꝓphetaruꝫ
miſit oraculum. Sicut ſcriptū eſt: Mittebā
ꝓphetas meos ante lucē. Poſtea vero ipſe
cum ſuis radijs: hoc eſt: cum aploꝝ ſuorum
fulgore ſplenduit: ac tanta mundū veritatꝭ
luce diſcuſſit: vt diaboli tenebra nullos of
fenderet. Hic eſt igiꝛ ſol nouus qui clauſtra
penetrat: inferna reſerat: corda rimaꝛ. Hic
nouus eſt ſol q̄ ſpiritu ſuo viuificat mortua:
corrupta reparat: ſuſcitat iam defuncta: vel
q̄ calore ſuo purgat ſordida: exurit fluuida:
decoquit vitioſa. Ipſe inquā eſt q̄ in cūctis
actibꝰ noſtris ꝑſpicit omnia opera nr̄a: ⁊ nō
tam ꝯdemnat crimina q̄ emendat. Hic pla
ne eſt ſol iuſtꝰ ⁊ ſapiens: q̄ nō ſine diſcretiōe

ſicut iſtius ſol mũdi bonis ac malis ſiſſr cir⸗
cumfert: ſed quodã iudicio veritatis ſancto
lucet: occidit peccatori. Hoc aũt int̃ vtrũq̃
intereſt ſolẽ: ꝙ ille iudiciuꝫ metuit: hic iudi⸗
cium cõminat̃: ꝙ ille corruptiõis miniſter ẽ:
hic ęternitatis eſt dñs: ꝙ ille creatura eſt: h̃
creator. Cũ iſtuꝫ mũdi ſolẽ priuſq̃ orit̃: ad⸗
huc ante lucẽ ꝓpter neceſſarios vſus hoim̃
ſolet lucerna p̃cedere. Habet aũt ꝛ chriſtus
ſol lucernã ſuã quę ei⁹ ortum p̃ceſſit: Sicut
Pſ.131. dicit ꝓpheta: Paraui lucernã chriſto meo.
Quę aũt iſta lucerna ſit: oſtẽdit dñs dicẽs
Joh.5. de iohãne baptiſta: Ille erat lucerna ardẽſ.
Ipſe autẽ iohẽs vt p̃cedens lucernę lumen
Ibidem.1. exiguũ: ait: Ecce venit poſt mẽ: cui⁹ nõ ſum
dignus ſoluere corrigiaꝫ calciamentoꝝ ei⁹:
ipſe vos baptizabit ĩ ſpũ ſancto ꝛ igni. Si⸗
mul etiã intelligens lumen ſuũ ſolis radijs
Joh.3. offuſcandũ: ante p̃dicit: Illũ oportet creſce
re: me aũt minui. Sicut enĩ lucernę claritas
deſtruit̃ ſolis aduẽtu: ita ꝛ iohis pęnitentię
baptiſmũ ſupueniente chriſti gr̃a vacuatuꝫ
eſt. Uideam⁹ igit̃: hic ſol noſter nou⁹ q̃ fon⸗
te naſcat̃: ſicut eſt verũ: deo orit̃ auctore. Di
uinitatis ẽ eſt fili⁹. Diuinitatꝭ inquã incor⸗
ruptę: integrę: illibatę: ĩtelligo plane myſte
rium. Ideo enĩ ſecũda natiuitas ꝑ immacu
latam mariã: q2 prior ꝑ diuinitatẽ ꝯſtiterat
illibata: vt cui prior natiuitas glorioſa exti⸗
tit: eius ſecũda ꝯtumelioſa nõ fieret: hoc ẽ:
vt quẽadmoduꝫ virgo diuinitas ediderat:
ita eũ ꝛ virgo maria generaret. Habere etiã
apud hoies: patreꝫ ſcribit̃: ſicut legimus in
Matth.13. euãgelio dicentib⁹ phariſęis: Nõne hic ẽ fi⸗
lius ioſeph fabri: ꝛ mater ei⁹ maria eſt? In h̃
quoq̃ aduerte myſteriũ. Faber pater dicit̃
chriſti. Et plane pr̃ faber de⁹ qui toti⁹ mũdi
oꝑa fabricat⁹ eſt. Et plane faber: ſed q̃ in di
luuio noe arcam fabricare diſpoſuit. Faber
inquã eſt q̃ ordinauit moyſi tabernaculuꝫ:
arcam teſtamenti inſtituit: templũ ſalomo⸗
nis erexit. Fabrũ dixerim: q̃ mẽtes rigidas
expolit: cogitationes ſuꝑbas recidit: humi⸗
lia facta ſublimat. Hic aũt faber circa arbo⸗
res curuo vtit̃ ferramẽto: Sicut in euãgelio
Matth.3. legimus dicẽte iohãne: Jam ſecuris ad ra⸗
Ibidem.7. dices arboꝝ poſita eſt. Omnis arbor nõ fa⸗
ciens fructũ excidet̃: ꝛ in igneꝫ mittet̃. Hoc
enĩ agit totũ: vt vtiles cęleſtis fabricę arbo
res in futuro componat: infructuoſas vero
euulſas radicitus flammarum cõſumat in⸗
cendio.

Increpatio ꝺ calẽdis ianuarijſ. xvij

Et mihi aduerſus

e pleroſq̃ de veſtris frẽs q̃rela nõ
modica: de his loquor q̃ nobiſcũ
natalẽ dñi celebrãtes gentiliũ ſe ferijs dede
runt: ꝛ poſt illud cęleſte cõuiuium ſuꝑſtitio⸗
ſis ſibi prandiũ parauerũt: vt q̃ añ lętificati
fuerant ſanctitate: inebriarent̃ poſtea vani
tate: Ignorãtes ꝙ qui vult regnare cũ chri⸗
ſto: nõ poſſit gaudere cũ ſęculo: ꝛ q̃ vult iue
nire iuſticiã: debeat declinare luxuriã. Alia
enĩ ratio ẽ vitę ęternę: alia deſperatio laſci⸗
uię tẽporalis: Ad illã ꝩtute aſcẽdit̃: ad iſtã
ꝑditione deſcendit̃. Atq̃ ideo q̃ vult eſſe di
uinorũ particeps: nõ debet eſſe ſocius ido⸗
lorum. Idoli eniꝫ portio eſt inebriare vino
mentẽ: ventrẽ cibo diſtendere: ſaltationib⁹
mẽbra torquere: ꝛ ita prauis actib⁹ occupa⸗
ri: vt cogaris ignorare qd̃ deus eſt. Uñ ſan⸗
ctus ap̃lus hęc p̃uidens dicit: Quę portio 2.Cor.6.
iuſticię cũ iniquitate: aut quę ſocietas luci
cũ tenebris: aut quę pars fideli cũ infideli:
qui aũt ꝯſenſus templo dei cũ idolis? Ergo
ſi nos ſum⁹ templũ dei: cur in templo dei co
litur feſtiuitas idoloꝝ? Cur vbi chriſt⁹ habi
tat: q̃ eſt abſtinẽtia: tempãntia: caſtitas: in⸗
ducit̃ comeſſatio: ebrietas atq̃ laſciuia? Di⸗
cit ſaluator: Nemo põt duob⁹ dñis ſeruire: Matth.6.
hoc ẽ: deo ꝛ mãmonę. Quõ igit̃ poteſtis re⸗
ligioſe epiphaniã dñi ꝓcurare q̃ iam calen⸗
das q̃ſtum in vobis eſt: deuotiſſime celebra
ſtis? Janus enĩ homo fuit vni⁹ cõditor ciui
tatis quę ianiculũ nũcupat̃: in cui⁹ honore
a gẽtib⁹ calẽdę ſũt ianuarię nũcupatę: vñ q̃
calẽdas ianuariaſ collit: peccat: q̃ñ homini
mortuo defert diuinitatꝭ obſequiũ. Inde ẽ
qd̃ ait ap̃lus: Dies obſeruatꝭ ꝛ mẽſes ꝛ tem Gal.4.
pora: ꝛ ãnos: timeo ne ſine cauſa laboraue⸗
rim in vobis. Obſeruauit enĩ diẽ ꝛ mẽſem:
qui his dieb⁹ aut nõ ieiunauit: aut ad eccle⸗
ſiam nõ ꝓceſſit. Obſeruauit diem q̃ heſter⸗
na die nõ ꝓceſſit ad eccl̃iam: ꝓceſſit ad cam
pum. Ego frẽs omni ſtudio gentilium feſti⸗
uitatẽ ꝛ ferias declinem⁹: vt q̃ñ illi epulant̃
ꝛ lęti ſunt: tũc nos ſimus ſobrij atq̃ ieiuni:
quo intelligãt lęticiã ſuã nr̃a abſtinẽtia cõ⸗
demnari. Nõ ſolũ aũt gentiliũ ſed ꝛ iudęo⸗
rum ꝯſortia vitare debem⁹: quoꝝ etiam cõ⸗
fabulatio eſt magna pollutio. Hi eteni arte
inſinuãt ſe hominib⁹: domos penetrãt: in⸗
grediunt̃ p̃toria: aures iudicum et publica

inquietant: ꝛ ideo magis p̃ualent: q̃ magis
ſunt impudẽtes. Hoc aũt nõ recẽs ĩ ipſis ſ
inueteratũ ꝛ originariũ malũ eſt. Naꝫ olim
iam ꝛ dñm ſaluatorẽ intra p̃torium ꝑſecuti
ſunt: ꝛ p̃ſidis eum iudicio ꝯdemnarunt. In
p̃torio ergo a iudęis innocẽtia opprimit̃: ſe⸗
cretum ꝓditur: religio ꝯdemnat̃. Cum eniꝫ
chriſtus occidit̃: omnis in eo veritas ꝛ iuſti⸗
cia ꝯdemnat̃: quoniã ipſe eſt innocentia: re
ligio ſanctitatis atq̃ myſterium.

De ſancta epiphania. xviij

Uangelica ſcriptu

e ra refert: ſicut lectum nuꝑ audi⸗
uimus dñm ad iordanẽ baptiſmi
cauſa veniſſe: ꝛ in eodẽ flumine myſterijs ſe
cęleſtibus cõſecrari voluiſſe. Qd̃ mirari nõ
debem⁹: cur hoc baptiſmatis ipſi⁹ domin⁹ ꝛ
Matth.5. magiſter fecerit. Quia ipſe ait: Qui fecerit
ſic ꝛ docuerit: maxim⁹ vocabit̃ in regno cę⸗
lorum. Facere igit̃ prius voluit qd̃ faciẽdũ
omnib⁹ imperabat: vt bonus magiſter do⸗
ctrinaꝫ ſuã nõ tam verbis inſinuaret q̃ acti
bus exerceret ꝛ ad finẽ nos geſtu pariter cõ
firmaret ꝛ ſenſu. Hoc autẽ totum hodierna
die geſtũ eſſe: manifeſtum ẽ: Qd̃ ita verum
eſſe: ipſa poſſum⁹ colligere rõne. Ratio enĩ
exigit: vt poſt dieꝫ natalis dñici licet inter⸗
poſitis annis: eodem aũt tẽpore hęc feſtiui
tas ſequeret̃: quã ꝛ ipſam feſtiuitatẽ natalẽ
appellandaꝫ puto. Tunc enĩ natus homini⸗
bus: hodie renatus ẽ ſacramẽtis: tunc ꝑ vir
ginem editus: hodie ꝑ myſteriũ generatus.
Ita enĩ diſpoſuit dñs nõ longe inter ſe ho⸗
minum vota diſtare: vt in vno tẽpore queꝫ
genitum gratulabant̃ in terra: ſanctificatũ
lętarent̃ in cęlis. Ut qui partũ virginis an⸗
gelis annũciantib⁹ poſſidebant: dei filium
cęlis teſtantib⁹ retinerent: certiq̃ eſſent ho⸗
mines: q2 ipſe eſſet filius dei: quẽ virgo pe⸗
pererat: diuinitas agnoſcebat. Noui enim
part⁹ noua merent̃ obſequia. Ibi cuꝫ ſcd̃m
hominẽ naſcit̃: mater eum maria ſinu circũ⸗
fouet: Hic cum ſecundũ myſteriũ gignit̃: pa
Matth.3. ter euꝫ deus voce cõplectit̃. Ait enĩ: Hic eſt
enĩ filius me⁹ in quo bene cõplacui: ipſũ au⸗
dite. Mater ergo partui molli blandit̃ gre⸗
mio: pat̃ filio pio teſtimonio famulat̃. Ma⸗
ter inquã eum adorandũ magis ingerit: pa
ter colendum gentib⁹ manifeſtat. Sinu igit̃
retinet̃ a matre cum naſcit̃: ſed pater ei ſin⁹
ſui fotum iugiter ſubminiſtrat. Legim⁹ enĩ
cum ſine intmiſſione in patris gremio qui⸗
eſcentẽ: dicente euãgeliſta: Deum nemo vi Joh.1.
dit vnq̃ niſi vnigenit⁹ filius qui eſt in ſinu
patris. Libenter ẽ in ſinu ſanctorũ quieſcit
domin⁹: vnde ꝛ iohãnis euãgeliſtę ſinuꝫ vt
in eo accumberet libẽter elegit. Sin⁹ ergo
in quo chriſtus requieſcit: nõ corꝑis gremio
p̃parat̃: nõ veſtimentoꝝ ambitione cõponi
tur: ſed cęleſtiũ virtutũ oꝑatione colligitur.
Nam chriſti ſinus erat in iohãne euãgeliſta
fides: in deo patre diuinitas: ĩ maria matre
virginitas. Ibi ſinus chriſti eſt: vbi habita⸗
culum eſt virtutũ. Ibi reclinat caput ſuuꝫ:
vbi domiciliũ cęleſtiũ inuenit p̃ceptorum.
Nã ideo peccatorib⁹ ꝛ infidelib⁹ dicit: Ul⸗ Matth.8.
pes foueas habent ꝛ volucres cęli nidos: fi
lius aũt hoĩs nõ habet vbi caput reclinet.
Igit̃ dñs ieſus hodie venit ad baptiſmũ: ꝛ
corpus ſuũ ſanctũ voluit aqua dilui. Dicat
fortaſſe aliq̃s: Qui ſanct⁹ eſt: q̃re voluit ba⸗
ptizari? Audi ergo. Ideo baptizat̃ chriſt⁹:
nõ vt ſanctificet̃ ab aquis: ſ vt ipſe aquas
ſanctificet: ꝛ purificatiõe ſui purificet fluen⸗
ta illa quę tangit. Cõſecratio enĩ chriſti ꝯſe⸗
cratio maior ẽ elemẽti. Cum enĩ ſaluator ab
luit̃: iam tũc in noſtrũ baptiſmũ tota aqua
mundat̃: ꝛ purificat̃ fons vt ſecuturis poſt⸗
modũ ꝑplis lauacri gratia miniſtret̃. Precę⸗
dit ẽ chriſtus ꝑ baptiſmũ: vt chriſtiani poſt
eum ꝯfidenter ꝑpl̃i ſubſequant̃. Intelligo ẽ
myſteriũ. Ita enĩ ꝛ colũna ignis p̃ceſſit per
mare rubrũ: vt intrepidum iter iſrael filij ſe⸗
queret̃: ꝛ ipſa prius ꝑ aquas greſſa eſt vt ve
nientib⁹ poſt ſe viandi ſemitam p̃pararet.
Qd̃ factum: ſicut ap̃lus dicit: myſteriuꝫ ba
ptiſmi fuit. Baptiſmuꝫ plane quodãmodo
fuit: vbi hoies nubes operiebat: vnda por⸗
tabat. Sed hęc oĩa operat⁹ eſt chriſtus dñs
idem q̃ ꝛ modo: qui ſicut tunc ꝑ mare filios
iſrael in ignis columna p̃ceſſit: ita nũc ꝑ ba⸗
ptiſmum chriſtianos ꝑplos in corꝑis ſui co⸗
lumna p̃cedit. Ipſa inquã eſt columna quę
tunc ſequentiũ oculis p̃ſtitit: modo lucẽ cre
dentium cordib⁹ ſubminiſtrat. Tunc in flu⸗
entis vndarũ ſolidauit ſemitã: modo in la⸗
uacro fidei veſtigia corroborat: ꝑ quã fideꝫ
ſicut filij iſrael qui intrepidus ambulauerit
ꝑſecutorem ęgyptium nõ timebit.

Item de ſancta epiphania. xix

Xultandum eſt no

e bis fratres cariſſimi ꝙ votis no⸗

ſtris vota ſuccedunt: ꝙ gaudijs gaudia cu-
mulant̃. Ecce em̃ adhuc natalis dñici ſolen
nitate corda nr̃a ꝑſultant: ⁊ iam feſtiuitate
ſancte epiphanię gloriamur. Gr̃as igit̃ age-
re debemus dño: qui nos frequẽter viſitat
vt ſepe letificet: ⁊ iam copioſius requirit vt
numeroſiꝯ benedicat. Quis igit̃ gentilis li
cet vane numerꝯ ad ſolennitatẽ lętet̃ ꝓpter
diuerſitatem dominorũ ſuoꝝ: tũ plures no
bis feſtiuitates p̃ſtat vnius diei viſitatio ꝙ̃
illis multorũ dęmoniorũ ſupſtitioſa p̃ſum-
ptio. Nam ſicut eos veritate religionis vin
cimꝯ: ita votoꝝ numero ſuperamꝯ. Epipha
nię ergo hodie ꝓcuramus gaudia. Querat
aliquis: q̃d interp̃tet̃ hoc v̾bũ: ſcꝫ quia epi-
phane grece: latinę dicit̃ apparere: Ergo qꝛ
tunc primũ apparuit ſaluator in mũdo: ipſa
dies eodem vocabulo epiphania nũcupata
eſt. Quomõ aũt apparuerit requiramꝯ: non
ꝙ in mũdo añ nõ fuerit: cũ mũdus ꝑ ipſum
factus ſit: ſed ꝙ tunc primũ ſignis atq; mi-
raculis credentiũ cordibus deꝯ chriſtus illu-
xerit: ⁊ in tenebroſas ꝯſcientias hominũ fi-
dei ſplendor aduenerit. Cum igit̃ deꝯ vbiq;
ſit ⁊ vniũſa poſſideat: tanq̃ nõ viſus antea
apparuiſſe dicit̃. Apparuit aũt nõ taꝫ oculis
hominũ ꝙ̃ ſaluti. Naꝫ ⁊ ſi prius natꝯ ex vir
gine oculis carnalibꝯ videbat̃: tñ non appa-
rebat ꝙ̃ virtuteꝫ eiꝯ adhuc fidei acies igno-
Eſa.6. rabat. Vñ iudeis ꝑ ꝓphetam dicit̃: Viden
tes videbitis ⁊ nõ videbitis: Hoc eſt: ſalua-
torem quẽ cernerent oculis corꝑalibꝯ: ſpiri-
tuali lumine nõ viderent. Poſtea em̃ ꝙ̃ di-
uinitatẽ ſuam mirabilibꝯ declarauit: huma
nis mentibꝯ tanq̃ nouus ⁊ inopinatꝯ appa-
rens oculos q̃ſdaꝫ cordis infudit: vt cogno
ſceret ſenſus quẽ nõ cognouit aſpectꝯ. Vñ
fit vt nos chriſtum dñm ꝑ fidem: quẽ nunq̃
vidimus ꝯtemplemur: Judei quem ꝑſpexe
runt oculiſ: palpauerũt manibꝯ: hodieq; nõ
videant. Requiramꝯ igit̃ qđ ſignũ operatꝯ
ſit: vt diuinitatẽ ſuam populis declararet.
Dicit̃ hoc primũ feciſſe miraculũ: vt aquaꝫ
mutaret in vinũ. Magnũ plane ſignũ ⁊ ad
dei credendũ ſufficiẽs maieſtatẽ. Quis em̃
nõ miret̃ in aliud ꝙ̃ erãt elemẽta eſſe trãſla
ta? Nemo em̃ põt mutare naturã niſi q̃ do-
minus ẽ naturę. Credendũ eſt iam ex h̾ mor
talem hominẽ in imortalitatẽ poſſe ꝯuerti:
q̃ñ vilis ſubſtantia in p̃cioſam eſt conuerſa
ſubſtantiã. Nolo em̃ auditor noĩa tñ ꝑſpi-
cias vini ⁊ aquę: ſed ſi vis potentiã cõpro-
bare: virtutẽ rerum aſpice. Facto em̃ hoc al
tius neſcio quid demonſtrat̃. Nam cũ dñs
aquam vertit in vinum: nõ tam hoc operat̃
ne diſcũbentibꝯ deſit ebrietas: ſ; vt creden-
tibꝯ ſit ęternitas. Siquidẽ ꝓpterea in mun
dum venerit chriſtus: nõ vt cõuiuarum cel-
laria ꝓcuraret: ſed vt ſaluti hominũ proui-
deret: nec vt hydrias ſubſtantia boni odo-
ris impleret: ſed vt aĩas gratia ſancti ſpiritꝯ
irrigaret. Ergo cũ ex illa vili aqua vini opti
mi ſaporem voluit guſtare cõuiuas: magis
voluit ex hac vili carne reſurrectionis cęle-
ſtis ſapientiã guſtare credentes. Nam hoc
ſignum totũ vtiq; reſurrectiõis myſterium
ꝯtinet. Aqua em̃ vilis: pallens ⁊ frigida: in
vinũ verſa ſcꝫ p̃cioſum rubrũ vl' ignitũ: hoc
ſignificat: hoĩs ſubſtantiã conditiõe: vilem
imbecillitate: pallentẽ morte: in reſurrectio-
ne in gloriã cõmutandaꝫ: quę eſt ęternitate
p̃cioſa: gratia collorata: ſpiritu imortalitat̃
ignita. Hoc igit̃ dignũ eſt credere dñm ope
rari voluiſſe: vt ꝑ hoc terrenũ ſignuꝫ futurũ
iam tũc a ſapiẽtibꝯ cęleſte myſteriũ videret̃.
Nam ſi mirabile eſt vtiq; quę defecerant cõ
uiuijs vina ſuppleſſe: quãto eſt mirabiliꝯ vi-
tam quę eſt exhauſta hominibꝯ reparaſſe?
Et ſi glorioſum eſt aquam in vinũ mutare:
quãto eſt glorioſiꝯ peccata in iuſticiã cõmu-
tare: ⁊ mores potiꝯ tempare ꝙ̃ pocula? Au-
deo dicere illas hydrias nõ ſolum illi cõui-
uio: ſed vniuerſo mũdo p̃cioſam illaꝫ mini-
ſtrare ſubſtantiã: niſi ꝙ nobis melius admi
niſtrant. Conſtat em̃ ex ipſis vaſculis illos
hauſiſſe ebritatẽ: nos haurire iuſticiã. Illos
ꝑcepiſſe vini poculum: nos calicẽ ſalutis ac
cipere: ⁊ ſi dici fas eſt: apud illos ꝑtranſiſſe
qđ biberant: apud nos vero permanere qđ
ſumpſimus.

Item de eodem. xx

Eminit ſanctitas ve

m ſtra fratres ſuperioris p̃dicationis
nr̃ę: qua deſcripſimꝯ beatos apo-
ſtolos vno viſo miraculo: hoc ẽ: aqua in vi-
num a ſaluatore cõuerſa: in eum ꝓtinus in-
crediḋiſſe. Ita em̃ ait euãgeliſta de dño: Et Joh.2.
manifeſtauit gloriaꝫ ſuã: ⁊ crediderũt in eũ
diſcipuli eius. Qđ factũ nõ ideo tantũ ſcri-
ptum eſt vt illorũ ſub quibus factum ẽ fidei
gloria monſtraret̃: ſed ⁊ ꝓpter nos q̃ eodeꝫ
deuotionis exẽplo credulitatis gloria ꝓuo-
camur. Chriſtus em̃ qđ operatus ẽ: nõ illis

tm̃ operatus ẽ quos habebat tũc p̃ſentes:
ſed ⁊ nobis poſtea ſecuturis: vt licet maio-
res noſtri tẽpore nos p̃cederent: tũ ſignorũ
gratia nõ pręirent. Quę em̃ illis exhibita ẽ
p̃ſentia reruꝫ in mirabilibꝯ virtus: eadẽ vir
tus nobis litterarũ theſauro cõſeruata: vt
nob̃ p̃ſtaret pagina: qđ illis gerebat hiſto-
ria: imo in nobis gerit̃ quicq̃d nobis igerit̃:
quicquid nobis iſinuat̃: vt ſcripturarũ ſpe-
culo dictaret̃: ⁊ potentiã domini quã illi car
nalibꝯ oculis cernerẽt: nos ſpirituali lumi-
Joh.2. ne viderꝯ. Et crediderũt in eum: ⁊ mani-
feſtauit gloriaꝫ ſuã diſcipulis ſuis. Q; bene
potentiaꝫ dñi ſubſequit̃ deuotio ſeruuloꝝ:
⁊ qđ magiſter docet opere: diſcipuli i corde
deſcribunt. Ecce cui manifeſtat̃ virtus ope-
rantis: ⁊ fides p̃dicat̃ manifeſta credentiũ.
Prędicãda plane apoſtoloꝝ fides quę viſo
vno ſigno credidit in oĩpotentiã ſaluator̃:
⁊ apoſtoli dum mirant̃ aquaꝫ in vinuꝫ ver-
ſam: ipſi ex omni fęce peccatorũ ſimilit̃ ſunt
conuerſi: ⁊ inſtar facti miraculi ex vili ſupſti
tione gentiliũ in p̃cioſam deuotionem cre-
dentium ſunt tranſlati. Et vt aqua in vinũ
verſa: ſapore: rubore: calore cõdit̃: ita ſcien-
tię qđ erat in his inſulſum accepit ſaporeꝫ:
qđ pallens gratię ſumpſit coloreꝫ: qđ frigi-
dum incaluit imortalitat̃ ardore. Magni-
ficanda igit̃ apoſtolorũ fides: quę ideo euã-
gelico ſermone deſcripta eſt: vt et illis eſſet
ad laudem ⁊ nobis ꝓficeret ad exemplum.
Sed qđ peiꝯ eſt his: illis laus ſua ꝑmanet:
nos exempla nõ ꝑmouent. Nam quãto po-
ſteriores ſumꝯ tẽpore: tanto ⁊ inferiores me
rito. Illi em̃ viſo vno ſigno ſtatim dño cre-
diderunt: nos acceptis adhuc tot b̃ñficiorũ
mirabilibꝯ dubitamꝯ. Dubitamus inquã:
quia p̃ſentia diligimus dũ futura nõ credi-
mus: diuitias amamꝯ in ſęculo duꝫ eas ac-
cipere cunctamur a chriſto. Iracundia imo-
derate extollimur dũ retributionis iudiciũ
nõ timemꝯ. Cęterum q̃ nouit ſcriptum eſſe:
Math.7. Quo iudicio iudicaueritˀ: eodẽ iudicabitur
de vobis: abſq; dubio lenis: moderatꝯ ⁊ mi
tis ẽ: ⁊ plus bonitate cogit ꝙ̃ ſeueritate cõ-
pellit: amicus indulgẽtię familiarˀ ẽ venię:
vt dũ eaꝫ frequent̃ impartit: a dño ſemꝑ ac-
cipiat. Siq̃dẽ prudentˀ ſit rectoris ita terre-
nos honores agere: vt honorificẽtiã cęleſtˀ
dignitatˀ acq̃rat. Et ſi interdũ vigorẽ dicen
di in nobis corꝑis obtundat infirmitas: tũ
ſtudio deuotionis vr̃ę fortiores efficimur.
Nam q̃ vos ſtudioſiꝯ auditˀ: eo nos libentiꝯ
p̃dicamꝯ: ⁊ virtus nobis loquẽdi addit̃ cuꝫ
vos intelligẽdi accõmodatˀ auditũ. Quis
nõ concẽ illic verbi cęleſtˀ ſemen iacere: vbi
illud puri cordis fęcunda t̃ra ſuſcipit? Quis
inquã nõ illic verbũ ſaluatoris collocare ve
lit: vbi illud nõ ſęculariũ ſollicitudo p̃focet
ſed diſciplinarũ ſpũaliuꝫ virtꝯ enutriat. Er
go fr̃es qꝛ i ſancta epiphania exultauimꝯ vi
dentes miracula ſaluatoris: debemꝯ facere
qđ illius tꝑis diſcipuli tũc fecerũt. Q; autẽ
dixi vidiſſe nos modo qđ olim geſtũ eſt: vi-
demꝯ plane videmuſq; quotidie. Ea em̃ ſũt
chriſti miracula: vt nõ iniq̃tate p̃tereãt: ſed
gr̃a conualeſcant: nõ obliuione ſepeliant̃: ſ;
virtutibꝯ innouent̃. Apud potentiã em̃ dei
nihil eſt abolitũ: nihil p̃teritũ: ſed ꝓ ſui ma
gnitudine omnia illi in prę̃ſenti ſunt: totuꝫ
illi tempus eſt hodie. Unde ⁊ ſanctus pro-
pheta dicit: Mille anni añ oculos tuos tan Pſ.89.
ꝙ̃ dies vna. Q; ſi omne ſęculi tempus vna
dies eſt domino: eadem q̃ mirabilia ſalua-
tor patribus operatus eſt: operatꝯ et nobis
eſt. Vidimus igit̃ et nos ſicut maiores no-
ſtri mirabilia domini: cum pari ea cuꝫ illis
ſtupore ſuſpeximꝯ. Guſtauimus ⁊ nos ſicut
illi de ipſis hydrijs: Siq̃deꝫ illi de his po-
culum vini biberũt: nos ſalutˀ calicem ſum-
pſerimus. Debemus ergo facere viſo ſigno
domini qđ noſtri fecere priores. Si eniꝫ ea-
dem in nobis diuinitatˀ refulſit gratia: ea-
dem ⁊ fidei apud nos debet eẽ deuotio. Di-
cit em̃ euangeliſta de domino hoc miracu-
lo ꝑpetrato: Et manifeſtauit gloriaꝫ ſuam: Joh.2.
⁊ crediderũt diſcipuli in eum. Credere ergo
debemꝯ: ſicut tũc apoſtoli crediderunt. Di-
cit autẽ ⁊ alius: Et nos chriſtiani ſumꝯ: cre-
dimus in dominum ſaluatorẽ? Sed crede-
re opus eſt opere: nõ ſermone: non lingua:
ſed corde: ne ⁊ nobis dicatur: Plębs hęc la- Eſa.29.
bijs me honorat: cor autẽ eorum longe eſt
a me.

Item de die ſancto epiphanię. xxi

Leriqꝫ i hac ſancta

p epiphanię die hactenus a dño mi
rabilia facta eſſe cõmemorant: vt
rogatus ad nuptias aquę ſubſtãtiã in vini
ſpeciem cõmutaret: ac liquorem fontium in
meliorẽ vſum ſui benedictione transferret:
miniſtros hauſiſſe aquã de puteis: vinũ in

hydrijs iueniſſe:atq; vtiliore diſpendio ꝑdidiſſe qd ipleuerāt:reperiſſe qd derat:tūcq; ꝑmū h mirabili ſigno diuitatꝭ ſue declaraſſe ꝟtutē. Nōnulli aūt in hac ſancta die ab iohāne baptizatū eū in iordane teſtanꝭ: atq; in lauacri eius gr̄a interfuiſſe loquēdo deū patrē:ſanctū quoq; ſpūm deſcendiſſe. Nec mirū ſi in dn̄i lauacro myſteriū nō defuit trinitatis:cum noſtrū lauacrū trinitatis compleat ſacramētū. Neq; em̄ poterat dn̄s nō ꝑmū circa ſe exhibere: qd erat poſtea hūano generi ꝑceptur⁹:cuz oīa nō ſui cauſa:ſed nr̄e gratia ſalutꝭ efficeret. Aut nūqd ꝓpter ſe baptizari voluit:cū peccatū nō haberet:

Eſa.53. Sicut dicit ꝓpheta:Qui peccatū nō fecit: nec dolus inuent⁹ eſt in ore ei⁹: Sed ꝓpter nos vtiq; qui multorū criminū peccatis ob noxij opus habeam⁹:vt in chriſti baptiſmo purgaremur : atq; ideo venit dn̄s ad lauacrum:nō vt purificeꝭ ipſe aquis:ſ; vt nobis aquarū fluenta purificet. Ex quo em̄ ille in aquis merſit:ex eo omniū credentiū peccata delcuit. Neceſſe eſt aūt vt omniū peccata deleuerit q omniū peccata ſuſcepit : ſicut

Joh.1. ait euāgeliſta:Hic eſt agnus dei: hic eſt qui tollit peccatū mūdi. Mirum ꝙ in modū vn⁹ mergiꝭ: ⁊ ſalus omniū reparaꝭ. Adeſt ergo deus pater:cum baptizaꝭ dn̄s: adeſt ſpirit⁹ ſanctus. Uidete ſaluatoris beniuolentiaz: qua ſolus ſe i paſſione ꝯtumelijs ſubdidit: in lauacro ſolus gr̄am nō queſiuit: vult participes eē glorie. Adeſt ergo ſicut dixi paꝭ: adeſt ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ q2 deus videri nō poteſt:ſpirit⁹ in columba :pater deſcendit i voce. Quodq; ſolum ad aſtruendā fidē hominib⁹ neceſſariū erat exhibere ſaluatorē. Fides em̄ noſtra niſi auditu nō conſtat ⁊ viſu: ideo ſe ſpirit⁹ in columba oculis ſubdit:pater in voce ſe aurib⁹ ſubminiſtrat. Nam niſi ꝓpter noſtrā credulitatē iſta fieri oportuiſſet:potuit pater ⁊ ſpūs tanq; inuiſibilis de⁹ ad verbū filium inuiſibili ꝓlapſione deſcendere. Igiꝭ ꝓpter nr̄am fidē aperto celo ſpiritus ad chriſtū:pater ad filiū: vox deſcēdit ad verbum. Uerbum em̄ chriſt⁹ eſt: de quo

Joh.1. ſcribiꝭ: In principio erat verbū. Bn̄ inquā pater vox: ⁊ fili⁹ verbū diciꝭ: q2 verbum nō niſi de voce ꝓcedit. Cōueniūt itaq; ſibi vox ⁊ verbum: ⁊ ſaluti hominū ꝓuident ſocietate myſterij. Qua autē rōne ſpūſſanctus ad chriſtū in ſpecie columbe deſcenderit: videamus vtrū ſit aliqua ſimilitudo colūbe vel dn̄i:ſicut ē vocis ⁊ ꝟbi. Et plane nō parua. Columbā em̄ etiā ipſuz dn̄m dixerim: quia eſt alacer:mitis ⁊ ſimplex. Columba ē quia ſanctos ſuos eſſe ꝑcipit vt colūbas: dicens:

Math.10. Eſtote ſimplices ſicut columbe. Q; aūt columba chriſtus ſit: ꝓpheta dicit ex perſona ipſi⁹ :deſcribens poſt paſſionē redituz eius

Pſ.54. ad celum: Quis dabit mihi pēnas ſicut columbe: ⁊ volabo: ⁊ requieſcam: Cum ꝙ chriſtus dn̄s initiaret eccl̄ie ſacramēta:celo ſuꝑuenit colūba. Intelligo myſteriū: agnoſco etiam ſacramentū. Columba em̄ ipſa ē que nūc ad eccl̄iam chriſti i baptiſmo venit:que quondā ad arcam noe in diluuio ꝓperauit. Tūc illi ſecuritatez annūcians oliue ramo: modo huic eternitatem ꝯferens diuinitatꝭ indicio. Tūc ſignū pacis ore afferēs: modo ipſam pacem chriſtū ſui ſubſtantia ſuꝑfundēs. In iordane igiꝭ baptizat⁹ ē dn̄s: Multa mirabilia in h flumie ſepi⁹ facta eſſe ſcri-

Pſ.113. ptura cōmemorat: Inꝭ cetera dicēs: Et iordanis cōuerſus eſt retrorſuz. Puto aūt eſſe mirabilius qd dn̄o ieſu chriſto ibi poſito factum eſt. Ante em̄ retrorſum aque conuerſe fuerant: modo retrorſum peccata conuerſa ſunt. Et ſicut tūc impetus fluminis alueuz ſui curſus ꝑdidit:ita ⁊ nūc impetus peccatorum dn̄m ſui erroris amiſit. Quod quidem in ꝓpheta helia iam illo i tēpore factuz puto. Sicut em̄ helias i iordane diuiſionez fe-

4.Reg.2. cit vndarū:ita et ſpiritus dominꝭ in eodem iordane ſeparationē operatus ē peccatorū. Ille ſtare fluenta ꝑcepit:h crimina. Et ſicut ſub helia fluct⁹ primordia fontiuz de quib⁹ exierant petiuerūt:ita ⁊ ſub chriſto domino hoīes ad originis ſue infantiam de qua fuerant exorti :ſunt reuerſi.

Poſt epiphaniam. xxij

O omnes vos fra-

a tres ꝑdicationem meā in die ſancta epiphanie perueniſſe credo: ⁊ ad vos precipue cathecuminos: in qua deſcripſimus tunc nōnullis aſſerentib⁹ aquaz in vinum fuiſſe cōuerſaz:pleriſq; aūt teſtantibus illa die in iordane dominū baptizatum: Qd licet a diuerſis alterutrum factuz eſſe credatur : ego tamen vtrumq; factum eſſe confirmo: ⁊ aliud ſignum de alio contineri. Utrunq; enim factum eſt. Nam cū baptizatus eſt dominus: ⁊ myſterium lauacri inſtituit : et humanum genus velut vilem

aquam in eternam ſubſtantiam diuinitatꝭ ſapore cōuertit. Similiter ⁊ cū hydrias plenas liquore fontiū vertit in vinum: vtrūq; operat⁹ eſt: ⁊ ſpeciē magꝭ neceſſariā nuptijs ꝑſtitit: ⁊ demōſtrauit corpora hominū ꝑ lauacrum ſpūſſancti replenda eſſe ſubſtātia: Qd alibi ipſe dn̄s manifeſti⁹ declarauit di-

Math.9. cens: In vtres nouos vinū nouum eſſe cōdendum. In nouitate em̄ vtriū lauacri puritas ſpiritusſancti gr̄a ſignificatur in vino. Igiꝭ vos cathecuminos diligēti⁹ oportuit hoc audiſſe:quib⁹ magꝭ ē neceſſariū: vt ſenſus veſter q ignorantia trinitatis vt aq nūc friget:agnitiōe myſterij incaleſcat vt vinū: ⁊ animaꝝ veſtraꝝ liquor vilis ⁊ tenuis i ꝑcioſam ⁊ fortē gr̄am trāſfundaꝭ: vt vini vice ſapiam⁹ qd bonū ē:redoleam⁹ qd ſuaue eſt:

2.Cor.2. Et poſſim⁹ dicere illud apl̄i: Quoniā chriſti bonus odor ſum⁹ deo. Cathecuminus eniz priuſq; baptizeꝭ: ſic aqua iacet: riget ⁊ pallet: Fidelis aūt ſicut vinū fortis ⁊ ruber eſt. Cathecumin⁹ inquā ſicut aqua nulli⁹ ſaporis:nulli⁹ odoris:nullius ē precij: nec ſufficiens ad vſuz:nec delectabilis ad reficiendū: nec tolerabilis ad ſeruandū. Nā ſicut aqua cum ſeruaꝭ diutius: in deterius verſa intra ſemet putreſcit ⁊ fetet: ita ⁊ cathecumin⁹ cū diutius cathecumin⁹ ꝑmanet:in deteri⁹ cōuerſus intra ſemet vileſcit ⁊ deperit. Ait em̄

Joh.3. dn̄s: Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto: nō intrabit in regnū celorū. Qui aūt nō intrat regnuz :neceſſario remanet in inferno. Recte autem vino cōparaꝭ fidelis. Sicut em̄ ex cunctarū creaturarū ſubſtātia omnis res vetuſtate deperit: ſolum vinum proficit vetuſtate:ita ex omni genere hoīm cunctis antiqtate ꝑeuntibus:ſolus chriſtianus ꝓficit vetuſtate. Et ſicut vinuz in dies ſingulos aſperitatē ſuam decoquēs ſaporꝭ dulcedinez: ſuauitatē odoris acquirit:ita ⁊ chriſtianus ſucceſſu tēporis delictorū ſuoꝝ aſperitatē decoquens:ſapiam ſibi diuinitatis beniuolētia trinitatis aſſumit. Ergo in hac ſctā die baptizat⁹ ē dn̄s. Uidete q; bn̄ ordinauerit: vt ⁊ i natali ſuo nat⁹ ſit: ⁊ i epiphania ſit renat⁹: vt nec longe a ſe ſalutꝭ humane vota diſtarēt: ⁊ eternas ſaluatori iugiter gr̄as agerem⁹: tūc ⁊ vota nr̄a celebrata ſūt: q chriſto eccl̄ia copulata ē. Sicut ait

Ibidem. iohānes: Qui habet ſpōſaz:ſpōſus ē. Propter has ꝙ nuptias ſaltare nos cōuenit. Siqdez ⁊ dauid rex pariꝭ ⁊ ꝓpha:cū multa ce-

2.Reg.6. cinerit: ⁊ añ arcaz ſaltaſſe dicaꝭ: Elatus em̄ gaudio i ſaltationē ꝓrupit. Preuidebat em̄ in ſpū ꝑ mariā de germie ſuo eccl̄iam chriſti

Pſ.18. thalamo ſociādā: de q ait: Et ipſe tāq; ſponſus ꝓcedēs de thalamo ſuo. Atq; iō ꝑ ceteris ꝓphetaꝝ auctorib⁹ plus cantauit: q2 letior cūctꝭ ꝑ hec gaudia ſuos poſteros ꝯiungebat: ⁊ ad ꝓpria vota oēs gētes ſolito dulcius inuitabat:nos q; docuit qd ipſis facere deberem⁹ in nuptijs: cuz ille añ nuptias tota exultatione letatus ſit.

De quadrageſima xxiij

Ancte quadrageſi-

ſ me rōnem cui⁹ hodie initium celebramus: frequēter edidim⁹: ⁊ cur tot dierū numero ieiunem⁹: ſepe docuim⁹. Diximus em̄ q; dn̄s ieſus chriſtus hūc eundem numerū ieiunij ꝯſecrarit: ⁊ cōtinuatis dieb⁹ noctibuſq; nō capiens cibū vnū ieiunij corp⁹ effecerit: Hoc eſt: licet diei ordo noctis interrumpereꝭ aduētu: non tn̄ interruptus eſt ordo ieiunij. Unde erant apud eū plura tempoꝝ curricula:ſed abſtinētie dies vna:oſtendēs nobis ita nos hūc numerum integrū ieiunare debere: vt q2 totā quadrageſimā complecti nō poſſum⁹ ſopito ⁊ vno ieiunio: vel quotidianis eandē ſine inꝭmiſſione ieiunijs celebremus: vt ſi quiſq; vnaz diem abſtinēdo ꝑtermiſerit: totā quadrageſimā violarit: ⁊ ꝓpter modici tēporis cibuz magni fructū laboris amiſerit. Sz dicit aliquis: Quadrageſime aliquotiēs accepim⁹ rōnez: ⁊ eam ꝯſecratā a dn̄o frequēter audiuimus:ſed cur eadē quadrageſima quadraginta ⁊ duos dies habeat: audire geſtim⁹. Legim⁹ in veteri teſtamēto cū ſanct⁹ moyſes filios iſrael de iugo egyptie captiuitatꝭ erueret: vt in terrā eos repromiſſionis induceret: quadraginta ⁊ duoꝝ dierū eū ad memoratā terrā manſionib⁹ ꝑueniſſe: tantoq; illum tempoꝝ numero potitū eſſe ꝓmiſſis: quāto ⁊ nos ꝓmiſſis nobis a ſaluatore perfrui gratulamur. Eodē inquā numero moyſes ꝑ māſiones ꝑuenit ad requiē quo ⁊ nos ꝑ ieiunia ꝓperam⁹ ad celū. Ieiunia em̄ nr̄a manſiones quedā ſunt: ꝑ que iter ſpūaliter faciētes aīe virtutib⁹ ambulam⁹: ⁊ diurno ꝓfectu repromiſſe nobis t̄re viciniores efficimur: ita vt citi⁹ ꝑueniat q deuoti⁹ ieiunarit. Pedes.n. qdā aīe ꝑnices ſūt fides atq; ieiuniū q cito d hūilib⁹ ad altiora ꝯſcēdūt: cito d

terrenis ad celeſtia gradiũꝶ. De his pedibꝰ
Ro.10. dicit apłus: Q̃ ſpecioſi pedes euãgelizan-
tium bona. Hos pedes lauari ꝓcepit dñs:
1.Timoth.5. Sicut apłus ait de vidua: Si ſanctoꝝ̃ pe-
des lauit. Digni eni honore euãgelizantiũ
pacẽ pedes ſunt q̃ ſpũales ac nitidi doctri-
na ſuꝑ hominũ corda gradiũꝶ. Quadragin
ta etiã ⁊ duoꝝ dierũ numero iſrael ꝑłus ꝑ-
uenit ad fluenta iordanis: Eodẽq; dierum
circulo chriſtianꝰ ꝑłus ꝑuenit ad fluẽta ba-
Ps.113. ptiſmatꝭ. Et ſicut ait ꝓpheta: Jordanis cõ-
uerſus eſt retrorſum. Illic introeũte iſraeli-
ta in aquã flumis vnda ſuꝑfugit: h̃ deſcen-
te in fontẽ chriſtiano criminũ peccata diffu-
giunt. Et mirũ in modũ illic retrorſum con-
uerſus fluuiꝰ in originẽ ſuã reuertiꝶ: hic i po
ſterum reuocatꝰ hõ in originis ſuę infantiã
reparaꝶ. Ibi fontẽ ſuũ ꝺ quo egreſſa fuerat
vnda ꝑquirit: hic hoiem ſuũ a quo exierat
inocẽtia recognoſcit. Ibi exinaniꝶ alueꝰ flu
ctibus: h̃ euacuanꝶ corda criminibꝰ. Ibi vt
ſeruos dei illic aqua cęnoſa nõ madidet: h̃
famulos dei ꝯſcientia tetra nõ polluat. Jor
danis eni quidaꝫ eſt fons lauacri ꝑ quẽ qui
tranſiuerit: relictis ſordibꝰ paradiſuꝫ repro-
miſſionis ingrediꝶ. In hoc ꝗ quadragena-
rio ⁊ duali numero iſrael ꝑłus reliquẽs egy
ptum rubri marꝭ fluẽta tranſcẽdit: ⁊ nos q̃
in ipſo numero relinquẽtes mũdi ęgyptum
gehẽnę ardentis ſtagna trãſimus. Illos in
fluctibꝰ vnda ſuſtentat: nos ignis flãma nõ
vrit. Illis ſolidatur aqua: nobis refrigeſcit
incendiũ. Et ꝯtra naturę vſum ꝑ ęſtum ſic-
catur mare: ꝑ fontẽ baptiſmi gehẽna mite-
ſcit. In h̃ inquaꝫ myſtico numero filij iſrael
ꝑuenientes ad myrrham cũ ꝓ amaritudine
aquã haurire nõ poſſent. Habebat.n. fons
aquã: ſed dulcedinẽ nõ habebat. Erat dele-
ctabilis ad viſionẽ: ſed ſincęrus nõ erat ad
ſaporem. Iniecto in eã ꝑ moyſen ligno dul-
cedinẽ ſuauiter potarũt: auſteritateꝫ quam
noxia vnda geſtabat: ligni abſtulit ſacrm̃:
Qð quidẽ in figura factũ puto. Aquã eniꝫ
amarã myrrha: legeꝫ eſſe arbitror veterꝭ te-
ſtamenti: quę lex prius q̃ cruce temperareꝶ
Leuit.24. dñi: erat immitꝭ. Jubebat eñ oculũ ꝓ ocu-
lo: dentẽ ꝓ dente: ⁊ velut auſteris nullũ mi-
ſericordię refrigeriũ porrigebat. At ꝟo vbi
ligno euãgelicę paſſionis ẽ temꝑata: ſtatim
amaritudinẽ ſuã ſuauitate cõmutãs dulceꝫ
ſe cũctis ꝓſtitit ad potãdum. Sicut ait pro-
Ps.118. pheta: Q̃ dulcia faucibꝰ meis eloquia tua
ſuꝑ mel ⁊ fauũ ori meo. Dulcia eñ ſunt elo-
quia quę iubẽt: Si q̃s te ꝑcuſſerit in maxil- Matth.5.
lam: ꝓbe ei ⁊ alterã. Si quis tibi aufert tu- Ibidem.
nicam: relinque illi et palliũ. Hęc ẽ ergo illa
amaritudo q̃ dulcedine cõmutata eſt: id eſt
auſteritas legis euãgelij gr̃a temperata eſt.
Amara eñ ẽ legꝭ littera ſine crucꝭ myſterio.
De qua ait apłus: Littera occidit. At vbi 2.Cor.3.
paſſionis illi ſacramẽta iunguꝶ: omnis eiꝰ
ſpũaliter amaritudo cõditur. Et de ea dicit
apłus: Spiritus aũt viuificat. Ibidem.

Item de quadrageſima. xxiiij

Retinent adhuc ſen

ſus veſtri fr̃es: nos hoc ſuperiore
dñica ꝓdicaſſe ꝙ huiꝰ quadrage-
ſimę noſtrę figurã illę q̃draginta ⁊ duę man
ſiones habuerint: ꝑ quas ꝑłus iſrael exiẽs
de egypto: diurno ꝓfectu terrã repromiſſio-
nis intrauit: ⁊ quaſi q̃buſdã ſalutꝭ gradibꝰ
poſt iugũ ſeruitutis aſcendit ad regnũ. Fi-
gura inquã fuit in illis mãſionibꝰ ieiunioꝝ̃
noſtroꝝ: nõ ſolum in quãtitate numeri: ſed
etiã in obſeruatione virtutũ. Nõ eñ tñ filij
iſrael i itinere deſerti corporeis greſſibꝰ am-
bularũt: q̃tum in via dñi religioſis actibus
ꝓfecerũt. In via plane ambulauerũt dñi q̃
illos potauit in fluctibꝰ ⁊ pauit e cęlo. Eſu-
rientibꝰ eñ in heremo mãna nõ defuit: peri
clitantibꝰ in mari terra nõ fugit. Ibi mare
in ſemita ſterniꝶ: hic cęlum ad pabuluꝫ reſe-
ratur. Propter gratiaꝫ famuloꝝ̃ dei iorda-
nis fluenta ſua retinet: aquã ſuam myrrha
cõmutat. Illic retrorſum ꝯuerſa: quę ſeque-
batur vnda pręcedit: Hic in melius tẽpera-
ta quę amarum ſtillabat vena dulceſcit. Et
mirum in moduꝫ fluuius curſum perdidit:
fons ſaporem. Sed quoniã diximus filios
iſrael venientes ad myrrham: aquę amari-
tudine laboraſſe: eamq; non niſi ligni inie-
ctione potare potuiſſe: typum quoq; in illa
fuiſſe veteris teſtamẽti: videamus quo ex-
inde proficiſcẽs populꝰ ipſe ꝑuenerit. Per-
uenit in locum qui diciꝶ elim: in quo erant
duodecim fontes puriſſimi: et ſeptuaginta
virentium multitudo palmarum. Videte
myſteriuꝫ dei quẽadmodum poſt amaritu-
dinem legis: fluenta euãgelicę pietatis exu
berent. Ibi fons vnꝰ auſteris eſt ad biben-
dum: hic plures: oẽs dulces ſunt ad potan-
dum. Ibi poſt fatigationẽ nulla refectio: h̃
pꝰ laborẽ refrigeriũ atq; victoria. Sitiẽtibꝰ

enim fontes miniſtranꝶ: palmę vincẽtibus
offeruntꝶ. Palmę inquã offerunꝶ vincẽtibꝰ:
qꝛ poſt legis duriciã ad euangelij gr̃am ꝑue
niſſe: viciſſe eſt. Pręmiũ eni quoddã victorꝭ
eſt os viuo fonte diluere: dexterã triũphali
palma munire. Per fontẽ eñ lingua ꝯfeſſo-
ris purificaꝶ: per palmã dextera martyrꝭ ho
noraꝶ. Illa qꝛ chriſti exaltauit gloriã: hęc qꝛ
aram ſacrilegij recuſauit. Pręmiũ eñ q̃ddã
eſt palma martyrij: quę ꝯfitẽti linguę dulcẽ
fructum tribuit: ⁊ victrici dexterę glorioſuꝫ
ꝓſtat ornatũ. Eſt plane palma martyribus
ſuauis ad cibũ: vmbroſa ad requiẽ: honora
bilis ad triumphũ: ſemꝑ virens: ſemꝑ veſti
ta folijs: ſemꝑ parata victorię. Atq; ideo nõ
marceſcit palma: quia martyrũ victoria nõ
marceſcit. Ipſe deniq; palmę ſedenti ſuper
aſinam ⁊ veniẽti ad templũ dño a populis
offerunꝶ. Cum eni diſcipuli veſtimenta ſua
ſternerẽt: ⁊ iter chriſto ſuis amictibꝰ cõmu-
nirent: nõ habuit maius ꝓmiũ niſi palmas
qð ei deuotio plębis offerret: ſignificãs ſtra
tis in itinere veſtibꝰ impollutã viam eſſe in
mũdo: oblatis palmis ipſum mũdi eſſe vi-
ctorem. Ipſe inquã victor ẽ: de quo ait ſcri-
Apoc.5. ptura: Vicit leo de tribu iudę. Ipſe plane
victor qui deſtruxit diabolicã mortẽ: vitam
illuminauit ęternã. Palmę igiꝶ aduenienti
Ps.91. eriguntꝶ chriſto. Scriptũ eſt: Juſtꝰ ſicut pal-
ma florebit. Recte ꝗ aduenientiiuſto erigũꝶ
vexilla iuſticię: ⁊ auctori ſuoꝝ obſequunꝶ ti
tuli triumphoꝝ. Prius aũt q̃ tollanꝶ pal-
mę: iter dñi vſq; ad templũ diſcipuloꝝ veſti
bus operiꝶ: ⁊ vt ipolluta ſit ſemita ſaluato-
ris: apoſtoloꝝ amictibꝰ cõmunitur. Qð q̃-
dem in myſteriũ factũ puto. Via eni chriſti
quę ducit ad templũ: fides eiꝰ ẽ atq; doctri-
na. Hanc igiꝶ viam diſcipuli vt nos ſine of-
fenſione gradiamur: amictꝰ ꝓprij corꝑis ex-
uentes ſuo ſtrauere martyrio: vt inꝭ diuer-
ſarũ gentiũ turbas iuſticię ſemitã mẽbroꝝ̃
ſuoꝝ veſtimẽta ſubſternãt: ⁊ cęnoſam myr-
rhaginẽ mũdi operiãt: ⁊ impollutã viã ſal-
uatoris oñdãt. Ad duodecim ꝗ fontes poſt
myrrhaꝫ venit ꝑłus iſrael. Legimꝰ in ꝓphe
ta: Bñdicite dño de fontibꝰ iſrael. Dñs chri
ſtus ẽ qui nõ niſi ꝑ apłoꝝ ora diſciꝶ diſcipu-
loꝝ̃q; doctrinã. Apłi dicẽdi ſunt fontes: qꝛ
velut oẽs puriſſimi gr̃a ꝓdicationis exube-
rant: ⁊ poſt amaritudinẽ legis venarũ ſuaꝝ
larga ſapia ſacramẽt poculi dulcedinẽ ſtil-
lant. Nec mirũ ſi potus dulcis eſt fontiũ: in
quoꝝ ſinu cibus dulcior eſt palmaꝝ. Apłi ꝗ
ſunt fontes q̃ totiꝰ terrę faciem doctrinę ſuę
flumine rigauerũt: ⁊ fatigatis gentiũ popu
lis potũ diuini myſterij ꝓpinarũt. Septua
ginta aũt palmas iuxta fontes apoſtolicos
generatas: ſeptuaginta illos diſcipulos di-
xerim: qui ſecũdo ab apłis gradu ꝓpter ſa-
lutem hominũ a dño diriguntꝶ: quos lucas Luc.10.
euãgeliſta deſcribens binos ⁊ binos aſſerit
deſtinatos. Qui vere velut palmę poſt cu-
ras hominũ cũ exultatione redeũtes glori-
antur apud dñm ſibi ⁊ dęmonia eſſe ſubie-
cta. Recte igiꝶ cõparãꝶ palmis: qui palma-
rum ꝓmio diaboli extitere victores.

Item de quadrageſima. xxv

Intellexiſſe vos cre

do fr̃es cur h̃ nr̃a ieiunia illꝭ man-
ſionibꝰ cõꝑauerim: i q̃bꝰ ꝑłs iſrael
tanq̃ in ꝓcinctu quodã poſitꝰ pharaonem
regem quotidiano labore ſuꝑauit: ⁊ ab ini-
micis ſuis quaſi q̃buſdã caſtrꝭ manſionũ ſe
ſe ſtatione defenderit: ita vt q̃cũq; ex illo co
mitantiũ numero diurnę ſtatiõis ſpacia nõ
ꝯfecit: aut pharao illũ occupauit: aut ſolitu
do ꝑuaſit. Sic ergo ⁊ nos ꝓpoſitum nobis
quadraginta dieꝝ iter debemꝰ omni labore
ꝯficere: ⁊ quibuſdã quaſi caſtrꝭ nos ieiunio-
rum deuotione munire. Caſtra enim nobis
ſunt nr̃a ieiunia quę nos a diabolica oppu-
gnatiõe defendũt. Deniq; ſtatiões vocanꝶ
ꝙ ſtantes ⁊ cõmorãtes in eis inimicos inſi-
diãtes repellamꝰ. Caſtra plane ſũt ieiunia
chriſtianis: a quibꝰ ſi quis aberrauerit: ab
ſpũali pharaone inuadiꝶ: aut peccatoꝝ̃ ſo-
litudine deuoraꝶ. Peccatoꝝ̃ aũt ſolitudinẽ
patiꝶ q̃ deſeriꝶ ſocietatẽ ſanctoꝝ. Murus
igiꝶ q̃dã eſt chriſtiano ieiuniũ inexpugnabi
lis diabolo: intrãſgreſſibilis inimico. Quis
eni vnq̃ chriſtianoꝝ̃ ieiunauit: ⁊ captꝰ eſt?
Quis ſobrius manſit: ⁊ victꝰ eſt? Temulen
tum aggrediꝶ diabolꝰ: luxurioſuꝫ oppugnat
inimicꝰ. Vbi aũt ieiuniũ videꝶ: fugit: metuit
pertimeſcit: terreꝶ pallore eiuſ: debilitaꝶ in-
edia: īfirmitate ꝓſterniꝶ. Proſterniꝶ inquã
infirmitate: qꝛ chriſtiana infirmitas fortitu-
do eſt. Vñ ait apłs: Cũ infirmor: tũc fortior 2.Cor.12.
ſum. Sed reqrit aliq̃s quẽadmodũ fortꝭ in-
firmitas. Tũc eſt fortis infirmitas: qñ caro
tabeſcit ieiunijs: anima puritate pigueſcit.
Quantũ eni illi ciboꝝ ſuccus ſubtrahiꝶ: tñ
huic iuſticię virtus augeꝶ. Tunc igiꝶ homo

imbecillis quidem eſt ad ſecularia: ſed fortꝭ
eſt ad diuina opera. Tunc eni magꝭ de deo
cogitat: tunc iudiciū metuit: tūc vincit ini-
Matth.17. micū. Ait eni ſaluator de diabolo: Hoc ge-
nus nō eijcit niſi in ieiunio ꝛ orationibꝰ. Di
cit vtiqꝫ a diabolo energuminū nō niſi ieiu-
nijs poſſe purgari. Videte ergo que ieiunij vir
tus ſit: quātam homini ſuo pſtet grām: qꝺ
tantā pſtet alteri medicinā: quēadmodū ꝓ-
prium ſanctificet hoiēꝫ qꝺ ita parificet alie-
num. Mira eni res eſt: alter ieiunat: ꝛ alte-
ri ꝓdeſt ieiunantꝭ vtilitas. Ergo frēs abſti-
nentie arma minime deponamꝰ: ꝛ quadra-
ginta dieꝝ ieiunia ſine intmiſſione curemꝰ.
Hic eſt eni pfectꝰ numerꝰ ad vincendū. Do-
minus eñ diabolū poſtea ꝗ̄ quadraginta
dies ieiunauit: euicit: nō ꝙ ñ ꝛ añ ieiunia eū
vincere potuiſſet: ſ; vt oſtēderet nobis tunc
nos diaboli poſſe eſſe victores: cū ꝑ quadra
ginta dies victores ieiunādo deſideriorum
carnaliū fuiſſemꝰ. Eum aūt qui hūc numeꝝ
ꝯſecratū gule intēperantia violaſſet: tanꝗ̄
imbecilleꝫ ꝛ miſerū facile eū ab inimico poſ-
ſe ſuparari. Quā eni pōt i altero diaboli im
probitatē vincere: q gule intēperantiā in ſe
ipſo nō vincit? Priꝰ ergo homo tui victor eſto:
vt poſſis eſſe victor alteriꝰ. Sunt eniꝫ intra
te ꝓprij tibi hoſtes q quotidie te oppugnāt.
Ecce eni auaricia te diuitiaꝝ ambitione cir-
cūuenit: luxuria epulaꝝ ſuauitate captiuat:
hereſis ſcie pueꝛſitate puertit. Vince ergo ini-
micos ꝓprios: vt vicere poſſis alienos. Nō
eni fratres leue peccatum: fidelibꝰ indictam
quadrageſimā a dño ieiunare: ꝛ ieiunia cō-
ſecrata vētrꝭ voracitate diſſoluere. Scriptū
eſt: Qui dicit ſe in chriſto manere: debet ſicꝰ
ille ambulauit: et ipſe ābulare. Si vis ergo
chriſtianꝰ eſſe: debes qꝺ chriſtꝰ. Ille q pecca
tum nō habebat: quadrageſimā ieiunauit:
tu nō vis quadrageſimā ieiunare q peccas?
Ille inquā peccatū nō habebat ſed ꝓ nr̄is
ieiunauit peccatis. Qualis ergo apud ꝯſciētiā
tuā chriſtianꝰ es: cuꝫ chriſto ꝓ te eſuriēte tu
prandes? Cum ſaluatore ꝓ te ieiunāte tu re
ficeris? Nō igiꝛ ſicut dixi: leue peccatuꝫ eſt:
indictuꝫ violare ieiuniū. Nam vt hoc exem
plis breuiter approbemꝰ: legimꝰ in libris re-
I.Regꝭ.14 gnorū: cum ſaul rex iſrael bellū ꝯtra allophi
los gereret: vniuerſo euꝫ exercitui indixiſſe
ieiuniū: ꝛ abſtinentibꝰ cunctis eū cōtra ad-
uerſarios pugnare cepiſſe. Bonꝰ plane rex
qui hoſtes ſuos nō taꝫ armis ꝗ̄ deuotione
vincebat: ꝛ plus dimicabat religione ꝗ̄ te-
lis. Cum ergo ſaul abſtinētiā diei ſuis omnibꝰ
indixiſſet: ꝛ ionathas eiꝰ filius pcepti neſciꝰ
inter medias hoſtiū acies victor incedens:
fauum mellis intincta ſceptri ſūmitate gu-
ſtaſſet: tāta indignatio repēte cōmota eſt:
vt ꝛ differreꝛ victoria: et diuinitas lederetꝛ.
Deniqꝫ nec bello finis imponiꝛ: nec regi re-
ſpōſum ꝓpheticū daꝛ. Unde intelligimꝰ ꝙ
ſaul hoſtes nō tā vꝛtute militū ꝗ̄ militū ab-
ſtinētia ſupbat. Deniqꝫ vniꝰ culpa cūctis cō
ferꝛ ignauia: ꝛ vniꝰ delicto oībꝰ generaꝛ in-
firmitas. Deficit eni virtus in exercitu: vbi
deficit in obſeruatione ieiuniū. Qꝺ vt pec-
catum ſaul ex ipſa diuinitatꝭ offenſione co-
gnouit: ſtatim ionathe dixit nō eſſe parcen
dum: ſed peccatū admiſſum effuſione eius
ſanguis expiāduꝫ. Videte quāta apꝺ ſaul
regem fuerit religionis obſeruātia q offen-
ſum deū optauit etiam paricidio mitigare:
Et quāta ſit reſoluti culpa ieiunij q nō niſi
ſanguinis effuſione puniꝛ. Et ſi ignorās io-
nathas indictū a pr̄e ieiuniū qꝛ reſoluerit:
morti addiciꝛ: q ſciēs indictū a chriſto reſol-
uit ieiuniū qd mereꝛ? Ergo frēs ſtatutū no-
bis cuſtodiamꝰ obſeruatione ieiuniū: vt ho
ſtes nr̄os ſpūales carnaleſqꝫ vincamꝰ. Ha-
bemus eni ſicut noſtis: carnales hoſtes. Ie
iunemus igiꝛ vt eos ꝛ exercitꝰ noſter ꝛ ſaul
ſuperet ꝛ obtineat. Nec in abſtinētia poſiti
declinemꝰ ad fauū. Fauus eni quidā mūdi
ē voluptas ſeu vitia: que ſicut ſcriptuꝫ eſt:
ad tempꝰ quidē impinguant fauces: nouiſſi Prouer.5.
ma amariora ſunt felle.

Item de quadrageſima. xxvi

N On vſqꝫ adeo cōtri

ſtari debemus frēs: ꝙ in his qdra
geſime diebꝰ tentatio nos tribula
tionis aduenit: quoniā ꝛ ſaluatorē noſtrum
ꝓpter ipſam quadrageſimā videmꝰ eſſe ten
tatum. Minus ergo dolere debemꝰ ſeruuli: qꝛ
dñi habemꝰ exēplū. Ubi eni eſt ſiſis cū chri-
ſto deuotio: ſiſis ē ꝛ cū chriſto tentatio. Cō-
ditionem enim nobis tolerandi imponit cō
ditio ieiunandi. Credimus autē ꝙ ſicut ſal-
uator noſter diabolum cum tentareꝛ obti-
nuit: ita ꝛ nos hoſtes nr̄os cum tribulamur
poſſe deuincere. Ieiunia eni chriſti tentari
poſſunt: nō poſſunt ſupari. Anguſtias qdē
in obſeruatione habēt: ſed ꝓſperitatem tri-
buūt ꝛ ſalutem. Videamus igiꝛ intꝛ ceteras

tentationes qua dñm diabolꝰ arte laceſſat.
Cum eñ ſup pinnaꝫ ſtaret templi ſaluator:
Matth.4. ait diabolus: Si filiꝰ dei es: mitte te deor-
ſum: ꝛ reliqua. Vere diabolice fraudis aſtu
tia cōſuetudinis ſue nitiꝛ argumēto. Semp
eñ religioſos de ſupioribꝰ deijcere ad infe-
riora conaꝛ: ꝛ de ſanctis ac venerandis acti
bus deducere ad terrena ꝛ cenoſa feſtinat:
vt qui ſtat puritate mētis in ſūmitate tem-
pli: ꝓijciat ſe in ꝓfundum inferū cōtagione
peccati. Nam cū dñm de pinna tēpli deijce
re nitiꝛ: vtiqꝫ de pfecto religionis cultu euꝫ
remouere conaꝛ. Pinna eñ loci ſancti pfe-
ctio celeſtꝭ eſt ſacramēti. Recte aūt dñs ſup
pinnā tēpli ſtare diciꝛ: quia de ipſo ſcriptuꝫ
Pſ.103. eſt: Qui ambulat ſup pennas ventoꝝ. Su-
per pennas eñ ventoꝝ quodāmodo ambu
lat dñs: cum ſup morum nr̄oꝝ alacri cōuer-
ſatione volatu incedit. Pēne eñ nobis ſūt
boni mores q nos alleuatos a terre humili-
bus in celi altiora tollunt: ꝛ volatu quodaꝫ
mentis de tartari tenebris educūt: ꝛ ad pa-
radiſi amena pducūt. Quoꝝ moruꝫ pēnas
Pſ.54. habere ꝓpheta deſiderās ait: Quis dabit
mihi pēnas columbe ꝛ volabo ꝛ requieſcam?
Sup hanc ergo pinnā templi ſaluator ſtare di-
citur: hoc eſt: quaſi in quodam templo fidei
1.Cor.3. noſtre ꝯſiſtere. Vñ ait aplus: Vos eſtꝭ tem
plum dei: ꝛ ſpūs dei habitat i vobis. In hoc
igitur templo ſtans dñs nec recedēs incre-
Deutꝭ.6. pat diabolum dicēs: Scriptū eſt: Non ten-
Matth.4. tabis dñm deū tuum: Hoc eſt: nō tentabis
eū quē putas tanꝗ̄ hoiem ad inferiora pel-
lendum: ſed magis tanꝗ̄ deū ꝛ dñm ipſum
noueris adorandū. In his ergo ieiunioꝝ die-
bus tentamur ad ſimilitudinem ſaluatorꝭ:
Similiꝛ eñ ꝛ nos hoſtes nr̄i de pinna tēpli:
hoc eſt: de obſeruatione quadrageſime tur-
bare conanꝛ. Dum eñ terrores ingerūt: dū
inſidias parant: cupiūt nos de arce religio-
nis abducere. Diciꝛ aūt ei a dño: Nō tenta-
bis ſanctos viros ꝛ famulos dei. Quos eñ
tanꝗ̄ humiles ꝯculcandos putatis: ſentie-
tis tanꝗ̄ ſtrenuos honorandos. Sunt eniꝫ
ſicut dixi pleriqꝫ frēs quos hoſtes noſtri de
pfectione religionis abducūt: q dum pſens
malū metuūt: putant deum nr̄e ſalutis im-
memorē: neſciētes ꝙ deꝰ nulliꝰ eſt imemor:
ſed imemorem illū noſtri tunc nos facimus
cū peccamꝰ. Cum eñ mala operamur: auer
tit faciem: cū nefanda loquimur: aurem ob-
ſtruit: ꝛ ideo bonitatē ſuā a nobis deus nō
tam ipſe retrahit: ꝗ̄ nr̄a illū delicta reijciūt.
Ait eñ idem dñs p ꝓphetam ad eos q erāt
in tribulationibꝰ ꝯſtituti: Nunqd nō valet
manꝰ dei eruere vos? ꝛ reliqua. Vides ergo
qm̄ inter deū ꝛ hoiem peccata ſeparāt. Tol-
le igiꝛ peccata de medio: ꝛ deū tibi ꝓximuꝫ
tu feciſti. Quō eñ poteſt frēs obliuiſci no-
ſtri deus: q etiā capillos capitis nr̄i in euan Lucꝭ.12.
gelio apud ſe dicit eſſe numeratos? Si eniꝫ
capilloꝝ noſtroꝝ meminit: multo magꝭ no-
ſtrarum animaꝝ meminit. Per numerū eñ
curaꝫ circa nos ſollicitudinēqꝫ cognoſcimꝰ.
Nemo eñ numerat niſi qꝺ vult diligētiꝰ cu
ſtodire: nemo numerat niſi q vereꝛ ne frau-
dem abſqꝫ numero patiaꝛ. Paſtor vt ſaluū
gregem habeat: eum frequēter annumerat.
Deniqꝫ dñs qui eſt bonꝰ paſtor: cū vna oui Ibidem.15.
cula de centū ouibus aberraſſet: recurrens
ad numerū ꝓprijs eam ad gregē humerꝭ re-
portauit. Uſqꝫ adeo ergo habeꝛ ſub tutela: qui
habeꝛ in numero: vt errans ꝓprijs apporteꝛ
humeris: ne qd de numero minuaꝛ. Nolite
ergo putare frēs ꝙ vel minimi cuiuſqꝫ obli-
uiſcaꝛ. Deꝰ eñ omniū meminit: omniū re-
cordaꝛ: tantū vt nō noſtris interuenientibꝰ
peccatis ei inferaꝛ obliuio.

De ieiunijs. xxvij

T Eſtimoniuꝫ phibet

ſanctus aplus de ꝓphetis dicēs:
Tempore inquit acceptabili exau 2.Corꝭ.6.
diui te ꝛ in die ſalutis adiuui. Et ſubſequiꝛ
ipſe: Ecce nūc tempꝰ acceptabile: ecce nunc
dies ſalutis. Vñ ꝛ ego teſtificor vobis hos
eſſe dies redemptionis: hoc eſſe tempꝰ cele-
ſtis quodāmodo medicine: in q tēpore oīm
vitioruꝫ noſtroꝝ labem ꝛ vniuerſa vulnera
peccatorū ſanare poterimꝰ: ſi medicū aiarū
noſtraꝝ fideliꝛ exoremꝰ: vt pcepta eiꝰ tanꝗ̄
ſuſcepti idonei minime diſpernamꝰ. Tunc
eñ languidus egritudinis ſue inuenit me-
dicinam: ſi omni ſollicitudine medici māda
ta ſeruauerit: ꝙ ſi aliud faciat cū aliud iube-
tur: increſcente morbo nō medicꝰ ſed pꝛuari-
cator in culpa eſt. Medicus aūt eſt dñs no-
ſter ieſus chriſtus q ait: Ego occidam ꝛ viui Deutꝭ.32.
ficabo: pcutiam ꝛ ſanabo. Occidit eñ quo-
dammodo anteqꝫ viuificet dñs. Occidit. n.
primū in nobis homicidia: adulteria: ſcele-
ra: furta p baptiſmū: ꝛ ſic nos tanꝗ̄ nouos
hoies eternitatꝭ imortalitate viuificat. Mo
rimur ergo peccatis videlicet p lauacruꝫ: rege-

neramur aũt vitę ꝑ ſpiritũ. Sicut ait ſanctꝰ
Col.3. aplus: Quoniã mortui eſtis delictis veſtꝛ:
Ro.6. ⁊ vita veſtra abſcondita ẽ cum chriſto. Con
ſepulti eñ eſt cũ illo ꝑ baptiſmũ in mortẽ.
Occidimur eñ q̃dãmodo cum deſinimꝰ eſſe
qđ fuimus. Nouo eñ pietatis genere i vno
eodemq; hoĩe mors operat̃ ⁊ vita. Moritur
eñ cõcupiſcentia peccatorũ: viuificat̃ ordo
virtutũ. In vno nanq; eodẽ hoĩe impius ⁊
adult̃ occidit̃: vt miſericors renaſcat̃ ⁊ caſtꝰ.
Interimit̃ idolatria: vt religio ꝓpaget̃. For
nicator ⁊ ebrioſus extinguit̃: vt cõtinẽs ⁊ ſo
brius ꝓreet̃. Sic ergo mortificat dñs vt vi
uificare faciat: ſic occidit vt ꝓſit: ſic v̾berat
vt emẽdet. Hęc ẽ igitur circa hoĩes ſuos eiꝰ
tota ſeueritas: vt in his peccata puniãtur:
anima ꝯſeruet̃. Auferant̃ deteſtanda vitia:
virtutes optimę nutriant̃. Uſq; adeo autẽ
hac pia occaſione dñi cernimus pleroſq; cõ-
uerſos intñ ad melius ꝓfeciſſe: ſic de peſſi-
mis optimos factos vt cuꝫ videas eos cre-
das renatos hoĩes: cuꝫ nõ videas mutatas
eſſe ꝑſonas. Intantũ eñ i nobis id qđ ꝓ̃us
eramꝰ interimit̃: aufert̃: extinguit̃: vt id qđ
poſtea ſumus: denuo natũ eſſe credamꝰ: vñ
natiuitas hęc ſecũda prioris vitę finem iam
Deut.32. fuiſſe ſignificat. Qꝫ aũt ait: Ego ꝑcutiam et
ſanabo. Percutit plane p̃ceptꝭ ſuis peccato
res vt ſanet: mandatis v̾berat vt emẽdet:
ieiunia p̃cipit: indicit cõtinentiã: iudiciũ cõ
minat̃: ⁊ triſteꝫ gehẽnę metuꝫ excutiẽs ad-
hibet medicinã: vt dum futura ꝑtimeſcimꝰ:
p̃ſentia corrigamꝰ. Sic nanq; paulũ apoſto
Act.9. lum ꝑcutiẽdo ſanuꝫ reddidit. Cum eñ eſſet
ꝑſecutor: impius ⁊ blaſphemus: ⁊ quidẽ ad
deuaſtãdas eccliaſ damaſcũ ꝓperaret: ſubi
to fulgoris cęleſtꝭ eũ errore ꝑcuſſit vt euan-
gelici ſplẽdoris eũ luce ꝑfũderet: ⁊ carnaliũ
luminũ orbẽ mutauit vt ſpũaliũ oculoꝝ il-
lumiaret aſpectũ: corpis eũ debilitate ꝑter-
ruit vt fidei deuotione ſaluaret. Surgẽs ꝗ̃
a terra paulus exteriorĩbꝰ quidẽ oculis non
videbat hoĩes: nõ aerem: ſ mẽtis luminibꝰ
chriſtũ videbat de cęlo. Deniq; intñ ꝓfuit
dñi iſta ꝑcuſſio: vt de iudęo chriſtianus: de
blaſphemo aplus: đ ſaulo paulus exiſteret:
⁊ eouſq; mutauit veterẽ cum moribꝰ homi-
nem vt etiã mutaret ⁊ nomen. Habẽtes igi
tur hmõi medicum qui ꝑcutiẽdo ſanat: mor
tificando viuificat: ſubdamur ei cum omni
patiẽtia ad curandum: vt quicq̃d vlceribus
fętidũ eſſe ꝑſpexerit: incidat: amputet: exe-

cet: vt reſectꝭ omnibꝰ diaboli vulneribꝰ hoc
ſolum in nobis faciat remanere qđ dei eſt.
Iſtud aũt p̃ceptum eiꝰ ẽ primũ: vt his qua-
draginta diebꝰ ieiunijs: orõnibus: vigilijs
opera cõmodemꝰ. Ieiunijs eñ laſciuia cor-
poris caſtigat̃: orõnibus deuota ſaginatur
anima. Uigilijs diaboli inuidię depellunt̃.
Deinde cum iſtis mandatoꝝ obſeruationi-
bus fuerit hoc tempꝰ impletũ: tũc purgata
⁊ fatigata tot obſeruationibꝰ anima ad ba-
ptiſmum veniẽs ſpũſſancti inundatione re
ficit̃: ⁊ quicquid in ea diuerſarũ ęgritudinũ
ardor exiccauerat: cęleſtis grę rore ꝑfundit̃.
Uñ ponens veteris hominis corruptelam:
nouę indolem iuuẽtutꝭ acquirat. Et mirũ in
modum in vno eodẽq; homine delictis ſan
ctitas: iniquitati iuſticia: ſenectuti ſuccedit
infantia: nouoq; natiuitatis genere alter ẽ
q̃ renaſcit̃: cum ipſe ſit q̃ peccauit. Sic nãq; 3.Reg.18.
helias quadraginta dierũ ac noctiũ curricu
lo: cõtinuato ieiunio totiꝰ mundi longaꝫ ac
nimiam ſiccitatẽ meruit imbriuꝫ rore reſtin-
guere: ⁊ ardentẽ terrarũ ſitim cęleſtꝭ pluuię
largitate ꝑfundere. Qđ quidẽ in figurã no-
ſtri factũ eſſe cognoſcimꝰ: vt nos quoq; ho-
rum quadraginta curriculo dierũ ieiunãtes
ſpũalem baptiſmatꝭ pluuiã tribubꝰ noſtris
iam diu aridam terraꝫ cęleſtis deſuꝑ imber
infundat: ⁊ longam gentiliũ ſiccitatẽ laua-
cri inundatio ſalutaris irroret. Siccitatem
eni ⁊ ardorẽ animę ſuę patit̃ quiſq̃s baptiſ-
mi grã nõ rigat̃. Horũ ꝗ̃ dierũ noctiũq; ieiu
nio moyſes ſanctꝰ meruit cũ deo loqui: ſta-
re ⁊ ꝯſiſtere: ⁊ de manu eiꝰ legis p̃cepta ſuſci
pere. Quis eni illum ab obtutibꝰ dei cõdi-
tio humana ſubtraheret: ieiunioꝝ tñ gratia
ꝓximũ illũ diuinitatꝭ ꝯſortio faciebat. Hęc
eni in nobis virtutũ portio dei ẽ: vt ieiune-
mus frequẽt̃: quoniã ſemꝑ deꝰ ipſe veniat.
In quocunq; igit̃ plus operum ſuoꝝ ineſſe
ꝑſpexerit: ipſi magis familiaris intimus et
amicus ẽ: Sicut ſcriptura dicit: Et moyſes Exo.33.
loquebat̃ cũ deo facie ad faciem ſicut quis
loquit̃ cũ amico ſuo. Uñ ⁊ dñs ieſus chriſtꝰ
reſurrectiõis gloriã p̃cepturꝰ virtutes ſuas
quadraginta dierũ noctiũq; ieiunio dedica
uit: vt oſtẽderet nõ panem eſſe vitaꝫ hoĩm.
His itaq; dierũ quadraginta ieiunijs recõ-
ciliat̃ deꝰ: apiunt̃ cęli: inferna reſerant̃. Igi-
tur ⁊ nos frẽs dilectiſſimi ieiunemꝰ ꝯtinue ⁊
deuote h̾ ſpacio tpis: vt ꝓpitiet̃ nobis dñs:
pateãt nobis cęli: inferna ꝯ̃ nos nõ valeãt.

Exhortatio ad plębeꝫ ⁊ de eo qđ ſcriptũ eſt i euãgelio: Sicut fulgur coruſcans de cęlo: ita erit aduẽtus filij hominis: ⁊ de duobus in lecto vno. xxviij

Aucorũ admodũ p
dieꝝ occupatione detentus: cę
tui veſtro videor defuiſſe: ⁊ al-
terius ecclię neceſſitatibꝰ euoca
tus: minime vobis ſtudiũ ſolitũ depẽdiſſe.
Sed q̃uis vobis nõ affuerim corꝑe: tñ a vo
bis amore nõ defui: ⁊ peregrinatꝰ ſum licet
ꝯuerſatione mẽbroꝝ: tñ veſtri ſpũs non fui
peregrinꝰ: niſi ꝙ maiore intra me deſiderio
vos tenebam: vt quos aſpectꝰ mihi ſubtra-
heret: dilectio p̃ſentaret: vel quos obtutibꝰ
nõ videbaꝫ: corde cõplecterer. Eraꝫ eñ ſol-
licitus in dies ſingulos quẽadmodum feſti
nanter q̃tidie ad eccliam veniretꝭ: ⁊ quanq̃
eſſem de vr̃a deuotiõe ſecurꝰ: trepidabã tñ
q: hoc ipſum qđ in vobis nouerã: nõ vide-
bam. Hic eñ affectꝰ ęternę pietatꝭ eſt: vt de
abſentibꝰ liberis nõ tam certa ſpe gaudeat
q̃ ſollicita cogitatione deſperet: et ſimul ac
eos videre deſierit: amare plus nouerit: ac
ꝑ hoc intelligimꝰ qđ amor inter p̃ſentes gra
tus ſit: int̃ abſentes moleſtꝰ. Eram ꝗ̃ de vo-
bis anxius: męſtus ⁊ trepiduſ: ne q̃s me ab-
ſente ꝑ negligentiaꝫ caderet: ne q̃s diaboli
inſidijs laberet̃. Memineram eñ lupoꝝ ra
biem abſentibꝰ plus p̃ualere paſtoribꝰ. Sꝫ
dño grãs: ꝙ ⁊ vos illęſos cuſtodiuit: ⁊ par-
uitatẽ meã reuocauit incolumem. Igit̃ qm̃
poſt tempꝰ ſpũalibꝰ epulis reficere nos de-
bemꝰ: videamꝰ q̃d euãgelica lectio ꝓſequa-
tur. Ait eñ dñs: ſicut nuꝑ audiuimꝰ de ad-
Luc.17. uentus ſui tpe: Sicut fulgor coruſcãs de cę-
lo: ita erit aduẽtus filij hoĩs. Et addidit in
ꝯſequẽtibuſ: In illa nocte erunt duo i lecto
vno: vnus aſſumet̃: et vnus relinquet̃: duę
molẽtes i piſtrino: vna aſſumet̃: ⁊ vna relin
quetur. Mouet fortaſſe vos frẽs: cur domi
nus aduentũ ſuum indicans: noctis ſe tem
pore oſtẽderit aduenturuꝫ: Utiq; eius ad-
uẽtum magna cuꝫ claritate diei: magno cũ
nitore ⁊ timore ſuſcipi debere a cunctis fre-
quẽter audiuimꝰ ſacris litteris p̃dicatum:
priuſq̃ dominꝰ chriſtus adueniat: antichri-
ſtum regnaturũ: q̃ ita tenebras humano ge
neri ſuę prauitatis infundet: vt lucẽ verita-

tis nemo pene reſpiciat: ⁊ caligine propria
operiẽs mentes hominũ cęcitatem quandã
ſpũalibꝰ oculis exhibebit. Nec mirũ ſi dia-
bolus emittat iniquitatꝭ tenebras: cuꝫ ipſe
nox ſit omniũ peccatorũ. Ad huiꝰ igit̃ terrę
caliginẽ depellẽdam velut fulgur quoddaꝫ
chriſtus aduenet. Et ſicut luceſcẽte die nox
ſubuertit̃: ita coruſcante ſaluatore antichri-
ſtus effugat̃: nec vlteriꝰ poterit diſſemina-
re iniquitatꝭ ſuę tenebras: cum lumẽ verita
tis effulſerit. Qꝫ ait autẽ: Illa nocte erunt Ibidẽ.
duo in lecto vno: vnus aſſumet̃: ⁊ vnus re-
linquet̃. Hic iam reſurrectionis meritũ de-
monſtrat̃: qđ ꝓ qualitate viuendi ſit gratia
reſurgẽdi: ac tanta in ſingulis quibuſq; re-
ſurrectionis eſſe diſtantia: vt duobꝰ etiam
pariter dormiẽtibus ⁊ in vna ſede quieſcẽti
bus ęqualis nõ poſſit eẽ aſſumptio. Quis
eñ eodem cõſortij lectulo teneant̃: pro meri
tis tñ alter eorũ rapiet̃ ad cęlum: alter relin-
quet̃ in terris. Lectus eñ quidam noſter cõ
munis eſt terrę huiꝰ ampliſſimũ ſolum: in q̃
corpora nr̃a depoſita tutiſſima ſede requie-
ſcunt. In hoc autẽ lectulo ille mollius dor-
mit: quiſquis duriꝰ i vita ſe geſſerit. Poſſu-
mus eñ ipſa mẽbra noſtra lectulos noſtros
ꝓprios nũcupare: in quibꝰ animę noſtrę ve
luti in quodã ſtrato ſuauiſſime demorant̃.
Qđ quidem ſanctum ꝓphetaꝫ ſenſiſſe arbi
tror: cum dicit: Uniuerſuꝫ ſtratũ eiꝰ verſa- Ps̃.40.
ſti in infirmitate eiꝰ. Beatus eñ eſt ille: cuiꝰ
ſtratum dominꝰ in ipſiꝰ infirmitate ꝯuertit:
vt qui fuerit pauloante adulter: iracũdus ⁊
petulans ⁊ cunctorũ ſcelerum infirmitatibꝰ
plenus: fiat caſtus: humilis ⁊ modeſtꝰ. De
quo ſtrato ſpũaliter ad paralyticũ dictũ eſt
a dño: Surge tolle grabatum tuũ: ⁊ ambu- Marci.2.
la. Non eñ tam in eo admiratiõis aliquid
erat vt ꝯfracti lectuli lignei cratem portaret
paralyticus: q̃ vt reſoluti corporis mẽbra ⁊
debilitate cõfracti velut animę ſuę neceſſa-
rium lectulũ paralyticus ipſe geſtaret: ⁊ co-
ram poſitꝭ iudęis ꝓprijs abiret pedibꝰ: qui
manibꝰ allatus fuerat alienis. In hoc pla-
ne: ſicut dixi: cõpleta ẽ ꝓphetica illa ſenten
tia: Uerſaſti ſtratũ eius in infirmitate eiuſ.
Ut verſa vice portaret lectũ: in quo fuerat
pauloante portatꝰ: vt anima illius quę priꝰ
vaſculo corporis ferebat̃: poſtea corpꝰ ſuũ
ipſa vtiliꝰ circũferret. Poteſt etiã accipi qđ
ait: Erũt duo in lecto: vnus aſſumet̃: ⁊ vnꝰ Ps̃.40.
relinquetur: chriſtianoruꝫ plębs ⁊ populus

iudeorū: qui velut vno lectulo: hoc ē: vna
mandatorū lege tenent̄: ⁊ velut ſimili reſur-
rectionis ſpe gloriant̄. Tunc igitur chriſtia-
norum beatus populus aſſumet̄ in gloriā:
iudeorꝝ aūt execrabilis conuētus relinquet̄
in terra.

Item de eodem. xxix

Superiore domini/

ca capitulū euangelicū diſſeren-
tes: partē quandā ex illo pſtrin-
xim⁹: ſupeſt vt ſequētia decurram⁹. Deſcri-
Luc.17. pſimus eni͂ quid eēt qđ ait domin⁹: In illa
nocte erūt duo in lecto vno: ⁊ reliqua: Nūc
ergo videam⁹ qđ reliquū eſt. Dicit eni͂ eadē
Ibidem. diuina ſentētia: Erūt due molētes in piſtri-
no: vna aſſumet̄: ⁊ vna relinquet̄. Primum
igit̄ conſiderandū ē quō conſtet molētꝭ offi-
ciū: Deinde que ſint due que molere dicūt̄:
Tertio qđ priſtinū ſit quiue molitionis effe
ctus. Nulli dubiū ē ꝙ molere aliter nō con-
ſtat niſi duob⁹ lapidib⁹ apparatis ⁊ cōueniē-
tibus ſibi: vt alteri ex iīs magnitudo alte-
rius imponat̄: ⁊ illum quidē lapidē ꝗ prior
ſolo ſternit̄ eſſe pigrum ⁊ tardū: et pene vt
ita dixerim: ocioſū: ac niſi ſuperioris ꝑtici-
patione lapidis ornaret̄: forſitan neceſſari⁹
nō videret̄: Ita dum ille operat̄: etiam iſte
vtilis inuenit̄. Ille aūt: id eſt ſuperior lapis
tanta velocitate operis circūfert̄: vt fallens
oculos i ipſa celeritate ſtare credat̄: ⁊ putet̄
īmobilis eſſe dum currat: qui quāto violen
tius act⁹ fuerit: tanto opus ꝑfectius ꝯſūma
tur. Ita ꝙ prior lapis ſtat: iacet: ⁊ pene nihil
ꝓdeſt: ille vero alter que inferunt̄: cūcta ſu-
ſcipit que veniūt: vniuerſa cōplectit̄: ⁊ per
cauernulas quaſdā vterq; qđ operat̄ acqui
rit. Qui molit aūt hoc habere videt̄ officiū:
vt peruigili cura granorū aſperitate confra
cta ex intimis eorū occultiſq; viſcerib⁹ ſimi-
laginem medullaq; ꝓducat: ⁊ ſordium leui-
tate diſcuſſa: in apertū ꝓfert omne qđ purū
eſt: ex quo mūdiſſimum panē conficiēs gra
tiam dn̄i cōſequat̄. Hos igit̄ duos molares
lapides: duo eſſe arbitror teſtamēta: hoc ē:
legem moyſi: ⁊ euāgelium domini: que ita
ſunt diſpoſita vel parata: vt ſibi teſtamētū
Math.5. vtrunq; cōueniat. Sicut ait ſaluator: Non
veni legē ſoluere ſ; adimplere. Et ad vicem
molarum aliud prius ſolo poſitū: aliud in-
ſup collocatū: hoc ē: legem primū homini-
bus cōſtitutam: deinde ad ꝑfectum euāge-
lium. Que lex velut inferioris mole ſaxum
ita erat tarda: pigra: ⁊ penit⁹ ocioſa: vt qc-
quid operādo acceperat: id omne ꝑdiderit:
dicēte de iudeis ꝓpheta: Omnes declina- Ps.13.
uerunt: ſimul inutiles facti ſunt: nō eſt ꝗ fa-
ciat bonum: nō eſt vſq; ad vnū. Ergo niſi
euangeliū ſuppoſitum fuiſſet: adhuc lex ve-
luti tarda ⁊ grauis iaceret in terra iudaica: ⁊
vni⁹ ꝓuincie cooperiret̄ anguſtiis. Niſi euā
gelium inquā datū eſſet: lex neceſſaria om
nino nō eſſet. Hoc autem lex operabat̄ ſine
euāgelio: qđ vno ſaxo fieri poteſt: confrin-
gere poterat: nō ꝓdeſſe: ſicut ait beat⁹ apo-
ſtolus: Lex aūt iram operat̄: gratiā vero nō Ro.4.
ꝑſtat. Stante ergo lege euāgeliū datū eſt:
qđ veteri ſuppoſitum teſtamēto vtrūq; con
decorat: ac tāta velocitate operis circūfert̄:
vt volubilitate ſui ſeculū omne circuebat:
hoc eſt: inferna viſitet: celeſtia penetret: ter-
rena colluſtret. Qđ euangeliū tanꝙ ſupe-
rior cunctos credētes ſuſcipit: omnes adue-
niētes accipit: ⁊ veluti ꝑ quaſdā cauernulas
ꝑceptorū ad interiora trāſmittit: vt ibi hinc
inde duorū teſtamētorum ſalutarib⁹ māda
tis aſperitate molita ꝑducat omē qđ purū.
Quā ſimilitudinē teſtamentorū Ezechielē
ꝓphetam arbitror ꝑſtrinxiſſe: cum dicit: ro- Ezech.1.
tam in medio rote eſſe cōnexam. Harū igit̄
molarum oꝑatione: id eſt noui ac veterꝭ te-
ſtamenti hoc agit ſancta eccl̄ia cura ꝑuigili
vt peccatorū aſperitate diſcuſſa ex occultis
cogitationib⁹ medullā mūdi cordis eliciat:
⁊ celeſtib⁹ mandatꝭ mūdata ex intimis ſpi-
ritualia alimēta ꝓducat. De quib⁹ alimen-
tis paulus apl̄us ait: Lac vobis potū dedi 1.Cor.3.
nō eſcam. Et iterum: Perfectorū autē eſt ſo Heb.5.
lida eſca: qui ꝓpter habitū ſenſus exercita-
tos habent: ⁊ reliqua. Ac ſpiritū nr̄m omni
humanitate purificās velut ſimilaginē deo
offerre cōtendit: ſicut dauid ſanct⁹ ait: Sa- Ps.50.
crificium deo ſpūs contribulat⁹. Tanta aūt
velocitate circumfert̄ euāgelium: vt nō niſi
ſapiētes curſum ei⁹ intelligant: quē beatus
paulus itelligēs ait: Ut ſermo dei currat ⁊ 2.Theſſal.
clarificet̄ in nobis. Inſipientiū aūt oculis
videt̄ euangeliū ſtare cum nō vident. Sta-
re inquā illud putant: cū mandata eius ne-
gligunt: cum nō credunt euētura eſſe ꝗ ſcri-
pta ſunt. Molit autē ⁊ ſynagoga: ſed inuti
liter molit: Quippe que vno ſaxo: h̄ eſt: ſolo
veteri teſtamento nitit̄ laborare: atq; ideo
non tam molit illa ꝙ diſſipat ⁊ confringit.

Propterea eni͂ op⁹ ei⁹ diſplicet: ⁊ ad iudeos
dicit̄ per ꝓphetā: Et ſi offeratꝭ ſimilaginē:
vanum eſt.

De elemoſyna. xxx

Dicit ſcriptura diui

Eccli.3. na: Sicut aqua extinguit ignē:
ita elemoſyna extiguit peccatū.
Magna plane et cūctis ambiēda ſentētia:
que hominib⁹ pene iam mortuis ⁊ peccato-
rum ſuorꝝ incēdio arefactis rediuiuū quod-
dam bn̄ficium pollicet̄: vt interueniēte ele-
moſyna: ſicut aqua inter mortuis ſuccus re-
frigerium areſcētibus infundat̄: hoc eſt: vt
miſeri homines qui in mortē peccatis arue-
rant: ad vitā elemoſynis reuiuiſcant: ſitq;
illis miſericordia fons ſalutis: quib⁹ auari-
cia fuerat mortis incēdiū: vt flāmas quas
ſibi peccando incēderant: largiendo reſtin-
guant: atq; vtiliore cōmertio qui pecuniā
quondā dederat vt adulterium ꝑpetraret:
nunc pecuniā eroget vt adulter eſſe iam de-
ſinat: ⁊ emat ſibi quodāmodo innocētiam:
qui ſibi emerat aliquādo peccatū. Dicit eni͂
Luc.11. domin⁹ ad diſcipulos ſuos: Date elemoſy-
nā ⁊ ecce omnia mūda ſunt vobis. Quis ꝗ
pollutus: quis multis criminib⁹ circūſept⁹
ſi elemoſynas feceris innocens eſſe cepiſti.
Abſtergit eni͂ elemoſyna qđ auaricia pollu-
ebat: ⁊ maculam quā res alienas diripiēdo
cōtraxeras tuas erogādo purificas. Uide
ergo que ſit miſericordie gr̄a que vna ⁊ ſola
virtus cunctorꝝ eſt redemptio peccatorum.
Uideamus nanq; interꝑtationem ipſi⁹ di-
uine ſentētie: vt intelligam⁹ cui rei elemoſy
Eccli.3. na cōparetur. Ait eni͂: Sicut aqua extiguit
ignem: ita elemoſyna extinguit delictum.
Aqua ergo miſericordie cōparat̄: ſed aquā
inuenio de fonte ꝓcedere: neceſſe mihi ē mi
ſericordie fōtē querere. Inuenio plane fon-
tem miſericordie: fons ꝺ quo dicit ꝓpheta:
Ps.35. Quoniā apud te eſt fons vite: ⁊ in lumine
tuo videbimus lumen. Ipſe inquā eſt fons
qui in euāgelio a ſamaritana muliere: ſicut
lectum nuꝑ audiuimus: aquā poſtulat: ſed
peccata cōdonat: aquā putei reprobat: ſed
Joh.4. fontē vite perēnis idulget. Ait eni͂: Omnis
qui biberit ex hac aqua: ſitiet iterum: qui
aūt biberit ex aqua quā ego dabo illi: nō ſi-
tiet in eternū. Aquā ergo ſaluator a mulie-
re poſtulat: ⁊ ſitire ſe ſimulat: vt ſitientibus
eternā gr̄am largiat̄. Neq; eni͂ poterat fons
ſitire: neq; i quo ē aqua viua poterat vndā
terrene fecis haurire. Sitiebat ergo chriſt⁹?
Sitiebat plane: nō potū hominū ſ; ſalutē:
ſitiebat: nō aquam mūdi: ſed redemptionē
generis humani. Mirū igit̄ in modū fons
ſuꝑ puteum ſedēs miſericordie ibidē fluen-
ta ꝓducit: ⁊ mulierē ſexto iam nō viro ſ; ad-
ultero fornicantē viui meatus vnda purifi-
cat: nouoq; admiratiōis genere mulier que
ad puteum ſamarie meretrix aduenerat: a
chriſti fonte caſta regredit̄: ⁊ que aquā pete
re venerat: pudicitiam reportauit. Statim
etiā indicante dn̄o ſua peccata recognoſcēs
confitet̄ chriſtū: annūciat ſaluatorem: ⁊ re-
linquēs aque vaſculū ad ciuitatē nō fert hy
driam: ſed refert gratiam. Uacua quidē vi-
detur reuerti onere: ſed plena reuertit̄ ſan-
ctitate. Plena inquā redit: quia que pecca-
trix aduenerat: reuertit̄ predicatrix. Et que
hydrie vaſculū amiſerat: chriſti plenitudi-
nem reportabat: i nullo ciuitati ſue inferēs
detrimentū. Etenim ſi aquā ciuib⁹ nō intu-
lit: tn̄ fontem ſalutis inuexit. Sanctificata
ergo ꝑ fidem chriſti mulier domū rediit. De
hac igit̄ dixiſſe ꝓphetā puto: Eiuſmodi eſt Prouer.30.
iniqua via mulieris meretricis que cū ſe ab
luerit: nihil ſe dicit feciſſe prauum. De hac
plane dictū eſt: que poſtea ꝙ eſt fonte ablu
ta ſaluatorꝭ delictorū vitia nō meminit: vir
tutem ꝑdicatiōis aſſumit: ⁊ viua aqua ab-
ſtergens maculas ſuas ad euāgelizandum
nō conſciētia peccati retrahit̄ ſed fidei calo-
re cōpellitur. Nihil eni͂ ſe dicit feciſſe praui-
tatis: dum ſit nūcia veritatꝭ: ⁊ obliuione ab
negat impudicitiā: dum deuotione ꝑdicat
caſtitatem. Hec eni͂ virtus chriſti ē domini:
vt quis peccator qui ei⁹ vnda ſe lauerit: de-
nuo in virginē reparatus nō meminerit an̄
qđ fecerit: ⁊ rediuiua natiuitate īfantie ino-
centiā ꝑferat: iuuētutꝭ ſcelera nō agnoſcat:
ſitq; virgo fide chriſti: ꝗ fuerat adulter cor-
ruptione peccati.

Item de elemoſyna ⁊ de muliere ſamaritana. xxxi

Retinet veſtra dile

ctio ante dies cum ſermonē ad
vos de elemoſynis facerem⁹ pri
mitus: nos originem miſericor-
diarū querere voluiſſe: ⁊ reperto earū fonte
virtutum oſtendiſſe ꝙ mulieris ſamaritane
ſordes melius chriſti vnda diluerit ꝙ ſama-

riꝫ aqua purgarit: ⁊ ꝙ mūdius misericordia
deterſerit peccata ꝙ̄ puteus. Mūdius pla-
ne misericordia ꝙ̄ puteꝰ detergit maculas:
quia putei aqua tantū corpis autē abluit:
misericordiꝫ aūt bonitas animꝫ interna pu
rificat. Hoc etiā demonſtraſſe ꝙ huic euāge
licꝫ mulieri illa ꝓphetica meretrix cōueni-
ret: quꝫ poſtea ꝙ̄ viua aqua ſe lauit: obliui-
one poſſeſſa prauitatꝭ nitore puritatꝭ exul-
tat. Neq3 eñ de meretrice huiꝰ mūdi talem
ſententiā ꝓpheta diceret: cuiꝰ pollutio non
ſolum aqua nō diluit: ſed etiā polluit ipſa
1. Cor. 6. qd̄ tangit: dicēte apoſtolo: Qui aūt ſe iun-
git meretrici: vnū corpus eſt. Q ſi vnū cor-
pus tactu ſuo efficit: ⁊ i coherentē ſibi igno-
miniꝫ ſuꝫ mēbra tranſfundit: quō poteſt pu
rificari ipſa cum polluat? Quꝫ ergo ſit iſta
meretrix: quꝫ iſta ſamaritana mulier: cuius
adulterij ſordes fons chriſti deterſerit: ſolli-
citius requiramꝰ. Ego hanc mulierē eccliā
eſſe puto de gentibꝰ cōgregatā: quꝫ ⁊ tranſ-
actis ānis quinq3 milibꝰ: cum i ſexto mille-
ſimo anno idolorū fornicationibꝰ ſubiace-
ret: omnē ignominiā ſuā adueniēte chriſti
fonte purgauit: et maculas quas adulteri-
nis ſacrilegijs ꝯtraxerat: fide ſaluatoris abſ
terſit: ac relinquens ſicut inanem hydriam
priorem patriū curſū vniuerſo orbi dñi an-
nūciauit aduentū. Hꝫc inquā illa eſt mere-
trix q̄ poſtea ꝙ̄ lota ē: nihil ſe dicit feciſſe pra-
uum. Poſtea ꝙ̄ eñ eccleſia baptiſmi nitore
purgata eſt: diabolicꝫ ipietatꝭ nō meminit:
religione veritatis exultat: factaq3 de mere
trice virgo: nō recordat̄ priorum ſed gloriat̄
Eccl. 3. in itegritate. Ait ergo ꝓpheta: Sicut aqua
extinguit ignē: ita elemoſyna extinguit pec
catum. Sepe quidem videmus hec fieri: vt
aqua effuſa flammaꝝ reſtinguat incendia:
ſed ⁊ ecōtrario interdū videmus ꝙ imenſi
igniū globi aquarū fluenta cōſumant: ⁊ ve
luti ab aquis accepta eſca vehementiū redi
uiuis ardoribꝰ conualeſcat: ita vt videatur
aqua nō extinxiſſe incendia: ſ; auxiſſe. Quꝫ
nam eſt illa aqua quꝫ cōſumit flāmas: nec
ipſa cōſumit̄ a peccatoribꝰ: ſed gehēnꝫ ꝯſu-
mit incendia? Quꝫ dum ꝑ baptiſmū infun-
ditur: ⁊ ipſa in hominibꝰ ⁊ tartari reſtinguit
ardorem. Viuit plane i hominibꝰ: ſicut ait
Job. 4. dominꝰ: Aqua aūt quā ego dabo ei fiet in
eo fons aquꝫ ſalientis: ⁊ reliqua. Mirum ſ;
in modū aqua chriſtus vna eadēq3 opera-
tione ⁊ viuificat ⁊ extinguit. Viuificat enī

animaſ: delicta reſtiguit: has lauacri ſui re-
frigerio reparat: illas gurgitis ſui vnda cō-
ſumit. Et qd̄ ad maiorē baptiſmatis ꝑtinet
grām: apud ſuperos myſterium celebrat̄: et
apud inferos gehēna reſtinguit̄: hic fluunt
aquꝫ: ⁊ illis tepeſcit incendiū: hic i fonte hō
mergit̄: ⁊ illic de tartaro liberat̄. S; nec mi-
rum ſi in baptiſmi ſacramēto aperiat̄ infer-
num: cum tūc quoq3 referet̄ ⁊ celum. Aperi-
untur eñ hꝫc elementa: vt ad lauacrū chri-
ſti cōueniat libertas ⁊ gratia. Libertas eñ
reſurrecturꝭ tribuit̄: gratia regnaturis. Illi
eruunt̄ de pꝫna: hi aſſumunt̄ in gloria. Illi
qui erant ſerui peccati: liberi fiunt iuſticiꝫ.
Hi qui anguſtijs ſeculi tenebātur: paradiſi
amena ꝑcipiunt. In baptiſmo ergo chriſti
aperiunt̄ celi: aperiunt̄ et tartara. Inde vt
ſpūſſanctus adueniat: illuc vt miſericordia
ſaluatoris accedat: deferatur de celo vita:
mors a tartaro deſtruat̄. Ita igit̄ elemoſy-
na extiguit peccata: ſicut aqua baptiſmi ge
hennꝫ extinguit incendium. Ergo elemoſy-
na quodāmodo animarū aliud eſt lauacrū:
vt ſi quis forte poſt baptiſmū humana fra-
gilitate deliquerit: ſuꝑſit ei vt iterū elemo-
ſynis emundet̄: ſicut ait dominꝰ: Date ele- Luc. 11.
moſynam: ⁊ ecce omnia mūda ſunt vobis.
Niſi ꝙ: ſalua fide dixerim: indulgentior eſt
elemoſyna ꝙ̄ lauacrum. Lauacrū eñ ſemel
datur: ⁊ ſemel veniā pollicet̄. Elemoſynam
autē quotiens feceris: totiens veniā ꝓme-
reris. Hi ſ; duo miſericordiarū fontes ſunt:
qui ⁊ vitā tribuūt: ⁊ peccata cōdonāt. Qui
vtrūq3 cuſtodierit: regni celeſtis honore di-
tabit̄. Qui aūt maculato fonte viuo ad mi-
ſericordiꝫ ſe fluenta contulerit ⁊ ipſe miſeri-
cordiam ꝯſequet̄.

De hoſpitalitate in euāgelio. xxxii

Aduertit ſanctitas
vestra fratres euāgelicam lectio
nem: quēadmodum dominꝰ di-
ſcipulis ſuis int̄ ceteras exequē-
das virtutes etiā hoſpitalitatis iura ꝑſcri-
pſerit. Ait eñ: In quācunq3 ciuitatē introi- Matth. 10.
eritis: interrogate quis in ea dignus eſt: et
ibi manete: donec exeatis: ⁊ reliqua. San-
cta plane ⁊ diuina ſentētia quꝫ ⁊ diſcipulis
eligendi opinionē primitus detulit: ⁊ facili-
tatem penitus amputauit. Prouidit enim
modum ſtatuēdo: ne vir ſanctus aut citus
eſſet in iudicādo: aut leuis in hoſpite com-

mutādo. Sicut eñ nobis ꝑmiſit arbitriū:
ita ⁊ voluit nos tenere cōſtantiam. Q eñ
rep̄henſibile eſt: vt vir qui euāgelium annū
ciat: ⁊ docet errandum nō eſſe: ipſe ꝑ diuer-
ſos incipiat oberrare: ⁊ domū cui pacem di
xerat: deſerere: hoſpitem cui benedictionē
intulerat cōtriſtare? Magna eñ hoſpitali-
tatis eſt gratia: nec facile violanda: omnibꝰ
aperta eſt: omnibꝰ parata ē: ⁊ ſanctos liben
ter ſuſcipit: ⁊ peccatores tolerat patienter.
Sed repetamꝰ ſanctā ipſam diuināq3 ſen-
tentiam. Si eñ in littera placet: ⁊ in myſte-
rio forſitan plus placebit. Ait igit̄ vt cū in-
tramꝰ in ciuitatē: interrogemꝰ quis in ea vl̄
hoſpes dignus vel idonea domus ſit: ⁊ ibi
maneamꝰ: donec dies ꝑfectionis adueniat.
Quꝫ ſentētia altiorem nobis tribuit intelle
ctum. Non eñ mihi videt̄ de huiꝰ ſeculi ho
ſpite vel domo iuſſiſſe: nec tam diligēter in-
quirere: ſed de illo magis q̄ nos vſq3 ad diē
exitus noſtri poſſit inoffenſos hoſpes illꝫ-
ſoſq3 ſeruare. Nam huiꝰ ſeculi hoſpitē cito
lꝫdimus: cito offendimꝰ: interdum ei ⁊ poſt
triduū diſplicemus. Fidelis igit̄ domus: et
hoſpes dignꝰ inquiri iuſſus eſt. Quꝫ domꝰ
fidelior ecclia: quis hoſpes dignior ſaluato-
re? Iſte peregrinos vt filios ſuſcipit: illa ſuſ
ceptos refouet vt infantes. Iſte hoſpitibꝰ
ſicut experti ſumuſ: pedes lauare geſtit: illa
menſā parare feſtinat. Quos eñ ſaluator
viua aqua refrigerat: hos reficit celeſtibꝰ ci-
bis eccleſia. Hunc igit̄ hoſpitem euāgeliſta
inquiri iuſſit: ⁊ vſq3 ad diem exitus nr̄i cum
hoc habitare p̄cepit: ne aliqua leuitate me-
dio tempore aliorſum forſitan emigremus:
hoc eſt: q̄ ſemel in chriſtū credidimꝰ: nō iteꝝ
velut tranſgreſſores ad idola recurramus.
Matth. 6. Scriptū eſt eñ: Nemo pōt duobꝰ dñis ſer-
uire. Dum eñ vni placere geſtit: alterū ſen-
tit iratum. Chriſtū igit̄ hoſpitem deſerere
nō debemus: quēadmodū ⁊ petrus apoſto
lus cum ſuis ſimilibꝰ: deſerentibꝰ alijs dñm
non reliquit. Sed dicamus qd̄ ille ad ſalua
Joh. 6. torem dixit: Domine ad quē ibimꝰ? Verba
vitꝫ eternꝫ tu habes: ⁊ nos credimus. Ecce
executor celeſtiū preceptorū: qui qm̄ chriſti
nō mutauit hoſpitiū: meruit cum chriſto re-
gni celeſtis habere ꝯſortium.

In tempore ieiunij non lu xuriandum eſſe. xxxiii

Diximus ſuperiore
dominica hoc eē fidei nr̄ꝫ opus
primum: vt horū quadraginta
dierū curriculo deuotiſſime ieiunemꝰ: ⁊ iſtā
eſſe cauſā ſalutis noſtrꝫ: ſi hoc tēpore abſti
nentiꝫ operam cōmodemus. Atq3 ideo fra-
tres dilectiſſimi inſpicere debemꝰ quꝫ ſit hu
ius forma ieiunij: vt reſpiciamus quāta ſit
eiꝰ vtilitas. Eſt eñ interdū inutile ⁊ inane
ieiuniū: qd̄ licet ventrē ⁊ omnia viſcera ſuc-
co ſaturitatis exhaurit: nō tamē acceptū eſt
deo: quia mentē ⁊ intimos ſenſus minime
vinculo iniquitatis euacuat. Quid eñ pro-
deſt ieiunare viſceribꝰ: ⁊ luxuriare venatibꝰ:
abſtinere cibis: errare peccatꝭ: caſtigare cor-
pus: inedia mentē exercere nequicia: vinū
forte nō bibere: ⁊ ebrium cogitatione mali-
gnitatis incedere: niſi ꝙ facilior cauſa eſt ſa-
turi ſiue temulēti ꝙ̄ iniqui pariter et ieiuni.
Ille eñ peccare aliquādo deſinet qui ebriꝰ
aliqñ obdormit: hic autē errare nō ceſſat q̄
exercitatus malis ieiunijs ſemꝑ inuigilat.
Unde inutile ⁊ inane eſt tale ieiuniū qd̄ in-
edia mēbra debilitat ⁊ animā a ꝑditione nō
liberat. De quo ieiunio dicit ſanctꝰ ꝓpheta
ex perſona dñi: Ut quid mihi ieiunaſtꝭ: nō Eſa. 58.
tale ieiuniū elegi dicit dominꝰ. An putatis
illum ieiunare fratres qui ꝓmo diluculo nō
ad eccleſiā vigilat: nō beatorum martyrū
loca ſancta ꝑquirit: ſed ſurgēs cōgregat ſer-
uulos: diſponit retia: canes ꝓducit: ſaltꝰ ſil-
uaſq3 perluſtrat? Seruulos inquā ſecū per-
trahit fortaſſe magis ad eccleſiā feſtinātes
et voluptatibꝰ ſuis peccata accumulat alie-
na: neſciens reum ſe futurū tam de ſuo de-
licto ꝙ̄ de perditione ſeruorū. Tota igit̄ die
venatibus imorat̄: nūc clamorē imodera-
tum effert: nūc ſilentiū latenter indicit. Lꝫ-
tus ſi aliquid ceperit: iratus ſi id qd̄ nō ha-
bebat amiſerit: et tāto ſtudio gerit q̄ſi ideo
indictum ieiuniū fuerit vt venetur. In his
ergo luxurijs fratres dicite q̄s cultꝰ ſit dei:
quꝫ mētis poſſit eſſe deuotio: qui ꝓpterea
ieiunat: nō vt deo atq3 orationibꝰ vacet: ſed
vt tota die ocioſus ⁊ liber ꝓprias exerceat
voluptates? Quis igitur qui eiuſmodi es
frater veſpere ad domū redeas: q̄uis decli-
nante iam ſole manduces: potes videri tar
dius te refeciſſe: nō tñ domino ieiunaſſe: nō
eñ potes videri voluptatem tuam exercēs

feciſſe domini voluntatē. Hec em̄ volūtas
eſt dn̄i: vt ieiunemꝰ a cibis pariter ⁊ a pecca
tis. Abſtinentiā indicamꝰ corpori: vt a vi-
tijs magis animā abſtinere poſſimus. Fre-
num em̄ quoddā eſt luxuriantis animę cor-
pus exhauſtuʒ. Quiſquis em̄ ieiunat ⁊ pec
cat: lucrum eſcarū feciſſe videt̄ nō ſalutis: ⁊
parcēdo copijs repleſſe cellarium nō mentē
ſaginaſſe virtutibꝰ. Nōnulli autē diuinorū
īmemores ꝑceptorum ita circa ſeruos ſuos
⁊ ſubditos ſibi poteſtatē dominatiōis exer-
cent vt in his diebꝰ nō dubitent flagris eos
cędere: pęnis afficere: cōpedibus ꝑpedire: ⁊
ſi forte cuʒ ad reficiendū venit̄: tardius mi-
niſter affuerit: ſtatim eū verberibꝰ laniare:
⁊ prius ſe ſatiare ſeruuli ſanguine ꝙ̄ conui-
uij voluptate. Horū tale ieiuniuʒ ē: qđ ideo
ieiunatū eſt: nō vt diuinitatꝭ miſericordiaʒ
ꝓuocaret: ſed vt clamoreʒ familię ingemiſ-
centis effunderet. Quiſquis autē cupit de
deo miſericordiaʒ ꝓmereri: ipſe debet prior
Luc. 6. eſſe miſericors. Scriptū eſt em̄: Qua mēſu-
ra menſi fueritis: eadē mēſura remetiet̄ vo-
bis. Et qđ magis dolēdum ē: chriſtianꝰ do
minus chriſtiano in his diebꝰ ſeruo nō par-
cit: minime reſpiciēs ꝙ et ſi ſeruus eſt cōdi-
tione: gratia tn̄ frater eſt. Eteniʒ ſimilit̄ chri
ſtum induit: iiſdem participat ſacramētis:
eodē quo ⁊ tu vtit̄ deo patre: cur te nō vtat̄
vt fratre? Sūt em̄ plerīq qui de venatibus
redeūtes magis canum ꝙ̄ ſeruorū curaʒ ge
runt: ⁊ faciunt eos iuxta ſe vel recūbere vel
dormire: quotidianū illis cibum ſui ꝑſentia
miniſtrātes: qui vtrū ſerui eius fame mori-
ant̄ ignorant: ⁊ qđ eſt grauius niſi diligēter
his ꝑparatum fuerit: ꝓ cane ſeruus afficit̄.
Uides em̄ in nōnullorū domibꝰ nitidos et
craſſos canes diſcurrere: homines autē pal
lentes ⁊ titubātes incedere. Iſti ergo miſe-
rebunt̄ aliquādo pauperibꝰ qui mime ſuis
famulis ⁊ domibꝰ miſerent̄? Scire igit̄ de-
bemꝰ fratres hoc acceptū deo eſſe ieiuniuʒ:
nō ſolum vt abſtinentia caſtigemꝰ corpora:
ſed etiaʒ humilitate animas induamꝰ. Si-
mus ad ſeruulos mites: blandi ad extrane-
os: miſericordes ad paupes. Surgētes pri-
mo diluculo ad ecclīam feſtinemꝰ: referamꝰ
deo gratias: peccatis veniā poſtulemus: ro
gantes ꝑteritis delictis indulgentiā: caute-
lam futurꝭ. Tota die ſit nobis vel oratio vꝭ
lectio. Qui litteras neſcit: ſanctuʒ virū per-
quirens eius cōfabulatione paſcatur: nulli
actus ſęculi: actꝰ diuinitatꝭ impediant: non
ludus tabulę mentem auocet: nō voluptas
canū ſenſus obducat: nō negocij cōpendiū
animā auiditate peruertat. Quicquid eniʒ
aliud ꝑter mandatū dei feceris: ꝙ̄uis abſti-
neas: nō ieiunas. Hoc eſt em̄ ſalutare ieiu-
nium: vt ſicut abſtinet̄ corpus ab epulis: et
anima refrenet̄ a vitijs. Illud etiaʒ fratres
ad ꝑfectioneʒ ieiunij tacendū nō eſt: vt qui
abſtinemꝰ ⁊ minime prandemꝰ: hoc tēpore
prandia noſtra pauperibꝰ ꝑrogemus. Hęc
em̄ eſt vera iuſticia: ſi te eſuriēte de cibo tuo
alius ſatiet̄: ⁊ tu prędictis tui ieiunijs dn̄m
roges: ⁊ ille ꝓ te ſatiatus exoret. Utrunq
tibi ꝓficiēs: ⁊ tua fames: ⁊ ſaturitas mēdi-
corum. Cęterū qui ſic abſtinet: vt nihil pau
peribꝰ de ſuis epulis largiat̄: videt̄ quęſtuʒ
ſibi ſuum feciſſe ieiuniū ⁊ negociationē par-
cendo. Ad hoc em̄ abſtinuit: nō vt placeret
deo: ſed ne amplꝰ erogaret. Atq ideo bo-
na elemoſyna cū ieiunio: quaſi nō quoddā
negociationis genꝰ: vt tam parce viuat: vt
abſtinentia ſua monachos clericoſq pręce-
dat: Niſi hoc intereſt ꝙ illi hoc quęſtꝰ cau-
ſa faciūt: nos ſalutis: illi pecunię cōpendio
animas macerāt: nos ꝓpter animaꝝ lucrū
noſtra corpora caſtigamus.

De quadrageſima. xxxiiii

Nonnulli chriſtia-
norum fratres exiſtimātes ſe di-
uinitatis ꝑcepta religioſius ob-
ſeruare: prętermiſſa deuotiōe q-
dragesimę cuiꝰ hodie curamus exordiū: qn-
quageſimā ſe facere mentiunt̄: cum id neq
diuinis litteris iubeat̄: neq traditum ſit au
ctoritate maiorū. Sola igit̄ hoc faciunt ani
mi ꝑſumptione: ⁊ dum putant ſe deuotius
agere: ſupſtitioſius cōuerſant̄. Dicit ſe ob-
ſeruare quinquageſimā qui forte quadrage
ſimam implere vix poſſit. Bonū eſt quideʒ
cunctis tēporibus ieiunare: ſed melꝰ qua-
drageſimā ieiunare cuʒ chriſto. Hanc enim
quadrageſimā nobis dominꝰ ſuo ieiunio cō
ſecrauit. Quo dixi ieiunio nō ieiunijs. Unū
em̄ ieiunium dn̄i fuit: quia cōtinuatis qua-
draginta diebꝰ ⁊ noctibus cibū omnino nō
ſumpſit. Quiſquis ergo chriſtianꝰ cōſecra-
tam ieiunādo nō impleuerit q̄drageſimaʒ:
ꝑuaricationis ⁊ cōtumacię reus tenebit̄: ꝙ
legem diuinitus ꝓ ſalute ſua datā prandē-
do ipſe reſcindit. Reſcindis em̄ legē qui ex-
emplū ieiunij dominici nō cuſtodis. Qua-
lis autē chriſtianus es: cum dn̄o ieiunāte tu
prandes? Qualis chriſtianꝰ es: cum chriſto
eſuriēte tu reficeris? Ille ꝓ ſalute tua famē
ſuſtinet: tu ꝓ peccatis tuis ieiunare formi-
das. Dicite em̄ mihi: interrogo vos: qui in
quadrageſima prandetis: ſi nō in cōſciētijs
veſtris rei eſtꝭ ꝙ abſtinēte toto populo vos
ſoli contra ꝑceptuʒ domini deuoratis: ſi nō
vobis rubor eſt cuʒ exitis in publicū: ne qs
vobis ieiunus occurrat: aut ſi nō cogitatꝭ:
cum ad eccleſiaʒ ꝓceditis: queādmodū pa-
cem epiſcopo porrigatꝭ: ne forte ipſo ſpiritu
oſculi veſtri vos reprobet? Qꝫ ſi hęc nō co-
gitatis forſitan: vehemēter erratꝭ. Scire em̄
debetis: cū in quadrageſimę diebꝰ ieiunio
pranſus occurrit: nō bene đ illo iudicat qui
ieiunat. Hoc em̄ ideo dico: quia audio com-
plures qđ grauiꝰ eſt: fideles alternis ī qua-
drageſima hebdomadis abſtinere: ⁊ conſe-
cratum illū dierum numerū gula intempe-
ranti violare: hoc eſt: prandere ſeptē dieruʒ
curriculo: ⁊ ſeptem dierum ſpacio ieiunare.
Quibꝰ hoc dico: cur etiaʒ ꝑ illos ſeptē dies
fraudem ſibi faciant ieiunādo: cuʒ illis ieiu
niuʒ tale nō proſit? Quis em̄ abſtineat qs
certis diebus: ꝙ̄uis ciboꝝ dulciora alimen-
ta nō ſumat: non tn̄ illi accepto fert̄ quadra
geſimę ieiuniū: ꝙ nō diebus quadraginta
ieiunat. Pudet dicere: ſenes ⁊ aniculę q̄dra
geſimā faciūt: iuuenes ⁊ iuuēculę nō faciūt.
Omni igit̄ ſollicitudine tempꝰ ſacratiſſimū
celebremus: nō ꝑtereat nos dies abſq ieiu
nio: nō nos trāſeat vna hebdomada abſq
vigilijs. Ille em̄ facit quadrageſimā qui ie-
iunādo ⁊ vigilando aſcēdit ad paſcha. Naʒ
ſicut reliquo anno ieiunare ꝑmiuʒ eſt: ita in
quadrageſima nō ieiunare peccatuʒ ē. Illa
em̄ voluntaria ſunt ieiunia: iſta neceſſaria:
illa de arbitrio veniūt: iſta đ lege: ad illa in-
uitamur: ad iſta cōpellimur. Sed videamꝰ
iſte quadraginta dierū ſacratiſſimꝰ numerꝰ
Gen. 7. vnde habere cępit exordiū. Legimꝰ primuʒ
in veteri teſtamēto noe tēporibus: cū omne
genꝰ humanū ſcelerata iniq̄tas occupaſſet:
tot dierū numero patefactis cataractis cęli
aquarū pluuias defluxiſſe: ⁊ myſterio quo-
dam quadrageſimę inundatiōe orbi terraꝝ
facta nō tam diluuiū ꝙ̄ baptiſmū cōtigiſſe.
Baptiſmū plane fuit ꝑ qđ in peccatoribus

iniquitas ſublata eſt: noe iuſticia ꝯſeruata.
Ita ergo et modo nobis dn̄s illius tēporis
q̄drageſimā dedit: vt cōſtituto dierū nume
ro: patefactꝭ cęlis pluuia nos miſericordię
cęleſtis irroret: ⁊ inundatiōe facta ꝑ baptiſ-
mum lauacri ſalutarꝭ nos imber illuminet:
⁊ ſicut tunc factū eſt: aquarū fluctibꝰ extin-
guat̄ in nobis delictorū iniquitas: virtutū
iuſticia ꝯſeruet̄. Ipſa em̄ quę ſub noe: ⁊ mō
vertit̄ ratio. Baptiſmum em̄ peccatori dilu
uium eſt: cōſecratio eſt fideli. Per lauacruʒ
em̄ domini ſaluat̄ iuſticia: necat̄ iniuſticia:
Qđ ī vno eodemq factū videmꝰ apoſtolo
Act. 9. paulo: qui priuſq ꝑceptis ſpūalibus laua-
ret̄: erat blaſphemus: ꝑſecutor ⁊ ſaulus. At
vbi pluuia ſup euʒ lauacri cęleſtis influxit:
necat̄ blaſphemus: necat̄ ꝑſecutor: necat̄ et
ſaulus: viuificat̄ apoſtolus: viuificat̄ iuſtꝰ:
viuificat̄ ⁊ paulus. Uſqadeo auteʒ ꝑdidit
veterem cū actibus hominē vt cū moribus
mutaret ⁊ nomē. Quiſquis ergo in hac de-
uotione quadrageſimę dn̄ica mandata ſer-
uauerit: necabit̄ in eo diabolica impietas:
apl̄ica aūt reſeruabit̄ gr̄a: ⁊ ſuccedens q̄dā-
modo ſibi morit̄ ea parte q̄ peccator ē: viui-
ficat̄ ex illa parte qua iuſtꝰ ē. Uideamꝰ etiā
ſi alibi in ſcripturꝭ hūc myſticū quadrageſi-
Exo. 16. mę numeꝝ poſſimꝰ inuenire. Legimꝰ ꝙ ſan
ctus moyſes in heremo quadraginta ānoꝝ
curriculo filios iſrael cęleſti māna nutrierit.
Bonus ḡ numerꝰ qui ſemꝑ cęlū aperit. Bo
nus iquā numerꝰ ꝑ quē iuſticia noe ſaluat̄:
⁊ iſrael filij ſaginant̄. Un̄ ⁊ nos obſeruemꝰ
hūc numeꝝ: vt apiant̄ nob̄ cęli: q̄tenꝰ ⁊ plu-
uia nos gr̄ę ſpūalis irroret: ⁊ ſpūaliū ſacro-
rum manna reficiat. Inſtar em̄ patrū nr̄oꝝ
hac obſuatiōe q̄drageſimę ⁊ iuſtificamur ⁊
paſcimur. Iuſtificamur lauacro: paſcimur
ſacris. Sʒ dicet aliq̄s: filios iſrael ī heremo
qn̄ manna ſaturati ſunt: minime ieiunaſſe.
Ego aūt dico illos nō niſi abſtinētię tūc va
caſſe: atq iō cęleſtꝭ alimonię gr̄aʒ meruiſſe.
Primū q2 deſertū oē ieiuniū ē: q2 anxietas
ſolitudis ꝯcupiſcētiā repellit eſcaꝝ: deide ī
heremo vn̄ accuratę epulę? vn̄ vina p̄cioſa?
vn̄ q̄draginta ānoꝝ tp̄e q̄liſcūq ſuba? In-
telligimus ergo ieiunaſſe filios iſrael: quia
cognoſcimus illis eſcaruʒ copiam defuiſſe:
et tunc ſumpſiſſe cibuʒ quādo largienti do-
mino placuiſſet. Satis aūt diu ieiunat qui
cum chriſti voluntate ſe reficit. Uſqadeo
vero abſtinētia filiorū iſrael in heremo pla-

cuit ſaluatoꝛi: vt quoꝛundā etiā inter ipſos
intemperantia notareꝛ: ita vt quiſquis aui-
dioꝛ duplum mānę cibum ſibi collegerat: h
hac iniuria ferireꝛ: vt nō tam cibum ſibi in-
ueniret ſeruaſſe ꝙ̄ vermes: ſcʒ vt quia ſu-
pꝛa moderatā refectioneʒ cōcupierat: velut
ſtimulis quibuſdā cōſcientię in moꝛem ver-
mium vrgereꝛ. Igiꝛ ⁊ nos fratres obſeruā-
tes quadrageſimę quotidiana et moderata
ieiunia: ⁊ tanꝙ̄ in heremo ꝯſtituti nihil de-
litiarū ſęcularium cogitemus: nulla nos cu-
piditatū coꝛpoꝛaliuʒ dulcedo ſollicitet. Si-
mus ſobꝛij: ſimus caſti: habētes quideʒ cō-
uerſationeʒ in vrbibus: poſſideamꝰ mente
deſertū. Si ita abſtinētes egerimus: erit vt
cęleſtꝭ mannę reficiamur alimonia: ⁊ nullis
vermiū ſtimulis cōpungamur.

De ieiunio domini in deſerto: et quomodo non in ſolo pane viuit homo. xxxv

Eminiſſe debet ve-

m ſtra dilectio: h me anterioꝛe do-
minica pꝛ̄dicaſſe: ⁊ dediſſe rōneʒ
cur dominꝰ quadrageſimā ieiu-
nauerit: vel cur ipſa ieiunia i deſerto tranſ-
egerit. Diximus eñ hęc oīa obſeruaſſe eum
nō iuſtificationis ſuę cauſa qui erat virgo ꝑ
omnia: ſed noſtrę ſalutis gratia: vt quoꝛuʒ
generatio ꝑ intēperantiā peccauerat: ꝑ ab-
ſtinentiā ſanareꝛ. Videamus igiꝛ quid illo
in tempoꝛe vel in ipſa ſolitudine geſtuʒ ſit.
Dicit eñ euāgeliſta affuiſſe ibi diabolum: ⁊
ſaluatoꝛem eiꝰ verſutia fuiſſe tentatuʒ. Ait
nanqꝫ ſacra lectio: eſuriſſe dominū: ⁊ dixiſſe
Matth.4. illi diabolum: Si filiꝰ dei es: dic lapidi huic
vt fiat panis. Videte arteʒ domini qua ad-
uerſariuʒ fraude circūuenit. Poſt multa ie-
iunia eſurire ſe ſimulat vt diabolum quē ie-
iunando iam vicerat: iterum eſuriēdo ſolli-
citet. Spem eñ illi cōgrediendi ex infirmi-
tate famis quodāmodo tribuit: vt dum ve-
luti contra imbecillem cōgrediꝛ: glorioſius
ſupereꝛ. Hęc eñ eſt vera victoꝛia: vt qꝛ adā
īmoꝛtalem glorioſum ⁊ epulantem ſubuer-
terat: nūc ab hoīe moꝛtali humili atqꝫ eſuri-
ente vincaꝛ. Cernens eñ eſurientē diabolꝰ
dominū: hominē putat: dubitat ſaluatoꝛē:
Ibidem. et ideo ait: Si filius dei es: dic lapidi huic
vt fiat panis. O miſera ſathanę et extrema
cōgreſſio: diabolus in deſerto tentationis
ſolida arma nō inuenit: deeſt illi de paradi-
ſo amenitas arboꝛum: deeſt illi conſiliatrix
eua: deeſt illi pomoꝛū ſpecioſa deceptio: et
quia nō inuenit cibuʒ quē offerret eſuriēti:
poſtulat in cibum ſaxa mutari. Vndiqꝫ ex-
cluſus: vndiqꝫ defraudatus ad pauimēta ſe
confert. Satis eñ manifeſte oſtendit vaſti-
tatem ſibi heremi reſtitiſſe: cū putat ꝓpter
inopiam rerū etiam elemēta poſſe cōuerti.
Poſtulat igiꝛ in panem lapides cōmutari.
Verſutꝰ ⁊ callidus ſcit quid petat: nouit fa-
ctum eſſe qđ dicit. Meminit eñ in veteri te-
ſtamento ſitientibꝰ aquam de lapide ꝓflu- Exo.17. Numeri.20
xiſſe: vult etiā hic eſurienti cibum de lapide
miniſtrare. Retinet eñ duriciam petrę in li-
quoꝛem fontiū reſolutā. Cupit etiā hic aſpe-
ritatē ſaxi in panis dulcedinē tranſfoꝛmari.
Suſpicaꝛ eñ ipſuʒ eſſe chꝛiſtū: qui hęc ope-
rari ſoleat de natura ſaxoꝛuʒ. Sicut ait apo-
ſtolus paulus: Bibebāt de ſpūali ꝯſequēti 1.Cor.10.
petra: Petra aūt erat chꝛiſtus. Suſpicabaꝛ
inquā ipſuʒ eſſe chꝛiſtū: cuʒ poſtulabat vt
de lapide panē faceret: ſed putabat tantū-
modo ſolū hominē: cum eſurientē videbat.
Saluatoꝛ autē verſutiā eiꝰ mira reſponſio-
ne cōdemnat. Nec facit qđ dicit diabolus:
ne videaꝛ ꝓ arbitrio aduerſarij virtutis ſuę
gloꝛiam declarare. Nec tamē reſpondit nō
poſſe fieri q̄ negare nō poterat qđ ſępe iam
fecerat. Igiꝛ nec acquieſcit petēti nec dene-
gat exploꝛanti: ac ꝑ hoc ⁊ potentiā virtutis
ſuę ſuo reſeruat arbitrio: ⁊ verſutiā aduerſa-
rij diuino cōfutat eloquio. Reſpondit ergo
illi: Nō in ſolo pane viuit homo: ſed i omni Matth.4.
verbo dei. In quo ſūt vitę alimēta cęleſtis.
Verbum autē dei chꝛiſtus eſt dominꝰ: ſicut
euāgeliſta dicit: In pꝛincipio erat verbū: et Ioh.1.
verbū erat apud deū. Quiſquis ergo ver-
bo chꝛiſti paſciꝛ: terrenū pabulum nō requi-
rit: nec eñ poteſt ſęculi panē cupere: q̄ pane
reficiꝛ ſaluatoꝛis. Habet eñ dominꝰ ſuū pa-
nem: imo panis ipſe ſaluatoꝛ eſt: Sicut do-
cuit dicēs: Ego ſum panis q̄ de cęlo deſcen- Ibidē.6.
di: De quo pane dicit ꝓpheta: Et panis coꝛ Pſ̄.103.
hominis cōfirmat. Quo ergo mihi panem
quē offert diabolus: cuʒ habeā panē quem
chꝛiſtus impartit? Quo mihi cibum ꝑ queʒ
ꝓtoplaſtum deiectū memini: eſau pꝛimiti-
uis fraudatū vidi: iudam ſcarioth ꝓditiōis
ſcelere denotatuʒ? Adam eñ ꝑ eſcam para- Gen.3.
diſum ꝑdidit: eſau ꝑ lentem honoꝛē pꝛima- Ibidē.25.

tus amiſit: iudas ꝑ bucellā apoſtolatꝰ ſub-
lime depoſuit: ex quo eñ bucellaʒ ſumpſit:
nō iam apoſtolus cępit eſſe ſed ꝓditoꝛ. Sic
Ioh.13. eñ ſcriptum habes dicente dño: Cui intin-
ctum panē dedero: ipſe me tradet. Et conti-
nuo poſt bucellaʒ introiuit i illū ſathanas.
Non bonus cibꝰ poſt quē negaꝛ dominus:
poſt quē ingrediꝛ inimicus. Non bonꝰ cibꝰ
poſt quem chꝛiſtus reſpuiꝛ: deuoꝛatur anti-
chꝛiſtus. Non bonus cibꝰ qui benedictione
caret: maledictione cōpletur. Illa ergo eſca
nobis neceſſaria ē quę vitā pꝛęſtat: quę ani-
mam paſcit: poſt quā ſequiꝛ chꝛiſtꝰ: inimicꝰ
excludiꝛ. Illam eſcam accipere debemꝰ quā
ſaluatoꝛ nō diabolus ſubſequaꝛ: quę perce-
ptione ſui cōfeſſoꝛem faciat non ꝓditoꝛem.
Q̄ꝫ bene autē ieiunioꝛum tēpoꝛe verbū dei
dixit: eo ꝙ reficit: vt ꝯſideret ieiunia noſtra
nō debere ſęculi actibꝰ occupari: ſed ſacris
litteris exerceri. Negligit eñ famem coꝛpo-
ris qui pabula lectiōis intēdit: nec ventris
curaʒ habere poterit: qui alimentū verbi cę-
leſtis acquirit. Ipſa eſt eñ refectio quę ſagi-
nat animā: quę impinguat viſcera cum de
diuinis ſcripturis cibū eloquij perennis ac-
cipimus. Ipſa eſt eſca quę vitam ęternā tri-
buit: ⁊ inſidias a nobis diabolicę tentatio-
nis excludit. Q̄ꝫ aūt ſacrarum litterarū le-
Ibidem.6. ctio vita ſit: dominꝰ teſtatur dicēs: Verba
quę ego locutus ſum vobis: ſpiritus et vi-
ta eſt.

Item de quadrageſima. xxxvi

Ate dies deuotio-

a nem ſanctę quadrageſimę pꝛ̄di-
cantes: ſacrarū litterarū exem-
pla ꝓtulimus: quibꝰ appꝛobare-
mus hunc quadragenariū numeruʒ nō eſſe
ab homnibꝰ conſtitutū: ſed diuinitꝰ cōſecra-
tum: nec terrena cogitatiōe inuētū: ſed cęle-
ſti maieſtate pꝛ̄ceptum. Atqꝫ ideo qui conſti-
tutum numerū vna die mādücando pꝛ̄terit:
nō vt vnius diei violatoꝛ accuſaꝛ: ſed vt to-
tius quadrageſimę trāſgreſſoꝛ arguiꝛ. Vñ
bonū ē homini vt dictū numeꝝ ſine laboꝛe
ieiunet: ⁊ totiꝰ q̄drageſimę ꝯſequaꝛ pariter
ſanctitatem. Hęc aūt nō tam ſacerdotū pꝛę-
cepta ꝙ̄ dei ſunt: Atqꝫ ideo qui ſpernit non
ſacerdotē ſpernit: ſed chꝛiſtuʒ qui in ſuo lo-
quiꝛ ſacerdote. Videamꝰ igiꝛ quo tempoꝛe
hanc obſeruantiā nobis indixerit dominꝰ:
ſi nō veluti ꝑ iſtam deuotionē cuncta elemē-
ta voluerit habere ꝑfectū. Ecce eñ indicta
quadrageſima: cōſtricta hyemali gelu terra
reſoluiꝛ: ⁊ aquarū fluēta meatꝰ ſuos glacie
liquefacta recipiūt: ſic quoqꝫ coꝛpoꝛū nr̄oꝛū
hoc eodem tēpoꝛe contracta ſceleribꝰ pecca-
ta ſoluunꝛ: ⁊ vitę noſtrę puri oꝛ curſus lique-
facto rigoꝛe diaboli meatū ſuum pꝛiſtinum
recognoſcit. Terra inquā indicta quadrage-
ſima aſperitatē deponit hyemis: ego indi-
cta q̄drageſima aſperitateʒ reijcio delicto-
rum. Illa terra aratris ſcindiꝛ: vt mūdanis
ſit congrua frugibꝰ: mea terra ieiunijs exa-
ratur: vt cęleſtibꝰ ſit apta ſeminibus. Sicut
eñ redditū vberioꝛē capit qui frequentiꝰ ve-
xando exercet campū: ita maioꝛem gr̄am ꝑ-
cipit qui exercet coꝛpoꝛis ſui campū ſępius
ieiunādo. Ecce eñ abſtinētię tempoꝛe her-
ba ſegetum reuiuiſcit in meſſem: ſurculꝰ ar-
boꝛis conaꝛ in fruticē: palmes vineę pube-
ſcit in gēmam: ⁊ omnia de inferioꝛibꝰ ad al-
tioꝛa ſe ſubrigunt: ita hoc eodēqꝫ tēpoꝛe ho-
minū ſpes inter moꝛtua reuiuiſcit in poſte-
rum: fides perdita reparaꝛ in gloꝛiaʒ: tem-
poꝛalis vita ꝑficit in ęternaʒ: ⁊ omne genꝰ
humanū ad cęleſtia ſe ſubrigens ab inferis
ad altioꝛa conſurgit. Modo ferruʒ geſtans
agricola ſarmenta deputat vinearū: Ita et
nunc euāgeliū tractās epiſcopꝰ ſoꝛdes am-
putat populoꝝ: ⁊ iſto quadragenario curri-
culo vniuerſę hoc agūt creaturę: quatenus
depoſitis ſuꝑfluis oꝛnate vel compte in pa-
ſcha ꝓcedant. Modo omnia ſūt in partu:
vt tunc reperianꝛ in fructu. Tunc eñ cōtra
naturę ſpeciem ſpina ꝓfert roſam: calamus
fragrat lilium: ſuauitatē arida virgulta de-
ꝓmunt: ⁊ ita cūcta floꝛibus adoꝛnanꝛ: vt fe-
ſtiuitatem diei magni creatura ipſa nitoꝛe
ſui celebꝛare credaꝛ. Igiꝛ ⁊ nos hoc eodem
ieiuniorū tempoꝛe ꝓducamꝰ de ſpinis no-
ſtris roſas: hoc eſt: de peccatꝭ iuſticiā: de ſe-
ueritate miſericoꝛdiā: de auaricia largitatē.
Iſtę eñ ſpinę ſunt coꝛpoꝛis noſtri quę pꝛ̄fo-
cant animā: de quibꝰ ait ſcriptura: Spinas Gen.3.
⁊ tribulos tibi germinabit terra. Germinat
eñ mihi terra mea ſpinas: ſi me coꝛꝑalis li-
bidinis titillatiōe cōpungit. Generat mihi
tribulos: cū me diuitiaꝝ ſęculariū cupidita-
te diſcruciat. Spina eñ chꝛiſtiano auaricię
ſuę radix ē. Spina viro bono honoꝛꝭ ambi-
tio ē. Videnꝛ eñ ſpecie apđ ſuoſ grata eē: ſ
lędūt: his q̄ niſi vigilādo ⁊ ieiunādo carere
nō poſſumus: quinpotiꝰ ꝑ abſtinentiā ipſę

ſpinę vertenť in roſam. Producit eñ ieiu-
nando libido caſtimoniã: ſupbia humilita-
tem: ſobrietas parcitatez. Hi eñ ſunt flores
vitę noſtrę qui ſuaue chriſto redolẽt: q̄ odo-
rem bonuz deo ſpirant. Vñ ait apoſtolus:
2. Cor. 2. Quoniã chriſti bonꝰ odor ſumus deo. Hãc
ergo quadrageſimaz largitus eſt nobis do-
minus: vt huiꝰ temporis ſpacio in morẽ to-
tius creaturę nũc concupiſcamꝰ virtutũ ger-
mina: vt in die paſchę fructũ iuſticię ꝓfera-
mus. Hoc autez quadragenario numero ſe
ipſe dominꝰ chriſtus exercuit: nõ vt ꝓfectũ
ipſe caperet: ſed vt ꝓfectum ſalutis nobis
oſtenderet. Hęc eñ erat in illo ſpina pecca-
ti quę verteretur in florem. Ipſe eñ erat flos
natus nõ de ſpina: ſed de virga: ſicut ait ꝓ-
Eſa. 11. pheta: Exibit virga ꝺ radice ieſſe: ⁊ flos de
radice eius aſcendet. Virga eñ erat maria
nitida: ſubtilis ⁊ v̈go: quę chriſtũ velut flo-
rem integritate ſui corpis germinauit. Con
tinuatꝫ ergo quadraginta diebꝰ hęc ieiunia
nõ eſuriens dñs procurauit: ſed dicit illum
euãgeliſta eſuriſſe poſtea: Quomodo ergo
põt fieri: vt qui tot dierũ numero famez ſi-
timq̧ non ſenſerit: poſtea eſurierit? Eſurie-
bat plane nec negare poſſumus q̧ eſurierit:
Eſuriit eñ nõ cibum hominũ: ſed ſalutem:
nec eſcarum ſecularium epulas cõcupiuit: ſed
animarũ deſiderauit cęleſtiũ ſanctitatẽ. Ci-
bus eñ chriſti eſt redemptio populorũ: cibꝰ
chriſti eſt paternę voluntatis effectus: ſicut
Iob. 4. ipſe ait: Meus aũt cibus eſt vt faciã volũ-
tatem patris qui me miſit. Vñ ⁊ nos eſuria
mus cibuz: nõ qui terrenis epulis apparať:
ſed qui diuinaꝝ ſcripturaꝝ lectiõe colligiť.
Ille eñ corpus ad tempus nutrit: hic autẽ
animã reficit in ęternum.

Item de quadrageſima. xxxvij

S bene retinet fra-

tres veſtra dilectio: hac ſuperiore
dñica p̄dicauimus q̧ ſanctã qua-
drageſimam abſtinẽdo ipſe dominꝰ ꝯſecra-
uerit: ⁊ tot dierum noctiũq̧ curriculo cibuz
omnino nõ capiens: vnũ ac ſolidum ieiunij
corpus effecerit: qđ in totuz nõ obſeruare:
ſacrilegum eſt: ex parte violare peccatũ eſt.
Hoc eñ fecit cauſa ſalutꝫ noſtrę: vt rem vti-
lem nõ ſolum doceret verbis: ſed etiã exem-
plis inſtrueret: vt iiſdem veſtigiis quibꝰ ad
fidem currimꝰ: ad abſtinentiã graderemur.
Sed videamꝰ quę cauſa ſteterit: vt ieiunia
ſaluator indiceret: ⁊ ipſe ſibi primũ vt bonꝰ
hũani generis medicꝰ ieiunaret. Bonꝰ eñ
medicus poculum qđ ęgro daturus ẽ prior
guſtat: vt peritiaz artis ſuę añ in ſe ipſe de-
monſtret: ⁊ experimentũ ęger accipiẽs ſecu-
rus ſit de poculo: ſecurior ꝺ ſalute. Deinde
quo loci hoc ipſum tempꝰ ieiunij ꝓcuraret:
Dicit eñ euangeliſta abſtinuiſſe dñm qua- Matth. 4.
draginta diebꝰ ⁊ noctibus in deſerto: Arbi-
tror itaq̧ cauſam hãc eſſe ieiunij: vt q꞉ p̄mꝰ
adam in paradiſo ꝯſtitutꝰ ꝑ intemperantiã
gulę gloriam imortalitatꝫ amiſerat: eandez
imortalitatẽ ſecũdus adam chriſtus ꝑ abſti-
nentiam repararet. Et quia cõtra mandatũ
dei guſtans de interdicta arbore peccatum
mortis inciderat: nunc ſcđm mandatũ do-
mini ieiunans: vitę iuſticiam mereret. Hoc
eñ ait ſaluator: vt iiſdem veſtigiis quibus
admiſſa fuerint delicta purgenť: hoc eſt: vt
q꞉ homo manducãdo deliquerat: corrigat
abſtinẽdo: vel quia epulando mulierez co-
gnouerat: nũc eandem ieiunãdo deſpiciat.
Adam eñ euam nõ niſi intemperãtia ꝓuo-
cante cognouit. Q̄diu aũt mãſit in illis in-
temerata parcitas: manſit ⁊ impolluta vir-
ginitas: ⁊ q̄diu ieiunauerũt ab interdictis
epulis: tamdiu ⁊ a pudẽdis ieiunauere pec-
catis. Fames eñ amica virginitatꝫ ẽ: inimi-
ca laſciuię. Saturitas vero caſtitatem ꝓdi-
git: nutrit illecebrã. Igiť ſicut dixi hoc agit
dominꝰ vt iis p̄iudiciis quibꝰ homo obno-
xius peccato fuerat libereť. Propterea tan-
q̧ ꝑ omnia ſm ſimilitudinem adę naſci vo-
luit: vt ſm ſimilitudinẽ omnia hois pecca-
ta diſſolueret. Adaz eñ de terra virgine na-
tus eſt: ⁊ chriſtus ꝺ maria virgine ꝓcreatꝰ.
Illius maternũ ſolũ necdũ ſciſſum fuerat:
iſtius maternũ ſecretum nunq̄ cõcupiſcen-
tia violatum. Adam dei manibꝰ plaſmatur
e limo: chriſtus dei ſpiritu formať in vtero.
Vterq̧ ergo oriť cum patre: vterq̧ virgine
vtiť matre: vterq̧: ſicut euangeliſta dicit: fi- Luc. 3.
lius dei eſt: ſed adam creatura eſt: filiꝰ chri-
ſtus vero ſubſtãtia. Hoc ergo agit dñs ſicut
adam ſecũdus: vt qđ prior homo mãducan-
do ꝑdiderat: hoc alter ieiunãdo recipiat: ac
legem in paradiſo abſtinẽtię datam in de-
ſerto cuſtodit. Sciebat eñ p̄ceptum dei nõ
vnius loci legem eſſe ſed mũdi. Non eñ in-
tereſt diuinitatꝫ mandatũ vtrum domi an
in agro cuſtodias: cum vbiq̧ ſit qui p̄cepit.
In deſerto itaq̧ ſaluator implet mandatũ

dei: vt ibi adam ſaluaret errantẽ: vbi fuerat
de paradiſi poſſeſſione ꝓiectus. Adam eñ
expulſus de paradiſo inculti mũdi deſerta
ſuſtinuit. In deſerto ergo primũ homini ſa-
lus refundiť: vbi nõ ſunt epulę: vbi deſunt
delicię: vbi qđ eſt oim maloꝝ cauſa: deeſt ⁊
mulier. Potuerat eñ adam inter illas para-
diſi incõcuſſus ſtare delitias: ſi eua ibidem
cũ diabolicis illecebris nõ fuiſſet. Cõueni-
ens ergo ẽ deſertũ ſaluti: vbi nõ eſt eua quę
ꝑſuadet: nõ eſt mulier quę blandiť. Videte
rem mirã in paradiſo: cũ adam diabolus di-
micat: vbiq̧ inſidiať homini: vbiq̧ congre-
ditur: ſed vbi mulierẽ inuenit vicit: ſed vbi
mulierẽ nõ inuenit victus abſcedit. Formã
igiť dedit nobis deꝰ i hoc facto: vt ieiunio-
rum tẽpore tanq̄ deſertũ habitantes abſti-
neamus epulis: voluptate: muliere: nec cõ-
iugať nobis eua: ne nos a caſta obſeruatio-
ne illecebroſa ꝑſuaſiõe ſubuertat. In deſer-
to eñ quodãmodo videť habitare qui qua-
drageſimę tẽpore ieiunꝰ ⁊ caſtus eſt. Deſer-
tum plane quoddã ipſum corpꝰ eſt chriſtia-
ni: cuz nõ repleť cibis: nõ poculis irrigať: ſ
arentis inedię ſqualore negligiť. Deſertum
inquã eſt corpꝰ noſtrũ: cum abſtinẽtia mar-
ceſſit caro: ſiti pallor obduciť: ⁊ ꝯtemptu re-
rum totiꝰ hominis ſpecies inculta ſordeſcit.
Tunc chriſtꝰ dñs habitat deſertuz pectoris
noſtri: cũ noſtrã terrã fame ſqualidaz ac ſiti
aridam eſſe reperit: ſcđm qđ ait ꝓpheta da-
Ps. 62. uid: Sicut in terra deſerta ⁊ inuia ⁊ inaquo-
ſa: ſic i ſancto apparui tibi. Aliter eñ ſicut in
ſancto ei apparere nõ poſſumꝰ: niſi terra cor-
poris nr̄i fuerit deſerta mundanis delitiis:
inuia diabolicis ꝯcupiſcẽtiis: ⁊ inaquoſa li-
bidinoſis illecebriſ. Tũc habitans ſaluator
hoc deſertũ corpis noſtri: omnes ibi diabo-
li factiones exuperat: ⁊ ſecretuz ac ſecurum
a cogitatiõibꝰ ſęculi eſſe ſuũ facit habitacu-
lum: vt deinceps nos intra noſmetipſos ve-
luti in ſolitudine cõſtituti nõ niſi cęlũ reſpi-
ciamus ⁊ terrã: hoc eſt: nõ cogitemus aliuz
niſi cęleſtis regni dñm ⁊ terrenę reſurrectio-
nis auctorem.

Item de ieiuniis ⁊ quadrageſima. xxxviij

Ropitia diuinitate

p ecce iam pene tranſegimꝰ quadra-
geſimę indicta ieiunia: ⁊ p̄cepta
chriſti dñi abſtinẽtię deuotione cõpleuimꝰ:
Supeſt nũc vt quẽadmodũ famuli eiꝰ moy-
ſes ⁊ helias hũc ſacratiſſimũ numerũ obſer-
uando gratiã meruerũt: ita ⁊ nos hocipſuz
tempꝰ cuſtodiendo mereamur: ſitq̧ ſimilis
remuneratio in ꝑceptione p̄mij: quorũ ſilꝫ is
labor eſt in obſeruatiõe ieiunij. Helias eniz 3. Reg. 18. ⁊ 19
cum eſſet clauſuz hũanis iniquitatibꝰ cęlũ:
⁊ nulla mũdanis rebꝰ deſuꝑ pluuiarũ ſtilla-
ret vbertas: atq̧ omnia lõgę ſiccitatꝫ ſqua-
lore languerẽt: ⁊ eſſet fames magna vniuer-
ſo generi humano: quoniã eñ cęluz pluuiã
nõ dabat: nec terra pabulũ germiabat: tũc
helias ſanctꝰ reſerauit ieiuniis ſuis cęlũ: ter-
ram orõnibꝰ fęcundauit. Illius eñ ſiccitatẽ
cõuertit in pluuiã: huius ſterilitatẽ reſoluit
in partum. Tanta eñ eius p̄cibꝰ orbem ter-
rarum imbriũ largitas irrigauit: vt arida re-
uiuiſcerẽt: mortua reſurgerẽt: languẽtia ſa-
narenť. Et ita rebꝰ cunctis fontiuz quidam
meatus infuſus eſt: vt purificatione facta ꝑ
pluuiam omnia creaturaꝝ vitia lauarẽtur:
atq̧ inundatiõis illius bñficio totiꝰ mundi
ſpecies innouata ꝯſurgeret. Igiť ⁊ nos ea-
dem quę helias obſeruãtes ieiunia: adhibi-
tis p̄cibꝰ clauſum cęlũ noſtris cõpetentibꝰ
reſeremꝰ: quatenꝰ illos lauacri ſalutarꝫ im-
ber illuminet. Clauſum eñ illis eſt cęlũ: q̄-
diu nõdum de cęlo ſpũſſanctus adueniens
eorũ corda viuificat: ſiccitatez quodãmodo
patiunť: quia nõdum gratia baptiſmatꝫ ir-
riganť. Laborãt etiã fame magna: quoniã
velut eſurientes cęleſtia ſacramẽta deſide-
rant. Reſeremꝰ ergo illis cęlũ: vt aduenięte
deſuꝑ ſpũali pluuia: eorũ terra lauacri irri-
guo ſatieť: ⁊ delictorum ſterilitate depoſita
incipiãt fructꝰ germinare virtutũ. Eteni cę-
leſtis imber vitia peccatorũ diluit: iuſticię in-
cremẽta ꝓducit: diſcutit aridum ꝯcupiſcen-
tię puluerẽ: lętificat vtilem caſtimonię puri-
tatem: obruit auaricię ſordidã fęcez: nutrit
ęternã miſericordię largitatẽ. Sicut eñ ſuꝑ-
ueniente helię pluuia omne pabulũ terra ꝓ-
duxit: ita ⁊ ſuꝑuenięte chriſti lauacro omnẽ
iuſticiã animę germinauit. Et ſicut illic plu-
uiarum fontes irrigauerũt orbem vt viuifi-
carenť herbarũ mortificata iam ſemina: ita
et fons baptiſmatꝫ irrigat genꝰ hominũ vt
animarũ mortificata corda viuificet. Hoc ꝗ̃
obſuantiũ iſta ieiunia ẽ meritũ: vt orõnibꝰ
eoꝝ aut inoueť mũdꝰ: aut frẽs denuo rena-
ſcanť. Reſerandũ igiť cõpetẽtibꝰ nr̄is ẽ cę-
luz: q̄m adhuc clauſũ ẽ apud illos. Clauſuz

eſt enim cęlum: quoniaꝫ myſterium nõduꝫ
ꝑuident trinitatis. Clauſo eñi ſibi cęlo : ſuꝑ
cęlum quid agiꝉ ignoꝛant: nec ſcire poſſunt
quę ſit filij patriſqꝫ ſubſtãtia: niſi ꝑus mũdi
elemẽta tranſcẽderint. Tunc eñ poterit q̃s
trinitatis aſpicere diuina myſteria: cũ cęlos
ſua ꝟtute habuerit apertos: Sicut beat⁹ ſte
phanus martyr reſerauit ſibi martyrio ſuo
cęlos: ⁊ ſtantẽ vidit ad patris dexteram ſal-
Act.7. uatoꝛẽ: ſm ꝙ ipſe ait: Ecce video cęlos aper
tos: ⁊ ſtantẽ ieſum ad dexterã dei. Ergo cui
clauſi ſunt cęli: agendũ eſt vt aperiaꝉ illi:
quatenus ſuꝑ cęlos chꝛiſtũ poſſit aſpicere.
Nam q̃ꝺdiu clauſi ſunt homini: chꝛiſtũ non
põt videre regnantẽ. Quẽadmodum autẽ
clauſi cęli aperiẽdi ſũt inq̃rere nos opoꝛtet.
Puto aũt aliꝉ eos aperiri nõ poſſe: niſi cla-
ues petri aplĩ ſumpſerim⁹: quas dño largi-
Matth.16 ente ſuſcepit: ſicut ipſe dixit: Tibi dabo cla
ues regni cęloꝛũ. Immo rogem⁹ petrum: vt
ipſe nobis tanq̃ bon⁹ ianitoꝛ regię cęleſtis
aperiat. Quę aũt iſta clauis ſit: diligentius
requiram⁹. Clauem petri fideꝫ eſſe dixerim
petri: ꝑ quã cęlos aperuit: penetrauit infer-
na ſecur⁹: maria calcauit intrepiduſ. Tanta
eñ aplĩce fidei virt⁹ eſt: vt cũcta illi elemẽta
pateant: hoc eſt: nõ illi angelicę claudaꝉ ia
nuę: nõ poꝛtę ꝑualeant tartari: nõ aquaruꝫ
fluenta ſubſidant. Iſta aũt ipſa clauis quã
fidem dicim⁹: videam⁹ quẽadmoduꝫ ꝯſtet:
quẽadmodum ſolida ſit. Arbitroꝛ illã duo-
decim artificũ operatione ꝯflatam. Duode-
cim eñ apoſtoloꝝ ſymbolo fides ſancta cõ-
cepta eſt: qui velut periti artifices in vnum
cõuenientes: clauẽ ſuo ꝯſilio ꝯflauerũt. Cla-
uem eñ quandã ipſum ſymbolũ dixerim: ꝑ
qđ reſeraꝉ diaboli tenebrę vt lux chꝛiſti ad-
ueniat: aperiũꝉ cõſciẽtię clauſa peccata vt
iuſticię fulgeant opera manifeſta. Igiꝉ hęc
clauis oſtendẽda eſt fratribus nr̃is: vt ⁊ ipſi
tanq̃ diſcipuli petri inferna ſibi reſerare: cę-
los aperire ꝯſueſcant.

De ieiunijs ⁊ elemoſynis xxxix

N On dubito fratres
ꝯtriſtari vos quotiẽſcũqꝫ abſen-
tem me a vobis neceſſitas facit.
Dum eñ quẽ diligitis nõ videtis: tanq̃ bo
ni filij pietatis ſtimulis laboꝛatis. Sed ego
q̃uis coꝛpoꝛe vos interdũ deſeram: tñ vos
ſpiritu nõ relinquo. Quocũqꝫ eñ iero: dile-
ctio vr̃a me ſequiꝉ: vbicũqꝫ fuero: ibi mecũ
veſtra fraternitas cõmoꝛaꝉ. Quiſquis eniꝫ
in chꝛiſti mandatꝫ ꝑmanet: neceſſe ẽ vt chꝛi-
ſti adhęreat ſacerdoti: ⁊ licet longe poſit⁹ vi
deaꝉ: fit tñ ꝓximus dũ illum vni⁹ fidei gr̃a
repꝛęſentat. Ille ſe ſane ſeparatũ a ſacerdoti-
bus putet: q̃ actib⁹ malis ſeparat⁹ a chꝛiſto
eſt. Atqꝫ ideo frẽs vos qui mandatũ ſalua-
toꝛis facitis: q̃uis abſentes a me fueritꝫ coꝛ
poꝛe: dilectione tñ mihi minime defuiſtis.
Ita quos ſeꝑabat longitudo terraꝝ: chꝛiſti
gr̃a cõnectebat. Sunt aũt nõnulli inter vos
fratres quoꝝ licet vult⁹ in eccl̃ia videamuſ:
coꝛ tñ in agris eſſe cognoſcim⁹: ⁊ ꝑſentiã q̃-
dem eoꝝ conſideram⁹ in plębe: ſed cõuerſa-
tionem eoꝝ inuenim⁹ in rure. De terra eniꝫ
ſemꝑ cogitant: de terra tractãt: quę terrena
ſunt ſapiũt. His cõuenit diuina illa ſenten-
Gen.3. tia: Quia terra es: ⁊ in terrã ibis. Qui ideo
aliq̃ñ ad eccl̃iaꝫ veniũt: nõ quia ex fide chꝛi-
ſtiani ſũt: ſed ne chꝛiſtiani ab hominib⁹ nõ
putenꝉ: Quib⁹ cũ ieiuniũ indiciꝉ: de intẽpe
rie ſe tẽpoꝛis ſemꝑ excuſant. Dicũt eñ ęſti-
uis menſib⁹ dies longa eſt: toꝛrentioꝛ ſol ẽ:
ſitim ferre nõ poſſumus: poculis nos refri-
gerare debem⁹. Hyemis vero tẽpoꝛe graue
frigus eſt: rigoꝛes ſunt peſſimi: algoꝛem to-
lerare nequim⁹: eſcis calefieri nos opoꝛtet.
Ita homines quoꝝ anim⁹ ſemꝑ eſt in pꝛan
dio: pꝛandẽdi ſibi cauſas inq̃runt: ⁊ dũ ſe a
ieiunijs excuſant: tẽpoꝛa creatoꝛꝫ accuſant.
Dic mihi o delicate chꝛiſtiane q̃ ęſtũ ſolis ie
iunãdo ferre nõ potes: nũquid ęſtus quem
ſuſtentatur⁹ es: toꝛrentioꝛ eſt gehẽna? Nun
quid hyems cui retrudendus es: hoꝛridioꝛ
eſt tenebꝛis? In exterioꝛes .n. tenebꝛas abij
Matth.8 cienꝉ peccatoꝛes: ibi erit fletus ⁊ ſtridoꝛ den
tium: ſicut ait dñs. Stridoꝛ inquã dentium
inſtar hiberni tempoꝛis erit i illis tenebꝛis.
Ergo ſicut penetrante algoꝛe hyemis toto
homines coꝛpoꝛe cõtremiſcũt: ita ⁊ interue-
niente cõſcientia frigida delictoꝝ graui pec
catoꝛes dentium ſtridoꝛe quatienꝉ. Ita mi-
ſer peccatoꝛ dum hic hiberni rigoꝛẽ metuit:
ibi tenebꝛarũ frigus incurrit. Dum hic ęſtũ
ſolis euitat: ibi gehẽnę ſuſtinebit ardoꝛem.
His aũt ipſis hominib⁹ cũ dixeris: vt aliqđ
pauperib⁹ largiantur: ſtatim tibi obijciũt:
neceſſitates infinitę ſunt: tributa ſunt gra-
uia: fiſcalia explicare nõ poſſumus. Et tan-
ta tibi ingerunt: vt quaſi reum te ſtatuant:
cur hoc ipſum illos volueris commonere:
Nõ intelligentes ꝙ omnib⁹ neceſſitatibus

ſalutis ſit neceſſitas ꝑferenda: ⁊ qđ tributũ
reddere alij ꝓdeſt: elemoſynam facere ipſi
ꝓficiat qui largiꝉ. Tributi eniꝫ redditio illi
ꝑſtat bñficium qui accipit: elemoſyne auteꝫ
operatio ſibi confert meritũ qui miniſtrat.
Tributi inquaꝫ redditio detrimentũ infert
ſoluenti: elemoſynę erogatio lucruꝫ tribuit
erogãti. Ditioꝛ eñi fit vir miſericoꝛs poſtea
q̃ min⁹ habere incipit pauperib⁹ largiẽdo.
Beata igiꝉ eſt elemoſyna quę ⁊ accipienteꝫ
2.Cor.9. reficit: ⁊ lętificat erogantẽ. Hilarem eñi da-
toꝛem diligit de⁹. Atqꝫ ideo meli⁹ eſt illi pꝛi⁹
dare. Lętus ergo ⁊ hilaris ẽ qui pauperib⁹
ſubminiſtrat. Recte plane lętus ẽ: quia per
nũmulos paucos ęternos theſauros ſibi cę
leſtes acquirit. Et ꝯtra ſemꝑ triſtis eſt ⁊ mę-
ſtus qui tributa deſoluit. Nec imerito triſtꝫ
eſt qui ad ſolutionẽ: nõ dilectione adduciꝉ
ſed terroꝛe cõſtringiꝉ. Chꝛiſti eñi debitoꝛ lę-
tus: cęſaris triſtis ẽ: quia hũc ad ſoluenduꝫ
amoꝛ cogit: illuꝫ pęna cõpellit. Hic pꝛęmijs
ꝓuocaꝉ: ille ſupplicijs coartaꝉ. Dicit ſanct⁹
Timoth.6. aplus: Diuitib⁹ huius ſęculi ꝑcipe nõ ſubli
me ſapere: ⁊ neqꝫ in incerto diuitiarũ ſpera-
re. Vides ergo o diues quia ſunt tuę incer-
tę diuitię. Qꝫ ergo aurum ꝯgregas: in quo
nulla certa fiducia ẽ: auri tui auaricia ceſſet
⁊ terra eſt: ſolidi tui cupiditas auferaꝉ ⁊ ſoꝛ-
des ſunt. Aurum eñi ⁊ argentuꝫ vilis eſt et
abiecta materies: vbi aurũ increuit huma-
na cõcupiſcentia: tũc ⁊ his ſpecieb⁹ accreuit
ambitio. Aurum eniꝫ ⁊ argentum non ꝑcio
ſum natura inſtituit: ſed hominũ voluntas
effecit.

De ieiunijs niniuitarum. xl

L Egimus in prophe
tis cũ niniue ciuitati ſubuerſio di-
uinitus imineret: ⁊ iuxta ſentẽtiã
dei deſtruendi illam temp⁹ ingrueret: conſi
ſtentes in ea aliud nõ habuiſſe ꝑſidium niſi
vt abiectꝫ crapuloſis epulis ieiunia ꝯtinua
ta ſuſciperẽt: ⁊ diuitiarũ ambitione ſepoſi-
ta humilitate ſe pauꝑtatis induerẽt: ſcilicet
vt exinde remediũ ꝑciperent: vnde his per-
ditio cõtingebat: hoc eſt: vt iram diuinitatꝫ
quã luxuriando ꝓuocauerãt: abſtinendo le
nirent: ⁊ offenſam quã in eos ſuꝑbia cõtra-
xerat: humilitas mitigaret. Diciꝉ eñi: in illa
tribulatiõe ipſe rex depoſita imperiali pur-
pura: regali ambitione ſubmota mẽbꝛa ſua
cilitio ꝑcinxiſſe: atqꝫ in ſacco ſe dieb⁹ ac no-
ctibus volutaſſe. Sapiẽs ergo rex qui ſciret
quẽadmodum aduerſa ſibi ſuperare debe-
ret: hoſtes eñi virtute ſuperabat: deum aũt
humilitate vincebat. Sapiẽs plane rex: qui
intelligeret quib⁹ armis vtereꝉ ꝓ tempoꝛis
qualitate. Cum eñ inſidianꝉ illi homines:
appꝛehendit arma bellica: cum iraſciꝉ ei de⁹:
coꝛripit arma iuſticię. Sapiens inquã rex q̃
ꝓ ſalute ciuium peccatoꝛeꝫ ſe magis cõfiteꝉ
eſſe q̃ regem. Obliuiſciꝉ eñ ſe regẽ eſſe: vbi
deum regem omniũ ꝑtimeſcit: nec potentię
ſuę meminit: vbi potẽtiam diuinitatꝫ agno
ſcit. Obliuiſciꝉ ergo ſe regeꝫ eſſe dum ꝓijcit
purpuram: dum diadema deponit: cilicio
aũt veſtitur ⁊ ſacco: ieiunijs ꝑſeuerat: oꝛõni
bus imoꝛaꝉ. Mira res: dum ſe regem hoim
eſſe nõ meminit: rex incipit eſſe iuſticię. Re-
ligioſus igiꝉ pꝛinceps nõ perdidit imperiũ:
ſed mutauit. Pꝛincipatũ eñ ante militaris
diſciplinę tenuit: nũc cęleſtiũ diſciplinaruꝫ
obtinet pꝛincipatũ. Non inquã ꝑdidit im-
perium: qꝛ ſine ferro: ſine iuſticia ꝓ ciuiũ ſa-
lute pꝛimus inuigilat. Pꝛim⁹ plane inuigi-
lat: qꝛ vt tota ciuitas ieiunaret: famem ſibi
rex pꝛim⁹ indixit: ⁊ ſolus omniũ cauſa pꝛioꝛ
cępit eſurire q̃ miles. Neceſſe eñ erat vt q̃
potentioꝛ cũctis fuerat: deuotioꝛ fieret vni-
uerſis. Exemplo igiꝉ ſuo ꝑparat religionis
exercitum: nõ armis ſed ſola deuotione mu
nitum: iubet omnẽ ſexũ: omnẽ ętatem a di-
urniſ epulis abſtinere: Addiꝉ religioſo exer
citui numerus cũ in tali deuotione etiã in fan
tia militare cõpellitur. Pietas eñ eſſe cre-
ditur in tali cauſa: paruulis quoqꝫ cibi ſub-
ſtantiã denegare. Nõ eñi ſufficiebat ad pla
candũ deum peccantiũ ſatiſfactio: niſi ſeni-
oꝛum quoqꝫ peccata ꝑuuloꝛũ innocẽtia de-
ploꝛaret: ⁊ fletib⁹ alienis delicta ſua iuuen-
tus ablueret. Iſta autẽ fratres oĩa in cõmo
nitionem noſtri facta eſſe nemo eſt qui ne-
ſciat: vt quotiẽcunqꝫ tribulationib⁹ perur-
gemur ad hęc ꝑſidia ꝯcurram⁹: vtputa ad-
uerſarius iminet: inimicus in ꝓmptu ẽ: ieiu
nemus ⁊ vincam⁹. Solent quidã homines
quotiẽſcunqꝫ neceſſitatẽ arduam nimis pa-
tiunꝉ: ad ꝓximas gentes auxilij cauſa deſti
nare legatos: Nos qđ eſt melius: legationẽ
ad deuꝫ ꝑ ieiunia deſtinem⁹: ab ipſo implo-
remus auxilia: ad ipſum nos coꝛde ⁊ oꝛõni-
bus cõferam⁹. Auxiliũ eñ illi nõ aliũde ro-
gando petiuerunt: ſed de ſuis ieiunando vi
ſcerib⁹ exẽgerunt. Cur eñ petat ab altero q̃

intra ſe pōt inuenire qꝺ querit? Quāto em̄
deo viciniores fuerimꝰ: tanto aduerſarij nr̄i
a nobis longiꝰ repellent̄. Oportet igit̄ ꝓxi-
Ps̄. 72. mos nos fieri deo: qm̄ dicit propheta: Ecce
qui elongant ſe a te: peribunt. Et ſi a deo q̄
longe ſunt peribūt: vtiqꝫ q̄ ſunt ꝓximi: ſal-
uabunt̄. Aliter ḡ ꝓximi deo eē nō poſſumꝰ:
niſi ad euꝫ orōnibꝰ ⁊ elemoſynis ꝓpinque-
mus: deus em̄ ipſe miſericors: ieiunꝰ ⁊ ſan-
ctus eſt. Atqꝫ ideo q̄ vult ꝓximus deo eſſe:
debet imitari hoc eſſe qꝺ eſt deꝰ. Tota igit̄
in tribulatiōe niniuitarū ciuitas ieiunauit.
Bene dixi: tota. Nō ſolum em̄ ſenes: iuue-
nes ⁊ infātes: ſed etiā pecudes legimꝰ ieiu-
naſſe. Mira res: ieiunat ꝓ ciuitatis peccato
quē peccati conditio nō ꝯſtringit. Unde et
nos frēs tempoꝝ anguſtias ſuſtinētes: oēs
pariter ieiunare debemꝰ: ⁊ miſericordiā dei
cunctoꝝ abſtinētia deplorare. Nā quale ſit
hoc chriſtianū ꝓ ſalute ſua nō facere qꝺ pe-
cudes ꝓ hominū ſalute fecerūt: niſi ꝙ ſtol-
lidior pecude eſt q̄ indicto ꝓ ſe a ſacerdote
ieiuno nō ieiunat. Nōne em̄ pecus eſt q̄ nō
intelligit q̄d illi imineat: q̄d incumbat: ⁊ pe
cus q̄dem videns declinat foueam: cauet ꝑ-
cipitia: tu aūt nō vis ieiunando periculum
declinare qꝺ cernis? Deſperatiōis em̄ genꝰ
eſt: tūc te manducare cū abſtinere debeas:
tūc gaudere cū debeas deplorare. Deſpera
tione apl̄us dicit: qꝺ a nobis auertat deuſ:
1. Cor. 15. Mādu cemꝰ ⁊ bibamꝰ: cras em̄ moriremur.
Jeiunemus ḡ frēs ſine intermiſſione: vt ho
ſtes nr̄os orōnibꝰ ⁊ abſtinētia ſuperare poſ-
ſimus ꝑ dn̄m noſtrum ieſum chriſtum.

De gratia baptiſmi. xlj

Q**uia cōſtat: ſicut an**te dies ꝓſecuti ſumus: ieſum chri-
ſtum nō ſui cauſa baptizatum eſſe
ꝫ noſtri: debemꝰ fratres dilectiſſimi: vobis
cathecuminis loquor: grām baptiſmat̄ eiꝰ
omni feſtinatione ſuſcipe: ⁊ de fonte iorda-
nis quē ille benedixit bn̄dictionē ꝯſecratio-
nis haurire: vt in eū gurgitem in quē illius
ſanctitas merſit: nr̄a peccata mergant̄. ſ. vt
eadeꝫ aqua que dn̄m circūdedit: ⁊ ſeruulos
circūpurget: quatenꝰ ex venerabili chriſti la
uacro nobis vnda ſancta ꝑficiat: ⁊ iiſdem
veſtigijs atqꝫ myſterijs quibꝰ bn̄dictionē a
ſaluatore ē mutuata: nos fetu beatiore pu-
rificet: gratiāqꝫ quā a chriſto ſuſcepit: i chri-
ſtianos refūdat. Ergo frēs tingi debemus
eodem fonte q̄ chriſtuſ: vt poſſimus eſſe qꝺ
chriſtꝰ. Nam: ꝙ ſalua fide dixerim: licet ba-
ptiſmū vtrūqꝫ ſit dn̄i: tn̄ gratiꝰ puto hoc ba
ptiſmū eſſe quo nos abluimur q̃ illud q̄ ſal
uator baptzatꝰ. Hoc em̄ celebrat̄ ꝑ chriſtū:
illud celebratū eſt ꝑ iohānem. In illo ſe ma
giſter excuſat: i iſto nos ſaluator iuitat. In
illo iuſticia ſemiplena: in iſto trinitas ē per-
fecta. Ad illꝺ ſanctꝰ venit: ſanctꝰ egreſſus:
ad iſtꝺ peccator venit: ⁊ ſanctꝰ abſcedit. In
illo bn̄dictio confert̄ myſterijs: in iſto myſte
rijs delicta donant̄. Baptizari ḡ fratres de-
bemꝰ eodē gurgite quo ſaluator: ſed vt eo-
dem fonte mergamur: nō nobis orientalis
petēda ē regio: nō fluuiꝰ terre iudaice. Ubi
em̄ nunc chriſtꝰ: ibiqꝫ iordanis eſt: Eadē cō-
ſecratio que orient̄ flumina bn̄dixit: occidē
tis fluenta ſanctificat. Un̄ etſi nomen forte
fluuio aliꝺ ſit de ſeculo: ineſt tn̄ illi myſteriū
de iordane. Deniqꝫ iiſdē ſacramēt̄ res agi-
tur quibꝰ ⁊ tunc geſta ē: niſi ꝙ grā pleniore.
Tunc em̄ trinitatē carnalibꝰ oculis vidimꝰ:
modo eandē trinitatē fidei oculis ꝯtempla-
mur. Tūc chriſtū vix humanꝰ vultꝰ aſpexit:
nūc eundē mēs humana cōplectit̄. Tūc ſpi-
ritus ſanctꝰ velut columbe ſpecie hoīem cir-
cumfudit: modo ſe in interiora hoīs ipſa vir
tute diuinitat̄ infundit. Tunc pater a dn̄o
ꝓpter filiū longo auditu voc̄ aduenit: mo-
do aūt deſcendit ad nos pariter ipſe cum fi-
lio. Plenior ḡ grā eſt vbi deꝰ nō aſſumpta
ſpecie deſcēdit ad hoīes: ſed ꝓpria ſubſtan
tia deſcēdere dignat̄ ad filioſ. Ibi em̄ tanq̃
incredulis fideꝫ vult ſignis corꝑalibus per-
ſuadere: hic tanq̃ fidelibꝰ grām ſpūali vir-
te ꝯferre. Plenioris ḡ gratie ē deū videre ſic
eſt deus: q̃ videre eum ſic vt requiras euꝫ.
Hic eſt ꝑfecta trinitas: vbi adhuc ſcrutāda
diuinitas. Plenior igit̄ eſt grā deum ꝓpria
virtute cognoſcere: q̃ in aſſumpta ſpecie ſu
ſpicari. Faciamꝰ ḡ ipſi ꝓ nobis qꝺ deū vide
mus feciſſe pro nobis: faciamꝰ circa nos qꝺ
fieri circa ſe iohānes optauit: Quāto maḡ
peccatores nos humiles ⁊ ignari grām hāc
debemꝰ ambire. Uidete miſericordiā ſalua
toris: hꝺ nobis ſponte defert̄: qꝺ ꝓpheta po
ſtulans nō meret̄ accipere. Quid aūt cauſe
ſit ꝙ iohānes petierit chriſti baptiſmū ⁊ nō
acceperit: debemꝰ aduertere. Ait eni illi do-
minus poſtulanti: Sine modo: ſic eni decet Matth. 3.
nos implere oēm iuſticiā. Scimus aūt ꝙ io
hannes baptiſta typum leḡ gerebat: iuſtū

ergo erat vt ipſe baptizaret dn̄m. ſ. vt quē-
admodū ſcḋm carnē de iudeis ſaluator eſt ge
nitus: ita ⁊ ſcḋm ſpūm de lege euāgeliū naſce
retur: vt vnde ſucceſſionē ducebat originiſ:
exinde ⁊ traditionē ꝯſecrationis acciperet.
Matth. 3. Hoc eſt igit̄ qꝺ ait: Sic em̄ decet nos imple
re omnē iuſticiā. Juſtū em̄ erat: vt mādata
legis que ipſe cōdiderat: ipſe cōpleret. Sic
Ibidē. 5. alibi dic̄: Nō veni legē ſoluere ꝫ adimplere.

De hoſtibus carnalibus non metuendis: ⁊ poſt cibum gratias deo referri debere. xlij

F**requent̄ admonui** vos fratres: vt dum licet: dū tem
pus in ſpacio eſt: ſaluti vr̄e oībus
modis ꝯſuleretis: ⁊ in hac vita breui: vitaꝫ
vobis ꝓuideret̄ eternā. Sapiēs em̄ quiſqꝫ
intelligit ꝙ hec vita hominū nō ad quieteꝫ
data ſit ſed ad laborē: hoc ē: vt hic laboret:
⁊ in poſterū requieſcat. Hic aūt reqes nulla
eſt. Tantis em̄ malis hec vita repleta eſt: vt
cōparatione eiꝰ mors remedio puteſt eſſe nō
pena. Nam ideo breuē illaꝫ deꝰ fecit: vt mo
leſtie eius: q2 ꝓſperitate nō poterant: tēpo-
ris exiguitate finirent̄. Deniqꝫ ſanctus iob
Job. 7. dicit: Piraterīū eſt vita hoīs ſuꝑ trā: hoc ē:
ſiue ꝙ hoīes i hac vita oīa experiant̄ mala.
Piraterīū em̄ latine experimentū dici pōt.
Seu certe piraterīū: ꝙ in hac vita circa ho-
mines diabolus tanq̃ pirata deſeuiat. Pi-
raterīū em̄ habitaculū piratarū ē. Tamdiu
ergo in piraterio ſumus: q̃diu in hac carne
poſiti: ꝑdonum ſpūaliuꝫ tentationibꝰ ſub-
iacemus: q̃uis i hac ipſa vita etiā carnales
nobis q̄ ſunt barbari: pirate nō deſunt: mi-
nus tn̄ eos timeo: qui etſi auferūt patrimo-
nia: nō poſſunt auferre iuſticiā: ſi auruꝫ tol-
lunt: chriſtum tollere certe nō poſſunt: ſi di-
ripiunt argentū: nō poſſunt diripere ſalua-
torem. Quis igit̄ nō feſtinet hr̄e ſibi chriſtū
queꝫ nō poſſit ab eo nec predo diripere: nec
hoſt̄ auferre: nec captiuitas ſeparare? Qui
em̄ habet chriſtū: hominem nō veret̄ inimi-
cum. Quid em̄ facturus ſapiēti? pecora eiꝰ
abducet? hoc etiā morbi lues facere conſue-
uit. Armēta diripiet? iſtud dānū abactores
tolerādo iaꝫ didicit. Ipſuꝫ fortaſſis: nō illi
admouet tedia: ꝫ remouet: hꝺ em̄ illi intulit:
qꝺ maiore cū moleſtia febris afferret: ꝑſerti
Matth. 10. cū dicat dn̄s: Nolite timere eos q̄ occidunt
corpꝰ: aīaꝫ aūt nō pn̄t occidere. Illi igit̄ ſpi
rituales plus metuendi pirate ſūt: q̄ nō ſo
lum corpora hominū: ſed ⁊ animas ſpoliare
ꝯſueuerunt: qui nō tam aurū mūdi: q̃ aurū
fidei auferre nitunt̄: q̄ nō tam ſeculi ſubſtan
tiam: q̃ chriſti ſapientiā deꝑdant̄. Naꝫ ipſi
nobis ſpūales hoſtes hos carnales immit-
tunt: vt ꝓbemur i tribulatione poſiti: q̃ ſi-
mus ꝯfidentes in deo: q̃ de ſolo ipſo reme-
dium poſtulemꝰ. Sunt em̄ quidam q̄ in tri-
bulatione poſiti dicant malis artibꝰ hoſtes
vincere: iiſdeꝫ eos artibꝰ debere ſuꝑari: de-
ſperātes de deo: a demonibꝰ victoriam fla-
gitantes: miſeri hoīes neſciunt q̄d faciunt:
quid loquant̄. Dum em̄ rebꝰ ſuis metuunt:
obliti ſunt religionis ac fidei. Qui res q̄deꝫ
ſuas forte nō ꝑdent: ſed qꝺ ē amplius ſuas
animas ꝑdiderunt. Dicit ſanctꝰ iob: Si bo- Job. 2.
na excipimus de manu dn̄i: quare nō mala
tolerabimꝰ? Hoc eſt: ſi bonis ſuꝑuenientibꝰ
iocundamur: quare nō ⁊ aduerſis accidēti-
bus cōfortemur? Aduerſa tolerare ſapienti
virtutis exercitiū: inſipienti ꝑuaricationis
eſt occaſio. Dixi ḡ frequēter: vt in hac vita
breui vitā vobis ꝓuideatis eternā: qꝺ do-
leo cur hꝺ facere ꝯtemnat̄. Cum em̄ ieiunan
dum dicimus: ꝑter paucos nemo ieiunat.
Cum elemoſynas faciendū: maior auaricia
vos ꝯſtringit. Orare autē ⁊ grās deo agere
q̄d ſit: pleroſqꝫ de vobis etiā arbitror igno-
rare: qui ſurgētes primo diluculo nō niſi de
prandio cogitēt: cum pranderint: ſomno ſe
tradēt: nunq̃ diuinitati grās referētes: que
illis ⁊ prandiū ad refectionē: ⁊ ſomnū dede-
rit ad quietem. Utiqꝫ tu chriſtiane ſi es vti-
lis: meminiſſe debes cuiꝰ panē comediſ: ⁊ ei
laudem dicere. Dic mihi: nō ſi aliq̄d de tuo
cuicūqꝫ largir̄: expectas vt tibi grās agat:
vt bn̄dicat domū de qua ei hūanitas ſit tri-
buta? Qui ſi forte grās nō agit: quēadmo-
dum a te denotat̄ ingratꝰ. Ita ḡ et a nobis
expectat q̄ nos paſcit deus: vt ꝓ ꝑſtitis ab
eo eſcis illi grās referamꝰ: et ſaturati donis
ipſiꝰ laudes dicamus. Hec em̄ bn̄ficiorū eſt
retributio diuinorū: vt cum refecti fuerimꝰ:
bene nos ꝯfiteamur acceptos. Ceterū ſi ac-
cipientes diuina numera taciti ⁊ imemores
fuerimꝰ: tanq̃ ingrati ⁊ indigni eoꝝ ſubmi-
niſtratiōe fraudabimur: ⁊ deū quē bn̄ficijs
nō cognouimꝰ: malis ingruentibꝰ reqramꝰ:
⁊ aduerſis ſtimulemur ad rogandū qui pro-
ſperis grās nō egimꝰ ad fruēdū. Sicut nūc
cōtigit vt qui in pace pigri fuimꝰ ad laudes

referēdas:modo in tribulatione trepidi ex-
iſtimus ad pericula deploranda.

Item de eodem. xliij

Atis abundeq; di

S piſſe me credo ſupiore dñica ad
correptionē eoꝝ qui diuinis mu
neribus ꝑfruentes grās nō referūt creatori:
et vtentes bñficijs celeſtib⁹ tanꝙ ingrati et
indigni bñficioꝝ nō remunerant auctorē.
Ingrati inquā qui deū nec q̄ſi ſerui metuūt
dñm: nec quaſi filij honorificāt vt parentē.
Malachie.1. Dicit ꝑ ꝓphetam deus: Si dñs ſum: vbi ti-
mor meus: ſi pater: vbi amor me⁹: Hoc eſt:
ſi ſeruus es: redde dño timoris obſequiū:
ſi fili⁹: exhibe patri pietatꝭ affectū. Tu autē
cum grās nō agis: deum nec diligis nec ve-
rerꝭ: Uñ aut ꝯtumax ſeruus: aut ſuperb⁹ es
fili⁹. Qui eſt igit̃ vtilis chriſtian⁹: ſemꝑ de-
bet patri ac dño ſuo laudes dicere: ⁊ in eius
gloriā omnia ꝓcurare: ſicut ait beat⁹ aplꝰs
1.Cori.10. dicēs: Siue mādūcatꝭ ſiue bibitꝭ ſiue aliud
quid facitis: omnia in gloriam dei. Uidete
quale viri chriſtiani aplꝰs voluit eſſe cōui-
uium: vt magis fides chriſti: ꝙ prandij ſagi
na comedat̃: ⁊ plus reficiat hominem dñici
nominis frequēs inuocatio ꝙ epularꝝ multi-
plex ⁊ copioſa collatio: meliuſq; paſcat eſu-
rientē religio ꝙ ſagina: Omnia inquit i glo
riam dei. Omnes ḡ actus nr̄os chriſto vult
ſocio vel teſte cōpleri: hac ſcꝫ rōne vt bona
ipſo auctore faciam⁹: mala ꝓpter ipſi⁹ ꝯtu-
bernium declinem⁹. Erubeſcit eñ mala fa-
cere q̄ ſcit chriſtū ſe habere participē. Chri-
ſtus aūt in bonis adiutor ē: in malis noſter
eſt ꝯſeruator. Ergo cū diluculo ſurgim⁹: de-
bemus priuſꝙ ꝓcedam⁹ e cubiculo: gratias
agere ſaluatori: ⁊ ante oēs act⁹ ſeculi actus
habere pietatꝭ qui nos quieſcētes ⁊ dormi-
entes i lectulis cuſtodiuit. Quis.n. niſi de⁹
dormiētē cuſtodit hoiem: qui ita reſolut⁹ in
ſomnū: ⁊ oblitus ſui vigoris hūani a ſe ali-
enus efficit̃: vt neſciat quid ipſe ſit: vbi naꝫ
demoretur: adeſſe ſibi certe ipſe non poſſit:
Neceſſari⁹ igit̃ de⁹ adeſt dormiētib⁹: q; dor-
miētes ſibi adeſſe nō poſſūt: ⁊ a nocturnis
inſidijs genus hominū ipſe cuſtodiat: q; id
temporis ad cuſtodiendū alter nemo ꝑuigi
lat. Debeo ḡ illi grām qui vt ego ſecur⁹ dor-
miam: ille ꝑuigilat. Ipſe eñ nos deus itu-
ros cubitū quodā gremio quietꝭ ſuſcipit: et
theſauro pacis recondito ſeruat: ⁊ caliginū
quadam tuitione in lucē defendit: vt mali-
cia inimicoꝝ hominū repellat̃ tenebriſ: que
nō poteſt benignitate depelli: ⁊ paceꝫ feſſis
p̄ſtet obſcuritas quā nō ꝑſtabat hūanitas.
Dum eñ neſcit homo: vbi ſuū aduerſariuꝫ
ꝑſequat̃: pacem quā volens ꝑſtare noluit:
ꝑſtat inuitus. Debem⁹ ḡ ſurgentes gratias
chriſto agere: ⁊ omne diei opus in ſigno fa-
cere ſaluatoris. Nōne cum adhuc gentilis
eſſes: ſolebas ſigna ꝑquirere: que ſigna qb⁹
rebus eſſent ꝓſpera magna inqſitione colli
gere: Jam nūc nolo erres in numero: ſcito
q; in vno ſigno chriſti omniū rerum eſt tuta
ꝓſperitas. Qui in hoc ſigno ſeminare cepe
rit: vite fructū cōſequet̃ eterne. Qui in hoc
ſigno iter facere aggredit̃: ad celū vſq; ꝑue-
niet. In hoc igit̃ nomine oēs act⁹ noſtri di-
rigendi ſunt: ⁊ ad ipſum toti⁹ vite noſtre cō
motio referenda: quia ſic ait aplꝰs: In ipſo Act.17.
viuim⁹ ⁊ mouemur ⁊ ſumus. Sed ⁊ cum ve
ſpera diē claudit: ipſi debem⁹ ꝑ pſalterium
laudē dicere: ⁊ gloriā ei⁹ modulata ſuauita-
te cōcinere: quo operū noſtroꝝ ꝯſūmato cer
tamine veluti victores reqem mereamur: et
laboris quedam palma ſit ſoporis obliuio.
Hoc aūt vt faciam⁹ frēs: nō ſolum docemur
rōne: ſed etiā admonemur exemplis. Nōne
eñ videm⁹ minutiſſimas aues cū illuceſcē-
tem diem aurora ꝓducit: in qbuſdā nidorū
cubiculis varia dulcedine ꝑſonare: ⁊ id ſtu-
dioſe agere ꝓuſꝙ ꝓcedant: vt creatorē ſuuꝫ
q; loquela nō poſſunt: ſuauitate demulce-
ant: et queādmodū vnaqueq; earū qm̄ cō-
feſſione nequit: modulis ꝓdat obſequium:
ita vt videat̃ ſibi deuoti⁹ grās agere q̄ dul-
cius ꝑſonauit: hoc etiā pacto diei curſu ſimi
liter facere: Quid ḡ ſibi vult iſta certis tem
porib⁹ diſpoſita cantilena ⁊ iugis intentio:
niſi gratiarꝝ quedam ſit imoderata ꝯfeſſio:
Paſtori eñ ſuo auis inopia: q; ſermone nō
pōt: ſuauitate blandit̃. Habent eñ et aues
paſtorē ſuū: ſicut ait dñs: Reſpicite volati- Matth.6.
lia celi: qm̄ nō nent neq; metunt: ⁊ pater ve
ſter q̄ eſt in celis paſcit illa. At quib⁹ tandē
cibis paſcunt̃ aues: viliſſimis.ſ. ⁊ terrenis.
Aues ḡ ꝓpter viles eſcas grās agunt: tu p̄-
cioſiſſimis epulis paſceris: et ingratus es:
Quis igit̃ nō erubeſcat ſenſum hois habēs
ſine pſalmoꝝ celebritate diem claudere: cū
ipſe aues ad gratificandū pſalterij ſuauita-
te ꝑſultent: ⁊ ei⁹ gloriā nō verſuū dulcedine
ꝑſonare: cuius laudem volucres modulata

cantilena ꝓnūciant: Imitare ḡ frater minu
tiſſimas aues mane ⁊ veſpere creatori grās
referēdo. Et ſi es deuotior: imitare luciniā
cui qm̄ ad dicēdas laudes dies ſola nō ſuffi
cit: nocturna ſpacia ꝑuigili cantilena decur-
rit. Et tu igit̃ laudib⁹ tuis diē vincēs operi
tuo adde nocturna curricula: ⁊ inſomnē ſu-
ſcepti laboris induſtriā pſalterij ſerie ꝯſola-
re. Et q; de his auib⁹ mentionē feci q̄ nocti-
bus vigilāt: nolo te imitatorē eſſe noctue: q̄
licet ꝑ noctē vigilet: ꝑ diē tñ pigra vl̄ ceca ē:
que grandib⁹ oculis tenebrarꝝ caligines di-
ligit: ſplendorē ſolis horreſcit. Mirū eñ in
moduꝫ illuminat̃ obſcuritate: luce cecatur.
Iſtud aial hereticoꝝ figura ē atq; gentiliuꝫ
q̄ tenebras amplectunt̃ diaboli: lucē ſalua-
toris horreſcūt: ⁊ grādib⁹ diſputationū ocu
lis cernūt vana: nō reſpiciūt ſempit̃na. De
his ait dñs: Oculos hñt ⁊ nō videbūt: in te-
nebris ambulāt. Sūt eñ acuti ad ſupſticio-
ſa: hebetes ad diuina: q̄ dū ſe putāt ſubtili-
bus euolare ſermonibus: tanꝙ noctue veri
luminis ſplendore turbant̃.

De ſancto latrone. xliiij

Doniā heſterno die

q de latrone fecim⁹ mentionē: videa
mus q̄s ipſe latro ſit q̄ i cruce dño
ꝯſtituto: nō ſolū peccatoꝝ ſuoꝝ veniā cōſe-
quit̃: ſ; etiā paradiſi amenitate donat̃: vt q̄
ꝓpter ſcelera damnat⁹ fuerat ad penā: ꝓpt̄
fidem transferret̃ ad gloriā: fueritq; illi crux
quā ꝑtulit: nō tam ſupplicij dānatio ꝙ ſalu-
tis occaſio. In cruce enim poſitus chriſtum
dñm nr̄m credidit crucifixū: Et ideo q̄ ꝯſor-
tio paſſionis vtit̃: ꝯſortio paradiſi ꝯdonat̃.
Beat⁹ eñ latro dū ſuppliciū patit̃: regnū ce
leſte ꝯſequit̃. Ecce reus dicit̃: ſicut cui dam-
nari ad tp̄us expediuit. Nō eñ ꝑueniret ad
gloriā: ſi nō ꝯtradit⁹ eſſet ad penā. Uidea-
mus inquā cur tantoꝝ criminū reus tā cito
a ſaluatore paradiſum ꝓmeret̃: cū alij mul-
torū temporꝝ lachrymis frequētibuſq; ieiu-
nijs vix delictoꝝ ſuoꝝ veniā ꝯſequāt̃. Ma-
gna frēs ⁊ multiplex cauſa ē. Primū q̄ iſte
latro deuotione fidei tā repente mutat⁹ eſt:
vt p̄ſentē penā deſpiceret: ac de futura ve-
niam p̄caret̃: ⁊ magis crederet vtile ſibi eſſe
de eterno iudicio petere: ꝙ d̾ tp̄ali ſupplicio
poſtulare. Reminiſcēs eñ ſcelerum ſuoꝝ: ⁊
penitudinē gerens pl⁹ incipit dolere qđ ſpe
rat ꝙ ſentire qđ patit̃: potuit eñ niſi de fu-
turis ampli⁹ cogitaſſet q̄ in chriſtū ſemel cre
diderat: de p̄nti magꝭ ſupplicio depcari. De-
inde illud ad grām eius maioris ē meriti: q̄
chriſtū in cruce poſitū credidit: ⁊ paſſio que
alijs ſcandalū fecit: illi ad fidē ꝓfecit. Crucꝭ
eñ paſſio multꝭ ſcandalum fuit. Sicut dicit
aplꝰs: Nos aūt p̄dicam⁹ chriſtū crucifixuꝫ: 1.Cori.1.
iudeis qdem ſcandalū: gētib⁹ aūt ſtulticiā.
Recte ḡ meret̃ paradiſum: q̄ crucē chriſti nō
putauit eſſe ſcandalū ſed virtutē. Dicit eñ
idem aplꝰs: Ipſis vocatꝭ iudeis chriſtū dei Ibidem.
virtutem ⁊ dei ſapiam. Recte plane ⁊ dñs
huic donat paradiſū: q; quē iudas ſcarioth
i hortulo paradiſi diſtraxerat: h̄ i crucꝭ pati-
bulo ꝯfitet̃. Mira res: ꝯfitet̃ latro quē diſci-
pul⁹ abnegauit. Mira inquā res: latro ho-
norificat patientē: quē iudas ꝓdidit oſculā-
tem. Ab h̄ pacꝭ blandimēta vēdunt̃: ab illo
crucis vulnera p̄dicant̃. Ait eñ: Memento Luc.23.
mei dñe: cū veneris in regno tuo. Hec eſt fi-
dei plena deuotio: vt cū d̾ vulnerib⁹ dñi ꝓ-
fluens ſanguis cernit̃: tūc de ptāte ei⁹ venia
poſtulet̃: cū videt̃ ei⁹ humilitas: tūc magis
timeat̃ eius diuinitas: cū morti addict⁹ pu-
tat̃: tūc regis illi honorificētia deferat̃. Iſte
eñ fidelis latro nō credidit moriturū quem
annūciat regnaturū: nō putat ſubdēdū in-
feris quē dñaturū ꝯfitet̃ in celo: nō arbitrat̃
eū apud tartarū detineri: a q̄ ſe etiaꝫ poſtu-
lat liberari. Cernat licet ei⁹ hiātia vulnera:
ſpectet ipſi⁹ ſanguinē ꝓfluentē: deū tñ cre-
dit quē reū neſcit: iuſtū fatet̃ quē nō memi-
nit peccatorē. Ait eñ illi alteri exprobranti
latroni: Nos qdē recte digna factis recipi- Ibidem.
muſ: hic aūt nihil mali geſſit. Intellexit eñ
q̄ ꝓ alienis peccatꝭ has plagas ſuſcipet: ꝓ
alienis ſcelerib⁹ hec vulnera ſuſtineret: ⁊ ſci
uit q̄ illa i corpore chriſti vulnera nō eſſent
chriſti vulnera ſ; latronis: atq; ideo pl⁹ ama
re cepit poſtꝙ in corꝑe ei⁹ ſua vulnera reco-
gnouit. Ait eñ ꝓpheta: Oīm ipſe infirmita Eſa.53.
tes nr̄as portat: ⁊ ꝓ nobis dolet. Nos autē
exiſtimabam⁹ euꝫ eſſe in dolore: liuore eius
nos ſanati ſum⁹. Plus ḡ in cruce poſit⁹ liuo
rem ei⁹ cernēs: latro diligit deuꝫ. Mira res
plus i cruce latro chriſtū diligit ꝙ iudas di-
lexit in cena. Ille ꝑ cibū ſupplantat mgr̄m:
hic credidit dñm ꝑ dolorē: ſicut ait ꝓpheta:
Qui edebat panes meos: adampliauit ad- Pſ.40.
uerſuꝫ me ſupplantationē. Cognouit igit̃ h̄
latro omnē dei paſſionē ex ipſi⁹ fieri volūta
te: ⁊ in poteſtate eius eſſe: vel morti animā

tradere: vel ad vitã iterũ remeare: ſicut ipſe
Joh.10. ait: Poteſtatẽ habeo ponendi aĩam meã: ⁊
poteſtatẽ habeo iterũ ſumẽdi eã. Uſq; adeo
aũt illũ liberũ ab inferni legibꝰ iudicauit: vt
etiã ſe ab his poſceret liberari.

Item de eodem ſancto latrone. xlv

Meminit frẽs veſtra

dilectio: me dediſſe rõnem: cur
tantoꝝ criminũ inueteratꝰ latro
⁊ ſcelerũ ſuoꝝ ꝯfeſſione damna-
tus: paradiſum in ipſo ſupplicij patibulo po
tuerit ꝓmereri: ⁊ tanta fuerit celeritate ſal-
uatꝰ: vt peccata eiꝰ gr̃a ꝑuenerit anteq̃ pe-
na: ⁊ plus i malis ſuis gloriari ceperit q̃ pu-
niri. Nõ eñ patiť ſuppliciũ: dũ paradiſuz ꝓ-
Ibidem.13. mereť. Petro dr̃ a chriſto: Nõ potes me mo
Luc.23. do ſequi: ſequeris poſtea. Et huic diciť: Ho-
die mecũ eris i paradiſo. Tanq̃ diſcipulus
ille differť: ⁊ h̃ tanq̃ ſocius inuitať. Ille ad-
huc reſeruať ad p̃miũ: etiã ad ꝯſortium iſte
diligiť: Nõ potes inquit me modo ſeq. Im
poſſibile eſt petro ſequi dñm: etiã facile la-
troni eſt eſſe cũ dño. Hodie mecũ eris in pa
radiſo: Nõ in aliud differť tempꝰ: nõ in diẽ
alterã reſeruať: ipſa hora q̃ paradiſus deuz
ſuſcepit: ſuſcepit ⁊ latronẽ: vnꝰ paſſus eſt ꝓ
ſalute cunctoꝝ: ⁊ duobꝰ pariter imortalitatis
ianua reſerať. Sz hãc tantã gloriã latroni fi
des ꝓſtitit. Fides eñ ẽ q̃ peccata cooperit:
que vincit crimina: q̃ facit de latronibꝰ ino-
centes. Quis eñ delinquẽtiũ grandis cul-
pa ſit: fidei tñ maior eſt gr̃a. Plus eñ credi-
diſſe chriſto q̃ ſeculo deliquiſſe: ⁊ plenioris
eſt meriti veniã ſperaſſe de dño: q̃ culpã cõ-
traxiſſe de mũdo. Sicut eñ ꝑfidia crimino-
ſum fecit: ita fides ꝑfecit innocentẽ. Deniq;
iudas poſtea q̃ fidẽ ꝑdidit innocẽtiaz apo-
ſtolatꝰ amiſit: omniũ eñ criminũ reus factꝰ
eſt poſtea q̃ virtutuz oĩm dñm denegauit.
Sicut ẽ ſufficit iſti ad ſcelera deſeruiſſe chri-
ſtum: ita illi ſufficit ad innocentiã dño credi
diſſe. Facit igiť ⁊ fides innocẽtes latrones:
⁊ ꝑfidia aplõs criminoſos. Magna igiť ⁊ ꝑ-
fecta fides in illo latrone fuit. Magna pla-
ne eſt ⁊ admirabilis fides q̃ chriſtũ crucifixũ
glorificari magis credidit: q̃ puniri. In h̃ eñ
totiꝰ forma ſalutis ẽ. Saluatorẽ tũc maieſta-
tis dñm recognoſcit: cũ videť humilitatis pa
1.Cor.2. tientia cruciari. Unñ ait aplus: Si cognouiſ
ſent nũq̃ dñm maieſtatis crucifixiſſent. Hec
inquã ꝑfecta fides eſt chriſtũ in cruce deum
nõ reuz credere. Unñ ille latro iuſtificatꝰ eſt:
q: ſaluatore in patibulo ꝯſtituto iudeis in-
ſultantibꝰ ⁊ vel criminoſa dicẽtibꝰ: Libera Matth.27.
teipſum ſi potes: ille certꝰ de diuinitate eiꝰ ⁊
ſecurꝰ d̃ volũtate ſe magis poſtulat liberari.
Magna inquã fides i illo latrone fuit ⁊ ſan-
ctis aplis cõparãda niſi q: ⁊ forte p̃ceſſerit:
p̃ceſſit etenim deuotiõe qui p̃ceſſit ⁊ p̃mio.
Prior eñ latro ad paradiſum q̃ apli ꝑuene-
runt. Deniq; petrꝰ dñm ſequiť: et iſte comi-
tať. Dñs aũt ſm̃ fidẽ ⁊ meritũ tribuit ⁊ re-
muneratiõis obſequiũ. Omnes eñ ſicut le-
gimus i paſſione ſaluatoris diſcipuli trepi-
darunt: oẽs eũ pene cũ tradereť reliquerũt:
factũ eſt ſicut ſcriptũ ẽ: Percutiã paſtorẽ: ⁊ Zach.13.
diſpergenť oues gregis. Deniq; fidẽ petrus Matth.26.
nec admonitꝰ potuit cuſtodire: totiẽs lapſꝰ
eſt: q̃tiens ne labereť admonitꝰ. Et niſi mo-
dum quendã tertio denegãdi ei dñs ſtatuiſ
ſet: forſitan ſepiꝰ introgatus: ſepiꝰ abnegaſ-
ſet. Tantã eñ trepidationẽ diſcipulis intu-
lit paſſio ſaluatoris: vt qd̃ aplo chriſtꝰ ante
p̃dixerat: ancilla deſtrueret: ⁊ magis p̃uale-
ret oſtiaria ad ꝑfidiam q̃ aplus ad cautelã.
Nõ bona oſtiaria q̃ petrũ ideo in domũ ſa-
cerdotis includit: vt a fide ſaluatoris exclu-
dat. Male adam induxit eua: male petrum
introduxit ancilla. Illa excluſit a paradiſo:
hec excluſit a chriſto. Illa ꝑſuaſiõe ſua virũ
decepit: hec introgatione ſua aplum circũ-
ſcripſit. Illa ad p̃uaricãdũ adã impulit: hec
petrũ cõpulit ad negandũ. Et idez ſexus in
vtraq; oſtiarie officium gerens aut excludit
a vita: aut includit ad mortem.

De penitentia petri apoſtoli. xlvi

Diximus fratres q:

ad ſĩlitudinẽ eue petrum oſtia-
ria mulier q̃ decepit: ⁊ ſicͭ adaz
femina circũſcripſit: ita et aplm̃
femina circũuenerit. Uſitatꝰ eñ ad decipi-
endum ſexus ẽ: fraudis ſue vaſculũ in oſtia
ria diabolus recognouit. Fides xp̃o nõ niſi
ꝑ mulierẽ oppugnare ꝯſueuit. Ibi adam per
euam ſuperat: h̃ petrum vincit ꝑ oſtiariam.
Fuit eñ ſicut legimꝰ in paradiſo delitiaruz
diabolꝰ: nec defuit: ſicͭ intellegimꝰ: in p̃torio
iudeoꝝ. Ibi iminebat ſathanas ſerpens: h̃
iudas coluber perurgebat. Eſt ẽ eadẽ ſĩlitu-
do deceptionis in petro q̃ in adam fuit: qm̃
eadẽ eſt ⁊ ſĩlitudo mãdati. Accepit.n. a dño
vterq; mandatũ: adam ne tangeret: aplus
ne negaret. Ille ne lignũ ſcie p̃ſumeret: h̃ ne
crucem ſapientie p̃teriret. Sz tranſgrediẽs
vterq; p̃ceptũ pari modo deliquũt. Guſtat
ille quod non licet: loquitur iſte quod non
decet: ⁊ tamẽ facilior negatio petri q̃ ade p̃-
uaricatio. Citiꝰ eñ aplo q̃ ꝓtoplaſto ſubue-
niť. Hunc eteni deꝰ ad veſperũ reqrit erran-
tem: illũ dñs pulloꝝ cãtu denegantẽ. Adã
reus facti nudus erubuit: petrꝰ ꝯſcius dicti
correctꝰ ingemuit. Ille tanq̃ dep̃henſus fe-
ſtinat ad latebras: h̃ tanq̃ emẽdatus ꝓrum
pit ad lachrymas. Uelut latenti eñ ⁊ celan
Gen.3. ti a diuinitate ade diciť: Adam vbi es? Nõ
q: adam ꝯſpectũ dñi latere potuerit: ſ; q: pec
catrici ꝯſcie nullus locꝰ tutus vl' certꝰ ſit: dũ
metuit dep̃hẽdi. Reſpexit dñs ⁊ apertis ocu
lis eiꝰ emẽdauit errorem. Recte oculis emẽ-
Ps.33. dat: q: ſcriptũ eſt: Oculi dñi ſuꝑ iuſtos: ⁊ au
res eiꝰ in p̃ces eoꝝ. Ergo petrus ꝓrupit ad
lachrymas nihil voce p̃catus. Inuenio eñ
q: fleuerit: nõ inuenio quid dixerit. Lachry-
mas eiꝰ lego: ſatiſfactionem nõ lego. Recte
plane petrꝰ fleuit ⁊ tacuit: q: qd̃ defleri ſolet
nõ ſolet excuſari: ⁊ qd̃ defẽdi nõ põt: ablui
poteſt. Lauat.n. lachryma delictũ: qd̃ voce
pudor eſt ꝯfiteri. Lachryme ẽ verecũdie cõ-
ſulunt pariter ⁊ ſaluti: nec erubeſcunt in pe-
tendo: ⁊ impetrãt in rogãdo. Lachryme in-
quã tacite quodãmodo p̃ces ſunt: veniã nõ
poſtulant ⁊ merenť: cauſaz nõ dicũt ⁊ miſe-
ricordiã ꝯſequũť: niſi q: vtiliores lachryma-
rum p̃ces ſunt q̃ ſermonũ: q: ſermo in p̃can
do forte fallit: lachryma oĩno nõ fallit. Ser-
mo eñ interdũ nõ totũ ꝓfert negocium: la-
chryma ſemꝑ totũ ꝓdit affectum. Et iõ pe-
trus iam non vtiť ſermone quo fefellerat: q̃
peccauerat: quo fidẽ amiſerat: ne ꝑ id ei nõ
credať ad ꝯfitenduz quo vſus fuerat ad ne-
gandũ: ac ꝑ hoc mauult cãm ſuã flere q̃ di-
cere: ⁊ qd̃ voce negauerat: lachrymis confi-
teri. Inuenio aũt ⁊ aliud cur tacuerit petrꝰ:
ne tam cito venie poſtulatio ꝑ impudentiã
plus offenderet q̃ impetraret. Solet eñ ci-
tius mereri indulgentiã q̃ verecũdius dep̃-
catur. In omni igiť culpa ante flendũ ẽ: ſic
p̃cãndũ. Scimꝰ iam h̃ exemplo queãdmo-
dum nr̃a peccata curemus. Ecce nihil nobis
aplus nocuit q: negauit: ⁊ plurimũ ꝓfuit q:
emẽdauit. Deniq; imitemur eũ dicentẽ ali-
Joh.21. bi. Cuz eñ tertio introgareť a dño: Simon
amas me? Rñdit tertio: Dñe tu ſcis q: dili-
go te. Ait dñs: Paſce oues meas. Et h̃ ter-
tio: qd̃ q̃dem dictũ ad cõpenſationẽ prioris
ꝓfecit erroris. Qui eñ dñm tertio negaue-
rat: tertio ꝯfiteť: ⁊ quotiẽs culpã delinquen
do ꝯtraxerat: totiens gr̃am diligẽdo cõqui-
rit. Uidete ẽ quantuz fletus ꝓfuerit petro:
anteq̃ fleret lapſus eſt: poſtea q̃ fleuit ele-
ctus ẽ: ⁊ q̃ añ lachrymas p̃uaricator extitit:
poſt lachrymas paſtor aſſumptꝰ eſt: ⁊ alios
regendos accepit: q̃ priꝰ ſe ipſe nõ rexit.

De fide petri apoſtoli. xlvii

Struximꝰ ſuperio

re dñica ſanctũ petrũ in ſaluato-
ris paſſione ſine erroribꝰ ꝓfeciſ-
ſe: ⁊ poſtea q̃ negauit dñm deũ: fuiſſe meli-
orem. Fidelior eñ factꝰ ẽ poſtq̃ fidem ſe ꝑ-
didiſſe defleuit: atq; ideo maiorẽ gr̃am rep-
perit q̃ amiſit. Tanq̃ bonꝰ eñ paſtor tuen-
dum gregẽ accepit: vt q̃ ſibi ante infirmꝰ fu-
erat: fieret omnibꝰ firmamentũ: ⁊ q̃ ipſe int-
rogationis tentatione nutauerat: ceteros
fidei ſtabilitate fundaret. Deniq; ꝓ ſolidita
te deuotionis eccleſiaꝝ petra diciť: ſicut ait
dñs: Tu es petrus: ⁊ ſuꝑ hanc petrã edifica Matth.16.
bo eccl'iam meã. Petra eñ diciť eo q: p̃mus
in nationibꝰ fidei fũdamẽta poſuerit: ⁊ tãq̃
ſaxum imobile totiꝰ operis chriſtiani cõpa-
gem molemq; ꝯtineat. Petra ẽ ꝓ deuotiõe
petrus diciť: ⁊ petra ꝓ v̾tute dñs nũcupať:
ſicut ait aplus: Bibebãt aũt de ſpũali cõſe- 1.Cor.10.
quẽti eos petra: Petra aũt erat chriſtꝰ. Re-
cte ꝯſortium mereť nois: q̃ ꝯſortiuz mereť ⁊
operis. In eadẽ eñ domo petrꝰ fundamen-
tum poſuit: petrus plantat: dñs incremen-
tum dat: dñs irriguũ ſubminiſtrat. Petrus
eñ tentationibꝰ ſuis ꝓficit: fletibꝰ ſuis gau
det: periculis ſuis creſcit. Sic nãq; in mari
dum ſuꝑ vndas temerariꝰ victor ingrediť:
nutat inceſſu: ſ; ꝯualeſcit affectu: periclitať
corpe: ſed deuotione nõ labiť: mergiť pedi-
bus: ſ; chriſti dextera ſuſtentať: ſuſtentat fi-
des quẽ vnda mergebat: ⁊ quẽ fluctuũ ꝓcel
la turbabat: ſaluatoris dilectio ꝯfirmabat.
Ambulauit eñ in mari petrꝰ magis dilectio-
ne q̃ pedibꝰ. Nõ eñ videbat vbi pedũ ve-
ſtigium poneret: videbat aũt vbi figeret ve
ſtigiũ charitatis. In naui eñ poſitꝰ ꝯſiderat
dñm: ⁊ amore eiꝰ ductꝰ deſcẽdit in mare: nõ
cogitat labẽtes aquas: nõ fluẽta currentia:
⁊ dũ chriſtũ reſpicit: nõ reſpicit elementuz.
Credit fide etiã inť vndas ſoliduz inuenire
veſtigiũ: iactať licet fluctibꝰ mare: ventis pe-

lagus cõturbeť:nõ tñ turbať petri ſemita q̃
ducit ad dñm. Ambulat igiť ſup aq̃s petrꝰ
Exo.14. ⁊ ſub pedibꝰ eius mollis vnda nõ cedit. Le
gimus in veteri teſtamẽto filios iſrael ꝑ ma
re rubrũ:ſiccis itineribꝰ ambulaſſe: ⁊ ad ſe
curitatẽ gradientiũ ne labereť vnda:in ſoli
ditatem quandã eaꝫ fuiſſe mutatã: Quãto
hic meliꝰ vbi ambulãte petro: nec mutatur
vnda:nec labiť:nec ſolidať aqua: nec refu
git. Meliꝰ inquã eſt:vbi eadẽ vnda quę flu
ctuat ⁊ ſuſtentat:vbi ideꝫ gurges q̃ mergiť
⁊ famulať. Illic vt portareť per mare ꝑplus
iſrael:meatũ ſuũ natura ꝑdiderat: h portať
in aquis petrus:curſum ſuũ fluenta nõ per
dunt. Temerariꝰ q̃ viator apl'us noui itine
ris viã carpit:modo curuati gurgitꝭ molem
aſcendit:modo ſubſidẽtis ſinꝰ vndã deſcen
dit:⁊ inť marinos fluctꝰ aſcenſus illi itinerꝭ
deſcenſuſq; nõ deeſt:ſ; vbi turbatus ventis
exagitatꝰ ꝓcellis icipit timere qđ credidit:
ſtatim ei gurges ſubtrahiť:vnda ſubduciť.
Mox defatiſcente fide fatiſcit ſemita: tunc
exclamãs dñm ieſum ſaluuꝫ ſe fieri deprecať:
quẽ apprehẽſuꝫ manu ſaluator liberat ⁊ ob
Matth.14. iurgat dicens: Modicę fidei quare dubita
ſti? Hoc eſt:cur tam paruę fidei es:vt q̃ cre
dendo mare ambulare cęperas:nõ id ꝑſeue
Ibidẽ.10.et 24 rando trãſires? Scriptũ eſt enĩ: Qui ꝑſeue
rauerit vſq; in finẽ:h ſaluus erit. Sed dum
cunctarꝭ ⁊ dubitas:iter qđ ingreſſus fueras
ꝑdidiſti. Cur inquã tam modicę fidei es:vt
nõ ea fide qua venire cęperas ꝑuenires. In
tellige q̃ q2 in mari credulitas te portabat:
ꝑfidia ſubmergebat. Igiť frẽs ſanctꝰ petrꝰ
dum fluctuat:dum mergiť:dum periclitať:
ſic ꝑuenit ad dñm oñdens nobis q nõ niſi ꝑ
pericula ꝑperať ad chriſtũ. Multi enĩ dia
bolici fluctꝰ ſunt in hoc mũdo: tentationuꝫ
multa naufragia:a q̃bus ita liberari poſſu
mus:ſi clamantibꝰ manũ ſuã ſaluator exten
derit. Nos q̃ clamare ad dñm nõ ceſſemus:
ille auxilium ſolitum nõ negabit.

De ſepultura domini. xlviij

Heſterna die ſatis ac
cepiſſe vos credo frẽs dilecti tra
ctatibꝰ dñi ⁊ fratrꝭ nr̃i ꝑſentis epĩ:
qui tãta facũdia res diuinas diſſeruit:vt ꝑ
dicatio eiꝰ plena fuerit ſacerdotij gr̃a: orato
ris eloquẽtia:inſtitutiõe doctoris. Nec mi
rum ſi is q̃ in pontificio ꝑmatꝰ honorẽ obti
net:obtineat etiã i ꝑdicãdo ꝑmatꝰ eloquiũ:
⁊ virtutes dei q̃s ſancti pectoris arcano de
promit:fęcundi ſermonis or̃one cõmendet:
atq; ideo paruitatẽ meã ſcio auribꝰ veſtris
minus ſolito placiturã. Quis enĩ ꝯtentꝰ ſit
potare de riuulo: cuꝫ poſſit haurire de fon
te? Terra enĩ aquaꝝ tenuẽ roreꝫ oĩno nõ ſu
ſcipit poſtea q̃ eã largus pluuiaꝝ imber in
fuderit. Sic igiť vr̃a dilectio iundata ſancti
ſacerdotꝭ eloquio:ſermonis mei patieť vile
faſtidiũ. Quis enĩ doctꝰ vir:q̃uis diſertus
orator eliguis videbiť:ſi cęperit loqui ꝑñte
meliore: ſ; tñ habet ſolatiuꝫ ſuũ iſta ꝯfuſio.
Nihil enĩ ruboris ẽ cõparatione ſũmi ſacer
dotis diſplicere minimũ ſacerdotẽ: ꝑſertim
cũ iuuare me poſſit beatoꝝ inſigne ꝯſortiũ.
Si enĩ dauid vniꝰ ſocietate ſancti alteꝝ ſan
ctum fieri poſſe ꝓmat dicẽs: Cũ ſancto ſan Pſ.17.
ctus eris:cur ego me q̃uis imperituꝫ:q̃uis
peccatorẽ nõ ꝑ[illegible]em fieri poſſe ꝑdicatorẽ vir
tutũ dñi tantoꝝ ꝯſortio magiſtroꝝ? Igitur
qm̃ beatiſſimꝰ frater nr̃ ſanctoꝝ apl'oꝝ lau
des magno eſt ꝓſecutꝰ eloquio: debemus ⁊
nos ipſiꝰ ſepulturã dñi ꝑdicare: Ut q2 vniꝰ
corpis mẽbra videmꝰ ſimilibꝰ obſequijs ꝓ
curata:ſimilib[illegible] integrũ corpus ꝑdicatio
nibꝰ exorneť. [illegible]camus q̃ de dñi corpe po
ſtea q̃ de cruce depoſitũ quid geratur. Acce Luc.23.
pit illđ ioſeph ab arimathia vir iuſtꝰ: ſicut
ait euãgeliſta: ⁊ i nouo ſuo ſepeliuit monu
mẽto:in q̃ nõdũ quiſq̃ poſitꝰ erat. Beatũ q̃
corpꝰ dñi chriſti qđ cũ naſciť vtero virginis
gigniť:cuꝫ recedit iuſti tumulo cõmendať.
Beatũ plane corpꝰ qđ ꝟginitas peperit:et
iuſticia cuſtodiuit. Cuſtodiuit illud ioſeph
tumulus incorruptũ: ſicut ſeruauit illđ ma
rię vterꝰ illibatũ. Hic enĩ viri pollutione nõ
tangiť:ibi mortꝭ corruptiõe nõ lędiť. Ubiq;
beato corpi defert ſanctitas: vbiq; virgini
tas:purus illud venter ꝯcipit: nouꝰ tumulꝰ
includit. Dñica q̃ ⁊ virgo vulua: ⁊ virgo ẽ ſe
pultura. Quinpotiꝰ ipſaꝫ ſepulturã vuluã
dixerim:eſt enĩ ſilitudo nõ parua. Sicut enĩ
dñs đ matris vulua viuꝰ exiuit: ⁊ de ioſeph
viuꝰ ſepultura ſurrexit: et ſicut tũc de vtero
ad ꝑdicanduꝫ natꝰ eſt:ita ⁊ nũc ad euãgeli
ꝫandum renatꝰ eſt de ſepulchro: niſi q glo
rioſior iſta eſt q̃ illa natiuitas. Illa.n.corpꝰ
mortale genuit:hęc edidit immortale. Poſt
illã natiuitatẽ ad inferos deſcẽdiť: poſt hãc
remeať ad cęlos. Religioſior plane iſta ẽ q̃
illa natiuitas. Illa enĩ totiꝰ mũdi dñm no
uem mẽſibꝰ in vtero clauſuꝫ tenuit: hęc aũt

tridui tantũ tumuli gremio cuſtodiuit. Illa
cunctoꝝ ſpem tardius ꝓtulit: hęc omnium
ſalutem citius ſuſcitauit.

De accuſato domino apud pilatuꝫ ⁊ de ſuſanna. xlix

Mirum forſitan vide
atur vobis frẽs: cur dñs apud ꝑſi
dem pilatũ a ꝑncipibꝰ ſacerdotuꝫ
accuſeť ⁊ taceat: nec nequiciã eoꝝ ſua rñſio
ne cõuincat: cũ vtiq; ingeſtã accuſationẽ nõ
niſi refellere ſoleat ſubſecuta defenſio. Mi
rum inquã ſit frẽs q arguať ſaluator ⁊ tace
at. Taciturnitas enĩ intđũ ꝓ ꝯſenſu habeť.
Videť enĩ ꝯfirmare qđ obijciť: cum nõ vult
rñdere qđ quęriť. Accuſationẽ q̃ ſuã dñs ta
cendo ꝯfirmat. Nõ plane accuſationẽ ſuaꝫ
tacẽdo ꝯfirmat: ſ; deſpicit nõ refellẽdo. Bñ
enĩ tacet q̃ defenſiõe ñ idiget. Ambiat defẽ
di q̃ metuit ſupari: feſtinet loq̃ q̃ timet vin
ci. Chriſtꝰ aũt cũ ꝯdemnať ⁊ ſuperat: cũ iudi
Pſ.50. cať ⁊ vincit: ſicut ait ꝓpheta: Ut iuſtificerꝭ
in ſmonibꝰ tuis: ⁊ vincas cũ iudicarꝭ. Quid
q̃ opus erat ei loqui añ iudiciũ: cui ipſum iu
diciũ erat plena victoria? Uincit enĩ cũ iudi
cať chriſtꝰ: q2 ſic inocẽs approbať. Uñ ait pi
Matth.27. latꝰ: Innocẽs ego ſum a ſanguie huiꝰ iuſti.
Melior eſt igiť cauſa q̃ nõ defendiť ⁊ ꝓbať:
plenior iuſticia eſt q̃ nõ verbis aſtruiť: ſ; ve
ritate fulciť. Taceat ligua neceſſe: vbi ipſa
ęq̃tas ſibi adeſt. Taceat lingua in bono ne
gocio: q2 ⁊ malis cauſas obtinere cõſueuit.
Nolo ſic defendi iuſticiã: ſicut ſolet iniq̃tas
excuſari. Qꝫ vincit chriſtꝰ: non or̃onis eſt ſ;
virtutꝭ. Scit enĩ ſaluator q̃ eſt ſapia: quõ ta
cendo vinceret: quõ nõ rñdendo ſuperaret:
atq; iđ cãm ſuaꝫ mauult cõprobare q̃ dice
re. Quę enĩ res illũ cõpelleret ad loquẽdũ:
cũ ſilentiũ ſatis ſufficeret ad vincendũ? Sꝫ
fortaſſe metꝰ eũ cogeret: ne ſalutem ꝑderet:
niſi q ipſa erat tota cauſa victorię. Suã enĩ
ſalutẽ ꝑdidit: vt ſalutẽ oĩum lucrareť. In ſe
vici maluit vt victor eẽt i cũctꝭ. Sꝫ q̃d đ chri
ſto loquar? Suſanna mulier inimicos ſuos
tacuit ⁊ vicit. Nõ enĩ apud danielem iudicẽ
ꝟboꝝ ſe rõne defendit: nõ patrocinij ſmo
ne tutata ẽ: ſ; in ſancta fęmia tacẽte lingua
ꝓ ea caſtitas loquebať. Caſtitas enĩ ſuſan
nę affuit i iudicio q̃ eã defendit ⁊ i paradiſo.
Ibi enĩ pudori eius ꝯſuluit: h ſaluti. Ibi ne
macularet pudicitia: h ne innocẽtia damna
reť. Caſtitas q̃ ſuſannę ⁊ ꝑſbyteros impudi
cos ꝯuicit i paradiſo: ⁊ i iudicio falſos accu
ſatores obtinuit. Biſq; victrix reos facit te
ſtimonij q̃s reos fecerat adulterij: atq; tãdẽ
iudicẽ mereť caſtitas danielẽ puerũ iuniorẽ
necdũ pubeſcentꝭ ętatꝭ. Multũ igiť de deo
pudicicia ꝯſeq̃ť: cũ iudicẽ virginẽ ꝓmereť.
Secura enĩ ẽ de victoria caſtitas: cui ẽ iudi
catura ꝟginitas. Pudicitię aũt cãm niſi vir
pudicus audire nõ debuit: talẽ enĩ arbitruꝫ
mereť caſtimonia: apud quẽ nõ ꝑiclitet ve
recũdia. Cognito igiť daniel ſuſannę nego
cio: cuꝫ eã falſis accuſationibꝰ vellet plębs
imperita dãnare: ait idẽ: Mũdus ego ſum Daniel.13.
a ſanguine huiꝰ. Quo dicto peccantꝭ ꝑplí re
uocauit errorẽ. Hac q̃ voce circa ſuſannã da
niel vtiť: qua circa dñm vſus ẽ ⁊ pilatꝰ. Ait
enĩ pilatꝰ: Mũdus ego ſum a ſanguie huiꝰ Matth.27
iuſti. Eadeꝫ igiť ſñia ſoluiť pudicitia: qua ẽ
abſoluta iuſticia: ſ; daniel melius q̃ pilatꝰ.
Ille enĩ pudicũ ſanguinẽ nõ ꝯdemnat ſ; li
berat: hic aũt iuſtuꝫ ſanguinẽ ⁊ ꝯfiteť ⁊ tra
dit. Quid enĩ ꝓfuit teſtimonium ꝑhibuiſſe
innocentię: ⁊ velut reũ addixiſſe neq̃cię: niſi
qđ grauiꝰ peccatũ eſt: vnũ eundẽq; ⁊ ꝓnun
ciare iuſtũ: ⁊ tradere criminoſum? Ipſe enĩ
iniq̃tatis ſuę teſtꝭ eſt q̃ ore abſoluit: ⁊ corde
cõdẽnat. Lauerit licet manꝰ ſuas pilatꝰ: tñ
ſua facta ñ diluit. Et q̃uis abſtergere ſe pu
tauerit iuſti ſanguinẽ de ſuis mẽbris: eo tñ
ſanguie mens eiꝰ teneť infecta. Ipſe enĩ oc
cidit chriſtũ q̃ eũ tradidit occidẽduꝫ. Iudex
enĩ ꝯſtãs ⁊ bonꝰ ne ſanguinẽ inocentꝭ addi
ceret: nec inuidię cedere debuit nec timori.
Daniel q̃ meliꝰ q̃ pilatꝰ. Ille peccãtꝭ ꝑplí re
uocauit errorẽ: h aũt furentꝭ ſynagogę ſacri
legiũ ꝯfirmauit.

Itẽ de eodẽ. l

Nate dies ꝓſecuti ſu
mus: ſanctę ſuſannę iudiciũ ſimile
admodũ fuiſſe iudicio ſaluatoris:
⁊ ijſdeꝫ criminationibꝰ laboraſſe memoratę
caſtitatẽ fęmię q̃bꝰ chriſti laborauit integri
tas. Siľr eniꝫ ꝑſecutores in ſuſanna paſſa ẽ
pudicitia: ſicut ⁊ in chriſto paſſa eſt iuſticia.
Illa enĩ dum in adulterio cõuincit ꝑſbyte
ros: ipſa tanq̃ adultera retineť: hic dũ in ſa
crilegio arguit phariſęos: ipſe tanq̃ ſacrile
gus accuſať. Qđ quidẽ ſacrilegiũ in phari
ſęis maius adulteriũ vocari põt. Grauiꝰ eſt
enĩ religionis adulterium eſſe q̃ corporis: ⁊
plus eſt integritatẽ diuinitatꝭ lędere: q̃ in
tegritatem hominis violare. Cõdemnatur

ergo ſuſanna: ꝯdemnaꝶ ⁊ dñs. Jlla qꝛ caſti-
tateꝫ corꝑis tuebaꝶ: ħ qꝛ religionis caſtimo
niaꝫ defendebat. Similis igiꝶ erat in vtro-
qꝫ cauſa iudicij: niſi ꝙ meliore vſa eſt iudice
ſuſanna q̃ꝫ dñs. Hūc eñ p̃ſes iudicat: hanc
ꝓpheta. Hūc audit vir ꝗ phariſeoꝝ ſeditio
nibus terrebaꝶ: hāc audit puer ꝗ ſancto ſpi
ritu replebaꝶ. Jſte qđ ſentit: ꝯſtāt ꝓnūciat
nō defendit. Suſanne eñ iudex quā abſol-
uit ⁊ liberat: dñi cognitor quē abſoluit dam
nat ⁊ tradit. Simile ğ fuit pene ꝑ oīa ſuſan-
ne dñiqꝫ iudiciū. Siq̄dē nec accuſatio in ijs
fuerit ipſa diſſimilis. Suſannā eñ ſeniores
deferūt: dñm iudas accuſat. Jllā doctores
ſui: hūc diſcipulus ꝓpꝛiꝰ criminaꝶ. Suſan-
nam inquā pſeudo p̃ſbyteri arguūt: ꝓdit
pſeudo epūs ſaluatorem. Epūs eñ ⁊ iudas
Pſ.108. fuit: ſicut ait ꝓpheta de eodē dicens: Fiant
dies eiꝰ pauci: ⁊ epiſcopatū eiꝰ accipiat alꝶ.
Sꝫ nec locꝰ frēs in vtraqꝫ cā videꝶ eſſe diſſi-
milis. Suſanna eñ i paradiſo ab accuſato-
ribus circūuenitꝶ: dñs in hortuli paradiſo a
traditoribꝰ circūdaꝶ. Jlla ibi inſidiatores pa-
titur: iſte ħ ſuſtinet ꝓditorē. Videamꝰ autē
exitū vtriuſqꝫ iudicij. Suſanne accuſatores
tāq̄ꝫ falſi teſtes ꝓphetica ſentētia feriunꝶ: ⁊
eiuſdē criminis puniunꝶ rei cuiꝰ dānare in-
nocentꝭ ſanguinē geſtiebant: Dñi aūt tradi
torem nō inuenio a iudice eſſe damnatum.
Nō eñ damnat eū pilatus: nō damnat po-
pulus: ſ qđ ē grauiꝰ: ſe ipſe ꝯdemnat: ⁊ ceſ-
ſante iuſticia iudicaꝶ. Quem eñ alter iudi-
cat pōt vtcunqꝫ eſſe excuſabilis: reus auteꝫ
ſine excuſatiōe eſt ꝗ ꝯſcie ſue iudicio ꝯdem-
naꝶ. Quē alter iudicat pōt qñqꝫ a ſuo iudi-
ce ſperare indulgentiā: qui ſe ipſe iudicat a
quo indulgentiā poſtulabit? Referens eñ
iudas dñici ſanguinis p̃ciū ait iudeis: Pec-
Matth.27. caui ꝙ tradiderim ſanguinē inocentē. Ma-
gnuꝫ igiꝶ dñice innocētie teſtimoniū eſt: dū
accuſator eiꝰ ꝯfiteꝶ de ſcelere ⁊ reus eſt de
mercede. Dum eñ miſer refudit venditiōis
p̃ciuꝫ: putat ſe facinoris ſui ſoluere poſſe cō
tractuꝫ. Sed nec iſte abſoluiꝶ. Dum eñ au-
ctor venditionis ſue reus ē: ꝯſtat iſtos ſcele
ratū cū ſacrilegio iniſſe cōtractū. Sua ğ ſen
tentia iudas ꝓditor ꝯdemnaꝶ. Mirū forte
ſit vobis ꝙ nō eū ꝑplus iudicauerit: nō pre-
ſes addixerit. Hoc ſacrilegi ſolet eē iudiciū:
vt impietatē ſuā ipſe dū recordaꝶ ⁊ puniat:
ſcelus ſuuꝫ dū recognoſcit ⁊ vindicet. Oim
eñ ſupgrediꝶ ſnias: ꝗ a ſua ꝯſcia ſua ſnia cō
demnaꝶ. Hoc inquā ſacrilegi ſolet eſſe iudi-
cium: vt cōſciꝰ facti ipſe ſe damnet: ſicut ait
aplūs paulus de heretico dicēs: Hereticuꝫ Ad Titū.3.
hoiem poſt vnā ⁊ ſecundā correptioneꝫ de-
uita: ſciens qꝛ ſubuerſus eſt ꝗ eiuſmodi ē: ⁊
deliquit ꝓprio iudicio ꝯdemnatꝰ. Jpſe eñ
ſe damnat hereticꝰ: cū de ecclīa ipſe ſe ꝓijcit
⁊ de cetu ſanctorū nullo cōpellente ꝓcedit.
Jpſe eñ oñdit q̄d mereaꝶ a cunctꝭ: ꝗ ſuo iu-
dicio ſeparaꝶ a cūctꝭ. Jpſe inquaꝫ ſe dānat
hereticus: qꝛ cū oēs criminoſi epī ſnia ꝓijci-
anꝶ de ꝯſortio chriſtiano: hereticꝰ cuncta ꝑ-
ueniēs ſnia ſue volūtatis abijciꝶ. Tali ğ he
reticus quali ⁊ iudas pena damnaꝶ: vt ideꝫ
ſui ⁊ reus ſit ſcelerꝭ: ⁊ iudex ſit vltioniſ. Tali
inquā hereticꝰ quali ⁊ iudas pena damnaꝶ:
nec imerito: qꝛ dñm quem ille vendidit: iſte
blaſphemat: quē ille pſecutoribꝰ tradidit: q̊-
tidie iſte pſeq̄ꝶ. Perſequiꝶ eñ hereticꝰ dñm
cū diuinitatē ei derogat: ⁊ aſſerit creaturā.

De Juda ſcarioth. lj

Etinet dilectio ve

r ſtra nos ħ ꝓxima dñica p̃dicaſſe
ꝙ iudas ſcarioth ꝓpria ſnia ꝯdē
natus: ad phariſeos dñici mercedē ſanguis
reportarit: ⁊ actꝰ penitētia refuderit vendi-
tionis p̃ciū: ſ ꝯſcie ſue nō reſoluerit ſcelus.
Deniqꝫ poſt redditū p̃ciuꝫ laqueo ſe ſuſpen
dit: vt ꝗ ſe mulctauerat pecunia: mulctaret
⁊ vita. Jntelligēs eñ quātū ſcelus admiſe-
rit: ñ ſuffecit ei ſacrilegij carere mercede: niſi
careret ⁊ ſalute. Dignū eñ ſe morte iudica-
uit: ꝙ chriſtū vitā oīm tradidiſſet. Seueriſſi
mus igiꝶ iudex ſui iudas vel in vlciſcēdo cō
fiteꝶ quē negauerat in tradendo. Reſtituit
ergo pecuniā phariſeis: ſ nec phariſei eam
libēter accipiūt. Dicūt eñ inhibitū ſibi eſſe
in ſuis eā hr̃e theſauris. Videte igiꝶ quāta
vis dñice ſit pecūie: quā inde iudas reijcit:
hic phariſei i loculos nō recludūt. Juſti eñ
ſanguinis p̃cium ꝑtimeſcit iniq̄tas poſſide-
re: cōſilium tñ ineunt phariſei vt ex ea ager
figuli cōpareꝶ: in quo peregrinoꝝ corꝑa col
locenꝶ. Qđ q̄dem ꝓuidentia factū puto: vt
p̃cium ſaluatoris nō peccatoribꝰ ſumptū ꝑ-
beat: ſ peregrinis requiē ſubminiſtret: non
ſacrilegis ſit ad luſum: ſ defūctis ſit ad ſe-
pulchrū: vt iā exīde chriſtꝰ ⁊ viuos ſanguis
ſui paſſiōe redimat: ⁊ mortuos p̃cioſa paſſi-
one ſuſcipiat. Precio ğ dñi ſanguis ager fi-
guli ꝯparaꝶ. Legimꝰ i ſcꝑturꝭ ꝙ totiꝰ generꝭ hu

mani ſalus redēpta ſit ſanguīe ſaluatoris:
1.Petri.1. ſicut ait aplūs petrus: Nō eñ redempti eſtꝭ
corruptibilibꝰ auro vel argento: ſed p̃cioſo
ſanguīe agni incōtaminati ⁊ imaculati ieſu
chriſti. Jgiꝶ ſi p̃cium vite nr̃e ſanguis ē dñi:
vide ğ qꝛ illa non tam redempta ſit agri ter-
rena fragilitas: q̃ꝫ totiꝰ mundi incolumitas
Joh.3. ſempit̃na. Ait eñ euāgeliſta: Nō eñ venit
chriſtꝰ vt iudicet mūdū: ſ vt ſalueꝶ mūdus
ꝑ ipſum. Vide inquā ne pecunia illa nō taꝫ
cōparatio ſit agri parua portio: q̃ꝫ totiꝰ mū-
di copioſa poſſeſſio: Sic ait dauid ꝓpheta:
Pſ.2. Poſtula a me: ⁊ dabo tibi gētes hereditatē
tuā: ⁊ poſſeſſionē tuā terminos terre. Ager
ğ iſte mūdus ħ totus eſt: in ꝗ nos diſperſi ⁊
diſſeminati dño fructū boni oꝑis germina-
mus. Sꝫ fortaſſe ꝑquiras a me: ſi ager mū-
dus eſt: q̄s naꝫ ſit figulus ꝗ mūdi poſſit hr̃e
domiatū? Niſi fallor ipſe ē figulꝰ ꝗ vaſcula
corꝑis nr̃i fecit e limo: de quo dicit ſcriptu-
Geñ.2. ra: Et fecit deꝰ hoiem de limo terre. Jpſe eſt
figulus ꝗ carniū noſtraꝝ cenoſum lutū va-
pore ſui ſpūs animauit: ⁊ materiē fluidam
atqꝫ terrenā ignito calore decoxit. Jpſe in-
quā eſt figulus ꝗ nos ꝑ manꝰ ſuas formauit
ad vitā: ꝑ chriſtū ſuū reformauit ad gloriā:
2.Corꝭ.3. ſicut ait aplūs: Ad eandē imaginē reforma-
mur de gloria in gloriā: ſcꝫ vt ꝗ a priore fa-
ctura ꝓprijs vitijs corruimꝰ: in ſecūda nati-
uitate figuli huiꝰ miſericordia reparemur: ħ
eſt: ꝗ ꝑ ade tranſgreſſionē morte ꝯcidimus:
ꝑ ſaluatoris gr̃am denuo reſurgamuſ. Jpſe
plane eſt figulus: de quo dicit beatꝰ aplūs:
Eſa.45. Nunq̄d dicit figmentum ei qui ſe finxit cur
Ro.9. me feciſti ſic? Et iterꝫ: Nūquid nō habet po
teſtatē figulꝰ luti ex eadē maſſa facere aliud
q̄dem vas in honorē: aliud vero in ꝯtume-
liam? Ex eodē eñ luto corꝑis nr̃i deꝰ ꝓ meri
tis ſinguloꝝ alios reſeruat ad penaꝫ: alios
ad gloriaꝫ. Jſtiꝰ itaqꝫ figuli ager chriſti ſan-
guine emptus eſt ꝑegrinis. Peregrinis in-
quā qui erant ſine domo: ſine patria: ⁊ toto
orbe exules iactabanꝶ: req̄es chriſti ſangui-
ne ꝓuideꝶ: vt q̄bus nō eſt i mūdo poſſeſſio:
ijs i chriſto ſit ſepultura. Jſtos aūt peregri-
nos q̄s eſſe dicimus niſi deuotiſſimos chri-
ſtianos: ꝗ renūciantes ſeculo: ⁊ nihil poſſi-
dentes i mūdo: i chriſti ſanguine req̄eſcūt?
Chriſtianꝰ eñ qui mundū nō poſſidet: ħ to
tum poſſidet ſaluatorē. Jdeo aūt ꝑegrinis
chriſti ſepultura ꝓmittiꝶ: vt ꝗ ſe a carnalibꝰ
vitijs tanq̄ꝫ peregrinū ⁊ alienū cuſtodierit:
ls chriſti requiē mereaꝶ. Sepultura eñ chri-
ſti q̄d eſt aliud: niſi requies chriſtiani? Nos
ğ peregrini in ħ mūdo ſumus: ⁊ tanq̄ꝫ hoſpi
tes in hac luce verſamur: ſicut ait aplūs di-
cens: Etenim dū ſumꝰ in ħ corpore: peregri 2.Corꝭ.5.
namur a dño. Peregrini inquā ſumꝰ: ⁊ no-
bis ſaluatoris ſanguinis p̃cio empta eſt ſe-
pultura. Cōſepulti eñ ſumus: ſicut ait apo Col.2.
ſtolus: cū illo ꝑ baptiſmū in mortē. Baptiſ-
mum igiꝶ chriſti nobis ē ſepultura: in ꝗ pec
catis morimur: criminibꝰ ſepelimur: ⁊ vete-
ris hoīs ꝯſciētia reſoluta in alterā natiuita-
tem: rediuiua infantia reparamur. Baptiſ-
mum inquā ſaluatorꝭ nobis ē ſepultura: qꝛ
⁊ ibi ꝑdimꝰ ante qđ vixīmꝰ: ⁊ ibi denuo acci
pimus vt viuamuſ. Magna igiꝶ ſepulture
huiꝰ eſt gr̃a: in q̄ nobis ⁊ vtilis mors inferꝶ:
⁊ vita vtilior cōdonaꝶ. Magna inquā huiꝰ
gr̃a ſepulture: que ⁊ purificat peccatorem: ⁊
viuificat morientem.

De die ſancto paſche. lij

On imerito fratres

o hodierna die pſalmus ħ legiꝶ: in
quo ꝓpheta exultandū ꝑcipit ⁊ le
tandū. Omnes eñ creaturas ad huius diei
feſtiuitatē dauid ſanctꝰ inuitat. Naꝫ in hac
die ꝑ reſurrectionē chriſti aperiꝶ tartarus: ꝑ
neophitos ecclie inouaꝶ terra: celū ꝑ ſpūm
ſanctū reſeraꝶ. Apertus eñ tartarus reddit
mortuos: inouata terra germinat reſurgen-
tes: celū reſeratū ſuſcipit aſcēdētes. Deniqꝫ
aſcēdit latro i paradiſum: ſanctoꝝ corꝑa in-
grediunꝶ i ſanctā ciuitatē: ad viuos mortui
reuertunꝶ: ⁊ ꝓfectu q̄dā in reſurrectiōe chri-
ſti ad altiora cūcta elemēta ſe tollūt. Tarta-
rus q̄s habꝫ reddit ad ſuꝑos: t̃ra q̄s ſepelit
mittit ad celū: celū q̄s ſuſcipit rep̃ſentat ad
dñm. Et vna eadēqꝫ opatiōe ſaluatorꝭ paſ-
ſio eleuat de imis: ſuſcitat de terrenis: collo
cat i excelſis. Reſurrectio eñ chriſti defūctꝭ
eſt vita: pctōribꝰ venia: ſanctꝭ ē glīa. Oēm ğ
creaturā ad feſtiuitatē reſurrectionis chriſti
dauid ſanctꝰ iuitat. Ait eñ exultandū i hac
die quā fecit dñs ⁊ letandū. Sꝫ dicit aliq̄s:
ſi i die gratulādū eſt: ijs vtiqꝫ gratulandū ē
q̄s dies ipſa cōplectiꝶ. Celū aūt ⁊ tartarꝰ ex-
tra huiꝰ mūdi diē ſūt ꝯſtituta: Quō igiꝶ pn̄t
ea elemēta ad feſtiuitatē huiꝰ diei vocari cu
ius diei ambitu nō teneꝶ? Sꝫ ħ dies quē fec
dñs: penetrat oīa: vniuerſa ꝯtinet: celum et
terram tartarūqꝫ complectiꝶ. Lux.n.chriſtꝰ

nõ parietibꝰ obſtruit: nõ elementꝭ diuidit:
nõ tenebris obſcurat. Lux īquã chriſti dies
eſt ſine nocte: dies ſine fine: vbiqꝫ ſplendet:
vbiqꝫ radiat: vbiqꝫ ñ defic̃. Qꝫ aũt iſte dies
Ro.13. chriſtꝰ ſit: Apl̃us dic̃: Nox ꝑceſſit: dies aũt
appropiquauit. Preceſſit inquit nox: nõ ſe-
quit vt intelligas ſupueniẽte chriſti lumi-
ne ⁊ diaboli tenebras effugari: ⁊ peccatorũ
obſcura nõ ſubſequi: ⁊ iugi ſplendore ꝑteri-
tas caligines depelli: ſubrepẽtia delicta ꝓ-
hiberi. Nam qꝛ hic dies chriſtus celũ: terrã:
tartarũqꝫ colluſtret ſcriptura teſtat. Qꝫ eñ
Joh.1. ſup terram fulgeat: dicit iohãnes: Erat lux
vera que illuminat oẽm hominẽ venientē
in hunc mũdũ. Qꝫ in inferno luceat: ait ꝓ-
Eſa.9. pheta: Qui ſedebãt in regione vmbre mor-
tis: lux orta ẽ illiſ. Qꝫ in celis iſte ꝑmaneat:
Pſ̃.88. refert dauid dicens: Ponã in ſeculū ſeculi
ſemen eiꝰ: ⁊ ſedem eiꝰ ſicut dies celi. Quis
aũt eſt dies celi niſi chriſtus dñs: de quo di-
Pſ̃.18. citur ꝑ ꝓphetam: Dies diei eructat verbũ:
Ipſe eſt eñ dies filiꝰ: cui pater dies diuini-
tatis ſue eructat arcanũ. Ipſe inquã ẽ dies
Eccl̃i.24. qui ait ꝑ ſalomonẽ: Ego feci vt oriret ī celo
lumen indeficiẽs. Sicut ꝗ diem celi nox om
nino nõ ſequit: ita ⁊ chriſti iuſticiã peccato-
rum tenebre nõ ſequunt. Semꝑ eñ dies ce
li ſplendet: lucet: ⁊ fulget: neqꝫ aliq̃ põt ob-
ſcuritate ꝯcludi: ita ⁊ lumen chriſti ſemꝑ mi
cat: radiat: coruſcat: nec aliqua põt delicto-
rum caligine compñẽdi. Vñ ait euãgeliſta
Joh.1. iohãnes: Et lux in tenebris lucet: ⁊ tenebre
eam nõ compñenderũt. In reſurrectione ꝗ
chriſti elementa omnia gloriant. Nam ⁊ solẽ
ipſū arbitror eſſe in hac die ſolito clariorẽ.
Neceſſe eſt eñ vt ſol in eiꝰ reſurrectiõe gau-
deat: in cuiꝰ paſſione cõdoluit: ⁊ cuiꝰ mortẽ
lugubri quadā caligine ꝓſecutꝰ eſt: eiuſdẽ
vitā nitidioris lucis ſplendore ſuſcipiat: et
tanqꝫ bonus miniſter: ſicut tũc obſcuratꝰ eſt
ad exequias ſepulture: modo coruſcet in re-
ſurrectionis obſequiũ. In paſſione eñ chri
ſti caliginũ ſe nocte circũdedit: ⁊ iudeoꝝ fa-
cinus mũdo teſte cõgemuit. Indicium eñ
quoddã doloris in ſole eſt tanto ſceleri offi-
cium luminis denegaſſe: ⁊ vltione quadā
iudeoꝝ oculis tenebras infudiſſe: vt quorũ
mentem cecitas inuaſerat: eoꝝ oculos ceci-
tas occuparet: nec luceret eis mũdi lumen:
a quibꝰ fuerat lumen ſalutꝭ extinctũ. Dam-
natio igit quedā ingerit phariſeis: vt tene
bras in die iudicij peccatoribꝰ repromiſſas

iam apud ſuperos patiant. Apud ſuperos
ꝗ crucifixo imorant tenebre: Quid mirū ſi
apud ſuperos ſunt tenebre: cũ lux deſcẽdit
ad inferoſ: Igit frẽs oẽs ī hac die ſancta ex-
ultare debemꝰ: nullꝰ ſe a cõmuni leticia pec-
catoꝝ ꝯſciẽtia ſubtrahat: nullus a publicis
votis delictoꝝ ſarcina reuocet. Quis enim
peccator ī hac die ꝺ indulgẽtia nõ debet de-
ſperare: eſt eñ ꝑrogatiua nõ parua. Si eñ
latro paradiſum meruit: cur nõ mereat ve-
niam chriſtianus: Et ſi illi dñs cũ crucifigit
miſeret: mltomagꝭ huic miſerebit cū reſur
git. Et ſi paſſionis hũilitas tñ ꝑſtitit ꝯfitẽ-
ti: reſurrectionis gl̃ia q̃tũ tribuit deꝑcanti:
Largior eñ ad ꝑſtandũ ſolet eſſe: ſicut ipſi
ſcitis: leta victoria qꝫ addicta captiuitas.

De innouatione fidelium. liij

Magnum fratres et

mirabile donũ ꝯceſſit nobis deꝰ
hũc paſche ſalutarẽ diẽ: in q̃ re-
ſurgẽs dñs reſurrectionẽ ꝑſtitit
vniuerſis: ⁊ de imis ad altiora cõſcendens:
nos qꝫ ad ſupiora ꝺ inferioribꝰ in ſuo corꝑe
1.Cor.12. ſubleuauit. Sumꝰ eñ ſm apl̃m oẽs chriſtia-
ni corpꝰ chriſti ⁊ mẽbra. Reſurgẽte igit chri
ſto oĩa neceſſario cũ eo ſua viſcera ſurrexe-
runt. Dum eñ ille ab inferꝭ trãſit ad ſupos:
nos de morte trãſire fecit ad vitā. Paſcha
eñ hebraice: tranſitꝰ dicit vl̃ ꝓfectꝰ: ſcꝫ qꝛ ꝑ
hoc myſteriũ de peioribꝰ ad meliora trãſit.
Bonꝰ tranſitꝰ eſt: trãſire ꝺ peccatꝭ ad iuſti-
ciam: de vitijs ad virtutes: ad infantiã e ſe-
nectute. Infantiã aũt dixerim: nõ etatꝭ ſed
ſimplicitatis: habent eñ ⁊ merita etates ſu-
as. In occiduis eñ ꝓus ꝯſtituti eramꝰ ſenio
peccatoꝝ: reſurgẽte chriſto renouati ſumus
innocẽtia paruuloꝝ. Habet ⁊ chriſtiana ſim
plicitas īfantiã ſuã. Sicut eñ infans neſcit
iraſci: fraudare nõ nouit: referre non audet:
ita ⁊ chriſtianitatꝭ infantia ledẽtibꝰ nõ iraſ-
Matth.5. citur: ſpoliãtibꝰ nõ reſiſtit: cedẽtibꝰ nõ repu
gnat. Deniqꝫ ſicut iuſſit dñs: etiã orat ꝓ ini
micis: auferẽti tunicã relinq̃t ⁊ palliũ: ꝟbe-
rãti maxillã: ꝑbet ⁊ alterã: niſi qꝛ in hꝫ melior
eſt chriſti infantia qꝫ nature: illa eñ peccare
neſcit: iſta ꝯtẽnit: illa ꝑ infirmitatẽ innoxia
eſt: iſta ẽ innocẽs ꝑ ꝟtutẽ. Atqꝫ iõ laudi ma
gis ſcribẽdũ ẽ nõ tā malefacere nõ poſſe qꝫ
nolle. Ergo ſicut diximꝰ: etates ꝗdã ſũt me
ritoꝝ: nã ⁊ ſenectꝰ morũ inuenit in puerꝭ: et
innocẽtia infantũ reꝑit in ſenibꝰ. Deniqꝫ qꝛ

in iunioribꝰ ſenectus ꝗdā ſit honeſtatꝭ: di-
Sap.4. cit ꝓpheta: Senectus eñ venerabilis non
diuturna nec numero annorũ cõputata: ca-
ni ſunt eñ ſenſus hominis. Ad apl̃os autẽ
iam ſeniores ⁊ maiores natu dicit dominꝰ:
Matth.18. Niſi cõuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut puer
iſte: nõ introibitis in regnũ celoꝝ. Reuocat
igit eos ad originis ſue fontẽ: ⁊ retrorſū ad
infantiam redire cõpellit: ſcꝫ vt qui corpore
fragili ſenuerãt: innocẽtie moribꝰ renaſcat:
Joh.3. ſicut ait ſaluator: Niſi quis renatꝰ fuerit ex
aqua ⁊ ſpiritusancto: nõ intrabit in regnū
Matth.18. dei. Dicit ergo apoſtolis: Niſi cõuerſi fueri
tis ⁊ efficiamini ſicut puer iſte: nõ dicit ſicut
pueri iſti: ſed ſicut puer iſte: vnũ elegit: vnũ
ꝓponit. Videamus igit quis ille tantꝰ ſit q̃
diſcipulis ꝓponit imitandus. Non hũc ar-
bitror eẽ de plebe: nõ de publico: nõ de mul
titudine ceterorũ ꝑcipue q̃ ꝑ apoſtolos vni-
uerſo mũdo tribuit ſanctitatis exemplum.
Non inquã hunc de publico eſſe arbitror: ſꝫ
de celo: ipſe ẽ eñ de celo puer: de quo dicit
Eſa.9. Eſaias ꝓpheta: Puer natꝰ ẽ nobis: filiꝰ da
tus eſt nobis. Ipſe plane puer eſt: qui ſicut
1.Petri.2. innocẽs cũ malediceret nõ remaledixit: cũ
ꝑcuteret nõ repercuſſit: quinpotius in ipſa
Luc.23. paſſione ꝓ ſuis orauit inimicꝭ dicẽs: Pater
dimitte eis: neſciũt eñ q̃d faciunt. Ita ſim-
plicitatẽ quā infantibꝰ natura tribuit: dñs
miſericordie bonitate cumulabat. Iſte er-
go puer eſt q̃ imitandus paruulꝰ ꝓponitur
Matth.16. ⁊ ſequẽdus. Nā ipſe dicit: Tolle crucẽ tuã
et ſequere me.

Item de innouatione fideliũ. liiij

Retinet ſanctitas ve

ſtra fratres me hoc nuperrime ꝑ-
dicaſſe: qꝛ homo in iuniorē etatẽ
ꝑ iuſticiā reformet: ⁊ qꝫuis feſſus ſenio rur-
ſus in puerum innocentie moribꝰ renaſcat:
ita vt interueniẽte myſterio ex vetulis iteꝝ
videamꝰ infanteſ. Innouatio eñ quedã eſt
deſinere qꝺ eras: aſſumere qꝺ añ nõ fueraſ.
Innouatio inquã eſt: vnde ⁊ neophiti nun
cupant: qꝛ nouitate quadā maculas vetu-
ſtatꝭ abiecerint: gr̃am ſimplicitatꝭ aſſumpſe
Col.3. rint: dicẽte apl̃o: Deponẽtes veterẽ hoiem
cum actibꝰ eius: induite nouũ qui ſm deū
Pſ̃.102. creatꝰ eſt. Vñ ⁊ dauid ſanctꝰ ait: Renouabi
tur ſicut aquile iuuentꝰ tua: Intelligẽs per
gr̃am baptiſmi occidua vite noſtre poſſe re-
uiuiſcere: ⁊ iuuẽtute quadā renouari poſſe

id qꝺ in nobis fuerat delictoꝝ vetuſtate col
lapſum. Vt autẽ intelligas quia de gr̃a ba-
ptiſmatꝭ ꝓpheta loquit: innouationẽ ipſā
aquile cõparauit: que auis aſſidua cõmuta
tione habitꝰ ſui longam ducere fert etatē:
⁊ vetuſtꝭ iam fatiſcentibꝰ plumis noua pen
narum ſucceſſione iuuenſcere: ita vt depo-
ſitis antiquitatꝭ exuuijs: rediuiua indumẽ-
torũ natiuitate ſe veſtiat. Vñ intelligimꝰ qꝛ
ſenectutem aquile nõ ſentiunt mẽbra ſꝫ plu
me. De nouo ꝗ ſe veſtit: ⁊ pullulantibꝰ pen-
nis vetuſta mater iterũ renouat in pullum.
Pullis eñ tunc cõparanda eſt: qſi radianti-
bus plumis neceſſe eſt illi rurſum meditari
rudem volatum ⁊ alarũ olim exercitata re-
migia tanqꝫ nouella volucris intra nidũ pi-
gra cõpeſcere: qꝫuis illi ſit volãdi noticia de
ꝯſuetudine: deeſt tñ illi de pennarũ raritate
fiducia. De baptiſmatis igit gratia hoc ſpi-
ritus pſalmographꝰ ꝓphetauit: nam vtiqꝫ
neophiti noſtri nuꝑ baptizati: tanqꝫ aquile
depoſitis vetuſtatꝭ exuuijs noua ſanctitatꝭ
indumẽta ſumpſerũt: ⁊ fatiſcentibꝰ antiqꝫ
maculis ſicut pulmis leuibus rediuiua gr̃a
īmortalitatis ornant: ita vt in his ſenectutꝭ
occidua peccata ſenuerit: vita nõ ſenuerit.
Tanqꝫ aquilla in pullũ: ſic illi in infantiã re
uocati. Eſt eis ſeculi de ꝯuerſatiõe noticia:
ſed adeſt illis iuſticie de reparatione ſecuri-
tas. Quid igit ſanctꝰ dauid dicat: adhuc di
ligentius videamꝰ. Nõ eñ ait: Renouabit
ſicut aquilarũ: ſed ſicut aquile iuuentꝰ tua.
Vniꝰ ergo aquile renouandã in nobis aſſe-
rit iuuentutẽ: quã vnã ⁊ ſolam aq̃lam recte
chriſtũ dñm dixerim: cuiꝰ iuuentꝰ renouata
eſt tũc cũ a mortuis reſurrexit. Depoſitꝭ eñ
corruptele corꝑalis exuuijs rediuiua carnis
aſſumptione refloruit: ſicut ipſe ait ꝑ ꝓphe
tam: Et refloruit caro mea: et ex voluntate Pſ̃.27.
mea cõfitebor illi. Refloruit inq̃t caro mea:
Videte q̃ verbo vſus ẽ: nõ ait floruit: ſed re
floruit. Non eñ refloreſcit niſi qꝺ añ floruе-
rit. Floruit aũt caro dñi: cũ primũ de marie
ꝟgis illibata vulua ꝓceſſit. Sic̃ ait Eſaias
dicẽs: Exibit virga de radice ieſſe: ⁊ flos de Eſa.11.
radice eiꝰ aſcẽdet. Refloruit aũt: cũ ſucciſſo
ꝑ iudeos corꝑis flore: rediuiua ꝺ ſepulchro
reſurrectionis gloria germinauit: ⁊ in floris
modũ odorẽ pariter ⁊ nitorẽ cũctis hoibus
īmortalitatꝭ afflauit odorem: bonoꝝ operũ
ſuauitatẽ: circũferẽs nitorem: incorruptelã
ꝑpetue diuinitatis oſtendens.

De cruce chriſti. lv

ſ Eculi ferunt fabule vlyxem illuʒ q̇ decennio marinis iactatus erroꝛib⁹ ad patriā ꝑueni re nō poterat: cum in locum quendā curſus illū nauigij detuliſſet in quo ſirenarū dulci cantꝰ crudelis varietate reſonabat: ⁊ aduenientes ſic blanda modulatione mulcebat: vt nō tam ſpectaculū voluptatis caperēt ꝙ̄ naufragiū ſalutis incurreret. Talis em̄ erat illis oblectatio cantilenę: vt q̇ſq̇s audiſſet vocis ſonitū: quaſi quadā captus illecebꝛa nō iam tēderet ad eū quē volebat poꝛtuʒ: ſꝫ ꝑgeret ad exitiū qꝺ nolebat. Igiẜ cū vlyxes incidiſſet hoc dulce naufragiū: ⁊ ſuauitatis illius vellet declinare periculū: diciẜ inſerta cera aurib⁹ ſocioꝝ ſeipſum ad arboꝛē nauigij religaſſe: quo ⁊ illi carerēt ꝑnitioſa auditus illecebꝛa: ⁊ ſe de periculo nauigij curſus auferret. Si ergo de vlyxe illo refert fabula ꝙ eum arboꝛis religatio de periculo liberarit: quātomagꝉ p̄dicandū eſt qꝺ vere factuʒ eſt: hoc eſt: qꝺ hodie omne gen⁹ hominum de moꝛtis ꝑiculo crucis arboꝛ eripuit. Ex q̇ em̄ chriſtꝰ dn̄s religatꝰ in cruce eſt: ex eo nos mūdi illecebꝛoſa diſcrimina velut clauſa aure trāſim⁹: nec ꝑnitioſo em̄ ſeculi detinemur auditu: nec curſum melioꝛis vitę deflectim⁹ in ſcopulos voluptatꝉ. Crucis em̄ arboꝛ nō ſolū religatū ſibi hominē patrię repꝛęſentat: ſed etiaʒ ſocios circa ſe poſitos virtutis ſuę vmbꝛa cuſtodit. Qꝛ auteʒ crux ad patriam poſt multos erroꝛes redire nos faciat: dn̄s declarat dicēs latroni in cruce poſito: Hodie mecū eris in paradiſo. Qui vtiq̧ latro diu oberrans ac naufragꝰ aliter ad patriam paradiſi de qua ꝑmus hō exierat redire nō poterat: niſi fuiſſet arboꝛi religatus. Arboꝛ em̄ quędaʒ in naui: eſt crux in eccl̄ia quę inẜ totius ſeculi blāda ⁊ ꝑnitioſa naufragia incolumis ſola ſeruaẜ. In hac ergo naui q̇ſq̇s aut arboꝛi crucis ſe religauerit: aut aures ſuas ſcripturꝉ diuinis clauſerit: dulceʒ ꝓcellā luxurię non timebit. Sirenarū em̄ quędam ſuauis figura eſt mollis ꝯcupiſcentia voluptatū: quę noxijs blandimentꝉ ꝯſtantiā captę mentis effęminat. Ergo dn̄s chriſtꝰ pependit in cruce: vt omne genus hominū de mūdi naufragio liberaret. Sꝫ vt omittam⁹ vlyxis fabulaʒ: quę ficta nō facta eſt: videamus ſi qꝺ in ſcripturis diuinis exemplū ſiẜe

Luce.23.

poſſum⁹ inuenire: qꝺ dn̄s ꝑ ſemetipſuʒ poſtea cōpleturus ꝑ ꝓphetas ſuos ante ꝓmiſerit. Legim⁹ in veteri teſtamēto cū moyſes Numeri.21. ſanctus filios iſrael d captiuitate ęgypti ꝓduxiſſet: atq̧ idem ꝑplꝰs in deſerto graui a ſerpentib⁹ incurſione laboꝛaret: nec aliqua illis armoꝛum defenſio poſſet obſiſtere: tūc ſanctꝰ moyſes diuino repletus ſpū ſerpentem ęreum affixum ligno inter medias moꝛientiuʒ erexiſſe turbas: ⁊ mandaſſe ꝑplꝰo vt de illo ſigno ſpem gererēt ſanitatꝉ: atq̧ hac re tantā medicinā ꝯtra moꝛſuʒ aſpidum ꝓueniſſe vt quiſq̇s vulneratꝰ in illaʒ ſerpentꝉ cruceʒ aut reſpiceret: aut ſperaret: ſtatim remediū ſalutꝉ acciperet. Cui⁹ facti etiaʒ dn̄s in euāgelio meminit dicens: Sicut moyſes Joh.3. exaltauit ſerpentem in deſerto: ita exaltari opoꝛtet filiū hominis. Vn̄ ſi affixus ſerpēs ligno filijs iſrael ꝯtulit ſanitatē: quātomagis ſalutem p̄ſtat ꝑplꝰs dn̄s in patibulo crucifixus. Et ſi figura tm̄ ꝓfuit: ꝙ̄tum ꝓdeſſe credimus veritatē? Serpens igiẜ pꝛim⁹ crucifigiẜ. Recte plane: vt qꝛ pꝛim⁹ apud deū peccauerat diabolus: ꝑmus crucis ſentētia ferireẜ. In ligno em̄ crucifigiẜ: rationabiliẜ factū: vt qꝛ hō in paradiſo ꝑ arboꝛē ꝯcupiſcētię decept⁹ fuerat: nūc idē ꝑ ligni arboꝛē ſaluareẜ: atq̧ eadeʒ materia quę cauſa moꝛtis fuerat: eſſet remediū ſanitatis. Deinde poſt ſerpentē in ſaluatoꝛe homo ipſe crucifigitur. ſ. vt poſt auctoꝛem puniaẜ ⁊ facinus. Per pꝛimā em̄ crucē vindicatū eſt in ſerpente: ꝑ ſecūdam venena ſerpētis: hoc eſt: ꝑmū auctoꝛ ipſe puniẜ: deinde ei⁹ malignitas cōdemnaẜ. Virus em̄ qꝺ ꝑſuaſione ſua in hominem tranſfuderat: nūc reijciẜ: nūc curaẜ. Nam cū homo paſſioni addiciẜ: non moꝛti tradiẜ: ſed moꝛtꝉ in eo facin⁹ emendaẜ. Hoc em̄ egit dominus ꝑ hominē quē ſuſcepit: vt dum innocēs patiẜ: p̄uaricationis illi⁹ diabolicę i eo inobediētia coꝛrigaẜ: ⁊ deinceps liber a culpa fieret: ac liber eēt a moꝛte. Habentes igiẜ dn̄m ieſum q̇ nos paſſione ſua liberauit: in ipſuʒ aſpiciam⁹ ſemꝑ: ⁊ ipſi⁹ ſigno ſperem⁹ noſtris vulnerib⁹ medicinā: hꝫ eſt: ſi foꝛte nobis venenū auaricię ſe diffundit: ipſum cōſiderem⁹ ⁊ ſanat: ſi ſcoꝛpionis nos libido cōpūgit: ipſum rogem⁹ ⁊ curat: ſi ꝑ̄renarū cogitationū nos moꝛſus lacerāt: eundē p̄cemur ⁊ viuim⁹. Ibi em̄ ſunt ſpūales ſerpētes aīaꝝ nr̄aꝝ: ꝓpẜ q̊s ꝯculcādos dn̄s crucifixꝰ ē: de qb⁹ ipſe ait: Suꝑ ſerpentes ⁊ Luce.10.

ſcoꝛpiones ambulabitis: et nihil vobis nocebunt.

Item de cruce chriſti. lvi

d Iximus heſterna die ꝙ crux dn̄i ſaluteʒ generi cōtulerit hūano: ⁊ veꝝ eſt. Paſſio enim illi⁹ noſtra redemptio eſt: moꝛs eius vita noſtra ē. Ideo aūt mala hęc cūcta ſuſtinuit: vt nos bona oīa ſentirem⁹: ideo crudelitatē in ſe exerceri maluit: vt nobis miſericoꝛdiā largireẜ: bonus ideo i nos ita eſſe voluit: vt ante i ſe eſſet imitꝉ. Auferens em̄ ꝑ crucem humani generꝉ iniurias: omnes eas in ſua paſſione ꝯſumpſit: vt vlteri⁹ nō eſſet homini qꝺ noceret. Grande ꝗ̄ crucis ē ſacrm̄: ⁊ ſi intelligam⁹: ꝑ hoc ſignuʒ etiā mūdus ipſe ſaluaẜ. Nam cum a nautis ſcindiẜ mare: ꝑus ab ipſis arboꝛ erigiẜ: velū diſtendiẜ: vt cruce dn̄i facta: aquaꝝ fluenta rumpanẜ: ⁊ hoc dn̄ico ſecuri ſigno poꝛtū ſalutis petunt: periculū moꝛtis euadūt. Figura em̄ ſacramenti q̄dam eſt velū ſuſpenſum in arboꝛe: quaſi chriſtꝰ ſit exaltatus i cruce: atq̧ ideo ꝯfidentia de myſterio veniēte homines ventoꝝ ꝓcellas negligunt: peregrinationis vota ſuſcipiūt. Sicut aūt eccl̄ia ſine cruce ſtare nō poteſt: ita ⁊ ſine arboꝛe nauis infirma eſt. Statim em̄ diabolus inquietat: ⁊ illam ventꝰ allidit: at vbi ſignum crucis erigiẜ: ſtatim ⁊ diaboli iniquitas repellitur ⁊ ventoꝝ ꝓcella ſopiẜ. Sed ⁊ bon⁹ agricola cum parat terrę ſolum vertere ⁊ vitę alimenta ꝑquirere: nō niſi ꝑ ſignuʒ crucis id facere conaẜ. Duʒ em̄ aratro dentale ſubijcit: afficit aures: ſtiuam inſerit: figurā crucꝉ imitatur. Compactio em̄ ipſa ſimilitudo q̄daʒ eſt dn̄icę paſſionis. Celum ꝙ̄ ipſum huius ſigni figura diſpoſituʒ ē. Nā cū q̄ttuoꝛ partibus: hoc eſt: oꝛiente ⁊ occidēte: ac meridiano et ſeptētrione diſtiguiẜ: quattuoꝛ quaſi crucis angulis ꝯtineẜ. Ipſius etiā inceſſus hominis cū man⁹ leuauerit: crucem pingit: atq̧ ideo eleuatis manib⁹ oꝛare p̄cipimur: vt ipſo ꝙ̄ membꝛoꝛū geſtu paſſionē dn̄i fateamur. Tūc em̄ citi⁹ noſtra exaudiẜ oꝛatio: cum chriſtū quē mens loquiẜ: etiam coꝛpus imitaẜ. Hoc etiā exemplo moyſes ſanctꝰ cū contra amalech bellū gereret: nō armis: nō ferro: ſed eleuatis eum ad deū manib⁹ ſuperauit. Sic em̄ habes ſcriptū: Cum eleuaſſet

Exo.17. manus ſuas moyſes vincebat iſrael: cū aūt

depoſuiſſet manus ſuas: ꝯualeſcebat amalech. Hoc igiẜ dn̄ico ſigno ſcindiẜ mare: terra coliẜ: cęlum regiẜ: homīes ꝯſeruanẜ. Hoc inquaʒ dn̄ico ſigno etiam reſeranẜ inferna. Nam ex q̇ hō dn̄s ieſus q̇ ipſam crucem geſtabat ſepultꝰ in terra eſt: veluti dirupta ab eo exarata terra oēs q̊s retinebat moꝛtuos germinauit. Sꝫ videam⁹ de hoc ipſo domini coꝛꝑe poſtea ꝙ̄ de cruce deponiẜ quid geraẜ. Accepit illud ioſeph ab arimatthia vir Luce.23. iuſtus: ſicut ait euangeliſta: et in nouo ſuo ſepeliuit monumēto: in quo nōdum quiſq̧ poſitus erat. Beatum ꝗ̄ coꝛpus dn̄i chriſti: qꝺ cum naſciẜ: vtero virginis gigniẜ: cū recedit: iuſti tumulo cōmendaẜ. Beatū plane coꝛpus: qꝺ virginitas peperit: ⁊ iuſticia cuſtodiuit. Cuſtodiuit illud ioſeph tumul⁹ incoꝛruptuʒ: ſicut ſeruauit illꝺ marię virginis vter⁹ illibatū. Hic em̄ viri pollutiōe nō tangiẜ: ibi moꝛtꝉ coꝛruptione non lędiẜ. Vbiq̧ beato coꝛꝑi deferẜ ſanctitas: vbiq̧ virginitas: nou⁹ illud venter ꝯcipit: nou⁹ tumulus includit. Dn̄ica ꝗ̄ ⁊ virgo vulua: ⁊ v̄go ē ſepultura. Quinpoti⁹ ipſam ſepulturā vuluā dixeriʒ: eſt em̄ ſiſ̄itudo n̄ parua. Sic em̄ dn̄s de matris vulua viu⁹ exiuit: ita ⁊ de ioſeph ſepultura viu⁹ ſurrexit: et ſicut tūc de vtero ad p̄dicandū natꝰ eſt: ita ⁊ nūc ad euangelizandū renatꝰ eſt de ſepulchꝛo: niſi ꝙ glorioſioꝛ iſta eſt ꝙ̄ illa natiuitas. Illa em̄ coꝛpus moꝛtale genuit: hęc edidit imoꝛtale. Poſt illam natiuitatē ad inferos deſcendiẜ: poſt hanc remeaẜ ad cęlos. Religioſioꝛ plane eſt iſta ꝙ̄ illa natiuitas. Illa em̄ toti⁹ mūdi dominū nouē menſib⁹ i vtero clauſum tenuit: hec auteʒ tridui tm̄ tumuli gremio cuſtodiuit. Illa cunctoꝝ ſpem tardius ꝓtulit: hęc omniū ſalutem citius ſuſcitauit.

De ſepulchꝛo domini noſtri ieſu chriſti. lvii

f Oꝛtaſſe quis dicat de ꝑoꝛis dn̄icę p̄dicatione: i qua p̄dicauim⁹ nō minoꝛē eſſe gl̄iam ꝙ tumulus ioſeph ſuſcitauerit dn̄m: ꝙ̄ ꝙ eū ſanctę marię verꝰ ꝓcrearit: quę cōparatio ventris ⁊ tumuli: cū illa ex intimis viſcerib⁹ edidit filiū: hꝫ aūt ſolūmodo locum p̄ſtiterit ſepulturę? At ego dico nō minoꝛem ioſeph affectum fuiſſe ꝙ̄ marię. Siq̇dem illa vtero dn̄m: hꝫ coꝛde ꝯceperit. Illa ſaluatoꝛi mēbꝛorum ſuoꝝ ſecretū p̄ſtitit: hꝫ ſecretū ſui coꝛꝑis

nõ negauit. Jlla dñm pãnis inuoluit cũ na
tus ẽ: h linteis cũ receſſit. Jlla perunxit be
atum corpus oleo: h aromatibꝰ honorauit.
Cõueniũt ḡ ſibi obſequia: ꝯuenit ⁊ affectꝰ:
Uñ neceſſe eſt ⁊ meritũ conuenire: niſi ꝙ an
gelꝰ mariã ad obſequiũ admonuit: ioſeph
aũt ſola iuſticia ꝑſuaſit. Joſeph i ſuo ſepul
Pſ.5.et.13. chro poſuit dñm. Legimꝰ i ꝓpheta: Sepul
chrum patẽs eſt guttur eoꝝ. Si ḡ ſepulchrũ
patens eſt guttur hominũ: vide ne forte ſm
hanc ſimilitudinẽ dñm ioſeph nõ tam in ſe
pultura terrena poſuerit: ꝗ̃ in monumento
ſui pectoris collocarit: ⁊ cuſtodiendũ illum
ſuſceperit: nõ tam memoria fragili elemen
toꝝ: ꝗ̃ memoria ſancta virtutũ. Hec eñ vir
tutum fidelis eſt memoria: que intra ſe ꝯti
nens chriſtũ ledi eum hereticoꝝ corruptiõe
nõ patit. De qua memoria i ſacramẽtꝭ dicit
dñs: Quotiẽſcunqꝫ hoc facietis: i memoriã
mei facietꝭ: donec veniã. Quotienſcũqꝫ eñ
chriſtũ loquimur: totiẽs eũ ſacri oris memo
ria cõmendamꝰ. Sepulchrũ ḡ patens ẽ gut
tur eorũ: Recte plane dicit ꝓpheta. Sepul
chrum eñ chriſti patẽs eſt euãgeliſtaꝝ bea
tum guttur: ꝑ qð illud eterno litterarũ the
ſauro ꝯdiderunt. Patẽs aũt ſepulchrũ ideo
dicit: q2 q̃ vult ad chriſti ꝑuenire myſteriuꝫ:
nõ ingredit ad illud: niſi ꝑ euãgelice ſcriptu
re ſecretũ. Jn litteraꝝ eñ ſacrarũ quaſi q̃dã
nouo vaſculo cõmendãdus ẽ dñs. Quiſq̃s
igit illũ videre deſiderat: ibi ⁊ paſſionis eiꝰ
ſacrm̃ inuenit: ⁊ reſurrectiõis gl̃iaꝫ recogno
ſcit. Patens ḡ guttur ſanctoꝝ eſt. Uñ apo
2.Corĩ.6. ſtolus ad Corinthios ait: Os noſtruꝫ patet
ad vos o corinthij: inuitans eos vt ꝑ p̄dica
tionis ſue ſemꝑ apertã ianuã nigrediamur
chriſti ſecreta myſteria. Jn hac igit pectoris
memoria collocat dñs a ioſeph: vt i iuſticie
ſede requieſcat: ⁊ habeat filiꝰ hoĩs vbi caput
reclinet. Uideamꝰ igit quare ſaluator i alie
na ſepultura ponat: ac ſuã nõ habeat ſepul
turã. Jdeo in aliena ſepultura ponit: q2 ꝓ
alioꝝ moriebat ſalute. Mors eñ iſta nõ illi
illata eſt: ſ nobis delata. Mors iſta non illi
accidit: ſed nobis ꝓficit. Ut quid ḡ ei ꝓpria
ſepultura: qui i ſe mortẽ ꝓpriã nõ habebat?
Ut q̃d illi tumulꝰ in terris cuiꝰ ſedes mane
bat in celis? Ut quid illi ſepultura q̃ tridui
tantũ tẽporis ſpacio: non tam in ſepulchro
mortuꝰ iacuit: ꝗ̃ velut in lectulo dormiens
cõquieuit? Jpſa eñ tp̄is breuitas declarat
ſomnũ potiꝰ fuiſſe ꝗ̃ mortem. Sepulchruꝫ

aũt mortꝭ eſt habitaculũ neceſſariũ. Neceſ
ſarium ḡ non erat mortꝭ habitaculũ chriſto
qui vita eſt: nec opus habebat ſemꝑ viuẽs
domicilio defunctoꝝ. Recte aũt hanc vitã
nos in noſtro ſepulchro cõdidimus: vt cum
ipſo viuificante mortẽ noſtrã a mortuis ſur
geremus. Unde ⁊ illa maria magdalene q̄
dñm int ceteros defunctos i ſepulchro que
rebat arguit: ⁊ dicit illi: quid queris? viuen
tem cũ mortuis? Hoc eſt: quid queris apud
inferos: quẽ redijſſe iam cõſtat ad ſuperos?
Quem illa adhuc nõ intelligẽs: nec cogno
ſcens: reſpõdit illi: Dñe ſi tu tuliſti eum: di Joh.20.
cito mihi: vbi poſuiſti eum: ⁊ ego illũ tollã:
Exiſtimabat eñ illũ: ſicut dicit ſcp̄tura: hor
tulanũ eſſe. Sancta ḡ ⁊ ſimplex femina chri
ſtum requirebat a chriſto: ac deuotiõe men
tis ꝓphetat ⁊ neſcit. Ait eñ dño de ſemet
ipſo: Si tu tuliſti eũ dicito mihi. Recte int
rogat: ſi tu tuliſti euꝫ. Jpſe eñ tulit corpus
ſuuꝫ q̃ ſuſcitauit: ipſe tulit corpus qui illud
iacens ⁊ dormiens ſua aſpiratione collegit:
ipſe tulit corpus q̃ diuinitatis illud virtute
geſtãs portat ad celos. Atqꝫ ideo mulier ſa
pienter intꝛogat ⁊ requirit: Si tu tuliſti eũ
dicito mihi vbi poſuiſti eũ? Hoc eſt: ſi illud
auferens de ſepulchro ad paradiſum trãſtu
liſti. Audierat eñ illum dicentẽ latroni: Ho Luc.23.
die mecuꝫ eris in paradiſo. Aut certe de in
fernis in patris dextera collocaſti: ſicut ait
apl̃us: Que ſurſum ſunt querite: vbi chriſtꝰ Col.3.
eſt ad dexteram dei. Beatus ḡ qui ita que
rit chriſtum dñm: vt credat euꝫ ⁊ in paradi
ſo ꝯſtitutum et in celeſtibꝰ collocatũ. Nam
qui eum aut in infernis requirit: aut tumu
lis: dicit ei: q̃d querꝭ: viuentẽ cuꝫ mortuis?

De maria magdalene. lviii

H Eret adhuc ſenſibꝰ

veſtris fratres: hoc nos ante dies
pauciſſimos p̄dicaſſe: ꝙ maria
magdalene nõ leuiter fuerit obiurgata: cur
poſt reſurrectionem dominũ quereret in ſe
pulchro: ⁊ nõ reminiſcens verborũ eiꝰ quibꝰ
ſe ab inferis tertia die rediturũ eſſe dixerat:
putaret eum inferni legibꝰ detineri. Arguit
eñ nõ leuiter: cur nõ memoraret reſurrectio
nis ꝓmiſſum: ac mortis ſcrutaret indiciuꝫ.
Fides eñ hũilis ⁊ ignara querit qð neſcit:
obliuiſcit qð docetur. Feſtina quidẽ eſt ad
obſequiũ: ſed nõ ꝑfecta eſt ad credendũ: an
xia eñ eſt ð dñice carnis iniuria: ſed incerta

eſt de reſurrectionis gl̃ia: plorat q̃dẽ amore
chriſti: ſ meret deſperatione corꝑis non re
perti: perijſſe putat quẽ iam regnare conſta
bat: ſcrutat eñ in tumulo quẽ vocare potiꝰ
deberet e celo. Jncrepat igit ſancta maria
tanqꝫ pigrior ad credendũ: ⁊ cũ ſera licet do
Joh.20. minũ cognouiſſet: dicit ei a ſaluatore: Noli
me tangere: q2 nõdũ aſcendi ad patrẽ. Noli
me tangere: increpationis verbũ ẽ: hoc eſt:
noli me tangere manibꝰ: qm̃ reſurrectioneꝫ
meã mentis obliuione nõ retines. Non po
tes me corꝑis tenere cõplexibꝰ: qm̃ fidei ꝑfe
ctione nõ tangꝭ. Prohibet tactu que amiſit
auditũ. Noli me inquit tangere: q2 nõdum
aſcendi ad patrẽ. Uideamꝰ quõ nondũ ad
Jbidem.14. patrẽ aſcẽderit chriſtus: cũ ipſe dicat: q2 pat
in me: ⁊ ego in patre: A quo ꝑ indiſcretã di
uinitatis ſubſtantiã nunqꝫ eſt ſeparatꝰ. Dũ
eñ vnꝰ in vno manet: ſemꝑ patreꝫ filiumqꝫ
ſiꝭ eſſe ſignificat. Aut nũ q̃d illuc aſcẽdere ſe
dicit filius: vbi añ habitat ꝗ̃ aſcẽdat? Dixit
Joh.3. eñ idem dñs: Nemo aſcendit in celũ niſi q̃
deſcendit de celis: filiꝰ hoĩs q̃ eſt in celo. Si
ergo cũ deſcẽdit ſaluator: in celo eſt: multo
magis etiã ꝑuſqꝫ aſcendat in celo eſt. Sꝫ vi
de ne forte ad obiurgationẽ marie vox iſta
ꝑtineat: cui pauloañ int ſepulchra querenti
Jbidem.20. dñm dicit: Quid querꝭ: viuẽtẽ cũ mortuis?
Nũc addat: noli me tangere: q2 nõdũ aſcen
di ad patrẽ: hoc eſt: q̃d me ꝯtingere cupis q̄
me dum inter tumulos querꝭ: adhuc ad pa
trem aſcendiſſe nõ credis: q̄ dum me int in
ferna ſcrutaris: ad celeſtia redijſſe diffidis:
dum inter mortuos querꝭ: viuere cũ deo pa
tre meo nõ ſperas. Nõdũ inquit aſcendi ad
patrẽ: hoc eſt: tibi nõdum aſcẽdi ad patreꝫ:
q2 apud fidem tuã adhuc detineor in ſepul
chro. Quantũ in te eſt eñ adhuc humilibꝰ
imoror: adhuc inhereo terrenis: q2 nõdum
me fides tua eleuauit ad celũ. Quid ḡ me fe
ſtinas ꝯtingere vt dei filium: quẽ redeuntẽ
ad patrem mentis deuotione nõ ſequeris?
Quiſq̃s igit vult ꝯtingere dñm ſaluatoreꝫ:
ꝑus illũ debet fide ſua ad dexterã diuinita
tis imponere: ⁊ credulitate cordis collocare
in celeſtibꝰ potius ꝗ̃ inter defũctos inqui
rere. Jlli aũt aſcendit dñs in patrẽ qui eum
ſemꝑ eſſe credit i patre. Aſcendit beatꝭ apo
Joh.14. ſtolis ad patrẽ quibꝰ ait: Qui me videt: vi
det ⁊ patrẽ. Aſcendit iohãni euãgeliſte qui
apud patrẽ eũ queſiuit ⁊ reperit: atqꝫ ideo
Jbidem.1. ait: Et verbũ erat apud deũ: ⁊ deꝰ erat ver

bum. Aſcendit etiã beato paulo q̃ nõ ꝯten
tus ſoluꝫ ſe ſcire qð nouerat: nos qꝫ docuit
quẽadmodũ ſaluatorẽ in celeſtibꝰ q̄reremꝰ:
dicens: Que ſurſum ſunt querite: vbi chri Col.3.
ſtus eſt in dextera dei ſedens. Et vt nos ab
hac humili vel terrena inq̃ſitione marie pe
nitus ſubmoueret: addidit dicẽs: Que ſur Jbidem.
ſum ſunt ſapite: nõ que ſuꝑ terrã. Ergo iam
nõ ſuꝑ terrã: nec in terra: nec ſm carnẽ debe
mus querere ſaluatorẽ ſi volumꝰ eum inue
nire atqꝫ ꝯtingere: ſed ſm diuine maieſtatis
gloriã: vt dicamꝰ cum apl̃o paulo: Nũc aũt 2.Corĩ.5.
ſm carnẽ nõ nouimꝰ chriſtũ. Jgit ⁊ ſtepha
nus beatꝰ fide ſua nõ ſuꝑ terrã queſiuit chri
ſtum: ſed ſtantẽ illũ ad dei dexterã recogno
uit: ibi illũ reperit: vbi mẽtis deuotione q̄
ſiuit. Non ſolum aũt ſtephanꝰ in celo videt
chriſtũ: ſed cũ ⁊ martyrio ſuo tãgit. Tangit
eñ dñm: cũ ꝓ inimicis ſuis orans velut fide
ſua tenens illũ dicit: Dñe ne ſtatuas illis h Actĩ.7.
peccatũ. Jntelligite ḡ quãta deuotionis eſt
gloria: Maria iuxta dñm ꝯſtituta eũ tange
re nõ meret: ſtephanus in terris poſitꝰ chri
ſtũ tangit in celo. Jlla int angelos p̄ſentem
non videt ſaluatorẽ: ſtephanus intra celos
dñm cernit abſentem.

De eo qð ſcriptum eſt in actibus aplõꝝ: Et erat eis oĩa cõmunia. lix

L Egimꝰ in libro qui

aplõꝝ actibꝰ aſcribit: tantã ſub
memoratis viris deuotionẽ ple
bis fuiſſe: ita ꝓpl̃i chriſtiãi floruiſſe ꝑmitiua:
vt poſt acceptã fidẽ: nemo domũ ꝓpriã ſibi
defenderet: ⁊ nemo ſuũ aliq̃d vendicaret: ſ
iure fraternitatꝭ eſſent illis cũcta cõmunia:
ſcꝫ vt qui eodẽ ꝯſortio fruerent: ⁊ vite pari
litate fungerent: hoc eſt: vt q̃bus erat vna
fides: eſſet ⁊ vna ſubſtantia: ⁊ quibꝰ erat cõ
munis animꝰ: eſſet ⁊ ſumptꝰ. Nefas eñ pu
tabant religioſi viri eũ ſibi participem non
aſciſcere i ſub̃a q̃ particeps eẽt in gr̃a. Atqꝫ
ideo fraternitatꝭ charitate oĩbꝰ cõmunit vte
bant: niſi ꝙ maior eſt fratnitas chriſti ꝗ̃ ſan
guinis. Sanguinis eñ fraternitas ſil̃itudi
nem tantũmodo corꝑis refert: chriſti auteꝫ
fraternitas vnanimitatẽ cordis aĩmeqꝫ de
monſtrat: ſicut aũt ſcriptũ eſt: Erat aũt cre Jbidem.4.
dentiũ cor atqꝫ aĩa vna. Uere ḡ frater ille ẽ:
qui tam corꝑe ꝗ̃ vnanimitate germanꝰ eſt.
Uerus inquã eſt frater: cuiꝰ ideꝫ ſpũs ⁊ vo
luntas in fratre eſt. Melior igit eſt: ſic dixi:

fraternitas chriſti. Fraternitas eniȝ carnis
inimica ſibi ē. Illa inter ſe cōmunia cū ęmu
latione diuidit: hęc etiā ꝓpria cū gratulati-
one cōmunicat. Illa i cōſortio deſpicit ſępe
germanū: hęc aſſumit frequēt alienū. Tan-
ta ꝙ: ſicut dixi: i illo tpe chriſtianę plębis de-
uotio fuit: vt nemo domū ſuā diceret: ⁊ ne-
mo ꝓpriū aliquid vendicaret: ſicut ait ſan-
Act.4. ctus lucas dicens: Et nemo quicꝙ ex eo qḋ
poſſidebat: ſuū dicebat: ſed erāt illis oīa cō-
munia. Nemo em̄ inquā erat quiſꝙ egens
inter ipſos. Beata igiꝰ plębs quę dum plu
res in chriſto habet diuites: nullū in ſęculo
habuit indigentē: ⁊ quę dū ęternas cogitat
diuitias: a fratribꝰ tēporalē reppulit paupta
tem. Vendebāt em̄: ſicut ait ſcriptura: ꝑdia
⁊ domos ſuas: ⁊ ꝑcia venditoꝝ ante pedes
apoſtoloꝝ ponebāt: vt erogaretꝰ ꝓut cuiꝙ
opus eſſet. Videte ſanctoꝝ viroꝝ fidē quē
admodū ꝓpter chriſtū toto ſe ſpoliabāt pa
trimonio: ⁊ nihil ſibi reliqui faciebant. Nō
em̄ verebanꝰ ne eſurirent ipſi: dum timebāt
ne aliꝰ eſuriret. Hęc igiꝰ ſub apl̄is fuit in plę
be deuotio: modo q̇d ſimile reperimꝰ: ⁊ cer-
te idem chriſtꝰ in nobis: ſed nō idem ē in no
bis animꝰ: Eadē i plębe fides: ſ nō in plębe
eſt ipſa largitio. Ita alter de alteriꝰ inopia
1.Cor.11. nō cogitat: vt illud ſit qḋ ait apl̄us: Aliꝰ q̇-
dem eſurit: alius aūt ebriꝰ eſt. Nam plęriꝙ
chriſtiani nō ſolum ꝓpria nō diſtribuūt: ſed
etiā diripiunt aliena. Non ſolū inquā colli-
gentes pecunias ſuas ad pedes apl̄oꝝ non
deferūt: ſ etiaȝ ꝯfugiētes frēs ſuos ꝑtrahūt
a pedibus ſacerdotū. Nunc ē illud tempus
qḋ deſcribit beatus apl̄us dicēs: In nouiſ-
ſimis diebꝰ abundabit iniquitas multorū:
et refrigeſcet charitas. Modo em̄ abundat
auaricię iniquitas: quę largitatis bonitate
ceſſabat: ⁊ refrigeſcit fraternitatꝭ charitas:
quę ꝑus chriſti amore feruebat. Tanta eniȝ
ſub apl̄is fraternitatis dilectio fuit: vt tunc
in conuētu eorum nō aduenerit indigētia.
Tanta aūt modo chriſtianitatis diſſimula-
tio eſt: vt in cętu nr̄o vix inuenias locuple-
tem. Locupletem aūt vix inueniri dico: nō
tam facultatibus ꝙ operibꝰ. Ait em̄ apl̄us:
1.Timoth.6. Diuites ſint in operibꝰ bonis. Locupletem
em̄ illum in eccl̄ia intelligi voluit qui diues
in chriſto. Nam et ibi qḋ ait: ſub apoſtolis
neminē indigentē fuiſſe: oſtendit vtriꝙ tāta
eos fide fuiſſe ꝑditos: vt omnes cęleſtiū di-
uitiarū abundauerint largitate. Raro igiꝰ
hoc tempore inuenimꝰ in chriſtiano popu-
lo locupletē: ⁊ ſi plęriꝙ in domibꝰ auro ſint
diuites: tamē in eccl̄ia iuſticię ſūt mendici.
Dum em̄ circa pauperes nō ꝓ eo qḋ pręua-
lent operanꝰ: nec eſt hoc gratuȝ qḋ offerūt:
nec illud ſatiabile qḋ reſeruant. Dixit deus
ad cain: cum offerret munera: Si aūt recte Gen.4.
offeras: recte autem non diuidas: peccaſti.
Sic et tu chriſtiane nō recte diuidis: qui de
tanto auro tuo maiorem partem mām̄onę
reſeruas ꝙ domino largiarꝭ. Sic nanꝙ an-
nanias in actibus apoſtoloꝝ: dum putat ſe
recte offerre: ⁊ nō recte diuidit: pecuniā quā
obtulit: ꝑdidit: ⁊ quā domi reſeruauit ami-
ſit. Pecuniā inquā pariter: ꝑdidit ⁊ ſalutē.
Dum em̄ ex eo qḋ ꝓmiſerat: partem ſubtra
xit: ſacrilegij ſimul ⁊ fraudis ꝯdemnaꝰ. Sa-
crilegij qḋ deum in pollicitatione fefellerit:
fraudis ꝙ de integris muneribꝰ portionem
quandā putauerit ſubtrahendam. Ait eniȝ
apl̄us petrus: Non es mentitꝰ hominibus Act.5.
ſed deo. Si ergo frēs annanias cōdemnaꝰ:
cum nō totum dederit qḋ de ſuo ipſe ꝓmiſe
rat: quid cenſemꝰ de eo qui nō vult reddere
qḋ alijs repromiſit? Videte ergo ⁊ vos fra-
tres: quid ꝓmiſeritis deo: cum ꝑmum grāȝ
fidei ꝑcepiſtis. Ecce abundāt in ciuitate no
ſtra hoſpites ſiue ꝑegrini: facite qḋ pollici-
ti eſtis: ne dicaꝰ ⁊ vobis qḋ annanię dictuȝ
eſt: Nō mentiti eſtis homnibꝰ: ſed deo.

De auaricia ⁊ annania. lx

Etinet dilectio ve
r ſtra fratres: ante dies cū plębis
eius quę ſub beatiſſimis apoſto
lis fuit: vnanimitatē largitatemꝙ ꝑdicare-
mus: vſꝙ ad ānanię nos auariciā ꝑueniſſe:
qui illo tempore in totiꝰ generis puriſſima
vita tanꝙ ouis morbida ſolus inuentus ē.
Tanta em̄ infectus erat auaricię peſtilētia:
vt ſanctus eum petrꝰ nō tam emendare vo-
luerit ꝙ damnare. Legerat em̄: Eijce de cō- Prouer.22.
cilio peſtilentē: ⁊ exibit cum eo omnis con-
tentio. Solus ꝙ in cętu ſancto peſtilēs fuit
qui cunctis cōtemptu pecunię lucrum vitę
requirētibus: ipſe tantū lucrum magis pe-
cunię mercatꝰ eſt ꝙ ſalutꝭ: ⁊ dum precij ſpe-
rat compēdiuȝ: animę reppererit detrimentū.
Ab apoſtolis igiꝰ annanias auarus inuētꝰ
eſt: iam noſtra excuſaꝰ humilitas. Minus
em̄ mirandum eſt abundare ſub nobis hoc
vitium: cum ſub apoſtolis cęperit pullula-

re: ⁊ ſi illoꝝ auctoritas hęc i annania emen-
dare nō potuit: nobis q̇d imputabiꝰ ſi eaſ-
dem in plęriſꝙ fratribus corrigere nō vale-
mus? In annania eniȝ petrus auariciam ſi
potuiſſet corrigere: nō puniſſet: ſed duȝ illū
punit: alios corrigit. Voluit em̄ vt pęna ad
vnū: metus aūt ad plurimos ꝑueniret. Ex-
emplum ꝙ auaris omnibꝰ in annania ꝓpo-
ſitum eſt: vt qui eiuſdeȝ criminis reꝰ fuerit:
eiuſdē ſupplicij in iudicij die ſentētia feriaꝰ.
Grande igiꝰ malū eſt auaricia: imo malorū
1.Timoth.6. omniū eſt origo: ſicut ait apl̄us: Radix aūt
omniū malorū eſt cupiditas: quā quidā ap
petentes errauerūt a fide. Vides ergo quia
qui pecuniā appetit: fidem perdit: qui aurū
redigit: gratiaȝ prodigit. Auaricia em̄ cęci-
tas eſt: errorem religionis inducit. Cęca in-
quā eſt auaricia: ſed diuerſis fraudū occul-
tatur ingenijs: nō videt quę diuinitatꝭ ſunt
ſed cogitat quę cupiditatis ſunt. Semꝑ em̄
ꝙuis diues ſit: cogitat vnde vl̄ ex malo ac-
quirere: totam vitam negociū putat: cōpen
diorū etiā omnia ſupprimēs inanis ꝑſtatio-
nis ſuę fęnus imponit. Erubeſcit vſurę no-
men: ⁊ lucrum nō erubeſcit vſurę. Semꝑ ꝙ
auarus alieno vtiꝰ: alieno ſe paſcit damno:
⁊ illi ꝑda ęgeſtas alteriꝰ eſt: illi lęticia fletus
alienus: ſicū nuꝑ factū vidimꝰ. Quot amiſſa
deplorant ſuꝑ q̄ inuaſa plęriꝙ gratulātur?
Ecce ſenex pater captum deflet filiū: ⁊ tu iā
ſuꝑ eum velut ſeruulū gloriaris. Innocens
ruſticus perditū ingemiſcit iuuencum: ⁊ tu
eo rus tuum excolere diſponis: ⁊ fructus te
putas poſſe capere gemitibus alieniſ. Ecce
religioſa vidua tota ſupellectile diſpoliatā
domū ſuam dolet: ⁊ tu eadē ſupellectile do
mum tuam ornataȝ eſſe lętaris. Dic mihi o
chriſtiane nō cōpungerꝭ: nō ꝯſtringeris: cū
vides in hoſpitio tuo lachrymas alienas?
Exo.22. Dicit ſcriptura ſancta ad filios iſrael: A be-
ſtia captum ne tetigeritis: pollutū em̄ ⁊ con
taminatū eſt quicquid fera cruenta cōtige-
rit. Et ꝑ hoc deterior beſtia eſt quiſꝗs ſumit
qḋ beſtia ſuperauit. Dic igiꝰ mihi tu chriſti-
ane: cur ꝑdam relictam a ꝑdonibus ꝯſum-
pſiſti? Cur laceratū ⁊ cōtaminatū: ſicut ipſe
putas: tuis ędibꝰ importaſti? Cur qḋ hoſti-
lis ſuperauit beſtia: tu ſęuior beſtia deuora-
ſti? Aiunt plęriꝙ lupos leonū ſubſequi ſo-
lere veſtigia: ⁊ nō longe ab eorū venatibus
aberrare: ſcȝ vt rabiem ſuam rapina ſatient
aliena: ⁊ qḋ leonuȝ ſaturata remanet: id lu-
porū rapacitate cōſumiꝰ. Sic ⁊ iſti auaricię
lupi ꝑdonum veſtigia ſubſecuti ſunt: vt qḋ
illorum rapacitati ſuperauit: horuȝ cederet
feritati. Sed forſitan emiſſe te dicis: ⁊ ideo
auaricię crimen euadis: Nō ita ſolet ꝯſtare
emptio atꝙ venditio. Bonū eſt emere: ſed
in pace: qḋ ꝓpria volūtate vendiꝰ nō in de-
ꝑdatione. Reſpice ꝯtractus originē: vendi-
tionis auctorem: precij quantitatē: ⁊ intelli
gis ꝑdę magis nō venditionis emptorem.
Vn̄ em̄ barbaro auri gemmarūꝙ monilia?
Vn̄ pellito ſerica veſtimenta? Vn̄ rogo ro-
mana mancipia ſumis? Scimꝰ ea cōprouin
cialiū noſtroꝝ eſſe vel ciuiū. Facit ꝙ vt chri-
ſtianus ⁊ ciuis: q̇ ideo emit vt reddat.

De feſto pentecoſtes et de pſalmo cēteſimo nono. lxi

Oſſe credo vos fra
n tres quę ſit ratio ꝙ venerabileȝ
hanc pentecoſtes diem nō mino
re lęticia celebremꝰ: ꝙ ſanctū paſcha curaui
mus: ⁊ ꝙ eadem deuotione huiꝰ ſolennita-
tatis obſeruantiā decurrimꝰ: ſicut illiꝰ obſe
quia feſtiuitatis impleuimꝰ. Tunc em̄ ſicut
modo fecimꝰ: ieiunauimꝰ ſabbato: vigilias
celebrauimꝰ: orōnibꝰ ꝑnoctanter inſtetimꝰ:
vnde neceſſe eſt ſimilis obſeruantia: ſimilē
lęticiam ſubſequaꝰ. Eſt lęticia plane ꝯſimi-
lis: tūc em̄ ab inferis reſurgenteȝ ſuſcepimꝰ
ſaluatorē: modo aūt ſpūmſanctuȝ expecta-
mus e cęlis. Tūc anxij vel ſolliciti chriſti ꝑ-
dicabamꝰ aduentū: modo trepidi vel ieiu-
ni paracliti deſideramus aduentū. In oībꝰ
em̄ deus ſaluti ꝓuidit humanę. Tūc em̄ no
bis ad reſurgēduȝ tartara ſaluator aperuit:
modo nobis ad regnandū paraclitus cęle-
ſtia reſerauit: ⁊ quibuſdā quaſi ꝓfectū gra-
dibus tūc de morte ad vitā didicimꝰ remea
re: modo aūt de terris ad cęlos meditamur
aſcendere. Hęc aūt omnia operaꝰ in nobis
chriſtus dn̄s qui ꝑus ꝙ rediret ad cęlos: ꝓ-
miſit diſcipulis ſuis dicens: Cum aūt aſcen Joh.14.
dero: rogabo patreȝ meum: ⁊ mittet vobis
alium paraclitū qui vobiſcū ſit in ęternuȝ:
ſpūm veritatis. Vn̄ credendū eſt ad patreȝ
ꝑueniſſe chriſtū: cū videmꝰ ad apl̄os deſcē-
diſſe paraclitū. Credenduȝ inquā eſt: ſicut
ait de ſaluatore dauid: in dei dextera conſi-
dere: q̄ cernimus ſpūmſanctū: ſicut promi-
ſit dn̄s: in diſcipulis exultare. Ait ꝙ ꝓpheti
cus pſalmoꝝ: Dixit dn̄s domino meo ſede Pſ.109.

a dextris meis. Scđm ꝯſuetudinē noſtram
illi conſeſſus offert qui aliquo ope ꝑfecto vi
ctoꝛ aduenīēs honoꝛis grã ꝓmeret vt ſede
at. Ita ꝙ et homo ieſus chꝛiſtꝰ paſſione ſua
diabolū ſuperãs reſurrectiōe ſua inferna re
ſerans tanꝙ ꝑfecto ope ad celos victoꝛ ad
ueniens audit a deo patre: ſede ad dexterã
meã. Nec mirū ſi vnius ſedis offert filio cō
ſeſſus a patre: ꝗ vnius ē ſubſtãtie et nature
cum patre. Cur aūt ad dexteram filiꝰ eſſe di
cat: moueat aliquē foꝛtaſſe. Licet em̄ digni
tatis gradus nō ſit: vbi plenitudo diuinita
tis eſt: tñ ideo ad dexterã ſedet filiꝰ: nō quo
ꝑferat patri: ſꝫ ne inferioꝛ eſſe credat. Et iō
Matth.25. ad dexterã filius: qꝛ ſm̄ euãgeliſtam ad dex
teram oues: ad ſiniſtram vero ꝯſtituent he
di. Neceſſe eſt ꝙ partem ouiū ꝑmus agnus
obtineat: ⁊ ſecuturo imaculato gregi locum
dux imaculatus anticipet: ſicut ait iohãnes
Apocꝭ.14. in apocalypſi dicēs: Hi ſunt qui ſequuntur
agnū quocūqꝫ vadit: ꝗ ſe cū mulieribꝰ non
coinꝗnauerūt. Refert ergo ꝓpheta dauid:
Ps.109. Dixit dñs dño meo: ſede ad dexterã meaꝫ:
hoc eſt: dominuſ pater dño deo chꝛiſto filio
thꝛoni ſui offert ſublimem ꝯſeſſum: ⁊ hono
ris grã ad dexteram ſuam illum eterna ſede
conſtituit. Legimꝰ aūt in actibꝰ apłoꝝ di
cente beato ſtephano cuꝫ lapidaretur a iu
Actꝭ.7. deis: Ecce video celos apertos: ⁊ ſtantē do
minum ieſum ad dexterã dei. Videamus ꝙ
que ſit ratio ꝙ idem dñs a dauid ſedens ꝓ
phetat: ſtans vero a ſtephano ꝑdicat. Pri
mo omniū deus qui incoꝛpoꝛalis eſt ⁊ inui
Iob.4. ſibilis: Eſt em̄ ſpūs ſicut ait dñs: Deus aūt
ſpiritꝰ ē: ſedere aut ſtare quō poteſt: deinde
aut quali ſubſellio ſedeat deus ꝗ infinitꝰ eſt
⁊ immenſus: et intra ſe ipſe magis creaturã
cunctam ꝯtineat. Hec aūt ꝓpterea a ſanctꝭ
viris dicta arbitroꝛ eſſe de dño: nō quo ſint
ꝯtraria ſibi: ſed vt modo eiꝰ oīpotentia: mō
miſericoꝛdia deſcribat. Nam vtriqꝫ ꝓ pote
ſtate regis ſedere dicit: ꝓ bonitate interceſ
ſoꝛis ſtare ſuggerit. Ait em̄ beatus apłus:
1.Ioh.2. Quia aduocatū habemꝰ apud patrē ieſum
chꝛiſtuꝫ. Iudex ꝙ eſt chꝛiſtus cū reſidet: ad
uocatus ē cū aſſurgit. Iudex plane iudeis:
aduocatꝰ chꝛiſtianis. Hic em̄ ſtans apud pa
trem chꝛiſtianoꝝ licet peccãtiū cauſas exo
rat: ibi reſidet cū patre phariſeoꝝ ꝑſequen
tiuꝫ peccata ꝯdemnans. Illis indignãs ve
hementer vlciſcit: his interueniēs lenit mi
ſeret. Hic ſtat vt ſuſcipiat ſtephani martyrꝭ
ſpirituꝫ: ibi reſidet vt ꝯdemnet iude ꝓdito
ris admiſſum.

Item de pentecoſte. lxij

Cire debet ſancti

ſtas veſtra fratres hanc ſanctam
pentecoſtes diem qua rōne cure
mus: vel cur iſtoꝝ quinquagin
ta dierū numero ſit nobis iugis ⁊ ꝯtinuata
feſtiuitas: ita vt hoc omni tempoꝛe neqꝫ ad
obſeruandū indicamꝰ ieiunia: neqꝫ ad exo
randum deuꝫ genibus ſuccedamꝰ: ſed ſicut
dñica ſolemus facere: erecti ⁊ feriati reſurre
ctionem dñi celebꝛamus. Dñica em̄ nobis:
id ē venerabilis eſt atqꝫ ſolēnis: qꝛ in ea ſal
uatoꝛ velut ſol oꝛiens diſcuſſis infernoꝝ te
nebꝛis luce reſurrectionis emicuit: ac ꝓpte
rea ipſa dies ab hominibꝰ ſeculi: dies ſolis
vocat: ꝙ oꝛtus eam ſol iuſticie chꝛiſtus illu
minet. Inſtar ergo dñice tota ꝗnquaginta
dierū curricula celebꝛant: ⁊ omnes iſti dies
velut dñici deputant. Reſurrectio em̄ do
minica eſt. Nam in dñica reſurgēs ſaluatoꝛ
reuerſus ad homines eſt: ⁊ poſt reſurrectio
nem tota ꝗnquageſima cū hominibꝰ cōmo
ratus eſt. Equalis ergo eoꝝ neceſſariuꝫ vt
eſſet feſtiuitas: quoꝝ equalis eēt ⁊ ſic quan
titas. Sic em̄ diſpoſuit dominꝰ vt ſicut eiꝰ
paſſione in quadrageſime ieiunijs cōtriſta
remur: ita eiꝰ reſurrectione in ꝗnquageſime
ferijs letaremur. Nō igit ieiunamus in ꝗn
quageſima: qꝛ in his diebus nobiſcum dñs
cōmoꝛat. Non inquã ieiunamus ꝑſente do
mino: qꝛ ipſe ait: Nunꝗd poſſunt filij ſpon Luc.5.
ſi ieiunare ꝙdiu cum illis eſt ſponſus? Cur
em̄ abſtineat coꝛpus a cibo: cū anima ꝑſen
tia dñi ſaginat? Non pōt em̄ eſſe ieiunus ꝗ
reficitur grã ſaluatoꝛis. Societas em̄ chꝛiſti
quodãmodo eſca eſt chꝛiſtiani. Reficimur ꝙ
in ꝗnquageſima nobiſcum dño ꝯuerſante.
Cum aūt poſt hos dies aſcendit ad celum:
iterum ieiunamꝰ: ſicut ait idem ſaluatoꝛ di
cens: Venient aūt dies cum auferet ab eis Ibidem.
ſponſus: ⁊ tunc ieiunabūt in illis diebꝰ. Cū
em̄ chꝛiſtus aſcendit ad celū: noſtris aufert
obtutibꝰ: famē patimur nō coꝛpoꝛis ſꝫ amo
ris: ⁊ nō tam cibi ieiunio ꝙ deſiderio labo
ramus. Deſideria em̄ quedam nr̄i ſuſtinent
oculi: dum nō ꝑſpiciunt quē requirūt: ſicut
ait ꝓpheta: Defecerūt oculi mei dum ſpero Ps.68.
in deo meo. Defecerūt em̄ ꝓphete oculi: qꝛ
nōdum videbat quē ſperabat ſe eſſe viſuꝝ.

Sic nanqꝫ apłoꝝ defecerūt oculi: cū euntez
ad celū dñm nequnt intueri: ſm̄ ꝙ ait lucas
Actꝭ.1. dicēs: Et videntibꝰ illis eleuatꝰ eſt: ⁊ nubes
ſuſcepit eum ab oculis eoꝝ. Stabant enim
beati apłi toto ſuſpenſi coꝛꝑe: ⁊ aſcendentē
ad celum dñm: qꝛ inceſſu pedū nō poterãt:
oculis ſequebant: ⁊ licet ad deducendū ſal
uatoꝛē viſio hūana deficeret: fidei tñ deuo
tio nō deficit. Vſqꝫ ad nubē em̄ chꝛiſtū de
ducūt: vſqꝫ ad celos aūt cū chꝛiſto fidei de
uotione comitant. Vñ ait apłs: ſciens fidē
Phil.3. nr̄am in celis eſſe cū dño: Noſtra aūt cōuer
ſatio in celis eſt. Nubes ꝙ ab oculis apłoꝝ
ſuſcepit ſaluatoꝛē. Videamꝰ ꝙ que iſta nu
bes ſit ꝙ ſplēdida: ꝙ ꝑclara: que lucē mūdi
chꝛiſtum ſuſcipere meret. Neqꝫ em̄ poterat
obſcura eſſe ac tetra vel tenebꝛoſa: quia ſcri
Ioh.1. ptum eſt: Et tenebꝛe eã non cōpꝛehēderūt.
Tenebꝛe em̄ lucem geſtare nō poterãt. Illa
em̄ eſt nubes que aſcēdentē ſuſcipit chꝛiſtū:
que ⁊ teſtimoniū chꝛiſto etiã in monte ꝑhi
Matth.17. buit: de qua ait euãgeliſta: Vox i nube au
dita eſt dicēs: Hic eſt filiꝰ meꝰ dilectꝰ: ipſum
audite. Nō igit nubes ſuſcepit chꝛiſtuꝫ: ſed
deꝰ pater recepit filiū: ⁊ occurſu quodã pie
tatis aſcendentē illum gremio mollioꝛe cō
plectit. Nam iō pater dꝛ ſuſcipe filiū nubis
vmbꝛaculo: vt oſtendat refrigerio quodam
fouere eiꝰ vulnera paſſioniſ. Poſt crucē em̄:
poſt iniurias: poſt inferos nō eſt maiꝰ chꝛi
ſto refrigeriū: niſi ꝙ vꝫtute diuinitatꝭ obum
bꝛaret: ſicut i natiuitate eiꝰ ad mariã dicit:
Lucꝭ.1. Et virtꝰ altiſſimi obūbꝛabit tibi. Altiſſimꝰ
ꝙ pater ꝗ naſcēte chꝛiſto obumbꝛauit in vir
tute marie: aſcendentē eū ſuſcepit in nube.
Semꝑ em̄ deꝰ quos poſt iniurias ꝑducit ad
requieꝫ: ꝓtegit eos nubis vmbꝛaculo: ſicut
filios iſrael liberatos de egypto nubis co
lumna ꝓtexit: ⁊ vt poſt multū laboꝛē eos in
terrã repꝛomiſſionis induceret: refrigerij fo
Ps.104. uit vmbꝛaculo: ſicut ait ꝓpheta: Expandit
nubem ad ꝓtegendū eos. Expandit em̄ nu
bem ne ſiccitate heremi fatigarēt etiã ſolis
ardoꝛe. Letemur ꝙ in hac ſancta die: ſicut in
paſcha letati ſumꝰ. Eſt em̄ i vtraqꝫ die ſimi
lis eadēqꝫ ſolēnitas. In paſcha em̄ omnes
gentes baptizari ſolent: In pentecoſte aūt
apłi baptizati ſunt: ſicut ait dñs diſcipulis
Actꝭ.1. ſuis aſcenſurus ad celū: Iohãnes baptiza
uit aqua: vos aūt ſpūſancto baptizabimi
ni: quē accepturi eſtis nō poſt multos hos
Ibidē.2. dies. Et ideo dicit lucas: Cū aūt cōplerent
dies pentecoſtes: factus eſt ſubito ſonꝰ de
celo tanꝙ aduenientis ſpūs validi: ſeditqꝫ
ſuꝑ ſingulos coꝛum.

Item de pentecoſte. lxiij

On incōmode ante

n dies cōplures: ſicut retinetis fra
tres: ꝑdicatio nr̄a ꝓceſſit: in qua
deſcripſimꝰ: ꝙ caro dñi rediuiua velut in ni
toꝛe floꝛis de tumulo germinauerit: quē tu
mulum ſitū in hoꝛtulo euãgeliſta teſtatꝰ eſt:
vñ nō incongrue ꝓſecuti ſumꝰ. Conueniēs
em̄ erat vt flos ꝑcioſioꝛ i hoꝛtulo gigneret:
⁊ bone frugis cōmēdatum ſolo ſemen intra
ſepta domeſtica tñ virentia ſalutē oim pul
lularet: chꝛiſti em̄ reſurrectio cunctoꝝ eſt re
demptio ꝑploꝝ. Ergo in hoꝛtulo ſaluatoꝛ re
diuiuū coꝛpus aſſumit: et int̄ floꝛētes arbo
res ⁊ candentia lilia carne iam moꝛtua reflo
reſcit: ⁊ ita germinat de ſepulchꝛo: vt germi
nantia ⁊ nitētia cūcta reperiat. Sic em̄ poſt
hyemalis rigoꝛis frigidam quodãmodo ſe
pulturã pullulare elemēta oīa feſtinarunt:
vt reſurgēte dño ⁊ ipſa ꝯſurgerēt. Nã vtiqꝫ
ex reſurrectiōe chꝛiſti aer ſalubꝛioꝛ ē: ſol can
didioꝛ: terra fecundioꝛ: ex eo ſurculus in fru
ticem: herba creſcit i ſegetē: vinea pubeſcit
in palmitē. Si igit cū refloꝛeſcit chꝛiſti caro:
oīa floꝛibꝰ veſtiunt: neceſſe eſt vt cum idem
fructū affert: etiã vniuerſa fructificent: ſicut
ait idem dñs: Niſi granum tritici cadens in Ioh.12.
t̃rã moꝛtuū fuerit: ipſum ſolū manet: cū aūt
moꝛtuū fuerit: multū fructum affert. Reflo
ruit igit dñs: cum reſurrexit e tumulo: fructi
ficat: cuꝫ aſcendit ad celū. Flos ē cū de infe
rioꝛibꝰ terre gignit: fructus eſt cuꝫ altiſſima
ſede recondit. Granū eſt ſicut ipſe ait: cum
ſolus crucē patit: fructꝰ eſt cū plurima apo
ſtoloꝝ credulitate circūdat. His em̄ poſt re
ſurrectionē quadraginta diebus cū diſcipu
lis cōuerſatus tota illos ſapiã maturitatis
edocuit: ⁊ ad bonã frugē eos omni diſcipli
narū fecunditate cōuertit. Deinde aſcendit
ad celū ad patrē: ſcꝫ fructū carnis ꝑferens:
in diſcipulis iuſticie ſemina derelinquens.
Aſcendit ꝙ ad patrē dñs. Meminit ſancti
tas veſtra ꝙ aquile illi de pſalterio: cuiꝰ in
nouatã iuuentutē legimꝰ: cōparauerim ſal
uatoꝛem. Eſt em̄ ſilitudo non parua. Sicut
em̄ aquila humilia deſerit: alta petit: celoꝝ
vicina ꝯſcendit: ita ⁊ ſaluatoꝛ humilia infer
ni deſeruit: paradiſi altioꝛa petijt: celoꝛum

faſtigia penetrauit. Et ſicut aquila relictis
terrenis ſordibꝰ ſublime volãs purioris ae-
ris ſalubritate pfruit̃: ita ⁊ dñs terrenoꝝ fe-
cem deſerẽs peccatoꝝ: in ſanctꝭ ſuis volitãs
purioris vite ſimplicitate letat̃. Per oĩa igi
tur aquile cõparatio ꝯuenit ſaluatori. Sed
quid facimꝰ ꝙ aquila pdã facit freqũter in
alienũ. Nec i hoc tñ diſſimilis eſt ſaluator:
Predã eñ quodãmodo ſuſtulit: cũ hominẽ
quẽ ſuſcepit: inferni raptũ faucibꝰ portauit
ad celũ: et aliene dñationis: id eſt diabolice
poteſtatꝭ ſeruũ de captiuitate erutũ duxit
ad altiora captiuũ: ſicut ſcriptum eſt in pro-
Ps.67. pheta: Aſcendẽs in altũ captiuam duxit ca
ptiuitatẽ dedit dona hoibꝰ. Que ſententia
vtiqꝫ ſic itelligit̃: eo ꝙ captiuitatẽ hominis
quẽ ſibi diabolus captiuauerat: illi eruẽdo
ſibi dñs captiuarit: et ipſam: ſicut ait: capti
uitatẽ captã ad celoꝝ alta ſuſtulerit. Vtra-
qꝫ igit̃ captiuitas vno vocabulo nũcupat̃:
ſed nõ equalis vtraqꝫ ẽ. Diaboli eñ captiui
tas ſeruituti ſubijcit: Chriſti aũt captiuitas
Ibidem. reſtituit libertati. Aſcendit inquit in altũ:
captiuã duxit captiuitatẽ. Qꝫ bene trium-
phum dñi ꝓpheta deſcribit. Solebat: ſicut
dicũt: regũ triumphantiũ currus captiuoꝝ
pompa pcedere: Ecce dñm euntẽ ad celos
nõ pcedit: ſed comitat̃ glorioſa captiuitas:
nõ ante vehiculũ ducit̃: ẜ ipſa euehit ſalua-
torem. Quodã eñ myſterio dũ filiꝰ dei filiũ
hoĩs ſuſtulit ad celũ: ipſa captiuitas portat̃
⁊ portat. Qꝫ autẽ ait: Dedit dona hoibus:
hoc victoris inſigne eſt. Poſt triũphũ enĩ
victor ſemp dona largit̃: ⁊ ꝓprio regno reſi-
dens ſeruuloꝝ gaudia munerat̃. Sic chriſtꝰ
dñs victor diabolicũ poſt triũphũ reſidẽs
ad dexterã patris hodierna die diſcipulis
dona largitꝰ eſt: nõ auri talenta: nõ argenti
metalla: ſed ſpiritusſancti celeſtia munera:
vt int̃ cetera apl̃i etiã linguis varijs loque-
rent̃: hͦ eſt: vt hebree nationis hõ chriſti glo
riam romane facũdie eloquẽtia ptonaret: ⁊
redemptionẽ generꝭ humani peregrine au-
res: qꝛ iudea pdicãte lingua nõ caperẽt: ꝓ-
pria loquela cognoſcerẽt. Omnis lingua in
pdicatione chriſti reſoluit̃: vt maieſtatẽ eiꝰ
omnis loquela fateat̃: ſicͭ ait ſanctꝰ dauid:
Ps.18. Nõ ſunt loquele neqꝫ ſermones: quoꝝ non
audiant̃ voces eoꝝ. Ne miremini aũt ꝙ ad
dexterã patris reſidere dixi filiũ. Ad dexte-
ram eñ reſidet: nõ qꝛ maior patre: ſed ne mi
nor patre eſſe credat̃: ſicut heretici blaſphe-
mare ꝯſueuerũt. Sicut eñ diuinitas hono-
rificẽtie gradũ neſcit: ita ſcptura ſancta no-
uit obuiare blaſphemijs.

De natali ſancti iohan nis baptiſte. lxiiij

Sancti ac beatiſſi
mi iohis baptiſte laudibꝰ: cuius
natalem hodie celebramꝰ: qd po
tiſſimũ pdicem neſcio: vtrũ ꝙ mirabilit̃ na-
tus ſit: an ꝙ mirabilius ſit occiſus? Natꝰ eñ
eſt in ꝓphetia: in veritate pemptꝰ eſt: naſcẽ
do annũciauit ſaluatoris aduentũ: morien
do ꝯdemnauit herodis inceſtũ. Vir eñ ſan
ctus ⁊ iuſtus: ⁊ qui pter cõmunẽ hoĩm nati-
uitatẽ ex repromiſſione generatꝰ fuerat: hoc
de deo meruit: ne cõmuni cũ ceterꝭ de ſecu-
lo morte diſcederet: ẜ corpꝰ qͦd dño donãte
ſuſceperat: dñm ꝯfitendo deponeret. Ergo
iohãnes p oĩa voluntatẽ dñi fecit: qꝛ ꝓpter
opus dñi ⁊ natꝰ eſt: ⁊ defunctꝰ. Nam vt na-
tiuitatis eiꝰ ſeriem breuit̃ repetamꝰ: cũ eẽnt
pater eiꝰ zacharias: ⁊ mater eiꝰ heliſabet eta
tis ſenectute defeſſi: ⁊ nulla filioꝝ ꝓle gau-
derent: ꝓcreãdi etiã illis liberos tempꝰ flo-
rentiſſimũ pteriſſet: ita vt de ſuſcipiẽda iã
ſobole ipſa etiã eos vota deficerẽt: ſubita p
angelũ repromiſſione donant̃: ⁊ naſci iohã-
nem gabriel ſanctus annũciat dicẽs: Ne ti- Luc.1.
meas zacharia: ecce exaudita eſt depcatio
tua: ⁊ vxor tua heliſabet ꝯcipiet ⁊ pariet fi-
lium. Exaudita ẽ inquit orõ tua: vnde intel
ligimꝰ ꝙ iohãnẽ zacharie iuſticia magꝭ oran
do genuerit: qꝫ heliſabet ſenectꝰ ꝓcurando
ſuſcepit. Hinc inquã intelligimꝰ ꝙ iohẽ ob
ſecratio creauerit nõ voluptas. Cũ eñ ma-
terni vteri viſcera etatis ſenectute frigeſce-
rent: ⁊ feſſi corpis mẽbra fecũditatꝭ grãm p-
didiſſent: ꝯtra ĩpoſſibilitatẽ corpis: ꝯtra ſte-
rilitatẽ viſceꝝ: zacharie pcibꝰ: heliſabet vte
rus intumeſcit: ⁊ ꝯcipit iohãnẽ nõ natura:
ẜ grã: vñ neceſſe erat ſanctũ naſci filiũ q nõ
tam cõplexibꝰ qꝫ orõnibꝰ gigneret̃. Minus
aũt mirari debemꝰ ꝙ tantã iohẽs grãm i na
ſcendo meruerit: debuit eñ pcurſor ⁊ preuiꝰ
chriſti aliqd ſimile hr̃e natiuitati dñi ſalua-
toris. Siqdẽ dñs de v̾gine gignit̃: iohẽs de
ſterili ꝓcreat̃. Ille ꝺ adoleſcẽtula: iſte de iã
feſſa generat̃. Habet ẜ ⁊ huiꝰ natiuitas ali-
qd glĩe atqꝫ miraculi. Quis eñ vilior partꝰ
mulierꝭ videat̃ eſſe qꝫ v̾ginis: tñ ſicut mariã
ſuſcipimꝰ ꝙ virgo pepit: ita in heliſabet mi-

ramur ꝙ anicula ꝓcreauerit. Qͦd qdẽ factũ
myſteriũ aliqd arbitror cõtinere: vt iohẽs q
veteris teſtamẽti figurã gerebat: ſenis mu-
liercule frigido ſanguine naſceret̃: Dñs aũt
q regni celeſtꝭ euãgeliũ pdicaret: feruẽtis iu
uencule flore ꝓgrederet̃. Maria eñ conſcia
virginitatꝭ mirat̃ fetũ viſceribꝰ inuolutum:
Heliſabet aũt ꝯſcia ſenectutꝭ erubeſcit par-
tum vtero pgrauato. Dicit eñ euangeliſta:
Luc.1. Occultabat ſe menſibꝰ qnqꝫ. Illud autẽ qꝫ
mirandũ ꝙ idẽ gabriel archãgelus vtriuſqꝫ
natiuitatis officiũ repſentat: zachariã ſolat̃
incredulũ: ꝯfidẽtẽ mariã cohortat̃. Ille cur
dubitauerit vocẽ pdidit: hec qꝛ ſtatĩ credi-
dit verbũ ſalutare ꝯcepit. Hoc etiã in laudi
bus iohis mime tacendũ videt̃: ꝙ nõdũ na
tus etiã ꝓphetat: ⁊ adhuc in materni vteri
ſinibꝰ ꝯſtitutꝰ aduentũ chriſti: qꝛ voce nõ po
terat: gaudijs ꝯfitet̃. Dicit eñ heliſabet ad
Ibidem. ſanctã mariã: Simul vt facta ẽ vox ſalutatio
nis tue: exultauit ĩ gaudio ĩfans ĩ vt̃o meo.
Exultat eñ iohẽs añqꝫ naſcat̃: ⁊ p̾uſqꝫ mun
di oculis habitũ recognoſcat: iã ſpũ mũdi
dñm recognoſcit. In q arbitror ꝓpheticam
Hiere.1. ꝯuenire ſnĩam q dicit: Priuſqꝫ te formarẽ in
vtero noui te: ⁊ p̾uſqꝫ exires de vulua: ſan-
ctificaui te. Vñ mirari nõ debemꝰ ꝙ ab he-
rode miſſus ĩ carcerẽ: clauſus chriſtũ ſemp
ſuis diſcipulis intimaret: cũ etiã clauſus in
vtero eundẽ dñm geſtibus pdicauit.

Item de natali ſancti io hannis baptiſte. lxv

Sancti iohãnis ba-
ptiſte natalẽ hodie ꝓſecuturꝰ ta-
cere vellẽ: ⁊ laborẽ atqꝫ imperitiã
meã ſilentio coercere: ẜ eñ ipſa vis noĩs mi
nime me ſilere pmittit. Nã nũcupatio voca
buli ipſiꝰ pectoris nr̃i vrget ſecreta: ſilentij
nr̃i reſoluit arcana: ⁊ qͦd diſſimulatõe retice
tur: admiratione cõpellit̃. Si eñ pat̃ zacha
rias cũ eũ noĩauit vocẽ recepit: qꝫto magis
nos cũ laudemꝰ illũ eloquiũ ꝓmeremur: ⁊ ſi
illiꝰ os cũ in ſeculo naſceret̃ aperuit: quãto
magꝭ cũ ꝓ chriſto patit̃ ora nr̃a fecũdat. Cũ
eñ zacharias pat̃ eiꝰ ꝓpter incredulitatem
natiuitatꝭ illiꝰ ab angelo gabriele ſilentij eẽt
taciturnitate mulctatꝰ: etiã diu mutꝰ v̾boꝝ
diſpẽdio mentꝭ ſecreta velaret: ſubito nato
iohãne filio cũ apud ꝓximos eſſet intentio
q noĩe vocaret̃: offerunt̃ patri tabule: vt vo
cabulũ eiꝰ p ſui arbitrio ipſe deſcriberet: et
qͦd ſermone nõ poterat: litterꝭ loqueret̃: tũc
mirũ in modũ acceptꝭ pugillaribꝰ vt ſtilum
figeret: linguã reſoluit: ac lr̃as ſermone pue
nit: ⁊ iohẽm non teſtatꝰ eſt ẜ locutꝰ. Videte
igit̃ ſancti baptiſte meritũ: vocẽ pr̃i reddi-
dit: ſacerdoti eloquẽtiã reparauit. Videte
inquã meritũ: os qͦd angelus alligauerat:
iohẽs abſoluit: qͦd gabriel obſtruxerat: par-
uulus reſerauit: quãqꝫ ⁊ ipſe ſit angelus: ſicͭ
ſcriptũ eſt de deo: Ecce mitto angelũ meũ Malachie.3.
ante faciẽ tuã. Reſpicite igit̃ iohãnẽ: quãta
vis ſit eiꝰ vocabuli: cuiꝰ nũcupatio reddidit
muto vocem: patri pietatẽ: pp̃lo ſacerdotẽ.
Prius eñ erat tacens lingua: ſterilis filio:
p̾uatꝰ officio: at vbi iohẽs naſcit̃: fit repen-
te pater ꝓpheta vel pontifex: loquela vſũ
recipit: ꝓlem affectio ſuſcipit: ſacerdotẽ fun
ctio recognoſcit. Cũ ẜ tanta vis ſit eiꝰ voca-
buli: dicturi de eo: et ſi tacere volumꝰ: ſilere
nõ poſſumꝰ. Ipſe eñ iohãnes vox clamãtꝭ
dicit̃: Quis igit̃: q vocẽ laudet ⁊ taceat: cla-
morem admiret̃ et mutꝰ ſit? Ait eñ ipſe de
ſe: Ego ſum vox clamãtꝭ in deſerto. Videte Joh.1.
qd dixerit. Nõ eñ ait tantũ: Ego ſũ vox ẜ
et clamantꝭ: vox ſcꝫ vt ad fidem ꝯſequẽdã:
vox aures penetret: clamor corda cõcutiat:
vox regnũ pdicet: clamor iudiciũ cõminet̃.
Magnus igit̃ iohẽs: cuiꝰ magnitudini etiã
ſaluator teſtimoniũ phibet dicẽs: Inter na Luc.7.
tos mulierũ maior nõ eſt iohãne baptiſta.
Precellit cunctꝭ: eminet vniũſis: antecedit
ꝓphetas: ſupgredit̃ patriarchas: ⁊ quiſqs
de muliere: inferior ẽ iohãne. Sꝫ debemꝰ di
ligent̃ inqrere: cur ita dñs dixerit: hoc ẽ: int̃
natos mulierũ: ⁊ non potiꝰ dixerit int̃ filios
viroꝝ nõ ẽ maior iohãne: cũ vtiqꝫ mulieres
natos ſine viris hr̃e nõ poſſint. Hoc aũt di-
xit: qꝛ numeroſior eſt ꝓles mulieꝝ qꝫ viroꝝ.
Eſt eñ mulieris filiꝰ q viri filiꝰ nõ eſt: deniqꝫ
ſancta maria genuit filiũ: q patrẽ hoiem nõ
haberet. Dñs eñ eſt mulieris filiꝰ: ⁊ viri filiꝰ
nõ eſt: ſicut dicit apl̃us: Natũ de muliere fa Gal.4.
ctum ſub lege. Vt q matrẽ in terrꝭ habet pa
trẽ haberet ĩ celis. Ergo ĩ laudẽ iohis fecũdi
oris ſexꝰ generatio ponit̃: vt nulliꝰ ab eo na-
tiuitas ſeparet̃. Dicͭ forte aliqs: ſi int̃ natos
mulieꝝ maior ẽ iohẽs: nũqd etiã maior ẽ ſal
uatore? Abſit. Iohẽs.n. natꝰ mulierꝭ: chriſtꝰ
aũt v̾gis natꝰ ẽ: ille corruptibil̃ vteri ſinibꝰ
effuſus eſt: iſte ĩpollute vulue flore ꝓgenitꝰ.
Ideo aũt cũ iohis natiuitate dñi generatio
deputat̃: ne dñs extra veritatẽ videret̃ eſſe
ꝯditionis humane.

Itē de ſancto iohāne baptiſta. lxvi

Iximus ſuperiore

D

dñica cum ſilentij noſtri veniam
peteremus: ꝙ pro ſalute cōmuni
ſacerdotibus etiam tacentibꝰ doctrina euā-
gelica nō taceat: ⁊ ꝙ ſilentium eorū ſuple-
ret diuina ſentētia. Semꝑ eñ diuia ſcriptu
ra loquit̃ ⁊ clamat: ſicut ſcriptū eſt de iohan
Matth.3. ne: Ego ſum vox clamantis in deſerto. Nō
Ioh.1. eñ tantū illo in tempore clamauit iohānes
quo phariſeis annūcians dominū ſaluato-
Matth.3. rem dixit: Parate viaꝫ dñi: rectas facite ſe-
mitas dñi dei noſtri: ſ; ⁊ hodie clamat in no
bis: ⁊ vocis ſue tonitruo deſerta noſtrorum
concutit peccatoꝝ: Ac licet ſancta martyrij
morte dormierit: vox tñ eius viuit: dicit eñ
Ibidē. ⁊ nobis hodie: Parate viaꝫ domini: rectas
facite ſemitas eius. Semꝑ eñ ſcriptura di-
uina clamat ⁊ loquit̃. Unde et ad cain dicit
Gen.4. deus: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad
me. Nulla vtiqꝫ ſanguini vox eſt: ſed clama
re dicit̃ ſanguis qui innocēs effuſus eſt: nō
tam vere ꝗ̄ cauſa: ⁊ interpellare dñm nō ꝓ-
ſecutione eloquij: ſed indignatiōe cōmiſſi:
ac reatum ſuū nō tam verboꝝ accuſare ſer-
monibꝰ ꝗ̄ ꝯſcientie ipſius criminatione cō-
ſtringere. Quis eñ malum factū ſi in ver-
ba ꝓducat̃: excuſationē fortaſſe recipit: niſi
cōſcientia reuocet̃ nō poteſt excuſari. Con-
ſcientia eñ reatum ſuū ſemꝑ tacita ſine con
tradictione ꝯuincit ⁊ iudicat. Hodieqꝫ ergo
Matth.3. iohānes clamat et dicit: Parate viam dñi:
rectas facite ſemitas eius. Parare ergo iu-
bemur viam dñi: ſcꝫ nō aggerem itineris: ſ;
fidei puritatem. Dominꝰ eñ non terrenam
ſemitaꝫ carpit: ſed ſecreta mentꝭ incedit. Si
quid igit̃ in hac via fuerit moribus aſperū:
crudelitate durum: cōuerſatione pollutuꝫ:
iubemur mūdare: exeq̄re: cōponere: vt ſu-
perueniens dominꝰ nō offendat in nobis:
ſed magis reperiat viā caſtitate puram: ꝓ-
cliuem fide: elemoſynis eminenteꝫ. Quo aūt
tali itinere incedere ſoleat dominꝰ: ꝓpheta
Ps.67. deſcribit dicens: Iter facite ei qui aſcendit
ſuꝑ occaſum: dominꝰ nomen eſt ei. Sed vi-
deamus ipſe iohānes qui parare viam dño
iubet: quā ipſe viā parauerit ſaluatori. Per
omnia plane adueniēte chriſto tramiteꝫ vie
ſue compoſuit ⁊ direxit. Nam fuit vtiqꝫ ie-
iunus: humilis: parcus ⁊ virgo. Omnes eñ
has virtutes eiꝰ euāgeliſta deſcribens ait:
Matth.3. Ipſe aūt iohānes veſtitū habebat de pilis
cameloꝝ: ⁊ zona pellicea circa lumbos eiꝰ.
Eſca autem eiꝰ erant locuſte ⁊ mel ſilueſtre.
Que igit̃ maior cauſa hūilitatis in ꝓpheta
ꝗ̄ ꝯtemptꝭ mollibꝰ veſtimētis: piloꝝ aſpe-
ritate veſtiri? Que deuotior fides ꝗ̄ ꝑcinctū
zona paratū eſſe ſemꝑ ad oīe ſeruitutꝭ ob-
ſequiū? Que ꝑclarior abſtinētia ꝗ̄ ſprete vi
te huius delitijs: ſtridulis veſci locuſtis ac
melle ſilueſtri? Que omnia hec qm̄ ꝓphete
vſui erant: arbitror in his ipſis ꝓphetiā fu-
iſſe. Nam vtiqꝫ cū ꝑnunciꝰ chriſti veſtimen-
tum habebat cameloꝝ aſperitate ꝯtextum:
q̄d aliud ſignificat niſi ꝙ ipſe chriſtꝰ adueni-
ens vſurus eſſet indumēto humani corꝑis:
qd erat peccatoꝝ aſperitate denſatū: ⁊ ꝙ ve
lut imūdiſſime beſtie: hoc ē: gentilis ꝑłi cir-
cundatꝰ exuuijs deformitatē eiꝰ ipſe geſta-
ret? Zona vero pellicea: q̄d aliud demōſtrat
niſi hāc fragilē carnē nr̄am que ante aduen-
tum chriſti dñabat̃ ad vitia: poſt aduentuꝫ
eiꝰ reſtrictā eſſe ad virtutē: ⁊ q̄ ante luxurian
do dilatabat̃ in pinguedinē: nūc abſtinēdo
attenuaret̃ in pelle? Exitū vero eiꝰ ꝗ̄ beatū
legimꝰ. ſ. ꝙ pſaltria regis filia poſt illaꝫ ini-
micam voluptateꝫ caput eiꝰ petierit. Quid
mirū ſi pſaltria occidit ꝓphetaꝫ: qꝛ luxuria
ſemꝑ ē inimica iuſticie: ⁊ ꝙ iniq̄tas ſine ceſ-
ſatione ꝑſequit̃ veritatē. In q̄ facto grande
myſteriū ꝯtinet̃. Nā vtiqꝫ ipſa pſaltria ſyna
goge eſt cōparanda q̄ chriſtū dum luxuriat̃
occidit. Quo aūt iſta pſaltria ſynagoga ſit: di
Matt 11. cit dñs ad iudeos: Cantauimꝰ vobis ⁊ non
pſaltaſtꝭ. Cur aūt a iohis corꝑe caput abla-
tuꝫ ſit: manifeſta res ē. Iohes: ſicut ſcꝑturꝭ
aſtruit̃: typum legis gerebat. De dño aūt le
1.Cor.11. gimꝰ: qꝛ viri caput chriſtus eſt. Ergo cū a io
hannis corꝑe caput eiꝰ aufert̃: chriſtꝰ quodā
modo a iudeis legis cultoribꝰ ſeparat̃. Re-
manſit eñ illis ſine ſaluatore lex exanimis ⁊
truncata. Nā ex eo vtiqꝫ iudei diuina nō ſa
piūt: ex q̄ ſine capite eſſe ceperūt. Iter igit̃
facit dño q̄ int̃ ceteras ꝯtinētie ꝟtutes: ma-
trimonij limitem nō excedit: nec cōiugij ꝑ-
ſcriptū terminū adulterina ꝑmixtiōe cōma-
culat. Sūt eñ nōnulli q̄ cū legibꝰ vxores du
xerint: ꝯtra diuinitatis legē ſibi ſociant ꝯcu
binas: nō itelligētes q̄d ꝯtrahēdo matrimo
nia ꝓprijs vinculis ꝯſtrinxerūt. Qui eñ le-
gibꝰ ducit vxorē: ꝓfitet̃ ſe ꝯtra legē non eſſe
facturū. Reum ḡ ipſe ſe ſtatuit: q̄ adhibēdo
ſibi adulterā ius pollicitatiōis excedit. Sꝫ
dicit aliq̄s: vxorē nō habeo: iō mihi ancillā
ſociaui. Audi q̄d dicat ſcriptura ad abraaꝫ:

Gen.21. Eijce ancillam ⁊ filiū eius: nō eñ heres erit
filius ancille cū filio libere. Si igit̃ ancille fi-
lius heres nō eſt: ḡ nec filius eſt. Cur autem
querit̃ tale cōiugium: de quo ſuſceptꝰ filius
nec ſucceſſionis poſſit heres eſſe nec ſangui
nis? Nec eñ habere pōt hereditatis ꝯſortiū
qui nō habet originis ꝓuilegiū. Cur inquā
querit̃ tale ꝯtubernium de quo nati nō filij
ſūt matrimonij: ſ; teſtes ſint adulterij? Cur
hmōi ſuſcipiūt̃ adulteri q̄ patri pudori ſint
Sap.3. nō honori? Dicit ſcꝑtura: adulteroꝝ filij in
cōſummatione erunt: ⁊ ab iniquo thoro ſe-
men exterminabit̃. Mulier igit̃ tua ſi talibꝰ
moribus ꝑdita eſt vt mereat̃ ꝯſortium: me-
reat̃ ⁊ nomē vxoris: ꝑſta ꝯcubine tue liber-
tatem ⁊ nomen vxoris: ne tu adulter ſis po-
tius ꝗ̄ maritus. Sꝫ ⁊ ille iter facit domino
chriſtianus qui ꝓfeſſionis ſue exhibet ei fi-
dele ſeruitiū: ⁊ caſtitatem quā ꝓmiſit cuſto
dit tam mente ꝗ̄ corpore. Sunt eñ pleriqꝫ
qui ſingularē vitam ꝓponētes: ſinguli eſſe
nō poſſunt: ſed querūt ſibi cōtubernia atqꝫ
vtinam fratrū. Inueniſti chriſtianū mona-
chum cui cum fratre nō conuenit: ⁊ libentiꝰ
ei cōuenit cum ſorore: qui nō ſequit̃ ſeniorē
vtilia cōmonentē ⁊ ſequit̃ adoleſcentulā in-
congrua cachinnantē eius: ⁊ ſi ſincere corpꝰ
ſit: anima nō poteſt eſſe ſinceris. Sed ⁊ ille
clericꝰ iter dño facit qui ſm̄ euāgeliū viuit: ⁊
per oīa obtemperat ſacerdoti. Aliqui enim
cum ſint minus ſubditi: moleſte ferunt cuꝫ
a ſenioribꝰ arguunt̃: dicunt: grauiter iraſcit̃
epiſcopus: patientior eſſe deberet. Audi er-
go optime clerice: ſacerdotꝭ exigis patien-
tiaꝫ: ⁊ tui nō exigis diſciplinā. Neſcis quia
mihi ſalutꝭ cauſa arguere aliq̄ñ ꝑmiſſum ē:
tibi nunq̄ꝫ peccare cōceſſum eſt. Dicit enim
1.Timo.4. apłus: Increpa oportune īportune: argue.
Eſto ḡ in omnibꝰ ſubditus ſacerdoti: ſi vis
eum eſſe manſuetum.

De natali ſanctorum apo-
ſtoloꝝ petri ⁊ pauli. lxvii

Om omnes beati

c

apłi parem gratiam apud dñm
ſanctitatꝭ obtineant: neſcio quo
tñ pacto petrus ⁊ paulus vident̃ pre ceteris
peculiari quadā in ſaluatorem fidei virtute
ꝑcellere. Qd q̄dē ex ipſiꝰ dñi iudicio poſſu-
mus approbare. Nam petro ſicut bono diſ-
penſatori clauē regni celeſtis dedit: Paulo
tanq̄ꝫ idoneo doctori magiſteriū eccłiaſtice
inſtitutionis iniūxit: ſcꝫ vt quos iſte erudie
rit ad ſalutē: ille ſuſcipiat ad quietē: ⁊ quoꝝ
corda paulus patefecerit doctrina verboꝝ:
eorum animabꝰ petrus aperiat regna celo-
rum. Clauem eñ quodāmodo a chriſto ſci-
entie ⁊ paulus accepit. Clauis eñ dicēda ē
qua ad fidem peccatoꝝ dura reſerant̃: men-
tium ſecreta pandunt̃: ⁊ quicquid intrinſe-
cus clauſum tenet̃ in palam rōnali manife-
ſtatione ꝓducit̃. Clauis inquā eſt que ⁊ cō-
ſcientiā ad ꝯfeſſionem peccati aperit: ⁊ gra-
tiam ad eternitatē myſterij ſalutaris inclu-
dit. Ambo igit̃ claues a dño ꝑceperunt: ſci-
entie iſte: ille potētie: diuitias imortalitatꝭ
ille diſpenſat: ſcientie theſauros iſte largit̃.
Sunt eñ ſcientie theſauri: ſicut ſcriptū eſt:
In quo ſunt omnes theſauri ſapiētie et ſci- Col.2.
entie abſconditi. Ergo beatꝰ petrus ⁊ pau-
lus eminent inter vniuerſos apłos: ⁊ pecu-
liari quadam ꝑrogatiua ꝑcellunt. Uerū int̃
ip̄os q̄s cui ꝑponat̃: incertū ē: puto. n. illos
equales eſſe meritꝭ: qꝛ equales ſunt paſſio-
ne: ⁊ ſimili eos fidei deuotione vixiſſe quos
ſimul videmꝰ ad martyrij gloriam ꝑueniſſe.
Nō eñ ſine cauſa factū putemꝰ ꝙ vna die:
vno in loco: vniꝰ tyranni tolerauere ſniam.
Una die paſſi ſunt: vt ad chriſtū pariter ꝑ-
uenirēt. Uno i loco: ne alteri roma deeſſet.
Sub vno ꝑſecutore: vt equalis crudelitas
vtrūqꝫ ꝯſtringeret. Dies ergo ꝓ merito: lo-
cus ꝓ gloria: ꝑſecutor decretus eſt ꝓ virtu-
te. Et in quo tandē loco martyriū ꝑtulerūt?
In vrbe roma q̄ ꝓncipatuꝫ ⁊ caput obtinet
nationū: ſcꝫ vt vbi caput ſuꝑſtitionis erat:
illic caput quieſceret ſanctitatis: ⁊ vbi gen-
tilium ꝓncipes habitabant: illic eccłiaꝝ ꝓn-
cipes morarēt̃. Cuiꝰ aūt meriti ſint beatiſſi-
mi petrus ⁊ paulus: hinc poſſumꝰ intellige-
re. Quo cum dñs orientis regionē ꝓpria illu-
ſtrauerit paſſione: occidentis plagaꝫ ne q̄d
minus eſſet vice ſui: apłoꝝ ſanguine illumi
naſſe dignatꝰ ē: ⁊ licet illiꝰ paſſio nobis ſuffi
ciat ad ſalutē: tñ etiaꝫ hoꝝ martyriū nobis
ꝯtulit ad exēplū. Hodierna igit̃ die bti apłi
ſanguinē ꝓfuderūt. Sꝫ videamꝰ cāꝫ q̄re iſta
ꝑpeſſi ſunt. ſ. ꝙ int̃ cetera mirabilia etiā ma
gnū illū ſimonē orōnibꝰ ſuis de aerꝭ vacuo
ꝑcipiti ruina ꝓſtrauerūt. Cū eñ ideꝫ ſimon
ſe chriſtū diceret: ⁊ tanq̄ꝫ filiū ad patrē aſſe-
reret volādo ſe poſſe ꝯſcendere: atqꝫ elatus
ſubito magicꝭ artibꝰ volare cepiſſet: tūc pe-
trus fixis genibꝰ ꝑcatꝰ ē dñm: ⁊ ꝑcatiōe ſan-

cta vincit magicā leuitatē. Prior eñ aſcēdit
ad dñm oratio ꝙ̄ volatuſ: et añ ꝑuenit iuſta
petitio: ꝙ̄ iniqua ꝑ̄ſumptio. Ante petr⁹ in
terris poſit⁹ obtinuit qđ petebat: ꝙ̄ ſimon
ꝑueniret in cęleſtib⁹ q̇ tendebat. Tūc igitur
petrus velut vinctū illū de ſublimi aere de‐
poſuit: ⁊ quodā ꝑ̄cipitio in ſaxo elidens ei⁹
crura ꝯfregit. Et h̄ in opprobrio facti illi⁹: vt
q̇ pauloante volare tentauerat: ſubito am‐
bulare nō poſſet: et q̇ pennas aſſumpſerat:
plantas amitteret. Sed nec forte hoc mirū
videaꝛ ꝙ mag⁹ iſte ꝑ̄ſente apl̄o ꝑ aerem ali‐
quiandiu volitauerit: hoc patiētia petri fe‐
cit. Permiſit eñ illū ſublimi⁹ aſcendere: vt
alti⁹ caderet. Voluit eñ in excelſum leuari
ad ꝯſpectū oim: vt ruentē illū d̄ excelſo ocu‐
li oim peruiderent. Hęc igiꝛ eſt iniquitatis
elatio: vt in altū ſe ferat: i ſublime ſe erigat.
Sed ſancta oratio oēm humiliat ſuꝑbiam:
vniuerſam deijcit vanitatem.

Item de natali ſanctorum aplo͞ꝝ petri ⁊ pauli. lxviij

Natalem beatiſſimo

rum apoſtolorū petri ⁊ pauli ho‐
die celebrantes: diūſis epulis nos
reficere debem⁹: ⁊ tantā feſtiuitatē magna
cum leticia celebrare. Quis eñ taliū virorū
ſolennitatē nō magna cū lętitia debet cele‐
brare? Quis eñ taliū viroꝝ ſolennitate nō
magnos ſibi exhibeat apparatus: vt q̇ plus
expenderit: plus ſe apoſtolos ꝯfirmet ama‐
re? Verūtñ nō opus ē ꝓprio ſumptu ad re‐
fectionem noſtrā: nam natali ſuo ſanct⁹ pe‐
trus ipſe nos reficit. Eſt eñ omnib⁹ copijs
refertum vas ei: qđ illi de cęlo eſurienti de‐
latum ē. Igiꝛ qui eſurit ſicut petrus: reficiꝛ
ipſe cum petro. Vt quid ergo ꝑ̄parem⁹ no‐
bis ꝓprium prandiū: cum apoſtolico fercu‐
lo ſaginemur? Cur nobis inquiram⁹ terre‐
nas epulas: cū cęleſtes copias habeamus?
Acti.10. Dicit eñ ſanctus lucas i actib⁹ apoſtolorū:
poſt orōnem eſurienti petro circa horā ſex‐
tam: aperto cęlo vas quoddā ſplendidū ve‐
lut linteum fuiſſe delatū: in q̇ erant quadru
pedia ⁊ repētia terrę ⁊ volatilia cęli: ⁊ dixiſ‐
ſe dñm ad eum: Petre ſurge imola ⁊ mādu‐
ca. Ecce petrus q̇ dicit alibi: Aurū ⁊ argen‐
Ibidē.3. tum nō eſt mihi: nūc conuiuij ei⁹ vaſculum
ſplendidius eſt argēto. Et qui ꝓpter chriſtū
argenti ſpeciem refutaſſet: ꝑ chriſtū argen‐
ti nitore ditaꝛ. Pranſuro igiꝛ petro deſunt
coquorū apparat⁹: deſunt obſequia famulo
rum: ſed qđ eſt meli⁹: miniſteria diuina non
deſunt: et vtilioris cōmunione ſancto viro
qđ deeſt i terris abundat i cęlis. Vt reficiaꝛ
eñ petrus: nō cellariū ſollicite reſeraꝛ: ſed
cęlum ipſum ꝓtinus aperiꝛ. Legim⁹ in ſcri‐ 3.Reg.17.
pturis ſanctū heliam in deſerto coruis mi‐
niſtrantib⁹ paſtum: quāto melius petr⁹: cui
nō paruam eſcam tetra auis porrigit: ſ; inte
grum cōuiuium multitudo angelica ſubmi‐
niſtrat. Poſt orōnem ḡ eſurijt petrus. Mi‐
randum cur ſanctū virum poſt orōnē fames
ſequaꝛ: cum ſoleat fames orōne depelli: eſu
riens anima nō niſi obſecrationib⁹ ſagina‐
ri? Sed puto petrū poſt orōnem nō cibum
eſuriſſe hominū ſed ſalutem: nec inedia ve‐
xatum eſſe corpis: ſed inopia credentiū la‐
boraſſe. Cum eñ iudaicus populus ꝑfidus
et ingratus illo ꝑ̄dicāte chriſto nō crederet:
famem quodāmodo petrus ſui officij ſuſti‐
nebat. Famem eñ patiꝛ qui minime fructū
ſui laboris aſſequiꝛ. In cęnaculum igiꝛ ad
orōnem feſtinus aſcendit. Bñ ait in cęnacu
lum ad orationē aſcendiſſe petrū: qꝛ omnis
ſanctus quādo orat: relinquēs humilia vel
terrena in altum mentꝭ extolliꝛ ⁊ in ſublime
ſuſpenſus rapiꝛ: ⁊ cogitatiōe ſancta cęlo vi‐
cinius efficiꝛ. Atqꝫ ibi eſuriēti illi: hoc ē: co‐
gitanti in cordis ſui ſublimiori loco ꝓ ſalu‐
te iudaici populi: offerꝛ vas diuerſorū gene
rum animalib⁹ plenum: velut diuinitate di‐
cente illi: Tu in iudęos ſolos eſuris: ecce fa‐
mem fidei tuę cunctarū gentiū diuerſitate
reficio. Nā vtiqꝫ diuerſa animalia collecta
in vno vaſculo diuerſaꝝ gentium cōgrega‐
tio collecta in vna eccleſia demonſtraꝛ: quę
eccleſia in illi⁹ vaſculo ſplendido dū nō ha‐
bet maculā neqꝫ rugā: lintei nitore reſplen‐
det. In qua ꝓ̄mū animal deo ex gentib⁹ cen
turio corneli⁹ eſt imolatus. De hoc ḡ vaſcu‐
lo ſuo hodie nos reficit petr⁹. Cum eñ vide
mus gentiliū turbas ad fidē chriſtianitatis
accurrere: ſimul cū apl̄is gratulamur. Non
eñ mortui ſunt quoꝝ curam⁹ natalē hodie:
ſ; renati viuūt pane: qꝛ participes effecti ſūt
chriſti q̇ vita ē oim. Quis eñ corꝑa paſſio‐
ne cęſa ſint: interrupt⁹ tñ nō eſt ordo viuen‐
tiū. Iugiꝛ eñ ⁊ deo gr̄as agūt: ⁊ laudes ſal‐
uatori referunt: niſi ꝙ reſoluta membrorum
ſarcina magꝭ adhęrent chriſto: ſicut ait pau
lus: Diſſolui ⁊ cū chriſto eſſe quāto meli⁹. Phil.1.
Non ḡ dicenda ē mors qua interueniēte ca‐

remus ꝑſecutorib⁹: ⁊ chriſto ꝯnectimur. Nō
eſt plane dicēda mors quę chriſto mortuū
ſociās lucrū efficit morientis: ſicut ait beat⁹
Phil.1. apl̄us: Mihi eñ viuere chriſtus eſt: ⁊ mori
lucrū. Illa aūt vera eſt mors q̄ etiā viuentē
hoiem peccatoꝝ morte cōſtringit: qui ꝙ̄uis
viuere videaꝛ: ſcelerib⁹ tñ ſuis morti iam vi
deꝛ addictus: ſicut ait apl̄us de illa delitio‐
Timoth.5. ſa vidua: Hęc aūt viuens mortua eſt.

Item de natali ſanctorum apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli. lxix

Notum omnibus vo

bis eſt frēs: ⁊ vniuerſo mūdo no‐
tiſſimū ꝙ beatiſſimoꝝ petri ⁊ pau
li natalis ē hodie: nec aliquā partē orbis la
tere pōt tanta deuotio. Siqđē de ijs dicat
Ps.18. dauid ꝓpheta: In omnē terrā exiuit ſonus
eoꝝ: ⁊ in fines orbis terrę vba eoꝝ. In oēm
terrā mirabiliū petri virt⁹ diffuſa eſt: ⁊ in fi‐
nes orbis terrę epl̄aꝝ pauli verba penetra‐
runt. Quis eñ nō audiuit: ꝙ ꝓ̄mū petr⁹ ſe‐
denti ad portam ſpecioſam claudo: ⁊ ex ma
tris ſuę olim ventre iam debili pedū reſtitu‐
erit firmitatē: vt qđ natura min⁹ cōtulerat:
apl̄ica gr̄a repararet? Cū eñ idem claudus
ſtipem rogans aliq̇d pecunię ſe ab apl̄is cre
Act.3 deret accepturū: ait illi petrus: Argentum
⁊ aurū nō habeo: ſ; qđ habeo: h̄ do tibi: In
noie dñi noſtri ieſu chriſti nazareni ſurge et
ambula. Beata plane largitas: quę petenti
argentū q̇dē nō ꝯtulit: ſed ꝯtulit ſanitatē.
Beata largitas: q̄ de theſauris ſuis aurum
nō ꝓtulit: ſed ꝓtulit medicinā. Beat⁹ ⁊ ille
claudus: q̇ dū ſtipem quęrit pecunię: diui‐
tias incolumitatis accepit. Hoc eñ ab apo‐
ſtolis donatū meruit: qđ nullis theſaurꝭ a
medicis redimere potuiſſet. Primū ḡ ſignū
mirabiliū ſuoꝝ petrus fecit: claudo pedū re
ſtituēdo veſtigia. Diximus frequenter ipſum
Matth.16. petrū a dño nūcupatū: ſicut ait: Tu es pe‐
trus: ⁊ ſuꝑ hāc petrā ędificabo eccl̄iā meā.
Si ḡ petrus petra ē ſuꝑ quā ędificaꝛ eccl̄ia:
recte ꝓ̄us pedes ſanat. Vt ſicut in eccl̄ia fi‐
dei fundamentū ꝯtinet: ita ⁊ in hoie mēbro
rum fundamēta ꝯfirmet. Recte inquā ꝓ̄mū
in chriſtiano pedes curat: vt iam nō intrepi
dus nec imbecillis poſſit ſuꝑ petrā eccl̄ię: ſ;
robuſtus ⁊ fortis incedere. Vbi autē verba
pauli apl̄i nō leguꝛ? Qui loc⁹ ea nō litterꝭ
inſcribit: corde retinet: ꝯuerſatiōe cuſtodit:
qꝛ paulus a dño vas electionis eſt noiat⁹?
Bonū vas in q̇ ꝑ̄cioſa mandatoꝝ chriſtiani
ꝑ̄cepta ꝯduntꝛ: bonū vas de cui⁹ plenitudi‐
ne ſubſtantia vitę ꝑpl̄is ſemꝑ erogaꝛ ⁊ plenū
eſt. Optima apl̄oꝝ nomina petra ⁊ vaſculū
neceſſaria domui ſaluatorꝭ. Dom⁹ eñ forti‐
tudinis petra ꝯſtruiꝛ: vtilitate vaſis ornaꝛ.
Petra ad firmitatē ne labāꝛ ſuſtētat ꝑpl̄os:
vas ad cuſtodiā ne tententꝛ operit chriſtia‐
nos. Exitus vero eoꝝ de h̄ ſęculo: ꝙ̄ beat⁹
fuerit: nemo eſt q̇ neſciat. Nam ꝓ̄ma hęc in
illis beatitudo ē: ꝙ ambo vna die paſſi eſſe
noſcuntꝛ: ſcꝫ vt quos vna fides ſeruitio de‐
uinxerat: vna dies martyrio coronaret: de‐
inde ipſa paſſio licet diuerſa in ſingulis fue
rit: tñ quāta referta eſt gr̄ę ſanctitate. Nam
petr⁹ crucis ſiē ſaluator exitū tulit: ⁊ a dñicę
deuotionis ſſitudine nec morte diſcret⁹ eſt:
ſcꝫ vt quē imitabaꝛ fide: imitareꝛ ⁊ paſſio‐
ne. De pauli vero ceruice cū eā ꝑſecutor gla
dio ꝑcuſſiſſet: diciꝛ fluxiſſe lactꝭ magꝭ vnda
ꝙ̄ ſanguinis: et mirū in modū ſanctū apl̄m
baptiſmi gr̄a in ipſa cęde extitiſſe ſplēdidū
potius ꝙ̄ cruentū. Quę quidē res i ſancto
paulo ſtupenda nō eſt. Quid eñ mirū ſi ab
undat lacte nutritor eccl̄ię: ſicut ipſe ad co‐
rinthios ait: Lac vobis potū dedi nō eſcā. 1.Cor.3.
Hęc eſt plane repromiſſionis illa terra: quā
patrib⁹ noſtris deus ꝓmiſit: dicēdo: Dabo
vobis terrā fluentē lac ⁊ mel. Nō eñ de hac
terra locutus eſt q̄ manantib⁹ aquis cęnum
inuoluit lutūqꝫ ꝑmiſcet: ſed de illa trā pauli
⁊ ſimiliū pauli quę iugiter purū ſuaueqꝫ di‐
ſtillat. Quę eñ pauli epiſtola nō melle dul‐
cior eſt: lacte candidior? Quę epiſtolę tanꝙ̄
vbera eccl̄iaꝝ ꝑpl̄os enutriūt ad ſalutē. De
ceruice ḡ apl̄i ꝓ ſanguine lac manauit. Le‐
gim⁹ i ipſo: qm̄ caro ⁊ ſanguis regnū dei nō 1.Cor.15.
poſſidebūt. Igiꝛ iam paul⁹ poſſidet regnū:
qm̄ caret ⁊ ſanguine q̇ ipedire diciꝛ regnatu
rum. Adhuc ḡ paulus in terris poſitus etiā
in regni cęleſtis ſubſtantiā transformaꝛ.

De natali ſancti euſebij vercellēſis epiſcopi. lxx

D ſancti martyris

euſebij laudē aliq̇d addere velle:
decerpere eſt. Tam ineffabilium
eñ doctrinaꝝ mgr̄ extitit: vt merita ei⁹ faci‐
lius operib⁹ cognoſci poſſint: ꝙ̄ ſermonib⁹
explicari. Tantū aūt de eo ꝯſciētia retinet:
ꝙ̄tum orō ⁊ narratio nō ꝑualet. Igiꝛ geſta
illi⁹ nō verbis adornāda ſunt: ſ; ꝑſtringēda

ſententijs: ꝓſertim ꝗ ſcim⁹ eam rem comete
re nos nō debere ſermonib⁹ quaꝫ videmus
iam comptā eſſe virtutib⁹: cuꝫ dicat apl'us:
1. Cor. 4. Regnuꝫ dei nō in ſermone eſt ſed in v̄tute:
Ergo ad merita ei⁹ aliquid addere velle: de
cerpere eſt: me ꝑcipue qui ⁊ ignarus reꝝ ge
ſtarum ſim: ⁊ litteraꝝ imperit⁹ ſacraꝝ: ⁊ ru
dis ſacerdotaliū fūctionū. Potuiſſent autē
ꝑdicare ſancti hec ſucceſſores mei vſu facili⁹:
experimento ꝓbati⁹: doctrina ꝑclarius: dn̄m
et patrem ſpecialiter beatū exuperantiū lo
quor: q̄ fuit ei⁹ miniſter i ſacerdotio: comes
in martyrio: particeps i labore: In cui⁹ vul
tibus ſanctū q̄ꝫ euſebium videre nos credi
mus: ⁊ quaſi i quodaꝫ ſpeculo bonitatis illi⁹
imaginem contuemur. Facile em̄ cognoſci
mus qualis magiſter fuerit cuius talem vi
dem⁹ eſſe diſcipulū. Sed q̄m ꝯfeſſionis illi⁹
ſimilis hunc gloria comitat: mauult retice
re laudes paternas: ne ꝓprias parit iactare
videat. Quid ꝫ de martyris euſebij gloria
ꝑdicem: cuius tota plebs iſta ſit gloria? Et
cum dicat ſcriptura: Gloria patris eſt filius
ſapiēs: Quāte hui⁹ ſunt glorie qui tantoꝝ
filioꝝ ſapientia ⁊ deuotione letat? In chri
ſto eniꝫ ieſu ꝑ euangelium ipſe vos genuit.
Quicquid ꝫ in hac ſancta plebe pōt eſſe vir
tutum ⁊ grē: in ſancti euſebij magiſterio re
perit. Ex hoc aūt quaſi quodā virtutū fon
te luciſſimo riuuloꝝ hec puritas emana
uit. Nam q̄ caſtitatis vigore pollebat: ꝓpo
ſitum virginitatis inſtituit: quia abſtinētie
gloriabatur anguſtijs: monachorum intro
duxit forte ſeruitiuꝫ: Quia blandimētis erat
ꝑditus lenitatis: cunctoꝝ ciuiū in deum ꝓ
uocauit affectū: Quia pōtificij adminiſtra
tione fulgebat: plures e diſcipulis ſacerdotij
ſui elegit heredes. Quis igit nōnulli libe
ris ſuis relinquāt auri argētiq̄ theſauros:
nemo tn̄ ſancto euſebio ditiores reliq̄t. Si
q̄dem omnes extiterūt aut ſacerdotes: aut
martyres. Nā vt cetera taceam: illud q̄ꝫ ad
mirabile eſt: q̄ in hac ſancta eccl'ia eoſdē mo
nachos inſtituit quos clericos: atq̄ ijſdem
penetralib⁹ ſacerdotalia officia ꝯtineri: q̄b⁹
⁊ ſingularis caſtimonia cōſeruat: vt eſſet in
ipſis viris cōtemptus rerum ⁊ accuratio le
uitaꝝ: vt ſi videris monaſterij lectulos in
ſtar orientalis ꝓpoſiti iudices: ſi deuotiōes
cleri ꝑſpexeris: angelici ordinis obſeruatio
ne gaudeas. Illud autē tacendum omnino
nō arbitror q̄ cum arrianoꝝ deteſtanda ꝑ
fidia totā cuꝫ vniuerſo mūdo italiam ꝑtur
baſſet: atq̄ eiuſdē peſtilētie ſacerdotes ſim
plicitatē ſancti dionyſij martyris captiuaſ
ſent: ita vt ſubſcriptionis ei⁹ vinculū retine
rent: qua illū e manib⁹ eoꝝ ſapia liberauit?
Sic em̄ ait ſanct⁹ paul⁹: Fact⁹ ſū iudeis tāq̄ 1. Cor. 9.
iude⁹: vt iudeos lucrifacerē: ita euſebi⁹ here
ticis hereticū ſe eſſe mētit⁹ ē: vt de hereſi filiū
liberaret. Dixit ſe em̄ eoꝝ ꝯſentire ꝑfidie: h̄
ſibi placere q̄d illis: ſ̄ q̄ ſibi filiū dionyſium
in ſubſcribēdo ꝑponerēt: grauit ſe moueri.
Uos em̄ inquit q̄ dicitis filium dei patri deo
equalē eſſe nō poſſe: cur mihi filiū ꝑtuliſtis?
Qua illi rōne ꝑmoti: ſtatim ſancti dionyſij
chirographū deleuerunt: ꝑorē locū ſubſcri
bendi beato euſebio deferentes. Quos ille
increpās ⁊ irridēs ait: Neq̄ ꝫ me veſtris ſce
lerib⁹ polluo: neq̄ filiū meū vobiſcū partici
pare ꝑmitto. Un̄ cū dicat euāgeliū: i hac ge Luc. 16.
neratione prudētiores filios tenebraꝝ eſſe
q̄ꝫ lucis: ecce h̄ ipſis tenebris prudētior fili⁹
lucis inuent⁹ eſt. Tūc illi grauit indignātes:
ita nequiciā ſuā fuiſſe deluſam: nouis eum
ꝑ ꝯſtantiuꝫ ꝑncipē paſſionib⁹ vexauerunt.
Nā poſt multas iniurias orientis plage: illū
in exilio relegarūt: in q̄ tanta paſſus eſt vt
martyrij inuictā gl'iaꝫ reportaret. Dicit em̄
int cetera paſſionū genera: h̄ penale paſſio
nis ſupplicium ꝑtuliſſe: vt dū interrogaret ab
arrianis: ⁊ ſe eoꝝ cōmunicare ꝑfidie dene
gaſſet: ſcalarū ꝓcliui tractu ſupinis pedib⁹
ad imum vſq̄ ꝑtraheret. Et iterū reuocat⁹
ad ſummū: interrogatus denuo cū eadē re
ſpōdiſſet: eadē pateret: ac ſic frequentē int
rogationē frequēter hmōi ſupplicium fuerit
ſubſecutū. In q̄ paſſione ſancti euſebij mar
tyris: licet fuerit quaſſatū caput: eliſuꝫ cor
pus: mēbra ꝯfracta: anim⁹ tn̄ fidei māſit in
uictus. Nā quāto plus illum arriana ꝑfidia
corpalit lacerabat: tāto magis eū catholica
integritas ſpūaliter refouebat. Quē quidē
ſcalarū aſcēſum atq̄ deſcenſuꝫ poſſum⁹ di
cere quē iacob ſomniās ꝓphetarit: ⁊ ſic ille
vidit etiā iſtas ſcalas ab imo ad celeſtia vſ
q̄ ꝑtingere: ſic q̄dē ꝑ has ⁊ euſebi⁹ aſcendit
ad celū: ⁊ arriani ad inferos deſcēderūt. Un̄
frēs ſanctū euſebiū machabeoꝝ martyrum
choro annumerādū puto: ſiq̄dē illi ſingulis
mēbris martyriū ꝑtulerūt: h̄ autē toti⁹ cor
poris paſſione dn̄m ſit ꝯfeſſus: nec diſparē
eoꝝ eſſe grām: q̄s etiā dies vna in martyrio
copulauit.

Item de depoſitione ſancti Euſebij. lxxi

Depoſitionem ſancti euſebij hodie celebram⁹. Quid eſt
depoſitio? Nō illa vtiq̄ que ſepe
liendis in terra membroꝝ reliquijs clericoꝝ
manib⁹ ꝓcurat: ſed illa qua homo vinculis
carnalib⁹ abſolutus: liber iturus ad celum
terrenū corpus exponit. Ipſa plane eſt de
poſitio: in qua ꝯcupiſcere abijcim⁹: ceſſam⁹
delinquere: peccare deſinim⁹: et totuꝫ q̄cq̄d
ſaluti eſt graue: quaſi abiecta ſarcina oneris
exponim⁹. Nam ideo hec dies ꝓ celebritate
maxima ꝓcurat: q̄ vere eſt ſūma feſtiuitas
mortuū eſſe vitijs: ſoli vigere iuſticie. Un̄ ⁊
depoſitionis ipſa dies natalis dr̄: q̄ delicto
rum carcere liberati: libertate naſcimur ſal
uatoris. Sed videam⁹: ſanctus euſebi⁹ cuꝫ
qua gloria ad hāc diē depoſitionis aduene
rit. Dicit em̄ ante aliquantum tp̄is exit⁹ ſui
manifeſta reuelatiōe vidiſſe ſe calendis au
guſti: de mōte ad montē volare: ⁊ ꝓphetia
quadaꝫ h̄ interp̄tatus eſt hac die exiturū ſe
eſſe de corꝑe. In quo facto neſcio q̄d ꝑmuꝫ
ſit admirandū: vtrū q̄ meruit exit⁹ ſui fineꝫ
noſſe: an q̄ ſcire potuerit que illū poſt exitū
Ps. 38. grā ꝑmaneret. Dicit ſanct⁹ dauid: Notum
fac mihi dn̄e finē meū ⁊ numeꝝ dieꝝ meoꝝ:
⁊ reliqua. Ecce q̄d ꝓpheta optauerat: mar
tyr accepit: noticiam quā ille exorat: iſte ꝯſe
quit: niſi q̄ ſalua fide dixerim: ampli⁹ ꝓme
reat. Ille em̄ fineꝫ poſtulat noſſe: iſte etiam
vltra finē quid futurū eēt agnoſcit. Ille vſ
q̄ ad exitū q̄d deſit ignorat: iſte poſt exituꝫ
q̄d ſupſit edixit. Uolare ꝫ ſe in hac die vidit
martyr euſebi⁹: ſicut ſcim⁹. Uolare non pōt
niſi q̄d purū: leue atq̄ ſubtile ē: cui⁹ nec ſin
ceritas intēperantia retardat: nec alacritas
nec velocitas mole grauat. Grauari aūt vo
latum dico: non tā mole mēbroꝝ q̄ꝫ delicto
rum. Un̄ puto etiā in ipſis auib⁹ ideo velo
cius colūbaꝫ pene ꝑ omnib⁹ volitare q̄ ala
critatē ⁊ innocentiā comitet. Deniq̄ ſanct⁹
dauid cū puritate mētis volare ꝯcupiſceret:
nō alterius animantis niſi columbe optauit
Ps. 54. alas dicēs: Quis dabit mihi pennas ſicut
colūbe: ⁊ volabo ⁊ req̄eſcam. Intelligebat
em̄ q̄ altiora facilius penetrant ſimplicita
tē mentis q̄ꝫ leuitate pennaꝝ. Uolauit ꝫ hac
die ſanct⁹ euſebius: Feſtinem⁹ iam eius in
nocentiā de volatu: ⁊ puritatem ei⁹ de ipſa
elatione iudicem⁹: tanq̄ columba em̄ in do
mo dei degens aſſumpſit ſpūales pennas:
⁊ requieuit in monte. Et licet ipſe de monte
ad montē volare ſe dixerit: tn̄ in ipſa trāſla
tione maioreꝫ req̄em fuiſſe ſignifico. Quid
em̄ aliud eſt de monte ad montē volare: niſi
de ſaluatoris grā ad patris gl'iam ꝓperare?
Ipſi enim ſunt montes: ſicut dicit ꝓpheta:
Mons de monte ſine manib⁹ ꝯcidentium: Daniel. 2.
h̄ eſt: fili⁹ de p̄re abſq̄ illi⁹ creatiōis acceſſu.

De natali ſancti laurentij leuite et martyris. lxxij

Beatiſſimi laurentij martyris cui⁹ natalē hodie cele
bramus: paſſionē noſſe vos cre
do: ⁊ quāta i ꝑſecutōe ꝑtulerit:
dilectionē veſtrā ſcire poſſe nō dubito. Tan
ta em̄ martyrio eius gl'ia extitit: vt paſſione
ſua mūdū illuminauerit vniūſum. Illumi
nauit mūdū plane laurenti⁹ eo lumine quo
ipſe ſuccēſus eſt: ⁊ flāmis q̄s ipſe ꝑtulit oīm
chriſtianorum corda calefecit. Quis enim
hoc exēplo nolit ꝓ chriſto ardere cū lauren
tio: vt poſſit a chriſto cū laurētio coronari?
Quis nolit ad horā ſuſtinere laurētij ignē:
vt eternū gehenne nō patiat incendiū? Be
ati igit laurentij ꝓuocamur exēplo ad mar
tyriū: accēdimur ad fidē: incaleſcim⁹ ad de
uotionē. Et ſi nobis ꝑſecutoris flāma deeſt:
fidei tn̄ flāma nō deeſt. Nō ardem⁹ q̄dē cor
pore ꝓ chriſto: ſ̄ ardem⁹ affectu. Nō ſubijcit
mihi ꝑſecutor ignē: ſ̄ ſuggerit mihi ignē de
ſideriū ſaluatoris. Eſſe aūt ſaluatoris ignē:
legimus i euāgelio dicēte eodē dn̄o: Neſci Luc. 12.
tis q̄ ignē veni mittere ſuꝑ terrā: ⁊ q̄d volo
niſi vt accendat? Quo igne ſuccēſi amaus ⁊ Al. Amaon
cleophas dixerūt: Nōne cor noſtrū ardens Luc. 24.
erat in nobis in via cū aperiret nobis ieſus
ſcripturas? Hoc igit etiā ſanct⁹ laurēti⁹ igne
ſuccenſus flāmaꝝ nō ſenſit incendiū: ⁊ duꝫ
chriſtiani ardent deſiderio: ꝑſecutoris pena
nō ardet. In q̄ꝫtū em̄ i illo fidei ardor feruet:
in tantū ſupplicij flāma frigeſcit. Corꝑali em̄
beat⁹ laurēti⁹ dū laborat incēdio: hic amore
chriſti ſuccendit: inde ꝑſecutoris flāma tor
quet: ſ̄ diuin⁹ ſaluatoris ardor materialē ty
ranni reſtinguit ardorē. Quis em̄ i fauillaꝫ
mēbra ſoluant: fidei tn̄ fortitudo nō ſoluit.
Corporis detrimentuꝫ ſuſtinet: ſed lucrum
ſalutis acquirit. Nō em̄ fratres beatus lau
renti⁹ cita vl' ſimplici paſſione perimit: Nā
qui gladio percutit ſemel: morit: hic autem
longa ⁊ multiplici pena cruciatur: vt mors

diſferaṫ: ⁊ nō deſit ad ſupplicium: ⁊ deſit ad
finem. Diciṫ eñ ab illo ſeuiſſimo ꝑſecutore
hec illi ꝯſtituta pena: vt ardentiuꝫ expoſita
mole carbonum inſuꝑ eū ferrea crate diſten
tum lenta flāma ꝯſumeret: vt nō tam inflā-
mādo cito interimeret hoīem ꝙdiu exuren-
do torqueret: ita cū vnum latus exuſtū ꝑſe-
cutor cerneret: aliud latus ignibꝰ obijceret
Daniel.3. exurendum. Legimꝰ annaniam: azariam ⁊
miſael beatiſſimos pueros a rege ī camino
ignis incluſos: ī penarū ſuaꝝ deambulaſſe
flāmis: ⁊ igneos globos pedibꝰ cōculcaſſe.
Vñ ⁊ beatus laurentiꝰ nō minori eſt gloria
ꝓferendus. Siqdē illi in penarū ſuaꝝ flam-
mis ambulāt: h̄ in ipſo ſupplicij ſui igne diſ-
cumbit. Illi veſtigijs pedū ꝯculcant incen-
dia: hic laterum ſuoꝝ deuotione reſtinguit.
Illi inquā ſtantes in penis eleuatꝭ manibꝰ
orabāt dñm: h̄ aūt ꝓſtratus in ſua pena to-
to corpore deū deprecaṫ. Iterū ꝙ beatꝰ lau-
rentius exuſtis lateribꝰ: in dorſum ſupinus
vertiṫ: ⁊ renes eiꝰ ignibꝰ exuruṅṫ: vt imple-
reṫ pſalmi ꝓphetia: que dicit ex ꝑſona lau-
Pſ.138. rentij: Proba me dñe ⁊ tenta me: vre renes
meos ⁊ cor meuꝫ. Duplici ſe vtiꝗ poſtulat
igne cōburi. Naꝫ ſi de vno ⁊ ſolo mūdi igne
loquereṫ: ſufficeret renes tm̄ exurendos in-
cendijs obtuliſſe: cor autē niſi chriſti flāma
Al. Amaon. nō vret: ſicut amaus et cleophas dixerunt:
Luc.24. Nōne cor noſtrū erat ardens in via cū ape-
riret nobis dñs ſcripturas? Atꝗ ideo ad cō
probandā deuotionem ſuaꝫ: geminum ſibi
ignem poſtulat: vt luctamine habito oſten-
dat in ſe plus poſſe amorē chriſti ꝙ penam
tyranni. Honoremus igiṫ fratres beatū lau
rentiū q dū fide ſua ꝑſecutorꝭ flāmas vicit:
oſtēdit nobis ꝑ ignem fidei gehenne incen-
dia ſuꝑare: ⁊ amore chriſti diem iudicij non
timere.

De natali ſancti cypriani. lxxiij

Ancti cypriani feſti

S uitatem ſicut omnibꝰ notū eſt: ho-
die celebramꝰ: ⁊ natali: ſicut dicunt:
iminēte vindemia natalem eiꝰ martyrij pro
curamꝰ. Cōueniūt igiṫ vota nr̄a et mundi.
Mūdus vindemiarum vbertate letaṫ: nos
ſanctoꝝ paſſiōe gaudemꝰ. Que qdē paſſio
vindemijs cōparanda eſt. Sicut eñ vuarū
expꝛeſſione vinū fundiṫ: ita ⁊ ſanctoꝝ marty-
rio vini vice ſanguis effūdiṫ: niſi ꝙ vua tem
porales fructus ꝓſtat: paſſio ſempiternos.

Recte ergo martyriuꝫ vindemijs cōparaṫ.
Habet eñ ⁊ ebrietatē ſuaꝫ: habet ⁊ calicem
ſuum: de quo dicit ꝓpheta dauid: Et calix Pſ.22.
tuus inebrians ꝙ preclarꝰ ē. Et ipſe dñs in
paſſionis ſue exitu ꝯſtitutꝰ ait: Pater ſi poſ- Matth.26
ſibile eſt tranſeat a me calix iſte. Et iterū ꝓ-
pheta: Calicem ſalutaris accipiā: ⁊ nomen Pſ.115.
dñi inuocabo. Recte inquaꝫ calix martyrio
comparaṫ: qꝛ ſicut calix cū bibiṫ: omnis hu-
mor noxius vini calore decoquiṫ: ita ⁊ mar-
tyrij poculum cū hauriṫ: omnes peccatoris
feces paſſionis gloria temperanṫ. Vinuꝫ ꝙ
quoddaꝫ ſalutare martyrij eſt: qḋ cordi leti
ciam ꝓſtat: calore fidei aīe puritateꝫ. Vinū
plane ē ſpūale de illa vua que ꝓ ſalute oīm
pependit in ligno. Sicut eñ botrus reddi-
turus vinū prius in vinea quadam nature
arte ſuſpendiṫ: ita ⁊ chriſtꝰ redditurus vinū
ſpūale martyrij in cruce quadaꝫ ꝓuidentia
diuinitatis aptaṫ. Ipſe plane botrus queꝫ Numeri.13
duo exploratores illi: hoc eſt: ieſu naue ⁊ ca-
leb filiꝰ iephone in phalanga ad filios iſrael
ꝓprijs humeris detulerūt. Qḋ quidē factū
iam tūc ꝓfigurabat aduentū dñi ſaluatorꝭ.
Naꝫ botrus in phalanga ſuſpenſus: ī cruce
chriſtus appenſus oſtendiṫ. Duo aūt in pha
langa portātes vuā: duo ꝑſꝑli demonſtranṫ:
chriſtianus vtiꝗ ⁊ iudeus. Et ſicut mos eſt
portantiū: vnus ꝓcedens: alter ſubſequēs:
ita prior iudeoꝝ deſignaṫ ꝑplus: chriſtiano-
rum ſecūduſ. Et ſicut añcedēs qḋ portat nō
videt: ⁊ retroſum idem ſemꝑ habens qdam
dorſi auerſione ꝯtemnit: qui autem ſequiṫ
ſemꝑ id oculis ꝓſpicit: ſemꝑ cuſtodit obtuti
bus: ſemꝑ corporis vicinitate potiṫ. Ita er-
go iudeꝰ ⁊ chriſtianꝰ ꝑplus. Iudeus eñ ꝓor
eſt: chriſtū ī lege portat: ⁊ retrorſuꝫ eum po-
nens quadaꝫ dorſi auerſione ꝯtemnit. Vñ
ait ꝓpheta: Obſcurenṫ eorū oculi ne vide- Pſ.68.
ant: ⁊ dorſuꝫ ipſoꝝ ſemꝑ incurua. Chriſtia-
nus vero ſequēs ꝑplus: chriſtū ſemꝑ oculis
aſpicit: ſemꝑ cuſtodit obtutibꝰ: ⁊ qdam gra
duum ſuoꝝ vicinitate cōplectiṫ. Et quanto
euꝫ ille ꝑplus prauo itinere poſt ſe relinquit:
tāto eū iſte directo curſu feſtinat attingere.

Item de ſancto cypriano. lxxiiij

Hic ſermo aſcribiṫ Maximo epo Mediolanenſi.

Ate dies cum bea

S tiſſimi martyris cypriani celebra
remꝰ natalēꝫ: ſuauiſſime in eius

feſtiuitate iocundati ſumus: qꝛ eñ hoc vin-
demiarū in tempore paſſus eſt: tanꝙ ⁊ nos
de vindemia dulces ⁊ varios fructus ex eiꝰ
paſſione collegimꝰ. Impinguauit eñ nos ⁊
refecit muſto martyrij ſui. Eſt eñ muſtū qḋ
reficit ⁊ inebriat chriſtianū: ſed ebrietas illa
magis ſobrium facit. Qui eñ inebriaṫ cele-
ſti gratia: exobriaṫ ſarcina peccatoruꝫ. Hoc
nanꝗ muſto repleti ſancti apl̄i: ſicut ait ſcri
Act.2. ptura: alienis linguis dei magnalia loque-
banṫ. In q facto pariter ebrij eſſe videbanṫ
⁊ ſobrij. Ebrij eñ putabanṫ: ꝙ in ijs loque-
la ꝓter naturā altera ꝑſonabat. Sobrij erāt
ꝙ iuxta ꝯſuetudinem mentis deū deuotiōe
laudabant. Qḋ qdē nō elatione aliqua aut
impudentia ꝯtigit: vt viri ſancti peregrino
ſermone loquerenṫ: ſed ꝓuidentia diuinita
tis factū eſt: vt quia ad magnificandū deū:
vna loquela nō ſufficit: per plures linguas
mentis deuotio ſolueret. Iocundati eñ ſu-
Eſa.5. mus: qꝛ de vinea dñi ſabaoth: ſicut dicit ꝓ-
pheta: domus iſrael eſt: que domus nos ſu
mus. Scḋm fidem eñ iſraelite nos ſumus:
Gal.5. Unde dicit apl̄s: Quia ſi ex fide ſunt ij: filij
ſunt abrae. Qm̄ igiṫ nos ſumꝰ iſrael: vinea
dñi ſumus. Videamus diligēter: ne ex pal-
mite operꝭ noſtri nō naſcaṫ dulcedinis vua
ſed fellis: ne dicaṫ nobis qḋ iudeis dictū eſt
Eſa.5. ꝑ ꝓphetaꝫ: Suſtinui vt faceret vuam: fecit
aūt ſpinas: ⁊ nō iuſticiam ſed clamoreꝫ. Qꝫ
dura ꝯditio vt poſſeſſio que dño ſuo ſuaui-
tatis fructus afferre debuit: ſpinaruꝫ illum
aſperitate cōpunxerit: Hoc eſt: cū iudei ſal-
uatorem debuerint tota fidei deuotione ſu-
ſcipere: ſpinarū eum coronauerūt paſſione.
Que corona qdem quantū in iudeis ē: erat
iniuriarū ꝯtumelia: quantū in dño: erat co-
rona virtutum. Cōpungūt ꝙ iudei dñm dū
coronant: cōpungūt dum crucifigūt. Unde
Iob.19. ait ſcriptura ſancta: Videbūt in quē cōpun
xerūt. Igiṫ fratres videte ne ⁊ nobis dicaṫ:
Suſtinui vt faceret vuam: fecit aūt ſpinas:
Hoc eſt: ne ſpinas quas dño iudei cruentis
impoſuerūt manibuſ: nos iniquis ſenſibus
apponamꝰ: ⁊ cōpungamus eum nō aſperita
te ſentū ſed operū prauitate. Sūt eñ ſpine
cordis que verbū dei etiam vulnerare ꝯſue-
uerunt: de qbus meminit ī euāgelio ſalua-
Matth.13. tor dicens: ſeminantis ſemen cecidiſſe inter
ſpinas ⁊ creuiſſe eas: ac ſuffocaſſe qḋ ſatum
eſt. Que aūt ſpine ſint: ipſe ꝓſequiṫ dicēs:
vtiꝗ ſollicitudines eſſe mūdanas: que cuꝫ

creſcunt in corde hominis: mādata in eo ſal
uatoris ſuffocant. Quis eñ vnꝙ ſollicitus
de mūdo potuit bñ ſollicitus eſſe ḋ chriſto?
Quis dum lucris domus ſue ꝓuidet: vtili-
tatibus eccl̄ie potuit ꝓuidere? Vñ ait apo-
ſtolus: Qui ſine vxore eſt: ſollicitus eſt q ſūt 1.Cor.7.
dñi: quō placeat deo: q aūt cū vxore ē ſollici
tꝰ ē q ſūt mūdi: quō placeat vxori. Ergo frēs
videte ne vinea veſtra nō vuas: ſed ſpinas
faciat: ne vindemia veſtra nō vinuꝫ afferat
ſed acetum. Quiſquis eñ vindemiaꝫ legit:
⁊ pauperibꝰ nō largiṫ: ille acetuꝫ colligit nō
vinū. Quiſquis meſſes recondit: ⁊ indigen
tibus nō miniſtrat: iſte nō alimonie fructus
repoſuit: ſed tribulos auaricie cōgregauit.
Nam ꝓpterea ait ſcriptura de terra veſtra:
Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. Gen.3.

De natali martyrum. lxxv

Ignum ⁊ congruū

D eſt fratres: vt poſt leticiā paſche
quā ī eccl̄ia celebrauimꝰ: gaudia
noſtra cū ſanctis martyribꝰ ꝯferamus: ⁊ ijs
annūciemus dñice reſurrectionis gloriam:
qui ꝯſortes ſunt dñice paſſionis. Qui eniꝫ
ſocij ſunt ꝯtumelie: debent ⁊ participes eſſe
leticie. Ita enim dicit beatus apl̄us: Sicut 2.Cor.1.
ſocij paſſionuꝫ eſtis: ⁊ reſurrectionis eritis:
ſi tolerabimus inquit ⁊ cōregnabimꝰ. Qui 2.Timoth.2.
ergo tolerauerūt mala ꝓpter chriſtū: debēt
⁊ gloriā habere cū chriſto. Annūciemꝰ iquā
ſanctis martyribꝰ dñice paſche gr̄am: vt dū
ſepulture illius ꝓdicamꝰ reſerata clauſtra: ⁊
horuꝫ ſepulchra reſerenṫ. Dum corpus illiꝰ
mortuū dicimus tepentibꝰ venis ſubito vi-
guiſſe: horū quoꝗ mēbra iam frigida imor-
talitatꝭ calore foueanṫ. Eadē eñ ratio mar-
tyrem ſuſcitat que ⁊ dñm ſuſcitauit. Naꝫ ſi-
cut vitaꝫ paſſionis eiꝰ experti ſunt: ita expe-
rienṫ ⁊ vite. Scriptū eſt eñ in pſalmo: No- Pſ.15.
tas mihi feciſti vias vite. Hoc vtiꝗ in reſur
rectione ex ꝑſona diciṫ ſaluatoris: q dū poſt
morteꝫ ab inferis redit ad ſuperos: incipiat
notā habere viā vite que añ habebaṫ igno-
ta. Ignota eñ erat añ chriſtū via vite: que
nulliꝰ adhuc reſurgentꝭ fuerat temerata ve-
ſtigio. At vbi dñs reſurrexit nota facta ſolo
attrita eſt plurimoꝝ. De qbus ſanctus euā-
Matth.27. geliſta ait: Multoꝝ corꝑa ſanctoꝝ ſurrexe-
runt cum eo: ⁊ introierūt in ſanctā ciuitatē.
Vñ cū dñs in reſurrectione ſua dixerit: No Pſ.15.
tas mihi feciſti vias vite: poſſumꝰ ⁊ nos iaꝫ

dicere dño: Notas feciſti nobis vias vitę.
Ipſe eñ nobis notas fecit vias vitę q̄ nob
ſemitaꝫ manifeſtauit ad vitam. Notas eñ
mihi fecit vias vitę: cũ me docuit fidem: mi
ſericordiã: iuſticiã: caſtitatẽ. His eñ ꝑueniť
itinerib⁹ ad ſalutẽ: ⁊ licet nos in reſolutione
corꝑis mortis vmbra circũdet: tñ greſſus ſu
os vita nõ deſerit: ſ͛ inť ipſas medias īferni
leges incũctanť chriſti ꝟtutib⁹ ambulam⁹.
Ps.22. Vñ ait ſanctus ꝓpheta: Nã ⁊ ſi ambulaue
ro in medio vmbre mortꝭ: nõ timebo mala:
qm̄ tu mecũ es. Q̇ð manifeſti⁹ dñs ait de fi
Joh.11. deli dicẽs: Qui aũt credit in me: nõ moriet:
Et licet moriať: viuet. Ergo frẽs cũ ſanctis
martyrib⁹ paſchę dñi gloriã ꝯferam⁹. Cõfe
ramus inquaꝫ: ⁊ licet meli⁹ nouerint oĩa: tñ
nos illis ꝑdicem⁹ queẽadmodũ de ſepulchri
gremio reſurrexit ad ſuꝑos. Illi nobis reue
lent q̄ pacto de inferni ꝓfundo remeauerit
ad ſepulchrũ. Notum inquã nobis faciant
queẽadmodũ in exanime iam corp⁹ ⁊ frigidũ
ſe ſe calor inſinuauerit: ſpũs ingeſſerit: ſan
guis infuderit: ⁊ gelatas hũore venas ꝑſti
ni vigoris pulſus agitauerit. Notũ inquaꝫ
nobis faciant: queẽadmoduꝫ organũ corꝑis
diſſipatũ in priorẽ ſtatuꝫ neruoꝝ rurſus co
aptauerit reſoluta cõpago: ⁊ harmoniã viſ
cerũ iam ſilentẽ in veterẽ ꝯcentũ ſpũs viui
ficans aĩauerit. Sacerdotes ꝗ̄ ꝑdicent quę
ſaluator poſt reſurrectionẽ mirabilia geſſit
ad ſuꝑos: martyres reuelent quanta in ipſa
morte refrigeria oꝑatus ſit in defũctos.

In natali ſanctorum canti cantiani ⁊ cantianillę. lxxvi

Odie beatiſſimorũ h canti: cantiani et cantianillę na
talis eſt: ꝗ̄ bñ ⁊ iocũde tres mar
tyres vno pene vocabulo nuncupanť. Nec
mirum ſi ſimiles ſunt nomine: qui ſunt ſimi
les paſſione: Si vna ẽ illis apud homines
appellatio quibus apud deum eſt vna voca
tio. Vniter eñ vocati ſunt a dño: nõ inter
poſito tp̄e aliter ⁊ aliť paſſi: ſ͛ oẽs eodẽ ictu
pariť martyriũ ꝑtulerũt. Q̇ð q̄dẽ illis parẽ
tiua q̄dã a chriſto affectione ꝯceſſũ eſt: vt cõ
gruerẽt meritꝭ q̄ vocabulꝭ ꝯcordabãt: ⁊ q̄ erãt
ꝯſanguinitate frẽs: fierẽt etiã ſanctitate ger
mani: ⁊ quoꝝ mẽbra vni⁹ corꝑis ſuba vege
tabat: eoꝝ aĩas eiuſdẽ fidei ꝯfeſſio corona
ret. Refert aũt de beatꝭ ſupradictꝭ hiſtoria:
ꝗ tp̄e paſſionis cum eos ꝑſecutor inq̄reret:
aſcenſo vehiculo iunctꝭ mulab⁹ eos ſecede
re voluiſſe: ⁊ cũ nõ longe ab vrbis męnibus
iter agerent: vnũ animal de ſubiũctis ſubi
to corruiſſe: atq̄ ita illos a ꝑſecutorib⁹ com
ꝑhenſos tentos ad pęnã. Q̇ð factũ ꝗ̄ glo
rioſum ſit: ⁊ a diuinitate diſpoſitũ: debem⁹
adũtere. Semꝑ eñ de⁹ q̄s eligit: hos victo
res ſubuectiõe ſublimi in aulaꝫ regni cęleſtꝭ
4.Regi.2. induat. Naꝫ ſicut helias curru applicito q̄ſi
aſcendit ad cęlũ: ita ⁊ iſti vehiculo admoto
ad martyriũ ꝑuenerũt: ⁊ q̄driga ſicut illum
euexit ad requiẽ: ita hos portauit ad gl̃iaꝫ.
Et ꝗ̄uis illa ignea q̄driga fuerit: hęc tñ infe
rior nõ habẽda eſt: q2 illa vnũ geſtauit pro
phetam: hęc tres martyres ſuſtẽtauit. Sꝫ
dicit aliq̄s: Glorioſius eſt geſtari quadriga
ignea ꝗ̄ terrena. Nec hoc plane defuit ſan
ctis viris. Nam ſicut heliam ignea quadri
ga portabat: ita ⁊ martyres fides ignea iaꝫ
ferebat. Ferebat inquã illos chriſt⁹ q̄ lumen
Deut.4. eſt: qui ignis eſt: de quo ſcriptũ eſt: Dñs nr̃
Heb.12. ignis cõſumens eſt. Ergo cũ beatos de q̄b⁹
loquimur: ꝑſecutor vrgeret: vehiculũ ꝯſcen
derũt. Qua cauſa? vt fugerent? Abſit. Nõ
vt fugerent: ſ͛ vt ad martyriũ citi⁹ ꝑuenirẽt
nõ vt latitarẽt: ſed vt chriſtianos ſe cunctis
tranſeũtib⁹ manifeſtius approbarẽt. Cęteꝝ
occulti⁹ inter plures in ciuitate latere potu
erant: tuti⁹ ꝑ diuerſa ſinguli fugę ꝑſidiũ cõ
mendare. At ꝟo vbi q̄s ꝯgregatione habi
ta ſtratis vehiculis apparatu diſpoſito ꝑ ag
gerem publicũ egrediť: illic nõ fuga dicẽda
eſt: ſed ꝓfect⁹ eſt. Sancti eñ viri hoc facto
velut in triumphali curru poſiti ꝯteſtabanť
dicẽtes: Ecce ꝑſecutor: ecce ꝓficiſcimur: ec
ce ꝑcedim⁹: quid reſides? q̄d moraris? Sub
ſequere nr̃a veſtigia. Nolumus eniꝫ videri
inuiti ducti ad pęnã: qui ꝑcedere nos ꝓfite
mur ad gloriam.

De natali ſanctoꝝ martyrũ. lxxvij

Iquantũ me neceſ ſ ſę ẽ dicere: ⁊ vos oportet audire:
tantũ ꝓſequi corꝑis mei poſſet in
firmitas: ꝓfecto oẽs excuſati eſſem⁹: ſcꝫ ego
inſinuãdo ꝑceptũ: vos exequẽdo mãdatũ.
Sed qm̄ imbecillitate ꝑcellimur: quo min⁹
ꝗ̄tum oportet dicere valeam⁹: excuſet nos
mentis deuotio quos nõ excuſat ꝑdicatio
nis oratio: Hoc eſt: et ſi a laudibus domini
lingua ceſſam⁹: mirabilia tñ eius fidei ope
ribus approbem⁹: ſi nõ loquimur verbis ei⁹

gloriam: factis exequamur ei⁹ gloriam: qm̄
dictis facta priora ſunt. Nam dñs in euãge
Matth.5. lio ita dič: Qui fecerit ſic: ⁊ docuerit ſic: ma
gnus vocabiť in regno cęlorũ. Audis ꝗ̄ qm̄
ꝑcedit factum: ſubſequiť doctrina. Siq̄deꝫ
benefacere ꝑ̄ma doctrina eſt. Ceſſantib⁹ eñ
verbis ħ ipſuꝫ docet hoiem opus optimũ:
dum videť: qð et ſi voce aures non excitet:
virtute corda tñ compungat. Quis eñ bo
num factum videns nõ gaudeat: mireť: imi
tetur: ac veluti tacito magiſtro vtens ei⁹ ex
emplo doceat? Dictis igiť facta pręcedunt:
imo ſine factis dicta nihil ꝓſunt. Naꝫ ideo
⁊ domin⁹ fieri voluit ſic doceri: ne ſine bono
oꝑe verboꝝ inutilis eẽt ⁊ ſuꝑſtitioſa iacta
tio. Meli⁹ ergo docemur facto ꝗ̄ voce. De
niq̄ ſancti martyres ⁊ ſi voce tacent: factoꝝ
virtute nos edocent: ⁊ ſi lingua ſilent: mar
tyrij paſſione ꝑſuadent. Vñ ꝗ̄uis diſertus
orator facundia ſua me doceat: id tñ qð vti
le eſt mihi: melius diſco exemplo ſanctoruꝫ
ꝗ̄ aſſertione verboꝝ. Citius mihi ꝑſuadẽt
oculi qð cernũt: ꝗ̄ aurꝭ põt inſinuare qð ꝑ
terit. Auditui.n. cito irrepit obliuio: Oculo
rum aũt hiſtoria ſemꝑ inſpiciť. Quis enim
nõ omnib⁹ horis momentiſq̄ ꝯſpiciat queẽ
admodũ tunc beati martyres ꝓpter nomen
chriſti diũſis ſubiacuere ſupplicijs: ⁊ de ipſis
pęnis quodãmodo triũphabant? Quanto
enim plura patiebanť: tanto ſe victorioſiſſi
mos credebãt. Victoria eñ eſt martyris iu
Ps.50. diciũ ꝑſequentꝭ: ſicut ſcriptũ eſt: Et vincas
cum iudicaris. Cum iudicať eñ martyr ⁊ cõ
demnať: tunc vincit atq̄ ꝓſternit. Tali eñ
iudicio nõ eſt addictus ad mortẽ: ſed abſo
lutus ad requiem. Ac ꝑ hoc manifeſtiſſima
rõne viciſſe eſt nõ periſſe. Conſtat igiť ſan
ctos martyres pl⁹ paſſione docere ꝗ̄ voce:
quanq̄ ipſamet paſſio ſine voce nõ ſit. Le
gimus enim aĩas eoꝝ de ſub ara dei clama
Apoc.6. re vel dicere: Quouſq̄ ſanct⁹ ⁊ ver⁹ nõ vin
dicas ſanguinẽ noſtruꝫ? Nam ⁊ de⁹ dicit de
Gen.4. ſanguine abel ad cain: Vox ſanguinis tui
clamat. Clamare igiť diciť ſanguis q̄ inno
cens effuſus eſt: nõ tam voce ꝗ̄ cauſa. Sic ⁊
ſanctoꝝ martyrum animę clamant: dũ fidẽ
atq̄ innocentiam ſuam ſenſib⁹ noſtris ipſa
paſſione cõmendant.

De natali ſanctorum octauij ad uẽticij ⁊ ſolutoris tauricoꝝ. lxxviij

Om oim ſanctorũ c martyrũ frẽs deuotiſſime natalẽ
celebrare debem⁹: tuꝫ ꝑcipue eo
rum ſolennitas tota nobis veneratione cu
randa eſt: q̄ in noſtris domicilijs ꝓpriũ ſan
guinem ꝓfuderũt. Naꝫ licet vniuerſi ſancti
vbiq̄ ſint ⁊ omnib⁹ ꝓſint: ſpecialiter illi tñ
ꝓ nobis interueniũt qui ⁊ ſupplicia ꝑtulere
ꝓ nobis. Martyr eñ cum patiť: nõ ſibi tm̄
patiť: ſed ⁊ ciuib⁹. Sibi eñ patiť ad ꝑmiũ:
ciuibus ad exemplũ. Sibi patiť ad requiẽ:
ciuibus ad ſalutem. Exemplo eñ eoꝝ didi
cim⁹ chriſto credere: didicim⁹ ꝯtumelijs vi
tam ęternam quęrere: mortẽ didicimus nõ
timere. Videte ꝗ̄ quid martyrib⁹ debeam⁹:
in quo alter tortus eſt vt alius ſaluareť: al
ter carnificẽ ꝑtulit vt chriſtũ alter agnoſce
ret: alter morti addict⁹ eſt vt alius vita po
tireť ęterna: ⁊ ad poſtremũ ſanctus occiſus
eſt vt peccator euaderet. Beati igiť marty
res nec ſibi vixerũt: nec ſibi ſunt mortui. Ex
emplũ eñ nobis reliquerũt bñ viuendo cõ
uerſationis: tolerando fortiť paſſionis. Nã
ideo dñs ꝑ totũ mundũ diuerſis ĩ locis pati
martyres voluit: vt tanq̄ idonei teſtes nos
ꝑ̄ſenti quodã fidei exemplo ſuę cõfeſſionis
vrgerent: vt humana fragilitas quę ꝑdica
tioni dñicę aditu longiore vix credit: vel ꝑ̄
ſenti oculorũ teſtimonio martyrio crederet
beatoꝝ. Cuncti igiť martyres deuotiſſime
ꝑcolendi ſunt: ſ͛ ſpecialiter ij venerãdi ſunt
a nobis: quoꝝ reliquias poſſidem⁹. Illi eñ
nos orõnib⁹ adiuuant: iſti etiam adiuuant
paſſione. Cũ his aũt nobis familiaritas ẽ.
Semꝑ eñ nobiſcũ ſunt: nobiſcũ moranť: ħ
eſt: ⁊ in corpore nos viuẽtes cuſtodiũt: ⁊ de
corꝑe recedentes excipiũt. Hic ne peccatoꝝ
nos labes aſſumat: ibi ne inferni horror in
uadat. Nã ideo hoc a maiorib⁹ ꝓuiſum eſt:
vt ſanctoꝝ oſſib⁹ nr̃a corꝑa ſociem⁹: vt dum
illos tartarus metuit: nos pęna nõ tangat:
dum illis chriſt⁹ illumiat: a nobis tenebraꝝ
caligo diffugiat. Cum ſanctꝭ ꝗ̄ martyribus
quieſcẽtes euadim⁹ inferi tenebras eorũ ꝓ
prijs meritis: attñ ꝯſocij ſanctitate. Ait eñ
Matth.16. dñs petro: Tu es petrus: ⁊ ſuꝑ hanc petraꝫ
ędificabo eccl̃iaꝫ meã: ⁊ portę inferi nõ ꝑua
lebunt ei. Si ꝗ̄ apl̃o ⁊ martyri petro inferni
porta non ꝑualet: quiſquis ſociať martyri:
tartaro nõ teneť. Martyres eñ inferni por
ta nõ poſſidet: qm̄ eos paradiſi regna ſuſci

piunt. Nam videmꝰ eos vtiqȝ iam regnare.
Cernimꝰ eñ ab ijs frequent obſeſſos imun
diſſimis demonibꝰ hoīes liberari: ita vt ce-
leſti medicina ⁊ captiua anima ð diaboli la-
queis eruat: ⁊ ipſe diabolꝰ vinculis igneis
alligatꝰ ꝓducat de ſua captiuitate captiuꝰ:
vt qui p̄daȝ pauloante ceperat: ipſe ſubdat
in predam. Hec ⁊ alia potiora mirabilia per
ſanctos fieri oībus notū eſt. Et ideo frēs ve
neremur eos in ſeculo: q̄s defenſores habe-
re poſſumꝰ in futuro. Et ſicut eis oſſibꝰ pa-
rentū nr̄oꝝ iūgimur: ita ⁊ eis fidei imitatio-
ne iungamur. In nullo eñ ab ipſis ſepara-
ri poterimus: ſi ſociemur illis tam religione
q̄ȝ corpore.

De eo qđ propheta ait ad filios iſrael: Caupones veſtri miſcēt aquā vino. lxxix

Non incōmode ante
dies paucos ꝓſecuti ſumꝰ functi-
onē hanc ſacerdotalē vicē quādā
negocij retinere: ⁊ queſtū eſſe nō modicū h̄
clericatus officiū. Eſt queſtꝰ plane nō modi
cus: vbi lucrū nō pecuniaꝝ: ſ; acq̄rit aīarū.
Eſt magna negociatio: vbi redēptio homi-
nis ꝯſtat: nō annūciatione p̄cij: ſed annūci-
atione p̄cepti. Preceptū eñ chriſti talentuȝ
q̄ddam eſt p̄cioſuȝ: quo ſalus cōparat: quo
vita redimit: ⁊ magna ē redemptio: cum et
p̄cium dat: ⁊ pecunia nō videt. Talentuȝ ḡ
magnū p̄ceptū eſt ſaluatoris: qđ cōmodati
vice apud idoneos ꝓficere pōt: apud negli-
gentes nō pōt deperire. Alijs eñ cū multi-
plici gr̄a reſtituit: ab alijs cū penarū vſura
depoſcit. Chriſtꝰ eñ talentū qđ cōmendat:
neceſſe eſt vt req̄rat: ⁊ ſoluenti gr̄aȝ referat:
nō ſoluentē ſubdat iniurijs. Subdit plane
iniurijs more mūdi: vt debitor q̄ redhibiti-
one ſubſtantie ſatiſfacere nō pōt: ſatiſfaciat
vel corpis vltione. Hoc ḡ talentuȝ frēs nos
p̄dicatione nr̄a veſtris pectoribus cōmēda-
mus: vt lucrū aliqđ ſalutis vr̄e dn̄o deſigne
mus. Rōnem daturi ſumꝰ: qualiter aut p̄di
catio nr̄a ꝓficiat: aut obedientia veſtra fru-
ctificet. Nō eñ ſine cauſa euāgeliū annūci-
at: ap̄lus clamat: ſacerdotes loquuntur: in
cuiuſcūqȝ aures vox ſancta ꝑuenerit: aut be
atus erit de deuotione: aut reus de cōteſta-
tione. Loquimur eñ beatitudinē credenti-
bus: ꝯteſtamur iudiciū criminoſis. Merci-
moniū igit eſt admīſtratio ſacerdotuȝ. Vñ
et ꝓpheta dicit ad filios iſrael: Caupones
veſtri miſcent aquā vino. Nō eñ de ijs cau
ponibꝰ Eſaias ſanctꝰ loquit q̄ publicis mi-
niſterijs ſeruiētes: meraȝ vini ſpēm fraudu
lenta aque colluuione ꝯmiſcent: Nec eñ h̄
ad beatū virū more iudicꝫ ſeculi ꝑtinere po-
terat: cū corruptis tabernarū vaſculis minꝰ
ebrioſo potu ꝑplus vteret: ſed de illis vtiqȝ
cauponibꝰ loquit qui p̄ſunt eccleſijs nō ta-
bernis: qui ſitientibꝰ ꝑplīs nō cōcupiſcentie
calicem porrigunt: ſed virtutꝫ: nō ebrietatis
miniſtrant poculū: ſed poculuȝ ſaluatoris.
Iſtos ḡ caupones propheta arguit ⁊ obiur
gat: ⁊ querit eos vino aque ſpeciem ꝯmiſce
re. Hoc increpat ī eis: cū functionū diuinaꝝ
eſſent p̄ſules: ſectatores reruȝ facti ſunt hu-
manaruȝ: ſicut ipſe ait ꝓpheta: Sectamini
vnuſquiſqȝ domū ſuam. Quiſq̄s eñ ſacer-
dos relicto pontificatꝰ officio: mūdi oblecta
tionibus delectat: hic aquā vino ꝯmiſcet: h̄
eſt: rebus ſanctis ⁊ feruidis inſerit res viles
⁊ frigidas. Sed ⁊ ſic poſſumus accipere: ꝙ
idem iudeoꝝ ſacerdotes aquā vino miſcue-
rint: cum dn̄m ſaluatorē nō ſicut deū ſuſci-
perent: ſed ſicut hoīeȝ iudicarēt: ⁊ ſincere ac
mere eius diuinitati turbidū q̄ddam ac ſor-
didū inferre voluerint dicētes ad eū: Quia Ioh.10.
cum ſis hō: facis teipſuȝ deū. Et iteꝝ: Nos Ibidem.8
ex ꝓſtitutione nō ſumꝰ nati. Dum eñ ſe ab
adulterio ꝓſtitutionis excuſant: illū in diui
nitate natiuitatꝫ ſue adulterare nitunt. Sȝ
adhuc diligētiꝰ videamꝰ q̄d ſit qđ ait: Per-
miſcent aquā vino. Legimus vinū in eccl̄ia
ſpecialiter abūdare: ſicut in euāgelio dictuȝ
eſt: Vinū nouū in vtres nouos eſſe conden Luc.5.
dum. Hoc eſt: in nouos homīes neophitos
ſpūſſancti gr̄am ꝯferendam. Si igit p̄cioſa
et ſpūalis vini gr̄a abundat in eccl̄ia: aqua
vilis ⁊ fetida niſi in ſynagoga eſt referēda.
Fetida eñ ſynagoge aqua ē que baptiſma-
te ſuo peccata nō diluit: ſed acquirit: q̄ ho-
minem nō purificat ꝓprio lauacro: ſed pol-
luit. Deniqȝ ſicut ī vini vtribꝰ eccl̄ia hono-
rat: ita ⁊ cū aque vtre ſynagoga ꝓijcit. Nā
illa agar que typum ſynagoge geſtabat: de
qua ad abraam dicit: Eijce ancillam ⁊ filiū Gen.21.
eius: vtiqȝ cū eijceret: nō cū vini ſed cū vtre
aque de tabernaculis effugat. Certe domꝰ
abrae erat diues: locuples: abundans: attñ
nō vinū: nō oleum: nō panē accepit q̄ ſunt
vite alimēta firmiſſima. Et recte vite ſyna-
goga alimēta nō accepit: q2 vitā q̄ ē chriſtꝰ

ignorat: a qua ſola eger protrahit: langui-
dus ſuſtentat. Cōueniēs eñ erat vt que vi-
uentis nō merebat alimoniā: vel ſolatium
morientis acciperet. Arguunt eñ ſacerdotes
iudeoꝝ: cur eccl̄iaſtico vino p̄cioſo aquā ſy-
nagoge abiectā iam ⁊ reprobatā voluerint
ꝯmiſcere. Aqua eñ in eccl̄ia miſceri nō ſolet
Ioh.2. ſ; mutari: ſicut dn̄s inuitatꝰ ad nuptias hy-
drias plenas aqua nō vino miſcuit: ſ; muta
uit in vinū: ne q̄d eñ in ſancto cōuiuio vili-
tatis iudaice reſideret: maluit naturā verte-
re: q̄ȝ adulterare ſubſtantiam.

De eo qđ dominus dicit in euangelio: Vulpes foueas habent. lxxx

Si diligent animad-
Matth.8. Luc.9. uertit euangelicū capitulū qđ le-
ctum eſt: vr̄a dilectio: ſenſus ve-
ſtros id ipſum capituluȝ potuit penetrare:
Cur dn̄s: ſicut ſcp̄tura refert: cum ab altero
interpellatꝰ fuerit: vt eū quocūqȝ iſſet: cau-
ſa religioſi ſeruitij ſequeret: alteri magꝫ dix
erit: Sequere me: ⁊ illo ſpreto atqȝ deſpecto
aliū potiꝰ nec tacentē opinantēqȝ delegerit.
Et cū vtiqȝ acceptiꝰ voluntariū obſequium
eſſe ſoleat q̄ȝ coactū: ⁊ ſeruitiū plus placeat
nō qđ imperio exigit: ſed qđ ſponte defert:
cur ḡ iſte reſpuit: cur velut indignꝰ etiā recu
ſat? Ait eñ ad eū dn̄s: Vulpes foueas ha-
bent: ⁊ volucres celi nidos: filiꝰ hoīs nō ha-
bet vbi caput reclinet. Primū itaqȝ hoc ꝯſi-
derare debemꝰ: ꝙ nō eſt acceptor dn̄s ꝑſo-
narū. Eſt eñ equꝰ iudex ⁊ iuſtus: ſ; ꝓ quali
tate hoꝝ rependat dilectionis affectū: ⁊ eū
eligat nō q̄ verbis ꝓmptꝰ: deuotionis piger:
ſed q̄ fuerit lingua tacitꝰ: mente deuotꝰ: de
Prouer.17. quo dicit ꝓpheta: Tacitū te faciēs ſapiens
videberis. De illo aūt q̄ petulanter loquit:
Matth.7. refert ſcriptura: Nō oīs q̄ dicit mihi dn̄e do
mine: intrabit in regnū celoꝝ: ſ; q̄ fecerit vo
luntatem meam. Hinc ergo diſcimus ꝙ ad
dominum non tam ore q̄ȝ corde clamanduȝ
eſt. Igitur ſaluator noſter qui cogitatiōes
hominum ſenſuſqȝ ꝓuideat: audiēs q̄dem
vocis obſequiū: mentis aūt verſutiā reco-
gnoſcens: tali illum aīali cōparat: qđ aliud
voce indicet: aliud moribꝰ operet. Vulpes
latratu canis reſonat: dolo rapinaȝ fraudis
exercet. Tacentē ḡ nec opinantem aſſumit.
Tacebat q̄dē lingua: ſ; ſpū loquebat. Intel-
ligimus eñ q̄ȝ deuotꝰ fuerit: q̄ ſicut ipſe aſſe
ruit: patrē reliquit mortuū: vt vite dn̄m re-
periret. Ait eñ: Permitte mihi p̄us ire ⁊ ſe- Luc.9.
pelire patrē meū. Mortuū ḡ illū reliquerat
quē vt reūtens ſepeliret exorat. Nō eū do-
lor retinuerat: nō mors retartauerat: q2 feſti
nabat ad vitā. Necdum morientꝫ clauſerat
oculos: necdū rigentia mēbra ꝯdiderat: ſta-
tim vt comperit aduenisse dn̄m: oblitus pa
terne pietatis: affectū maiorē pietate credi-
dit plus chriſtū diligere q̄ȝ parētē. Legerat
eñ fortaſſe ꝓpheticā lectionē que dicit: Ob Pſ.44.
liuiſcere ꝑplm tuū ⁊ domuȝ patris tui. Pro-
pterea oblitꝰ eſt patrē: duȝ memor eſt in ſal
uatorē. Audierat etiam euāgeliū dn̄i: Qui Matth.10
plus dilexerit patrē aut matrē: nō eſt me di-
gnus. Ita cū tobias iuſtificet cur ſepulture
cauſa prandiū dereliquerit: h̄ ꝓbat cum cā
chriſti p̄ris reliquerit ſepulturā. Ille eñ nō
veret ne interueniēte opere terreni prandij
epulas ītermitteret: hic metuit ne interue-
niente mora refectionē panis celeſtis amit-
tat. Vñ cū chriſti ꝯtemplatione ſepulturaȝ
oībus debeamꝰ: h̄ amore chriſti patris deſe
ruit ſepulturā. Diſcutiamꝰ itaqȝ p̄mo illius
interpellationē rñſionēqȝ dn̄i ſaluatorꝫ. Ait
eñ ille: Sequar te q̄cūqȝ ieris. Prompta q̄- Luc.9.
dem: ſ; ſuꝑba reſpōſio. Iturꝰ eñ ad paſſio-
nem erat dn̄s: deſcenſurus ad inferos: aſcē-
ſurus ad celū: nunq̄d in oībus illū pōt fragi
litas hūana comitari? Stulta magꝫ eſt iſta
p̄ſumptio: q̄ȝ religioſa ꝯfeſſio. Siq̄dem ⁊ pe
tro ap̄lo dicit a dn̄o: cū exiſtimaret ſe ſequi
ꝑ oīa ſaluatorem: Quo vado: nō potes me Ioh.13.
modo ſequi. Et cū ꝑtinaciter inſiſteret: ac ſe
ab eo nec morte diceret ſeparandū: tanq̄ȝ ia
ctantie ꝯdemnatꝰ audit ꝙ eſſet dn̄m tertio
negaturus. Ita qui ꝓmittebat a ꝯfeſſione
chriſti nec morte diuelli: ab eiꝰ ſocietate int-
rogatiōe ancillule ſeparat: ⁊ niſi modū quē-
dam ſtatuēs: tertio eū dixiſſet dn̄m negatu
rum: forſitan ſepiꝰ interrogatꝰ: frequentius
denegaſſet. Quid ḡ reſpōdet illi petulāti?
Vulpes foueas habent: ⁊ volucres celi ni- Luc.9.
dos: ⁊ filius hoīs nō habet vbi caput recli-
net. Videte cui rei ſubtiliter comparet. Eſt
eñ hoc genꝰ animalis fallax ⁊ inſidijs ſemꝑ
intentū: rapina fraudes exercens: qđ nihil
tutū: nihil ocioſum: nihil patit eſſe ſecuruȝ:
qđ inter ipſa q̄ȝ hoīm domicilia p̄dam req̄-
rat. Quā cōparationē nō ſolū ꝓpter illum
ſcriptū puto: ſed ꝓpter pleroſqȝ etiā chriſti-
anos: qui ore quidē dn̄m ꝯfitentur: moribꝰ
aūt vulpiuȝ fallacia diuerſant. Omnis eñ

chriſtianꝰ qui ſua vult peccata celare:hͦ ſpi/
ritualiter vulpes eſt.Sicut vulpes propter
fraudes ſuas latibulis demoraꝛ:ita ⁊ pecca
toꝛ tacens ꝓpter ꝯſcientiā ſuā peccatoꝝ fo/
ueis deliteſcit.Et ſicut illa nō audet inť me/
dias hominū turbas moꝝ ſuoꝝ oſtendere
fallaciā:ita ⁊ hic erubeſcit ī media eccľia cō/
uerſationis ſuę nequitiā ꝯfiteri. Vulpē pla
ne dixerim oēm chriſtianū q̄ ſuo inſidiaꝛ vi/
cino: q̄ q̄tidie nitiꝛ fines alienos arrodere:
fructꝰ inuadere:aīalia deuoꝛare:⁊ qđ eſt fa/
miliare huic tēpoꝛi:nō iaꝫ vulpiū moꝛe pul
los:ſed lupoꝝ moꝛe rape poꝛcos: q̄ duꝫ ſuo
laboꝛe poſſit ſe iuuare: ferarū rabie p̄dā ca/
ptat alienā.Hęreticos etiā oēs arbitroꝛ vul
pibus cōparandos:q̄ cū in domo dn̄i habi/
tare nō poſſint: cōuēticula ſibi quędā velut
foueas p̄parant tenebroſas:in q̄bus ptina/
citer latentes inſidianꝛ eccľię: vt ſi qua ino/
cens aīa forte p̄ceſſerit:velut pulluꝫ gallinę
matris abſoꝛbeāt. Inſidianꝛ inquā vulpes
eccľię:hoc eſt:hęretici euāgelicę illi gallinę:
Matth.23. de qua ait dn̄s: Quotiens volui cōgregare
filioſ tuos ſicut gallina colligit pullos ſuos
ſub alas ſuas:ſed ipſa ſicut ſamſon ardētes
faces vulpibus religauit.

Increpatio ad plebē: et de eo qđ ait dn̄s: Qui habet dabiꝛ ei: et cantauimꝰ vobis:⁊ nō ſaltaſtis. lxxxi

FRequenter ſtudueram apud meipſum frēs ſubtra/
here vobis dn̄icę p̄dicatiōis elo/
quia:ac nō elargiri ſępiꝰ ſermonū cęleſtiū ſa
cramenta.Siq̄deꝫ nihil ꝓſit offerre pabula
recuſanti:⁊ potū poꝛrigere mime ſitiēti:cuꝫ
id qđ offeras nō tam libenꝛ hauriat:q̄ꝫ faſti
dioſe velut turbulentuꝫ reddat:atq̄ꝫ ita fit:
vt ⁊ poculi ſincęritas vitieꝛ:⁊ cauſas delicti
faſtidioſus peccatoꝛ inueniat. Sic ꝯ̄ ⁊ chari
tati veſtrę ingerere dn̄ici poculi p̄dicationē
forte ſup̄fluum eſt: cum id aīa veſtra clauſis
viſceribꝰ:nō tam ſitienꝛ hauriat:q̄ꝫ diſſimu
lanter infundat. Fundit eīn mādatū dn̄i q̄
illud aure ſua pcipit:coꝛde nō ꝯtinet. In ſu/
perficie eīn quadā coꝛpis illud geſtās ac mi/
nime ad interioꝛa trāſmittēs qđ audiuit dū
obliuiſciꝛ:ſeriem p̄dicationis effundit:⁊ ita
domū vacuus repetat: q̄ de eccľia onuſtus
exierat.Dicite eīn mihi:q̄s de vobis cuꝫ ad
hoſpitiū redierit dicit:hodie audiuimꝰ epi/
ſcopum de elemoſynis diſputantē:rem vti/
lem p̄dicauit:debemuſ paupibus miſereri.

Proſecutus etiā eſt de idoloꝝ execrāda cul
tura:req̄ramus ne ignoꝛantibꝰ nobis ī poſ/
ſeſſione noſtra ſit idolū. Admonuit etiā fe/
ſtinare debere cathecuminū ad grām fidei:
offeramꝰ familiolę nr̄ę vt fidem q̄ſquis eſt
fidelis:accipiat:ne forte ratio ſalutis eoꝝ
quęraꝛ a nobis: q̄ꝛ vita eoꝝ noſtro pendet
arbitrio. Nemo de dei rebus cogitat:nemo
de die iudicij loquiꝛ: quaſi aut p omnia vi/
cturi: aut p omnia moꝛituri. Mihi credite:
ita viuimus in hͦ ſęculo vt coꝛpe moꝛiamur:
ita moꝛimur vt rationi reddendę viuamuſ.
Moꝛiꝛ interim homo:ſ3 actuū cauſa nō mo
ritur: viuente aūt cauſa neceſſe eſt vt cauſę
ſuę perſona nō deſit:ſicut ait ꝓpheta: Ecce
homo:⁊ opa eius. Volueram ꝯ̄ ſubtrahere
vobis dn̄icę p̄dicationis eloquia: nō q̄ ira/
tus hͦ facerē:ſed vt euāgelicā ſniaꝫ cuſtodi/
rem. Ait eīn dn̄s: Qui habet dabiꝛ ei: et q̄ Matth.13.
nō habet:id qđ habet auferet ab eo.Habē/
ti ꝯ̄ dari iuſſit:⁊ nō habēti nō ſoluꝫ nō dari:
ſed ⁊ id qđ habet auferri. Quę ſnia ſup̄flua
vobis foꝛſitan videꝛ: ego aūt dico: recte ac
ſapienter dn̄m p̄cepiſſe. Habenti ꝯ̄ iubetur
dari:mereꝛ plane accipe:q̄ ita laboꝛauit: vt
ꝓpria ſollicitudine animę ſuę diuitias ſpiri
tuales acq̄reret: vtputa quis ꝯtinentię foꝛti
ꝓpoſito cępit caſtimonię cuſtodire virtutē:
mereꝛ audire quę caſtitatis remuneratio ſit
futura:vt ad virtutis obſeruantiā audiens
remunerationis gloꝛia facilꝰ poſſit pugnā
quā cępit: atterere. Alius ad miſericoꝛdiaꝫ
ꝓmptꝰ debet audire: q̄ꝛ ipſi miſerabiꝛ deꝰ:
⁊ qui hanc terrenā ſubſtantiā cęleſtibꝰ diui/
tijs repenſauit:neceſſe eſt vt auſcultans vi/
ciſſitudinē cęleſtiū pręmioꝝ ꝓmptioꝛ ac li/
bētioꝛ opus dn̄i ꝓſequaꝛ: ⁊ ad miſericoꝛdię
qđ habet bonū: largitatis addat augmen/
tum: ideo ait dn̄s: Qui habet dabiꝛ ei:hoc
eſt: qui diues fuerit bonis operibꝰ: hͦ magľ
euangelica p̄dicatione diteꝛ. Cęteruꝫ ſi foꝛ/
nicatoꝛi p̄dices: ⁊ dicas q̄ vgo debeat per/
manere: ⁊ auaro q̄ oīa ſua diſtrahere debe/
at atq̄ꝫ donare:ſtulticia illi eſt.Hāc aūt p̄di/
cationē ridiculā putat:ſicut ait aplꝰs: Ani/ 1.Cor.2.
malis aūt homo nō pcipit quę ſunt ſpiritꝰ:
ſtulticia eīn eſt illi. Tale eīn eſt ijs prędicare
qđ pfectuꝫ eſt:quale ſi mendicū pannis ob/
ſitum holoſerica velis induere: ⁊ eſurientē
ruſticum placento delectare:neceſſe ē vt ab
vtroq̄ꝫ recuſeꝛ oblatio. Illi eīn diſplicet ho/
loſerica qui ī neceſſaria magľ frigoꝛi veſtimē
ta deſiderat:huic placentū amarū: dū eſcaꝫ

magis ſaturitatľ exquirit. Iſtľ ꝯ̄ pſonis au/
ferenda potius ſunt q̄ ſua ſunt:ſicut ait euā
geliuꝫ: Etiā id qđ habet auferet ab eo:Hoc
eſt:cogendus foꝛnicatoꝛ pannos ſuę coꝛru/
ptionis abijcere : cōpellendus auarus ē pa/
nem ſuę cupiditatľ exponere. Vereoꝛ auteꝫ
fratres: ne hęc euangelica lectio plęriſq̄ꝫ de
Luc.7. vobis cōgruat: Quę ait: Cantauimus vo/
bis ⁊ nō ſaltaſtis: lamentauimꝰ ⁊ nō ploꝛa/
ſtis. Annūciauimus ꝯ̄ vobis regni cęleſtis
gaudiū: ⁊ mime coꝛda veſtra motu quodaꝫ
alacritatľ exultāt. Pręedicamꝰ triſte iudiciū:
⁊ ſenſus veſtri ad pęnitentiā in lachrymas
nō ꝓrumpūt. Infidelitatľ eīn genꝰ eſt:in di
uinis rebus: nec gaudere ꝓſperis: nec flere
cōtrarijs. Saltationē ꝯ̄ a nobis req̄rit dn̄s:
nō vtiq̄ꝫ ſinuoſi volubilitatē coꝛpis:ſed ex/
tollentis ſe fidei ſanctitatē.Sicut eīn q̄ coꝛ/
poꝛaliter ſaltat: nūc aere ſuſpendiꝛ : nūc ad
altioꝛa iactaꝛ:nūc alternis ſaltibus loca di/
uerſa colluſtrat:ita ⁊ qui ſpūaliter ſaltat in/
terueniente fide:modo in aeris ſublimitatē
erigiꝛ:modo ad ſiderū altioꝛa tolliꝛ: modo
diuerſis cogitationū ſaltibꝰ paradiſum cę/
lumq̄ꝫ colluſtrat .Et ſicut q̄ coꝛpaliť ſaltat:
volubilitate membroꝝ ſe exercens gyrum
ſibi ſaltationis acquirit: ita ⁊ qui ſpūaliter
ſaltat fidei alacritate ſemp mouens:gyrum
ſibi totiꝰ oꝛbis aſſumit. Solent aūt hoīes:
ſicut mos eſt:ī votis ſuis:hͦ eſt: nuptijs p̄ci/
pue ſaltare vľ canere: vn̄ ⁊ nos hēmꝰ votiuaſ
nuptias ī quibꝰ ſaltare vľ canere debeamꝰ.
Vota eīn nr̄a celebranꝛ: q̄n chriſto eccľia co
Ioh.3. pulaꝛ: ſic ait iohānes: Qui habet ſponſaꝫ:
ſponſus eſt. Propter has ꝯ̄ nuptias ſaltare
nos cōuenit.Siquidē dauid rex pariť ⁊ ꝓ/
pheta dum multa cecinerit: ante arcam te/
ſtamenti etiā ſaltaſſe dicaꝛ. Elatus eīn gau
dio in ſaltationē ꝓrupit. Pręuidebat eīn in
ſpū mariaꝫ de germine ſuo:chriſti thalamo
Pſ.18. ſociandā. Vn̄ ait: Et ipſe tanq̄ꝫ ſponſus ꝓ/
cedens de thalamo ſuo. Ideo ipſe p̄ cęterľ
ꝓphetarū auctoꝛibꝰ plus cantauit:q̄ꝛ lętioꝛ
cunctis p hęc gaudia ſuos poſteros cōiuga
bat:⁊ ad ꝓpria vota ſolito dulcius inuitās:
docuit nos q̄d in ipſis nuptijs facere debe/
remus:cū ille añ nuptias tanta exultatione
ſaltauerit ante arcā . Ergo ſaltauit ꝓpheta
dauid añ arcā . Arcā aūt q̄d niſi ſctāꝫ mariā
dixerimꝰ: Siquidē arcam intrinſecꝰ poꝛta/
bat teſtamenti tabulas : maria aūt ipſiꝰ te/
ſtamenti geſtabat hęredē, Illa intra ſemet

legem:hęc euangeliū retinebat: Illa dei vo
cem habebat :hęc vbū: veruntn̄ arca intus
foꝛiſq̄ꝫ auri nitoꝛe radiabat: ſ3 ⁊ ſancta ma/
ria intꝰ foꝛiſq̄ꝫ virginitatis ſplendoꝛe fulge/
bat. Illa terreno oꝛnabaꝛ auro:iſta cęleſti.

De eo qđ ſcriptū eſt in euāgelio: Hominis cuiuſdaꝫ diuitis vberes fructus ager attulit. lxxxij

DUplex eſt tentatio/
num ſpecieſ:aut eīn tribulatio coꝛ
vexat humanū: ⁊ ſicut aurū in ca/
mino p patientiā ꝓbaꝛ vnuſquiſq̄ꝫ ⁊ agno/
ſciꝛ:aut interduꝫ etiam ipſa vitę ꝓſperitas
ad tentationē cedit hoībus. Similis nanq̄ꝫ
eiuſdem ignauię eſt:in aduerſis humileꝫ ac
miſerabilē fieri: ⁊ in ꝓſperis inſolenꝛ efferri.
Exemplū plane q̄ non debemꝰ aīo deijci in
adūſis: habemꝰ magnificū iob indignari in
triſtibꝰ penitꝰ neſciētē:q̄ oēm diaboli violē/
tiā velut toꝛrētľ cuiuſdā adūſus ſe turbineꝫ
venientē imobili coꝛde ⁊ incōcuſſa mētľ vi/
uacitate ſuſcipiēſ:tāto clarioꝛ ex tentatōibꝰ
factꝰ ē: q̄ꝫto difficilioꝛa ⁊ piculoſioꝛa ei ſunt
ab inimico intentata certamia. Exēpla vo
eoꝝ q̄ p ſecūdos vitę ſucceſſꝰ ꝓſperitateſq̄ꝫ
tentanꝛ:multa q̄dē habemꝰ ⁊ alia:nō minꝰ
tn̄ eiꝰ q̄ nūc de euāgelio recitatꝰ ē:diuitis:q̄
alias q̄dē recōditas p̄mebat diuitiaſ:alľs va
na ſpe inaniť p̄ſumebat: dū benignitas dei
auiditatľ eiꝰ intēperantiā nō ſtatiꝫ ab initio
nec ꝯtinuo vt publicare cępit punit. Quin/
imo ⁊ recōditas diuitiaſ nouis nihilominꝰ ⁊
aduētitijſ cumulat:ſi forte eū aliq̄n nimieta
te ipſa ſatiatū ad ſenſū ⁊ ītelligētiā hūanita
tis adduceret: aīaꝫq̄ꝫ p abūdātię nimietatē
ſuadēt aliq̄d d̄ idigētibꝰ cogitare. Sꝫ videa
mꝰ q̄d d̄ eo dič ſmo diuinꝰ. Hoīs inq̄t cuiuſ/ Luc.12.
daꝫ diuitľ fructꝰ vberes ager attulit: ⁊ cogi/
tabat ītra ſemetipm̄ dicēs: Quid faciā : De/
ſtruā hoꝛrea mea: ⁊ maioꝛa ędificabo. Dicis
foꝛtaſſe: cur ager hoīs nihil boni operaturi
vberes attulit fructꝰ: Vt magľ magiſq̄ꝫ dei
patiētia noſcereꝛ: dū ad hmōi hoīes bn̄ficia
ſuę benignitatľ extēdit. Pluit eīn ſup iuſtoſ Matth.5.
⁊ iniuſtos: ⁊ ſolē ſuū oꝛiri iubet ſup bonos ⁊
malos. Vex talis iſta benignitas dei ſič p
nimiā patientiā facultatē ꝯuerſionis ⁊ emē
datiōis indulget:ita maioꝛa ⁊ grauioꝛa ſup
plicia coaceruat vt ꝯuertat ingr̄os. Largitꝰ
ꝯ̄ ē deꝰ imbꝛes vbereſ: agris hoīs auari ſolē
p̄ſtitit ad nutriēdas ſegetes mľtiplicādaſq̄ꝫ

fruges:vt aceruos diuitꝭ augeret i oibꝰ mo/
derata tpies. Igiť q̃ a deo ꝑbeť etiã igratꝭ:
iſta ſunt: terrę fęcũditas: aerꝭ tēperies: fru/
ctuũ lęticia: ⁊ boũ ſubſidia: ⁊ oia q̄bus anni
ꝓuentꝰ fęcundis ſucceſſibꝰ adimpleť. Quę
ꝟo ab hoīe ꝓcedũt: q̄lia q̄ſo ſint videamꝰ.
Anguſtꝰ animꝰ ⁊ parũ putans omne qꝺ na
ſciť: cuiuis abũdantię deeſſe ſemꝑ aliq̄d cō/
putãs: tum deinde in humanũ ꝓpoſitũ im/
partiēdi cuiq̃ cām nullã idoneã putat. Ui/
de bñficijs diuinis diues q̃ ingratꝰ exiſtit.
Cōmunis hoīm naturę nō meminit: ęquuꝫ
nō putat ſaltē ex ſupfluis aliq̄d egentibꝰ im
partiri. Scriptũ nō legit: nec recordať ꝑce/
ptuꝫ eſſe: vt fides ⁊ miſericordia nō deſerãt
Eſa.58. ſe: ⁊ ꝯfringe eſuriēti panē tuũ: Et quęcunq̃
vel a ꝓphetis vel a cęteris doctoribꝰ q̄tidie
ꝑdicāť: diues nec audit: nec videt: nec itelli
git. ſi horrea q̄dē diruit ⁊ maiora reędificata
fructibꝰ largioribꝰ replet: auaricia tñ diuitꝭ
cor ⁊ ꝓpoſitũ nō repleť: ſemꝑ eñ ſtudet cu/
mulare noua veteribꝰ: ⁊ augmentꝭ ꝑſentibꝰ
ſuꝑare ꝑterita: ⁊ dum cumulis ſemꝑ creſcen
tibꝰ ſolidos cupit vincere numeros ꝯditoꝝ:
ad iſtos iextricabiles cogitationũ exitꝰ de/
uolutꝰ eſt: vt nec veteribꝰ cederet: nec ſuffi/
ceret nouellis. Propterea ⁊ caſſę q̄deꝫ cogi/
tatiões eiꝰ: ſollicitudo ꝟo inutilis ⁊ inanis:
Quid inquit faciã? Quis nō talē miſereť?
Quis nō infęlicitatē eiꝰ doleat? Anguſtať
ex abũdantia: ꝯſtringiť ⁊ coartať ex opulen
tia: Infęlix in ꝑſītibꝰ bonis: infęlicior i futu
ris: ⁊ vt video: ager ei nō tã redditꝰ largio/
res q̃ gemitꝰ attulit grauiores. Terra enim
nō fructuũ copiã: ſed curaꝝ moleſtiã germi
nauit: ita vt curꝭ ac męroribꝰ ſtimulatꝰ egen
tibus ⁊ eſurientibꝰ ſiľes pferat cruciatꝰ. De/
niq̃ ⁊ egeni vox iſta ē: Quid faciã? vñ cibꝰ?
vñ veſtitꝰ? Eadē cōqueriť ⁊ diues: Quid fa
ciam? vbi recondã? Iiſdeꝫ cruciatibꝰ ꝓ ſolli
citudine facultatũ q̄bꝰ pauꝑ ꝓ ęgeſtate tor/
queť: vides diuitē nec opimis copijs poſſe
lętari: ſed mentē eiꝰ abſumit ac ſoluit afflu/
entia dũ nullo intellectu hũanitatꝭ admoni
tus ſentire non pōt id ſibi abũdare qꝺ alijs
deeſt. Nō eñ apľicis cōmonitionibꝰ accom
modat aurē ſuã: vt diſcat ab eo abũdantię
1.Corꝭ.8. ſuę rōneꝫ cũ dicit: Ut veſtra abũdãtia fiat:
id eſt ꝓficiat ad alioꝝ inopiã. Et q̄dē mihi
videť talis hęc paſſio aię ſiľis eſſe ijs qui tñ
gulę indulgēt: vt dirumpi magꝭ nimio cibo
eligant q̃ alicui indulgere reliq̄as. Sꝫ recor

dare o hō: q̄s eſt q̄ largitꝰ eſt tibi teipſum: q̄
ſis: i memoria reuoca. Seruꝰ es dei: ⁊ diſpē
ſatio tibi cōmiſſa eſt dñicę facultatꝭ. Recor/
dare ⁊ q̄s eſt q̄ tibi iniunxit officiũ diſpēſan
di familiã ſuã. Quid eſt q multꝭ ꝑlatus es?
nō eſt vtiq̃ ſine cauſa qꝺ tibi a bono ⁊ iuſto
dei officiũ tribuiť largiendi: alijs neceſſitas
imponiť indigendi. Diſpenſatorē igiť ꝯſer/
uoꝝ tuoꝝ te ex dñicis facultatibus eſſe co/
gnoſce. Nec exiſtimes q omnia vētri ⁊ deli/
tijs tuis terra ꝓducat: quę i manibꝰ habes:
cōmiſſa tibi magꝭ q̃ ꝯceſſa cognoſce. Par/
uo tꝑe aliquãtulũ ſuꝑ ijs lętariſ: ⁊ abuti eis
voluptuoſiꝰ delectarꝭ: cũ ꝟo hęc pariť cum
vita nr̃a defluxerint: rōnē diſpēſationis nr̃ę
vocamur dño reddituri. Hic mihi te pauliſ/
per indulge o q̄ es q̄ diuitiaꝝ diſpēſationeꝫ
in h̓ mũdo ſortitꝰ es: ⁊ te in illo terribili dei
iudicis tribunali aſtãte paululũ q̄d vacãs:
ſi tñ vacare potes a diuitiaꝝ ſollicitudinibꝰ
intuere. Cũ introgari cęperis: cōmiſſas tibi
opes: cũ q̄bꝰ egentibꝰ diuiſiſti: q̄bus neceſſi
tatē patiētibꝰ ſubueniſti: quos ꝺ carceribꝰ:
de vinculis: ꝺ gladio ꝓfuſa pecunia libera/
ſti: q̄bus pupillis pater: cui viduę vir caſtis
ꝓuiſionibꝰ extitiſti? pecunia mea fructꝰ mei
q̄d apud te operꝭ: q̄d vtilitatꝭ habuere. Tu
ad hęc ſine dubio rñdebis: oia ſimul cōpoſi
ta ac recōdita clauſtrꝭ validiſſimis ⁊ ſignacu
lis tutiſſimis cōmuniui: nulli quicq̃ tribui:
q̄nimmo et ad cuſtodiēda ea vigilias meas
addidi: curas impēdi: ſollicitudines tribui.
Sꝫ ſtulto ꝯſiliario vſus es temetipſo: deli/
berãs eñ ait: Quid faciã? Conſequēs vtiq̃
erat: te ꝺ talibꝰ libeꝝ aſi dicere: Aperiã hor/
rea mea: ⁊ replebo eſuriētes aias pauperũ:
patefaciã q̃ recōdita ſũt: ⁊ iuitabo idigētes
ac releuabo afflictoſ: imitabor beatũ ioſeph
⁊ hũanitatꝭ voce ꝓclamabo: Si q̄s indiget
panibꝰ veniat ad me: ⁊ gr̃aꝫ quã dñs indul
gentiori liberalitate mihi largitꝰ ē: cōmunē
cũ oibꝰ faciã. Uelut ex cōibꝰ ⁊ fontibꝰ hau/
riat vnuſq̄ſq̃ qꝺ ſufficit. Sꝫ tu nihil tale nō
ſolũ ꝓloquerꝭ: veꝝ nec cogitas q̄dē: q̄nimo
hoībꝰ q̄dē diuina inuides bñficia: tuã vero
ipſiꝰ aiaꝫ malignis ꝯſilijs ⁊ affligꝭ ⁊ cogitas
abũdantiã dei hũanã facere penuriã. Ade/
rãt q̄ aiaꝫ repeterēt: q̄ pignꝰ huiꝰ vitę reuoca
rēt: ⁊ ille adhuc ad aiaꝫ ꝺ opulētia loq̄bať:
Luc.12. hac nocte auferēdę a ſe aię dicebat: Aia ha/
bes bona mľta i ãnos mľtos: mãduca: bibe
⁊ epulare. Sꝫ vide diſpenſationē iuſti iudi/

cij dei: indulget ei ꝓdere ac ꝓferre oia ꝯſilia
ſua: publicare ſñiam ſuã: vt ⁊ ipſe digna ta/
li mente ac voto: ꝯdemnatiōis ſñiam ferat.
Qꝺ vtiq̃ ꝓpterea ſcriptũ eſt: non tantũ vt
quid ille paſſus ſit noſceremꝰ: ſed quō nos
effugere debeamꝰ ne ſiľr cōdemnemur. Qꝺ
ſi difficile tibi putas o hō: magnificentiã di
uinę largitionis imitari: imitare terrã ſi le/
uare ſurſum oculos non potes: ſaltē ea quę
deorſum ſunt ⁊ i pedibꝰ tuis intuere. Affer
tu fructũ ſicut terra: noli eſſe deterior inſen/
ſibili elemēto. Illa eñ fructus q̄s affert: nō
ſuis vſibꝰ vēdicat: ſ; tuis miñrat obſequijs:
Tu ꝟo fructꝰ illius ſolus inuadis: ⁊ tibi ſoli
ꝯcludis: qꝺ ſi tñ auiditatꝭ te morbꝰ aſtrin/
git vt tua velis facere oia: accipe ⁊ ad h̓ ſa/
lutare remediũ. Bñficium largientꝭ ꝑbenti
magis ꝑmanet q̃ ſuſcipienti. Nã miſericor/
dia q̄dē ad indigentē ꝑuenit: gr̃a aũt multi/
plicatę mercedis ꝑmanet tribuenti. Eſuri/
enti dediſti panē: ille quidē paſtus eſt ⁊ refe
ctus: ſed ad te redit qꝺ dediſti cũ fructibꝰ ⁊
vſurꝭ. Qꝺ ſi difficile putas: ꝯſidera frumē/
tum qꝺ ſeminať in terra: ſi nō ad ſeminantꝭ
potiꝰ q̃ ad ſuſcipientꝭ lucra cedit: ita etiam
dũ cibꝰ tribuiť indigentibꝰ: cũ multo fęnore
diuinę gr̃ę reſtitueť in poſterũ. Sit ⁊ tibi fi/
nis agriculturę huiꝰ initiũ cęleſtiũ ſationũ.
Seminate eñ inq̄t vobis ad iuſticiã. Quid
⁊ afflictaris: q̄d temetipſum excrutias luto
⁊ lateribꝰ ꝯcludēs hũanę vitę ſubſidia? Scri
Prouer.22 ptum nō legis: Melꝰ eſt nomen bonũ ſuꝑ
diuitias multaſ? Si ⁊ ⁊ tu gloriã ex diuitijs
querꝭ: cognoſce qr meliꝰ ē mille filioꝝ quos
ꝑ miſericordiã filios acq̄ſieris patrē vocari:
q̃ mille aureoꝝ dñm dici. Facultates nãq̃
relinqueņť hic: etiã ſi nolumꝰ: bonorũ vero
operũ ꝯſcia nobiſcũ pariter ꝑgit ad deũ. Et
ꝯſidera quãta tibi tum erit gloria: cũ te oīs
ille ꝑplus qui ex ꝓmptuarijs tuis paſtꝰ eſt ⁊
refectus: ꝓ tribunali magni illiꝰ ⁊ iuſtiſſimi
iudicis caterua ꝯſtipante circũdabit: paſto/
rem te ſuũ: ac tutorē pium ⁊ miſericordē pa/
trem omni gr̃aꝝ voce teſtabiť. Qꝫ ſi magi/
ſtratus in theatrꝭ mimis ⁊ athletꝭ ⁊ gladia/
toribꝰ: alijſq̃ hmōi generibꝰ hominũ totuꝫ
pene pr̃imoniũ ſuũ largiť ac ꝓdigit: vt vniꝰ
horę fauorē vulgi acq̄rat: nihil ſibi vlterius
ꝓfuturũ: Tu dubitas ⁊ cũctarꝭ munificꝰ eē
in hmōi largitiōibꝰ: i q̄bꝰ iudex reſidet deꝰ:
fauentiũ ⁊ acclamãtiũ vulgus ē: angeli vbi
oēs q̄ a ſęculo fuerũt: ſancti laudatores ⁊ ꝑ/

dicatores tui ſũt: vbi laus ⁊ fauor nō ſimul
cũ die ceſſat: ſ; cũ ſęculis ꝑmanet: Ubi coro
na tibi nō auri: ſ; iuſticię dabiť: Ubi nō ho/
nore vniꝰ vrbis: ſ; cęloꝝ regna mereberꝭ? Et
hęc oia conq̄runť ꝑ miſericordias pauperũ:
ꝑ diſpēſationes indigentiũ: in q̄bꝰ cibi cor/
ruptibilis ꝑcio incorruptibilē regni cęloruꝫ
gľiam ęternãq̃ mercaris. Ueni ⁊ ſi videť: ſi
hoꝝ q̃ dicimꝰ apud te fides vera eſt: ⁊ diui/
tias nr̃as ꝯſulte ⁊ vtiliť diſponamꝰ: ꝑpare/
mus noua ⁊ ꝑclariſſima mũera: edamꝰ ꝑmã
candidaꝫ in veſtitu ⁊ indumētꝭ nudoꝝ: ſe/
cundã ꝟo nō minꝰ nobilē: feſſas ⁊ ꝑeuntes
fame aias reparemꝰ: tertiã nihilominꝰ edi/
tionē famoſiſſimã ꝑparemꝰ: circueamus vr
bem: ⁊ req̄ramus eos q̄ ne ad miſericordiaꝫ
q̄dē paſcendã ꝑ debilitatē venire potuerũt:
ꝑſtemꝰ ſumptũ: q̃cunq̃ ſunt neceſſaria lar/
giamur: nec te pigeat viſitare ęgrũ: req̄rere
clinicũ. Memēto qñ ⁊ nos cũ decũberemꝰ
in grabato nr̃o: cũ eſſemꝰ debileſ ⁊ nō poſſe/
mus ipſi ꝑ nos ire ad dñm: deus ipſe venit
ad nos: Miſit eñ filiuꝫ in ſiľitudine carnis
peccati q̄ nobis attulit cibũ ſeipſuꝫ: ipſe eñ
panis vite q̄ ꝺ cęlo deſcēdit: ⁊ vitã dat huic
mũdo. Et q̄ ore quęſo: q̃ impudētia panē ꝺ
cęlo accipiētes: nos panē de terra nō damꝰ
fratribꝰ? Qꝫ ſi adhuc nobis ſuffic̄ copia pa/
trimonia: edamꝰ etiã illã nouiſſimã: ſ; nō mi
nus fauorabilē editionē. Eamꝰ ad carceres:
req̄ramus vinctos hũanis miſerijs ⁊ ango/
ribus ꝯdoleamꝰ. In his eñ oibꝰ tibi occur/
rit chriſtꝰ q̄ cũ ſit incōprehēſibilis ſ̓m deita/
tis naturã: inueniet tñ abs te ꝑ oꝑa miſeri/
cordię. Ipſe eñ dixit: Quia eſuriui: ⁊ dedi Matth.25.
ſtꝭ mihi mãducare: ſitiui: ⁊ potaſtꝭ me: nudꝰ
⁊ operuiſtꝭ me. Uides q̄lia munera ꝑparat
ſ̓mo diuinꝰ. Ibi hiſtriones accipiũt ⁊ gladi
atoreſ: ⁊ perit oē qꝺ ꝑditꝭ dať: h̓ in iſtꝭ eſuriē
tibꝰ ac ſitiētibꝰ ⁊ nudis ęgrꝭ ac victꝭ chriſtꝰ ſe
ſuſcipe ꝓfiteť. Quid ⁊ agꝭ o diues? q̄d cogi/
taſ? q̄d deliberaſ? Chriſto eſuriēte: tu horrea
tua claudiſ: imo ñ claudiſ: ſ; miora deſtruis
⁊ maiora reędificaſ? Chriſto idigēte veſtitu:
tuę veſtes tineis ꝯſumunť? Chriſto egente
tu aurũ quęrꝭ: aurũ deſideras: auruꝫ recon/
dis: oia aurũ vides: aurũ tibi vigilanti co/
gitatio ē ⁊ ſomnia dormienti? Sicut eñ ij q̄
ꝑ inſaniam mente tranſlati ſunt: nō iam res
ipſas ſed paſſionis ſuę fantaſias vident: ita
etiã mens auari auri ſemel vinculis cupidi/
tatis aſtricta: ſemꝑ aurũ: ſemꝑ argentũ vi/

det:ſemꝑ redditus cõputat. Gratius aurũ
intuetꝛ ꝙ̃ ſolem videt. Ipſa eiꝰ oratio ⁊ ſup-
plicatio ad dñm aurum quęrit: ⁊ vellet atqꝫ
optaret vt oĩa ei in aurũ ꝯuerterentꝛ. Deni-
qꝫ qd̓ poteſt frumentũ in aurũ cõuertere co-
natꝛ: vinũ in aurum mutat: lana ei aurũ effi-
citꝛ: omnes fructꝰ eius: oĩe negociũ: omne
qd̓ mouetꝛ: ĩ aurũ vertitꝛ. Interdũ etiã vſurę
arte neq̈ſſima ex ipſo auro aurũ naſcitꝛ. Sʒ
quid agis? Nec ſacietas vnq̃ꝫ nec finis ade-
rit cupiditati. Nam interdũ pueris gulę ni-
mium deditꝭ indulgemꝰ deſideratos cibos
auidiꝰ ſumere: vt nimietate ipſa ſatiati hor
reſcant ⁊ auertant ſe de reliquo ab huiuſce-
modi cupiditate. Auaricia tñ nihil tale pa-
titꝛ: ſed q̃to plꝰ inuenerit: tanto ampliꝰ quę-
Pſ.61. rit. Sʒ quid dicit ſcriptura diuina? Diuitię
ſi affluant: nolite cor apponere. Tu v̓o fluen
tes diuitias obſtruis ⁊ ꝯcludis: vt intra lo-
cos tuos ſtagnantes etiã irruptiones ope-
rentꝛ. Inde deniqꝫ eſt ꝙ etiã horrea tua rum
punt ⁊ deijciũt: paternis nõ ꝯtentę clauſtrꝭ
⁊ auitos terminos excedẽtes. Sʒ q̇d dicis?
Maiora inquit reędificabo. At hoc ſatꝭ in-
certũ eſt: q̇s tibi reędificãdi tempꝰ idulget?
Velociꝰ eñ tu deijceris q̃ꝫ illa erigantꝛ. Ve-
rum ille diues habebat ⁊ malignę cogitati-
onis finẽ dignũ ⁊ terminũ cõpetentẽ: Vos
aũt fratres ſi mihi auſcultatꝭ: reſerate aditꝰ
ꝓmptuarioꝝ veſtroꝝ: et largior diuitijs ve
ſtris atqꝫ fluentior exitꝰ ꝓcuretꝛ q̃ꝫdudũ fue-
rat quęſitꝰ ingreſſus: tanq̃ꝫ affluentiſſimus
fluuiꝰ ad ſegetes rigandas multꝭ deriuatio-
nibus trahitꝛ ꝑ oẽm terrã miſericordię afflu-
entia. An neſcitꝭ: q2 puteoꝝ aqua ſi frequẽ-
tius hauriatꝛ: ⁊ ſalubrior efficitꝛ ⁊ abũdãtior:
ꝙ ſi ocioſa remanſerit ⁊ ĩmobilis: inutilior ⁊
corruptior fit: ſi moueatꝛ ⁊ operetꝛ: cõmunem
oĩbus ⁊ vtilem ꝓferet fructũ? Mete ġ vbe-
res pecũię tuę fructꝰ: orõnes dico paupeꝝ:
interceſſioneſqꝫ ſanctoꝝ qui ꝓ te officiorum
tuoꝝ memores apud iuſtũ iudicem deũ di-
gnis operũ tuorũ allegationibꝰ poſtulent.
Caueamꝰ exemplũ diuitꝭ iſtiꝰ qui dũ ꝑñtes
diuitias ꝯcludit: ⁊ de futuris ſollicitudineʒ
gerit: diuitijs pariťabreptus ⁊ vita ꝓtrahitꝛ
ad tribunal horrificũ: in q̇ accuſatrix quidẽ
huiꝰ aſſiſtit ipſa illa q̃ ⁊ totiꝰ vitę eiꝰ comes
extitit auaricia: defenſor v̓o ⁊ intceſſor nuſ-
q̃ꝫ vllus apparet. Circũſpectat nãqꝫ ſanctoꝝ
multitudinẽ diuinis tribunalibꝰ aſſiſtentẽ:
⁊ intẽtꝭ ac ſollicitꝭ oculis circũluſtrat: ſi quẽ

forte videat carũ ſibi ac familiarẽ ĩ hac vita
obſeq̇o ſuo factuʒ: nec vſq̃ꝫ tñ vllũ inuenit.
Nullꝰ eſt q̇ dicat: Dñe dignꝰ ẽ cui ignoſcas:
dilexit eñ gẽtẽ nr̃aʒ ⁊ eccl̃iaʒ ip̃e ędificauit.
Nullę viduę quę ꝓcedẽtes ⁊ flentes rogent
petrũ: oñdentes veſtimẽta ſua q̃ eis largitꝰ
eſt diues. Nullus ġ miſerebitꝛ ei q̇ nõ eſt mi-
ſertꝰ. Scriptũ ẽ eñ: Beati miſericordes qm̃ Matth.5.
ipſi miſericordiã ꝯſequentꝛ. Et iteꝝ: Date et Luc.6.
dabitꝛ vobis. Et q̃ mẽſura menſi fueritꝭ: ea- Ibidem.
deʒ remetietꝛ vobis. Sʒ ne hęc fortaſſis ad-
uerſus eum temere ⁊ imerito coaceruare vi-
deamur: ſmones ipſiꝰ ꝑcunctemur ⁊ videa-
mꝰ cũ ei fructũ ager vberẽ attuliſſet q̇d ſen-
tit. Facit ſaltẽ h̓ qd̓ vtiqꝫ etiaʒ auaro facere
cõpetebat. Orat deuʒ ⁊ depcatꝛ vt fructꝰ ad
maturitatẽ ſine lęſione ꝑueniãt: ne grando
verberet: ne turbo vaſtet: ne ꝓcella ſubuer-
tat. Solẽt eñ ⁊ hęc frugibꝰ ſępe iam maturꝭ
ĩcidere. Nihil hoꝝ ſ3 deſtruẽ parat horrea:
maiora ędificare. Et ipſe q̇dẽ in corde ſuo lo
quitꝛ: ſ3 q̇ videt in occulto: intra ſe loquentẽ
audit in cęlis: ꝓpterea ei ⁊ inde reſpõſa red
duntꝛ. Quę aũt ſunt q̃ loquitꝛ? Anima inq̇t Luc.12.
habes mľta bona: mãduca: bibe ⁊ epulare.
Nõne ſi dici ita põt: muti aĩalis vox iſta ẽ?
Si eñ porcinã animã habuiſſet q̇d ei aliud
q̃ꝫ mãducandi ⁊ bibẽdi bona nũciare debue
rat? Nũc aũt ita totiꝰ aĩalis hõ eſt: et totus
carneꝰ: vt animã ſuã carnalibꝰ ⁊ corruptibi
libus eſcis exiſtimet eſſe paſcendã: ⁊ ea q̃ in
ſeceſſuʒ egeruntꝛ aĩę ꝑparat ad vtẽdũ: Cuiꝰ
vtiqꝫ natura talis ẽ: vt v̓tutibꝰ alatꝛ: vt v̓bo
dei ſaginetꝛ: vt intellectibus pijs ⁊ religioſis
diſciplinis atʒ exercitijs excolatꝛ. Sʒ q̇d tale
habes bonũ? Hęc bõa ad aĩaʒ defer. Verũ
tibi qm̃ deꝰ ventꝛ eſt: ⁊ totus ſeruꝰ es carnis:
audi dignã appellationẽ q̃ te nõ hoĩm q̇ſq̃ꝫ ſ3
ipſe dñs appellat. Ait eñ: Stulte hac nocte Ibidem.
auferetꝛ abs te aĩa tua: ⁊ q̃ ꝑparaſti cuiꝰ erũt?
Ipſis illis ęternis cruciatibꝰ maior ẽ ſtulti-
cię nota. Qui eñ paulopoſt erat rapiẽdus
a vita: quę cogitat? Deſtruam inq̇t horrea
mea. Cui ego rñdeo: ⁊ recte q̇dẽ facis: nam
vere deſtruere debes horrea iniq̇tatꝭ: ⁊ ea q̃
male ędificaueras manibꝰ tuis: ipſe ſubũte
re: deſtruere ꝓmptuaria ex q̇bꝰ nullꝰ miſeri
cordiam conſecutus eſt: deijcere ac ſubuer-
tere mammonę obſcura et tetra domicilia.
Deſtruam inquit horrea mea ⁊ maiora ędi-
ficabo. Q3 ſi et iſta repleueris: quid quęſo
facturus es? Et iterũ ſine dubio deſtrues:

et iterum reędificabis. Et q̇ finis ſtulti huiꝰ
laboris ⁊ vani: ⁊ inſtãter ędificare ⁊ inſtan-
tius deſtruere. Si vis ġ oſtendã tibi horrea
iam parata: eſurientiũ pauperũ ventres: in
ipſis tuos ꝯclude theſauros. Tales eñ tibi
Matth.6. theſauri ſeruabuntꝛ in cęlis: in q̇bus neqꝫ ti-
nea comedit: neqꝫ fures effodiunt ⁊ furantꝛ.
Sed dicis: cũ ſecũda horrea repleuero: tũc
dabo paupibꝰ? Longos tibi ꝓmittꝭ annos
⁊ ſatis lata vitę ſpacia polliceris. Talis iſta
ꝓmiſſio nõ futurã ꝯtinet humanitatẽ ſed p̄-
ſentꝭ miſericordię dilationẽ. Quid eñ nũc
miſericordiã fieri vetat? Frumẽti copia eſt:
tempꝰ anni ꝓſperũ: eſuriẽtes ꝑſto ſunt flen
tes: nudi circũſtant gemẽtes: vincti de car-
ceribꝰ: ⁊ ęgri de lectulis miſerabilitꝛ ⁊ flebili
lamẽtatione circũſtrepũt: tu miſericordiam
q̇d in craſtinũ differs: cũ hodie crudelis ⁊ im
miſericors fias? Audi ſaltẽ ſapientiſſimi ꝯſi
Prouer.3. lium ſalomonis. Ne dicas inq̇t abi nunc et
Ibidem.27. redi craſtino ⁊ dabo tibi. Nõ eñ ſcis q̇d pa-
riat ſuꝑuentura dies. Sʒ ne hmõi mãdata
ſuſcipias: aures tibi obſtruit auaricia. Non
te oportebat gr̃as agere deo: exultare ⁊ lęta
ri ꝙ nõ ipſe mẽdicans alienas circuis fores:
ſ3 alij añ tuas ianuas ſedẽt a te miſericordiã
poſtulãtes? Tu v̓o difficilis es ad ꝑbendũ:
ꝯtriſtarꝭ ac declinas ne quis tibi paulo mo-
leſtior cogẽte neceſſitate pauꝑtatis exiſtat:
q̃ſi nõ potuiſſet fieri: vt eſſes vnꝰ ex his qui
ante ianuã tuã fame ꝑditi iacent: ⁊ tu q̇dem
ſatis digne: nã voto mẽte ac ꝓpoſito pauꝑ
es: ⁊ totiꝰ boni egenꝰ. Cũ.n. nõ habeas cha
ritatẽ: cũ tibi deſit hũanitas: deſit fides: de-
ſit ſpes in deo: cũ tibi deſit miſericordia: q̇d
te ęgeſtuoſiꝰ: q̇due mendiciꝰ? Pars tua cuʒ
tineis ⁊ muribꝰ horreoꝝ tuoꝝ roſoribꝰ erit.
Qui vtiqꝫ ſi talia nõ videres: ſi nõ corrũpi
ea cerneres ⁊ cõſumi: q̇s tibi ſuadere poſſet
aliq̇d inde largiri? Sʒ ais: Quid iniuſtũ ẽ:
ſi cũ aliena nõ inuadã: ꝓpria diligẽtiꝰ ſuo?
O inpudẽs dictũ: ꝓpria dicis: quę? ex q̇bꝰ
reconditꝭ in hũc mundũ detuliſti: qñ in hac
ingreſſus es luce: qñ de vẽtre matris exiſti:
q̇bꝰ quęſo facultatibꝰ: q̇buſqꝫ ſubſidijs ſti-
patus ingreſſus es? Aduentuʒ tuũ in hunc
Timoth.6. mũdũ diſce ab apoſtolo paulo dicente: Ni
hil eñ intulimꝰ in hũc mũdũ: ſed nec aufer-
re q̇dem q̇d poſſumꝰ: habentes aũt victũ et
veſtitũ: his ꝯtenti ſimꝰ. Terra cõiter oĩbus
hominibꝰ data eſt: ꝓpriuʒ nemo dicat qd̓ e
cõmuni pluſq̃ꝫ ſufficeret ſumptuʒ: ⁊ violentꝛ

obtentũ eſt. Verũtñ nudus ex ventre ma-
tris exiſti: nudus nihilominꝰ ⁊ reuerteris in
terrã: ⁊ ſi q̇dẽ terrę elementũ putas fortuitu
ſubſtitiſſe: impiꝰ es q̇ ignoras ꝯditorẽ deũ: ſi
vere agnoſcis bñficiũ largitoris: gratꝰ eſto
creatori: ⁊ req̇re apud temetipſum rõnẽ: cur
plus tibi q̃ꝫ cęteris ꝑſtitit. Nunq̇d iniquus
eſt deꝰ: vt nobis nõ ęqualitꝛ diſtribuat vitę
ſubſidia: vt tu q̇dẽ eſſes affluens ⁊ abũdãs:
alijs v̓o deeſſet ⁊ egerent? An idcirco magꝭ
q2 ⁊ tibi voluit benignitatis ſuę exꝑimenta
ꝯferre: ⁊ aliũ ꝑ v̓tutẽ patiẽtię coronare: Tu
vero ſuſceptꝭ dei muneribꝰ ⁊ ſi in ſinũ tuum
redactis nihil te putas agere iniquũ: ſi tam
multoꝝ vitę ſubſidia ſolꝰ obtineas? Quis
eñ tam iniuſtꝰ: tã auidus: taʒ auarus: q̃ꝫ qui
multoꝝ alimẽta ſuũ nõ vſum ſ3 abũdantiã
⁊ delitias facit? Neqꝫ eñ minꝰ eſt criminis
habenti tollere q̃ꝫ cũ poſſis ⁊ abũdas indi-
gentibꝰ denegare. Eſurientiũ panis eſt quẽ
tu detines: nudoꝝ indumentũ eſt qd̓ tu re-
cludis: miſeroꝝ redemptio ẽ ⁊ abſolutio pe
cunia quã tu ĩ terra defodis. Tot te ġ ſcias
inuadere bona: q̇t poſſis ꝑſtare qd̓ velis. Bo
na q̇dẽ ais ſunt v̓ba: ſ3 meliꝰ eſt aurũ. Nihil
mirũ: nam et ſi q̇s cũ impudicꝭ de pudicitia
loquatur: ⁊ ſcorta vituperet ⁊ exprobret: ij
animi q̇bꝰ libido dñatꝛ: ⁊ ex ipſa cõmonitio-
ne ad ĩpudicitiã multo acriꝰ accẽduntꝛ. Sed
tibi iterũ añ faciẽ adducã ipſas futuri iudi-
cij dei formas: vt intelligas quales tibi ge-
mitꝰ recõdas. O q̃ꝫ multi p̄cij vbi in die iudi
cij ſmo ille videbitꝛ: de q̇ ſuꝑiꝰ diximꝰ: q̇ ait:
Venite bñdicti patrꝭ mei: ꝑcipite regnũ qd̓ Matth.25.
vobis ꝑparauit patꝛ meꝰ a ꝯſtitutiõe mũdi:
Eſuriui eñ ⁊ dediſtꝭ mihi mãducare. Qualꝭ
tibi rurſuʒ horror: qualiſqꝫ ſudor: q̃les tene-
brę ſuꝑueniẽt audiẽti ꝯdẽnatiõis illiꝰ ſnĩaʒ
q̃ d̓r: Diſcedite a me maledicti: Eſuriui eñ Ibidem.
⁊ nõ dediſtꝭ mihi mãducare. Neqꝫ eñ ĩ his
v̓bis q̇ alia inuaſit arguitꝛ: ſed is q̇ nõ cõiter
vſus eſt ijs q̃ habuit ꝯdemnatꝛ. Nos q̇dem
qd̓ vtile credidimꝰ: cõmonuimꝰ. Siq̇s autẽ
obedire vult diuinis p̄ceptis: nõ ignorat q̃
ſit repromiſſionũ merces. Qui v̓o obedire
nõ vult ⁊ negligit: manifeſta ẽ ignis ęterni
cõminatio: cuiꝰ opto vos exꝑtes effici ⁊ alie
nos: ⁊ effugere pęnas impijs repromiſſas:
facientes illud qd̓ ſcriptũ eſt: vt redemptio
aĩę vr̃ę ſint diuitię vr̃ę: ⁊ ad ꝑparata ꝑgatis
regna cęleſtia: ꝑ eũ q̇ vos vocauit: chriſtum
ieſum: cui ẽ gl̃ia ⁊ iꝑiũ in ſęcl̃a ſęcloꝝ amẽ.

De defectione lunę. lxxxiij

Et ipſi videtis frēs ꝙ mea nō ceſſat hūilitas omni
circa vos ſollicitudine laborare:
⁊ ad frugem bonā vos tota feſtinatione cō-
uertere: ſed quātoplus laboro vobiſcū: tan
to ampliꝰ cōfundor in vobis. Cuꝫ eñ video
tot cōmonitionibꝰ meis nulluꝫ vos habere
ꝓfectum: labor meꝰ iam nō gratulationi eſt
1. Cor. 9. ſed rubori. Dicit beatus aplꝰs: Quis plan
tat vineam: ⁊ de fructu eius nō edit? Quis
paſcit gregem: ⁊ de lacte gregꝭ nō percipit?
Ecce ego paſco gregem chriſti: ⁊ gregis fru-
ctum extorquere nō valeo: paſco gregē dñi
⁊ nulla ex eo religioſitatis alimenta ꝑcipio.
Nulla eñ me fidei eiꝰ dulcedo lętificat: ſed
quicq̇d ex eo ꝓfluit: aſperum ⁊ amarum eſt.
Tunc eñ paſtor chriſtiani gregis lacte refi-
citur: qñ bonoꝝ operum eiꝰ candore lętaꝛ.
Quis eñ fratres in vobis nō grauiꝛ ferat:
non tñ de omnibꝰ dico. Sunt eñ inter vos
quos ad religionis cultuꝫ debeatis habere
exemplo. Quis inquaꝫ nō moleſte ferat: ſic
vos eſſe veſtrę ſalutis imemores: vt etiā cę-
lo teſte peccetis? Naꝫ cū ante dies plęroſq̄
de vrē auaricię cupiditate pulſauerim: ipſa
die circa veſperum tanta vociferatio popu-
li extitit vt irreligioſitas eiꝰ penetraret ad cę
lum. Qḋ cuꝫ requirerem q̇d ſibi clamor hic
velit: dixerunt mihi ꝙ laborāti lunę veſtra
vociferatio ſubueniret: ⁊ defectuꝫ eius ſuis
clamoribꝰ adiuuaret. Riſi eq̇dem ⁊ miratus
ſum vanitatē ꝙ quaſi deuoti chriſtiani deo
ferebatis auxiliū. Clamabatis eñ ne tacen
tibus vobis ꝑderet elementū: tanq̄ infirmꝰ
eñ ⁊ imbecillis niſi veſtris adiuuareꝛ voci-
bus: non poſſet luminaria defendere q̄ crea
uit. Bene igiꝛ facitis q̄ diuinitati exhibetis
ſolatiū: vt vobis iuuātibꝰ poſſit cęlū regere.
Sed ſi vultis hoc pleniꝰ facere: cunctis ⁊ to
tis noctibus ꝑuigilare debetis. Nam quo-
tiens putatis vobis dormientibꝰ luna vim
paſſa eſt: et tñ de cęlo nō corruit? Aut nūq̇d
ſemꝑ circa veſperū defectū patiꝛ: non aliqñ
⁊ circa lucē laborat? Sꝫ apud vos veſꝑtinis
tantū horis laborare conſueuit: qñ copioſa
cęna venter diſtendiꝛ: qñ maioribus pocu-
lis caput moueꝛ. Tunc igiꝛ apud vos labo
rat luna qñ laborat ⁊ vinum. Tunc inquaꝫ
apud vos turbaꝛ carminibuſ globꝰ lunę qñ
calicibus turbanꝛ et oculi. Quō igiꝛ ebrius
videre potes circa lunaꝫ quid agaꝛ in cęlo:
qui circa te nō vides q̇d agaꝛ in terra? Hoc
eſt plane qḋ ait ſanctꝰ ſalomon dicēs: Stul Ecci. 27.
tus ſicut luna mutaꝛ. Mutaris eñ ſicut lu-
na: dum ſtultus ⁊ inſipiens ad motū eius q̄
chriſtianus fueras: incipis eſſe ſacrilegus.
Sacrilegiū eñ creatori cōmittiꝛ: dum imbe
cillitas aſcribiꝛ creaturę. Mutarꝭ ḡ ſicut lu-
na: vt qui pauloante fidei deuotione fulge
bas: poſtea ꝑfidię infirmitate deficiaſ. Mu
taris ſicut luna: dum cerebruꝫ tuū ita extina
nitur ſapiētia ſicut lunę obſcuritas: te vero
teterrimę tenebrę mentis euadūt: atq̄ vti-
nam o ſtulte ſicut luna muteris. Illa eñ ci-
to ad plenitudinē ſuam redit: tu ad ſapien-
tiam nec ſero cōuerteris. Illa velociter colli
git qḋ amiſerat lumen: tu nec tarde fideꝫ re-
cipis quā negaſti. Grauior ḡ tua q̄ lunę mu
tatio eſt. Luna defectum luminis patiꝛ: tu
ſalutis. Q̄ bene igiꝛ ſcriptum eſt de ſapien
te: Et ꝑmanebit cū ſole. Permanet eñ ſapi Pſ. 71.
ens cum ſole: cum ꝯſtantia fidei ꝑmanet cū
ſaluatore. Sed dicit aliquis: Luna igiꝛ non
laborat? Laborat plane: negare non poſſu-
mus: ſed laborat cuꝫ cęteris creaturis: ſicut
ait aplꝰs dicēs: Quia omnis creatura inge Ro. 8.
miſcit ⁊ parturit vſq̄ adhuc. Et īfra: Quo-
niam ⁊ ipſa creatura liberabiꝛ a ſuitute cor-
ruptionis: ⁊ reliqua. Liberabiꝛ inquit a ſer
uitute. Vides ḡ quoniam luna nō laborat
carminibus: ſed laborat obſequijs: nō labo
rat periculis: ſed laborat officijſ: nō laborat
vt pereat: ſ laborat vt ſuiat. Vanitati eñ Ibidē.
creatura ſubiecta eſt non ſponte: ⁊ reliqua.
Ergo luna a ſtatu ſuo nō ſponte mutaꝛ: tu
de ſenſu tuo ſpōte mutaris. Illa in diminu
tione ſui cōditione deduciꝛ: tu in detrimen-
tum tui volūtate ꝑtraheris. Nolo igiꝛ fratꝛ
ita ſis ſicut luna cum deficit: ſ eſto ſicut qñ
eſt plena atq̄ ꝑfecta. Scriptū ē eñ ḋ iuſto:
Sicut luna ꝑfecta in ęternuꝫ ⁊ teſtis in cęlo Pſ. 88.
fidelis.

Increpatio ad populum de abſentia ſua. lxxxiiij

Dudum fratres poſt
[sic: Eberez fratres poſt] hos cōplures dies aliquid vberiꝰ
ꝑdicare: ⁊ reuertēs a tanto exami-
ne ſacerdotū: dulci vos ſermōe reficere. Bñ
dixi examine ſacerdotū: qꝛ ſicut apes de di-
uinarū ſcripturaꝝ floſculis ſuauia mella cō
ficiunt: ⁊ quicq̇d ad medicinā ꝑtinet aiarū:

oris ſui arte cōponunt. Rectē cōparanꝛ api
bus ſacerdotes: qꝛ ſicꝭ apes caſtitatē corꝑis
ꝑferunt: cibū vitę cęleſtis exhibent: aculeū
legis exercent. Puri eñ ad ſanctificationē:
ſuaues ad refectioneꝫ: ſeueri ſunt ad vltio-
nem. Apibus plane ſunt comparandi: qui
velut alueario quodam grām matris eccłię
ꝯtinent: in qua diuerſorum meritorū cellu-
las: dulciſſimis ꝑdicationibus cōponētes:
de vno ſaluatoris examine chriſtianorū ex-
amina multa ꝓducunt. Cum ſemꝑ fratres
nō ceſſauerim vos paterna pietate corripe-
re: miror nihil vos tot meis cōmonitionibꝰ
ꝓfeciſſe: ⁊ doleo ꝙ frequēs prędicatio mea
non vos ꝓfectu aliquo ſalutis corrigat: ſed
quadā ꝯteſtationis pęna ꝯſtringat. Prędi-
catio eñ ſacerdotꝭ in plębe ſaluandis ē cor-
rectio: cōteſtatio iudicandis. Conteſtamur
enim illis ante iudiciuꝫ qḋ illos maneat in
ipſo iudicio: vt tunc omni excuſatione ſub-
mota: ⁊ rei ſint de peccatis: ⁊ obnoxij ꝯtem
ptu. Vñ ⁊ ego interdum parcens vobis ta-
cere vellem: ſed malo vos ꝯtumacię cauſas
reddere q̄ me negligentię ſuſtinere iudiciū.
Comperi eñ fratres ꝙ ꝑ abſentiam meā ita
rari quiq̄ ad eccłiam veniatis: ita pauci ad
modum ꝓcedatis: quaſi me ꝓficiſcente me-
cum pariter veneritis: ⁊ quaſi cū neceſſitati
bus ego ꝑtrahor: vos mecū traxerit ipſa ne-
ceſſitas. Pariter ḡ a domo dei abſentes ſu-
mus: ſed hoc intereſt ꝙ me abſentē neceſſi-
tas efficit vos voluntas. Neſcitis quia etſi
ego ab eccłia deſum: chriſtus ab eccleſia ſua
qui eſt vbiq̄: non deeſt. Venis frater ad ec-
cleſiam: nō inuenis ibi epiſcopū: ſed ſi fide-
liter venis: inuenies ibi epiſcoporū epiſco-
pum ſaluatorem. Nam chriſtianus qui tūc
tantū ꝓcedit ad eccłiam qñ epiſcopus ꝑñs
eſt: nō tam dei cauſa videꝛ ꝓceſſiſſe: q̄ ho-
minis. Nec impleſſe chriſtiani timentis offi
cium: ſed amici deferentis obſequiū. Quid
aūt ego vos arguo: cum poſſitꝭ me vno ſer-
mone conuincere? Conuincor enim cum in
hac parte clericos vobis magꝭ video negli-
gentes. Quomodo eñ poſſum corrigere fi-
lios: cum fratres emendare nō poſſim? Aut
qua fiducia ſuccenſeam laicis: cum a conſor
tibus pudoris verecundia ꝯticeſcam? Ego
aūt fratres nō de omnibꝰ loquor: ſunt certe
quidam deuoti: ſunt ⁊ alij negligentes: ego
neminē nomino: conſcientia ſua vnūquēq̄
conueniat.

Poſt increpationem conſolatio ad populum. lxxxv

Amarior fortaſſe fu
erit increpatio mea ſuꝑiore dñi-
ca ꝙ pleroſq̄ de vobis acriꝰ ma-
giſterij ſeueritate cōuenerim: et ſim ꝓſecutꝰ
quę aliquot nō blandimenta deferrent: ſed
triſticiam irrogarent. Verum nihil mea in-
tereſt: ego eñ gaudeo ſciens diſcipuli triſti-
ciam magiſtri eſſe lęticiam. Tunc eñ audi-
tor ꝓficit: qñ auſteriora annūciat ꝑdicator:
ei ſalus gigniꝛ qñ triſticia emēdationis in-
geriꝛ. Dicit eñ beatus aplꝰs: Naꝫ quę ſm 2. Cor. 7.
deum eſt triſticia ſalutem ſtabilem operaꝛ.
Recte ḡ lętor quia ſalutem operor cum ob-
iurgo: męreat licet filius mei aſperitate ſer-
monis: me tñ delectat qui ꝓficere illū intel-
ligo ꝑ męrorē. Ait ſanctus aplꝰs: Quis eſt Heb. 12.
eñ filiꝰ quē nō verberat pater? Nō eñ oſcu
laꝛ ſemꝑ pater filiū: ſed ⁊ aliqñ caſtigat. Er-
go qñ caſtigaꝛ qui diligiꝛ: tunc circa eū pie-
tas exerceꝛ. Habet eñ et amor plagas ſuas
quę dulciores ſunt cum amarius inferunꝛ.
Dulcior eñ eſt religioſa caſtigatio: q̄ blan-
da remiſſio. Vñ ait ꝓpheta: Dulciora ſunt Prouer. 27.
vulnera amici: q̄ volūtaria oſcula inimici.
Igiꝛ fratres qꝛ poſt increpationis męę vti-
lia verba credo vos benignitate ſenſuū ꝓfe
ciſſe: de ſacris lr̄is aliqua cōferamus. Sicut
eñ fons qui nō ſolito hūore diſtillat exagi-
tatur ſurculis et ita largior inueniꝛ: ac ꝑmū
ex eo turbida aqua ꝓduciꝛ vt vnda purior
ſubſequaꝛ: ſic ergo ⁊ ſanctitas veſtra aſpera
ta q̇deꝫ fuerat auſteritate ſermonis: ſed de-
uotior facta ē dulcedine pietatꝭ. Turbulen-
tium eñ quiddam veſtri animi forſitan reti
nebant: ſed iam ex veſtris moribus ꝓfluit
omne qḋ purum eſt. Videamus ḡ quid ſit Matth. 16.
qḋ ait ad diſcipulos ſuos dñs: Vos autem
quē me dicitis? Non igiꝛ tanq̄ ignarus inter-
rogat dñs quid ḋ eo populi diſcipuliq̄ ſen-
tirēt: ſed tanq̄ ſciens vniuerſoꝝ mentes: fi-
dem manifeſtare voluit ſingulorum: vt qḋ
corde credebant: ore narrarent. Alij eñ he-
liam eſſe credebāt dñm: alij hieremiam: alij
iohānem baptiſtam: petrus ſolus chriſtum
dei filium ꝯfiteꝛ. Gradus q̇dam ſunt fidei: ⁊
qui deuotius credit: religioſius ꝯfiteꝛ. Pro
hac deuotione diciꝛ petro: Beatus es tu ſi- Ibidem.
mon bariona: qm̄ caro ⁊ ſanguis nō reuela-
uit tibi: ſed pater meꝰ qui eſt in cęlis: Et ego

dico tibi: Tu es petrus: ⁊ ſup hanc petram
ędificabo eccliaꝫ meã. Cũ vocaret̃ ḡ ſimon:
ꝑ hãc deuotionẽ vocatꝰ eſt petrꝰ. Legimus
1.Corī.10. dicẽte aplõ de ipſo dño: Bibebãt de ſpũali
petra: Petra autẽ erat chriſtꝰ. Recte igit̃ qꝛ
petra chriſtꝰ: ſimon nũcupatꝰ eſt petrꝰ: vt q̄
cũ dño fidei ſocietatẽ habebat: cum dño ha
beret ⁊ noĩs dñici vnitatẽ: vt ſicut a chriſto
chriſtianꝰ dꝛ: ita ⁊ a petra chriſto petrꝰ aplus
vocaret̃. Sꝫ nec ꝑploꝝ opinionẽ poſſumꝰ re
ꝓbare: q̄ vnũ de ꝓphetꝭ dñm exiſtimabãt.
Nã ideo nõnulli velut heliã ſaluatorẽ forſi-
tan putauerũt: qꝛ ad cęlos helias ſicut ſal-
uator aſcendit: ꝫ non ſicut helias chriſtꝰ eſt.
Ille.n.ad cęlos rapit̃: iſte regredit̃. Ille tã-
q̃ infirmꝰ ignea quadriga ſubuehit̃: h̄ tanq̃
deꝰ ꝓpria v̄tute portat̃. Ille ſicut hõ ducit̃:
h̄ ſicut ſaluator aſcẽdit. Ille ducẽtes ſequit̃
angelos: comitãtes ſibi ãgelos iſte ꝑcedit.
Deniq̃ ideꝫ angeli remeãtes in terrã a dño
Act.1. ſaluatore dixerũt ad aplos: Uiri galilęi q̄d
ſtatis aſpiciẽtes in cęlũ? Hic ieſus q̄ receptꝰ
eſt a vobis: ſic veniet: quẽadmodũ vidiſtis
eum euntem in cęlum.

De barbaris nõ timendis. lxxxvi

Primus anteriore

d dñica niniuitas i tribulatiõe po-
ſitos diuinitatꝭ miſericordiã per
abſtinẽtiã meruiſſe: ⁊ ciuitatẽ ſuã de ꝑiculo
ieiunijs liberaſſe: tanteq̃ eos fuiſſe ſapię vt
nõ alienis ſe p̄ſidijs defenderẽt: ꝫ ꝓpria de-
uotione ſaluarẽt. Nã nõ ſtatim deſperaue-
rũt de ſalute ſua: qꝛ audierũt a ꝓpheta: cuꝫ
ciuitatꝭ ſe męnibꝰ ſubũtendos: ꝫ q̃to ꝓxim
annũciabat̃ excidiũ: tanto magꝭ religioſis
actibꝰ armabant̃: nec reliquerũt euertendã
ciuitatẽ ſuã: ꝫ in ea potiꝰ ꝑmanſerũt: ſapiẽ-
tes.ſ. vt q̄ ciuiũ vexabat̃ peccatꝭ: ciuiũ orõ-
nibꝰ ſaluaret̃: ⁊ cui ꝑditionẽ mala ꝯuerſatio
intulerat: ei ſalutẽ deuotio religioſa ꝯferret.
Iuſtũ.n.erat vt q̄s fuerat paſſa peccatores:
eoſdẽ haberet ꝓprios defenſores. Ciuitati
eñ nõ niſi ꝓpt̃ ciuiũ peccata infert̃ excidiũ:
deſine ḡ peccare ⁊ ciuitas nõ peribit. Quid
fugis patriã: ſi vis ſaluus eſſe: tua potiꝰ pec
cata ſubterfuge. Si tu peccare deſierꝭ: victꝰ
Geñ.18. eſt inimicꝰ. Dicit ad abraã ſcriptura diuina
ꝑ decem iuſtos patriã poſſe ſaluari. Igit̃ ſi
iuſti ſunt q̄ ſaluã faciãt patriã: vtiq̃ iniuſti
ſunt q̄ relinquũt. Et ſi illi ꝓpter p̄ſentiã ſuã
ꝯſequunt̃ grãꝫ: neceſſe ẽ vt ij ꝓpt̃ deſolatio
nẽ mereant̃ offenſaꝫ. Iniuſtꝰ plane ⁊ implꝰ
eſt filiꝰ: q̄ periclitantẽ deſerit matrẽ. Mater
eñ quodãmõ dulcꝭ eſt patria q̄ te genuit: q̄
nutriuit: q̄ vt fugere poſſis: te diuiteꝫ fecit.
Nã ſi nõ tibi ſuppeteret ſumptꝰ copioſa ſub-
ſtantia: fugę p̄ſidiũ nõ haberes: atq̃ iõ aua
ricia ductꝰ dũ metuis diuitias tuas ꝑdere:
implꝰ in matrẽ eſſe nõ dubitas. Unñ intelli-
gimus plus te pecunię tuę ꝯſulere q̃ ſaluti.
Dic mihi o bone ciuis: cur fugere diſponis:
cur patriã derelinq̄s? Captiuitateꝫ fortaſſe
metuis. Da veniã: nõ intelligꝭ: neſcis q̄ hęc
ẽ p̄ma captiuitas patriã nõ videre: ⁊ q̄d gra
uiꝰ ẽ omni malo hoſtili ꝑegrinatiõis exiliũ.
Solet q̄ aliq̄d ſcelerꝭ admiſerit: hmõi pęna
dãnari: vt pellat̃ patria: regionibꝰ incogni-
tis relegēt̃. Hoc igit̃ malũ ꝓpria tibi ꝓuides
volũtate: q̄d ſolet ſupplicij cã dãnatꝰ excipe.
Sed ponamꝰ te forti eſſe aĩo ⁊ ęquanimiter
tolerare poſſe ꝑegrinatiõis iniuriã. Dic mi-
hi q̄ int̃ extraneos libertate victurꝰ: nõne cũ
loqui cęperis: obijciet̃ tibi: Unñ iſte exul? vñ
iſte fugitiuꝰ aduenit? Nã ⁊ nr̃aꝫ ciuitatẽ op
p̄mere nitit̃: ſicut patriã ſuã preſſit. Ita aũt
apoꝛiaberis: ita ꝯturbaberꝭ: vt libertati tuę
metuẽs verearꝭ ne ingenuitatis tuę ibi nõ
inuenias aſſertorẽ. Mihi crede: i aliena pa-
tria tãta auditurꝰ es: quãta in tua pr̃ia alijs
ſępe dixiſti. Illud aũt nolo dicere: q̄d q̃uis
diuiſis i patria tua copijs ꝑfruaris: ſtatiꝫ vt
exieris de domo tua: mendicus ⁊ pauꝑ es.
Dicit ḡ deꝰ ad abraam ꝑ decẽ iuſtos ciuita-
tem poſſe ſaluari. Male igit̃ de te ſentꝭ ꝑple
chriſtiane: ſi in tãto cętu nr̃o ad ſaluandam
ciuitatẽ decẽ iuſtos eſſe nõ credis. Dum eñ
deſerꝭ patriaꝫ: ꝓfiteris nõ in ea eſſe dignos
quoꝝ meritꝭ liberet̃. At ego vereor ne oĩbꝰ
in ea iuſtꝭ relictis tu ſolꝰ q̄ deſeris inueniarꝭ
iniuſtꝰ. Sꝫ nolo de deceꝫ iuſtoꝝ numero te
ꝑturbes: legimꝰ etiaꝫ q̄ de ſodomitaꝝ exci-
dio meritꝭ ſuis loth ſolus liberauerit ciuita
tem: q̄ magꝭ valuerit ad ſaluandũ vniꝰ gra-
tia q̃ ad euertendum peccata multoꝝ. Ex-
eunti eñ illi d̄ ſodomis hoſpitij cauſa ſegor
parua cõcedit̃. Q̄ ſi iuſto hoſpitij donat̃ ci-
uitas: q̃to magis iuſto patria ꝯcedit̃?

Item de eodem. lxxxvii

Epe dixiſſe me me-

f mini q̄ hoſtiuꝫ tumultus bellico-
ſos timere minime debeamꝰ: nec
quãlibet copioſam hoſtiũ multitudinẽ for-
midare: qm̃ ſic ait dñs: maior eſt q̄ in nobis
eſt: q̃ q̄ in h̄ mũdo: hoc eſt: potentior eſt ad

ꝓtegendos famulos ſuos chriſtꝰ q̃ diabolꝰ
ad inſtigãdos inimicos. Quis eñ ideꝫ dia
bolꝰ colligat ſibi turbas: ⁊ crudeli eas armet
inſania: tñ facile deſtruunt̃: qꝛ melioribꝰ po
pulũ ſuũ ſaluator circũdat auxilijs. Ait eñ
Ps̃.33. ꝓpheta: Immittet angeluꝫ dñs in circuitu
timentiũ eũ ⁊ eripiet eos. Q̄ ſi angelus dñi
timẽtes eũ de ꝑiculis eripit: non põt timere
barbaꝝ q̄ timuerit ſaluatorẽ: nec põt metu-
ere hoſtꝭ impetũ q̄ chriſti p̄cepta ſeruauerit.
Pręcepta eñ chriſti arma ſunt chriſtianis: ⁊
diuinꝰ timor terrorẽ a nobis expellit hoſti-
lem. Arma aũt hęc nr̃a ſunt q̄bꝰ nos ſalua-
tor inſtruxit: orõ: miſericordia atq̃ ieiuniũ.
Ieiuniũ eñ meliꝰ q̃ murus tuet̃: miſericor-
dia faciliꝰ liberat q̃ rapina: orõ longiꝰ vul-
nerat: q̃ ſagitta. Sagitta eñ nõ niſi ꝓxime
ꝯſpectũ ꝑcutit aduerſariũ: Oratio aũt etiaꝫ
longiꝰ poſitũ vulnerat inimicũ. Sic nanq̃
heliſęus ꝓpheta cũ eũ vellet rex ſyrię capti-
uare: ac ſuę ſubdere ditioni: multiſq̃ eũ ar-
matoꝝ cinxiſſet agminibꝰ: nõ eſt territꝰ: nõ
4.Regꝭ.6. turbatꝰ: ꝫ annũcianti puero ait: Noli time-
re: plures eñ nobiſcũ ſunt: q̃ cuꝫ illis. O fi-
des ſancti ꝓphetę: nõ timet aduerſarios q̄s
ꝓſpicit: qm̃ ſcit angelos ſecũ eſſe q̄s credit:
nõ metuit t̃renas inſidias: qꝛ cęleſtia adeſſe
ſibi nouit auxilia. Plures inquit nobiſcum
ſũt q̃ cũ illis. Mira res: plures e cęlo defen
ſores meret̃ ſanctitas: q̃ in terrꝭ oppugnato-
res adduxit improbitas. Plures nobiſcum
ſunt q̃ cũ illis. Uidete beatitudinis meri-
tum: ꝓpheta nũciat etiã d̄ multitudine: cũ
puer adhuc icertꝰ ſit d̄ ſalute. Spũales ocu-
li carnalibꝰ q̃to plus cernũt? Hic ꝑſpicit ar-
matoꝝ numerũ: ⁊ ille nõ cernit defenſionis
indiciũ. Quãta eſt diuina miſericordia: de-
fert̃ hoĩbus bñficiũ: nec videt̃ auxiliũ: peri-
clitantẽ ꝯſequunt̃: ⁊ neſciũt. Hęc eſt eñ pie-
tas ſaluatoris: vt interueniat saluti: ac non
ſe ꝓdat aſpectu: ſentiat̃ bñficijs: ⁊ nõ cernat̃
obtutibꝰ. Unñ errat q̄ putat cũ ꝓſpere aliq̄d
geſſerit: ꝓpria ſe fortitudine ſuꝑaſſe. Scire
eñ debet q̄ adũſarij meritꝭ magꝭ q̃ virtute
vincunt̃: ⁊ nõ tã v̄tute q̃ ſanctitate ſuꝑant̃:
ſicut ſanctꝰ heliſęus hoſtes ſuos nõ armis
ſuꝑabat: ꝫ orõne vincebat. Nã cũ idem mi-
niſtro ſuo ad depellendũ eiꝰ timoreꝫ plures
adeſſe diceret defenſores: nec metus ab illo
Ibidem. poſſet auferri: tũc orauit ad dñm dicẽs: Dñe
aperi oculos eiꝰ vt videat. Et apti ſunt ocu
li eiꝰ: ⁊ vidit: ⁊ ecce mons totꝰ plenꝰ eq̄tatu:
⁊ reliqua. Orõ ḡ ꝓphetę aperuit oculos pu
eri: nõ mirũ ſi orõ aperuit oculos vt videret
exercitus. Nõ mirũ inquaꝫ ſi nouos inſerit
oculos: q̄ noua ꝓmeret̃ auxilia. Aut cur nõ
aciei ꝓducat obtutũ: q̄ acies inſtruxerat an
geloꝝ? Cur inquã nõ orõne ſua hebetudinẽ
pupillaꝝ detegeret: q̄ meritis ſuis caliginẽ
nubiũ penetrauit? Neceſſario ḡ ſanctus he
liſęus h̄ facto miſtro formidoloſo p̄ſtitit ſe-
curitatẽ: cui iam refuderat claritatẽ: ⁊ remo
uerat viſionis cęcitatẽ: geminoq̃ eũ remu-
nerans bñficio abſoluit eiꝰ metuꝫ: abſoluit
obtutũ: minꝰ timere cępit poſtq̃ plus vide-
re ꝓmeruit. Nam ⁊ pacẽ parit̃ ꝓmeruit ⁊ vi
ſum. In montibꝰ ḡ cernunt̃ armati: apparet
eos vere deſcẽdiſſe de cęlo: quoꝝ aduentus
p̄mũ in montibꝰ reperit̃. Ipſa eñ locoꝝ ꝓ-
ximitas h̄ demonſtrat q̄ deſcẽdentes de cę-
lo nõ niſi iuga colliũ ſibi vicina calcauerint.
Tũc igit̃ orauit heliſęus: ⁊ oẽm hoſtilẽ exer
citum cęcitate ꝑcuſſit. Nõ mirũ ſi adũſarijs
cęcitatẽ intulit q̄ famulo largitꝰ ẽ claritatẽ:
⁊ ſi hoſtibꝰ aufert viſum q̄ miſtro p̄ſtat aſpe
ctuꝫ. Ubi ſũt q̄ dicũt: plus q̃ p̄ces ſanctoꝝ
hoĩm arma poſſe? Ecce vna orõ heliſęi totũ
exercitũ vulnerauit: ⁊ vnius ꝓphetę meritꝭ
oĩs eſt hoſtiũ numerus captiuatꝰ. Quę ca-
teruę regũ: quę turba militũ talẽ victoriam
ꝑpetrarũt: vt ita hoſtes ꝓſternerẽt: vñ illis
nullꝰ occumberet? Hęc eſt vera: hęc incruẽta
victoria: vbi ſic aduerſariꝰ vincit̃: vt de vin-
centibus nemo lędat̃.

De ſctõ propheta heliſęo. lxxxviii

Irum forſitan vide

m atur q̄ añ dies ſancti heliſęi grãꝫ
deſcribẽtes diximꝰ in defenſionẽ
ipſiꝰ de cęlis auxilia deſcendiſſe: ⁊ armatos
eq̄tes ſiue q̄drigas ei diuinitꝰ affuiſſe: aſti-
tiſſe etiã circa ipſum quadrigaꝫ igneã. Ma-
gna quidem res: ſed in viro ſancto mirãda
nõ eſt. Quid eñ mirum ſi is auxilia meret̃
e cęlo: cuiꝰ animus ſemꝑ in cęlo eſt: ſicut ait
apľus: Noſtra aũt ꝯuerſatio i cęlis ẽ. Ergo Philꝭ.3.
ſi noſtra ꝯuerſatio in cęlis eſt: ⁊ cęleſtiũ con-
uerſatio põt eſſe nobiſcũ: hoc eſt: vt q̄ vita
viuimus angeloꝝ recte ꝯſortiũ mereamur.
Eſt ḡ ſancte viuentibꝰ q̄dã int̃ ſe cognatio:
ꝯiunctio atq̃ ſocietas: nec int̃eſt vtrũ in cę-
lis maneãt: an in terris angelici ſint habitꝰ
vel humani: dũmodo i ijs ſint eadẽ vita vl̃
ſanctitas. Cõuerſatio eñ cõnectit q̄s ſepa-
rat elementũ: ⁊ diuerſis licet corporibꝰ diui
dant̃: ijſdem tñ actibꝰ cõiũgunt̃. Atq̃ ideo

ſit vt sancti ſibi ꝗdam ꝯſortio coherentes a
ſe inuicē nō diſcedāt: ⁊ modo angeli ad ter/
ras veniant: modo hoies ad celeſtia trāſſe/
rant: ac ꝓfectu meliore ꝗbus vita cōmunis
eſt: incipiūt illis viuēdi etiā elemēta eſſe cō/
munia. Sꝫ dicit aliqs: Frequent audiuim⁹
angelos ad hoies deſcēdiſſe: audire etiā cu/
pimus qm̄ hoies ad celeſtia tranſmigrarint.
4. Reg. 2. Manifeſta res ē: ⁊ in ꝓmptu poſita. Helias
magiſter heliſei nōne angelis ducentib⁹ ra/
ptus ad celū ē: ⁊ quadriga ignea impoſitus
ꝗſi in ꝗdaꝫ triūpho victor aſcendit? Victor
em̄ extiterat nō gentiū barbaraꝝ: ſed ſecu/
lariū voluptatū. Siqdē grauiores inimici
ſunt praui mores ꝙ hoſtes infeſti: vt facili⁹
intelligamus hoc tpe malignitatē hoſtium
vinci poſſe ꝙ morum. Ergo heliā angeli ad
celū ꝑferūt: heliſeum angeli ꝗ magiſtrū por
tauerunt: diſcipulū tuebant: ⁊ noticia qua/
dam obſequia ꝗ patri exhibuerāt: etiā filio
deferebant. Ipſe em̄ helie ſpūalis eſt filiuſ:
ipſe ei⁹ heres eſt ſanctitatꝭ. Recte aūt heli/
ſeus helie ſpecialis fili⁹ dicit: ꝗ aſcēdens ad
celū ſpūm duplicē ei ſue gratie dereliqt. Cū
em̄ data eſſet facultas heliſeo vt peteret qd
vellet prius ꝙ ab eo reciperet helias: peti/
uit vt duplex ſpūs helie fieret in ipſo. Tūc
dixit helias: dure petiſti: ſed fiet tibi. O he/
reditas ꝓcioſa in qua plus heredi relinquit
ꝙ habet: plus ꝯſequit ꝗ accipit ꝙ poſſide/
ret ꝗ largit. Precioſa plane hereditas ꝗ dū
a patre transfert ad filiū: meritoꝝ quodam
fenore duplicat. Igit helias cū ſimplicē ſan
ctitatis ipſe haberet ſpūm: heliſeo duplicēꝫ
dereliquit. Mirum ꝙ in modū plus helias
gr̄e dimiſit in terris ꝙ ſecuꝫ portauit ad ce/
los: ⁊ licet ipſe ad altiora tot⁹ transfert cor/
pore: apud filiuꝫ tm̄ maiore manet ſanctita/
te. De heliſei aūt meritꝭ qd dicam⁹: cui⁹ hec
ꝓma laus ē: ꝙ patrē voluit gr̄a ſuꝑare: Dū
dari ſibi ampli⁹ poſtulat: ꝙ ſcit apud eum
eſſe ꝗ poſſidet: auarus qdē eſt in petendo: ſꝫ
idone⁹ in ꝓmerendo. Dū em̄ a p̄re plus exi/
git ꝙ habebat: facit eū meritꝭ ſuis plus ꝓ/
Ibidem. ſtare ꝙ poterat. Nam cū ideꝫ heliſeus poſt
aſcēſuꝫ ſui mgr̄i veniſſet hierico: ⁊ rogat⁹ a
ciuib⁹ vt in eadē ꝯſiſteret ciuitate: dixerunt:
cōmoratio oppidi bona ē: ſꝫ aque male ⁊ ſte/
riles ſunt. Tūc ꝓcepit ſibi dari vas fictile: ⁊
recondito in eo ſale veniens ad exit⁹ aquaꝝ
ꝓiecit in aquas dicēs: Hec dicit dn̄s: ſana/
ui aquas iſtas: non erit ex eis moriens neqꝫ
ſterilis: ⁊ ſanate ſunt aque vſqꝫ in hūc dieꝫ.

Videte ꝗ heliſei quāta ſint merita: cui⁹ pri/
ma i ciuitate hoſpitalitas filioꝝ eſt magna
fecūditas. Dū em̄ ſterilitatē auertit aquaꝝ:
ſucceſſionē largit hereduꝫ. Non em̄ h̄ facto
vnū heliſeus ſanauit hoiem: aut vni⁹ dom⁹
ꝓſtitit medicinā: ſed toti⁹ ciuitatꝭ ꝑplm repa
rauit. Si em̄ tardius h̄ feciſſet: interueniēte
ſterilitate ſeneſcētib⁹ cunctꝭ ciuitas ſine ha/
bitatore remanſerat. Igit heliſeus dū cura
uit aquā: curauit ⁊ plebem: ⁊ dū fontem be
nedixit vndarū: fontē quēdā induſit aiaꝝ.
Nam ſicut ſanctificatiōe ei⁹ de occultꝭ terre
venis aqua ſana ꝓdiuit: ita de occultꝭ vul/
ue viſcerib⁹ ſoboles ſana ꝓceſſit. Nō em̄ ſo
la tantū fluēta bn̄dixit heliſeus ꝗ fontiū iā
gremio tenebant: ſed ⁊ illa ꝗ hūido tr̄e ſolo
adhuc indiſcreta paulatim erāt in poſteruꝫ
defluxura. Vn̄ ait ſcriptura: ad exit⁹ aqua/
rum bn̄dixiſſe heliſeū: vt ſtillantē aquā ꝓus
ſanctificatio ſuſciꝑet ꝙ ſinus fontꝭ include/
1. Cor. 10. ret. Igit qm̄ dicit apl̄us paulus: Hec i figu
ra ꝯtingebāt illis. Videamus ꝗ: ipſa figura
quā habeat veritatē: hoc ē: reqram⁹ que ſit
iſta ciuitas ꝗ ſterilitate laborabat: vel quid
ſibi velit vas fictile: qd etiā vt aſperſi ſales
afferant ſuauitatē. Legim⁹ in eodē apl̄o di/
Gal. 4. ctum eſſe de eccl̄ia: Letare ſterilis ꝗ nō pa/
ris: erūpe ⁊ exclama que nō parturis. Ergo
eccl̄ia eſt illa ſterilis ciuitas ꝗ ante aduentū
chriſti aquaꝝ vitio: h̄ eſt: ſacrilegio gentiliū
ꝑploꝝ ſterilitatē ſuſtinēs deo filios ꝓcreare
nō potuit: at vbi venit chriſt⁹ velut vas fi/
ctile: aſſumens corp⁹ hūanū ſanauit aquaꝝ
vitia: hoc eſt: reſecauit ſacrilegia ꝑploꝝ: ſta/
tim eccl̄ia ꝗ erat ſterilis: cepit eſſe fecunda.
Ibidem. Vn̄ ⁊ apl̄s dic: Letare ſterilis ꝗ nō parꝭ: erū
pe ⁊ clama que nō parturꝭ: qꝛ multi filij de/
ſerte magiſꝙ ei⁹ ꝗ habet virū. Plures eniꝫ
filios ex ea eccl̄ia que erat ſteriliſ: ꝓcreauit:
ꝙ ſynagoga ꝗ erat fecūda: ſuſcepit. Aſperſi
aūt ſales ꝗ ſunt ꝗ attulerunt medicinā: faci
Matth. 5. le cognoſcim⁹: dicit dn̄s ad apl̄s ſuoſ: Vos
eſtis ſal terre. Ergo ſi apl̄i ſalib⁹ comparati
ſunt: recte figura complet. Sicut tunc effuſi
de vaſculo ſales ꝯdierunt aquas: ita ⁊ nunc
miſſi a ſaluatore apl̄i ꝑplos cōdiunt vniuer/
ſos: vt ablata ſterilitate vitioꝝ ꝓlem incipi
ant germinare virtutum.

De bellico tumultu. lxxxix

Mouet fortaſſe vos
frēs ꝙ tumult⁹ belloꝝ ⁊ icurſio/
nes ꝓliorum fieri audiuim⁹ aſſi/

due: ⁊ cur nr̄is tꝑib⁹ fiant: dilectionē veſtrā
fortaſſe pl⁹ moueat. Sꝫ hec cā eſt: qꝛ quāto
magꝭ ꝓximi ſum⁹ mūdi excidio: tāto magꝭ
regno ſum⁹ ꝓximi ſaluatoris. Ipſe em̄ dn̄s
Luc. 21. ait: In nouiſſimis dieb⁹ exurget gens adu/
ſus gentē: ⁊ regnū aduerſus regnū: cuꝫ aūt
videritis bella ⁊ terremot⁹ ⁊ fames: ſcitote
qm̄ in ꝓximo eſt regnū dei. Ergo vicinitas
iſta belloꝝ vicinū magꝭ nobis chriſtum eſſe
demōſtrat. Atqꝫ iō venientē adūſariū time
re nō debeo: qꝛ ꝑ hec ſigna venire poti⁹ itel/
ligo ſaluatorē. Quis em̄ iſte metū incutiat
tꝑalē: ille tm̄ deſerit ſempiternū. Potens eſt
ideꝫ dn̄s: vt ⁊ hoſtilē a nobis repellat pauo
rem: ⁊ ſuā nobis ꝓſentiaꝫ largiat. Per hos
igit belloꝝ tumult⁹: mūdi ꝗddaꝫ ſignificat
excidiū. Futurū em̄ iudiciū dei hec inqetu/
do ꝓcedit. Eſt aūt quoddā cōmonitiōis in/
diciū dei: videre qd metuiſ: vt poſſis intelli
gere plus ſupeſſe qd metuas. Dū em̄ cauti
ſum⁹ ad ea ꝗ cernim⁹: cautiores ad illa effici
mur que ſperam⁹. Vir aūt ſapiens his acti
bus tr̄enis inſtruit quēadmodū futuri ſecl̄i
debeat declinare iudiciuꝫ. Dū em̄ ꝑſpicit in
hac cōmuni ꝑturbatiōe ꝓores viros tuitio/
nes menib⁹ ꝓparare: ipſe admonet quēad/
modū in futura euerſione mūdi defenſionē
chriſtianis ꝓparet aiab⁹. Cernim⁹ armari ci
uitatꝭ portas: debem⁹ etiā pri⁹ in nobis por
tas armare iuſticie. Sūt em̄ porte iuſticie d
Ps. 117. ꝗb⁹ ſanct⁹ ꝓpheta dixit: Aperite mihi por/
tas iuſticie: ⁊ reliq. Tunc aūt ciuitatꝭ porta
munita eē poterit: ſi pri⁹ i nob porte iuſticie
muniant. Ceterū nihil ꝓdeſt muros muni/
re ꝓpugnacul: ⁊ deū ꝓuocare peccatꝭ. Illa
em̄ ꝯſtituit ferro: ſaxis ⁊ ſudibuſ: hec armet
miſericordia: inocētia: caſtitate. Illa teloꝝ
multitudine cuſtodit: hec orationū frequen
tia defēdat. Et ad plenā tuitionē vrbiū por
tas ꝓncipū ſolent ſigna ꝓcedere: Aiaꝝ autē
noſtraꝝ portas ſignū ſaluatoris anticipet.
Ergo frēs ꝓpter futuꝝ mūdi excidiū armis
nos celeſtib⁹ muniamur: accingamur lorica
fidei: ſalutꝭ galea ꝓtegamur: vbo dei velut
ſpūali gladio defendamur: qui enim his ar
mis inſtruct⁹ fuerit: nec ꝓſentē ꝑturbationē
metuit: nec futurū iudiciū ꝑtimeſcit. Siqdē
ſanctus dauid hac deuotione ꝓtect⁹: goliā
illū fortiſſimū armatū ⁊ inermis occiderit:
et virū bellicoſum ſub munitionib⁹ vndiqꝫ
circūſeptū ſola fidei virtute ꝓſtrauerit. Cū
em̄ ſanct⁹ dauid nō operiret galea: nō ꝓcin/
geret clypeo: nō lancea vteret: occidit illuꝫ

nō telo ferreo: ſꝫ gladio ſpūali. Quiſ em̄ in/
ermis oculis hoim videret: ſatis tm̄ erat gr̄a
diuinitatꝭ armat⁹. Verꝫ ipſe ſpūalis gladi⁹
nō fuit gladius. Nō em̄ gladio golias: ſꝫ la/
pide ꝓſtrat⁹ occubuit. Legim⁹ in ſcripturis
lapidis vocabulo chriſtū figuralit deſigna/
Ps. 117. ri: ſicut ait ꝓpheta: Lapidē quē reprobaue/
runt edificantes: h̄ fact⁹ eſt in caput anguli.
Igit cū lapide golias ꝑcutit: chriſti virtute
ꝓſternit. Et in qua tandē corpis parte ꝑcu/
tit: in fronte ſcꝫ. Gentilis em̄ ⁊ ſacrileg⁹ hō
ibi ꝑcutit a chriſto: vbi deerat chriſt⁹: et ibi
infert ei mortꝭ exitiū: vbi ſignū ſalutꝭ nō in/
uenit. Quis em̄ eſſet golias vndiqꝫ armoꝝ
ꝓtectione munit⁹: frons tm̄ eiuſ patebat ad
mortē: qꝛ ſignaculū ſaluatoris nō geſtabat.
Atqꝫ ideo ibi perimit: vbi nudus a dei gr̄a
reperit. Hec aūt in figura facta eſſe nemo ꝗ
neſciat. Nam ⁊ dauid armoꝝ indumentꝭ ſe
ſe añ ꝓcinxerat: ſꝫ cū eſſet in ijs grauis ⁊ im/
peditus ita vt ambulare vix poſſet: eadem
ſine cunctatiōe ꝓiecit: ſignificans arma illa
hui⁹ mūdi vana et luxurioſa eſſe opa: quib⁹
ꝗ ſe ꝑmiſcere voluerit: tanꝙ grauis ⁊ gradi
endi ad celū curſuꝫ liberꝝ nō habebit: ſimul
⁊ illud nos docuit: ꝙ nō in armis tantū ſpe/
randa victoria ē: ſꝫ in noie ſaluatoris orāda.

De dedicatione baſilice. xc

Legim⁹ in ſctō euā/
Luc. 7. gelio cū centuriōis cuiuſdā ſeru⁹
ꝗ erat illi ꝓcioſior: ꝗui paralyſis
egritudine laboraret: ⁊ ꝑ ſeniores iudeoruꝫ
ille centurio rogaret ſaluatorē vt ei⁹ dolori/
bus mederet. Erat em̄: vt ait ſcriptura: mo/
ritur⁹: Int cetera ad maiorē cōmendatiōis
Ibidem. gr̄am ſeniores dixiſſe dn̄o: qꝛ dignuꝫ eſt vt
hoc illi ꝓſtes: Diligit em̄ gentē nr̄aꝫ: ⁊ ſyna/
gogā ipſe edificauit nobis. Si ꝗ cōmendat
dn̄o ꝗ edificauit ſynagogā: ꝙto eſt cōmen/
datior ꝗ edificauit eccl̄iam? Et ſi is meretur
gr̄am ꝗ impietatꝭ receptaculū ꝓſtitit: quāto
maiorē meret gr̄am ꝗ religioni domicilium
ꝓparauit? Et ſi ille celeſti miſericordia viſi/
tat ꝗ ꝯſtruxit locuꝫ vbi chriſt⁹ ſemꝑ negat:
quātomagis viſitādus eſt ꝗ fabricare fecit
tabernaculū vbi chriſtus quotidie ꝓdicat?
In centurione em̄ dn̄s nō qd operis fecit: ſꝫ
qua mente opatus ſit cōprobauit. Naꝫ qui
tꝑe ꝗ nōdū chriſtiani erāt: ſollicite ſynago/
gam fecit: ſi fuiſſent vtiqꝫ chriſtiani: itelligi/
tur ꝙ multo ſolliciti⁹ feciſſet eccl̄iam: ſed tm̄
licet ſynagogam edificet: chriſtuꝫ ꝓdicat: in

Ipſo enĩ ope cõmonet phariſeoſ debere illoſ
ſuſcipe ſaluatorẽ:⁊ demõſtrat ꝓpterea ſe ta
bernaculũ ampliꝰ edidiſſe:vt multipliciter
dñi gl̃iaꝫ loquerent̃. Si enĩ credit in chriſtũ
ꝯditor ſynagogę:multomagꝭ credere debet
habitator ipſiꝰ ſynagogę. Cẽturio ꝗ iuſtifi-
catus eſt ꝓpt̃ opus fragile vl̃ terrenũ:iuſti-
ficandus plane eſt vir clariſſimꝰ ⁊ ꝓuidẽtiſ-
ſimus comes nr̃ ꝓpter opus tã ꝑpetuũ vel
cęleſte:ꝗ comes ſicut eſt centurione dignita
te potior:ita ⁊ fide debet eſſe deuotior. Sa-
piens vir ⁊ religioſus comes ꝗ quãtũ in bel
lo impatori militat:tantũ et in pace militat
ſaluatori:⁊ quantũ feſtinat de hoſtiũ mani
bus captiuos eruere:tãto magis feſtinat a
diaboli ſe ſacrilegio liberare. Ibi inimicos
terreni regis interfecit:h̃ aduerſarios dñi cę
leſtis inſequit̃:ibi barbaros vincit:h̃ dęmo
nes. Sapiens inquã qui ſicut comes impe-
ratoris eſt:ita ⁊ comes chriſti eſſe deſiderat.
Nã bñ vtiq; ⁊ religioſe agẽdo: dignitatem
ſuã cupit eſſe ꝑpetuã:ſm qd̃ ſcriptũ eſt in ꝓ-
Hiere.26. pheta:Et vos o boni reges bonas facite vi
as vr̃as ⁊ ſtudia vr̃a: ⁊ audite vocẽ dñi dei
veſtri:⁊ pęnitebit dñm mali qd̃ locutꝰ ẽ ad-
uerſus vos. Ergo cũ centurio rogaret dñm:
vt de morte erueret ęgrotantẽ: ⁊ vellet dñs
ad domũ centurionis ꝑgere: in qua ſeruulꝰ
Luc.7. decũbebat:Ait centurio:Dñe nõ ſuꝫ dignꝰ
vt intres ſub tectũ meũ. Excuſat igit̃ centu
rio:⁊ ne ſub tectũ eiꝰ ingrediat̃ dñs: ĩdignũ
ſe dicit. Ecce dignꝰ eſt comes nr̃:ſub cuiꝰ te-
ctũ hodie ſaluator ingredit̃. Videamꝰ ipſa
centuriõis excuſatio quã habeat grãm. Ait
enĩ hodie: Nõ ſuꝫ dignꝰ vt intres ſub tectũ
meũ:ſed dic tantũ ṽbo:⁊ ſanabit̃. O fides
chriſtiana ꝗ cũ humilitate totuꝫ impetrare
ꝯſueſti. Ecce religioſꝰ centurio ad accipiẽdã
ſalutẽ dignior fit:dũ ſe ꝓfitet̃ indignũ:⁊ dũ
edes ſuas iniurioſas putat:magꝭ eas hono
rificas fecit ⁊ gratas. Magnę enĩ ⁊ ꝑfectę fi-
dei vir:ꝗ intelligeret chriſtũ cęloꝝ eſſe: duꝫ
verebat̃:ne hoſpitij ſui eũ anguſta nõ acci-
perent. Ergo ꝯtradicẽte centurione nõ ꝑgit
ad domũ dñs:Nõ ꝑgit dñs: ſ ꝑgit dñi me-
dicina:nõ viſitat ęgruꝫ ſaluator:ſed viſitat
ſanitas ſaluatoris. De fratribꝰ ṽo nr̃is ſan-
ctis viris vitaliano ⁊ maiano:quid dicam?
Scio illos gloriã ab hoĩbus nõ quęrere niſi
a ſolo deo: ſed tñ laudẽ eoꝝ etſi ego taceã:
ipſa opa loquũt̃. Ad ipſoꝝ enĩ laudẽ ꝑtinet
ꝗcꝗd in alijs pauloante laudauimꝰ. Naꝫ h̃
tabernaculum ⁊ ſi plurimi ꝯſtruxerũt: hi tñ
ſumptu opati ſunt vno aſſenſu. Et ꝗ tandẽ
ſumptu:cũ ſint ĩ ſęculo mediocres ⁊ tenues?
Illo ſcꝫ de quo ait aplꝰs: Abũdantia fidei 2.Cor.8.
⁊ diuitijs ſimplicitatꝭ. Eſt enĩ ſanctis viris
ſemꝑ diues ipſa pauptaſ. Vñ credo hos be
atos hãc eccl̃iam nõ minꝰ orõnibꝰ ꝙ̃ impen
dijs fabricaſſe. Sic eniꝫ oportebat vt opus
chriſti ꝑcibꝰ magꝭ creſceret:ꝙ̃ cementꝭ. To-
tam enĩ ſubſtantiã in huiꝰ facturã operis ex
penderũt:⁊ ipſis certe nihil deeſt. Ipſa pla
ne eſt:ſicut diximꝰ: diues locuplexq; paup-
tas ꝗ expendit oĩa. Sꝫ hęc a deo bñdicta ẽ
ſicut illa vidua:de qua dicit dñs in euange-
lio: Mulier hęc vidua paup pluſ ꝙ̃ oẽs mi- Luc.21.
ſit:nam oẽs hi ex abundanti ſibi miſerũt in
munera dei:hęc aũt totũ victum ſuũ quem
habuit miſit.

De paſſione beate Agnetis virginis xci

Ferũꝰ chriſti ambroſius:virginibꝰ ſacris. Diẽ feſtum
ſacratiſſimę virginis celebremꝰ.
Hinc pſalmi reſonẽt: inde ꝯcrepẽt lectiões.
Hinc ꝓploꝝ turbę lętent̃:inde ſuſtẽtent̃ pau
peres chriſti. Oẽs ꝗ gratulemur ĩ dño: ⁊ ad
ędificationẽ virginũ: qualr̃ paſſa ſit agnes
beatiſſima ad memoriaꝫ reuocemꝰ. Tertio-
decimo ętatꝭ ſuę anno mortẽ ꝑdidit:⁊ vitaꝫ
iuenit: qꝛ ſolũ vitę dilexit auctorẽ. Infãtia
ꝗdeꝫ cõputabat̃ in ãnis:ſ erat ſenectꝰ men-
tis imenſa. Corpe ꝗdẽ iuuẽcula:ſ aĩo cana.
Pulchra facie: ſ pulchrior fide: Dũ a ſcho-
lis reuertit̃:a ꝑfecti vrbis filio adamat̃. Cu
ius parẽtes dũ requiſiſſet ⁊ inueniſſet:cępit
offerre plĩma:⁊ plura ꝓmittere. Deniq; de-
tulerat ſecũ ꝑcioſiſſima ornamenta: ꝗ a btã
agne veluti ꝗdã ſtercora ſunt recuſata. Vñ
factũ eſt:vt iuuenis maiori purgeret̃ amorꝭ
ſtimulo: ⁊ putans eam meliora velle accipe
ornamẽta:oim lapidũ ꝑcioſoꝝ ſecũ detulit
gl̃iaꝫ:⁊ ꝑ ſeipſuꝫ ⁊ amicos ⁊ notos ⁊ affines
cępit aures ṽgis appellare:diuitiaſ:domoſ:
poſſeſſiones familiaſ:atq; oẽs huiꝰ mũdi di
uitias repromittere:ſi ꝯſenſum ſuũ eiꝰ cõiu-
gio non negaret. Ad hęc beata agnes: tale
fert̃ iuueni dediſſe rñſum: Diſcede a me fo-
mes peccati: nutrimentũ facinoris: pabulũ
mortis: diſcede a me:qꝛ iam ab alio amato-
re ꝑuenta ſum:ꝗ mihi ſatis meliora te obtu
lit ornamenta: ⁊ anulo fidei ſuę ſubarrauit
me:lõge te nobilior ⁊ genẽ ⁊ dignitate. Or-
nauit me ineſtimabili dextrochelio. Dextrã

meã:⁊ collũ meũ cinxit lapidibꝰ ꝑcioſiſ. Tra
didit auribus meis ineſtimabiles margari-
taſ:⁊ circũdedit me vernantibꝰ atq; coruſcã-
tibus gẽmis. Poſuit ſignũ in facie mea: vt
nullũ ꝑter ipſum amatorẽ admittã. Induit
me ciclade auro texta: ⁊ imenſis monilibus
ornauit me. Oſtendit mihi theſauros incõ-
parabiles:ꝗs mihi ſe daturũ ſi ei pſeuerauе
ro repromiſit. Nõ ꝗ potero ad ꝯtumeliã ꝑo-
ris amatoris vel aſpicere aliũ: ⁊ illũ derelin
quere cũ quo ſum charitate deuincta. Cuiꝰ
generoſitaſ celſior:poſſibilitas fortior:aſpe
ctus pulchrior: amor ſuauior: et omni grã
elegantior. A quo mihi iam thalamꝰ collo-
catus eſt:cuiꝰ mihi organa modulatꝭ vocibꝰ
cantãt. Iam mel ⁊ lac ex ore eiꝰ ſuſcepi:iam
amplexibꝰ eiꝰ caſtis aſtricta ſum: iam corpꝰ
eiꝰ corpi meo ſociatũ eſt:⁊ ſanguis eiꝰ orna-
uit genas meas. Cuiꝰ mat̃ virgo eſt: cuiꝰ pr̃
fęminã neſcit. Cui angeli ſeruiunt:cuiꝰ pul-
chritudinẽ ſol ⁊ luna mirant̃:cuiꝰ odore reui
uiſcũt mortui: cuiꝰ tactu fouent̃ ĩfirmi:cuiꝰ
opes nunꝙ̃ deficiunt:cuiuſq; diuitię nõ de-
creſcũt. Ipſi ſoli ſeruo fidẽ: ipſi me tota de-
uotiõe cõmitto. Quẽ cũ amauero caſta ſũ:
cũ tetigero mũda ſum:cũ accepero ṽgo ſũ.
Nec decrũt poſt nuptias filij:vbi partꝰ ſine
dolore ſuccedit: ⁊ fęcũditas ꝗtidiana cumu
lat̃. Audiẽs hęc inſanꝰ iuuenis amore carpi
tur cęco:⁊ inter anguſtias animi anhelo cru
ciabat̃ ſpũ. Int̃ hęc lecto ꝓſternit̃:⁊ ꝑ alta
ſuſpiria amor medicis aperit̃. Fiũt nota pa
tri:quę fuerũt inuẽta a medicis:et eadẽ pa-
terna voce ꝗ fuerant iam dicta a filio:ad pe
titionẽ virginis reuoluũt̃. Abnegat agnes
beatiſſima: et ſe nullo pacto prioris aſſerit
ſponſi fędera violare. Cunq; pr̃ diceret ĩ fa-
ſcibus pręfecturę ſe agere:⁊ idcirco non ſibi
quẽuis illuſtriſſimũ virũ etiã poſſe ꝑferri:cę
pit tñ vehemẽtiſſime inꝗrere ꝗs eſſet ſpon-
ſus:de cuiꝰ ſe agnes ꝑtãte iactaret. Tũc ex-
titit ꝗdã ex paraſitꝭ eiꝰ: ꝗ dicẽs: Hanc chri-
ſtianã eſſe ab infantia: ⁊ magicis artibꝰ ita
occupatã: vt dicat chriſtũ ſuũ ſponſum. Au
diens hęc ꝑfectꝰ lętus efficit̃: ⁊ miſſa appari-
tione cũ ingẽti ſtrepitu ſuis eaꝫ tribunalibꝰ
ꝑcepit ſiſti. Et ꝑmo ꝗdem blandis eam ſer-
monibꝰ ſecretiꝰ ꝓuocat: deinde terroribus
pulſat. Sꝫ virgo chriſti nec blandimentꝭ ſe-
ducit̃:nec terrore ꝯcutit̃:ſed eodẽ vultu:eo-
dem aĩo pſeuerat: ⁊ terrentẽ ſibi ſicut blandi
enteꝫ aĩo deridebat. Videẽs itaq; ſimphro
nius ꝑfectꝰ tantã in puella ꝯſtãtiã:parẽtes
eius alloquit̃. Et qꝛ erãt nobiles:⁊ vim eis
inferre nõ poterat:titulũ eis chriſtianitatis
oppoſuit. Sequẽti nãq; die: agnẽ ſibi ꝑſen-
tari iubet. Et iteꝝ iterũq; repetẽs:replicare
cępit de iuuenis amore ſermoneꝫ. Cũq; ois
ſermo eiꝰ caſſo labore deficeret: ſiſti eã iterũ
ſuis tribunalibꝰ iuſſit. Cui ⁊ dixit: Supſti-
tio chriſtianoꝝ: de quoꝝ te magicꝭ artibꝰ ia
ctas:niſi a te fuerit ſegregata: nõ poterꝭ in-
ſanias abijcere pectoris:neq; ęquiſſimis cõ
ſilijs ꝑbere ꝯſenſum. Vñ te ad veneradaꝫ
deã veſtam ꝓperare neceſſe eſt: vt ſi pſeue-
rantia virginitatꝭ placet:eiꝰ die noctuq; ſa-
crificijs reuerendis inſiſtas. Ad hęc beata
agnes dixit:Si filiũ tuũ ꝗuis iniquo amo-
re vexatũ:tñ viuentẽ hoiem recuſaui:hoieꝫ
vtiq; ꝗ eſt rõnis capax: ꝗ ⁊ audire ⁊ videre
⁊ palpare ⁊ ambulare põt: ⁊ flore lucis huiꝰ
cũ bonis frui:ſi ꝗ hũc cã amorꝭ chriſti nulla
poſſuꝫ rõne reſpicere:quõ poſſuꝫ idola mu-
ta ⁊ ſurda ⁊ ſine ſenſu ⁊ ſine aĩa colere: ⁊ ad
ĩiuriã ſũmi dei: ceruicẽ meã vanis lapidibꝰ
inclinare? Audiẽs hęc ꝑfectꝰ ſimphroniꝰ di-
xit: Cupio ꝯſultum infantię tuę: ⁊ adhuc te
deos blaſphemãtẽ: idcirco differo: qꝛ ãnos
tuos ĩfra ſenſuꝫ aſpicio. Noli ꝗ temetipſaꝫ
ita deſpicere:vt motꝰ deoꝝ incurras. Bea-
ta agnes dixit: Noli infantiã corpalẽ ita in
me deſpicere: vt putes me te velle hr̃e pro-
pitiũ. Fides enĩ nõ in ãnis: ſ in ſenſibꝰ in-
uenit̃. Et deꝰ oĩpotens mentes magꝭ cõpro
bat:ꝙ̃ ętates. Deos aũt tuos quoꝝ motus
me incurrere nõ vis: ipſos iraſci ꝑmitte:ipſi
loquant̃:ipſi h̃ mihi ꝑcipiant: ipſi iubeãt ſe
coli:ipſi iubeant ſe adorari. Verũ qm̃ ad h̃
video te tendere ꝙ ĩpetrare nõ poterꝭ:ꝗcꝗd
tibi videt̃ exerce. Simphroniꝰ ꝑfectꝰ dixit:
Vnũ tibi e duobꝰ elige:aut cũ ṽginibꝰ deę
veſtę ſacrifica:aut cũ meretricibꝰ ſcortaberꝭ
in cõtubernio lupanari. Et longe erunt a te
chriſtiani: ꝗ te ita magicꝭ artibꝰ imbuerũt:
vt hanc calamnitatẽ intrepido aĩo te poſſe
ꝑferre ꝯfidaſ. Vñ vt dixi: aut ſacrifica deę ve
ſtę ad laudẽ generis tui: aut ad ignominiaꝫ
nataliũ tuoꝝ: eris publicę abiectionis ſcor-
tum. Tunc beata agnes cũ ingenti ꝯſtãtia
dixit: Si ſcires ꝗs eſt deus meus: nõ iſta ex
ore tuo ꝓferres. Vñ ego qꝛ noui virtutem
dñi mei ieſu chriſti: ſecura cõtemno minas
tuas: credens ꝙ neq; ſacrificeꝫ idolis tuis:
neq; polluar ſordibꝰ alienis. Mecũ enĩ ha-

beo cuſtodē corpis mei: angeluʒ dñi. Nam
vnigenitus dei filius quē ignoras: murꝰ eſt
mihi impenetrabilis: ⁊ cuſtos mihi ē nunq̄
dormiens: ⁊ defenſor mihi eſt nunq̄ defici-
ens: Dij aūt tui: aut erei ſunt: ex quibus cu
cume melius fiunt ad vſus hominū: aut la-
pidei ex quibꝰ ſternunt̄ platee. Diuinitas q̄
nō i lapidibꝰ vanis habitat: ſed i celis. Nō
in ere aut aliquo metallo: ſed i regno ſuper-
no cōſiſtit. Tu aūt ⁊ ſimiles tui niſi ab iſto-
rum cultu receſſeritis: ſimul vos pene ꝯclu-
dent. Sicut eñ illi igne ꝯflati ſunt vt fūde-
rent̄: ſic colentes eos ꝑpetuo incēdio confla
bunt̄. Non vt fundant̄: ſed vt confundant̄
in eternum et pereant. Ad hec inſanꝰ iudex
iuſſit eam expoliari: ⁊ nudā ad lupanar du-
ci: ſub voce ꝑconis dicentis: Agnem ſacri-
legam virgineʒ: dijs blaſphemiam inferen-
tem: ſcortum lupanaribus datam. Statim
aūt vt expoliata eſt: crine reſoluto: tantam
denſitatem capillis eius diuina gratia con-
ceſſit: vt melius videret̄ fimbrijs eorum: q̄
veſtibus tecta. Ingreſſa autē turpitudinis
locum: angelum dñi ita ꝑparatum inuenit:
vt circūdaret eaʒ imenſo lumine: ita vt nul-
lus poſſet eam ꝑ ſplendore reſpicere. Fulge
bat eñ tota cellula illa quaſi radians ſol in
virtute ſua: ⁊ q̄to quis curioſior oculis eſſe
voluiſſet: tāto ſibi viſus aciem obtūdebat.
Cunq̄ ſe in orōnem dño ꝓſtrauiſſet: appa-
ruit ante oculos eius ſtola candidiſſima:
⁊ apprehendens eam induit ſe: et dixit: Gra-
tias tibi ago domine ieſu chriſte: qui me in
numero ancillarū tuarum cōputans: veſteʒ
hanc mihi largiri ꝑcepiſti. Ita nanq̄ ad mē
ſuram corpuſculi eius aptum erat indumen-
tum: ⁊ ita nimio candore cōſpicuuʒ: vt nul-
lus dubitaret hoc angelicis manibus ꝑpa-
ratū. Interea lupanar efficit̄ locus orōnis:
in quo omnis q̄ fuiſſet ingreſſus adoraret ⁊
veneraret̄ dans honorem immēſo lumini:
mūdior egrederet̄ foras: q̄ fuerat intus in-
greſſus. Cūq̄ hec agerent̄: ꝑfecti filius qui
auctor erat huius ſceleris: venit ad locū cū
ſodalibus ſuis iuuenculis inſultaturus pu-
elle: cum q̄bꝰ libidinis ſue ſe poſſe credebat
ludibrium exercere. Et ingreſſus ante ſe fu-
rentes pueros ⁊ turpiter ſeuientes: cuʒ om-
ni veneratiōe: ⁊ ingenti admiratione egreſ-
ſos cepit impotentes arguere: atq̄ vanos
⁊ molles ac miſeros iudicare. Et irridēs lo-
cum i quo virgo orabat: audacter ingreſſus
eſt. Et videns tantū lumen circa eam: non
dedit honorem deo: ſed irruens in ipſum lu-
men: priuſq̄ vel manu eam ꝯtingeret: ceci-
dit in faciem ſuaʒ: ⁊ ꝑfocatus a diabolo ex-
pirauit. Videntes autē ſocij eius q̄ moras
intus faceret: putabāt obſcenis eū operibꝰ
occupari. Et ingreſſus eſt vnꝰ ex iuuenibus
qui ei familiarior erat: vt congratularet̄ in-
ſultationi eius: ⁊ mortuū eum inueniēs: ex-
clamauit voce magna dicens: Pijſſimi ro-
mani ſuccurrite: Magicis artibꝰ iſta mere-
trix ꝑfecti filium interfecit. Fit repente con-
curſus populoꝝ ad theatrum: ⁊ varia furen-
tis populi acclamatio. Alij dicebāt magā:
alij innocenteʒ: alij ſacrilegam ꝯclamabāt.
Prefectus aūt audiens filium ſuū interiſſe:
cuʒ ingenti tumultu venit ad theatruʒ. Et
ingreſſus locum in quo corpus filij eiꝰ iace-
bat exanime: cum ingenti clamore dicebat:
Crudeliſſima oim feminarū: ad filiū meum
voluiſti apodixen tue artis magice demon-
ſtrare? Et cum talia atq̄ alia huiuſcemodi
verba repeteret: ⁊ cauſas mortis eius ab ea
vehemēter inquireret. Ait ad eum beatiſſi-
ma agnes: Ille cuius voluntatem volebat
ꝑficere: ipſe in eum poteſtatē accepit. Qua-
re autē omnes qui ad me ingreſſi ſunt: ſani
ſunt? Quia vniuerſi dederūt honoreʒ deo:
qui miſit angelū ſuum: ⁊ induit me hoc in-
dumento miſericordie: ⁊ cuſtodiuit corpus
meū qđ ab ipſis cunabulis chriſto cōſecra-
tum eſt ⁊ oblatum. Videntes ergo ſplendo-
rem angelicū adorabant omnes: ⁊ abcede-
bant illeſi: Hic aūt impudens ſtatim vt in-
greſſus eſt: ſeuire cepit ⁊ fremere. Cūq̄ ma-
num ſuam ad me ꝯtingendū aptaret: dedit
eum angelus dñi in reprobā quā conſpicis
morteʒ. Dicit ei ꝑfectus: In hoc apparebit:
quia nō magicis artibus iſta geſſiſti: ſi deꝑ-
cata fueris ipſum angelū: vt reſtituat mihi
filium meū ſanum. Cui beata agnes dixit:
Licet fides veſtra hoc impetrare nō mereat̄
a domino: tñ quia tempꝰ eſt: vt virtus dñi
mei ieſu chriſti manifeſtet̄: egredimini oēs:
vt ſolitam ei orationē offeram. Cunq̄ vni-
uerſi fuiſſent egreſſi: ꝓſternens ſe in faciem
planam: rogare cepit dñm: vt iuuenē ſuſci-
taret. Orante aūt illa: apparuit angelus dñi
qui eleuauit eam flentē: ⁊ cōfortans animū
eius: iuuenē ſuſcitauit. Qui egreſſus foras
cepit voce publica clamare ⁊ dicere: Vnus
deus in celo ⁊ in terra: ⁊ in mari: qui eſt deꝰ

chriſtianorū. Nā omnia templa vana ſunt.
Dij qui colunt̄ omnes vani ſunt: ⁊ penitus
nec ſibi poſſunt nec alijs aliquod auxilium
exhibere. Ad hanc voceʒ omnes aruſpices
⁊ templorū pontifices conturbabant̄: ⁊ fit ꝑ
eos vehementior q̄ fuerat ſeditio populo-
rum. Atq̄ oēs vna voce clamabant: Tolle
magam: tolle maleficaʒ: que ⁊ mentes mu-
tat: ⁊ animos alienat. Prefectus aūt vidēs
tanta mirabilia obſtupuit: Sed veritus ꝓ-
ſcriptioneʒ ſi ꝯtra templorū pontifices age-
ret: ⁊ agnen contra ſuam ſententiā defenſa-
ret: vicarium ad ſeditionem populi iudiceʒ
dereliquit. Ipſe autē triſtis abſceſſit: q̄ eaʒ
non potuit poſt reſurrectionem filij ſui libe-
rare. Tunc vicarius aſpaſius nomine: iuſſit
in conſpectu omniū ignem copioſuʒ accen-
di: ⁊ in medio eam ꝑcepit iactari flammaꝝ.
Qđ cum fuiſſet impletum: ſtatim in duas
partes diuiſe ſunt flāme: et hinc atq̄ illinc
ſeditioſos populos exurebant: ipſam autē
penitus in nullo contingebat incendiū. Eo
magis nō hoc virtutibus diuinis: ſed ma-
leficijs reputātes: dabant fremitus inter ſe
populi: ⁊ infinitos clamores ad celos. Tūc
beata agnes expandēs manus ſuas in me-
dio ignis: his verbis orationeʒ fudit ad do
minū: Oipotēs: adorande: colēde: tremēde
pater domini nr̄i ieſu chriſti benedico te: q̄r
ꝑ filium tuū vnigenitum euaſi manꝰ hoim
impiorū: ⁊ ſpurcitias diaboli ipolluto calle
tranſiui. Ecce ⁊ nunc rore celeſti ꝑfuſus: per
ſpūmſanctuʒ focus iuxta me moritur: flam-
ma diuiditur: ⁊ ardor incēdij huius ad eos
a quibus i me miniſtrat̄ effunditur. Bene-
dico te pater ꝑdicande: qui etiaʒ inter flam
mas intrepidam me ad te ꝑuenire permit-
tis. Ecce iam qđ credidi video: quod ſpera-
ui iam teneo: qđ concupiui complector. Te
confiteor labijs ⁊ corde: te totis viſceribꝰ cō
cupiſco. Ecce ad te venio viuū ⁊ veruʒ deū:
qui cuʒ domino noſtro ieſu ch[illegible] filio tuo
⁊ cū ſpirituſancto: viuis ⁊ regnas in cuncta
ſecula ſeculorū: amen. Cunq̄ cōpleſſet ora-
tionē: ita omnis ignis extinctus eſt: vt nec
tepor quidē incendij remaneret. Tunc aſpa
ſius vrbis rome vicarius: populi ſeditionē
nō ferens: in guttur eius gladiū mergi pre-
cepit. Atq̄ hoc exitu: roſeo ſui ſanguinis ru
bore ꝑfuſam: chriſtus ſibi ſponſam ⁊ marty
rem conſecrauit. Parentes vero eius nullā
penitus triſticiam habentes: cuʒ omni gau
dio abſtulerunt corpus eiꝰ: ⁊ poſuerūt illud
in ꝑdiolo ſuo non longe ab vrbe: in via que
dicit̄ numentana. Vbi cū omnis turba chri
ſtianorum cōcurreret: inſidias a paganis ꝑ-
peſſi ſunt: ⁊ vidētes populū infidelium ſuꝑ
ſe venientem armatū: omnes fugerunt. Ali
quanti tamē lapiduʒ ictibus leſi euaſerūt.
Emerentiana auteʒ que fuerat collactanea
eiꝰ: virgo ſanctiſſima licet cathecumina: cō-
ſtanter intrepida ſtabat imobilis: ⁊ his ver
bis exprobrabat eos: Superflui: miſeri: ca-
duci: atq̄ atrociſſimi: deū omnipotentē co-
lentem occidiſtis: ⁊ ꝑcuſſione lapidum ho-
mines innocētes iugulaſtis. Hec ⁊ his ſimi
lia duʒ turbis furentibus diceret: lapidata
eſt ab eis: ⁊ orans iuxta ſepulchrum agnes
beatiſſime: emiſit ſpiritum. Non dubiū eſt
q̄ in ſuo ſanguine ſit baptizata: que ꝓ de-
fenſione iuſticie dum confiteret̄ dominum:
mortem conſtanter excepit. Eadem deniq̄
hora fit terremotus vehemētiſſimus: ⁊ cum
nimia eſſet celi ſerenitas: tante coruſcatio-
nes: tantaq̄ fulgura ⁊ tonitrua extiterunt:
vt pars maxia inſani populi expiraret: Vñ
factū ē: vt nullus penitꝰ ex eo aduenientibꝰ
ad ſepulchra ſanctorum aliquas moleſtias
excitaret. Venientes autē parentes beate
agnes cū ſacerdotibꝰ nocte: abſtulerūt cor-
pus ſancte emerētiane ꝟginis: ⁊ ſepelierūt
illud in confinio agelli beatiſſime virginis
agnes. Igit̄ dum parētes beate agnes aſſi
duis ꝑnoctationibus vigilarēt ad tumuluʒ
eius: vident in medio noctis ſilentio exerci-
tum virginū: que oēs auro textis cicladi-
bus indute: cum ingenti lumine ꝑteribant.
Inter quas vident beatiſſimā agnen ſimi-
li veſte fulgentē: ⁊ ad dextram eius agnum
niue candidiorē. Hec itaq̄ dum viderēt pa-
rentes eiꝰ: ⁊ qui ſimul erant: ſtuporem men-
tis incurrūt. Sʒ beata agnes rogat ſanctas
virgines parumꝑ gradum figere. Et ſtans
parentibus ſuis dixit: Videte ne me quaſi
mortuam lugeat̄: ſed cōgaudete mihi ⁊ cō-
gratulamini: quia cū his omnibus lucidas
ſedes accepi. Et illi ſum iuncta in celis: quē
in terris poſita tota animi intentione dile-
xi. Et his dictis ꝑtranſijt. Hec viſio publi-
ce ab omnibus qui viderant: quotidie vul-
gabat̄. Vnde factum eſt: vt poſt aliquātos
ānos ad cōſtantiam conſtantini filiam hoc

factum ab his qui viderant narraretur.
Erat enim ipſa conſtantia regina virgo
prudentiſſima: ſed ita obſeſſa vulneribuſ
vt a capite vſq; ad pedes nulla membro-
rum pars libera remanſiſſet. Accepto au-
tem conſilio ſpe recuperandę ſalutis: ve-
nit ad tumuluʒ martyris nocte: ⁊ licet pa
gana tamē credula animi intentione pre-
ces fideliter fundebat. Quod dum face-
ret: repentina ſomni ſuauitate corripi-
tur. Et vidit per viſum beatiſſimaʒ agnē
talia ſibi monita preferentem: Conſtan-
ter age conſtātia: ⁊ crede dominum ieſuʒ
chriſtum filium dei eſſe ſaluatoreʒ tuum:
per quem modo conſequerꝭ omnium vul
nerum quę in corpore tuo pateris ſanita-
tem. Ad hanc vocem conſtantia euigilat
ſana: ⁊ ſic ſana vt nec ſignum in eiꝰ mem-
bris alicuius vulneris remaneret. Reuer
ſa igitur ad palatiuʒ ſaniſſima: facit gau-
diuʒ ⁊ patri ſuo auguſto: ⁊ fratribus ſuis
imperatoribus. Coronatur ciuitas tota:
Fit lęticia militantibus atq; priuatis: et
vniuerſis audientibus hęc. Infidelitas
gentiuʒ confundebatur: ⁊ fides domini-
ca lętabatur. Interea prēʒ et fratres au-
guſtos rogat: vt baſilica beatę agnes cō-
ſtrueretur: ⁊ ſibi illic mauſolęuʒ collocari
precepit. Currit hęc opinio ad omnes: et
quotquot credentes ad eius tumuluʒ ad
ueniſſet: ſanabantur quacunq; fuiſſent
infirmitate detenti. Qꝺ facere chriſtum
nullus dubitat vſq; in hodiernum diem.
Perſeuerauit autem conſtantia auguſti
filia in virginitate: per quam multę virgi
nes et mediocres ⁊ nobiles ⁊ illuſtres: ſa-
cra velamina ſuſceperunt. Et quia fides
mortis damna non patitur: vſq; in hodi-
ernum diem: multę virgines romanę ag-
nen beatiſſimam: quaſi in corpore manē-
tem attendunt. Et eius exemplo agētes
viriliter integre perſeuerāt: credētes ſine
dubio: ꝙ perſeuerantes perpetuę victo-
rię palmam acquirant. Hęc ego ambro-
ſius ſeruus chriſti dum in voluminibꝰ di-
uinis inueniſſem ſcripta: non ſum paſſus
infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorē igi-
tur tantę martyris: ſicut geſta eius agno-
ui conſcripſi: ⁊ ad ędificationem veſtram
o virgines chriſti: textum paſſionis eius
credidi deſtinandum: obſecrās charitatē
ſpiritusſancti: vt labor noſter i veſtra imi
tatione fructum in conſpectu dn̄i valeat
inuenire: Amen.

De inuentione corporū ſanctoꝝ Seruaſij ⁊ Prothaſij: ſancti Ambroſij epiſcopi ad ſororem ſuam: ſermo. xcij.

d Omine ſorori vite
atq; oculis preferende: Frater:
Quia nihil ſanctitatē tuā ſoleo
eoꝝ preterire quę hic te generātur abſen-
te: ſcias etiam ſanctos martyres a nobis
repertos. Nam cum baſilicam dedicaſ-
ſem: multi tanq; vno ore interpellari ce-
perant dicentes: Sic in romana baſilica
dedices? Reſpondi faciam: ſi martyrum
reliquias inuenero. Statimq; ſubijt ve-
luti cuiuſdam ardor preſagij. Quid mul-
ta? Dominus gratiam dedit: formidanti
bus etiam clericis iuſſi eruderari terram
eo loco qui eſt ante cancellos ſanctorū fę-
licis atq; naboris. Inueni ſigna conueni
entia: adhibitis etiam quibꝰ per nos ma-
nus imponēda foret: ſic ſancti martyres
imminere cęperunt: vt adhuc nobis ſilen
tibus arriperet vrna: ⁊ ſterneretur prona
ad locum ſancti ſepulchri. Inuenimꝰ mi-
rę magnitudinis viros duos: vt pſca ętas
ferebat. Oſſa omnia integra: ſanguinis
plurimum: Ingens cōcurſus populi p
totum illud biduū. Quid multa? Con-
diuimus integra: ad ordinē tranſtuli-
mus: veſpere iam incūbente ad baſili-
cam fauſtę: ibi vigilię tota nocte: manꝰ
impoſitio. Sequēti die tranſtulimꝰ eaʒ
in baſilicā: quā appellant ambroſianā.
Dum transferimꝰ: cęcus ſanatꝰ eſt. Ta-
lis mihi ad populū fuit ſermo. Cum tā
effuſam: tanq; inauditaʒ ꝯſiderarē cō-
uentus veſtri celebritatē et diuinę gra-
tię munera ꝗ in ſanctis martyribus re-
fulſerūt. Imparem me fateor huic mu
neri iudicabā: nec fieri poſſe vt ſermo-
ne abſoluerē: qꝺ vix poſſimꝰ animo in-
tendere: oculis comprehendere. Sed
vbi ſanctarum legi cępit ſeries ſcriptu-
rarum: largitus eſt ſpiritusſanctus qui
locutus eſt in prophetis: quo dignum
aliquid tanto cętu et expectatione ve-
ſtra martyrumq; ſanctorum meritis p-
Ps̄.18. feramus: Cęli enarrant inquit gloriaʒ
dei. Cum legitur hic pſalmus: occurit
ꝙ non tam elementa materialia q̄ cęle
ſtia merita dignum deo preconium de-
ferre videantur. Hodierna tamen for-
tuita lectione patuit: qui cęli enarrant
gloriam dei. Aſpicite ad dexterā meā:
aſpicite ad ſiniſtraʒ reliquias ſacroſan
ctas: videtis cęleſtis cōuerſationis vi-
ros ſpectātes animi ſublimiſ trophęa.
Iſti ſunt cęli qui enarrant gloriaʒ dei:
Hęc opera manuum eius quę annūci-
ant firmamentum. Non enim eos ſęcu
laris illecebra: ſed diuini operis gratia
ad firmamētum ſacratiſſimę paſſionis
euexit. Multoq; ante morum virtutū-
q; documentis annūciauit in his mar-
tyrium ꝙ aduerſus lubricum ſęculi hu-
ius ſtabiles permanſerunt. Cęluʒ erat
Phil.3. paulus qui ait: Noſtra conuerſatio in
cęlis eſt. Cęli erant iacobi ⁊ iohānes:
deniq; filij tonitrui nūcupantur. Et iō
quaſi cęlum iohānes verbuʒ apud deū
vidit. Ipſe dominꝰ ieſus perpetui lu-
minis erat cęlum: cū enarraret dei glo-
riam: ſed eam quam nemo ante con-
Joh.1. ſpexerat: Et ideo dixit: Deū nemo vi-
dit vnq̄ niſi vnigenitus filius qui ē in
ſinu patrꝭ enarrauit. Opera quoq; ma
nuum dei: ſi quęris audi iob dicenteʒ:
Spiritus diuinꝰ qui fecit. Et ideo ad-
uerſus diaboli tentamenta firmatꝰ in
offenſę veſtigium conſtantię reſerauit.
Sed veniamꝰ ad reliqua. Dies inquit
diei eructat verbum. Ecce veri dies q̊s
nulla caligo noctꝭ interpolat. Ecce ve-
ri dies pleni luminis ⁊ fulgoris ęterni.
Qui nō perfunctorio ſermone verbuʒ
dei: ſed intimo corde eructarūt: in con-
feſſione conſtantes: in martyrio perſe-
uerantes. Alius pſalmus lectus dicit:
Quis ſicut dominus deꝰ noſter qui in Ps̄.112.
altis habitat: ⁊ humilia reſpicit in cęlo
⁊ in terra. Reſpexit ſane humilia domi
nus: qui latētes ſub ignobili ceſpite re
liquias ſanctorum ſuę eccleſię reuela-
uit: quorum anima in cęlo: corpus in
terra. Suſcitans a terra inopem: et de
ſtercore erigens pauperem: Quos vi-
detis vt eos cum principibus populi
ſui collocarit. Principes populi: quos
alios niſi ſctōs martyres eſtimare de-
bemus: quorum iam in munerum diu
ante ignorati: prothaſius geruaſiuſq;
preferuntur: qui ſterilem martyribꝰ ec-
cleſię mediolanenſeʒ iā plurimorū ma-
trem filioruʒ letari paſſionis proprię fe
cerint: ⁊ titulis ⁊ exēplis? Nec hoc ab-
horreat a vera fide: Dies diei eructat
verbum: anima animę: vita vitę: reſur
rectio reſurrectioni. Et nox nocti indi-
cat ſcientiam: hoc eſt caro carni: quorū
paſſio veram fidei ſcientiam omnibus
indicauit. Bonę noctes: noctes lucide
quę habent ſtellas. Sicut enim ſtella a
ſtella differt in claritate: ita et reſurre-
ctio mortuorum. Non immerito auteʒ
plęriq; hanc martyrum reſurrectioneʒ
appellant. Videro tamen vtruʒ ſibi an
nobis certi martyres reſurrexerūt. Co-
gnouiſtis: immo vidiſtis ipſi multos a
dęmonijs purgatos. Plurimos etiam
vbi veſtem ſanctorum manibus conti-
gerunt: his quibus laborabant debili-
tatibus abſolutos. Reparata vetuſtī
corporis miracula quo ſe per aduentū
domini ieſu gratia terris maior infude
rat: vmbra quadam ſanctorum corpo-
rum plęroſq; ſanatos cernitis. Quāta

oꝛaria iactitãtur? Quanta indumẽta ſuper
reliquias ſacratiſſimas: vt tactu ipſo medi-
cabilia repoſcant? Gaudẽt omnes extrema
linea cõtingere: et qui contigerit ſaluꝰ erit.
Gratias tibi domine ieſu ꝙ hoc tempoꝛe ta-
les nobis ſanctoꝛum martyrũ ſpiritus exci-
taſti: quo eccleſia tua pꝛeſidia maioꝛa deſi-
derat. Cognoſcant omnes quales ego pꝛo-
pugnatoꝛes requiram: qui ꝓpugnare poſ-
ſint: impugnare non ſoleant. Hos ego ac-
quiſiui tibi plebs ſancta: qui pꝛoſint omni-
bus: nemini noceant. Tales ego ambio de-
fenſoꝛes: tales milites habeo: Quoꝛũ quo
maioꝛa: eo tutioꝛa patrocinia ſunt. Hoꝛum
etiã illis ipſis q̃ mihi inuidẽt opto pꝛeſidia.
Ueniant ergo et videant ſtipatoꝛes meos:
Pſ.19. talibus me armis ambiri nõ nego. Hi i cur-
ribus ⁊ hi in equis: nos autem in nomine
4.Reg.6. domini dei noſtri magnificabimur. Heliſeũ
ſcripture diuine ſeries refert: cum ab exerci-
tu ſyroꝛum eſſet obſeſſus: dixiſſe timẽti ſer-
uulo: ne timeret: quia plures inquit pꝛo no-
bis ſunt q̃ꝫ contra nos. Et vt hoc pꝛobaret
petiſſe vt oculi giezi aperirent: quibꝰ innu-
meros adeſſe vidit ꝓphete exercitus ange-
loꝛum. Nos etſi eos videre non poſſumus:
ſentimus tamẽ. Erant clauſi iſti oculi q̃ꝫdiu
obꝛuta sanctoꝝ coꝛpoꝛa delitescebant: Ape-
ruit oculos noſtros dominus: videmus au-
xilia quibus ſumus ſepe defenſi: nõ videba-
mus hec: ſed habebamꝰ tamẽ. Itaqꝫ trepi-
dantibꝰ nobis quaſi dixerit dominꝰ: Aſpi-
cite quãtos vobis martyres dederim. Ita
reſeratis oculis gloꝛiaꝫ domini ſpeculamur
que eſt martyrum paſſione pꝛeterita: ⁊ ope-
ratione pꝛeſens. Euaſimꝰ fratres nõ medio-
crem pudoꝛis ſarcinam: patronos habeba-
mus ⁊ neſciebamus. Inuenimꝰ vnum hoc
qđ videamur pꝛeſtare maioꝛibus. Sanctoꝛũ
martyrum cognitioneꝫ quã illi amiſerunt:
nos adepti ſumꝰ. Eruunt nobiles reliquie
ſepulchꝛo ignobili: oſtẽdunt celo tropheã.
Sanguine tumulus madet: apparent cruo-
res triumphales: note inuiolate reliquie lo-
co ſuo ⁊ oꝛdinate reperte auulſum humeris
caput. Nunc ſenes repetunt audiſſe ſe ali-
quãdo hoꝛum martyruꝫ nomina titulumqꝫ
legiſſe: perdiderat ciuitas ſuos martyres q̃
rapuit alienos. Et ſi hoc dei munꝰ eſt: tamẽ
gratiam quã tempoꝛibus ſacerdotij mei do-
minus ieſus tribuit: negare non poſſum: qꝛ

ipſe martyr eſſe nequeo: hos vobis marty-
res acquiſiui. Succedant victime triũpha-
les in locum vbi chꝛiſtus hoſtia eſt. Sed ille
ſuper altare qui pꝛo omnibus paſſus eſt: iſti
ſub altari qui illius redempti ſũt paſſione.
Hunc ego locum pꝛedeſtinaueram mihi. Di-
gnum eſt eñ vt ibi requieſcat ſacerdos vbi
offerre cõſueuit. Sed cedo ſacris victimis:
dexteram poꝛtionem locus iſte martyribus
debebatur. Condamus ergo reliquias ſa-
croſanctas ⁊ dignis edibus inuehamꝰ: to-
tumqꝫ dieꝫ fida deuotione celebꝛemus. Ac-
clamauit populus vt in dominicũ differret
diem martyrum depoſitio: ſed tandẽ obten-
tum vt ſequẽti fieret die. Sequẽti die talis
mihi ad populum iterum ſermo fuit.

Item de inuentione coꝛpoꝛum ſanctoꝛum geruaſij et pꝛothaſij. xciij

Heſterno tractaui

H verſiculum: Dies diei eructat Pſ.18.
verbum: pꝛout noſtri tulit ca-
put ingenij: hodie mihi nõ ſo-
lum ſuperioꝛe tempoꝛe: ſed pꝛeſenti quoqꝫ ꝓ-
phetaſſe videtur ſcriptura diuina. Nam cũ
diebus ac noctibus cõtinuataꝫ videaꝫ ſan-
ctitatis veſtre celebꝛitatẽ: iſtos eſſe dies ꝓ-
phetici carminis oꝛacula declarare. Heſter-
num atqꝫ hodiernuꝫ de quibus opoꝛtuniſ-
ſime dicit: Dies diei eructat verbuꝫ: ⁊ iſtas Ibidem.
noctes de quibus aptiſſime diſputat: quia
nox nocti indicat ſcientiaꝫ. Quid eñ aliud
hoc biduo niſi verbum dei intimo eructaſti
affectu: ⁊ ſcientiaꝫ vos habere fidei ꝓbaui-
ſtis? Cui tamen celebꝛitati veſtre qui ſolent
inuident. Et quia celebꝛitatẽ veſtram inui-
dis animis ferre nõ poſſunt: cauſam celebꝛi-
tatis odere atqꝫ amentie in tantuꝫ ꝓdeunt
vt negent martyrum merita: quoꝛuꝫ opera
etiam demones confitent. Sed hoc nõ mi-
rum. Siquidẽ tanta eſt increduloꝛum perfi-
dia vt tolerabilioꝛ ſit diaboli confeſſio. Di-
cebat eñ diabolꝰ: Ieſu filij dei viui qđ ve- Matth.8
niſti ante tempus toꝛquere nos? Et cuꝫ hec
audirent iudei: ipſi tamen dei filium dene-
gabant. Et nunc audiſtis clamantes demo-
nes ⁊ confitentes martyribus ꝙ penas ferre
nõ poſſint: ⁊ dicẽtes: Quid veniſtis vt ante

tempus nos tam grauiter toꝛqueatis? Et ar-
riani dicunt: Nõ ſunt iſti martyres: nec toꝛ-
quere diabolum poſſunt: nec aliqueꝫ libe-
rare: cum toꝛmenta demonum ipſoꝛum vo-
ce ꝓbent: ⁊ beneficia martyrũ remedijs ce-
coꝛũ ⁊ abſolutoꝝ indicijs declarent. Negãt
cecũ illũinatũ: ſꝫ ille ñ negat ſe ſanatũ. Ille
dic̃: Uideo qui nõ videbã: Ille dicit cecus
eſſe deſiui: et ꝓbat facto: Iſti beneficiũ ne-
gant qui factuꝫ negare nõ poſſunt. Notus
homo eſt publicis cum valeret mancipatus
obſequijs: Seuerus nomine: laniꝰ miniſte-
rio. Depoſuerat officiũ poſtq̃ꝫ inciderat im-
pedimentũ: vocat ad teſtimoniũ homines
quoꝛũ ante ſuſtentabat obſequijs. Eos in-
dices ſue viſitatiõis accerſit: quos habebat
teſtes ⁊ arbitros cecitatis. Clamat: quia vt
contigit fimbꝛiam de veſte martyrũ qua ſa-
cre reliquie veſtiunt: redditũ ſibi lumẽ ſit.
Nõne ſimile illud eſt: atqꝫ illud qđ in euan-
gelio legimus? Unius eñ potentiaꝫ lauda-
mus auctoꝛis: nec intereſt verum opus ſit:
an munus cuꝫ ⁊ muneret in opere: ⁊ operet
in munere. Qđ enim alijs faciendum dona-
uerit: hoc in alioꝛuꝫ opere nomen eius ope-
Iob.9. ratur. Legimus ergo in euangelio: iudeos
cuꝫ viderent in illo ceco ſanitatis remediũ:
requiſiſſe parentuꝫ teſtimoniũ. Interroga-
bant quomõ videt filius veſter: cum ille di-
ceret: cecus cũ eſſeꝫ modo video: Hoc ⁊ iſte
dicit: Cecus fui et modo video: Interro-
gate alios ſi mihi non creditis: interrogate
extraneos ne aſſtipulari mihi parentes pu-
tetis. Deteſtabilioꝛ iſtoꝛum q̃ꝫ iudeoꝛũ per-
tinacia. Illi cũ dubitarent: vel parentes in-
terrogabant: iſti occulte interrogant: palã
negant: iam nõ operi increduli: ſed auctoꝛi.
Sed quero qui nõ credant: vtrum a marty-
ribus poſſint aliqui viſitari: hoc eſt: chꝛiſto
Ibidem.14. nõ credere. Ipſe eñ dixit: Et maioꝛa his fa-
cietis: An ab iſtis martyribꝰ quoꝛũ merita
iam dudum vigent coꝛpoꝛa du[illegible] reperta
ſunt: Quero hic: vtrũ mihi: an ſanctis mar-
tyribus inuideant? Si mihi: nũqđ a me ali-
que virtutes fiunt? Nũquid meo ope: meo
nomine? Cur igitur mihi inuident qđ meuꝫ
non eſt? Si martyribus: reſtat eñ vt ſi mihi
nõ inuidẽt: martyribus inuidere videant:
oſtendunt alterius fidei fuiſſe martyres q̃ꝫ
ipſi credunt. Neqꝫ enim aliter eoꝛum operi-
bus iuiderẽt: niſi fidẽ in his fuiſſe eam quã
iſti nõ habent iudicarent. Fidem illam ma-

ioꝛũ traditione firmataꝫ: quã demones ipſi
negare nõ poſſunt: ſed arriani negant. Au-
diuimus hodie dicentes eos quibus manꝰ
imponebatur neminem poſſe eſſe ſaluũ qui
patrem ⁊ filium et ſpiritũſanctum negaret:
qui trinitatis omnipotentem virtutem nõ
crederet. Confitetur hoc diabolus: ſed arri-
ani nolunt fateri. Dicit eñ diabolus: ſic toꝛ-
queatur quemadmodum ipſe a martyribꝰ
toꝛquebatur qui ſpirituſſancti deitatem ne-
garit. Nõ accipio a diabolo teſtimonium:
ſed confeſſionem. Inuitus dixit diabolus:
ſed exactꝰ ⁊ toꝛtus. Qđ nequitia ſupꝛimit:
extoꝛquet iniuria. Cedit diabolus plagis: ⁊
adhuc cedere neſciunt arriani. Quãta per-
peſſi ſunt: ⁊ quemadmodum pharao malis
ſuis indurantur. Dicebat diabolus: vt ſcri-
ptum legimus: Scio te quis ſis. Tu es filiꝰ
dei viui. Dicebant iudei: Neſcimꝰ quis ſit.
Dicebãt hodie ⁊ ſuperioꝛe die vel nocte de-
mones: Scimus quia martyres eſtis: Et ar-
riani dicũt: neſcimus: Nolumꝰ intelligere:
nolumus credere. Dicunt demones marty-
ribus: Veniſtis pꝛdere nos. Arriani dicũt:
Nõ ſunt demonuꝫ vera toꝛmenta: ſed ficta
et compoſita ludibꝛia. Audiui multa cõpo-
ni: hoc nemo vnq̃ꝫ fingere ponit: vt demo-
niacum ſe eſſe ſimularet. Quid illud ꝙ ita
exagitari eos videmus: quibus manꝰ impo-
nitur: vbi hic locus fraudi eſt: vbi ſuſpitio
ſimulandi: ſed nõ ego ad ſuffragium marty-
rum vſurpo vocem demonioꝛũ. Beneficijs
ſacra paſſio ſuis cõpꝛobet. Habet indices
ſed purgatos: habet teſtes ſed abſolutos.
Melioꝛ vox eſt quaꝫ ſanitas loquit eoꝛum
qui debiles aduenerũt. Melioꝛ vox eſt quã
ſanguis emittit. Habet eniꝫ ſanguis voceꝫ
canoꝛam que de terris ad celum peruenit.
Legiſti dicẽte dño: Sanguis fratris tui ad Geñ.4.
me clamat: ⁊ hꝫ ſanguis clamat coloꝛis indi-
cio: Sanguis clamat operationis pꝛeconio:
Sanguis clamat paſſionis triũpho. Satis
factum eſt petitioni veſtre: vt cõdendas he-
ſterno in hodiernum diem differremus re-
liquias.

De baptiſmo ſancti auguſtini. xciiij

Quod his dieb⁹ con
tigit fratres humaniſſimi vidiſt:
quib⁹ dñi noſtri ieſu chriſti ſum-
mam poteſtatē ⁊ clementiā intelligere po-
tuimus: memorieq́ꝫ mandare debem⁹ ꝙ in
nulla re magis chriſtianis gratulari poſſu-
mus ꝙ̄ ꝙ hoc tempore ⁊ etate noſtra miran
dum oculis noſtris vidim⁹. Diuine clemen
tie innumeras grās agere debem⁹ ꝙ augu-
ſtin⁹ afer carthagīnēſis: phus acutiſſim⁹ cō
tēpto gentiliū cultu: ad verā chriſtianā reli-
gionem diuino nutu tandē puenit. Hoc re-
ſurrectionis temp⁹ duplici leticia celebran-
dum eſt: chriſti ſcꝫ victoria potito ac deleto
inferoꝝ imperio: ⁊ auguſtini ꝯuerſione que
chriſtianis plurimū ꝯfert. Quis expugna-
uit animū: quis ſupauit? Nō argumēta: nō
vis aliqua verboꝝ: ſed dei dūtaxat virt⁹ et
clemētia. Nōne rhetor h habebať pſtantiſ-
ſimus? Nōne ei⁹ doctrina accinct⁹ mediola
num venit: ibi a cunctis ciuibus honorifice
ſuſceptus eſt? Ad quid tanta liberaliū diſci
plinaꝝ eruditio? tantū phie acumē? Ad qd
illud acre īgeniū: illa dialectica: ceteręq́ꝫ ar-
tes ſine pceptore adepte: ad hoc vt diuina
potentia magꝭ eluceat mortalib⁹? Quo ari
ſtotelica inſtitutio ī diſputādo ſimulatōes:
difficultates tendebāt: verſutie: ꝯtentiōes
⁊ aſtutie: qb⁹ maxime erat īſtruct⁹: argumē
taq́ꝫ ꝯtra ſacrarū lraꝝ ſcp̄turas cū vna eſſe-
mus adducta: in qbus diuinū qn̄q́ꝫ implo-
rabam⁹ auxiliū? Quo tanta in dicēdo hoīs
grā: tāta in dicendo copia atq́ꝫ facūdia: vt
nō temere ei⁹ dicta diſſolui potuiſſent? Ad
hoc vt fides chriſti ſtabilireť. Sepi⁹ me cuꝫ
tentaſſe intelligitꝭ: quo inť diſſenſiones no-
ſtras virtus diuina opareť. Optabā miruꝫ
in modū hoīem tante doctrine illuminari:
a q̇ ſumma glīa ⁊ ſplēdor: vt ī merito chriſti-
ane fidei oriri poſſet. Uerū etiā auguſtinus
tanta interdum ptinacia ⁊ diſputatiōis ſue
acrimonia ac vehementia nos vrgebat: vt
inť ſupplicatiōes nr̄as ꝙ de⁹ ab ei⁹ captioni-
b⁹ nos auerteret rogare coacti ſum⁹. Matrꝭ
ei⁹ monice pcib⁹ ⁊ lachrymis pene ꝯtinuis:
noſtriſq́ꝫ orōnib⁹ aliquātiſper adherere ce-
pit: ⁊ pdicationib⁹ nr̄is aliqn̄ intereſſe cupie
bat: in qbus fidei nr̄e ſinceritatē oīb⁹ diſci-
plinis: ⁊ oīm artiū argumentꝭ āncedere oſtē
debam⁹. Diuino tandē auxilio: chriſti verā
religionē amplexus ē: vn̄ humanū genus ⁊
chriſti fideleſ merito iubilare pn̄t. Ueruntn̄
ſimpliciano nr̄o pbate ſanctitatꝭ viro non
minores grē agēde ſunt: a q̇ auguſtin⁹ de re
ligione btā feliciq́ꝫ vita inſtruct⁹ ē: A q̇ idē
multa de chriſti fide: tū exēpla: tū miracula
accepit: qb⁹ ſi qua hereſis rubigo eſſet: peni
tus animū abſterſit: qb⁹ a ſe oīs dubitatio-
nis timor pcul ppulſatus eſt. Quātis frēs
chariſſimi lachrymis errorē ꝯfeſſus eſt ſuū?
ꝙ̄to luctu ꝯuerſionis diuturnitatē cōqueſt⁹
eſt? qbus vbis ⁊ quo dolore ſerā pniam dā-
nauit: dimidiaꝫ em̄ ferme vite ſue partē inť
gentilum mores ac vanas diſciplinas mun
danoſq́ꝫ errores ꝯſumpſit. Jubilate ȯ tāta
victoria in qua auguſtin⁹ tanꝙ̄ dux cū cō-
militonib⁹ ſuis adeodato ⁊ alipio ſocio ca-
ptiui nr̄i ſunt. Hec qdē captiuitas auguſti-
num beatū faciet: regnū dei parabit. Triū-
phare tn̄ viſus eſt auguſtin⁹ illa pſertim ho
ra in qua nouū hoīem ſacro baptiſmate in-
duimus: in quo vna nobiſcū diuino qdam
inſtinctu: hymnū cantauim⁹ de chriſti fide:
Et vberius vt inſtrueret: ⁊ a ceteris gētiliū
opionib⁹ ⁊ errorib⁹ remoueret: totū cogniti-
onis aīm intēdit. Nouū ī chriſti fide militē
habem⁹ acerrimū ꝯtra gentiles hoſteꝫ: ꝯtra
hereticos inuictiſſimuꝫ impatorē. Nouum
chriſtianū: nouis veſtimentꝭ cuculla nigra
induim⁹: cingulo ex corio noſipſi pcinxim⁹:
qȯ ſimplicianus nr̄ ingenti leticia donauit.
Agamus grās dn̄o ieſu chriſto ingentes: q̇
religioni noſtre talem ac tantū principē in-
ſtituit. Gaudeam⁹ omnes in dn̄o q̇ omnia
virtute ſua ꝯtinet: ⁊ incomphenſibili maie-
ſtate vniuerſa complectiť. Gaudeāt angeli
auguſtini tam celebri ꝯuerſione. Gaudeant
celum ⁊ vniūſa terra: benedicāt omnes do-
minum: qr ad ꝯferēdum hominib⁹ ſubſidiū
creauit ⁊ illumiauit auguſtinū: a quo tanꝙ̄
religionis exordio chriſtiani auxilium cape-
rent ⁊ ſuffragiū: A quo deniq́ꝫ religionis cō
ſtitutiones oriri poterunt. Hanc auguſtini
ꝯuerſionem in futurū homines diuinis pſe
quenť honoribus: Amen.

Explicitū eſt opus ſermonū beati Ambro-
ſij epī Mediolanenſis: Baſilee p magiſtrū
Johannem de Amerbach: Anno ſalutiferi
virginalis partus nonageſimoſecundo ſu-
pra milleſimum quaterq́ꝫ centeſimum.

Annotatio principalium dictoꝝ iuxta ordinē alphabeticū: pcedētis operis ſermonum ſancti Ambroſij Epiſcopi Mediolanenſis.

Abſtinentie arma ſumam⁹ vt diabolū
vincere valeam⁹. ſmo. xxv. circa me.
Abſtinere cibis ⁊ errare peccatis quid pro-
deſt. ſmo. xxxiij. in pn.
Accuſatio dn̄i apud pilatum: ⁊ de ſuſanna. (xlix.
Adam pmus comedit: adaꝫ ſecun-
dus ieiunauit. xxxvij. circa me.
Aduerſa tolerare ſapienti virtutꝭ exercitiū.
ſmo. xlij. circa me.
Ager figuli comparať precio ſanguinis do-
mini. ſmo. lj. circa pn.
Ager cuiuſdam hominis diuitꝭ vberes fru-
ctus attulit. lxxxij. circa pn.
Agnes ſe anulo fidei aſſerit ſubarratā. xcj.
Amantib⁹ viciſſitudinē: ledenti- (cir. pn.
bus patientiā rependam⁹. x. in prin.
Amor inter pſentes gratus eſt: inter abſen-
tes moleſtus. xxviij. circa pn.
Annanias pecuniā quam obtulit pdidit: ⁊
quā domi reſeruauit amiſit. lix. circa fi.
Annanias: azarias ⁊ miſael: tres pueri ī ca
mino ignis bn̄dicunt deū. lxxij. circa fi.
Annanie auaricia exempluꝫ auaris propo-
nitur. lx. circa pn.
Aīo nō debem⁹ deijci ī adūſis. lxxxij. ci. pn.
Antichriſtus ante aduentum chriſti regna-
turus eſt. xxviij. circa me.
Aqua miſericordie cōparať: ⁊ quō ſeu qua-
re aquā a mliere chriſt⁹ poſtlat. xxx. ci. me.
Aquā ſanctificauit heliſeus. lxxxviij. cir. fi.
Aque retrorſum ān cōuerſe fuerant: modo
retrorſum peccata ꝯuerſa ſunt. xxj. circa fi.
Aq̇le cōparať chriſt⁹ ī aſcēſione. lxiij. ci. me.
Aquile comparať innouatio baptiſmatis
gratia. liiij. circa me.
Armari cernim⁹ portas ciuitatis: ⁊ in nobis
armare debem⁹ portas iuſticie: de armis
celeſtib⁹. lxxxix. ci. me. ⁊. lxxxvij. ⁊. lxxxvj.
Arguere ſupiori pmiſſum eſt: inferiori nūꝙ̄
peccare ꝯceſſum eſt. lxvj. in fi.
Aſcendens in altū captiuam duxit captiui-
tatem. lxiij. circa me.
Aſcendēs ad celos ad dexterā patris ſedet
ne inferior credať. lxj. circa me.
Aſinus ad molam. x. circa fi.
Auaricia ānanie peſtilēs: oīm maloꝝ origo
in exemplum pponiť. lx. circa me.
Auarus omnia in aurum conuertere cona-
tur. lxxxij. circa me.
Auarus orat ne grādo fructus verberet: ne
pcella ſubuertat: ⁊ multa dicunť ibi cōtra
auaros. lxxxij. circa me. ⁊ circa fi.
Aues etiam minutiſſime mane ⁊ ſero varia
dulcedine modulata cantilena laudeꝫ cre-
atoris pnūciant in exēplū nobis p grārū
actione. xliij. circa fi.
Auguſtin⁹ afer carthagineſi. phus acutiſſi-
mus: ꝯtempto gentiliū cultu ad verā chri-
ſtianam religioneꝫ puenit: ⁊ ab ambroſio
baptizatus. xciiij. circa pn.
Auguſtin⁹ mr̄is eius monice pcib⁹ ⁊ lachry-
miſ: ſancti ambroſijq́ꝫ orōnib⁹ adherere ce
pit ⁊ pdicationib⁹: qbus ſincertateꝫ fidei
nr̄e omniuꝫ artiū argumētꝭ āncedē oſde-
bať. xciiij. circa me.
Auguſtin⁹ triūphare viſus ē: hora iſta qua
ſacro baptiſmate nouū hoīem indutus eſt
in q̄ cū ambroſio diuino inſtinctu hymnū
cantauit: Te deū laudam⁹. xciiij. circa fi.
Aptizari voluit chriſtus ideo. ſermo
xviij. poſt medium.
Baptiſmi gratia: quāta ſit: ⁊ quō chriſt⁹ ba
ptizatus eſt. xlj. p totum.
Barbari nō timendi. lxxxvj. circa. pn.
Barbarū ſeu hoſtem timere nō poteſt: qui
timuerit chriſtum. lxxxvij. circa pn.
Belli tempore: timentes chriſtum: non ha-
bent timere hoſteꝫ: ⁊ quomodo armis no-
ſtris: videlicet ieiunio: miſericordia: orō-
ne vincimus inimicos. lxxxvij. circa pn.
Bellicus tumultus ⁊ belloꝝ vicinitas: vi-
cinum magis nobis chriſtum eſſe demon-
ſtrat. lxxxix. circa pn.
Benefacere pma doctrina ē. lxxvij. cir. pn.
Bonum facere pcedit docere bonum. ſmo
lxxvij. circa pn.
Bonum factum videns gaudet: miratur: imi
tatur. lxxvij. circa pn.
Botrus in phalanga ſuſpēſus in cruce chri-
ſtum appenſum ſignificat. lxxiij. circa me.
Alendas ianuarias celebrantes ꝙ̄tuꝫ
peccant. ſmo. xvij.
Camelum facili⁹ eſt p foramē acus tranſire.
ſmo. iiij. in pn. et. x. circa pn.
Canti cantiani ⁊ cantianille martyꝝ. lxxvj.
Cantauim⁹ vobis ⁊ nō ſaltaſtis (circa pn.
lamentauim⁹ ⁊ nō ploraſtis. lxxxj. cir. me.
Capillos capitꝭ nr̄i ſi numerauit de⁹: multo
magꝭ nr̄aꝝ aīaꝝ meminit. xxvj. circa finē.

Annotatio

Caſtitas ſecura eſt de victoria. xlix.cir.me.
Cathecumin⁹ priuſq̄ baptizet ſic aq̄ iacet.
Cecus fui ⁊ mō video: interro (xxij.cir.me.
gate alios ſi mihi nō credit. xciij. cir.me.
Celi enarrant gl̄iam dei.xcij.circa p̄n.
Celi claues petro date.lxxxviij.cir.me.
Celum cum clauſum ē agendum eſt vt ape
riatur. xxxviij.circa me.
Centurio iuſtificat⁹ eſt ꝓpter opus terrenū.
ſmo.xc.circa p̄n.
Charitatis vnitate. ix.ꝑ totum.
Cib⁹ nō eſt bon⁹ poſt quē negat dn̄s.xxxv.
Cibum redemptionis noſtrę eſu (circa fi.
riuit chriſtus.xxxvj.circa fi.
Ciuitat muros munire ꝓpugnaculis nihil
ꝓdeſt ſi deū ꝓuocam⁹ peccatis: ⁊ de cęle
ſtibus armis.lxxxix.circa me.
Clauem ſcientię paulus accepit: clauem po
tentię petrus.lxvij.circa p̄n.
Clauis quid ſit.ibidem.
Columbę ſilitudo ad dn̄m. xxj.circa me.
Cōmunia omnia erant apl̄is.lix.circa p̄n.
Conſolat ambroſi⁹ ꝓl̄m poſt increpationez
et ꝓponit quō pater filiū quem diligit ca
ſtigat.lxxxv.ꝑ totum.
Corrigere debet pat filiuz: vt timore diſcat
qđ amore neglexerat.v.in p̄n.
Credere opus eſt ope: nō ſmone: nō lingua
ſed corde.xx.in fi.
Crux chriſti religatū hoiem liberat.lv.ci.p̄.
Crucis arbor omne genus hominū de mor
tis periculo eripuit.lv.circa p̄n.
Crucis chriſti grande ſacramentuz eſt ꝑ qđ
etiam mūdus ſaluat.lvj.circa p̄n.
Cypriani martyris natalis: vindemio com
parat.lxxiij.circa prin.
Cyprian⁹ reficit noſ muſto martyrij ſui.ſmo
lxxiij.circa p̄n.
Edicatio baſilicę quā ille q̄ ędificauit
magna gr̄a donat.xc.circa p̄n.
Delictuz nullū tam graue eſt qđ nō purget
abſtinentia ⁊ elemoſynis.xv.circa p̄n.
Depoſitio quid ſit.lxxj.circa p̄n.
Deus eſt nobis pater cū bene agim⁹: iudex
cum peccamus.xv. circa p̄n.
Dextera moyſi cuſtodiens mandata dn̄i ni
ueo fulgore reſplēduit: ſed adę dextera p̄
uaricantis p̄cepta mortifero pallore ꝯtra
cta eſt.ſmo. viij.circa fi.
Diabolus ꝑ mulierem adam ſupat ⁊ petrū
vincit.xlvj.in prin.
Dicta nihil ꝓſunt ſine factis.lxxvij.cir.p̄n.
Dies celi ſeu lumen chriſti ſemp ſplēdet: lu
cet ⁊ fulget.lij.circa me.
Dies ſolis dn̄ica dicit: eo q̄ ſol iuſticię chri
ſtus eam illuminet.lxij.circa p̄n.
Dixit dn̄s dn̄o meo.ps̄.centeſimus nonus
exponit.lxj.ꝑ totū.
Docemur meli⁹ facto q̄ voce.lxxvij.cir.me.
Dn̄ica die prandiuz p̄parans: ⁊ cibū animę
negligens nō excuſat.ſmo.j.in p̄n.
Dormientes ꝑdunt chriſtum.xv.circa fi.
Lemoſyna magna eſt: ⁊ extinguit pec
catum.xv.circa p̄n.
Elemoſyna extinguit peccatū: ⁊ omnia fa
cit munda.xxx.circa p̄n.
Elemoſyna eſt aiaꝝ lauacrū.xxxj.circa fi.
Elemoſynę opatio ſibi ꝯfert meritum q̄ mi
niſtrat ⁊ lucrum.xxxix.circa me.
Elemoſynis ⁊ orōnib⁹ deo appropinquam⁹.
ſmo.xl.circa fi.
Epiphania: habet.xviij.xix.xx.et.xxj.
Epiphanię p̄paremus gaudia: ⁊ quō inter
p̄tatur epiphania.xix.circa p̄n.
Euſebius vercellenſis ep̄us martyr: quanta
gloria pollebat.lxx.ꝑ totum.
Euſebiuz machabeoꝝ martyꝝ choro annu
merandū dicit ambroſi⁹.lxx.in fi. (cir.p̄n.
Euſebij depoſitiōe: ⁊ q̄d ſit depoſitio. lxxj.
Exilium ſeu relegatio magnū malum eſt: ⁊
quō dicit ad relegatos: vnde iſte exul: vn̄
iſte fugitiuus aduenit: nam ⁊ noſtram ciui
tatem opprimere nitit.lxxxvj.circa me.
Aber dicit pater chriſti: qm̄ toti⁹ mūdi
opa fabricatus eſt.xvj.circa fi.
Facere ⁊ docere magnuz eſt.xviij.circa p̄n.
Fames amica virginitatis eſt: inimica laſci
uię.xxxvij.circa me.
Fermento ſimile eſt regnū dei.ſmo.v.
Fermentū nō niſi de tritico fieri ſolet.p⁹ p̄.
Feſtiuitates gentiliū declinādę ſunt.xvij.
Fides apl̄oꝝ magnificanda illis (circa fi.
ad laudē: nobis ad exemplū.xx.an̄ me.
Fides quā dęmones negare nō poſſunt: ar
riani negant.xciij.circa me.
Filij illegitimi teſteſ ſūt adulterij.lxvj.ci.fi.
Fraternitas chriſti maior eſt q̄ fraternitas
ſanguinis.ix.in p̄n.et.lix.circa me.
Fratnitatis charitas oia cōia facit.lix.ci.p̄.
Fulgor coruſcās ſicut eſt de celo: ſic aduēt⁹
chriſti: ⁊ đ duob⁹ in lecto vno.xxviij.ci.p̄.
Eruaſij et ꝓthaſij omnia oſſa integra
⁊ ſanguinis plimū repta.xcij.circa p̄n.
Gloria i excelſis i natiuitate canit.xiij.ci.p̄.
Golias lapide ꝓſtrat⁹ occubuit.lxxxix.ci.fi.
Grano ſinapis regnū dei compat.j.et.ij.

Notabilium dictorum

Granum tritici niſi cadens in terra mortuū
fuerit ipſum ſolum manet. ſmo.v.p⁹ p̄n.
Gratias deo agere debem⁹ mane cū ſurgi
mus ⁊ de ſero ⁊c̄.xliij.ꝑ totum.
Gratias deo referre debemus poſt cibum.
ſmo.xlij.circa fi.et.xliij.
Elias reſerauit ieiunijs cęlum: terram
orationib⁹ fęcūdauit. xxxviij. circa p̄.
Helias magiſter heliſęi quō in cęlū raptus.
ſmo.lxxxviij.circa p̄n.
Heliſęus orōne: omnem hoſtilem exercituz
cęcitate ꝑcuſſit.lxxxviij.circa fi.
Heliſęus miranda fecit.lxxxviij.circa p̄n.
Hęreticū hoiem p⁹ vnā ⁊ ſecundā correptio
nem deuitare q̄s debet: q2 ſe damnat cum
de eccleſia ipſe ſe ꝓijcit. ſmo.l.circa fi.
Hoſpes digniſſimus eſt ſaluator: ⁊ domus
fidelis eccleſia.xxxij.circa fi.
Hoſpitalitat eſt magna gr̄a.xxxij.circa p̄n.
Hoſtes tibi ꝓprij ſūt intra te: illos vince vt
vincere poſſis alienos.xxv.circa me.
Hoſtes carnales nō ſūt metuēdi. xlij.cir.p̄.
Humilitate ꝑuenit ad regnum.x.in p̄n.
Anuarias calendas celebrantes peccāt
grauiter.ſmo.xvij.circa me.
Jeiunia nr̄a quadrageſimalia manſionib⁹
populi iſrael comparant. xxiij.in prin.
Jeiunia noſtra caſtra ſunt quę a diabolica
oppugnatione defendunt. xxv.in prin.
Jeiunia diſſoluere nō leue peccatum eſt: vt
exemplis ꝓbat.xxv.circa me.
Jeiunando multa impetrant: vt exemplis
declarat.xxvij.poſt me.
Jeiunij tp̄e luxuriādū nō ē. xxxiij.circa p̄n.
Jeiunandum nobis eſt a cibis ⁊ a peccat.
ſmo.xxxiij.circa me.
Jeiunium dn̄i in deſerto: ⁊ quō non in ſolo
pane viuit homo.xxxv.
Jeiunium ſeruari debet. xxxix.circa.p̄n.
Jeiunium niniuitaꝝ ꝓ ciuitat peccato.xl.
Increpa oportune importune.lxvj.in fi.
Increpat ambroſi⁹ ꝓl̄m de abſentia ſua: et
de cleri ⁊ ꝓl̄i negligentia. lxxxiiij.ꝑ totuz.
Innouatio fideliū.liij.et. liiij.ꝑ totum.
Johānes baptiſta decreſcit chriſto creſcen
te.ſmo.xij.circa.me.
Johēs baptiſta natus in ꝓphetia: in veri
tate ꝑemptus.lxiiij.circa p̄n.
Johānem baptiſtam laudantes eloquium
ꝓmeremur.lxv.circa p̄n.
Johēs baptiſta: Parate viaz dn̄i rectas in
quit facite ſemitas dei nr̄i. lxvj.ꝑ totum.
Iter facit dn̄o quicunq̄ legem ſuam nō ex
cedit.lxvj.poſt mediū.
Judas ſcarioth ep̄us fuit: ſeipſuz iudicat ⁊
ꝯdemnat.l.circa me. et.lj.ꝑ totum.
Judęoꝝ conſortia vitare debemus: quorū
ꝯfabulatio eſt magna pollutio.xvij.in fi.
Judicem deū magis metuere debemus cui
nemo ſuccedit.ſmo.iiij.ad finem.
Juſti decem ciuitatem potuerūt ſaluare: ⁊
quō etiam vni iuſto hoſpitij donatur ciui
tas.lxxxvj.circa fi.
Achryme verecūdię ꝯſulunt ⁊ ſaluti: vt
in petro.xlvj.circa me.
Lachrymę p̄ces vtiliores ſūt q̄ ſmonū.ibi.
Latro ſanct⁹: prior ad paradiſum q̄ apl̄i ꝑ
uenerunt.xlv.ꝑ totum.
Latro beatus: cur tam cito a ſaluatore pa
radiſum ꝓmeret.xliiij.ꝑ totum.
Laurenti⁹ martyr grano ſinapis compat.j.
circa finem.
Laurēti⁹ leuita ⁊ martyr igne charitat ſuc
cenſus nō ſenſit incendiū.lxxij.circa p̄n.
Lectus noſter cōmunis in terra: ⁊ de duob⁹
in lecto vno.xxviij.circa me.
Lex ⁊ ꝓphetę vſq̄ ad iohēm.xij.circa p̄n.
Littera occidit: ſpūs viuificat.xxiij.circa fi.
Locupletem vix inuenies facultatib⁹ ⁊ ope
ribus.lix.circa finem.
Lucernam chriſto meo paraui. xvj.circa fi.
Lumē chriſti ſemp micat: radicat: coruſcat.
ſmo.lij. poſt me.
Lunę defectio: ⁊ quō ſtultus ſicut luna mu
tatur.lxxxiij.circa p̄n.et me.
Luxuriandum nō eſt tempore ieiunij.ſmo
xxxiij.circa p̄n.
Aior in regno cęloꝝ.ſmo.x.in p̄n.
Manus extēdi debet ad miſericordiā
et bona opa.viij.circa fi.
Manū aridā curauit dn̄s ſabbato. viij.
Margarita chriſt⁹ ē quā negociator vendi
tis oibus reb⁹ emere feſtinauit. vj.p⁹ p̄n.
Maria velleri comparat. xiij.circa fi.
Marię magdalenę dicitur: noli me tange
re ideo.lviij.circa p̄n.
Maria magdalena dn̄m in ſepulchro quę
rens cū mortuis arguit.lvij.circa fi.
Martyrū natale.lxxv.cir.p̄. et.lxxvij.ci.p̄.
Martyres teſtes ſunt idonei noſtrę fidei.
ſmo.lxxviij.circa p̄n.
Medicus nr̄ eſt chriſtus.xxvij.circa p̄n.
Mendici multi ſunt in eccleſia: q̄ auro ſunt
diuites.ix.circa finem.
Mentitus nō hominib⁹ eſt: ſed deo: ait pe
trus de ānania.lix.circa finem.

Mentiti ſunt nō hominibus ſed deo: tenaces. ſmo. ix. in fine.
Militia: ꝛ ꝙ milites ſuis ſtipendijs contenti ſint. ſmo. vij. circa me.
Mirabilia de nauiculis petri ꝛc. xj. ꝑ totū.
Miraculum primum aque in vinum mutatio. ſmo. xix. circa mediū.
Miſericordia ꝛ elemoſyna mūdi⁹ detergūt peccata ꝙ puteus. xxxj. circa ꝓn.
Mola aſinaria ad collū ligata. x. circa fi.
Molere duob⁹ lapidib⁹ apparatꝰ. xxix. ci. ꝓ.
Natalis domini. ſmo. xij. circa ꝓn.
Natalem dñi ſuſcepturi ab omni nos delictoꝝ fece purgemus. xiiij. circa me.
Natiuitas chriſti. xiij. et. xiiij. et. xv. et. xvj.
Nauicula petri: ꝛ quomodo chriſt⁹ ibi dormit. xj. circa finem.
Noctue imitatores eſſe nō debem⁹ vertendo diem in noctem. xliij. circa fi.
Ctauij aduenticij ꝛ ſolutoris tauricoꝝ natalis. lxxviij. circa ꝓn.
Oēs declinauerūt ſiꝰ inutiles facti ſūt. xxix. circa me.
Omnia in gloriaz dei facere iubemur. xliij. circa me.
Orō petri vicit magicā leuitatē. lxvij. cir. fi.
Orō ſctā oēm hūiliat ſupbiā. lxvij. circa. fi.
Orōne vincimus hoſtes: ꝛ quō heliſe⁹ oratione omnem hoſtilem exercitum cecitate ꝑcuſſit. ſmo. lxxxvij. circa finem.
Alma martyrib⁹ ſuauis ē. xxiiij. cir. me.
Paſche feſtū. lij. ꝑ totū. ꝛ quō et i fi. tranſitus eſt paſcha. liij. ꝑ totū.
Paſcha oēs gentes baptizari ſolent: i pentecoſte aūt aplī baptizati ſunt. lxij. cir. fi.
Paſſio chriſti ꝙuis nobis ſufficiat ad ſalutem: tñ etiā ſanctoꝝ martyriū nob̄ cōtulit ad exemplum. lxvij. circa me.
Patientia iob deducitꝰ. lxxxij. circa. ꝓn.
Patrocinia quāto maiora: tanto ſunt tutiora. ſmo. xcij. circa me.
Paulus: Require in ꝟbo petr⁹: qm̄ de ambobus tres ſermones habentꝰ. vt infra.
Peccare ſi deſierꝰ vict⁹ ē īimic⁹. lxxxvj. ci. ꝓ.
Paupes ſunt multi in eccl̄ia: qui auro ſunt diuites in domo. ix. circa. fi.
Pax chriſti nō ē debiti ſ meriti. xiij. cir. ꝓn.
Peccatū melius ē incuſando acritꝰ increpare: ꝙ leniter diſſimulando nutrire: quiſq̄s em̄ ñ arguit frēm hortatꝰ vt peccet. vj. i me.
Pentecoſtes feſtū nō minore leticia celebremus ꝙ ſanctum paſcha. lxj. in ꝓn.
Pnia petri ꝑ lachrymaſ ꝙ fructuoſa. xlvj. ꝑ totū.
Peregrinatōis exiliū ſeu relegatio eſt graui⁹ omni malo. lxxxvj. circa me.
Petrus forſitan ſepi⁹ interrogatus: ſepius abnegaſſet. xlv. circa finem.
Petri aplī pnia ꝛ lachryme atq̄ in paſtorez electio. ſmo. xlvj. ꝑ totum.
Petrus petra ꝓ deuotione dicitꝰ et fidei ſoliditate. xlvij. circa ꝓn.
Petrus ambulat in mari vel ſupra: plus dilectione ꝙ pedibus. xlvij. circa ꝓn.
Petrus et paulus alios apoſtolos ꝓcellere videntꝰ. lxvij. circa ꝓn.
Petrus ꝛ paulus equales eſſe meritis inter ſe videntꝰ. ibidem.
Petro pranſuro miſteria diuina nō deſunt.
Petrus poſt orationem famem habuit. lxviij. circa me. lxviij. circa ꝓn.
Petri ꝛ pauli corꝑa ꝛ ſi i paſſione ceſa ſunt: interruptus tamen nō eſt ordo viuentiuz. ſmo. lxviij. circa finem.
Petrus ait ad claudū: Argentū ꝛ aurū non habeo ꝛc. ſurge ꝛ ambula. lxix. circa ꝓn.
Petrus crucis exitū tulit: paulus gladio ꝑcuſſus lacte abundat. lxix. circa me.
Pilatus iuſtum ſanguinem cōfitetur ꝛ tradit. xlix. circa fi. et. l.
Pinnaculo tēpli chriſti tentat⁹. xxvj. ci. ꝓn.
Piraterium eſt vita hominis: hoc eſt: experimentū omniū maloꝝ. xlij. circa ꝓn.
Precepta ſacerdotū ſunt dei ꝑcepta: et qui ſpernit ſacerdotē ſpnit chriſtū. xxxvj. ci. ꝓ.
Predicatio ſacerdotꝰ ſaluādis eſt correctio: iudicādiſ ꝯteſtatio. lxxxiiij. circa. me.
Predicat ambroſi⁹ de abſtīa ſua: ꝛ corrigit audiētes ꝺ abſentia ipſoꝝ. lxxxiiij. ci. me.
Predicat libenter ambroſi⁹ ꝛ inuit⁹. j. i ꝓn.
Predicatio operatꝰ regnum credulis: perfidis penam. ibidem.
Promiſſum reddere quis debet: vide ꝙ q̄d ꝓmiſeris in baptiſmo. lix. circa fi.
Uadrageſima: de q̄ ſmo. xxiij. xxiiij. xxv. xxvj. ꝛ. xxvij. xxxiiij. xxxv. xxxvj. xxxvij. xxxviij. xxxix.
Quadrageſimā ieiunare debem⁹: qm̄ chriſtus hunc numerū ꝯſecrauit. xxiij. in ꝓn.
Quadrageſime vnā diē abſtinēdo ꝓtermittens totam violauit. ſmo. xxiij. circa ꝓn.
Quadraginta ꝛ duoꝝ dierū numero ꝑplus iſrael ad fluēta iordanis ꝑuēit. ibi. cir. me.
Quadragenario ꝛ duali numero relictꝰ ſordibus paradiſum repromiſſionis quis ingreditꝰ. xxiij. circa mediū.
Quadrageſimā nō ieiunare peccatū ē: qm̄ neceſſariū ieiuniuz eſt: ꝛ vnde ceperit hoc exordium. xxxiiij. circa me.
Quadrageſima exordium quō ſumpſerit: ꝛ quō inducimur ad ſeruandū. ibidem.
Quadrageſime vnā diē violans: toti⁹ trāſgreſſor arguitꝰ. xxxvj. circa ꝓn.
Quadrageſimā in totū nō obſeruare ſacrilegium eſt: ex parte aūt violare peccatum eſt. xxxvij. circa ꝓn.
Quadraginta dieb⁹ ꝛ noctib⁹ ꝯtinuatꝰ chriſtus cibū oīno nō ſumpſit. xxxiiij. cir. ꝓn.
Qui habet dabitꝰ ei: ꝛ cantauimus vobis ꝛ nō ſaltaſtis. lxxxj. circa ꝓn.
Quinquageſimā ſe facere plures mētiuntꝰ. ſmo. xxxiiij. circa ꝓn.
Quis maior eſt in regno celoꝝ. ſmo. x.
Apax lup⁹ rapit q̄d ſuū nō ē. xv. p⁹ me.
Reddite que ſunt ceſaris ceſari: ꝛ que ſunt dei deo. vij.
Regnum celorum cogitꝰ a diebus iohannis baptiſte. ſmo. xv. ante medium.
Regnum celorū violentia cum armis fidei rapimus. xv. ad mediū.
Reſurgens dñs reſurrectionem ꝓſtitit vniuerſis. liij. circa ꝓn.
Reſurrectio chriſti cunctoruz eſt redemptio populoꝝ. lxiij. circa ꝓn.
Reſurrectiōis chriſti feſtiuitas oēm creaturam ad exultandū inuitat. lij. in ꝓn.
Reſurrectio chriſti tartaꝝ aperit: defunctꝰ ē vita: pctōrib⁹ venia: ſanctꝰ ē glīa. lij. cir. ꝓ.
Abbatū q̄ dñs manū aridam curauit. viij.
Sanguis habet vocem canoram q̄ de terrꝰ ad celum ꝑuenit. xcij. circa finē.
Sanctos honorās: deū honorat: ꝛ ſanctos ſpernens deū ſpernit. ſmo. vj. in fi.
Securꝰ iā ad radices arborꝰ poſita ē. xvj. i fi.
Sepulchruz dñi: tumulus ioſeph ſuſcitauit dñm. lvij. circa ꝓn.
Sepulchrū chriſti patens eſt guttur euāgeliſtarum. ibidē circa me.
Sepulturā alienam ſaluator noſter habuit ideo. lvij. circa me.
Sepultura dñi a ioſeph in nouo tumulo facta eſt. ſmo. xlviij. circa fi.
Serpentē ereū affixū ligno intꝰ medias morientiū turbas ꝑ moyſen: medicinaz eſſe ꝯ̄ morſum aſpidū cōpertū eſt. lv. circa me.
Sinapis grano regnū dei ſiſe ē: exponitꝰ. ſ. j.
Sitire ſe chriſt⁹ ſimulat vt ſitientib⁹ eternā grām largiatur. xxx. circa medium.
Sol ſplēdidius ſolito lucet in natali dñi: q̄ in morte ei⁹ effudit tenebras. xvj. in ꝓn.
Sol innouatꝰ: ꝛ nou⁹ ſol in natiuitate chriſti vulgo dicitꝰ. ibidem.
Cum ſole ꝑmanet ſapiens qñ conſtantia fidei ꝑmanet cum ſaluatore. lxxxiij. circa fi.
Sollicitudines mūdane mandata ſaluatoris ſuffocant. ſmo. lxxiiij. circa. fi.
Sollicitus nō poteſt q̄s eſſe de chriſto q̄ eſt ſollicitus de mundo. lxxiiij. circa fi.
Spine cordis verbū dei vulnerare conſueuerunt. lxxiiij. circa fi.
Spinas ꝛ tribulos germiabit trã: exponitꝰ: ſmo. xxxvj. circa finem.
Surgens de ſomno mane grās deo agere debet ꝛ de ſero. xliij. ante mediū ꝛ poſt.
Suſanna mulier inimicis ſuis tacuit et vicit. xlix. circa me. ꝛ ſermo. l.
Acendo vicit chriſtus: ꝛ cum iudicatur vincit. ſmo. xlix. circa mediū.
Taciturnitaſ intꝰdū ꝓ ꝯſenſu hētꝰ. xlix. cir. ꝓ.
Templi ſuꝑ pinaculū chriſtus ductus a diabolo tentatꝰ. xxvj. circa ꝓncipiū.
Temptat diabolus chriſtū poſtulans in cibum ſaxa mutari. xxxv. circa ꝓn.
Tentatio duplex ē: tribulatio ꝛ ꝓſperitas. ſmo. lxxxij. circa ꝓn.
Teſtamentū nouū ꝛ vetus. xxix. circa me.
Erbū chriſtus eſt: pater vox: columba ſpiritus. ſmo. xxj. circa me.
Velleri cōparatꝰ maria. xiij. circa fi.
Vermiculo ſe chriſt⁹ ꝯparauit. iij. circa. me.
Veſpera diem claudit in qua etiaz gratias deo agere debem⁹. xliij. circa finem.
Vexillum crucis ꝑegrinatiōis vota ſuſcipit ꝛ iniquitatē diaboli repellit. lvj. circa. ꝓn.
Viā dño parare iubz iohes ba. lxvj. ci. me.
Victor tui ꝓus eſto: vt poſſis eſſe victor alterius. xxv. circa me.
Vlyxem arboris religatio de ꝑiculo liberauit inquit fabula: ſic etiā crucꝰ arbor religatum hoīem liberat. lv. circa ꝓn.
Vim patitꝰ regnū celoꝝ. xv. ante me.
Vino comparatꝰ fidelis. ſmo. xxij. circa me.
Vita hoībus nō ad quietē data eſt ſ ad laborem. xlij. circa ꝓncipium.
Vince inimicos ꝓprios. ſ. gulam: luxuriā: auariciā ꝛc. vt vicere poſſis alienos. ibidē
Volare ad glīaz ꝺr ſanct⁹ euſebi⁹. lxxj. ci. fi.
Vtrib⁹ nouis vinū nouū ē ꝯdēdū. xxij. ci. ꝓ.
Vulpes foueas habent. lxxx. circa ꝓn.
Vulua dñica virgo ꝛ ſepultura. xlviij. circa finem. et. lvj. circa finem.
Zacharias pater iohīs baptiſte cū eum nominauit vocem recepit. lxv. circa ꝓn.

Explicite ſunt annotationes.